

هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ

تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ أُصُولُ الْبَيَانِ

SOHBET USULÜ KUR'AN TEFSİRİ

RENKLENDİRİLMİŞ KELİME MEALİ SOHBET USULÜ KIRIK MANA ÜZERE HAZIRLAYAN

Celalettin ÇEKİÇ

Mobiliyum AVM Mescidi İmam Hatibi

İnegöl /BURSA

(HAZİRAN 2008 OCAK 2017)

**KUR'AN TEFSİRİ:
ÖMER NASUHİ BİLMEN**

**MEAL:
ÖMER NASUHİ BİLMEN**

**ARABCA METİNLER:
HASANAT 4**

RENKLENDİRİLMİŞ KELİME MEALİ SOHBET USULÜ KIRIK MANA ÜZERE HAZIRLAYAN:

**Celalettin ÇEKİÇ
Mobiliyum AVM Mescidi İmam Hatibi
İnegöl /BURSA
(HAZİRAN 2008 OCAK 2017)**

Önsöz

Değerli muhterem kardeşlerim Öncelikle âlemlerin rabbi olan Allah celle celalühu hazretlerine sonsuz hamd'u senalar ve onun Habib'ine sevgili peygamberimize başlarımızın tacı gönüllerimizin ilacı hatemul enbiyaya ve onun ehli beyti ve ashabına sonsuz salât ve selam olsun.

Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz buyurdular ki

يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ: أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ: يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ

Ölüyü (kabre kadar) üç şey takip eder: Çoluk çocuğu, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, biri kalır. Çoluk çocuğu ve malı döner, ameli (kendisiyle) kalır.”

Yine Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz buyurdular ki

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُ لَهُ

İnsan öldüğü vakit, Amelleri kesilir, Üç ameli müstesna, İnsanların istifade ettiği bir hayır, İstifade edilen bir ilim, Kendisine hayır dua eden Salih bir evlat.

Kaynak: ruhul Furkan cilt 1 sayfa 520

Bizde âcizane kardeşiniz olarak bu hadisi şerif ışığında müjdelenen bu mükâfatlara nail olabilmek ve rabbimizin rızasına kovuşmak için bu eseri hazırlamaya koyulduk rabbim muvaffakiyet versin. Âmin. Yapacağımız hataları ve kusurları rabbim af buyursun ve bu hizmetleri dergâhı izzetinde kabul buyursun. Elbette bu eser şahsımıza ait olmamakla birlikte özellikle Ömer Nasuh'i bilmen hoca efendinin Allah ondan razı olsun tefsirinden ve kelime meali de Rabim o kardeşlerimizden de razı olsun Hayrat neşriyatın kelime mealli kuranı keriminden, Arabca metinlerde Allah onlardan da razı olsun hasenat 4 yapımcısı kardeşlerimizin eserinden faydalanılarak kırık mana usulünde akıcı bir sohbet usulü metodunda hazırlanmıştır. Evet, çok konu sohbetleri yapılır amma kuranı anlama noktasında tefsir sohbetleri pek yapılmaz. Çünkü tefsir kitaplarından sohbet yapmak zordur, okuyacak olsanız buda dinleyenleri sıkar. İşte bundan yola çıkarak istedik ki ve rabbimizde diledi ki rabbimizin kelimasını Arabca bilen bilmeyen bütün hoca imam hatib kardeşlerimiz anlatsınlar rabbimizin kelimasını Allahın kullarına duyursunlar. Kuranı kerimi metni ile anlatmak ayetleriyle beraber okuyup mana vermek kalplerde tesir bırakır. İşte bu eser Ömer Nasuh'i bilmen hoca efendinin tefsirinden faydalanılarak hatib kardeşlerimizin kuranı anlatma yolunda istifade edecekleri kuranın akıcı bir hitabetle insanlığa aktarılması ve anlatılması hususunda sohbetlerinde faydalanacağı ve kendi birikimlerini de sohbet esnasında güncel meselelerle yorumlayıp zenginleştireceği bir usul ile hazırlanmıştır. Ve Allah için hizmete sunulmuştur. Hazırlama esnasında yapılan hatalar oldu ise veya imla hataları vuku bulmuş ise öncelikle rabbimizden affımızı niyaz ederiz. Ve dahi bizi bu eserin hazırlanması ve sohbetlerini de internet üzerinden İslam kanallarında sunumunu yapmamıza sebep ve vesile olan kardeşlerimizden de Allah razı olsun. Rabbim yapılan tüm hizmetleri yalnız kendi rızası doğrultusunda yapan ve ahirette de mükâfata nail olanlardan eylesin. Gayret bizden Tefvik Allahtan

Celalettin ÇEKİÇ

<https://www.youtube.com/channel/UChuKtjhRaSkICRbB3JmpfKw>
<https://www.facebook.com/celaleddin.CEKIC>
https://twitter.com/celaleddin_54

TEFSİRÜ'L KUR'AN USULU'L BEYAN WORD DOSYALARI:

İNDİR:

<https://drive.google.com/drive/folders/1Msm67wkJMP5iiWTR1v2l0TQDwhZZ-d4r>

KONU SOHBETLERİ WORD DOSYALARI:

İNDİR:

https://drive.google.com/drive/folders/1_hqhzktThGdg-AstGe4uIT3L5ylQvSbq

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1-FATİHA SÜRESİ

Bilindiği üzere Kur'anı Kerim 114 sure ile 6236 ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Fatiha Suresi ise bu mübarek sûrelerin birincisidir. Tercih edilen görüşe göre Mekke'yi Mükerrerme'de inmiştir. Fatiha suresi, Kur'anı kerim'in kıraatine başlangıç teşkil ettiği için fatiha adını almıştır. Çünkü derece derece ortaya çıkan her şeyin ilkine Fatiha denir. Fatiha suresi. Kuran hakikatlerinin özünü kapsadığı için kendisine Ümmül Kuran, Ümmül Kitap gibi isimler de verilmiştir. Aynı şekilde bu mübarek sûre yedi âyetten ibaret olup namazların her rekâtında okunduğu için Seb'ul mesâni yani tekrarlanan yediler adını da almıştır. Fatiha suresi, yüce Allah'a hamd ve övgüyü içeren, O Ulu Yaratıcının mukaddes vasıflarını kapsayan ve O Kerem sahibi Mabuda kulluk arz etmede en önemli duayı içine alan bir suredir. Fatiha suresi, Besmele-i şerife ile beraber yedi ayettir. Hanefî fakihlerince sahih olan görüşe göre bütün sûrelerin başındaki besmeleler, o surelerden birer cüz değildir. Belki birer müstakil âyet olup sûrelerin aralarını ayırmak ve kendileriyle bereket istemek için tekrar tekrar indirilmiştir. Fatiha'yı şerifeyi okuyup bitirince Âmin denilmesi de bir sünneti seniyyedir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Rahman ve rahim olan Allah Teâlâ'nın adıyla okumaya başlarım) Bu Ayeti kerime, Besmele i Şerife adını alan, kâinatın yaratıcısı Yüce Allah'ın üç mukaddes ismini içeren, her okunacak ve yapılacak mühim ve meşru bir şeye teberrüken kendisiyle başlanması muvaffakiyete vesîle olan bir âyettir. İşte Fatiha Sûresini okuyacak bir kimse bu besmele i şerife yi okuyunca: Rahman ve rahim olan Allah Teâlâ'nın mübarek adıyla bu sûreyi okumaya başladım, demiş ve bu mukaddes isimler ile bereket isteğinde bulunmuş, bununla Cenabı Haktan yardım dilemiş olur. Ne mukaddes, ne mübarek bir ayeti kerime!

İşte Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz hadisi şeriflerinde buyurur ki

&-Bismillahirrahmanirrahim ile başlamayan her iş bereketsizdir, devam etmez ve köksüzdür. (Müsned 2/259)

&-Bana öyle bir ayet indirildi ki, Davut oğlu Süleyman'la Ben'den başka kimseye indirilmedi. Bu Bismillahirrahmanirrahim dir. (Heysemî, 7.86)

&-Su içerken Besmele çek, bitince de, Elhamdülillah de ve üç nefeste iç! (İbni Sünni)

&-Besmele ile yazı yazanın haceti kolaylaşır,

Allah-u Teâlâ da razı olur. (Deylemi)

&-Sizden birisi eşine yaklaşmak istediğinde:

بِسْمِ اللَّهِ, اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا

“Bismillah! Ey Allah'ım! Bizi şeytandan, şeytanı da bize ihsan ettiğin çocuktan uzak kıl!” der ve eğer bu yakınlıktan onlara bir çocuk bahşedilirse, o çocuğa şeytan ebediyen zarar veremez (Buhârî nikâh 66; Müslim, nikâh 116)

Rabbim her işine besmele'yi şerife ile başlayanlardan sonunu da Elhamdülillah deyip getirenlerden eylesin.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

2.Hamt âlemlerin rabbine mahsustur

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin rabbi Allaha'dır hamd

(Hamt âlemlerin rabbine mahsustur) Hamd Güzel bir zikirdir, güzel bir halden, bir nimetten dolayı saygı yoluyla şükür ve senada bulunmak demektir. Cenabı Hak bütün mahlûkatı lütfuyla vücuda getirmiş, onlara nimetler, kabiliyet ler vermiş, özellikle

insanlara peygamberler, kitaplar göndermiş, kendilerini hidayet ve saadet yollarına davet buyurmuş olduğundan, bütün varlıkların hamd ve övgüsüne layıktır. **Allah ismi celili**, Cenabı Hakka mahsus O'nun bütün kemal sıfatlarını ifade eden bir isimdir ki başka hiç bir kimseye verilemez. Bu, bir ismi azamdır.

Rab ismi şerifi de sahip, yöneten ve ıslah eden manalarını ifade ettiği gibi bütün varlıkların yaratıcısı terbiye edicisi ve besleyicisi manasını da içermektedir. İşte bütün mahkukatın terbiye edicisi yaratıcı ve eğitici de Allah Teâlâ'dan başkası değildir.

Âlemin tabirine gelince; bu da Cenabı Hakkın varlığına, birliğine delâlet ve şahadet eden, onu bilip tasdik etmeğe vesile olan varlıklardan, mahlûkattan ibarettir ki her birine bir âlem denir. Bunlar; gökler âlemi, yer âlemi, hayvanlar âlemi, bitkiler âlemi, ruhlar âlemi, dünya âlemi, ahiret âlime gibi nevilere ayrılmıştır. Bir rivayete göre on sekiz bin âlem vardır. Bizim dünyamız ise bu âlemlerden yalnız biridir. Bütün âlemler birer mahlûktur. Bütün bunların yaratıcısı Cenabı Haktan başkası değildir. Bütün âlemler, O Yüce Yaratıcının varlığına, kuvvet ve büyüklüğüne birer parlak delildir.

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

3.Rahman ve rahim olup

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

Rahimdir rahmandır

(Rahman ve rahim olup) Rahman" ve "Rahîm" de rahmet sahibi manasına Allah'ın birer ismidir. Rahman bütün mahlûkatı yaratan, yaşatan, nimetlere kavuşturan kimse demektir. Rahim de mümin kulları hakkında ilâhî lütuflarını bolca veren Yüce Yaratıcı manasıdır. Deniliyor ki rahman öyle bir nimet verendir ki, onun vereceği nimetlerin başkası tarafından verilmesi düşünülemez. Bu sebeple rahman ismi mahlûkata verilemez. Rahim ise öyle bir nimet verendir ki onun vereceği nimetin benzeri başkaları tarafından da gelebilir. Bu sebeple rahim adı kullara da verilebilir. İşte hamt âlemlerin rabbi Rahman ve "Rahîm olan ve Hamt medih, övgü ve şükür Âlemlerin bütün mahlûkatın Rabbi sahibi, idarecisi, terbiye edicisi olan, Rahman ve rahim yani Yüce Zatı rahmet ile vasıflanmış olup kullarına fiilen merhamet buyuran Allaha mahsusudur

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

4.Ceza gününün sahibi olan

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

din gününün malikidir

(Ceza gününün sahibi olan) Yevmiddin; ceza günü, ahiret günü korku ve saygı âlemi demektir ki, o günde bütün tasarruflar, bütün mükâfat ve cezalar Allah'a ait olup onun hâkimiyet ve iradesinin zıddına hareket edecek bir kuvvet bulunamaz. Başka mülkün sahibi ve âlemlerin yaratıcısı yoktur. İşte hamd o Allah Teâlâ'ya yani Ceza gününün kıyamet gününün sahibi olan o gündeki bütün işleri kudreti elinde bulunan Allah-u Teâlâ'ya mahsustur. Artık şüphe yok ki her türlü hamd ve senaya O layıktır.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

5.Ey Allah'ım yalnız sana ibadet ederiz

إِيَّاكَ نَعْبُدُ

ibadet ederiz ancak sana

(Ey Allah'ım yalnız sana ibadet ederiz) İbadet; Allah'ın emrine tam manasıyla boyun eğmek ve itaat etmek demektir. Hak Telâya karşı gösterilecek alçak gönüllülüğün, boyun eğme ve itaatin son derecesidir. İşte mümin derki ey Allah'ım Yalnız sana ibâdet ederiz. Senin büyüklüğünü kalben düşünür, tam bir huşu ile ancak sana itaat ve kullukta bulunuruz.

وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

Yardım dileriz ancak senden ve

(**Ve ancak senden yardım dileriz**) İstiane; de yardım istemektir, ibadet ve itaat hususunda ve diğer işlerde Cenabı Hakkın lütuf ve yardımına sığınmaktır. Ey rabbimiz Ancak sana sığınır, senden lütuf ve yardım bekleriz.

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

6.Bizleri hidayet yoluna ilet

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

dosdoğru yola bizi hidayet eyle

(**Bizleri hidayet yoluna ilet**) Hidayet" insanı İstenilen şeye kavuşturacak olan bir nesneye delalet ve yardım etmek demektir. Bu bir hayırlı rehberlikten ibarettir. Hidayet edene hadi, hidayet bulana da mühtedi denir. İhtida da doğru yolu bulmak demektir, İslâmiyet e kavuşmak gibi. Tariki müstakim İse doğru yoldur, İnsanı dünyada ve ahirette selâmet ve saadete kavuşturacak olan her hangi bir şey demektir. Bu itibar ile Kuranı Kerime, İslâm dinine, sünnet ile cemaate ve cennete girmeye hak edenlerin yoluna sıratı müstakim denmiştir. İşte bundan dolayı da deriz ki ey kerem sahibi Rabbimiz Bizleri doğru yola ilet Bize doğru yolu bildir, bizi o yolu takibe muvaffak kıl. O yol ise İslamiyet ten ibarettir.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

7.O kendilerine nimet vermiş olduğun kimselerin yoluna ilet

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

kendilerine nimet verdin o kimselerinki yoluna

(**O kendilerine nimet vermiş olduğun kimselerin yoluna ilet**) Nimet; halin iyiliği ve nefsin lezzet aldığı şey demektir. Bizim için istenilmeye en lâyık olan nimet ise, Allah'ın rızasına kavuşmak ve Salih, seçkin kulların yollarına girebilmek, Allah'ın gazabına uğramış, sapıklıklar içinde kalmış, kötü ruhlu kimselerin yollarından uzak kalmaktır. İşte bundan dolayı dua ve niyazımızda deriz ki yarabbi bizi O kendilerine nimet vermiş kendilerine İslâmiyet'i, zühd ve takvayı nasip etmiş olduğun kimselerin yoluna ilet, hidayet et, onlar gibi biz de doğru yolu takibe muvaffak olalım,

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

dalalet düşenlerin ve kendilerine gazap edilmiş olanların değil

(**gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil**) ilâhi rahmetten uzaklaştırılmış, şiddetli bir şekilde cezalandırılmış kimselerin ve sapmışların doğru yolu, İslâm yolunu bırakıp çıkmaz yollara sapmış kimselerin yoluna değil. Öyle takipçilerini hidayetden mahrum bırakan, felâket çukuruna düşüren bir yola bizi sevk etme. Ey âlemlerin Rabbi! Peygamberlerin efendisinin hürmetine duamızı kabul buyur. Âmin **Âmin kelimesi**, Kurandan değildir. Fakat Fatiha Sûresinin sonunda bunu söylemek sünnettir. Bu kelime. Ya rabbi bizden kabul et, dualarımızı kabul buyur manasını ifade eder.

&-İşte Fatiha sureyi celilesi, bizlere bu hususlardaki vazifelerimizi telkin ve ilham ediyor. Buyrulmuş oluyor ki: "Ey insanlar! Uyanınız, şu sonsuz kâinatın yaratıcısının büyüklüğünü düşününüz. O, ne büyük bir yaratıcıdır, ne muazzam bir besleyicidir. Bütün mahlûkatı için ne kadar rahmet ve merhameti vardır. Bütün âlemlerin müstakil sahibi ve hâkimi yalnız odur. Artık Yarabbi yalnız sana ibadet ederiz. Yalnız senden lütuf ve ihsan bekleriz diyerek kulluğumuzu arz ederiz. Doğru yola gitmenizi muhterem kulların izlerini takibe muvaffakiyetinizi O Kerem sahibi Yaratıcıdan niyaz ediniz. Küfür ve isyan ile doğru yolu kaybetmiş, dalâlet içinde kalmış, insanlık için bir fitne, korkunç bir belâ mahiyetinde bulunmuş, dinsiz, ahlâksız, sapık kimselere uymaktan,onların iğfallerine kapılmaktan emin olmanızı da O rahmet ve ihsanı sonsuz olan kerem sahibi ve merhametli mabudunuzdan istemeye devam ediniz. Ey

İnsan toplulukları ları! Sizin için bundan başka selâmet ve saadet yolu yoktur. &-Evet, Fatiha sureyi celilesi işte bizleri böyle bir uyanışa, bir yalvarış ve yakarışa ve bir yükselişe davet edip durmaktadır. Ey âlemlerin Rabbi Biz âciz kullarının bu husus-taki niyaz ve istirhamımızı lütfen kabul buyur. Peygamberlerin efendisinin hürmetine duamızı kabul buyur. Âmin!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2-BAKARA SÜRESİ

Bu mübarek sure, Medine'de inmiştir, iki yüz seksen altı ayetten meydana gelmektedir. Mekki ve Medenî olan sureler arasındaki fark, kısaca şöyledir: Mekki olan sureler. Peygamber sallallahu aleyhi Ve sellem hicretinden evvel inmiş surelerdir. Medenî olan sureler de Peygamberin hicretinden sonra inmiş surelerdir. İsterse Medine'yi Münnevve dışında meselâ Mekke'yi Mükerrreme'nin fethi esnasında Mekke'de veya diğer savaşlar esnasında inmiş olsun. Mekki olan sûrelerin bazı ayetleri pek kısa ve edebidir. Dinin esaslarını özet olarak içermektedir. İslâm'ın başlangıcında nazil olmuş, Mekke-i Mükerrreme'deki Arap ediplerine karşı bir belagat mucizesi olmak üzere tecelli eylemiştir. Medenî olan ayetlerin büyük bir kısmı ise nisbeten uzuncadır. Bunlardan birçoğu ehli kitaba hitap etmektedir. Eski ümmetlerin tarihî hallerini birer ibret levhası olmak üzere dikkat nazarlarına sunmakla ve itikadî meselelere, ibadetlere şahsî, medenî, siyasî muamelelere ait hükümleri kapsamaktadır. İşte Bakara suresi de böyle binlerce meseleleri, hakikatleri içine almaktadır. Özellikle bir bakara yani sığır hadisesine dair bilgi vermektedir ki, bu olay haddi-zatında Cenabı Hakkın varlığına, kudret ve hikmetine ve nice harikaları yaratmış ve yaratmakta olduğuna delâlet etmektedir. Ve bu olay peygamberlik ve risâletin hak olduğuna peygamberlerin mucizeler göstermeye muvaffak olduğuna ve bu zatlara itaatin lüzumuna tenbih ve işaret etmektedir. İşte bu mühim nükteleri, işaretleri kapsayan Bakara hadisesi münasebetiyle bu mübarek süreye Bakara suresi adı verilmiştir. Kendisinde bakara hadisesi bildirilen sure demektir.

الم

1.Elif, lâm, mîm

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in hak olduğunu, hidayete vesile olduğunu bildir-mektedir. Gayba inanan, dinî vazifelerini yerine getiren, semavî kitaplara ve âhiret gününe İman eden kimselerin hidâyet üzere olup kurtuluşa erdiklerini müjdelemektedir.

الم

(Elif, lâm, mim)Harfleri, Bakara suresinin birinci ayetini teşkil etmektedir. Bu gibi harflere "Hurûfî Mukataa" denir ki manaları bizce bilinmemektedir. Bunların inşinde birer hikmet vardır. Kısaca deniliyor ki bunlar başlarında bulundukları sûrelerin isimle-ridir. Bunlar, İnsanların dikkatlerini çekmeye sebeptir. Adeta denilmiş oluyor ki ey in-sanlar! Bütün Kuran ayetleri bu gibi harflerden meydana gelmiştir. Böyle olduğu hal-de siz ne için bu harflerden oluşan bir sure meydana getiremiyorsunuz? Öyle ise acizliğinizi itiraf ediniz ve Kuran'ı Kerim'in edebî bir mucize olduğunu kabul ediniz.

Bununla beraber ibni Abbas hazretlerinden bir rivayete göre

Elif, lâm, mim manası: (Ben en âlim olan Allah'ım) demektir. Araplar bazen bir kelimenin bir harfini zikredip o kelimenin tamamını kastederler. Nitekim şimdi Türki-ye'de de bazı şahıs ve yer isimlerinin ilk harflerini yazmakla yetinilmektedir.

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

2.İşte bu kitap ki, bunda bir kuşku yoktur, muttakiler için bir hidayettir.

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ

Onda Şüphesiz O kitaptır ki işte bu

(İşte bu kitap ki, bunda bir kuşku yoktur) Cenâbı Hak Kuranı Kerim'in yüceliğini

beyan etmek için buyuruyor ki: İşte bu kitap ki bunda bir kuşku yoktur. Burada kitap-tan maksat, Kur'anı Kerim'dir. Bu bir eşsiz güzel söz ve bir sonsuz mucizedir ki bunun benzerini getirmek asla mümkün değildir. Bunun ayetlerine karşı bütün edipler acizliklerini itiraf etmişlerdir. Artık bunun bir Allah kelâmı ve bir semavî kitap olduğunda nasıl şek ve şüphe edilebilir? Bu mübarek kitap bütün

هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Bir hidayettir

(muttakiler için bir hidayettir) Takva, İttikâ, Hak Teâlâ'dan korkmak, İnsanı günaha, zelillğe düşürecek şeylerden sakınmak nefsi gayri meşru şeylerden korumak ve hi-maye etmektir. Bu şekilde hareket eden, üzerine düşen dinî vazifeleri yerine getirme-ye çalışan bir şahsa Muttaki denilir. İşte bu kuranı kerim böyle sakınanlar için onları doğru yola ileten, onlar için, bir selâmet ve saadet rehberi bulunmaktadır.

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

3.O muttakiler ki, gayba inanırlar, namazı da doğruca kılarlar ve kendilerine rı-zık olarak verdiğimiz şeylerden de infakta bulunurlar.

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

Namazı Hakkıyla kılarlar Gayba İnanırlar Onlar ki

(O muttakiler ki, gayba inanırlar, namazı da doğruca kılarlar) Gerçek muttakiler o kimselerdir ki İşte onlar gayba inanırlar. Yani görmedikleri halde aklî ve naklî delillere dayanarak bir takım varlıklara inanırlar. Vazifeleri olan namazı da doğruca kılarlar usul ve erkânına uyarak namazı dosdoğru kılarlar. Bu kutsal ibadeti vaktinde eda ederler

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

İnfak ederler Onları rızıklandırdık O şey den ki Ve

(ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden de infakta bulunurlar) Yani Allah tara-fından ihsan buyrulmuş olan nimetlerden bir kısmını da ailelerine zekât ve sadaka olarak diğer muhtaç kimselere sarf ederler ve insanlığa hizmet etmiş olurlar.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

4.Ve onlar o kimselerdir ki sana indirilmiş ve senden evvel indirilmiş olan kitap-lara da iman ederler ve onlar âhirete de kesin olarak inanırlar.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce İndirildi O şeye ki Ve Sana İndirdik O şeye ki İnanırlar Onlar ki Ve

(Ve onlar o kimselerdir ki sana indirilmiş ve senden evvel indirilmiş olan kitap-lara da iman ederler) Ey resulüm o takva sahibeleri O kimselerdir ki sana yüce ka-tımdan İndirilmiş olan Kur'anı Kerime iman ederler.Ve senden evvel diğer peygamber-lere indirilmiş olan kitaplara da iman ederler. Hepsini de tasdik ve tazimde bulunurlar.

وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

Kati iman ederler onlar ahirete ve

(ve onlar âhirete de kesin olarak inanırlar) bir sonsuz mükâfat ve ceza âleminin varlığını da tasdik ederler. O ahiret hayatının varlığına kesin olarak İnanırlar

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5.İşte onlar kerem sahibî Rableri tarafından bir hidayet üzeredirler. Kurtuluşa erenler de ancak onlardır.

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden bir hidayet üzeredir işte onlar

(İşte onlar Rablerinden bir hidayet üzeredirler) İşte öyle güzel bir iman sahibi olan o takva sahibi kimseler, keremi bol Rableri tarafından bir hidâyet ve mutluluk üzere-

dirler. Onların güzelce sakınmaları kendilerinin böyle büyük bir nimete ulaşmalarına sebep olmuştur.

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler onlardır işte onlar

(Kurtuluşa erenler de ancak onlardır) Her türlü korkudan, âhirete ait sorumluluktan emin olacak olanlar, onlardan başkası değildir. Bundan dolayı bu ilâhî sözler, bütün insanlığa hidâyet, selâmet ve mutluluk yollarını gösteriyor ve insanlığı yüce bir gayeye eriştirecek şeyleri açıkça bildiriyor. Artık bütün insanlık âlemi uyanmalı, bu yüksek ve ilâhî irşattan istifade etmeye çalışmalı değil midir?

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

6.Muhakkak o kimseler ki kâfir olmuşlardır, onları korkutsan da, korkutmasan da onlar için müsavidir, onlar imana gelmezler.

Yukarıdaki mübarek ayetler, hidâyet ve mutluluğa ulaşan kimseleri bildirmişti. Bu iki ayeti celile de hidayetden yoksun ve azaba layık olan kötü tabiatlı, şahısların kimlerden ibaret olduğunu göstermiştir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler o kimseler ki şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki kâfir olmuşlardır) İman mutluluğuna erememişlerdir.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler Onları korkutmadın mı yoksa Onları korkuttun mu kendilerine eşittir

(onları korkutsan da, korkutmasan da onlar için müsavidir) Onları İlâhi azab ile korkutsan da, korkutmasan da onlar için müsavidir. Onlar yaratılışlarını kötüye kullanan Yüce Yaraticının varlığına şهادet eden eserleri görmemek için gözlerini kapayan ve üzerlerine düşen vazifeleri yapmaktan kaçınan inkârcı kimselerdir. Artık onlara verilecek öğütlerin ve yapılacak tehditlerin bir tesiri olamaz. Onlar kendi iradeleri ile işledikleri alçaklığı küfür ve isyanı terk etmezler.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki bazı mükelleflere ve muhataplar bakımından bir nasihatın, bir dinî tebliğin bir şeri tehdidin yapıp yapılmaması müsavidir. Fakat bu tebliğ ve tehdit vazifesi bunları yapabilecek şahıslar açısından eşit derecede değildir. Belki onlar bu vazifeyi yine yapmakla sorumludurlar. Taki ilâhî deliller tamam olsun, mükellefler: Biz böyle bizi irşat edecek ve uyuracak kimselerle karşılaşmadık, diye mazeret ileri sürmesinler. Bu sebeptendir ki, mübarek peygamberler ve onları takip eden samimi mü'minler daima insan topluluklarını uyarmaya çalışmışlardır. İsterse o topluluklar bunu kabul etmiş olmasınlar.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

7.Allah Teâlâ onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir, onların gözleri üzerinde de bir perde vardır. Onlar için büyük bir azap da vardır.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ

Kulakları üzerine ve kalbleri üzerine Allah mühür vurmuştur

(Allah Teâlâ onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir) Öyle inatçı ve inkârcı olanlar yaratılış itibarıyla sahip oldukları irade ve ihtiyarlarını kötüye kullandıkları için Allah'ı Teâlâ onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Artık onların kalplerine iman girmez, kulakları hakkı işitmez.

وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ

Bir perde gözlerinin üzerinde vardır ve

(Onların gözleri üzerinde de bir perde vardır) Hakkı göremezler ve bu kötü hareketlerinden dolayı

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük bir azab onlar için vardır ve

(Onlar için büyük bir azab da vardır) Âhirette sürekli ve pek acıtıcı bir azaba tutulacaklardır. Evet, Allah Teâlâ bütün kullarına bir irade ve bir seçme kabiliyeti vermiştir. Her insan bu kabiliyetini güzelce kullanmaya da, kullanmamaya da hikmet gereği muktedirdir. Cenâbı Hak ise her kulunun bu kabiliyetini bu dünyada ne şekilde kullanacağını ezeli âlemde bildiği için ona göre kulları hakkında ezeli hükmünü vermiştir. Bundan dolayı bunda bir zorlama yoktur. Belki bu ezeli hüküm kulların kendi hareket ve iradelerine göre tecelli etmiştir. Bu teklif âleminde ilâhî adaletin ortaya çıkması kulluk ve Rab lıgın belirmesi için bundan daha uygun yol yoktur.

&-Bu mübarek ayetler Rasûli Ekrem efendimizi teselli etmek mânasını da içermektedir. Şöyle ki: Peygamber efendimiz herkesin İslâmiyet'i kabul ederek ebedî mutluluğa ermelerini arzu buyururdu. Kutsi emirlerini, öğütlerini kabul etmeyenlerin davranışlarından dolayı pek müteessir olurdu. Cenabı Hak ise buyurmuş oluyor ki: Ey resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Üzülmeye, inkârcıların uğrayacakları azaplar, felâketler, kendilerinin hakkı kabul etmeyip inatçı bir şekilde harekette bulunmalarının bir neticesidir. Sen ise onlara hak ve hakikati ulaştırmış olmakla peygamberlik vazifesini yerine getirmiş ve en yüksek derecelere aday olmuşsundur.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ

8.İnsanlardan bir kısmı da: Biz Allah'a ve âhîret gününe inandık der. Hâlbuki onlar inanmış değildirler.

Bu mübarek ayetler, bir kısım insanların da münafıkça hareketlerde bulunduklarını, bu yüzden pek fazla felâketlere, azaplara maruz kalacaklarını bildirmektedir.

Bundan dolayı bütün insanlar, itikat, amel, ruhî durum itibariyle başlıca üç kısma ayrılmaktadırlar. İnsanların bir kısmı samimi surette mü'min olan zatlardır. Onların kalpleri, lisanları birdir. Hak ve hakikata doğruca inanırlar, bunu itirafta bulunurlar. İşte hakikî mü'min bunlardır, insanların bir kısmı da kâfirdirler. İlâhî dininin hükümlerini kabul etmezler, kendi yanlış inançlarını açığa vururlar, kendi bozuk inançları içerisinde yürür dururlar. Bunların bu davranışları meydanda olduğu için kendilerine karşı vaziyet almak mü'minler için kolay olur. İnsanların bir kısmı ise münafıklardır. Bunlar kalplerinde olanı lisanlarıyla açığa vurmazlar. Bilâkis bunu saklar, kendilerini görünüşte mü'min gösterirler, ehli imanı aldatmak isterler. Artık bu tür şahıslara karşı hakikî mü'minlerin pek uyanık bulunmaları lâzımdır. İşte Cenâbı Hak bunların bu münafıkça tutumlarını şöyle beyan buyuruyor:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ

Âhîret gününe ve Allaha iman ettik der o kimselerki Ve insanlardan vardır

(İnsanlardan bir kısmı da Biz Allah'a ve âhîret gününe inandık der) İnsanların bir takımı da dinsizliklerini gizlemek, mü'minleri aldatmak için biz Allah'a ve âhîret gününe inandık derler. Müslümanlık iddiasında bulunurlar.

وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ

Mü'minler kendileri değil iken

(Hâlbuki onlar inanmış değildirler) Yalan söylemektedirler.

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

9.Onlar Allah'ı ve iman etmiş kimseleri aldatmak isterler. Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını aldatamazlar da bunun farkında olamazlar.

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler o kimseleriki ve Allahı aldatmaya çalışırlar

(Allah'ı ve iman etmiş kimseleri aldatmak isterler) Evet: Münafık olanlar, kendi kanaatlerini gizlerler, Müslümanlara karşı kendilerini Müslüman gösterirler. Onlar bu hareketleriyle hâşâ Allah Teâlâ'yı ve iman etmiş kimseleri hakiki mü'minleri aldatmak

isterler. Aldatmak hayaline kapılırlar da bu cehaletlerinin, bu bozuk kanaatlerinin ne kadar yanlış, ne kadar akıl ve fikre aykırı olduğunun farkında bile olamazlar.

وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

Farkına varmazlar ve Kendilerini ancak aldatmazlar ve

(Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını aldatamazlar ve bunun farkında olamazlar) o gafil, cahil herifler böyle zelil bir durumda yaşar dururlar.

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

10.Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah Teâlâ da onlar için hastalığı artırmıştır. Ve onlar için yalan söylemeleri sebebiyle gayet acı bir azap vardır.

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık kalplerinde vardır

(Onların kalplerinde bir hastalık vardır) o münafıkların kalplerinde o kötü inançlarından, hareketlerinden dolayı ağır, öldürücü bir hastalık vardır. Bu ruhi, manevi bir hastalıktır.

فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا

Hastalıkca Allah onların artırmıştır

(Allah da onların hastalığı artırmıştır) Allah-u Teâlâ'da onlar için bu elem verici hastalığı artırmıştır. Kuranı Kerim'in ayetleri indikçe, İslâmiyet her tarafa yayıldıkça onların düşmanlıkları, nifakları artarak küfürleri kat kat olmuştur.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

Yalan söylüyorlar idiler o şeyden dolayı ki elemli bir azap onlar için vardır ve

(Ve onlar için yalan söylemeleri sebebiyle gayet acı bir azap vardır) Artık onlar için bu yalancı tavırlarından, bu münafıkça hareketlerinden dolayı pek ağır bir cehennem azabı vardır. Gerçekten münafıklar böyle bir sonuca pek fazlasıyla layık olmuşlardır. Münafıklardan birçokları bu kötü hareketlerinin cezalarını daha dünyada iken de görmüşlerdir. Bunun daha müthişini ise âhirette görecektir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

11.Onlara, yeryüzünde fesatta bulunmayınız, denilince onlar. "Biz ancak ıslah edici kimseleriz" derler.

Bu mübarek ayetler de münafıkların hakkı kabul etmediklerini, müminleri küçümseyip kendi fenalıklarında ısrarlı bulunduklarını bildirmektedir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ

Yer yüzünde fesad çıkarmayın onlara denildi o vakit ki ve

(Onlara, yeryüzünde fesatta bulunmayınız, denilince) o münafıklara yeryüzünde fesatta bulunmayınız kötü, fesatçı hareketlerden kaçınınız denilince bunu reddederek, kendilerinin âlemi ıslah edici olduklarını iddiada bulunarak

قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

Islah edicileriz biz ancak dediler

(Biz ancak ıslah edici kimseleriz, derler) Kendi kusurlarını görüp itiraf etmezler. Evet: Yeryüzünde böyle bir takım şahıslar vardır ki kendi sapıklık ve beyinsizliklerinin hiç de farkında değildirler. Onlar bütün insanlık için zarar verici hareketlerde bulundukları halde bunu medenî, insanî bir hareket sanırlar. Artık bu gibi zararlı şahıslardan kaçınmalıdır.

إِلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ

12.Haberiniz olsun ki fesat çıkaran şahıslar, onların kendileridir. Fakat bunu anlamazlar.

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ

Müfsidler onlardır şübhesiz onlar dikkat edin

(Haberiniz olsun ki fesat çıkaran şahıslar, onların kendileridir) Ey mü'minler ey akıl sahipleri uyanık bulununuz, öyle beyinsizce münafıkça hareketlerde bulunan şahısların aldatmalarına kapılmayınız. Haberiniz olsun ki fesat çıkaran şahıslar onların kendileridir. Asıl fesada, âlemin huzurunu bozmaya çalışan onlardır.

وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkına varmazlar fakat

(Fakat bunu anlamazlar) Fakat ne garip ki Bunu anlamazlar bu hareketlerinin farkında bulunamazlar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنْتُمُنْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ

13.Ve onlara: "Sizde insanların iman ettiği gibi iman edin" denilince derler ki: "Biz o beyinsizlerin iman ettiği gibi iman eder miyiz?" muhakkak biliniz ki beyinsiz olan ancak kendileridir. Fakat bilmezler.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ

İnsanlar iman etti o şey gibi ki iman edin onlara denildi o vakit ki ve

(Ve onlara sizde insanların iman ettiği gibi iman edin denilince) o fesatçı, münafık kimselere hitaben geliniz siz de insanların hakiki mü'minlerin iman ettiği gibi samimi bir şekilde İman edin denilince onlar bencilliklerini açığa vurarak

قَالُوا أَنْتُمُنْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ

Sefihler iman etti o şey gibi ki biz inanıyormuyuz dediler

(Derler ki: Biz o beyinsizlerin İman ettiği gibi İman eder miyiz) hâlbuki asıl beyinsiz, olan onlardır. Evet:

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar fakat Sefihler onlardır şübhesiz onlar dikkat edin

(Muhakkak biliniz ki beyinsiz olan ancak kendileridir. Fakat bilmezler) gerçek şu ki, her zaman, her yerde böyle bir takım yanlış düşünceli şahıslar bulunmaktadır. Bunlar kendilerini bilgili, aydın, ilerici zannederler. Başkalarına bir hakaret gözüyle bakarlar, kendileri gibi düşünmeyenleri fikirden, zekâdan mahrum sayarlar, onların medeniyete ilerlemeye karşı olduklarını sanırlar. Zavallılar kendilerinin nasıl bir cehalet ve gaflet çukuruna düşmüş olduklarının farkında değildirler. Kendilerinin o acınacak "karanlık hallerini bir saadet, bir aydınlık hali zannederler"

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَؤُونَ

14.Onlar iman edenlere rasgeline: "Biz iman ettik" derler. Kendi şeytanları ile yalnız kalınca da: "Biz sizinle beraberiz, biz ancak o iman edenler ile alay eden kimseleriz" derler.

Bu mübarek ayetler münafıkların ahlâk ve tavırlarını açıklamakta onların hidayetden mahrum olduklarını ihtar etmektedir.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا

İman ettik dediler İman ettiler o kimselerle ki karşılaştılar o vakit ki ve

(Onlar iman edenlere rasgeline: "Biz iman ettik" derler) yani münafıklar, ciddiyetten mahrum olan kimseler iman edenlere rasgeline hakiki müminlerle karşılaşınca onları aldatmak, şahsi menfaatlerini elde etmek için bizde sizin gibi mü'min kimse leriz derler. Hakikate aykırı olarak Müslüman olduklarını iddia ederler. Fakat

وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ

Şeytanlarıyla baş başa kaldılar o vakit ki ve

(Kendi şeytanları ile yalnız kalınca) kendi şeytanları ile yani reisleri ile kendilerini aldatmış kimseler ile yalnız kalınca ıssız yerde konuşunca da

قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤْنَ

Alay edicileriz biz ancak Sizinle beraberiz şübhesiz biz dediler

(Biz sizinle beraberiz, biz ancak o iman edenler ile alay eden kimseleriz derler) evet biz sizin yolunuzdan ayrılmayız biz İman ettik demekle ancak o İman eden Müslümanlar ile alay eden kimseleriz derler. Mü'minleri kandırmak, onlar ile alay etmek isteriz diye söylenirler. İşte samimiyetten uzak, geçici menfaatlere düşkün olan vicdansız kimselerin hali böyledir.

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

15.Allah Teâlâ ise onlar ile alay eder. Ve azgınlıklarında onlara fırsat verir Onları kendi azgınlıklarında şaşkın bir halde bırakır.

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ

Onlara mühlet verir ve Onlarla alay eder Allah

(Allah Teâlâ ise onlar ile alay eder Ve azgınlıklarında onlara fırsat verir) Hâlbuki o münafık kimseler aldanıyorlar. Allah Teâlâ ise o münafıklar ile alay eder Ve onlara fırsat verir yani onlara hikmet gereği bir müddet hayat, nimet verir.

فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Bocalayıp dururlar Azgınlıkları içinde

(Onları kendi azgınlıklarında şaşkın bir halde bırakır) Onların o azgınlık, dinsizlik içinde bir müddet daha şaşkın şaşkın bir halde yaşamalarına mühlet verir. Artık onlar bu mühlet içinde elde edebildikleri geçici ehemmiyetsiz nimetlerden, makamlardan dolayı gururlu bir halde yaşarlar. İşte bu hal onların hakkında bir manevî, ilâhî alay demektir ki neticesi pek acıklıdır.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

16.Onlar o münafıklar o kimselerdir ki: Hidâyet karşılığında dalâleti satın almışlardır. Onların bu ticaretleri bir kazanç temin etmemiştir. Ve onlar hidayete ermiş kimseler değildir.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ

Hidayete karşılık dalâleti satın aldılar o kimseler ki işte onlar

(Onlar o kimselerdir ki Hidâyet karşılığında dalâleti satın almışlardır) Evet, mü'minler ile alay ettiklerini sıkılmadan söyleyen o pis topluluk yok mu? Onlar pek aldanmışlardır. O münafıklar o kimselerdir ki hidâyet karşılığında dalâleti küfür ve isyanı satın almışlardır.

فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ

Ticaretleri fakat kar getirmemiştir

(fakat ticaretleri kazanç temin etmemiştir) Evet münafıkların böyle bir alışverişte bulunmaları bu ticaretleri bu gayretleri hakiki kazanç temin etmemiştir. Bilâkis pek büyük bir zarara, felâkete maruz kalmışlardır. Çünkü onlar Hidâyet karşılığında dalâleti satın almışlardır

وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

Doğru yolu bulmuş kimseler Olmadılar ve

(Ve onlar hidayete ermiş kimseler değildirler) Evet, onlar hakiki bir ticaret yoluna, manevi bir kazanç sahasına yol bulmuş değildirler. Ne yazık ki onların, bu feci sonuçtan haberleri yoktur. Artık uyanık mü'minlere lâzımdır ki o gibi beyinsiz kimseleri iyice

tanısınlar, onların aldatışlarına kapılmasınlar, kendi sahalarını o gibi uğursuz kimse-lerin zararlı ve helak edici telkinlerinden korumaya çalışsınlar.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ

17.Onların durumu, ateş yakmış kimsenin durumu gibidir ki, o ateş çevresindekilerini aydınlatınca. Hak Teâlâ hemen onların nurunu giderdi, onları karanlıklar içinde görmez bir halde bıraktı.

Bu mübarek ayetler, münafıkların acayip hallerini, İman nurundan nasıl bir Mahrumiyet içinde yaşadıklarını çeşitli şekilde misal göstererek tasvir buyurmaktadır.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا

Bir ateş yaktı o kimsenin ki misali gibidir onların misali

(Onların durumu, ateş yakmış kimsenin durumu gibidir) evet o münafık kimselerin durumu garip tavırları bir takım fâideli şeylerden istifade edemez halleri ateş yakmış kimsenin durumu gibidir ki

فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ

Etrafındadır o şeyleri ki aydınlattı ve ne zamanki

(Vaktaki ateş çevresindekilerini aydınlatınca) o ateş çevresindekileri aydınlatınca o kimse de bundan istifade edebileceğini sanıverdi. Fakat

ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ

Nurlarını Allah giderdi

(Allah da onların nurunu giderdi) Hak Teâlâ da hemen onların nurunu giderdi o nurdan faydalanamadılar.

وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ

Görmezler karanlıklar içinde onları bıraktı ve

(Onları zulmetler içinde görmez bir halde bıraktı) Onlar yine karanlıklar içinde kalıp gittiler. İşte münafıkların karanlıktaki durumları! Çünkü münafıklar kendilerine bir kısım açık, parlak deliller getirildikçe inkâr ettikleri meseleler ortaya çıkar, açılır, kendilerinde hakkı kabule, doğru yolu görmeğe bir temayül, bir kabiliyet vücuda gelir gibi olur. Fakat yanlış düşünceleri, geçici menfaatlara kapılmaları sebebiyle o manevi temayülü takip etmezler, yine inkâr ve ihanet yoluna yönelirler, bu hareketlerinin lâik bir cezası olarak da fâideli temayülleri Allah tarafından giderilir, kendileri yine o manevi karanlıklar, dalâletler içinde bırakılırlar.

صُمُّ بُكْمٌ عُمَىٰ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

18.Onlar bir takım sağırlar, dilsizler, körlerdir. Artık onlar o sapıklıktan dönmezler

صُمُّ بُكْمٌ عُمَىٰ

(sağırlar, dilsizler, körlerdir) evet o münafık kimseler Bir takım manen sağırlar dır. Hak sözü dinleyip işitmezler. Ve onlar dilsizler dir. Kelimeyi şahadet ile lisanlarını ciddi şekilde nurlandıramazlar. Ve onlar körlerdir. Çevrelerindeki milyonlarca kudret eserlerini görüp onların yüce yaratıcısını tasdik etmezler.

فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

(Artık onlar dönmezler) Onlar kendi tabii yeteneklerini kendi kötü hareketleri ile ellerinden çıkarmış oldukları için artık sapıklıktan kurtulup hidâyet yolunu takip edemezler.

أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

19.Yahut onların durumu gökten şiddetle boşanan bir yağmur gibidir ki onda karanlıklar vardır, dehşetli bir gök gürültüsü, bir şimşek vardır. Ölüm korkusundan dolayı yıldırımlardan parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Allah Teâlâ ise kâfirleri kuşatmıştır.

أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ

Gökten boşanan bir yağmur gibidir veya

(Yahut gökten şiddetle boşanan bir yağmur gibidir) Yahut o münafıkların durumu, garip halleri bir bakımdan da gökten şiddetle boşanan bir yağmur gibidir ki yani böyle bir yağmura tutulmuş kimsenin haline benzer ki

فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ

Şimşek ve gök gürültüsü ve karanlık onda vardır

(onda karanlıklar gök gürültüsü ve şimşek vardır) evet o yağmurda karanlıklar vardır. Karanlık bir halde bulunur ve onda dehşetli bir gök gürültüsü, bir şimşek vardır. Her tarafa dehşet verir. Bunu görüp işitenler

يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ

Kulaklarına parmaklarını tıkarlar

(parmaklarını kulaklarına tıkarlar) o münafıklar ve kâfirler neden dolayı böyle ya Parlar

مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ

Ölüm korkusuyla yıldırımlardan dolayı

(yıldırımlardan, ölüm korkusundan dolayı) kurtulmak hayaliyle parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Onlar böyle yapmakla kurtulacaklarını mı zannederler? Ne gezer!

وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

Kâfirleri çepeçevre kuşatıcıdır Allah ve

(Allah ise kâfirleri kuşatmıştır) Allah Teâlâ ise kâfirleri bütün dinsizleri kuşatmıştır ilim ve kudreti ile ihata buyurmuştur. Artık onun kudret elinden yakalarını asla kurtaramayacaklardır.

&-İşte münafıklar da böyledir. Kendilerine yönelen dini ve insani tebliğlerden, uyarılardan, vaat ve tehditten dolayı müthiş bir hâdise karşısında kalmış gibi bulunurlar. Dünyevî varlıkların, fani parıltıların ellerinden çıkacağı korkusu ile kulaklarını tıkarlar. Hak sözleri dinlemezler. Fakat böyle hareket etmekle kurtulacaklar mı? Ne mümkün! Allah Teâlâ onların canlarını alır, kendilerini layık oldukları azaplara kavuşturur.

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

20.Az kalıyor ki şimşek gözlerini hemen kapayıverecek. Her ne zaman önlerini aydınlatsa ışığında yürürler. Üzerlerine karanlık çöktükçe de dikilip kalıverirler. Eğer Allah Teâlâ dilemiş olsa idi onların elbette işitmelerini de, görmelerini de gideriverirdi. Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeye kadirdir.

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ

Gözlerini kapıp alıverecek o şimşek nerede ise

(Az kalıyor ki şimşek gözlerini hemen kapayıverecek) O bozuk düşünceli şahısların gerçekteki durumlarına güzelce bakılacak olsa görülür ki onlar gelecek olan pek büyük bir tehlike ile karşı karşıya bulunmuşlardır. Bu ayeti kerime onların bu halini de temsil yoluyla şöyle açıklıyor. Az kalıyor ki şimşek gözlerini hemen kapayıverecek İlâhî bir yıldırım, bir azap onların gözlerini hemen hemen kör edecektir.

كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ

Onda yürüdüler onlara aydınlık verdi her ne zaman

(Her ne zaman önlerini aydınlatsa ışığında yürürler) İlâhi bir imtihan olarak vakit vakit bir geniş hale, bir parlak makama nail oldular mı, bunun parıltısında yaşamağa çalışırlar. Fakat bu hal devam etmez.

وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا

Dikilip kaldılar onlara karanlık çöktü o vakit ki ve

(Üzerlerine karanlık çöktükçe de dikilip kalıverirler) Onların bahtlarının açıklığı tersine döner, ümitsizlik ve şaşkınlık içinde kalırlar. Bunlar düşünmelidir ki

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ

Görmelerini ve işitmelerini elbette gidermişti Allah dileyseydi eğer ve

(Eğer Allah dilemiş olsa idi onların elbette işitmelerini de, görmelerini de gideriverirdi) bütün varlıklarını da bir anda gideriverir hiç bir şeye sahip olamazlardı.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir her şey üzerine Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeye kadirdir) Buna inanmışızdır. Artık o münafıklar fani varlıklarına güvenerek maneviyattan mahrum, hakiki ve daimi aydınlıktan nasipsiz bir halde yaşayanlar uyanmaları lazım değil midir? Cenabı Hak hepimize uyanıklık nasip buyursun. Âmin! Bu mübarek ayetler, vaktiyle Medine'yi Münevvere ile çevresinde yerleşmiş olan bir takım münafıklar hakkında nazil olmuştur. Bu ayetlerin hükmü, bütün münafıklar ile diğer yanlış düşünceli kimseleri kapsamaktadır. Bu yüce ayetler bütün insanlığı irşat edecek bir mahiyette bulunmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

21.Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan rabbinize ibâdet ediniz ki sakınmış olasınız.

Hak Teâlâ Hazretleri, İnsanların din bakımından çeşitli guruplara ayrılmış olduklarını beyandan sonra bütün insanlığa lütfü ile hitap ederek onların haklarında tecelli eden nimetlerine ve kendisinin kudret izlerine işaret buyurmuş, onları bir birlik dairesinde yaşamağa, bir yüce yaratıcıya ibâdet ve itaatte bulunmağa, davet etmiştir. Şöyle ki:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

sakınmış olasınız Ta ki, siz Sizden öncedir o kimseleri ki ve sizi yarattı o ki Rabbinize ibadet edin insanlar ey

(Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan rabbinize ibâdet ediniz ki sakınmış olasınız) o yüce taratıcıya Allah'a ibadet ediniz. Onun emirlerine, yasaklarına uyunuz. Ta ki, siz Yüce Allah'ın rızasını kazanıp, takva sahibi olmak şerefine nail olasınız. Evet: insanların takva sahibi olabilmeleri için hem kendilerini yaratmış olan, hem de gelip geçmiş kavimlerin yegâne yaratıcısı olan âlemlerin rabbine ibâdet ve itaatte bulunmaları lâzımdır, başka çare yoktur.

&-Le alle kelimesi; belki, umulur ki, ihtimal ki, manasına ümit ifade eden bir edattır. Meselâ bir şahsa hitaben umulur ki, sen bu kitabı okursun, yani: Senin bunu okuman arzu edilir, rica olunur" denilmiş olur. Cenabı Hakkın ise kullarından hangi bir şeyi rica etmesi, her hangi bir şey hakkında ümitli olması düşünülemez. Çünkü o bütün kâinatın yaratıcısıdır, her şeye hakkıyla kadir ve her şeyi bilendir. Dilediğini yaratabilir ve her şeyin ne olup ne olacağını bilir. Bundan dolayı Yüce Allah'ın Le alle buyurması, beyan edilen şeyin dini yönden istenen ve Allah katında makbul olduğunu göstermek içindir. İşte burada umulur ki denilmesi de "Sizin züht ve takvada bulunmanız Allah katında istenen ve kabul edilen bir şeydir. Size layık olan odur ki sakınasınız demektir.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

22.Öyle rabbiniz ki, sizlere yeryüzünü bir döşek, göğü de bir kubbe yapmış ve gökten su indirmiş ve o su ile sizin için rızık olmak üzere bir nice şeyler meydana çıkarmıştır. Artık Allah Teâlâ için bile eşler kılmayınız.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً

Bir bina göğü ve Bir döşek yeri sizin için kıldı o ki

(Öyle rabbiniz ki, sizlere yeryüzünü bir döşek, göğü de bir kubbe yapmış) Ey insanlar Kendisine ibâdet ve itaatle mükellef olduğunuz zat, öyle yaratıcınız Öyle Rabbiniz dir ki, sizlere yeryüzünü bir döşek yapmıştır. Şu latif yeryüzünü insanlara bir ikametgâh yaratmıştır, insanlar bunun üzerinde rahat rahat yaşayabilirler. Ve o yüce yaratıcı üstünüzdeki muhteşem Sema'yı da, Bir kubbe yapmış tır. Onu yeryüzünün üzerinde vücuda getirmiştir. Ve o Kereme sahibi yaratıcı

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ

Sizin için rızık olarak mahsüllerden onunla sonra çıkardı Bir su gökten indirdi ve

(Gökten su indirdi ve onunla sizin için rızık olmak üzere mahsuller çıkardı) O yüksek tabakadan, üstünüzdeki bulutlardan tatlı, berrak yağmur sularını yağdırmıştır. Ve o su ile sizin için rızık olmak üzere yeryüzünde Meyvelerden sebzelerden, ekinlerden Bir nice şeyler meydana çıkarmıştır. Bunlar ile bütün insanlığı rızıklandırmıştır.

فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz siz iken bir takım benzerler Allah'a öyle ise kılmayın

(Artık Allah Teâlâ için bile bile eşler kılmayınız) Artık o Rabbiniz, o yüce yaratıcınız olan Allah'u Teâlâ için eşler kılmayınız. O ortağı ve benzeri olmaktan uzaktır. Bu kadar güzel şeyler ve ilâhi lütuflar meydana iken artık o Yüce Yaratıcının varlığı, birliği nasıl inkâr edilebilir. Ve onun yarattığı şeyler nasıl olur da ona ortak koşulabilir. Siz ise ey insanlık kütlesi Bu hakikati bilirsiniz evet siz yaratılışınıza aykırı hareket etmezseniz, yaratılıştan sahip olduğunuz akıl ve irfanı güzelce kullanırsanız, bu ilâhi eserleri göz önüne alır da düşünürseniz elbette Allah Teâlâ'nın yaratıcılığını, ondan başka yaratıcı, ibadete lâik bir zatın bulunmadığını bilir, tasdik edersiniz. Artık yazıklar olsun o sağlam yaratılışlarını kaybederek küfür ve şirke düşenlere.

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ

مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

23.Ve eğer siz kulumuza indirdiğimizden şüphede iseniz, onun benzerinden bir süre vücuda getiriniz. Ve Allah Teâlâ'dan başka şahitlerinizi davet ediniz, eğer siz doğru kimseler iseniz.

Bu mübarek ayetler Allah'ın birliğini bütün insanlara tebliğ eden Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın doğruluğuna, hakikaten bir yüce peygamber olduğuna şahadette bulunan Kuran'ı Kerim'in, benzerinin getirilmesi mümkün olmayan bir ebedî mucize olduğunu açıklamaktadır. Şöyle ki:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا

Kulumuza indirdik o şeyden ki Bir şüphe içinde iseniz eğer ve

(Ve eğer siz kulumuza indirdiğimizden şüphede iseniz) Ve Ey inkârcılar! Ey münafiklar! Ey şüphede bulunanlar; Eğer siz kulumuza Hz. Muhammed'e ayet ayet, sure sure indirdiğimizden Kuran'ı Kerim'den şüphede iseniz o apaçık kitabın bir ilâhi kitap olduğunda, onu size tebliğ eden zatın peygamberliğinde şüphe ediyorsanız

فَاتُّوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ

Benzerinden bir sûre haydi getirin

(onun benzerinden bir sûre vücuda getiriniz) o surelerden birinin bir benzerini vücuda getiriniz başkalarından da yardım isteyiniz.

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ

Allahdan başka şahidlerinizi çağırın ve

(Ve Allah'ı Teâlâ'dan başka şahitlerinizi davet ediniz) yardımcılarınızı, mabut olduğuna inandığınız putlarınızı davet ediniz çağırınız, gelsin size vardım etsinler.

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz eğer

(eğer siz doğru kimseler iseniz) Eğer siz iddianızda doğru kimseler iseniz haydi gerçekleştiriniz bunu. Lakin bu çok uzak, buna imkân mı var?

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ

لِّلْكَافِرِينَ

24.Eğer siz onu yapamaz iseniz, elbette yapamayacaksınız ya, artık o ateşten sakının ki, onun çırası, bir takım insanlar ile taşlardır. O ateş ise kâfirler için hazırlanmıştır.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا

Asla yapamayacaksınız Yapamazsanız buna rağmen eğer

(Eğer siz onu yapamaz iseniz ve elbette yapamayacaksınız) Ey cahiller Eğer siz onu yapamazsanız Kuranı Kerimin bir suresinin olsun benzerini vücuda getirmekten aciz kalırsanız ve elbette yapamayacaksınız zaten aciz kalacağınız muhakkak ya

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

Ve taşlardır insanlar Onun yakıtı O ki Ateşten Sakının Artık

(Artık o ateşten sakının ki onun yakıtı bir takım insanlar ile taşlardır) o cehennemden korkunuz ki Onun çırası onu yandıran, parlatan, tutuşturacak şey bir takım insanlar ile taşlardır. Evet, o cehennemin yakıtı yerinde olan şeyler, kâfirler, bir takım günahkârlar ile birçok taşlar, putlardır.

أُعِدَّتْ لِّلْكَافِرِينَ

Kafirler için hazırlanmıştır

(O ateş ise kâfirler için hazırlanmıştır) bugün mevcuttur. Artık siz de küfür ve isyanda devam ederek öyle bir ateşe atılmaya nasıl cesaret edebiliyorsunuz?

&-ilerde de beyan olunacağı üzere Kuran'ı Kerim öyle bir ebedî bir mucizedir ki, onun hiç bir suresinin benzerini getirmeye hiç bir kimse muktedir olamamış ve olamayacaktır. O eşsiz ilâhi bir kitaptır, Allah'ın bir lütfudur, belagat ve fesahatin en parlak, benzersiz bir numunesidir. O Kuranı Kerim'in bu yüceliğini bütün ilim ve fazilet sahipleri kabul etmektedirler. Artık böyle ebedi bir şekilde âleme diyanet, fazilet, hikmet, ilim ve irfan nurlarını yayıp duran kutsî bir kitabı kim inkâr edebilir? Bunu değiştirmeye bozmaya kimin selahiyeti bulunabilir? Ne mutlu bu yüce kitabın nurlarından hakkıyla istifade edenlere. Müslümanlık, medeniyetin meşalesi olan Kuran'a dayanmaktadır. Bu kitap insanları bilmediklerini öğrenmeğe teşvik eder, ilerleme, doğruluk ve izzeti nefsin insanlar için lâzım olduğunu anlatır. Şüphesiz dir ki, İslâmiyet'in faydalı olduğu açıktır. Onun başlıca hususiyet! medeniyetin esası, belki en büyük direği olmaktır. Evet, Hakikî medeniyet, İnsanlık, ahlâk ve fazilet ancak İslâmiyet sayesinde ortaya çıkar. Elverir ki, ondan layıkıyla istifadeye çalışılsın.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا
وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

25. İman edip güzel güzel amellerde bulunanlara müjde ver. Şüphe yok ki onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır. Her ne vakit o cennetlerden bir meyve ile rızıklandınca diyeceklerdir ki: Bu meyve bizim evvelce de rızıklandığımız bir meyvedir. Onlara birbirine benzeyen böyle nimetler verilmiş olacaktır. Ve onlar için cennetlerde tertemiz eşler de vardır ve onlar o cennetlerde ebedî olarak kalacaklardır.

Kuranı Kerim'in ayetleri arasında pek güzel bir uyum, bir münasebet vardır. Evvelki ayetler, küfür ve isyan sahiplerinin uğrayacakları ahiret azaplarını ve felâketlerini bildirmiştir. Bu ayeti Kerime'de İman ve güzel amel sahiplerinin ahiret âleminde ebedî olarak kazanacakları nimetleri, mükâfatları bildirmektedir. Ey yüce peygamberim!

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller yaptılar ve iman ettiler o kimseler ki müjdele ve

(İman edip güzel güzel amellerde bulunanlara müjde ver) onları müjdele

أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar altlarından akar cennetler onlar için vardır şübhesiz

(şüphe yok ki onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır) Bu mümin, Salih kullar için ne büyük bir müjdedir. Bu müjde, bütün insanlığı uyanmaya davet ve o gibi nimetleri kazanmaya teşvik hikmetini de içermektedir. Evet, mümin, güzel amellere sahip olanlar için ebedî, mesut bir hayat vardır. Onlar cennet denilen ve ağaçları altında tatlı tatlı ırmaklar akan ebedî bir âlemde pek mühim nimetler elde edeceklerdir. Ve mümin Salih kullar

كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا

Rızık olarak bir meyveden onlardan rızıklandırıldılar her ne zaman

(Her ne vakit o cennetlerden bir meyve ile rızıklandınca) vaktiyle dünyada da elde etmiş oldukları nimetleri hatırlayarak

قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce rızıklandırıldık o şeydendir ki bu dediler

(diyeceklerdir ki: Bu meyve bizim evvelce rızıklandığımız bir meyvedir) O nevidendir onun benzeridir. Bu zatlar, Cenâbı Hakkın kendilerini dünyada da, ahirette de rızıklandırmış olduğunu bir şükran vesilesi olarak saygılı bir lisan ile anacaklardır. Gerçek şu ki, her ne kadar dünya nimetleri, cennet nimetleri kadar ebedi, leziz, fevkalâde bir tazelik ve güzelliğe sahip değilse de şekil ve mahiyet itibariyle onlara kısmen benzemektedir. Bu bakımdan bu dünya nimetleri de daima şükrana lâyıktır.

وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا

Birbirine benzer şekilde bunlar onlara verildi ve

(Onlara bunlar birbirine benzeyen şekilde verilir) yani onlara birbirine benzeyen böyle nimetler verilmiş olacaktır. Bu ne büyük ilâhi lütuftur. Evet, Güzel düşünülürse dünyada da nail olduğumuz nimetler birer ilâhi lütuftur. Bunlar da ne kadar kıymetlidir, ne kadar şükrana lâyıktır.

وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ

Tertemiz zevceler orada onlar için vardır ve

(Ve onlar için cennetlerde tertemiz eşler de vardır) Ve onlar o mümin, Salih kullar için cennetlerde tertemiz her kusurdan uzak eşler de vardır. Bu da ne büyük bir nimettir. Evet, Dünyadaki evlilik hayatı da meşru, faziletli ve temiz olunca hayatımızın

devamına, inkişaf ve güzelleşmesine pekiyi bir vesiledir. Demek ki bunlar ahiret hayatında da liyakatli kimseler için birer büyük nimet mahiyetinde bulunacaktır. Artık bugün de kısmen olsun elde ettiğimiz nimetlerin kadrini bilmemiz icap etmektedir. Bu dünyevi nimetleri küçümseyenler, bunların uhrevî hayatta ne işleri var diyenler ise nimete nankörlük etmiş, dünya hayatını da, ahiret hayatını da güzelce anlamak meziyetinden mahrum kalmış kimselerdir.

وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Abedî kalıcıdırılar orada onlar ve

(ve onlar o cennetlerde ebedî olarak kalacaklardır) Ve o mümin, Salih, şükreden kullar ise o cennetlerde ebedî olarak kalacaklardır. İşte insan daha dünyada iken böyle bir istikbale sahip olmanın sebeplerine sarılmalıdır. İmandan, Salih amellerden asla ayrılmamalıdır. Cenabı Hakkın korumasına sığınmalıdır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

26.Şüphe yok ki. Allah'ı Teâlâ bir sivrisineği ve onun üstünde bulunanı misal getirmekten hayâ etmez. İmdi iman etmiş olanlar bunun Rableri tarafından bir hak olduğunu bilirler. Kâfir olanlar ise: Allah bununla misal olarak ne murat etti derler. Hak Teâlâ bu misal ile birçoklarını saptırır birçoklarını da hidayete eriştirir. Allah Teâlâ bununla ancak fasık olanları dalâlete düşürür.

Bu mübarek ayetler: Müminlerin güzel inanışlarını bildirmekte, mü'min olmayanların da cehaletlerini, yanlış düşüncelerini teşhir etmektedir, onların en boş iddialar ile Kur'anı Kerim hakkında şüphe uyandırmaya çalıştıklarını ilân eylemektedirler. Allah'a verdiği sözü bozmuş, yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışmış olan kimselerin de ebedî ziyanda kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا

Ondan yukarıdır hatta o şeyi ki Bir sivri sineği bir misal olarak misal getirmesinden Çekinmez Allah şübesiz

(Şüphe yok ki. Allah'ı Teâlâ bir sivrisineği ve onun üstünde bulunanı misal getirmekten hayâ etmez) evet Kur'anı Kerim'de birer misal olarak sinek örümcek gibi bazı ehemmiyetsiz görülen hayvancıklar zikredilmiştir. Bir takım cahil Yahudiler ise, "Bu Allah kelâmına benzemiyor" diye Kur'anı Kerim hakkında bir şüphe uyandırmak istemişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. İşte Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki bir sivrisineği ve diğer hayvancıklar gibi şeyleri Allah Kur'ânı Kerim'de Misal olarak getirmekten utanmaz. Bu, hâşâ haddizatında bir eksiklik değildir, utanmayı icap etmez, belki bunda bir hikmet vardır. Bu bir uyarma vesilesidir, bir ilâhi imtihandır.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden haktır şübesiz o hemen bilirler iman ettiler o kimseler ki işte ama

(İmdi İman etmiş olanlar, bunun Rableri tarafından bir hak olduğunu bilirler) Bu sebeple de hidayete ermiş, ilâhî nimetlere kavuşmuş olurlar.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا

Misal olarak bununla Allah murad etti neyi hemen derler İnkâr ettiler o kimseler ki amma ve

(amma kâfir olanlar ise Allah bununla misal olarak ne murat etti derler) bunun hikmetini anlamazlar. ve inkâra cesaret gösterirler. Hak Teâlâ ise

يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا

Bir çok kimseyi onunla dalalette atar

(bu misal ile birçoklarını dalalette bırakır) onlar bu inkârları yüzünden dalâlete düşmüş, ebedî olarak azabı hak etmiş olurlar. Cenabı Hak bununla

وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا

Birçoğunu onunla hidayete erdirir ve

(birçoklarını da hidayete erdirtir) Bundaki hikmeti, büyük gayeleri mü'minler anlayıp tasdik ederler, hidayete nail bulunmuş olurlar. Allah Teâlâ böyle bir hikmet gereği misal getirmekte

وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

Fasıkları ancak onunla dalâlete atmaz ve

(bununla ancak fasık olanları dalâlete düşürür) Onlar düşünerek bundaki hikmeti, gayeyi anlayamazlar, cehaletlerini anlamayarak, Allah'ın kelâmına itirazda bulunurlar, bu yüzden ebedî bir şekilde sapıtarak felâkete düşerler.

&-Mesel: Lügatte bir şeyin benzeri demektir. Delil, hüccet, kıssa, hikâye, örnek olarak söylenilen söz, büyük ahlâkî hikâye manasında kullanılır. Böyle bir şeyi hikâye etmeğe de "darbı mesel" denir. Darbimeseldeki fayda ise bir şahsın veya bir olayın münasibini, benzerini söyleyip böylece o şahsın veya olayın güzelliğini veya çirkinliğini, özen göstermeye lâyık olup olmadığını güzelce ve hatıralarda kalacak bir şekilde göstermekten ibarettir. Bunun içindir ki en belîğ, en edebî makalelerde, manzumelerde birçok mesellere tesadüf olunur. Meselâ: Güzel sesli bir zata "bülbul", güzel gözlü bir insana "âhü" zararlı bir şahsa "yılan" uğursuz bir kişiye "baykuş" denir. Bu benzetiliş ile onların mahiyetleri en kısa birer ifade ile en kuvvetli bir şekilde anlatılmış olur. Artık, Kur'anı Kerimde bir hikmet ve ihtiyaçtan dolayı böyle bazı mesellerin, benzetmelerin bulunması onun ilâhî bir kitap olmasına engel olduğu nasıl düşünülebilir?

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

27.O kimseler ki Yüce Allah'ın ahdini tevsik yemin ile tekit ettikten sonra bozarlar. Bitişmesini emretmiş olduğu şeyi kesiverirler, yeryüzünde fesat çıkarırlar, İşte ziyana uğrayanlar, onlardır.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ

Katiyen kabulünün ardından Allahın ahdini bozarlar O kimseler ki

(O kimseler ki Allah'ın ahdini ona sağlam söz verdikten sonra bozarlar) Ahid Lügatte zaman, asır, vasiyet, yemin, güven. Hakkı gözetmek, söz vermek, mukavele yapmak, kefil olmak demektir. Allah Teâlâ'yı birlemek, bir söze inanıp güvenmek manasında kullanılmıştır. Ayeti kerimedeki ahid'den maksat ise ruhlar âleminde bütün ruhların Allah'ı Teâlâ'nın Araf 7/172 ayeti kerimesinde

أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا

(Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) hitabına karşı "Evet şahidiz" diye tasdikte bulunmuşlardı. Veyahut her insanın yaratılıştan sahip olduğu Allah'ı tasdik etme kabiliyetidir. Bu yaratılışın kaybetmeyen herkes, bu kâinatı yaratan bir yüce yaratıcının varlığına, onun ibâdet ve itaate layık olduğuna aklen, fikren kanaat getirebilirler. İşte rabbimizde buyuruyor ki böyle ahdini sağlam bir şekilde yemin ile pekiştirdikten sonra bozanlar verdikleri sözden sonra aykırı hareketlerde bulunanlar ve Cenâbı Hakkın

وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

Birleştirilmesini onu Allah emretti o şeyi ki keserler ve

(Birleştirilmesini emretmiş olduğu şeyi kesiverirler) Vasıl lügatte Bir şeyi diğer bir şeye ulaştırmak, bitişirmek, demektir. Ayeti kerimedeki vasıldan maksat ise, bütün peygamberleri, bütün semavî kitapları tasdik edip bunların aralarını ayırmamaktır; üzerimize düşen vazifeleri, görevleri yerine getirip terk etmemektir, bütün mü'minlere dostlukta, hayır dileğinde bulunup aralarına ayrılık düşürmemektir, umum halkın iyiliğini sağlayan nizamlara uyup bunları ihmal etmemektir. İşte o şahıslar ki akrabalar

müminler arasındaki sınırsız tutulmasını ve gözetilmesini emretmiş olduğu irtibatı ve ya Allahın emirleri ve yasakları çerçevesindeki bağlılığı kesenler onu gözetmezler. İşte bu gibi hususlara riayet etmeyenler, ahid ve yemini bozmuş, dalâlete düşmüş, ziyana uğramış fasık kimselerdir. Ve daha o kimseler

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

(yeryüzünde fesat çıkarırlar) diyanete, ahlâka, insanlığa aykırı, zararlı şeyleri yaparlar, işte böyle ahitlerinde durmayanlar hayırlı işlerden irtibatlarını kesenler ve yeryüzünde fesat çıkaranlar

أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

zarara uğrayanlar Onlardır İşte onlar

(İşte ziyana uğrayanlar onlardır) ziyana uğrayan ve sapkınlaşanlar ancak onlardır. Ne büyük bir felâket

&-Bununla beraber Resulullah efendimiz zamanında bazı kimseler veya kabileler, Resulü Ekrem'e, müracaat ederek onu tasdik etmiş, onunla sağlam antlaşma yapmış oldukları halde daha sonra sözlerinden dönmüşler, dünyada da, ahirette de belâlarını bulmuşlardır. Bundan dolayı bu âyeti kerimedeki ahid bunu da kapsamına alır.

&-Misak, ahid, yemin, bir şeyi bir şey ile bağlamak, takviyede bulunmaktır. Yapılan bir anlaşılmaya bir şey ile güvence altına almak ve takviye etmek bir misak demektir. Nitekim senet ve delil gibi kendisine itimat edilen, inanılıp kendisi ile kalbe kanaat gelen bir şeye de "vesika" denilir. Ayeti kerimedeki misaktan murat ise ahdi pekiştiren, o husustaki düşünceleri aydınlatan ayetler, mucizeler, semavi kitaplardır.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

28.Allah'ü Teâlâ'yı nasıl inkâr ediyorsunuz ki sizi ölümler iken o diriltti. Sonra sizi öldürecek, sonra da sizi diriltecek, sonra da ona döndürüleceksinizdir.

Bu mübarek ayetler Kâinatın Yüce Yaratıcısının insanlık hakkındaki şefkatini, kâinat-taki tasarruflarını uyanma vesilesi olarak gözler önüne koymaktadır. Ve bütün insanlığı gafletten uyanmağa davet ederek bütün kâinatın bilgili ve güçlü yaratıcısının kudret ve azametini düşünmeğe bizleri sevk eylemektedir.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ

Size hayat verdi ölümler idiniz ve Allahı inkar ediyorsunuz nasıl

(Allah'ü Teâlâ'yı nasıl inkâr ediyorsunuz ki sizi ölümler iken o diriltti) Ey gafil insanlar Siz Allah'ü Teâlâ'yı nasıl inkâr ediyorsunuz ki o pek büyük olan Kâinatın Yaratıcısını neye dayanarak inkâr edebilirsiniz ki bütün kâinat, onun varlığına şahittir. Bu cümleden olarak ey insanlar siz evvelce hayattan mahrum birer zerreden bir damla sudan ibaretiniz, sonra sizi hayata o kavuşturdu, size ruh verdi, idrak sahibi bir hale getirdi.

ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ

Sizi diriltecek sonra Sizi öldürecek sonra

(Sonra sizi öldürecek sonra da sizi diriltecek) geçici olarak hayattan mahrum bırakacaktır. Fakat büsbütün mahıv ve yok olmayacaksınız. Muhakkak ki sonra da sizi diriltecek kıyamet günü size tekrar hayat verecektir. Daha

ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz ona sonra

(sonra da ona döndürüleceksinizdir) o yüce yaratıcıya, onun mükâfat ve ceza âlemine döndürüleceksiniz. Dünyadaki amellerinizden dolayı muhakemeye tâbi tutulacaksınız, amellerinize göre mükâfat ve ceza göreceksiniz. Artık bu akıbeti düşününüz.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيْنَهَا سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

29.O öyle bir Kerem sahibi yaratıcıdır ki yeryüzünde her ne var ise hepsini sizin için yarattı, sonra da sema ya yönelip onları yedi gök olarak düzenledi, o her şeyi hakkıyla bilicidir.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

Hepsini yerededir o şeyleri ki sizin için yarattı odur ki o

(O öyle zat ki yeryüzünde her ne var ise hepsini sizin için yarattı) Ey insanlar

Yüce Mabut öyle kerem sahibi bir yaratıcıdır ki, yeryüzünde her ne var ise hepsini sizin istifade edebilmeniz için yarattı vücuda getirdi. Onlardan istifade için size kabiliyet verdi.

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيْنَهَا سَبْعَ سَمَوَاتٍ

Gökler olarak yedi onları düzene koydu göğe hakimiyet kurdu sonra

(sonra da sema ya yönelip onları yedi gök olarak düzenledi) bundan başka da sema ya üstünüzdeki yüksek kubbelere ilâhî iradesini kudretini yönelterek onları yedi gök olarak düzenledi. Oradaki kudret eserlerini sema, yedi tabaka, yedi âlem olmak üzere, tanzim kıldı.

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir şeyi her o ve

(o her şeyi hakkıyla bilicidir) Ve o Kâinatın yüce yaratıcısı her şeyi hakkıyla bilicidir onun kudreti böyle her şeye fazlasıyla kâfidir. Ve onun her yaratışında bir nice faydalar, hikmetler vardır ki bunların umumunu ancak o bilir. Artık insanlar için lâzımdır ki gafletten uyansınlar. Cenâbı Hakkın nimetlerinden istifade ederek o cömertçe nimet verenin bütün emirlerine, yasaklarına uysunlar. Yeryüzündeki bütün varlıklardan meşru bir şekilde istifade ederek bunları kendilerine ihsan buyurmuş olan Yüce Mabuda şükretsiner.

&-Evet, Bu mübarek ayetlerden Müslümanlar daima birer uyanış dersi almalıdırlar, hayatlarını, yurtlarını, tanzim için daha ziyade çalışmalıdırlar, kendileri için yaratılmış milyonlarca nimetlerden, yaratılış kanunlarından istifade yollarını takip etmelidirler. Tembellik ve sefalet içinde yaşayarak başka milletlerin çalışmalarına, maddeten kalkınmalarına bir hayret bakışıyla bakmamalıdırlar. Belki maddî ve manevî kalkınma hususunda bütün insanlığa bir parlak numune olmalıdırlar. Nitekim vaktiyle Müslümanlar böyle bir uyulacak Örnek halinde bulunmuşlardı. Medeniyet tarihi buna şahittir
Arz: Bir cins isimdir. Bütün yeryüzüne denir.

Sema; her şeyin tavanına denir. Yağmura, buluta da sema denir. Gök kubbesi yerinde kullanılmıştır. Çoğulu: Semavattır. Kuranı Kerim'de beyan buyrulan semadan ve sema vattan maksat, bizim yer kürenin üstünde görülen birçok ışık saçan ışık alan sabit yıldızları, gezegenleri, kapsayan tabakalardan ibarettir ki bunların varlıklarını kısmen görmekte, keşfetmekteyiz. Fakat yedi tabakaya ayrılmış olan göklerin varlığına inanmakla beraber, bunların ne şekilde ne mahiyette olduğunu Allah'ın ilmine havale ederiz. Vaktiyle bir kısım astronomi âlimlerinin semalar, gök cisimleri hakkında vermiş oldukları bilgiler, bilahare pek noksan görülmüştür. Meselâ vaktiyle güneş en büyük bir ışık merkezi kabul edilip diğer bir kısım sabit yıldızlar, gezegenler ise, onun etrafında dolanmakta, yalnız ondan ışık almakta sanılıyordu, özellikle Ay, Zühre, Utarit, Şems, Mirrih, Müşteri, Zühel adındaki ışık saçan, nuranî yıldızların birer gök tabakasında yerleşmiş bulunduğu görüşünde idiler. Bu sebeple bu yıldızların yedi kat göklerde bulunduğunu iddia ediyorlardı. Hâlbuki bilahare fennin, uzay araştırmalarının ilerlemesi neticesinde anlaşılıyor ki üzerimizdeki uzay sonsuzdur. Bunda pek ziyade ışıklı cisimler, yıldızlar vardır. Güneş bize nisbeten yakın olduğu için bütün yıldızlardan büyük gözüküyor. Hâlbuki uzayda öyle ışıklı küreler vardır ki güneş onlara

nazaran pek küçüktür ve bizlere pek yakındır. Güneşin ışığı bizlere beş on dakika içinde geldiği halde öyle yıldızlar vardır ki onların ışığı bizim küremize binlerce sene zarfında ancak gelip kavuşabiliyor. Artık kâinatın genişliğini, bunları yaratmış olan Yüce Yaraticının kudret ve azametini düşünmelidir. Artık üstümüzde düzenlenmiş müstesna bir halde bulunmuş yedi sema tabakasının bulunduğunu, mucize olan Kur'anı Kerim haber verdiği halde bunu kim inkâr eder ve uzak görebilir. Meğerki akıldan mahrum, kâinatın genişliğini idrakten habersiz, ilâhi kudreti inkâr eden bir budala olsun. Velhasıl biz Müslümanlar yedi kat semanın varlığına inanırız. Bunların detaylarını ise ancak Allah'ı Teâlâ bilir.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّىْ جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيْفَةً قَالُوْۤا اَتَجْعَلُ فِيْهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيْهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّىْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

30.Hatırla o zamanı ki. Rabbin meleklerle: "Ben yeryüzünde muhakkak bir halife kılacağım" diye buyurmuştu. Melekler de: "Yeryüzünde fesat çıkaracak, kanlar dökecek kimseyi mi yaratacaksın, bizler ise sana, hamd ile teşbih eder, seni takdis eyleriz." demişlerdi. Allah'ı Teâlâ da: "Şüphe yok ki sizin bilemeyeceğiniz şeyleri ben bilirim." diye buyurmuştur.

Bu âyeti kerime, Cenâbı Allah'ın yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerle bildirmiş olduğunu, meleklerin de bu yaradılıştaki hikmeti anlayamadıkları için bunu sual ettiklerini beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّىْ جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيْفَةً

Bir halife yeryüzünde kılacağın ben şübhesiz Meleklerle rabbin buyurmuştu bir vakit ve

(Hatırla o zamanı ki. Rabbin meleklerle: "Ben yeryüzünde muhakkak bir halife kılacağım) Resulüm Hatırla o zamanı ki Rabbin meleklerle hitaben demişti ki ben yeryüzünde muhakkak bir halife kılacağım yerin imarına, idaresine, zürriyetinin yeryüzünde yayılmasına, onu memur edeceğim diye buyurmuştu. Melekler de

قَالُوْۤا اَتَجْعَلُ فِيْهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيْهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ

Kanlar dökecek ve orada fasad çıkaracak o kimseyi ki orada kılacakmışın Dediler

(Dediler ki orada fesat çıkaracak, kanlar dökecek kimseyi mi yaratacaksın) bu husustaki ilâhî iradenin hikmetini idrak edemedikleri için bunu anlamak istemişler ve dediler ki Yarabbi Sen yeryüzünde fesat çıkaracak isyanlar yüzünden fenalıklara sebebiyet verecek ve kanlar dökecek birbirini öldürecek kimseyi mi yaratacaksın bu kabiliyette olan insan türünü mü vücuda getireceksin? Ey Allah'ım Bunun hikmeti nedir?

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ

Seni Takdis ederiz Ve Hamdin ile tesbih ediyoruz biz ise

(Biz ise sana hamd ile tesbih eder) Tesbih, Subhanallah diyerek Hak Teâlâ'yı yüceltmek ve O'nu noksan sıfatlardan uzak tutmak, yani onun bütün noksanlardan beri olduğunu itiraf etmektir. Takdis, de Mukaddes saymak, mübarek tutmak, hamt ve övgüde bulunmak, layık olmayan bir şeyden uzak tutmaktır. Yani subhanallahi ve bihamdihi demektir. İşte meleklerde yarabbi seni ilahlılığına lâik olmayan şeylerden seni uzak tutarız. Artık hikmet nedir ki bizim gibi masum bir zümre varken, isyan edecek bir zümreyi halife kılıyorsunuz? Demişlerdi. Bunlar böyle demekle Allah'ın iradesine hâşâ itiraz değil belki onun yalnız ne gibi hikmet ve menfaate dayandığını anlamak istemişlerdi. Allah Teâlâ da melekleri aydınlatma, her iradesinde bir nice faydaların, hikmetlerin var olduğuna işaret için

قَالَ اِنِّىْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

Bilmiyorsunuz o şeyleri ki bilirim şübhesiz ben buyurdu

(şüphe yok ki sizin bilemeyeceğiniz şeyleri ben bilirim diye buyurmuştur) Öyle bir nevi mahlûku vücuda getirmekte de nice faydalar vardır. Onların asileri olacak ise de itaatkâr olanları da bulunacaktır. Allah'ın dinini yaymaya, insanlığı aydınlatmaya çalışacak ne yüce şahsiyete sahip zatlar da ortaya çıkacaktır. Artık ey melekler! Siz

her şeyin hikmetini bilemezsiniz. Her şeyin hikmetini, faydasını, zararını hakkıyla bilmek zatı ulûhiyetime mahsustur, bunu böyle biliniz.

&-Melekler, Âdemoğullarının yeryüzünde fesat çıkaracaklarını, kan dökeceklerini, onların yaratılmasından önce nasıl bilmiş idiler? Buna cevaben denilebilir ki, Cenâbı Hak geleceğe ait bütün hadiseleri levhi mahfuzda yazmış olduğundan melekler bu levhaya bakmakla bu bilgileri edinmişlerdi. Veyahut bunu başka bir yolla meydana gelmeden önce öğrenmişlerdi. Melâike, melek kelimesinin çoğuludur. Melekler bir takım mübarek, günahlardan uzak maddî yönden yiyip içmeğe ihtiyacı olmayan ibâdet ve itaatle meşgul olan muhtelif şekillere girebilen, lâtif varlıklardır. Bunların mahiyetlerini Cenâbı Hak bilir. Bunlar latif cisimlendendirler. Ruhlar gibi veyahut birer soyut cevherdirler. Bunların birçok nevileri vardır. Bir kısmı peygamberlere Cenâbı Hakkın emirlerini, kitaplarını getirip tebliğ etmeye memur bulunmuştur. Cibril Aleyhisselam gibi. Meleklerin varlığına bütün din mensupları ve bütün eski felsefeciler inanmışlardır.

&-**Halife:** Başkasının yerine geçen, onun makamına kaim, onun bazı hususlarda vekili olan kimse demektir. Çoğulu Hülefadır. Bu âyeti kerimedeki halifeden murat Adem Aleyhisselamdır. Kendi evlât ve torunlarına Allah'ı Teâlâ'nın emirlerini, yasaklarını Cenâbı Hak adına vekâleten tebliğe memur bulunmuştur.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ

كُنْتُمْ صَادِقِينَ

31.Ve Allah'ı Teâlâ bütün eşyanın isimlerini Âdem'e bildirdi. Sonra da bu eşyayı meleklerle göstererek bunların isimlerini bana haber veriniz. Eğer siz doğru söylüyor iseniz, diye buyurdu.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

Hepsini isimleri ademe öğretti ve

(Ve Allah'ı Teâlâ bütün eşyanın isimlerini Adem'e bildirdi) Yüce Allah 30. âyeti kerimesi ile meleklerin bilemeyecekleri şeyleri bildiğini beyan ve her yarattığının bir hikmete dayandığına işaret buyurmuştu. Gerçekten, melekler de Allah'ın ilminin azametini kani, ilâhi fiilin bir hikmet ve faydaya dayandığını itiraf ediyorlardı. Fakat Cenâbı Hak onları daha ziyade aydınlatmak, kanaatlerini görerek pekiştirmeleri için onların bilmedikleri şeyleri Hazreti Âdem'in bildiğini göstermiş, bundan dolayı Âdem Aleyhisselâm'ın yeryüzünde hilafete meleklerden daha lâayık olduğuna işaret buyurmuştur. Evet, Allah'ı Teâlâ Hazretleri bütün eşyanın isimlerini Âdem Aleyhisselam'a bildirdi Bütün isimleri, yani bu isimlerin delâlet edeceği eşyayı, manaları bir ilham, bir zaruri ilim şekliyle tarif ve tâyin buyurdu.

ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ

Sunların isimlerini bana haber verin sonra buyurduki Meleklerle onları arz etti sonra

(Sonra da onları meleklerle arz ederek Buyurdu ki bunların isimlerini bana haber veriniz) bu eşyanın isimlerinin nelerden ibaret olduklarını bana haber veriniz söyleyiniz bakalım

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru söyleyenler iseniz eğer

(Eğer siz doğru söylüyor iseniz) eğer siz iddianızda, hilâfete daha lâayık bulunduğunuzu zannetmenizde doğru sözlü iseniz. İşte Allah celle celaluhu hazretleri meleklerin kanaatlerini böylece tashih lütfunda bulundu.

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

32.Dediler ki; Seni tesbih ederiz, senin bize bildirdiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphe yok ki alîm, hakîm olan sensin.

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا

Bize öğrettin o şeyler ki ancak bizim için bir ilim yoktur Seni tesbih ederiz Dediler ki

(Dediler ki Seni tesbih ederiz Senin bize bildirdiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur) Melekler de acizliklerini ikrar edip sorularının bir itiraz mahiyetinde olmayıp bir açıklama isteğinden ibaret olduğunu arz için dediler ki Ey Rabbimiz Seni tesbih ederiz seni noksan sıfatlardan uzak tutar ve takdis eyleriz. Senin her fiilin, her hükümün elbette bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. biz acimizi itiraf ediyoruz

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan her şeyi ibilen sensin şübhesiz sen

(Şüphe yok ki alîm, hakîm olan sensin) Şüphe yok ki el alîm her şeyi hakkıyla bilen ve el hakîm olan her şeyi bir hikmet ve faydaya binaen yaratan ancak sensin buna inancımız tamdır yarabbi

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

33.Buyurdu ki: Ey Âdem! O şeyleri adları ile bu meleklerle haber ver. Âdem de o şeyleri adları ile haber verince Cenâbı Hak buyurdu ki; Size dememiş miydim ki, ben şüpheşiz göklerin de, yerinde gizliliklerini bilirim. Ve sizlerin açıkça yaptığınız ve gizlediğiniz şeyleri de bilirim.

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ

İsimlerini onlara haber ver Adem ey buyurdu

(Buyurdu ki: Ey Âdem Bunların isimlerini onlara haber ver) Allah'ü Teâlâ, Âdem Aleyhiselam'a hitaben buyurdu ki ey Âdem O şeyleri adlarıyla bu meleklerle haber ver. Bunlara dair bildiklerini anlat Âdem Aleyhisselam'da sahip olduğu zaruri bir ilim, ilâhi bir ilhama dayanarak

فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ

İsimlerini onlara haber verdi ne zaman ki

(vaktaki o şeyleri adlarıyla onlara haber verdi) onların ne gibi hikmetlere binaen yaratılmış olduklarını bildirince Cenabı Hak

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin ve göklerin gaybını bilirim şübhesiz ben Size demedim mi buyurdu

(buyurdu ki: Size dememiş mi idim ben şüpheşiz göklerin de, yerinde gizliliklerini bilirim) şüpheşiz göklerin de, yerin de gizliliklerini esrarını, gayb şeylerini, gizli kapalı her şeyini bilirim. Tek olan zatıma hiç bir şey gizli kalmaz.

وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

Gizliyorsunuz idiniz o şeyi ki ve açıklarsınız o şeyi ki bilirim ve

(Ve sizlerin açıkça yaptığınız ve gizlediğiniz şeyleri de bilirim) O halde Hazreti Âdem'e o payenin verilmesi de bir hikmeti ilâhiye gereğidir. O hikmeti lâıyıkıyla bilen de ancak benim, mahlûkatın vazifesi de, Yüce Yaratıcının ilim ve hikmetini tasdik ve tazim etmektir.

Velhasıl: Yüce Allah bu şekilde de insanlığın bir fitri fazilete sahip olduğunu göstermiştir. Artık bunun kadrini bilmek, insanlığın bu şerefini yok edecek gayri meşru hareketlerden kaçınmak, biz insanların üzerine düşen bir vazifedir.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

34.Hani biz meleklerle demiştik ki Âdem'e secde ediniz. Onlar da hemen secde edivermişlerdi. Yalnız şeytan kaçınmış, kibirlenmiş ve kâfirlerden olmuştu.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın Âdem Aleyhisselâm hakkındaki lütfü ihsanını bildiriyor. Hz. Âdem'den insanlık hali bazı hataların meydana geldiğine işaret buyuyor. İnsanlığın düşmanı olan iblisin de ne kadar kötü olduğunu bildirerek onun vesvesesinden insanların kaçınmaları lüzumunu gösteriyor.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

hemen secde ettiler Adem'e secde edin meleklerle demiştik o vakit ve

(o vakit meleklerle demiştik ki Âdem'e secde ediniz onlarda hemen secde edivermişlerdi) Hani Resulüm Hatırla ki meleklerle emretmiş idim ki Âdem'e secde ediniz ona saygıda bulununuz. O melekler de hemen secde edivermişlerdi Bu ilâhi emre derhal uymuşlardı.

Secde: Lügatte son derece tevazu ile tezellül ile baş eğmektir. Şeriat lisanında ise ibâdet kastı ile baş eğip alını yere koymaktır. Bu secde yalnız Allah'ı Teâlâ'ya yapılır. Evet, burada Meleklerin Hz. Âdem'e yaptıkları secde ise bunun ya lüğavî manası kast olunmuştur. Bunun mânai şerifi kast olunduğu takdirde ise, bu Âdem'in kadrini, şanını yüceltmek meleklerin ilâhî emre ne kadar itaatli olduklarını göstermek için Hz. Âdem'in bir kıblegâhı makamında bulunmasından ibarettir. İşte Allahın bu emrine karşılık

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ

Büyüklik tasladı ve kaçındı iblis ancak

(Yalnız şeytan kaçındı büyüklik tasladı) iblis: Şeytan demektir. Bu cin taifesinden bir ferttir. Küfre kabiliyetli bulunmuş, Âdem'e secde etmekten kaçınmış bu husustaki ilâhî emri doğru görmemiş, bu sebeple Allah'ın kahrına uğrayarak ebediyen küfür içinde kalmıştır. Kendisi ve soyu öteden beri insanlığı saptırmaya çalışmaktadırlar. Bunların bu gizli, ruhî saptırma aldatmalarından kaçınmak, her akıllı mükellef insanın en mühim bir vazifesidir. Evet, o melun şeytan Allahın âdeme secde edin emrine direndi o, secde etmekten kaçınmış bu emre uymamış kibirlenmiş kendisini büyük görmüş

وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Kafirler den oldu ve

(ve kâfirlerden olmuştu) O habis, zaten Allah'ın ilminde kâfirlerden idi. Bu tutumuyla da küfrü meydana çıkmış oldu. Bu ilâhî beyan gösteriyor ki Hak Teâlâ'nın her hangi bir emir ve yasağını kabul etmek ve ona saygı göstermek İman alâmetidir, dinin gereğidir. Bunun aksine hareket ise küfür ve taşkınlık nişanesidir. İşte bu secde hususundaki ilâhî emri beğenmemek alçaklığında bulunan iblis, bu yüzden ebedî bir ziyana uğramıştır.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

35.Ve biz demiştik ki ey Âdem! Sen ve eşin şu cennette oturun. Dilediğiniz yerlerde onun yemişlerinden bol bol yiyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın, yoksa ikiniz de zalimlerden olursunuz.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ

Cennete zevcen ve sen yerleş Adem ey demiştik ve

(Ve biz demiştik ki ey Âdem sen ve eşin şu cennette oturun) Sen ve eşin hayat arkadaşın olan Havva şu cennette oturun orası sizin ikametgâhınız olsun.

وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا

Dilediniz o yerde ki bol bol ondan yiyin ve

(Dilediğiniz yerlerde onun yemişlerinden bol bol yiyin) onlardan istifade edin.

وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

Zalimlerden Sonra olursunuz Ağaca şu yaklaşmayın ve

(Ancak şu ağaca yaklaşmayın, yoksa ikiniz de zalimlerden olursunuz.) onun meyvesinden yemeyin, Meyvesinden yenilmesi yasaklanan ağaçtan maksat, rivayetlere göre buğday veya üzüm veya incir veya kâfur ağacıdır. Fakat kesin veya açık bir delil bulunmadıkça bunu tâyin etmemek en iyisidir. Nitekim Kur'anı Kerim'de de bu açıklanmamaktadır. Yasağa uyma hususunda hepsi de eşittir, belirlemeye ihtiyaç yoktur. Bundan dolayı biz bunu da Allah'ın ilmine havale ederiz. Evet, bu yasak edilen meyveden yenilmesinin akabinde Allah'ı Teala hazretleri Âdem Aleyhisselam'a buyuruyor ki yoksa ikiniz de zalimlerden olursunuz Bunun üzerine gelecek cezadan dolayı nefsinize zulüm etmiş, böyle güzel, pek hoş bir cennetten çıkarılmış bulunursunuz. &-Hz. Âdem: Peygamberler tarihine ait kitaplarda genişçe yazılmış olduğu üzere bü-tün insanların İlk babası ve İlk peygamberidir. Cenâbı Hak onu yeryüzünde bir hilkat harikası olmak üzere müstakil en topraktan yaratmış, kendisine ruh ile ilim ve irfan ihsan buyurmuş ve ona eş olarak ta "Havva" adındaki muhterem validemizi yaratmış-tır. Hz. Âdem ile Havva bir müddet cennette kalmışlar, bilahare yine yeryüzüne indirilmişlerdir. Âdem Aleyhisselam Hindistan'a, Havva da Cidde'ye indirilmiştir. Âdem Aleyhisselâm bilahare aldığı emre binaen Mekke'yi Mükerrime tarafına gitmiş, orada Hz. Havva ile buluşmuştur. Rivayete göre Hz. Âdem, bin veya dokuz yüz otuz sene yaşamış, vefatında Serendip dağında veya Mekke'de "Ebu Kubeys" dağında defnolunmuştur.

فَازَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

36.İmdi şeytan, Âdem ile Havva'yı cennetten kaydirdi, oradaki nimetlerden çıkarıp uzaklaştırdı. Biz de dedik ki: Bâzınız bâzınıza düşman olmak üzere yeryüzüne ininiz, sizin için yeryüzünde bir vakte kadar bir ikametgâh ve bir nasip vardır. Bu mübarek ayetler, şeytanın insanları ne kadar zararlara sokacağını gösteriyor, ondan kaçınılması lüzumuna işaret ediyor. Cenâbı Hakkın da ne kadar kerem sahibi ve merhametli olduğunu ve tövbenin de af ve mağfirete ne büyük vesile bulunduğunu beyan buyuruyor.

فَازَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا

Oradan şeytan o ikisini derken kaydirdi

(İmdi şeytan ikisini de oradan kaydirdi) oradan uzaklaşmalarına sebebiyet verdi. Şeytan; Hz. Âdem ile Hz. Havva'ya vesvesede, kötü telkinlerde bulunmuş, onlara yemin ederek demiş ki: Siz cennetteki bu size yasaklanan ağacın meyvesinden yer iseniz bu cennette ebedi olarak kalırsınız. Onlar da yemişler, işte bunun üzerine de

فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ

İçinde idiler o şeyden ki onları ve çıkardı

(içinde bulundukları şeyden onları çıkardı) yani şeytan onları oradaki cennet nimetlerden çıkarıp uzaklaştırdı. Böyle nimetlerden geçici olarak mahrum kaldılar. Bunun üzerine cennetten çıkmalarına ilâhi emir gelmiş. O nimetlerden geçici olarak mahrum kalmışlardır.

وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

Düşmandır bazısına bazınız inin dedik ve

(ve dedik ki birbirinize düşman olarak ininiz) Biz de ben Yüce Yaratıcıda Âdem ile Havva'ya hitaben bazınız bâzınıza yani Âdem'in zürriyetinden olan müminler ve onların düşmanı olan şeytanlar sizler yekdiğerinize düşman olmak üzere yeryüzüne ininiz artık cennette durmayınız dedik

وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

Bir zamana kadar bir faydalanma ve bir yerleşme Yeryüzünde sizin için vardır ve

(sizin için yeryüzünde bir vakte kadar bir ikametgâh ve bir nasip vardır) yani öleceğiniz zamana kadar veya kıyamet gününe kadar sizin için o yeryüzünde bir karar bir ikamet ve bir nasip bir istifade vardır. Sonra her biriniz layık olduğunuz sonuca kavuşursunuz.

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

37.Âdem Yüce Rabbi tarafından bir kısım kelimeler aldı. Onun üzerine tövbe eyledi. Tövbeleri ziyadesiyle kabul eden, pek ziyade merhamet sahibi olan ise ancak o Kerem sahibi Rab'dir.

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ

Bir takım kelimeler rabbinden adem nihayet aldı

(Âdem Rabbi tarafından bir kısım kelimeler aldı) Âdem Aleyhisselâm, şeytanın kıskançlığından yapmış olduğu o aldatma ve iknayı müteakip Yüce Rabbi tarafından bir kısım kelimeler aldı bu kelimeler; âlimlerin beyanına göre: "Ey bizim Rabbimiz Bizler nefislerimize zulüm ettik, artık sen bizlere mağfiret etmez, bizlere merhamet buyurmaz isen elbette bizler hüsrana zarar ve ziyana, manevî cezaya uğramış kimse-lerden oluruz." mealindeki âyeti kerimesidir. Onun üzerine âdem Aleyhisselâm tövbe eyledi tövbe edip bağış diledi,

فَتَابَ عَلَيْهِ

(Böylece tövbesini kabul etti) Tövbe: Lügatte bir şeyden geri dönmektir. Şariat li-sanında ise günahı bilip itiraf etmek, o yapılan günahı dolay pişmanlıkta bulunmak ve o günahı bir daha işlememeğe kesin olarak niyet eylemektir. İşte Allah celle celaluhu hazretleri âdem Aleyhisselâm'ın tövbesini kabul etti

إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Merhameti çok olan Tevbeleri kabul eden odur şübhesiz o

(Tövbeleri ziyadesiyle kabul eden, pek ziyade merhamet sahibi olan ise ancak o Kerem sahibi Rab'dir) pek ziyade merhamet sahibi olan ancak o Kerem sahibi Rab-dir. Bundan dolayı Hz. Âdem'in tövbesini de kabul buyurmuş, onun hakkında yine sonsuz rahmet ve merhameti tecelli etmiştir.

&-İnsanlar, insanlık icabı zaman zaman bazı günahlarda, hatalarda bulunabilirler. Elverir ki kusurlarını bilsinler. Bunları bir an evvel terk edip bir daha işlememeğe azim etsinler ve bu hatalarından dolayı Cenâbı Hakka niyaz edip onun af ve mağfiretini istirham de bulunsunlar, İşte Hz. Âdem kıssası, bize bu hikmet dersini vermektedir.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ

عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

38.Dedik ki: O cennetten hepiniz aşağıya ininiz. Eğer benim tarafımdan size bir hidayet gelir de her kim hidâyetime tâbi olursa artık onlar için bir korku yoktur. Ve onlar mahzun da olmayacaktır.

Bu mübarek ayetlerdeki hitap, Hz. Âdem ile Havva ya ve tabii olarak onların gelecek-teki evlâdına ve onları aldatmaya çalışan şeytana yöneliktir. İnsanlık için, selâmet ve saadete vesile olacak yolu göstermektedir.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا

Hep birlikte oradan ininiz dedik

(Dedik ki: oradan hepiniz aşağıya ininiz) Hz. Âdem'in gaflet ederek yasak meyve-den yemesi üzerine dedik ki ilâhi emrim çıktı ki o cennetten hepiniz aşağıya ininiz. Yeryüzüne inerek mukadder vakte kadar orada ikamet ediniz.

فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ

Hidayetime tabi olmuşa ve kim Bir hidayet benden size gelirse artık eğer

(Eğer benim tarafımdan size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tâbi olursa) sizin için hidayete vesile olacak bir peygamber, bir kitap, bir şariat gibi bir şey gönderilir de sizden her kim hidayetime tâbi olursa

فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülüyorlar onlar değildir ve Onlara artık bir korku yoktur

(artık onlar için bir korku yoktur Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) Onlar Allah'ın azabından kurtulacaklardır. Nail olacakları nimetler ellerinden çıkmayacağı için hüznün ve kedere düşmelerine bir sebep bulunmayacaktır. Ne büyük saadet

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

39.Ve o kimseler ki kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi yalanladılar, onlar ateş sahipleridir, onlar o ateşte ebediyen kalıcıdır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi yalanladılar ve İnkâr ettiler o kimseler ki ve

(Ve o kimseler ki kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi yalanladılar) Ve bilakis o kimseler ki, kâfir oldular Allah Teâlâ'yı inkâr ettiler veya ona ortak koştular, Hak Teâlâ'nın gösterdiği doğru yola yönelmediler ve bizim ayetlerimizi yalanladılar peygamberleri, kitapları, gerek dış âlemden gerekse kendi varlıklarındaki delilleri inkâr eylediler,

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır orada onlar Ateş ehli dirler işte onlar

(İşte onlar ateş sahipleridir) Asıl cehennem ehli onlardır,

(onlar o ateşte ebediyen kalıcıdır) Onlar o ateş saçan cehennemde ebediyen kalıcıdır. Oradan ebediyen çıkamayacaklardır. Ne müthiş bir felâket!

&-Bundan dolayı bütün insanlar uyanmalıdırlar, öyle ebedi bir felâkete uğramamanın sebeplerine sarılmalıdırlar. Allah Teâlâ'nın gösterdiği hidayet yolunu takibe devam etmelidirler. Kurtuluş için başka çare yoktur.

يَا بَنِي إِسْرَٰئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفٍ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

40.Ey İsrail oğulları: Benim sizlere lütf etmiş olduğum nimetlerimi hatırlayınız. Ve benim ahdimi yerine getiriniz ki ben de sizin ahdinizi yerine getireyim. Ve ancak benden korkunuz.

Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarına vaktiyle nail oldukları nimetleri hatırlatarak kendilerini ilâhî dine uymaya, Kur'anı Kerim'ini inkâr etmemeğe, hakkı batıl ile değiştirmemeğe davet ediyor.

يَا بَنِي إِسْرَٰئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ

Size ihsan ettim o ki nimetimi hatırlayın İsrail oğulları ey

(Ey İsrail Oğulları size ihsan etmiş olduğum nimetlerimi hatırlayın) Siz bir peygamber sülâlesinden meydana getirilmiş oldunuz, aranızdan Hz. Musa gibi peygamberler yetişmiştir. Firavunun zulmünden kurtularak istiklâle, hâkimiyete kavuşmuş idiniz. Sizleri irşat ve aydınlatmak için Hz. Musa'ya Tevrat gibi mübarek bir kitap verilmiştir. Bütün bunlar hakkınızda birer muazzam ilâhi nimettir. Bunları unutup, nankörcesine hareket etmeniz doğru olabilir mi? Artık bu nimetleri unutmayınız.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفٍ بِعَهْدِكُمْ

Size verdiğim sözü yerine getireyim Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ve

(Ve benim ahdimi yerine getiriniz) Vaktiyle üstlenmiş olduğunuz şeyleri yerine getiriniz. Yani: Ya ruhlar âlemindeki ahd ve yemini korumaya çalışınız. Veyahut Allah

Teâlâ'ya İman, bütün peygamberleri semavî kitapları tasdik edeceklerine dair ecda-dınızın vermiş oldukları sözlerde durarak böyle bir ahd ve verilen sözü yerine getir-mekte kusur etmeyiniz ki bende sizin ahdinizi yerine getireyim Sizi korkulardan koru-yayım, sizi ilâhi lütuflarıma devamlı olarak nail eyleyeyim.

وَآيَاتٍ فَارْهَبُونِ

artık benden korkun ancak benden ve

(Ve ancak benden korkunuz) Ve ey İsrail Oğulları Ancak benden korkunuz. Vaktiyle yapmış olduğunuz bir ahdî, üzerinize düşen bir dinî vazifeyi bir takım kötü kimselerin tecavüzlerine uğrayabileceğinizi düşünerek veya dünyevî, şahsi bir menfaatin elden uçmasından korkarak terk etmeyiniz. Yalnız Cenâbı Haktan korkarak onun gösterdiği yolu takip ediniz.

وَأْمِنُوا بِمَا أُنْزِلَتْ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا فَاتَّقُونِ

41.Ve sizin yanınızdakini tasdik edici olarak indirmiş olduğuma iman ediniz. Onu ilk inkâr edenlerden olmayın Ve ayetlerimi az bir paha ile satmayın. Ve an-cak benden sakının.

وَأْمِنُوا بِمَا أُنْزِلَتْ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ

Berberinizdedir o şeyi ki tasdik edici olarak indirdim o şeyi ki iman edin ve

(Ve sizin yanınızdakini tasdik edici olarak indirdiğime iman ediniz) Ve ey İsrail Oğullar Sizin yanınızdakini yani vaktiyle Musa Aleyhisselâm'a nazil olup yanınızda bulunan Tevrat'ı tasdik edici olarak indirmiş olduğuma yani Kuranı Kerime İman edi-niz. Tevrat'ın da semavi bir kitap olduğunu beyan buyuran ve onun gibi semavi, ilâhi bir kitap bulunan Kuranı Mübin'i artık tasdik eyleyiniz.

وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ

Onu inkar edenin ilki olmayın ve

(Onu ilk inkâr edenlerden olmayın) o anlattıkları mucize olan Kuranı ilk inkâr eden-lerden olmayın. Bilakis ona İlk İman edenlerden olmalısınız. Onun nasıl ebedi, bir mucize olduğunu bakıp anlayacak bir durumda bulunuyorsunuz.

وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا

Az bir fiyata ayetlerimi satmayın ve

(Ve ayetlerimi az bir paha ile satmayın) Yani Hz. Muhammed'in doğruluğuna şahit-lik edip sizin kitaplarınızda yazılmış bulunan apaçık ayetleri, haddizatında pek ehemmiyetsiz bir şey olan dünyevi mal, riyaset, cahilce geleneklere uymak maksa-dıyla inkâra, değiştirme ve bozmaya kalkışmayınız. Bütün bu dünyevi, fani şeyler, o ayetlerin yüceliği karşısında pek kıymetsiz, ehemmiyetsiz şeylerden başka değildirler. Artık o değersiz şeyleri elde etmek için veya başkalarından korkarak bu kutsi ayetler, hakikatler nasıl elden çıkarılabilir. Ey gafiller Öyle bir cürette bulunmayınız,

وَآيَاتٍ فَاتَّقُونِ

artık benden sakının ancak benden ve

(ve ancak benden sakının) Benim bir tek olan şahsımdan korkun, bir takım maddî, fani menfaatlerden mahrum kalacağınızdan korkmayın, yalnız Kerem sahibi yaratıcı-nızdan korkunuz ki sizi muhafaza edecek, sizi nimetlere nail buyuracak olan ancak odur.

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

42.Ve hakkı batıl ile örtüp karıştırmayın. Ve hakkı bile bile saklamayıp.

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ

Batıl ile hakkı karıştırmayın ve

(Ve hakkı batıl ile örtüp karıştırmayın) Ve ey İsrail Oğulları hakkı batıl ile karıştırmayın. Hz. Muhammed'in vasıfları hakkındaki Tevrat ayetlerini ve diğerlerini kendi uydurduğunuz esassız şeyler ile değiştirme ve bozmaya kalkışmayınız,

وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz siz iken hakkı gizlemeyin ve

(ve hakkı bile bile saklamayın) Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem'in mübarek vasıflarını gizlemeyin, bunun mesuliyetini düşününüz. Hâlbuki siz böyle inkârcı bir şekilde batılca hareketlerin ne kadar çirkin, ne kadar cezayı gerektirir olduğunu bilirsiniz. Bu hususta cehaletinizi mazeret makamında ileri süremezsiniz. Yahut siz hakkı gizlediğinizi biliyorsunuz. Artık böyle bir isyana bile bile nasıl cüret ediyorsunuz. Gerçek şu ki hakkı gizlemek büyük bir rezalettir, bir ahlâksızlıktır, amme hakkında bir hıyanettir. Şahsi menfaat hırsıyla veya geçici bir mahrumiyet korkusu ile bile bile hakkı saklamak, onun aksini yapmak ve yaptırmak; bir alçaklıktır, İnsanlığa yakışmaz, hakikî selâmet ve saadetin yok olmasına sebep olur. Bundan dolayı Allah Teâlâ Hazretleri cümlemizi haktan ayırmasın. Âmin.

İsrail: Yakup Aleyhisselâm'ın lâkabıdır, İbranî lisanında Abdullah Allah'ın kulu veya Saffetullah Allah'ın seçkin kulu manasınadır. Emir, Allah yolunda mücahit manasına olduğu da mervidir. Yahudiler Hz. Yakub'un neslinden geldikleri için "Beni İsrail" lâkabını almışlardır. Hz. Musa'ya tâbi olduklarını iddia ettikleri için de "Museviler" diye anılmaktadırlar. Bu mübarek ayetlerde onlara: Ey İsrail oğulları diye hitap edilmesi bir uyarı ve işareti içermektedir. Sanki denilmiş oluyor ki: Siz yüce bir peygamberin evlât ve ahfadından bulunuyorsunuz. Yanınızda Tevrat denilen bir kitabı ilâhî vardır. Orada son peygamberin vasıfları yazılıdır. Artık size düşer mi ki o kitaba aykırı hareket edip Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ı ve ona nazil olan Kur'anı Kerim'i inkâr edesiniz. Bir nice hakikatleri değiştirme ve bozmaya çalışasınız. Bu bir cehalet, bir nankörlük bir kadir bilmezlik değil midir? Böyle hareketlerden vazgeçiniz, hakkı kabul ediniz. Cenâbı Allah gafletten uyandırsın!

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

43.Ve namazı kılınız, zekâtı da veriniz ve rükû edenler ile beraber rükû ediniz.

Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarını ve benzerlerini kötülükten alıkoyarak en mükemmel bir kulluk vazifesini ifa etmeğe davet ediyor. Başkalarına iyilik yapmalarını emrettikleri halde, kendileri iyilik yapmaktan kaçınanların bu hallerini kınıyor. Hakkın yardımını kazanmak için sabra, namaza devam edilmesini tavsiye buyuruyor. Cenâbı Haktan korkanların da hangi zatlardan ibaret olduğunu gösteriyor:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekati verin ve Namazı hakkıyla eda edin ve

(Ve namazı kılınız zekâtı da veriniz) Ve ey İsrail Oğulları Sizler de Müslümanlar gibi beş vakit namazı kılınız. Adabına, erkânına riayet ederek edaya çalışınız. ve zekâtı da veriniz Mallarınızın farz olan zekâtını da fakirlere ödeyiniz.

وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

Rükû edenlerle beraber rükû edin ve

(Ve rükû edenler ile beraber rükû ediniz) Siz de cemaati müslimin ile beraber rükûa varınız. Velhasıl: Onların da İslâm şerefine nail olup İslâm cemaatine katılma-ları emir ve tavsiye olunuyor. Yahudilerin namazlarında rükû bulunmamaktadır. Hâlbuki namazın mühim bir rüknü olan rükû vaziyeti, pek lâtif hikmetleri, içermektedir.

اتَّامِرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

44.insanlara iyilik ile emredersiniz de kendi nefislerinizi unutur musunuz? Hâlbuki siz kitabı okursunuz, hiç düşünmez misiniz?

آتَمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ

Kendinizi unutuyorsunuz İyiliği insanlara emrediyormusunuz

(İnsanlara iyilik ile emredersiniz de kendi nefislerinizi unutur musunuz?) Ey İsrail Oğulları Siz İnsanlara iyilik yapmalarını veya İslâm dininde sebat etmelerini bazı kimselere emir ve tavsiyede bulunursunuz da Kendiniz neden o yolda hareket etmez, kimseye iyilikte bulunmaz, İslâmiyet sahasına atılmazsınız.

وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

Hiç düşünmez misiniz Kitabı okuyorsunuz siz iken

(Hâlbuki siz kitabı okursunuz, hiç düşünmez misiniz?) O kitapta herkesin elinden gelen İyilik ve ihsanda bulunması ve ahir zaman peygamberinin vasıfları bulunmaktır. Veyahut o kitapta halka tavsiye ettikleri şeyler ile amel etmeyenlerin cezaya, lâıyk olacaklarına dair beyanatı görürsünüz. Artık siz bunları düşünüp tefekkürde bulunmaz mısınız? Nedir bunun aksine yaptığınız hareketler?

&-Bu âyeti kerime; halka emir ve nehyde, öğütler vermekte bulundukları halde bunlar ile kendileri amel etmeyen kimseler hakkında büyük bir tehdit ve kınamayı içermektedir.

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

45.Sabır ile ve namaz ile yardım isteyiniz. Ve namaz şüphe yok ki ağır bir iştir. Ancak Allah'tan korkanlar için değil.

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ

Namaz ile ve sabır ile yardım isteyiniz ve

(Sabır ile ve namaz ile yardım isteyiniz) Ey Allah'ın kulları Sabır ile ve namaz ile işleriniz hakkında Rabbinizden yardım isteyiniz muvaffakiyet bekleyiniz.

وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ

Gerçekten büyüktür şübhesiz o ve

(Ve namaz şüphe yok ki ağır bir iştir) yani o namaz ibadeti o kadar büyük bir iştir ki buna alışmayanlara çetin bir iş gibi görünür.

إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

Gönülden bağlı olanlara değil

(Ancak Haktan korkanlar için değil) Takva sahibi olanlar için bu çetin bir iş değildir. Öyle ibâdet ve itaat ehli için namaz en zevkli, ruhu besleyen ibadettir. Onlar bu gibi vazifeleri büyük bir şevk ve gayretle ifaya çalışırlar. Fakat Allah'tan korkmayan, nefislerine mağlup olan, hakiki istikbali düşünmeyen kimseler için sabretmek, namaz kılmak büyük bir iş gibidir. Onlar bu gibi mühim, kutsi vazifelerden faydalanamazlar &-Rivayet olunuyor ki: Resulü Ekrem, Efendimiz güç bir olay karşısında kalınca namaza başlar, onunla Cenabı Haktan yardım talebinde bulunurdu.

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

46.Allah'tan korkanlar, o zatlardır ki Rablerine kavuşacaklarını ve onun manevî huzuruna döneceklerini düşünüp tefekkür ederler.

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ

Rablerine kavuşacak kimselerdir şübhesiz onlar Sezerler onlar ki

(O kimseler ki Rablerine kavuşacaklarını tefekkür ederler) yani o hakiki mü'minlerdir ki, öldükten sonra Rablerine kavuşacaklarını Cenâbı Hakki göreceklerini iman ederler

وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Dönecek kimselerdir ona şübhesiz onlar ve

(Ve şüpheşiz onlar ona döneceklerdir) Allah celle celaluhu hazretlerinin manevi

huzuruna döneceklerini âhirette onun cennetlerine, Yüce Allah'ı görme şerefine nail olacaklarını düşünüp tefekkür ederler büyük bir şevk ve neş'e ile ibâdet ve itaate devam eder dururlar. Ne bahtiyar zevat

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

47.Ey İsrail Oğulları! Sizlere ihsan ettiğim nimetimi ve sizi âlemlere tercih ettiğimi hatırlayınız.

Bu mübarek ayetlerde İsrail Oğullarına dedelerinin nail oldukları ilâhî lutfu hatırlatarak onları nankörlükten, dedelerinin doğru yoluna muhalefeti yasaklamaktadır. Ve onları korkmaya, uyanmaya davet buyurmaktadır.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ

Size ihsan ettim o ki nimetimi hatırlayın İsrail oğulları ey

(Ey İsrail Oğulları o ki sizlere ihsan ettiğim nimetimi hatırlayınız) Sizlere lütuf ettiğim nimetimi yani sizin ecdadınıza lütuf ve ihsanda bulunmuş olduğum hoş dirliği, refah ve rahatı düşününüz.

وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Alemlere sizi üstün kıldım şübhesiz ben ve

(Ve sizi âlemlere tercih ettiğimi) Artık nimete nankörlükte bulunmayınız. Evet, Cenâbı Hak İsrail oğullarından bir kısım zevatı peygamberliğe, ilim ve hikmete, saltanat ve ihtişama nail buyurmuştu. Onlar, Hz. Musa'dan ve onun yolunu takip etmiş olan kimselerden ibarettir ki zamanlarındaki âlemlere, kavimlere, hükümetlere üstün bulunmuş idiler. Cenâbı Hak onların kadrini yüceltmmişti. Artık o zatların torunları bulunan muasır İsrail Oğullarının da onlar gibi dindar, Hakkı gözetici olmaları icap etmez mi? Nedir bu muhalefet, Allah'ın dinine karşı bu düşmanlık

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

48.Öyle bir günden korkunuz ki, o günde hiç bir şahıs hiç bir şahıstan dolayı hiç bir şey ödemez. Ve o şahıstan hiç bir şefaât kabul edilmez. Ve ondan hiç bir fidye alınmaz. Ve ne de onlara yardım olunurlar.

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا

Bir şey kimseden kimse ödemez Bir günden ki sakının ve

(Öyle bir günden korkunuz hiç bir şahıs, hiç bir şahıstan dolayı bir şey ödemez)

Ey İsrail Oğulları Siz Öyle bir günden kıyamet günün den korkunuz sakınınız ki o günde Cenabı Hakkın müsaadesi olmadıkça Lâzım gelen bir hakkı kaza edemez.

وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ

Bir şefaât ondan kabul edilmez ve

(Ve o şahıstan hiç bir şefaât kabul edilmez) Adam kayırmaya müsaade olunmaz.

وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ

Bir fidye ondan alınmaz ve

(Ve ondan hiç bir fidye alınmaz) evet ondan hiç bir fidye bir kurtuluş bedeli alınmaz böyle bir şey kabul edilmez.

وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

Yardıın olunuyorlar onlar değildir ve

(Ve ne de onlara yardım olunurlar) Ne de ilâhî azaptan kurtulmaları için bir yardıma nail bulunurlar. İşte inkârcıların, münafıkların ahiretteki durumları böyledir. Artık ata ve ecdadın büyüklüğü ile gururlanıp, onlardan fayda göreceklere ümitli olmamalıdır. Kendi hallerini ıslah etmelidirler ki nefislerini kurtarabilmiş olsunlar.

&-Bu âyeti kerimedeki şefaatin reddi, kâfirler içindir. Çünkü Kur'ân'ın bu hitabı onlara

yöneliktir. Ve Allah'ın izni olmadıkça kimsenin şefaatte bulunamayacağını bildirmektedir. Yoksa Müslümanlar hakkında din büyüklerinin ve bilhassa Rasûlü Ekrem Efendimizin şefaatte bulunacakları naklen sabittir. Şefaate ise: Bir kimsenin suçunu affetmek, kendisinden cezayı gidermek için hakkında yapılan bir istek ve istirhamdan ibarettir.

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

49.Ve o zamanı hatırlayınız ki, sizi Firavun taraftarlarından kurtardık. Sizi en kötü azap ile cezalandırıyorlardı. Oğullarınızı boğazlıyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı. Bunda sizin için Rabbiniz tarafından pek büyük bir imtihan vardı. Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarına vaktiyle nail olmuş oldukları kurtuluşu, Allah'ın korumasını hatırlatıyor, düşmanlarının da nasıl helak olup gittiklerini bildiriyor, kendilerini uyanmaya davet buyuruyor.

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ

Firavun ehlinde sizi kurtarmıştı bir vakit ve

(Ve o zamanı hatırlayınız ki, sizi Firavun taraftarlarından kurtardık) Ey İsrail Oğulları! Siz o zamanı da hatırlayın ki bir ilâhi lütuf olarak sizi Firavun taraftarlarından kurtardık. Yani sizin ecdadınızı Firavuna tâbi olanların eza ve cefasından kurtardık. Onlar

يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ

Azabın kötüsüne sizi maruz bırakıyorlardı

(sizi en kötü azap ile cezalandırıyorlardı) Onlar, dedelerinizi en şiddetli işkencelere uğratıyorlardı. Onlar

يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ

Kadınlarınızı hayatta bırakıyorlardı ve Oğullarınızı boğazlıyorlardı

(sizin oğullarınızı boğazlıyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı) Sülâlenizin erkek çocuklarınızı öldürüyorlardı. Kız çocuklarınızı öldürmüyorlardı. Onlar düşmanlarınız bulunuyorlardı.

وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Büyük rabbinizden bir imtihan bunda size vardı ve

(Bunda sizin için Rabbiniz tarafından pek büyük bir imtihan vardı) bu azapta, bu kurtuluşa ise sizin için Rabbiniz tarafından pek büyük bir imtihan vardı. Taki öyle düşmanlardan kurtuluşunuzu büyük bir nimet bilip Cenabı Hakka hamt ve şükür edesiniz. Bilahare sabredenlerin muazzam mükâfatlara nail olacaklarını bilirsiniz. Artık o pek büyük tarihi vakaları güzelce düşünerek bir intibah bir uyanış dersi almak lazım gelmez mi?

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

50.Ve hatırlayınız o zamanı ki sizin için denizi yarıdık da hepinizi kurtardık. Firavunun taraftarlarını da sizler bakıp dururken boğduk.

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ

Sizi kurtarmıştı Denizi sizin için yarmıştı bir vakit ve

(Ve hatırlayınız o zamanı ki sizin için denizi yarıdık hepinizi kurtardık) Ve Ey İsrail Oğulları Hatırlayınız o zamanı ki, sizin selâmetiniz için Kızıl denizi yarıdık da hepinizi kurtardık yani sizin ecdadınızı Firavunun kahrından, denizde boğulmaktan kurtardık.

وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

Bakıyorsunuz siz ve Firavun ehlini suda boğmuştuk ve

(Firavunun taraftarlarını da sizler bakıp dururken boğduk). Yani ecdadınız Fira

vun ile taraftarlarının nasıl boğulduklarını seyredip dururken onların hepsini hayattan mahrum bıraktık. Yahut birbirine bakıp duruyorlardı. Artık ırkınız hakkında bu gibi nimetleri hatırlayarak Şükürünü ifaya, Allah'ın dinine uymaya çalışmalı değil misiniz?

&-Bu ilâhi açıklamalarda söyle bir uyarı vardır: Bir zata veya bir kavme hayır veya şer olarak her ne isabet ederse bu Allah Teâlâ'nın sırf hikmet olan takdirine dayanmaktadır. Bundan dolayı o şey hayır ise kadrini bilip şükretmelidir. Ve eğer şer ise sabredererek Allah'ın korumasına sığınmalı ve işlenilmiş bir kusur varsa ondan da tövbe edip pişman olmalıdır ki, onun güzel bir inanç sahibi olduğu bu şekilde ortaya çıksın.

&-**Firavun:** Mısır'da yaşamış olan Amâlika hükümdarlarının unvanıdır. Bunların en son hükümdarı rüyasında görmüştü ki Beyti Makdis tarafından bir ateş yönelip Mısırı kaplamış, Mısır ahalisinden olan her kıptiyi yakmış, yalnız İsrail Oğullarına dokunmamış Firavun bu rüyasını kâhinlere söylemiş, onlar da: İsrail Oğullarından bir erkek çocuk doğacak, senin helakin ve hükümetinin yok olması onun elinde bulunacaktır. Bunun üzerine Firavun, İsrail Oğullarının her doğan erkek çocuğunu öldürtmüştü. Bunların miktarı bir rivayete göre on iki bindir. Bu yavrulardan yalnız Hz. Musa müstesna bulunmaktadır. Şöyle ki: Hz. Musa, İsrail oğulları hanedanından İmran adında bir zatın oğlu olarak dünyaya geldi. Annesi bu mübarek yavrusunun Firavun tarafından öldürülmemesi için bir sandık içine koyup Nil nehrine attı. Firavunun eşi Asiye ise bu fevkalâde güzel çocuğu nehirde görüp çıkarmış onu sevip himaye etmiş, onu Firavunun sarayında yetiştirmiştir. İşte ilerde Firavunun helakine sebep olacak çocuk, bu melek yüzlü yavru idi. Evet, Bu muhterem yavru büyüdü. Hatta annesi bir sütanne olarak saraya alındı. Yavrusuna kavuşmuş oldu. Bu muhterem zat sonra da peygamberlik şerefine kavuştu. Firavuna karşı pek muazzam mucizeler göstererek onu titretti. İsrail Oğullarını Mısır'dan alıp Kenan iline çıkarmak için birçok müracaatlar neticesinde Firavundan müsaade aldı. Fakat İsrail Oğulları toplanıp Mısırdan çıkarken Firavun pişman oldu. Onları mahvetmek için takibe başladı. Bundan kurtulmak için yeni bir mucize gerçekleşti. Şöyle ki: İsrail Oğulları kendilerini Firavunun takip ettiğini görünce heyecana geldiler. Fakat Hz. Musa bir mucize olmak üzere asasını (bastonunu) Süveyş, denizine vurdu, denizde on iki yol açıldı, İsrail Oğullarının on iki kabilesi bu yollardan sahile sağ salim çıktılar. Firavun ise askerleri ile bunları takip ederken, denizin ayrılmış olan suları tekrar birleşti, bunların yollarını kapadı, Firavun da, ordusu da suların içinde helak olup gittiler. Bu muazzam hâdise de gösteriyor ki Allah'ın takdirine hiç bir tedbir mâni olamaz.

Takdiri huda, kuvve i pazu ile dönmez / Bir şem" ki mevlâ yaka bir veçhile sönmez Allah'ın takdiri pazu gücü ile dönmez. / Mevla'nın yaktığı mum hiçbir şekilde sönmez.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

51.Ve bir vakit Musa ile Kırk geceyi sözleşmiştik, sonra siz zalimler olarak onun arkasından buzağıya tutunmuş idiniz.

Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarının hayat safhalarını gösteriyor. Haklarındaki ilâhî nimetlere karşı ne kadar münasebetsiz hareketlerde bulunmuş olduklarını kendilerine bir uyanma vesilesi olmak üzere hatırlatıyor.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً

Gece için kırk musa ile sözleşmiştik bir vakit ve

(Ve bir vakit Musa ile Kırk geceyi sözleşmiştik) Ey İsrail Oğulları Ve hatırlayınız ki bir vakit Musa ile kırk geceyi vaatlemiştik yani: Musa Aleyhisselâm'a 40 gün 40 gece Tur dağında bulunarak bizimle konuşması ve kendisine ilahi vahyin nüzulü için bir vaadde bulunduk. Ona böyle bir zaman tayin ettik.

ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

Zalim kimselersiniz siz ve onun ardından buzağıyı edindiniz sonra

(sonra siz zalimler olarak onun arkasından buzağıya tutunmuş idiniz Hz. Musa'nın Tura gitmesini müteakip buzağıya tutunmuş idiniz. Buzağıyı mabut edinmiş, böyle ibadeti yapılması gerekenden başkasına yapmakla nefsinize zulüm ettiniz.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

52.Sonra buna müteakip sizi affettik, gerekli ki, şükredesiniz.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun ardından sizi affettik sonra

(Sonra buna müteakip sizi affettik) Sonra böyle cahilce hareketiniz müteakip bu suçunuzu affettik hakkınızda af gösterdik ve bağışladık, sizi bu putperest hareketinizden dolayı hemen cezalandırıp mahvıv etmedik.

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz siz taki

(taki siz şükredersiniz) Gerekti ki böyle bir ilâhi nimeti elde etmenizden dolayı şükredesiniz. Hakkınızda tecelli eden bu af ve keremin kıymetini takdir eyleyesiniz.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

53.Ve bir vakitte Musa'ya kitap ve furkan vermiştik. Ta ki hidayete eresiniz.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ

Furkanı ve kitabı musaya vermiştik bir vakit ve

(Ve bir vakitte Musa'ya kitap ve furkan vermiştik) Ve gene hatırlayınız ki bir vakitte pek büyük ilâhi bir lütuf olarak kitap Tevrat'ı Şerif ve furkan vermiştik. Yani ona hak ile batılın, helâl ile haramın aralarını ayırmaya vasıta olan şeyleri, özellikle asa baston gibi, beyaz el gibi, mucizeleri ihsan etmiştik.

لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Hidayete erersiniz siz taki

(Ta ki hidayete eresiniz) doğru yola gidesiniz. Bu gibi nimetlere nail olanlara lâyük odur ki bunların kadrini bilip şükrünü ifa etsinler, bunlara aykırı hareketlerde bulunmasınlar.

&-Tarih en sabittir ki İsrail Oğulları Hz. Yusuf'tan sonra Mısır'da yerleşmiş, çoğalmışlardı. Hz. Yakup ile Hz. Yusuf'un şeriatlarına tâbi bulunuyorlardı. Eski Mısır ahalisi ise kıpti kavmi olup putlara, yıldızlara tapıyorlardı, İsrail Oğulları daha sonra Hz. Musa ile ve onun kardeşi olan Hz. Harun ile beraber Mısır'dan çıkıp yolda Amalika denen bir kavmin yurduna uğradılar. Onların öküz heykellerine taptıklarını gördüler, cehalet sebebiyle o müşrik kavmin bu hareketlerine bir eyilim gösterdiler. Hz. Musa ise Allah tarafından Tur dağına davet olmuştu. Kardeşi Harun Aleyhisselâm'ı yerine vekil bırakarak kendisi Tura gitti. Orada 40 gün kalıp ibadette, duada bulundu. Orada vasıtasız olarak Cenabı Hakkın kelâmını işitti ve kendisine Tevrat kitabı ihsan olundu. Tih çölünde kalmış olan İsrail Oğulları ise Samiri adındaki bir münafığın aldatmalarına kapıldılar. Samiri yanlarında bulunan altınları toplayıp eritti, bundan bir buzağı heykeli yaptı "Bu sizin ve Musa'nın mabududur" diyerek onları buzağıya taptırdı. İsrail Oğulları Harun Aleyhisselâm'ın nasihatlerini dinlemediler, bu cehaleti işlediler. Musa Aleyhisselâm Tur'dan avdet edince kavminin bu müşrikçe hareketlerinden dolayı çok müteessir oldu, kendilerini kınadı. Onlar da pişman olup tövbe ettiler.

&-Hz. Musa'nın Tur'da bulunduğu müddet: Zilkade ayı ile Zilhiccenin on gününden ibarettir.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

54.Ve o zamanki Musa kavmine: Ey kavmim! Buzağıya tutunmakla nefsinize zulmetmiş oldunuz. Hemen Yaraticınıza tövbe edin, nefislerinizi öldürün. Bu

sizin için rabbiniz katında hayırlıdır demişti O Kerem Sahibi Yaratıcı da tövbenizi kabul etmişti. Şüphe yok ki tövbeleri kabul eden rahim olan ancak odur.

Bu âyeti kerime, İsrail Oğullarının bir aralık Buzağıya taptıklarını, sonra tövbe edip yaptıklarından pişman olduklarını bildirmektedir.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ

Kavmine *musa dedi bir vakit ve*

(Ve o zamanki Musa kavmine dedi ki) Ey İsrail Oğulları Ve yine düşününüz o zamanki Musa Aleyhisselâm kavmine bir tövbe ve pişman olmaya davet için

يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ

Buzağıyı edinmenizle kendinize zulmettiniz şübhesiz siz kavmim ey

(Ey kavmim Buzağıya tutunmakla nefsinize zulmetmiş oldunuz) hakiki mabut olan Allah Teâlâ'ya tapacak yerde kendinize buzağıyı mabut etmekle nefsinize zulüm etmiş oldunuz. Şüphe yok ki Allaha ortak koşmak en büyük bir zulümdür, en büyük bir felâkettir.

فَتُوبُوا إِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinizi Sonrada öldürün Yaratanınıza öyle ise tevbe edin

(Hemen Yaratanınıza tövbe edin sonra nefislerinizi öldürün) nadim ve pişman olduğunuzu arz edin ebedi hayatınızı kurtarmağa çalışınız. Beni İsrail'in şeriatına göre dinden dönen bir kimsenin tövbe edebilmesi için bu hareketinden pişman olup kendini öldürmesi lâzımdır. Bundan dolayı Hz. Musa'nın bu teklifi üzerine üç bin kişinin kendini öldürdüğü Tevrat'ta yazılıdır. Bizim müfessirlerin beyanlarına göre bunlar on bin kişiden ibarettir. Tefsircilerin çoğunluğuna göre bu öldürmeden maksat gerçek öldürmedir, intihardır. Bazı zatlara göre de bu kendini öldürmekten maksat mecazi manadır ki, nefsi ıslah etmek, onun kötü temayüllerini gidermek, onu hayra yöneltmekten ibarettir. Fakat bu görüş asılsızdır. Evet, Bu tövbe ve nefsi öldürme

ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ

Böylece tövbenizi kabul etti Yaratanınızın katında sizin için hayırlıdır işte bu

(Bu sizin için rabbiniz katında hayırlıdır böylece tevbenizi kabul etti) Bu sebeple ilahi azaptan kurtulmuş olursunuz demişti. Bu emir ve tavsiye üzerine onlar da tövbe etmişlerdi. Bundan dolayı da o Kerem sahibi yaratıcı da tevbenizi kabul etti yani ecadınızın o tövbeleri Allah katında kabul edilmişti.

إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Merhameti çok olan tövbeleri kabul eden odur şübhesiz o

(Şüphe yok ki tövbeleri kabul eden rahim olan ancak odur) Şüphe yok ki tövbeleri kabul eden kulları hakkında er rahim çok merhametli olan ancak o Yüce Yaratıcıdır. Artık siz de bundan ibret alınız. Hz. Muhammed'i Kur'anı Kerim'i diğer mukaddes dini şeyleri tasdik ederek hakiki bir imana ve bu sayede ebedi bir selamet ve saadete nail olunuz. Sizin için başka kurtuluş çaresi yoktur.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

55.Ve hatırlayınız ki siz: Ya Musa Sana iman etmeyiz Allah Teâlâ'yı aşikâr surette görmedikçe demiştiniz de sizi yıldırım çarpmıştı. Siz ise bakıp duruyordunuz.

Bu mübarek ayetler, vaktiyle İsrail Oğullarının liyakatleri üstünde bir talepte bulunarak imanlarındaki zayıflığı göstermiş olduklarını bildirmektedir. Ve bu yüzden bir ceza olarak hayattan mahrum kaldıklarını ve bir şükür vesilesi olmak için de tekrar hayata nail kılınmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً

Açıkça Allahı görmemize dek taki Sana asla iman etmeyeceğiz Musa ey Demiştiniz O vakit Ve

(Ve hatırlayınız ki siz: Ya Musa Sana iman etmeyiz Allah Teâlâ'yı aşikâr surette görmedikçe demiştiniz) Hz. Musa bir mucize olarak mekândan ve zamandan mü-

nezzeh olan Allah Teâlâ ile konuşmak, onun emirlerini almak için Tur dağına gidiyordu. Bu mucizeyi görüp kavmine haber vermeleri için veya buzağıya tapıldığından dolayı özür dilemeleri için kavminden 70 kadar kimseyi beraber alıp götürdü. Onlar Hz. Musa ile beraber Tura gidince orasını bir bulut kapladı. Musa Aleyhisselâm onları dağın tepesine yakın bir yerde bıraktı, kendisi dağın tepesine çıktı. Cenabı Hak ile konuşma şerefine nail oldu. Bu yetmiş, kimse ise o konuşmayı işittikleri halde bulut pek kesif olduğu için Hz. Musa'yı göremiyorlardı. Bu konuşmanın Cenâbı Hak ile olup olmadığına şüphe ettiler. Cenâbı Hakkı görmek isteme cüretinde bulundular. Bunların bu cüretini bu âyeti kerime şöyle beyan buyuruyor: Ve Ey İsrail Oğulları! Hatırlayınız ki siz yani ecdadınız ey Musa bizler öyle açık bir şekilde Allah'ı Teâlâ'yı görmedikçe senin peygamberliğini, Hak Teâlâ ile konuştuğunu tasdik eylemeyiz. Bizler sana iman etmeyiz demiştiniz de bu cüretinizden dolayı

فَاَخَذَتْكُمْ الصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

Bakıp duruyordunuz Siz ise Yıldırım hemen sizi yakalamıştı

(sizi yıldırım çarpmıştı, Siz ise bakıp duruyordunuz) yani bir yıldırım hücum ederek o görme isteğinde bulunan ecdadınızı hayattan mahrum bırakmıştı. Siz ise bakıp duruyordunuz yani bir haldeki kendilerine gelmekte olan bu musibeti onlar görüp duruyorlardı. Bunlar Hz. Musa'nın gösterdiği bir nice mucizeleri görmüşlerdi. O halde böyle bir istek ve iddiada bulunmaları büyük bir cehalet ve gaflet eseri değil miydi?

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

56.Sonra sizi ölümünüzün ardından diriltmiştik, ta ki şükredesiniz.

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredesiniz Taki Ölümünüzün ardından sizi dirilttik sonra

(Sonra sizi ölümünüzün ardından diriltmiştik) Ey İsrail Oğulları Öyle yıldırım çarpmasıyla meydana gelen ölümünüzü müteakip ilâhi kudretim ile sizi diriltmiş yeniden hayata nail etmiş dik. Hakkınızda böyle bir ilâhi lütuf cereyan etmişti. Taki bu ilâhi lütfü elde etmenizden dolayı taki şükredesiniz kulluk vazifelerinizi ifaya çalışasınız. &-Evet, İsrail Oğullarının bir cemaati öyle bir ölüm musibetine maruz kalmışlardı. Hz. Musa bundan müteessir olmuş, bunların bu feci ölümünü geride kalan kavmine nasıl haber vereceğini düşünmüş, Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunarak tekrar hayata nail olmalarını istirham etmiş, Allah Teâlâ Hazretleri de bir yaratma harikası olmak üzere onları yeniden hayata kavuşturmuştur. Kerem sahibi Yüce Yaratıcı her şeye kadirdir. Buna inanmışızdır.

وَضَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

57.Ve üzerinize bulutları gölgelik kıldık. Ve üzerinize kudret helvası ile Selva denilen selva kuşunu indirdik. Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin pak helâl olanlarını yiğiniz dedik Bize zulmetmiş olmadılar ancak kendi nefislerine zulmeder oldular. Bu mübarek ayetler de vaktiyle İsrail Oğullarının nail oldukları nimetleri bildiriyor. Birçok şeylerden istifade etmeleri için kendilerine müsaade edildiğini hatırlatıyor, buna rağmen onların muhalif vaziyet alarak pek büyük felâketlere uğradıklarını bir ibret dersi olmak üzere hatırlatıyor.

وَضَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ

Bulutlarla üzerinizi gölgeledik ve

(Ve üzerinize bulutları gölgelik kıldık) Ve Ey İsrail Oğulları! Vaktiyle Tih çölünde üzerinize gamamı yani ince bulutları gölgelik kıldık güneşin hararetinden sizleri koruduk

وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوى

Bıldırcın ve kudret helvası size indirdik ve

(Ve üzerinize kudret helvası ile Selva indirdik) yani üzerinize men denilen kudret helvası ile selva denilen bıldırcın kuşunu indirdik bunlar ile sizi rızıklandırdık.

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ

Sizi rızıklandırdık o şeyin ki temizlerinden yiyin

(Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyiniz) dedik. Lakin içinizden bu nimetlerin kadrini bilmeyip şükürünü eda etmeyenler ise

وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar kendilerine idiler fakat Bize zulmetmediler ve

(bize zulmetmiş olmadılar ve lakin kendi nefislerine zulmeder oldular) nimete karşı nankörlük etmekten dolayı cezayı hak ettiler.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا

وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

58.Ve hani demiştik ki: Şu kasabaya girin, ondan dilediğiniz yerde bol bol yiyiniz. Kapısından secde ederek giriniz ve "hitte" deyiniz, sizin için hatalarınızı bağışlayalım. Ve iyilik edenlere mükâfatı daha artıracאğız.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ

Şehre şu girin Demiştik bir vakit ve

(Ve hani demiştik şu kasabaya girin) Ve hani ecdadınıza hitaben demiştik ki Şu kasabaya beyti makdise veya erihaye girin Tih sahrasında gezip durmaktan kurtulun.

فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا

Bol bol dilediniz o yerde ki ondan ve yiyin

(ondan dilediğiniz yerde bol bol yiyiniz) onun meyvelerinden, ürünlerinden dilediğiniz yerde oturup bol bol yiyiniz. Ve onun içine

وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا

Secde edenler olarak kabıdan girin ve

(Kapısından secde ederek giriniz) kapısından secde ederek mütevazı ve düşünür bir vaziyet alarak giriniz. Sizi bu nimete kavuşturan Rabbinize şükranlarını arz ediniz.

وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ

Hatalarınızı size bağışlayalım Hitta Deyiniz Ve

(Ve hitta deyiniz ki, sizin için hatalarınızı bağışlayalım) yani: Günahlarımızın, hatalarımızın affedilmesini niyaz ederiz deyiniz. Siz böyle yalvarınız ki sizin için hatalarınızı bağışlayalım Onlar ile sizi hesaba çekmeyelim.

وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlere artıracאğız ve

(Ve iyilik edenlere mükâfatı daha artıracאğız) Ve iyilik edenlerin ibâdet ve itaatte, Allah'ın yarattıklarına karşı lütuf ve ihsanda bulunanların mükâfatını daha artıracאğız. Onların sevaplarını, nimetlerini daha ziyade kılacאğız. Ne büyük bir ilâhi müjde

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنْ

السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

59.Fakat nefislerine zulmedenler, sözü kendilerine söylenilenden başkasıyla değiştirdiler. Biz de zulmeden kimseler üzerine yaptıkları isyan sebebiyle gökten korkunç bir azap indirdik.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ

Kendilerine söylendi o şeyden ki başka bir sözle Zülmettiler o kimseler ki fakat değiştirdiler

(Fakat nefislerine zulmedenler, sözü kendilerine söylenilenden başkasıyla değiştirdiler) evet nefislerine zulmedenler yani İsrail Oğullarından zulmeden şahıslar hitta kelimesini kendilerine söylenilenden başkasıyla değiştirdiler. Hitta yerine hintai hadra kırmızı buğday gibi bir söz söyleyerek alayımı bir tarzda harekette bulundular.

فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ

Gökten kötü bir azab zülmettiler o kimselerin ki üzerine bizde indirdik

(Biz de zulmeden kimseler üzerine gökten korkunç bir azap indirdik) Ricz, keli mesi lügatte: Korkunç ve pis şey, takdir edilen azap demektir. Gökten indirilen ricz'in taun hastalığı olduğu rivayet edilmektedir ki bir saat içinde 70 bin veya 24 bin şahsın ölümüne sebep olmuştur. İşte rabbimiz buyuruyor ki Biz de böyle ilâhi emre karşı gelmekle nefislerine zulmeden kimseler üzerine yaptıkları.

بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

İsyan ediyorlar idiler o şeyden dolayı ki

(İsyan etmek de olduklarından dolayı) fısklar sebebiyle öyle itaatten ayrıldıklarından dolayı gökten onların üzerine korkunç bir azap indirdik kendilerini lâıyk oldukları cezaya kavuşturduk.

Velhasıl: Bütün bu gibi felâketler, insanların yaptıkları fenalıklardan dolayı başlarına gelmiştir. Bundan dolayı tarihten ibret almalıdır. Öncekilerin faziletlerini takdir ve takip etmelidir. Kötülüklerinden de kaçınmalıdır. Onların selâmetlerine veya felâketlerine sebep olan şeyleri güzelce düşünerek uyanık bir halde yaşamağa çalışmalıdır.

وَإِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

60.Ve hani bir vakitte Musa, kavmi için su isteğinde bulunmuştu. Biz de asan ile taşa vur, demiştik o da vurunca taştan on iki çeşme fışkırdı. Her gurup kendisinin su alacağı çeşmeyi bildi. Biz de onlara dedik ki: Allah Teâlâ'nın rızkından yiyiniz ve içiniz ve yeryüzünde bozgunculardan olarak haddi aşmayınız.

Bu âyeti kerime de Hz. Musa'nın göstermeye muvaffak olduğu mühim bir mucizeyi bildiriyor. İsrail Oğullarının da bu sayede rızıklanıp kendilerine bozguncu hareketlerin yasaklanmış olduğunu hatırlatıyor.

وَإِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ

Kavmi için musa su istemişti bir vakit ve

(Ve bir vakitte Musa, kavmi için su isteğinde bulunmuştu) İsrail Oğulları, Tih sahrasında susuz kalmışlardı. Mısır'daki suları, nimetleri hatırlayarak oradan ayrıldıklarından dolayı Hz. Musa'ya karşı, üzüntülerini göstermişlerdi. Bunun üzerine Musa Aleyhisselâm, Allah'ın dergâhına yönelerek kendilerine su ihsan buyrulmasını istiham etti. İşte bu mübarek ayet, bunu şöylece beyan buyuruyor: Ve hani bir vakit de Musa, Cenabı Haktan su ve yağmur istemiş dua ve niyazda bulunuvermişti.

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ

Taşa asanla vur bizde dedik

(Biz de asan ile taşa vur, demiştik) Asanın yere vurulması ile suların hemen fışkırması, bir mucizedir. Bu kâinatta Allah'ın kudretiyle nice mucizelerin, nice olağanüstü şeylerin zaman zaman meydana geldiğini görüp işiten hakiki aydın ve mütefekkir zatlar için bu gibi mucizeleri inkâra asla imkân yoktur. İşte rabbimizde ben Yüce Yaratıcı Musa'ya vahiy ederek asan ile taşa vur demiştik. Hz. Musa da esasını taşa vurunca

فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

Pınar on iki ondan bunun üzerine fışkırdı

(Bunun üzerine taştan on iki çeşme fışkırdı) evet o taştan İsrail Oğullarının kabileleri sayısınca on iki çeşme fışkırdı. Bu kabileler birbirine zahmet vermeksizin

قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ

İçeceği yeri kısım insanlar her bildi gerçekten

(her gurup kendisinin su alacağı çeşmeyi bildi) Kendilerine tâyin edilen pınarları tanıyıp onlardan sularını aldılar, su ihtiyacından kurtuldular. Biz de onlara dedik ki: Yani haklarında şöyle bir ilahi vahiy tecelli ettik ki: Ey İsrail Oğulları

كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ

Allahın rızkından için ve yiyin

(Allah Teâlâ'nın rızkından yiyiniz ve içiniz) Yani kudret helvası bildircin etinden yiyip bu yerden kaynayan sulardan istifade ediniz.

وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Fesad çıkarıcılar olarak yeryüzünde bozgunculuk yapmayın ve

(Ve yeryüzünde fesad çıkarıp bozgunculuk yapmayın) Bu nimetlerin kadrini bilip şükür vazifesini yerine getirmeye çalışınız.

&-Bir gurubun baba ve dedelerinin kavuştukları nimetler, kendileri için de bir hayat kaynağı bir kurtuluş vesilesi ve bir iftihar sebebi olduğundan onlara da bunun şükrünü yerine getirmeye çalışmak lâzım gelir.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلَهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بَآئِنُهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

61.Hani siz bir vakitte demiştiniz ki: Ya Musa! Biz bir çeşit yemeğe elbette sabredemeyiz. Bizin için rabbine dua etde yerin bitirdiği tere, hıyar, buğday, mercimek, soğandan bizim için de çıkarsın. Musa da demişti ki: Siz bayağı olan şey ile hayırlı olan şeyi değiştirir misiniz? Öyle ise bir kasabaya ininiz sizin için istediğiniz şeyler orada vardır. Onların üzerlerine alçaklık, yoksulluk vuruldu ve Allah'ın gazabına uğradılar. Bu da şüphe yok ki Allah'ın ayetlerini inkâr, peygamberlerini haksız yere katletmeleri sebebiyle olmuştur. İşte bu ceza onların isyan etmelerinden ve haddi aşmış olmalarından dolayıdır.

Bu ayeti kerime de İsrail Oğullarının ne kadar nankör, isyankâr bulunmuş olduklarını ve bunun neticesinde ne kadar felâketlere maruz kaldıklarını göstermektedir.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى

Musa ey demiştiniz bir vakit ve

(bir vakitte demiştiniz ki Ya Musa!) İsrail Oğulları Tih çölünde dolaşırken Hz. Musa'nın duasıyla kendilerine gökten kudret helvası, bildircin kuşları gibi nimetler verilmiş, yerlerden sular fışkıрмаğa başlamıştı. Hiç bir zahmet çekmeden bu gibi pek mükemmel nimetlerden istifade etmekteydiler. Fakat İsrail oğulları bu nimetlerin kadrini bilmediler. Mısır'daki yiyip içtikleri basit şeyleri arzu ettiler. Cenabı Hak bunların o halini şöylece beyan buyuruyor! Siz Ey İsrail Oğulları bir vakitte demiştiniz ki ya Musa

لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ

Tek bir yemeğe asla sabredemeyeceğiz

(biz bir çeşit yemeğe elbette sabredemeyiz) Böyle bir çeşit yemek ile yetinip duramayız.

فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ

Yer bitirir o şeylerden ki bize çıkarsın Rabbine bizim için o halde dua et

(Bizim için rabbine dua et de yerin bitirdiği şeylerden bizim için çıkarsın)

مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا

Ve soğanından ve mercimeğinden ve buğdayından ve hıyarından sebzelerinden

(sebzelerinden, hıyarından, buğdayından, mercimeğinden, soğanından) bizim içinde çıkarsında biz onlar ile gıdamızı temin edelim. Bunlar adeta Mısır'dan çıkmış olduklarına pişman olmuşlardı. Firavunun kendilerine yaptığı eza ve cefayı unutmuşlardı.

قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ

Hayırlıdır O o şeyle ki daha aşağıdır O o şey ki değiştirmek mi istiyorsunuz Dedi ki

(Dedi ki Siz bayağı olan şey ile hayırlı olan şeyi değiştirir misiniz?) Hz. Musa da bunların bu kıymet bilmez hallerini görünce demişti ki: Siz en hayırlı olan kudret helvası ve bıldırcın eti gibi şeyleri öyle adi şeyler ile değiştirmek istiyorsunuz. Bu ne kıymet bilmezlik

إِهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ

İstediniz o şeyler ki sizin için vardır çünkü şübhesiz Bir şehre inin

(Öyle ise bir kasabaya ininiz sizin için istediğiniz şeyler vardır) Haydi bir şehre gidiniz ki orada o alıştığınız şeyleri orada bulabilirsiniz.

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

Yoksulluk ve zillet üzerlerine vuruldu ve

(Onların üzerlerine alçaklık, yoksulluk vuruldu) Artık onların üzerlerine bu kötü hareketlerinden dolayı alçaklık, yoksulluk vuruldu. Onlara ebediyen zellilik ve miskinlik damgası vurulmuş oldu.

وَبَاؤُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ

(Ve Allah'ın gazabına uğradılar) Nice milletlerin esareti altında yaşamağa mecbur oldular. bunun sebebi böyle ilahi gazaba uğramaları da

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allahın ayetlerini inkar ediyorlar idiler çünkü şübhesiz onlar Bu da

(bu cezada şüphe yok ki onlar Allah'ın ayetlerini inkâr etmelerinden)

وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere peygamberleri öldürüyorlar ve

(ve peygamberlerini haksız yere katletmeleri sebebiyle) olmuştur Nitekim onlar İncil gibi Kur'anı Kerim gibi semavi kitaplara inanmazlar. Şa'ya, Zekeriya ve Yahya Aleyhisselâm gibi peygamberleri şehit etmişlerdir.

ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

Haddi aşıyorlar idiler ve isyan ettiler o şeyden dolayıdır ki İşte bu

(İşte bu ceza isyan etmelerinden ve haddi aşmış olmalarından dolayıdır) onların ebediyen zillet ve hakarete maruz kalmaları kendilerinin dini hükümlere, esaslara ve insanların ve bilhassa peygamberlerin hukukuna tecavüz ile haddi aşmış olmalarından dolayıdır. Artık bu gibi cinayetlere, isyanlara cüret edenler ebedi bir hüsrana maruz olmazlar mı?

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

62.Şüphe yok ki, mü'minler ile Yahudilerden ve Hristiyanlar ile sabiilerden her hangi kimseler Allah Teâlâ'ya, âhiret gününe iman edip Salih amellerde bulunmuş olurlarsa onlar için rableri katında mükâfatlar vardır. Ve kendilerine asla korku yoktur. Ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

Bu ayeti kerime, kimlerin azaptan, felâketten emin, mükâfatlara nail olacaklarını bütün insanlığa tebliğ ediyor.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ

Sabiler ve Hristiyanlar ve Yahudi oldular o kimseler ki İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, mü'minler ile Yahudilerden ve Hristiyanlar ile sabiilerden her hangi kimseler) peygamberlerinin bildirdikleri şekilde iman ettiler

Yahudiler: vaktiyle Hz. Musa'nın dinine girmiş kimselerdir. Rivayete göre Yakup Aleyhisselâm'ın oğullarından birinin adı "Yahuda" imiş, bilâhare İsrail oğulları bu isme nisbetle Yahudi adını almışlardır. Bunlar bilâhare Hz. Musa'nın dini adına bir takım hurafelere tabi olmuşlar, Hz. İsa gibi Hz. Muhammed Aleyhimasselâm gibi büyük peygamberleri inkârda bulunmuşlardır.

Nasara: Hazreti İsa'nın ümmetine verilmiş bir isimdir. Bunlar Hz. İsa'ya yardım ettikleri veya "nasıra" denilen kasabada Hz. İsa ile beraber bulundukları için bu ismi almışlardır. Dinlerine "nesraniyyet" Hristiyanlık denilmiştir. Bunlar da bilahare birçok mezheplere ayrılmış, Hz. İsa'nın asıl tebliğlerine muhalif itikatlarda bulunmuşlardır.

Sâbiiler: Hz. Nuh'un veya Hz. İbrahim'in dini üzerine bulunmuş kimselerdir. Bir görüşe göre bunlar meleklerle veya yıldızlara tapan bir guruptur.

Velhasıl: Bütün bu milletler, bu guruplar yanlış ve küfür dolu inançlarını harekelerini bırakır da Cenâbı Hakka layık şekilde, şartları dâhilinde İman etmiş olurlarsa hidayete ermiş, korkudan, hüznün ve kederden emin bulunmuş olurlar. İşte insanlık için en yüce gaye bundan ibarettir.

مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret gününe ve Allaha iman etmişse kim

(kim Allah Teâlâ'ya, âhiret gününe iman etmişse) Allah Teâlâ'nın birliğine, yaratıcılığına, ilâhlığına ve âhiret gününe kıyametin, mahşerin ve cennet ile cehennem varlığına İman etmişse

وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel yapmışsa ve

(Ve Salih amellerde bulunmuşsa) namaz, oruç, zekât gibi yapılması gereken ibadetlerde hayır ve iyiliklerde bulunmuş olurlarsa

فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri katında mukafatları artık onların vardır

(onlar için rableri katında mükâfatlar vardır) onlar için öyle hakiki şekilde dindar olan iyi kullar için rableri katında mükâfatlar vardır. Bu güzel amellerinin sevabına ulaşacaklardır.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar onlar değildir ve Onlara bir korku yoktur ve

(Ve kendilerine dünyada asla bir korku yoktur Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) onlar dünyada tam bir emniyet içinde yaşayacaklardır. ahirette sevaptan yoksun olma ve nimetlere erişememe sebebiyle mahzun da olmayacaklardır. Onlar her türlü ilâhi lutfu kavuşacaklardır. İşte hakiki imanın mükâfatı

&-Evet, Bu ayeti kerime de gösteriyor ki: Her hangi bir insan, Allah'ın azabından emin ve geleceğinin güvenli olması için hakiki bir dine bağlanmış, olması lâzımdır. Vaktiyle

her hangi bir peygamberin tebliğlerine uyanlar o peygamberin ümmetinden sayılmış ve hak dine sahip bulunmuşlardır. Bilâhare geçmiş dinlerin birçok hükümleri kaldırılarak son din olan İslâmiyet, bütün insanlığın dini olmak üzere Allah tarafından şanı yüce son peygamber olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm vasıtasıyla bütün insanlara tebliğ edilmiştir. Nitekim Kuranı Kerim'de

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

İslamdır Allah katında din şübhesiz

(Şübhesiz Allah katında din, İslâm dinidir) Ali imran 3/19 buyrulmaktadır. Bundan dolayı peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'den itibaren onun tebliğleri doğrultusunda Allah Teâlâ'ya, ahiret gününe diğer dini esaslara iman eden ve namaz, oruç gibi Salih amellerde bulunan insanlar, hangi bir kavme, hangi bir ırka mensup bulunmuş olurlarsa olsunlar. Artık selâmettedirler, onlar için ahiretle ilgili bir korku, bir hü-zün ve keder yoktur. Onlar ilâhî lutfu aday bulunmaktadırlar.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

63.Hanı bir vakitte misakınızı almış. Turu da üzerinize kaldırmış size verdiğimiz kuvvetle tutunuz, onda olanı zikrediniz ki, korunmuş olabilesiniz, demiştik.

Bu mübarek ayetlerde Beni İsrail'in geçmiş zamanlardaki kötü hareketlerini ve bir mucize olarak Tur dağının üzerlerine kalkıp düşecek bir vaziyet almış olduğunu bununla beraber haklarında ilâhî rahmet eseri olarak bir takım felâketlerden kurtulmuş olduklarını hatırlatıyor.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ

Sağlam sözünüzü almıştık bir vakit ve

(Hanı bir vakitte misakınızı almıştık) Ey İsrail oğulları Hanı bir vakitte ecdadınızın zamanında Musa Aleyhisselâm'a tabi olup Tevrat ile amel etmeniz için sizden, sizin ecdadınızdan söz ve misakınızı almıştık,

وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ

Turu üzerinize kaldırmıştık ve

(ve turu da üzerinize kaldırmıştık) Bu Tur hadisesi bir harikadır, bir mucizedir. Mübarek peygamberlerin ellerinde halkın iman etmeleri için bir nice mucizeler meydana gelmiştir. Bu mucizeleri gördükten sonra güzel bir tefekkür ve kanaat neticesinde ortaya çıkacak bir iman, sahihtir Zora dayalı bir iman değildir. İşte Tur'un kaldırılması harikası da böyledir. Bunu görenlerin imanı da, zorlamaya dayanan bir iman sayılmaz ki makbul olmamış olsun. Bu Tur'un kaldırılması Allah'ın kudreti karşısında imkânsız görülemez. Üstünde yaşadığımız yeryüzü bir yere dayanmaksızın havada dönüp durmaktadır Üzerimiz-deki gök kubbesinde güneş, ay ve yıldız denilen binlerce kürenin fezada dönüp durduğu da fen ve his yoluyla sabittir. O halde Allah'ın kudretiyle bir dağ parçasının yerden ayrılarak bir müddet hava sahasında dönüp durması nasıl imkânsız görülebilir? Böyle bir hâdis, insanlık için bir uyarı vasıtasıdır, bir mucize örneğidir. Bu ayeti kerimedeki "Tur" dan maksat, bilinen Turi sinadır. Bir kavle göre de dağ şeklinde görülen diğer bir hava olayıdır. Araf süresindeki 171 inci ayeti kerimenin mealinde de şöyle buyrulur

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Ve bir vakit, dağı sanki o bir gölgelik imiş gibi onların üstlerine koparıp kaldırmıştı. Ve sandılar ki, o hakikaten üstlerine düşecek. Onlara dedik ki: Size verdiğimiz kuvvetle tutun ve onda olanı zikrediniz, ihtimal ki, sakınırsınız.

İşte rabbimiz buyuruyor ki size bu kudret harikasını göstermişti. Ve

خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ

Kuvvetle size verdik o şeyleri ki tutun

(size verdiğimizizi kuvvetle tutunuz) size verdiğimizizi Tevrat kitabını kuvvetle tutunuz tam bir gayret ve kuvvetle tutarak hükümlerine uyunuz.

وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ

İçindedir o şeyi ki hatırlayın ve

(onda olanı zikrediniz) yani tevratta olanı o kitabın bildirdiği hükümleri zikrediniz hatırlayınız ve tefekkür eyleyiniz ki

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(ta ki korunmuş olabilesiniz) o sayede hem korunmuş hem de, kendinizi korumuş olabilesiniz demiştik. Ne yazık ki bir rahmet eseri olan böyle kutsi bir uyarıya riayet edilmemiştir.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

64.Sonra o misakın ardından yüz çevirdiniz. Eğer üzerinize Allah Teâlâ'nın fazlı ve rahmeti olmasaydı elbette hüsrana uğrayanlardan olurdunuz.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun ardından yüz çevirdiniz sonra

(Sonra o bunun ardından yüz çevirdiniz) Ey İsrail oğulları Sonra siz bu söz ve misakın ardından ona uymadınız, ondan yüz çevirdiniz. Yanlış yollar takibine başladınız.

فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Elbette olurdunuz Rahmeti ve üzerinize Allahın ihsanı olmasaydı ve eğer

(Eğer üzerinize Allah Teâlâ'nın fazlı ve rahmeti olmasaydı elbette hüsrana uğrayanlardan olurdunuz) Tamamen mahıv ve perişan olur giderdiniz. Artık uyanın, kaybedilen şeyleri telâfi etmeye çalışın.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

65.And olsun ki, sizler içinizden cumartesi gününde haddi aşanları elbette bilmişsinizdir. Biz de onlara sefil, hakir maymunlar olunuz, demiştik.

Bu mübarek ayetler de vaktiyle İsrail oğulları arasında Allah'ın emrine muhalefet edenlerin bu yüzden uğramış oldukları müthiş sonlarını bildirmektedir. Bu acı verici sonucun bir ibret ve nasihat vesilesi olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ

Cumartesi gününde sizden haddi aştılar o kimseleri Bildiniz and olsun gerçekden Ve

(And olsun ki, sizler içinizden cumartesi gününde haddi aşanları elbette bilmişsinizdir) ey İsrail oğulları ve ey insanlık sizler bilirsiniz ve görmüş gibi yakinen iman edersiniz ki çünkü o hadiseyi size kuranda bildiriyoruz bundan dolayı bilirsiniz ki: And olsun ki sizler içinizden cumartesi gününde haddi aşanları kendilerine yasak edilen avlanmaya karşı cüret gösterip durmuş olanları elbette bilmişsinizdir. Bu bir tarihi hakikattir, milletinize bilinmektedir.

فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

Aşağılık maymunlar olun onlara bu yüzden demiştik

(Biz de onlara sefil, hakir maymunlar olunuz, demiştik) Biz de onlara böyle haddi aşanlara sefil, hakir maymunlar olunuz demiştik. Onlar da hemen maymun olmuşlardı. İşte ilâhi emre karşı gelmenin cezası! Artık bu gibi korkunç cezalara tutulmamak için Cenâbı Hakkın emirlerine karşı gelmekten sizlerin de kaçınmanız lazım değil midir?

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

66. Artık bunu o zamandakilere ve ondan sonrakilere bir ibret, korunanlar için de bir nasihat kıldık.

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا

Arkasındadır o kimselere ve önündedir o kimselere ibret verici bir ceza böylece onu kıldık

(Artık bunu o zamandakilere ve ondan sonrakilere bir ibret kıldık) Artık bu cezayı, yani: Cumartesi gününün haramlığını tanımayan bir gurubun öyle bir cezaya uğrayışını o hadiseyi görenlere ve ondan sonrakilere bilâhare vücuda gelip bu tarihi hâdiseden haberdar olanlara bir ibret kıldık. Bu fevkalâde hâdise, bütün insanlar için bir ibret vesilesidir. Ve bunu

وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahiblerine bir nasihat ve

(korunanlar için de bir nasihat kıldık) Bundan asıl istifade edecek olanlar da gerçekten korunmuş olanlardır.

&-Bilinmektedir ki: Yahudiler vaktiyle cumartesi gününe saygı göstermekle o gün dünya ile ilgili işlerini bırakıp ibâdet ve itaatte bulunmakla mükellef kılınmışlardı. Alış verişle, avlanma ile uğraşmaları dini yönden yasak idi. Hâlbuki bunlardan "İle" kasabası ahalisi Medine-i münevvere ile Turi sina arasındaki bir deniz sahilinde bulunan bir kasabadır ki bu güne asla riâyet etmiyorlardı. O günde aralıksız balık avlamakla meşgul bulunuyorlardı, İşte bunlara "maymun olunuz" ilâhî emri tecelli etmiş, hepsi de derhal maymun kesilmişti. Bu hadiseyi Yahudiler bilirler. Evet, Bu ceza Allah'ın emrine karşı gelmenin bir cezası idi. Ve bütün insanlık için bir ibret ve uyarı vesilesi idi. Allah'ın kudreti karşısında böyle bir trajedinin meydana gelmesi İmkânsız değildir. &-Bundan dolayı tefsircilerin çoğunluğuna göre bu maymunluğa dönüşme işi, hakikaten vaki olmuştur. Bazı zatlara göre ise o kavmin maymun kesilmesi, şeklen değil, ruhen idi. Onlar insaniyet şerefini kaybetmiş ahlâk ve davranış yönünden maymun kesilmişlerdi. Fakat kuvvetli bir delil bulunmadıkça bu gibi dinî metinleri, dış anlamlarına ters düşecek şekilde yorumlamak doğru görülemez.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا قَالَ

أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

67. Bir vakitte Musa Aleyhisselâm kavmine dedi ki: Allah Teâlâ bir sığır boğazlamanızı size muhakkak emrediyor. Dediler ki: Sen bizimle alay mı ediyorsun?

Musa Aleyhisselâm da dedi ki: Ben cahillerden olmaktan Allah Teâlâ'ya sığınırım.

Bu mübarek ayetler de İsrail Oğullarının ruh hallerini gösteriyor, onların aldıkları dinî emirlere karşı ne kadar tereddütlü ve inatçı olduklarını bildirmektedir.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ

Kavmine musa demişti bir vakit ve

(Bir vakitte Musa kavmine dedi ki) Bir vakitte Musa Aleyhisselâm aldığı bir ilâhî vahiy sebebiyle kavmine hitaben dedi ki:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً

Bir sığır kesmenizi size emrediyor Allah şübhesiz

(muhakkak Allah bir sığır boğazlamanızı size emrediyor) Allah Teâlâ bir sığır hayvanı boğazlamanızı size muhakkak emrediyor. Onlar da bu emre hemen uyacakları yerde itiraza başladılar da

قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا

Bir alay bizi ediniyormusun dediler

(dediler ki Sen bizimle alay mı ediyorsun) Onlar Hz. Musa'ya yalan isnat etmişler, onun Cenâbı Hak adına emrettiği bir vazifeyi bir alay sanarak sen bizimle alay mı

ediyorsun demişlerdi. Musa Aleyhisselâm da kendisini müdafaa etmiş, alayın cahilce bir hareket olup peygamberliğin şanına layık olmadığına işaret için

قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Cahillerden olmamdan Allaha sığınırım dedi

(dedi ki ben cahillerden olmaktan Allah Teâlâ'ya sığınırım) Size bu emrettiğim, bir ilâhi vahye dayanmaktadır.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ

68.Dediler ki: Bizim için rabbine dua et, o sığırın ne olduğunu bize bildirsin. Dedi ki: Cenabı Hak buyuruyor. O bir sığırdır ki, ne pek yaşlıdır ne de pek gençtir, iki ortası dinç bir sığırdır. Artık emir olunduğunuz işi yapınız.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ

O nedir bize açıklasın Rabbine bizim için dua et dediler

(Dediler ki: Bizim için rabbine dua et, o sığırın ne olduğunu bize bildirsin) İsrail oğulları, Hz. Musa'nın bu uyarısı üzerine ağız değiştirerek dediler ki: Bizim hakikatten haberdar olmamız için rabbine dua et o sığırın ne gibi bir vasıf ve tavırda bulunduğunu bize bildirsin. Hz. Musa da aldığı bir ilâhi vahye dayanarak

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ

buyuruyor şübhesiz o dedi

(Dedi ki: şübhesiz Cenabı Hak buyuruyor)

إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ

Bunun arası ortadır Ne genç ve ne yaşlıdır bir sığır şübhesiz o

(O bir sığırdır ki, ne pek yaşlıdır ne de pek gençtir, iki ortası dinç bir sığırdır) İki ortası orta yaşta bir dinç sığırdır. Bundan dolayı böyle bir sığır bularak boğazlayınız,

فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ

Emrolunuyorsunuz o şeyi ki yapın artık

(Artık emir olunduğunuz işi yapınız) emir olunan şeyi yerine getiriniz. Fakat yine onlar suallerine devam ettiler.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا

تَسْرُّ النََّاظِرِينَ

69.Dediler ki: Bizim için rabbine dua et onun rengi nedir. Bize açıklasın. Dedi ki: Muhakkak o buyuruyor ki: O sarı renkte bir sığırdır. Onun rengi tam sarıdır. Kendisine bakanları sevindirir.

Bu mübarek ayetler, bir cinayetin harikulade bir suretle meydana çıkarılması için İsrail oğullarının kendilerine teklif edilen bir husus hakkında tekrar tekrar açıklama isteğinde bulunmuş olduklarını bildirmektedir. Ve bu teklif edilen hususun bir alay için değil, bir hikmet, bir ilâhî emir gereği olduğu kendilerince anlaşılınca ağız değiştirdiklerini beyan buyurmaktadır.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا

Rengi nedir bize açıklasın Rabbine bizim için dua et dediler

(Dediler ki: Bizim için rabbine dua et onun rengi nedir Bize açıklasın) İsrail oğulları dediler ki: Ya Musa bizim için rabbine dua et istirhamda bulun. Onun o boğazlayacağımız sığırın ne renkte olduğunu bize açıklasın onu tamamen anlayalım. Hz. Musa da onlara cevaben:

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ

Buyuruyor şübhesiz o dedi

(Dedi ki: Muhakkak o buyuruyor ki) evet Musa Aleyhisselam dedi ki Muhakkak o Rabbim buyuruyor ki:

إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ

Bakanları sevindirir Rengi sap sarı bir sığırdır şübhesiz o

(şübhesiz o acık parlak sarı renkte bir sığırdır) O acık parlak sarı renkte bir sığırdır. Onun rengine başka bir renk karışmamıştır. O sığırın rengi tam sarıdır öyle ki o kendisine bakanları sevindirir. Memnun eder, neşeler içinde bırakır. Öyle güzel herkesin hoşuna gidecek tarzda bir sığırdır.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

70.Dediler ki: Rabbine dua et bize açıkça bildirsin. Şüphe yok ki o sığır bize karışık geldi. Ve şübhesiz ki Allah Teâlâ dilerse biz elbette hidayete ermişler oluruz.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ

O nedir bize açıklasın Rabbine bizim için dua et dediler

(Dediler ki: Rabbine dua et o nedir bize açıkça bildirsin) İsrail oğulları aldıkları bu bilgilerle yetinmediler. Dediler ki Ya Musa Rabbine dua et o nedir bize açıkça bildirsin o sığırın nasıl olduğunu anlayalım,

إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا

Bize göre birbirine benzedi sığırlar şübhesiz

(Şübhesiz bize göre sığırlar birbirine benzer) birbirine benzeyen birçok sığır hayvanı vardır. Şüphe yok ki o sığır bize karışık geldi Bunun açıklığa kavuşturulmasını arzu etmekteyiz.

وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

Elbette hidayete erenleriz Allah dilemişse eğer şübhesiz biz ve

(Ve şübhesiz ki Allah Teâlâ dilerse biz elbette hidayete ermişler oluruz) Yani bizler inşallah bu sığırın nasıl olduğunu tamamen öğrenir, onu keserek Allah'ın emrini yerine getirmiş ve hidayete ermiş oluruz. İsrail oğullarının böyle "İnşallah" demeleri İmdatlarına yetişmiş, İstenen sığırı bulup emredildikleri vazifeyi yerine getirmişlerdir.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْئِنَّ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبِّحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

71.Dedi ki; O buyuruyor ki: O muhakkak bir sığardır ki zillate uğramamıştır. Ne tarla sürmeğe, ne de ekin sulamada alıştırılmamıştır. Bütün kusurlardan uzaktır. Onda renk karışıklığı yoktur, tam sarıdır. Dediler ki: İşte şimdi hakikati getirdin. Hemen onu o sığırı bulup boğazladılar. Hâlbuki bunu yapmağa asla yaklaşıyorlardı.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ

Bir sığırdır şübhesiz o buyuruyor şübhesiz o Dedi ki

(Dedi ki şübhesiz Allah buyuruyor ki o muhakkak bir sığardır ki) Musa Aleyhisselâm onlara dedi ki: O Yüce Yaratıcı buyuruyor ki o bir sığardır ki

لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ

Ekin sulamaz ve yeri sürüyor koşulan değildir

(Arzda ne tarla sürmeğe, ne de ekin sulamada zillate uğramamıştır) o sığır zelûl

yani hakarete, meşakkate maruz kalmış değildir. Ne tarla sürmeğe, ne de ekin sula mağa alıştırmamıştır. O sığır

مُسْلَمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا

Onda bir alaca yoktur Kusursuzdur

(Bütün kusurlardan uzaktır, Onda renk karışıklığı yoktur) Böyle müstesna bir hayvandır tam sarıdır. Bunun üzerine İsrail oğulları tam bilgi sahibi oldular.

قَالُوا النَّ جِئْتَ بِالْحَقِّ

Gerçek ile geldin şimdi dediler

(Dediler ki: İşte şimdi hakikati getirdin) Ve Hz. Musa'ya hitaben dediler ki: İşte şimdi hakikati getirdin. Gerçek olanı emir olunan şeyin tam mahiyetini getirip bize haber verdin ve

فَذَبْحُوهَا

(Hemen onu o sığırı bulup boğazladılar) o emir olundukları sığırı bulup boğazladılar emre uymuş oldular.

وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar nerede ise değillerdi ve

(Hâlbuki bunu yapmağa asla yaklaşıyorlardı) Hâlbuki bu emir oldukları şeyi evvelce yapmağa asla yaklaşıyorlardı. Nihayet bunu yerine getirmeye muvaffak olmuşlardır.

&-Bu mübarek ayetlerde işaret vardır ki bir ilâhi emre hemen yapışmamak, lüzumsuz suallerle açıklama isteğinde bulunmak, sorumluluğu artırır ve bazen hoş olmayan neticelere sebebiyet verir, Eğer İsrail oğulları İlk emre uyararak her hangi bir sığırı bakaraı kesecek olsalardı başka sorumlulukla karşı karşıya kalmazlardı.

&-Müfessirlerin izahına göre bu sığır bakara birçok araştırmalar neticesinde bulunmuş, birçok bedel karşılığında da ancak temin edilebilmişti. Şöyle ki: Bu sığır, bir yetimin malı imiş, ihtiyar, Salih babası kendisinden sonra oğlu için yaşam vasıtası olmak için bu sığırı bir ormana salmış, yarabbi Bunu oğlum için sana emanet veriyorum, sen bunu muhafaza buyur diye dua etmiş, bu sığır ormanda korunmuş, çocuk da olgunluk çağına ermiş, bunun ardından İsrail oğulları aradıkları vasıfları ancak bu hayvanda bulmuşlar ve bunu o yetimden büyük bir para karşılığında alıp kesmişlerdir. Hâlbuki ilk emre itaat etseler sıradan bir sığırı kesecekler ve bu kadar meşakkate uğramayacaklardı. Ve peygamberlerini de bu kadar uğraştırıp vebale girmeyeceklerdi. Rabbim böyle itirazcı kul olmak dan muhafaza eylesin.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادْرَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

72.Ve yine hatırlayınız ki: Siz bir şahsı öldürmüştünüz, sonra bunda çekişmeye kalkıştınız. Allah Teâlâ ise sizin gizlediğiniz şeyi meydana çıkarıcıdır.

Bu mübarek ayetler de İsrail oğullarına bir garip tarihî olaylarını hatırlatıyor. Allah'ın kudreti ile ne harikaların meydana gelebileceğini bütün insanlığa bildiriyor. Herkesi güzelce ve akıllıca düşünmeğe davet buyuruyor.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا

Bir kimseyi öldürmüştünüz bir vakit ve

(Ve bir vakit Siz bir şahsı öldürmüştünüz) Ey İsrail oğulları yine hatırlayınız ki ırkınıza ait tarihi mühim bir olayı da düşünüp ibret alınız ki bir şahsı öldürmüş idiniz. Yani sizin ırkınızdan bazı kimseler bir şahsı öldürmüştü. O katiller ise meçhuldü.

فَادْرَأْتُمْ فِيهَا

Hakkında tartışmıştınız sonra

(sonra bunda çekişmeye kalkıştınız) Sonra bunda bu katil hâdisesinde müdafaaya ve çekişmeye kalkıştınız Bu cinayeti meydana çıkarmak istemiyordunuz.

وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

Gizliyorsunuz idiniz o şeyi ki ortaya çıkarıcıdır Allah ve

(Allah ise sizin gizlediğiniz şeyi ortaya çıkarıcıdır) Nitekim de çıkarmıştır. Tefsirlerde açıklandığı üzere Beni İsrail zenginlerinden bir şahsın bir oğlu ile iki yeğeni varmış. Bu iki kardeş, amcalarının vefatında malı kendilerine kalsın diye onun o bir tek oğlunu gizlice öldürmüşler. Cesedini de götürüp halkın her gün toplanacak-ları bir yere atmışlar. Sonra da birçok yapma şamatalar kopararak katilin bulunup meydana çıkarılmasını istiyorlar, bu yüzden aralarında büyük çekişmeler oluyor. Birçok araştırmalar yapıyorsa da katiller bulunamıyor. Nihayet alınan ilâhi bir emir sayesinde katiller anlaşılıyor.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

73.İmdi dedik ki: Onun Boğazlayacağınız sığırın bazı parçasını o öldürülen kişiye vurunuz. İşte Allah Teâlâ ölüleri böyle diriltir ve sizlere ayetlerini gösterir. Gerekir ki akıllıca düşünesiniz.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا

Bazısı ile onu vurun bunun üzerine dedik

(İmdi dedik ki onun parçası ile ona vurun) yani yapılan cinayetin meydana çıkarılması için Hz. Musa'ya vahiy yoluyla bildirdik ki boğazlayacağınız sığırın bazı parçasını o öldürülen kişiye vurunuz onlar da vurdular. Öldürülen şahıs Allah'ın kudreti ile yeniden dirildi, kendisini öldürenlerin amcaoğulları olduğunu bildirdi. Bunun ardından yine ruhunu teslim ederek vefat etti. İşte bu, bir kudret delilidir.

كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى

ölüleri Allah diriltir işte böylece

(İşte Allah ölüleri böyle diriltir) İşte Allah Teâlâ diğer ölüleri de böyle diriltir hayat sahasına çıkarır.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini size gösterir Ve

(Ve sizlere ayetlerini gösterir) Bütün insanlığa vakit vakit böyle kudret ve yüceliğine delâlet ve şahadet eden harikaları yaratır. Artık ey insanlar

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akıl erdirirsiniz taki siz

(Gerekir ki, akıllıca düşünesiniz) Haşır ve neşri, âhiret hayatını inkâra cüret etmeyiniz. Kâinatın Yaratıcısı bütün bunlara her bakımdan kadirdir, inancımız, tamdır.

&-Bakar ve bakara: Erkek olsun, dişi olsun mutlaka sığır hayvanı demektir. Bunların erkeğine öküz, dişisine de inek denir. Kuranı Kerimde beyan olunan bakara hadisesi bir takım işaretleri, hikmetleri içine almaktadır. Yalnız zikredilen maktulün diriltilerek katillerini haber vermesi için değildir. Belki bundan başka daha nice şeylere işareti kapsamaktadır. Kısaca, bu sığırın boğazlanması

Evvelâ: İsrail oğullarının ruh hallerini peygamberlerinin emirlerine karşı ne kadar te reddütlü bir şekilde hareket etmiş olduklarını gösterir. **İkincisi:** Bu muamele, Allah'ın emri üzerine bir kurban kesilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. **Üçüncüsü:** Allah'a emanet verilen çocuklar ve torunların ilâhi koruma altında olacaklarına bir işareti kapsamaktadır. **Dördüncüsü:** ölmüş bir şahsın ilahi kudrette tekrar hayat bulacağına açıkça bir alâmet ve şehâdeti içine almaktadır. **Beşincisi:** İnşallah deyip muvaffakiyeti Cenabı Haktan bilenlerin işlerinde muvaffak olacaklarına dair bir işaret taşımaktadır.

Altıncısı: Şahsi ve gayri meşru menfaatleri için başkalarının zararına hareket edenlerin er geç anlaşılıp meydana çıkacaklarına bir delildir. Bakara kıssası, işbu (73) üncü ayeti celileyle tamam olmuştur.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

74.Sonra onun ardından kalpleriniz katılaştı. O kalpler taşlar gibidir. Veya katılıkça daha şiddetlidir. Ve şüphesiz taşlardan öylesi vardır ki ondan ırmaklar kaynar. Ve yine şüphe yok taşlardan öylesi vardır ki yarılır, kendisinden su çıkar. Ve yine şüphe yok taşlardan öylesi vardır ki, Allah korkusundan aşağıya düşüverir. Allah Teâlâ ise sizin yaptıklarınızdan asla gafil değildir.

Bu ayeti kerime de İsrail oğullarının taşlardan daha katı olan ruhi sertliklerini tasvir ediyor. Ve onlar için bir tehdit mahiyetinde bulunmaktadır.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun ardından kalbleriniz katılaştı sonra

(Sonra onun ardından kalpleriniz katılaştı) Ey İsrail oğulları O maktulün ilâhi kudrette nasıl dirildiğini gördükten sonra uyanmalı değil miydiniz? Hâlbuki o Allah'ın kudretine şehâdet eden harikanın ardından kalpleriniz katılaştı. Daha ziyade sertleşti. Bu harikadan ibret alıp uyanmadınız. Çünkü

فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً

Katılıkça daha şiddetli veya Taşlar gibi onlar artık

(o kalpler taşlar gibidir Veya katılıkça daha şiddetlidir) daha ziyade katıdır, serttir kolay kolay ibret alamazlar.

وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ

Nehirler ondan fışkırır elbette o şeyki taşlardan vardır şübhesiz ve

(Ve şüphesiz taşlardan öylesi vardır ki ondan ırmaklar kaynar) Nehirler meydana gelir.

وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ

Su ondan böylece çıkar yarılır elbette o şey ki onlardan vardır şübhesiz ve

(Ve yine şüphe yok taşlardan öylesi vardır ki yarılır, kendisinden su çıkar) Gözeler, sular meydana atılır.

وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

Allahın korkusundan yuvarlanır elbette o şey ki onlardan vardır şübhesiz ve

(Ve yine şüphe yok taşlardan öylesi vardır ki Allah korkusundan aşağıya düşüverir) Kâinatı Yaratanın emir ve iradesine göre dağların tepelerinden aşağıya iniverir. Sizler ise ilâhi emirleri yerine getirmiyorsunuz.

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz o şeylerden ki gafil Allah değildir ve

(Allah Teâlâ ise sizin yaptıklarınızdan, asla gafil değildir) Elbette sizi bu hareketinizin cezasına er geç kavuşturacaktır.

&-Bu ayeti kerime, gösteriyor ki bütün kâinat Allah'ın hükmüne tabidir. Bütün cansız varlıklar ve hayvanlar da Allah'ı tanıma şerefine ermişler ve Yüce varlığın iradesine boyun eğmişlerdir. Onların da kendilerine göre ibadetleri, tesbihleri vardır. Nitekim İsrâ suresi 44. ayeti kerimede

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Onu hamd ile tesbih eder ancak hiçbir şey yoktur ve

(Onu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur) buyrulmuştur. Diğer bir ayeti kerimede de "Allah Teâlâ'ya göklerde ve yerde bulunanların güneş ile ayın ve diğerlerinin secde ettikleri" zikredilmiştir. Şu kadar var ki bu tesbihlerin, bu ibadetlerin ne şe

kilde olduğunu biz bilemeyiz. Biz bunu Allah'ın bilgisine havale ederiz.

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

75. Artık sizin için onların iman edip inanacaklarını ümit eder misiniz? Onlardan muhakkak bir gurup vardır ki Allah'ın kelâmını işitirler de onu akılları ile anladıktan sonra değiştirmeye kalkışırlar. Hâlbuki onlar bilirler.

Bu ayeti celile; İsrail oğullarının İslâmiyet'e ve Allah'ın kelâmına karşı olan cüretlerini bildirmektedir. Şöyle ki: AsrısaaDET de Müslümanlar, bütün insanlığın hakiki bir dine, İslâmiyet'e kavuşup kurtuluşa ermelerini bir fazilet dininin eseri olarak arzu ederlerdi, kendilerine İslâm dinine girmelerini tavsiyede bulunurlardı. Hâlbuki Yahudilerden birçokları inatçı bir şekilde veya münafıkça bir vaziyet alır İslâmiyet'i kabule yanaşmazlardı. İşte bu ayeti kerime onların bu halini şöylece beyan buyuruyor:

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ

Size inanmalarını yoksa ümit mi ediyorsunuz?

(Size inanacaklarını ümit mi ediyorsunuz) evet Ey müminler Artık sizin için o Yahudilerin İman edip inanacaklarını ümit eder misiniz onlar ne inatçı kimselerdir. Hatta

وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ

Onlardan bir fırka idi halbuki gerçekten

(onlardan bir gurup vardır ki) bile bile sapıklıklarında ısrar eder dururlar.

يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

Allah'ın kelâmını işitirler

(Allah'ın kelâmını işitirler) o kendilerine tebliğ edilen ilâhi sözlerin yüceliğini, gerçekliğini akıllarıyla anlarlar

ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ

Onu anladılar o şeyin ki ardından onu tahrif ederlerdi sonra

(onu akılları ile anladıktan sonra değiştirmeye kalkışırlar) Yani Allah Teâlâ'nın kelâmı olan Tevrat'ı işitir, dinlerler, içindekileri anlarlar da sonra onu değiştirmeye çalışırlar. Evet, Onlar Tevrat'ta peygamber efendimizin vasıflarını görüp okurlar da bunu örtbas eder, değiştirmeye cüret gösterirler. Tâki başkaları bunu anlayıp İslâmiyet'i kabul etmesinler.

وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar halbu ki onlar

(Hâlbuki onlar bilirler) hâlbuki böyle bir cürette bulunanlar, bu kötü hareketlerini bilirler buna rağmen yine bundan vaz geçmezler. Artık bunların Müslümanları tasdik etmeleri yüceltmeleri nasıl ümit edilebilir? Veya Diğer bir görüşe göre Yahudilerden 70 kadar kimse Turi sinada Hz. Musa'nın, nail olduğu ilâhi konuşmayı işittikten sonra onun mealine aykırı iddialarda bulunmuşlar, Cenabı Hakkın Şu vazifeleri dilerseniz yapınız ve dilerseniz terk ediniz dediğini gerçeğe aykırı olarak iddiaya cüret göstermişlerdi. İşte bu ayeti kerime, buna da işaret etmektedir.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِعَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

76. Onlar, müminlerle karşılaştıkları zaman biz de iman ettik derler. Ve bunların bazıları diğer bazıları ile تنها kalınca da derler ki: Allah'ın size açtığını o Müslümanlara haber verir misiniz ki onunla rabbiniz katında size karşı delil getirsinler. Sizin buna aklınız ermiyor mu?

Bu ayeti kerime Müslümanlara karşı münafıkça hareket eden bir kısım Yahudiler ile kendi bilgilerini açıklayan diğer bir kısım Yahudilerin hallerini bildirmektedir. Şöyle ki:

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا

İman ettik dediler İman ettiler o kimseler ki karşılaştılar o zaman ki Ve

(Onlar, mü'minlerle karşılaştıkları zaman biz de iman ettik derler) yani: Asrısaa-detteki Yahudilerin münafıkları Müslümanlar ile görüştükleri vakit biz de iman ettik derler. Yani: Biz de Müslümanlığı kabul ettik, siz hak üzeresiniz, peygamberiniz de, gelişi Tevrat'ta müjdelenmiş olan zattır, diye itirafta bulunurlar.

وَإِذَا خَلَا بِغَضُوبِهِمْ إِلَى بَعْضٍ

Bazısıyla Bazıları baş başa kaldı o zaman ki Ve

(Bunlardan bazıları diğer bazıları ile تنها kalınca da) bunlardan Kab ibni Eşref gibi başta gelenleri o münafıklara hitaben

قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ

Size Allah açtı o şeyleri ki onlara konuşuyormusunuz dediler

(derler ki Allah'ın size açtığını onlara mı haber verirsiniz) yani: Hz. Muhammed'in vasıflarına dair Tevrat'ta haber verdiğini o Müslümanlara haber verir misiniz ki,

لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ

Rabbinizin huzurunda onunla size delil getirmeleri için

(onunla rabbiniz katında size karşı delil getirsinler) Sizinle karşılıklı düşmanlıkta bulunsunlar, sizi kendi ifadelerinizle sustursunlar. Onlara tabi olmadığınızdan dolayı sizi itham eylesinler.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(aklınız ermiyor mu?) Sizin buna aklınız ermiyor mu? Bu sözlerinizin aleyhinizde bir delil olacağını neden düşünmüyorsunuz?

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

77.Bilmiyorlar mı ki Allah Teâlâ şüphesiz onların sakladıklarını da, açığa vurduklarını da bilir.

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ

bilir Allah şüphesiz ve bilmiyorlar mı

(Bilmiyorlar mı ki şüphesiz Allah bilir) Bu ayeti celile münafıkların ne kadar cahilce hareket ettiklerini kötölemektedir. Şöyle ki: O münafıklar ve onları kınamayan kâfirler bilmiyorlar mı ki Allah Teâlâ şüphesiz

مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklarlar o şeyiki ve gizlerler o şeyi ki

(onların sakladıklarını da açığa vurduklarını da) bilir Evet Yüce Allah onların küfürlerini de imanlarını da bilir. Ve Tevrat kitabında onlara bildirilmiş olduğu şeyleri, kısaca peygamberin vasıflarını gizleyip aksini iddia eylediklerini ve kendi kanaatlerini saklamayıp meydana koyduklarını da tamamen bilir. Artık bu çirkin hareketlerinin cezasını görmeyecekler mi sanıyorlar? Heyhat Onlar, sakladıkları hakikatleri Kur'anı Kerim'in Müslümanlara haber vereceğini de düşünmelidirler.

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

78.Ve onlardan bazıları da ümmidirler. Kitabı bilmezdirler. Ancak bir takım batıl şeyleri bilirler. Ve onlar yalnız zanneder dururlar.

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ

ümmi olanlar onlardan Ve

(Ve onlardan bazıları da ümmidirler) Ve o İsrail oğullarından bazıları da bir takım şahıslar da vardır ki ümmidirler okuyup yazmak bilmezler.

لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ

boş temennileri ancak kitabı bilmezler

(Kitabi bilmezdirler. Ancak bir takım batıl şeyleri bilirler) yani Tevrat kitabını da bilmezler onun içeriğinden habersizdirler. Onlar ancak bir takım batıl faydasız, hayali şeyleri bilirler. Hakikatlerden haberleri yoktur.

وَأِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

Zanda bulunurlar ancak onlar değildir ve

(Ve onlar zanneder dururlar) uydurma ve isteklerine ait şeylerle yetinirler. Artık bu gibi cahilce hallerden kaçınmalı lazım değil midirler? Bu ayeti kerimede Tevrat'ın sonradan bir takım değişikliğe uğradığına işaret vardır.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ

79.İmdi yazıklar olsun o kimselere ki, kitabı elleriyle yazarlar da sonra bununla az bir bahâ satın almak için "bu Allah tarafındandır" derler. Artık yazıklar olsun onlara o ellerinin yazmış olduğu şeylerden dolayı. Ve yazıklar olsun onlara o kazanmış oldukları şeylerden dolayı.

Bu ayeti celile kendi uydurma yazılarına ilâhî bir kıymet vererek dünyaya ait bir menfaat teminine çalışanları kötölemekte ve onların helake uğrayacaklarını ihtar etmektedir.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ

Elleriyle kitabı yazarlar O kimselere ki artık vay

(İmdi yazıklar olsun o kimselere ki, kitabı elleriyle yazarlar) yani acıtıcı bir azap veya cehennemdeki bir vadi o kimselere olsun ki onlar kitabı elleriyle yazarlar kendi taraflarından hazırlar, bununla halkı aldatmak isterler. Evet, Eski kavimlerden bazıları özellikle Yahudiler, kendi kuruntularına göre bazı şeyler yazmışlar, bunlara bir ilâhî kitab süsü vermek istemişlerdir. Kısacası Tevrat'ta peygamberimizin vasıflarını ve recm ayetini değiştirmişlerdir. Ve Maksatlarını kabul ettirmek için bu yazdıklarının

ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah tarafındandır bu derler sonra

(sonra derler ki bu Allah indindendir) evet onlar değiştirdikleri yazdıkları bu kitabın Allah katından gönderildiğini iddiada bulunmuşlardır. Böyle bir hareket ise Cenabı Hakka karşı bir iftiradır. Bunu da şu sebepten dolayı yaparlar

لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az bir paha onunla satın almak için

(bununla az bir bahâ satın almak için) bu yazdıkları asılsız şeyler ile az bir baha satın almak yani: mukabilinde adi, geçici bir menfaat temin etmek için bu yazılan şey Allah tarafından bir semavî kitaptır derler. Bu ne kadar büyük cüret, hakikate muhalif bir hareket! Böyle hakikate, dine diyanete muhalif, yazıları vasıtasıyla elde edecekleri kazançları ise ne kadar maddi yönden çok olsa da haddizatında onların hiç bir kıymeti yoktur, bilâkis felâketlerine sebeptir. Çünkü o cüretlerinden dolayı ebedî saadetten, ahirete dair mükâfatlardan ebediyen mahrum ve azaba uğramış olacaklardır. İşte rabbimiz buyuruyor ki

فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ

elleri yazdı o şeyden ki onlara işte vay

(artık Yazıklar olsun onlara O ellerinin yazmış olduğu şeylerden dolayı) artık Yazıklar olsun onlara öyle kendi yazdıklarını Allah indindendir iddiasında bulunanlara. Allahın ayetlerini az bir dünya metağına değişenlere, Bu yüzden ne büyük zarar ve ziyana uğrayacaklardır. Ve ne büyük azaba uğrayacaklardır.

وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar o şeyden dolayı onlara vay ve

(Ve yazıklar olsun onlara o kazanmış oldukları şeylerden dolayı) Evet, Vay bu gibi cahilce hareket edenlerin ve gayri meşru menfaatler peşinde koşanların hallerine. Artık insan böyle bir alçaklığa, cinayete nasıl cüret edebilir. İşte bu ayeti kerime onların helake, azaba ebediyen yakalanmış olacaklarını hatırlatıp durmaktadır. Yazıklar olsun o gibi cahilce cüretlere devam edenlere.

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

80.Ve dediler ki: Bizlere bir kaç sayılı günden başka cehennem ateşi temas etmeyecektir. De ki: Siz Allah'ın huzurunda bir ahid mi aldınız? Elbet de Allah Teâlâ dönmez. Yoksa bilmeyeceğiniz bir şeyi Cenabı Hakka isnat edip söylüyorsunuz?

Bu mübarek ayetler; İsrail oğullarının gerçeğe aykırı iddialarını reddetmektedir. Küfür içinde ölüp gidenlerin, ebediyen azap göreceklerini hatırlatmaktadır, iman ve iyi hal ile vasıflanan zatlarında ebediyen cennetlerde kalacaklarını müjdelemektedir.

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً

Sayılı birkaç gün ancak Ateş bize asla dokunmayacaktır dediler ve

(Ve dediler ki: Bizlere bir kaç sayılı günden başka cehennem ateşi temas etmeyecektir) evet İsrail oğullarına İslâmiyet'i kabul etmeleri, aksi takdirde ebediyen azap görecekleri hatırlatılınca bunu inkâr ettiler. Ve dediler ki: bizlere bir kaç sayılı günden başka cehennem ateşi temas etmeyecektir. Bizim cehennemde kalacağımız nihayet bir kaç günle sınırlı bulunacaktır. Cenâbı Hak ise onları yalanlamak için buyuruyor ki: Resulüm onlara

قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ

Sözünden Allah asla dönmez Bir söz Allahın katından aldınızı mı deki

(de ki: Allah'ın katında bir ahid mi aldınız? elbette Allah Teâlâ ahidinden dönmez) Buna inandık Fakat böyle bir akit neyle sabit

أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz o şeyleri ki Allaha karşı söylüyorsunuz yoksa

(Yoksa Allaha karşı bilmeyeceğiniz bir şeyimi söylüyorsunuz?) Buna nasıl cesaret edilebilir? İsrail oğulları kendilerini müdafaa için temelsiz bir iddiaya kalkışmışlardır, şöyle ki: Vaktiyle İçlerinden bazıları 40 gün buzağıya tapmış oldukları için cehennemde nihayet 40 gün kalacaklarını söylemişlerdir. Diğer bir kanaatlerine göre de dünyanın 7000 sene ömrü olduğundan her bin sene için bir gün cehenneme gireceklerini, bu cihetle cehennemde nihayet 7 gün kalacaklarını iddia etmişlerdir. İşte bunların bu pek yanlış ve boş iddialarını Cenâbı Hak bu ayeti celilesi ile reddedip çürütmektedir.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

81.Hayır, her kim bir yaramazlık işler, günahı da kendisini kuşatırsa işte onlar ateş halkıdır. Onlar o ateş de ebedî kalacak kimselerdir.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ

Günahı kendisini kuşatmışsa ve Bir kötülük kazanmışsa kim bilakis

(Hayır, her kim günah kazanırsa günahı da kendisini kuşatırsa) Hayır öyle değil her kim bir yaramazlık işler bir günahı yapar dururda yaptığı o günah kendisini her taraftan sararsa

فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırılar orada onlar Ateş ehlidirler artık işte onlar

(İşte onlar ateş halkıdırılar, onlar o ateşte ebedi kalacaklardır) oradan asla çıkmayacaklar. Devamlı şekilde azap görüp duracaklardır. Artık onların öyle geçici olarak cehennemde kalacaklarına ait iddiaları asılsızdır. Kendilerinin uydurmasıdır. Böyle bir vaziyet, böyle cehennemde ebedi kalmak küfür ehline mahsustur. Çünkü bir şahsı her yönden kuşatan, ruhuna ve vicdanına musallat bulunan günah, küfürden başka değildir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

82.İman edenler ve Salih amellerde bulunanlar ise işte onlar cennet ashabıdır. Onlar cennette ebedî kalacaklardır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller yaptılar ve iman etiler o kimseler ki ve

(İman edenler ve Salih amellerde bulunanlar ise) Kuranı kerimde hoş ve mükemmel bir üslûp vardır. Bir azap ayeti zikredildi mi onun ardından bir sevap, bir lütuf ve inayet ayeti de zikredilir. Bu şekilde Cenâbı Hakkın şiddetli azap edici olduğu gibi esirgeyici ve merhametli olduğu da açıklanmış olur. İşte bu 82 inci âyeti kerime de bu kabildendir. Bunda buyrulmuş oluyor ki: İman edenler ve Salih amellerde bulunanlar ise yani: İman edilmesi dinen icab eden şeyleri kalben tasdik ve lisânen ikrar eyleyen ve üzerlerine düşen güzel güzel amelleri, vazifeleri ifaya çalışan zatlar yok mu?

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırılar orada onlar Cennet ehlidirler işte onlar

(İşte onlar cennet ashabıdır. Onlar cennette ebedî kalacaklardır) Cennette ebedî olarak kalacaklardır. Ne büyük müjde. Evet, Allah Teâlâ hem azabı şiddetli olan, hem de acıyan ve merhamet edendir. Bu kutsî sıfatları elbette tecelli edip duracaktır. Onun gösterdiği yolu takip edenler onun sonsuz rahmetine kavuşacaklardır. Onun gösterdiği binlerce delillere ve kanıtlara rağmen onu inkâr ederek veya ona ortak koşarak sapıklık içinde kalmış olanlarda, ebedi bir azaba tutulacaklardır. Hak Teâlâ'nın bütün açıklamaları gerçeğin ta kendisidir. Artık insanlık ona göre hayatını tanzim etmelidir.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ

83.Ve biz bir vakit İsrail oğullarının misakını almıştık ki siz Allah'tan başkasına ibâdet etmezsiniz, ananıza babanıza da ihsan da bulunursunuz Akrabalara, yetimlere, yoksullara da ihsan edersiniz Ve insanlara güzel söz söyleyin. Ve namazı doğruca kılın, zekatı da verin. Sonra siz, içinizden pek az müstesna olmak üzere yüz çevirdiniz ve siz halâ yüz çeviren kimselersiniz.

Bu ayeti kerime İsrail oğullarının vaktiyle mükellef olup, üstlenmiş oldukları dini hükümlere, vazifelere ne kadar muhalefette bulunmuş olduklarını bildirmektedir. Şöyle ki Hak Teâlâ hazretleri buyuruyor ki

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ

İsrail oğullarından sağlam söz almıştık bir vakit ve

(Ve biz bir vakit İsrail oğullarının misakını aldık) ve biz yani ben şanı Yüce Yaratıcı bir vakit Musa Aleyhisselâm zamanında Tevrat vasıtasıyla İsrail oğullarının misakını sözünü, teminatını almıştık ki

لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ

Allaha *ancak kulluk etmeyeceksiniz*

(siz Allah'tan başkasına ibâdet etmeyeceksiniz) Yani yalnız ona ibadette bulunun, başkasına ibâdet etmeyin. Ondan başka ibâdet edilecek yoktur.

وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ

Yoksullara ve yetimlere ve akrabalık sahibine ve iyilik ana babaya ve

(ananıza babanıza ve Akrabalara, yetimlere, yoksullara da ihsan edersiniz) Ananıza babanıza Akrabalara hısımlardan olana da yetimlere, yoksullara da iyilikte bulunun.

وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

Güzellikle insanlara söyleyin ve

(Ve insanlara güzel söz söyleyin) Yani halk ile güzelce konuşun, bir birinize iyiliği tavsiye ediniz, hayra yöneltici öğütler veriniz. Ve sorumlu olduğunuz

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekâtı verin ve namazı hakkıyla eda edin ve

(ve namazı doğruca kılın ve zekâtı da verin) Rükün ve şartlarına uyarak namazı kılın. Ve üzerinize düşen zekâtı da verin. Ne yazık ki bu emirlere uyulmadı.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ

Sizden *azı hariç döndünüz sonra*

(Sonra sizden pek az müstesna yüz çevirdiniz) Sonra siz, içinizden pek azı müstesna olmak üzere yüz çevirdiniz. Söz ve yemine uymadınız, sizden Abdullah ibni Selâm gibi az bir zümre müstesna olmak üzere hepiniz de sözünüzde durmadınız. İşte sizin tarihi hayatınız böyle geçmiştir.

وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ

Yüz çevirenler olarak siz ve

(Ve siz halâ yüz çeviren kimselersiniz) Evet, Siz halâ haktan dönen bir kavimsiniz. &-Bu ayeti kerime, semavî kitapların ne kadar faydalı, insanlığı yükseltmeye sevk edici hükümler taşıdıklarını göstermektedir. İşte Tevrat'ta da insanlara şu ahlâkî, sosyal, dinî hükümler, vazifeler emir ve tavsiyeler buyrulmuştur:

1-Yalnız Allah Teâlâ'ya ibâdet edilmesi. Evet, Bütün kâinatın yaratıcısı, ibâdet edileni birdir. Bütün kudret izleri buna şahittir. Bundan dolayı Allah Teâlâ'dan başkasını ilâh tanıyıp ona ibadette bulunmak en büyük bir sapıklıktır. Artık böyle cahilce bir hareketten sakınılması emir olunmuştur.

2-Anaya, babaya ihsan edilmesi: Ana, baba insanın hayatına vesiledir. Onlar varlıklarına sebep oldukları çocukları hakkında ne kadar şefkatli, ne kadar fedakârdılar. Artık onların kadrini bilmek, kendilerine hizmette ve yardımda bulunmak, onların meşru emirlerine riayet eylemek mühim ve insanî bir vazife değil midir? İşte ilâhî dinler insanları bu vazife ile mükellef tutmuştur.

3-Yakınlara iyilikte bulunmak: Evet, Akraba, ana ve baba tarafından olan hısımlar, adeta bir aile teşkil etmiş olurlar, aralarında mühim bir münasebet, bir sosyal alâka vardır. Artık bunlar ile güzelce görüşüp konuşmak, kendilerine iyilikte bulunmak mühim bir vazife değil midir? İşte ilâhî dinler bu hususa uyulmasını da emir etmektedir.

4-Yetimlere yardım edilmesi: Vaktiyle babasını kaybetmiş, onun şefkatli bakışlarından, yardımlarından mahrum kalmış bir çocuğu düşünelim. Bunun bu vaziyeti, şefkatli bakışı ve merhameti celp edecek bir halde değil midir? Artık bunlara da uygun şekilde yardımda ve güzel muamelede bulunmak ne kadar insani bir görevdir. İşte mukaddes dinler bu hususa da uyulmasını insanlara emir etmiş bulunmaktadır.

5-Miskinlere, yani: geçimlerini temin edecek kuvvete ve hiç bir mala malik bulunmayan yoksul kimselere yardım edilmesi: Malumdur ki her yerde, her zamanda bir takım aciz, perişan insanlar bulunur ki, kendi geçimlerini temin edecek bir şeye sahip bu-

lunmazlar. Artık bunlara hali, vakti yerinde olan hemcinslerinin yardım etmeleri lâzım değil midir? İşte ilâhi dinler insanlara bu hayırlı yardımı da tavsiye buyurmaktadır.

6-Bütün insanlar ile güzelce konuşulması: Malumdur ki insanlar cins olarak aynıdırlar, bir Yüce Yaratıcısının kullarıdır, aralarında sosyal bağlar vardır. Artık biri biriyle güzelce, nazikâne konuşmaları ve aralarında bir dayanışmanın, bir iyilik severliğin cereyanı gerekmez mi? Hakiki İnsaniyet ve medeniyet bu suretle ortaya çıkar. İşte semavi dinler insanlara bu mühim, bu karşılıklı vazifeyi de yüklemiştir.

7-Kerem sahibi Rabbimize kulluk arzında bulunulması: Şüphe yok ki bizler bir Yüce Yaratıcının kullarıyız. Bizler daima onun nimetlerine nail bulunuyoruz. Artık daima o Yüce Yaratıcımızın lütuf ve ihsanını düşünmeli, ona vakit vakit kulluk arzında ve şük-randa bulunmalı değil miyiz? Bizler birer uyanık ruha ve nurlu kalbe sahip olmalı değil miyiz? İşte mükellef olduğunuz namazlar ve dualar bizlere bu yüce fâideleri temin etmektedir. Bundan dolayı doğru, hikmetli ve esasen aynı olan ilâhi dinler insanlığa bu yüksek farizayı da yüklemiştir.

8-Fakir dindaşlara zekât adıyla yardım edilmesi: Malumdur ki aralarında din bağı bulunan insanlar din kardeşidirler. Bir hikmet gereği olarak bu insanlar, geçim itibariyle aynı durumda bulunamazlar. Bunlardan bir kısmı servete ve refaha ulaşmış olduğu halde diğer bir kısmı da maddi yönden bir ihtiyaç içinde bulunabilir. İşte birinci zümrenin bu ikinci yoksul zümreye maddi bakımdan yardım etmesi pek uygun olmaz mı? İşte ilâhi dinler zekât vazifesiyle bu insani davranışı da temin etmiş bulunmaktadır.

&-Artık ilâhi dinlerin ve özellikle dinlerin sonuncusu olan ve hükmü bütün insanlığa yönelik bulunan ve bütün bu yüksek vazifeleri en mükemmel bir şekilde bütün insanlık alemine teklif buyuran mukaddes İslâm dininin yüceliğini İtiraf etmek emirlerini, yasaklarını tam bir şevk ve hürmetle kabul etmek bütün insanlara lâzım gelmez mi? Ne yazık ki bir çok kütleler bu hakikatten gafil bulunuyorlar. Bu gibi faydalı, yüce hükümlere uymaktan kaçınıyorlar. İşte İsrail oğulları hakkında yapmış olduğumuz Kur'an'ı açıklamalar da buna şahittir. Cenabı Hak cümlemize uyanıklıklar nasip buyursun

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

84.Ve bir vakitte biz: Kendi kanlarınızı dökmeyeceksiniz ve nefislerinizi yurdu-nuzdan çıkarmayacaksınız diye bir ahdinizi almıştık. Sonra ikrarda etmiştiniz. Ve siz bu ikrarınıza şahadet de edersiniz.

Bu ayeti kerime İsrail oğullarının kabul etmiş ve itirafta bulunmuş oldukları bir söz ve yemini beyan etmektedir. Bu söz ve yeminin hem Musa Aleyhisselâm zamanındaki bir söz ve yemine, hem de Hz. Peygamber zamanındaki bir kısım Yahudilerin Arap kabileleri ile yapmış oldukları anlaşmayı içine alır. Buyrulmuş oluyor ki:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ

kanlarınızı dökmeyeceksiniz sağlam sözünüzü almıştık bir vakit ve

(Ve bir vakit ki sizden kendi kanlarınızı dökmeyeceksiniz diye misak almıştık) ey İsrail oğulları o vakitte biz sizden söz almıştık birbirinizi öldürmek suretiyle hayatınıza tecavüz etmeyeceksiniz,

وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ

Yurtlarınızdan kendinizi çıkarmayacaksınız ve

(ve nefislerinizi yurdu-nuzdan çıkarmayacaksınız) bir kısmınız, diğer bir kısmınızı vatanından çıkarıp dışarı atmayacaksınız diye sizden kesin söz almıştık.

ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

Şahidlik ediyorsunuz siz ve Kabul ettiniz sonra

(Sonra ikrarda etmiştiniz Ve siz ikrarınıza şahadet de edersiniz) Sonra siz ikrar da etmiştiniz yani: Bu ahdin hak olduğunu söyleyerek kabul de eylediniz. Böyle bir söz ve ikrarı itiraf edersiniz. Artık bu söze uymalı değil miydiniz? Halbuki uymadınız.

&-İşbu: 83. ve 84. ayetler Beni İsrail hakkındaki "Evamiri aşereyi On emri" kapsamaktadır. Bunların sekizi 83. âyeti celilenin izahında görülmektedir. Dokuzuncusu da haksız yere adam öldürme ve intihardır. Onuncusu da bir kimseyi haksız yere vatanından çıkarmak, sürgün etmektir ki işbu 84. âyeti kerime de bunları tesbit buyurmuştur. Velhasıl bu âyeti celile de suna da İşaret vardır ki: Bir milletin fertleri bir birlik teşkil ederler, her birinin kanı, nefsi, vatani diğerinin de kanı, nefsi ve vatani mesabesindedir. Bunlardan birinin haksız yere kanını döken, sahsı vatanından uzaklaştıran sanki kendi kanını dökmüş, kendi sahsını yurdundan uzaklaştırmış gibi olur. Artık insanlar böyle bir hale teşebbüs etmemelidirler. Halbuki İsrail Oğulları bilahare böyle bir harekette bulunmuşlardır. İşte 85. âyeti celile bunu göstermektedir.

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

85.Sonra siz o kimselersiniz ki, kendilerinizi öldürürsünüz ve sizden olan bir fırkayı da yurtlarınızdan çıkarırsınız. Ve onların aleyhine günah ile düşmanlıkla yardımlaşıyorsunuz. Ve onlar size esir olarak gelince de onlar ile fidyeleşmekte bulunuyorsunuz. Halbuki onların öyle yurtlarından çıkarılması sizin üzerinize haram bulunmuştur. Artık siz kitabın bir kısmına inanır da bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? İmdi sizden böyle bir fiilde bulunanların cezası, bu dünya hayatında zilletten başka değildir. Kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine sevk olunacaklardır. Allah Teâlâ da sizin yaptıklarınızdan gafil değildir asla.

Bu âyeti celile, asrı saadetteki bir kısım Yahudi zümrelerinin birbirine düşman kesilmiş, Tevrat'ın da hükümlerine muhalefette bulunup durmuş olduklarını beyan ile bu hareketlerini vermektedir.

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ

kendinizi öldürüyorsunuz şu kimselersiniz ki siz sonra

(Sonra siz o kimselersiniz ki, kendilerinizi öldürürsünüz) Ey İsrail Oğulları siz o kimselersiniz ki kendinizi öldürürsünüz yani birbirinizin hayatına kast edersiniz.

وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ

Yurtlarından sizden bir taife çıkarıyorsunuz ve

(Ve sizden olan bir fırkayı da yurtlarından çıkarırsınız) kendi milletinizden bulundukları halde onları vatanlarından uzaklaştırırsınız.

تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

Düşmanlıkta ve gûnahta onlara karşı yardımlaşıyorsunuz

(Ve onların aleyhine günah ile düşmanlıkta yardımlaşıyorsunuz) O firkanın aleyhine olarak müttefiki bulunduğunuz kabilelerin fertleri ile bir diğerinize yardımda bulunuyorsunuz. Zalimce hareketlere devam ediyorsunuz.

وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى تُفَادُوهُمْ

Onlara fidyelerini veriyorsunuz esirler olarak size gelirlirse eğer ve

(Ve onlar size esir olarak gelince de onlar ile fidyeleşmekte bulunuyorsunuz) o sizin ırkdaşınız olan firkanın fertleri Size esir olarak gelince de onlar ile fidyeleşmekte bulunuyorsunuz. Onların fidyelerini verip kendilerini esaretten kurtarmak istiyorsunuz. Diğer bir görüşe göre: Onlardan fidye alıyorsunuz, haklarında esir muamelesi yapıyorsunuz.

وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ

Çıkarılmaları size haram kılınmış halbu ki o

(Halbuki onların öyle yurtlarından çıkarılması sizin üzerinize haram bulunmuştur) evet Tevrat'ın hükümlerine göre onların öyle yurtlarından çıkarılması sizin üzerinize haram kılınmıştır Buna neden uymuyorsunuz?

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ

Bazısını inkar ediyorsunuz ve kitabın bazısına yoksa inanıyormusunuz?

(Artık siz kitabın bir kısmına inanır da bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?) Halbuki İman edilecek şeylerin bir kısmını kabul, diğer bir kısmını inkâr etmek, imana aykırıdır ve küfrü gerektirmektedir.

فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya hayatında rezil olmak ancak Sizden bunu yapar o kimsenin ki artık cezası değildir

(İmdi sizden böyle bir fiilde bulunanların cezası bu dünya hayatında zilletten başka değildir) Onlar daima zelilce yaşayacaklardır. Onların azabı pek büyüktür

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ

Azabın en şiddetlisine atılırlar kıyamet günü ve

(Kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine atılırlar) evet o Kıyamet gününde ise onlar azabın cehennem ateşinin en şiddetlisine sevk olunacaklardır. Ne ebedi felâket değişimli?

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz o şeylerden ki gafil Allah değildir ve

(Allah Teâlâ da sizin yaptıklarınızdan gafil değildir) Hepsini tamamen bilmektedir. Buna inancımız tamdır. Artık istikbalinizi düşünün

&-Tarih en sabittir ki: Peygamberimizin yaşadığı dönemdeki Yahudilerden Medine'yi Münevvere civarında bulunan "Beni Kaynuka" ile "Beni Kureyza" kabileleri biri birinin düşmanı kesilmişti. Bunlardan Beni Kaynuka' Araplardan "Evs" kabilesiyle, Beni Kureyza' da Araplardan "Beni Nadir" ve "Hazrec" kabileleriyle ittifak kurmuşlardı. Eve ve Hazrec kabileleri arasında ise İslâmiyet'ten evvel bir düşmanlık devam edip duruyordu. Bu suretle bu Yahudiler de diğer tarafta olan Yahudiler ile düşman kesilmiş, vakit vakit çarpışıp duruyorlardı. Sonra da Yahudilerden esir düşenlerin fidyelerini vererek onları esaretten kurtarmak isterlerdi. Ne için bunlar ile hem savaşta bulunuyorsunuz, hem de bunlardan esir düşenleri fidyelerini vererek esaretten kurtarmak istiyorsunuz? Denilince de: "Tevrat'ta böyle emir olunmuştur, ona binaen o dindaşlarımızı esaretten kurtarmak istiyoruz" derlerdi. Halbuki onların kendi dindaşlarına karşı savaşta bulunmaları, onları yurtlarından uzaklaştırmaları men edilmişti. Bundan dolayı Tevrat'ın bazı emirlerini tutuyorlar, bazı emirlerini de tutmuyor, inkar etmiş buluyorlardı. İşte onların bu hallerini Kur'anı Kerim böylece haber veriyor. Ne kadar dalâlette kalmış olduklarına işaret buyuruyor.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

86.İşte onlar öyle bir güruhtur ki, âhiret karşılığında dünya hayatını satın almışlardır. Bundan dolayı onlardan azap hafifletilmeyecektir. Ve onlar yardımda olunmayacaklardır.

Bu âyeti celile İsrail Oğullarının ne kadar dünyaya bağlı ve ebedi azapla karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Şöyle ki:

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ

Ahirete karşılık dünya hayatını satın aldılar O kimselerdir ki işte onlar

(İşte onlar öyle bir güruhtur ki, âhiret karşılığında dünya hayatını satın almış-

lardır) İşte o ilâhî hükümlere muhalefet edip duran İsrail Oğulları öyle geçici menfaatlara düşkün, yalnız dünyayı düşünmekle meşgul bir cemaat tır kiâhiret karşılığında yani ebedi hayat ve saadet mukabilinde, bunları feda ederek dünya hayatını satın almışlardır. Kendi elleriyle kendilerini ebedi azaba düşürmüşlerdir.

فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ

Azab onlardan bu yüzden hafifletilmez

(bundan dolayı onlardan azap hafifletilmeyecektir) Onlardan bu dünyayı ahirete tercih etmelerinden sebep ebediyen uğrayacakları azaplar asla azaltılmayacaktır.

وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

Yardım olunuyorlar onlar değildir ve

(Ve onlar yardımda olunmayacaklardır) Onların haklarında bir şefaâtçi, bir yardımcı bulunmayacaktır. Artık bu akıbeti düşünmelidirler.

&-Malûm olduğu üzere dünya, en yakın ve en aşağı manasınadır, içinde yaşadığımız bu fânî âleme verilmiş bir isimdir. Ahiret ise dünya hayatından sonra yüz gösterecek olan ebedî bir âlemdir ki, İman sahipleri orada bir ebedî saadet içinde yaşayacaklardır. İmandan mahrum olanlar da orada ilelebet azap görüp duracaklardır. Artık akli başında olan bir insan o âhiret hayatına kıymet vermez de bu dünya hayatına hırslı bir şekilde sarılabilir mi? Her gün bu fânî dünya hayatına veda edip gidenleri acaba görüyor muyuz? Bahtiyar ve hakikaten akıllı o kimsedir ki dünya hayatından da meşru şekilde istifade eder, bu hayat sayesinde dünyasını da, âhiretini de makbul, makul ve mesuliyetten uzak bir şekilde kazanmaya muvaffak olur.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِّقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِّقًا تَقْتُلُونَ

87.And olsun ki muhakkak biz Musa'ya kitap verdik, ondan sonra da biri biri ardınca peygamberler gönderdik. Meryem'in oğlu İsa'ya da mucizeler verdik. Ve onu ruhulkuds ile destekledik. Sizler ise her ne vakit nefislerinizin hoşlanmadığı bir emir ile peygamber gelince büyüklük taslayarak bir kısmını yalanlayıp, bir kısmını da öldürecek misiniz?

Bu âyeti celile de İsrail Oğullarının vaktiyle kendilerini aydınlatacak ve irşat edecek peygamberlere, kitaplara ve diğer delillere karşı ne feci vaziyetler almış olduklarını bildirmektedir. Şöyle ki:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ

Kitabı musaya verdik and olsun gerçekten ve

(And olsun ki muhakkak biz Musa'ya kitap verdik) Ey İsrail Oğulları And olsun ki, muhakkak biz ben şanı Yüce Rab Musa'ya kitap verdik ona Tevrat'ı Şerifi birden indirdik.

وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ

Peygamberleri ondan sonra ard arda gönderdik ve

(Ondan sonra da biri biri ardınca peygamberler gönderdik) Bu zatların vasıtalarıyla dini, dünyevi hükümler sizlere ulaştırılmış oldu. Kısacası

وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ

Mucizeler meryemin oğlu isaya verdik ve

(Meryem'in oğlu İsa'ya da mucizeler verdik) Ona açık deliller, açık mucizeler, ölüleri diriltmek gibi, gaybdan haber vermek gibi harikalar veya İncil gibi bir kitap ihsan ettik.

وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ

Ruhul Kudüs ile ona kuvvet verdik ve

(Ve onu ruhulkudüs ile destekledik) yani Cibril'i Emin ile veya Allah Teâlâ'nın ismi azamı ile veya İncil Kitabı ile hazreti İsa'yı destekledik onun yüce bir peygamber olduğunu gösterdik.

أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ

Bir peygamber size geldi her ne zamanmı ki

(Sizler her ne zaman peygamber gelse) Artık sizlere her ne vakit peygamber gelse o mübarek zat dan da istifadeye çalışmadınız, bilâkis onu inkâra cüret ettiniz.

بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ

Büyüklik tasladınız nefisleriniz hoşlanmaz o şey ile ki

(nefislerinizin hoşlanmadığı bir emir ile gelince büyüklik tasladınız) evet nefislerinizin hoşlanmadığı gönüllerinizin istek ve arzularına zıt düşen bir emir ile bir dinî hüküm ile peygamber gelince siz büyüklik taslayarak kibirli ve gururlu bir vaziyet alarak o muhterem zatların

فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ

Öldürüyordunuz bir kısmını yalanladınız bu yüzden bir kısmını

(bir kısmını yalanladınız bir kısmını da öldürüyordunuz) Nefisleriniz sizi daima böyle cinayetlere mi sevk edecek? Bu ne alçakça hareket. Nitekim onlar Hz. İsa ile son peygamber Hz. Muhammed'i yalanlamaktadırlar. Hz. Zekeriya ile Hz. Yahya'yı da şehit etmişlerdir. Kendilerinde merhamet ve Hakka saygı eseri asla görülmemiştir.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ

88.Ve dediler ki: Bizim kalplerimiz perdelidir. Öyle değil. Allah Teâlâ onlara küfürleri sebebiyle lanet etmiştir. Onun içindir ki az pek az iman ederler.

Bu mübarek ayetler de bir takım Yahudilerin son peygamber Hz. Muhammed'e karşı olan inkarcı durumlarını bildirmektedir. Şöyle ki:

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ

Perdelidir kalblerimiz dediler ve

(Ve dediler ki: Bizim kalplerimiz perdelidir) Rasûlü Ekrem Efendimiz, kendi zamanında bulunan Yahudi kabilelerini İslâmiyet'e davet edip onların yanlış inançlarını açığa vurdukça onlar buna karşı alaycı bir tavır aldılar. Ve dediler ki, bizim kalplerimiz perdelidir biz senin bu açıklamalarını Kuran'ın emirlerini, yasaklarını işitip kabul edecek bir durumda değiliz. Bizim yüreklerimiz perdelidir. Halbuki

بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ

İnkar etmeleri sebebiyle Allah onları lanetledi Bilakis

(hayır, öyle değil Allah Teâlâ onlara küfürleri sebebiyle lanet etmiştir) onlar mükellef insanlar oldukları için tabiatları itibarıyla o gibi emirleri, yasakları işitip anlayabilecek bir yaradılıştaki bulunmuşlardır. Öyle olmasaydı zaten mükellef olmazlardı. Nitekim akıl hastaları mükellef değildir. Fakat onların bu alayımı sözlerini söyleyip Hakkı kabulden kaçınmaları sebebiyle Cenabı Hak onları rahmetinden uzaklaştırmıştır. Evet Onları öyle yüksek bir yetenekten yoksun bırakmıştır.

فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ

İman ederler o yüzden çok azı

(Onun için pek azı iman ederler) veya bazı şeyleri tasdik etseler de birçoğunu inkârda bulunurlar.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

89.Vaktaki onlara Allah tarafından yanlarındakini tasdik edici bir kitap geldi, halbuki evvelce kâfirlere karşı fetih ve yardım isterlerdi. Fakat o bildikleri şey kendilerine gelince onu inkâr ettiler. Artık Allah'ın laneti kâfirler üzerinedir.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ

Yanlarındadır o şeyiki tasdik ediçi Allah tarafından bir kitab onlara geldi ne zamanki ve

(Vaktaki onlara Allah tarafından yanlarındakini tasdik edici bir kitap geldi) Vaktaki o Yahudilere Allah tarafından yanlarındakini yani Tevrat Kitabını tasdik eden bir kitap geldi yani Kuranı Kerim nazil olarak hepsini iman dairesine davet etti, onu inkâr kalkıştılar.

وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler o kimselere karşı ki zafer istiyorlar bundan önce idiler ve

(halbuki evvelce kâfirlere karşı fetih ve yardım isterlerdi) Halbuki evvelce kâfirlere karşı öyle gelecek ilâhi bir kitap ile Kuranı Kerim ile veya gönderilecek âhırzaman peygamberi ile fetih ve yardım isterlerdi. O sayede hürriyete kavuşup, başka milletlere galip geleceklerini beklerlerdi.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ

Onu inkâr ettiler Tanıdılar o şey ki kendilerine geldi işte ne zaman ki

(Fakat o bildikleri şey kendilerine gelince) Fakat o bildikleri İnsanlık alemine er geç şeref vereceğine inandıkları şey o yüce nebi veya o kitabı kerim kendilerine gelince kendilerini İslâm dinine davet edince onu inkâr ettiler Sırf hasetlerinden ve makamlarını kaybedecekleri endişesinden dolayı o yüce peygamberi ve ona inen kitabı kerimi inkârâ cüret gösterdiler.

فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kâfirlerin üzerinedir Allahın bu yüzden laneti

(Artık Allah'ın laneti kâfirler üzerinedir) Artık o münkirler de bu lanetten kendilerini kurtaramayacaklarını düşünsünler.

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

90.Nefislerini karşılığında sattıkları şey ne kötü bir şey! O şey. Allah'ın lütfuyla kullarından dilediği zata indirmiş olmasına haset ederek Allah Teâlâ'nın indirdiğini inkâr etmeleridir. Artık gazaptan gazaba uğradılar. Kâfirler için bir alçaltıcı azap da vardır.

Bu âyeti celile de İsrail Oğullarının ne kadar inkarcı ve inatçı hareketlerde bulunmuş, ne derecelerde azabı hak etmiş olduklarını bildirmektedir. Şöyle ki:

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini mukabilinde sattılar ne kötüdür o şey ki

(Nefislerini karşılığında sattıkları şey ne kötü bir şey) O İsrail Oğullarının nefislerini karşılığında sattıkları şey ne kötü bir şey. Onlar dünya hayatı için ebedî hayatlarını feda ettiler de farkında değillerdir. Evet...

أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah indirdi o şeyi ki inkâr etmeleriyle

(Allahın indirdiğini o şeyi inkâr ettiler) bu inkâr etmelerinin sebebidir

بَغِيًّا أَنْ يُنَزَّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından diler o kimseye ki üzerine ihsanından Allah'ın indirmesine haset ederek

(Allah'ın lütfuyla kullarından dilediği zata indirmiş olmasına haset ederek) O şey Allah'ın lütfuyla lütuf ve keremiyle kullarından dilediği zata Son peygamber Hz. Muhammed'e vahiy yoluyla kitap indirmiş olmasına haset ederek Allah Teâlâ'nın indirdiğini Kuranı Kerimi, o ilâhî vahyi inkâr etmeleridir. İşte bu inkâr, ne kötü, ne felâket getiren bir şeydir. Bu sırf bir küfürdür. Evet, Onlar

فَبَاؤُ بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ

Gazab üstüne gazaba bu yüzden uğradılar

(Artık gazaptan gazaba uğradılar) artık bu sebeple gazaptan gazaba uğradılar. Bu küfrün bir cezasıdır. Böyle haset içinde bulunup da iman etmeyenlere

وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

Alçaltıcı bir azab kâfirler için vardır ve

(Kâfirler için bir alçaltıcı azab da vardır) evet kâfirler için şüphe yok ki bir alçaltıcı aşağılayıcı küçük düşürücü ve alçaltıcı bir azap ta vardır. Onlar dünyada da, ahirette de felâketten felâkete uğrayacaklardır.

&-Evet, Tarih en de sabittir ki: İsrail Oğulları, hem Tevrat'a İman ettiklerini iddia ederler, hem de Tevrat'ta vasıfları bildirilmiş olan ahir zaman peygamberini inkârda bulunurlar. Onlar vaktiyle firavunun ve diğer kavimlerin bir çok hakaretlerine uğramış, nimetleri, vatanları, devletleri ellerinden çıkmıştı. Bunlar onların haklarında birer ilâhî gazab eseri idi. Sonra da âhirzaman peygamberini ve ona nazil olan Kuranı Kerim'i inkâr etmekle gazap üstüne gazaba layık olmuşlardır. Ne yazık ki onlar bu hasetlerinde, inkârlarında devam edip durmaktadırlar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نَحْنُ نَزَّلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

91.Onlara: "Allah'ın indirdiklerine iman ediniz" denilince: "Biz, bizim üzerimize indirilmiş olana iman ederiz." derler. Onun öt esinde kini inkâr ederler. Halbuki o da kendileriyle beraber olanı Tevrat'ı tasdik eder hak bir kitaptır. De ki: Eğer siz iman etmiş kimseler iseniz, bundan evvel Allah'ın peygamberlerini ne için öldürüyordunuz?

Bu mübarek ayetler de İsrail Oğullarının ne kadar yanlış kanaatlerde bulunduklarını. İçlerinden bir çokları bir nice mucizeler gördükleri halde yine kendilerini putperestlikten kurt aramamı; olduklarını beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah indirdi o şeye ki iman ederler onlara denildi o zaman ki ve

(Onlara Allah'ın indirdiklerine iman ediniz denilince) Onlara Allah'ın peygamberlerine indirdiklerine indirmiş olduğu kitaplara ve özellikle son peygambere indirmiş olduğu Kuranı Kerime İman ediniz onların birer ilâhî kitap olduğunu tasdik eyleyiniz denilince onlar

قَالُوا نَحْنُ نَزَّلَ عَلَيْنَا

Bize indirildi o şeye ki iman ederiz dediler

(dediler ki bizim üzerimize indirilmiş olana iman ederiz) vaktiyle bizim üzerimize bizim kavmimize indirilmiş olana Tevrat kitabına iman ederiz bu bize kâfidir derler.

وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ

Arkasındadır o şeyi ki inkar ederler ve

(onun ötesindeki inkâr ederler) İncil gibi, Kuranı Kerim gibi ilâhî kitapları tasdik etmezler.

وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ

Yanlarındadır o şeyi ki tasdik edici olarak hakdır o ve

(Halbuki o da haktır, kendileriyle beraber olanı tasdik eder) Halbuki O Kuranı Kerim'de kendileriyle beraber olanı yani Tevrat kitabını, tasdik eden hak bir kitaptır. Böyle kutsî bir kitabı neden tasdik etmiyorsunuz? Bununla beraber onların Tevrat'a İman ettikleri hakkındaki iddiaları da doğru değildir. Tevrat'ta peygamberlerin hayatlarına suikastta bulunmanın haram olduğu yazılıdır. Onlar ise bu hıyaneti işlemişlerdir. Artık onlara

قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseniz eğer Bundan önce Allahın peygamberlerini öldürüyordunuz o halde deki

(deki Eğer siz iman etmiş kimseler iseniz bundan evvel Allah'ın peygamberlerini ne için öldürüyordunuz?) evet siz hakikaten Tevrat'a İman etmiş kimseler iseniz ne için bundan evvel ecdadınızın zamanında Allah'ın peygamberlerini öldürüyordunuz? Ecdadınızın bu cinayetini doğru bir hareket gördüğünüz için siz de onlar gibi cani hükmünde bulunmaktasınız. Bundan dolayı sizin fiilleriniz sözlerinize muhalif bulunmaktadır.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

92.Ve şüphe yok ki Musa sizlere mucizeler ile geldi. Sonra siz onun arkasından buzağıyı tanrı edindiniz. Siz zalim kimselersiniz.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık mucizelerle musa size gelmişti and olsun ve

(Ve şüphe yok ki Musa sizlere mucizeler ile geldi) Ey İsrail Oğulları Şunu da düşününüz ki: Şüphesiz Musa Aleyhisselâm sizlere bir takım mucizeler ile açık ve kuvvetli deliller ile meselâ: Asa gibi, yedi beyzâ gibi mucizeler ile geldi Sizi Allah'ın birliğini tasdike davet etti.

ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra buzağıyı edindiniz sonra

(Sonra siz onun arkasından buzağıyı tanrı edindiniz) evet Musa Aleyhisselam'ın Turi Sina ya belli bir süre gitmesinin ardından buzağıyı tanrı edindiniz Sizin ırkınız bu kabiliyette kimselerdir. Artık

وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

Zalim kimseler siz iken

(ve siz zalim kimselersiniz) sizin âdetiniz, zalimce harekettir. Allah'ın emrine karşı gelmektir.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

93.Ve o zamanı hatırlayınız ki, sizin misakınızı almıştık. Size verdiğimiz şeyi kuvvetle alınız ve dinleyiniz diye üzerinize Tur dağı kaldırmıştık. Demiştik ki: İşittik ve isyan ettik. Ve onların küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı muhabbeti yerleştirilmişti. De ki size imanınız ne kötü şey ile emrediyor, eğer müminlerseniz. Bu âyeti celile, İsrail Oğullarının putperestlikte bulunmuş olduklarını bildirmekte, onların Tevrat'a İman etmiş oldukları iddialarını çürütmektedir. Şöyle ki:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ

Sağlam sözünüzü almıştık bir vakit ve

(Ve o vakit sizin misakınızı almıştık) Ey İsrail Oğulları Ve o zamanı hatırlayınız ki

kavminizin garip tarihî hayatını göz önüne alınız ki sizin yani bir birlik teşkil ettiğiniz ecdat ve geçmişlerinizin misakinizi almıştık. Fakat sözünüzü yerine getirmediğiniz için

وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمْ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا

Dinleyin ve kuvvetle size verdik o şeyi ki tutun Turu üzerinize kaldırmıştık ve

(Size verdiğimiz şeyi kuvvetle alınız ve dinleyiniz diye üzerinize Tur dağı kaldırmıştık) Tevrat kitabına kuvvetlice sarılınız, onun hükümlerine hakkıyla uyunuz, diye üzerinize Tur dağı kaldırmıştık. Bu harikayı vücuda getirmiştik. Bu şekilde muhatap olanlar ise

قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا

İsyan ettik ve işitlik dediler

(demiştirler ki: işittik dinledik ve isyan ettik) bunların kabiliyetleri, hayat tarzları lisan ile olmasa bile kalp ile hâlen böyle söylemiş olmalarını gerektiriyordu,

وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ

İnkarları sebebiyle buzağı kalblerinde kendilerine içirildi ve

(Ve onların küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı muhabbeti yerleştirilmişti) evet onların küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı sevgisi aşılınmış, yerleştirilmişti. Bundan kaçınmak istemiyorlardı. Resulüm, onlara

قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ

İnancınız kendisiyle size emrediyor o şey ki ne kötüdür de ki

(De ki size imanınız ne kötü şey ile emrediyor) siz Tevrat'a İman ettiğinizi iddia ediyorsunuz, sonra da buzağıya tapıyorsunuz. O halde size imanınız buzağıya tapmanızı hoş gören inancınız, size ne kötü şey ile emrediyor?

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mün'min kimseler iseniz eğer

(Eğer mü'min kimseler iseniz) evet sizler eğer bu şekilde mü'minler iseniz böyle İman mı, böyle mü'minlik mi olur? Çok uzak

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

94.De ki: Eğer Allah Teâlâ'nın yanında ahiret yurdu başka insanların değil de özel olarak sizin ise ölümünüzü temenni ediniz, eğer siz doğru sözlü kimseler-seniz.

Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarının hakikate aykırı bir iddialarını yalanlamaktadır ve onların âhiret hayatından ne kadar kaçındıklarını beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ

İnsanların başkasına değil Sadece Allahın katında ahiret yurdu size ait ise eğer Deki

(De ki: Eğer Allah Teâlâ'nın yanında ahiret yurdu başka insanların değil de özel olarak sizin ise) Resulüm İsrail Oğullarına de ki: Eğer öyle iddianıza Allah Teâlâ'nın yanında onun emir ve takdirine göre ahiret yurdu cennet ve saadet yalnız sizin ise

فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz eğer Ölümü haydi temenni edin

(Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz haydi, ölümü temenni ediniz) Bir an evvel dünya sıkıntılarından kurtulup o ebedi saadete can atınız. Bu iddianızda sadık bulunuyorsanız böyle bir temenniden geri durmayınız. Nerede, onlarda böyle bir temenni ne gezer?

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

95.Halbuki onu evvelce kendi elleriyle yaptıkları şeyler sebebiyle asla temenni etmezler. Allah zalimleri bilir

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

Elleri takdim etti o şey yüzünden ki Ebedi olarak onu asla temenni etmeyeceklerdir ve

(Halbuki onu evvelce kendi elleriyle yaptıkları şeyler sebebiyle asla temenni etmezler) Halbuki o İsrail Oğulları o ölümü, o ahiret âlimine, o sonsuzluk yurduna çıkıp gitmeği evvelce kendi elleriyle yaptıkları şeyler zulümler, isyanlar sebebiyle asla temenni etmezler. Hiç bir zaman onu arzuda bulunmazlar. Evet, Onlar bu dünyada ne günahlar, ne cinayetler yapmışlardır. Artık ahirete, o mükâfat ve ceza âlemine çıkıp gitmeğe cesaret edebilirler mi?

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

Zalimleri hakkıyla bilendir Allah ve

(Allah zalimleri bilir) evet Allah onların nefislerine ne kadar zulüm ettiklerini dalalet ve sapıklıkta olduklarını ve dinine peygamberine karşı düşmanca zalimce bir tavır içinde bulunduklarını bilir.

&-Halbuki onların iddiasına göre Cenabı Hak cenneti yalnız İsrail kavmi için yaratmıştır. Ahiret nimetleri, saadetleri yalnız kendilerine mahsustur. Onlardan bir kısmı cehennemlik olsa da orada nihayet 40 gün kadar kalacaklar yine cennete gireceklerdir. Böyle dedikleri halde dünya hayatına dört elle hırslı bir şekilde sarılmışlardır. Her biri binlerce sene yaşayacak olsa yine ölüp gitmek istemez. Bir kere düşünmeli, eğer iddiaları gibi ebedî saadet âlemi kendilerine ait ise ona bir gün evvel kavuşmayı temenni etmeli değil midirler? Hayır: Onlar dünyada binlerce sıkıntıya düşmüş olsalar da yine daima dünyada yaşamak isterler.

&-Amma İslâmiyet'ten feyiz almış olan seçkin mü'minlerin hali ise böyle midir? Bir kere cennetle müjdelenen on şahsın temiz hayatlarını düşünelim. Onlar peygamber zamanında pek güzel yaşarlarken yine ölümden çekinmezler, ahiret hayatına kavuşmayı büyük bir nimet bilirlerdi. Hz. Ali, savaşlarda korkusuzca saflar arasına atılır, cihada devam ederdi. Bir gün muhterem oğlu Hz. Hasan demişti ki: Biz savaşçıların kendilerini böyle korkusuzca tehlikelere attıklarını göremeyiz. Siz neden bu kadar tehlikelere atılıyorsunuz? Hz. Ali de demiş ki: Oğlum, ister baban ölüm üzerine düşsün ve ister ölüm baban üzerine düşsün, baban bunu kayırmaz. İşte ahirete inanan Salih mübarek zatların durumları. İsrail Oğullarına gelince onlar böyle midirler? Ne gezer.

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَخْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوَةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحَّزِّجٍ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

96.Ve ant olsun ki onları. İnsanların ve müşriklerin hayata en düşkün bulacaksınız. Her biri arzu eder ki bin sene yaşatılsın. Halbuki yaşatılması onu azaptan uzaklaştırıcı değildir. Allah Teâlâ ise onların neler yaptıklarını hakkıyla görücüdür. Bu âyeti celile de İsrail Oğullarının dünya hayatına herkesten ziyade düşkün olduklarını şöylece beyan buyuruyor:

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَخْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوَةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا

Şirk koştular o kimselerden ki ve Hayata karşı insanların en hırslısı onları and olsun bulursun ve

(Ve ant olsun ki onları. İnsanların ve müşriklerin hayata en düşkün bulacaksınız) evet ant olsun ki Resulüm Sen o İsrail Oğullarını, diğer İnsanların yanında hayata karşı en hırslısı Ve hatta ahiret'i inkâr eden ve Cenâbı Hakka ortak koşan o müşrikleri de dünyadaki geçici hayata karşı en düşkün bulacaksınız. Bir takım müşrikler, Mecusîler öldükten sonra dirileceklerini inkâr ettikleri için ahirete gidip azap göreceklerinden bir korkuları yoktur. Buna rağmen dünya hayatına Yahudiler kadar düşkün değildirler. Yahudiler ise ahirete inanıp, zalimlerin ve günah-kârların orada azap göreceklerini kabul ettikleri için oraya gitmelerini hiç istemezler. Onlardan

يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ

Sene bin yaşatılrsa keşke onların her biri arzu eder

(her biri arzu eder ki bin sene yaşatılsın) asırlarca Yaşasın dursun.

وَمَا هُوَ بِمُزَحِّزٍهُ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ

Yaşatılması azabdan onu uzaklaştırıcı o değildir ve

(Halbuki yaşatılması onu azaptan uzaklaştırıcı değildir) Halbuki ne kadar çok yaşarsa yaşasın yaşatılması onu azaptan uzaklaştırıcı değildir. Onlar öyle çok yaşamakla azaptan mı kurtulacaklarını sanıyorlar? Bu ne kadar da uzak

وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar o şeyi ki hakkıyla görendir Allah ve

(Allah Teâlâ ise onların neler yaptıklarını hakkıyla görücüdür) Elbette onları o yaptıkları inkarcı hareketlerinin cezasına er geç kavuşturacaktır.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

97.De ki: Her kim Cibril'e düşman olmuş ise Kahrolsun Çünkü Kuranı, önündeki kitapları tasdik edici ve mü'minler için bir yol gösterici ve bir müjdeci olmak üzere Allah Teâlâ'nın izniyle senin kalbin üzerine indiren, şüphe yok ki odur.

Bu mübarek ayetler de Kuran'a düşmanlıklarından dolayı Cebrail'e düşman olan ve Cenâbı Hak ile diğer muhterem zatlara düşman kimselerin küfre düşüp Allah'ın kahırına uğrayacaklarını hatırlatmaktadır. Şöyle ki:

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ

Cebraile düşman ise kim deki

(De ki: Her kim Cibril'e düşman olmuş ise) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Yahudilere de ki: Her kim Cibril'e düşman olmuş ise kahrolsun, gazabından gebersin, öyle bir meleşe düşmanlık gösterebilir mi?

فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ

Allahın izniyle senin kalbine onu indirmiştir artık şübhesiz o

(Şüphesiz Allahın izni ile onu senin kalbine indiren odur) evet Kuranı o ilâhî kitabı, senin kalbine indiren o yüce melektir. O meleşin indirmiş olduğu o ilahi kitap kuranı kerim ki

مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

Kendinden önce o şeyleri ki tasdik edici olarak

(Kendinden önceki o şeyleri tasdik edicidir) yani o kurandan evvel nazil olmuş kitapları Tevrat, Zebur, İncil gibi semavî kitapları tasdik edicidir.

وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için müjde olarak ve bir hidayet ve

(ve mü'minler için bir yol gösterici ve bir müjdecidir) yani onlara hidayet yolunu gösteren ve onların ilâhî lütuflara nail olacaklarını müjdeleyen olmak üzere Allah Teâlâ'nın izniyle senin kalbin üzerine indiren o Kuranı Kerim'i vahiy yoluyla indirmiş olan şüphe yok ki odur. O Cibril'i emindir. Artık öyle kutsî bir meleşe nasıl düşmanlık edilebilir? evet, o Yahudiler Böyle bir düşmanlığın acıklı neticesini düşünmeli değil ler mi

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

98.Her kim Allah Teâlâ'ya ve onun meleklerine, peygamberlerine ve Cebrail ile Mikaile düşman olursa kâfir olur Allah Teâlâda şüphe yok ki, kâfirlerin düşmanıdır.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ

Mikaile ve cebraile ve Peygamberlerine ve meleklerine ve Allaha düşman ise kim

(Her kim Allaha ve onun meleklerine, peygamberlerine ve Cebrail ile Mikâile düşman olursa) Evet Her kim Allah Teâlâ'ya ve onun mübarek kulları olan meleklerine, peygamberlerine ve bilhassa meleklerin en büyüklerinden olan Cebrail ile Mikâil'e düşman olursa elbette kâfir olur. Allah'ın diniyle bir alâkası kalmamış bulunur.

فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

Kafirlerle düşmandır Allah işte şübhesiz

(Allah Teâlâ da şüphe yok ki kâfirlerin düşmanıdır) Artık o kâfirleri Allah'ın helâkinden ve ahiretteki azaptan kim kurtarabilir?

&-Yahudiler Hz. Cibril'e düşman bulunuyorlardı. Onlara göre vaktiyle uğradıkları azaplar, savaşlar zelzeleler, kıtlık ve pahalılıklar bütün Cibril vasıtası ile meydana gelmiştir. Kendilerini kınayan haberleri içine alan Kur'anı Kerim'i de Peygamber Efendimize o getirmiştir. İşte bunlardan dolayı düşman kesilmişlerdi. Yahut derlerdi ki: Allah Teâlâ peygamberliği bizlere getirmesini emrettiği halde Cibril, onu Hz. Muhammed'e getirmiştir. Bu ne kadar cahilce bir itikat Bir melek hiç Allah Teâlâ'nın emrine aykırı bir harekette bulunabilir mi? Allah Teâlâ da kendi emir ve iradesine aykırı olan bir hareketi islâh ve tebdile kadir değil midir? Halbuki İsrail Oğulları böyle çürüklüğü açık olan bir kanaatte bulunmuşlardır. İşte Cenabı Hak da onların küfrü gerektiren bu hallerini çirkin görerek layık oldukları cezalara işaret buyurmuş oluyor.

&-Cibril: İbrani dilinde "Abdullah" demektir. Peygamberimize ilâhi vahyi getirmekle görevlendirilen pek yüce bir melektir. Buna "Cebrail" de denir. Mikail de yine pek büyük bir melektir. Yağmurların yağması ve diğer bir takım hâdiselerin ortaya çıkarılmasıyla görevlendirilmiştir. Bu iki büyük melek ile Azrail ve İsrail adındaki melekler, elçilik vasfını taşımaktadır. Kendilerine "meleklerin elçisi" denilir.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ

99.And olsun ki sana çok açık âyetler indirdik. Onları fasıllardan başla bir kimse inkâr etmez.

Bu mübarek âyetler, Kur'anı mübinin pek açık bir mucize olduğunu inkâr edenlerin pek sapık kimseler olacaklarını bildirmektedir. Ve İsrail Oğullarından bir kısmının yapmış oldukları antlaşmada sebat etmediklerini beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık âyetler sana indirdik and olsun gerçekten ve

(And olsun ki sana çok açık âyetler indirdik) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem And olsun ki sana çok açık pek açık âyetler indirdik. Helâli, haramı, hukukî cezaları ve diğer dini hükümleri detaylı olarak bildiren Kur'anı Kerim'i indirdik. Onları o kutsî âyetleri

وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ

Fasıklar ancak onları inkâr etmez ve

(fasıklar dan başka bir kimse inkâr etmez) Bu İnkâra inatçı şahıslardan başkası cüret gösteremez. Öyle açık ve mana dolu, âyetler nasıl inkâr edilebilir?

أَوْ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

100.Ya her ne zaman bir antlaşma yapacak olsalar onlardan bir güruh o andlaşmayı bozup atacak mı? Belki onların ekserisi İman etmezler.

أَوْ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا

Söz vererek bir antlaşma yaptılar her ne zaman mı ki

(her ne zaman söz vererek bir antlaşma yapacak olsalar) o İsrail Oğulları her ne zaman bir antlaşma yapacak olsalar bir sözleşmeye bağlansalar

نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ

Onlardan bir taife onu attı

(onlardan bir güruh onu bozup attı) onlardan bir güruh bir takım kimseler cüret edip o antlaşması bozup attı Böyle bir hareket uygun mudur? Evet, Onlar antlaşmalarına riayet etmezler. Hak Teâlâ Hazretleri Tevrat'ta İsrail Oğullarından Peygamber Efendimizin peygamberliğini tasdik edeceklerine dair bir söz almıştı. Bilahare bu söze uygun hareket etmediler. Hatta İçlerinden "Malik İbni Sevi" adındaki şahıs "Bizim Tevrat'ta İsrail oğullarından ahir zaman peygamberine iman etmeleri için kesin bir söz alınmamıştır" diye bu sözü inkâr etmişti. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş ve onların bu inkarcılığını ortaya çıkarmıştır.

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler onların çoğu bilakis

(Bilakis onların ekserisi iman etmezler) Tevrat'ı da inkâr ederler. Üstlendikleri şeyleri bozmaktan, inkârdan vazgeçmezler, çekinmezler. Onların ruhsal halleri bun-dan ibarettir.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَتْهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

101.Ve onlara Allah Teâlâ tarafından yanlarındaki kitabı tasdik edici bir resul gelince o kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir güruh' sanki bilmiyorlarmış gibi Allah'ın kitabını arkalarına atıverdiler.

Bu ayeti celile Yahudilerin Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik etmemek için Allah'ın kitabına sırt çevirmiş olduklarını bildirmektedir.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ

Yanlarındadır o şeyi ki tasdik ediçi Allah tarafından bir peygamber onlara geldi ne zaman ki ve

(Ve onlara Allah Teâlâ tarafından yanlarındaki kitabı tasdik edici bir resul gelince) işte İsrail Oğulları sözlerine riayet etmediler. Ve onlara Allah Teâlâ tarafından bir resul gelince ve dahi o resul ki onların yanlarındaki kitabı Tevrat'ı tasdik edici onun ilâhî bir kitap olduğunu tasdik eden bir resul yani: Hz. Muhammed Aleyhisselâm onlara gelince peygamber gönderilmiş olunca

نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitap kendilerine verildi o kimselerden ki bir taife attı

(o kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir güruh bir taife) o kendilerine vaktiyle ilahi kitap Tevrat verilmiş olan Yahudilerden bir güruh bir taife

كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَتْهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar sanki kendileri sırtlarının gerisine Allahın kitabını

(sanki bilmiyorlarmış gibi Allah'ın kitabını arkalarına atıverdiler) Hazreti Muhammed'in peygamber gönderileceğini Tevrat'ta okumamışlar gibi inkâra kalkıştılar. Allah'ın kitabını Tevrat'ı veya Kur'anı Kerimi arkalarına atıverdiler ondan yüz çevirdiler. Batıl fikirlerin tesiri altında kalarak dalâlete düştüler.

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكٍ سُلَيْمٍ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٌ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السَّحَرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَائِكِينَ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا

يُضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

102.Ve onlar Süleyman Aleyhisselâm mülkü aleyhine şeytanların uydurdukları şeylerin ardına düştüler. Halbuki Süleyman, asla küfretmedi, fakat o şeytanlar kâfir oldular. Onlar insanlara sihir ve Babildeki iki meleke, Hârut ile Marufa indirilmiş olan şeyleri öğretiyorlardı. Bu iki melek ise: "Biz ancak bir fitneyiz, sakın kâfir olma" demedikçe bir kimseye sihir adına bir şey öğretmezlerdi. İşte bir takım kimseler bu iki melekten koca ile karının arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Fakat bunlar Allah Teâlâ'nın in izni olmadıkça bu sihir ile bir kimseye bir zarar verebilir değildiler onlar kendilerine zarar verip fayda vermeyen şeyleri öğreniyorlardı. Yemin olsun ki onlar, o sihri satın alan kimse için ahirette hiç bir nasip olmayacağını muhakkak bilmişlerdir. Ne kötü bir şey, karşılığında nefislerini satmış oldular. Eğer bilecek olsalardı.

Bu âyeti kerime, vaktiyle Allah'ın kitabından yüz çeviren bir kısım İsrail Oğullarının peygamberler hakkında ne kadar iftiralarda bulunmuş olduklarını bildirmektedir.

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَانَ

Süleyman'ın saltanatı aleyhinde şeytanlar söylüyorlar o şeylere tabi oldular ve

(Ve onlar Süleyman'ın mülkü aleyhine şeytanların uydurdukları şeylerin ardına düştüler) ve o ilâhî kitabı arkalarına atan bir kısım Yahudiler Süleyman Aleyhisselâm'ın mülkü aleyhine şeytanların uydurdukları okudukları, söyledikleri şeylerin ardına düştüler. Onlara tâbi oldular, Süleyman'ın saltanatı bütün sihir sayesinde diler.

&-Rivayete göre vaktiyle bir takım insan ve cin şeytanları Hz. Süleyman'a iftirada bulunmuşlar "onun mülk ve saltanatı yaptığı sihirler sayesinde vücuda gelmişti" demişler. Ve onun vefatından sonra tahtının altını kazıyıp oradaki sihre dair olan bir takım kitapları meydana çıkarmışlar, İşte Süleyman bu kitaplardaki sihir vasıtasıyla o yüksek hâkimiyeti elde etmişti diye iddiaya kalkışmışlar. Halbuki Hz. Süleyman, ilâhî vahye mazhar olmuş ve kendisine bir kısım mucizeler verilmişti. O öyle sihre tenezzül eder miydi? O sihir kitapları ise düşmanları tarafından sonradan getirilerek onun tahtının altına gömülmüş, sonra da bunlar kendilerine bir delil olmak üzere meydana çıkarılmıştır. bununla beraber Hz. Süleyman zamanında sihirbazlar çoğalmıştı, sihre dair kitaplar yazılmıştı. Süleyman Aleyhisselâm'ın o kitapları toplatıp böyle topraklara gömdürmüş olması da düşünülebilir. Fakat onun düşmanı olan şeytanlar bundan istifadeye kalkışmışlar, iftiraya cüret etmişlerdir, İşte bu âyeti celile, onların bu alçakça iftiralarını reddetmektedir.

وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا

Kafir oldular şeytanlar fakat Süleyman kafir olmadı ve

(Halbuki Süleyman Aleyhisselâm asla küfretmedi, fakat o şeytanlar kâfir oldular) Süleyman aleyhisselam Onların öyle iftiraları gibi sihir yaparak küfre düşmedi. Fakat şeytanlar kafir oldular. Çünkü

يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السَّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ

Maruta ve haruta babilde ki iki meleğe indirdi o şeyleri ki ve Sihri insanlara öğretiyorlar

(Onlar insanlara sihir ve Babildeki iki melek'e, Hârut ile Marufa indirilmiş olan şeyleri öğretiyorlardı) o şeytanlar insanlara sihri öğreterek kafir oldular. Evet, o şeytanlar insanlara Babildeki iki meleğe yani Hârut ile Maruta bu isimdeki iki meleğe indirilmiş olan şeyleri, öğretiyorlardı. İnsanları aldatıyor ve saptırıyorlardı.

&-Hârut ile Marut: İki melektir. Hikmet gereği insan suretinde görünerek Babil şehrine indirilmişlerdir. Vaktiyle Babil şehrinde sihirbazlar çoğalmış olduğundan bu melekler gelerek insanlara sihrin fenalığını, kötü neticesini bildirmişler, buna rağmen yine sihir öğrenmek isteyenlere bir hikmet gereği olarak sihir adına bazı şeyler öğretmişler

ise de sihrin zararlarını telkinden yine geri durmamışlardır. Nasıl ki Cenabı Hak, küfrün ebedî azaba sebep olacağını kullarına bildirmiştir. Bununla beraber küfre kendi İradeleri ile can atanlar hakkında da küfrü takdir buyurmuş, meydana getirmiş olur. Böyle bir muamele, bir sınama ve imtihan hikmetine dayanır, bu teklif, âlemlerin gereğidir. Bazı zatlara göre bu iki melekten murat iki insandır. Salih, fâzıl iki zat oldukları için kendilerine melek denmiştir. Onlara nazil olandan murat da ilham aldıkları ilim ve bilgidir. Fakat bu, din anlamına aykırı bir tevil demektir. İşte Bu iki melek ise kendilerine müracaat edenlere gerçek durumu bildiriyor

وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ

Sakın kafir olma bir imtihanız biz ancak demelerine kadar hatta Hiç kimseye ikisi öğretmezlerdi ve (Bu iki melek ise: "Biz ancak bir fitneyiz, sakın kâfir olma" demedikçe bir kimseye sihir adına bir şey öğretmezlerdi) yani o iki melek biz fitneyiz ilâhî bir imtihan vasıtasıyız. Bu ilimleri öğrenerek kötü maksatla kullanarak sakın kâfir olma, demedikçe bir kimseye sihir adına bir şey öğretmezlerdi.

فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ

Ve eşinin kişinin arasını kendisiyle ayıracak o şeyleri ki o ikisinden buna rağmen öğreniyorlardı (buna rağmen bu ikisinden koca ile eşinin arasını kendisi ile ayıracak şeyler öğreniyorlardı) İşte bir takım kimseler, bu iki melekten eşi ile hanımının arasını ayıracak bir ailenin dağılmasına sebebiyet verecek şeyler öğreniyorlardı. Bunları tatbika cüret ediyorlardı.

وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allahın izni ile ancak hiç kimseye onunla zarar vericiler onlar değildir ve (Fakat bunlar Allah Teâlâ'nın izni olmadıkça bu sihir ile bir kimseye bir zarar verebilir değildiler) Fakat bu büyücüler Allah Teâlâ'nın izni ilâhî takdiri olmadıkça bu sihir ile bir kimseye bir zarar verebilir değildiler. O sihirler yüzünden meydana gelen zararlar yine Allah Teâlâ'nın hikmeti gereği dilemesi ve yaratması iledir. Bu imtihan âleminde böyle bir takım olaylar meydana gelir. Bunların ortaya çıkması için hikmet gereği bir takım sebepler vardır. İşte sihir de böyle bir sebepten başka bir şey değildir.

وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ

Onlara fayda vermeyecek Ve onlara zarar verecek o şeyleri ki öğreniyorlardı ve (ve onlar kendilerine zarar verip fayda vermeyen şeyleri öğreniyorlardı) o sihir yapmayı öğrenenler kendilerine zarar verip ahiret sorumluluğunu gerektirip fâide vermeyen şeyleri öğreniyorlardı. Fakat bunu takdir edip anlayamıyorlardı

وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ

Bir nasip ahirette kendisine yoktur Onu satın almışsa kim bilmişlerdi and olsun gerçekten ve (Yemin olsun ki onlar, o sihri satın alan kimse için ahirette hiç bir nasip olmayacağını muhakkak bilmişlerdir) evet o Yahudi taifesi o sihri satın alan kimse için öyle Allah'ın kitabını şeytanların uydurma hikayeleriyle değişen her hangi şahıs için ahirette kendisine hiç bir nasip yoktur. Onlar öyle kimselerin ebediyen cennetten mahrum kalacaklarını kitaplarında okumuş, bilmişlerdir. Artık ne cesaret ki, bu Yahudiler bu bildiklerine muhalefet ederek şeytanların uydurdukları şeylerin ardına düştüler. Allah'ın Kitabını bırakarak onu sihir kitapları ile değiştirmeye kalkıştılar.

وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar olsaydılar eğer Kendilerini mukabilinde sattılar o şey ki ne kötüdür ve (eğer bilecek olsalardı Ne kötü bir şey karşılığında nefislerini satmış oldular) eğer bu hakkı terk etmenin ve değiştirmenin ne kadar kötü, ne kadar sorumluluk gerektiren şeyler olduğunu düşünselerdi öyle dünya varlığı için bunları yapmaya cesaret edebilirler miydi? Elbette böyle helak edici bir harekette bulunmazlardı.

Sihir: Lügatte sebebi gizli olan ince ve latif şey demektir. İstilâhta ise sebebi gizli olduğundan hakikatinin aksine hayal edilen yaldızlı düzenbazca ve yanıltıcı olan her

hangi bir şeydir. Gözbağcılık, hokkabazlık bu kabildendir. Firavunun zamanındaki sihirbazların ellerindeki değnekleri birer ejderha suretinde gösterdikleri gibi. Bazı gizli sebeplere binaen ruhlar üzerinde tesir eden ve ekseriya kötülüğe yönelik bulunan şeyler de birer sihir demektir. Bir aile fertleri arasına ayrılıklar bırakan büyücülük gibi. Bazı cinlerden yardım istemek suretiyle yapılan gayri meşru ve harika nevinden sayılan bir takım muameleler de birer sihirdir. Buna cincilik denir. Sihir, belirli bir usule göre yapılan ve bu usulü bilenlerin bunu yapmağa kadir olacakları tabii ve toplumun menfaatine hizmet etmediğinden mucizeler, kerametler gibi hakikaten sabit ve meşru bir faideye sahip değildir. Sihir, harama ve zararlı şeylere alet olacağı sebebiyle bunun yapılması haram olduğu gibi nasıl yapıldığını öğrenmekte çoğu alime göre haramdır. Bazı meşru şeyler; pek hoş, pek dakik olup güzelliği, Hoşluğu kalplere tesir ettiği için onlara da mecazen sihir denir. Pek güzel şiirlere "helâl sihir" denilmesi bu kabildendir.

Babil şehri: Geldanilerin merkezi hükümeti olan meşhur bir şehirdir. Bağdat'ın 93 Km. güneyinde ve "Hille" kasabası civarında imiş Nemrut tarafından bina edilmiş, bir buçuk milyon halkı varmış, o zaman dünyanın en mamur, en süslü bir şehri bulunuyormuş. Burası sihirbazlar diyarı olmakla şöhret bulmuştu. Sonra bu şehir bir çok hükümdarların ellerine geçmiş, nihayet harap olup halkı dağılmış, kendisinden eser kalmamıştır.

Hille: Bağdat vilâyetinde bir sancak merkezi olan bir kasabadır. Bu inşa edilirken Babil harabelerin tuğlalarından istifade edilmiştir. Bununla beraber son zamanlarda araştırmalar yapan Avrupalılar bu Hille civarında Babile ait bazı harabeleri, yazıları vesaireyi keşfetmişlerdir.

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

103.Eğer onlar iman etseler ve sakınsalardı elbette Allah Teâlâ katından bir sevap çok hayırlı olacaktı. Eğer bilir olsalardı.

Bu mübarek ayetler, hakiki mü'minlerin büyük mükâfatlara ereceklerini bildiriyor. Resulü Ekrem e karşı nasıl saygı gösterir bir tavır alınacağını tâyin ederek buna muhalefette bulunanların sosyal terbiyeden yoksun olduklarına işaret buyuruyor.

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا

Sakınsalardı ve iman etselerdi şübhesiz onlar eğer ve

(Eğer onlar iman etseler ve sakınsalardı) Eğer onlar Yahudiler ve diğer Müslüman olmayan unsurlar İman etseler Allah'ın birliğine Hz. Muhammed'in peygamberliğine, Kuranı Kerime ve diğer dini esaslara inanıp itikatta bulunsalar ve sakınsalar Allah Teâlâ'dan korkup haram olan şeyleri terk eyleseler idi bu sayede ebedî selâmet ve saadete ereceklerdi.

لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ خَيْرٌ

Hayırlıdır Allah tarafından elbette bir sevab

(elbette Allah Teâlâ katından bir sevap çok hayırlı olacaktı) Elbette Allah Teâlâ katında elde edecekleri bir sevap haklarında çok hayırlı olacaktı. Onları öyle ebedî bir saadete kavuşturacaktı.

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar olsaydılar eğer

(Eğer bilir olsalardı) Eğer onlar bu hakikati, ilâhi sevabın tercih ettikleri şeylerden hayırlı olduğunu bilir olsalardı Öyle cahilce hareketlerde bulunmaz, imana, takvaya muhalefet edip durmazlardı.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

104.Ey iman etmiş olanlar! "Raina" demeyin "unzurna" diyin ve dinleyin. Kâfirler için acıtıcı bir azap vardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا

Raina demeyin İman ettiler o kimseler ki ey

(Ey İman etmiş olanlar) Ey Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik etmiş olan Müslümanlar! O Yüce Resule karşı Raina demeyin yani Bizi gözet, kolla diye hitap etmeyin.

&-Rivayete göre Müslümanlardan bazıları vakit vakit peygamber Sallallahü Aleyhi ve sellem huzurunda bulunup yüce izahlarına nail olunca: Ya Resullullah "Raina" derlerdi. Yani: Ey Allah'ın Peygamberi Bizi gözet, kolla. Mübarek beyanatını güzelce anlayabilmemiz için bizi gözet, konuşurken yavaş ol diye istirhamda bulunurlardı. Halbuki Yahudiler "Raina" tabiri ile başka bir mana kasteder, "Raiyna" der Bununla: "Sen bizim çobanımızsın" demiş olurlardı. Bundan dolayı peygamberin huzuruna gelince bir hürmetsizlik maksadıyla böyle bir hitapta bulunurlardı. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, Resulü Ekrem'e nasıl hitap edileceği ehli imana emredilmişti.

Velhasıl: Bu mübarek ayet bütün insanlığa pek mühim bir edep dersi veriyor. Konuşmalarda nezaketten ayrılmamayı, büyüklere karşı hürmete aykırı, yanlış yoruma tabi olacak lâkırdılarda bulunmamayı, bilhassa Rasûli Ekrem Sallallahü aleyhi ve selem hakkında daima edebe, hürmete aykırı tabirlerden kaçınılmalı emir ve tavsiye buyurmaktadır. İşte ayetin devam eden cümlesinde rabbimiz buyuruyor ki

وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا

Dinleyin ve bize mühlet ver deyin ve

(Unzurna deyin ve dinleyin) öyle Yahudilerin alaylı lakırtıları gibi kavramlardan kaçının Raina yerine unzurna bizi gözet, bize bak diye hitap edip. Ve o Yüce Resulün sözlerini tam bir hürmetle dinleyin onları güzelce anlamağa dikkat eyleyin. Ona hürmet etmeyen hakaret dolu lâkırdılarda bulunan, onu inkâr eyleyen

وَالْكَافِرِينَ عَذَابَ أَلِيمٍ

Elemli bir azap kafirler için ve

(Kâfirler için acıtıcı bir azap vardır) kâfirler için elim pek acıklı bir azap vardır. Onlar o kötü hareketlerinin elbette pek dehşetli cezasına kavuşacaklardır.

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

105.Ehli kitaptan kâfir olanlar da ve müşrikler de sizin üzerinize Rabbiniz tarafından bir hayrın indirilmesini arzu etmezler. Allah Teâlâ ise rahmetini dilediğine tahsis buyurur. Ve Allah Teâlâ pek büyük ihsan sahibidir.

Bu âyeti kerime, gayri Müslimlerin Müslümanlar için ne kadar kötülük istediklerini beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ

Ve de müşriklerden ehli kitaptan inkar ettiler o kimseler ki istemez

(Ehli kitaptan kâfir olanlar da ve müşrikler de arzu etmezler) Ehli kitaptan Museviler ile İsevilerden İslâmiyet'i inkâr ederek kâfir olanlar da Cenâbı Hakka ortak koşan putperest müşrikler de ey Müslümanlar arzu etmezler. Neyi arzu etmezler

أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden bir hayır size indirilmesini

(Sizin üzerinize Rabbiniz tarafından bir hayrın indirilmesini) Hz. Muhammed'e Peygamberlik ve resullük verilmesini, ona tâbi olanların devlet ve nimete nail olmalarını sevmezler, çekemezler, bundan müteessir olurlar.

وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler o kimseye ki rahmetini tahsis eder Allah ve

(Allah Teâlâ ise rahmetini dilediğine tahsis buyurur) Allah Teâlâ ise bir hikmet

sahibi, yaratıcıdır, bir kerem sahibi Mabuddur. Rahmetini lütuf ve iyiliğini kullarından dilediğine tahsis buyurur. Onu seçerek lütfuna mazhar kılar.

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Pek büyük ihsan sahibidir Allah ve

(Ve Allah Teâlâ pek büyük ihsan sahibidir) Ve Allah Teâlâ pek büyük ihsan fazl ve lütuf sahibidir. Buna inanmışsınız. Artık, bu yüce ihsanı elde etmek için liyakat kazanmağa çalışmalı değil midir?

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

106.Biz bir ayetten her neyi nesih eder veya unutturursak ondan daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Bilmez misin ki Allah Teâlâ şüphe yok her şeye tam manasıyla kadirdir.

Bu mübarek ayetler, kafirlerin İslâm hükümleri hakkındaki yanlış düşünce ve telkinlerinin batıllığını meydana koymaktadır. Ve Allah Teâlâ'nın bütün kâinata sahip ve hâkim olduğunu bildirerek gafilleri uyanmaya davet buyurmaktadır.

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا

Onu unutturursak veya bir ayetin hükmünü kaldırırsak eğer

(Biz bir ayetten her neyi nesh eder veya unutturursak) Kuranı Kerim, nazil olarak insanlığa yeni bir şeriat, bir ilâhi kanun ihsan buyrulmuş, bunun gereklerinden olarak eski kitapların bir kısım ibadetlere, muamelelere ait meseleleri hükümsüz kalmıştır. Artık Tevrat ile İncil ile değil, Kuran'ı Kerim ile amel edilmesi icap ediyordu. Bu, bir hikmet ve maslahat gereği bulunmuştur. Ehli kitap denilen Museviler ile İseviler ise buna itiraza başlamışlar, "Allah'ın vaktiyle hakla göndermiş olduğu hükümler, şimdi nasıl kaldırılır? Allah Teâlâ beyanatını, emirlerini, nehiylerini değiştirir mi? Dün yaptığını bugün bozar mı? diyerek Müslümanlık aleyhinde bir cereyan uyandırmak istemişlerdi. İşte onların bu batıl düşüncelerini Cenabı Hak bu âyeti kerimesiyle şöylece reddediyor. Bir semavî kitabın ayetlerinden, hükümlerinden her hangi birini veya bir ayetin bir kısmını nesih eder artık onunla amel edilmemesini emreylesek veya o âyeti unutturursak hafızalardan çıkarırsak veya vaktiyle bir peygambere verilip ondan sonra zamanın geçmesiyle unutulup kendisinden eser kalmamış olan bir hükmü şeriyi böyle unutturursak

نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا

Benzerini veya ondan hayırlısını getiririz

(ondan daha hayırlısını veya onun mislini getiririz) Peygambere vahiy eder bildiririz. Ey insan

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir her şey üzerine Allah şübhesiz bilmedin mi

(Bilmez misin ki Allah Teâlâ şüphe yok her şeye tam manasıyla kadirdir) Bir şeyi ne kadar mükemmel olursa olsun ondan daha mükemmelini vücuda getirmeğe kudreti fazlasıyla kâfidir. Artık bu neshi uzak görmeye mahal yoktur. Nesih olan ayet, mensuh olan ayetten hükmen daha mükemmel daha ziyade hikmet dolu olabilir.

&-Nesh: Lügatte bir şeyi tebdil etmek, başkası ile değiştirmek demektir. Şeriat istilâhında ise her hangi bir ibadete, bir muameleye ait bir şer'i hükmün yerine sonradan şeriatın diğer bir hükmünün gelmiş olmasıdır ki, artık evvelki hüküm mensuh olur, onunla amel edilemez, nesih olan sonraki hükümle amel edilir. Bu bir hikmet gereğidir. Cenabı Hak bunu zaten ilmi ezeliyle böyle bilip takdir buyur-muştur. Zamanı gelince de bunu peygamberleri vasıtasıyla kullarına bildirir. Bu bakımdan Allah'ın ilminde ve takdirinde haşa bir değişiklik meydana gelmiş olamaz. Belki bu idarî, içtimai bir hikmet ve faydaya binaen böyle takdir edilmiştir. Bu neshe Cenâbı Haktan başkası salâhiyetli olamaz. Ve nesih inanç esaslarında, haberlerde geçerli değildir.

Şeri bir hükmün mensuh olduğu ise ya Allah'ın Kitabı ile veya mütevatir veya meşhur olan hadisi şerifler ile malûm bulunur. İseviler neshi kabul ederlerse de Yahudiler kabul etmezler. Neshi kabul etmeyip itiraz edenler düşün-melidirler ki, kendi kitapları da daha evvelki kitapların bir çok hükümlerini Nesh etmiş hükümsüz bırakmıştır. Tevrat ile İncil'in hükümleri aynı mıdır? Eğer aynı ise bunların sahipleri ne için bir birini tekfir ediyor? Artık o kitaplardaki bir çok ahkâmın neshi ile yerine İslâmî hükümlerin geçmesini uzak görmeye, tenkide asla mahal yoktur. Kuranı Kerim'in bazı ayetleri arasında da bu nesh vakidir. Bu müctehidlerin icması ile sabit bir hakikattir. Bunun vu-kuunu Müslümanlar, bir hikmeti ilâhîye gereği olarak bilir, saygı gösterirler.

&-Evet, Cenabı Hak, şeri hükümlerden bazılarını Nesh etmiştir. Bu da bir ilâhî sünnet ve dini hikmet icabıdır. Bundan dolayı neshin meydana gelmesi, bu ilâhî sünnete ve rabbani hikmete aykırı olacağı asla iddia edilemez. Böyle bir iddia, hem Kuranı Kerim'in hem de bütûn müctehitlerin icmasına muhalif, cahilce bir iddiadan başka değildir. Hatta bu hususa dair ibni Hazm'in bir eseri de vardır.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

107.Bilmez misin ki göklerin ve yerin mülkü muhakkak Allah'ındır. Ve sizler için Allah Teâlâ'dan başka ne bir dost ve ne de bir yardımcı vardır.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin ve göklerin mülkü onundur Allah şübhesiz bilmedin mi

(Bilmez misin ki göklerin ve yerin mülkü muhakkak Allah'ın dır) Ey neshi inkâr eden insan Bir kere düşün. Bilmez misin ki göklerin ve yerin mülkü bu sonsuz âlemlerin mülkiyeti, hâkimiyeti, tasarrufu muhakkak Allah'ındır. Bütün bunlar o şanı yüce yaratıcının hükmüne, emrine tabidir.

وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı ve Bir dost Allah'dan başka sizin için yoktur ve

(Ve sizler için Allah Teala'dan başka ne bir dost vardır) Ve ey insanlar Sizler için Allah Teâlâ'dan başka ne bir veli ne bir dost, bir destekçi ve ne de bir yardımcı vardır. Artık o Yüce Yaratıcının her şeye kadir olduğunu biliyorsunuz. Her zaman binlerce hâdiseler, değişiklikler, eşsiz güzel şeyler vücuda getirdiğini görüyorsunuz. Hakkınızda o Kerim Rabbinizden başka tam bir lûtf ile himaye ve korumada bulunacak kim vardır? Elbette o Nesh ve değiştirmede de sizlerin hakkında bir lûtf, bir menfaat vardır. Cenâbı Hak hâşâ abes yere bir şey yapmaz. Allah Teâlâ'nın resulü de hakikate aykırı bir iddiada bulunmaz. Artık uyanın, bu gibi inkârlardan vazgeçiniz, öyle cehalet ve delâlet içinde ölüp gitmiş kavimleri taklit edip durmayınız.

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

108.Yoksa evvelce Musa'ya sorulduğu gibi siz de peygamberinizi sorguya mı çekmek istersiniz? Her kim imanını küfür ile değiştirirse şüphe yok ki; yolun doğrusundan sapmış olur.

Bu ayeti kerime, Müslümanları vaktiyle İsrail Oğullarının peygamberlerini sorguya çekmek suretiyle yapmış oldukları edepsizce hareketlerden men etmektedir. Şöyle ki:

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Musa'ya soruldu o şey gibi ki Peygamberinizi sorguya çekmenizi istiyor musunuz yoksa

(Yoksa evvelce Musa'ya sorulduğu gibi siz de peygamberinizi sorguya mı çekmek istersiniz?) Vaktiyle Yahudilerden bazıları Hz. Musa'ya müracaat ederek: "Bize Allah'ı apaçık göster, bize Allah'ı ve melekleri getir, bize ırmaklar akıt" diye bir çok şeyler istemişlerdi. Daha sonra Mekke ahalisinden bazıları da Peygamber Efendimi-

ze gidip: "Bize Mekke sahasını genişlet, bize Safa dağına altın kütlesi kıl" gibi İmtihan edercesine temennilerde bulunmuşlardı. İşte bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Hak Teala hazretleri buyuruyor ki Ey Ümmeti Muhammedi'ye Veya ey Mekke ahalisi evvelce Musa'ya kavmi tarafından uygun olmayan bir takım sualler sorulduğu gibi şimdi siz de peygamberinizi Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ı o gibi uygunsuz bir şekilde sorguya mı çekmek istersiniz? Öyle bir sual ve talep, İmandan yoksunluk belirtisidir.

وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ

İman ile küfrü değiştirirse kim ve

(Her kim imanını küfür ile değiştirirse) Her kim bilfiil veya yaratılış itibariyle bil kuvve sahip olduğu İmanını küfür ile değiştirirse öyle peygamber ile eder dosdoğru yo-lu terk ederek dalâlet vadisine düşer alaylı sorular ile peygambere ihanette bulunmak isterse

فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

Yolun ortasından sapmıştır o halde gerçekten

(Şüphe yok ki, yolun doğrusundan sapıtmış olur) O peygamberin gösterdiği dü-rüst yolu terk ederek dalâlet vadisine düşer gider. Artık bir kul öyle helak edici sual-lerden, hareketlerden kaçınmalıdır.

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ
أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ
اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

109.Ehli kitaptan bir çokları kendilerine hak belirdikten sonra nefislerindeki ha-setten dolayı sizi imanınızdan sonra kâfirler haline döndürmeği temenni etmiş-tir. İmdi siz Allah'ın emri gelinceye kadar affediniz bağışlayın, Şüphe yok ki. Allah Teâlâ her şeye kemaliyle kadirdir.

Bu mübarek ayetler; ehli küfrün, özellikle Yahudilerin Müslümanlar hakkında ne kadar kötü niyetli olduklarını gösteriyor. Ve din, düşmanlarının kötü telkinlerine bakmayıp ibâdet ve itaatlerine devam etmelerini ve bunun mükâfatını göreceklerini Müslüman-lara emir ve tavsiye buyurmaktadır.

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

Ehli kitaptan bir çok kişi istedi

(Ehli kitaptan bir çokları isterler ki) Ey cemaati müslimin Ehli Kitaptan Yahudilerle İsevîlerden birçokları isterler ki

لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا

Kafirler olarak iman etmenizden ardından sizi geri döndürebilseler keşke

(sizi imanınızdan sonra kâfirler haline döndürmeği) sizi imandan İslâm'dan dön-dürmeyi temenni etmiştir. Onlar öyle fena bir arzuda bulunurlar. Bunu da yani ey iman edenler ey ümmeti Muhammed sizleri İslamiyet'ten imandan döndürmeyi de

حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ

Nefisleri yanından bir kıskançlıktan dolayı

(nefislerindeki hasetten dolayı) sizlere karşı nefislerindeki hasetten kinden dolayı dolayı öyle küfre düşmenizi temenni ederler. Hatta bu hasetlerini bu kinlerini

مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

Hakikat kendilerine belli oldu o şeyin ki ardından

(kendilerine hak belirdikten sonra) İslamiyet'in hakiki bir din olduğu kesin delil ile ortaya çıktığı ve Tevrat ile İncil'de yazılı olduğunu bildikleri halde bu düşmanlığı sizle-re karşı yaparlar. Fakat Ey Müslümanlar

فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ

Emrini Allah getirinceye dek ta ki aldırma ve artık affedin

(İmdi siz Allah'ın emri gelinceye kadar affedip bağışlayın) Siz Allah'ın emri gelinceye kadar size onlar ile cihat emir edilinceye ve onlardan cizye almağa izin verilinceye değin onları affediniz onlara tecavüz etmeyin ve Onların o kötü hallerine karşı sabredin. Onlardan yüz çevirin, emri ilâhının gelmesini bekleyin

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir her şeye Allah şübhesiz

(Şübhe yok ki, Allah her şeye kâdirdir) Elbette onlardan intikam alacaktır.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

110.Ve namazı dosdoğru kılın, zekâtı da verin, nefisleriniz için evvelce hayırdan her ne gönderirseniz onu Allah indinde bulursunuz. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ işlediğiniz şeyleri tamamıyla görücüdür.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekatı verin ve Namazı hakkıyla eda edin ve

(Ve namazı dosdoğru kılın) Ey Müslümanlar Siz düşmanlarınıza karşı af ve bağışlama ile muamelede bulunacağınız gibi namazı da erkânı ve adabına uyarak dosdoğru kılın üzerinize düşen zekatı ehil olanlara verin Fakirlere merhamet gösterin.

وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan kendiniz için takdim edersiniz o şey ki ve

(nefisleriniz için evvelce hayırdan her ne gönderirseniz) Nefisleriniz için kendi faydalarınız maksadıyla evvelce namaz, zekât gibi hayırdan her ne gönderirseniz hayatta iken bunları Allah rızası için yapmış bulunursanız

تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın katında onu bulursunuz

(onu Allah indinde bulursunuz) yani böyle takdim ettiğiniz ibâdet ve itaatin sevabını Allah katında bulursunuz Yarın ahiret âleminde bunun mükâfatına kavuşursunuz.

إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir yaparsınız o şeyi ki Allah şübhesiz

(Şübhe yok ki Allah Teâlâ işlediğiniz şeyleri tamamıyla görücüdür) Onun katında hiç bir amel meçhul kalmaz, zayı olmaz. Bundan dolayı siz de düşmanlarınızın kâfirce tavsiyelerine bakmayın, güzel güzel amellerde bulununuz ki, mükâfatını göresiniz. Evet, gerçekten bir takım dinsiz, yabancı unsurlar: İslamiyet'in sönmesi için bin türlü çarelere baş vururlar, bin türlü hilelere tevessül ederler, İslâmi fikirleri bozmak için bir çok yanlış, tahripkâr tavsiyelerde bulunurlar, ahlâki fazileti din kuvvetini sarsacak şeyleri bir medeniyet icabı, bir ilerleme ve aydınlanma vesilesi imiş gibi masum halka telkinden geri durmazlar. İbadetler ve itaatler hakkında uzun dillilikte bulunmadan çekinmezler. Artık Müslümanlar için lâzımdır ki, dost ile düşmanlarını tanısinlar, İslâm dininin bütün kutsi, son derece faydalı emirlerine, yasaklarına hakkıyla riayet ederek ebedî saadete, mükâfata nail olsunlar.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا

بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

111.Ve dediler ki cennete Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası elbette giremeyecektir. Bu onların boş hülyalarıdır. De ki: delilinizi getirin, eğer siz doğru kimseler iseniz.

Bu mübarek ayetler, ehli kitap denilen iki taifenin iddiasını reddediyor. Kimlerin korku ve kederden emin olarak cennete, Allah'ın mükâfatına nail olacaklarını bildiriyor.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى

Hristiyan veya yahudi oldu o kimse ki ancak Cennete asla giremeyecek dediler ve

(Ve dediler ki cennete Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası elbette giremeyecektir) Medine'yi Münevvere deki Yahudiler ile Necran Hristiyanlarından bazıları Hz. Peygamber'in huzurunda bulundular. Ve dediler ki: Cennete Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası elbette giremeyecektir Yani Yahudiler dediler ki: Cennete ancak Yahudiler girecektir. Hristiyanlar da dediler ki cennete yalnız Hristiyanlar girecektir, başkaları değil. Bunlardan her biri kendi dinlerinin hak olduğunu iddiada bulundu. Halbuki Allah'u Teala buyuruyor ki

تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ

(Bu onların boş hülyalarıdır) bu iddiaları onların boş hülyalarıdır sadece kendi ümitleridir, kendi kuruntularıdır. Resulüm Onlara

قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz eğer Delilinizi getirin de ki

(de ki: Delilinizi getirin eğer siz doğru kimseler iseniz) bu hususta dayandığınız delilinizi gösteriniz. Eğer siz bu iddianızda doğru kimseler iseniz. Çok uzak Onlar bu iddialarını isbat edecek bir delile, bir hüccete sahip değildirler. Artık böyle bir delile, bir dayanağa dayanmayan bir iddianın ne kıymeti olabilir

بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

112.Hayır, Kim Muhsin olduğu halde yüzünü Allah'a teslim ederse işte onun için Rabbinin katında mükâfat vardır. Ve onların üzerine bir korku yoktur. Ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ

İyilik eden bir kimse kendisi iken Allaha yüzünü teslim etmişse kim bilakis

(hayır, Kim Muhsin olduğu halde yüzünü Allah'a teslim ederse) hayır öyle değil Yahudilerin, Hristiyanların bu iddiaları boştur. Cennet öyle muayyen bir taifeye mahsus değildir. Oraya girebilmek için belli başlı şartlar vardır. Şöyle ki: Her kim Dinî vazifelerini güzelce, lâikiyle ifa eder olduğu halde yüzünü yani kendini Allahın emir ve yasaklarına uydurursa, Allah'ın rızasını kazanmak için küfür ve isyandan salim kılarsa kendisini Hakka teslim ederse

فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ

Râbbi katında mükafatı artık onun için vardır

(İşte onun için Rabbinin katında mükâfat vardır) evet onun için Rabbinin katında âhiret aleminde mükâfat vardır. O cennette Allah'ın zatını görmeye hak kazanacaktır.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

Onlara bir korku yoktur ve

(Ve onların üzerine bir korku yoktur) O gibi itaatkâr kullar için dünyada bir korku ve endişe arız olmayacaktır.

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar onlar değildir ve

(Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) O muhterem zatlar, âhirette de bir hüznün ve kedere tutulmuş olmayacaklardır. İşte cennet bu gibi zatlara mahsustur.

&-Vaktiyle Hz. Musa'ya hakkıyla İman edenler ve Hz. İsa'ya da bir peygamber olduğunu bilip ümmet olanlarda bu güzel itikatlarının mükâfatını göreceklendir, onlar da

cennete gireceklerdir. Nasıl ki son peygamberin gösterdiği yolu takip edip İslâm şerefine nail olanlar da cennete gireceklerdir. Fakat Allah Teâlâ'nın bir kısım peygamberlerini, kitaplarını inkâr edenler, bir kısım insanlara tanrılık payesi verip tapanlar cennete ebediyen giremeyeceklerdir. Onların bu husustaki iddiaları boştur, semavi kitapların beyanlarına aykırıdır.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

113.Ve Yahudiler dedi ki: Hristiyanlar hiç bir şey üzere değildir. Ve Hristiyanlar da dedi ki: Yahudiler hiç bir şey üzere değildir. Halbuki onlar kitabı okurlar. Bilmeyen kimseler de onların sözleri gibi söylediler. Allah Teâlâ ise bu ihtilâf ettikleri şeyler hakkında yarın kıyamet günü aralarında hükmedecektir.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ

Bir şey üzerine hristiyanlar değildir Yahudiler dedi ve

(Ve Yahudiler dedi ki Hristiyanlar hiç bir şey üzere değildir) Bu âyeti kerime, Müslüman olmayan milletlerin bir birine karşı olan kötü kanaatlerini göstermektedir. Şöyle ki, Necran Hristiyanlarından bir taife elçi olarak Hz. Peygamber'in huzuruna gelince Yahudi âlimleri de gelmişlerdi. Bu iki taife arasında münakaşalar oldu. Biri birinin dini ile alay etti. Ve Yahudiler dedi ki: Hristiyanlar hiç bir şey üzere değildir. Onların din adına dayanacakları bir şey yoktur.

وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ

Bir şey üzerine Yahudiler değildir Hristiyanlar dedi ve

(Ve Hristiyanlar da dedi ki Yahudiler hiç bir şey üzere değildir) Onların dayanacakları bir esas yoktur. O iki taife biri birinin kitabını, peygamberini inkâr eylediler.

وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ

Kitabı okuyorlar halbuki onlar

(Halbuki onlar kitabı okurlar) Halbuki o iki taife kitabı okurlar Yahudilerin okudukları Tevrat'ta, eski ahitte Hz. İsa'yı, onun bir peygamber olarak dünyaya geleceğini tasdik vardır. Hristiyanların okudukları İncil'de de Hz. Musa'yı tasdik vardır. Artık böyle mutlak inkâr lâyük müdür? İşte

كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ

Sözlerinin benzerini bilmiyorlar O kimseler ki söyledi böyle

(böylece bilmeyen kimseler de onların sözleri gibi söylediler) yani o Yahudiler ve Hristiyanlar ilahi kitapları okudukları halde cahil putperest, ilâhi dinlerden habersiz kimseler gibi sözler söylediler. Çünkü ilahi kitaplardan habersiz olanlar ancak böyle sözler söylerler. Yani onlar da öyle peygamberleri, kitapları inkâr ederler. Artık

فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilaf ediyorlar hakkında idiler o şeyde ki Kıyamet günü aralarında hüküm verecektir artık Allah

(Allah Teâlâ ise bu ihtilâf ettikleri şeyler hakkında yarın kıyamet günü aralarında hükmedecektir) Bu ihtilâflarının batıl olduğunu kendilerine gösterecek, onları lâik oldukları azaba kavuşturacaktır. Artık Müslümanlar ile diğer kavimler arasındaki farkı düşünmeli. Bir Müslüman bu kainatın Yüce Yaratıcısını tasdik eder, birliğine inanır, saygıda bulunur. Bütün peygamberleri, bütün semavi kitapları tasdik eder, bu cümleden olarak Hz. Musa ile asıl Tevrat'ı ve Hz. İsa ile asıl İncil'i bilip tasdikte bulunur. Ve bütün insanlık arasında bir din kardeşliğinin, bir muhabbet ve dayanışmanın bulunmasını arzu eder. Museviler ise hem Hz. İsa ile İncil'i, hem de son peygamber Hz. Muhammed ile Kuran'ı Kerim'i inkâr ederler, kendi ırklarından başkası hakkında asla iyi niyette bulunmazlar. Hristiyanlar ise hem Peygamber Efendimizle Kuran'ı Azimi

inkâr ederler, hem de Hz. Musa ile Tevrat'a karşı hürmetsizlik gösterirler. Daha ileri giderek Hz. İsa gibi yaratılmış muhterem bir kimseyi Allah Teâlâ'nın oğlu tanıyarak ona tapınmakta bulunurlar. Bütün dinleri inkâr edenler ise pek cahilce bir halde yaşamaktadırlar. Bunlar için de yaşadıkları bu kâinatın azametini, yaratılışındaki hikmeti, kendi hayatlarındaki gayeyi İdrakten aciz, nefislerine mağlûp birer şaşkın kimselerden başka değildirler.

Şimdi düşünelim: Bir Musevi Müslüman olsa ne kaybedecektir. Hem evvelce kendisine mensup olduğunu iddia ettiği Hz. Musa'yı, hem de asıl Tevrat'ı yine tasdik edecek, hem de Hz. İsa'yı ve İncil'i inkâr etmeyecek, hem de son peygamber Hz. Muhammed ile ona nazil olmuş olan Kur'anı Kerime İman etmiş olarak hidayete erecektir. Bir İsevî de Müslüman olunca hem Hz. İsa'nın büyük bir peygamber olduğunu ve ona verilmiş olan asıl İncil'i ve Hz. Musa ile asıl Tevrat'ı yine tasdik edecek, hem de bunları tasdik eden son peygamber Hz. Muhammed'e ve onun ebedî bir mucizesi olan kitabına İman ederek ebedî saadete nail olacaktır.

&-Bütün dinleri inkâr eden bir şahsa gelince: Bu da aklını başına toplayarak bu kâinattaki harikaları güzelce düşünse, beşeriyete en yüce bir ahlâk ve fazilet, bir adalet ve eşitlik dersi vermiş olsa İslâmiyet'i düşünse; şüphe yok ki yeni bir hayat bulacak, ebedî ve nuranî bir istikbale aday olacak, bir çok ahlâkî güzellikleri bulunacaktır. Artık düşünelim! Bütün insanlık için İslâmiyet'i kabulden başka bir selâmet ve saadet, bir ittifak ve birlik yolu var mıdır? Elbette ki yoktur. Ne mutlu bu hakikati idrak ederek İslâmiyet'e sığınanlara!

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

114.Allah Teâlâ'nın mescitlerinde onun isminin zikredilmesini engelleyen ve o mescitlerin harap olmasına çalışan kimseden daha zalim kim vardır? Onlar için o mescitlere korka korka girmelerinden başka salâhiyet yoktur. Onlar için dünyada rezillik vardır onlar için ahirette ise pek büyük bir azap vardır.

Bu Ayeti kerime mabetlerin harap olmasına sebebiyet veren, onlarda ibâdet ve itaatın yerine getirilmesine mâni olan kimselerin feci akıbetlerini ihtar etmektedir. Şöyle ki:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ

İsminin içlerinde zikredilmesini Allahın mescitlerinde men etti o kimseden ki Daha zalim kimdir ve

(Allah Teâlâ'nın mescitlerinde onun isminin zikredilmesini engelleyen kimseden daha zalim kim vardır?) Allah Teâlâ'nın mescitlerinde mukaddes mabetlerinde o Yüce Mabudun mübarek İsminin anılmasını ona tekbir ve tesbih de bulunulmasını engelleyen böyle yüce bir ibadete engel olan

وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا

Harab olmaları hususunda çalıştı ve

(ve o mescitlerin harap olmasına çalışan) ve o mescitlere bakılmayarak, cemaatten mahrum bırakılarak harap olmasına içinde ibâdet ve itaat edilmeyerek boş kalmasına çalışan kimseden daha zalim Müslümanların hukukuna daha çok tecavüz eden kim vardır? Evet, Böyle bir şahıs, son derece zalimdir. Büyük cezaları hak etmiştir.

أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ

Korkan kimseler olarak ancak oralara girmeleri kendileri için değildi işte onlar

(Onlar için o mescitlere korka korka girmelerinden başka salâhiyet yoktur) Onlar için öyle bir zulme cesaret, mabetlere karşı ne büyük bir hakarettir. Halbuki onların o mescitlere korka korka saygılı bir vaziyet almış olarak girmelerinden başka salâhiyet yoktur. Onlar ne hak ile o mabetlerin harap olmasına öyle cesaret edebiliyorlar?

لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

Bir rezillik dünyada onlar için vardır

(Onlar için dünyada rezillik vardır) Artık onlar için bu engelleme ve tahribe cüretleri yüzünden dünyada rezillik vardır rezil ve rüsva olacaklardır.

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük bir azab ahirette onlar için vardır ve

(Onlar için ahirette ise pek büyük bir azap vardır) Onlar cehennemde azap göreceklerdir. Bundan dolayı İslâm mabetlerinin muhafazasına, onlarda Allah'ın zikrin, selâtü selamın devamına hizmet edilmesi bizim için mühim bir vazifedir.

&-Rivayet olunduğu üzere Rasûlü Ekrem Hazretleri Hicretin altıncı senesi Kabe'yi ziyaret için ashabı kirâmından 500 zat ile Medine-i Münevvereden çıkıp Mekkeyi Mükerrerme tarafına hareket etmişlerdi. "Hudeybiye" denilen mevkide Mekke müşrik-leri ile karşılaşmış, onlar bu ziyarete mâni olmuşlardı. Vaktiyle Romalılar da Beyti Makdisi yıkmış, orada ibâdet ve itaatte bulunulmasına imkân bırakmamışlardı. İşte Cenabı Hak bu gibi ibâdet ve itaatte mâni, mescitleri yıkıp içlerinde tesbih ve tahlil yapılmasına engel olanlar hakkında bu âyeti kerimesini İndirmiştir.

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

115.Doğu da, batı da Allah'ındır. Artık hangi bir yerde yüzünüzü kibleye çevirirseniz Allah'ın zatı oradadır, şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın rahmeti geniştir, o her şeyi bilendir.

Bu âyeti kerime, her nerede olursa olsun yapılacak ibadetlerin makbul ve Allah'a yönelik olacağını bildirmektedir. Beytullahı ve emsalini ziyaretten engellenen Müslümanları da teselli etmektedir. Şöyle ki:

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ

Batı ve doğu Allahındır ve

(Doğu da, batı da Allah'ındır) Ey Allah Teâlâ'nın kulları Biliniz ki Maşrik te Doğu yeri de Mağrip te Batı yeri de, yani bütün küreyi arz Allah'ındır. Onun mülküdür.

فَأَيْنَمَا تُولُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

Allahın razı olduğu cihet orada vardır Dönerseniz artık nereye

(Artık nereye dönerseniz Allah'ın zatı oradadır) Artık her hangi bir yerde namaz gibi bir ibâdet için yüzünüzü Kibleye Kible yönüne çevirirseniz Allah'ın zatı oradadır. Allah Teâlâ'ya ibâdet ve itaat yönü orasıdır. Onun mekân ve zamandan uzak bir olan zatı için namaz kılmış, ibadette bulunmuş olursunuz.

إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir rahmeti pek geniştir Allah şübhesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın rahmeti geniştir, o her şeyi bilendir) Onun kullarına rahmeti, nimeti, mağfireti geniştir. Bunun içindir ki, ibâdet hususunda da kullarına bir genişlik bir kolaylık göstermiştir. Ve o Kerem sahibi Mabut âlimdir nerede yapılacak olursa olsun zatı üluhiyeti için yapılacak zikirleri, ibadetleri bilir, herkese lâik olduğu mükâfatı verir.

&-İslâm'ın başlangıcında Kudüs'e yönelerek namaz kılınırken bilahare Kâbe'yi Mükerrerme'ye doğru namaz kılınması bir hikmete binaen emredilince bir takım gayri Müslimler itiraza başlamışlar, Müslümanlar neden kiblelerini değiştirdiler diye söylenmişler. Bu âyeti kerime ise Cenâbı Hakkın mekân ve zamandan uzak olup her ne tarafa yönelerek namaz kılınmasını emretse yine onun tek olan zatı için kılınmış olacağına işarette bulunmuştur. Bazı milletlerde Allah Teâlâ ibadetin yalnız bazı mabetlerde yapılabilip, başka yerlerde yapılamayacağını iddia ederler. Bu âyeti kerime ise onların bu inançlarını reddetmektedir, Cenâbı Hakkın kulları için pek geniş bir ibâdet alanı göstermektedir.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانِتُونَ

116. Ve dediler ki Allah çocuk edindi. Haşa Allah Teâlâ bundan uzaktır. Doğrusu göklerde ve yerde ne varsa onundur. Hepsi de ona itaat edicilerdir.

Bu mübarek Ayetler: Yahudiler ile Hristiyanların ve Arap müşriklerinin pek batıl inançlarını reddetmektedir. Ve Kâinatı yaratan yüce Allah'ın evlât edinmekten uzak ve yüce olduğunu beyan eylemektedir. Şöyle ki:

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

Bir çocuk Allah edindi dediler ve

(Ve dediler ki Allah çocuk edindi) Bir takım cahiller, Kabe tarafına dönülmesine itiraz ettiler. Ve dediler ki: Allah evlat edindi. kendisine çocuk edindi. Yahudilere göre Üzeyir Aleyhisselâm Allah'ın oğludur. Hristiyanlara göre de Hz. İsa Allah'ın oğludur. Arap müşrikleri de melekleri Allah Teâlâ'nın kızları sanmışlardır.

سُبْحَانَهُ

(O münezzehtir) Haşa Allah Teâlâ kendisine evlât edinmekten uzaktır. O evlada muhtaç değildir. Bu gibi şeylerden beridir, yücedir.

بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerdedir ve göklerde o şeyler ki onun dur bilakis

(Doğrusu göklerde ve yerde ne varsa onundur) Hepsi de onun mahlûkudur, onun mülkiyet ve hâkimiyeti altındadırlar.

كُلُّ لَّهُ قَانِتُونَ

İtaat edicidir ona her şey

(Hepsi de ona itaat edicilerdir) Bütün bunlar, o yüce Yaratıcıya boyun eğer, itaat eder ve emrine uyarlar. Artık böyle bütün kâinatın Yüce Yaratıcısı evlada muhtaç olur mu? Bütün bu kâinat onun yaratmasının eseridir, onun birer mülküdür. Artık mahlûk olan, mülk bulunan Şeyler Yaratıcısının, sahibinin üzerinde dilediği gibi tasarruf edenin evladı olabilirler mi?

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

117. Allah Teâlâ göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Bir şeyi isteyince ona "ol" der, o da hemen olur.

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin ve göklerin yaratıcısıdır

(Allah Teâlâ göklerin ve yerin yaratıcısıdır) Evet Şüphe yok ki Allah Teâlâ göklerin ve yerin bütün bu mükevvenatın yoktan yaratıcısıdır. Bunları birer eşsiz varlık olarak benzersiz bir şekilde vücuda getirmiştir.

وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا

Bir işe hükmetti o zaman ki ve

(Ve ne zaman bir işe hükmedince) yani Allah'u Teala hazretleri Bir şeyi irade edin- ce her hangi bir şeyin vücuda gelmesini takdir buyurmuş olunca da

فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur ol ona der ancak

(ona ol der o da hemen olur) Yani: O hikmet sahibi Yaratıcı bir şeyin vücudunu muayyen bir zamanda yaratmak isteyince o şey o zaman gelince bu ezeli irade sebebiyle hemen vücut sahasına gelir, onun bu iradesine muhalefet düşünülemez. Artık bu ezeli yaratıcı, evlada muhtaç olur mu? Öyle sonradan yaratılan, bir çok ihtiyaçlar içinde yaşayıp ölüme mahkûm bulunan, birer yaratma sonucu meydana gelen, Allah'ın birer kulu olan şeyler hiç o eşsiz yaratıcının evladı olabilirler mi? Çünkü Mahlukat sonradan olmuştur, fanidir, bunlar bir birinden ayrılmıştır biri birine muhtaç bir vazir-

yette bulunurlar. Allah Teâlâ ise bu gibi şeylerden uzaktır. Onun ilâhî zatına hiç bir şey benzeyemez, onun kutsî varlığından hiç bir şey bir cüz olamaz. Ve o hiç bir mah-lûkuna muhtaç bulunmaz. Artık Allah hakkında babalık ve oğulluk nasıl tasavvur olunabilir? Ey gafil insanlar Artık uyanınız, böyle batıl iddialarda, salâhi-yetiniz haricindeki temennilerde bulunmayınız.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

118.Ve bilmeyen kimseler dedi ki: Allah bizimle konuşsa ya veya bize bir ayet gelse ya. Onlardan evvelkiler de onların dedikleri gibi demişti. Kalpleri bir birine benzemiştir. Biz ayetlerimizi kesin iman sahibi olan bir kavme apaçık bildirdik.

Bu ayeti kerime, asrı saadetteki bir takım müşriklerin, kendilerinden evvelki kâfirlerin yaptıkları gibi inkarcı ve alaycı şekildeki lâkırdılarını beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ

Allah bizimle konuşmalı değil miydi Bilmiyorlar o kimseler ki dedi ve

(Ve bilmeyen kimseler dedi ki Allah bizimle konuşsa ya) Ve bir takım bilmeyenler cehalet veya inatlarından dolayı cahilce harekete devam eden Arap müşrikleri de dedi ki: Allah bizimle konuşsa ya madem ki Allah, Hz. Muhammed ile konuşuyormuş, yani ona vahiy ve ilhamda bulunuyormuş, ona kitabını gönderiyormuş, o halde bizimle de konuşmalı değil mi?

أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ

Bir mucize bize gelmeli veya

(Veya bize de bir ayet gelse ya) madem ki Muhammed Aleyhisselâm'a ayetler nazil oluyormuş, bizlere de bir ayet, bir harika, onun peygamberliğini gösterecek bir alâmet gelse olmaz mı?

كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ

Sözlerinin benzerini kandilerinden öncedir o kimseler ki söylemişti böyle

(Onlardan evvelkiler de onların dedikleri gibi demişti) Onlardan evvelkiler de İsrail Oğullarından ve diğer kavimlerden bir takımları da onların dedikleri gibi demişti Nitekim İsrail oğulları. Hz. Musa'ya hitaben: Bize Rabbini apaçık göster demek cüretinde bulunmuşlardı. Bunların

تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri birbirine benzedi

(kalpleri biri birine benzemiştir) Hepsi de böyle cahilce bir haleti ruhiye ye, bir kalbi kusura sahip bulunuyor.

قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

Kat'i olarak iman edecekler bir kavim için ki ayetleri açıkladık gerçekten

(Biz ayetlerimizi kesin iman sahibi olan bir kavme apaçık bildirdik) evet biz hakikatleri anlayan şüphelerden uzak bulunanlara ayetlerimizi apaçık bildirdik Hz. Peygamberin elinde bir takım mucizeler meydana geldi. Ona nazil olan Kuran ayetlerinden her biri de bir hikmet harikası, edebiyat harikası olarak tecelli edip duruyor. Artık başka ayetlere, alâmetlere ne ihtiyaç var?

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

119.Şüphe yok ki, biz seni hak ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen cehennem ehlinde mesul olmazsın.

Bu mübarek ayetler Resulü Ekrem'in ne büyük salâhiyete sahip yüce bir peygamber olduğunu beyan ile kendilerine teselli vermektedir. Bir takım İslâm düşmanlarının ise İslâmiyet'i imha için ne batıl arzulara bulunduklarını, İslâmiyet sahasından ayrılacak olanların da ebedî ziyana uğrayacaklarını beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu ve bir müjdeleyici Hak ile seni gönderdik şübhesiz biz

(Şüphe yok ki, biz seni hak ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik) Resulüm Şüphe yok ki, biz yani ben şanı yüce Yaratıcı seni hak ile Kur'anı Kerim ile İslâm şeriatı ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Senin vazifen, mü'min olanların cennete, ebedî saadete nail olacaklarını kendilerine müjdelemek, dinsiz olanların da cehennemde ebediyen azap göreceklerini kendilerine hatırlatmaktır, yoksa onlara cebir ve baskıda bulunmak değildir. Zaten zora dayanarak kabul edilen bir İman muteber olmaz.

وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

Cehennem ehlinde sorulgunmayacaksın ve

(Sen cehennem ashabından mesul olmazsın) Senin vazifen, dini hükümleri tebliğ, kendilerini İslâmiyet'e davettir. Artık mesul olanlar, bu tebligatı kabul etmeyenlerdir. Bu mühim mesuliyeti artık onlar düşünsünler.

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

120.Sen onların milletine tâbi oluncaya değin senden ne Yahudiler ne de Hristiyanlar asla hoşnut olmazlar. De ki: Asıl hidayet Allah'ın hidayetidir. Eğer sen sana gelen ilimden sonra, onların arzularına uyacak olsan, yemin olsun ki senin için Allah tarafından ne bir dost bulunur ne de bir yardımcı.

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ

Dinlerine tabi olmana dek ta ki Ne hristiyanlar ve Yahudiler senden asla hoşnut olmayacaklar ve

(Sen onların milletine tâbi oluncaya değin senden ne Yahudiler ne de Hristiyanlar asla hoşnut olmazlar) Resulüm Sen onların milletine yani: Dinine, batıl kanaatlerine, heva ve heveslerine tâbi oluncaya deyin senden ne Yahudiler, ne de Hristiyanlar asla hoşnut olmazlar. Ne cahilce arzu Habibim Onlara

قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى

Hidayet odur Allah'ın hidayeti şübhesiz de ki

(deki: Asıl hidâyet Allah'ın hidayetidir) Yani Allah Teâlâ'nın hidâyet yolu olan İslâmiyet yok mu, İşte hidayet yolu onun tam kendisidir, başka değildir.

وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

İlimden sana geldi o şeyden ki sonra Arzularına uymuşsan and olsun eğer ve

(and olsun Eğer sen sana gelen ilimden sonra, onların arzularına uyacak olsan) Kur'anı Kerim ile diğer bir kısım mucizeler ile İslâmiyet'in hak oluşu öyle ortaya çıkmış olduktan sonra onların havalara o batıl milliyetlerine, arzularına bil farz uyacak olsan yemin olsun ki,

مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı ve bir dost Allah dan sana yoktur

(senin için Allah tarafından ne bir dost bulunur ne de bir yardımcı) O takdirde ebedi bir hüsrana yüz göstermiş olur.

&-Yüce Peygamberler böyle bir hüsrana uğramaktan korunmuşlardır. Onlar ebediyen günahsız, ilâhi korumaya mazhurdırlar. Bu tarzdaki Kur'ân beyanatı, asıl Müslüman fertler için bir uyanıklık vesilesidir. Her asırda gayri Müslimlerin Müslümanları yoldan çıkarmak için ne çarelere başvurdıkları, ne propagandalar yaptıkları malumdur. Artık bütün Müslümanlara düşen vazife uyanık bulunmaktır. Öyle yaldızlı, aldatıcı sözlere

kulak vermeyerek kendi yüksek dinlerinin, milliyetlerinin parlak feyiz ve irfan sahasında muntazam bir şekilde yaşamağa devam etmektir. Başarı Cenâbı Haktandır.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

121.Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler ki, onu hakkıyla okuyarak tilâvette bulunurlar. İşte onlar ona iman ederler. Ve kimler ki onu inkâr ederlerse işte hüsrana uğramış olanlar da onlardır.

Bu âyeti kerime, her hangi bir ilâhî kitabı ona layık bir şekilde okuyup anlayanların o kitaba İman edeceklerini beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ

Tilavetin hakkıyla onu okurlar Kitab kendilerine verdik o kimseler ki

(Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler ki) gerek geçmiş ümmetlerden olsunlar ve gerek şimdiki ümmetlerden bulunsunlar peygamberleri vasıtasıyla elde ettikleri bir ilâhî kitabı güzelce düşünür, onu gerçek bir şekilde tilâvette bulunurlar ondaki beyanları değiştirip bozmaz, ondaki yüceliği, ondaki fazilet ve hikmeti güzelce düşünürler

أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ

Ona iman ederler işte onlar

(İşte onlar ona iman ederler) İşte onlar Allahın kitabına iman ederler. Onun hak olduğuna, İçindekilerin hakikat olduğuna kani olurlar.

وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ

Onu inkar ederse kim ve

(Ve kimler ki onu inkâr ederlerse) Ve bilâkis kimler ki, o Allah kitabını layıkıyla göz önüne almayarak hemen inkâr ederlerse bu yüzden küfre düşerlerse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Zarara uğrayanlar onlardır artık işte onlar

(İşte hüsrana uğramış olanlar da onlardır) İşte hüsrana ebedî zarar ve ziyana felâkete uğramış olanlar da onlardır. Onlar ebedi saadetten mahrum cehennem azabına ebedi olarak maruz kalmış olacaklardır.

&-Bu âyeti kerime, Habeşistan dan Medine'yi Münevvere'ye gelip İslâmiyet'i kabul eden bir kısım ehli kitap hakkında nazil olmuştur. Yahudilerden, Hıristiyanlardan olup ta Tevrat ve İncil kitaplarını değiştirme ve bozma olmaksızın okuyan, onlarda yazılı olan son peygamber Hz. Muhammed'in vasıflarını olduğu gibi mütalâa eden insaflı, düşünceli ehli kitabın İslâm dinini kabul edeceklerine de işaret buyurmaktadır.

Nitekim vaktiyle Yahudilerden Abdullah ibni Selâm gibi âlim zatlar İslâmiyet'i kabul etmişlerdi. Bugün de Avrupa'da, Amerika'da bulunan bir kısım ilim adamı, aydın Hıristiyanlar, Kur'anı Kerimi okuyarak ondan istifade ediyorlar, Kur'an'ın yüceliğini tasdik ederek İslâmiyet'i kabul ile neşre çalışıyorlar. Bundan dolayı hidayete, ebedî saadete nail olmak isteyenler için en birinci vazife, Allah'ın Kitabını güzelce muhafaza edip onun kutsal hükümlerine İman edip onunla amel etmektir. Bir şahıs, bir kavim için en ebedî felâkete sebepte Allah Kitabının mukaddes hükümlerini değiştirme ve bozmaya cüret ile onu inkâra, onunla alaya cesaret etme alçaklığında bulunmaktır.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

122.Ey İsrail Oğulları! Size ihsan etmiş olduğum nimetimi ve sizi âlemler üzerine üstün kılmış olduğumu hatırlayınız.

Bu mübarek ayetler, İsrail Oğullarını uyandırmak için vaktiyle nail oldukları nimetleri düşünmeğe tekrar davet ediyor. Onların ahiret gününün felâketinden kurtulabilmeleri için İslâmiyet'i kabulden başka çare bulunmadığına işarete bulunuyor.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ

Size *ihsan ettim o ki nimetimi hatırlayın* İsrail oğulları Ey

(Ey İsrail Oğulları ihsan etmiş olduğum nimeti hatırlayın) Size sizin ata ve ecda-dınıza vaktiyle Hz. Musa gibi şanı yüce bir peygamberi göndermişim, sizlere son peygamberin vasıflarını İçeren Tevrat kitabını vermişim, sizleri Firavun'un zulmün-den kurtararak bir hükümete nail kılmışım.

وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Alenlere *sizi üstün kıldım şübhesiz ben ve*

(ve sizi âlemler üzerine üstün kıldığımı) yani muasır milletler üzerine üstün kılmış olduğumu hatırlayınız. Artık bu nimetleri düşünün de şimdi nankörlük etmeyin. Ve kitaplarınızda yüksek vasıfları yazılı bir peygamberi ve İslâmiyet gibi yüce evrensel bir dini kabulden kaçınmayın, böyle hakiki bir dinden mahrumiyetin, ahiretteki cezası-nı düşünün.

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

123.Ve öyle bir günden sakının ki, hiç bir şahıs hiç bir şahıs için bir şey ödeye-mez ve hiç bir şahıstan fidye de kabul edilmez. Ve ona şefaate fayda vermez. Ve onlar yardım da olunmazlar.

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا

Bir şey kimseden kimse ödemez Öyle bir günden sakının ki ve

(Ve öyle bir günden sakının ki, hiç bir şahıs hiç bir şahıs için bir şey ödeyemez) Ey İsrail Oğulları öyle bir günden bir kıyamet anından, bir âhiret hesabından sakının ki o günde hiç bir şahıs başka bir şahıs için onun hesabına olarak bir şey ödeyemez. Onu mesuliyetten kurtarmak için ona yardımda bulunamaz.

وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ

Bir fidye ondan kabul edilmez ve

(Ve hiç bir şahıstan fidye de kabul edilmez) O şahıs öyle bir fidye karşılığında azaptan kurtarılamaz.

وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

Yardım olunuyorlar onlar değildir ve Bir şefaate ona fayda vermez ve

(Ve ona şefaate fayda vermez. Ve onlar yardım da olunmazlar) Allah'ın izni ol-madıkça kimsenin kimseye şefaati kabul edilmez. Ve onlar öyle dünyada diyanetten Hakka itaatten mahrum olan şahıslar o ahiret âleminde yardım da olunmazlar. Onlar hiç bir kimsenin yardımına nail olamazlar. Bundan dolayı daha dünyada iken uyanı-nız, üzerinize düşen vazifeleri belleyiniz, hak dini kabul ederek ibâdet ve itaatte bulu-nunuz ki o müthiş ahiret hayatının azabından emin, selâmet ve saadete nail olabile-siniz. Ne merhametli bir nasihat 47. 48. ayetlere de müracaat ediniz.

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

124.Şunu da hatırla ki, bir zamanlar İbrahim'i Rabbi'si bir takım kelimeler ile imtihan etmişti. O da bunları tamamen yerine getirmişti. Cenâbı Hak dedi ki: Ben seni insanlara İmam kılacağım. O da dedi ki: Zürriyetimden de Hak Teâlâ da buyurdu ki benim ahdime zalimler nail olamaz.

Bu ayeti kerime, bütün insanlığa dinler tarihinden Peygamberlerin hayatlarından bir örnek gösteriyor. Cenabı Hakkın verdiği söze, imamet ve riyaset makamına kimlerin laik olup olmadığına işaret ediyor, sadece büyük bir zatın soyundan olmanın ahlak-sız, adaletsiz kimseler için fayda vermeyeceğini bildiriyor.

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ

Oda onları yerine getirdi Bir takım kelimelerle Rabbi İbrahim'i imtihan etmişti bir vakit ve

(bir vakit İbrahim'i Rabbi'si bir takım kelimeler ile imtihan etmişti) Cenâbı Hak her şeyi tam manasıyla bilmiş olduğundan onun yaptığı imtihan başkalarınca bilinmeyen bir şeyi meydana çıkarmak, o şeyin mahiyetini halka anlatmak içindir. Hazreti İbrahim hakkındaki imtihan da onun Allah'ın tekliflerini ne kadar yerine getirmekte olduğunu ve onun o sayede ne yüksek olgunluk mertebesine nail bulunduğunu bütün insanlığa ilân etme hikmetine dayanmaktadır. İşte rabbimiz buyuruyor ki Ey mütefekkir insan Şunu da hatırla ki, bir vakit Hz. İbrahim'i Rabbi'si olan Allah Teâlâ bir takım kelimeler ile yani: Emirler, yasaklar ile meselâ: Namaz ile Kâbe'yi Muazzama'yı tavaf ile evlâdını kurban etmek ile imtihan etmişti. Mükellef kılmıştı. Hz. İbrahim de bunları tamamen yerine getirmişti. Böyle kendisine emir edilen şeyleri hakkıyla ifa eylemişti. Bunun mükâfatı olmak üzere Cenabı Hak

قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا

İmam insanlara seni kılacağım şübhesiz ben buyurdu

(dedi ki: Ben seni insanlara imam kılacağım) dedi ki Ya İbrahim Ben seni insanlara İmam kılacağım. Seni peygamberliğe, en büyük imamlığa nail kılacağım.

قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي

Neslimden ve dedi

(O da dedi ki: Zürriyetimden de) Hz. İbrahim de dedi ki: Zürriyetimden de bir kısmını bu şerefe, bu risâlet ve imamete nail buyur. Hak Teâlâ da

قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

Zalimlere verdiğim söz ulaşmaz buyurdu

(buyurdu ki benim ahdime zalimler nail olamaz) Benim ahdime benim risalet ve imametime zalimler nail olamaz. Onlar o makama layık değildirler. Zalim olmayan, yüksek bir yaratılış üstün bir kabiliyete sahip olanlardan seçkin bir zümre o nimete nail olacaktır. Nitekim Hz. İbrahim'in zürriyetinden İsmail, İshak, Yakup, Yusuf ve Hz. Muhammed Mustafa Aleyhimüsselâm gibi yüce zatlar bu şerefe nail olmuşlardır. Hz. İbrahim'in o temennisi de bu suretle kabul edilmiştir.

&-Bununla beraber İsrail Oğulları, İbrahim Aleyhisselâmın soyuna mensup oldukları için risalet ve imamet makamına kendilerinin layık olduklarını iddia ediyorlardı. Bu ayeti kerime ise bu iddiayı reddetmek, sadece öyle bir zata mensup olmanın hakkı kazanmaya sebep olamayacağını bildirmiş, dini hükümlere muhalefet edenlere öyle bir yüce bir soya mensup olmanın fayda vermeyeceğini ihtar buyurmuştur.

&-İbrahim Aleyhisselâm; Azer adındaki bir kimsenin oğludur. Rivayete göre Hz. Âdem'in yaratılışından 3337 sene sonra Babil şehrinde dünyaya gelmiş 175 veya 200 sene yaşamıştır. Babil ahalisi putlara, aya, güneşe, yıldızlara, Nemrut denilen hükümdarlarına taparlardı. Bu bir "Sabie" dini idi. İbrahim Aleyhisselâm, Nemrut ibni Kenan zamanında Babil ahalisine peygamber gönderilmiş, kendisine 10 sayfa kitap verilmiştir. Babil ahalisi bu mübarek peygamberin nasihatlerini dinlemediler. Nemrut, onu büyük bir ateş içine attırdı. Fakat bir mucize olmak üzere o ateş, ona asla tesir etmedi. Bu harikayı görenlerden bazıları Hz. İbrahim'e İman ettiler. Diğerleri yine küfürlerinde ısrar edip durdular. Hazreti İbrahim de kendisine İman edenler ile Babilden çıktı, Şam diyarına hicret etti. Bir aralık Mısra gitti, sonra Kenan ilinde, yani: Kutsi Şerif dolaylarında ikamet buyurdu. Kâbe'yi Muazzama'yı oğlu İsmail Aleyhisselâm ile beraber yeniden veya yıkıldıktan sonra tekrar bina etmiştir. İbrahim, Süryanice: Ebirahim = Çok merhametli baba manasındadır. Kendisine "Halilür rahman" da denir. Ulûlâzım denilen beş büyük peygamberden birisidir. Diğerleri de Hz. Nuh ile Hz. Musa, Hz. İsa ve peygamberlerin sonuncusu Efendimiz Hazretleridir. Peygamber Efendimiz, Hz. İbrahim'in muhterem oğlu İsmail Aleyhisselâmın neslinden dünyaya şeref vermiştir. Hz. İbrahim, Kudüs'e tâbi bulunan "Halilürrahman" kasabasında bir mağara içinde defn edilmiştir.

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَاً وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

125.Ve o vakit de hatırlayınız ki biz Beyti Şerifi İnsanlar için bir sevap yeri ve bir Eman yurdu kıldık. Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edininiz. Ve biz İbrahim'e ve İsmail'e kesin emir vermiştik ki: Benim beytimi tavaf edenler için ve orada mücavir bulunanlar için ve rükua, secdeye varacaklar için tertemiz bulundurunuz.

Bu âyeti kerime, Hz. İbrahim ile muhterem oğlunun yüksek hizmetlerini ve Kâbe'yi Muazzama'nın yüceliğini göstermektedir. Ve İbrahim Aleyhisselamın zürriyetinden Hz. Muhammed Aleyhisselamın gönderilmiş olup onun ve ümmetinin namazlarında rükua varacaklarına da işaret etmektedir. Çünkü rükû ile namaz kılmak bu seçkin ümmete mahsustur. Velhasıl buyrulmuş oluyor ki:

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَاً

Emniyetli bir yer ve İnsanlar için bir sevab yeri Beyt'i kıldık o vakit ve

(Ve o vakit ki biz Beyt'i Şerifi insanlar için bir sevap yeri ve bir eman yurdu kıldık) Ey Müslümanlar Ve o vakti de hatırlayınız ki biz beyti şerifi Beytullahı, Kâbe'yi Muazzama denilen mukaddes mabedi insanlar için ehli İman için bir sevap yeri kıldık. Oraya gidip ibadette bulunanlar için büyük büyük sevaplar vardır. Ve o beyti ve bir eman yurdu kıldık ki. Oraya sığınanlar tecavüzden emin bulunurlar.

وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى

Bir namazgah İbrahim'in makamından edinin ve

(Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edininiz) Makamı İbrahim: Hazreti İbrahim'in Kâbe'yi bina ederken veya insanları Kâbe'yi ziyarete davet ederken üstüne çıkmış olduğu taşın bulunduğu yerdir ki, hacılar tavaf namazını orada kılarlar. Hz. İbrahim, ayağını basınca bu taş yumuşamış, mübarek ayağı topuğuna kadar taşla batmış, bunun eseri hala görülmektedir. Böyle bir taşla mübarek bir ayağın böyle tesir etmesi ise âdeti aykırı olduğundan bir mucize mahiyetinde bulunmuştur. İşte rabbimiz buyuruyor ki siz de Ey, müminler Kâbe'yi Muazzama'ya gidiniz. İbrahim'in makamından kendinize bir namazgah itihaz ediniz. Sevaba ermek için orada namaz kılın, dua edin.

وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

İsmail'e ve İbrahim'e emrettik Ve

(Ve biz İbrahim'e ve İsmail'e kesin emir vermiştik) Ve biz İbrahim'e ve İsmail'e bir ahidde bulunmuş, yani onlara kati bir emir vermiştik ki, benim beytimi Kâbe'yi Muazzama'yı

أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

Secde edenler ruku edenler Ve itikafa olanlar Ve Tavaf edenler için beytimi ikiniz temiz tutun diye

(beytimi tavaf edenler için ve orada itikaf da bulunanlar için ve rükua, secdeye varacaklar için tertemiz bulundurunuz) orada itikaf da bulunanlar uzun süre kalacaklar için ve rükua, secdeye varacaklar için orasını tertemiz bulundurunuz. Temizliğine dikkat ediniz. Bu âyeti kerime, bütün mabetlerin temizliğine dikkat edilmesini de biz Müslümanlara telkin etmiş bulunmaktadır.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

126.Şunu da zikret ki: İbrahim, Rabbim! Burasını bir emin belde kıl, ahalisini Allah'a ve âhiret gününe iman etmiş olanları da meyvelerden rızıklandır, demiştir. Allah Teâlâ da: Kâfir olanı da az bir müddet faydalandırırım, sonra da onu ateş azabına girmeye mecbur kılarım. Ne fena bir gidiş! diye buyurmuştur.

Bu âyeti kerime Hz. İbrahim'in Mekke ve Mekke halkı hakkındaki bir niyazını Cenâbı Hakkın da o niyazı ne şekilde kabul buyurduğunu beyan etmektedir. Şöyle ki:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا

Emniyetli bir belde burayı kıl Rabbim İbrahim demişti o vakit ve

(O vakit İbrahim dedi ki Rabbim! Burasını bir emin belde kıl) Ey Müslüman zat Şunu da zikret güzel bir saygı ile an ki: İbrahim Aleyhisselâm, muhterem eşini ve oğlu Hz. İsmail'i alıp Mekke'yi Mükerrreme vadisine götürmüş, orada yerleştirmişti. Orası ise kuru, çıplak bir vadi idi. Bundan dolayı bunların ve diğer ehli imanın burada tam bir emniyet ile ve bol bir maişet ile yaşayabilmeleri için dua ederek: dedi ki Rabbim Burasını bir emin belde kıl burasını bir takım kabilelerin, yabancıların tecavüzlerinden koru. Bunun

وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret gününe ve Allah'a onlardan iman etti o kimseyi ki Mahsullerden halkını rızıklandır Ve

(ahalisini Allah'a ve Ahiret gününe iman etmiş olanları mahsulatla rızıklandır) buranın ehlini ahalisini Allah'a ve Ahiret gününe iman etmiş olanları bol mahsullerle, meyvelerle, sebzelerle senin nimetlerinle rızıklandır. demişti. Böyle bir niyaz ve temennide bulunmuştu.

قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا

Biraz fakat onu faydalandırırım inkar etti o kimseyi ki ve Buyurdu

(Allah'ı Teâlâ da: buyurdu ki kâfir olanı dahi az bir müddet yararlandırırım) Yani: Onlara da dünyada bulundukça rızık veririm. Fakat

ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ

Ateş azabına onu mahkum ederim sonra

(Sonrada onu ateş azabına mahkum ederim) bu küfüründen dolayı o kafirlerin cehenneme girmesi hak olur. Bu cehenneme atılış bu cehenneme gidiş

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Gidilecek yer ne kötüdür ve

(ne fena bir gidiş yeridir) Burada bir işaret vardır ki, bu dünyada müşrikler de maddi şeylerden rızıklanıp, yararlanacaklardır. Bu da onların haklarında ilahi azabın daha fazla meydana gelmesine sebep olacaktır. Çünkü onlara denilecektir ki: Siz dünyada bulundukça o kadar nimetlere nail olduğunuz halde o nimetleri size ihsan buyuran yüce Yaratıcıyı, o Kerem sahibi rızık vereni düşünüp ona niçin iman etmediniz? Artık sizler o nankörlüğünüzün cezası olarak bu kıyamet gününde cehennem azabına ebedi olarak maruz olacaksınız. Ne fena bir sonuç

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

127.Hatırla ki. İbrahim Beytullah'ın temellerini İsmail ile beraber yükseltiyor, ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur, şüphe yok ki sen işitensin ve bilensin, diyordu.

Bu âyeti kerime Hz. İbrahim'in Kabe'yi Muazzama'yı inşa ettiğini ve bu hizmetinin Allah tarafından kabul edilmesini istirham eylediğini göstermektedir. Bir rivayete göre Kâbe'yi Muazzama'yı İlk kez Hz. Âdem bina etmiştir. Sonra da zamanın geçmesi ile yok olmuş bir hale gelmiş iken ikinci defa olarak Hz. İbrahim oğlu Hz. İsmail ile beraber yeniden inşa etmişlerdir. İşte Hz. İbrahim bu mübarek amellerinin kabulünü Cenabı Haktan niyaz etmişti. Cenabı Hak ta bunu şu suretle beyan buyuruyor

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ

İsmail ve Beyt'ten temelleri İbrahim yükseltiyordu ve bir vakit

(Hatırla ki İbrahim Beytullah'ın temellerini İsmail ile beraber yükseltiyordu) Hatırla bir zaman İbrahim Aleyhisselâm Kâbe'nin temellerini kaidelerini İsmail ile beraber atıyor yükseltiyor ve şöylece dua ediyordu.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Herşeyi bilen herşeyi işiten sensin şübhesiz sen Bizden kabul buyur Rabbimiz

(ey Rabbimiz Bizden kabul buyur şüphe yok ki sen işitensin ve bilensin) Ey Rabbimiz Şu yaptığımız hizmeti bizden kabul buyur, şüphe yok sen semisin her şeyi işitirsin, bizim bu niyazımızı da işitmektesin ve sen âlimsin bütün fiil ve hareketlerimizin bütün istek ve istirhamımızı tamamen bilirsin, buna inandık diyordu.

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

128.Ey Rabbimiz! Bir de bizleri sana iki ihlaslı Müslüman kıl. Ve zürriyetimizden de senin için bir Müslüman ümmet vücuda getir Ve bizlere haccın usulünü göster, tövbelerimizi de kabul buyur. Şüphe yok ki sen tövbeleri kabul edensin, merhametlisin diye de duada bulunuyordu.

Bu âyeti kerimede Hz. İbrahim'in kendi zürriyeti, aile ve evlâdı hakkındaki pek yüce dualarını göstererek bizlere bir dua ve yakarış örneği göstermektedir. Evet, O şanı yüce mübarek peygamber şöyle dua buyurmuş:

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ

Sana teslim olan kimseler ve bizi kıl Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bir de bizleri sana iki ihlaslı Müslüman kıl) Ey Rabbimiz! Bir de bizleri benim ile oğlumu sana iki ihlaslı emir ve yasağına hakkiyle uyan Müslüman iki kul kıl.

وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ

Sana teslim olan bir ümmet neslimizden ve

(Ve zürriyetimizden de senin için bir Müslüman ümmet vücuda getir) Zürriyetimizden de senin için Müslüman bir ümmet temiz inançlı bir zümre vücuda getir

وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا

Tevbelerimizi kabul buyur ve Kulluk usullerimizi bize göster ve

(ve bizlere menasikimizi göster Ve tevbelerimizi de kabul buyur) Yani hacca ve kurbanı ait vazifelerimizi bize bildir. İnsanlık icabı meydana gelecek noksanlarımızdan dolayı vuku bulacak pişmanlıklarımızı af ve mağfirete vesile buyur.

إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli olan tevbeleri kabul eden sensin şübhesiz sen

(Şüphe yok ki tövbeyi kabul eden merhametli olan ancak Sensin) Bundan dolayı daima Senin af ve mağfiretine, lütuf ve ihsanına sığınırız.

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

129.Ey Rabbimiz! Onların arasında onlardan bir Peygamber gönder, onlara ayetlerini okusun. Onlara kitap ve hikmet öğretsin. Ve onları temiz bir hale getirsin. Şüphe yok ki sen evet sen azizsin, hikmet sahibisin.

Bu ayeti kerime ile beyan buyrulan temennide Hz. İbrahim'in Kabe'yi Muazzama'yı inşa sırasında zürriyeti hakkında yaptığı duanın bir devamıdır

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ

Onlardan bir peygamber içlerinden ve gönder Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Onlara içlerinden bir Peygamber gönder). Denilmiş oluyor ki: Ey Rabbimiz onların arasında zürriyetimin bulunduğu muhitte onların kendilerinden kendi sülâlelerinden bir peygamber gönder ki

يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Hikmeti ve kitabı onlara öğretiyor ve Senin ayetlerini kendilerine okuyor

(onlara senin ayetlerini okusun Ve onlara kitabı, hikmeti öğretsin) Senin varlığına, birliğine, hak dinin yüce ulvi mahiyetine dair delilleri alâmetleri gösterebilirsin. Ve onlara kitabı, hikmeti öğretsin onlara Kur'anı Kerimi, hikmet dolu meseleleri Öğretsin

وَيُزَكِّيهِمْ

Onları temizliyor ve

(Ve onları tezkîyede bulunsun) onların ahlâkını, davranışlarını temiz bir hale getirsin. Ey Rabbim

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan daima üstün sensin şüphesiz sen

(Şüphe yok ki sen evet sen azizsin) her dilediğini yapmağa kadırsın ve hakimsin Her dilediğin, her vücuda getirdiğin şey, bir hikmet ve menfaat icabıdır. Artık öyle muhterem bir peygamberi, varlık âlemine getirmek için de senin kudret ve hikmetin her bakımdan kâfidir.

&-Hz. İbrahim Aleyhisselama bu duayı yaptıran Cenabı Allah, Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı yaratıp Peygamber yapmakla onu kabul etmiştir. Vermek isteyince, İbrahim Aleyhisselama istemeyi ilham etmiştir. İşte Hz. İbrahim'in bu duası kabul olmuş, onun muhterem oğlu İsmail Aleyhisselamın neslinden son peygamber Hz. Muhammed Mekke'yi Mükerrreme'de dünyaya şeref vererek ümmetine, bütün insanlığa Cenâbı Hakkın dinini telkin buyurmuş, bu hususta nice mucizeler göstermeye muvafak bulunmuştur.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

130.Nefsine ihanet edenlerden başka kim İbrahim'in milletinden kaçınır. Şüphe yok ki biz onu dünyada seçkin mümtaz kıldık ve şüphesiz ahirette de, o, muhakkak Salihler zümresindendir.

Bu ayeti kerime işaret ediyor ki Hz. İbrahim, gerek zürriyeti ve gerek bütün insanlık hakkında pek çok hayır dileğinde bulunmuş, hakiki, kutsi bir dini neşre çalışmıştır. Artık böyle pek mübarek bir zata kim tabi olup, hürmette, bulunmaz, meğerki beyinsiz, düşünceden mahrum olsun

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ

Kendini bilmedi o kimse ki ancak İbrahim'in dininden yüz çevirir kim ve

(Nefsine ihanet edenlerden başka kim İbrahim'in milletinden kaçınır) Evet, Buyruluyor ki: ancak Nefsine ihanet edenler nefsinin zelil edip sefahata sevk eyleyenler ancak onlar İbrahim'in dininden yüz çevirir

وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا

Dünyada onu sectik ve andolsun gerçekten

(Şüphe yok ki biz onu dünyada seçkin) İbrahim Aleyhisselam'ı dünyada seçtik onu mümtaz seçkin bir peygamber kıldık.

وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

Elbet salih kimselerdendir ahirette şüphesiz o ve

(Ve şüphe yok ki o ahirette de muhakkak Salihlerdendir) Hayır ve iyilik üzere bulunan zatlardandır. Artık böyle pek mübarek zattan beyinsizlerden başka kim kaçınır.

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

131.Hani o vakit ki İbrahim'e Kerem sahibi Rabbi İslam ol dedi. O da âlemlerin rabbine teslim oldum işlerimi ona bıraktım dedi.

Bu ayeti kerimede İbrahim Aleyhisselamın Cenabı Hakka ne kadar teslimiyetle bulunduğunu. Hakka ibadet ve itaat hususunda bütün insanlığa uyulması gereken bir örnek olduğunu göstermektedir Evet onun bulunduğu muhit, bütün putperestlerle dolmuş, ilahi dinden eser kalmamıştı. Bu hale rağmen Hz. İbrahim bir üstün kabiliyete, bir temiz yaratılışa sahip olup Cenâbı Hakkın kâinatın yaratıcısı olduğunu bilmiş, ilâhi vahye mazhar olarak insanlığı aydınlatmaya çalışmıştır, İşte buna işaret en buyruluyor ki

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمِ

Teslim ol Rabbi ona buyurdu bir vakit

(Hani o vakit ki İbrahim'e Rabbi İslâm ol dedi) o zaman ki İbrahim'e Rabbi'si İslâm ol dedi yani bana teslim ol, işlerini yaratıcına bırak, tamamen kendini Hakka teslim, ibadetlerini Allah'ına tahsis et, diye emreyledi oda İbrahim Aleyhisselam da

قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbî'ne teslim oldum demişti

(âlemlerin Rabbine teslim oldum dedi) Âlemlerin Rabbine kendimi teslim ettim, onun mübarek emirlerine, nehiyelerine boyun eğdim, nefsimi muhitimdeki şirk ve isyandan beri kıldım diye kulluk arz etti. İşte Yüce Peygamberlere tabi olan zatlara düşen, vazife de bundan ibarettir.

وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

132.Ve bunu dinini İbrahim de oğullarına vasiyette bulundu, Yakub da. Her biri dedi ki Oğulların; şüphe yok ki Allah Teâlâ sizin için İslâm dinini seçti. Bundan dolayı siz ölmeyiniz, ancak Müslüman olduğunuz halde ölünüz.

Bu âyeti kerime; Hz. İbrahim ile Hz. Yakub'un oğullarına olan tavsiyelerini bütün insanlığa bir hareket düsturu olmak üzere şöylece beyan ediyor:

وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ

Yakub Ve Oğullarına İbrahim onu vasiyet etti ve

(Ve bunu İbrahim de oğullarına vasiyette bulundu ve ya'kub ta) Cenabı Hakka boyun eğmeyi ve teslim olmayı ve bir görüşe göre kelime'yi tevhid olan lâlilâhe illallah sözünü İbrahim Aleyhisselam oğullarına vasiyet etti. Hz. İbrahim'in bir rivayete göre 4 oğlu vardır. Bunlar İsmail, İshak, Medyen ve Medan namındaki zatlardır. Ve Yakub ta oğullarına vasiyette bulundu Hz. Yakub'un da 12 oğlu vardır. Hz. Yusuf ile Bünyamin bunlardandır. Evet, Yakub Aleyhisselam'da kendi oğullarına vasiyette bulundu. Ve her biri dedi ki:

يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ

Bu dini sizin için seçti Allah şübhesiz Oğularım ey

(Ey oğullarım!Şüphe yok ki Allah Teâlâ sizin için bu dini seçti) dinlerin aslı olan İslâmiyet'i seç-ti. Artık İslâmiyet'e sarılın, onu asla terk etmeyiniz.

فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

Teslim olmuş kimseler siz iken ancak öyle ise ölmeyin

(Öyle ise Ancak Müslüman olduğunuz halde ölünüz) Ölünceye kadar İslâm dininde sebat edip durunuz.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالْهَ أَبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

133.Yoksa Yakub'a ölüm geldiği zaman sizler hazır mı bulunuyordunuz. O vakit ki oğullarına dedi: Benden sonra neye ibâdet edeceksiniz? Dediler ki: Senin

ilanına ve babaların olan İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilâhına ibâdet edeceğiz ki bir tek ilahtır. Ve biz ancak onun için Müslüman kimseleriz.

Bu âyeti kerime de Yahudilerin iddiasını yalanlıyor, Hz. Yakub'un İslâm dini üzere yaşamış ve evlâdına da onu tavsiye etmiş olduğunu gösteriyor.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ

ölüm Yakub'a hazır oldu o zaman ki şahitler idiniz mi yoksa

(Yoksa Yakub'a ölüm geldiği zaman sizler hazır mı bulunuyordunuz) Yahudiler Hz. Peygamberimize demişlerdi ki: Sen bilmez misin ki, Yakup Aleyhisselâm vefat edeceği gün oğullarına Yahudiliği tavsiye etmişti. İşte Cenabı Hak, bunları yalanlamak için bu âyeti kerimeyi inzal buyurmuştur. Deniliyor ki: Ey Yahudiler Yoksa Yakub'a ölüm geleceği zaman onun ölüm hastalığında siz hazır mı bulunuyordunuz? da onun öyle vasiyetine şahit oldunuz Halbuki o öyle vasiyet etmemiştii.

إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي

Benden sonra ibadet edeceksiniz neye oğullarına demişti o zaman

(o vakit oğullarına dedi ki, benden sonra ne şeye ibadet edeceksiniz?)

قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالِلَّهِ أَبَائُكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا

Tek bir ilâh'a ve İshak'ın ve İsmail'in İbrahim atalarının ilâh'ına ve Senin ilâh'ına ibadet edeceğiz dediler

(Dediler ki: Senin ilanına ve babaların olan İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilâhına ibâdet edeceğiz ki bir tek ilahtır) evet Hepsinin mabudu bir Yüce Yaratıcıdır.

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Teslim olan kimseleriz ona biz ve

(Ve bizler ona teslim olmuş kimseleriz) Hz. Yakub'un bu suali ile evlâtlarına tevhid dini, apaçık İslâm dini üzere olmalarının gereğini anlatmak ve onlardan bu hususta bir ahd ve sağlam söz almak istemiştir.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

134.Onlar bir ümmettir ki, gelip geçmişlerdir. Onların kazandıkları kendilerinedir. Sizin kazandığınız şeyler de size aittir. Ve siz onların yapmış oldukları amel-lerden mesul olmayacaksınız.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ

Gelip geçmiş gerçekten bir ümmettir bunlar

(Onlar bir ümmettir ki, gelip geçmişlerdir) Bu ayeti kerime biz İsrail Oğullarınız diye gelip geçmiş olan ata ve ecdatları ile iftihar edip duran Yahudilere şöyle hitap ediyor: Onlar yani İbrahim Aleyhisselâm ile oğulları ve onlara tâbi olan zatlar bir ümmet bir üstün zümre dir ki gelip geçmişlerdir. Onlara mensup olanlar onların izinde gidenlerdir. Sizin ise onlar ile bir alâkamız yoktur. Onların yollarını takip etmiş bulunmuyorsunuz.

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ

Kazandınız o şeyler ki sizedir ve Kazandılar o şeyler ki kendilerinedir

(onların kazandıkları kendilerinedir sizin kazancınız da size mahsustur) Artık onların kazandıkları kendilerinedir Onların kazançlarına, güzel amellerine siz iştirak edemezsiniz. Nasıl ki Ondand ecdadınız istifade edecek veya sorumlu olacak değildir.

وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar idiler o şeylerden ki sual olunmayacaksınız ve

(Ve siz onların yapmış oldukları amellerden mesul olmayacaksınız) Bundan dolayı onlar ile övünmek yeterli değildir. Onların amellerinden siz mesul olmayacağınız gibi ondan istifade edemezsiniz. Siz de güzel amellerde bulununuz ki mükâfata erişip o büyük zatlara katılabilesiniz.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

135.Ve dediler ki: Yahudi veya Hristiyan olunuz ki hidayete ermiş olasınız. De ki: Biz hânif olarak İbrahim'in milletine tâbi bulunmaktayız. O müşriklerden değildir.

Bu ayeti kerime Yahudi ve Hristiyan taifesinden her birinin selâmet ve hidayeti kendi dininde görüp başkalarını da kendileri gibi batıl inançları kabul etmeğe gayret sarf ettiklerini göstermektedir

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا

Doğru yolu bulursunuz hristiyan veya Yahudi olun dediler ve

(Ve dediler ki: Yahudi veya Hristiyan olunuz ki hidayete ermiş olasınız) buyrulmuş oluyor ki Yahudi ve Hristiyan taifeleri Müslümanlara dediler ki Yahudi veya Hristiyan olunuz ki hidayete ermiş olasınız. Yani Yahudiler Müslümanları Yahudiliğe davet ettiler, Hristiyanlar da kendi dinlerine davette bulundular. Resulüm Onları reddederek

قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş İbrahim'in dinine bilakis de ki

(De ki: Biz hânif olarak İbrahim'in milletindeniz) de ki öyle değil biz Hânif olarak İbrahim'in dini üzere bulunmaktayız. Asıl tabi olunacak din, yol, onun dinidir, onun yoludur.

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden değildi ve

(O müşriklerden değildir) O Allah'ın birliğine inanırdı. Ey gafil taifeler Sizin gibi, insanlara ilahlık isnat eden, Üzeyir Allah'ın oğludur veya İsa Allah'ın oğludur, diyen din sizlerden değildi. Artık sizlere nasıl uyulabilir.

قُولُوا أَمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

136.Deyiniz ki, biz. Allah'a ve bize indirilmiş olana ve İbrahim'e, İsmail'e, İshaka, Yakup'a, Esbata indirilmiş olana ve Musa ile İsa'ya verilene ve peygamberlere rabbileri tarafından verilmiş olan şeylere iman ettik, biz onlardan hiç. birinin arşını ayırmayız ve biz ona Allah Teâlâ'ya halisane itaat eden kimseleriz.

Bu âyeti kerime de Yahudilerin, Hristiyanların iddialarını reddettikten sonra Müslümanların onları hakikî bir dine, bir selâmet ve saadet yoluna şu şekilde davet ve irşatla bulunmalarını emretmektedir.

قُولُوا أَمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا

Bize indirildi o şeye ki ve Allaha iman ettik deyin

(Deyiniz ki, biz Allah'a ve bize indirilmiş olana iman ettik) Ey mü'minler Sizi kendi dinlerine davet edenlere deyin ki biz Allah'a onun varlığına, birliğine, evlada ihtiyaçtan uzak olduğuna İman ederiz. Ve bize inzal olunana yani Kuranı Kerim'e de iman ederiz.

وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

Ve Torunlara Yağkub'a ve İshak'a ve İsmail'e İbrahime indirildi o şeye ki ve

(Ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yağkub'a, Esbata indirilmiş olana) yani onların mü'min olan torunlarına indirilmiş olana yani onlara ait indirilmiş olan sahifelere inanırız.

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden peygamberlere verildi ve o şeye ki ve İsa ya ve Musa ya verildi o şeye ki ve

(ve Musa ile İsa'ya verilene ve peygamberlere rabbileri tarafından verilmiş olan şeylere iman ettik) asıl Tevrat ile İncil'e ve peygamberlere Rabbileri katından verilmiş olan ayetlere, mucizelere de İman ettik bunlara da inanmış bulunuruz, hepsini de yüce tutarız

لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ

Onlardan hiçbirinde ayırım yapmayız

(Biz onlardan hiç birinin arasını ayırmayız) o peygamberlerin hepsine de hürmet ve muhabbette bulunuruz.

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Teslim olan kimseleriz ona biz ve

(ve biz ona teslim olmuş kimseleriz) Ve biz o peygamberler vasıtasıyla bizlere kitaplarını ihsan buyurmuş olan o ortak ve benzerden uzak mabudumuza teslim olmuş kimseleriz. Biz o yüce Yaratıcıya tam bir ihlâs ile bağlı, itaatkâr kimseleriz. Artık başka milletlere lâzım olan, bizim gibi güzel bir inanıp, İslâm camiasına can atmaktır.

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

137.İmdi onlar sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse muhakkak hidayete ermiş olurlar. Ve eğer yüz çevirirlerse şüphe yok ki onlar şikak çekişme ve mücadele içinde kalmış olurlar. O halde Cenabı Hak onlara karşı sana yetecektir ve o işitendir, bilendir.

Bu âyeti kerime Müslümanlar için teselli edici olmuştur. Müslümanların Allah'ın korumasında olup, yardıma nail olacaklarını müjdelemiş, gerçektende bu ilâhî vaat tahakkuk eylemiştir. Buyrulmuş oluyor ki:

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا

Hidayete ermişlerdir artık gerçekten Kendisine iman ettiniz o şeyin ki misli gibi iman etmişlerse işte eğer

(İmdi onlar sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse muhakkak hidayete ermiş olurlar) Ey Müslümanlar! Siz o milletlere İslâmiyet'i hak ve hakikati beyan etmiş bulunuyorsunuz. İmdi onlar da sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse bütün peygamberlere, bütün semavi kitaplara ve bilhassa son peygamber ile Kur'anı Kerime inanır, tabi olurlarsa muhakkak hidayete ermiş olurlar büyük saadete kavuşmuş bulunurlar.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ

Bir ayrılık içindedir onlar şüphesiz ancak Yüz çevirmişlerse eğer ve

(Ve eğer yüz çevirirlerse şüphe yok ki onlar şikak çekişme ve mücadele içinde kalmış olurlar) böyle hakikî bir imandan kaçınırlarsa şüphe yok ki onlar şikak içindedirler. Yani onlar bir nifak, bir mücadele ve çekişme içinde kalmış olurlar. Habibim Onlar öyle olunca şüphe yok ki

فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ

Allah onlara karşı sana yetecek

(O halde Allah onlara karşı sana yetecektir) o halde Cenabı Hak onlara karşı sana kifayet edecektir. Seni her bakımdan koruma ve kollamağa, onlara karşı galip kılmağa onun kudret ve azameti her bakımdan kâfidir.

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

bilendir işitendir o ve

(ve o Her şeyi işitendir, hakkıyla bilendir) Ve o Yüce Yaratıcı es semiğ işitendir her şeyi hakkıyla işitir ve el âlim bilendir her şeyi hakkıyla bilir. Bundan dolayı senin aley-

hindeki sözleri, hareketleri de her bakımdan bilir, işitir, intikamını alır. Nitekim de öyle olmuştur. Resulü Ekrem Hazretleri ilâhî yardıma nail olmuş, baş düşmanları olan Kureyze kabilesi katledilmiş, Nadir oğulları kabilesi sürgün edilmiş, diğer Yahudi ve Hristiyan kabileleri de cizyeye tâbi tutulmuşlardı. İşte Hakka bağlananlar böyle başarılar, galibiyetlere nail olurlar.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

138.Ey mü'minler! Diyiniz ki, bizim boyamız Allah'ın boyasıdır. Allah'ın boyasından boyası daha güzel olan kim vardır? Ve bizler ancak ona ibâdet edenleriz.

Bu âyeti kerime, Hristiyanların bir iddiasını reddetmektedir. Şöyle ki: Hristiyanlar doğan çocuklarını yedinci gün Mamudiye Vaftiz denilen sarı bir suya daldırılırlar. Bu onlarca sünnet olma yerine geçen bir temizleme ve boyama muamelesidir. Çocukların bu daldırma anında hakkıyla Hristiyan olduklarına inanırlar. Bütün bunlara karşı âyeti kerime ehli kitaba karşı bir reddiye mahiyetindedir. Şöyle ki işte bunların bu kanaatlerine, ayinlerine karşı buyruluyor ki:

صِبْغَةَ اللَّهِ

Allahın boyası

(Allahın boyası) Ey Müslümanlar onlara deyin ki, bizim boyamız Allah'ın boyasıdır. Bizim manevî süsümüz, bizim fazilet rengimiz, bizim taharet ve temizliğimiz İslâm dinidir, bizim İslâm fitratı üzerine bulunmamızdır. Cenabı Hak biz Müslümanları bu suretle boyadı ve süsledi. Bunlar bizim için bir ilâhî, manevî boyadır.

وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً

Boyası Allah dan daha güzel kimdir ve

(Artık Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kim vardır?) Onun bütün insanlık için en mükemmel bir mukaddeslik cılası olan dininden daha mükemmel, daha güzel bir renk ve cila düşünülebilir mi? İşte böyle bir lütfü ilâhiye mazhar olduğumuzdan dolayı

وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

Kulluk eden kimseleriz ona biz ve

(Ve bizler ancak ona ibadet edenleriz) bizler ancak ona o Hâlikî Kerime ibadet edenleriz. Bu şekilde şükran vazifemizi yerine getirmeye çalışırız.

قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ

مُخْلِصُونَ

139.Resulüm de ki: Allah hakkında bizimle mücadele mi ediyorsunuz? Halbuki o bizim de rabbimizdir, sizin de Rabbinizdir. Ve bizim amellerimiz bize aittir, sizin amelleriniz de size aittir. Ve bizler ancak onun ihlaslı kullarıyız.

قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ

Allah hakkında bizimle tartışıyor musunuz de ki

(de ki: Allah hakkında bizimle mücadele mi ediyorsunuz?) Onlar diyorlardı ki: Hz. Muhammed Arap kavmine mensuptur. Eğer Allah bir kuluna peygamberlik ihsan edecek ve kitap indirecek olsaydı Arap ırkına değil, bizim ırkımıza mensup bir zata ihsan eder ve kitap indirirdi. Halbuki bütün insanlar Cenabı Hakkın kullarıdır. Bütün zümreler onun birer mahlûkudur. Artık o Hikmet sahibi yaratıcı peygamberlik ve risaleti, ilâhî kitaplarını dilediği kuluna verir, dilediği zümreyi bu şerefe nail eder. Bunun tersi nasıl iddia edilebilir? Bunun aksini isbat için kim delil getirebilir? İşte bu hakikati beyan için şöyle buyruluyor. Resulüm Onlara de ki: Allah hakkında bizim ile mücadelede mi bulunuyorsunuz? Eğer Hak Teâlâ bir kimseye peygamberlik ihsan edecek ve kitap indirecek olsaydı bizim ırkımıza mensup bir zata ihsan eder ve indirirdi, diyorsunuz. Buna dair bir deliliniz var mıdır?

وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ

Rabbimiz ve Rabbimiz o iken

(o bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbimiz dir) evet Halbuki o yüce Yaratıcı bizim de Rabbimizdir, sizin de Rabbimizdir Hepimiz kullukta ortağız. O dilediği ırkı, dilediği kullunu rahmetine, risalet ve peygamberliğine mazhar kılar.

وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

Amellerimiz bizedir ve Amelleriniz sizedir ve

(Ve bizim amellerimiz bize aittir Sizin amelleriniz de size aittir) ona göre mükâfat veya ceza görürüz. Siz de bu amellerinizin gerektirdiğine kavuşursunuz.

وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ

Samimi olanlarız ancak ona biz ve

(ve bizler ancak ona muhlis kullarız) Her hususta ona boyun eğmişizdir, onun birliğine, doğmadan, doğurmadan uzak olduğuna inanırız. Sizler ise insanlara bile tapıyorsunuz. Sonradan yaratılmış, fani İnsanlara Allah'ın oğlu diyorsunuz, Allah'ın bir nice muhterem peygamberlerini, kitaplarını inkâr ediyorsunuz. Artık bizim Allah'ın birliğini kabul eden, tertemiz bir inanca sahip olan peygamberimizin peygamberlik şerefine nail buyrulmasını neden uzak görüyorsunuz?

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

140.Yoksa diyor musunuz ki şüphe yok İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve Esbat Yahudi veya Hristiyan idiler. De ki: Sizler mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı? Daha zalim kim vardır? Allah tarafından yanında bulunan şahitliği gizleyenden? Allah Teâlâ sizin yaptıklarından gafil değildir.

Bu âyeti kerime de Yahudilerin, Hristiyanların iddialarını yalanlayıp, kendilerini tehdit etmektedir. Şöyle buyruluyor ki:

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى

Hristiyanlar veya Yahudiler idiler ve torunlar ve Ya'kub ve İshak ve İsmail İbrahim şübhəsiz diyormusunuz yoksa

(Yoksa diyor musunuz ki Şüphe yok İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve torunları Yahudi veya Nasrani idiler) Bu ne kadar hakikat aykırı bir iddia. Tevrat'ın, İncil'in inmesinden evvel peygamber bulunmuş olan bu yüce zatların Yahudi veya Hristiyan olduğu nasıl iddia olunabilir? Resulüm Onlara

قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ

Allah mı yoksa daha iyi bilensiniz siz mi de ki

(de ki: Sizler mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı) Cenâbı Hak İbrahim'in ve onun yolunda bulunan zatların Yahudi ve Hristiyan olmadıklarını açıkça beyan buyurmuştur. Bu, o iddia edenlerce de malûmdur. Artık

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ

Allah dan yanındaki şahidliği gizledi o kimseden ki Daha zalim kimdir ve

(Allah tarafından yanında bulunan bir şahitliği gizleyenden daha zalim kim vardır?) Bu şahitlik ise Hz. İbrahim'in Yahudi ve Hristiyan olmayıp bir Hânif Müslüman olduğunu Allah'ın kitabının söylemesidir ki, buna ehli kitap denilen Yahudiler ile Hristiyanlar biliyorlar. Artık bunu gizleyip te Hz. İbrahim'in kendilerinden olduğunu iddiaya nasıl cüret ediyorlar? Bu hakikati değiştirmeye çalışmak en büyük zulüm değil midir? Ey ehli kitap

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz o şeylerden ki gafil Allah değildir ve

(Allah Teâlâ sizin yaptıklarınızdan gafil değildir) Sizin şu inkarcı bir şekildeki iddi-anızı bilmektedir. Ve ona göre cezanızı verecektir. Ne büyük bir tehdit

İsmail Aleyhisselâm: Hz. İbrahim'in oğludur. Annesi Hacer'dir. Hz. İbrahim'in şeriatı ile amel etmek üzere Yemen kabilelerine ve Amâlika denilen eski bir kavme peygamber gönderilmiştir. Rivayete göre 137 sene yaşamış, vefatında annesinin Hicr'deki kabri civarına defnedilmiştir. İşte Peygamber Efendimiz bu mübarek zatın soyundan dünyaya şeref vermiştir.

ishak Aleyhisselâm: Hz. İbrahim'in ikinci oğludur. Annesi Sare'dir. Bu zat daha babasının hayatında Şam ahalisine peygamber gönderilmişti. Rivayete göre 160 yaşında iken vefat etmiş Hz. İbrahim'in defnedilmiş bulunduğu mağaraya defne-dilmiştir. Soyundan birçok peygamber gelmiştir.

Yakup Aleyhisselâm: İshak Aleyhisselâm'ın oğludur. Lakabı "İsrail" dir. Bu sebeple onun soyundan olanlara İsrail oğulları denilmiştir. Babasından sonra yerine peygamber olarak Kenan ilinde kalmış, sonra da Mısır'a giderek orada vefat etmiş, mübarek naşı Ceddi Hz. İbrahim'in defnedilmiş olduğu mağaraya götürülüp defnedilmiştir.

&-Esbat: Bir kimsenin erkek ve kız çocuğunun çocuğu yani torunları demektir. Tekil Sibt'dir. İsrail oğullarına esbat denmiştir. Bu Kabileler yerinde kullanılmıştır.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

141.O bir ümmettir ki, gelip geçmiştir. Ona kendi kazandığı, size de sizin kazandığınız vardır. Ve siz onların yapmış olduklarından mesul olmayacaksınız.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ

Gelip geçmiş gerçekten bir ümmettir bunlar

(O bir ümmettir ki, gelip geçmiştir) Bu âyeti kerime ata ve ecdat ile iftihar edilmenin onlara güvenilmesi insan tabiatından yerleşmiş bir özellik olduğundan, bundan sakındırmak için bir hikmet gereği tekrar nazil olmuştur. Yahut 134. âyeti kerimedeki hitap İsrail oğullarına, bu âyeti kerimedeki hitap da Muhammed ümmetine yöneliktir. Bu takdirde bu tekrar sayılmaz. Buyrulmuş oluyor ki: Ey Muhammed Ümmeti O İbrahim ile Yakup ve onların Allah'ın birliğine inanan evlat ve torunları bir ümmettir ki gelip geçmişlerdir. tarihe karışmışlardır. Sizinle alâkaları kalmamıştır.

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ

Kazandınız o şeyler ki sizedir ve Kazandılar o şeyler ki kendilerinedir

(Kazandıkları şeyler kendilerinedir Ve kazandığınız şeylerde sizedir) O ümmete kendi kazanmış olduğu şeyler aittir. O şeylerin mükâfatı, sorumluluğu onlara aittir. Size de, sizin kazanmış olduğunuz şeyler vardır. Siz de bu amellerinize göre mükâfat veya ceza göreceksiniz. Artık siz kendinizi düşününüz.

وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar idiler o şeylerden ki sual olunmayacaksınız ve

(Ve siz onların yapmış olduklarından mesul olmayacaksınız) Ve siz o eski ümmetlerin yapmış olduklarından mesul olmayacaksınız. O halde onların nail olacakları mükâfatlara da ortak olamazsınız. Onların amellerinin faydası da, zararı da kendilerine aittir. Artık onların güzel amellerinden hisse alacağınıza ümitli olarak onlara dayanıp güvenmeyin. Kendi üzerinize düşen vazifeleri ihmal etmeyiniz.

&-İşte Ey ümmeti Muhammed Siz müstakil bir ümmetsiniz. Sizin mükellef olduğunuz vazifeler de hikmet icabı olarak sizlere mahsustur. Bundan dolayı her hususta geçmiş milletlerin hükümlerine tâbi olmanız icap etmez. Bunun içindir ki, ibadetler, muameleler hususunda size mahsus bir yenilik vardır. Buna o kavimlerin itiraz hakkı olamaz. İşte kıbleyi değiştirme meselesi de bu cümledendir.

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّيَهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

142.Yakında diyeceklerdir ki: Onları yöneldikleri kiblelerinden hangi şey çevirdi? De ki: Doğu da Batı da Allah'ındır. Dilediği kimseyi doğru bir yola iletir.

Bu ayeti kerime, Kabe'yi Muazzama'ya yönelerek namaz kılınmasına itiraz eden anlayışsız bir taifenin fikri sapıklığını göstermektedir. Şöyle ki:

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan o sefipler diyecek

(İnsanlardan sefipler diyecekler) İnsanlardan beyinsiz olanlar Yahudiler, münafıklar veya diğer bir kısım cahiller yakında kiblenin değiştirildiğini öğrenince diyecekler ki

مَا وَلَّيَهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا

Üzerinde idiler o ki kiblelerinden onları cevirdi nedir

(Onları yöneldikleri kiblelerinden hangi şey çevirdi?) o Müslümanları tarafına yöneldikleri kiblelerinden yani Beyti Mukaddes tarafına yönelerek namaz kılmalarından hangi şey geri çevirdi? Habibim Onlara

قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ

Batı ve doğu Allahındır de ki

(de ki: Doğu da, batı da Allahın'dır) hepsi de onun mülküdür. Halk ta onun kullarıdır. Hiç bir taraf, kendi mahiyeti itibarıyla kendisinden başka yöne ibadette dönülmesini engelleyecek bir ayrıcalığa sahip değildir. Asıl gözetilecek şey, Allah'ın emridir. Cenabı Hak hangi tarafa yönelerek ibadet edilmesini emrederse ona uymak lâzım gelir. O Yüce Yaratıcı

يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru bir yola diler o kimseyi ki hidayet eder

(dilediği kulunu doğru yola hidayet eder) Bundan dolayı bir müddet Beyti Makdise sonra da Kâbe'yi Muazzama'ya yönelerek namaz kılınması da o hikmet sahibi Mabudun bir hikmeti gereğidir. Buna kim karışabilir. Bu gibi ilâhî emirlere riayet edilmelidir ki ona samimi şekilde itaat ve bağlılığımız ortaya çıkabilsin.

&-Kible: Namazda tarafına yüz çevirecek yer demektir. Peygamber Efendimiz Mekte'yi Mükkereme'de iken Beytullahı, Medine'yi Münevvere ye hicreti müteakip bir müddet Kutsi Şerife daha sonra da yine Kâbe'yi Muazzama'ya doğru namaz kılmakla mükellef olmuştur.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

143.Ve işte böylece sizleri de bir orta ümmeti kıldık ki İnsanlar üzerine şahitler olasınız. Ve bu peygamber de sizlerin üzerinize tam bir şahit olsun. Ve senin evvelce tarafına yönelmiş bulunduğun Kabe'yi yine kible yapmadık, ancak Resule kimlerin tâbi olacaklarını gerisi gerisine döneceklerden ayırmak için yaptık. Gerçi bu büyük bir hâdisedir. Ancak Allah'ın hidayet ettiği zatlar hakkında değil. Ve Allah sizin imanınızı elbette zayi edecek değildir. Şüphe yok ki Allah Teâlâ insanlara karşı elbette çok şefkatli, pek merhametlidir.

Bu ayeti kerime, ümmeti Muhammed'in pek seçkin bir ümmet olduğunu, dini hükümlere hakkıyla itaatkar bulunduğunu beyan etmektedir. Kiblenin değişmesi meselesini

bahane edinerek İslâmiyet'e itiraz etmek isteyenleri de reddeylemektedir. Bu cümleden olarak Yahudiler demişlerdi ki: Ey Müslümanlar! Eğer Kudüs'e doğru namaz kılmanız bir hidayet gereği ise şimdi Kâbe ye doğru namaz kılınca o hidayetten mahrum kalmış olmaz mısınız? Kudüs'e doğru namaz, bir dalalet eseri ise evvelki namazlarınız ne olacak? Ve o tarafa namaz kılanlardan vefat edenler de delâlet üzere vefat etmiş olmayacaklar mı? İşte bunların bu iddialarını ret için buyruluyor ki:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا

Mu'tedil bir ümmet sizi kıldık böylece ve

(Ve işte böylece sizleri de bir orta ümmeti kıldık) işte böylece İbrahim Aleyhis-selâm ile onun Allah'ı birleyen zürriyetini biz seçkin kıldığımız gibi sizleri de bir orta ümmet kıldık. Sizi de ey ümmeti Muhammed Adil, mutedil, ifrat ve tefritten uzak, seçkin bir ümmet olarak varlık alanına getirdik ki

لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

İnsanların üzerine şahidler olmanız için

(İnsanlar üzerine şahitler olasınız) Onlara peygamberlerinin Allah'ın hükümlerini tebliğ etmiş olduklarına dair kıyamet gününde şahitlikte bulunasınız. Çünkü Müslümanlar bu hakikati peygamberimizin beyanları ve Kuranı Kerim'in tebliğleri vasıtasıyla kesin olarak bilmektedirler.

وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا

Bir şahid üzerinize peygamber olur ve

(Resulde sizin üzerinize tam bir şahit olsun) Son peygamber sizi tezkiye etsin, adaletinize şahitlikte bulunsun.

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا

Üzerinde idin onu ki kible kılmadık ve

(Ve evvelce tarafına yönelmiş bulunduğu Kabe'yi boş yere yine kible yapmadık) yani senin daha evvelce tarafına yönelmiş üzerinde bulunduğu kibleyi kabe cihetini yeniden boş yere kible yapmadık.

إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ

İki ökcesi üzerinde geriye döner o kimseden ki peygambere tabi olur o kimseyi ki Bilmemiz için ancak

(ancak Resule kimlerin tâbi olacaklarını gerisi gerisine döneceklerden ayırmak için kible yaptık) Yani hakikî Müslümanlar ile münafıkları, dinden dönenleri birbirinden ayıklamak için yaptık. Kabe'nin böyle yeniden kible ciheti olması bu hususta itaatli olanlar ile asi olanların halleri herkesçe bilinsin içindir. Yoksa her şey, bütün evrendeki olanlar meydana gelmeden evvel de Cenabı Hakka malumdur. Ancak meydana gelmelidir ki, mükâfat ve cezaya vesile olsun.

وَأِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً

Elbette büyük idi şübhesiz ve

(Şübhesiz bu elbette büyük bir hadise idi) yani bu Kiblenin yine Kabe cihetine çevrilmesi bir büyük hâdisedir. Cenâbı Hakkın emir ve yasağındaki fayda ve hikmeti güzelce düşünmeyenler için ağır gelecektir.

إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ

Allah hidayet etti o kimselere ki ancak

(Ancak Allah'ın hidayete erdirdiği zatlar hakkında değil) Onlar böyle bir değişimi büyütmezler, elbette bir hikmete müsteniddir diye onu hemen kabul ve takdir ederler.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ

İmanınızı zayi edecek Allah değildir ve

(Ve Allah sizin imanınızı elbette zayi edecek değildir) Hak Teâlâ sizin imanınız-daki sebatınızı, Kabe'ye dönme sebebi ile imanınıza bir sarsıntı arız olmadığını bilir,

size mükâfatlar verir. Vaktiyle Beyti Makdise doğru kıldığınız namazları da zayi etmez sevaptan mahrum bırakmaz.

إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir elbette şefkatlidir insanlara karşı Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ İnsanlara karşı şefkatlidir) kullarına şefkati, lütfü pek çoktur ve yüce Allah errahim dir çok merhametlidir rahmet ve merhameti pek ziyadedir, onları esirger ve korur. Artık onların ilâhî emre uyarak yapmış oldukları amelleri zayi, mükâfattan mahrum olur mu? Elbette olmaz.

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

144.Biz yüzünün semaya doğru çevrilip durduğunu muhakkak görüyoruz. Artık seni hoşnut olacağın bir kıbleye muhakkak yönelteceğiz. Haydi, yüzünü Mescidi Haram tarafına döndür. Ve her nerede bulunursanız yüzlerinizi onun tarafına yöneltiniz. Ve şüphe yok ki kendilerine kitap verilmiş olanlar da bunun Rabbileri tarafından hak olduğunu elbette bilirler. Ve Allah onların amellerinden gafil değildir. Bu âyeti kerime Kiblenin değişmesi hakkındaki ilâhî emrin geldiğini bildirmektedir. Bu değiştirme Bedir savaşından evvel Recep ayında öğle vaktini müteakip gelmiştir. Seri emirlerden İlk evvel nesh olan da bu kiblenin değişmesi meselesidir. Bu âyeti kerime şöyle buyruluyor:

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ

Göğe yüzünün çevrilip durması görüyoruz gerçekten

(Biz yüzünün semaya doğru çevrilip durduğunu muhakkak görüyoruz) Kiblenin Kabeyi Muazzama tarafına değiştirilmesi hakkında Cibril'i eminin sema tarafından bir vahiy getirmesini büyük bir arzu ile bekliyordun.

فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا

Ondan hoşnud olacaksın bir kıbleye ki artık elbette seni çevireceğiz

(Artık seni hoşnut olacağın bir kıbleye muhakkak yönelteceğiz) Yani arzu ve temenni ettiğin Beytullah'a doğru namaz kılmana emir vereceğiz.

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haram tarafına yüzünü artık çevir

(Haydi, yüzünü Mescidi Haram tarafına döndür) yani kabeyi muazzama tarafına yönelerek namaz kıl.

وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ

Onun tarafına yüzünüzü artık çevirin bulunursanız nerede ve

(Ve her nerede bulunursanız yüzlerinizi onun tarafına yöneltiniz) Ey Ümmeti Muhammed, sizler de her nerede bulunursanız karada, denizde, Doğuda, Batıda bulunup namaz kılacağınız zaman yüzlerinizi onun tarafına Mescidi Harama doğru tevcih ediniz. Şimdi size bu emredilmiştir. Size böyle emredileceği önceki kitaplarda da yazılmıştır.

وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitab kendilerine verildi o kimseler ki şübhesiz ve

(Ve şüphe yok ki kendilerine kitap verilmiş olanlar) Yahudiler de, Hristiyanlar da

لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden haktr şübhesiz o gerçekten biliyorlar

(şübhesiz onun Rabbileri tarafından hak olduğunu elbette bilirler) yani bu kıble

nin değiştirilmesi meselesinin Allah'ü Teala tarafından hak olarak olduğunu bilirler. Artık bu emre nasıl itiraz edebilirler Nitekim onların âlimlerinden Abdullah ibni Selâm gibi, zatlar bunu itiraf etmiş, İslâm şerefine nail olmuşlardır.

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar o şeylerden ki gafil Allah değildir ve

(Ve Allah onların amellerinden gafil değildir) her birine ameline, tasdik ve inkârına göre mükâfat ve ceza verecektir. Bu kıblenin değiştirilmesini hikmete muvafık görmeyenler de lâıyk oldukları cezaya kavuşacaklardır. Ne büyük bir uyarı ve tehdit

وَلَئِنْ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

145.And olsun ki sen kendilerine vaktiyle kitap verilmiş olanlara her ne delil getirsen yine senin Kiblene tâbi olmuş olmayacaklarıdır. Sen de onların Kiblesine tâbi olmazsın. Onların bazıları da bazılarının Kiblesine tâbi değildir. Ve kasem olsun ki sana gelen ilimden sonra onların isteklerine tâbi olacak olsan şüphe yok sen de o zaman zalimlerden olmuş olursun.

Bu âyeti kerime, Yahudiler ile Hristiyanların Genel durumları itibari ile kendi dinlerinde ne kadar tutucu olup hakkı kabule temayül göstermediklerini, onlara bu gibi hususlarda tâbi olacak olanların da kendi nefislerine, kendi varlıklarına ne kadar zulüm ve ihanette bulunmuş olacaklarını gösteriyor. Evet. Cenâbı Hak şöyle buyuruyor:

وَلَئِنْ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ

Delilin hebirini kitab kendilerine verildi o kimselere ki getirsen and olsun eğer ve

(And olsun ki sen kendilerine vaktiyle kitap verilmiş olanlara her ne delil getirsen) Mukaddes Zatıma yemin olsun ki, sen kendilerine vaktiyle kitap verilmiş olanlara Yahudiler ile Hristiyanlara her ne delil getirsen Kabe tarafına yönelmen hak olduğuna ve diğer hususlara dâir her ne delil, getirsen, her hangi bir mucize göstersen

مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ

(senin Kiblene tabi olmayacaklardır) Onlar bir kibirleşme, bir inat eseri olarak bunu inkâra devamda bulunurlar. Bununla beraber

وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ

Kiblelerine tabi olan sen değilsin ve

(sen onların Kiblesine tabi olmazsın) Artık onlar buna ümitli olmasınlar. Nitekim

وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ

Bazısının kiblesine tabi olan bazıları değildir ve

(onların bazıları da bazılarının kiblesine tabi değildir) Onlar Müslümanlara karşı bu hususta müttefik olsalar da Kible edinme hakkında yine biri birine muhalif bulunmaktadırlar. Yahudiler Sahreye, Hristiyanlar da Güneş'in doğduğu tarafa ibadette bulunurlar. Habibim!

وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

İlimden sana geldi o şeyin ki ardından arzularına uysan and olsun eğer ve

(Ve kasem olsun ki sana gelen ilimden sonra onların isteklerine tâbi olursan) Evet yemin olsun ki sana gelen ilimden Kible yönü sana gelen vahiy ile bildirildikten sonra faraza onların arzularına tâbi olacak olursan

إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

Mutlaka zalimlensin o takdirde şübhersiz sen

(şüphe yok ki sen de o zaman zalimlerden olursun) Rasûli Ekrem masum oldu-

ğundan ehli kitabın arzularına tâbi olmayacağı muhakkaktır. Bu gibi ilahi beyanlar asıl bizleri ikaz ve irşat hikmetini kapsamaktadır. Bizleri gayri Müslimlere uymaktan, onların dini ayinlerine iştirak etmekten sakındırmak ve kaçındırmak içindir.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ
الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

146.O kendilerine kitap verdiğimiz kimseler kendi oğullarını bildikleri gibi onu da bilirler. Fakat onlardan bir fırka hiç şüphe yok ki, bilir oldukları halde hakkı gizlerler.

Bu ayeti kerime Peygamber Efendimizin bütün şemail ve vasıflarını önceki kitaplarda anlatılmış olduğunu gösteriyor. Şöyle ki:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ

Kendi oğullarını tanıyorlar o şey gibi ki onu tanırlar Kitab onlara verdik o kimseler ki

(O kendilerine kitap verdiğimiz kimseler) yani Yahudilerin, Hristiyanların âlimleri (kendi oğullarını bildikleri gibi onu da bilirler) O kendilerine kendi oğullarını tanıyıp bildikleri gibi Hz. Muhammedi de tanıyıp bilirler. Çünkü onun mübarek varlığını kitaplarında açıkça görüp okumuşlardır. Fakat bu böyle iken

وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar halbu ki onlar hakkı gerçekten gizlerler onlardan bir fırka şüphe ve

(onlardan bir fırka, hiç şüphe yok ki bilir oldukları halde hakkı gizlerler) Onun peygamberlik ve risaletini tasdik etmezler. Nefislerinin isteğine tâbi, şahsi menfaatlerine düşkün oldukları için öyle parlak bir hakikati tasdik ederek iman şerefine nail olmazlar. &-Hz. Ömer, Yahudi âlimlerinden, olup İslâm şerefine nail bulunmuş olan Abdullah ibni Selâma demiş ki: Sen Hz. Muhammedi nasıl tanıyıp bildin? O da demiş ki: Ben onu kendi oğlumu bildiğimden daha ziyade bilip tanıdım. Çünkü ben kendi evladımdan şüphe edebilirim. Onun annesi belki başkasından edinmiş olabilir. Fakat ben Hz. Muhammed'in zatında, peygamberlik ve risaletinde asla şüphe etmem. Bunun üzerine Hz. Ömer: Allah seni ey ibni Selâm Muvaffak etsin, çok doğru söyledin demiştir.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَمَتِّينَ

147.O hak, Rabbindendir. Artık şüphe edenlerden sakın olma.

Bu ayeti kerime de hak olduğu sabit olan şeyleri hemen kabul edip bu hususta bir takım inkarcıların, yabancıların kötü telkinlerine kulak vermemelerini bütün bu ümmeti Muhammed'e emir ve tavsiye etmektedir. Şöyle ki:

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbindendir Hak gerçek

(o hak, Rabbindendir) Habibim O hak Rabbindendir. Yani: Senin peygamberlik ve risaletin, senin Kabeye yönelerek namaz kılacağın veya senin önceki kitaplarda yazılı evsafın tarafı ilâhîden takdir ve tesbit buyrulmuş birer hak ve hakikattir.

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَمَتِّينَ

Şüphe edenlerden artık sakın olma

(Artık şüphe edenlerden sakın olma) Hemen uhdene düşen vazifeleri yap. Kibleye yönelerek namaz kıl, İslâmiyet aleyhindeki dedi kodu ya kulak asma. Bu ilâhî emir Hz. Peygamber vasıtası ile bütün Muhammed ümmetine aittir. Peygamber Efendimizin masum, her türlü şüphelerden beri olduğu ise kesin olarak bilinmektedir.

وَلِكُلِّ وِجْهَةً هُوَ مُوَلِّيُّهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

148.Her birinin bir kıblesi vardır, o yüzünü o kibleye döndürür. Artık hayırlı işlere koşunuz. Siz her nerede olursanız olunuz Allah Teâlâ hepinizi bir araya getirir. Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeye kadirdir.

Bu ayeti kerime Müslümanların bir kibleye yönelerek ibâdet ve itaatte bulunmalarını, hayırlı ve güzel işlere koşmalarını, bu sebeple bir birlik teşkil edip kurtuluşa nail olmalarını emir ve tavsiye buyuruyor. Şöyle ki

وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا

Ona yönelicidir o bir yön ki herkes için vardır ve

(Her kez için bir yön vardır, o ona yönelicidir) Yani: Her ümmet için bir kible, ibadette yöneleceği bir makam vardır. Yahut Müslümanlardan her zümre için bulundukları beldelelere göre belirli bir kible yönü vardır.

فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ

Hayırlarda artık yarışın

(Artık hayırlı işlere koşunuz) Kible tarafına yönelerek namaz kılınız, ibâdet ve itaate devam ediniz, kabulünü Hak Teâlâ'dan dileyiniz ki, dünya ve ahiret saadetine nail olasınız.

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا

Hep birlikte Allah sizi getirir Olursanız nerede

(nerede ikamet ederseniz ediniz, Allah hepinizi toplayacak, bir araya getirecektir) ey Müslümanlar Ey ehli kitap Allah Sizi kıyamet sahasına erdirecek, size amellerinize göre mükâfat veya ceza verecektir.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir her şeye Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeye kadirdir) Bundan dolayı sizleri diriltip bir araya toplamaya da kudreti fazlasıyla yeterlidir. Artık ona göre düşünüp hareket ediniz.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لِلْحَقِّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

149.Ve her nereden sefere çıkarsan hemen yüzünü Mescidi Haram tarafına döndür. Şüphe yok ki bu Rabbin katından bir haktır. Ve Allah Teâlâ sizin amelilerinizden gafil değildir.

Bu ayeti kerime Allah'ın rahmetine ermiş bir ümmetin kendi kiblelerine yönelerek ibadete devam etmelerini, bu bakımdan bir birlik teşkil edip kurtuluşa nail olmalarını şöylece emir ve tavsiye buyuruyor:

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescid'i haram tarafına Yüzünü artık çevir çıktın o yerden ki ve

(Ve her nereden sefere çıkarsan hemen yüzünü Mescidi Haram tarafına döndür)

Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem her nereden sefere çıkarsan hemen namazda evet yüzünü Mescidi Haram Kâbe'yi Muazzama tarafına döndür.

وَإِنَّهُ لِلْحَقِّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinizden elbette haktır şübhesiz o ve

(Şüphe yok ki bu Rabbin katından bir haktır) Şüphe yok ki bu husustaki emir rabbin tarafından bir haktır. Bir hikmete dayanan hakikattir.

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz o şeylerden ki gafil Allah değildir ve

(Ve Allah Teâlâ sizin işlediklerinizden gafil değildir) Bu emre itaat edip etmeyenlerin hareketlerini bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir. Artık bunu düşünüp işinizi tanzim ediniz.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا
وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَمْنَعَتْكُمْ نِعْمَتِي وَعَلَّامُ الْغُيُوبِ

150.Ve her nereden sefere çıkarsan hemen yüzünü Mescidi Haram tarafına çevir ve her nerede bulunursanız yüzlerinizi, onun tarafına çeviriniz. Taki İnsanlar için sizin Üzerinize bir delil bulunmasın. Ancak onlardan zalim olanlar müstesna. Artık onlardan korkmayınız. Ve benden korkunuz. Hem üzerinizdeki nimetimi itmam edeyim, hem de hidayete nail olmanızı ümit edebilesiniz.

Bu ayeti kerime kibleye yönelme meselesini pekiştirmekte ve yerleştirmektedir. Çünkü bu husustaki nesh, kıblenin değişmesi hakkındaki emir, bir ilahi imtihandır, yanlış anlaşılması, yanlış telâkki edilmesi muhtemeldir. Bundan dolayı bu emir kendi-sinde bir şüpheyi, bir tereddüde mahal kalmaması için hikmete binaen üç kere te'kid buyrulmuştur. Bununla beraber, bu üç emrin ikisi bizzat Hz. Peygambere üçüncüsü de bütün ümmeti Muhammed'e müteveccih bulunmuştur. Şöyle buyruluyor ki:

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescid'i haram tarafına yüzünü artık çevir Çıktın o yerden ki ve

(Ve her nereden çıkarsan yüzünü hemen Mescid'i Haram tarafına çevir) Ve her nereden sefere çıkarsan namazda O yöne doğru namaz kıl.

وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ

Tarafına yüzlerinizi artık çevirin oldunuz o yerde ki ve

(ve her nerede bulunursanız yüzlerinizi, onun tarafına çeviriniz) Ve ey rahmete ermiş kimseler Sizler de her nerede bulunursanız gerek yurdunuzda ve gerek sefer halinde yüzlerinizi namaz kılarken o mescidi haramın tarafına döndürünüz. Bu bir hikmet gereğidir.

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ

Bir delil aleyhinize insanlar için olmaması için

(Taki İnsanlar için aleyhinize bir delil bulunmasın) Şöyle ki: Tevrat'ta ahir zaman peygamberinin Kudüs tarafını bırakıp Kâbe tarafına namaz kılacağı yazılıdır. Eğer şimdi Müslümanlar Kâbe tarafına namaz kılmayacak olsalar, bir kısım inkarcılar bunu delil getirmeye kalkışsalar, eğer bu zat, ahir zaman peygamberi olsa idi Tevrat'ın bildirdiği şekilde Kâbe tarafına dönüp namaz kılarlardı, derdiler. Artık bu gibi bir delil getirmeye meydan kalmaması için hemen Kâbeye yönelerek namaza devam ediniz.

إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ

Onlardan zulmettiler o kimseler ki ancak

(Ancak onlardan zalim olanlar müstesna) Ancak o zalimlerden o hakkı inkâr eden topluluktan olanlar müstesna. Onlar da kendi kuruntularına göre aleyhinize delil getirmek isterler. Meselâ derler ki: Muhammed Aleyhisselâm'ın Kâbe tarafına yönelmesi, kavminin dinine meyilden ve beldesine muhabbetinden dolayıdır. Bu gibi sözlerin ise ne ehemmiyeti vardır. Bunlar aleyhte bir delil olacak şeyler değildir.

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي

Ve Benden korkun artık onlardan korkmayın

(Artık onlardan korkmayınız Ve benden korkunuz)Artık Ey Müslümanlar o zalimler cahiller topluluğundan korkmayınız onların öyle yerme ve ayıplamalarına bakmayınız. Onlar size bir zarar veremezler, benim emirlerime sarılınız. Ve benden korkunuz ki

وَلَا تَمْنَعَتْكُمْ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ

Üzerinize niğmetimi tamamlamam için ve

(üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım) yani benden korkarak emir ve yasaklarıma

muhalefet etmeyin size verdiğim nimetlere şükreleyin. Bu sayede nimetlere erersiniz, Çünkü şükür eldeki nimetin bağı gelecek olan nimetin ağıdır. Bu ayeti kerimede ki nimetin tamamından maksat, İslâmiyet üzere ölmektir. Veya cennete girmek ile Allah Teâlâ'yı görme şerefine ermektir. rabbim nasip buyursun.

وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulursunuz ta ki siz ve

(Umulur ki hidayete erersiniz) evet bu itaatınız sayesinde hidayete nail olmanızı hidayet üzere devamlı olmanızı ümit edebilesiniz.

&-Bu ayeti kerimede şuna da işaret vardır ki hiç bir kimse iyi bir akıbete nail olacağını kesin olarak bilemez, nice kimseler senelerce hidayet yolunda iken bilahare bundan çıkmış dalâlete düşmüşlerdir. Bundan dolayı hidayet üzere devamlı olmayı Cenâbı Haktan niyaz etmeli, bu muvaffakiyet ancak onun şefkat ve merhametinden beklemelidir.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

151.Nitekim sizin içinizde sizden bir peygamber gönderdik ki size bizim ayetlerimizi okuyor ve sizleri tezkiye ediyor ve sizlere kitap, hikmet öğretiyor. Ve sizlere bilmedikleriniz şeyleri öğretiyor.

Bu ayeti kerime, Cenâbı Hakkın Müslümanlar için nimetlerini tamamlayacağına dair olan vadini bizlere hatırlatıyor. Bu ümmet hakkında nice ilâhî lütufların tecelli etmiş olduğunu gösteriyor ve kısaca şöyle buyuruyor:

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ

Sizden bir peygamber içinizde gönderdik o şey gibi ki

(Nitekim sizin içinizde sizden bir peygamber gönderdik) Ey ümmeti Muhammed Nitekim sizin içinizde İbrahim Aleyhisselamın mübarek soyundan olmak üzere sizden insanlar cinsinden bir peygamber gönderdik ki o son peygamber Hz. Muhammed'dir. O öyle bir peygamberdir ki, ey insanlar

يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ

Sizi temizliyor ve Ayetlerimizi size okuyor

(size bizim ayetlerimizi okuyor ve sizleri tezkiye ediyor) Size bizim ayetlerimizi Kuran'ı Kerimi okuyor tilâvette bulunuyor sizleri küfür ve günahattan temizlemeye çalışıyor

وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Hikmeti ve kitabı size öğretiyor ve

(ve sizlere kitap, hikmet öğretiyor) Ve sizlere kitabı Kuranı Kerim'i hikmeti ahlâka, içtimai hayata, muamelâta ait hayatın tanzimini gerektiren hükümleri öğretiyor.

وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz olmadınız o şeyleri ki size öğretiyor ve

(Ve sizlere bilmedikleriniz şeyleri öğretiyor) tefekkür ile düşünme ile bilinemeyip ilâhî vahiy vasıtasıyla bilinen bir nice meseleleri öğretiyor. Ne büyük bir rehber, ne muazzam bir peygamber! Evet, Peygamber Efendimiz bütün insanlığı hak ve hakikatten haberdar etmek, insanlık âlemini maddi ve manevi hasletlerle süslemek ve onları uyarmak için Allah tarafından insanlığa en büyük bir nimettir. Ne mutlu bunu takdir ederek yüce peygamberin o mukaddes hayatını kurtuluş ve saadet rehberi edinenlere.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

152.Artık beni zikrediniz ki ben de sizi zikredeyim. Ve bana şükrediniz, bana nankörlükte bulunmayınız.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ

Sizi zikredeyim öyle ise beni zikredin

(Artık beni zikrediniz ki ben de sizi zikredeyim) Zikir: Lügatte anmak, yâd etmek, hatıra getirmek, beyan ve ifade etmek, hafızada olanları hatırlamak gibi manalara gelir, Istılahta Cenâbı Hakkın yüce ismini büyüklüğünü ve uluhiyetini anmaktır ki üç şekilde olur. **Ya lisânen olur:** Bu, Hak Teâlâ'nın mübarek isimlerinden birini veya bir kaçını lisan ile söylemektir. Allah, Allah denilmesi gibi. **Ya bedenlen olur:** Bu da namaz, oruç gibi ibadetleri ifa etmektir. **Veya kalben olur:** Bu da: Allah'ı Teâlâ'nın varlığını, kudret ve azametini düşünüp ruhi bir neşe'yi elde etmektir. İşte Bu ayeti kerime Cenâbı Hakkın o muazzam nimetlerine nail olan insanlara, düşünme ve teşekkür vazifelerini telkin buyuruyor. Evet, Hak Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Artık beni zikrediniz kalbinizi, ruhunuzu, lisanınızı benim zikrimle aydınlatınız ve süsleyiniz. Namaza, niyaza, tevhid ve tesbihe devam ediniz ki ben de sizi anayım. Sizin ibadetlerinizi kabul edeyim, sizi sıkıntı ve belâ anlarında himaye edip koruyayım.

Ya ilâhi! beni gafletten uyandır daim, Zikrû fikrinle benim kalbimi tenvir eyle.

Allah'ım Beni daima gafletten uyandır, Senin zikrin ve fikrinle benim kalbimi aydınlat.

وَاشْكُرُوا لِي

(Ve bana şükrediniz) Şükür; İyiliğe karşı minnettarlık göstermektir, İyiliğe karşı sözle veya fiille gösterilen kadirşinaslıktır. Cenâbı Hakka şükretmek ise üç şekilde olur. **Birincisi:** Lisânen şükürdür. Bu, Cenabı Hakkın nimetlerine karşı yüce Allah'a dil ile saygı göstermektir. **İkincisi:** Bedenen şükürdür. Bu da Hak Teâlâ'nın nimetlerini hatırlayarak Şükür secdesine kapanmak gibi bir şekilde olur. **Üçüncüsü de:** Kalben şükürdür ki bu da Allah'ın nimetlerini düşünerek kalben saygılı hislerle mütehassis olmaktır. İşte ey kullarım Nail olduğunuz nimetlerden dolayı bana şükrediniz. Bu nimetlere ibâdet ve itaatle karşılık veriniz.

وَلَا تَكْفُرُون

(ve Bana nankörlükte bulunmayınız) Şükrün zıddı, küfür ve nankörlüktür ki nimeti gizlemek ve inkâr eylemektir. İşte ey kullarım nimetlerimi inkâr, emrime isyan etmek suretiyle nankörlükte bulunmaktan sakınınız, sizin ebedi selâmet ve saadetiniz buna bağlıdır. Nitekim bir zat söyle demiştir: Nimete şükür etmek, nimeti artırır. Nimete karşı nankörlükte bulunmak da nimetin yok olmasına, elden çıkmasına sebep olur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

153.Ey mü'minler! Sabır ile namaz ile yardım isteyiniz. Şüphe yok ki Allah Teâlâ sabredenlerle beraberdir.

Bu âyeti kerime, Cenâbı Hakkın bir çok nimetlerine nail olan Müslümanların bir hikmet gereği olarak bazı hoş olmayan hallere maruz kalabileceklerini, bu takdirde sabır ile ve namaz ile yardım isteğinde bulunup mükâfata ereceklerini gösteriyor. Evet, Buyruluyor ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler o kimseler ki ey

(Ey iman edenler) Ey İman edenler günahlardan kaçınmak, bazı belalara, musibetlere tahammül edebilmek, cihada, ibâdet ve itaate devamda bulunabilmek gibi hususlarda

اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ

Namaz ile ve sabır ile yardım isteyin

(Sabır ile namaz ile yardım isteyiniz) Sabır: Acıya katlanmak, insan tabiatına uygun olmayan hallere karşı telâş göstermeyip sarsılmadan tahammül etmek demektir. Akıl ve şeriata aykırı şeylerden kaçınarak nefsi tutmak ta sabırdır. Sabreden zafer bulur. Nitekim şöyle denilmiştir: Evet, Sabır acıdır, müşküldür, fakat meyvesi pek tatlıdır. Bir

çok eziyetler sabır ve sebat, hakka dua ve niyaz sayesinde ortadan kalkar. İşte, namazda insanın ruhuna, azmine kuvvet veren en yüce dua ve niyazı kapsayan bir ibâdet olduğundan buna güzelce devam edilmesi de insanın maddî ve manevî kederlerini, üzüntülerini gidermeğe en mükemmel bir vesiledir. İşte sabır ile ve namaz ile Allah Teâlâ'dan yardım isteyiniz. Ümitsizlik ve kedere kapılmayınız.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerle beraberdir Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sabredenlerle beraberdir) Yani onların sabrını bilir, kendilerine imdat eder, mükâfatlar ihsan buyurur.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

154.Ve Allah yolunda öldürülenlere, ölüldür, demeyiniz. Yok, onlar hayattadırlar, fakat siz bilmezsiniz.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ

Ölüler Allah yolunda öldürülür o kimselere ki demeyin ve

(Ve Allah yolunda öldürülenlere, ölüldür, demeyiniz) Bu âyeti kerime de işaret ediyor ki, hak yolunda cihat da bulunup şehit olmak ta nefse ağır gelirse de bu gerçekte bir mutlu, ebedî hayata nail olmaktan başka değildir. Artık buna sabredilmez mi? Evet, Buyruluyor ki Ey Müslümanlar Allah yolunda Öldürülenlere de ölüldür demeyiniz. Onlar hak yolunda fâni hayatı terk edip ebedî bir hayata ermişlerdir. Onlar kendilerine tahsis edilen yüksek makamlarda rızıklandırılmaktadırlar. Nice ruhanî, manevî nimetlere nail bulunmaktadırlar. Artık onlara nasıl "ölüler" denilebilir?

بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

Farkına varamazsınız fakat hayattadırlar bilakis

(Yok, onlar hayattadırlar fakat siz bilmezsiniz) Onların hayat şekli akıl ile değil vahyi ilâhi ile malumdur. Onların hayatı dünyadaki hayatın kat kat üstündedir. Buna dair bir çok hadisi şerif de vardır.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

155.Vallahi biz sizleri elbette biraz korku ile açlık ile mallardan, canlardan, mahsulâtta biraz eksiklik ile imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ

Açlıktan ve korkudan Bir şey ile sizi mutlaka imtihan edeceğiz ve

(Vallahi biz sizleri elbette biraz korku ile açlık ile imtihan edeceğiz) Bu âyeti kerime hakikî mü'minlerin bir hikmete binaen bazı hoş görmeyecekleri hallere maruz kalacaklarını ve o zaman Cenabı Hakkın takdirine teslimiyet gösterip teselli olacaklarını mükâfat elde edeceklerini gösteriyor. Şöyle ki: Ey ümmeti Muhammed Bir olan Yüce Zatıma and olsun ki, biz sizleri elbette biraz korku ile düşman endişesi ile biraz açlık ile kıtlık ve pahalılık ile imtihan edeceğiz

وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ

Mahsullerden ve canlardan ve mallardan bir noksanlıkla ve

(mallardan, canlardan, mahsulâtta biraz eksiklik ile) bunların helâkiyle, ölmesi, öldürülmesi, ihtiyar ve hasta olması ile gelişip artmayıp zayi bulunması ile imtihan edeceğiz. Bu takdiri ilâhiye hanginizin razı, sabırlı olup olmadığını meydana çıkaracağız. Resulüm Sen de şu kendilerine gelen bu gibi musibetlere karşı

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Sabredenleri müjdele ve

(sabredenleri müjdele) Onlar bu yüzden ne büyük mükâfatlara nail olacaklardır.

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

156. Onlar ki, kendilerine bir musibet isabet ettiği zaman: "Biz Allah içiniz ve biz sonunda ona döneceğiz" derler.

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ

Bir musibet kendilerine isabet etti o vakit onlar ki

(Onlar ki, kendilerine bir musibet isabet ettiği zaman) Bu ayeti kerime de hakikaten sabırlı olanların kimlerden ibaret olduklarını bildiriyor. O sabredenler, o zatlardır ki, kendilerine hak tarafından bir musibet kötü, hoş görmeyecekleri bir hâdise isabet ettiği zaman büyük bir ümitsizlik ve kedere kapılmazlar.

قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Dönücüleriz ona şübhesiz biz ve Allaha aidiz şübhesiz biz dediler

(Biz Allah içiniz, biz sonunda ona döneceğiz, derler) istirca: Rucu etmek, geri dönmek ve musibet zamanında İstirca: Yalnız lisan ile değil kalp ile de olmalıdır. Bir mü'min bazı belâlara düşebilir. Fakat düşünür, bunda da elbet bir hikmet vardır der. Ben şu kadar ilâhî nimetlere mazhar bulunuyorum, elhamdülillah Müslüman'ım, Hz. Muhammedi'n ümmetindenim, şimdi böyle bir musibete tutulmam da elbette ilâhî bir hikmet gereğidir. Cenâbı Hakkın bana verdiği nimetler şimdi elimden aldığı nimetlerden kat kat fazladır. Veren de odur, alan da odur. Ben de nihayet onun manevi huzuruna gideceğim, ebedî hayata nâil olacağım. Artık bu geçici belânın ne ehemmiyeti vardır? diye güzel kanaatini gösterir. Böyle bir kanaat ise insana teselli verir. İnsanın güzel inancına delalet eder, bu yüzden sevap ve mükâfata nâil olur. Bunlardan dolayı sevaba nail oluruz diye teselli bulurlar.

Nitekim bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur: "Bir Müslüman'a bir dert, bir ağrı, bir düşünce, bir gam, bir hüzn, İsabet etmez ki, hatta bir uzvuna bir diken batmaz ki illâ onun sebebiyle Cenâbı Hak o Müslüman'ın hatalarını affeder ve örter." Bu arıza, o Müslüman için günahlarına kefaret olmuş olur. Ne büyük ilâhî merhamet!

Diğer bir hadisi şerifte de buyrulmuştur ki: Mü'mine her eziyet veren şey bir musibettir. İşte böyle bir musibete karşı (inna lillahi ve inna ileyhi raciun) diyen mü'minler ilâhî affa ve ilâhî lütuf'a nâil olacaklardır. İbrahim Hakkı merhumun şu kıtası ne kadar güzeldir. "Haktan olacak işler" "Boştur gamü teşvişler" "Hak bildiğini işler" "Mevlâ görelim neyler" "Neylerse güzel eyler"

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

157. İşte onlar için Rabbileri tarafından mağfiretler ve rahmet vardır. Hidayete erenler de onlardır.

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ

Bir rahmet ve Rablerinden mağfiretler onlara vardır işte onlar

(İşte onlar için Rableri tarafından mağfiretler ve rahmet vardır) Salavat: Salatin çoğuludur. Salât ta: Allah'tan rahmet, günahları affetmek ve örtmektir. Meleklerden istigfardır. Ve mü'minlerden de dua manasınadır. Namaz dediğimiz ibadetin de ismidir. İşte Bu âyeti kerime de sabredenlerin nail olacakları mükâfatı açıklıyor. Onlar o kendilerinin Allah'a döneceklerini söyleyen sabırlı zatlar için Rabbileri tarafından mağfiretler vardır ve rahmet vardır. Onlar için Lütuf ve ihsan takdir edilmiştir.

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

Hidayete erenler onlardır işte onlar ve

(Hidayete erenler de onlardır) evet hidayete erenler de doğru yolu takip etmiş olanlar da onlardır. Ne büyük başarı

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

158.Şüphe yok ki Sefa ile Merve Allah Teâlâ'nın şaairinden "dinî merasiminden" dir. Artık her kim haç veya umre niyetiyle Beytullahı ziyaret ederse tavafı bu ikisiyle beraber yapmasında kendisi için hiç bir günah yoktur. Ve her kim bir hayrı nafile olarak yaparsa şüphe yok ki Allah Teâlâ kabul edendir, bilendir.

Bu âyeti kerime; sözle ve fiil ile Allah'ı zikretmeyi içine alan büyük dinî bir vazifemizi bizlere beyan buyuruyor

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ

Allah'ın nişanlarındandır ve Merve safa şübhesiz

(Şüphe yok ki, Sefa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlarındandır) Ey Müslümanlar Şüphe yok ki Sefa ile Merve denilen iki mevki arasında sizin gidip gelmeniz. Say denilen dini merasimi ifa etmeniz Allah'u Teala'ya yapılan ibadetlerin, muhabbet-lerin, alâmetlerindendir.

فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ

Umre yapmışsa veya beyti hac etmişse artık kim

(Artık her kim hac ve umre yaparsa) Artık her kim Haç veya Umre niyetiyle Beytullahı ziyaret ederse

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا

O ikisini tavaf etmesinde üzerine artık bir günah yoktur

(artık o ikisini Tavaf etmesinde üzerinize bir günah yoktur) yani Kâbe'yi Muazzama'yı ziyaret eder de onu tavaf etmekle beraber Sefa ile Merve arasında da gider gelir ise bundan dolayı kendisi için hiç bir günah sakınca yoktur. Bu da bir kulluk vazifesidir, bir itaat alametidir.

Sefa ve Merve: Kâbe'yi Muazzama'nın hemen bir tarafında bulunan iki tepeden ibarettir. Bunlar bir cadde ile biri birine bağlıdır. Sefa tarafından başlanıp 4 defa Merve'ye, 3 defa da Merve tarafından Sefaya gidip gelmek biz Hanefilerce bir vaciptir. Bunlar Beytullahı tavaftan sonra yapılır. Bu, İmamı Ahmet'e göre sünnettir. İmamı Malik ile imamı Şafiye göre de farzdır. Haccın erkânından sayılmıştır. Vaktiyle Sefa ile Merve'de birer put vardı. Müşrikler bunları ziyaret ederlerdi. İslâmiyet hâkim olunca o iki put kırılmış, atılmış, o iki mübarek makam bunlardan temizlenmişti. Bununla beraber bazı Müslümanlar, bu putların böyle vaktiyle bulunmuş olduğundan dolayı bu iki makam arasında gidip gelmeden çekinmişlerdi. Bu âyeti kerime ise böyle bir çekinmeye lüzum olmadığını beyan buyurmuştur.

وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا

Bir hayır gönüllü yaparsa kim ve

(Ve her kim bir hayrı nafile olarak yaparsa) Ve her kim böyle bir hayrı tatavvuen kendisine vacip olmasa dahi sırf Allah rızası için yaparsa pek çok sevaba, mükâfata nail olur. Zira

فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir karşılığını verendir Allah şübhesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ kabul edendir, bilendir) şüphe yok ki Allah Teâlâ şakirdir kullarını güzel amellerinden dolayı sevaba nail buyurur. Alimdir her şeyi hakkıyla bilir. Herkese niyetine, İtilasına göre mükâfat ve ceza verir.

&-Resulü Ekrem Hazretleri Hudeybiye anlaşması gereğince hicretin 7. senesi Medine'yi Münevvereden Mekke'yi Mükerreme'ye gitmiş, iki bin kadar ashabı kiramı ile Beytullahı ziyaret etmiş ve Sefa ile Merve arasında ashabı kiramın kuvvet ve yiğitliğini göstermek için süratle gidip gelmişlerdi. Buna "Say denilir. Bu say, bu hareket tarzı Yüce Yaraticıya saygıyı, İhtiyaçları arz için Beytullahın mübarek kapısı önünde bir

şevk ve heyecan ile tekrar tekrar gidip gelerek ilâhî rahmeti beklemenin bir sembolü yerinde bulunmuştur.

Hac: Lügate tazim edilecek makamları ve diğer yerleri ziyaret kastinde bulunmak-tır. Şeri Şerifte Arafat denilen yerde belirli vakitte bir miktar durmaktan, sonra da gidip Kâbe'yi Muazzama'yı tavaf suretiyle ziyaret etmekten ibarettir ki, şartlarını taşıyanlar için bu ziyaret bir defaya mahsus olmak üzere farzdır. Sonra tekrar ziyaret etmek

tatavvu, nafile kabilinden olup sevaba vesile olan bir ibadettir. Haç eden zata "Hacı" denir.

Umre ise: lüğatte ziyaret manasınadır. Istilahta Kâbe'yi Muazzama'yı tavaftan ve Sefa ile Merve arasında gidip gelmekten ibarettir. Bunun belirli bir zamanı yoktur. Ve bunun için Arafatta bulunmak lâzım değildir. Bu bir sünneti müekkede'dir. Bunu yapan zata "mutemir" denilir.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

159.O kimseler ki bizim indirmiş olduğumuz açık delilleri ve hidayeti kitap da İnsanlara açıkça beyan etmiş olduğumuzdan sonra saklarlar, muhakkak onlara Allah Teâlâ lanet eder. Ve onlara lanet ediciler de lanette bulunurlar.

Bu âyeti kerime, Peygamberimizin mübarek vasıflarını, İslâmiyet'in doğruluğunu, kitaplarında görüp okumuş olan bir takım Yahudi âlimleri hakkında nazil olmuştur. Ensardan bazıları, Resulü Ekrem Efendimizin Tevrat'ta yazılı olan vasıflarını Yahudi bilginlerinden sormuşlar. Onlar ise bunu bile bile saklayıp beyan etmemişlerdi. İşte bu gibi hareketlerin çirkinliğini beyan için şöyle buyruluyor:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ

Hidayetten ve apaçık delillerden indirdik o şeyi ki gizlediler o kimseler ki şübhesiz

(O kimseler ki bizim indirmiş olduğumuzu açık delilleri ve hidayeti gizlerler)

مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ

Kitapta insanlara onu beyan ettik o şeyin ki ardından

(kitapda İnsanlara açıkça beyan etmiş olduğumuzdan sonra) yani O kimseler ki bizim indirmiş olduğumuz açık delilleri recm âyeti gibi, son peygamberin vasıfları gibi şeyleri ve hidayeti o peygambere imana, ona tabi olmanın gereğine dalalet eden mucizeleri kitap da Tevrat'ta ve diğer semavi kitaplarda insanlara açıkça beyan etmiş olduğumuzdan sonra bir kıskançlık, bir inâdi küfür eseri olarak saklarlar halka bildirmezler. İşte

أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

La'net edenler onlara la'net eder ve Allah onlara la'net eder işte onlar

(muhakkak onlara Allah Teâlâ lânet eder Ve onlara lanet ediciler de lânette bulunurlar) Bu lânet okuyanlar, bütün insan ve cinlerin mü'minleridir veyahut kendilerine mahsus birer lisan ile bütün mahlukattır.

&-Bu ilahi beyan: Naslara dayalı ve onlardan çıkarılmış olan dini ilimlerin saklanılmayıp lüzumuna göre açıklanmasını ve ilân edilmesini icap etmektedir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

160.Ancak tövbe edenler, ıslahta bulunanlar ve açıklayanlar müstesna. İşte ben onların tövbelerini kabul ederim. Ve tövbeyi çokça kabul eden, esirgeyen ancak benim.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا

Açıkladılar Ve Düzelttiler ve Tövbe ettiler o kimseler ki ancak

(Ancak tövbe edenler, ıslahta bulunanlar ve açıklayanlar müstesna) Bu âyeti kerime de, tövbe ve istiğfar edenlere rahmet ve mağfiret kapılarının açık bulunduğunu müjdelemektedir. Şöyle ki, küfür ve isyanlarından dolayı tövbe edenleri ve boz

duklarını tahrif ettiklerini kitaplarda gördükleri hakikatleri saklamaktan vaz geçip o hakikatleri açıklayanlar müstesna, işte onlar lanete hedef olmaktan kurtulurlar.

فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ

Onların tevbesini kabul ederim artık işte onlar

(Ben onların tövbelerini kabul ederim) kendilerini azaptan kurtarırım.

وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet edenim tevbeleri kabul edenim ben ve

(Ve tövbeleri çokça kabul eden, esirgeyen ancak benim) Bana yönelenlere merhamet ve lütfum boldur. Artık bütün insanlar durumlarını düzelterek bu ilâhî lütfü elde etmek için koşmalı değil midirler?

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

161.Muhakkak o kimseler ki kâfir oldular ve onlar kâfir oldukları halde öldüler. İşte Allah Teâlâ'nın laneti de, meleklerin ve bütün insanların lanetleri de onların üzerinedir.

Bu âyeti kerime kimlerin ebedî bir şekilde lanete, cehennem azabına maruz kalacaklarını şöylece gösteriyor.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler o kimseler ki şübhesiz

(Muhakkak o kimseler ki kâfir oldular) O kimseler ki kâfir oldular Allah Teâlâ'yı onun birliğini ve diğer İman edilecek şeyleri ve bilhassa son peygamberi inkâr ettiler, o büyük peygamberin vasıflarını sakladılar, itiraf etmediler

وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ

Kafirler olarak onlar öldüler ve

(ve onlar kâfir oldukları halde öldüler) onlar böyle kâfir oldukları halde öldüler. Daha hayatta iken tövbe edip af dilemediler.

أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Bütün ve insanların ve meleklerin Allahın laneti üzerlerinedir işte onlar

(Allah Teâlâ'nın laneti de, meleklerin ve bütün insanların lanetleri de onların üzerinedir) Yarabbi Bu kâfirleri lâik oldukları azaba kavuştur, Rahmetinden ebediyen mahrum bırak diye lanet okurlar. İnsanları müminleri o kâfirler için böyle lanet edecekleri gibi kâfirler de yarın âhirette birbirine lanette bulunacaklardır. Çünkü onlar dünyada birbirini aldatarak küfre sevk ettikleri için âhirette bu hareketlerinin kötülüğünü görünce birbirine lanet etmeğe başlayacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

162.Orada ebedî bir halde kalacaklardır. Onlardan azap hafifletilmez ve kendilerine asla bakılmaz. Bu âyeti kerime de, lanete hedef olacakların ne fena felâketlere uğrayacaklarını gösteriyor.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada ebedi kalıcıdır

(Orada ebedî bir halde kalacaklardır) O lanete uğrayanlar O cehennemde veya lanet içinde ebedî olarak kalacaklardır. Haklarında hiç bir şefaât ve saire kabul edilmeyecektir.

لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

Yüzlerine bakılırlar onlar değildir ve Azab onlardan hafifletilmez

(Onlardan azap hafifletilmeyecektir Ve kendilerine asla bakılmayacaktır) Onların yalvarıp yakarmalarına asla iltifat olunmayacaktır. Allah'ım, ne elem verici akıbet. Artık böyle bir lanete, felâkete uğramamak için bir kurtuluş çaresi aramalı değil midir?

وَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

163.Ve sizin ilahınız, bir tek ilahtır. O rahman ve rahim olan Allah'tan başka bir tanrı yoktur.

وَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek bir ilah'dır ilahınız ve

(Ve sizin ilahınız, bir tek ilahtır) Bu âyeti kerime, bütün insanları bir birlik dairesine davet ediyor. Onlara lanetten, azaptan kurtulmanın yolunu gösteriyor. Evet, buyrulmuş oluyor ki: Ey insanlar uyanınız. Öyle fani, yaratılmış şeylere tapmayınız. Onları mabut edinmeyiniz ve biliniz ki sizin ilahınız Yaratıcınız, mabudunuz bir tek ilahtır. Bir benzeri, ortağı olmayan Yüce Allah'tır, hepiniz onun kullarısınız.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

Çok merhametlidir Sonsuz rahmet sahibidir O ancak ilah yoktur

(O rahman ve rahim olan Allah'tan başka bir tanrı yoktur) Ondan başka hakikî bir ilâh yoktur. Bütün kainatın yaratıcısı, mabudu yalnız odur. O yüce yaratıcı o yüce yaratıcı rahmandır kullarını esirgeyen, koruyan, rahmetine erdiren odur. Ve O yüce yaratıcı rahimdir bütün mahlûkatına en ince merhametlerde bulunan onlardan tövbe edenlere kusurlarını af edip bağışlayan ancak odur. Artık yalnız ona yönelmeli, ondan aflar, keremler niyaz etmeli değil midir? Evet, Vaktiyle Kureyş müşrikleri, Peygamber Efendimize müracaat ederek: Ya Muhammed Aleyhisselâm Sen mabudunun vasfını bize anlat demişler. Bunun üzerine

وَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

(sizin ilahınız bir tek ilah dır) âyeti kerimesi nazil olmuştur. Bu müşriklerin 360 putları vardı. Böyle bir mabut nasıl olur? diye taaccüp etmişler, Hz. Peygamber'den bu Allah'ın birliği iddiasında sadık olduğuna dair kendisinden bir ayet, bir alâmet istemişlerdi. Bunun üzerine 163. âyeti kerime nazil olmuş

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

164.Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında, gece ile gündüzün birbirini takibinde. İnsanlara faydalı olan şeyler ile denizde akıp giden gemilerde ve Allah'ın semadan indirip onunla yer yüzüne ölümünden sonra hayat verdiği suda ve yeryüzünde her nevi hayat sahibi mahlukatı yaymasında, rüzgârların değiştirilmesinde ve gök ile yer arasında emre hazır olan bulutta düşünen bir kavim için elbette nice alâmetler vardır.

Bu âyeti kerime de, Cenâbı Hakkın varlığını, birliğini, kudret ve azametini gösteren yaratılış harikalarını insanlığın dikkat nazarına takdim ediyor. Evet, buyruluyor ki:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve yerin göklerin yaratılışında şübhesiz

(Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında) Ey insanlar! Bir kere gözünüzü açın da güzelce bir düşününüz. Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında büyük alâmetler, hakkın varlığına büyük delâletler vardır. O muazzam sema kubbeleri, nedir? Şu üzerinde yaşadığımız güzel, pek hoş yer küresi ne kadar lâtiftir?

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüzün ve gece ard arda gelmesinde ve

(Gece ile gündüzün birbirini takibinde) de ne kadar ayetler, alâmetler vardır. Bunlar ne kadar muntazam şekilde biri birini takip eder dururlar. Eğer böyle bir uyum ve intizam bulunmasa yer yüzünde yaşamak kabul olabilir miydi?

وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ

İnsanlara fayda verir o şeylerle ki denizde akıp gider onlar ki gemilerde ve

(İnsanlara faydalı olan şeyler ile denizde yürüyen gemilerde) de ilâhî şefkate ne büyük dalâletler vardır. Eğer Cenâbı Hak havayı, suları ve diğer kuvvetleri İnsanlara hizmetçi kılmasa idi, deniz vasıtaları ile bir çok iktisadî, içtimaî faydaları elde edebilirler miydi? Uçakların insanlara hizmeti de bu cümleden değil midir?

وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden sonra yeryüzünü onunla ve diriltti Bir su gökten Allah indirdi o şeyde ki ve

(Ve Allah'ın gökten su indirerek onunla yer yüzüne ölümünden sonra diriltmesinde) de onun kudretine ve Rab olduğuna ne kadar delilleri mevcuttur. Yer yüzü kış olunca nebatattan, güzel, zengin çiçeklerden mahrum kalır. Adeta ölmüş, lâtif bir havattan mahrum kalmış bulunur. Fakat sonra bahar olur, havadan lâtif, leziz yağmurlar yağmağa başlar, yer yüzüne yeniden bir güzellik, bir tazelik bahşeder. Yine Allah Teâlâ'nın yer yüzünde

وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ

Her hareketli canlıdan orada yaydı ve

(her türlü hareketli canlıyı yaymasında) yani hayat sahibi olan mahlûkatı yaymasında da nice ayetler vardır. Ne kadar muhtelif, hayat sahibi İnsanlar, aslanlar, atlar, mandalar, kuşlar ve saire vardır. Bütün bunların varlığı hikmet sahibi bir yaratıcının varlığına birer kesin delil değil midir? Aynı şekilde

وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ

rüzgârların yönlendirilmesinde ve

(rüzgârların vakit vakit değiştirilmesinde) de Yaratıcımızın varlığına büyük şahadetler vardır. Bu rüzgârlar Doğu, Batı, Güney, Kuzey kısımlarına ayrılmıştır. Bunlar nefislere rahat ve kuvvet verdikleri için "rih" namını almışlardır. Çoğulu "riyâh" dır.

وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Ve yer gök arasında boyun eğdirilmiş bulutlarda ve

(Ve yer ile gök arasında emre hazır olan bulutta) da hakkın varlığına, kudret ve hikmetine dalâlet eden nice alâmetler vardır. Bu bulutlar güzel, rengârenk bir şekilde görülür. Leziz, şeffaf suları taşırlar. Vakit vakit yükselir alçalır, yer yüzüne serinlik verir, faydalı yağmurlar yağdırırlar. Bütün bunlar Cenâbı Hakkın emrine tâbi, onun yarattığı birer eserdir. Artık bunlarda şüphe yok ki

لَايَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akıl erdirecekler bir toğluluk için ki elbette alametler vardır

(aklını güzel kullanan bir kavim için bir çok alâmetler vardır) Bütün bunlar öyle kendi kendine var olan, bir tesadüf eseri olarak bu kadar hikmetli ve faydalı bulunan şeyler değildir. Hiç bir akıl sahibi bu kanaatle olamaz. Artık bütün bu yaratılış harikaları bir hikmet sahibi Yaratıcının varlığına, azamet ve kudretine birer parlak delil değil de nedir?

&-Evet, Cenâbı Hakkın varlığına, birliğine delâlet ve şahadet eden 163. Ayeti kerimenin ardından da 164. Ayeti kerimede ki kainattaki yaratılmış kudret harikalarına onların nazarı dikkatleri çekilmiştir. Artık şüphe yok ki aklını, fikrini, muhakemesini kaybetmeyen bir insan bu yaratılış harikalarını güzelce seyir edince Cenâbı Hakkın varlığında, birliğinde asla şüphe edemez. Yazık ki akıllarını düşüncelerini suiistimal eden bir çok kimseler de bulunmaktadır. Cenâbı Hak uyanma nasip etsin!

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

165.Ve insanlardan öyleleri vardır ki Allah'tan başkalarını Allah'a denk tanrılar ederler. Onları Allah'ı sever gibi severler. Müminlerin ise Allah Teâlâ'ya muhabbetler! daha ziyadedir. Eğer zulüm edenler azabı görecekları zaman bütün kuvvetin Allah'a mahsus olduğunu ve hakikaten Allah'ın azabının şiddetli bulunduğunu görüp anlasalar ne kadar nadim ve pişman olacaklardır.

Bu âyeti kerime Cenâbı Hakka ortak koşan ve başka şeyleri ona denk tutanların aklî muhakemeden ne kadar mahrum olup bilahare ne kadar pişmanlık ve felâkete maruz olacaklarını göstermektedir.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا

Bir takım benzerler Allah dan başka edinir o kimse ki insanlardan vardır ve

(Ve insanlardan öyleleri vardır ki Allah'tan başkalarını Allah'a denk edinirler) evet insanlardan öyle müşrik kimseler vardır ki Allah'tan başkalarını bir takım putları, Nemrut ve Firavun gibi bir takım şahısları Allah'a emsal Yaratıcılıkta, mabut oluşta Cenâbı Hakka ortak, sayarlar. Onlara da tapınır dururlar.

يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ

Allahın sevgisi gibi onları severler

(Onları Allah'ı sever gibi severler) Kendilerine muhabbet ve hürmet gösterirler. Fakat

وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

Allaha sevgice daha şiddetlidir iman ettiler o kimseler ki ve

(müminlerin ise Allah Teâlâ'ya muhabbetleri daha ziyadedir) Çünkü mü'minlerin muhabbetleri bir yüce Yaratıcıya tam bir samimiyet ve kanaatle olur. Müminler hiç bir kimseyi hiç bir şeyi Cenâbı Hakkı sevdikleri kadar sevmezler. Başkalarını sevmeleri de yine Cenâbı Hakkın rızası ve müsaadesiyledir. Müşriklerin muhabbetleri ise putlara bölünmüştür. Samimiyetten uzaktır. Çabuk yok olur, vakit vakit taptıkları putları parçalayarak yerlerine başka putları getirip onlara muhabbet gösterirler. Hatta Nemrut, Firavun gibi bazı zalimleri sırf dünyevî bir menfaat düşüncesiyle mabut derecesine yükselterek kendilerine tapınırlar. Bütün bu tapınışlar, kendileri için büyük felâketlere sebep olacaktır. Bu müşrikler; nefislerine zulmetmiş, kendilerini ilâhî azaba maruz bırakmışlardır da haberleri yok.

وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

Tamamen Allaha aiddir kuvvet şübhesiz Azabı görecekları o zamanı ki zulmettiler o kimseler ki görebilse ve eğer

(Eğer zulüm edenler azabı görecekları zaman bütün kuvvetin Allah'a mahsus olduğunu görüp anlasalar) Eğer bu zulmedenler, ahiret azabını görecekları zaman bütün kuvvetin ve galibiyetin Hak Teâlâ'ya mahsus olduğunu anlasalar. Ve dahi

وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

Azabı pek şiddetlidir Allah şübhesiz ve

(Şübhesiz Allahın azabı çok şiddetlidir) bu azabın şiddetinde anlasalar ne kadar nadim ve pişman olacaklardır. Ne yazık ki son pişmanlık fayda vermez. Bir fâide bahşeder mi heyhat! Vaktinde yapılmayan nedamet

Vaktinde yapılmayan pişmanlık bir fayda sağlar mı? Çok uzak

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ

166.0 vakit o kendilerine uyulmuş kimseler o uyan şahıslardan uzaklaşacaklar ve azabı görmüş olacaklar. Ve aralarındaki bağlar kesilmiş bulunacaktır.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا

Uyan o kimselerden Kendilerine uyuldu o kimseler ki uzaklaşmıştır o zaman

(00 vakit o kendilerine uyulmuş kimseler o uyan şahıslardan Bu âyeti kerime, müşriklerin mabut edindikleri kimselerin ahirette alacakları vaziyeti beyan buyuruyor. O vakit kıyamet günü, cehennem ateşine maruz bulunacakları zaman o kendilerine uyulmuş mabut edilmiş kimseler korku ve heyecan içinde kalacak, mabut edinildikle-

rinden dolayı daha ziyade azaba tutulacaklarından korkarak o kendilerine uyan kendilerini mabut edinerek tapınan şahıslardan uzak olduklarını söyleyeceklerdir. Bizim bunlar ile bir alâkamız yoktur, biz bunlara böyle tapınmayı emretmedik diyeceklerdir.

وَرَأُوا الْعَذَابَ

Azabı gördüler ve

(ve azabı görmüş olacaklar) Ve bunların hepsi de azabı cehennem ateşini görmüş içine düşmüş olacaklar

وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابَ

Bağlar onlarla kopmuştur ve

(Ve aralarındaki bağlar kesilmiş bulunacaktır) ve aralarındaki münasebetler kesilmiş alâkalar, yakınlıklar, muhabbetler, kesilmiş parçalanmış, darmadağın olmuş bulunacaktır. Her biri kendi amelinin cezasına kavuşmuş, biri birine fayda verecek bir durumda bulunmayacaklardır. İşte Cenâbı Hakkı bırakıp, mahlukata tapanların ebedî cezası

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

167.Ve o uyanlar diyeceklerdir ki: Eğer bizim için bir kere dünyaya dönüş olsa biz de onlardan uzaklaşırız, onlar bizden uzaklaştıkları gibi. İşte Allah Teâlâ onlar amellerini üzerlerine pişmanlıklar halinde gösterecektir. Ve onlar ateşten çıkacak kimseler de değildir.

Bu âyeti kerime de Cenâbı Haktan başkasını mabut edinenlerin ahiretteki pişmanlıklarını ve dünyadaki amellerinin kendilerine fayda vermeyeceğini bildirmektedir.

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً

Bir daha bizim için olsa şübhesiz keşke Uydular o kimseler ki dedi ve

(Ve o uyanlar diyeceklerdir ki: Eğer bizim için bir kere dünyaya dönüş olsa) Ve o kıyamet günü o dünyada Cenâbı hakka ortak koşmuş olanlar, o putlara tapınanlar diyeceklerdir ki Keşke muhakkak bizim için dünyaya bir kere daha dönüş olsa

فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا مِنَّا

Bizden uzaklaştılar o şey gibi ki Onlardan uzaklaşsak

(Onlar bizden uzaklaştıkları gibi biz de onlardan uzaklaşırız) biz de o mabut edindiğimiz halde bizden kaçınan putlardan, şahıslardan uzaklaşırız Onlar ile alâkamız yoktur der, kendilerini reddeyleriz. Fakat artık bu uzaklaşmanın ne faydası vardır? Teklif âlemi olan dünyada bunu düşünüp bilmeli değil miydiler?

كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ

Üzerlerine pişmanlıklar amellerini Allah onlara gösterecektir böylece

(İşte Allah Teâlâ onlara amellerini üzerlerine pişmanlıklar halinde gösterecektir) İşte Allah Teâlâ ahiret âleminde o müşriklere dünyadaki o mahlukata tapmayı öyle kötü amellerini, üzerlerine yıkılmış hasretler nedametler, pişmanlıklar halinde gösterecektir.

وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

Ateşten çıkacak kimseler onlar değildir ve

(Ve onlar ateşten çıkacak kimseler de değildir) Ve onlar Cenâbı Hakka ortak koşup batıl şeylere muhabbet ve bağlılıkta bulunmuş oldukları için cehennem ateşinden çıkacak kimseler de değildirler. Bütün bunlar, Allah'tan başkasına tapmanın, meşru şekilde muhabbetten, ibâdet ve itaatten mahrum bulunmanın bir cezasıdır. Artık uyanmalı, yalnız Cenâbı Hakka tapmalı, onun rızasına muvafık bulunmalıdır.

"Ya ölür, ya ayrılır, ya terk eder""Herki haktan gayri yar oldu sana" yani cenabı Allahın dostluğu yararlığı dışındaki dostluklar yarı yolda bırakır terk eder insanı. Rabbim kendi rızası yolunda dostluklar eylesin.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

168.Ey insanlar! Yer yüzündeki şeylerden helâl, tertemiz olanlarını yiyiniz. Ve şeytanın adımlarına tâbi olmayınız. Şüphe yok ki o sizin için pek açık bir düşmandır.

Bu âyeti kerime, bütün insanlığa takip edecekleri selâmet yolunu gösteriyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا

Temiz olarak helal olarak yeryüzündedir o şeylerden ki yiyin İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Yer yüzündeki şeylerden helâl, tertemiz olanlarını yiyiniz) Evet, Müşrikler bir takım cahil kimseler hiç bir şer'i delile dayanmaksızın bir takım şeylerin helâl, bir takım şeylerin de haram olduğunu söylerler. Bunların bu sözlerine iltifat edilmesi asla caiz değildir. Dinimiz bize helâl olan şeyleri de, haram olan şeyleri de bildirmiştir. Bizim harekât rehberimiz, ancak İslâmî hükümlerdir, İşte buna işaret olarak buyruluyor ki: Ey insanlar Yer yüzündeki şeylerden helâl, tertemiz olanlarını yiyiniz yani helal olan O nimetlerden istifade edip bunları size veren Yaratıcınıza teşekkürde, kullukta bulununuz.

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın adımlarına uymayın ve

(Ve şeytanın adımlarına tâbi olmayınız) şeytanın sizi aldatmaya çalışan dinsiz, imansız, ahlâksız kimselerin adımlarına tâbi olmayınız. Onlara uyup arkalarından gitmeyiniz.

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Pek açık düşmandır size şübhesiz o

(Şüphe yok ki o sizin için pek açık bir düşmandır) Muhakkak ki o şeytan ve emsali sizin için apaçık bir düşmandır. Sizin hakkınızda asla hayır istemezler. Size doğru bir yolu göstermez. Artık akıllı olan bir insan, mukaddes dininin emirlerini, yasaklarını bırakır da böyle din düşmanlarının sözlerine tavsiyelerine iltifat eder mi?

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

169.O sizlere ancak çirkin, pek murdar şeyleri emreder. Ve Allah'a karşı bilmedikleriniz şeyleri söylemenizi emreder.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ

çirkin işi Ve kötülüğü size emreder ancak

(O sizlere ancak çirkin, pek kötü şeyleri emreder) Bu âyeti kerime de şeytanların, insanları ne kadar aldatmaya çalıştıklarını bildiriyor. Ey insanlar O lânetli şeytan sizlerle doğru, hayır isteyerek bir şey söylemez. Ancak çirkin, fuhşiyat tan ibaret şeyler ile emreder. Bunları yaldızlayarak sizlere kabul ettirmek ister.

وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz o şeyleri ki Allaha karşı söylemenizi ve

(Allah Teâlâ hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder) Helâl olan şeyleri haram, haram olan şeyleri helâl görmenizi, putlara, insanlara tapmanızı ister, dinen malûm, var olmayan şeyleri size kabul ettirmek arzu eyler. Artık ey insanlar Dostunuzu, düşmanınızı iyice bilip tanıyınız, sizin mukaddes dininize, mübarek vazifelerinize mâni olacak şeytan tabiatlı kimselerin, aldatmalarına asla kapılmayınız. Onların yanlış yollarına asla gitmeyin. Sizler için bundan başka selâmet ve saadet çaresi yoktur.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

170.Ve onlara Allah'ın indirdiğine uyun, denildiği zaman, dediler ki: Hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız. Ataları bir şeye akıl erdirememiş, doğru bir yola gitmemi; oldukları halde de mi? onlara uyacaklar.

Bu âyeti kerime, bir takım insanların hurafelere tâbi, akıllıca düşünmek duygusundan uzak olduklarını bildiriyor.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah indirdi o şeye ki tabi olun onlara denildi o vakit ki ve

(Ve onlara Allah'ın indirdiğine uyun, denildiği zaman) Ve onlara o Allah'tan başkasını Allah'a denk tutan müşriklere Allah'ın indirmiş olduğu Kuran'a uyun bildirdiği şekilde Cenâbı Hakkı birleyin ve takdiste bulunun denildiği vakit onlar

قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا

Atalarımızı üzerinde bulduk o şeye ki tabi oluruz bilakis dediler

(dediler ki: Hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız) onlar gibi putlara taparız. Behair, Sevaip denilen hayvanların haram olduğu kanaatini taşıyıp etlerinden yemeyiz. Ata ve ecdadımız böyle yaparlardı. Onlar bizden daha hayırlı, daha bilgili idiler. Çok uzak Bu bir kuru iddia. Küfür ve şirk içinde yaşamış olanlar, hiç insan için alınacak güzel örnek olabilir mi? Tarihi şeyler, makul, faydalı, meşru olursa o zaman onlara kıymet ve ehemmiyet verilir. Yoksa zararlı, makul olmayan şeyleri taklit nasıl muvafık olabilir? İşte rabbimizde buyuruyor ki

أَوْ لَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulmuyorlar ve Bir şeye akıl erdirmiyorlar ataları eğer olsada mı?

(Ataları bir şeye akıl erdirememiş, doğru bir yola gitmemi; oldukları halde de mi? onlara uyacaklar) Artık o müşrikler ataları bir şeye akıl erdirememiş dinî işleri anlayamamış doğru bir yola gitmemiş peygamberlerin göstermiş oldukları hidayet yolunu takip etmemiş oldukları haldede mi? Onlara tâbi olacaklar ve onları alınacak örnek sayacaklar. Bu ne kadar cahilce bir hareket!.

"Mizana vur görüştüğün ahababı el hazar" "Rehber tasavvur eylediğin rehzen olmasın" Yani: "Görüştüğün dostları teraziye vur," "Sakın, kılavuz sandığın, yol kesen olmasın"

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الذِّبْيِ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمُّ بُكْمٌ عُمْى فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

171.Ve kâfirlerin durumu, o hayvanların durumu gibidir ki, çağırmadan, bağırmadan başka bir şey işitmeksizin haykırır durur. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık onlar düşünemezler.

Bu âyeti kerime de bir kısım insanların hayvanî bir hayat yaşayıp hak ve hakikati anlamak kabiliyetinden mahrum olduklarını şöylece gösteriyor:

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الذِّبْيِ

O kimsenin ki misali gibidir inkar ettiler o kimselerin ki misali ve

(Ve kâfirlerin misali o kimsenin misali gibidir) evet imana hakka hakikate davet edenler ile O kâfir putlara ibadette devamlı olanların inkar edenlerin durumu misali sıfatları o hayyanın durumu misali gibidir ki

يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً

Bağırma ve bir çağırma ancak duymuyor o şeyi ki haykırır

(çağırmadan, bağırmadan başka bir şey işitmez) çağırmadan, bağırmadan başka bir şey işitmeksizin anlamaksızın yani çobanın bağırıp çağırmasını işiten lakin anla

mayan hayvanların durumu misali gibidir. İşte bu kâfirlerin o batıl putperestçe sözleri de böyle boş, manasız bir davadan, bir gürültüden başka değildir.

&-Bu âyeti kerime şöyle de yorumlanabilir. O müşriklerin bir takım anlayış ve idrakten mahrum olan putlara tapınıp durmalarının durumu, bir çobanın hayvanlara karşı bağırp çağırması gibidir ki, o hayvanlar bu kuru sestten, bu çağırmadan başka bir şey işitip anlamazlar. İşte o putlar da böyle bir şey anlayıp idrak etmekten büsbütün mahrumdurlar. Artık onlara yalvarmanın, onlara tapınmanın ne faydası olabilir. Onlar adına bazı şeylerin helâl, bazı şeylerin haram, yiyilmesi. yasak olduğuna nasıl hükmedilebilir? Velhâsıl bunların hepsi de

صُمُّ بُكْمٌ عُمْيٌ

Kördürler dilsizdirler sağırdırlar

(Sağırdırlar, dilsizdirler, ködürler) sağırdırlar hak sözü işitmezler, dilsizdirler hayırlı bir şey, hak dine muvafık bir söz söylemezler. Ködürler hidayet yolunu görüp takip etmezler. Artık bunların sözlerinin manen ne kıymeti vardır?

فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdiremezler artık onlar

(Artık onlar düşünemezler) evet o müşrikler manen sağır dilsiz kör oldukları için, anlayış kabiliyetinden yoksundurlar. onlar düşünüp tefekkür edecek durumda da değildirler. Artık onlar mümkün değil doğruyu hakkı düşünemezler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

172.Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin tertemiz olanlarından yiyiniz ve Allah'a şükür ediniz. Eğer siz ancak ona ibadette bulunuyorsanız.

Bu âyeti kerime, helâl olan şeylerden istifade ederek bunları ihsan buyuran çokça rızık veren kerem sahibi Yüce Allah'a şükretmemizi emretmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler o kimseler ki ey

(Ey iman edenler) Ey müminler Ey İslâmiyet'e nail olmuş Allah'ın birliğine inanan kullar

كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ

Allah'a şükredin ve Sizi rızıklandırdık o şeylerin ki temiz olanlarından yiyin

(Sizlere rızık olarak verdiğimiz şeylerin temiz olanlarından yiyiniz) her bakımdan helâl, tertemiz bulunanlarından yiyiniz. Ve bu nimetlerin kadrini biliniz. Bunlardan dolayı da ve Allah Teâlâ'ya şükrediniz Onun ne cömert bir nimet verici olduğunu düşününüz.

إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

İbadet ediyorsunuz sadece ona iseniz eğer

(Eğer siz hakikaten ona ibâdet ediyorsanız) Bunun tersine hareket, meselâ helâl ve haram nedir bilmemek, Cenâbı Hakkın nimetlerine Şükretmemek ise kulluğa aykırıdır. Maddî manevî sorumluluğu gerektirir. Artık uyanık bulunmalı.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

173.O sizlere ancak ölmüş olanları, akar kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına boğazlananı haram kılmıştır. Sonra kim çaresiz bir halde kalır da saldırgan ve mütecaviz olmamak üzere bunlardan istifade ederse kendisine bir günah tereddüp etmez. Şüphe yok ki Allah; gafurdur, rahimdir.

Bu âyeti kerime de haram olan şeyleri özet olarak beyan etmektedir. Şöyle buyruluyor ki:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ

Domuz etini ve Kanı Ve Ölüyü size haram kılmıştır ancak

(O sizlere ancak ölmüş olanları, akar kanı, domuz etini haram kılmıştır) O Yüce Yaratıcı, ey insanlar! Sizlere ancak ölmüş olanları yani: Boğazlanması lazım gelirken boğazlanmayıp kendi kendine ölen hayvan etlerini ve hayvanlardan akıp dışarıya dökülen kanları ve domuz etini o hayvanın boğazlanmış olsun ve olmasın bütün parçalarını haram kılmıştır. Ve daha

وَمَا أَهْلًا بِهِ لغيرِ اللَّهِ

Allah'tan başkası için kendisi kesildi o şeyi ki ve

(ve Allah'tan başkası adına boğazlanana) her hangi bir mahlûka saygı için onun adına kesilip Cenabı Hakkın rızası aranmadan, mukaddes adı anılmaksızın boğazlanan kurbanları haram kılmıştır. Bunlar yiyilemez, bunlardan istifade caiz olmaz, bunların insanlara maddî ve manevî yönden zararları vardır. Ancak bazı haller müstesna. Şöyle ki:

فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

Ona artık bir günah yoktur Haddi aşıcı ve tecavüz edici olmadan Mecbur kalmışsa fakat kim

(Sonra kim çaresiz bir halde kalır da saldırgan ve mütecaviz olmamak üzere bunlardan istifade ederse üzerine bir günah gelmiş olmaz) yani başkasının üzerine saldırıcı veya helâl olan miktarı tecavüz edici olmaksızın ve müteaddi yol kesicilik gibi bir surette tecavüzde bulunmaksızın veya hayatını kurtaracak miktardan fazlasını almaksızın o yasak olan domuz eti ve saireden bir miktar alırsa üzerine bir günah gelmiş olmaz mazur görülür.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir çok bağışlayandır Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır Pek merhametlidir) böyle çaresiz bir kulu nu mesul tutmaz. Pek merhametlidir rahmeti ilahiyesi sonsuzdur. Bunun içindir ki bu hususta kullarına ruhsat vermiştir.

Bu âyeti kerimeden anlaşılan bir kaç mesele.

1-Bir insan, son derece aç kalıp başka helâl bir şey bulamadığı takdirde domuz eti gibi haram olan bir şeyden yalnız hayatını kurtaracak bir miktar yemesi helâl olur ve lâzım gelir. Eğer bunu yemez de açlıktan ölürse bir nevi intihar etmiş olacağından Allah katında mesul bulunur. Bunun aksine böyle bir halde ihtiyacından fazla yediği takdirde de İmamı Azam'a göre yine mesul olur. İmamı Malik ile İmamı Şafiye göre bundan doyuncaya kadar da yiyebilir.

2-Boğazlanma meselesinden balıklar müstesnadır. Şöyle ki: Deniz içinde tutulan balıklar daha kesilmeden ölürler. Bunların etleri yiyilebilir. Ancak kendi kendine ölüp te su üstüne çıkmış bulunan balıklar yiyilemez. Bunlar leş hükmündedirler.

3-Aç kalan bir kimse, kendi canını kurtarmak için yol kesiciliğe çıkıp ona buna saldıramaz ve kendisi gibi muhtaç olan bir şahsın hayatını kurtaracak kadar elinde bulunan bir gıdasına tecavüz edemez. Ancak böyle bir tecavüz bulunmaksızın başkasına ait bir maldan bilahare imkân bulunduğu ödemek üzere hayatını kurtaracak kadar bir şey alabilir.

4-Eti yiyilecek bir hayvan, Allah rızası için Allah'ın adı anılarak kurban edilince eti helâl olur. İsterse sevabı bir zata bağışlanmak veya bir zatın gelmesinden dolayı Cenâbı Hakka şükretmek için olsun. Fakat Başkasının adına sırf ona saygı için kesilen bir hayvanın eti helâl olmaz. Müşriklerin putları adına kestikleri kurbanlar gibi.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ

فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

174.Muhakkak o kimseler ki. Allah'ın kitaptan indirmiş olduğunu gizlerler ve bunun karşılığında az bir bedel alırlar. İşte onlar karınlarında ateşten başka bir

şey yemezler. Ve Allah onlar ile kıyamet gününde konuşmaz ve onları temize çıkarmaz ve onlar için elim bir azap vardır.

Bu âyeti kerime hakkı gizleyenlerin korkunç akıbetine şöylece işaret ediyor:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ

Kitabdan Allah indirdi o şeyi ki gizliyorlar o kimseler ki şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki Allah'ın kitaptan indirmiş olduğunu gizlerler) Şüphesiz o kimseler o müşrikler, o inkarcılar ki Allah Teâlâ'nın peygamberlerine indirdiği kitaptan bazılarını veya bazı hükümleri gizlerler bu cümleden olarak son peygamber Hz. Muhammed'in Tevrat'ta ve diğer kitaplarda yazılı vasıflarını, soranlara söylemeyip saklarlar

وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az bir fiyata onu satıyorlar ve

(ve bunun karşılığında az bir bedel alırlar) ve bunun bu saklamanın karşılığında az bir bedel bir rüşvet, bir yenilecek şey alırlar bunlar kendi manevî hayatlarını mahvetmiş olurlar da haberleri bile olmaz. Evet

أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ

Ateş ancak karınlarında bir şey yemiyorlar işte onlar

(İşte onlar karınlarına ateşten başka bir şey yemiş olmazlar) Kendilerini ebedi olarak cehennem ateşine atmış olurlar.

وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ

Onları temizlemez ve Kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz ve

(Ve Allah onlar ile kıyamet gününde konuşmaz Ve onları temize de çıkarmaz) yani Allah'ı Teala rahmet ve mağfiret ile onlara muamele yapmaz. Onların hakkında yalnız ilâhî ceza ve azap tecelli eder, daima ilahi gazaba maruz bulunurlar. Ve onları temize de çıkarmaz Allah Teâlâ Küfür ve günah pisliliğinden onları asla temizlemez.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli bir azap onlar için vardır ve

(Ve onlar için pek elim verici bir azap vardır) Bundan artık kurtulamayacaklardır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

175.Onlar o kimselerdir ki, hidâyet karşılığında dalâleti, mağfiret karşılığında azabı satın almışlardır. Onları ateşe karşı bu kadar sabırlı kılan nedir?

Bu âyeti kerime de inkarcıların durumunun kötü olduğunu bildiriyor.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَى

Hidayete karşılık dalâleti satın aldılar o kimselerdir ki işte onlar

(Onlar o kimselerdir ki, hidâyet karşılığında dalâleti satın almışlardır) Onlar o hakkı gizleyen ve onu adi, fani, şeyler karşılığında satan beyinsiz kimseler yok mu? Onlar Öyle kimselerdir ki, hidâyet karşılığında dalâleti, satın almışlardır

وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ

Mağfiret karşılığında azabı ve

(ve mağfiret karşılığında azabı) satın almışlardır. böyle ebedî zararlarına, felâketlerine sebep olan bir değişiklikte bulunmuşlardır. Bu ne cahilce, zalimce bir hareket değil mi?

فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

Ateşe karşı onlar artık ne sabırlıdır

(Onlar ateşe karşı ne kadar sabırlı?) Heyhat Ateşi bir kere gördüler mi, artık sabretmeleri düşünülebilir mi? Ne taaccüp edilecek bir hal!

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

176.Bu azap onun içindir ki: Allah Teâlâ şüphesiz kitabını hak olarak indirmiştir. Artık bunu gizleyen ve tekzip edenler azaba lââyık olmazlar mı? Ve şüphe yok ki Allah'ın Kitabında ihtilâfa düşenler pek uzak bir ayrılık içindedirler.

Bu âyeti kerime de inkarcıların azaba lââyık olmalarının başlıca sebebinin şöylece gösteriyor:

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

Hak ile kitabı indirdi Allah çünkü şüphesiz budur

(Allah şüphesiz kitabını hak olarak indirmiştir) Şu inkarcıların ateşe atılmaları şunun içindir ki. Allah Teâlâ kitabını şüphesiz hak üzere indirmiştir. O inkarcılar ise bunu saklamış, inkâr etmişlerdir. Artık ebedî azaba lââyık olmuş değil midirler?

وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ

Kitab hakkında ihtilafa düştüler o kimseler ki şüphesiz ve

(Ve şüphe yok ki Allah'ın Kitabında ihtilâf edenler) bazılarını kabul, bazılarını inkâr eyleyenler, bazı hükümlerini kabul, bazılarını da ret eden ve gizleyenler

لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

Uzak bir ayrılık elbette içindedirler

(Elbette pek uzak bir ayrılık içindedirler) haktan pek uzak bir ihtilâf bir nifak ve ayrılık içindedirler. Bundan dolayı bunlar ateşte ebedi kalıcılardır. Bunlar için kurtuluş ümidi yoktur. Meğer ki daha dünyada iken fikirlerini değiştirip inançlarını düzelterek hakkın kitaplarını tasdik, kutsi hükümlerini kabul edip yüceltsinler.

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

177.İyilik takva yüzlerinizi Doğu ve Batı tarafına çevirmeniz değildir. Fakat İyilik, o kimsenin iyiliğidir ki: Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere iman etmiş olur. Ve malını seve seve akrabalara, yetimlere, yoksullara, yolculara, dilenenlere verir. Ve köleleri azat etmek hususunda sarf eder. Ve namazını kılar, zekâtını verir. Bir de anlaşma yaptıkları zaman ahitlerini yerine getirirler ve ihtiyaç, hastalık ve şiddetli savaş hallerinde de sabırlı bulunurlar. İşte sadık olanlar onlardır. Takva sahibi olanlar da onlardan ibarettir.

Bu ayeti kerime, itikada, ibadetlere, ahlâka dâir başlıca vazifelerimizi içine alan, bütün insanî değerleri açıkça ve işaret yoluyla kapsamaktadır. Kabe tarafına dönülmesine itiraz edenlere de en güzel cevabı vermektedir.

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

Batı ve doğu tarafına yüzlerinizi çevirmeniz iyilik değildir

(İyilik takva yüzlerinizi Doğu ve Batı tarafına çevirmeniz değildir) İyilik, hayır, ibâdet takva yüzlerinizi ibâdet esnasında Doğu ve ya Batı tarafına çevirmeniz değildir. Bütün yönler haddi zatında birdir, Cenâbı Hak ise yönlerden uzaktır.

وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ

Ve Peygamberlere Ve Kitaplara Ve Meleklerle ve Ahiret gününe Allaha iman etti o kimse ki iyilik fakat

(Fakat İyilik, o kimsenin iyiliğidir ki: Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere iman etmiş olur) Lâkin bir iyilik bir takva o mümin zatın iyilik ve tak

vasıdır ki: O kimse Allah'a, iman etti Allah'a onun birliğine, ortak ve benzerden uzak olduğuna, bütün kâinatın yegâne Yüce Yaraticısı olduğuna iman eder. ve Ahiret gününe de iman eder, onun ebedî bir âlem olduğuna, burada cennet ve cehennem bulunduğu iman eder. ve Meleklerle de inanır, onların erkeklikten, dişilikten uzak, daima ibâdet ve itaatle meşgul, günahlardan korunmuş bulunduklarını bilir, tasdik eder. ve Kitablara da iman eder, semavi kitapların Allah tarafından peygamberlere indirilmiş olduğuna iman eder. ve Peygamberlere de iman etmiş olur. Onların insanlığı hak dinden haberdar etmek üzere gönderilmiş birer mübarek, masum zatlar olduğunu bilir, tasdik eyler.

وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ

Ve miskinlere Ve yetimlere Akrabalık sahiblerine onu sevmesine rağmen malı ve verdi

(Ve malını sevmesine rağmen akrabalara yetimlere ve yoksullarada verir) Ve malını seve seve veya malına kalben muhabbeti olmakla beraber Allah rızası için fedakârlıkta bulunarak akrabalara akrabasından fakir olanlara Babaları ölmüş, bakıma muhtaç olan yetimlere şiddetli bir fakirliğe tutulup elinde hiç bir şeyi bulunmayan yoksullara da verir.

وَابْنِ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ

Ve kölelere ve dilenenlere ve yolda kalmışa

(yolculara, isteyenlere, köle ve esirlere) Yurdundan ayrılmış, yanında bir şeyi bulunmamış olanlara, Malı olmayıp kazanmadan aciz bulunan dilenenlere Ve hürriyetlerini kaybedip köle veya cariyeye bulunan esirleri azat etmek hususuna da malını sarf eder. Ve böyle sadakalarda bulunduğu gibi

وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ

Zekatı verdi ve namazı hakkıyla eda etti ve

(namazını kılar ve zekatını verir) beş vakit namazına devam eder, üzerine farz olan zekâtını verir, bir de bu gibi zatlar

وَالْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا

Söz verdiler o zaman ki sözlerini yerine getirenlerdir ve

(Bir de anlaşma yaptıkları zaman ahitlerini yerine getirirler) biriyle ahd ve anlaşmada, bir sözleşme ve mukavelede bulundukları zaman ahitlerini yerine getirirler. Sözlerinde dururlar.

وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ

Harbin şiddeti anında ve hastalıkda ve sıkıntıda sabredenlerdir ve

(ve ihtiyaç, hastalık ve şiddetli savaş hallerinde de sabırlı bulunurlar) Ve bu zatlar insanlık icabı ihtiyaç içinde kalsalar da hastalık gibi bir arızaya uğrasalar da ve yurtlarını, varlıklarını düşmanlarına karşı müdafaa için şiddetli savaş hallerinde de takdire razı olarak ruhî bir metanetle sabırlı bulunurlar. Ne büyük faziletler

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا

Doğru oldular o kimselerdir ki işte onlar

(İşte asıl doğru sözlü olan onlardır) Bu faziletlere sahip bulunan zatlardır.

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

Takva sahibleri onlardır işte onlar ve

(Ve Takva sahibi olanlar da onlardır) Asıl takva sahibi iyilik ve ihsan sahibi olanlar da onlardan ibarettir. Gerçekten de bu vasıflara sahip zatlar hakkıyla saygıya, örnek edinmeğe lâyıktırlar. Çünkü bu âyeti kerime ile beyan olunan ibadetleri ve itaatleri, insani vazifeleri hakkıyla ifaya muvaffak olan zatlar, en yüksek fazilet ve olgunluklar ile vasıflanmış olurlar. Nitekim Peygamber Sallallahü Aleyhi ve sellem Efendimiz: buyurmuştur ki. **Her kim bu âyeti kerime ile amel ederse imanını olgunluk derecesine erdirmiş olur.** Ne büyük bahtiyarlık!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ
وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ
بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

178.Ey mü'minler! Öldürülenler hakkında sizin üzerinize kısas farz olmuştur. Hür ile hür, köle ile köle, kadın ile kadın kısas edilir. Fakat hangi bir katil için kardeşi tarafından bir sev affedilirse maruf olan emre ittiba etmeli ve ona da diyeti güzellikle edada bulunmalıdır. Bu Rabbiniz tarafından bir hafifletme ve bir rahmettir. Artık bundan sonra tecavüzde bulunursa onun için elem verici bir azap vardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler o kimseler ki ey

(Ey iman edenler) Bu âyeti kerime İslâm hukukunun ceza hususunda ne kadar mutedil, adaletli, eşitliği gözetir olduğunu göstermektedir. Hristiyanlarca katillerin affedilmeleri bir vecibe gibidir. Yahudilerce katillerin affı caiz olmayıp mutlaka katledilmeleri lâzımdır. Vaktiyle bir kısım müşrik kabileler de çok kere bir şahıs karşılığında birçok şahısları öldürürlerdi. Özellikle eşraftan saydıkları bir maktul karşılığında katilin mensup olduğu bir kabilenin hayatına kasteder, hepsini öldürmek isterlerdi. Bütün bunlar ifrat ve tefrittir, adalete, eşitliğe aykırıdır. Bundan dolayı İslâm şeriatı bu hususta hikmet ve menfaate riâyet etmiş büyük bir adalet göstermiş, cemiyet hayatına pek güzel bir intizam ve denge getirmiştir. Evet, buyruluyor ki, Ey İman edenler ey İslâmiyet'i kabul edip hükümlerine itaat edenler

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى

Öldürülenler hakkında kısas üzerinize yazıldı

(Öldürülenler hakkında üzerinize kısas yazılmıştır) yani başkalarını haksız yere kasten öldürdüğünüz takdirde sizin de öldürülmeniz farz kılınmıştır. Buna ilâhî hüküm lâayık olmuştur.

الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى

Kadına kadın ve köleye köle hüre hür

(Hür kimse karşılığında, hür, köle karşılığında köle ve kadın karşılığında da kadın) onu katleden kısas yoluyla öldürülür.

فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ

bir şey kardeşi tarafından lehine affedildiyse fakat kim

(Fakat kim kardeşi tarafından lehine affedildi ise) İnsanlık, dindaşlık veya vatan-daşlık gibi bir suretle aralarında bir kardeşlik bulunan ve kısas yaptırmaya salâhiyetli bulunan kimse tarafından meselâ kısas yaparak öldürülmesi veya diyet alınması affedilirse bu hususta

فَاتَّبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ

Örfe (güzel olana) artık uymaktır

(Artık örfe güzel olana uymaktır) artık maruf ahlaken güzel görülmüş olan emre ittiba etmeli dir. Yani katili affedebilir veya örfe uygun aşırıya kaçmadan diyet isteyebilir. Artık affettiğinden dolayı başa kakmamalı, aldığı diyetten başka katilden başka tazminat vesaire istememelidir.

وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ

Güzelikle ona ödemektir ve

(Ve ona düşende güzellikle ödemektir) yani katile düşende o affeden kısas yaptırmak hakkına sahip olana da katil tarafından verilecek diyet vesaire güzellikle eda etmektir. Bu hususta müşkülât gösterilmemelidir. İyiliğe karşı iyilikte bulunmalıdır. Bu af ile muamelenin, diyet vesaire ile kısıstan kurtulmanın şer'an caiz kılınması

ذَٰلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ

Bir rahmettir ve rabbiniz tarafından bir kolaylıktır bu

(işte bu Rabbiniz tarafından bir kolaylıktır, bir rahmettir) Bunu takdir ediniz, böyle insani, af edici, ahlâkî bir harekette sebat eyleyiniz.

فَمَنۢ بَعَثَ ذَٰلِكَ

Bundan sonra haddi aştıysa fakat kim

(Artık bundan sonra her kim tecavüzde bulunursa) böyle af ettikten ve diyet aldıktan sonra her kim tecavüzde bulunursa tekrar kısas talep eder veya katili öldürürse

فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Acıklı bir azab artık ona vardır

(onun için bir elem verici azab vardır) Dünyada azap görür, cezaya uğrar, ahirette de cehennem azabına lâıyk bulunur. Artık bu gibi gayri ahlâkî hareketlerden sakınmalıdır.

&-Kısas; esasen eşitlik manasınadır. Bir şeyin benzerini meydana getirmek demektir. Şer'an kısas şartları mevcut olunca katili maktul karşılığında öldürmektir ki buna: "Kısas finnefs" denir. Veyahut yaralanan veya kesilen bir aza karşılığında bunu yapanın da o azasını yaralamak veya kesmektir ki buna da: "Fi Kısas Fil uzuv" denir.

&-Kısas icrası için birtakım şartlar vardır. Bu cümleden olarak:

1-Katil; akıllı, bulûğ çağına ermiş, yaptığı cinayeti kasten isteyerek yapmış olmalıdır. Maktul da öldürülmesini gerektirecek suçtan uzak olmalıdır. Düşmanlardan olmak gibi öldürülmeyi hak etmiş bulunmamalıdır.

2-Katil; kısıstan önce cinnet getirmemiş veya ölmemiş veya çocuk ve torunlarından biri maktule varis bulunmamış olmalıdır.

3-Kendileri lehine kısas yapılanlardan hiç biri katili affetmiş veya katil ile bir bedel üzere sulh olmuş olmamalıdır. Aksi takdirde kısas düşer, diğerlerine diyet verilmesi gerekir.

4-Katil; Maktulün usulünden olmamalıdır. Meselâ babası veya dedesi bulunmamalıdır.

5-Katil; Müslüman veya zimmi olduğu halde maktul düşman veya İslâm dininden dönmüş bulunmamalıdır. Veya katil hür olduğu halde maktul onun kölesi bulunmuş olmamalıdır. Bu durumda hapis ve dövme gibi taziren ceza lâzım gelir.

6-Katiller birden çok oldukları takdirde her biri kısasa elverişli bulunmalıdır. Meselâ onların içinde bir mecnun veya bir çocuk bulunmuş olursa üzerlerine eşit olarak diyet lâzım gelir. Kısas icra edilemez.

7-Maktulün varisleri kısas talebinde bulunmalıdırlar. Çünkü bu hak, varislerine aittir.

8-Maktulün varisi malûm olmalıdır. Meçhul olursa kısas icra edilemez. Çünkü öyle meçhul bir şahsın kısas talep edecek bir varisi bulunmamış olur.

&-Kısasın uygulanış sekli: Bu, yalnız kılıç gibi keskin bir kesici âleti ile bir silâh ile katilin boynunu kesmek suretiyle yerine getirilir. İsterse katil maktulü suya veya ateşe atmak suretiyle veya gözlerini çıkarmak veya parça parça etmek gibi bir suretle öldürmüş olsun.

Diyet: Öldürmek veya aza kesmek gibi bir cinayet sebebiyle o cinayeti yapandan veya onunla beraber âkilesi denilen aşiretinden vesaireden alınıp hakkında cinayet yapılan şahsa veya onun vârislerine verilen maldır ki, bu bir nevi tazminat demektir.

&-Hür bir erkeğin diyeti bin dinar veya on bin şer'i dirhem gümüş veya yüz deve veya iki yüz sığır veya iki bin koyun veya her biri iki parçadan ibaret olmak üzere iki yüz kat elbisedir. Hür bir kadının diyeti ise bunların yarısıdır.

&-Erkekler ile kadınlar arasında nüfus, İnsanlık, hayat itibariyle bir eşitlik olduğundan hür bir kadın karşılığında hür bir erkekte kısas en katledilebilir. Fakat mal, kazanç itibariyle aralarında eşitlik olamaz. Erkekler daha ziyade üreticidirler. Bu sebeple kadınların diyeti erkeklerin diyetinden noksandır.

&-Kölelerin, cariyelerin diyetleri de kendi kıymetleri miktarında bulunmaktadırlar. Şu kadar var ki: Kölelerinden birini kıymeti bir hür olanın diyeti miktarına eşit veya ondan ziyade olursa hür olanın diyetinden on dirhem miktarı noksan verilir. Aynı şekilde bir cariyenin kıymeti de bir hür kadının kıymetine eşit veya ondan ziyade bulunursa hür kadının diyetinden on dirhem miktarı eksik verilir. Bu, hürriyetin şerefine bir alâmettir.

&-Yaralanan ve kesilen organların diyetine gelince insanlarda eller, ayaklar, gözler, kulaklar gibi çift olan organların diyeti, bir nefsin tam diyetine eşittir. Bunlardan her birinin diyeti de bir nefse mahsus diyetin yarısı kadardır. Meselâ bir kadının gözü cebren çıkarılacak olsa o kadına mahsus diyetin yarısı bu cinayeti yapan şahıs üzerine lâzım gelir.

&-Kirpiklerin, göz kapakları gibi sayıları dört olan azalardan her birinin diyeti de bir tam diyetin dörtte biri nispetindedir. Dişlerden her birinin diyeti de sahibinin tam diyetinin yirmide birine eşittir. Ellerdeki, ayaklardaki parmaklardan her birinin diyeti de bir tam diyetin onda biri miktarıdır. Lisanın ve aklın diyetleri ise birer tam diyetdir. Bundan dolayı bir kimse bir hata neticesi olarak bir kimsenin dilini kesse üzerine tam bir diyet lâzım gelir. Bu meseleler hakkında (Hukuku İslâmî'ye ve Istilâhatı Fıkhî ye) unvanlı eserlerde geniş bilgi vardır.

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

179.Ve ey akıl sahipleri! Sizin için kısısta büyük bir hayat vardır. Umulur ki siz öldürmekten sakınırsınız.

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

Akıllı sahipleri ey Hayat kısısta sizin için vardır ve

(Ey akıl sahipleri !Sizin için kısısta büyük bir hayat vardır) Bu ayeti kerime kısasın pek büyük bir fayda ve hikmet icabı olduğuna işaret ediyor. Çünkü haksız yere olan öldürmeler en büyük cinayetlerdir. Bunların kötülüğünden Allah'a sığınmak lâzımdır. Günahsız bir şahsın hayatına kastetmek, içtimai bir heyetin hayatına saldırarak kadar yerilmiştir. Bundan dolayı böyle bir cinayetin en muvafık cezası kısastır. Bu sayede adalet te-min edilmiş, cemiyet hayatının nizam ve intizamı korunmuş olur. Bu bir şahsî cezadır. Bunun yapılması ile büyük gailelerin, çarpışmaların önüne geçilmiş olur. Cahiliye devrinde olduğu gibi bir şahıs karşılığında birçok kimselerin hayatlarına kastedilmiş olmaz. Bununla kâfi derecede gönül rahatlığı hâsıl olur. Heyecanlar giderilmiş bulunur. Bu bir ilâhî ceza olduğundan ruhlar üzerinde güzel bir tesir bırakır. Bir çok kimselerin katil cinayetine cüret etmelerine mâni olmuş bulunur. Bunun neticesinde de umumî hayat kurtulur Yurtların asayîşi, yaşayışı güvenli bir hale gelir. İşte bunun için buyruluyor ki: Sizler için kısısta bu cezanın tatbik edilmesinde büyük bir hayat vardır. Medenî, içtimai hayatın bir intizam ve sükûn dairesinde cereyanı bu cezanın tatbiki sayesinde kabildir. Artık Ey akıl sahipleri düşününüz.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(Umulur ki siz sakınırsınız) kısasın bu mahiyetini düşünür, öyle bir cezaya uğramaktan korkar da katle cüretten sakınırsınız. Ne büyük bir irşadı ilâhî Ne müessir bir cezai süphani

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

180.Birinize ölüm yaklaştığı zaman eğer fazla bir mal terk edecekse anasına, babasına ve en yakın akrabalarına uygun bir şekilde vasiyette bulunması farz kılınmıştır. Bu takva sahipleri üzerine tereddüp eden bir borçtur.

Bu ayeti kerime, Müslümanlara ebedî hayatlarına yardım edecek olan bir hayrı, bir vasiyet vazifesini telkin buyuruyor.

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا

Bir hayır bırakırsa eğer Ölüm birinize hazır oldu o zaman ki üzerinize yazıldı

(üzerinize yazıldı ki sizden Birinize ölüm yaklaştığı zaman eğer fazla bir mal terk edecekse) ey Müslümanlar sizden birinize ölüm yaklaştığı ihtiyarlık gibi, hastalık gibi ölüm sebepleri, arızaları yüz gösterdiği zaman eğer geride bir hayır fazla sayılacak bir miktarda mal bırakacaksa

الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ

Meşru bir sürette akrabalara ve ana babaya vasiyet etmek

(anasına, babasına ve yakın akrabalarına uygun bir şekilde vasiyet etsin) adaletli bir biçimde zenginini fakirine tercih etmeksizin ve üçte bir miktarı hariç vasiyette bulunması farz kılınmıştır.

&-Bu ilâhî emir bir zamana kadar mü'minler için geçerli olmuştur. Bilahare diğer bir âyeti kerime ile kimlere vasiyetin geçerli olacağı beyan buyrulmuş, ana baba gibi vârislere vasiyetin cevazı kayıtlandırılmıştır. Şöyle ki, varisler terekeden zaten birer hisse alacaklardır. Bu sebeple onlara yapılacak vasiyetlerin geçerli olabilmesi için diğer vârislerin rızaları şarttır. Onlar razı olmadıkça bu vasiyet geçerli olmaz. Fakat başka varis bulunmadığı yahut bulunup ta bu vasiyete izin verdikleri takdirde yine geçerli olur. Bundan dolayı bu âyeti kerime miraslara ait ayetler ile kısmen nesh edilmiş ve kayıtlandırılmıştır.

حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerine bir borç olarak

(Bu takva sahipleri üzerine bir borçtur) Bu vasiyetin uygulama ve icrası muttakiler üzerine farz kılınan bir borçtur. Artık buna riayet etmelidir.

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

181.Artık her kim bunu işitip bildikten sonra değiştirirse şüphe yok ki bunun günahı o değiştirenin üzerinedir. Allah Teâlâ muhakkak işitendir, bilendir.

Bu âyeti kerime de, vasiyetlere güzelce uyulmasını emretmektedir.

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ

Onu işitti o şeyden ki sonra onu değiştirdiyse artık kim

(Artık her kim bunu işittikten sonra değiştirirse) Her kim vasilerden veya şahitlerden hangi bir şahıs bu vasiyeti işittikten buna muttali olduktan sonra değiştirirse aksine iddiaya kalkışırsa

فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ

Onu değiştirirler o kimselerin ki üzerinedir günahı artık ancak

(şüphe yok ki bunun günahı o değiştirenin üzerinedir) bu değiştirilen vasiyetin günahı o değiştirenlerin üzerinedir. Ölü bundan beridir. Ona bu yüzden bir günah gelmez.

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Bilendir işitendir Allah şübhesiz

(Allah Teâlâ muhakkak işitendir bilendir) vasiyet edenin nasıl ve ne vasiyet ettiğini hakkıyla işitmiştir. Ve Allah'u Teala bilendir her şeyi hakkıyla bilir, vasiyeti değiştirme ve bozmaya cüret edenlerin bu hallerini de tamamen bilir. Ona göre cezasını verir.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ

182.İmdi her kim vasiyette bulunan kimsenin bir hatasından veya bir günaha girmiş olmasından korkar da aralarını ıslah ederse onun üzerine bir günah yoktur. Şübhesiz Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

Bu âyeti kerime de Müslümanlara, hayır dilemelerini, içtimaî hayatlarında görülecek noksanları ıslaha çalışmalarını emir ve tavsiye buyuruyor.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا

Günaha girmesinden veya hata etmesinden vasiyet edenden korkarsa her kim

(İmdi her kim vasiyette bulunan kimsenin bir hatasından veya bir günaha girmiş olmasından korkarsa) Velilerden, vasilerden her kim vasiyette bulunmuş olan

şahsın bir hatasından veya kasten bir günaha girmiş olmasından meselâ varislerden mal kaçırmak gibi bir maksada binaen vasiyette bulunmuş olduğundan korkar da vasiyet yapan ile kendilerine vasiyet yapılanların ve sair alâkadarların

فَاصْلَحْ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

Ona artık bir günah yoktur aralarını ıslah ederse

(aralarını ıslah ederse onun üzerine bir günah yoktur) bundan dolayı o ıslah edenin üzerine bir günah yoktur. Çünkü o bozmaya değil, ıslaha çalışmıştır.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhamet edendir bağışlayandır Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır merhamet edendir) Kusurunu bilip ıslahı tarafına gidenin günahını affeder ve gizler. Ve Allah Teâlâ pek esirgeyendir. O gibi ıslah eden kulları hakkında rahmet ve yardımı pek çoktur. Bu, âlemi ıslaha çalışanlar için ilâhî bir vaadi ve ilâhî bir lütfa nâiliyeti müjdelemektedir.

&-Vasiyet: Lügatte emir, bir işi birine ısmarlamak demektir, Istılahta bir malı veya bir menfaati, ölümden sonra kaydıyla bir şahsa veya bir hayır yönüne meccanen bağışlamaktır. Böylece bağışlanan mala "Müşabih" denir. Kendisine böylece bağışlanan şahsa veya hayır yönüne de "Musaleh" denilir. Bunu böylece teberrüen bağışlayan kimseye de "Musi" adı verilir. Bir kimsenin mallarında, çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere görevlendirilen kimseye de "vasi", "musaileyh" denilir. Bunun taşıdığı sığfata da "vesayet" denilmektedir.

&-Şartları İçerisinde olan bir vasiyet pek faydalıdır. Çok kere insanın öldükten sonra da amel defterinin kapanmamasına ona sevap yazılmasına bir vesiledir, İnsanlık adına yapılan güzel, hayırlı, şefkatlice bir muameledir. Bu bir sadaka'yı cariyedir. Özellikle dinî vazifelerinden bazılarını her nasılsa vaktiyle yapamamış olan bir Müslüman'ın yapamadıklarını telâfi için kefaretilerinden yapacağı bir vasiyet, bir vecibedir ki kendisinin kurtuluş sebebi olabilir. Bu yüzden bir nice fakirlerin, zayıfların imdadına koşulmuş, duaları alınmış olur. Bundan dolayı vasiyetlerin meşru olmasının hikmeti açıkça görülmektedir.

&-Şu kadar var ki bir kimsenin vasiyette bulunması için fazlaca malı bulunmalıdır. Kendisine vâris olanları verasetten mahrum bırakmamalıdır. Rivayet olunuyor ki; Hz. Ali'nin bir azatlısı vasiyette bulunmak istemiş; Hz. Ali ona sormuş: Ne kadar malın var? O da demiş ki: Yedi yüz dirhem malım var. Bunun üzerine Hz. Ali ona mâni olarak demiş ki: Cenâbı Hak (intereke hayren) buyuruyor. Bu çok bir mal demektir. Senin bu malın ise çok değildir. Bir kimsenin terekasının muhtaç olan yakınlarına kalması bunu başkalarına bağışlamasından daha ziyade sevaba vesiledir. Fakat akrabasını mahrum bırakmadığı halde oldukça fazla olan malının üçte birini vasiyet ederse bu muteberdir. Ve yerine sarf edilince büyük sevaba vesile olur. Bu varisler de uymaya mecburdur. Ana, baba veya diğer varislere yapılan vasiyetlere ve üçte bir miktarından fazla olan vasiyete diğer varisler razı olurlarsa bu da geçerli olur.

&-Vasiyetler bir yönden de beş kısma ayrılır.

1.Vacip olan vasiyetlerdir: Emanetleri, borçları sahiplerine vermeğe dâir ve vaktiyle yapılmayan haç, zekât ve kefaretlere ait vasiyetler bu kabildendir.

2.Müstehap vasiyetlerdir: Borcu ve varisi olmayan bir Müslüman'ın bütün mallarını vasiyet etmesi gibi.

3.Mendup olan vasiyetlerdir: Zengin bulunan ilim sahibi ve iyi durumda olan kimse- lere yardım için yapılan vasiyetler gibi.

4.mubah olan vasiyetlerdir: Gariplerden veya yabancılardan zengin kimselere vasiyet gibi

5.mekruh olan vasiyetlerdir: fasık, günahkâr kimselere yapılan vasiyet gibi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

183.Ey iman edenler! Oruç sizden evvelkilerin üzerine farz olduğu gibi sizin üzerinize de farz olmuştur. Taki sakınabilesiniz.

Bu âyeti kerime, orucun pek kadim, mübarek bir fariza olduğunu bildiriyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ

Oruç tutmak üzerinize yazıldı İman ettiler o kimseler ki ey

(Ey iman edenler) Ey Müslümanlar ey iman edenler

(Oruç sizin üzerinize farz olmuştur) Savm, Siyam Oruç; lügatta nefsin meylettği şeylerden imsak etmek, yani o şeyi yapmaktan kendini tutmaktır. Şer'an ise mükellef bir insanın bütün bir gün, yani: Sabahın başlangıcından güneşin batması zamanına kadar nefsini yemekten, içmekten ve cinsel ilişkiden oruç niyetiyle engellemesidir. İşte ey iman edenler Oruç sizin üzerinize farz olmuştur

كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden öncedir o kimselere ki yazıldı o şey gibi ki

(sizden evvelkilerin üzerine farz olduğu gibi) Oruç Hz. Adem'den itibaren bütün ümmetlere tevcih edilmiş bir mübarek ibadettir. Fakat bilahare Yahudiler ve Hıristiyanlar, mükellef bulunmuş oldukları oruçların günlerini, sayılarını değiştirmiş, şartlarını değiştirmiş, perhiz ve diğer adlar altında uydurma törenler vücuda getirmişlerdir. İşte ey ümmeti Muhammed oruç sizden evvelki ümmetlere Hz. Adem'den itibaren bütün peygamberlerin ve onlara tâbi olan zatların üzerlerine farz olduğu gibi, sizin üzerinize de farz olmuştur. Evet, Bu öyle mukaddes bir ibadettir ki, bununla bütün ümmetler mükellef bulunmuşlardır. Bununla beraber bu hususta bir külfet hissedilirse bu külfete bütün takva sahibi ümmetler Allah rızasını kazanmak için seve seve katlanmışlardır. Sizler de bu pek feyizli ibadeti bir şevk ve muhabbetle ifa ediniz.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(Taki siz sakınasınız) taki Allah'ın emrine muhalefetten sakınabilesiniz nefsinizi koruyabilip takva sahipleri zümresinden olmuş olasınız.

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

184.Sayıllı günler. İmdi sizden her kim hasta olur veya sefer üzere bulunursa tutamadığı günler adedince diğer günler de tutar. Oruca pek zor dayanabilecek kimse üzerine de fidiye bir fakir yemeği farzdır. İmdi her kim nafîle olarak bir hayır yaparsa bu kendisi için daha hayırlıdır. Ve eğer oruç tutarsanız sizin için hayırlıdır. Eğer bilerseniz.

Bu âyeti kerime de oruç hususundaki ilahi bir müsâdeyi bizlere bildirmektedir.

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ

Bir yolculukta veya bir hasta sizden olmuşsa fakat kim Sayıllı günler olarak

(Sayıllı günler. İmdi sizden her kim hasta olur veya sefer üzere bulunursa) Bu farz olan oruç günleri öyle pek uzun bir müddet değildir. Sayıllı günler dir, bir aydan ibarettir. Başkaca da kolaylık gösterilmiştir. İmdi sizden her kim hasta olur veya sefer üzere bulunursa

&-Sefer ve sefer müddeti: Sefer, lügatte: Her hangi bir mesafeye gitmektir. Buna müsaferet te denir. Mukabili ikamettir. Istılahta sefer: Mutedil bir yürüyüş ile üç günlük, yani: On sekiz saatlik bir mesafeye gitmek. Mutedil yürüyüş ise yaya yürüyüşdür ve kafilé arasındaki deve yürüyüşüdür. Denizlerde de yelken gemileri ile havanın itidali muteberdir. İşte bu veçhile on sekiz saat sürecek mesafe, müddeti sefer sayılır. Fıkıh alimlerinden bazı zatlara göre sefer müddeti on sekiz fersahlık bir mesafeden ibarettir. Bir fersah ise üç mil, her mil ise yirmi dakika sürecek olsa on sekiz fersah 18

saat sürmüş olur. Sefer müddeti İmamı Malik ile İmamı Ahmet'e göre de (16) fersah yani (48) mildir. Velhasıl sefer müddetinin böyle muayyen olması, bir ilâhî lütuftur. Yolcular için bir kolaylıktır. Yolcular bu şer'i müsaadeden istifade edebilirler. İsterse bu kadar mesafeyi süratli nakil vasıtasıyla bir iki saat içinde kat edecek olsunlar. İmdi sizden her kim bu oruç günlerinde hasta olur veya belirli bir süre bir sefer üzere bulursan oruç tutmayabilir. Bilahare iyi olunca ve sefere son verip ikamete başlayınca

فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

Başka günlerden artık sayınca

(tutamadığı günler adedince diğer günler de tutar) tutamadığı günler adedince diğer sair günlerde oruç tutar Bir de

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ

Ona güç yetiremiyorlar o kimseler üzerine vardır ve

(oruca pek zor dayanabilecek bir kimse üzerine de) meselâ: Pek ihtiyar olduğundan veya müzmin bir hastalığın daimi tesiri altında bulunduğundan dolayı eda ve kaza suretiyle oruç tutması kendisi için aşırı yorucu bir hal sayılan bir Müslüman üzerine de mutlaka oruç tutmak lâzım gelmez. Onun üzerine

فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ

Bir fakirin yiyeceği bir fidye

(fidye bir fakir yemeği farzdır) Yani her günün orucu için bir fakire bir gününe yetecek kadar sabah ve akşam yemek verir veya onun bedelini verir.

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ

Kendisi için hayırlıdır o takdirde bu bir hayır gönüllü yaparsa fakat kim

(İmdi her kim nafile olarak bir hayır yaparsa bu kendisi için daha hayırlıdır) İmdi her kim nafile olarak Allah rızası için gönül hoşluğu ile nafile olarak bir hayır yaparsa meselâ fidye miktarını artırır veya pek ihtiyar olduğu veya hasta bulunduğu halde fazla metanet ve mukavemet göstererek orucu tutar, hem de fidye verirse bu kendisi için daha hayırlıdır) Bu yüzden daha çok sevaba nail olur.

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için hayırlıdır oruc tutmanız ve

(Ve oruç tutarsanız sizin için hayırlıdır) Ve eğer ey Müslümanlar öyle hastalık halinde veya sefer esnasında tahammül eder de oruç tutarsanız bunu tehire bırakmazsanız bu sizin için hayırlıdır. Vaktiyle vazifenizi yapmış, borcunuzdan kurtulmuş, fazla sevaba nail olmuş olursunuz. Şüphe yok ki, nimet külfete göredir.

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz iseniz eğer

(eğer bilerseniz) Bundan dolayı sizler orucunuzu bir an evvel tutarsanız, orucun faydalarına nail olursunuz.

&-Resulü Ekrem Efendimiz, hicretin ilk yıllarında her aydan üç gün bir de aşure gününde nafile olarak oruç tutulmasını ashâbı kiramına tavsiye buyurmuştu. Hicretten bir buçuk sene sonra ise Şaban ayının onuncu gününde ramazanı şerif orucunun farziyeti beyan olunmuştur.

&-Orucun meşru olmasının hikmeti pek açıktır. Oruç ilâhî bir emirdir. Her ilâhî emir ise bir nice hikmetleri, faydaları cemidir. Bundan dolayı oruç ta dinî, ahlâkî, içtimaî, sıhhi bir çok faydalan ve meziyetleri içermektedir. Bu cümleden olarak, oruç tutan bir zat Kerem sahibi mabudunun emrine uymuş olacağından bu sebeple bir nice ilâhî lütfâ mazhar olur. Bundan başka nefsine hâkim olmuş, geçici bir mahrumiyete katlanmış hayatın muhtelif cereyanlarına karşıdır erebilecek bir özellik kazanmış bulunur.

&-Oruç tutan bir zatta merhamet duyguları tecelli eder. Bir takım fakirlerin, yoksulların hallerini düşünür, kendisinde bir kalp yumuşaklığı bir insanlık duygusu meydana gelir. Bununla beraber oruç tutan bir zat, geçici bir mahrumiyete katlanır, bunun neticesin-

de nâil bulunmuş olduğu nimetlerin kadrini daha iyi anlar, kalbinde daha ziyade şükran hissi parlamaya başlar, diğer dinî vazifelerini de bir şevk ile ifaya çalışır durur. Velhasıl orucun daha bir nice faydaları vardır. Ne mutlu bu güzel vazifeyi bir şevk ve neşe ile hakkıyla ifa eden Müslümanlara!

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ
فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ
يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا
هَدَايَكُمُ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

185.Ramazan ayı, o, öyle bir aydır ki, o ayda insanlara doğru yolu gösteren ve açık ayetleri içine alıp hak ile batılın arasını ayıran Kuranı Kerim nazil olmuştur. İmdi sizden ramazan ayında hazır bulunan, o ayın orucunu tutsun. Ve kim hasta veya sefer halinde bulunursa, diğer günlerde o miktar oruç tutsun. Allah Teâlâ sizin için kolaylık ister, sizin için güçlük istemez. Umulur ki oruç adedini ikmal edersiniz. Ve size hidâyet buyurmuş olduğundan dolayı Allah'a tekbirde bulursunuz ve şükredersiniz.

Bu âyeti kerime Ramazan ayının şerefini ve orucun ehemmiyetini şöylece göstermektedir:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ

İnsanlara doğru yolu gösteren kuran onda indirildi Odur ki ramazan ayı

(Ramazan ayı, o, öyle bir aydır ki o ayda insanlara doğru yolu gösteren kuran inmiştir) Ramazan ayı öyle bir aydır ki yahut o sayılı günler Ramazan ayıdır ki o ayda insanlara hidayet olan onlara dinî vazifelerini bildirip kendilerini selâmet sahasına sevk eden kuranı kerim inmiştir. Ve daha

وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ

Hak ile batılı ayırandan ve doğru yolu gösterenden apacik deliller olarak ve

(ve açık delilleri kapsayıp hak ile batılın arasını ayıran) Kuranı Kerim levhi mahfuzdan dünya semasına Kadir gecesinde toptan nazil olmuştur. Sonra ayet ayet, süre süre hikmet ve ihtiyaca göre 23 sene zarfında yüce Peygamberimize Cibril'i Emin vasıtasıyla indirilmiştir. Diğer bir tefsire göre de Ramazanı Şerif öyle bir mübarek aydır ki onun şan ve şerefi hakkında Kuranı Kerim nazil olmuştur.

فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

Artık onda oruç tutsun o ayı sizden görmüşse öyle ise kim

(İmdi sizden ramazan ayında hazır bulunan, o ayın orucunu tutsun) yani ramazan ayında hazır bulunan, mükellef ve arızalardan beri olarak Ramazanı şerife kavuşan o ayın orucunu tutsun. Bu kendisi için bir farizadır.

وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

Başka günlerden artık sayısınca Bir yolculukta veya bir hasta olmuşa kim ve

(Ve kim hasta veya sefer halinde bulunursa, diğer günlerde o miktar oruç tutsun) yani oruç tutulmasında bir mahzur bulunmayan başka günlerde o oruç tutmamış olduğu günler adedince oruç tutsun Bu oruç borcu-nu kaza etsin.

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ

Zorluk size istemez ve Kolaylık size Allah ister

(Allah Teâlâ sizin için kolaylık ister sizin için güçlük istemez) Bunun içindir ki bu iki mazeretten dolayı orucu tehire bırakmanızı caiz kılmıştır, Size takatinizin üstünde bir şey ile emretmez. Artık Cenabı Hakkın bu lütuf ve keremini düşününüz.

وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُم

Sizi hidayete erdirdi o şeye mukabil ki Allahı yüceltmeniz için ve Saygıyı tamamlamanız için ve
(Umulur ki oruç adedini ikmal edersiniz Ve size hidâyet buyurmuş olduğundan dolayı Allah'a tekbirde bulunursunuz) İlk fırsatta gününe gün oruç tutarınız. Nail olduğunuz İslâmiyet'ten, hak ve hakikati idrake kudretten dolayı bunları size ihsan buyurmuş olan Yüce Yaratıcıya saygı, tesbih ve tehlilde bulunmaya devam edersiniz.

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz taki siz ve

(Ve umulur ki şükredersiniz) o kerem sahibi nimet verene şükredersiniz. Üzerinize düşen kulluk vazifelerini yerine getirmeğe çalışırsınız. Artık böyle güzel bir hareket sayesinde manen Allah'a ne kadar yakın olacağınızı düşününüz.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

186.Ve kullarım, sana benden sordukları zaman şüphe yok ki, ben pek yakınımdır. Bana dua ettiği vakit dua edenin davetine icabet ederim. Artık onlar da benim için icabet etsinler. Ve bana iman eylesinler. Taki doğruyu bulmuş olurlar.

Bu âyeti kerime ibadetlerde bulunan kullarına Cenabı Hakkın mânen yakın olduğunu bildirerek onları dua ve niyaza, ibâdet ve itaate teşvik etmektedir. Rivayete göre bir bedevî, Rasûli Ekrem'e müracaat ederek: Ya Resulüllah Rabbimiz bize yakın mıdır ki ona sessizce duada bulunalım, yoksa uzak mıdır ki ona seslenelim diye sormuş, onun üzerine bu âyeti celile nazil olarak Cenabı Hakkın dualara olan icabeti şöyle beyan buyrulmuştur.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ

Pek yakınımdır hiç şübhe yok ki ben Benden kullarım sana sordu o zaman ki ve

(Ve kullarım, sana benden sordukları zaman Şüphe yok ki ben kullarıma çok yakınımdır) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve selam Kullarım sana benden sual ettikleri zaman yani Rabbimiz bizim dualarımızı işiterek kabul eder mi? Ona ne şekilde yalvaralım? diye sorduklarında onlara de ki: Rabbim şöyle buyuruyor: Şüphe yok ki ben kullarıma zaman ve mekândan uzak olarak manevî, bir yakınlık ile pek yakınımdır, onların bütün hallerini, dualarını bilirim.

أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

Bana dua edin o zaman ki dua edenin duasına cevab veririm

(Bana dua ettiği vakit dua edenin davetine icabet ederim) Evet kulum Bana dua ettiği vakit dua edenin temennisine eğer onun duası hikmet ve menfaate muvafık ve dahi takdiri ezeliye aykırı değilse onun duasına icabet ederim o isteğini vücuda getiririm. **&-Duaların lüzumu ve faydası:** Cenabı Hakka yapılan dualar ondan keremler, lütuflar, aflar, istemek demektir. Böyle bir istek, böyle bir niyaz bir Yüce Yaratıcının varlığına imanın güzel bir delilidir. Cenabı Hakka bağlılığın, ondan başka hakikî bir şekilde veren, alan ve verilene engel olan bulunmadığına ait sağlam bir kanaatin mükemmel bir nişanesidir. Bununla beraber dua ile kulluk ortaya konmuş Yüce Mabudumuza karşı zillet ve güçsüzlüğümüz, ihtiyacımız gösterilmiş bulunur.

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً

Gizlice ve yalvararak rabbinize dua edin

(Rabbimize yalvara yalvara ve gizlice dua edin) Araf 7/55 âyeti kerimesi de gösteriyor ki, biz kullar Cenabı Hakka tam bir yalvarış ve niyaz ile tenhaca gizli olarak, dua etmekle mükellefiz. Artık duadan kim müstağni olabilir? İnsana yönelen bir zararın, bir felâketin açılıp bertaraf olması için Kâinatın Yaratıcısı Yüce Allah'a dua ve niyazda bulunmamak şeriat ve tarikat ehli katında yerilmiştir. Çünkü böyle bir hareket, dolaylı olarak, Allah'a karşı bir direnme, belâyaya karşı bir tahammül iddiasını gösterir ki, bu

kulluk şanına lâik değildir. Halbuki bütün mahlûkat her hususta Cenabı Hakka muhtaçtırlar. Dua ise bu ihtiyacı itirafır. Cenabı Hakka ilticadır. **"Allah'ü Teâlâ benim halime benim duamdan evvel kâfidir"** diyen zatlar, bununla duanın lüzumsuzluğu görüşünde değildirlər. Belki Cenabı Hakkın hikmetinin gereği ne ise onun zuhur edeceğine inanmış bulunduklarını ifade etmek istemişlerdir. Bir de kendilerinin nâil oldukları binlerce nimete rağmen maruz kaldıkları bedenî, geçici bir musibetten dolayı hemen duada bulunmayı, bir sabırsızlık ve hakka teslim olmamak belirtisi gibi olacağından derhal muvafık görmemişlerdir. Yoksa Hz. İbrahim gibi en büyük peygamberler de bir çok dualarda bulunmuşlardır. Kuranı Kerim bunu söylemektedir. Özellikle Fatıha'yı Şerife'yi okuyan her Müslüman, her gün defalarca Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunmuş olmuyor mu? Bundan dolayı dua, bizim için bir kulluk vazifesidir. Bunu terk etmek kulluk alametine aykırıdır. Biz dua ile Cenabı Hakka mânen yakınlık şerefine nâil olmak, maddî ve manevî hastalıklardan kurtulmak niyaz ederiz.

فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي

Bana iman etsinler ve Benim için öyle ise icabet etsinler

(Artık onlar da benim için icabet etsinler. Ve bana iman etsinler) Artık o dua ve niyazda bulunan kullar da benim için imana davetime, ibâdet ve itaate devam etmeleri hususundaki emirlerime icabet etsinler muhalefette bulunmasınlar. Ve bana İman etsinler imanlarında sebat üzere bulunsunlar.

لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

Doğru yolu bulurlar taki onlar

(Taki onlar doğruyu bulmuş olurlar) yani hidayete ermiş kullarımdan olurlar. Bundan dolayı Cenabı Hakkın manevî yakınlığına, onun merhamet ve şefkatine nâiliyeti için halisane dualarda, niyazlarda bulunmalıyız. İmanımızda, dinî vazifelerimizde sebat ve metanet göstermeğe çalışmalıyız. Hatta bazı müfessirlere göre bu âyeti kerimedeki duadan maksat, ibâdet ve itaattir. İcabetten maksat ta sevaptır. O halde buyrulmuş oluyor ki: Kullarım bana ibâdet ve itaatte bulunsunlar ki ben de onlara sevap ihsan edeyim.

&-Duaların kabulü meselesine gelince: Bunların adabı ve şartları vardır, dua: Meşru, haddizatında mümkün bir şey hakkında yapılmalıdır. Gafilane, eğlenircesine değil bir huzuru kalp ile olmalıdır. Bununla beraber kabulünü acele istememelidir. Olabilir ki hikmeti gereği bir zaman sonra kabul olunur. Bazı dualar da takdiri ezeliye muhalif olacağından istenildiği gibi kabul edilmezse de bundan dolayı dua eden sevaba nâil olur, daha mühim dünyevî veya uhrevî bir nimete kavuşur. Bu suretle de yine duası kabul olmuş sayılır. Gerçek şu ki, yapılan duaları Cenabı Hakkın kabul buyurması bu duaları Hak Teâlâ'nın işitip o hususta hikmetinin gereği ne ise onun tecelli etmesi demektir. Hak Teâlâ yapılan dualardan haşa gafil değildir. Bunların takdiri ilâhiye, hikmet icabına muhalif olmayan kısmını kabul buyurur. Sünneti ilâhiye böyle işler.

&-Allah'a yakınlık meselesine gelince: Bu da bir manevî yakınlıktır, yoksa bir mekân yakınlığı değildir. Malûm olduğu üzere Cenabı Hak zaman ve mekândan uzaktır. O mahlûkat gibi her hangi bir mekâna muhtaç, bir mekânda mukim değildir. Bu, mahlukata mahsus bir ihtiyaçtır. Cenabı Hak bir mekânda olsa o mekâna uzak bulunan bir yerdeki mahlûkatına uzak bulunmuş olur. Meselâ: Semada olsa yeryüzünde bulunanlara, yer yüzünde bulunsan semada olanlara uzak düşmüş olur. Böyle bir hal ise ilahlık şanına zıttır. O halde, Hak Teâlâ'nın kullarına yakın olması, onun ilminin kemalemini temsil içindir. Yani: Kullarının bütün işlerini, sözlerini son derece iyi bildiğine beyan içindir. Nitekim bir âyeti kerimede

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Şah damarından ona daha yakınız biz ve

(Biz ona boynundaki şah damarından daha yakınız) (Kaf 50/16) buyrulmuştur. Yani: Kullarımın her halini son derecede iyi bilmekteyim. Bundan dolayı biz kullara düşen vazife, Cenabı Hakkın bizleri her bakımdan görüp bildiğini düşünerek kendi hayatımıza, şahsi terbiyemize, adabı İslamiyemize hakkıyla riayette bulunmamızdır.

O kerem sahibi ve merhametli olan mabudumuzun bizlere verdiği nimetlere, müsaadelere karşı da şükür secdesine kapanıp kulluk arzında bulunmaktır.

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

187.Sizin için oruç gecesi kadınlarınızla cinsel ilişkide bulunmak helâl kılındı. Onlar sizin için elbisedir. Siz de onlar için elbisesiniz. Muhakkak sizin nefislerinize hıyanet edeceğinizi Allah Teâlâ bildi ve tövbenizi kabul etti ve sizden günahlarınızı af buyurdu. Şimdi onarla cinsel ilişkide bulununuz. Ve Allah Teâlâ'nın sizler için yazdığı şeyi isteyiniz. Ve sizler için sabahın beyaz ipliği siyah ipliğinden ayrılıncaya kadar yiyiniz ve içiniz. Sonra orucu ertesi geceye kadar tam tutunuz. Ve siz mescitlerde itikafta bulundukça kadınlarınızla cinsel ilişkide bulunmayınız. Bu, Allah'ın hudududur. Sakın onlara yaklaşmayınız. İşte Allah Teâlâ ayetlerini insanlara böyle açıkça beyan buyurur. Ta ki onlar sakınsınlar.

Bu ayeti kerime, bu rahmete nail olmuş ümmet hakkında önemli bir müsaadeyi içerir, aile hayatının ehemmiyetine işaret etmektedir, itikâfın da bir Kutsi ibâdet olduğunu göstermektedir. Şöyle ki: Vaktiyle Müslümanlar oruç tutacakları zaman yatsı namazını kılincaya veya uyuyuncaya kadar yiyip içer, eşleriyle cinsel ilişkide bulunabilirlerdi, ondan sonra böyle yapamazlardı. Her nasılsa ashâbı kiramdan bazıları yatsıdan sonra eşleriyle cinsel ilişkide bulunmuşlar, sonra da bunun haram olduğunu düşünerek pek müteessir olmuşlar, Hz. Peygamber'e gelip özür beyanında bulunmuşlardı. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, bu rahmete ermiş ümmet için bir lütfü ilâhî olarak fecri sadık'ın doğuşuna kadar yiyip, içmek ve eşlerine yaklaşmak oruç tutacak zatlar için helâl kılınmıştır. Sonra bir erkek ile eşi, biri birinin elbisesi sayılmış, aralarında pek ziyade bir bağlılık olduğu gösterilmiştir. Bir elbise sahibini nasıl soğuktan, sıcaktan, insanların gözlerinden muhafaza ederse bir koca ile bir karısının da biri birini böyle korumasına, bir iffet ve nezahat dairesinde yaşamalarına işaret buyrulmuştur. Bir de itikaf halinde nefsanî şeylerden mümkün mertebe alâkayı keserek bir huzuru kalp ile ibâdet ve taatte bulunulmasına dikkat çekilmiştir.

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ

Kadınlarınıza yaklaşmak oruç gecesinde size helal kılındı

(Sizin için oruç gecesi kadınlarınızla cinsel ilişkide bulunmak helâl kılındı) Ey Müslümanlar Sizin için Ramazanı şerifteki veya diğer günlerdeki oruç gecesinde kadınlarınızla ilişkide bulunmak helâl kılındı. Artık buna aykırı olan hüküm, kaldırılmıştır.

هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ

Onlar için bir elbise siz ve Sizin için bir elbise onlar

(Onlar sizin için elbisedir. Siz de onlar için elbisesiniz) Onlar eşleriniz sizin için bir elbisedir. Sizinle bir vücut gibidir. Bir yatakta yatar, bir birinizle temasta bulunursunuz. Ey erkekler Siz de o eşlerinize mahsus bir elbisenizdir. Aranızda büyük bir alâka, mühim bir bağlılık vardır.

عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinize ihanet ediyorsunuz oldunuz şübhesiz siz Allah bildi

(Muhakkak sizin nefislerinize hıyanet edeceğinizi Allah bildi) Muhakkak sizin ne

fislerinize hıyanet edeceğinizi oruç tutacağınız günlerin gecelerinde nefislerinizi eşle-
rinizle cinsel ilişkiden engellemeyip zulme, günaha maruz bırakacağınızı Allah Teâlâ
ilmi ezeliyle bildi de

فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ

Sizi ve affetti ve tevbenizi kabul etti

(ve tevbenizi kabul etti ve sizden günahlarınızı af buyurdu) Bu tevbenizi şimdi
veya daha sonra olacak pişmanlıklarınızı kabul buyurdu ve tövbelerinizden dolayı
sizden günahlarınızı af buyurdu. Onların eserini imha etti. Ve size artık müsaade bu-
yurmuştur,

فَالَّذِينَ بَاشِرُوهُنَّ

Onlara yaklaşın artık şimdi

(şimdi onlarla cinsel ilişkide bulununuz) bununla beraber bu muameleniz yalnız
nefsanî zevklerinizi tatmin için olmamalıdır.

وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ

Sizin için Allah yazdı o şeyi ki isteyin ve

(Allahın sizin için yazdığı şeyi isteyiniz) evlât sahibi olmanızı, nefsinizi yasak şey-
lerden, gayri meşru temayüllerden muhafaza buyurmasını o kerem sahibi yaratıcıdan
niyaz eyleyiniz.

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ

Fecrden siyah iplikten beyaz iplik size belli oluncaya kadar taki ve İçin ve yiyin

**Ve sizler için sabahın beyaz ipliği siyah ipliğinden ayrılincaya kadar yiyiniz ve
içiniz)** Yani sabahleyin şafak söküp tan yeri iplik gibi ağarincaya kadar Sabahın bir
beyaz hattı ziyası zuhur edip imsak vakti oluncaya değin yiyiniz ve içiniz cinsel ilişki-
de bulununuz, bunlar size helâldir.

ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ

Geceye kadar orucu tamamlayın sonra

(Sonra orucu ertesi geceye kadar tam tutunuz) bu fecri sadıktan itibaren ertesi
geceye kadar Bu müddet zarfında yemekten, içmekten, cinsel ilişkiden sakınız.

وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ

Mescidlerde itikaf edenler olarak ve siz onlara yaklaşmayın ve

(Ve siz mescitlerde itikafta bulundukça eşlerinizle cinsel ilişkide bulunmayınız)
Bu halde bu ilişki caiz değildir, itikâfa mânidir.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا

Sakın onlara yaklaşmayın Allah'ın hudududur bunlar

(Bu Allahın hudududur Sakın onlara yaklaşmayınız) Bunlara hududlara tecavüz
etmek caiz değildir. Onlara tecavüz sayılacak, tecavüze sebebiyet verecek şeylere
temayül göstermeyiniz.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ

İnsanlara ayetlerini Allah açıklar işte böyle

(İşte Allah ayetlerini böylece açıkça insanlara beyan buyurur) evet Allah Teâlâ
dini delilleri, açıklar Onları ikaz eder ve aydınlatır.

لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

Sakınırlar ta ki onlar

(Taki onlar sakınırlar) Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına muhalefetten sakınırlar.
itikâf: Lügatte bir şeye devam etmektir. Böyle bir şeye devam eden kimseye de "mu-
tekit" denilir. Şeriat lisanında ise itikaf bir mescidi şerifte veya o hükümde bulunana
bir yerde itikaf niyetiyle bir müddet ikamet etmektir.

itikâflar üç kısımdır.

1.Kifayet yoluyla bir sünneti müekkelede dir: Bu Müslümanlardan bir veya bir kaç zatın Ramazanı şerifte itikafta bulunmasıdır. Bu halde başkaları artık bu sünnetle mükellef bulunmuş olmazlar.

2.Müstehap olan itikâftır: Bu, Ramazandan başka bir zamanda ibâdet niyetiyle bir mescitte bir müddet ister bir saat olsun yapılan bir itikâftır.

3.Vacip olan itikâftır: Bu da nezrim olsun şu kadar gün itikafta bulunayım diye yapılan itikâftır. Bu itikaf için her halde oruçlu bulunmak şarttır.

&-İtikâfın diğer şartlarına gelince: İtikâfa giren kimse Müslüman, akıllı, temiz bulunmalıdır. İsterse henüz baliğ olmamış olsun. İtikâf, mescitte veya o hükümde olan bir yerde yapılmalıdır. Kadınlar için hanelerinde mescit edinecekleri bir oda mescit hükmündedir. Onlar bu odalarında itikafa niyet edebilirler.

&-İtikâfın şer'i hikmeti ihlâs ile yapılan bir itikaf pek güzel bir ameldir, İnsan bu sayede geçici dahi olsa dünya işlerinden ayrılarak hakka yönelmiş, ilâhî dergâha iltica etmiş sayılır. Bu müddet zarfında mümkün mertebe nefsanî şeylerden alâkasını keserek bir huzuru kalp ile ibâdet ve itaatte bulunmuş olur. Maneviyatı, tefekkürleri yükselir. Ve bir mabette itikâfta bulundukça daima namaz vakitlerini bekleyeceğinden devamlı olarak namaz kılıyormuş gibi sevaba nail olur. Bu sayede maneviyatı yükselir, hayatının en kıymetli faydalı günlerini yaşamış olur. Resulü Ekrem Efendimiz Medine'yi Münevvere'de bulundukça her Ramazanı şerifin son on gününde itikâfa devam buyurmuşlardır.

Velhâsıl: İtikaf, bir güzel ameldir, bir takva, bir fazilet nişanesidir. Rızayı hak için itikafa giren bir zat, güzel bir itikada, güzel bir hayat tarzına sahip demektir. Artık o Mabudu Keriminin bütün emirlerine, yasaklarına riayet etmek ister, kimsenin malına, canına kötü bir gözle bakmaz. Ne güzel bir hayat.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذَلُّوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لَتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

188.Ve mallarınızı aranızda batıl sebeple yemeyiniz. Ve insanların mallarından bir kısmını siz bildiğiniz halde günah ile yemek için o malları hakimlere aktarmayın.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ

Batılla aranızda mallarınızı yemeyin ve

(Ve mallarınızı aranızda batıl sebeple yemeyiniz) Bu âyeti kerime insanlık âlemine en mühim hukukî, içtimaî bir ders vermektedir. Rivayet olunuyor ki: Abdanıl Harzemî adındaki bir zat, İmrü Ülkaysil' Kindî aleyhine bir arazi hakkında peygamber efendimizin huzuruna gelerek davada bulunmuş, bu hususa dair delili olmadığı için imrül' Kays'ın yemin etmesi gerekmiş, Resulüllah efendimizde

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az bir paraya ve yeminlerini Allahın sözünü satıyorlar öyle kimseler ki şüphesiz

(Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir karşılığa değişenler var ya) Âli İmran 3/77 âyeti kerimesini okumuş, bunun üzerine imrül' Kays titremiş, yemine cesaret edemeyip o araziye davacıya vermiş, bunun üzerine de bu âyeti kerime nazil olmuştur.

Bu âyeti kerime, bilhassa Müslümanlara şöyle bir tembihte bulunmuş oluyor: Ey Müslümanlar Siz oruçlu olduğunuz zaman kendi helâl malınızdan, ailenizden bile geçici bir zaman için olsun istifade etmekten yasaklanmış bulunuyorsunuz. O halde kendi mallarınızdan ve başkalarının mallarından haram yere istifadeye çalışmanız nasıl caiz olabilir. Bir kere insan kendi helâl malını bile lüzumsuz yere sarf etmemeli, içki gibi, kumar gibi şeylere harç ederek günahkâr olmamalıdır. O halde başkasının mallarına da her hangi esassız bir sebeple tecavüze kalkmamalıdır. Yalan yere ye-

min etmek, yalancı şahit tutmak, bu hususta ona buna rüşvet vermek gibi en büyük günahları işlememelidir. Her Müslüman böyle bir hareketin caiz olmadığını bilir. Artık buna nasıl cesaret edebilir? Ve yine bu âyeti kerime de işaret vardır ki: Bir aile fertleri de biri birine karşı haksız yere husumette bulunmamalıdır. Meselâ boşanma ve zulüm ve eziyet veya kötü davranma iddiasıyla hasmane bir vaziyet alarak mahkemelelere düşmemelidir. Böyle lüzumsuz, hilafı hakikat iddialarla mallarını boş yere elden çıkarmamalıdır. Bunun manevi mesuliyetini de düşünmelidirler. Evet, Buyruluyor ki, ey insanlar! Mallarınızı da aranızda gasp gibi, hırsızlık gibi bir batıl sebeple yemeyiniz. Ondan her hangi haram suretle istifadeye kalkışmayınız.

وَتَذُلُّوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ

Hakimlere onları aktarmayın ve

(onları hakimlere aktarmayın) yani o malları kendi lehinize geçirmek için günahı icap eden yalan şahitlik ile yalan yere yemin ile veya rüşvet ile elde edip yemek için o malları hakimlere düşürmeyiniz.

لَتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz halbuki siz günah ile insanların mallarından bir kısmını yemeniz için

(Ve insanların mallarından bir kısmını siz bildiğiniz halde günah ile yemek için)

O hususta muhakemelere sebebiyet verip bir kısım malların beyhude yere elden çıkmasına meydan vermeyiniz. Bunun manevi, uhrevî mesuliyetini düşününüz.

Hâkim olan zat da basiret sahibi bulunmalıdır. İcap ederse davacıları uyarmaya ve irşat etmeye çalışmalıdır. Bununla beraber hâkim şahitlerin şahadetine veya davacı veya davalının yeminine binaen hüküm verir. Fakat eğer şahitler yalan yere şahadetle bulunmuşlar ise veya yalan yere yemin yapılmış ise bu hükmün Allah katında bir kıymeti yoktur. Bunun bütün mesuliyeti yalan yere davada bulunanlara, yalan yere şahitlik edenlere, yalan yere yemine cüret edenlere aittir. Artık buna bir mü'min nasıl cesaret edebilir?

"Gam değildir gide dünya, kala din" "Gam odur kim kala dünya, gide din"

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اتَّقَى وَآتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

189.Sana hilâllerden soruyorlar. De ki: Onlar insanlar için ve haç için birer alâmettir. İyilik, evlere arka taraflarından gelmeniz değildir. Fakat iyilik, takva sahibi olanın iyiliğidir. Ve evlere kapılarından geliniz. Ve Allah'tan korkunuz ki kurtuluşa eresiniz.

Bu âyeti kerime, Ay'ın safhalarındaki hikmet ve menfaate ve hareketlerden sakınmanın lüzumuna işaret etmektedir.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ

hilâllerden sana soruyorlar

(Sana hilâllerden soruyorlar) Malûm olduğu üzere: Ehille, hilalin çoğuludur. Hilâl ise ayın birinci, ikinci ve üçüncü gecede ki halidir. Ondan sonra ayın sonuna kadar "kamer" denir. Bazı kimseler Rasûli Ekrem'e müracaat edip, bu hilâllerin böyle zuhur edip durmalarındaki sebebi veya hikmeti sual etmişlerdi. Bir de belirli aylarda haç veya umre yapan cahiliye kavimleri ihrama girdikleri zaman evlerine veya çadırlarına girmek zaruretinde kalırlarsa bunlara kapılarından girmezlerdi. Belki bunlara arka taraflarından birer delik açarak oralardan girerlerdi. Bunu da bir iyilik ve takva alâmeti sayarlardı. İşte bunun da doğru bir hareket olup olmadığı sual olunmuştur. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki: Resulüm! Sana hilâllerden soruyorlar. Bunun ne hikmete mebni böyle görüldüğünü anlamak istiyorlar. Kendilerine

قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ

Hac için ve insanlar için vakit ölçüleridir onlar de ki

(De ki: Onlar insanlar için ve hac için birer ölçüdür) evet deki resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem de ki o hilâller insanlar için ve hac için birer alâmetlerdir. Bunların vasıtasıyla ziraat, ticaret, borçları ödeme gibi dünyevî işlere ait zamanlar anlaşılır. Oruç, iftar, bayram gibi dini vazifelere ait zamanlar belli olur. Kadınlara ait âdet, gebelik, boşanma iddeti gibi müddetler de bilinmiş olur. Eda veya kaza edilecek hac ve umre vakitleri de bu sayede anlaşılır, ona göre hareket edilir. Evlere girmek hususuna gelince

وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا

Arkalarından evlere gelmeniz iyilik değildir ve

(İyilik, evlere arka taraflarından gelmeniz değildir) iyilik hayır ve takva evlere arka taraflarından girmeniz değildir. Bunun ne faydası var?

وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اتَّقَى

Sakındı o kimsedir ki iyi olan fakat

(Fakat iyilik, takva sahibi olmaktır) haktan korkarak namaz, hac gibi dini vazifelerini ifa eden ehli imanın iyiliğidir. İyilik ve takva bunların bu gibi hareketleridir. İşte siz de böyle hareket ediniz.

وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا

Kapılarından evlere gelin ve

(Ve evlerinize kapılarından giriniz) dini hükümleri değiştirmeyin veya yanlış telâkki etmeyin.

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa ersersiniz ta ki siz Allah dan sakının ve

(Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz ki kurtuluşa eresiniz) Velhasıl bu ilâhî beyanlardan pek güzel anlaşılıyor ki, Cenabı Hakkın her yarattığı şeyde bir büyük hikmet vardır. Bu cümleden olarak ayın, muhtelif safhaları birer kudret harikasıdır. Beşeriyet için bir mükemmel bir hareket rehberidir. Güneş ile Ay arasında büyük bir münasebet ve yine büyük bir muhalefet vardır. Kamer zıyasını muntazam güneşten almakta, onunla her ay muhtelif ve birbirine uygun tarzda karşılaşmaktadır. Fakat Ay daima güneş gibi bir halde görülmemektedir. Hilâl halinde görülmekte, safhasının ziyası vakit vakit azalıp çoğalmaktadır. Bu sayede ise medenî, bedevî, bütün insanlar için belirli vakit-leri kolaylıkla tâyin etmek ve anlamak mümkün olmuştur. Ne güzel bir hikmet örneği.

&-Diğer bir tefsir ve yoruma göre de bu âyeti kerime bir mühim uyarıyı içermektedir.

Şöyle ki: Bazı kimseler Rasûli Ekrem'e müracaat edip ayın safhalarındaki farklılığın hikmetini, faydasını değil, astronomi ilmî bakımından sebebini sormuşlar. Bu farklılığın neden ileri geldiğini bildirmesini istemişler, halbuki Yüce Peygamber'den bunu sormak değil, bunun şer'i hikmetini umumî faydasını sormak uygun olurdu. Bundan dolayı bu sualleri ile ters bir harekette bulunmuşlar, âdeti evlerine kapılarını bırakıp ta arka taraflarından girmek isteyenlere benzemişlerdi. Artık bunları irşat için bir darbı mesel kabilinden olarak: Evlerinize kapılarınızdan giriniz, aksine harekette bulunmayınız diye tembih buyrulmuştur.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُفَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

190.Ve sizinle savaşanlar ile siz de Allah yolunda savaşınız. Fakat haddi tecavüz etmeyiniz. Şüphe yok ki Allah Teâlâ öyle tecavüz edenleri sevmez.

Bu âyeti kerime, İslâmi hayatı müdafaa ve muhafaza için cihadın meşruiyetini bildirmektedir. Müslümanlar ilk zamanlarda müşriklerin eza ve cefalarına karşı sabretmekle mükelleftiler. Bilahare bu âyeti kerime ile Müslümanlara cihat emir olunmuştur. Şöyle buyrulmuş oluyor ki:

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ

Sizinle savaşıyorlar o kimselerle ki Allah yolunda savaşın ve

(Ve sizinle savaşanlar ile siz de Allah yolunda savaşınız) Ey Müslümanlar Kurtuluşu ermek için Allah'tan korkunuz. Ve sizinle savaşta muharebede bulunan kâfirler ile siz de Allah yolunda Cenabı Hakkın dinini yüceltmek ve güçlendirmek için mukatelede cihatta bulununuz. Güzel niyetten ayrılmayınız.

وَلَا تَعْتَدُوا

(Ve haddi tecavüz etmeyiniz) Bu hususta İslâmiyet'in tâyin ettiği hududu aşmayınız. Meselâ: Sizinle harp etmeyen kadınlara, çocuklara, rahiplere, acizler güruhuna saldırmayınız.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Hadi aşanları sevmez Allah şübhesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ öyle saldırgan olanları sevmez) Yani onlar hakkında hayır dilemez. Muhabbet: Nefsin bir şeye meyletmesidir. Cenabı Hakta ise böyle bir nefsin meyletmesi düşünülemez, bu imkânsızdır. Bundan dolayı Allah'ın muhabbetinden maksat, onun dilediği kulu hakkında lütuf ve ihsanıdır.

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

191.Ve onları her nerede bulursanız öldürünüz. Ve sizi çıkarmış oldukları yerden siz de onları çıkarın. Fitne ise katilden daha büyüktür. Ve onlar sizinle savaşta bulunmadıkça siz de Mekke haremde onlar ile savaşta bulunmayınız. Fakat onlar sizinle savaşta bulunurlarsa onları öldürünüz. Kâfirlerin cezası böyledir.

Bu âyeti kerime misilleme yoluyla müdafaanın meşru olduğunu ve lüzumunu göstermektedir. Şöyle buyrulmuş oluyor ki:

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ

Onları yakaladınız o yerde ki onları öldürün ve

(Ve onları her nerede bulursanız öldürünüz) Ey Müslümanlar Siz, hayatınıza, mukadderatınıza saldıran din düşmanlarına karşı koyunuz. Ve onları her nerede gerek Mescid'i Haram dışında ve gerek haremde bulursanız öldürünüz. Millî hayatınızı korumağa çalışınız.

وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ

Sizi çıkardılar o yerden ki onları çıkarır ve

(Ve sizi çıkarmış oldukları yerden siz de onları çıkarın) Ve sizi çıkarmış oldukları yerden Mekke'yi Mükerrerme'den siz de onları çıkarın. Onlar fitnede bulunmuş, şirke düşmüş, sizleri vatanınızdan çıkarmış kimselerdir.

وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

Öldürmekten daha şiddetlidir fitne ve

(fitne ise öldürmekten daha şiddetlidir) Fitne: İmtihan, tecrübe, tefrika manasına geldiği gibi çok kere de insanı günaha sokan, insanı vatanından haksız yere çıkaran, insanı belâyâ, sıkıntıya uğratan, insanı aldatan şey manasına gelir. Böyle bir fitne ölümden daha ağırdır. Çünkü bunun zararı ölümden sonra da devam edecektir. İşte Böyle bir fitne Onları harem sahasında öldürmenizden daha büyüktür. Onlar böyle bir katli fazlasıyla hak etmişlerdir. Fakat her ne olursa olsun

وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ

Orada sizinle savaşmalarına dek taki Mescidi haram yanında onlarla savaşmayın ve

(Ve onlar sizinle savaşta bulunmadıkça siz de Mekke haremde onlar ile savaşta bulunmayınız) siz de Mekke'de haremde onlar ile ilk önce savaşta bulunmayınız. Haremin hürmetine riayet ediniz.

فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ

O takdirde onları öldürün sizinle savaşarlarsa fakat eğer

(Fakat eğer Onlar sizinle savaşarlarsa onları öldürün) Haremi Şerifin hürmetini çiğneyen onlar olmuş olurlar. O halde öyle mukaddesata ihanet eden

كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Cezası işte böyledir

(kâfirlerin cezası işte böyledir) öldürülme ve sürgündür yurtlarından çıkarılmak dır.

فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

192.Artık şirke son verirlerse şüphe yok ki Allah Teâlâ bağışlayandır, esirgeyendir.

Bu âyeti kerime, cihadı adi bir menfaat için olmayıp ilâhî din gayesine matuf olduğunu göstermektedir.

فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhamet edendir bağışlayandır Allah şübhesiz Son verirlerse artık eğer

(Artık şirke son verirlerse şüphe yok ki Allah Teâlâ bağışlayandır, esirgeyendir) Artık size karşı savaşta bulunanlar, küfür ve şirke son verirlerse size karşı savaşmaktan sakınırlarsa, siz de onları bırakınız, dünyevî bir maksat için onları cezalandırmaya çalışmayınız. Allah Teâlâ bağışlayandır esirgeyendir onların evvelce yaptıkları şeyleri af ve mağfiret buyurur. Ve Hak Teâlâ esirgeyendir. onları cezalandırmaz. Bu halde onlara tecavüz etmenize merhameti ilâhiye müsaade etmez. Bunun içindir ki Rasûlî Ekrem Hazretleri vaktiyle Yüce Peygamberliğine karşı büyük düşmanlıkta, tecavüzde bulunup o mukaddes vücudu Mekke'yi Mükerrerme'den, o mübarek yur-dundan çıkarmış olanları da bilahare tövbe ve istiğfar edip İslâmiyet'i kabul ettikleri için af etmiş, haklarında İslâm kardeşliği düsturunu tatbik eylemiş, hepsine karşı pek âlicenapça muamelede bulunmuştur.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَىٰ

الظَّالِمِينَ

193.Ve bir fitne kalmayıp din yalnız Allah için oluncaya kadar onlar ile savaşa devam ediniz. Eğer onlar son verirlerse artık husumet ancak zalimlere karşı olur. Bu âyeti kerime Cihadın ne zamana kadar ve kimlere karşı yapılıp yapılamayacağını göstermektedir. Şöyle buyrulmuş oluyor ki:

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ

Allahın din oluncaya dek ve bir fitne olmayıncaya dek ta ki Onlarla savaşın ve

(Ve bir fitne kalmayıp din yalnız Allah için oluncaya kadar onlar ile savaşa devam ediniz) Düşmanlarınız size saldırmayıncaya ve bir fitne bir küfür, bir zulüm ve isyan kalmayıp din ibâdet ve itaat yalnız Allah için oluncaya ondan başkasına tapılmayıncaya kadar o müşrikler ile cihada devam ediniz. İslâm dinini yayıp yüceltmeye çalışınız.

فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَىٰ الظَّالِمِينَ

Zalimlere ancak o takdirde düşmanlık yoktur Son verirlerse fakat eğer

(Eğer onlar son verirlerse artık husumet ancak zalimlere karşı olur) Ve eğer onlar şirk ve isyana son verir tövbe ve istiğfarda bulunurlarsa artık onlara tecavüz etme-

yin. Çünkü husumet, Allah yolunda savaş, ancak zalimlere küfür ve isyan erbabına karşı olur. Bundan dolayı halini düzeltip küfür ve zulme son verenlere karşı savaşta bulunmak caiz olmaz. Nitekim bir hadisi şerifte. Buyrulmuştur ki. **(Ettebu minel zenbi kemen la zenbelehu)** günahından tövbe eden hiç günah işlememiş gibi olur.

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتِ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

194.Haram ay haram aya karşılıktır. Ve bütün hürmetler bir birine kısastır. O halde her kim size tecavüz ederse siz de ona size olan tecavüzünün misliyle tecavüz ediniz. Ve Allah'tan korkunuz. Ve biliniz ki Allah Teâlâ şüphesiz korunanlarla beraberdir.

Bu âyeti kerime, bir mühim ceza nazariyesinin aslını teşkil etmektedir. Suç ile ceza arasında bir uygunluk bulunmasını, cezanın suçtan fazla olmamasını emretmektedir. Bilindiği üzere bu haram aydan maksat, Zilkade ayıdır. Bu ay'a öteden beri hürmet edilirdi. Bu ay'da savaş yapılmazdı. Rasûli Ekrem hazretleri bir umre yapmak için bu ay'da Mekke'yi Mükerra'ya gitmişti. Fakat Mekke müşrikleri bu umreye mâni olmuşlardı. Yapılan bir antlaşmaya göre Rasûli Ekrem hazretleri ertesi sene gidip bu umreyi yapmıştı. Şayet müşrikler yine mâni olacak olsalardı o yüce peygamber harp ederek Mekke'ye girip bu umreyi yapacaktı. Bazı kimseler şayet harp edilirse bu ayın haramlığı bozulmuş olmaz mı? demişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil oldu. Buyrulmuş oluyor ki:

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ

Haram aya bedeldir haram ay

(Haram ay haram aya karşılıktır) Haram ay zilkade ayı haram aya karşılıktır. Buna iki tarafta karşılıklı olarak uymalıdır. Madem ki müşrikler bu ayın haramlığına riayet etmeyip Müslümanlara karşı vaziyet aldılar, harbi göze almış bulundular, Müslümanlarda bu ayda onlara karşılık vererek harp edebilirler. Çünkü bu bir, misliyle karşılıktır bulunmaktır.

وَالْحُرُمَاتِ قِصَاصٌ

Karşılıklıdır hürmetler ve

(Ve bütün hürmetler bir birine kısastır) Ve bütün hürmetler dokunulmazlıklar birbirine kısastır. Gayrimüslimler, haram aya haram belde olan Mekke'yi Mükerra'ya ve ihrama hürmete riayet etmeyip de bunlarda Müslümanlara saldırırlarsa Müslümanlar da bir kısas, bir karşılık olmak üzere onlara saldırabilirler. Buna o düşmanlar sebebiyet vermişlerdir.

فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ

Size saldırdı öyle ise kim

(O halde her kim size tecavüz ederse) O halde ey Müslümanlar Her kim size tecavüz ederse harem bölgesi içerisinde ihramlı iken veya haram ayda sizi öldürmeye cüret gösterirse

فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ

Size saldırdı o şeyin ki misliyle ona artık saldırın

(siz de ona size olan tecavüzünün misli ile tecavüz ediniz) Çünkü bir kötülüğün cezası, onun misli olan bir kötülüktür.

وَاتَّقُوا اللَّهَ

(Ve Allah'tan korkunuz) Ve ey Müslümanlar Allah'tan korkunuz. size izin verilmemiş olan şeyi tercih edip cezayı artırmayınız.

وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Takva sahipleriyle beraber Allah şüphesiz bilin ki ve

(Ve biliniz ki Allah şüphesiz korunanlarla beraberdir) Ve biliniz ki Allah Teâlâ kendilerine yardım etmek, şan ve şereflerini düzeltmek ve yüceltmek suretiyle şüphesiz korunanlarla beraberdir. Artık Cenabı Hakkın bu harp ve vuruşma hususundaki emirlerine de gerçekten uyunuz ki Allah'ın yardımına ve lütfuna kavuşasınız.

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

195.Ve Allah yolunda harcayınız. Ve kendi nefislerinizi tehlikeye düşürmeyiniz. Ve iyilikte bulununuz. Şüphe yok ki Allah Teâlâ iyilik edenleri sever.

Bu âyeti kerime, hak yolunda fedakârlığın lüzumunu şöylece anlatmaktadır.

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah yolunda infak edin ve

(Ve Allah yolunda infak ediniz) Ey Müslümanlar Takva sahipleri olunuz Ve Allah yolunda cihat uğrunda, fakirlere yardım hususunda, hayır ve iyilik konusunda mallarınızı harcayınız

وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

Tehlikeye elerinizle atmayın ve

(Ve kendi nefislerinizi ellerinizle tehlikeye düşürmeyiniz) ve kendinizi harpten kaçınmak, o uğurda mal sarf etmemek, düşmanın maksadını anlamaya çalışmamak gibi sebeplerle veya malınızı boş yere çokça sarf edip de fakirlik ve ihtiyaç içinde kalmak suretiyle tehlikeye düşürmeyiniz. Ve Allah yolunda mal ve bedenle

وَأَحْسِنُوا

İyilik edin ve

(Ve iyilikte bulununuz) iyilikte fedakârlıkta bulununuz elbette iyilikleriniz zayi olmaz.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri sever Allah şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ iyilik edenleri sever) Şüphe yok ki Allah Teâlâ iyilik edenleri iş ve ahlâkı güzel olanları sever. Onları sevaba ve mükâfata ulaştırır.

&-Bu âyeti kerimedeki, iyilikle emir, cihadı da içine almaktadır. Çünkü cihat, Müslümanlıkta iyilik etmek vazifesidir. Cihattan maksat; mal kazanmak, başkalarının yurdunu elde etmek, başkalarını esir olarak yaşatmak değildir. Belki bütün insanlık âlemini hak ve hakikatten haberdar etmek, bütün insanları gerçek bir dine, bir hürriyet ve hidayete kavuşturmaktır. Cihat, görünürde bir tecavüz gibi görünse de, haddi zatında bir korunmadır, bir korumadır, insanlığı sonsuz mesuliyetten ve felâketten kurtarma vesilesidir, bir nice akıllı kimseleri uyandırıp hak yoluna sevk etmeye sebeptir. Bundan dolayı böyle güzel bir niyetle yapılan bir cihat, haddizatında bütün insanlığa karşı bir iyilikten başka bir şey değildir. bununla beraber Müslümanlara karşı sırf dünya menfaatleri sebebiyle düşman bulunan bir çok kavim mevcuttur. Artık bunlara karşı Müslümanların uyanık olmaları mal ve bedenle fedakâr olarak cihada hazır bir halde bulunmaları lâzımdır. Bu da bir iyiliktir. Buna muhalif hareket ise İslâm cemiyeti hakkında bir tehlike teşkil edeceğinden asla caiz değildir.

&-İstanbul'da defnedilmiş bulunan ashâbı kiramdan Ebu Eyyub el Ensârî demiştir ki: Bu âyeti kerime bizim hakkımızda nazil olmuştur. Biz İslâm'ın başlangıcında Resulüllah'a yardım ettik. Onunla muharebelere iştirak ettik, onu çocuklarımıza, ailemizi mallarımıza tercih eyledik. Vaktaki İslâmiyet etrafa yayıldı, Müslümanların sayısı arttı, muharebelere son verilir gibi oldu, bizler de ailemize, çocuklarımıza, mallarımıza döndük, onlar ile meşgul olmağa başladık. Bu hal ise bir tehlikeye sebebiyet verebilirdi. Bundan dolayı bu âyeti kerime nazil oldu. Bu gibi tehlikelere kendi elimizle sebe-

biyet vermekten bizi men buyurdu, ikaz etti. Gerçekten de söz konusu zat, bundan sonra bütün cihatlara iştirak etmiş ve Hz. Muaviye zamanında İslâm ordusu ile gelip İstanbul'un muhasarasında bulunmuş ve bu esnada vefat edip bilinen türbesine gömülmüştür. Allah ondan razı olsun.

وَاتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَالْعَقَابَ

196.Ve Allah için hacı da umreyi de tamam yapınız. Fakat men olunursanız kurbandan kolaya geleni Minâya gönderirsiniz. Ve bu kurban mahalline varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyiniz. Ancak sizden her kim hasta olur veya başında bir eziyet bulunursa ona da oruçtan veya sadakadan veya kurbandan bir fidiye vacip olur. Sonra emin olduğunuzda kim hac zamanına kadar umre ile istifade etmiş olursa kolayına gelen bir kurban kesmek icap eder Fakat her kim bulamazsa üç gün hac esnasında, yedi günde döndüğünüz vakit oruç vacip olur ki bunlar tam on gündür, Bu, ailesi Mescidi Haramda bulun-mayan kimse-ler hakkındadır. Ve Allah'tan korkunuz ve biliniz ki Allah Teâlâ'nın azabı pek şiddetlidir.

Bu âyeti kerime, hac ve umre vazifesini yapacak zatlara nasıl hareket edeceklerini gösteriyor. Şöyle ki:

وَاتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ

Allah için umreyi ve hacı tamamlayın ve

(Ve Allah için hacı da umreyi de tamam yapınız) Ey Müslümanlar korununuz ve iyilikte bulununuz. Ve Allah için sırf Allah'ın rızası için hacı ve umreyi tamam yapınız. Bunlardan herhangi birine veya her ikisine başlanılmış olunca bunları lâıyk'ı veçhile tamamlamaya gayret ediniz.

فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ

Kurbandan kolay geldi artık o şey ki Men olunursanız fakat eğer

(Fakat men olunursanız kurbandan kolaya geleni Minâya gönderirsiniz) yani ihramdan sonra her hangi bir mecburiyet sebebiyle hacdan, umreden alıkonulursanız size kurbandan kolaya geleni vacip olur. Yani deve, sığır, davar nevinden hangisini kurban etmeniz size kolay gelirse onu kurban olarak Minâya gönderirsiniz.

وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ

Yerine kurban varıncaya dek ta ki başlarınızı tıraş etmeyin ve

(Ve bu kurban mahalline varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyiniz) Yani: Bu kurbanın Minâya gidip kesilmiş olduğuna kanaat gelinceye kadar siz tıraş olup ihramdan çıkmayınız.

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ

Başından bir rahatsızlık kendisinde var veya Hasta sizden olduyse fakat kim

(Ancak sizden her kim hasta olur veya başında bir eziyet bulunursa) yani Ancak sizden her kim ihramda iken hasta olursa ve başında yara gibi, bu gibi bir şey sebebiyle eziyet bulunur da bundan kurtulmak için tıraş olursa

فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكَ

Kurbandan veya sadakadan veya oruçtan artık bir fidye

(ona da oruçtan veya sadakadan veya kurbandan bir fidye vacip olur) yani oruçtan veya sadakadan veya kurbandan bir fidye vacip olur.

فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ

Hacca kadar umre ile faydalandıysa artık kim Emniyette oldunuz fakat o vakit ki

(Sonra emin olduğunuzda kim hac zamanına kadar umre ile istifade etmiş olursa) yani engellemekten veya hastalıktan, eziyetten kurtulduğunuz zaman sizden her kim hacı temettüde bulunmak arzu eylerse veya hac zamanına kadar umresine nihayet verir ihramdan çıkar, hac yapacağı zamana kadar serbest bulunursa

فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ

Kurbandan kolay geldi artık o şey ki

(kolayına gelen bir kurban kesmek icab eder) Kurban nevilerinden kolayına geleni seçer.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ

Döndünüz o vakit ki yedi ve hacda gün üç artık oruç Bulamadıysa fakat kim

(Fakat her kim bulamazsa üç gün hac esnasında, yedi günde döndüğünüz vakit oruç vacip olur) yani her kim buna rağmen kurbanı güç bulamassa Artık üç gün hac esnasında, yedi gün de hacdan döndüğünüz vakit oruç tutması vacip olur ki

تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ

Tam on gündür bunlar

(bunlar tam on gündür) Bu umre ile hacı birleştirilerek temettüde bulunmak ve kurbanın vücubu veya temettüde bulunan için orucun lüzumu tam on gündür,

ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haram sakinlerinden ailesi olmadı o kimse için ki bu

(Bu, ailesi Mescidi Haramda bulunmayan kimseler hakkındadır) yani Mekke'de ve Mikad denilen saha dahilinde bulunanlar ise Mekke'yi Mükerrerme'ye ihramsız olarak girebilirler. Hariçten gelip Mekke'de geçici olarak bulunanlar da Mikad yerinden dışarıya çıkmadıkça Mekke-i Mükerrerme'ye ihramsız olarak dönebilirler. Kısacası ey Müslümanlar. Hac ve umre vazifesini lâıyıkıyla yapmaya çalışınız.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı çok şiddetli Allah şübhesiz bilin ki ve Allah'tan korkunuz Ve

(Ve Allah'tan korkunuz Ve biliniz ki Allah Teâlâ'nın azabı pek şiddetlidir) Artık bu mukaddes vazifenizi de Allah'ın rızasına uygun bir şekilde yapınız. Aranızdaki din kardeşliğini de güzelce göstererek birbirinize karşı sevgide, birbirinizin hukukuna riayette bulununuz ki kurtuluşa ve saadete ulaşsınız.

&-Bir kimseye hac farz olmak için şöyle sekiz şart vardır:

- 1-Müslüman olmak.
- 2-Baliğ olmak.
- 3-Akıllı olmak.
- 4-Hür olmak.
- 5-Haccın farziyetini bilmek.
- 6-Hac vazifesini meşakkatsiz bir şekilde yapmaya yetecek bir vakit bulunmak.
- 7-Hacca gidip gelinceye kadar kendisi ve ailesi için yeterli miktar nafakaya malik bulunmak.
- 8-Kendi haline münasip nakil vasıtası ve yol masrafına yetecek parası bulunmak. Bu şartlar bulunmayınca hac farz olmaz.

&-Bununla beraber haccın edasının farziyeti için şöyle 5 şartta lâzımdır:

- 1-Bizzat hac edebilecek derecede bir vücut sıhhati bulunmalıdır.

2-Hacca gitmeğe hapis gibi, zorla mâni olmak gibi bir engel bulunmamalıdır.

3-Yolda emniyet bulunmalıdır.

4-En az normal yürüyüşte 13 saatlik bir yolculukta bulunacak bir kadının yanında kocası veya ebediyen nikâhı haram olan bir erkek bulunmalıdır. Bu erkek akıllı baliğ veya Erginlik çağına yakın bulunmalıdır.

5-Boşanmış veya kocası ölmüş bir kadının iddeti bitmiş olmalıdır.

&-Haccın şöyle altı nevi vardır:

1-Farz olan hacdır. Bu şartlarını taşıyan bir Müslüman'a ömründe bir kere farz olan hacdır.

2-Vacip olan hacdır. Bu da nezr edilen veya nafile olarak başlanılmış iken bozulan hac için kaza etmek suretiyle yapılan hacdır.

3-Nafile olan hacdır. Bu kendisine farz olan haccı yapmış olan bir yetişkinin veya henüz bulûğa ermeyip de rüşd çağına yaklaşmış olan birinin yaptığı hacdır.

4-Haccı ifraddır. Bu umre ile birleştirmeksizin yalnız farz veya vacip veya nafile olarak yapılan haçtır. Bunu yapana müfrit denir.

5-Haccı temettüdü. Bu, hac mevsiminden evvelâ umre için ihrama girip umre yapıldıktan sonra aynı mevsimde daha yurda dönmeden tekrar ihrama girilerek yapılan haçtır. Bunu yapana mütemetti denilir.

6-Haccı kırandır. Bu da hac aylarından evvel veya hac ayları içinde mikaddan evvel veya mikaddan itibaren umre ile arası bir niyet ile bir ihram ile birleştirilmiş olan hacdir ki, umre yapıldıktan sonra usulü dairesinde ifa edilir.

&Haccın rükünlerine gelince bu da ikidir.

Birincisi: Arafat'ta bir müddet durmaktır. Şöyle ki: Zilhiccenin 9 una rastlayan arafe gününün öğle vaktinden, kurban bayramının ilk günü fecrin doğuşuna kadar olan zaman içerisinde Arafat'ta isterse bir dakika olsun durmak farzdır.

İkincisi de: Arafat'ta durduktan sonra gidip Kâbe'yi Muazzama'yı ziyaret tavafı yapmaktır. İsterse bu ziyaret bir müddet sonra olsun. Şöyle ki: Bu Arafat'ta durduktan sonra Kâbe'yi Muazzama'nın etrafında 7 defa dolaşmakta yapılır ki, bunun 4 defası bir rükündür, bir farzdır. Diğer 3'ü nafile kabilindendir. Kâbe'yi Muazzama'yı vakit vakit tavafta bulunmak ta bir sünnettir, bir ibadettir, bir nevi, namazdan sayılmaktadır.

&-Mikad: Hac için dışarıdan gelen zatların ihrama girmelerine mahsus 5 yer vardır ki bunlardan her birine "Mikad" denir. Bu yerlere daha gelmeden de ihrama girilebilir.

&-İhramın yapılması: Şöyle ki hac için yolculukta bulunan bir erkek zat Mikad denilen bir yere gelince yıkanır, abdest alır, giderilmesi lâzım gelen tüylerini bedeninden giderir, tırnaklarını keser, elbisesini çıkarır, beyaz, temiz bir peştamal ile dikişsiz bir örtüye, mesela bir iki havluya sarılır. Güzel kokulu şeyler sürünür, başını açık, ayaklarını çorapsız bulundurur. Üstü açık, topukları kısa ayakkabı giyinir, İki rekât ihram namazı kılar, ihrama niyet eder "Yarabbi Ben hac etmek istiyorum, onu bana kolay kıl ve onu benden kabul et." diye dua eder. Sonra

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ الْبَيْتُ (Emrin baş üstüne Ey Allah'ım emrin baş üstüne) diye telbiyede bulunur. Artık karısıyla cinsî münasebette bulunamaz, onu öpüp okşayamaz, dikişli elbise giyemez, kokulu şeyler sürünemez, saçlarını, tırnaklarını kesemez, av hayvanlarını avlayamaz, yeşil ağaçları, otları kesemez, kötü sözler söyleyemez. Fakat yıkanabilir, para kesesini de beline bağlayabilir ve usulü dairesinde gidip Arafat'ta bulunur. Sonra da Beytullahı ziyaret ederek ihrama son verir. 158. âyeti kerimeye de bakılabilir.

&-Haccın farziyetindeki hikmete gelince: O da şüphe yok ki çok mühimdir. Malumdur ki hac İslâmiyet'in beş esasından biridir. Hem malî hem de bedenî bir ibadettir. Hak yolunda fedakârlığın bir alametidir. Bir ilâhî lütuf olan sıhhatimizin ve servetimizin bir şükran vazifesidir. Hac fârizesi Cenabı Hakkın manevi dergâhına sığınılarak tam bir hürmet ve yakarış ile lütuf ve af niyaz edilmesinin bir örneğidir. Pek yüce bir mabedin içinde binlerce din kardeşi ile birlikte yapılan bir ibadetin, bir dua ve yakarışın uyanık ruhlar üzerinde yapacağı hoş tesirler ve ruhu besleyen neşeler ise her türlü maddî zevklerin binlerce kat üstündedir. Bütün Müslümanların kiblesi olan ve Hz. İbrahim gibi ulu bir peygamberin makamını içine alan Beytullah'ta yapılan bir ibâdet ve

itaatin Allah'ın yanında ne kadar makbul, ne kadar sevaba vesile olacağı da pek açıktır. Rasûlî Ekrem Efendimizin içinde doğup cihana nurlar yaymış olduğu mübarek beldeyi ve bu vesile ile o yüce nebinin hicret yurdu olup kabri saadetini şerefli göğsünde saklayan Medine'yi Münnevvere'yi gidip bir arzu ve heyecan ile ziyaret etmek de İslâmiyet'e bağlılığın, o yüce peygambere hürmet ve sevginin en açık bir alametidir. Hele doğu ve batıdan çeşitli ırklara mensup Müslümanların böyle kutsî bir mabette toplanarak hep birden aynı şekilde dinî vazifelerini yerine getirmeleri de aralarında din kardeşliğini ne kadar canlandırır, aralarında ne kadar içten bir sevgi ve dayanışmanın ortaya çıkmasına vesile olur. Ve İslâm âlemine dair bir çok bilgi edinebilmelerine yardım eder. Seyahatin sıhhi, medenî, içtimaî menfaatleri herkes tarafından bilinmektedir. Bir çok yabancı kendileri için bir dinî vazife olmadığı halde seyahati gerekli buluyor, dünyanın muhtelif yerlerini gidip görüyorlar. İslâm dini ise bizlere en güzel şartlar çerçevesinde en tarihî, en kutsî bir muhite seyahat etmemizi emretmiş bulunuyor. Artık bu ilâhî emrin ne kadar faideleri, hikmetleri kapsadığını hangi aydın ve düşünen bir insan takdir etmez. Böyle kutsal bir vazife ile mükellef olduğumuzdan dolayı Rabbimizin yüce eşiğine teşekkürlerimizi takdim eyleriz.

"Her kime Kâbe nasip olsa hûda davet eder" "Her kişi sevdiğini hanesine davet eder"

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَرَوُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

197.Haccın vakti bilinen aylardır. Her kime o aylarda haccı kendisine farz kılarsa artık hacda cinsel ilişkide bulunmak günaha sapsak kavga etmek yoktur. Ve hayırdan her ne yaparsa Allah Teâlâ onu bilir. Ve azık edininiz, azığının en hayırlısı ise takvadır. Ve benden korkunuz. Ey tam akıl sahipleri!

Bu ayeti kerime haccın mevsimini ve hacıların riayet edecekleri şeyleri bildirmektedir. Şöyle ki

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ

Bilinen aylardır hac

(Haccın vakti bilinen aylardır) Yani hacca başlanacak aylar: Şevval, zilkade ayları ile zilhiccenin tam on günüdür. Bu, Hanefilere göredir. Şafilere göre şevval, zilkade ayları ile zilhiccenin dokuzuncu günü ve onuncu gününün yalnız gecesidir. İmamı Malik'e göre: Zilhiccenin de tamamıdır. İşte bu hac aylarında

فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ

Haccı onlarda (kendine) farz ettiyse o halde kim

(her kim o aylarda haccı kendisine farz kılarsa) yani, hacca niyet eder de veya ihrama girer de veya telbiyede bulunur da veya kurban gönderir de hacca başlamış, bu fârizeyi üzerin almış olursa

فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ

Hacda münakaşa etmek yoktur ve Günah işlemek yoktur ve Artık kadına yaklaşmak yoktur

(Artık hacda kadına yaklaşmak günaha sapsak ve kavga etmek de yoktur) Bu hac müddeti içinde hanımıyla cinsel ilişkide bulunamaz. Ve o kul için Şeriatın konuları dışına çıkmak veya ona buna söğüp, saymak asla caiz olamaz. Hizmetçiler ile yol arkadaşları ile ve diğerleriyle düşmanlık ve kavga etmek asla uygun görülmez.

وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ

Allah onu bilir Hayırdan yaparsınız o şey ki ve

(Ve hayırdan her ne işlerseniz Allah onu bilir) mesela sadaka verirsiniz, arkadaşlar ile güzelce yaşayarak onlara lüzumuna göre yardımda bulunursanız Allah-u Teala hazretleri o yaptığınız hayrı, ezeli ilmiyle bilir mükâfatını verir. Ve yolunuza rahatça, kalp huzuru ile devam edebilmeniz için de

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى

Takvadır azığın hayırlısı fakat şübhesiz Azık edinin ve

(ve azık edininiz. Azığın en hayırlısı ise korunmadır) yani maddî, manevî muhtaç olduğunuz gıda maddelerini tedarik ederek onunla hac yolculuğuna başlayın. Amma azığın en hayırlısı ise Allah'tan korkup onun bunun malına, canına saldırmamaktır. Helâlından yiyip, haramdan sakınmaktır.

وَاتَّقُوا يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

Akıl sahipleri ey benden korkun ve

(Ve benden korkunuz Ey tam akıl sahipleri!) Ey hakiki aydınlar Ey İslâmiyet'in bu yüce tavsiyelerini güzelce anlamaya kabiliyetli olan zatlar korkunuz Allah için olsun. Sırf dünya ile ilgili olan bir maksat için başkalarından korkmak bir fazilet değildir.

&-Rivayete göre vakti ile Yemen halkı. Hicaza giderken yanlarına azık adına bir şey almazlar, biz tevekkül ehli kimseleriz, biz Beytullah'ı ziyarete gidiyoruz, elbette Cenâbı Hak bizleri yolda aç bırakmaz derlermiş. Bununla beraber bazen yolda başkalarının mallarına sataşmaya da mecbur kalırlarmış. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, hacca gidecek zatlara azık denilen nafakalarını, muhtaç olacakları şeyleri daha yola çıkmadan hazırlamaları emir olunmuştur. Geçimi temin etme hususunda geçerli olan örf ve adete uymak lâzımdır. Meselâ, hac mevsiminde de geçimini temin etmek için meşru şekilde alış verişte bulunulması caizdir. Nitekim şu âyeti kerime bunu ifade etmektedir.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ

198.Rabbinizden bir rızık talep etmeniz sizin üzerinize bir günah değildir. Arafat'tan geri döndüğünüz zaman Allah Teâlâ'yı Meş'ari Haram yanında hemen zikrediniz. Ve onu, size hidayet ettiği gibi zikreleyiniz. Şüphe yok ki, siz bundan evvel dalalette kalmış kimselerden idiniz.

Bu ayeti kerime hac mevsiminde de ticaretin meşru olduğunu ve Cenâbı Hakkın gösterdiği yola gitmenin lüzumunu bildirmektedir. Şöyle ki:

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden bir ihsan aramanız Günah size değildir

(Rabbinizden bir rızık talep etmeniz sizin üzerinize bir günah değildir) Ey Müslümanlar! Hac mevsiminde de ticaret yoluyla Rabbinizin fazlından bir rızık talep etmenizden yani böyle rızık için alış veriş yapmanızdan dolayı sizin üzerinize bir günah yüklenecek değildir.

فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ

Meş'ari haram yanında Allahı artık zikredin Arafat dan akın ettiniz nihayet o zaman ki

(Arafat'tan geri döndüğünüz zaman Allah Teâlâ'yı Meş'ari Haram yanında hemen zikrediniz) Arafat: Mekke'yi Mükerra şehrine on iki mil mesafede bulunan bir dağın ismidir. Hacılar arafe günü, yani; zilhiccenin 9 uncu günü burada vakfeye dururlar, zilhiccenin 8 inci gününe de "terviye günü" denilir. Meş'ari Haram, Müzdelifenin bitişiğinde bir tepedir. Buna "Cebeli Kuzah" da denir. Arafattan Müzdelifeye dönüp gelen hacılar, yolculara engel olmamak için bu Meş'ari Haram tepesi civarında gecelerler. Müzdelife de Mekke'de hacla ilgili ibadetlerin yapıldığı yerlerden biridir. Hacılar Arafattan sonra Müzdelifeye vararak orada akşam, yatsı ve sabah namazlarını kılarlar. İşte burada Allah'ı Ekber ve La ilahe illallah diyerek, dua ve niyaz ile veya aksam ve yatsı namazlarını kılmak suretiyle rabbinizi zikrediniz

&-Rivayete göre Hz. Adem Hinde, Hz. Havva da Ciddiye indirilmişlerdi. Birbirini ararken Arafat sahasında karşılaşmış, birbirlerini tanımışlardı. Bu cihetle o güne arafe, o karşılaşma sahasına da Arafat denilmiştir. Diğer bir rivayete göre de İbrahim Aley-hisselâm'a hacla ilgili ibadetler burada vahyolunmuş olduğu için buraya Arafat adı

verilmiştir. Evet, işte rabbimiz buyuruyor ki bu arafattan cemaat halinde geri döndüğünüz zaman

وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ

Sizi hidayete erdirdi o şey gibi ki onu zikredin ve

(Ve onu, size hidayet ettiği gibi zikrediniz) ve o Yüce Rabbi size hidayet ettiği size dinî vazifelerini, hac ibadetlerini zikir ve fikir yolunu ihsan ve ilham buyurduğu gibi zikreleyiniz bu ilâhi hidayet sayesinde dini vazifelerinizi bilmiş bulunuyorsunuz.

وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ

Elbette dalalette düşenlerden ondan önce idiniz şübhesiz ve

(Şüphe yok ki, siz bundan evvel dalalette kalmışlardan idiniz) Şüphe yok ki siz bu hidayete, bu İslâmiyet şerefine ulaşmadan önce dalalette kalmış kimselerden idiniz. İmanı, itaati ve hacla ilgili ibadetleri bilmeyen, yolunu şaşırılmış takımlardan idiniz. Şimdi ise hidayete ermiş bulunuyorsunuz. Artık Cenabı Hakkın emri üzerine hareket ediniz, ulaştığınız hidayet ve saadetin kadrini yüceltmeye, şükürünü yerine getirmeye çalışınız.

&-Cahiliye döneminde bir çok pazar yerleri vardı. Araplar hac mevsiminde buralarda ticaretle meşgul olurlardı, İslâmiyet yayılmaya başladığı zaman bazı Müslümanlar böyle hac mevsiminde ticaretle bulunmadan çekinmişlerdi. Halbuki buna lüzum yoktu. Ticaretle uğraşmak dinî vazifelere engel olmamak üzere her zaman caizdir. Özellikle hac mevsiminde etraftan bir çok zatlar Hicazda toplanıyorlar, bunlar kendi ihtiyaçlarını bertaraf etmek için ticarethanelere müracaata mecbur kalmaktadırlar. Eğer o mevsimde ticaret yasak olursa bu gibi zatların ihtiyaçları nasıl giderilebilir? Bundan dolayı hikmet dolu olan İslâm dinî, bu ticareti men etmemiştir. Elverir ki meşru şekilde yapılsın.

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

199.Sonra insanların geri döndüğü yerden siz de dönüveriniz. Ve Allah'ı Teâlâ'dan mağfiret isteyiniz. Şüphe yok ki Hak Teâlâ affedici ve esirgeyicidir.

Bu âyeti kerime de bütün Müslümanların aynı şekilde ibadetlerle mükellef olduklarını gösteriyor. Şöyle ki:

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ

İnsanlar aktı o yerden ki akın edin sonra

(Sonra insanların geri döndüğü yerden siz de dönüveriniz) Cahiliye döneminde Kureyş kabilesi gibi bazı seçkin kabileler, halk Arafat'ta toplandıkları vakit kendileri Meşari Haramda dururlar, onlara karışmazlar, biz Allah'ın ehliyiz derler, bu durumu bir üstünlük alâmeti sayarlardı. Sonra bunlar Müslüman olunca kendilerine, hitaben buyruldu ki: Ey Kureyş! Ey bütün Müslümanlar insanların koşup döndüğü yerden yani Arafattan Siz de hemen dönünüz. hacla ilgili ibadetlere tamamen iştirak ediniz. Bu husustaki kusurlarınızdan, günahlarınızdan dolayı

وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ

Allah dan mağfiret dileyin ve

(Allah dan mağfiret isteyiniz) Daima Allah'ı Teâlâ'nın af ve keremine sığınınız.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhametlidir bağışlayandır Allah şübhesiz

(Şüphe yok Yüce Allah gafurdur Rahimdir) evet o yüce yaratıcı el gafurdur af dileyenlerin günahlarını mağfiret buyurur. Ve o kerem sahibi yaratıcı Er Rahimdir kulları hakkında rahmet ve yardımı boldur çok geniştir. Elverir ki o kerem sahibi yaratıcının yüce dergâhına, kendisi zikir ve tesbih etmek suretiyle sığınsın.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ

200.Sonra hacca ait ibadetlerinizi bitirdiğiniz zaman babalarınızı zikrettiğiniz gibi veya daha ziyade olarak Allah Teâlâ'yı zikrediniz. İmdi insanlardan öylesi vardır ki: Ey Rabbimiz bize nasibimizi dünyada ver der. Bunun için âhirette bir nasip yoktur.

Bu âyeti kerime Allah'ı zikretmenin ehemmiyetini gösteriyor, İslâmiyet'ten evvel Araplar hacca ait ibadetlerini bitirdikten sonra Mina'da mescit ile dağ arasındaki bir yerde toplanır, babalarının övünülecek şeylerini anarlardı. Bunlar İslâmiyet'le şereflenince babalarını andıkları gibi ve hatta ondan daha fazla Cenabı Hakki anmaları, Hak Teâlâ'nın zikri ile dillerini süslemeleri, kalplerini nurlandırmaları kendilerine şöylece hatırlatılmıştır:

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ

Hac ibadetlerinizi bitirdiniz ve o zaman ki

(Sonra hacca ait ibadetlerinizi bitirdiğiniz zaman) İmdi sizler hacca ait ibadetlerinizi bitirdiğiniz zaman yani taşları attıktan, tavafta bulunduktan Mina'da kaldıktan sonra

فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا

Bir anma ile daha şiddetli veya Babalarınızı anmanız gibi Allahı artık zikredin

(babalarınızı zikrettiğiniz gibi veya daha ziyade olarak Allah Teâlâ'yı zikrediniz)

Asıl onun yüceliğini, kudret ve büyüklüğünü, sizlere verdiği nimetleri bir ibâdet lisanıyla zikrediniz. Ondan dünya ve âhirete ait hayırlar isteyiniz. Halbuki

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا

Dünyada bize ver rabbimiz der o kimse ki Ve insanlardan vardır

(İmdi insanlardan öylesi vardır ki: Ey Rabbimiz bize nasibimizi dünyada ver der)

Bunlar bir takım müşriklerdir ki, vaktiyle hac esnasında yalnız dünya ile ilgili şeyleri ister, Yarabbi bize koyun ver, deve ver. Babalarımıza verdiğin gibi bizlere de bağlar, bahçeler ver diye duada bulunurlar, âhîret fikrinden mahrum bir halde yaşarlardı.

وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ

Bir nasibden ahirette onun için yoktur ve

(onun için âhirette bir nasip yoktur) yani böyle yalnız dünyaya düşkün bir şahıs için âhirette bir nasip yoktur. Çünkü onun bütün arzu ve hedefi dünyadadır.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

201.Ve insanlardan öylesi vardır ki: Ey Rabbimiz! Bize dünyada bir iyilik ve âhirette de bir iyilik ver ve bizi ateş azabından koru der.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ

Der o kimse ki onlardan vardır ve

(Ve onlardan kimisi de der ki) İnsanlardan öylesi vardır ki Cenabı Hakka inanıp, onun âhirete ait nimetlerine çok fazla ihtiyacı olduğuna kanaat getirdiğinden şöyle der

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً

Bir iyilik ahirette ve Bir iyilik dünyada bize ver rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bize dünyada da bir iyilik ver âhirette de bir iyilik ver) Bu mübarek âyeti kerime, mü'minlerin ne kadar güzel bir tarzda dua ve niyazda bulunduklarını bildiriyor. Bu dua ayetindeki haseneden murat nedir: Bilindiği üzere hasene lügat itibarıyla güzellik demektir. İnsanın nefsine, bedenine, servetine ait olup elde edinilmesiyle sevineceği her nimet bir hasenedir. İbâdet ve itaat da birer hasenedir. Ve yine Bu âyeti kerimedeki haseneden maksat ise bazı âlimlere göre dünyada ilimdir, iba-

dettir. Âhirette cennettir veya dünyada helâl rızıktır, âhirette de mağfirettir, sevaptır. İmamı Ali radiyallahu anh dan bir rivayete göre de hasene dünyada iyi ahlâklı kadındır, âhirette de cennettir. **Nitekim bir hadisi şerifte:** Dünya varlıktan ibarettir. Dünya varlığının en hayırlısı ise iyi ahlâk sahibi olan kadındır. Vel hasıl hepside güzeldir hasenedir hepsini de rabbimizden niyaz ederiz

وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Ateş azabından bizi koru ve

(ve bizi cehennem azabından koru) diye niyazda bulunur. Âhret hayatına inandığını bu şekilde de göstermiş olur.

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

202.İşte bu iki kısım insanlar yok mu, bunlar için kazandıkları şeyden bir nasip vardır. Ve Allah Teâlâ hesabı pek süratle görücüdür.

Bu âyeti kerime de, mükâfat ve cezanın amellere göre olduğunu şöylece göstermektedir:

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا

Kazandılar o şeyden ki bir nasib kendilerine vardır işte onlar

(İşte bunlar için kazandıkları şeyden bir nasip vardır) İşte bu iki kısım insanlar yok mu yalnız dünyayı isteyenler ile hem dünyayı hem de âhireti isteyen zümreler, bunlar için kazandıkları şeyden bir nasip vardır. Hayatını yalnız dünyaya adayanlar dünya varlığından hisse sahibi olurlar, âhireti hiç dikkate almadıkları için âhret saadetinden bir pay alamazlar. Fakat hayatını güzel tanzim edip te hem dünya için meşru şekilde çalışanlar, hem de âhirete ait vazifelerini yapıp âhret nimetlerine ulaşmayı niyaz edenler de, hem dünyada hem âhirette nimetlere kavuşmuş olurlar ve âhret azabından korunurlar.

وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı pek çabuk görendir ve Allah

(Ve Allah hesabı pek süratle görücüdür) Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ kullarının bu hallerini bilmektedir, yarın âhirette bunlara ait hesabı bunların haklarındaki muhakemeleri pek süratle görücüdür. Artık insanlar daha hayatta iken istikballerini düşünmeli üzerlerine düşen kulluk vazifelerini güzelce yapmalıdırlar ki, ebediyet âleminde selâmet ve saadete ulaşabilsinler.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

203.Ve Allah Teâlâ'yı sayılı günlerde zikrediniz. İmdi her kim iki gün içinde acele ederse onun üzerine bir günah yoktur. Ve her kim geri kalırsa onun üzerine de günah yoktur. Bu korunan içindir. Ve Allah'tan korkunuz ve biliniz ki, sizler şüphesiz onun huzuruna toplanacaksınız.

Bu âyeti kerime, teşrik günlerinde yapılacak tekbirlere işaret etmektedir. Şöyle ki:

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ

Sayılı Günlerde Allah'ı Zikredin Ve

(Ve Allah Teâlâ'yı sayılı günlerde zikrediniz) Ey hac vazifesini ifa eden zatlar Hacc'a ait ibadetlere güzelce riâyet ediniz. Ve Allah Teâlâ'yı sayılı günlerde yani teşrik günlerinde zikir ediniz. Allah'ı Ekber ve la ilahe illallah deyiniz. Namazların ardından ve kurbanları keserken ve taşları atarken tekbir alınız.

فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

Ona Artık günah yoktur İki günde Acele ettiyse Bundan böyle kim

(İmdi her kim iki gün içinde acele ederse onun üzerine bir günah yoktur) yani her kim iki gün içinde işini bitirip vatanına dönmek hususunda acele ederse bu iki gün

Mina'da bulunması kâfidir. Bundan bir gün evvel ayrıldığından dolayı onun üzerine bir günah yoktur Bundan dolayı sorumlu olmaz, istediği gibi hareket edebilir.

وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

Ona Yine günah yoktur Geri kaldıysa kim Ve

(Ve her kim geri kalırsa onun üzerine de bir günah yoktur) acele etmeyip üçüncü gün de Mina'da kalırsa Bunlar da serbesttir. Bu acele etme ve geriye bırakmadan dolayı sorumlu değildirler. Burada sorumluluğun olmaması

لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allahdan Ve sakının Sakındı O kimse içindir ki

(Bu korunan içindir. Ve Allah'tan korkunuz) evet Burada sorumluluğun olmaması haccını Allah rızası için yapıp ondan korkan hacılar içindir. Artık bunu düşününüz. Ve Allah'tan korkunuz Bütün işlerinizde takvadan ayrılmayınız.

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona Şüphesiz siz Bilin Ve

(Bilin ki sizler şüphesiz onun huzuruna toplanacaksınız) Ve biliniz ki sizler muhakkak onun o Yüce Yaratıcının huzuruna toplanacaksınız. Onun manevi huzuruna toplanıp varacaksınız. Amellerinize göre mükâfat veya ceza göreceksinizdir.

Teşrik: Yüksek sesle tekbir almaktır. Teşrik günleri ise zilhiccenin 11 inci, 12 inci, 13 üncü günlerine denilir ki, bunlar kurban bayramının ikinci, üçüncü, dördüncü günleridir. İşte eyyamı ma'dudat Sayılı günlerden murat, bu günlerdir. Hacılar bu günlerde Mina'da bulunur, tekbir alır, şeytanı taşlarlar. Şeytanî şeylere düşmanlıklarını bu şekilde de göstermiş olurlar, İşte bu Mina'de kurban bayramının ikinci, üçüncü, dördüncü günlerinde bulunmak meşru olduğu gibi yalnız ikinci, üçüncü gününde durmak ta caizdir. El verir ki korunma ve iyi niyetle olsun.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ

204.Ve insanlardan bazıları vardır ki, dünya hayatı hakkındaki sözü senin hoşuna gider. Ve kalbinde olana Allah'ı şahit tutar. Halbuki o pek katı düşmanlık sahibidir. Bu âyeti kerime sözleri özlerine uymayan münafık kimselerin kınanmış hareketlerini bildirmektedir. Şöyle ki:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatına dair Sözü Seni imrendirir O kimse ki Ve insanlardan vardır

(Ve insanlardan bazıları vardır ki, dünya hayatı hakkındaki sözü senin hoşuna gider) Habibim insanlardan bazıları da vardır ki haktan yana görünür. Dünya hayatı hakkındaki sözü dünya işlerinin idaresi, geçim sebeplerinin beyanı ve sana karşı sevgi ve bağlılık iddiası hususundaki ifadesi senin hoşuna gider hayretini çeker.

وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ

Kalbindedir O şeye ki Allah'ı Ve şahid tutar

(Ve kalbinde olana Allah'ı şahit tutar) Sözüm özüme uygundur der. İyi niyet sahibi olduğuna yemin eder. Buna Cenabı Hakkı şahit tutar.

وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ

Hasımların En şiddetlisidir O Ve

(Halbuki onun düşmanlığı pek şiddetlidir) Veya o sözünde yalancıdır. Veya onun kalbinin katılığı pek fazladır. Sözleri hikmetli olsa da işleri hata doludur.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفُسَادَ

205.Ve yanından ayrılınca yer yüzünde fesat çıkarmağa, ekinleri, zürriyetleri helak etmeğe çalışır. Allah Teâlâ ise fesadı sevmez.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ

Ve nesli Ekinleri Ve helak etmesi Orada Fesat çıkarması için Yeryüzünde Çalıştı Geri döndü Ve ozaman ki (Ve yanından ayrılınca yer yüzünde fesat çıkarmağa, ekinleri, zürriyetleri helak etmeğe çalışır) Ve o münafık senin yanından ayrılınca veya bir işe girişince yer yüzünde fesat çıkarmağa Müslümanların kanlarını akıtmağa akrabalık bağlarını koparmaya başlar Ekinleri ve zürriyetleri helak etmeğe İslâm cemiyetini dağıtmağa çalışır.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ

Fesadı Sevmez Ve allah

(Allah Teâlâ fesadı sevmez) Fakat Allah fesada razı olmaz. Elbette öyle fesatçıların cezalarını bir gün verecektir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ

206.Ve ona Allah'tan kork denildiği zaman kendisini günah ile bir gurur yakalar. Artık ona cehennem kâfidir. Ve ne fena bir yataktır.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ

Allah'dan Sakın Ona Denildi Ve o zaman ki

(Ve ona Allah'tan kork denildiği zaman) Ve o münafığa Allah'tan kork yalan söyleme, Allah'ın azabını düşün denildiği zaman bu söz onun gururuna dokunur.

أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ

Günah ile Gurur Onu tuttu

(kendisini günah ile bir gurur yakalar) Kendisini o terk etmesi istenilen günah ile beraber bir gurur yakalar. Daha ziyade günaha girer, cahilce bir onurun düşkününü olur.

فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ

Cehennem Artık ona yeter

(Artık ona cehennem kâfidir) Artık ona ceza ve azap olmak üzere cehennem kâfidir. O cehennemde ebediyen kalacaktır. Cehennem bir azap yeridir.

وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ

Yataktır Ve gerçekten ne kötü

(Ve ne fena bir yataktır) Artık bir insan, kendisini böyle ateşli bir yere sevk edecek olan kötü hareketlere nasıl cüret edebilir.

&-Rivayete göre bu ayetler Sekif Oğullarından "Ahnes ibni Şerik" hakkında nazil olmuştur. Bu bir münafıktır. Güzel yüzlü, tatlı sözlü bulunuyordu. Peygamberin huzuruna girmiş, Müslüman olduğunu söylemiş Hz. Peygamber'i sevdiğini iddia etmiş, bu sözlerinde doğru olduğuna yemin etmiş ve Cenabı Hak şahidimdir demişti. Halbuki hakikaten Müslümanlığı kabul etmiş değildi. Müslüman düşmanı bulunuyordu. Peygamberin huzurundan ayrıldıktan sonra Müslümanlardan birinin tarlasına uğramış ekinlerini yakmış, hayvanlarını öldürmüştü.

&-Bu ayetlerin nüzul sebebi, böyle hususî olsa da hükmü geneldir. Bundan dolayı bizlere işaret buyrulmuş oluyor ki: İnsanların yalnız sözlerine bakıp ta aldanmamak, nice münafıklar vardır ki, İslâmiyet iddiasında bulunurlar. Yaldızlı sözler söylerler, onu bunu aldatırlar, fakat fırsat bulunca bütün kutsal şeylere saldırırlar. Bununla beraber samimi şekilde Müslüman olup ta bu uğurda pek çok fedakârlıkta bulunan muhterem zatlar da vardır. İşte şu âyeti kerime de bunu ifade etmektedir.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

207.İnsanlardan bazıları da vardır ki. Allah Teâlâ'nın rızasına kavuşmak için kendini feda eder. Yüce Allah ise kullarına çok şefkatlidir.

Bu âyeti celile, hakikî mü'minlerin yüksek fedakârlıklarını gösteriyor. Şöyle ki:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını Kavuşmak için Nefsini Satar O kimse ki Ve insanlardan vardır

(İnsanlardan bazıları da vardır ki Allah Teâlâ'nın rızasına kavuşmak için kendini feda eder) Cihada atılır veya ölünceye kadar iyiliği emreder, kötülükten sakındırır. Diğer bir görüşe göre de Allah'ın rızası için her fedakârlıkta bulunarak nefsinin, ebedî hayatını din düşmanlarının tecavüzlerinden kurtarmağa çalışır. Artık şüphe yok ki bu gibi şahıslar, Cenabı Hakkın rızasını kazanmış olurlar.

وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

Kullara karşı Çok şefkatlidir Ve allah

(Ve Allah kulları hakkında çok şefkatlidir) Bu ilâhi şefkatten dolayıdır ki, kullarını kendi rızasına kavuşturacak bir hidâyet yoluna irşat buyurmuştur.

&-Bir rivayete göre: Bu âyeti kerime Suheyb ibni Sinani Rumi hakkında nazil olmuştur. Bu zat İslâmiyet'i kabul etmiştir. Müşrikler bunu yakalamışlar, dövmüşler, İslâmiyet'ten döndürmek istemişlerdi. Bu zat da "Ben ihtiyar bir kimseyim, ben Müslümanlığımdan size bir zarar gelmez" demiş ve büyük bir servetini o müşriklere vererek ellerinden kurtulmuş Medine'yi Münevvere'ye gelmiştir.

&-Diğer bir rivayete göre de bu âyeti celile, Hz. Ali hakkında nazil olmuştur. Çünkü Peygamber Efendimiz, Medine'yi Münevvere'ye hicret ederken Hz. Ali, onun mübarek yatağında yatmış, Resulullah'ın hicretini gizlemek istemiş, düşmanların hücumuna kendisini hedef yapmıştı. İşte bu gibi din kahramanları hakkında elbette Allah'ın şefkati ve lütfü pek mükemmel şekilde tecelli edecektir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ

عَدُوٌّ مُبِينٌ

208.Ey iman edenler Hepiniz toptan barışa giriniz. Ve şeytanın adımlarına uymayınız. Şüphe yok ki o sizin için apaçık bir düşmandır.

Bu âyeti kerime, bütün Müslümanların dinî hükümlere layık'ı ile sarılmalarını emretmektedir. Şöyle ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً

Tamamen İslama Girin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Hepiniz toptan barışa giriniz) Hepiniz tam Müslüman olunuz. Sulh ve barış içinde yaşayın. Çekişme ve mücadeleden sakının, dininizin emirleri doğrultusunda hareket ediniz.

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Adımlarına Uymayın Ve

(Ve şeytanın adımlarına uymayınız) Onun izinden yürümeyiniz. İnsanları dinden çıkarmak isteyen dalâlet sahiplerinin hareketlerini taklit etmeyiniz.

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır Size Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o sizin için apaçık bir düşmandır) Şüphe yok ki o şeytan sizin için ey Müslümanlar apaçık bir düşmandır. Aranızı açmaya, aranıza nifak sokmaya çalışan bir düşmandan başka değildir. Artık uyanık bulununuz.

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

209.İmdi size bunca deliller geldikten sonra yine kayarsanız, artık biliniz ki. Allah Teâlâ şüphesiz azizdir, hakimdir.

Bu âyeti kerime de bu gibi ilâhî uyarılara aykırı harekette bulunanlar için büyük bir tehdit taşımaktadır. Şöyle ki:

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ

Apaçık deliller Size geldi O şeyin ki Ardından Kayarsanız O halde eğer

(İmdi size bunca deliller geldikten sonra yine kayarsanız) Ey Müslümanlar imdi size bunca beyyineler açık deliller, emirler aklî ve naklî açık kanıtlar geldikten sonra yine kayarsanız yine kusur eder, gösterilen doğru yoldan çıkarsanız, şeytanların aldatmalarına kapılırsanız

فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Daima üstündür Allah Şüphesiz Artık bilin

(artık biliniz ki Allah Teâlâ şüphesiz azizdir hakimdir) onun intikam almasına bir şey mâni olamaz. O üstünlük ve galibiyet sahibidir. Sizlere lâıyk olduğunuz cezayı verir. Ve o Yüce Yaratıcı el hakimdir her emri, her yaptığı şey bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır.

&-Bir rivayete göre İslâm'ın başlangıcında bazı zatlar Müslüman olmakla beraber eski âdetleri doğrultusunda cumartesi gününe saygı gösterir, develerin etlerini, sütlerini çirkin görürlerdi. Bunun üzerine bu iki âyeti kerime nazil olmuş, o gibi kanaatlerden, yabancılara ait ayinlerden vazgeçilmesi, bütün Müslümanların bir selâmet ve kardeşlik dairesinde yaşamaları emir ve tavsiye buyrulmuştur.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

210.Onlar ancak beyaz buluttan gölgeler içinde Allah'ın ve meleklerin kendilerine gelmelerini beklerler. Halbuki emir tamam olmuştur. Ve bütün işler Allaha Teâlâ'ya döndürülecektir.

Bu âyeti kerime İsrail Oğullarının İslâmiyet'i kabul etme hususundaki zanlarını göstermektedir.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ

Ve meleklerin Buluttan Gölgele içinde Allah'ın Kendilerine gelmesini Ancak Beklemiyorlar

(Onlar ancak beyaz buluttan gölgeler içinde Allah'ın ve meleklerin kendilerine gelmelerini beklerler) Onlar vaktiyle Hz. Musa'dan istedikleri gibi Asrı Saadette de Resulü Ekrem'e iman etmeleri için Cenabı Hakın meleklerle beraber gelip kendilerine görünmelerini istemişler. Zaman ve mekândan, gelip gitmeden uzak olan Allah Teâlâ'nın yüce varlığını takdirden gafil bulunmuşlardı. Halbuki gelip gitmek hali sonradan ortaya çıkma ve sınırlı olmayı görünme ve kaybolmayı, cisim olma yönüyle sonradan olanlara benzemeyi icap eder ki bütün bunlardan Cenabı Hak uzaktır, yücedir. Böyle olduğu halde o İsrail Oğulları ancak beyaz buluttan gölgeler içinde Allah'ın ve meleklerin kendilerine gelmelerini kendilerine lâzım gelen hükümleri ulaştırma- larını ve söylemelerini beklerler. İman etmeleri için sıkılmadan böyle uygunsuz bir isteğe cüret gösterirler.

وَقُضِيَ الْأَمْرُ

İş Bitirildi Ve

(Halbuki emir tamam olmuştur) Onların haklarındaki ilâhi hüküm sabit olmuştur, onların helaki kararlaştırılmıştır.

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

İşler Döndürülür Allah'a Ve

(Ve bütün işler Allaha döndürülecektir) evet bütün işler âhirette Allah Teâlâ'ya döndürülecektir. Orada herkese amellerine, inançlarına göre mükâfat ve ceza verilecektir. Artık Allah'a imandan kaçınanlar da o günü düşünsünler.

سَلْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُم مِّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

211.İsrail Oğullarına sor, biz onlara ne kadar açık ayetler vermiştik. Ve her kim Allah'ın nimetini, kendisine geldikten sonra değiştirirse artık şüphe yok ki Allah cezası şiddetli olandır.

Bu âyeti kerime de İsrail Oğulları hakkında bir kınamayı içermektedir. Çünkü onlar vaktiyle Hz. Musa vasıtasıyla bir çok mucizeleri görmüş, oldukları halde yine yanlış yola gitmekten geri durmamışlardı. İşte bunun için buyruluyor ki;

سَلْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُمْ مِّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ

Apâcık Mu'cize Onlara verdik Nice İsrailoğullarına Sor

(İsrail Oğullarına sor, biz onlara ne kadar açık ayetler vermiştik) Kısacası asanın yılanı dönmesi bir çok kalıcı hastalıkların bertaraf olması, denizin yarılması, kudret helvası ve bıldırcın etinin gökten yere inışı gibi harikalar mucizeler onlara gösterilmişti. Halbuki onlar bunları gördükleri halde yine inkâr ve isyana devam etmişlerdi. Artık bu gibi hareketlerde bulunanlar elbette cezalara uğrayacaklardır.

وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ

Kendisine geldi O şeyin ki Ardından Allah'ın Ni'metini Değiştirirse kim Ve

(Ve her kim Allah'ın nimetini ayetlerini kendisine geldikten sonra değiştirirse) onları değiştirmeye, inkâra cüret gösterirse böyle cezaları hak etmiş olur.

فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Çok şiddetlidir Allah Artık şüphesiz

(Artık şüphe yok ki Allahın cezası pek şiddetlidir) Onu düşünmeli, onu gerektirecek gayri meşru hareketlerden çekinmelidir.

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ

يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

212.Kafir olanlar için dünya hayatı süslü gösterilmiştir. Ve onlar, iman edenler ile eyleyirler. Halbuki bu takva sahipleri kıyamet gününde onların üstündedirler. Ve Allah Teâlâ dilediğine hesapsız olarak rızık verir.

Bu âyeti kerime dünya varlığına aldanan beyinsizlerin hallerini bildirmektedir.

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı İnkâr ettiler O kimselere ki Süslenmiştir

(Kafir olanlar için dünya hayatı süslü gösterilmiştir) Kısaca Ebu Cehil gibi bir takım kâfirler, ellerinde bulunan geçici dünya varlığına güvenerek Abdullah İbni Mesûd, Bilali Habeşi, Ebu Übeyde gibi Radyallahu Teâlâ anhum ashâbı kiramın fakirleri ile alay ediyor, bunlar ile mi Müslümanlık yayılacak diyorlardı. İşte bunların bu halini beyan için buyruluyor ki: Kâfir olanlar için dünya hayatı dünyanın fani olan servet ve zenginliği süslü gösterilmiştir. Onlar bunun ötesinde bir şey düşünemezler. Bu pek süslü gördükleri varlıklarına aldanırlar.

وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerle ki Alay ediyorlar Ve

(Ve onlar, iman edenler ile eyleyirler) Ve onlar mü'minler ile Müslümanların fakirleri ile alay ederler. Bakınız şunlara, bunlar ile mi İslamiyet galibiyet yüz gösterecek derler.

وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününde Onların üstündedirler Sakındılar o kimseler ki Ve

(Halbuki bu takva sahipleri kıyamet gününde onların üstündedirler) Halbuki fakir

görölüp kendileriyle alay edilen bu korunan mü'minler kıyamet gününde o alaycı kâfirlerin üstündedirler. Bu mü'minler en yüce makamlarda, cennetlerde bulunacaklardır. O kâfirler ise aşağıların aşağısında cehennemlerin içinde azap göreceklerdir. Artık onlar, öyle geçici dünya varlıklarının ne kıymeti vardır ki, ona aldanıyorlar. Dünyanın bütün rengarenk levhaları, ibret alan göz için Sırf hayal ve yok olan bir hayaletten ibarettir.

وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Bir hesap Olmadan Diler O kimseyi ki Rızıklandırır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ dilediğine hesapsız olarak rızık verir) Ve Allah Teâlâ bir hikmet sahibi yaratıcıdır. Dilediğini bu dünyada ve âhirette hesapsız olarak sonsuza kadar rızıklandırır. Yavaş yavaş azaba yaklaştırmak için dünyada kâfirlere bir çok servetler verir, onlar bu nimetleri kendilerine veren Yüce Yaratıcıya kullukta ve şükürde bulunmadıklarından dolayı, bilâhare azaba, felâkete uğrayacaklardır. Cenabı Hak mü'minlerin bir kısmına da bir ilâhî imtihan olarak bu dünyada büyük bir servet verir. Bunun şükürünü yerine getirdikleri takdirde sevaba kavuşurlar. Yarın âhirette de sonsuz nimetlere ulaşmakla rızıklanırlar. İşte asıl övünmeye lâyık olan varlık, bundan ibarettir.

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

213. İnsanlar bir tek ümmet idi. Allah Teâlâ müjdeleyin ve korkutucu olan peygamberler gönderdi. Ve onlar ile beraber hak yolu gösteren kitap indirdi ki insanlar arasında ihtilâf ettikleri hususlarda hükmetsin. Halbuki kendilerine açık deliller geldikten sonra aralarında olan kıskançlıktan dolayı dinde ihtilâfa düşenler, o kendilerine kitap verilenlerden başkası değildir. İmdi Allah Teâlâ iman edenleri ihtilâfa düştükleri hakka kendi ilâhî iradesiyle ulaştırır. Ve Allah Teâlâ dilediğini doğru yolu gösterir.

Bu âyeti kerime, insanlık cemiyetleri arasındaki ihtilâfların yegâne sebebinin gösteriyor ki o da: "Bağy" dır. Yani dünya hırsı ile meydana gelen kıskançlık ve zulümdür, aşırı hırstır, haktan dönerek başkaldırmaktır.

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet İnsanlar İdi

(İnsanlar bir tek ümmet idi) insanlar vaktiyle bir tek ümmet idi. Aralarında ihtilâf yoktu. Hak üzere ittifak ediyorlardı. Sonra ihtilâfa düştüler, haktan ayrıldılar.

فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ

Korkutucular Ve Müjdeleyici olarak Peygamberler Allah Bunun üzerine gönderdi

(Allah'ı Teâlâ müjdeleyen ve korkutucu olan peygamberler gönderdi) Allah Teâlâ da bunları İrşat için müjdeleyici yani: İman ve itaat sahiplerini cennet ile müjdeleyici ve korkutucu yani: Küfür ve isyan sahiplerini de cehennem ateşi ile korkutucu olan peygamberler gönderdi. İnsanları o peygamberler vasıtasıyla hak ve hakikatten haberdar etti.

وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

Hak ile Kitap Beraberlerinde indirdi Ve

(Ve onlar ile beraber hak yolu gösteren kitap indirdi) Ve o peygamberler vasıtasıyla o insanlara hak yolu gösteren hak ve hakikati açıklayan kitap indirdi ki o kitap

لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ

Hakkında ihtilafa düştüler O şeyde ki İnsanların Arasında Hüküm vermesi için

(insanlar arasında ihtilâf ettikleri hususlarda hükümsin) insanlar arasında ihtilâf ettikleri dinî hususlarda hükümsin Onun şer'i hükmünü kendilerine bildirsin

وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ

O kendilerine verildi O kimseler ki Ancak Onda ihtilafa düşmedi Ve

(ancak kendilerine kitab verilenler onda ihtilafa düştüler) Bu ihtilafa düşmeleri de

مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

Aralarında ki Kıskançlık sebebiyle Apaçık deliller Onlara geldi O şeyin ki Ardından

(kendilerine apaçık deliller geldikten sonra aralarında olan kıskançlıktan dolayı) ihtilâfa düştüler. Onlar aslında kendilerine peygamberler vasıtasıyla kitap verilenlerden semavî kitapların hükümleri, o kendilerine tebliğ edilenlerden başkası değildir. Artık onlar hakikati anlayıp din birliğini muhafaza etmeli değil miydiler? Onlar ise bilâkis dünya ile ilgili hırslarından kurtulamamış hak ve hakikate, selâmet ve hidayete ulaşamamışlardır.

فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Allah Sonra hidayet eyledi

(İmdi Allah iman edenleri hidayete erdirdi) İmdi Allah Teâlâ öyle hırs sahiplerini değil iman edenleri o bir takım kimselerin kendisinde

لَمَّا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ

İzniyle Haktan Hakkında ihtilafa düştüler O şeye ki

(ihtilâfa düştükleri hakka kendi ilâhi iradesiyle ulaştırır) yani ihtilâfa düştükleri hakka dinî gerçeklere, şer'i meselelere kendi ilâhî iradesiyle ulaştırır. Onları bu husustaki hatalardan korur, kendi rızasına uygun olan tarafa yöneltir.

وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Diler O kimseyi ki Hidayet eder Allah Ve

(Ve Allah dilediğini doğru yolu gösterir) Ve Allah Teâlâ kullarından dilediğini hidayete ermesini takdir buyurmuş olduğunu doğru yola hidâyet eder. Bundan dolayı Cenâbı Hakka sığınmalı, ondan hidâyet ve saadet niyaz eylemelidir.

&-Bu âyeti kerime de: Bir tek ümmetten maksat nedir? Bu hususta deniliyor ki: Bundan maksat, ya Hz. Adem'in arkasından çıkarılan zürriyetidir. Bunlar Allah'ın birliğini kabul etmişlerdi. Veya Nuh'un gemisinde bulunan mü'minlerdir. Bunlar Hz. Nuh'tan sonra ihtilâfa düşmüşlerdi. Diğer bir görüşe göre de bütün insanlar Hz. Adem'in vefatından, Nuh Aleyhisselamın gönderildiği zamana kadar bir şeriat üzere idiler. Sonra Hz. Nuh'un zamanında ihtilâfa düşmüşlerdir.

&-Diğer bir görüşe göre de bir tek ümmetten maksat, Hz. Adem'dir. Çünkü o insanlığın babasıdır. Bütün insanların aslıdır. Sonra da Havva yaratılmış, bunların çocukları dünyaya gelmiş, hepsi de Müslüman olarak yaşamışlardır. Kabil ile Habil arasındaki öldürme hâdisesinden sonra ise ihtilâf yüz göstermiştir.

&-Başka bir görüşe göre de Hz. İbrahim'in zamanında insanların hepsi de kâfirdir. Bu itibar ile bir tek ümmet bulunuyorlardı. Cenâbı Hak bunlara İbrahim Aleyhisselam'ı ve diğer zatları peygamber göndermiştir. Bu zatlara uyanlar hidayete ermiş, ihtilâftan kurtulmuşlardır. Bunlara uymayanlar da ihtilaflar içinde kalarak hidâyet ve selâmetten ebediyen mahrum kalmışlardır.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُونَ

الْبَاسَاءُ وَالضَّرَّاءُ وَرُزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهَ أَلَا

إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

214.Yoksa Cennete gireceğinizi mi zannettiniz? Sizden evvelki geçmiş ümmetlerin hali sizlere gelmedikçe. Onları nice şiddetli ihtiyaçlar, hastalıklar kapladı ve sarsıntılara uğradılar. Hatta peygamberleri ve onunla beraber iman edenler. Allah'ın yardımı ne zaman? diyecek bir hale geldiler. Haberiniz olsun Allah'ın yardımı şüphe yok ki pek yakındır.

Bu ayeti kerime, hak yolunda bazı sıkıntılara uğrayan zatlara kalp dayanıklılığı vermekte ve teselli kaynağı olmaktadır. Bu âyeti celile'nin nüzul sebebi olarak deniliyor ki: Rasûli Ekrem Hazretleri ashabı kiranınım bir kısmıyla Medine'yi Münevvere'ye hicret edince mallarını, yurtlarını bırakmış, bazı sıkıntılara uğramışlardı. Bundan dolayı onların gönüllerini hoş etmek için bu âyeti kerime inmiş, Allah'ın rızasına kavuşmak için geçmiş ümmetler arasında da böyle nice sıkıntılara uğramış zatlardan bulunduğu bildirilmiş, hak yolunda çekilen böyle sıkıntıların ilâhî yardımın bir an evvel gelmesine vesile olacağı müjdelendirilmiştir. Diğer bir rivayete göre de bu âyeti celile'nin iniş sebebi Hendek gazvesidir. Bu gazvede Medine'yi Münevvere düşman tarafından kuşatılmış, ashabı kiram bir çok sıkıntılara uğramıştı. Bu gibi üzücü haller geçmiş ümmetlerin başına da gelmiş, bunun mükâfatı olarak cennete aday bulunmuşlardı. Bundan dolayı şimdi Müslümanların da bu gibi geçici belâlara tahammül etmeleri gelecekte büyük mükâfatlara, yardımlara ulaşmalarına bir vesile olacaktır, diye buyrulmuş oluyor. Gerçekten öyle de olmuştur. İslâmiyet az bir zamanda Doğu ve Batıya yayılmış ve Allah'ın yardımı tam manasıyla tecelli etmiştir. İşte bu hakikati beyan için buyruluyor ki:

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ

Cennete Girmenizi Sandınız mı Yoksa

(Yoksa Cennete gireceğinizi mi zannettiniz) Ey Müslümanlar! Yoksa Hak yolunda bir takım musibetlere katlanmadıkça cennete gireceğinizi mi zannettiniz?

وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden önce Gelip geçtiler O kimselerin ki Misali size henüz gelmedi Ve

(Sizden evvelki geçmiş ümmetlerin hali sizlere gelmedikçe) Sizden evvelki geçmiş ümmetlerin hali onların çekmiş oldukları sıkıntıların benzeri sizlerin başınıza gelmedikçe, tarihte de sabittir ki

مَسْتَهُمُ الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلُّوا

Sarsıntılara uğradılar Ve Hastalıklar Ve Fakirlikler Onlara dokundu

(onları nice şiddetli ihtiyaçlar, hastalıklar kapladı Ve sarsıntılara uğradılar) nice zaruretler içinde kaldılar. cemiyetleri darma dağın olmak tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

Beraberinde İman ettiler o kimseler ki Ve Peygamber Diyecekti Ta ki

(Hatta peygamberleri ve onunla beraber olan mü'minler diyorlardı ki) evet Allah'ın peygamberleri ve inananlar fevkalâde bir ızdırıp içinde bulunduklarından

مَتَى نَصْرُ اللَّهِ

Allah'ın Yardımı Ne zaman

(Allah'ın yardımı ne zaman) gelecek, bizleri bu felâketten ne vakit kurtaracaktır? diyecek bir hale geldiler. Bunun üzerine kendilerine şöyle bir ilâhî müjde verildi. Ey hak yolunda sabır eden ehli iman

أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

Yakındır Allah'ın Yardımı Şüphesiz Dikkat edin

(Haberiniz olsun Allah'ın yardımı şüphe yok ki pek yakındır) Dini ve mukaddesatı uğrunda sıkıntılara katlananlar elbette ki, Allah'ın yardımına kavuşacaklardır. Artık bu geçici sıkıntıların ne ehemmiyeti vardır? Sabreden zafere erer.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

215.Ne infak edelim diye senden soruyorlar. De ki: Maldan ne infak ederseniz ana baba ile en yakınlar, yetimler, yoksullar, yolcular içindir. Ve hayırdan her ne yaparsanız şüphe yok ki. Allah Teâlâ onu hakkıyla bilir.

Bu ayeti kerime, sadakaların en münasip şekilde verileceği yerleri bildiriyor. Rivayete göre ensarı kiramdan Amr ibnil Cumuh, zengin bir ihtiyardı Resulü Ekrem'e müracaat ederek nelerin infak edileceğini sormuş, bunun üzerine bu ayeti celile nazil olarak her hangi helâl bir malın infak edileceğine işaret buyrulmuş ve sadakaların asıl verileceği yerler ehemmiyetine göre açıklanmıştır.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ

Infak edecekler Neyi Sana soruyorlar

(Ne infak edelim diye senden soruyorlar) Habibim Ne infak edelim ne gibi şeyleri sadaka olarak verelim diye senden sual ediyorlar. Onlara

قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan Infak ettiniz O şey ki De ki

(deki Hayırdan ne infak ederseniz) yani helâl mallardan az çok ne infak ederseniz onun verileceği münasip yer

فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ

Ve yolda kalmış Ve yoksullar Ve yetimler Ve en yakınlar Artık ana baba içindir

(ana baba ile en yakınlar, yetimler, yoksullar, yolcular içindir) ana ve baba ile en yakın akrabasıdır. Ve muhtaç olan yetimlerdir. Ve hiç bir şeyi olmayan yoksullar dır. Bir de nafakasız kalmış yolcular içindir ve bununla beraber

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan Yaparsınız o şey ki Ve

(Ve hayırdan her ne yaparsanız) gerek infak suretiyle olsun ve gerek başka bir suretle olsun her ne yaparsanız asla zayi olmaz, mükâfatsız kalmaz.

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Onu Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah onu hakkıyla bilir) Şüphe yok ki Allah Teâlâ onu o yaptığınız hayrı hakkıyla bilir onun mükâfatını ihsan buyurur.

&-Bu ayeti kerime, nafile sadaka kabilinden olan infak hakkında olduğundan zekâtın hükümlerine ters düşmemektedir.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

216.Cihat hoşunuza gitmediği halde üzerinize farz kılındı. Bazen bir şeyden hoşlanmazsınız. Halbuki o şey sizin için bir hayırdır. Ve bazen de bir şeyi seversiniz halbuki o şey sizin için bir serdir. Ve Allah Teâlâ bilir, sizler ise bilmezsiniz.

Bu ayeti kerime İslâm varlığını muhafaza için yapılacak cihadın büyük bir hayır olduğuna işaret ediyor.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ

Size hoş değildir O Ve Savaş Size Yazıldı

(Cihat hoşunuza gitmediği halde üzerinize farz kılındı) Ey Müslümanlar Cihat ilk bakışta meşakkati, mâl ve beden ile de fedakarlığı gerektirdiği için hoşunuza gitmediği halde üzerinize farz kılındı. Halbuki cihat da zafer vardır, ganimet vardır, milletin

varlığını muhafaza ve müdafaa vardır. Şehitlikle sevap ve mükâfat vardır. Artık bu hoş görülmeli değil midir? Fakat insanlık, garip bir tabiatta yaratılmıştır. Her şeyin mahiyetini, hayır mı, şer mi olduğunu güzelce takdir ve tesbit edemez. Aksine

وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır O Ve Bir şeyden Hoşlanmamanız olur ki Ve

(bazen bir şeyden hoşlanmazsınız Halbuki o sizin için bir hayırdır) Hoşunuza gitmez, ondan kaçınmak istersiniz. İşte cihat da bu kabildendir.

وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ

Sizin için Bir şerdir O Ve Bir şeyi Sevmeniz olur ki Ve

(Bazen de bir şeyi seversiniz Halbuki o şey sizin için bir şerdir) Onu yapmağa koşarsınız. İşte cihat dan kaçınmak ta böyledir.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmesiniz siz Ve Bilir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ bilir sizler ise bilmezsiniz) Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ insanların haklarında nelerin hayır ve nelerin şer olduğunu tamamen bilir. Ey insanlar sizler ise öyle her şeyi bilmezsiniz öyle ise Cenabı Hakkın emir ve yasağına gerçek manada uyunuz. Onun her emri sırf bir hayırdır, onun her yasakladığı şey de sırf bir şerdir. Artık ona göre hareketinizi düzenlemelisiniz.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكَفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

217.Sana haram ayı, o ayda yapılan savaşı soruyorlar. De ki, o ayda savaşmak büyük bir günahdır. Fakat insanları Allah'ın yolundan men etmek ve onu inkâr eylemek. Mescidi Haram'dan mende bulunmak ve onun ehlini oradan çıkarmak Allah yanında daha büyük bir cinayettir Ve fitne ise katilden daha büyüktür. Onlar güç yetirebilseler sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaştan geri durmazlar. Sizden ise her kim dininden dönüp te kâfir olarak ölürse artık onların bütün amelleri dünyada da, âhirette de boşa çıkmış olur. Ve onlar artık cehennem ehlidirler. Onlar orada ebediyen kalacaklardır.

Bu ayeti kerime, dinsizliğin ve mukaddesata tecavüzün en büyük bir rezillik olduğunu gösteriyor. Şöyle ki: Rasûli Ekrem Efendimiz eshabı kiramdan Abdullah Bini Cahş'ı bir Seriyeye reisi olarak cemaziyel ahir ayı içinde Mekke'yi Mükerrerme tarafına göndermişti. Müşriklerin Müslümanlara karşı ne tavır aldıklarını öğrenmek istiyordu. Bunlar Kureyşten bir kafîle ile çarpıştılar. Onlardan Amr İbni abdillahıl Hazremî öldürüldü. İki şahıs da esir alındı. Bu çarpışma ise Recep ayının İlk gününe tesadüf etmişti. Halbuki öteden beri zilkade, zilhicce, muharrem ve recep ayları birer haram ay idi. Bunlarda muharebe caiz görülmemişti. Fakat İslâm fırkası, henüz cemaziyel ahirin son gününde bulunduklarını sanmış ve bu savaşı yapmışlardı. Her ne ise Kureyş müşrikleri ve Yahudiler bu hadiseyi, İtiraza sebep göstermişler, bak Müslümanlar haram olan aylarda da harp ederek bizden bir şahsı öldürdüler. Bu olur mu? Bu günah değil mi? demeğe başladılar. Bunun üzerine Seriyeye de bulunan eshabı kiram da: Acaba günaha mı girdik? diye üzülmeye başlamışlardı. İşte bu hâdiseden dolayı bu âyeti kerime nazil oldu. Ve zaten daha sonradan bu haram aylarda da lüzum görülünce cihadın caiz olduğuna dair başka bir âyeti celile de nazil olmuştur. Bu âyeti kerime de buyruluyor ki:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ

Onda Savaşmayı Haram Aydan Sana soruyorlar

(Sana haram ayı, o ayda yapılan savaşı soruyorlar) Habibim Sana haram ayı yani o ayda yapılan savaşı sual ediyorlar Bu ayda savaş caiz midir diye soruyorlar.

قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ

Büyüktür Onda Savaşmak De ki

(De ki: O ayda savaş büyüktür) büyük bir günahdır

وَصَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرًا بِهِ

Onu inkar etmek Ve Allah Yolundan men etmek Ve

(Fakat insanları Allah'ın yolundan men etmek ve ona küfür eylemek) yani dininden men etmek Allah'ı inkâr edip kâfir olmak

وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Daha büyüktür Oradan Ehlini çıkarmak Ve mescid'i haram'dan Ve

(Mescidi Haram'dan mende bulunmak ve onun ehlini oradan çıkarmak) Mescid'i Haram'dan yani Mekke'den men etmek ve onun ehlini oradan çıkarmak Resulü Ekrem ile bir kısım ashâbı kiramı hicrete mecbur etmeleri Allah katında daha büyüktür. Seriyenin yaptığından daha büyük bir günahdır. Seriyenin hareketi bir hata eseridir, bir zanna dayanmaktadır. Düşmanların yaptıklarıyla kıyas etmek mümkün değildir.

وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

Öldürmekten Daha büyüktür fitne Ve

(Ve fitne ise katilden daha büyüktür) yani düşmanların küfür ve şirki savaştan daha büyüktür. Daha büyük bir cinayettir.

وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا

Güçleri yetse Eğer Dininizden Sizi döndürmelerine dek Taki Sizinle savaşırlar geri durmazlar Ve

(Onlar güç yetirebilseler sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaştan geri durmazlar) o kâfirler güç yetirebilseler faraza ellerinden gelse sizi dininizden döndürünceye kadar Ey Müslümanlar Sizinle savaştan geri durmazlar. Fakat buna güç yetiremeyeceklerdir. Lâkin

وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ

Kafir Kendisi iken Ve ölürsa Dininden Sizden Dönerse kim Ve

(Sizden her kim dininden dönerse te sonra kâfir olarak ölürsa) faraza her kim dininden İslâmiyet'ten dönüp te kâfir olarak ölürsa küfründen dönmezse

فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ve ahirette Dünyada Amelleri Boşa gitmiştir Artık işte onlar

(artık onların bütün amelleri dünyada da, âhirette de boşa çıkmış olur) artık öyle kimseler ebediyen hüsrana uğramış olurlar. Onların bütün amelleri vaktiyle yapmış oldukları ibadetleri, hayırlı işleri dünyada da, âhirette de boşa çıkmış ehemmiyetten, sevaptan mahrum kalmış olur. Kendileri pek büyük bir hüsrana uğramış bulunuyorlar.

وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırlar Orada Onlar Ateş Ehlidirler Ve işte onlar

(Ve onlar artık cehennem ehlidirler, Onlar orada ebediyen kalacaklardır) Artık onlar için kurtuluş yoktur. Müslümanlıktan dönen bir kimse daha sonra İslâmiyet'e geri dönse İmamı Âzam'a göre vaktiyle yapmış olduğu amellerinin sevabı tekrar kendisine verilmez. O ameller boşa gitmiştir. Fakat İmamı Şafiye göre böyle biri İslâmiyet'e geri dönünce Müslümanlıktan ayrılmadan evvel yapmış oldukları amelleri boşa gitmez. Bundan dolayı vaktiyle yapmış olduğu hacı iade etmesi gerekmez. Şu kadar var ki sevabı boşa gitmiş olur.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

218.Şüphesiz iman ederler ve Allah yolunda muhacir olup da mücahede edenler muhakkak bunlar Allahın rahmetini umarlar, Allah gafur, rahîmdir

Bu âyeti kerime, kimlerin Allah'ın rahmetine lâîk olduğunu şöylece göstermektedir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Ve cihad ettiler Hicret ettiler o kimseler ki Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz iman ederler ve Allah yolunda muhacir olup da mücahede edenler)

Şüphe yok ki muhakkak iman edenler İslâmiyet'i kabul edip, Allah'ın birliğini tasdik edenler Ve mallarını, yurtlarını, aşiretlerini bırakarak Allah'ın rızası için hicret edip te Ve Allah yolunda İslâm dinini yüceltmek için müşriklere karşı cihat da bulunanlar nefislerinin arzusuna uymayıp Allah'ın emrine uyararak dini vazifelerini yapmaya çalışan, görünüşte faydalı görülse bile haddizatında bir nice fenalıkları doğuracak yasaklardan kaçınan zatlar yok mu? İşte onlar

أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ

Allah'ın Rahmetini Ümit ederler İşte onlar

(Allah Teâlâ'nın rahmetini umarlar) Allah'ın Rahmetine kavuşacak olanlar işte bu gibi korunan zatlardır. Şüphe yok ki

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Allah Teâlâ da gafurdur rahimdir) Bu gibi iyi kullarından insanlık icabı bir kusur ortaya çıksa onu affeder ve örter. Ve Hak Teâlâ rahimdir Mü'min kulları hakkında ilâhî rahmetini bollaştırır.

&-Bu âyeti kerime de şuna da işaret vardır ki, bir kimse ne kadar ibâdet yapsa ve kendini kulluğa da adasa akıbetinin ne olacağına katî surette hükmedemez. Önemli olan son nefestir. Bundan dolayı ibâdet ve itaate aldanmayıp güzel bir sonu Cenâbı Haktan rica etmelidir.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

219.Sana şaraptan ve kumardan soruyorlar. De ki: İkisinde de büyük günah vardır ve insanlar için faydalar da vardır. Bunların günahı ise faydalarından çok büyüktür. Sana ne infak edeceklerini de soruyorlar. De ki: İhtiyacınızdan artanı. Allah Teâlâ ayetlerini sizlere işte böyle beyan ediyor, ta ki tefekkür edesiniz.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

Ve kumardan Şaraptan Sana soruyorlar

(Sana şaraptan ve kumardan soruyorlar) Hamr nedir? Çiğ üzüm şirasından katılaşmış ve köpüğünü atmış olan şarap demektir. İmamı Malik ile İmamı Şafi gibi bir çok muctehidlere göre bu âyeti kerimedeki Hamr'dan maksat, mutlak olarak sarhoş eden herhangi bir şeydir. Bundan dolayı bütün sarhoşluk verici şeyler Kur'ân âyeti ile haramdır. Ve her hangi birinin bir damlasını bile içmek caiz değildir. Ve bunların alınıp satılması da haramdır. Çünkü: Sarhoşluk verenlerin hepsi de rics = necis pislik olmak üzere Kuranı Kerimde zikredilmiştir.

İmamı Azama göre: Hamr, hususî bir şaraptan ibaret olup haramlığı bu âyeti kerimeyle sabittir. Diğer sarhoş eden şeylerin haramlıkları da bu âyeti kerimenin delale-

tiyle sabittir. Her sarhoşluk veren şey haramdır. Çoğu sarhoşluk veren bir şeyin azı da haramdır. Çünkü bunların azı da git gide fazla içilmesine sebep olur. Yasak bir bölgenin içine düşmemek için onun civarına bile gitmemelidir. İhtiyat bunu icap eder.

&-Sarhoş edici şeylerin yasaklanmasındaki hikmet: Bilindiği üzere Cenâbı Hak, hikmet sahibi bir yaratıcıdır, kulları hakkında rahmet ve yardımı sonsuzdur. Bundan dolayı kulları hakkında neleri emretmişse onlar aynen rahmettir, birer selâmet ve sadet sebebidir. Neleri yasaklamış ve men etmişse şüphe yok ki onlar da insanlar hakkında hem dünya hayatında, hem de âhîret hayatı itibarıyla zarar vericidir. Büyük tehlikeleri vardır. Biz bunları kendi aklımızla da güzelce düşündüğümüz, tefekküre daldığımız takdirde kısmen olsun hemen anlarız. İşte sarhoş edici şeylerin yasaklanması da bu cümledendir. Cenâbı Hak, bizleri bu hususta düşünmeye davet ediyor.

&-Evet, Sarhoşluk veren şeyler nedir? Bir öldürücü zehirdir. Bu, geçici bir neşe verebilir. Bazı kimseler bu yüzden biraz para kazanabilir. Bazı kimseler de bir araya toplanarak zevk ve safa ile bir müddet keyif alabilirler. İşte bunun faidesi. Fakat böyle cüzî, geçici ve ehemmiyetsiz bir fayda karşısında bunun bir kere de zararlarını düşünelim: İnsan, içki yüzünden yaratıcısına isyan etmiş olur ve kendisini ilâhî azabın karşısında bulur. Bunun ne feci bir akıbet olduğunu elbette her inanan insan takdir eder. Biz bunun biraz da dünyaya ait zararlarını düşünelim, İçki yüzünden nice servetler, kıymetli vakitler mahvolup gider. Nice aileler arasında facialar yüz gösterir. Cemiyet arasında nice sürtüşmeler, hoş olmayan hareketler ortaya çıkar. İçkinin sağlık bakımından zararları ise sayılamayacak derecede çoktur. Evet. Koruyucu hekimliğe dair eserler gösteriyor ki: Şarap, rakı, bira, arpa suyu gibi alkollü içkiler pek fazla zararlıdır. Bunların kısaca şu gibi zararları vardır: Alkollü içkiler hazım yolunda bozukluklar yapar, vücuda titreme verir, yanma meydana getirir, elleri, ayakları tutmaz bir hale getirmiş olur, sinirlere tesir ederek sarhoşluğa sebebiyet verir, midenin ve bacakların ince zarlarını haşlanmış gibi bir hale koyar. Bu yüzden içki bağımlıları yiyecekleri hazmedemeyip kusarlar ve günden güne zayıf düşerler. Bu içkiler insanda alışkanlık meydana getirir. Artık bunları terk etmek pek zor olur. Bununla beraber bu sarhoş edici şeyler yüzünden bir çok insan zehirlenir, hafıza gücü zayıflar, aklını kaybederek beyni bir kriz içinde kalır, sefalet düşer ve insanların hakaretine uğrar. Bunun manevî zararları ise hepsinin üstündedir. Artık insan güzelce düşünürse böyle zararlı bir şeye meyleder mi?

&-Meysire gelince: Bu kumar oyunu demektir. Kumar oynayanlar birbirinin malını kolaylıkla alıp verdikleri için kumara bu ad verilmiştir. Bu da zararları faydalarından pek fazla olduğu için İslâm dininde yasaklanmıştır. Vaktiyle cahiliye devrinde Araplar; tavla, satranç, piyango tarzındaki oyunlar ile kumar oynarlar, birbirlerinin mallarını böyle bir oyun neticesinde kolaylıkla elde ederlerdi. Bunun neticesindeki zararları hiç düşünmezlerdi, İslâmiyet ise kumarı ferdî, içtimai, dinî bir çok zararları olduğundan dolayı haram kılmıştır. Evet. Bazı kimseler kumar yüzünden kolaylıkla zengin olabilirler. Fakat bu zenginlik kendi hemcinsinin bir şey karşılığında olmaksızın eli boş kalması suretiyle olmuş olur. Buna ise temiz vicdan sahipleri tahammül edemez. Bununla beraber kumar yüzünden bir şeyler kazanmış olanlar sonra yine kumar yüzünden daha bir çok şeyler kaybederler ki, bu daima görülmektedir. Kumar ile uğraşmak; insanı umuma mahsus faydalı işlerden alıkoyar, insanı ihtiraslara kurban eder. Bir çok kimseler kumar yüzünden servetlerini kaybetmiş, haysiyetlerini ayaklar altına almış olurlar, günleri hüznün ve kederle geçmiş olur. Bu yüzden aile hayatında da hoş olmayan haller meydana gelir, hayatî çalışmalar felce uğrar. Bu yüzden arkadaşlar arasında vuruşmalar öldürme olayları bile yüz gösterir. Servetlerinin bu yüzden kolaylıkla ellerinden çıkıp gitmesi bir çok kimseleri ümitsizliğe düşürür, intihara bile sevk eder. Nitekim bu gibi üzücü hâdiseler daima görülmektedir. Bundan dolayı düşünen bir insan kumardan, içkiden ve bu gibi diğer yasaklardan kaçınır, meşru kazanç yollarından birine girer, başarıyı Cenâbı Haktan niyaz eder. İşte selâmet ve sadet bundadır. İşte Bu âyeti kerime, sarhoşluk veren şeylerin ve kumarın yasaklanmasındaki hikmete işaret buyuruyor.

&-Rivayete göre Hz. Ömer ile ashabı kiramdan bazıları Resulü Ekrem Efendimizden

şarap ile kumarın zararlı şeyler olduğundan dinî hükmünü sormuşlar. Bunun üzerine bu âyeti celile nazil olmuştur. Şöyle ki:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

Ve kumardan Şaraptan Sana soruyorlar

(Sana şaraptan ve kumardan soruyorlar) Habibim Bunların hakkında bir fetva almak istiyorlar. Onlara

قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

İnsanlar için birtakım faydalar Ve Büyük Bir günah O ikisinde vardır De ki

(De ki: İkisinde de büyük günah vardır ve insanlar için faydalar da vardır) yani hem şarapta hem de kumarda büyük günah vardır. Bunlar insanlar arasında düşmanlığa, söğüp saymaya sebep olur, dini vazifelerin yapılmasına engel bulunurlar. Ve insanlar için görünürde bazı faydaları da vardır. Geçici bir neşeye, bir kahramanlığa bir arkadaşlık ve yakınlaşmaya sebep olabilirler. Fakat

وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا

İkisinin faydasından Daha büyüktür Ve ikisinin günahı

(Bunların günahı ise faydalarından çok büyüktür) bunlardan doğacak kötülükler, zararlar, günahlar ise bunların faydalarından çok büyüktür. Artık öyle cüzî, geçici bir menfaat uğrunda bu kadar büyük günahlar yapılabilir mi? Resulüm!

وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ

İnfak edecekler Neyi sana soruyorlar Ve

(Sana ne infak edeceklerini de sual ediyorlar) Hz. Peygamber onlara sadaka vermelerini tavsiye buyurmuştu. Onlarda ne şekilde sadaka vereceklerini sorup öğrenmek istemişlerdi. Bundan dolayı buyruluyor ki: Habibim Onlara

قُلِ الْعَفْوَ

Fazla olanı De ki

(de ki, ihtiyacınızdan artanı) infak ediniz. Kendi ihtiyacınızı evvelâ görünüz, sonra bir malınız kalırsa o maldan munasip olan fakirlere sadaka veriniz.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Allah Açıklar Böyle

(Allah Teâlâ ayetlerini sizlere işte böyle beyan ediyor) ey Muhammed Ümmeti İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizlere böyle beyan ediyor. Faydalı olup olmayan şeyleri haber veriyor.

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

Düşünürsünüz Ta ki siz

(Taki tefekkür edesiniz) Şu ânınızı ve geleceğinizi düşünüp davranışınızı ona göre tâyin edesiniz.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَكُمُ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

220.Dünya ve âhiret hakkında. Ve sana yetimlerden soruyorlar. De ki: Onlar için ıslahta bulunmak hayırlıdır. Onlar ile beraber bulunursanız onlar sizin kardeşlerinizdir. Allah Teâlâ ise bozan ile ıslah edeni bilir. Ve Allah Teâlâ dilese idi sizleri elbette meşakkate uğrattırdı, şüphe yok ki Allah Teâlâ azizdir, hakimdir.

Bu âyeti kerime düşüncenin mahallini ve yetimlerin hukukuna nasıl riayet edileceğini göstermektedir. Rivayete göre ashâbı kiramdan bazıları yetimlerin mallarına tecavüzün büyük bir zulüm, bir günah olduğuna dair bazı Kurâni açıklamaları öğrendikten

sonra büyük bir endişeye düşmüşler, Resulü Ekrem'e müracaat ederek bu hususta nasıl hareket edeceklerine dair bilgi almak istemişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bundan evvelki âyeti celile ile ilgisi vardır. Buyrulmuş oluyor ki:

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ve ahiret Dünya hakkında

(Dünya ve âhiret hakkında) Habibim Dünya ve âhiret hakkında tefekkür edersiniz. Yani: Dünyanın sonlu ve âhiret in sonsuz olduğunu düşünür de ona göre Allah yolunda fakirlere ve zayıflara yardımda bulunursunuz.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى

Yetimlerden Sana soruyorlar Ve

(Ve sana yetimlerden de soruyorlar) onların idaresine, muhafazasına, mallarının tasarrufuna dair senden bilgi almak istiyorlar. Onlara

قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ

Hayırdır Onlar için Düzeltmek De ki

(de ki Yetimler için ıslahta bulunmak hayırlıdır) onları koruma altına almak, mallarını artırmak onlardan kaçınmanızdan hayırlıdır. Bundan dolayı

وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ

artık sizin din kardeşlerinizdir Kendilerine karışırsanız eğer Ve

(Onlar ile beraber bulunursanız onlar sizin kardeşlerinizdir) onlar ile birlikte yaşar, mallarını mallarınıza katar, aranızda bir yardımlaşma meydana getirirseniz bu da uygundur. Çünkü onlar yabancı değil artık sizin din kardeşlerinizdir Öyle birlik ve beraberlik içinde bulunmak ise kardeşliğin şanından dır. Bununla beraber

وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ

İslah edenden Bozgunculuk edeni Bilir Allah Ve

(Allah Teâlâ, bozan ile ıslah edeni bilir) Yetimler hakkında kimin ıslah edici şekilde çalışıp, çalışmayacağını da bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ

Elbette sizi zora koşardı Allah Dileydi eğer Ve

(Ve Allah Teâlâ dilese idi sizleri elbette meşakkate uğratırdı) Ve Allah Teâlâ böyle müsaade buyurmayıp zorluklar dileseydi sizleri elbette meşakkate uğratırdı. Yetimler ile birlikte bulunmanızı, onların mallarında hiç bir şekilde tasarruf etmenizi caiz görmezdi.

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ azizdir, hakimdir) Şüphe yok ki Allah Teâlâ azizdir her şeye kadirdir, sizleri sıkıntıya sokmaya da, sizlere kolaylık bahşetmeye de fazlasıyla kudreti vardır. Ve hakimdir hikmetin gereği ve menfaat ne ise ona göre hükmeder. Buna inancımız tamdır!

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَآمَةً مُؤْمِنَةً خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ
وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ
أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

221.Müşrikleri iman edinceye kadar nikâh etmeyiniz. Elbette mü'min olan bir cariyeye, bir müşrik kadından hayırlıdır. İsterse müşrik kadın sizin hoşunuza gitsin. Ve müşrik erkeklere de iman etmedikçe Müslüman kadınları nikâh ettirme-

yniniz. Elbette bir mü'min köle, bir müşrikten hayırlıdır. İsterse o müşrik hoşunuza gidecek olsun. Onlar o müşrik erkek ve kadınlar, insanı ateşe davet ederler. Allah Teâlâ ise kendi izniyle cennete ve mağfirete davet buyurur. Ve insanlara ayetlerini açıkça bildirir, ta ki öğüt alsınlar.

Bu âyeti kerime, Müslümanların kimler ile aile kurup kuramayacaklarını göstermektedir. Rivayete göre İslâm'ın başlangıcında Müslümanlar, Müslüman olmayanlar ile de evlenebilmekteydiler. Hür olan erkek ve kadınlar köle ve cariye olanlardan üstün bulunuyorlardı. Ashabı kiramdan Abdullah ibni Revaha radiyallahu anh Müslüman bulunan bir cariyesini hürriyetine kavuşturmuş, sonra da onunla evlenmişti. Bazı kimseler bunu garip görmüşler, bir çok hoş ve güzellik veya servet sahibi gayri müslim hür kadınlar bulunurken neden bu azatlısı kadınla evlendi demişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Buyruluyor ki

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمَنَّ

İman etmelerine dek Ta ki Müşrik kadınları nikahlamayın Ve

(Müşrikleri iman edinceye kadar nikâh etmeyiniz) Ey Müslümanlar Müşrik kadınları yani kâfir olan kadınları onlar iman edinceye İslâmiyet'i kabul eyleyinceye kadar nikâh etmeyiniz. Onlar ile evlenmeyiniz.

وَلَا مَآءٌ مُؤْمِنَةً خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ

sizin hoşunuza gitsin Vele ki Müşrik bir kadından Hayırlıdır Mü'min elbette bir cariye Ve

(Elbette mü'min olan bir cariye, bir müşrik kadından hayırlıdır İsterse müşrik kadın sizin hoşunuza gitsin) Elbette mü'min olan bir cariye bir İslâm kadını bir müşrik kadından hayırlıdır, vele ki, müşrik kadın güzelliği, serveti ve dünya ile ilgili bilgisi sebebiyle sizin hoşunuza gitsin ve mutlak olarak

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا

İman etmelerine dek Ta ki Müşrik erkekleri nikahlamayın Ve

(Ve müşrik erkeklere de iman etmedikçe Müslüman kadınları nikâh ettirmeyiniz) müşrik gayri müslim erkekler de iman etmedikçe İslâmiyet'i kabul eylemedikçe Müslüman kadınlarını onlara nikâh ettirmeyiniz. Bunlar gerek kitap ehlinde olsun ve gerek olmasın eşittir. Bunlar ile Müslüman kadınlarının evlenmesi katiiyen ve icma ile caiz değildir.

وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ

Hoşunuza gitse Vele ki Bir müşrikten Hayırlıdır Mü'min elbette bir köle Ve

(Elbette bir mü'min köle, bir müşrikten hayırlıdır İsterse o müşrik hoşunuza gidecek olsun) Bir mü'min kadının, bir mü'min köle ile olsun evlenmesi her halde bir gayri müslim ile evlenmesinden son derece faydalıdır. Vele ki o müşrik malı, güzelliği ve makamı itibariyle sizi kendisine bağlamış olsun, sizin hoşunuza gidecek olsun. Bu fânî, geçici bir varlığın ne kıymeti vardır? Asıl istikbali düşünmeli değil mi?

أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ

Ateşe Davet ediyorlar İşte onlar

(İşte Onlar ateşe davet ederler) o müşrik erkekler ve kadınlar insanı ateşe cehennemine davet ederler. Onlar kendi arkadaşlarını aldatmaya çalışır, kendi kötü inançlarını onlara da aşılamağa ister, netice de onları imanlarından mahrum bırakarak ebedî zarara ve felâkete sevk etmiş olurlar. Artık onlar ile aile kurmak uygun mudur?

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ

İzniyle mağfirete Ve Cennete Davet ediyor Allah Ve

(Allah Teâlâ ise kendi izniyle cennete ve mağfirete davet buyurur) Allah Teâlâ ise kulları hakkında pek merhametlidir. Onlara selâmet ve saadetlerine vesile olacak yolları gösterir. Bütün kullarını kendi izniyle kendi ilâhî iradesiyle kendi ilâhî emriyle cennete ve mağfirete davet buyurur. Güzel amellerde bulunmalarını, meşru şekilde aile kurmalarını emir ve ferman buyurur ki bu sayede cennete lâîk ve mağfirete aday olabilsinler.

وَيُيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

Öğüt alsınlar Ta ki onlar İnsanlara Ayetlerini açıklıyor Ve

(Ve insanlara ayetlerini açıkça bildirir ta ki öğüt alsınlar) Ve insanlara ayetlerini dinî hükümleri, yüksek hikmetleri kapsayan Kuran ayetlerini açıkça bildirir, ta ki öğüt alsınlar) onları hatırlasınlar, icabına göre amel ederek, cennete, mağfirete kavuşsunlar. Evet bu âyeti kerimenin hükmü, bütün gayri Müslimleri kapsar.

Şöyle ki: İslâmiyet'e göre müşrik, İslâm dinini kabul etmeyip Cenâbı Hakka açıkça veya dolaylı olarak ortak koşan kimsedir. Bu itibarla müşrikler iki kısımdır. Bir kısmı görünüş itibariyle ve gerçekten müşrik olanlardır. Bunlar Allah Teâlâ'ya açıktan ortak koşan, putlara, insanlara tapan Mecusiler, putperestler gibi kimselerdir. Diğer bir kısmı da görünüşte olmasa da hakikaten müşrik olan kimselerdir. Bunlar da İslâm dinini kabul etmeyip peygamberin bir takım mucizelerini ve özellikle Kur'anı Kerimi inkâr eden, bunları insanlık eserlerinden sayan, bu itibar ile insanları da bu harikalar hususunda Allaha ortak kabul etmiş olan kimselerdir. İşte Yahudiler ile Hristiyanlar bu kabildendirler. Özellikle bunlar Allaha oğul isnat etmiş ve teslise inanmışlardır. Bundan dolayı bir Müslüman kadının bunlardan biri ile evlenmesi de kesinlikle haramdır. Bu haramlık, bu âyeti kerime ile ve diğer ayetler ve hadisler ile Muhammed ümmetinin ittifakı ile sabittir. **Şu kadar var ki:** Kendilerine kitap ehli denilen ve görünüşte müşrik olanlardan farklı görülen Yahudi ve Hristiyan kadınlarının iffetli olanları ile Müslüman erkeklerin evlenmeleri

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ

(Daha önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar da size helâldir) Maide, 5/5 âyeti kerimesi ile caiz görülmüştür. Aile hayatında asıl hakimiyet erkek tarafında olduğundan böyle bir kitap ehli kadının fazla tesiri olamayacağı cihetle bu evlilik caiz görülmüştür. Nitekim

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ

(Erkekler kadınların yöneticisidir) Nisa,4/34 âyeti kerimesi de buna işaret buyurmaktadır. Bununla beraber fazla bir lüzum görülmedikçe bir Müslüman'ın bir gayri müslim kitap ehli kadınla evlenmesi pek uygun değildir. Onun aile hayatında, özellikle çocukları üzerinde hoş olmayan telkinleri görülebilir. Fakat böyle bir nikâh, onun sonradan İslâmiyet'i kabul etmesine bir vesile olursa o zaman takdire şayan bulunur.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

222. Ve sana hayz halinden soruyorlar. De ki: O bir pis şeydir. Artık hayz zamanında kadınlarınızdan çekiliniz. Ve onlara temizleninceye kadar yaklaşmayınız. Fakat iyice temizlendikleri vakit onlara Allah'ın size emrettiği yerden varın. Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok tövbe edenleri sever ve çok temizlenenleri de sever. Bu âyeti kerime, hayz halindeki karı kocalık vazifesini bildirmektedir. Rivayete göre cahiliye Arapları hayz halindeki eşleri ile beraber bir yerde durmaz onlar ile beraber yemek yemezlerdi. Yahudiler ile Mecusilerin âdetleri de böyle imiş. Hristiyanlar ise bu halde de hanımlarıyla cinsî münasebette bulunurlarmış. Bunların bu halleri ise ifrat ve tefritten ibarettir. Bu âyeti kerime ise Müslümanlara makul ve orta bir yol gösteriyor.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ

Hayızdan sana soruyorlar Ve

(Ve sana hayz halinden soruyorlar) Resulüm Sana hayz halinden soruyorlar. Bu âdet halinde kadınlar ile ne yapılabilir diye senden bilgi almak istiyorlar. Onlara

قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ

Hayız vaktinde Kadınlardan Bu yüzden uzak durun bir ezadır O De ki

(de ki: O bir ezadır artık hayz zamanında kadınlarınızdan çekiliniz) hayz veya onun mahalli temiz olmayan nefreti çeken, kötü kokulu şeydir. Bu tabiatıyla böyledir. Artık hayz zamanında kadınlarınızdan çekiliniz Yani onlar ile cimada bulunmayınız. Bu uzaklaşma, bu çekilme cima etmekten kinayedir. Bu muameleyi böyle kinaye tarzı ile açıklamak, Kur'ân'ın nezaketi gereğidir. Yoksa bu halde başka yerlerde bulunmak lâzım değildir. Bunu, Rasûli Ekrem Hazretleri bir sorana karşı açıklamıştır.

وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ

Temizlenmelerine dek Ta ki onlara yaklaşmayın Ve

(Ve onlara temizleninceye kadar yaklaşmayınız) Yani onlar ile cimayı bu müddet içinde terk ediniz. Bu da bir tekit makamında bulunmuştur.

فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ

Allah Size emretti O yerden ki Artık onlara varın Temizlenirler Fakat o zaman ki

(Fakat iyice temizlendikleri vakit artık onlara Allah'ın size emrettiği yerden varın) yani âdet hali tamam olup yıkanılınca zevcelerinize artık onlara Allah'ın size emrettiği yerden varın Başka tarafa meyil etmeyiniz. İnsanlık icabı günahkâr olmuş bulunur iseniz hemen tövbe ederek Cenâbı Haktan aflar niyaz ediniz.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

Çok temizlenenleri sever Ve Çok tevbe edenleri Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok tövbe edenleri sever Ve çok temizlenenleri de sever) Onlara af ve keremde bulunur Kötü olan şeylerden çirkin nesnelerden beri olan, kaçınan kullarını lütuflarına ulaştırır. İşte adetli iken yaklaşmak veya aksi taraftan cinsel ilişkide bulunmak de bu kötü şeylerden sayıldığından bunlardan kaçınmanın Allah'ın sevgisine kavuşmaya bir vesile olacağına işaret buyrulmuş oluyor.

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّلاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

223.Kadınlarınız sizin için bir ekin mahallidir. Bundan dolayı bu ekin yerinize nasıl isterseniz varın ve kendiniz için güzel ameller takdim edin. Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz. Ve biliniz ki sizler şüphesiz onun huzuruna varacaksınız. Ve mü'minleri müjdele.

Bu âyeti kerime de, cinsel ilişkinin meşru şekline işaret buyurmaktadır. Şöyle ki:

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ

Sizin için Bir tarladır Kadınlarınız

(Kadınlarınız sizin için bir ekin mahallidir) Ey Müslümanlar! Kadınlarınız zevceleriniz sizin için bir ekin mahallidir. Evlât yetiştirmek için bir ziraat yeri mesabesindedir.

فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ

Kendiniz için takdim edin Ve Dilediniz Nasıl Tarlanıza Öyleyse gelin

(O halde bu ekin yerinize nasıl isterseniz varın Ve kendiniz için güzel ameller takdim edin) bu çocuk yetiştirecek mahalle, yani tenasül organına nasıl isterseniz varın yatarken, otururken, ayakta dururken ve bacakları arasından varabilirsiniz. El-verir ki ekin mahallî olan organa yaklaşmış olasınız, aksi bir harekette bulunmayasınız. Meselâ yaklaşımdan evvel besmeleyi Şerife'yi hatırlayınız ve

بِسْمِ اللَّهِ, اَللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا

“Bismillah! Ey Allah'ım! Bizi şeytandan, şeytanı da bize ihsan ettiğin çocuktan uzak kıl!” diyerek böylece hayırlı evlada Kavuşmayı Cenabı Haktan dileyin. Öyle yalnız nefsanî arzularınızı tatmin etmek, davranışınızın gayesi olmasın.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ

Ona kavuşacaksınız Şüphesiz siz bilin Ve Allah'dan sakının Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz Ve biliniz ki sizler şüphesiz onun huzuruna varacaksınız) Günahlardan kaçınınız. Özellikle haram olan yaklaşımlardan kaçınınız. Öldükten sonra tekrar hayat bularak mahşer yerine gideceksiniz. Dünyadaki amellerinizden sorumlu olacaksınız. Dünyada iken meşru şekilde hareket eden, hayırlı amellerde bulunanlar ise nice, ebedî nimetlere kavuşacaklardır. Artık Habibim O gibi korunan ve iyi hal sahibi olan

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri müjdele Ve

(Ve mü'minleri müjdele) mü'minleri Allah'ın lütfuna ebedî nimetlere ulaşmakla müjdele onlara müjde ver. Ne yüce bir başarı.

Hayızla ilgili bilinmesi gereken meseleler

&-Hayz: Bir kadının döl yatağı denilen rahminden belirli müddetler içinde gelen kanıdır. Buna "âdet halî" denir.

&-Kadınlar en az 9 yaşında akıl baliğ olup âdet görmeğe başlarlar, eli veya eli beş yaşlarında da "sinni iyas" denilen bir çağa kavuşup âdetten kesilirler. Bu müddetten daha evvel âdetten kesilen kadınlar da vardır.

&-Adet, müddetinin en azı 3 gündür. En çoğu da on gündür. Bu müddet arasında görülen kanlar âdet kanı sayılır. Bu arada gelmediği günler de olabilir.

&-Âdet gören bir Müslüman kadın namaz kılamaz, oruç tutamaz, Kuranı Kerim'den velev bir ayet olsun okuyamaz. Yalnız dua ayetlerini dua maksadıyla okuyabilir. Ve la ilahe illallah ve sübhanellâh diyebilir. Kuranı Kerime ve Kuran yazılı bir levhaya el dokunduramaz. Mescitlere giremez, Kâbe'yi Muazzama'yı tavaf edemez, kocası ile cinsî münasebette bulunamaz. Ve kocası kendisinin göbeği altından diz kapakları altına kadar olan uzuvlarından çıplak olarak velev şehvetsiz olsun faydalanamaz. Bunlar haramdır. Giyimli bulunduğu takdirde ise cimanın dışında başka bir şekilde istifade edebilir. Ve beraber yatıp kalkmaları beraber yemek yemeleri de helâldir.

&-Âdet gören veya lohusa olan bir kadın kılamadığı farz namazları sonradan kaza etmez. Fakat tutamadığı ramazan oruçlarını kaza eder. Çünkü oruçlar namazlar kadar tekrar etmez.

&-Hayz ile nifas hallerinin azami müddetleri geçince daha yıkanmadan da kadınlık muamelesi helâl olur. Bu müddetten evvel kesilmiş olursa hemen helâl olmaz. Bu takdirde kadın ya yıkanmış olmalı veya üzerinden bir namaz vakti geçmelidir veya bir özürden dolayı teyemmüm edip onunla velev nafîle olsun bir namaz kılmış bulunmalıdır ki kendisiyle kocasının cima etmesi helâl olsun.

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِإِيمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ

سَمِيعٌ عَلِيمٌ

224. Yeminleriniz sebebiyle iyilik yapmanıza, takva sahibi olmanıza ve insanların arasını bulmanıza Allah'ı engel kılmayın. Allah, her şeyi işitendir, bilendir.

Bu âyeti kerime, lüzumsuz yere yapılacak yeminlerin zararlarını gösteriyor. Rivayet olunuyor ki: Ashabı kiramdan bazıları bazı kimselere yardım etmeyeceklerine veya aralarını ıslaha çalışmayacaklarına dair yemin etmişlerdi. Böyle bir yemin ise bir hayırlı harekete bir engel teşkil etmiş oluyordu. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil oldu. Buyrulmuş oluyor ki:

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِإِيمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا

Sakinmanıza Ve iyilik etmenize Yeminleriniz sebebiyle Engel Allah'ı kılmayın Ve

(Yeminleriniz sebebiyle iyilik yapmanıza, takva sahibi olmanıza Allah'ı engel kılmayın) Ey Müslümanlar bir de Allah Teâlâ'yı yeminlerinize engel kılmayınız. Valahi şunu yapacağız veya yapmayacağız diye yemin edip durmayınız ki günahattan

beri olarsınız. Çünkü bu yemine uymadığınız takdirde sözünüzde durmamış olursunuz, bundan sorumlu olursunuz. Halbuki yemin etmemiş olunca böyle bir sakınca bulunmamış olur. Ve yemin etmeyiniz ki korunasınız Meselâ yemin edip te sonra da ona aykırı harekette bulunursanız korunmadan mahrum kalırsınız. Halbuki öyle bir yemin bulunmayınca korunmanız bozulmuş olmaz. İşte yemin etmeyiniz ki,

وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ

İnsanların Arasını düzeltmenize Ve

(ve insanların arasını bulmanıza) engel olmasın. Meselâ bir hâdiseden gücenmiş olup ta bir aile arasını ıslah etmeye çalışmayacağına yemin eden kimse böyle pek insanî bir vazifeden mahrum kalır. Fakat yemin etmemiş bulunur da bu vazifeyi yaparsa elbette sevap kazanır.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ işiticidir bilicidir) Sizin bütün sözlerinizi, yeminlerinizi işitir. Ve bilicidir bütün hallerinizi bilir. Artık ona göre ileri görüşlü olarak hareket ediniz. Lüzumsuz yeminlerden sakınınız.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ

غَفُورٌ حَلِيمٌ

225. Allah Teâlâ sizleri kasıtsız yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz. Fakat sizleri kalplerinizin kazandığı şey ile sorumlu tutar. Ve Allah Teâlâ bağışlayan, esirgeyendir.

Bu âyeti kerime de, yeminlerin çeşitlerine işaret etmektedir. Buyrulmuş oluyor ki:

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ

Yeminlerinizdeki Kasıtsız hata ile Allah Sizi mesul tutmaz

(Allah Teâlâ sizleri kasıtsız yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz) Ey Müslümanlar Allah Teâlâ sizleri yeminlerinizdeki kasıtsız yanılma kabilinden olan bir yemin den dolayı sorumlu tutmaz. Bunun için sizi mesul tutmaz

وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ

Kalpleriniz Kazandı O şey ile ki Sizi mesul tutar Fakat

(Fakat sizleri kalplerinizin kazandığı şey ile sorumlu tutar) evet sizleri kalplerinizin kazandığı şey ile kasden yapıp ta bozduğunuz yani yerine getirmedığınız yemin-den dolayı sorumlu tutar ve biliniz ki

وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

Azabda acele etmeyendir Bağışlayandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ bağışlayan, esirgeyendir) Allah Kasıtsız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutmayıp af eder ve esirgeyendir, cidden yaptığınız yeminlerden dolayı hemen sizi sorumlu tutmuyor ve tövbe etmenize zaman veriyor. Artık ona göre hareketinizi düzenleyiniz.

&-Yeminin mahiyeti: Yemin lügatte kuvvet manasınadır. Dinen: "Bir işi yapmak veya yapmamak hususunda niyet veya iddiaya kuvvet vermek için Allah Teâlâ adına yapılan yemin veya boşamak, azat etmek gibi bir şeye bağlamak suretiyle yapılan and demektir. "Vallahi şöyle yapacağım, şu işim olursa kölem azat olsun" denilmesi gibi.

&-Allah adına yapılan yeminler, üç kısımdır:

Birincisi: "Lağiv yemini"dir. Bu, yanlışlıkla veya doğru olduğu zannıyla yapılan yemindir. Bir kimsenin başka bir şey söylemek isterken kasıtsız olarak "Vallahi" diye yemin etmesi gibi. Aynı şekilde bir şahsın borcunu ödememiş olduğu halde ödemiş olduğunu sanarak "Vallahi borcumu ödedim" demesi gibi. İşte bu tür yeminler affedilmiştir.

İkincisi: "Münakide Yemini'dir. Bu mümkün ve geleceğe ait bir şey hakkında yapılan yemindir. Meselâ: "Bir kimse, ben Vallahi yarın geleceğim" veya "Vallahi ben filân kimse ile konuşmayacağım" dese bu tür bir yeminde bulunmuş olur. Bundan dolayı bu sözünde durursa kendisine kefaret lâzım gelmez. Fakat durmazsa, meselâ: O gün gitmezse veya o kimse ile konuşursa yeminini bozmuş olduğundan üzerine yemin kefareti lâzım gelir. bu yemine riâyet etmeyen kimse eğer mümkün ise müslim veya gayrimüslim bir köle veya cariye azat eder. Veya 10 fakiri akşamı sabahı doyurur veya 10 fakire orta halde birer parça elbise veya fitr sadakası miktarınca birer şey verir. Bunlardan birine güç yetiremeyince de 3 gün peş peşe oruç tutar.

Üçüncüsü de: "Gamüs Yemini'dir. Bu da yalan yere kasden yapılan yemindir. Meselâ bir kimse borcunu vermediğini bildiği halde "Vallahi borcumu verdim" dese böyle bir yeminde bulunmuş olur. Bunun günahı pek çoktur. Buna keffâret yeterli olmaz. Bundan dolayı tövbe edip af dilemelidir. Ve bir kimsenin hakkına dokunmuş ise onu da telâfiye çalışmalıdır. Böyle bir yemin, sahibinin her türlü felâketine sebep olabilir. Bundan çok sakınmalıdır.

لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

226.Eşlerine yaklaşmamağa yemin edenler için dört ay beklemek vardır. Eğer bu yeminlerinden dönerlerse şüphe yok ki Allah Teâlâ bağışlayan, merhamet edendir. Bu âyeti kerime, eşlere yaklaşmamak üzere yapılan bir yeminden dönmenin ve rahmete vesile olduğuna ve aile hayatını devam ettirmenin makbuliyetine işaret buyurmaktadır.

لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ

Ay Dört Beklemek Kadınlardan Uzak durmaya yemin ederler O kimseler için ki

(Eşlerine yaklaşmamağa yemin edenler için dört ay beklemek vardır) Eşleriyle cimada bulunmayacaklarına yemin edenler meselâ: "Ben Vallahi eşim ile cimada bulunmayacağım" veya "Allah'a yemin ederim ki karıma 4 ay yaklaşmayacağım" veya hut "Eşim ile cimada bulunursam kölem azat olsun" diye and içenler için dört ay beklemek müddeti vardır. Bu müddet içinde yaklaşmazlarsa yeminleri bozulmuş olmaz. Kendilerine keffâret ve başka şey lâzım gelmez.

فَإِنْ فَاءُ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhametlidir Bağışlayandır Allah Şüphesiz Dönerlerse O halde eğer

(Eğer bu yeminlerinden dönerlerse) yani daha 4 ay tamam olmadan eşleriyle cinsel ilişkide bulunurlarsa artık aralarında boşanma meydana gelmez. Allah-u Teala bu yemini bozduklarından dolayı onları sorumlu tutmaz. Ve Cenâbı Hak merhamet edicidir onların bu hususta verecekleri bir keffâret ki, ileride açıklanacaktır, onların sorumluluktan kurtulmalarına ilâhî bir rahmet eseri olarak yetecektir.

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

227.Ve eğer boşamaya kesin karar verirlerse muhakkak yüce Allah işitendir, bilendir.

Bu âyeti kerime eşlere yaklaşmamak üzere yapılan yeminden dönülmediği takdirde boşamanın meydana geleceğini göstermektedir.

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ

Boşamaya Karar verirlerse eğer Ve

(Ve eğer boşamaya kesin karar verirlerse) Cinsel ilişkide bulunmamaya yemin edenler eğer bunda sebat gösterir ve eğer boşamaya kesin karar verirlerse

فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Allah Artık şüphesiz

(muhakkak Allah Teâlâ işitendir bilendir) onların bu husustaki sözlerini işitir ve bilendir onların maksatlarını bilir. Artık boşamakta, evliliği devam ettirmek te güzel bir maksada dayanmış olmalıdır ki manevî sorumluluk gerektirmesin.

&-İlânın mahiyeti: ilâ lügatte yemin etmektir. İstilahta: Eşe yaklaşmamak üzere yapılan yemindir. Üç kısma ayrılır. Biri geçici ilâdır. Bu dört ay, 8 ay gibi bir müddetle kayıtlanmış olan ilâdır. Diğeri: Müebbet ilâdır. Bu, ebediyen yaklaşmamak üzere yapılan ilâdır. Üçüncüsü de: Meçhul ilâdır. Bu da bir müddet zikredilmeksizin, meselâ "Yemin olsun ki ben sana yaklaşmayacağım" diye yapılan ilâdır.

&-İlânın hükmüne gelince, eğer bunda sebat edilir de dört ay yaklaşılmadan geçerse bir bain talak meydana gelir. Cenabı Hakka yemin suretiyle olduğu halde daha 4 ay geçmeden cinsel ilişki vuku bulursa yemin kefareti lâzım gelir. Ve eğer bir şeye bağlamak suretiyle yapıp ta 4 ay geçmeden cima yapılırsa o kendisine bağlanılan şey lâzım gelir. Meselâ: Cinsel ilişkide bulunursam fakirlere 1000 lira sadaka vereyim denilmiş ise bunu sadaka olarak vermek lâzım gelir.

&-Eşe yaklaşmama hakkında yapılan yeminden dönmeye de Pey denilmiştir.

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

228.Boşanmış kadınlar kendi nefisleri için üç hayz müddeti beklerler. Onların rahimlerinde Cenâbı Hakkın yaratmış olduğu şeyleri gizlemeleri, onlara helâl olmaz. Eğer onlar Allah Teâlâ'ya, âhiret gününe iman etmişler iseler. Ve onların kocaları eğer ıslah etmek kastinde bulunurlarsa o bekleme zamanında o eşlerini geri almağa çok haklıdırlar. Kadınların lehinde de onların aleyhlerindeki meşru hakka benzer bir hak vardır. Fakat erkekler için kadınlar üzerine bir derece fazla hak vardır. Ve Allah Teâlâ azizdir, hakimdir.

Bu âyeti kerime, boşama hadiseleri hakkındaki bazı hükümleri kapsamaktadır. Buyrulmuş oluyor ki:

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ

Hayız müddeti Üç Kendi kendilerine Beklerler boşanmış kadınlar Ve

(Boşanmış kadınlar kendi nefisleri için üç hayz müddeti beklerler) Boşanmış kadınlar yani; âdet gören ve kendileriyle kocaları cinsel ilişkide bulunmuş ve hür olan kadınlar kocaları tarafından boşanınca kendi nefisleri için üç hayz müddeti beklerler. Bu müddet bilmedikçe başkalarıyla evlenemezler.

وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ

Rahimlerinde Allah Yarattı O şeyi ki Gizlemeleri Kendilerine helal olmaz Ve

(rahimlerinde Allahın yaratmış olduğu şeyleri gizlemeleri, onlara helâl olmaz)

Onların rahimlerinde Cenâbı Hakkın yaratmış olduğu hayz gibi çocuk gibi şeyleri gizlemeleri bu suretle bir an evvel iddetten kurtulmak veya dönme hakkını iptal etmek istemeleri helâl olmaz. Meselâ: Henüz âdet hali devam ederken bunun nihayet bulunduğunu söylemek doğru olmaz. Çünkü bu halde kocanın dönmeye selahiyeti kalmamış olur. Bilâkis âdet hali nihayet bulunduğu halde henüz devam ediyor denilirse koca eşine dönerek gayri meşru bir evlilik hayatı meydana gelmiş olabilir. Bundan dolayı

إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret gününe Ve Allah'a İman ediyorlar İseler Eğer

(Eğer onlar Allaha ve âhiret gününe iman etmiş iseler) eğer onlar o boşanmış kadınlar Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmişler ise öyle hakikati gizlemeğe, tersini iddiaya cüret edemezler. Allah'ın azabından korkarlar.

وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا

Düzeltilmek İsterlerse Eğer Bunun içinde Onları geri almaya Daha çok haklıdırlar kocaları Ve

(Ve onların kocaları eğer ıslah etmek kastinde bulunurlarsa o bekleme zamanında o eşlerini geri almağa çok haklıdırlar) yani onların kocaları eğer barışma kastinde iyilikte bulunmak arzusunda bulunurlarsa o bekleme zamanında henüz hayz

hali devam ediyorken o eşlerine dönmek suretiyle geri almağa nikâhlarında tutmaya çok haklıdırlar. Bu onların salâhiyetleri cümlesindendir. Bu suretle aile hayatı dağılmaktan kurtulmuş olur. Bununla beraber

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ

Örfe uygunlukla Üzerlerinde vardır O şeyin ki Misli Ve onların vardır

(Kadınların lehinde de onların aleyhlerindeki meşru hakka benzer bir hak vardır) Kocalarından nafakalarını, ikametgâhlarını isteyebilirler. Kocaları onlara zarara sokamaz, haklarında güzelce muamelede bulunurlar. Bu, İslâm terbiyesinin gereğidir. **Nitekim bir hadisi şerifte:** Mü'minlerin iman itibarıyla en mükemmel olanı, onların ahlâkça en güzel olanıdır. Ve sizin en hayırlınız, kadınları için en hayırlı olanınızdır".

وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ

Bir derece Üzerlerine erkekler için vardır Ve

(Fakat erkekler için kadınlar üzerine bir derece fazla hak vardır) Çünkü erkekler daha fazla sıkıntıya katlanmaktadır. Eşlerinin mehirlerini, nafakalarını vermekle mükellef bulunmaktadır. Yurtlarını, varlıklarını korumak ve müdafaa etmekle görevlidirler. Ve nisbeten nefislerine daha fazla hakimdirler.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ azizdir, hakimdir) Ve Allah Teâlâ azizdir ilâhî hükümlerine muhalefet edenlerden intikam almaya gücü yeter. Hakimdir bütün şer'i hükümleri hikmet ve menfaat gereğidir. Bundan dolayı her halde bunları tatbik etmek icap eder.

الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

229.Boşama iki keredir. Artık ya iyilik ile tutmaktır veya güzellikle salıvermektir. Ve onlara verdiklerinizden bir şey almanız sizlere helâl olmaz, meğer ki koca ve karı ilâhî hudutta Allah'ın hududunda duramayacaklarından korksunlar. Eğer siz de onların Allah'ın sınırlarında duramayacaklarından korkarsanız o halde kadının fide olarak vereceği şeyde onların üzerine bir günah yoktur. Bunlar Allah'ın hudududur. Bunlara tecavüz etmeyiniz. Ve her kim Allah'ın hudutlarına tecavüz ederse işte zalim olan onlardır.

Bu âyeti kerime, boşamanın sayısını ve evlilik haklarına saygının lüzumunu göstermektedir. Rivayete göre vaktiyle bir kimse eşini birçok defa boşayabilir ve iddeti bitmeğe yaklaştı mı müracaat ederek onu tekrar tekrar nikâhı altına alırdı. Belli bir sayı yoktu. Bu âyeti kerime ise, boşamanın sayısını sınırlamıştır.

الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ

Güzellikle Salıvermek Veya İyilikle Bundan sonra tutmaktır İki defadır Boşama

(Boşama iki keredir. Artık ya iyilik ile tutmaktır veya güzellikle salıvermektir) Yani: Eşi boşama hakkında insanî olmayan muamelede bulunmasın. Ya iddetini bitirerek veya üçüncü bir talak ile boşayarak nikâh kaydından kurtulmasına müsaade edilmelidir.

وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

Bir şey Onlara verdiniz O şeyden ki Almanız Size helal olmaz Ve

(Ve onlara verdiklerinizden bir şey almanız sizlere helâl olmaz) Ve o boşadığınız eşlerinize mehir ve saire olarak verdiğinizden bir şeyi boşamaya karşılık olarak almanız sizlere helâl olmaz. Bu, insanlığa aykırıdır.

إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ

Allah'ın Hududuna İkinin riayet edememesinden İkinin korkması Ancak

(meğer ki ikisi Allah'ın hududunda duramayacaklarından korksunlar) Meğer ki, onlar koca ile karı Allah'ın hududunda evlilik hukuku ve bu konudaki dinî hükümler üzerinde duramayacaklarından bunlara riayette bulunmayacaklarından korksunlar. Ey hakimler

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ

Allah'ın Hududuna İkinin riayet edememesinden Korkarsanız Bu yüzden eğer

(Eğer siz de onların Allah'ın sınırlarında duramayacaklarından korkarsanız) evlilik haklarına riayette bulunamayacaklarından bazı alâmet ve işaretlerden dolayı korkarsanız

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ

Onu Fidyeye verdi O şeyde ki İkinin Artık günah yoktur

(o halde kadının fidye olarak vereceği şeyde onların üzerine bir günah yoktur) o halde kadının fidye olarak vereceği yani boşanmasına karşılık olarak mihrinden veya başka bir malından vereceği her hangi bir şeyde onların üzerine koca ile karı hakkınca bir günah yoktur. Bundan dolayı günahkâr olmazlar. Bu bir hule meselesidir.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا

Bunlara tecavüz etmeyiniz Allah'ın Hudududur Bunlar

(Bunlar Allah'ın hudududur Bunlara tecavüz etmeyiniz) bu hükümler Allah'ın hudududur. Onun tâyin ettiği sınırlardır. Bunlara muhalefet suretiyle tecavüz etmeyiniz. Lüzumsuz yere boşamaya ve hul yoluyla ayrılmaya ve resmen ayrılmaya kalkışmayınız, evlilik hukukuna riayet ediniz.

وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ

Allah'ın Hududunu Aşarsa Ve kim

(Ve her kim Allah'ın hudutlarına tecavüz eder) şeriatın müsaadesi dışındaki şeyleri yapmaya kalkışırsa

فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Onlardır Artık işte onlar

(işte zalim olan, onlardır) Zulmün âhirete ait cezası ise pek büyüktür. Artık her hususta ve kısaca aile hayatı hakkında şeriatın mübarek hükümlerine riayet etmelidir.

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

230.Eğer onu bir daha boşarsa artık bundan sonra ona helâl olmaz. Ta ki ondan başka bir kocaya varsın. Bu da onu boşarsa Allah'ın hudutlarına riayet edeceklerini zannettikleri takdirde onunla evvelki kocasının yeniden evlenme akdi yapmalarından dolayı kendileri için bir günah yoktur. İşte bunlar Allah'ın hudududur. Bunları bilen bir kavim için beyan buyurur.

Bu âyeti kerime, üç talâk hakkındaki şer'i hükmü beyan buyurmaktadır.

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ

Bunun ardından Ona Artık helal olmaz Onu boşamıssa Ve eğer

(Eğer onu bir daha boşarsa artık bundan sonra ona helâl olmaz) Eğer bir erkek eşini iki talaktan sonra bir daha boşarsa veya üç talâkı birden yaparsa artık bundan bu tam olan üç talaktan sonra bu kadın ona helâl olmaz. Nikâh yenileyemezler.

حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ

Ondan başka Bir koca ile Nikahlanıncaya dek Ta ki

(Ta ki ondan başka bir kocaya varsın) Ta ki o kadın o kendisini böyle boşamış olan kocasından başka bir kocaya varsın ve aralarında isterse bir defa olmak üzere cinsel temas meydana gelsin

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا

İkisinin birbirine dönmesinde O ikisine Artık günah yoktur Onu boşamışsa Fakat eğer

(Bu da onu boşarsa Artık birbirlerine dönmelerinde o ikisine bir günah yoktur) bu ikinci kocada o kadını boşarsa veya bu ikinci koca vefat ederse ve bu iki takdire göre boşama ve vefat iddeti sona ererse Artık birbirlerine dönmelerinde o ikisine bir günah yoktur

إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ

Allah'ın Hududuna İkisinin riayet etmesini Zannettilerse Eğer

(Eğer Allah'ın hudutlarına riayet edeceklerini zannettikleri takdirde) yani Cenâbı Hakkın tâyin buyurmuş olduğu karı koca hukukuna riâyet edeceklerini zannettikleri takdirde o üç talâk ile boşanmış olan kadınla o üç talâk yapan eski kocasının yenisinden evlilik akdi yapmalarından dolayı kendileri için bir günah yoktur. Bu bir ilâhî izindir. Yeter ki karıkoca hukukuna artık riayet etsinler.

وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ

Allah'ın Hudududur bunlar Ve

(İşte bunlar Allah'ın hudududur) İşte bunlar bu zikredilen hükümler Allah Teâlâ'nın hudududur. Saldırılma ve muhalefetten uzak olan dini hükümleridir. Hak Teâlâ

يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim içindir ki Onlara açıklıyor

(bunları bilen bir kavim için beyan buyurur) Zira Cenabı Hakkın bu gibi hikmetli hükümlerini ancak düşünen, inanan ve bilgili olan zatlar hakkıyla anlar ve icabına göre hareket etmeyi bir yüce vazife kabul eder.

&-Şu kadar var ki, erkekler nikah hususundaki şer'i izni kötüye kullanmamalıdır. Gerektirdiğinde bir veya iki ric'î talâk ile yetinmelidirler ki, pişmanlık yüz gösterince elden çıkan şeyi telâfi etmeye imkân bulunsun. Fakat bir erkek, fazla düşmanlık ve nefret gösterir de eşini bain talâk ile yani ayrılığı kesin olarak gerektiren bir tabir ile bir veya iki defa boşarsa artık geri dönüş hakkı kalmaz bilahare pişman olur, boşadığı kadın da evliliğin yenilenmesini arzu ederse aralarında yeniden evlenme caiz bulunur. Bu halde kadına da böyle kabul etmek ve etmemek selahiyeti verilmiştir. Şayet böyle ihtiyatlı bir surette hareket edilmez de bir erkek, karısını üç talâk ile boşarsa artık ona ne geri dönebilir, ne de onun rızası ile nikâhı yenileyebilir. Çünkü bu takdirde nikâh nimetine karşı nankörlükte bulunmuş, gelecekte pişmanlık meydana geleceğini düşünmemiş, kadına karşı da son derece nefret ve düşmanlık göstermiş olur. Bundan dolayı bunların hemen evliliği yenilemeleri artık uygun olamaz. Böyle kolaylıkla yeniden evlilik selahiyetini elinden çıkaran bir erkeğin bir nimete nankörlük cezası olmak üzere müşkül bir durumda bulundurulması, bir hikmet ve menfaat gereğidir. Bununla beraber bu bağı artık hayat boyu yenileme imkânının büsbütün kaldırılması da sosyal hayatın ihtiyaçlarına, eğilimlerine tamamen uymayacağı cihetle bu bağı yenilenmesi, boşamada bulunan kocaya bir ruhanî ceza, bir vicdanî azap olmak üzere bir hülle usulüne bağlanmıştır. Bu usul başkaları için de bir uyarı vesilesidir. Buna meydan vermemelidir. Bununla beraber bir kadının başlangıçta bir erkekle meşru surette evlenmesi nasıl uygunsuz görülmezse, o erkekten ayrıldıktan sonra diğer bir erkek ile de yine meşru surette evlenmesi uygunsuz görülemez. Elverir ki, bu ikinci nikâh da geçici değil, mutlak surette vuku bulsun, bir fasit şarta bağlı bulunmasın. Daha sonra bu ikinci koca ölürse veya kendi arzusu ile boşarsa o kadın iddetini bitirdikten sonra isterse İlk kocası ile yeniden kendi arzusuyla nikâh akdi yapabilir. Bunu

ayıplamaya mahal yoktur. Böyle bir şer'i cevaz da insanlık hakkında ilâhî merhametin bir eseridir. İşte rabbimizde buyuruyor ki

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

231.Ve kadınları boşadığınızda, onlar da adetlerinin sonuna yaklaşıncı artık onları ya iyilikle tutunuz veya iyilikle salıveriniz. Onları haklarına tecavüz için zararlarına olarak tutuvermeyiniz. Bunu her kim yaparsa muhakkak nefesine zulüm etmiş, olur. Ve Allah Teâlâ'nın ayetlerini eğlence yerine tutmayınız. Ve Allah'u Teâlâ'nın üzerinize olan nimetlerini ve sizlere indirip kendisiyle öğüt verdiği kitabı ve hikmeti hatırlayınız. Ve Hak Teâlâ'dan korkunuz. Ve biliniz ki Allah Tealâ şüphesiz her şeyi hakkıyla bilicidir.

Bu âyeti, kerime boşanmış kadınlar hakkında yapılacak güzel muameleyi göstermektedir. Ve boşamada şakanın caiz olmadığına da işaret etmektedir.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ

Bekleme müddetlerinin Ve sonuna geldiler Kadınları Boşadınız o vakit ki Ve

(Ve kadınları boşadığınızda onlar da adetlerinin sonuna yaklaşıncı) Ey müminler bir de kadınları bir veya iki ric'î talakla boşadığınızda, onlar da iddetlerinin sonuna yaklaşıncı

فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ

İyilikle Kendilerini Salıverin Veya İyilikle Artık onları tutun

(artık onları ya iyilikle tutunuz veya iyilikle salıveriniz) artık onları ya dönerek nikâhınızda iyilik ile haklarında güzelce muamele yaparak tutuveriniz tekrar boşamaya kalkmayınız. Veya iyilikle salıveriniz iddetleri bitip sizinle evlilik bağları kalmasın ve hak etmiş oldukları mihirlerini ve iddet nafakalarını güzelce verip haklarını gizlemeyiniz.

وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا

Zülmetmeniz için Zarar vermek üzere onları tutmayın Ve

(Onları haklarına tecavüz için zararlarına olarak tutuvermeyiniz) Onları haklarına tecavüz için meselâ: Onlardan bir karşılık almak, onları hul yoluyla yani karşılık verecek boşanmaya mecbur etmek için zararlarına olarak geçici dönüş gibi bir sebeple nikâhınızda tutuvermeyiniz.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ

Kendine Artık gerçekten zulmetmiştir Böyle Yaparsa kim Ve

(Bunu her kim yaparsa muhakkak nefesine zulüm etmiş, olur) bu zarar verici muameleyi her kim yaparsa muhakkak kendi nefesine zulmetmiş olur. Kendisini Allah'ın azabına uğratmış olur.

وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا

Bir alay Allah'ın Ayetlerini edinmeyin Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın ayetlerini eğlence yerine tutmayınız) Ve Allah Teâlâ'nın ayetlerini şer'i hükümlerini eğlence yerine tutmayınız meselâ: Eşlerinizi boşadığınız halde bir lâtife yaptık, şaka yaptık demeyiniz. Çünkü boşamada şaka olmaz. Nitekim bir hadisi şerifte buyrulmuştur ki, üç şey vardır ki onların gerçeği de gerçektir, şakası da gerçektir: Onlar ise boşama ile nikâh ve geri dönmedir.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ عَالِيكُمْ

Üzerinizde ki Allah'ın Ni'metini Ve hatırlayın

(Ve Allah Teâlâ'nın üzerinize olan nimetlerini hatırlayın) Kısacası Müslüman ve Muhammed ümmetinden olma şerefine eriştiğinizi hatırlayın

وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ

Onunla Size nasihat ediyor hikmetten Ve Kitabdan Size İndirdi o şeyi ki Ve

(ve sizlere indirip kendisiyle öğüt verdiği kitabı ve hikmeti) sizlere indirip kendisiyle öğüt verdiği bütün vazifelerinizi, selâmetinize vesile olacak şeyleri sizlere iyilik-severlikle bildiren kitabı Kuranı Kerim'i ve hikmeti peygamberin sünnetini hatırlayınız. Bunların ne kadar büyük birer nimet, birer irşat edici olduğunu düşününüz.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Şüphesiz bilin Ve Allahdan sakının Ve

(Ve Hak Teâlâ'dan korkunuz Ve biliniz ki Allah Teâlâ şüphesiz her şeyi bilir) onun buyurduklarına muhalefetten sakınınız. onun bilmesinden hiç bir şey hariç kalmaz. Bundan dolayı sizlerin aile hayatı hakkındaki bütün yaptıklarınızı, düşündüklerinizi de hakkıyla bilir. Artık ona göre hareket ediniz.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, ensardan Sabit ibni Yesar adındaki bir zatın bir boşama muamelesinden dolayı nazil olmuştur. Bu zat ailesini ric'i talakla boşamış, kadının iddetini bitirmeğe yaklaşıncı onu tekrar boşamış, bununla kadına zarar vermek, iddetini uzatıp onu üzüntüde bırakmak istemiş. Halbuki bu insanlığa ve insanlık merhametine ters düşmektedir. Bundan dolayı bu gibi hareketler Müslüman-lara yasaklanmıştır.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

232.Ve kadınları boşadığınızda, onlar da iddetlerini sonuna erdirince kendi aralarında güzelce anlaştıkları takdirde iki tarafta razı olursa kocaları ile tekrar evlenmelerine mâni olmayınız. Sizden Allah'a ve ahiret gününe inanmış olan-ara işte bununla öğüt verilir. Bu husus sizin için daha faydalı ve daha temiz dir Allah Teâlâ bilir, sizler bilmezsiniz.

Bu âyeti kerime, evliliği iade etmenin meşru, buna engel olmanın yasak oluşu hakkındadır. Rivayete göre Makil ibni Yesar, kız kardeşini bir şahısla evlendirmiş, sonra bunların arasında nasılsa bir boşama meydana gelmiş, fakat pişman olup yeniden birbiriyle evlenmek istemişler. Makil ise buna mâni olmuş, eğer onunla yeniden evlenirsen yüzüm yüzüne haram olsun diye kız kardeşine darılmış. İşte böyle bir hâdisе üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, Makil bundan haberdar edilince hemen nikâha razı olmuş, Allah'ın emrine boyun eğdiğini söylemiştir. Bu âyeti celile de buyruluyor ki

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ

Bekleme müddetlerinin Ve sonuna geldiler Kadınları Boşadınız o vakit ki Ve

(Ve kadınları boşadığınızda onlar da iddetlerini sonuna erdirince) Ey müminler! kadınları boşadığınızda, onlar da boşama ile ilgili iddetlerini sonuna erdirince aranızda ayrılık meydana gelir, fakat daha sonra pişman olurlarsa

فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

Meşrulukla Aralarında Anlaştılar O takdirde ki Kocalarıyla Nikahlanmalarında Artık onlara mani olmayın

(kendi aralarında güzelce anlaştıkları takdirde iki tarafta razı olursa kocaları ile tekrar evlenmelerine mâni olmayınız) Yani şeriatın kabul edeceği bir tarzda, helâl bir akid ile iki tarafın razı olmasıyla kadınların kocaları ile tekrar evlenmelerine mâni olmayınız. Böyle bir men, onları zarara, düş kırıklığına götürebilir. Şu kadar var ki, bir

veli benzer mihirden noksan ile veya dengi olmayan bir kimse ile evleneceği takdirde kadının nikâhına mâni olabilir. Bu bir gayri meşru engel sayılmaz.

ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ve Ahiret gününe Allah'a İman eder Sizden Oldu O kimseye ki Bununla Öğüt verilir İşte bu

(Sizden Allah'a ve ahiret gününe inanmış olanlara işte bununla öğüt verilir) Sizden Ey insanlar Allah'a ve ahiret gününe iman edenlere işte bu beyan edilen men etmeme hükmü ile öğüt verilir.

ذَلِكُمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ

daha temizdir Ve Sizin için Daha hayırlıdır İşte bu

(Bu husus sizin için daha faydalı ve daha temiz dir) Bu öğüdü kabul ve gereği ile amel etmek sizin için daha faydalıdır. Daha menfaat vericidir. Ve daha temizdir günah şüphesinden daha beridir.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmeyiniz siz Ve Bilir Allah Ve

(Allah Teâlâ bilir, sizler bilmezsiniz) Ve Allah Teâlâ nelerde fâide ve temizlik olduğunu bilir, sizler bilemezsiniz. Velhasıl Cenabı Hak neleri emrederse sizin iyiliğiniz, kurtuluşunuz ve necatiniz onlarla mümkündür. Artık bütün ilâhî hükümlere uymaya çalışınız.

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

233. Anneler çocuklarını tam iki sene emzirirler, emzirmeyi tamam yaptırmak isteyen için. Bu annelerin nafakaları ve elbiseler örfe uygun olmak üzere babaya aittir. Hiçbir şahıs kendi gücünden fazlasıyla mükellef olmaz. Ne bir ana çocuğu sebebiyle, ne de bir baba evlâdı sebebiyle zarar sokulmasın. Mirasçı üzerine düşen de onun aynısidir. İmdi ana ile baba kendi rızaları ile ve bir danışma ile çocuğu memeden kesmek isterlerse ikisinin üzerine de bir günah yoktur. Ve siz çocuklarınızı başkasına emzirtmek isterseniz vereceğiniz emzirme ücretini iyilikle teslim ettiğiniz takdirde yine size bir günah yoktur. Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz ve biliniz ki. Allah Teâlâ yaptığınız şeyleri şüphe yok hakkiyle görücüdür... Bu âyeti kerime, yeni doğan çocuklar hakkında analarının, babalarının ve onlara mirasçı olabilecek kimselerin vazifelerini, salâhiyetlerini bildirmektedir.

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ

Tam İki yıl Çocuklarını Emzirirler anneler Ve

(Anneler çocuklarını tam iki sene emzirirler) Anneler boşanmış olsunlar olmasınlar çocuklarını tam iki sene emzirirler süt müddetinin en çoğu böyle iki senedir. Analar yavrularını böyle iki sene emzirmelidirler. Bu onlar için bir vazifedir. Bununla beraber bu hüküm böyle

لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ

Emzirmeyi Tamamlamasını İstedi O kimse için ki

(emzirmeyi tam yaptırmak isteyen içindir) bu emzirmeyi tam iki sene yaptırmak

isteyen babalar içindir bunlar istemezlerse iki seneden evvel de emzirmeye nihayet verilebilir,

وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

Meşrulukla giyecekler Ve Yiyecekler çocuk kendisinin olana vardır Ve

(Bu annelerin nafakaları ve elbiseler örfe uygun olmak üzere babaya aittir) Bu annelerin nafakaları ve elbiseleri uygun bir şekilde hallerine uygun ve gerektiğinde hakîmin takdiriyle birer mevlüdünle olan babalar üzerinedir. Ve

لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا

Gücünün yettiği ile Ancak Bir kimse Mükellef tutulmaz

(hiç bir kimse kendi gücünden fazlasıyla mükellef olmaz) Bundan dolayı bir baba güç ve kudretinden fazla nafaka vermekle mükellef olmayacağı gibi bir anne de kudreti bulunmadığı takdirde çocuğunu emzirmekle mükellef bulunmaz. Bundan dolayı

لَا تُضَارُّ وَالِدَةُ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ

Çocuğu sebebiyle ne çocuk kendisinin olan Ve Çocuğu sebebiyle Bir anne Zarara uğratılmaz

(Ne bir ana çocuğu sebebiyle, ne de bir baba evlâdı sebebiyle zarar sokulması) bunlardan kudretleri üstünde bir şey istenilmemelidir. Meselâ: Bir anne çocuğunu emzirmeğe mecbur edilmemelidir. Emzirmek isteyince de çocuk ondan alınmalıdır.

وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ

Bunun Aynısı mirascının üzerine vardır Ve

(Mirasçı üzerine düşen de onun aynısıdır) Mirasçı üzerine düşen vazife de baba üzerine düşen vazife gibidir, mirasçı da bu hususta onun gibidir. Baba gibi çocuğun emzirilmesini sağlayacaktır. Bu mirasçıdan maksat, çocuğun yakın akrabası olan kimsedir. Bir çocuğun babası vefat etmiş, kendisine bir mal kalmamış ise onun süt annesine verilecek nafakayı, ücreti bu mirasçının vermesi lâzım gelir.

فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ

Bir müşavere ile ve İkisi tarafından Bir anlaşma ile Ayırmak İkisi istediyseniz Artık eğer

(İmdi ana ile baba kendi rızaları ile ve bir danışma ile çocuğu memeden kesmek isterlerse) İmdi ana ile baba çocuklarının halini nazara alırlar, daha iki sene tamam olmadan onları sütten kesmeyi kendi rızalarıyla düşünür ve bu husustaki bir danışma ile bunda bir zarar olmadığını anlarılarsa o halde salâhiyetleri vardır. Çocuğu memeden kesmek isterlerse kesebilirler. Bundan dolayı

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

İkisinin üzerine Bu yüzden günah yoktur

(ikisinin üzerine de bir günah yoktur) bununla beraber çocuk için başka sütana bulunması da caizdir. Şöyle ki:

وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

Size Artık günah yoktur Çocuklarınızı Emzirtmenizi İstediyse eğer Ve

(Siz çocuklarınızı emzirtmek isterseniz yine size bir günah yoktur) yani çocuklarınızı iki tarafın rızasıyla başkasına emzirtmek isterseniz yine size bir günah yoktur

إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ

Güzellikle Verdiniz O şeyi ki Teslim ettiniz O takdirde ki

(takdirde vereceğiniz şeyi güzel bir şekilde takdir ederseniz) vereceğiniz emzirme ücretini iyilikle dinen güzel görülen ve herkesçe kabul edilen bir surette sütanaya teslim ettiğiniz takdirde yine size bir günah yoktur. Elverir ki, süt verene, süt emene bir zarar verilmiş olmasın ve bu gibi hükümlere riayet hususunda

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Şüphesiz bilin Ve Allah'dan sakının Ve (ve Allah'dan korkunuz ve biliniz ki Allah yaptığınız şeyleri şüphe yok hakkıyla görücüdür) Allah'tan korkun gayri meşru bir harekette bulunmayınız. Allah Ona göre mükâfat ve ceza verecektir. Artık evlâtlarınız hakkında da ona göre muamelede bulununuz.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

234.Ve sizlerden vefat edip de geriye eşler bırakanların eşleri kendileri hakkında dört ay on gün beklerler. Sonra iddetlerinin sonuna erince artık nefisleri hakkında uygun şekilde yapacakları şeyden dolayı sizin üzerinize bir günah yoktur. Ve Allah Teâlâ yapacağınız şeylerden haberdardır.

Bu âyeti kerime, kocaları vefat eden kadınların iddet sürelerini beyan etmektedir.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا

Zevceler Geride bırakırlar Sizden Vefat ettirilirlir o kimseler ki Ve

(Ve sizlerden vefat edip de geriye eşler bırakanların) Ey Müslümanlar Sizlerin boşayacağınız kadınların iddetleri bildirilmişti Ve sizlerden vefat edipte geriye eşler bırakanların eşleri ise

يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا

On (gün) Ve Ay Dört Kendi kendilerine Beklerler

(kendileri hakkında dört ay on gün beklerler) Bu ölüme bağlı bir iddettir. Bu müddet zarfında kimse ile evlenemezler. Ve bir zaruret bulunmadıkça kocanın vefat ettiği evden çıkmazlar, bu da gerekli olan bir vazifedir. Ziynetlerini de bırakırlar, kocalarının hatıralarına riayet eder vefatlarından dolayı üzüntülerini göstermiş olurlar.

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ

Bekleme müddetlerinin Sonuna geldiler Ve o zaman ki

(Sonra iddetlerinin nihayetine erince) yani ölüme bağlı bekleme son bulunca

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ

Meşrulukla Kendileri hakkında Yaptılar O şeyde ki Size Artık günah yoktur

(artık nefisleri hakkında uygun şekilde yapacakları şeyden dolayı sizin üzerinize bir günah yoktur) artık kendileri hakkında şeriata uygun bir suretle yapacakları şeyden dolayı meselâ meşru surette süslenmelerinden veya başkası ile evlenmeğe aday olmalarından dolayı ey onların velileri ve ey Müslümanlar sizin üzerinize bir günah yoktur. Artık bundan sorumlu olmazsınız. Elverir ki, ölüme bağlı bekleme süresi tamam olsun. Bu müddete riayet etmek, bir hikmet ve menfaat gereğidir. Bu müddetten hem hayız müddeti geçmiş hem de rahimde çocuk bulunmadığı anlaşılmış olur. Şayet çocuk bulunduğu anlaşılırsa o doğuncaya kadar yine başkasıyla evlenmek caiz olmaz. Bununla beraber bu müddet, nikâhın son bulmasından dolayı bir üzüntü alametidir ve vefat eden kocanın hatırasına bir saygı işaretidir. Bundan dolayı buna riayet etmek lâzımdır.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdar olandır Yapıyorsunuz O şeylerden ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yapacağınız şeylerden haberdardır) Artık onun böyle yüksek, hikmetli emirlerine muhalefette bulunmayınız, sonra sorumluluktan kurtulamazsınız.

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ
اللَّهِ أَنْكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تُؤَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا
تَعْرِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي
أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

235.Kadınlar ile evleneceğinize dair kinaye yoluyla isteğinizi göstermenizden veya bu arzuyu gönlünüzde gizlediğinizden dolayı üzerinize bir günah yoktur. Allah Teâlâ bilmiştir ki, siz onları elbette anacaksınızdır. Ancak kendileriyle gizlice sözleşmeyiniz. Ancak uygun şekilde bir söz söylemeniz müstesna. Ve ölüme bağlı bekleme süresi nihayet bulmadıkça da nikâh akdi yapmaya kalkılmanız ve biliniz ki. Allah Teâlâ gönüllerinizde olanı şüphe yok ki bilir. Artık ondan sakınıınız ve biliniz ki Hak Teâlâ şüphesiz gafurdur, halimdir.

Bu âyeti kerime, kocalarının vefatından dolayı iddet bekleyen kadınlar hakkında bazı dini hükümleri kapsamaktadır.

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ

O kadınlarla Evlenme teklifini Onunla İma ettiniz O şeyde ki Size Ve günah yoktur

(kadınlar ile evleneceğinize dair tariz yoluyla arzunuzu göstermenizden üzerinize bir günah yoktur) Tariz, sözü örtülü söylemek, işitenlerin bir düşünme neticesinde anlayacakları söz demektir. Zıddı açık konuşmaktır. Meselâ: Bir dul kadına karşı "sen güzelsin", "sen iyi birisin", "ben evlenmek istiyorum", "ben sana rağbet ediyorum" denilmesi birer tarizdir. İşte böyle bir kinayeli söz, güzel bir niyete, hakikaten evlenmek niyetine bağlı olursa bir günaha sebep olmaz.

أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ

Gönüllerinizde Gizlediniz Veya

(veya bu arzuyu gönlünüzde gizlediğinizden dolayı) Veya bu rağbeti böyle kinayeli şekilde göstermeyip de gönlünüzde gizlediğinizden dolayı da üzerinize bir günah yoktur yani: Evlenmeyi açıkça ve tariz yoluyla söylemeyip de yalnız buna kalben niyette bulunmakla veya yalnız selâm vermekle veya hediye göndermekle bir günah işlenmiş olmaz. Bunlar, dini yasakları ihlal etmez. Bu gibi eğilimlerden sakınmak zordur.

عَلِمَ اللَّهُ أَنْكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ

Onları anacaksınız Gerçekten siz Allah Bilmiştir

(Allah Teâlâ bilmiştir ki, siz onları elbette anacaksınızdır) Yani: iddetleri bitince nikâhlarına açıkça talip olacaksınızdır. Bundan dolayı bunu tariz yoluyla iddet içinde bildirmanızden veya buna kalben karar vermenizden dolayı sorumlu olmazsınız.

وَلَكِنْ لَا تُؤَاعِدُوهُنَّ سِرًّا

Gizlice Onlarla anlaşmayın Fakat

(Ancak kendileriyle gizlice sözleşmeyiniz) yani: Onlar ile cinsel yakınlashmada bulunacağınızı aralarınızda gizlice konuşmayınız veya birbirinizle evleneceğinize dair aranızda gizlice and içmeyiniz. Veya başkasıyla evlenmemeye söz vermeniz veya iddet içinde nikâh vadinde bulunarak cinsel ilişkiye cüret etmeyiniz.

إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا

Uygun şekilde Bir söz Söylemeniz Ancak

(Ancak uygun şekilde bir söz söylemeniz müstesna) yani meşru şekilde kinayeli konuşmanız veya iyilik vadinde bulunmanız veya sanma ihtimam göstermeniz ve çıkarlarını koruyacağınıza dair münasip bir söz söylemeniz günahı gerektirmez.

وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ

Süresine Yazılmış olan Erişinceye dek Ta ki Nikah Akdine azmetmeyin Ve

(Ve ölüme bağlı iddet nihayet bulmadıkça da nikâh akdi yapmaya kalkışmayınız) Öyle bir nikâh, akdedilmiş olmaz. Buna cüret edenler sorumluluktan kurtulamazlar.

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ

İçinizdedir O şeyi ki Bilir Allah Şüphesiz bilin Ve

(Ve biliniz ki Allah Teâlâ gönüllerinizde olanı şüphe yok bilir) Bundan dolayı tarizden maksadınızı ve nikâha karar verip, vermediğinizi ve yasaklara riayet edip etmeyeceğinizi gerçekten bilir, ona göre hareket ediniz ve

فَاخْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

Azapta acele etmeyendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz bilin Ve artık ondan korkunuz

(artık ondan korkunuz Ve biliniz ki Hak Tealâ şüphesiz gafurdur halimdir) İşlemiş olduğunuz bir günahtan dolayı ümitsizliğe düşmeyiniz, tövbekar ve af dileyici olunuz, o Yüce Yaratıcı bu halde sizi af ve mağfiret buyurur ve o Yüce Yaratıcı halimdir kulları hakkında hak etmiş oldukları azabı acele etmez, kaybedilenin kazanılabilmesi için uygun bir vakit bırakır, bu suretle kulları hakkında rahmet ve merhametini göstermiş olur. Artık insan, daha hayatta iken kusurlarını bilip bunlardan kurtulmanın yolunu takip etmeli, o gafur ve halim olan rabbinin af ve mağfiretine sığınmalıdır

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ

236.Kadınları daha kendilerine temas etmediğiniz halde veya onlara bir mihr belirlememiş olduğunuz halde boşamış olursanız üzerinize bir günah yoktur. Şu kadar ki; onları yararlandırınız. Zengin üzerine gücü nisbetinde, dar halli olan da gücüne göre ve uygun şekilde bir mut'a vermek icab eder. Bu mut'a iyilik edenler üzerine gerekli olan bir haktır.

Bu âyeti kerime daha cinsel birleşme olmadan boşanmış kadınlar hakkında yapılması gereken güzel muameleyi göstermektedir.

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ

Siz kendilerine dokunmadan Kadınları Boşadıysanız Eğer Üzerinize Günah yoktur

(Kadınları daha kendilerine temas etmediğiniz halde boşamış olursanız üzerinize bir günah yoktur) Ey Müslümanlar! Bir lüzum ve menfaatten dolayı Kadınları daha kendilerine temas etmediğiniz aranızda cinsel birleşme bulunmadığı halde

أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً

Bir mehir Kendilerine Siz tayin etmeden Veya

(veya onlara bir mihr belirlememiş olduğunuz halde) onlara bir mihr tayin etmeden boşamanızda üzerinize bir günah yoktur, insanlık hali buna lüzum görülebilir.

وَمَتَّعُوهُنَّ

Onları faydalandırın Ve

(Şu kadar ki onları yararlandırınız) bu gibi hâdiseler vuku bulunca o boşadığınız kadınları mahrum bırakmayın yararlandırınız boşamadan ileri gelen hüznün ve kederlerini, nefretlerini gidermeye, azaltmaya çalışınız. Şöyle ki: Eğer mihr belirtilmişse, cinsel temastan önce boşamaktan dolayı bu mihrin yarısını vermek lâzım gelir. Ve eğer mihr belirlenmediği halde cinsel birleşme meydana gelmiş ise kadına, dengi bir kadının mihri ne ise onu vermek icab eder. Fakat hem cinsel birleşme olmamış, hem de mihr konuşulmamışsa bir müt'a lâzım gelir. Bu da

عَلَى الْمُوسِعِ قَدْرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ

Örfe uygun Bir faydalandırmadır imkanına göre ve fakir üzerine imkanına göre zengin üzerine vardır (Zengin üzerine gücü nisbetinde, dar halli olan da gücüne göre ve uygun şekil de bir mut'a vermek icab eder) dinin güzel gördüğü şekilde üzere bir müt'a vermek icab eder. Müt'a ise bir kat elbisedir. Bunun en az miktarı ise bir başörtüsü ile bir entari ve bir çarşaftır.

حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenler Üzerine Bir hak olarak

(Bu mut'a iyilik edenler üzerine gerekli olan bir haktır) Bu faydalandırma iyilik edenler nefislerine güzel muamele yapanlar, başkalarının hukukuna saygı gösterip iyilikte bulunmak isteyenler üzerine gerekli olan bir haktır. Bir gerekli vazifedir. Bunu güzelce ifa etmelidir, İslâmiyet, insaniyet bunu emreder. Her aile, kendi servetine, kendi içtimai durumuna göre bu gibi üzerine düşen vazifeleri güzel biçimde yerine getirmelidir.

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

237.Ve eğer onları daha kendilerine temasta bulunmadan boşar da onlar için mihir belirlemiş bulunursanız o zaman bu belirlediğiniz mihrin yarısı lâzım gelir. Meğer ki o kadınlar affetsinler veya nikâhın düğümü elinde bulunan affeylesin ve sizin affetmeniz takvaya daha yakındır ve aranızdaki iyiliği unutmayınız. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ yaptığınız şeyleri hakkıyla görücüdür.

Bu âyeti kerime, boşanmış kadınların haklarına dair bazı hükümleri bildirmektedir. Şöyle ki:

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ

Kendilerine dokunmanızdan Önce Onları boşadıysanız eğer Ve

(Ve eğer onları daha kendilerine temasta bulunmadan boşarsanız) Ey Müslümanlar eğer onları zevcelerinizi daha kendilerine temasta bulunmadan onlarla bir ke-re olsun cinsel ilişkide bulunmadan boşar da

وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ

Tayin ettiniz O şeyin ki Artık yarısı Bir mehir Onlara Tayin etmişsiniz Ve gerçekten

(onlar için mihir belirlemiş bulunursanız o zaman bu belirlediğiniz mihrin yarısı lâzım gelir) onlar için belirli bir miktar mihir kesmiş bulunursanız o zaman üzerinize bu kestiğiniz mihrin yarısı lâzım gelir Bunu onlara vermeniz icab eder.

إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ النِّكَاحِ

Nikah Akdi Elindedir O kimsenin ki Bağışlaması Veya Bağışlamaları Ancak

(Meğer ki o kadınlar affetsinler Veya nikâhın düğümü elinde bulunan affetsin) bu yarım mihirden vaz geçsinler, bunu istemesinler, bunu bağışlasınlar. Veya nikâh akdini çözmek salâhiyetine sahip olan erkek affetsin bu mihrin yarısını değil, tamamını vermek istesin.

وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى

Takvaya Daha yakındır bağışlamanız Ve

(Ve sizin affetmeniz takvaya daha yakındır) Ey eşlerini boşayan erkekler Siz bu hususta daha cömert olmalısınız, madem ki eşlerinizi nikâh nimetinden mahrum bırakmış oluyorsunuz, artık onlara mihirlerinin tamamını vermek suretiyle yardımda, fazlaca iyilikte bulunmanız, onlara mümkün mertebe kaybettiklerini telafide bulunma-

larına yardım eylemeniz daha ziyade dindarlık alametidir. Bununla beraber kadınların da kocalarını affetmeleri, mihirlerini onlara bağışlamaları bir dindarlık nişanesidir.

وَلَا تَنسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ

Aranızda Fazileti unutmayın Ve

(Ve aranızdaki iyiliği unutmayınız) her iki taraf da birbirine karşı iyiliksever olmalıdır. Boşama hâdisesinden dolayı düşmanca bir tavır almamalıdır, yine elinden gelen iyilikten kaçınmamalıdır.

إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah yaptığınız şeyleri hakkıyla görücüdür) evet Allah'ı Teala hazretleri yapacağınız iyilik ve yardımdan haberdardır. Artık daima iyiliksever olunuz, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışınız, Hak Tealâ'nın kutsal emirlerine saygı gösteriniz ki, dünyanızda, âhiretiniz de kazanılmış olsun.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

238.Namazlara ve orta namaza devam ediniz. Ve Allah için onu zikredici olarak kıyamda bulununuz.

Bu âyeti kerime, Müslümanların aile hayatına ve saireye ait vazifelerini güzelce yapabilmeleri için üzerlerine düşen namaz gibi dini vazifelerini lâıkiyle yerine getirmeye çalışmaları gereğine işaret buyurmaktadır. Çünkü bu dinî vazifelere önem veren bir kul, yaratıcısının diğer emirlerine de riayet eder durur. Bundan dolayı buyruluyor ki

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى

Orta namazı Ve Namazları Muhafaza edin

(Namazlara ve orta namaza devam ediniz) Ey Müslümanlar Sizlere farz olan namazlara ve orta namaza devam ediniz. Bunları güzelce korumaya çalışınız.

وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

Gönülden bağlı kimseler olarak Allah'a dimdik durun Ve

(Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın) Ve namazda Allah için ona saygı göstermek için onu zikredici olarak tekbir alarak, Kur'ân okuyarak kıyamda bulununuz ki, bu namazın mühim bir farzıdır.

Salâvat: salatin çoğuludur. Salât ise bilindiği üzere namaz demektir, orta namaz ise tercih edilen görüşe göre ikinci namazıdır. Nitekim bir hadisi şerifte: Orta namaz, ikinci namazıdır" diye buyrulmuştur. İkinci namazının böyle ayrıca zikredilmesi bunun zamanında iş, güç daha fazla olduğundan buna itina edilip gaflette bulunulmamasına tenbih içindir. Bu âyeti kerime de namazların beş vakit olduğuna da işaret vardır. Salâvat tabiri çoğul olduğu için bunun en azı üçtür. Halbuki ikinci namazı, orta namaz olmak için ondan başka en az dört vakit namaz daha bulunmak lâzımdır ki, ikinci namazı onların ortasında bulunmuş olabilsin. Bununla beraber orta namazı, beş vakit namazdan her hangisi olmak üzere kabul edilse yine ortada bulunabilmesi için diğer namazların dört vakit olması icab eder. Meselâ: Sabah namazı, orta namazı olsa akşam ile yatsı ve öğle ile ikinci namazları arasında bulunmuş olur, diğer namazlar da böyledir. Diğer bir açıdan da orta namazı olması ihtimalinden dolayı hepsine karşı uyanık ve hazır bulunması gereğine bir işareti içermektedir.

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا

تَعْلَمُونَ

239.Fakat korkarsanız yaya veya suvâri olarak namazınızı kılın emin olduğunuz zaman ise Allah Teâlâ'yı sizlere bilmediğiniz şeyleri nasıl öğretti ise öylece zikrediniz.

Bu âyeti kerime de namaza ait bazı dinî müsaadeleri beyan etmektedir.

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا

Suvari olarak Veya O taktirde yayalar olarak Korkmuşsanız Fakat eğer

(Fakat korkarsanız yaya veya suvâri olarak namazınızı kılın) Ey Müslümanlar Namazlarınızı bilinen şekliyle kılarırsınız. Fakat korkarsanız yani bir düşmandan veya yırtıcı bir hayvandan veya başka şeylerden dolayı bir korkuya düşerseniz, namazınızı mümkün olacağı şekilde kılarırsınız. Meselâ: Mümkün ise yayan yani bildik tarz üzerine kılarırsınız, bu mümkün değilse veya pek tehlikeli ise suvâri yani binek üzerinde kılarırsınız. Bu takdirde hem yol kat etmiş olur, hem de namazınızı kılmaya devam edersiniz, velev ki yüzünüz kible tarafına yönelik olmasın, velev ki yalnız işaret suretiyle mümkün olup başka suretle kılınmasın. Her halde namazınızı kılınız terk etmeyiniz

فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz Olmadınız O şeyleri ki Size öğretti O şey gibi ki Allah'ı Artık zikredin Emin oldunuz Fakat o zaman ki

(emin olduğunuz zaman ise Allah Teâlâ'yı sizlere bilmediğiniz şeyleri nasıl öğretti ise öylece zikrediniz) Emin olduğunuz zaman ise bu korkudan kurtulup selâmet sahasına erdiğiniz zaman ise Allah Teâlâ'yı sizlere bilmediğiniz şeyleri nasıl öğretti ise meselâ: namaz, niyaz gibi ibadetleri ve sair vazifelerinizi nasıl öğretti ise Yüce Peygamber'i vasıtası ile Kur'anı Kerim vasıtasıyla nasıl öğretti ve telkin etti ise öylece zikredin öylece yapmaya çalışın, sizin selâmetiniz dünya ve âhiret saadetiniz, bütün ilâhî emirleri yerine getirmemize bağlıdır. İşte onlardan biride şudur.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ

عَزِيزٌ حَكِيمٌ

240.Sizden vefat edip de eşlerini terk edenlere eşleri için bir seneye kadar evlerinden çıkmamak üzere bir meta vasiyet etmiş bulunmalıdırlar. Şayet eşler çıkarlarsa onların kendi nefisleri hakkında meşru şekilde yapacakları şeyden dolayı sizin üzerinize bir günah yüklenmez. Ve Allah Teâlâ azizdir, hakimdir.

Bu âyeti kerime İslâm'ın başlangıcında kocaları vefat eden kadınlar hakkında yapılacak muameleyi beyan etmektedir. Evvelce bir erkek vefat edince karısı mirasa nail olamazdı. Ancak kocasının vefatında evinden çıkmayıp orada bir sene kalmak isterse bu müddete ait nafakasını vasiyet etmekle kocası mükellef idi. Kadın böyle beklerse bu nafakaya hak kazanırdı. Beklemez de daha evvel çıkarsa bu nafakaya hakkı olamazdı. Daha sonra eşlerinde miras almaları hakkındaki âyeti kerime nazil olunca bu vasiyet hükmü yürürlükten kaldırılmış kadınların lehine olarak miras hükmü cereyana başlamıştır. Bu âyeti kerime de buyruluyor ki:

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا

Zevceler geride bırakacaklar Ve Sizden Vefat ettirilirlir O kimseler ki Ve

(Sizden vefat edip geride eşler bırakacak kimseler) Ey Müslümanlar! İçinizden vefat edip de eşlerini terk eden erkekler,

وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ

Çıkarılmadan Bir yıla kadar Bir faydalanmayı Zevceler için Vasiyet etme vardır

(eşleri için bir seneye kadar evlerinden çıkmamak üzere bir meta vasiyette bulunmalıdır) Bununla beraber eşler istedikleri gibi hareket edebilirler.

فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ

Örfe uygun olarak Kendileri hakkında Yaptılar O şeyde ki Üzerinize Artık günah yoktur Çıkışlarsa Fakat eğer

(Şayet eşler çıkarlarsa onların kendi nefisleri hakkında meşru şekilde yapacakları şeyden dolayı sizin üzerinize bir günah yüklenmez) meselâ süslenmelerinden, bir sene iddet beklememelerinden ve bu suretle bir senelik nafakalarını alama-

yacaklarından dolayı ey vefat eden şahsın velileri, mirasçıları bundan dolayı sizin üzerinize bir günah yoktur. Onlar kendi haklarını kullanmış olurlar.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ azizdir hakimdir) mülkünde dilediği gibi tasarrufta bulunur, kudreti her şeye kâfidir. Ve o Yüce Yaratıcı hakimdir her fiili, her emri bir hikmete dayalıdır ve o fiillerinden dolayı sorumlu tutulamaz. Bundan dolayı onun bütün, emir ve yasaklarına uymaya çalışmalıyız.

وَلِلْمُطَلَّاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

241.Boşanmış kadınlar için meşru şekilde bir meta vardır ki, bu korunanlar üzerine bir haktır. Bu âyeti kerime, İslâm dininin kadınları ne kadar himaye buyurduğunu göster-mektedir.

وَلِلْمُطَلَّاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ

Örfe uygun şekilde Bir faydalanma boşanmış kadınlara vardır Ve

(Boşanmış kadınlar için meşru şekilde bir meta vardır) Gerek ölmeden önce ve gerek sonra boşanmış kadınlar için kendilerini boşamış olan kocaları üzerine meşru şekilde imkân ölçüsünde, halleriyle mütenasip adete uygun biçimde bir meta bir nafaka veya faydalanma vardır ki, bu nafakayı temin etmek ve meta vermek

حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri Üzerine Bir hak olarak

(bu korunanlar üzerine bir haktır) takva sahibi mü'min kullar üzerine bir haktır bunu kendileri vermezlerse mahkeme vasıtasıyla elde etme cihetine gidilebilir. 236. âyeti kerimede de tafsilat açıklanmıştır.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

242.İşte Allah Teâlâ ayetlerini böyle beyan buyuruyor, tâki aklınızla düşünüp anlayasınız.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Size Allah Açıklar Böyle

(İşte Allah ayetlerini böyle beyan buyuruyor) Bu âyeti kerime bizleri tefekküre, düşünmeye ve dinî hükümlerimizi güzelce fikretmeye sevk etmektedir. Çünkü bütün dinî hükümler, birer hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Bunların bu yüksek mahiyetlerini ancak akıl ve bilgisini güzelce kullananlar hakkıyla anlayabilir. Evet, Buyruluyor ki işte Allah Teâlâ ayetlerini hayat ve ölümden sonrasına dünya, âhirete ve aile hayatına ait hükümleri, delilleri böyle beyan buyuruyor.

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akil erdirirsiniz Ta ki siz

(Tâki aklınızla düşünüp anlayasınız) aklınızı güzelce kullanarak düşünesiniz ve tefekkürde bulunasınız. Cenabı Hakkın kutsî hükümlerine uyma konusunda kusur etmeyesiniz. Bütün bu gibi içtimaî meselelerdeki hukukî hikmetleri de güzelce anlayarak gereklerine göre hareket edesiniz. Çünkü insanlık cemiyetinin asıl selâmet ve saadeti bu sayede mümkün olur.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

243.Görmedin mi o kimseleri ki, onlar binlerce kişi oldukları halde ölümden sakınarak yurtlarından çıktılar. Allah'ı Teâlâ ise onlara ölünüz diye emretti. Sonra da onları diriltti. Şüphe yok ki, Allah'ı Teâlâ insanlar hakkında lütuf sahibidir. Fakat insanların pek çokları şükretmezler.

Bu ayeti kerime, insanları tahammüle sevk etmektedir ve takdir edilen şeylere aykırı hareketlerin, sahiplerine fâide vermeyeceğine işaretle bulunmaktadır. Rivayete göre İsrail oğullarından bir gurup ki, sayıları on bin veya otuz bin veya daha fazla idi, taun hastalığından korkarak yurtlarını terk etmişlerdi veyahut bunları hükümdarları cihada davet etmişti, bunlar ise öleceklerinden korkarak firar etmişlerdi. Cenabı Hak ise bunları öldürdü, seksen gün veya daha ziyade ölü olarak kaldılar, sonra peygamberleri, Hızkıl Aleyhisselâm'ın duasıyla bunlar yeniden hayat buldular. İşte Cenabı Hak buyuruyor ki:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ

O kimseleri ki Görmedin mi

(Görmedin mi o kimseleri) Görmedin mi yani görmüş gibi şu garip hâdiseden haberdar olmadın mı o kimseleri ki,

خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ

Ölüm Korkusuyla Binlerce Kendileri iken Yurtlarından Çıktılar

(onlar binlerce kişi oldukları halde ölümden sakınarak yurtlarından çıktılar) evet onlar binlerce kişi oldukları halde ölümden kaçınarak bulaşıcı bir hastalıktan veya savaşa iştirakten korkup yurtlarından çıktılar başka bir yere can attılar.

فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا

Ölünüz Allah Onlara Bunun üzerine buyurdu

(Allah Teâlâ ise onlara ölünüz diye emretti) onların ölmelerini irade buyurdu, onlar da derhal öldüler. Firarları kendilerine fâide vermedi. Fakat Cenabı Hak, kudret ve hikmetini bütün insanlığa göstermek için

ثُمَّ أَحْيَاهُمْ

Onları diriltti Sonra

(sonra da onları diriltti) onlara ilâhî kudretinin yüceliğini anlattı, onlara bir ibret dersi verdi, Allah'ın kazasından kaçınmaya imkân bulunmadığını anlattı.

إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

İnsanlara Karşı İhsan Gerçekten sahibidir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah'ı Teâlâ insanlar hakkında lütuf sahibidir) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ insanlar hakkında ikram ve kerem sahibidir. Bütün emirleri ve yasakları onların hakkında sırf hayırdır. Artık onlar bunun şükrünü yerine getirmeye çalışmalı değil midirler?

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

Şükretmezler İnsanların Çogu Fakat

(Fakat insanların pek çokları şükretmezler) Bu şükür görevini ifaya koşmazlar.

Böyle bir durum ise bir nankörlük alametidir. Velhâsıl: Bu hâdise, öldükten sonra dirilmenin vukuuna dair bir ilâhî delildir, insanları uyanmaya davete bir vesiledir. Yapılması gereken bir cihada iştirakten kaçınmanın uygun olamayacağına dâir bir delildir.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

244.Ve Allah yolunda muharebede bulunun ve bilin ki. Allah Teâlâ semidir, âlimdir.

Bu âyeti kerime, hak yolundaki cihadın lüzumunu, ehemmiyetini bildirmektedir. Buyrulmuş oluyor ki:

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda savaşı Ve

(Ve Allah yolunda muharebede bulunun) Ey Müslümanlar Hak'ka tevekkül ediniz. Ve Allah yolunda muharebede bulunun tâki, dine hizmet etmiş ve Allah'ın dinini yüceltmeye çalışmış olasınız.

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Allah Şüphesiz bilinir Ve

(Ve bilinir ki Allah Teâlâ semidir alimdir) cihada koşanların da, ondan kaçanların da sözlerini işitir ve Hak Teâlâ alimdir Hepinizin hallerini, gönüllerindekileri bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

245. Kimdir o kimse ki. Allah için güzel bir ödünç ile ödünçte bulunur, Allah Teâlâ da ona kat kat fazlasıyla ihsan buyurur. Ve Allah Teâlâ sıkar ve açar ve ona döndürüleceksinizdir.

Bu âyeti celile de hak yolundaki fedakarlığın ne kadar fazla mükâfata vesile olduğunu şöylece gösteriyor:

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

Güzel Bir borç ile Allah'a Borç verir O kimse ki Şu Kimdir

(Kimdir o kimse ki Allah için güzel bir ödünç ile ödünçte bulunur) Kimdir o kimse ki o hakikî Müslüman ki Allah için hak yolunda, güzel bir ödünç ile cihada malını sarf etmek, fakara ve yoksullara Allah rızası için infakta bulunmak gibi bir suretle ödünç de bulunur Allah yolunda malını ve nefsinin harcar Allah Teâlâ da

فَيُضَاعِفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً

Bir çok Katlarla Kendisine Ve onu kat kat artırır

(Bir çok katlarla kendisine onu kat kat arttırır) evet Allah'ı Teala hazretleri o Salih, fedakâr kuluna kat kat fazlasını ihsan buyurur yani böyle bir güzel amele birçok sevaplar verir ki, bunun miktarını ancak Cenâbı Hak bilir. Bir kavle göre bire yedi yüz misli mükâfat ihsan eder. Elverir ki, amel iyi niyete dayalı, Allah'ın rızasına uygun olsun.

وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ

Ve genişletir Daraltır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sıkar ve açar) yani dilediği kulunu dar bir rızka müptelâ eder ve dilediği kulunu bol bir rızka kavuşturur. Bu ilâhi hikmetin gereği olan bir imtihandır. Bunu güzelce kabul etmek lâzımdır.

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz ona Ve

(Ve ona döndürüleceksinizdir) dünya hayatına nihayet verilecek, bütün insanlık âlemi âhirete sevk olunacaktır, herkes o âlemde lâıyk olduğu mükâfat ve cezaya uğrayacaktır. Artık bunu düşünmeli, ona göre daha elde fırsat varken cihat gibi, fakirlere yardım gibi güzel amellerde bulunmalıdır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَاءِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

246. Görmedin mi Musa'dan sonra İsrail Oğullarından olan bir cemaati ki onlar kendi peygamberlerine: Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda muharebe edelim dediler. Peygamberleri de dedi ki: Üzerinize muharebe farz kılınsa muharebe etmeyecek olmayasınız? Dediler ki: Biz ne için Allah yolunda muharebe etmeyelim, biz yurtlarımızdan, evlâdımızdan çıkarıldık uzaklaştırıldık. Fakat vak-

taki, onların üzerlerine muharebe farz kılındı, onlar içlerinden birazı müstesna geri dönuverdiler. Allah Teâlâ ise o zalimleri hakıyla bilicidir.

Bu âyeti kerime, bir tarihî olayı bizlere bir ibret ve uyarı vesilesi olmak üzere şöylece beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى

Musa'nın Ardından İsrail oğullarından İleri gelenleri Görmedin mi

(Görmedin mi Musa'dan sonra İsrail Oğullarından olan bir cemaati) Ey mü'min kulum Görmedin mi görmüş gibi kıssalarına vakıf olmadın mı? Musa'dan sonra İsrail Oğullarından olan bir cemaati onların ileri gelen bir gurubunu ki

إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَّهُمْ

Kendilerine ait Bir peygambere Demişlerdi Bir vakit

(Hani O vakit kendi peygamberlerine demişlerdi ki) evet o İsrail oğullarından bir cemaat kendi peygamberlerine müracaat ederek dediler ki

أَبْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Savaşalım Bir hükümdarkı Bize Gönder

(Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda muharebe edelim) bize bir hükümdar bir kumandan gönder de tayin et de Allah yolunda muharebe edelim dediler. Peygamberleri de meşhur olan görüşe göre eşmuil Aleyhisselâm da onlara

قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا

Savaşmamamız Savaş Üzerinize Yazılırsa Eğer Olurmu ki Dedi

(dedi ki: Üzerinize muharebe farz kılınırsa muharebe etmeyecek olmayasınız?) Bilahare bu sözünüzde acaba duracak mısınız? Onlar da

قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Savaşmamamız için bize ne olacak ki Ve Dediler

(dediler ki: Biz ne için Allah yolunda muharebe etmeyelim?) Ne için böyle bir vazifeyi yerine getirmeyelim? Özellikle bizler düşmanlarımız tarafından

وَقَدْ أَخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا

evlatlarımızdan Ve Yurtlarımızdan Çıkarıldık Halbu ki geçekten

(halbuki gerçekten yurtlarımızdan, evlâtlarımızdan çıkarıldık) onlardan uzaklaştırıldık, birçok mahrumiyetlere uğradık

فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ

Savaş Üzerlerine Yazıldı Fakat ne zaman ki

(Fakat vaktaki, onların üzerlerine muharebe farz kılındı) bunlar bu sözlerinde durmadılar vaktaki, onların üzerlerine muharebe farz kılındı korkmaya, canlarını düşünmeye başladılar

تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ

Onlardan Birazı Ancak Yüz çevirdiler

(onlar içlerinden birazı müstesna geri dönuverdiler) savaştan yüz çevirdiler. Artık bunlar böyle sözlerinde durmadıkları kendi varlıklarını müdafaadan kaçındıkları Peygamberlerinin emrine muhalefet eyledikleri cihetle zulmedici oldular.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

Zalimleri Hakıyla bilendir Allah Ve

(Allah Teâlâ ise o zalimleri hakıyla bilicidir) Onların bu hareketleri Allah tarafından bilinmektedir, ona göre ceza göreceklidir.

&-Tarih'en sabit olduğu üzere Musa Aleyhisselâm'dan sonra İsrail Oğullarının hayat düzenleri bozulmuş, birçok hatalarda bulunmuşlar, doğru yoldan çıkmışlardı. Allah Teâlâ da onlara "câlut" kavmini musallat etmişti. Bu kavim Mısır ile Filistin arasındaki sahillerde otururlardı. Bunlara "âmâlika" denilmektedir. Bunlar, İsrail Oğullarına galip

gelmişler ve birçok yerleri istilâ eylemişler, birçok esir almışlar, İsrail Oğulları üzerine ağır vergiler koymuşlardı. O zaman İsrail Oğulları arasında bir peygamber yoktu. Bilahare kendilerine Allah tarafından eşmuil veya Şem'un Aleyhinesselâm, peygamber gönderildi. Bu zata karşı da cephe aldılar, eğer sen peygamber isen bize bir hükümdar tayin et de cihada atılarak kendimizi kurtaralım dediler. Bunun üzerine "Talût" ismindeki bir zat Beni İsrail'e hükümdar tayin edilmiş, bu sayede birçok fetihler elde etmişler, amalikanın "Câlut" denilen kumandanını tepelemişler, onların tecavüzlerinden kurtulmuşlardı. Nitekim (251) inci âyeti kerime bu hususu bildirmek-tedir.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

247.Ve onlara Peygamberleri dedi ki: İşte Allah Teâlâ size hükümdar olmak üzere Talut'u gönderdi, dediler ki: Bizim üzerimize onun hükümdar olması nasıl olabilir? Halbuki biz mülke ondan daha haklıyız. Kendisine malca da bir genişlik verilmiş değildir. Peygamberleri de dedi ki: Şüphesiz Allah Teâlâ onu sizin üzerinize seçmiştir. Ve ona ilim ve cisim itibariyle de bir fazla genişlik vermiştir. Ve Hak Tealâ mülkünü dilediğine verir. Ve Yüce Allah her şeyi kuşatıcıdır ve bilicidir.

Bu âyeti kerime, Malikiyet ve hâkimiyete kimlerin lâıyk olup olmadıklarına işaret etmektedir.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ

Peygamberleri Onlara dedi Ve

(Ve onlara Peygamberleri dedi ki) o İsrail Oğullarından olan cemaate Peygamberleri olan eşmuil Aleyhisselâm veya diğer bir Peygamber dedi ki siz düşman ile savaşmak için bir kumandan istiyorsunuz

إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا

Bir hükümdar olarak Talutu Size Gönderdi Gerçekten Allah Şüphesiz

(İşte Allah size hükümdar olmak üzere Talut'u gönderdi) işte Allah Teâlâ size hükümdar reis, kumandan olmak üzere Talut'u gönderdi onunla beraber savaşta bulununuz.

قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا

Üzerimize Hükümdarlık Onun için Olur Nasıl Dediler

(dediler ki: Bizim üzerimize onun hükümdar olması nasıl olabilir?) Dediler ki: Bizim nesebce, servetçe, ailece mevkiimiz yüksektir. Artık bizim üzerimize onun bir fakir, nesebce düşkün olan Talut'un hükümdar olması nasıl olabilir? Mülkün idaresi ona nasıl verilebilir?

وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ

Ondan Hükümdarlığa Daha layık Biz iken

(Halbuki biz mülke ondan daha haklıyız) Halbuki biz sahip olduğumuz vasıflar itibariyle mülke ondan daha haklıyız o bizim gibi bir peygamber veya bir hükümdar sü-lâlesinden değildir.

وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ

Maldan Bir genişlik verilmedi Ve

(Kendisine malca da bir genişlik verilmiş değildir) evet onlar üstünlüğün malda soyda nesepte olduğunu zannediyorlardı. Bu kendini beğenmiş cahil cemaate hitaben peygamberleri de

قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ

Üzerinize Onu seçti Allah Şüphesiz Dedi

(Dedi ki Şüphesiz Allah onu sizin üzerinize seçmiştir) Elbette bu seçimi bir hikmet ve menfaat icabıdır. Buna kim itiraz edebilir?

وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ

Ve cisimde İlimde Bir genişlik çihetiyle onu fazla kıldı Ve

(Ve ona ilim ve cisim itibariyle de bir fazla genişlik vermiştir) Ve bununla beraber Talut'u ilim ve cisimce de bir fazla genişlik vermiştir. Mülkün nizamını tanzim, siyaseti güzelce idare için ilim lâzımdır. Düşmana karşı koymak için beden kuvveti, ruh üstünlüğü lâzımdır. Bu özellikler ise Talut'da mevcuttur. Bu hususta yalnızca bir nesep ve maddî ve bir servet kâfi değildir.

وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكُهُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Mülkünü Verir Allah Ve

(Ve Hak Tealâ mülkünü dilediğine verir) Ve bununla beraber bütün bu kâinat Allah'ındır, artık Allah'u Teâlâ mülkünü dilediğine verir buna kimse mâni olamaz. Buna itiraza kimse salâhiyetli değildir.

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Lutfu geniş olandır Allah Ve

(Ve Yüce Allah her şeyi kuşatıcıdır ve bilicidir) onun lütfu ve ihsanı pek geniştir, dilediğine fazla nimet, fazla salâhiyet verir. Ve o Yüce Yaratıcısı bilicidir her şeyin mahiyetini, liyakatini, mülke lâyük olup olmadığını bilir ve ona göre ilâhî iradesi tecelli eder. Bizler her hadisenin iç yüzünü, meydana geliş hikmetini bilemeyiz, bizim için Allah'ın takdirine teslimiyetten başka kurtuluş çaresi yoktur.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ

مُؤْمِنِينَ

248.Ve onlara peygamberleri dedi ki: Şüphesiz Talut'un hükümdarlığına açık alâmet, size tabutun gelmesidir ki, onda Rabbiniz tarafından bir sekinet vardır ve Musa ile Harun hanedanının bıraktıklarından bir kalıntı vardır. Onu melekler yükleneceklerdir. Eğer siz mü'minler iseniz şüphe yok ki, onda sizin için kesin bir delil vardır.

Bu âyeti kerime, vaktiyle İsrail Oğullarını ikaz etmek için gösterilmiş olan bir harikayı bildirmektedir. Şöyle ki:

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ

Peygamberleri Onlara dedi Ve

(Ve onlara peygamberleri dedi ki) İsrail Oğullarına, Talût, hükümdar tayin edildi ve onlara peygamberleri olan zat dedi ki:

إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ

O tabutun Size gelmesidir Hükümdarlığının Alameti Şüphesiz

(Şüphesiz onun hükümdarlığına açık alâmet size tabutun gelmesidir ki) Şüphesiz Talut'un hükümdarlığına o makama lâyük olmasına açık alâmet, size tabutun hârikulade bir surette yeniden gelmesidir ki o tabutta veya onun bu gelmesinde

فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir sekinet İçinde vardır

(onda Rabbiniz tarafından bir sekinet vardır) rabbiniz tarafından bir sekine bir emniyet ve itimat, o makama lâyük olmasına dair sizde meydana gelecek bir kanaat vardır ve onda

وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ

Harun'un ehli Ve Musa'nın Ehli Bıraktı O şeylerden ki geriye kalan Ve

(ve Musa ile Harun hanedanının bıraktıklarından bir kalıntı vardır) Musa ile Ha

run ailesinin veya bizzat kendilerinin bıraktıklarından bir kalıntı vardır. Bunlar Hz. Musa'nın asası ve Tevrat'ın bazı levhaları gibi şeylerdir.

تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ

Melekler Onu taşıyor

(Onu melekler yükleneceklerdir) O tabutu melekler yükleneceklerdir. Onu getirip Talut'a teslim edeceklerdir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseniz Eğer Sizin için Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Eğer siz mü'minler iseniz şüphe yok ki, onda sizin için kesin bir delil vardır)

Eğer siz mü'minler iseniz şüphe yok ki, o tabutun böyle gelişinde sizin için kesin bir delil Talut'un hükümdarlığa lâyık olduğuna ve bu hususta ilâhî hükmün geldiğine dair açık bir delil ve işaret vardır. Artık bundan bir uyarı dersi alınız. Din yolunda sebat ve metanet gösteriniz, Cenâbı Hakkın yardım ve lütfunu bekleyiniz. Dindar olan zatlara lâyık olan hareket de bundan ibarettir.

&-Tabuttan maksat, Tevrat'ın sandukudur. Bu tabutun Hz. Adem'den intikal ederek Hz. Musa'ya ulaştığı rivayet olunuyor. Bunun içinde bırakılanlardan maksat da bir rivayete göre Hz. Musa'nın asası ile bazı Tevrat levhaları ve Hz. Harun'un asası ile sarığı ve bir ölçek kudret helvası idi. Hz. Musa: Bu tabutu muharebelerde ordusunun önünde bulundurmuş, bu ordu için manevi bir kuvvet ve bir güven temin edermiş. Bilahare İsrail Oğulları Calut'a mağlup olunca bu mübarek tabut ellerinden çıkmış, bunu Câlut alıp kendi ülkesine götürmüş, bunu pis yerlere atmışlar, bu yüzden bazı belâlara uğradıklarını görmüşler, bu sebeple uğursuz sayarak tabutu şehir dışına almışlar, Cenâbı Hak da bu tabutu dört melek vasıtasıyla yine İsrail Oğullarının yurtlarına göndermiş. Talut'un hükümdarlığına bir alâmet olmak için onun hanesine bırakmıştır.

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

249.Vaktaki Talût, ordusu ile hareket etti. Dedi ki: Allah Teâlâ sizi bir ırmak ile imtihan edecektir. İmdi her kim ondan içerse benden değildir ve her kim ondan tatmazsa o şüphesiz bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan müstesna. Fakat onlardan birazı müstesna olmak üzere hepsi de ondan içiverdiler. Vaktaki Talût ve beraberindeki mü'minler ırmağı geçtiler. Dediler ki: Bizim bugün Câlut ile ordusuna karşı gücümüz yok. Allah Teâlâ'ya kavuşacaklarına kanaat getirenler ise dediler ki: Nice az bir fırka, nice çok fırkalara Allah'ın izniyle galip gelmiştir. Ve Allah Teâlâ sabredenler ile beraberdir.

Bu âyeti kerime, kalp sağlamlığı ve din kuvvetine hakkıyla sahip olanlarla olmayanlar arasındaki farkı şöylece gösteriyor.

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ

Orduyla Talut Ayrıldı Böylece ne zaman ki

(Vaktaki Talût, ordusu ile hareket etti) Vaktaki, Talut harp için yurdundan çıkıp ordusu ile beraber hareket etti askerlerine hitaben

قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ

Bir nehirle Sizi imtihan edicidir Allah Şüphesiz Dedi

(dedi ki: Allah Teâlâ sizi bir ırmak ile imtihan edecektir) sizden itaatkâr olanlar ile asi olanları ortaya çıkaracaktır.

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي

Benden Artık değildir Ondan İçerse Fakat kim

(İmdi her kim ondan içerse benden değildir) her kim o ırmağın suyundan içerse benden değildir bana tâbi olanlardan bulunmamıştır.

وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي

Benden dir İşte şüphesiz Ondan tatmazsa kim Ve

(Ve her kim ondan tatmazsa o şüphesiz bendendir) bana tâbi olanlardandır.

إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بَيْنَهُ

Eliyle Bir avuc Avuçladı O kimse ki Ancak

(Ancak eliyle bir avuç alan müstesna) eliyle bir avuç alan onunla yetinen müstesna O bununla bu emre muhalefet etmiş olmayacaktır.

فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ

Onlardan Birazı Ancak Ondan Ve içtiler

(Fakat onlardan birazı müstesna olmak üzere hepsi de ondan içiverdiler) Derken hararetleri arttı, takatleri kesildi, korkuları arttı, ırmağın kenarında kalıverdiler. Rivayete göre bunların sayısı dört bin idi. Irmağı geçenler de Uhud mücahitleri kadar, yani üç yüz on zattan ibaretti.

فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

Berberinde İman ettiler o kimseler ki Ve O Onu geçti Ve ne zaman ki

(Vaktaki Talût ve beraberindeki mü'minler ırmağı geçtiler) düşmanın çokluğun görünce

قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ

ordusuna Ve Calut'a karşı Bugün Bizim için Gücümüz yoktur Dediler

(dediler ki, bizim bugün Câlut ile ordusuna karşı gücümüz yok) birçok arkadaşlarımız geride kaldılar, artık onlarla savaşta muvaffak olabilir miyiz? Fakat içlerinden

قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ

Allah'a Kavuşacak kimselerdir Şüphesiz kendileri Seziyorlar O kimseler ki Dedi

(Allah Teâlâ'ya kavuşacaklarına kanaat getirenler ise dediler ki) evet daha ziyade ruhsal kuvvete sahip olan mücahitler ise dediler ki:

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzniyle Çok Bir topluluğa Galip gelmiştir Az Bir topluluktan Nice

(Nice az bir fırka, nice çok fırkalara Allah'ın izniyle galip gelmiştir) Biz de az olduğumuz halde fertleri çok olan o düşmana Allah'ın yardımı sayesinde galip olabiliriz. Korkmaya mahal yok dediler

وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerle Beraberdir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sabredenler ile beraberdir) onlara yardım eder, kolaylık verir. Bizler de hak yolunda sebat etmeliyiz ki, Allah'ın sevgisine kavuşabilelim.

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا

عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

250.Vaktaki Câlut ile askerlerine karşı meydana çıktılar, dediler ki: Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır ve ayaklarımızı sabit kıl ve bizlere o kâfirler güruhu üzerine yardım ver.

Bu âyeti kerime, tehlikeli hâdiselerden dolayı Cenâbı Hak'ka nasıl yakarma ve niyazda bulunulacağını göstermektedir. Şöyle ki

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ

ordusuna Ve Caluta karşı Ortaya çıktılar ne zaman ki Ve

(Vaktaki Câlut ile askerlerine karşı meydana çıktılar) Talût ile beraberindeki mü'minler vaktaki Câlut ile askerlerine karşı meydana çıktılar düşman ordusunun çokluğunu görünce Cenâbı Hak'ka yalvarmaya başladılar, niyazda bulunarak

قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أَقْدَامَنَا

Ayaklarımızı Ve sabat ver Sabır Üzerimize Boşalt Rabbimiz Dediler

(dediler ki: Ey Rabbimiz Üzerimize sabır yağdır ve ayaklarımızı sabit kıl) kalplerimize kuvvet ver, bizlere tahammül nasip et ve ayaklarımızı sabit kıl harp meydanında bizlere kararlılık ve kudret ver.

وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğuna karşı bize yardım eyle Ve

(Ve bizlere o kâfirler güruhu üzerine yardım ihsan buyur) Ne mübarek bir dua.

Demek ki, insan, bir mühim hâdise karşısında kaldı mı, evvelâ sabretmeli, sonra sebatla bulunmalı, neticesinde de Allah'ın yardımına kavuşmayı niyaz eylemelidir.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاتَّيَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

251.Hemen onları Allah Teâlâ'nın izniyle hezimete uğrattılar ve Davut, Câlut'u öldürdü ve Allah Teâlâ ona mülk ve hikmet verdi ve dilediğinden ona öğretti. Ve eğer Hak Teâlâ'nın insanları birbiriyle defetmesi olmasaydı yer yüzü mutlaka fesada uğramış olurdu. Fakat Allah Teâlâ âlemler üzerine lütuf ve kerem sahibidir...

Bu âyeti celile de duaların kabul olacağını ve cihadın meşru hikmetini göstermektedir. Şöyle ki:

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ

Calut'u Davut öldürdü Ve Allah'ın izniyle Nihayet onları hezimete uğrattılar

(Hemen onları Allah Teâlâ'nın izniyle hezimete uğrattılar ve Davut Aleyhisselâm da calut'u öldürdü) Talut ile ordusu dua ve niyazda bulunup hemen Câlut ile ordusunu Allah Teâlâ'nın izniyle irade ve takdiriyle hezimete uğrattılar o koca ordu bu az kuvvet tarafından mağlup edildi ve Davut Aleyhisselâm da calut'u öldürdü

وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ

hikmet Ve Saltanat Allah ona verdi Ve

(ve Allah ona mülk ve hikmet verdi) Allah Teâlâ Davud Aleyhisselâm'a mülk ve hikmet verdi ona peygamberlik ve saltanat nasip etti. Bu ikisini birleştiren ilk peygamber, Hz. Davut'dur.

وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ

Diler O şeylerden ki ona öğretti Ve

(ve dilediğinden ona öğretti) Hz. Davud'a Zebur kitabını verdi. Ona memleketini idare için lâzım gelen bilgileri öğretti, ona pek güzel bir ses verdi, demirleri yumuşatıp zırh yapmak sanatını öğretti. O da zırh yapar, satar, maişetini onunla temin eder, devletin hazinesine yük olmazdı. Ve cihat sahalarına atılarak adaleti temin etmeye çalışır, Allah'ın dinini yüceltmek için koşar dururdu.

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ

Yer yüzü Elbette fesada uğramıştı Bazısı ile Bazılarını İnsanlara Allah'ın Def etmesi eğer olmasaydı Ve

(Ve eğer Allah Teâlâ'nın insanları birbiriyle defetmesi olmasaydı yer yüzü mutlaka fesada uğramış olurdu) evet insanların aralarında vakit vakit mücadeleler olup âlemi ıslah etmeye çalışan zümreler bulunmasaydı Yer yüzünde adalet ve intizam-

dan, temizlik ve dinden eser kalmazdı. Bütün fesatçılar, umuma karşı zorbalığa devam eder dururdu.

وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

Alemlere karşı İhsan Sahibidir Allah Fakat

(Fakat Allah Teâlâ âlemler üzerine lütuf ve kerem sahibidir) özellikle akıl sahipleri olan insanlar hakkında lütuf ve kerem sahibidir vakit vakit iyi kullarına yardım eder, onların vasıtası ile yer yüzünde birçok fesatların ortaya çıkmasına meydan vermez, insanlığa hak ve hakikati, bildirecek zatları yaratır, insanları uyanmaya, hak ve hakikati müdafaaya davet buyurur. İşte cihadın meşrutiyeti de bu gibi hikmetlere dayanmaktadır. Bütün bunlar Cenabı Hakk'ın insanlık için birer lütuf ve kereminden başka değildir. Ne mutlu bunlardan istifadeye kabiliyetli olanlara.

&-Davut Aleyhisselâm, Yakup Aleyhisselâm'ın oğlu Yehuda'nın neslindendir. Babasının adı İyşadır. Bu zat on üç oğlu ile beraber Talut'un ordusunda bulunmuştu. Hz. Davut, bunun en küçük oğlu idi. Câlut kendisiyle düello etmek için Talut'tan er istemişti. Bu karşılıklı cengi Hz. Davut, üzerine almış ve harp meydanına atılıp Calut'u öldürmeye muvaffak olmuştur. Bunun üzerine Talut da kılıcını Hz. Davut'a vermiş ve Talut'un vefatında yerine Hz. Davut geçerek kırk sene hükümdarlıkta bulunmuş, bütün İsrail Oğulları onun idaresi altında toplanmıştı, İsmuîl Aleyhisselâm'ın vefatından sonra da Hz. Davud'a peygamberlik verilmiştir. Hz. Davut, Kudüs'i Şerifi, Haleb'i, Nusaybin'i, Uruman beldelerini, Ermenistan'ı zapt etmiş, Kudüs'i Şerifi başkent yapmıştı. Yetmiş yaşında olarak vefat etmiştir. Ölümü Hz. Musa'nın vefatından beş yüz otuz beş sene sonraya tesadüf etmektedir. Hz. Davud'a verilen Zebur kitabı, hep öğütleri, ilahiyatı ve Allah'a yakarışları içine alıyordu. Şer'i hükümleri kapsamıyordu. Hz. Davut da Musa Aleyhisselâm'ın şeraitiyle amel etmiştir.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

252.İşte bunlar Allah Teâlâ'nın ayetleridir. Bunları sana hak olarak okuyoruz. Sen de şüphe yok ki gönderilmiş olan peygamberlerdensin.

Bu âyeti kerime, Kur'ân'ın açıklamalarının gerçeğin ta kendisi olduğunu bildirmekte ve Rasûli Ekrem'in peygamberliğini beyan etmektedir, şöyle ki:

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ

Allah'ın Ayetleridir Bunlar

(İşte bunlar Allah Teâlâ'nın ayetleridir) İşte Kuranı Kerim'de zikredilen bu kıssalar, eski ümmetlere ait tarihî olaylar, özellikle Talut, Calut hadisesi Allah Teâlâ'nın ayetleridir bundan ibret alınması icap eder.

نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ

hak ile Sana Onları okuyoruz

(Bunları sana hak olarak okuyoruz) Bunları sana hak olarak gerçeğin ta kendisi olarak, kimsenin inkârına imkân bulunmayacak bir surette okuyoruz bunları Cibril'i Emin vasıtasıyla sana arka arkaya inzal ediyoruz. Bunlarda ne kitap ehli, ne de tarihçiler şüphe edemez. Bunlar, önceki kitaplarda da zikredilmiştir.

وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Elbette peygamberlerdensin şüphesiz sen ve

(Sende şüphe yok ki gönderilmiş olan peygamberlerdensin) Sen de Habibim Ya Muhammed Şüphe yok ki Yüce Katımdan gönderilmiş olan peygamberlerdensin. Evet, Ya Resulallah Sen peygamberlerin en faziletlisi ve sonuncusun. Sana nazil olan ve bir sonsuz mucize olan Kuranı Kerim, buna en parlak bir delildir. Artık bütün insanlığın sana tâbi olmaları lâzımdır. Bütün insaniyet âleminin ebedî saadeti ancak sana tâbi olmakla mümkündür

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ
وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ
الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ
وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

253.O resuller yok mu, biz onların bazılarını bazıları üzerine faziletli kıldık. Onlardan kimi vardır ki. Allah Teâlâ onunla konuşmuştur. Bazılarına da yüksek dereceler vermiştir. Meryem'in oğlu İsa'ya da açık deliller verdik ve onu ruhul Kudüs ile destekledik. Eğer Allah Teâlâ dileseydi onlardan sonrakiler, kendilerine o açık deliller geldikten sonra birbirini öldürüp durmazlardı. Fakat ihtilâfa düştüler, artık onlardan kimi iman etti ve onlardan kimi de kâfir oldu ve eğer Allah Teâlâ dilemi; olsaydı birbirlerini öldürmezlerdi ve lâkin Hak Tealâ neyi irade ederse onu yapar.

Bu âyeti kerime, Yüce Peygamberlerin aralarındaki farka ve ümmetler arasındaki ihtilâfların hikmetine işaret etmektedir.

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazılarını Üstün kıldık peygamberler ki İşte bu

(İşte bu peygamberler ki bazılarını bazıları üzerine faziletli kıldık) O kıssaları zikrolunan resuller ki biz onların bazılarını bazıları üzerine faziletli kıldık Her ne kadar onlar nübüvvet ve risâlet itibariyle aynı iseler de bazı şahsî özelliklerden dolayı, bir kısım ilâhî lütuflara kavuşmaları sebebiyle aralarında fark vardır.

مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ

Allah Konuştu O kimse ki Onlardan var

(Onlardan kimi vardır ki Allah onunla vasıtasız olarak konuşmuştur) mekândan, harf ve sestən uzak olarak emirlerini bizzat tebliğ buyurmuştur. Nitekim Hz. Musa'ya Turisnada, bizim peygamberimize de Miraç gecesinde bizzat hitap buyurmuştur.

وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ

Derecelerle Bazılarını yükseltti Ve

(Bazılarına da yüksek dereceler vermiştir) Bu yüksek derecelere sahip olan en büyük peygamber ise Hz. Muhammed'dir. Allah'ın salat ve selâmı üzerine olsun. O son peygamberdir, onun şeriatı önceki şeriatları ortadan kaldırmıştır. O sidretülmuhtaya yükseltilmiştir. O makamı mahmud'un sahibidir, onun ümmeti, bütün ümmetlerden fazladır. Bundan dolayı Rasulü Ekrem Efendimizin dereceleri bütün peygamberlerin derecelerinden üstündür. Evet ve devam olarak Cenâbı Hak buyuruyor ki:

وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ

Apaçık deliller Meyem'in Oğlu İsa'ya verdik Ve

(Meryem'in oğlu İsa'ya da açık deliller verdik) Ona İncil'i Şerif verilmiştir. O ölüyü diriltme, bir takım hastalıkları iyileştirme ve bir takım gaybdan haber verme gibi mucizelere nail olmuştur.

وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ

Ruhul Kudüs ile onu takviye ettik Ve

(Ve onu ruhul Kudüs ile destekledik) temiz bir ruh ile veya İncil gibi bir semavî kitap ile veya Cibril'i Emin ile destekledik takviye buyurduk.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ

Allah Dileseydi eğer Ve

(Eğer Allah Teâlâ dileseydi)

مَا أَقْتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ

Apacık deliller Kendilerine geldi O şeyin ki Ardından Onlardan sonradır O kimseler ki Birbirlerini öldürmezdi

(onlardan sonrakiler, kendilerine o açık deliller geldikten sonra birbirini öldürüp durmazlardı) o peygamberlerden sonrakiler muhtelif ümmetler kendilerine o açık deliller o açık mucizeler, o görünen ayetler geldikten sonra uyanır, aralarında güzel bir din bağı bulunur, karşılıklı dayanışma içinde yaşarlardı. Birbirini öldürüp durmazlardı aralarında ayrılıklar, mücadeleler görülmezdi.

وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا

İhtilafa düştüler Fakat

(Fakat ihtilâfa düştüler) hepsi de akıllarını, iradelerini güzelce kullanarak bir birlik dairesinde toplanmadılar.

فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ

İnkar etti Kimi onlardan Ve İman etti Kimi Ve onlardan

(Artık onlardan kimi iman etti Ve onlardan kimi de kâfir oldu) artık onlardan kimi akıllıca hareket edip Cenabı Hakka iman etti peygamberine tâbi oldu. Kimide nefsinin kötü düşüncelerine mağlûp olarak iman şerefinden mahrum kaldı.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا

Birbirlerini öldürmezlerdi Allah Dileseydi eğer Ve

(Ve eğer Cenabı Hak dilemiş olsaydı birbirlerini öldürmezlerdi) Fakat Hak Tealâ Hazretleri hikmeti gereği insanlara bir cüzî irade, bir seçme hürriyeti vermiştir. Bir kul bu iradesini, seçme hürriyetini ne tarafa sarf ederse Cenabı Hak bunu ezeli ilmiyle bildiği için onu bu suretle yaratır. Bu imtihan dünyası, onu gerektirmektedir. Bundan dolayı eğer Cenabı Hak, insanların aralarında savaş olmamasını dilemiş olsaydı bunda zorlama olurdu. İnsanlarda bir irade bulunmamış olurdu. Bu halde itaat eden ile isyan eden ortaya çıkmış olmazdı. Böyle bir hal ise mükellefiyet esasına terstir. artık insanlar kendi iradelerini hayra, ittifak ve birleşmeye yöneltirlerse Cenâbı Hak da onu meydana getirir, bilâkis şerre, nifak ve ayrılığa sarf eylerler ise Hak Tealâ da onu o şekilde irade buyurmuş olur. Bununla beraber Cenâbı Hak iradesinde hürdür. Herhalde bir şeyi irade edip onu yapmağa mecbur değildir.

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

Diler O şeyi ki Yapar Allah Fakat

(Velâkin Hak Tealâ neyi irade ederse onu yapar) varlık ve yoklukla ilgili işlerden hangisini irade buyurursa onu meydana getirir. İşte savaşı ortadan kaldırmayı irade buyurmaması da bu cümledendir. Bu hikmetin gereğidir. Ve bu, teklif âleminin icaplarından.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

254.Ey iman etmiş olanlar! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak ediniz. Bir günün gelmesinden evvelki, onda ne alım satım, ne dostluk, ne de şefaattir. O kâfirler ise işte zalim olanlar, onlardır.

Bu âyeti kerime, cihat ile mükellef olan mü'minlerin hak yolunda infak ile de görevli olduklarını göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ

Sizi rızıklandırdık O şeyden ki İnfak edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak ediniz) Ey mü'minler Ey Allah'ı Teâlâ'ya ve onun peygamberlerine ve İslâm dininin bütün hükümlerine iman etmiş olan müslümanlar! Size rızık olarak verdiğimiz servetinizden, yiyecek ve içeceklerle ait, ihtiyacınızdan fazla mallarınızdan Allah yolunda infakta bu-

lununuz. Zekâtınızı veriniz, fakirlere, güçsüzlere sadaka olarak veriniz, icap ettikçe vatanın müdafaası uğrunda mallarınızdan fedakârlıkta bulunmayı bir vazife biliniz. Bunları ifaya çalışınız

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ

bir şefaât yoktur Ve bir dostluk yoktur Ve İçinde Bir alış veriş yoktur Bir günün ki Gelmeye'den Önce

(Bir günün gelmesinden evvelki Onda ne alim satım, ne dostluk, ne de şefaât vardır) evet o kıyamet vaktinin gelmesinden evvelki, o kıyamet gününde ne alim satım vardır. Bir kimse başkasını bir fidye vererek azaptan kurtaramaz. Ne dostluk vardır. Herkes nefsim, nefsim diyerek kendisinden başkasını düşünemez. Ne de şefaât vardır. Cenâbı Hak müsaade etmedikçe bir kimse başkasına şefaât edemez, onun kurtul-masını temenni etmeye cüret gösteremez. Bu gibi hakikatleri, kutsal emirleri, vazife-leri inkâr edenler ise, imandan mahrum kimselerdir.

وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Onlardır kafirler ve

(ve o gibi kâfirler ise işte zalim olanlar onlardır) Bundan dolayı öyle zalimlere bakmayınız, onlar gibi hareket etmeyiniz. Üzerinize düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışınız, size bunları emreden Yüce Yaratıcının kudret ve büyüklüğünü mükâfat ve cezasını düşününüz de onun kutsal emirlerine karşı gelmekten sakınınız ki, siz de o gibi zalimlere katılmış olmayasınız.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

255.Allah Teâlâ ki, ondan başka bir mabut yoktur. Hayy ve kayyum olan odur. Onu ne uyuklama ne de uyku tutmaz. Göklerde ne varsa yerde ne varsa hep onundur. Onun izni olmaksızın onun yanında şefaât edecek olan kimdir? O yaratıklarının seçmişleri ve gelecekleri ne varsa hepsini bilir. Ve onun yaratık-ları onun dilediğinden başka onun malumatından bir şeyi kavrayamazlar. Onun kürsüsü göklerden ve yerden daha geniştir. Göklerin ve yerin korunması ona ağır gelmez. Ve en yüce ve en ulu olan da ancak odur...

Bu ayeti kerime, ayetülküresi adını taşımaktadır ve Allah'ın sıfatlarını bildiren Kuran ayetlerinin en yücesi olmakla vasıflanmıştır. Şöyle buyruluyor ki:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

Her şeyi kaim kılandır Hayatı ebedidir O Ancak İlah yoktur Alah ki

(Allah Teâlâ ki, ondan başka bir mabut yoktur Hayy ve kayyum olan odur) Allah Teâlâ o en kutsal zat, o Yüce Yaratıcı ki ondan başka bir yaratıcı ve ondan başka bir mabut yoktur ilahlık ve mabutluk yalnız ona mahsustur. O Hayy ve kayyum olan yüce yaratıcıdır.

&-Bu ayeti kerime de beyan buyrulan hay ve kayyum sıfatları, rivayete göre Allah'ın isimlerinin en büyüğüdür. Bunlara ismi azam denilmiştir. İşte ezeli ve ebedî olan hayat o yüce yaratıcının hayatıdır. Onda yokluk ve zeval asla meydana gelmez. Ve o kendi zatıyla varlığını devam ettirmektedir, varlığı gerekli olmandır. Varlığında hiçbir kimseye muhtaç değildir. Bütün kâinatı yaratma, idare etme ve koruma ona aittir.

لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ

ne bir uyku Ve Bir uyuklama Onu almaz

(Onu ne uyuklama ne de uyku tutmaz) Ona hâşâ gaflet gelmez, o daima yaratıkların hallerini bilir.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir o şeyler ki Ve Göklerdedir O şeyler ki Onundur

(Göklerde ne varsa, yerde ne varsa hep onundur) Hepsi onun mülküdür, onun yaratığıdır. Onun tasarrufu altındadır.

مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ

İzni ile Ancak Onun huzurunda Şefaate edecek O kimse ki Şu Kimdir

(Onun izni olmaksızın onun yanında şefaate edecek olan kimdir?) Onun izni olmaksızın onun manevî huzurunda şefaate edecek olan kimdir? Buna kim cesaret edebilir? Buna kimin selahiyeti olabilir? Ancak Cenâbı Hakkın müsaadesine nail olan büyük peygamberler ile bir kısım sahih mü'minler bu şefaate etme ayrıcalığına sahip olacaktırlar. O yüce yaratıcı yaratıklarının

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

Arkalarındadır o şeyleri ki Ve Önlerindedir O şeyleri ki Bilir

(geçmişleri ve gelecekleri ne varsa hepsini bilir) herkesin bütün işlediklerini ve gelecekte işleyeceklerini ilmî ezeliyle bilmektedir. Her kulunun düşüncelerini, düşünceleri şeyleri, dünyaya ve âhirete ait işlerini ezeli ilmi kuşatmıştır. Ve onun yaratıkları

وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ

Diledi O şeyi ki Ancak İlminden Bir şeyi kavrayamazlar Ve

(onun dilediğinden başka onun malumatından bir şeyi kavrayamazlar) Ve o Yüce Allah'ın Yaratıkları onun takdir buyurmuş olduğu şeylerden başka onun ilminin kuşattığı şeylerden bir şeyi ihata edemezler kavrayamazlar. Mahlukatın bilgileri sınırlıdır. Ancak Cenâbı Hakkın dilediği miktarı kavrayabilirler. Artık insanlar, o yüce zat hakkında, onun bir nice gizli hikmetleri hakkında kendi kendilerine nasıl hüküm verebilirler? Ve o yüce yaratıcının

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

yeri Ve Gökleri Kürsi'si Kaplamıştır

(kürsüsü göklerden ve yerlerden daha geniştir) Kürsü; lügatte üzerine bir zatın çıkıp oturacağı bilinen makamdır. Yalnız Cenâbı Hak ise mekâna, oturacak bir yere ihtiyaçtan uzaktır. Onun, kürsüden maksadı ne ise biz onu Allah'ın ilmine havale eder varlığına inanırız. Bununla beraber bu hususta alimlerin bazı görüşleri vardır. Şöyle ki: Kürsüden maksat, arştır veya arşın altında ve göklerin üstünde bir yüce makamdır. Veyahut kürsüden maksat, Allah'ın saltanatıdır, ilâhi kudreti ve hakimiyetidir, bütün mahlukatı kuşatan Allah'ın ilminden kinayedir, ilâhî yüceliğini tasvir etmekten ibarettir. Yani onun yüce arşı, onun şanının yüceliği, onun ilmî kapasitesi bütün yaratıkların üstündedir. Hepsini kuşatmıştır. Hiç bir şey onun ilminden, kudretinden, hakimiyetinden hariç kalamaz.

وَلَا يُوْدُّهُ حِفْظُهُمَا

İkisinin muhafazası ona ağır gelmez Ve

(Göklerin ve yerin korunması ona ağır gelmez) Göklerin ve yerin korunması bunları muhafaza buyurması, o kudretli yaratıcıya asla ağır da gelmez onun yüce zatı üzülmeden, bir sıkıntıya uğramaktan uzaktır.

وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Pek büyüktür Pek yücedir o Ve

(Ve en yüce ve en ulu olan da ancak odur) o, yüce mabut ve hikmet sahibi yaratıcıdır. Bundan dolayı onu bilip tasdik etmek, onun gösterdiği yolu takip eylemek, ona ibâdet ve itaatle vicdanı aydınlatmaya çalışmak bütün insanlık için en birinci vazifedir. &-Bu âyeti kerimeye Ayetelkürsü denilmiştir. Bu Kuranı Kerimdeki ayetlerin en büyüğüdür. Bu âyeti kerime, Cenabı Hakkın ilâhî sıfatlarını, hakimiyetini, büyüklük ve yü-

celiğini en belîğ bir şekilde bizlere bildirmektedir. Bizleri hidâyet yoluna sevk için en mükemmel, ilâhî bir rehber mevkiinde bulunmaktadır. İlâhiyat ilminin bir özünü içermektedir. Bundan dolayı bunu okumakta birçok faideler vardır. Bunu yatarken, kalkarken kalp huzuru ile okumak, bir mü'mini bir nice felâketlerden korur. Bu hususa dair birçok hadis vardır. Rabbim amel edenlerden eylesin...

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

256.Dinde zorlama yoktur. Doğruluk, sapıklıktan iyice ayrılmıştır. Artık her kim şeytana küfreder. Allah Teâlâ'ya imanda bulunursa kopması bulunmayan bir kulpa yapışmış olur ve Allah T e âlâ işitendir, bilendir...

Bu âyeti kerime, İslâmiyet'i kabul etmek için onun parlak, yüksek mahiyetini düşünmenin kâfi olup bu hususta zorlamaya ihtiyaç bulunmadığını bildirmektedir.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ

Dinde Zorlama yoktur

(Dinde zorlama yoktur) Dinde zorlama yoktur İslâmiyet'i kabul etmesi için hiç kimse zorlanamaz ve İslâm dini, hiç bir şey, hiç bir muamele hakkında zor kullanmayı caiz görmemiştir. Gerek din hususunda ve gerek başka hususlarda zorlama cihetine gidilemez. Malûm olduğu üzere ikrah, bir şahsa hoşlanmadığı, rızası ile kabul etmediği bir şeyi tehdit ile kabul ettirmektir. Bundan dolayı zorlama yoluyla olup gönül rızasıyla kabul edilmeyen İslâmiyet, kabul edilmiş, sahibini mesuliyetten kurtarmış olamaz. Nitekim zorlama neticesi yapılan ibadetler de Allah katında makbul değildir. Zorlama sonucu İslâmiyet'i kabul eden bir kimse bilâhare inancını düzelterek bu kutsî dini samimiyetle benimsemedikçe bir münafık olmuş olur. Bununla beraber böyle bir kimseye kâfir de diyemeyiz. Olabilir ki, kalpleri çeviren Allah Teâlâ onun kalbini iman yönüne çevirmiş, zorlama buna bir vesile olmuştur. Biz görünüşte dil ile yapılan ikrara göre hükmederiz. Kimsenin kalbini teftişe kalkışamayız.

قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ

Sapıklıktan Doğruluk Ayrıldı Gerçekten

(Doğruluk, sapıklıktan iyice ayrılmıştır) yani: İslâmiyet'in hak bir din olduğu, imanın insanı ebedî saadete kavuşturacağı, Cenabı Hakkın varlığını gösteren bütün ayetler, deliller ile açık ve belli olmuştur. Bundan dolayı bu bakımdan doğruluk sapıklıktan "gay"den yani: Küfürden, ebedî mutsuzluğa ve azaba sebep olan dinsizlikten iyice ayrılmıştır. Evet, Peygamberlerin açıklamalarından, ilâhî kitapların içeriklerinden dolayı ve Cenâbı Hakkın varlığına bütün kâinatın şahadet edip durmasından ötürü hakikat ortaya çıkmıştır. Her akıllı insan, bunu düşünüp tasdik edebilir. Artık zorlamaya lüzum yoktur. Herkes geleceğini düşünmeli, dinsizlik yüzünden uğrayacağı uhrevî cezayı nazara almalı, zorlamaya hacet kalmaksızın kendi rızasıyla, temiz kanaatiyle İslâm dinini kabul eylemelidir. Aksi takdirde akıbetini kendisi düşünsün.

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ

Tağut'u İnkâr ederse Artık kim

(Artık her kim Tâğuta küfreder) Tâğüt, azgın, taşkınlık yapan, bozguncu kimse demektir. Şeytan bir Tâğüt olduğu gibi Cenabı Hakkı inkâr eden, insanları dinden, ahlâktan mahrum bırakmaya çalışan her şahıs da bir tâğuttur. Rablik iddiasında bulunan Firavunlar, Nemrutlar ve onların peşine düşmüş olan bozguncu ve tabiatçı kimseler de birer tâğuttur. Sihirbazlar, kâhinler de bu kabildendirler işte bunların bu durumlarını bilip de kendilerinden kaçınmak, tâğuta küfretmek demektir. Onu inkâr edip hakka yönelmektir. İşte Allahın nizamından kuranın hükümleri resulün sünnetlerinin dışında başka bütün düzenleri nefsanî, şehvani, şeytani izimleri, akımları beşeri nizamları ideolojileri velhasıl Allah dan gayri bütün mabut ve ilahları ret ederse

وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا

Ona Kopmak yoktur En sağlam Kulpa Tutunmuştur Böylece gerçekten Allah'a iman ederse Ve

(Allah Teâlâ'ya imanda bulunursa muhakkak kopması bulunmayan bir kulpa yapışmış olur) artık kim hakkı ile Allah'ı Teala hazretlerine iman eder teslimiyette bulunursa itaat ve ibadete devam eylerse muhakkak kopması bulunmayan bir kulpa yapışmış olur. Yani bu halde hakikî bir dine sarılmış, ezelfî ve ebedî olan bir Yüce Yaratıcının ulûhiyetini tasdik ederek kendi geleceğini emniyete almış, tehlikelerden kendisini kurtarmış olur.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkiyla işitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ işitendir bilendir) söylenilen sözleri, irşat edici sözler ile saptırıcı lâkırdıları duyar ve Hak Tealâ bilendir herkezin içindeki şeyleri bilir, herkesin niyet ve fiillerinden haberdardır, sözlerinde, inançlarında samimî olanlar ile olmayanlar Hak Tealâ'ya tamamıyla malumdur. "Müslümanlıkta cihadın meşruiyeti, İslâmiyet'i düşmanlarına karşı müdafaa içindir, fitnelerin ortaya çıkmasına meydan vermemek içindir. İslâmiyetin yüceliğini cihana neşretmek ve ulaştırmak içindir, düşmanların hücumundan İslâm ülkelerini korumak içindir. Yoksa başka milletleri zoru zoruna İslâmiyet'i kabule sevk için değildir. Müslümanlıkta zorlama bulunmadığı içindir ki, Müslümanlara mağlûp olan milletler, yine kendi dinlerini muhafaza edegelmişlerdir. Hiç biri zorla İslâmiyet'e sokulmamıştır. Hiç birinin vicdan hürriyetine asla müdahale edilmemiştir. Elverir ki, yaptıkları antlaşmalara, verdikleri sözlere uysunlar, bir karışıklığa cüret göstermesinler. Fakat bir gayrimüslim, ahdini bozarsa veya bir Müslüman bilahare dininden döner, başka bir dine girerse elbette ki cezayı hak ederler.

Meselâ: Bir Müslüman dinden dönünce tövbe etmesi ve af dilemesi kendisine teklif edilir. Buna rağmen yine küfründe ısrar ederse idam cezasına çarptırılır. Bu zorlama meselesi değildir. Belki mensup olduğu İslâm cemiyetinin dinini küçümseyerek ona karşı muhalif bir cephe almış olacağından ve kötü bir örnek teşkil etmiş ve İslâmiyet aleyhinde propaganda yapacağı düşünülmüş olacağından dolayı tatbik edilmesi gereken bir cezadır. Genel nizamî bozmaya meydan vermemek için bunun tatbik edilmesi sosyal siyasetin icaplarındanadır.

Nitekim: Bir milletin fertlerinden olan her hangi bir şahıs da o milletin kanunlarına muhalif hareketinden dolayı cezaya uğrar, bu ceza, bir cebir ve zorlama sayılmaz, onun vicdanî kanaatine bir müdahale addedilemez. Böyle bir ceza; umumun selâmeti adına bir hikmet ve menfaat gereğidir.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

257. Allah Teâlâ iman edenlerin velisidir. Onları zulmetlerden nura çıkarır. Kâfir olanların velileri ise tağuttur. Onları nurdan zulmetlere çıkarırlar. İşte onlar cehennem ehlidirler. Onlar o ateşte ebedî olarak kalan kimselerdir.

Bu âyeti kerime, iman ehli ile küfür ehlinin hallerini göstermekte, bu suretle insanlığı aydınlatma ve uyarma lütfunda bulunmaktadır.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerin ki Dostudur Allah

(Allah Teâlâ iman edenlerin velisidir) Allah Teâlâ Yüce zatına iman edenlerin velisidir onların yardımcısıdır, onların muhafızıdır.

يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

Nura Karanlıklardan Onları çıkarır

(Onları zulmetlerden nura çıkarır) Onları zulmetlerden cehaletten, kötü itikattan, kötü eğilimlerden koruyarak nura hidayete, iman nuruna ve saadet alanına çıkarır. Onları manevî karanlıklardan kurtararak ebedî aydınlığa iletir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ

Tağut'tur Onların dosları İnkâr ettiler o kimseler ki Ve

(Kâfir olanların velileri ise tağuttur) Kâfir olanların küfürleri Allah'ın ilminde sabit bulunanların velileri ise tâğut'tur şeytandır, diğer saptırıcı kimselerdir, Kab İbni Eşref gibi dinsiz reislerdir.

يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ

Karanlığa Nurdan Onları çıkarırlar

(Onları nurdan zulmetlere çıkarırlar) o küfrü kabul edip aslî yaratılışlarına muhalef eyleyenleri nurdan hidayetden, tabii ışıktan veya müşahede edip durdukları mucizelerin aydınlığından mahrum bırakarak zulmetlere küfür ve isyan karanlıklarına, cehalet ve dalâlet vadilerine çıkarırlar. Onları ebedî bir felâkete uğratırlar. Evet, Şeytanlara, şeytan tabiatlı kimselere aldanıp uyanlar kendi sağlam yaratılışlarını kaybederler, dinin nuruyla aydınlanmaya kabiliyetli oldukları halde o iğfal eden kimseler yüzünden bu kabiliyetlerini elden çıkararak küfür ve günah karanlıklarına düşmüş olurlar. Her türlü yasağı işlerler, nihayet bir ebedî azaba yakalanmış olurlar.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateş Ehlidirler İşte onlar

(İşte onlar cehennem ehlidirler) İşte o şeytanlar ve onların saptırıp küfür karanlıklarına düşürdükleri kimseler yok mu? İşte onlar cehennem ehlidirler. İşledikleri suçlardan dolayı cehennem ateşine uğrayan kimselerdir. Ve

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Orada Onlar

(onlar o ateşte ebedî olarak kalan kimselerdir) Bu da onların kötü itikatlarının, kötü amellerinin bir cezasıdır. Onlar binlerce sene yaşayacak olsalar, aynı itikatta bulunmaya karar vermiş dinin nurundan ebediyen ayrılmak kararında bulunmuş oldukları için böyle ebedî bir azabı hak etmişlerdir. Bu husustaki ilâhî açıklamaları, dini tehditleri hiçe sayan dinsizlerin lââyık oldukları ceza, bundan başka olamaz. Elbette şeytanlara tâbi olanlar, böyle bir akıbete uğrayacaklardır. Nitekim Kur'anı Kerim, bizlere bu gibi dinsizlerin hayat tarihlerine dair bilgiler vererek bizleri uyarmakta ve aydınlatmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّى
الَّذِي يُخَيِّ وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ
الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

258.Sen görmedin mi Allah Teâlâ kendisine mülk verdiği için İbrahim ile Rabbi hakkında mücadelede bulunanı? O zaman İbrahim; Rabbim o kudretli zattır ki, diriltir ve öldürür deyince "ben de diriltir ve öldürürüm" demişti. İbrahim: Şüphesiz yok ki, Allah Teâlâ güneşi doğudan getirir imdi sen onu batı tarafından getir deyince de o kâfir şaşırıp kalmıştı. Ve Allah Teâlâ zalimler gurubuna hidayet etmez. Bu âyeti kerime, tâğut güruhundan olan Nemrudun kâfirce iddiasını ve onun nasıl apışıp kaldığını bir ibret numunesi olmak üzere göstermektedir... Rivayete göre Hz. İbrahim, tanrılık iddiasında bulunan Nemrudu, hak dine davet etmiş, bir takım putları kırmış olduğu için hapsedilmişti. Sonra Nemrut, o muhterem Peygamberi yanına çağırarak onunla tartışma ve mücadelede bulunmuş, Ya İbrahim Senin rabbin kimdir? diye sormuştu. İşte bu âyeti celile, bu mücadeleyi şöylece beyan buyuruyor.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ

Saltanat Allah Kandisine verdi Diye Rabbi Hakkında İbrahim ile Tartıştı O kimseyi ki görmedin mi

(Sen görmedin mi Allah Teâlâ kendisine mülk verdiği için İbrahim ile Rabbi hakkında mücadelede bulunanı?) Sen görmedin mi? Habibim! elbette sen bilirsin, Kur'anı Kerim sana haber vermiş bulunmaktadır ki, Allah Teâlâ kendisine mülk dün

yevî bir saltanat, bir hâkimiyet verdiği için buna gururlanarak Hz. İbrahim ile Rabbi hakkında mücadelede bulunanı Nemrut adındaki kötü ruhlu şahsı görmedin mi?

إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ

öldürür Ve Hayat verir O zattır ki Rabbim İbrahim Demişti O zaman

(O zaman İbrahim; Rabbim o kudretli zattır ki, diriltir ve öldürür deyince) O Nemrudun suali üzerine Hz. İbrahim, benim rabbim o zat Yüceler Yücesi dir ki, diriltir ve öldürür dilediğine hayat verir, dilediğini hayattan mahrum bırakır deyince o tanrılık iddiasında bulunan cahil Nemrut, kendisinde yaratıcılık sıfatı olduğunu iddiaya cüret ederek

قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ

öldürürüm Ve Hayat veririm Ben Dedi

(ben de diriltirim ve öldürürüm demişti) Rivayete göre hapishaneden iki şahıs getirterek birini salıvermiş, birini de öldürmüştü, bu cahilce hareketiyle güya iddiasını isbat etmek istemişti.

قَالَ إِبْرَاهِيمُ

İbrahim Dedi

(İbrahim dedi ki) Hz. İbrahim, bu herifin diriltme ve öldürmenin mahiyetini idrakten aciz olduğunu veya onun aczini göstermemek için böyle şarlatanlığa saptığını görünce daha açık bir delile geçerek dedi ki

فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ

batıdan Onu Haydi getir Doğudan Güneşi Getiriyor Allah İşte şüphesiz

(şüphesiz Allah güneşi doğudan getirir imdi sen onu batı tarafından getir) rabbim güneşi doğu tarafından doğmaya sevk eder. Hâşâ tanrılık ve yaratıcılık iddiasında doğru isen o güneşi batı tarafından getir deyince de

فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ

İnkâr etti O kimse ki Şaşırp kaldı

(Kafir şaşırp kalmıştı) Hayret ve dehşet içinde kalmış, delili kesilmiş bir hale düşmüştü. İşte Allah Teâlâ böyle inkarcıları, yalancıları hüsrana uğratar,

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ zalimler gurubuna hidayet etmez) ve Allah Teâlâ böyle zalimler gurubuna hidayet etmez. Onlar hidayete olan kabiliyetlerini zâyi etmiş, nurdan çıkarak karanlıklara düşmüş bir halde bulunurlar.

Velhâsıl: Elde ettikleri geçici bir hâkimiyete, bir varlığa güvenerek tanrılık iddiasına cüret edenler, hakikî bir dinden yüz çevirenler nihayet şaşkın ve kahra uğramış olurlar, rezilce bir duruma düşerler, alçaklık ve cehaletleri bütün âleme gösterilmiş bulunur. O gibi vicdansızlara karşı hakkı müdafaa eden, Allah'ın Rab sıfatını tasdik eden ve yücelten her hangi bir zat ise başarılarla ulaşır, ebedî bir saadete, bütün mü'minlerin sevgi ve saygısına mazhar bulunur.

&-"Nemrut", Bâbil şehrinin kurucusudur. Orada hükümdar bulunmuştur. Başına ilk taç koyan ve yer yüzünde kibirle saltanat süren ve tanrılık iddiasına cüret eden bir şahıstır. Kendisine musallat olan sivrisinekler tarafından öldürülmüştür, İsa Aleyhisselâm'ın milâdından 2640 sene önce olduğu zannediliyor.

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ

وَلَنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

259. Yahut o kimse gibisini görmedin mi ki, bir kasabaya uğramıştı O kasabanın tavanları çökmüş, onların üzerine duvarları yıkılmıştı. Allah Teâlâ bu kasabayı bu ölümden sonra nasıl diriltecek diyordu. Bunun üzerine Allah Teâlâ o kimseyi yüz sene ölü bıraktı. Sonra da onu diriltti. Dedi ki: Ne kadar kaldın? Dedi ki: Dedi ki: "Bir gün veya bir günün bazısı kadar kaldım." Dedi ki: "Hayır yüz sene kaldın imdi yiyeceğine ve içeceğine bak ki, hiç biri bozulmamış, merkebine de bak. Ve seni insanlara bir ayet kılmak için bu yapacağımızı yaptık ve kemiklere bak, onları nasıl biri birine birleştiriyoruz. Sonrada onlara et giydiriyoruz". Vakte ki bu hakikat kendisine tebeyyün etti. Dedi ki: "Ben bilirim Allah'ı Teala şüphesiz her şeye kadirdir.

Bu âyeti kerime, Allah'ın kudretiyle ne kadar harikaların meydana gelebileceğini ve ölümden sonra dirilmenin bir numunesini gösteriyor. Bir rivayete göre bu âyeti kerime de yeniden diriltildiği bildirilen zat, Üzeyir Aleyhisselamdır. Bu zatın peygamberliğinde ihtilâf vardır. Bu İsrail Oğulları arasında bulunuyordu. "Buhtû Nasr" Kudüs havalisini zaptedip harabeye döndürmüş, halkının bir kısmını öldürmüş, bir kısmını da esir almıştı. Bunların içinde daha genç olan Hz. Üzeyir de bulunuyordu. Bâbilde bir zindana atılmıştı. Buradan bir yolunu bularak kaçmış, Kudüs havalisine gelmiş, fakat oraları büsbütün harap ve ahaliden boş olarak görünce üzülmüş buranın eski haline nasıl geleceğini üzüntüyle düşünmüştü. İşte bu hâdisi şu şekilde anlatılıyor:

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ

Bir kasabaya Uğradı O kimse gibisini Veya

(Yahut o kimse ki bir kasabaya uğramıştı) Yahut o kimse gibisini görmedin mi? Yani: Onun hâli gibi garip, harikulade, Allah'ın kudretine delil olan şu olaylardan haberdar bulunmadın mı ki: O kimse bir kasabaya uğramıştı kendi eski vatani olan Beyti Maktise veya Mutefikeye dönmüştü.

وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا

Çatıları Üzerine Çökmüş O iken

(O kasabanın tavanları çökmüş, onların üzerine duvarları yıkılmıştı) Yani: Büsbütün harap olup ahalisinden kimse kalmamıştı. O zat, bu hali görünce pek üzülmüş

قَالَ أَنِّي يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Allah Burayı Diriltecek Nasıl Dedi

(dedi ki Allah Teâlâ bu kasabayı bu ölümünden sonra nasıl diriltecek) acaba bunu yeniden eski haline getirmeğe Allah'ın iradesi yönelecek mi? Diyordu tecrübelere göre böyle büsbütün mahvolup tarihe karışan bir varlığın eski haline gelmesinin uzak görüldüğünü, bu cihetle bunun nasıl diriltileceğini söylüyordu. Yoksa Cenabı Hakkın bunu yeniden diriltmeye kadir olduğunu o zat da biliyordu. Fakat Cenâbı Hak, bunun ve benzerlerinin meydana gelmesini birer kudret harikası olmak için o zat vasıtasıyla bütün insanlığa göstermek, beyan etmek hikmetinden dolayı bunun bu temennisinin üzerine

فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ

Onu diriltti Sonra Yıl Yüz Allah Bunun üzerine onu öldürdü

(Allah o kimseyi yüz sene ölü bıraktı. Sonra da onu yeniden diriltti) ve Cenâbı Hak veya bununla ilgilenen melek

قَالَ كَمْ لَبِثْتَ

(dedi ki: Ne kadar kaldın?) başından geçen hâli biliyor musun? Ne miktar ölmüş bir halde bulundun? Farkında mısın? O da kendisini uykuda imiş gibi zannederek

قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

Günün Bir kısmı Veya Bir gün Kaldın Dedi

(dedi ki: Bir gün veya bir günün bazıı kadar kaldım) Cenâbı Hak ise kendisine vahiy ederek veya melek vasıtasıyla

قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ

Yıl Yüz Kaldın Bilakis Dedi

(dedi ki: Hayır, yüz sene kaldın)

فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ

Merkebine Bak Ve Bozulmamış içeceğine Ve Yiyeceğine Şimdi bak

(İmdi yiyeceğine ve içeceğine bak hiç biri bozulmamış ve merkebine de bak) vaktiyle yanında bulunmuş olan yiyecek ile içeceğe dikkat et ki, onlardan hiç biri bozulmamış bunlar bu yüz sene içinde oldukları gibi kalmışlardır. Bunların incir ile şıra olduğu rivayet edilir. Ve Merkebi'ne de bak o da ne hâle gelmiş, parça parça olan kemikleri kendisinden nasıl ayrılmış

وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا

Onları birbirine birleştiriyoruz Nasıl Kemiklere bak Ve İnsanlara Bir delil seni kılmamız içindir Ve

(Ve seni insanlara bir ayet kılmak için bu yapacağımızı yaptık ve kemiklere bak, onları nasıl biri birine birleştiriyoruz) böyle öldürüp dirilttik, seni öldükten sonra dirilmenin varlığına bir delil kıldık ve kemiklere bak onları nasıl birbirine birleştiriyoruz hepsini tekrar yerlerine nasıl iade ediyoruz.

ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا

Bir et Onları giydiriyoruz Sonra

(Sonra da onlara et giydiriyoruz) onları yeniden eski haline getiriyoruz, hayata erdriyoruz. Bu kemikler ya öldükten sonra diriltilen zatın veya onun merkebinin veya genel olarak orada bulunan bir takım hayvanatın kemikleri idi ki, kendilerinden ayrılmış, parça parça olmuş, kuruyarak etten soyulmuş iken Allah'ın kudretiyle yeniden eski hallerini almış, bu da apaçık görülmüştü.

فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ

Kendisine Acıkça belli oldu Ne zaman ki

(Vakte ki bu hakikat kendisine belli oldu) yani bu hakikat, bu ölüleri diriltme hususu veya Allah Teâlâ'nın kudretinin kemali kendisine belli oldu bunları gözleriyle görüp müşahede eyledi.

قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir her şeye Allah Şüphesiz bilirim Dedi

(Dedi ki: Ben bilirim şüphe yok ki Allah her şeye kadirdir) bundan dolayı bütün ölüleri yeniden diriltmeğe de kudreti vardır iman ettik, Ölülerin nasıl diriltileceğini benim düşüncüm, buna Allah'ın kudretinin fazlasıyla kâfi olduğunu bilmediğimden değildir. Belki bu diriltme acaba takdir edilmiş midir? Takdir edilince acaba nasıl bir suretle meydana geleceğini endişe ettiğimden dolayıdır. Yoksa Cenâbı Hakkın buna ve diğer nice harikaları, eşsiz şeyleri yaratmaya ne kadar kadir olduğu şüphesizdir.

Velhâsıl: Bu zatın bu vefatından yetmiş sene sonra Kudüs'i Şerif havalisi bir İran hükümdarı tarafından fethedilerek tekrar imar edilmiş, İsrail Oğullarının kalıntıları da yine burada toplanmış bu şehir âdeta yeniden hayat bulmuştu. O zat da yeniden hayat bulunca iki üç harika karşısında kalmış, hem kendisinin, hem kemiklerin yeniden hayat bulduğunu görmüş, hem de yurdunun yeniden canlandığını müşahade etmişti. Cenâbı Hakkın daha böylece nice harikalar! meydana getirmiş ve getirmekte olduğu şüphesizdir, İşte onlardan yine birini de Kur'ân-ı Kerim bizlere bildirmektedir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِم تُوْمِنُ قَالَ بَلَى وَلَكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

260.Ve o vakti de yâdet ki. İbrahim, Yarabbi. Ölûleri nasıl dirilteceğini bana göster demiş, Cenâbı Hak da inanmadın mı? diye buyurmuştu. O da evet inandım, fakat kalbim mutmain olsun için demiş. Allah Teâlâ: Kuşlardan dört tanesini tut da onları kendine çevir sonra her dağ üzerine onlardan birer parça at, sonra da onları çağır, sana koşarak gelirler ve bil ki Allah Teâlâ şüphe yok azizdir, hakimdir diye buyurmuştur.

Bu âyeti kerime de Cenabı Hakkın kudretine, âhiret âlemine dair bir başka delildir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى

Ölûleri Diriltirsin Nasıl Bana göster Rabbim İbrahim Demişti bir zaman Ve

(Ve o vakit ki İbrahim demişti Yarabbi Ölûleri nasıl dirilteceğini bana göster) Habibim o vakti de yâdet ki. İbrahim Aleyhisselâm niyaz ederek demişti ki Yarabbi Ölûleri nasıl dirilteceğini bana göster. Hz. İbrahim, Cenâbı Hakkın diriltten ve öldüren olduğunu Firavuna karşı söylemişti. Onun bu hususta asla şüphesi olamaz. Ancak diriltmenin ne suretle, ne gibi bir keyfiyetin vuku bulacağını bir an evvel gözleriyle görmesini niyaz ediyordu. Cenâbı Hak da vahiy yoluyla hitap ederek Hz. İbrahim'e

قَالَ أُولَئِم تُوْمِنُ

Yoksa inanmadın mı Buyurdu

(inanmadın mı diye buyurmuştu) yani: Sen Allah'ın kudretiyle ölülerin yeniden diriltileceğini biliyorsun ve inanıyorsun, sana bu yeter. Her halde görmene lüzum yok, bununla beraber senin değerini yükselmek için ve görüp işitenlere bir lütuf ve bir uyanma vesilesi olmak için sana bir diriltme numunesi göstereyim diye vahiy etmişti. Böyle bir ilâhî hitaba nâil olan Hz. İbrahim de

قَالَ بَلَى وَلَكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي

Kalbim Tatmin olması için Fakat Bilakis Dedi

(dedi bilakis inandım fakat kalbim mutmain olsun için) Yarabbi Sen ölmüşleri diriltmeğe kadirsın buna inanmışsındır, fakat böyle bir niyazda bulundum, tâki bu hususta ben kesin bilgiden başka gözle görme lûtfuna da nail olayım, bu hususta ilâhî kudretin tecellisini daha dünyada iken görmüş bulunayım demiş. Bunun üzerine

قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ

Kendine Sonra onları alıştır Kuşlardan Dört tane Öyle ise yakala Buyurdu

(Allah Teâlâ da buyurdu ki Kuşlardan dört tanesini tut da onları kendine çevir) onları güzelce görüp tanı ve onları parça parça et de

ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا

Bir parça Onlardan Bir dağın Her Üzerine Kıl Sonra

(her dağ başına onlardan birer parça at) Bu kuşlar bir rivayete göre tavus, horoz, karga ile güvercin imiş.

ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا

Koşarak Sana geleceklerdir Onları çağır Sonra

(Sonra da onları çağır, sana koşarak gelirler) ölünün nasıl yeniden hayat bulacağını böyle bir numune ile görmüş olursun.

وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Şüphesiz bil Ve

(Ve bil ki, Allah Teâlâ şüphe yok ki azizdir hakimdir) her dilediğini yapmaya kadir-

dir o yüce yaratıcı hakimdir her fiili bir nizam ve düzen içindedir, bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Bir çok şeyleri birer sebebe bağlamış olması da birer hikmet gereğidir, diye buyurmuştur. Hz. İbrahim de bu ilâhî emre uymuş, parçalayıp atmış olduğu kuşların bir harika olmak üzere tekrar hayata kavuştuklarını görmüştür.

Velhâsıl: Bu olay, insanlık için bir ibret dersidir. Bu kuşları ve benzerlerini başlangıçta böyle hayat sahibi, çeşitli sınıflara, muhtelif özelliklere sahip bir halde yaratmış olan bir Yüce Yaratıcının bunları öldürdükten sonra tekrar diriltmeye kadir olacağı da son derece açıktır. Herhalde diriltme ilk yaratmadan daha kolaydır. Kâinatı Yaratanın varlığına inanan bir insan böyle harikulade görülen bir olayın meydana gelmesini inkâr edemez. Artık öyle bir Yüce Yaratıcının bütün emirlerine, yasaklarına göre harekette bulunmak, onun dini uğrunda her türlü fedakârlığı bir nimet telâkki etmek, onun yolunda mâl ve bedenle hizmette bulunmayı bir selâmet vesilesi ve saadet bil-mek lâzım gelir, İnsan o sayede karanlıklardan kurtulup nura çıkar. İşte bunun içindir ki, Cenâbı Allah, bizlere mallarımızı hak yolunda harcamayı, fedakârlıkta bulunmayı emrediyor.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

261. Allah yolunda mallarını harcayanların durumu, o bir danenin durumu gibidir ki, yedi başak bitirmiş ve her başakta yüz dane bulunmuş olur. Ve Allah Teâlâ dilediğine kat kat artırır. Ve Allah Teâlâ geniştir, her şeyi bilir...

Bu âyeti kerime, Allah yolunda harcanacak malların birçok sevaba vesile olacağını ifade ederek Müslümanları buna teşvik etmektedir.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Mallarını İnfak ediyorlar O kimselerin ki Misali

(Allah yolunda mallarını harcayanların durumu) Allah Teâlâ'nın yolunda yani din uğrunda, cihat için mallarını harcayanların durumu hâli, kavuşacakları mükâfatların miktarı

كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ

Dane Yüz Başağın Her birinde var Başak Yedi Bitirdi Bir danenin Misali gibidir

(o bir danenin durumu gibidir ki, yedi başak bitirmiş ve her başakta yüz dane bulunmuş olur) İşte hak yolunda yapılan bir hayrın, verilen bir zekâtın ve sadakanın da böyle kat kat sevabı vardır.

وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Kat kat verir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ dilediğine kat kat artırır) Ve Allah Teâlâ dilediğine güzel amelinin sevabını kat kat artırır. Bir güzel amele en az on misli sevap verir ve sahibinin iyi niyetine göre yetmiş, seksen sevap da verir ve hesapsız mükâfatlar da ihsan buyurur.

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Herşeyi bilendir Lütüf geniştir Allah Ve

(Ve Allah geniştir, her şeyi bilir) yani lütuf ve ihsanı pek boldur pek geniştir ve her şeyi bilir kullarının yaptıkları, yapacakları şeyleri tamamıyla bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir. Bundan dolayı yapılan hayır ve iyilikleri de bilip ona göre sahiplerini kat kat mükâfata ulaştırır.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

262. O kimseler ki, mallarını Allah yolunda harcarlar. Sonra da o harcadıklarına bir minnet, bir eziyet yüklemesler. İşte onlar için Rabbileri katında mükâfat var-

dır. Ve onların üzerine bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır...

Bu âyeti kerime, Allah'ın kabul edeceği harcamaların nasıl olacağını bildirmektedir.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Mallarını İnfak ederler O kimseler ki

(O kimseler ki mallarını Allah yolunda harcarlar) o mü'min ihlaslı kullar ki Allah yolunda cihat uğrunda, İslâm ordusunun donanımı hususunda ve fakirlere yardım maksadıyla harcarlar mallarını harcamış bulunurlar

ثُمَّ لَا يُنَبِّعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى

Ne bir incitme Ve Bir başa kakma İnfak ettiler O şeyin ki Ardından yapmazlar Sonra

(Sonra da o harcadıklarına bir minnet, bir eziyet yüklemesler) evet sonra da o bolca harcadıkları mallara bir minnet de bir başa kakmada bulunmazlar. Ve bir eziyet bir gönül incitecek muamele yapmazlar bu iyiliği tam bir samimiyet ve nezaketle yapmış olurlar

لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Mükâfatları Onların vardır

(işte onlar için Rableri katında mükâfat vardır) Onlar, bu yaptıklarının karşılığına, sevabına kavuşacaklardır.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar onlar değildir Ve Onlara bir korku yoktur Ve

(Ve onların üzerine bir korku yoktur Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) onlar dünyada ve ahirette hoş olmayan hallerden korunmuş bulunacaklardır. Onlar istedikleri güzel şeyleri kaybetmekten dolayı hüznün ve kedere uğramayacaklardır. Cenabı Hak onları, arzularına kavuştura-caktır.

&-Rivayete göre bu ayet Hz. Osman ile Hz. Abdurrahman İbni Avf hakkında nazil olmuştur. Tebük gazvesinde Müslümanların ordusu darlık içinde kalmıştı. Buna "ceyşülüsre" denilmiştir. Hz. Osman, bin deve semeriyle, palasıyla beraber getirip Hz. Peygambere vermiş, ayrıca da bin dinar dağıtmıştı. Resulü Ekrem de, Yarabbi. Ben Osman dan razı oldum, sen de razı ol diye duada bulunmuştu. Abdurrahman İbni Avf da dört bin dirhem vermiş ve Ya Resulüllah! Sekiz bin dirhemim vardı, bundan dört bin dirhemini kendi nefsim ile ailemin nafakası için sakladım, dört bin dirhemini de Rabbime ödünç verdim demişti. Nebiyyi Zışan Hazretleri de: Allah Teâlâ sakladığını da, verdiğini de sana mübarek kılsın diye dua buyurmuştu. İşte bu zatlar bir minnet, bir eziyet söz konusu olmaksızın sırf İslâm dinine hizmet için bu cömertçe tasadduklarda bulunmuşlardı. İşte böyle samimi şekilde yapılacak fedakârlıkların pek büyük mükâfatlara vesile olacağını bu âyeti kerime, müjdelemiş bulunmaktadır. Ne mutlu böyle hak yolunda mallarını harcayanlara

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

263. Bir iyi söz, bir af, kendisini bir eziyet takip eden bir sadakadan hayırlıdır. Ve Allah Teâlâ zengindir, halimdir.

Bu âyeti kerime, bizlere en güzel şekilde geçinme ve bir sosyal terbiye dersi vermektedir.

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى

Bir incitme Onu izler Bir sadakadan ki Bir hayır bir bağışlama Ve Güzel Bir söz

(Bir iyi söz, bir af kendisini bir eziyet takip eden bir sadakadan hayırlıdır) Bir iyi söz bir tatlı lâkırdı, bir gönül alan konuşma, bir fâideli kelâm bir af bir kusuru gizlemek, bir hoş olmayan hâli açığa çıkarmamak kendisini bir eziyet takip eden arkasından bir başa kakan, bir uzun dillilik şeklinde gelen sadakadan bir mal harcamadan hayırlıdır. Bundan dolayı bir fakire ve benzerlerine bir malı başa kakarak, bir kibir ve gururla vermekten ise onu nazikâne bir suretle savmak bir içtimaî terbiye icabıdır. Ve netice de daha iyidir.

وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

Azabta acele etmeyendir İhtiyacı olmayandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ zengindir halimdir) kullarının sadakalarına ihtiyacı yoktur. Allah rızası için yapılacak iyilikleri mükâfatsız bırakmaz. Halimdir kullarının lâyük oldukları cezaları hemen vermez, tövbe etmeleri ve af dilemeleri için mühlet verir. Artık bu ilâhî lütuf dan istifade edilmelidir, insanlık icabı işlenmiş olan günahlardan bir an evvel tövbe edip, af dileyip Cenâbı Hakkın merhamet deryasına can atmalıdır...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

264.Ey iman etmiş olanlar! Sadakalarınızı başa kakmakla, incitmekle iptal etmeyiniz. O kimse gibi ki, malını insanlara gösteriş için harcar da Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe inanmış bulunmaz. Artık o kimsenin hali, üzerinde biraz toprak bulunan bir kaypak taşın hâli gibidir ki, ona şiddetli bir yağmur isabet ederek onu dümdüz bir halde bırakmış olur. Onlar kazanmış olduklarından bir şeye kadir olamazlar. Ve Allah Teâlâ kâfirler gurubuna hidayet etmez...

Bu âyeti kerime, başa kakmak suretiyle ve dine aykırı olarak yapılan iyiliklerin sahiplerine fâide vermeyeceğini bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى

incitmekle Ve Başa kakmak ile Sadakalarınızı Boşa çıkarmayın İman etiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Sadakalarınızı başa kakmakla, incitmekle iptal etmeyiniz) Sadakalarınızı fakir ve düşkünlere yapacağınız yardımları onlara başa kakmakla onları sözlerinizle, hareketlerinizle incitmek suretiyle iptal etmeyiniz sevaptan mahrum bırakmayınız.

كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ

İnsanlara Gösteriş için Malını İnfak ediyor O kimse gibi ki

(O kimse gibi ki, malını insanlara göstermek için harcar) gösterişte bulunurda

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret gününe Ve Allah'a iman etmiyor Ve

(Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmiş bulunmaz) münafıkça hareket eder durur.

فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ

Biraz toprak Üzerine vardır Bir kayanın ki Misali gibidir İşte onun misali

(Artık o kimsenin hali, üzerinde biraz toprak bulunan bir kaypak taşın hâli gibidir ki) o, toprağı muhafaza edemez. Ondandır bir fâide göremez.

فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا

Yalçın bir halde Ve onu bırakmıştır Şiddetli bir yağmur Sonra ona isabet etmiş

(Ona şiddetli bir yağmur isabet ederek onu dümdüz bir halde bırakmış olur) Üzerinde topraktan eser görülemez. İşte başa kakma ve eziyete dayalı olan bir iyilik de böyledir, onu yapan ölümün pençesine tutuldu mu, o iyilikten bir eser kalmaz, ondan yararlanamaz, boş yere mahvolup gitmiş bulunur.

لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا

Kazandılar O şeyden ki Bir şeye Güç yetiremezler

(Onlar kazanmış olduklarından bir şeye kadir olamazlar) Onlar öyle başa kakmakla insanlara eziyet vermekle yapmış oldukları sadakalardan ve diğer kazanmış olduklarından bir şeye kadir bir sevaba nail olamazlar, onların bu amelleri boşunadır.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ kâfirler gurubuna hidâyet etmez) öyle gösteriş için iyilik yapan münafıkları doğru yola sevk eylemez. Bundan dolayı yapılacak bir iyilik, verilecek bir sadaka; iyi niyete, güzel bir itikada dayalı olmalıdır. Başa kakmadan, kalp kıracak sözlerden, kibir ve gururdan beri bulunmalıdır. Yoksa onların yapacakları bu iyiliklerin ne kıymeti vardır...

"Lâzım değil inayeti ehli tekebbürün""Bahşeyledim atasını vechi abusuna"

Kibirli kimsenin yardımı lâzım değil, Onun yardımını asık suratına bağışladım.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ
بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

265.Ve mallarını Allah'ın rızasını kazanmak ve nefislerini tesbit için harcamada bulunanların durumu ise bir bahçenin durumu gibidir ki, ona çokça yağmur yağar da meyvelerini iki kat olarak yetiştirir. Ona çokça yağmur değil de çiy isabet etse yine kifayet eder. Ve Allah Teâlâ yapacağınız şeyleri görücüdür.

Bu âyeti kerime, Allah'ın rızasına ve dinin hoşgörüsüne dayalı olan sadakaların sahiplerine ne kadar faydalı olacağını bildirmektedir.

وَمَثَلُ الَّذِينَ

O kimselerin ki misali Ve

(O kimselerin misali ki) Başa kakmadan beri ve samimi mü'min olan Mallarını infak edenlerin misali ki onlar

يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ

Kendi nefislerinden sabit kılarak Ve Allah'ın Rızasını Arzulayarak Mallarını İnfak ediyorlar

(mallarını Allah'ın rızasını kazanmak ve nefislerini tesbit için harcamada bulunurlar) evet Allahın rızasını kazanmak ve nefislerini tesbit için yani: İmanda sebat etmek ve cömertlikle vasıflanmak;ibâdet ve itaat etme alışkanlığını kazanmak için harcamada bulunanların bu harcamaya ait durumu ise güzel ve seçkin

كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ

İki misli Meyvesini Böylece vermiştir Bolca yağmur Ona isabet etmiş Yüksek bir yerdedir Bir bahcenin Misali gibidir

(bir bahçenin durumu gibidir ki, ona çokça yağmur yağar da meyvelerini iki kat olarak yetiştirir) bütün hallerde meyve verir ve sahibine fâide temin eder. Bununla beraber o öyle bir ürün verme gücüne sahiptir ki,

فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ

Artık bir cisinti Bolca yağmur Ona isabet etmezse Fakat eğer

(Ona çokça yağmur değil de çiy isabet etse) yani o tarlaya çokça yağmur değil de yalnız çığ bir rutubet, en zayıf bir yağmur isabet etse yine kifayet eder, yine onun meyveleri, kat kat yetişir. Artık ona göre hareket ediniz, samimiyetten, iyi niyetten ayrılmayınız

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yapacağınız şeyleri görücüdür) ve biliniz ki, Allah Teâlâ yapacağınız şeyleri görücüdür onun yüce zatına hiç bir şey gizli kalmaz. Bundan dolayı ihlaslı olanların da, gösterişte bulunanların da hallerini bilir. Ona göre mükâfat ve ceza verecektir. Ne güzel bir teşvik ve ne güzel sakındırma değilmi?

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

266.Biriniz arzu eder mi ki, onun hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu olan ve bunların altından ırmaklar akan bir bahçesi bulunsun ve onun için o bahçede her türlü meyveleri olsun, fakat kendisine ihtiyarlık çöksün, kendisinin zayıf zayıf yavrucakları da bulunursun de o bahçeyi içinde ateş bulunan bir kasırga isabet ederek yakıversin? İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizlere böylece beyan buyuruyor. Tâki tefekkür edesiniz...

Bu âyeti kerime, daha dünyada iken ebedî hayatını kazanmaya vesile olacak şeyleri bir nifak ve gösteriş sebebiyle elden çıkaran gafillerin hallerini temsil etmektedir.

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ

Sizden biri ister mi

(Biriniz arzu eder mi ki) Ey insanlar Bir kere düşününüz, hiç biriniz arzu eder mi ki severek ister mi ki

أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Nehirler Altından Akar üzüm bağlarından Ve Hurma ağaçlarından Bir bahçesi Kendisinin Olmasını

(onun hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu olan ve bunların altından ırmaklar akan bir bahçesi bulunsun) o kimsenin hurma ve üzüm ağaçlarıyla ve diğerleriyle dolu olan bir bahçesi olsun ve bu ağaçların altından ırmaklar aksın

لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

Meyvelerin Hepsinden İçinde Kendisi için vardır

(onun için o bahçede her türlü meyveleri olsun) ve o sizden biriniz için o bahçede her türlü meyveleri yetiştirir bir halde olsun. sonrada

وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ

Güçsüz Çocukları onun var Ve İhtiyarlık kendisine isabet etti Ve

(Fakat kendisine ihtiyarlık çöksün ve kendisinin zayıf zayıf yavrucakları da bulunursun) yani başka bir şey kazanmaya iktidarı kalmasın, bununla beraber hepsi de korunmaya muhtaç zayıf zayıf yavrucakları bulunsun da böyle bir halde

فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ

Ve yandı Bir ateş İçinde vardır Bir kasırga ki Derken oraya isabet etti

(o bahçeyi içinde ateş bulunan bir kasırga isabet ederek yakıversin) o da, onun o çoluk çocuğu da aciz, geçimlerini temin etmekten mahrum ve şaşkın bir halde kalırlar. Artık bunu kim arzu eder?

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Alah Açıklar Böyle

(İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizlere böylece beyan buyuruyor) İşte Allah Teâlâ bu gibi ibret verici ayetlerini sizlere böylece beyan buyuruyor,

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

Düşünürsünüz Ta ki siz

(tâki tefekkür edesiniz) düşünüp ibret alasınız ve onun gereği ile amel edesiniz...

Kısacası: Beyan buyrulmuş oluyor ki: Bazı kimseler dünyada iken bir takım iyiliklerde, fakir ve düşkünlere yardımda bulunurlar, bunların sayesinde uhrevî hayatlarını kazanabilirler ve insanlık icabı amellerin eseri olan bir nice günahların yükünden de kurtulabilirler. Bu böyle iken onlar o yaptıkları hayır ve iyiliklerin kıymetlerini, uhrevî faidelerini gösteriş sebebiyle, başa kakmak ve eziyet etmekle yok etmiş olurlar.

Ahirete boş elle giderler, kaybettiklerini telâfi etmeye imkân bulamazlar, felâketler ihtiyaçlar içinde kalırlar. Artık böyle bir durumda kalmayı kim arzu eder? Elbette ki kimse arzu etmez. Öyle ise böyle güzel amelleri elden çıkaracak olan çirkin hareketlerden pek kaçınmalıdır...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

267.Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin ve yerden sizin için çıkarmış olduğumuz şeylerin temizlerinden harcayınız. Ve öyle kötüsünü vermek kastinde bulunmayınız ki, siz ondan harcarsınız da kendiniz ise onun hakkında göz yummadıkça alıcısı olmazsınız. Ve biliniz ki, şüphe yok Allah Teâlâ zengindir, övülmüştür.

Bu âyeti kerime, kazanç yollarını ve yapılacak malî yardımların ne gibi mallardan yapılacağını bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler) Ey iman edenler Ey Allah'u Teâlâ'yı tasdik, onun dinî hükümlerini kabul eden Müslümanlar Ticaret sanat gibi bir servet vasıtasıyla

أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ

Yerden Sizin için Çıkardık o şeylerden ki Ve Kazandınız O şeylerin ki İyilerinden İnfak edin

(Kazandığınız şeylerin ve yerden sizin için çıkarmış olduğumuz şeylerin temizlerinden harcayınız) evet kazandığınız şeylerin paraların servetlerin ve sairinin en iyilerinden ve yerden sizin için çıkarmış olduğumuz ekinlerin, meyvelerin, madenlerin ve benzeri şeylerin temizlerinden iyilerinden, helâllerinden Allah yolunda harcayınız. İcap eden zekâtınızı veriniz, fakirlere tasaddukta bulununuz.

وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ

İnfak ediyorsunuz Ondan Kötü olanını kalkışmayın Ve

(Ve öyle kötüsünü vermek kastinde bulunmayınız) Ve öyle kötüsünü aşağısını, haram olanını zekât veya sadaka için vermek kastinde bulunmayınız ki bu husustaki dinî vazifenizi lâikiyle yapmış olarsınız. Öyle kötü bir mal nasıl infak edilebilir ki, evet siz öyle kötü maldan verirşinizde

وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ

Hakkında Göz yummanız Ancak Onun alıcıları Siz değil iken

(kendiniz ise onun hakkında göz yummadıkça alıcısı olmazsınız) evet size o kötü mal alacağınıza karşılık olarak verilecek olsa onun hakkında göz yummadıkça sıkılmadıkça veya hakkınızın büsbütün zayi olacağından korkmadıkça onun alıcısı olmazsınız. Artık nefsiniz hakkında uygun görmediğiniz böyle bir şeyi başkası hakkında nasıl uygun görebilirsiniz?

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Hemde çok layıktır İhtiyacı olmayandır Allah Şüphesiz Bilin Ve

(Ve biliniz ki şüphe yok Allah Teâlâ zengindir) sizin harcamanıza ihtiyacı yoktur, bununla emretmesi sizin fâideniz içindir. Ve Hak Teâlâ el hamid övülmüştür mahlûkatı için pek büyük nimetler ihsan buyurmuştur. Her şekilde hamd ve şükre lâyıktır. Artık o Yüce Yaratıcının rızasına uygun şekilde harcamaktan ayrılmayınız.

&-Malumdur ki, bir milletin iktisat sahasında yükselebilmesi için hem yurdunun arazi-sinden, madenlerinden ve sair tabii kaynaklarından istifade etmesi, hem de ticaret, sanat gibi bir şey ile uğraşması lâzımdır, İşte bu âyeti celile, bizlere bu iki yolun lüzumuna, meşruiyetine işarette bulunmaktadır.

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

268.Şeytan sizi fakirlik ile korkutur ve sizlere çirkin şeyler ile emreder. Allah Teâlâ ise size kendi katından bir mağfiret, bir lütuf vaat buyurur. Ve Allah Teâlâ geniştir, bilendir...

Bu âyeti kerime, dinî vazifelerin yerine getirilmesine mâni olacak şeytan tabiatlı kim-selerin aldatmalarına bakılmamasına işaret etmektedir.

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ

Fakirlikle Sizi korkutur Şeytan

(Şeytan sizi fakirlik ile korkutur) Şeytan iblis veya her hangi bozguncu bir şahıs veya kötülüğü emreden nefis sizi fakirlikle korkutur malınızı harcarsanız fakir züğürt kalırsınız diye sizi hayırdan men'e çalışır.

وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ

Çirkin işi Size emreder Ve

(ve sizlere çirkin şeyler ile emreder) ahlâka muhalif, fuhşiyattan sayılan şeyler ile emreder o fena şeylere teşvikte bulunur.

وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا

Bir ihsan Ve Kendisinden Bir mağfiret Size vaad ediyor Allah Ve

(Allah Teâlâ ise size kendi katından bir mağfiret, bir lütuf vaat buyurur) Allah Teâlâ ise Ey Allah rızası için harcamada bulunacak müminler. Size kendi katından bir mağfiret, bir lütuf ve kerem vaat buyurur yapacağınız harcamadan dolayı Cenabı Hakkın af ve mağfiretine, lütuf ve keremine nail olacaksınız. O harcayacağınız mal, mükâfatsız kalmayacaktır ve ondan dolayı fakir düşmeyeceksinizdir.

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Lütfu geniştir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ geniştir, bilendir) Ve Allah Teâlâ geniştir onun lütuf ve keremi bol-dur ve bilendir yaptığınız harcoma ve diğer şeyler ona tamamen malumdur. Artık şey-tanın vesvesesine kapılmayın, üzerinize düşen malî, bedenî vazifeleri ifaya çalışınız ki. Yüce Rabbinizin affını, lütuf ve ihsanını elde edesiniz.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ

269.Dilediğine hikmet verir. Kendisine hikmet verilmiş olan bir kimse ise mu-hakkak ona bir çok hayır verilmiş olur. Ve bunu ancak halis akıl sahipleri tefek-kür eder. Bu âyeti kerime, hikmetin kadrini ve onu hangi zatların takdir edebileceğini göstermektedir.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Hikmeti Verir

(Dilediğine hikmet verir) Allah Teâlâ, kullarından dilediğine hikmet verir güzel amele götüren ilim verir, eşyanın hakikatini anlama kudreti verir, İlâhî emirlerin faydelerini, gayelerini anlayabilme kabiliyeti verir, derin anlayış ve fazilet ihsan buyurur. Böyle

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

Bir çok Hayır Verilmiştir Artık gerçekten Hikmet Verilirse kime Ve

(kendisine hikmet verilmiş olan bir kimse ise muhakkak ona bir çok hayır ve-rilmiş olur) evet kendisine hikmet verilmiş kişi Pek büyük bir ilâhî lütfu kavuşmuş-tur. Çünkü o kendisine hikmet ihsan buyrulmuş olan zata birçok hayır verilmiş olur. Bu sayede ebedî selâmet ve saadete aday olmuş olur.

وَمَا يَذْكُرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri Ancak ibret almaz Ve

(Ve bunu ancak halis akıl sahipleri tefekkür eder) yani temiz düşünceye aydın bir ruha sahip bulunan zatlar tefekkür eder anlarlar. Bunun büyük bir Allah vergisi olduğunu takdir ederek kulluk görevlerini tam bir şevk ile hoş bir şükran hissi ile ifaya çalışır dururlar. Ne büyük muvaffakiyet

&-Hikmet kelimesi, çeşitli şekillerde tarif edilmiştir. Kısacası, Cenabı Hakka isnat olunan hikmetten murat, bütün cüzî ve küllî şeyleri bilmesi ve bunları son derece sağlam ve kuvvetli olarak icat etmesi demektir. Bu cihetle Cenabı Hakkın bir mukaddes ismi de (hakimdir.) insanlara göre hikmet ise eşyanın hakikatini imkân nisbetinde bilmek ve iyiliğe çalışmaktır. Hikmetle vasıflanmış olan zata ve hikmeti içeren şeye de (hakim) denir. Lokman hakim. Kur'anı Hakim gibi.

Bununla beraber hikmet tabiri şu gibi mânâlarda da kullanılmaktadır:

(1) Kur'anı Kerim, (2) İlim ve anlayış, (3) Allah'a ait ilim, (4) Peygamberlik, (5) Şüpheden beri olan ruhanî işaret, (6) Din ve dünyanın iyiliği, (7) Eşyanın hakikatini bilmek, (8) Kâinatın yaratılmasındaki faydayı ve var oluş gayesini bilmek. (9) İlâhî emirlerin fayda ve gayesini anlamak, (10) Güzel fiilleri yapma alışkanlığı (11) Siyaset sahasında insanlığın gücü ölçüsünde ilâhî hükümleri uygulamak, (12) Allah'ın ahlâkı ile ahlaklanmak, ahlâkî faziletlerle donanmak, (13) Her şeyi lâıyk olduğu yere, mertebeye koymak, adaletin öngördüğü şekilde harekette bulunmak, (14) İcat, fâideli bir şey meydana getirmek, (15) Ruhların sükûnete kavuşarak tatmin olması. (16) Bir nurdur ki, hakikat ile vesvesenin, hak ile batılın arasını ayırır, (17) Faydalı ilimdir ki, güzel amellere sebep olur...

(İsterim her yerde bir hurşidi hikmet parlasın)(Her cihetten pertev ilmü fazilet parlasın) yani: (İsterim her yerde bir hikmet güneşi parlasın) (Her yönden ilim ve fazilet ışığı parlasın)

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

270. Ve nafakadan her ne sarf ederseniz veya adaktan her ne adar iseniz şüphe yok ki, Allah Teâlâ onu bilir. Ve zalimler için yardımcılardan bir fert yoktur.

Bu âyeti kerime, yapılacak sadakalara ve adaklara dikkat ve riâyet edilmesinin lüzumuna işaret etmektedir.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ

Nafakadan İnfak ettiniz o şeyi ki Ve

(Ve nafakadan her ne harcarsanız) Ey Müslümanlar Hak Tealâ size yapacağınız iyiliklerden dolayı mağfiret ve fazilet ihsan buyurur. Ve nafakadan fakirlere, münasip yerlere vereceğiniz sadakalardan az olsun çok olsun, gizlice olsun aşikâre olsun ve zekât yoluyla olsun veya nafilâ yolu ile olsun her ne sarf ederseniz

أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ

Adaktan Adadınız Veya

(veya adaktan her ne adar iseniz) Nezir Cenabı Hakka saygı için mubah olan bir fiili üzerine almak, onun yapılmasını kendine vacip kılmaktır. Bunun Türkçesi adaktır. Bu ya bir şarta bağlı olur veya olmaz.

Meselâ: Nezirim olsun, rızayı hak için bir kurban keseyim, denilse bu bir mutlak nezir olur. Fakat filân işim görülürse Allah rızası, için bir kurban keseyim denilse bu şarta isteğe bağlı bir nezir olur o iş görülmedikçe bu kurban lâzım gelmez. Bir de nezredilen şeyin cinsinden bizzat yapılması istenen bir farz veya vacip bulunmalıdır. Bundan dolayı nezirim olsun bir gün oruç tutayım denilse bu sahih bir nezir olur, bunu yerine getirmek lâzım gelir. Fakat "nezrim olsun filân hastayı ziyaret edeyim" denilse bu sahih bir nezir olmaz çünkü hastaları ziyaret övülecek bir şey ise de herhalde farz ve vacip değildir. Bununla beraber nezirler, dünyevî bir maksadın meydana gelmesi için yapılmamalıdır. Meselâ: Filân işim yoluna girerse bir kurban keseyim gibi nezirlerde bulunmamalıdır. Çünkü yapılacak bir ibâdet, verilecek bir sadaka sırf Allah'ın rızası için olmalıdır. Gelişi güzel dünyevî bir menfaat için böyle bir nezirde bulunma-

malıdır. Fakat bulunulmuş olursa onu da ifa etmelidir. Fakat nezredilen şey haddizatında günah bir iş olursa bu muteber olmaz. Buna riâyet edilemez. Meselâ: Nezredilen bir intihar doğru değildir. Bundan dolayı Şu işim olursa nefsimi hak yolunda kurban edeyim" denilse buda yerine getirilemez. Çünkü bu bir intihardır, günah bir iştir, nefse zulümdür. İşte rabbimiz buyuruyor ki bir şarta bağlı olsun veya olmasın adaktan her ne adarsanız

فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ

Onu bilir Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ onu bilir) şüphe yok ki. Allah Teâlâ o yaptığınız infakı veya adağı bilir. Yani: Yapacağınız infak veya adak, Allah yolunda mıdır, nefis ve heves uğrunda mıdır, iyi niyete bağlı mıdır, yoksa gösteriş için midir, gayri meşru bir gayeden dolayı mıdır, bütün bunları Cenâbı Hak bilmektedir. Artık ona göre hareket etmelidir. Bu yaptıklarınız Allah rızası için olmayıp da sırf heva ve hevesinizin bir eseri ise nefsinize zulmetmiş, kendinizi mükâfattan mahrum bırakmış olursunuz.

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Yardımcılardan Zalimler için yoktur Ve

(Ve zalimler için yardımcılarından bir fert yoktur) evet zalimler için ise ahrette kendilerine yardımcı olacak bir fert yoktur. Onlar gelecekte bir dost, bir yardımcıya kavuşamayacaklardır. O halde kendileri için dünyada dost zannettikleri şeytan tabiatlı aldatıcı şahıslar, yarın âhirette yardım edecek bir durumda bulunamayacaklardır. Artık insan ne için böyle kimselere güvenerek gayrimeşru hareketlerde ve harcamalarda bulunsun...

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

271.Eğer sadakaları açıkça yaparsanız o ne iyidir. Ve eğer onları gizlerseniz ve fakirlere öylece vererseniz o sizin için daha hayırlıdır ve sizin günahlarınızdan bir kısmını örter. Ve Allah Teâlâ yaptıklarınızdan haberdardır.

Bu âyeti kerime de, sadakaların ne şekilde verilmesini ve faydelerini göstermektedir.

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ

O İşte ne iyi şey Sadakalardan Açıkça vererseniz Eğer

(Eğer sadakaları açıkça yaparsanız o ne iyidir) Ey Müslümanlar Eğer sadakaları zekât kabilinden olmayan yardımları açıkça başkalarının görecekları şekilde yaparsanız o ne iyidir başkalarına da güzel bir örnek olmuş olursunuz. Elverir ki bir gösteriş için olmasın.

وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ

Fakirlere Onları vererseniz Ve Onları gizlerseniz Eğer Ve

(Ve eğer onları gizlerseniz ve fakirlere vererseniz) evet eğer o vereceğiniz sadakaları gizlerseniz başkalarına gösterip söylemezseniz ve fakirlere öylece, başkalarına göstermeksizin vererseniz

فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Artık o

(bu sizin için daha hayırlıdır) Daha çok sevaba vesiledir. Çünkü bunda gösteriş şüphesi yoktur ve bu fakirlerin bir utanma hissetmelerine, görenlere karşı çekinir bir hal almalarına sebebiyet vermiş olunmaz. Ve böyle verilen bir sadaka

وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ

Kötülüklerinizi Sizden Örtür Ve

(ve sizin günahlarınızdan bir kısmını örter) sizin âhirette bir kısım kusurlarınızı affa ve gizlemeye vesile olur.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdar olandır Yapıyorsunuz O şeylerden ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yaptıklarınızdan haberdardır) şüphe yok ki, Allah Teâlâ yaptıklarınızdan haberdardır Gizlice yapacağınız sadakaları bilir, görür, mükâfatını verir. Bu âyeti kerime de sadakaların gizlice verilmesine teşvik vardır.

Nitekim bir hadisi şerifte de: gizlice yapılan sadaka Cenabı Hakkın gazabını söndürür" buyrulmuştur. Yani böyle bir sadaka onu verenin ilâhî affa uğramasına sebep olur. Bunun içindir ki: Bazı zatlar sadakalarını verecekleri fakirlere de açıkça vermez, kendilerini bildirmeden onlara gönderir. Kendilerine karşı fakirleri şükran borçlusu olarak bırakmak istemezler. Ancak farz olan zekâtın açık olarak verilmesi efdaldır. Çünkü bu bir farzdır, bir borçtur. Namaz gibi, ramazan orucu gibi şartlarını taşıyan her Müslüman bir vazifedir. Bunda gösteriş olamaz. Zekâtın böyle açık olarak verilmesi, zekât verme durumunda olan bir Müslüman'ı, zekâtını vermemiş olmak töhmetinden kurtarır. Onun, Allah'ın emrini yerine getirdiğini gösterir ve bu başkalarına da güzel bir örnek teşkil etmiş olur. İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre gizlice verilen nafile kabilinden sadakaların sevabı açıkça verilen böyle sadakalardan yetmiş kat fazladır. Farz olan ve açıkça verilen sadakaların, yani zekâtların sevabı ise bunların gizlice verilenlerine göre yirmi beş kat fazladır.

Kısacası: Fakirlere ve düşkünlere yapılan yardımların, iyiliklerin sevabı pek çoktur, kıymeti pek fazladır. En güzel, medenî insanî bir hizmettir.

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدْيُهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

272.Onları hidayete erdirmek senin üzerine bir vazife değildir. Velâkin Allah Teâlâ dilediğine hidâyet nasip buyurur. Ve hayırdan her neyi infak ederseniz kendi nefisiniz için etmiş olursunuz. Ve siz ancak Allah Teâlâ'nın rızası için harcamada bulunursunuz. Ve hayırdan her ne infak ederseniz size karşılığı ödenir ve siz zulme uğratılmayacaksınız.

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدْيُهُمْ

Onların hidayete ermesi Senin üzerine Değildir

(Onları hidayete erdirmek senin üzerine bir vazife değildir) Bu âyeti kerime, peygamberlik vazifesine ve gayrimüslimlere de zekât kabilinden olmayan sadakaların verilebileceğine işaret etmektedir. Rivayete göre Resulü Ekrem Efendimiz, İslâm'ın başlangıcında gayrimüslimlere sadaka verilmesini istememişti. Tâki onlar, ihtiyaçları sebebiyle İslâmiyet'i kabul etsinler. Bununla beraber onlar, Müslümanlara karşı cephe almış bulunuyorlar, onlara sadaka vermek, düşmana yardım etmek gibi olabilir. Fakat İslâmiyet, bir şefkat ve merhamet dini olduğundan kendine mensup olmayanlara da yardım edilmesini caiz kılmış, onun bu üstün yardım severliği birçok muhaliflerini de mahcup ederek kendi yüce alanına çekmiştir. Bir rivayete göre de Hz. Ebu Bekir'in muhterem kızı Esmâ, hac için Mekke'yi Mükerra'ya gitmişti. Müşrik olan annesi gelip kendisinden yardım istemiş o da annesine gayrimüslim olduğundan dolayı yardımdan kaçınmıştı. Bunun üzerine bu âyeti celile nazil olarak onlara da yardımın caiz olduğu bildirilmiştir. Kısacası buyruluyor ki: Habibim o gayrimüslimleri hidayete erdirmek bilfiil doğru yola sevk etmek senin üzerine bir vazife değildir. Bu senin salâhiyetin haricindedir, senin vazifen irşat dır hak ve hakikati bildirmektir.

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Allah Fakat

(Velâkin Allah Teâlâ dilediğine hidâyet nasip buyurur) Velâkin Allah Teâlâ dilediğine kabiliyetli olan, cüzi iradesini güzelce kullanan her hangi bir kuluna hidâyet nasip buyurur böyle hidâyet buyurmak, Cenabı Hakka mahsustur.

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ

Artık kendiniz içindir Hayırdan İnfak edersiniz O şey ki Ve

(Ve hayırdan her neyi infak ederseniz kendi nefisiniz için etmiş olursunuz) Onun menfaati, uhrevî mükâfatı size aittir. Velew ki kendilerine nafaka verdiğiniz kimseler gayrimüslim bulunsunlar.

وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını Arzu ederek Ancak İnfak etmezsiniz Ve

(Ve siz ancak Allah Teâlâ'nın rızası için harcamada bulunursunuz)Ve Ey hakiki Müslümanlar Siz ancak Allah Teâlâ'nın rızası için harcamada bulunursunuz. Artık harcayacağınız şeylerden dolayı kimseye minnette, gösterişte bulunmayınız ve gayrimüslimdir diye böyle bir iyilikten çekinmeyiniz,

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوفَّ إِلَيْكُمْ

Size Tam olarak verilir Hayırdan İnfak edersiniz O şey ki Ve

(Ve hayırdan her ne infak ederseniz size karşılığı ödenir) sevaplara ulaşırsınız. Yani ey mü'minler Siz sırf Allah'ın rızası için harcamada bulundukça onun kat kat karşılığına erersiniz, velew ki bu harcama, gayrimüslimler hakkında olsun, çünkü onlar da Allah'ın kullarıdır, onları da Cenâbı Hak rızıklandırıyor. Siz onlara iyi likseverliği göstermiş olursunuz.

وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazsınız Siz Ve

(Ve siz zulme uğratılmayacaksınız) Her halde bu harcamanızın faidesini göreceksiniz, bunun meyvesinden mahrum ve bundan dolayı zulme uğramış olmayacaksınız. Artık böyle bir iyilikten çekinmeyiniz. Bununla beraber gayrimüslimlere de nafîle kabilinden olan sadakaları vermek caiz ise de hallerini kimseye arz etmeyen, daima cihada, ibâdet ve itaate devam eden ve hakka tevekkül edip duran bir kısım fakir Müslümanlara infakta bulunulması daha çok sevaba vesile olur. Nitekim o gibi zatların halleri şöylece beyan buyruluyor.

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

273.O fakirlere ki. Allah yolunda kapanmış kalmışlardı. Yeryüzünde dolaşmaya kadir olamazlar. Onları bilmeyen, istemekten çekindikleri için onları zengin kimseler sanarlar. Sen onları yüzlerinden tanırırsın. Onlar insanlardan ısrarla bir şey istemezler ve siz hayırdan her ne infak ederseniz, şüphe yok ki Allah Teâlâ onu tamamen bilir. Bu âyeti kerime, Suffe ashâbı denilen zatların vasıfları ve o gibi zatlara verilecek sadakaların övülmesi hakkındadır.

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Kapatılmışlar O kimseler ki Fakirler içindir

(O fakirler ki Allah yolunda kapanmış kalmışlardır) Peygamber zamanında Medine'yi Münevvere'ye hicret etmiş olan dört yüz zat vardı. Bunların evleri, servetleri, aşiretleri yok idi. Bu mübarek zatlar, Mescid'i Nebevide "Suffe" denilen belirli bir yerde kalıyorlardı. Bu cihetle bunlara "Ashâbı Suffe" denilmiştir. Bu zatlar nefislerini cihat için hapsetmiş, bütün seriyyelerde bulunmuşlardı. Vakitlerini ibadete, dinî hükümleri öğrenmeye hasreylemiş bulunuyorlardı. İşte bu zatların vasıfları şöylece beyan buyruluyor: Ey mü'minler Vereceğiniz sadakaları asıl o fakirlere o suffe ashâbına veriniz ki onlar Allah yolunda cihat uğrunda, ibâdet ve itaat hususunda nefislerini hapsetmiş kapanmış kalmışlardır. Ticaret için, nafakalarını tedarik için

لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ

Yer yüzünde *Bir dolaşmaya Güç yetiremezler*

(yer yüzünde dolaşmaya kadir olamazlar) Onların oraya buraya koşmalarına dinî meşguliyetleri veya kudretsiz durumda olmaları müsaade etmemektedir.

يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ

İffetlerinden Zenginler Bilmeyen Onları zanneder

(Onları bilmeyen, istemekten çekindikleri için onları zengin kimseler sanarlar) Onları bilmeyen onların hallerine vâkıf olmayan bir şahıs istemekten ihtiyaçlarını arz ederek ondan bundan bir şey dilenmekten çekindikleri böyle bir şeye tenezzül etmeyip hallerine kanaat ettikleri için onları zengin kimseler sanarlar. Fakat ey muhatap

تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ

Simalarıyla Onları tanırsın

(Sen onları yüzlerinden tanırsın) Sen dikkat edince onları yüzlerinden ne kadar iffetli, kanaatkâr, ihtiyaçsız zatlar olduğunu tanırsın. Bir takım alâmetlerden dolayı onların o yüksek hallerini anlarsınız.

لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا

Israrla İnsanlardan İstemezler

(Onlar insanlardan ısrarla bir şey istemezler) Onlar ne kadar ihtiyaç içinde bulunsalar da yine insanlardan yüzüstülikle bir şey istemezler. Onlar asla dilencilikte bulunmazlar.

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan İnfak edersiniz O şey ki Ve

(ve siz hayırdan her ne infak ederseniz) Ve Ey Müslümanlar Siz hayırdan maldan ne harcarsanız, insanlık âlemine maddî ve manevî ne gibi yardımlarda bulunursanız her ne infak ederseniz,

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Bilendir Onu Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ onu tamamen bilir) Onun mükâfatını ihsan buyurur. Artık böyle neticesi sadece hayır olan fedakârlıklardan çekinmeyiniz, elden gelen hayır ve yardımlara çalışınız. Halleri ve sırları bilen Yüce Allah'ımızın sonsuz lütuflarına adan olunuz.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

274. Onlar ki, mallarını gece ve gündüz, gizli ve aşikâre olarak infak ederler, artık onlar için Rableri katında mükâfatları vardır. Ve onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

Bu âyeti kerime, harcamanın en mükemmel şeklini göstermekte, böyle bir harcamada bulunacakların ulaşacakları mükâfatları beyan buyurmaktadır.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ

Mallarını İnfak ederler O kimseler ki

(Onlar ki, mallarını infak ederler) Onlar ki Cenâbı Hakkın o mü'min, fedakâr kulları ki mallarını meşru şekilde sahip oldukları servetlerini infak ederler

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

Açıkça Ve Gizlice Gündüzde Ve Gecede

(gece ve gündüz, gizli ve aşikâre) yani her vakit, her lüzum görüldükçe Allah'ın rızasına uygun olarak infak ederler. Pek büyük sevap kazanmış olurlar.

فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Mükâfatları İşte onların var

(Artık onlar için Rableri yanında mükâfatları vardır) onlar bu mükâfatları dünyada da, ahirette de görürler.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

Onlara Bir korku yoktur Ve

(Ve onlara bir korku yoktur) Geleceğe ait bir keder takdir edilmiş değildir.

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

üzülüyorlar Onlar değildir Ve

(Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) Kendilerine ait sevilen ve arzu edilen bir nimetin elden çıkması ile üzülmeyeceklerdir. Ne büyük bir mükâfat

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi hakkında birçok rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Hz. Ebu Bekir Radiyallahü anının kırk bin dirhemi varmış, bunun on bin dirhemini gece, on bin dirhemini gündüz, on binini gizli, on binini de açıkça tasadduk etmiş, bunun üzerine bu âyeti celile nazil olmuştur.

&-Diğer bir rivayete göre de Hz. Ali Radiyallahü Tealâ anının dört dirhemi varmış bunun bir dirhemini gece, bir dirhemini gündüz, bir dirhemini gizlice, bir dirhemini de açıkça infakta bulunmuş. Resulü Ekrem Sallallahu Tealâ Aleyhi ve sellem Efendimiz, Ye Ali Seni bu infaka ne sevk etti diye sormuş. O da: Rabbimin vaat ettiğine lâıyk olmak için infak ettim demiş Peygamber Efendimiz de: Lekezalik o vaat edilen mükâfat, senin içindir, buyurmuş bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur.

&-Üçüncü bir rivayete göre de bu âyeti kerime, cihat için atlar besleyen zatlar hakkında nazil olmuştur. Çünkü onlar bu atlara gece ve gündüz, gizli ve açık olarak yem verir ve onları besler dururlar. Bundan dolayı İslâm yurdunun müdafaası için tedarik edilecek harp vasıtaları için, meselâ, toplar, tüfekler, tayyareler için yapılan yardımlarda böyle pek makbul birer sadaka mahiyetinde bulunmaktadır. Kısacası Allah rızası için yapılacak bu gibi yardımların sahipleri ilâhî korumaya ulaşmış, hüzn ve kederden korku ve endişeden kurtulmuş olacaklardır. Bu âyeti kerime bunu müjdelemektedir Şunu da ilâve edelim ki: Böyle bir infakta bulunmuş olmak için bütün malları verip te hayatın devamı için gerekli olan miktarından da mahrum kalmak lâzım gelmez. Çünkü bütün bütün eli boş kalıp da başkalarına muhtaç bir hale düşmek caiz değildir. Çünkü rabbimiz. İsra 17/29 âyeti kerimesin de

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

(Ve elini boynuna bağlanmış kılma) (ve onu büsbütün de açma) (Sonra fazlaca lavme uğramış, hasret içinde kalmış bir halde oturup durursun) buyurmaktadır.

Zaten bir insanın kendi nefsine ve kendi ailesinin fertlerine meşru surette kazanıp sarf edeceği bir mal da bu infak cümlesindendir. O halde bir zat bu gibi zorunlu ihtiyaçlarına tekabül edecek malından fazlasını diğer fakir ve düşkünlere ve cihadın gereklerine sarf etti mi bütün servetini Allah rızası için sarf etmiş sayılır, ona göre mükâfata aday olur.

&-Bu âyeti celile, İslâm milletine lâıyk olan sosyal bir yardımlaşmanın Allah katında ne kadar makbul olduğunu pek açık bir şekilde gösteriyor. Evet, Güzel bir dinî terbiyeye sahip olan bir zat, bütün insaniyete karşı, özellikle kendi muhitine, kendi dindaşlarına karşı pek fedakâr bulunur, kendi servetinden sırf Allah rızası için başkalarını da yararlandırmaya çalışır, onlara gece ve gündüz demeyerek her lüzum görüldükçe gizli ve açık şekilde yardım eder, bunu bir dini vazife bilir. Bunu bir minnete, bir şöhret hevesine dayalı olmaksızın tam bir nezaketle yapar. Artık böyle ahlâkî bir terbiye, böyle yüce bir his, bir milletin fertleri arasında yayılırsa, her fert elinden geldiği kadar başkalarının imdadına koşarsa artık o millet arasında sefaletten birbirinin hukukuna tecavüzden bir eser görülebilir mi? Aralarında en güzel bir dayanışma, en takdire lâıyk bir milli birlik oluşmaz mı?

&-Bununla beraber böyle bir harcamanın büyük mükâfatını düşünüp tasdik eden bir zat kendisinin de böyle bir mükâfata kavuşabilmesi için iş sahasına daha fazla atılır, daha fazla servet sahibi olmasını ister ki, kendisi de fakir ve düşkünlere yardım ederek böyle büyük bir nimete, bir ebedî, uhrevî saadete ulaşsın. Bunun neticesinde de milletin iktisadî hayatı daha fazla gelişme göstermiş olur.

&-Fakat böyle yüksek bir duygudan, böyle temiz bir inançtan mahrum olan kimseler ise yalnız kendi maddî menfaatlerini düşünürler, fırsat buldukça başkalarının mal-larını da birer suretle ellerinden kapıp almak isterler, kendi servetleri ne kadar fazla olursa olsun yine doymazlar, hırslı bir halde hareket ederler. Başkalarının sefaletlerine acımaz, onların ihtiyaçlarını Allah rızası için gidermek istemezler. Belki onların ihtiyaçlarından istifade ederek kendileri için daimî bir gelir kaynağı temin etmek ister dururlar. Böyle bir hal ise hikmete, fazilete insaniyete muhalif değil midir? İşte ribâ ayetleri, bizleri bu gibi aşağılık ihtiraslardan men etmekte ve sakındırmaktadır.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

275.O kimseler ki, faizi yerler, onlar kalkamazlar, ancak şeytanın çarpmış olduğu, delirmiş bir şahıs gibi kalkarlar. Bu ise onların alış veriş muamelesi tıpkı ribâ gibidir, demeleri sebebiyledir. Halbuki Allah Teâlâ alım satımı helâl, ribayı ise haram kılmıştır. İmdi her kim ki, kendisine Rabbinden bir öğüt gelir de ribaya nihayet verirse, evvelce aldığı kendisinedir ve onu hükmü Allah Teâlâ'yadır. Ve her kim tekrar ribaya dönerse işte onlar cehennem ehlidirler, onlar orada ebedî kalacaklardır.

Bu âyeti kerime, Müslümanları ribadan, faizden men etmek için nazil olmuş, bunun ne korkunç felâketlere sebep olacağını en açık bir şekilde göstermiştir.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ

kalkamazlar Faizi Yiyorlar O kimseler ki

(O kimseler ki, faizi yerler, onlar kalkamazlar) Ey Müslümanlar! O kimseler ki ribâ yerler yani ribâ denilen muameleyi yapar, faiz alır, ondan istifade etmek isterler onlar mezarlarından kalkamazlar. Mahşere aklî dengelerini muhafaza etmiş bir şekilde varamazlar.

إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ

Cinnetten dolayı Şeytan Onu çarpıyor O kimse ki Kalkıyor O şey gibi ki Ancak

(ancak şeytanın çarpmış olduğu, delirmiş bir şahıs gibi kalkarlar) Ancak şeytanın çarpmış cinlerin hücumuna uğramış olduğu delirmiş cinnet haline düşmüş bir şahıs gibi kalkarlar. Böyle bir felâkete uğrarlar.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا

Faiz Gibidir Alış veriş Ancak Dediler Çünkü şüphesiz onlar Budur

(Bu ise onların alış veriş muamelesi tıpkı ribâ gibidir, demeleri sebebiyledir) Böyle bir kötü akıbet ise onların alış veriş muamelesi tıpkı ribâ faiz gibidir, demeleri sebebiyledir. Böyle bir iddia nasıl doğru olabilir?

وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

Faizî Haram kıldı Ve Alış veriş Allah Helal kıldı Ve

(Halbuki Allah Teâlâ alım satımı helâl, ribayı ise haram kılmıştır) Halbuki Allah'u Teâlâ alım satımı şartları içerisinde helâl kılmıştır. Ribanın en mühim kısmı olan faizi ise haram kılmıştır. Artık bunlar nasıl birbirinin aynı olabilir?

فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ

Geçti O şey ki Artık onundur Ve son verdi Rabbinden Bir nasihat Kendisine geldi O halde kim ki

(İmdi her kim ki, kendisine Rabbinden bir öğüt gelir de nihayet verirse evvelce aldığı kendisinedir) İmdi her kim ki, kendisine Rabbinden bir öğüt gelir yani ribanın, faizin haram kılındığına dair bir dinî emir, bir ilâhî hüküm, bir dinî öğüt bildirilmiş ve açıklanmış olur da faiz almaya nihayet verirse evvelce bu ilâhî yasaktan önce aldığı faiz kendisinedir Bunu iade etmesi icap etmez.

وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ

Allah'a Aittir Onun işi Ve

(Ve onun hükmü Hak Tealâ'ya aittir) Bu ilâhî emre uyarak o faizin alınmasına niha yet verirse Allah'ın affına ve lütfuna mazhar olur, onun vazifesi Allah Teâlâ'nın emir ve yasağına uymaktır.

وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateş Ehlidirler Artık işte onlar Döndü Kim ki Ve

(Ve her kim tekrar ribaya dönerse işte onlar cehennem ehlidirler) Ve her kim bu ilâhî emre muhalefet ederek tekrar ribaya döner faiz alırsa onun akıbeti pek korkunçtur. Böyle ribayı helâl görenler yok mu? işte onlar cehennem ehlidirler

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırılar Orada Onlar

(onlar orada ebedî kalacaklardır) Böyle haramı helâl sayanlar, sabit bir hakikati inkârâ cüret gösterenler yok mu onlar o azab ateşi içinde ebedî olarak kalacaklardır Aman Yarabbi Ne büyük felâket

&-Ribanın mahiyeti: Ribâ lügatte ziyadelenmek, fazlalanmak demektir. Faiz denilen muamelenin ismi olmuştur. Bununla beraber ribâ tabiri şeriat lisanında faizden daha umumdur, şöyle ki, alış verişte akdi yapanlardan birine verilmesi şart olup karşılıktan hâli bulunan fazla miktarıdır. On miskal altını on bir miskal altın karşılığında satmak gibi. Ribâ, altın ve gümüş gibi tartılan, buğday, arpa, hurma, tuz, kuru üzüm gibi ölçülen maddelerde cereyan eder. Ribâ, iki nevidir.

Birisi "ribayı fazıfıdır ki, tartılan veya ölçülen bir cins eşyanın kendi cinsleri karşılığında peşin olarak fazlasıyla satılması halinde meydana gelir. Meselâ: Bir altın veya gümüş veyahut bir miktar buğday kendi cinsiyle derhal değiştirilecek olsa bakılır: Eğer miktarları eşit ise bu caizdir. Fakat birinin miktarı biraz fazla ise bu değiş-tirme caiz olmaz. Meselâ, on kile buğday on bir kile buğday ile değiştirilecek olsa bu helâl olmaz. Velew ki, bunların bir kısmı kaliteli, bir kısmı da kalitesiz olsun. Çünkü asıl itibar cinsiyete ve miktardır.

Ribanın ikinci nevi ise "ribayı nesie"dir. Bu da tartılan veya ölçülen şeyleri birbiri karşılığında veresiye olarak değiştirmektir. Velew ki miktarları eşit olsun, bu da haramdır. Meselâ: On dirhem gümüş, yine on dirhem gümüş karşılığında veya bir kile buğday yine bilahare verilecek bir kile buğday karşılığında veresiye olarak satılamaz. Bu ribâ, yalnız altın ve gümüş gibi misliyatla, aralarında aşırı fiyat farkı olmayan benzer maddelerde buğday ve arpa gibi ölçülen şeylerde ve yumurta, ceviz gibi taneler arasında kıymetlerini değiştirecek bir fark bulunmayan sayılabilen maddeler de cereyan eder. Bunları, cinsleri, miktarları eşit ise de veresiye olanı peşin olanına denk olamaz. Bu bir riba muamelesidir. Bunlar kendi cinslerinin dışındaki şeyle alınıp satılabilirler.

&-İstikraz meselesine gelince: Bu da borç alıp vermek muamelesidir ki: Yalnız altın ve gümüş gibi misliyatla, buğday arpa gibi ölçülen maddelerde yumurta, ceviz gibi taneleri arasında kıymetlerini değiştirecek derecede farklılık bulunmayan sayılabilen şeylerde cereyan eder. Hayvanlarda ve mensucat gibi kıymetli mallarda yani çarşı ve pazarda misli bulunmayan yahut bulunsa da fiyat bakımından farklı olan mallarda cereyan etmez.

Öyle borç alınıp verilmesi caiz olan şeyler: Bir fazlalığa tâbi olmaksızın, bilâhare yalnız aynı miktar alınmak üzere borç verilir ve alınır. Buna karzı hasen denir. Bir sene müddetle on lira borç verilip sonra yine on lira alınmak gibi, fakat fazla bir şey şart edilmiş olursa meselâ: On lira yerine bilahare on bir lira verilmek şart koşulmuş olursa bu bir faiz meselesi olur ki, bu da ribâ hükmündedir. Bunun haramlığı hakkında da ittifak vardır. Bunun zararlarına kıyasla düşünülen faideleri hiç hükmündedir.

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

276.Allah Teâlâ ribayı mahveder, sadakaları ise artırır ve Allah Teâlâ, nimete karşı çok nankörlük eden günahkârları sevmez...

Bu âyeti kerime genel anlamda ribâların faidesiz kalacağını, sadakaların ise bir çok faidelere sebep olacağını gösteriyor, bunun aksini söylemenin büyük bir günah olacağını işaret buyuruyor.

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزْبِي الصَّدَقَاتِ

Sadakaları bereketlendirir Ve Faizi Allah Mahveder

(Allah Teâlâ ribayı mahveder) Allah Teâlâ ribayı faizi mahveder bereketini giderir.

(Sadakaları ise artırır) Onların sevabını kat kat kılar, sahiplerine nice nimetler ihsan buyurur.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

Günahkarları Azılı kafirleri Bütün Sevmez Allah Ve

(ve Allah nankörlük eden günahkârları sevmez) Ve Allah Teâlâ, nimete karşı çok nankörlük eden günahkarları sevmez. Veya faizi helâl görmek gibi bir takım haramları helâl saymada ısrar eden günahkarları kafirleri yasakları işlemeye devam edip duranları sevmez. Öyle kimseler, Allah'ın sevgisine ulaşamaz, selâmet ve saadete erişemezler. Böyle yüce gayelere ulaşmak için öyle yasaklardan kaçınmak, namaz gibi, zekât gibi ilâhî emirlere boyun eğmek lâzımdır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

277.Şüphesiz o kimseler ki iman ettiler ve iyi amellerde bulundular ve namazlarını doğruca kıldılar, zekâtlarını da verdiler, işte onlar için Rableri katında mükâfatları vardır ve onlar için hiç bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

Bu âyeti kerime, yukarıdaki tehdidin ardından büyük bir ilâhî müjdeyi içermektedir. Ve böyle büyük bir müjdeyi kapsadığından mükerrer olarak nazil olmuştur. Evet, Şöyle buyruluyor:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki iman ettiler ve iyi amellerde bulundular) O kimseler ki, Allah Teâlâ ya onun resulüne ve onun bütün dinî hükümlerine iman ettiler bununla beraber iyi amellerde bulundular iyi amellerde ibadet ve itaatte bulundular ve özellikle kendilerine farz olan

وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

Zekati Verdiler Ve Namazı Hakkıyla eda ettiler Ve

(namazlarını doğruca kıldılar ve zekâtlarını da verdiler) evet namazlarını şartlarına ve usullerine riayet ederek kıldılar. Mükellef oldukları zekatlarını onu hak eden fakirlere verdiler. Onun bunun malını birer bahane ile meselâ faiz suretiyle almak değil, kendi öz mallarının bir kısmını bile fakir dindaşlarına vermek fedakârlığında bulundular

لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Mükâfatları Onların vardır

(işte onlar için Rableri katında mükâfatları vardır) İşte böyle Allah rızası için güzel amellerde bulunanlar için kerem ve merhamet sahibi olan rableri katında dünya ve âhirete ait mükâfatları vardır. Bu yüzden ne büyük nimetler ve lütuflar elde edeceklerdir.

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

Onlara Bir korku yoktur Ve

(ve onlar için hiç bir korku yoktur) evet onlar için dünyada ve âhirette hiç bir korku yoktur. Gelecekte hoşlanmayacakları bir şey ile karşılaşmayacaklardır.

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar Onlar değildir Ve

(Ve onlar mahzun da olmayacaklardır) Her sevdikleri güzel, meşru şeylere kavuşacaklardır, onların kaybı ile hüznü ve kederli olmayacaklardır. Ne büyük bir ilâhi müjde

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

278.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'dan korkunuz, ribadan geri kalanı terk ediniz, eğer siz mü'min kimseler iseniz.

Bu âyeti kerime, hakikî mü'minlerin Allah Teâlâ'dan korkarak onun emirlerine, yasaklarına itaat edip boyun eğeceklerini gösteriyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan Sakının İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Allah Teâlâ'dan korkunuz) Ey iman edenler ey İslâm ile şereflenenler Allah Teâlâ'dan korkunuz onun kudret ve yüceliğini, yaratıcılığını ve kendisine ibâdet edilmeğe lâyık olduğunu düşünerek kalben titreyiniz, onun emirlerine muhalefetin ne kadar cezaları celp edeceğini tefekküre dalarak ruhunuzu uyandırınız. Bu cümleden olmak üzere

وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا

Faizden Kaldı O şeyi ki Bırakın Ve

(ribadan geri kalanı terk ediniz) Vaktiyle borç vermiş olduğunuz şeylerden dolayı faiz namına alacağınız kalmış ise artık bu ilâhi emrin gelmesinden sonra borçlulardan almayınız, onları bırakınız.

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer

(eğer siz mü'min kimseler iseniz) evet siz hakikaten mü'min Allah'ın emrine itaat eden kimseler iseniz faizi terk ediniz. Allah Teâlâ'dan korkan, ciddî surette mü'min bulunan bir kula lâzım olan böyle yapmaktır.

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُسُ أَمْوَالِكُمْ لَا

تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

279.Eğer böyle yapmazsanız Allah Teâlâ ile Resulü tarafından bir harp malûmunuz olsun ve eğer tövbe ederseniz sizin için ana sermayeniz vardır. Ne zulüm edersiniz ne de zulme uğrarsınız.

Bu âyeti kerime de ribadan kaçınmayanlar hakkında en büyük tehdidi içermektedir.

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا

Yapmazsanız Buna rağmen eğer

(Eğer böyle yapmazsanız) Ey müminler Eğer böyle yapmazsanız yani Allah Teâlâ'dan korkup faizden alacağınızın kalanını borçlulara terk etmezseniz

فَآذِنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulün'den **Ve Allah'dan Bir savaşı O halde bilin**

(Allah ile Resulü tarafından bir harp malûmunuz olsun) Siz Cenabı Hakka ve onun Resulüne isyan etmiş, onların emirlerine muhalefette bulunmuş, bu cihetle mahiv olmayı ve cezalandırılmayı hak etmiş olursunuz. Hakkınızda şer'i cezaların uygulanması gerekir.

وَإِنْ تُبْتَئُمْ فَلَكُمْ رُؤُسُ أَمْوَالِكُمْ

Sermayeniz **Artık sizindir** Tövbe ederseniz **Eğer Ve**

(ve eğer tövbe ederseniz sizin için ana sermayeniz vardır) Ve eğer ribanın haramlığını bilip onu terk eder ve evvelce yapmış olduğunuz bir ödücün kalan faizini borçluya bırakıp almaz da bundan dolayı tövbe ederseniz kendinizi cezadan kurtarmış olursunuz. Bu halde sizin için ana malınız vardır. Borçludan ancak bunu alabilirsiniz. Artık siz

لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazsınız Ve **Haksızlık etmezsiniz**

(ne zulüm edersiniz ne de zulme uğrarsınız) ne başkasının malını tam bir karşılığı olmadığı halde almış bulunursunuz. Ne de zulme uğrarsınız ana paranızı alacağınız cihetle zulme de uğramış olmazsınız. Adalet ve eşitliğe bu suretle uyulmuş olur. İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre en son nazil olan, riba ayetidir. Evvelce Ali İmran süresindeki âyeti kerime nazil olmuş ve ondan sonra mutlak olarak ribanın haram olduğunu bildiren âyeti celile nazil olmuştur ki, Mekke'yi Mükerrerme'nin fethi zamanına tesadüf etmektedir. Bu sıralarda idi ki

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

Bugün sizin için dininizi tamamladım... Maide, 5/3 âyeti kerimesi de nazil olmuş İslâm dininin mükemmellikte doruk noktaya ulaştığı bildirilmişti. İşte ribanın büsbütün yasaklanması da böyle bir mükemmelliğin neticesi olmuştur.

Bütün tefsirlerde açıklandığı üzere:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً

(Ey iman edenler Ribayı kat kat arttırılmış olarak yemeyiniz) ayetindeki riba kaydı, bilimsel ifadesiyle bir kaydı ihtirâzî değil, bir kaydı vukuîdir. Yani ilerisi için düşünülen bir kayıt olmayıp bizatihi olayın yapıldığını gösteren bir kayıttır. Cahiliye zamanında ekseriyetle uygulanan ribanın uygulanış tarzını ifade etmektedir.

Şöyle ki: Bir kimse bir şahsa meselâ bir sene müddetle yüz lira borç verir, on lira da faiz kordu, müddeti sonunda bu para verilmedi mi, tekrar bir sene daha müddet verir ve o faiz ile yüz liraya tekrar o oranda bir faiz tâyin ederdi. Böyle seneler geçtikçe borcun ve faizin miktarı kat kat olurdu. İşte böyle bir durum yükselen bir faizden Müslümanlar men edilmiş, bunun insanlık şanına muhalif olduğuna işaret edilmiştir. Sonra mutlak olarak ribanın haramlığı:

وَإِنْ تُبْتَئُمْ فَلَكُمْ رُؤُسُ أَمْوَالِكُمْ

(Tövbe ederseniz ana malınız sizindir) Bakara, 2/279

وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

(Allah alış veriş helâl kıldı Faizi haram kıldı) Bakara, 2/275 gibi âyeti kerime ile katî surette açıklanmıştır. Bununla beraber az görülen bir takım faizlerde müddetlerinin uzaması ve peş peşe gelmesi neticesinde kat kat artacağından onlar da kat kat artan faiz mahiyetini almaktadır. Bundan dolayı böyle bir muamele bir çok hikmet ve faydadan dolayı katî surette yasaklanmış bulunmaktadır.

&-Ribanın yasaklanmasındaki hikmetler:

1-Evvelâ: Şunu arz edelim ki, dinen yasaklanan bir şeyin faideden büsbütün uzak

olması lazım gelmez. Fakat zararı faidesinden fazla olduğu için yasaklanmış olur. Nitekim şarabın, Kumarın yasaklanması hakkındaki ayeti kerime bunu ifade etmektedir. İşte riba da böyledir. Bir miktar para faiz sebebiyle artar, sahibi için bir gelir kaynağı olabilir. Ondan başkaları da istifade ederek iktisat sahasında bir kalkınma meydana gelebilir. Fakat böyle az çok ribanın caiz görülmesi durumunda ortaya çıkan ahlaki, içtimai, iktisadi sakıncalar daha mühim olduğundan onun düşünülen o cüzi menfaatleri bu uğurda feda edilmiştir.

2-Riba muamelesi, birçok kimselerin iktisadi faaliyetlerini azaltır. Faiz ile geçimlerini temin etmek isterler. İş alanına atılmazlar. Böyle riba yolu ile elde edecekleri bir paraya itimat ederek ticaretle ve sair faideli işlerle uğraşmaya nihayet vermiş olurlar. Böyle bir hareket ise ferdî ve içtimâî bir zarardır.

3-Ribâ muamelesi, birçok kimseleri de ağır bir yük altında bırakır. Borç aldıkları paraları lüzumsuz yere sarf ederler, tekrar ihtiyaçlar içinde kalırlar, karşılığında bir şey kazanamadıkları halde bu yüzden bir çok şeyleri, meselâ: Rehin bıraktıkları evleri de ellerinden çıkar. Onların telâfisi mümkün olamaz.

4-Ribâ muamelesi, sosyal yardım vazifesine aykırıdır, İslâm milleti arasında bir sevginin, bir dayanışma ve yardımlaşma muamelesinin cereyanı büyük bir vazifedir. Faiz meselesi ise çok kere bu vazifenin ortadan kalkmasına sebebiyet verir. Bu açıdan da genel olarak ribanın haram kılınması, içtimâî faziletlere kefil olan dinî hikmetin icaplarından kabul edilmiştir. Borç alan bir kimse, her halde ihtiyaç içinde bulunmak tadır artık böyle muhtaç bir kimseden bilahare fazla bir şey almak insanlığa aykırı görülmez mi?

5-Ribâ muamelesi, çok kere borçlunun huzurunu bozar, faiz vermek endişesiyle üzülür durur. Bezende alacaklıya karşı gücenmesine yol açar, aralarında eski güven ve sevgi kesintiye uğrar. Bundan dolayı katî olarak lüzum görülmedikçe karzı hasen suretiyle de olsa borç bir şey almamalıdır. Fakat muhtaç olanlara "karzı hasen" suretiyle yardımda bulunmak, vakti ve durumu yerinde olanlar için güzel bir vazifedir. Bu yardım fakirlere sadaka vermekten daha ziyade sevaba vesile olabilir. Çünkü borç alan kimsenin her halde bir ihtiyacı vardır. Halbuki bazen fakir zannedilerek kendisine sadaka verilen bir şahıs, haddizatında fakir olmayıp sadakaya ihtiyacı olmayabilir. Böyle bir kimsenin kendisini fakir gösterip sadaka alması ise insanlığa aykırıdır nimete karşı nankörlüğü ve uhrevî mesuliyeti gerektirmektedir.

6-Ribâ muamelesinin caiz görülmesi, fakirlerin aleyhine olarak zenginlere büyüt bir salâhiyet vermektir ki, bu da adalete, fakir ve düşkünlere yardım vazifesine aykırıdır. Halbuki İslâm dini, bir merhamet ve insanlık dinidir, fakirlerin yardımına koşulmasını emretmektedir. İşte zekât meselesi ve borcun borçluya bağışlanması da bu İslâm merhametinin güzel bir görüntüsüdür.

Burada hatıra gelen bir mesele vardır. Şöyle ki: Bir zat, elindeki malları faiz almak suretiyle artıramadığı halde bunların her sene zekatını verirse bunları büsbütün elinden çıkarmış olmaz mı? Evet, Bu bir iktisadi görüşle doğru görülebilir. Fakat daha iyi düşünülürse bir miktar servetin senede kırkta birini vermekle o servet hali üzere kaldığı takdirde ancak kırk senenin sonunda elden çıkmış olacaktır. Halbuki bu müddet içinde o servetin meşru surette artması için bir çok iktisadi yollar bulunabilir. Bir ticaret şirketine ortak olmak gibi.

7-Riba meselesi, dinen yasak olduğu gibi emniyeti, itimadı, meşru ticaret muamelelerini bozacak ahlak dışı hallerde hukuken haram bulunmuştur. İslam dininin feyzinden yararlanan bir millet için yalnız riba hususunda değil bütün içtimai, iktisadi, ahlaki hususlar da İslâmiyet'in uyarı ve irşatlarına riâyet etmek gerekir. Bu hususlara riayet edecek bir sosyal toplum arasında ise paranın meşru şekilde artırılması için bir çok çareler bulunabilir. Meselâ: Elde bulunan bir miktar para meşru bir ticaret şirketine sermaye olarak kullanılabilir. Bundan alınacak kâr, hissedarlar arasında belirli bir oran dahilinde dağıtılabilir. Böyle bir kâr, ise ribâ yolu ile alınacak bir kardan elbette daha fazla ve daha bereketlidir. Gerçekten bugün bir sosyal toplum, bir iktisadî müessese, bu hususları gözetici olmayabilir. Fakat böyle bir topluluğun, bir müessesenin bu esaslara riayet etmemesi düşüncesiyle yüce gayelere yönelik olan kutsî hükümler,

hikmet dairesinden çıkarılmış bulunamaz. Diğer bir ifade ile kutsî hükümler, bir sosyal toplumun, bir müessesenin keyfî eğilimlerine ve muamelelerine değil, belki o kurul, o müessesenin o yüce hükümlere tâbi olması, ona göre hayatını tanzim etmesi icab eder. Aksi takdirde ortaya çıkacak faydasız sonuçların mesuliyeti o kutsal hükümlere değil, o topluma, o müesseseye ait olur.

8-Ribâ muamelesi hususunda şunu da düşünmelidir ki, dinimizin kutsî hükümleri tam bir adalet, ihsan ve eşitlik üzerine kurulmuştur. Bundan dolayı alınacak borç paradan istifade etmek çok kere kesin olmayıp düşünce ve hele ihtimal dairesi içerisinde bulunduğumuz halde, karşılığında verilecek faiz muhakkak olduğundan, böyle hayalî ve muhtemel bir şey karşılığında muhakkak bir şeyin verilmesini zorunlu görmekle İslâmiyet'in her vesile ile hedef kabul ettiği adalet, ihsan ve eşitlik prensibine muhalefet edilmiş olur.

9-Ribâ muamelesinin haram olmasında yine bir çok hikmetler olabilir. Biz bunların hepsini idrak edemeyiz. Fakat biliriz ki, Cenâbı Hak, bilici ve hikmet sahibidir. Her neyi emretmiş ve yasaklamış ise onun mutlaka bir hikmeti vardır, velev ki, biz o hikmeti idrak etmeyelim. Bizim vazifemiz, o ilâhî emir ve yasağa riâyet etmektir. Bizim itaatkâr birer kul olduğumuz bu suretle ortaya çıkar, biz bu sayede sevap ve mükâfata ulaşırız. Artık öyle bir hikmetin bizce meçhul olması da, bir hikmet olmuş olmuyor mu?

&-Şu da malumdur ki, bir çok kimseler, maneviyatı, dinî hükümleri hikmetleri lâıkiyla takdir edemezler. Gözleri her işin Görünen tarafına çevrilmiş bulunur, maddî artış yerine meşru olan bir satış suretiyle bir fâide temin edilmiş olur. Buna: Hile'i şer'iyeye denilmiştir ki, dinî bir çare, bir kurtuluş vesilesi demektir.

Malumdur ki, bir akit çeşidi ile caiz olmayan bir muamele, diğer bir suretiyle yapılacak bir akit vesilesiyle caiz olabilir. Bunun örnekleri mevcuttur. Hatta bu şekilde muamele yapanlar ribadan kaçınmış olacakları için İmam Yusuf a göre sevap da almış olurlar. Evet, Bunlar "karzı hasene" bağlı olmak üzere usulü dairesinde meşru bir satış muamelesi yapıyorlar. Aslında borç meselesi bulunmadığı halde de bir kimse başkasının bir malını kendi rızasıyla gerçek kıymetinden fazla bir bedel ile satın alabilir. Bu suretle o malın sahibine bir iyilikte bulunmak isteyebilir. Bu, meşru, insanî bir muameledir.

Velhâsıl: Bunlar, karzı hasene bağlı olmak üzere usulü dairesinde meşru bir satış akdediyorlar, bu sayede kendilerini faizden koruyarak muamelelerine meşru bir şekil veriyorlar ve bu yolla faizden kurtulup affa uğrayacaklarını ümit ediyorlar. Bununla beraber bu tarzdaki bir satış muamelesi, imamı Muhammed'e göre güzel bir yol değildir. Bundan da kaçınmak, ihtiyata daha uygundur. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

Şunu da ilâve edelim ki: Ribâ muamelesi, pek fazla sorumluluk gerektirir. Bundan dolayı ribâ olduğu açıkça bilinen şeylerden kaçınmak bir vazife olduğu gibi, kendisinde ribâ şüphesi bulunan şeylerden kaçınmak da lâzımdır, bir ihtiyat icabıdır. Nitekim bu hususta bir çok hadisi şerif vardır. Yasak bir bölgeye girmek değil, onun civarına da yaklaşmamalıdır ki içine düşmek ihtimali bulunmasın. Mutlu bir hatıraya sahip olmak mümkün olsun. Fânî bir varlık için ebedî hayatı tehlikeye düşürmek, akıl karımıdır? Artık pek ihtiyatlı hareket etmek, gerekmektedir...

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

280.Ve eğer yoksul ise o halde genişlik zamanına kadar beklemelidir. Ve eğer bağışlar iseniz sizin için hayırlıdır. Eğer bilerseniz.

Bu âyeti kerime borçlular hakkında gösterilecek en insani bir vazifeyi bizlere beyan buyuruyor.

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ

Bir kolaylığa kadar O vakit bir beklemedir Zorluk Sahibi İse Eğer Ve

(Ve eğer yoksul ise o halde genişlik zamanına kadar beklemelidir) Borçlu olan kimse, borcunu muayyen olan müddetle ödemelidir. Yapılan sözleşmelere riayet lâzımdır. Ve eğer borcunu böyle vaktinde ödemeye hali müsait olmayıp yoksul bir du-

rumda bulunur ise o halde genişlik zamanına kadar beklemelidir. O yoksula borcunu verebilecek bir şeye sahip olduğu vakte kadar mühlet vermelidir. Bu bir içtimaî yarıdımır, sevaba vesiledir.

وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Bağışlamanız Ve

(Ve eğer bağışlar iseniz sizin için hayırlıdır) Ve eğer o alacağınızı o zavallı borçlu ya bağışlarsanız bu bağışlama sizin için hayırlıdır ona mühlet vermekten daha iyidir, daha çok sevaba vesiledir. O biçare borçluyu üzüntüden kurtarmış olursunuz.

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer bilir iseniz) böyle bir bağışlamanın mühlet vermekten daha hayırlı olduğunu bilir, takdir ederseniz öyle yapınız, büyük bir insaniyet gösteriniz, sevaba, uhrevî mükâfata fazlasıyla nail olunuz.

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

281.günden korkunuz ki, o günde Allah Teâlâ'ya döndürüleceksinizdir. Sonra herkese kazanmış olduğu tamamen verilecektir. Ve onlara zulmedilmeyecektir Bu âyeti celile de insanlığı uyanıklığa ve âhîret hayatını temine davet etmektedir.

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ

Allah'a Onda Döndürüleceksiniz Bir günden ki Korkunuz Ve

(günden korkunuz ki, o günde Allah Teâlâ'ya döndürüleceksinizdir) Ey insanlar dünyevî işlerinizi, alış verişlerinizi meşru bir şekilde yapınız. Ve o âhîret gününden kıyamet gününden korkunuz ki, o günde Allah Teâlâ'ya onun yüce mahkemesinde onun manevî huzuruna döndürüleceksinizdir. Orada muhasebeniz yapılacaktır.

ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

Kazandılar O şeylere ki Bir kimse Her Tam verilecek Sonra

(Sonra herkeze kazanmış olduğu tamamen verilecektir) Sonra herkeze dünyada iken kazanmış olduğu iyi veya kötü amellerinin mükâfat ve cezası tamamen verilecektir. Haklarında ilâhî adalet tecelli edecektir.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmayacaklardır Onlar Ve

(Ve onlara zulüm edilmeyecektir) Güzel amelleri noksanlaştırılmayıp çirkin amelleri de artırılmayacaktır. Ebedî azaba uğrayacaklar da kendilerinin dünyadaki kötü amellerinin, devamına kararlı oldukları çirkin itikatlarının cezasına uğramış olacaklardır. Fakat Cenâbı Hak mü'min kullarına güzel amellerinin kat kat üstünde sevaplar ihsan buyuracaktır ki, bu da sırf O'nun ilâhî bir lütfudur. Artık insanlar daha dünyada iken güzel itikatta, güzel amelde bulunmalı, âhîret hayatını daima gözü önünde tutmalı, orası için hazırlıklı bulunmaya çalışmalıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَى آجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا

وَلَا تَسْمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ آجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ
لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ
تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

282. Ey mü'minler! Belirli bir vakte kadar bir borç ile borçlandığınız zaman onu yazınız ve bir kâtip, onu aranızda adilce bir şekilde yazıversin. Ve Kâtip Cenâbı Hakkın ona öğretmiş olduğu gibi yazmaktan kaçınmasın, yazsın. Ve hak kendi üzerinde bulunan kimse, yazdırsın. Ve Rabbi olan Allah Teâlâ'dan korkusundan ondan bir şey eksiltmesin. Ve şayet borçlu şahıs, akli ermez veya zayıf veya doğruca yazdıramayacak durumda bulunursa onun velisi adalet üzere yazdırıversin. Ve sizin erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutunuz. Ve o iki şahit erkek olmazsa şahitliklerine razı olacağınız kimselerden bir erkek ile iki kadını şahit tutunuz. Bu iki kadından biri unutacak olursa ona diğeri hatırlatsın. Şahitler de davet edildikleri zaman kaçınmasınlar. Siz de az olsun, çok olsun onu vadesine kadar yazmaktan üşenmeyiniz. Böyle yapmanız. Allah katında adaletle daha uygun, şahitlik için daha kuvvetlidir. Ve şüpheyi düşmemeniz için daha yakın bir sebeptir. Meğer ki aranızda hemen devredeceğiniz hazır bir ticaret muamelesi olsun. O halde bunu yazdırmadığınızdan dolayı sizlere bir günah yoktur. Ve alım satım yaptığınız vakitte de şahit tutunuz. Kâtip de, şahit de zararlandırılmasın. Ve eğer yaparsanız, şüphe yok ki bu sizin için bir kötülüktür. Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz. Ve Yüce Allah sizlere öğretiyor. Ve Yüce Allah her şeyi hakkıyla bilir.

Bu âyeti kerime, meşru şekilde yapılacak borçlar ve ticari muameleler hakkında riayet edilecek usulü ve âdil Katip ile şahitler hakkındaki lâzım gelen vazifeleri bildirmektedir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ آجَلٍ مَّسْمًى فَآكْتُبُوهُ

Artık onu yazın **Belirli Bir vadeye kadar Bir borç ile Birbirinize borçlandınız O vakit ki İman ettiler O kimseler ki Ey** (Ey iman edenler belirli bir vakte kadar bir borç ile borçlandığınız zaman onu yazınız) belirli bir vakte kadar bir borç ile borçlandığınızda meselâ: Ödünç alıp verdiğiniz veya peşin para ile veresiye mal sattığınız zaman o borcu müddetiyle beraber yazınız. Çünkü bu bir belgedir. İlerde ihtilâf ve anlaşmazlık çıkmasına mânidir. Bununla beraber bunu yazmak, müstehaptır yoksa her halde vacip değildir.

وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ

Adaletle Bir kitab Aranızda Yazsın Ve

(Ve bir kâtip, onu aranızda adilce bir şekilde yazıversin) Eksik veya noksan olarak yazmasın, açık anlaşmazlığa mani bir tarzda kaleme alsın. Bir tarafı tutmasın,

وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ

hemen yazsın Allah Ona öğretti O şey gibi ki Yazmasından Bir katib Kaçınmasın Ve

(Ve Kâtip Allahın ona öğretmiş olduğu gibi yazmaktan kaçınmasın) yani Cenabı Hakkın ona öğretmiş lütuf ve keremiyle ona yazma kabiliyetini vermiş olduğu gibi yazmaktan kaçınmasın. Cenâbı Hakkın kendisine verdiği bu kabiliyetin bir şükür ifadesi olmak üzere bunu yazmaktan kaçınmasın da öylece **hemen yazsın** Eğer başka yazacak kimse bulunmazsa bunu yazmak o kâtip için bir vazife olmuş olur. Birçok borç muamelelerini yazdırmaya ihtiyaç görülmektedir. Bunun içindir ki, birçok yerlerde birer noter daireleri mevcuttur.

وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ

Hak Üzerinde vardır O kimse ki Yazdırsın Ve

(Ve hak kendi üzerinde bulunan kimse, yazdırsın) bu husustaki belgeyi, senedi

hak borç kendi üzerinde bulunan kimse yazdırsın çünkü borçlu olan odur. Onun ikrarı lâzımdır. İnkârı durumunda aleyhinde şahitlik edilecek olan da odur.

وَلَيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا

Bir şey Ondan Eksiltmesin Ve Rabbi olan Allah'dan Sakınsın Ve

(Ve Rabbi olan Allah dan korkusundan ondan bir şey eksiltmesin) Ve Rabbi olan Allah Teâlâ'dan korksun da o haktan, o aleyhine yazılacak borçtan bir şey eksiltmesin noksan ikrar ve itirafta bulunmasın.

فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا

Zayıf bir kimse Veya Akli noksan Hak Üzerinde vardır O kimse ki İse Fakat eğer

(Ve şayet borçlu şahıs, akli ermez veya zayıf ise) şayet borçlu şahıs noksan akıllı, malını boş yere sarf eder bir kimse ise veya zayıf çocuk veya ihtiyar, aklî dengesi bozulmuş ise

أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ

Yazdırmasına Güç yetiremiyor Veya

(veya doğruca yazdıramayacak durumda bulunursa) meselâ, dilsiz veya ifade edemeyecek bir halde ise

هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ

Adaletle Velisi O takdirde yazdırsın O

(onun velisi adalet üzere yazdırıversin) onun velisi babası, vasisi veya işlerine usulen tâyin edilmiş olan vekili veya tercümanı adalet üzere yazdırıversin. Yazılacak bölgede bir noksan, bir fazlalık bulunmasın.

وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ

Erkeklerinizden İki şahidi Şahid tutun Ve

(Ve sizin erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutunuz) Ve ey Müslümanlar sizin erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutunuz. Bu şahitlerin akıl baliğ, hür, Müslüman ve töhmetten beri olmaları lâzımdır. Borçlu, gayri müslim ise şahitlerin de gayrimüslim olması caizdir.

فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ

İki erkek İki olmazsa Fakat eğer

(Ve eğer iki şahit erkek olmazsa) şahitliklerine razı olacağınız şahitliklerini hoş göreceğiniz, şahitliklerine itimat edeceğiniz kimselerden

فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ

Şahidlerden Razı olacaksınız O kimselerden ki İki kadın Ve Artık bir erkek

(şahitliklerine razı olacağınız kimselerden bir erkek ile iki kadını şahit tutunuz) Bunların şahitlikleri mal, hususunda ve hanefiyyeye göre cezalardan başka diğer hususlarda da caizdir. İslâm hukukçularından bazılarına göre de malın dışındaki hususlar iki erkeğin şahitliği olmadıkça sabit olamaz, İmam Şafiye göre ise kadınların daha ziyade bilecekleri hususlar meselâ: Doğurma, süt emzirme, dulluk, süyubet, bekâret gibi şeyler bir erkek ile iki kadının şahitliği ile sabit olacağı gibi dört kadının şahitliği ile de sabit olur.

أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى

Diğerine O iki kadından biri O takdirde hatırlatır O iki kadından biri Şaşırsın diye

(Bu iki kadından biri unutacak olursa ona diğeri hatırlatsın) Bu iki kadından biri unutacak olursa ona hadiseyi diğeri hatırlatsın yani; Bu iki kadından biri şahit'i olduğu malı bir muameleyi geçici olarak unutmuş olursa diğeri ona hatırlatır. Yoksa yalnız diğerinin haber vermesine binaen şahitlikte bulunamaz, bunu şahitlikten evvel olduğu gibi kendisinin de hatırlaması lâzımdır.

وَلَا يَأْبُ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا

Çağırıldılar O şey vakti ki Şahidler Kaçınmasın Ve

(Şahitler de davet edildikleri zaman kaçınmasınlar) Şahitler de davet edildikleri zaman gelip şahitlikle bulunmadan kaçınmasınlar. Şahitliklerini saklayarak bir hakkın zayi olmasına sebebiyet vermesinler. Şayet şahitler, şahitlikte bulunmadıkları takdirde bir hak zâyî olacak ise onlar için şahitlikte bulunmak bir farz olmuş olur.

وَلَا تَسْمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ آجَلِهِ

Vadesine kadar Büyük Veya Küçük Onu yazmanızdan Üşenmeyin Ve

(Siz de az olsun, çok olsun onu vadesine kadar yazmaktan üşenmeyiniz) Siz de Ey katipler az olsun çok olsun o borcu, ona ait belgeyi vadesine kadar ne müddetle borç verilmiş olduğunu, onun diğer şartlarını yazmaktan üşenmeyiniz. Hatta bunları defterlere kaydetmek de pek uygundur. Böyle yapmanız borçları öyle detaylı olarak yazmanız

ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ

Şahidlik için Daha sağlam Ve Allah'ın Katında Daha adaletli Bu

(Allah katında adalete daha uygun, şahitlik için daha kuvvetlidir) Daha sağlamdır, daha faidelidir.

وَأَذْنِ الْأَ تَرْتَابُوا

Şübhe etmemenize Daha yakındır Ve

(Ve şüpheyi düşmemeniz için daha yakın bir sebeptir) Artık o borcun miktarı ve müddeti hususunda tereddüde mahal kalmamış olur.

إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ

Aranızda Onu devredeceksin Peşin Bir ticaret Olması Ancak

(Meğer ki aranızda hemen devredeceğiniz hazır bir ticaret muamelesi olsun) evet meğer ki, aranızda hemen elden ele devredeceğiniz hazır bir ticaret muamelesi olsun satılan şey ile bedeli, hazır ve teslimleri peşin olsun

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ إِلَّا تَكْتُبُوهَا

Onu yazmamanızda Bir günah Size O zaman yoktur

(O halde bunu yazdırmadığınızdan dolayı sizlere bir günah yoktur) fakat mümkünse yazılması daha iyidir.

وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ

Alış veriş yaptınız O zaman ki Şahid tutun Ve

(Ve alım satım yaptığınız vakit de de şahit tutunuz) bu muameleyi gizlice değil, açıkça yapınız, tâki ilerde bir inkâra meydan kalmış olmasın.

وَلَا يُضَارُّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ

Ne şahide Ve Katibe Zarar verilmesin Ve

(Kâtip de, şahit de zararlandırılmasın) yazma ücreti var ise verilsin, şahitler uzak yerlerden getirilecek ise onların da yol masrafları ödensin, onlar ikide bir işlerinden, güçlerinden alıkonulmasın

وَأَنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ

Sizin için Bir isyandır Artık şüphesiz o Yaparsanız Eğer Ve

(Ve eğer yaparsanız şüphe yok ki, bu sizin için bir kötülüktür) yani kâtibi de, şahitleri de zarara sokarsanız şüphe yok ki, bu sizin için bir günahdır, Allah'ın emrine karşı gelmektir. Bunun manevi zararı size aittir.

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan Sakının Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz) onun emirlerine, yasaklarına muhalef etten sakınınız.

وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ

Allah Size öğretiyor Ve

(Ve Yüce Allah sizlere öğretiyor) bu gibi içtimaî, iktisadî meseleleri sizlere bildiriyor. Bunların bir adalet, bir intizam dairesinde cereyanını temin edecek şeyleri sizlere bu kitabı mübin vasıtasıyla anlatıyor ve bildiriyor.

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Herşeyi Allah Ve

(Ve Yüce Allah her şeyi hakkıyla bilir) Bu emrettiği, yasakladığı şeylerin lüzumunu, hikmetini bildiği içindir ki, sizlere tebliğ ediyor. Artık sizin vazifenizde bunlara riayet etmektir. Evet, Cenâbı Hak, ilim ve hikmet sahibidir, kulları hakkında şefkatli ve merhametlidir. Bizlere Yüce Peygamberi ve Kur'anı Kerim vasıtasıyla en doğru yolları göstermiştir. Meşru şekilde mal kazanmayı ve bu malları meşru şekilde muhafaza etmeyi ve artırmayı bizlere emir ve tavsiye buyurmuştur. Tâki: İktisadî hayatımızı meşru şekilde kalkındıralım, hayatımızı tanzim edip rahatça yaşayabilelim, bu mallarımızdan fakir ve düşkünlere yardım ederek dua ve sevap kazanalım. Ribâ gibi zararları faidesinden çok olan şeylerden kaçınalım, züht ve takvadan ayrılmayıp dünyamızı da ahretimizi de kazanmaya muvaffak olalım

&-Şahitliğin mahiyeti: Şahitlik, bir kimsenin bir şahısta olan hakkını isbat için şahitlik ederim lafzıyla hâkimin huzurunda ve davalının yüzüne karşı doğruyu söylemektir. "Bu davacının bu davalı da borç olarak şu kadar alacağı olduğuna şahitlik ederim denilmesi gibi. Böyle bir haberi verene şahit denir. Lehine şahitlik edilen kimseye meşhudünle ve aleyhine şahitlik edilene meşhudunaleyh şahitlik edilen hususa da meşhudunbih denilir.

&-Şahitliklerin Önemi: Şahitlik sebebiyle birçok haklar korunmuş, cemiyet hayatında adalet ve intizam temin edilmiş bulunur. Bunun içindir ki, şahitlerin özelliklerine de çok dikkat etmek icap eder. Tâki: Hakikate aykırı şahitliklere meydan verilmemiş olsun. Bundan dolayı Müslümanlar arasında meydana gelecek şahitliklerde şahitlerin buluş çağına ermiş, akıllı, Müslüman töhmetten beri olmaları şarttır. Müslüman kadınların şahitliklerine gelince, İslâm hukuku, sırf hikmet ve menfaat olduğundan bu hususta onların şahitlik alanlarını hikmetin gereğine göre tâyin buyurmuştur. Malumdur ki, kadınlar genel olarak erkekler kadar muameleler ile meşgul değildirler. Onlar gördükleri muameleleri erkekler kadar hatırlarında tutacak bir durumda bulunmazlar. İçlerinde hafızaları daha kuvvetli olanlar bulunabilir. Fakat hüküm çoğunluğa göredir. Kadınların zihinleri o gibi şeyler ile fazla alâkadar olmaz. Bundan dolayı kadınların kısas, zina cezası gibi hususlarda şahitlikleri asla makbul olmadığı gibi diğer birçok muamelelerde yalnız kadınların veya bir erkek ile bir kadının şahitliği de makbul değildir. Kadınlar, ekseriyetle kendi evlerinde yaşayıp dışarıdaki işler ile meşgulliyetleri bulunmadığı ve çok kere hislerine mağlûp olup bir hadiseyi olduğu gibi göremeyecekleri cihetle onların yalnız başlarına şahit olmaları uygun görülmemiştir. Bundan dolayı mali işlerde de yalnız kadınların şahitlikleri caiz olmadığı gibi bir kadının bir erkekle beraber şahitliği de kâfi değildir. Belki bir erkekle beraber en az iki kadın şahitlikle bulunmalıdır. Bu hususta iki kadın bir erkeğe denk olur ve bu iki kadından biri hadiseyi geçici olarak unutmuş olursa diğeri ona hatırlatır. Şu kadar var ki, yalnız kadınların bilecekleri bazı hâdiselerde onların da yalnız başlarına şahitlikleri kabul edilir. Vele ki bir kadın olsun. Meselâ: Bir çocuğun hangi bir kadından doğmuş olması, bir kadın ebenin şahitliği ile de sabit olabilir. Çünkü bunu en ziyade kadınlar bilebilirler. Aynı şekilde: Kadınlar hamamında bir kadın öldürülecek olsa yalnız diyeti alınmak için buna kadınların şahitlikleri kabul edilir. Şu kadar var ki, bununla kısas icra edilemez. Ceza hususunda kadınların şahitlikleri bütün müctehitlere göre caiz değildir.

Kısacası: Sırf hikmetten ibaret olan İslâm hukuku, şahitlik hususuna çok ehemmiyet vermiş kamu hukukunun korunması için en uygun hükümleri koymuştur.

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

283.Ve eğer siz bir sefer üzerinde iseniz ve bir yazıcı da bulamaz iseniz alınan rehinler kifayet eder. Fakat bazınız bazınıza emin olursa kendisine emniyet olunan, emaneti ödesin. Ve Rabbi olan Allah Teâlâ'dan korksun. Şahadeti de gizlemeyiniz. Onu kim gizlerse şüphe yok ki, onun kalbi günahkârdır. Ve Allah Teâlâ sizin yapacağınız şeyleri bilir.

Bu âyeti kerime, borçların rehinler ile de emniyet altına alınacağını ve şahitliğe önem vermek gerektiğini göstermektedir.

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ

Alınmış O takdirde rehinler Bir katip Bulamamışsanız Ve Bir yolculukta İseniz Eğer Ve

(Ve eğer siz bir sefer üzerinde iseniz ve bir yazıcı da bulamaz iseniz alınan rehinler kifayet eder) Ey borç alıp vermek isteyenler eğer siz yolcu bulunuyorsanız veya sefere yönelmiş iseniz ve bir borç senedi yazacak bir kâtibiniz de yok ise alınan rehinler kifayet eder bununla yetinebilirsiniz. Bu rehin alınması, dinen uygundur ve malların korunması için faideli. özellikle birçok kimseler, sözlerinde durmuyorlar, borçlarını vaktinde vermiyorlar, bu gibi kimselerin yüzünden bazı zatlar, faizsiz borç vermek suretiyle iyilikte bulunmaktan çekiniyorlar. Rehin verilmesi ise bu gibi ödünçlerin verilmesine, sebep olur. Bu hususta bir güven vesilesi olur. Bundan dolayı sefer halinde bulunulmasa da yine rehin alınması caizdir.

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا

Bazısına Bazınız Güvenirse Faklat eğer

(Fakat bazınız bâzınıza emin olursa) borç verecek kimse, borçlanacak kimse hak kında iyi niyet besler, borcunu ödeyeceğine kanaat getirirse artık rehin almayabilir. Bu halde o

فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ

Emanetini Kendisine güvenildi O kimse ki Bu durumda ödesin

(kendisine emniyet olunan, emaneti ödesin) kendisine emniyet olunan borçlu emaneti üzerindeki borcunu alacaklıya ödesin gördüğü iyiliğe karşı, hıyanette ve savsaklamada bulunmasın, bu insaniyet onuruna aykırıdır.

وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ

Rabbi Allah'dan Sakınsın Ve

(Ve rabbi olan Allah Teâlâ'dan korksun) hakkı inkâr etmesin, emanet hukukuna riayetsizlik göstermesin, bunun büyük bir günah olacağını düşünerek Allah'ın azabına uğramaktan kendisini korusun. Ey şahitler Ey borçlular

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ

Şahidliği Gizlemeyin Ve

(ve şahitliği de gizlemeyiniz) şahadetten kaçmayınız, şahitler şahadette bulunacakları gibi borçlular da kendi aleyhlerinde şahitlikte bulunarak borçlarını itiraf etmelidirler.

وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ

Kalbi Günahkardır Artık şüphesiz o Onu gizlerse Kim Ve

(ve onu kim gizlerse şüphe yok ki, onun kalbi günahkârdır) şahitliği ve borcu kim gizler ve inkâr eylerse bu haksız muamelesi, bir kas de bağlı bir kötü düşünce mahsulü olacağından günahı da o derece büyüktür.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sizin yapacağınız şeyleri bilir) sizlerin borcu inkâr veya şahitliği gizlemenizi ve bütün fiil ve hareketlerinizi tamamen bilir ona göre mükâfat ve ceza verir. Artık bunu düşünüp de işlerinizi buna göre tanzim ediniz.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

284.Göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da bütün Allah'ındır. Ve siz nefsi- nizde onları açıklasanız da veya gizleseniz de Allah Teâlâ sizi onunla hesaba çekecektir. Artık dilediği kimseyi mağfiret eder, dilediğine de azab eder ve Allah Teâlâ her şeye pek ziyade kadirdir.

Bu âyeti kerime, Allah'ın saltanatının genişliğini gösteriyor. Cenabı Hakkın bütün âlemlerde meydana gelen olayları bildiğini ve bunlara kadir olduğunu bildirerek insan- lığı uyanmaya davet buyuruyor.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allahındır

(Göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da bütün Allah'ındır) Göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da bütün Allah'ındır. yani: Göklerde, yerlerde, bunların içinde ve dışındaki bütün varlıklar da tamamen Allah Teâlâ'nın yaratıklarıdır, onun mülkünde ve tasarrufundadırlar. Bunlarda başkasının ortaklığı yoktur.

وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ

Allah Onunla Sizi hesaba çeker Onu gizlerseniz Veya İçinizdedir O şeyi ki Açıklarsanız Eğer Ve

(Ve siz nefsinizde olanları açıklasanız da, veya gizleseniz de Allah Teâlâ sizi onunla hesaba çekecektir) Güzel düşünenler bunun mükâfatını görecekları gibi çir- kin düşünenler de bunun cezasını göreceklardır. Fakat bir insan, kastı, arzusu, tasdiki olmaksızın kalbine gelen şeytanî vesveselerden, kuruntulardan dolayı sorumlu ol- maz. Çünkü bunlardan kalbi kurtarmak insanın kudreti dışındadır. Teklif ise insanın gücüne, kudretine maksat ve tasdikine göredir.

فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Azab eder Ve Diler O kimseyi ki Bunun üzerine bağışlar

(Artık dilediği kimseyi mağfiret eder dilediğine de azap eder) Artık Cenâbı Hak, dilediği kimseyi lütuf ve keremi ile mağfiret eder onun günahlarını affeder ve gizler Ve dilediğine de azap eder ilâhî adaleti menfaat ve hikmet gereği olarak azab eder suçuna göre cezalandırır.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Güçü yetendir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ her şeye pek ziyade kadirdir) Bundan dolayı kullarının bütün gizli ve aşikâr fiil ve hareketlerini bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir, onun ilminden, kud- retinden hiç bir şey dışarı çıkamaz. Artık ona göre herkes hareketini tanzime çalışma- lıdır.

أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

285.Peygamber, kendisine Rabbinden indirilene iman etti, mü'minler de hepsi de Allah Teâlâ'ya ve onun meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman etti. Biz Allah Teâlâ'nın peygamberlerinden hiç birinin arasını ayırmayız dediler. Ve biz dinledik, İtaat da ettik, mağfiretini dileriz. Ey Rabbimiz diye niyaz ettiler. ve dönüşümüz ancak sanadır.

Bu âyeti kerime, dinin esaslarını olduğu gibi kabul edip kendisine iman ve itaat edilmesinin bir kulluk vazifesi olduğunu gösterir.

أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ

Mü'minlerde Ve Rabbinden Kendisine İndirildi O şeye ki Peygamber İman etti

(Peygamber, kendisine Rabbinden indirilene iman etti Mü'minler de) o peygamber yani: Nebi ve Resullerin sonuncusu olan Muhammed Aleyhisselâm kendisine Rabbinden indirilene Kur'anı Kerim'e onun bütün beyanlarına iman etti. Allah tarafından inen mukaddes bir kitap olduğunu bilip tasdik eyledi. Mü'minler de o mukaddes kitaba Kur'anı Kerim'e inanıp onu tasdik eylediler. Evet!

كُلُّ أَمَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ

Ve Peygamberlerine Ve Kitaplarına Ve Meleklerine Allah'a İman etti Hepsi

(hepsi de Allah Teâlâ'ya ve onun meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman etti) Hepsi de Yüce Peygamber de onun ümmeti olan mü'minler de onun birliğine, yaratıcılığına, yüceliğine ve kudretine iman etti. Ve onun meleklerine de iman edip onlar birer muhterem kul olup ilâhî kitapları peygamberlere getirmeğe vasıta olduklarını ve diğer yüce hizmetlerini bilip tasdik eylediler ve Hak Teâlâ'nın kitaplarına da iman ettiler. Bunların halkı irşat, insanlığa vazifelerini öğretmek ve bildirmek için Allah tarafından indirildiğini bilip itirafta bulundular. Ve peygamberlerine iman ettiler, bunların halkı aydınlatmak, onlara dinî hükümleri bildirmek ve öğretmek için Allah tarafından gönderilmiş bulunduklarını bilip tasdikte bulundular. Kısacası Hz. Peygamber de, müminlerden her biri de bu gibi dinî esasları bilip bunlara iman etti ve bu güzel inançlarını

لَا نَفَرَقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ

Peygamberlerinden Birinin Arasında Ayırım yapmayız

(biz Allah Teâlâ'nın peygamberlerinden hiç birisinin arasını ayırmayız) diye göstermiş oldular. Evet. Bütün peygamberler, nübüvvet bakımından hepsi de aynı yüceliğe sahiptir. Hepsi de Hak tarafından ilâhî dinî bildirmekle görevlendirilmiştir. Bu bakımdan aralarında fark yoktur. Ancak bir kısmına risalet verilmiş, yani ayrıca bir kitap, bir şariat ihsan buyrulmuştur. Bunların bazıları bazısına Allah tarafından üstün kılınmıştır. Nitekim bizim peygamberimiz peygamberlerin sonuncusu, resullerin en üstünüdür. Fakat böyle bir üstünlük ciheti, onların esasen Allah tarafından gönderilmiş birer yüce peygamber olmak hususundaki birlikteliklerine engel değildir ve aralarında farklılık gerektirmemektedir. İşte mü'minler, bunların peygamberlik itibarıyla aralarında bir fark olmadığını bilip tasdik ederler

وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

İtaat ettik Ve İşittik Dediler Ve

(ve dediler ki biz dinledik itaat da ettik) Allah tarafından gelen emir ve yasakları anladık, itaat da ettik Onlardaki emirlere, yasaklara boyun eğdik ve kabul eyledik.

غُفْرَانَكَ رَبَّنَا

Rabbimiz Mağfiretini dileriz

(Mağfiretini dileriz ey Rabbimiz) İnsanlık hali kusurlardan uzak olamayız. Kulluk vazifelerimizi yapmada kusur edebiliriz.

وَالَيْكَ الْمَصِيرُ

Dönüş Sanadır Ve

(ve dönüşümüz ancak sanadır) yarabbi senin huzuruna döneceğiz, hesaba çekileceğiz, bizi o hesap gününde mahcup eyleme diye niyaz ettiler. Evet, Kulluğun şanına yakışan, aczini itiraf ile Allah'ın mağfiretini niyaz etmektir.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

286.Allah Teâlâ bir kimseye gücünden başkasını teklif buyurmaz. Herkesin kazandığı iyilik kendi lehinedir. Ve kazandığı kötülük de kendi aleyhinedir. Ey Rabbimiz! Eğer unuttuk ise veya hata ettik ise bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Ve bize bizden evvelkilere yüklemiş olduğun gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bizim için kendisine takat bulunmayan bir şey de yükleme. Ve bizden af buyur ve bizim için mağfiret buyur ve bizlere merhamet kıl, sen bizim Mevlâ'mızsın. Artık kâfirler olan kavim üzerine bizlere yardım et.

Bu âyeti celile de Cenabı Hakkın kullarına gösterdiği kolaylıkları kulların da o kerem ve rahmet sahibi olan Yüce Allah'a ne şekilde duada, yakarış ve niyazda buluncaklarını bildiriyor.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

Gücünün yettiği ile Ancak Hiç kimseyi Allah Mükellef tutmaz

(Allah Teâlâ bir kimseye gücünden başkasını teklif buyurmaz) Allah Teâlâ bir kimseye kullarından mükellef bir şahsa gücünden kudret ve takatinin müsait olacağı şeylerden başkasını teklif buyurmaz. Bir ilâhî lütuf olmak üzere hakkınızda böyle meşakkatli şeyleri emretmez. Nitekim hasta bir kimse, bu halde oruç tutmakla veya fakir bir kimse, zekât vermekle mükellef bulunmaz.

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

Yüklendi O şeyler ki Kendi aleyhinedir Ve Kazandı O şeyler ki Kendi lehinedir

(herkesin kazandığı iyilik kendi lehinedir. Ve kazandığı kötülük de kendi aleyhinedir) Evet herkez ibâdet ve itaatinden dolayı kendisi yararlanır. Kötülüğü emreden nefsinin zor lamalarından dolayı işlediği ağır, gayri meşru kazancı da kendi aleyhine, kendi zararınadır. Artık her insan bunları düşünüp ona göre hareketlerini tanzim etmeli de-ğil midir? Ve daima Allah'ın korumasına sığınarak şöyle dua ve niyazda bulunmalıdır:

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

Hata etmişsek veya Unutmuşsak Eğer Bizi mesul tutma Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Eğer unuttuk ise veya hata ettik ise bizi sorumlu tutma) Nisyan, bilinen bir şey hakkında bilahare, gaflette bulunmak onu unutmak demektir. Böyle bir nisyan, âhiretle ilgili bir sorumluluğu gerektirmese de, bizzat vücûba ve unutulmuş şeyin yerine getirilmesinin vacip oluşuna aykırı değildir. Meselâ: Bir namaz, bir borç unutulmuş olsa da yine edası, kazası icab eder. Hatıra gelince veya başkası haber verince namaz kaza edilir, borç da ödenir. Böyle bir nisyan, bir lâubalîlik, bir ihtiyatsızlık yüzünden meydana gelirse, bu manevi sorumluluğu da gerektirir.

Hata ise: Kendisinde insanın hususî bir maksadı bulunmayan bir kusurdur. Bu da bir ihtiyatsızlık bir alâkasızlık neticesi olmamak şartıyla Allah'ın hakkının ve uhrevî sorumluluğun düşmesi hususunda bir özür olmaya bağlıdır. Hatta meşru bir içtihat neticesinde, müctehitlerin birer iyi niyetle ve ilmî usuller dairesinde yaptıkları içtihatlar neticesinde meydana gelen hatalarda affedilmiştir. Hatta bir kat sevaba da vesiledir. Fakat bir dikkatsizlik neticesi olarak insanların hukukuna ait hatalar, her şekilde affedilmiş değildir. Bu hakların mümkün mertebe ödenmesi icab eder. Tam bir özür sayılmaz. Meselâ: Kuşlara atılan bir merminin isabetiyle bir insanın ölmesine sebe-biyet verilse bundan dolayı kısas lâzım gelmezse de diyet adıyla tazminat verilmesi icab eder. Bundan dolayı haddizatında unutmaya ve hataya sebebiyet verecek hallerden

kaçınmak lâzımdır, ihtiyat gereklidir. Bununla beraber bu gibi hususlarda Allah'ın korumasını rica etmek, ilâhî affı istemek de bir kusur itirafıdır, bir kulluk vazifesidir. İşte Ey Rabbimiz İfrat ve tefrit sebebiyle veya dikkatsizlik ve benzeri sebeplerle bizden meydana gelip unutmaya, hataya yol açacak işlerden dolayı bizi sorumlu tutma, azaba uğratma

رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا

Bizden öncedir O kimselere ki Onu yükledin O şey gibi ki Ağır bir yük Üzerimize Yükleme Ve Rabbimiz
(Ey Rabbimiz ve bize bizden evvelkilere yüklemiş olduğun gibi ağır yük yükleme) Bize meşakkatli şeyleri teklif buyurma. Nitekim İsrail Oğulları böyle şeylerle hikmet gereği sorumlu tutulmuşlardı. Meselâ: Onların mallarının dörtte birini vergi vermeleri lâzımdı, elbiselerine dokunan bir necasetin dokunduğu yeri kesmek icap ediyordu, bazı günahlardan dolayı intihar etmekle mükellef idiler, başka suretle tövbeleri kabul edilmezdi.

رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ

Kendisine Bizim için Takat yoktur O şeyi ki Bize yükleme Ve Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bizim için kendisine takat bulunmayan bir şey de yükleme) Bizleri bir takım belâlara, gücü aşan düşman hücumlarına, insan gücünün üstünde tekliflere maruz bırakma. Evet Cenabı Hak, mülkünde dilediği şekilde tasarrufta bulunabilir, insanın acizliğini göstermek için ve başka hikmetlerden dolayı kullarına kudretlerinin üstünde teklifte de bulunabilir. Bize düşen vazife ise onun affına lütuf ve keremine sığınmak, bunları o kerem ve rahmet sahibi Rabbimizden şöyle niyaz eylemektir. Ey mukaddes Rabbimiz!

وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا

Ve bize merhamet buyur Bizi Bağışla Ve Bizi Ve Affeyle

(Ve bizden af buyur ve bizim için mağfiret buyur ve bizlere merhamet kıl) günahlarımızı da af et setr eyle ve bizim için mağfiret buyur Günahlarımızı gizle, bizi sorumlu tutarak insanlar arasında utanç verici duruma düşürme Ve bizlere merhamet kıl Lütüfta bulun, başarılar ihsan et, çünkü senin rahmetin olmadıkça ne güzel amellerde bulunabiliriz, ne de çirkin amelleri terk edebiliriz.

أَنْتَ مَوْلَانَا

Mevla'mızın Sen

(Sen bizim mevlamızsın) sen bizim efendimizsin. Bizler ise senin kulların bulunuyoruz, sen bizim yardımcımızsın, işlerimizin yöneticisisin. Biz her bakımdan senin kulunuz, sana muhtacız. Bütün başarılar sendendir.

فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğuna karşı Artık bize yardım eyle

(Artık kâfir olan kavim üzerine bizlere yardım et) senin apaçık dinini inkâr eden bozgunculara karşı bizlere yardım et. Bizleri onlara üstün kıl, bizleri dinini yüceltmede başarılı kıl. İslâm diyarını, İslâm milletini koru, onları maddî ve manevî sahalarda düşmanlarına galip eyle. Ey ulu mevlâmız Ey yardımcımız koruyucumuz olan mukaddes ve Yüce Rabbimiz

&-Kendisinde bakara hâdisesinden bahsedilen sure'yi celile, bu âyeti kerime ile sona ermiştir. Mücahit, İbni şirin gibi bazı zatların rivayetlerine göre bu son iki ayet, Cibril'i emin vasıtasıyla nazil olmamıştır. Resulü Ekrem Efendimiz bu mübarek iki âyeti Mi-raç gecesinde vasıtasız işitip almıştır.

Bu son ayeti celilenin sebebi nüzuli hakkında şöyle bir rivayet vardır:

Vaktaki: "Nefsinizde olanı açığa çıkarsanız da gizleseniz de Allah Teâlâ onlar ile sizi sorumlu tutacaktır". Mealindeki âyeti kerime, nazil oldu ashabı kiram büyük bir endişeye düştüler, biz bir takım şeytanî hatıralardan, vesveselerden kendimizi nasıl koruyabiliriz? Bunlar bizim irademiz olmaksızın ansızın kalplerimize doğuyor, bunlardan dolayı sorumlu olursak vay halimize demek istediler. Bununla beraber de yine hakkın

her hükmüne itaatkâr olduklarını göstererek: "Biz işittik, itaat da ettik" dediler. Bunun üzerine bu son âyeti kerime nazil olmuş, kendilerinin güç ve takatinde olmayan şeylerden dolayı insanların uhrevî sorumluluk taşımayacakları kendilerine müjdelenmiştir. Ne büyük ilâhî lütuf

&-Bu sure-i celilenin ve bilhassa bu son iki âyeti kerimenin fazileti hakkında birçok hadis vardır. Kısaca kütübi sitte de İbni Mesut radiallahü anhtan şu hadisi şerif rivayet edilmiştir. Bakara suresinin ahirindeki iki âyeti kerimeyi her kim geceleyin okursa ona yeter. Yani onu zararlı hayvanlardan ve şeytandan korur veya o geceyi ibadetle geçirmiş gibi olur.

Velhâsıl: Bu gibi mübarek ayetlerin okunmasıyla daima kulluk lisanımızı süslemeye, kalplerimizi aydınlatmaya çalışmalıyız. Yüce Allah hepimizi ilâhi feyizlerine kavuştursun Amin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

3-ALİ İMRAN SURESİ

Âli İmran sure'yi celilesi Medine'yi Münnevvere de nazil olmuştur, İki yüz ayeti kerimeyi kapsamaktadır. İmran, Musa Aleyhisselâm ile Harun Aleyhisselâm'ın ve kız kardeşlerinin babasıdır. Bu muhterem zatlara ve onlara çocuk ve torunlarına Ali imrân bu mübarek süreye de Âli imrân sureyi denilmiştir. Çünkü bu sureyi celile de onların durumlarına dair bilgiler verilmiştir. Kendilerini Âli imrândan sayan, fakat onların yolunu bırakıp küfrü ve şirke sapan kimseleri ikaz ve irşat için bunların dikkat nazarları çekilmiştir. Evet, Bu sure'yi celile, Cenabı Hakkın birliğini, yüce vasıflarını bildirmektedir. Bütün insanlığı ve özellikle İmran ailesine mensup olduklarını iddia ettikleri halde sonradan birbirine karşı pek inkârcı ve düşmanca tavır almış olan kavimleri bir birlik dairesine davet etmektedir. Bütün Peygamberlerin tasdik edil-mesini emir eylemektedir. Onların da Allah'ın birer kulu olup Allah'ın birliğini ümmet-lerine bildirmiş olduklarını beyan buyurmaktadır. Onlardan bazılarını inkâr etmek veya bazılarını ilah kabul etmenin asla caiz olamayacağını da açık bir şekilde hatırlatmaktadır. İslâm milleti hakkında tecelli eden ilahi lütufları ve onların elde ettik-leri maddî ve manevî fetihleri de hatırlatmaktadır. Ve din yolunda sebat etmele-rini, hikmet gereği vakit vakit uğrayacakları bazı zahmetlere, musibetlere karşı da tam bir olgunlukla sabır ve direnç göstermelerini kendilerine emir ve tavsiye buyurmaktadır.

Sebebi nüzul: Müfessirlerin rivayetlerine göre bu Âli İmran suresinin evvelindeki seksenden fazla ayetin inmesine şu hâdise sebep olmuştur. Necran diyarındaki Hıristiyan gurubunun ileri gelenlerinden, rahiplerinden altmış süvari Medine-i Münnevvere'ye gelip birkaç gün kalmışlar ve Mescid-i Saadette peygamberin huzuruna kabul edilmişlerdi. Namaz vakti gelmişti, peygamberin müsaade etmesinden dolayı Mescidi Saadet'te doğu tarafına yönelerek namazlarını kıldılar. Seyyid ve Akıp adındaki reisleri, Rasûli Ekrem Efendimizle sohbetle bulundular. Peygamber Efendimiz: İslâmiyet'i kabul ediniz, diye buyurdu. Onlar da biz zaten senden evvel Müslüman bulunmaktayız deyince Rasûli Ekrem Hazretleri, yok siz yalan söylediniz, sizi İslâmiyet'ten men eden üç şey vardır: Birincisi, Allah Teâlâ'ya oğul isnat etmenizdir. İkincisi Haça ibadet etmenizdir. Üçüncüsü de domuz eti yemenizdir. Onlar da dediler ki: Ya İsa, Allah'ın oğlu değilse onun babası kimdir? Bunun üzerine hepsi de İsa Aleyhisselâm hakkında söz söylemeye başladı. Bunlardan bazıları, İsa Allah'tır, diyordu, bazıları da İsa Allah'ın oğlu diyordu, bazıları da üçün üçüncüsü diyerek "teslise" inanıyordu. Bunun üzerine bu ayeti celile nazil olmuştur. Rasûli Ekrem, Sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz onlara dedi ki: Siz bilmez misiniz ki, herhangi bir çocuk babasına benzer. Onlar da evet dediler.

Hiz. Peygamber buyurdu ki: Siz bilmez misiniz ki, bizim Rabbimiz şüphe yok ölmeyen diridir, İsa'ya yokluk ulaşacaktır. Onlar da: Evet dediler.

Rasûli Ekrem buyurdu ki: Siz bilmez misiniz ki, bizim Rabbimiz şüphe yok her şeyi idare eder, her şeyi korur, rızıklandırır. Onlar da evet dediler.

Yüce peygamberimiz buyurdu ki: İsa bunlardan bir şeye sahip midir?

Onlar da dediler ki: Hayır.

Yine Yüce Peygamberimiz buyurdu ki: Siz bilmez misiniz ki, Allah Teâlâ'ya şüphe yok yerde ve gökte hiç bir şey gizli kalmaz.

Onlar da evet dediler. Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun

Peygamberimiz buyurdu ki: Cenabı Hak bildirmediğçe İsa bunlardan bir şey bilebilir mi? Onlar da dediler ki: Hayır bilemez.

Yine Rasûli Ekrem Hazretleri buyurdu ki: Siz bilmez misiniz ki, İsa'nın anası ona yüklü kaldı, sonra onu diğer analar gibi doğurdu, sonra da ona diğer çocuklar gibi süt verdi, yiyecek ve içecek verdi, İsa'da diğer çocuklar gibi, yer, içer, dışarıya çıkar oldu. Onlar da: Evet, dediler. Artık Rasûli Ekrem Efendimiz buyurdu ki: O halde İsa öyle sizin iddia ettiğiniz gibi nasıl olur da Allah'ın oğlu olabilir? Bunun üzerine o heyet su-kuta mecbur olmuştur. Bununla beraber içlerinden bir zat, Müslümanlığı kabul etmiş

ise de, diğerleri yine inkârlarında ısrar etmişlerdi. Hatta demişlerdi ki: Ya Muhammed Aleyhisselâti Vesselâm: Siz iddia etmiyor musunuz ki, İsa Allah'ın kelimesidir ve Allah'tan bir ruhtur? Resûlullah Efendimiz de: Evet öyledir deyince dediler ki: İşte bu bize kifayet eder. Bunun üzerine Kalplerinde eğrilik bulunan kimseler ayeti kerimesi de nazil olmuştur ki: Onların böyle müteşabihattan olan ayetlere tâbi olup da açık olan, muhkemattan bulunan ayetlerden yüz çevirdiklerini bir kınama olarak bildirmektedir. Bunlar peygamberin irşadını kabul etmeyip küfürlerinde sebat edince bunlar karşılıklı lanetleşmede bulunması için Resûlullah'a vahiy nazil olmuştu. Peygamber Efendimiz de bunları lanetleşmeye davet etti, fakat düşünüp taşındılar, lanetleşme neticesinde mahva perişan olacaklarını anladıkları cihetle gelip lanetleşmede bulunmaktan vaz geçtiklerini söylediler ve bize bir zatı hakem tayin et, mallara dair aramızda ortaya çıkacak ihtilâflardan dolayı aramızda hükmetsin dediler. Rasûli Ekrem Efendimiz de Ashabı kiramdan (Ebu Übeyde Bin Cerrahi) hakem tayin buyurdu. "Necran" adında üç kasaba vardır. Biri Yemen'de, diğerleri de Havran ile Kûfede'dir. Bu Hristiyan grubu, Yemen'deki Necran halkındandı. Bunlar böyle İslâmiyet'i kabul etmemişlerdi. Fakat anlaşma yaparak İslâm tebâsına girmeyi kabul etmiş, Ebu Übeyde Hazretlerini de bir hakem olarak yurtlarına alıp götürmüşlerdi. Sonra bu Necran bölgesi Resulullah'ın hicretinin onuncu senesinde sulh yoluyla feth edilmiştir. Rasûli Ekrem'in Necran gurubuyla olan konuşması, bir tartışma mahiyetinde bulunmuştur. Bu gösteriyor ki: Dini tebliğ etmek, şüpheleri gidermek için tartışmada bulunmak, büyük peygamberlerin sanatıdır, mesleğidir. Haşeviye gurubu böyle bir konuyu ve görüşü inkâr ederler ki, bu inkâr, katiyyen yanlıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم

1.Elif, lâm, mim.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in hak olduğunu, hidayete vesile olduğunu bildirmektedir. Gayba inanan, dinî vazifelerini yerine getiren, semavî kitaplara ve âhiret gününe İman eden kimselerin hidayet üzere olup kurtuluşa erdiklerini müjdelemektedir.

الم

(Elif, lâm, mim) Harfleri, Ali İmran suresinin birinci ayetini teşkil etmektedir. Bu gibi harflere "Hurûfi Mukataa" denir ki manaları bizce bilinmemektedir. Bunların inişinde birer hikmet vardır. Kısaca deniliyor ki bunlar başlarında bulundukları sürelerin isimleridir. Bunlar, İnsanların dikkatlerini çekmeye sebeptir. Adeta denilmiş oluyor ki ey insanlar! Bütün Kuran ayetleri bu gibi harflerden meydana gelmiştir. Böyle olduğu halde siz ne için bu harflerden oluşan bir sure meydana getiremiyorsunuz? Öyle ise acizliğinizi itiraf ediniz ve Kuran'ı Kerim'in edebî bir mucize olduğunu kabul ediniz. Bununla beraber ibni Abbas hazretlerinden bir rivayete göre Elif, lâm, mim manası:

(Ben en âlim olan Allah'ım) demektir. Araplar bazen bir kelimenin bir harfini zikredip o kelimenin tamamını kastederler. Nitekim şimdi Türkiye'de de bazı şahıs ve yer isimlerinin ilk harflerini yazmakla yetinilmektedir.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

2.Allah Teâlâ ki, ondan başka ilah yoktur, hayy ve kayyımı olan odur.

Bu ayeti kerime: Dinin esası olan Allah'ın birliği inancını beyan etmekte ve Cenabı Hak'tan başka yaratıcı ve mabud bulunmadığını bildirmektedir.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur Allah ki

(Allah Teâlâ ki, ondan başka ilah yoktur) Allah Teâlâ ki bir Yüce yaratıcıdır, eşi ve benzeri olmaktan uzaktır. Ondandır başka ilah yoktur hiç bir şey, hakkıyla mabutluk ve Yaratma ve yöneticisi sıfatı ile vasıflanamaz. Bütün varlıkların Yaratıcısı terbiye edici ve yöneticisi O'dur ve o yüce yaratıcı

الْحَيُّ الْقَيُّومُ

Her şeyi ayakta tutan Hayatı ebedidir

(hayy ve kayyımı olan odur) O Yüce yaratıcı daima diridir. Onun evveli ve ahiri olamaz. Ezelîdir, ebedîdir. Ve bütün mahlûkatı üzerinde yönetici, idareci ve salahiyet sahibi olan ancak odur. Bütün gökler, yerler onun kudreti ile sonradan meydana gelmiştir. İşte bu mükemmel şeyleri meydana getirmiş olan O Yüce Yaratıcısı, Hz. İsa gibi nice muhterem zatları da meydana getirmiştir. Artık O'nun Yaratma ve sıfatlarına ilahlık yaratılan, sonradan meydana getirilmiş bulunan şeyler nasıl ortak olabilir?

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

3.O Yüce Allah, senin üzerine kitabı, kendisinden evvelki kitapları tasdik edici olarak hakkıyla indirdi, Tevrat ve İncil'i de indirmişti.

Bu mübarek ayetler, insanlara hidayet yolunu gösteren semavî kitapların varlığını, bunları inkâr ile küfür vadisine saplanmanın hiç bir şekilde doğru olamayacağını, bilâkis ilâhî azabı gerektireceğini bildirmektedir.

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

Kendinden öncekileri Tasdik edici olarak Hak ile Kitabı Sana İndirdi

(O Yüce Allah, senin üzerine kitabı, kendisinden evvelki kitapları tasdik edici olarak hakkıyla indirdi) ey Habibim sallallahu aleyhi ve sellem senin Yüce Rabbin senin üzerine kitabı Kuranı Kerim'i o bütün kendisinden evvelki semavî kitapları tasdik edici olarak bihakkın hak ve hakikate tercüman olarak, katî delillerle indirdi. Azar azar, ayet ayet, süre süre indirdi, sana Cibrili emin vasıtasıyla vahiy buyurdu, bu kitaplar cümlesinden olmak üzere,

وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

İncili Ve Tevrat'ı İndirdi Ve

(Tevrat ile İncil'i de indirdi) Tevrat'ı Hz. Musa'ya, İncil'i de Hz. İsa'ya birden indirdi. Bütün bu kutsî kitaplar, Allah Teâlâ'nın birliğini, yaratıcılık ve diğer kutsî sıfatlarını beyan etmiştir. Artık bunlara muhalif harekette bulunmak, bunları bozmaya ve değiştirmeye çalışmak ve bir kısmını tasdik edip, diğer bir kısmını inkâr eylemek nasıl doğru olur.

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

4.Daha evvel, insanlara hidayet olarak ve furkânı da inzal buyurdu. O kimseler ki. Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ettiler, onlar için şüphe yok ki, şiddetli bir azap vardır. Ve Allah Teâlâ azizdir, intikam sahibidir.

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ

Furkan'ı İndirdi Ve İnsanlara Bir hidayet olarak Bundan önce

(Daha evvel, insanlara hidayet olarak ve furkânı da inzal buyurdu) Evet, Tevrat ile İncil daha evvel Kuranı Kerim'in inişinden evvel inzal buyurulmuştur. Bu kitapların hepsi de insanlara hidayet olarak bütün insanlara doğru yolu, dinî hükümleri bildirmek üzere Allah tarafından insanlık için büyük bir lütuf olarak indirilmiş bulunmaktadır. Ve özellikle furkânı da o pek müstesna bir kitabî ilâhî olan Kuranı da ve ya Zebur'u da veya genel anlamda herhangi bir semavî kitabı da veya hak ile batılın arasını ayıran mucizeleri de o Yüce Allah indirdi meydana getirdi. O sayede üzerinize düşen kul-luk vazifelerini bilerek cehalet ve sapıklıktan kurtulasınız. Buna rağmen

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ettiler) nefislerinin, şeytanların aldatmalarına kapılıp imana muhalif harekette bulundular. Allah Teâlâ'nın ayetlerini

onun mukaddes kitaplarını, onun meydana getirmiş olduğu parlak mucizeleri, harikalar inkâr ettiler. Bunların ilâhî mahiyetini kabul etmeyerek küfre düştüler.

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Pek şiddetli Bir azap Onlar için vardır

(Onlar için şüphe yok ki şiddetli bir azap vardır) O küfürleri sebebiyle ebediyen cehennemde azap görüp duracaklardır.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

İntikam Sahibidir Daima üstündür Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ azizdir intikam sahibidir) her iradesini yerine getirmeye kadirdir. Bütün islere galiptir. Hiç bir şey onun tehdit ve müjdesinin yerine getirilmesine mâni olamaz. Ve Yüce Yaratıcı intikam sahibidir Kutsal varlığını inkâr edip, emirlerine karşı isyan eden kimseleri en şiddetli cezalara, işkencelere uğratacaktır. O Yüce yaratıcının varlığına, birliğine, büyüklük ve kudretine şahadet eden bu kadar ayetler, durup dururken bunun aksine bir yol tutanlar elbette böyle muazzam azapları hak etmişlerdir. Artık daha fırsat elde iken uyanmalı, dini hakkı kabul edip hidayet ve selâmet yolunu takip etmeli değil midir?

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

5.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte hiç bir şey gizli kalmaz.

Bu ayeti kerime; Cenabı Hakkın gaybları bildiğini ifade edere, insanları iki yüzlülükten, edep ve terbiyeye muhalif hareketlerden men etmek gibi bir hikmet taşımaktadır. Şöyle ki:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

Ne gökte Ve Yerde Bir şey Ona Gizli kalmaz Allah ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte hiç bir şey gizli kalmaz)

Ey insanlar Şüphe yok ki Allah'ı Teâlâ sizlerin bütün hal ve hareketlerinizi bilir. Çünkü Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte bütün varlık âleminde hiç bir şey gizli kalmaz. Artık Allah'ın azabından kurtulmak ve ilâhî yardıma kavuşmak için ona göre hareketinizi akidenizi tanzim edin ve düzeltin. Böyle her şeyi tam olarak bilmek, Allah Teâlâ'ya mahsustur. Böyle geniş kapsamlı bir ilme sahip olmayanlar hâşâ yaratıcılık ve mabutluk sıfatına sahip olamazlar.

&-Evet, İnsanlardan bir kısmı, bazı şeyleri bilseler de bu, Allah'ın ilmi karşısında pek cüzî'dir. Bununla beraber bu da Cenabı Hakkın onlara vermiş olduğu bir kabiliyet sayesinde. Cenabı Hak dilerse o kabiliyeti kendilerinden derhal alabilir. İşte Hz. İsa gibi pek muhterem zatların bazı harikalar göstermiş olması bazı gaybi bilgilere erişmiş olmaları da yine Cenabı Hakk'ın onlara hikmeti gereği vermiş olduğu bir izin ve yetenek sayesinde. Bundan dolayı onların ilimleri, kudretleri de sınırlıdır. Bütün varlıkları kuşatıcı değildir. Artık onlara yaratıcılık ve ilahlık sıfatı nasıl isnat edilebilir?

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

6.O, O Yüce Yaratıcıdır ki, sizleri rahimlerde dilediği gibi tasvir eder. O aziz, hâkim olan Allah Teâlâ'dan başka hakkıyla mabud yoktur.

Bu ayeti celile de Cenabı Hakkın kudret ve hikmetini açıklamakta insan soyunu dilediği şekilde yaratmaya kadir olduğunu bildirmektedir.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ

Dilerse Nasıl Rahimlerde Sizi şekillendirir O zattır ki O

(O, O Yüce Yaratıcıdır ki, sizleri rahimlerde dilediği gibi tasvir eder) Ey insanlar Uyanınız, güzelce bilin ki: O Yüce Yaratıcı bütün sizleri rahimlerde dilediği gibi tasvir eder. Sizleri bütün insanlığı ve nice hayat sahibi şeyleri analarının rahminde dilediği gibi erkek, dişi, beyaz, siyah güzel, çirkin, azalar tam noksan olarak yahut başka şekillerde tasvir eder varlık sahasına çıkarır. Artık

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ancak ilah yoktur

(O aziz, hâkim olan Allah dan başka hakkıyla mabut yoktur) o aziz mülkünde tasarrufa her şekilde kadir ve hakîm her eseri yaratması bir hikmete, bir faydaya dayanan Allah Teâlâ'dan başka hakkıyla ibadet edilmeye layık kimse yoktur. Böyle muazzam bir kudret ve hikmete sahip olmayan bir kimse, nasıl ilahlıkla vasıflanmış olabilir? &-Hristiyan taifesi Hz. İsa'nın, bazı ölüleri, diriltmesi ve hastaları şifaya kavuşturmasına bakarak, onun Allah olduğunu kabul etmişlerdi. Halbu ki Hz. İsa'nın böyle bir kudrete kavuşması sadece bir mucize olmak üzere kendisine Allah tarafından verilmişti. Bununla beraber onun bu kudreti sınırlıdır. Yaratıcı olan zat ise bütün yaratıkları meydana getirmeye kadirdir. Bütün insanlar daha bebek iken analarının rahminde dilediği şekilde tasvire kadirdir. Çocukların analar, babalar vasıtasıyla dünyaya gelmeleri ilâhî bir âdet icabıdır. Yoksa Cenabı Hak, dilediği kimseleri anasız, babasız olarak da yaratabilir. Nitekim Hz. Âdem'i bu suretle yaratmıştır. Artık Hz. İsa'yı anası olduğu halde babasız yaratmış olması, onun ilahlığa sahip, Allah'ın oğlu olmakla vasıflanmış olmasını asla icap etmez. Artık, Hristiyanların bu yaratma meselesini de bir senet kabul etmeleri asla doğru olamaz.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلُّ مَنْ عِنْدَ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ

7.O Yüce Mabut ki, senin üzerine Kur'ânı indirdi. Ondan bir kısmı muhkem ayetlerdir ki, onlar o kitabın aslıdır. Diğer bir kısmı da müteşabih ayetlerdir. Artık kalplerinde eğrilik bulunan kimseler fitne aramak ve onu tevil arzusunda bulunmak için o kitaptan müteşabih olanına tâbi olurlar. Hâlbuki onun tevilini Allah Teâlâ'dan başkası bilemez. İlimde rûsuh sahibi olanlar ise "Biz ona iman ettik, hepsi de Rabbimizin katındandır derler. Bunları tam akıllı zatlardan başkası düşünemez...

Bu ayeti celile, Kuran'ı Kerim'den hakkıyla istifade eden zatlar ile onu kendi yanlış itikatlarına bir senet kabul ederek batıl görüşlerde yorumlarda bulunan kimselerin tavırlarını, ruhî durumlarını beyan buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ

Kitabı Sana İndirdi O zattır ki O

(O yüce zat ki Senin üzerine kitabı indirdi) Ya Muhammed Aleyhisselâm O Yüce Mabuddur ki: Kuranı Kerim'i ayet ayet, sure sure indirdi,

مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ

Kitabın anasıdır Onla Muhkem Ayetlerdir Ondan bazıları

(Ondan bir kısmı muhkem ayetlerdir ki, onlar o kitabın aslıdır) o ilahi kitaptan bir kısmı muhkem ayetlerdir. Manalarına delâletleri açık, ibareleri ihtimal ve benzerlikler uzaktır ki, onlar ümmül kitaptır yani: Kuran ayetlerinin aslıdır. Dini hükümler hakkında bunlara itimat edilir dayanılır.

وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ

Müteşabihler Diğerleri Ve

(Diğer bir kısmı da müteşabih ayetlerdir) Bunlar ile Allah'ın Muradının ne olduğu açıkça bildirilmemiştir. Çeşitli manalarda ihtimalleri vardır. Muhkem ayetler ile sabit olanlara muhalif gibi görülür.

فَإِنَّمَا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ

Bir eğrilik Kalblerinde var O kimseler ki İşte ama

(Artık kalplerinde eğrilik bulunan kimseler) bir takım bidat sahipleri gibi ve bir takım haktan meyleden gayri Müslimler gibi şahıslar

فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ

Te'vilini Aramak için Ve Fitne Aramak için Ondan Müteşabih olanı Hemen izlerler

(fitne aramak ve onu tevil arzusunda bulunmak için o kitaptan müteşabih olanına tâbi olurlar) fitne aramak insanları şek ve şüpheye düşürüp dinlerinden ayırmak için bunu yaparlar. Ve onu tevil arzusunda bulunmak onu kendi arzularına göre tevil etmek yorumlamak için o kitaptan Kur'an'ın hikmetli beyanından müteşabih olanına tâbi olurlar, Onların dış anlamlarına takılırlar. Veya onları batıl surette tevil ederler

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Te'vilini Bilmez Ve

(Hâlbuki onun tevilini Allah Teâlâ'dan başkası bilemez) hâlbuki onun o müteşabihlerden olan herhangi bir ayetin tevilini ondan muradın ne olduğunu, onu ne gibi bir manaya yorumlamanın icabettiğini Allah Teâlâ'dan başkası bilmez. Onu hikmeti gereği o suretle inzal buyurmuştur. Bizim vazifemiz ise onun ilahi, kelâm olduğunu tasdik etmekle mânasını Allah'ın ilmine ısmarlamaktadır.

وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ

Ona İnandık Derler İlimde Derinleşmiş olanlar Ve

(İlimde derinleşmiş olanlar ise derler ki biz ona iman ettik) ilimde rûsuh hakkıyla bilen ve sağlam itikat sahibi olanlar ise müteşabihatın da birer ilâhî kelâm olduğunu bilir, takdis eder ve biz ona iman ettik,

كُلُّ مَنْ عِنْدَ رَبَّنَا

Rabbimiz Tarafından Hepsî

(hepsi de Rabbimizin katındandır) yani muhkemlerde, müteşabihler de Rabbimizin katındandır derler. Öyle güzel bir itikat sahibi olduklarını gösterirler.

وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri Ancak İbret almaz Ve

(Bunları tam akıllı zatlardan başkası düşünemez) Bunları Kuranı Kerim'deki hükümleri tam akıllı zatlardan başkası düşünemez. Bunları güzelce takdir ve tevil ederek bunlardan istifade etmek ve öğüt alabilmek için tam akıl sahibi olmak lâzımdır. Yoksa arzu ve heveslerine tâbi olan, yanlış anlayışları kabul eden, güzelce nazar ve tefekkürden mahrum olanlar, bu gibi Kurani izahlardan istifade edemez ve uyanmış olamazlar.

Mühkemât: muhkemin cem'idir. Bundan maksat, lafzı ve manası kesin olarak bilinen, nesih ihtimalinden uzak olan ayetlerdir. Bunlar başlıca iki nevidir. Biri Liaynihi muhkemdir ki onun neshe ihtimali olmadığı İlk iniş tarihinden itibaren anlaşılmıştır.

Meselâ: Cenâbı Hakkın birliğine her şeyi bildiğine ve kıyametin vuku bulacağına dair olan ayetler bu nevi muhkemattandır. Diğer de ligayrihi muhkemattır ki, ilahi vahyin kesilmesine, Resulü Ekrem Efendimizin âhirete irtihaline binaen kendilerinde nesih ihtimali kalmayan ayetlerdir. Namaza, oruca, zekâta, mirasa ait ayetler gibi.

Müteşabihata gelince: Bu da kendilerinden Allah'ın muradının ne olduğunu bilmek ümidi, ümmet hakkında kesilmiş olan ayetlerdir. Bunlar ile ne irade buyrulmuş olduğu bizim için kapalı bulunmuş olur. Müteşâbihât ta iki nevidir. Biri, kendisinden lügat itibarıyla hiç bir şey anlaşılmayan lâfızlardır. Bazı sûrelerin evvelindeki harfler gibi. Diğer de lügavî mânasını kast edildiğine aklın veya diğer muhkem delillerin müsait olmadığı bazı tabirlerdir.

يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

(Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir) Fetih 48/10 ayeti kerimesindeki Yed el tabiri gibi ki, bunun lügat itibariyle manası malûm ise de Cenabı Hak, azadan uzak olduğundan el tabirini ona bu mana itibariyle isnat etmek caiz değildir, o halde bu da müteşabihdir. İşte Hz. İsa hakkındaki

وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ

(Mesih ancak Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve ondan bir ruhtur) Nisa 4/171 ayeti kerimesi, böyle müteşabihattandır. Artık bunlara istinaden katî bir hüküm vermek, caiz olamaz.

Müteşabihatın hükmü: Bunların hak olduğuna, birer ilâhî kelâm olduğuna inanmakla beraber bunların manalarının katî surette tayinini Allah'ın ilmine bırakmaktır. Selef âlimleri, bu gibi müteşabihatı tevilden kaçınmışlardır. Ashabı kiramdan Malik İbni Enes, radiallahü anhdan

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

(Rahman Arşa istiva etmiştir) Taha 20/5 ayeti kerimesi sorulmuş, o da şöyle cevap vermiştir: İstiva malumdur, keyfiyeti ise bizce meçhuldür. Buna İman vaciptir. Bu konuda soru sormak ise bid'attır. Bununla beraber bazı zatlar, bu gibi müteşabihlerin şeriata aykırı olmayacak bir tarzda yorumlanabilecekleri görüşündedir.

Meselâ: Cenabı Hakk'a isnat edilen yedden murat, Allah'ın kudretidir, kâinat'ı idare etmesidir, denilmektedir. Böyle bir yorum, yanlış anlamalara meydan verilmemesi faydasından dolayı kabul edilmiştir. Zaten bazı lâfızlar vardır ki, onların lügavî manaları kastedilmez, onlar lisan bakımından bir takım kinayelerden ibaret bulunur. Nitekim: "Filân zat, bir milleti veya bir orduyu bir eliyle idare ediyor" denilir ki, bununla onun iktidarı iyi idaresi kastedilir.

&-"Müteşabihattan olan ayetlerin inişi, birer hikmete dayalıdır. Ve bunlar, insanlık için birer deneme ve imtihan vesilesidir. Ta ki, onların manalarını katî surette anlamadıkları halde, onların hakkıyyetine İman ederek sevaba kavuşsunlar. Bunları şeriata muhalif, cahilce bir surette tevile cüret edenler de azaba uğrasınlar. Bununla beraber istikbale ait birçok hâdiselerin de zamanı insanlara hikmet gereği bildirilmemiştir. Nitekim kıyametin ne zaman kopacağını, güneşin ne zaman mağripten doğacağını, deccalın ne zaman çıkacağını, Hz. İsa'nın da ne zaman yere ineceğini Cenabı Hak, kullarına bildirmemiştir... Bu suretle insanların daima uyanık bulunmaları, kendi bilgilerine güvenip bilgiçlikten sakınmaları ve daha nice şeyleri bilmediklerini anlayarak acizliklerini itiraf etmeleri gayesi de düşünülmüştü.

&-"Diğer bir bakımdan Kur'anı Kerim'in bütün ayetleri muhkemdir. Şöyle ki: Bütün ayetler, mana bozukluğundan, lafız kusurlarından korunmuştur. Hepsi de tevatür yoluyla sabittir. Hepsi de Allah'ın sözüdür. Hepsinin de hakkıyyetine inanmak lâzımdır. Diğer bir bakımdan da hepsi müteşabihdir. Yani: bütün ayetler, mânalarının sıhhati, lâfızlarının düzgünlüğü, fesahat ve belâgatın birer mükemmel numunesi olmaları ve hepsi de birer Allah'ın sözü bulunması cihetiyle birbirine benzemektedir, hepsi de aynı yüceliğe sahip bulunmaktadır.

&-**Tefsir ile tevilin mahiyetleri:** Tefsir lügatte keşif etmek ortaya çıkarmak ve açıklamak demektir. Nitekim bir şeyin beyan ve izah edilmesini istemeye de "istifsar" denir. İstilahta ise tefsir, Kur'ânı Kerimdeki kelimelerin manalarını ayetlerin içerikleri-ni, hükümlerini, kıssalarını muhkem ve müteşabih olanlarını nasih ve mensuh bulunanlarını ve inişlerini, sebeplerini kendilerine açıkça delâlet eden lâfızlar ile tabirler ile izah etmektir. Tevil ise lügatte rücu manasına gelen evi kelimesinden türemiştir. Nitekim bir şeyin özetine, özüne ve neticesine "meal" denilmektedir. İstilahta ise tevil, Kur'anı Kerimin ayetlerini muhtemel olduğu çeşitli manalardan birine çevirmektir ki, iki nevidir **Birisi, sahih tevildir ki:** bu bir kapalı lâfızı haklı bir sebebe dayanıp, bir sebep ve delile bağlı olup muhkem ayetlere ters düşmeyen bir manaya sevk etmektir. Bu halde bazen gizli olan bir mana, açık görülen bir manaya ve mecaz, hakikate tercih olunur.

Nitekim: Yed tabiri, Cenabı Hakka isnat edilince bu luğavi manasına değil, mecazi manası olan kudret ve idare manasına yorumlanmıştır.

İkincisi: Fasit tevildir ki: Bir lâfza hiç ihtimali olmayan bir manayı vermektir veya ihtimali olan manalar içinde muteber varken muteber olmayan manayı seçmektir.

"Rüşuh da" sebat, metanet, sağlamlık, bir fen ve sanatın hakikatini bilmek demektir. Böyle bir vasfı taşıyana "rasih" denir. Cem'i "rasihundur"

الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ

den murat ise ilimleri, imanları rüşuh bulmuş, hafızaları ilmi meselelerle süslenmiş olan zatlardır. Bazı zatlara göre rasihundan olan zat, o kimsedir ki, onun ilmi, kendisinde şu dört özelliğin bulunmasına vesile olur.

1-Kendisiyle Allah Teâlâ arasında korku,

2-kendisiyle halk arasında alçak gönüllülük,

3-kendisiyle dünya arasında ibadet aşkı

4- kendisiyle nefsi arasında cihâd.

رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

8.Ey Rabbimiz! Bizlere hidayet buyurduktan sonra kalplerimizi haktan saptırma ve kendi Yüce katından bizlere bir rahmet bağışla. Şüphe yok ki çok ihsan eden ancak sensin.

رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

Bizi hidayete erdirdin O vakitten sonra ki Kalblerimizi Saptırma Ey rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Bizlere hidayet buyurduktan sonra kalplerimizi haktan saptırma)

Bu mübarek ayetler ilimde rüşuh sahibi olan zatların Cenabı Haktan hidayet ve ihsan talebinde bulunup ne suretle dua ve niyaza devam ettiklerini göstermektedir. Şöyle ki: Ey Rabbimiz! Bizlere hidayet buyurduktan sonra kalplerimizi saptırma Bizleri hak yoldan ayırma, rızana aykırı yorumlarla müteşabihata uymaktan koru. İşte ey rabbimiz bizleri İslâm dinini kabule, muhkem ve müteşabih olan ayetlere imana muvaffak kıldıktan sonra kalplerimizi saptırma ve ey rabbimiz

وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

Bir rahmet Senin tarafından Bize İhsan eyle Ve

(Ve kendi Yüce katından bizlere bir rahmet bağışla) Rahmet Acımak, esirgemek, hayra ulaştırmayı istemek, Cenabı Hakkın kullarına ölümden sonraki lütuf ve ihsanı demektir. İşte ey rabbimiz bizlere lütfet, bizleri imanımızda, kavuştuğumuz hidayette sabit kıl veya kusurlarımızdan dolayı bizlere mağfiret buyur.

إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

Çok ihsan edici Sensin Şübhesiz sen

(Şüphe yok ki çok ihsan eden ancak sensin) istirham ettiğimiz şeyleri, lütuf ve merhametle ihsan buyuran ancak sensin. Ya ilâhi Bu dualarımızı kabul buyur, bizleri hidayetden, rahmetinden mahrum bırakma.

&-Bu ayeti kerime göstermiş oluyor ki: İnsanlar dâima korku ile ümitten ayrılmamalıdır. Hiç bir kimse kendi ibâdet ve itaatine güvenmemelidir. Ve yine hiç bir kimse, ümitsizliğe düşüp hidayetden, Allah'ın merhametinden ümidini kesmemelidir. Nice kimseler vaktiyle âlim, âbid, zahit iken bilahare nefislerinin arzularına tabi olmuşlar, dünyevi menfaatler arkasında koşmuşlar, bir takım bozgunculara bağlanarak hidayet caddesinden ayrılmışlardır. Bilâkis nice kimselerde vaktiyle kötülüğü emreden nefislerine uyup günahkâr bir halde yaşarken, daha sonra bir ilâhî rahmet eseri olarak kendilerinde bir uyanma meydana gelmiş, yaptıkları kötülüklerden tövbe etmişler ve affedilmelerini istemişler, dini ve dünyevî vazifelerini güzelce ifaya başlamışlar ve son nefeslerini imanla noktalama şerefine kavuşmuşlardır.

&-Nitekim Resulü Ekrem Efendimiz bir hadisi şeriflerinde

اَللّٰهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ ثَبِّتْ قَلْبِيْ عَلٰى دِيْنِكَ

(Ey kalpleri ve gözleri çeviren Allah'ım Bizim kalplerimizi senin dinin üzerinde sabit kıl) Ne mühim bir dua değil mi? İşte bu, bizim için bir uyanma dersidir. Varlığınıza güvenmeyelim, daima Cenabı Hakka sığınalım. Hidayette ve diyanette sebat etmemizi onun merhametinden, sonsuz lütuf ve ihsanından niyazda bulunalım.

رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيْهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

9.Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki insanları kendisinde şüphe olmayan bir gün için toplayan ancak sensin, şüphe yok ki. Allah Teâlâ sözünden dönmez.

رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيْهِ

Onda Şüphe yoktur Bir gün için ki İnsanları Toplayıcı Şüphesiz sensin Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki insanları kendisinde şüphe olmayan bir gün için toplayan ancak sensin) Cenabı Haktan hidâyet ve rahmet niyazında bulunan rasih âlimler, dualarına şöylece devam etmektedirler: Ey Rabbimiz bütün insanları kendisinde şüphe olmayan meydana çıkacağı katî bulunan bir gün için toplayan onları o günde hesaba çeken, mükâfat ve cezaya uğratan ancak sensin bizleri o günde rahmet ve yardımına kavuştur.

اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Va'dinden Caymaz Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sözünden dönmez) müminler hakkındaki ilahi müjde o günde tam manasıyla ortaya çıkacaktır. Artık Ey Rabbimiz Bizleri İman ile yaşat, İman ile öldür. O yüce müjdene kavuştur. Kötülük yapanlar hakkındaki ilâhî, tehdit ve korkutma ise onlara af edilmedikleri takdirde tatbik edilecektir. Küfür üzere ölenler ise asla Allah'ın affına kavuşmayacakları bakımından onların hakkındaki ilâhî, tehdit ve uhrevî azab ise herhalde devam edip duracaktır. Artık böyle bir felâkete düşmekten bizleri Cenabı Hak muhafaza buyursun diye dua edip durmalıyız.

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَّاُولٰٓئِكَ هُمْ وَقُوْدُ النَّارِ

10.O kimseler ki kâfir oldular, onların malları ve evlâtları onlar için Allah Teâlâ katında hiç bir fayda vermez ve onlar işte ateşin çirasıdırlar.

Bu mübarek ayetler, dinsizlere ellerinde bulunan dünyevî varlıkların fâide vermeyeceğini, bilâkis onların ebedî felâketlere maruz kalacaklarını bu hususa dâir tarihî bir olayı misal göstererek şöylece beyan buyurmaktadır.

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا

İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki kâfir oldular) O kimseler ki, kâfir oldular Allah'ın birliğini, yüce peygamberleri, semavî kitapları tamamen veya kısmen inkâr ederek küfür ve şirke düştüler

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا

Bir şeye Allahdan Ne evlatları Ve Malları Kendilerine Asla fayda vermeyecektir

(onların malları ve evlâtları onlar için Allah Teâlâ katında hiç bir fayda vermez)

yani Allah dan gelecek bir azaba karşı onların güvendikleri malları ve evlâtları onlar için yarın âhîret günü Allah Teâlâ'nın katında onun mahkemei kübrasında bir fâide vermez. Onları ilâhî azaptan kurtaramaz.

وَّاُولٰٓئِكَ هُمْ وَقُوْدُ النَّارِ

Ateşin Yakacağı Onlardır İşte onlar Ve

(ve işte onlar ateşin çirasıdırlar) böyle küfür ve isyanda devam ettiler mi işte onlar o küfredenler cehennemnin ebedî olarak yakacağı nesnelerdir. Nitekim nice servet ve ihtişama sahip olan dinsiz kavimler, bilahare mahvı perişan olup lâıyk oldukları cezalara kavuşmuşlardır.

كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

11.Onların bu gidişi, tıpkı âli firavn'un ve ondan evvelki kimselerin gidişi gibidir ki bizim ayetlerimizi yalanladılar. Allah Teâlâ da onları günahları sebebiyle yakaladı. Ve Allah Teâlâ azabı şiddetli olandır.

كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Ve Firavun Ehlinin Adeti gibidir

(Onların bu gidişi, tıpkı âli firavn'un ve ondan evvelki kimselerin gidişi gibidir) evet Onların bu gidişi o Necran elçilerinin veya Yahudilerin veya Arap müşriklerinin veya çağdaş müşriklerin inkârcıların hâl ve durumu Firavn'un hanedanının ve ondan evvelki kimselerin Ad ve Semud gibi daha eski kavimlerin durumu gibidir. Ki onların da malları, çoluk çocukları pek çok olmakla beraber, kendilerine fâide vermemiş onları azaptan kurtaramamıştır. Onlar da

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanlamışlardı

(bizim ayetlerimizi yalanladılar) Küfür ve isyanda devam edip iman nimetinden mahrum kaldılar.

فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları sebebiyle Allah Hemen onları yakaladı

(Allah Teâlâ da onları günahları sebebiyle yakaladı) Allah Teâlâ da onları bu günahları bu küfür ve isyanları sebebiyle yakaladı hepsini de helak etti, hepsini de cezalandırdı.

وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetlidir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ azabı şiddetli olandır) Ve Şüphe yok ki böyle kâfir kimseler hakkında Allah'ın cezası çok şiddetlidir. Bunlara cehennemde ebediyyen azap çecktirecektir. Artık daha hayatta iken biraz düşünüp küfür ve isyana son vermeli değil midir? Cenabı Hakkın azabı inkârcılar hakkında daha dünyada iken de yüz gösterir.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

12.Kâfir olanlara de ki: Yakında mağlûp olacaksınız ve cehenneme sevk oluncaksınızdır. O ne fena bir yataktır?

Bu ayeti kerime, Müslümanların düşmanlarına galip geleceklerini bildirmiş ve bu galibiyet tahakkuk etmiştir. Bundan dolayı bu bir Kur'ân mucizesidir. Müslümanlar hakkında müjdeyi, düşmanları hakkında da tehdidi içerir. Şöyle ki: Rasûli Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Bedir gazvesinde Kureyş müşriklerini mağlûp ettikten sonra Yahudi taifesini çağırmış, Kureyşe isabet eden mağlûbiyet ve yenilginin Yahudilere de isabet edeceğini ihtar ederek onları İslâmiyet'e, itaate davet buyur-muştu. Onlar ise bencillikte bulunmuş, sen bizi Kureyş gibi harp etmesini bilmez, batacak bir kavim mi sanıyorsun? Eğer bizimle savaşta bulunur isen karşında asıl kahraman insanları görürsün, demişlerdi. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Yüce Meali şöyledir:

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ

yakında mağlûp olacaksınızdır İnkâr ettiler O kimselere ki De ki

(Kâfir olanlara de ki: Yakında mağlûp olacaksınız yakında mağlûp olacaksınızdır) Habibim kâfir olanlara O Yahudilere de ki Siz de kuvvetinize, çokluğunuza güvenmeyiniz, dünyada mağlûbiyetiniz yakında gerçekleşecektir. Gerçekten bu ilâhî tehdid Yahudiler hakkında tahakkuk etmiştir. Şöyle ki: Yahudilerden Kureyza oğulları öldürülmüştür, Nadir oğulları sürgün olunmuştur. Hayber fethedilip üzerine de cizye = vergi konulmuştur.

وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

Yataktır Ne kötü Ve Cehenneme Toplanacaksınız Ve

(ve cehenneme sevk olunacaksınız O ne fena bir yataktır) evet dünyada mağlubiyetle kalmayacaksınız. Cehenneme de sevk olunacaksınız. O ne fena bir yataktır ne fena varılacak bir yerdir. Artık ona göre hareket ediniz. Yol yakın iken kendinizi ıslah edip düzeltiniz

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

13.Şüphe yok ki sizin için iki grupta bir alâmet vardır. Bir grup Allah yolunda savaşıyordu, diğeri ise kâfir idi. Onları göz göre kendilerinin iki misli görüyorlardı Allah Teâlâ ise dilediğini yardımıyla güçlendirir. Şüphe yok ki bunda basiret sahipleri için bir ibret vardır. Bu ayeti kerimede kendi kuvvetlerine güvenen düşmanlara bir tarihi örnek göstererek onları uyanmaya şöylece davet etmektedir.

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا

İkisi karşılaştı İki cemaatte Bir delil Sizin için vardır Gerçekden

(Şüphe yok ki sizin için karşılaştıran iki grupta bir alâmet vardır) Ey müminler Veya ey Yahudiler Şüphe yok ki, sizin için Bedir savaşını yapmış olan iki fırkada iki cemiyyete ait tarihi bir olay da bir alâmet vardır. Rasulü Ekrem'in beyanlarının doğruluğuna açık bir delâlet vardır. Onlardan

فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ

Kafir idi Diğeri Ve Allah Yolunda Savaşıyordu Bir cemaat

(Bir grup Allah yolunda savaşıyordu diğeri ise kâfir idi) bir fırka İslâm cemaati Allah yolunda savaşıyordu şahsi bir menfaat, bir kırsızlık için değil, Allah'ın dinini yüceltmek için cihatta bulunuyordu. Diğeri ise kâfir idi Arap müşriklerinden bulunuyor, şeytan yolunda cenk ediyorlardı.

يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنِ

Göz Görüşüyle Kendilerinin iki misli Onları görüyorlardı

(Onları göz göre kendilerinin iki misli görüyorlardı) Şöyle ki: Bu Bedir gazvesinde Müslümanlar fırkasının sayısı üçyüz on üç idi, müşriklerin sayısı de bine yakın idi. Cenâbı Hak, o müşriklerin kalplerine korku düşürmek için İslâm ordusunu o müşriklere kendi ordularının iki misli imiş gibi göstermiştir.

&-Diğer bir yoruma göre de Müslümanlar, o düşmanlarını kendi kuvvetlerinin nihayet iki misli kadar görüyorlardı, daha fazla görüp endişeye düşmüyorlardı. Hâlbuki o düşmanlar, kendilerinden üç misli fazla idi.

&-Diğer bir yoruma göre de Müslümanlar, kendi kuvvetlerini düşman kuvvetlerinin iki misli görüyorlardı. Cenabı Hak onlara düşmanlarını böyle az gösteriyordu. Taki Müslümanlar, sakın bir şekilde, güçlü bir kalbe mazhar olarak düşman üzerine tam bir cesaretle atılıversinler.

&-Başka bir yoruma göre de Yahudiler, o savaşçı müşrikleri, Müslümanların iki misli görmüşler, o müşriklerin galibiyetine kani olmuşlardı. Hâlbuki galibiyet o çoklukta değil, o bir ilâhî iradenin neticesidir. Evet.

وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Yardımı ile Kuvvet verir Allah Ve

(Allah Teâlâ ise dilediğini yardımıyla güçlendirir) Bu sayede nice az kuvvetler, çok kuvvetlere galip gelir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

Basiret Sahipleri için Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki bunda basiret sahipleri için bir ibret vardır) bu tarihi olayda böyle

az bir cemaatin, büyük bir cemaate galip olmasında kalp gözleri açık, hakikatleri görüp düşünmeye muktedir zatlar için bir ibret vardır. Artık bunu düşünüp uyanmalıdır. Kendi kuvvetine güvenip hakkı kabulden kaçınmamalıdır. Yoksa ey Yahudiler Sizler de öyle mağlûp olursunuz. Nitekim de olmuşlardır, İşte mucize olan Kuran'ı Kerim'in meydana geleceğini haber verdiği şeyler bütün böyle meydana gelmiş ve gelecektir. Buna inanmışızdır

زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَإِ

14.İnsanlara, kadınlardan, oğullardan, kantarlarca altın ve gümüşten, alâmetli atlardan, hayvanlardan, ekinlerden ileri gelen şehvetler sevgisi tezyin edilmiştir. Bu, dünya hayatının menfaatidir. Hâlbuki güzel dönüp gidilecek yer. Allah Teâlâ'nın katındadır.

Bu ayeti kerime, insanların fâni varlıklara bağlanarak âhiret saadetini temin edecek şeylere karşı kayıtsız kalmamalarına işaret buyurmaktadır.

زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ

Oğullardan Ve Kadınlardan Nefsin arzu duyduğu şeyler Sevgisi İnsanlara Süslü gösterildi

(İnsanlara kadınlardan, oğullardan, nefsin arzu duyduğu şeylerin sevgisi süslü gösterildi) İnsanlara bir imtihan olmak üzere dünyevî şeylerden birçokları pek cazip bir halde bulunmuştur. Bu cümleden olarak onlara süslü gösterildi

وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

Gümüşten Ve Altından Yığılmış Yüklerden Ve

(kantarlarca altından ve gümüş yığınları) Ayeti kerimedeki elkanatirul mukantara dan maksat, biriktirilmiş olan çokça mallardır, insanlarda böyle mal biriktirmek için yaratılıştan bir istek vardır. Nitekim: Bir hadisi şerifte: buyrulmuştur.

(Âdemoğlu için iki dere dolusu altın olsa bunlar için bir üçüncüsünü de temenni eder Âdemoğlunun içerisini topraktan başkası dolduramaz) Artık insan güzel bir dini terbiye bir ruhi temizliğe sahip olmalıdır ki, böyle bir ihtirastan kurtulabilsin, elindeki meşru serveti de takdir ederek suiistimalden kaçınsın. Bunun şükrünü ifa için muhtaç olanlara yardımdan da geri kalmasın ve bu servetini ebedî selâmet ve saadeti temine bir vesile kılsın. Yine bir hadisi şerif de:

خَيْرُ الْمَالِ أَنْفَقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (Malın en hayırlısı Allah yolunda harcanandır) buyrulmuştur.

وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ

Ve Ekinlerden Ve Sağmal hayvanlardan Salma Ve Atlardan

(alâmetli atlardan, hayvanlardan, ekinlerden) evet güzel, nişanlı atlardan ve deve, sığır koyun gibi hayvanlardan tarlalarda, bahçelerde yetişen buğday, arpa, sebze, meyve gibi çeşitli ekinlerden ileri gelen nefsin arzu duyduğu şeylerin sevgisi bu gibi iştah kabartıcısı olan şeylerin muhabbeti, Allah tarafından bir hikmet gereği insanlara sevdirmişdir. İnsanlar bunlara karşı pek meyilli bulunurlar. Bununla beraber

ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Menfaatidir Bunlar

(Bu, dünya hayatının menfaatidir) bu zikredilen şeyler birer dünya metardır, bunların faideleri geçicidir bunlara fazla düşkünlük göstermek uygun değildir. Asıl aranacak gaye bunlar değildir. Birçok insanlar ise bütün bunlara düşkündürler.

وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَإِ

Varılacak yerin Güzeli Onun katındadır Allah Ve

(Hâlbuki dönüp gidilecek yerin güzeli Allahın katındadır) evet fazlaca muhabbet

edilecek yer Allah Teâlâ'nın katındadır ki, o da cennettir. Orada ilâhî tecellilere mazhar olmaktır. İşte ebedî saadet buradadır.

&-Evet, Dünyevî olan çoluk çocuk, servet ve varlık da meşru şekilde elde edildiği takdirde yerilmiş değildir. Bunlar da birer ilâhî lütuftur. İnsanlar için dünyada yaşadıkça lâzım, fâideli şeylerdir. Bunların haklarına riayet edilirse, bunlar ile dinî, vatanî vazifeler ifa olunursa, bunlar da şayani şükran birer nîmettir. Bununla beraber bunlar ne de olsa fânidir, fâideleri sınırlıdır, geçicidir, İnsan bunlar ile yetinmemelidir, ebedî hayatını temin edecek şeyleri elde etmeye daha ziyade çalışmalıdır. Yoksa dünyevî nimetler çok kere insanı gaflete, isyana sevk eder. Hele bunlar gayrı meşru surette elde edilirse veya şerre sarf olunursa sahibi için birer felâket sebebi olur. Bunda insan uyanık olmalıdır. Fani bir varlık uğrunda ebedî hayatını feda etmemelidir. Sonra pişmanlık fayda vermez.

قُلْ أُوْنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيْهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ

15.De ki: Size onlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Takva sahibi olanlar için Rablerinin yanında altlarından ırmaklar akar cennetler vardır. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Ve kusurlardan tertemiz eşler vardır. Ve Allah Teâlâ'nın büyük bir rızası vardır. Ve Allah Teâlâ kullarını hakkıyla görücüdür. Bu mübarek ayetler, dünyevî varlıklardan daha üstün olan ebedî varlıkları, nimetleri göstermekte ve bu ebedî varlıklara, nimetlere nail olacak zatların vasıflarını bildirmektedir. Bu sebeple de bütün insanlığı uyanmaya ve o zatlara uymayı teşvik buyur-maktadır.

قُلْ أُوْنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكُمْ

Bunlardan Daha hayırlısını Size haber vereyim mi De ki

(De ki: Size onlardan daha hayırlısını haber vereyim mi) Ya Muhammed Aleyhis-salâtü ve selam, kavmine de ki, onlardan o dünyevî iştah çekici olan şeyler-den, çoluk çocuktan daha hayırlısını haber vereyim mi o daha, hayırlı ve ebedî olan şeyler

لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Nehirler Altlarından Akar Cennetler Rableri Katında Sakındılar O kimseler için vardır

(Takva sahibi olanlar için Rablerinin yanında altlarından ırmaklar akar cennetler vardır) Allah Teâlâ'dan korkup dini vazifelerini güzelce yerine getirenler için. Rablerinin yanında âhiret âleminde ağaçlarının altlarından ırmaklar akan cennetler vardır evet o müminler için bağlar, bahçeler pek hoş, ebedî ikametgâhlar vardır.

خَالِدِينَ فِيْهَا

İçinde Ebedi kalıcıdır

(Orada ebedî olarak kalacaklardır) O takva sahipleri o takva ehli zatlar o cennetlerde ebedî olarak devamlı olarak kalacaklardır

وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ

Tertemiz zevceler Ve

(Ve kusurlardan tertemiz eşler vardır) Ve o takva sahipleri için orada kusurlardan hayız gibi ve diğer pis görülen şeylerden, arızalardan tertemiz eşler vardır ve bununla beraber hepsinin üstünde

وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ

Allah'dan Bir razı olma Ve

(Allah'ın büyük bir rızası vardır) işte en büyük saadet, bu ilâhî rızaya nail olmaktır.

وَاللّٰهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ

Kulları Hakkıyla görendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ kullarını hakkıyla görücüdür) Bütün kullarının yaptıklarını bilir, görür ona göre mükâfat veya ceza verir. İşte takva sahibi kullarının o güzel hallerini de

bilir olduğu için onlar için cennetlerini hazırlamış ve onları en mukaddes bir gaye olan kendi ilâhî rızasına mazhar buyurmuştur. Ne mutlu bu saadete nail olanlara!

&-Bir hadisi şerif şu mealdedir: Allah Teâlâ, âhirette cennet ehline hitaben buyuracaktır ki: Ey cennet ehli benden razı oldunuz mu? Onlar da diyecekler ki: Ey Rabbimiz Biz senin itaatinde devamlıyız, saadet, yardım sendendir, hayır senin kudret elindedir. Biz nasıl razı olmayız, kimseye vermediğin nimetleri bizlere verdin, Cenâbı Hak da buyuracak ki: Ondan, daha üstününü sizlere vereyim mi? Onlar da diyecekler ki: Ey Rabbimiz! Ondan daha üstün hangi şey vardır? Hak Teâlâ hazretleri de tekrar buyuracak, yani kendilerine mukaddes katından ilham kılacaktır ki: Ben size rızamı helâl ve ihsan kıldım ki, artık bundan sonra sizlere ebediyen gazapta bulunmayacağım. Ne muazzam bir müjde, ne sonsuz bir nimet ve saadet Cenabı Hak cümlemizi böyle bir ilâhî iltifata mazhar buyursun. Âmin

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَمْنَا فَأَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

16.Onlar ki. Ey Rabbimiz! Biz muhakkak iman ettik, artık bizim için günahlarımızı bağışla ve bizleri o ateş azabından koru, derler.

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَمْنَا

İman ettik Şüphesiz biz Rabbimiz Derler Okimseler ki

(Onlar ki. Ey Rabbimiz! Biz muhakkak iman ettik derler) o takva sahihi zatlar veya Allah'ın muhterem kulları o kimseler derler ki ey rabbimiz Sen âlimsin, bilirsin ki, biz muhakkak İman ettik senin birliğini, yaratıcılığını, bütün ilâhî hükümlerini tasdik ve tazimde bulunduk.

فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Ateşin Azabından Bizi koru Ve Günahlarımızı Bize Artık bağışla

(artık bizim için günahlarımızı bağışla ve bizleri o ateş azabından koru) Artık bizim için insanlık icabı işlediğimiz günahlarımızı mağfiret buyur onları af et ve gizle bizleri o ateş azabından cehennemnin o dayanılmaz ateşinden koru derler. Böyle dua ve niyazda bulunurlar. İşte mü'minlere lâıyk olan da böyle ibadet ve taatlarına güvenmeyip daima Cenabı Hakkın af ve keremine sığınmaktır.

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

17.Onlar, sabır edicilerdir, sadıktırlar, ibadetlere devam edenlerdir, infak edenlerdir, seher vakitlerinde de istiğfarda bulunanlardır.

الصَّابِرِينَ

(sabır edicilerdir) Sabır: Acıya katlanmak, hoşla gitmeyen hallerde telâş göstermeyip sızlanmadan tahammül etmektir. Akıl ve şeriatin uygun görmediği hususlarda nefsi tutmak ve men ederek onları işlemekten kaçınmaktır. Günahlardan kaçınarak nefsin bu konudaki temayüllerine karşı direnmektir.

&-Bununla beraber sabır genel manalı bir kelimedir. Yerine göre şecaat, kanaat, sır saklama, gönül genişliği manasında da kullanılır. Sabrın sonu zaferdir. Şuda vardır ki Müdafaası mümkün, din ve ahlâka aykırı olan şeylere karşı tahammül etmek ise sabır değil, bir meskenettir miskinlik beceriksizliktir. Evet, o takva sahibi zatlar sabır edicilerdir. Kendilerine gelen sıkıntılara tahammül edicidirler

وَالصَّادِقِينَ

(ve sadıktırlar doğru olanlardır) Sözleri, özleri doğrudur, gizli ve açık olarak sadakat sahibidirler. Kendilerinden emin olunur emanete riyaet edenlerdir

وَالْقَانِتِينَ

(ve ibadetlere devam edenlerdir) yani: ilâhî emirlere karşı itaatkârdırlar. O takva sahibi olan zatlar Allah'u tealanın emir ve yasakları doğrultusunda bir hayat tarzı kendilerine tanzim ederler

وَالْمُنْفِقِينَ

(ve infak edenlerdir) mallarından fakir ve zayıflara sadaka verir ve yardımda bulundurlar.

وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

Seherlerde Mağfired dileyenler Ve

(Seherde istiğfarda bulunanlardır) Seher: Fecrin doğuşundan biraz evvelki vakittir ki, güneş tekrar doğmaya, insanlık âlemine yeni bir hayati faaliyeti gelmeye yüz tutmuş olur. Bu, bir feyizli andır, temiz ruhların neşelenecekleri bir zamandır. Kalplere bir ilâhi zevk ve ferahlığın tesir edeceği ruhanî bir demdir. Bundan dolayı böyle bir zamanda gaflet uykusundan uyanarak namaz kılmak, zikir ve tesbihte bulunmak, Cenâbı Hakka kullukta bulunarak dua ve niyaza devam etmek ne güzide bir harekettir. Nasıl, güzide olmasın ki, bu anda yapılan ibadetlere, istiğfarlara Kuran lisanı ile büyük bir kıymet veriliyor. Artık bu pek kıymetli bir zamanın feyizlerinden nasip almaya çalışmalı değil miyiz? İşte takva sahibi olan zatlar, namazda, niyazda ilâhî affı istihdamda bulunanlardır bu seçkin vasıflara sahip olanlardır. Ne güzel bir hayat tarzı

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

18.Allah Teâlâ, kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına adaletle kaim olarak şahitlik etmiştir. Melekler de, İlim sahipleri de şahitlikte bulunmuşlardır. O aziz, hakîmden başka asla bir ilâh yoktur.

Bu âyeti kerime, Hz. İsa gibi bazı zatlara ilahlık isnat edenleri reddetmekte, Allah'ın birliğinin en kuvvetli delillerle sabit ve tasdik edilmiş olduğunu bildirmektedir.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur Şu şüphesiz ki Allah Şahidlik etti

(Allah kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına **adaletle kaim olarak şahitlik etmiştir**) Allah Teâlâ kendisinden başka bir ilâh bir mabut, bir kâinatı yaratan bulunmadığına adaletle kaim olarak bütün evreni bir adalet, bir intizam üzere yaratmış, her iradesi ve takdiri birer hikmet ve menfaate dayanmış olarak şahitlik etmiştir. Yani Allah'ın birliğini dış âlemde ve insanlardaki sonsuz yaratış delilleriyle ve indirmiş olduğu mucize ayetleriyle beyan ve isbat buyurmuştur.

وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ

Adaleti Kaim kılan olarak İlim Sahipleri Ve Melekler Ve

(Melekler de, İlim sahipleri de **adalet ve hakkaniyetle şahitlikte bulunmuşlardır**) evet melekler ikrar ve iman suretiyle bu şahitlikle bulunmuşlardır. İlim sahipleri de Cenabı Hakkın varlığını, birliğini, yaratıcılığını bilip bunu isbat için bir nice yaratma ile ilgili, şer'i deliller irad etmişlerdir.

&-Bu ilim sahiplerinden maksat, ya bütün yüce peygamberlerdir veya bütün mü'minlerin âlimleridir veyahut muhacirler ile ensarı kiramdır. Evet, Bütün bu yüce zatlar, Allah'ın birliğini bilip itirafta, şahadette bulunmuşlardır. Allah Teâlâ, kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına adaletle kaim olarak şahitlik etmiştir Çünkü açıktır ki:

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ancak ilah yoktur

(O aziz, hakîmden başka asla bir ilâh yoktur) O aziz, hakîmden o kudret ve hikmet sahibi yüce yaratıcıdan başka ibâdet ve itaate lâıyık yaratıcılık ve mâbudluk sıfatına sahip asla bir ilâh yoktur. Artık bu açıklık meydanda iken bunun tersi nasıl kabul edilebilir. Bir kısım mahkukata ilahlık isnat edilerek Cenâbı Hakkın insanlığa ihsan buyurmuş olduğu İslâm dininin yüce beyanlarına nasıl muhalefet edilebilir?

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

19.Şüphe yok ki: Allah katında din, İslâm'dan ibarettir. O kendilerine kitap verilmiş olanların ihtilâfta bulunmaları ise kendilerine ilim geldikten sonra sırf aralarındaki hasetten dolayıdır. İmdi her kim Allah'ın ayetlerine küfür ederse, şüphe yok ki Allah Teâlâ hesabı süratli olandır.

Bu âyeti kerime de Cenabı Allah'ın birliğini söylemekle hakkaniyet üzere kurulmuş olan dinin, yalnız İslâm dininden ibaret olduğu şöylece bildirilmektedir.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

İslam'dır Allah'ın Katında Din Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah katında din, İmlâmdır) Şüphe yok ki. Allah katında makbul, rızayı ilâhîsine uygun olan din, İslâm'dan ibarettir. Peygamberler vasıtasıyla bütün insanlığa tebliğ buyrulmuş olan din yolundan ve yüce şeriattan başka değildir.

وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitab Kendilerine verildi O kimseler ki ihtilafa düşmedi Ve

(O kendilerine kitap verilmiş olanlar ihtilâfa düşmediler) yani o kendilerine kitap verilmiş olanların Yahudilerin, Hristiyanların ve kendilerine kitap verilmiş olan daha evvelki kavimlerin ihtilâfta bulunmaları bunlardan bazıları, İslâm dininin hak olduğunu kabul ettikleri halde bazılarının bunu tamamen inkâr etmeleri. Ve bazılarının Allah'ın birliği hususunda ihtilâfa düşüp teslis görüşünü benimsemeleri veya Hz. İsa'ya, Hz. Uzeyire Allah'ın oğlu demeleri, bazıları risaleti Muhammediyyeyi kabul ettikleri halde bir kısmının da onu inkâra cüret göstermeleri ise

إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

Aralarındaki Azgınlıktan dolayı İlim Kendilerine geldi O şeyin ki Ardından Ancak

(kendilerine ilim geldikten sonra sırf aralarındaki hasetten dolayıdır) Allah Teâlâ'nın birliğine, yaratıcılığına dâir ayetler, mucizeler zuhura geldiği halde ve son peygamberin peygamberlik ve risaleti, o peygamberin vasıtasıyla isbatına muvaffak olduğu harikalar görüldüğü halde o ihtilâf, o kavimlerin aralarındaki hasetten kıskançlıktan, riyaset hırsından dolayıdır. Bu ne kadar cahilce, ihtiraslıca bir harekettir

وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ederse Kim Ve

(İmdi her kim Allah'ın ayetlerine küfrederse) onun birliğini, peygamberlerinin peygamberlik ve risaletini isbat eden ayetleri mucizeleri inkâr eyleser mutlaka lâıyk olduğu cezalara yakında kavuşacaktır. Evet.

فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Pek çabuk görendir Allah Artık şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ hesabı suratlı olanlar) Onların muhasebelerini pek çabuk görerek kendilerini lâıyk oldukları cezalara kavuşturacaktır. Artık düşünsünler

İman: Lûgatta bir şeye inanmaktır, bir kimseyi veya bir haberi tasdik etmektir, onun doğru olduğunu itiraf ta bulunmaktır. Şeriat dilinde ise peygamberlerin Allah tarafından tebliğ buyurmuş oldukları şeyleri kesin olarak tasdik eylemektir. Bu gibi hakikatlere kalben, vicdanen katî surette inanmak bir imandır. Bunları lisânen söyleyip itiraf etmek de ikrardır. Bir kimsenin imanı, başkalarınca, dil ile ikrar etmesi ile anlaşılmış olur. İman sahibine "Mü'min" iman edilen şeye de "mü'nemün bih" denir, İman zıddı "küfür"dür ki, bu da inkârdan ibarettir, İman edilmesi lâzım gelen şeylerden herhangi birini inkâr etmek bir küfürdür. Meselâ: Cenâbı Allah'ın varlığını inkâr, küfür olduğu gibi onun peygamberlerinden, kitaplarından herhangi birini inkâr etmek de bir küfürdür. Küfür Lûgatta örtmek, gizlemek demektir. Mukaddesattan herhangi birini inkâr eden de onu örtmüş ve gizlemiş olacağından dolayı küfür ile vasıflanmış olur. Nitekim

bir nimetin kadrini bilmeyip örtbas etmeye de "küfrânı nimet" denir. Küfür sahibine "kâfir" denilir. Birisini küfre nisbet etmeye de "tekfir" denir.

İslâm: Lûgatta ihlâs teslim olmak, baş eğmek manalarına gelir. Şeriat lisanında Yüce Peygamberlerin tebligatını her şekliyle kabul edip beğenerek Cenâbı Hakka itaat ve inkiyat etmektir, İman ile İslâm, lûgat manaları itibariyle birbirinden ayrılırsa da şeriat itibariyle birdirler. Her mü'min, müslimdir ve her Müslim, mü'mindir. Bununla beraber İslâm lâfzı din manasına da gelir. Nitekim şeriat, millet lâfızları da din manasında kullanılmıştır. İslâm lâfzı, imanın alâmeti, meyvesi olan namaz oruç, hac gibi salih amelere de itlak olunur. İslâm lâfzı, bir de kalben tasdik etmeyip zahiren kabul etmek manasında da kullanılır. Kalben inkâr ettiği halde lisânen ben Müslü-man'ım diyen bir şahsın İslâmiyet'i gibi ki, bu münafıkça bir hareket olacağından Allah katına makbul olmadığı gibi şer'an da İslâm'dan sayılmaz.

Din: Allah Teâlâ tarafından konulmuş bir kanuni mübindir ki, insanlara Cenabı Hakkın varlığını, birliğini, azamet ve uluhiyyetini bildirir, insanları yaradılışlarındaki gayeden haberdar eder. İnsanlara vazifelerini, hidâyet ve saadet yollarını gösterir. Akıl sahiplerine kendi güzel istekleriyle bizatihi hayır olan işlere sevk eyler. Bu ilâhî kanunu Yüce Peygamberler Allah tarafından vahiy yoluyla olarak ümmetlerine tebliğ buyurmuşlardır. İnsanlar tarafından din adına tertip ve tanzim edilmiş veya ilâhi bir dinin adına bir takım uydurma hükümleri kapsayan şeylere din denilmesi, kendi mensuplarına göredir. Yoksa bunlar asla ilâhî din mahiyetine sahip, insanlar için birer kurtuluş rehberi olmak meziyetini içerir değildirler. Din tabiri lûgat itibariyle adet, siret, itaat, siyaset, rey, hüküm, ceza manalarında da kullanılmıştır. Cenabı Hakkın bizlere ihsan buyurmuş olduğu ilâhî, hakiki dine, tevhid dini, denildiği gibi, İslâm dini de denir ve yalnız din, yalnız İslâm da denilir. Bu dini mübin, insanlığın ilk ve son dinidir.

Şöyle ki: insanlığın babası olan Hz. Âdem Aleyhisselâm nail olduğu ilâhî vahyi sayesinde kendi evlât ve torunlarına bu tevhid dinini tebliğ etmişti. Ancak bir müddet sonra insanlar arasında cehalet alâmetleri yüz göstermiş, gitgide bir takım batıl inançlar türemişti. Fakat vakit vakit peygamberler gönderilmiş, onlara semavî kitaplar verilmiş, onlar da ümmetlerini tevhid dinine, İslâm dinine davet etmiş, o peygamberlere bir takım zevât tabii olarak hidayete ermiş, bir takım kimseler de şeytanlara uyarak din fikrinden mahrum kalmış, dalâlet içinde yaşayıp gitmişlerdir. Nihayet din ve İslâmiyet yıldızı sönmüş iken Cenabı Hak insanlığa en muazzam bir lütuf, en nuranî bir rehber olmak üzere Muhammed, Aleyhisselâti vesselam efendimizi son Peygamber olmak üzere bütün insanlık âlemine peygamber tayin buyurmuştur. O eşsiz Peygamber ise Allah'ın yardımına mazhar olarak tevhid dinini fevkalâde bir azim ve gayretle neşre başlamış, evvelâ kendi muhitini aydınlatmaya çalışmış, muhitinin etrafında bulunan ve kendilerine ehli kitap deniler Yahudiler ile Hristiyanları da bu dinî mübine davet ederek bu hususta nice harikalar, mucizeler göstermiştir. İşte bu Yüce Peygamberimizin bütün beşeriyete tebliğ ettiği bir ilâhî dindir, bir tevhit dinidir, bir İslâm dinidir. Allah katında makbul olan dinde bu İslâm dininden başkası değildir. İşte bu âyeti kerime de bunu anlatmaktadır. Bu, apaçık İslâm dinidir ki: Bütün insanlığa hitap edip onlara hidayet, saadet yollarını göstermektedir. Bütün insanlar âlemi bu dinî mübine muhtaçtırlar, insanların hakikatlerden haberdar olabilmesi için, Cenabı Hakkın rızasına muvafık fiil ve hareketlerde bulunabilmesi için bu dini mübinden daha mukaddes bir rehber bulunamaz. Bu mukaddes din, haddizatında bütün insanlık için en mühim bir ihtiyacı ruhi ve manevî ki, bu ihtiyaç tatmin edilmedikçe insan için kalp temizliğine, vicdan rahatlığına ruh yüceliğine nailiyet imkânı bulunamaz. Güzel ahlâkın esası, dayanışma ve muhabbet üzerine kurulma bir medeniyetin en birinci dayanağı bu dini mübindir. Dinsiz bir milletin maddî varlığı geçicidir. Hakikat nazarında hiç bir kıymeti yoktur, sönmeğe mahkûmdur. Bundan dolayı insanlar yalnız dünya varlığını, dünya zevkini bir gaye bilmemelidirler. Yanlış, uydurma düşüncelere tabi olmamalıdır. Kutsallığı güneşlerden daha parlak olan dini İslâm'ın yüce gölgesine iltica etmelidirler ki o sayede birer temiz ruha, güzel içtimâî birer terbiyeye, umum insanlık hakkında pek hayırlıca bir vicdana nail olabilsinler. Şeriatın sağlam ipine sarılmayan Olgunlukların zirvesine yükselemez

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

20. Artık seninle mücadelede bulunurlarsa de ki: Ben nefisimi Allah Teâlâ'ya teslim ettim, bana tabi olanlar da. Ve kendilerine kitap verilmiş olanlar ile ümmîlere de deki: İslâmiyet'i kabul ettiniz mi? Eğer İslâmiyet'i kabul etmişler ise şüphesiz hidayete ermişlerdir Ve eğer kaçınırlarsa senin üzerine lâzım gelen ancak tebliğdir. Allah Teâlâ ise kulları büsbütün görücüdür. Bu âyeti kerime; İslâmiyet'i kabul edenlerin hidayete erdiklerini, doğru olduğu delil ile ortaya çıkmış olan İslâm dinini kabul etmeyenler ile de tartışmaya hacet bulunmadı-ğını, yalnız bu hakikatini tebliğ ile irşat vazifesinin yapılmış olacağını beyan buyur-maktadır.

فَإِنْ حَاجُّوكَ

Seninle tartışılırsa Buna rağmen eğer

(Artık seninle mücadelede bulunurlarsa) Hz. Peygamber, Necran müşrikleri gibi inkârcıları İslâm dinine davet etmiş, bu dinin doğruluğunu, yüceliğini gösterir ayetleri, delilleri de getirmişti, buna rağmen yine küfürlerinde ısrar edip dururlarsa cezalarını bulacaklarını kendilerine ihtar buyuruyor. Artık ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem seninle mücadelede din hakkında münakaşada bulunurlarsa onlara karşı tekrar münazaraya, deliller getirmeye hacet yok, onlara

فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ

Bana tabi oldu O kimse ki Ve Allah'a Yüzümü Teslim ettim Artık de ki

(De ki Ben nefsimi Allah'a teslim ettim bana tâbi olanlarda) Onun birliğini tasdik, onun ortak ve benzerden uzak olduğunu bilip onun tevhid dinini sizlere tebliğ ve o dinin hak olduğunu delil ile isbat eyledim. Artık mücadeleye lüzum yok bana tâbi olanlarda o apaçık dini kabul edip hakka nefislerini teslim eylemişlerdir.

وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسْلَمْتُمْ

Teslim oldunuz mu? Ümmilere Ve Kitap Kendilerine verildi O kimselere ki De ki Ve

(Ve kendilerine kitap verilmiş olanlar ile ümmilere deki İslâmiyet'i kabul ettiniz mi?) ehli kitap denilen Yahudiler ve Hıristiyanlar ile ümmilere Arap müşriklerine de ki: Benim gibi nefsi hakka teslim ederek İslâm şerefine nail oldunuz mu? Sizleri İslâmiyet'i kabul etmeye sevk edecek deliller gelmiştir.

فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا

Doğru yola ermişlerdir O halde muhakkak İslama girerlerse Bunun üzerine eğer

(Eğer İslâmiyet'i kabul etmişler ise şüphesiz hidayete ermişlerdir) eğer dalâletten kurtularak İslâm dairesine girmişler ise şüphesiz hidayete ermişlerdir Nefislerine fâide sağlamış karanlıktan kurtularak aydınlığa kavuşmuş olurlar.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ

Tebliğdir Sana gereken O takdirde ancak Yüz çevirirlerse Eğer Ve

(Ve eğer kaçınırlarsa senin üzerine lâzım gelen ancak tebliğdir) İslâmiyet'i kabul-den kaçınırlarsa Habibim Sana bir zarar vermiş olamazlar. Kendi nefislerine zulüm etmiş, kendilerini ebedî felâkete maruz bırakmış olurlar. Senin üzerine lâzım gelen ancak tebliğdir Dini hükümleri bildirmektir, tavsiyedir, hidayet yolunu göstermektedir. Sen ise bu vazifeni yapmış bulunmaktasın. Onları fiilen hidayete kavuşturmak sana ait değildir.

وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Kulları Hakıyla görendir Allah Ve

(Allah ise kulları büsbütün görücüdür) Onların İman edip etmeyenlerin! Bilir. Her

birisi hakkında ameline, itikadına göre mükâfat ve ceza verir. Bundan dolayı insanlar selâmet ve hidayete nail olmak isterlerse hakkı kabul etmelidirler. Kendilerine tebliğ ve tavsiye edilen faziletleri ve olgunlukları kabul etmekten kaçınmamalıdır. Sonra kendi hayatlarına suikast etmiş olurlar. Hakka karşı bile bile muhalefette bulunanlar ile tartışma ve mücadele ise boşunadır.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

21.O kimseler ki. Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ve peygamberleri haksız yere öldürürler ve insanlardan adaletle emredenleri de öldürürler, artık onları elem verici bir azap ile müjdele!

Bu mübarek iki ayet Peygamberlerin tebligatını kabulden kaçınan inkârcıların üç türlü canice hallerini ve onların maruz kalacakları felâketleri şöylece beyan buyurmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ederler O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki Allahın ayetlerini inkâr ederler) Peygamberlerine vermiş olduğu kitabları ve Yüce Allah'ın varlığına kudret ve azametine delâlet eden harikaları, mucizeleri inkâr ederler. Bunlardan bir kısmını, hatta birini inkâr dahi umumunu inkâr demektir. **Meselâ:** Kuranı Kerim bir ilâhî kitaptır, bir semavî mucizedir, buna dair geçmiş kitaplarda malûmat vardır. Artık Kuranı Kerim'i inkâr eden bir kimse veya bir kavim, bütün bu kitaplara inkâr etmiş olur.

وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ

Haksız yere Peygamberleri Öldürürler Ve

(ve Peygamberleri haksız yere öldürürler) vakti ile Yahudiler birçok Peygamberleri öldürmüşlerdi, sonrakiler de buna razı bulunmuş ve hatta ellerinden gelseydi son peygamber Hz. Muhammed'in de hayatına kastedeceklerdi. Bundan dolayı bu itibarla bunların hepsi de peygamberler katili sayılmaktadırlar,

وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Adaleti Emrederler O kimseleri ki Öldürürler Ve

(ve insanlardan adaletle emredenleri de öldürürler) Bir muhitin kalkınması, aydınlanması için içlerinden seçkin, dindar, bilgili bir zümrenin bulunmasına ihtiyaç vardır. Bu gibi zatların pek hayırlı olan öğütlerini, tavsiyelerini, iyiliği emretmelerini, kötülükten alıkoymalarını memnuniyetle telâkki etmek lâzımdır. Fakat güzel bir terbiyeden, akıllıca bir düşünceden mahrum olanlar veya şahsi bir menfaat peşinde koşanlar, bu gibi pek hayırlı, amme hakkında pek faydeli olan tavsiyeleri, emirleri, yasakları hoş görmezler bunların sahiplerinin hayatına kastederler. Nitekim vakiyle Yahudiler, Peygamberleri müdafaa eden zatlardan yüz on iki kişiyi bir günde şehit etmişlerdi,

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azap ile Artık onları müjdele

(artık onları elim bir azap ile müjdele) Onların görecekları şey böyle bir azaptan başka değildir. Bu azap ile sakındırma keyfiyeti, onlara karşı bir alay, bir küçümseme olmak üzere "müjde" diye beyan olunmuştur. Eshabı kiramdan Abdullah ibni Cerrah radiyallahu Teâlâ anı diyor ki: Ben Resulullah'tan sordum ki; kıyamet gününde azabı en çok olan şahıs kimdir? Buyurdu ki: Bir Peygamberi veya iyiliği emir eden, kötülükten alıkoyan bir zatı öldüren kimsedir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

22.İşte onlar, amelleri dünyada da, âhirette de batıl olan kimselerdir. Ve onlar için yardımcılardan bir fert de yoktur.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Amelleri Boşa gitmiştir O kimselerdir İşte onlar

(İşte o kimseler ki amelleri dünyada da, âhirette de batıl olmuştur) o ayetleri inkâr, peygamberleri ve iyiliği tavsiyede bulunanları öldürenler yok mu? İşte o caniler amelleri dünyada yapmış oldukları sadakaları, vücuda getirdikleri maddî faideli şeyleri dünyada da âhirette de batıl kendileri için fâide teşkil etmekten uzak olan kimselerdir. Onlar ölünce bütün bunlardan mahrum kalacakları gibi, âhireti inkâr eden Yüce Yaratıcının emirlerine muhalif oldukları için onun âhirette lutfuna mazhar olmak şansını da daha dünyada iken elden çıkarmış bulunacaklardır. Bu ne felâket!

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Yardımcılardan Onlar için yoktur Ve

(Ve onlar için yardımcılardan bir fert de yoktur) onlar için yarın âhîret âleminde yardımcılarda olmayacaktır. Öyle küfür ve isyan ile hayatı terk edenler hakkında hiç bir kimsenin yardım etmesine, şefaatte bulunmasına imkân bulunmamaktadır. Elbette öyle inkârcı, inatçı kimselerin akıbetleri böyle bir felâketten, mahrumiyetten başka değildir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ

23.Görmedin mi kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş olanları ki, aralarında hüküm etmesi için Allah'ın kitabına davet olunurlarda sonra onlardan bir zümre yüz çevirir. Ve onlar kaçınan kimselerdir.

Bu âyeti kerime, ellerindeki kitapların bile ahkâmına muhalefet eden yanlış ümitlere düşen, hakikati kabul etmeyen kimselerin maruz kalacakları uhrevî mesuliyetlere bir uyanma, vesilesi olmak üzere işaret buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ

Kitabdan Bir nasib Kendilerine verildi O kimseleri ki görmedin mi?

(Görmedin mi kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş olanları) Habibim görmedin mi? ne şaşılacak hal kendilerine kitaptan Tevrat'tan bir nasip bir bilgi ilimler ve hükümlere dair ve bilhassa son peygamberin vasıflarına ait malûmat verilmiş olanları ki,

يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Hüküm vermesi için Allah'ın Kitabına Davet olunuyorlar

(aralarında hüküm etmesi için Allah'ın kitabına davet olunurlarda) aralarında hükmetmesi hakem mevkiinde bulunması, ahir zaman Peygamberinin vasıflarını kendilerine göstermesi için Allah'ın kitabına Tevrat'a müracaata davet olunurlar da

ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ

Yüz çevirenler Onlar iken Onlardan Bir fırka Geri dönüyor Sonra

(sonra onlardan bir zümre yüz çevirir Ve onlar kaçınan kimselerdir) bu müracaattan sonra o zümre Tevrat'ın o beyanlarına iltifat etmez, o zümre veya onların mensup oldukları kavim, zaten Hakkı kabulden kaçınan batıl üzerine ısrar eden kimselerdir artık onlardan ne beklersin?

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

24.Bu da onların "bize ateş sayılı günlerden başka asla dokunmayacaktır demelerinden meydana gelmektedir. Ve onları dinlerinden iftira ettikleri şeyler aldatmıştır.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ

Sayılı Birkaç gün Ancak Ateş Bize asla dokunmayacaktır Dediler Çünkü şüphesiz onlar Bu da

(Bu da onların bize ateş sayılı günlerden başka asla dokunmayacaktır demelerindendir) böyle Hakkı kabulden yüz çevirmeleri de onların yaptığımız günahlardan

dolayı bize ateş cehennem azabı sayılı günlerden yani: Sığır buzağısına tapmış olduğumuz günler miktarından başka asla dokunmayacaktır demelerinden ileri gelmektedir. Bu cahilce bir kanaattir,

وَعَرَّهْمُ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar **İdiler O şeyler ki Dinleri hususunda onları aldatmıştır Ve**

(**Ve onları dinlerinde iftira ettikleri şeyler aldatmıştır**) yani onları dinlerinde kendileri uydurup iftira ettikleri şeyler Meselâ: Buzağı meselesi. Peygamber olan babalarının kendilerine şefaât edecekleri ve saire gibi kuruntular aldatmıştır böyle ümide düşürmüştür.

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

25.Onları o vukuunda şüphe olmayan gün için topladığımız ve her şahısa kazanmış olduğu şey ödenecek olan zaman onların hâli ne olacaktır. Ve zulüm olunmuş olmayacaklardır.

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ

Onda **Şüphe yoktur Bir günde ki Onları topladık O vakit ki Peki nasıl**

(**Onları o vukuunda şüphe olmayan gün için topladığımız zaman onların hâli ne olacaktır**) Ne beyhude ümit değil mi? Bu nasıl olabilir? İşte rabbimiz buyuruyor ki o İslâm dinini kabul etmeyen inkârcıları topladığımız vakit o vukuunda şüphe olmayan meydana geleceği nice delillerle sabit bulunan gün için o kıyamet vakti, o mükâfat ve mücazat zamanı için topladığımız vakit

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

Kazandı **O şeyi ki Herkeze Tam verilir Ve**

(**ve her şahısa kazanmış olduğu şey ödenecek**) ve her şahsa dünyada iken kazanmış olduğu şey bütün amellerinin cezası, karşılığı ödenecek olan zaman onların hâli ne olacaktır. Ne kadar acayip Onlar hiç düşünmezler mi? Öyle iddia ettikleri gibi geçici bir azap ile kurtulacaklarını nasıl iddia edebiliyorlar? Özellikle küfrün cezası ebedidir. Bunu bilmeleri icab etmez mi?

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(**Ve zulüm olunmuş olmayacaklardır**) onlar bütün insanlar zulüm olunmazlar herkese istihkakına göre muamele yapılır. Bir kimsenin haksız yere azabı arttırılmaz, sevabı da eksiltilmez, İlâhî Adalet buna müsait değildir.

&-Bu mübarek ayetlerin nüzul sebebi hakkında şöyle rivayetler vardır:

1-Resulü Ekrem, Sallâllahu aleyhi ve sellem efendimizin mübarek vasıfları Tevrat'ta anlatılmıştır. Yahudilerin âlimleri bunu biliyorlardı. Bu hususa dair Tevrat'a müracaat etmeleri kendilerine emir olunmuştu. Onlar ise bile bile inkâra devam edip bu müracaattan kaçınmışlardı. İşte bu ayetler bunu bildirmektedir.

2-Fahri kâinat hazretleri. Yahudilerin dershanelerine teşrif etmiş, onları İslâm'a davet buyurmuş; onlar da: Sen hangi din üzeresin? Diye sormuşlar, Resulü Ekrem de: Ben İbrahim Aleyhisselam'ın dini üzereyim, yani: Benim dinim de onun dinidir, bütün ilâhî dinler esasen bir olup, Müslümanlıktan ibarettir, diye buyurmuş. Onlar ise: Hayır. İbrahim Aleyhisselam Yahudi'dir, demişler. Peygamber efendimiz de buyurmuş ki, öyle ise Tevrat'ı getirin bakalım, yani buna dair tevratta ne vardır ki, ona dayanarak böyle iddia ediyorsunuz? Onlar ise bundan kaçınmışlar, Tevratta iddialarını isbat edecek bir şey bulunmadığını bildikleri için tevrata müracaat edememişlerdir. İşte bu ayetler bu hâdisi üzerine nazil olmuştur.

3-Yahudilerden şerefli bir aileye mensup bir erkek ile bir kadın zinada bulunmuşlardı. Tevratın hükmüne göre recmedilmeleri, yani taşlanarak öldürülmeleri icab ediyordu. Bundan kurtulmak ümidi ile Rasûlî Ekrem efendimize müracaat ettiler, o da bunların

recmedilmelerine hükmetti fakat onlar buna razı olmadılar, böyle bir hükmü inkâr ettiler, peygamber efendimiz emir etti, haydi Tevrat'ı getiriniz, oradaki hüküm de böyledir, diye buyurdu. Tevrat'ı getirdiler, Yahudilerden Abdullah İbni Surya, Tevrat'ı okumaya başladı, recim âyeti gelince üzerine elini koyup onu okumadan geçti. Orada bulunan Abdullah ibni Selâm, bu keyfiyeti haber verince Abdullah elini çekti, recim âyeti görüldü. Resulü Ekrem'in emriyle o iki şahıs recmedildi, Yahudiler ise bundan çok kızdılar, Tevrat'ta da mevcut olan bu hükmü bildikleri halde bundan kaçınmışlardı bunun hükmüne rıza göstermemişlerdi. İşte bu ayetler bunun üzerine indirilerek şeref verilmiştir. Bununla beraber bu ayetlerin hükmü, bu gibi hakikatleri gizleyen ve inkâr edenlerin hepsine de şamildir.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

26.De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsın ve mülkü dilediğinden çeker alırsın ve dilediğini aziz edersin, dilediğini de zelil kılarırsın. Hayır, senin kudret elindedir. Şüphe yok ki, sen her şeye fazlasıyla kadırsın.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ

Mülkün Sahibi Ey Allah'ım De ki

(De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım) Bu iki âyeti kerime gösteriyor ki; Bütün kâinatta hakikaten hâkim olan ve tasarruf eden zat, Cenabı Haktan başka değildir. Bütün kâinatta meydana gelen değişikliklerin varlığı, bu ilâhî hâkimiyetin birer parlak açık delilidir. Bundan dolayı İslâmiyet'in galibiyetine, birçok yerlere yayılacağına dâir olan Hz. Peygamber'in beyanlarının imkânı da, tahakkuk edeceği de böyle harikaları vücuda getirmekte olan kerem sahibi yaratıcının irade ve kudreti bakımından asla uzak görülemez, nitekim tahakkuk da etmiştir. İşte buyruluyor ki: Yüce Resulüm! Senin gelecekte nice muvaffakiyetlere nail olacağını uzak görenler varsın öyle görsünler! Sen de ki. Ey Allah'ım! Ey mülkün sahibi!

تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ

Dilersin O kimseden ki Mülkü Çeker alırsın Ve Dilersen O kimseye ki Mülkü Verirsın

(mülkü dilediğine verirsın Ve mülkü dilediğinden çeker alırsın) Mülk: Kudret, tasarruf, kendisinde istenildiği gibi tasarruf olunacak şey demektir. Meselâ: Bir insanın kazandığı bir para kendisinin bir mülkü-dür. Bunu dilediği gibi sarf edebilir. Bununla beraber mülk maddî olduğu gibi manevi de olabilir. Meselâ: Servet, makam, vücut sıhhati, güzellik, birer maddî mülk demektir. Akıl, zekâ, güzel ahlâk, ilim ve irfan da birer manevi mülktür. Bütün bunları bizlere ihsan eden Cenabı Haktır. İşte ey rabbimiz sen mülkü malı, makamı, maddî ve manevi işlerde tasarrufu dilediğine verirsın buna kimse mâni olamaz. Ve mülkü dilediğinden çeker alırsın mülkü irade buyurmuş olduğun şahıstan veya kavimden çeker alırsın buna da kimse engel olamaz.

وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ

Dilersin O kimseyi ki zelil kılarırsın Ve Dilersen O kimseyi ki Aziz edersin Ve

(Ve dilediğini aziz edersin Dilediğini de zelil kılarırsın) dilediğin kulunu dünyada da âhirette de yardım ve başarıya ulaştırarak kadrini yükseltirsin. Ve dilediğini de zelil kılarırsın nimetten, devletten mahrum bırakırsın. Hiç bir kimse bizzat bir şeye sahip değildir. Veren de alan da ancak Allah'ı Teâlâ'dır. Ya Rabbi!

بِيَدِكَ الْخَيْرُ

Hayır Senin elindedir

(hayır, senin kudret elindedir) Hayır, iyilik, herkesin muhabbet ve rağbet ettiği faydeli şey Allahın rızasını kazanmaya vesile olan güzel ameller demektir.

Hayır iki kısımdır: Biri mutlak hayır ki; her durumda ve herkesçe istenilir. Cennet gibi. Diğeri de mukayyet hayırdır ki; bazı kimseler hakkında hayır olduğu halde diğer

kimseler hakkında şer olur. Servet gibi, bunun içindir ki, Kuran'ı Kerim'de mal, hem hayır hem de şer olmak üzere nitelenmiştir.

Diğer bir itibar ile hayır şöylece iki kısımdır: Biri mutlak hayırdır ki; bu haddizatında iyi, faydalı olan şeydir. Servet, güzel geçim gibi. Diğeri de ahlâkî hayırdır ki; bu da ahlâkî kanununun teklif ve tasvib ettiği şeydir. Sırf bir ahlâkî vazife olmak üzere istikamet dairesinde hareket gibi! Mutlak Hayır ile ahlâkî hayır bazen birleşir, bazen de birleşmez. Meselâ: Allah Rızası için fakirlere yardımda her iki hayır mevcuttur. Gösteriş için yapılan bir yardımda ise yalnız mutlak hayır vardır, ahlâkî hayır yoktur. İşte bütün bunlar Bütün hayır, bütün izzet ve şeref hak Teâlâ hazretlerinin irade ve kudretine bağlıdır. Artık hiçbir kimse nail olduğu bir nimetten, bir devletten dolayı mağrur olarak nimete karşı nankörlükte bulunmamalıdır. Bunu Cenabı Hakkın bir lütf ve keremi bilip karşılığında şükürünü ifaya çalışmalıdır.

إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetensin Her şeye Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen her şeye fazlasıyla kadirsin) Şüphe yok ki, sen ey Yüce mabut, ey Yüce Yaratıcı her şeye fazlasıyla kadirsin senin kudretin sonsuzdur. Mülkünde dilediğin gibi tasarruf buyurursun.

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ

الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

27.Geceyi gündüz içine tıkarsın, gündüzü de gece içine tıkarsın ve diriye ölüden çıkarırsın, ölüyü de diriden çıkarırsın ve dilediğine hesapsız olarak rızık verirsın

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ

Gündüze Geceyi Katarsın

(Geceyi gündüz içine tıkarsın) Ey hikmet sahibi Yüce Yaratıcı! Sen geceyi gündüz içine tıkarsın geceleri kısaltır, gündüzleri uzatırsın

وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

Geceye Gündüzü Katarsın Ve

(gündüzü de gece içine tıkarsın) vakit vakit zamanlarda değişiklikler vücuda getirirsin. Bazen gündüzler uzanır ve bazen geceler uzanır, bütün bu tabiat olayları, birer hikmete dayanarak ilâhî irade yönünde cereyan eder durur.

وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ

Ölüden Diriye Çıkarırsın Ve

(ve diriye ölüden çıkarırsın) Ve Ey Rabbim! Sen diriye ölüden çıkarırsın hayat sahiplerini maddelerden, nutfelerden vücuda getirirsin, bir katreden bir hayvan, bir yumurtadan bir piliç meydana çıkarıverirsin, bunun aksine

وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

Diriden Ölüyü Çıkarırsın Ve

(ölüyü de diriden çıkarırsın) hayvanlardan nutfeleri: Yumurtaları, hayata hizmet eden sütleri vücuda getirir verirsın. Manevî bakımdan da cahillerden âlimleri, kâfirlerden Müslümanları ve bunun aksine âlimlerden cahilleri, Müslümanlardan da kâfirleri yaratırsın. Nitekim Azerin sulbünden İbrahim Aleyhisselâm, Nuh Aleyhis-selam'ın sulbünden de Kenan vücuda getirilmiştir. Bütün bunlar birer hikmet gereğidir. Bundan dolayı kötülüğü yaratan da Cenâbı Haktır. Fakat ona rızası yoktur. Kullar, kendi sahip oldukları kabiliyetlerini suiistimal ederek irade ve seçimlerini şer tarafına yöneltirlerse Cenâbı Hak da onların bu haleti ruhiyelerine, bu şahsî arzularına binaen şerri vücuda getirir. Bu bir hikmet gereğidir. Teklifin ve mükellefiyet kanununun bir neticesidir. Yoksa Cenabı Hak, daima kullarına hayırlı şeyleri emreder. Ey Rabbim! Sana şükür ederiz, sen merhametlilerin en merhametlisisin

وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Hesabsız Dilersin O kimseyi ki Rızıklandırırın Ve

(ve dilediğine hesapsız olarak rızık verirsin) ve dilediğine hesapsız olarak lütuf hazinelerinden meşakkatsiz olarak rızık verirsin maddî ve manevî nice nimetlere nail kılarırsın. Artık Peygamber efendimizi ve ona tabi olan müminleri de birçok galibiyetlere muzafferiyetlere fetihlere mazhar buyuracağını kim uzak görebilir? Nitekim bu sonsuz nimetler, Hz. Peygamber hakkında tecelli etmiştir. Ve ona tabi olan ümmeti hakkında da tecelli etmiştir elhamdülillah.

&-Bu ayetlerin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki: Resulü Ekrem hazretleri, Hendek savaşı sırasında Medine'yi Münevvere'yi müdafaa için bir hendek kazılmasına lüzum görmüştü. Bu sırada bazı mucizeler vücuda gelmişti. Bu cümleden olarak az bir yemek ile birçok mücahitler doyuyorlardı. Bu esnada hendek kazılırken içinden bir büyük kaya çıktı, bunu külünkler kıramıyordu. Rasûli Ekrem efendimiz külüngü mübarek eline aldı, bismillah diyerek bir kere vurdu, o kayanın üçte biri kırıldı. Hemen: Allah'ı Ekber Bana Şam'ın anahtarları verildi, vallahi Şam'ın kırmızı köşk-lerini görüyorum diye buyurdu. Sonra bismillah diyerek o kayaya bir külünk daha vurdu, onun üçte biri de kırıldı. Hz. Peygamber: Allah'ı Ekber. Faris ikliminin anahtarları bana verildi, vallahi ben şimdi Medain şehrinin beyaz köşklerini görüyorum diye buyurdu. Üçüncü bir defa daha bismillah diyerek o kayaya külünk ile vurdu, kayanın tamamı parçalanmış oldu. Bu kere de Allah'ı Ekber! Bana Yemenin anahtarları verildi, Vallahi ben şimdi San'anın kapılarını görüyorum" diye buyurdu. Ümmetin oralara hâkim olacağını ashâbı kiramına müjdeledi. Bunu duyan bir takım münafıklar, bakınız, Müslümanlar kendilerini bir avuç Mekke müşriklerinden müdafaa için hendek kazmaya mecbur oluyorlarken buna rağmen nice büyük yerlere hâkim olacaklarını ümit ediyorlar, diye söylenip durmuşlardı. İşte bu gibi cahilleri ikaz ve Yüce peygamberimizi tasdik ve teselli etmek için bu mübarek ayetler nazil olmuş ve bir müddet sonra da o büyük fetihler vücuda gelmiştir. Artık öyle İslâmiyet'in yüceliğini takdir etmeyen, Müslümanların yükselmesine muvaffakiyetini arzu eylemeyen, din düşmanlarına karşı uyanık bulunmak, onların dostluğuna aldanmamak lâzımdır. İşte hikmet dolu Kuran'ı Kerim, bizleri bu hususta da ikaz buyurmaktadır.

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْيَةً وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

28.Mü'minler, mü'minlerden başka kâfirleri dostlar edinmesinler. Her kim bunu yaparsa Allah Teâlâ'dan yardıma kavuşma ilgisi kalmamış olur. Meğerki onlardan bir korunma için çekinecek olasınız. Allah'ı Teâlâ ise sizi zatı ulûhiyeti hakkında sakındırır. Ve nihayet gidişi de Allah Teâlâ'yadır.

Bu âyeti kerime, müminleri yalnız Allah Teâlâ'ya teslime ve ona güvenmeye davet ediyor, ilâhî dini inkâr edenleri samimî bir şekilde dost tutmanın da mahzurlarına işaret buyurmaktadır.

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Başka Doslar Kafirleri Mü'minler Edinmesin

(Mü'minler, mü'minlerden başka kâfirleri dostlar edinmesinler) mü'minler samimî şekilde İslâm dini ile şereflenenler, kendileri gibi mü'minlerden başka olan kâfirleri Allah Teâlâ ile ve onun resulünü inkâr eden kimseleri dostlar edinmesinler. Onları aralarında akrabalıktan veya cahiliye devrindeki münasebetlerinden dolayı birer sadık dost kabul eylesinler, onlara ciddî şekilde dost olmak tehlikesine düşmesinler.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ

Bir şey içinde Allahdan Artık değildir Bunu Yaparsa Kim Ve

(Her kim bunu yaparsa Allah Teâlâ'dan yardıma kavuşma ilgisi kalmamış olur) öyle İslâmiyet'i inkâr eden, ilâhî gazaba maruz, ilâhî muhabbetten mahrum kimseleri

kendisine birer sadık dost tanıyarak onlara bir dostça bir bağlılıkta bulunursa Allah Teâlâ'dan dostluk ve yardımı kazanma gibi bir ilgisi kalmamış olur. Allah Teâlâ'nın düşmanlarıyla, onun kutsî varlığını, mukaddes dinini inkâr eden kimselerle dostlukta bulunan bir şahıs, artık Cenâbı Hakkın dostluğuna, yardımına lâik olabilir mi? Bir kimse ezelî dostunun haksız olan düşmanlarına dost olursa artık o ezelî dostu ile ciddî şekilde alâkası kalabilir mi?

إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقْيَةً

Bir tehlikeden Onlardan Sakınmanız Ancak

(Meğerki onlardan bir korunma için çekinecek olasınız) Meğerki Ey mü'minler o kâfirlerden bir korunma için çekinecek olasınız yani: Onların düşmanlıklarından, birer zarar vermelerinden korunmak için dostluk göstermek müstesna, o zaman onlarla zahiren dostane bir vaziyette bulunabilirsiniz. Elverir ki, böyle bir hareket, başka Müslümanların zararına olmasın, hakiki bir menfaatin zayi olmasını sebebiyet vermesin.

&-Böyle zahirî bir dostluk ise kâfirlerin galebesi zamanına aittir. Veya onların ülkesinde bulunmak takdirindedir. İslâmiyet'in galibiyeti zamanında ise böyle bir harekete lüzum yoktur. Bununla beraber İslâmiyet, daima umum insanlık hakkında hayırlı hareketi emir ettiği için gayri Müslimler hakkında da Müslümanlar icab eden iyilikten geri durmazlar, onlara da sadaka verebilirler, onların da haklarına riayet ederler, dinî ayinlerinin icrasına mâni olmazlar. Onlar itaatkâr bulundukça onları himayeden çekinmezler. Hatta onların haklarında en büyük hayır isteyen olmak üzere onların da hakikî bir dinden istifade etmelerini yararlanmalarını vicdanen arzuda bulunurlar. Ve görülen bir lüzuma binaen Müslümanlar, gayri Müslimler ile zahiren bir münasebet kurarlar, sözleşmeler yaparlar, siyasi münasebetler vücuda getirirler, diğer gayri Müslimlere karşı müttefik olarak bir cephe alabilirler. Elverir ki, hareketleri İslâm ruhunu incitmesin. Fakat herhangi mü'min görülen bir şahıs, kendi dinini inkâr eden kendi varlığına saldıran bir din düşmanına samimî şekilde muhabbet gösterir, onun hareket tarzını doğru görür, takdir ederse elbette hak din ile alâkası kalmamış, mü'minlere karşı münafıkça bir durumda bulunmuş olur. Artık onun Allah dostluğundan, ilâhî yardımdan alâkası kesilmiş olmaz mı?

Velhasıl: Katî lüzum görülmedikçe yabancılar ile samimî şekilde dostça bir tarz almamalıdır. Ancak yabancı ülkesinde bulunan bir mü'min İslâmiyet'in aleyhinde olmamak üzere kendisini korumak için onlara karşı dostluk gösterir bir vaziyet alabilir.

Nitekim: Onların yurdunda olduğun müddetçe onlarla iyi geçin denilmiştir. Yani onlara dost görün, onların yurdunda bulundukça. Fakat şunu da unutmamalı: Elde dost görünme varken cenk ve kavga abestir. Fakat kötü yaratılışlı düşmana dost görünmek abestir.

Şunu da düşünmelidir ki: Dünya hayatı ne de olsa fânidir. Dünya nimetleri yok olmaya maruzdur, asıl ebedî kalacak olan şey, uhrevî nimetlerdir. O âlemde Cenabı Hakkın lütuf ve ihsanına nailiyettir. Bundan dolayı her dindar olan zat, bunu düşünmelidir. Adî bir menfaat için din düşmanlarına dostluktan sakınmalıdır. Çünkü

وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ

Kendisinden Allah Sizi sakındırır Ve

(Allah ise sizi zatı ulûhiyeti hakkında sakındırır) Öyle dinsizlere dostluk takdirinde elim bir azaba tutulmuş olacağınızı haber veriyor.

وَالَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Allah'adır Ve

(Ve nihayet dönüşte Allaha dır) o Yüce Yaratıcının manevi huzurunadır. Onun kıyamet günündeki mahkeme'yi kübrasıdır. Artık onun kutsal hükümlerine muhalefetle kendimizi cezaya hedef kılmış olmayalım. Ne büyük bir ilâhî tehdit!

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Özet olarak deniliyor ki: Yahudiler bir kere Müslümanlardan bir cemaatin yanına sokulmuşlar, onları İslâmiyet'ten uzaklaştırmak istemişler. Eshabı kiramdan birkaç zat ise o Müslümanlara nasihat vermişler ve o Yahudilerden kaçının, sizleri dininiz hakkında fitneye dü-

şürmesinler demişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur ki, hükmü daimîdir, İslâmiyet aleyhindeki bütün ceryanlardan kaçınmamızı bize telkin etmektedir.

&-Diğer bir rivayete göre de Hatip İbni Beltia gibi bazı kimseler, Mekke kâfirlerine karşı sevgi izhar ediyorlardı. Cenâbı Hak ise bu âyeti kerimesiyle onlara bunu yasaklamış oldu.

&-Üçüncü bir rivayete göre de münafıklardan Abdullah ibni Übey ve arkadaşları, Yahudiler ile müşriklere karşı dostlukta bulunuyorlardı, Müslümanlara ait şeyleri onlara haber veriyorlardı. O gayri Müslimlerin Resulüllah'a karşı muzaffer olacaklarını ümit ederek bu casusluk alçaklığında bulunmuş oluyorlardı. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bütün Müslümanlar için bir uyanış dersidir. Tâki dostlarını, düşmanlarını bilsinler, ona göre hareketlerini tanzim etsinler. İşte ey müminler Görüştüğün dostları teraziye vur, sakın! Rehberdir diye düşündüğün kimse yol kesen olmasın

قُلْ إِنْ تَخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا

فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

29.De ki: Göğüslerinizde olan şeyi gizleseniz de, açıklasanız da onu Allah Teâlâ bilir. Ve göklerdekini de, yerlerdekini de bilir. Ve Allah Teâlâ her şeye hakkıyla kadirdir.

Bu iki âyeti kerime, insanlığı güzel amellere teşvik ve ilâhî azabı getirecek, hareketlerden sakındırmaktadır.

قُلْ إِنْ تَخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ

Allah Onu bilir Onu açıklarsanız Veya Sinelerinizdedir O şeyleri ki Gizlerseniz Eğer Deki

(De ki: Göğüslerinizde olan şeyi gizleseniz de, açıklasanız da onu Allah Teâlâ bilir) Habibim Onlara hitaben De ki siz kalplerinizde olan şeyi akidelerinizi, arzularınızı, kâfirlere olan dostluğunuzu gizleseniz de, açıklasanız da Cenâbı Hakka karşı eşittir. Onu Allah Teâlâ bilir ona göre hakkınızda mükâfat ve ceza verir. Ve Allah Teâlâ yalnız bunları değil,

وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyleri ki Ve Göklerdeki O şeyleri ki Bilir Ve

(Ve göklerdekini de, yerlerdekini de bilir) bütün göklerdekini de, yerdekini de bilir. Onun ilmi dairesinden hiç bir şey hariç değildir. Bundan dolayı kâfirlere meyil ve muhabbetiniz var mı, yok mu onu da bilir, ona göre hakkınızda muamele yapar.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ her şeye hakkıyla kadirdir) artık sizin hakkınızda da lâzım gelen mükâfat veya cezaya cenabı Allahın kudreti ilâhiyesi fazlasıyla kâfidir. Artık ona göre düşününüz!

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

30.O günü ki, herkes hayırdan her ne yapmış ise onu hazırlanmış olarak bulacaktır. Kötülükten de ne yapmış ise onunla kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını temenni edecektir. Ve Allah Teâlâ sizi yüce zatından sakındırır. Ve Allah azımuşan kullarını çok esirgeyicidir.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا

Hazır olarak İyilikten Yaptı O şeyi ki Bir nefis Her Bulacak O gün ki

(O günü ki, herkes hayırdan her ne yapmış ise onu hazırlanmış olarak bulacaktır) O günü hatırla ki, herkes hayırdan her ne yapmış ise onu o yaptığını amel defterinde yazılmış hazırlanmış olarak bulacaktır onun mükâfatına erecektir.

وَمَا عَمِلْتَ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا

Uzak Bir mesafe Kendi arasında **Ve Onun arasında Şüphesiz Keşke Arzu eder Kötülükten Yaptı O şeyi ki Ve** (Kötülükten de ne yapmış ise onunla kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını temenni edecektir) O kötü ameli ile kendi arasında uzak bir mesafe kendisiyle ameli arasında doğu ile batı kadar bir uzaklık bulunmasını temenni edecektir. Yani: Dünyada iken yapmış olduğu hayır da, şerri de az olsun, çok olsun amel defterinde yazılmış bulacaktır. Eğer ameli hayır ise sevinecek, onu memnuniyetle benimseyecektir, mükâfatına erecektir. Bilâkis ameli şer ise üzülop duracaktır, kendisiyle ameli arasında pek uzaklık bulunmasını temenni edip duracaktır. Fakat bu mümkün mü? Ne boş bir temenni

وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ

Kendisinden Allah Sizi sakındırır Ve

(**Ve Allah Teâlâ sizi yüce zatından sakındırır**) Ve Allah Teâlâ sizi ey insanlar zatı ulûhiyetinden elem azabından, azamet ve büyüklüğüne karşı günahkârca hareketlerden sakındırır korkutur, ta ki emri ilâhîsine muhalif hareket ederek azaba yakalanmış olmayasınız.

وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

Kullara karşı Çok şefkatlidir Allah Ve

(**Ve Yüce Allah kullarını çok esirgeyicidir**) O şefkatli ve merhametlidir. Kulları hakkındaki bu çok merhametinden dolayıdır ki, sizlere bu hususâtı ihtar buyuruyor. Tâki ilâhî rızasına muhalif hareketlerde bulunarak ilâhî azabına yakalanmayasınız.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

31.De ki: Eğer Allah Teâlâ'yı seviyor iseniz bana uyunuz ki, Allah Teâlâ'da sizi sevsin ve sizin için günahlarınızı yarlıgasın. Ve Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir.

Bu âyeti kerime, Cenabı Hakka itaat ve muhabbetin ve onun rahmet ve mağfiretine nailiyyetin ancak onun muhterem peygamberine uymak suretiyle tahakkuk ve tecelli edeceğini göstermektedir.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

Allah Sizi sevsin o halde bana uyunuz Allah'ı Seviyorsunuz İseniz Eğer Deki

(**De ki: Eğer Allah Teâlâ'yı seviyor iseniz bana uyunuz ki, Allah Teâlâ'da sizi sevsin**) Eğer Allah Teâlâ'yı tam bir ihlâs ile seviyorsanız yüce birliğine itaat ederek manevî bir yakınlığa nail olmak istiyorsanız o halde bana uyunuz. Çünkü ben onun resulüyüm, onun emirlerini, yasaklarını tebliğe memur benim, ona ciddî, ilâhî rızasına uygun muhabbetin ne suretle meydana geleceğini sizlere bildirecek olan benim. Artık benim tebligatıma tabi olunuz ki Allah Teâlâ da sizi sevsin sizden razı olsun

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

Günahlarınızı Size Bağışlasın Ve

(**ve sizin için günahlarınızı yarlıgasın**) çünkü ilâhî muhabbete nail olmak, günahların af ve örtülmesine vesiledir. Nitekim bir hadisi şerifte: Allah Teâlâ bir kulunu severse ona günahı zarar vermez" diye buyrulmuştur.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(**Ve Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir**) Ve Allah Teâlâ gafurdur mağfireti çoktur, dileği kullarının günahlarını af eder ve örter. Ve rahimdir rahmeti pek ziyadedir. Sizlere bu yoldaki ilâhî emri de yine onun rahmet eseridir. Tâki bu yolda ilâhî emre uyararak onun mağfiretine, rahmetine mazhar olabilesiniz.

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi olarak rivayet olunuyor ki: Yahudiler ve Hristiyanlar taifesi, kendilerini Allah Teâlâ'nın evlât ve dostları olarak telâkki ediyor, böyle bir

iddiada bulunuyorlardı. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş ilâhi muhabbete nail olmanın ne suretle olacağı bütün insanlığa bildirilmiştir.

&-Diğer bir rivayete göre Resûlî Ekrem hazretleri vaktiyle Mescidi Haram'a girmiş, orada Kureyş müşriklerinin bir takım putları süsleyerek onlara taptıklarını görmüş, onlara hitaben buyurmuş ki: Siz babanız Hz. İbrahim'in ve İsmail'in dinine muhalefette bulunmaktasınız, nedir bu putlara tapmanız? O müşriklerde demişler ki: Biz bu putlara Allah muhabbeti için ibâdet ediyoruz ki bizi Allah'a yaklaştırsınlar. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Evet, Cansın, kıymetsiz, kendilerini bilip müdafaadan mahrum putlara, heykellere tapmakta ne fâide olabilir? Akı başında olan bir insan biraz düşünmeli değil midir? Asıl birer kâmil insan olan, Allah tarafından dini tebliğe memur olduklarını göstermeye muvaffak oldukları mucizelerle isbat etmiş bulunan peygamberlere ve bu cümleden olarak peygamber ve resullerin sonuncusu olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'a tabi olmalı, onun tebligatını da seve seve kabul etmelidir ki, Allah Teâlâ'ya muhabbet iddiası sahih, samimî olmuş bulunsun. Bir hükümdara muhabbet ve itaatte bulunan bir zat, onun elçisine, memuruna da itaat ve hürmette bulunur. Bunun aksine hareket, o hükümdara karşı da bir isyan değil midir? Artık bir insan nasıl olur da Allah'a muhabbet iddiasında bulunduğu halde ona isyan eder, onun peygamberine karşı cephe alır.

Deniliyor ki: Sen Allah'ı Teâlâ'ya asi oluyorsun, hâlbuki onun muhabbetini de gösteriyor ve iddia eyliyorsun. Rabbime yemin ederim ki; bu, fiiller arasında pek acayıptır. Eğer senin muhabbetin sadıkane olsaydı elbette Cenabı Hakka itaat eder-din, çünkü seven kimse sevdiği zata şüphe yok ki, itaatkâr olur. Velhasıl muhabbetin en parlak eseri, itaattir.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

32.De ki: Allah Teâlâ'ya ve peygambere itaat ediniz, eğer yüz çevirirlerse şüphe yok ki Allah Teâlâ kâfirleri sevmez.

Bu âyeti kerimede Allah Teâlâ'ya ve Yüce Peygamber'e itaatin lüzumunu, itaatsizliğin ise küfrü gerektirip ilâhî muhabbetten ebedî olarak mahrumiyeti gerektireceğini bildirmektedir.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

Ve Peygambere Allah'a İtaat edin Deki

(De ki: Allah Teâlâ'ya ve peygambere itaat ediniz) Ey Resulüm onlara de ki: Allah Teâlâ'ya ve resule Cenabı Hakkın peygamberi olan hatemülenbiya'ya itaat ediniz o peygamberin sizlere emir ettiği Allah'ın birliği, inancını kabul ediniz, dinî vazifelerinizi sadıkane bir surette yapınız, onun mübarek sünneti seniyyelerine riayet eyleyiniz

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

Kafirleri Sevmez Allah Artık şüphesiz Yüz çevirirlerse Fakat eğer

(eğer yüz çevirirlerse Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kâfirleri sevmez) evet Allah'a ve onun Resulüne itaatten kaçınırlarsa küfre düşmüş olurlar. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kâfirleri sevmez onların bu hareketlerine razı olmaz, onları asla mağfiret buyurmaz.

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi olarak deniliyor ki: Münafıklardan Abdullah ibni Ubey, kendi arkadaşlarına demiş ki: Muhammed Aleyhisselâm kendisine itaati Allah'a itaat gibi gösteriyor, Hristiyanların İsa Aleyhisselâmı sevdiği gibi bizim de kendisine muhabbet etmemizi emrediyor, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Cahil münafık başkalarını saptırmak için hakikati saklıyor, Hz. Muhammed'in daima Allah'ın birliğini ümmetine tebliğ ettiğini, kendisinin diğer insanlar gibi bir insan olup Allah Teâlâ'ya kulluk arzında bulunduğunu görmemezlikten geliyor. Mademki, Hz Muhammed, bir yüce peygamberdir, mademki, onun bütün tebligatı Cenabı Hak adınadır, mademki: O bütün insanlık hakkında hayırlı olup cümlesinin bir yüce mabuda ibâdet ve itaatte bulunmasını emir ve tavsiye buyuruyor, artık öyle ulu bir zat sevilmeyen mi? Artık ona itaat Allah Teâlâ'ya itaat olmaz mı? Bundan insanlık nasıl müstağni olabilir. Böyle dindarlık alametinden insanlık âlemi nasıl mahrum bırakılmak istenir? Fakat bir

münafıktan, başka ne beklenir. Varsın o gibi din düşmanları ihtirasları yüzünden gersinler. Cenâbı Hak lütuf etmiş, insanlığa Hz. Âdem'den itibaren birçok peygamberler göndermiş, sonra da bütün beşeriyete son ve en mükemmel bir peygamber olmak üzere Hz. Muhammed Aleyhisselâmı göndermiştir. Nitekim Kuran'ı Kerim bunu bildirmektedir.

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

33.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ Âdem'i, Nuh'u, İbrahim'in sülâlesini ve İmran'ın hanedanını âlemler üzerine seçkin kıldı.

Bu mübarek ayetler, bir nice peygamberlerin dünyaya şeref vermiş olduklarını bildirmektedir. Hatemülenbiya efendimizin de o peygamberlerin sülâlesinden kadri yüce bir zat olduğuna işaret etmektedir ve artık bu kadri yüce zatın da risalet ve peygamberliğini inkâra mahal bulunmadığını akıl sahiplerine anlatmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

Âlemler Üzerine Ve İmran Hanedanını Ve İbrahim Hanedanını Ve Nuh'u Adem'i Seçkin kıldı Allah Şüphesiz (Şüphe yok ki. Allah Teâlâ Âdem'i, Nuh'u, İbrahim'in sülâlesini ve İmran'ın hanedanını âlemler üzerine seçkin kıldı) Muhakkak Allah Teâlâ insanlığın babası olan Âdem ve ikinci Âdem sayılan Nuh'u ve Halilullah olan İbrahim'in âlini sülâlesini ve imranın hanedanını sülâlesini kendilerinin bulundukları âlemler üzerine peygamberlik ve risaletle, bir nice üstün hasletler ile seçkin kıldı. Hatta bu muhterem peygamberler, peygamber olan meleklerden bile üstün, seçkin bulunmuşlardır. Nitekim bu mübarek peygamberlerin mü'min, salih olan ümmetleri de peygamber olmayan meleklerden üstün bulunmuştur.

&-Bu mübarek peygamberleri Cenâbı Hak, bir nice hasletler ile mucizeler ile harikulade muvaffakiyetler ile pek mümtaz, müstesna birer mevkide bulundurmuştur.

Mesela: Hz. Âdem, ilâhî kudret ile müstakilen bir insanlık şahsiyetine sahip olarak yaratılmış, anaya, babaya, başka bir hayat sahibinden doğmaya muhtaç olmaksızın bir yaratılış harikası olarak meydana gelmiştir. Bütün melekler Cenabı Hakkın emrine binaen kendisine karşı secdeye kapanmışlardır. Nuh Aleyhisselâm da fevkalâde ilâhî bir himayeye nail olmuş, kendisini inkâr edenlerin bir tufan azabı içinde helak olup gittiklerini görmüş, kedisini kemali afiyetle selâmet sahiline çıkıp ikinci âdem olmak şerefine sahip bulunmuştur. İbrahim Aleyhisselâm da ülül'azm denilen pek büyük peygamberlerden biridir. İlâhî dini yaymaya çalışmış, Babil hükümdarı Nemrud'u tevhid dinine davet etmiş, o mel'unun yakmış olduğu büyük bir ateşe atıldığı halde o ateş Hz. İbrahim'e asla tesir etmemiş. Bir letafet ve selâmet bahçesi kesilmiş, mübarek neslinden İsmail, İshak Aleyhisselâm gibi peygamberler yetişmiş nihayet o yüce sülâleden bütün peygamberler ve resullerin en güzidesi olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm efendimiz dünyaya gelerek bütün kâinata mübarek vücudu ile şeref vermiştir. Ne büyük bir seçkinlik!

&-Ali İmran'a gelince bunlardan maksat, ya İmran ibni Yasher'in sülâlesidir. Bunlar Musa ve Harun Aleyhisselâmdır. Veya İmran ibni Masan'ın hanedanıdır ki, bunlar da İsa Aleyhisselâm ile muhterem validesi Hz. Meryem'dir. Bu İmran, Hz. İsa'nın validesi tarafından dedesidir. İşte bu iki sülâlenin iki hanedanının büyüklüğü, peygamberlik ve risalet sıfatını taşımaları pek ziyade seçkinlikleri de sabit bir hakikattir. Bu iki İmran arasında bin sekiz yüz sene geçmiştir.

ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

34.Bazıları bazılarından bir zürriyet olarak neşet etmiştir. Ve Allah'u Teâlâ semidir, âlimdir.

ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ

Bazısından Bazısı Bir zürriyet olarak ki

(Bazıları bazılarından bir zürriyet olarak neşet etmiştir) İşte bu mübarek İbrahim sülâlesi ile İmran hanedanının bazıları bazılarından neşet etmiş, varlık alanına gel

miş, insanlık âlemine şeref vermiş bir zürriyettir. Hepsinin dini bir, tevhit dini olan İslâmîyet'tir. Hepsi de ihlâs, ibâdet, itaat ve benzeri hususlarda birdir. Birer hususi İmtiyaza sahiptirler, cismani ve ruhanî satvet ve temizliği kendilerinde toplamışlardır. İşte Cenâbı Hak böyle harikaları vücuda getirmiş, dilediğine peygamberlik ve risalet vermiştir. Artık peygamber efendimizin peygamberlik ve risalet sahibi olduğunu kim inkâr edebilir. Yüce Yaraticının, ne harikalar vücuda getirmiş olduğunu bir kere düşünmelidir.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkiyla işitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ semidir âlimdir) evet Allah'ı Teâlâ bütün insanların sözlerini işitir ve Allah'ı Teâlâ âlimdir her şeyi, herkesin hâl ve tavrını bilir, zahir ve batın hiç bir şey onun görüp işitmesinden, bilip takdir buyurmasından hariç değildir. Bundan dolayı sözünde ve fiilinde, doğru, yüksek bir kabiliyete sahip olan kullarını da her bakımdan seçkin kılar, yüksek makamlara nail buyurur. Bunu kim inkâr edebilir. İşte bir harika daha:

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ

أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

35.Hatırla ki, İmran'ın eşi: Ey Rabbim! Ben karnımda olanı azatlı bir köle olarak sana adadım. İmdi bunu benden kabul buyur. Şüphe yok ki hakkıyla işitici sensin, kemaliyle bilici sensin, demişti.

Bu mübarek ayetlerde, Allah'ın kudreti ile ne kadar harikaların vücuda geldiğini ve bir kısım muhterem simaların ne büyük imtiyazlara mazhar olduğunu gösteriyor, artık son bir yüce peygamberin de bir takım harikalara, imtiyazlara nail oluşunu inkâra mahal bulunmadığına şöylece işaret buyuruyor.

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ

İmranın Hanımı Demişti Bir zaman

(o vakit imranın İmran'ın eşi dedi ki) Habibim Hatırla ki İmran'ın eşi Hanne dedi ki

رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا

Hür olarak Karnımdadır O şeyi ki Sana Adadım Şüphesiz ben Rabbim

(Ey Rabbim! Ben karnımda olanı hür olarak sana adadım) Yarabbi! Ben hamile bulunduğum çocuğu azatlı köle dünya işlerinden azade, halisane ibadete devam eden, beyti mukaddesin hizmeti ile meşgul olmak üzere sana adadım senin bana bu çocuğu verdiğine teşekkür, senin rızanı kazanmak için bunu bir adak kıldım. Büyüyünce Beyti mukaddes hizmetine devam etsin.

فَتَقَبَّلْ مِنِّي

Benden Artık kabul buyur

(artık bunu benden kabul buyur) ey rabbim lütfet bu adadığımı benden kabul buyur bunu ilâhî rızana yakın kıl

إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkiyla işiten Sensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki hakkıyla işitici sensin, kemaliyle bilici sensin) şüphe yok ki bütün işitilen şeyleri ve bilhassa benim bu dua ve niyazımı hakkıyla işitici sensin ve bütün malûmatı ve o cümleden olan kalbimde olanları kemaliyle bilici de sensin Rabbim demişti. Bu şekilde duada bulunmuştu.

&-Rivayet olunur ki: Hanne ihtiyarlanmıştı. Bir ağaç gölgesinde otururken bir kuşun yavrusuna bir şeyler yedirdiğini görmüş, kendisinde de bir annelik hevesi uyanmıştı. Yarabbi Eğer bana bir çocuk ihsan buyurursan adağım olsun onu beyti mukaddese hizmetçi olarak vereceğim, demişti. Böyle bir nezir, onlarca erkek çocuklar hakkında meşru bulunuyordu. Bu temennisini müteakip hâmile kalmış, sonra kocası İmran vefat etmiş, daha sonra da çocuğunu kız olarak dünyaya getirdiğinden müteessir bulunmuş idi.

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

36.Vaktaki çocuğunu dünyaya getirdi, dedi ki: Ey Rabbim! Ben onu kız olarak doğurdum Allah Teâlâ ise onun ne doğurduğunu daha ziyade bilir. Hâlbuki erkek, dişi gibi değildir. Ve ona Meryem adını verdim. Ve ben onu ve onun zürriyetini kovulmuş olan şeytandan senin himayene ısmarladım.

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا

Onu doğurdu Ve ne zaman ki

(Vaktaki onu doğurdu) Hanne vaktaki çocuğunu dünyaya getirdi onun kız olduğunu görünce adağını ifa edemeyeceğini sanıp üzüldü

قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ

Kız Onu doğurdum Şüphesiz ben Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi! Ben onu kız olarak doğurdum) adağım yerine getirilemeyecek, çünkü kızların beyti mukaddese hizmetçi olması adanamaz

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ

Doğurdu O şeyi ki Daha iyi bilendir Allah Ve

(Allah Teâlâ ise onun ne doğurduğunu daha ziyade bilir) Hanne de buna inanmıştır. O demek istemiştir ki: Yarabbi Kız doğurduğum için adağım ifa edilemeyecektir, ben bundan müteessirim, senden aflar temenni ederim.

وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ

Kız gibi Erkek Değildir Ve

(Hâlbuki erkek kız gibi değildir) erkeğin adanması makbuldür. Eğer erkek doğacak olsa idi adağım yerine getirilebilirdi. Bununla beraber erkekler, hayız ve nifas gibi hallerden uzak oldukları için ibâdet ve itaate daima zamanında devam edebilirler. Ve birçok hadiselerle karşı daha ziyade dayanaklı bulunurlar ve çoğunluk itibariyle kadınlardan daha ziyade zekâ ve kabiliyete sahiptirler. Kadınların erkekler ile karışması ise muvafık değildir: Bundan dolayı Beyti mukaddes hizmetine onlar değil, erkekler kabul olunurlar.

وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ

Meryem Ona ad verdim Şüphesiz ben Ve

(Ve ona Meryem adını verdim) Ve bununla beraber o kızıma ibâdet eden, hizmetçi manasına olan Meryem adını verdim beyti mukaddes için adadığım erkek çocuğuna bedel olmasını senin lûtfundan niyaz ederim.

وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Kovulmuş Şeytandan Ve zürriyetini Sana Onu sığındırırm Şüphesiz ben Ve

(Ve ben onu ve onun zürriyetini kovulmuş olan şeytandan sana sığındırırm) Ey Rab'bim o kız çocuğumu ve onun evlât ve torunlarını taşlanmış, kovulmuş bulunan şeytandan o iblisin temasından, vesvesesinden korunmuş olmaları için senin himayene ısmarladım Meryemi de, onun zürriyetini de iyi hâlden, ilâhî himayeden mahrum bırakma ya rabbi Cenâbı Hak da o muhterem validenin bu dualarını kabul buyurmuştur.

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

37.Artık onu Rabbi si bir güzel kabul ile kabul buyurdu ve onu bir güzel nebat olarak yetiştirdi. Zekeriya'yı da ona bakmaya memur etti. Zekeriya her ne za-

man mahfilde onun yanına girse onun yanında bir rızık bulurdu. Ya Meryem! Bu sana nereden geldi, O da bu Allah tarafından der idi. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ dilediğine hesapsız rızık verir.

Bu mübarek ayette, Hz. Meryem'in ne şekilde büyüüp geliştiğini ve Cenâbı Hakkın dilediği kulunu nasıl harikalara mazhar buyurduğunu bildirmektedir.

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ

Güzel Bir kabul ile Rabbi Böylece onu kabul etti

(Artık onu Rabbisi bir güzel kabul ile kabul buyurdu) Hanne'nin kızı Meryem hakkındaki duası üzerine artık Meryem'i Râbbisi sahibi ve lâik olduğu Kemale kavuşturucusu olan Cenâbı Hak, validesi Hanne'den bir güzel kabul ile kabul buyurdu onun adağını kendisine mahsus bir ayrıcalık olmak üzere rıza ile kabul etti. Hâlbuki ondan başka kızların adak edilmesini kabul buyurmamıştır.

وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا

Güzel Bir bitki gibi Onu yetiştirdi Ve

(ve onu bir güzel nebat olarak yetiştirdi) Ve Meryem'i bir güzel nebat olarak yetiştirdi. O bir çocukluk goncası idi. Pek güzel ahlâk sahibi idi. Başka çocukların bir aydaki büyümesini, Meryem bir günde büyüyordu. Cenâbı Hak

وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا

Zekeriyya'ya Onu himaye etti Ve

(Ve onu Zekeriyya'ya himaye ettirdi) evet Allah celle celaluhu hazretleri Zekeriyya'yı da ona bakmaya Meryem'in himayesine, korumasına ihtiyaçlarını sağlamaya memur etti.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ

Ma'bede Zekeriyya Onun yanına Girdi Ne zaman ki

(Zekeriya her ne zaman mahfilde onun yanına girse) her ne zaman Meryem için hazırladığı mahfilde hücrede Meryem'in yanına girse

وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا

Bir rızık Yanında Buldu

(onun yanında bir rızık bulurdu) onun yanında kendisinin getirmemiş olduğu bir nevi rızık bulurdu. Yaz meyvesini kış mevsiminde, kış meyvesini de yaz mevsiminde hazır bir halde görürdü. Hâlbuki hücrenin kapısını yalnız Zekeriya Aleyhisselam kilitler, açardı. Başkalarının oraya girmesi düşünülmezdi. Bundan dolayı Hz. Zekeriya

قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا

Bu Sana Nereden Meryem Ey Dedi

(dedi Ey Meryem! Bu sana nereden?) böyle kapı kapalı olduğu halde bu nimetler böyle vaktinin haricinde olarak sana nereden geliyor diye sorardı.

قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah Tarafındandır O Dedi

(O da bu Allah tarafından der idi) Hz. Meryem de bu nimetler Allah Teâlâ tarafından derdi. Evet. Bu nimetler birer ilâhî lütuf olarak Meryem'e cennetten geliyordu. Bu hal, Meryem hakkında bir keramet idi, onun Allah katındaki büyüklüğüne bir alamet idi. Böyle bir kerametın vücudu nasıl inkâr olunabilir ve uzak görülebilir. Cenâbı Hak, her şeye kadirdir. Dilediği harikayı, mucizeyi vücuda getirir ve

إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Hesabsız Diler O kimseyi ki Rızıklandırır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah dilediğine hesapsız rızık verir) şüphe yok ki. Allah Teâlâ dilediğine de hesapsız bir şekilde, bir meşakkat ve zahmet vermeksizin pek geniş bir rızık ile rızıklandırır. İşte Hz. Meryem'i rızıklandırması da bu cümledendir. Bu son

cümle, ya Hz. Meryem'in bu husustaki ifadesine, güzel inancına işaret eder veyahut müstakil olarak sırf bir hakikat olmak üzere Allah tarafından beyan buyrulmuştur.

&-Rivayet olunur ki: Hanne vaktaki Meryem'i doğurdu, onu bir hırkaya sararak mescidi aksaya götürdü, oradaki Ahbarın = Din âlimleri olan yirmi dokuz zatın yanına bıraktı bu bir adaktır, bunu kabul ediniz dedi. Meryem, onların ilim ve dindarlık itibariyle en büyükleri ve reisleri bulunmuş olan İmran'ın kızı olduğu için her biri istedi ki onu kendisi alıp himaye etsin. Bu yüzden aralarında münakaşa zuhur etti. Zekeriya Aleyhisselâm, beyti mukaddesteki o zatların reisi idi ve Meryem'in teyzesinin kocası bulunuyordu. Bu sebeple Meryem'i kendi alıp himaye etmek istedi. Diğer zatlar ise dediler ki: Meryem'e anası herkesten daha yakın iken onu kendi yanında bırakmıyor, artık senin yanında bırakılması neden lâzım gelsin? En iyisi kur'a atalım kime isabet ederse o alıp beslesin. Bunun üzerine kuraya karar verdiler. Ürdün ırmağına gittiler, kalemlerini o suya atıverdiler, hangisinin kalemi sabit olup suyun yüzüne çıkarsa Meryem'in bakımını o üstlenecekti. Bunlardan yalnız Hz. Zekeriya'nın kalemi öylece su üzerine çıkıp kaldı. Artık Meryem'i Hz. Zekeriya aldı, onu teyzesinin yanına götürdü, Meryem, genç bir kız haline gelince onun için mescidi aksa'da merdivenle çıkılır bir yüksek çardak yaptırdı. İşte mihraptan maksat budur, sonra Meryem'i buraya bıraktı, onun yiyip içeceğini yalnız kendisi götürür, ona verirdi, başkaları onun yanına çıkamazdı. Bu esnada idi ki, Hz. Meryem'e Allah tarafından ihsan buyrulan çeşit çeşit nimetleri görünce: Ya Meryem Bu nimetler sana nereden? Diye sormuş, Hz. Meryem'in Allah katındaki yüksek mevkiini düşünerek kendisinin o ihtiyarlığı zamanında öyle kıymetli bir çocuğa sahip olmayı Cenâbı Haktan niyaz eylemişti.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

38.O vakit Zekeriya Rabbine dua ederek dedi ki: Ey Rabbim! Bana kendi tarafından pek temiz bir zürriyet bağışla. Şüphe yok ki, sen duayı hakkiyle işiticisin.

Bu mübarek ayetlerde hayırlı, salih evlâdın birer nimet olduğunu, bu gibi evlâdı temenninin caiz bulunduğunu göstermekte ve halisane duaların kabul olacağına işaret etmektedir.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ

Rabbine Zekeriyya Dua etti Orada

(O vakit Zekeriya Rabbine dua etti) O vakit Hz Meryem'in o müstesna durumunu gören ve ihtiyar bir halde bulunan Zekeriya Aleyhisselâm Rabbine dua ederek

قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً

Temiz Bir zürriyet Senin tarafından Bana İhsan eyle Rabbim Dedi ki

(dedi ki: Ey Rabbim! Bana kendi tarafından pek temiz bir zürriyet bağışla) Yarabbi Bana kendi tarafından normal sebeplere muhtaç olmaksızın sırf kendi kudretinle pek temiz bir zürriyet pek salih bir oğul bağışla ihsan ve lütuf eyle. Hanne'ye ihtiyarlığı halinde öyle mübarek bir çocuk verdiğin gibi bana da vermek lütfunda bulun.

إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

Duayı Hakkiyle işitensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen duayı hakkiyle işiticisin) Şüphe yok ki Yarabbi sen duayı hakkiyle işiticisin duaları kabul buyurursun, benim bu duamı da lütfen kabul buyur. Bu duamı ret ile benim ümidimi boşa çıkarma.

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا

بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

39.Zekeriya mihrapta durmuş namaz kılmakta iken ona melekler seslendi ki: Muhakkak Allah Teâlâ sana Allah tarafından olan bir kelimeyi tasdik edici, efendi ve nefesine hâkim ve Salihlerden bir peygamber olmak üzere Yahya'yı müjdeler.

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ

Mihrabta Namaz kılıyor Ayakta O iken Melekler Derken o nida ettiler

(Zekeriya mihrapta durmuş namaz kılmakta iken ona melekler seslendi) Bunu müteakip Zekeriya Aleyhisselâmi mihrapta durmuş olarak namaz kılmakta iken ona melekler melekleri temsil eden Cibril'i Emin seslendi ki Ey Zekeriya

أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى

Yahya'yı Sana müjdeliyor Allah Şüphesiz

(muhakkak Allah sana Yahya'yı müjdeler) Allah'u Teâlâ sana lütuf edecektir, duanı kabul buyurmuştur. Sana evlât olmak üzere Yahya'yı verecek ki

مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir kelimeyi Tasdik edici olarak

(Allah tarafından olan bir kelimeyi tasdik edecek) İsa Aleyhisselâm'ın peygamberliğini tasdik edici olarak

وَسَيِّدًا وَحَصُورًا

Ve İffet sahibi Ve Bir efendi

(ve efendi ve nefsine hâkim) yani kavmine reis olarak nefsinin şehvi şeylerden son derece korumaya muvaffak olacak

وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerden Bir peygamber Ve

(ve Salihlerden bir peygamber) evet Allah'u Teâlâ Salihlerden peygamberlerin sulbünden gelmiş bir peygamber olmak üzere Yahya'yı onun dünyaya gelip peygamberlik payesine sahip bulunacağını sana müjdeler. İşte bu zat, bu Yahya ismini taşıyan zat, o dünyaya gelmesi istirham olunan temiz zürriyetten ibarettir. Ne kadar müjdelemeye lâîk bir nimet

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

40.Dedi ki: Ey Rabbim! Bana bir oğul nasıl olabilir ki, bana hakikaten ihtiyarlık yetiştirdi. Eşim ise kısırdır. Buyurdu ki, öyledir. Fakat Allah Teâlâ dilediğini yapar. Bu mübarek ayetler: Allah'ın Kudretinin her şeye yettiğini göstermektedir. Kulluk vazifesinin de bu kudreti tasdik ve tazim ile Hak Teâlâ'nın birliğine inanmak, onu teşbih etmek ve ona daima ibâdet ve itaatte bulunmaktan ibaret olduğunu bildirmektedir.

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ

Bir oğul Benim için Olur Nasıl Rabbim Dedi

(Dedi ki: Ey Rabbim! bana bir oğul nasıl olabilir ki) Zekeriya Aleyhisselam mazhar olduğu müjdenin görülmesi ricası ile dedi ki: Yarabbi! cereyan etmekte olan tabii kanuna göre bana bir oğul nasıl olabilir ki

وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ

Kısırdır Ve Hanımım İhtiyarlık Bana erişti Halbu ki gerçekten

(bana hakikaten ihtiyarlık yetiştirdi. Eşim ise kısırdır) bana hakikaten ihtiyarlık yetiştirdi yaşımda yükseldi, eşim ise kısırdır çocuk doğurmaz bir haldedir.

&-Rivayete göre bu zaman Hz. Zekeriya yüz yirmi veya doksan dokuz yaşında idi. Eşi de doksan dokuz yaşında imiş. Hz. Zekeriya kudreti ilâhiye ile böyle bir çocuğa nail olabileceğini bilirdi. Eğer bilmeseydi bir zürriyete kavuşma niyazında bulunur mu idi? Ancak cereyan etmekte olan tabii kanuna göre bu uzak görülebilirdi. Bundan dolayı bunun nasıl bir ilâhî lütuf eseri olarak dünyaya geleceğini anlamak maksadıyla böyle bir soru sormuştur. Cenabı Hak da vahiy yoluyla

قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyiki Yapar Allah Öyledir Buyurdu

(buyurdu ki, öyledir Allah Teâlâ dilediğini yapar) gerçekten de sizin gibi ihtiyarların çocuk babası, anası olmaları âdete nazaran uzak görülebilir. Fakat Allah Teâlâ dilediğini yapar) vücuda getirir, onu hiç bir şey aciz bırakamaz. Buna inanmışsınız...

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

41.Dedi ki: Ey Rabbim! Benim için bir alâmet kıl. Buyurdu ki: Senin için alâmet, insanlar ile bir işaretten başka üç gün konuşamamandır. Bununla beraber rabbini çokça zikret ve akşam, sabah namaz kıl.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً

Bir alâmet Bana Kıl Rabbim Dedi ki

(Dedi ki: Ey Rabbim! Benim için bir alâmet kıl) Zekeriya Aleyhisselam, bu büyük kudretin meydana gelmesine bir müjde olmak için dedi ki: Yarabbi Benim için bir alâmet kıl bir nişane göster, eşimin böyle bir çocuğa hâmile olduğunu bilip şükür secdesine kapanayım. Cenâbı Hak da

قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا

İşaretle Ancak Gün Üç İnsanlarla Konuşamamandır Alâmetin Buyurdu

(Buyurdu ki: Senin için alâmet insanlar ile bir işaretten başka üç gün konuşamamandır) Cenâbı Hak da Hz. Zekeriya'ya vahyi eyledi ki: Senin için alâmet sana bu hakikati gösterecek nişane, senin başkalarıyla üç gün gece gündüz konuşmak kuvvetinden mahrum kalacaksın, yalnız elle veya baş ile işaret edebileceksin. Hz. Zekeriya, insanlar ile konuşmak kudretinden böyle geçici olarak mahrum kalmakla beraber Cenâbı Hakkı zikir ve tesbih kudretine sahip bulunuyordu. Bunun için buyruldu ki:

وَادْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

Ve Sabahta Akşamda Ve Tesbih et Çok Rabbini Ve Zikret

(Bununla beraber rabbini çokça zikret ve tesbih et akşam, sabah namaz kıl) Bu muhterem zatın böyle üç gün başkaları ile konuşmaya kâdir olamaması ve diğer bir yoruma göre kâdir olduğu halde yalnız konuşmadan yasaklanmış bulunması, duasının kabul edilmiş olduğundan dolayıdır. Böyle halk ile konuşmadan alâkasını keserek üç gün bütün bir kalp huzuru ile Yüce Yaratıcısının zikir ve tesbihi ile meşgul olması, nail olduğu o büyük nimetin şükrünü ifaya çalışması içindi. Bununla beraber bazı zatların ifadelerine göre bunda Hz. Zekeriya için bir uyanma dersi vardı. Çünkü kendisinin bir oğul'a nail olacağını melekler kendisine sözlü olarak müjdelemiş oldukları halde buna bir alâmet istemesi gereksiz olduğundan bir ceza olarak üç gün konuşmadan mahrum bırakılmıştır.

&-Zekeriya Aleyhisselâm: Süleyman Aleyhisselâm'ın neslindendir. Beyti mukaddeste reis idi Tevrat nüshalarını yazardı. İsrail oğullarına peygamber tayin buyrulmuştu. Musa Aleyhisselâm'ın şeraitiyle amel ederdi. Hz. Meryem'in validesi Hanne'nin kız karındaşının kocası idi. Hz. Meryem'i yanına alıp beyti mukaddesteki bir hücrede himaye etmişti. Hz. Meryem'den İsa Aleyhisselâm bir yaratılış harikası olarak babası olmaksızın dünyaya gelmişti. Gösterdiği birçok mucizeler de bunu isbat edip duruyordu. Buna rağmen Yahudiler Hz. Zekeriya'ya iftirada bulunmuş, yüz yaşında bulunan o pek muhterem peygamberi şehit eylemişlerdir. Bir rivayete göre de Zekeriya Aleyhisselâm, muhterem oğlu Yahya Aleyhisselam'ı Filistin valisi Herut tarafından şehit edileceği zaman, kurtarmaya çalışmış, kendisinin de takip edildiğini anlayınca beyti mukaddese bitişik bir bahçede bir ağacın kütüğüne saklanmış, o ağaç ile beraber testere ile ikiye bölünerek şehit edilmiştir.

&-Yahya Aleyhisselâm: Zekeriya Aleyhisselâm'ın oğludur. Annesi de imrân'ın kızıdır. Cenâbı Hak, bu muhterem baba ve anneye ihtiyarlıkları zamanında bu mübarek

oğul'u ihsan buyurmuştur. Hz. Yahya, daha pek genç iken Tevratı şerifi okur, sahralara çekilerek kimse ile görüşmeksizin ibâdet ve itaatte bulunur, İsrail oğullarına vaaz ve nasihat eder, Hz. Musa'nın şeriatıyla amel ederdi. Bilahare Hz. İsa'nın şeriatıyla amel etmek üzere kendisine de peygamberlik ihsan buyrulmuştur. Bu esnada Filistin hükümdarı bulunan "Heredos" kendi kız karındaşının kızını almak istemişti. Bunların nikâhı Hz. Musa'nın şeriatına göre caizdi. Bu nikâhı akdetmesini Hz. Yahya'ya teklif etti. Fakat Hz. İsa'nın şeriatına göre bu nikâh caiz değildi. Bundan dolayı Yahya Aleyhisselâm bu nikâhı kıymaktan kaçındı. Bundan dolayı o kız ile annesi gücendiler, Hz. Yahya'yı öldürmesini Heredos'tan istediler, o da bu mübarek zatı onların yanında boğazladı. Şehit etti. Henüz otuz yaşında bulunuyordu. Bu hâdise Hz. İsa'nın sema ya kaldırılmasından sonra vuku bulmuştur. Hz. Yahya, Kudüs'te sıbtiyede metfundur. Rivayete göre mübarek başı Dımişk şehrinde yani Şam da Ümeyye Camii içerisinde ve bir eli de Beyrut'ta metfun bulunmaktadır.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

42.Hani melekler dedi ki: Ey Meryem! Şüphe yok ki. Allah Teâlâ seni seçkin kıldı ve seni tertemiz kıldı ve seni âlemlerin kadınları üzerine üstün kıldı.

Bu mübarek ayetlerde, Hz. Meryem'in üstün kılındığını ve onun bu imtiyaza karşı şükran vazifesi olarak ibâdet ve itaate devam etmekle mükellef bulunduğunu göstermektedir.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ

Seni seçti Allah Şüphesiz Meryem Ey Melekler Demişti Ve bir vakit

(Hani melekler dedi ki: Ey Meryem! Şüphe yok ki. Allah Teâlâ seni seçkin kıldı)

Habibim Hatırla hani o vakit ki Cibril Emin ile maiyetindeki melekler dedi ki: ey İmrân'ın muhterem kızı Meryem seni müjdeleriz şüphe yok ki. Allah Teâlâ seni seçkin kıldı seni seçti, sana istisnaî bir meziyet ihsan buyurdu. Seni validenden güzelce kabul eyledi, seni bir yüce peygamber olan Zekeriya'nın himayesinde büyüttü, seni cennet nimet-lerinden rızıklandırdı ve özellikle sana bir takım yüksek kerametler ihsan buyurdu

وَطَهَّرَكِ

(ve seni tertemiz kıldı) seni erkeklerin temasından masum kıldı, Yahudilerin isnat ettikleri kötü fiilden uzak olduğunu daha beşikte olan bir yavrunun Hz. İsa'nın konuşması ile açıkladı

وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Kadınları Üzerine Ve Seni seçkin kıldı

(ve seni âlemlerin kadınları üzerine üstün kıldı) onların fevkinde kıldı. Sana İsa gibi bir melek yüzlüyü babasız olarak bağışladı ve sizi âlemlere bir alameti harika kıldı, böyle bir şeref diğer kadınlara nasip olmamıştır.

&-Hz. Meryem'e bu hitap ona bir keramet olmak üzere gelmiştir. Veya bu hitap onun oğlu Hz. İsa'nın peygamberliğine delâlet eden harikulâde bir keyfiyettir veya Hz. Meryem'e melekler tarafından böyle bir ilham yoluyla cismanî ve ruhanî bir terbiye ve itaat yolunu göstermek hikmetine dayanmaktadır.

&-Bu âyeti kerimeye göre Hz. Meryem, yalnız kendi asrındaki değil, bütün kadınlardan üstündür. Çünkü o bir yaratılış harikası olan Hz. İsa'nın annesidir, meleklerin hitaplarına mazhardır, daha nice imtiyazlara sahiptir.

Bununla beraber bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur.

Âlemlerin kadınlarından dört tanesi, seni en büyük birer kadın olmak üzere tanımaya kâfidir Onlar ise Meryem ile Firavunun hanımı Asiye ve Haticetülkübra ile Fatimetüz-zehra'dır buyrulmuştur. Diğer bir hadisi şerifte de: Fatma, radiyallahu Teâlâ an ha İmrânın kızı Hz. Meryem'den başka bütün cennet kadınlarının ulusudur, reisidir.

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ

43.Ey Meryem! Rabbin için itaate devam et, secde kıl, rükûa varanlarla rükûa var.

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ

Rabbine Gönülden bağlan Meryem Ey

(Ey Meryem! Rabbin için itaate devam et) Ey Meryem Rabbin için itaate devam et daima itaate bulun veya namaz kıl veya namazda ayakta fazlaca dur

وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ

Ruku edenlerle Beraber Ve Ruku et Ve Secde et

(secde kıl rükûa varanlar ile beraber rükûa var) namazlarda Cenabı Hak için secdeye kapan cemaat ile namaz kıl, namazın şartlarına riayet eyle, rükû edenler gibi sen de rükûda bulun.

Deniliyor ki: Hz. Meryem de beyti mukaddeste komşu bulunanlar ile beraber namaz kılmakla mükellef idi. Her ne kadar onlara karışmazsa da kendi hücrelerinde onlara uyar, namazlarını cemaatle kılar, rükû ve sucûd da bulunurdu. Rükû ve sücut, Cenâbı Hakka karşı yapılan en güzel bir saygı ve kulluk alametidir. Bu kulluk vazifesini yapmayanlar hüsranda ve ziyanda kalırlar.

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُتْلُونَ أَقْلَامَهُمْ أَتَاهُمْ
يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

44.Bu sana gayip haberlerindendir. Onu sana vahiy ediyoruz. Meryem'i hangisi himayesine alacak diye kalemlerini attıkları zaman sen onların yanında değildin. Ve onlar tartışmada bulundukları zaman da sen onların yanında bulunmuyordun.

Bu ayeti kerimede Hz. Zekeriya ile Hz. Meryem kıssalarının ehemmiyetini ve bunlardan Rasûli Ekrem efendimizin bir mucize olarak ilâhî vahiy sayesinde haberdar bulunduğunu gösteriyor.

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ

Sana Onu vahy ediyoruz Gayb Haberlerindendir Bunlar

(Bu sana gayip haberlerindendir Onu sana vahiy ediyoruz) Habibim Bu sana Hanne'ye, Zekeriya, Yahya ve İsa Aleyhisselâm'a dair haber verdiğimiz eşsiz hâdiseler gayip haberlerindendir. Gayba ait şeyler olup ancak vahiy yoluyla bilinecek şeylerdendir. Onu sana vahiy ediyoruz Cibril'i Eminin tebliğ ile bildiriyoruz. Artık onun gayptan olduğu bilinmelidir.

وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُتْلُونَ أَقْلَامَهُمْ أَتَاهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ

Meryemi Himayesine alacak Onlardan hangisi Kalemlerini Atıyorlardı O vakit ki Yanlarında VeSen değildin

(Meryem'i hangisi himayesine alacak diye kalemlerini attıkları zaman sen onların yanında değildin) Resulüm beyti mukaddesteki zatlardan hangisi Meryem'i himayesine alacak o kimin korumasına verilecek diye onların tevrati yazdıkları kalemlelerini kur'a olmak üzere suya attıkları zaman sen onların yanında değildin. Onlarla beraber bulunmuyordun, onlar senden çok zaman evvel yaşamışlar idi

وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

Birbirleriyle çekişiyorlar O vakit ki Yanlarında Sen değildin Ve

(Ve onlar tartışmada bulundukları zaman da sen onların yanında bulunmuyordun) Meryem'i hangisinin himaye ve terbiye edeceği hususunda tartıştıkları ve mücadele yaptıkları zaman da sen onların yanında bulunmuyordun bu da malûm, onların böyle tarihî hayatından haberdar olmadığın da malumdur. Çünkü senin kitabla, okumakla, eskilerin tarihî olaylarını dinlemekle meşgul olmadığın herkesçe bilinmektedir. Bundan dolayı onlara dair vermekte olduğun bu haberler, şüphe yok ki, bir

vahyi ilâhî eseridir. Sen böyle bir ilâhî vahye nailiyetinden dolayı pek mutlusun, pek şayanı tebriksin. Yazık bu hakikati idrak ve tasdik etmeyenlere

&-Bu âyeti kerimede geçen kelimelerden maksat, bir rivayete göre de Hz. Meryem'i himayelerine almak isteyenlerin ellerinde bulunan bastonlardan veya oklardan ibaret idi. Kur'a çekimi için bunlara kendi adlarını yazmışlar, bunları bir torba içine bırakmışlar, sonra bunlardan birini gelişi güzel çekip torbadan çıkarmışlar. Bu onlardan hangi zata ait bulunmuş ise Hz. Meryem onun himayesine verilmiştir. Bu zat ise Hz. Zekeriya'dır. Bu kur'a onun mübarek adına isabet etmiştir.

إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

45.Hani melekler demişlerdi: Ey Meryem! Şüphesiz Allah Teâlâ sana tarafı ilâhîsinden bir kelime ile müjde veriyor ki, adı Mesih, Meryem oğlu İsa'dır. Dünyada da ahirette de itibarlı ve Allah'ın kendisine yakın kıldığı kimselerdendir.

Bu mübarek ayetler de Hz. Meryem'in üstün kılınmış olduğunu ve bir yaratılış harikası olan Hz. İsa'nın yüceliğini göstermektedir.

إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ

Melekler Demişti Bir zaman

(Hani melekler demişlerdi) Habibim hatırla hani, melekler Cibril'i Emin ile arkadaşları Hz. Meryem'e şifahen demişlerdi ki:

يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Meryem Oğlu İsa Mesih'tir İsmi Ondan Bir kelimeyle Seni müjdeliyor Allah Şüphesiz Meryem Ey

(Ey Meryem! Şüphesiz Allah Teâlâ sana tarafı ilâhîsinden bir kelime ile müjde veriyor ki, adı Mesih, Meryem oğlu İsa'dır) Ey Meryem! Şüphesiz Allah Teâlâ sana kendi tarafından bir kelime ile bir Kün ol emri ilâhîsiyle meydana gelecek olan bir oğul ile müjde veriyor ki o kelime diye anılan oğul'un adı Mesih, Meryem oğlu İsa'dır.

&-Mesih ile ibni Meryem de onun bir lâkabı ile bir vasfıdır. Mesih'in asıl ismi İbranîce "Mesiha"dır ki, mübarek manasındır, İsa da iş bu lâfzın Arapçasıdır ki, yüzünün rengi beyaz olup lâtif bir hürmete sahip olduğu için böyle bir isim ile isimlendirilmiştir.

وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

Ve Yakın kılınarlardandır Ve Ahrette Dünyada Şerefli

(Dünyada da ahirette de itibarlı ve Allah'ın kendisine yakın kıldığı kimselerdendir) büyük bir makam ve şeref sahibidir. Dünyada peygamberlik vasfına ve mucizelere sahip olacaktır. Ahirette de yüksek derecelere nail, bazı zatlar hakkında da şefaatlere sahip bulunacaktır. Ve Allah Teâlâ katında yüksek derecelere sahip Allaha en yakın olanlardandır. Çünkü onun derecesi cennette pek yüksek olacaktır, Sema'ya kaldırılacaktır, meleklerle sohbette bulunacaktır. Bunlar birer manevi yakınlıktır, şerefin yüceliğine şahitliktir.

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ

46.Ve insanlar ile beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır. Ve o Salihlerdendir.

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا

Ve yetişkin iken Beşikte İnsanlarla Ve Konuşacak

(Ve insanlar ile beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır) o mübarek zat Daha çocuk iken diğer peygamberler gibi hakkı beyan edebilecektir. Bu onun için bir mucizedir. Çünkü bu, harikulâde bir kabiliyettir. Bununla beraber bu hal, aynı zamanda Hz. İsa'nın ilahlık vasfına sahip olmadığına bir delildir, bu hususta, böyle konuşması da insanları irşada kâfidir. Çünkü çocuklukla yaşlılıkla ve diğer insanlar gibi konuşmakla ittisaf, insanlık vasfıdır, bu gibi vasıflardan ise Cenâbı Hak uzaktır. Ve ye

tişkin iken de olgunluk halinde iken de çelişki olmaksızın konuşacaktır

Deniliyor ki: Hz. İsa Kühûlet yani olgunluk ile de muttasıf gösteriliyor, onun kühûlet, devresine gireceği bildiriliyor. Kühûlet ise otuzuncu yaştan başlar. Hz. İsa, daha dünyada iken bu kühûlet vasfını kazanmış mıdır?

Cevaben de deniliyor ki: Kühûlet asıl Lûgatta kâmil; tam demektir, insanın en kâmil zamanı ise otuz ile kırk yaş arasındadır. Hz. İsa ise otuz üç buçuk yaşında iken Sema'ya kaldırılmıştır. O halde kühûlet yaşına ermiş bulunmaktadır. Bununla beraber şöyle de denilmektedir: Bu âyeti kerime Hz. İsa'nın Sema'ya kaldırıldıktan sonra tekrar yeryüzüne inerek insanlar ile konuşacağına delâlet etmektedir. Çünkü onun kühûlet yaşına tamamen girmiş olması Sema'ya kaldırılmasından sonraya tesadüf eder. Velhasıl

وَمِنَ الصَّالِحِينَ

(Ve o Salihlerdendir) evet Hz. İsa Salihlerdendir. O Allah Teâlâ'nın her bakımdan salih, dünyevî, uhrevî bütün sözleri ve davranışları itibariyle en doğru bir yola sahip, pek mümtaz kullarından peygamberleri zümresinden bir zattır. Onu böyle mükemmel bir insan bir peygamberi Zışan tanımak lâzımdır.

قَالَتْ رَبِّ أَنْتَى يَكُونُ لى وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِى بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكِ اللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

47.Dedi ki. Ey Rabbim! Bana çocuk nereden olabilir! Hâlbuki bana bir insan dokunmamıştır. Buyurdu ki, öyledir. Allah Teâlâ neyi dilerse yaratır. Bir şeyi murat edince ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.

Bu âyeti kerime de Hz. Meryem'in bir sorusu üzerine Allah Teâlâ'nın her harikulade şeyi yaratmaya kadir olduğunu bildirmekte, Allah'ın Kudretinin üstünlüğünü misal ile anlatmaktadır.

قَالَتْ رَبِّ أَنْتَى يَكُونُ لى وَلَدٌ

Bir çocuk Benim için Olur Nasıl Rabbim Dedi

(Dedi ki. Ey Rabbim! Benim için çocuk nasıl olabilir!) Melekler, Hz. İsa'nın geleceğini Hz. Meryem'e müjdeleyince hayrete düşmüş, bunun nasıl olacağını anlamak için niyazda bulunarak dedi ki: Yarabbi! Bana bu çocuk nereden ve şekilde olabilir? Bu bir evlenme neticesinde mi veya bir harika olarak, evlenmeksizin mi olacak,

وَلَمْ يَمَسِّنِى بَشَرٌ

Bir insan Bana dokunmadı Ve

(hâlbuki bana bir insan dokunmamıştır) benim bir eşim yoktur, benim durumum çocuk doğurmaya aykırıdır. Bu istirham üzerine ya vahiy yoluyla Cenâbı Hak veya Cibril'i emin

قَالَ كَذَلِكِ اللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Yaratır Allah Böyledir Buyurdu

(buyurdu ki, öyledir Allah Teâlâ neyi dilerse yaratır) Gerçekten kendisine bir erkek dokunmamış olan bir kadının çocuk doğurması, cereyan eden tabii kanuna göre imkânsızdır bir ihtiyar koca ile bir ihtiyar, kısır bir zevcenin çocuk dünyaya getirmelelerinden daha gariptir. Fakat Allah Teâlâ neyi dilerse yaratır onun kudreti her şeye fazlasıyla kâfidir. Şöyle ki:

إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur Ol Ona Der Artık ancak Bir işe Hükmetti O vakit ki

(Allah Teâlâ neyi dilerse yaratır. Bir şeyi murat edince ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir) bu yaratılma ilâhî irade ile vücuda gelir. Artık Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya getirilmesini yadırgamaya mahal yoktur. Cenâbı Hak, bazı şeyleri bir takım sebep ve nedenler neticesinde yavaş yavaş vücuda getireceği gibi dilediği şey-

leri de alışılmış sebep ve maddelere muhtaç olmaksızın bir anda yaratabilir. Onun kudreti sonsuzdur. Buna İnançımız tamdır.

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

48.Ve ona yazmayı ve hikmeti ve Tevrat ile İncil'i talim buyuracaktır.

Bu mübarek ayetlerde Hz. İsa'nın sahip olduğu, üstün vasıfları göstermeye muvaffak bulunduğu mucizeleri beyan buyurmaktadır.

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Ve hikmeti Yazmayı Ona öğretecek Ve

(Ve ona yazmayı ve hikmeti talim buyuracaktır) Cenabı Hak, Hz. Meryem'in kalbini rahatlatmak, onun hakkındaki şüpheleri gidermek için ona vahiy yoluyla buyuruyor ki: Kerem sahibi yüce yaratıcı, kudret harikası olmak üzere Hz. İsa'yı yaratacaktır. Ve ona kitabı yazı yazmayı veya ilâhî kitaplar öğrenmeyi ihsan edecektir. Ve hikmeti amele, itikada, ahlâkı güzelleştirme ve saire ye ait ilimleri öğretecektir,

وَالْتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

(ve Tevrat ile İncil'i) bu semavî kitapların hükümlerini, içeriklerini talim ilham ve ih-san buyuracaktır. Kâinatı yaratan Allah Teâlâ hazretleri, her şeye kâfi olan kudretiyle İsa' Aleyhisselam'ı babasız olarak vücuda getireceği ve onu öyle ilmî faziletler ile süs-lü, ilâhî kitapların inceliklerine vakıf, kendisini de bir semavî kitaba kavuşmakta şeref-lendireceğini muhterem validesi Hz. Meryem'e vahiy yoluyla müjde ediyor.

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَنْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

49.Ve İsrail oğullarına peygamber gönderecektir. Ben size muhakkak bir mucize ile Rabbiniz tarafından geldim. Ben sizin için çamurdan kuş şekli gibi bir şey icat ederim, sonra ona üfürürüm, O da Allah Teâlâ'nın izniyle hemen kuş olur. Ve ben Allah'ın izniyle anadan doğma körü ve alacalık hastalığına tutulana iyi ederim ve ölüyü diriltirim ve size evlerinizde ne yediğinizi ve ne biriktirdiğinizi de haber veririm. Şüphe yok ki, bunda sizin için bir alâmet vardır. Eğer siz mü'minler iseniz.

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına Bir peygamber Ve

(Ve İsrail oğullarına peygamber gönderecektir) Ve Allah Teâlâ Hz. İsa'yı İsrail oğullarına peygamber gönderecektir. Ya daha çocuk iken veya erginlik çağına erdikten sonra bu peygamberlik şerefine erecektir. İsrail oğullarının ilk peygamberi Yusuf Aleyhisselamdır, diğer bir görüşe göre de Musa Aleyhisselam'dır. Son peygamberi de İsa Aleyhisselamdır. Hz. İsa kavmine gönderilmiş olunca buyurdu ki:

أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir delil ile Size geldim Gerçekten Şüphesiz ben

(Ben size muhakkak bir mucize ile Rabbiniz tarafından geldim) Yani: Peygamberlik iddiasında doğru olduğumu gösterir alâmet ile harikulade işlere muvaffakiyet ile gönderildim. O mucizenin neden ibaret olduğunu da şöylece beyan buyurmuştur:

أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ

Kuş Şekli gibi Çamurdan Size Yaparım Doğrusu ben

(Ben sizin için çamurdan kuş şekli gibi bir şey icat ederim) Ben sizin için sizin

inanıp peygamberliğini kabul etmeniz için çamurdan kuş şekli gibi kuş suretine benzer bir şey icat tasvir ederim diğer uçan canlı kuşlar şeklinde vücuda getiririm,

فَإَنْفُخْ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzniyle Bir kuş Hemen olur İçine Ve üflerim

(sonra ona üfürürüm O da Allahın izniyle hemen kuş oluverir) sonra ona o kuş şeklinde tasvir ettiğim şeyin ağzına üfürürüm o ruhsuz kuş heykeli de Allah Teâlâ'nın izniyle hemen derhal gerçek canlı bir kuş oluverir. Burada bizim için bir uyanma dersi vardır. Şöyle ki: Hz. İsa'nın öyle çamurdan bir kuş yaparak ona Allah'ın izni ile hayat vermiş olduğu bir hakikat tır. Kavmi bunu görmüştür. Kuran'ı Kerim de bunu haber vermektedir. Artık bu pek açık bir delildir ki: Kâinatın Yüce Yaratıcısı herhangi dilediği şeyi bir soydan yaratma bir soydan gelme neticesi olmaksızın da vücuda getirebilir. Bundan dolayı insanlığın yaratılışının başlangıcında da şüpheye mahal yoktur. Hz. Âdem'in ve sülâlesinin, bir tekâmül kanunu neticesi olarak başka mahlûklardan insanlığa dönüşmüş olması hakkındaki bir teori pek manasızdır. Kuran'ın açık ifadesine aykırıdır. Cenabı Hak, Hz. İsa'ya bu kudreti bu muvaffakiyeti vermiş olduğu halde kendisinin balçıktan Hz. Âdem'i ana babasız olarak yaratmış olması nasıl inkâr olabilir. O her şeyde kemaliyle kadirdir. Buna inanmışsınız. Ve bundan başka

وَأُبْرِئُ الْاَكْمَةَ وَالْاَبْرَصَ

Alacayı Ve Körü İyi ederim Ve

(anadan doğma körü ve alacalık hastalığına tutulana iyi ederim) ben Allah'ın izniyle ekme denilen anadan doğma körü ve ebras denilen alacalık hastalığına tutulana yani: İnsanın derisine arız olup onun kan bakımından özelliğini, onun güzel, beyaz rengini gideren bir hastalığı iyi ederim. Böyle doktorları aciz bırakan mühim hastalıkları tedavide bulunurum ve bundan daha mühim olmak üzere

وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın izniyle Ölüleri Diriltirim Ve

(ve Allahın izni ile ölüyü diriltirim) Hz. İsa'nın dört ölüyü diriltmiş olduğu ibni Abbas hazretlerinden rivayet edilmiştir. Bunlardan biri kendi dostu idi, vefatından üç gün sonra dua etti, o da Allah'ın izniyle yeniden hayat buldu. İkincisi de bir ihtiyar kadının oğludur. Daha kabre götürülürken Hz. İsa'nın duası ile Allah'ın izniyle hayat buldu. Üçüncüsü de bir kızdır. Vefatından bir gün sonra yeniden hayata erdi. Bunlar dünyada daha bir müddet yaşadılar.

&-Tabi Yahudiler, bu üç kişinin vefatları yakın olduğu için belki de kendilerini kan tutmuştu, ölmemişlerdi, dediler, vaktiyle ölmüş bir kimseyi dirilt de görelim demişler. Bunun üzerine dördüncü olarak Hz. Nuh'un oğlu Sam diriltirilmiştir. Aradan dört bin sene den fazla bir zaman geçmişti. Kabrinden kalkarken bütün başının tüyleri ağarmıştı. Hz. İsa sormuş ki neden böyle başın ağarmış, sizin zamanınızda böyle saç ağarması yoktu. O da demiş ki: Ey Allah'ın Ruhü! Beni çağırdığın zaman bir ses işit-tim Allah'ın Ruhuna icabet et diyordu, sandım ki kıyamet koptu, ondan dolayı bu hâle geldim. Bu zat böyle hayat bulunca orada bulunanlara dedi ki: İsa Aleyhisselam'ı tasdik ediniz. Şüphe yok ki o Allah'ın peygamberidir. Bunu görenlerden bazıları iman etti, bazıları da bu sihirdir, bize başka mucizeler göster dediler. Hz. İsa: Sam'a: Artık yine öl demiş, o da demiş ki: Bir şart ile ölürüm, dua et Allah Teâlâ beni ölüm sarhoş-luğundan korusun, Hz. İsa da dua etmiş onun üzerine Sam yine hayatı terk eylemiştir. Hz. İsa onları yine imana davet etti ve onların tereddütlerini gidermek için şunu da buyurdu ki:

وَأَنْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ

Evlerinizde Biriktiriyorsunuz O şeyi ki Ve Yiyorsunuz O şeyi ki Size haber veririm Ve

(ve size evlerinizde ne yediğinizi ve ne biriktirdiğinizi de haber veririm) size evlerinizde ne yediğinizi ben görmediğim halde size haber veririm ve ne biriktirdiğinizi de ilerde yemek harçmet için ne toplayıp sakladığınız şeyleri de sizlere haber veririm. Velhasıl, Allah'ın izni ile sizlerin kalplerinizde olanı da bilirim. Ciddî surette İman edip etmediğinizden de haberim olur.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ

Sizin için Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda sizin için bir alâmet vardır) Şüphe yok ki bunda şu zikrettiğim harikulade hallerde sizin için bir alâmet bir gerçek delil vardır. Bunlar benim peygamberliğime birer şahittir.

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer

(Eğer siz mü'minler iseniz) eğer hakkı, tasdik edici, inatçı olmayan kimseler iseniz bunları görür, beni tasdik edersiniz.

&-Hz. İsa, bu mucizelere ancak Allah'ın izni ile muvaffak olacağını tekrar tekrar ifade etmiştir ki, bununla kendisinin yaratıcı, ilahlık vasfına sahip olmayıp bu gibi harikaları ancak Hak Teâlâ'nın izniyle, yardımı ile vücuda getirebileceğini itirafta bulunmuştur. Ve bu harikaları Cenâbı Hakkın dilemesi ile yaratması ile göstermeye muvaffak olmuştur.

&-Hz. İsa'nın bu mucizelerini Hristiyanlardan bazıları tasdik ettikleri halde bir kısmı da tasdik etmemektedir. O zata hem Allah'ın oğlu diyorlar onu hâşâ ilahlık mertebesine yükseltiyorlar, hem de ondan böyle harikaların zuhurunu inkâr ediyorlar. Bu mucizelerin bir kısmı, sayıları belli kimseler yanında zuhur ettiği için tevatür mertebesinde bulunmamış olabilir. Fakat diğer bir kısmı büyük bir cemaat huzurunda vücuda gelmiştir. Özellikle bunları ebedî bir öğüt olan Kur'anı Kerim de haber veriyor. Artık hiçbir dindar zat, bu gibi harikaların Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiş ve gelecek olmasını inkâr edemez ve uzak göremez.

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

50.Ve önümde bulunan Tevratı tasdik edici olarak ve üzerinize haram kılınmış olan şeylerin bazısını helâl kılmak için geldim ve sizlere Rabbinizden bir mucize getirdim. Artık Allah Teâlâ'dan korkunuz. Ve bana itaat ediniz.

Bu mübarek ayetler de Hz. İsa'nın kulluğuyla övünmüş olduğunu ve İsrail oğullarına bazı yeni hükümler ile gönderilmiş muhterem bir peygamber bulunduğunu bildirmektedir.

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ

Tevrat'tan Önümdedir O şeyi ki Tasdik edici olarak Ve

(Ve önümde bulunan Tevratı tasdik edici olarak) Ve Hz. İsa kavmine hitaben dedi ki: Önümde bulunan benden evvel Hz. Musa'ya inmiş olan Tevrat'ı tasdik edici olarak onun ilâhî bir kitap olduğunu tasdik ederek

وَلِأَحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ

Size Haram kıldı O şeylerin ki Bazısını Size Helal kılmam için Ve

(ve üzerinize haram kılınmış olan şeylerin bazısını helâl kılmak için) Sizlere peygamber gönderildim. Meselâ: Musa Aleyhisselâm'ın şeriatına göre balıketi, deve eti, iç yağı, karın ve barsak yağı haram idi, cumartesi günü iş görmek de haramdı. Hz. İsa'nın şeriatında ise bunlar helâl bulunmuştur. Bu bir nesih meselesidir ki, böyle yiyecek, içilecek şeyler ile bazı muamelelerde geçerlidir. İlâhî iradeye dayanmaktadır. Asıl itikadî konularda değişiklik yoktur. Bu hususta bütün ilâhî şeriatlar birdir.

وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir delil ile Size geldim Ve

(ve sizlere Rabbinizden bir mucize getirdim) Ve sizlere rabbinizden Cenâbı Hakkın irade ve kudretiyle bir mucize getirdim. Ben peygamberliğime şahitlik eden en açık birer mucize ile size geldim, size peygamber gönderildim, daha beşikte iken ko-
nuştum, ölüleri dirilttim, hastalara şifa verdim, bütün bunlar benim peygamberliğimi

destek ve tasdik için Allah tarafından ihsan buyrulmuş birer ayet, birer harika, birer mucizedir.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'dan Artık sakının

(Artık Allah Teâlâ'dan kokunuz) Yüce Allah'a muhalefetten sakının ve sizi davet etmekte bulunduğum Allah'ın birliğine İman ve ona kulluk hususunda bana itaat ediniz Eğer insaflı, düşünen kimseler iseniz bana karşı muhalif bir cephe almayınız, tâki selâmet ve saadete eresiniz.

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

51.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ benim de rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Artık ona ibâdet ediniz. Dosdoğru yol budur.

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ

Rabbinizdir Ve Rabbimdir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ benim de rabbimdir, sizin de Rabbinizdir) Hz. İsa, kavmine hitaben şöylece de peygamberlik vazifesini ifa buyurdu. Ey kavmim Şüphe yok ki. Allah Teâlâ benim de rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Bütün varlıkların yaratıcısı, terbiye edicisi, mabudu ancak odur. Benim göstermeye muvaffak olduğum mucizeler, ayetlerde onun birer kudret eseridir. Bütün peygamberler ümmetlerine bu hakikati tebliğ etmişlerdir. Bu hususta aralarında bir ihtilâf yoktur.

فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Bir yoldur Bu Öyle ise ona ibadet edin

(Artık ona ibâdet ediniz. Dosdoğru yol budur) Artık yalnız O Yüce Yaratıcıya ibâdet ediniz onun emirlerine, nehiyelerine itaatte bulununuz ki işte dosdoğru yol budur. Lâzım olan davranış bu yolda harekettir. Benim ve diğer peygamberlerin de davet ettiğimiz dosdoğru yol büyük hidayet yolu bundan ibarettir.

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ أَمَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

52.Vaktaki, İsa onlardan dinsizlik hissetti, dedi ki: Allah için benim yardımcılarım kimlerdir? Havariler dediler ki: Biz Allah'ın yardımcısıyız, Allah'a iman ettik ve şahit ol ki, bizler şüphesiz Müslümanlarız.

Bu mübarek ayetlerde Hz. İsa'yı, gösterdiği o kadar harikalara rağmen belli birkaç kimsenin tasdik etmiş olduğunu ve o zatların dualarını beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ

Küfrü Onlardan İsa Hissetti Sonunda ne zaman ki

(Vaktaki, İsa onlardan dinsizlik hissetti) İsa Aleyhisselâm, İsrail oğullarına mucizeler göstererek onları hak dine davet etti. Onlar ise onu yalanlayarak imandan kaçındılar. İsa Aleyhisselâm o Yahudilerden böyle dinsizlik hissedince onların bu halini görüp onu şüphesiz bir şekilde anlayınca, samimi arkadaşlarına

قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ

Allah'a Yardımcıları Kimdir Dedi

(dedi ki: Allah için benim yardımcılarım kimlerdir?) Allah için Cenâbı Hakkın dinine hizmet hususunda benim yardımcılarım kimlerdir? Hak Teâlâ'ya sığınarak onun dinine yardım için benimle beraber olacak olan kimler ise bunu açıklasınlar. Bunun üzerine

قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ

Allah'ın Yardımcıları Biziz Havariler Dedi

(havariler dediler ki: Biz Allah'ın yardımcısıyız) yani: Cenâbı Hakkın apaçık dini-

ni yaymaya ve desteklemeye hizmetçi bizleriz. Biz sana Allah için yardım edicileriz. Bunun içindir ki, bunlara nasara yardımcılar denilmiştir. Havariler, Hz. İsa'ya hak yolunda yardım edeceklerini söylemekle beraber Havariler dediler ki:

أَمَّا بِاللَّهِ وَآشْهَدُ بِنَا مُسْلِمُونَ

Müslümanlarız Şüphesiz biz Şahid ol Ve Allah'a İman ettik

(Allah'a İman ettik ve şahit ol ki, bizler şüphesiz Müslümanlarız) biz Allah'ın birliğini, ulûhiyetini tasdik eyledik. Ve ey İsa şahit ol kıyamet günü peygamberler ümmetleri hakkında şahitlik edecekleri zaman sen de bizim hakkımızda şahitlikte bulun ki, bizler şüphesiz Müslümanlarız hak dini kabul etmiş, senin peygamberliğini tasdik etmiş kimseleriz.

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

53.Ey Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve peygambere tâbi olduk, artık bizleri şahitler ile beraber yaz.

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ

Peygambere Tabi olduk Ve Rabbimiz İndirdin O şeye ki İman ettik

(Ey Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve peygambere tâbi olduk) Havariler Hz. İsa'ya İman ettiklerini arz etmekle beraber Cenabı Hak'ka niyaza başlayarak ey Rabbimiz! kerem sahibi mabudumuz biz senin Yüce peygamberin olan İsa'ya indirmiş olduğun İncil'in ilâhî bir kitap olduğunu tasdik eyledik ve o peygambere tabi olduk onun emirlerine itaat edeceğimize söz verdik.

فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

Şahidlerle Beraber Artık bizi yaz

(Artık bizleri şahitler ile beraber yaz) bizleri senin birliğine, peygamberlerin peygamberlik ve risaletine şehitlik eden kullarından olmak üzere kabul buyur. Veyahut bizleri ümmetleri hakkında şahitlikte bulunacak olan peygamberlerin veya bütün insanlar hakkında şahitlikle bulunacak olan Muhammed ümmeti zümresine ilhak buyur. Ne güzel bir niyaz!

Havariler: Hz. İsa'nın peygamberliğini ve Cenabı Hakkın birliğini tasdik etmiş olan zatlardır ki, bunlar İsa Aleyhisselam'ın ashâbı olup ondan sonra her tarafa dağılmış, hak dini yaymaya çalışmışlardır. Hz. İsa'ya yardımlarından veya imanlarındaki saflık ve samimiyetten dolayı kendilerine Havariyyun denilmiştir. Havari kelimesi esasen halis, beyaz olan şey demektir.

Havariler hakkında müteaddit rivayetler vardır. Bunlar on iki zattan ibaret imiş. Bunların balıkçılık veya boyacılık ile meşgul bulunmuş oldukları da bildirilmiştir. Bununla beraber, bunların içinde bir hükümdar bulunduğu da nakledilmiştir ki Hz. İsa'ya iman ettikten sonra hükümdarlığı terk etmiştir. Bazı kitaplarda havarilerin şu zatlardan ibaret olduğu gösterilmiştir. Betros diğer adı Şemu'nussafa Anderyas, Yuhanna, Filib, Büyük Yakub, Partelmi, Torna, Metta, Simon, Tadyos diğer adı Yuhada Küçük Yakub, bu da diğer adı Şeni un Rivayete göre bunların on ikincisi olan Buda, hıyanetlikte bulunmuş, Hz. İsa'yı düşmanlarına teslim etmekle havariler zümresinden çıkmış, lanete müstahak olmuş, yerine Matyas geçmiştir. En doğrusunu Allah bilir

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

54.Ve hilekârlık yaptılar. Allah Teâlâ da hilelerine karşılık verdi. Ve Allah Teâlâ hile yapanların hayırlısıdır.

Bu âyeti kerime, Hz. İsa'ya karşı düşmanlarının haince hareketlerine ve onların hakkında ilâhî adaletin ne mükemmel bir şekilde tecelli eylediğine işaret etmektedir.

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ

Allah Tuzak kurdu Ve Tuzak kurdular Ve

(Ve hilekârlık yaptılar. Allah Teâlâ da hilelerine karşılık verdi) Mekk gizlice hissedilmeyecek tarzda hile yaparak başkasını zarara sokmak demektir. Birini hile ile

maksadından döndürmek ve bir maksadın elde edilmesi için gizlice yapılan muamele de birer mekirdir. Hayra yönelik olan mekir, övülmüştür. Savaşta hile gibi, şerre âlet olan mekir ise yerilmiştir. İşte Yahudiler, Hz. İsa'yı tasdik etmediler ve onu öldürmek için hilekârlıklar yaptılar suikasta bulunmak için hilekârca çarelere başvurdular. Allah Teâlâ da onların hilelerine karşılık verdi Hz. İsa'yı kurtardı,

وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

Tuzak kuranların Hayırlısıdır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ hile yapanların hayırlısıdır) Cenabı Hakkın her dilediği, yarattığı şey bir hikmete, bir faydaya dayanmaktadır. Kendi kullarına karşı hile yapanlara galiptir. Onları rezil ve rüsva eder, yardımsız bırakır. Nitekim öyle de olmuştur.

&-Burada Allahın hilesinden maksat: Aslında cenabı hak her istediğini yapmaya kadir. Cenâbı Hak mekirden uzaktır, Hileye hâşâ muhtaç değildir. Böyle bir tabir, Cenâbı Hakka sadece lafızdaki şekil birliği bakımından isnat edilebilir ki, bundan maksat gerçekte olan hilelerin üstünde kuvvet ve güç göstermektir, hileleri gidererek sahiplerini cezalandırmaktır. İşte Hz. İsa'yı öldürmek için hile arayanları da Cenâbı Hak böyle cezalandırmıştır. Rivayete göre Yahudilerin kralı olan Yahuda, Hz. İsa'yı öldürmek istemişti. Yahudiler, Hz. İsa ile validesini beyti mukaddesten çıkarmışlardı. Onlar bir müddet seyahatte bulunmuşlar, sonra tekrar gelip tevhid dinini yaymaya çalışmışlardı. Bunun üzerine Yahuda Hz. İsa'yı öldürmek için evine bir münafık şahıs göndermişti. Cibril Emin ise daha evvel gelip Hz. İsa'yı Sema'ya kaldırmıştı. Münafık şahıs, Hz. İsa'yı evinde bulamayınca dışarı çıkıp onun bulunmadığını söylemiş. Hâlbuki Cenâbı Hak o münafığı, halka Hz. İsa gibi göstermiş, onu Hz. İsa zannederek, çarmıha germişler. İşte bir ilâhî mekr iş bununla da kalmamış, Yahudiler, Hz. İsa'dan sonra havarilere eza ve cefada bulunmaya başlamışlardı. Bunu Rum Kralı haber almış, Hz. İsa'nın yüceliği hakkında bilgiler edinmiş, havarileri Yahudilerden kurtarmış, sonra da İsrail oğulları üzerine savaş ilân etmiş, onlardan büyük bir kitleyi öldürmüş, bunun neticesinde Roma'da Hristiyanlık yayılmaya başlamış, onların hükümdarı bulunan Tiyaris Hristiyanlığı kabul etmiş, fakat bunu açıklamamıştır. Bu hükümdardan sonra gelen Maltis adındaki bir Rum hükümdarı da beyti mukaddese savaşarak girmiş, orada taş üstünde taş bırakmamış, her tarafı harap edivermişti. Bu hâdis Hz. İsa'nın Sema'ya kaldırılmasından kırk sene sonra meydana gelmiştir. Bu tarihte Yahudiler-den Kureyza ve Nazir kabileleri Hicaz tarafına gelmişlerdi. İşte İsrail oğulları, Hz. İsa'yı inkâr yüzünden bütün bu felâketlere uğramışlardır. İşte bütün bu tarihî olaylar, o hilekâr dinsizler hakkında birer ilâhî mekr mahiyetinde bulunmuştur. Bu gibi hâdiselerden ibret alarak uyanan, hakkı kabul eden kimseler için de bu gibi ilâhî cezalar birer hayır vesilesi olmuş olur.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ارْفُاعَكَ إِلَىَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ إِلَى مَرْجِعِكُمْ فَأَحْكُم بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

55.O vakit ki. Allah Teâlâ buyurdu: Ya İsa! Muhakkak seni vefat ettirecek olan benim ve seni bana yükselteceğim ve seni küfredenlerden tertemiz kılacağım ve sana tâbi olanları kıyamete kadar seni inkâr edenlerden üstün bulunduracağım. Sonra dönüşünüz bana olacaktır. İşte o zaman, kendisinde ihtilâf etmiş, olduğunuz şeyler hakkında ben hükmedeceğim.

Bu âyeti kerime, Hz. İsa'nın kadrinin yüceliğini ve onun mazhar olduğu ve olacağı ilâhî lütufları şöylece bildirmektedir.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ارْفُاعَكَ إِلَىَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

Seni vefat ettireceğim Şüphesiz ben İsa Ey Allah Buyurdu O vakit

(O vakit ki. Allah Teâlâ buyurdu: Ya İsa Muhakkak seni vefat ettirecek olan benim) O vakit ki inkârcılar tuzak ve hileye teşebbüs etmişlerdi, Allah Teâlâ Hz. İsa'yı

teselli etmek ve müjdelemek için buyurdu: Ya İsa seni düşmanlarından, onların suikastinden ben koruyacağım, seni belirlenen eceline ben kavuşturacağım, seni onların ellerinde öldürmekten ben koruyacağım. Senin takdir edilen vaktin gelince senin ruhunu ancak ben alacağım.

وَرَافِعُكَ إِلَىٰ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerden ki Temizleyiciyim Ve Kendime Seni yükselteceğim Ve

(Ve seni bana yükselteceğim Ve seni küfredenlerden temizleyeceğim) seni kerametim mahallime, meleklerimin yüce karargâhına kaldıracacağım. Ve onların arasından seni çıkarıp kurtaracağım. Ve semadan indikten sonra senin ruhunu ben alacağım.

وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar İnkâr ettiler O kimselerin ki Üstünde Sana tabi oldular O kimseleri ki Ve Kılıcıyım

(Ve sana tabi olanları kıyamete kadar Seni inkâr edenlerden üstün kılacağım) havarileri veya Hz. İsa'nın peygamberliğini tasdik eden diğerlerini veyahut Hz. İsa'ya muhabbet ve ittiba gösterenleri, isterse onun peygamberliğini, mahiyetini hakkiyle takdir etmemiş olsunlar, bunları inkâr eden Yahudilere daima delil ile kılıç ile galip kılacağım. Nitekim öyle de olmuş ve olmaktadır.

&-Bir görüşe göre bu âyeti kerimedeki Hz. İsa'ya tâbi olanlardan maksat Hristiyanlardır, onu inkâr edenlerden maksat da Yahudilerdir. Hristiyanların onlara kılıç ile galebe edecekleri bildirilmiştir. Gerçekten Hristiyan taifesi, Yahudilere karşı daima galip, hakîm bir durumda bulunmuşlardır. Yahudilerin Hristiyanlara karşı galibiyeti ise işitilmemiştir. Bu takdire "İttibadan" maksat, dinde değil, sevgi, iddiası itibarıyla tabi olmaktadır. Hristiyanların büyük bir kısmı Hz. İsa'nın asıl yayıp tebliğ ettiği, tevhid dininden nasipsiz iseler de Hz. İsa'ya zahiren muhabbet ve bağlılık göstermekte, onun temiz yaratılışını itiraf etmişlerdir. Bu bakımdan Yahudilerden üstün bulunmuşlardır. Bununla beraber asıl hakikat, kıyamet âleminde ortaya çıkacaktır. İşte bunun için Cenâbı Hak, buyuruyor ki:

ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ

Dönüşünüz Banadır Sonra

(Sonra dönüşünüz bana olacaktır) yani Hz. İsa ile ona İman edenlerin ve onu inkâr eyleyenlerin gidecekleri yer, kıyamet gününde Cenâbı Hakkın mahkeme'yi kübrasıdır.

فَاحْكُم بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

İhtilaf ediyorsunuz Hakkında İdiniz O şeylerde ki Aranızda Artık hüküm vereceğim

(İşte o zaman kendisinde ihtilâf etmiş olduğunuz şeyler hakkında ben hükmedeceğim) Dini işler hakkındaki ihtilâflarda kimlerin haklı kimlerin haksız olduğu o gün tam manasıyla ortaya çıkacaktır. Ona göre haklarında ilâhî hüküm verilecek mümin, Allah'ın birliğine inanmış olanlar ebedî olarak mükâfata nail olacaklar, inkâr etmiş ve ortak koşmuş olanlar da ebedî cezalara çarptırılacaklardır.

&-Hz. İsa'nın tarihçesi hayatı, ilk bakışta garip görülebilir. Fakat Allah'ın kudretinin genişlik ve büyüklüğü düşünülürse böyle harikaların varlığı garipsenmez. Bununla beraber bütün beyanlarının sırf hakikat bulunduğu, göstermeye muvaffak olduğu mucizeler ile sabit olan Yüce Peygamberimizin bu konudaki açıklamaları, bütün mü'minler için birer kesin delildir. Allah'ın Kudreti ile nice harikaların meydana gelmiş ve gelmekte bulunmuş olduğu daima görülmektedir. Bu kâinata levhalarına ibretle bir bakılması, bu hakikati, anlamaya kâfidir. Artık bunları inkâra yer yoktur. Hz. İsa'nın Sema'ya kaldırılmış olmasını Kur'anı Kerim bildirmektedir. Onun vefat etmeksizin bu yüceliğe mazhar olduğu hakkında âdeta ümmetin icması vardır. Bununla beraber bazı zatlara göre Cenâbı Hak, İsa Aleyhisselam'ı üç veya yedi saat ölü bir halde bulundurmuş, sonra yeniden hayat vererek sema ya kaldırmıştır. Kıyamete yakın yine yeryüzüne indirilecektir. Sahihi müslimdeki bir hadisi şerife göre: Hz. İsa, indikten sonra yeryüzünde yedi sene kalacaktır, sonra vefat edecek, üzerine Müslümanlar cenaze namazını kılacaklardır. Buharî ile müslimde anlatılan diğer bir hadisi şerife görede:

Hız. İsa, indikten sonra yeryüzünde yedi sene kalacaktır, sonra vefat edecek, üzerine Müslümanlar cenaze namazını kılacaklardır... Buharî ile müslimde olan başka bir hadisi şerife görede: Hız. İsa, kıyamete yakın yeryüzüne inecek, Peygamber Efendimizin şeriatıyla hükmedecek, deccalı, domuzu öldürecek, hacı kıracak, zimmîlerin üzerine vergi koyacaktır.

Velhâsıl: Bütün bunlar, ilâhî kudret ile meydana gelecektir. Allah'ın dinine sarılanlar, önünde sonunda selâmete, saadete ereceklerdir, bu nimetten, bu ebedî, mutlu hayattan mahrum kalanlar da er geç ebedî hüsrana, felâkete uğrayacaklardır. Uhrevî azaptan yakalarını asla kurtaramayacaklardır. İşte, hikmet dolu Kur'anı Kerim bu hakikati de bizlere haber veriyor.

فَإِنَّمَا الَّذِينَ كَفَرُوا فَاَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

56.Artık o kimseler ki, kâfir olmuşlardır. Onları dünyada, da, ahirette de şiddetli bir azap ile cezalandıracağım ve onlar için yardımcılardan bir kimse yoktur.

Bu mübarek ayetler de kıyamet gününde kâfirler ile mü'minler hakkında, Hız. İsa gibi peygamberleri inkâr edenler ve tasdik edenler hakkında ilâhî hükmün ne şekilde tecelli edeceğini bildirmekte, inkârcılar hakkında tehdidi ifade etmektedir.

فَإِنَّمَا الَّذِينَ كَفَرُوا

Inkar ettiler O kimseler ki İşte ama

(Artık o kimseler ki, kâfir olmuşlardır) Cenâbı Hak, iki fırkaya ayrılmış olan mü'minler ile kâfirlerin hakkındaki ilâhî hükmünü genişçe beyan için buyuruyor ki: o kimseler ki kâfir olmuşlardır benim zatı uluhiyyetimi, birliğimi ve peygamberlerimi inkâr etmişlerdir. Öyle ise

فَاَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Şiddetli Bir azap ile Artık onları cezalandıracağım

(Onları dünyada, da, ahirette de şiddetli bir azap ile cezalandıracağım) onlar dünyada, öldürölmek ile sürgün ile esaret ile cezalandırılacakları gibi ahirette de uzun bir müddet bekleme yerinde, hesaplşma sahasında kalacaklar, sonra da cehenne-me atılıp ebedî olarak azaba yakalanacaklardır.

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Yardımcılardan Onlar için yoktur Ve

(ve onlar için yardımcılardan bir kimse yoktur) Ve onlar için her iki âlemde de yardımcılardan bir kimse yoktur. Onlardan herhangi birini Allah'ın azabından kurtaracak bir fert de bulunmayacaktır.

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

57.Fakat o kimseler ki, iman etmişler ve sahih amellerde bulunmuşlardır. Onlara da mükâfatlarını tamamen ödeyecektir. Ve Allah Teâlâ zalimleri sevmez.

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki fakat Ve

(Fakat o kimseler ki iman etmişler ve sahih amellerde bulunmuşlardır) benim gönderdiğim peygamberlere, onların tebligatına iman etmişler Allah rızası için mü'minlere ait ve lâik olan güzel ve salih amellerde bulunmuşlardır. Cenâbı Hak da

فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ

Mükâfatlarını Artık onlara tam verecektir

(onlara mükâfatlarını tamamen ödeyecektir) Onları cennetlerine koyacak, onları Yüce Allah'ın cemalini seyretmekle tecelli nurları içinde bırakacaktır. Ne büyük saadet!

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

Zalimleri sevmez Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ zalimleri sevmez) Onlara buğuz eder, onları cezalandırır. Çünkü

onlar küfretmekle haddi aşmış, iman ve şükür yerine küfrü tercih eylemiş olduklarından böyle bir cezaya müstahak olmuşlardır. Artık insan uyanmalıdır, daha hayatta iken kulluk vazifesini ifaya çalışmalıdır ki, böyle müthiş, felâket dolu bir akıbete maruz kalmasin.

ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَیْكَ مِنَ الْاٰیٰتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِیْمِ

58.Bunu sana ayetlerden ve zikri hâkimden tilâvet ediyoruz

ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَیْكَ مِنَ الْاٰیٰتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِیْمِ

Hikmetli Zikirden Ve Ayetlerden Sana Onu okuyoruz İşte bu

(Bunu sana ayetlerden ve zikri hâkimden tilâvet ediyoruz) Bu âyeti kerimede tilâvetin Cenâbı Hakka izafesi, bunun ehemmiyetini beyan içindir. Bunları tebliğe memur olan Cibril'i Emin'in tilâveti Cenabı Hakka izafe edilmiş, bununla Cibril'i Emin'in şerefine ve okunan şeylerin ehemmiyet ve kutsiyetine işaret olunmuştur. İşte ey Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem Hz. İsa'ya, Zekeriya'ya ve başkalarına dair yukarda beyan buyrulan şeyi Sana ayetlerden risaletine delâlet eden delillerden olmak üzere hikmet dolu Kur'ânı Kerim'in ayetlerinden veya levhi mahfuzdan olmak üzere sana tilâvet ediyoruz. Bunlar senin görmediğin şeylere dair hakikate uygun vahye dayanan haberlerdir. İlâhî vahyi tebliğe memur olan Cibril'i emin vasıtasıyla sana nakil ve hikâye etmiş oluyoruz.

&-Bu âyeti kerimede Kur'ânı Kerime zikri hakîm denilmiştir. Nitekim bir hadisi şerifte Kuran, o apaçık bir nurdur, dosdoğru hikmetli bir zikirdir buyrulmuştur.

اِنَّ مَثَلَ عِیْسٰی عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ

59.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nın katında İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir ki, onu topraktan yarattı, sonra ona ol dedi, o da oluverdi.

Bu mübarek ayetler de Hz. İsa'nın yaratılışını garipseyenlere onun yaratılışından da ha garip bir misal getirerek bu gibi harikaların Allah'ın kudreti ile meydana geleceğinden de şüpheye yer bulunmadığını şöylece bildirmektedir.

اِنَّ مَثَلَ عِیْسٰی عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ

Adem'in Misali gibidir Allah'ın Katında İsa'nın Misali Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın katında İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir)

Şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nın katında onun takdir ve hikmetinde İsa'nın hali onun durumu, harika ve muazzam olan varlığının misali Âdem'in durumu onun yaratılış harikası gibidir ki Hak Teâlâ

خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ

Hemen olur Ol Ona Dedi Sonra Bir topraktan Onu yarattı

(onu topraktan yarattı sonra ona ol dedi, o da oluverdi) onu hiç yok iken ana babasız bir insan olarak topraktan yarattı. Lâtif cismini su ile toprağın karışımından meydana getirdi. Sonra o Âdem'in cisminde ol canlı bir mahlûk kesil dedi yani onun hayat bulması hakkındaki ezeli iradesi tecelli etti, o da o soyut madde de ruhun kendisine derhal gelmesi ile hayat sahibi bir insan oluverdi. Öyle zamana, değişime, sülaleden gelmeye muhtaç olmaksızın İlk insan bağımsız olarak varlık sahasına geldi. Bundan dolayı insan adına dünyada bir mahlûk mevcut değil iken Hz. Âdem, anası ve babası bulunmaksızın Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiş bulundu. Artık Hz. İsa'nın annesi bulunduğu halde yalnız babasız olarak vücuda gelmesi ilâhî kudrete göre nasıl garip görülebilir. Hz. Âdem'in yaradılışı, Hz. İsa'nın yaradılışından daha garip değil mi? İşte ey inkârcılar sizlere en kuvvetli bir misal

&-Rivayete göre Necran'dan Medine'yi Münevvere'ye gelen bir heyet, Resulullah'a demişler ki: Sen ne için bizim sahibimize sövüyorsun? Resulullah da "Ben ne diye sövüyorum?" diye sormuş. Onlar da demiş ki: "Sen ona kul diyorsun." Resulullah da: "Evet O Allah'ın kuludur ve Resulüdür" diye cevap vermiş, heyet kızarak demişler ki: "Sen hiç babasız insan gördün mü? Mademki, onun babası olmadığını sen de kabul

ediyorsun, o halde onun babası Allah Teâlâ dır." Bunun üzerine bu âyeti kerime inmiştir. Buyrulmuş oluyor ki: Âdem Aleyhisselâm'ın babası da anası da yoktur. Bununla beraber Allah Teâlâ'nın bir kuludur, bunu sizler de tasdik ediyorsunuz, artık Hz. İsa'nın yalnız babası olmadığından dolayı neden Allah'ın oğlu olması lâzım gelsin. Bununla beraber bu âyeti kerime, Yahudilerin isnadını da reddetmektedir. Onlar da Âdem Aleyhisselâm'ın babasız ve anasız olarak vücuda geldiğini itiraf ederler. Artık onu böyle yaratan bir Yüce Yaratıcı Hz. İsa'yı babasız olarak yaratamaz mı? Neden bunu garipseyerek onun muhterem annesi hakkında iftirada bulunuyorlar. Bütün bu gibi iftiralar, inkârlar, cehaletten, Allah'ın kudretini takdir edememekten ileri gelmektedir.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

60.Hak Rabbindendir, artık şüphe edenlerden olma.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbindendir Hak

(Hak Rabbindendir) Hz. İsa'nın yaratılışına ve saire ye dair anlatılan hak beyanlar Rabbindendir. Yüce Yaratıcının tarafından vahiy yoluyla sana bildirilen bir hakikattir. Yoksa Hristiyanların, Yahudilerin dedikleri gibi değildir. Hristiyanlar, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu, bir ilâh olarak dünyaya geldiğini iddia ediyorlar. Yahudiler ise Hz. Meryem'e iftira ederek Hz. İsa'yı Yusuf'i Neccar'dan olduğunu söylüyorlar. Bütün bunlar ifrat ve tefrittir, hakikate muhaliftir. Habibim Sen

فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Şüphe edenlerden Öyle ise olma

(artık şüphe edenlerden olma) yani: Kesin inancında devam et. Bu hakikat, sana Allah tarafından böyle vahiy yoluyla bildirilmiş oluyor ki, bunda şüpheye yer kalmayın. Çünkü ilâhî vahiy yoluyla bildirilen bir şeyde artık Rasûli Ekrem için şüphe kalmayacağı açıktır.

&-Bununla beraber deniliyor ki: Resulüallah'ta şüphe düşünülemez bu ilâhî hitap hitaba salâhiyetli olan herhangi bir kimseye yöneliktir. Yani: Ey akli başında olan kimseler Böyle Allah tarafından haber verilen bir keyfiyet hususunda şüpheye, tereddüde düşenlerden olmayınız. Şüphe yok ki, Cenabı Hakkın bütün bildirdikleri sırf birer hakikattir. Her mü'min bunu bilir, buna iman eder.

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

61.Artık sana ilim geldikten sonra her kim onun hakkında seninle münakaşada bulunursa, de ki: Geliniz, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarınızı, kendi şahıslarımız ve şahıslarınızı davet edelim, sonra dua ve niyazda bulunalım. Allah Teâlâ'nın lanetini yalancılar üzerine kılalım.

Bu âyeti kerime, Resûli Ekrem'in Hz. İsa hakkında sırf hakikat olan beyanlarını kabul etmeyen kimseleri lânetleşmeye davet etmektedir ki, bu şekilde de bir peygamber mucizesi meydana gelmiş demektir.

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

İlimden Sana geldi O şeyden Sonra ki Onun hakkında Seninle tartıştı Artık kim

(Artık sana ilim geldikten sonra her kim seninle münakaşada bulunursa) Bu Yüce surenin birinci ayetinin izahı sırasında beyan olunduğu üzere Necran'dan bir heyet, Medine'yi Münevvere'ye gelmiş, Resulü Ekrem Efendimizle görüşmüş, onlar Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olmasında ısrar etmişlerdi. Bunun üzerine bu ayet nazil olmuştur. Buyruluyor ki: Habibim Artık sana Hz. İsa hakkında, onun bir muhterem kul ve peygamber olduğuna dair vahiy yoluyla ilim geldikten sonra kesin açıklamalar beyan olduk dan sonra Hristiyanlardan her kim onun hakkında seninle mücadelede bulunursa artık onunla öyle mücadelede, münakaşaya lüzum yok. Ona

فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَابْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ

Kendinizi **kendimizi Kadınlarınızı Kadınlarımızı Oğullarınızı Oğullarımızı Çağıralım Gelin Bunun üzerine deki** (de ki: Geliniz, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarınızı, kendi şahıslarımız ve şahıslarınızı davet edelim böyle ailemiz fertlerini bir araya toplayalım

ثُمَّ نَبْتَهِلْ

Gönülden dua edelim Sonra

(sonra dua ve niyazda bulunalım) Allah'ü Teâlâ'ya yalvaralım dua ve niyazda bulunalım bu hakikatin tecellisini istirham edelim. Ve

فَنَجْعَلُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

Yalancıların Üzerine Allah'ın La'netini Ve kılalım

(Allah Teâlâ'nın lanetini yalancılar üzerine kılalım) lanetleşme ve bedduada bulunalım. Ey Rabbim İsa'ya isnat edilen vasıflar hususunda kim yalancı ise ona lanet et ve onu kahret, diye yalvaralım. Bu davet üzerine Necran heyeti endişeye düşmüş, aralarında müşaverede bulunmuşlar. Reisleri olan Akil, Resulü Ekrem'in peygamberliğini, anlattıklarının doğru olduğunu kabul etmiş, böyle bir lanetleşme neticesinde kavminin helak olacağını arkadaşlarına söylemiş, Müslümanlara yıllık bir miktar vergi vermek üzere anlaşma yaparak çıkıp gittiler.

&- Resûli Ekrem Efendimiz ise lânetleşmek için muhterem torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i ve muhterem kızı Hz. Fatımayı ve damadı muhterem Hz. Ali'yi yanına almış, ben dua ettiğim zaman siz de âmin deyiniz diye onlara tenbihatta bulunmuştu. Resûli Ekrem Hazretleri bu duasının kabul olacağını kesin şekilde bilmeseydi, böyle bir lânetleşmeye onları davet edemezdi. Bundan dolayı bu da onun bir yüce peygamber olduğunu gösteren bir mucize demektir. Gerçekten de Resûli Ekrem Efendimiz buyurmuştur ki: Nefsim kudret elinde olan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki: Eğer onlar lânetleşmede bulunsaydılar, maymuna, domuza dönerlerdi, vadileri ateş içinde kalırdı. Cenâbı Hak Necran'ı da, ahalisini de, hatta ağaçlardaki kuşlarını da kökünden söker atar idi. Buna inanmışızdır. Cenabı Hak, her şeye kadirdir. Kâfirlerin cezasını tehir buyursa, dünyada vermese bile mutlaka ahirette verecektir. Bu bir hakikattir.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

62.Şüphe yok ki: Hak olan haber, iste budur. Ve Allah Teâlâ'dan başka hiç bir ilâh yoktur ve muhakkak ki, aziz, hakîm olan ancak Allah Teâlâ'dır

Bu mübarek ayetler de Hz. Âdem'in, Hz. İsa'nın yaratılışlarına ve diğer harikulade durumlara dair Kur'ân lisanı ile bildirilen hâdiselerin birer hakikat olduğunu ve Cenabı Hak'tan başka mabut bulunmadığını, bunun aksine inanmış olanların fesatçı kimseler olup Allah'ın kahrına uğrayacaklarını göstermektedir.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ

Gerçek Kısas Elbette odur Bu Şübhesiz

(Şüphe yok ki: Hak olan haber, iste budur) Kasas: Hayırlı haberdur. İnsanlara hakikati gösteren, insanları hak yola irşat eden, insanlara kurtuluş vesilesi olan şeyleri istemelerini emreyleyen beyanların hepsidir. İşte ey Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem o inatçılara şöyle Şüphe yok ki, hak olan haber beyanlar işte budur Hz. İsa hakkında, annesi hakkında sana böylece vahiy edilenden ibarettir.

وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Bir ilah yoktur Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan başka hiç bir ilâh yoktur) Hristiyanların teslis yani: Üç ilahın varlığı görüşünde olmaları, Yahudilerin Üzeyir Allah'ın oğludur, demeleri, Hz. İsa'nın temizlik ve peygamberliğini inkâr etmeleri ve bir takım kavimlerin insanlara, putlara tapmaları bir küfürden, bir şirkten başka değildir. Bütün kâinatın yaratıcısı, mabudu yalnız Yüce Allah'tır.

وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan Daima üstün olan Elbette odur Allah Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki, aziz, hakîm olan ancak Allah dır) muhakkak ki aziz olan, bütün mukadderata kadir, mülkünde hakîm olan bütün bilinen varlıkları ilmiyle kuşatan her kudret eseri bir hikmete dayanmış olan ancak o birlik, büyüklük ve kudret vasıflarına sahip olan Allah Teâlâ'dır. Onun tam kudreti ve mükemmel hizmeti sahasında kendisine eşit bir kimse yoktur. Artık onun ilâhlığında kendisine kim ortak olabilir? Bunun hilafı görüşünde olmak, bütün bir cehaletten bir fesattan başka değildir. Bundan dolayı Hz. İsa'ya da nasıl ilahlık isnat edilebilir? O nasıl Allah'ın oğlu olma vasfına sahip olabilir? Onun kullukla övünmüş olduğunu kendisi de itiraf etmiş değil midir?

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ

63. Artık yine yüz çevirirlerse şüphe yok ki. Allah Teâlâ bozguncuları tamamıyla bilir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا

Yüz çevirirlerse Fakat eğer

(Artık yine yüz çevirirlerse) Artık bu kadar şahitler ve deliller, Allah'ın birliğini gösterip dururken o kimseler hakikî imandan yine yüz çevirirlerse döner, teslis ve diğer görüşlerde olurlarsa fesatçı kimseler olmuş olurlar.

فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ

Fesad çıkaranları Hakkiyla bilendir Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki. Allah Teâlâ bozguncuları tamamıyla bilir) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ bütün bu gibi bozguncuları tamamıyla bilir Cenâbı Hakkın ezelî ilmî onların bütün durum ve sözlerini kuşatmıştır. Onları bu fesatları yüzünden ebediyen cezalandıracaktır. Evet, Cenâbı Hakkın birliğine, onun dininin kutsiyetine bu kadar şahitler, deliller şahitlik edip dururken bunu kabul etmeyip de yanlış, müşrikçe kanaatlerde bulunulması, hak dinden yüz çevrilmesi, din sahasında bir fesattır. Bu yüz çevirme ve inkâr, nefis fesadına hatta âlemin fesadına sebeptir, insanlığın en felâketli durumu, hak dinden mahrumiyetidir. Bunun neticesi ise en büyük felâkettir. Artık hakikati inkâr eden fesatçılar, biraz düşünmelidirler, cehaletten, gafletten ayrılmaya çalışarak hak dine intisap, Yüce Allah'a iltica etmelidirler. Başka türlü kurtuluş imkânı yoktur.

&-İsa Aleyhisselâm: İsrail oğullarının reislerinden ve Hz. Süleyman'ın neslinden bulunan imranın kızı Hz. Meryem'in oğludur. Hz. Peygamber'in hicretinden güneş yılı hesabı ile altı yüz yirmi iki sene evvel Filistin'in Beytilehm denilen kasabasında dünyaya gelmiştir. Hz. Meryem, pek temiz, muhterem bir kız idi. Henüz koca yüzü görmeden bir harika olmak üzere Cibril'i Eminin üfürmesi ile Hz. İsa'ya yüklü kalmış, onu bir yaradılış harikası olmak üzere doğurmuştur. Hz. İsa'nın gösterdiği mucizeler, harikulade haller, onun bir kudret harikası olduğunu isbat ediyordu. Buna rağmen Yahudiler, Hz. Meryem'in aleyhinde dedi kodu ya cüret gösteriyorlardı. Hz. Meryem, amcası oğlu ve nişanlısı bulunan Yusuf'i Neccar ile beraber Mısır'a gitmişler, Hz. İsa on yaşına kadar Mısır'da kalmış, sonra yine Filistin'e dönülerek Nasire kasabasında ikamet etmişlerdi. Bir rivayete göre daha on üç yaşında iken peygamberliğe nail olmuştur. Fakat peygamberliğini otuz yaşında iken ilân etmiş, kendisine İncil'i şerif kitabı ile yeni bir şeriat verilmiştir. Hz. İsa, Hz. Yahya ile görüşmüş ve kendisine Havariler denilen on iki zat iman etmişti.

&-Hz. İsa, Havariler ile bir gece birleşip sohbet ederken demiş ki: Daha horoz ötmeden, yani sabah olmadan sizin biriniz beni inkâr edecek ve beni pek az bir para ile satmak isteyecektir. Gerçekten de Havarilerden Budaşemun adındaki bir şahıs, daha sabah olmadan Yahudiler ile görüşmüş, onlardan bir miktar rüşvet almış, Hz. İsa'nın yerini onlara haber vermişti. Yahudiler, Hz. İsa'yı tevkif etmek için bulunduğu yere koşmuşlar, kendilerine hikmet gereği Hz. İsa gibi görünen Buda'yı görüp yakalamışlar, hakkında idam hükmünü vermişler. Hz. İsa yerine Buda'yı çarımha germişler. Hz. İsa ise otuz üç yaşında olduğu halde Cenabı Hakkın kudretiyle Sema'ya kaldırılmış, dünya galesinden kurtulmuştur. İsa Aleyhisselam'dan sonra Havariler İsevi-

liği yaymaya çalışmışlar ise de aralarında ihtilaflar meydana gelmiş, İncil adına birçok kitaplar türemiştir. Bununla beraber Hristiyanlığı kabul edenler hakkında birçok eza ve cefa yapılmakta olduğundan Hristiyanlık üç yüz sene kadar gizli tutulmuştur. Nihayet Roma imparatoru Kostantin, İsa'nın doğumundan üç yüz sene sonra bir siyasî maksatla Hristiyanlığın açıkça kabulüne müsaade etmiş, sonra Kostantiniye denilen İstanbul şehrini yaptırmış, Roma şehrini bırakıp Kostantiniye'yi Başkent edinmiş, kendisi de İseviligi kabul etmişti. Fakat vaktiyle gerek İncil ve gerek Hristiyanlık şeriatı güzelce zapt edilmemiş olduğundan bu hususta birçok ihtilaflar meydana çıkmıştı. İncil adı ile sonradan yazılmış birçok kitaplar türemiştir. Kostantin'in emriyle İz-nik şehrinden binden fazla azası bulunan ruhanî bir meclis toplanmış, münakaşalarda bulunmuşlar, bunlardan bir kısmı yekdiğerinin konuşma-sını bile anlayamıyorlardı. Nihayet İncil adındaki risalelerden yalnız dördü bu meclis azasının bir kısmı tarafın-dan seçilerek onlara İncil adı verilmiştir. Daha sonra Roma devleti ikiye ayrıldı. Biri Doğu imparatorluğudur. ki, başkenti İstanbul idi. Diğeri de Batı İmparatorluğudur ki, başkenti Roma idi. Bu iki devlet, birbirini kıskanıyordu. Bu bakımdan Roma devleti ikiye ayrıldığı gibi mezhepçe de ikiye ayrıldı. Şöyle ki: Roma'da (Rum papa) ya tâbi olanlara "Katolik" denildiği gibi İstanbul patriğine tâbi olanlara da "Ortodoks" adı ve-rilmiştir. Daha sonra da "Protestanlık" meydana çıkmıştı. Bunların da bir takım şube-leri vardır. **Velhasıl:** İnsanlığı hakikî bir dine, hakikî bir semavî kitaba, büyük bir birli-ğe kavuş-turacak bir Yüce peygambere parlak bir şeriata lüzum görülmüştü ki. Yüce Allah insanlığa lütfetti, kendi kutsî dinini değişme ve bozulmadan korunmuş, kutsal bir kitap ile umum insanlık âlemine açıkça tebliğ edecek bir yüce peygamber gönderdi ki o da son peygamber, Hz. Muhammed Mustafa, Sallallahü Teâlâ Aleyhi ve Sellem Efendimiz ile ona nazil olan Hikmet dolu Kuranı Kerim'den ibarettir. Artık ne mutlu bunlardan istifade edenlere

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

64.De ki: Ey ehli kitap! Bizim ile sizin aramızda eşit olan bir kelimeye geliniz. Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmeyelim. Ve ona hiçbir şeyi ortak kılmaya-lım. Ve Allah Teâlâ'dan başka bazımız bazımızı rab edinmesin. Eğer yüz çevirir-lerse deyiniz ki, şahit olunuz, bizler muhakkak Müslümanlarız.

Bu âyeti kerime, bütün insanlık âleminde bir birliğin, bir eşitliğin, bir dayanışmanın bir selâmet ve saadetin oluşması için yalnız yüce Yaratıcımıza kullukta bulunmanın lü-zumunu göstermektedir. Bu yüce gayenin ise ancak İslâm dini sayesinde temin edi-leceğine işaret etmektedir. Ve bütün insanları fevkalâde hikmetli bir tarzı açıklama ile şöylece irşat lütfunda bulunmaktadır.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ

Aranızda Ve Aramızda Eşittir Bir kelimeye ki Gelin Ehli kitap Ey Deki

(De ki: Ey ehli kitap Bizim ile sizin aramızda eşit olan bir kelimeye geliniz) Habibim De ki: Ey ehli kitap denilen Yahudiler ve Hristiyanlar veya Necran dan gelen Hristiyan taifesi Bizim ile sizin aramızda eşit olan sırf adalet olup kendisinde pey-gamberlerin, semavî kitapların ihtilâf etmedikleri bir kelimeye hidayete rehber olan bir esasî bir vecizeyi kabule geliniz. O esas, o hikmet dolu vecize ise şudur:

أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ

Allah'a Ancak İbadet etmememize

(Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmeyelim) ibadetlerimizi tam bir ihlâs ile yalnız o yüce mabuda tahsis edelim,

وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا

Bir şeyi Ona Ortak koşmamamıza Ve

(Ve ona hiçbir şeyi ortak kılmayalım) ondan başka yaratıcı olan, ibadete lâıyk bir zatın bulunmadığını bilelim, Hz. İsa gibi mahlûkata ilahlık vasfını vermeyelim,

وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan **Başka Rabler Bazısını Bazımız Edinmemesine** Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan başka bazımız bazımızı Rab ittihaz etmesin) Üzeyir Allah'ın oğludur, Mesih Allah'ın oğludur denilmesin, ilâhî kitaba muhalif olarak bazı şeyleri haram kılan veya helâl sayan rahiplere ve saire ye bu hususta itaat edilmesin. Onlar da birer insandır. Onların öyle indî hükümlerini kabul etmek, onların birer rab gibi tanımak onlara ibadette bulunmak demektir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا

Yüz çevirirlerse Buna rağmen eğer

(Eğer yüz çevirirlerse) eğer bu tavsiyeyi, bu anlatılan esasları kabul etmezlerse, eğer bu genel birliği temin edecek yüce kanunlardan kaçınırlarsa, Ey Birliğe inananlar! Onlara

فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

Müslümanlarız Şüphesiz biz Şahid olun Artık deyin

(deyiniz ki şahit olunuz ki, bizler muhakkak Müslümanlarız) Ey muhalifler! Ey bu hakikati takdir edemeyen ihtiraslı insanlar! Biliniz bizler Cenabı Hakkın birliğine inanmışız, Hak'ka boyun eğmişizdir. Allah Teâlâ'nın emirlerini, yasaklarını tam bir iman ile takdir eden ve saygı gösteren kimseleriz. Artık sizin için lâzımdır ki; bizim bu vaziyetimizi itiraf edesiniz. Biz Müslümanlar, başkalarını zor zoruna Müslüman edecek değiliz. Siz kendi menfaatinizi düşünün de bu yüce dini kabul ediniz, etmediğiniz takdirde artık neticesine hazırlanınız.

&-Bu âyeti kerimede: Ey ehli kitap diye hitap edilmesi de mühim iki hikmeti kapsamaktadır.

Birisi: İrşat edilmesi istenen kimselere karşı son derecede yumuşak bir şekilde tedricen hitap edilmesinin lüzumunu bizlere bildirmektir. Çünkü böyle bir hitap, muhataplara bir şeref bahşetmektedir. Onların gücenmeyip kendilerine teklif edilen hakkı kabul etmelerine sebeptir. Evet, Bu kitap, onların ecdadına vaktiyle peygamberler gönderilmiş, semavî kitaplar verilmiş olduğunu hatırlatmaktadır ki, bu onlar için haddizatında bir şereftir.

Diğeri de: Bu hitap, muhataplar için bir uyarı manası taşır. Şöyle denilmiş oluyor ki: Sizin ecdadınıza kitaplar verilmişti. O kitaplar vasıtasıyla hak ve hakikatten haberdar olmanız icap ederdi. Artık nasıl olur da o kitapların hükümlerine aykırı, yanlış itikatlarda bulunabilirsiniz? Nasıl olur da birbirinizi Rab edinebilirsiniz? Nasıl olur da insanları mabut derecesine yükseltebilirsiniz? Biraz düşünmeli değil misiniz?

&-Biz bir kere diğer din sahiplerinin inançlarıyla Müslümanların inançlarını biraz karşılaştıralım. Bu cümleden olarak Yahudiler, kendi peygamberlerine vaktiyle verilmiş olan Tevrat kitabının asıl nüshalarını kaybetmişlerdir. Bu tarihî bir hakikattir. Ondan başka onlar Hz. İsa'yı ve bizim yüce peygamberimizi ve bu iki zata verilmiş olan İncil ile Kur'anı Kerim'i inkâr etmekte ve birçok batıl inançlarda bulunmaktadırlar. Hristiyanlara gelince bunlar da bir kâmil insan olan Hz. İsa'ya hâşâ ilahlık, mâbudluk vasfı vererek ona tapınmaktadırlar. Bizim yüce Peygamberimizi ve Kur'anı Kerimi de inkâr etmektedirler. Bir nice batıl inançların da zebunu bulunmaktadırlar. Ellerindeki İnciller ise bütünüyle tahrif edilmiştir.

&-Brahma dini de büsbütün batıl bir dindir: Bu, Hindilerin eski dini bulunmuştu. Milâttan on iki asır kadar evvel kurulmuştur. Ve yüzlerce mezhebe ayrılmıştır. Bunlar da teslisi kabul ederler. Akıl ve mantığın kabul edeceği bir tarzdan çok uzak bulunmaktadırlar. Bunların (Veda) adında bir din kitabı vardır. Buda dini de rivayete nazaran milâttan altı asır evvel Hindistan'da zuhur etmiş, batıl bir dindir. Bunun kurucusuna (Buda) denilmiştir. Bu dinde olanlar ruhların intikali görüşünü kabul ederler. Bunlara göre (Buda) birçok tenasuhlardan sonra bir âlim olarak dünyaya gelmiş, hatta ilahlık sıfatını da hâşâ kazanmış, nihayet ölmeyip bir ebedî hayat âlemine göç etmiştir. Bugün Buda dini Doğu Asya'da yaygın bulunmaktadır. Daha böyle batıl, uydurma dinler vardır ki,

&-Bir kere de Yüce İslâm dinini biraz göz önüne alalım: Bu mukaddes din bütün ilâhî dinlerin sonuncusu ve en üstünüdür. Bütün peygamberleri, bütün semavî kitapları tasdik etmektedir. Bu cümleden olarak Hz. Musa'yı da Hz. İsa'yı da birer büyük peygamber olarak kabul ediyor, onlara nazil olan Tevrat ile İncil'i de birer ilâhî kitap olmak üzere bizlere bildiriyor. Bu halde bir Müslüman diyelim ki Yahudiliği veya Hristiyanlığı kabul edecek olsa birçok mukaddesatı inkâr etmiş, pek cahilce bir harekette bulunmuş olur. Bir Yahudi Hristiyanlığı veya bir Hristiyan da Yahudiliği kabul edecek olsa yine birçok mukaddesatı inkâr etmiş olacaktır. Fakat bir Yahudi veya bir Hristiyan Müslümanlığı kabul etse nefsine asla ağır gelmeyecektir. Çünkü yine Hz. Musa'yı, Hz. İsa'yı birer muhterem peygamber tanıyacaktır, onlara nazil olmuş olan kitapların da yine birer ilâhî kitap olduğuna inanmış bulunacaktır. Onlardan başka diğer peygamberler gibi son peygamber Hazretlerini de bir yüce peygamber olarak tanıyacaktır. Hz. Musa gibi, Hz. İsa gibi muhterem peygamberleri ve Tevrat ve İncil gibi kutsal kitapları tasdik eden ve yücelten Kur'anı Kerim'e de iman edeceklerdir. Artık mukaddes İslâm dinini kabul edecek mütefekkir, aydın bir insan, hakikate ermiş, karanlıktan kurtulmuş, mesut bir hayata kavuşmuş olmaz mı? İşte Cenabı Hak, bütün insanlığı bu kutsal dine davet ediyor. İslâmiyet, öyle hikmet dolu bir dindir ki: Bütün hükümleri ilâhî vahye ve ilâhî ilhama dayanmaktadır. Öyle mübarek bir dindir ki: Onu tebliğ eden ve yayan yüce peygamber her türlü olgunluklara sahip, kendisinin peygamberliği ve yüceliği göstermeğe muvaffak olduğu mucizeler ile sabit, onun peygamberliğine, bütün beyanlarının sırf hakikat olduğuna bir ebedî mucize olan Kur'anı Kerim şahittir. Kur'anı mübin ise büyük bir mucize olup bin dört yüz küsur seneden beri bir âyeti bile değişiklik ve bozulmaya uğramamıştır. Bütün beyanları içtimâî hayatı yüceltecek, emirlerden yasaklardan, bir nice tarihî, ilmî, ahlâkî mevzulardan ibaretir, İslâm milletin dinen dayanağı, Kur'anı Kerim'in mukaddes ayetleri ile Hz. Peygamberimizin mübarek hadisleridir ve bunlara dayanan icmai ümmettir. Bütün Müslümanlar bu hususta inanç bakımından birdir, İslâm dinine mensup âlimlerin vazifeleri ise gerek Kur'anı Kerim'in ve gerek Peygamberimize ait hadisi şeriflerin hükümlerini bu rahmete ermiş tebliğ etmek, bunları açıklamak ve izahta bulunmaktır. Hiçbir İslâm âlimi, öyle bir delile dayanmaksızın kendiliğinden hüküm veremez, İslâm müçtehitleri arasındaki bazı ihtilaflar, esasata değil, fûruata aittir birer dinî delile dayanmaktadır, birer hikmeti vardır. Aralarında düşmanlık ve soğukluğa asla sebep olmaz. Böyle bir görüş ihtilâfı, bir hakkın tezahürü için pek samimi bir içtihadı dayanmış olduğu için takdirlere lâyıktır. Bunun içindir ki, hakikî müçtehitler birbirini daima yüceltmişlerdir. Diğer milletlerin din adamları ise bir ilâhî kitaba, bir sahih kaynağa dayanmış olmaksızın kendilerine göre birçok hükümler meydana çıkarmışlar, birçok helâl olan şeylerin haramlığına ve tersi bir nice haram olan şeylerin de helâl olduğu görüşünde bulunmuşlar. Kendilerine tâbi olan kimseleri de bunları kabule mecbur tutmuşlar, bu suretle kendilerini adeta birer (Rab) gibi tanıtarak kendilerine birçok cahilleri bir nevi taptırıp durmuşlardır. İşte İslâm, dini insanlığı bu gibi cahilce, mütehakkimâne hallerden menederek akıl ve hikmete tamamen muvafık, kutsal bir sahada toplanmaya, adalet ve eşitlik dairesinde yaşamağa davet ediyor ki, o saha da İslâmiyet'in pek açık, pek aydın, pek eşitlikçi olan selâmet ve saadet dairesinden başka değildir. Evet, Bütün insanlığın hakikî selâmet ve saadeti İslâm dini sayesinde tecelli eder. Bir ilâhî din ki, bütün hükümleri hakikatin, kendisi, hikmetin, özü ve yücelme vesilesidir. Bir apaçık din ki: Onun yüksek mahiyetini her düşünen, akıllı mütefekkir, insan onu kabul, yüceltmeye mecburiyet hisseder. Bir ilâhî din ki: Bütün insanlığa Cenabı Hakkın birliğini, azamet ve kudretini ilâhlığını ve Rab oluşunu tebliğ ediyor, yalnız o Yüce Yaratıcıya ibâdet edilmesini emrediyor, bütün kâinat icat eden, terbiye eden olmak üzere o Yüce Mabudu gösteriyor. Ne mukaddes bir din ki, insanların selâmet ve saadetine vesile olacak en güzel, en hikmetli hükümlere sahip bulunuyor, insanları yaratılış gayesinden haberdar ediyor, İnsanlara ölmekle mahıv ve perişan olmayıp ebedî bir âleme intikal edeceklerini gösteriyor. Ahiret âlemi denilen o ebedî âlemin hâl ve şanını en açık bir şekilde bizlere bildiriyor. Orası için hazırlanmayı bizlere tavsiye buyuruyor. Bir yüce hikmetli din yolu ki: Bütün insanlığı Allah'ın birliğini, bütün yüce

peygamberleri, bütün semavî kitapları, bütün uhrevî hayatı tasdike davet ediyor. Bütün insanlık arasında dinen, ahlâken bir birlik tesis ederek bir eşitlik, bir dayanışma, bir kardeşlik vücuda getirmek istiyor, bütün insanları güzel ibadetlere, takvaya, birbirine yardıma sevk ediyor.

&-Artık insanlık âlemi, bu kutsî dinin bu hükümlerini kabul ve tavsiyelerine riayet ettikleri takdirde melekler gibi temiz bir hayata bir içtimaî varlığa ulaşmaz mı? Artık aralarında mühim bir dayanışma bir yardımlaşma cari olup durmaz mı? Artık insanlık âleminde kan dökercesine mücadelelerden, vahşîce hareketlerden eser görülebilir mi? Artık bir takım insanlar, sırf dünyevî, fani bir menfaat düşüncesiyle veya yanlış inanç tesiriyle kendileri gibi sonradan yaratılmış, ölüme maruz bulunmuş kimselere tapar dururlar mı?

Velhasıl: Bütün insanlığın selâmet ve saadeti İslâm dini ile ayakta durur. Bütün yüce peygamberlerin insanlığa tebliğ etmiş oldukları din de bu dini İslâm'dan başka değildir. Cenabı Hak cümlemizi bu apaçık dine intisaptan mahrum bırakmasın âmin

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

65.Ey ehli kitap! Ne için İbrahim hakkında tartışıyorsunuz? Tevrat ve İncil ise ondan sonra indirilmiştir. Bunu anlayamıyor musunuz?

Bu mübarek ayetler de ehli kitabın yanlış iddialarını, cahilce münakaşalarını bildiriyor. Onların böyle hakikate aykırı hareketlerini kötülüyor ve teşhir buyuruyor.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ

İbrahim hakkında Münakaşa ediyorsunuz Niçin Ehli kitab Ey

(Ey ehli kitap Ne için İbrahim hakkında tartışıyorsunuz) Ey Yahudiler ve Hristiyanlar! Ne için İbrahim Aleyhisselâm hakkında tartışmada mücadelede, münazarada bulunuyorsunuz? Hz. İbrahim'in de sizlerin dininizde olduğunu iddia ediyorsunuz.

وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra Ancak İncil Ve Tevrat İndirilmemiş iken

(Tevrat ve İncil ise ancak ondan sonra indirilmiştir) çünkü kendisine Tevrat verilmiş olan Hz. Musa, Hz. İbrahim'den bin sene kadar sonra ve kendisine İncil verilmiş olan Hz. İsa da iki bin sene kadar sonra peygamberliğe nail olmuşlardır. Bunların bu kitaplarında ise Hz. İbrahim'e dair bu iddialarına uygun bilgi yoktur. Özellikle Yahudilik ve Hristiyanlık daha sonra aslını kaybetmiştir. Artık İbrahim Aleyhisselâm'ın Yahudi veya Hristiyan dininde olduğu nasıl iddia edilebilir?

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

Hiç akıl erdirmezmisiniz

(Bunu anlayamıyor musunuz?) Yani bu iddianın batıl olduğunu düşünüp anlayamıyor musunuz? Artık bunu biraz tefekkür ediniz de böyle hakikate aykırı bir iddiada bulunmayınız.

&-**Rivayete nazaran:** Yahudiler, Hz. İbrahim Yahudi idi, Hristiyanlar da hayır Hristiyan idi demişler, münakaşada bulunmuşlar, Resûli Ekrem'i hakem tâyin etmek istemişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

66.İşte siz o kimselersiniz ki, sizin için kendisine dair bilgi bulunan şeyde mücadelede bulundunuz. Artık sizin için kendisine ait bilgi bulunmayan şey hakkında ne için mücadelede bulunuyorsunuz? Hâlbuki Allah Teâlâ bilir, siz bilmezsiniz.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَآجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Sizin için vardır O şeydeki Tartıştınız O kimselersiniz ki Siz İşte

(İşte siz o kimselersiniz ki, sizin için kendisine dair bilgi bulunan şeyde tartışıyorsunuz) İşte Ey Yahudiler ve Hristiyanlar taifesi siz o kimselersiniz ki sizin için kendisine dair nihayet bilgi bulunan şeyde Tevrat ve İncil hakkında Hz. Musa ile Hz. İsa'nın dini hususunda mücadelede bulundunuz. Artık bu size yetmiyor mu?

فَلِمَ تَحَآجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ

Bilgi Hakkında Sizin için Yoktur O şeyde ki Tartışıyorsunuz Fakat niçin

(Artık sizin için kendisine ait bilgi bulunmayan şey hakkında ne için tartışıyorsunuz) Artık sizin için kendisine ait bilgi bulunmayan şey hakkında İbrahim Aleyhisselâm'ın hâşâ Yahudi veya Hristiyan olduğuna dair ne için mücadelede bulunuyorsunuz? Sizin kitaplarınızda buna dair bir şey anlatılmamış olduğunu bilmiyor musunuz? Hâlbuki o münakaşada bulduğunuz hususları, Hz. İbrahim'in hangi din üzere bulunduğunu ancak

وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmezsiniz Siz Ve Bilir Allah Ve

(Allah bilir, siz bilmezsiniz) artık öyle cahilce iddialarda bulunmayınız, Cenâbı Hak-
kın bu husustaki beyanatını duyup kabul ediniz.

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

67.Şüphe yok ki İbrahim, ne Yahudi idi, ne de Hristiyan idi. Fakat o Hânif idi, Müslüman idi müşriklerden de olmamıştı.

Bu mübarek ayetlerde İbrahim Aleyhisselâm'ın şahsının mukaddesliğini ve onunla beraber aynı dine sahip seçkin zatların kimlerden ibaret bulunduğunu göstermektedir.

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا

Ne bir Hristiyan Ve Bir Yahudi İbrahim Değil idi

(Şüphe yok ki İbrahim, ne Yahudi idi, ne de Hristiyan idi) evet İbrahim Halilullah şüphe yok ki ne Yahudilerin sandığı gibi Yahudi idi ne de Hristiyanların iddiası gibi Hristiyan idi o bütün batıl, bozulmuş dinlerden beri idi.

وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا

Bir Müslüman Bir hanif İdi Fakat

Fakat o Hânif idi Müslim idi) O dosdoğru din olan tevhit dinine mensup idi. Namazlarında Kâbe'ye yönelirdi. Hak rızası için kurban keserdi. Çocukları sünnet ederdi, her hususta itidale riayet ederdi. O Müslim idi Allah Teâlâ'nın bütün emirlerine boyun eğdi, bütün peygamberler arasında müşterek olan İslâm dinine mensuptu.

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Değil idi Ve

(Müşriklerden de olmamıştı) daima Cenâbı Hakkın birliğine ve noksansız olduğuna inanmış, Yahudiler gibi, Hristiyanlar gibi bazı insanlara Allah'ın oğlu diye tapmaktan, Cenâbı Hak'ka ortak koşmaktan her bakımdan uzak bulunmuştu.

إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ

68.Şüphe yok ki, İbrahim'e insanların en yakını, ona tâbi olmuş olanlardır. Ve bu Peygamberdir ve iman eden kimselerdir. Allah Teâlâ ise mü'minlerin velisidir.

إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ

Ona tabi oldular O kimselerdir ki İbrahime İnsanların En yakını Şüphesiz

(Şüphe yok ki, İbrahim'e insanların en yakını) Şüphe yok ki Hz. İbrahim Aleyhisselama insanların en yakını onunla din birliğine sahip olmak hususunda en haklı bu lunanı. Onun zamanında, onu kabul ederek ona tabeiyette bulunmuş olan zatlardır.

وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerdir ki Ve Peygamber Bu Ve

(Ve bu peygamberdir ve iman eden kimselerdir) son peygamber olan ve Hz. İbrahim'in yüce neslinden dünyaya gelmiş bulunan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır. Hz. İbrahim ile Hz. Muhammed Aleyhisselâm: Bütün dinî esaslarda bir oldukları gibi, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın şeriatı da İbrahim'in şeriatına birçok hususlarda muvafık bulunmuştur. Nitekim hac vazifesi de bu cümledendir. Ve yine İbrahim Aleyhisselâm'a en yakın, onunla din birliğine sahip olanlar iman eden kimselerdir yani, hakikaten mü'min olan, Allah'ın birliğini, bütün yüce peygamberleri tasdik eden ve yüce, Müslüman adına sahip bulunan Ümmeti Muhammediyedir.

وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Dostudur Allah Ve

(Allah Teâlâ ise mü'minlerin velisidir) Allah Teâlâ ise Hz. İbrahim'e ve diğer peygamberlere ve şeriatlara inanıp kabul eden Mü'minlerin velisidir onların koruyucusudur, yardımcısıdır. İşte hakikî bir dine sahip olmanın en muazzam mükâfatı!

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

69.Ehli kitaptan bir taife, arzu etmiştir ki, sizleri saptırsınlar. Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını, saptıramazlar. Ve farkına varamazlar.

Bu mübarek ayetler de ehli kitap denilen taifenin hakikî mü'minleri ne kadar saptırmaya çalıştıklarını ve onların ne kadar hakikatleri değiştirme ve bozmaya koşup durduklarını meydana koymaktadır.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ

Sizi dalaletle düşürsünler Keşke Ehli kitaptan Bir taife Arzu etti

(Ehli kitaptan bir taife, arzu etmiştir ki, sizleri saptırsınlar) Ey Müslümanlar Ehli kitaptan bir taife İslâm dinine olan düşmanlıkları sebebiyle arzu etmiştir ki, keşke sizleri saptırsınlar sizleri mukaddes dininizden ayırmak, sizleri küfre götürmek temennisinde bulunmuşlardır.

وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Ancak Dalaletle düşürmezler Ve

(Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını saptıramazlar) Hakikî mü'minler onlara iltifatta bulunmazlar, onların aldatmalarına kapılmazlar. O taife kendileri gibi irfan nurundan mahrum kalanları dalâlete düşürürler. Bu saptırma hareketlerinin günahı da kendilerine yönelmiş olur.

وَمَا يَشْعُرُونَ

(Ve farkına varamazlar) Ve onlar bu hakikatın farkına da varamazlar ziyanda ve hüsranda kalırlar.

&-Rivayete göre: Yahudiler, ashâbı kiramdan Muaz ibni Cebel'i, Huzeyfetübnîl Yemeni ve Ammar ibni Yasiri Allah onlardan razı olsun kendi dinlerine davet etmişler, onun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Gerçekten zamanımıza kadar da yabancı milletler, birçok teşkilât vücuda getirmiş; bir takım saf Müslümanları saptırmaya çalışarak kendi dinlerine açıkça veya gizli olarak davet etmekte bulunmuşlardır. Bunların gayeleri insanlığın hakikî bir dine sahip olması değildir. Belki insanlık kütlesini tamamen kendilerine bağlayarak bu sayede siyasî, iktisadî emellerini daha ziyade geliştirmektir. Ve İslâm cemaati adıyla karşılarında bulunan muazzam, hakikî iman ile donanmış zevatı kutsî dinlerinden mahrum bırakarak dağılmaya sevk eylemektir. Fakat Cenâbı Hak, buna müsaade etmeyecektir. İslâm nuru, O ilâhî nur kıyamete kadar her yerde parlayıp duracaktır. Bizim vazifemiz ise dost ile düşmanı tanımaktır, bir takım aldatıcıların medeniyet adıyla, terakki adıyla yapılan yaldızlı, aldatıcı sözlerine kıymet vermemektir. Onların şeklen doğru görün-melerine aldanmayıp, onların kötü emellerini anlamaktır.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

70.Ey ehli kitap! Ne için Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorsunuz? Siz görüp duruyorsunuz.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ediyorsunuz Niçin Ey ehli kitap!

(Ey ehli kitap Ne için Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorsunuz?) Ne için Allah'ın ayetlerini yani: Asıl Tevrat ile İncil'in beyanlarını, Hz. Muhammed'in peygamberlik ve risaletine ait bilgileri inkâr ediyorsunuz? Niçin o son peygamber Hz. Muhammed'i tasdik etmiyorsunuz? Hâlbuki

وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

Görüyorsunuz Siz iken

(siz görüp duruyorsunuz) siz o Yüce Peygamber'in peygamberlik ve risaletini bildiren ayetleri görüp duruyorsunuz o ayetleri kapsayan kitapların birer mukaddes kitap olduğuna inanıyorsunuz. Ve yahut siz o Yüce Peygamber'in mucizelerini görüp onun hak bir peygamber olduğunu görüyorsunuz. Artık onun risaletini inkâra nasıl cüret ediyorsunuz?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

71.Ey ehli kitap! Ne için hakkı batıl ile karıştırıyorsunuz? Ve hakkı gizliyorsunuz? Hâlbuki siz bilirsiniz...

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ

Hakkı Ve Gizliyorsunuz Batı ile Hakkı Karıştırıyorsunuz Niçin Ehli kitap Ey

(Ey ehli kitap! Ne için hakkı batıl ile karıştırıyorsunuz? Ve hakkı gizliyorsunuz?) Ne için hakkı yani Resulü Ekrem'in evsafını içeren Kur'anı veya kendi kitaplarınızda sabit olan, peygamberin vasıflarını batıl ile karıştırıyorsunuz örtbas ediyorsunuz? Tahrif edip yalan karıştırıyorsunuz? Ve O Yüce Peygamber'in yüksek evsafını gizlemeye çalışıyorsunuz? Bu lâayık mıdır?

وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz Siz iken

(Ve siz bilirsiniz) Hâlbuki siz o mübarek peygamberin bu evsafını, onun peygamberlik ve risaletini kitaposanızdaki beyanlara göre pekâlâ bilirsiniz böyle inkârcı hareketlerinizin, ne kadar tehlikeli, ne kadar sorumluluk, getirici olduğunu anlarsınız. Artık böyle bir inkâra cüretten sıkılmaz mısınız?

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

72.Ehli kitaptan bir grup dedi ki: Mü'minlere indirilmiş olana sabahleyin iman ediniz, akşamleyin de onu inkâr eyleyiniz. Olabilir ki dönüverirler.

Bu mübarek ayetler de ehli kitaptan bir grubun İslâmiyet in yayılmasına mâni olmak için ne gibi hileli yollara devam ettiklerini ve onların bu çalışmalarına rağmen İslâmiyet'in ufuklara yayılacağını göstermektedir.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

Ehli kitaptan Bir taife Dedi Ve

(Ehli kitaptan bir grup dedi ki) Ehli kitaptan Yahudilerden bir grup bir taife, kendi dindaşlarından bazılarına dedi ki:

آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ

Günün Evvelinde İman ettiler O kimselere ki İndirilmiştir O kimseye ki İman edin

(Mü'minlere indirilmiş olana sabahleyin iman ediniz) Mü'minlere Müslümanlara

Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik edenlere indirilmiş olana yani Kuranı Kerim'e sabahleyin gündüzün evvelinde iman ediniz bu bir ilâhî kitaptır, diye ona inandığınızı söyleyin

وَكَفَرُوا آخِرَهُ

Sonunda İnkâr edin Ve

(akşamleyin de onu inkâr eyleyiniz) akşamleyin de gündüzün sonunda, daha akşam olur olmaz da o Kuranı inkâr eyleyiniz. Hayır, Yanılmışız, Tevrat'ta kendisinden bahsedilen kitabın bu Kuran'dan ibaret olmadığını şimdi anladık diyerek zahiren göstermiş olduğunuz İslâmiyet'i kabulden, Kuranı tasdikten dönünüz.

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Umulur ki onlar

(Olabilir ki dönüverirler) Sizin böyle hilekârca hareketinizin tesiriyle ve Kuranı tasdik eden bir kısım Müslümanlar, İslâmiyet'ten dönüverirler sizin bu dönüşünüz, onların üzerinde böyle bir tesir yapmış olabilir. Ne haince bir hareket değil mi?

&-Bu taife hakkında deniliyor ki: Hayber Yahudilerinden on kişi imiş veya Kureyza kabilesinden bir cemaat imiş. Bunlar, içlerinde bazı kimselere demişler ki: Sabahleyin, Hz. Muhammed'in dinine giriniz, sonra da akşamleyin deyin ki: Biz kitabımıza baktık âlimlerimizle istişare ettik, Hz. Muhammed'in ahir zaman peygamberi olmadığı bizce ortaya çıktı, siz böyle yaparsanız onun ashabı şüpheyne düşer, sizin daha bilgili olduğunuzu düşünür de belki İslâmiyet'ten yüz çevirirler.

&-Diğer bir görüşe göre de bu taifeden maksat, Keab ibni Eşref ile Mâlik ibnüs Sayfdır. Kible Kâbe'yi Muazzama'ya çevrilince bundan Yahudiler üzülmüşlerdi. Bunlar kendi dindaşlarına dediler ki: Siz Kible hakkındaki nazil olan Kur'ân ayetine sabahleyin inanır gibi görünerek Kâbe ye doğru namaz kılınız, sonra da bunu inkâr ederek kendi kıblenize dönünüz Umulur ki: Müslümanlar size bakarlar da, sizin daha ziyade ilim sahibi olduğunuzu düşünürler de sizin kıblenize dönüverirler.

Velhasıl: Öteden beri Müslümanları dinlerinden kaydırmak için böyle hilelerde bulunan bir nice din düşmanları bulunmuştur. Fakat bu gibi hilelere aklı başında olan, İslâm dininin hakikatini, yüceliği anlamış bulunan bir Müslüman iltifat eder mi?

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبَعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

73.Sizin dininize tâbi olandan başkasına inanmayınız. De ki: Şüphe yok hidayet, Allah hidayetidir. Size verilen şeyin benzerinin başka bir kimseye verildiğine veya Rab bin izin katında aleyhinize delil getireceklerine inanmayın. De ki: Fazl, şüphesiz Allah Teâlâ'nın elindedir. Onu dilediğine verir. Ve Allah Teâlâ vasidir, âlimdir.

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبَعَ دِينَكُمْ

Dininize Tabi oldu O kimseye ki Ancak İnanmayın Ve

(Sizin dininize tâbi olandan başkasına inanmayınız) Yahudiler, birbirine şöyle tavsiyelerde bulunmuşlardır. Sizin dininize tâbi olandan başkasına inanmayınız sizin dininize muvafık olmayan bir dini kalben tasdik etmeyiniz. Ancak Yahudilik dinine tâbi olanları tasdik ediniz. Hâlbuki bunlar bu kanaatlerinde çok aldanmış bulunuyorlar. Resulüm Ya Muhammed!

قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ

Allah'ın Hidayetidir Hidayet Şüphesiz Deki

(De ki: Şüphe yok hidayet Allah hidayetidir) yani: Doğru yol, İslâmiyet'ten ibarettir. O bir hidayet yoludur, başkası dalalettir. Fakat o inkârcılar bu hakikati bilmezler ve kendi aralarında derler ki:

أَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ

Size verildi O şeyin ki Benzeri Birine Veriliyor Diye

(Size verilen şeyin benzerinin başka bir kimseye verildiğine) inanmayınız. Size verilen Tevrat'ın bir misli, Yahudilik dininin bir benzeri başka bir millete verilmemiştir. Artık Müslümanlığı kabul etmeyiniz

أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ

Rabb'inizin Huzurunda Size karşı delil getirecekler Veya

(veya Rabb'inizin katında aleyhinize delil getireceklerine) veya rabb'inizin katında yarın kıyamet gününde aleyhinize başka kimselerin delil getireceklerine inanmayın hiçbir millet, sizin kadar ilme, hikmete, kitabe, kudret helvası ve bildircin gibi, denizin yarılması gibi mucizelere, kerametlere nail olmamıştır. Artık onlar, sizin aleyhinizde nasıl delil getirebilecekler? Öyle iddialara aldırmayınız, çünkü siz onlardan daha doğru bir dine sahipsiniz.

&-İşte Yahudiler kendilerine böyle bir kıymet veriyor, kendilerinden başkasını görmüyorlardı. Hak Teâlâ Hazretleri de onları tekzip ediyor, onları uyanmaya şöyle davet buyuruyor: Habibim Ya Muhammed! O bencil şahıslara

قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ

Allah'ın Elindedir Lütuf Şüphesiz Deki

(De ki: Fazl, şüphesiz Allah Teâlâ'nın elindedir) de ki: Fazl lütuf ve kerem, peygamberlik ve risalet şüphesiz Allah Teâlâ'nın elindedir. Onun lütuf ve keremi bir kavime, bir cemaate mahsus değildir.

يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Onu verir

(Onu dilediğine verir) Onu dilediğine verir dilediği kulunu lütuf ve keremine ulaştırır. Çünkü Allah Teâlâ her şeye kadirdir

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Lütuf geniştir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ vâsidir âlimdir) rahmeti, keremi pek boldur ve âlimdir her şeyi hakkiyle bilir. Herkesin ahvalini ve sözlerini hakkiyle bilmektedir. Artık ey Yahudi kavmi! Siz vaktiyle nail olduğunuz nimetlerin kadrini bilmediniz, Peygamberlere isyan ettiniz, kitapları bozdunuz, artık sizin öyle imtiyaz iddiasına salâhiyetiniz kalmamıştır. Ve aleyhinizde delil getirecek zatların mevcudiyeti ilâhî lütuf göz önüne alındığında nasıl inkâr olunabilir?

&-Bununla beraber bu âyeti kerime şöyle de yorumlanmıştır: Ey rahmete ermiş ümmet! Size getirilen dinin, o dinin hak olduğuna ve yüceliğine delâlet eden delil ve burhanın bir misli başka bir millete verilmemiştir. Kuranı Kerim'in bir benzeri yoktur ve İslâm dini en mükemmel bir ilâhî dindir. Artık Müslümanlığı inkâr edenler, sizin aleyhinize nasıl delil getirebilirler. Bu üstünlükler, sizin için bir ilâhî lütuftur. Allah Teâlâ'nın bu fazileti, imtiyazı size vermesine kim mâni olabilir. Düşmanlarının hile-lerine rağmen bu ilâhî lütuf, Ey Müslümanlar sizin hakkınızda devam edip duracaktır. Bunun tecellisine hiç bir kimse engel olamayacaktır.

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

74.Dilediğini rahmetiyle seçkin kılar. Ve Allah Teâlâ pek büyük fazl sahibidir.

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Rahmetini Seçkin kılar

(Dilediğini rahmetiyle seçkin kılar) Allah Teâlâ dilediğini rahmetiyle peygamberlik ve risaletle, lütuf ve kerem ile seçkin kılar onu insanlığa bir selâmet ve saadet rehberi kılar. Bunu kim uzak görebilir? Yüce Allah, âlimdir, hâkimdir.

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Pek büyük İhsan Sahibidir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ pek büyük bir fazl sahibidir) dilediği kulunu fazl ve keremine mazhar buyurur. İşte son peygamber, Hazretlerini bu fazl ve keremi ile şeref ve risalete nail kılmış, hakkında nice muazzam inayetlerde bulunmuş, onun ümmetine de büyük bir şeref ihsan buyurmuştur.

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بَدِينَارٍ لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بَانْتَهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

75.Ehli kitaptan öylesi vardır ki, kendisine bir kintâr emanet versen onu sana ödeyiverir ve onlardan öylesi de vardır ki, kendisine bir dinar emanet bıraksan onu sana ödemez, meğerki onun üzerine ayak direyip durasın. Bunun sebebi de, ümmîler hakkında bizim üzerimize bir yol yoktur, demiş olmalarıdır. Ve onlar bildikleri halde Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler. Bu âyeti kerime, ehli kitaptan bazılarının emanete riayet ettikleri halde diğer bir kısmının emanete hıyanet eder olduklarını ve bu hıyanetlerinin meşru olduğunu kabul etmeleri, bu sebeple hem dinen hem de insanlarla muamele itibariyle hain bulunduklarını göstermektedir.

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ

Sana Onu iade eder Yiğînla Eğer ona emanet edersen O kimse ki Ehli kitaptandır Ve

(Ehli kitaptan öylesi vardır ki kendisine bir kintâr emanet versen onu sana ödeyiverir) yani kendisine birçok mal emanet versen onu sana tamamen ödeyiverir bir müşkülât çıkarmaz. Abdullah ibni Selâm gibi ki, Kureyş'ten bir şahıs kendisine bin yüz okka altın emanet bırakmıştı, onu isteyince hemen teslim ediverdi.

وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بَدِينَارٍ

Bir dinarı Eğer ona emanet edersen O kimse ki Onlardan vardır Ve

(ve onlardan öylesi de vardır ki, kendisine bir dinar emanet bıraksan) Ve onlardan ehli kitaptan öylesi de vardır ki kendisine bir dinar bir tek altın emanet bıraksan istediğin zaman müşkülât çıkarır veya inkâr eder de

لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا

Dikilerek Üzerinde Demav ettin Ancak Sana Onu iade etmez

(onu sana ödemez Meğerki onun üzerine ayak direyip durasın) Fenhas ibni Azura gibi ki Kureyş'ten başka bir şahıs ona bir dinar emanet bırakmıştı, isteyince inkâr etti. İşte bunlardan bir kısmının âdeti budur. Yani başında durup sürekli istemeli veya delil getirmeli, mahkemeye vermeli ki, o emaneti ondan geri almak mümkün olsun.

ذَلِكَ بَانْتَهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّينَ سَبِيلٌ

Bir yol Ümmîler hakkında Üzerimize Yoktur Dediler Çünkü şüphesiz onlar Budur

(Bunun sebebi de derler ki ümmîler hakkında bizim üzerimize bir yol yoktur) Bunun böyle emaneti sahibine ret etmenin sebebi ise onların şu iddialarıdır. Çünkü şüphesiz onlar ehli kitap olmayan Araplar ve saire hakkında onların alacaklarından dolayı bizim üzerimize bir yol bir mesuliyet yolu yoktur demiş olmalarıdır. Yahudilerin iddialarına göre muhalif olanlara zulüm etmeleri helâldir. Allah Teâlâ onlara bu zulmü Tevratta haram göstermemiştir. Cenâbı Hak ise onların bu iddialarını tekzip ederek buyuruyor ki:

وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Onlar iken Yalan Allah'a Karşı Söylüyorlar Ve

(Ve onlar bildikleri halde Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler Ve onlar Tevratta

böyle hürmetsizliğe dair bir şey olmayıp kendilerinin yalan söylediklerini bildikleri halde sıkılmadan Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler böyle bir zulüm ve tecavüz bizim için helâldir, bu Tivratta yasaklanmamıştır, derler.

&-Bundan dolayı bunların hareketleri iki kat mesuliyeti gerektirir. Birisi başkasının malına haksız yere musallat olup onu sahibine vermemektir. Bu bir günahdır. Diğer de bu hareketlerinin meşruiyetini Tivrata, Cenâbı Hakka isnat etmeleridir ki, bu daha büyük bir isyandır, din adına bir iftiradır, ne büyük bir cinayettir.

&-Gerçekten başka milletler arasında da emanete hıyanet edenler bulunabilir. Fakat bu haksızlığın meşruiyetine inanıp onu dinlerine isnat etmezler. Böyle küfrü gerektirecek bir iddiada bulunmazlar.

&-Bir görüşe göre çok malda emanete riayet edenlerden maksat, Hristiyanlardır. Çünkü onlarda galip olan, emanete riayet yönüdür. Az malda bile hıyanet edenlerden maksat ise Yahudilerdir. Çünkü onlarda galip olan da hıyanettir. Onlar yalnız kendi menfaatlerini düşünürler. Başkalarına zarar vermekten çekinmezler. Müslümanlıkta ise emanetlere mutlaka riâyet lâzımdır. İsterse sahipleri günahkâr, kâfir kimseler olsun

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

76.Hayır, Kim ahdini ifa eder ve sakınırsa şüphe yok ki Allah Teâlâ o sakınanları sever. Bu âyeti kerime, ehli kitaptan bazılarının iddialarını reddetmektedir. Allah'ın sevgisini kazanmak için riâyet edilmesi lâzım gelen kulluk vazifelerini özet olarak beyan buyurmaktadır.

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ

Sakındıysa Ve Sözünü Yerine getirdiyse Kim Hayır

(Hayır, Kim ahdini ifa eder ve sakınırsa) öyle değil: Ümmîlerin emanetine riayetsizlikten dolayı mesul olmayacağız, o bize helâldir, demeleri doğru değildir. Mesuliyetten kurtulup ilâhî lütfâ nail olmanın yolu vardır. Şöyle ki, her kim Cenâbı Hakkın Tivratta emrettiği şekilde son peygambere Kurânı Kerime iman ve emanetlere riâyet ederse ve sakınırsa günahları terk ve ibâdet ve itaate devam eylerse Cenâbı Hakkın mükâfâtına nail olur. Zira

فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiblerini Sever Allah Hiç şüphesiz

(şüphe yok ki. Allah sakınanları sever) onları nimetlerine nail buyurur. Yoksa öyle emanetlere hıyanet eden, Allah'ın hükümlerini değiştirme ve bozmaya çalışan kimseler Allah'ın sevgisine, ilâhî iltifata mazhar olamazlar.

İşte bu âyeti kerime gösteriyor ki: Allah'ın sevgisine liyakat kazanmak için bütün haram olan şeylerden sakınmak ve dinen üzerimize düşen bütün farizaları, vecibeleri ifaya çalışmak lâzımdır.

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

77.Muhakkak o kimseler ki Allah Teâlâ'nın ahdini ve yeminlerini az bir şey karşılığında değiştirirler. İşte onlar için âhirette bir nasip yoktur. Ve Allah Teâlâ onlar ile konuşmaz ve kıyamet gününde onlara bakmaz ve onları temize çıkar-maz. Ve onlar için elem verici bir azap vardır.

Bu âyeti kerime, ahitlerine, yeminlerine riâyet etmeyen adi bir menfaat uğrunda mukaddesatını feda eyleyen gafillerin karşılaşacakları kötü sonu şöylece göstermektedir.

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir fiyata Yeminlerini Ve Allah'a Verilen sözü Satarlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki Allah Teâlâ'nın ahdini ve yeminlerini az bir şey karşılığında değiştirirler) onlar Sözlerinde durmadılar son peygambere iman, hususunda ki sözleri emanetleri yerine getirmeye dikkat edeceklerine dair üzerlerine aldıkları va-

zifeleri ve yeminlerini az bir şey karşılığında değiştirirler. Yani Vallahi iman edeceğiz, Vallahi son peygambere yardımda bulunacağız diye yaptıkları yeminlerini dünya varlığından az bir şey karşılığında satar, öyle fâni ehemmiyetsiz şeyler ile değiştirirler. Sözlerinde durmazlar böyle bir gayri meşru, zararlı bir harekette bulunurlar.

أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ

Ahrette Kendileri için Bir nasip yoktur İşte onlar

(İşte onlar için âhirette bir nasip yoktur) onlar Ahiret nimetlerinden hiçbir şeye nail olamazlar.

وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ

Allah Onlarla konuşmaz Ve

(Ve Allah onlar ile konuşmaz) Allah'ı Teâlâ onlarla kendilerine sevinç verecek bir şekilde konuşmaz veya onlara Cenâbı Hak bizzat hiç bir hitapta bulunmaz, onların kıyamet gününde muhasebelerini melekler yapar.

وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ

Onları temizlemez Ve Kıyamet Günü Onlara Bakmaz Ve

(Ve kıyamet gününde onlara bakmaz ve onları temize çıkarmaz) Allah'ı Teâlâ rahmet nazarı ile iltifat eder bir şekilde onlara bakmaz ve onları temize çıkarmaz onlar hakkında güzel övgüde, tezkiyede bulunmaz, onları günahlardan temizlemez.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Onlara vardır Ve

(Ve onlar için elem verici bir azap vardır) Ve onlar, için elim pek dert ve elem verici bir azap vardır. İşte dünyadaki yaptıkları alçaklığın cezası

&-Bir görüşe göre, bu âyeti kerime, Tevrat'ı tahrif eden, son peygamber Resulüllah efendimizin evsafını değiştiren ve emanetlere ve diğer şeylere dair hükümleri değiştirmeye cüret göstermiş olan bir kısım Yahudi bilginleri hakkında nazil olmuştur.

&-Bu âyeti kerime, aynı zamanda bütün insanlara bir uyanma dersi vermektedir. Yarın ebedî âlemde hüsrarla karşı karşıya kalmamaları için daha dünyada iken sözlerine, mukavelelerine riâyet etmelerini dinî vazifelerini yerine getirmeye çalışma-larını, emanetlere riâyet edip ahlâka, adalet ve fazilete aykırı hareketlerden kaçınma-larını tavsiye buyurmaktadır.

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ السِّنْتَهِمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

78.Ve onlardan bir grup da vardır ki, kitap ile dillerini eğer бүkerler. Onu kitap-tan sanasınız diye. Hâlbuki o kitaptan değildir. Ve derler ki, o Allah tarafından-dır. Hâlbuki o Allah tarafından değildir. Ve onlar bildikleri halde Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler.

Bu âyeti kerime, ehli kitaptan bir gurubun sırf inkârcı bir maksatla Allah'ın kitabının ayetlerini bozma ve değiştirmeye cüret etmiş olduklarını bildirmektedir.

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ السِّنْتَهِمْ بِالْكِتَابِ

Kitabla Dillerini Eğip бүkerler Elbet bir fırka Onlardan vardır Şübhesiz Ve

(Ve onlardan bir grup da vardır ki, kitap ile dillerini eğer бүkerler) Ve ehli kitap-tan, Yahudi bilginlerinden bir grup Keab ibni Eşref, Malik ibni Sayf ve Huyey ibni Ahtab gibi bir taife de vardır ki, kitap ile Tevrat'ın ve diğerlerinin ayetleriyle dillerini eğer бүkerler. Onları okurken değiştirirler, son peygamber Hazretlerinin vasıflarına ve recme ve saire ye dair ayetleri değiştirme bozmada bulunurlar.

لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ

Kitabdan O Değil iken Kitabdan Onu sanmanız için

(Onu kitaptan sanasınız diye Hâlbuki o kitaptan değildir) o değiştirip tahrif ettikleri şeyi Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu kitaptan sanasınız diye sizleri saptırmak için bu rezaleti işlerler. Hâlbuki o okudukları şey, haddizatında ve onların itikadınca da kitaptan değildir kendilerinin uydurmasıdır.

وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katındandır O Derler Ve

(Ve derler ki, o Allah tarafındandır) Ve buna rağmen sıkılmadan derler ki o okuduğumuz şeyler Allah tarafındandır. Kendi uydurma sözlerinin Allah tarafından indirilmiş olduğunu söyleyerek böyle iddiaya cüret ederler.

وَمَا هُوَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katından O Değil iken

(Hâlbuki o Allah tarafından değildir) Hâlbuki o uydurdıkları şeyler Allah Teâlâ tarafından indirilmiş değildir kendilerinin uydurma sözleridir.

وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Onlar iken Yalan Allah'a Karşı Söylerler Ve

(Ve onlar bildikleri halde Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler) Ve onlar okudukları, söyledikleri o şeylerin yalan, kendi taraflarından uydurma olduğunu bildikleri halde sıkılmadan Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylerler bunun mesuliyetini hiç düşünmezler. Sırf dünyevî, adî bir maksat için, yalnız kendi mevkilerini korumak için etraflarında bulunan cahilleri aldatmaya çalışırlar. Bir hakikat güneşinin ilâhî nurlarından muhitlerini mahrum bırakmak isterler. Ne fesatçı, ne düşmanca bir hareket!

&-Evet, Malumdur ki: Bir dinî hakikati yanlış telâkki etmek, onu güzelce anlamadan başkalarına anlatmaya çalışmak büyük bir kusurdur, dinen mesuliyeti gerektirir. Fakat böyle bir hakikati sırf şahsî bir menfaat temini için veya dinsizlere yaranmak için bile bile değiştirme ve bozmaya cüret göstermek en büyük bir cinayettir, ilâhî dinden mahrumiyete sebeptir, insanı ebedî bir felâkete götürür. Artık biraz akli başında olan, biraz ebedî istikbalî düşünen bir kimse böyle bir cinayete cüret eder mi, kendisini ebedî bir felâket ve azaba maruz bırakır mı? Cenabı Hak cümlemizi öyle bir kötü hareketten, kötü sondan korusun, âmin...

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

79. Hiç bir insan için doğru değildir ki. Allah Teâlâ ona kitap, hüküm ve peygamberlik versin de sonra o insanlara Allah'tan beri de bana kul olunuz deyiversin. Fakat öğrettiğiniz ve ders alıp verdiğiniz şey sebebiyle rabbanîler olunuz der.

Bu mübarek ayetler Hz. İsa gibi bazı peygamberlere isnat edilen ilahlık ve mâbudluk iddiasından o muhterem peygamberlerin uzak olduklarını, böyle bir iddiaya hiçbir kimsenin salâhiyetli olmadığını ve o gibi zatların insanlara ne gibi şeyleri tavsiye etmiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

مَا كَانَ لِبَشَرٍ

Bir insan için Olmadı

(Hiç bir insan için doğru değildir) Beşer, bütün âdemoğlu demektir. Bir insana da bütün insanlara da beşer denilir. Bunun kendi lâfzından müfredi yoktur. "Kavm tabiri gibi". Evet hiçbir insan için doğru caiz, lâıykı değildir ki.

أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ

Peygamberlik Ve Hikmet Ve Kitab Allah'ın Ona vermesi

(Allah Teâlâ ona kitap versin hüküm ve peygamberlik versin) Allah'ı Teâlâ ona

Tevrat, İncil, Kur'ân gibi bir semavi kitap ve o kitabın hükümlerini, şer'i meselelerini anlamak için hüküm anlama, delil getirme ve peygamberlik gibi bir yüksek merteye versin de o insan

ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Bana Kullar Olun İnsanlara Demesi Sonra

(sonra o insanlara Allah'tan beri de bana kul olunuz deyiversin) evet sonra insanlara hitaben desin ki Allah'tan başka veya onunla beraber bana kul olunuz. Böyle bir iddia öyle bir zatın şanına lâayık olur mu? Böyle bir iddiada bulunacak kimse öyle ilâhî nimetlere, makamlara nail bulunmuş olabilir mi?

وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

Okuyorsunuz İdiniz Ve o şey sayesinde ki Kitabı Öğretiliyorsunuz İdiniz O şey sayesinde ki Rabbaniler Olun Fakat

(Fakat öğrettiğiniz ve ders alıp verdiğiniz şey sebebiyle rabbaniler olunuz der)

Rabbaniyyum, ilim ve irfan, anlayış ve basiret, güzel ahlâk ve amel sahibi olan ve insanların terbiyesine, aydınlanmasına çalışan zatlar demektir. İşte Yüce Peygamberler ümmetlerine böyle insanî değerler sahibi olmalarını tavsiye ederler. Yoksa kendilerine kul olmalarını hâşâ emretmezler. İşte öyle bir zat, insanlara hitaben Ey, insanlardan eğitim ve öğretim yapan ve öğrenimde bulunan zümre! Sizler bu mesainiz sayesinde rabbe halis kullardan olunuz derler yoksa bana kul olunuz, diyemezler.

&-Evet, ümmet fertlerinin seçkinlerine, ilim ve irfan sahibi olanlarına düşen vazife, ilim ve üstün vasıflar ile insanlığın hayrına çalışmaktır, insanlığı hak ve hikakatten haberdar edip bu hususta onlara rehberlik etmektir, maneviyata, vicdaniyata muhalif, tevhid inancına aykırı olan bilgilerin hiç bir kıymeti yoktur. Bilâkis hakikate aykırı bilgiler, sahipleri hakkında pek zararlıdır, onların mânen mahvına sebep olur, en büyük cehaletten sayılmıştır.

Sadi merhum ne güzel söylemiştir: Evet, Gönül, levhasını, en mühim hayatın gayesi olan hak ve hakikate aykırı bilgilerden, gösterişten tertemiz tutmalıdır. Çünkü bir bilgi ki, hak yolunu göstermez, o cehaletten başka değildir.

&-Rivayete göre Necran Hristiyanları İsa Aleyhisselâm kendisini rab edinmemizi bize emretmiştir, demişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime onları tekzip için nazil olmuştur.

&-Diğer bir rivayete göre de Yahudilerin Ebu Rafî ve Necran Hristiyanlarının reisi Resulüllah'a hitaben: "Sen ister misin ki sana ibâdet edelim ve seni rab edinelim?" demişler. Rasûli Ekrem Efendimiz de: "Maazallah, Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet edilmesini emreder miyiz? Hak Teâlâ beni bunun için göndermedi ve bana bununla emretmedi diye buyurmuş, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur.

&-Rivayete göre bir Müslüman zat: Ya Resulüllah biz birbirimize selâm verdiğimiz gibi sana da selâm veriyoruz. Sana secde etsek olmaz mı? diye sormuş, Peygamber Efendimiz de "hayır" Allah Teâlâ'dan başkasına secde etmek caiz değildir. Siz Peygamberinize ancak hürmet edersiniz, her hakkın ehlini tanırırsınız, diye buyurmuş. İşte bu sual üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Evet, Secdenin ehli yalnız Cenâbı Hak'dır. Bir Yüce Peygamber'e secde etmek caiz olmayınca artık diğer herhangi bir insana secde edilebilir mi? Firavun tabiatlı bir kimse olmalıdır ki, kendisine halkı taptırmak cüretinde bulunarak ebedî lânete hedef olsun.

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

80.Ve size melekleri, peygamberleri rabler edininiz, diye emretmez. Siz Müslüman olduktan sonra size küfür ile hiç emreder mi?

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا

Rabler Peygamberleri Ve Melekleri Edinmenizi Size emretmez Ve

(Ve size melekleri, peygamberleri rabler edininiz, diye emretmez) Ve size Hz. Muhammed veya kendisine kitap, hüküm ve peygamberlik verilmiş olan zat melekleri,

peygamberleri rabler birer mabut, birer ilâh edininiz diye emretmez Allah Teâlâ'dan başkasını rab edinmek küfür değil midir? Artık

أَيَّامُرْكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Müslüman kimselersiniz Siz O vakitten sonra ki Küfrü Size emreder mi?

(Siz Müslüman olduktan sonra size küfür ile hiç emreder mi?) siz Müslüman olduktan Allah'ın birliğini bilip İslâm şerefine nâil bulunduktan sonra size küfür ile Allah Teâlâ'ya ortak edinmekle hiç emreder mi? böyle bir şey hiç caiz olabilir mi?

Bu âyeti kerime gösteriyor ki: Bir şahsın kâfir olması, yalnız Allah Teâlâ'nın varlığını bilmemeğe, o varlığı inkâr etmekle sınırlı değildir. Belki onun varlığını kabul etmekle beraber başkalarını da tanrı edinmek, başkalarına tapmak da küfürdür, şirki gerektirir. Çünkü bu halde Cenâbı Hakka mâbudluk hususunda ortak koşulmuş olur. Hâl-buki ondan başka mabut yoktur.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

81.Hatırla o zamanı ki. Allah Teâlâ peygamberlere hitaben "size kitap ve hikmet verdim, sonra sizin yanınızdakini tasdik edici olarak bir Resul gelecektir. Ona elbette iman ve yardım edeceksiniz" diye peygamberlerden sağlam bir söz aldık da buyurdu ki: İkrar etiniz mi? ve bunun üzerine benim sözümü alıp kabul eylediniz mi? Onlar ikrar ettik dediler. Cenâbı Hak da buyurdu ki: Öyleyse şahit olunuz, ben de sizinle beraber şahitlerdenim.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkın son peygamber Hazretlerini bütün insanlığa elçi göndereceğini vaktiyle bütün peygamberlere ve onların vasıtalarıyla bütün ümmetlerine haber vermiş olduğunu bildiriyor. Ve onun bu risaletini ikrar ve onun zamanına erecek olanların ona yardım etmeleri hakkında da kendilerinden bir söz ve yemin almış olduğunu haber vermekte, böyle bir ikrar ve söze riayet etmeyenlerin ise fasık kimseler olacağını bildirmektedir.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ

Peygamberlerin Sağlam sözlerini Allah Aldı Bir vakit Ve

(Ve O vakit Allah peygamberlerden misak almıştı) Evet Cenâbı Hak şöyle buyuruyor: Habibim Hatırla o zamanı ki Allah peygamberlerden söz almıştı

لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ

Hikmetten Ve Kitabdan Size verdim Elbet o şey ki

(Size gerekli olan kitap ve hikmet verdim) Allah Teâlâ Peygamberlere ve onların vasıtasıyla ümmetlerine vahiy yoluyla hitap ederek size Tevrat, İncil gibi kitap ve bir nice ahlâkî, içtimaî meseleleri içeren, vahye müstenit hikmet verdim. Bunlar ile lâzım olan dinî esasları size bildirdim.

ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ

Beraberinizdedir O şeyi ki Tasdik edici Bir peygamber Size geldi Sonra

(sonra sizin yanınızdakini tasdik edici olarak bir Resul geldi) Sonra sizin yanınızdaki kitabı ve hikmeti tasdik edici olarak bir elçi geldi yani bütün vasıfları sizce malûm oldu, geleceği muhakkak bulundu.

لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ

Elbette ona yardım edeceksiniz Ve Ona Elbette iman edeceksiniz

(Ona elbette iman ve yardım edeceksiniz) o gelecek Resule elbette iman ve yardım edeceksiniz. Bundan dolayı bütün peygamberler birbirine inanıp onu tasdik ve kabul ile mükellef olduklarından son peygamber Hazretlerini de tasdik ile mükellef

bulunmuşlardır. İşte bunun için bütün peygamberlere hitaben ona iman ve yardım edeceksiniz, diye peygamberlerden sağlam bir söz aldıktan sonra

قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي

Ağır ahdimi Bu size olan Aldınız mı Ve İkrar ettiniz mi Buyurdu

(Buyurdu ki ikrar etiniz mi? Ve bunun üzerine benim o ahdimi alıp kabul eylediniz mi?) Pekiştirilmiş söz ve riayeti lâzım gelen mukavele ve yemin manasıdır. İşte rabbi Teâlâ hazretleri hikmet gereği sordu, benim o ahdimi alıp kabul eylediniz mi?

قَالُوا أَقْرَرْنَا

İkrar ettik Dediler

(onlar da ikrar ettik dediler) iman ve yardım ile mükellef olduğumuzu itiraf ederiz, bu husustaki verilen sözü de kabul eyledik diye cevap verdiler. Cenabı Hak da

قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

Şahidlerdenim Sizinle beraber Ben Ve Öyle ise şahid olun Buyurdu

(Cenâbı Hak da buyurdu ki: Öyleyse şahit olunuz, ben de sizinle beraber şahitlerdenim) bu ikrar hususunda birbirinize karşı şahitlikle bulununuz, bu ikrarınızı bütün ümmetlerinize bildiriniz. Ben de sizin bu ikrarınıza sizinle beraber şahitlerdenim. Artık bu ikrar ve üstlenmenin gerektirdiği şekilde hareket edilmesi bir vecibedir. Bu o peygamberlerin üzerine vecibe olunca onlara tâbi olduklarını iddia eden milletler üzerine de bir vecibe, bir dinî fariza bulunmuş olur. Aksi takdirde o peygamberlere tâbilik iddiası yalan bulunmuş olmaz mı?

&-İşte Hz. Musa da, Hz. İsa da kendi kitaplarını tasdik edici olan son peygamber Hazretlerinin dünyaya şeref vereceğini vaktiyle vahiy yoluyla bilmiş, tasdik ve ikrar eylemişlerdir. Artık onlara uyma iddiasında bulunanlar, nasıl olur da böyle bir tasdik ve ikrarda bulunmazlar.

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

82.Artık bundan sonra kimler yüz çevirirse işte fasık kimseler onlardır.

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ

Bundan Sonra Yüz çevirdiyse Artık kim

(Artık bundan sonra kimler yüz çevirirse) Artık bu ikrar ve şahitlikten, bu söz ve yeminden sonra kimler yüz çevirirse son peygamber Hazretlerini tasdikten kaçınır, onun dinine hizmet etmezse

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Onlardır Böylece işte onlar

(işte fasık kimseler onlardır) söz ve yemine riayet etmeyen, cemiyetin temiz hayatını bozmaya çalışan, o gibi inkârcı kimseler ise, acık delil ile sabit hakikatleri inkâra cüret ettikleri için büsbütün fasık kimseler bulunmuşlardır.

&-Evet... Son peygamber Efendimizin peygamberlik ve risaleti gün gibi açık, onun yaydığı İslâmiyet'in en kutsî bir ilâhî din olduğu apaçık iken onu inkâr edenlerden daha fasık kim düşünülebilir?

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

83.Artık Allah Teâlâ'nın dininden başkasını mı arıyorlar? Hâlbuki ona göklerde olanlar da, yerde olanlar da isteyerek ve istemeyerek teslim olmuşlardır. Ve ona döndürüleceklerdir.

Bu âyeti kerime, Allah katında yegâne makbul olan dini İslâm'dan başkasını arayanların ziyanda ve hüsranda olacaklarını göstermektedir.

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ

Arıyorlar Allah'ın Dininden O halde başkasını mı?

(Artık Allah Teâlâ'nın dininden başkasını mı arıyorlar?) Söz ve yemine, ikrar ve

şahadete muhalefet edenler, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyenler ne istiyorlar? Artık onlar Allah Teâlâ'nın dininden bütün yüce peygamberler arasında esasen bir olan İslâm dininden o tevhit dininden başkasını mı arıyorlar? Bu İslâm dininden başka Allah katında makbul bir din var mıdır? Cenâbı Hak, bu dini mübini kabul etmelerini kendilerine emrediyor, artık buna nasıl muhalefet edilebilir?

وَلَهُ اسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا

İstemeyerek Ve İsteyerek Yerde Ve Göklerde O kimse ki **Teslim olmuştur Ona Ve**

(Hâlbuki ona göklerde olanlar da, yerde olanlar da isteyerek ve istemeyerek teslim olmuşlardır) Hâlbuki o hâlikı kerim hazretlerine göklerde olanlar da yerde olanlar da yani semalardaki melekler de ve yeryüzündeki insanlar da isteyerek istemeyerek Teslimiyette bulunmuşlardır.

وَالِيهِ يُرْجَعُونَ

Döndürüleceklerdir Ona Ve

(Ve ona döndürüleceklerdir) Ve bütün bu mahlûkat o Yüce Mabuda, onun büyük mahkemesine sevk olunacaklardır, Ona iman etmiş ve boyun eğmiş olanlar, cennetlere dâhil, nimetlere nail olacaklardır. Onu inkâr edenler de, ona ortak koşanlar da, cehennemlere atılıp ebedî azaplar içinde kalacaklardır. Artık bu sonu düşünsünler!

&-Hak Teâlâ Hazretlerine isteyerek ve istemeyerek boyun eğme ve teslim olma meselesine dair tefsirlerde birçok yorum vardır. Kısaca deniliyor ki, semalardaki melekler Cenâbı Hakkı isteyerek tasdik etmişlerdir. Yerde bulunan insanların ise bir kısmı isteyerek, bir kısmı da istemeyerek tasdikte bulunmuşlardır.

Şöyle ki: Bir kısım insanlar sağlam bir yaratılışa sahip, tam bir hulûs ile Allah'ın birliğini tasdik edici olarak ilâhî dine boyun eğe gelmişlerdir. Bir kısmı da kendi maddî hayatlarını kurtarmak için istemeyerek kendilerini mü'min göstermişlerdir. Kalben inanır bulunmamışlardır. Nitekim cihat meydanlarında mağlûp olan gayri Müslimler-den bir takımı bu şekilde harekette bulunup durmuşlardır. Bunlar da bilâhare güzel düşünöpte samimî şekilde İslâmiyet'i kabul etmiş olunca İslâm şerefine nail olarak kendilerini ebedî azaptan kurtarmış olurlar. Fakat öyle münafıkça bir halde yaşar, o hal üzere ölmüş olunca ebedî azaba uğrarlar. Bir tufani azab neticesinde veya üzerine yönelen bir belâdan kurtulmak maksadıyla istemeyerek iman edenler hakkında da bu hüküm caridir. Yani: Bu imandan sonra inancı sağlamlaştırarak samimî şekilde İslâm dinine sarılırlarsa yine ebedî azaptan kurtulmuş olurlar. Fakat bu inançları samimiyet kazanmazsa yine imansız olarak âhirete gider ebedî azaba duçar olurlar. Bir de küfür içinde yaşamış bir kimse öleceği saatte gözleri önünde parlamaya başlayan bir ilâhî azabın tesiriyle iman ederse bu bir ümitsizlik halindeki iman olacağından makbul olmaz. Firavunun gark olacağı andaki imanı gibi!

&-Diğer bir yoruma göre de isteyerek ve istemeyerek iman

أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ

Rabbiniz değil miyim? Araf 7/172 hitabının yönelmiş olduğu ruhlar âleminde medyana gelmiştir. O zaman isteyerek iman edenler bu âlemde de imanlarını muhafaza ederek saadete ermişlerdir. İstemeyerek iman edenler ise bu âlemde küfürlerini açığa vurarak ebedî hüsrana uğramışlardır ve uğrayacaklardır.

Velhâsıl: Bütün akıl sahipleri, ergeç, ister istemez Cenâbı Hakkı tasdik edecek, ona teslimiyet gösterecektir. Fakat bir kısmının tasdik ve teslimiyeti belirlenen vaktinde vaki olmamış olacağı nedenle Allah katında makbul olmayacaktır. Cenabı Hak, cümlemizi samimî imandan ayırmasın, âmin...

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالتَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

84.De ki: Biz Allah Teâlâ'ya ve bize indirilene ve İbrahim'e İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve Esbate indirilmiş olana ve Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere rableri tarafından verilmiş olanlara iman ettik, onlardan hiç birinin arasını ayırmayız. Ve biz ona teslim oluruz.

Bu mübarek ayetler Yüce Peygamber Efendimizle ona tâbi zatların bütün peygamber ve elçileri ve onlara nazil olan bütün kitapları tasdik edici olduklarını ve hepsi de İslâm dini ile vasıflanmış olup bu yüce dinden başka dinlerin Allah katında makbul olmadığı ve bu yolda gidenlerin hüsrana uğrayacaklarını beyan buyuruyor.

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا

Bize İndirdi O şeye ki Ve Allah'a İman ettik De ki

(De ki: Biz Allah ve bize indirilene iman ettik) Habibim! De ki, ben ve ümmetim Allah'u Teâlâ'ya onun yüceliğine ve mabutluğuna iman ettik onu tevhit ve takdis ederiz. Ve bize indirilene de yani Kuranı Kerim'e de iman ettik, onun bir ilâhî kitap olduğunu tasdik eyleriz.

وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

Torunlara Ve Ya'kub'a Ve İshak'a Ve İsmail'e Ve İbrahime İndirdi O şeylere ki Ve

(Ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve Esbate indirilenlere de) yani Yakub Aleyhisselâm'ın evlât ve torunlarına indirilmiş olana onlara Allah tarafından verilmiş olan mübarek sahifelere de iman ettik

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden Peygamberlere Ve İsa'ya Ve Musa'ya Verildi O şeylere ki Ve

(ve Musa'ya, İsa'ya ve diğer peygamberlere rableri katından verilmiş olanlara) yani kitaplara ve mucizelere de iman ettik hepsi de haktır, Allah katında makbuldür, hepsinin dini de esasen İslâmiyet'ten başka değildir. Biz

لَا نَفْرَقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ

Onlardan Hiç birinin Arasında Fark gözetmeyiz

(onlardan hiç birisinin arasını ayırmayız) hepsinin de Allah tarafından birer peygamber veya İslâm dinine hizmetçi olarak gönderilmiş olduğunu ve onlara Allah tarafından verilen kitapların da bu bakımdan bir birlik teşkil ettiklerini bilir tasdik eyleriz, Yahudiler, Nasara gibi onların bir kısmını tasdik, bir kısmını inkâr eylemeyiz.

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Teslim olan kimseleriz Ona Biz Ve

(Ve biz ona teslim oluruz) Ve biz ancak o Yüce Yaratıcıya teslim oluruz ona tamamen teslimiyette bulunmuş, onun yaratıcılıkta mabutlukta ortağı ve benzeri olmadığını bilip kendisine itaat ve teslimiyette bulunmuş kimseleriz.

&-İşte ey yanlış düşünen milletler İslâmiyet'in ne kutsî bir din olduğunu görün, anlayın, biz Müslümanlar, Cenabı Hakkı, şanı ve büyüklüğüne lâik bir şekilde birliğine inanır ve takdis ederiz, o Yüce Yaratıcının bütün muhterem peygamberlerini, mukaddes kitaplarını tasdik ederiz ve onu yüceltiriz. İşte insanlığın temiz inancı bu şekilde tecelli eder, insanlık arasında birlik ve dayanışma esasları bu sayede meydana gelir.

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

85.Ve her kim İslâm'dan başka bir din ararsa elbette ondan kabul edilmez ve o âhirette hüsrana uğramışlardan olur.

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا

Din olarak İslâm'dan Başka Ararsa Kim Ve

(Ve her kim İslâm'dan başka bir din ararsa) Artık her kim bu hakikati kabul etmez ve her kim İslâm'dan başka bu tevhit dininden ayrı bir din ararsa. Allah'ın hükmüne boyun eğmez ve ortak koşma ve üçleme gibi batıl inançları içeren bir din ararsa elbette mensup olacağı o ilâhî olmayan din

فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

Kendisinden Artık asla kabul edilmeyecektir

(artık ondan asla kabul edilmez) Ve o batıl, bozulmuş dini veya nesh edilmiş hükümleri kabul edip de İslâm dinini kabulden, onun yüce hükümlerini tasdikten kaçınan kimse ise

وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardandır Ahirette O Ve

(âhirette hüsrana uğramışlardan olur) çünkü sağlam yaratılışını zayi etmiş, bütün insanlık için umumî bir din bir hidayet ve selâmet rehberi olan İslâmiyet'e muhalefet etmiş, sevaptan mahrum, bir ebedî felâkete, azaba uğramış bulunur.

&-Bu âyeti kerime gösteriyor ki, hakikî din ile iman ve İslâm birdir. Hakikî İslâm, hakiki imandan ibarettir. Bunların arasında şeri şerif itibariyle ayrılık yoktur. Fakat bazen da lügat bir mana itibariyle aralarında fark bulunur, İslâm tabiri lisânen itiraf tan ibaret olur da kalbî kanaate uygun olmazsa, Allah katında makbul olmayıp, hakikî imandan sayılmaz. Münafıkların biz Müslüman olduk demeleri gibi.

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ

الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

86.İman ettiklerinden ve peygamberin hak olduğuna şahitlikte bulunduklarından sonra ve kendilerine açık deliller gelmiş olduğu halde kâfir olan bir kavmi Allah Teâlâ nasıl hidayete erdirir. Hâlbuki Allah Teâlâ zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

Bu mübarek ayetler, İslâmiyet'in doğruluğu bir nice deliller ile apaçık bir şekilde zahir olup onu görüp itiraf edenlerin daha sonra küfre düşmelerini kınamakta ve öyle kimselerin hidayetten mahrum, ebedi olarak azaba uğranacaklarını bildirmektedir.

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ

İman etmelerinden Sonra İnkâr ettiler Bir kavmi ki Allah Hidayete erdirir Nasıl

(İman ettiklerinden sonra inkâr eden bir kavim Allah Teâlâ nasıl hidayete erdirir) Öyle bir kavim asla hidayete erdirilmez. Çünkü o kavim Cenabı Hakkın varlığına, birliğine İman ettiklerinden sonra inkâr ettiler

وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ

Haktır Peygamber Şüphesiz Şahidlik yaptılar Ve

(ve şüphesiz peygamberin hak olduğuna şahitlikte bulundular) ve Resulün son peygamberin Allah tarafından gönderilen hak peygamberliği her bakımdan sabit olduğuna şahadette ikrarda bulunduklarından sonra bununla beraber de o yüce peygamberin doğruluğuna onun yaydığı dinin ilâhî bir din olduğuna dair

وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ

Apacık deliller Kendilerine geldi Ve

(kendilerine açık deliller gelmiş olduğu halde) zahir ve parlak hüccetler gelmiş olduğu halde kâfir olan öyle iman ve şahitlikten sonra dinden dönen bir kavmi Allah Teâlâ nasıl hidayete erdirir. Onları nasıl cennetine sevk buyurur. Onlar sağlam yaratılışlarını bozmuş; iman dairesine girmiş iken onun kadrini bilmeyerek onun haricine çıkmış olan bir topluluk artık hidayete lâik olamaz. Hak yola, doğru yola sevk edilemez. O kabiliyeti kendileri ellerinden çıkarmışlar, nefislerine zulüm eylemişlerdir.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Hâlbuki Allah Teâlâ, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez) bunu bilmeleri icab etmez miydi? Artık hidayete uhrevî saadete asla nail olamayacaklardır.

أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

87.İşte onların cezaları, Allah Teâlâ'nın ve meleklerin ve bütün insanların laneti muhakkak onların üzerine olmaktadır.

أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ

Cezaları İşte onlar ki

(İşte onların cezaları) İşte onların Öyle küfrü imana tercih eden dinden dönmüş kimselerin cezaları müstahak oldukları kötü sonuç

أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Bütün İnsanların Ve Meleklerin Ve Allahın La'neti Üzerlerinedir Şüphesiz

(Allah Teâlâ'nın ve meleklerin ve bütün insanların laneti muhakkak onların üzerine olmaktadır) Hak Teâlâ Hazretleri onları rahmetinden, ikramından, cennetten uzaklaştırır. Melekler ile umum insanlar da onlara lânet okuyucu olurlar.

Bu âyeti kerime delâlet ediyor ki: Dinden dönenler dünyada da ahirette de lânete uğrayacaklardır. Bunların alçaklığı diğer kâfirlerden daha ziyadedir. Çünkü İslâmiyet'in hak olduğu bunların gözleri önünde meydana çıkmış, kendileri de bunu itiraf etmiş iken bilahare bunu inkâra cüret etmeleri en büyük bir cinayettir, İslâm âlemi-ne karşı bir hakarettir, İslâm düşmanlarına bir yardımdır. Artık bunlar dünyevî uhrevî lânetlere, azaplara lâyık olmazlar mı? İlâhî adalet, içtimaî hikmet, umurun selâmeti bunu icab eder. Genel olarak, kâfir olanlara da şahıs belirtmeksizin lânet olunabilir. Çünkü küfür, hidayete aykırı, lâneti gerektirir. Fakat dinden dönmüş olma-yıp esasen kâfir olan muayyen şahıslara ne hayatlarında ve ne de öldükten sonra lânet edilmesi caiz değildir. Çünkü bunların iman edecekleri veya iman ile ölmüş olmaları düşünülebilir.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

88.Onlar bunun içinde ebediyen kalıcıdır. Onlardan azab hafifletilmez ve onların yüzlerine bakılmaz.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdır

(Onlar bunun içinde ebediyen kalıcıdır) Onlar, o dinden dönmüş olanlar bu lânetin veya cehennem azabının içinde ebediyen kalıcıdır. Bu lânetten, bu azaptan ebediyen kurtulamayacaklardır.

لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

Onların yüzlerine bakılmaz Ve Azab Onlardan Hafifletilmez

(Onlardan azab hafifletilmez ve onların yüzlerine bakılmaz) Onlardan cehennemde azap hafifletilmez. Daima şiddetli azaba maruz kalacaklardır. Onlara iltifat edilmez, onların yüzüne bakılmaz ve onlar devamlı olarak azap görüp duracaklardır. Küfür ve dinden dönme halinde yaşayıp o hal üzere ölenler ebedî azaba tutulmuş olacaklardır. Onlar için bu azaptan kurtuluş çaresi kalmamıştır.

&-Bir rivayete göre bu ayetler Kureyza ve Nadir Yahudileri gibi şahıslar hakkında nazil olmuştur. Bunlar Rasûli Ekrem'in evsafını kendi kitaplarında görmüş, onun son peygamber olarak gönderilmiş olacağına inanmış ve onun peygamberliğine şahitlik eden delil ve mucizeleri müşahede etmişlerdi. Buna rağmen bilahare o Yüce Resulü bir kıskançlık ve haset sebebiyle inkâra cüret etmişlerdir. Bu gibi kimseler, kendi nefislerine zulmetmiş, sağlam yaratılışlarını, nazarîye güçlerini ihlâl etmiş, küfrü imana tercih etmişlerdir. Daha hayatta iken nedametle ve pişmanlıkla tövbekâr olmaz, durumlarını ıslaha çalışmazlarsa, ebedî lânete, hüsrana uğramış olurlar.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

89. Ancak o kimseler ki, bundan sonra tövbe ettiler ve ıslahta bulundular onlar müstesna, çünkü Allah Teâlâ şüphe yok ki gafurdur, rahimdir.

Bu mübarek ayetler, küfre düşenlerin kısımlarını ve her birinin hakkındaki ilâhî hükmü beyan etmektedir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا

İslah ettiler Ve Bunun Ardından Tövbe ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak o kimseler ki bundan sonra tövbe ettiler ve ıslahta bulundular) Ancak o o küfür ve irtidat sahipleri ki bu küfürlerinden, dinden dönmelerinden sonra daha hayatta iken tövbe ettiler nadim ve pişman olup İslâm dinine döndüler. Ve hallerini İslâm hükümlerine göre ıslâhta bulundular hakiki şekilde tövbe ve istiğfar etmiş olduklarını bu güzel amelleriyle pekiştirdiler. İşte onlar müstesna onların tövbeleri makbul, kendileri ilâhî lütfa nail olurlar.

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Hiç şüphesiz

(Çünkü Allah Teâlâ şüphesiz bağışlayıcıdır rahimdir) o gibi kimselerin tövbelerini kabul, günahlarını af ve setir buyurur ve Allah'ı Teâlâ rahimdir Onlara merhamet eder, lütfu ihsanda bulunur. El verir ki, bu tövbe bu pişmanlık halisane olsun.

&-Rivayete göre ensardan Hars ibni Süveyd dinden dönüp kâfirlere katılmıştı. Sonra nadim ve pişman olmuş, kavmine haber göndermiş, onlar da bu hususta Yüce Peygamber'e müracaat etmişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş; halisane olan tövbelerin Allah katında makbul olacağı bildirilmiş Gulâş adındaki kardeşi, bu âyeti kerimeden Hars'ı haberdar etmiş, o da Medine'yi Münevvere'ye gelip peygamberin huzuruna varmış ve tevbe eylemiştir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تَقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ

90.Muhakkak o kimseler ki, imanlarından sonra kâfir oldular sonra da küfrü arttırdılar, artık onların tövbeleri elbette kabul olunmayacaktır. İşte dalalette olanlar, onlardır...

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ

İman etmelerinden Sonra İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, imanlarından sonra kâfir oldular) Muhakkak o kimseler ki o kâfirler veya diden dönenler ki, imanlarından sonra kâfir oldular

meselâ: Yahudiler gibi ki, Hz. Musa'ya imandan sonra, Hz. İsa'nın peygamberliğini inkâr ederek küfre düştüler. Veyahut bazı kimseler ki, son peygamberi evvelce tasdik ettikten sonra onun peygamberliğini inkâra başladılar.

ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا

İnkâr cihetiyle İleri gittiler Sonra

(sonra da küfrü arttırdılar) Sonra da küfrü kendi inkârlarını, düşmanlıklarını arttırdılar meselâ: Yahudiler gibi ki Hz. İsa'yı inkâr ile küfre düştükleri halde daha sonra son peygamber Hz. Muhammed' de inkâr ederek kat kat küfre düştüler, bu küfürlerinde ısrar ettiler, başkalarının iman etmelerine de mâni olmaya çalıştılar.

لَنْ تَقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ

Tövbeleri Asla kabul edilmeyecektir

(Artık onların tövbeleri elbette kabul olunmayacaktır) çünkü inatçı kimselerdir, ilâhî azap gözleri önünde tecelli etmedikçe, yani ölüm sarhoşluğu halinde bulunmadıkça tövbe etmeyeceklerdir, öyle bir haldeki tövbe ise elbette makbul değildir. Veyahut onların, tövbeleri samimî değil, münafıkça olacaktır. Öyle bir tövbe ise kabule şayan olamaz. Bir de şu var ki: Vaktiyle yapılan bir tövbeyi müteakip ona muhalif bir hareket yapılırsa, meselâ, yeniden dinden dönülürse artık o evvelce yapılmış olan tövbenin bir kıymeti kalmaz, öyle bir tövbe kabule şayan olamaz. Bu ilâhî beyanın bütün bunlara şümülü ve ihtimali vardır.

وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ

Dalalette düşenler Onlardır İşte onlar Ve

(İşte dalalette olanlar, onlardır) evet dalâlet üzere sabit bulunan bu kısım dinsizlerdir. Bir rivayete göre: Bir topluluk dinden dönüp Mekke'yi Mükerrreme'ye gitmişler, biz Mekke'de oturup Hazreti Muhammed'in bir felâkete uğrayacağı zamanı bekleyelim demişler, bu şekilde küfürlerini arttırmışlar, bu âyeti kerime de onların hakkında nazil olmuştur. Hülâsa: Bu mübarek ayetlerden anlaşılmış oluyor ki, küfre düşenler üç kısımdır. Bir kısmı, başlangıçta kâfir olup sonra tövbe ederek İslâmiyet'i kabul eden ve İslâmiyet üzere ölümler. Bunların tövbeleri makbul, kendileri uhrevî saadete nail olmuş kimselerdir. İkinci kısım: Kâfir iken bir müddet İslâmiyet'i kabul eden, sonra yine kâfir olan mürtedlerdir. Bunlar bu hal üzere ölünce ebedî azaba uğramış olacaklardır. Üçüncü kısım da: kâfir olarak yaşayan ve günden güne de küfürlerini arttıran, meselâ mukaddesata hücum edip duran ve o hal üzere ölüp giden kimselerdir. Bunlar da tövbeye nail olamayıp küfür üzere ölen ve ebedî azaba uğramış olan dinsizlerdir ki, kendilerini kurtaracak hiç bir çare bulunmayacaktır. İşte (91) inci âyeti kerime de bunu söylemektedir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

91.Şüphesiz o kimseler ki, kâfir oldular ve kâfirler oldukları halde öldüler, artık onların hiç birinden yeryüzü dolusu altın feda edecek olsa elbette kabul edilmeyecektir. İşte onlar için elim bir azap vardır. Ve onlar için yardımcılardan bir kimse yoktur...

Bu âyeti kerime, küfür üzere âhirete gidenler için hiç bir kurtuluş çaresi bulunmadığını bildirmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ

Kafir kimseler Kendileri iken Öldüler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki, kâfir oldular ve kâfirler oldukları halde öldüler) ilâhî dinin nuru her tarafı aydınlatıp dururken onu inkâr ederek kendilerini onun nurundan mahrum bıraktılar daha dünyada iken uyanacak kadar vakit geçtiği halde yine uyanıp iman şerefine nail olmadan ölüp gittiler

فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ

Onu Feda etse Velev ki Altın Dünya Dolusu Onların hiç birinde Artık asla kabul edilmeyecektir

(artık onların hiç birinden yeryüzü dolusu altın feda edecek olsa elbette kabul edilmeyecektir) artık onların hiç birinden kendisini kurtarmak için kurtuluş çaresi olmak üzere diyelim ki yeryüzü dolusu altın sadaka olarak verecek olsa elbette ondan kabul edilmeyecektir. Artık kurtuluş çaresi zamanı geçmiştir,

أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Kendileri için vardır İşte onlar

(İşte onlar için elim bir azap vardır) işte onlar için öyle küfür içinde ölenler için elim gayet acıklı elem verici bir azap vardır onlar ebedî olarak cehennem ateşine atılmış olacaklardır.

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Yardımcılardan Onlar için yoktur Ve

(Ve onlar için yardımcılardan bir kimse yoktur) onların imdatlarına kimse koşmayacaktır. Dünyada iken taptıkları, putlar, insanlar, kendilerine güvendikleri çoluk çocukları kendilerine yardım edemeyeceklerdir. Onlar için hiçbir yardımcı bulunamaz. Onlara dünyada iken yaptıkları iyilikler, sadakalar da yardımcı olamayacaktır. Çünkü onlar sağlam bir imanla birlikte değildir.

&-Küfür karışık olan bir iyiliğin semeresi dünyada görülebilir, fakat bu iyilik ilâhî din

den mahrum olan bir kimseyi ebedî azaptan kurtarmaya vesile olamaz. Bundan kurtulmanın çaresi imandır, İslâm dinini kabuldür.

&-Ancak bazı bahtiyar kimseler olabilir ki: Dünyada yaptıkları iyiliklerin, sadakaların, büyük bir mükâfatı olarak daha dünyada iken iman şerefine nail olur, mü'min olarak âhirete gider, o âlemde de bu güzel hareketlerinin mükâfatını fazlasıyla görürler, İşte bu, büyük bir bahtiyarlıktır. Cenâbı Hak cümlemizi İslâm şerefinden bir an mahrum bırakmasın. Âmin...

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

92.Sevdiğiniz şeylerden harcadıncaya kadar iyiliğe nail olamazsınız ve her ne şey harcarsanız şüphe yok ki. Allah Teâlâ hakkıyla bilir.

Bu âyeti kerime, mü'minlere Cenâbı Hakkın lütuf ve ihsanına mazhar olabilmelerinin yolunu gösteriyor, onların âlicenab bir şekilde hareketlerine işaret ediyor, gayri Müslimlerin fidyeleri kabul edilmediği halde mü'minlerin yapacakları harcamanın, hayır ve iyiliklerin kabul edileceği mü'minlere müjdeleniyor.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ

Seviyorsunuz O şeylerden ki İnfak etmenize dek Ta ki İyiliğe Asla erişemezsiniz

(Sevdığınız şeylerden harcadıncaya kadar iyiliğe nail olamazsınız)Ey mü'minler!

Sevdığınız şeylerden mala, cana, nefse ait, insanlarca sevilen ve istenen şeylerden hak yolunda dağıtıp harcamadıkça bunları sarf ve tasaddukda bulununcaya kadar birre tam bir hayra veya bir ilâhî rahmete, bir büyük sevaba, bir rızayı hakka veya cennet bahçesine nail olamazsınız böyle bir kemale, bir muazzam mükâfata erişemezsiniz.

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Onu Allah Artık şüphesiz Bir şeyden İnfak edersiniz O şey ki Ve

(ve her ne şey harcarsanız şüphe yok ki. Allah Teâlâ hakkıyla bilir) ve hak yolunda her ne şey harcarsanız gerek en sevgili şeylerinizden olsun ve gerek olmasın şüphesiz Allah Teâlâ o infak ettiğiniz şeyi hakkiyle bilir ona göre sizlere mükâfatını ihsan buyurur. Halisane olan hiç bir harcamayı karşılıksız bırakmaz.

Velhâsıl: Allah rızası için sadaka vermek, zekât vermek bir infaktır. Bir makam ve mevkiyi İslâmiyet'e hizmet için güzelce idare etmek ve icabında onu terk eylemek bir infaktır. İslâm yurdunu müdafaa için harp sahasına atılarak bedenlen fedakârlıkta bulunmak bir infaktır. Rızayı hak için mahlûkata sözle, fiil ile yardım etmekte bir infaktır. Bir mü'min muktedir olduğu halde lüzum anında böyle bir infakta bulunmadıkça iyilik makamına nail ve ümmetin iyilerinden sayılamaz. Bunun içindir ki, ümmetin iyileri hak yolunda mallarını, canlarını feda etmekten asla çekinmemişlerdir.

Hatta rivayet olunuyor ki: Bu âyeti kerime nazil olunca ashâbı kiramdan birçok zatlar büyük harcamalarda bulunmuşlardır. Ezcümle Ebu Talha hazretleri, Peygamber'in huzuruna varmış, Ya Resulüllah! Benim mallarım arasındaki en sevdiğim bir bahçem vardır, onu nereye emrederseniz oraya bırakayım diye sormuş, Resulü Ekrem de ne güzel, ne güzel, onu yakın akrabasına ver diye buyurmuş, Talha Hazretleri de o bahçesini amcazadelerine ve diğer akrabalarına bağışlamıştır. Hz. Ömer de kisanın medaini fethedildiği zaman esirler arasından bir cariye satın aldırılmıştı, cariye Medine'yi Münevvere'ye getirilince Hz. Ömer'in muhabbetini celp etmişti. Bu âyeti kerime nazil olunca o sevdiği cariyesini rızaya hak için azat eylemiştir.

&-Hele ashâbı kiramın ve birçok İslâm mücahitlerinin İslâm'ı yüceltmek için cihat meydanlarına atılıp en kıymetli, en sevgili varlıkları olan canlarını feda etmiş oldukları tarih en sabit bir hakikattir ki, bütün o fedakârlıklar bu konudaki ilâhî emirlere tam boyun eğme ve uymanın saygıya değer bir neticesidir. Cenâbı Hak'ka olan sevgi ve bağlılığı bir parlak alâmetidir.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَاتَّبِعُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

93.Bütün yiyecekler, Tevrat'ın nüzulünden evvel İsrail oğullarına helâl idi. İsrail'in kendi nefesine haram kıldığı şeyler müstesna. De ki: Eğer doğru kimseler iseniz Tevrat'ı getiriniz de onu okuyuveriniz.

Bu mübarek ayetler, bazı şerî hükümlerin vaktiyle de nesh edilmiş olduğunu götsererek bunun aksini iddia edenleri susturmakta, son peygamber Hazretlerinin risaletine şahitlikte bulunmaktadır.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına Helal İdi Yiyecekler Bütün

(Bütün yiyecekler İsrail oğullarına helâl idi) Yahudilerden bir taife, Resulü Ekrem efendimizle görüşmüşler ve demişler ki: Sen İbrahim Aleyhisselâm'ın milleti üzere bulunduğunu iddia ediyorsun, hem de onun dininde haram olan şeylerin helâl olduğunu söylüyorsun, bu nasıl olur? Bunun üzerine bu ayetler nazil olarak onların bu iddiaları tekzip edilmiş, o haram olan şeylerin sonradan haram olduğu Tevrat'ta sabit olduğu halde, bu sebeple neshin vukuu muhakkak olduğundan artık bunun aksini ey İsrail oğulları nasıl iddia ediyorsunuz? Getiriniz Tevrat'ı, okuyunuz bakalım iddianızı destekleyecek bir şey var mı? Öyleyse bazı hükümlerdeki nesh iddiasını inkâr edemezsiniz? Evet... İşte buyruluyor ki: Bütün taamlar bütün yiyecek şeyler veya bütün yiyeceklerin nevileri

إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ

Tevrat'ın İndirilmesinden Önce Kendine İsrail Haram Kıldı O şeyler ki Ancak

(Tevrat'ın nüzulünden evvel İsrail'in kendi nefesine haram kıldığı şeyler müstesna) yani Hz. Yakub'un kendi nefesine haram kıldığı şeyler müstesna onlar kendisine mahsus olarak haram, kılınmıştır.

Şöyle ki: Rivayete göre Hz. Yakub şiddetli bir hastalığa tutulmuş, rahatsızlığı devam etmiş, Cenâbı Hak bana şifa verirse, yiyip içmesini en sevdiğim şeyleri adağım olsun nefsim haram kıldım demiş ve şifa bulunca en sevdiği deve eti ile deve sütünü terk etmiştir. Ve diğer bir rivayete göre de: Hz. Yakub, irkun nisa denilen bir hastalığa tutulmuş, doktorların tavsiyelerine binaen deve etini ve sütünü kendisine haram kılmıştır. Bir de israiloğullarına isyanları yüzünden bazı yiyecekler bir ceza, bir azap olmak üzere bilahare haram kılınmıştır. Yoksa bunlar Hz. Âdem ve Hz. İbrahim zamanından beri haram bulunmuş değildir.

قُلْ فَاتَّبِعُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Ve onu okuyun Tevratı Haydi getirin De ki

(De ki: Eğer doğru kimseler iseniz Tevrat'ı getiriniz de onu okuyuveriniz) Habibim Onlara o Yahudilere deki Eğer siz o iddianızda doğru kimseler iseniz Tevrat'ı getiriniz de onu okuyuveriniz öyle eski bir harama dair Tevrat'ta bir ayet varsa gösteriniz, ille de Tevrat'a ve diğerlerine hakikate aykırı şeyleri isnat etmeyiniz.

فَمَنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

94.Ondan sonra Allah Teâlâ adına kim yalan yere iftirada bulunursa işte onlar zalimdirler.

فَمَنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun Ardından Yalan Allah'a karşı Uydurduysa Artık kim

(Ondan sonra Allah Teâlâ adına kim yalan yere iftirada bulunursa) yani bu haram kılmanın bilahare meydana geldiği Tevrat'ın mütalaasıyla da sabit olduktan sonra Allah Teâlâ adına ona nispet etmek suretiyle kim yalan yere hakikate aykırı iftirada bulunursa bunu Cenabı Hak Hz. İbrahim'den beri haram kılmıştır derse

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimlerin Kendileridir Artık işte onlar

(İşte onlar zalimdirler) İşte böyle iddiada bulunanlar zalimlerdir. Haktan batıla geçmiş din adına yalan söylemek rezaletini istemiş kimselerdir. Bundan dolayı Resulî Ekrem'e onda davalarını güçlendirecek bir ayet gösterememişlerdir. Bu suretle de Resulî Ekrem'in peygamberliği sabit olmuştur. Çünkü evvelce hiçbir şey yazıp okumamış olduğu halde Tevrat'ın içindekilere muttali olup onunla inkârcıları sükût ettirme ve susturması bir nevi mucize eseridir. Ve böyle bir haram oluşun bilahare vukuu Tevrat'ta yazılmış olduğundan da bu da neshin cevaz ve vukuuna bir delildir. Artık bunun tersi nasıl iddia edilebilir.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

95.De ki: Allah Teâlâ doğru söylemiştir. Artık hanîf olan İbrahim milletine tabi olunuz. Ve o asla müşriklerden olmamıştır

Bu âyeti kerime: Peygamber'in açıklamalarının ilâhî vahye dayanmış olduğundan her bakımdan doğru olduğunu, bunun hilafını iddia edenlerin de yalancı olduklarını tariz yoluyla bildirmektedir. Ve bütün insanları İslâm dairesine davet eylemektedir.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ

Allah Doğru söylemiştir De ki

(De ki: Allah Teâlâ doğru söylemiştir) Habibim! O seninle münakaşaya cüret edenlere de ki: Allah Teâlâ doğru söylemiştir. Bütün beyanları hakikatin kendisidir. Bizim helâl ve harama dair verdiğimiz bilgiler de Cenâbı Hakkın vahyine, bizlere bildirmesine dayanmış olduğundan tamamen doğrudur. Aksini iddia ise hâşâ Hak Teâlâ'yı, onun dinini tekzibdir.

فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hanif olan İbrahim'in Dinine Öyle ise tabi olun

(Artık hanîf olan İbrahim milletine tabi olunuz) Artık küfürden, cehaletten kurtulmak istiyorsanız hânif olan bir tevhit dini olup batıl dinlerden uzak bulunan İbrahim milletine İslâm milletine tâbi olunuz. İbrahim Aleyhisselam'ın da bütün peygamberlerin de milleti bu İslâm milletinden, bu tevhit dininden başka değildir.

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Değildi Ve

(Ve o asla müşriklerden olmamıştır) Ve o İbrahim Aleyhisselam asla müşriklerden olmamıştır o daima Allah'ın birliğine inanmış, daima İslâm dinini yaymaya hadim bulunmuştur. Öyle insanlara tapan, mâbudluk isnat eden kimselerden asla bulunmamıştır, onlar ile hiçbir alâkası yoktur, onların İbrahim Aleyhisselam'a mensup olma iddiaları hakikate aykırıdır. Bu Kurani beyanlar Yahudiler ile Hristiyanların bir nevi müşrik olduklarına dair işaret etmektedir.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

96.Şüphe yok ki, insanlar için ilk tesis edilmiş olan ev, Mekke'deki o çok mübarek ve âlemler için hidayet olan beyti Muazzamadır.

Bu mübarek ayetler, Kâbe'yi Muazzama'nın yüceliğini, onu ziyaretin ehemmiyetini gösteriyor. Onun diğer mabetlerden üstünlüğünü inkâr edenlere bir reddiye mahiyetinde bulunuyor.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ

İnsanlar için Kuruldu Ev ki İlk Şüphesiz

(Şüphe yok ki, insanlar için ilk tesis edilmiş olan ev) Rivayete göre Yahudiler demişler ki, beyti mukaddes, Kâbe'den üstündür, çünkü beyti mukaddes, peygamberlerin hicret etmiş oldukları bir makamdır ve mukaddes arzda bulunmaktadır. Müslümanlar da demişler ki: Hayır Kâbe daha büyüktür. Bunların bu münakaşalarından

Rasûlî Ekrem efendimiz haberdar edilmiş, onun üzerine bu ayetler nazil olmuştur. Buyruluyor ki: Şüphesiz insanlar için onların ibadetleri için ilâhî emir ile İlk yapılmış ve tesis edilmiş olan ev ibadethane, mukaddes makam

لِّلَّذِي بَبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

Alemlere Bir hidayet olarak Ve Mübarek olarak Mekke'dedir Elbette odur ki

(Mekke'deki o çok mübarek ve âlemler için hidayet olan beyti muazzamadır)

Evet Mekke'deki o çok mübarek hayır ve faydası ziyade ve âlemler için Kible gâh olması sebebiyle vesile'yi hidayet olan beyti muazzama dır. Çünkü o yüce beyti ziyaret eden, onun etrafında tavaf eyleyen, onda itikâfa giren mü'minler için pek ziyade sevap vardır, günahların affına vesiledir ve daha nice faideler vardır. Naklen sabit olduğuna göre yeryüzünde bütün ehli iman için ilk yapılan mabet Kâbe'yi muazzama dır. Bunu Hz. Âdem bina etmiştir. Sonra tufanda mahvolduğundan onu aynı yerde Hz. İbrahim yeniden yapmıştır. Daha sonra da yıkılmış olmakla cürhüm'den bir kavim, bilahare da Âmâlîka kavmi ve en sonra Kureyş kabilesi bina kılmıştır. Böyle daima mukaddes bir mabet olarak vücuda getirilmiş ve umum mü'minler için bir kible gâh bulunmuştur.

&-Bir rivayete göre de Kâbe'yi muazzama sema ile yeryüzünün yaratılması zamanında su yüzünde olmak üzere melekler tarafından bir beyaz hulusa halinde vücuda getirilmiştir. Sonra da yer sahası bunun altında teşekkül etmiştir. Hz. Âdem cennetten yeryüzüne inince melekler kendisine demişler ki: Bu beyti muazzama'yı tavaf et, biz bunu senden iki bin sene evvel tavaf ettik. Velhâsıl Kâbe'yi muazzama, böyle eski, mübarek bir mabettir. Mescidi aksadan daha önce ve daha mukaddestir.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ
مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

97.Onda açık alâmetler, İbrahim'in makamı vardır. Ve her kim ona girerse emin olur. Ve onun yoluna gücü yeten kimseler üzerine de o beyti hac etmek Allah Teâlâ için bir haktır. Ve her kim inkâr ederse şüphe yok ki, Allah Teâlâ bütün âlemlerden ganidir.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'in Makamı Apaçık Alemler Orada vardır

(Onda açık alâmetler İbrahim'in makamı vardır) o muazzam beytullahta açık alâmetler vardır. Onun kutsî bir mabet olduğuna açık deliller vardır. Ona suikastte bulunan fil ordusu gibi zorbarlar ilâhî kahra uğramışlardır. Asırlardan beri onun üstünden kuşlar uçup gitmezler, ona tazim için etrafında dolaşırlar. Onda İbrahim'in makamı vardır Kâbe'yi muazzama'yı inşa ederken üzerine bastığı taşta mübarek ayaklarının izleri bulunup halen ziyaret edilmektedir.

&-Bir rivayete göre de Hz. İbrahim Şam'dan Mekke'yi Mükerrerme'yi ziyarete gelmiş ve at üzerinde bulunmuş iken muhterem oğlu Hz. İsmail'in eşi, Hz. İbrahim'in başını yıkamak istemiş. Hz. İbrahim attan inmeyince mübarek sağ ayağının altına bir taş koyarak o taraftan mübarek başını yıkamış. Sonra da sol tarafına taşı koyarak o taraftan da yıkamış, Hz. İbrahim'in mübarek ayakları o katı taşta tesir ederek bir harika olmak üzere onda derince bir iz bırakmıştır. İşte bu taşın halen bulunduğu yere makamı İbrahim denilmektedir.

وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا

Emniyette Olmuştur Oraya girdiyse Kim Ve

(Ve her kim ona girerse emin olur) evet her kim beyti muazzama'ya girerse iltica ederse emin olur. Orada bulundukça kendisine tecavüz olunmaz.

Hz. Ömer'den rivayet edilmiştir ki: Ben Kâbe içinde babam Hattabın katiline rastlamış olsam oradan çıkıncaya kadar kendisine dokunmam. İmamı Âzam'a göre de katledilmesi şer'an lâzım gelen bir şahıs Haremi Şerife sığınsa kendisine dokunul-

maz, şu kadar var ki, ona yiyecek ve içecek verilmez, harice çıkmağa mecbur bir halde bırakılır. Fakat Haremi Şerif dâhilinde katil olan bir kimse hakkında Harem dâhilinde kısas icra edilebilir. İmamı Şafii'ye göre ise Harem haricinde katil bir şahıs hakkınca da Haremi Şerif dâhilinde kısas icra edilir. Zira kısasta hem Allah hakkı, hem de kul hakkı vardır. Kul hakkını tehir ise caiz değildir. Bununla beraber Beytullah'ı halisane bir surette ziyaret edenler, âhîret azabından emân bulmuş olurlar. Elverir ki, bilahare mesuliyeti gerektiren bir harekette bulunmasınlar.

Bir hadisi şerifte: herhangi Müslüman, Mekke'yi Mükerreme ile Medine Münevvere'den birinde vefat ederse kıyamet gününde emin olarak diriltir. Buyrulmuştur Ne büyük devlet! Artık bir mü'min, bir mâni bulunmadıkça o gibi yüce makamları ziyaret etmek istemez mi?

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

Bir yola Ona Gücü yetti O kimse için ki O evi Hac etmek İnsanlar üzerinde vardır Allah'ın Ve

(Ve onun yoluna gücü yeten kimseler üzerine de o beyti hac etmek Allah Teâlâ için bir haktır) Ve onun yoluna gücü yeten yani hicaza gidebilmesi için yiyeceği, içeceği, nakil vasıtası ve beden sağlığı yerinde bulunan kimseler üzerine de Kâbe'yi Muazzamaya gidip hac etmek ziyarette bulunmak bir vazifedir. Ve Allah Teâlâ için o kimselerin yerine getirmeye dinen mecbur oldukları bir haktır. O kimse bunu ifaya borçludur.

وَمَنْ كَفَرَ

İnkâr ettiyse Kim Ve

(Ve her kim inkâr ederse) haccın farz oluşunu inkâr ederek küfre düşerse veya kendisine hac farz olduğu halde onu terk eylerse kendi aleyhine hareket etmiş, kendisini mesuliyet altına sokmuş olur. Allah Teâlâ onun haccına hâşâ muhtaç değildir.

فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

Alemlere Muhtaç değildir Allah Artık şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ bütün âlemlerden ganidir) Hiç bir kimsenin ibadet ve itaatine muhtaç değildir. Bu gibi ibadetleri kullarına emretmesi onların maddî ve manevî faideleri içindir. Nitekim hac farzasının nice hikmetleri, faideleri vardır ki, bütün bunlar bu vazifeyi ifa edenlere aittir. Bunları bir engel olmadan terk edenler ise nime-te nankörlükte bulunmuş olmazlar mı?

&-Haccın yerine getirilmesinin şartları için Bakara süresindeki 128. Ve 172. ayetlere müracaat ediniz!

&-Mekke'yi Mükerreme: Arap yarımadasının merkezi ve en büyük şehridir. Mübarek Hicaz bölgesinde bulunmaktadır. Kâbe'yi Muazzama'yı içine alır ve Peygamberimizin doğduğu yerdir. Bu cihetle bütün İslâm âleminin en mukaddes bir beldesidir. Hangi tarihte ve kimler tarafından tesis edilmiş olduğu kesin değildir.

&-Mekke tabiri lûgat itibarıyla bir şeyi emmek, azaltmak, helâl etmek demektir. Mekke'yi Mükerreme'de birçok ziyaretçileri mübarek alanına topladığı, ziyaretçilerinin günahlarını azalttığı ve kendisine suikast edenlerin helakin a sebep olduğu için veya bulunduğu vadinin suyu az bulunduğu için böyle Mekke adını almıştır.

&-Bekkede Mekke'yi Mükerreme demektir. Bu kelime de luğat bakımından toplanma ve izdiham mahalli demektir ve ezmek ve defetmek manasındadır. Mekke'yi Mükerre-me de hac için insanların kendisinde toplandığı veya kendisine suikast edenlerin baş-ları ezilip def edildikleri için böyle Bekke adını almıştır

&-Kâbe'yi Muazzama da: Mescidi Haram denilen mukaddes bir mabedin ortasında bulunan, bütün mü'minlerin kible gâhî olup dört köşeli bulunduğu için Kâbe unvanını alan bir mukaddes makamdır ki: Bunun dört tarafından her hangi birine yönelerek namaz kılınır ve etrafında tavaf vazifesi yerine getirilir. Bunun ortasında bulunduğu mabede saygı için Beytullah unvanı da verilmiştir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ

98.De ki: Ey Ehli Kitap! Ne için Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ediyorsunuz? Hâlbuki Allah Teâlâ yaptıklarınıza hakkıyla şahittir.

Bu mübarek ayetler, ehli kitabı uyanmaya ve ehli İslâm'a karşı aldatıcı hareketlerde bulunmadan vazgeçmeye davet ediyor, onların kötü hareketlerini gösteriyor.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

Ehli kitab Ey De ki

(De ki: Ey Ehli Kitap) Habibim Senin peygamberliğini inkâr, ümmetini saptırmak al-çaklığında bulunan Yahudiler ile Hristiyanlar taifesine de ki: Ey Ehli Kitap bir kere sıkılınız, vaktiyle ecdadınıza verilmiş olan kitapları da okuyup duruyorsunuz, artık

لَمْ تَكْفُرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ediyorsunuz Niçin

(ne için Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ediyorsunuz) neden Kuran'ı Kerim'i tasdik etmiyorsunuz? Ne için ondaki hacca ve saire ye ait emirleri kabul eylemiyorsunuz? Kendi kitabınızdaki ayetleri de, Hz. Muhammed'in peygamberliğini gösteren Tevrat ile İncil'in beyanlarını da ne için bilmemezlikten geliyorsunuz?

وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylere ki Hakkıyla şahiddir Allah Ve

(Hâlbuki Allah Teâlâ yaptıklarınıza hakkıyla şahittir) onları görüp bilmektedir. Sizi bu inkârınızdan dolayı elbette cezalandıracaktır, sizi şüphe yok ki, azaba uğratacaktır.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ۚ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

99.De ki: Ey Ehli Kitap! Ne için iman edenleri Allah Teâlâ'nın yolundan men ediyorsunuz? Onun çarpıklığını istiyorsunuz? Hâlbuki sizler şahitlersiniz, Allah Teâlâ da sizin yaptıklarınızdan gafil değildir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

Ehli kitab Ey De ki

(De ki: Ey Ehli Kitap) Habibim! Onlara de ki, ey ehli kitap kendi küfür ve sapıklık içinde yaşadığınız size yetmiyor mu?

لَمْ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ

İman etti O kimseyi ki Allah Yolundan Men ediyorsunuz Niçin

(Ne için iman edenleri Allah Teâlâ'nın yolundan men ediyorsunuz?) Ne için iman edenleri mü'minleri, içinizden İslâmiyet'i kabul eyleyenleri de Allah Teâlâ'nın yolundan İslâmiyet'ten, insanlığı ebedî saadete kavuşturacak olan tevhit dininden men ediyorsunuz? Bir takım hilelere, iftiralara cüret ederek onları İslâmiyet şerefinden mahrum bırakmaya çalışıyorsunuz?

تَبْغُونَهَا عِوَجًا

Bir eğrilik Ona arıyorsunuz

(Onun eğriliğini istiyorsunuz) o dini ilâhînin, o hak yol olan İslâmiyet'in eğriliğini istiyorsunuz? bir hidayet yolu olan İslâmiyet'in çarpık, doğruluk ve hikmete muvafık olmayan bir halde görülmesini arzu ediyorsunuz? Bir takım batıl, uydurma iddialarda bulunuyorsunuz?

Meselâ: Nesh asla caiz değildir, hâlbuki Müslümanlıkta nesh kabul ediliyor diyorsunuz. Kiblenin Kâbe'yi Muazzama ya çevrilmesini de dedikodu meselesi yapıyorsunuz. Hz. Muhammed de bizim kitaplarımızda evsafı yazılmış olan peygamber değildir, diyorsunuz, bu sözler ile İslâmiyet'i kabul etmiş ve edecek olan zatların kalplerine şüpheler, tereddütler düşürmek istiyorsunuz.

وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ

Sahid kimseler Siz iken

(Hâlbuki sizler şahitlersiniz) İslâmiyet'in hak olduğunu görüp durmaktasınız. Hz. Muhammed'in evsafını kitaplarınızda okuyup anlamaktasınız, buna kendi vicdanınız da kanaat eder. Yahut siz kavminiz arasında sözlerine itimat edilen kimselersiniz, mühim hususlarda sizin şahitliğinize müracaat edilmektedir. Artık, ey ehli kitap nedir bu kadar ihtiras! Nedir bu kadar haktan sapmak. Sizin bu haliniz, cezasız kalacak mı sanıyorsunuz? Hayır hayır.

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyden ki Gafil Allah Değildir Ve

(Allah Teâlâ, sizin yaptıklarınızdan gafil değildir) bu inkârınızı, bu hile ve aldatıcı hareketlerinizi tam manasıyla bilmektedir. Evet sizler bile haktan ayrılıyorsunuz, başkalarını saptırmaya çalışıyorsunuz. sizleri bu hale sevk eden, hasettir, dünya muhabbetidir, rekabet hissidir. Siz bilmiş olduğunuz halde böyle inkâra, başkalarını saptırmaya cüret edip duruyorsunuz.

&-Bu inkârcılara böyle, "ey ehli kitap" diye hitap edilmesi, onları bir kınamak içindir. Onların bu inkârlarının, bu küfürlerinin daha çirkin olduğuna işaret içindir. Çünkü cahil kimselerin kabahati ile âlim kimselerin kabahati eşit sayılamaz, bile bile kabahatte, cinayette bulunanlar daha fazla cezaya maruz kalırlar. Bundan dolayı kendileri ehli kitap, ehli ilim oldukları halde bir takım hakikatleri örtbas edip inkâra, başkalarını da saptırmaya çalışanların bu hareketleri elbette pek çirkindir, elbette büyük bir insafsızlıktır. Artık cezaları da ona göredir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

كَافِرِينَ

100.Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilmiş olanlardan herhangi bir topluluğa itaat ederseniz sizi imanınızdan sonra çevirip kâfirler yaparlar.

Bu mübarek ayetler, İslâm düşmanlarının lanet edilmeye lâyık olacak şekilde hareketlerine işaret ederek Müslümanlara bir uyanma dersi vermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler!) ey Hz. Muhammed'e tabi, İslâm şerefine nail olan Müslümanlar!

إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitap Kendilerine verildi O kimselerden ki Bir fırkaya Uyarsanız Eğer

(Kendilerine kitap verilmiş olanlardan herhangi bir topluluğa itaat ederseniz) Yahudiler gibi vaktiyle kendilerine Tevrat gibi kitap verilmiş, bilahare onun hükümlerine muhalefet ederek küfre düşmüş olanlardan Şaş ibni Kays ve emsali gibi herhangi bir topluluğa itaat eder onların sözlerine kıymet verir, aldatmalarına kapılarak birbirinize düşman kesilirseniz, onlar

يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ

Kafir olarak İmanınızdan Sonra Sizi geri döndürürler

(sizi imanınızdan sonra çevirip kâfirler yaparlar) sizi imanınızdan İslâm şerefine nail, din kardeşliğine sahip, birbirinizi Allah rızası için sevdikten sonra çevirip dinden dönmeye sevk ederek sizleri kâfirler yaparlar. İman ettikten sonra küfre düşürürler. Artık onların bu kötü maksatlarını anlamaz mısınız? Onların sözlerine kıymet verir misiniz? Elbette anlayıp kıymet vermemeniz icab eder.

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ

فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

101.Ve nasıl küfre dönersiniz ki, sizlerin üzerinize Allah Teâlâ'nın ayetleri okunuyor ve aranızda da Peygamberi bulunuyor. Artık her kim Allah Teâlâ'ya sığırsa muhakkak doğru bir yola çıkarılmış olur.

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ

Allah'ın Ayetleri Size Okunuyor Siz iken İnkâr edersiniz Nasıl Ve

(Ve üzerinize Allah Teâlâ'nın ayetleri okunuyor iken nasıl küfre dönersiniz) Evet Siz onlara nasıl itaat edersiniz, onların sözlerine nasıl kıymet verebilirsiniz Ve onlara uyup ta nasıl küfre dönersiniz ki Allah Teâlâ sizlere hidayet buyurdu. Sizleri İslâm şerefine nail kıldı, sizlerin üzerinize sizleri aydınlatmak için Resulü Ekrem tarafından, mazhar olduğu ilâhî vahye dayanan Allah Teâlâ'nın ayetleri Kuran'ı Kerim'in mübarek beyanları okunuyor bunları dinleyip yüksek tebliğlerini anlıyorsunuz,

وَفِيكُمْ رَسُولُهُ

Peygamberi İçinizdedir Ve

(ve aranızda da onun resulü bulunuyor) Fahri kâinat, peygamber ve resullerin sonuncusu olan, rahmet ve hidayetin kendisi bulunan Hz. Muhammed Aleyhisselâm aranızda bulunarak sizleri irşat ve ikaz buyuruyor. Bu halde öyle düşmanların kötü telkinlerine iltifat edilebilir mi? Artık ey Müslümanlar O düşmanların sözlerine bakmayınız, başkalarından korkmayınız, aranızda ki dini bağı güzelce muhafaza ediniz Allah Teâlâ'ya ilticada bulununuz. Şüphe yok ki

وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Hidayet edilmiştir Artık gerçekten Allah'a Sımsıkı tutunursa Kim Ve

(her kim Allah Teâlâ'ya sığırsa muhakkak doğru bir yola çıkarılmış olur) yani her kim onun mukaddes dinine sarılırsa, bütün işlerinde ona iltica ederse hidayete ermiş, selâmet ve saadete kavuşmuş, sapkınlık yolundan kurtulmuş olur. Artık hangi akıllı başında olan bir insan bunun aksini yapabilir.

&-Tarih en sabittir ki: İslâmiyet'ten evvel Hicaz havalisinde bulunan Eve ile Hazrec kabileleri birbirinin pek şiddetli düşmanı bulunuyordu. Aralarında nice kanlı savaşlar olmuştu. Yevmibüas denilen tarihi bir günleri de vardı. O günkü muharebelerde nice kanlar dökülmüştü. Eve kabilesi galip mevkiinde bulunmuştu. Yahudiler bunların bu savaşlarından istifade eder dururlardı. Vaktaki bu iki büyük kabile İslâm şerefine nail oldu, aralarında güzel bir din kardeşliği oluştu, o eski düşmanca günlerini unuttular, elele vererek birleşik bir cemiyet haline geldiler, bu sayede selâmet ve saadete erdiler. Fakat İslâmiyet'in düşmanları, bunları kıskanmaya başlamışlardı, Müslümanların arasına ayrılık düşürmek istiyorlardı, bu düşmanlardan olan "Şaş ibni Kays" namındaki ihtiyar bir Yahudi, Müslümanlara karşı hasedi pek ziyade idi. Bir gün Eve ile Hazrec'den Müslüman bir cemaatin elele vererek görüştüklerini görmüştü. Bunların birbirine muhabbetini, kalben temayülünü, sözlerindeki birlik ve samimiyeti görüp hasedi galeyana gelmişti. Onların yanlarına bir Yahudi gencini göndermiş vaktiyle Yevmi Büasdaki kanlı hadiseleri tasvir eden şiirleri okutmuş. Eve ile Hazrec arasındaki o eski düşmanca olayları hatırlatmış, bunun üzerine o iki cemaat arasında birbirine karşı bir çekişme yüz göstermiş, birbirine karşı savaşa kalkışmışlar. Her biri kendi kabilesine mensup olanları toplamış, adeta çarpışmaya başlamışlardı. Bu keyfiyetten haberdar olan Resulü Ekrem, sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz, muhacirler ile ensardan bir zümre yanında olduğu halde onların yanlarına teşrif etmişler: "Ben sizin aranızda bulunduğum halde ve Cenâbı Hak sizlere İslâmiyet'i ihsan ve kalplerinizi telif buyurduktan sonra cahiliyyete ait iddialara mı kalkışıyorsunuz? Diye beyan buyurmuş, onlar da şeytanın vesvesesine, düşmanlarının hilesine, ifsadına uğramış olduklarını anlayarak uyanmışlar, ağlamışlar, silahlarını atarak birbirine sarılmışlardır.

&-İşte bu hâdise üzerine bu mukaddes ayetler birer ilâhî nasihat, birer uyanma ve irşat vesilesi olmak üzere inerek şeref vermişlerdir. Bunlar, kendi İslâm milleti için bir yüce uyanma vesilesidir. Evet Şüphe yok: Müslümanlara lâzım olan odur ki: Aralarındaki din kardeşliğinin kadrini güzelce bilsinler, dünyevî fânî maksatlar dolayısıyla birbirine karşı düşmancasına bir vaziyet almasınlar, dostlarını ve düşmanlarını tanısin-

lar, düşmanlarının yaldızlı, münafıkça sözlerine aldırmasınlar, parça parça ayrılarak kuvvetlerini zaafa uğratmasınlar, sözleri de, özlery de, gayeleri de bir olsun. Bütün çalışmaları İslâm milletinin birliğine, umumi faidesine, İslâm yurdunun selâmetine yükselmesine yönelik bulunsun. Bu sayede İslâm milleti yaşar, terakkiden terakkiye nail olur, düşmanlarının da gözleri kör olarak zararlı ümitleri suya düşmüş bulunur. Yoksa düşmanların sözlerine bakılır kıymet verilirse Cenâbı Hak muhafaza buyursun İslâm toplumunun perişan bir hale gelmesi muhakkaktır. Düşmanlar, Müslümanları şaşırtmak için neler neler söylerler, İslâmiyet'in terakkiye mâni olduğunu mu söylemezler, Müslüman unsurları adına ayrılığı, düşmanlık doğuracak yalan sözleri mi uydurmazlar, doğru söz söyleyen, Müslümanların iyi niyetli bulunan zatlara taassup, cehalet mi isnat etmezler, ahlâkî faziletler dairesinde yaşamayı asriliğe karşı, aydınlığa aykırı mı saymazlar. Artık bizlere düşen vazife, bu gibi aldatmalara kulak vermemektir, aldanmamaktır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

102.Ey iman etmiş olanlar! Allah Teâlâ'dan gerçek takva ile sakının. Ve siz ancak Müslümanlar olduğunuz halde vefat ediniz.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlara Hak Teâlâ'dan korkmalarını, İslâm dinine güzelce sarılmalarını, İslâm birliğini korumaya çalışıp dünyevî, uhrevî felâketlerden kurtuluşa, hidayet ve saadete nail olmalarını emir ve tavsiye buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey iman etmiş İslâm şerefine nail olmuş olanlar bu nimetin kadrini biliniz, üzerinize düşen kulluk vazifelerini ifaya çalışınız.

اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ

Sakınmasının Hakkıyla Allah'dan Sakının

(Allah'dan gerçek takva ile sakının) Takva: Günahtan sakınmaktır, vacipleri ifa, haramlardan sakınmaktır. Cenâbı Hakkın emirlerine ve yasaklarına riayettir, şeriati garranın adabını muhafazadır. Dergâhı ülühiyetten uzaklaştıracak şeylerden kaçınmaktır. Yüce Allah'ın cezalarından sakınmaktır. ittikâ da takva ile vasıflanmış olmaktır, Hak Teâlâ Hazretlerinden korkmaktır, gayri meşru şeylerden sakınmaktır.

İbni Mesut hazretlerinden rivayete göre hakkıyla takva, itaat edip asi olmamaktır, şükredip küfrânı nimette bulunmamaktır, zikredip unutmamaktır. Bütün bunlar insanlara kabiliyetleri dairesinde yönelen birer vazifedir. İşte Allah Teâlâ'dan gerçek takva ile zatı kibriyasına karşı lâıyk olan saygı ve hürmetle sakınanlar zümresinden olunuz üzerinize düşen vecibeleri ifa ediniz haramlardan sakının.

وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Müslümanlar Siz iken Ancak Ölmeyin Ve

(Ve siz ancak Müslümanlar olduğunuz halde ölünüz) Ve siz ancak şirkten uzak, tam bir ihlâs ile yaratıcının birliğine inanmaya devam eden Müslümanlar olduğunuz halde vefat ediniz. Siz ölünceye kadar ve ölüm anında yalnız İslâm haleti üzere sebat ediniz, başka bir halet üzere bulunmayınız ki, ebedî selâmet ve saadete ermiş olasınız.

وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

103.Ve hepiniz Allah Teâlâ'nın ipine sımsıkı sarılınız ve birbirinizden ayrılmayınız. Ve Allah Teâlâ'nın üzerinizde olan nimetini de hatırlayınız ki, siz birbirinize düşmanlar iken sonra Allah Teâlâ kalplerinizi birleştirdi de onu nimeti sebebiyle

kardeşler oluverdiniz ve sizler ateşten bir çukur kenarında iken sizi ondan çekip kurtardı. İşte Allah ayetlerini sizlere açıklar. tâki hidayete erebilesiniz.

وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا

Hep birlikte Allah'ın İpine Sımsıkı sarılın Ve

(Ve hepiniz Allah Teâlâ'nın ipine sımsıkı sarılınız) Habl: Lügatte kalın ip, urgan, halat, rabita demektir. Boyun damarlarına hablülverit denir. Mecaz, temsil kabilinden olarak Kuranı Kerime, İslâm şeriatına ibâdet ve itaate, ahd-ü emane, İslâm cemiyetine ve insanı istediği hayırlı bir şeye kavuşturan sebebe, vasıtaya da "hablullâh" denilmiştir. Çünkü kuvvetli bir ipe, bir urgana, sarılan kimse, yükseklere çıkabilir, düşüşten kurtulur, denizden, kuyudan çıkmaya muvaffak olur. İşte Cenâbı Hakkın kitabına, dinine sarılanlar da sapıklık ve isyandan kurtularak selâmet ve hidayet sahasına ulaşırlar. Ve ey Müslümanlar Hepiniz bir cemiyet halinde Allah Teâlâ'nın ipine Kuranı Kerim'e, İslâm dinine, ibadet ve itaate veya cemaati müslimi ne sımsıkı sarılınız hepiniz onun hükümleri, gereği dairesinde hare-ket ediniz, sakın ayrılığa düşmeyiniz

وَلَا تَفَرَّقُوا

(Ve birbirinizden ayrılmayınız) ehli kitap denilen Yahudiler, Hıristiyanlar gibi veya cahiliye zamanındaki müşrikler gibi ihtilâfa düşmeyiniz, birbirinize arka çevirmeyiniz, birbirinizi düşman telâkki etmeyiniz, birbirinizle cenk ve cidale kalkışmayınız, hak ve hakikate muhalif hareketlerde bulunmayınız

وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Üzerinizde Allah'ın Ni'metini Hatırlayın Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın üzerinizde olan nimetini de yâd ediniz) evet bununla beraber Allah Teâlâ'nın üzerinize olan sizlere vermiş olduğu sınırsız nimeti de hatırlayınız ki

إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ

Kalblerinizin Arasını Ve birleştirdi Düşmanlar İdiniz O vakit ki

(siz birbirinize düşmanlar iken sonra Allah Teâlâ kalplerinizi birleştirdi)vaktiyle asırlardan beri imandan mahrum birbirinize düşmanlar idiniz o vakit birbirinize saldırır dururdunuz sonra Allah Teâlâ sizi İslâm nimetine din kardeşliğine nail kıldı, o sayede kalplerinizi birleştirdi sizleri bir kutsi itikat da, bir yüce gayede topladı da

فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا

Kardeşler Ni'meti sayesinde Böylece oldunuz

(O'nun nimeti sebebiyle kardeşler oluverdiniz) O kerem sahibi yaratıcının o pek muazzam nimeti sebebiyle eski düşmanca tavrınızı terk ederek hemen kardeşler oluverdiniz. İslâm şerefine nail, din kardeşliğine sahip bulundunuz.

&-Özellikle, Eve ile Hazrec kabileleri ki, soy bakımından ana baba bir kardeşler iken birbirine düşman olmuş, aralarında yüz yirmi sene kadar düşmanlık, cenge ve cidal devam etmişken İslâm olur olmaz bu kan dökücü düşmanlıktan kurtularak din kardeşleri olmuşlardı. Bunları düşününüz

وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا

Oradan Böylece sizi kurtardı Ateşten Bir çukurun Kenarında İdiniz Ve

(sizler ateşten bir çukur kenarında iken sizi ondan çekip kurtardı) Ve ey İslâm nimetine nail olanlar. Sizler İmlamdan önce küfrünüz ve diğer kötü haliniz yüzünden ateşten bir çukur kenarında cehennemin kıyısında olup hemen içine düşecek bir vaziyette iken Cenabı Hak İslâmiyet sayesinde sizi o çukurdan o ateşe sebep olacak küfürden çekip kurtardı. Öyle bir badireden, öyle bir kötü sonadan kurtulmuş oldunuz. Elverir ki, İslâmiyet'inizi güzelce muhafaza edesiniz.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Size Allah Açıklar Böyle

(İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizlere açıklar) İşte Allah Teâlâ ayetlerini kudret ve

azametini, lütuf ve ihsanını gösteren delilleri sizlere böyle açık beyanlar ile açıklar sizin tefekkür ve dikkatinize sunar

لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Hidayete erersiniz Ta ki siz

(ta ki hidayete erebilesiniz) hidayet ve İslâmiyet üzere sabit olasınız, hayır derecelerinin en mükemmeline eresiniz

&-Bu mübarek ayetler, bizim hal ve hareketimizi şöyle tayin buyurmuş oluyor:

1-Biz Müslümanlar için lâzımdır ki, bizimle din birliği olmayan kimselerin dinimiz ve milletimiz hakkındaki yanlış sözlerine iltifat etmeyelim, aramızda ihtilâf ve ayrılık vücuda getirecek lâkırdılarına, tavsiyelerine kıymet verip dinlemeyelim.

2-Biz Müslümanlar kendi aramızda birlik ve beraberlik dairesinde yaşayalım, dayanışmada bulunalım, birbirimize elden gelen yardımlaşmayı yapalım, nifak ve bozuşmadan, düşmanlık ve rekabetten kaçınalım.

3-Biz Müslümanlar her hangi müşkül bir mesele karşısında kalınca Kuranı Mübine, hadisi şeriflere, icmai ümmete müracaat edelim. Dünyevî ve uhrevî hayrımızı onlardan bekleyelim. Bütün mukaddesatımıza hürmetten asla ayrılmayalım.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

104.Ve sizden hayra davet eder, iyiliği emreder, kötülüğü nehy eyler bir cemaat bulunsun işte felah bulucular onlardır.

Bu mübarek ayetler, İslâm milletini başka milletler gibi ayrılığa düşmekten men etmektedir. Bilâkis bu İslâm milleti arasında pekiyi niyetle hareket ederek bütün insanlığı irşat edecek, ittihat ve ittifaka davet eyleyecek zümrelerin bulunmasını emreylemektedir.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ

Hayra Davet ediyorlar Bir topluluk Sizden Ve bulunsun

(Ve sizden hayra davet eder bir cemaat bulunsun) Ümmet: Bir şey üzerine toplanmış olan zümre, taife, cemaat demektir. Şer'an ümmet: Bir peygambere tâbi, onun tebliğ ettiği hükümler ile amel eden kimselerdir. Bizim Peygamberimizin risaleti bütün insanlığa şamil olduğundan ona tâbi olan, onun şeriat'ı ile amel eden Müslümanlara Ümmeti Muhammedi'ye Ümmeti icabet denilir. Bu şerefe nail olmayan sair insanlara da ümmeti davet denilir ki, onlar Müslümanlığı kabul etmedikçe ümmeti Muhammediyeden olmak nimetine nail olamazlar, ebedî azaba lâayık bulunurlar. "Millet" de bir ırka mensup cemaat bir dine girmiş olan kavim demektir. Din ve şeriat manasında da kullanılmıştır. İşte Ey Muhammed ümmeti Siz daima birlik ve dayanışma içinde olunuz ve sizden insanları hayra dünyevî ve uhrevî menfaatlara davet eden tavsiyede bulunan bir cemaat bulunsun

وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Men ediyorlar Ve İyiliği Emrediyorlar Ve

(ve iyiliği emreden, kötülüğü nehy eyleyen) iyiliği meşru, makul, faideli şeyleri lütuf kârca bir biçimde emir eder. Ve kötülükten gayri meşru, gayri ahlâkî şeylerin yapılmasından nehy eyler bunların terkin, fenalığını ihtar eyler bir cemaat bir seçkin zümre bulunsun umum insanların uyanması, aydınlanması, istifadesi bu gibi zatların bulunmasına bağlıdır

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar Ve

(ve işte felah bulucular onlardır), kemaliyle felah ve kurtuluşa erenler onlardır. Böyle insanları hayra davet edip kötü şeyi yasaklayan nasihatçi iyi niyetli olan zatlardır, mücahitlerdir.

Nitekim muhterem, müçtehit İmam Ahmet ibni Hambel den rivayet edilmiştir ki: Peygamber Efendimiz, bir gün minberde iken "insanların hayırlısı kimdir" diye sorulmuş, Resulü Ekrem Hazretleri de şöyle cevap vermiştir: İnsanların en hayırlısı, onlara iyiliği emir onları kötülükten alıkoyandır. Ve onların Allah Teâlâ'dan en fazla sakınanıdır ve silai rahme en fazla riayet eyleyenidir buyurmuşlardır.

Velhâsıl: Bütün Müslümanlar birbiri hakkında iyi niyetli olduğu gibi içlerinden bir kısım seçkin zevat da daima emri maruf ve nehyi münkerde bulunarak İslâm milleti-nin diyanetine, ahlâkına, içtimaiyatına hizmette bulunmalıdır. Ve bu hizmet bütün milletçe takdir ve yüce edilmelidir. Gerçekten de iyiliği emir, kötülüğü yasaklamak bu rahmete ermiş ümmet için bir büyük dini vazifedir. Bu vazife esasen bütün Müslümanlara yöneliktir. Fakat ümmetin fertlerinden her biri bu vazifeyi ifa edebilecek bir iktidarda bulunmaz. Bu mühim vazifeyi güzelce yapabilmek için ilim ister, tecrübe ister, hakimane hitapta bulunmak melekesi ister, umum halkın ihtiyacını takdir etmek kabiliyeti ister. Bundan dolayı bu kutsal vazife, kifayet yoluyla farzdır. Bir halk arasında bunlardan bir zümrenin bu vazifeyi ifa etmesiyle bu fârize ifa edilmiş olur. Böyle bir vazife hiç ifa edilmediği takdirde ise bütün millete dinî sorumluluk gelir, hepsi de günahkâr olur. Bu vazife en büyük bir hayırseverliktir, insanî değerlerin tecellisine, İslâm milletinin aydınlanmasına, terakkisine, bir kardeşlik dâhilinde yaşamasına hizmettir. Maalesef bunu takdir edemeyenlerde bulunur. Bundan dolayı bir muhitte kötü şeyi yasaklama vecibesı, eğer mümkün ise el ile yapılır, bu mümkün değilse dil ile yapılır. Buda kabil değilse, o fenalık kalp ile ret edilir ve kötülenir.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

105.Ve kendilerine apaçık deliller geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilâfa düşenler gibi de olmayınız. Ve işte onlar için büyük bir azap vardır.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ

Apaçık deliller Kendilerine geldi **O şeyden sonra ki İhtilafa düştüler** Ve **Parçalandılar** **O kimseler gibi ki Olmayın** Ve **(Ve kendilerine apaçık deliller geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilâfa düşenler gibi de olmayınız)** evet kendilerine beyyineler açık deliller, emirler geldikten sonra haktan ayrılıp o hususta ihtilâfa düşenler Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğer inkârcı kavimler gibi de olmayınız. Onlar kendilerine peygamberleri tarafından Allah'ın birliği, din kardeşliği ve saire telkin edilmiş olduğu halde ona muhalefet ettiler, birbirine düşman gruplara ayrıldılar, hakikî dinden mahrum kaldılar,

وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Onlara vardır işte onlar Ve

(Ve işte onlar için büyük bir azap vardır) ve işte onlar için öyle ihtilâfa düşüp dinî esasları kaybeden kavimler için büyük bir azap vardır. Onlar cehennem azabına düşmüş olacaklardır. Hak üzere toplanmaları emir olduğu halde birbirine karşı cephe alarak ihtilâf ve ayrılığa düştükleri, dinî esaslarını kaybedip son din olan İslâm dinine karşı da inkârda, düşmanlıkta bulundukları için öyle ebedî bir cezaya lâyık olmuşlardır. Bundan dolayı ey İslâm ümmeti Sizler tarihten ibret alınız aranızdaki dayanışmayı, din kardeşliğini ihmal etmeyiniz, daima birlikte olunuz, daima birbiriniz hakkında iyilik isteyiniz ki, dünyada da ahrette de selâmet ve saadete eresiniz.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيْمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

106.Bir nice yüzlerin ağaracağı ve bir nice yüzlerin de kararacağı günü hatırlayınız. O yüzleri kararmış olan kimselere: İmanınızdan sonra kâfir mi oldunuz? O halde yaptığınız küfür sebebiyle azabı tadınız, denilecektir.

Bu mübarek ayetlerde bütün insanlığı bir mükâfat ve ceza âlemi olan âhiret hayatını hatırlatmakta, onları uyanmaya, düşünmeye davet etmektedir.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

Nice yüzler Kararacak Ve Nice yüzler Ağaracak O gün ki

(Bir nice yüzlerin ağaracağı ve bir nice yüzlerin de kararacağı günü hatırlayınız) Ey insanlar Düşününüz, uyanık olunuz bir nice yüzlerin iman nuru ile parlacağı bir manevi zevk ile bembeyaz olacağı günü, kıyamet âlemini. Ve bir nice yüzlerin küfür ve isyanları sebebiyle kararacağı simsiyah kesileceği her taraftan zulmetler içinde kalacağı günü hatırlayınız yarın kıyamet günü

فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

İmanınızdan Sonra inkar mı ettiniz Yüzleri Karardı O kimseler ki İşte amma

(O yüzleri kararmış olan kimselere: İmanınızdan sonra kâfir mi oldunuz?) o yüzleri kararmış olan kâfir kimseleri kınamak için onlara Siz imanınızdan sonra kâfir mi oldunuz? Denilecektir ki: Öyle bir şeyi nasıl yaptınız?

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

inkar ediyorsunuz Oldunuz O şeyden dolayı ki Azabı Öyle ise tadın

(O halde yaptığınız küfür sebebiyle tadınız azabı) Bu azap, sizin amelinizin bir cezasıdır. Siz bu cezayı hak etmiş bulunmaktasınız.

&-Bu küfürden maksat, ya ezel günündeki söz ve yemine muhalif olan küfürdür ki: Bütün kâfirleri kapsar. Veya ehli kitabın küfrüdür ki onlar, vaktiyle kendi peygamberlerini tasdik etmiş ve kitaplarında ahır zaman peygamberinin evsafını görüp onun bütün insanlığa peygamber gönderileceğini de tasdik eylemişlerken bilâhare o Yüce Peygamberi inkâr ederek küfre düşmüşlerdir. Bundan dolayı kıyamet gününde onlara ihanet için: "Siz imanınızdan sonra küfre düştünüz, öyle mi? Artık ebedî cezanızı çekip durunuz." denilecektir.

وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

107.Ve amma o kimselerin ki yüzleri ağarmıştır, onlar Allah Teâlâ'nın rahmeti içindedirler. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır.

وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ

Yüzleri Ağardı O kimseler ki Amma Ve

(Ve amma o kimselerin ki yüzleri ağarmıştır) evet o kimselerin ki yüzleri iman nuru sayesinde parlayıp bembeyaz nurani bir halde bulunmuştur.

فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ

Allah'ın Rahmeti Artık içindedir

(onlar Allah Teâlâ'nın rahmeti içindedirler) Onlar da Allah Teâlâ'nın rahmeti cenneti içindedirler nice nimetlere, tecellilere nail olacaklardır.

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Orada Onlar

(Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır) onlar o nimetler yurdu olan cennette ebedî olarak kalacaklardır. Oradan asla ayrılmayacaklardır, bir daha ölüme maruz kalmayacaklardır. Bu muazzam nimetleri devam edip duracaktır.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ

108.İşte bunlar Allah Teâlâ'nın ayetleridir. Onları sana hak olarak okuyoruz. Allah Teâlâ ise âlemlere zulüm istemez.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ

Allah'ın Ayetleridir Bunlar

(İşte bunlar Allah'ın ayetleridir) İşte bu vaat ve tehdit hakkındaki Kuran'ın beyanları

Allah Teâlâ'nın ayetleridir. Bütün insanların dikkatini çeken ve uyanmasını sağlayacak hakikatlerdir.

نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ

Hak ile Sana Onları okuyoruz

(Onları sana hak olarak okuyoruz) Habibim ya Muhammed o ayetleri sana Cibril Emin vasıtasıyla hak olarak tilâvet ediyoruz mü'minler ile kâfirlerin böyle mükâfat ve cezaya uğramaları hak ve adalete uygundur. Bunlarda haksızlık ve zulüm yoktur. Ne iyi iş yapan mü'min olanların sevabı noksan verilir, ne de günahkârların, inkârcıların cezaları haksız yere artırılır. Her birine hak ettiğine göre muamele yapılır.

وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ

Alemlere Zülmetmek İstiyor Allah Değildir Ve

(Allah Teâlâ ise âlemlere zulüm istemez) Allah Teâlâ ise mutlak adildir. Âlemlere zulüm istemez Cenâbı Hak zulümden uzaktır, bütün kâinat onun yaratmasının eseri- dir. Onun bütün fiilleri hikmet gereğidir. Bütün mahlûkatı hakkındaki hükümleri, irade- leri adaletin kendisidir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَالِلّٰهُ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

109.Göklerde olan da, yerde olan da Allah Teâlâ'nındır. Ve bütün işler de Allah Teâlâ'ya döndürülür.

Bu âyeti kerime de gösteriyor ki: Bütün kâinat, Cenâbı Hakın birer mahlûkudur, birer mülküdür. Bütün bunların idaresi Hak Teâlâ'ya aittir. Bundan dolayı bunların hakkın- daki vaat ve tehdidi, bütün hükümleri adalet gereğidir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Ve

(Göklerde olan da, yerde olan da Allahındır) Göklerde mevcut olan da yerde mev- cut bulunan da bütün bunlar yalnız Allah Teâlâ'nındır. Onun yarattığı birer eseridir, bütün bu kâinat olaylarında mülk sahipliği ve hâkimiyet Cenâbı Hakka aittir. Bütün bunları yaratan, yaşatan, nimet ceza veren o Yüce Yaratıcıdır.

وَالِلّٰهُ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

İşler Döndürülür Allah'a Ve

(Ve bütün işler de Allaha döndürülür) Ve bütün bu kâinata ait işlerde umur ve hu- sus da Allah Teâlâ'ya onun hüküm ve kazasına döndürülür. Onun mükâfat ve ceza yurduna sevk olunur. Bundan dolayı bütün bunlara sahip ve hakîm olan Cenâbı Hak- tır. Bunlar da hikmetin gerektirdiğine göre tasarrufta bulunur. Bunlardan kimini ebedî saadete erdirir, kimini de hak ettiğine binaen ebedî azaba maruz bırakır. Buna hiçbir kimsenin müdahaleye, itiraza hak ve selahiyeti olamaz.

اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ **(Allah dilediğini yapar) Âli İmran 3/40**

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَلَوْ أَمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

110.Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz, iyiliği emredersiniz, kötü- lükte men eylersiniz ve Allah Teâlâ'ya iman ediyorsunuz. Eğer ehli kitap da iman etselerdi elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan mü'min olanlar vardır, en çoğu ise fâsık kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, milleti İslâmiyenin meziyetini, insanlık hakkında ne kadar hayırlı bulunduğunu ilân etmekte, İslâmiyet in daima muvaffak olup yaşayacağını bizlere müjdelemektedir.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ

İnsanlar için Çıkarılmış Bir ümmet Hayırlı Oldunuz

(Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz) Ey Ümmeti Muhammed veya Ey ashabı kiram Siz insanlar için ortaya çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz. Siz bütün insanlık hakkında hayır isteğinde bulunmuş, en seçkin bir cemaatsiniz. Sizin bu faziletiniz, Allah katında malûm; levhi mahfuzda yazılmıştır. Çünkü siz

تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Men edersiniz Ve İyiliği Emredersiniz

(iyiliği emredersiniz kötülükten de men eylersiniz) maruf ile en güzel şeylerle emredersiniz insanlık âlemine meşru, makul, faydalı şeyleri emir ve tavsiyede bulunursunuz. Ve münkerden kötü şeylerden, gayri meşru hareketlerden de insanları men eylersiniz. Öyle zararlı, gayri ahlâkî şeylerden sakınmalarını kendilerine ihtar ile men'e çalışırsınız. Böyle pek faideli, pek mühim bir vazifeyi üstlenmiş bulunursunuz.

وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

Allah'a İman edersiniz Ve

(ve Allah Teâlâ'ya iman ediyorsunuz) Ve iman edilmesi icab eden her hususta da Allah Teâlâ'ya iman ediyorsunuz siz başka milletler gibi Hak Teâlâ'ya hâşâ ortak koşmazsınız, Cenâbı Hakkın bazı peygamberlerini, kitaplarını inkâr eylemezsiniz. Bütün dinî hükümlere, vazifelere inanır, hürmet eylersiniz. Bunun içindir ki, mühim bir dinî vecibe olan iyiliği emir, kötülüğü men etme vazifesini de ifaya çalışırsınız.

وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ

Ehli kitab İman etseydi Eğer Ve

(Eğer ehli kitap da iman etselerdi) Eğer ehli kitap da Yahudiler ile Hristiyanlar sizin gibi Allah'ı Teâlâ'ya ve onun bütün peygamberlerine, kitaplarına iman etselerdi

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

Kendileri için Hayırlı Elbette olurdu

(elbette kendileri için hayırlı olurdu) elbette bu iman kendileri için hayırlı olurdu çünkü onları yanlış kanaatlerden, hareketlerden kurtararak selâmete kavuştururdu. Onlar cehalet sebebiyle, hasetleri dolayısıyla, riyaset sevdasıyla halkı kendilerine tâbi kılmak arzusu ile İslâmiyet gibi bütün insanlığı bir birlik dairesine davet eden bu din-den mahrum kalmazlardı. Oysaki onlar umum insanlar hakkında hayır istekte bulunan bir ilâhî dini kabul etmeyip bozulmuş veya uydurma dinlere kıymet veriyorlar. Bununla beraber

مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ

İman edenler Onlardan vardır

(Onlardan mü'min olanlar vardır) o ehli kitap olan Yahudilerden Abdullah ibni Selâm gibi ve Hristiyanlardan Habeş hükümdarı Necaşî gibi ve bunların ashabı gibi İslâmiyet'i kabul edip mü'min olanlar da vardır. Fakat o ehli kitabın

وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklardır Onların çoğu Ve

(en çoğu ise fâsık kimselerdir) küfürlerinde ısrarlı, inatçı kimselerdir. Eğer onlar İslâmiyet'in ne yüce, ne umumî, ne hayırlı bir din olduğunu güzelce düşünecek olsalar kendilerini o dini mübine intisap etme şerefinden mahrum bırakırlar mı? Müslümanlara karşı düşmanca bir vaziyet alırlar mı? Bu ne insafsızca bir hareket!

&-Evet, İslâm dini, bütün insanlığa ait umumî, hakikî; ilâhî bir dindir. Bu dine mensup olanlar bütün ümmetlerin hayırlısıdır.

Nitekim bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur: Haberiniz olsun ki, vaktiyle yetmiş ümmet gelip geçmiştir, bu ümmet ise hepsinin hayırlısıdır ve en değerlisidir.

Diğer bir hadisi şerifte şu mealdedir: Ehli cennet yüz yirmi saftır. Bunların seksen

safı bu ümmettendir. Diğer bir mübarek hadisi nebevi de şu mealdedir: Ümmetimin durumu, yağmur durumu gibidir, evveli mi, âhiri mi hayırlı olduğu bilinmez. Yani: Kıyamete kadar İslâm milleti arasında seçkin simalar bulunacaktır. Bunların Allah katında ne kadar makbul, birbirine ne kadar mânen üstün olacağını ancak Cenâbı Hak bilir.

&-Bundan dolayı kıyamete kadar Müslümanlığın devam edeceği şüphesizdir. Hatta zamanımızda da bir nice gayri Müslimlerin İslâm şerefine nail oldukları görülmektedir.

لَنْ يَضُرُّكُمْ إِلَّا أَدَىٰ وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُؤْلَوْكُمْ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ

111.Size eziyetten başka bir zarar veremezler. Ve eğer sizinle savaşta bulunurlarsa size arka çevirir kaçarlar. Sonra yardım da olunmazlar.

لَنْ يَضُرُّكُمْ إِلَّا أَدَىٰ

Bir eziyet Ancak Size Asla bir zarar vermezler

(Size eziyetten başka bir zarar veremezler) Ey mü'minler! Ey o inkârcılardan ayrılıp İslâm şerefine nail olanlar veya ey ashabı kiram! üzölmeyiniz metanetinizi, kaybetmeyiniz, emin olunuz ki, o size düşman olan, sizin kutsî dininizi inkâr eyleyen Yahudiler ve benzerleri size eziyetten başka bir zarar veremezler onlar sizin aleyhinizde yalnız yerme ve ayıplamada bulunurlar, dininize itiraz ederler, sizi tehdide cüret gösterirler, aleyhinize propaganda yaparlar, başka şey yapamazlar.

وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُؤْلَوْكُمْ الْأَدْبَارَ

Arkalarını Size dönüp kaçarlar Sizinle savaşılırsa Eğer Ve

(Ve eğer sizinle savaşta bulunurlarsa size arka çevirir kaçarlar) Allah Teâlâ sizi korur, onların kalplerine korku düşürür, mağlûp, yenilmiş olurlar.

ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ

Yardım olunmazlar Sonra

(Sonra yardım da olunmazlar) Size karşı mansur ve muzaffer olamazlar. Belki ey Müslümanlar! Siz inayeti Allah'ın yardımıyla mansur ve muzaffer olursunuz.

&-Nitekim öyle de olmuştur. Bu âyeti kerime asıl Yahudiler hakkında nazil olmuştur. Onlar kendileri arasından Müslümanlığı kabul edenleri tehdit ediyor, Müslümanlara karşı cephe almak istiyorlardı, İslâm'ın başlangıcında ümmeti Muhammedi'ye ise düşmanlarına nispetle sayısı pek az bir zümreden ibaretti, Arap Yarımadasını ve etrafını her taraftan Yahudiler ve diğerleri sarmıştı. Fakat İslâmiyet parlar parlamaz her tarafa yayılmağa başladı, Müslümanlar düşmanlarına galebe ettiler. Yahudileri Arap Yarımadasından sürüp çıkardılar, İslâm bayrakları dünyanın doğu ve batısında dalgalanmaya başladı. Hâlbuki, İslâmiyet'ten evvel Arap Yarımadası ahalisi hâkimiyetten mahrum, başka milletlerin idareleri altında zelil bir halde yaşamakta idiler, İşte Müslümanlar her ne zaman İslâmiyet e hakkıyla sarılırlar ise kendileri için galibiyet, selâmet ve saadet muhakkaktır.

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

112.Onların üzerlerine nerede bulunurlarsa bulunsunlar zillet damgası vurulmuştur. Meğerki Allah Teâlâ'dan bir ahde ve insanlardan bir ahde sarılınsınlar. Ve Allah Teâlâ'dan bir gazaba uğradılar ve onların üzerine miskinlikte vuruldu. Bu da onların Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleri ve peygamberleri haksız yere öldürmeleri sebebiyledir. Çünkü isyan etmişler ve haddi tecavüz eylemekte bulunmuşlardı. Bu âyeti kerime, İsrailoğullarının tarihî cinayetlerini ve bu yüzden felâketlere maruz kaldıklarını bildiriyor, bir ahd ve anılaşmayı kabul etmedikçe horluk ve hakaretten kurtulamayacaklarını gösteriyor.

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا تَقِفُوا

Bulundularsa Nerede Zillet gamgası Üzerlerine Vurulmuştur

(Onların üzerlerine nerede bulunurlarsa bulunsunlar zillet damgası vurulmuştur) İsrail oğullarının üzerlerine nerede bulunurlarsa bulunsunlar her halde, her yerde zillet hakaret damgası vurulmuştur. Onlar için bir üstünlük ve kurtuluş çaresi yoktur, canları, malları yok olmaya mahkûmdur.

إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلِ مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Bir ip (sığınma) Ve Allah'dan Bir ip (sığınma) Ancak

(Meğerki Allah Teâlâ'dan bir ahde veya insanlardan bir ahde sarılınsınlar) yani Müslüman olsunlar Müslümanların, İslâm hükümetinin korumasını tabiiyetini kabul eylesinler. O zaman malları, canları korunmuş olur.

وَبَأْؤُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir gazaba Uğradılar Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan bir gazaba uğradılar) onlar o kötü hareketleri sebebiyle Allah'ı Teâlâ'dan Allah katından bir gazaba uğradılar. Onların ata ve ecdadı yaptıkları günahlardan dolayı Allah'ın gazabını hak ederek ne felâketlere, mağlûbiyetlere maruz kaldılar ki, bu tarih'en sabit bir hakikattir.

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ

Miskinlik Üzerlerine Vuruldu Ve

(Ve onların üzerine miskinlik de vuruldu) sefalet gibi, cizye, öldürülme ve esaret gibi hakaret ve felâketi gerektiren hallere maruz kaldılar

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ediyorlar İdiler Çünkü şüphesiz onlar Bu da

(bu da şüphesiz onların Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleri) onların öyle zillet ve miskinliğe uğramış olmaları da semavî kitaplardan bir kısmını inkâr, bir kısmını da değiştirme ve bozmalar yüzündendir.

وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ

Haksız yere Peygamberi Öldürüyorlar Ve

(Ve peygamberleri haksız yere öldürmeleri sebebiyledir) Nitekim Zekeriya ve Yahya Aleyhisselam'ı haksız yere şehit etmişlerdi. Evet, Onlar bu cinayetlere cüret etmişlerdi.

ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

Haddi aşıyorlar Oldular Ve İsyan ettiler O şeyden dolayıdır ki Bu

(Çünkü isyan etmişler ve haddi aşmışlardı) onların bu isyanları, böyle Allah'ın sınırlarını aşmadaki cüretleri kendilerini küfür ve katil cinayetlerine sevk etmiştir. Şüphe yok ki küçük sayılan günahlarda ısrar etmek sahibini kebâir denilen büyük günahlara sevk eder, büyük günahlarda ısrar etmek, bunları işleyip durmak da sahibini Allah korusun küfre götürür. &-İsrail Oğullarının vaktiyle yaptıkları cinayetleri onların arkalarından gelenler sevap görmüşlerdir. Kendileri de bir kısım peygamberleri, kitapları ve bilhassa bütün insanlı-ğa peygamber gönderilmiş olan son peygamber Hz. Muhammed ile semavî kitapların sonuncusu ve en faziletlisi olan Kuran'ı Kerim'i inkâr ettikleri için onlar da ecdatları gibi aynı hitaba, aynı kınamaya maruz kalmışlardır.

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَنْاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

113.Hepsi bir değildirler. Ehli kitaptan istikamet sahibi bir topluluk vardır ki, gece saatlerinde Allah Teâlâ'nın ayetlerini okurlar ve onlar secde ederler.

Bu mübarek ayetler de ehli kitaptan İslâmiyet i kabul ederek insaniyet hakkında hayrı tavsiye edici davranışlarda bulunan zatlara istisnaî bir mevki veriyor. Ve kendilerinin mükâfata nail olacaklarını bildiriyor.

لَيْسُوا سَوَاءً

Eşit Değillerdir

(Hepsi bir değildirler) Ehli kitabın hepsi itikâfta, ibadette, ahlâkta eşit değildirler içlerinden hakkı kabul etmiş, seçkin bir durumda bulunmuş olanlar vardır. Evet...

مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ

Doğru olan Bir topluluk Ehli kitaptan vardır

(Ehli kitaptan istikamet sahibi bir topluluk vardır) Ehli kitaptan istikamet sahibi hak üzere sebat eden, Müslümanlığı kabul etmiş bir topluluk bir grup vardır ki hakkı itiraf ve ibadete devam edip

يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَنْاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

Secde ederler Onlar Ve Gece Saatlerinde Allah'ın Ayetlerini Okurlar

(gece saatlerinde Allah Teâlâ'nın ayetlerini okurlar Ve onlar secde ederler) gece saatlerinde o feyizli, ruhanî vakitlerde Allah Teâlâ'nın ayetlerini Kuranı Kerim'i okurlar geceleri böyle ibadetle geçirmeye çalışırlar. Ve onlar secde ederler geceleyin yatsı ve teheccüt namazlarını kılarlar. Böyle ibadete devamda bulunurlar.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ

فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

114. Allah Teâlâ'ya, âhiret gününe iman ederler, iyiliği emreder, kötülükten men ederler. Ve hayırlı işlere koşarlar ve işte bunlar salih kimselerdendirler.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman ederler

(Allah Teâlâ'ya, âhiret gününe iman ederler) Ehli kitaptan Müslümanlığı kabul eden o muhterem zatlar, Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe dosdoğru ve samimi bir şekilde iman ederler. Hak Teâlâ'nın birliğine, yaratıcılığına, ortak ve benzerden uzak olduğuna inanırlar, bir âhiret âleminin varlığını bilip onun için hazırlanırlar. Yalnız kendilerini kurtarmakla yetinmezler: diğer insanlara karşı da

وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Men ederler Ve İyiliği emrederler Ve

(iyiliği emreder, kötülükten men ederler) maruf ile iyilik ile ibâdet ve itaat ile emir ederler. Onları uyandırmağa çalışırlar ve onları kötülükten menederler münkerden kötülüklerden, gayri meşru hareketlerden men ederler bunlardan kaçınmalarını tavsiyede bulunurlar.

وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

Hayırlarda Yarışır Ve

(Ve hayırlı işlere koşarlar) Ve diğer hayırlı işlere hayır ve iyiliklere, fakirlere yardıma koşarlar işte bunlar böyle müstesna bir durumdadırlar.

وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerdendir işte onlar Ve

(Ve işte bunlar salih kimselerdendir) diğer ehli kitap gibi bir takım hakikatleri inkâr edici, bir takım zararlı hareketlere cüret edici değildiler. Allah katında yüksek mertebelere ulaşmaya lâyık, bulunmaktadırlar.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

115. Ve hayırdan her ne yaparlarsa elbette karşılıksız bırakılmayacaklardır. Ve Allah Teâlâ o takva sahiplerini hakkiyle bilendir.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ

Artık asla onda karşılıksız kalmayacaklar Hayırdan Yaparlar O şeyler ki Ve

(Ve hayırdan her ne yaparlarsa elbette karşılıksız bırakılmayacaklardır) Ve o gibi yalnız kendi maddî, geçici menfaatlerini düşünmeyip bütün insanlık hakkında iyiliksever olan zatlar hayırdan ibâdet ve itaatten, insanlığa güzelce hizmet kabilinden her ne yaparlarsa elbette Allah katında mükâfatlarını görecektir. O güzel hizmetlerinden dolayı karşılıksız bırakılmayacaklardır onun sevabından, mükâfatından mahrum kalmayacaklardır. Şüphe yok Allah Teâlâ öyle Salih kullarını mükâfatsız bırakmaz.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerini Hakkiyla bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ o takva sahiplerini hakkiyle bilendir) Hiç bir şey onun ezeli ilminin dışında değildir. Bundan dolayı onları da o güzel amellerinden dolayı mükâfata kavuşturacaktır. Onları sevaptan, ilâhî lütuflarından mahrum bırakmayacaktır. Allah'u Teâlâ, Elhamdülillah inandık bilen, çok acıyan ve merhamet edendir.

&-Yahudilerden Abdullah ibni Selâm, Salebe ibni Sait, Üseyid ibni Übeyd gibi bazı zatlar Müslüman olunca Yahudi bilginleri demişler ki: Muhammed Aleyhisselam'a bizden ancak hayırsız kimseler iman etmişlerdir. Eğer öyle olmasaydı babalarının dinini terk etmezlerdi.

&-Bunun üzerine bu ayetler nazil olmuş, asıl hayırsızların o inkârcılar olduğunu, bu Müslüman olan zatların ise mü'min, salih, insanlığa hizmet eden ve mükâfata lâyık olduklarını göstermiştir.

&-Bununla beraber Necran halkından kırk, Habeşeden otuz iki Roma'dan da üç zat, Hristiyan iken bilahare İslâmiyet'i kabul etmişlerdi. Medine'yi Münevvere'de de ensardan bazı zatlar vardı. Peygamber gelmediği ara dönemde de Allah'ın birliği inancını taşımakta ve bildikleri bazı dini hükümlere amel etmektedirler. Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ardından hemen Müslüman olma şerefine erişmişlerdi. Bu mübarek ayetler bütün bu gibi zatları da kapsamaktadır.

&-Bu zatlar şu sekiz güzide sıfatı taşımaktadırlar:

(1) İstikamet sahibi bir ümmettirler. Yani, ibadetle, adaletle vasıflanmış bir topluluktur. (2) Geceleri Kuranı Kerim okurlar. (3) Secde ile namaz ile meşguldürler, (4) Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe inanmaktadırlar. (5) İyilik ile emrederler. (6) Kötülükten men ederler. (7) Hayırlı işlere koşarlar. (8) Salihler topluluğundan sayılırlar. Ne güzel, ne övülmüş yüce vasıflar! İşte hakikî Müslümanların vasıfları! Artık bu gibi zatlar, insanlığın en hayırlı üyelerini teşkil etmiş, ilâhî mükâfata aday bulunmuş olmazlar mı? Elbette olurlar, İşte bu kutsî ayetler de bunu müjdeliyor. Bu vasıflardan mahrum olmak ise en büyük felâkettir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ

أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

116. Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular, onları ne malları ve ne de evlâtları Allah Teâlâ'nın azabından kurtaramaz ve onlar cehennem ehlidirler. Onlar orada ebedî kalacak kimselerdir.

Bu mübarek ayetler de dinden mahrum olanlara hiç bir şeyin fâide vermeyeceğini, onlara dünyevî hareketlerinin âhirette bir menfaat temin edemeyeceğini bildiriyor ve onların kendi nefislerine zulüm ve gadretmiş olduklarını şöylece gösteriyor.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'dan Ne evlatları Ve Malları Kendilerini Asla fayda vermeyecek İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular, onları ne malları ve ne de evlâtları Allah Teâlâ'nın azabından kurtaramaz) evet onlar hak dini kabul etmediler, iki yüzlülük ve çekişmeden geri durmadılar işte o gibi kimseleri ne malları, ne de evlâtları öyle güvenip durdukları şeyler, yarın kıyamet günü Allah Teâlâ'nın azabından kurtaramaz.

وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedî kalıcıdırılar Orada Onlar Ateş Ehlidirler İşte onlar Ve

(ve onlar cehennem ehlidirler. Onlar orada ebedî kalacak kimselerdir) Onlar o cehennem ateşinde ebedî kalacak kimselerdir oradan asla ayrılamayacaklardır. İşte küfür ve şirkin cezası böyle ebedî bir azaptır. Artık bunu düşünsünler.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ

117.Bu dünya hayatında infak ettikleri şeyin durumu, bir rüzgârın durumu gibidir ki, onda kavurucu bir soğukluk vardır, nefislerine zulmetmiş olan bir kavmin ekinlerine vurup mahvetmiştir. Ve Allah Teâlâ onlara zulmetmedi, fakat onlar kendi nefislerine zulmederler.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Bu İçinde Infak ediyorlar O şeylerin ki Misali

(Bu dünya hayatında infak ettikleri şeyin durumu) Böyle dinsiz kimselerin bu dünya hayatında infak ettikleri sarf eyledikleri mal ve saire gibi şeylerin durumu sıfatı, benzeri

كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ

Şiddetli soğuk İçinde vardır Bir rüzgârın Misali gibidir

(bir rüzgârın durumu gibidir ki, onda kavurucu bir soğukluk vardır) bir rüzgârın durumu sıfatı, vaziyeti gibidir ki, onda o rüzgârda kavurucu şiddetli bir soğukluk vardır. O rüzgâr

أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ

Onu helak etmiştir Kendilerine Zülmettiler Bir kavmin Ekinine İsabet etmiş

(nefislerine zulmetmiş olan bir kavmin ekinlerine vurup mahvetmiştir) o zalimlerin yaş kuru bütün ekinlerini helâk edip gitmiştir. Bu felâket onların zulümlerinin bir cezasıdır.

وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ

Alah Onlara zülmetmedi Ve

(Ve Allah Teâlâ onlara zulmetmedi) evet Allah'ı Teâlâ onlara öyle infak ettikleri şeyi faidesiz kılmakla hâşâ zulmetmedi belki bir adalet ve hikmetin gereği olarak onları lâayk oldukları cezalara kavuşturdu.

وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine Fakat

(fakat onlar kendi nefislerine zulmederler) Fakat onlar dini terk, hayır diye sarf ettikleri mallarını şerre âlet ettikleri için kendi nefislerine zulüm ettiler ve zulüm eder dururlar.

Velhâsıl: Dinsizlere, münafıklara dünyada iken hayır adına yaptıkları şeylerin uhrevî bir faidesi yoktur. Onların bu hayrı, dünyevî bir maksat içindir, bir gösteriş, bir övünme içindir, bir meth ve övgüye kavuşma arzusuna dayanmaktadır, bazen da insanları Allah yolundan menetmek gayesine yöneliktir yoksa bunların bu hayırları iyi niyete bağlı, Allah'ın rızasına ulaşmak maksadına dayalı değildir. Artık böyle gayri meşru bir şekilde sarf edilen bir mal, haddizatında bir hayır olamaz. Sahibine uhrevî bir fâide temin edemez. Bilâkis onun bu sahadaki mesaisini sonuçsuz bırakır, kendisi Allah'ın azabına ebediyen maruz kalmış olur. Böyle haince, mukaddesata, ahlâka aykırı bir hareket ise en büyük bir zulümdür. En çirkin bir kötülüktür. Bunun cezası da ebedî bir azaptır. Kötülüğün cezası elbette kötülüktür. Bundan dolayı böyle nefislerine zulmedenler daha dünyada iken, elde fırsat var iken tövbe ve istiğfar edip kendilerine bu

ebedî felâketten kurtarmalıdır. Aksi halde lâıyık oldukları cezaya mutlak? Kavuşacaklardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ
الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

118.Ey iman edenler! Sizden başka olanları dost edinmeyiniz. Size fenalık eriş-tirmekte asla kusur etmezler. Size meşakkat verecek şeyi temenni ederler. Mu-hakkak kinleri ağızlarından belli olmaktadır. Kalplerinin gizlediği şey ise daha büyüktür. Şüphe yok size ayetleri apaçık beyan ettik, eğer düşünüp anlıyorsanız!

Bu âyeti kerime Müslümanlara düşmanlarının haince vaziyetlerini açıkça bildiriyor, Müslümanları tefekküre, akıllıca bir vaziyet almaya davet buyuruyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِنْ دُونِكُمْ

Kendinizden başkasını Sırdış Edinmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Sizden başka olanları dost edinmeyiniz) Ey Müslümanlar Ey Allah'a, peygambere iman edenler sizin gibi mümin olmayanları münafıkları ve gayri Müslimleri, din düşmanlarını dost sırdış edinmeyin Cenâbı Hakkı onun Yüce Pey-gamberini inkâr edenlere nasıl muhabbet ve itimat edebilirsiniz, bu size münasip olur mu? O inkârcılar ki

لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا

Fesad çıkarmakta Onlar size kusur etmezler

(Size fenalık eriş-tirmekte asla kusur etmezler) size fenalık eriş-tirmekte sizi zarar-lara sokmak hususunda asla kusur etmezler birlikte çalışır dururlar. Onlar

وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ

Sıkıntıya düştünüz O şeyi ki İstediler

(sıkıntıya düşmenizi isterler) Size meşakkat verecek şeyi temenni ederler. Sizin hayrınızı istemezler

قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarından Kinleri Gözükmüştür Gerçekten

(Muhakkak kinleri ağızlarından belli olmaktadır) muhakkak size olan düşmanlıkları ağızlarından lâkırdılarından belli olmaktadır. Sizin aleyhinize söz söyler, gıybette bu-lunurlar.

وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ

Daha büyüktür Sineleri Gizliyor O şey ki Ve

(Kalplerinin gizlediği şey ise daha büyüktür) Kalplerinin gizlediği içlerinde olan şey buğz ve düşmanlık ise dışa vurduklarından daha büyüktür daha düşmancadır

قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Açıkladık Gerçekten

(Şüphe yok size ayetleri apaçık beyan ettik) şüphe yok ki ey Müslümanlar size ayetleri sizi hayra sevk eden, size mü'minlere muhabbet edip kâfirlerden uzaklaş-manızı telkin buyuran öğütleri apaçık beyan ettik. Artık uyanın, dost ile düşmanı tanı-yın, din düşmanlarının sözlerine aldanmayın

إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

Akıl erdirdiyorsunuz İseniz Eğer

(eğer düşünüp anlıyorsanız) evet eğer düşünen bu husustaki ayetlerden, alâmetler-den ders alan kimseler oldunuz ise artık o sizden olmayanlara muhabbet ve eğilim göstermeyiniz. Onların o haince durumlarını anlayarak onlardan kaçınınız.

هَآ أَنْتُمْ أَوْلَآءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا
أَمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ

119.İşte siz öyle kimselersiniz ki, onları seversiniz, hâlbuki: Onlar sizi sevmezler. Ve siz kitabın hepsine inanırsınız ve sizinle karşılaştıkları zaman "İman ettik" derler. Ve kendi kendilerine kaldıklarında ise sizin aleyhinizdeki kinden dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar. De ki: Kininiz ile ölünüz. Şüphe yok ki Allah Teâlâ kalplerde olanı hakkiyle bilicidir.

Bu mübarek ayetler de Müslümanların dostça hareketlerine rağmen münafıkların ne fena bir zihniyette bulunduklarını göstermektedir, onların dost tutulmaya lâyık bulunmadıklarını bildirmektedir. Sabır ve takva ile vasıflanmış Müslümanlara onların zarar veremeyeceklerini bildirerek Müslümanları uyanmaya davet buyurmaktadır.

هَآ أَنْتُمْ أَوْلَآءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ

Sizi sevmezler Ve onları seversiniz O kimselersiniz ki Siz İşte

(İşte siz öyle kimselersiniz ki, onları seversiniz, hâlbuki: Onlar sizi sevmezler)

Ey Müslümanlar! Artık uyanınız İşte siz öyle kimselersiniz ki aranızda olan nesep veya süt emme yoluyla meydana gelen yakınlıktan veya vatandaşlık gibi bir sebepten dolayı onları seversiniz onları o münafık şahısları seversiniz onlar ile samimî surette görüşür konuşursunuz. Hâlbuki onlar aranızda din ayrılığından dolayı size düşman bulunurlar.

وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ

Hepsine Kitablara İman ediyorsunuz Ve

(Ve siz kitabın hepsine inanırsınız) semavî kitapların her birini kabul eder, onların birer ilâhî kitap olduğunu tasdik eylersiniz. Onlar ise sizin kitabınız olan Kur'anı Kerim'e inanmazlar. Artık böyle din düşmanlarınızı tanıyıp kendilerine dostlukta, fazla muhabbetle bulunmanız bir hata eseri değil midir?

وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا أَمَنَّا

İman ettik Dediler Sizinle karşılaştılar O vakit ki Ve

(ve sizinle karşılaştıkları zaman İman ettik derler) Ve o münafıklar sizinle karşılaştıkları zaman sizi aldatmak için biz de İman ettik derler fakat sizden ayrıldıkları

وَإِذَا خَلَوْا

Baş başa kaldılar O vakit ki Ve

(Ve kendi kendilerine kaldıklarında ise) düşmanlıklarını gösterirler, Müslümanlığın ortaya çıkmasına, yücelmesine mâni olamadıkları için, ey Müslümanlar!

عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ

Öfkeden Parmaklarını Aleyhinizde Isırdılar

(sizin aleyhinizdeki kinden dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar) Sizin aleyhinizdeki kinden düşmanlık ve hasetten dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar öyle şiddetli bir kin, bir öfke gösterirler. Habibim O münafıklara

قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ

Öfkenizden Geberin De ki

(de ki: Kininiz ile ölünüz) sizin bu kin ve öfkeniz, sizin öleceğiniz zamana kadar devam etsin. Siz, kendinizi sevindirecek bir şey görmeyiniz.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sineleri İçinde olanı Hakkiyla bilendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kalplerde olanı hakkiyle bilicidir) o bütün kalplerdeki

gizli şeyleri, bütün ruhsal durumları hakkıyla bilir. Bundan dolayı ey düşmanlar Sizin içinizdekileri de, Müslümanlar hakkındaki düşüncelerinizi de tamamen bilir, böyle Müslümanlara haber verir, onları ikaz lütfunda bulunur.

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوءُهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

120.Size bir nimet isabet ederse onları mahzun eder. Size bir fenalık dokunursa onunla sevinirler. Eğer sabreder ve korunursanız onların hileleri size hiç bir şey ile zarar vermez.

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوءُهُمْ

Onları üzer Bir iyilik Size dokunursa Eğer

(Size bir nimet isabet ederse onları mahzun eder) Ey Müslümanlar Şunu da biliniz ki: Size bir nimet bir zafer, bir güzel muvaffakiyet isabet eder nasip olursa bu nasip olan nimet ve saire o münafıkları mahzun eder buğz ve haset sebebiyle üzülür dururlar. Fakat ey Müslümanlar

وَإِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا

Onunla Sevinirler Bir kötülük Size isabet ederse Eğer Ve

(Size bir fenalık dokunursa onunla sevinirler) eğer Size bir fenalık dokunursa bir mağlûbiyet, bir kıtlık ve pahalılık veya aranızda ihtilâf gibi bir trajedi ariz olursa onunla sevinirler. İşte onların Müslümanlara karşı bu kadar kinleri, düşmanlıkları vardır. Artık ey Müslümanlar O gibi düşmanları tanıyıp onlardan kaçınmanız lâzım değil midir? Sakın onlardan korkmayınız

وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا

Sakinirsiniz Ve Sabrederseniz Eğer Ve

(Eğer sabreder ve korunursanız) eğer ey Müslümanlar sabreder bir takım sıkıntılara katlanır, fedakârlıktan ayrılmaz ve Allah Teâlâ'dan korkarak onun emirlerine, ve yasaklarına riayet eder iseniz,

لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا

Bir şeyle Hileleri Size zarar vermez

(onların hileleri size hiçbir şey ile zarar vermez) siz Allah Teâlâ'nın lütuf ve keremi ile o gibi düşmanların şerrinden emin olursunuz.

إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

Hakkıyla kuşatıcıdır Yapıyorlar O şeyleri ki Allah Şüphesiz

(Şüphesiz Allah onların amellerini kuşatmıştır) Onların ne yapar olduklarını sizler hakkında ne hilelere başvurduklarını bilir. Ve uyanasınız diye sizlere böyle haber verir. İşte sizler için lazım olan odur ki sizin için düşman olanları bilesiniz Allahın düşmanlarını dost edinmeyesiniz ve Allaha kulluk arzından ayrılmayasınız.

&-Kur'ân'ın bu açıklamaları, düşmanların hilelerine karşı sabır ve takva ile yardım istemeyi bizlere öğretmekte ve öyle harekete irşat etmektedir. Böyle harekette bulunanları, Cenâbı Hak himaye buyuracaktır. Bu hususa dâir ilâhî vadi vardır. Nitekim ashabı kiramı bu sayede en büyük düşmanlarının şerrinden korumuş, onları muvaffakiyetlere ulaştırmıştır.

Filozoflar demiştir ki: Sana haset edene tuzak kurmak istersen nefsinde fazileti arttır. Yani: Sen tam bir fazilet ile ziyade vasıflanınca haset eden şahıs bundan üzülür, kıskançlığı yüzünden mahvolur gider, sen de onun hasedinden kurtulmuş olursun.

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

121.Hani bir vakit erkenden ehlinde ayrılmıştın. Müminler için savaşa elverişli mevziler hazırlıyordun. Ve Allah Teâlâ ise hakkıyla işiticidir, hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, sabır ve takva ile vasıflanan mü'minlere Cenabı Hakkın yardım edeceğine, tersine hareket edenlerinde zararlara uğrayacaklarına dair Uhud vaka'sını bir misal olarak göstermektedir.

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ

Ailenden Erkenden ayrılmıştın Bir zaman Ve

(Hani bir vakit erkenden ehlinden ayrılmıştın) Habibim! Mü'minlere hatırlat... Hani bir vakit hicretin üçüncü senesi şevval ayında erkenden kuşluk vakti ehlinden eşin Âişe radiallahü anhanın yanından ayrılmıştın dışarı çıkıp cihat tedarikine başlamıştın.

تَبَوَّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ

Savaş için Mevzilere Mü'minleri Yerleştiriyoordun

(Müminler için savaşa elverişli mevziler hazırlıyordun) Mü'minler İslâm mücahitleri için savaşa elverişli mevziler hazırlıyordun harp için ne gibi bir vaziyet alınmasını düşünerek ashabı kiramınla danışmada bulunuyordun.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işlitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ ise hakkıyla işiticidir, hakkıyla bilicidir) Ve Allah Teâlâ ise sizin ne söylediğinizi hakkıyla işiticidir. Ve neler düşündüğünüzü de hakkıyla bilicidir. Artık hikmetin icabına göre hakkınızda Allah'ın iradesi tecelli eder.

إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

122.O vakit ki, sizden iki bölük dağılmaya yüz tutmuştu. Hâlbuki onların koruyucusu Cenabı Allah'tır. Ve mü'minler ancak Allah Teâlâ'ya tevekkül etmelidirler.

إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا

İkisinin bozulmasını Sizden İki taife İstemişti O vakit

(O vakit ki, sizden iki bölük dağılmaya yüz tutmuştu) O vakit sizin savaşa başlamış olduğunuz zaman ki sizden iki gurup Hazrec kabilesinden Seleme oğulları ve Eve kabilesinden Harise oğulları münafıkların sözüne aldanarak dağılmaya harbden korkarak cihat meydanını terk etmeye yüz tutmuştu. Öyle münafıkların sözüne bakmalı mıydı? Bir takım din düşmanlarından korkmalı mı idi?

وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا

O ikisinin dostu Allah'dır Ve

(Hâlbuki onların koruyucusu Cenabı Allah'tır) o iki gurubun, bütün hakikî mü'minlerin muhafızı yardımcısı ve destekçisi Cenâbı Allah'tır. Artık onlar neden öyle korkup dağılmaya yüz tutsunlar. Onlar Allah Teâlâ'ya sığınmalı değil miydiler?

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Artık tevekkül etsin Allah'a Ve

(Ve mü'min olanlar ancak Allah Teâlâ'ya tevekkül etmelidirler) Cenâbı Hak'ka itimat edip zafer ve muvaffakiyeti ondan niyaz etmeli, düşmanlarından korkmamalıdır. Nitekim Hak Teâlâ Hazretleri kendilerini Bedir gazvesinde büyük bir zafer ve muvaffakiyete kavuşturmuştur. Elverir ki sabır etsinler, takvadan, tevekkülden ayrılmazınlar.

&-Uhud gazvesi; İslâm tarihinde detaylı bir şekilde beyan olunduğu üzere Mekke'yi Mükerrede'de Kureyş müşrikleri, bazı kabileleri de yanlarına alarak üç bin askerden oluşan bir ordu ile Mekke'yi Mükerremeden çıkmışlar, Medine'yi Münevvere'ye doğru harekete başlamışlardı. Müslümanlar ile savaşa bulunmak istiyorlardı. Resulü Ekrem, Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, durumdan haberdar olunca ashabı kiramı yanına toplamış, danışmada bulunmuştu. Ensarı kiramdan birçokları: Ya resulullah Medine'den çıkmayalım, biz ne zaman dışarı çıkıp düşman ile karşılaştık ise zarara uğradık, fakat düşman ne zaman bizi kuşattıysa o mağlûbiyete uğradı, demişler. Münafıkların reisi olan Abdullah ibni Übeyyibni Selûl dahi bu görüşte bulunmuştu. Diğer

bir kısım zatlar da Ya resulullah Müsaade buyur biz o kâfirlere karşı çıkalım, kendilerinden korktuğumuzu sanmasınlar dediler.

Rasûli Ekrem Hazretleri ise: Ben rüyamda bir takım sığırların boğazlandığını gördüm, hayır ile yorumladım ve kılıcımda bir gedik açıldığını gördüm, onu da bir hezimet ile yorumladım ve arkama kuvvetli bir zırh giydiğimi gördüm, onu da Medine ile yorumda bulundum. Artık uygun görürseniz Medine'de kalalım, düşmanlara karşı çıkmayalım, diye buyurdu.

Fakat Bedir gazvesinde bulunmak şerefine ulaşamayan bir kısım zatlar da: Ya resulullah Bizimle Medine dışına teşrif et, cihattan geri kalmayalım, diye ısrar ettiler. Bunun üzerine Resuli Ekrem Hazretleri hane'yi saadetine gitti, savaşa ait elbisesini, silâhını giyiniş kuşandı, cihat için hazır bir hale geldi. Vaktaki; o zatlar bu hali gördüler: Kendilerinde bir pişmanlık yüz gösterdi, biz Resulullah'a nasıl olur da böyle yol gösterebiliriz, dediler ve Resulullah'a müracaat ederek: Ya resulullah Sen neyi uygun görüyorsan onu yap diye itirazda bulundular. Rasûli Ekrem Hazretleri de buyurdu ki: Bir peygambere lâıyk değildir ki, harp elbisesini giyindikten sonra düşman ile vuruşmada bulunmadan onu çıkarıversin.

&- Artık cuma namazından sonra Medine'yi münevvere'den dışarı çıkıldı. Uhud dağı civarında vaziyet alındı. Resuli Ekrem Efendimiz, Abdullah ibni Cübeyri bir takım mücahitlerle beraber oradaki bir vadinin korunmasıyla görevlendirdi, oradan düşmanların baskın yapmaları düşünüldüğünden siz buradan ayrılmayınız, şayet düşman gelirse onları oklarınızla karşılayınız, ta ki bizim arkamızdan hücum edemesinler. Siz buradan asla ayrılmayınız, bizim arkamıza düşmeyiniz. Düşmanlar sizi burada görürlerse geri döner giderler diye buyurdu. Vaktaki Uhud sahasında Müslümanlar ile düşmanları karşı karşıya geldiler, İslâm ordusunda bulunan münafık Abdullah ibni Übey, arkadaşlarına dedi ki, Muhammed Aleyhisselâm düşmanlarına karşı sizinle zafer elde edecektir. O halde siz Müslümanların düşmanlarını görünce bozguna uğrayınız ki, o Müslümanlar da size bakar bozguna uğrarlar, savaş Müslümanların aleyhine olmuş olsun. Gerçekten de iki kuvvet çarpışmaya başlayınca İslâm ordusundaki o münafıklar bozguna uğradılar. Sayıları üç yüz kadar idi, geri kalan yedi yüz kadar İslâm mücahitleri yine harbe devam edip düşmanları olan müşrikleri bozguna uğrattılar. Fakat Uhud vadisindeki İslâm muhafız kuvveti, düşmanların bu bozgunundan haberdar olunca bulundukları mühim mevkiyi bıraktılar, düşmanı takip etmek istediler. O vadide bulunan düşman kuvvetleri bundan istifade ederek İslâm ordusunu arkasından kuşattılar, kanlı muharebeler oldu, Hz. Hamza gibi kahraman mücahitler şehit düştü. Birçok İslâm askerleri dağılıp Resulullah'ı yalnız bıraktılar, mübarek yüzü yaralandı, mübarek bir dişi de kırıldı, yanında yalnız Ebubekir, Ali, Abbas, Talha ve Sad hazretleri gibi birkaç zat sebat edip kalmışlardı.

Resuli Ekrem'in şehit edildiği haberi yayılmıştı. Fakat ensarı kiramdan bir zat, Resuli Ekrem'i yaşıyor görüp sevinmiş, Müslümanlara karşı İşte Resulullah, elhamdülillah yaşıyor diye nida etti, bunun üzerine muhacirinden ve ensardan olan erler, tekrar Resulullah'ın etrafında toplandılar, bundan haberdar olan düşman kuvvetleri de korkarak dağıldılar, Mekke yolunu tutup gittiler.

&-İşte Kur'anı Kerim bu tarihî hadiseyi Müslümanlar için bir uyanma dersi bir manevî terbiye olarak göstermiş oluyor. Resulullah'ın görüşüne aykırı temennilerin, hareketlerin korkunç neticelerini bildiriyor. Komutanın emrine muhalefet ederek korumakla emir olundukları yerleri terk edenlerin ne elem verici mağlûbiyetlere sebebiyet vereceklerini anlatıyor. Sabır ve sebatan Allah Teâlâ'ya ve Yüce Peygamberine itaatten ayrılmayanların da nice muvaffakiyetlere ulaşacaklarına işaret buyuruyor.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

123.Ve şüphe yok ki, siz kuvvetsiz bir halde iken Allah Teâlâ size Bedirde yardım etti, artık Allah Teâlâ'dan korkunuz, ta ki şükretmiş olasınız.

Bu mübarek ayetler, sabır ve sebat gösteren, Allah'a güvenip takva sahibi olan Müslümanları Cenâbı Hakkın ne büyük yardımlara ulaştıracağı, Bedir gazvesini bir örnek göstererek beyan etmektedir.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرِ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ

Zayıflar Siz iken Bedir'de Allah Size yardım etmişti And olsun gerçekten Ve

(Ve şüphe yok ki, siz kuvvetsiz bir halde iken Allah Teâlâ size Bedirde yardım etti) Ey Müslüman cemaati Ey Uhud gazvesinde bulunan mücahidler. Sabır ve sebat-tan ayrılmayınız. Cenâbı Hak'tan korkup daima ona sığınınız. Sabır ve sebat gösterip Hak Teâlâ'dan korkan ve O'na sığınan zatların ne kadar ilâhî korumaya mazhar ol-duklarını düşünün. Ve özellikle Bedir gazvesinde şüphe yok ki, siz ey İslâm mücahit-leri kuvvetsiz sayınız az, silâhınız, malınız noksan bir halde iken Allah Teâlâ size Be-dirde oradaki harp meydanında yardım etti sizi düşmanlarınıza galip getirdi.

فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Allah'dan Öyle ise sakının

(artık Allah Teâlâ'dan korkunuz ta ki şükretmiş olasınız) Artık bunu düşününüz Allah Teâlâ'dan korkunuz onun düşmanlarıyla karşılaşınca sebat edip durunuz, on-lardan korkarak dağılmayınız. Tâki bu sebat ve takvanız ile Cenâbı Hakka şükretmiş vazifesini yapmış kullar olasınız. Böyle nimete karşı şükürde bulunmak, nimetin de-vam etmesine ve artmasına vesile olur. Artık bu şükran vazifesini güzelce yerine ge-tirmeye çalışmalıdır.

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ

124.O vakitte, sen mü'minlere diyordun ki: Rabbinizin indirmiş olduğu üç bin melek ile size yardım etmesi size yetmez mi?

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ

size yetmez mi? Mü'minlere Diyordun O zaman

(O vakitte, sen mü'minlere diyordun size yetmez mi?) Habibim Hatırla o vakitte o Bedir savaşı anın-da sen mü'minlere beraberinde bulunan ahabî kiramına kalplerini tatmin ve sebatlarını temin etmek için diyordun ki: Ey İslâm mücahitler Düşmanla karşılaştığınız zaman size yetmez mi?

أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ

İndirilmişler Meleklerden Üç bin ile Rabbinizin Size yardım etmesi

(Rabbinizin indirmiş olduğu üç bin melek ile size yardım etmesi) Rabbinizin or-dugâhımıza yüce katından indirmiş olduğu üç bin melek ile size yardım etmesi düş-manlarınıza galip gelmek ve onların eziyetlerine tahammül edebilmeniz için size yet-mez mi? elbette yeter.

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا يُمِدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ

مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

125.Evet, sabrederseniz ve sakınırsanız, onlar da ansızın üzerinize gelecek olurlarsa Rabbiniz size beş bin nişanlı melekler ile imdat edecektir.

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا

ve sakınırsanız Sabrederseniz Eğer Evet

(Evet, eğer sabrederseniz ve sakınırsanız) Öyle ruhanî bir imdat manevî bir kuvvet size fazlasıyla yeter. Sizin azlığınıza, düşmanın ise çokluğuna bakıp da zaferden ümidinizi kesmeniz asla doğru olamaz. Bununla beraber sabrederseniz cihat meyda-nında sebat gösterir iseniz ve sakınırsanız galibiyeti Cenâbı Haktan bekleyerek on-dan ittikâ ederseniz ancak ondan korkup sakınırsanız

وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا

Şu Olanca hızlarıyla Size gelirlirse Ve

(onlar da ansızın üzerinize gelecek olurlarsa) o düşmanlar da o harp saatinde an-sızın üzerinize hücum edip gelecek olurlarsa

يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

Alametli olanlar Meleklerden Beş bin ile Rabbiniz Size yardım eder

(Rabbiniz size beş bin nişanlı melekler ile imdat edecektir) Rabbiniz de size Ey İslâm mücahitleri beş bin nişanlı alametli melekler ile imdat edecektir. Gerçekten de, o mübarek mücahitler sabır ve sebat etmiş, Cenâbı Hak'ka sığınmış, yüce melekler de Hz. Cibril'in komutasında insan mücahitleri şeklinde zuhur ederek cihada fiilen iştirak etmişlerdi.

&-Bedir gazvesi: Bu gazve hicreti nebeviyenin ikinci senesi ramazanı şeref inde vuku bulmuştu. Rasûli Ekrem'in İlk yaptığı gazve budur. Bu gazvede İslâm ordusunun toplamı üç yüz beş zattan ibaretti. Bunların altmış dördü muhacirini kiramdan idi, geri kalanı da ensarı kiramdan bulunuyordu, İslâm milletin ilk ordusunu bu yüce zatlar teşkil etmiştir.

Bu gazve şöyle vuku bulmuştur: Mekke'yi Mükerreme'deki müşrikler, Şam'a bir ticaret kafilesi göndermişlerdi. Bu sayede büyük bir servet elde edip ileride Müslümanlara karşı savaşta bulunmak arzusunda idiler. Cenabı Hak da bunların bu niyetini Rasûli Ekrem'ine bildirmiş, bu ticaret kafilesıyla Kureyş güruhundan birine karşı Müslümanların zafer kazanacaklarını Yüce peygamberine vahiy yoluyla müjdelemişti. Rasûli Ekrem de bu kafileyi elde etmek için Medine'yi Münevvere'den çıkıp Âsire denilen yere kadar gitmiş ise de kervana tesadüf edemeyip Medine'yi Münevvere'ye geri dönmüştü. Sonra o ticaret kafilesinin Şam'dan geri döndüğünü haber alınca Medine'yi Münevvere'den çıkıp Revhâ denilen yere vardı. Bu hareketten haberdar olan bir şahıs Mekke'yi Mükerreme'ye varıp: Ey Kureyş Ne duruyorsunuz? Şam'dan dönen kervanı Müslümanlar elde edecekler diye feryada başlamış, bunun üzerine başta Ebu Cehil olduğu halde Kureyş eşrafı Mekke halkını sefere davet etmişler, büyük bir kitle halinde Mekke'yi Mükerreme'den çıkıp Bedir köyüne gelmişlerdi. Kervan ise bir saldırıya uğramaksızın Mekke'yi Mükerreme'ye dönmüştü. Fakat o kitle geri dönmemiş, Müslümanlar ile savaşta bulunmak istemişlerdi. Müslümanlar bundan haberdar oldular, her ne kadar düşmanlarına nazaran sayıları az ise de geri dönmeyi İslâm kahramanlığına aykırı gördüler. Rasûli Ekrem efendimiz, ashabı kiramı ile danışmada bulundu, Kervanın peşine düşmek mi istersiniz, yoksa Kureyş ordusuna gitmeği mi uygun görürsünüz diye sordu, İki guruptan birini Cenabı Hak bana söz vermiştir, diye buyurdu. Bazı zatlar savaş için hazırlıklı bulunmadıkları için kervanı takip görüşünü tercih eder oldular. Rasûli Ekrem, bu görüşten hoşlanmadı. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer gibi değerli sahabeler, Ya resulullah Biz Allah Teâlâ'nın emri ne ise ona itaat ederiz ve biz seninle beraberiz, sen vallahi Hicaz arazisinin en sonuna kadar gitsen biz de seninle beraber gideriz, dediler. Ensarı kiram da bu görüşe iştirak etti.

Kısacası İslâm ordusu Kureyş müşrikleri ile savaşı göze alarak Bedir köyüne doğru yürüdü. Rasûli Ekrem efendimiz vuku bulacak savaşta düşmanlardan öldürülecek şahısların öldürülecekleri yerleri ashabına gösterdi, bilahare da öyle vuku buldu, bu bir mucize idi. Nihayet Kureyş ordusu da gelip Bedir suyunu zapt etmiş bulundu. Fakat ertesi gün yağmur yağdı, ashabı kiram bol bol suya kavuştular, bu yüzden olan sıkıntıları giderildi. Sonra harp meydanına atıldılar, düşman kuvvetleri Müslümanların kuvvetlerinin üç mislinden ziyade idi, yine korkuyorlardı, savaş başladı. Müslümanlar, cihadın, şahadetin manevî kıymetini takdir ettikleri için korkusuzca, tam bir neşe ile cihada atılmışlardı. Bu esnada Hz. Ömer'in azatlı kölesi olan "Mehca" şehit düştü. Resulü Ekrem efendimiz! "Mehca, şehitlerin efendisi" dir diye buyurdu. İslâm milletin ilk evvel, savaş meydanında yaralanıp şehit olan bu zattır. Radiyallahü Teâlâ anh. Bu Bedir savaşında Hz. Hamza Ali, Hz. Ubeyde ibni Haris gibi zatlar düşmanlar ile düelloda bulunup galip gelmişler büyük kahramanlıklar göstermişlerdi. Bu esnada Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman da düşmanlar arasında idi, henüz Müslüman olmamıştı. Muhterem pederi Ebubekr'is Sıddık bununla düelloya çıkmak istediye de Resulü Ekrem efendimiz izin vermedi, sen benim gören gözüm, işiten kulağım durumundasın diyerek onu yanından ayırmadı. Bu sırada Hazrec kabilesinden Haris ibni Süraka adında bir genç sahabe şehit düşmüştür. Ensarı kiramdan İlk şehit olan, bu

zattır. Rasûli Ekrem efendimiz, Yarabbi Bana vaat buyurduğun yardımı ihsan et" diye dua etmiş ve hafifçe bir uykuya dalmış ve hemen tebessüm ederek uyanmış, yanı başında bulunan Hz. Ebu Bekir'e hitaben: Müjde Ey Ebu Bekir İşte Cibril'i Emin ile diğer melâike'i kiram imdada geldiler, diye buyurmuştu. Sonra da zırhını giymiş:

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ

(O topluluk yakında bozulacak ve onlar arkalarını dönüp kaçacaklardır) Kamer, 54/45 âyeti kerimesini okuyarak çadırından dışarı çıkmıştı. Zaten sayıları fazla olan düşman ordusuna bazı bedevî Arapların da katılacağı duyulmuş olmakla bundan bazı İslâm mücahitleri endişeye düştüler. Bunun üzerine Allah katından melekler vasıtasıyla Müslümanlara yardım olunacağı müjdesi verildi. Rivayete göre o esnada gayet şiddetli bir rüzgâr çıkıp göz gözü görmez olmuştu. Bu hal ise Hz. Cibril ile diğer meleklerin harp meydanına gelmelerine bir nişane imiş. O melekler kır atlara binmiş, beyaz ve sarı sarıklı insanlar suretinde görünmüşler ve bu Bedir harbine fiilen iştirak etmişlerdir. Bu Bedir gazvesinde Müslümanlara evvelâ bin, sonra iki bin, daha sonra da iki bin melek imdada gelmişlerdir ki, toplamı, âyeti kerimede görüldüğü şekilde beş bindir. Bu savaş esnasında Rasûli Ekrem efendimiz mübarek avucuna taşlar alıp "Şehatil vücûh = yüzleri kapkara olsun" diye o taşları düşmanların üzerine atmış, bunlar müşriklerin gözlerine, burun deliklerine dokunarak onları serseme döndürmüştü. Bu da peygambere ait bir mucize idi. Artık düşman ordusu şaşkın bir hale gelmişti ki, İslâm ordusu onların üzerine hücum etti, özellikle Hz. Hamza ile Hz. Ali hücum ederek düşman saflarını yarıyorlardı. Bu sırada Ebu Cehil öldürüldü, neticede düşman ordusu bozuldu, gitti, İslâm ordusu da büyük bir zafere kavuştu. Müslüman ordusundan on dört zat şehit düşmüştü ki, bunların altısı muhâcirini kiramdan, altısı da Hazrec kabilesinden ikisi de Eve kabilesinden idi. Radiyallahü Teâlâ anhüm. Müşriklerin ölüleri de yetmiş kişi idi. Bunların yirmi dördü Kureyş'in eşrafından idiler. Müşriklerden yetmiş kişi de esir edilmişti. Peygamberimizin amcası Abbas ibni Abdilmuttalip ile amcazadesi Ukeyl ibni Übey de bu esirler arasında idiler. Bu iki zat da, bilahare Müslüman olma şerefine nail olmuşlardır. Rasûli Ekrem efendimiz, düşmanlarının bu yenilgisinden sonra bir gece Bedir'de kalmış, sonra mübarek ordusu ile beraber Medine'yi Münevvere'ye dönmüştü. Bedir'e gidiş ve dönüşü on dokuz gün devam etmiştir. Medine'yi Münevvere'ye getirilen esirleri, Yüce Peygamberimiz, ashabı kiramına dağıtmış, bunlara güzelce bakınız diye emretmiş, onlar da güzelce bakmışlardır. Bilahare bu esirler birer bedel karşılığında hürriyetlerine kavuşturulmuşlardır. Bedel vermeğe kudreti olmayanlar da ensarı kiramın çocuklarına bir müddet yazı öğretip ondan sonra serbest olmak üzere Medine'yi Münevvere'de alıkonulmuşlardı.

Kısacası: Eshabı kiram, sabır ve sebatlarının, takva ile Resulü Ekrem'in emirlerine itaat ile vasıflanmalarının bir mükâfatı olmak üzere böyle şanlı bir zaferi elde etmişlerdi.

وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

126.Ve Allah Teâlâ bunu ancak size bir müjde olmak ve bununla kalpleriniz mutmain bulunmak için kılmıştır. Yoksa zafer, ancak aziz hakîm olan Allah Teâlâ katındandır. Bu mübarek ayetler, zafer ve galibiyet elde etmenin, esasen maddî sebepler sayesinde değil, ancak Allah Teâlâ'nın dilemesi ve yardımıyla olacağını bildirmektedir, âdete göre icab eden maddî sebeplere sarılmakla beraber ancak Cenabı Hak'ka itimat ve iltica edilmesi lüzumuna işaret eylemektedir.

وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ

Size Bir müjde Ancak Allah Onu yapmadı Ve

(Ve Allah Teâlâ bunu ancak size bir müjde kılmıştır) Ve Allah Teâlâ bu melekler vasıtasıyla imdadı ancak size Ey Müslümanlar bir müjde galibiyeti elde edeceğinize dair bir müjde olmak için yapmıştır

وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ

Onunla Kalbleriniz Mutmain olması için Ve

(ve bununla kalpleriniz mutmain bulunmak için) kılmıştı. Bir de bu imdat sebebiyle kalpleriniz mutmain sükûnete ermiş bulunmak için yapmıştır. Tâki, kendi sayınızın azlığından, düşman sayısının da çokluğundan dolayı kalben müteessir olmayasınız.

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Her işi hikmetli olan Daima üstün olan Allah'ın Katından Ancak Zafer yoktur Ve

(Yoksa zafer, ancak aziz hakîm olan Allah Teâlâ katındandır) Yoksa zafer sayının, vasıtaların çokluğundan değildir. Ancak azîz asla aciz, mağlûp olmayan ve hâkim olan hikmet ve faydadan dolayı dilediğini galip ve dilediğini mağlûp eden Allah Teâlâ katındandır. Bundan dolayı meleklerin İslâm ordusuna imdada koşmaları da sadece Müslümanlara bir müjde içindir. Onların kalplerini teskin, etmek ve rahatlatmak içindir, Müslümanların ne muhteşem bir orduya sahip olduklarını düşmanlarına göstermek, o düşmanların kalplerine dehşet vermek içindir. Daha bir nice hikmetlere dayanmaktadır. Yoksa Hak Teâlâ Hazretleri dilerse bir melek ile de, hiç melek bulunmaksızın da herhangi bir kuvveti, herhangi bir kavmi mahvı ve perişan edebilir. Buna inanmaktayız

لَيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ

127.Tâki, o küfredenlerden bir kısmını kessin veya onları mağlûp etsin de bozguna uğramış oldukları halde geri dönüp gitsinler.

لَيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُهُمْ

Onları perişan eder Veya İnkâr etiler O kimselerden ki Bir kısmını Kesmesi için

(Tâki, o küfredenlerden bir kısmını kessin veya onları mağlûp etsin) Bir de Ey Müslümanlar! Cenabı Hak, size bu zaferi ihsan edecek tâki o küfredenlerin bir kısmını bir gurubunu kessin onları harp meydanında parçalasın, helâk etsin, kısmen esarete düşürsün veya onları mağlûp hezimetle, korku ve dehşette zillate maruz etsin de

فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ

Ümitsizler olarak Ve dönüp giderler

(bozguna uğramış oldukları halde geri dönüp gitsinler) bozguna uğramış umduklarına kavuşmaktan mahrum oldukları halde geri dönüp gitsinler yurtlarına Öyle mağlûp ve ümitsiz bir halde dönsünler. Yani: Onlar kısmen öldürtsün, esarete maruz olsunlar, kısmen de zelilce bir halde geri dönebilsinler.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَلَنْهُمْ ظَالِمُونَ

128.Bu işte senin için yapacak bir şey yoktur, ya onların tövbelerini kabul etsin veya onlara azap etsin, çünkü onlar zalim kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in salâhiyet derecesine, inkârcıların davranışlarından onun sorumlu olmadığına işaret etmekte ve bütün insanlığın kaderinin ilâhî iradeye bağlı olduğunu göstermektedir.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ

Bir şey İşten Sana Yoktur

(Bu işte senin için yapacak bir şey yoktur) Ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem düşmanların hareketlerinden dolayı üzülmeye, onların hakkında bedduada bulunma, onların haklarında hikmetin gereği ne ise o tecelli edecektir. Bu hususta senin için onların hakkında takdir edilmiş olan şeylerden bir şey yoktur. Bütün işler, bütün meydana gelecek şeyler Allah Teâlâ'ya aittir. Sen sabret, sen onları uyarmak için, onlar ile mücadele için gönderilmiş bir peygambersin, onların hallerinden sen mesul değilsin. Allah Teâlâ: Seni onlarla cihat etmekle görevlendiriyor ki: Onların bir kısmını parçalayıp atsın veya mağlup etsin ve

أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ

Onlara azab eder Veya Tevbelerini kabul eder Veya

(ya onların tevbelerini kabul etsin veya onlara azap etsin) onları tövbeye muvafak kılarak, İslâmiyet'le şereflendirerek af buyursun veya onları küfür içinde öldürerek azap etsin. Onlar böyle bir akıbeta lâyıktırlar.

فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ

Zalimlerdir Çünkü şüphesiz onlar

(çünkü onlar zalim kimselerdir) Çünkü onlar öyle küfürlerinde ısrar edenler zalim kimselerdir azabı hak etmişlerdir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ

غَفُورٌ رَّحِيمٌ

129.Ve göklerde ne varsa yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder ve Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yardedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Ve

(Ve göklerde ne varsa yerde ne varsa hepsi Allah'ındır) Kulları hakkındaki bütün tasarruflar Cenâbı Hak'ka aittir. Ve göklerde ne varsa ve yerde bütün kâinatta sahasında ne varsa yaratma, mülkiyet, emir ve irade hususunda hepsi Allah'ındır başka bir kimsenin değildir. Bundan dolayı kullarından

يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Azab eder Ve Diler O kimseye ki Mağfiret eder

(dilediğini bağışlar Ve dilediğine azap eder) onu İslâmiyet'e nail buyurup günahlarını affeder ve örter Ve işlemiş olduğu günahlardan dolayı azap eder Artık ey yüce peygamber Sen sabret, onların aleyhinde bedduada bulunma, bu hususta en doğru olan budur.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır merhametlidir) dostlarının günahlarını affeder ve örter ve rahimdir bütün kulları hakkında merhameti galiptir. Onların aleyhinde beddua etmeye girişilmemelidir.

&-Uhud gazvesinde Resulü Ekrem efendimizin mübarek başı yaralanmış Rebaiye denilen dört mübarek dişi kırılmış, mübarek yüzünden kanlar akmıştı. Bunun üzerine düşmanlarına bedduada bulunmuş, peygamberlerine karşı böyle bir harekette bulunan bir topluluk nasıl kurtulabilir diye buyurmuştu. Bunun üzerine bu ayetlerin nazil olduğu rivayet olunmaktadır. Diğer bir rivayete göre de Resulü Ekrem hazretleri hicretin dördüncü senesi Mekke'yi Mükerrme ile "Esfan" denilen bir yer arasında bulunup "Biri meune" adındaki bir belde ahalisine Kuranı Kerim'i ve dinî hükümleri öğretmek için ashâbı kiramdan yetmiş zatı göndermişti. Orada bulunan Amir ibni Tüfeyl ile arkadaşları bu mübarek zatlara şehit etmişler. Bundan haberdar olan Yüce Peygamber efendimiz çok müteessir olmuş, bir ay kadar bütün namazlarında o katil şahıslar aleyhinde lanette ve bedduada bulunmuş, bunun üzerine bu ayetler nazil olmuştur. Gerçekten de bir nice inkârcılar, fasıklar, katiller bilahare tövbe ederek ve af dileyerek Müslüman olmuşlar, İslâmiyet'e güzel güzel hizmetlerde bulunmuşlar ve Allah'ın affına nail olmuşlardır. Bundan dolayı kâfir olarak ölüp gittikleri bilinmeyen düşmanlar aleyhinde beddua etmekten ise onların hallerini düzeltmeleri için duada bulunmak İslâm'ın merhameti gereğidir.

Nitekim bir hadisi şerif de: Yerdekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsinler" buyrulmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

130.Ey iman edenler! Faizi kat kat arttırılmış olarak yemeyiniz. Ve Allah Teâlâ-dan korkunuz ki, kurtuluşa erdirilmiş olabilesiniz.

Bu mübarek ayetler de düşmanlarına karşı cihat ile emredilmiş olan Müslümanlara nefisleriyle de cihadda bulunarak ribâ gibi haram olan şeylerden kendilerini korumalarını hatırlatmakta, onlara selamet ve kurtuluşa vesile olan hareket farzını göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler) ey Cenâbı Hakkın varlığına, birliğine İman ve bütün emirlerine, yasaklarına boyun eğmenin lüzumuna inanmış olan Müslümanlar!

لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً

Arttırılmış olarak Kat kat Faizi Yemeyin

(Faizi kat kat arttırılmış olarak yemeyiniz) cahiliyet devrine ait, öyle insafsızca bir muamelede asla bulunmayınız.

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erersiniz Ta ki siz Allah'dan Sakının Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz taki kurtuluşa erdirilmiş olabilesiniz) onun bütün emirlerine, yasaklarına riayet ederek faiz gibi yasakları işlemeyiniz ki siz ey Müslümanlar! Felâha kurtuluşa asıl selâmet ve saadete Allah tarafından erdirilmiş olabilesiniz. Öyle bir saadete lâayık olmak ve kavuşmak için Cenabı Hak'tan korkmak, onun dinî hükümlerine muhalefet etmemek lâzımdır.

&-Bu âyeti kerime, cahiliye zamanında faiz usulünü bildirmektedir: Şöyle ki: O zaman bir şahıs, diğer bir şahısa meselâ bir miktar faiz ile ve bir sene müddetle yüz lira ödünç verirdi. Müddeti biter de bu borç verilemezse borç verenin talebi üzerine borçlu, bu borcun miktarını meselâ iki yüz liraya yükseltmekle bir sene daha üzerinde bulundururdu. Böyle seneler geçtikçe bu miktar artırılırdı. İşte bu âyeti kerime ile bu cahiliye âdeti çirkin görülerek Müslümanlar böyle bir muameleden men edilmişlerdir. Yoksa böyle bir vakayı ifade eden bu âyeti kerime katkat olmayan bir faizin caiz olduğu mânasını taşımaz. Belki böyle bir cahiliye muamelesinin pek insafsızca olduğuna işaret etmektedir. Yoksa faiz, az olsun çok olsun mutlak olarak haramdır.

Meselâ: Elindeki bir silâh ile ona buna saldırıp duran bir şahsa hitaben sen böyle bir silâh ile ona buna saldırıp durma denilse, o şahsa silâhsız olarak saldıрмаğa müsaade edilmiş olmaz. Belki bu hareketinin fenalığına işaret edilerek mutlak olarak o, bu tecavüzden men edilmiş olur. Bununla beraber bu âyeti kerime, Mekke'yi Mükerrime'de nazil olmuştur. Sonra Medine'yi Münevvere'de de faiz hakkında birçok ayet nazil olmuş, mutlak olarak faizin haram olduğu, borçludan yalnız anaparanın alınması lâzım geleceği beyan olunmuştur. Bakara suresindeki faiz ayetlerinin tefsirine bakınız.

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

131.Ve o ateşten korkunuz ki, kâfirler için hazırlanmıştır.

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

Kâfirler için Hazırlanmıştır O ki Ateşten Ve sakının

(Ve o ateşten korkunuz ki, kâfirler için hazırlanmıştır) Ve Ey Müslümanlar o ateşten o cehennem azabından korkunuz ki o ebedî ateş, asıl o ki kâfirler için hazırlanmıştır şu anda mevcuttur. Artık o kâfirlere uymaktan kaçınınız, onların fiil ve hareketlerini körü körüne taklitten sakınınız ki, onlar gibi Allah'ın azabını hak etmiş olmayasınız &-Rivayete göre Uhud harbinde müşrikler faiz yoluyla elde etmiş oldukları mallarını sarf etmişlerdi. Müslümanlardan bazı zatlar da böyle bir yolla fazla servet kazanarak o düşmanlarından intikam almak eğiliminde bulunur gibi olmuşlar. Bunun üzerine bu

faiz hakkındaki âyeti kerime nazil olmuş, Müslümanların düşmanlarından değil, Allah Teâlâ'dan korkmaları tenbih edilmiştir. Gerçekten de öyle insafsızca bir şekilde elde edilen bir servetin manevi zararları, maddî faidelerinden kat kat fazladır. Artık Cenâbı Hak'tan korkarak meşru olmayan vasıtalarla müracaat edilmemelidir.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

132.Ve Allah Teâlâ'ya ve Peygambere itaat ediniz ki, rahmete erdirilesiniz.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

Peygambere Ve Allah'a İtaat edin Ve

(Ve Allah Teâlâ'ya ve Peygambere itaat ediniz) Ve Ey Müslümanlar Allah Teâlâ'ya ve Peygambere itaat ediniz onların bütün emirlerine, yasaklarına ve bilhassa faiz hakkındaki hükümlerine hakkiyle uymaya çalışınız, muhalefetten kaçınınız ki Allah tarafından

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Ta ki siz

(umulur ki rahmete erdirilesiniz) rahmete kurtuluşa, düşmanlarınız üzerine galibiyete erdirilesiniz sizin için bundan başka selâmet ve saadet vesilesi yoktur. Ne güzel bir teşvik, ne yüce bir ilâhî vaat! Ne mutlu güzel amellerde bulunarak Allah'ın bu vade kavuşanlara

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

133.Ve Rabbinizden bir mağfirete ve eni gökler ile yer genişliğinde olan bir cennete koşunuz ki, takva sahipleri için hazırlanmıştır.

Bu mübarek ayetler de Müslümanları bağış ve saadete vesile olan bir yola teşvik etmekte, takva sahiplerinin üstün vasıflarını bildirerek onların kavuşacakları ebedî nimetleri göstermektedir.

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir bağışlanmaya Koşuşun Ve

(Ve Rabbinizden bir mağfirete koşunuz) Ey mü'minler Üzerinize düşen kulluk vazifelerinizi yerine getirmeye çalışınız ve insanlık hali vuku bulan kusurlarınızdan dolayı rabbinizden bir bağış dileyiniz, ilâhî affı temenni etmeye koşunuz. Ve ilâhî mağfirete ulaşmanıza vesile olacak olan vazifeleri, farizeleri yerine getirmeye gayret eyleyiniz. Ne kadar Salih amellerde bulunsanız bile onlara aldanmayınız. Kul kusurdan uzak olamayacağı için daima tövbe ve istiğfar edici olunuz ve Allah'ın lutfuna kavuşma temennisinde bulunarak

وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ

Yer Ve Gökler Genişliği Cennete ki Ve

(ve eni gökler ile yer genişliğinde olan bir cennete) öyle muazzam, semalardan, yerlerden daha çok geniş olan bir ebediyet ve saadet âlemine gidebilmek için ibâdet ve itaate, iyilik ve takvaya devam ediniz öyle cenneti kazanmak için güzel amellerde yarışınız ki o cennet

أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Hazırlanmıştır

(takva sahipleri için hazırlanmıştır) muttakiler ibâdet ve itaatte bulunup günahları terk edenler için hazırlanmıştır. Bundan dolayı siz de takva sahipleri gurubuna dâhil olunuz ki, öyle büyük bir mükâfata kavuşasınız.

&-Bu âyeti kerime de ve benzerlerinde olan **uiddet** hazırlandı kelimesi gösteriyor ki, cennet de cehennem de bu anda mevcuttur: Yarattır. Yüce Yaratıcının sonsuz olarak yarattığı eserleri vardır. Cennetler ile cehennemler de bunlardan birer âlemdir.

&-Bu âyeti kerime de Cennetlerin çok geniş olduğuna işaret olunmuştur. Bir Cennetin eni semalar ile yerküresine eşit olunca artık onun uzunluğu ne kadar fazladır artık

düşünmeli. Evet, Allah'ın Kudretini ve onun eserlerinin büyüklüğünü düşünüp tasdik edenler, o muazzam kudret ile öyle tasavvurların üstünde geniş âlemlerin meydana gelmiş olduğunu kabulde asla tereddüt edemez. Cennetler yedi kat semaların üstünde, Allah'ın arşının altında bulunmaktadır. Cehennemler de yedi kat yerlerin altındaki sonsuz boşlukta bulunmaktadır.

Vaktiyle Yahudilerden bazıları Hz. Ömer'den sormuşlar ki: Cennetin eni o kadar geniş olunca Cehennem nerede bulunacak? Hz. Ömer de: Gece geldiği zaman gündüz nerede bulunur ve gündüz olunca gece nereye gitmiş olur? Diye cevap vermiş, onlar da: Evet Tevrat'ta da bunun bir misli vardır, diye itirafta bulunmuşlardır. Evet, Güneş batınca kendisini göstereceği bir sahadan mahrum mu kalıyor? Ve doğunca da yeniden meydana geliyor da kendisi için evvelce bir boşluk bulunmamış mı oluyor? Nasıl ki, güneş için doğacak ve batacak sonsuz boşluklar bulunuyor, güneş gâh yukarda görülüyor, gâh aşağıya girer gibi gözden kayboluyor, bu suretle vakit vakit yer küresinin üstünde ve altında bulunup duruyor, işte güneşin bu durumları cennetler ile cehennemlerin durumları için bir örnek teşkil etmiş oluyor. Bunun gibi cennetler de semaların üstünde, cehennemler de yer küresinin altındaki boşluklarda bulunuyor. Bunu kim uzak görebilir? Bugün fen'nin ulaştığı nokta da fezaların sonsuz olduğunu göstermektedir. Güneşin ışığı bizim küremize sekiz on dakika içinde geldiği halde uzayda öyle yıldızlar var ki, ışıkları bizlere binlerce sene içinde ancak gelip kavuşabiliyor. Artık uzayın genişliğini kâinatın büyüklüğünü düşünerek Yüce Yaratıcımız için kulluk secdesine kapanmalıyız.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

134.Öyle takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da infakta bulunurlar. Ve öfkeyi yutan ve insanların kusurlarını affeden kimselerdir. Allah Teâlâ'da ihsan edenleri sever.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

Darlıkta Ve Bollukta İnfak ederler Onlar ki

(onlar ki bollukta da darlıkta da infakta bulunurlar) Öyle kendileri için cennetler hazırlanmış olan takva sahipleri ki onlar bollukta da servet ve zenginliğe sahip oldukları zaman da darlıkta da ihtiyaçlı bulundukları zamanda da Allah Teâlâ'nın rızası için fakirlere, mücahitlere infakta bulunurlar. Çok olsun az olsun ellerinden gelen yardımı cihat uğrunda sarf etmekten geri durmazlar. Ve onlar öyle faiz yoluyla, gayrimeşru vasıtalar ile servet elde edip de onu gayrimeşru şekilde sarf etmek günahını işlemmezler.

وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

İnsanları Affedenlerdir Ve Öfkeyi Yutanlardır Ve

(Ve öfkeyi yutan ve insanların kusurlarını affeden) Ve o takva sahibi zatlar, öfkeyi yutan hiddetlerine, gazaplarına mağlûp olmayıp bunları hazmeden ve insanların kusurlarını affeden cezayı hak etmiş olanlar hakkında ceza tatbikini terk eden şerefli ve affedici kimselerdir ne güzel ahlâk Ne büyük lütuf ve ihsan.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

İyilik yapanları Sever Allah Ve

(Allah Teâlâ da ihsan edenleri sever) Artık şüphe yok ki, o gibi ihsan edici kullarını da sever, onları cennetlerine kavuşturur.

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ وَلَا يَكُونُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

135.Ve öyle zatlar ki, bir büyük günah yaptıkları veya nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı Teâlâ'yı zikir ederler, hemen günahları için istiğfarda bulunurlar. Ve kimdir Allah Teâlâ'dan başka günahları bağışlayan? Ve onlar yaptıklarında bile bile ısrar etmezler.

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

Nefislerine Zulmettiler Veya Çirkin bir iş Yaptılar Ne zaman Onlar ki Ve

(Ve öyle zatlar ki, bir büyük günah yaptıkları zaman veya nefislerine zulmettiklerinde) Ve öyle cennete ulaşacak zatlar ki insanlık hali zina gibi büyük fahiş bir günah yaptıkları veya namahreme şehvetle bakmak gibi nefislerine zulmettiklerinde bu yaptıklarından pişman olarak

ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ

Günahlarının Ve bağışlanmasını istediler Allah'ı Zikrettiler

(Allah Teâlâ'yı zikrederler hemen günahları için istiğfarda bulunurlar) Cenâbı Hakkı zikrederek onun tehdidini, azabını veya yüce hakkını düşünürler ve istiğfar ederek Cenâbı Hakkın af ve merhametine sığınır. Zaten başka ne çare bulunabilir

وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Günahları Bağışlar Kim Ve

(Ve kimdir Allah Teâlâ'dan başka günahları bağışlayan?) öyleyse ondan başka kime sığınılabilir?

وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Onlar iken Yaptılar O şeylere ki İsrar etmediler Ve

(Ve onlar yaptıklarında bile bile ısrar etmezler) Ve onlar yaptıklarında o çirkin, zalimce hareketlerinde bile bile ısrar etmezler belki öyle istiğfarda bulunarak Allah'ın affına kavuşmak isterler. Onlar o yaptıkları kötülüklerinin çirkinliğini, gayrimeşru olduğunu bildikleri halde onlara devam edip durmazlar.

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

136.İşte onların mükâfatları bağışlanmadır. Ve altlarından ırmaklar akar cennetlerdir. Onlar orada ebedî kalıcılardır. Ve ne güzeldir böyle amel edenlerin mükâfatı!

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ

Rablerinden Bir mağfirettir Mükafatları İşte onlar

(İşte onların mükâfatları rableri tarafından bağışlanmadır) İşte onların o iki zümrenin yani: İnfakta, af ve ikramda bulunan ve Cenabı Hakkı zikrederek tövbe ve istiğfar eden zatların mükâfatları bağışlanmadır onlar hakkında ilâhî mağfiretin tecelli etmesidir.

وَجَنَّاتٌ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedî kalıcıdır Nehirler Altlarından Akar Cennetlerdir Ve

(Ve altlarından ırmaklar akan cennetlerdir Onlar orada ebedî kalıcılardır) o cennet bahçelerinde nice büyük nimetlere kavuşmaktır. Bununla beraber onlar o cennetlerde ebedî bir halde kalıcılardır. Oradan bir daha çıkarılmayacaklardır. Artık düşünmeli ki, bu ne büyük bir nimettir.

وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

Amel edenlerin Mükafatı Ne güzeldir Ve

(Ve ne güzeldir böyle amel edenlerin mükâfatı) evet ne güzeldir böyle amel edenlerin üzerlerine düşen dinî ve dünyevî vazifeleri güzelce yerine getirenlerin şu ilâhî mağfirete ve cennetlere kavuşmaktan ibaret olan mükâfatı. Cenâbı Hak cümlemize böyle bir mükâfat ihsan buyursun âmin. Bir hadisi şerifte beyan olunduğu üzere

التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

(günahtan tövbe eden, hiç günah işlememiş kimse gibidir) Yine başka bir hadisi şerif de efendimiz buyururlar ki

كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

(Her insan günah işleyebilir. Günah işleyenlerin en hayırlıları ise tövbe edenlerdir) Bundan dolayı insanlar günahlardan uzak olamazlar, elverir ki, bunun kötülüğünü düşünerek derhal tövbe ve istiğfarda bulunsunlar.

&-Bu mübarek ayetler de cennetin; sakınanlar, günahlarında ısrar etmeyip tövbe ve istiğfar edenler için hazırlanmış olduğu bildiriliyor. Yani: Buraya asıl lâik olanlar onlardır. Yoksa bundan dolayı cennete, günahlarından tövbe etmeksizin ölen Müslümanların giremeyeceği lâzım gelmez. Nitekim cehennem için ortaya konulmuş olması da cehenneme hiçbir mü'minin giremeyeceğini gerektirmez. Çünkü cehennem, asıl kâfirler için ebedî bir azap yurdudur. Günahkâr mü'minlerin cehenneme girecekleri ise geçici bir zaman içindir, sonra yine oradan kurtulup cennete gireceklerdir.

&-Mutezile âlimlerine göre ise mü'minler, takva sahiplerinden, tövbekârlardan ve günahlarında ölünceye kadar ısrar edenlerden ibaret olmak üzere üç tabakaya ayrılır. Bunlardan cennete, takva sahibi ve tövbekâr olanların oluşturdukları tabakadakiler gireceklerdir. Günahlarında ısrar ederek vefat eden tabaka ehli ise cennete asla giremeyeceklerdir. Bu yanlış bir görüştür. Ehlisünnete göre her Müslüman, iman ile ölünce cennete girecektir. Ancak tövbe etmeksizin günahkâr olarak ölen Müslümanlar, Allah'ın dileğine tabidirler. Cenâbı Hak bunlardan dilediğini affeder ve dilediğine bir müddet cehennemde azap eder, sonra yine cennete koyar.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

(Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz, bundan başkasını, dilediği kimse için bağışlar) Nisa, 4/48 âyeti kerimesi de bunu göstermektedir. Şu kadar var ki, hangi şahsın Allah'ın affına uğrayacağı kestirilemez. Bundan dolayı insan daima ilâhî azaptan korkmalıdır, Cenâbı Haktan utanmalıdır, nimete karşı nankörlük edip günah yoluna gitmemelidir. Cehennem azabının bir günlüğü bile en müthiş azaplardan, cezalardan sonsuz derecede fazladır. Artık her mü'min bunları düşünmeli, kendisinden sâdır olan günahlardan dolayı bir an evvel tövbe ve istiğfar etmelidir, İşte asıl kurtuluş yolu bundan ibarettir.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

137.Muhakkak sizden evvel birçok olaylar gelip geçmiştir. Artık yerde dolaşınız da bakınız ki, yalanlayanların akıbetleri nasıl olmuştur.

Bu mübarek ayetler de Müslümanları gayrete getirmektedir, İslâmiyet üzere sebatkâr bulundukça nice yüksek başarılarla ulaşacaklarını müjdelemektedir. Ve Uhud gazvesinde bazı zatların şehit veya yaralı düştüklerinden dolayı gevşekliğe, hüznün ve kederle düşmelerini tavsiye buyurmaktadır.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ

Nice olaylar Sizden önce Gelip geçmiştir Geçekten

(Muhakkak sizden evvel birçok olaylar gelip geçmiştir) Ey Muhammed Ümmet!

Muhakkak sizden evvel insanlık âleminde birçok tarihî, feci olaylar gelip geçmiştir. Din düşmanları olan nice kavimler bir müddet ihmal edilmişler ise de sonra yakalanıp lâik oldukları azaplara kavuşturulmuşlardır. İşte Uhud gazvesinde İslâm düşmanlarının bir galibiyet göstermeleri de geçici olmuştur, onlar da bir felâkete uğrayacaklardır.

فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

Yalanlayanların Akıbeti Olmuş Nasıl Bir bakın Yeryüzünde Öyle ise dolaşın

(Artık yerde dolaşınız) bakınız ki, yalanlayanların akıbetleri nasıl olmuştur) Artık Ey Müslümanlar yeryüzünde, çeşitli ülkelerde dolaşınız da Peygamberleri, ilâhî hü-

kümleri yalanlayanların hak dine karşı isyan edenlerin akıbetleri son günleri nasıl olmuştur. Onlar ne acı felâketlere, mağlûbiyetlere uğramışlardır. Bundan dolayı o gibi din düşmanlarına bir vakte kadar hikmet gereği mühlet verilse de onlar nihayet lâıyk oldukları acı akıbetlere kavuşacaklardır. Artık ey Müslümanlar Siz ümitsizliğe düşmeyiniz, dayanıklılığı elden bırakmayınız.

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

138.İşte bu insanlar için bir açıklamadır ve takva sahipleri için de bir hidayettir, bir öğüttür.

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ

İnsanlar için Bir açıklamadır Bu

(İşte bu insanlar için bir açıklamadır) İşte bu Kuranı Kerim'in geçmiş olaylara ait ayetleri bütün insanlar için insanlık âlemi için bir açıklamadır. Evvelce gelip geçmiş inkârcı kavimlerin nasıl helâke uğradıklarına işaret eden bir ifadedir.

وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Bir nasihattır Ve Bir hidayet Ve

(ve takva sahipleri için de bir hidayettir, bir öğüttür) Ve bilhassa takva sahipleri Hak Teâlâ'dan korkan mütefekkir zatlar için de basiretlerinin artmasına vesile olan bir hidayettir bir saadet rehberidir ve bir hikmetli öğüttür.

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

139.Ve gevşeklik göstermeyiniz ve üzüntüye kapılmayınız ve siz mü'minler iseniz çok yükselmiş olanlar ancak sizlersiniz

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا

Üzülmeyin Ve Gevsemeyin Ve

(Ve gevşeklik göstermeyiniz ve üzüntüye kapılmayınız) Artık ey ehli iman Kuranı Kerim'in açıklamalarına dikkat ediniz, geçmiş ümmetlerin tarihî hayatını düşününüz, Uhud gazvesindeki bazı hadiseleri düşünüp ümitsizliğe düşmeyiniz ve düşmanlarınızla savaş hususunda gevşeklik göstermeyiniz ve size isabet etmiş olan bazı elem verici olaylardan dolayı üzüntüye kapılmayınız

وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler İseniz Eğer En üstün olanlar Sizsiniz Ve

(ve siz mü'minler iseniz çok yükselmiş olanlar ancak sizlersiniz) ve siz mü'minler iseniz siz kuvvetli bir imana sahip iseniz veya Cenabı Hakkın size zafer ve galibiyet ihsan edeceğine dair ilâhî vadini tasdik etmiş iseniz şüphe yok ki çok yükselmiş olanlar Allah katında yüce mertebelere ulaşanlar ancak sizlersiniz. Çünkü siz hak üzere bulunmaktasınız, savaşınız mücadeleniz Allah'ın dinini yaymak ve yüceltmek içindir. Düşmanlarınız ise batıla hizmet etmektedirler. Onların savaşları şeytan içindir. Ey Müslümanlar sizden şehit olanların makamları cennettir, düşmanlarınızın gidecek-leri yerler ise mutlaka cehennemdir. Artık ey Müslümanlar bu yüksek mertebenizi düşününüz, ona göre din uğrunda fedakârlıktan geri durmayınız. Akıbet sizin içindir.

&-Nitekim bu ilâhî müjde, asrısaadette ve daha sonra gerçekleşmiş, asırlardan beri hâkimiyetten mahrum perişan bir halde yaşayan bir insanlık kitlesi İslâmiyet'i kabul eder etmez doğuda ve batıda hâkimiyeti elde etmişlerdir. Bu akıbeti vaktiyle müjdelemiş olan Kuranı Kerim'in ebedî bir mucize olduğu bu suretle de ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı Müslümanlar, asla ümitsizliğe düşmemelidirler. İslâm dininin yüksek emirlerine hakkıyla uydukları takdirde birçok nimetlere ve zaferlere kavuşacaklardır.

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

140.Eğer size bir yara dokunmuş ise şüphesiz o kavme de onun benzeri bir yara dokunmuştur. Ve o günleri biz insanlar arasında döndürürüz. Ve Allah Teâlâ'nın iman edenleri bilmesi ve sizden şahitler edinmesi içindir. Ve Allah Teâlâ zalimleri sevmez.

Bu mübarek ayetler, İslam mücahitlerini teselli edici olmaktadır, galibiyet ile mağlûbiyetin hikmetlerine işaret etmektedir. Ve din düşmanlarının sonunda kahr ve helâke uğrayacaklarını göstermektedir.

إِنْ يَمَسُّكُمْ قَرْحٌ

Bir yara Size dokunuyorsa Eğer

(Eğer size bir yara dokunmuş ise) ey İslâm mücahitler Uhud gazvesindeki hâdiselerden dolayı ümitsizliğe düşmeyiniz Eğer size o savaşta bir yara ve benzeri bir şey dokunmuş ise bu yalnız size mahsus değildir,

فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ

Onun misli Bir yara O kavme Dokunmuştu Gerçekten

(şüphesiz o kavme de onun benzeri bir yara dokunmuştur) şüphesiz düşmanınız olan o kâfir kavme de onun o size dokunan yaranın benzeri bir yara ve saire dokunmuştur. Onlar da Uhud gazvesinde yaralanmışlardır, onlardan da öldürülenler vardır. Bununla beraber daha evvel Bedir gazvesinde böyle felâketlere uğramışlardır. Öyle olduğu halde korkmaksızın yine size saldırmışlardır. O halde Ey Müslümanlar Sizin için korkmak, kendinizi zayıf sanarak düşmanlarınızdan kaçınmak nasıl uygun olabilir?

وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

İnsanlar Arasında Onları evirir çeviririz Günler ki Bu Ve

(Ve o günleri biz insanlar arasında döndürürüz) öyle zafer, galibiyet, mağlûbiyet devrelerini biz insanlar arasında döndürürüz bir gün bir kavim kazanır veya kaybeder, diğer bir gün de başka bir kavim ya kazanır veya kaybeder, zamanın hadiseleri kavimlerin gâh lehine ve gâh aleyhine olarak meydana gelir. Bu hikmet gereğidir

وَلْيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Allah Bilmesi için Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın iman edenleri ortaya çıkarması içindir) Ve bu gibi muhtelif hâdiselerin meydana gelmesi hem Allah Teâlâ'nın iman edenleri bilmesi seçmesi içindir. Çünkü Allah Teâlâ'ya samimi şekilde iman etmiş olanlar, bu gibi hâdiselerin birer hikmet ve menfaat gereği olduğunu düşünerek kuvvetli bir iman sahibi olduklarını göstermiş olurlar. Böyle bir imandan mahrum bulunmuş olanlar da ümitsizliğe ve gevşekliğe düşerler, savaşlardan kaçarak, işte bu gibi hadiseler sayesinde insanların durumları meydana çıkmış olur.

&-İlmî ilâhî (Allah'ın ilmi): Malumdur ki. Allah Teâlâ hazretleri ilim sıfatıyla muttasıftır. O bilendir, gaybların bilicisidir. Onun ilmî ezelîdir, ebedîdir. Her hadiseyi vukuundan evvel de, sonra da hakkıyla bilir. Onun ilminde değişme ve başkalaşma yoktur. Bundan dolayı bazı ayetlerde liyağlemellahu Allah'ın bilmesi için linağleme Bilmeniz için velemma yağlemellahu Allah bilmeden gibi buyrulması, bazı hâdiseler hakkında Allah'ın ilminin ortaya çıkması içindir. Yoksa o hadiselerin meydana gelme zamanına ait olduğunu göstermek için değildir. Onun ezelî ilmi, bu hadiseleri vukuundan evvel de içermektedir. Bundan dolayı böyle istikbal sıgasıyla beyan buyrulmasında şu gibi manalar vardır:

1-Bu ilimden maksat ayırt etmektir: Yani: Cenâbı Hak, temiz olan kulları ile temiz olmayanları ayırsınlar, seçilsinler diye öyle bir kısım hadiseleri meydana getirir. Yoksa Cenâbı Hak, o kullarının ne durumda olduklarını ezelî ilmi ile zaten bilir.

2-Bu ilimden maksat, bunun gereği olan mükâfat ve cezadır: Yani Yüce Allah bu tür hadiseleri meydana getirir ki, onların hikmet gereği olduklarını bilip inancını değiştirmeyen Müslüman kullarını mükâfata kavuştursun, aksini yapanları da cezaya uğratsın.

3-Bu ilimden maksat, Allah'ın ezeli ilme bildiği şeylerdir: Bu bir mecazdır. Nitekim kudret kelimesi de bir mecaz olarak yani takdir edilen şey, yerinde kullanılır. Bundan dolayı bir şeyi Cenâbı Hak bilsin demek, o şey Cenâbı Hakkın malûmu bulunsun demektir. Gerçekte Allah'ın ilminde yenilenme, çoğalma ve sonradan olma düşünülemez. Belki malumat yani bilinenler yenilenir, sonradan meydana gelir, sonra yine yokluğa dönebilir.

4-Bu ilimden maksat, Cenabı Hakkın velilerinin bilmesi demektir. Cenâbı Hak öyle garip, muazzam hâdiseler vücuda getirir ki, bunları hakikî ve basiretli mü'minler gördükçe kalplerinde iman nuru parlamaya başlar, Allah'ın yüceliğini tefekküre dalarak manevî zevke kavuşurlar. Bundan dolayı böyle bir ilim, yüceliğinden dolayı Cenâbı Hakka isnat buyrulmuştur. Kısacası: Allah Teâlâ âlemin bütün hâdiselerini vukuundan evvel de, sonra da bilir.

&-Mutezileden Hişam İbnül Hakem'in bu husustaki görüşü, batıldır. Ona göre Cenâbı Hak, hadiseleri vukuundan evvel değil, vukuundan itibaren bilir. Hâlbuki bütün kelâm âlimleri, bütün aklî deliller onun bu iddiasına muhaliftir. Cenabı Hak bütün hadiseleri vukuundan evvel de bilir. Onun ilminde sonradan olma değişme ve başkalaşma hâşâ cereyan etmez.

وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ

Şahidler Sizden Edinmesi için Ve

(ve sizden şahitler edinmesi) Ve yine bu hâdiselerin böyle muhtelif tarzda meydana gelmesi hem de sizden ey Müslümanlar Allah Teâlâ'nın şahitler edinmesi içindir. Yani sizden bütün milletler hakkında şahadet edecek seçkin bir topluluk meydana getirmek içindir. Veyahut sizden bazı zatlara şahadet şerefine ulaştırması içindir.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

Zalimleri Sevmez Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ zalimleri sevmez) Velhâsıl, ey İslâm milleti Meydana gelen ve gelecek galibiyetlerde, mağlûbiyetlerde bu gibi hikmetler, gayeler vardır. Artık asla ümitsizliğe düşmeyiniz, icab ettikçe cihat meydanına atılmaktan geri durmayınız. Yoksa zulmetmiş olursunuz vazifelerinizi terk etmiş olursunuz. Bundan dolayı Allah Teâlâ zalimleri sevmez

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ

141.Ve Allah Teâlâ iman edenleri seçmesi ve kâfirleri helak etmesi içindir.

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Allah Denemesi için Ve

(Ve Allah Teâlâ iman edenleri seçmesi) Ve öyle muhtelif günlerin, hâdiselerin insanlar arasında dönüp dolaşması bir de Allah Teâlâ iman edenleri seçmesi onları kendilerine isabet eden belâlar sebebiyle günahlardan tertemiz kılması içindir.

وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ

Kafirleri Helak etmesi için Ve

(ve kâfirleri helak etmesi içindir) bilâhare onları da, onların eserlerini de yok edip kendilerini cehennem azabına kavuşturması hikmetine dayanmaktadır. Bundan dolayı Kâinatın yaratıcısının her yarattığı şey bir hikmet ve fayda gereğidir.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ

الصَّابِرِينَ

142.Yoksa cennete gireceğinizi mi sanıverdiniz? Allah Teâlâ sizden cihat edenleri ayırt etmedikçe ve sabredenleri belli buyurmadıkça.

Bu mübarek ayetler. Bedir muharebesinde bulunmadıklarından dolayı üzülen bazı Müslümanların bilâhare Uhud gazvesinde sebat ederek sevaba ulaşip, üzüntüden

kurtulmaları lâzım gelirken bu Uhud gazvesinden kaçındıkları için haklarında bir kınamayı içermektedir.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ

Cennete Gireceğinizi mi Sandınız Yoksa

(Yoksa cennete gireceğinizi mi sanıverdiniz?) Ey Uhud gazvesinde yenilmiş olan İslâm erleri Siz yoksa bir nimet yurdu olan cennete öyle kolaylıkla hemen girivereceğinizi mi sanıverdiniz? Elbette onu sanıvermemişsinizdir.

وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ

Sizden Çihad ettiler O kimseleri ki Allah Henüz ortaya çıkarmadı Ve

(Allah Teâlâ sizden cihat edenleri ayırt etmedikçe) Allah Teâlâ sizden cihat edenleri kulları arasında ayırt edip davalarında sadık olduklarını izhar etmedikçe ve savaş sahasında düşmanlarına karşı

وَيَعْلَمِ الصَّابِرِينَ

Sabredenleri Belli eder Ve

(ve sabredenleri belli buyurmadıkça) Evet, Siz hak yolunda öyle bir fedakârlıkta bulunmadıkça cennete girivermeğe lâyık olduğunuzu sanıvermezsiniz. Bundan dolayı Allah'ın emrine uyup, Yüce Peygamber'e hakkiyle bağlanarak din uğrunda fedakârlıktan kaçınmayınız ki, cennete girmeye lâyık olasınız.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

143.And olsun ki, siz ölümü onunla karşılaşmadan evvel temenni ediyordunuz. İşte siz bekleyip durduğunuz halde onu görüverdiniz.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ

Onunla karşılaşmanızdan Önce Ölümü Temenni ediyorsunuz İdiniz And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, siz ölümü onunla karşılaşmadan evvel temenni ediyordunuz)

Ey Bedir gazvesinde hazır bulunmamış olan İslâm erleri And olsun ki yüce varlığıma yemin ederim ki: Siz ölümü ölüme sebep olabilen savaşı Bedir gazvesi gibi bir hadiseyi öyle bir cihat ile karşılaşmadan ondaki zorlukları, fedakârlığı görmeden evvel temenni ediyordunuz tâki siz de o Bedir mücahitleri gibi sevaba, mükâfata erişesiniz

فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

Bakıyorsunuz Siz iken Onu gördünüz İşte gerçekten

(İşte siz bekleyip durduğunuz halde onu görüverdiniz) işte siz öyle bir cihadı bekleyip durduğunuz halde arzunuz doğrultusunda o cihadı, o Uhud gazvesini bakıp görüverdiniz savaş için orada hazır bulundunuz. Artık ne için arzuza aykırı hareket ettiniz? Ne için savaştan korkup kaçıverdiniz?

Kısacası: İnsan, sabırlı ve kudretli olmalıdır. Hayırlı işlerde sebat etmelidir. Hak yolunda fedakârlıktan kaçınmamalıdır, fâni bir hayat için ebedî bir saadeti terk etmemelidir. Cenabı Hakkın cennetine ve Allah'a ulaşmak için icab ettikçe her türlü fedakârlıklarda bulunmalıdır.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَأَنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

144.Ve Muhammed de ancak bir peygamberdir. Ondan evvel de peygamberler gelip geçmiştir. Eğer o ölse veya öldürülse siz gerisin geriye mi dönüvereceksiniz? Ve her kim gerisin geriye dönerse elbette Allah Teâlâ'ya hiçbir zarar vermiş olamaz. Ve Allah Teâlâ şükredenlere mükâfat verecektir.

Bu âyeti kerime de Uhud gazvesindeki yenilgiye sebebiyet vermiş olan bir kısım İslâm erleri hakkında bir kınamayı içermektedir ve bütün Müslümanlar için uyanışa vesile olacak bir hakikati bildirmektedir.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ

Bir peygamber Ancak Muhammed Değildir Ve

(Ve Muhammed de ancak bir peygamberdir) Ey bütün Müslümanlar. Ve ey Uhud gazvesinde bulunmuş olan İslâm mücahitleri Malumdur ki, bütün insanlar bu dünyada geçici bir zaman için yaşarlar, sonra da âhiret âlemine çıkar giderler. Bundan dolayı Hz. Muhammed de bir mübarek insandır. Ve Muhammed de ancak bir peygamberdir Peygamberlik vazife-sine ve şerefine sahiptir. Yoksa ilahlık sıfatına sahip ve ölümden kurtulmuş değildir.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ

Peygamberler Ondan önce Geçmiştir Gerçekten

(Ondan evvel de peygamberler gelip geçmiştir) Hz. Muhammed den önce de nice peygamberler gelip geçmiştir. Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'in zamanına kadar dünyaya gelmiş olan bütün peygamberler bilahare vefat edip ebediyet âlemine göç etmişlerdir. Böyle bir akıbet, yalnız Hz. Muhammed'e mahsus değildir. Bundan dolayı

أَفَأَنْتُمْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ

Ökcelerinizi Üzerinde Geriye mi döneceksiniz Öldürülürse Veya Ölürseniz Şimdi eğer

(Eğer o ölse veya öldürülse siz gerisin geriye mi dönüvereceksiniz) eğer o Hz. Muhammed de vakti gelip ölse veya faraza düşmanları tarafından öldürülse siz ümitsizliğe düşerek gerisin geriye mi dönüvereceksiniz? Cenâbı Hak muhafaza buyursun dinden mi döneceksiniz? Cahiliyet haline mi geri gideceksiniz? Böyle bir hareket hiç caiz makul, sizlere lâayık olur mu?

وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ

Ökçeleri Üzerinde Geriye dönerse Kim Ve

(Ve her kim gerisin geriye dönerse) Ve bununla beraber her kim gerisin geriye tekrar küfür ve şirke dönerse kendisinin zararına, helâkine, hizmet etmiş olur.

فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا

Bir şeyle Allah'a O takdirde asla zarar veremez

(Elbette Allah Teâlâ'ya hiç bir zarar vermiş olamaz) Cenâbı Hak kimsenin imanına hâşâ muhtaç değildir. İmandan mahrum kalan, küfür ve inkâr halinde yaşayan kimse-ler kendilerini zararlara, felâketlere düşürmüş olurlar.

وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

Şükredenleri Allah Mükâfatlandıracaktır Ve

(Ve Allah Teâlâ şükredenlere mükâfat verecektir) Ve Allah Teâlâ kerimdir rahimdir. Kullarına Sırf ilâhî yardımının gereği olmak üzere elde ettikleri imanın değerini bilip Cenâbı Hak'ka şükürlerini arz edenlere dünyada da, âhirette de mükâfat verecektir. Artık akli başında olan bir insan, bunu düşünmelidir. Cenâbı Hakkın mükâfatına kavuşmayı en yüce bir gaye bilmelidir. Bunun aksine hareket edenler kendilerini ebedî felâketlere uğratmış olurlar.

&-Evet, Cenâbı Hakkın hiç bir kimseye ihtiyacı yoktur. Fakat maddî ve manevî nice ihtiyaçlar içinde yaşayan insanlar, kendi hayatlarını, kendi istikballerini düşünmeli, İslâmiyet nimetinin değerini bilmeli, o sayede istikballerini temin etmiş bulunmalıdır. Bundan başka kurtuluş çaresi yoktur. Artık Uhud gazvesinde Resûlî Ekrem'in şehit düştüğüne dair düşmanların uydurma şayialarına bakıp da cihat meydanından ayrılmış olan bir kısım İslâm erlerinin bu hareketleri de elbette uygun değildir. Bilâkis Rasûlî Ekrem Efendimiz şehit düşmüş olsa idi yine İslâm mücahitlerinin Allah yolunda cihada devam etmeleri lâzım gelirdi. Nitekim ashâbı kiramdan Enes ibni Nadr böyle hareket etmiş "Resulü Ekrem şehit düştü ise Rabbi bakidir; dini yaşamaktadır" diyerek şehit oluncaya kadar düşmanlara kılıncı ile saldırıp durmuştur. Ve yine vaktiyle birçok peygamberler vefat etmiş oldukları halde bir kısım ümmetleri onların izlerini takip edip durmuşlardır, geri dönmemişlerdir. Allah'a hamd olsun ki İslâm milleti pey-

gamberin vefatından beri asırlarca dini İslâm'a sarılarak Müslümanlıklarını muhafaza etmişlerdir. Bunun aksine hareket, Müslümanlar için bir felâkettir, bir ebedî helâktir. Cenabı Hak cümlemizi uyanıklıktan ayırmazın âmin.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

145.Ve hiç bir kimse için Allah Teâlâ'nın izni olmadıkça ölmek yoktur. O vadesi tâyin edilmiş bir yazıdır. Ve her kim dünya menfaatini dilerse ona ondan veriz. Ve kim âhiret sevabını isterse ona da ondan veriz. Ve şükredenleri elbette mükâfatlandıracağız.

Bu âyeti kerime de takdir edilen şey her ne ise mutlaka meydana geleceğini, bundan dolayı savaştan kaçmanın böyle takdir edilen bir şeye mani olamayacağını göstermektedir.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak Ölmesi Bir kimse için Olmadı Ve

(Ve hiç bir kimse için Allah Teâlâ'nın izni olmadıkça ölmek yoktur) Bütün tabiat olayları Cenâbı Hakkın kazasına ve kaderine tabidir. Hiçbir hâdise kendi kendine meydana gelemeyiz. Ve hiç bir kimse için Allah Teâlâ'nın izni kazası, dilemesi, ruhları alması için ölüm meleğine müsaadesi olmadıkça ölmek yoktur. Öyle muharebe meydanına atılmakla vesaire ile hemen ölüneceğine hükmedilemez.

كِتَابًا مُؤَجَّلًا

Vadesi belli olan Bir yazı olarak

(O vadesi tâyin edilmiş bir yazıdır) O ölüm vadesi vukua geleceği zaman tâyin edilmiş levhimahfuzda tesbit olunmuş bir yazıdır Cenâbı Hak bunu belirli bir vakte tahsis buyurmuştur, herkesin ömür müddeti yazılmış bulunmaktadır. Bundan dolayı muharebede sebat etmek herhalde ölüme sebep olamaz. Muharebeden kaçınmak da insanı herhalde ölümden kurtaramaz.

وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا

Ondan Ona veriz Dünya Mükafatını İsterse Kim Ve

(Ve her kim dünya menfaatini dilerse ona ondan veriz) Ve her kim yaptıkları işler karşılığında dünya menfaati dünyevî şeyleri dilerse o kimseye o dilediği dünyevî menfaatten takdir edilen miktarı veriz onu o menfaatten hikmet ve fayda gereğince faydalandırırız.

وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا

Ondan Ona veriz Ahiret Mükafatını İsterse Kim Ve

(Ve kim âhiret sevabını isterse ona da ondan veriz) Ve her kim de kendi amelleri karşılığında âhiret sevabını sonsuz olan uhrevî mükâfatı isterse ona da o uhrevî sevaptan, mükâfattan büyük bir miktar veriz. Onu bu hayırlı arzusuna kavuştururuz.

وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

Şükredenleri Mükafatlandıracağız Ve

(Ve şükredenleri elbette mükâfatlandıracağız) Ve şükredenleri de kavuştukları nimetlere karşı şükran vazifesini yerine getirenleri de elbette mükâfatlandıracağız. Bundan dolayı insan daima en hayırlı şeyleri temenni etmelidir, o uğurda çalışmalıdır ve kavuştuğu nimetlerden dolayı da Cenâbı Hakka hamd ve şükür edip durmalıdır. Ebedî mükâfatlara ulaşmak için bundan başka yol yoktur.

&-Bu âyeti kerime de Uhud gazvesinde ganimete ulaşmak için muhafaza etmekle görevlendirildikleri noktayı terk etmiş olan bir kısım İslâm erleri hakkında nazil olmuştur.

وَكَايْنٍ مِّنْ نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِيشُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

146.Ve nice peygamberler ile beraber birçok âlimler, savaşa bulundular da Allah yolunda kendilerine isabet eden şeylerden dolayı ne gevşediler ne zaafa düştüler, ne de baş eğdiler. Allah Teâlâ ise sabredenleri sever.

Bu mübarek ayetler de Uhud gazvesinde bozguna uğramış olan bir kısım İslâm erlerine ve bütün İslâm mücahitlerine geçmiş peygamberlerin ve onların ashabının cihat meydanlarındaki sabır ve sebatlarını, dua ve niyazlarını ve bunun meyvesi olarak ulaştıkları büyük muvaffakiyetleri uyulması gereken örnek bir davranış ve bir teşvik vesilesi olmak üzere açıklamaktadır.

وَكَايْنٍ مِّنْ نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِيشُونَ كَثِيرٌ

Birçok Rabbaniler Beraberinde Savaştı Nebiden Nice Ve

(Ve nice peygamberler ile beraber birçok âlimler, savaşa bulundular) Ve geçmiş peygamberlerden nice peygamberler ve onlar ile beraber birçok âlimler o peygamberlerin ashabından bulunan ve kendilerine rebbaniyyûn denilen bir nice hayırlı, takva sahibi ve fakih zatlar veya birçok cemaat savaşa bulundular ve

فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Onlara isabet etti O şeyden dolayı ki Fakat gevşemediler

(Allah yolunda kendilerine isabet eden şeylerden dolayı ne gevşediler) Allah yolunda Allah'ın dini uğrunda kendilerine isabet eden yara ve öldürölme gibi şeylerden dolayı ne korkup, usanıp gevşediler

وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا

Boyun eğmediler Ve Zaafa düşmediler Ve

(ne zaafa düştüler, ne de baş eğdiler) evet bu mücadele yüzünden ne zaafa düştüler ne de düşmanlarına karşı tembellik gösterip baş eğdiler. Onlar cihat meydanlarında sabır ve sebat göstererek Allah'ın ismini yüceltmeye çalışıp durdular.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

Sabredenleri Sever Allah Ve

Allah Teâlâ ise sabredenleri sever) Allah Teâlâ ise öyle hak yolunda sabır ve sebat edenleri sever mükâfatlara ulaştırır.

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبَّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

147.Ve onların sözleri başka değil, şöyle demekten ibaretti. Ey Rabbimiz! Bizim için günahlarımızı ve işlerimizdeki israflarımızı mağfiret buyur ve ayaklarımızı sabit kıl ve bizlere kâfirler güruhu üzerine zafer ver.

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا

Demeleri Ancak Sözleri Olmadı Ve

(Ve onların sözleri başka değil, şöyle demekten ibaretti) Ve onların o muhterem peygamberlerle birlikte savaşlarda bulunan âlimlerin, seçkin topluluğun cihat zamanlarındaki sözleri temennileri, niyazları başka değil, şöyle demekten ibaretti:

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا

İşimizde ki Taşkınlıklarımızı Ve Günahlarımızı Bizim için Bağışla Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Bizim için günahlarımızı mağfiret buyur) Ey Rabbimiz Ey Yaratıcımız Varlığımızın terbiyecisi, Yüce Rabbimiz bizim için günahlarımızı senin emirlerine muhalif hareketlerimizi ve işlerimizdeki israflarımızı haddi aşmış olmamızı da mağfiret buyur affet ve ört

وَتَبَّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğa karşı Bize yardım eyle Ve Ayaklarımızı Sabit kıl Ve

(ve ayaklarımızı sabit kıl ve bizlere kâfirler güruhu üzerine zafer ver) ve ayaklarımızı cihat meydanında, senin dinin uğrunda sabit kuvvetli ve dayanıklı kıl ve bizlere o kendileriyle savaşta bulunduğumuz kâfirler güruhu üzerine zafer ver. Bizleri din düşmanları üzerine galip kıl, ey bilen ve hikmet sahibi olan Allah'ımız.

فَاتِيَهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

148.Artık Allah Teâlâ da onlara hem dünya nimetini, hem de ahiret sevabının güzelliğini verdi. Ve Allah Teâlâ güzel davrananları sever.

فَاتِيَهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا

Dünya Mükafatını Allah Onlara verdi

(Artık Allah Teâlâ da onlara hem dünya nimetini, verdi) Artık Allah Teâlâ da o peygamberler ile beraber savaş meydanlarına atılıp ta devam ve sebatta bulunan ve Cenabı Hak'ka sığınarak dua ve niyazda bulunmuş olan zatlara hem dünya nimetini verdi, onları zafere, ganimete, şeref ve şana ulaştırdı.

وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ

Ahiret Mükafatının Güzelliğini Ve

(hem de ahiret sevabının güzelliğini) verdi onları cennete koyup, ilâhî lütuflarına kavuşturdu. Çünkü onlar din uğrunda öyle fedakârlıklarda bulundular, Allah yolunda mallarını, canlarını feda ederek infak ve ihsanda bulundular. Allah Teâlâ ise öyle mücahitleri korur.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Sever Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ güzel davrananları sever) onları öyle sevaplara, nimetlere ulaştırır. **Kısacası:** Ey Müslüman topluluğu Vaktiyle savaşlarda bulunan peygamberlerinin emirleri dairesinde hareket eden bir muhterem cemaat, böyle sabır ve sebat göstermiş dua ve niyazda bulunmuş Allah'ın yardımlarına kavuşmuş, dünya ve âhiret nimetlerini, mükâfatlarını elde etmişlerdir. Artık sizler de o muhterem zatları örnek edininiz, Allah yolunda fedakârlıktan ayrılmayınız, maddî ve manevî nimetlere kavuşunuz

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرْذِلْكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا

خَاسِرِينَ

149.Ey iman edenler! Eğer kâfir olanlara itaat ederseniz sizi gerisin geriye çevirirler. Artık büyük zararlara uğramış olduğunuz halde geri dönmüş olursunuz.

Bu mübarek ayetler de Uhud gazvesindeki mücahitlere ve bütün Müslümanlara hakikî yardımcı ve destekçiyi bildirmekte, düşmanların sözlerine aldananların en müthiş bir akıbete uğrayacaklarını göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler) ey İslâm dini ile vasıflanmış olan zatlar

إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرْذِلْكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ

Ökçelerinizin Üzerinde Sizi Geriye çevirirler inkar ettiler O kimselere ki Uyarsanız Eğer

(Eğer kâfir olanlara itaat ederseniz, sizi gerisin geriye çevirirler) Eğer kâfir olanlara Yahudi ve Hristiyanlara veya münafıklara itaat ederseniz onların sözlerini tutar, aldatmalarına kapılırsanız sizi gerisin geriye küfre, sapıklığa çevirirler. Sizi İslâmiyet nimetinden mahrum bırakırlar.

فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlara Ve Dönersiniz

(Artık büyük zararlara uğramış olduğunuz halde geri dönmüş olursunuz) Artık dünyada da âhirette de büyük zararlara uğramış olduğunuz halde geri dönmüş din-den çıkmış olursunuz.

&-Evet, Din düşmanlarının sözlerine aldananlar dünyada da, âhirette de zarara, hüsrana uğramış olurlar. Bir kere bunlar dünyada düşmanlarına boyun eğmiş onlara ihtiyaçlarını arz etmiş olurlar ki, bu en büyük dünyevî bir zarardır, bir hüsrandır. Sonra bunlar âhirette de sevaptan mahrum, ilâhî azaba uğramış olurlar ki, bu da en büyük uhrevî bir zarardır, bir hüsrandır. O halde akli başında olan bir Müslüman, nasıl olur da öyle din düşmanlarının sözlerine aldanır, onların o kötü maksatlarını anlamaz da kendi kutsal değerlerine aykırı hareketlerde bulunur.

Nitekim: Uhud gazvesinde bir takım münafıklar, Müslümanlara hitaben "Haydi kardeşlerinize dönünüz, onların dinine giriniz, eğer Muhammed Aleyhisselâm peygamber olsaydı öldürülmezdi demişlerdi. Bu aldatmalar yüzünden de bir dağılma yüz göstermişti. Artık bizim için dost olanlar ile olmayanları tanımak lâzım değil midir?

بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰیكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ

150.Hayır. Sizin mevlânız Allah Teâlâ'dır. Ve o yardımcılarının en hayırlısıdır.

بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰیكُمْ

Mevlânız Allah'dır Bilakis

(Hayır sizin mevlânız Allah Teâlâ'dır) Hayır O din düşmanlarının sözleri, özleri doğru değildir. Onlara itaat etmek asla uygun olamaz. Öyle bir itaat, felâkete sebeptir. Ey Müslümanlar Dostunuz ile düşmanınızı tanıyınız. Şüphe yok ki: Sizin mevlânız sizin yardımcınız, sizin koruyucunuz ancak Allah Teâlâ'dır. Artık yalnız ona sığınınız, yalnız onun hükümlerine uyunuz

وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ

Yardım edenlerin Hayırlısıdır O Ve

(Ve o yardımcılarının en hayırlısıdır) ve biliniz ki, o Yüce Yaratıcı yardımcılarının en hayırlısıdır. Artık yalnız ona sığınınız, yalnız ondan zafer ve yardım bekleyiniz.

&-Evet, Bir nice münafıklar, haktan yana görünüyorlar. Hayrı tavsiye edici bir tavır alıyorlar, kendi haince maksatlarını temin etmek için bin türlü hilelere başvuruyorlar. Hakikî dost ile düşmanı ayırmaya kudreti olmayan gafiller de onların bu sözlerine aldanıyorlar, kendi kutsî varlıklarını tehlikelere düşürmüş oluyorlar da bundan haberleri bile olmuyor. Fakat hak ve hakikati idrak eden zatlar, öyle düşmanların haince sözlerine aldanmazlar, İslâmiyet'e dört elleriyle sarılırlar, Cenâbı Hakka sığınır. Onu yardımcı ve destekçi bilerek ebedî istikballerini kazanmaya muvaffak olurlar. İşte hakikî bahtiyarlık, ebedî saadet bundan ibarettir.

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا

وَمَاؤِيَّهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوٰى الظَّالِمِينَ

151.Hakkında Cenabı Allah'ın hiç bir delil indirmemiş olduğu şeyleri ona ortak tanıdıklarından dolayı kâfirlerin kalplerine yakında korku düşüreceğiz. Onların gidecekleri yer cehennemdir. O zalimlerin duracakları yer ne kadar fenadır.

Bu âyeti kerime de Uhud gazvesinde Cenabı Hakkın düşmanların kalplerine, korku ve dehşet salarak Müslümanları korumuş olduğunu bildirmektedir.

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ

Korku İnkâr ettiler O kimselerin ki Kalplerine Salacağız

(kâfirlerin kalplerine korku düşüreceğiz) Evet o kâfirlerin kalblerine öyle bir korku öyle bir sıkıntı ve bir azab düşüreceğiz ki buda

بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا

Bir delil Hakkında İndirmedir O şeyleri ki Allah'a Ortak koşullar O şey sebebiyle ki

(Hakkında, Allah'ın hiç bir delil indirmemiş olduğu şeyleri ona ortak tanıdıklarından dolayı) Yani Kendilerine ibadetin, tapınmanın caiz olduğunu peygamberleri

ve kitapları vasıtasıyla bildirilmemiş olduğu putları, Cenabı Hakka ortak tanıdıklarından dolayı o küfür ve şirkleri sebebiyle Uhud gazvesinde Müslümanlara saldırmış olan müşriklerin kalbilerine yakında daha savaş meydanından tamamen ayrılmadan korku düşüreceğiz. Onlar Müslümanlara karşı tekrar hücumla cesaret edemeyeceklerdir. &-Nitekim öyle de olmuştur. Evet, Uhud gazvesinde Müslümanlar, peygamberin emrine muhalefetin bir cezası olmak üzere bozguna uğramışlardı. Harp meydanı düşmanlara kalmıştı, Müslümanlar üzerine saldıracak olsalardı görünüşe göre büyük bir galibiyet temin edebileceklerdi. Vaziyet Müslümanlar için pek nazik idi. Fakat Cenâbı Hak lütfetti, düşmanların kalplerine korku düşüreceğini muhterem Habib'ine müjdeledi. Bu hakikat hemen tecelli etti. Şöyle ki: Cenabı Hak onların kalplerine korku düşürdü, Müslümanları takibe cesaret edemediler, kaçıp Mekke'ye gittiler.

وَمَا لَهُمْ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوًى الظَّالِمِينَ

Zalimlerin Kalacağı yer Ne kötüdür Ve Ateştir Sığınakları Ve

(Onların gidecekleri yer cehennemdir O zalimlerin duracakları yer ne kadar fenadır) o kâfirlerin bu küfürleri yüzünden asıl gidecekleri yer cehennemdir. Onlar ebedî selâmetten mahrumdurlar. O zalimlerin öyle Cenâbı Hakka ortak koşarak nefislerine zulmetmiş olan din düşmanlarının duracakları yer ebedî ikametgâhları ne kadar fenadır ne kadar ateşli bir mahaldir, ne ebedî bir ceza yurdu. Elbette küfrü imana tercih edenlerin, Allah'ın dinine, peygamberine karşı cephe alanların akıbetleri bundan başka olamaz.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

152.And olsun ki, Allah Teâlâ size olan vaadini yerine getirdi. O zamanki, onları Cenabı Hakkın izniyle kesip doğruyordunuz. Ta ki o sevdiğiniz size gösterdikten sonra siz isyan ettiniz, yılgınlık gösterdiniz, emirde tartışmaya kalkıştınız, içinizden kimi dünyayı istiyordu ve sizden kimi de ahreti istiyordu. Sonra sizi imtihan etmek için onlardan çevirdi ve bununla beraber sizi af buyurdu ve Allah Teâlâ mü'minler üzerine lütuf sahibidir.

Bu âyeti kerime Uhud gazvesinde Müslümanlar için vaat edilen yardımın daha başlangıçta geldiğini, bilahare yüz gösteren bozgunun da emre muhalefetin bir neticesi olduğunu bildirmektedir. Ashabı kiram bozguna uğramış bir halde Uhud gazvesinden Medine'yi Münevvere'ye dönünce bazı kimseler demişler ki: Bu hal bize nereden isabet etti? Hâlbuki Allah Teâlâ bize yardım vaat buyurmuştu. Bunun üzerine bu âyeti celile nazil olmuştur. İşte bu hakikat şöyle beyan buyruluyor:

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ

Vaadini Allah Size doğru söylemiştir And olsun geçekten Ve

(And olsun ki, Allah Teâlâ size olan vaadini yerine getirdi) and olsun ki. Allah Teâlâ sözünde sadıktır. Size olan vaadini de Uhud gazvesinde yardıma kavuşacağınıza dair olan müjdesini de yerine getirdi bu ilâhî müjde de tecelli etti.

إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ

İzniyle Onları öldürüyordunuz O zaman ki

(O zamanki, onları Cenabı Hakkın izniyle kesip doğruyordunuz) savaş meydanında düşmanlarınızı Cenâbı Hakkın izniyle yardımıyla kesip doğruyordunuz. Büyük kahramanlıklar gösteriyordunuz. İşte o vaat edilen yardım, ortaya çıkmış bulunuyordu

حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ

İsyân ettiniz Ve Emir hususunda İhtilafa düştünüz Ve Zaafa düştünüz O zaman ki Ta ki

(Ta ki yılgınlık gösterdiniz isyân ettiniz, emirde tartışmaya kalkıştınız)

مِنْ بَعْدِ مَا أَرَيْكُمْ مَا تُحِبُّونَ

Arzu ediyorsunuz O şeyi ki Size gösterdi O şeyin ki Ardından

(o sevdiğinizi size gösterdikten sonra) o vaat edilen yardımı, o galibiyeti Cenabı Hak size gösterdikten sonra siz bunun şükrünü yerine getirmek için Peygamber'in emrine tamamen uymanız lâzım gelirken bilâkis isyân ettiniz o emre muhalefette bulundunuz. Savaştan yılgınlık gösterdiniz, emirde Rasûli Ekrem'in Yerinizden ayrılmayın diye yapmış olduğu tenbih hususunda tartışmaya kalkıştınız düşmanlarınız bozguna uğrayınca kiminiz peygamberin emrine uyararak yerlerinizden ayrılmadınız, kiminiz de artık yardım geldi diye korumakla görevli olduğunuz noktadan ayrıldınız.

مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا

Dünyayı İstiyor O kimse ki Sizden vardır

(içinizden kimi dünyayı istiyordu) İçinizden kimi ganimet sevdasıyla bulunduğu merkezi terk etti, dünyayı istiyordu bir an evvel ganimete ulaşmak arzusunda idi

وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ

Ahireti İstiyor O kimse ki Sizden vardı Ve

(ve sizden kimi de âhireti istiyordu) manevi mükâfata kavuşmak için peygamberin emrine riayet ediyor, bulunduğu noktadan ayrılmıyordu. Nitekim ashâbı Kiramdan Abdullah ibni Cübeyr, beraberindeki on kadar zat ile beraber şehit oluncaya kadar bulundukları noktadan ayrılmamışlardı. İşte ey Müslümanlar Sizin bu galip gelme durumunuzdan

ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ

Sizi imtihan etmesi için Onlardan Sizi çevirdi Sonra

(Sonra sizi imtihan etmek için onlardan çevirdi) evet Cenabı Hak sizi imtihan etmek için içinizden ihlâslı olanlar ile olmayanları meydana çıkarmak için sizi o düşmanlardan çevirdi. Onlara karşı sizi bozguna uğramış bir vaziyete soktu, ta ki böyle bir vaziyetin sebep ve hikmetini takdir edenler ile etmeyenler meydana çıksın, Resulûllah'ın emir ve tavsiyelerine uyup ve uymamanın neticeleri anlaşılsın.

وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ

Sizi Affetti And olsun gerçekten Ve

(ve sizi af buyurdu) Ve ey Müslümanlar bununla beraber Cenâbı Hak affedicidir, merhametlidir. Resuli Ekrem'in emrine olan muhalefetten dolayı sizi sorumlu tutmayacaktır. Sizi lütfuyla af buyurdu ve ey Müslümanlar

وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere karşı İhsan Sahibidir Allah Ve

(Allah Teâlâ mü'minler üzerine lütuf sahibidir) onların hakkında böyle af ve keremi tecelli eder ve onların uğrayacakları bir bozgun, bir meşakkat da haklarında bir imtihandır ki, o da onlar için bir rahmettir, bir sevap ve nimet vesilesidir. Elverir ki, Allah'ın takdirine rıza gösterilsin, Peygamber'in emrine kasten muhalefet edilmesin.

إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلَوْنَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَايَكُمْ فَأَتَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِّكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

153.O vakit ki, siz uzaklaşıyordunuz ve hiç bir kimseye dönüp bakmıyordunuz. Peygamber ise sizleri arkanızdan çağırıyordu. Artık Allah Teâlâ sizleri gam üstüne gam ile cezalandırdı. Ta ki hem elinizden giden şeylerden ve hem de sizlere isabet eden şeylerden dolayı üzülmeysiniz. Ve Allah Teâlâ yaptığınız şey

lerden haberdardır. Bu âyeti kerime, Uhud gazvesinde emre muhalefet eden bir kısım İslâm erlerinin uğramış oldukları çeşitli durumları ve affa kavuştuklarını göstermektedir.

إِذْ تَصْعِدُونَ وَلَا تَلُونَ عَلَى أَحَدٍ

Hiç kimseye Dönüp bakmıyordunuz Ve Uzaklaşıyordunuz O zaman

(O vakit ki, siz uzaklaşıyordunuz ve hiç bir kimseye dönüp bakmıyordunuz) Ey Uhud gazileri Hakkınızda ilâhî af o vakit ortaya çıkmıştı ki, siz savaş meydanından kaçarak uzaklaşıyordunuz dağlara çekilmeğe çalışıyordunuz ve hiç bir kimseye dönüp bakmıyordunuz hep kendinizi kurtarmakla meşgul bulunuyordunuz.

وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ

Arkanızdan Sizi çağırıyordu Peygamber Ve

(Peygamber ise sizleri arkanızdan çağırıyordu) Peygamber Hz. Muhammed Aleyhisselâm ise sizleri arkanızdan çağırıyordu. Ey Allah'ın kulları Ey Allah'ın kulları Bana geliniz, ben Allah'ın Resulüyüm, kim bana dönerse ona cennet vardır diyordu.

فَأَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمِّ

Kederle Keder üstüne Böylece sizi cezalandırdı

(Artık Allah Teâlâ sizleri gam üstüne gam ile cezalandırdı) Artık Allah Teâlâ sizleri bir uyanma vesilesi, bir af ve mağfiret sebebi olmak için gam üstüne gam ile cezalandırdı çeşit çeşit kederlere uğradınız. Meselâ: O sırada düşmanların galip görülmesi bir gamdı, Resulüallah'ın emrine muhalefet bir gamdı, Peygamberimizin yaralanması, şehit olduğunun yayılması bir muazzam gamdı, tövbekâr olabilmek için bozgunu bırakıp tekrar savaş meydanına atılmak endişesi bir gam idi. Böyle büyük gamlara uğramak da ilâhî affın gelmesine bir vesile teşkil etmiş bulunuyordu.

لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ

Size isabet etti Ne o şeye ki Ve Sizden geçti O şeye ki Üzülmemeniz için

(Ta ki hem elinizden giden şeylerden ve hem de sizlere isabet eden şeylerden dolayı üzülmeysiniz) Ta ki sizler ey Müslüman gaziler Hem elinizden çıkan şeylerden ganimet mallarından ve saireden dolayı hüznün ve kedere düşmeyesiniz. Ve hem de sizlere isabet eden öldürülmek ve bozguna uğramak gibi felâketlerden dolayı üzülmeysiniz ilâhî affa uğramayı en büyük bir nimet bilip onunla teselli olasınız

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden ki Haberdardır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yaptığınız şeylerden haberdardır) Ve Allah Teâlâ yaptığınız şeylerden bütün hareketlerinizden, maksatlarınızdan haberdardır. Artık daima basiret sahibi bulunur, Allah'ın takdirine razı olup Peygamber'in emrine boyun eğerseniz daima Rabbinizin af ve lütfuna ulaşmış olursunuz.

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نَعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

154.Sonra o gamın ardından üzerinize bir emniyet, hafif bir uyku indirdi ki, sizden bir gurubu örtüp kaplayıverdi. Sizden bir gurubu da nefisleri kaygıya dü-

şürmüştür Allah Teâlâ'ya karşı cahilliye zannı gibi hakka muhalif bir zanda bulunuyorlardı. Diyorlardı ki: Bize bu emirden bir şey var mıdır? De ki: Şüphesiz emrin hepsi de Allah'ındır. Onlar sana açıklamayacakları şeyleri kendi nefislerinde gizleyiverirler. Derler ki: Eğer bizim için bu emirden bir şey olsaydı burada öldürülmezdik. De ki: Eğer sizler evlerinizde olsaydınız, üzerlerine öldürülmeleri yazılmış olanlar yine çıkar, ölüp yatacakları yerlere kadar muhak-kak giderlerdi. Ve Allah Teâlâ göğüslerinizin içinde olanı meydana koymak ve kalplerinizde olanı temizlemek için bu hadiseyi vücuda getirirdi. Ve Allah Teâlâ göğüslerde bulunanları hakkıyla bilendir.

Bu âyeti kerime de Uhud gazvesinde ve İslâm ordusunda bulunan gurupların ruh hallerini göstermekte ve bir kısmının cahilce iddialarına karşı lâzım gelen cevabı vermektedir.

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُم مِّن بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً

Bir emniyet Kederin Ardından üzerinize indirdi Sonra

(Sonra o gamın ardından üzerinize bir emniyet indirdi ki) Ey Müslüman topluluğu Sonra Uhud gazvesinde sizi bozguna uğratan o uğramış olduğunuz gam o hüznün ve kederin, perişanlığın ardından üzerinize Cenâbı Hak bir emniyet indirdi yani: Düşünceden uzak

نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِّنْكُمْ

Sizden Bir taifeyi Bürüyordu Bir uyku

(hafif bir uyku sizden bir gurubu örtüp kaplayıverdi) Artık onlar korku kalmamış gibi bir uyur halde bulundular, vücutları istirahatı kavuştu. Çünkü: Onlar, Resulü Ekrem'in peygamberliğine katî surette inanmışlardı. Cenâbı Hakkın ona ergeç yardım edeceğine kanaat getiriyorlardı. Öyle geçici bir bozgunun Müslümanları mahv edemeyeceğini ve köklerinin kazınmasına sebep olamayacağını biliyorlardı. Artık böyle bir emniyet ve kanaat sayesinde rahat olarak yaşıyorlardı. Bununla beraber öyle tehlikeli bir zamanda bu zatların böyle korkusuzca uykuya dalıp rahat etmeleri de onlar için manevi bir mükâfat demektir, Cenabı Hakkın onları hıfz-edeceğine dair kuvvetli bir delil mahiyetinde idi. Ey Allah'ın birliğini kabul edenler

و طَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ

Nefisleri Onları derde düşürmüştü Gerçekten Bir taife ki Ve

(Sizden bir gurubu da nefisleri kaygıya düşürmüştür) Aranızda bir gurubu da munafık bir topluluğu da nefisleri kaygıya düşürmüştü. Bunlar yalnız kendi nefislerini düşünüyorlardı. Bunlar ne Resulüllah'ı ve ne de onun mübarek ashabını düşünürlerdi. Onlar bu savaşa yalnız ganimete ulaşma arzusu ile gelmişlerdi. Bunu elde edemeyeceklerini anlayınca ümitsizliğe düştüler, büyük bir korkuya tutuldular, kaçıp kendilerini kurtarmak istiyorlardı. O munafık gurup

يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ

Çahiliye Zannıyla Haksız yere Allah hakkında Zanda bulunuyorlardı

(Allah Teâlâ'ya karşı cahilliye zannı gibi hakka muhalif bir zanda bulunuyorlardı) Allah Teâlâ'ya karşı cahiliye ehlinin batıl zannı gibi hakka muhalif bir zanda bulunuyorlardı. Cenâbı Hakkın Yüce Peygamberine artık yardım etmeyeceğini sanıyorlardı, Müslümanlığın yok olacağını zannediyorlardı. Bu münafıklar

يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Bu işten Bize var mı Diyorlardı

(Diyorlardı ki: Bize bu emirden bir şey var mıdır?) evet Bize bu emirden düşmanlarımıza galibiyetimize dair bir şey bir ümit, bir işaret var mıdır ki biz de zafere kavuşalım. Habibim Onlara

قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ

Allah'ın Hepsini İş Şüphesiz De ki

(de ki: Şüphesiz emrin hepsi de Allahındır) Hakiki şekilde galibiyet Allah içindir ve

onun velileri içindir. Veya hüküm ve kaza Cenabı Hak'ka mahsustur, kulları hakkında hikmet ve menfaat gereği ne ise onu meydana getirir ve dilediği şekilde hükmeder. Resulüm

يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ

Sana Açıklamıyorlar O şeyleri ki İçlerinde Gizliyorlar

(Onlar sana açıklamayacakları şeyleri kendi nefislerinde gizleyiverirler) o münafıklar sana açıklayamayacakları şeyleri Müslümanların mağlûp, düşmanlarının galip olmaları hakkındaki kalbî temennilerini kendi nefislerinde gizleyiverirler. Bu temennilerini açığa vurmaya münafıkça hareketleri mâni olur. O hainler

يَقُولُونَ لَوْ كَان لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هُنَا

Burada Öldürülmezdik Bir şey Bu işten Bize Olsaydı Eğer Diyorduk

(Derler ki: Eğer bizim için bu emirden bir şey olsaydı burada öldürülmezdik) onlar derler ki Hz. Muhammed'in vaat ettiği gibi eğer bizim için bu emirden bu yardım ve galibiyetten bir şey olsaydı. Veyahut Bu harbe iştirak edip etmemek hususu bizim irademize, arzumuzda bırakılmış olsa idi. Veya Müslümanların galibiyeti hakkındaki açıklamalar, doğru bulunsa idi bizler burada öldürülmezdik buraya gelip böyle ölüme ve yenilgiye uğramazdık. Yüce Peygamberim Onlara

قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ

Evlerinizde Olsaydınız Eğer De ki

(De ki: Eğer sizler evlerinizde olsaydınız) de ki: Eğer siz evlerinizde olsaydınız böyle savaş için harice çıkmamış bulunsa idiniz, sizden

لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ

Yatacakları yerler Ölüm Üzerlerine Yazılmış O kimseler ki Elbette çıkıp giderdi

(üzerlerine öldürülmeleri yazılmış olanlar yine çıkar, ölüp yatacakları yerlere kadar muhakkak giderlerdi) ölmeleri takdir edilmiş bulunanlar yine birer sebeple evlerinden çıkar, ölüp yatacakları yerlere kadar ölümün pençesine düşerek takdir edilen kabirleri tarafına muhakkak giderlerdi. Evet, Allah'ın takdiri değiştirilemez, nice kimseler savaşa iştirak ederler de ölmezler, nice kimseler de evlerinde ikamet ettikleri halde ölür giderler.

وَلَيَبْتَلِي اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلَيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ

Kalplerinizdedir O şeyi ki Denemesi içindir Ve Sinelerinizdedir O şeyi ki Allah'ın Denemesi içindir Ve

(Ve Allah Teâlâ göğüslerinizin içinde olanı meydana koymak ve kalplerinizde olanı temizlemek için bu hadiseyi vücuda getirdi) Ve ey savaş meydanlarına atılanlar. Allah Teâlâ göğüslerinizin içinde olanı kalplerinizdeki ihlâs ve nifakı meydana koymak sizleri imtihana tâbi tutmak ve kalplerinizde olanı vesveseleri, şüpheleri giderip temizlemek için bu hadiseyi, bu Uhud gazvesindeki vaziyeti medya-na getirdi

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ göğüslerde bulunanları hakkıyla bilendir) ve bununla beraber Allah Teâlâ gönüllerde kalplerde gizli bulunanları daha meydana çıkarılmadan evvel de hakkıyla bilendir. Ne büyük bir müjde ve bir tehdit değişimli? Artık ey insanlar ona göre hareket ediniz

&-Evet, Şüphe yok ki Allah Teâlâ Hazretleri gaybları bilendir. O her şeyi daha medya-na gelmeden evvel de hakkıyla bilir. Kimseyi imtihana hâşâ ihtiyacı yoktur. Ancak herkesin mahiyetini, iman derecesini ve ihlâsını umuma karşı meydana çıkarmak için onları imtihana çeker, onların vaziyetlerini hikmeti gereği başkalarına karşı açığa vurmuş olur. İşte Uhud gazvesindeki ilâhî imtihan da böyle bir fayda ve hikmete dayanmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

155.Şüphe yok ki, iki ordunun karşılaştığı gün sizden geri dönenler yok mu, onların ayaklarını bazı kazanmış oldukları kusurları sebebiyle şeytan kaydırmak istemiştir. Ve bununla beraber Allah Teâlâ onları muhakkak affetmiştir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ çok bağışlayandır, halimdir.

Bu âyeti kerime, Uhud gazvesindeki yenilgiye bazı kusurların sebebiyet verdiğini bildiriyor. O gibi kusurlardan kaçınılmasına şöylece işaret ediyor.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ

iki topluluk Karşılaştı O gün ki Sizden Geri dönüp gittiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, iki ordunun karşılaştığı gün sizden geri dönenler yok mu) Şüphe yok ki iki ordunun Uhud gazvesinde Müslüman kuvvetleriyle, müşrik kuvvetlerinin karşılaştığı gün Ey Müslümanlar Sizden geri dönenler yok mu İslâm ordusunun ekseriyetini teşkil ediyorlardı,

إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا

Kazandılar O şeylerin ki Bazısı yüzünden Şeytan Onları kaydırmak istemişti Ancak

(onların ayaklarını bazı kazanmış oldukları kusurları sebebiyle şeytan kaydırmak istemiştir) onların ayaklarını o gaza meydanında sebat edip durmaktan bazı kazanmış oldukları kusurları sebebiyle meselâ: Peygamber'in emrine aykırı olarak nöbet yerlerini terk etmeleri, ganimete hırs göstermeleri gibi günahları yüzünden şeytan kaydırmak istemiştir. Artık şeytanın arzusuna uygun ve vesvese vermesine müsait olan o gibi yakışıksız hareketlerden uzak bulunmalıdır.

وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ

Onları Allah Affetti And olsun gerçekten Ve

(Ve Allah Teâlâ onları muhakkak affetmiştir) Ve bununla beraber o zatlar tövbekâr olmuş, özür dilemiş oldukları için Allah Teâlâ onları muhakkak affetmiştir. Günahtan tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

Azabda acele etmeyendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ çok bağışlayandır, halimdir) Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tevbeleri kabul eder, çok bağışlayandır günahları af ve setr eder halimdir kullarının cezalarını acele etmeyip tövbe edebilecekleri kadar kendilerine mühlet ihsan buyurur. Artık kulların üzerlerine düşen vazife odur ki, bu ilâhi lütufdan dolayı şükür borçlu olduklarını bilip kusurlarından bir an evvel tövbe ederek af dilemiş olsunlar

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُخَيِّتُ وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

156.Ey iman edenler! Kâfir olanlar ve kardeşleri için sefere çıktıkları veya gaziler oldukları zaman, "eğer onlar bizim yanımızda olsalar idi ne ölürlerd i ve ne de öldürölmezlerdi" diyenler gibi olmayınız. Allah Teâlâ onu kalplerinde bir hasret kılmak için yapmıştır. Hâlbuki Allah Teâlâ yaşatır, öldürür ve Allah Teâlâ yaptığınız şeyleri hakkıyla görücüdür.

Bu mübarek ayetler de Müslümanları uyandırmaktadır. Düşmanlarının sözlerine iltifat etmemelerini tenbih etmektedir. Ve Allah yolundaki fedakârlıkların pek büyük bir nimete, Hak Teâlâ'ya kavuşmaya vesile olacağını bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler gibi ki Olmayın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Küfredenler gibi olmayınız) çünkü öyle batıl bir fikriyata sahiptir ki onlar

وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى

Gaziler Oldular Veya Yeryüzünde Yolculuğa çıktılar O vakit ki Kardeşleri için Dediler Ve

(kardeşleri için, yeryüzünde sefere çıktıkları veya gaziler oldukları zaman dediler ki) Evet o kâfir olanlar, nifak veya nesep itibarıyla kardeşleri için ticaret ve sair bir iş için sefere çıktıkları veya savaşa gittikleri zaman vefat edince veya öldürülmüş olunca

لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا

Öldürmezlerdi Ve Ölmezlerdi Yanımızda Olsalardı Eğer

(eğer onlar bizim yanımızda olsalardı ölmezlerdi öldürülmezlerdi) başkaları tarafından öldürülmezlerdi yaşar dururlardı dediler. Hayır hayır işte böyle diyen inkârcılar gibi olmayınız. Ey Müslümanlar Böyle yanlış bir iddiada siz bulunmayınız

لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ

Kalblerinde Bir hasret Bunu Allah Kılması için

(Allah Teâlâ onu kalplerinde bir hasret kılmak için yapmıştır) Allah Teâlâ o münafıkların bu sözlerini kalplerinde bir hasret kılmak için yapmıştır. Onların böyle Allah'ın takdirine aykırı olan kuruntuları, kendi kendilerinin kalplerini kör eder, kendilerini zarar ve ziyan içinde bırakır ve nice şiddetli üzüntülere uğratmış olur. Bununla beraber onların bu sözlerine Müslümanlar iltifat etmeyince de onların o mel'unca çalışma ve gayretleri boşa gider, bundan dolayı kalplerinde hasret, şiddetli bir üzüntü vücudu gelir, bu cihetle de zarar ve ziyana uğrarlar. Onların bu lâkırdıları ne kadar yanlış

وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ

Öldürüyor Ve Hayat veriyor Allah Ve

(Hâlbuki Allah Teâlâ yaşatır ve öldürür) hayat ve ölümden tesir edici olan, O'dur. Yoksa ikamet ve sefer halleri değildir. Cenâbı Hak, bazen misafirleri, gazileri yaşatır, bazen da birçok kimseleri yurtlarında kalıcı oldukları halde öldürür.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yaptığınız şeyleri hakkıyla görücüdür) Artık Ey Müslümanlar. Hareketlerinizi ona göre tanzim ediniz, o münafıkların sözlerine bakmayınız. Cenâbı Hak sizlere amellerinize göre mükâfat ve ceza verecektir.

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتْتُمْ لِمَغْفِرَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

157. Ve and olsun ki: Allah Teâlâ'nın yolunda öldürülürseniz veya ölürseniz Allah Teâlâ'dan bir mağfiret ve rahmet, onların topladıkları şeylerden hayırlıdır.

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتْتُمْ

ölürseniz Veya Allah Yolunda öldürülürseniz And olsun eğer Ve

(Ve and olsun ki: Allah Teâlâ'nın yolunda öldürülürseniz veya ölürseniz) Ve Ey Müslümanlar And olsun ki Allah Teâlâ'nın yolunda cihat meydanında öldürülürseniz veya size ölüm gelipte hak yolunda ölürseniz sizin için

لِمَغْفِرَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٍ

Bir rahmet Allah'dan Elbette bir mağfiret

(Allah Teâlâ'dan bir mağfiret ve rahmet vardır) Sizin günahlarınızı affeder ve örter ve sırf ilâhî rahmetinin eseri olarak sizi nimetlere, cennetlere kavuşturur. Böyle bir mağfiret ve rahmet ise

خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

Topluyorlar O şeylerden ki Hayırlıdır

(onların topladıkları şeylerden hayırlıdır) onların o yalnız dünya için çalışan gafillerin topladıkları şeylerden dünyadaki servet ve zenginlikten elbette pek fazla hayırlıdır. Bunlar fânidir, meşru şekilde elde edilmemiş olursa sahibi için sorumluluğu, azabı gerektirmektedir. Mağfiret ve rahmet ise ebedî selâmeti temin edecek, ebedi-yen ve her şekilde yüceltmeye lâyık birer nimettir. Artık akıllı zatlar, en fazla bu ebedî nimeti elde etmeğe çalışırlar, öyle münafıkların sözlerine iltifat etmezler.

وَلَيْنَ مُتُّمٌ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ

158.Ve şüphe yok ki ölseniz de, öldürülseniz de her halde Allah Teâlâ'nın huzurunda toplanacaksınız.

وَلَيْنَ مُتُّمٌ أَوْ قُتِلْتُمْ

Ölürseniz veya öldürülürdeniz And olsun eğer Ve

(Ve şüphe yok ki ölseniz de, öldürülseniz de) Ey insanlar Şüphe yok ki evinizde veya sefer halinde ölseniz de, öldürülseniz de her halde ne şekilde hayatı terk etmiş olursanız olunuz

لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Elbette Allah'a

(Allah Teâlâ'nın huzurunda toplanacaksınız) sizin hakkınızda mükâfat ve ceza verecek olan ancak O hikmet sahibi yaratıcıdır. Artık hayatınızı ona göre tanzim ediniz, fâni bir menfaat uğrunda ebedî menfaatleri elden çıkarmak gafletinde bulunmayınız. Allah yolunda hayatını feda etmeyi göze alanlar ise yarın âhiret âleminde ne kadar büyük mükâfatlara kavuşacaklardır. Bunu güzelce düşünmelidir.

Bu âyeti kerimeler de işaret buyruluyor ki: Müminler hakkında tecelli edecek olan ilâhî mükâfatlar başlıca üç mertebede bulunmaktadır. Birinci mertebe: Günahların affedilmesi ve örtülmesiyle ilâhî mağfiretin görünmesidir. İkinci mertebe: Cennete ulaşmak ve uhrevî nimetlerden istifade etmek gibi ilâhî rahmetin görünmesidir. Üçüncü mertebe: Cenabı Hakka manevî olarak kavuşmakla Allah'ı görmenin tahakkuk etmesidir. İşte en büyük nimet ve devlette budur. Cenabı Hak cümlemize nasip buyursun âmin.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

159.İmdi Allah Teâlâ'dan bir rahmet sebebiyledir ki, onlara yumuşak davrandın ve eğer sen çirkin huylu, katı yürekli olsaydın, elbette etrafından dağılırlardı. Artık onları affet, onlar için af talebinde bulun ve onlar ile emir hususunda müşavere yap. Sonra azmettiğin zaman da Allah Teâlâ'ya tevekkül et. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tevekkül edenleri sever.

Bu âyeti kerime, Rasûli Ekrem Efendimizin ashâbı kiramına, Uhud gazilerine karşı ne kadar hikmetli ve faziletli muamelede bulunmuş olduğunu gösteriyor, bazı hususlar hakkında müşavere yapılmasının lüzumunu bildiriyor ve her yapılmasına karar verilmiş işte Cenabı Hakka tevekkül ve itimat edilmesini emrediyor.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ

Onlara Yumuşak davrandır Allah'dan Bir rahmet İşte o şey ile ki

(İmdi Allah Teâlâ'dan bir rahmet sebebiyledir ki, onlara yumuşak davrandın) ey Yüce Resulüm sen Uhud gazvesinde o savaş esnasında dağılıp sonra Risalet kapına dönen erlere yumuşak davrandın onların hakkında sitemde bulunmayıp nazikçe ve

yumuşak bir şekilde muamele yaptın ki böyle bir muameleyi başarmak senin için ilâhî bir rahmet idi.

وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

Etrafından Elbette dağılırlardı Kalbli Katı Kaba Olsaydın Eğer Ve

(ve eğer sen çirkin huylu, katı yürekli olsaydın elbette etrafından dağılırlardı) Ve eğer sen böyle hareket etmeyip de onlar hakkında çirkin huylu kaba muameleli katı yürekli merhamet duygusundan beri olsaydın o erler senden etkilenir elbette etrafından dağılırlardı. Hâlbuki öyle bir muamele, peygamberlik vazifesine aykırıdır, Yüce Peygamberlerin gönderilmelerindeki maksat ve hikmete muhaliftir. Çünkü peygamberlerin gönderilişindeki asıl maksat, Cenâbı Hakkın hükümlerini halka güzelce ulaştırmaktır. Bu da halkın kalplerini çekecek sözlerle, kendilerine merhametli ve şefkatli şekilde hitap etmekle mümkün olabilir ve onların bazı kusurlarını affetmekle, kendilerine lütuf ve şefkat göstermekle meydana gelebilir. Bunun içindir ki; Peygamber olan zatın kötü ahlâktan kalp katılığından uzak olması icap etmiştir, fakirlere, zayıflara çokça yardım etmesi istenmiştir.

&-İşte Resulü Ekrem Efendimizin bu yüksek ahlâka sahip olduğu Uhud gazvesinde de görülmüştür, İnsanlık icabı bozguna uğrayıp sonra pişman olarak peygamberin yanına dönen gazilere karşı sert şekilde muamelede bulunmuş olsaydı, Resûli Ekrem'in heybetinden, hiddetinden sıkılarak etrafından tamamen dağılır giderlerdi. Böyle bir hal ise Müslümanlar için zararlı olurdu, düşmanların ise işine yarardı. Bundan dolayı Resulü Ekrem, Sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem efendimiz onların hakkında merhametli bir şekilde muamelede bulunmuştu. İşte Hak Teâlâ Hazretleri de o yüce peygamberine şöyle emir etmişti:

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ

Onlar için Mağfiret dile Ve Onları Artık affet

(Artık onları affet onlar için af talebinde bulun) Artık Resulüm o harp esnasında dağılıp gitmiş, emrine muhalefet eylemiş olan İslam erlerini affet yaptıklarından dolayı kendilerini hesaba çekme onların günahlarının affını ulûhiyet makamından temenni et, tâki senin bu şefaatin kabul ederek onları mağfiretime kavuşturayım.

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

İş hususunda Onlarla istişare et

(ve onlar ile emir hususunda müşavere yap) Ve onlar ile cihat ve benzeri konulara ait emir hususunda danışmada bulun bu suretle onların hakkında iltifat göster, onlara kıymet vermiş ol, kalplerini kazanmaya kendilerine kırgın olmadığını göstermeye gayret et.

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Artık tevekkül et Karar kıldın Ve o vakit ki

(Sonra azmettiğin zaman da Allah Teâlâ'ya tevekkül et) Sonra azim ettiğin zaman yaptığınız danışma neticesinde bir şey için katî karar verdin mi, artık Allah Teâlâ'ya tevekkül et istişareye ve saireye güvenme, Cenabı Hakka itimat et, ondan muvaffakiyet bekle

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Tevekkül edendir Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ tevekkül edenleri sever) onlara yardım eder, onları iyiliğe, hayırlı yola sevk eder.

&-**Tevekkül**, güzel bir kulluk, vazifesidir. Bundan maksat, sebeplere başvurmak sarılmakla beraber arzu edilen işin gerçekleşmesini Cenabı Hakka ısmarlamak ve havale etmektir. Bundan dolayı tevekkül tabiri, istişareyi, sebeplere sarılmayı tamamen terk ve ihmal etmek demek değildir. Fakat arzu edilen bir şeyin sebeplerine sarılmakla beraber onun meydana gelmesini Cenabı Hakka havale etmek, kulluk ve hikmet gereğidir. Çünkü arzu edilen şeyin hakikaten faydeli, menfaate uygun olup olmadığını

ancak Cenabı Hak bilir. Bundan dolayı öyle bir şeyi Hak Teâlâ Hazretlerine havale edip ondan hayırlısını rica etmek, bir kulluk özelliğidir, bir hikmet gereğidir.

&-Müşavereye gelince: Bu, herhangi bir iş hakkında danışmak, bazı kimselerin reyine, mütalaasına müracaat etmek, fikir alışverişinde bulunmak demektir. Böyle bir müzakere ve mütalâaya da istişare denir. Bir yerde toplanıp birbirine danışmada, diğer bir ifadeyle meşverette bulunan bil cemaate de "Şura" adı verilir. Müslümanlıkta meşveret, fikir alışverişi, ferdî ve içtimaî bir prensiptir. Kendi başına hareket ise pek kötüdür. Resûlî Ekrem Sallallahü Aleyhi Ve sellem Efendimiz bile hakkında ilâhî vahiy inmeyen ve dini esaslara ait olmayan, cihat ve diğer bazı dünya ile alakalı hususlarda ashabı kiramı ile danışmada bulunurdu, bununla görevli idi. İşte izahında bulunduğumuz bu âyeti kerime de bunu ifade etmektedir.

&-Tefsir kitaplarında ve özellikle Tefsiri Kebirde yazılı olduğu üzere Resulü Ekrem Efendimizin ashabı kiramı ile danışmada bulunması birçok hikmetlere, faydalara dayanmaktadır. Başlıcaları şunlardır:

1-Resulü Ekrem'in ashabı kiramı ile danışmada bulunması, onlara olan aşırı sevgisini yönelişini gösterir ve onların kadir ve kıymetlerini arttırmış olur. Onlara danışmaya tenezzül buyurmasa idi, onlara bir ihanet sayılabilir, onların yanlış düşüncelerine sebebiyet verebilirdi.

2-Resûlî Ekrem efendimiz, şüphe yok ki aklen de bütün insanların en mükemmelidir. Bununla beraber düşünülecek şeyler sonsuzdur. Çeşitli menfaatlerden bazıları bir zatın hatırına geldiği halde diğer bir zatın hatırına hemen gelmeyebilir. Bu sebeple danışma faidelidir. Hatta Peygamber efendimiz büyük bir tevazu göstererek şöyle buyurmuştur: *Siz dünyanın işlerini daha ziyade bilirsiniz. Bende dininize ait şeyleri daha ziyade bilirim.*

3-Resulüallah'ın danışma ile görevlendirilmiş olması, ümmeti için danışmaya riayetin lüzumunu bildirir. Nitekim: *Bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur: Bir kavim istişarede bulundukça işlerinin en doğrusuna yol bulmuş olur. Yani medenî ve siyasî işlerde başarıya ulaşır.*

4-Peygamber efendimize istişare emredilmiştir ki, danışma hususunda da ümmeti ona uysun ve bu suretle danışma peygamberin sünneti olsun.

5-Resûlî Ekrem'in ashabı kiramıyla danışmada bulunması onların reylerinden istifade etmesi için değildir. Belki onların akıllarının, düşüncelerinin derecesini bilmesi ve Resulüallah'a olan sevgi ve bağlılıklarını anlaması içindi.

6-Resûlî Ekrem Hazretleri, Uhud gazvesi sırasında ashabı kiramı ile danışmada bulunmuş, Medine'yi Münevvere'den çıkmamak görüşünü kabul eder gibi görünmüş-tü. Bazı zatlar ise dışarı çıkılmasını uygun bulmuşlar, o suretle hareket edilmiş, fakat neticesi istenilene uygun olmamıştı. Artık Resûlî Ekrem efendimiz onlar ile bir daha danışmada bulunmayacak olsaydı, onlara karşı mübarek kalbinde bir gücenme kalmış olduğuna delâlet edebilirdi. Bundan dolayı Cenabı Hak bu vaka'dan sonra bu danışma ile emretmiştir ki; bu istişare onlara karşı peygamberin kalbinde bir gücenme eseri kalmadığını gösterebilir. Ne büyük bir ahlâkî fazilet!

İslam dininde istişarenin ehemmiyeti:

1-Bilinmektedir ki; İslâm dininin en büyük hükümleri: Kuranı kerim ile peygamberin hadisleri ile açıklanmış, birçok hükmü de yine bu iki esasa dayanarak ümmetin icmai ile tesbit edilmiştir. Artık bu gibi hususlarda danışmaya mahal yoktur. Aksi takdirde mukaddes dinin katî hükümlerine uyulmamış, apaçık olan dine karşı cephe alınmış, İslâm âlemi büyük bir ayrılığa düşmüş olur. Fakat bazı dünyevî, idarî, siyasî meseleler vardır ki: Bunların hükümleri örf ve âdete, zamanın değişmesine, sosyal hayatın çeşitli ihtiyaçlarına bağlı olduğundan işte bu gibi hususlarda danışmaya lüzum vardır. Bu gibi danışmalar peygamberin sünneti gereğidir. Bu gibi hususlarda fikir alışverişi ferdî ve sosyal bir prensiptir.

2-Evet, İstişare hakkında şeri delil bulunmayan yerlerde bir peygamber sünnetidir. Resulü Ekrem efendimizin bir kısım dünyevî, idarî işlerde Müslümanlarla danışmada bulunmasının kendisine emredilmiş olması bu muhterem ümmet için bir hikmet dersidir. Şöyle ki: İlâhî vahye sahip olan, en yüksek akıl ve zekâ ile donatılan ve bütün

İslâm âleminin önderliğini elinde bulunduran Hz. Muhammed Aleyhisselam ümmetiyle danış-maya tenezzül buyurunca artık ümmetin fertlerinin birbiriyle danışmada bulunmayıda baskıcı ve zorbacı hareketlerde bulunmaları nasıl caiz olabilir? Siyeri kebirde beyan olduğu üzere Resûli Ekrem Hazretleri danışmaya büyük bir ehemmiyet verirdi. Hususi işlerinde bile istişarede bulunurdu. Bir hadisi şerifte: buyrulmuştur. *Hiçbir millet, danışmadan zarar görüp helâk olmuş değildir. Danışmayı terk etmek ise helâke sebep olur.*

3-Müslümanların sosyal hayatlarının danışma ve yardımlaşma üzerine kurulmuş olduğunu şu âyeti kerime ifade etmektedir.

وَأْمُرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ

Müslümanların işleri, aralarında danışma ile dir. Bütün işlerini danışma ile hallederler Şura, 42/38

Demek ki: Müslümanlar; haklarında dinî hüküm bulunmayan bir takım dünyevî, idarî, sosyal işlerini kendi aralarında bir danışma neticesinde halledeceklerdir. Ve zengin olan Müslümanlar, fakir-lere, muhtaçlara kendi servetlerinden, nimetlerinden birer hisse ayırarak onların o yoksulluklarını gidereceklerdir. Artık böyle medenî, ve sosyal bir topluluk arasında bir sevgi ve dayanışma ortaya çıkmaz mı? Bunların arasında düşmanlıktan karışıklıktan ve kargaşadan eser görülebilir mi?

4-Müslümanlıkta danışmanın ne kadar güzel, ne kadar gerekli olduğunu şu hadisi Şerif de göstermektedir: *İstihâre eden zarar etmez, danışmada bulunan pişmanlık duymaz, iktisada riayet eden de fakir düşmez. Çünkü bu üç şeyi gözeten zat, hayatına güzel bir istikamet vermiş, hareketini güzelce tanzim etmiş olur.*

5-Müsteşar Kendisiyle danışmada bulunulan güvenilir, zat, mütefekkir ve hayrı tavsiye eder olmalıdır, kanaatine muhalif mütalaada bulunup reyinden istifade etmek isteyen kimseyi aldatan, hain bir şahıs demektir.

&-Bir hadisi şerifte: buyrulmuştur ki: *Her kim, kardeşine, kendisiyle danışmada bulunan şahsa doğruyu ve hakkın başka tarafta olduğunu bildiği halde aksine bir şey ile işaret eder ve görüş bildirirse şüphesiz hıyanet etmiş olur.*

6-Müsteşar, kendisini mukayese etmeli hâdis e kendisine ait olsa, hakkında ne şekilde hareket edilmesini düşünürse başkası hakkında da öylece düşünüp öylece görüş beyanında bulunmalıdır. Kanaatini, İçerisinde olanı saklamamalıdır. İşte şu hâdisi şerifte bunu emretmektedir: *Kendisiyle istişare olunan kimse, emindir, mutemettir, kendisiyle danışmada bulunulunca kendi nefsi hakkında yapacağı şey ne ise onu göstere sin, o yolda reyini ortaya koysun, aksi takdirde emniyeti kötüye kullanmış olur.*

7-İslâmiyet'te danışma: Muhtelif görüşlerin tecellisiyle hakkın ortaya çıkmasına yardım edeceği için övülmüştür, sünnettir. Fakat dünyevî gayeler uğrunda Müslümanların ihtilâfa düşmeleri, fırka fırka olup biri birine karşı düşmanca bir tavır almaları asla caiz değildir. Böyle bir hareket, Müslümanların sosyal, varlığını zayıflatır, yok olmaya sevk eder. Bundan düşmanlar istifadeye kalkışır.

&-Bu sebepledir ki, bir hâdisi şerifte buyrulmuştur ki: *Allah Teâlâ'nın kudret eli, yardım ve desteği cemaat üzerindedir, birlik ve beraberlik içinde yaşayanlar, Allah tarafından desteklenmiş olurlar.*

8-Resulü Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz, bir gün dağınık bir halde oturup ayrı ayrı konuşmakta bulunduklarını gördüğü bir kısım sahabe'yi kiramına hitaben: buyurmuşlardı. Bana ne oldu Sizi fırka fırka görüyorum. Bu hâdis e şerif ve benzerleri, bu soylu ümmet arasında bölünmenin uygun olmadığına işaret etmektedir. Zaten Müslümanların aralarına ayrılık sokanların Müslümanlardan olmadığı hâdisi şerif de bildirilmiştir. *Biz Müslümanları ayrılığa düşüren, bizden değildir,*

9-Kısacası: Biz Müslümanlar için tam bir din kardeşliği, vatan sevgisi dairesinde hareket ederek karşılıklı olarak iyiliği tavsiye amacıyla istişarede bulunmak bir dinî, ah-lâki sosyal vazifedir. Şahsî menfaatler, düşünceler sebebiyle samimî şekilde istişarelerden ayrılmak, tamamen şahsî arzuların benimsen-mesini İstemek elbette İslâmiyet'in bizlere verdiği terbiyeye, onun bu yoldaki pek lüzumlu emirlerine, tavsiyelerine muhaliftir. Danışma heyetini teşkil eden zatların bütün gayeleri, hak ve hakikatin orta-

ya çıkmasını görmekten başka olmayacaktır. Bu gibi zatlar derler ki: Bizim için istenen ve müşterek olan gaye meydana gelsin de bu hususta hangi arkadaşlarımızın reylerine uygun bulunmuş olursa olsun, bizim için her şekilde takdire, kabule lâyıktır.

10-Şunu da arz edelim ki: Müslümanlardan salâhiyet sahibi olan zatların bazı hususlarda bir istişare bir ilmî araştırma neticesi olarak çeşitli reylerde, görüşlerde bulunmaları ve bu bakımdan guruplara, mezheplere ayrılmaları güzel bir niyete, usulü dairesinde bir içtihadı dayanmış olduğu için dinî bakımdan güzeldir.

&-Nitekim bir hadisi şerifte: *Ümmetimin ihtilâfı, bir mesele hakkında bir ictihad neticesi olarak güzel bir niyetle muhtelif reylerde bulunmaları bir rahmettir, haklarında genişlik ve kolaylığa bir vesiledir buyrulmuştur.* Bunun içindir ki: Ehlisünnetten olan bütün müctehitlere İslâm milleti hürmet eder, hiç birinin ictihadını küçümsemez. Fakat dinin esaslarına muhalif, şahsî kuruntulara dayanan ihtilaflar ise bütün İslâm milleti için zararlıdır, bir felâkettir ve hakkın rızasına aykırı olduğu cihetle büyük bir günahdır. Bundan dolayı bunlardan da son derece kaçınmak lâzımdır.

11-Bilindiği üzere "İslâmî ilimler" den biri de "münazara adabına ait olan ve "Edeb ilmi" denilen mühim bir ilimdir. Bu ilim gösteriyor ki: Vaktiyle İslâm âlimleri bir mesele hakkında tartışma ve münazarada bulununca hepsinin asıl maksadı hakikatin tecellisini görmekten ibaret bulunurdu. Bununla beraber her biri arzu ederdi ki: Bu hakikat arkadaşı tarafından meydana çıkarılmış olsun. Tâki: Kendi nefesine bir gurur gelmesin ve arkadaşı da ben reyimde isabet edemedim diye üzülmesin. Ne güzel bir ahlâk ne fazilet geliştiren ilmî bir toplantı!

إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

160.Eğer Allah Teâlâ size yardım ederse artık size galip olacak kimse yoktur. Ve eğer sizi bozguna uğratırsa artık ondan sonra size yardım edecek kimdir. Ve mü'minler ancak Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

Bu âyeti kerime, her hususta ancak Cenabı Hak'tan yardım ve başarı beklenilmesine ve ona tevekkül ve itimat edilmesine işaret buyurmaktadır.

إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ

Size Artık galip gelecek yoktur Allah Size yardım ederse Eğer

(Eğer Allah Teâlâ size yardım ederse artık size galip olacak kimse yoktur) Ey Müslümanlar eğer Allah Teâlâ size yardım eder de sizi Bedir gazvesinde olduğu gibi düşmanlarınızın üzerine galip kılarırsa Artık size galip olacak bir kuvvet, bir düşman yoktur. Hakkınızdaki ilâhî lütfa ve Allah'ın iradesine muhalif bir hareketin meydana getirilmesi asla mümkün değildir. Fakat Cenabı Hak Uhud gazvesinde olduğu gibi

وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra Size yardım edecek işte o kimse ki Artık kimdir Sizi bozguna uğratırsa Eğer Ve

(ve eğer sizi bozguna uğratırsa artık ondan sonra size yardım edecek kimdir) artık o Yüce Yaratıcının yardımını kesmesinden sonra size yardım edecek kimdir? Elbette yardım edecek bir kimse yoktur. Bundan dolayı bütün mü'minler yardım ve başarıyı Cenabı Haktan niyaz etmelidirler.

وَاعْلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Artık tevekkül etsin Allah'a Ve

(Ve mü'minler ancak Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler) Kendi kuvvetlerine vesaire ye güvenmeyip yalnız Allah Teâlâ'ya itimat ederek ve sığınarak yardım ve başarıya ulaşmayı ancak o Yüce Yaratıcıdan beklesinler. Bundan başka selâmet yolu ve kuruluş yoktur.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

161. Bir Peygamber için emanete hıyanet etmek doğru olamaz. Her kim hıyanet ederse o hıyanet ettiği şey ile kıyamet gününde gelir. Sonra her şahsa kazanmış olduğu şey ödenir ve onlar zulüm olunmazlar.

Bu âyeti kerime de bütün Peygamberlerin hıyanetten, Peygamberlik vazifesine aykırı olan şeylerden uzak olduklarını bildirmekte ve herkesin kendi ameline göre mükâfat veya ceza göreceğini tenbih etmektedir.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ

Hıyanet etmesi Bir peygamber için Olmadı Ve

(Bir Peygamber için emanete hıyanet etmek doğru olamaz) Herhangi bir peygamber için emanete ganimet mallarına vesaire ye hıyanet etmek onları hak edenlere vermeyip benimsemek, hakikati gizlemek doğru adalete uygun, peygamberliğin şanına lâayık olmaz bundan dolayı Son Peygamber Hz. Muhammed'den de böyle bir şeyin meydana gelmesi düşünülemez.

وَمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Hıyanet etti O şeyle ki Gelir Hıyanet ederse Kim Ve

(Her kim hıyanet ederse o hıyanet ettiği şey ile kıyamet gününde gelir) Her kim hıyanet eder de kendisine ait olmayan bir şeyi gasp eder ve gizlerse üzerine düşen vazifeyi yerine getirmekten çekinirse. O hıyanet ettiği şey ile beraber, onu veya onun günahını boynuna yüklenerek kıyamet gününde ceza mahkemesine gelir o kötü davranışı herkese duyurulur, onun cezasına kavuşmuş olur.

ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

Kazandılar O şeylere ki Herkez Tam verilir Sonra

(Sonra her şahsa kazanmış olduğu şey ödenir) Sonra o kıyamet gününde her şahsa dünyada iken kazanmış olduğu iyi veya kötü şey ne ise o şey ödenir. Kendisine ya mükâfat veya ceza verilir. İşte hıyanet sahiplerine de bu hareketlerinin cezası verilecektir.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Zulüm edilmezler Onlar Ve

(ve onlar zulüm olunmazlar) Ve onlar öyle kıyamet sahasına sevk edilecek kimseler zulüm olunmazlar. Onlardan itaat etmiş olanların sevabı azaltılmaz, asi olanların azapları da arttırılmaz. Onlar hak ettikleri ceza ne ise ona kavuşmuş olurlar. Artık ona göre düşünmeli!

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bir rivayete göre Bedir gazvesinde ganimet malları arasında bulunan bir kırmızı kadife kaybolmuştu. Münafıkların bazıları: Bunu Resulullah almış olmalıdır, demişler. Onları yalanlamak için bu âyeti kerime nazil olmuştur.

Diğer bir rivayete göre: bu âyeti kerime ilâhi vahiy hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki: Cenâbı Hakkın Yüce Peygamber'ine vahiy etmiş olduğu şeyler onun yanında birer ilâhî emanettir. Artık Hz. Peygamberin o vahiy edilen şeylerden her hangi birini bir korkudan veya bir dalkavukluktan veya bir şeye rağbetten dolayı saklaması, tebliğ etmemesi asla caiz değildir ve peygamberliğin şanına yakışmaz. Hâlbuki bazı müşrikler, Resulü Ekrem'e müracaat ederek kendi dinlerinin, kendi tapındıkları putlarının aleyhindeki âyeti kerimeyi yaymamasını ve tebliğ buyurmamasını istemişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime inmiş, bir Peygamber için tebliğ etmekle görevli olduğu bir hakikati gizleyip tebliğ etmemek, Allah'ın dinine karşı bir hıyanet mahiyetinde bulunacağından onun caiz olmaması bu şekilde ifade edilmiştir.

أَفَمِنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَاؤِيَهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

162.Hiç Allah Teâlâ'nın rızasına tâbi olan kimse. Allah Teâlâ'dan müthiş bir gazapla dönen ve durağı cehennem bulunan kimseye benzer mi? Ne fena bir dönüş yeri.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hak'ka itaat edenler ile etmeyenlerin meselâ, cihada iştirak etmiş olanlar ile olmayanların, emanete hıyanet etmiş bulunanlar ile bulunmayanların aralarındaki farka işaret etmektedir.

أَفَمِنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ

Allah'ın Rızasına Tabi oldu Hiç o kimse mi ki

(Hiç Allah Teâlâ'nın rızasına tâbi olan kimse) Allah Teâlâ'nın dinine riayet eden ve onun azabından korkup rızasına tabi onun emirlerine boyun eğen, onun yasakladığı şeylerden, meselâ ganimet malına hıyanetten ve diğer haklara tecavüzden uzaklaşmış olan kimse

كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَاؤِيَهُ جَهَنَّمَ

Cehennemdir Barınağı Ve Allah'dan Bir gazaba Uğradı O kimse gibi ki

(Allah Teâlâ'dan müthiş bir gazapla dönen ve durağı cehennem bulunan kimseye benzer mi?) Allah Teâlâ'dan müthiş bir gazaba cezaya uğrayan zarar ve ziyan içinde lâıyk olduğu ceza yurduna dönen âhiret âlemine intikal eden ve durağı cehennem bulunan kimseye benzer mi?. Evet Allahın rızasına erenle Allahın gazabına uğrayan elbette birbirine benzemez. O cehennem

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Varılacak yerdir Ve ne kötü

(Ne fena bir dönüş yeri) bulunmaktadır. Bu âyeti kerime de Rasûli Ekrem'in ganimet malından herhangi bir şeyi benimsemeyeceğine işaret ederek onun kadrinin yüceliğine işaret etmektedir.

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ

163.Onlar Allah Teâlâ'nın katında derece derecedirler. Ve Allah Teâlâ yaptıkları şeyleri hakkiyle görücüdür.

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Derece derecedirler Onlar

(Onlar Allah Teâlâ'nın katında derece derecedirler) insanlar, kabiliyetleri, hareket tarzları, Hakkı gözetici olup olmamaları itibariyle Allah Teâlâ'nın katında manevî katında, onun hüküm sahasında derece derecedirler. Farklı mertebelerde bulunmaktadır. Sevaba ulaşma ve cezaya uğrama itibariyle de dereceleri mertebeleri farklıdır

وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şeyleri ki Hakkıyla görendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yaptıkları şeyleri hakkiyle görücüdür) Ve Allah Teâlâ o insanların bütün yaptıkları şeyleri ezeli ilmiyle bilmektedir. Ve onları hakkiyle görücüdür. Bundan dolayı herkes Allah'ın yanında lâıyk olduğu mükâfat ve cezaya kavuşacaktır. Artık daha fırsat elde iken hakikî istikbali temine çalışmalıdır.

&-Bilginlerin de açıklamasına göre insanların ruhları çeşitlidir, farklı derecelere sahiptir. Bazıları zekidir, bazıları ahmaktır, bazıları parlak, nuranidir, bazıları da bulanık, karanlıktır, bazıları değerlidir, bazıları da değersizdir. Bütün bu ihtilaflar bedenî meydana getiren unsurlardan değil, ruhların mahiyetindeki farklılıktan doğmaktadır. Nitekim bir hadisi şerifte de: *İnsanlar altın ve gümüş madenleri gibi madenlerdir. Kabiliyetleri, özellikleri farklıdır buyrulmuştur.* Kısacası temiz bir ruha, güzel bir itikada, hayırlı amellere muvaffak olanların derece-leri Allah katında pek yücedir. Hilâfına hareket edenlerde cehennemin en alt tabakasına atılacak, lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Cenabı Hak cümlemize uyanıklıklar nasip buyursun. Âmin...

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

164. And olsun ki, Allah Teâlâ mü'minlere lütufta bulundu. Çünkü içlerinde kendilerinden bir peygamber gönderdi ki: Onlara Hak Teâlâ'nın ayetlerini okuyor ve onları temizliyor ve onlara kitap ve hikmeti öğretiyor. Hâlbuki bundan evvel apaçık bir dalâlet içinde bulunmuş idiler.

Bu âyeti kerime, Resûli Ekrem'in yaratılışının yüceliğini ve bütün insanlık için ne büyük bir hidayet rehberi olduğunu bildiriyor, kendisine tâbi olanların ahlâk ve hareketlerini düzeltme ve yüceltme de ne kadar gayret gösterdiğini ifade etmektedir. Artık o büyük fazilet ve olgunluklarla donatılmış olan Yüce Peygamber'in ganimet malı benimsemeye tenezzülden ve diğer şahsî menfaatler takibinden uzak olduğuna da şöylece işaret etmektedir.

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Allah Lütfetmiştir And olsun gerçekten

(And olsun ki, Allah Teâlâ mü'minlere lütufta bulundu) And olsun ki: Allah Teâlâ mü'minlere lütufta bulundu Yani: İman şerefine ulaşan, Resûli Ekrem'e uyan, onun kadrinin yüceliğini itiraf eden zatlara lütuf ve ihsanda bulunmuş oldu.

إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ

Kendilerinden Bir peygamber İçlerinde Gönderdi O vakit ki

(Çünkü içlerinde kendilerinden bir peygamber gönderdi) Çünkü içlerinde kendilerinden kendi cinslerinden veya kendileriyle aynı soydan olan zatlardan bir peygamber gönderdi ki Yani: Hz. Muhammed'i yüce bir Resul olarak gönderdi ki. Onun ne kadar ahlâkî olgunluklarla vasıflanmış olduğunu gördüler, onun ne büyük bir soy şerefine, şahsî üstünlüklere sahip olduğunu bilip anladılar. Ve öyle bir Yüce Peygamber ki

يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

Onları temizliyor Ve Ayetlerini Onlara Okuyor

(Onlara Hak Teâlâ'nın ayetlerini okuyor Ve onları temizliyor) o gönderildiği zatlara Hak Teâlâ'nın ayetlerini Kuranı Kerim'i okuyor. Hâlbuki onlar vaktiyle cahiliye ehlin-den idiler, kulaklarına böyle ilâhî vahiyden bir şey çarpmamıştı. Onları kötü özelliklerden, bozuk akidelerden temizliyor

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Hikmeti Ve Kitabı Onlara öğretiyor Ve

(ve onlara kitap ve hikmeti öğretiyor) onlara Kuranı Kerim'i ve peygamberin sünelerini öğretiyor. Telkin ediyor, onların nazarî kuvvetlerini, amelî kuvvetlerini artırmaya yardım ediyor. Bu sayededir ki, asırlardan beri cehalet, mahkûmiyet içinde kalmış olan Arap kavminden, âlim, fazıl, her şekilde aydın âlemin, nizamını bilen, ictimâî, siyasî, idarî hikmet ve faydaları idrak eden seçkin bir ümmet meydana geldi, en kuvvetli bulunan Fars ve Rum kavimlerine galebe çaldılar.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Gerçekten bir dalalet içinde Bundan önce İdiler Şüphesiz Ve

(Hâlbuki bundan evvel elbette apaçık bir dalâlet içinde bulunmuş idiler) Hâlbuki bu İslâmiyet'i kabul edip iman nimetine ulaşan zatlar Rasûli Ekrem'e iman etmeden ve tabi olmadan önce apaçık şüphe edilemeyecek bir şekilde dalâlet içinde bulunmuş idiler. İmandan, hidayetten mahrum, başka milletlerin zulüm ve hâkimiyeti altında perişan, kalkınmadan ilim ve irfandan nasipsiz olarak yaşıyorlardı. Artık Yüce Peygamberimizin bu pek yüce ve eşsiz başarılarını güzelce düşünerek kendisine bağlılığımızı teşekkürlerimizi arttırmağa çalışmalıyız. Sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem.

&-Hz. Peygamber'in gönderilmesinden evvel Arabistan'ın hâli: Vaktiyle dünyanın her tarafı gibi Arabistan'da cehalet içinde kalmıştı, halk, hakikî dinden ahlâkî faziletlerden ayrılmış, parça parça olmuş, putlara, insanlara tapılmakta bulunulmuştu. Halk arasında içki, kumar, fuhşiyat gibi şeyler pek çoğalmıştı. Hele Arabistan pek acınacak bir halde idi. Araplar arasında bazı şairler ve edip kimseler yetişmişti. Fakat bunlar sayılı olmakla beraber çeşitli ilim ve fenlerle yetiştirilmiş değildirler, yazı yazmaktan bile acizdiler, aralarında şiddetli bir düşmanlık da vardı. Kabileler daima birbiriyle çarpışıp dururlardı. Allah'ın birliğini bırakmışlardı. Bütün hadiseleri çeşitli ilâhlara, putlara, isnat ederlerdi. Güneşe, aya, yıldızlara ve bazı meşhur şahıslara taparlardı, melekleri Allah Teâlâ'nın kızları diye tanırlardı. Kâbe'yi Muazzama'da 360 put bulunuyordu. İşte Yüce Peygamber'imiz Arabistan'ı bu halde bulmuştu.

&-Resulûllah'ın pek yüksek varlığı: Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa Aleyhissalatü vesselâm efendimiz, milâdın 571 inci senesinde Mekke-i Mükerrerme'de dünyaya gelmiştir. Kendisi Kureyşin kabilesinin Alihaşim ailesindendir. Bu en soylu bir ailedir. Hz. Peygamber daha doğmadan iki ay önce muhterem babası Abdullah vefat etmekle yetim kalmıştı, dünyaya gelişinden altı sene sonra da muhterem validesi Hz. Âmine vefat etmiş, Hz. Peygamber efendimiz amcası Ebu Talib'in yanında kalmıştı. Resulü Ekrem efendimizin bütün hayatı iffetle, sadakatle ve temiz bir şekilde geçmişti, Cenâbı Hak kendisini korumuştur. Putlara ve diğer batıl şeylere daima muhalif bulunmuş, kendisinden asla yalan, hainlik hak'ka muhalefet görülmemiştir. Kırk yaşına kadar ne bir ilim meclisinde bulunmuş, ne de bir kimseden bir şey okuyup yazmış, bu müddet içinde (Ümmî) bulunarak nübüvvet ve peygamberliğe dair mübarek ağzından bir söz çıkmamıştır. Onun bu hayat tarzı, hikmet gereği idi, hakkında şüphe edilmesine tamamen mâni bulunmuştur ve bütün çevresi onun bu sade ve temiz hayatını biliyordu. İşte o mübarek, masum zat, böyle kırk yaşına girer girmez etrafında bir takım harikalar parlamaya başlamış, kendisine Cibril'i Emin denilen büyük bir melek gelmiş, kendisini nübüvvet ve risaletle müjdelemiş ve kendisine azar azar Kur'anı Kerim'in ayetlerini, surelerini getirip bildirmiştir. Artık bu vasıta ile ilâhî vahye kavuşan Hz. Peygamber'in mübarek lisanından ilim ve hikmet yayılmaya başlamış, bütün çevresi tarafından bilinmeyen nice hakikatleri, Allah'ın dinine ait hükümleri, tarihî ve ibretli olayları açıklayıp durmuştur. O tarihe kadar cehalet içinde kalmış olan Arabistan ve çevresi birden bire uyanmağa başlamış, birçok zatlar Allah'ın dinine ulaşarak cihat meydanlarına atılmış, bütün insanlık için uyulması gereken birer örnek olmuşlardır. Ve o zamana kadar birçok milletlerin esiri durumunda bulunan Araplar kuvvetli bir hükümete kavuşmuşlar ve insanlık dünyasına ilâhî dinî yaymaya başlamışlardır. Resulü Ekrem Hazretleri bu kadar nimetlere, başarılarla ulaşımlarken yine tavır ve hareketini asla değiştirmemiş kendisine yönelmiş bulunan dünya varlığına asla tenezzül göstermemiş, fevkalâde bir sade hayat ile yetinmiş ve peygamberlik vazifesini yerine getirmeye devam ederek bu yolda nice sıkıntılara katlanmıştır. Bütün bunlar, o Yüce Peygamber'in tabiatındaki üstünlüğü ve mesleğindeki sebat ve büyüklüğü göstermektedir. O Rasûli Ekrem Hazretleri altmış üç yaşlarında olduğu halde hicretin on birinci senesi rebiulevvelin on ikinci pazartesi günü ebediyet âlemine göç etmiş, mübarek cismi Medine'yi Münnevver'deki mescidi saadetinde defnolunmuştur. Sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem.

&-Peygamberlik ve risalete olan ihtiyaç: İnsanlara Allah'ın dinîni telkin ve hareketlerini tayin için Hz. Âdem'den itibaren birçok Peygamberler gönderilmiştir ki onların sonuncusu ve en büyüğü de Hz. Muhammed Aleyhissalatü vesselâm'dır. Artık onun vasıtasıyla İslâm dinî, bütün dünya âlemine ulaştırılmış benzerini getirmek mümkün olmayan Kur'anı Kerim bütün insanîyet âleminde yayılmaya başlamış, İslâmiyet'e ait kitaplar bütün doğu ve batı kütüphanelerini süslemiştir. Böyle insanlığa Peygamberlerin gönderilmiş olduğundaki faydeler ve hikmetler ise sayısızdır.

Başlıcalar şunlardır:

1-insanlar, bir Yüce Yaratıcının varlığına iyice düşünseler aklen kanaat getirebilirler. Fakat o Yüce Yaratıcıya ne şekilde kullukta bulunacaklarını kestirip tayin edemezler. Ne gibi dinî vazifelerle yükümlü olduklarını da bilemezler, bu hususta muhtelif kanaat-

lerden kurtulamazlar, bu yüzden aralarında birlik ve dayanışma meydana gelemez. Fakat Yüce bir Peygambere tabi olunca bu gibi hallerden, zararlı ihtilâflardan kurtulmuş olurlar.

2-Peygamberler sayesinde birçok kimseler, bir nice hakikatleri öğrenmişler, kendi kendilerine düşünemedikleri şeylerden bu sayede haberdar olarak uyanmışlar, ruhlarında bir fazilet ve üstünlük nurları parlamış durmuştur.

3-İnsanlar cemiyet halinde yaşamaya mecburdurlar. Aralarında bir sosyal, medenî bağ vardır. Aralarındaki birliği, sevgiyi dayanışmayı güzelce sağlamak ve korumak için kutsî bir esasa dayanmaları, güzel bir hayat nizamına sahip olmaları lâzımdır. Bu da ancak Yüce Peygamberlerin tebliğlerine uymakla mümkün olur.

4-Bir takım hareketlerin, muamelelerin haddizatında güzelliği, çirkinliği, manevi mükâfatı kazandıracağı veya cezaya sebep olacağı akıl ile tayin edilemez, bu hususta muhtelif düşünceler meydana gelir, insanlar hayretler içinde kalırlar. İşte insanları bu gibi ruhî, medenî, üzüntülerden kurtaracak onları arındıracak ve temizleyecek olan şey, ancak Yüce Peygamberlerin açıklamalarıdır.

5-Bir kısım yiyecek, içilecek ve yapılacak şeylerin faydaları zararları, insanlarca katî surette bilinip tayin edilemez. Bunları güzelce kavramak için ilâhî vahye mazhar olan Yüce Peygamberlerin açıklamalarına; öğretilerine ihtiyaç vardır. İçki gibi, kumar gibi şeyler bu cümledendir.

6-İnsanlar tabiat itibariyle gevşeklikten, tembellikten, gafletten ve günahlara düşmekten uzak olamazlar. Bu gibi hususlarda aydınlatılmaya, teşvik edilmeye ve korkutulmaya muhtaçtırlar. Bu hususlar ise Peygamberler vasıtasıyla yerine getirilmiş insanlığa lâzım gelen bilgiler verilmiştir.

7-İnsanlar ne kadar zeki, ne kadar anlayışlı olsalar da yine bir rehber, bir öğretmene muhtaçtırlar. Meselâ: Gözlerde bir görme özelliği vardır. Fakat karşılarında bir güneş parlamadıkça bu gözler her tarafı göremezler, kendilerindeki görme Özelliği görmek için kâfi değildir. İşte insan aklı da ne kadar aydınlık bulunursa bulunsun karşısında bir nübüvvet ve risalet güneşinin ilâhî ışığı tecelli etmedikçe bir nice hakikatleri görmeğe muvaf-fak olamaz.

8-Peygamberler vasıtasıyla insanlık hakkında ilâhî deliller tamam olmuştur. İnsanlar o sayede vazifelerinden, salâhiyet-lerinden haberdar olmuşlardır. Artık hiç bir insan, benim vazifem ne idi, ben yaratıcıma karşı ne ile mükelleftim, bilemedim, diye mazeret ileri süremez. Çünkü bütün Peygamberler ve özellikle nebilerin ve resullerin sonuncusu olan Hz. Muhammed aleyhi ve aleyhimüsselâtü vesselâm efendimiz bütün insanlık âlemine ilâhî dini yaymış, her mükellef insana vazifesini bildirmiştir. O sayede birçok zatlar, İman şerefine ulaşmış, insanlık âleminde bir fazilet ve irfan güneşi parlamaya başlamış, kabiliyetli olan ruhlar bundan istifade ederek hakkıyla aydınlanmışlardır.

أَوْ لَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

165.Vakte ki size bir musibet isabet etti, hâlbuki siz onun iki katını düşmanlarınıza isabet ettirmiş idiniz, bu musibet nereden mi dediniz? De ki: O kendi nefisleriniz tarafındandır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeye kadirdir.

Bu mübarek ayetler, Uhud gazvesinde münafıkların söylemiş oldukları münafıkça sözlerini açığa çıkarıyor, onların hakikate aykırı iddialarını meydana koyuyor, Müslümanlara isabet eden bazı belaların birer maslahat ve hikmet gereği olduğunu şöylece bildiriyor.

أَوْ لَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ

Bir musibet Size isabet etti Ve o zaman mı ki

(Vakte ki size bir musibet isabet etti) Ey İslâm ordusunu meydana getiren erler Vaktaki Uhud gazvesinde size bir musibet bir yenilgi isabet etti yani peygamberin emrine muhalefet ederek merkezi terk ettiniz, bu yüzden bozulup dağıldınız. Sonra da

bu hadiseyi büyüttünüz, bu felâket bize nereden geldi derneğe başladınız. Hiç düşünmediniz mi ki: Bu yenilgi, sizin emre muhalefedinizin bir neticesidir. Çünkü Cenâbı Hakkın size zafer vaadi, sizin merkezde sebat etmeniz ve peygamberin emrine uymanız şartına bağlanmıştır.

قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا

İki misliyle İsabet ettiniz Gerçekten

(hâlbuki siz onun iki katını düşmanlarınıza isabet ettirmiş idiniz) Hâlbuki siz o size isa-bet eden musibetin iki katını Bedir gazvesinde düşmanlarınıza isabet ettirmiştiniz. Uhud'da yetmiş kadar şehit verdiniz, Bedir'de ise düşmanlarınızdan yetmiş şahsı öldürdünüz, yetmiş kadarını da esir almış idiniz. Artık bu da bilinir iken bize isabet eden

قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا

Bu Nereden Dediniz

(bu musibet nereden mi dediniz?) Ne için böyle fitne koparan düşüncelere düştünüz. Bu musibet, İslâmiyet yüzünden değildir, Peygamberin sözüne itaat edip savaşa atılma yüzünden değildir. Belki sizin peygamberin emrine muhalefet etmeniz yüzündendir, bulunduğunuz merkezi terk ederek, ganimet malı sevdasına düşmeniz yüzündendir. Evet, Habibim Onlara

قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ

Nefisleriniz Tarafındandır O De ki

(de ki: O musibet kendi nefisleriniz tarafındandır) Eğer siz emre aykırı hareket etmeseydiniz, böyle bir musibete uğramazdınız. Ve

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki: Allah Teâlâ her şeye kadirdir) Bundan dolayı zafer vermeye de, vermemeye de her şekilde kudreti vardır, bazı guruplara zafer verir, bazı gurupları da mağlûp düşürür. Onun hikmeti neyi gerektirir ise o meydana gelir. İşte Uhud gazvesindeki hâdiseler de bu cümledendir.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقْيِ الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ

166.İki ordunun karşılaştığı gün size isabet eden. Allah Teâlâ'nın izni ile idi ve mü'minleri ayırt etmesi içindi.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقْيِ الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İşte izniyle İki topluluk Karşılaştı O günki Size isabet etti O şeyler ki Ve

(İki ordunun karşılaştığı gün size isabet eden Allah Teâlâ'nın izni ile idi) Uhud gazvesinde iki ordunun İslâm kuvvetleriyle düşman kuvvetlerinin toplaşıp karşılaştığı savaşa başladıkları gün size isabet eden yenilgi Allah Teâlâ'nın izni ile idi onun hikmeti gereği dileyip takdir buyurmuş olması ile idi

وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler Ortaya çıkarması için Ve

(Ve mü'minleri ayırt etmesi içindi) tâki Cenabı Hakkın ve Yüce Peygamber'inin emirlerine hakkıyla uyanlarla, uymayanlar anlaşılsınlar, seçilsinler Allah'ın takdirine razı olanlar ile olmayanlar meydana çıksınlar, bilinsinler.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعَنَا كُمْ هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

167.Ve münafık olanları acıya çıkarmak içindi. Ve onlara: Geliniz Allah yolunda

savaşınız veya müdafaada bulununuz denildi. Dediler ki: Biz savaşmayı bilseydik elbette size uyardık. Onlar o gün imandan ziyade küfre yakın bulunmuşlardı. Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler. Ve Allah Teâlâ onların ne sakladıklarını tamamen bilicidir.

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا

Münafıklık ettiler O kimseleri ki Ve ortaya çıkarması için

(Ve münafık olanları acıya çıkarmak içindi) Ve o yenilginin hikmetlerinden biri de münafıkları, İslâm ordusunun muvaffakiyetini arzu etmemiş olanları o gibi ikiyüzlüleri, İslâm düşmanlarını açığa çıkarmak başkalarına tanıtmaktır. İşte bir de bunun İçinde o yenilgi meydana getirilmişti.

وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا

Mudafaada bulunun Veya Allah Yolunda Savaşın Gelin Onlara Denilmişti Ve

(Ve onlara geliniz Allah yolunda savaşınız veya müdafaada bulununuz denildi)

Onlar öyle münafık kimselerdi ki: Onlara geliniz Allah Teâlâ yolunda savaşınız veya müdafaada bulununuz yani: Geliniz, cihada atılınız, dini, adaleti, hak ve hakikati kazanmaya çalışınız. Veya kendinizi, ailenizi, yurduvuzu müdafaaya gayret ediniz. Veya İslâm ordusunda bulunup müdafa vaziyeti alınız. Veya İslâm kuvvetinin çokluğunu düşmanlara karşı gösteriniz. Allah göstermesin Müslümanların mağlûbiyeti, İslâm yurdu için bir felâkettir denilince o münafıklar

قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعَنَاكُمْ

elbette size uyardı Savaşmayı Bilseydik Eğer Dediler

(dediler ki: **eğer biz savaşmayı bilseydik elbette size uyardık**) yani sizin savaşmak için gittiğinizi veya savaşa atılacağınızı bilmiş olsaydık veyahut bir harp ve çarpışmayı bilen kimseler bulunsaydık izinle beraber sefere çıkar, muharebeye iştirak ederdik. Bunların bu gibi sözleri hakikate aykırıdır.

هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ

İmana Onlardan Daha yakındı O gün Küfre Onlar

(Onlar o gün imandan ziyade küfre yakın bulunmuşlardı) Onlar o gün öyle söyleyip durdukları zaman imandan ziyade küfre yakın bulunmuşlardı. Çünkü kalplerinde gizledikleri şeyler anlaşılmış, Müslümanlığa karşı lâkayt bulundukları meydana çıkmıştı. Artık öyle Allah Teâlâ yolunda cihattan geri duran, İslâm yurdunu müdafaadan kaçınan kimselere mü'min sıfatı lâıyk olamaz.

يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ

Kalblerinde Yoktur O şeyiki Ağzlarıyla Söylüyorlardı

(Onlar kalblerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler) O gibi münafık kimseler kalblerinde olmayan şeyi kendilerinin mü'min olduklarını dilleriyle söylerler o söyledikleri şeye kalben inanmış değildirler. İşte bu, münafıklık belirtisidir. Fakat onların bu hali gizli kalmaz.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

Gizliyorlar O şeyleri ki En iyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ onların ne sakladıklarını tamamen bilicidir) kalplerinde ne gibi kuruntuları bulunduğunu tamamen bilicidir ona göre haklarında ilâhî cezası gerekecektir.

الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

168. Onlar ki, kedileri oturdukları halde kardeşleri için eğer bize itaat etseydiler öldürülmezler idi, dediler. De ki: Öyle ise kendi nefislerinizden ölümü Def ediniz! Eğer sadık kimseler iseniz.

Bu âyeti kerime, Uhud gazvesine katılmamış olan münafıkların cahilce iddialarını reddetmektedir.

الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا

Öldürülmezlerdi Bize itaat etseydiler Eğer Ve oturdukları halde Kardeşleri için Dediler Onlar ki

(Onlar ki, kedileri oturdukları halde kardeşleri için eğer bize itaat etseydiler öldürülmezler idi, dediler) Onlar o Uhud gazvesine katılmayan münafıklar ki savaşa iştirak etmedikleri halde din veya vatan veya soy itibariyle kardeşleri olan şehitler ve öldürülenler için eğer bize itaat etseydiler öldürülmezler idi dediler. Evet bize itaat edipte savaştan kaçınsa, evlerinde ikamet etse idiler yaşarlardı öldürülmezler idi dediler. Habibim O gafillere

قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ

Ölümü Kendinizden Haydi def edin De ki

(De ki: Öyle ise kendi nefislerinizden ölümü def ediniz) Eğer öyle ise eğer savaştan kaçınmak insanı ölümden kurtaracak ise kendi nefislerinizden ölümü defediniz, **Rivayet olunuyor ki:** Bu münafıklar böyle bir iddiada bulundukları gün içlerinden yetmiş kişi ölmüş gitmiştir. Bu Uhud şehitlerinin sayısı kadardır. Ne büyük bir ibret!

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer sadık kimseler iseniz) Evet, bu iddianızda doğru sözlü kimseler iseniz bu iddianızı ispat ediniz bakalım. Öyle kendi nefislerinizden ölümü def ediniz bakalım. Heyhat Mümkün mü?

Kısacası: Öldürülmek de, ölmek de Allah Teâlâ'nın kaza ve kaderine bağlıdır, aralarında fark yoktur. Zamanı gelince insan ölür, hayattan mahrum kalır. Buna hiç bir şey mâni olamaz. Ölüm için mutlaka belirlenmiş, takdir edilmiş bir zaman vardır. Bunun sebepleri çeşitli ise de zamanı bellidir. Harp de ölüm sebeplerinden biridir. Eceli gelmiş olan bir kimse bu sebeple veya başka bir sebeple hayattan mahrum kalır, daha eceli gelmemiş olan kimse de ne kadar harbelere katılsa da yine yaşar durur. Bundan dolayı savaşa katılmamak mutlaka insanın yaşamasını icab etmez.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ

169.Ve Allah Teâlâ'nın yolunda öldürülmüş olanları ölmüşler sanma, hayır rablerinin katında diridirler rızıklanırlar.

Bu mübarek ayetler, Allah'ı Teâlâ'nın yolunda hayatını feda eden muhterem şehitlerin yüksek mertebelerini, onların ne kadar manevî bir neşe içinde ebedî bir hayat ile yaşamakta olduklarını ve diğer İslâm mücahitlerinin de korku ve üzüntüden emin bulunduklarını bildirmektedir.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا

Ölümler Allah Yolunda Öldürüldüler O kimseleri ki Sakın sanma Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın yolunda öldürülmüş olanları ölmüşler sanma) Cenabı Hak, Yüce Resulüne veya her bir Müslümana hitaben şöyle buyuruyor: Ve Allah'ı Teâlâ'nın yolunda Cenabı Mevlâ'nın dini uğrunda, cihat meydanında öldürülmüş olanları şehit düşmüş bulunanları ölmüşler gitmişler sanma,

بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ

Rızıklanırlar Rableri Katında Hayatdadırlar Bilakis

(hayır rablerinin katında diridirler rızıklanırlar) onlar ölmüş değildirler. Onlar Rablerinin katında Hak Teâlâ'nın manevî katında şeref ve mertebe itibariyle, ebedî bir hayata kavuşmak suretiyle diridirler Cennetlerin nimetlerinden, meyvelerinden rızıklanırlar. Ne büyük bir mükâfat!

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ إِلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

170.Onlar kendilerine Allah Teâlâ'nın lütfundan verdiği şey ile sevinmektedirler. Ve onlar arkalarından varıp kendilerine yetişmemiş olanlara bir korku olmadığı ile ve onların üzüntüye uğramayacakları ile de müjdelenmiş bulunurlar.

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

İhsanından Allah Onlara verdi O şeylerle ki Sevinen kimselerdir

(Onlar kendilerine Allah Teâlâ'nın lütfundan verdiği şey ile sevinmektedirler) O şehit düşmüş olan zatlar, kendilerine Allah Teâlâ'nın sırf lütfundan kereminden olarak verdiği ihsan buyurduğu şahadet şerefiyle, ebedî bir hayata kavuşmakta Cenabı Hakka manevi olarak yaklaşmakla cennetlerin nimetlerinden istifade etmiş olmakla daima sevinmektedirler. Onlar bir ruhanî zevk ile bir manevî neşe ile yaşar dururlar.

وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ

Arkalarından Kendilerine Katılamadılar O kimseleri ki Müjdelemek isterler Ve

(Ve onlar arkalarından varıp kendilerine yetişmemiş olanlara müjdelerler) Ve o şehit düşmüş zatlar kendi arkalarından varıp kendilerine henüz yetişmemiş olanlara kendileri gibi şehit düşmeyip bir müddet daha dünyada kalarak İslâmiyet yolunda sebat edip durmuş bulunanları müjdelerler. Ne ile

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Onlara Bir korku yoktur diye

(onlara bir korku olmadığı ile) onlara bir dehşet olmadığı için de sevinmektedirler. Bu din kardeşlerinin de güzel bir istikbale kavuşacaklarına muttali olarak bundan dolayı da sevinc ve huzur içindedirler. Ve o geriye kalan din kardeşlerinin gelecekte

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar Onlar değildir Ve

(ve üzüntüye uğramayacaklarına dair) müjdelenmişlerdir. O din kardeşleri de ilerde kendileri gibi Allah'ın yardımına kavuşacaklardır. Onlar da mutlu, uhrevî bir hayata kavuşacaklardır. Artık onların da üzüntü ve kedere düşmeyeceklerini bilmekle de muhterem şehitler müjdelenmiş bulunurlar. Bu da onların uhrevî ferahlıklarını arttırmış olur.

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ

171.Ve onlar Allah Teâlâ'dan bir nimet ile ve bir lütuf ile ve mü'minlerin mükâfatını Allah Teâlâ'nın elbette zayi etmeyeceği ile de müjdelenip sevinçli bir halde bulunurlar.

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلِ

Bir ihsan Ve Allah'dan Bir nimet ile Müjdelemek isterler

(Ve onlar Allah Teâlâ'dan bir nimet ile ve bir lütuf ile müjdelerler) o muhterem şehitler geriye kalmış olan din kardeşlerinin öyle mutlu geleceklerini bilerek sevindikleri gibi. Kendilerinin Allah Teâlâ'dan bir nimet ile Allah tarafından kavuşacakları büyük bir sevap ile ve bir lütuf ile pek fazla bir mükâfat ile de müjdelenmiş olarak ziyadesiyle sevinirler.

وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Mükâfatını Zayi etmez Allah Şüphesiz Ve

(Ve mü'minlerin mükâfatını Allah elbette zayi etmez) bunun ile de müjdelenip sevinçli bir halde bulunurlar. Din kardeşlerinin de böyle mükâfatlara ulaşacaklarını bilmekle de manevî bir zevke, bir kalp neşesine kavuşurlar. Ne güzel bir lütuf

&-Bu ayetler. Tefsiri Kebirde de bildirildiği üzere Bedir ve Uhud gazvelerinde şehit

düşmüş olan değerli zatlar hakkında nazil olmuştur. Bedir'de on dört zat şehit olmuştu ki: Sekizi ensardan altısı da muhacirlerden idi. Uhud gazvesinde de yetmiş zat şehit düşmüştü ki: Otuzu ensardan, kırkı da muhacirlerden bulunmuştu.

&-Bu âyeti kerime, bir kere şehitlerin ne ebedî, ne mutlu bir hayata kavuştuklarını gösteriyor. Bununla beraber Müslümanları kahramanlığa, din uğrunda her türlü fedakârlığı göze almaya sevk etmiş oluyor. Çünkü şehitlerin ulaştıktan nimetleri, yüce tecellileri bildiriyor, o mübarek zatları bütün Müslümanlar için uyulması gereken bir örnek olarak gösteriyor. Sonra bu mübarek ayetler din kardeşliğinin ne kadar mühim, ne kadar kıymetli olduğuna işaret ediyor. Çünkü Müslüman şehitler, kendilerinin her türlü uhrevî nimetlere kavuştuklarını görerek sevinçli oldukları gibi kendilerinden geriye kalmış olan din kardeşlerinin de gelecekte öyle nimetlere ulaşip, üzüntü ve kederden korunmuş olacaklarını öğrenmekle sevinmiş ve ziyadesiyle mutlu olmuşlardır. İşte bu, din kardeşliğinin gereğidir. Müslümanlar daima birbirinin haliyle alâka-dar olmalıdırlar, birbirinin sevinciyle sevinçli, kederiyle kederli bulunmalıdırlar. İşte bu hal, yüksek bir dinî terbiyenin icabıdır.

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ
وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ

172.Onlar ki, kendilerine yara isabet ettikten sonra Allah Teâlâ için ve Peygamberin için davete icabet eylediler. Onlardan iyilik edenler ve korunanlar için pek büyük bir mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler de ashabı kiramın muharebelerdeki fedakârlıklarını, onların kalplerinin sağlamlığını bildirmekte ve o muhterem zatların kavuştukları ilâhî lütuftan şöylece açıklamaktadır.

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ

Yara Kendilerine isabet etti O şeyin ki Ardından Ve Resule Allah'a İcabet ettiler O kimseler ki

(Onlar ki, kendilerine yara isabet ettikten sonra Allah Teâlâ için ve Peygamberi için davete icabet eylediler) o Uhud gazvesinde bulunmuş olan ashabı kiram ki kendilerine o Uhud savaşında vücutlarına yara isabet ettikten mübarek vücutları düşmanlarının hücumları ile yaralandıktan sonra yine kendilerini düşünüp durmadılar. Allah Teâlâ için ve Peygamberi için canlarını feda etmeyi göze aldılar, Allahın ve peygamberinin davetine icabet eylediler tekrar savaş meydanına koşmaktan geri durmadılar.

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ

Pek büyük Bir mükafat Ve Sakındılar Onlardan İyilik ettiler O kimselere vardır ki

(Onlardan iyilik edenler ve korunanlar için pek büyük bir mükâfat vardır) o muhterem zatlardan ibaret olan o iyilik edenler bütün emir olundukları vazifeleri yapanlar ve korunanlar bütün yasaklardan kaçınan o zatlar için pek büyük bir mükâfat vardır. Onlar için cennet kapıları açıktır. Onlar Allah'ın nimetlerine kavuşacaklardır. Onlar için en nurlu bir gelecek mevcuttur. Ne büyük bir başarı İşte İslâmiyet'e hizmetin mükâfatı...

&-**Bu âyeti kerime:** Hamraül' Esed" gazvesi hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki: Uhud gazvesinde düşman ordusu, Müslümanlardan ayrılmış "Revhâ" denilen ve Mekke-i Mükerreme ile Medine'yi Münevvere arasında bulunan bir mahalle dönmüştü. Sonra bu hareketlerinden pişman olmuşlar, neden Müslümanlar mağlûp iken onları takip edip de tamamen imha etmeden geri döndük demişler, tekrar İslâm ordusu üzerine yürümek istemişlerdi. Rasûli Ekrem Hazretleri, düşmanlarının bu düşünce ve hareketlerinden haberdar olunca İslâm ordusunun kahramanlığını, tam manasıyla kuvvetli olduğunu göstermek için tekrar Medine'yi Münevvere'den ayrılarak o mücahit ordusu ile beraber düşman üzerine yürümekte bulundu. Bu mübarek mücahitler ise Uhud gazvesinde yaralanmışlardı, zahmetler içinde yaşıyorlardı, birbirini tutunarak yola devam edebiliyorlardı. Bu hal ile beraber yine İslâm'ın kudretini göstermekten geri

durmak istememişlerdi. Fakat Cenâbı Hak düşmanların içlerine bir korku düşürdü, İslâm ordusunun bu hareketinden haberdar olunca savaştan vazgeçtiler, kaçıp yurtlarına gittiler, İslâm ordusu da tam bir şeref ve şan ile Medine'yi Münevvere'ye tekrar geri döndü. İşte İslâm ordusuna lâyık olan, böyle fedakârca hareket etmektir. Allah'ın ismini yüceltmeye çalışmaktır. Cenâbı Hak bu kutsî ayet-lerini, bütün İslâm milletine ebedî bir ders, bir uyanma vesilesi ve yükseliş olmak üzere beyan buyurmuştur.

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا
حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

173.Onlar ki, insanlar onlara: Halk sizin için kuvvet topladılar, artık o düşmanlardan korkunuz dediler de bu onların imanını arttırdı ve Allah Teâlâ bizlere kâfidir ve ne güzel vekilidir, dediler.

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ

İnsanlar onlara Dedi o kimseler ki

(o zatlar ki, insanlar onlara dediler) o üstün vasıfları yukarıdaki âyeti kerime de zikredilmiş olan zatlar ki insanlar düşmanları adına söz söyleyen "Naim ibni Mesudil Eşcaî" onlara o muhterem İslâm mücahitlerine hitaben dedi ki

إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ

Artık onlardan korkun Size karşı Toplandılar Gerçekten İnsanlar Şüphesiz

(Halk sizin için kuvvet, topladılar artık o düşmanlardan korkunuz) halk düşman kuvvetleri sizin için kuvvet topladılar sizi büsbütün mağlûp etmek istiyorlar. Artık Ey Müslümanlar Siz o düşmanlarınızdan korkunuz onlara karşı savaşa çıkmayınız dediler. O mübarek mücahitlerin kalplerine güya korku düşürmek istediler de bununla bir tesir yapamadılar. Bilâkis onların

فَزَادَهُمْ إِيمَانًا

İman çihetiyle Ve onları artırdı

(bu onların imanını arttırdı) bu aldatıcı sözleri o İslâm kahramanlarının imanını arttırdı Cenabı Hakkın emirlerine olan bağlılıklarını arttırdı ve kuvvetlendirdi.

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ

Allah Bize yeter Dediler Ve

(ve dediler ki Allah Teâlâ bizlere kâfidir) Ve o zatlar Allah Teâlâ bizlere bizim işlerimize ve başarı sağlamamıza kâfidir ve Yüce Yaratıcı

وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Vekildir Ne güzel Ve

(ve ne güzel vekildir) bütün varlığımız, bütün işlerimiz ona havale olunmuştur, dediler bu suretle de kalplerinin sağlamlığını ve dine bağlılıklarını göstermeye muvaffak oldular.

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو

فَضْلٍ عَظِيمٍ

174.Sonra da kendilerine hiç bir fenalık dokunmaksızın Allah Teâlâ'nın bir nimetiyle ve bir lütfu ile geri döndüler ve Yüce Allah'ın rızasına tâbi oldular. Allah Teâlâ ise büyük bir lütuf sahibidir.

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ

Bir kötülük Kendilerine dokunmadı Bir ihsan Ve Allah'dan Bir ni'met ile Bunun üzerine geri döndüler

(Sonra da kendilerine hiç bir fenalık dokunmaksızın Allah Teâlâ'nın bir nimetiyle ve bir lütfu ile geri döndüler) Bu kahramanca hareketten sonra da o muhterem mücahitler kendilerine bir eziyet, bir kötü hâdise hiç bir fenalık dokunmaksızın o sa-

vaş için gitmiş oldukları meydandan geri döndüler. Allah Teâlâ'nın bir niğmetiyle düşmanla karşılaşmaksızın bir afiyetle ve Cenabı Hakkın bir lütfu ile ihsan buyurduğu bir ticaret ile bir kazanç elde ediverdiler

وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ

Allah'ın Rızasına Tabi oldular Ve

(ve Yüce Allah'ın rızasına tâbi oldular) ve böyle dindarca, fedakârca hareketleriyle Yüce Allah'ın rızasına tâbi oldular. Bu suretle dünya ve âhiret selametine kavuştular.

وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ

Pek büyük İhsan Sahibidir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ büyük bir lütuf sahibidir) O muhterem mücahitlerin kalplerine kuvvet verdi, onları harp meydanında sabit kıldı, onlardaki iman nurunu çok parlak kıldı, onları cihat meydanlarına atılmaya, düşmanlarına karşı kahramanlık göstermeğe muvaffak buyurdu.

&-Tefsirlerde, siyer kitaplarında, genişçe yazılı olduğu üzere Uhud gazvesinde düşmanların reisi geri dönerken Hz. Peygambere nida ederek: Ya Muhammed Aleyhis-selâm istersen gelecek Bedir mevsiminde seninle tekrar savaşta bulunalım, demiş, Peygamber Efendimiz de "inşallah" diye cevap vermiş. Sonra o mevsim gelince düşman reisinin kalbine bir korku düşmüş, geri durmaya da gururu mâni olmaya başlamış. "Naim bin Mesut" adında bir şahıs ile görüşmüş, bu sene kıtlık var, savaşta bulunmak doğru değil geri dönmemizden de Müslümanlar cesaret alacaklardır. Sana on deve veririm, çık Medine'ye git, onları korkut, onlar savaştan vaz geçsinler, bu hususta verilen sözü onlar bozmuş olsunlar. Naim de Medine'yi Münevvere'ye gelmiş, savaş için hazırlanmış bir guruba rastlamış, nereye hareket edeceklerini sormuş onlar da demişler ki: Düşmanlarımız ile aramızda vaat edilen ikinci Bedir gazvesine yönelmiş bulunmaktayız. Bunun üzerine Naim, bir takım yalanlar uydurmuş, sizin bu hareketiniz, sizin için pek korkunç, çünkü düşmanlarınız fevkalâde bir kuvvetle donatılmış bulunuyorlar, sizden hiç biriniz onların ellerinden kurtulamaz diye Müslümanların kalplerine korku düşürmek, onları savaştan geri çevirmek istemişti. Bazı zatlar bu sözlerden endişeye düşer gibi oldular. Fakat Rasûli Ekrem Hazretleri, ben yalnız da olsam Allah hakkı için bu savaşa gireceğim sözümünden dönmem diye buyurdu. Ashabı kiramından yetmiş kadar süvari ile Bedir tarafına yöneldiler. Hepsisi de (hasbunallahu veni'mel vekil = Allah bize kâfidir ve ne güzel vekildir) diyorlardı. Hz. İbrahim de ateşe atılırken böyle demiş, ateşten kurtulmuş idi. Nihayet İslâm mücahitleri Bedir mevkiine gelmişlerdi, orada bir hafta beklediler, düşmanları meydana çıkamadılar. Mübarek İslâm kuvveti hiç bir zarar görmeden geri döndü. Bu mevsimde Bedir de bir panayır kurulur, alışveriş yapıldı. Bu İslâm kahramanları da o hafta içinde hurma, üzüm ve cilalı deri gibi şeylerle ilgili bir hayli alışverişte bulunmuşlar, bir güzel ticaretle Medine'yi Münevvere'ye sağ salım geri dönmüşlerdi. İşte bu mübarek ayetler bu hâdise üzerine nazil olmuş, Cenabı Hakkın, mücahit kullarını ne kadar koruyup himaye ettiğini bu Müslümanlara anlatmıştır.

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

175.Sizi mutlaka o şeytan, dostlarından korkutuyor. Bundan dolayı onlardan korkmayınız benden korkunuz eğer mü'min kimseler iseniz.

Bu mübarek ayetler, şeytan tabiatlı kimselerin sözlerin mü'minlerin kıymet vermeyeceklerini gösteriyor. Küfür ve sapıklık içinde yaşayanların zararları kendilerine yönelik olup Cenabı Hakkın onlardan beri olduğunu bildiriyor. Ve öyle kâfirlerin hallerinden dolayı Rasûli Ekrem'in kalbinin üzüntülü olmamasını tavsiye ediyor, küfür ve fesat ehlinin geçici bir mühlet ve müsaadeye ulaşmaları haklarında bir hayır olmayıp uhrevî cezaya daha fazlasıyla çarpılacaklarını açıklıyor.

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ

Kendi doslarını Korkutur Şeytan İşte bu Ancak

(Sizi mutlaka o şeytan, dostlarından korkutuyor) Ey Müslümanlar Ey ashabı kiram

Sizi mutlaka o şeytan o düşmanların kuvvetini büyüterek sizi korkuya düşürmek isteyen Naim gibi şeytan tabiatlı herhangi bir şahıs dostlarından korkutuyor onların büyük bir kuvvet hazırladıklarını söylüyor. Fakat siz, onun bu sözlerine kıymet vermezsiniz, endişeye düşmeyiniz Bundan dolayı

فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ

Benden korkun Ve Artık onlardan korkmayın

(onlardan korkmayınız benden korkunuz) o şeytanın o dostlarından korkmayınız Ancak ben Yüce Yaraticıdan korkunuz benim emrime uyunuz, benim emrime muhalefetten kaçınınız. Sizin selâmet ve saadetiniz bununla mümkündür.

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer

(eğer mü'min kimseler iseniz) Eğer siz hakikaten mü'min kimseler iseniz böyle Allah Teâlâ'ya itaat edersiniz, hakikaten ilâhî korkuyu her korku üzerine tercih eder, Allah'ın emrine hakkıyla uyarsınız.

وَلَا يَحْزُنُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

176.O küfre koşanlar seni üzmesinler. Şüphe yok ki, onlar Allah Teâlâ'ya bir şey ile zarar veremezler. Allah Teâlâ istiyor ki, onlara âhirette bir nasip vermesin. Ve onlar için büyük bir azap vardır.

وَلَا يَحْزُنُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ

Küfürde Birbiryle yarışır O kimseler ki Seni üzmesin Ve

(O küfre koşanlar seni üzmesinler) Habibim O küfre koşanlar münafıklar, dinden dönenler veya ahir zaman Peygamberinin geleceğine vaktiyle inanıp, gelmesini bekledikleri halde bilahare onu, ortaya çıktığı anda inkâra cüret eden bir takım bozulmuş dinlerin sahipleri seni üzmesinler. Onlar kendi selâmet ve saadetlerini kendi arzuları ile ellerinden çıkarmış oluyorlar. Artık sen onların bu hallerine bakıp üzüntü ve kedere dalma, onlar kendilerini kendi iradeleriyle öyle bir felâkete sokmuş bulunuyorlar.

إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا

Bir şeyle Allah'a Asla zarar vermeyecekler Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar Allah Teâlâ'ya bir şey ile zarar veremezler) Şüphe yok ki, onlar bu kâfir halleriyle Allah Teâlâ'ya onun mukaddes dinine onun yüce şanına hiç bir şekilde zarar veremezler. Onlar o kötü hareketleriyle kendilerine zarar vermiş oluyorlar. Artık bu hallerinden dolayı

يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ

Âhirette Bir nasib Onlara Kılmamasını Allah İstiyor

(Allah Teâlâ istiyor ki, onlara âhirette bir nasip vermesin) onları cennetine sokmasın

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Pek büyük Bir azap Ve onlar için vardır

(Ve onlar için büyük bir azap vardır) ve onlar için bu Mahrumiyetle beraber pek büyük bir azap da vardır ki, o cehenneme girmeleridir. Küfürlerinin cezası olarak ebediyen azap görmeleridir.

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

177.Muhakkak o kimseler ki, iman karşılığında küfrü satın almışlardır. Elbette onlar Hak Teâlâ'ya bir şey ile zarar veremezler. Ve onlar için acıtıcı bir azap vardır.

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ

İmana karşılık Küfrü Satın aldılar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki iman karşılığında küfrü satın aldılar) o münafık, o dinden çıkan, o kâfir şahıslar ki Kendilerinin ebediyen saadetlerini temin edecek olan Allah'ın dinini terk ederek ona karşılık küfür ve dinden çıkmayı tercih eylediler

لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا

Bir şeyle Allah'a Asla zarar vermeyecekler

(Elbette onlar Hak Teâlâ'ya bir şey ile zarar veremezler) elbette onlar bu küfürler yüzünden Hak Teâlâ'ya her hangi bir şekilde bir zarar veremezler. Cenabı hak onların imanına muhtaç değildir, onların küfüründen dolayı hâşâ zarara uğramaz. Bu küfür ve isyanın zararları sahiplerine aittir.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Onlara vardır Ve

(Ve onlar için elem verici bir azap vardır) yani onlar için pek ızdırap verici bir azap vardır. O da cehennem ateşidir. Artık ona hazır bulunsunlar!

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ نُمْلَى لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمْلَى لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

178.Küfredenler asla sanmasınlar ki, onlara mühlet verişimiz onların nefisleri için bir hayırdır. Biz onlara mühlet veriyoruz ki, günahlarını artırsınlar. Ve onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Sakın sanmasınlar Ve

(Küfredenler asla sanmasınlar) Küfredenler imanı bırakıp küfür ve sapıklık içinde vakit geçirenler asla sanmasınlar ki,

أَنَّمَا نُمْلَى لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ

Kendileri için Bir hayırdır Onlara Mühlet veriyoruz Şüphesiz o şey ki

(onlara mühlet verişimiz onların nefisleri için bir hayırdır) onları bir müddet yaşatmamız, onlara bazı dünyalıklar vermemiz onlar için haddizatında bir hayırdır. Hayır, hayır o bir hayır değildir. Belki

إِنَّمَا نُمْلَى لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا

Günahca Artmaları için Onlara Mühlet veriyoruz Ancak

(Biz onlara mühlet veriyoruz ki, günahlarını artırsınlar) biz onlara öyle bir müddet mühlet veriyoruz ki, onlara mühlet ve müsaadede bulunuyoruz ki onlar günahlarını artırsınlar. Bir takım günahları işleyerek kendilerini öyle ebedî bir azabı hak etmiş bir hâle getirmiş olsunlar.

وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

Alçaltıcı Bir azab Onlara vardır Ve

(Ve onlar için alçaltıcı bir azap vardır) onlar dünyadaki kötü hareketlerinin cezasına bu suretle uğramış olacaktırlar. Artık böyle bir akıbete uğramak istemeyen herhangi bir insan daha fırsat elde varken davranış ve hareketlerini düzelterek dindarca faziletli bir halde yaşamak istemez mi? Nedir büyük bir insanlık kitlesinin gafleti.

&-Rasûli Ekrem Efendimizden insanların hayırlısı kimdir? Diye sorulmuş. Buyurmuş ki (ömrü uzayıp ameli güzel olan kimsedir) insanların şerlisi kimdir diye de sorulmuş, ona da: (insanların şerlisi ömrü uzayıp ameli kötü olan kimsedir) diye cevap lûtûf eylemişti. Bundan dolayı ömrünün değerini bilmelidir. Onu güzel, meşru bir şekilde kullanmalıdır. Küfür ve isyanla geçen kötü bir ömür, sâhibi için ne büyük bir felâket demektir.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ
وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَأَمِنُوا
بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

179. Allah Teâlâ mü'minleri sizin bulunduğunuz hâl üzere terk edecek değildir. Nihayet murdarı temizden ayıracaktır. Ve Allah Teâlâ size gaybı bildirecek de değildir. Ve lâkin Hak Teâlâ peygamberlerinden dilediği zatı seçer. Artık Yüce Allah'a ve peygamberlerine iman ediniz ve eğer iman eder ve korunursanız elbette sizin için büyük bir mükâfat vardır.

Bu âyeti kerime, birtakım: hâdiselerin, meselâ galibiyet ve mağlûbiyet hallerinin ortaya çıkış hikmetine işaret ediyor, bu hikmetleri herkesin kavrayamayacağını bildiri-yor, insanlığa selâmet ve saadet yolunu tavsiye buyuruyor.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ

Üzerindesiniz Siz O şey üzere ki Mü'minleri Bırakacak Allah Değildir

(Allah Teâlâ mü'minleri sizin bulunduğunuz hâl üzere terk edecek değildir) Ey insanlar! Allah Teâlâ hakiki mü'minleri sizin böyle muhtelif, mahiyeti bilinmez bulunduğunuz bir hâl üzere terk edecek değildir. İçinizden samimî surette mü'min olanlar ile olmayanları meydana çıkaracaktır, herkesin durumunu dosta düşmana gösterecektir. Evet,

حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ

Temiz olandan Pis olanı Ayırmaya dek Ta ki

(Nihayet murdarı temizden ayıracaktır) nihayet murdarı münafığı, itikadı bozuk olanı temizden temiz inanç sahibi mü'minlerden ayıracaktır âleme duyuracaktır. İşte Uhud gazvesinde ve diğer olaylarda meydana gelen bazı hâdiseler, bütün birer ilâhî imtihandır, orada bulunanların durumlarını, derecelerini göstermeye vesiledir. Hak yolunda zahmetlere katlananlar ile katlanmayanların herkesçe anlaşılmasına bir sebeptir.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ

Gaybı Size bildirecek Allah Degildir Ve

(Ve Allah Teâlâ size gaybı bildirecek de değildir) Ve Ey bütün insanlar Allah Teâlâ size gaybı bildirecek de değildir ki, münafıklar ile münafık olmayanları Cenâbı Hak birer suretle bildirmediği siz bilemezsiniz.

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Peygamberlerinden Seçer Allah Fakat

(Velâkin Hak Teâlâ Peygamberlerinden dilediği zatı seçer) Bazı gayb durumları ona haber verir, ona vahiy ve ilham buyurur. İşte peygamberlerin sonuncu olan Hz. Muhammed'e de öyle bir nice gayb durumları çevresinde bulunanların ruh hallerine, iman ve münafıklık derecelerini bildirmiştir. Onun bu gibi hususlara dair size verdiği ve vereceği haberleri samimî şekilde tasdik ediniz.

فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Peygamberlerine Ve Allah'a Öyle ise iman edin

(Artık Yüce Allah'a ve peygamberlerine iman ediniz) Artık Ey insanlık cemaati Yüce Allah'a ve onun muhterem peygamberlerine tam samimiyet ile iman ediniz. Gaybı, esasen yalnız Allah Teâlâ'nın bildiğini unutmayınız, bununla beraber muhterem peygamberlerine de dilediği gaybı bildireceğine kanaat getiriniz.

وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Pek büyük Bir mükâfat O takdirde sizin için vardır Sakınırsanız Ve İman ederseniz Eğer Ve

(ve eğer iman eder ve korunursanız elbette sizin için büyük bir mükâfat vardır)

Ve eğer Ey insanlar hakikiyle iman eder ve münafıklıktan, ayrılıktan, günahlardan kaçınır ve korunursanız elbette sizin için büyük bir mükâfat vardır. İşte o mükâfatlara ulaşırsınız, o mükâfatların ne kadar takdirlere lâyık olduğunu ancak Cenabı Hak bilir. Ne mutlu akıllıca hareket ederek böyle bir mükâfata kavuşanlara!

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ
لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

180. Allah Teâlâ'nın kendilerine lütfundan olarak verdiği şeyde cimrilik edenler bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasınlar. Hayır. Bu onlar için bir şerdir. O cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Ve göklerin ve yerin mirası Allah Teâlâ'nındır. Ve Hak Teâlâ yaptığınız her şeyden tamamıyla haberdardır.

Bu âyeti kerime, hak yolundaki cihatların canı feda etmek sureti ile olacağı gibi malları feda etmek suretiyle de olabileceğini gösteriyor, bu uğurdaki cimriliğin pek zararlı neticesini de tasvir buyuruyor.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ

Onlar için **Bir hayırdır** **O** ihsanından **Allah** Kendilerine verdi **O** şeylerde ki **Cimrilik ediyorlar** **O** kimseler ki **Sakın sanmasın** Ve **(Allah Teâlâ'nın kendilerine lütfundan olarak verdiği şeyde cimrilik edenler bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasınlar.)** evet ey insanlar düşününüz. Allah Teâlâ'nın kendilerine sırf bir kerem ve lütfundan olarak verdiği malda, servette, kudrette cimrilik edenler bunlarda cimrilik gösterenler, pek yanlış bir harekette bulunmuş olurlar. Bu cimriliğin kendileri için bir hayır bir fâide, bir tasarruf olduğunu sanmasınlar. Bunda öyle bir hayır yoktur.

بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ

Onlar için **Bir şerdir** **O** Bilakis

(Hayır. Bu onlar için bir şerdir) o öyle bir hayır değildir, belki bu cimrilik onlar için bir şerdir. Onların uhrevî sorumluluğunu gerektirmektedir. Evet...

سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü **Onunla** **Cimrilik ettiler** **O** şey ki **Boyunlarına dolandırılacaktır**

(O cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır) o cimrilik ettikleri mal ve servet vesaire kıyamet gününde yılan gibi bir suret alarak o cimrilik göstermiş olanların boyunlarına dolanacaktır. Onlar gelecekte böyle bir acıklı durumla karşı karşıya kalacaklardır. Artık insan nasıl olur da geçici olan dünya varlığına o kadar sarılır? İnsanın kendisi de, çoluk çocuğu da bütün servet ve zenginliği de yok olmaya mahkûmdur.

وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve **Göklerin** **Mirası Allah'ındır** Ve

(Ve göklerin ve yerin mirası Allah Teâlâ'nındır) Ve göklerin ve yerin mirası da Allah Teâlâ'nındır. Evet... Bütün varlıklar yok olacak, Cenâbı Haktan başka bir malik ve sahip kalmayacaktır.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Hakkıyla haberdardır **Yapıyorsunuz** **O** şeyi ki **Allah** Ve

(Ve Hak Teâlâ yaptığınız her şeyden tamamıyla haberdardır) Ve Hak Teâlâ yaptığınız her şeyden üzerinize düşen vazifeleri, görevleri yapıp yapmadığınızdan tamamıyla haberdardır. Artık ona göre hakkınızda mükâfat ve cezada bulunacaktır. O halde insan nasıl olur da cimrilik göstererek hak yolunda geçici bir malını harcamaz da kendisini cezaya uğratmış olur. Bu ne cahilce bir harekettir değilmi?

&-Bu âyeti kerimedeki buhlden cimrilikten murat, âlimlerin çoğuna göre vacip olan

malî bir vazifeyi yerine getirmekten kaçınmaktır. Meselâ: Bir insanın kendisini ve nafaka vermesi gereken kimseleri idare için kudreti dâhilinde olan malını harcaması bir vazifedir. Açlıktan ölmek tehlikesiyle karşı karşıya kalmış bir şahsın imdadına koşup onu o tehlikeden kurtarmak bir vazifedir. Vatının, İslâm milletini müdafaa için lâzım gelen mali yardımlaşmada bulunmak da bir vazifedir. İşte bu gibi malî vazifeleri, yapmaya güçleri yettiği halde yerine getirmekten kaçınanlar, uhrevî cezalara adaydılar. Sadaka kabilinden olan yardımlar ise sevaba vesiledirler. Fakat böyle bir cezayı gerektirici nitelikte değildirler.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

181.And olsun ki Allah Teâlâ, "şüphe yok Allah fakirdir, bizler ise zenginleriz" diyenlerin sözünü işitmiştir. Elbette o dediklerini ve Peygamberleri haksız yere öldürdüklerini yazacağız. Ve o yangın azabını tadınız diyeceğiz.

Bu mübarek ayetler de Allah yolunda mallarını infaktan kaçınan ve bu husustaki dinî emirler ile alay eden cahillerin kötü akıbetlerini şöylece açıklamaktadır.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ

O kimselerin ki Sözü Allah İşitmiştir And olsun gerçekten

(And olsun ki Allah Teâlâ o kimselerin sözünü işitmiştir) And olsun ki yani Yüce Zatıma yemin ederim ki dinî emirleri inkâr edip alay yoluyla söz söyleyenlerin sözünü Allah'ı Teâlâ işitti. O kimseler

قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ

Zenginiz Biz Ve Fakirdir Allah Şüphesiz Dediler

(dediler ki şüphe yok Allah fakirdir, bizler ise zenginleriz) şüphe yok Allah fakirdir bizden borç istiyor, bizler ise zenginleriz çünkü Allah'a borç vereceğiz. Onların bu edepsizce lâkırdılarını Allah'ı Teâlâ duyup bilmektedir

سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ

Bir hak Olmadan Peygamberleri Ve öldürmelerini Dediler O şeyleri ki Yazacağız

(Elbette o dediklerini ve Peygamberleri haksız yere öldürdüklerini yazacağız) Elbette o dediklerini Cenabı Hak'ka hâşâ fakirlik isnat etmelerini ve Yahya, Zekeriya gibi mübarek peygamberleri haksız yere öldürdüklerini yazacağız. Bunları hafaza melekleri vasıtasıyla onların amel defterlerinde tesbit ettireceğiz.

وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

Yakıcı Azabı Tadın Diyeceğiz Ve

(Ve o yangın azabını tadınız diyeceğiz) Ve onlara o melekler vasıtasıyla o yangın azabını o yakıcı cehennem ateşini tadınız diyeceğiz.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

182.Bu, sizin ellerinizin takdim ettiği şey sebebiyledir. Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ kullarına zulmedici değildir.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ

Ellerinizi Takdim etti O şey yüzündendir ki Bu

(Bu, sizin ellerinizin takdim ettiği şey sebebiyledir) İşte bu azab sizin ellerinizin takdim ettiği şey alay, iftira ve peygamberleri öldürmek gibi cinayetler sebebiyledir. Böyle acıklı bir azaba uğramanız, kendi nefislerinizin kötü hareketlerinin cezasıdır.

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

Kullara Zülümkar Değildir Allah Şüphesiz Ve

(Ve Şüphe yok ki Allah Teâlâ kullarına zulmedici değildir) ki, onlara zulüm yoluyla böyle bir ceza versin. Belki bu cezalar onların günahları yüzündendir. Nitekim Herkes

kendi ameline göre ceza görür denilmiştir. Artık bunu bilmeli, cezayı gerektiren hareketlerden kaçınmalıdır.

&-Zallâm: Çok zulmeden demektir. Cenabı Hak bütün zulümlerden uzaktır. Ancak "kullar" manasına bir çoğul lâfzı olan "Abîd" karşılığı zikredildiği için böyle mübalâğayı ve çokluğu ifade eden bir tabir seçilmiştir. Bununla beraber zulüm şahsi bir fayda, bir intikam maksadıyla yapılır. O halde fazla zulüm, zulüm yapan için fazla fâide temin etmiş gibi olur. Artık zallâm olmayan, yani şahsı için fazla fâide maksadıyla zulüm yapmayan zalim de olmamış bulunur. Çünkü fazla faideyi terk eden az bir menfaati daha kolay terk eyler. Bizde zallâm gibi mübalağa ifade eden kelimeler çok kere mübalâğa için değil, bir nispet ifadesi için kullanılır. Bezzaz (Manifaturacı), attar (Esans satıcısı) gibi ki, bunlarda mübalâğa manası düşünülmüş değildir.

Velhâsıl: Cenâbı Hak, her türlü zulümden uzaktır. Onun hakkında zulüm düşünülemez. Bütün kâinat onun mülküdür, onun iradesine bağlıdır, onun adalet ve hikmet dairesinden asla hariç değildir.

&-Bu mübarek ayetlerin iniş sebebi hakkında deniliyor ki:

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً

(kimdir o adam ki, Allaha güzel bir borç versin de, Allah da ona kat kat fazlasıyla ödesin) (Bakara, 245) âyeti kerimesi nazil olunca Yahudilerden bazıları ve özellikle Huyey ibni Ahtap demişler ki: Allah fakir olmalı ki, bizden borç istiyor. O halde biz ondan zenginiz. Bu alaycı ve edepsizce lâkırdı üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuştur. Diğer bir rivayete göre de Hz. Ebubekir, Rasûli Ekrem'in peygamber-likle ilgili bir mektubuyla Beni Kaynuka Yahudilerinin yanlarına gitmiş, onları İslâmiyet'e, namaz kılmaya, zekât vermeye ve Allah için faizsiz borç vermeye davet etmiş. Yahudiler "Fenhas ibni Azura" adındaki bir âlimlerinin yanına toplanmışlardı. Hz. Ebu Bekir bu şahsa da hitaben demiş ki: Cenâbı Haktan kork, İslâmiyet'i kabul et, Hz. Muhammed'in Resulüllah olduğunu, onun mübarek vasıflarını Tevrat'ta görmektesiniz. Artık iman et, tasdik et ve Allah için faizsiz olarak borç ver yani Allah'ın rızası için fakir ve düşkünlere yardım ederek Cenâbı Hakkın sevabına kavuş ta ki cennete girebilesin, sevabın kat kat olsun. Bunun üzerine Fenhas cevaben demiş ki: "Ya Eba Bekir Rab-bimizin bizden borç talebinde bulunduğunu iddia ediyorsun o halde Allah fakir, bizler ise zenginiz. Çünkü fakir olan borç talebinde bulunur, Allah bizi faizden menettiği halde kendisi faizli muamelede bulunuyor. Bu mel'un Fenhas'ın alaycı ifadesi üzerine Hz. Ebu Bekir onun çehresine bir tokat atmış ve eğer aramızda bir antlaşma bulun-masa idi. Vallahi senin boynunu vururdum, demiş. Fenhas Peygamberin huzuruna koşmuş, bak arkadaşın bana ne yaptı diye söylenmiş, Rasûli Ekrem de durumu Hz. Sıddık'tan sormuş, o da demiş ki: Ya Resulüllah Bu Allah düşmanı büyük bir lâkırdı söyledi, Allah Teâlâ'nın fakir, kendilerinin zengin olduklarını iddia eyledi. Artık Allah için gazap edip çehresine bir tokat vurdum. Fenhas ise sözünü inkâr etmiş, öyle bir söz söylememiş olduğunu iddia eylemiş. Bunun üzerine bu mübarek ayetler nazil olarak o haini yalanlamıştır. Son derece açıktır ki, Cenâbı Hak, hiçbir şeye muhtaç değildir. Onun borç para ve saire alması asla düşünülemez. Onun borç talebinde bulunmasından murat, onun rızası için fakirlere, zayıflara zekât ve sadaka şeklinde yardım edilmesidir, bu sayede sevaplara ulaşmaktır. Bu gibi ifadeler, karşılıklı konuşma ve diyalogun icaplarından-dır. Bunu herkes anlayabilir. Artık bunu yanlış anlar gibi görünerek alaycı lâkırdılarda bulunanlar en ateşli azaplara lâyık değil midirler? İman ettik layıktırlar. Ve azaba ergeç kavuşacaklardır.

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

صَادِقِينَ

183. O kimseler ki "şüphe yok Allah bize emretti ki: Ateşin yiyeceği bir kurban getirinceye kadar hiç bir Peygambere iman etmeyelim" dediler. De ki: Şüphe

yok benden evvel size peygamberler mucizeler ile ve dediğiniz şey ile gelmişlerdi. Artık ne için onları öldürdünüz, eğer siz sadık kimseler iseniz?

Bu mübarek ayetler de Kuranın açıklamaları ile alay eden alçakların ne durumda olduklarını, ne kadar cinayetlerde bulunduklarını bildiriyor. Onları kınayarak peygamber efendimizi şöylece teselli ediyor

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا

Bize Ahdetti Allah Şüphesiz Dediler Onlar ki

(O kimseler ki "şüphe yok Allah bize emretti ki) O kimseler ki Muhammedi'n Peygamberlerini tasdik etmek istemeyen o cahil, o alaycı şahıslardır ki, Hz. Muhammed'e hitaben: Şüphe yok ki Allah bize emretti kitaplarında bize emir ve tavsiye buyurdu ki

أَلَا نُوْمِنَ لِرِسُوْلٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ

Ateş Kendisini yer Bir kurban ki Bize getirinceye dek Ta ki Bir peygambere İman etmememizi

(Ateşin yiyeceği bir kurban getirinceye kadar hiç bir Peygambere iman etmeye-
lim) ateşin yiyeceği yakıp kendi tabiatına çevireceği bir kurban getirinceye kadar böyle bir mucize gösterinceye kadar Hiç bir peygambere iman etmeyelim dediler. Yüce Resulüm O inkârcılara

قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ

Dediniz O şöyle ki Ve Açıık mucizelerle Benden önce Peygamberler Size gelmişti işte gerçekten De ki

(De ki: Şüphe yok benden evvel size peygamberler mucizeler ile ve dediğiniz şey ile gelmişlerdi) habibim onlara de ki: Şüphe yok benden evvel size peygamberler bir nice mucizeler ile ve o dediğiniz kurban kabilinden şey ile gelmişlerdi Zekeriya ve Yahya Aleyhisselâm gibi

فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Onları öldürdünüz O halde niçin

(artık Eğer siz sadık kimseler iseniz ne için onları öldürdünüz) Öyle kurban getirileceği zaman iman edeceğinize dair sözlerinizde sadık iseniz, ne için o peygamberleri tasdik etmediniz de onları öldürdünüz? Neden o mucizelerin görülmesine rağmen yine böyle cinayetleri işlediniz. Evet, Bu inkârcılar, her ne kadar o peygamberleri biz-zat öldürmemişler ise de o cinayetleri bunların dedeleri yapmış, kendileri de ona razı bulunmuş olduklarından artık o cinayetleri fiilen kendileri yapmış gibidirler ve kendilerinde o kötü eğilim mevcuttur...

&-Bu âyeti kerimenin iniş sebebi olmak üzere deniliyor ki: Yahudi reislerinden Keab ibnil Eşref, Malik ibni Seyfi, Huyey ibni Ahtab, Fenhas ibni Azura, Veheb ibni Yehûdâ gibi bir takım kimseler, peygamberin huzuruna gelmişler: Ya Muhammed Aleyhisselâm Sen Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia ediyorsun, hâlbuki Allah Teâlâ bize bir kitap indirmiştir. Ve bize bir söz vermiştir ki Hiçbir Peygamber'e iman etmeyelim, ta ki bir kurban getirsin de onu gökten inen beyaz bir ateş yakıp yiyiversin. İmdi sen de bunu getirirsen o zaman seni tasdik ederiz demişler, bunun üzerine âyeti kerime nazil olmuştur. **Bu kurban meselesi hakkında iki görüş vardır:**

Birisi şöyledir: Vaktiyle Peygamberleri tasdik için böyle bir kurban hadisesinin ortaya çıkması şart koşulmuştu. Bundan ancak Hz. İsa ile peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed müstesna bulunuyorlardı. Onların gösterecekleri mucizelerin büyüklüğü, böyle bir kurban hadisesine ihtiyaç bırakmayacaktı. Merhum Süddi de bu görüştedir.

İkincisi de şöyledir: Gerçekte bazı peygamberler zamanında bir mucize olmak üzere böyle bir kurban harikası meydana gelmiştir. Fakat bu da diğer mucizeler kabilinden bir şey idi. Halkın Peygamberlere iman etmeleri böyle bir mucizenin gösterilmesine bağlı değildi. Böyle bir iddiayı bir takım Yahudi reisleri kendilerinden ortaya atmışlardır. Bu bakımdan bu iddia, hakikate aykırıdır.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

184.İmdi seni yalanlarlarsa şüphe yok senden evvel de Peygamberler yalanlamışlardı ki, açık deliller ile hikmetli sahifeler ile ve nurlu kitap ile gelmişlerdi.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Peygamberler ki Yalanlanmıştı İşte gerçekten Seni yalanlarsa Artık eğer

(İmdi seni yalanlarsa şüphe yok senden evvel de Peygamberler yalanlamışlardı) İmdi Ey şanı yüce peygamberim Seni de yalanlarsa senin peygamberliğini de kabul etmezlerse üzülmeye, şüphe yok ki senden evvel de bir nice mübarek peygamberler kendilerine gönderilmiş oldukları kavimler tarafından yalanlanmışlardı o Peygamberler ise senin kardeşlerindir, onlara isabet eden musibetleri, tekzip edilmeleri düşün de teselli bul. O peygamberler ki onlar da senin gibi

جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

Nurlandırıcı Ve Kitab ile Ve Sayfalarla Apaçık mucizelerle Geldiler

(açık deliller ile hikmetli sayfeler ile ve nurlu kitap ile gelmişlerdi) Yani hikmetli sayfeler Tevrat, İncil gibi nurlu açık kitap ile gelmişlerdi bunları ümmetlerine duyurmuşlardı. Buna rağmen yine içlerinden birçokları bu muhterem zatların sözlerini, tavsiyelerini kabul etmeyip küfür ve isyan içinde bir müddet yaşayarak en nihayet lâıyk oldukları cezalarına kavuşmuşlardır. Artık Ey Yüce Peygamber Sen de sabret, teselli bul bu âlem böyle kalmaz, adalet ve hikmetin gereği ne ise ergeç tecelli edecektir.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحْرِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

185. Her nefis ölümü tadıcıdır. Ve şüphe yok sizlere yaptıklarınızın karşılığı kıyamet gününde ödenecektir. Artık kim ateşten uzaklaştırılır ve cennete girdirilirse kurtuluşa ermiş olur. Ve dünya hayatı ise bir aldatıcı metadan başka bir şey değildir.

Bu âyeti kerime, dünya hayatının geçici durumunu, bir aldatıcı metadan ibaret olduğunu bildiriyor, yaratıklardan kimlerin kurtuluşa kavuşacaklarını gösteriyor, selâ-met ve saadete vesile olacak hareketlere işaret ediyor ve bu suretle Rasûli Ekrem hakkındaki teselliye takviye ediyor ve onun mübarek kalbinden üzüntü ve kederi gidermiş bulunuyor.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

Ölümü Tadıcıdır Bir nefis Her

(Her nefis ölümü tadıcıdır) Her nefis her hayat sahibi yaratık, her insan, her melek ve her cin bütün bunlar ölümü tadıcıdır ölüme mahkûmdurlar. Takdir edilen vakti gelince bu dünya hayatından mahrum kalacaklardır. Bununla beraber böyle ölüme maruz kalanlar, bir daha hayat bulmayacak değildirler. Bilakis takdir edilen vakti gelince bütün bu ölenler Allah'ın kudreti ile yeniden bir hayata kavuşacaklardır. Bir sonsuzluk dünyasına gitmiş olacaklardır. Artık ey sorumlu insanlar Sizler de yeni bir hayat bulacaksınız

وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Amellerinizin karşılığını Tam olarak verileceksiniz Ancak Ve

(Ve şüphe yok sizlere yaptıklarınızın karşılığı kıyamet gününde ödenecektir) ve şüphe yok sizlere dünyada iken yapmış olduğunuz iyi ve kötü amellerinizin karşılığı mükâfat ve cezalarınız kıyamet gününde o kabirlerinizden çıkıp mahşere sevk edildiğiniz günde tamamıyla ödenecektir. Amelleriniz hayır ise cezaları da hayır olacaktır. Bilâkis amelleriniz şer ise cezaları da hakkınızda şer bulunacaktır.

فَمَنْ زُحْرِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ

Cennete Sokulduysa Ve Ateşten Uzaklaştırıldıysa Artık kim

(Artık kim ateşten uzaklaştırılır ve cennete girdirilirse) Artık o kıyamet gününde kim ateşten uzaklaştırılır cehenneme atılmasına ilâhî irade müsaade etmesse ve kim ilâhî bir lütfâ ve Allah'ın affına uğrayarak cennete girdirilirse

فَقَدْ فَازَ

Kurtulmuştur İşte gerçekten

(muhakkak kurtuluşa ermiş olur) bir ebedî selâmet ve saadete ermiş, uhrevî azab-tan kurtulmuş muradına ermiş, ilâhî tecellilere kavuşmuş olur. Ne yüce bir mazhar-riyet! İşte insan böyle ebedî bir saadete ulaşmak için çalışmalıdır. Ve onu en mühim bir gaye bilmelidir

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

Aldatıcı Menfaattir Ancak Dünya Hayatı Değil Ve

(Ve dünya hayatı ise bir aldatıcı metadan başka bir şey değildir) yani bu dünya varlığı ise, bu dünyadaki bütün servet ve zenginlik makam ve mevki, cismanî zevkler, meşguliyetler, yiyip içmeler ise bir aldatıcı geçici, yok olmaya yönelik, insanı aldatan bir metadan başka bir şey değildir. Bundan dolayı böyle geçici, fani ve sorumluluk sebebi olan şeylerden dolayı, insan, büyük bir üzüntü ve kedere kapılır mı? Böyle insanı aldatan insanı yüce gayeleri takipten men eyleyen bir fani varlık için insan, ebedî saadetine vesile olacak vazifelerini terk eder mi? Evet, Bir mü'min dünyada bir takım kederlere, sıkıntılara uğrasa da bunların geçici ve bir hikmete dayalı olduğunu düşünerek bir ümitsizlik ve kedere kapılmamalıdır. Asıl uhrevî saadeti temin edecek, sebeplere sarılmalı onunla gönlü ferah olarak yaşamalıdır.

&-Evet, dünya bir kimse için daimî bulunsaydı, her halde Rasûli Ekrem dünyada ebedî olarak kalırdı. Artık, ona baki olmayan bir dünya, başkaları için baki, daim olur mu? **"Gam değildir gide dünya, kala din" "Gam odur kim kala dünya, gide din"**

&-Bu âyeti kerime mükâfat ve cezaların tamamıyla, büsbütün görüleceği yerin âhiret âlemi olduğunu gösteriyor. Yoksa insan daha dünyada iken de veya kabire atılınca da bazı amellerinin bir kısım mükâfat ve cezasını görürse de bu tamam şekilde değildir. Evet, Bazı insanlar daha dünyada iken de bazı amellerinin mükâfat veya cezasını görürler. Fakat bunlar geçicidir, fanidir, yeterli değildir. Çok kere de insanlar, amellerinin karşılığını dünyada görmezler. Meselâ: Bir şehit, hayatını feda eder, gider, dünyada kalıp bunun mükâfatını bizzat görmez. Bir katil de yakalanmayarak yaptığı cinayetinin cezasını dünyada görmeyebilir. Fakat asıl mükâfat ve ceza sahası, âhiret âleimidir ki, orada herkes lâayık olduğu mükâfat ve cezaya kavuşacaktır. Nitekim ölüp gidenler mezarlarında da bir nevi mükâfat veya ceza görecektir. Kabir kendileri için ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukur kesilecektir. Fakat bunlar da geçicidir. Asıl tamamıyla ceza ve mükâfatın görülmesi kıyamet gününden itibaren başlayacaktır, İşte bu âyeti kerime de bunu göstermek-tedir. Dünyevî üzüntülere katlanıp asıl ebedî hayat âlemindeki hakikî selâmet ve saadeti temine çalışılmasına onunla teselliye kavuşup vicdan huzuru içinde bulunulmasına işaret etmektedir.

لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

186.Allah Teâlâ'ya and olsun ki: Mallarınız ve nefisleriniz hakkında imtihan olunacaksınız. Ve elbette sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlardan ve müşriklerden birçok incitici sözler işiteceksiniz. Ve eğer sabrederseniz ve ko-runursanız, işte şüphe yok ki, bu metaneti gerektiren işlerdendir.

Bu âyeti kerime, bütün Müslümanlara sabır ve sebatı, İslâmiyet aleyhindeki cereyan-lara karşı basiretli ve hikmetli bir şekilde hareket edilmesini tavsiye buyurmaktadır. Çünkü bu şekilde hareket, birçok kimselerin uyanmasına, insafa gelmesine muhale-fetten vazgeçip İslâmiyet'i kabul etmesine sebep olabilir.

لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ

Canlarınız Ve Mallarınız hususunda And olsun imtihan olunacaksınız

(and olsun ki: Mallarınız ve nefisleriniz hakkında imtihan olunacaksınız) and

olsun ki: elbette Ey Müslümanlar mallarınız ve nefisleriniz hakkında imtihan tecrübe, deneme olunacaksınız. Hak Teâlâ hazretleri, insanlara mal, can vermiş, onları bu imtihan âlemine getirmiştir. Şöyle ki: Hak Teâlâ dilediği kuluna mal ve servet verir, tâki o kul bu yüzden bir imtihana tâbi olsun. Kendisinin Allah'ın emrine riayet edip etmediği anlaşılsın, o malı, o serveti ne şekilde elde etmiş ve onu ne gibi yerlere harcamış, onun zekâtını vermiş mi, vermemiş mi meydana çıksın. Ve Yüce Allah insana vücut, hayat, sıhhat ihsan etmiştir. Tâki, bunları ibâdet ve itaate mi sarf ettiği veyahut arzu ve isteği yolunda mı zayi eylediği ortaya çıksın. Aynı şekilde: İnsan, vakit vakit bazı hastalıklara, üzüntülere ve tutsaklıklara maruz kalır. Tâki, bunlara karşı sabredip etmediği anlaşılsın, Allah'ın takdirine ne derece razı olup olmadığı meydana çıksın, ona göre mükâfat veya cezaya kavuşsun. Gerçekte kâinatın yaratıcısı kullarının bütün fiillerini, hareketlerini, niyetlerini, bütün kabiliyetlerini ilmi ezeliyle tamamen bilir. Artık onları öyle imtihana çekmesi, onların hal ve hareket-lerini kendilerine veya başkalarına göstermek içindir. Ve ilâhî delillerin tamamen ortaya çıkması içindir. Tâki: Yarın kıyamet gününde kimsenin bir itiraza, özür dilemeğe selahiyeti kalmasın.

وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا

Birçok Ezalar Şirk koştular Ve O kimselerden ki Sizden önce Kitab Kendilerine verildi O kimselerden ki Ve elbette işiteceksiniz

(Ve elbette sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlardan ve müşriklerden birçok incitici sözler işiteceksiniz) Ve Ey Müslümanlar elbette sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlardan Yahudilerden ve Hristiyanlardan ve Arabistan'daki müşriklerden birçok incitici ruhunuza üzüntü verici sözler işiteceksiniz.

Meselâ: Yahudiler, Üzeyr Allah'ın oğludur derler. Hristiyanlar, Mesih Allah'ın oğludur ve üç ilâhtan biridir derler, Rasûli Ekrem hakkında kınama ve hakarete bulunurlar. Arap müşriklerinden Kaab İbnül Eşref gibi şahıslar da Resulü Ekrem aleyhinde şiirler yazarlar, insanları, muhalefete teşvik ederlerdi, Müslümanlar ile savaş için asker toplamaya çalışırlardı. İşte Müslümanlar, bunları görüyor, işitiyor, duruyorlardı, bunlardan vicdanen rahatsız oluyorlardı. İşte bütün bunlar Müslümanlar için birer ilâhî imtihan idi. İşte asrısaalette böyle olduğu gibi ondan sonra da asrımıza kadar da böyle İslâmiyet'e karşı düşmanca ve muhalif tarzda haller devam etmiş ve etmekte bulunmuştur. Artık Müslümanlara düşen vazife, dost ile düşman olanları tanımak, sabırla ve hikmete uygun bir şekilde hareket etmek. Allah Teâlâ'ya sığınarak İslâm varlığını muhafazaya gayret göstermektir. İşte Cenâbı Hak da buyuruyor ki: Ey Müslümanlar Eğer o düşmanca hareketleri sabırla ve uyanık bir şekilde karşılar

وَأِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا

Sakinirsiniz Ve Sabrederseniz Eğer Ve

(ve eğer sabrederseniz ve korunursanız) evet sabreder Allah Teâlâ'nın emirlerine, yasaklarına riayet ederek korunursanız sakınırsanız sizin için büyük mükâfatlar, muvaffakiyetler vardır.

فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

Azmi gerektiren işlerdendir Bu Artık şüphesiz

(işte şüphe yok ki, bu azmi gerektiren işlerdendir) İşte şüphe yok ki bu böyle sabır ve takva ile hareket azmi gerektiren işlerdendir. En doğru ve uygun bir tedbirdir, her akıl sahibi için lâıyık olan bir muameledir. **Nitekim âyeti kerimelerde:**

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

"Ona yumuşak söz söyleyin, belki öğüt alır ve korkar." 20/44 buyrulmuştur.

وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ

عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

41/34 İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakar

sın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

187.Ve bir zaman Allah Teâlâ kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir söz almıştı ki, elbette o kitabı insanlara açıklayacaksınız ve onu gizlemeyeceksiniz. Onlar ise onu omuzlarının arkasına atıverdiler ve onunla az bir baha satın aldılar. Artık o satın aldıkları ne kötü bir şey!

Bu mübarek ayetler kendisine bağlı olduklarını iddia ettikleri dinin, kitabın hükümlerine uymayan, hakikati saklayana ve mahiyetlerini gizleyip halkı saptırmaya çalışan kimselerin o çirkin hareketlerini dikkatlere sunuyor ve onların pek acıklı akıbetlerini bildirerek Resulü Ekrem, müminleri teselli ediyor.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitap Kendilerine verildi O kimselerin ki Sağlam sözünü Allah Almıştı Bir zaman Ve

(Ve bir zaman Allah Teâlâ kendilerine kitap verilmiş olanlardan bir söz almıştı)

Ve Resulüm Hatırla bir zaman Allah Teâlâ kendilerine Tevrat ve İncil gibi kitap verilmiş olanlardan yani Peygamberleri vasıtasıyla kitaplara ulaşan Yahudi ve Hristiyan âlimlerinden bir söz bir vaat ve teminat almıştı ki Allah hakkı için siz

لَتُبَيِّنَنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ

Onu gizlemeyeceksiniz Ve İnsanlara Elbette onu açıklayacaksınız

(elbette o kitabı insanlara açıklayacaksınız ve onu gizlemeyeceksiniz) Onun hükmünü bozmadan ve değiştirmeden insanlara bildireceksiniz. Ve o kitabın hükümlerini gizlemeyeceksiniz onu olduğu gibi tebliğ eleyeceksiniz, sizin vazifeniz budur. İşte son peygamberin vasıflarıyla ilgili olan açıklamalar da bu cümledendir.

فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ

Sırtlarının Gerisine Halbu ki onu attılar

(Onlar ise onu omuzlarının arkasına atıverdiler) o kendilerine böyle kitap verilmiş olanlar ise o söz ve yemini o üzerlerine aldıkları vazifeyi omuzlarının arkasına atıverdiler ona riayet etmediler, onun tersine hareket ettiler.

وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir baha Onunla Ve Satın adlılara

(ve onunla az bir baha satın aldılar) Ve onunla onun bedeli olarak karşılığında az bir baha kıymetsiz bir şey satın aldılar. Dünya varlığı için ebedî hayatlarını tehlikeye düşürdüler.

فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

Satın alıyorlar O şey ki İşte ne kötüdür

(Artık o satın aldıkları ne kötü bir şey) kendilerinin helâkini, ebedî felâketini gerektiren ne kadar çirkin ve felâket sebebi

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

188.O getirdikleriyle sevinen ve yapmadıkları ile de övülmek isteyen kimseleri sakın sanma, artık onları zannetmek, onlar azaptan kurtulacakları bir yerde bulunacaklardır. Ve onlar için pek acıklı bir azab vardır.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا

Geldiler O şeylerle ki Sevinirler O kimseleri ki Sakın zannetme

(O getirdikleriyle sevinen kimseleri sakın sanma) O getirdikleriyle insanları saptırmak için yaptıkları vesveselerle kötü telkinler ile sevinen halka bir hizmet ettim diye gayrimeşru şeyleri ortaya çıkarmakla kalben rahat olan

وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا

Yapmadılar O şeylerle ki Övülmelerini Ve Arzu ederler

(ve yapmadıkları ile de övülmek isteyen) ve yapmadıkları ile de hak adına bir şey söylemedikleri, güzel amellerde bulunmadıkları halde bunları yapmış gibi görünerek halk tarafından övülmelerini isteyen kimseleri iyice anla, aldanma sakın sanma ki onlar gerçek övgüye lâyık kimselerdir, onlar sevaba ulaşmış, hakka hizmet eden şahıslardır, hayır hayır.

فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ

Azabdan Kurtulacak bir yerde Evet sakın onları sanma

(artık onları zannetme ki, onlar azaptan kurtulacakları bir yerde bulunacaklardır)

Artık onları zannetme ki onlar öyle münafıkça hareket eden kimseler, yarın kıyamet gününde azabdan kurtulacakları bir yerde meselâ: Cennette bulunacaklardır. Hayır, Öyle sanma, onlar cennette değil, cehennemde bulunacaklardır.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Onlar için vardır Ve

(Ve onlar için pek acıklı bir azab vardır) Ve onlar için o cehennemde pek acıklı bir azap vardır. Ondan kurtulamayacaklardır. Aman yarabbi Ne kötü bir akıbet!

&-Tefsirlerde ve Sahihi Buhari ile Sahihi Müslimde anlatıldığı üzere Rasûlî Ekrem efendimiz, Yahudilerden kitaplarında olan bir şeyi sormuş, onlar ise hakkı gizleyerek tersini söylemişler. Ve kendilerini doğru sözlü göstermek ve bu hallerinden dolayı övülmeğe lâyık olmak istemişlerdi. Bir takım kimseler de kendilerini dıştan Müslüman gösterip hakikî Müslümanları aldatmak, onların yakınlıklarını kazanmak istemişlerdi. Hâlbuki kalben inkârcı durumdadırlar. İşte bu mübarek ayetler bu gibi dinsizler hakkında nazil olmuştur. Bu gibi ikiyüzlü münafıkların akıbetleri pek korkunçtur. Bun-ların bu hallerine karşı sabır ve sebatla bulunmaktan daha güzel bir çare Müslüman-lar için yoktur.

&-Bu mübarek ayetler gösteriyor ki:

(evvelâ) bir insan, samimî bir Müslüman olmalıdır. Üzerine düşen dinî vazifeyi layıkıyla yapmaya çalışmalıdır, gösterişten, iki yüzlülüktan tamamen uzak bulunmalıdır. Gücü yettikçe dinî hakikatleri, fıkhi ve ahlâkî meseleleri soranlara olduğu gibi bildirmelidir. Yanlış bir düşünceye düşerek hakikatleri değiştirmeye cüret etmemelidir.

Nitekim: Bir hadisi şerifte: Bir kimse, kendisine bir ilmî mesele sorulur da onu gizler, söylemezse ağzına kıyamet gününde ateşten bir gem vurulur, buyrulmuştur.

(ikincisi) bir Müslüman, yaptığı iyilikleri, dinî, dünyevî vazifeleri bir samimiyetle yapmalıdır, gösteriş için, onun, bunun övgüsünü kazanmak için yapmamalıdır. Böyle bir hareketin hiçbir ahlâkî kıymeti olamaz, bilâkis manevî sorumluluğu gerektirir.

(Üçüncüsü) bir insan Allah Teâlâ'dan korkmalıdır, maddî bir faideye ve dünyevî bir menfaate kavuşmak için hak ve hakikate muhalif, vicdana aykırı sözleri ve cereyanları tasvib eder bulunmamalıdır. Sonra bunun günahı pek büyüktür, böyle bir kimsenin hakikî Müslümanlar yanında hiçbir kıymeti yoktur, uhrevî sorumluluğu ise pek fazladır.

(Dördüncüsü) bir insan, daima Hak'ka hizmet etmelidir. Hakkın ortaya çıkmasını bir gaye bilmelidir. Hakkın iptaline, yok edilmesine sebebiyet vermemelidir. Hakla ilgili olan bir söz ve fiilin aksini yapmamalıdır, bu gibi hususlarda başkalarını müşkül bir durumda bırakmamalıdır. Sonra bunun mesuliyeti pek mühimdir, bunun neticesi ebediyen saadetten mahrumiyettir, ebedî surette azab içinde kalmaktır.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

189.Ve göklerin de, yerin de mülkü Allah Teâlâ'nındır. Ve Allah Teâlâ her şeye hakkiyle kadirdir.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkın bütün kâinata sahip ve hakîm olduğunu, bundan dolayı fakirlik ve ihtiyaçtan uzak bulunduğunu gösteriyor ve Yüce Yaraticının kudret izlerini ibret nazarlarına sunarak temiz ruhları Allah'ın Yüceliğini düşünmeye sevk eyliyor.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Mülkü Allah'ındır Ve

(Ve göklerin de, yerin de mülkü Allah Teâlâ'nındır) Bütün mahlûklar Allah Teâlâ'nın birer kudret nişanesidir. Ve göklerin de, yerin de mülkü varlığı, idaresi, hâkimiyeti Allah Teâlâ'nındır. Bunlardaki rızıklar, bitkiler, yağmurlar ve diğer varlıklar, hazineler bütün Hak Teâlâ'nın mülküdür, onun yarattığı birer eseridir. Artık öyle bir Yüce Yaratıcı, herhangi bir şeye muhtaç, fakirlikle vasıflanmış olur mu?

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ her şeye hakkıyla kadirdir) Daha böyle bir nice harikaları meydana getirmeğe hakkıyla güç yet iredir ve kısacası mü'minleri kurtuluşa, saadete erdirmeye ve kendi yüce zatını inkâra veya ona fakirlik isnadına cüret eden inkârcıları da cezalandırmaya ve azab etmeye, inanıyoruz, fazlasıyla kudreti vardır. Artık böyle bir kudret sahibi yaratıcının azab pençesinden inkârcı, hangi münafık yakasını kurtarabilir?

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولَى الْأَلْبَابِ

190.Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında ve gece ile gündüzün ihtilâfında elbette tam akli sahipleri için açıkça deliller vardır.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Yaradılışında Şüphesiz

(Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında) Şüphe yok ki Akli başında olan uyanık bir kimse bu kâinatı güzelce düşününce Cenabı Hakkın kudretini, yaratıcılığını ve ihtiyaçlardan uzak olduğunu hemen tasdik eder. Çünkü göklerin ve yerin yaradılışında bunlardaki acaibliklerde, harikalarda

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Ve Gündüzün Gecenin Ve Ardi ardına gelmesinde

(ve gece ile gündüzün ihtilâfında) bunların gidip gelmelerinde, artıp eksilmelerinde

لَآيَاتٍ لِأُولَى الْأَلْبَابِ

Akl Sahipleri için Elbette deliller vardır

(elbette tam akıl sahipleri için açıkça deliller vardır) elbette tam akıl sahipleri için selim akla, doğru anlayışa sahip zatlar için Hak Teâlâ'nın varlığına, kudretinin üstünlüğüne, hâkimiyetinin yüceliğine dair açıkça deliller vardır.

&-Evet, Bu kâinata ibret nazariyle bakan her akliselim sahibi, kâinatın yaratıcısının varlığını, büyüklüğünü ve kudretini tasdik etmeye mecbur olur. Hiçbir insana yakışır mı ki, bu kadar harikalar gözlerine çarpıp dururken bunları hayvan gibi birer gaflet bakışıyla görüp duruversin? Her sabah doğan o muhteşem güneşi, her gece semalarda parıldayıp duran milyon-larca ışık saçan yıldızları birer ibret gözü ile seyretmek lâzım değil midir? Nedir o ihtişam nedir o harika kudret Her biri bir âlem, her biri yaratılış kanununa tâbi, ne muntazam bir harekete sahip! Bunların her biri gözleri aydınlatıyor, kalpleri sevinçlere boğacak bir güzelliğe, bir parlaklığa sahip bulunuyor.

&-İbni Ömer Radiyallahü Teâlâ anhumâ'dan şöyle rivayet edilmiştir: Ben Hz. Âişe radiyallahu Teâlâ anha ya sordum ki, Rasûli Ekrem'in görmüş olduğun en hayret verici bir halini bana bildirir misin? Hz. Âişe ağladı, sonra buyurdu ki: Rasûli Ekrem'in her hali hayret verici idi. Bir gece yanıma teşrif etti, döşeğime girdi, hatta mübarek cildi de cildime dokunuvermişti ki: Ya Âişe: Bu gece rabbimin ibadetiyle meşgul olma izin verir misin diye buyurdu. Ben de dedim ki: Ya Resulallah Ben senin yakın olmanın şerefini elbette severim, fakat senin arzuna uymayı da çok isterim. İbadetle meşgul olabilirsin. Bunun üzerine Rasûli Ekrem kalkıp abdest aldı, sonra namaz kıldı ve Kuranı Kerimden okuyarak ağladı. Gözyaşları mübarek dizlerine yetişmişti. Sonra oturdu, Cenabı Hak'ka hamd ve övgüde bulundu, yine ağlıyordu. Sonra ellerini kaldırdı yine ağladı. Hatta mübarek gözlerinin yeri bile ıslattığını gördüm. Ardından Bilali

Habeşi geldi, sabah ezanını okuyacaktı. O da Rasûli Ekrem'i öyle ağlar bir halde görmüş ve demişti ki: Ya Resulüllah Sen de ağlar mısın ki, Allah Teâlâ senin için geçmiş ve gelecek günahlarını mağfiret buyurmuştur. Bunun üzerine Rasûli Ekrem Hazretleri de şöyle buyurmuştur: Ya Bilal Ben Allah Teâlâ'nın şükreden bir kulu olmayayım mı? Ben nasıl ağlamayayım ki bu gece bana.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

Şüphe yok ki göklerin ve yerin yaradılışında ve gece ile gündüzün ihtilâfında elbette tam akli sahipleri için açıkça deliller vardır. Ayeti nazil oldu. Artık Yazıklar olsun o kimseye ki bu âyeti kerimeyi okur da onda düşünceye dalmaz. Bundan dolayı bütün biz Müslümanlara lâzımdır ki: Bu gibi âyeti 'kerimleri düşünerek okuyup dinle yelim, uyanmak için onlardan birer hisse alalım. Ve başarı Allah'tandır...

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

191.Onlar ki, ayakta iken de, otururken de ve yanları üzerine yatarlarken de Allah Teâlâ'yı zikrederler ve göklerin ve yerin yaradılışı hakkında tefekkürde bulunurlar. İşte onlar şöylece tesbih ve duada bulunur dururlar. Ey Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın, Sen yücesin, artık bizleri ateş azabından koru...

Bu mübarek ayetler de iyi kulların hayat farzını, ibâdet ve itaate nasıl devam ettiklerini ve ne şekilde tesbih ve tahlilde, dua ve niyazda bulunduklarını bizlere uyulması gereken bir örnek olmak üzere şöylece açıklamaktadır.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ

Ve Yanları üzerine iken Ve Otururken Ayakta iken Allah'ı Zikrederler Onlar ki

(Onlar ki, ayakta iken de, otururken de ve yanları üzerine yatarlarken de Allah Teâlâ'yı zikrederler o "ülül'elbab" denilen tam akıl sahipleri ki, kâinata bakarak Allah'ın kutsiyetine deliller bulurlar ayakta iken de, otururlarken her zaman zikir ve düşünme ile ibâdet ve itaatle meşgul olurlar ve zikre ve fikre devam ederler. Bedeni istirahatlarını kazanmaya lüzum görünce de ve yanları üzerine yatarken de Allah Teâlâ'yı zikrederler daima kalplerini zikri nuruyla ve düşünmekle aydınlatmaya çalışırlar.

&-Özellikle bu durumlara namaz halinde riayet edilir. Şöyle ki: Bir Müslüman sıhhatte bulundukça namazını ayakta kılar. Rahatsız olur da ayakta duramazsa namazı oturduğu halde kılar. Buna da güç yetiremezse, yani üzerine, arkası üzerine yatarak namazını kalmaya çalışır. Kısacası: Bir mü'min, zikir ve düşünmeden namaz ve duadan uzak olmamalıdır. Nitekim bir hâdisi şerifte şöyle buyrulmuştur: Bir kimse cennet bahçelerinden istifade etmek isterse Allah Teâlâ'yı çokça ansın.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Yaradılışı hakkında Ve Düşünürler

(ve göklerin ve yerin yaradılışı hakkında tefekkürde bulunurlar) Ve o gibi zatlar ki göklerin ve yerin yaradılışı takdir ve tertip edilişi hakkında tefekkürde bulunurlar. Bunların nasıl birer harikalar levhası olduğunu düşünürler, bunlardaki çeşitli yaratıkların hallerine bakarlar bunların bir hikmet sahibi yaratıcı, bir yüce idareci tarafından meydana getirilmiş olduğunu düşünmeye dalarlar, onun kudret ve yüceliği karşısında kul-luk secdesine kapanırlar.

&-Evet, Allah'ın eserlerini düşünmek, kalplerden gafleti giderir, vicdanları aydınlatır, Allah korkusunu, Allah sevgisini artırır. Nasıl ki temiz, şeffaf sular bitkileri yetiştirir, binlerce güzel çiçeğin açılmasına sebep olur. İşte düşünmek de kalplerde böyle bir nice hakikatlerin ortaya çıkmasına bir vesile teşkil etmiş bulunur. İşte onlar, öyle düşünen zatlar Cenabı Hakkın yarattığı eserlerine tefekkür nazarıyla ele alır şöylece tesbih ve duada bulunur dururlar.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

Boş yere Bunları Yaratmadın Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın) Ey Rabbimiz Sen bu yaratmış olduğun gökleri, yerleri, bunlardaki bir nice mahlûkatı boş yere yaratmadın bunlar hikmete muhalif, bir şeyler değildir. Hepsi de bir nice büyük hikmete dayalıdır. Özellikle insanlar marifetullah Allah'ı tanımak ile vasıflanmış olmak, ibâdet ve itaatte bulunmak, bunun neticesinde ebedî bir hayata, sonsuz bir saadete ulaşmak için yaratılmışlardır. Ey bütün bu kâinatın yüce yaratıcısı

سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Ateşin Azabından Artık bizi koru sen yücesin

(Sen yücesin, artık bizleri ateş azabından koru) Ey Rabbimiz! Seni boş yere bir şey yaratmış olmaktan yüce tutarız. Artık biz aciz kullarını ateş azabından koru bizleri gafletten uyandır, gökleri ve yerleri güzelce tefekküre dalmaktan bizleri mahrum bırakma. Bizleri cehennem azabına sevk edecek cahilce, gafilce hallerden düşüncelerden muhafaza buyur. Ey kerem ve merhamet sahibi olan Allah'ımız

النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

192.Ey Rabbimiz Sen kimi o ateşe sokarsan şüphesiz onu hakir ve zelil edersin. Ve zalimler için yardımcılar da yoktur.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ

Onu rezil etmişindir Artık geçekten Ateşe Sokarsan Kimi Şüphesiz sen Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Sen kimi o ateşe sokarsan şüphesiz onu hakir ve zelil edersin) Ey Rabbimiz sen kimi o ateşe o cehennem narına ebedî bir halde kalmak üzere sokar isen şüphesiz o şahsı hakir ve zelil edersin artık onun için kurtuluş yoktur.

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Yardımcılardan Zalimler için yoktur Ve

(Ve zalimler için yardımcılar da yoktur) Ve öyle zalimler kâfirler için yardımcılarda yoktur. Hiç bir kimse onların yarın ahirete imdadına yetişmeyecektir. Ey Rabbim Bizleri o gibi ebedî mahrumiyete mahkûm olan şahıslarla aynı durumdan olmaktan koru. Âmin.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا
وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ

193.Ey Rabbimiz! Biz, Rabbinize iman ediniz diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Ey Rabbimiz! Artık bizim için günahlarımızı bağışla ve bizim kusurlarımızı bizden ört ve bizleri iyi kullar ile beraber öldür.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا

hemen iman ettik Rabbinize İman edin Diye İmana Çağırıyor Bir davetçiyi ki İşittik Şüphesiz biz Ey Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! biz Rabbinize iman ediniz diye imana çağıran bir davetçi işittik) Biz kullarını irşat ve ikaz etmek için lütuf da bulundun Ey Rabbim! Senin yüce katından bütün insanlara bir lütuf olarak Peygamber gönderilmiş olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın o yüce davetini duyup gördük, bizler de hamdolsun hemen iman ettik hemen o zata tabi olarak onun emri doğrultusunda iman ettik onun ümmetinden olmak şerefine kavuştuk

رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا

Günahlarımızı Bizim için Artık bağışla Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Artık günahlarımızı bize bağışla) Ey Rabbimiz Ey Kerim Allah'ımız Artık büyük günah kabilinden olan günahlarımızı bize bağışla onları tamamen yok et ve ortadan kaldır ve bizim küçük günah kabilinden olan kusurlarımızı bizden ört affet

وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ

İyilerle Beraber Canımızı al Ve Kötülüklerimizi Bizden Ört Ve

(ve bizim kusurlarımızı bizden ört Ve bizleri iyi kullar ile beraber öldür) Bizleri mübarek kulların olan Peygamberler ile veliler ile beraber haşret, bizleri onların sohbetlerine devam edenlerden ve iltifatlarına kavuşanlardan kıl, bizleri de onlarla beraber olanlardan say. Çünkü Hz. Peygamber buyurmuştur.

يُحْشَرُ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ (Kişi, sevdiği kimse ile beraber haşr olunur)

رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

194.Ey Rabbimiz! Peygamberlerine karşı bizlere vaat ettiklerini bizlere ihsan buyur. Ve bizleri kıyamet gününde rezil etme. Şüphe yok ki, sen verdiğin sözden dönmezsın.

رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ

Peygamberlerin Üzerinden Bize vaad ettin O şeyleri ki Bize ver Ve Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Peygamberlerine karşı bizlere vaat ettiklerini bizlere ihsan buyur)

Ey Rabbimiz Ey Kerem sahibi yaratıcımız ve rızık verenimiz Peygamberlerine karşı onların lisanıyla vasıtasıyla biz aciz kullarına vaat ettiklerini lütuf ve rahmetini, kutsal yüzünü görmeyi bizlere ihsan buyur onları bizlere ver, bizleri, onları hak etme nime-tinden mahrum bırakma.

وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Bizi rezil etme Ve

(Ve bizleri kıyamet gününde rezil etme) bizleri hakarete düşürme bizleri azaba uğ-ratma.

إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Vaadinden Caymazsın Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen verdiğin sözden dönmezsın) Şüphe yok ki Ey Kerim olan Al-lah'ımız Sen vaat buyurduğundan dönmezsın. Mü'min kullarına sevap vereceğine, dua ve niyazda da bulunanların istirhamlarını kabul buyuracağına dair olan vaadinde müjdende hâşâ cayma söz konusu olamaz. Artık biz kullarını da iman ve itaat daire-sinde sabit kıl, bu dua ve niyazımızı lütfen kabul buyur, Ey Kerim ve rahîm olan Rab-bimiz

&-Hadislerde zikredilmiştir ki: Bir kimseye mühim bir şey isabet eder de beş kere "Ey Rabbimiz" diye dua ve niyazda bulunursa Allah Teâlâ o kimseyi o korktuğu şey-den kurtarır, ona istediğini verir. İşte bu ayetlerde görüldüğü şekilde Rabbena Ey Rabbimiz diye dua ve yakarış da bulunan zatların da bu istirhamlarının kabul edilmiş olduğunu (195) inci âyeti kerime müjdelemektedir. Bundan dolayı bu âyeti kerimeler, bizlere ne şekilde dua ve niyazda bulunmamızı da öğretmiş bulunuyor.

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقَاتِلُوا لَا كُفْرَنَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا دُخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

195.Artık Rabbi kerimleri onlara şöyle karşılık verdi ki! Ben sizden gerek erkek ve gerek kadın bir amel edinin amelini zayi kılmam. Bazınız bazınızdansınız. İmdi hicret etmiş olanlar ve yurtlarından çıkarılmış bulunanlar ve benim yolum-da eziyete uğrayanlar ve savaşta bulunan ve öldürülenler yok mu, elbette Allah katında bir sevap olmak üzere onların suçlarını örteceğini ve elbette onları alt-

larından ırmaklar akan cennetlere sokacağını ve güzel mükâfat ise Allah Teâlâ katındadır.

Bu âyeti celile, Cenâbı Hakkın ulûhiyet ve kutsiyetini bilen onun kudretinin izlerini tam bir hürmetle tefekküre dalan ve üzerlerine düşen kulluk vazifelerini yerine getiren, sonra da Allah Teâlâ'ya duada, niyazda bulunan zatların dualarının kabul edileceğini ve onların büyük mükâfatlara ulaşacaklarını göstermektedir.

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ

Rableri Onlara Bununm üzerine karşılık verdi

(Artık Rabbi kerimleri onlara şöyle karşılık verdi) Artık o tam akıl sahipleri olan zatların dua ve yalvarmaları üzerine rabbi kerimleri o zatların istirhamlarına şöyle karşılık verdi bütün isteklerinin meydana gelmesini kendilerine şöylece müjdeledi ki,

أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى

Kadından Veya Erkekden Sizden Bir iş yapanın Amelini Zayi etmem Şüphesiz ben

(Ben sizden gerek erkek ve gerek kadın bir amel edenin amelini zayi kılmam) ben sizden gerek erkek olsun ve gerek kadın olsun aynıdır, bunlardan bir amel edenin amelini o amelin sevabını mükâfatını zayi kılmam ona lâayık olduğu mükâfatı veririm. Ey insanlar

بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ

Bazısından Bazınız

(bazınız bazınızdansınız) erkekleri de, kadınları da bir asıl cem etmektedir. Erkekler kadınlardan kadınlar da erkeklerden meydana gelmektedir, bu bakımdan aralarında bir cins birliği, bir sosyal bağ vardır. Sonra Müslüman olan erkekler ile kadınlar da İslâmiyet itibariyle bir birlik teşkil etmektedirler. Bundan dolayı aralarında bu bakımdan da bir fark yoktur, mükâfat ve ceza itibariyle de aralarında bir eşitlik vardır. Her iki sınıfın da güzel amelleri makbuldür, sevaba kavuşmaları takdir edilmiştir.

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ

Yurtlarından Ve Çıkarıldılar Hicret ettiler İşte onlar ki

(İmdi hicret etmiş olanlar ve yurtlarından çıkarılmış bulunanlar) İmdi Erkek olsunlar kadın olsunlar Mekke'yi Mükerreme'den Medine'yi Münnevve'ye hicret etmiş olan Müslümanlar ve din düşmanları tarafından zoru zoruna yurtlarından çıkarılmış bulunanlar İslâm erkekleri ile kadınlar

وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا

Öldürüldüler Ve Savaşılar Ve Yolumda Eziyet edildiler Ve

(ve benim yolumda eziyete uğrayanlar ve savaşta bulunan ve öldürülenler) ve benim yolumda Allah yolunda eziyete uğrayanlar bir takım üzüntülere, fedakârlıklara katlananlar ve savaşta İslâm dinî uğrunda cihatta bulunan ve şehit olarak öldürülenler yok mu Bunların bu halleri ne kadar takdire lâayıktır Ne kadar gıptaya lâayıktır. Evet, Allah Teâlâ buyuruyor ki:

لَا كُفْرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ

Kötülüklerini Onlardan Elbette örteceğim

(elbette onların suçlarını örteceğim) Elbette onların suçlarını bağışlayıp örteceğini başkalarına göstermeyeceğim.

وَلَا دُخْلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katından Bir mukafat olarak Nehirler Altlarından Akar Cennetlere ki Elbette onları sokacağım Ve

(ve elbette onları Allah katında bir sevap olmak üzere altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağım) Ve elbette onları altlarından ırmaklar akan cennetlere ilâhî bir lütuf olmak üzere sokacağım Allah katında bir lütuf olarak bir sevap olmak üzere onlara böyle mükâfatlar vereceğim

وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

Mükâfatın Güzeli Onun katındadır Allah ki Ve

(ve güzel mükâfat ise Allah Teâlâ katındadır) ve bu gibi fevkalâde güzel mükâfat ise yalnız Allah Teâlâ katındadır. Başka hiçbir kimse, başka bir kimseye böyle büyük bir mükâfat vermeğe kadir değildir. Ve âhiret âleminde Cenâbı Hakkın yüce cemalini görmek gibi en kutsal mükâfatlar da vardır. Ne mutlu dünyada iken güzel amellerde bulunup bu mükâfatlara aday olanlara!

Rivayete göre Ümmi Seleme validemiz demişti ki: Ya Resulallah Hicret hakkında daima erkekler Kuranı Kerim'de zikrediliyor, kadınlar zikredilmiyor. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, o gibi güzel ameller hususunda kadınlar ile erkekler arasında fark bulunmadığı gösterilmiştir. Evet: Dinî vazifelerini güzelce yerine getiren-ler erkek olsunlar, kadın olsunlar eşittirler, hepsi de. Cenabı Hakkın lütfuna; mükâfatı-na kavuşacaklardır.

لَا يَغُرَّتْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ

196.Kâfir olanların beldelerde dolaşıp durmaları; sakın seni aldatmasın.

Bu mübarek ayetler, Müslümanları uyanmaya davet ediyor, İslâmiyet'ten mahrum olanların geçici nimetlerine gıpta edilmemesini emrediyor, iyilik ve takva sahibi olanların ise ne kadar muazzam ve ebedî nimetlere kavuşacaklarını müjdeleyerek kalplerine teselli veriyor.

لَا يَغُرَّتْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ

Diyarlarda İnkâr ettiler O kimselerin ki Gezip dolaşması Sakın seni aldatmasın

(Kâfir olanların beldelerde dolaşıp durmaları; sakın seni aldatmasın) Kâfir olanların beldelerde ticaretler için ve sair kazanç işleri için dolaşıp durmaları iktisadî, içtimâî işlerine kıymet vermeğe çalışmaları, Habibim Seni yani: Senin ümmetini sakın aldatmasın bunlar sizi gaflete düşürmesin. Bunların durum ve akıbetlerinin geçici olması göz önüne alınınca bunların gıpta etmeye lâayık olmadığı, bilâkis sorumluluğu gerektirdiği pek güzel anlaşılır.

&-Rivayete göre bazı Müslümanlar, bir takım müşriklerin zengin geniş bir ticaretle meşgul olup şehirlerarasında gidip geldiklerini görünce: "Acaba biz mü'minler, darlık içinde yaşadığımız halde Allah Teâlâ'nın düşmanları neden şu gördüğümüz varlık içinde yaşıyorlar" demişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bundan dolayı biz bu âyeti kerimeden en güzel bir uyanma dersi almalıyız. Evet, Bir takım gayrimüslimler, büyük bir servet sahibidirler. İktisat sahasında büyük bir iktidara sahiptirler. Bir kısmı da geniş geniş sahalarda hâkimiyetleri ellerinde bulunduruyorlar. Fakat bu nimetler onlar için geçicidir. Mademki, onlar kendilerini bu nimetleri nasip etmiş olan yüce Allah'ı layıkıyla bilip birliğini tasdik etmiyorlar, insanlara, heykellere tapıp duruyorlar ve mademki bütün insanlığa yönelik olan İslâm dinini kabul etmiş bulunmuyorlar. Ve mademki elde ettikleri servetleri, nimetleri çok kere meşru şekilde değil, fırsat buldukça başkalarının haklarına tecavüz etmek suretiyle elde etmiş bulunuyorlar, artık öyle bir nimetin, devletin, servetin ne kıymeti olabilir ki, gıptaya lâayık olsun. O haddizatında geçicidir, mesuliyeti gerektirmektedir, sahibinin felâketine sebeptir. Evet, Meşru surette olan bir nimet, servet Müslümanlıkta övülmüştür. Bunu bize ihsan buyuran Cenâbı Hakka bundan dolayı da şükrederek kulluk, secdesine kapanırız. Fakat gayrı meşru olan, küfre bağlı bulunan, kendisi haddizatında geçici olduğu halde uhrevî mesulüyeti sonsuz bulunan bir nimet ve servete akıllı olan bir kimse gıpta edemez. O gerçekte bir nimet değildir, bir cezadır, bir felâkettir, öldürücü bir zehirdir. Farz edelim ki: Bir şahsa bir gün sonra idam edilmek üzere bir milyon altın verilse acaba bu paranın o şahsa nazaran bir kıymeti, faidesi olabilir mi? Bilâkis üzüntü ve kederi artmış olmaz mı? Bu yaratılışın gereği değil midir? İşte âhiret azabını hak eden kimselerin bu geçici dünya hayatında kavuştukları nimetler, servetler de bu kabildendir. Bununla beraber böyle nice Nimetler vardır ki, daha dünyada iken sahiplerinin ellerinden çıkmıştır. Nice servetlere hâkimiyetlere sahip kimselerin bunla

rı elden çıkararak dünya sahifesinden silinip gittiklerini tarih sabittir.

Kısacası: Cenabı Hak, bizleri bu gibi sonu korkunç, geçici varlıklara gıpta etmekten men etmektedir. Bu da bizim hakkımızda ilâhî lütfun bir tecellisi demektir.

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

197.Azıcık bir geçimdir, sonra onların varıp sığınacakları yer cehennemdir ve o ne fena bir yatak!

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ

Cehennemdir Barınakları Sonra Az Bir faydalanmadır

(Azıcık bir geçimdir, Sonra onların varıp sığınacakları yer cehennemdir) O din-sizlerin dünyadaki varlıkları dolaşıp durmaları azıcık bir geçimdir. Onlar bu geçimden dünyada az bir zaman için istifade etmiş olabilirler. Bu geçim, ne kadar fazla olsa da geçicidir ve âhiret âleminde kaybetmiş olacakları nimetlere göre yok olan bir gölge-den ibarettir. Veyahut onların bu geçimi, âhirette mü'minlerin elde edecekleri sevaplara, mükâfatlara göre hiç bir kıymet ifade etmez. Sonra o inkârcıların varıp sığınacakları yer onların son ebedî ikametgâhları cehennemdir

وَبِئْسَ الْمِهَادُ

Yataktır Ne kötü Ve

(ve o ne fena bir yatak) Artık düşünmeli artık öyle geçici, azabı gerektiren varlıklara kıymet vermemelidir.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

198.Fakat o kimseler ki, Rablerinden korkmuşlardır, onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır. Orada ebediyyen kalacaklardır. Allah tarafından verilecek nice ziyafetler olduğu halde. Ve Allah Teâlâ'nın katında olanlar ise iyi kullar için daha hayırlıdır.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ

Rablerinden Sakındılar O kimseler ki Fakat

(Fakat o kimseler ki, Rablerinden korkmuşlardır) Fakat o kimseler ki o mü'min, o iyi kimseler ki Rablerinden korkmuşlardır. Onun dinî hükümlerine karşı gelmekten sakınmışlardır.

لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetler ki Onlar için vardır

(onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır) Onlar için o korunanlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Öyle ebedî, hayat bahşeden bahçeler, köşkler mevcuttur.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırlar

(Orada ebediyen kalacaklardır) Artık o nimetlerden mahrum kalmayacaklardır. Onlara

نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katından Bir ağırlama olarak

(Allah tarafından verilecek nice ziyafetler olduğu halde) Allah tarafından verilecek nice ziyafetler olduğu halde onlar nice hatır ve hayale gelmeyen muazzam mükâfatlara kavuşacaklardır.

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

İyiler için Hayırlıdır Allah'ın Katındadır O şey ki Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın katında olanlar ise iyi kullar için daha hayırlıdır)Ve Allah Teâ

lâ'nın manevi katında olanlar ise takdir edilen mükâfatlar, sevaplar ise iyi kullar için daha hayırlıdır. Çünkü onlar, ebedîdir, sonsuzdur, mahiyetleri pek yücedir. Öyle dünya nimetleri gibi yok olmaya mahkûm değildir, İşte asıl gıpta edilecek, temenni edilecek nimet ve devlet, bu âhiret mükâfatıdır. Allah'ın sonsuz lütfudur. Güzelce düşünenler daha dünyada iken böyle mutlu bir akıbeti kazanmaya çalışırlar.

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بَيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

199.Ve şüphe yok ki, ehli kitaptan öyleleri de vardır ki. Allah Teâlâ'ya ve size indirilmiş olana ve kendilerine indirilmiş olana iman ederler. Allah için korkarlar. Allah Teâlâ'nın ayetleri ile az bir bahayı satın almazlar. İşte onlar için rableri katında mükâfatları vardır. Muhakkak Allah Teâlâ hesabını pek çabuk görendir. Bu mübarek iki ayet, İslâmiyet'in yüce cazibesine tabi olan hakikaten aydın ve düşünen zatların daima bulunacağını bildirmektedir. Ve ebedî kurtuluşa, ilâhî lütuflara ulaşmak için sabır ve sebatan ayrılmayıp hak yolunda fedakârlıkta bulunulmasını emri ve tavsiye etmektedir. Ve sonuç olarak bu sure'yi celile deki emir ve yasaklara riayet edilmesinin lüzumuna şöylece işaret buyurmaktadır.

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

Ehli kitaptan vardır Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, ehli kitaptan öyleleri de vardır) Ehli kitap denilen Yahudi ve Hristiyan gurubunun hepsi aynı kanaatte ısrar etmekte ve İslâmiyet'i kabulden kaçınmaktadır. Ancak şüphe yok ki, ehli kitaptan öyleleri de vardır ki güzel bir zekâyâ, güzel bir aklî muhakemeye sahip olup dinî hakikatleri anlarlar

لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ

Kandilerine İndirildi Ve O şeye ki Size İndirildi Ve O şeye ki Allah'a İman eder Elbet o kimse ki

(Allah Teâlâ'ya ve size indirilmiş olana ve kendilerine indirilmiş olana iman ederler) Allah Teâlâ'ya onun birliğine, yaratıcılığına inanırlar ve ey Müslümanlar Size Allah tarafından indirilmiş olana Kuranı Kerim'e de inanır iman ederler ve onlar

خَاشِعِينَ لِلَّهِ

(Allah için korkarlar) Allah için Cenâbı Hakkın büyüklük ve yüceliğine karşı korkar mütevazı bir vaziyette bulunurlar. Ve onlar

لَا يَشْتَرُونَ بَيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir fiyata Allah'ın Ayetlerini Satmazlar

(Allah Teâlâ'nın ayetleri ile az bir bahayı satın almazlar) Allah Teâlâ'nın ayetleri ile kendi yanlarında bulunan Tevrat ve incildeki peygamberin vasıflarına ait açıklama ile az fani ve ehemmiyetsiz bir bahayı bir dünyevî menfaati satın alamazlar. Onlar öyle dünya için maddî menfaatlerini, başkanlıklarını korumak için ayetleri değiştirme ve inkâra, peygamberin vasıflarına ait bilgileri saklayıp aksini iddiaya cüret etmezler. Nitekim bir kısım ehli kitap âlimleri ise böyle bir hakikati değiştirmeye cüret göstermişlerdir.

أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Mükafatları Onlara vardır İşte onlar

(İşte onlar için rableri katında mükâfatları vardır) İşte onlar için o Allah Teâlâ'nın ayetlerini bozma ve değiştirmeye cüret etmeyip Muhammed'in peygamberliğini kabul eden temiz kalpli ehli kitap için Rableri katında vaat edilen mükâfatları amellerinin sevapları vardır. Onlara bu amellerinden dolayı iki kat mükâfat vaat edilmiştir.

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Pek çabuk görendir Allah Şüphesiz

(Muhakkak Allah Teâlâ hesabını pek çabuk görendir) Muhakkak Allah Teâlâ kullarının mahşer gününde hesabını pek çabuk görendir. Mahlûkatın yaratıcısı ve yüce hâkimi olan Hak Teâlâ hazretleri herkesin halini ve onların lâıyk oldukları sevap ve cezayı ezeli ilmî ile bildiğinden onların muhakemelerini süratle neticelendirir.

&-Bir rivayete göre bu âyeti kerime, Hebeş hükümdarı olup İslâmiyet'i kabul etmiş bulunan Ashame adındaki necaşî hakkında nazil olmuştur. Bu zat Habeşeye hicret eden ashabı kirama çok hürmet etmişti. Bilahare vefat edince Rasûli Ekrem, bir mucize olmak üzere bundan haberdar olmuş, mübarek gözleri önünde Habeşistan görünmüş Necaşinin tahtı görünmüş, Nebiyyi Zîşân efendimizde ashabı kiramı ile Baki mevkiine çıkarak Necaşî için cenaze namazı kılmış, hakkında af talebinde bulunmuştu. Bir takım münafıklar ise bunu görünce söylenmeğe başlamışlar. Hz. Muhammed görmediği bir vahşi Hristiyan üzerine cenaze namazı kılıyor demişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, o Habeş hükümdarının da İslâmiyet'i kabul eden ehli kitaptan bir zat olduğuna işaret olunmuştur. Diğer bir rivayete göre de bu âyeti kerime, Müslüman olma şerefine erişen Necran ehlinin kırk Habeşlerden otuz iki ve Rumdan sekiz zat hakkında nazil olmuştur ki, bunlar Hristiyan idiler. Ab-dullah ibni selâm hakkında nazil olduğunu gösteren rivayetlerde vardır. Bununla beraber âyeti kerimenin manası umumidir, İslâmiyet'i kabul eden bütün kitap ehlini kapsamaktadır. Asrısaadetten beri "ehli kitap" denilen milletlerden Müslüman olma şerefine erişen zatların sayıları milyonlara ulaşmıştır. Allah'a hamd olsun hâlâ da birçokları İslâmiyet'i yüceltmekte ve kabul ederek ebedî saadete aday bulunmaktadırlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

200.Ey iman edenler! Sabrediniz, sabır yarışında bulununuz ve nöbet bekleyiniz ve Allah Teâlâ'dan korkunuz ki, felâh bulabilesiniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا

Sabırda yarışın VeSabredin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Sabrediniz sabır yarışında bulununuz) Ey iman edenler Ey Müslümanlar Ey hak yolunda sebat edenler sabrediniz görevli olduğunuz itaatleri yapma, günahlardan kaçınma ve bazı musibetlere tahammül hususunda sabır yarışında bulununuz Hak Teâlâ'nın düşmanlarına karşı savaşta bulunurkensabır ve sebat hususunda onlara galip olunuz, onlar sizden daha sabırlı bulunmuş olmasınlar

وَرَابِطُوا

(ve nöbet bekleyiniz) Ve sınırlarda nöbet bekleyiniz düşmanlara karşı hudutta silâhlarınızla, nakil vasıtalarınızla cenge hazır bir vaziyette bulununuz, düşmanlarınızı gözetlemekten geri durmayınız.

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erersiniz Ta ki siz Allah'dan Sakının Ve

(ve Allah Teâlâ'dan korkunuz ki, felâh bulabilesiniz) Ve her hâlinizde, düşmanlarınız ile savaş hususunda ondan bundan değil, yalnız Allah'u Teâlâ'dan korkunuz ki felâh bulabilesiniz. Yani: İslâm varlığını muhafaza etmiş, ilâhî lütfâ kazanmış, cehen-nem nârından kurtulmuş cennete aday bulunmuş olarsınız. Ne muazzam bir mükâfat

&-Âli İmran süresi, bu âyeti kerime ile nihayete ermiştir. Bu mübarek sure, bütün insanlığa selâmet ve saadet yollarını göstermiş, en kutsî vazifeleri öğretmiş, en mühim medenî, idarî, sosyal esasları içerisine almıştır. Bu husustaki başarıların ne sayede ne gibi sebeplere yapışmakla tecelli edeceğine de bu son âyeti kerime, işaret buyurmaktadır. Bunların başlıcası ise sabırdır, musaberedir, murabeta ile takvâdır. Şöyle ki: **Sabır:** Acıya katlanmaktır, hoşâ gitmeyen durumlardan dolayı telâş göstermemek şikâyet etmeden tahammül ve direnç göstermektir.

Müşabere: Belâ zamanında kalbi gözetlemek, kalbe kuvvet vermeğe çalışmaktır. Sabra devam etmektir. Güzel fiilleri yapmak çirkin işlerden kaçınmaktır, bir kimse ile başkaları arasında meydana gelen çirkin hallere, ihtilâflara karşı direnç göstermektir. Cenâbı Hakka mânen ulaşmaya vesile olacak şeylere sarılmaktır.

Murabeta: Bağlamak, düşmanın gelmesi muhtemel olan yerlere devamlı olarak gözlemek, Allah Teâlâ yolunda, din uğrunda düşmana karşı cephe almak, olanca kuvveti o tarafa yöneltmektir.

Velhâsıl: Sabır ve sebatta, musaberede, mürabetada, ittikada bulunan Müslümanlar, üzerlerine düşen dinî ve dünyevî vazifelerini güzelce yapmaya muvaffak olurlar.

Bir kere sabrın alanını düşünelim:

1-Dinen üzerimize düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışmak sabırdır. Nefs ile cihat etmek.

2-Haramlardan sakınarak nefsin eğilimlerine karşı koymak, bu hususta meşakkatlere katlanmak bir sabırdır.

3-Dünyevî arızalara, hastalıklara, ihtiyaçlara, korkulara karşı koymak da bir sabırdır.

&-Müşabere ye gelince bu da şu gibi guruplara ayrılır.

1-Başkalarının, meselâ aile fertlerinin, yakınların, komşuların hoş olmayan hallerine karşı tahammül göstermek bir musaberedir.

2-Fenalık yapmış bir şahıstan intikamı terk etmekte bir musaberedir. "Cahillerden yüz çevir" mealindeki ilâhî bir emir bunu göstermektedir.

3-Bir kimsenin başkalarını kendi nefesine tercih etmesi de bir musaberedir. Muhtaç olan bir zatın kendi nefisini bırakıp da başkalarının ihtiyaçlarını gidermeye çalışması gibi. Nitekim:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ

(Onları kendi nefislerine tercih ederler) Haşr, 59/9 âyeti de bunu göstermektedir.

4-Zülüm etmiş bir kimse hakkındaki af ve bağış da bir musaberedir. Nitekim:

وَأَنْ تَغْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

(sizin affetmeniz takvaya daha yakındır) Bakara, 2/237 buyrulmuştur.

5-İyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak, bir takım yanlış itikatları düzeltmeye çalışmak şüpheleri gidererek insanları aydınlatmaya gayret etmek de bir müşabere'dir. Maalesef birçok kimseler, böyle hayırlı bir hareketten üzüntü duyarlar, düşmanca bir tavır alırlar. Hâlbuki böyle bir emir ve yasak, bir iyilikseverlik eseridir, sosyal terbiye ve fâide gereğidir. Bunu takdir edemeyenler, hastalıktan kurtulmaya bir vesile olan ilâçları, doktor tavsiyelerini reddeden zavallı hastalara benzerler.

6-İslâm yurdunu, İslâm varlığını muhafaza için hudutlara beklemek ve icab edince cihat meydanlarına atılmak da bir müşabere'dir. Bir fedakârlıktır.

Kısacası: Bütün bu sabırlar, musabereler, mürabetalar, Allah Teâlâ'nın rızası için olacaktır, Allah korkusundan, ilâhî sevgiden ileri gelecektir. Yoksa öyle maddî bir menfaat, bir şöhrat ve gösteriş için olmayacaktır, İşte Allah Teâlâ'dan korkunuz ki, felâh bulasınız mealindeki ilâhî emri bize bu vazifeyi bildirmektedir. Allah Teâlâ hazretleri cümlemizi sabredenler zümresine katıp ilâhî koruması altına alsın ve kurtuluşa eriştirsin. Ey Allah'ım, Peygamberlerin efendisi hürmetine kabul buyur. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

4-NİSA SURESİ

Nisa süresi, Medine'yi Münevvere'de inmiştir. Yüz yetmiş altı ayetten meydana gelir. Başlıca konuları: Aile hayatına ait olduğundan böyle "Nisa Suresi" adını almıştır. İçerdiği âyeti kerimeler, insanlığın yaratılışına, kardeşliğine, aile teşkilatına, ferdi, iç-timaî haklara, vazifelere, cihada, dinî terbiyenin hakkıyla yerine getirilmesini temin edecek hükümlere ve diğer konulara aittir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

1.Ey insanlar! O Rabbinizden korkunuz ki, sizi bir nefsten yaratmıştır ve ondan da eşini yaratmıştır. Ve o ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar türetmiştir ve Yüce Allah'tan korkunuz ki, onunla biri birinizden dilekte bulunursunuz, rahimlerden de korkunuz, şüphe yok ki, Allah Teâlâ üzerinizde gözetleyicidir.

Bu âyeti kerime, insanlığın ilk yaratılış sahasına nasıl getirilmiş olduğunu bildiriyor, bunu düşünerek Cenabı Hak'tan korkulmasını ve akrabalık haklarına riâyet edilmesini emrediyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ

Rabbinizden Sakının İnsanlar Ey

(Ey insanlar! O Rabbinizden korkunuz) Ey Son peygamberin gönderildiği zaman mevcut olan ve ondan sonra hayat sahnesine getirilen akıl sahibi ve mükellef Âdemoğulları Rabbinizden korkunuz onun azabından sakınarak O Yüce Allah'a itaat ediniz ki,

الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Tak Bir nefisten Sizi yarattı O ki

(o ki sizi bir nefisten yaratmıştır) o öyle zat ki sizi İlk atanız olan Hz. Âdem'in sulbünden olarak bu hayat âlemine peyderpey getirmiştir,

وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا

Eşini Ondan Yarattı Ve

(ve ondan da eşini yaratmıştır) ve ondan Hz. Âdem'in sol eğe kemiğinden alarak da eşini Hz. Havva annenizi yaratmıştır. Bu iki yaratılış harikasını böylece vücuda getirmiştir,

وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً

Kadınlar Ve Birçok Erkekler İkisinden Yayı Ve

(Ve o ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar türetmiştir) ve bu ikisinden de Hz. Âdem ile Havva'dan da birçok erkekler ve kadınlar türetmiştir. Yaratmış yeryüzüne yaymıştır. Artık bu kadar muazzam mahlûkatı böyle olağanüstü bir şekilde meydana getirmiş olan Yüce Yaratıcıdan korkmak, onun mukaddes hükümlerine uymak lâzım gelmez mi? Elbette lâzım gelir. Öyle ise güzelce düşününüz

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ

Onunla İsteklerde bulunuyorsunuz O ki Allah'dan Sakının Ve

(ve Yüce Allah'tan korkunuz ki, onunla biri birinizden dilekte bulunursunuz) ve O Yaratıcınız olan Allah Teâlâ'dan korkunuz ki, onun mukaddes adıyla birbirinizden dilekte bulunursunuz meselâ: Allah için sana soruyorum veya Allah adına, Allah aşkına senden şunu istiyorum gibi bir şekilde Allah'ın adını vesile edirsiniz,

وَالْأَرْحَامَ

Ve Akrabalıktan

(**Ve rahimlerden**) de korkunuz akraba haklarını gözetiniz, birbirinize olan münasebetleri, kesmeyiniz, birbirinizle görüşüp konuşunuz. Çünkü hepiniz bir aileden dallanmış bulunuyorsunuz, aranızda bir soy kardeşliği vardır

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْنَكُمْ رَقِيبًا

Bir gözetici Üzerinizde Olandır Allah Şüphesiz

(**Şüphe yok ki Allah Teâlâ üzerinizde gözetleyicidir**) hepinizin bütün amellerinizi, hareketlerinizi görmektedir, korumaktadır, o amellerinize göre sizlere mükâfat ve ceza verecektir.

&-Hz. Âdem'in yaratılışı: Kâinatın Yüce Yaratıcısı insanlığın ilk yaratılışına dikkatimizi ve ilgimizi çekiyor. Evet, Cenabı Hak, Âdem Aleyhisselâm'ı müstakil olarak bir insan olmak üzere topraktan yaratmış ona ruh üflemiş, onu bağımsız, hayat sahibi bir nice üstün vasıflarla vasıflanmış olarak varlık sahnesine getirmiştir. Sonra da Hz. Âdem uyku halinde iken onun sol eğe kemiğinden alarak onun bir eşi, bir hayat arkadaşı olmak üzere Hz. Havva'yı yaratmıştır. Bu hadise, bazı zevata göre Hz. Âdem'in cennete girmesinden evvel ve bazı zatlara, göre de sonra vuku bulmuştur. Âdem Aleyhisselâm uykudan uyanınca yanında Hz. Havva'yı görmüş, kendisiyle hayat arkadaşlığına başlamış, bu iki kudret hârikasından da insanlık nesli meydana gelmişti. Milyonlarca kudret hârikalarının karşınızda parlayıp durduğunu görmekteyiz. Artık bu kadar harikaları vücuda getirmiş olan bir Yüce Yaratıcının Hz. Âdem ile Hz. Havva'yı da öyle bağımsız birer mükemmel insan olarak vücuda getirmiş olduğunu kim inkâr edebilir ve uzak görebilir? Meğerki kudreti ilâhîyeyi inkâr olan bir cahil olsun. Şunu da düşünelim: Tabiat kanunu denilen şeylerde bir birlik vardır, bir aynılık ve her bakımdan bir uygunluk cereyan etmektedir. Hâlbuki insanlarda bu böyle midir? Milyonlarca insanın renkleri, simaları, güzellikleri, çirkinlikleri, kabiliyetleri, tabiatları başka başkadır. Bütün bu değişiklikler de gösteriyor ki, bütün insanların, bütün kâinatın mucidi, Yaratıcısı, istediğini yapan, her şeye kadir ve yok olmayan bir hüküm-dardır. Mahlûkatını dilediği şeklide vücuda getirmektedir. Artık ona karşı son derece saygılı olmak, azabından sakınmak, onun bütün emirlerine, yasaklarına uymak icap etmez mi? Elbette eder... Buna inanmışızdır.

&-Rahim, kelimesi, lügatte esirgemek, yakınlık, ana karnında olan oğlan yatağı, doğum yoluyla olan soy bağı demektir. Çoğulu erhamdır. Sıla-i rahim de, akrabaları arayıp sormaktır, ziyaret etmektir, gurbetteki kimsenin memleketini ziyarete gitmesi gibi. Akraba ile görüşmek, onların muhtaç olanlarına yardım etmek, hasta olanlarını gidip ziyarette bulunmak, kayıp olanlarını araştırmak, kötülükte bulunmuş olanlarını affeylemek, akrabalık 'haklarını gözetme kabilindendir, vefa ve insanlık alâmeti olup en güzel içtimaî bir vazifedir.

Sahihi müslimde zikrolunduğu üzere Rasûlü Ekrem Sallallahü aleyhi vesellem efendimiz şöyle buyurmuştur. **Rahim, bir şekle girerek Allah'ın arşında asılmıştır. Der ki: Kim beni ziyaret eder, yakınlık gösterirse Allah Teâlâ da ona manen yakınlık gösterecektir ve kim beni keser atarsa Hak Teâlâ da onunla ilgisini kessin, onu manevî yakınlığından mahrum bıraksın.**

Nitekim diğer bir hadisi şerifte de: **Akrabalık bağına kesen kimse cennete giremez. Bu görevi yerine getirmeyenler cennete ilk girenler ile beraber girmek nimetine nail olamaz.**

Velhâsıl: İslâmiyet akraba hukukuna riâyeti bir görev saymıştır. Onların arasında ihtilâfa, gönül kırılgılığına, dedikoduya sebep olacak şeylere meydan verilmemesini emretmiştir. Bu cümleden olarak bir kimse bir malını babasına, oğluna, kardeşine veya amcasına, dayısına, halasına, teyzesine veya kendi eşine bağışlasa ve teslim etse artık bu bağışından dönemez, onu geri alamaz. İsterse bu bağışlayan ile o kendisine bağış yapılan arasında din veya uyruk itibarıyla ayrılık bulunmuş olsun.

Aynı şekilde: Bir kimse köle veya câriye olan babasına, kardeşine veya amcasına

veya dayısına herhangi bir şekilde sahip olsa meselâ: Onları sahiplerinden satın alsa derhal azat olmuş olurlar. Çünkü aralarındaki o akrabalık, sahiplik ve istihdama mâ-nidir. Aynı şekilde: Bir kimse öldürmüş olduğu bir şahsın kisasına varis olsa meselâ öldürülenin yalnız katilinden ibaret olan bir, ana bir kardeşi bulunsa bunun hakkında kisas düşer. Bu ceza ona tatbik edilemez. Çünkü aralarındaki bu veraset, bir akrabalık neticesi olduğundan bu kısasa mânidir. İşte mübarek İslâm dini, akrabalığa bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermiştir. Bununla beraber bu âyeti kerime, bütün insanlığa karşı hürmet, tevazu göstermemizi de bizlere tavsiye buyurmuş oluyor. Çünkü bütün insanların bir asıdan gelmiş olduğunu bildiriyor, aralarında bu bakımdan bir yakınlık bulunduğunu gösteriyor, artık bazı insanların bazılarına karşı övünmesi, mütevazice hareketten kaçınması nasıl uygun olabilir? Bu kutsî ayet, âhiret âleminin varlığına, insanların öldükten sonra yeniden hayat bulacaklarına da bir delildir. Bütün insanlığı bir zatın neslinden meydana çıkarmaya ve o zatı öyle bir harika olarak topraktan yaratmağa kadir olan bir Yüce yaratıcı, artık nice âlemleri de yaratmaya ve insanları öldükten sonra yeniden dirilterek vücuda getirmeye kadir olmaz mı? Elbette kadir olur, buna inanmışızdır. O her şeye kadirdir

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

2.Ve yetimlere mallarını veriniz ve temizi murdarla değişmeyiniz. Ve onların mallarını kendi malınıza katarak yemeyiniz, çünkü o, şüphesiz, büyük bir günahtır.

Bu mübarek ayetler, takvanın yollarını gösteriyor, yetimlerin haklarına riâyetin lüzumunu ve aile kurmada uyulması gerekli olan hareketin neden ibaret olduğunu bildirmektedir.

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ

Mallarını Yetimlere Verin Ve

(Ve yetimlere mallarını veriniz) ve ey veliler, vasiler, ey akrabalık haklarını gözetmekle mükellef olan insanlar yetimlere erginlik ve rüşd çağına erdikleri zaman mallarını kendilerine tamamen veriniz artık onlar razı olmadıkça o malları yanlarınız-da tutmayınız

وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ

Temizi Pis olanla Değişmeyin Ve

(ve temizi murdarla değişmeyiniz) ve temizi helâli, nefis olanı murdarla haram ile kötü bir şey ile değişmeyiniz yani yetimlerden iyi şeyleri alıp onların yerine kötü şeyleri o yetimlere vermeyiniz ve ey veliler, vasiler

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ

Mallarınıza katarak Mallarını Yemeyin Ve

(Ve onların mallarını kendi malınıza katarak yemeyiniz) onların mallarını kendi mallarınıza katarak kendi mallarınızla beraber yemeyiniz onların haklarına tecavüz etmeyiniz,

إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

Büyük Bir günah Oldu Şüphesiz o

(çünkü o, şüphesiz, büyük bir günahtır) çünkü o malları yemek şüphesiz Allah katında büyük bir günahtır. Bundan dolayı onlardan kaçınmak lâzımdır. Veliler, muhtaç olup yetimlerin malından nafaka alabilecek bir durumda iseler en az miktarda bir nafaka alabilirler. Vasiler için de bir ücret tayin edilecek ise nispetle en az bir ücret tayin edilmelidir, bundan fazlasına hakları yoktur.

&-Yetim: Lügatte infırat, tek başına kalmak demektir. Benzeri olmayan bir inciye "dürreyiyetime" denilmesi gibi şer'i örfte ise yetim, babası olmayana ve henüz rüşd çağına ermiş bulunmayan çocuk demektir. Çoğulu yetâmâ ve eytamdır.

&-Rivayete göre Bir yetimin malı amcasının yanında imiş yetim bulûğ çağına erince bu malını istemiş amcası ise vermek istememiş durumu Rasûlü Ekrem efendimize arz etmişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Çocuğun amcası bu ayeti kerimeyi işitince Allah Teâlâ'ya itaat ettik büyük bir günahtan Allah Teâlâ'ya sığınırım diye çocuğun malını kendisine teslim etmiş. Rasûlü Ekrem efendimiz de: "Her kim nefsinin isteğine galip gelir de Rabbisine itaatte bulunursa rabbisi de onu cennete gönderir diye buyurmuş, çocuk da o malını alınca onu Allah yolunda harcamış, bunu üzerine Peygamber efendimiz de "sevap sabit, günah da baki" diye buyurmuştur. As-habı kiram, "ya Rasûlüllah sevabın sabit olduğunu bildik, günah nasıl baki kaldı" diye sormuşlar. Peygamber Efendimiz de: "çocuk için sevap meydana geldi, günah ise babası üzerine baki kaldı" diye buyurmuştur. İhtimal ki, çocuğa miras olarak kalan o malın zekâtını vaktiyle babası vermemiştir. Bundan dolayı Bir Müslüman, uhrevî sorumluluktan kurtulabilmesi için üzerine düşen vazifeleri vaktinde yapmaya çalışmalıdır. Sonraya bırakılırsa mesuliyete sebebiyet verilmiş olabilir.

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَّةَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ آذَنِي أَلَّا تَعُولُوا

3.Eğer yetim kızlar hakkında adaletle riâyet edemeyeceğinizden korkarsanız sizin için helâl olan kadınlardan ikişer, üçer veya dörder nikâh ediniz. Ve eğer adalet yapamayacağınızdan korkarsanız artık bir eş ile veya sahip olduğu-nuz cariyeye ile iktifa ediniz çünkü bu sizin için adaletten sapmamanıza daha yakındır.

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ

Yetimler hakkında **Adaletli olmamanızdan Korkarsanız Eğer Ve**

(Eğer yetim kızlar hakkında adaletle riayet edemeyeceğinizden korkarsanız) Ey veliler, vasiler eğer idareniz altında bulunan yetim kızlar ile evleneceğiniz zaman onların hakkında mehirlerini vermek ve idarelerini temin hususunda adaletle riâyet edemeyeceğinizden korkarsanız onlar ile evlenmeyi, onların mallarından istifadeyi bırakınız da

فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَّةَ وَرُبَاعَ

Ve Dörder Ve üçer ikişer Kadınlardan Size Temiz oldu O şeyi ki O halde nikahlayın

(sizin için helâl olan kadınlardan ikişer, üçer veya dörder nikâh ediniz) sizin için helâl olan diğer kadınlardan ikişer, üçer veya dörder kadını nikâh ediniz nikâhınızın altına alınız

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا

Adaletli olmamanızdan Korkarsanız Fakat eğer

(Ve eğer adalet yapamayacağınızdan korkarsanız) ve eğer böyle iki üç, nihayet dört kadın hakkında da adalet yapamayacağınızdan korkarsanız böyle birden fazla kadın almayınız,

فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

Sağ elleriniz Sahip oldu O şey ki Veya Artık bir tek

(artık bir eş ile veya sahip olduğunuz cariyeye ile iktifa ediniz) artık yalnız bir eş ile iktifa ediniz veya sahip olduğunuz cariyeye var ise onun ile yetininiz. Fazla kadın alıp da adaletle aykırı hareketle bulunarak günaha girmeyiniz.

ذَلِكَ آذَنِي أَلَّا تَعُولُوا

Adaletten sapmamanıza Daha yakındır Bu

(çünkü bu sizin için adaletten sapmamanıza daha yakındır) Çünkü bu böyle bir kadın ile veya bir cariyeye ile yetinilmesi sizin için adaletten sapmamanıza sebep olur, adaletle riâyet edebilmenize daha muvafıktır, adaletten ayrılmamak için daha yakındır daha ümit vericidir.

&-Rivayete göre cahiliye zamanında bir şahıs, on kadar kadınla evlenebilirdi. Şayet

kendi idaresi altında mal sahibi olan bir yetim kız bulunursa onu da malı için nikâhı altına alırdı, onu başkasına vermezdi hakkında da adalet göstermeye lüzum görmezdi. İşte böyle adalete aykırı, merhamete muhalif, hukuka tecavüzü içeren hallerden Müslümanları men etmek için bu ayeti kerime nazil olmuştur.

&-Nikâhın mahiyeti: Nikâh, evlenmek izdivaç akdi demektir: yani: Bir erkek ile bir kadın arasındaki meşru bir akit, bir sosyal bağıdır ki, bu sebeple aralarında bir takım haklar meydana gelir, biri birinden meşru surette istifade etmeleri caiz olur.

Zevce, koca: Bir kadının nikâhına sahip olan erkek demektir.

Zevc de bir erkeğin nikâhında bulunan kadındır. Evlenmeğe, karı ve koca olmaya, izdivaç denilir.

&-kasm Nikâhlıları arasında adalet ve müsavat icrasından ibarettir. Birden ziyade hanımı olanlar hakkında, bu da başka bir vaciptir. Kocanın gücü dâhilinde bulunan şeylerde ve sohbet, muhabbet ve eğlendirmek için yanında geceyi geçirmek hususunda eşleri arasında adalete, eşitliğe riâyet etmesidir. Kalbî sevgi gibi, cinsel ilişki gibi şeyler insanın kendi elinde olmadığından bir erkek eşlerinden birini diğerinden daha fazla sevebilir. Elverir ki bunu lüzumsuz yere açıklayarak diğerinin kalbini kırmasın. Cinsel ilişki de neşe ve isteğe bağlıdır. Bu da daima erkeğin elinde değildir. Bu da bir nefsi durumdan, gayri ihtiyarî bir istekten ibarettir.

&-Nikâhın şer'i sıfatı: Nikâhın hükmü şahıslara göre değişir. Şöyle ki:

1-Bir Müslüman için şiddetli istek halinde evlenmek farzdır. Yani alacağı kadının mihirini ve nafakasını temine gücü yetiyorsa, evlenmediği takdirde gayrimeşru ilişkilerden kendini koruyamayacak derecede kadınlara düşkün ise onun için evlenmek farzdır, bunu terk ederse günahkâr olur.

2-Nikâh, isteğin normal olması halinde bir sünneti müekkededir. Yani: Evlilik haklarını yerine getirmeğe kâdir olup kadınlara karşı nefsinde fazla bir istek hissetmeyen bir Müslüman için evlenmek, bir müekket sünnettir. Ve bir görüşe göre bir farzı kifayedir.

3-Nikâh, evlilik haklarına riâyet edemeyeceğinden, meselâ: Alacağı kadına zulmedeceğinden korkulan bir erkek için harama yakın bir kerahat ile mekruhtur.

4-Nikâh, evlilik haklarını ihlâl edeceği kesin olarak belli olan bir erkek için de haramdır.

&-Nikâhın meşrutiyetindeki hikmet ve fayda: şüphe yok ki: İnsanlık âleminin bir ahenk ve intizam içerisinde devamı, nikâha bağlıdır, İnsanlık neslinin kıyamete kadar muntazam bir şekilde devamı, nikâh sayesinde mümkün olabilir. Gayri meşru ilişkiler yüzünden nice kanlar dökülür, nice facialar meydana gelir, insanlık nesli felce uğrar, insanlık nüfusu arasında muntazam bir münasebet, bir dayanışma, bir muhabbet vücud gelemez. Tefsiri kebirde ve diğerlerinde yazılı olduğu üzere gayrimeşru ilişki-ler yüzünden bir nice şahsî ve sosyal fenalıklar yüz gösterir, medenî hayat mahvolur gider. Özet olarak:

1-Gayrimeşru ilişkiler, soyların ihtilâl ve bozulmasına ve karışmasına sebep olur.

Gayrimeşru bir çocuk, şefkatli bir babanın korumasından, terbiyesinden mahrum kalır bunun neticesinde çocuklar zayi olur, soylar kesilir ve nihayet insanlık âlemi harap olur gider.

2-Gayrimeşru ilişkiler olduğu takdirde bir kadın bir erkekle yetinmez. Bu yüzden erkekler arasında çarpışmalar, vuruşmalar meydana gelir, insanlık hayatı kanlar içinde kalır.

3-Gayrimeşru ilişkilere kendilerini vermiş olan kadınlardan temiz tabiatlı herkes nefret eder, böyle kadınlar ile mutlu bir aile kurulamaz.

4-Gayrimeşru ilişkiler kadınlar için bir zillettir, bir felâkettir. Kadınlar, erkeklerin sırf şehvî arzularını tatmine âlet değildirler, güzel bir sınıf teşkil eden kadınların kendilerine mahsus bir takım vazifeleri, tertemiz hakları vardır. Gayrimeşru ilişkiler ise buna aykırıdır...

5-Eğer gayrimeşru ilişkilere izin verilmiş olsaydı hiçbir kadın bir erkeğe mahsus olmazdı, insanlar hayvanî bir hayat yaşamakta bulunurlardı. Hâlbuki böyle bir durum insanların şerefine muhaliftir, insanların mahlûkat arasında sahip oldukları kıymet ve terbiyeye aykırıdır.

6-Gayrimeşru ilişkiler kadınları zillete düşürür, onların çok kere hastalıklara, zilletlere tutulmalarına sebebiyet verir, onların şerefli, hürmete lâyık bir vaziyette bulunmalarına mâni olur. Hâlbuki meşru nikâhlar sayesinde bu gibi ferdî ictimâî rezaletlere meydan kalmaz, cemiyet hayatı bir temizlik dâhilinde yaşar, İnsanlık soyu bir intizam ve dayanışma çerçevesinde devam edip gider. Özellikle peygamberin sünnetine riâyet ve Muhammed ümmetinin artmasına hizmet edilmiş olacağından sevaba da vesile olur.

&-Nitekim bir hadisi nebevide: buyrulmuştur ki. ***Ey ümmetim evleniniz artınız, çünkü ben kıyamet günü sizin ile ümmetlere karşı iftiharla bulunurum.***

&-Teaddüdü zevcatın (birden çok kadınla evlenmenin) sınırlı olması ve meşru oluşundaki hikmet: Malûm olduğu üzere İslâm şeriatında bir hikmete, bir ictimâî ihtiyaca binaen en fazla dörde kadar çok kadınla evlenme usulü bir takım şartlar dairinde musade olunmuştur. Bundan dolayı bir erkek aynı zamanda en son dört kadını nikâhı altında toplayabilir. Fakat bir kadın ile yetinilmesi adaletle riayete, zulüm ve haksızlıktan sakınmaya daha elverişlidir. Aslında hiçbir Müslüman, dörde kadar evlenmeye şer'an mecbur değildir. Bir Müslüman dilerse bir kadın ile yetinir ve lüzum görürse şartlarına uygun olarak dörde kadar evlilikte bulunur ve dilerse hiç de evlenmez. Tefsir kitaplarında yazılı olduğu üzere

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا

Adaletli olmamanızdan Korkarsanız Fakat eğer

(Ve eğer adalet yapamayacağınızdan korkarsanız) Ayeti kerimesine dair birçok yorum vardır. Bu cümleden olarak tefsiri kebirdeki bir yoruma göre vaktiyle insanlar, yetimler hakkında adaleti ifa edemeyeceklerinden korkarak onları velâyetleri altında bulundurmaktan çekinirlerdi. Bu ayeti kerime ile de zinadan kaçınmaları kendilerine ihtar edilmiştir. Bu takdirde bu ayeti kerimenin yüce "meali şöyledir: Eğer siz yetimler hakkında adaleti yerine getirememekten korkarsanız, zina etmekten de korkunuz, sakınınız da size helâl olan kadınlardan ikişer, üçer ve nihayet dörder kadın ile evleniniz, haram olan şeylerin etrafında dolaşmayınız. Bu yoruma göre birden fazla evliliğin, böyle sınırlı bir çerçevede meşru olması, insanlık cemiyetinin ahlâkî temizliğini koruma, iffet duygusu ile vasıflanmasını temin gibi hikmetlere dayanmaktadır.

Bu yorumu biraz daha izah edelim:

1-Malumdur ki, evlilik bağının meşru oluşundaki en mühim fayda ikidir. Biri iffeti muhafazadır, diğeri de neslin temini içindir. Evet, Bir insan, evlenerek birçok hayatî sıkıntılara katlanır, daima hayat mücadelelerinde bulunur. Üzerine düşen birçok ağır evlilik vazifelerini ifaya çalışır. Elbette bunca sıkıntıları yüklenmesi için birer mühim sebep vardır. İşte şüphe yok ki, bu sebeplerin birincisi, namus eteğini fuhuş'a bulaştırmaktan korumaktır, diğeri de adını devam ettirmeye vesile olacak evlada kavuşmaktır. Hâlbuki bazı kimseler hakkında onların birer eş ile yetinmeleri onların o meşru emellerinin meydana gelmesine yeterli olamaz. Meselâ: olabilir ki, kadın, ya hasta veya pek yaşlı olarak inziva köşesine çekilir veya bütün vakitlerini çocuklarının terbiyelerine hasreder veya doğurmuş olduğu çocuklar vaktiyle vefat etmiş olurlar. Veyahut bir iki çocuk doğurduktan sonra artık doğuramaz bir hâle gelir veyahut kısır olduğu için hiç çocuk doğurmamış bulunur. Kısacası bu gibi birer sebepten dolayı tekrar evlenmeye lüzum görülebilir.

2-Güzel bir dinî terbiyeye, temiz bir yaratılışa sahip olan bir zat için hayatını fuhuş'un korkunç dalgaları arasında yok etmek asla mümkün olamaz. Böyle bir zatın tabii isteklerini bir eşi tatmin edemediği takdirde meşru bir yola başvurmaya gerekmez mi? Bundan dolayı böyle bir zat için tekrar evlenmekten başka çare yoktur. Eğer herhalde bir eş ile yetinmeye mecbur tutulsa nikâhı altındaki bir kadın onun bu isteklerini tatmin edemeyecek bir halde hasta veya ihtiyar olduğu takdirde bu zat ne yapacak! Eğer bu kadından ayrılmak çarelerine başvurursa bu zavallı kadına zulüm etmiş ona karşı mürüvvetsizlik göstermiş olmaz mı? Hâlbuki başka bir kadın daha alacak olsa bu sakıncalar ortadan kalkmış olur.

Teaddüdü zevecat hakkında ki itirazlar:

Bazı kimseler ve bazı milletler birden fazla kadınla evlenme usulüne itiraz ederler.

Onlara göre bu usul, aile düzenine mâni, ictimâî mutluluğa aykırı, servetin bölünmesine sebep, kadının (eşin) haklarını ihlal edici ve eşitlik prensibine aykırıdır.

Şöyle ki: Birden çok kadınla evlenme, aile fertleri arasında düşmanlığa sebep olarak intizama mâni bulunur. Buna cevaben denilir ki: Birden çok kadınla evlenmek, haddizatında aile düzenine mâni değildir. Buna mâni olan, düşmanlığı doğuran şey, dinî ve ictimâî bir terbiyenin eksikliğidir. Evlilik şartlarının bulunmamasıdır. Gerçek şu ki: İslâm şeriatı bu çok evliliğe izin vermiştir, fakat bu konudaki izin, adalet şartına bağlıdır, eşlerin nafakalarını temine evlilik hukukunu güzelce ifa edebilenler için geçerlidir. Adaleti temine muktedir olamayanlar hakkında ise bir eş ile yetinmek icap eder. İşte:

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

Sağ elleriniz Sahip oldu O şey ki Veya Artık bir tek Adaletli olmamanızdan Korkarsanız Fakat eğer

(Ve eğer adalet yapamayacağınızdan korkarsanız artık bir eş ile veya sahip olduğunuz cariye ile iktifa ediniz) ayeti kerimesi de bunu söylemektedir. Şunu da ilâve edelim ki: Bu usule itiraz edenlerden bir kısmı bir kadın ile yetinmiyor, fuhuş yapmaktan kendisini geri alamıyor, çocuk çocuğuna ait servetini bir takım namussuz kadınların uğrunda zayi etmekten sıkılmıyor.

&-Birden çok kadınla evlilik, ictimâî mutluluğa mânidir, ailelerin mutluluğunu ihlâl eder. Buna cevaben de denilir ki: Bu usul herhalde ictimâî saadete mâni, eşlerin ve doğuracakları çocukların aralarında dargınlığa sebep değildir. Böyle hoş olmayan bir hal, bir güzel dinî, ahlâkî terbiyeden mahrum olmanın bir neticesidir. Hâl-buki Müslü-manlar muaşeret adabına riayette, şahsı terbiyeye ahlâkı güzelleştirmeye çalışmakla mükelleftirler. Böyle güzel bir terbiyeye, iyi bir ahlâka sahip olanlar arasında öyle zannedildiği gibi düşmanlıktan, kırgınlıktan eser görülemez. Onların aralarında bir muhabbet, bir dayanışma, dinî tavsiyelerle bir riâyet görülüp durur. Böyle bir terbiye-den, iyi ahlâktan mahrum olanlar ise zaten hiçbir kimse ile güzelce uyuşmazlar. Bizler, bir koca ile bir kadından ve ana baba bir kardeşlerden meydana gelen nice ailelerin hallerini bilmekteyiz ki, bunların arasında daima çekişme ve uyuşmazlık cereyan etmektedir. Bunların hayatları bir zehir idarenin uğursuz tesiriyle sönüp gidiyor, ictimâî hayatlarında bir mutluluk parıltısı parıldamıyor. Bunun aksine yine bir kısım ailelerin hayatlarını da bilmekteyiz ki, onlar birçok nüfustan meydana gelmiş oldukları halde sırf almış oldukları güzel bir terbiye ve iyi ahlâk sayesinde pek mutlu bir şekilde yaşıyorlar, her biri diğerinin sevincine, kederine iştirak edip duruyor. Şunu da ilâve edelim ki, erkekler bazen savaşlar yüzünden canlarını feda ederek azalır. Bu yüzden birçok kadınlar kocasız kalarak perişan olurlar. Bu halde birden çok evlilik usulü onların imdadına yetişir, onları yeniden mutlu eder.

&-Birden çok evlilik, ailenin servetinin bölünmesine neden olur, ihtiyaç içinde kalmalarına sebebiyet verir. Buna cevaben de diyebiliriz ki: Bu çok evlilik, her zaman servetin bölünmesine sebebiyet vermiş olamaz. Zaten servetleri üretenler insanlardır. İnsanlar ne kadar çok olursa servet de o nispette artar durur, elverir ki iktisadî usullere riâyet edilsin. Bun-dan dolayı bir aile fertlerinin çokluğu servetin bölünmesine sebep olacağı gibi servetin çoğalmasına da sebep olur. Bununla beraber servetin bölünmesi fertlerin servet hususiyetlerine tesir edebilse de umumî servet hakkında o kadar etkili olamaz. Şu da inkâr edilemez ki, nüfusun artmasından beklenen umumî faideler, servetlerin bölünmesinden dolayı düşünülebilecek zararlardan daha fazladır ve daha mühimdir.

&-Birden çok kadınla evlenme usulü Zevcenin haklarını ihlâl eder, onu zarara uğratar. Buna cevaben de şöyle denilir: Böyle bir iddia, şariat hükümlerimize göre asla geçerli değildir. Çünkü İslâm şeriatı koca ile kadından her birine halleriyle münasip olmak üzere bir takım haklar bahşetmiştir. Bir erkeğin hanımı üzerinde bir takım meşru hakları olduğu gibi bir kadının da kocası üzerinde birçok hakları vardır. Nitekim bir ayeti kerime de: Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi, kadınlarında

erkekler üzerinde belli hakları vardır. Bakara 2/228 buyrulmuştur.

&-Birden çok kadınla evlenme usulü, eşitliğe aykırıdır, erkeğe daha fazla salâhiyet verilmesi manasını içermektedir. Buna da cevaben denilebilir ki: Bu usul, haddizatında eşitliğe aykırı değildir. Muhtelif kimseler, her hususta aynı durumda, aynı kabiliyette olmadıkları, için birçok hususlarda salâhiyetleri, kazandıkları haklar da aynı şekilde olamaz. Böyle bî hal ise eşitliğe aykırı sayılamaz. Yüksek bir mühendis'in yevmiyesiyle bir işçinin yevmiyesi aynı miktarda mıdır? Böyle bir farklılık artık eşitlik esasına nasıl aykırı görülebilir? İşte kadınlar ile erkekler de aile teşkilâtı hususunda eşit bir durumda asla bulunamazlar. Böyle eşit bir duruma, bir nazik cins olan kadınlar ile kuvvetli bir cins olan erkeklerin durumları, kabiliyetleri asla müsait değildir. Bunun tersini iddia etmek, erkekler ile kadınların arasındaki şahsî hallerin, ruhî özelliklerin, hayatî olayların, yaratılıştan gelen kabiliyetlerin farklılığını bilememekten ve nikâhın meşruiyetindeki yüksek ictimâî felsefeyi düşünmemekten ileri gelir. İlmî gerçeklerdendir ki, hikmet sahibi Yüce Yaratıcı erkekleri birçok bakımdan kadınlardan farklı yaratmıştır. Kısaca, ortalama olarak erkeklerin bedenî ve beyinsel ağırlıkları, kadınlarınkinden daha fazladır. Erkek-lerin sinir sistemleri de kadınlarınkine nispetle daha mükemmeldir. Erkekler hayatın sıkıntılarına daha fazla katlanabilirler. Kadınlar ise erkeklere nispetle bir takım hastalıklara, arızalara daha ziyade müsait bulunmaktadır. Özellikle kadınlar yaratılış bakımından zayıftırlar, birçok zamanları hayız ile nifas ile hamileliğin ağır yükü ile geçer gider, pek erken çocuk yapmaktan kesilme çağına kavuşurlar, İşte böyle bir yaratılıştaki bir durumda bulunan kadınlardan birçokları doğurdukları çocuklarıyla de meşgul olmaya mecburdurlar. Artık bir kocalarına karşı olan vazifelerini bile hakkiyle yerine getiremezler. Bunlar faraza birden fazla kimselerle evlenecek olsalar o zayıf halleriyle beraber o birden çok kocalarının tabii ihtiyaçlarını, çocuk edinme hakkındaki meşru emellerini nasıl tatmin edebilirler. O halde doğuracakları çocukların babaları nasıl belirlenebilir? Hâlbuki bir erkeğin birden çok kadınlar ile evlenmesi bu gibi sakıncaları gerektirmez. Bundan dolayı bu gibi hususlarda erkekler ile kadınlar arasında eşitlik aranılması, hem şer'i hükümlere, hem de yaratıcı kudretin eşsiz eseri olan fitrat kanunlarına karşı muhalif olacağından asla caiz ve mümkün olamaz.

&-Birden fazla eşleri olan bir müslümanın üzerine düşen vazifelerin başlıcaları şunlardır:

1-Kasme riayettir. Şöyle ki: Böyle bir koca, gücünün yettiği şeylerde sohbet ve eğlen-dirme hususunda eşleri arasında eşitliğe riâyet etmekle mükelleftir.

2-Kasm hususunda eşlerin bakiresiyle dulu, genci ile yaşlısı eskisi ile yenisi, Müslü-man'ı ile kitap ehli olanı, sağlıklısı ile hastası, kendisinden korkulmayan mecnun ile akıllısı, hayız ve nifaslısı ile temizi eşittir. Çünkü bunlar kasinin vücubuna sebep olan nikâhta eşittirler **"Bedâî, Bahri Raik"**

3-Koca eşleri arasında eşit olarak birer veya ikişer ve daha çok gün ve gece tayin ederek her birinin nöbetinde onun yanında bulunur. Böyle tayin edilen sürenin pek uzun olmaması iyidir. Çünkü müddetin uzaması, eşlerin birbirine ısınması ve yaban-cılığın giderilmesi hikmetine dayanmış olan kasme aykırıdır. **"Bahri Raik, Reddül Muhtar"**

4-Eşlerden birinin nöbetini arttırmak için mihri azaltmak veya vereceği bir malını almak koca için caiz değildir. Çünkü bu, bir nevi rüşvettir ve diğer eşin hakkını iptale sebeptir. **"Bedâî, Mepsuti, Serahsi"**

5-Koca, eşlerinden birinin nöbetinde diğerinin yanına giremez ve nöbetinin dışındaki eşi de kendisine yaklaşamaz. Fakat bir ihtiyaçtan dolayı gündüzün diğerinin yanına gitmekte ve hasta olduğu vakit geceleyin ziyaretinde bulunmakta bir sakınca yoktur. Hatta hastalığı artarsa vefatına veya iyileşinceye kadar yanında kalabilir. **"Behri Raik"**

6-Kocanın hastalanmasıyla kasm yok olmaz. Bundan dolayı koca, eşlerinin birinin nöbetinde hastalanıp da yanında kalacak olsa iyileştikten sonra diğer eşinin yanında da o miktar kalması lâzım gelir. Şayet eşlerinin bulunmadığı bir hanede hastalanıp kalmış ise her eşini kendi nöbetinde yanına davet eder. Peygamber efendimiz ölüm hastalığında Hz. Ayşe'nin yanında kalmaları için diğer mübarek eşlerinden müsaade

istemişti. Eğer hastalık sebebiyle kasma riâyet vazifesi yok olsaydı bu izni almaya gerek kalmazdı. "Bedâyi, Bahri Raik, Dürrül Muhtar."

7-Bir erkek iki eşini rızaları bulunmadıkça bir evin bir odasında beraber oturtamaz. Çünkü bu halde koca, eşlerinin haklarını tamamiyle ifa etmiş olamaz. Fakat her ikisini bir hanenin kilitli, müstakil birer odasında oturtabilir. Ancak eşler eşraf kızlarından iseler, o takdirde onların hallerine uygun birer hanede iskân edilmeleri icap eder. Vel-hâsıl koca, eşlerinin yanlarında nöbetleşerek geceleme ve her biri hakkında aynı derecede ilgi göstermeye dinen mecburdur. Bu vazifeleri güzelce ifa etmeyen bir koca ise eşinin talebi üzerine mahkemeye getirilerek bu vazifeleri ifaya mecbur tutulur.

Bir hadisi şerifte: buyurulmuştur ki: Bir şahısın iki eşi olur da kasm hususunda bunlardan birine fazla meylederse, kıyamet günü vücudunun bir tarafı çarpık olarak haşrolunur. Ancak kalpten sevmek gibi gayri ihtiyarî olan manevi işlerde eşitlik temini mümkün olamayacağından bunu diğerlerine karşı açığa vurmadıkça bundan dolayı mesul olmaz. "Mebsût, El ihtiyar, Reddül Mundar." Hülâsa'î kelâm:

Müslümanlıkta birden çok kadınla evlenmenin caiz olması böyle bir kısım şartlara bağlıdır ki, bunlara riâyet edemeyenlerin birer eş ile yetinmeleri lâzımdır, aksi takdirde kendilerini mesuliyetten kurtaramazlar.

Birden çok kadınla evlenmenin tarihçesi: İslâm şeriatı, birden çok kadınla evlenme usulünü ilk tesis eden sistem değildir. Bilakis bütün semavî dinlerin kabul etmiş olduğu bu usulü, mübarek İslâm şeriatı sınırlamış ve bir takım şartlara bağlayarak islâh etmiş ve güçleştirmiştir. Geçmiş peygamberlerden birçoklarının müteaddit eşleri olduğu mukaddese kitaplarda yazılıdır. Bu usul, İbraniler arasında birçok zaman devam etmiştir. Erkeklerin sayısına nispetle kadınların sayıları daha çok olduğundan bu usule lüzum görmüşlerdi. Bilâhare beyti mukaddes Romalılar tarafından tahrip edilerek Museviler dünyanın her tarafına dağılmış, diğer kavimler ile karışmaya mecbur kalmış olduklarından o esnada içlerinden birçokları birden çok kadınla evlenmeyi terke başlamıştır. Nihayet dokuz yüz küsur sene önce (worms) şehrinde akdedilen bir büyük ruhanî meclis de reis bulunan haham (Garson) tarafından çok kadınla evlenme, yasak edilmiştir. Fakat bu yasaklamaya rağmen Museviler arasında hâlâ müteaddit kadınları nikâhı altında toplayanlar bulunmaktadır. Bu cümleden olarak Suriye havalisindeki Museviler arasında bu usul olduğu gibi yürürlüktedir. Gerçek Hristiyanlıkta da bu usulün caiz olmadığına dair bir nakil mevcut değildir. Eşin bir tane olacağına dair İncil nüshalarında hiçbir açıklık yoktur, sadece Roma kanunlarına uyularak fertler arasında çok kadınla evlenme usulü terk edilmiştir. Çok kadınla evlenme usulü cahiliye zamanında Araplar arasında da geçerli idi. O zaman bir erkek istediği kadar kadınları nikâhı altında toplayabilirdi. Hatta bu kadınlar kocanın adeta malları yerinde bulunup vefatından sonra varislerine intikal ederdi. Tefsiri Gazide yazılı olduğu üzere cahiliyet zamanında bir erkek vefat edince asebesinden bulunan bir şahıs bu ölen kimsenin eşi üzerine elbisesini atar ve "ben bunda daha çok hak sahibiyim" derdi. Sonra bu kadını dilerse evvelki mihriyle kendine nikâhlar, dilerse başkasına kocaya verip mihriyi kendisi alırdı ve dilerse bu kadını kocasından miras olarak aldığı malları kendisine kurtuluş fidyesi olarak verinceye kadar başkası ile evlenmesine mâni olurdu, İslâm şeriatında bu zalimce hareket:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا

"Ey mü'minler! Bu kadınları veraset yolu ile sahiplenmeniz ve kendileri ile rızaları olmaksızın evlenmeniz size helâl olmaz" ayeti celilesiyle yasaklanmıştır. Hatta bu cahilce mirasçılık âdeti hâlâ Museviler arasında yürürlüktedir. Musevilerden bir erkek çocuksuz olarak vefat ederse onun eşi kardeşine intikal eder, kadın bununla evlenmeye mecburdur. Bunun onayını almadıkça başkası ile evlenemez. Evlenirse nikâhı ruhanî mahkeme tarafından feshedilir. Şayet hayatta bulunan kardeş bu kadını almaktan kaçınırsa kadın bu hakkı mahkemeye müracaatla dava edebilir. Yine kaçınırsa kadın, bu kayınbiraderi hakkında bazı hakaret ifade eden merasimde bulunduktan sonra başkasıyla evlenme hakkını kazanmış olur.

Velhâsıl: İslâm şeriatı, bu gibi hikmete ve tabiata aykırı olan halleri yasaklamakla

beraber bir erkeğin nikâhı altında adalete riâyet etmek şartıyla en fazla dört kadının toplanabileceğini caiz kılmıştır. Ümmetin fertlerinden bir erkek dört kadından fazlası hakkında adaleti temine muktedir olamayacağından artık onun hakkında dörtten fazlası şer'i cevaza uygun değildir. Dört büyük İmam ile İslâm âlemlerinin çoğunluğu bu konuda müttefiktirler. Hatta ashabı kiramdan "İbni Gaylan" nikâhı altındaki on bir kadınla beraber İslâmiyet'le şereflendikleri zaman Peygamber efendimiz: "Ya Gaylan'ı eşlerinden dördünü tercih ederek tut, diğerlerinden ayrıl." diye emir buyur-muşlar. O da o şekilde hareket etmiştir. İşte görülüyor ki, sırf hikmet olan İslâm şeri-atı, geçmiş milletler arasında sınırsız olarak geçerli olan çok kadınla evlenme usulünü dörtte sınırlandırmış, onu da bir takım şartlara bağlamıştır. Hatta adalete riâyet edemeyeceğinden korkan bir Müslüman için birden fazlasıyla evlenmek caiz görülmemiştir, Eşini üzmemek maksadıyla üzerine evlenmeyi terk eden bir müslümanın bu yüzden sevaba nâil olacağı da düşünülebilir.

وَأْتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا

4.Kadınlara mihirlerini bir vecibe olarak veriniz. Şayet size ondan bir miktarını gönül hoşluğu ile bağışlar iseler onu da afiyetle, kolaylıkla yiyiniz.

Bu ayeti kerime, kadınlara mihirlerinin güzelce verilmesini, onların rızaları olmadıkça o mihre dokunulmamasını emri ve tavsiye buyuruyor.

وَأْتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً

Gönül rızası ile Mihirlerini Kadınlara Verin Ve

(Kadınlara mihirlerini bir vecibe olarak veriniz) Ve Ey mü'minler kadınlara eşlere dinen hak ettikleri mihirlerini onlara bir yardım, bir hürmet ve muhabbet alameti bir atıyye bir dinî vecibe olarak veriniz onu onlardan esirgemeyiniz.

فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا

Gönül hoşluğuyla Ondan Bir şeyden Size Bağışlarsa Fakat eğer

(Şayet size ondan bir miktarını gönül hoşluğu ile bağışlar iseler) evet onlar, bir tesir altında olmaksızın o mihirlerinden az çok bir miktarını yani o cinsten herhangi bir malı gönül hoşluğu ile kendi arzuları ile bağışlar iseler

فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا

Kolaylıkla Afiyetler Artık onu yiyin

(onu da afiyetle, kolaylıkla yiyiniz) evet size gönül hoşluğu ile bağışlanan o mihride alınız, sarf ediniz, afiyetle, kolaylıkla hoş, akıbeti güzel, mesuliyetten uzak olarak yiyiniz ondan istifade ediniz. Bu takdirde size bir vebal yoktur.

&-Rivayete göre vaktiyle Arabistan'da kızlarını ve diğer kadınları kocaya verenler onların mihirlerini kendileri alır, yer onlara bundan bir şey vermezlermiş. Bazı kimse-ler de eşlerine verdiklerini onlardan bir şey vermezlermiş. Bazı kimseler de eşlerine verdiklerini onlardan geri almak veya kendilerine bağışlatmak isterlermiş, nitekim bu suretle hareket edenler şimdi de bulunmaktadır. İşte velilere veya kocalara veya her iki zümreye de ait olmak üzere bu ayeti kerime nazil olmuş, onlara bu husustaki insanlığa, ahlâka, adalete muvafık olan yol gösterilmiştir.

Mehr: kadının nikâh akdi ile kocasından almaya hak kazandığı maldır. Ve birkaç kısma ayrılır. Şöyle ki:

1-Mehri müsemma: İki tarafın az veya çok olarak isimlendirdikleri ve tayin ettikleri mal veya değiştirilmesi mümkün olan menfaattır...

2-Mehri misl: Kadının babası tarafından ve olmadığı takdirde akran ve emsal kadınların mehri miktardır. Nikâh akdi zamanında mehri belirtilmezse kadın bu mehri misle hak kazanmış olur.

3-Mehri muaccel: Peşin verilmesi şart koşulan mehirdir.

4-Mehri müeccel: Daha sonra verilmesi şart koşulan mehirdir. Muayyen bir zaman zikredilmemiş olunca vefat veya boşama zamanında alınması lâzım gelir. Bir mehri kısmen muaccel ve kısmen de müeccel olabilir. Meselâ nikâh esnasında belirtilen bin

liradan ibaret bir mehrin beş yüz lirası peşin verilerek beş yüz lirası da sonraya bırakılabilir.

Mehirlerin miktarı: Bunun azamî sınırı belirlenmemiştir. Asgarî sınırı ise hanefilere göre on dirhem gümüşdür. Gerek basılmış, para olsun ve gerek olmasın. Bundan az mehir tayin edilemez. Malikilere göre de mehrin en az miktarı halis altından bir dinarın dörtte biridir. Halis gümüşten de üç dirhemdir. İmam Şafî'ye ve diğer bazı zatlara göre de mehrin belirlenmiş bir miktarı yoktur. Her mal, az olsun çok olsun mehir olabilir.

Mehrin lüzumunun hikmeti: Kadınlara halleriyle, mevkileriyle mütenasib birer miktar mehir verilmesi idarî, ailevî, ictimâî bir menfaat gereğidir. Bundan dolayı mehir anılmasa da, kaldırılrsa da yine mehri misil lâzım gelir. Buna bir Allah hakkı da girmektedir. Fakat bu lâzım gelen mehri bir kadın kocasına kendi güzel rızasıyla kısmen veya tamamen bağışlayabilir.

Mehrin lüzumundaki fâide ve hikmetin bir kısmı şunlardır:

Mehir, eş den yapılan istifade karşılığında bir bedel yerindedir. Bununla beraber mehir verilmesi eşin kadrini yükseltir, ihtiyacının teminini sağlar, çeyiz tedarikini kolaylaştırır, geleceğini temine sebep olur, nikâhın devamına yardımcı olur, nikâhın ehemmiyetini gösterir. Bununla beraber mehrde istenen şey normal olandır, İki tarafın durumu göz önüne alınmalıdır, ifrat ve tefritten kaçınmalıdır. Aksi takdirde iki tarafta zarar görür. İşlerin en hayırlısı orta olanıdır.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

5.Ve Allah Teâlâ'nın sizler için geçim vasıtası kılmış olduğu mallarınızı beyinsizlere vermeyin, onları o malların içinde rızıklandırınız ve giydiriniz ve onlara güzel söz söyleyiniz.

Bu mübarek ayetler, servetin kıymetini bildiriyor, onun kötü kullanılmamasına işaret ediyor, yetimlerin malları hakkında da ne şekilde hareket edileceğini gösteriyor.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا

Ayakta durabilme Sizin için Allah Kıldı Onlar ki Mallarınızı Sefihlere Vermeyin Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın sizler için geçim vasıtası kılmış olduğu mallarınızı sefihlere vermeyin) Sefih, malını boş ve faidesiz yere sarf eden, israfta bulunan kimse demektir, işte rabbimiz buyuruyor ki Ey veliler Yetimlerin ve idareniz altında bulunan diğer kimselerin haklarına riâyet ediniz. Ve Allah Teâlâ'nın insanların faideleri için geçim vasıtası kılmış refah içinde yaşamaya bir vasıta olmak üzere ihsan buyurmuş olduğu mallarınızı, yani: Korumanız altında ve tasarrufunuzda bulunan yetimlerin ve diğerlerinin mallarını onlardan akli ermezlere mallarını lüzumsuz yere sarf eden ve idareniz altında bulunan kimselere vermeyin o malları koruyunuz, artırınız

وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ

Onları giydirin Ve Onlardan Kendilerine yedinin Ve

(onları o malların içinde rızıklandırınız ve giydiriniz) o idareniz altında bulunan şahısları o malların içinde rızıklandırınız onlara ait malları ticaret gibi bir iktisadî vesile ile artırarak onların gelirinden maişetlerini temine çalışınız ve bu gelirlerden onları giydiriniz

وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

Güzel Bir söz Onlara Söyleyin Ve

(Ve onlara güzel söz söyleyiniz) o biçare, kendilerini idareden aciz kimseler ile kalblerini hoş edecek, hallerini düzeltmeye vesile olacak tarzda konuşunuz, o şekilde onlara hitabediniz.

Meselâ: Bu mal senindir senin için saklıyorum, ileride sen bundan istifade edip geleceğini temin edeceksin, merak etme bu mal, zayi olmayacaktır, gibi bir tarzda hitap

edilirse onun halini düzeltmeye, beyinsizliğinin giderilmesine sebep olabilir. İctimâî, ahlâkî nezaket, bunu gerektirir. Böyle güzel bir şekilde söylenmeyen sözler ise dar gınlığı tahrik eder, kötülük temayüllerini arttırır durur.

&-İsraf bir şeyi lâıyk olduğu yerde uygun olan miktardan fazla sarf etmektir ki sahibi-ne müsrif denir. İşte bu gibi müsrifce hareketler birer ilâhî lütuf olan malın kadrini bil-memekten bir nevi nimete karşı nankörlükte bulunmaktan ileri gelir ki, ahlâken pek kötüdür. Bundan dolayı hikmet dolu dinimiz, bizleri bu gibi hareketlerden menetmek-tedir. Bir insan, kendi malını da lüzumsuz yere çoluk çocuğuna vererek israfa mey-dan vermekten dinen yasaklanmıştı. Bu ayeti kerime buna da dalâlet etmektedir

وَابْتَالُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ أَنْسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ
أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ
كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى
بِاللَّهِ حَسِيبًا

6.Yetimleri nikâh çağına erinceye kadar deneyiniz. Eğer kendilerinde bir rüşd hissederseniz mallarını kendilerine hemen teslim ediniz ve büyüyecekler diye o malları israf ile alelâcele yemeyiniz. Ve kim zengin ise kaçınsın ve kim fakir ise uygun şekilde yesin. Onlara mallarını teslim edeceğiniz vakit de onlara karşı şahit bulundurunuz. Ve Allah Teâlâ hesapları görmeğe kâfidir.

وَابْتَالُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ

Nikah çağına Ulaştılar O vakit ki Nihayet Yetimleri Deneyin Ve

(Yetimleri nikâh çağına erinceye kadar deneyiniz) Ey veliler İdareniz altındaki ye-timler nikâh çağına yani on beş yaşına erinceye kadar deneyiniz tecrübe ediniz, mal-larını güzelce idareye kâdir olup olamayacaklarını anlamaya çalışınız. Meselâ bir tüccar çocuğu alış veriş işleriyle, bir ekinci çocuğu ziraat işleriyle ve bir kız çocuğu da yemek pişirmek, elbise dikmek, ev eşyasını koruyabilmek gibi şeylerle tecrübeye tabi tutulur,

فَإِنْ أَنْسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا

Rüşdüne ermişlik Onlarda Görürseniz Eğer

(Eğer kendilerinde bir rüşd hissederseniz) eğer kendilerinde bir rüşd din yönünden bir olgunlaşma, malı harcama yönünden bir düzelme hissederseniz adaleti yok ede-cek şekilde haram olan şeyleri yapmadıkları, küçük günahlarda ısrar etmedikleri gö-rülürse ve mallarını boş yere telef eylemedikleri, alış verişlerinde aşırı fiyat ile aldan-madıkları anlaşılırsa

فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ

Mallarını Kendilerine O takdirde geri verin

(mallarını kendilerine hemen teslim ediniz) mallarını kendilerine hemen tehire bı-rakmamaksızın teslim ediniz

وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا

Büyüyecekler diye Aceleyle Ve İsrafla Onları yemeyin Ve

(ve büyüyecekler diye o malları israf ile alelâcele yemeyiniz) ve Ey veliler o ye-timler büyüyecekler de mallarını elimizden alacaklar endişesine kapılarak o malları israf ile haksız yere ve alelâcele yemeyiniz

وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ

Böylece kaçınsın Zengin İse Kim Ve

(Ve kim zengin ise kaçınsın) ve Ey veliler sizden kim zengin idaresi altındaki yeti-min malına ihtiyacı yok ise o yetimin malını yemekten kendi işlerinde sarf etmekten kaçınsın ondan istifadede geri dursun.

وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ

Örfe uygun şekilde Artık yesin Fakir İse Kim Ve

(ve kim fakir ise uygun şekilde yesin) Ve kim fakir ise o yetimin malından uygun bir şekilde ihtiyacı ile çalışma ücretinden hangisi az ise o az miktarı alıp yesin daha fazlasını almasın,

فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Artık şahid tutun Mallarını Onlara Geri verdiniz Ve o zaman ki

(Onlara mallarını teslim edeceğiniz vakit de onlara karşı şahit bulundurunuz) O yetimlere rüşd çağına geldikleri vakit mallarını teslim edeceğiniz vakit de o malların kendilerine verildiğine dair en az iki kişiyi onlara karşı şahit bulundurunuz çünkü böyle bir şahit tutma velileri töhmetten kurtarır, kendilerine karşı düşmanlık gösterilmesine meydan bırakmamış olur.

وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

Hesab görücü olarak Allah Yeter Ve

(Ve Allah Teâlâ hesapları görmeğe kâfidir) Kullarının amellerini korumaya ve kendilerini hesaba çekmeye kadirdir. Artık bu hakikati güzelce düşünmeli, yetimlerin ve diğerlerinin hukukuna tecavüzden son derece sakınmalıdır. Bundan başka selâ-met yolu yoktur.

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

7. Erkekler için baba ile ananın ve en yakınların bıraktıklarından bir pay vardır ve kadınlar için de baba ile ananın ve en yakınların bıraktıklarından bir pay vardır. O bırakılardan az olsun çok olsun farz kılınmış bir nasip vardır.

Bu mübarek ayetler, vefat eden kimselerin bıraktıkları maldan hem erkek ve hem de kadın akrabalarının miras payları olduğunu bildiriyor. Ve bırakılan maldan varis olmayan bazı kimselerin de faydalandırılmalarını tavsiye buyuruyor.

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ

Akrabalar Ve Ana baba Biraktı O şeyden ki Bir pay Erkekler için vardır

(Erkekler için baba ile ananın ve en yakınların bıraktıklarından bir pay vardır)

Erkekler için baba ile ananın yani kendi ebeveynlerinin ve en yakınların yani: şeran dereceleri sabit, malları mirasa tabi olan bir kısım hısımlarının bıraktıklarından terk eyledikleri mallardan bir belirli pay vardır. Onlar bu paylarını alırlar

وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ

Ve akrabalar Ana baba Biraktı O şeyden ki Bir pay Kadınlar için vardır Ve

(ve kadınlar için de baba ile ananın ve en yakınların bıraktıklarından bir pay vardır) evet kadınlar için de böyle baba ile ananın ve en yakınların tereke olarak bıraktıklarından bir pay vardır. O kadınlar da bu paylarını alırlar,

مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

Farz kılınmış Bir nasip olarak Çok oldu Veya Ondan Az oldu O şeyden ki

(O bırakılardan az olsun çok olsun farz kılınmış bir nasip vardır) o bırakılardan o miras malından az olsun çok olsun erkekler için de kadınlar için de farz kılınmış belirlenmiş bir nasip vardır hiçbir bundan mahrum bırakılamaz.

&-Rivayete göre cahiliye zamanında kadınları ve çocukları mirastan mahrum bırakırlardı, miras, savaşta bulunacak, düşmanlardan ganimet mallarını alabilecek erkekler mahsustur, derlerdi. Hatta ensari kiramdan Eve İbni Sabit adında bir zat vefat edip birçok mal bırakmıştı. Bu malı iki amcası oğlu almış, onun eşi ile üç kızını fakir bir halde bırakmışlardı. Merhumun eşi bu durumu Rasûlü Ekrem'e arz etmiş, ihtiyaç içinde kaldıklarını söylemişti. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştu. Fakat mi-

ras paylarının miktarı açıkça belirtilmediği için terekenin taksimi Hz. Peygamber'in emrine binaen tehir edilmişti. Daha sonra

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ

Ali İmran 11. ayeti kerimesi nazil olup bu vârislerin hisseleri belirtilmiştir. Ona göre Eve İbni Sabit hazretlerinin terekesi taksim edilmiş, bunun sekizde biri eşine, üçte ikisi de üç kızına, kalanı da iki amcası oğluna isabet etmiştir.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

8.Tereke taksim edilirken uzak akrabalar yetimler ve yoksullar da hazır bulunurlarsa ondan onları da rızıklandırınız ve onlara güzel sözlerde söyleyiniz.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ

Ve Yoksullar Ve Yetimler Akralık Sahipleri Miras taksiminde Hazır oldu Ozaman ki Ve

(Tereke taksim edilirken uzak akrabalar yetimler ve yoksullar da hazır bulunurlarsa) Varislere hisseler verilmek üzere tereke taksim edilirken varislerden olmayan uzak akrabalarla yetimler ve yoksullar da taksim zamanında hazır bulunurlarsa kalblerini hoş etmek için

فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ

Ondan Artık onları rızıklandırın

(ondan onları da rızıklandırınız) ondan yani o taksim edilecek maldan onları da taksimden önce rızıklandırınız onlara da münasip birer miktar sadaka veriniz,

وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

Güzel Bir söz Onlara Söyleyin Ve

(ve onlara güzel sözler de söyleyiniz) meselâ: onlara dua ediniz, vereceğiniz malı bir nezaketle veriniz, verdiğiniz bağışın azlığından dolayı özür dileyiniz. Onlara karşı başa kakıcı bir vaziyette bulunmayınız.

&-Bu ayeti kerimenin hükmü, bazı zevata göre miras ayetleriyle neshedilmiştir. Fakat tefsircilerin çoğuna göre neshedilmiş değildir. Belki bu husustaki emir, vücup için değil, bir nevi iyilik içindir. Mirasın taksimi esnasında bulunup varislerden olmayan akrabalara veya yetimler ile yoksullara gayrimenkul olmayan terekeden bir bağış olmak üzere bir miktar verilmesi mendubdur. Çocuk olan bir varisin velisi, onun adına böyle bir bağışta bulunabilir. Veyahut varisin böyle gayri mükellef olduğundan bahsederek o hazır bulunan kimselere karşı özür beyanında bulunur. Bütün bu gibi Kuran emirleri, İslâm dininin ne kadar yüce, insanî, hayırsever, yardımsever esaslar üzerine kurulmuş olduğunu parlak bir surette göstermektedir.

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ

وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

9.Ve korksunlar o kimseler ki, arkalarından küçük, zayıf çocuklar bırakacak olsalardı, onların üzerine korkup endişede bulunacaklardı. O halde Allah Teâlâ-dan sakınsınlar ve dürüst söz söylesinler.

Bu mübarek ayetler, yetimlerin haklarına güzelce riâyet edilmesini, onların mallarına tecavüzün ne büyük ilâhî azabı gerektireceğini şöylece bildirmektedir,

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Korkarlardı Güçsüz Bir zürriyet Arkalarından Biraksaydılar Eğer O kimseler ki Ve Korksun

(Ve korksunlar o kimseler ki, arkalarından küçük, zayıf çocuklar bırakacak olsalardı) ve yetimler hakkında korksunlar o vasi veya veli bulunan kimseler ki eğer kendileri ölüm çağına yaklaşmış olunca arkalarından küçük, zayıf çocuklar bırakacak ol

salardı o zayıf çocukların telef olmalarından, muhtaç kalmalarından onların üzerine korkup endişede bulunacaklardı bizden sonra ne olacaklar diye telâşa düşeceklerdi

فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

Doğru Bir söz Ve Söylesinler Allah'dan Öyle ise sakınsınlar

(O halde Allah Teâlâ'dan sakınsınlar ve dürüst söz söylesinler) O halde kendilerini kıyas etmelidirler, idarelerinde bulunan başkalarına ait yetimleri de düşünsünler, onların mağdur olmalarına sebebiyet vermesinler ve Allah Teâlâ'dan sakınsınlar. Onun kulları hakkında merhamete, menfaate aykırı şeylerde, tavsiyelerde bulunmasınlar, ve hasta, ölüme yönelmiş olan kimselere karşı da dürüst doğru, muvafık, adalet ve menfaate uygun söz söylesinler yetimleri, varisleri zarara uğratacak tavsiyelerden sakınsınlar.

&-Bu ilâhî, emir, insanları hikmete, adalete uygun muamelelere, konuşmalara sevk etmektedir. Bazı kimse, ölüm hastalığı ile hasta olan kimselerin yanlarına giderek onların hakkında gûyâ iyi niyetle tavsiyelerde bulunmak isterler. Sana çoluk çocuğundan bir fâide yoktur, sen hayatta iken başının çaresine bak, bütün mallarını sadaka olarak ver, filân şahsa şu kadar, filân tarafa bu kadar, yardım et" diyerek onun bütün mallarının elinden çıkmasına sebebiyet verirler, geride kalacak yetimleri, varisleri, akrabaları mahrum bırakmayı bir hüner sanırlar. Hâlbuki böyle bir hareket her zaman uygun olmaz. Bir kimse hem mümkün mertebe hayır ve iyilikte bulunmalı, hem de varislerini, yetimlerini gözetmelidir. Bütün mallarını vasiyet ve hayır işlerine harcamak suretiyle elden çıkararak varislerini mahrum bırakmamalıdır. Onların muhtaçlarına bırakılan miras payları de birer sadaka mahiyetindedir. İşte bu ayeti kerime, bizlerin dikkatini bu yönere çekiyor, bizleri kendimizi kıyas etmeye davet ediyor. Artık kendi çoluk çocuğumuz hakkında nasıl düşünüyor isek başkalarının evlâdı, efradı ailesi hakkında öyle hayırsever olarak düşünmeliyiz, yanlış tavsiyelerde, telkinlerde bulunmamalıyız.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ

سَعِيرًا

10.Şüphesiz o kimseler ki, yetimlerin mallarını haksız yere yerler muhakkak karınlarında sırf bir ateş yemiş olurlar ve yakında bir ateşe sokulacaklardır.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا

Haksız olarak Yetimlerin Mallarını Yiyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki, yetimlerin mallarını haksız yere yerler) Şüphesiz o kimseler ki, velâyet veya vesayet gibi bir vesile ile yetimlerin mallarını haksız yere zulmen, gayrimeşru şekilde yerler alıp sarf ederler, sonra da tövbe ve istiğfar edip telâfisine kalkışmış bulunmazlar,

إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا

Bir ateş Karınlarında Yiyorlar Ancak

(muhakkak karınlarında sırf bir ateş yemiş olurlar) muhakkak karınlarında mideleri dolusunca sırf bir ateş yemiş olurlar yani: Kendilerini ateşe sevk etmiş bulunurlar,

وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

Çılgın alevli bir ateşe Girecekler Ve

(ve yakında bir ateşe sokulacaklardır) ve yakında ölünce müthiş bir ateşe cehennem ateşine sokulacaklar ve orada yanıp duracaklardır. Ne müthiş bir hadise Artık yetimlerin mallarından sakınmalıdır.

&-Bir rivayete göre yetimin malını yemiş olan bir şahıs, kıyamet günü mezarından çıkınca kabrinden, ağzından, burnundan, kulaklarından ve gözlerinden bir duman çıkacak, herkes bunu görüp onu yetim malını yemiş olduğunu anlayacaktır.

&-Bir yetimin malını haksız yere yemek haramdır. Fakat velisi muhtaç olup başka türlü nafakasını temin edemediği veya vasisine bir ücret tayin edilmiş olduğu takdirde

o maldan uygun şekilde yiyilmesi caizdir. Meselâ: Fakir, ihtiyar bir baba, oğluna annesinin terekesinden intikal etmiş olan bir maldan israf etmeksizin bir miktar alıp yiyebilir 6. âyeti kerimeye de müracaat ediniz.

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ الشُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

11.Allah Teâlâ size çocuklarınız hakkında erkek için iki dişi hissesi emrediyor. Eğer dişi olan evlât, ikiden fazla ise onlara terekenin üçte ikisi aittir. Ve eğer bir tek kız ise ona da terekenin yarısı verilir ve babasıyla anasından her biri için de ölünün çocuğu var ise terekesinde altıda biri vardır. Ve eğer çocuğu yok ve kendisine yalnız babasıyla anası var ise anası için üçte biri aittir. Ve eğer ölünün kardeşleri de var ise anasına altıda biri verilir. Bu hisselerin böyle verilmesi, ölünün vaktiyle yapmış olduğu vasiyetinden ve borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınız bilmezsiniz ki hangileri sizin için menfaatçe daha yakındır. Bütün bunlar Allah Teâlâ tarafından birer farizadır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ herhalde âlimdir hikmet sahibidir.

Bu ayeti kerime, erkek ve kız evlâdın, babalar ile anaların ve kardeşlerin mirastaki paylarını bildiriyor ve bu hususta taksimatın hikmet gereği olduğuna işaret buyuruyor.

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ

İki kadın Payı Benzeri Erkeğe Çocuklarınız hakkında Allah Size emreder

(Allah Teâlâ size çocuklarınız hakkında erkek için iki dişi hissesi emrediyor) Ey mü'minler Allah Teâlâ size sizden her birinize evlâdınız hakkında onların mirastaki payları hususunda şöyle emrediyor vefat eden kimsenin meselâ: Bir oğlu ile iki kızı bulunsa terekesinin yarısı oğluna, diğer yarısı da iki kızına ait bulunmuş olur. Şayet bir kızı ile bir oğlu bulunsa terekesinin üçte ikisi oğluna, üçde biri de kızına ait bulunur. İki oğlu ile üç kızı bulunacak olsa terekesi yedi hisse itibar edilerek bundan ikişer hisse oğlanlara, birer hisse de üç kıza isabet etmiş olur.

فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ

İkinin Üzerinde Kadınlar Olurlarsa Artık eğer

(Eğer kız olan evlât, ikiden fazla ise) Eğer kız olan evlât iki veya ikiden fazla olup da erkek evlât bulunmaz ise

فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ

Bıraktı O şeyin ki Üçte ikisi O halde onlarındır

(onlara terekenin üçte ikisi aittir) kalanı ölen kişinin babaları, amcaları gibi asabelerden bir kimse bulunursa ona ait olur, bulunmazsa o da bu kızlara verilir. Meselâ: Bir ölünün üç kızı ile bir de babası bulunsa miras meselesi dokuzdan tanzim edilerek bunun ikişer hissesi kızlara, üç hissesi de babasına isabet etmiş olur.

وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ

Yarısı Bu durumda onundur Bir tek Olursa Eğer Ve

(Ve eğer bir tek kız ise ona da terekenin yarısı verilir) Ve eğer vefat edenin çocuğu yalnız bir tek kız ise ona da terekenin yarısı verilir babası veya kardeşi gibi başka bir varisi de var ise kalan yarısı da ona ait olur. Fakat böyle başka varisi yok ise terekenin o kalanı da yine o kıza verilir

وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ

Bir çocuk Onun için Olursa Eğer Bıraktı O şeyden ki Altıda bir İkisinden Birinin Her birine Ana babası için vardır Ve

(ve babasıyla anasından her biri için de ölünün çocuğu var ise terekesinde altıda biri vardır) ölen kimsenin babası ile anasından her biri için de ölünün kız veya oğlan çocuğu varsa terekesinden altıda biri vardır

Meselâ: Bir müteveffanın bir kızı ile bir de babası ve anası bulunsa terekesi altı hisse itibar edilerek bunun üçte biri olan iki hissesi kızına verilir, birer hissesi de babasıyla anasına verilir ve kalan bir hisse de reddiye yoluyla yine babasına ait bulunur,

فَإِنْ لَّمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ

Bir çocuk Onun için Olmazsa Fakat eğer

(Ve eğer çocuğu yok ise) ve eğer vefat edenin çocuğu ve o çocuğunun çocuğu yok ise

وَوَرَثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ

Üçte bir Artık annesine vardır Ana babası Ona varis olursa Ve

(ve kendisine yalnız babasıyla anası varis ise anası için üçte birdir) ve kendisine yalnız babası ile anası vâris ise anası için terekesinin üçte biri aittir kalanı babasına ait olur

فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ الشُّدُسُ

Altıda bir O takdirde annesine vardır Kardeşler Onun için Olursa Fakat eğer

(Ve eğer ölünün kardeşleri de var ise anasına altıda biri verilir) ve eğer ölünün birden ziyade kardeşleri de varsa bunlar gerek baba ana bir ve gerek baba veya ana bir erkek veya kız kardeşler olsunlar ve gerek varis bulunsunlar ve gerek bulunmasınlar, herhalde ölünün anasına altıda biri verilir. Bu takdirde terekenin kalanı, ölünün babası var ise ona ait olur, yoksa kardeşlerine verilir,

مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ

Bir borcun Veya Onu Vasiyet eder Bir vasiyetin ki Ardından

(Bu hisselerin böyle verilmesi, ölünün vaktiyle yapmış olduğu vasiyetinden ve borcundan sonradır) bu hisselerin varislere böyle verilmesi, ölünün vaktiyle yapmış olduğu vasiyetten ve borçtan sonradır. Eğer borcu var ise evvelâ terekesinden o verilir, sonra da vasiyeti usulü dairesinde yerine getirilir, kalanı da varisler arasında Allah'ın emrettiği şekilde taksim olunur,

أَبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا

Fayda cihetiyle Size Daha yakındır Onların hangisi Bilmezsiniz Oğullarınız Ve Babalarınız

(babalarınız ve oğullarınız bilmezsiniz ki, hangileri sizin için menfaatçe daha yakındır) Ey varisler Ey tereke bırakacak kimseler babalarınız ve oğullarınız bilmezsiniz ki, hangileri sizin için menfaatçe daha yakındır. Onu ancak Cenabı Hak bilir. Bütün bunlar tereke hakkındaki bu ilâhî emirler, vazifeler

فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Birer farizadır

(Allah Teâlâ tarafından birer farizedir) Birer fayda ve hikmete dayanmaktadır. Sizlerin üzerine düşen ise bunlara razı olmaktır. Sizlerin hakkınızda usulunuz mu, fûruunuz mu daha hayırlı olacağını, bunlardan ebediyet âleminde sizlere hangileri daha faydeli bulunacağını siz kestiremezsiniz. O halde mirastaki payların hikmetini hakkıyla takdir edemeyebilirsiniz. Sizin vazifeniz bu gibi ilâhî hükümleri kabul etmektir

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Hakkıyla bilen Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ herhalde âlim dir hikmet sahibidir) Şüphe yok ki: Allah Teâlâ kullarının bütün işlerini herhalde bilendir. O Yüce Yaratıcı, ezelden sonsuza kadar İlim sıfatıyla vasıflıdır. Ve hikmet sahibidir. Her emri, her takdir ve hükmü hikmetin kendisidir. Onun bütün emir ve yasakları hikmetten, faydadan hali değildir. Ehli

imanın en birinci vazifesi de bunu bilip yüce tutmak ve takdis etmektir.

Kelâle: Lügatte yorulup kuvvetten düşmek veya etraftan kuşatılmak manasınadır. İstilâhta: Usul ile fûruun dışında olan akraba demektir. Böyle bir akrabalık sahibine de zikelâle denilmiştir. Bir kimsenin kardeşleri, amcaları, dayıları kelâle kabilindendir. Bunların yakınlığı usul ve fûruun yakınlığına göre zayıf olduğundan kendilerine "Kelâle" denilmiştir. Kelâle hakkında 176. ayeti celile ye de müracaat ediniz

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ
الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ
لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ
تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ
وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ
وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

12.Karılarınızın çocuğu yok ise terekelerinin yarısı sizin içindir. Eğer onların çocuğu var ise sizin için terekelerinin dörtte biri vardır. Yapmış oldukları vasiyetten veya borçtan sonra, karılarınıza da terekenizin dörtte biri vardır. Eğer sizin çocuğunuz yok ise... Eğer sizin çocuğunuz varsa onlara da terekenizden sekizde biri vardır. Yapmış olduğunuz vasiyetten veya borçtan sonra. Ve eğer bir erkeğin veya bir kadının kelâle tarafından mirasına konuluyor da onun bir erkek kardeşi veya bir kız kardeşi bulunuyorsa onlardan her birine de altıda bir hisse vardır. Eğer bundan fazla iseler üçte birinde ortaklırlar. Zarar verme kasti olmaksızın yapılmış olan vasiyetten veya borçtan sonra. Bütün bunlar Cenabı Hak'tan bir öğüttür. Ve Allah Teâlâ âlimdir halimdir.

Bu ayeti kerime de kocalar ile karıların ve kelâle denilen akrabalık yoluyla varis olacak bir kısım kimselerin mirastaki paylarını tayin ediyor, yapılacak vasiyetlerin varisleri zarara uğratmaması hususuna da işaret buyuruyor.

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ

Bir çocuk Kendileri için Olmazsa Eğer Zevceleriniz Bıraktı O şeyin ki Yarısı Sizindir Ve

(Eğer Zevcelerinizin çocuğu yok ise terekelerinin yarısı sizin içindir) Ey mü'minler eşlerinizin sizden veya evvelki kocalarından oğlan veya kız çocuğu veya oğlunun sonuna kadar oğlu ve kızı yok ise terekesinin yarısı sizin içindir. Diğer yarısı ise zevilfiruzdan veya asehattan veya diğerlerinden olan akrabalarına ait olur, onlardan hiçbirisi bulunmazsa beytülmale ait bulunur. Meselâ: Bir kadının kocasıyla bir de amcası bulunsa terekesinin yarısı kocasına, diğer yarısı da amcasına intikal etmiş olur.

فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَ

Bıraktılar O şeyden ki Dörtte bir Artık sizindir Bir çocuk Onlar için Olursa Fakat eğer

(Eğer onların çocuğu var ise sizin için terekelerinin dörtte biri vardır) eğer eşlerin sizden veya evvelki kocalarından erkek veya kız çocuğu var ise sizin için terekelerinin dörtte biri vardır. Meselâ: Bir kadının kocasıyla iki de oğlu bulunmuş olsa terekesinin dörtte biri koca-sına, dörtte üçü de iki oğluna eşit olarak intikal etmiş olur. Onun miras meselesi sekizden tashih edilerek bundan iki hisse kocasına, üçer hisse de oğullarına verilir. Böyle bir hisse verilmesi o eşlerin

مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ

Bir borçun Veya Onu Vasiyet ederler Bir vasiyetin ki Ardından

(yapmış oldukları vasiyetten veya borçtan sonradır) Evvelâ borçları verilir, sonra vasiyeti usulü dairesinde yerine getirilir, kalan terekesi de varisleri arasında taksim edilir. Ey erkekler Siz de vefat edince karılarınıza terekenizin dörtte biri vardır.

وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ

Bir çocuk Sizin için Olmazsa Eğer Bıraktınız O şeyden ki Dörtte biri Onlarındır Ve

(Eğer sizin çocuğunuz yok ise hanımlarınıza da terekenizin dörtte biri vardır) eğer sizin o eşlerinizden veya başka eşlerinizden çocuğunuz yok ise oğlunuzun oğlu veya kızı da mevcut değilse hanımlarınıza da terekenizin dörtte biri vardır

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ

Bıraktınız O şeyden ki Sekizde biri Bir durumda onlarındır Bir çocuk Sizin için Olursa Fakat eğer

(Eğer sizin çocuğunuz varsa onlara da terekenizden sekizde biri vardır) oğlunuz veya kızınız veya oğlunuzun evlâdı mevcut ise o eşlerinize de terekenizden sekizde biri vardır. Meselâ: Bir ölünün bir karısı ile bir de bir oğlu veya kızı veya oğlunun bir oğlu bulunsa bu takdirde karısı terekenin sekizde birine müstehik olur, kalanı diğer varise ait bulunur. Bu mirasın böyle intikali

مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ

Bir borcun Veya Onu Vasiyet edersiniz Bir vasiyetin ki Ardından

(yapmış olduğunuz vasiyetten veya borçtan sonradır)

وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ

Bir kadın Veya Evledi ve babası olmadığı halde Varis olunuyor Bir erkek ki Olursa Eğer Ve

(Ve eğer bir erkeğin veya bir kadının kelâle tarafından mirasına konuluyor da) Ve eğer bir erkeğin veya bir kadının babası, çocuğu olmayıp da kelâle yani yakın akrabaları tarafından meselâ: Kardeşleri veya amcaları gibi varisleri tarafından mirasına konuluyor da

وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ

Bir kız kardeşi Veya Bir erkek kardeşi Onun vardır Ve

(onun bir erkek kardeşi veya bir kız kardeşi bulunuyorsa) o vefat etmiş olanın ana tarafından bir erkek kardeşi veya bir kız kardeşi bulunuyorsa

فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ

Altıda bir O ikisinden O takdirde her birine vardır

(onlardan her birine de altıda bir hisse vardır) onlardan o ana bir erkek veya kız kardeşten her birine de terekesinden altıda bir hisse vardır burada oğlan ile kız kardeşler eşittir,

فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ

Üçde birde Ortaktırlar O halde onlar Bundan Daha çok Olurlarsa Fakat eğer

(Eğer bundan fazla iseler onlar üçte birinde ortaktırlar) eğer bu ana bir erkek kardeşler ile kız kardeşler bundan böyle birden fazla iseler terekenin kalanı da diğer eshabı feraizden ve asabattan olanlara ait olur. Meselâ: Bir ölünün bir ana bir erkek kardeşi, bir de ana bir kız kardeşi bir de baba bir amcası bulunsa miras meselesi üçten olup bundan bir hisse o iki kardeşe kalan iki hisse de amcaya verilir. Bu halde bu mesele altıdan tashih edilerek bunun üçte biri olan iki hisse o iki kardeşe eşit olarak ait olur, dört hisse de amcaya intikal etmiş bulunur. Bununla beraber bunlara bir nisbette hisse verilmesi,

مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ

Zarar verici Olmadan Bir borcun Veya Onunla Vasiyet edilir Bir vasiyetin ki Ardından

(zarar verme kasdı olmaksızın yapılmış olan vasiyetten veya borçtan sonradır) Varisleri zarara sokmak için terekenin üçten fazlasını vasiyet etmek, vârislerin muvafakatleri bulunmayınca geçerli olmaz. Varisleri mirastan mahrum bırakmak için başkalarına yoktan borç ikrar etmek caiz değildir. Bu, varisler hakkında bir zarardır. Bundan dolayı bu gibi hareketlerden kaçınmalıdır. Bütün bunlar bu miras taksimatı

وَصِيَّةٌ مِّنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir emirdir

(Allahu Teâlâ'dan bir emirdir) Bütün bunlar bu hisselerin bu şekilde verilmesi ve vârislerin zararlarına meydan verilmemesi hakkındaki Kur'ânî beyanlar Cenabı Haktan kullarına bir mevizedir bir tavsiyedir. Buna göre hareket edilmesi ve Allah'ın taksiminin bir hikmet ve menfaat gereği olduğunu bilip ona razı olmak bizim için bir kulluk görevidir.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

Azabda acele etmeyendir Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ âlimdir, Halimdir) Ve Allah Teâlâ âlimdir mahlûkatının hâl ve durumuna lââyık olan hisseleri bilir, ona göre emreder. Ve Hak Teâlâ Hazretleri hilim sahibidir emrine muhalefet edenlerin cezalarını hemen vermez, çok kere tehir eder, tâki uyanarak tövbe edip af dilesinler. Ana baba bir kardeşler hakkındaki miras hükmü için bu sûre'i celilenin sonundaki 176. ayeti kerimeye müracaat ediniz

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

13.İşte bunlar Allah Teâlâ'nın hudududur. Ve kim Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine itaat ederse onu altından ırmaklar akar cennetlere koyacaktır ki orada ebedî kalacaklardır. Ve bu büyük bir kurtuluştur.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın koyduğu sınırlara ve bilhassa veraset hukukuna riâyet edenler hakkında müjdelemeyi, muhalefet edenler hakkında da tehdidi içermektedir.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ

Allah'ın Hudududur Bunlar

(İşte bunlar Allah Teâlâ'nın hudududur) Allah'ın hududu, Allah'ın hükümleri demektir. Malumdur ki hudud, haddin çoğuludur. Had de sınır, bir şeyin etrafına çekilen bir hattır ki, bir kimsenin hakkı o Hatta kadar varır, onun ötesine tecavüz edemez. İşte ilâhî hükümler de mükelleflerin fiillerini sınırlamış, hareket alanlarını belirlemiş olduğundan mükellefler onun dışına çıkamazlar. Bu itibarla bu hükümlere Allah'ın hududu denilmiş oluyor. İşte bunlar yetimlerin, vasiyetlerin, mirasların hakkında bildi-rilen bu hükümler Allah Teâlâ'nın sınırlandır. Cenabı Hakkın kulları için tayin buyurmuş olduğu şer'i hükümlerdir ki bunlar ile amel etsinler, bunlara tecavüzde bulunmasınlar

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulü'ne Ve Allah'a İtaat ederse Kim Ve

(Ve kim Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine itaat ederse) Ve kim Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine böyle hükmetmiş olduğu şeylerde itaat ederse

يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırılar Nehirler Altlarından Akar Cennetlere Onu sokar

(onu altından ırmaklar akar cennetlere koyacaktır ki orada ebedî kalacaklardır) Öyle muazzam nimetlere ebedî bir şekilde muvaffak olacaklardır.

وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte budur Ve

(Ve bu büyük bir kurtuluştur) ve bu şekilde cennete girmek, orada ebedî kalmak büyük bir kurtuluştur bunun üstünde bir kurtuluş olmaz.

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

14.Ve kim de Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine isyan eder, hududunu tecavüz eylerse onu da içinde ebedî kalmak üzere bir ateşe sokar ve onun için zillet verici bir azab vardır.

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ

Hududunu Ve Aşarsa Ve Resulü'ne Allah'a İsyân ederse Kim Ve

(Ve kim de Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine isyan eder hududunu tecavüz eylerse) Ve kim de itaatatten ayrılır da Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine isyan eder onların emirlerine, yasaklarına muhalefette bulunursa ve Cenabı Hakkın hududunu tecavüz eylerse onu da

يُدْخِلُهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا

İçinde Ebedî kalıcı olarak Bir ateşe Onu sokar

(onu da içinde ebedî kalmak üzere bir ateşe sokar) Hak Teâlâ Hazretleri o isyan-karı içinde ebedî kalmak üzere bir ateşe bir cehennem ocağına sokar

وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azab Ona vardır Ve

(ve onun için zillet verici bir azab vardır) onun için zillet verici ruhî bir azab da vardır bunun künhünü ancak Yüce Allah bilir. Artık böyle pek elem verici bedenî ve ruhî azaplara sebep olacak hallerden son derece kaçınılmalı değil midir?

وَالَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاَسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا

15.Kadınlarınızdan fuhuşta bulunmuş olanların aleyhine sizden dört şahit getiriniz. Eğer şahitlik ederlerse o kadınları evlerde hapsediniz. Kendilerine ölüm gelinceye kadar veya onlara Cenabı Hak bir yol açıncaya kadar.

Bu mübarek ayetler, zina faciasını işleyenler hakkında İslâm'ın ilk döneminde yürürlükte olan şer'i cezayı beyan etmektedir.

وَالَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ

Kadınlarınızdan Zinaya Gelirler Ve O kadınlar ki

(Kadınlarınızdan fuhuşta bulunmuş olanlar) Ey Müslümanlar Sizlerin kadınlarınızdan eşlerinizden fuhuşta zinada bulunmuş olanlar için

فَاَسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ

Sizden Dört Onlara karşı Artık şahid getirin

(aleyhine sizden dört şahit getiriniz) sizden mü'minlerin hür olan erkeklerinden dört şahit getiriniz. Bu dört şahit bu hadiseyi gördüklerine dâir

فَإِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ

Evlerde O halde onları tutun Şahidlik ederlerse Böylece eğer

(eğer şahitlik ederlerse o kadınları evlerde hapsediniz) ikametgâhlarını kendileri için birer hapisane yapınız,

حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا

Bir yol Kendilerine Allah Kılıncaya dek Veya Ölüm (melekleri) Onları vefat ettirinceye dek Ta ki

(kendilerine ölüm gelinceye kadar veya onlara Cenabı Hak bir yol açıncaya kadar) takdir edilmiş hayatları sona erip ölüm meleği ruhlarını alıncaya kadar öyle mahbûs bir halde kalsınlar veya Allah tarafından onlara mahsus diğer bir şer'i hüküm, bir ilâhî ceza tayin edilinceye kadar öyle mahpus bulunsunlar.

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ فَآذُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ

تَوَّابًا رَحِيمًا

16.Sizden onu yapanların her ikisine de eziyet veriniz. Eğer tövbe eder ve uslanırlarsa onlardan vazgeçiniz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ tövbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir.

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ فَادُّوهُمَا

İkisini de rencide edin Sizden Ona gelirler Ve O iki kişi ki

(Sizden onu yapanların her ikisine de eziyet veriniz) Sizden o fahiş fiili yapanların her ikisine de zina eden erkeğe de, kadına da veya bir yoruma göre oğlancılık yapan her iki erkeğe de bu fiilleri tesbit edildiği takdirde eziyet veriniz kınamada bulununuz, azarlayınız veya döğünüz. Böyle bir kınama ve terbiyesini vermeyi müteakip

فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا

Onlardan Artık yüz çevirin Ve İslah ederlerse Tevbe ederlerse Fakat eğer

(eğer tevbe eder ve uslanırlarsa onlardan vaz geçiniz) Artık kendilerin eziyet vermeyiniz. İşlemiş oldukları o kötülüğü artık teşhire kalkışmayınız, aleyhlerinde söylenip durmayınız.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا

çok merhametlidi Tevbeleri çok kabul eden Olandır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ tövbeleri çok kabul edendir çok merhametlidir) onların tövbelerini de kabul buyurmuş olur. Ve Hak Teâlâ çok merhametlidir durumunu düzeltenlerin haklarında geniş rahmeti tecelli eder. Artık onları her nasılsa yapmış, sonra da pişman oldukları günahlardan dolayı kınamaya devam etmemelidir.

&-Bu mübarek ayetlerin bu hükümleri İslâm'ın ilk dönemine mahsustur. Daha sonra had ve recim hakkındaki ayetler ile bu hükümler neshedilmiştir. Sureyi nurun ilk ayetlerine müracaat ediniz...

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

17.Tövbe Allah katında ancak o kimseler içindir ki, bir cehaletle bir kötülüğü işlerler de az sonra tövbekâr olurlar. İşte onlar için Allah Teâlâ tövbeyi kabul buyurur. Ve Allah Teâlâ âlimdir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, tövbelerin ne vakte kadar kabul edileceğini ve kimlerin pek elem verici azaba uğrayacaklarını şöylece göstermektedir.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ

Bilmeyerek Kötülüğü Yaparlar O kimselerindir ki Allah'a Tevbe Ancak

(Ancak Allah katında tövbe o kimseler içindir ki, bir cehaletle bir kötülüğü işlerler) yani Allah katında Kabul edilecek kabul olunacak tövbe o kimseler içindir ki onlar insanlık hali bir cehaletle bir akılsızlık sebebiyle, düşüncesizlik akıbeti yüzünden bir kötülüğü gayrimeşru bir hareketi işlerler de

ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ

Yakın (zaman) dan Tevbe ederler Sonra

(az sonra tövbekâr olurlar) sonra ölüm hastalığından, ölüm sarhoşluğu halinden evvel, yani: Daha ölüm halinde bulunmadan âhiret ile ilgili hadiseler gözlerinin önünde görünmeden tövbekâr olurlar. Yapmış oldukları kötü fiillerin meşru olmadıklarını bilip pişmanlık gösterir, Allah'ın affını dilerler

فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

Onların Allah Tevbelerini kabul eder Artık işte onlar

(İşte onlar için Allahu Teâlâ tövbeyi kabul buyurur) Onları bağışlar,

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

hikmet sahibidir Her şeyi bilen Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ âlimdir hikmet sahibidir) kullarının bütün hallerini ve tövbe edip etmediklerini hakkıyla bilir ve hikmet sahibidir bütün hükümleri hikmet ve menfaat esasına dayanmaktadır. Allah tövbeleri bilip kabul buyurması da bir hikmet gereğidir.

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْإِنِّ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

18.Ve tövbe o kimseler için değildir ki, günahları yapar dururlar Vaktaki kendilerinden birine ölüm gelip çatinca: Ben şimdi tövbe ettim, der ve kâfir oldukları halde ölenler için de değildir. İşte biz onlara elem verici bir azap hazırlamışızdır.

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ

Kötülükleri Yaparlar O kimseler için ki Tövbe Değildir Ve

(Ve tövbe o kimseler için değildir Günahları yapar dururlar) yani: Yapacakları tövbeler haddizatında tövbe sayılmayıp yok yerindedir ki, onlar bir takım günahları yapmaktan hiç sakınmazlar

حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ

Ölüm Onlardan birine Hazır oldu O zaman ki Nihayet

(hatta Vaktaki, kendilerinden birine ölüm gelip çatinca) yani: Ölüm sarhoşluğuna yakalanınca, hırıltı halinde bulununca, ruhu boğazına gelip gidince

قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْإِنِّ

Şimdi Tövbe ettim Şüphesiz ben Dedi

(ben şimdi tövbe ettim der) böyle bir haldeki tövbe ise kabule şayan değildir.

وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ

Kafir kimseler Kendileri iken Ölürler Ne o kimseler için ki Ve

(Ve kâfir oldukları halde ölenler için de tövbe makbul değildir) Artık tövbe zamanı sona ermiştir,

أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Onlar için Hazırladık İşte onlar

(işte biz onlara elem verici bir azap hazırlamışızdır) işte biz o iki grup için elem verici bir azap hazırlamışızdır. Bundan dolayı bir şahıs, dindar olduğu halde bütün hayatını günahla geçirip de daha tövbekâr olmadan ölüm sarhoşluğuna yakalanırsa artık bu halde yapacağı bir tövbe elde olmayan türden bir pişmanlığa dayanmış olacağından kabule lâik olamaz.

Aynı şekilde: Bir kâfir de ölüm sarhoşluğu halinde tövbe edip hak dinî kabul etse bu tövbesi makbul olmaz. Tamamen hali küfür üzere ölmüş gibi sayılır. Şu kadar var ki, tövbesi makbul olmayan bir mü'min ne kadar azap görse de yine sonunda azap ateşinden kurtulur, selâmete erer. Küfür üzere ölen bir kâfir ise ebedî olarak azap çeker, cehennemden asla çıkamaz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا

بِبَعْضِ مَا أُتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ

كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

19.Ey mü'minler! Kadınlara zor zoruna varis olmanız ve onlara vermiş olduğunuzun bazısını giderip kurtarmanız için onları sıkıştırmanız sizin için helâl olmaz. Meğerki apaçık bir fuhuş yapıversinler. Ve onlarla iyi bir şekilde geçininiz. Şayet onları kerih görür iseniz olabilir ki, siz bir şeyi kerih görürsünüz. Allah Teâlâ ise onda birçok hayır vücuda getirir.

Bu ayeti kerime, cahiliye zamanındaki bir ailevî âdeti Müslümanlara yasaklamakta, aile hayatına güzelce riâyet edilmesini emir eylemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا

Zorla Kadınlara Varis olmanız Size Helal olmaz İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey mü'minler kadınlara zor zoruna varis olmanız size helal olmaz) yani vefat eden yakınlarınızın eşleri olan kadınlara zor zoruna varis olmanız size helal olmaz Onları ölünün terekesi gibi sayarak onların üzerinde veraset muamelesi yapmayınız

وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ

Onlara verdiniz O şeyin ki Bir kısmını Kurtarmanız için Onları sıkıştırmayın Ve

(ve onlara vermiş olduğunuzun bazısını giderip kurtarmanız için onları sıkıştırmanız) yani eşleriniz olan kadınları mihir olarak vermiş olduğunuzun bir kısmını onların ellerinden geri alarak kurtarmanız için kötü bir muamele ile onları tazyik huzursuz etmeniz sizin için helâl olmaz böyle bir hareket, şer'i şerife, İslâm ahlâkına aykırıdır.

إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ

Apaçık Bir hayasızlıkla Gelmeleri Ancak

(Meğerki apaçık bir fuhuş yapıversinler) meğerki eşler apaçık bir fuhuş yapıversinler meselâ: Kocalarına karşı pek kaba muamelelerde bulunsunlar, pek kötü davranışlardan geri durmasınlar veya iffete aykırı bir harekette bulunsunlar, o takdirde onlardan ayrılmak ve bir bedel karşılığında boşanmak caiz olur. Bununla beraber usulü dairesinde sabit olacak bir zina hadisesi şer'i had cezasını icap ettiğinden onun hakkında bu hüküm geçerli değildir, mensuttur.

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

İyilikle Onlarla geçinin Ve

(Ve onlarla iyi bir şekilde geçininiz) ve Ey mü'minler onlar ile kadınlar ile eşleriniz ile maruf veçhile güzelce geçinmekle, nafakalarını vermekle, haklarına riâyet etmekle geçininiz bazı kusurlarını affediniz,

فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا

Bir şeyin Hoşunuza gitmemesi Artık olur ki Onlardan hoşlanmazsanız Fakat eğer

(Şayet onları kerih görür iseniz olabilir ki, siz bir şeyi kerih görürsünüz) meselâ: Güzellikten mahrum: Güzel geçinmekten nasipsiz iseler sabrediniz, yine siz güzelce muameleden geri durmayınız. Olabilir ki, siz bir şeyi ilk bakışta kerih görürsünüz ondan hoşlanmayabilirsiniz

وَيَجْعَلِ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

Birçok Hayır Onda Allah Kılar Ve

(Allah Teâlâ ise onda birçok hayır vücuda getirir) Allah Teâlâ ise onda sizin evvelce takdir ve tasavvur edemediğiniz, birçok hayır vücuda getirir

Meselâ: Size adınızı devam ettirmeye vesile olacak Salih evlât nasip buyurur, daha sonra aranızda güzel bir kaynaşma ve muhabbet tecelli eder durur.

Rivayete göre: cahiliye zamanında bir erkek öldü mü, onun en yakın olan varisi, meselâ, kardeşi o ölenin karısını miras malından sayarak ona varis olmak isterdi. Ya ona evvelki mihrinden başka mihir vermeksizin onu zor zoruna kendisine alabilirdi. Veya başkasına verip mihrini kendisi alırdı veyahut bu kadını kocasından alacağı mirastan vazgeçirmek için başkasına varmaktan alıkordu. Bir takım kimseler de vardır ki, karılarından hoşlanmadıkları takdirde onların haklarında fena muamelelerde bulunurlar veya küçük kusurlarını bahane ederek onları bırakırlar. Bu ayeti kerime ise bu gibi ahlâk dışı adetlerden, muamelelerden Müslümanları menetmekte eşlerin haklarına riâyet edilmesini tavsiye buyurmaktadır. Ancak fuhşiyatta bulunacak olurlar-sa, o takdirde usulüne uygun olarak kendilerinden evlilik bağıni koparmak icap eder.

وَأِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدِيَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا

أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

20.Ve eğer bir eşin yerine diğer bir eş almak isterseniz, onlardan birine çok bir mal vermiş olduğunuz halde bile artık ondan bir şey almayınız, ona iftira ederek ve apaçık bir günaha girerek aliverirmisiniz?

Bu mübarek ayetler, koca ile karısı arasında ilişki meydana geldikten sonra ayrılma vuku bulduğu takdirde eşe verilmiş olan mihir pek fazla olsa bile ondan bir mal almanın koca için muvafık olmadığını ve hele böyle bir mal almak için eşe iftirada bulunmanın asla caiz bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

وَأَنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ

Bir zevcenin Yerine Bir zevceyi Değiştirmek İstedinizse Eğer Ve

(Ve eğer bir eşin yerine diğer bir eş almak isterseniz) Ey Müslümanlar Eşleriniz hakkında güzel bir şekilde muamelede bulununuz ve eğer görülen bir lüzum üzerine bir eşin yerine onu boşayıp da diğer bir eş almak isterseniz,

وَأَتَيْتُمْ إِحْدِيَهُنَّ قِنطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا

Bir şey Ondan Artık almayın Yığınla mal Onlardan birine Vermişseniz Ve

(onlardan birine çok bir mal vermişseniz artık ondan bir şey almayınız) o eşlerden birine kantar denilen çok bir mal mihir olarak vermiş olduğunuz halde bile artık o maldan hiç bir şey geri almayınız onu geri istemeniz

أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

Apacık Ve Bir günah olarak İftira olarak Onu alacak mısınız?

(ona iftira ederek ve apaçık bir günaha girerek aliverirmisiniz?) o malı eşlerinize iftira ederek ve apaçık bir günaha girerek alıverir misiniz? Böyle bir muamele münasip midir? Bu insanlığa ahlâka aykırı değil midir? Böyle bir hareketten herhalde kaçınmalıdır.

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

21.Ve onu nasıl alırsınız ki, birbirinizle ilişkide bulundunuz ve sizden kuvvetli bir söz almışlardır.

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazınız Baş başa kaldı Halbuki gerçekten Onu alırsınız Nasıl Ve

(Ve onu nasıl alırsınız ki hâlbuki birbirinizle baş başa kaldınız) Ey Müslümanlar o malı eşlerinize iftira ederek nasıl alırsınız ki, Aranızda sahih halvet vaki oldu, kimse-nin göremeyeceği bir yerde birbirinize sohbet arkadaşı oldunuz, aranızda evlilik hukuku tahakkuk etti,

وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

Pek kuvvetli Sağlam bir söz Sizden Ve Aldılar

(ve sizden kuvvetli bir söz almışlardır) ve sizden Ey erkekler Eşleriniz adına nikâh akdi ile kuvvetli bir söz almışlardır. Onların haklarına riâyet etmeniz lâzımdır, onlar ile güzelce geçinmeniz icabetmiştir. Onları gerektiğinde güzelce terk etmeniz icap eder. Bunlar evlilik hükümlerindendir. Artık buna muhalefet edilmesi nasıl muvafık olabilir? &-Cahiliye zamanında bir kimse eşinden ayrılmak ve ona mihrini vermemek isterse biçare kadına zina gibi bir suç isnat eder, o şekilde birbirinden ayrılırlardı. Bu gibi ahlâk dışı hallere meydan verilmemesi, bu mübarek ayetler ile Müslümanlara telkin edilmiş oluyor.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا

وَسَاءَ سَبِيلًا

22.Ve babalarınızın nikâhlamış olduğu kadınlar ile evlenmeyiniz. Ancak geçen geçmiştir. Şüphe yok ki, o pek çirkindi ve menfurdu ve ne fena bir yoldu

Bu mübarek ayetler, kendileri ile evlenmek caiz olmayan kadınları belirtmekte, hilâfına hareketin pek kötü, pek fena olduğunu bildirmektedir.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ

Kadınlardan Babalarınız Nikahladı O kimseyle ki Evlenmeyin Ve

(Ve babalarınızın nikâhlanmış olduğu kadınlar ile evlenmeyiniz) Ve Ey Müslümanlar babalarınızın nikâhlanmış olduğu kadınlar ile üvey anneleriniz ile evlenmeyiniz onların nikâhı size haramdır

إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ

Geçmiştir Gerçekten O şey ki Ancak

(ancak geçmiş geçmiştir) vaktiyle cahiliyet devrinde böyle bir âdet vardı. Bir kimse üvey annesiyle evlenebilirdi. Artık İslâmiyet devrinde böyle bir şey caiz görülemez,

إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا

Yolca Ne kötüdür Ve Nefret ettirici Ve Pek çirkin Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o pek çirkindi ve nefret ettirici dir ne fena bir yoldu) şüphe yok ki öyle üvey anneler ile evlenmek aklen pek çirkindi ve şer'an iğrençti ve örf ve adet bakımından da ne fena bir yoldu artık bu kadar müstehcen olan bir muamele nasıl yapılabilir?

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

23.Sizin üzerinize haram olmuştur: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, birâderinizin kızları, kız kardeşinizin kızları. Ve sizi emzirmiş olan sütanalarınız, sütkız kardeşleriniz, eşlerinizin anaları ve kendileriyle cinsel ilişkide bulunmuş olduğunuz eşlerinizden yanlarınızda bulunan üvey kızlarınız. Şayet eşlerinizle cinsel ilişkide bulunmamış iseniz sizin üzerinize bir günah yoktur. Ve kendi sulblerinizden olan oğullarınızın eşleri de ve iki kız kardeşi birden almanız da sizin için haramdır geçmiş olan ise müstesna. Şüphe yok ki Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ

ve Teyzeleriniz ve halalarınız ve kız kardeşleriniz ve kızlarınız analarınız Size Harâ'n kılını

(Sizin üzerinize haram olmuştur: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz) Ey Müslümanlar sizin üzerinize şunların nikâhları haram kılınmıştır. analarınız ve babalarınız ve analarınızın anaları ve onların sonuna kadar anaları. ve kızlarınız ve oğullarınızın ve kızlarınızın kızları ve torunları. Ve kız kardeşleriniz ana ve baba bir veya baba bir veyahut ana bir kız kardeşleriniz. Ve halalarınız babalarınızın ve dedeleriniz kız kardeşleri Ve Teyzeleriniz analarınızın ve ninelerini- zin bütün kız kardeşleri.

وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ

Kız kardeşin Ve Kızları Erkek kardeşin Ve Kızları

(ve erkek kardeşlerin kızları ve kız kardeşinizin kızları) bunların kızları ve torunları, tüm yeğenler: Bu yedi sınıf neseb sebebiyle haram kılınmış olanlardır.

وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ

Sizi emzirdiler Onlar ki Ve Anneleriniz

(ve sizi emzirmiş olan sütanalarınız) ve bunların anaları, yani sütnineler.

وَآَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ

Süt emmekten Ve Kız kardeşleriniz

(ve sütkız kardeşleriniz) ve sütkızlar, süt halalar, süt teyzeler süt biraderler, nesep bakımından olduğu gibi süt emme sebebiyle de haramdır.

وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ

Kadınlarınızın Anneleri Ve

(ve eşlerinizin anneleri) ve onların anneleri, bunların nikâhları haramdır. Eşler, gerek kendileriyle cinsel ilişkide bulunulmuş olsunlar ve gerek olmasınlar yalnız nikâh ile bu haramlık sabit olur.

وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ

Onlarla Zifafa girdiniz Onlar ki Kadınlarınızdan olan Himayenizdedir Onlar ki Üvey kızlarınız Ve

(ve kendileriyle cinsel ilişkide bulunmuş olduğunuz eşlerinizden yanlarınızda bulunan üvey kızlarınız) velev ki yanınızda bulunmasınlar sizlere haramdır.

فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

Size O halde günah yoktur Onlarla Zifafa girmişsiniz Olmazsanız Fakat eğer

(şayet eşlerinizle cinsel ilişkide bulunmamış iseniz o halde sizin üzerinize bir günah yoktur) bu eşlerin vefatı veya boşanmasıyla iddetin bitmesi neticesinde bunların kızları ile evlenmekte üzerinize günah yoktur

وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ

Kendi sülbünüzden Onlar ki Oğullarınızın Hanımları Ve

(Ve kendi sülblerinizden olan oğullarınızın eşleri de) sizlere haramdır. Üvey oğulların eşleri bundan müstesnadır.

وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ

İki kız kardeşin Arasını Bir arada bulundurmanız Ve

(Ve iki kız kardeşi birlikte almanız da) sizin için haramdır. Nitekim bir kız ile onun halasını veya teyzesini bir nikâhta birleştirmek de caiz değildir. Bu bir meşhur hadis ile sabittir. Ancak cahiliyet zamanında

إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ

Geçmiştir Gerçekten O şey ki Ancak

(geçmiş olan müstesna) onlardan dolayı sorumlu tutmak yoktur. Elverir ki, İslâm şeriatının insanlık âlemine gelmesinden sonra böyle bir muameleye teşebbüs olunmasın.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayan Olandır Allah Şüphesiz ki

(şüphesiz ki, Allah Teâlâ gafurdur, râhimdir) Vaktiyle yapılmış bir günahı af eder ve örter, yeter ki ona devam edilmesin, yapılmış olan kusurlardan dolayı İlâhî affa iltica edilsin.

&-Annelerin ve kızların nikâhları Hz. Âdem'den beri haram bulunmuştur. Fakat insanlık neslinin çoğalması için Hz. Âdem'in zamanında kız kardeşler ile nikâh caiz bulunmuştu. Yakup Aleyhisselâm'ın şeriatında da iki kız kardeşi nikâhta bir arada bulundurmamak caizdi.

&-Sütanalığın vücuda gelmesi için, daha süt müddetini bitirmemiş olan bir çocuğun isterse bir defa olsun memeden süt emmesi veya memeden sağılmış bir sütü içmesi lâzımdır. Süt, çocuğun midesine gerek ağzından ve gerek burnundan vasil olsun ve gerek emzikle verilsin eşittir. Bu sütün az miktarı ile çok miktarı aynı hükümdedir. Süt verenin de bakire olması veya ölmüş bulunması veya hayız ve nifastan kesilmiş olması arasında da fark yoktur. Şu kadar var ki, süt veren, dokuz yaşından daha küçük olamaz. Fakat şafilere göre çocuğa bu süt, en az beş defa ayrı ayrı verilmiş olmalı-

dır, az olsun çok olsun eşittir. Ve sütü içilen kadın sütü alındığı zaman hayatta bulunmalıdır.

Süt müddeti: İmam Azam'a göre doğumdan itibaren otuz aydır. İmameyne göre iki kameri senedir. Bu müddetten sonra mideye giren bir süt ile emme haramlığı sabit olmaz. Malikilere göre süt emme müddeti, iki seneden ve nihayet iki sene ile iki aydan ibarettir. Şafiîlere göre bu müddet iki kameri senenin sonuna doğru biter. Bundan dolayı bu süt henüz iki kameri yıl bitmeden verilmiş olmalıdır. Hambeli fıkıh bilginlerine göre de bu müddet iki senedir. Ondan sonra emme haramlığı, sabit olmaz. Fakat zahiriye mezhebine göre süt için müddet yoktur, her ne zaman içilse emme sebebiyle haramlık olur. Bundan dolayı ihtiyat etmelidir. Hz. Ayşe ile İbni Mesut ve İbni Abbas gibi sahabe'i kiram da bu kanaatte bulunmuşlardır. "Bidayetülmüctehit" de ve "El muhallâ" da geniş açıklamalar vardır.

&-Nesep akrabalığı, evlilik akrabalığı ve süt emme sebebiyle bir takım mahremiyetlerin ve haram oluşların vücuda gelmesi, bir takım Sebeblere, hikmetlere dayanmaktadır. Şöyle ki:

1-İslâm dinî akraba bağına büyük bir kıymet vermiştir. Bir takım akrabalar adeta birbirinin birer parçası gibi sayılmıştır, bunların arasında daimi bir muhabbet, bir irtibat bulunması bir gayedir. Bunlardan bir kısmının diğer bir kısmına karşı büyük bir saygı duygusu içerisinde bulunması, bir ahlâkî vazifedir. Kadınlar ise kocalarının emirlerine riâyet ederek onların idareleri altında bulunurlar. Aralarında bazen hoş olmayan haller meydana gelebilir, birbirinden ayrılarak aralarındaki bağ, sona ermiş olur soy bakımından akraba olanlar arasında ise böyle hallerin vücuda gelmesi gayrimeşru, hikmet ve menfaate aykırı olduğundan onların arasında nikâhın caiz olması, hikmet ve faydaya elverişli olamaz.

2-Evlilik akrabalığı sebebiyle meydana gelen haramlığın şer'i hikmetine gelince:

Bir kere evlâdın ana babasına karşı son derece saygılı bulunması icap eder. Ana babanın da çocuklarına karşı pek ziyade şefkatli, gönül alıcı bulunmaları lâzımdır. Artık bunların koca veya karılarıyla evlenmeleri bu saygıya, bu şefkat ve sevgiye muvafık olmaz, bilâkis aralarına düşmanlık ve nefret düşürmeğe sebep olur.

Meselâ: Bir kimse, oğlunun boşadığı bir kadın ile evlenecek olsa artık oğlu ile aralarında bir saygı ve samimiyet kalabilir mi? Bundan dolayı bunların nikâhlarının caiz olmaması aralarında bir mahremiyetin meydana gelmesi, aralarındaki saygı ve muhabbetin devamına bir vesile teşkil etmiştir. Ve evlilik akrabalığı sayesinde yakınlık ve mahremiyet dairesi genişleyerek sosyal varlıkta bir açılma vücuda gelmiştir.

3-Süt meselesine gelince: Bunun teşriî hikmeti de açıktır... Şöyle ki: İnsanlar haddi zatında seçkin birer mahlûktur. Kendi varlıkları büyük bir değere sahip olduğu gibi kendilerinden birer parça olan her şey de bir değere sahiptir, İşte insanların sütleri de bu cümledendir. Bu süt vasıtasıyla insanlar arasında bir nevi parçalılık, bağlılık meydana gelmiştir. Bir çocuğun büyüüp gelişmesi, annesinin sütü ile vücuda geleceği gibi başka bir kadının sütü ile de vücuda gelebilir. Bu sebeple aralarında ayrılması mümkün olmayan bir cüziyet ve manevi bir alâka meydana gelmiş olur. Artık sütanne çocuğun büyüüp gelişmesine hizmet etmiş olduğu için saygıya lâyık olduğu için onun belli yakınları da bu saygıya lâyık bulunurlar, aralarında bir akrabalık meydana gelmiş olur. İşte bu gibi sebeplerden hikmetlerden dolayı sütannelik itibariyle de nikâhın haram oluşu meselesi, teşriî hikmetlerden bulunmuştur.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

24.Sağ ellerinizin sahip olduğu müstesna olmak üzere kadınlardan kocalı olanlar da size haramdır. Bu, Allah Teâlâ'nın üzerinize bir yazısıdır. Bunlardan baş-

ka kadınları ise iffetli, zinadan sakınır olduğunuz halde mallarınızla talep etmeniz size helâl kılınmıştır. İmdi o kadınlardan her hangisinden faydalanırsanız onlara ücretlerini bir farize olarak veriniz. Mihir takdir olunduktan sonra birbirinizle uğraştığınızda üzerinize bir günah yoktur. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ âlimdir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek âyeti kerime, kendileriyle evlenme ve cinsel ilişki caiz olup olmayanlar ile onların hak ettikleri mihir ve ücretler hakkındaki şer'i hükmü beyan etmektedir.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

Sağ elleriniz Sahib oldu O kimseler ki Ancak Kadınlardan Evli olanlar Ve

(Sağ ellerinizin sahip olduğu müstesna olmak üzere kadınlardan kocalı olanlar da size haramdır) Sağ ellerinizin sahip olduğu yani esir olarak meşru şekilde elde etmiş olduğunuz cariyeler müstesna olmak üzere kadınlardan kocalı olanlar da size haramdır. Onlar ile evlenemezsiniz. Fakat esir alınmış olan gayrimüslim kadınlar, dari harpte kocaları bulunmuş olsa da onlara sahip olmak ve onlarla nikâhta bulunmak caizdir. Çünkü vatan ayrılığı ve esaret ile kocalarıyla aralarındaki evlilik bağı yok olmuş olur. Artık bunları İslâm yurdunda ay hali sona erince nikâh etmek caiz bulunur. Bu bir kısım kadınların haram olmaları ise

كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Üzerinize Allah'ın Yazdığıdır

(Allah Teâlâ'nın üzerinize bir yazısıdır) Bir dinî vecibedir. Bu hususa riâyet lâzımdır

وَأَحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ

Bunların Dışındadır O kimseler ki Size Ve Helal kılındı

(Bunlardan başka kadınları ise size helal kılındı) Bunlardan böyle nikâhları haram olanlardan başka kadınları ise Ey Müslümanlar size helal kılındı

أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ

Zinadan kaçınan kimseler olarak İffetli erkekler olarak Mallarınızla Talep etmeniz

(iffetli, zinadan sakınır olduğunuz halde mallarınızla talep etmeniz) yani birer muayyen mihir karşılığında onları talep etmeniz size helâl kılınmıştır. Onlar ile iffetli bir halde yaşamak üzere evlenebilirsiniz.

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ

O kadınlardan Kendisiyle Faydalandınız Fakat o şey ki

(İmdi o kadınlardan her hangisinden faydalanırsanız) İmdi o kadınlardan o nikâh edilenlerden her hangisinden faydalanmış zifaf olup birlikte bulunmuş olursanız onlara

فَاتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ فَرِيضَةً

Bir fariza olarak Mehirlərini Artık kendilerine verin

(onlara ücretlerini bir farize olarak veriniz) yani hak ettikleri mihirlerini bir farize tayin edilmiş olarak veriniz onları mağdur bırakmayınız fakat

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ

O farizanın Ardından Kendisiyle Birbirinizle anlaştınız O şeyde ki Size Ve Günah yoktur

(mehir takdir olunduktan sonra birbirinizle uzlaştığınızda üzerinize bir günah yoktur) mesela mihrin miktarını arttırdığınızda veya rızâ ile kısmen veya tamamen azaltıp borçtan kurtulduğunuzda üzerinize bir günah yoktur Bu kendi rızânızla yapılan meşru bir muameledir.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Her şeyi bilen Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ âlimdir, hikmet sahibidir) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kullarının bütün fiil ve hareketlerini bilendir onlar için meşru kılmış olduğu bütün hü-

kümlerde hikmet sahibidir. İşte bunun içindir ki hâlinize lâîk olan bu ahkâmı meşru buyurmuştur.

&-İhsan, iffet demektir. Nefsi harama düşmekten korumaktır. Muhsinde evli olup kendisini zinadan muhafaza etmiş olan erkektir. Muhsene de evli olan bir kadındır ki, kocasının himâyesinde bulunup nefsi haramdan korunmuş bulunur. Böyle bir kadın, nefsi gayrimeşru ilişkilerden koruyacağı için kendisine "muhsine" de denilir. Çoğulu muhsenat ve muhsinattır. Müsafih de zina eden, fâcir kimse demektir. Zina yüzünden ise nesebler zayı, mallar ve şerefler yok olur, bir nice cinayetler meydana gelir, dünyevî ve uhrevî hüsrân hâsıl olur. Bunun içindir ki hikmet dolu İslâmiyet, bunu en feci bir cinâyet saymış, ona göre de ceza tayin buyurmuştur.

&-Esir alınan kadınları ve çocukları öldürmek caiz değildir. Bu kadınlar harpten dâri İslâm'a getirilince harbî olan kocalarından mübane = ayrılmış olurlar, aralarında nikâh kalmaz. Fakat bu kadınlar kocalarıyla beraber esir edilerek dâri İslâm'a birlikte çıkarılmış olunca aralarındaki nikâh, bozulmuş olmaz. Bundan dolayı bu kadınlara cariyeler olarak sahip olanlar, bunlara yaklaşılamazlar, bu caiz değildir.

&-Bir erkek dâri harpten esir olarak getirilmiş olan bir kadın ile evlense veya ona sahip olsa o kadın bir hayız görmedikçe ve hayızlı değilse bir ay geçmedikçe ona yaklaşılamaz. Bu bir istibra meselesidir.

&-Bir Müslüman, bir dinden dönmüş kadın ile veya bir putperest veya ateşperest ile bunlar Müslüman olmadıkça evlenemez. Bundan dolayı bunların nikâhı haramdır.

&-Bir Müslüman, nikâhı altında bir hür kadın bulundukça onun üzerine bir cariyeler ile evlenemez. Bu Hürreyi boşasa iddeti bilmedikçe yine cariyeler ile evlenmesi caiz olmaz.

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ
فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ
وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

25.Ve sizden her kim hür olan kadınlar ile evlenmeğe fazla bir malî iktidarı yok ise sağ ellerinizin sahip olduğu genç; mü'min cariyelerinizden evlensin. Ve Allah Teâlâ sizin imanınızı hakkıyla bilendir. Bazınız bazınızdandır. İmdi onları namuslarını korur, fuhuştan beri bulunur gizlice dostlarda edinmez oldukları halde sahiplerinin izniyle nikâhlayınız ve onlara Mihirlerini de güzelce veriniz. Eğer onlar evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa o vakit onların üzerlerine, hür kadınların üzerlerine lâzım gelen cezanın yarısı lâzım gelir. Bu sizden büyük meşakkate düşmekten korkanınız içindir. Ve eğer sabır ederseniz sizin için daha hayırlıdır. Ve Allah Teâlâ gafurdur, râhimdir.

Bu ayeti kerime, başkalarının mülkiyeti altında bulunan cariyeler ile ne şekilde, ne gibi şartlar çerçevesinde evlenmenin caiz olacağını bildirmektedir.

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlardan Hür kadınları Nikahlaması için Bir genişliğe Sizden Güç yetiremezse Ve Kim

(Ve sizden her kim hür olan kadınlar ile evlenmeğe fazla bir malî iktidarı yok ise) Ve Ey Müslümanlar sizden her kim hür olan kadınlar ile evlenmeğe fazla bir mali iktidarı yok ise yani malca bir genişlik bir ziyadeliğe sahip değilse

فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlardan Genç cariyelerinizden Sağ elleriniz Sahib oldu O takdirde o şeylerden ki

(sağ ellerinizin sahip olduğu genç mü'min cariyelerinizden evlensin) sağ ellerini-

zin sahip olduğu yani pazu kuvvetinizle savaş alanından alınarak esir edilmiş, mülk olma ve cariyelik vasfını almış olan kadınlardan genç, mü'min cariyelerinizden münasip gördüğü ile evlensin.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ

İmanınızı En iyi bilendir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ sizin imanınızı hakkıyla bilendir) İnsanlar ise bunu hakkiyle bilemez. Bazen bir cariyenin imanı zayıf olacağı gibi, bazen kuvvetli de olabilir. Biz dış durumuna bakarız, mü'min olduğu anlaşılınca onunla evlenmekte bir sakınca olmayabilir. Bununla beraber cariyenin böyle İman ile kayıtlanması hanefilere göre bir tercih meselesidir. Yoksa başkasının ehli kitap olan cariyesiyle de evlenmek caizdir. Şafiilerce ise caiz değildir. Ve ey insanlar esasen

بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ

Bazısından Bazınız

(bazınız bazınızdandır) hepiniz de esasen insansınız, hepiniz de Hazreti Âdem'in neslindensiniz, hepiniz de Allah'ın kullarısınız, bu sebeple aranızda bir birlik vardır artık cariyelere de hakaret gözüyle bakmayınız,

فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ

Sahiplerinin İzniyle Öyle ise onları nikahlayın

(öyle ise sahiplerinin izni ile onları nikâhlayın) onları lüzum görülünce sahiplerinin velilerinin, mâliklerinin izni ile müsaadeleriyle nikâhlayınız

وَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

Güzellikler Mehirlerini Kendilerine verin Ve

(ve onlara Mihirlerini de güzelce veriniz) ve onlara aranızda belirttiğiniz mehri veya belirtmediğiniz takdirde emsallerine göre hak ettikleri mehirlerini de güzelce normal olarak cömertçe bir tarzda veriniz onları nikâhınız altında iffetli bir şekilde yaşatınız

مُحْصَنَاتٍ غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ

Gizli doslar Edinenler olmadan Ve Zinadan kaçınanlar olarak İffetli kadınlar olarak

(İmdi onları namuslarını korur, fuhuştan beri bulunur gizlice dostlarda edinmez oldukları halde) evet sahiplerinin izni ile onlara Mihirlerini de güzelce vererek o cariyeleri namuslarını korur, fuhuştan beri bulunur ve gizlice dostlar da edinmez oldukları halde nikâh edebilirsiniz.

فَإِذَا أَحْصَيْنَ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ

Bir fuhuş ile Gelirlerse Buna rağmen eğer Evlendiler Ve o vakit ki

(Eğer onlar evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa) yani onlar böyle evlendikten sora bir fuhuş bir zina suçu işlerlerse

فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ

Cezadan Hür kadınlar üzerinedir O şeyin ki Yarısı Artık onlara vardır

(o vakit onların üzerlerine, hür kadınların üzerlerine lâzım gelen cezanın yarısı lâzım gelir) zina eden hür kadına vurulması icâbeden değneğin yarısı olan elli değnek darbesiyle cezalandırılır.

ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ

Sizden Günaha girmekten Korktu O kimse içindir ki Bu

(Bu sizden büyük meşakkate düşmekten korkanınız içindir) Bu cariyeler ile evlenmek, sizden büyük meşakkate düşmekten fazla mihir ve nafaka vermek hususunda sıkıntıya düşeceklerinden korkarımız içindir ve şehvet galebesi ile günaha girmek ihtimali olanlar içindir,

وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Sabretmeniz Ve

(Ve eğer sabır ederseniz sizin için daha hayırlıdır) ve eğer sabrederseniz nefsi-nize hâkim olup gayrimeşru temayüllerde bulunmaz iseniz, böyle cariyeler ile evlenmemek sizin için daha hayırlıdır. Evet, Hür kadınla evlenmeğe durumu müsait olmayan bir kimsenin cariyeye ile de evlenmediği takdirde gayrimeşru ilişkilerde bulunacağı düşünülürse onun cariyeye ile evlenmesi icap eder. Fakat böyle bir korku bulunmadığı takdirde cariyeye ile evlenmemesi daha iyidir. Çünkü cariyeler, hür kadın-lar kadar bir şerefe sahip değildirler, onlar evlerine fazla bağlı olamazlar, kendilerine sahip olanların hizmetlerinde de bulunmaya mecbur olurlar, çocukları da köle sayılırlar, hürriyetten mahrum, güzelce bir terbiyeden nasipsiz bulunurlar. Ve bu cariyeler başkalarına da satılabileceklerinden efendileri değişir, kocaları ile olan münasebetleri kesintiye uğrayabilir. Bundan dolayı bu hususta sabredip evlenmemek daha hayırlı olduğunda şüphe yoktur.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ gafurdur rahîm'dir) Hakkiyle yarlıgayıcıdır, bu hususta sabır etmeyi de af ve mağfiret buyurur. Ve Allah'ı Teâlâ hazretleri rahîm'dir çok esirgeyicidir, bunun içindir ki, sizlere bu şer'i hükümleri bildiriyor, sizi iffet ve temizlik yoluna sevk ediyor...

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ

عَلِيمٌ حَكِيمٌ

26.Allah Teâlâ sizlere açıklamak ve sizleri sizlerden evvelkilerin yollarına erdirmek ve sizleri tövbeye muvaffak kılmak diler. Ve Allah Teâlâ alîmdir, hik-met sahibidir.

Bu mübarek ayetler, bu Müslümanlar hakkında Yüce Allah'ın ne kadar hayır isteyen ve kolaylık lütfeden olduğunu müjdeliyor, bir takım nefislerinin isteğine tabi olanların da insanlar hakkında ne derece kötülük isteyen sapıklık rehberi bulunduklarını beyan buyuruyor.

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ

Size Açıklamasını Allah İster

(Allah Teâlâ sizlere açıklamak ister) Ey Müslümanlar Allah Teâlâ sizlere helâl ve harama ve diğer en güzel şer'i hükümlere dâir bilmediklerinizi açıklamak beyan buyurmak ister,

وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden öncedir O kimselerin ki Yollarına Ve Sizi hidayet eder

(ve sizleri sizlerden evvelkilerin yollarına hidayet eder) ve sizleri sizden evvelkilerin Hz. İbrahim, Hz. İsmail gibi mübarek Peygamberlerin ve diğer Salih kullarının yollarına erdirmek ister. Tâki onlar gibi hak'ka tâbi, batıldan sakınıp, hidayete nâil olasınız.

وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ

(Ve sizleri tövbeye muvaffak eder) Sizlere takip edeceğiniz selâmet ve saadet yolunu gösterir, tâki, insanlık icabı sizden bir kusur meydana gelince hemen tövbe ederek Allah'ın affına mazhar olasınız, artık sahip olduğunuz irade kuvvetini, düşünme kabiliyetini kötüye kullanmayarak uyanık bir şekilde hareket eyleyiniz,

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ alîmdir, hikmet sahibidir) ve Allah Teâlâ alîmdir sizin bütün amel

ve fiillerinizi bilir, hikmet sahibidir bütün şer'i hükümleri hikmet ve menfaati taşımaktadır. Artık ona göre hareket ediniz.

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا

27.Ve Allah Teâlâ sizin tövbe ederek ilâhî affa kavuşmanızı diler. Şehvetlerine uyanlar ise sizin büyük bir meyil ile sapmanızı isterler.

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ

Sizin Tevbeyi kabul etmeyi İster Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sizin tövbe ederek ilâhî affa kavuşmanızı diler) Ve Ey Müslümanlar İnsanlık hali sizden bazı kusurlar meydana gelince hemen pişman olarak tövbe edip bağış dileyiniz. Çünkü Allah Teâlâ sizin tövbe ederek ilâhî affa kavuşmanızı ister sizin tövbelerinizi kabul buyuracağını size vaad buyurmuştur. Elverir ki, siz başkalarının aldatmalarına kapılmayasınız.

وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا

Büyük Bir meyil ile Sapmanızı Şehvetlerine Uyarlar O kimseler ki İster Ve

(Şehvetlerine uyanlar ise sizin büyük bir meyil ile sapmanızı isterler) şehvetlerine nefislerinin heveslerine tâbi olanlar, bir takım haram olan şeyleri helâl telâkki edenler. Kısaca bir takım dinsizler, sapıklar tahrif edilmiş dinlere tâbi bulunanlar ise sizin büyük bir meyil ile hak yoldan çıkarak, bir takım haram şeyleri yaparak sapmanızı selâmet ve hidâyet yolundan ayrılmanızı isterler. Artık öyle düşmanların sözlerine, hareketlerine nasıl kıymet verilebilir?

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

28.Allah Teâlâ sizden hafifletmek ister. Ve insan zayıf olarak yaratılmıştır...

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ

Sizden Hafifletmesini Allah İster

(Allahu Teâlâ sizden hafifletmek ister) Ey Müslümanlar Allah Teâlâ sizden ağır teklifleri kaldırıp sizleri uygulaması hafif, fayda ve hikmet dolu vazifelerle vazifelen-dirmek ister. Nitekim Müslümanlığın bütün hükümleri kolaydır, uygulanabilir, bir nice fayda ve güzellikleri taşımaktadır,

وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

Zayıf olarak İnsan Yaratılmıştır Ve

(ve insan zayıf olarak yaratılmıştır) birçok kere nefsinin eğilimlerine tabi olur, yasaklardan kaçınmak hususunda gerektiği gibi sabır ve sebat gösteremez. Bu bakımdan manevi bir zaafa uğramış bulunmaktadır. İşte insanların bu zayıf halleri de kendileri için birçok dinî kolaylıkların vücuduna bir sebep bulunmuştur. Cenabı Hak, hiçbir insanı takati üstünde bir şey ile mükellef tutmamıştır. Ve herhangi insanı usulü daire-sinde tövbe edip af diledimi, ilâhî affına nâil buyuracağını vaad etmiştir. Artık insanlar, bu ilâhî lütuftan, bu ilâhî merhametten istifade fırsatını elden kaçırmama-lıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ

تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

29.Ey iman etmiş olanlar! Mallarınızı aranızda batıl yere yemeyiniz. Meğerki tarafınızdan kendi rızânızla yapılan bir ticaret olsun. Ve kendinizi de öldürmeyiniz. Şüphe yok ki Allah Teâlâ sizlere pek merhamet edicidir.

Bu mübarek ayetler, malların kıymetine işaret ederek onların gayrimeşru şekilde elden çıkarılmasını yasaklamaktadır. Ve hayat hakkına riâyet edilmesini emrederek cinâyetlerden sakınılmasını ihtar buyurmaktadır. Bu gibi büyük günahlardan kaçınan-

ların da küçük günahlarından dolayı ilâhî affa mazhar, birer ikram mahalline nâil olabileceklerini müjdelemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ

Batılla Aranızda Mallarınızı Yemeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Mallarınızı aranızda batıl yere yemeyiniz) Ey hakikaten şuurlu bir biçimde iman etmiş Müslümanlar mallarınızı aranızda İslâm şeriatının mu-bah kılmadığı kumar, faiz, hırsızlık, hiyânet, gasp, yalan yere şahitlik gibi batıl yere yemeyiniz o mallarınızdan böyle gayrimeşru biçimde istifadeye kalkışmayınız.

إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ

Sizden Bir anlaşma ile Bir ticaret ki Olması Ancak

(Meğerki tarafınızdan kendi rızânızla yapılan bir ticaret olsun) öyle meşru bir tarzda yapılan ticaret mallarından istifade etmek caizdir. Nasıl ki: Verâset, vasiyet, bağış, sadaka, mihir, cinâyet bedeli gibi mallardan da istifade meşru bulunmuştur,

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinizi Öldürmeyin Ve

(Ve kendinizi de öldürmeyiniz) ve Ey mü'minler kendinizi de öldürmeyiniz. Birbirini zin hayatına kasdetmeyiniz, intiharda bulunmayınız, nefislerinizin dünyada ve âhirette helâkına sebep olacak şeylere teşebbüs etmeyiniz. Aranızdaki dinî kardeşliğine, in-san kardeşliğine riâyet ediniz, gayrimeşru öldürmelere meydan vermeyiniz,

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

Çok merhametli Size karşı Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sizlere pek merhamet edicidir) şüphe yok ki Ey ümmeti Muhammedi'ye Allah Teâlâ rahîmdir çok merhamet edicidir. Bunun içindir ki, sizlere kendini öldürmeği yasaklamıştır. Hâlbuki vaktiyle İsrail oğulları, günahlarından tövbe edip kurtulabilmeleri için kendilerini öldürmekle memur bulunmuşlardı.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

30.Ve her kim bunu bir tecavüz ve bir zulüm olarak yaparsa onu yakında bir ateşe yaslandırırız ve bu Allah Teâlâ için kolay bulunmaktadır.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا

Zulümle Ve Düşmanlıkla Bunu Yaparsa Kim Ve

(Ve her kim bunu bir tecavüz ve bir zulüm olarak yaparsa) Ve her kim bu kendisine yasaklanmış olan canına kıymayı ve diğer haramlardan hangi birini bir tecavüz bir helâl sahasını terk ederek ve bir zulüm nefisine ve başkasına bir haksızlık olarak yaparsa

فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا

Bir ateşe Onu atacağız Artık ileride

(onu yakında bir ateşe yaslandırırız) böyle ilâhî hükme muhalefet eden o şahsı yakında ölür ölmez hemen bir ateşe yaslandırırız onu cehennem ateşine sokarız, orada yanar durur,

وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

Çok kolay Allah'a Göre Bu Olandır Ve

(ve bu Allah Teâlâ için kolay bulunmaktadır) ve bu şekilde azab edivermek Allahu Teâlâ için kolay bulunmaktadır. Yüce Allah'a karşı bir güçlük tasavvur olunamaz, o her şeye tamamiyle kadirdir. Buna inanmışızdır.

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا

31.Eğer size yasaklanan şeylerin büyüklerinden kaçınırsanız sizden kabahatlerinizi keffâretlendiririz ve sizleri bir değerli mahalle girdiririz.

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ

Kendisinden Yasaklanıyorsunuz O şeylerin ki Büyüklerinden Kaçınırsanız Eğer

(Eğer size yasaklanan şeylerin büyüklerinden kaçınırsanız) Eğer Ey mü'minler Siz size yasaklanan Kebâir denilen günahlardan sakınırsanız.

Meselâ: Haksız yere adam öldürme, başkasının hukukuna tecavüz, iffetli bir hatuna zina isnadı, yalan yere şahitlik, yalan yere yemin ile başkasının hakkına müdahale, yetimlerin mallarını haksız yere yemek, içki içmek, zina, oğlancılık, kumar, faiz, cihattan kaçmak, namaz, oruç gibi farizaları terk, rüşvet almak kebairden büyük günahlardan bulunmuşlardır. Bundan dolayı bunlardan son derece sakınır ve kaçınır Allah Teâlâ'dan korkar, onun yasaklamasından dolayı o günahları işlemezseniz

نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ

Günahlarınızı Sizden Örteriz

(sizden günahlarınızı örteriz) sizden meydana gelip sağair adıyla anılan küçük ka bahatlerinizi örteriz yapacağınız ibadetler günahlarınızın kefaretiye vesile olur, bu sayede af edilirsiniz, günahlarınız örtülür,

&-Sağair denilen günahları da kasten yapmayıp onlardan da kaçınmalıdır ki, onlara devam da insanı büyük günahlara sokmuş olabilir. Bütün hallerde Cenabı Hakk'ın korumasına iltica ederiz. İşte Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki böyle yaparsanız

وَنُدْخِلْكُمْ مَدْخَلًا كَرِيمًا

Çok hoş Girilecek bir yere Sizi sokarız Ve

(ve sizleri bir değerli mahalle girdiririz) yani Allahu Teâlâ sizleri cennete girdirir sizleri orada lütuf ve keremine nâil buyurur. Artık hareketinizi ona göre tanzim ediniz...

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

32.Ve Allah Teâlâ'nın bazınıza diğer bazınız üzerine ihsan buyurmuş olduğu şeyi temenni etmeyiniz. Erkekler için kazançlarından bir nasip vardır: Kadınlar için de kazançlarından bir nasip vardır. Ve Allah Teâlâ'dan lütfunu isteyiniz. Şüphesiz ki Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakk'ın miras ve diğer yollarla ihsan buyurmuş olduğu şeylere razı, çalışıp gayret etmeye devam ve akrabalık haklarını gözetir olmamızı bizlere emir ve tavsiye buyurmaktadır.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazınız Kendisi ile Allah Üstün kıldı O şeyleri ki Temenni etmeyin Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın bazınıza diğer bazınız üzerine ihsan buyurmuş olduğu şeyi temenni etmeyiniz) Ey mü'minler insanların mallarını haksız yere yemeyiniz, haksız yere adam öldürmeyiniz. Ve Allah Teâlâ'nın sizden diğer kimseler üzerine bir hikmet gereği tercihan fazla olarak lütuf ve ihsan buyurmuş olduğu şeyi miras payını veya diğer elde etmiş oldukları kazançları veya makam ve mevkiyi temenni etmeyiniz. Hakkınıza razı olunuz, kısmetinize kanaat ediniz, başkalarına kıskançlık edip nimetlerinin yok olmasını, sizlere intikal etmesini temennide bulunmayınız. Böyle bir temenni Allah'ın takdirine, ilâhî hikmete razı olmamayı gerektirir olacağından caiz olamaz.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا

Kazandılar O şeyden ki Bir nasip Erkeklerle vardır

(Erkekler için kazançlarından bir nasip vardır) Erkekler için kazançlarından vazifelerinden, çalışma ve gayretlerinden ve sahip oldukları kabiliyetlerinden dolayı bir nasip vardır. Ve onlara takdir edilmiş belirli bir hisseleri vardır

وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ

Kazandılar O şeyden ki Bir nasib Kadınlara vardır Ve

(Kadınlar için de kazançlarından bir nasip vardır) onlarda yeteneklerine, mevki-lerine uygun birer hisseyi, birer nasibi, hak etmiş bulunmaktadır.

وَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Allah'ın isteyin Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan lütfunu isteyiniz) Ve Allah Teâlâ'dan fazlını onun lütuf ve ikra-masını isteyiniz. Onun rahmet hazineleri sonsuzdur, birbirinizin mal ve servetine, ma- kam ve mevkiine göz koymaktan ise Cenabı Hakk'ın lütuf ve ihsanına sığınınız, on- dan meşru şeyler isteyiniz,

Meselâ: Hz. Peygamber'in bir hadisinde beyan olunduğu üzere bir kimsenin malını veya mevkiini talep etmemelidir, yarabbi Eğer hakkımda hayırlı ise bana öyle bir mal, öyle bir mevki ihsan buyur diye duada bulunmalıdır,

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Herşeyi Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilicidir) Bunun içindir ki, insanları hikmet gereği tabakalara ayırmış, bazılarını sahip oldukları yetenek ve diğer özellik-leri sebebiyle diğer bazıları üzerine üstün kılmıştır. Artık buna itiraza, buna haset et- meğe, bunun haksız yere yok olmasını temenni etmeğe kimsenin hakkı, yetkisi yoktur

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلَّذِينَ عَقَدْتُمْ أَيْمَانَكُمْ فَاتُوهُمْ

نَصِيبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

33.(Erkek ve kadından) her biri için, ana, baba ve akrabanın bıraktığından (his- selerini alacak olan) vârisler kıldık. Yeminlerinizin bağladığı kimselere de payla- rını verin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ

Akrabalar Ve Ana baba Bıraktı O şeyden ki Varisler Kıldık Her biri için Ve

(Erkek ve kadından her biri için, ana, baba ve akrabanın bıraktığından (hissele- rini alacak olan vârisler kıldık) baba ve ananın ve soy ve evlenme yoluyla yakın hisimların terekelerinden erkek ve kadından her birini varisler kıldık

وَالَّذِينَ عَقَدْتُمْ أَيْمَانَكُمْ فَاتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ

Nasiblerini İşte onlara verin Yeminleriniz Bağladı O kimseler ki Ve

(Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin) yani: Sağ ellerinizin veya yaptığınız yeminlerin sonucu tayin eylediğiniz kimselerin Koca ve eşlerin terekelerin- den belirli miktarlarda mirasçı varisler kıldık tayin ettik, her birinin sahip olduğu miras ve istihkak bir fayda ve hikmet gereğidir. Artık o varislere, terekelerinden hakları olan nasiplerini hisselerini veriniz onu çok görmeyiniz, vermekten çekinmeyiniz.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

Hakkıyla şahid Her şeye Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şey üzerine hakkıyla şahittir) sizin hal ve hareketi- nizi ve hak sahibi olanlara hisselerini verip vermediğinizi de görüp bilmektedir. Artık onun emirlerine muhalefetten korkunuz hakkıyla itaatte bulununuz ki, onun fazl ve keremine nâil olasınız.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ

نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا
عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

34. Erkekler kadınların üzerinde ziyade kaimdirler. Çünkü Allah Teâlâ onların bazısını bazısı üzerine tafdil buyurmuştur. Ve mallarından harcamaktadırlar. İmdi Salih kadınlar, itaatlidirler. Allah Teâlâ'nın koruması sayesinde gaybi koruyucudurlar. Serkeşliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince onlara nasihat veriniz ve onları yataklarda yalnız bırakın ve onları dövünüz. Fakat size itaat ederlerse artık onların aleyhlerinde bir yol aramayınız, şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok yücedir, çok büyüktür.

Bu mübarek ayetler, aile fertlerinin yetkilerini, vazifelerini gösteriyor, erkeklerin fazla mirasa nâil olmalarının hikmetini bildiriyor, gerektiğinde aralarını islah için birer hakem tayin edilmesini tavsiye ediyor, aile hayatının bir huzur ve mutluluk içinde devamının lüzumuna işaret buyuruyor.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ

Kadınlar Üzerine Hakimdirler Erkekler

(Erkekler kadınların üzerinde ziyade kaimdirler) Erkeklerin miras paylarının fazla olması menfaat gereğidir. Aralarında yaratılıştan ve sonradan kazanılmış farklar vardır. Bu cümleden olarak erkekler kadınların üzerlerinde ziyade kaimdirler erkekler, kadınları korurlar, onların geçimlerini temine çalışırlar, onların âmirleri mevkiinde bulunurlar.

بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazılarını Allah Üstün kıldı O şeyden dolayı ki

(Çünkü Allah Teâlâ onların bazısını bazısı üzerine tafdil buyurmuştur) Çünkü Allah Teâlâ yaratılıştan erkekler ile kadınların bazısını erkeklerini bazısı üzerine kadınlara göre üstün kılmıştır. Şöyle ki: Erkekler amel ve itaatlar hususunda daha kuvvetlidirler, bunun içindir ki: Erkekler peygamberliğe, imamete, velâyete İslâm'ın emirlerini uygulamaya ve her hususta şahitliğe ehil bulunmuşlardır,

وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ

Mallarından İnfak ettiler O şeyden dolayı ki Ve

(Ve mallarından harcamaktadırlar) erkekler sonradan kazanılmış vasıflarla da üstündürler. Çünkü onlar mallarından harcamaktadırlar eşlerinin mihrlerini verirler, nafakalarını temin ederler ve erkekler lüzum görüldükçe mallarıyla, canlarıyla yurtlarına yardıma koşarlar. İslâm'ın şerefini, haysiyetini, korumaya çalışırlar. Artık onların eşleri üzerinde bir velâyetleri, bir koruma hakları bulunmuş olmaz mı? Bununla beraber kadınların da kendilerine mahsus bir fazilet yönü vardır.

فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ

İtaatkar olanlardır İşte salih kadınlar

(İmdi Salih kadınlar, itaatlidirler) Onlarda kocalarının meşru emirlerine riâyet ederler, hanelerinin işleriyle meşgul olurlar, çocuklarını besleyip yetiştirmeye çalışırlar. Artık her iki tarafta vazifelerini lâıyk'ı veçhile yapmağa gayret ederek birer fazilet örneği olmalı, Cenabı Hakk'ın sevabını kazanmalıdır. İşte böyle Saliha itaatkâr kadınlar

حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ

Allah Korudu O şeye karşılık ki Gaybi Muhafaza eden kadınlardır

(Allah Teâlâ'nın koruması sayesinde gaybi koruyucudurlar) yani Allah Teâlâ'nın hıfzı koruması sayesinde gaybi namuslarını, mallarını, şereflerini, sırlarını koruyucudurlar. Bu gibi hususlara riâyet eder dururlar. İmdi kadınların üzerindeki kıyamın ne şekilde cereyan edeceğine gelince onlardan

وَالَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ

İtaatsizliklerinden Korkuyorsunuz O kadınlar ki Ve

(Serkeşliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince) nüşuz; İstilahta: Kadının kocasına karşı kafa tutması, isyankârca bir harekette bulunmasıdır. Kocasının yanında bulunmayı terk etmesi gibi şeylerdir. İşte böyle serkeşliklerinden itaatsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince Ey bunların kocaları Siz evvelâ

فَعِظُوهُنَّ

(artık onlara nasihat veriniz) iyiye teşvik ve kötüye meyilden korkutmak suretiyle iyiliğini isteyerek öğütlerde bulununuz. Bu nasihat kar etmezse bu öğüt ve nasihatınız yeterli olmazsa

وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ

Yataklarda Onları yalnız bırakın Ve

(ve onları yataklarda yalnız bırakın) onlar ile beraber bir yatakta yatmaktan geri durunuz, onlarla ilişkide bulunmayınız, belki bu hal, onları itaate sevk eder, bununla beraber buda kâfi görülmeyince

وَاضْرِبُوهُنَّ

(ve onları dövünüz) onları hafifçe, eziyet vermeyecek şekilde döğünüz böyle hafif bir ceza, bazı kadınlar üzerinde tesir yaparak onları itaate daha fazla sevk edici olabilir. Bununla beraber fazla dövmek caiz değildir. Bir hadisi şerifte: "Sizden biriniz kölesini dövercesine eşini döverde sonra günün sonunda onu yatağına alır mı?" diye buyrulmuştur. Yani böyle bir hareket, muvafık değildir,

فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا

Bir yol Aleyhlerine Artık aramayın Size itaat ederlerse Fakat eğer

(fakat size itaat ederlerse artık onların aleyhlerinde bir yol aramayınız)) evet eşleriniz öyle bir muameleden sonra size itaat ederlerse kınamak gibi, eziyet vermek gibi bir şekilde onların aleyhlerinde bir yol aramayınız artık vaktiyle olan kötü hâli, olmamış gibi telâkki ediniz. Çünkü günahattan tövbe eden, hiç günah işlememiş gibi olur.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

Çok büyük Pek yüce Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok yücedir çok büyüktür) Ondan korkunuz Cenabı Hak şanının yüceliğine rağmen sizleri tövbe edince affediyor da, artık siz eşlerinizi size itaat ettikleri takdirde affetmeli değil misiniz? Ve Cenabı Hak, çok büyüktür kimseye zulüm etmez ve kimsenin hakkını eksik vermez. Böyle büyüklüğü ile beraber tövbeleri kabul, kusurları affediyor. Artık siz de Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanın aksi takdirde onun azamet ve büyüklüğünün ceza pençesinden yakalarınızı kurtaramazsınız.

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا

إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

35.Ve eğer aralarının açılmasından korkarsanız o zaman bir hakem onun akrabasından, bir hakem de bunun akrabasından gönderiniz. Bunlar barıştırmak isterlerse Allah Teâlâ aralarında muvaffakiyet meydana getirir. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ hakkıyla bilicidir ve tamamen haberdardır.

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا

ikisinin arasını Ayrılmasından Korkarsanız Eğer Ve

(Ve eğer aralarının açılmasından korkarsanız) Ve Ey hâkimler Koca ile karıdan biri veya her ikisi size müracaat edip halleri sizce şüpheli bulunursa ve eğer aralarının

açılmasından geçimsizlikte devam etmelerinden korkarsanız onların bu hallerini anlar veya zannederseniz

فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا

Onun ailesinden Bir hakem Ve Onun ailesinden Bir hakem O halde gönderin

(o zaman bir hakem onun akrabasından, bir hakem de bunun akrabasından gönderiniz) o zaman bir hakem kocanın akrabasından ve bir hakem de kadının akra-basından onların aralarını düzeltmeleri için kendilerine gönderiniz onların durum-larına, hallerinin düzeltilmesini yakınları daha iyi bilir, buna salâhiyetli bulunabilir. Müstehab olan budur. Yoksa onların hallerini bilen, iyiliksever yabancılar da hakem tayin edilebilir,

&-Hakem, iki hasmın birbirine karşı olan iki kimsenin aralarındaki ihtilâf ve iddiayı çözmek ve ayırmak için hâkim kabul edilen kimsedir. Bu ya iki tarafın seçmesi ile veya resmî hâkim tarafından tayin edilir. Hakemler, birer vekil hükmündedirler. Hanefî mezhebine ve diğerlerine göre hakemler, eşleri ayırmak üzere hüküm veremezler, buna salâhiyetleri yoktur. Meğerki koca onlara kendilerini ayırmaya izin vermiş olsun. Fakat malikilere göre hakemlerin ayırmaya salâhiyetleri vardır. Tabî ki Hakem tayinindeki başlıca hikmet ve fayda, aile hayatının devamına yardım etmek, aile arasında insanlık icabı yüz gösteren kötü halleri gidermeğe çalışmak, iki tarafı aydınlatarak ve ikaz ederek tekrar birlikte ve mutlu olarak yaşamalarını temine hizmet eylemektir.

إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا

Barıştırmak İkisi isterse Eğer

(Bunlar barıştırmak isterlerse) Bu hakemler barıştırmak isterlerse koca ile karısını barıştırmak niyetinde bulunurlarsa, niyetleri sahih, kalpleri Allah rızası için hayırsever olursa veya koca ile karı aralarında barış ve muhabbetin geri gelmesini isterlerse Allah Teâlâ onların aralarına sevgi ve birlik ihsan eder, aralarındaki nefret ve mutsuzluğu giderir.

يُوفِقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا

İkisinin arasında Allah Muvaffak kılar

(Allah Teâlâ aralarında muvaffakiyet meydana getirir) Allah Teâlâ koca ile eşi arasında muvaffakiyet meydana getirir. Aralarındaki geçimsizlik yok olur, yeniden güzelce bir muhabbete muvaffak olurlar.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

Her şeyden haberdar Hakıyla bilen Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ hakkıyla bilicidir, tamamen haberdardır) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ Her şeyi ve herkesin içindekini tamamen bilicidir. Ve tamamen haberdardır Zahir ve batını tam manasıyla bilir, uyuşmazlığın nasıl kalkacağını, barışın nasıl vücuda geleceğini de pek mükemmel bilir, Buna inanmışsınızdır.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فَخُورًا

36.Ve Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayınız. Ve anaya, babaya iyilik ediniz. Ve akrabalara ve yetimlere ve yoksullara ve yakın komşuya ve uzak komşuya ve yanınızdaki arkadaşla ve yolcu olana ve sağ ellerinizin sahip olduğuna da iyilik ediniz şüphe yok ki, Allah Teâlâ kendini beğenen, böbürlenip duranları sevmez.

Bu ayeti kerime bizlere en mühim on bir vazifemizi, en güzel ahlâkî esasları emir ve tavsiye buyurmaktadır.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا

Bir şeyi Ona Ortak koşmayın Ve Allah'a İbadet edin Ve

(Ve Allaha ibadet edin Ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayınız) Ey Müslümanlar İslâm dininin sizlere teklif ettiği şeylere riayetkâr olunuz ve bilhassa: Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz onu tevhide, Ona itaate, namaz, oruç gibi ibadetlere devam ediniz. Cenabı Hak'ka açıktan ve gizli olarak hiçbir şeyi ortak koşmayın ve benzer tanımayın, ondan başkasına yaratıcılık, mâbudluk isnadında bulunmayınız.

وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

İyilik edin Ana babaya Ve

(Ve anaya, babaya iyilik ediniz) onların haklarına riâyet, kendilerine yardım ve hürmet eyleyiniz, onlara duada, teşekkürde bulununuz.

وَبِذِي الْقُرْبَىٰ

(Ve akrabaya) kardeşler, amcalar, dayılar gibi yakınınız olan kimseye de iyilikte bulunun, onlarla güzel konuşup görüşünüz.

وَالْيَتَامَىٰ

(Ve yetimlere) babalarını kaybetmiş, yardıma muhtaç bulunmuş çocuklara da elden gelen yardımı esirgemeyiniz.

وَالْمَسَاكِينَ

(Ve yoksullara) fakirlere, hiç malları olmayanlara, çalışıp kazanmadan mahrum bulunanlara da ihsanda bulununuz onların hallerine merhamet ediniz.

وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ

Yakınlık Sahibi Komşuya Ve

(Ve yakın komşuya) size soy veya civar itibariyle yakın olan komşuya da iyilikte bulununuz, onlar ile vakit vakit görüşmek kabildir. Aralarında muhabbet ve dayanışmanın vücudu pek faydeli olduğundan birbirine lâzım gelen yardım ve ihsanda bulunmaları bir içtimaî gayedir.

وَالْجَارِ الْجُنُبِ

Uzak Komşuya Ve

(Ve uzak komşuya) da iyilik ediniz. Soy veya civar itibariyle uzak bulunsalar da komşuluk ve akrabalık itibariyle de aralarında bir bağ bulunduğundan buna muhalefetten kaçınmalıdır, buna aykırı bir tavır takınmaları, birbirinden kaçınmaları uygun olamaz. Bütün bu komşular, birbirine manen bağlıdırlar, bunlar içlerinden fakir olanlara nakit olarak, bedenen yardım etmelidirler, birbirinin sevincine kederine ortak olmalıdır, birbirini tebrikte, tazimde bulunmalıdırlar.

وَالصَّاحِبِ بِالْجَنُبِ

Yakındaki Arkadaşa Ve

(Ve yanınızdaki arkadaş) beraber yolculuk yaptığınız kimseye ve beraber ticarete, sanatta veya tahsilinde bulunduğunuz zata veya eşiniz olan kadına da veya mabet gibi bir mecliste beraber bulunmakta olduğunuz bir din kardeşinize de iyilik ediniz, ona da ihsanda, güzel amellerde bulununuz, bu da bir insanî görevdir.

وَابْنِ السَّبِيلِ

(Ve yolcu olana) yurdundan ayrılmış bulunana, misafir sayılana da yardım ediniz. Bu gibi kimseler, çok kere yardıma muhtaç bulunurlar. Bunlara yardım etmek, insanlık icabıdır. İslâmiyet'in Müslümanlara vermiş olduğu bir ahlâk terbiyesi sayesinde ki, İslâm diyarında vaktiyle birçok misafirhaneler tesis edilmiş, birçok yerlerde yolculara yerler gösterilerek maişetleri temin edilmekte bulunmuştur.

وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

Sağ elleriniz Sahib oldu O kimselere ki Ve

(Ve sağ ellerinizin sahip olduğuna) kölelerinize, cariyelerinize ve diğer sahip olduğunuz hayvanata güzelce muamelede bulununuz, onlara takatlerinin üstündeki işleri gördürmeyiniz, nafakalarını, elbiselerini temin ediniz, kendileriyle güzelce geçininiz, İslâm ahlâkı bunu icap etmektedir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

Çok övünen Kendini bağenmiş Oldu O kimseyi ki Sevmez Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah Teâlâ kendini beğenen, böbürlenip duranları sevmez) Evet, şüphesiz Allahu Teâlâ hazretleri kendini beğenen akrabalarına, komşularına ve diğer insanlara karşı kibir ve büyüklük taslayan şahsı ve böbürlenip duranı başkalarına karşı övünmede, övünengilikte bulunup duran şahsı sevmez onun bu haline razı olmaz. Öyle bir şahıs Allah'ın lütfuna lâyık olamaz. Şair ne güzel söylemiş **"Kibriyâ-ü azamet hak'ka yarar"** **"Kul olanda bu sıfatlar ne arar"**

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

37.Onlar ki, cimrilikte bulunurlar ve insanlara cimrilik ile emrederler ve Allah Teâlâ'nın kendilerine lütfundan olarak vermiş olduğu şeyi gizlerler. Artık onlar her türlü kınamaya lâyıktırlar ve biz kâfirler için hakaret verici bir azab hazırlamışızdır.

Bu ayeti kerime, Allah'ın emrine muhalefet edip iyilik ve Allah yolunda harcamaktan kaçınan, cimrilik yaparak Allah'ın nimetini inkâra cüret eden şahısların yerilmiş halini şöylece bildirmektedir.

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

Çimriliği İnsanlara Emrederler Ve Çimrilik ederler O kimseler ki

(Onlar ki, cimrilikte bulunurlar ve insanlara cimrilik ile emrederler) mallarını icap eden yerlere sarf etmezler, bilgileri bakımından da cömertlik göstermezler, mümkün olduğu halde insanları aydınlatmak ve irşada çalışmaktan kaçarlar. Ve başkalarını da cimriliğe sevk, insanlığa hizmetten alıkoymaya çalışırlar.

&-İşte değerli kardeşlerim burada zikredilen Buhl Cimrilik, tamahkârlık, ihsanı iyiliği engellemektir. Bu bir ruhî melekedir ki, malını lâyık olan yere sarf etmekten insanı engeller. Şer'an buhl, verilmesi vacip olan şeyi engelleyen bir haleti ruhiyedir.

Ragıpı İsfehâni diyor ki: Buhl, bir nankörlük tabiatıdır. Nankörlük ise küfrün başlangıcıdır. Şair Vehibi de şöyle diyor: "Buhl ile olduğu için pek merdut (kovulmuş reddedilmiş)" "Girmedir mushafa namı Nemrud" Yani kibrinden nankörlüğünden dolayı kovulmuş rahmetten uzaklaştırılmış olan nemrud mushafda dahi zikredilmedi rabbim böyle olmak dan muhafaza eylesin

وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

İhsanından Allah Kendilerine verdi O şeyleri ki Gizlerler Ve

(ve Allah Teâlâ'nın kendilerine lütfundan olarak vermiş olduğu şeyi de gizlerler) Allahın lütuf ve ihsanda bulunmuş olduğu mallarını, servetlerini, bilgilerini göstermezler, nimeti inkâr ederler, İslâm dinine mümkün olduğu kadar hizmetten çekinirler. Artık öyle kimseler her türlü kınanmaya, azaba lâyık bulunmuş olmazlar mı? İşte Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

Alçaltıcı Bir azab Kafirler için Hazırladık Ve

(ve biz kâfirler için hakaret verici bir azab hazırlamışızdır) evet kâfirler için Allahu Teâlâ'yı inkâr ona ortaklar isnat edenler için veya onun verdiği nimetleri inkâr eyleyenler için hakaret verici hor ve hakir kılıcı, zillete düşürücü olacak bir azab hazır-

lamışızdır. Bundan dolayı insanlar, bu elem verici azabı düşünmeli, bunu gerek-tirecek olan gayrimeşru, inkârcı hareketlerden kaçınmalıdır.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, ensarı kirama fakir olursunuz diye mallarını harcamalarını tavsiye eden ve Rasûlü Ekrem'in vasıflarını kendi kitaplarında görmüş oldukları halde onu itiraf etmeyip gizleyen bir kısım Yahudiler ve emsali hak-larında nazil olmuştur.

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

38.Ve o kimseler ki, mallarını insanlara gösteriş için sarf ederler ve Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmezler. Allah Teâlâ onları da sevmez Ve her kime ki şeytan arkadaş olursa artık o ne fena bir arkadaştır.

Bu mübarek ayetler, gösteriş için yapılp da güzel bir inanca dayanmayan harcamaların dinî, ahlâkî bir kıymeti olmadığını bildirmektedir. Ve en kolay bir kulluk vazifesi olan imandan ve hak rızası için harcamadan dolayı mükelleflerinin zarara uğramayıp bilâkis mükâfata nâil olacaklarına şöylece işaret buyurmaktadır,

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ

İnsanlara Gösteriş için Mallarını İnfak ederler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, mallarını insanlara gösteriş için sarf ederler) o kimseler ki, o münafık veya müşrik olan şahıslar ki, mallarını Allah rızası için değil, sadece insanlara gösteriş için kuru bir şöhrat kazanmak için sarf ederler. Manevî bir mükâfat beklemeyiz, öyle bir mükâfata inanmazlar

وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Ne gününe Ve Allah'a İnanmazlar Ve

(ve Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmezler) Allah Teâlâ'ya onun varlığına, birliğine, yaratıcılığına ve âhiret gününe bir ebedî mükâfat ve ceza âleminin varlığını bilip tasdik eylemezler ki, mallarını Allah rızasını talep, sevaba kavuşmayı ümit ederek harcamada bulunsunlar. İşte Allah Teâlâ onları da sevmez, onlar için de âhiret azabı vardır. Onları yoldaşları şeytandır,

وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

Arkadaştır Artık ne kötü Arkadaş Kendisine Şeytan Olur Kim ki Ve

(ve her kime ki, şeytan arkadaşı olursa artık o ne fena bir arkadaştır) Evet her kimin ki yoldaşı iblis ve onun yardımcısı bulunursa arkadaş olduğu kimseyi aldatır, pek fena bir yola götürür, cennetten uzaklaştırır, çehenneme sevk eder durur.

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا

39.Ne olurdu onlara? Eğer Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etselerdi ve Allah Teâlâ'nın kendilerini rızıklandırmış olduğu şeylerden infakta bulunsalar idi. Ve Allah Teâlâ onları hakkıyla bilicidir.

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ

Onlara Ne (olurdu) Ve

(Ne olurdu onlara?) o şeytana uyan, imandan mahrum kalan, gayrimeşru hallerde bulunan kimselere ne zarar ve ziyan meydana gelirdi?

لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman etselerdi Eğer

(eğer Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etselerdi) bütün kâinat Cenabı Hakkın varlığına delâlet edip dururken o Yüce yaratıcının varlığını anlamak çetin bir şey midir? O hikmet sahibi Yaratıcının milyonlarca kudret eserleri gözler önünde parlayıp dururken onun kudretiyle bir âhiret âleminin varlığı da nasıl inkâr edilebilir? Artık o gafiller bunları tasdik etselerdi

وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ

Allah Onları rızıklandırdı O şeylerden ki infak etselerdi Ve

(ve Allah Teâlâ'nın kendilerini rızıklandırmış olduğu şeylerden infakta bulunsalar idi) ve Allah Teâlâ'nın kendileri merzuk buyurmuş olduğu mallardan, nimetlerden bir kısmını gösteriş için değil, sırf Allah rızası için harcamada bulunsalardı ne kaybetmiş olurlardı? Bilâkis kendilerini Allah'ın azabından kurtarmış, nice mükâfatlara nâil olmuş olurlardı.

وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Onları Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ onları hakkıyla bilicidir) Ve Allah Teâlâ o riyakârca, inkâr edencesine münafıkça hareket edenleri hakkıyla bilicidir. Onların içinde olanları bilicidir, onların riyakâr olduklarını, gayrimeşru maksatlarını da tamamıyla bilmektedir. Eğer onlar tövbe edip af dileyerek hakka dönseler Yüce Allah onu da bilir, mükâfatını verir. Evet, Cenabı Hak, her şeyin dış görünüşünü de içini de bilir. Hiçbir şey onun ilminden hariç olamaz. Artık herkes ona göre hareketini tanzim ederek Cenabı Hak'ka sığınmalıdır, onun rızasına muhalif hareketlerden kaçınmalıdır. Bundan başka selâ-met ve saadet çaresi yoktur.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا

40.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ zerre kadar zulüm etmez. Ve eğer bir iyilik olursa onu kat kat arttırır ve kendi tarafından büyük bir mükâfat da verir.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkın zulüm etmekten uzak olduğunu ve iyiliklerin sevabını kat kat arttıracığını beyan ile insanları ibadet ve itaat a teşvik etmektedir. Ve insanlığa ait bütün hayali durumların birer mükemmel şahitlikte isbat edileceğini, küfür ve isyan ehlinin de ne kadar pişmanlıklarda bulunacaklarını şöylece beyan buyurmaktadır:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

Zerre Ağırlığına Zülmetmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ zerre kadar zulüm etmez) Miskal kelimesi, burada vezin ve miktar manasınadır. Zerreden maksat da pek küçük şey demektir. Zerre kelimesi lûgatta pek ufak bir parça, ufacık karınca, karıncanın yumurtası, güneşin ışını içinde görünen ufacık toz manasınadır. İşte şüphe yok ki. Allah Teâlâ şanı yüce bir âdildir. Bütün emirleri ve yasakları birer adalet ve hikmet gereğidir. O kerem sahibi Yaratıcısı yaratıkları hakkında zerre kadar en ufacık bir miktar bile zulüm etmez her bir kimsenin lââyık olduğu sevap ve mükâfatı eksik vermez ve kimsenin hakkında lââyık olduğu azabı artırmaz.

وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا

Onu kat kat arttırır Bir iyilik Olursa Eğer Ve

(Ve eğer bir iyilik olursa onu kat kat arttırır) bilâkis eğer zerre kadar bir iyilik olursa o iyiliğin sevabını kat kat arttırır onun sevabının miktarını on kattan binlerce kata kadar arttırır.

وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Tarafından Verir Ve

(ve kendi tarafından büyük bir mükâfat da verir) ve kendi tarafından Yüce katında bir iyilik karşılığında olmaksızın bir lütuf ve ikram yoluyla büyük bir mükâfat da verir. Dilediği kulunu bir nice ruhanî, ebedî saadetlere mazhar buyurur. Bunların miktarını tayin bizler için mümkün değildir. Bununla beraber bu nimetler, bu mükâfatlar, ebedidir, sonsuzdur, bir süre ile kayıtlı değildir. Nasıl ki âhiret hayatı da sonsuzdur, yok olması mümkün değildir. İşte bu nimetlerde sonsuzdur yok olması mümkün değildir.

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا

41.Nasıl olacak! Her ümmetten bir şahit getireceğimiz, seni de onların üzerine bir şahit getireceğimiz zaman?

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ

Bir şahid Ümmetin Her birinden Getirdik O zaman ki Nihayet nasıldır

(Nasıl olacak Her ümmetten bir şahit getireceğimiz, zaman) evet nasıl olacak o kâfirlerin, o münaфіkların, o din düşmanlarının hâli? Kıyamet gününde her ümmetten bir şahit getireceğimiz zaman ki, onların aleyhlerinde şahitlikte bulunacaklardır. Bu şahitler ise onlara vaktiyle gönderilmiş olan Peygamberler dir

وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا

Bir şahid olarak Onların Üzerine Seni Getirdik Ve

(seni de onların üzerine bir şahit getireceğimiz) yani Ey resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Seni geçmiş peygamberlerin doğruluğuna, onların ümmetlerine Allah'ın hükümlerini tebliğ eylemiş olduklarına dâir şahit tayin edeceğim zaman ve diğer insanlar hakkında da fiil ve harekâtlarına dâir şahitlikte bulunacağın zaman o azaba uğrayacak kimselerin halleri ne olacak? Bunu düşünmeli değil midirler?

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ

حَدِيثًا

42.Kâfir olanları ve Peygambere isyan etmiş bulunanlar o gün: Keşke yerin dibine batırılmış olsalardı diye arzuda bulunacaklardır. Ve Allah Teâlâ'ya hiçbir sözü saklayamayacaklardır.

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ

Peygambere İsyan ettiler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki İster O gün

(Kâfir olanları ve Peygambere isyan etmiş bulunanlar o gün temenni ederler) Kâfir olanlar Allah'ı inkâr edenler, İslâmiyet'i kabul etmeyenler ve peygambere isyan etmiş onun emirlerine, yasaklarına muhalefet eylemiş bulunanlar o kıyamet günü, o aleyhlerinde şahitlikler vuku bulunacağı zaman, imkânsızları temennide bulunacaklar

لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ

Yer Kendileriyle Dümdüz edilse Keşke

(Keşke yerin dibine batırılmış olsalardı) keşke yerin dibine sokulmuş kabirlere gömülmüş, üzerlerine topraklar örtülmüş veya hiç kabirlerinden diriltilip çıkarılmamış veyahut asla yaratılmayıp toprak halinde bulunmuş olsalardı diye arzuda bulunacaklardır. Bunların bu boş düşüncelerini, temennilerini Cenâbı Hak bilir,

وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا

Bir sözü Allah'dan Gizleyemezler Ve

(Ve Allah'u Teâlâ'dan hiçbir sözü gizleyemezler) ve Allah'u Teâlâ'ya karşı hiçbir sözü gizleyemezler. Onların hiçbir sözü, hiçbir emeli Cenabı Hakka gizli kalmaz. Onların bütün vücutlarının parçaları bile onların aleyhine şahitlikte bulunacaktır.

&-Bu âyeti kerimede küfrün üzerine isyanın atf edilmesi, delâlet ediliyor ki, kâfirler, küfürlerinden dolayı azaba uğrayacakları gibi Peygambere isyan edip bir kısım firuattan olan amelleri terk etmiş olmalarından dolayı da azaba uğrayacaklardır. Bu halde onlar bu fûrui amal ile de bir hikmete binaen mükellef bulunmuşlardır ki, bunları yapmamaktan dolayı da ayrıca mesul olur ve cezaya çarptırılırlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا

جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ

مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا
بُيُوتَهُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا غَفُورًا

43.Ey mü'minler! Siz sarhoşlar olduğunuz halde ne söyleyeceğinizi bileceğiniz ana kadar ve cünüp olduğunuz halde de yolcu olmak müstesna gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayınız. Ve eğer siz hasta veya sefer halinde olursanız veya sizden biri ayakyolundan gelir de veya siz kadınlara dokunur da su bulamazsanız o zaman temiz bir toprak ile teyemmüm ediniz. Yüzlerinize ve ellerinize mesh eyleyiniz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ affedici ve yargılayıcıdır.

Bu ayeti kerime, namaza mâni olan halleri ve namaz için pak ve temiz olmaya riayetin yollarını ve teyemmümün mahiyetini göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى

Sarhoş Siz iken Namaza Yaklaşmayın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Siz sarhoşlar olduğunuz halde namaza yaklaşmayınız) Siz şarap ve diğer sarhoş edici şeylerden biriyle sarhoşlar olduğunuz halde namaza yaklaşmayınız, namaza kalkmayınız veya namaz için mescitlere gitmeyiniz,

حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ

Söylüyorsunuz O şeyi ki Bilmenize dek Ta ki

(hatta ne söyleyeceğinizi bileceğiniz ana kadar) kendinizi namaza sevk etmeyiniz. Çünkü bu halde kulluk vazifesi tam bir şuur ile ifa edilmiş olamazlar. Ve kıraat fârizesi lâıykıyla ifa edilemez, namaz esnasında kötü durumlar meydana gelebilir

وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا

Güsletmenize dek Ta ki Yolcu olan Ancak ve de cünüb olduğunuzda

(ve cünüp olduğunuz halde de yolcu olmak müstesna gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayınız) rüyada iken ihtilâm olduğunuz veya herhangi bir şekilde cünüp olduğunuzda veya eşlerinizle cinsel ilişkide bulunduğunuz halde de namaza yaklaşmayınız, bu haramdır. Ancak Yolculuk halinde suyun bulunmamasına veya zorlukta temin edilebileceğine göre gusül vazifesi, ertelenir, teyemmüm ile yetinilir, Yolcu değilseniz gusül edinceye kadar bütün vücudunuzu usulü dairesinde su ile yıkayınca kadar namaza yaklaşmayınız böyle bir gusül bulunmayınca namaz kılmak caiz olmaz,

وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ

Bir yolculukta Veya Hasta Olursanız Eğer Ve

(ve eğer siz hasta veya sefer halinde olursanız) ey müminler eğer hastalığınızdan veya yolculuğunuzdan dolayı suyu bulup kullanmaya muktedir bulunmazsanız

أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً

Bir su Ve bulamazsanız Kadınlara Dokunursanız Veya Def-i hacetten Sizden biri Gelirse Veya

(veya sizden biri ayakyolundan gelirse veya kadınlara dokunur da su bulamazsanız) yani küçük veya büyük abdest bozma gibi bir olayı müteakip abdest bozmadan gelir de veya siz eşleriniz olan kadınlara dokunur onlarla cinsel ilişkide bulunur da gusüllerinize yetecek su bulamazsanız mazeretli sayılırsınız

فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا

Temiz Bir toprakla Artık teyemmüm edin

(o zaman temiz bir toprak ile teyemmüm ediniz) o zaman temiz bir toprak ile pak bir yer parçası ile bir kaya ile onlara ellerinizi sürmek suretiyle teyemmüm ediniz. Şöyle ki: Teyemmüme niyet ederek iki ellerinizi temiz toprak cinsinden bir şeye iki defa sürerek

فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ

Ellerinizi Ve Yüzlerinizi Sonra meshedin

(Yüzlerinize ve ellerinize mesh eyleyiniz) yüzlerinize ve dirseklerinize kadar ellerinize mesh eyleyiniz bu azaları böyle iki defa el sürüp sıvayınız

إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا

Çok bağışlayan Çok affeden Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ affedici ve yargılayıcıdır) evet şüphesiz Allah Teâlâ Hata edenleri affedici ve günahkârları yarlıgayıcı günahlarını örtücü ve yok edici dir. Bunun içindir ki, Müslümanlara bu kadar kolaylık bahşetmiştir. Teyemmüm: Bu Müslümanlara mahsus bir ilâhî izindir.

&-Rivayete göre İslâm'ın başlangıcında sarhoş edici şeyler daha yasaklanmamıştı. Abdurrahman İbni Avf hazretleri bir gün yemek ve şarap hazırlayarak ashabı kiramdan bazısını evine davet etmişti. Bunlar yiyip içtikten sonra yatsı namazı vakti gelmişti, içlerinden bir zatı imamlığa geçirip namaza başladılar. O zat, sarhoşluk tesiriyle:

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (taptığınız şeylere tapmam) Kâfirun suresi 109/2 âyetini

أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (taptığınız şeylere taparım) okuyarak Allah'ın beyanına aykırı bir okuyuşta bulundu. Bu hâdise üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, daha sarhoşluk hâli gitmeden namaza başlanması yasaklanmıştı. Daha sonra da bütün sarhoş edici şeylerin kullanılması Mâide suresindeki bir âyeti kerime ile kesin olarak haram kılınmış ve yasaklanmıştır.

&-Teyemmüm, lûgatta kastetmek manasınadır. Şer an su bulunmadığı veya bulunduğu halde kullanılmasına kudret bulunmadığı takdirde temiz olan toprak cinsinden bir şey ile abdestsizliği gidermek maksadıyla yapılan bir muameledir. Şöyle ki: Teyemmüm yapması lâzım gelen bir kimse, iki elini toprak cinsinden bir yere bir kere vurup onunla yüzünü mesh eder, sonra iki elini bir daha vurup bununla da dirseklerine kadar iki elini mesh eyler. Bu teyemmüm ameliyesi, ya abdestsizliği gidermek veya namaz kılmak veya taharetsiz sahih olmayan diğer bir ibadette bulunmak niyetiyle yapılmak lâzımdır. Bununla beraber teyemmümün farzları, bir niyet ile iki meshten ibaret bulunmaktadır. Teyemmümü meşru kılan özür, suyun bulunmamasıdır. Veya suyu kullanmaya hakikaten veya hükmen kudret bulunmamış olmasıdır. Bir kimsenin bulunduğu yerden en az bir mil, yani Dört bin adım uzakta bulunan bir su, hakikaten yok demektir. Su bulunduğu halde bunun kullanılması takdirinde hastalanmaktan veya hastalığın artmasından veya uzamasından bir tecrübeye veya Müslüman, yetkili bir tabibin beyanına binaen korkulursa su hükmen bulunmamış sayılır. Teyemmüm, temiz olan toprak ile yapılacağı gibi yer cinsinden olan şeyler temiz kum ile alçı ile horasan ile mermer gibi madenî şeyler ile kiremit, tuğla ve yakut, zümrüt, mercan ile de yapılabilir. Kurumadıkça çamur ile yapılamaz. Teyemmüm, hicreti nebeviyenin beşinci senesinde meşru olmuştur. O sene Beni Mustelak gazvesinde Resulü Ekrem ile beraberindeki mücahitler susuz bir yerde gecelemişlerdi. Sabah namazını kılmak için abdest alacak suları bulunmuyordu. Sabaha yakın teyemmümün meşruiyeti hakkındaki bu âyeti kerime nazil olmuş, ashabı kiram çok sevinmişler, teyemmüm yaparak namazlarını kılmışlardır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالََةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا

السَّبِيلَ

44.Kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş olanları görmedin mi? Sapıklığı satın alıyorlar ve sizin de yolu sapıtmanızı istiyorlar.

Bu mübarek ayetler, bir takım din düşmanlarının feci, kötülük ister hallerini bildirmektedir. Ve onların hallerini Cenâbı Hakkın tamamıyla bilir olduğunu ve ehli İman için koruyucu ve yardımcı olmağa Hak Teâlâ'nın kâfi bulunduğunu müjdelemektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ

Kitabdan Bir nasip Kendilerine verildi O kimseleri ki Görmedin mi?

(Kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş olanları görmedin mi?) Ey dost ile düşmanı, hak ile bâtilı görüp ayırt etmek kabiliyetinde bulunan herhangi bir mü'min! Kendilerine kitaptan Tevrat'tan bir nasip bir miktar bilgi verilmiş olanları Yahudilerden bir taifeyi görmedin mi? Onların hallerine bakıp ne mahiyette kimseler olduklarını anlamadın mı? Onları anlamamak kabil mi? Onların cahilce, düşmanca halleri açıktır. Onlar

يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا السَّبِيلَ

Yoldan Sapmanızı İstiyorlar Ve Dalaleti Satın alıyorlar

(dalâleti satın alıyorlar ve sizin de yolu sapıtmanızı istiyorlar) sapkınlığı hidâyet karşılığında satın alıyorlar kitaplarında gördükleri bir takım hakikatleri, özet olarak, Son Peygamber Hazretlerinin vasıflarına ait ayetleri bırakıyorlar da inkâra sapıyorlar. Ve sizin de Ey Müslümanlar hakka kavuşturucu olan müstakim yolu, İslâmiyet yolunu terk ederek sapıtmanızı İslâmiyet'ten mahrum kalmanızı istiyorlar. Artık siz bu gibi hakkınızda bu kadar kötülük isteyen düşmanlarınızı bilmeli, aldatmalarından sakınmalı değil misiniz?

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا

45.Ve Allah Teâlâ sizin düşmanlarınızı daha çok bilicidir. Ve Allah Teâlâ bir veli olarak kâfidir. Ve Allah Teâlâ bir yardımcı olarak da kâfidir.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ

Düşmanlarınızı En iyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sizin düşmanlarınızı daha çok bilicidir) Ey mü'minler Şunu da biliniz ki, Allah Teâlâ sizin düşmanlarınızı sizden ve herkesten daha ziyade bilicidir. Bu cümleden olarak o sizi hak yoldan sapıtmak isteyen düşmanlarınızın bütün hâl ve durumunu davranışlarının kötülüğünü hakkıyla bilicidir,

وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا

Dost olarak Allah Yeter Ve

(Ve Allah Teâlâ bir veli olarak kâfidir) ve Ey Müslümanlar Allah Teâlâ sizin için bütün işlerinizde bir koruyucu bir muhafaza edici, bir yardımcı bir veli olarak kâfidir. Daima ona sığınınız.

وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا

Bir yardımcı olarak Allah Yeter Ve

(Ve Allah Teâlâ bir yardımcı olarak da kâfidir) Ve Allah Teâlâ sizin için her alanda, her menfaate bir yardımcı bir destekçi olarak da kâfidir. Artık daima ondan yardım ve muvaffakiyet niyaz eyleyiniz. O Yüce Yaratıcı, sizleri o düşmanlarınızın bütün hile ve şerrinden korumaya fazlasıyla kâfidir. Buna inanmışsınız.

&-Bu mübarek ayetler Yahudi âlimlerinden iki şahıs hakkında nazil olmuştur. Bunlar Abdullah İbni Übey gibi münafıkların reisler vasıtası ile İslâmiyet'in yayılmasına mâni olmak isterlerdi. Cenâbı Hak, onları isteklerinde başarısız kılmış, İslâmiyet'i fevkalâde yayılmaya muvaffak kılmıştır.

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ

مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِالْسِينَةِهُمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ

وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

46.O Yahudi olanlardan ki, kelimeleri yerlerinden değiştirirler ve dillerini eğerek ve dine dokunarak "işittik ve isyan ettik, işit, işitmez olası ve rain a" derler. Ve eğer onlar işittik ve itaat ettik ve işit ve bizi gözet" deselerdi elbette onlar için

hayırlı ve çok dürüst olurdu. Ve lâkin Allah Teâlâ onlara küfürleri sebebiyle lanet etmiştir. Artık pek az müstesna olmak üzere onlar iman etmezler.

Bu âyeti kerime, hidâyet karşılığında sapıklığı satın alan şahısların ne şekilde dalalet-te bulunduklarını açıklamaktadır.

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا

Yahudi oldular O kimselerden bir kısmı ki

(O Yahudi olanlardan) o düşmanlar, o sapıklığı satın alanlar, o Müslümanları doğru yoldan sapıtmak isteyenler o Yahudi olanlardan bir topluluktur ki

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا

İsyan ettik Ve işittik Diyorlar Ve Yerlerinden Kelimeleri Değiştiriyorlar

(kelimeleri yerlerinden değiştirirler ve işittik ve isyan ettik diyorlar) Tevrat'ta ve saire de olan beyanları ve bilhassa Hz. Peygamber'in vasıflarına ait ayetleri yerlerinden değiştirirler onların aksini söylerler, o kelimelerin yerlerine başka kelimeleri koyarlar veya o kelimeleri Allah'ın maksadına aykırı, yanlış bir şekilde tevile cüret gösterirler,

وَأَسْمَعُ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا

Bizi gözet Ve Dinlemez olası Dinle Ve

(işit, işitmez olası ve raina derler) yani Rasûlullah'a hitaben: Sen işit, kötü bir söz işitmez olduğun halde ve bizleri gözet derler. Bu söz aynı zamanda "sen işit, sağır veya ölüm sebebiyle asla söz işitmez bir halde olarak" Veya işit, sağır veya ölüm sebebiyle asla söz işitmez bir halde işit" gibi bir manayı da kapsamaktadır. "Raina" kelimesine gelince: Bu, "bizi gözet saygı göster" gibi bir manayı ifade eder. Resulü Ekrem'e karşı böyle bir talepte bulunmak Esasen ahlâka, adabı muaşerete aykırıdır. Bununla beraber bu kelime: İbrani dilinde ahmak tabiri gibi bir sövmeye ve ihaneti de kapsamaktadır. Rasûlü Ekrem'e karşı böyle bir hitap ise en büyük bir alçaklık ve sapıklık alâmetidir. Ve böyle davranışlarını da Bakara süresindeki 104. ayetin tefsirine bakınız,

لَيَّا بِالسِّنَتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ

Dini Kötüleyerek Ve Dillerini Eğip bükerek

(dillerini eğerek ve dine dokunarak) yani Peygamber meclisinde ve diğer yerlerde dillerini eğerek bükerek, yüz döndürerek ve dine dokunarak dine karşı alay ve eğlenmeye bulunarak yaparlar. Buna mukabilde Rasûlü Ekrem'e karşı yerme ve kötülemeye cüret ederek işittik ve isyan ettik derler. Böyle hasetlerini, düşmanlıklarını gösterirler.

وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْمَعُ وَانْظُرْنَا

Ve Bizi gözet Ve Dinle Ve İtaat ettik İşittik Deselerdi Şüphesiz onlar Eğer Ve

(ve eğer onlar işittik ve itaat ettik ve işit ve bizi gözet deseler idi) o terbiyeden, hakikati görmekten mahrum topluluk böyle güzel hitap etselerdi

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ

Daha doğru Ve Onlar için Hayırlı Elbette olurdu

(elbette onlar için hayırlı ve daha doğru olurdu) yani elbette onlar için öyle söyledikleri sözler gibi zararlı olmazdı. Bilâkis haklarında hayırlı ve çok dürüst adalete uygun olurdu. Ne yazık ki onlar böyle bir terbiyeden, yetenekten mahrum idiler, onun içindir ki, öyle demediler ve hayır'a nail olamadılar.

وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ

Küfürleri sebebiyle Allah Onlara la'net etmiştir Fakat

(Ve lâkin Allah Teâlâ onlara küfürleri sebebiyle lanet etmiştir) Allah onlara küfürleri dinsizlikleri, Hz. Peygambere karşı edepsizce cüretleri sebebiyle lanet etmiştir onları yarımsızlığa ve alçaklığa terk etmiştir. Onları hidayetden uzaklaştırmıştır.

فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek azı Ancak Bu yüzden iman etmezler

(Artık pek azı müstesna olmak üzere onlar iman etmezler) artık bundan sonra pek azı müstesna olmak üzere yani: İman edilecek şeylerden yalnız şayanı kabul olmayacak pek az şeylere iman etmeleri veyahut içlerinde Abdullah İbnî Selâm ve Keab gibi bazı zatların İslâmiyet'i kabul eylemeleri müstesna, onlar tamamen iman etmezler. Dinsizliklerinde, düşmanlıklarında devam eder dururlar. Sonunda bu kötü hareketlerinin cezasına kavuşurlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَى أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

47.Ey kendilerine kitap verilmiş olanlar! Sizin beraberinizde bulunanı tasdik edici olarak indirmiş olduğumuza iman ediniz, biz bir takım yüzleri silip de enselerine çevirmemizden veya cumartesi adamlarına lânet ettiğimiz gibi onlara lânet etmemizden evvel. Ve Allah Teâlâ'nın emri vaki bulunmaktadır.

Bu âyeti kerime, ehli kitabı uyanmaya, İslâm dinini kabule davet buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitab Kendilerine verildi O kimseler ki Ey

(Ey kendilerine kitap verilmiş olanlar) ey kendilerine Tevrat adındaki kitap verilmiş olanlar ey Yahudi cemaati, ey Yahudi âlimleri

آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ

Beraberinizdedir O şeyi ki Tasdik edici olarak İndirdik O şeye ki İman edin

(Sizin beraberinizde bulunanı tasdik edici olarak indirmiş olduğumuza iman ediniz) yani sizlerin arasında mevcut bulunan Tevrat kitabını, aslı itibariyle bir ilâhî kitap olmak üzere tasdik edici olarak Cibril'i emin vasıtasıyla son peygambere indirmiş, vahiy ve inzal buyurmuş olduğumuza Mucize Kuran'ı Kerim'e iman ediniz. Onun da bir ilâhî kitap olduğunu tasdik ediniz. Öyle bir apaçık kitabı inkâr etmenin korkunç cezasını düşününüz. Kuranı Kerim ki; dinin bütün esaslarını kapsayan, bütün peygamberleri tasdik edici, içindekilerin tümü ilme, ahlâka, hikmete uygun, bütün ayetleri birer edebi mucize bulunan bu kitabı nasıl inkâr edebiliyorsunuz? İmdi o Kuran'ı Kerim'i

مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَى أَدْبَارِهَا

Enselerine Böylece onları döndürürüz Bir takım yüzleri Silmemizden önce

(bir takım yüzleri silip de enselerine çevirmemizden önce) biz inkârcıların yüzlerindeki göz, kulak, ağız, burun gibi azalarını hakikaten veya hükmen silip de mahvedip de enselerine çevirmemizden evvel o kitabı tasdik ediniz,

&-Tams kelimesi, bir şeyi izi kalmayacak bir halde mahv ve yok etmektir. Bunun mecazen manası da bir kimseyi hidayetden dalâlete selâmetten felâkete döndürmek-tir. Bu hadisenin, bu ilâhî tehdidin bu ayetteki muhataplar hakkında ne şekilde meydana geleceği izaha muhtaçtır. Şöyle ki: Bu ilâhî tehdit herhalde kalıcıdır. Daha kıyamet kopmadan onların yüzlerinde böyle bir değişiklik meydana gelecektir. Veya bu ceza onlara kıyamet gününde tatbik edilecektir. Veya bu ceza, onlardan hiçbirinin iman etmemesi haline mahsustur. Onlardan bazıları iman ettiği için bu ceza, diğerlerinden kaldırılmıştır. Bu cezadan maksat, bazı zatlara göre de manevi bir değiş-medir, onların dalalette kalmalarıdır, kalp yüzlerinin hidayeti görmekten mahrum olarak küfür ve taşkınlığa döndürülmeleridir. Bununla beraber bu ilâhî tehdit iki şekilde olur. Biri Tams, mesh şekli, diğeri lânete hedef olmak şekli. Haklarında böyle bir ilâhî tehdit bulunan şahıslar ise zaten lânete hedef olmuşlardır. Bundan dolayı bu ilâhî tehdit tahakkuk etmiş demektir.

أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعْنَا أَصْحَابَ السَّبْتِ

Cumartesi Ehlini La'netledik O şey gibi ki Onları la'netlememizden Veya

(veya cumartesi ashabına lanet ettiğimiz gibi onlara lanet etmemizden) evvel yani "ile" ahalisinden olan ve cumartesi günü balık avlamak kendilerine yasak edildiği halde bu husustaki Allah'ın yasağına aykırı harekette bulunan bir kısım Yahudi taifesine lânet ettiğimiz o cumartesi adamlarının suratlarını değiştirerek kendilerini maymun ve domuz şekline soktuğumuz gibi. O bir takım yüzlere lânet etmemizden onları da değiştirerek kendilerini maymunlara, domuzlara çevirmemizden evvel iman eyleyiniz ki, öyle felâketlerden kurtulabilesiniz.

وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

Yapılmış Allah'ın Emri Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın emri vaki bulunmaktadır) ve Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın emri kazası, takdir buyurduğu herhangi bir şey yerine gelir. Onun emrini bozacak, hükmünü reddedecek bir kuvvet yoktur. Artık iman etmediğiniz takdirde sizin hak-kınızda da bu ilahi tehdit her halde tahakkuk edecektir. Nitekim geçmiş milletler hakkında da Cenabı Hakkın ilâhi vaadi meydana gelmiştir.

&-Peygamber efendimiz, Yahudilerin Abdullah İbni Surya ve Keab bin Esed gibi âlimleriyle konuşmuş, Ey Yahudi cemaati! Allah'tan korkunuz, Müslüman olunuz, Allah hakkı için siz, benim kendinize tebliğ ettiğim şeyin hak olduğunu mutlaka bilirsiniz, diye buyurmuş, onlar ise biz bunu bilmiyoruz demiş, savuşup gitmişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bu mübarek âyeti işiten Abdullah İbni selâm, peygamber zamanında, Keabül Ehbar da Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında İslâm şerefine nâil olmuşlardır. Bu iki zat Yahudi âlimlerinden bulunuyorlardı.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ

فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

48.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ Yüce zatına ortak koşulmasını yarlıgamaz. Onun ötesinde olanı da dilediği kimse için yarlıgar ve her kim Allah Teâlâ'ya ortak koşarsa muhakkak pek büyük bir günah ile iftirada bulunmuş olur.

Bu ayeti kerime, Cenâbı Hakkın yüce zatına ortak koşan, yani şirk ve küfür içinde ölen kimseleri asla affetmeyeceğini ve şirk ve küfrün dışındaki günahları işlemiş olanlardan ise dilediğini affedeceğini ve dilediğini bir müddet azaba uğratacağını şöylece göstermektedir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

Kendisine Ortak koşulmasını Bağışlamaz Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ Yüce zatına ortak koşulmasını bağışlamaz) Şüphe yok ki, muhakkak bir hükmü ilâhîdir ki, Allah Teâlâ Yüce zatına kendisinin varlığına, birliğine, yaratıcılığına, mabutluğuna, ezeli ve ebedî olduğuna ve dinî hükümlerine ait herhangi hususta ortak koşulmasını bağışlamaz. Böyle küfür ve şirkte bulunulması en büyük bir cinayet ve dalâlet olduğundan, sahibini af ve bağışa nâil buyurmaz. Bunların sahipleri ebedî olarak cehennemde kalıp azap çekeceklerdir,

وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

Diler O kimse için ki Bunun Dışındadır O şeyi ki Bağışlar Ve

(Onun ötesinde olanı da dilediği kimse için bağışlar) böyle şirk ve küfrün ötesinde olanı da küçük ve büyük kabilinden olup küfrü gerektirmeyen herhangi günahı da kullarından dilediği kimse için tövbekâr olsun olmasın affeder ve örter. Bu, bir ilâhi vaattir ki, herhalde tahakkuk edecektir.

وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ

Allah'a Şirk koşuyor Kim ki Ve

(Ve her kim Allah Teâlâ'ya ortak koşarsa) her kim Hak Teâlâ Hazretlerini inkâr

eder veya başka mabutların, yaratıcıların da varlığına inanırsa veyahut Cenabı Hakkın umuma yönelik dinî hükümlerini kabul etmeyip ret ve inkâra cüret gösterip küfre düşerse

فَقَدْ افْتَرَىٰ اِثْمًا عَظِيْمًا

Büyük Bir günahla İftira etmiştir Artık gerçekten

(muhakkak pek büyük bir günah ile iftirada bulunmuş olur) öyle bütün günahların üstünde olarak işlemiş olduğu bir inkâr ile bir fikri dalâlet ile Cenabı Hakkın mukaddes zatına karşı sözlü olarak veya fiilen iftirada bulunmuş olur. Artık böyle bir dalâlet ve cinayetin cezası da ebedidir, af ve bağışlanmaya lâayık değildir. Bu husustaki ilâhî tehdit de kati olduğundan artık onların haklarında af ve bağışlama asla düşünülemez. **&-Şirk:** lûgatta ortaklık, birlikte olmak demektir. Şerik de, ortak manasınadır ki, çoğulu: Şürekâdır. Şer'an şirk; küfür ve inkârdan ki bundan Allah'a sığınırız Cenabı Hakka ortak koşmaktan, Hak Teâlâ'nın hâşâ benzeri ortağı var demekten ibarettir.

&-Küfür de: lûgatta örtmek, örtbas eylemekten, onun ilâhî nimetlerini, dinî hükümlerini, inkâra cüret etmekten ibarettir. Küfür sıfatını taşıyana da "kâfir" denir. Çoğulu: Küffar, kefere ve kâfirdir. Küfran da örtmek, nimeti inkâr eylemek manasınadır.

Meselâ: Cenabı Hakkı inkâr eden veya ona ortak koşan kimse kâfir olacağı gibi ilâhî nimetleri örten ve inkâr edende kâfir olur.

Kısaca: bütün insanlık için bir hidâyet rehberi olan Son Peygamber Hazretlerini ve ona nazil olmuş olan Kur'anı Kerim'i inkâr eden herhangi bir şahıs da bu muazzam nimet ve lütfu örtbas etmiş nimete nankörlükte bulunmuş, olacağından kâfir, müşrik adını, vasfını hak etmiş olur.

Şirk, dört türlüdür

Birincisi: Cenabı Hak'ka ilâhlıkta ortak koşmak suretiyle olur. İkincisi: Hak Teâlâ'ya varlığının zorunlu olması bakımından ortak koşulması itibariyledir.

Üçüncüsü: Kâinatın yaratılması ve idare edilmesi bakımından ortak koşmak şeklinde olur. Dördüncüsü de: Cenabı Hakka ibadet ve itaat hususunda başkalarını ortak koşmak suretiyle olur.

&-Yalnız seneviyye denilen taife, Cenâbı Hakka ilâhlığı, varlığının zorunlu olması ve kudret ve hikmeti itibariyle ortak koşmuşlardır. Çünkü bunlar iki ilâhlığın varlığına inanırlar. Birisine "hayır yaratıcısı" derler. Diğerine de bir sefih mabut dur. Şerri vücuda getirir diye inanırlar. Birincisine: "yezdân" ikincisine de "ahremen" adını verirler ki, bu ikincisi iddialarına göre şeytandan ibarettir.

&-Allah Teâlâ'ya ibadet ve kâinatı idare etmek bakımından ortak koşanlar ise pek çoktur. Yıldızlara tapanlar, yıldızları birer âlemi idare edici sananlar bu cümledendir. Bunların bir kısmı, bu yıldızları bu dünyanın birer idare edicisi sayar, onlara ibadet etmeği bir vecibe bilirler.

&-Diğer bir kısmı ise Cenâbı Hakkı tamamen inkâr eder, semaları ve yıldızları birer varlığı zorunlu ve yok olması imkânsız varlık sayarlar. Bunlar: "Dehriyyun" denilen aşırı kâfirlerden bulunmaktadır.

&-Diğer bir kısım kimseler de Allah Teâlâ'yı tasdik etmekle beraber putlara, heykellere veya kendi büyüklerine, meselâ bilginlere ve Hz. Mesih'e ibadette bulunurlar puta tapanlar da bu cümledendir.

Netice olarak: Cenabı Hak küfür ve şirk ehlini asla affetmeyecektir. Bu, birçok ayetler ile sabittir. Küfür ve şirk, bir yoğun perdedir ki, iman nurunun kalbe ulaşmasına mâni olur. Küfür ve şirk, insanlık aklının düşebileceği en son noktadır. Bütün diğer rezaletler bundan doğar. Bu, bütün fertleri de cemaati de mânen mahv eyler.

Bir kere düşünmeli; bir kimse ki, bu kâinatın genişlik ve büyüklüğünü görür. Bir kimse ki, hiçbir zerrenin boş yere yaratılmamış olduğunu anlar. Bununla beraber taşlara, heykellere veya kendisi gibi aciz fânî insanlara tapar durursa, bunları o muazzam kâinatın yaratıcısına ortak koşarsa. Artık onun mânen, ruhen ne dereceye kadar düşmüş olduğu görünmez mi? Hele insan şeklinde olup hayvanlardan bile aşağı bir yaratılıştaki olan o bir kısım inkârcılar ki; onlar bu muazzam kâinatın Yüce Yaratıcısını bütünü inkâr ediyorlar, hayalî bir tabiata tapınıyorlar, bütün varlıkların kendi kendine

var olduğuna inanıyorlar. Artık bunların bu sonradan yaratılmış, fâni varlıkları birer yaratıcı tanımış, bu cihetle bunları bilmeksizin kâinatın yaratıcısına ortak koşmuş, ne kadar karanlık bir düşünce içinde kalmış oldukları apaçık görülmüyor mu? Ya o diğer bir kısım insanlar ki, onlar görünüşte Cenâbı Hakkın varlığına inanıyorlar, bununla beraber o Yüce Yaratıcıya mahsus olan yaratıcılık ve mabudiyet sıfatını yaratılmışlardan bazılarına da isnat ediyorlar,

Meselâ: Kendi âlim ve ruhbanlarını Allah'tan başka rab ediniyorlar. Hz. Mesih'e rablik sıfatı isnat ediyor, Allah'ın oğlu diye tapıyorlar. Bununla beraber de birçok ilâhi hükümleri bir kısım Yüce peygamberleri inkârda bulunuyorlar. Özellikle binlerce deliller ile mucizeler ile peygamberlik ve risalet'i sabit olan son peygamberi ve ona nazil olup bir ebedî mucize olan Kuranı Kerim'in ilâhi bir kitap olduğunu tasdik etmiyorlar. Artık bu gibi kimseler de küfür ve şike düşmüş, ebedî şekilde ilâhi azabı hak etmiş olmazlar mı? İşte Hak Teâlâ hazretleri bir ayeti kerimede buyuruyor ki

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Allah'ı bırakıp bilginlerini hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler. Hâlbuki onlara ancak tek ilâha kulluk etmeleri emir olundu. Ondan başka Allah yoktur. O bunların ortak koştukları şey den uzaktır. (Tövbe, 9/31) ayeti kerimesi bunların da küfür ve şirke düşmüş olduklarını bildirmektedir. Sözün özü: Cenâbı Hakka sözle, fiilen hükmen ortak koşanlar, daha dünyada iken tövbe edip ve af dileyip inançlarını düzeltmedikçe ebedî azaba uğrayacaklardır.

Hız. Ömer'den rivayet olduğuna göre

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. (Zümer, 39/53) âyeti kerimesi nazil olunca: "Ya Resulullah şirk ne olacak." diye sormuşlar, onun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, şirkten, yani küfürden başka bir kısım günahların hakkında Allah'ın bağışlamasının tecelli edeceğini bildirmişti. Diğer bir rivayete göre de bu mübarek ayet, Vahşi bini Harb ile arkadaşları hakkında nazil olmuştur.

Şöyle ki: Vahşi, Hz. Hamza'yı şehit etmiş. Mekke'yi Mükerrerme'ye dönünce pişman olmuş, arkadaşlarıyla beraber Rasûlü Ekrem'e bir mektupla müracaat ederek: **"biz Müslüman olmak istiyoruz. Fakat biz müşrik bulunuyorduk, bir takım büyük günahları işledik, bunlar bizim İslamiyet'imizin kabulüne mâni olur mu?"** diye sormuşlar. Bunun üzerine:

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Ancak tövbe eden ve iman eden ve sahih amel ile amelde bulunan müstesna. Artık Allah onların günahlarını sevaplara tebdil eder ve Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyici bulunmaktadır. (Furkan, 25/70) âyeti kerimesi nazil olmuş, bunun üzerine Vahşi ile arkadaşları tekrar müracaat ederek: "biz iman edeceğiz, fakat Salih amellerde devam edebileceğimize emin olamıyoruz." demişler. Bunun üzerine de işbu kırk sekizinci âyeti kerime nazil olmuş, şirk ve küfrün dışında günahları Cenâbı Hakkın dilediği kulları hakkında affedip örteceği beyan buyrulmuş, Vahşi ile arkadaşları da tövbe ve istiğfar edip İslâm şerefine nâil olmuşlardır.

لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

49.Bakmadın mı o kimselere ki, nefislerini tezkiye eder dururlar. Belki Allah Teâlâ dilediğini tezkiye eder ve kıl kadar zulüm edilmezler

Bu mübarek ayetler, ümmetin fertlerinden olup da kendilerini gerçeğe aykırı olarak temize çıkaranların bu hareketlerini kınamakta ve Allah'ın dini adına yalan yere söz söylemenin en açık bir günah olduğunu şöylece bildirmektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Temize çıkarıyorlar O kimseleri ki Görmedin mi?

(Bakmadın mı o kimselere ki, nefislerini tezkiye eder dururlar) Bakmadın mı o kimselere ki o bir kısım kendini öven inkârcılara ki nefislerini gerçeğe aykırı olarak tezkiye eder dururlar. Yani: Kendilerinin fiilen ve sözlü olarak çirkin görülecek şeylerden uzak olduklarını iddia ederler, bu ne kadar hayrete şayan bir cürettir. Kendilerindeki küfür ve taşkınlığı hiç görmüyorlar, onlar yalancılardır, inançlarındaki batıllık sebebiyle nefislerini temize çıkarmaya salâhiyetleri yoktur,

بَلِ اللَّهُ يَزَكِّي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Temize çıkarır Allah Bilakis

(Belki Allah Teâlâ dilediğini tezkiye eder) belki Allah'ı Teâlâ Bir fayda ve hikmete binaen kullarından dilediğini tezkiye eder. Mümin, Salih temize çıkarılmaya lâyık olan herhangi kulunu tezkiye buyurur, onun sözlü olarak ve fiilen kabahatlerden uzak olduğunu ezelf ilmiyle bilir, onun kadrini yüceltir, onu bir hikmet gereği olarak temize çıkarır. Nefislerini gerçeğe aykırı olarak temize çıkaranlar ise bu çirkin iddialarından dolayı azaba uğratılırlar

وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

Bir kıl kadar Zülmedilmezler Ve

(ve kıl kadar zulüm edilmezler) yani en küçük bir çekirdek çizgisi kadar bile zulüm edilmezler. Belki kendi lâyık oldukları cezaya kavuşmuş olurlar. Nitekim tezkiyeye lâyık olan zatlar da lâyık oldukları mükâfatlarının eksiltilmesiyle zulme uğramayacaklardır. Bilakis fazlasıyla mükâfata nâil olacaklardır.

أُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا

50.Bak Allah Teâlâ'ya karşı nasıl yalan uyduruyorlar. Bu açık bir günah olmak için kâfidir.

أُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

Yalan Allah'a Karşı Uyduruyorlar Nasıl Bak

(Bak Allah Teâlâ'ya karşı nasıl yalan uyduruyorlar) ey Resulüm Bak hayretle bak, o kimselerin hallerine ki Allah Teâlâ'ya karşı nasıl yalan uyduruyorlar? Kendilerine sahip olmadıkları vasıfları isnat ediyorlar, kendilerini tezkiye ediyor, yani nefislerini övüyor ve sena ediyorlar, kendilerinin Allah katında makbul, Allah'ın rızasına nail olduklarını iddia etmiş oluyorlar. Adeta onların küfrüne, isyanına Cenabı Hakkın razı olduğunu iddia etmek suretiyle Hak Teâlâ Hazretlerine karşı iftiraya cüret götseriyorlar.

وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا

Apaçık Günah olarak Bu Yeter Ve

(Bu açık bir günah olmak için kâfidir) Bu hal, diğer günahlar ve kendilerini temize çıkarmak şöyle dursun, müstakil en açık bir günah olmak için kâfidir. Onların yalnız bu iddia ve iftiraları, onların en şiddetli azab ile cezalandırılmalarına sebep olmak için yeterlidir.

&-Rivayete göre bu mübarek ayetler, *"Biz Allah'ın oğullarıyız ve dostlarıyız, bizden başkası cennete giremeyecektir"* diyen ve gündüzün işledikleri günahların geceleyin ve geceleri işledikleri günahların da gündüzün affedilip örtüleceğini iddia eden bir kısım Yahudi ve Hristiyan taifesi hakkında nazil olmuştur. Bununla beraber gerçeğe uygun, iyi bir maksatla yapılmış olmayan herhangi bir tezkiye'i nefis de caiz değildir,

yerilmiştir. Meselâ: Ümmetin fertlerinden bir insanın kendisini manevi kusurlardan uzak, güzel amaller ile ve çok ibadet ve takva ile vasıflanmış ve Allah katında manevi yakınlığa kavuşmuş bulunmakla kendisini övmesi, medh etmesi, kendini temize çıkarmaktan ve övüngelelikten ibaret olacağı için caiz olamaz. Fakat Yüce peygamberlerin kendilerini tezkiye etmeleri, hakikate uygun, ümmetlerinin kendilerine itaat ve tabi olmalarını temin hikmetine ilahi lütuflara karşı bir şükran vazifesini ifa maksadına dayanmış olduğundan, caizdir. Ve hikmet ve menfaat gereğidir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا هُؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا

51.Görmedin mi o kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş kimseleri ki, Cibt ve Tagut'a iman ediyorlar ve kâfirler için bunlar mü'minlerden daha doğru bir yoldadır deyiveriyorlar.

Bu mübarek ayetler, putlara, şeytanlara tapınan, kâfirleri mü'minlere tercih eden bir takım İslâm düşmanlarının ilâhî lânetine hedef olduklarını bildirmektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ

Kitabdan Bir nasib Kendilerine verildi O kimseleri ki Görmedin mi?

(Görmedin mi o kendilerine kitaptan bir nasip verilmiş kimseleri) görmedin mi?

Bilip anlamadın mı? O kendilerine Tevrat gibi bir ilâh kitaptan veya okur yazarlıktan bir nasip bir miktar bilgi verilmiş kimseleri ki onlar şirke düşmüşler

يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ

Tâğûta Ve Putlara İnaniyorlar

(Cibt ve Tâğûta iman ediyorlar) bu işimdeki iki puta veya Cibt adındaki bir put ile Tagut denilen şeytana iman ediyorlar. Onlara tapıyorlar, onlar için secdelere kapanıyorlar. Kitap dan nasipleri oldukları halde böyle cahilce müşrikçe bir harekette bulunuyorlar.

وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هُؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا

Yol çihetiyle İman ettiler O kimselerden ki Daha doğrudur Bunlar İnkâr ettiler O kimseler için ki Diyorlar Ve

(ve kâfirler için bunlar mü'minlerden daha doğru bir yoldadır deyiveriyorlar) bu adiliği yapan o Tagut'a iman edenler için diyorlar ki bunlar mü'minlerden İslâm dinini kabul etmiş zatlardan daha doğru bir yoldadırlar. Ne acayip bir ruh haleti bütün ilâhi kitapları, bütün Yüce Peygamberleri tasdik eden, bütün güzel ahlâkı yaymaya çalışan Müslümanlara öyle bir yüce zümreye karşı dinden mahrum, putlara tapmakla meşgul Arap müşriklerini, öyle cahil bir taifeyi tercih etmek alçak-lığında bulunuyorlar.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا

52.Onlar o kimselerdir ki, Onlara Allah Teâlâ lânet etmiştir ve her kime ki, Allah Teâlâ lânet ederse artık onun için bir yardımcı bulamazsın.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ

Allah Onlara la'net etti O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki, Onlara Allah Teâlâ lânet etmiştir) Artık onlar öyle küfrü imana tercih eden, putlara, şeytanlara tapınan şahıslar o kimselerdir ki, onlara Allah Teâlâ lânet etmiştir. Onları Cenâbı Hak, öyle küfür ve isyanlarından dolayı rahmetten uzaklaştırmıştır,

وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا

Bir yardımcı Ona Artık asla bulamazsın Allah La'net ederse Kime Ve

(ve her kime ki, Allah Teâlâ lânet ederse artık onun için bir yardımcı bulamazsın) Artık o Allahın lanetine uğramış şahıs için ebediyen bir yardımcı bir destekçi, bir imdat eden bulamazsın. O ebedî olarak hüsrana maruz kalır, bir selâmet alanına asla çıkamaz.

&-Rivayete göre Yahudilerden Huyey bini Ahtep ve Keb İbni Eşref ile beraber yetmiş kadar arkadaşları Uhud vakasından sonra Mekke'yi Mükerrerme'deki müşriklerin yanına gitmişler, Müslümanların aleyhine bir sözleşme yapmak istemişler, fakat Mekke müşrikleri bunların hakkında şüpheye düşmüşler siz ehli kitapsınız, Muham-med Aleyhisselâm da kitaba davet ediyor. O halde siz onun aleyhine olarak bizimle nasıl teşriki mesai edebilirsiniz? Eğer siz bizim putlara secde ederseniz size o zaman inanırız demişler, o Yahudiler de Mekke müşriklerini tatmin için onların putlarına secde etmişler. Sonra Mekkeliler: Bizim dinimiz mi doğru, Müslümanların dini mi doğru diye sormuşlar ve dinleri hakkında şöyle malûmat vermişler: *"Biz Kâbe'nin valileriyiz, hacılara su veririz, misafirlere konuklukta bulunuruz, esirleri serbest bırakırız, akrabayı gözetiriz, Rabbimizin evini tamir ederiz. Muhammed Aleyhisselâm ise yalnız bir Allah'a ibadet edilmesini istiyor, putlara ibadeti yasaklıyor, ata ve ecdadımızın dinini terk etmemizi teklif ediyor, aramıza ayrılık düşürmüştür bulunuyor."*

Bunun üzerine Keab da demiş ki: Vallahi sizin yolunuz Muhammed'in Aleyhisselâm takip ettiği yoldan daha doğrudur. İşte onlar böyle putperestleri ehli tevhide tercih etmiş, kendileri de o müşrikler gibi Cibî ve Tağut'a secde eylemişlerdi. Bunun üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuş, onların da müşrikler ile aynı düşüncede olduklarını göstermiştir.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا

53.Yoksa onlar için mülkten bir nasip mi var? O halde onlar insanlara bir çekirdek bile vermezler.

Bu mübarek ayetlerde o bir takım İslâm düşmanlarının ne kadar adi ne kadar kıskanç ve İslâmiyet'ten ne kadar nefret eder olduklarını bildiriyor. Bununla beraber içlerinden bazılarının da inançlarını düzelterek İslâm şerefine nâil olduklarına işaret buyuruyor.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ

Mülkten Bir nasip Onlar için varmı Yoksa

(Yoksa onlar için mülkten bir nasip mi var?) evet o Müslümanlığa karşı cephe alan Yahudiler için mülkten dünyevi saltanattan veya ilâhi mülkten bir nasip mi var? Neye güveniyorlar? Hayır, Onlar böyle bir şeye sahip değildirler. Diyelim ki sahip oldular

فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا

Bir çekirdek İnsanlara Vermezlerdi Artık o zaman

(O halde onlar insanlara bir çekirdek bile vermezler) o halde onlar insanlardan hiçbirine Allah rızası için, insanlığa hizmet için bir çekirdek yani: En az, ehemmiyetsiz bir şey bile vermezler onların tabiatlarındaki cimrilik ve haset böyle bir yardıma mâni-dir. **Nitekim bir âyeti kerimede de şöyle buyurmuştur:**

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذَا لَا مُمْسِكُكُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا

De ki, eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine malik olsaydınız o zaman yine harcanır korkusuyla onları kısıtıkça kısırdınız. Kimseye bir şey vermezsiniz. İsra, 17/100 Evet... Onlar yalnız kendi menfaatlerini düşünürler, başkalarının bir nimele nâil olmasını istemezler, kıskanırlar.

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

54.Yoksa onlar Allah Teâlâ'nın lütfundan insanlara verdiği şey üzerine haset mi ediyorlar? Biz muhakkak İbrahim soyuna kitap ve hikmet verdik ve onlara büyük bir mülk verdik.

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Allah Onlara verdi O şeyler üzerine ki İnsanlara Hased mi ediyorlar Yoksa

(Yoksa onlar Allah Teâlâ'nın lütfundan insanlara verdiği şey üzerine haset mi ediyorlar?) O İslâmiyet'e düşman olan taife Allah'ı Teâlâ'nın fazlından lütfu kereminden olarak herhangi insana ve özellikle son peygambere ve onun aile fertleri ve ashabına verdiği servet ve nimet, peygamberlik, kitap, zafer, izzet ve şeref gibi nimetlerden dolayı haset mi ediyorlar? Evet, Onlar buna haset etmektedirler, bu nimetlerin yok olmasını arzu ederler. Hâlbuki

فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Hikmet Ve Kitap İbrahim Ailesine Verdik İşte gerçekten

(Biz muhakkak İbrahim soyuna kitap ve hikmet verdik) biz muhakkak İbrahim soyuna Hz. İbrahim hanedanına, Son Peygamber Hazretlerinin yüce cediti olan Hz. İbrahim'in soyundan olan Musa, Davut, Süleyman Aleyhimüsselâm gibi zatlara indirilmiş olan ilâhî kitap ve hikmet ilim ve marifet, peygamberlik ve risalet verdik

وَأَتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

Büyük Bir saltanat Onlara verdik Ve

(ve onlara büyük bir mülk verdik) ve bununla beraber onlara büyük bir mülk de, saltanat da verdik zamanlarına hâkim bulundular. Artık onlara bu muazzam nimetleri vermiş olan Yüce yaratıcının son peygamberine de böyle nimetleri vermesi neden çok görülür. Ne için insanların böyle bir kadri Yüce Peygambere kavuşmalarını kıskanarak onu inkâra cüret gösterilir? Ne için o kıskançlar, yalnız kendilerinin mülke, ve lâyeteye, lâik olduklarını iddia edip dururlar?

فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

55.Artık onlardan kimi ona iman etti ve onlardan kimi de ondan yüz çevirdi. Cehennem de alevli bir ateş olarak yeter.

فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ

Ona İman etti Kimi Ve onlardan

(Artık onlardan kimi ona iman etti) Artık o kıskanç, inkârcı kimseler arasından kimi güzelce düşünerek, hakikati takip ederek ona Hz. İbrahim'e veyahut Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a İman etti onun peygamberliğini kabul ederek ashâbı kiram arasına girmek şerefine nâil oldu. Abdullah İbni selâm ile arkadaşları gibi.

وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ

Ondan Yüz çevirdi Kimi Onlardan Ve

(ve onlardan kimi de ondan yüz çevirdi) Ve onlardan kimi de hasedinde, küfür ve inadında ısrar ederek o Yüce Peygamberden, onun kutsî dininden kaçınarak yüz çevirdi ebedî sapkınlık içinde kaldı, kendisini pek büyük bir azapla karşı karşıya bıraktı. Evet, o sapkınlık içinde kalana da

وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

Alevli bir ateş olarak Cehennem Ve Yeter

(Cehennem de alevli bir ateş olarak yeter) cehennemde Pek şiddetli bir azap ateşi olarak öyle imandan kaçanlara yeter. Onlara lâayık oldukları cezayı pek mükemmel bir surette teşkil ve tatbik eyler.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ

جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا

56.Şüphesiz o kimseler ki, bizim ayetlerimizi inkâr ettiler, onları elbette bir ateşe yaslayacağız. Onların derileri her piştikçe azabı tatmaları için onları başka deriler ile değiştireceğiz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ azizdir, hâkimdir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın dinini inkâr edenlerin ne elem verici, ebedî azaplara uğrayacaklarını bildirmekte, iman edenlerin ise ne derece yüksek, ebedî mükâfatlara nâil olacaklarını şöylece müjdelemektedir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi inkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki, bizim ayetlerimizi inkâr ettiler) muhakkak o kimseler ki Peygamberlere tâbi olmayıp bizim ayetlerimizi yani: Cenabı Hakkın varlığına, birliğine hâlikiyetine ve meleklerine, kitaplarına, Peygamberlerine ait delilleri, şahitleri, mucizeleri inkâr ettiler. Bunların bir kısmını inat ve büyülenme yoluyla bir kısmını da bunlara bakmayıp fikirlerini ve düşüncelerini çalıştırmamak suretiyle inkâr ettiler,

سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا

Bir ateşe Onları atacağız İleride

(ileride onları bir ateşe yaslayacağız) ileride onları elbette bir Cehennem ateşine yaslayacağız cehenneme sokacağız.

كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ

Azabı Tatmaları için Ondan başka Derilerle Onları değiştiririz Derileri Pişse Her ne zaman

(onların derileri her piştikçe azabı tatmaları için onları başka deriler ile değiştireceğiz) şöyle ki: O deriler başka birer şekilde aynen iade edilecektir. Bununla beraber bu derilerin yerine başka derilerin vücuda gelmesi de mümkündür. Bu görüşte olan zatlar vardır. Çünkü azaba uğrayan haddi zatında beden ile birlikte bulunan isyankâr ruhtur, azabı duyan odur. Beden ise idrak edici olmayıp ruhun ikamet yeridir.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Daima üstün Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ azizdir, hâkimdir) sonsuz güç ve kudret sahibidir, onu bir şey aciz bırakamaz. Ve hâkimdir mahlûkatı hakkında bütün teferruatı bir hikmet ve faydaya dayanmış bulunmaktadır. Bundan dolayı dinsizleri böyle ebedi bir şekilde cezalandırması da onun büyüklük ve hikmeti gereğidir. Artık Cenabı Hakkın güç ve kudretine, ilâhi hikmetine göre öyle bir şahsın müebbet olarak yanıp durması da uzak görülemez. Evet, Müebbet olarak hayatta bulundukça aynı inançta devam edeceğine karar vermiş olan bir dinsize bu inancına göre devamlı olarak azap çektirmek hikmet gereğidir, âlemin intizamını sağlamak için bir vesiledir ve kendi inancına karşılık bir cezadır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

57.Ve o kimseler ki, iman ettiler ve salih amellerde bulundular onları da altlarından ırmaklar akar cennetlere içlerinde ebedi kalmak üzere elbette sokacağız. Onlar için orada pek temiz eşler vardır ve onları koyu bir gölgeye sokacağız...

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki iman ettiler ve salih amellerde bulundular) mümin olduklarını ikrarda bulundular üzerlerine düşen namaz, oruç, zekât gibi dinî vazifeleri ifaya çalıştılar

سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Nehirler Altlarından Akıyor Cennetlere Onları sokacağız

(onları da altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağız) o iman edip salih amel işleyenleri de altlarından ırmaklar leziz leziz sular akar cennetlere bahçelere, bostanlara sokacağız. Onlar o hayat veren bağlar içlerinde

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdır

(Orada ebedî devamlı kalmak üzere) orada sonsuz ilâhî lütuflara nâil olmak üzere kalacaklardır. Bu muhakkaktır onlar için Böyle cennetlere sokulacak mü'minler için

لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ

Tertemiz Eşler Orada Onlar için vardır

(Onlar için orada pek temiz eşler vardır) evet orada o cennetlerde hayız ve nifas gibi hallerden kurtulmuş, bedeni tabii kusurlardan uzak eşler vardır. O müminler böyle temiz, seçkin eşlere de nâil olacaklardır,

وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

Koyu gölgelik (olan) Bir gölgeye Onları sokacağız Ve

(ve onları koyu bir gölgeye sokacağız) ve onları koyu bir gölgeye Büyük sürekli, rahat veren, sıcaklık ve soğukluktan uzak bir lütuf ve rahat gölgesine de sokacağız onlar cennetlerde sürekli bir huzur ve istirahat içinde yaşayıp duracaklardır. Ey Rab-bimiz Bizlere de bu nimetlerini nasip buyur. Âmin!

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا

بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

58.Muhakkak Allah Teâlâ size emrediyor ki: Emanetleri ehline veriniz ve insanlar arasında hüküm edince adaletle hüküm ediniz. Şüphesiz Allah Teâlâ size bununla ne güzel öğüt veriyor. Şüphe yok ki Allah Teâlâ hakkıyla işitici ve tam anlamıyla görücüdür.

Bu mübarek ayetler de Müslümanların üzerlerine düşen en mühim vazifeleri bildirmektedir. Ve emanete, adalete, itaate, iyi geçinmeye ait en lüzumlu esasları öğretmekte ve telkin buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا

Ehline Emanetleri Vermenizi Size emreder Allah Şüphesiz

(Muhakkak Allah Teâlâ size emrediyor ki: Emanetleri ehline veriniz) Ey mükellef olan insanlar Muhakkak Allah Teâlâ size emir ediyor ki, emanetleri ehline veriniz insanların üzerine üç kısım emanet yönelmektedir.

Birinci kısım; Cenâbı Hakka karşı olan emanetlerdir ki, bunlar Allah tarafından emir olunan şeyleri yerine getirmek yasaklanan şeyleri bırakmak suretiyle ifa edilir. Yani Mükellefe noksansız ve geciktirmeksizin yerine getirilmesi vacip olan dinî vazifelerde Allah'ın emanetidir. Hayatımız, aklımız, namus ve haysiyetimiz de bizim için birer Allah emanetidir ki, bunlara da güzelce riâyet etmek bizim için bir farizedir.

İkinci kısım; insanlara karşı olan emanetlerdir ki, onlara ait borçları, emanetleri vermekle onlarla iktisadî muamelelerde zararlarına hareket etmemekle ve onların kusurlarını insanlar arasında yaymamakla ve âmirlerin halka karşı adaletle hareket etmele-riyle, âlimlerin de insanları güzelce aydınlatıp ve irşada çalışıp onları batıl taassuplara sevk eylememesiyle temin edilir.

Üçüncü kısım da; insanların kendi nefislerine karşı olan emanetlerdir ki, bunlar da her insanın kendi nefsi için din ve dünyaca en faydalı, en iyi olan şeyleri tercih etme-siyle ve şehvet, gazap dünya sevgisi gibi şeyler ile kendisini uhrevî zararlara sevk etmemesiyle meydana gelir,

وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ

Adaletle Hükmetmenizi İnsanlar Arasında Hüküm verdiniz O zaman ki Ve

(ve insanlar arasında hüküm edince adaletle hüküm ediniz) ve ey hâkimler insanlar arasında hükmedince adaletle hükmediniz yani: İnsanların hukukunu temine çalış-sınız, duruşma esnasında iki tarafa karşı eşit davranınız. Usulü dairesinde sabit ola-cak hakları ortaya çıkararak sahiplerine veriniz.

إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ

Onunla Size nasihat veriyor Ne güzel Allah Şüphesiz

(Şüphesiz Allah Teâlâ size bununla ne güzel öğüt veriyor) Evet, Allah Teâlâ emanetleri ehline eda ediniz ve adaletle hüküm eyleyiniz diye ne güzel öğüt veriyor. Sizi irşat ediyor, hakkınızda hayır istiyor.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

Her şeyi gören Hakkıyla işiten Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ hakkıyla işitici ve tam anlamıyla görücüdür) Bütün sözlerinizi işitir, bilir ve bütün fiil ve hareketlerinizi hakkıyla görücüdür artık ona göre hareket ediniz, Cenâbı Hakkın büyüklük ve yüceliğini düşünerek gösterdiği doğru yoldan ayrılmayınız.

&-Rivayete göre Mekke'yi Mükerrerme fethedildiği gün Kâbe'yi Muazzama'nın anahtarcısı bulunan Osman İbni Talha Kâbe'nin anahtarını Rasûlü Ekrem'e vermekten kaçınmış, ben onun Peygamber olduğunu bilseydim anahtarı vermekten çekinmezdim demiş. Hz. Ali ise onun elini sıkarak anahtarı almış, Kâbe'yi Muazzama'nın kapısını açmış, Rasûlü Ekrem de içeri girerek iki rekât namaz kılmıştı. Rasûlü Ekrem'in amcası Hz. Abbas, öteden beri zemzem suyu ile ilgili işlere bakıyordu. Bu defa anahtarcılığında kendisine verilmesini istemiş, anahtarı almak arzu eylemişti. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, emanet olarak alınmış olan anahtarın sahibi olan Osman İbni Talhaya verilmesine işaret olunmuştur. Bunun üzerine Hz. Ali almış olduğu peygamber emri gereği anahtarı Osman'a vermiş ve özür dilemişti. Osman ise: "Ya Ali Sen bana eziyet edip anahtarı zorla elimden aldın, şimdi de gelmiş yumuşaklık ile muamele yapıyorsun" demiş. Hz. Ali de: "Cenâbı Hak senin için bir Kuran âyeti indirdi" demiş bu âyeti kerimeyi okumuş, bunun üzerine Osman, İslâm dininin yüceliğine, emanetlere ne kadar riâyet edilmesini emir eylediğini anlayarak kelime'yi şahadet okuyarak Müslüman olmuştu. Bunu müteakip Cibril Emin gelmiş, Kâbe'yi muazzama anahtarcılığının ebediyen Osman ile onun hanedanına ait olacağını bildirmiştir. Gerçekten de bu anahtarcılık hizmeti daima o hanedanda bulunmuştur.

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi böyle bir hâdise olmakla beraber hükmü umumdur, bütün emanetleri kapsamaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

59.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'ya itaat ediniz ve Peygamber'e de ve sizden olan emir sahiplerine de itaatte bulununuz. Sonra bir şey hakkında ihtilâfa düşerseniz, eğer siz Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe inanır kimseler iseniz onu Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine arz ediniz. O hem bir hayırdır ve hem de netice itibariyle daha güzeldir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

Peygambere Ve itaat edin Allah'a İtaat edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Allah Teâlâ'ya itaat ediniz ve Peygamber'e de itaat edin) ey müminler Allah Teâlâ'ya itaat ediniz sizler onun emirlerine, yasaklarına hakkıyla riayetkâr olunuz. Ve Son Peygamber Hazretlerine de itaat ediniz, onun emirleri doğrultusunda harekette bulununuz

وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ

Sizden olan Ülül emre Ve

(ve sizden olan emir sahiplerine de) sizden olan ehli imandan olup adalet ve doğruluğa riayetkâr bulunan emir sahiplerine de İslâm yöneticilerine de ve dininizin hü-

kümlerini size tebliğ eden şariat âlimlerine de itaatte bulununuz onlara karşı da itaat-sizlikte bulunmayınız.

فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ

Ve Peygambere Allah'a Artık onu arz edin Bir şeyde ihtilafa düşerseniz O halde eğer

(Sonra bir şey hakkında ihtilâfa düşerseniz onu Allah Teâlâ'ya ve Peygamberi-ne arz ediniz) Sonra bir şey hakkında din işlerine ait bir mesele hususunda siz ve yöneticisi olan zatlar ihtilâfa düşerseniz bu ihtilâfta ısrar edip durmayınız, onu Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine arz ediniz

إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Ve Gününe Allah'a İman ediyor iseniz Eğer

(eğer siz Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe inanır kimseler iseniz) hakikaten mü'min, itaatkâr, âhiret azabından sakınan kimseler iseniz onu o ihtilâfa düştüğünüz dinî meseleyi Allah'ı Teâlâ'ya onun kitabı olan Kuran'ı Kerim'e ve Peygamberine Yü-ce Resulü'nün sünneti seniyyesine arz ediniz. Şüphenizi, ihtilâfınızı o sayede halledi-niz, İslâm birliğini bozacak ihtilâflardan kaçınınız,

ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Netice itibariyle Ve Daha güzeldir Hayırlıdır Bu

(O hem bir hayırdır ve hem de netice itibariyle daha güzeldir) yani ihtilâf ettiğiniz meseleyi Cenâbı Hakka ve onun resulüne arz etmeniz, sizin için hem bir hayırdır en iyi bir yoldur ve hem de haddizatında netice itibariyle de daha güzeldir. Haddizatında tam manasıyla güzel olan, böyle hareket etmektir.

&-Bu âyeti kerime, dinin esaslarını teşkil eden kitap ile peygamberin sünnetine, icmai ümmet ile kıyası fukahaya riayetin lüzumunu içine almış bulunmaktadır. Çünkü bir meseleyi Cenâbı Hakka arz etmek, Kur'anı Kerim'e başvurmak suretiyle olur. Yüce Peygambere arz etmek de onun yüce sünnetlerine riayet etmekle meydana gelir. Yö-netici olan, içtihat makamına ulamış bulunan zatların reylerine müracaat da icmai ümmete ittiba suretiyle mümkün bulunur. Halledilmeyip kendisine ihtilâf vaki olan bir meseleyi kitap ile peygamberin sünnetine arz etmek ise bunlardaki açık olan hüküm-ler, kendisine kıyas edilen olarak kabul edilmek suretiyle olur. Zira o ihtilâf edilen me-selenin hükmü, kitap ve sünnet ile açıkça beyan buyrulmuş olsa artık onlar da öyle ihtilâfa mahal kalmaz.

&-Rivayete göre Rasûlü Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz, Halit İbni Velid'i Radiallahü anhu bir askerî kıtaya emir tayin ederek bir kabile üzerine göndermişti. Bundan haberdar olan kabile halkı, firar etmiş, yalnız bir şahıs, kaçmamış, İslâm as-kerî kıta'ları arasında bulunan "Ammar İbni Yâsir'e müracaat etmiş, "Ben Müslü-manlığı kabul ettim, artık bu beni kurtarmaya kâfi midir?" diye sormuş, Ammar da ona teminat vermiş, onu emânı altına almıştı. Fakat Hz. Halit, o kabilenin yurduna girince bu mülteci olan şahsın mallarına el koymuştu. Ammar ise kendisine müracaat ederek o şahsa Müslüman olduğu için âmân verdiğini söyledi. Halit İbni Velit ise: Ben emir bulunuyorum, ben onun malına el koyabilirim, bana söylemeden sen kendi başına nasıl amân veriyorsun, sen bana karışamazsın diye söylendi. Bu suretle aralarında bir ihtilâf meydana geldi. Keyfiyeti gidip Resulü Ekrem'e arz ettiler, Yüce Peygamber efendimiz de Ammar'ın verdiği emân'ın caiz olduğunu bildirdi. Bununla beraber bir daha Emire müracaat etmemesinin kendi kendine söz vermemesini Ammar'a ihtar bu-yurdu. Bu hâdisi üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, yöneticilere itaatin gereğini gös-termiştir

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

60.Sana indirilmiş olana ve senden evvel indirilmiş bulunana iman ettiklerini iddia edenlere bakmadın mı ki, onlar Tagut'un huzurunda muhakeme olmayı isterler. Hâlbuki onu inkâr etmekle memur bulunmuşlardı. O şeytan ise onları doğru yoldan pek uzak bir sapıklıkla dalâlete düşürmek ister.

Bu mübarek ayetler, bir kısım münafıkların gerçeğe aykırı iddialarını, uğursuz hareketlerini, haktan nasıl kaçınıp şeytanlara nasıl tabi olduklarını ve bunların hakkında yapılacak hayırlı hikmetli ihtarlar bildirmektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ

İddia ediyorlar O kimseleri ki Görmedin mi?

(iddia edenleri gördün mü?) Habibim sallallahu aleyhi ve sellem, ne kadar şaşılacak bir haldir. O iddia edenlere bakmadın mı onları gördün mü?

أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce İndirildi Ve O şeylere ki Sana İndirildi O şeylere ki İman ettiler Gerçekten onlar

(Sana indirilmiş olana ve senden evvel indirilenlere iman ettiklerini) iddia edenleri gördün mü? Onlar sana indirilmiş olana Kuran'ı Kerim'e ve senden evvel indirilmiş bulunan Tevrat'a ve İncil'e iman ettiklerini iddia ederler sözle böyle bir iddiada bulunurlar. Sonra bu iddialarına aykırı hareketlerden kendilerini alamıyorlar, onlar dindar olduklarını iddia ettikleri halde

يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ

Tagut'a Muhakeme olmalarını isterler

(Tagut'un huzurunda muhakeme olmayı isterler) şeytanın, şeytan tabiatında bulunan Keab İbni Eşref gibi kimselerin huzurunda muhakeme olmayı isterler. Hakkın ortaya çıkmasını arzu etmezler,

وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ

Onu inkar etmeleriyle Emrolunmuşlardı Gerçekten Ve

(Hâlbuki onu inkâr etmekle memur bulunmuşlardı) hâlbuki onlar o Tagut'u şeytanı, batıla değer veren herhangi bir şahsı inkâr etmekle memur olunmuşlardı. Yani Allah tarafından o iman ettiklerini iddia ettikleri kitaplar vasıtasıyla emir edilmiş bulunmuşlardı. Artık buna nasıl muhalefette bulunurlarda bu hareketleri ile iddiaları arasındaki çelişkiyi görmezler? Ne kadar şaşılacak bir ruhi sapıklık değimli?

وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

Uzak Bir dalaletle Onları saptırmasını Şeytan İster Ve

(O şeytan ise onları doğru yoldan pek uzak bir sapıklıkla dalâlete düşürmek ister) o şeytan ise o hükmüne başvurmak istedikleri bozguncu şahsiyet ise onları doğru yoldan pek uzak hidayete dönmeyi imkânsız kılacak bir sapıklıkla dalâlete doğru yoldan mahrumiyete düşürmek ister. O halde ona nasıl başvurmaya cüret edebiliyorlar?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

61.Onlara Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğuna ve Peygambere geliniz denildiği vakit de o münafıkları görürsün ki, senden kaçındıkça kaçınıyorlar...

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ

ve Peygamber'e Allah İndirdi O şeylere ki Gelin Onlara Denildi O zaman ki Ve

(Onlara Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğuna ve Peygambere geliniz denildiği vakit de) evet o Tagut'u hakem kılmak isteyenlere Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğuna hikmet dolu Kuran'ı Kerim'e ve Allah tarafından gönderilmiş ve kendisine itaat edilmesi kesin bir dinî vazife bulunmuş olan peygamberlerin en mükemmeli olan Hz. Muhammed'e geliniz bütün davalarınızı onlara arz ediniz, o sayede cehaletten kurtularak İlim şerefine nâil olunuz denildiği vakitte

رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

Kaçındıkça Senden Kaçınıyorlar Münafıkları Gördün

(münafıkları görürsün ki senden kaçındıkça kaçınıyorlar) senden son derece yüz çevirerek yine şeytanlara müracaat etmek isterler. Cenabı Hakkın kutsi hükümleri dururken dinsizlerin, muna-fıkların hükümlerine sarılmak alçaklığında bulunurlar.

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاؤُكَ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا

62.Ya onlara kendi ellerinin evvelce yaptığı şey sebebiyle bir musibet isabet ettiği zaman halleri nasıl olacak? Sonra da sana gelirler, biz başka değil, ancak iyilik etmek ve ara bulmak istedik diye Allah Teâlâ'ya yemin ederler.

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

Elleri Evvelce İşledi O şey yüzünden ki Bir musibet Onlara isabet etti O zaman ki Peki nasıldır

(Peki onlara kendi ellerinin evvelce yaptığı şey sebebiyle bir musibet isabet ettiği zaman halleri nasıl olacak) O münafıklara, o hak sözü kabulden yüz çevirenlere kendi ellerinin kendi şahıslarının evvelce yaptığı şey Tagut'un hükmüne müracaat gibi Resulullah'ın hükmüne rıza göstermemek gibi bir cüret sebebiyle bir musibet bir ceza, bir felâket isabet ettiği zaman halleri nasıl olacak? Artık onlar bu musibetten kurtulmaya kâdir olabilecekler mi? Ne gezer! Onlar

ثُمَّ جَاؤُكَ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ

Allah'a Yemin ediyorlar Sana geldiler Sonra

(Sonra da sana gelirler Allaha yemin ederler) sonra böyle bir musibete düştükleri zaman da yaptıkları fenalıklardan dolayı sana gelirler özür dilemeye ve derler ki

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا

Ara bulmak Ve İyilik etmek Ancak İstemedik

(biz başka değil, ancak iyilik etmek ve ara bulmak istedik) evet onlar Allah Teâlâ'ya yemin ederler böyle bir yalan yere yemin etmekten çekinmezler. Ve derler ki senden başkasının muhakemesine müracaat etmekle biz ancak iyilik etmek sulh yapmak ve ara bulmak iki hasmın arasını bulup barıştırmak istedik. Yoksa sana muhalefette bulunmak istemedik,

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا

63.Onlar o kimselerdir ki, Allah Teâlâ onların kalplerinde ne olduğunu bilir. Artık onlardan yüz çevir ve onlara öğüt ver ve onlara nefisleri hakkında tesirli söz söyle.

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

Kalblerindedir O şeyleri ki Allah Bilir O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki, Allah Teâlâ onların kalplerinde ne olduğunu bilir) Onlar böyle yalan söyleyen münafıklar o kimselerdir ki onların kalplerindekiler Allah katında gizli değildir. Allah Teâlâ onların kalplerinde nifak adına, İslâmiyet'e ve Müslümanlara karşı kin ve düşmanlık adına ne olduğunu bilir her ne kadar onu gizlemeye çalışsalar da, yalan yere yemin edip özür dilseler de

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ

ve onlara öğüt ver Onlardan Artık yüz çevir

(Artık onlardan yüz çevir) artık Habibim Sen olgunluk göster onlardan yüz çevir ancak onları azarlama, onları cezalandırmaktan menfaat gereği vazgeç veya onların ileri sürdükleri mazeretleri kabul etme ve onlara öğüt ver onları nifaktan alıkoyacak nasihatlerde bulun, onları Cenabı Hakkın, köklerini kazıyacak azabından korkut

وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا

Çok belağatlı Bir söz Kendileri Hakkında Onlara Ve Söyle

(ve onlara nefisleri hakkında tesirli söz söyle) nefislerinin ıslahı hususunda veya onlara başkalarının yanında değil, yalnız kendilerine gizlice kalplerinde tesir edecek şekilde söz söyle. Tâki ondan faydalanabilsinler, gafletten uyansınlar, ilâhî azaptan korksunlar, ayrılık ve nifaktan vazgeçsinler. Aksi takdirde uğrayacakları ilâhî azaba hazırlansınlar.

&-Bu âyeti kerime, Rasûlû Ekrem efendimizin edebi ifade gücüne, etkili, nazik, hikmetli vaaz ve irşada sahip olduğunu göstermektedir.

&-Rivayete göre münafıklardan bir kimse, Yahudilerden biriyle bir hususta çekişmede bulunmuşlar. Yahudi demiş ki, aramızdaki çekişmeyi hal için Ebul Kasıma, yani Resulû Ekrem'e müracaat edelim: Münafık da Yahudilerin âlimlerinden olan Keab ibnil Eşref'e müracaat etmelerini istemiş. Keab ise rüşvet almaya çok düşkün imiş. Yahudi ise Resulû Ekrem'in rüşvete asla iltifat etmeyip hak ile hükmedeceğini bildiğinden her halde Rasûlullah'a müracaat edilmesinde ısrar etmiş, nihayet Hz. Peygamber'e gidip keyfiyeti anlatmışlar. Yüce Peygamberimiz Yahudi lehine hükmetmiş, münafık bu hükme razı olmamış, Hz. Ebu Bekire müracaat etmişler, o da Yahudi lehine hükme eylemiş, münafık yine razı olmamış, Hz. Ömer'e müracaat etmelerini istemiş, sonunda ona müracaatta bulunmuşlar. Yahudi haber vermiş, biz Hz. Muhammed'e ve Hz. Ebu Bekir'e müracaat ettik, benim lehime hükmettiler, bu has-mım onların hükmüne razı olmadı, sana müracaat etmemizi istedi. Demiş, Hz. Ömer de o münafığa hitaben: Öyle mi? diye sormuş, o da evet öyle oldu demiş. Bunun üzerine Hz. Ömer, biraz sabredin burada durun, ben şimdi gelirim diye söylemiş, gidip kılıcını kuşanarak bunların yanına gelmiş, "Allah Teâlâ'nın ve Resulünün hükmüne razı olmayanın cezası budur" diye kılıcı ile münafığın boynunu uçurmuştur. Münafığın ailesi Hz. Peygambere gelerek Hz. Ömer'den şikâyet etmişler Resulû Ekrem de durumu sormuş, Hz. Ömer de: Ya Rasûlullah O münafık senin hükmüne razı olmadığı için bu cezaya lâyık olmuştu, demiş. Bu konuşmayı müteakip de Cibril Emin gelmiş, Ömer, Faruk'tur, hak ile batılın arasını ayırmıştır, diye lehinde şahitlikte bulunmuş, bunun üzerine Resulû Ekrem de: Ya Ömer Sen Faruksun, diye buyur-muştur. İşte bu mübarek ayetler bu hâdisi üzerine nazil olmuştur. Bu halde Tagut-dan maksat, Keab ibnil eşrefi de daha başka sebepler de gösterilmiştir. Bilgi Allah katındadır:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ

فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا

64.Biz hiçbir Peygamber göndermedik. Ancak Allah Teâlâ'nın izniyle itaat edilmesi için gönderdik. Ve eğer onlar nefislerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah Teâlâ'dan mağfiret isteseydiler ve onlara Peygamber de istiğfarda bulunsaydı elbette Allah Teâlâ'yı tövbeleri çok kabul edici ve çok esirgeyici bulacaklardı.

Bu mübarek ayetler, insanlığı irşat için Resulullah'a itaat ve teslimiyetin lüzumunu, istiğfarın ehemmiyetini ve hakikî imanın ne şekilde meydana geleceğini göstermektedir.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın izniyle itaat olunması için Ancak Bir peygamberi Göndermedik Ve

(Biz hiçbir Peygamber göndermedik. Ancak Allah Teâlâ'nın izniyle itaat edilmesi için gönderdik) biz insanlık muhitine abes yere hiçbir Peygamber göndermedik onların gönderilmesi büyük bir fayda ve hikmete dayanmaktadır. Evet, Her peygamberi Ancak Allah Teâlâ'nın izniyle ilâhî iradesiyle itaat edilmesi emirlerine riâyet, kendisine muhalefetten sakınılması için gönderdik. Artık onun emirlerine, hükümlerine razı olup muhalefette bulunmamak gerekir.

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ

Allah'dan Ve mağfiret isteselerdi sana gelseler de Nefislerine Zülmettiler O vakit ki Gerçekten onlar Ve eğer

(Ve eğer onlar nefislerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah Teâlâ'dan mağfiret isteseydiler) Evet Allah Teâlâ'nın ve Resulünün hükmünü bırakıp da mah-kemeleşmek için başkalarına müracaat etmek isteyenler, böyle nefislerine zulmettik-leri zaman) bu hareketlerinden dolayı nâdim ve pişman olup Habibim! *sana gelseler de özür beyanında, kusurlarını itirafta bulunarak tövbe ve ihlâs ile Allah Teâlâ'dan mağfiret isteseydiler günahlarının yarlıganmasını niyaz eyleseler*

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ

Bir peygamber Onlar için Mağfiret dileyeydi Ve

(ve onlara Peygamber de istiğfarda bulunsaydı) ve onlara Peygamber de hükmü-ne razı olmadıkları Hz. Muhammed'de affedici bir şekilde hareket ederek kendileri için istiğfarda bulunsa idi onun günahlarının af ve örtülmesi hakkında şefaate etse idi

لَوْجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا

Çok merhametli Tevbeleri kabul edici Allah'ı Elbette bulurlardı

(elbette Allah Teâlâ'yı tövbeleri çok kabul edici ve çok esirgeyici bulacaklardı) elbette Allah Teâlâ'yı o yapılan tövbeleri çok kabul edici ve onların haklarında çok esirgeyici çokça merhamet buyurucu bulacaklardı. Çünkü Cenâbı Hak, çok bağış-layan, pek esirgeyendir.

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ

حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

65.Hayır, Rabbine and olsun ki, onlar aralarındaki çekişmede seni hakem tayin etmedikçe, sonra da hükmedeceğin şeyden dolayı nefislerinde bir sıkıntı bul-maksızın ve tam bir teslimiyet ile teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmiş olmazlar Rabbine yemin olsun ki Fakat hayır

(Hayır, Rabbine and olsun ki iman etmiş olmazlar) Hayır onların iman iddiaları doğru değil, onlar iman etmiş olmazlar.

حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ

Aralarında ihtilaf oldu O şeyde ki Seni hakem yapmalarına dek Ta ki

(onlar aralarındaki çekişmede seni hakem tayin etmedikçe) o iddia edenler arala-rındaki anlaşmazlıkta ihtilâfa düştükleri hususta seni hakem tayin etmedikçe senin zaten Allah tarafından hâkim bulunduğunu bilip senin hükmüne başvurmamakça

ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ

Hüküm verdin O şeyden dolayı ki Bir sıkıntı Kendilerinin İçinde Bulmamalarına dek Sonra

(sonra da hükmedeceğin şeyden dolayı nefislerinde bir sıkıntı bulmaksızın) sonra da senin hükmedeceğin şeyden dolayı itaat ve teslimiyet gösterip nefislerinde kendi içlerinde bir sıkıntı bir ıstırap, bir hoşnutsuzluk bulmaksızın ve zahiren ve batinen

وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Bir teslimiyetle Teslim olmalarına dek Ve

(ve tam bir teslimiyet ile teslim olmadıkça) senin hükmüne razı olmadıkça senin hükmüne teslim olmadıkça hakiki şekilde iman etmiş olmazlar çünkü Resulullah'ın hükmüne razı olmamak, Allah'ın hükmüne razı olmamayı gerektirir. Böyle bir rıza göstermemek ise bir isyandır, bir inkârdır, imana aykırı, cahilce bir harekettir.

&-Bir rivayete göre bu mübarek ayetlerde Resulullah'ın hükmüne razı olmayan münafıklar hakkında nazil olmuştur. Diğer bir rivayete göre de Hz. Zübeyr ile Hatib bini Belten hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki: Zübeyr bini Avvem Hazretlerinin hurmalığı

yanı başından bir su çıkarmış. Bahçesi uzakta bulunan Hatib de bu sudan bahçesini sulamak istemiş, Hz. Zübeyr razı olmamış, keyfiyeti Rasûlü Ekrem'e arz etmişler. Yüce Peygamber Hazretleri de: "Ya Zübeyr Hurmalığını tamamen sulamak için suyu duvarlara çıkıncaya kadar tut, yani: Hurmalığını tamamen suvarıncaya kadar suyu salıvermemeğe hakkın vardır, ondan sonra bırakırsın" diye emir etmişti. Hatib bu peygamberin tavsiyesinden hoşnut olmamış, Resulullah'a hitaben: "Zübeyr halanın oğlu olduğu için onu kayırdın" diye kötü zanda bulunmuş idi. Aslında suyun kaynağı, Hz. Zübeyrin hurmalığı yanında olduğundan o hurmalığı tamamen sulama-dıkça suyu aşağıya bırakması icap etmezdi. Hâlbuki Rasûlüllah Efendimiz, hurmalığının zaruri olan yeri suladıktan sora suyun aşağıya bırakılmasını özel bir lütuf olmak üzere tavsiye etmiş bulunuyordu. Ensardan olan hatip, bu müsamahayı, bu lütfu takdir edemeyip edebe aykırı, bir kötü zanda bulunmuş idi. Bunun üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuş, peygamber emrine riâyet etmemenin İslâm âdetine muhalif bulunduğu ihtar olunmuştur.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا

66.Eğer onların üzerine nefislerinizi öldürünüz veya yurtlarınızdan çıkınız diye yazsaydık bunu onlardan birazı müstesna olmak üzere yapmazlardı. Ve eğer onlar kendisiyle öğüt verildikleri şeyi yapsa idiler elbette onlar için hayırlı ve devamlı olmak itibariyle daha sağlam olurdu.

Bu mübarek ayetler, münafık tabiatlı insanların Allah'ın emirlerine muhalif hareketlerde bulunacaklarını, hâlbuki o kutsî emirlere uyma neticesinde nice nimetlerin, saadetlerin meydana geleceğini beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ

Yurtlarınızdan Çıkın Veya Nefislerinizi Öldürün Diye Onlara Yazsaydık Şüphesiz biz Ve Eğer

(Eğer onların üzerine nefislerinizi öldürünüz veya yurtlarınızdan çıkınız diye yazsaydık) eğer biz o münafıklar topluluğunun üzerine tövbelerinin kabulü için nefislerinizi öldürünüz veya yurtlarınızdan çıkınız diye yazsaydık. Onlara böyle bir emirde bulunsa idik, nitekim vaktiyle İsrail oğullarından bir kısmı tövbelerinin kabulü için kendilerini öldürmekle, bir kısmı da Mısır'dan çıkmakla mükellef bulunmuşlardı. Hâlbuki bu münafıklara böyle bir ilâhi emir bir dini görev verilse idi

مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ

Onlardan Birazı Ancak Onu yapmazlardı

(bunu onlardan birazı müstesna olmak üzere yapmazlardı) bu emri, bu vecibeyi onlardan birazı aralarında bulunan halis mü'minler müstesna olmak üzere çoğu yapmazlardı ne kendilerini öldürürlerdi, ne de yurtlarından çıkmak isterlerdi,

وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ

Kendisiyle Nasihat ediliyorlar O şeyi ki Yapsalardı Şüphesiz onlara Eğer Ve

(Ve eğer onlar kendisiyle öğüt verildikleri şeyi yapsa idiler) Haklarında bir hayır isterlik eseri, bir günahkârlıktan kurtulma vesilesi olan kendini öldürmek gibi, yurttan hicret gibi Resulullah'a itaat gibi bir vazifeyi yapsa idiler

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا

Sabit kılma cihetiyle Daha sağlam Ve Kendileri için Hayırlı Elbette olurdu

(elbette onlar için hayırlı ve devamlı olmak itibariyle daha sağlam olurdu) yani: imanlarının gerçekleşmesi devam ve kararlılığı bakımından da takviye cihetiyle daha sağlam olurdu

&-Rivayete göre bu âyeti kerime nazil olunca Hz. Ömer ile Ammar İbni Yasir ve Abdullah bin Mesut ile ashabı kiramdan daha bir grup demişler ki: "Vallahi eğer bize bu emredilseydi, elbette yapardık. O Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki, bizi bundan af buyurmuş" Bu zatların bu samimi sözlerinden Rasûlü Ekrem Hazretleri haberdar olunca

buyurmuş ki: “Şüphesiz benim ümmetimden öyle adamlar vardır ki, onların kalplerindeki İman, en sabit dağlardan daha fazla kararlı bulunmaktadır.”

وَإِذَا لَاتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا

67.Ve o zaman elbette onlara tarafımızdan pek büyük bir mükâfat da verirdik.

وَإِذَا لَاتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Tarafımızdan Elbette onlara verirdik O zaman Ve

(Ve o zaman elbette onlara tarafımızdan pek büyük bir mükâfat da verirdik) evet o zaman onlar imanlarında öyle kararlı bulundukları vakit elbette onlara tarafımızdan pek büyük bir mükâfat da verirdik yani onlara cennete kavuşmak gibi bir nimet de verirdik ihsan buyururduk...

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

68.Ve onları elbette bir doğru yola ilettirdik.

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

Dosdoğru Bir yola Elbette onları hidayet ederdik Ve

(Ve onları elbette bir doğru yola ilettirdik) Ve onları elbette şüphe yok ki bir doğru yola hidâyet ederdik o yolu takip etmekle bereketli cennetlere kavuşurlardı. Kendilerine gayip kapıları açılırdı. Nice tecellilere kavuşurlardı. İşte Cenâbı Hakka ve Yüce Peygamber'e itaatin pek yüce, eşsiz mükâfatı...

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

69.Ve her kim Allah Teâlâ'ya ve Peygambere itaat ederse işte onlar Allah Teâlâ'nın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler ile ve sıddıklar ile ve şehitler ile ve salih zatlar ile beraberdirler. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır...

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ'ya ve Yüce Peygambere itaatin pek büyük faydelerini bildirmekte bütün insanlığı bu itaate teşvik buyurmaktadır.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ

Resule Ve Allah'a İtaat ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah Teâlâ'ya ve Peygambere itaat ederse) evet Cenabı Hakkın ve Yüce Peygamber'in hükmüne nasıl razı olamıyorlar. Hâlbuki her kim Allah Teâlâ'ya ve Peygambere emrettikleri ve yasakladıkları hususlarda itaat ederse tam ve mükemmel bir teslimiyet ve bağlılıkta bulunursa

فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

Peygamberlerden Kendilerine Allah Ni'met verdi O kimselerle ki Beraberdir Artık işte onlar

(işte onlar Allah Teâlâ'nın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler ile beraberdirler) işte böyle itaatkâr olan zatlar nübüvvet ve risâlet'e sahip bulunan yüce zatlar ile beraberdirler,

وَالصِّدِّيقِينَ

(ve sıddıklar ile) sözlerinde, özlerinde, inançlarında tam bir sadâkate sahip, yüce peygamberleri herkesten evvel tasdik eden Hz. Ebubekiri Sıddık gibi ümmetin seçkinleri ile beraberdirler

وَالشُّهَدَاءِ

(ve şehitler ile) hak dininin doğruluğu ve yüceliğine hüccet ve delil getirerek şahitlik eden ve hak yolunda cihat meydanlarına atılarak Allah'ın dinini yüceltmek için canlarını cömertçe veren mücahitler ile beraberdirler

وَالصَّالِحِينَ

(ve salih zatlar ile) ömürlerini Hak Teâlâ'nın itaatine, mallarını Allah rızasını kazanmak için sarf etmiş, iyilikleri kötülüklerine galip bulunmuş olan fedakâr zatlar ile beraberdirler daima onlara yakın olurlar. Onların iltifatlarına mazhar bulunurlar, iste-dikleri zaman ebediyet âleminde o gibi kutsal zatları ziyarete muvaffak olup onlara bağlanmış olmak şerefini elde ederler.

وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

Bir arkadaş olarak İşte onlar Güzel oldu Ve

(Onlar ise ne güzel arkadaşlardır) Onlar ise O Yüce Peygamberler ile o diğer seçkin zevat ise ne güzel arkadaşlardır. Onların arkadaşlığında bulunmak insan için ne güzel, ne gıpta edilecek bir muvaffakiyettir. Cenâbı Hak cümlemize nasip buyursun âmin...

ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا

70.İşte bu lütuf Allah Teâlâ'dandır. Ve Hak Teâlâ hakkıyla bilici olarak kâfidir.

ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ

Allah'dandır Lütuf İşte bu

(İşte bu lütuf Allah Teâlâ'dandır) İşte bu lütuf Allah Teâlâ'ya ve Peygamber'e itaat edenler için takdir edilmiş olan bu mükâfat, öyle bir kısım büyüklerin arkadaşlığına kavuşmak şerefi Allah Teâlâ'dandır. Sırf onun bir lütuf ve ihsanıdır. Bir ilâhi ikramdır, başkası tarafından değildir.

وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا

herşeyi bilen olarak Allah Yeter Ve

(Ve Hak Teâlâ hakkıyla bilici olarak kâfidir) o Yüce mabut, herkesin hak ettiğini, lâıyk olduğu lütuf ve ihsanının derecesini hakkıyla bilir ve herkese dilediği lütufta bulunmaya kudreti fazlasıyla yeterlidir.

&-Rivayete göre Resulü Ekrem efendimizin azatlısı olan "Sevban" Radiyallahu anh: Peygamber efendimize karşı pek fazla bir muhabbet ile duygu dolu bulunmakta idi. Ondandır ayrılmaya pek az sabredebilirdi. Bir gün rengi değişmiş, vücudu zayıflamış bir halde peygamberin huzuruna gelmişti. Peygamber efendimiz onun bu üzüntülü vaziyetini görünce sebebini sormuş, o da şöyle demişti: Ya Resulüllah Benim bir hastalığım ve ağrım yok, fakat senin ayrılığına dayanamıyorum huzuru saadetine gelmedikçe üzüntümü teskin edemiyorum. Sonra âhiret hayatını düşünüyorum, korkuyorum ki, zatı âlinizi göremeyeceğim, çünkü sizin peygamberlik mertebemiz pek yücedir, ben cennete girsem de benim mertebem aşağı olduğundan size kavuşmuş olamayacağımdan korkuyorum. Ve eğer cennete giremezsem seni ebediyen göre-mem. İşte Sevban hazretlerinin bu pek samimi endişesini gidermek için bu mübarek ayetler nazil olmuş, onu teselli etmiştir. Demek ki: Ümmetin fertleri ile Yüce Peygamberlerin dereceleri eşit değilse de onlara tabi, itaatkâr olan zatlar cennet âleminde onlarla vakit vakit görüşecek onlar ile birlikte sohbet etmek şerefine nail buluna-caklardır. Ne büyük bir mazhariyet!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ انفِرُوا جَمِيعًا

71.Ey iman edenler! İhtiyat tedbirinizi alın da bölük bölük halinde çıkınız veya hep birden seferber olunuz. Bu mübarek ayetler, İslâm kuvvetlerinin düşmana karşı ne gibi vaziyetler alabilecek-lerini ve onların galibiyet ve mağlûbiyet hallerinde münafıkların ruhî durumlarını bildirmektedir. Hak yolunda cihâda atılanlara da herhalde büyük mükâfatlara nail olacaklarını müjdelemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ

Bölükler olarak Ve seferber olun Tedbirinizi Alın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! İhtiyat tedbirinizi alın da bölük bölük halinde çıkınız) Ey iman

edenler mü'min olduklarını ikrarda bulunanlar! Siz düşmanlarınıza karşı uyanık bulununuz, ihtiyat tedbirinizi alın da onlar ile savaşta bulunmak için ya bölük bölük halinde cihat meydanına çıkınız. Nihayet yirmişer kişinin üstünde bulunan birer erkek takımı halinde savaş meydanına atılınız

أَوْ انفِرُوا جَمِيعًا

Hep beraber Seferber olun Veya

(veya hep birden seferber olunuz) veya hep birden bir toplu savaş gücü halinde seferber olunuz düşman için savaş meydanına çıkınız.

&-Demek ki, diğer hayır işleri hususunda da ehli İslâm'ın, durumun gereğine göre böyle parça parça ve toplu şekilde çalışmaları lâzımdır.

وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا

72.Ve şüphesiz sizden öyle kimse vardır ki, elbette ağır davranacaktır. Eğer size bir musibet isabet ederse "muhakkak Allah Teâlâ bana lütfetti, çünkü onlar ile beraber hazır bulunmadım" der.

وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ

elbette ağır davranacaktır Elbet o kimse ki Sizden vardır Şüphesiz Ve

(Ve şüphesiz sizden öyle kimse vardır ki, elbette ağır davranacaktır) Ve Ey İslâm mücahitleri şüphesiz sizden soy ve sop itibarıyla ve görünürde Müslümanlık iddiasıyla sizden sayılıp aranızda bulunan öyle münafık kimse vardır ki, elbette ağır davranacaktır savaştan geri kalacak, tembellik gösterip duracaktır.

فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ

Bir musibet Size isabet ederse Fakat eğer

(Eğer size bir musibet isâbet ederse) Eğer size öldürölme gibi, yenilgi gibi bir musibet isâbet ederse o münafık sevinecek ve

قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا

Hazır Onlarla beraber Olmadım O vakit Bana Allah Lütfetti Gerçekten Derdi

(muhakkak Allah Teâlâ bana lütfetti, çünkü onlar ile beraber hazır bulunmadım der) beni korudu çünkü o musibete uğrayan İslâm mücahitleri ile beraber harp meydanında hazır bulunmadım, der eğer ben de hazır bulunsam idim öyle bir musibete uğramış olacaktım diye sevinç gösterir.

وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَا لَيْتَنِي

كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا

73.Ve yemin olsun ki, eğer size Allah tarafından bir lütuf nasip olursa, sanki sizinle onun arasında hiçbir tanışıklık yok imiş gibi "ne olurdu ben de onlar ile beraber olsaydım da büyük bir ganimete nail olsa idim" diyecektir.

وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ

Elbette diyecektir Allah'dan Bir lütuf Size isabet ederse Ve and olsun eğer

(Ve yemin olsun ki, eğer size Allah tarafından bir lütuf nasip olursa diyecektir)

Ve yemin olsun ki kesin bir durumdur ki, eğer Ey hakikî mü'minler! Size Allah tarafından onun yüce takdirinin eseri olarak bir ganimet, bir fetih ve zafer ihsan olursa o münafık, kaçırdığı dünyevî amaçlarından dolayı nadim ve pişman olarak

كَأَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ

Hiçbir tanışıklık Kendisi arasında Ve Sizin aranızda Olmamış Sanki

(sanki sizinle onun arasında hiçbir tanışıklık yok imiş gibi) sanki sizinle onun arasında bir dostluk, bir tanışıklık, bir cemiyet halinde yaşamak ve hiçbir tanışıklık

yok imiş gibi vaktiyle sizinle teşriki mesaide bulunmayıp şimdi sırf dünyevî bir menfaat için

يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا

Büyük Bir kazanç Böylece kazanırdım Onlarla beraber Olsaydım Keşke ben

(ne olurdu ben de onlar ile beraber olsaydım da büyük bir ganimete nail olsaydım) ne olurdu ben de o İslâm erleriyle beraber savaşa iştirak etse idim de şimdi ben de onlar gibi ganimet mallarından bir hisse alsaydım diyecektir. Ne yanlış bir düşünce, ne fena bir ihtiraş!

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

74.Artık dünya hayatını âhîret karşılığında satacak olanlar, Allah yolunda savaşa atılsınlar ve her kim Allah yolunda savaşta bulunur da öldürülürse veya galip gelirse artık ileride ona büyük bir mükâfat vereceğiz...

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ

Ahrete karşılık Dünya Hayatını Satıyorlar O kimseler ki Allah Yolunda Öyle ise savaşsın

(Artık dünya hayatını âhîret karşılığında satacak olanlar, Allah yolunda savaşa atılsınlar) Evet Artık dünya hayatını dün-ya varlığını, dünyanın fânî servet ve zenginliğini âhîret mukabilinde uhrevî, ebedî mükâfat uğrunda satacak feda edecek olanlar hakiki müminler mücahitler Allah yolunda Cenâbı Hakkın dinini yüceltmek maksadıyla savaşa atılsınlar. Ebedî bir saadete kavuşmak için nefislerini hak yolunda feda etmekten çekinmesinler.

وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ

Galip gelirse veya öldürülürse Allah Yolunda Savaşırsa Kim Ve

(ve her kim Allah yolunda savaşta bulunur da öldürülürse veya galip gelirse) öyle yüce bir gaye uğrunda şehit düşerse veya düşmana karşı muzaffer olup galip gelirse her iki halde de

فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Ona vereceğiz Artık ileride

(artık ileride ona büyük bir mükâfat vereceğiz) öyle bir mücahit, niyetindeki yüceliğin meyvesini her halde görecektir. Artık her İslâm mücahidi için lâzımdır ki Allah'ın dinini yüceltmek için harp meydanında kararlı olsun, galibiyet halinde de, mağlûbiyet halinde de yine güzel niyetine göre mükâfat göreceğini düşünerek kahramanlığında devam etsin. Fânî bir hayatı, uhrevî, ebedî mükâfatlar karşılığında feda etmek, bir zarar değil, en büyük bir muvaffakiyettir. Artık bir münafığın böyle bir fedakârlıkta bulunmayıp da hayatını geçici bir zaman için kurtarmış olması, öyle iddiası gibi hakkında bir ilâhî lütuf değildir. Belki öyle ebedî bir mükâfata lâyık olmadığının geçici bir neticesidir.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

75.Ve sizin için ne var ki, Allah Teâlâ'nın yolunda ve erkeklerden, kadınlardan, çocuklardan zaafa düşürülmüş olan bir takım biçareler uğrunda savaşta bulunmaysınız? Onlar ki: Ey Rabbimiz! Bizi şu ahalisi zalim olan şehirden çıkar ve bizim için kendi tarafından bir koruyucu gönder ve bizim için kendi katından bir yardımcı tâyin buyur diye niyaz etmektedirler.

Bu âyeti kerime, Allah yolunda, İslâm cemiyetinin selâmeti uğrunda, ehli İslâm'ı din

düşmanlarının zulmünden kurtarmak gayesiyle cihat sahasına atılmanın bir dinî görev olduğunu şöylece bildirmektedir.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Savaşmıyorsunuz Size ne oldu ki Ve

(**Ve sizin için ne var ki, Allah Teâlâ'nın yolunda savaşta bulunmayasınız**) Ve Ey Müslümanlar! Ey cihat ile mükellef olan zatlar! Sizin için ne var ki Ne gibi bir mâni bulunur ki, Allah Teâlâ'nın yolunda Cenabı Hakkın dinini yüceltmek hususunda savaştan çekinesiniz?

وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ

Ve Çocuklardan Ve Kadınlardan Erkeklerden Ve caresiz bırakılanlar uğrunda

(**ve erkeklerden, kadınlardan, çocuklardan zaafa düşürülmüş olan bir takım biçareler uğrunda**) Müslüman erkeklerden, kadınlardan, çocuklardan olup peygamberin hicretinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de kalmış, oradaki müşrikler tarafından hırpalanarak zaafa düşürülmüş olan bir takım biçareler uğrunda o zulümden kurtarmak için savaşta bulunmayasınız. O din kardeşlerinizi esaretten kurtarmaya çalışmayasınız.

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا

Halkı Zalim olan Şehirden Bundan Bizi çıkar Rabbimiz Diyorlardı Onlar ki

(**onlar ki bizi şu ahalisi zalim olan şehirden çıkar diyorlar**) O caresiz din kardeşleriniz ki: Ey Rabbimiz! Bizi şu ahalisi zalim olan şehirden henüz fethedilmeyip müşriklerin yönetiminde bulunan Mekke'yi Mükerreme beldesinden çıkar bizi İslâm yurduna hicrete muvaffak kıl

وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا

Bir sahib Tarafından Bize Ve Kıl

(**ve bizim için kendi tarafından bir koruyucu gönder**) ve ey rabbimiz bizim için kendi ilâhi katından koruyucu, bir yönetici, işlerimizi üstlenecek bir vali, bir âdil âmir gönder bizleri böyle bir zatın idaresine kavuştur

وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

Bir yardımcı Tarafından Bize Ve Kıl

(**ve bizim için kendi katından bir yardımcı tâyin buyur**) ve ey rabbimiz bizim için kendi katından bir özel lütuf olarak bir yardımcı tayin buyur. Bizi o zalim ahalinin esaretinden kurtarsın, diye niyaz etmektedirler. Artık o gibi zulme maruz olan, Allah'ın lütfuna sığınan ehli İmanın imdadına koşmak bir görev olmaz mı?

&-İşte bu zulme uğramış zavallı Müslümanların bu niyazları Allah katında kabul olmuş, bunlardan bir kısmı az sonra Medine'yi Münevvere'ye hicret edebilmiş, daha sonra da İslâm ordusu Mekke'yi Mükerreme'yi fethederek oradaki Müslümanlara ashabı kiramdan "Attab İbni üseyd" gibi adaletli bir vali tayin olunmuştur.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ
فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

76.İman etmiş olanlar. Allah Teâlâ'nın yolunda savaşta bulunurlar. Kâfir olanlar da şeytanın yolunda harp ederler. Artık o şeytanın dostlarını öldürünüz. Şüph yok ki, Şeytanın hilekârlığı zayıftır.

Bu âyeti kerime, Müslümanların ne kadar yüce bir maksada hizmet için cihatta bulunduklarını, diğer kimselerin ise pek adi ihtiraslar sebebiyle harbe atıldıklarını bildirmektedir.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Savaşır İman ettiler O kimseler ki

(**İman etmiş olanlar Allah Teâlâ'nın yolunda savaşta bulunurlar**) iman etmiş İs-

lâm dinini kabul eylemiş olanlar şahsi menfaatleri için değil, sırf Allah Teâlâ'nın yolunda ona itaat uğrunda, onun mübarek dinini doğu ve batıya yaymak gayesiyle muharebede bulunurlar. Bütün insanlığın selâmet ve hidayetini arzu ederler.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ

Tâğut Yolunda Savaşırılar İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Kâfir olanlar da şeytanın yolunda harp ederler) Kâfir olanlar dini terbiyeden mahrum bulunanlar da şeytanın yolunda şeytana itaat için harp ederler. Onların arzuları şahsi menfaatlerini teminden, insanlığa hükmetmekten başka değildir.

فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Dostlarıyla Öyle ise savaşın

(Artık o şeytanın dostlarını öldürünüz) Artık Ey mü'minler o şeytanın dostlarını o mel'una tâbi olan topluluğu, o dinsizler alayını öldürünüz. Onlar ile savaştan çekinmeyiniz, onların maddî kuvvetleri sizi aldatmasın, onların dostu, yardımcısı şeytandır, siz mü'minlerin dostu, yardımcısı ise Yüce Allah'tır,

إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

Zayıf Oldu Şeytanın Hilesi Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Şeytanın hilekârlığı zayıftır) şüphe yok ki, şeytanın hilekârlığı onun mü'minlere karşı tuzağı, hilesi, Cenabı Hakkın ehli iman hakkındaki yardımına ve din düşmanlarını kahr ve helâk etmesine göre pek zayıftır pek ehemmiyetsizdir. Artık şeytanın hile ve tuzağına kıymet vererek onun dostlarından korkmayınız, her halde Hak Teâlâ'ya itimat ederek ve sığınarak ondan yardım ve zafer bekleyiniz.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا

77.O kimseleri görmez misin ki, onlara: Ellerinizi çekiniz ve namaz kılınız, zekât veriniz denilmişti. Vaktaki üzerlerine cihat yazıldı, o zaman içlerinden bir takımı. Allah Teâlâ'dan korkarcasına veya daha fazla insanlardan korkar oldular. Ve onlara: Ey Rabbimiz! "Ne için üzerimize cihadı yazdın? Ne olurdu bizi yakın bir müddete kadar tehir etseydin" dediler. De ki: Dünyanın faidesi pek azdır, âhiret ise takva sahibi olanlar için elbette hayırlıdır. Ve siz kıl kadar zulme uğramayacaksınız.

Bu âyeti kerime, vaktiyle cihadı istedikleri halde daha sonra bunun farz kılınması üzerine dünya menfaatini düşünerek cihattan memnun kalmayanların ruhî durum-larını bildirmekte ve tüm ehli İslâm'ı şöylece teselli etmektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ

Ellerinizi Çekin Kendilerine Denildi O kimseleri ki Görmedin mi?

(O kimseleri görmez misin onlara: Ellerinizi şimdilik savaştan çekiniz denildi) Habibim O kimseleri görmez misin onların garip hallerine, temennilerine bakmaz mısın ki kendilerine peygamber tarafından kâfirler ile savaşmayınız, kabileler arasındaki cahiliyet savaşına kalkışmayınız, sabır ediniz

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekâtı Verin Ve Namazı Hakkıyla edâ edin Ve

(ve namaz kılınız ve zekât veriniz) üzerinize düşen namaz farizesini lâikiyle ifaya çalışınız ve zekât veriniz denilmişti onlar ise öyle savaş arzusunda bulunmuşlar iken

فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ

Onlardan Bir fırka O zaman Savaş Onlara Yazıldı Şimdi ne zaman ki

(Vaktaki üzerlerine cihat yazıldı o zaman onlardan bir fırka) evet işte o zaman içlerinden bir takımı fikirlerini değiştirdiler

يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً

Korkuca Daha şiddetli Veya Allah Korkusu gibi İnsanlardan Korkuyorlar

(Allah Teâlâ'dan korkarcasına veya daha fazla insanlardan korkar oldular) Allah Teâlâ'dan korkarcasına insanlardan kendileriyle savaşa memur oldukları kimselerden korkar oldular ve sonra da onlar ölüm korkusu ile

وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ

Savaşı Bize Yazdı Niçin Rabbimiz Dediler Ve

(Ey Rabbimiz Ne için üzerimize cihadı yazdın dediler) ne için bu cihadı bize farz kıldın

لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ

Yakın Bir vakte kadar Bizi te'hîr etsen Ne olurdu

(ne olurdu bizi yakın bir müddete kadar te'hîr etseydin) öleceğimiz ana değin bizi terk edip cihat ile görevli kılmasaydın dediler Resulüm Onlara

قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ

Azdır Dünya Menfaati De ki

(de ki: Dünyanın faidesi pek azdır) dünya hayatı, dünya malı haddizatında pek azdır çabuk yok olucudur. Ne için bunu düşünerek ebedî selâmet ve saadeti temenni etmiyorsunuz?

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ

Sakındı O kimse için ki Hayırlıdır Ahiret Ve

(âhiret ise takva sahibi olanlar için elbette hayırlıdır) âhiret ise Onun sevabı olan cennet ve Allah'ın cemaline bakmak ise takva sahibi olanlar için Cenabı Hakkın azabından sakınıp hükümlerine riayetkâr olan her zat için elbette hayırlıdır. Artık öyle yüce bir gaye takip edilmez mi?

وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا

Bir kıl kadar Zulme uğramazlar Ve

(Ve siz kıl kadar zulme uğramayacaksınız) ve siz kıl kadar en ufak bir miktarda bile zulme uğramayacaksınız. Hak yolundaki çalışmanızdan dolayı lâik olduğunuz mükâfata kavuşacaksınız, amellerinizden hiçbir zerre eksiltilmeyecektir. Bundan dolayı cihat uğrındaki mesainizin ebedî mükâfatını da göreceksiniz. Artık böyle saadete vesile olan bir vazife teşekkür edilerek üstlenilmez mi?

&-Rivayete göre esbabı kiramdan Abdurrahman İbni Avf, Mikdâd İbnül Esvet Gudame bini Mezun ve Sad İbni Ebi Vakkas Radiallahü Teâlâ anhüm gibi bir grup Medine'yi Münevvere'ye hicret etmeden evvel müşriklerden birçok eziyetlere maruz kalmışlardı. Hz. Peygambere müracaat ederek: Ya Rasûlullah! Bize izin ver de o müşrikler ile savaşa bulunalım, çünkü onlar bize birçok eza ve cefada bulunuyorlar, demişlerdi. Resulü Ekrem Sallallahü aleyhi ve sellem de onlara buyurmuştu ki: O müşriklerden ellerinizi çekiniz, ben onlar ile savaşa henüz izinli değilim. Vaktaki daha sonra cihat farz oldu, onu temenni edenlerden bazıları: Keşke cihat bize farz olmasaydı, demişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bununla beraber daha kuvvetli bir ihtimale göre bu âyeti kerime, vaktiyle cihadı samimiyetsiz bir biçimde temenni eden, daha sonra cihat farz olunca canlarını düşünüp hak yolunda cihattan kaçınan münafıklar hakkında inmiştir.

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

78. Her nerede olsanız, size ölüm yetişir, velev ki, tahkim edilmiş yüksek kuleler içinde bulunmuş olunuz. Ve eğer onlara bir güzellik dokunursa derler ki: Bu Allah Teâlâ tarafındandır. Ve eğer onlara bir kötülük isabet ederse: Bu senin tarafındandır derler. De ki: Hepsî de Allah Teâlâ tarafındandır. Artık o taifeye ne oluyor ki, söz anlamaya yanaşmıyorlar.

Bu mübarek ayetler, insanların kendilerini hiçbir yerde ölümün pençesinden kurtaramayacaklarını ve bütün hâdiselerin Allah'ın kudreti ile vücuda geldiğini, şahıslara isabet eden bir takım musibetlere de kendilerinin sebebiyet verdiklerini beyan etmektedir.

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ

Ölüm Size yetişir Olursanız Nerede

(Her nerede olsanız, size ölüm yetişir) Ey insanlar Hepiniz, itaat edeniniz de asi olanlarınız da her nerede olsanız evde de savaş halinde de bulunsanız size ölüm yetişir takdir edilen zaman gelince ölüm sizi yakalar, hiçbir kimse kaçınmakla ondan kurtulamaz

وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ

Yüksek Kâlelerde Olsanız Veleve ki

(velev ki, tahkim edilmiş yüksek kuleler içinde bulunmuş olunuz) velev ki, tahkim edilmiş, yüksek kuleler kaleler, köşkler veya semavi burçlar içinde bulunmuş olunuz bunlar sizi yine ölümün pençesinden kurtaramaz. O halde cihattan kaçınmaya ne lüzum var? Bu kaçınmakla takdir edilmiş olan ölümden kurtulabilecek misiniz? Ne mümkün!

وَإِنْ تُصِيبَهُمْ حَسَنَةٌ

Bir iyilik Onlara isabet ederse Eğer Ve

(Ve eğer onlara bir güzellik dokunursa) eğer o Münafıklara, Yahudilere bir güzellik bir genişlik, bir geçim bolluğu veya bir zafer, bir ganimet dokunursa böyle bir nimete nâil olurlarsa

يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katındandır Bu Derler

(Derler ki Bu Allah Teâlâ tarafındandır) derler ki, bu nâil olduğumuz güzellik, bize Allah Teâlâ tarafındandır. Senin Ya Muhammed Aleyhisselâm bunda bir rolün yoktur,

وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ

Bir kötülük Onlara isabet ederse Ve eğer

(ve eğer onlara bir kötülük isabet ederse) darlık gibi, kıtlık ve pahalılık gibi veya öldürülme ve yenilgi gibi bir kötülük isabet ederse o zaman da kendi kusurlarını görmezler bütün hâdiselerin bir hikmet gereği olarak ilâhî iradeye bağlı olduğunu bilmezlerde

يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ

Senin tarafındandır Bu Derler

(bu kötülük senin tarafındandır derler) bu kötülüğü Hz. Peygamber'e ve onun ashabı kiramına isnat ederler. Habibim Onlara

قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah'ın Katındandır Hepsî De ki

(de ki, hepsi de Allah Teâlâ tarafındandır) güzelliğin de, kötülüğün de meydana

getirilmesi Allah Teâlâ tarafından. Bütün bunlar onun iradesine, takdirine dayanmaktadır. Çünkü ondan başka yaratıcı yoktur,

فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

Bir söz Anlıyor Neredeyse olmayacaklar O kavme ki Onlara Ve ne oluyor

(Artık o taifeye ne oluyor ki, söz anlamaya yanaşmıyorlar) artık o münafık ve Yahudi topluluğuna ne oluyor ki ne kadar anlayıştan mahrumdurlar ki Kur'anı Kerim'in beyanlarını, Rasûlü Ekrem'in mübarek sözlerini anlayarak istifade etmeye, nasihat almaya yaklaşıp durmuyorlar. Eğer onlar, bunları anlayıp düşünecek olsalardı, bütün vücuda gelen şeylerin Allah'ın iradesi ile ilâhi kudret ile vücuda geldiğini anlar, Rasûlü Ekrem'e karşı öyle edepsizce yakıştırmalarda bulunmazlardı.

&-Rivayete göre Rasûlü Ekrem Hazretleri Medine-i Münevvere'ye şeref verince bir takım Yahudileri, münafıkları imana davet etmiş onlar ise inkârlarında devam edip durmuşlar. Buna bir nevi ceza olmak üzere o sene o muhitte bir miktar iktisadî buhran yüz göstermiş bunun üzerine o inkârcılar demişler ki: Ekinlerimize, meyvelerimize arız olan bu noksan, şehrimize gelen Muhammed Aleyhisselâm ile ashabı yüzündendir. Bu cahiller, kendi kusurlarını görmeyip Hz. Peygamber'de uğursuzluk aramak istemişler. İşte bunların bu batıl iddialarını ret için de bu âyeti kerime nazil olmuştur.

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ

لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

79.Sana güzellikten her ne şey nasip olursa şüphesiz Allah Teâlâ'dandır. Ve sana kötülükten her ne şey isabet ederse kendi nefisindendir. Ve seni insanlara Peygamber olarak gönderdik, Allah Teâlâ hakkıyla şahit olmaya kâfidir.

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ

Artık Allah Teâlâ'dandı İyilikten Sana isabet etti O şey ki

(Sana güzellikten her ne şey nasip olursa şüphesiz Allah Teâlâ'dandır) Ey insan Sana güzelliklerden dünyevî ve uhrevî nimetlerden her ne şey nasip olursa o şey şüphe yok ki, artık Allah Teâlâ'dandır. Sana lütuf olarak verilmiştir, İnsan ne kadar kulluk vazifelerine riayetkâr olsa da bunca nimetlere kavuşması için kâfi olmaz, o nimetler bir ilâhî lütuf olarak mü'min kullarına yönelecektir.

وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

Artık kendi nefisindendir Kötülükten Sana isabet etti Ve O şey ki

(Ve sana kötülükten her ne şey isabet ederse kendi nefisindendir) ve sana kötülükten sıkıntıdan, kötü gördüğün hâdiselerden her ne şey isabet ederse o da artık kendi nefisindendir onu gerektiren, günahları işlemiş olduğundan dolayıdır. Gerçekte kötülüğü senin hakkında yaratan yine Cenâbı Haktır, fakat ona sebebiyet veren ise senin kendi arzunla tercih etmiş olduğun günahıdır. İşte bu günah sebebiyle o kötülük bir ceza olarak Allah'ın iradesi ile vücuda gelmiştir. Bu, bir hikmet gereğidir, bu teklif âleminin gereklerindendir. Artık o kötülöklere başkalarının sebebiyet verdiğine inanmayız, kendi kusurlarınızı biliniz,

وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا

Bir peygamber İnsanlara Seni gönderdik Ve

(Ve seni insanlara Peygamber olarak gönderdik) ey habibim sallallahu Aleyhi ve sellem seni insanlara bütün insanlık âlemine Peygamber olarak gönderdik sen insanlık için en büyük bir ilâhi nimetsin, senin peygamberliğine, kadrinin yüceliğine

وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

Herşeye şahid olarak Allah Yeter Ve

(Allah Teâlâ hakkıyla şahit olmaya kâfidir) senin elinde tecelli eden mucizeler, senin peygamberlik ve risalet ini, senin tüm insanlığa bir feyiz ve yükselme rehberi olduğunu ispat için Allah'ın kudreti ile vücuda gelen birer kesin delildir.

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا

80. Her kim Peygambere itaat ederse muhakkak Allah Teâlâ'ya itaat etmiş olur. Ve her kim yüz çevirirse aldırma çünkü seni onların üzerine muhafız göndermedik.

Bu mübarek ayetler, Resulullah'a itaat etmenin Cenabı Hak'ka itaat etmeyi içermiş olduğunu bildirmektedir. Ve mucize Kuranı Kerim'i güzelce düşünmeyip de inkâra cüret edenlerin inançlarındaki aşağılığı sergilemektedir.

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

Allah'a İtaat etmiştir Artık gerçekten Peygambere İtaat ederse Kim

(Her kim Peygamber'e itaat ederse muhakkak Allah Teâlâ'ya itaat etmiş olur) çünkü Yüce peygamber haddizatında sadece tebliğ edicidir. Gerçek manada emreden ve yasaklayan ise Allah Teâlâ'dır. Bundan dolayı Peygamber'e itaat, onu gönderen Cenabı Hakka itaatten başka değildir

وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا

Bir muhafız olarak Onların üzerine Zaten seni göndermedik Yüz çevirirse Ve Kim

(ve her kim yüz çevirirse seni onların üzerine muhafız göndermedik) Ey Yüce Peygamber her kim Sana itaatten yüz çevirirse aldırma, o seni üzmesin. Çünkü Onların amellerini zapt etmekle, muhasebelerini görmekle seni mükellef kılmadık. Senin vazifen ilâhi hükümleri onlara tebliğdir. Onların muhasebeleri yüce zatıma aittir, şanı yüce olan ben, onların cezasını veririm, sen müsterih ol.

&-Rivayete göre bu ilâhi emir, cihadın farz olmasından öncedir. Sonra onlar ile savaş da müsaade buyrulmuştur.

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ

يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

81. Ve itaatkâruz derler. Sonra senin yanından ayrıldıkları zaman onlardan bir topluluk senin dediğin şeyin başkasını geceleyin kuruntu yapar. Ve Allah Teâlâ onların ne kuruntularda bulunduklarını yazıyor. Artık onlardan yüz çevir ve Allah Teâlâ'ya tevekkül et. Ve Cenâbı Hak vekil olarak yeter.

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ

Senin yanından Çıktılar Fakat o zaman ki İtaatkâruz Ve Derler

(Ve itaatkâruz derler sonra senin yanından ayrıldıkları zaman) Ve Habibim O münafiklar, huzurunda bulunup da kendilerine bir şey ile emrettiğin zaman itaatkâruz bizim şanımız tâattir, bize emrettiğin hususlarda sana itaat ederiz derler hâlbuki senin yanından ayrıldıkları zaman dışarıya çıktıkları vakit

بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ

Söylüyorsun O şeyin ki Başkasını Onlardan Bir taife Geceleyin uydurdu

(onlardan bir topluluk senin dediğin şeyin başkasını geceleyin kuruntu yapar) o münafiklardan bir topluluk senin dediğin şeyin başkasını tebliğ ettiğin hükümlerin zıddını geceleyin kuruntu yapar. Onu değiştirmeye ve bozmaya çalışır. Veyahut senin yanından ayrıldığı zaman, senin huzurunda söylediği itaatin zıddını yapar, onun içinde olan itaatten başka bir şeydir.

وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ

Geceleri kuruyorlar O şeyin ki Yazıyor Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ onların ne kuruntularda bulunduklarını yazıyor) ve Allah Teâlâ ise onların ne kuruntularda bulunduklarını onların sakladıklarını, içlerinde olan nifakı yazıyor onların amel sahifelerine yazılmasını koruyucu meleklerine emir ediyor,

فَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Ve Tevekkül et Onlardan Artık yüz çevir

(artık Onlardan yüz çevir ve Allah Teâlâ'ya tevekkül et) Cenabı Hakka itimat eyle

وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

Vekil olarak Allah Ve Yeter

(Ve Cenâbı Hak vekil olarak yeter) kendisine işlerin havale edilmesi için kifayet eder o Yüce Yaratıcı, onlardan senin intikamını almaya her bakımdan yeterli bulunmaktadır.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

82.Kurani düşünmezler mi? Ve eğer Allah Teâlâ dan başkası tarafından olsa idi elbette birçok ihtilâf bulurlardı.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ

Kur'anı Hiç düşünmüyorlar mı?

(Kurani düşünmezler mi?) O münafıklar, inkârcılar Kurani düşünmezler mi? onun fevkalâde lâtif, belîğ ayetlerini, son derece yüce olan manalarını hiç düşünmezler mi?

وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ

Allah'dan Başkası Tarafından Olsaydı Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ dan başkası tarafından olsa idi) ve eğer o mucize kitap Allah Teâlâ'dan değil de başkası tarafından olsaydı o kâfirlerin iddia ettikleri gibi insan sözü olsaydı

لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

Birçok Çelişki Onda Elbette bulurlardı

(elbette onda birçok ihtilâf bulurlardı) elbette o kitabı mübinde birçok ihtilâf bulurlardı onun nazmında zıtlık manalarında çelişki bulunurdu. Bazı ayetleri açık, bazıları da zayıf olurdu, benzerini getirmek mümkün görülürdü.

&-Özellikle tarihe, birçok tabiat gerçeklerine geçmişe ve geleceğe ait, gayb işlerinden sayılan hususlardaki beyanları arasında muhalefetler, bulunurdu, hem de öyle az değil belki birçok muhalefetler, çelişkiler meydana çıkardı. Hâlbuki onun belâgati, yüceliği, hakikate uygunluğu karşısında bütün âlimler ve edipler hayretlerini açıklamış bulunmaktadırlar, onun bu kutsiyetini tasdiğe mecbur olmaktadırlar. Nitekim o münafıkların içlerinde olanları bu ilâhi ayetin olduğu gibi haber vermesi de öyle gayba ait duyumlar kabilinden bulunmuştur. Artık bu mucize kitabı Allah tarafından vahiy yoluyla almaya mazhar olan bir yüce zat peygamberlik ve risalet iddiasında yalancı görülebilir mi? O inkârcılar bunu da biraz düşünmeli değil midirler?

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى

الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

83.Ve onlara eminlikten veya korkudan bir haber geldiği zaman onu yayıverirler. Ve eğer onu Peygamber'e veya kendilerinden olan emir sahiplerine arz etseler elbette onlardan bunun hükmünü çıkaracak zatlar bunu bilirlerdi. Ve eğer Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti üzerinize olmasa idi pek azınız müstesna, elbette şeytana uymuş olurdunuz.

Bu mübarek ayetler de bir takım münafıkların kötü hareketlerini dedikodularını kınamaktadır. Ve mühim hususlarda salâhiyetli olan zatlara müracaatın lüzumuna ve ehli İslâm'ın savaş ile mükellef kılınmasındaki faidelere işareti kapsamaktadır.

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ

Onu Yayıverirle Korkudan Veya Emniyetten Bir iş Onlara geldi Ve O zaman ki

(Ve onlara eminlikten veya korkudan bir haber geldiği zaman onu yayıverirler)

Ve o münafıklara eminlikten İslâm birliklerinin başarısından, mali ganimete kavuşmasından veya korkudan öldürülme ve yenilgi gibi bir olayın meydana gelmesine dâir bir haber geldiği zaman o haberi münafıklar yayıverirler. Neşir ve ifşa eder dururlar, daha gerçek durumun neden ibaret olduğunu anlamadan ilana yeltenirler.

وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ

Onlardan Emir Sahiplerine Ve Peygambere Onu arz etselerdi Eğer Ve

(Ve eğer onu Peygamber'e veya kendilerinden olan emir sahiplerine arz etseler)

ve eğer o haberi Peygamber'e veya Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer gibi mü'minlerin seçkin üyelerinden olup görüş sahibi bulunan emir sahiplerine arz etseler pek isabet etmiş olurlardı,

لَعَلَّمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ

Onlardan Onu çıkarabilecekler O kimseler ki Elbette onu bilirdi

(elbette onlardan bunun hükmünü çıkaracak zatlar bunu bilirdi) elbette onların

İçlerinden bu haberleri gerçek yönü ile bilip hükmünü çıkaracak bilgili zatlar tecrübelerine, güzelce mütalâalarına dayanarak lâzım gelen tedbirleri onlara gösterirdi. Bunun yayılmasının uygun olup olmadığını tayin eyleyecek olan o zatlar bunun gizlenmesinin mi, yayılmasının mı münasip olacağını tayin ederlerdi.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

Ve Rahmeti Üzerinizde Allah'ın Lütfu Ve Eğer olmasaydı

(Ve eğer Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti üzerinize olmasa idi) ve eğer Ey mü'minler Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti İslâmiyet'e kavuşma nimeti ve rahmeti Peygamber göndermesi, Kuranı Kerim'i indirmesi üzerinize yönelmiş olmasa idi böyle bir ilâhi nimete mazhar bulunmasaydınız sizden

لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

Birazınız Müstesna Şeytana Elbette uyardınız

(pek azınız müstesna, elbette şeytana uymuş olurdunuz) pek azınız Cenâbı Hak'ın kendilerine lütfetmiş olduğu sahih bir akıl, bir korunmuşluk sayesinde şeytana tâbi olmazdı. Kalan kısmınız ise elbette şeytana uymuş onun küfür ve isyana dâir olan telkinlerine uymuş olurdunuz. Cenâbı Hak merhamet buyurmuş, size yüce bir Peygamber'i göndermiş, onun vasıtasıyla semavi kitabını sizlere ihsan eylemiş bundan dolayı sizlerin her bakımdan selâmet ve hidâyet yolunu takip etmeniz ve şükretmeniz lâzım değil midir?

&-Rivayete göre Rasûlû Ekrem Hazretleri bazen düşmanlarına karşı birlikler, askeri firkalar gönderirdi. Münafıklar ise bunların hareketlerini takibe koyulurlar, bunların hakkında gerçeğe aykırı haberler yayarlardı, İslâm siyasetine aykırı haberler yayıp dururlardı. Bu kötü halleriyle de Resulû Ekrem'e eziyet etmiş olurlardı, İşte bunların bu hallerini beyan, kendilerini irşat ve ikaz için bu ayeti kerime nazil olmuştur.

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَن يَكُفَّ

بِأَسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بِأَسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا

84.Artık Allah yolunda savaşta bulun. Sen nefisinden başkası ile mükellef olmazsın. Mü'minleri de teşvik et. Umulur ki, Allah Teâlâ o kâfir olanların saldırısını defeder ve Allah Teâlâ'nın gücü daha şiddetlidir ve tenkilce de daha şeditir

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Artık savaş

(Artık Allah yolunda savaşta bulun) artık Ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Allah yolunda savaşta bulun ehli küfür ile cihada devam et

لَا تُكَلِّفُ إِلَّا نَفْسَكَ

Kendinden Ancak Mesul olmazsın

(sen nefsenden başkası ile mükellef olmazsın) sen yalnız kendi yaptıklarından sorumlusun, başkalarının fiil ve hareketlerinden dolayı mükellef ve mesul değilsin. Bundan dolayı sen yalnız kendi başına olsan da yine savaşa atıl, çünkü senin için Cenabı Hak, zaferi vaat buyurmuştur. Sen

وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Ve Teşvik et

(mü'minleri de cihada teşvik et) sen hakiki iman sahiplerini de cihada teşvikte bulun bu hususta senin üzerine düşen vazife, böyle bir teşvik ve özendirmeden başka değildir,

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkar ettiler O kimselerin ki Kuvvetini Defeder Allah'ın Umulur

(Umulur ki, Allah Teâlâ o kâfir olanların saldırısını defeder) Evet, Bir ilâhî vaat olduğundan gerçekleşmesi muhakkaktır ki Allah Teâlâ, o kâfir olanların saldırısını gücünü, kuvvet ve şiddetini defeder size galibiyet nasip buyurur,

وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا

Azap vermek cihetiyle Ve Daha şiddetli Kuvvetce Daha şiddetli Ve Allah

(ve Allah Teâlâ'nın gücü daha şiddetlidir ve tenkilce de daha şeditir) ve Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın gücü kuvveti o düşmanlarınızdan daha şiddetlidir onun kuvvet ve gücü sonsuzdur ve Allah Teâlâ tenkilce de kahr etme ve azap etme bakımından da onlardan daha şiddetlidir. Artık Cenâbı Hakka sığınan onun dinine yardım için Hak Teâlâ'dan yardım ve başarı isteyen müminler, o gibi kâfirlerden korkar da cihat sahasına atılmaktan kaçınırlar mı?

&-Rivayete göre Rasûlü Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Uhud savaşını müteakip, Bedrüssuğra denilen bir yerde zilkade ayına tesadüf eden bir mevsimde Mekkeliler ile tekrar savaşta bulunacağına söz vermişti. O mevsim gelince Müslümanların arasından bazı kimseler bu savaştan kaçınmak istemişler. Hz. Peygamber de: Nefsim kudret elinde olan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, yalnız başıma da olsam bu savaşa çıkacağım diye buyurmuş, yetmiş kadar suvâri kahraman ile Bedrüssuğraya kadar teşrif etmiş, düşmanlar ise korkuya tutularak bu savaş meydanına çıkmadan kaçınmışlardır. İşte bu âyeti kerime, buna işareti kapsamaktadır.

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا

85. Her kim güzel bir şefaate şefaatte bulunursa onun için de ondan bir nasip olur. Ve her kim kötü bir şefaate şefaatte bulunursa onun için de ondan bir hisse olur. Ve Allah Teâlâ her şey üzerine hakkıyla şahittir.

Bu mübarek ayetler, Müslümanları birbirine karşı iyilik ister bir muamelede bulunmaya ve birbirleriyle karşılaşınca güzelce selâmlaşarak aralarındaki muhabbeti, din kardeşliğini göstermeğe yöneltmektedir.

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً

Güzel Bir şefaate Şefaatte bulunursa Kim

(Her kim güzel bir şefaate şefaatte bulunursa) Müslümanlardan her kim bir din kardeşi hakkında güzel bir şefaate şefaatte bulunursa o kardeşinin dünyevî ve uhrevî

olan menfaatine ve onun bir zarardan korunmasına dâir sırf Allah rızası için sözle bir yardıma, bir istirhama koşarsa

يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا

Ondan Bir nasip Onun için Olur

(onun için de ondan bir nasip olur) o şefaatte bulunan kimse hakkında da o şefaati yüzünden bir nasip bir sevap tahakkuk etmiş olur bu güzel hareketinin mükâfatını görür

وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً

Kötü Bir şefaatte Şefaatte bulunursa Kim Ve

(Ve her kim kötü bir şefaatte şefaatte bulunursa) ve bilâkis her kim kötü gayrı meşru, iyi niyetli olmayan bir şefaatte şefaatte bulunursa

يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا

Ondan Bir hisse Onun için Olur

(onun için de ondan bir hisse olur) onun öyle şeriata aykırı şefaatte bulunan kimse için de o kötü şefaati sebebiyle bir hisse günahattan bir pay tahakkuk etmiş olur o gayrı meşru şefaatine eşit bir günaha bir sorumluluk altına girmiş bulunur.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا

Gücü yeten Her şeye Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ her şey üzerine şahittir) koruyucudur, şefaati görmektedir ve o şefaate göre mükâfat ve ceza vermeğe kadirdir. Bundan dolayı herkesin yaptığı şefaati görmektedir ve o şefaate göre mükâfat ve ceza verecektir.

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

حَسِيبًا

86.Ve bir selâm ile selâm verildiğiniz vakit hemen ondan daha güzeli ile selâm-da bulununuz veya onu aynı ile iade ediniz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyin hesabını arayandır.

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ

Bir selam ile Selamlandınız O zaman ki Ve

(Ve bir selâm ile selâm verildiğiniz vakit) Ve Ey müminler Siz güzelce şefaate izinli, ondan dolayı sevaba nâil olduğunuz gibi bir nevi şfaat olan selâm ile de görevli bulunmaktasınız. Bundan dolayı siz bir tahiyye ile yani bir selâm ile selâm verildiğiniz vakit hemen

فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا

Onu mukabele edin Veya Ondan Daha güzeli ile Artık selam verin

(ondan daha güzeli ile selâmda bulununuz veya onu aynı ile iade ediniz) o selâmdan daha güzeli ile daha fazla hayır isterlik ifade eden bir tabir ile selâmda bulununuz o selâma öyle bir saygı ile karşılık veriniz. Veya onu aynı ile iade ediniz tam misli ile karşılıklıta bulununuz. Meselâ: Selâmün aleyküm denilmesine karşı "ve aleykümüsselâm" denilmesi aynı ile karşılık vermektir. "Ve aleykümüsselâm ve rahmetullahi ve berekâtühü" denilmesi de daha güzel bir şekilde karşılık vermektir,

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

Hesab gören Her şeye Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyin hesabını görendir) şüphe yok ki. Allah Teâlâ ezeli ve ebedî olarak her şeyin hesabını görendir karşılığını verendir. Bu selâm vazifesi de bu cümledendir. Artık bunun da lâyük olduğunuz mükâfatını göreceksiniz-dir. Cenâbı Hak bunun mükâfatını vermeğe de inanmışız ki kadirdir, bundan dolayı her hususta güzelce hareketten ayrılmayınız.

&-Tehiyye lâfzı lûgatta dua, övme, mülk manasınadır. Çoğulu, Tehâyâ ve tehiyyattır.

Meselâ: "Ettehiyyatü lillâhi" denilir ki, mülk Allah'ı Teâlâ'nındır, demektir. Sonra Hayya kallahü, denilir ki, Allah Teâlâ'nın selâmı senin üzerine olsun demektir. Vaktiy-le Araplar birbirlerine rast gelince: Allah Teâlâ seni uzun ömürlü kılsın mana-sına olarak: "heyha kallah" derlerdi. Sonra bu tabir yerine Müslümanlar arasında "selâm" tabiri kullanılmıştır ki bu daha ziyade bir hayır istemeyi içermektedir, muhatap hakkında selâmet ve saadet temennisinden ibarettir, "berhayat ol", "çok yaşa" gibi tabirler, selâm tabiri kadar hayır isteyici tabir değildir. Çünkü bir insan çok yaşadığı halde hayatından bir zevk alamayabilir, sıhhat ve selâmetten mahrum bir halde bulunmuş olabilir, selâmet ise böyle değildir. Bununla beraber "selâm" Cenâbı Hakkın mukaddes isimlerinden biridir. "Esselâmü aleyke" tabiri "sen Cenâbı Hakkın koruması ve himayesinde ol" gibi bir manayı da içermektedir. Selâm verip almak hususunda riâyet edilecek bazı yönler vardır.

Şöyle ki: İki Müslüman karşılaşınca birinin diğerine selâm vermesi bir sünnettir. Diğer Müslüman'ın buna karşılık vermesi de bir farzdır veya bir vaciptir. Birkaç zat, birkaç zata tesadüf edince içlerinden birinin selâm vermesi bir sünneti kifayedir, diğerleri tarafından birinin karşılık vermesi de bir farzı kifaye bulunmuş olur. Bu durumda hepsinin birden selâm verip alması icab etmez. Bununla beraber verecek olsalar bu vazife yine ifa edilmiş olur.

Selâmda sünnet olan şekil şudur: Yürümekte olanların oturanlara, bineklilerin, yalalara, gençlerin, yaşlılara ve azlığın, çokluğa ilk defa selâm vermesidir. Hutbe irade-den, Kuran'ı Kerim'i açıktan okuyan, hadisi şerifi rivayet eyleyen, İlim öğreten, namaz ile ve ezan ve ikamet ile meşgul olan zatlara selâm verilmez. Tâki yaptıkları işler ke-sintiye uğramasın. Abdest bozmak üzere bulunan, eğlenceler ile şarkı ve türkü söylemek ile meşgul bulunan, hamamda çıplak duran kimselere de selâm verilmez. Çünkü onların bu vaziyetleri selâma aykırıdır. Bir insan, kendi eşine ve diğer mahremi olan kadınlara selâm verir, ecnebilere selâm vermez. Selâm verirken rükû'a gider gibi eğilmek de caiz değildir.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

87.Allah Teâlâ ki, ondan başka mabut yoktur, elbette o sizi kıyamet gününe toplayacaktır onda şüphe yok. Ve Allah Teâlâ'dan daha doğru sözlü kim vardır?

Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini isbat, mü'minleri uyarmaktadır, münafıkların da çirkin karakterlerini bildirerek onlara karşı Müslümanların birleşik bir cephe almalarına şöylece işaret buyurmaktadır.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur Allah ki

(Allah Teâlâ ki, ondan başka mabut yoktur) O yüce Yaratıcı ki birdir ondan başka mabut ibadete lâıyk bir zat yoktur. Onun birliği, mabut olduğu binlerce deliller ile sabittir,

لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ

Onda Şüphe yok Kıyamet gününde Elbette sizi bir araya getirecektir

(elbette o sizi kıyamet gününe toplayacaktır onda şüphe yok) elbette tek olan yüce zatına yem olsun ki, ey bütün insanlar O Yüce Yaratıcı sizi kıyamet gününe bütün ölümlerin kabirlerinden kalkacakları günde toplayacaktır. Orada hesaba çekileceksiniz. O gündeki bu kabirden kalkmada şüphe yok dur. Çünkü bunu Cenabı Hak, Kuranı Kerim'de kesin bir şekilde beyan buyuruyor. Artık bunun zıddı düşünülebilir mi?

وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

Sözce Allah'dan Daha doğru Ve Kimdir

(Ve Allah Teâlâ'dan daha doğru sözlü kim vardır?) Allah'ın Yüce zatından daha doğru sözlü kim vardır? Elbette ondan daha doğru sözlü bir zat yoktur. O halde onun bütün ilâhi beyanlarını tasdik etmek bütün akıl sahiplerine yönelik bir vazifedir.

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهُ أَرَكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

88.Size ne oluyor ki, münafıklar hakkında iki fırka bulunuyorsunuz? Allah Teâlâ onları kazandıkları şey sebebiyle tersine döndürmüştür. Hak Teâlâ'nın saptırdığını doğru yola getirmek mi istiyorsunuz? Ve her kimi ki, Allah Teâlâ saptırırsa artık sen onun için bir yol bulamazsın.

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ

İki fırkasınız Münafıklar hakkında O halde size ne oldu ki

(Size ne oluyor ki, münafıklar hakkında iki fırka bulunuyorsunuz?) Ey Müslümanlar size ne oluyor ki içinizden bir kısmınız hakikati görüp anlamıyor? Münafıklar hakkında Onların durum ve davranışları hakkında iki gruba ayrılmış bulunuyorsunuz? Onların kâfirlikleri konusunda ittifak edemiyorsunuz, ayrılığı düşünüyorsunuz, içinizden bazıları onların mü'min oldukları kanaatinde bulunuyor. Hâlbuki

وَاللَّهُ أَرَكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا

Kazandılar O şey yüzünden ki Onları geriye döndürmüştür Ve Allah

(Allah Teâlâ onları kazandıkları şey sebebiyle tersine döndürmüştür) Allah Teâlâ o münafıkları kazandıkları şey sebebiyle tercih eyledikleri küfür ve isyan yüzünden, dinden dönmelerinden ve müşriklere katılmalarından dolayı tersine döndürmüştür. Onları ateşe sevk etmiştir veya onları arkası arkasına döndürerek kâfirler hükmüne reddeylemiştir.

أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ

Allah Saptırdı O kimseyi ki Hidayete erdirmenizi İstiyor musunuz?

(Hak Teâlâ'nın saptırdığını doğru yola getirmek mi istiyorsunuz?) Hak Teâlâ'nın saptırdığını dalâlete düşürdüğünü doğru yola getirmek mi istiyorsunuz siz onları hidayete kavuşmuş kimselerden mi sayıp duruyorsunuz?

وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

Bir yol Onun için Artık asla bulamazsın Allah Dalalete atarsa Ve Kimi

(ve her kimi ki Allah Teâlâ saptırırsa, Artık sen onun için bir yol bulamassın) onu hidayete kavuşturacak bir yol bulamazsın onlar kendi yaratılışlarını, tercihlerini kötüye kullanarak küfür ve isyan yolunu tuttukları için Cenâbı Hak, hikmet gereği onların kâfirliğine, sapıklığına hükmetmiştir. Artık onları kimse kurtaramaz. Onların haklarındaki yanlış bir hüsnü zanın ne kıymeti olabilir.

&-Rivayete göre Medine'yi Münevvere dışında bir takım kimseler var idi ki, onlar Müslümanlara karşı İslâmlık iddiasında bulunuyorlardı. Hâlbuki fikren müşrikler ile beraber olup fırsat düşünce Müslümanların aleyhinde bulunmak isterlerdi. Müslümanların kanaatleri ise bunların hakkında başka başka idi. Bir kısmı bunları ciddî Müslüman zannediyordu, bir kısmı da bunların münafık olduklarını anlamış bulunuyordu, İşte bunların bu münafıkça durumlarını bildirmek için bu ayeti kerime nazil olmuştur. Daha başka rivayetlerde vardır.

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ

يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا

تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

89.Arzu etmişlerdir ki, kendilerinin kâfir oldukları gibi siz de kâfir olup onlar ile eşit bulunasınız. O halde onlar Allah yolunda hicret edinceye kadar onlardan dostlar edinmeyiniz. Eğer yüz çevirirlerse artık onları her nerede bulursanız tutunuz ve öldürünüz. Ve onlardan ne bir dost, ne bir yardımcı edinmeyiniz.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin Müslümanlar hakkındaki kötü maksatlarını ve onların dost tutulmaya lâyık olmadıklarını bildiriyor, İslâm varlığını korumak ve savunmak için şartlar mevcut olunca onlara karşı cihat da bulunulmasını emrediyor ve onlardan kimlere karşı savaşta bulunulmamasını tayin ederek bu husustaki pek yüksek dinî siyaseti şöylece göstermiş bulunuyor.

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً

Eşit Böylece olursunuz İnkâr ettiler O şey gibi ki İnkâr etseniz Keşke İstediler

(Arzu etmişlerdir ki, kendilerinin kâfir oldukları gibi siz de kâfir olup onlar ile eşit bulunasınız) evet o münafıklar temennide bulunmuşlardır ki, kendilerinin kâfir oldukları gibi siz de kâfir olasınız onlar ile küfürde eşit bulunasınız. Artık ey mü'minler! Onların bu kötü maksatlarını anlayınız,

فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Hiçret etmelerine dek Taki Dostlar Kendilerinden Artık edinmeyin

(O halde onlar Allah yolunda hicret edinceye kadar onlardan dostlar edinmeyiniz) o halde onlar Allah yolunda sizin gibi sahih, imanlarını kuvvetlendiren bir hicret ile hicret edinceye kadar onlardan dost edinmeyiniz. Onlar iman ettiklerini açıklasalar da yapmacıktır, ona ehemmiyet vermeyiniz.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ

Kendilerini buldunuz O yerde ki Ve Onları öldürün O takdirde onları yakalayın yüz çevirirlerse Eğer

(Eğer yüz çevirirlerse artık onları her nerede bulursanız tutunuz ve öldürünüz) eğer Allah'ın birliğine imandan kaçınır, öyle münafıkça bir hâl üzere durmak isterlerse artık cezayı hak etmişlerdir, onları her nerede gerek harem bölgesi dışında ve gerek içinde bulursanız tutunuz esir alınız ve öldürünüz haklarında diğer kâfirlere yaptığınız muameleyi yapınız

وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ve Ne bir yardımcı Bir dost Onlardan Ve Edinmeyin

(Ve onlardan ne bir dost, ne bir yardımcı edinmeyiniz) ve onlardan ne bir dost, bir yaran, bir ahabap ne de onlardan sizin için düşmanlarınız üzerine bir yardımcı edinmeyiniz. Bilakis onlardan tamamen uzak durunuz.

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَائُكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتِلُوكُمْ فَإِنْ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَالْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

90.O kimseler müstesna ki, onlar sizin aranızla kendi aralarında bir anlaşma bulunan bir kavme iltica etmiş veyahut sizinle savaşta bulunmaktan veya kendi kavimleriyle harp etmekten göğüsleri darlaşmış oldukları halde size gelmiş olurlar. Ve eğer Allah Teâlâ dilemiş olsa idi elbette onları size musallat ederdi ve sizi katlediverirlerdi. İmdi onlar sizden bir tarafa çekilirler de sizinle savaşta bulunmazlarsa ve barışı size bırakırlarsa artık Allah Teâlâ sizin için onların aleyhine bir yol vermemiştir.

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

Bir antlaşma Ve Aralarında Aranızda (vardır) Bir kavme ki Ulaşır O kimseler Müstesna ki

(O kimseler müstesna ki onlar sizin aranızla kendi aralarında bir anlaşma bulunan bir kavme iltica etmiş olurlar) Bu mültecilere artık dokunulmaz. Çünkü o hususa dâir bir siyasi sözleşme bulunmuş olur. Nitekim Rasûlü Ekrem Hazretleri Beni Eslem kabilesiyle böyle bir sözleşmede bulunmuş, onların temsilcisi olan Hilal bini Üveymir'e karşı: Birbirinin ne lehine ve ne de aleyhine yardımda bulunmayacaklarına ve Hilâle gidip iltica edenlerin de Hilal gibi saldırıdan korunmuş bulunacaklarını söz vermiştir.

أَوْ جَاؤُكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ

Kavimleriyle Savaşmalarından Veya Sizinle savaşmalarından Göğüsleri Daralmış Size geldiler Yahut (veyahut sizinle savaşta bulunmaktan veya kendi kavimleriyle harp etmekten göğüsleri daralmış oldukları halde size gelmiş olurlar) yani sizinle savaşta bulunmaktan kendi kavimleriyle beraber size karşı savaşa atılmaktan veya kendi kavimleri ile muharebe etmekten sizinle beraber olup onlara karşı cenk eylemekten göğüsleri daralmış kalpleri sıkılmış oldukları halde size gelmiş olanlar. Ne sizin aleyhinize ve ne de lehinize savaşta bulunacak bir durumda bulunmazlar. İşte bu grup da müstesnadır. Bunları esir almaya, öldürmeğe lüzum yoktur. Nitekim Beni Müdlic kabilesi bu cümledendir. Bunlar Rasûlü Ekrem Efendimize gelip böyle bir savaştan uzak olduklarını arz etmişlerdi.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتِلُوكُمْ

Ve elbete sizinle savaşırlardı Size Elbette onları musallat ederdi Allah Dileseydi Ve Eğer (Ve eğer Allah Teâlâ dilemiş olsa idi elbette onları size musallat ederdi Eğer Allah Teâlâ Sizin üzerinize bunları musallat kılmayı dilemiş olsa idi elbette onları size musallat ederdi kalplerini kuvvetlendirir, onları sizin üzerinize saldırırdı da sizinle savaşırlardı. Fakat Cenâbı Hak, bunu dilemedi, onları öyle perişan bir vaziyete soktu.

فَإِنْ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَالْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ

Barışı Size Ve Teklif ederlerse Sizinle savaşmazlarsa Sizi bırakırlarsa Fakat eğer (İmdi onlar sizden bir tarafa çekilirler de sizinle savaşmazlarsa ve barışı size bırakırlarsa) İmdi onlar sizi bırakırlarsa size taarruz etmez sizinle savaşta bulunmazlarsa ve barışı teklif ederlerse teslim olup boyun eğlerse, sulh ve barışı size bırakırlarsa size itaat ederek teslimiyette bulunurlarsa

فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

Bir yol Onlar aleyhinde Size Allah O takdirde kılmamıştır (artık Allah Teâlâ sizin için onların aleyhine bir yol vermemiştir) Allah Teâlâ size onların aleyhine esir almak, öldürmek gibi bir şekilde bir yol vermemiştir. Bir müsaade yolu tayin buyurmamıştır. Bundan dolayı onların şu teslimiyetlerine, şu aciz durumlarına bakarak kendilerine saldırmaya meydan vermeyiniz. Müslümanlıkta anlaşma yapanlar ve mülteciler hakkında böyle şereflice muamelede bulunmak bir siyasi fazilet icabıdır.

سَتَجِدُونَ آخِرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلًّا رُدُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكِسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ وَيَكْفُوا أَيَدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

91.Başka bir taife de bulacaksınız ki, onlar hem sizden emin olmayı ve hem de kavimlerinden emin bulunmayı dilerler. Fitneye her sevk edildikleri zaman da onun içine baş aşağı atılırlar. Artık onlar sizden çekinmezlerse ve barışı size bırakmazlarsa ve ellerini çekmezlerse onları her nerede ele geçirirseniz tutunuz ve öldürünüz işte sizin için onların aleyhine apaçık bir emir verdik.

Bu âyeti kerime, hilekâr, fitneleri körükleyen, İslâm varlığına saldıran bir kısım münafıklara karşı ehli İslâm'ın salıp olduğu selahiyeti şöylece bildirmektedir.

سَتَجِدُونَ آخِرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ

Kavimlerinden Ve Emin olmalarını Sizden emin kalmalarını isterler Bir başkalarını Bulacaksınız (Başka bir taife de bulacaksınız ki, onlar hem sizden emin olmayı ve hem de kavimlerinden emin bulunmayı dilerler) onlar sizin yanınızda yalan yere iman ettiklerini açıklayarak onlar hem sizden emin olmayı ve hem de kavimleri arasına dönünce küfürlerini açığa vurarak kavimlerinden emin bulunmayı) dilerler böyle münafıkça hareketlerde bulunurlar. Bu münafıklar

كُلَّمَا رُزُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكِسُوا فِيهَا

Ona Baş aşağı daldılar Fitneye Sevk edilseler Her ne zaman

(Fitneye her sevk edildikleri zaman da onun içine baş aşağı atılırlar) Fitneye küfre her sevk edildikleri zaman da çirkin bir kalp ile o fitnenin içine baş aşağı ters dönmüş bir şekilde, tepe taklak atılırlar. Böyle kâfirce bir hareketten çekinmezler.

فَإِنْ لَمْ يَعْزِلُوا عَنْكُمْ وَلِئَلَّامُ الْيَوْمِ السَّلَامَ وَيَكْفُرُوا أَيْدِيَهُمْ

Ellerini Ve Çekmezlerse Barışı Size Ve Teklif etmezlerse Sizi bırakmazlarsa Fakat eğer

(Artık onlar sizden çekinmezlerse ve barışı size bırakmazlarsa ve ellerini çekmezlerse) Artık onlar Sizinle savaşmayı terk ile sizden çekinmezlerse ve sulh ve barışı teklif etmez size bırakmazlarsa ve onlar fırsat buldukça sizinle savaşı terk etmezlerse

فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ

Kendilerini buldunuz O yerde ki Ve Onları öldürün Artık onları yakalayın

(onları bulduğunuz yerde yakalayınız ve öldürünüz) Ey İslâm mücahitleri onları her nerede bulursanız ele geçirirseniz tutunuz esir alınız ve öldürünüz

وَأُولَئِكَمُ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

Apaçık Bir delil Kendileri aleyhinde Size Kıldık İşte onlar ki Ve

(işte sizin için onların aleyhine apaçık bir emir verdik) Onların Müslümanlara karşı düşmanlıkları açık, küfürleri meydanda olması sebebiyle onlara taarruz için, onları öldürmeniz ve esir almanız için sizlere apaçık bir delil bir müsaade verdik. Artık icabına göre hareket ediniz.

&-Rivayete göre bu taifeden maksat, Benû Esat ile Gafan kabileleridir. Bunlar Medine'yi Münevvere'ye geldikçe Müslüman olduklarını söyler söz alma ve emniyet isteminde bulunurlardı. Kendi kabilelerine dönünce de küfürlerini açıklar, onlardan emin olmak için Müslümanlar aleyhinde söylenir dururlardı. İşte bu âyeti kerime bu gibi münafıkların hallerini bildirmektedir. Diğer bir rivayete göre de bu taifeden maksat, Abdüddar oğulları idi.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

92.Bir mü'min için lâyük değildir ki, bir mü'mini öldürüversin, meğerki yanlışlıkla olsun. Ve kim bir mü'mini yanlışlıkla öldürürse bir mü'min köle azat etmesi ve öldürülenin vârislerine teslim edilecek bir diyet vermesi lâzım gelir. Meğerki tasadduk etsinler. Eğer öldürülen mü'min olduğu halde size düşman olan bir kavimden ise o halde bir mü'min köle azat edilmesi icab eder. Ve eğer öldürülen, sizin ile aralarında bir sözleşme bulunan bir kavimden ise o zaman varislerine teslim olunmuş bir diyet ile bir mü'min köle azat edilmesi lâzım olur. Fakat her kim köleyi bulamazsa Allah Teâlâ tarafından bir tövbe olmak üzere ardına iki ay oruç tutması lâzım gelir. Ve Allah Teâlâ âlimdir, hâkimdir.

Bu âyeti kerime, bir mü'mini haksız yere kasten öldürmenin gayrimeşru, İslâmiyet'in şanına lâyük olmadığını, hata yoluyla olan öldürmelerden dolayı da kâtile yönelik olan tazminat ve diğer şeyleri şöylece beyan etmektedir.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً

Hata ile Ancak Bir mü'mini Öldürmesi Bir mü'min için Ve Olacak şey değildir

(Bir mü'min için lâyük değildir ki, bir mü'mini öldürüversin meğerki yanlışlıkla olsun) Bundan tamamen kaçınmak insanların gücü üstündedir. Meselâ: Olabilir ki

ava atılan bir kurşun yanlışlıkla bir şahsa tesadüf ederek ölümüne sebebiyet verir. Veya bir Müslüman savaş esnasında düşmana karşı hücum ederken onların arasında bulunan bir Müslüman'ı düşman zannederek öldürür. O halde bunlar bir Müslüman'ı kasten öldürmek gibi bir cezayı gerektirmez. Belki bunun icab edeceği şey başkadır, şöylece beyan olunuyor.

وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً

Hata ile Bir mü'mini öldürürse Kim Ve

(Ve kim bir mü'mini yanlışlıkla öldürürse) kasıtlı olmayıp bir hata neticesi olarak öldürürse meselâ: Bir ağaca veya bir ava attığı bir kurşun, bir mü'mine isâbet ederek onu öldürürse bunun gereği

فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ

Mü'min Bir köle Artık azad etmek

(bir mü'min köle azat etmesi) bir mümin köle veya cariye isterse çocuk olsun azat etmesidir onu hürriyete kavuşturmasıdır. O yaptığı öldürmeğe karşılık esaret ve kölelik münsebetiyle ölmüş sayılan bir mü'mini hürriyete kavuşturmak suretiyle manen dirilterek bir nevi kaybedileni telâfi etmeye çalışmış olur

وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ

Ailesine Teslim edilmiş Bir diyet Ve

(ve öldürülenin vârislerine teslim edilecek bir diyet vermesi lâzım gelir) bununla beraber öldürülenin varislerine teslim edilecek belirli miktarda öldürenin bir diyet vermesi lâzım gelir ki, onlar bunu öldürülenin diğer malları gibi aralarında taksim ederler. Bununla onlar bir nevi razı edilmiş ve kendilerine yardım edilmiş olur.

إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا

Sadaka olarak bağışlamaları Ancak

(Meğerki tasadduk etsinler) Meğerki varisler bu diyeti almayıp kâtile tasadduk etsinler bu diyeti affedip bunu almamak cömertliğini gösterebilirler. Çünkü kâtil haddizatında onlara karşı bir düşmanlıkta, kasten bir zararda bulunmuş değildir.

فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Mü'min O Ve Size Düşman Bir kavimden İse Fakat eğer

(Eğer öldürülen mü'min olduğu halde size düşman olan bir kavimden ise) Eğer öldürülen mü'min olduğu halde size düşman olan bir kavimden ise o halde onu bilmezsiniz öldürmüş olan kâtil tarafından yalnız

فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ

Mü'min Bir köle O takdirde azad etmek

(o halde bir mü'min köle azat edilmesi icab eder) diyet lâzım gelmez. Çünkü butakdirde o mü'min ile onun savaştan akrabası arasında varislik geçerli değildir ki, onun diyetine veraset yoluyla hak kazanmış olsunlar

وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

Bir antlaşma Aralarında Ve Aranızda Bir kavimden ki İse Eğer Ve

(Ve eğer öldürülen, sizin ile aralarında bir sözleşme bulunan bir kavimden ise) Ve eğer öldürülen mü'min olsun olmasın sizin ile aralarında bir sözleşme bulunan bir kavimden ise o zaman kâtil tarafından o öldürülenin

فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ

Mü'min Bir köle Azad etmek Ve Ailesine Teslim edilmiş Artık bir diyet

(varislerine teslim olunmuş bir diyet ile bir mü'min köle azat edilmesi lâzım olur) vârislerine teslim olunmuş bir diyet ile bir mü'min köle bir köle veya cariye azat edilmesi lâzım olur. Bu diyeti çabucak vermelidir, aradaki anlaşmayı bozma ihtimaline meydan vermemelidir.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ

Bulamazsa Fakat kim

(Fakat her kim köleyi bulamazsa) Fakat her kim azat edeceği bir köleyi bulamazsa buna sahip olmadığı gibi bunu satın almaya da serveti müsait bulunmadığı takdirde

فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir tevbe için Ard arda İki ay Oruç tutmasıdır

(Allah Teâlâ tarafından bir tövbe olmak üzere ardı ardına iki ay oruç tutması lâzım gelir) Allah Teâlâ tarafından meşru kılınmış, kabul buyrulmuş bir tövbe olmak üzere ardı ardına aralıksız iki ay oruç tutması lâzım gelir. Kâtil, kadın ise hayız ve nifas halleri müstesnadır, bunların oruca ara vermesi kefaretin sıhhatine mâni olmaz.

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Her şeyi bilen Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ âlimdir, hâkimdir) Allah Teâlâ âlimdir Her şeyi bilir, bu öldürme olayı ve oruç tutulması da o cümledendir ve Hak Teâlâ hâkimdir bütün şeri hükümleri bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Bu öldürme olayları hakkındaki bu ilâhi hükmü de hikmetin kendisidir.

&-Rivayete göre ashâbı kiramdan olan Hüzeyfe, Uhud savaşında Rasûlullah ile beraber bulunuyordu, babası olan "Yamani" ise gayrı Müslimler arasında bulunduğu için gayrı Müslim sanılarak İslâm mücahitleri tarafından öldürülmüştü. Hâlbuki Yama-nide İslâmiyet'i kabul etmişti. Hatta Hz. Hüzeyfe bu benim babamdır demiş ise de bunun farkında olamamışlar. Onun Müslümanlığı daha sonra anlaşılınca pişmanlık duyulmuş

Hz. Hüzeyfe ise: Din kardeşlerine karşı Allah Teâlâ sizi bağışlar, o merhametlilerin en merhametlisidir, diye teselli etmiş Rasûlü Ekrem Efendimiz bunu haber alınca Hz. Hüzeyfe'nin mevkii Resulullah'ın katında daha yükselmiştir, bu hadiseyi müteakip de bu âyeti kerime inmiştir. Bununla beraber daha başka nüzul sebepleri de rivayet edilmiştir.

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

93.Ve her kim bir mü'mini kasten öldürürse onun cezası içinde uzun süre kalmak üzere cehennemdir. Ve Allah Teâlâ onun üzerine gazap etmiş ve ona lânette bulunmuş ve onun için pek büyük bir azab hazırlamıştır.

Bu âyeti kerime herhangi bir mü'mini haksız yere kasten öldürmenin ne büyük bir cinayet olup ne büyük cezaya sebep olacağını ihtar buyurmaktadır.

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا

Kasten Bir mü'mini Öldürürse Kim Ve

(Ve her kim bir mü'mini kasten öldürürse) Ve her kim bir mü'mini kılıç, kama, silah, büyük taş parçası gibi öldürücü bir şey ile kasten ölümünü isteyerek öldürürse böyle pek büyük bir cinayeti kasten işlerse

فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcı olarak Cehennem dir Artık cezası

(onun cezası ebedi kalmak üzere cehennemdir) bu cinayetinden dolayı âhirette hak etmiş olduğu ceza, içinde uzun süre kalmak birçok zaman içinden çıkmamak üzere cehennemdir. O haddizatında böyle bir cezaya lâyıktır,

وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ

Ona la'net etmiştir Ve Ona Allah Gazab etmiştir Ve

(Ve Allah Teâlâ onun üzerine gazap etmiş ve ona lânette bulunmuş) ve Allah Teâlâ o katilin üzerine gazap etmiş ondan intikam almak istemiştir. Ve ona bu cinayetinden dolayı lânette bulunmuş onu rahmetinden uzaklaştırmıştır,

وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

Büyük Bir azab Onun için Hazırlamıştır Ve

(ve onun için pek büyük bir azab hazırlamıştır) ve onun için cehennemde pek büyük bir azab hazırlamıştır. Onun derecesini biz insanlar takdirden aciz bulunmaktayız. Çünkü bir mü'mini öyle haksız yere kasten öldürmek pek büyük bir günahdır, bir cinayettir.

&-Nitekim bir hadisi şerifte: buyrulmuştur ki. *“Nefsim kudret elinde olan Cenâbı Hakka yemin ederim ki, dünyanın yok olması, Allah katında bir mü'minin öldürülmesinden daha hafiftir”* Böyle bir katil hakkındaki dünyevî hüküm, ceza, kısastır. Nitekim Bakara suresinde beyan olunmuştur. Uhrevi hüküm ceza da onun cehennemde uzun bir müddet kalmasıdır. Evet, Mü'minlerden asi olanlar, her ne kadar isyanları sebe-biyle cehennemde uzun müddet azap çekseler de sonunda oradan çıkarılacaklardır. İman-larının ebedî mükâfatını göreceklidir. Bu hususa dâir birçok şer'i delil vardır. Cehennemde ebedi kalmak ise kâfirlere aittir. Bununla beraber bir mü'mini haksız yere öldüren kimse, bu öldürmeyi doğru görür bu husustaki İlâhi hükmü hafife alırsa dinden dönmüş olacağı için bundan tövbe edip Allah'tan af dilemeden öldüğü takdirde onun da cehennemde ebedî olarak azap çekeceği şüphesizdir. Tefsircilerin icmâına göre bu âyeti kerime, bir mü'mini öldüren bir kâfir hakkında nazil olmuştur. Bununla birlikte hükmü umumidir.

&-Rivayete göre Mikyes ile Hişâm adında iki şahıs Müslüman olmuşlardı. Daha sonra Mikyes kardeşi Hişâm'ı Beni Neccar kabilesi arasında öldürülmüş olarak buldu, keyfiyeti Rasûlü Ekrem'e arz etti. Peygamber efendimizde Beni Fihirden Zübeyir adındaki bir zatı Beni Neccar'a gönderdi o zat Hz. Peygamber'in tenbihi üzerine Beni Neccar'a giderek: *Eğer katili biliyorsanız Mikyes'e teslim ediniz, kısasta bulunsun, bilmiyor iseniz Hişâm'ın diyetini kardeşi Mikyes'e veriniz*" dedi. Beni Neccar da katili bilmiyoruz diyerek Hişâm'ın diyeti olmak üzere Mikyes'e yüz deve teslim ettiler. Mikyes daha sonra şeytana uyarak: *"ben ne diye kardeşimin diyetini aldım, onun yerine bir kişiyi öldüreyim de intikam alayım"* diyerek yanındaki Zübeyir'in gafletinden istifade ederek bir taş ile başını parçalamış, dinden dönerek Mekke'ye geri gitmişti. İşte bu âyeti kerime bunun hakkında nazil olmuştur. Resulü Ekrem efendimiz, Mekke'yi Mükerre-me'yi fethedince bu mürteddi Kâbe'nin örtüsüne yapıştığı halde yine öldürmüş kendisine amân vermemiştir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

94.Ey iman edenler! Allah'ı Teâlâ'nın yolunda yürüdüğünüz zaman dikkatli bulununuz ve size selâm veren kimseye, dünya hayatının geçici faydasını arayarak, sen mü'min değilsin, demeyiniz. Allah Teâlâ'nın indinde çok ganimetler vardır. Siz de evvelce öyle idiniz de Allah Teâlâ size lütfetti. Artık işi güzelce belli olmasına bakınız. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sizin yaptığınıza hakkıyla haberdar bulunmaktadır.

Bu âyeti kerime her işte acele etmeksizin hareket edilerek hakikatlerin güzelce ortaya çıkmasına dikkat edilmesini emretmektedir. Geçici menfaatler uğrunda gayri meşru tecavüzlere yol verilmemesini ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا

İyice araştırın Allah Yolunda Sefere çıktınız O zaman ki İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Allah'ı Teâlâ'nın yolunda yürüdüğünüz zaman dikkatli bulununuz) Ey İslâm mücahitleri Allah Teâlâ'nın yolunda yürüdüğünüz cihat için sefere çıktığınız zaman dikkatli bulununuz iyi anlayıp dinleyiniz karşılaşacağınız işlerin ortaya çıkıp belli olmasını araştırınız, düşünmeksizin acele etmeyiniz

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا

Mü'min Değilsin Selam Size Verdi O kimseye ki Demeyin Ve

(ve size selâm veren kimseye, sen mü'min değilsin, demeyiniz) yani Müslümanlar arasında uygulandığı şekilde size selâm veren kimseye düşünmeksizin sırf

تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Menfaatini Arzuluyorsunuz

(dünya hayatının geçici faydasını arayarak) o selâm verenin malını bir ganimet malı telâkki ederek kendisine sen mü'min değilsin kendini kurtarmak için böyle Müslüman olduğunu açıklıyorsun demeyiniz. Onun açıkladığı imanı, İslâmiyet'i kabul ediniz, onun hakkında bu açıkladığı iman gereğince muamelede bulununuz. Çünkü

فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ

Birçok Ganimetler Allah'ın İşte katında vardır

(Allah Teâlâ'nın katında çok ganimetler vardır) sizleri zenginleştirmeye fazlasıyla yeterlidir o selâm verenin malına kavuşmak için hayatına kast eylemeyiniz. Düşününüz ki

كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ

Size Allah Ve Lütfetti Bundan önce İdiniz Böyle

(siz de evvelce öyle idiniz Allah Teâlâ size lütfetti) İslâmiyet'i ilk kabul ettiğiniz zamanda yalnız kelime'yi şahadeti okumakla canınızı, malınızı kurtarmıştınız. Sözü'nüzün özünüze uygun olup olmadığını araştırılmamıştı da Allah Teâlâ size lütfetti sizin o şekilde imanınızı kabul etti. Onunla sizin malınızı canınızı korudu, siz de iman ile şöhrat buldunuz, din yolunda dosdoğru harekete kavuştunuz.

فَتَبَيَّنُوا

(Artık işi güzelce belli olmasına bakınız) size selâm vererek İslâmiyet'ini arz edenlerin hallerini güzelce nazarı dikkate alınız, onların aleyhinde acelece harekette bulunmayınız.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Hakkıyla haberdar Yapıyorsunuz O şeylere ki Olandır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ sizin yaptığınıza hakkıyla haberdardır) ona göre mükâfat ve ceza verecektir. Bundan dolayı hareketlerinizde zaaf göstermeyiniz, ihtiyattan ayrılmayınız, çabucak yok olan dünya varlığı için, Müslüman olduğunu açıklayan kimselere saldırmayınız, daima uyanık bulununuz.

&-Rivayete göre Resulü Ekrem, Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, Fedek ahalisi üzerine bir birlik göndermişti. Sahabeden "Üsame bini Zeyid" de bu birlikte bulunuyordu. Fedek ahalisi kaçmış, içlerinde bulunan "Mirdâs" ise vaktiyle Müslüman olup İslâmiyet'ini gizlemekte bulunmuştu. Böyle İslâm birliğini görünce, Müslüman oluşuna güvenerek İslâm erlerini karşıladı, kendilerine selâm verdi, Kelime'yi Tevhid'i okudu. Üsame ise Mirdas'ın bu hareketini gayrı samimi sanarak onu öldürdü, bir tepede bulunan koyunlarını alıp getirdi. Daha sonra Peygamber Efendimiz bu hâdiseden haberdar olunca: Neden Kelime'yi Tevhid'i okuyan bir kimseyi malına tamah ederek öldürdünüz, kalbini teftiş etmeli değil miydiniz? Diye takdirde bulundu. İşte bu âyeti kerimenin inmesine bu gibi birkaç olay sebep olmuştur.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً

وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

95.Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın oturanlar ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarıyla, canlarıyla cihatta bulunanlar eşit olmazlar. Allah Teâlâ malları ile ve

canları ile cihada atılanları oturanlar üzerine derece itibariyle üstün kılmıştır. Ve Allah Teâlâ hepsine de cenneti vaat etmiştir. Ve Allah Teâlâ mücahit olanları, oturanlar üzerine pek büyük bir mükâfat ile tercih kılmıştır.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ yolunda cihat edenlerin yüksek mevkilerini, Müslümanların muhtelif tabakalarını göstermektedir.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ

özür Sahibi Dışında Mü'minlerden Oturanlar Bir olmaz

(Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın oturanlar eşit olmazlar) Mü'minlerden körlük gibi, hastalık gibi, kötürüm olmak gibi özür sahibi olmaksızın cihattan geri kalıp oturanlar savaşa katılmamış olanlar

وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

Ve Canlarıyla Mallarıyla Allah Yolunda Ve Cihad edenler

(ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarıyla, canlarıyla cihatta bulunanlar) savaşa atılmış bulunanlar, İslâm varlığını savunmaya çalışanlar eşit olmazlar elbette mücahitlerin mevkii daha yüksektir. Çünkü

فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً

Derece itibarıyla Oturanlar Üzerine Ve Canlarıyla Mallarıyla Cihad edenleri Allah Üstün kıldı

(Allah Teâlâ malları ile ve canları ile cihada atılanları oturanlar üzerine derece itibariyle üstün kılmıştır) evet Allah Teâlâ mallarıyla ve canlarıyla cihada atılanları cihaddan geri kalıp oturanlar üzerine derece fazilet ve mükâfat itibariyle üstün tercih ve takdim kılmıştır mücahitlerin dereceleri daha yüksektir.

وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى

En güzeli Allah Vaad etmiştir Hepsine Ve

(Ve Allah Teâlâ hepsine de hüsnâyı vaat etmiştir) ve Allah Teâlâ mücahitlere de, bir özürden dolayı oturanlara da hüsnâyı en güzeli yani cenneti vaat buyurmuştur. Özür sahipleri de mazeretlerinden ve iyi niyetlerinden dolayı cennete, mükâfata adaydırlar. Bununla beraber

وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükafatla Oturanlar Üzerine Cihad edenleri Allah Üstün kıldı Ve

(Ve Allah Teâlâ mücahit olanları, oturanlar üzerine pek büyük bir mükâfat ile tercih kılmıştır) Gerçek şu ki: Mazereti olanlar da iyi niyetlerinden dolayı mükâfata nâil olacaklardır. Cihada fiilen katılanlar ise hem güzel niyetleri sebebiyle mükâfata nâil olacakları gibi bu önemli vazifeyi fiilen yerine getirmiş olduklarından dolayı da ayrıca mükâfatı hak etmişlerdir. Özürsüz olarak cihattan geri duranlar ise bu mükâfat bakımından daha ziyade eşitlikten mahrumdurlar.

دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

96. Allah tarafından verilmiş derecelerdir ve bağış ve rahmettir. Ve Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir.

دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً

Bir rahmet Ve Bir mağfiret Ve Ondan Dereceler

Allah tarafından verilmiş derecelerdir ve bağış ve rahmettir) Mü'minlere vaat edilmiş olan bu sevaplar Allah katından derecelerdir, yüksek makamlardır, birbirinin üstünde ikramlar, lütuflardır. Ve bağış ve rahmettir bunları kullarına ihsan buyuracaktır

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Merhametli Bağışlayan Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir) Allah Teâlâ gafurdur kullarını çok yarılgayıcıdır ve rahimdir kendisine ibadet ve itaatte bulunanları çok esirgeyicidir. Onun merhamet ve şefkati bütün mü'min kulları hakkında devamlı olarak tecelli edip duracaktır.

&-Rivayete göre sahabe'yi kiramdan âmâ bulunan "İbni Ümmi Mektum" mücahitler ile cihada katılmayanların dereceleri Allah katında eşit olamayacağını anlayınca üzül-müş, kendisi özründen dolayı cihada iştirak edemediği için cihat sevabından büs-bütün mahrum kalacağını sanmıştı. Bunun üzerine özürlü olanların müstesna olduğu bu mübarek ayetler ile beyan olunarak öyle özürlü olanların da niyetlerine göre seva-ba nâil olacakları kendilerine müjdelenmiştir.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

97.Muhakkak o kimseler ki, nefislerine zulmeder oldukları halde canlarını melekler alacaklardır, ne işte idiniz diyeceklerdir. Biz yeryüzünde zayıf sayılır kimseler idik derler. Melekler de Allah'ın yeryüzü geniş değil mi idi ki, orada hicret edeydiniz, deyiverirler. İşte onların varacakları yer cehennemdir. Ne fena uğracak yer? Bu mübarek ayetler, mazeretsiz olarak hicrette bulunmamış olanların kötü sonunu ve birer mazeret sebebiyle hicret edememiş olanların da Allah'ın affına kavuşacaklarını şöylece bildirmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ

Nefislerine Zülmediciler iken Melekler Canlarını aldı O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki nefislerine zulmeder oldukları halde canlarını melekler alacaklardır) onlar hicreti terk ettiler, şirk yurdunda kalarak kâfirlere uymak suretiyle nefislerine zulmeder oldukları halde onların canlarını ölüm meleği ile arkadaşları alacakları zaman melekler o kimselere

قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ

İdiniz Ne halde Dediler

(ne işte idiniz diyeceklerdir) dinî işlerinize ait hangi şeyle meşgul bulunuyordunuz. M elekler onları böylece kınayacaklardır. O kimseler de özür dileme makamında olarak

قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Aciz bırakılmış kimseler İdik Dediler

(derler ki biz yeryüzünde zayıf kimseler idik) Biz yeryüzünde Mekke yurdunda zayıf sayılır dinimizin icaplarını yerine getirmekten, dinini yüceltmek için hizmetten aciz bulunan kimseler idik diyerek boş mazeretler ileri sürerler, melekler de onların bu özür dilemelerini geçersiz kılmak ve kendilerini susturmak için

قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا

Orada Öyle ise hicret etseydiniz Geniş Allah'ın Arzı Değimliydi Dediler

(Melekler de Allah'ın yeryüzü geniş değil mi idi ki, orada hicret edeydiniz, deyiverirler) o yeryüzünde müsait bir yere hicret edeydiniz o kâfirlerin arasından ayrılma idiniz. Nitekim birçok Müslümanlar, Mekke'den Medine'yi Münevvere'ye ve Habeşistan'a hicret etmişlerdir.

فَأُولَئِكَ مَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ

Cehennemdir Barınakları Artık işte onlar

(İşte onların varacakları yer cehennemdir) İşte o hicreti, özürsüz olduğu halde terk edenlerin âhirette varacakları yer cehennemdir onlar üzerlerine düşen bu hicret farizesini terk ile kâfirlere müsait alan bıraktıkları için böyle bir azabı hak etmişlerdir,

وَسَاءَتْ مَصِيرًا

Varılacak yer Ve Ne kötü

(Ne fena uğranacak yer?) Onların gidecekleri cehennem ne kadar elem verici bir azap yurdu

&-Bu nefislerine zulmedenlerden maksat, bir rivayete göre küfür yurdunda kalıp bir engel bulunmadığı halde İslâm yurdunda hicret etmeyen Müslümanlardır. Bunlar altı kimse imiş, Bedir savaşında kâfirler arasında öldürülmüşlerdir.

&-Diğer bir rivayete göre de bunlar, Müslümanlara karşı iman ettiklerini gösterdikleri halde kendi kavimleri arasında onlara karşı kâfir olduklarını açıklayan, Medine'yi Münevvere'ye hicret etmeyen münafıklardır.

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

98.Ancak erkeklerden ve kadınlardan ve çocuklardan zayıf sayılıp da hiçbir çareye güçleri yetmeyenler ve hiçbir doğru yol bulamayanlar müstesna.

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً

Bir çareye Güç yetiremiyorlar Ve çocuklardan Ve Kadınlardan Erkeklerden Aciz bırakılmış kimseler Ancak (Ancak erkeklerden ve kadınlardan ve çocuklardan zayıf sayılıp da hiçbir çareye güçleri yetmeyenler) evet bu hicret, farizesinden müstesna olanlar erkeklerden ve kadınlardan aciz zayıf olanlar ve çocuklardan ergenlik çağına yaklaşmış olanlardan veya köle bulunanlardan zayıf, aciz başkalarının etkisi altında güçsüz bulunup da hicret için hiçbir kuvvete ve nafakaya güçleri yetmeyenler böylece takatsiz olan

وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

Yol cihetiyle Doğruyu bulamıyorlar Ve

(ve hiçbir doğru yol bulamayanlar müstesna) hicret için elverişli bir yol bilemeyip bir rehber bulamayanlar bu hicret farizesinden müstesna bulunmuşlardır. Çünkü hiçbir kimse gücünün üstünde bir şey ile mükellef olmaz.

فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا غَفُورًا

99.İşte onları umulur ki, Allah Teâlâ af buyurur. Ve Allah Teâlâ affedici, mağfiret buyurucudur.

فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ

Onları Affetmesi Allah'ın Umulu Artık işte onlar

(İşte onları umulur ki, Allah Teâlâ af buyurur) öyle zayıf, her türlü çareden mahrum olan Müslümanları umulur ki. Allah Teâlâ af buyurur onları bu hicret etmemiş olduklarından dolayı sorumlu tutmaz.

وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا غَفُورًا

Çok bağışlayan Çok affeden Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ af edicidir mağfiret buyurucudur) onların haklarında da ilâhi mağfireti tecelli eder. Elverir ki insan hatasını anlasın yüce yaratıcıdan affını ve mağfiretini istesin. Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in Medine'yi Münevvere'ye hicretlerinden sonra Mekke'yi Mükerrerme müşrikleri arasında kalan ve vaktiyle Müslüman olduklarını açık-lamış bulunan kimseler hakkında nazil olmuştur. Çünkü Mekke'yi Mükerrerme'nin fethinden evvel, hicret dini bir farize bulunuyordu. Bunu mazeretsiz terk etmek caiz bulunmuyordu. Mekke'yi Mükerrerme'nin fethinden sonra ise bu farize hakkında dini hüküm nesh edilmiştir. Çünkü Mekke'yi Mükerrerme fethedilince insanlar takım takım İslâmiyet'i kabul etmiş, ahabî kiram etrafa yayılarak Müslümanlara dinî vazifelerini öğretmiş ve telkinde bulunmuş, İslâm'ın yüceliği ve hâkimiyeti pek kuvvetlenmiş idi. Artık Müslümanları saptıracak kimseler azalmıştı. Bununla beraber bir Müslüman için bulunduğu yerde dinî vazifelerini yerine getirmeye imkân bulunmadığı takdirde oradan hicret etmek yine bir dinî vazifedir.

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاعِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا

رَحِيمًا

100.Ve her kim Allah Teâlâ yolunda hicret ederse yeryüzünde birçok hayırlı barınacak yer ve genişlik bulur. Ve her kim hanesinden Allah Teâlâ'ya ve resulüne muhacir olarak çıkarsa, sonra da kendisine ölüm yetişirse muhakkak onun mükâfatını vermek Cenabı Hak'ka aittir. Ve Allah Teâlâ çok bağışlayıcı, pek esirgeyicidir.

Bu mübarek ayetler, hicret etmeye teşviki ve yolculuk halindeki dini kolaylıkları göstermektedir.

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Hicret ederse Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ yolunda hicret ederse) her kim Allah yolunda cihat uğrunda, İslâm dinine hizmet hususunda hicrette bulunursa yurdunu bırakıp başka münasip bir yere giderse

يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مَرَاغِمًا كَثِيرًا وَسِعَةً

Ve genişlik Bir çok Gidecek yer Yer yüzünde Bulur

(yeryüzünde birçok barınacak yer ve bir genişlik bulur) yeryüzünde yolculukta bulunacağı sahalarda birçok hayırlı barınacak yer düşmanlarının zilletine sebep olacak faydeli yer ve geçimi hususunda genişlik bulur. Cenâbı Hak ona genişlik gösterir, onu bol bol rızıklandırır.

وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ

Ve Resulüne Allah'a Hicret edici olarak Evinden Çıkarsa Kim Ve

(Ve her kim hanesinden Allah Teâlâ'ya ve resulüne muhacir olarak çıkarsa) ve her kim hanesinden, yurdundan Allah Teâlâ'ya ve Resulüne onların rızalarını kazanmak, İslâm dinini korumak için muhacir olarak çıkarsa,

ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْمَوْتُ

ölüm Kendisine yetişirse Sonra

(sonra da kendisine ölüm yetişirse) sonra da daha maksadına kavuşmadan kendisine ölüm yetişirse

فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Mükafatı Düşmüştür Artık gerçekten

(muhakkak onun mükâfatını Allah'ı Teâlâ'ya aittir) onun sevap ve mükâfatı Allah katında bir lütuf olarak sabit olmuş olur.

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Merhametli Bağışlayan Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ çok bağışlayandır) Bu gibi kullarının kusurları olsa da onu af eder ve örter ve Cenabı Hak pek esirgeyendir mağfiret buyurmakla beraber bir nice lütuf ve merhamette de bulunur. O gibi zatlara hicret sevabını fazlasıyla ihsan buyurur.

&-Rivayete göre hicret hakkındaki ayetler nazil olunca bunları Mekke'yi Mükerre-me'de ikamet eden ve pek ihtiyar, hasta bulunan Cündüb bini Zamre adındaki bir Müslüman duymuş "ben zayıf bir kimse değilim, yolumu tayin edip girebilirim, vallahi ben bir gece bile artık Mekke'de duramam, beni yolcu ediniz diye yemin eylemiş. Ve hazırlanan bir nakil vasıtasıyla Medine'yi Münevvere tarafına yola çıkmış. Fakat bu mübarek zat daha yolda iken kendisinde ölüm alâmetleri görünmeğe başlamış, bunun üzerine sağ elini sol eline koymuş, Allah'ım Şu senin, şu da Resulün içindir, Resulün sana ne ile beyât ettiyse ben de öyle beyât ediyorum demiş, bunu müteakip "Tenim" denilen mevkide vefat eylemiştir. Bu hadiseyi ashâbı kiram işitince o zat Medine'ye kadar gelmiş olsa idi sevap ve mükâfatı daha fazla olurdu demişler, müşrikler de gülümsemişler, maksadına kavuşamadı diye söylenmişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, böyle güzel inanca sahip, din uğrunda fedakâr olan zatların büyük mükâfatlara nâil olacakları müjde edilmiştir. Bundan dolayı bu gibi mübarek zatlar güzel niyetleri sebebiyle hicrete tamamen muvaffak olan zatlar gibi sevaba nâil bulunmuşlardır.

وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا

101.Ve yeryüzünde sefer ettiğiniz zaman kâfir olanların size kötülük edeceklerinden korkarsanız namazdan kısaltmanız sizin için bir günah değildir. Şüphesiz ki, kâfirler sizin için apaçık bir düşman bulunmaktadır.

وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Yolculuğa çıktınız O vakit ki Ve

(**Ve yeryüzünde sefer ettiğiniz zaman**) Ey Müslümanlar yeryüzünde sefer ettiğiniz yurdunuzdan ayrılıp sefer sayılacak başka bir yere gittiğiniz zaman

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ

Namazdan Kısaltmanızda Bir günah Size O takdirde yoktur

(**namazdan kısaltmanız da sizin için bir günah yoktur**) sizin için bir dini müsaade vardır.

إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerin ki Size bir kötülük yapmasından Korkarsanız Eğer

(**kâfir olanların size kötülük edeceklerinden korkarsanız**) muhtemel bir endişeden dolayı namazdan dörder rekâtlı olanları kısaltmanız onları ikişer rekât olarak kılmamızda sizin için bir günah yoktur. Bundan dolayı mesul olmazsınız, bu hakkınızda ilâhi bir merhamettir. Ey müminler!

إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا

Apaçık Bir düşman Size Oldular Kafirler Şüphesiz

(**Şüphesiz ki, kâfirler sizin için apaçık bir düşman bulunmaktadır**) muhakkak ki, kâfirler sizin için tabiatları, yaratılışları ve eğitimleri bakımından apaçık düşman bulunmaktadır. Bundan dolayı onlara karşı herhalde ihtiyatlı, uyanık bulunmalıdır. &-Bu âyeti kerimede kısaltılmasına müsaade edilen namaza "selâti havf = korku namazı" denilmiştir. Muayyen bir miktar yolculuktan dolayı öğle, ikindi, yatsı namazlarını ikişer rekât kılmamızın meşruiyeti de sünneti nebeviye ile icma'ı ümmet ile sabittir. Sahih Buhârî ve Müslim de Hz. Âişe Radiallahü anha validemizden rivayet olunduğuna göre öğle, ikindi ve yatsı namazları başlangıçta ikişer rekât olarak farz kılınıyordu. Sonra bu farziyet sefer halinde aynen bırakılmış, ikamet halinde ise bunlar dörder rekâta çıkarılmıştır.

&-Sefer lügatte herhangi bir mesafeye gitmektir. Zıddı, ikamettir. Şer'an sefer, muayyen bir mesafeye gitmektir ki, bu mutedil bir yürüyüş ile üç günlük, yani: On sekiz saatlik bir mesafeden ibarettir. Mutedil yürüyüş, yaya yürüyüşüdür ve kfile arasındaki deve yürüyüşüdür. Denizlerde de yelken gemileri ile havanın itidali muteberdir. Bu kadar mesafeye süratle hareket eden bir nakil vasıtası ile bir günde veya birkaç saat içinde gidilse de o yine sefer mesafesi olmaktan çıkmaz. Yolculuk zahmetsiz olmadığı için yolcular hakkında böyle bir müsaade verilmiştir. Böyle bir yolcu, dört rekâtlı farz namazları ikişer rekât olarak kılar. Bu, Hanefî mezhebince bir vecibedir. Buna "kasri salât" denir. Fakat İmam Şafî'ye göre misafir serbesttir, dilerse bu farzları yine dörder rekât olarak kılabilir.

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ

فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ

وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ

وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ

مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

102.Sen içlerinde olup da onlara namaz kıldıracağın zaman onlardan bir grup seninle beraber namaza dursun, silahlarını da alıversinler. Bunlar secde edince arka tarafınızda bulunsunlar ve namazı kılmamış olan diğer bir zümre de gelsin seninle beraber namazı kılsın ve ihtiyat tedbirlerini ve silahlarını da alıversinler. Kâfir olan kimseler arzu ederler ki, siz silâhlarınızdan ve eşyanızdan gafil bulunasınız da sizin üzerinize bir baskın ile baskında bulunuversinler. Ve eğer size yağmurdan bir eziyet var ise veya siz hasta bulunmuş iseniz silâhlarınızı bırakmanızdan dolayı üzerinize bir günah yoktur. Ve ihtiyat tedbirinizi alınız, şüpheli yok ki Allah Teâlâ kâfirler için küçültücü olan bir azab hazırlamıştır.

Bu âyeti kerime, düşmanla karşı karşıya bulunan İslâm mücahitlerinin farz namazlarını ne şekilde kılacaklarını ve düşmanlara karşı herhalde ihtiyatlı bulunmanın lüzumunu göstermektedir.

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ

Namaz Onlara Böylece kıldırдың İçlerinde Oldun Ve O vakit ki

(Sen içlerinde olup da onlara namaz kıldıracağın zaman) Habibim sen mücahit erlerin içlerinde olup da düşmandan çekinmekte bulunduğunuz halde onlara o mücahitlere namaz kıldıracağın zaman

فَلَتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ

Silahlarını Ve Alsınlar Seninle beraber Onlardan Bir taife Artık dursun

(onlardan bir grup seninle beraber namaza dursun, silahlarını da alıversinler) onlardan bir grup beklesin diğer bir grup seninle beraber namaza dursun ve bu grup silahlarını da alıversinler ihtiyaten yanlarında bulundursunlar.

فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ

Arkanızda Hemen olsunlar Secdeye vardılar Fakat o zaman ki

(bunlar secde edince arka tarafınızda bulunsunlar) böyle seninle bir rekâtı tamamlayınca bunlar düşmana karşı duruversinler

وَلَتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ

Seninle beraber Böylece namaz kılsınlar Namaz kılmamışlar Diğer Bir taife Ve Gelsin

(ve namazı kılmamış olan diğer bir zümre de gelsin seninle beraber namazı kılsın) ve namazı kılmamış düşmana karşı durmakta bulunmuş olan diğer bir grup da gelsin seninle beraber kalan namazı kılsın ve bu grup

وَلِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ

Silahlarını Ve Tedbirlerini Alsınlar Ve

(tedbirlerini ve silahlarını da alıversinler) çünkü bu halde İslâm erlerinin ibadetle meşgul olduğuna düşmanların bakışları daha fazla dönmüş olabilir,

وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ

Eşyalarınızdan Ve Silahlarınızdan Gafil olsanız Keşke İnkâr ettiler O kimseler ki Arzu etti

(kâfir olanlar arzu ederler ki siz silâhlarınızdan ve eşyanızdan gafil bulunasınız) siz ey Müslüman erleri, namaz ile meşgul olduğunuz zaman silâhlarınızdan ve eşyanızdan gafil bulunasınız da

فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً

Tek Bir baskınla Üzerinize Böylece baskın yapsalar

(sizin üzerinize bir baskın ile baskında bulunuversinler) Sizin üzerinize ansızın bir baskında bulunsunlar sizin hayatınıza kast etsinler, sizin mallarınızı, silâhlarınızı elde ediversinler. Bununla beraber Cenâbı Hak, Müslümanlar hakkında merhamet-

lidir, kerem sahibidir, onlara her hususta genişlik ve kolaylık göstermektedir,

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ

Silahlarınızı Bırakmanızda Hasta Olursanız Veya Yağmurdan Bir eziyet Size Olursa Eğer Size Bir günah yoktur Ve

(Ve eğer size yağmurdan bir eziyet var ise veya siz hasta bulunmuş iseniz silâhlarınızı bırakmanızdan dolayı üzerinize bir günah yoktur) yani silâhlarınızın yağmurdan dolayı ıslanmasından, ağırlaşmasından korkuyorsanız. Veya siz hasta bulunmuş iseniz silâhlarınızı yüklenmeniz hastalığınızın artmasına sebep olabilecek ise silâhlarınızı yanınıza almayıp da münasip bir yerde bırakmanızdan dolayı üzerinize bir günah yoktur. Bundan dolayı mesul olmazsınız,

وَاخْذُوا حِذْرَكُمْ

Tedbirinizi Alın Ve

(Ve ihtiyat tedbirinizi alınız) ve bununla birlikte siz yine mümkün olan ihtiyat tedbirinizi alınız. Tâki, düşmanlarınız üzerinize ani bir hücumda bulunacak olmasınlar. Fakat onların herhalde hücum edebileceklerini, galip gelecekleri vehmine de düşmeyiniz.

إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

Aşağılayıcı Bir azab Kafirler için Hazırlamıştır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ kâfirler için aşağılayıcı bir azab hazırlamıştır) onlar için öldürülmeleri esir alınmaları, mallarının yağmaya uğraması gibi küçültücü zillete düşürücü bir azab bir ezilmişlik, bir mağlûbiyet hazırlamıştır. Onlar herhalde lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Elverir ki, Müslümanlar, dinlerinin yüce emirleri çerçevesinde yaşasınlar. Nitekim saadet döneminde İslâm kuvvetleri az bir zaman içinde düşmanlarını mağlûbiyetlere uğratmış, onların yurtlarını ellerinden almış onları zelil bir durumda bırakmışlardır.

&-Rivayete göre Rasûlü Ekrem Efendimiz, Beni muharip ve Beni Anmar kabilelerine karşı savaşa çıkmıştı, bunlardan kimseyi göremediler. İslâm erleri silahlarını bırakıverdiler. Peygamber Efendimiz, tuvalet ihtiyacı için bir derenin öbür tarafına geçmişti, o esnada şiddetli yağmurlar yağdı, seller vücuda geldi. Hz. Peygamber, bir ağaç altında durup sellerin kesilmesini bekliyordu. Beni muharibden "Gavres" adındaki bir şahıs çıkagelmiş, elindeki kılıcı göstererek: Ya Muhammed Aleyhisselâm seni şimdi bundan kim kurtaracak demiş Yüce Peygamber: Allah Teâlâ kurtarır, demiş ve Ey Allah'ım Gavres bin Haris hakkında dilediğin ile benim için yeterli ol, diye duada bulunmuş. Bunun üzerine Gavres titremeye tutularak elinden kılıcı düşmüştü. Resulü Ekrem Hazretleri kılıcı mübarek eline almış, ey Gavres şimdi seni benim elimden kim kurtaracak? Diye buyurmuş, Gavres de: Hiç kimse kurtaramaz, demişti. Resulü Ekrem Hazretleri: Ey Gavres Müslüman ol, kılıcını sana vereyim, diye buyurmuş, Gavres de: "Ben Müslüman olmam, fakat sana da kastetmem ve senin aleyhinde bir kimseye de yardımda bulunmam demekle Hz. Peygamber kılıcı Gavrese iade buyurmuştu. Gavres de "elbette sen benden hayırlısın" demiş ve gidip bu hadiseyi kavmine anlatmış, onlardan bir kısmı bu olağanüstü hâdiseden dolayı İslâmiyet'i kabul etmiştir. Resulü Ekrem de ashâbı kiramının yanına dönerek bu hadiseyi onlara haber vermiştir. İşte bu âyeti kerime, bu hâdisi üzerine nazil olmuş, düşmanlara karşı daima ihtiyatlı bulunmayı ihtar buyurmuştur.

&-Salâtı havftan maksat: Düşmana veya sel veya yangın veya büyük bir canavar gibi bir tehlike karşısında bulunan bir İslâm cemaatinin kendilerini idare eden yöneticinin ve başka muhterem bir imamın arkasında farz bir namazı nöbetle kılmalarıdır.

Şöyle ki: Bu cemaat tan bir grup o tehlike karşısında durur, bir grup da o imama uyar, arkasında iki rekâtı bir namazın bir rekâtını, üç rekâtı bir namazın da iki rekâtını ve seferi hükmünde değilseler dört rekâtı bir namazın da yine iki rekâtını İmam ile beraber kılar. Birinci oturuşta teşehhütten sonra o grup, meselâ düşman cephesine gider, diğer grup gelerek imama uyar onunla beraber kalan namazı kılar. Teşehhüdden sonra tekrar cepheye gider, İmam kendi başına selâm verir, namazdan çıkar, birinci grup döner gelir, namazını kıraatsiz olarak tamamlar, selâm verir, cep-

heye gider, bu zümre lâhik hükmünde bulunduğundan 'yani imam ile namaza başladığından' kendisine Kuran okumak lâzım gelmez. Sonra ikinci grup gelir, namazını Kuran okuyarak tamamlayıp cepheye tekrar döner, bu grup ise mesbuk hükmünde bulunduğundan 'yani namaza sonradan dâhil olduğundan' kendisine Kuran okumak lâzım gelir. Resulü Ekrem Hazretleri Zatürrika, Batni Nahle, Asfan, Zikarede vaka'larında bu korku namazını kıldırılmıştır. Sonra ashabı kiram da Mecusiler ile yaptıkları savaşlarda bu namazı kıldırılmışlardır.

Korku namazı: İmamı Azam ile İmam Muhammed'e göre bugün caizdir. Eğer İslâm erleri bir muhterem zatın arkasında namaz kılmayı arzu ederlerse bu suretle namaz kılabilirler. Fakat İmam Yusuf'a göre bu cevaz, saadet zamanına mahsus bulunmuştur. Bununla beraber korku namazı hususunda daha başka müsaadelerde vardır.

Şöyle ki: Pek korkunç bir savaş ve saire halinde İslâm erlerinin korkuları artarsa ve binmiş oldukları hayvanlardan yere inmelerinden aciz bulunurlarsa her er binmiş olduğu hayvan üzerinde imkânı olduğu tarafa doğru ima ile namazını kılar, bu da mümkün değilse namazlarını ertelerler. Nitekim Hendek savaşında birkaç vakit namaz kazaya bırakılmıştı.

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

103.İmdi namazı kılıp bitirdiğiniz zaman ayakta iken ve otururken ve yanlarınız üzerinde iken Allah Teâlâ'yı zikrediniz. Vaktaki emniyet haline gelirsiniz artık namazı tamamıyla eda ediniz. Şüphe yok ki, namaz, mü'minlerin üzerine muayyen vakitlerde bir farize olmuştur.

Bu âyeti kerime, korku namazını müteakip yapılacak zikir ve fikrin vaziyetini ve korkunun gitmesini müteakip namazların bütün erkân ve şartları dairesinde eda edilmesini bildirmektedir

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ

Namazı Bitirdiniz Fakat o zaman ki

(İmdi namazı kılıp bitirdiğiniz zaman) İmdi Ey İslâm mücahitleri korku namazını anlatıldığı şekil üzere kılıp bitirdiğiniz o namazdan ayrıldığınız zaman vaziyetinize göre

فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ

Ve Yanların üzerine iken Ve Otururken Ayakta iken Allah'ı Artık zikredin

(ayakta iken ve otururken ve yanlarınız üzerinde iken Allah Teâlâ'yı zikrediniz) böyle herhangi bir halde bulunurken Allah Teâlâ'yı zikrediniz onun zikrine, ona duaya, zafer ve yardımını temenniye devam eyleyiniz. Bununla beraber sağlık durumu iyi olanlar ayakta, hasta olanlar oturarak kötürüm olanlar da yan üzerine yatarak namazlarını kılarlar.

فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ

Namazı Artık hakkıyla eda edin Gönlünüz rahat oldu Fakat o zaman ki

(vaktaki, emniyet haline gelirsiniz, artık namazı tamamıyla eda ediniz) yani savaş son bulur da kalpleriniz korkudan kurtulur artık vakti girmiş olan namazı tamamıyla tadili erkânına ve şartlarına riâyet ederek eda ediniz bu mühim dini vazifenizi hakkıyla yerine getiriniz,

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

Vakitleri belirli olarak Yazılı Mü'minler üzerine Oldu Namaz Şüphesiz

(Şüphe yok ki, namaz mü'minlerin üzerine muayyen vakitlerde bir farz olmuştur) evet namaz mü'minlerin üzerine tarafı ilâhiden belirli öne geçmeyecek ve sonraya kalmayacak vakitlerde Allah'ın kitabı ile sabit bir farize olmuştur.

Namaz vakitleri Fıkıh kitabımızda bildirildiği üzere şöylece dir:

1-Sabah namazının vakti; fecri sadık'ın doğmasından güneşin doğmasına kadar olan müddettir. Fecri sadık ise sabaha karşı ufuktan yayılmaya başlayan bir nurdan,

bir aydınlıktan ibarettir. Buna ikinci bir fecir de denilir. Bu ikinci fecrin karşıtı birinci fecirdir ki bu da gökte iki tarafı karanlık, uzunca bir çizgi şeklinde görülen bir beyazlıktır. Az sonra kaybolur, kendisini bir karanlık takip eder. Bu fecr gece hükmün-dedir. Bununla yatsı vakti çıkmış olmaz. Bu fecre sabahın gerçekten girmesini göstermediği ve yalancı, geçici bir aydınlık olduğu için "fecri kâzip yalancı fecir" denilir. Bu fecri kâzip kaybolduktan sonra ikinci fecr meydana gelir.

2-Öğle namazının vakti; İmamı Azam'a göre zeval gölgesinden itibaren her şeyin gölgesi kendisinin iki misline ulaşacağı zamana kadardır. Buna "asrı sâni" denir. Zeval gölgesi ki güneşin görünüşe karşı semada yarı yolu kat etmekle her şeyin batıdan doğuya doğru ilk düşmeye başlayan gölgesidir, imameyne ve üç büyük imama göre ise öğle vaktinin sonu, zeval gölgesinden başka her şeyin gölgesi kendisinin bir misline ulaştığı andır. Buna "asrı evvel" denir. Cuma namazının vakti tam öğle namazının vaktidir.

3-İkinci namazının vakti; İmamı Azama göre her şeyin gölgesi kendisinin iki misline ulaştığından itibaren ve diğer imamlara göre de bir misline ulaştığından itibaren güneşin batacağı zamana kadardır.

4-Akşam namazının vakti de; güneşin batmasından itibaren şafağın kaybolacağı zamana kadardır. Şafak ise İmamı Azama göre akşamleyin ufukta kızarıldıktan sonra meydana gelen beyazlıktır. İmameyn ile üç büyük imama göre ise ufukta meydana gelen kızarıktan ibarettir.

5-Yatsı namazının vakti de; şafağın kaybolmasından başlar, ikinci fecrin doğmasına kadar devam eder. Vitir namazının vakti de yatsı namazının vaktidir. Teravih namazının vakti de tercih edilen görüşe göre yatsı namazından sonra sabah namazının vaktine kadar devam eder. Bayram namazlarının vakti de sabahleyin güneş yükselip kerahat vakti çıktığı zamandan itibaren istiva zamanına kadar devam eder. İstiva zamanı; tam zeval vakti demektir ki, güneş, gündüzün ortası dairesi üzerinde bulunur. Herkesin tam başı üstüne veya o sıraya gelmiş gibi görünür. İşte kerahat zamanı da bundan ibarettir.

&-Namazların böyle vakit vakit kılınmasından hikmet ise pek büyüktür. Bu yüce ibadet, kulların zamanlarını tanzim eder, ruhlarını gafletten kurtarır. Yaratıcımızın hikmet ve kudretine dalâlet eden muhtelif zamanların her birinde o Yüce Yaratıcıya saygı sunmakla onun şanının yüceliğini tazime vesile olur, daha nice maddî, manevî menfaatleri temin buyurur.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ
مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

104.Kavmi aramakta gevşek olmayınız. Eğer siz elem çekmekte olursanız şüphesiz onlar da sizin elem çektiğiniz gibi elem çekerler. Hâlbuki onların ümit etmediği şeyi siz Allah Teâlâ'dan ümit edersiniz ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, Din düşmanlarına karşı yiğitlik ve kahramanlık gösterilmesini, hakkı müdafaa yolundaki zahmetlere katlanılmasını, Allah'ın hükümlerine göre hükmedilerek haksızlara yardımda bulunulmamasını ve yanlış eğilimlerden dolayı istiğfar edilmesini emredici bulunmaktadır.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ

Kavmi Aramakta Ve Gevşeklik göstermeyin

(Kavmi aramakta gevşek olmayınız) Ey Müslümanlar din düşmanları olan bir kavmi aramakta onu cihat sahasında takip etmekte gevşek olmayınız zafiyet, gevşeklik göstermeyiniz,

إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ

Acı çekiyorsunuz Olursanız Eğer

(Eğer siz elem çekmekte olursanız) eğer siz böylelerine karşı savaşta bulunmak

sebebiyle elem çekmekte bazı arızalara uğrayarak sıkıntı çekerseniz ona sabır eyleyiniz, ondan dolayı cihattan geri durmayınız

فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ

Acı çekiyorsunuz O şey gibi ki Acı çekiyorlar Şüphesiz onlarda

(şüphesiz onlar da sizin elem çektiğiniz gibi elem çekerler) şüphesiz o düşmanlarınız da sizin elem çektiğiniz gibi elem çekerler onlar da tehlikelere maruz kalırlar, yaralanırlar, buna rağmen korkarak size karşı savaşmaktan geri durmazlar. Artık siz de onlara karşı cihat etmekten geri durmayınız.

وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ

Ummuyorsunuz O şeyleri ki Allah'dan Ve Umuyorsunuz

(Hâlbuki onların ümit etmediği şeyi siz Allah Teâlâ'dan ümit edersiniz) yani bu savaş sebebiyle sevaba kavuşmayı, ilâhi yardımı, İslâm dinine hizmeti siz mü'minler Allah Teâlâ'dan ümit edersiniz dindarlığınızın verdiği güzel kanaat, ruhi metanet sayesinde bir nice muvaffakiyetlere nâil olacağınıza inanırsınız. Artık düşmanlarınızdan daha çok metin, manevi kuvvete sahip, sabır ve sebat ile vasıflanmanız icap etmez mi?

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Hakkıyla bilen Allah Ve Olandır

(ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir) ve bilirsiniz ki, Allah Teâlâ bilendir herkesin kalbindekileri, amel ve hareketlerini hakkiyle bilir ve hikmet sahibidir onun her emir ve yasağı bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Artık sizin böyle cihat ile mükellef olmanızda elbette bir ilâhî hikmet gereğidir. Bundan dolayı bu hususta metanetten, sabır ve kararlılıktan ayrılmayınız.

&-Rivayete göre Müslümanlardan bazıları yaralı, yorgun olduklarını ileri sürerek Bedri Suğrâ savaşından geri kalmak istemişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَىكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

105.Şüphesiz biz sana kitabı hak olarak indirdik ki insanlar arasında Allah Teâlâ'nın sana bildirdiği şekilde hükmedesin ve hainler için müdafaacı olma.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

Hak ile Kitabı Sana İndirdik Şüphesiz biz

(Şüphesiz biz sana kitabı hak olarak indirdik) Resulüm Şüphesiz biz sana kitabı Kur'anı Kerim'i hak olarak bütün açıklamaları adaletle, hak ve hikmete uygun bulunarak indirdik ki,

لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَىكَ اللَّهُ

Allah Sana gösterdi O şey ile ki insanlar Arasında Hüküm vermek için

(insanlar arasında Allah Teâlâ'nın sana bildirdiği şekilde hükmedesin) insanlar arasında meydana gelen davalarda, anlaşmazlıklarda Cenabı Hakkın sana gösterdiği bildirdiği vahiy eylediği şekilde hükmedesin o apaçık kitabın hükümlerine muhalefette bulunmayasın

وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

Müdafa edici Hainler için Ve Olma

(ve hainler için müdafaacı olma) ve hainler için hakikatleri örten, gayrı meşru hareketleri örtbas etmek isteyen, kendi nefislerine ve başkalarına hıyanette bulunan kimşelerin lehlerine olmak üzere müdafaacı olma onları koruyup lehlerine hüküm verme, onların mahiyetlerini hareketlerini güzelce anlamaya çalış. Bundan dolayı hâkimler için lâzımdır ki, hadiseleri güzelce tetkik etsinler, hasımların edebi konuş-masına,

hakikati örtecek şekilde olan ifadelerine tevillerine aldanmasınlar, bir tarafa cinsiyet, milliyet, akrabalık itibariyle meyil edip de tarafsızlığı ihlâl edecek bir durumda bulunmasınlar.

&-Rivayete göre "Tuğme İbni Übeyrk" adında ensardan bir şahıs, komşusu bulunan "Katate"nin un dolu dağarcığı ile içindeki bir zırhını çalmış bunu götürüp "Zeyd İbni Semin" adındaki bir Yahudi'nin yanına emanet bırakmış. "Katate", zırhını Tuğme'nin çalmış olduğunu tahmin ederek onun yanında aramış ise de bulamamış ve bunu çalmadığına dâir Tuğme yemin de etmiş. Dağarcık içindeki un yollara dökülmüştü, Katate bunu takip ederek Yahudi'nin hanesine kadar gitmiş, zırhını onun yanında bulmuştu. Yahudi bu zırhı kendisine Tuğme'nin getirip emanet bıraktığını söylemiş, onun bu iddiasına bir takım Yahudiler de şahadette bulunmuşlardı. Tuğme'nin kabileleri Beni Zaferden bir cemaat da Resulullah'a müracaat etmişler, Tuğme'nin zırhtan haberdar olmadığını söylemişler, bu yüzden kabilelerinin mahcup bir halde kalacaklarını bildirmişler. Zırh Yahudi'nin yanında bulunduğu için onun aleyhine hüküm verilmesini dilemişler. Rasûlü Ekrem Hazretlerine de bunların ifadelerine ve zırhın da Yahudi'nin yanında bulunmasına bakarak bunu Yahudi'nin almış olduğuna bir kanaat gelir gibi olmuştu. İşte bu hâdisi üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, hiçbir taraf tutulmayıp hâdiselerin güzelce tetkik edilerek ona göre adaletle, tarafsız bir şekilde hüküm edilmesi emir olunmuştur. Tuğme ise Mekke'ye gidip dinden dönmüş ve hırsızlık için içine girdiği bir binanın duvarı üstüne yıkılarak helâk olmuştur.

وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

106.Ve Allah Teâlâ'dan bağış iste. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek merhametli bulunmaktadır.

وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ

Allah'dan Ve Mağfiret dile

(**Ve Allah Teâlâ'dan bağış iste**) Habibim Allah Teâlâ'dan mağfiret iste senin ve ümmetin hakkında ilâhi lutfun sübhani affın tecellisini temenni eyle, Tuğme lehine yüz gösteren gayrı ihtiyari bir temayülden dolayı da bağış dileğinde bulun. Aslında Resulüllah, bundan sorumlu değildir, bu ipuçlarına dayanan, iyilik isteyen bir kanaat neticesidir. Masum olan yüce bir Peygamberden kasıtlı olarak bir günah meydana gelemez, ancak peygamberliğin pek yüce olduğundan bunun daha fazla yücelmesi için istiğfarda bulunmak bir kulluk ve şükran sunma vazifesidir. Ümmetin fertleri için de bir irşat örneğidir, insanlık hali meydana gelen bazı yanlış düşüncelerden, kanaatlerden dolayı Cenâbı Hakkın af ve bağışına sığınarak istiğfarda bulunmalıdırlar,

إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayan Olandır Allah Şüphesiz

(**Şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek merhametli bulunmaktadır**) şüphe yok ki Allah Teâlâ gafur dur, af isteyen kullarının hatalarını, günahlarını af eder ve örter ve rahîm bulunmaktadır kulları hakkında rahmet ve şefkati pek fazladır. Artık öyle bir yüce mabudun ilahlık eşiğine sığınarak kendisinden af ve bağış istemek icab etmez mi?

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا

107.Nefislerine hıyanet edenler tarafından mücadelede bulunma, şüphe yok ki, Allah Teâlâ hıyanete düşkün, çok günahkâr olan kimseyi sevmez.

Bu mübarek ayetler, hain kimselerin Cenabı Hakka karşı ne kadar cahilce cüretkârca hareket ettiklerini kınamakta ve onların korunmaya ve savunulmaya layık olmadıklarını bildirmektedir.

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ

Kendilerine Hıyanet ederler O kimselerden yana ki Ve Mücadele etme

(**Nefislerine hıyanet edenler tarafından mücadelede bulunma**) Ey Yüce Peygam-

berim ve ey ümmeti Muhammediye nefislerine Tuğme veya yardımcıları gibi günahları sebebiyle hıyanet edenler tarafından onların lehine olarak mücadelede bulunma onlar himayeye, korunmaya lâıyk değildirler,

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا

Günahkar İhanet edici Oldu O kimseyi ki Sevmez Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah Teâlâ hıyanete düşkün, çok günahkâr olan kimseyi sevmez) Yonu cezaya, azaba ilâhî gazabına sokar. Bundan dolayı bu gibi cezayı gerektiren hareketlerden kaçınmalıdır.

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا

108.İnsanlardan gizlenirlerde Allah Teâlâ'dan gizlenmezler. Hâlbuki Allah Teâlâ, razı olmadığı lâkırdıyı onlar geceleyin konuştukları zaman onlar ile beraberdir. Ve Allah Teâlâ onların her yaptıkları şeyi kuşatmış bulunmaktadır.

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Ve Gizlemek istemezler İnsanlardan Gizlemeye çalışırlar

(İnsanlardan gizlenirlerde Allah Teâlâ'dan gizlenmezler)) Tuğme ve kavmi gibi cahiller insanlardan utanarak, zararlarından korkarak gizlenirler de Allah Teâlâ'dan gizlenmezler yani: Cenâbı Haktan korkmaz, hayâ etmezler,

وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ

Sözden Razı olmaz O şeyi ki Gecelêyin uyduruyorlar O vakit ki Onlarla beraberdir Ve O

(Hâlbuki Allah Teâlâ, razı olmadığı lâkırdıyı onlar geceleyin konuştukları zaman onlar ile beraberdir) Evet, Allah Teâlâ, razı olmadığı sözü cinayeti başkasına yüklemek, yalan yere şahitlikte bulunmak gibi iddiaları onlar geceleyin konuştukları kendi aralarında gizlice düşünüp taşındıkları zaman ilmiyle, kudretiyle ve görmesiyle onlar ile beraberdi. Cenâbı Hak onların bütün lâkırdı ve harekâtını bilir, hiçbir işleri Hak Teâlâ'ya gizli kalamaz.

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا

Tamamen kuşatan Yapıyorlar O şeyleri ki Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ onların her yaptıkları şeyi kuşatmış bulunmaktadır) onların bütün açık ve gizli amellerini kuşatmış ihata buyurmuş bulunmaktadır. Yüce Allah'ın ilminden, kudretinden hiçbirisi dışarda değildir. Artık düşünmelidirler, mesuliyetten yakalarını kurtaramayacaklarına kani olup tövbe ve istiğfar etmelidirler. Başka türlü kurtuluş çaresi yoktur.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا

109.İşte siz öyle kimselersiniz ki, dünya hayatı hususunda onlardan yana mücadelede bulundunuz, fakat Kıyamet gününde onlar tarafından Allah Teâlâ'ya karşı kim mücadelede bulunacak? Veya onların üzerine kim vekil olacak?

Bu mübarek ayetler, haksız yere müdafaalarda bulunanları kınıyor, yaptıkları günahlardan dolayı pişman olup istiğfarda bulunanların ilâhî affa mazhar olacaklarını müjdeliyor. Herkesin yaptığı günahın kendi şahsı aleyhine olduğu ihtar ve kendi kusurlarını başkalarına isnat edenlerin ahlâka aykırı, mesuliyeti gerektirir bir şekilde hareket etmiş olacaklarını şöylece beyan buyuruyor

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Onlardan yana Mücadele ettiniz O kimselersiniz ki Siz İşte

(İşte siz öyle kimselersiniz ki, dünya hayatı hususunda onlardan yana mücadelede bulundunuz) Ey Tuğme'nin lehine gerçeğe aykırı olarak şahitlikte bulunan

kavim! İşte siz öyle kimselersiniz ki, dünya hayatı fâni menfaatler hususunda onlardan yana Tuğme ile emsali şahıslar lehine mücadelede savunmada bulundunuz onun hırsızlıktan uzak olduğuna şahitlik ettiniz

فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Onlardan yana Allah ile Mücadele edecek Fakat kim

(fakat Kıyamet gününde onlar tarafından Allah Teâlâ'ya karşı kim mücadelede bulunacak?) evet o kıyamet gününde Cenabı Hakkın cezalandıracağı zaman onlar tarafından Tuğme ve benzeri şahıslar adına Allah Teâlâ'ya karşı kim mücadelede bulunacak onları azaptan kim kurtarabilecek?

أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا

Vekil Onlara Olacak Kim Yahut

(veya onların üzerlerine kim vekil olacak) onların işlerini üstlenecek, onları muhafaza ederek Allah'ın intikamından kurtaracak? Elbette böyle bir yardımcı bulunmayacaktır. Artık haksızlara arka çıkmak nasıl doğru olabilir?

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا

110.Ve her kim bir kötülük yapar veya nefisine zulmeder de sonra Allah Teâlâ'dan mağfiret dilerse Allah Teâlâ'ya çok bağışlayan, pek esirgeyen bulur.

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمِ نَفْسَهُ

Nefsine Zülmederse Veya Bir kötülük Yaparsa Ve Kim

(Ve her kim bir kötülük yapar veya nefisine zulmederse) meselâ: Tuğme gibi yaptığı gayrı meşru bir hareketi başkasına isnat eder veya nefisine zulmeder meselâ: İçki kullanır, yalan yere yemin eder veya küfür ve şirke düşmüş bulunur da

ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ

Allah'dan Mağfiret dilerse Sonra

(sonra Allah Teâlâ'dan mağfiret dilerse) sonra nadim ve pişman olarak sadık bir tevbe ile Allah Teâlâ'dan bağış dilerse

يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhamet eden Çok bağışlayan Allah'ı Bulur

(Allah Teâlâ'yı çok bağışlayan, pek esirgeyen bulur) Allah Teâlâ'yı günahları af eden ve örten ve pek esirgeyen iyilik olarak fazla lütuf ve kerem sahibi bulur. Bundan dolayı bir insan insanlık icabı herhangi bir günahta bulunmuş olursa olsun ümitsizliğe düşmemeli, hemen tövbe istiğfar edip Allah'ın merhametine iltica etmelidir. Bu sayede ilâhi affa kavuşarak ebedi hayatını kurtarmış olur. Bu ayeti kerime, bütün günah-kârları tövbeye teşvik buyurmaktadır.

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

111.Ve her kim bir günah kazanırsa onu ancak kendi nefsi aleyhine kazanır. Allah Teâlâ ise bilendir, hikmet sahibidir.

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ

Kendi Aleyhine Onu kazanır Böylece ancak Bir günah Kazanırsa Ve Kim

(Ve her kim bir günah kazanırsa onu ancak kendi aleyhine kazanır) evet her kim bir günah bir kusur kazanırsa işlemiş olursa onun vebali kendisine aittir. Onun mesuliyeti başkalarına değil, kendisine yöneliktir. Artık kendini dünyada da âhirette de cezaya maruz bırakmadan çekinmelidir.

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Hakkıyla bilen Allah Ve Olandır

(Allah Teâlâ ise bilendir hikmet sahibidir) Allah Teâlâ bilendir gizli ve açık her şeyi tamamıyla bilir ve hiçbir şeyi terk etmez ve hikmet sahibidir her emri ve yasağı, her

yaptığı, takdir ettiği bir nice hikmetlere dayanmaktadır. Hiçbir kimsenin günahını başkasının yüklenmemesi, ondan mesul olmaması da bu ilâhi hikmet gereğidir.

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيًّا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

112. Ve her kim bir kusur veya bir günah kazanır da sonra onu bir suçsuz kimse üzerine atarsa muhakkak ki, bir iftirayı ve apaçık bir günahı yüklenmiş olur.

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا

Bir günah Veya Bir hata Kazanırsa Ve Kim

(Ve her kim bir kusur veya bir günah kazanır da) Ve her kim bir kusur kasıtlı olmaksızın küçük bir hata veya bir günah büyük bir günah veya kasıtlı olan küçük bir günahkazanır işler de

ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيًّا

Bir suçsuza Onu Atarsa Sonra

(sonra onu bir suçsuz kimse üzerine atarsa) sonra o günahı bir suçsuz kimse üzerine atarsa o günahı işlememiş bir kimseye isnat ederse, Tuğme'nin yaptığı hırsızlığı bir Yahudi'ye isnat ettiği gibi gerçeğe aykırı bir iddiada bulunursa

فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

Apaçık Ve Bir günah Bir iftira Yüklenmiştir Artık muhakkak

(muhakkak ki, bir iftirayı ve apaçık bir günahı yüklenmiş olur) muhakkak ki, bir iftirayı ondan habersiz olan şahsı hayrete düşürecek büyük bir yalanı ve apaçık çok çirkin bir günahı yüklenmiş olur bunun tesiri altında kalarak azap çeker. Çünkü bir kimse hakkında iftirada bulunmak, günahsız bir şahsı günahkâr göstermek asla caiz değildir. Bu sırf bir yalandır ki bütün dinlerde haramdır, bunun dünyada da âhirette de cezası görülür. Bundan dolayı bu gibi haram, ahlâk dışı hareketlerden sakınmalıdır. Herkes kendi kusurunu bilip tövbe ve istiğfar etmeye koşmalıdır, başka türlü çare yoktur.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

113. Eğer Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti senin üzerine olmasaydı elbette onlardan bir taife seni şaşırtmaya kast edecekti. Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını şaşırtamazlar ve sana hiçbir şeyden zarar veremezler. Ve Allah Teâlâ sana kitabı ve hikmeti indirdi ve sana bilir olmadığın şeyleri öğretti. Ve Allah Teâlâ'nın lütfu senin üzerine pek büyük olmuştur.

Bu âyeti kerime, Resulü Ekrem'in Allah'ın lütfuna nâil, ilâhi vahye mazhar olup düşmanlarının suikastlerinden korunmuş ve muhafaza edilmiş bulunduğunu bildir-mektedir.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ

Ve Rahmeti Senin üzerinde Allah'ın Lütufu Ve Eğer olmasaydı

(Eğer Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti senin üzerine olmasaydı) Ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Eğer Allah Teâlâ'nın lütfu; peygamberlik ve risalet'e nâil kılması ve rahmeti; günahsızlık sıfatına erdirmesi senin üzerine yönelmiş olmasa idi böyle bir ilâhi merhamet, ilâhi koruma senin hakkında tecelli etmeseydi

لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ

Seni hataya düşürmelerine Onlardan Bir taife Elbette azmetmişti

(elbette onlardan bir taife seni şaşırtmaya kast edecekti) elbette o Tuğme'nin kavmi gibi yalan yere şahitlik eden isyankâr insanlardan, münafıklardan bir taife seni

şaşırtmaya seni hataya düşürüp hak üzere hüküm vermekten ayırmaya kast edecekti. Bu isteklerinin meydana gelmesi için etkili olacak bir şekilde çalışmış olacaktı. Onların vaki olan kasıtları, etkisiz olduğundan yok hükmünde bulunmuştur.

وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ

Kendileri Ancak Ve Hataya düşüremezler

(Hâlbuki onlar kendi nefislerinden başkasını şaşırtamazlar) hâlbuki o hakikati değiştirme ve bozmaya çalışan münafık tabiatlı herifler kendi nefislerinden başkasını şaşırtamazlar. Meşru olmayan hareketlerinin vebali kendilerine yöneliktir.

وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şeyden Ve Sana zarar veremezler

(ve sana hiçbir şeyden zarar veremezler) seni hiçbir zarar ile zarara uğratamazlar. Çünkü Allah Teâlâ seni korumuştur, himayesine mazhar buyurmuştur. Öyle bir topluluğun, Tuğme kabilesi gibi kimselerin yalan yere yapılmış olan şahitliklerinden dolayı peygamberin kalbine gelen bir temayül ise şahitlik edenlerin sözlerine itimat ve durumun zahiri ile amel kabilinden olduğundan bu, hüküm hususunda haksız yere bir temayül mahiyetinde değildir,

وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Ve Hikmeti Kitabı Sana Allah Ve İndirmiştir

(Ve Allah Teâlâ sana kitabı ve hikmeti indirdi) ve Allah Teâlâ sana Ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem kitabı Kuranı Kerimi ve hikmeti sünneti seniye, şariat ilmini, hakka uygun olan herhangi bir kelâmı indirdi inzal etti, ilham buyurdu

وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ

Biliyorsun Olmadın O şeyleri ki Ve Sana öğretmiştir

(ve sana bilir olmadığın şeyleri öğretti) ve sana peygamberliğe nâil olduğun zamana kadar bilir olmadığın şeyleri öğretti vahiy yoluyla gizli olan işleri telkin etti, dünyaya ve âhirete ait nice müşkülâtın hal çaresini sana bildirdi ve bu cümleden olarak Tuğme gibi, kavmi gibi yalancıların yalanlarından seni haberdar buyurdu.

وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

Çok büyük Senin üzerinde Allah'ın Lütüfı Ve Oldu

(Ve Allah Teâlâ'nın lütüfı senin üzerine pek büyük olmuştur) Ve Allah Teâlâ'nın fazlı lütüfı keremi senin üzerine pek büyük olmuştur. Bilhassa özellikle seni umumî peygamberliğe, umumi risalet'e nâil buyurmuştur. Artık bunlardan daha büyük lütuf ve kerem düşünülebilir mi?

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

114. Onların gizlice konuşmalarının birçoğunda bir hayır yoktur. Bir sadaka verilmesiyle veya iyi bir iş yapılmasıyla veya insanların arasını ıslah etmek ile emir eden kimsenin böyle konuşması müstesna... Ve her kim Allah Teâlâ'nın rızasını talep ederek bunu yaparsa biz ona elbette çok büyük bir mükâfat vereceğiz.

Bu mübarek ayetler, gizlice konuşulan sözlerin meşru, iyilik ister bir mahiyette bulunmadığı takdirde hayırdan uzak olacağını bildirmektedir. Ve Resulullah'a muhalefet edip mü'minlerin takip ettikleri doğru yoldan ayrılanların da pek büyük cezalara uğrayacaklarını ihtar etmektedir.

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ

Onların gizlice konuşmalarının Birçoğunda Hayır yoktur

(Onların gizlice konuşmalarının birçoğunda bir hayır yoktur) insanların ve Tuğme ile kavmi gibi bir takım grupların gizlice konuşmalarının bazı hadiseleri gerçeğe aykırı

olarak aralarında fısıldaşıp yalan yere tavsiyelerde, şahitliklerde bulunanların birçoğunda hayır yoktur. Çünkü bu konuşmaları gerçeğe uygun, iyi niyete dayanmış değildir, bâtilı değerlendirmeye yöneliktir.

إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ

Bir iyilikle Veya Bir sadaka ile Emretti O kimsenin ki Ancak

(Ancak o kimse ki Bir sadaka verilmesiyle veya iyi bir iş yapılmasıyla emretti)

Ancak o kimse ki vacip veya mendup bir sadaka verilmesiyle veya iyi bir iş yapılmasıyla şeri şerifin güzel gördüğü ve aklın inkâr eylemediği maruf denilen herhangi bir işin ifa edilmesiyle emretti

أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ

İnsanların Arasını Bir düzeltme ile Veya

(veya insanların arasını ıslah etmek ile) insanların arasında münakaşa, düşmanlık ortaya çıktığı anında şer'i şerifin sınırını geçmemek suretiyle aralarını bulmaya, düşmanlıkları gidermeye ait sözler ile emir eden kimsenin böyle konuşması gizli olarak tavsiyelerde, temennilerde bulunması müstesna bu hayırdan sayılır, bir hayır işlerlik belirtisidir. Nitekim bir hadisi şerif ile beyan olunmuş olduğu üzere iki kimsenin arasını ıslaha çalışmak, birçok ibadetlerden derece bakımından üstündür,

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını Arayarak Bu nu Yaparsa Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ'nın rızasını talep ederek bunu yaparsa) ve her kim dünyevî bir maksat için değil, yalnız Allah Teâlâ'nın rızasını talep ederek bunu yaparsa böyle sadaka ile maruf ile ara buluculuk ile emir ve tavsiyede bulunursa

فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Ona vereceğiz Artık ileride

(biz ona elbette çok büyük bir mükâfat vereceğiz) o cennete girecek, Allah'ın cimalini seyretmeye mazhar olacaktır. Bundan dolayı insan daima her meşru işi sadece hak rızası için yapmalıdır, dünyevi bir menfaat düşüncesiyle veya onun bunun sevgisini kazanmak maksadı ile yapmamalıdır, kalbi fânî maksatlara yönelmiş olmaktan arınmış bulunmalıdır.

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ

مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

115. Her kim de kendisine doğru yol belli olduktan sonra Peygamber'e muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başkasına uyup giderse onu o takip ettiği yola sevk ederiz ve onu cehenneme daldırırız. Ve o ne fena bir gidilecek yer.

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى

Hidayet Kendisine Belli oldu O şeyden sonra ki Peygambere Karşı gelirse Ve Kim

(Her kim de kendisine doğru yol belli olduktan sonra Peygamber'e muhalefet ederse) Her kim de kendisine Hak ve hakikat zahir olduktan sonra bir takım deliller, mucizeler ile Hz. Muhammed'in peygamberliği sabit, İslâmiyet'in yüceliği göründükten sonra Peygambere muhalefet eder onun tebligatının zıttına harekette bulunursa

وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Yolundan Başkasına Ve Tabi olursa

(ve mü'minlerin yolundan başkasına uyarsa) o mü'minlerin takip ettikleri İslâmiyet yolundan ayrılıp İslâm dininden başkasına tabi olursa

نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ

Cehenneme Ve Kendisini atarız Bağlanıp devam etti O şeye ki Onu sevk ederiz

(onu o takip ettiği yola sevk ederiz) kendisiyle o yöneldiği yolun arasını boş bırakı

rız bu gidişine mâni olmayız, kendi kötü tercihine göre harekette bulunmuş olur ve onu cehenneme daldırırız cehennem ateşine sokarız. Ve o cehennem

وَسَاءَتْ مَصِيرًا

Gidilecek yer olarak Ve Ne kötü oldu

(ne fena bir gidilecek yerdir) Artık oraya atılmaya sebep olan hareketlerden kaçınmalı, İslâm cemaatinin yolundan ayrılmamak değil midir? Bu âyeti kerime, icmai ümmetin delili olduğuna ve ona muhalefetin haram olduğuna dalâlet etmektedir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

116.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kendisine şerik koşulmasını mağfiret etmez ve bunun dışındakini de dilediği kimseye mağfiret buyurur. Ve her kim Allah Teâlâ'ya şerik koşarsa muhakkak ki pek uzak bir dalâlete sapmıştır.

Bu mübarek ayetler, Allah'a ortak koşmanın affedilmesi mümkün olmayan bir cinayet olduğunu ve müşriklerin ne kadar akılsızca hareketlerde bulunduklarını şöylece bildirmektedir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

Kendisine Şirk koşulmasını Bağışlamaz Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kendisine ortak koşan birden çok yaratıcıların, mabutların varlığına inananları Allah'ın birliğini inkâr eyleyen herhangi bir şahsı daha hayatta iken tövbe ve istiğfar etmedikçe mağfiret etmez onu ebedî bir azaba sokar. Çünkü böyle bir küfür ve şirk bütün günahların üstündedir.

وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

Diler O kimse için ki Bunun Dışındadır O şeyi ki Ve Affeder

(ve bunun dışındakini de dilediği kimseye mağfiret buyurur) bu küfür ve şirkin dışındaki öyle yüce yaratıcının birliğini veya büsbütün mukaddes varlığını inkârdan ibaret olmayıp bunun aşağısındaki diğer herhangi bir günahı dilediği kimseye tövbe ve istiğfar etmiş olsun olmasın mağfiret buyurur affeder ve örter. Ve dilediği günahkâr kimseyi de tövbe ve istiğfar etmedikçe mağfiret buyurmaz, günahına göre azap çektirir. Çünkü Cenabı Hak dilediğini çokça yapandır. Kendi mülkünde kendi kulları hakkında dilediği şekilde hak tasarrufa sahiptir ve her fiil ve iradesi hikmet ve faydanın kendisidir,

وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

Uzak Bir dalalet ile Sapmıştır Artık gerçekden Allah'a Şirk koşarsa Ve Kim

(ve her kim Allah Teâlâ'ya ortak koşarsa muhakkak ki pek uzak bir dalâlete sapmıştır) o şahıs hak dan hidâyet caddesinden pek fazla ayrılmıştır. Bundan dolayı böyle bir şahıs, Allah'ın mağfiretine ebedî olarak nâil olamayacaktır. Cenâbı Hak'ka ortak koşmak, en büyük bir cinayet olduğu için bundan sakındırmak için bu ilâhi beyanlar bu sure'yi celile de tekrar etmiştir. 48 inci âyeti kerimede de hak Teâlâ hazretleri buyurmuştu ki

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

Şüphe yok ki Allah Teâlâ, zatı ulûhiyetine şerik ittihaz edilmesini yarlıgamaz. Onun dışında olanı da dilediği kimse için yarlıgar ve her kim Allah Teâlâ'ya şerik koşarsa muhakkak pek büyük bir günah ile iftirada bulunmuş olur.

Bununla beraber bu mübarek ayetler, başka başka sebeplere bağlı olarak da tekrar tekrar nazil olmuştur. Rivayete göre bir şahıs, Rasûlü Ekrem'in huzuruna gelerek:

"Ben günahlara düşkün bir ihtiyarım, şu kadar var ki ben Cenâbı Hakkı bildiğim ve ona iman ettiğim günden beri ona hiç ortak koşmadım, yaptığım günahları da Hak Teâlâ'ya karşı bir cüret olarak yapmış değilim ve ben kaçmakla Cenâbı Hakkı aciz bırakabileceğimi de bir an bile düşünmedim. Ben pişman olmuş ve tövbekâr da bulunuyorum, sen benim hâlimin Allah katında nasıl olacağını görürsün?" diye vaziyetini anlatmış, bunun üzerine de bu âyeti kerime nazil olmuştur. Bununla beraber o şahıs da müşrik olmadığından ve özellikle tövbe ve istiğfar etmiş bulunduğundan artık ümitsizliğe düşmeyip Allah'ın mağfiretine nâil olabileceği kendisine müjdelenmiştir.

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا

117.O müşrikler Cenabı Hakka değil, ancak dişilere taparlar ve ancak çok isyankâr bir şeytana tapıverirler.

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا

Bir takım dişilere Ancak Ondan başka Tapmıyorlar

(O müşrikler Cenabı Hakka değil, ancak dişilere taparlar) Evet, o müşrikler Lat, Uzza ve Menat denilen ve dişi sanılan putlara taparlar. Cahiliye zamanında Arap kabilelerinden her birinin bir putu vardı, ona taparlar ve onu dişi sayarlardı. Veyahut o putlara Allah'ın kızlarıdır derlerdi. Bazıları da meleklerle tapar, onlara "Allah'ın kızları" derlerdi.

وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا

Çok inatçı Bir şeytana Ancak Ve Tapmıyorlar

(ve ancak çok isyankâr bir şeytana tapıverirler) Merid; kelimesi Lûgatta Katı, yoğun, selâbetli, kimse demektir. İstilahta: İnat ederek emre muhalefet eden, hayır ile alâkası bulunmayan şahıstan ibarettir. İşte İblis de Allah'ın emrine muhalefet ederek Hz. Âdeme secde etmekten kaçındığı için pis bir sıfat olan merid vasfını almayı hak etmiştir. İşte o müşrikler o putlara ibadetleriyle ancak ziyade isyankâr Allahın emrine itaatten hariç, katı, yoğun, inatçı bir şeytana tapı verirler çünkü onları o putlara tapmaya sevk ve teşvik eden şeytandır, lânetli iblistir. O cahil müşrikler ise bunun farkında olmayarak öyle cansız varlıklar kabilinden putlara tapar dururlar.

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا

118.Allah Teâlâ ona lanet etmiştir. O da demiştir ki; elbette ben senin kullarından belli bir pay edineceğim.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın lanetine uğramış olan şeytanın insanlık hakkındaki suikasdini ve insanları ne suretle aldatmaya çalışacağını bildiriyor, insanları uyanmaya davet ederek şeytanların saptırmasına kapılmadan menedip sakındırıyor.

لَعَنَهُ اللَّهُ

Allah Ona la'net etti

(Allah Teâlâ ona lanet etmiştir) Allah Teâlâ o inatçı şeytana lanet etmiştir onu rahmetinden uzaklaştırmıştır. O lanetlenmiş şeytan da

وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا

Belli Bir pay Senin kullarından Elbette edineceğim Ve Dedi

(demiştir ki: Elbette ben senin kullarından belli bir pay edineceğim) onlardan belli bir miktar bir nasip elde ederek onları kendime itaate davet edeceğim. Onlar ise şeytanın izine giden, onun vesveselerini kabul eden kimselerdir.

&-Maalesef insanların büyük bir kısmı şeytanın aldatmalarına tâbi bulunmaktadır. Bütün dinsizler, batıl dinlere tâbi olan bu cümledendir.

وَلَا ضَلَالَتُهُمْ وَلَا مُنِيرُهُمْ وَلَا مُرْتَبِتُهُمْ فَلْيَبْتَئِكُنْ أَذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا مُرْتَبُهُمْ فَلْيُعِيرُنْ خَلْقَ

اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا

119.Ve elbette onları saptıracağım ve elbette onları kuruntuya düşüreğim ve muhakkak onlara emredeğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar ve her halde onlara emredeğim de Allah Teâlâ'nın yarattığını değiştireceklerdir. Ve her kim Allah Teâlâ'yı bırakır da şeytanı dost edinirse şüphe yok ki, pek açık bir ziyan ile ziyana düşmüş olur.

وَلَا ضِلَّيْنَهُمْ وَلَا مَنِّينَهُمْ

Ve onları elbette kuruntuya düşüreğim Ve onları elbette dalalete düşüreğim

(Ve elbette onları saptıracağım ve elbette onları kuruntuya düşüreğim) Şeytan öyle de saçmalamada bulunmuştur ki ben elbette Cenabı Hakkın kullarını saptıracağım onları vesveselerimle, batıl şeyleri süsleyerek doğru yoldan, din yolundan ayıracacağım. Ve onların kalplerine hırs ve tamah gibi şeyleri atacağım, onları kıyameti, hesabı, cennet ve cehennemi düşünmek duygusundan mahrum bırakacağım

وَلَا مَرْنَهُمْ فَلْيُبْتِئَنَّ أَذَانُ الْأَنْعَامِ

Hayvanların Kulaklarını Böylece elbette yaracaklar Ve Elbette onlara emredeğim

(ve muhakkak onlara emredeğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar) Nitekim cahiliye zamanında Araplar, istifadesini kendilerine haram kıldıkları hayvanların kulaklarını keserlerdi. Onlar beş defa yavruleyen develerin kulaklarını yararlardı, bu yavruların beşincisi erkek olunca ondan istifadeyi kendilerine haram kılarlardı.

وَلَا مَرْنَهُمْ فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ

Allah'ın Yarattığını Böylece elbette değiştirecekler Ve Elbette onlara emredeğim

(Ve her halde onlara emredeğim de Allah Teâlâ'nın yarattığını değiştireceklerdir) Allah'ın yaratmasına aykırı hareketlerde bulunacaklardır. Meselâ İslâm dininin hükümlerini değiştirmeye çalışacaklardır. Allah Teâlâ'nın helâl kıldığını haram ve haram kıldığını helâl sayacaklardır. Sihir gibi şeyler ile uğraşacaklar, erkekliklerini gidererek kısır kalacaklardır,

وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Bir dost Şeytanı Edinirse Ve Kim

(ve her kim Allah Teâlâ'yı bırakır da şeytanı veli edinirse) yani şeytanı dost, yardımcı, hareket rehberi edinirse ona itaatte bulunursa, onun vesveselerine tabi olup Allah'ın emrine muhalif hareketlerden ayrılmazsa

فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا

Apaçık Bir zararlı Husrana uğramıştır Artık geçekten

(şüphe yok ki, pek açık bir ziyan ile ziyana düşmüş olur) çünkü hayatını zâyi etmiş, geleceğini mahv eylemiş, cenneti cehennem ile değiştirmiş, kendisini Allah'ın azabına maruz bırakmış olur.

يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِيهِمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

120.Şeytan onlara vaat eder ve onları kuruntuya düşürür. Hâlbuki şeytan onlara bir aldatmadan başka bir şey vaat etmez.

يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِيهِمْ

Ve Onları Kuruntuya düşürür Onlara Vaat eder

(Şeytan onlara vaat eder ve onları kuruntuya düşürür) Şeytan O saptırmak istediği kimselere vaat eder onları bir takım isteklerine, dünya varlıklarına kavuşturacağını bir hayal olmak üzere kalplerine düşürür, bir takım batıl şeyleri yaldızlı göstererek onlar ile gafil insanları oyalar durur, hiçbir vaadini yerine getirecek bir durumda bulunamaz. Ve onları kuruntuya düşürür dünyada bütün isteklerine nâil olacaklarını onların kalplerine atar, onların başka bir âlemde hesaba, cezaya tâbi olmayacaklarını kâfirce bir şekilde telkin eder durur

وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

Aldatma Ancak Şeytan Ve onlara vaat etmez

(hâlbuki şeytan onlara bir aldatmadan başka bir şey vaat etmez) zararlı olan şeyleri onlara faideli imiş gibi göstermekten başka bir muamelede bulunmaz. Şeytan bu vaadini ya kalplere düşürdüğü batıl hatıralar, vesveseler vasıtasıyla yapar veya bu vaadini kendisinin dostları olan bir takım dinsizlerin lisanıyla telkin eyler. Artık öyle kimselerin o kötü telkinlerine karşı uyanık bulunmak lâzımdır.

أُولَئِكَ مَاوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا

121.İşte onların varacakları yer cehennemdir. Ve ondan kaçıp sığınacak bir yer de bulamayacaklardır.

أُولَئِكَ مَاوِيَهُمْ جَهَنَّمُ

Cehennemdir varacakları yer İşte onlar ki

(İşte onların varacakları yer cehennemdir) İşte O şeytan ile onun dostlarının, ona tâbi olanların varacakları yer cehennemdir. Orada yanıp duracaklardır,

وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا

Kaçacak bir yer Ondan Ve Bulamazlar

(Ve ondan kaçıp sığınacak bir yer de bulamayacaklardır) ve o cehennemden kaçıp sığınacak iltica eyleyecek bir yer de bulamayacaklardır, şeytana tâbi olup küfür içinde ölecekler her halde o cehenneme sevk edileceklerdir. Orada ebedî olarak yanıp yakılacaklardır. İmanlarını muhafaza etmiş olan günahkâr kullar da herhalde cehenneme geçici olarak atılmayı hak etmiş kimselerdir, meğerki Allah'ın mağfireti imdatlarına yetişsin. Bundan dolayı daha dünyada iken uyanmalı, şeytanın aldatmalarına kapılmamalı, insanlık icabı bir günah işlenilmiş ise hemen tövbe ve istiğfar edilmelidir ki, geleceğin selâmetinden emniyet meydana gelmiş olsun.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا

122.Ve o kimseler ki iman ettiler ve iyi işler yaptılar. Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere orada ebedî olarak kalıp durmak üzere elbette girdireceğiz. Allah Teâlâ (bunu) hak bir söz olarak vaat etti. Allah Teâlâ'dan daha gerçek sözlü kim vardır?

Bu mübarek ayetler, iman ve salih amel sahiplerinin nâil olacakları, uhrevî mükâfatları müjdelemektedir. Ahirette sevaba kavuşmanın ise hiçbir milletin yalnız hayal ve düşüncesine tâbi olmayıp herkesin yaptığı fenalıktan dolayı cezaya uğrayacağını şöylece ihtar buyurmaktadır. Dinden mahrum olanlar, ebedî ziyana uğrayacaklardır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler Onlar ki Ve

(Ve o kimseler ki, iman ettiler ve iyi işler yaptılar) İslâm dinini kalben tasdik ve lisânen ikrar eylediler. Ve üzerlerine düşen ibadetleri, vazifeleri ifa ettiler, işte onlar ebedî nimetlere nâil olacaklardır. Şöyle ki

سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdırlar Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere Onları sokacağız

(Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere orada ebedî olarak kalıp durmak üzere elbette girdireceğiz) orada sonsuza kadar kalıp mükâfata nâil olacaklardır.

وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

Hak olarak Allah'ın Bir va'didir

(Allah Teâlâ bunu hak bir söz olarak vaat etti) onları öyle cennetlere girdireceğini Cenâbı Hak vaat etmiştir. Bu vaat gerçeğin kendisidir, mutlaka gerçekleşecektir,

وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا

Sözce Allah'dan Daha doğru Ve Kimdir

(Allah Teâlâ'dan daha gerçek sözlü kim vardır?) artık nasıl olur da bir insan bu ilâhî vaade kavuşmak için imanda, güzel amellerde bulunmaz da şeytanların kuruntularına, vesveselerine kapılır, hakiki istikbalini mahveder gider.

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

123.Sizin kuruntularınızla değildir, ehli kitabın kuruntuları ile de değildir. Her kim bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılır. Ve kendisi için Allah Teâlâ'dan başka ne bir yar ve ne de bir yardımcı bulamaz.

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ

Ehli kitabın Kuruntuları ile Ve Değildir Sizin kuruntularınızla Değildir

(Sizin kuruntularınızla değildir, ehli kitabın kuruntuları ile de değildir) Ey Müslümanlar Cenâbı Hakkın vaat buyurduğu sevaplar, mükâfatlar öyle sizin kuruntularınızla değildir. Bunlar öyle kuru arzulara ve düşüncelere göre meydana gelecek değildir. Ve biz ehli kitabız diye öyle mükâfatları hak etme hayallerinde bulunmalarıyla değildir. Bilakis hakiki bir iman iledir ve salih ameller iledir. Bundan dolayı

مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ

Onunla Cezalandırılır Bir kötülük Yaparsa Kim

(Her kim bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılır) her kim bir kötülük yaparsa onunla ya dünyada veya âhirette cezalandırılır. Bazı kimseler, yaptıkları fenalıkların cezasını daha dünyada iken görür, bazı kimseler de âhirette göreceklerdir. Ekseri mü'minler kusurlarının cezalarını dünyada görürler, uhrevi cezadan kurtulmuş olurlar. Ehli küfrün birçoğu da bir kısım cezalarını dünyada görmeseler de onların hepsi de cehenneme aday olduklarından bütün cezalarını âhirette göreceklerdir.

وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ve Ne bir yardımcı Bir dost Allah'dan Başka Kendisine Ve Bulamaz

(Ve kendisi için Allah Teâlâ'dan başka ne bir yar ve ne de bir yardımcı bulamaz) evet hiç bir kimse Kendisi için Allah Teâlâ'dan başka ne bir yar hakiki bir dost, onu affa kâdir bir yetkili ve ne de bir yardımcı bulamaz kimse onu koruyamaz, onu cezadan kurtaramaz. O halde daha dünyada iken hayatı tanzim etmeli, kulluk vazifelerini yerine getirmeli, Cenâbı Hakkın korumasına, af ve mağfiretine sığınmalıdır.

&-Rivayete göre ehli kitap denilen Yahudiler ile Hristiyanlar, Müslümanlara karşı iftihar ederek: Bizim Peygamberimiz, sizin peygamberinizden öncedir, bizim kitabımız da sizin kitabınızdan önce gelmiştir. Bundan dolayı biz Allah Teâlâ'ya sizden daha lâayık'ız demişler, Müslümanlar da: Bizim Peygamberimiz son peygamberdir ve bizim kitabımız sizin kitabınızı tasdik ediyor ve biz sizin kitabınıza iman etmiş olduğumuz halde siz bizim kitabımıza iman etmiyorsunuz, o halde daha lâayık olanlar bizleriz, demişler. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, Cenâbı Hakkın sevap ve mükâfat hakkındaki vaadi öyle insanların kuruntularına göre değildir, yalnız kuruntu ile ona hak kazanmak meydana gelmez, ancak iman ile salih amellerle meydana gelir diye bu hakikati ihtar buyurmuştur.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا

يُظْلَمُونَ نَقِيرًا

124.Ve erkekten ve kadından herhangi bir kimse, mü'min olduğu halde iyi işlerden bir şey işlerse işte onlar cennete gireceklerdir ve bir çekirdeğin arkasındaki bir çukurcuk kadar bile zulme uğramayacaklardır.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

İman edendir Ve O Kadından Veya Erkekten Salih amellerden Yaparsa Ve Kim

(Ve erkekten ve kadından herhangi bir kimse, mü'min olduğu halde iyi işlerden bir şey işlerse) Mü'min olmayanların amelleri Allah katında makbul, kendilerini cehennem azabından kurtarmaya vesile olamayacaktır. İmandan başka salih ameller de lâzımdır. Bununla beraber her mü'min salih amellerin tümüyle mükellef değildir. Meselâ: Fakir olan bir mü'min zekât ile mükellef değildir. Yine bir mü'min nafîle, mendup olan amellerin hepsini yapabilecek bir durumda bulunamaz. Bundan dolayı herhangi bir mü'min mükellef ve gücünün yettiği herhangi bir salih ameli ifa ederse

فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

Cennete Girerler Artık işte onlar

(işte onlar cennete gireceklerdir) işte öyle güzel amellerde bulunanlar cennete gireceklerdir. Bir iman sahibi günahından dolayı affa mazhar olmayıp cehenneme girse de bu geçicidir, yine oradan çıkarak cennete girecektir. Bunların cezaları geçici olduğu için cennete girmeden evvel görülecektir, cennet hayatı ise sonsuz olduğundan bir kesintiye uğramayacaktır. Artık hiçbir mü'min cennete girdikten sonra oradan çıkarılmayacaktır.

وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا

Bir çekirdek oyuğu kadar Ve Zülm edilmezler

(ve bir çekirdeğin arkasındaki bir çukurcuk kadar bile zulme uğramayacaklardır) yani: Amellerinin sevabından en az, en cüzi bir miktar bile eksiltilmek suretiyle zulme uğramayacaklardır. Lâyık oldukları sevaplara tamamen kavuşacaklardır. Nitekim günahkâr olanların cezaları da lâyık oldukları miktarlardan en az bir derecede bile artırılmayacaktır. Çünkü Hak Teâlâ Hazretleri mutlak adalet sahibidir. Merhametlilerin en merhametlisidir.

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

125.Ve din itibariyle daha güzel kimdir, o kimseden ki, Muhsin olduğu halde yüzünü Allah Teâlâ'ya teslim etmiş ve hânif olarak İbrahim'in milletine tâbi olmuştur. Allah Teâlâ da İbrahim'i bir dost edinmiştir.

Bu mübarek ayetler, en mükemmel şekilde dindar olan zatların özelliklerine işaret etmekte ve Cenâbı Hakkın bütün kâinata sahip ve her şeyi ilmi ve kudreti ile kuşatmış olduğunu bildirmektedir.

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ

İyilik eden bir kimse Ve O Allah'a Nefsini Teslim etti O kimseden ki Dince Daha güzel Ve Kimdir

(Ve din itibariyle daha güzel kimdir, o kimseden ki, Muhsin olduğu halde yüzünü Allah Teâlâ'ya teslim etmiş) Yani Daha güzeli yoktur o kimseden ki: Mü'min olup iyilikleri ifa, kötülükleri terk etmiş. Ve Cenâbı Hakka, yüce huzurunda bulunuyormuş gibi halisane ibadette bulunduğu halde yüzünü Allah Teâlâ'ya teslim etmiş tam bir ihlâs ile hakka yönelerek kulluk arz etmiş

وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş olarak İbrahim'in Dinine Ve Tabi oldu

(ve hânif olarak İbrahim'in milletine tâbi olmuştur) ve hânif olarak yani: Diğer dinlerden beri olup hak dine girmiş bulunarak İbrahim'in milletine İslâm dinine muvafık olan İbrahim'in dinine tâbi olmuştur. Allah'ın birliğini tasdik edip batıl inançlardan uzak bulunmuştur.

وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

Dost İbrahim'i Allah Ve Edinmiştir

(Ve Allah Teâlâ da İbrahim'i bir dost edinmiştir) Allah Teâlâ da İbrahim'i saf, samimi bir sevgili bir Yüce Peygamber bir dost edinmiştir onu böyle bir şeref ve seçkinliğe nâil kılmış onun kadrini bir takım ikramlar ile yükseltmiştir.

&-Halil lâfzı, hullet kelimesinden bir vasıftır. Hullet ise: Pek samimî bir dostluk demektir, kalbi işgal eden bir muhabbet ve sevgiden ibarettir, sevgiliden başkasından kalbin tahliye edilmesidir. Samimi bir muhabbet ve ihlâsa, bir zat ile sırdaş, karşılıklı bir muhabbete sahip olmak da bir hullettir, ilâhî sırların bir kalbi kuşatması da bir hullettir. İşte Hz. İbrahim de Allah'ın muhabbetine nâil, muhterem bir Peygamber olduğundan kadrini yüceltmek için kendisine Halilullah denilmiştir. Yoksa onun Halilullah olması, Cenabı Hakkın ona bir ihtiyacından veya onun bütün ilâhî sırlara vakıf olmasından dolayı değildir. Bundan dolayı onun bu unvana, bu şerefe kavuşması onun kulluk mertebesinin üstünde olmasını gerektirmez. Keşşafı ıstılaha-tilfününde anlatılmış olduğu üzere Peygamber Efendimize de Halilullah unvanı verilmiş olduğunu bir hadisi şerif bildirmektedir. Ve aynı zamanda Peygamber Efendimiz Habibullah ünvanına da sahiptir ve peygamberlerin ve mürsellerin sonun-cusu olup, peygamberliği bütün insanlığa ait bulunmuştur. Bundan dolayı Resulü Ekrem Efendimiz bütün peygamberler ve mürseller hazretlerinin üstünde bir rütbeyle sahiptir. Şu da malumdur ki İbrahim Aleyhisselâm'ın pek muhterem bir zat olduğunu ehli kitap da Arap müşrikleri de tasdik etmekte ve onunla iftihar eylemektedirler. Özellikle Araplar, Hz. İbrahim'in neslinden olmakla da ayrıca övünmektedirler. O halde Hz. İbrahim ile aynı din ve milliyete sahip ve bütün Peygamberleri ve özellikle Hz. İbrahim'in kıymetini, yüceliğini tasdik eden İslâm dininden daha güzel inanca sahip kim olabilir? Bundan dolayı Hz. İbrahim'i tasdik edip yücelten milletler, İslâm milletini de takdir ve İslâmiyet'in hak olduğunu itiraf etmeli değil midir? İşte bu âyeti kerime, bu hususa da, işareti içermektedir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا

126.Göklerde ne varsa, yeryüzünde de ne varsa hepsi de Allah Teâlâ'nındır. Ve Allah Teâlâ her şeyi kuşatmış bulunmaktadır.

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Ve Allah'ındır

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Ve Allah'ındır

(Göklerde ne varsa, yeryüzünde de ne varsa hepsi de Allah Teâlâ'nındır) Bütün melekler, insanlar, bütün kâinat hepsi de yaratılış, mülkiyet ve kulluk bakımından Allah Teâlâ'nındır. Cenabı Hak, bunlarda dilediği gibi tasarrufta bulunur, İbrahim Aleyhisselâm da onun bir kuludur, onu Halilullah olmak şerefine nâil buyurmuştur. Bununla beraber o da Hak Teâlâ Hazretlerine kullukla mükelleftir ve bununla övünür.

وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا

Tamamen kuşatan Her şeyi Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ her şeyi kuşatmış bulunmaktadır) Ve Allah Teâlâ her şeyi ilim ve kudretiyle kuşatmış ihata etmiş bulunmaktadır. Onun İlim ve kudretinden hiçbir şey hariç değildir. Bundan dolayı o Yüce Mabut, mükâfata lâyık kullarını da bilir, cezayı hak eden kullarını da bilir, haklarında hikmetinin icabına göre mükâfat ve ceza verir.

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي

يَتَامَى النِّسَاءِ الَّتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ

وَالْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ

اللَّهُ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

127.Ve senden kadınlar hakkında fetva isterler. De ki: Onların hakkında size fetvayı Allah Teâlâ veriyor ve kendileri için yazılmış olanı kendilerine vermediğiniz ve kendilerini nikâhlamaya rağbet eylediğiniz yetim kadınlar hakkındaki ve zayıf bir durumda bulunan çocuklar hakkındaki ve yetimlere karşı adaletle hareket etmeniz hakkındaki size okunan ayetlerde bu hususlarda size fetva vermektedir. Ve siz hayırdan her ne yaparsanız şüphe yok ki; Allah Teâlâ onu hakkıyla bilicidir.

Bu âyeti kerime, kadınların, çaresiz çocukların, yetimlerin hukukuna riâyet edilmesi hakkındaki dinî hükümlere işaret etmekte, İslâm milletini bu hususlarda aydınlatmaktadır.

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ

Kadınlar hakkında Ve Senden fetva istiyorlar

(Ve senden kadınlar hakkında fetva isterler) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem senden mutlak olarak kadınlar hakkında fetva isterler bu fetva isteyenlere cevaben

قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ

Onlar hakkında Size fetva veriyor Allah Deki

(de ki: Onların hakkında size fetvayı Allah Teâlâ veriyor) ilâhi hükmünü Kuranı Kerim'inde beyan buyuruyor.

وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ

Kadınların Yetimleri hakkında Kitabda Size Okunuyor Ve O şeyler ki

(Ve o şeyler ki kadınların yetimleri hakkında size kitap da okunuyor) yani kadınların hak ettikleri miras size Allah'ü Teâlâ'nın kitabında okunuyor

الَّتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ

Kendilerine Yazılmış O şeyi ki Onlara vermiyorsunuz Onlar ki

(Onlar ki; kendilerine yazılmış olanı onlara vermiyorsunuz) yani kendileri için yazılmış şer'an farz ve tayin edilmiş olanı miras payını kendilerine vermediğiniz ve kendilerini kendiniz için

وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ

Kendilerini nikahlamanızı Ve İstiyorsunuz

(nikâhlamaya rağbet eylediğiniz) malları için başkalarına vermekten çekindiğiniz yetim kadınlar yetim kalmış kız çocukları hakkındaki ayetler

وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ

Çocuklardan Ve Caresiz bırakılmışlar hakkında

(ve zayıf bir durumda bulunan çocuklar hakkındaki) ve zayıf bir durumda bulunan henüz baliğ olmamış olan çocuklar hakkındaki ayetler

وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَى بِالْقِسْطِ

Adaleti Yetimlere karşı Ve Ayakta tutmanız hakkında

(ve yetimlere karşı adaletle hareket etmeniz hakkında) ve yetimlere karşı miras ve saire hususunda adaletle hareket etmeniz hakkındaki size okunan ayetlerde bu hususlarda size fetva vermektedir. Şeriatın hükmünü açıklar bulunmaktadır,

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan Yapıyorsunuz Ve O şey ki

(ve siz hayırdan her ne yaparsanız) gerek böyle aile hukukuna ve gerek diğer şeylere dâir hayır işleyerek her ne harekette bulunursanız

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Onu Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ onu hakkıyla bilicidir) Ona göre sizi mükâfatlara nâil buyurur. Çünkü Allah Teâlâ Hazretleri kerem sahiplerinin en cömerdidir.

&-Bu âyeti kerimenin işaret ettiği ayetler, işbu Nisa suresinin ikinci, üçüncü, altıncı, dokuzuncu, onuncu ve on birinci ayetleridir. Evvelce de beyan olunduğu üzere cahiliyet devresinde kadınları, yetimleri mirastan mahrum bırakırlardı. Hattâ Übeys adında bir şahıs peygamberin huzuruna gelmiş: "İşittiğimize göre sen kızlara, kız kardeşlere yarım miras payı veriyormuşsun, hâlbuki biz yalnız savaşlarda bulunan, ganimet malları alanları, yani erkekleri mirasçı tanıyoruz" demiş, Rasûlü Ekrem de: "Ben öyle emir olundum, yani kadınlara da miras payı vermekle memur bulundum" diye cevap vermiştir.

&-Bu Nisa suresinin başlangıcında kadınlarla ilgili hükümlerden bazı hükümler beyan buyrulmuş, sonra vaade, tehdide, teşvik ve korkutmaya, Cenâbı Hakkın kudret ve azametini dâir ayetler bulunmuş, sonra da tekrar bazı şer'i hükümleri açıklamaya dönülmüştür ki, bu en güzel bir uslubtur. Kalplerde en fazla tesir bırakacak bir tertiptir, okuyup dinleyenleri usandırmayıp bir ferahlık içinde bırakacak bir tarzı beyandır ve şer'i hükümlere riayeti temin için en etkili, en mükemmel bir icaz üslûbudur. İşte mucize Kuranı Kerim'in bütün sureleri böyle en güzel en hikmetli bir tertip usulü üzere bulunmaktadır.

وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

128.Ve eğer bir kadın kocasının kaçıp nefret etmesinden veya yüz çevirmesinden korkarsa aralarını sulh ile ıslah etmelerinden dolayı üzerlerine bir günah yoktur ve sulh hayırlıdır. Ve nefislerde cimrilik hazırlanmıştır. Ve eğer ihsan eder ve ittikada bulunursanız şüphe yok ki; Allah Teâlâ yapacağınız şeyden tamamen haberdardır. Bu mübarek ayetler, aile hakkındaki bazı hükümleri bildirmektedir. Eşler arasında mümkün mertebe adalet ve eşitliğe riayetin lüzumunu ve gerektiğinde barış ve ıslah yoluna gidilmesinin hayırlı olacağını, ayrılma takdirinde de her birinin Allah'ın lütfü ile diğerine ihtiyacı olmayacağını göstermektedir.

وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا

Yüz çevirmesinde Veya Geçimsizliğinden Kocasından Korkarsa Bir kadın Eğer Ve

(Ve eğer bir kadın kocasının kaçıp nefret etmesinden veya yüz çevirmesinden korkarsa) ve eğer bir kadın kocasının kendisinden kaçıp nefret etmesinden kendisi ile birlikte bulunmamasından endişeye düşerse veya yüz çevirmesinden kendisiyle birlikte, sohbetle bulunmamasından korkarsa o halde bu koca ile karının

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا

Barışarak İkisinin arasını İkisinin düzeltmesinde İkisine O takdirde günah yoktur

(aralarını sulh ile ıslah etmelerinden dolayı üzerlerine bir günah yoktur) aralarını nefaka gibi, geceleyin beraber kalmak gibi hususlarda sulh ile ıslah etmelerinden dolayı üzerlerine bir günah yoktur. Bu yüzden kendilerine manevi bir mesuliyet gelmez. Meselâ: Kadın nafakasının veya bir malının bir miktarını kocasına bağışlayabilir ve geceleri kocasının diğer karısı yanında daha fazla bulunmasına müsaade edebilir. Koca da bu karısını nikâhı altında tutar, nafakasını güzelce temine çalışır,

وَالصُّلْحُ خَيْرٌ

Hayırlıdır Ve Barışmak

(ve sulh hayırlıdır) yani: İki taraftan her birinin bir hakkını tamamen veya kısmen terk etmesi ise ayrılıktan, kötü geçinmekten, düşmanlıktan hayırlıdır daha muvafıktır.

وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ

Kıskançlığa Nefisler Ve Hazır kılınmıştır

(ve nefislerde cimrilik hazırlanmıştır) cimrilik, insanlık tabiatı gereğidir ondan ayrıl-

maz. Bundan dolayı kadın, kendi nefsinden, kendi hakkından bir şey kocasına vermek cömertliğinde bulunmak istemeyebilir, erkek de sevmediği, arzusuna muvafık bulmadığı bir eşine karşı güzelce geçinmede bulunmamak, nafakasını hakkıyla temin etmemek cimriliğinde bulunabilir. Fakat insan bu gibi hususlarda nefsine hâkim olmalı, fedakârlıkta bulunmak gayretini göstermelidir ki, barış ve iyilik tecelli etsin

وَإِنْ تَحْسَبُوا وَتَتَّقُوا

Ve Sakınırsanız İyilik ederseniz Ve Eğer

(Ve eğer ihsan eder ve ittikada bulunursanız) ve Ey kocalar ile karılar eğer güzelce geçinmeye çalışır ve ittikada geçimsizlikten, yüz çevirmekten sakınırsanız böyle nefsanî isteklerinize muhalif, güzelce bir harekete muvaffak olursanız

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Hakkıyla haberdar Yapıyorsunuz O şeyi ki Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki; Allah Teâlâ yapacağınız şeyden tamamen haberdardır) bundan dolayı yapmış olduğunuz iyiliklerden dolayı sizleri sevaba, mükâfata nâil buyurur, hiçbir iyiliği mükâfatsız bırakmaz.

&-Rivayete göre İbni Ebissaib adında bir kimsenin ihtiyarlamış bir karısı varmış, bu kadından çocukları da var idi. İstemiş ki, bunu boşayıp da başkasını nikâh etsin.

Bu kadıncağız ise: *"Sen beni evlâdımın üzerine bırak, her iki ayda bir yanıma gel ve dilerse hiç gelme tek beni boşama demiş."* Kocasını da eğer böyle bir muamele münasip olursa bu benim için çok sevimlidir demiş, bu durumu gidip Rasûlü Ekrem'e arz etmiş, bunun üzeri ne bu âyeti kerime nazil olarak böyle iki tarafın rızası ile yapılacak bir uzlaşmanın caiz ve iyi olduğu gösterilmiştir.

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا

كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

129.Ve kadınlar arasında adalette bulunmanıza ne kadar istekli olsanız da asla muktedir olamazsınız, artık birine büsbütün meyil ile temayül edip de ötekini askıda gibi bırakmayınız. Ve eğer ıslah eder ve sakınırsanız şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ

Hırs gösterseniz Velev ki Kadınlar Arasında Adaletli olmanıza Ve Asla güç yetiremezsiniz

(Ve kadınlar arasında adalette bulunmanıza ne kadar istekli olsanız da asla muktedir olamazsınız) evet eşleriniz olan kadınlar arasında sevgi ve cinsel ilişki gibi hususlarda adalette bulunmanıza hakkıyla eşitliğe riâyet etmenize asla güç yetiremezsiniz. Yani ne kadar böyle bir adaletin teminine istekli bulunsanız da asla muktedir olamazsınız. Meselâ: Bunlardan birini kalben daha fazla sevgi beslemek ve meyilli olmak zarurî bir şeydir, bir haleti ruhiye gereğidir, insan bunu yok edemez,

فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ

Askıda kalmış gibi Ve onu bırakmayın Meylin Hepsini ile öyleyse yönelmeyin

(artık birine büsbütün meyledip de ötekini askıda kalmış gibi bırakmayınız) artık mümkün mertebe eşitliği temine gayret ediniz, eşlerinizden birine büsbütün meyil ile temayül edip de kendisine karşı kalben o kadar tutkunluk beslenilmeyen eşi askıda bırakmayınız. Yani: Ne koca sahibi ne de boşanmış gibi bir halde ortada bırakmayınız. Ona karşı da mümkün olan adaleti gösteriniz, güzel muamelede bulununuz, gönlünün kırılmasına sebebiyet vermeyiniz. Bu, ailevî, ictimâî, ahlâkî fazilet gereğidir,

وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا

Ve sakınırsanız Düzeltirseniz Ve Eğer

(ve eğer ıslah eder ve sakınırsanız) arada meydana gelmiş olan geçimsizliği, hırçınlığı giderir düzeltirseniz ve sakınırsanız yani ilerde de böyle bir hareketin meydana gelmesinden sakınırsanız

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhamet eden Çok bağışlayan Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Âllah'ü Teâlâ çok bağışlayandır pek merhametlidir) kalplerinizdeki meyilden ve evvelce vuku bulmuş olan öyle hoş olmayan hallerden dolayı sizi af ve mağfiret buyurur ve pek merhametlidir sizi bu hususta da, diğer hususlarda da merhamet ve şefkatine mazhar kılar. Elverir ki, onun kutsal emirlerine uymaya gayret edesiniz.

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا

130.Ve eğer ayrılırlarsa Allah Teâlâ hepsini de lütuf ve keremi ile zengin kılar. Ve Allah Teâlâ geniştir, hikmet sahibidir.

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ

Bol rahmetinden Her birini Allah zengin kılar Ayrılırlarsa Ve Eğer

(Ve eğer ayrılırlarsa Allah Teâlâ hepsini de lütuf ve keremi ile zengin kılar) Ve eğer koca ile karı, daha hayırlı olan sulha muvaffak olamaz, uzlaşmazlarda boşanarak birbirinden ayrılırlarsa Allah Teâlâ hepsini de kocayı da karıyı da Kendi lütfu keremi ile birbirinden zengin kılar birbirine muhtaç olmaktan kurtulurlar. Her biri de rızıklanır ve gücü yetiyor ise başkası ile nikâh akdine muvaffak bulunur. Artık ayrılma dolayısı fazla üzülmeye lüzum kalmaz,

وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Rahmeti geniş Allah Ve Olandır

(Ve Allah tealanın rahmeti geniştir, hikmet sahibidir) ve Allah Teâlâ mahlûkatı hakkında lütuf ve rahmeti geniştir ve hikmet sahibi bütün emirleri, hükümleri hikmet gereği dir. Artık öyle bir Yüce Yaratıcının pek yüce olan evamir ve yasaklarına riâyet ederek onun merhamet ve şefkatine liyakat kazanmaya çalışmalıdır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا

131.Ve göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah Teâlâ'nındır. And olsun ki, sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlara da, sizlere de Allah Teâlâ'dan korkunuz diye tavsiye etmişizdir. Ve eğer küfrederseniz şüphe yok ki, göklerdeki ve yerdeki her şey Allah Teâlâ'nındır. Ve Allah Teâlâ zengindir, övgüye layıktır. Bu mübarek ayetler, bütün kâinatın Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiş ve Allah'ın hâkimiyeti altında bulunmuş olduğunu göstermektedir. Artık öyle muazzam, lütfu ih-sanı bol yüce bir yaratıcıdan korkarak daima ona kullukta bulunulmasını ve yalnız ona iltica ve itimat edilmesini hatırlatmaktadır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Ve Allah'ındır

(Ve göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah Teâlâ'nındır) Cenabı Hakkın kudreti; büyüklüğü sonsuzdur göklerde varlıklardan ne varsa ve yerde mahlûkattan ne varsa hepsi de kulluk ve mülkiyet itibarıyla Allah Teâlâ'nındır. Hepsini de yaratan, yaşatan, rızık veren Cenabı Haktır.

وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan Sakının Diye Ve Size Sizden önce Kitab Kendilerine verildi O kimselere ki Emrettik Ve And olsun gerçekten

(And olsun ki, sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlara da, sizlere de Allah Teâlâ'dan korkunuz diye tavsiye etmişizdir) Yani: Sırf bir hakikat tır ki, Ey Ümmeti Muhammed Cümlelerinize emretmiş, hepinizin selâmet ve saadeti için böylece tenbih buyurmuşuzdur.

وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Artık şüphesiz Küfrederseniz Ve Eğer

(ve eğer küfrederseniz şüphe yok ki göklerdeki ve yerdeki her şey Allah Teâlâ'nındır) sizler hakkınızda sırf hayır olan bu tavsiyeye rağmen eğer küfür ederseniz bu tavsiyeye muhalefette bulunursanız bütün mahlûkat onun mülkiyeti altında ve hâkimiyetindedir. Sizlerin küfür ve isyanından hâşâ Cenabı Hak zarar görmez. Nasıl ki, ibadet ve takvanızla da fâidelenmiş olmaz. Sizlere emir ve tavsiye buyurması, bir ihtiyarından dolayı değildir, sadece sizin hakkınızda bir rahmet ve şefkatten dolayıdır. Artık bundan istifade etmez iseniz neticesini siz düşününüz.

وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا

övgüye layık Çok zengin Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ zengindir övgüye lâyıktır) Allahu tealanın mahlûkatına ve onların ibadetlerine ihtiyacı yoktur. O yüce yaratıcı övgüye lâyıktır bizzat övülmüştür, kulları hamd etsinler, etmesinler bizzat hamdû senaya sahiptir. Kulların itaatlerinin, hamdû senalarının faidesi ise kendilerine aittir. Yüce Yaratıcı ise hiçbir şeye muhtaç olmaz, hiçbir şeyden zarar görmez. Buna inanmışsınız.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

132.Ve göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah Teâlâ'nındır. Ve bir vekil olarak da Allah Teâlâ yeter.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Allah'ındır

(Ve göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah Teâlâ'nındır) evet, göklerde olanlar da, yerde olanlar da bütün kâinat bütün ruh sahipleri Allah Teâlâ'nındır bütün bunların üzerinde tasarruf hakkı o Yüce Yaratıcıya aittir

وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

Vekil olarak Allah Ve Yeter

(Ve bir vekil olarak da Allah Teâlâ yeter) bütün işlerin ve olayların tedbiri hususunda bir vekil olarak da Allah Teâlâ yeter. Bundan dolayı bütün bu hususlarda başkasına değil, yalnız o Yüce Yaratıcıya tevekkül ve itimat ediniz. Başka türlü kurtuluş çaresi yoktur.

&-Bu mübarek iki ayette göklerin ve yerin Yüce Allah'a ait olduğu hikmete binaen üç kere zikredilmiştir. Çünkü insanlığı irşat ve ikaz için böyle en kuvvetli bir delilin birer münasebetle tekrar zikredilmesi istenen bu irşat ve ikazın tecellisine daha ziyade yardım eder. *Birinci defa zikredilmesi*; Cenâbı Hakkın cömertlik ve kereminin genişliğine bir delildir. *İkinci defa zikredilmesi*; Hak Teâlâ'nın bizzat bütün mahlûkatından zengin olduğunu açıklamak içindir. *Üçüncü defa zikredilmesi de*; Yüce Allah'ın her şeyi icada ve yok etmeye kâdir olduğuna, bundan dolayı da isyankâr kullarını da mahv ve perişan etmeye bihakkın muktedir olduğunu tesbit hikmetine vesâireye dairdir. Artık bu itibarla bunlar tekrar edilmiş değil, birer başka delil demektir.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا

133.Ey insanlar! Allah Teâlâ dilerse sizi giderir, başkalarını getirir ve Allah Teâlâ buna hakkıyla kâdir bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkın her yönüyle yaratma ve yok etmeye kâdir olduğunu bildiriyor, insanları uyanık olmaya davet ederek yalnız dünyayı değil, hem dünya hem de âhiret nimetlerini istemeye sevk etmektedir.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ

Başkalarını Ve Getirir İnsanlar Ey Sizi giderir Dilerse Eğer

(Ey insanlar Allah Teâlâ dilerse sizi giderir, başkalarını getirir) Ey insanlar Allah Teâlâ dilerse sizi giderir sizi yok eder, helâk eder, sizi icat etmiş olduğu gibi başka-

larını diğer bir kavmi veya başka mahiyette bir halkı sizin yerinize geçmek üzere varlık sahasına getirir. Artık kendi varlığınıza güvenmeyiniz, vazifelerinizi ifadan geri durmayınız

وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا

Hakkıyla gücü yeten Buna Allah Ve Olandır

(ve Allah Teâlâ buna hakkıyla kâdir bulunmaktadır) şüphe yok ki, Allah Teâlâ böyle dilediğini yok etme ve icat etmeye hakkıyla kâdir bulunmaktadır. Onun yüce kudreti böyle her şeye fazlasıyla yeterlidir.

&-Rivayete göre bu âyeti kerime, Hz. Peygamber'e karşı düşmanlık gösteren bazı Araplar hakkında nazil olmuştur. Bu âyeti kerime nazil olunca Rasûlü Ekrem Efendimiz, mübarek eliyle Selman'ı Farisinin arkasına vurarak işte onlar o getirilecek kavim bu Müslüman kavmidir, diye buyurmuştur.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

134. Her kim dünya sevabını isterse muhakkak dünyanın da âhiretin de sevabı Allah Teâlâ'nın katındadır. Ve Allah Teâlâ hakkıyla işitici ve görücüdür.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا

Dünya Mükafatını İstiyor İse Kim

(Her kim dünya sevabını isterse) Her kim yalnız dünyanın fani, adi varlığını isterse, meselâ: Yalnız ganimet malına kavuşmak için cihatta bulunursa âlicenaplıkta bulunmamış olur. Çünkü

فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ve Ahiretin Dünyanın Mükafatı Allah'ın Artık katındadır

(artık dünyanın da âhiretin de sevabı Allah Teâlâ'nın katındadır) meselâ: Sırf Allah rızası için cihâda atılan bir zatı, Cenabı Hak, hem ganimete, hem de uhrevî sevaba nâil buyurur. Artık nasıl olur da öyle yalnız dünya sevabını istemekle yetinilir? Bir mü'min, Cenâbı Hak'tan hem dünya sevabını, hem de âhiret sevabını, nimetlerini dilemelidir. "Ya Rabbena! Bize hem dünyada güzel şey ver, hem de âhirette güzel şey ver ve bizi cehennem azabından koru" diye niyaz etmelidir,

وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

Hakkıyla gören Hakkıyla işiten Allah Ve Olandır

(ve Allah Teâlâ hakkıyla işitici hakkıyla görücüdür) bütün bütün duaları, niyazları işitir, bilir ve tamamen her şeyi görücüdür. Bundan dolayı Hak Teâlâ Hazretleri, kullarının bütün sözlerine, amellerine, niyetlerine hakkıyla muttalidir. Artık ona göre hareket etmelidir. &-Rivayete göre bu âyeti kerime, yalnız ganimet malına kavuşmak hırslı ile cihâda katılan bir kısım münafıklar hakkında nazil olmuş, onları yalnız Allah rızası için savaş-ta bulunmaya davet etmekte bulunmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ

وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ

تَلَّوْا أَوْ تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

135. Ey iman edenler! Adaletle hakkıyla kaim Allah için şahit kimseler olunuz. İsterse kendi şahıslarınızın veya ana babanızın veya en yakınlarınızın aleyhine olsun, ister zengin veya fakir bulunsun. Çünkü Allah Teâlâ onlara daha yakındır. Artık haktan dönerek nefise tâbi olmayınız. Ve eğer dilinizi eğer bükerseniz veya yüz çevirirseniz şüphe yok ki Allah Teâlâ işlediğiniz şeyden hakkıyla haberdardır.

Bu âyeti kerime, Müslümanların hak ve adalet üzere şahitlikle, hükümde bulunmalarını emrediyor, taraf tutmaktan çekinmelerini ihtar buyuruyor, aykırı hareket edecekleri tehdit buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ

Allah için Şahidlik eden kimseler Adaleti Hakkıyla ayakta tutanlar Olun İman ettiler O kimseler ki Ey (Ey iman edenler Adaletle hakkıyla kaim Allah için şahit kimseler olunuz) Ey bütün mükellef olanlar! adaleti titizlikle ayakta tutan hâkimler olunuz. Adaleti tercih, haklara riâyet hususlarınıza çokça özen gösteriniz sadece Allah rızası için şahitlikte bulununuz.

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ

Ve Akrabalar Ana baba Veya Kendileriniz Aleyhine olsun Veleve ki

(İsterse kendi şahıslarınızın veya ana babanızın veya en yakınlarınızın aleyhine olsun) İsterse şahitliğiniz kendi şahıslarınızın aleyhine olsun veya analarınızın, babalarınızın aleyhine olsun yine şahitlikten kaçınmayınız veyahut şahitliğiniz en yakınlarınızın aleyhine olsun meselâ: Kardeşlerinizin, evlâtlarınızın aleyhine olsun, yine şahitliğinizi terk etmeyiniz ve aleyhine şahitlik edeceğiniz kimse

إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا

Fakir Veya Zengin Olursa Eğer

(ister zengin veya fakir bulunsun) ne zenginliğinden dolayı bir menfaat ümidiyle aleyhine şahitliği terk ediniz, ne de fakirliğinden dolayı haline acıyarak aleyhinde şahitlikten geri durunuz, Böyle bir hareket hikmet ve menfaate uygun değildir. Eğer böyle olmasaydı Cenabı Hak sizi herhalde şahitlik etmekle mükellef kılmazdı,

فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا

İkisine Daha yakındır Artık Allah

(çünkü Allah Teâlâ onlara daha yakındır) Allah'ı Teâlâ Zengin olsun, fakir olsun bütün kullarına sizden daha yakındır. Onların hakkında sizden daha fazla bir merhamet ve şefkat gözüyle bakmaktadır. Eğer bunların aleyhindeki şahitlik, onların lehine bir hikmeti meselâ: Onları manevi mesuliyetten kurtarmayı içermeseydi bu şahitliği meşru buyurmazdı,

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا

Haktan sapmamanız için Nefsin arzusuna Öyleyse uymayın

(Artık haktan dönerek nefise tâbi olmayınız) artık haktan dönerek Veyahut haktan ayrılacağınız endişesiyle şahitliğiniz hususunda nefse tâbî olmayınız bir menfaat veya bir merhamet hissine kapılarak şahitliği terk eylemeyiniz,

وَأِنْ تَلَوْا أَوْ تَعْرِضُوا

Yüz çevirirseniz Veya Eğip bükerseniz Ve Eğer

(Ve eğer dilinizi eğip bükerseniz veya yüz çevirirseniz) yani şahitlikten veya adilâne hükümden kaçınmak çaresini ararsanız, onu üzerinize alırsanız veya yüz çevirirseniz yani şahitlik etmekten büsbütün yüz çevirirseniz kaçınırsanız

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Hakkıyla haberdar Yapıyorsunuz O şeyleri ki Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ işlediğiniz şeyden hakkıyla haberdardır) Allah'ı Teâlâ şahitliğe, hükme dâir ve diğer işlere ait her yaptığınız muameleden hakkıyla haberdardır. Hakkınızda ona göre mükâfat veya ceza verecektir. Bundan dolayı hiçbir hususta hak ve hakikat tan asla ayrılmayınız, sonra kendinizi uhrevî mesuliyetten asla kurtaramazsınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

136.Ey iman etmiş olanlar! Allah Teâlâ'ya ve onun Peygamberine ve Peygamberine indirmiş olduğu kitaba ve daha evvel indirmiş olduğu kitaba iman ediniz. Ve her kim Allah Teâlâ'yı ve meleklerini ve kitaplarını ve Peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse muhakkak ki pek uzak bir dalâletle sapıklığa düşmüş olur.

Bu mübarek ayetler, iman edilmesi gerekli olan esaslara tamamıyla itikat edilmesini ve bunları inkâr edenlerin pek büyük bir küfür ve sapıklığa maruz kaldıklarını bildiriyor, inançlarında kararsızlık göstererek sonunda küfür içinde kalanların da hidayetten, ilâhî aftan, ebedi olarak mahrum kalacaklarını ihtar ediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Ve resulüne Allah'a İman edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Allah Teâlâ'ya ve onun Peygamberine iman edin) Ey bütün Müslümanlar! Yahut Ey Hz. Musa'ya, Hz. İsa'ya iman etmiş bulunan ehli kitap! Veyahut ey iman etmiş görünen münafıklar! Allahın varlığına, birliğine, yaratıcılık ve mabutluğuna ve diğer ilâhî sıfatlarına tam bir şuur ile iman ediniz ve onun Peygamberine son peygamber olan Hz. Muhammed'e de hakkıyla iman ediniz

وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ

Peygamberine İndirdi O ki Ve Kitaba

(ve Peygamberine indirmiş olduğu kitaba) ve o mübarek Peygamberine Cenâbı Hakkın sure sure, ayet ayet indirmiş olduğu kitaba Kurânı Kerim'e de gerektiği gibi iman ediniz

وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce *İndirdi* O ki Ve Kitaba

(ve daha evvel indirmiş olduğu kitaba) ve Hak Teâlâ'nın daha evvel diğer peygamberlerine indirmiş olduğu kitaba da iman ediniz bütün bu semavî kitaplara olan imanınızda sebat eyleyiniz. Bunlara olan imanınızı deliller ve şahitler ile takviye eyleyiniz. Böyle kuvvetli bir iman, bir kulluk vazifesidir, bir saadet vesiledir,

وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Ve Gününü Ve Peygamberlerini Ve Kitaplarını Ve Meleklerini Allah'ı İnkâr ederse Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ'yı ve meleklerini ve kitaplarını ve Peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse) ve bilâkis her kim Allah Teâlâ'yı onun yaratıcılık ve mabutluğunu melekleri ,kitapları ve peygamberleri inkâr eder de küfre düşerse

فَقَدْ ضَلَّ ضَالًّا بَعِيدًا

Uzak Bir dalalete Sapmıştır Artık gerçekten

(muhakkak ki pek uzak bir dalâletle sapıklığa düşmüş olur) muhakkak ki o kimse haktan, hidayetten pek uzak olan bir dalâletle sapıklığa düşmüş olur. Öyle ki, artık hak yola ve hidayete dönmesi umulamaz.

[illegible]

لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا

137.Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler, sonra kâfir oldular, sonra iman ettiler sonra kâfir oldular, sonra da küfürlerini arttırdılar artık Allah Teâlâ, onlar için af edecek değildir. Ve onları bir doğru yola sevk edecek değildir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

İnkâr ettiler Sonra İman etile Sonra İnkâr ettir Sonra İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler, sonra kâfir oldular, sonra iman ettiler sonra kâfir oldular) Muhakkak o kimseler ki vakiyle Hz. Musa'yı ve diğer peygamberleri tasdik edip iman ettiler, sonra putlara, buzağılara taparak kâfir oldular bundan sonra iman ettiler sonra yine bir Peygambere tâbi olup iman ettiler mahlûkata tap-

maktan geri durdular, fakat yine dinden çıkarak sonra kâfir oldular meselâ: Hz. İsa gibi bir yüce peygamberi inkâr ettiler,

ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا

Küfürlerini Arttırdılar Sonra

(sonra da küfürlerini arttırdılar) Meselâ: Peygamberlik ve risalet'i binlerce deliller ile mucizeler ile sabit olan son peygamber gibi bir Yüce Resulün peygamberlik ve risaletini kabul etmeyip büsbütün küfür içinde kaldılar,

لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ

Onlara Mağfiret edecek Allah Değildir

(artık Allah Teâlâ, onları af edecek değildir) artık onlar böyle küfür ve sapıklık içinde devam ettikçe Allah Teâlâ onları af edecek değildir çünkü böyle küfür ve şirk içinde yaşayıp hayatı terk edenler, Allah'ın mağfiretine ebedi nâil olamayacaklardır.

وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا

Bir yola Onları hidayet edecek Ve Değildir

(Ve onları bir doğru yola sevk edecek değildir) ve Cenâbı Hak, onları o inkârcıları bir doğru yola bir hak yola bir hidâyet sahasına sevk edecek de değildir. Zira onlar kabiliyetlerini kötüye kullanmış, tövbe ve istiğfar edecek bir durumda bulunmamış olacakları için samimî bir imandan pek uzak bulunmuşlardır. Bundan dolayı onlar bu halde hidayete asla yetenekli değildirler.

&-Rivayete göre Ehli kitaptan Abdullah İbni Selâm ve kız kardeşinin oğlu Seleme ve erkek kardeşinin oğlu Seleme ve Salebe gibi bir takım kimseler peygamberin huzuruna gelmişler. Ey Allah'ın Resulü! Biz sana ve senin kitabına ve Musa ile Tevrat'a ve Uzeyre iman ederiz, başka kitapları, Peygamberleri inkâr eyleriz demişler. Rasûlû Ekrem Hazretleri de "öyle değil" Allah Teâlâ'ya ve Peygamberi olan Muhammed'e ve kitabı olan Kuran'a ve ondan evvelki bütün kitaplara iman ediniz diye buyurmuş. Onlar ise hayır biz öyle yapamayız, demişler, bunun üzerine bu ayetler nazil olmuştur. Bundan dolayı Allah katında makbul olan iman, hem Cenâbı Hakka, hem de bütün meleklerle, bütün semavî kitaplara ve bütün Peygamberlere ve yevmi âhire-te iman etmekle tecelli eder. Bunlardan herhangi birini inkâr, bir katıksız küfürdür, sahibinin cehennemde ebediyen azap çekmesine sebeptir.

بَشِيرِ الْمُنَافِقِينَ بَأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

138.Münafıklara müjdele ki, onlara muhakkak elem verici bir azap vardır.

Bu mübarek ayetler, münafıkların pek çirkin hareketlerini, kanaatlerini ve maruz kalacakları kötü sonu şöylece bildirmektedir:

بَشِيرِ الْمُنَافِقِينَ

(Münafıkları müjdele) Tebşir Müjde: Sevinç verici haber demektir. Burada bu hitap korkutmak, haber vermek yerinde alay etmek için getirilmiştir. Resulüm! Münafıklara müjdele ki haber ver ki

بَأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Onlar için vardır Şüphesiz

(onlara muhakkak elem verici bir azap vardır) onlara muhakkak bir elim pek acıklı bir azap vardır. Yani: Cehennem azabı onlar için hazır bulunmaktadır. Onlar o münafıkça hareketlerinden dolayı böyle büyük bir azabı hak etmişlerdir.

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيْبَتُهُمْ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ

لِلَّهِ جَمِيعًا

139.Onlar ki, mü'minleri bırakarak, kâfirleri dost tutarlar. İzzeti onların yanında mı arıyorlar? Muhakkak ki, bütün izzet Allah Teâlâ'nındır.

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Başka Dostlar Kafirleri Edinirler Onlar ki

(Onlar ki, mü'minleri bırakarak, kâfirleri dost tutarlar) O görünüşte mü'min görünüp gizli olarak kâfir bulunan münafıklar ki mü'minler ile samimi şekilde görüşmekten, beraber çalışmaktan kaçınarak kâfirleri dost tutarlar. Onlarda bir kuvvet bir üstünlük var sanarak onlara kalben meyilli bulunurlar. Bu münafıklar

أَيَّبَتُونَهُمْ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ

İzzeti Yanlarında Arıyorlar mı?

(İzzeti onların yanında mı arıyorlar?) izzeti kuvveti, şeref ve gücü o kâfirlerin yanında mı arıyorlar onlardan mı isteyip duruyorlar. Ne kadar yanlış bir kanaat! Onlar izzeti o kâfirlerin yanında bulamayacaklardır.

فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

Tamamen Allah'ındır İzzet Hiç şüphesiz

(Muhakkak ki, bütün izzet Allah Teâlâ'nındır) muhakkak ki bütün izzet dünyada da âhirette de Allah Teâlâ'nındır. Bu izzete ancak o yüce mabudun dostları nâil olacaktırlar. Nitekim bir ayeti kerimde Münâfikûn, 63/8 buyrulmuştur ki.

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

(Hâlbuki izzet Allah'a mahsustur ve Peygamberi ile mü'minlere mahsustur. Fakat o münafıklar bilmezler) Kâfirlerin geçici, dünyevi kuvvetleri, varlıkları ise çabucak yok olur. Nitekim asrısaaadetteki münafıkların kendilerine güvendikleri kâfirler yok olmuş, İslâm hâkimiyeti Arap yarımadasının her tarafına yayılmış, İslâm'ın gücü parlamaya başlayıp durmuştur.

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا

تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ

الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

140.Ve muhakkak kitapta sizin üzerinize indirmiştir ki, Allah Teâlâ'nın ayetlerine küfredildiğini ve onlar ile alay edildiğini işittiğiniz zaman başka lâkırdıya dalacaklarına değin onların yanında oturmayınız. Şüphe yok ki siz de o zaman onlar gibi olmuş olursunuz. Muhakkak ki, Allah Teâlâ münafıkları ve kâfirleri cehennemde toptan toplayıcıdır.

Bu âyeti kerime mukaddesata hakaret eden kimseler ile aynı mecliste olmaktan Müslümanları sakındırmakta, öyle bir yakınlığın neticedeki rezaletini ihtar buyurmak-tadır.

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ

Kitapta Size İndirmiştir Ve Gerçekten

(Ve muhakkak kitapta sizin üzerinize indirmiştir) Ey sadık mü'minler! Ve ey kâfirler ile aynı mecliste olup onların İslâmiyet aleyhindeki lâkırdılarına iştirak eden münafıklar! Kâfirleri dost tutmayınız diye sizlere Cenâbı Hak emrediyor. Ve muhakkak kitapta Kur'anı Kerim'de Mekke'yi Mükerra'me'de nazil olan sure'yi en'amda sizin üzerinize bir âyeti kerime indirmiştir ki En'am 6/68 Nazmı şerifidir.

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ

غَيْرِهِ وَأَمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Ve Bizim ayetlerimizde (cahilane mütalaalara) dalanları gördüğün zaman, ondan başka bir söze dalıncaya kadar hemen onlardan yüz çevir. Ve şayet (bunu) şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra o zalimler olan kavim ile beraber oturma. İşte bu ayeti kerimde de Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki

أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا

Onlarla *Ve Alay ediliyor Onlarla İnkâr ediliyor Allah'ın Ayetlerini İştittiniz* O vakit ki *Diye*

(Allah Teâlâ'nın ayetlerine küfredildiğini ve onlar ile alay edildiğini işittiğiniz zaman) Allah Teâlâ'nın ayetlerine Kur'anı Kerim'e küfredildiğini onun bir ilâhi kitap olduğu inkâr olunduğunu ve onlar ile alay edildiğini ve o Kuran ayetleriyle alay edildiğini işittiğiniz zaman

فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ

Ondan başka *Bir söze Dalmalarına kadar Taki Onlarla beraber Artık oturmayın*

(artık başka lâkırdıya dalacaklarına değin onlarla beraber oturmayın) Artık o kâfirlerin, o alaycı heriflerin başka lâkırdıya böyle mukaddesat aleyhinde olmayan sözlerle dalacakları zamana değin onlardan yüz çeviriniz onlardan uzaklaşın yanında oturmayınız. Bundan dolayı onlar ile dostlukta bulunmanız, onları ağırlamanız ve ikramda bulunmanız nasıl caiz olabilir?

إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ

Onlar gibisiniz *O takdirde Şüphesiz siz*

(Şüphe yok ki siz de o zaman onlar gibi olmuş olursunuz) Şüphe yok ki O kâfirce sözleri dinleyip durursanız siz de o zaman öyle onlar ile oturup durduğunuz vakit onların günahı, azabı hak etmede benzeri olmuş olursunuz. Çünkü onların meclisini terk edebilecek durumda iken terk etmediğinizden dolayı onlara katılmış sayılırsınız.

إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

Hepsini *Cehennemde Ve Kafirleri Münafıkları Bir araya getirendir Allah Şüphesiz*

(muhakkak ki Allah Teâlâ münafıkları ve kâfirleri cehennemde toptan toplayıcıdır) Çünkü münafıklar da küfür hususunda diğer küfrünü açıklayan kâfirler gibi olduklarından hepsi de birden cehenneme atılacaklardır. Dünyada aynı durumda oldukları gibi âhirette de cehennemde de aynı mecliste bulunacaklardır.

&-Malûm olduğu üzere bir kimse bir küfre razı olursa kâfir olur. Ve bir kimse bir kötülüğün, gayrimeşru bir muamelenin işlendiği yerde bulunur, onu işleyenlere karışırsa günahı onlar ile beraber olur. İsterse kendisi o kötülüğü fiilen işlemesin. Fakat onların o kötü işlerini kalben kınadığı halde bir korku, bir zaruret, bir takıyye sakınma sebebiyle onlar ile aynı mecliste olursa o zaman sorumlu olmaz. Bununla beraber öyle bir mecliste bulunan bir mü'min için eğer imkân varsa onların gayrı meşru hareketlerini kınamak, onları usulü dairesinde aydınlatma ve irşat etmeye çalışmak lâzımdır.

الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ

لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُمُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ

بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

141.Onlar ki, sizi gözetiverirler, eğer sizin için Allah Teâlâ'dan bir zafer olursa biz de sizinle beraber değil miydik derler. Ve eğer kâfirler için bir pay olursa biz size galip gelmez miydik ve size mü'minlerin saldırısını engeller olmadık mı derler. Artık Allah Teâlâ kıyamet gününde aranızda hükmedecektir. Ve elbette Allah Teâlâ kâfirler için mü'minler aleyhine bir yol vermeyecektir.

الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ

Sizi *Gözetliyorlar Onlar ki*

(Onlar ki, sizi gözetiverirler) o münafıklar ki, ey Müslümanlar! Sizi gözetiverirler sizin işlerinize, zafere nâil olup olmayacağınızı beklemede bulunurlar,

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ

Sizinle beraber *Değilmiydik Dediler Allah'dan Bir fetih Size Olursa Bu yüzden eğer*

(eğer sizin için Allah Teâlâ'dan bir zafer olursa biz de sizinle beraber değil mi

dik derler) eğer size Allah Teâlâ'dan bir zafer ve ganimet yüz gösterirse biz de sizin le dinde, cihat da beraber değil miydik? Biz size yardımcı bulunmuyor mu idik. Artık bize de ganimetten hisse vermez misiniz? Derler. Kendilerini Müslüman gösterirler,

وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ

Bir nasib Kâfirlere Olursa Ve Eğer

(Ve eğer kâfirler için bir pay olursa) ve eğer kâfirler için savaştan bir nasip olursa bir kazanç elde edebilirler ise bu takdirde münafıklar, o kâfirlere hitaben

قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ

Size Galip gelmedik mi Dediler

(derler ki biz size galip gelmez miydik) biz sizin aleyhinize savaşa katılsa idik sizi mağlûp, öldürülmüş bir hâle getiremez mi idik, hâlbuki öyle aleyhinize harekette bulunmadık

وَنَمْنَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Ve Sizi korumadık mı?

(ve size mü'minlerin saldırısını engeller olmadık mı?) evet o münafıklar o kâfirlere derler ki size mü'minlerin musallat olmasını bir takım hilelere, aldatıcı sözlere teves-sül ederek engelleme ile sizi himaye eder olmadık mı? O kâfirlere karşı böyle taraftar olduklarını söyler, minnette bulunurlar, onların elde edebildikleri şeylerden kendilerine de hisse ayırmalarını isterler.

فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Aranızda Hüküm verecektir Artık Allah

(Artık Allah Teâlâ kıyamet gününde aranızda hükmedecektir)

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

Bir yol Mü'minler Aleyhinde Kâfirlere Allah Ve Asla kılmayacaktır

(Artık Allah Teâlâ kâfirler için mü'minler aleyhine bir yol vermeyecektir) Herhalde İslâmiyet'in hak oluşu, yüceliği, binlerce deliller ile diğer dinler üzerine galip gelecektir. Bir hikmet ve imtihan yoluyla Müslümanlar bazen dünyada mağlup olsalar da bu geçicidir, kökünden yok etme şeklinde değildir, İşin sonu veya uhrevî hayat itibarıyla galibiyet, selâmet ve saadet Müslümanlara mahsustur. Hakiki dinden mahrum olanlar işin sonunda mağlûbiyete düşecek cehennemde ebediyen azap göreceklerdir

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالًا

يُرَآؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

142.Şüphesiz münafıklar Allah Teâlâ'ya karşı hilede bulunmak isterler. Hâlbuki olan tuzağa düşüren o'dur. Ve namaza kalktıkları zaman tembelcesine kalkarlar, insanlara gösterişle bulunurlar ve Allah Teâlâ'yı pek az anarlar.

Bu mübarek ayetlerde münafıkların pek cahilce, mütereddidce hallerini ve ebedi mahrumiyete maruz bulunacaklarını bildirmektedir.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ

Allah'ı Aldatmaya çalışıyorlar Münafıklar Şüphesiz

(Şüphesiz münafıklar Allah Teâlâ'ya karşı hilede bulunmak isterler) Şüphesiz münafıklar kendi batıl zanlarına göre Allah Teâlâ'ya karşı hilede aldatmak hareketinde bulunmak isterler asıl gizledikleri kanaatlerinin zıddını göstererek kendilerinden kâfirler hakkında icap eden öldürme ve kovma gibi dünyevi hükümleri uzaklaştırmak kastında bulunurlar. Hâşâ Allah'ı Teâlâ'yı onun Peygamberini aldatacaklarını sanırlar

وَهُوَ خَادِعُهُمْ

Onlara tuzak kurandır O Ve

(Hâlbuki onları tuzağa düşüren o'dur) hâlbuki o münafıkları asıl tuzağa düşüren

onları o hileleri yüzünden cezaya uğratabilecek olan o yüce Yaratıcıdır. Onların o münafıkça hallerini Peygamberine haber veren, onları âleme rezil eden, onları âhirette ebediyen cezalandıracak olan o bilen ve hikmet sahibi olan mabut dur. Onların öyle dünyada geçici olarak canları korunmuş, malları korunmuş olarak bırakılmaları haklarında asıl bir tuzaktır ki, bu yüzden âhirette pek elim bir azaba uğrayacaklardır, onlar ise bundan habersiz bulunmaktadır,

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَأُّونَ النَّاسَ

İnsanlara Gösteriş yaparlar Tembel tembel Kalktılar Namaza Kalktılar Ve O vakit ki

(Ve namaza kalktıkları zaman tembelcesine kalkarlar, insanlara gösterişte bulunurlar) O münafıklar, mü'minler ile beraber namaza kalktıkları zaman tembelcesine ağırılanarak, zoraki bir his ile kalkarlar. Ve onlar bu namazlarıyla insanlara gösterişte bulunurlar taki kendilerini mü'min sansınlar.

وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

Biraz Ancak Allah'ı Ve Anmazlar

(ve Allah Teâlâ'yı pek az anarlar) pek az namaz kılarlar insanların olmadığı yerde namazda, niyazda bulunmazlar. İşleri güçleri hep gösterişten ibarettir.

مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

143.Onun arasında bocalayıp duruyorlar. Ne onlara ne de bunlara mensup ve her kimi ki, Allah Teâlâ sapıtırsa artık ona elbette bir yol bulamazsın.

مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ

Bunun Arasında Bocalayıp duranlardır

(Onun arasında bocalayıp duruyorlar) O münafıklar o iman ile küfrün veya mü'minler ile kâfirlerin arasında bocalamaktadırlar şeytan onları şaşkın bir hâle düşürmüştür,

لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ

Ve Ne bunlara Ne onlara

(Ne onlara ne de bunlara) onlar ne mü'minlere ne de kâfirlere mensup değildirler. Öyle ikisi arasında bocalar, şaşkın bir halde bulunmaktadır,

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ

Allah Sapıtırsa Ve Kimi

(ve her kimi ki, Allah Teâlâ sapıtırsa) her kimi ki Allah'ı Teâlâ, kabiliyetsizliğinden dolayı hidayete, muvaffakiyetine ulaştırmaz onu dalâlete düşürürse

فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

Bir yol Onun için Artık asla bulamazsın

(artık ona elbette bir yol bulamazsın) artık o kâfirin kendisini hidayete erdirecek bir yol bulamazsın. Evet, Kendi fitratını kötüye kullanıp da sırf dünya varlığı için münafıklık yapan, bu sebeple hak ve sevaptan, hidayetden, İslâm nurundan mahrum kalan bir şahıs için bir yardım eden bulunamaz. Artık o inkârcılar böyle bir elem verici sonu düşünmeli!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ

تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

144.Ey iman etmiş olanlar! Mü'minleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmeyiniz. İster misiniz ki, Allah için aleyhinize bir apaçık hüccet edinesiniz.

Bu mübarek ayetler, Müslümanları ikaz etmektedir, kendi kutsî dinlerine düşman olup bu yüzden ebedî olarak azap görececek olan kâfirleri münafıkları dost tutmamalarını kendilerine ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Başka Dostlar Kafirleri Edinmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Mü'minleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmeyiniz) Ey İslâmiyet'i kabul etmiş, Allah'ın dinine samimî şekilde intisap şerefine nâil olmuş bulunanlar! din kardeşlerini bırakıp da onlar ile muhabbet, sevgi ve dayanışmada bulunmayın? Münafıklar gibi kâfirleri dostlar edinmeyiniz onlar sizin asıl düşmanlarınızdır. Onlara yönelmek münafıklara mahsus bir rezilliktir. Artık onları tutup da din kardeşleriniz nasıl bırakabilirsiniz?

أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

Apaçık Bir delil Kendi aleyhinizde Allah'a Kılmanızı İster misiniz?

(İster misiniz ki, Allah için aleyhinize bir apaçık hüccet edinesiniz) ister misiniz ki böyle kâfirlere dost olmak yüzünden Allah Teâlâ için aleyhinize bir apaçık delil edinesiniz? Sizin de münafık kimseler olduğunuza dâir bir buhran, bir açık delil meydana gelmesini arzu eyler misiniz? Böyle bir alçaklığa nasıl cüret edebilirsiniz. O halde ey mü'minler! Siz, münafıklar gibi harekette bulunmayınız.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

145.Şüphe yok ki; münafıklar ateşin en aşağı tabakasındadırlar. Ve elbette onlar için bir yardımcı da bulamazsın.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ

Ateşin En aşağı Tabakasındadır Münafıklar Şüphesiz

(Şüphe yok ki münafıklar ateşin en aşağı tabakasındadırlar) çünkü münafıklar, kâfirlerin en kötüsü oldukları için böyle bir azaba lâyıktırlar. Onlar Müslümanlar ile alay ederler, Müslümanların aleyhinde tuzaklar, hileler meydana getirirler, fırsat buldukça İslâm düşmanlarına katılarak Müslümanların hayatına suikasta bulunurlar,

وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

Bir yardımcı Onlar için Ve Asla bulamazsın

(Ve elbette onlar için bir yardımcı da bulamazsın) elbette o münafıklar hakkında bir yardımcı da bulamazsın ki, Allah'ın azabına mâni olarak, onları cehennemden çıkarmaya yardım ediversin. Bundan dolayı öyle münafıkça hareketlerden son derece sakınmalıdır.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَئِكَ مَعَ

الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

146.Ancak o kimseler ki tövbe ettiler ve hallerini ıslahta bulundular ve Allah Teâlâ'ya iltica ediverdiler ve dinlerini Allah Teâlâ için halisane kıldılar onlar müstesna. İşte onlar mü'minler ile beraberdirler. Mü'minlere ise Allah Teâlâ elbette pek büyük mükâfat verecektir.

Bu mübarek ayetler de, gerçekten tövbe ve istiğfar eden, Cenabı Hakka sığınan, samimi olarak dindar olmaya başlayan kimselerin de diğer mü'minler gibi uhrevî mükâfata nâil, Allah'ın azabından emin olacaklarını şöyle müjdelemektedir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا

Ve Düzelttiler Tövbe ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak o kimseler ki tövbe ettiler ve hallerini ıslahta bulundular) o kimseler ki nifaktan dönüp tövbe ettiler ve nifak zamanında iken bozmuş oldukları hallerini ıslahta bulundular

وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ

Allah için Dinlerinde Ve Samimi oldular Allah'a Ve Sımsıkı sarıldılar

(ve Allah Teâlâ'ya iltica ediverdiler ve dinlerini Allah Teâlâ için halisane kıldılar)

Evet o zatlar Allah Teâlâ'ya iltica edip onun rızasını talep ve İslâm dinine tutunup iltica ediverdiler ve dinlerini gösterişten beri Allah için halisane kıldılar. İbadet ve itaatle-riyle ancak Allah rızasını istediler, işte onlar öyle hallerini, hayatlarını ıslah ve tanzim eden, tövbe ve istiğfar eden kimseler müstesna artık onlar münafıklıktan kurtulmuş-tur. Artık

فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerle Beraberdır Artık işte onlar

(onlar cennette mü'minler ile beraberdirler) onlar da diğer mü'minler gibi mükâfata nâil olacaklardır

وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Mü'minlere Allah Verecektir Ve İleride

(mü'minlere ise Allah Teâlâ elbette pek büyük mükâfat verecektir) onlar da bu mükâfata iştirak edeceklerdir. Günahından tövbe eden kimse o günahı hiç işlememiş kimse gibidir.

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا

147.Eğer şükreder ve iman etmiş olursanız. Allah size ne diye azap etsin? Allah şükredenlerin mükâfatlarını verir, yaptıklarını bilir.

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ

Ve İman ederseniz Şükrederseniz Eğer Size azabı Allah Ne yapacak

(Eğer şükreder ve iman etmiş olursanız. Allah size ne diye azap etsin?) Ey Allah'u Teâlâ'nın kulları siz öyle durumunu ıslah etmiş kimseler olduktan sonra eğer nâil olduğunuz nimetlere şükreder ve Allah Teâlâ'ya gerektiği gibi iman etmiş olursanız artık Cenâbı Hak size azap eder mi? Hak Teâlâ, kendinden hiçbir şeye muhtaç değildir. Menfaatleri sağlamak ve zararları defetmek ihtiyacından uzaktır. Kullarını bir takım mükâfat ve cezaya tâbi tutmuş olması, bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır, onları güzel amelleri ifaya, çirkin hareketlerden sakınmaya sevk içindir, âlemin nizamını düzenli bir halde devam ettirmek içindir. Bundan dolayı Siz güzel amelleri yapıp çirkin şeylerden sakınınca o Yüce Yaratıcı sizlere azap etmez!

وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا

Her şeyi bilen İyiliklere karşılık veren Allah Ve Olandır

(Hâlbuki Allah Teâlâ iyiliklere karşılık veren, bilendir) Allah'u Teâlâ hazretleri kullarının güzel amelleri az da olsa yine onlara kat kat sevap verir ve Allah'u Teâlâ bilendir bütün olayları tam manasıyla bilir. Bu cümleden olmak üzere sizin imanınızı da bilir, ondan dolayı size mükâfat verir ve sizi mükâfatsız bırakması asla düşünülemez.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

148.Allah Teâlâ çirkin lâkırdının açıklanmasını sevmez, zulmedilmiş olan başka. Ve Allah Teâlâ hakkıyla işiticidir, bilicidir.

Bu mübarek ayetler, zalim, münafık olmayan kimselerden insanlık icabı vuku bulacak kusurların teşhir edilmemesini ihtar ve gizli, açıkça yapılacak hayırların, afların mükâfat vesilesi olacağını müjdelemektedir.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ

Sözden Kötü olanı Açıkça söylemeyi Allah Sevmez

(Allah Teâlâ kötü sözün açıklanmasını sevmez) Allah Teâlâ çirkin, kötü her hangi bir sözün açıklanmasını yerme ve kınamayı gerektiren sözlerin söylenmesini, teşhir edilmesini sevmez belki ondan dolayı söyleyip durana ceza verir. Şu kadar var ki

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ

Zulme uğradı O kimse ki Ancak

(zulmedilmiş olan başka) mazlum bundan müstesnadır. O gördüğü zulmü söyleye-

bilir ve zalime karşı bedduada bulunabilir, Bundan dolayı İslâm milleti aleyhine harekette bulunan, İslâm cemiyetine zarar veren münafık tabiatlı kimselerin de bu düşmanca hareketlerini teşhir ederek onların zararlarından ehli İslâm'ın uyanmasına, korunmasına çalışmak caiz bulunmuştur. Bunun içindir ki, Kur'anı Kerim'de münafıkların o kötü durumları teşhir edilmektedir.

وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

Her şeyi bilen Hakkıyla işiten Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ hakkıyla işitici bilicidir) Her söylenen sözü tamamen işitir, mazlumun duasını, halinden şikâyetini de işitir ve bilicidir. Her yapılan şeyi hakkıyla bilir, zalimin, mazlumun halleri de bu cümledendir. Artık bunu düşünüp de gayri meşru, zalimce hareketlerden sakınmalıdır.

إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا

149. Bir hayrı açıklarsanız veya gizlerseniz veya bir kötülüğü affederseniz şüphe yok ki, Allah Teâlâ affedici ve çok kudretlidir.

إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ

Onu gizlerseniz Veya Bir iyiliği Açıklarsanız Eğer

(Bir hayrı açıklarsanız veya gizlerseniz) İyi işlerden her hangi Bir hayrı gösterip açıkça yaparsanız veya o hayrı gizlice yaparsanız, gösteriştten kaçarsanız

أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ

Bir kötülüğü Affederseniz Veya

(veya bir kötülüğü affederseniz) veya bir kötülüğü maruz kaldığınız bir hakareti, bir zalimce muameleyi affeder de intikama kalkışmazsanız makbul, övülmüş, onurlu bir harekette bulunmuş olursunuz.

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا

Her şeye gücü yeten Çok affedici Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ çok affedici her şeye gücü yetendir) Nice asi kulları af buyurmaktadır ve çok kuvvetlidir. İntikama kâdir olduğu halde intikam almayıp af buyurmaktadır. Ne yüce bir alınacak, örnek! Artık biz kulların da affedici olarak öyle güzel ahlâk ile vasıflanmamız daha iyi olmaz mı?

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

150. Muhakkak o kimseler ki, Allah Teâlâ'yı ve onun peygamberlerini inkâr ederler ve Allah Teâlâ ile Peygamberlerinin arasını ayırmak isterler ve bazısına iman eder ve bazısını inkâr eyleriz derler ve bunun arasında bir yol tutmak isterler.

Bu mübarek ayetler, kimlerin tam kâfir olup ebedî azaba çarpılmış olacaklarını ve kimlerin de gerçek mü'min olup mükâfata nâil bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Ve Peygamberlerini Allah'ı inkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, Allah Teâlâ'yı ve onun peygamberlerini inkâr ederler)

Muhakkak o yanlış inançlı şahıslar ki Allah Teâlâ'yı ve onun peygamberlerini inkâr ederler gittikleri yol kendileri için böyle bir küfrü gerektirir, isterse bunu açıkça söylemesinler.

وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ

Ve Peygamberlerinin Allah'ın Arasını Ayırmalarını Ve İstiyorlar

(ve Allah Teâlâ ile Peygamberlerinin arasını ayırmak isterler) çünkü onlar Allah Teâlâ ile Peygamberlerinin arasını ayırmak isterler güya Allah Teâlâ'ya iman etmek isterler. Hâlbuki Peygamberlerini inkâr etmekle Cenabı Hakkı da inkâr etmiş olurlar

da bundan haberleri olmaz. Çünkü Cenabı Hakkın Peygamberler hakkındaki ilâhi beyanları ve o Peygamberlerin göstermeye muvaffak oldukları mucizeleri inkâr etmekle Yüce Allah'ı da inkâr etmiş bulunurlar,

وَيَقُولُونَ نُوْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ

Bazısını Ve İnkâr ederiz Bazısına İman ederiz Ve Derler

(derler ki ve bazısına iman eder ve bazısını inkâr eyleriz) ve bununla beraber bunlar bütün Peygamberleri inkâr ettiklerini açıklamazlar da biz bazısına iman eder ve bazısını inkâr eyleriz derler meselâ: Hz. Musa'ya, Hz. Üzeyir'e iman eder de Hz. İsa'ya, Hz. Muhammed'e Aleyhimüsselâm iman etmezler. Böyle bir inanç ise Allah Teâlâ'yı da inkârdan başka bir şey değildir. Kısaca bütün Peygamberler, son peygamber efendimizin risâletini ümmetlerine haber vermişlerdir. Şimdi bu risaleti inkâr edenler, bütün Peygamberleri de inkâr etmiş olmazlar mı?

وَيُرِيدُونَ أَنْ يُتَّخَذَ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

Bir yol Bunun Arasında Edinmelerini Ve İstiyorlar

(ve bunun arasında bir yol tutmak isterler) böyle iman ile küfür arasında bir yol tutmak isterler hâlbuki bunların arasında başka vasıta bulunamaz. Çünkü hak farklılık kabul etmez.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

151.İşte gerçekten kâfir olanlar onlardır. Biz de kâfirler için alçaltıcı olan bir azab hazırlamışızdır.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا

Gerçek Kafirler Kendileridir işte onlar

(İşte gerçekten kâfir olanlar onlardır) Böyle imana aykırı bir kanaatte bulunalar yok mu İşte tam manasıyla kâfir olanlar onlardır. Artık o kâfirler lâyük oldukları cezaya hazırlansınlar. Çünkü

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

Aşağılayıcı Bir azab Kafirler için Hazırladık Ve

(Biz de kâfirler için alçaltıcı olan bir azab hazırlamışızdır) Ben Yüce Yaratıcı da kâfirler için alçaltıcı olan onları tam bir zilletle cezalandıracak bulunan bir azab bir cehennem ateşi hazırlamışızdır. Vakti gelince o azaba ebedî olarak maruz kalacaklardır. Bütün bu felâket, onların imandan mahrum olmalarının bir cezasıdır.

&-Rivayete göre bu mübarek ayetler, Yahudiler hakkında nazil olmuştur. Çünkü onlar Hz. Musa ile Tevrat'a ve Hz. Üzeyir'e iman ettikleri halde Hz. İsa ile İncil'e ve son peygamber ile Kuran'ı Kerim'e iman etmezler. Bundan dolayı bunlar din bakımından bütün Peygamberler ile semavi kitapları ve bunun gereği olarak da Cenabı Hakkı inkâr etmişlerdir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يَفْرُقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ

أُجُورَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

152.Ve o kimseler ki, Allah Teâlâ'ya ve peygamberlerine iman etmişlerdir ve onlardan hiçbirinin arasını ayırmamışlardır. İşte onlara da mükâfatlarını elbette verecektir. Ve Allah Teâlâ bağışlayandır, merhamet edendir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Ve Peygamberlerine Allah'a İman ettiler Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, Allah Teâlâ'ya ve peygamberlerine iman etmişlerdir) Ve o kimseler ki O kâfirlere muhalif olarak Allah Teâlâ'ya da ve onun bütün Peygamberlerine de iman etmişlerdir. Hiçbirinin peygamberlik ve risâletini inkâr etmemişlerdir,

وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ

Onlardan Hiç birinin Arasını Ve Ayırmamışlardır

(ve onlarda hiçbirinin arasını ayırmamışlardır) hepsini tasdik etmiş ve yüce tutmuşlardır

أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجُورُهُمْ

Mükâfatlarını Kendilerine verecektir İleride İşte onlar

(İşte onlara da mükâfatlarını elbette verecektir) işte onlara da böyle yüce, temiz bir itikatta bulunan Müslümanlara da vaat edilmiş olan mükâfatlarını Cenabı Hak elbette verecektir. Onları bu güzel inançlarının meyvelerine mutlaka kavuşturacaktır,

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayan Allah Ve Olandır

(ve Allah Teâlâ bağışlayıcıdır esirgeyicidir) Böyle mü'min kullarından insanlık icabı meydana gelen bazı kusurları affeder ve örter ve esirgeyicidir onlara daima merhamet buyurur, onların güzel amellerinin sevabını kat kat verir, kendilerini cennetlerine nâil kılar. Ne muazzam bir ilâhî şefkat!

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهُ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا

153.Ehli kitap, üzerlerine bir kitap indirmeni senden isterler. Muhakkak onlar bundan daha büyüğünü Musa'dan istemişler de bize Allah'ı apaçık göster demişlerdi. Artık zulümleri sebebiyle kendilerini yıldırım çarptı. Kendilerine apaçık mucizeler geldikten sonra da buzağıyı mabut edindiler. Nihayet bundan affettik ve Musa'ya apaçık bir saltanat verdik.

Bu mübarek ayetler, Yahudilerin Resulü Ekrem Efendimizden ve evvelce de Hz. Musa'dan ne kadar inkârcı ve sınır tanımaz bir şekilde isteklerde bulunduklarını ve bu yüzden karşılaştıkları felâketleri bildiriyor. Hz. Musa'nın nâil olduğu güç ve kuvveti ve Yahudilerin vaktiyle ne gibi vazifeler ile görevli bulunmuş olduklarını da gösteriyor.

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir kitab Kendilerine İndirmeni Ehli kitap Senden isterler

(Ehli kitap, üzerlerine bir kitap indirmeni senden isterler) Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem; Ehli kitap Yahudi âlimleri senden isterler ki Hz. Musa'ya nazil olan kitap gibi sana da hepsi birden bir kitabın indirilmesini teklif ederler veyahut levhi mahfuz üzerine semavi bir yazı ile yazılmış bir kitabın inmesini isterler. Onların iyi niyetine dayanmayan bu sualinden dolayı üzülme, çünkü

فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ

Bundan Daha büyüğünü Musa'dan İstediler İşte gerçekten

(Muhakkak onlar bundan daha büyüğünü Musa'dan istemişlerdi) muhakkak o Yahudilerin ecdat ve soyları bundan daha büyüğünü Musa'dan istemişlerdi

فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهُ جَهْرَةً

Açıkça Allah'ı Bize göster Ve demişlerdi

(bize Allah'ı apaçık göster demişlerdi) onların reislerinden bulunan yetmiş kişi böyle sınır tanımazca bir istekte bulunmuşlardı. Şimdiki Yahudiler de onların yolu ve tabiatı üzere bulunduklarından sen bunların böyle taleplerine ehemmiyet verme. Bunlar böyle bir suali iyi niyetle sormuş değildirler. Maksatları inkârdır. Yoksa Cenâbı Hak dilerse ilâhî kitabını birden de indirebilir.

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ

Zulümleri sebebiyle Yıldırım Fakat onları yakalamıştı

(Artık zulümleri sebebiyle kendilerini yıldırım çarptı) Artık o Allah'ı görmek talebinde bulunanları zulümleri sebebiyle inatları ve kendi hallerine göre meydana gelmesi imkânsız olan bir yüce tecelliyi talep eylemeleri yüzünden kendilerini yıldırım çarptı gök tarafından gelen bir ateşin çarpmasıyla helâk oldular. Sonra Hz. Musa'nın temennisiyle affa uğrayıp bir büyük mucize eseri olarak yeniden hayat buldular,

ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ

Apaçık mucizeler Kendilerine geldi O şeyden sonra ki Buzağıyı Edindiler Sonra

(Kendilerine apaçık mucizeler geldikten sonra da buzağıyı mabut edindiler) kendilerine Cenâbı Hakkın birliğine, peygamberlik ve risâletin hak olduğuna dâir apaçık mucizeler geldikten sonra da Meselâ: Hz. Musa'nın Firavuna karşı gösterdiği asası, beyaz eli gibi, denizin yarılması gibi harikalar vücuda geldiği halde buzağıyı mabut edindiler. Hz. Musa'nın bir müddet yokluğundan istifade ederek Samiri adındaki bir lânetlinin sözüne kapılarak buzağıya taptılar, Hz. Harun'un sözlerini dinlemediler,

فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَآتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا

Apaçık Bir hakimiyet Musa'ya Ve Verdik Bundan Nihayet affettik

(Nihayet bundan affettik ve Musa'ya apaçık bir saltanat verdik) nihayet onları bu büyük cinayetten de affettik onları, köklerini kesmek suretiyle, mahıv ve helâk etmedik. Ve Musa'ya bir açık delil, bir burhan, bir büyüklük ve galibiyet verdik. Öyle ki, o buzağıya tapanlara tövbekâr olabilmeleri için kendilerini öldürmelerini emretmiş, onlar da o isyanlarından kurtulmak için bu emre uymuşlardır.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

154.Ve ahitlerine riâyet etmeleri için üstlerine Turu kaldırdık ve onlara secde eder olduğunuz halde o kapıdan girin dedik ve onlara Cumartesi günü haddi tecavüz etmeyin dedik ve onlardan ağır bir ahid aldık.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ

Sağlam söz vermeleri için Tur'u Üzerlerine Ve Kaldırdık

(Ve ahitlerine riâyet etmeleri için üstlerine Turu kaldırdık) O İsrail oğulları, Hz. Musa ile yapmış oldukları ahid ve misaklarına riâyet Musa'nın şeriatına uymaya devam etmeleri için korkup bunları bozmamaları için üstlerine Turu o büyük dağı bir harika olmak üzere kaldırdık. O dağı başları üstünde bir müddet aşılmış bir halde bulundurduk,

وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا

Secde ederek Kapıdan Girin Onlara Ve Dedik

(ve onlara secde eder olduğunuz halde o kapıdan girin dedik) ve Davut Aleyhis-selâm lisanıyla onlara secde eder olduğunuz halde saygılıca bir eğiliş ile o kapıdan beyti mukaddesin bir kapısından içeriye girin dedik böyle bir vaziyette bulunmalarını emrettik.

وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ

Cumartesi gününde Haddi aşmayın Kendilerine Ve Buyurduk

(ve onlara Cumartesi günü haddi aşmayın dedik) o günde yapılmasına müsaade edilmiş olan şeylerin dışındakileri yapmayın, meselâ: O gün balık avlamayın, ticaretle ve diğer işlerle meşgul olmayın, size rızık veren ancak Cenâbı Haktır dedik

وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

Pek sağlam Bir söz Onlardan Ve Aldık

(ve onlardan ağır bir ahid aldık) ve onlardan ağır kuvvetli bir söz aldık. Onlar "işittik,

itaat ettik" dediler, ahkâmı dini yelerine muhalefet etmeyeceklerine dâir söz verdiler ve yemin ettiler. Bu sözü Cenâbı Hak, onlardan Tevrat'ta almıştır. Ne yazık ki onlar daha sonra bu söze riayetkâr olmamışlardır.

&-Bakara sure'yi celilisindeki 51, 52, 53, 64, 65 inci ayetlerin tefsirine de müracaat ediniz!

فِيمَا نَقَضُوا مِيثَاقَهُمْ وَكُفِّرُوا بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

155.Artık onların yeminlerini bozmaları ve Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr eylemeleri ve Peygamberleri haksız yere öldürmeleri ve bizim kalplerimiz perdelidir demeleri sebebiyle lânete uğramışlardır Hayır Allah Teâlâ onların kalb-lerini küfürleri sebebiyle mühürlemiştir. Bundan dolayı pek azı müstesna olmak üzere onlar iman etmezler. Bu mübarek ayetler, Yahudilerin yüce peygamberlere olan suikastlarını ve bu yüzden uğradıkları cezaları ve onların bu suikasdinden Hz. İsa'nın kurtularak göğe kaldırılmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فِيمَا نَقَضُوا مِيثَاقَهُمْ

Sözlerini Artık bozmaları sebebiyle

(Artık onların yeminlerini bozmaları sebebiyle) Artık o Yahudi taifesi, vaktiyle yapmış oldukları ahitlerini kabul etmiş oldukları yemini bozmaları ona muhalif harekette bulunmaları sebebiyle

وَكُفِّرُوا بآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Ve İnkârları sebebiyle

(ve Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr etmeleri) ve o Yahudi taifesi Kuranı Kerim'i ve kendi kitaplarındaki beyanları inkâr eylemeler sebebiyle

وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ

Haksız yere Peygamberleri Ve Öldürmeleri sebebiyle

(ve Peygamberleri haksız yere öldürmeleri) masum olan her türlü kötülüklerden uzak bulunan Peygamberleri haksız yere öldürmeleri sebebiyle

وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ

Perdelidir Kalblerimiz Ve Demeleri sebebiyle

(ve bizim kalplerimiz perdelidir) Hz. Muhammed'in tebligatı bizim kalplerimize giremez ve yahut bizim kalplerimiz ilimlerle dolmuştur, başkalarının beyanlarını dinlemeye, kabul etmeye ihtiyacımız yoktur, demeleri sebebiyle lânete uğramışlardır,

بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ

Küfürleri sebebiyle Üzerlerini Allah Mühürlemiştir Bilakis

(Hayır Allah onların kalplerini küfürleri sebebiyle mühürlemiştir) hayır o Yahudi taifesinin öyle dedikleri gibi değil. Onların kalpleri tabiat, yaratılış itibariyle, ilim ve irfan ile dolu olmak suretiyle öyle perdeli, başka beyanatı kabule ihtiyaçsız değildir, bilakis kendi küfürleri, kötü inançları, cahilce hareketleri yüzünden öyle bir vaziyete düşmüştür

فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek azı Ancak Artık iman etmezler

(pek azı müstesna olmak üzere onlar iman etmezler) evet Abdullah İbni Selâm ve arkadaşları gibi onlar haricinde pek çoğu iman etmezler. Yahut onların az şeye imanları müstesna olmak üzere bütün iman edilmesi icap eden şeylere inanarak hakiki mü'min olmazlar.

وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا

156.Ve küfürleri sebebiyle ve Meryem hakkında pek büyük bir iftirada bulunmaları sebebiyle lânete uğramışlardır.

وَيَكْفُرْهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا

Büyük Bir iftira Meryem'e karşı Ve Söylemeleri Ve İnkâr etmeleri sebebiyle

(Ve küfürleri sebebiyle ve Meryem hakkında pek büyük bir iftirada bulunmaları sebebiyle lânete uğramışlardır) Ve O dinsizler Hz. İsa gibi bir Yüce peygamberi inkârları onun peygamberliğini, hayatının temizliğini inkârları sebebiyle Hz. Meryem hakkında; öyle elinde meydana gelen birçok kerametleriyle iffet ve yüceliği sabit olan temiz bir anneyle iftira etmeye cüretleri sebebiyle lânete maruz kalmışlardır.

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتَّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا

157.Ve muhakkak biz Meryem'in oğlu Allah'ın Peygamberi İsa'yı öldürdük demeleri sebebiyle lânete hedef olmuşlardır. Hâlbuki onu ne öldürdüler ve ne de asıverdiler. Fakat onlar için bir benzetilmiş oldu. Ve şüphe yok ki, onda ihtilâf edenler, ondan dolayı şek içindedirler. Onlar için buna dâir zanna uymak-tan başka bir bilgi yoktur ve onu hakikaten öldürmüş değildirler.

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ

Allah'ın Elçisi Meryem'in Oğlu İsa Mesih'i öldürdük Doğrusu biz Ve Demeleri

(Ve muhakkak biz Meryem'in oğlu Allah'ın Peygamberi İsa'yı öldürdük demeleri) sebebiyle de lânete hedef olmuşlardır,

وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ

Ve Onu asmadılar Ve Onu öldürmediler

(onu ne öldürdüler ve ne de asıverdiler) evet hâlbuki hakikaten Allah'ın bir resulü olan Hz. İsa'yı ne öldürdüler ve ne de asıverdiler bu iddiaları tamamen gerçek dışıdır,

وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ

Kendilerine Benzer gösterildi Fakat

(Fakat onlar için bir benzetilmiş oldu) fakat Hz. İsa'yı öldürmeğe cüret gösterenler için bir benzetilmiş oldu

&-Bir rivayete göre Hz. İsa aleyhinde münafıklıkta bulunan bir şahıs, Hz. İsa'yı bulup katillere teslim etmek için Hz. İsa'nın evine gitmiş, İsa Aleyhisselâm ise Allah'ın kudreti ile göğe kaldırılmış, bu münafıkta Hz. İsa'ya benzeyiş çehresi meydana gelmiş, katiller de bunu yakalayarak Hz. İsa sanarak asmışlardır.

وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ

Bundan dolayı Elbet bir şüphe içindedirler Hakkında İhtilafa düştüler O kimseler ki Ve Şüphesiz

(Ve şüphe yok ki onda ihtilâf edenler ondan dolayı şek içindedirler) Hz. İsa'nın durumunda, öldürülmüş olup olmamasında, asılan şahsın Hz. İsa olduğunda tereddüde düştüler, ondan dolayı şek içindedirler bunu katî surette bilemiyorlar.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتَّبَاعَ الظَّنِّ

Zanna Tabi olmak Ancak Bir bilgiden Bu hususta Onlar için yoktur

(Onlar için buna dâir zanna uymaktan başka bir bilgi yoktur) böyle şek içinde bulunanlar için bu öldürmeye dâir zanna uymaktan başka bir bilgi yoktur. Onlar kendi kuruntularına tâbi olurlar,

وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا

İyice bilerek Ve Onu öldürmemişlerdir

(ve onu hakikaten öldürmüş değildirler) ve İsa Aleyhisselâm'ı hakikaten katletmiş değildirler. Cenabı Hak onu korumuş, bir harika olarak semâ'ya kaldırmıştır. Hattâ bu öldürme iddiasında bulunanlarda kuşkuludurlar. Öldürme olayının meydana gelme-

sine kesin olarak inanmamaktadırlar. Bundan dolayı öyle zan ve tahminin bir kıymeti yoktur. Gerçek durumu Cenâbı Hak, Kur'anı Kerim'inde açıkça beyan buyuruyor ki, o mübarek Peygamberini ilâhî kudretiyle diri olarak sema ya kaldırmıştır. İlâhî kudretinin büyüklüğüne ve kâinatta meydana gelen milyonlarca yaratılış harikasına uyanık bir göz ile bakanlara göre bir Yüce Peygamberin böyle ruhen ve cismen en yüksek makamlara yükseltilmesini uzak görmeye, teville asla yer yoktur. Allah Teâlâ her şeye fazlasıyla kadirdir, buna inanmışsınız!

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

158.Hayır, Allah Teâlâ onu kendisine yükseltmiştir. Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir.

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ

Kendine Allah Onu yükseltti hayır

(Hayır, Allah'ı Teâlâ onu kendisine yükseltmiştir) hayır öyle inkârcıların, kuşkucuların dedikleri gibi değil Allah Teâlâ o mübarek Peygamberini kendisinin manevi huzuruna, yüce, mukaddes bir makama, yüce bir semâ'ya yükseltmiştir. Bunu kimse inkâr edemez, Cenabı Hak her şeye kadirdir.

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Daima üstün Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ güçlüdür hikmet sahibidir) Mülkünde dilediği gibi tasarrufuna kimse mâni olamaz ve bir hikmet sahibidir. Mülkünde her tasarrufu sırf hikmettir. Kimse onun zıddını ifa ve iddia edemez. Bundan dolayı Hz. İsa'yı göğe kaldırması da o Yüce Yaratıcının kudret ve hikmeti bakımından asla inkâr edilemez.

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

159.Ve ehli kitaptan hiçbir fert yoktur ki illâ ölümünden evvel elbette ona iman edecektir. Ve kıyamet gününde onların aleyhine bir şahit olacaktır.

Bu mübarek ayetler, ehli kitabın Hz. İsa'ya karşı vaziyetlerini ve Yahudilerin yapmış oldukları zulümleri, yasaklanmış fiilleri bildiriyor ve bu yüzden uğradıkları ve uğrayacakları cezaları, kötü sonu ihtar ediyor.

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ

Ölümünden Önce Ona Elbet iman edecektir Ancak Ehli kitaptan Ve Yoktur

(Ve ehli kitaptan hiçbir fert yoktur ki illâ ölümünden evvel elbette ona iman edecektir) Yahudiler ile Hristiyanlardan hiçbir fert yoktur ki illâ ölümünden evvel can çekişme halinde, ruhu henüz kendisinden ayrılmadan o fert, elbette ona iman edecektir. Her ne vaziyette bulunursa bulunsun, gerek denize düşüp boğulsun, gerek hayvanlar tarafından parçalansın ve gerek ateşe düşüp yansın, daha ruhunu teslim etmeden Hz. İsa'ya, onun peygamberliğine, onun Allah'ın oğlu olmadığına iman edecektir. Fakat bu bir ümitsizlik imanı kabilinden olduğu için makbul değildir.

&-Diğer bir yoruma göre de bütün ehli kitap, Hz. İsa'ya onun vefatından evvel, yeryüzüne indiği zaman iman edeceklerdir. O zaman bütün insanlar İslâmiyet'e kavuşacaklar, bir İslâm milleti halinde bulunacaklardır. O vakit Cenabı Hak, deccalı helak edecek, yeryüzünde bir emniyet, bir asayiş ceryana başlayacak hayvanlar bile birbi-riyle hoşça geçineceklerdir. Hz. İsa, kırk sene yeryüzünde kalacak, sonra vefat edip namazını Müslümanlar kılarak kendisini defin edeceklerdir,

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

Şahit Aleyhlerine Olur Ve Kıyamet gününde

(Ve kıyamet gününde onların aleyhine bir şahit olacaktır) ve İsa Aleyhisselâm kıyamet gününde ehli kitabın aleyhine bir şahit olacaktır kendisi peygamberliğini tebliğ, kulluğunu itiraf etmiş olduğu halde Yahudilerin kendisini yalanlamış olduklarını, Hristiyanların da kendisine Allah'ın oğlu demiş bulunduklarını söyleyerek onların bu kâfirce, müşrikçe iddiaları aleyhinde şahitlikte bulunacaktır.

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنِ سَبِيلِ
اللَّهِ كَثِيرًا

160.Artık Yahudilerden bir zulüm sebebiyle ve birçoklarını Allah Teâlâ'nın yolundan engellemeleri sebebiyle onlara helâl kılınmış olan temiz şeyleri üzerlerine haram kıldık.

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ

Kendilerine Helal kıldı, Temiz şeyleri ki Onlara Haram kıldık Yahudi oldular O kimselerin ki İşte zulmü sebebiyle

(Artık Yahudilerden bir zulüm sebebiyle onlara helâl kılınmış olan temiz şeyleri üzerlerine haram kıldık.) Artık Yahudilerden meydana gelen mühim bir zulüm dine aykırı bir hareket sebebiyle onların yeminlerini bozmaları, Allah'ın ayetlerini inkâr eylemeleri, Hz. Meryem'e iftirada bulunmaları gibi pek zalimce hareketlerinden dolayı onlara helâl kılınmış olan temiz şeyleri üzerlerine haram kıldık. Daha

وَبِصَدِّهِمْ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا

Birçoklarını Allah Yolundan Ve Engellemeleri sebebiyle

(ve insanlardan birçoklarını Allah Teâlâ'nın yolundan engellemeleri sebebiyle) onlara helâl kılınmış olan temiz şeyleri üzerlerine haram kıldık meselâ: Evvelce Tevrat'ta helâl gösterilmiş olan şeyleri daha sonra bir dünyevî ceza olmak üzere üzerlerine haram kıldık tırnaklı hayvanların haram kılınması da bu cümledendir.

وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

161.Ve faizi, ondan nehiy edilmiş oldukları halde, alıvermeleri sebebiyle ve insanların mallarını, haksız yere yemeleri sebebiyle. Ve onlardan kâfir olanlara elim bir azab hazırladık.

وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ

Ondan Yasaklandılar Halbuki gerçekten Faiz Ve Almaları

(Ve faizi, ondan nehiy edilmiş oldukları halde, alıvermeleri) İşte Yahudi olanlar faizi ve diğer faiz muamelelerini ondan yasaklanmış oldukları halde alıvermeleri sebebiyle mahrumiyete düşmüşlerdir

وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ

Batılla İnsanların Mallarını Ve Yemeleri

(ve insanların mallarını, haksız yere yemeleri) meselâ: Rüşvet yoluyla gerçeğe aykırı şahitlik yoluyla ve diğer haram olan yollardan biriyle alıp yemeleri sebebiyle onlara bir ceza olarak evvelce helâl olan bir takım temiz şeyleri haram kıldık,

وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Onlardan Kafir olanlara Ve Hazırladık

(Ve onlardan kâfir olanlara elim bir azab hazırladık) ve onlardan kâfir olanlara küfürlerinde ısrar edip tövbe ve istiğfar etmeyenlere acıklı bir azab hazırladık. Dünya-da temiz şeylerin helâl olmasından mahrum kaldıkları gibi âhirette de cehennem azabına maruz kalacaklardır. Artık devam eden bir küfür ve sapıklığın neticesi bundan başka değildir.

لَكِنَّ الرَّاْسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا

162.Fakat onlardan ilimde mütehassıs olanlar ve mü'min olanlar sana indirilmiş olana ve senden evvel indirilmiş olana inanırlar ve namazı dosdoğru kılanlar ve zekâtı verenler ve Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman edenler, var ya işte onlara elbette büyük bir mükâfat vereceğizdir.

Bu âyeti kerime doğru ve kesin bir ilme sahip olan, bütün dini esaslara iman edip dinî vazifelerini ifa eden bütün mü'minlerin pek büyük, müstesna bir mükâfata nail olacaklarını müjdeliyor.

لَكِنَّ الرَّاٰسِخُوْنَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُوْنَ

Ve Mü'minler Onlardan İlimde Derinleşmiş olanlar Fakat

(Fakat onlardan ilimde mütehassıs olanlar ve mü'min olanlar) Fakat o ehli kitap-tan Abdullah İbni Selâm ve arkadaşları gibi ilimde mütehassıs olanlar din ilminde yetki, yetenek sahibi bulunanlar ve mutlak olarak, muhacirini kiram ve ensarı kiram gibi mü'min olanlar Habibim!

يُؤْمِنُوْنَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce İndirildi Ve O şeye ki Sana İndirildi O şeye ki İman ederler

(sana indirilmiş olana ve senden evvel indirilmiş olana inanırlar) sana indirilmiş olan Kuranı Kerim'e ve senden evvel diğer Peygamberlere indirilmiş olan Tevrat, İncil gibi semavî kitaplardan her birine inanırlar bunların birer ilâhî kitap olduğunu tasdik ederler,

وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Ve Verenler Namazı Ve Hakkıyla eda edenler

(ve namazı dosdoğru kılanlar ve zekâtı verenler) ve özellikle en mühim bir dinî vazife olan namazlarını dosdoğru bütün erkân ve şartlarına riâyet etmek suretiyle kılanlar. Ve mükellef oldukları zekâtı verenler

وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Ve Gününe Allah'a Ve İman edenlerdir

(ve Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman edenler) ve Allah Teâlâ'ya onun varlığına, birliğine, yaratıcılık ve ilâhlığına ve âhiret gününe bir yevmi kıyametin zuhura geleceğine ve onun bir ebedî mükâfat ve ceza âlemi olduğuna inananlar var ya

أُولَٰئِكَ سَنُوْثِيْهِمْ أَجْرًا عَظِيْمًا

Büyük Bir mükafat Kendilerine vereceğiz İşte onlar ki

(işte onlara elbette büyük bir mükâfat vereceğizdir) işte onlar yukarıda azaba uğrayacakları bildirilen ehli inkârdan müstesnadırlar. Onlara elbette büyük bir mükâfat vereceğizdir. Onlar o güzel itikatlarının, amellerinin mükâfatlarını fazlasıyla göreceklidir. Onlar cennetlere nâil. Allah'ın cemalini görme saadetine kavuşacaklardır. Ne muazzam, ebedi bir mükâfat...

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّنَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

163.Muhakkak biz sana vahiy ettik, Nuh'a ve ondan sonraki Peygamberlere vahiy ettiğimiz gibi ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, Esbat'a, İsa'ya, Eyüb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahiy eylediğimiz gibi ve Davud'a Zebur'u verdiğimiz gibi.

Bu mübarek ayetler, son peygamber efendimizin insanlığa peygamber gönderilmesi ve ona Kuran'ı Kerim'in inmesi, diğer peygamberlerin gönderilmeleri ve kendilerine ilâhi vahyin gelmesi gibi olduğundan artık onun peygamberliğini inkâra ve kendisine bir kitabın birden inmesini istemeye mahal bulunmadığını ihtar mahiyetinde bulunmuştur.

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra ki **Ve Peygamberlere Nuh'a Vahyettik O şey gibi ki Sana Vahyettik Şüphesiz biz**

(Muhakkak biz sana vahiy ettik, Nuh'a ve ondan sonraki Peygamberlere vahiy ettiğimiz gibi) Resulüm Ya Muhammed! Aleyhisselâm muhakkak biz sana vahiy ettik İslâm'ın hükümlerini Cibril'i Emin vasıtasıyla tebliğ eyledik, insanlığın ikinci babası sayılan Nuh'a ve ondan sonraki Peygambere vahiy ettiğimiz gibi bu vahiy hususunda seninle senden evvelki Peygamberlerin durumu, vaziyeti eşittir. Bu cümleden olarak

وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

Ve Torunlara **Ve Yakub'a Ve İshak'a Ve İsmail'e İbrahim'e Ve Vahyettik**

(İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, Esbat'a vahiy eylediğimiz gibi) yani Hz. Yakub'un Hz. Yusuf gibi evlât ve torunlarına vahiy eylediğimiz gibi

وَعِيسَى وَآيُوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ

Ve Süleyman'a **Ve Harun'a Ve Yunus'a Ve Eyyüb'e Ve İsa'ya**

(İsa'ya, Eyüb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a) vahiy eylediğimiz gibi. Artık ehli kitap, bunlardan ne için habersiz bulunuyorlar, ne için senin başka türlü vahye mazhar olmanı istiyorlar? Onların başka türlü vahiy, başka türlü kitap inmesini istemeye ne salâhiyetleri vardır?

وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

Zebur'u Davud'a Ve Verdik

(ve Davud'a Zebur'u verdiğimiz gibi) sana da o şekilde Kuran'ı Kerim'i ayet ayet, sure sure indirdik, artık Kuran'ın başka türlü verilmesini, birden inmesini neden istiyorlar. Cenabı Hak, ilâhi kitabını dilediği şekilde indirir. Buna kimse karışamaz.

Zebur; yüz elli sureden meydana gelen övgü ve saygı, vaaz ve nasihatı kapsayan ilâhi bir kitaptır.

Vahiy; Lûgatte kelâm, göndermek, işaret, ilham, bir şeyi gizlice bildirmek manalarında kullanılmıştır. Böyle hafiyen bir şeyi bildirmeğe "iyha" denir. Şeriat dilinde vahiy, Cenâbı Hakkın dilediği şeyleri Peygamberlerine birer yol ile bildirmesi ve anlatması ve öğretmesi demektir.

Vahy'in şöyle muhtelif yolları, mertebeleri vardır.

1-Doğru rüya yoludur ki; ilâhî vahiy, peygamberin gönderilişinin başlangıcında çoğunlukla doğru rüya ile zuhur eder. Tâki alışıklık meydana gelsin.

2-İlham yoludur ki; Cenabı Hak dilediği şeyleri Yüce peygamberlerin kalplerine uyanık bir halde iken vasıtasız olarak ilka ve ilham buyurur.

3-Hitap yoludur ki; Hak Teâlâ Hazretleri dilediği Peygamberine dilediği hükümleri melek vasıtasıyla olmaksızın ilham eder ve anlatır. Hz. Musa'ya Tevrat levhaları bu şekilde nazil olmuştur. Ve o Yüce Peygamber'e Tur dağında ilâhî emirlerini vasıtasız olarak bir hitap şeklinde tebliğ buyurmuştur.

4-Melek göndermek yoludur ki; Yüce Allah dilediği peygamberine dilediği şeyleri melek vasıtasıyla tebliğ ve ilham buyurur. Cibril Emin'in vakit vakit gelip Kuran ayetlerini Rasûlü Ekrem Efendimize tebliğ buyurmuş olduğu gibi insanlara gizlice telkin edilen yakışıksız sözlere, bozguncu, şeytanî vesveselere de lûgat manası itibariyle "vahiy" denilmiştir.

&-İlham tabiri de lûgatta: Haber vermek, anlatmak feyiz yoluyla kalbe düşen malûmat demektir. Vahiy tabiri, ilhamdan daha kapsamlıdır. Çünkü vahiy, ilham yoluyla olduğu gibi, diğer yollar ile de olabilir. Evliyaullahın kalplerine doğan bazı ilâhî sırlar ilâhî ilimlerde bir nevi ilham eseridir. Fakat bu, vahiy sayılmaz.

&-Her vahiy ise bir Rabbani ilham, bir ilâhi tebliğdir. Bir de ilham, bazı zatların kendi şahıslarına ait bir tecelli eseri olabilir. Vahiy ise umuma yönelik hükümleri kapsayan ve Yüce Peygamberlere mahsus bir imtiyaz sayılır.

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

164.Ve evvelce kıssalarını sana bildirdiğimiz Peygamberleri ve kıssalarını sana bildirmediğimiz Peygamberleri gönderdik. Ve Allah Teâlâ Musa ile hitap yoluyla konuşmuştur.

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Sana Onları anlattık Şüphesiz Ve Peygamberler ki

(Ve evvelce kıssalarını sana bildirdiğimiz Peygamberler ki) Ey Habibim! Bu ayetlerin inmesinden evvel veya bugünkü günden önce kıssalarını sana bildirdiğimiz kendilerine dâir sana malûmat verdiğimiz Peygamberleri gönderdik, kavimleri dine davete memur ettik

وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ

Sana Onları anlatmadık Ve Peygamberler ki

(ve kıssalarını sana bildirmediğimiz Peygamberler ki) ve kıssalarını sana şimdiye kadar bildirmediğimiz kimler olduğuna dâir sana malûmat vermediğimiz bir nice Peygamberleri de gönderdik insanlığı ilâhî dinden haberdar etmeğe memur kıldık. O halde Ey Son Peygamber! Senin risâlet ve peygamberliğin neden çok görülsün, neden tasdik edilmesin ki, senin peygamberlik ve risâletin, sair Peygamberlerin nübüvvet ve risaleti gibi mucizelerle sabittir, tebliğine memur olduğun hükümlerin yüceliği de buna şahittir

وَكََلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

Bir konuşma ile Musa ile Allah Ve Konuştu

(Ve Allah Teâlâ Musa ile hitap yoluyla konuşmuştur) Allah Teâlâ Musa ile en yüksek bir vahiy mertebesi olmak üzere hitap yoluyla meleklerin vasıtasıyla olmak-sızın konuşmuştur. İlâhî hükümlerini Tevrat kitabını o Yüce Peygamberine bu şekilde birden vahiy ve tebliğ buyurmuştur. Artık Rasûlü Ekrem'in vahye mazhar oluşu, ona da Kuran'ın hikmet gereği ayet ayet, sûre sûre inişi neden uzak görülsün.

&-Evet, Son Peygamber Hazretleri de miraç gecesinde vasıtasız ilâhî vahye, Rab-bani hitaba nâil bulunmuştur. Ve ona Kuran'ı Kerim'in öyle farklı zamanlarda inişi ise bir hikmeti ilâhiye icabıdır, bir ilâhî lütuf gereğidir. Çünkü bütün İslâmî hükümler İslâm'ın başlangıcında birden tebliğ edilecek olsa idi, mükellefler için pek ağır görülebilirdi, fakat öyle azar azar inmesi ile mükelleflere kolaylıklar gösterilmiş, yavaş yavaş alışıklık meydana gelmiş, o'da bu Müslümanlar hakkında bir ilâhî rahmet eseri bulunmuştur.

&-Peygamberlerin sayısını Cenabı Hak bilir. Bir hadisi şerife göre Nebilerin Peygamberlerin sayısı yüz yirmi dört bindir. Bunların üç yüz otuzu Resullük vasfına da sahiptir. Diğer bir rivayete göre de Nebilerin adedi iki yüz yirmi dört bindir. Kuran'ı mübinde yirmi beş Yüce Peygamberin mübarek isimleri açıkça bildirilmiştir.

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

165.Müjdeleyici ve korkutucu oldukları halde Peygamberler gönderdik ki o peygamberlerden sonra insanlar için Cenabı Hak'ka karşı bir mazeret bulun-masın. Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, Peygamberlerin ne gibi vazifelerle ve ne gibi bir hikmete binaen gönderilmiş olduklarını bildiriyor. Ve Son Peygamber Hazretlerinin peygamberlik ve risaletine ilâhî bir kitap Kuran'ı Kerim ile Cenâbı Hakkın ve meleklerin şahadette bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ

Ve Korkutucudurlar Müjdeleyicidirler Peygamberler ki

(Müjdeleyici ve korkutucu oldukları halde Peygamberler gönderdik) İnsanları hak dine davet edip iman edenleri sevap ile müjdeleyici ve kâfir olanları da azap ile korkutucu oldukları halde insanlık âlemine Peygamberler gönderdik ki

لِّنَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

Peygamberlerden Sonra Bir delil Allah'a karşı İnsanlar için Olmaması için

(o peygamberlerden sonra insanlar için Allaha karşı bir mazeret bulunmasın)

Evet, o peygamberler hak dini tebliğ için insanlar arasına geldiklerinden sonra. Artık insanlar için biz hak dinin neden ibaret olduğunu üzerimize ne gibi dini vazifelerin düştüğünü bilmiyorduk diyerek, Cenâbı Hak'ka karşı bir mazeret bir hüccet, nefis müdafaası için bir delil, bir bahane bulunmasın. Bundan dolayı Peygamberler gönderilmiştir, onlar şeri hükümleri ümmetlerine tebliğ etmişlerdir. Artık hakkı kabul etmeyen hiçbir millet, hiçbir fert cehaletini bahane ederek kendisini uhrevi azaptan kurtaramayacaktır.

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Daima üstün Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir) Ve Allah Teâlâ güçlüdür mülkünde hakîmdir, bütün hükümleri ve emirleri hususunda mağlubiyetten uzaktır. Ve hikmet sahibidir bütün fiilleri, iradeleri hikmete dayanmaktadır. İşte Peygamberleri göndermesi, onlara kitapları indirmesi de bu cümledendir.

لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

166.Fakat Allah Teâlâ senin peygamberliğine sana indirmiş olduğu Kuran'ı Kerim ile şahitlik ediyor ki, onu kendi ilmiyle indirmiştir. Melekler de şahitlik ediyorlar. Bununla beraber Allah'u Teâlâ şahit olmaya kâfidir.

لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ

Sana İndirdi O şey ileki Şahitlik ediyor Allah Fakat

(Fakat Allah Teâlâ sana indirmiş olduğu Kuran'ı Kerim ile şahitlik ediyor) Habi-bim! Sallallahü Aleyhi ve sellem Senin peygamberlik ve risaletin açıktır. Buna rağmen senden semavî bir kitabın birden inmesini isteyenler, senin peygamberliğine şahitlik etmiyorlar. Fakat Allah Teâlâ senin peygamberliğine sana indirmiş olduğu Kuranı Kerim ile şahitlik ediyor. O ilâhî kitap bir mucize söz olup senin risalet ve peygamberliğini bildirmekte ve isbat etmektedir. Öyle bir mukaddes kitap ki

أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ

İlmiyle Onu indirdi

(onu kendi ilmiyle indirmiştir) Cenâbı Hak kuranı kerimi kendi ilmiyle kendisine has olan bir İlim ve hikmetle bir eşsiz kelâm bir ebedî mucize olarak indirmiştir. İnsanlığın dikkat nazarlarına bir ilâhî şahitlik eseri olarak ortaya koymuştur. Bununla beraber Resulüm! Senin peygamberliğine

وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ

Şahidlik ediyorlar Ve Melekler

(melekler de şahitlik ediyorlar) artık öyle bir takım inkârcıların tasdik etmemelerinin ne ehemmiyeti vardır? Bununla beraber Resulüm! Senin peygamberliğine

وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

Şahit olarak Allah Yeter Ve

(Allah Teâlâ şahit olmaya kâfidir) senin risaletini göstermen için nice açık mucizeler, zahir deliller getirmiştir. Bunların kendileri hakkında başka şeylerden şahit getirmeye ihtiyacı yoktur.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا

167.Muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlar ve Allah yolundan men etmişlerdir, şüphe yok onlar pek uzak bir sapıklıkla sapıtmışlardır.

Bu mübarek ayetler, küfür ve zulme düşkün kimselerin hidayetden mahrum, pek korkunç akıbetlere uğrayacaklarını şu şekilde bildirmektedir,

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Ve Çevirdiler İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlar ve Allah yolundan men etmişlerdir) muhakkak o Yahudi taifesi ve emsali ki, Kuranı Kerim gibi bir ilâhî kitabı inkâr ederek kâfir olmuşlardır. Ve insanları aldatarak ve saptırarak Allah yolundan İslâm dininden alıkoymuşlardır. Hz. Muhammed'in peygamberlik ve risale tini inkâr etmişler, öyle açık bir hakikati gizleyerek insanların İslâmiyet'i kabulüne mâni olmuşlardır. Artık böyle pek büyük bir kötülüğü yaptıkları için

قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا

Uzak Bir dalalet ile Sabmışlardır Geçekten

(şüphe yok onlar pek uzak bir dalalet ile sapmışlardır) evet onlar hidâyet sahasından pek uzak bir sapıklıkla bir dalâlete düşmüş olmakla sapmışlardır. Çünkü onlar hem dalâlete düşmüşler, hem de başkalarını azdırarak dalâlete düşürmek istemişlerdir. Bu sebeple bunların hakka dönmeleri pek uzak bulunmuştur.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

168.Gerçekte o kimseler ki kâfir olmuşlar ve zulüm etmişlerdir, onlar için Allah Teâlâ mağfiret edecek değildir ve onları bir yola iletecek değildir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا

Ve Zulmettiler İnkâr etiler O kimseler ki Şüphesiz

(Gerçekte o kimseler ki kâfir olmuşlar ve zulmetmişlerdir) evet o kimseler ki, Beyan olunduğu üzere kâfir olmuşlardır ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr etmeleri ve insanları İslâm dinine girmekten alıkoymaları sebebiyle onlara zulmetmişlerdir insanların dünyevî ve uhrevî iyilik ve saadetine mâni olmağa çalışmışlardır.

لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ

Onlara Mağfiret edecek Allah Değildir

(onlar için Allah Teâlâ bağışlayacak değildir) çünkü Allah'ın küfrü bağışlaması İmkânsızdır, hikmeti ilâhîye ye aykırıdır,

وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

Bir yola Ve Ne onları erdirecek

(ve onları bir yola iletecek değildir) ve onları bir yola cennet yoluna iletecek değildir. Zira onlar böyle bir saadet yoluna girme yeteneğini kaybetmişlerdir. Onlar için hidâyet yolu, cennet yolu kapanmıştır.

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

169.Cehennem yolu müstesna. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Ve bu Allah Teâlâ için pek kolay bulunmaktadır.

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdırlar Cehennem Yoluna Ancak

(Cehennem yolu müstesna Orada ebedî olarak kalacaklardır) Cenabı Hak onları cehenneme kavuşturacak olan bir yola sevk edecektir. orada o cehennemde ebediyen bir daha oradan çıkmamak üzere ebedi olarak kalacaklardır. Çünkü Allah Teâlâ böyle kâfirce, müşrikçe hareketleri asla mağfiret buyurmayacaktır. Küfür ve şirkin gereği bundan başka değildir,

وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

Çok kolay Allah'a göre Bu Ve Olandır

(Ve bu Allah Teâlâ için pek kolay bulunmaktadır) ve bu onların öyle cehennemde ebedî bırakılması Allah Teâlâ için pek kolay bulunmaktadır. Çünkü Hak Teâlâ neyi isterse meydana getirebilir, onun isteğine hiçbir şey mâni olamaz ve hiçbir şey o Yüce Yaratıcıyı hâşâ aciz bırakamaz. Artık ona göre düşünmeli, daha elde fırsat var iken Hakka dönmelidir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

170.Ey insanlar! Muhakkak ki size Rabbinizden bir Peygamber hak ile gelmiştir. Artık sizin için hayır olmak üzere ona iman ediniz. Ve eğer inkâr ederseniz şüphe yok ki, göklerde ve yerde her ne varsa Allah'ındır. Ve Allah Teâlâ, bilendir, hikmet sahibidir.

Bu âyeti kerime, bütün insanlığı sırf kendi selâmet ve saadetleri için İslâm dinine davet etmekte ve Cenâbı Hakkın bütün kâinata sahip ve hâkim olduğundan onlara muhtaç olmayıp, onları cezalandırmaya kâdir olduğu ihtar eylemektedir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Hak ile Peygamber Size gelmiştir Gerçekten İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Muhakkak ki size Rabbinizden bir Peygamber hak ile gelmiştir) muhakkak ki, size Rabbinizden Allah tarafından en büyük bir rahmet olmak üzere bir Peygamber Son Peygamber Hazretleri hak ile Kuran'ı Kerim ile gelmiştir size dini vazifelerinizi telkin ederek uyanmanıza çalışmıştır,

فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ

Sizin için Hayır olarak Öyle ise iman edin

(Artık sizin için hayır olmak üzere ona iman ediniz) Sizi küfürden kurtarmak üzere o Peygamber'in size tebliğ ettiği Kuran'a, İslâm'ın doğruluğuna iman ediniz küfürden kurtulup hidayete kavuşmanız ancak bu sayede kabil olur.

وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerde Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Artık şüphesiz İnkâr ederseniz Ve Eğer

(Ve eğer inkâr ederseniz şüphe yok ki, göklerde ve yerde her ne varsa Allah'ındır) Eğer o Peygamberi tasdik etmezseniz vebali, zararı size aittir. Bütün kâinatın yaratıcısı, sahibi Allah Teâlâ'dır. Şirk ve küfrünüz ona hâşâ zarar vermez, nitekim imanınız da ona bir menfaat vermez. O bütün âlemlerden zengindir,

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Hakkıyla bilen Allah Ve Olandır

(Ve Allah Teâlâ, bilendir, hikmet sahibidir) ve Allah Teâlâ sizin bütün ahvalinizi bilendir ve onun yüce zatı hikmet sahibidir. Bütün fiilleri, bütün emir ve yasakları hikmet ile, İşte bütün mü'minleri taltif etmesi, ödüllendirmesi, bütün kâfirleri de küfürleri yüzünden cezalandırması onun ilâhî hikmeti gereğidir. Artık o Yüce Yaratıcının, birliğini, büyüklük ve kudretini hakkiyle bilip ona göre doğru bir inanca nâil olmak bütün insanlık için en kutsi ve en zorunlu bir vazifedir.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقِيَهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

171.Ey ehli kitap! Dininizde haddi aşmayınız ve Allah Teâlâ'ya karşı haktan başkasını söylemeyiniz. Şüphe yok ki, Meryem'in oğlu ise Allah Teâlâ'nın ancak bir Peygamberidir ve onun tarafından bir kelimedir, onu Meryem'e ulaştırmıştır ve onun tarafından bir ruhtur. Artık Allah Teâlâ'ya ve onun Peygamberlerine iman ediniz ve üç demeyiniz, vazgeçiniz, sizin için hayırlı olur. Muhakkak ki, Allah Teâlâ bir tanrıdır kendisi için bir çocuk bulunmaktan yücedir. Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsi de onundur. Vekil olmak için de Allah Teâlâ kâfidir. Bu âyeti kerime, Cenabı Hakkın evlât edinmekten yüce olduğunu, Hz. İsa'nın Allah'ın emri ile vücuda gelmiş bir yaratılış harikası bulunduğunu, bunun hakkındaki yanlış inançlardan ehli kitabın sakınmaları lüzumunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ

Dininizde Haddi aşmayın Ehl-i kitab Ey

(Ey ehli kitap! Dininizde haddi aşmayınız) Dininizde ifrat ve tefrit suretiyle haddi aşmayınız. Hz. İsa gibi bir zatı ne ilahlık derecesine yükselterek Allah'ın birliğine aykırı kanaatlere sahip olunuz, ne de onun temiz hayatına iftira bulununuz, itidalden, hakka uymak-tan ayrılmayınız

وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ

Hakkı Ancak Allah'a Karşı Ve Söylemeyin

(ve Allah Teâlâ'ya karşı haktan başkasını söylemeyiniz) ve Allah Teâlâ'ya karşı onun yüce ilâhlığı hususunda haktan lâyük olan ilâhi vasıflarından başkasını söylemeyiniz. Onun ortak benzerden, herhangi kimseleri kendisine evlât edinmekten uzak olduğunu biliniz, aksini iddiada bulunmayınız.

إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ

Ve Onun kelimesi Allah'ın Peygamberidir Meryem'in Oğlu İsa Mesih Ancak

(Şüphe yok ki, Meryem'in oğlu ise Allah Teâlâ'nın ancak bir Peygamberidir ve onun tarafından bir kelimedir) Hâşâ Allah'ın oğlu değil ancak Allah Teâlâ'nın diğer Peygamberleri gibi bir Peygam-beridir. O böyle bir peygamberlik şerefine sahiptir. Yoksa Cenâbı Hakkın ortağı veya onun oğlu değildir. Ve isa Aleyhisselâm Allah Teâlâ'nın tarafından bir kelimedir. Onun yüce kudretinden tecelli eden bir emirdir ki

الْقِيَمَةُ إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ

Ondan Ve Bir ruhtur Meryem'e Onu ulaştırdı

(Onu Meryem'e ulaştırmıştır ve onun tarafından bir ruhtur) Allah'ı Teala isa aleyhisselamı Cibril'i Emin vasıtasıyla Meryem'e yöneltmiş ve ulaştırmıştır, o vasıta ile ruh üflemesi gerçekleşmiştir. Ve O Yüce Peygamber Cenabı Hakkın tarafından bir ruh sahibidir ki onun yaradılışında başkalarının bir aracılığı, bir babanın gebe koymas ve diğer şey bulunmamıştır.

&-İşte Hz. İsa böyle bir baba vasıtası olmaksızın Cenabı Hakkın "kün ol" emriyle bir yaratılış harikası olarak vücuda geldiği için kendisine bir şeref olmak üzere "kelimetullah "Allah'ın kelimesi" ve "ruhullah "Allah'ın ruhu" denil-miştir. Yoksa hâşâ Cenabı Hakkın hakikaten kelimesi ruhu demek değildir. Çünkü kelimeler, ruhtar bileşik şeylerdir, sonradan yaratılmışlardır, Cenâbı Hak ise öyle terkipten ve sonradan yaratılmış olmaktan uzaktır,

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Ve Peygamberlerine Allah'a Öyleyse iman edin

(Artık Allah Teâlâ'ya ve onun Peygamberlerine iman ediniz) artık ey Hıristiyanlar tairesi Allah Teâlâ'ya ve onun Peygamberlerine iman ediniz onları lâik oldukları vasıflarla tanıyınız, ne inkâr ederek tefrite düşününüz, ne de ilahlık derecesine yükselterek ifrata varınız.

وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً ۖ إِنْتَهُوَ خَيْرًا لَّكُمْ

Kendiniz için Hayır olarak Son verin Üçtür Ve Demeyin

(ve üç demeyiniz, vazgeçmeniz sizin için hayırlı olur)) ve üç ilâh vardır demeyiniz Allah ile beraber İsa da, annesi de birer ilâhdır diye müşrikçe bir inançta bulunmayınız böyle bir inançtan vaz geçiniz üçlemeye inanmayınız. Böyle yanlış bir kanaatten vazgeçmeniz sizin için hayırlı olur Allah'ı birlemeye nâil, selâmet ve hidayete muvafak olursunuz

إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek Bir ilahdır Allah Ancak

(Muhakkak ki, Allah Teâlâ bir ilahdır) muhakkak ki Allah Teâlâ ortaktan uzak bir ilah dır kâinatın bir yaratıcısıdır, ezeli ve ebedi bir mabut dur. O Yüce Yaratıcı

سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ

Bir çocuk Onun için Olmasından O münezzehtir

(kendisi için bir çocuk bulunmaktan yücedir) çünkü çocuk ile babası arasında terhib ve cins birliği bakımından, birbirine ihtiyaç yönünden bir bağlılık bulunmak icap eder. Cenâbı Hak ise bu gibi mahlûkata mahsus vasıflardan her yönüyle uzaktır, çocuk çocuğa ihtiyaçtan yücedir,

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir Ve O şeyler ki Göklerde O şeyler ki Onundur

(göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsi de onundur) yaratılış ve mülkiyet bakımından o yüce Yaratıcıdır. Artık bunlardan birine muhtaç, benzer olması, bunlar ile aynı cinsten bulunması katıyen düşünülemez. Yaratıcılık ve sahiplik ise oğulluğa aykırıdır. Hz. İsa ile annesi ise Cenâbı Hakka muhtaçtırlar, onun mahlûkudurlar, onun sahipliği ve hâkimiyeti altındadırlar. Artık Hz. İsa'nın "Allah'ın oğlu" olması nasıl düşünülebilir?

وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

Vekil olarak Allah Ve Yeter

(Vekil olarak Allah Teâlâ kâfidir) vekil olmak bütün mahlûkatın ihtiyacını karşılayıp kendilerinin işlerini düzenlemek ve tasfiye eylemek için de Allah Teâlâ kâfidir. Mahlûkatın ondan başka bir yaratıcıya, bir mabuda ihtiyaçları yoktur. Onun pek mukaddes zatı da hiçbir hususta başkasına muhtaç değildir. Bundan dolayı kendisine yardım edecek kendisinin yerini alacak evlada da asla ihtiyacı yoktur, o bütün âlemlerden zengindir.

Hiristiyan taifesi, başlıca dört fırkaya ayrılmışlardır.

1-Yakubiye fırkasıdır; Bunlar Hz. İsa'nın tam manasıyla ilâh olduğuna inanırlar.

2-Milkâniye fırkasıdır; Bunlar da Hz. İsa hakkında aynı inançta bulunmaktadırlar.

3-Nesturiye fırkasıdır; Bunlara göre Hz. İsa, Allah Teâlâ'nın hâşâ oğludur.

4-Merkusiye fırkasıdır; Bunlar ekanimi selâse denilen üç asla inanırlar. Ekanimi selâse ise baba, oğul ile ruhulkudüsten ibarettir. Şöyle ki: Bunlara göre Allah Teâlâ ile İsa ve ruhulkudüsten ibaret olmak üzere üç tanrı vardır, bunların her biri müstakil olarak ilahlık vasfına sahiptir. Bununla beraber bunlar yine üç Allah değil bir Allah'tır. Ne kadar çelişkili sözler! Bir üç olur mu? Ve üç birden ibaret bulunur mu? Bunlar Hz. İsa'nın asılıp bir müddet hayatı terk etmiş olduğuna inanırlar. Demek ki, o müddet içinde kâinat, hâşâ Allah'sız kalmış ve Allah kendisini kullarının ellerinden kurtarmaya kâdir olamamış? Böyle bir eksiklik Yüce ilâh'a nasıl isnat edilebilir?

Velhâsıl: Hiristiyanların inancı, tamamen akla, hikmete muhalif, muhakemeye gayri lâıyk, son derece garip bulunmuştur.

&-Hz. İsa yüce bir peygamberdir. Allah'ın kudretinin bir parlak eseridir. Cenabı Hakkın "kûn" emriyle, yani: Takdir ve iradesinin tecellisine binaen babasız olarak yaratılmış olduğu için kendisine bir şeref olmak için "kelimetullah" denilmiştir.

İsa Aleyhisselâm'a "ruh" denilmesinde de şöyle birkaç yorum vardır.

1-Son derece taharet ve temizliğe sahip olan bir şeye "ruh" denilmesi insanlar arasında yaygındır. Hz. İsa'da bir babanın menisi bulunmaksızın temiz bir anneden harikulâde bir şekilde dünyaya getirilmiş olduğu için kendisine ruh denilmiştir.

2-Hz. İsa, kendisine gerektiği gibi iman edenler için bir manevi hayat vesilesi olduğu için ruh unvanını taşımaktadır.

3-Ruh rahmet manasında da kullanılmıştır. İsa Aleyhisselam'da Allah tarafından insanlık için bir rahmet olduğundan dolayı böyle ruh adını almıştır. Nitekim Mücadele 22. âyeti kerimesi de

وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ

(kendisinden bir ruh ile onları desteklemiştir) “kendisinden bir rahmet ile onları desteklemiştir” şeklinde tefsir edilmiştir.

4-Ruh kelimesi, Arap dilinde “nefh üfleme” manasında da kullanılmıştır. Hz. İsa'da Hak Teâlâ'nın emriyle Cibril'i Emin tarafından annesi Hz. Meryem'e üflenmiş olduğu için böyle ruh adını almıştır.

5-Hz. İsa hakkında “ruhun minh = ondan bir ruh” denilmek ruh kelimesinin böyle belirsiz olarak zikredilmesi de yüceltme ifade etmektedir. Onun şerefli, yüce, kutsi ruhlarından bir ruh olduğunu bildirmektedir. İşte bu ruhun Cenabı Hakka nisbet edilip “ruhullah” denilmesi de bu ruha saygı içindir. Yoksa Cenabı Hak insanlar gibi ruha muhtaç olmaktan uzak olup bizzat diri ve ölümsüz olduğundan yüce zatının ruha ihtiyacı yoktur, o yücedir.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ

عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

172.Mesih de Allah’u Teâlâ için kul olmaktan asla çekinmez. Allah'a yakın olan melekler de. Her kim onun ibadetinden çekinir ve kibirlenirse elbette onların hepsini huzuruna toplayacaktır.

Bu mübarek ayetler, bütün mahlûkatın en yücelerinin bile Cenâbı Hakka karşı kulluk göstermekle övündüklerini bildirmektedir. İman ve iyi amel sahihlerinin büyük mükâfatlara nail olacaklarını müjdelemektedir. Aksine hareket edenlerin de kötü akıbetlerini şöylece göstermektedir.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ

Allah'a Bir kul Olmasından Mesih Asla çekinmez

(Mesih de Allah Teâlâ için kul olmaktan asla çekinmez) Ey İsa Mesih'e ve meleklerle ilahlık isnat edenler! Ey bu zatlara Allah'ın oğlu veya Allah'ın kızları diyenler! Bir kere uyanınız, bu cahilce, müşrikçe inançtan vaz geçiniz: Mesih de Allah için kul olmaktan asla çekinmez Allah Teâlâ'ya kullukta bulunmakla övünürler, bunu kendisi için en büyük bir şeref telâkki eder.

وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ

Yakın kılınmışlar Ve Meleklerde

(Allah'a yakın olan melekler de) Ve Allah'a yakın olanlar Arşı taşıyanlar gibi, Cibril'i Emin, İsrail vesaire gibi yüce melekler de bu kullukla övünürler, bundan çekinmezler. Bu melekler, en yüksek makamlarda bulundukları, en büyük tecellilere mazhar olup nice gaip şeylerden haberdar oldukları ve babasız anasız olarak varlık alanına getirilmiş bulundukları halde yine kullukla mükellef hâşâ Allah'ın kızları olmak vasfından uzak bulunmaktadırlar. Artık Hz. İsa'da bir yaratılış harikası olup bir kısım mümtaz vasıfları taşımış olduğundan dolayı hâşâ kulluktan uzak, Allah'ın oğlu olmak vasfına sahip değildir. Bütün bu mübarek zatlar kullukla övünürler. Kaçınılacak şey ise Allah Teâlâ'dan başkasını mabut edinerek ona kulluk arzında bulunmaktır ki, bunun neticesi zillettir, en büyük azaplara maruz kalmaktır. Evet...

وَمَنْ يَسْتَكْبِرْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ

Ve Büyüklük taslarsa Ona kulluktan Çekinirse Ve Kim

(Her kim onun ibadetinden çekinir ve kibirlenirse) her kim o yüce mabudun ibadetinden çekinir ve kibirlenirse bu kâfirce hareketinin elem verici neticesine hazır bulunsun çünkü Allah Teâlâ elbette

فَسَيَحْشُرُهُمُ إِلَيْهِ جَمِيعًا

Hep beraber Kendisine Artık onları toplayacaktır

(Artık onların hepsini huzuruna toplayacaktır) onları o ezeli mabuda kullukta bulunanları da, bulunmayı? Kaçınanları da hepsini bilip âhirette huzuruna toplayacaktır her birine layık olduğu mükâfatı ve cezayı elbette verecektir.

&-Rivayete göre: Hristiyanlardan bulunan Necran elçileri Hz. Peygamber'in huzurunda bulunurken demişler ki: Sen ne için bizim sahibimize kusur isnat ediyorsun? Resulü Ekrem de sahibiniz kimdir, diye sormuş, onlar da İsa'dır demişler. Hz. Peygamber de: Ben ona ne kusur isnat ettim diye buyurmuş, onlar da Sen İsa Allah'ın kuludur ve Peygamberidir diyorsun demişler. Rasûlü Ekrem Efendimiz de: Onun Allah'ın bir kulu olması bir kusur değildir, diye cevap vermiş, bu hadiseyi müteakip bu âyeti kerime nazil olmuştur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَكَفُوا فَسَيَكْذِبُونَ فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

173. Artık o kimseler ki, iman etmiş ve iyi amellerde bulunmuş olurlar, elbette onlara mükâfatlarını ödeyecek ve onlara kendi lütfundan olarak mükâfatlarını arttıracaktır. Amma o kimseler ki, yüz döndürdüler ve kibirlenmede bulundular, onları da elbette elim bir azab ile azaplandıracaktır. Ve onlar kendileri için Allah Teâlâ'dan başka ne bir yar, ne de bir yardımcı bulamayacaklardır.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve Yaptılar İman ettiler O kimseler ki İşte ama

(Artık o kimseler ki, iman etmiş ve iyi amellerde bulunmuş olurlar) Artık o kimseler ki, iman etmiş ve Bu imanın hariçte bir tasdiki olmak üzere iyi amellerde bulunmuş olurlar elbette Cenabı Hak

فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

Lutfundan Ve Onlara artıracaktır Mükâfatlarını Artık onlara tam olarak verecek

(elbette onlara mükâfatlarını ödeyecek ve onlara kendi lütfundan olarak mükâfatlarını arttıracaktır) onlara bu güzel itikat ve amellerinin meyvelerini mükâfatlarını ödeyecek ihsan buyuracaktır. Ve onlara kendi lütfundan olarak arttıracaktır sevaplarını kat kat ziyade edecektir. Özellikle gözler görmemiş, kulaklar işitmemiş ve hiçbir insanın hatırına gelmemiş olan nimetleri bolca verecektir. Hepsinin üstünde olarak da cemali görmekle kendilerini tecellilerinin nurlarına gark edecektir,

وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَكَفُوا فَسَيَكْذِبُونَ

Ve Büyüklük tasladılar Çekindiler O kimseler ki Ve Amma

(amma o kimseler ki yüz döndürdüler ve kibirlenmede bulundular) bilâkis Cenâbı Hakka kulluktan yüz çevirdiler kendilerine kulluk mertebesinin üstünde gördüler

فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azab ile Artık onları cezalandıracak

(onları elem verici bir azab ile azaplandıracaktır) onları da Yüce Allah elbette bu suretle kibir ve gururlarının cezasına kavuşacaklardır,

وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ve Ne bir yardımcı Bir dost Allah'dan Başka Kendileri için Ve Bulamayacaklardır

(Ve onlar kendileri için Allah Teâlâ'dan başka ne bir yar, ne de bir yardımcı bulamayacaklardır) ve onlar için hiçbir vakit Allah Teâlâ'dan başka ondan gayrı azabı kendilerinden engellemeye ne bir yar ve ne de bir yardımcı onlardan cezayı azaltmaya kâdir bir fert bulamayacaklardır. Ebedi olarak dostlardan, yardımcılardan mahrum kalacaklardır, İşte küfür ve şirkin yakan, felâket getiren neticesi!

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

174.Ey insanlar! Muhakkak size Rabbinizden bir delil geldi ve sizlere bir apaçık nur indirdik. Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkın insanlık âlemine ihsan buyurmuş olduğu en muazzam hidâyet rehberlerini bildiriyor, bu rehberlere tâbi olarak kulluk vazifelerini ifa edenlere de nâil olacakları nimetleri müjdeliyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir delil Size geldi Gerçekten İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Muhakkak size Rabbinizden bir delil geldi) muhakkak size Rabbinizden Allah katından bir delil geldi hak dinin mahiyetini açıklayan ve aydınlatan bir kesin delil sizlere ulaştı ki, o da Son Peygamber Hazretleridir. Onun mucizeler ile desteklenmiş olan bütün beyanları sizin hakkınızda en kutsi, en nurani birer delildir,

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

Apaçık Bir nur Size Ve İndirdik

(ve sizlere bir apaçık nur indirdik) ve size bir apaçık pek ziyade açık nur indirdik ki o da hikmet dolu Kuranı Kerimdir. Bu ilahi kitap, kutsal beyanları ile sahip olduğu icaz ve yücelik ile bütün hakikatleri açıklayacak ve aydınlatacak bir mahiyettedir. Bunun ayetleri güzelce düşünen ve anlayabilenler için birer nurlu rehber bulunmuştur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا

175.Artık o kimseler ki, Allah Teâlâ'ya iman ettiler ve ona sarıldılar, elbette onları kendi tarafından bir rahmetin ve lutfun içine girdirecektir ve onları kendine yönelik bir doğru yola da hidâyet edecektir.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ

Ona Ve Sımsıkı sarıldılar Allah'a İman ettiler O kimseler ki İşte amma

(Artık o kimseler ki, Allah Teâlâ'ya iman ettiler ve ona sarıldılar) Mademki, Allah katında bu kadar kuvvetli bir delil, çok parlak bir hidâyet nuru insanlık âlemine ihsan buyrulmuştur, artık o kimseler ki bunlardan istifade ederek Allah'ı Teâlâ'ya iman ettiler onun birliğine, yaratıcılığına, mabutluğuna inanmış bulundular. Ve ona sarıldılar Allah katında bu kadar kuvvetli bir delil, çok parlak bir hidâyet nuru gelen o delile apaçık olan nura o kurana o İslam dinine sarıldılar

فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ

Ve Bir lutuf Tarafından Bir rahmet içine Artık onları sokacak

(Artık onları kendi tarafından bir rahmetin ve lutfun içine girdirecektir) elbette böyle hareket eden kullarını o yüce mabut kendi tarafından bir rahmetin bir mükâfat yurdu olan cennetine girdirecektir. Ve hak ettiklerinden fazla ve görülüp tasavvur olunmamış pek büyük, yüce bir ihsan ve lutfun içine girdirecektir. Onları böyle fevkalâde ilâhi nimetlerine gark edecektir,

وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا

Dosdoğru Bir yola Kendisine Ve Onları hidayet edecek

(ve onları kendine yönelik bir doğru yola da hidâyet edecektir) ve o mü'min ken-

disine bağlı kullarını Cenabı Hak kendine yönelik manevi huzuruna kavuşturucu bir tecelliye mazhar yola da hidâyet edecektir. Onları İslâm dininde sabit ve ilâhî nurların tecellisiyle ruhanî zevklere nail buyuracaktır. Ne büyük saadet ve hidâyet. Yarabbi!

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنَّ امْرَأًا هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

176. Senden fetvâ istiyorlar. De ki, Allah Teâlâ kelâle babası ve çocuğu olmayan kimse hakkında size fetva veriyor: Bir kimse çocuğu bulunmaksızın ölüp de kendisinin bir kız kardeşi bulunursa onun için terekesinin yarısı aittir. O kimse de bu kız kardeşine vâris olur, eğer bunun çocuğu bulunmazsa. Ve eğer onlar iki kız kardeş iseler onlara terekesinden üçte ikisi aittir. Ve eğer onlar erkek ve kız kardeşler olurlarsa erkek için iki kız miras payı miktarı ait olur. Allah Teâlâ size dalâlete düşmeyezsiniz diye beyan ediyor ve Allah Teâlâ her şeyi bilendir.

Bu ayeti kerime, bu sûre'yi celile'nin evvelindeki ayetler gibi veraset hükümleri hakkındadır.

يَسْتَفْتُونَكَ

(Senden fetvâ istiyorlar) Habibim! Kelâle hakkında senden fetva istiyorlar ne miktar miras payı alabileceğini senden soruyorlar. Onlara

قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ

Çocuğu ve babası olmayan hakkında Size fetva veriyor Allah Deki

(De ki, Allah Teâlâ kelâle hakkında size fetva veriyor) Allah Teâlâ kelâle hayatta babası ve çocuğu olmayan kimse hakkında size fetva veriyor. Onların ne miktarı va ris olacaklarını bildiriyor. Şöyle ki:

إِنَّ امْرَأًا هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ

Bir kız kardeşi Ve Onun varsa Bir çocuk Onun için Yok ise Ölürsen Bir kişi Eğer ki

(Bir kimse çocuğu bulunmaksızın ölüp de kendisinin bir kız kardeşi bulunursa) bir kimse çocuğu veya babası bulunmaksızın ölüp de kendisinin ana baba bir veya yalnız baba bir kendisinin bir kız kardeşi varsa o kız kardeş için o ölünün

فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ

Bıraktı O şeyin ki Yarısı Artık ona var

(artık onun için terekesinin yarısı vardır) bunu farz yoluyla alır. Kalan terekesi de asabeden kimsesi var ise ona verilir, yok ise o da bu kız kardeşe ret yoluyla ait olur. Bu İmamı Âzam'ın mezhebine göredir. Zeyid bini Sâbit'in ve İmamı Şafî'nin mezhebine göre bu kalan tereke hazineye aittir

وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ

Bir çocuk Onun için Olmazsa Eğer Ona varis olur O Ve

(Ve o kimse de vâris olur eğer bunun çocuğu bulunmazsa) o kimse de hayatta olup bir kız kardeşi vefat edecek olsa bu kız kardeşine usubiyet yoluyla varis olur başka varisi bulunmayınca terekesinin tamamına hak sahibi olur. Bu erkek kardeşin böyle usubet yoluyla varis olması, o kız kardeşin ana bir değil de baba ana bir veya yalnız baba bir kız kardeş olduğunu göstermektedir. Çünkü bir kimse yalnız ana bir kardeşine böyle usubet yoluyla varis olamaz. Belki o erkek kardeşin takdir edilmiş hissesi altıda bir olmuş olur. Velhâsıl bu kardeş böyle varis olur. Eğer o kız kardeşin erkek veya kız çocuğu bulunmazsa. Bulunursa artık o kardeş varis olamaz,

فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الشُّلْثَانِ مِمَّا تَرَكَ

Biraktı O şeyden ki üçte ikisi Artık o ikisine var İki kız İseler Fakat eğer

(Ve eğer onlar iki kız kardeş iseler onlara terekesinden üçte ikisi aittir) ve eğer onlar o ölenin kız kardeşleri iki veya daha ziyade kız kardeşler iseler onlara terekesinden üçte ikisi aittir başka varis bulunmazsa kalan tereke de kendilerine verilir.

وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ

iki kadının Hissesi Benzeri Artık erkekler için vardır Ve Kadınlar olarak Erkekler olarak Birçok kardeş Onlar iseler Eğer

(Ve eğer onlar erkek ve kız kardeşler iseler erkek için iki kız miras hissesi ait olur) meselâ: Bir erkek kardeş ile bir kız kardeş bulunsalar terekenin üçte ikisi erkek kardeşe, biri de kız kardeşe verilir. Faraza bir erkek kardeş ile iki kız kardeş bulunsalar terekenin dörtte ikisi erkek kardeşe, birer hisse de kız kardeşlere isabet eder.

يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ أَنْ تَضِلُّوا

Şaşırsınız diye Size Allah Açıklıyor

(Allah Teâlâ size dalâlete düşmeyesiniz diye beyan ediyor) veya sizin bu meselede cehalete düşmeniz kötü olacağı için size bu kelâlenin hükmünü böyle beyan ediyor artık buna göre miras hükmünü tatbik edersiniz

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Herşeyi Ve Allah

(ve Allah Teâlâ her şeyi bilendir) işte kullarının hayat ve ölümüne, nasıl mirasçı olacaklarına ait hususlar da bu cümledendir. Cenâbı Hak, sizlerin faydalan ve menfaatleri ile ilgili şeyleri size beyan buyuruyor, tâki, ona göre hayatınızı tanzim edesiniz.

İmamı Suyutî diyor ki: Faraiz meselelerine ait olmak üzere en son nazil olan ayet, işbu "Yesteftunek" âyeti kerimesidir.

&-Rivayete göre sahabe'yi kiramdan Cabir İbni Abdullah demiş ki: Ben baygın bir halde hasta idim: Rasûlü Ekrem Hazretleri Ebubekir'i Sıddık ile beraber ziyaretime gelmişlerdi, Rasûlüllah Sallallahu Aleyhi ve sellem abdest almış, abdest suyundan başıma serpmiş, bunun üzerine uyandım aklım başıma geldi. Dedim ki: Ya Rasû-lüllah! Benim yakınlarım ancak kelâle bulunuyor. Benim mirasım kime aittir. Bunun üzerine bu kelâle âyeti nazil olarak kelâlenin hükmü bildirilmiştir.

&-Kelâle tabiri, hem varis hem de mevrus için kullanılır. Varis için kullanılırsa bundan maksat, baba ile evlâttan başka olan varislerdir. Mevrus için kullanılırsa bundan maksat ise kendisi için anası, babası ve evlâdı olmayan başka akrabaları varis olan kimsedir. 11 ve 12. ayetlerin tefsirine de müracaat ediniz!

&-Farize, miktarı belirli olan miras payı demektir. Mirastan hisseleri nass ile belirlenmiş olan varislere de "eshabı ferâiz" denilir. Koca ile karının hisseleri gibi.

&-Asebe de baba tarafından olan akrabadır. Bir ve birden ziyade erkek ve kadın için kullanılır. Böyle bir akrabalığa "usubet" denildiği gibi bir kimseye asebe mirası vermeğe de "tasib" denilir.

&-Eshabı ret ve nesep bakımından ashabı feraizden olan ve kendilerinden başka asebe bulunmadığı takdirde hem belirlenmiş miras payını alan, hem de kalan terekeye retten hak sahibi bulunan kimselerdir. Koca veya karı ile beraber bulunan kız gibi. Ve kız kardeşine tek başına varis olan erkek kardeş gibi. Nitekim bunlara yukarıda işaret olunmuştur. Nisa suresine ait açıklamalarımız burada son buldu. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

5-MAİDE SURESİ

Bu maide suresi, Hz. Peygamber'in hicretinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Yüz yirmi ayeti kapsamaktadır. Müslümanlar hakkında ilâhî lütufların tecel-lisini, İslâmiyet'in dinlerin en mükemmeli olup Allah'ın korumasında bulunduğunu ehli imana müjde eylemektedir. Bu mübarek sure, İslâm dinine ait ilâhî hükümlerin İslam âlemine tamamen tebliğ edildiğini bildirmektedir. Müslümanlara helâl olup olmayan şeyleri tayin ederek onların hal ve hareketlerini aydınlatmaktadır. Ehli kitap ile münâfıklara dâir de uyanık olmalarını gerektiren beyanları kapsamaktadır. İctimâî, iktisadî muamelelere ve maddî manevî emanetlere dâir şer'i meseleleri içermektedir. Bu sebeple bu süre'yi celile, bütün ehli iman için bir manevi, kutsi ilâhî sofradır. Bütün Müslümanlar için bir ruhanî ziyafethanede ortaya konmuş olan nimetleri içine alır. Hz. İsa'nın nâil bulunmuş olduğu bir semavî sofrayı da Allah'ın lütfuna bir örnek olarak göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

1.Ey iman edenler! Sağlam akitleri yerine getiriniz. Sizin için behîme denilen hayvanat helâl kılınmıştır. Ancak size haram oldukları bildirilecek olanlar müstesna ve siz ihrama girmiş bir halde iken avlamayı helâl görmemek şartıyla. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ dilediği ile hükmeder.

Bu âyeti kerime, antlaşmalara riâyet edilmesini ve haram olduğu beyan olunan hayvanlardan başkasının helâl olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ

Akitleri Yerine getirin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Sağlam akitleri yerine getiriniz) Cenabı Hakkın size uymanızı gerekli kılmış olduğu hükümlere ait ve kendi aranızda meşru şekilde yaptığınız, üstlendiğiniz emanetlere, muamelelere dâir âkidleri yerine getiriniz bunlara riayetden ayrılmayınız.

أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ

Sağmal Hayvanlar Sizin için Helal kılındı

(Sizin için en'âm kabilinden olan behime helâl kılınmıştır) onları yiyebilirsiniz. Behime: Dört ayaklı bulunup karalarda ve denizlerde yaşayan herhangi akılsız bir hayvandır. En'âm ise koyunlardan, keçilerden, develer ile sığırlardan ibarettir. İşte bunların birer behime olan dişileri de erkekleri de yiyilebilir.

إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ

Size Okunacak şeyler Ancak

(Ancak size bildirilecek olanlar müstesna) yani size haram oldukları bildirilecek olanlar müstesna Onların etlerinden yiyemezsiniz, size haramdır,

غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ

İhramlılar Siz iken Avlanmayı Helal sayanlar Olmadan

(ve siz ihrama girmiş bir halde iken avlamayı helâl görmemek şartıyla) bir de siz hac için ihrama girmiş bir halde iken karada avlamayı avcılık yapmayı ve harem bölgesinden avlanacak bir hayvanın etinden yemeyi helâl görmemek şartıyla başkaları da size helâldir. Elverir ki başkasının hukukuna tecavüz edilmesin.

إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

Dilediği şeye Hükmeder Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ dilediği ile hükmeder) Dilediği şeylerin helâl olduğuna

ve diğer dilediği şeylerin haram bulunduğuna mutlak olarak hükmedebilir. O kâinatın yaratıcısının hiçbir hükmüne, hiçbir kimsenin itiraza selahiyeti yoktur. Özellikle onun hükümleri nice hikmetleri gerektirir. Kullanın vazifeleri ise o hükümleri teşekkür ile kabul edip ona göre hareketlerini tanzim etmektir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أُمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

2.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'nın dinî hükümlerini ve haram olan aya ve hareme gönderilen kurban ve gerdanlıkları kurban hayvanlarına ve Rablerinden lütuf ve rıza talebinde bulunarak beyti hareme gelmek kastında bulunanlara tecavüzü helâl saymayınız. İhramdan çıktığınız zaman artık avlanabilirsiniz. Sizi mes-cidi haramdan engellemiş olduklarından dolayı bir kavime olan öfkelenmeniz sizi sakın tecavüze sevk etmesin. Ve bir ve takva üzere yardımlaşınız ve gü-nah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayınız. Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz, şüphe yok ki, Allah Teâlâ'nın azabı pek şiddetlidir.

Bu âyeti kerime, mukaddesata hürmeti, hukuka riayeti, intikam duygularından kaçınarak hak yolunda yardımlaşma ve desteklemede bulunulmasını gayri meşru yardımlaşmalardan, yakınlaşmalardan da sakınılmasını emretmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ

Allah'ın Alametlerine Hüemetsizlik etmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Allah Teâlâ'nın dinî hükümlerini hürmetsizlik etmeyin) Allah Teâlâ'nın şeairullahdenilen haccın vakitlerine, merasimine dâir veyahut bütün dinî farizelere dâir olan dini hükümlerine riâyet ediniz, bunlara muhalefeti helâl görmeyiniz

وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ

Ve Ne gerdanlıklara Ve Ne kurban Haram Ve Ne aya

(ve haram olan aya ve hareme gönderilen kurban ve gerdanlıkları kurban hayvanlarına) yani hac ayına veyahut haram aylar denilen zilkade, zilhicce, muharrem ve recep aylarına da hürmet ediniz, bunlarda kesin olarak gerekmedikçe savaşta bulunmayınız. Ve hedy'e hareme gönderilen kurban ve bir kurban alâmeti olmak üzere boyunlarına bir şey bağlanmış, böylece ve gerdanlıkları kurban hayvanlarına dokunmayınız. Onlara saldırıda bulunmayınız,

وَلَا أُمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا

Ve Bir rıza Rablerinden Bir lütuf Arıyorlar Beyt-i haram'a ki Ve Ne gelenlere

(ve Rablerinden lütuf ve rıza talebinde bulunarak beyti hareme gelmek kastında bulunanlara) yani rablerinden Yüce Mabutlarından fazl sevap veya ticaret yoluyla rızık ve Hak Teâlâ'nın rızası talebinde bulunarak ziyaret için beyti hareme gelmek kastında bulunanlara tecavüzü helâl saymayınız onların gelip Beytullah'ı tam bir emniyet ile ziyaret etmelerine mâni olmayınız.

&-Bu ziyaretçilerden maksat bazı zevata göre Müslümanlardır. Bu bakımdan bu âyeti kerime muhkemdir, bu maide suresinde nesih edilmiş bir ayet yoktur. Bu sureyi celile de on sekiz fariza vardır ki, hepsi de olduğu gibi dinî bir vazifedir. Diğer bir görüşe göre bu nazmı şerif Müslümanları içine aldığı gibi gayri Müslimleri de içine alır. İslâm'ın başlangıcında onların da Beytullah'ı ziyaretlerine mâni olunmamakta idi. Daha sonra onların Mescid'i Haram'a yaklaşmaları yasaklanmıştır. Bu itibarla bu âyeti kerime kayıtlıdır, bunun hükmü kısmen gayri Müslimler hakkında nesih edilmiştir.

وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا

Artık avlanın İhramdan çıktınız O vakit ki Ve

(İhramdan çıktığınız zaman artık avlanabilirsiniz) Ey Müslümanlar! ihramdan çıktığınız zaman artık avlanınız. Yani: avlanabilirsiniz sizin için bunda bir günah yoktur. Bu mubah kılmak olan bir emirdir,

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا'نُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا

Haddi aşmanıza Mescid-i haramdan Çevirdiler Diye Bir kavme olan Kin Ve Asla sizi sevk etmesin

(Sizi mescidi haramdan engellemiş olduklarından dolayı bir kavme olan öfkelenmeniz sizi sakın tecavüze sevk etmesin.) İşte ey Allahın kulları her hangi bir meseleden dolayı Yani sizi Hudeybiye senesi mescidi haramdan onu ziyaretten, ta-vafta bulunmaktan engellemiş olduklarından dolayı bir kavme olan öfkelenmeniz şiddetli gazabınız sizi o kavme karşı sakın öldürme vesaire suretiyle tecavüze sevk etmesin sizi gönül rahatlaması için intikama sürüklemesin.

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

Ve Takva İyilik Üzerine Ve Yardımlaşın

(Ve bir ve takva üzere yardımlaşınız) ve sizler ey Müslümanlar Allah'ın rızasına muvafık hayırlı amel ve takva üzere haram olan şeylerden sakınmak suretiyle yardımlaşınız birbirinize yardımda bulununuz,

وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

Ve Düşmanlık Günah Üzerine Ve Yardımlaşmayın

(ve günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayınız) intikam maksadıyla ve Allah'ın hududuna tecavüz suretiyle birbirinizle yardımlaşmayınız. Öyle gayrimeşru şekillerde teşriki mesaide bulunmayınız,

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Çok şiddetlidir Allah Şüphesiz Allah'dan Ve Sakının

(ve Allah Teâlâ'dan korkunuz, şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın azabı pek şiddetlidir) Onun kutsal hükümlerine muhalefet edenler hakkında yüce Allahın azabı pek şiddetlidir. Artık haksız yere başkalarının hayatına, servetine, suikast de bulunmayınız. Sonra kendinizi Allah'ın azabından kurtaramazsınız.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذُكِّيتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3.Sizlere ölü, kan, domuz eti, Allah Teâlâ'dan başkasının adına boğazlanan hayvan, boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, süsülmüş veya canavar yemiş, daha ölmeden boğazladığınız müstesna ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanlar ve zarlar ile kısmet istemeniz haram kılınmıştır. Bunlar birer fısktır. Bugün kâfirler sizin dininizden ümitsizliğe düşmüşlerdir. Artık onlardan korkmayınız, benden korkunuz, bugün sizin için dininizi ikmal ettim ve sizin üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâmiyet'e razı oldum. İmdi her kim son derece açlık halinde çaresiz kalırsa günaha meyilli olmaksızın o yasak etlerden hayatını kurtaracak miktar yiyebilir şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayandır, pek esirgeyendir. Bu âyeti kerime haram olan on şeyi bildiriyor, İslâm dininin Allah'ın rızasına uygun, en mükemmel bir din olduğunu müjdeliyor. Çaresiz olan Müslümanlar hakkındaki şeri müsaadeyi beyan buyuruyor.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ

Domuz Ve Eti Ve kan Ölü Size Haram kılındı

(Sizlere ölü, kan, domuz eti haram kılındı) Ey İslâm milleti! Sizlere ölü yani: kesilmeksizin ruhu kendisinden ayrılmış, laşe adını almış olan hayvan haramdır, bunun etinden yiyemezsiniz. Ve kan hayat sahibi bir mahlûktan akan kan da haramdır. Ve domuz eti de haramdır. Domuz hayvanların en harisi, en kıskanmayanıdır. Yasaklara en ziyade düşkünüdür, kendi dişi arkadaşı üzerine diğer erkek domuzların saldırdıklarını gördüğü halde hiç aldırmaz. Gıdanın ise ahlâk ve evsaf üzerinde pek ziyade tesiri vardır. Ve bir çok sebeblerden dolayıdır ki, domuz eti haram bulunmuştur.

وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ

Kendisi Allah'dan Başkası için Kesildi Ve O şey ki

(Allah Teâlâ'dan başkasının namına boğazlanan hayvan) meselâ: Bismillah denilmeyip de kesilen veya Cenâbı Hakkın rızası için değil de hangi bir şahsın şerefi adına besmelesiz kesilmiş hayvanın eti de haramdır.

وَالْمُنْحَنَقَةُ وَالْمُوقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ

Yırtıcı hayvan Yedi Ve O şey ki Ve süsülmüş Ve yuvarlanmış Ve vurulmuş Ve boğulmuş

(boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, süsülmüş Veya yırtıcı hayvan yemiş)

Boğulmuş; gerek bir insan tarafından ve gerek başka bir mahlûk tarafından boğazı sıkılarak öldürülmüş hayvan da haramdır. **Ve vurulmuş;** meselâ: Üzerine tesadüfen isabet eden bir kurşunla veya kendisine bir şeyin çarpmasıyla ve ya darbeyle ölmüş hayvan eti de haramdır. **Ve yuvarlanmış;** meselâ: yüksek bir yerden düşerek veya kuyu içine atılarak ölmüş bir hayvanın eti de haramdır. Fakat havada bulunan bir kuş, kendisine avlamak maksadıyla atılan bir kurşunla ölüpte yere düşecek olsa bunun eti helâldir. Çünkü bu halde onun yere düşmesi zaruridir. **Ve süsülmüş;** yani: Başka bir hayvanın boynuzu ile vurulup öldürülmüş bir hayvan da haramdır. **Veya yırtıcı hayvan yemiş;** yani bir yırtıcı hayvan tarafından öldürülerek kısmen eti yenilmiş olan hayvan da haramdır, kalan eti yiyilemez,

إِلَّا مَا ذَكَرْتُمْ

Kestiniz O şey ki Hariç

(daha ölmeden boğazladığınız müstesna) Böyle kazaya uğrayan hayvanlardan hangi birisi daha ölmeden usulü dairesinde boğazlanırsa onun esasen yasaklanmış olmayan etini yemek helâldir

وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

Dikili taşlar Üzerine Kesildi Ve O şey ki

(ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanlar) da haramdır. Cahiliyet zamanında Kâbe'yi Muazzama'nın etrafına konulmuş taşlar vardı, bu taşlara taparcasına riâyet eder bunlara saygı için kurban keserlerdi. İşte böyle putlar adına kesilen hayvanların etleri de haramdır, yiyilemez

وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ

Fal oklarıyla Ve Kismet aramanız

(ve zarlar ile kismet istemeniz) de haram kılınmıştır. Cahiliyet zamanında mühim bir işte bulunup bulunmamak için "ezlam" denilen oklar ile kur'a çekerlerdi.

Şöyle ki: Bunlar üç ok idi, birinin üzerine "Rabbim bana emretti" diğerinin üzerine de "Rabbim beni nehy etti" üçüncünün üzerine "gaflet etti" diye yazılı bulunurdu. Bunları bir torba içine korlar, bu oklardan rastgele birini seçip çıkarırlardı. Eğer "Rabbim bana emretti" yazılı ok çıkarsa o işe başlanır, meselâ ticaret için bir yere gidilirdi, "Rabbim beni nehy etti" yazılı ok çıkarsa o işten vazgeçilirdi, "gaflet etti" diye yazılı ok çıkarsa tekrar bir kur'a çekilirdi. İşte böyle bir muamele ile hattihareketi tayine kalkışmak da haramdır,

ذَلِكُمْ فِسْقٌ

İsyandır Bunlar

(bunlar birer fısktır) bütün bu haram şeyleri yapmak, hak'ka itaatten çıkmak, haramı işlemek veya böyle oklar ile kısmet istemek fısktır, ilâhî emre muhalefettir. Bir kere yiyilmeleri haram olan şeylerin bu haram oluşları bir takım hikmetlere dayanmaktadır. Bunlar sağlığın korunması bakımından da zararlı şeylerdir. Zarar ile uğraşanlar ise bununla gayb ilminden haberdar olma iddiasında bulunmuş olurlar. Hâlbuki gaybı Cenâbı Haktan başkası bilemez. Bundan dolayı bu gibi zararlı, şer'an yasaklanmış şeylerden kaçınmalı, son derece yüce, eşsiz İslâm dininin kutsal, manalı hükümlerine riayetkâr olmalıdır. İşte Yüce Allah dinimizin yüceliğini şöylece beyan buyuruyor:

الْيَوْمَ يَنْسَى الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ

Dininizden İnkâr ettiler O kimseler ki Ümidini kesti Bugün

(Bugün kâfirler sizin dininizden ümitsizliğe düşmüşlerdir) bu kavuştuğunuz mutlu zaman veya bu âyeti kerimenin nüzul ettiği vakit artık kâfirler sizin dininizden dininize galip geleceklerinden, sizi dininizden çevireceklerinden ümitlerini keserek ümitsizliğe düşmüşlerdir. İsteklerine kavuşamamışlar ve ziyanda kalmışlardır

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ

Ve Benden korkunuz Artık onlardan kormayın

(artık onlardan korkmayınız ve benden korkunuz) ey Müslümanlar o dininizin düşmanlarından korkmayınız onların İslâm dininin meydana çıkma ve yayılmasına mâni olacaklarından endişeye düşmeyiniz. Allah Teâlâ İslâm dinini meydana çıkarmış ve yüceltmıştır. Ve benden korkunuz yalnız benim bir olan yüce zatımdan tam bir ihlâs ile korkun ve bana saygılı bulunun. Çünkü

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

Dininizi Size Kemale erdirdim Bugün

(bugün sizin için dininizi ikmal ettim) sizi zafere kavuşturdum, İslâm dinini bütün dinler üzerine galip kıldım, dininizin iman esaslarını şariat esaslarını tamamen bildirdim, bütün kulluk vazifelerinizi size tebliğ buyurdum.

&-Rivayete göre bir Yahudi, Hz. Ömer'e hitaben: Ey Mü'minlerin Emir'i "sizin kitabınızda bir ayet var ki, onu okumaktasınız, eğer o bir Yahudi cemaatine nazil olmuş olsaydı, o günü bayram edinirdik" demiş, Hz. Ömer de "o hangi ayettir" diye sormuş, Yahudi "o elyavme ekmeltu lekum dinekum ayetidir." demiş, Hz. Ömer de: Biz o âyeti kerimenin nazil olduğu zamanı da mekânı da biliriz. Hz. Peygamber cuma günü arefede bulunurken nazil olmuştur diye buyurmuş ve o günün Müslümanlarca zaten bir bayram günü olduğuna işaret etmiştir.

وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي

Ni'metimi Üzerinize Ve Tamamladım

(ve sizin üzerinize nimetimi tamamladım) Mekke'yi Mükerrreme'nin fethini, onun içine tam bir emniyetle girmeyi, cahiliyet kalıntılarının yıkılması ve yok edilmesini size nasip kıldım,

وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

Din olarak İslam'a Sizin için Ve Razi oldum

(ve sizin için din olarak İslâmiyet'e razı oldum) sizin için İslâm dinini seçtim. Bütün dinî hükümetine boyun eğip teslimiyetle bulunarak hidâyet ve saadete nâil olmaya çalışınız ve haram kılınan şeylerden kaçınınız,

فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ

Günaha Meyledici Olmadan Açlık İçinde Mecbur kaldı O halde kim

(İmdi her kim son derece açlık halinde çaresiz kalırsa günaha meyilli olması zın o yasak etlerden hayatını kurtaracak miktar yiyebilir.) Yani bir zevk almak için

veya ruhsat miktarından fazla veya kendisi gibi bir çaresizin elinden kapıp kaçırmak suretiyle olmaksızın o yasaklanmış etlerden hayatını kurtaracak miktar yiyebilir bu bir çaresizlik ve zaruret halidir,

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayandır pek esirgeyendir) o yiyeceğinizi affeder ve pek esirgeyendir onu bir rahmet eseri olarak size mubah kılmıştır. Ondan dolayı sizi cezalandırmaz.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime nazil olunca Hz. Ömer ağlamış İslâm dini tekemmül etmiş olduğundan peygamberlik görevinin sona ermesi nedeniyle Resulü Ekrem Hazretlerinin artık dünyadan alâkasını kesip ebediyet âlemine irtihal buyuracağına kanaat getirmiş. Ve gerçekten de bu âyeti kerimenin nuzûlundan seksen bir gün sonra Fahri âlem Hazretleri âhirete irtihal buyurmuştur Sallallahü Teâlâ Aleyhi Ve sellem.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

4.Senden sorarlar ki, kendileri için helâl kılınmış olan şey nedir? De ki: Sizin için temiz nimetler helâl kılınmıştır. Ve yırtıcı hayvanlardan olup Cenabı Hakkın size bildirdiğinden kendilerine öğretmiş olduğunuz eğitilmiş av hayvanlarının avladıkları da helâldir İmdi sizin için onların tuttuklarından yiyiniz ve onun üzerine Allah'ın ismini zikrediniz ve Allah Teâlâ'dan korkunuz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ'nın hesabı pek çabuktur.

Bu âyeti kerime, Müslümanlar için bir kısım helâl olan şeyleri av ve avlamanın meşru oluş şeklini şöylece bildirmektedir.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ

Kendilerine Helal kılındı Ne Sana soruyorlar

(Senden sorarlar ki, kendileri için helâl kılınmış olan şey nedir?) Habibim! Senden Müslümanlar sorarlar ki kendileri için helâl kılınmış olan şey nedir? Ne gibi şeylerden yiyip istifade edebilirler? Onlara

قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ

Temiz şeyler Size Helal kılındı Deki

(De ki Sizin için temiz nimetler helâl kılınmıştır) Sizin için temiz nimetler selim tabiatların pis görmedikleri, kendisinden nefret etmedikleri şeyler helâl kılınmıştır. Onlardan yiyip istifade edebilirsiniz

وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ

Allah Size öğretti O şeyden ki Onlara öğretiyorsunuz Yetiştiriciler olarak Avcı hayvanlardan Terbiye ettiniz ve o şey ki

(Ve yırtıcı hayvanlardan olup Cenabı Hakkın size bildirdiğinden kendilerine öğretmiş olduğunuz eğitilmiş av hayvanlarının avladıkları da helâldir) Yani av köpeği, av kuşu gibi tuttuklarını çok kere yaralayan şeylerden olup. Kendilerine Cenâbı Hakkın size bildirdiğinden size ilham buyurduğu talim ve terbiyeden, av avlama usulünden kendilerine öğretmiş olduğunuz eğitilmiş av hayvanlarının avladıkları da helâldir,

فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

Üzerine Allah'ın İsmi Ve Zikredin Size Tuttular O şeyden ki Öyle ise yiyin

(İmdi sizin için onların tuttuklarından yiyiniz ve onun üzerine Allah'ın ismini zikrediniz) Ve o hayvanı ava saldıgınız zaman veya sizin için tutacağınızı boğazlamaya kavuştuğunuz vakit üzerine Bismillah diye Allah'ın ismini zikrediniz

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Hesabı Çabuk görendir Allah Şüphesiz Allah'dan Ve Sakının

(ve Allah Teâlâ'dan korkunuz şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın hesabı pek çabuktur)

Gizli, açık her ne varsa hepsini tamamıyla bilir, ona göre hüküm verir. Bundan dolayı helâl şeyler ile yetinmeli, haram şeylerden de kaçınmalıdır ki insan mesuliyetten kurtulabilsin.

Av ve avcılık hakkındaki fıkhi meseleler

&-Bir avcı ava silâhı atarken veya eğitilmiş hayvanı saldırırken bir defa "Bismillah'i Allah'u ekber" demesi kâfidir. Bu halde birden fazla avlar alacakları yaradan dolayı ölecek olsalar etleri yiyilebilir.

&-Avcı, ava silâh atarken veya hayvanı saldırırken Besmele'yi Şerife'yi unutarak terk etse hükmen okumuş sayılır. Fakat Besmeleyi kasten terk ederse avın eti yiyilemez.

&-Av için kullanılan şeyler, ya eğitim görmüş köpek, doğan, pars, atmaca, şahin gibi bir hayvan olur veya yaralayıcı bir silâh olur veya tuzak kurmak veya çukur kazmak veya bıçak ve kâş gibi keskin bir şeyi yere dikmekte olur.

&-Bir av hayvanının eğitilmiş bir hâle geldiği ya galip bir görüş ile veya bilirkişiye müracaatla bilinir. Bu, İmamı Âzam'a göredir. İmamı Âzam'dan diğer bir görüşe ve İmâmeyne göre ise azı dişleri olan bir hayvanın ard arda üç defa tuttuğu av hayvanını yemeyip terk etmesiyle, tırnaklı bir av hayvanında salıverildiğinden sonra çağırıldığı zaman koşup gelmesiyle eğitilmiş olduğu anlaşılır. Pars gibi bir hayvanın eğitilmiş olduğu da hem yemeyi terk, hem de çağırıldığı zaman hemen dönüp gelmesiyle malûm olur. Arslan, kaplan, ayı, hıncır gibi eğitime kabiliyetleri olmayan hayvanlar ile ise av avlamak caiz değildir.

Bir avın yiyilebilmesi için şu şartlar vardır:

1-Av şer'an eti yiyilecek hayvanlardan olmalıdır. Meselâ: Bir hıncır, bir köpek avlansa eti yiyilemez.

2-Avcı bir Müslüman veya bir ehli kitap olmalıdır. Bir ateşperestin, bir putperestin veya İslâm'dan dönmüş birinin avladığı hayvanın eti yiyilemez. Haramdır.

3-Avcı ava silâh atarken veya hayvanı saldırırken hakikaten veya hükmen Allah'ı anmalıdır.

4-Av hayvanı henüz avcının eline girmeden her hangi bir azasına isabet eden bir yarının tesiriyle ölmelidir. Daha ölmeden elde edilirse boğazlanması lâzım gelir.

5-Avcı silâh ile vurduğu veya eğitilmiş hayvan ile tutturup yaralattığı av hayvanını durmaksızın elde etmek için hemen koşmalıdır. Çünkü onu daha ölmeden elde edip boğazlamak mümkündür. Bundan dolayı bir müddet durduktan sonra gider de avı ölmüş bulursa artık onun eti yiyilemez. Başka bir sebeple ölmüş olması düşünülür. Fakat durmadan gider de onu yaralı bir halde ölmüş bulursa eti yiyilebilir. Bunda hükmen bir tezkiye var demektir.

6-Avcının avladığı Ava saldırarak olan eğitilmiş hayvan da bir müddet durmadan hemen ava doğru yürümelidir ve kendisine eğitilmiş olmayan bir hayvan iştirak etmemelidir. Fakat pars gibi eğitilmiş hayvanın salıverildikten sonra avı avlamak için bir hile olarak bir yerde saklanıp durması zarar vermez.

7-Av köpekleri gibi dişli eğitilmiş av hayvanları tuttıkları avın etinden kendi kendilerine az çok yememelidirler. Yiyecek olurlarsa artık o ölmüş avın eti helâl olmaz. Fakat tırnaklı eğitilmiş hayvanların tutup etlerinden yedikleri avlar yiyilebilir. Çünkü bu kısım hayvanların eğitilmiş olmaları yemeyi terk ile değil, belki çağırıldıkları zaman hemen geri dönüp gelmeleri iledir.

8-Vahşi hayvanları avlamak caizdir. Bunlar insanların istifadeleri için yaratılmışlardır. Bunları avlamak bir mubah kazanç yoludur. Fakat başka kazanç yolları bundan daha uygundur. Bir de bu avlamak keyfiyeti, eğlence için olmamalıdır. Böyle bir hareket, insana kalp katılığı verir, insanı şefkat hissinden mahrum bırakır. Cenâbı Hakkın mahlûkatına şefkat göstermemiz ise bir ahlâkî faziletin icabıdır.

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا
اتَّيَمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

5.Bugün sizin için temiz nimetler helâl kılınmıştır. Ve kendilerine kitap verilmiş olanların yemeği sizin için helâldir, sizin yemeğiniz de onlar için helâldir. Ve mü'minlerden hür iffetli olanlar ve kendilerine kitap verilmiş olanlardan hür, iffetli olanlar onlara mihirlerini verdiğiniz, iffetli, zinadan uzak ve gizli dostlar edinmeden kaçınır bulunduğunuz takdirde sizlere helâldir ve her kim dinî hükümleri inkâr ederse muhakkak işlediği mahvolur. Ve o kimse âhirette de hüsrana uğramış olanlardandır.

Bu âyeti kerime, Müslümanlara temiz nimetlerden istifade etmenin ve şartları içerisinde mü'min hanımları ile ehli kitap kadınlar ile evlenmenin helâl olduğunu, bu gibi şer'i hükümleri inkâr edenlerin de eli boş ve ziyanda olacaklarını beyan buyuruyor:

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ

Temiz şeyler Size Helal kılındı Bugün

(Bugün sizin için temiz nimetler helâl kılınmıştır) Ey Ümmeti Muhammed! Bugün böyle dininizin hükümlerinin tamamlandığı zamandan itibaren sizin için temiz nimetler tabii olarak nefis, pislikten uzak olan gıda maddeleri ve diğer şeyler helâl kılınmıştır bunlardan istifade edebilirsiniz.

وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ

Size Helaldir Kitap Kendilerine verildi O kimselerin ki Ve Yiyeceği

(Ve kendilerine kitap verilmiş olanların yemeği sizin için helâldir) ve kendilerine kitap verilmiş olanların İsrail oğulları ile Hristiyanların yemeği sizin için helâldir. Onların temiz yemeklerinden, ekmeklerinden, meyvelerinden, kestikleri helâl hayvan etlerinden yiyebilirsiniz

وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ

Onlara Helaldir Ve Sizin yiyeceğiniz

(sizin yemeğiniz de onlar için helâldir) siz de onlara kendi yemeklerinizden ve saireden verebilirsiniz. Onlar da sizin ziyâfetlerinizde bulunabilirler.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlardan Hür ve iffetli kadınlar Ve

(Ve mü'min kadınlardan hür iffetli olan kadınlar) Ve mü'min kadınlardan korunmuş bulunanlar yani: hür, iffetli olanlar veyahut hür olsun olmasın iffetli bulunanlar isterse, cariyeye olsunlar, sizin için helâldir. Onlar ile evlenebilirsiniz.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden önce Kitap Kendilerine verildi O kimselerden ki Hür ve iffetli kadınlar Ve

(ve kendilerine kitap verilmiş olanlardan hür, iffetli olanlar) ve kendilerine kitap verilmiş olanlardan Yani: Yahudi veya Hristiyan olan kadınlardan hür, iffetli olanlar da size helâldir. Onlar ile evlenebilirsiniz. Bu mü'min ve ehli kitap kadınlar ile evlenmenin helâl olması ise

إِذَا اتَّيَمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ

Mehirlerini Kendilerine verdiniz O zaman ki

(onlara mihirlerini verdiğinizde) o mü'mine veya kitabiye olanlara mihirlerini verdiğiniz yani: Kendileri için muayyen bir miktar mihir belirlediğiniz ve kendiniz de

مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ

Gizli dostlar Ve Edinenler olmadan Zinadan kaçınanlar olarak İffetli kimseler olarak

(iffetli, zinadan kaçınan kimseler olarak ve gizli dostlar edinmeden) yani: Gayrı meşru şekilde kadınlar ile cinsel ilişkide bulunmadan kaçınır bulunduğunuz takdirde, bu halde Ey Müslümanlar! Onlar sizlere helâldirler. İşte bunlar birer ilâhi hükümdür, bunlara riâyet lâzımdır.

وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ

Ameli Boşa gitmiştir Artık gerçekten İmanı İnkâr ederse Ve Kim

(ve her kim dinî hükümleri inkâr ederse muhakkak işlediği mahvolur) ve her kim Bu gibi dini hükümleri İslâm kanunlarını inkâr ederse kâfir olacağından işlediği her iyi iş mahvolur. Onların artık uhrevî mükâfatını göremez.

وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Zarara uğrayanlardandır Ahirette Ve O

(Ve o kimse âhirette de hüsrana uğramış olanlardandır) ve o kimse O inkârcı şahıs daha dünyada iken tövbe ve istiğfar etmezse ahirette de hüsrana uğramış olanlardandır ebedi bir felâkete, azaba maruz kalacaktır. Dünyada iken nâil oldukları bir kısım nimetler, imtiyazlar, kendilerine o âhiret âleminde bir fâide vermeyecektir. Ebedî olarak eli boş ve ziyanda kalacaklardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

6.Ey mü'minler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayınız ve başlarınıza mesh ediniz ve ayaklarınızı iki topuğa kadar yıkayınız ve eğer cünüb iseniz gusül ediniz tamamen yıkanınız. Ve eğer hastalar iseniz veya sefer halinde iseniz veya sizden biri helâdan gelmiş ise veya kadınlarınıza dokunmuşsanız da su bulamazsanız o halde temiz bir toprak ile teyemmüm ediniz, ondan yüzlerinize ve ellerinize mesh ediniz. Allah Teâlâ sizin üzerinize bir sıkıntı vermek istemez. Fakat o sizi tertemiz kılmak ve üzerinize nimetini tamamlamak ister ki, şükür edesiniz.

Beşinci ayeti kerime dünya ile ilgili şeri hükümlere ait olduğu gibi bu altıncı ayeti kerime de ibadetlerle ilgili şeri hükümlere ait bulunup abdestin ve guslün farziyetini ve teyemmümün sebeplerini ve bu husustaki dini hikmeti göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ

Namaza Kalktınız O zaman ki İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey mü'minler namaza kalkacağınız zaman) Yani: Namaz kılmak istediğiniz zaman abdesttiniz yok ise şöylece abdest alınız: Evvelâ

فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ

Dirsekler kadar Ve Ellerinizi Yüzlerinizi Artık yıkayın

(yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayınız) yani iki kulak yumuşakları arasındaki mahal ile alında saç bittiği yer ile çene altı arasında bulunan mahalli yıkayınız, ve ikinci olarak dirseklerinize kadar dirsekler de dâhil olmak üzere ellerinizi yıkayınız dirseklerin yukarısını yıkamak ise mecburi değildir,

وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ

Başlarınızı Ve Meshedin

(ve başlarınıza mesh ediniz) ve üçüncü olarak başlarınıza yani iki kulağın üst tarafına bir kere mesh ediniz bu mesh, başın dörtte birine yapılır. Başın ön tarafına yapılması daha iyidir. Başın üzerindeki saçların üzerine mesh edilir. Fakat baştan sarkmış olan saçların üzerine mesh edilemez. Şafiîlere göre başın en az bir miktarına mesh de yeterlidir. Malikiler ile Hanbelîlere göre ise başın tamamına mesh edilmesi vaciptir,

وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

Topuklara kadar Ve Ayaklarınızı

(ve ayaklarınızı iki topuğa kadar yıkayınız) ve dördüncü olarak ayakları iki topuğa kadar yıkayınız topuk denilen yüksekçe kemikleri yıkamak da lâzımdır. Bunların yukarısını yıkamak icab etmez. Ayaklar da usulü dairesinde mest var ise bunların üzerine belirli müddet içinde bir kere mesh edilmesi de yeterlidir. İşte bu dört azayı böylece yıkamak, abdestin dört farzıdır. Elleri, kolları, ayakları abdest niyetiyle üçer defa yıkayınca hem bu farzlar ifa edilmiş, hem de peygamberin sünnetine riayette bulunmuş olur.

وَأِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا

Hemen temizlenin Cünüp Olursanız Ve Eğer

(ve eğer cünüp iseniz gusül ediniz tamamen yıkanınız) yani bir cinsel ilişki meydana gelmiş ise veyahut uykuda veya uyanırken şehvetle meni gelmiş ise veya hayız, nifas, doğum hâli sona ermiş ise ey Müslüman erkekler ve kadınlar Hemen gusül edip temizlenin. Yani bütün vücudunuzu yıkayınız, bir kere ağzı, burnu ve bütün vücudu bolca bir su ile yıkayıp vücutta iğne ucu kadar bir kuru yer bırakmayınız,

وَأِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءِ

Kadınlara Dokunursanız Veya Def-i hacetten Sizden Biri Gelirse Veya sefer halinde iseniz Veya Hasta Olursanız Ve Eğer

(Ve eğer hastalar iseniz veya sefer halinde iseniz veya sizden biri helâdan gelmiş ise veya kadınlarınıza dokunmuşsanız da) bir halde ki, suyun kullanılması halinde ölmekten veya hastalığın artmasından korkulursa

فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا

Temiz Bir toprağa O vakit teyemmüm edin Bir su Artık bulamazsanız

(su bulamazsanız o halde temiz bir toprak ile teyemmüm ediniz) Öyle bir toprak üzerine veya topraktan sayılan kaya parçası gibi bir şey üzerine ellerinizi sürmek suretiyle

فَأَمْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ

Ondan Ve Ellerinizi Yüzlerinizi Ve meshedin

(ondan yüzlerinize ve ellerinize mesh ediniz) o toprağa veya emsaline bir kere ellerinizi sürerek onunla yüzlerinize ve bir kere de sürerek ellerinizi dirseklerinize kadar mesh ediniz. Nisa suresindeki 43. âyeti kerimenin tefsirine müracaat!

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ

Bir zorluk Size Kılmasını Allah İstemez

(Allah Teâlâ sizin üzerinize bir sıkıntı vermek istemez) Allah'ı Teâlâ böyle abdest, gusül, teyemmüm gibi dini vazifeleriniz hususunda size bir sıkıntı vermek istemez sizi bunlar ile boş yere mükellef kılmış değildir. Ve böyle şeri hükümlerini beyan ile

وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ

Üzerinize olan Ni'metini Ve Tamamlamasını Sizi temizlemeyi ister Fakat

(Fakat o sizi tertemiz kılmak ve üzerinize nimetini tamamlamak ister ki) yani sizi abdestsizlikten arındırmak, günahlardan kurtarmak ve üzerinize nimetini tamamlamayı ister ki böyle faydalı, yüce, hükümleri öğrendiğinizden dolayı o yüce mabuda

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Taki siz

(taki şükür edesiniz) bu yüzden de ayrıca mükâfatlara nâil olabilirsiniz.

&-Evet... Mükellef olduğumuz abdestin, guslün, teyemmümün de birçok fâideleri vardır. Bu cümleden olarak abdestin maddi ve manevi bir nice faydaları vardır. Vakit abdest alan bir Müslüman, temizliğe riâyet etmiş, temizliğe alışkanlık kazanmış bulunur. Kendisini bir takım hastalıklara sebebiyet verecek kirli hallerden korumuş olur. Bir hadisi şerifte ise: "Abdest üzerine abdest, nur üzerine nurdur" diye buyrulmuştur. Guslû gerektiren şeylere "hadesi ekber" denilir. Bunlardan dolayı bütün vücudunda bir fitur, bir gevşeklik arız olur. Gusül edilince de bu haller yok olur, bu sebeple insanın kalbinde bir uyanıklık vücuda gelir, ruhu temizlenir, ibâdet ve itaat bir temizlik içerisinde yapılarak imanda bir nuranilik ortaya çıkar. Nitekim bir hadisi şerifte "ennezafetü minel imân = Temizlik imândandır" buyrulmuştur. Abdest alacak, gusül edecek bir sudan yoksun veya su kullanmaktan aciz bir mü'min, ümitsiz bir halde bulunarak bir neşe ile ibadette bulunamayacağı için Cenâbı Hak kendisine lûtûf etmiş, bir kolaylık göstermiş, teyemmüm suretiyle bir manevi temizliğin meydana geleceğini kabul buyurmuştur. Bundan dolayı bir Müslüman, bu teyemmüm sayesinde bir ruh ferahlığına kavuşur, dini vazifesini bir temizlik içerisinde ifa etmiş olduğunu bilerek bu husustaki müsaadesinden dolayı yüce mabuduna şükran arzında bulunur, bunun neticesinde de nice mükâfatlara nail olabilir.

Velhâsıl: Bizim için birer ilâhi nimet olan bu gibi dini vazifelerimizin daha böyle nice fâideleri, hikmetleri vardır. Her Müslüman bunu tasdik ve takdir ederek ona göre hayatını düzenlemelidir.

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

7.Ve Allah Teâlâ'nın üzerinizde bulunan nimetini ve "işittik ve itaat ettik" dediğiniz vakit Cenabı Hakkın sizi onunla bağladığı ahdini hatırlayınız ve Allah Teâlâ'dan korkunuz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bütün kalplerde olanı bilir.

Bu mübarek ayetler, nail olduğumuz ilahi nimetleri ve üstlenmiş olduğumuz ahitleri hatırlamayı ve Cenâbı Haktan korkarak adaletle hüküm ve şahitlikte bulunmayı bizlere tenbih etmekte ve bir düşmanlık duygusuna kapılarak adaletten ayrılmaktan bizleri men buyurmaktadır.

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ

Onunla Sizi bağladı O ki Sağlam sözünü Ve Size Allah'ın Ni'metini Hatırlayın Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın üzerinizde bulunan nimetini Cenabı Hakkın sizi onunla bağladığı ahdini hatırlayınız) Ve Ey Müslümanlar! Allah Teâlâ'nın üzerinizde bulunan nimetini hatırlayınız. Sizi akıl ve zekâyâ sahip kılmış, sıhhat ve afiyete kavuşturmuş, günbe gün ilâhi lütuflarına mazhar etmiş ve özellikle sizi İslamiyet'e hidâyet buyurmuştur.

إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

Ve İtaat ettik İşittik Dediniz O vakit ki

(Ve işittik ve itaat ettik dediğiniz vakit) Resulü Ekrem ile beyatlaşmada bulunduğunuz zaman veya Hz. Âdem'in sulbünden birer zürriyet olarak çıkarıldığınız an Cenâbı Hakkın sizi o verdiği söz ile bağladığı yaptığınız pekiştirilmiş ahdini de hatırlayınız ona riayetden ayrılmayınız

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Allah Şüphesiz Allah'dan Ve Sakının

(ve Allah Teâlâ'dan korkunuz, Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bütün kalplerde olanı bilir) evet yapılmış olan ahd ve yemine aykırı hareketten çekininiz. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ bütün kalplerde bütün gönüllerde olanı tamamen bilir. Artık bütün insanların

zahir olan sözlerini, amellerini de daha iyi işitir, görür, bilir. Bundan dolayı hareketinizi ona göre tanzim ediniz, ilâhi hükümlere muhalefetten kaçınınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ وَلَا تَعْدِلُوا إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

8.Ey imân edenler! Allah Teâlâ için hakkı ayakta tutanlar, adaletle şahitler olunuz. Bir kavme olan buğzunuz, sizi adalet etmemeğe sevk etmesin. Adalette bulununuz, o takvaya en yakındır ve Allah Teâlâ'dan korkunuz, şüphe yok ki, Allah Teâlâ yapacağınız şeylerden tamamen haberdardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ

Adaletle Şahitlik edenler Allah için Ayakta tutanlar Olun İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey imân edenler! Allah Teâlâ için hakkı ayakta tutanlar, adaletle şahitler olunuz) Allah Teâlâ için Onun emir ve yasaklarına ilâhi hukukuna riayet için fazlasıyla çalışarak onu ayakta tutanlar olunuz, bundan ayrılmayınız. Ve adaletle şahitler olunuz haklarında şahitlik edeceğiniz kimselere karşı olan bağlılık veya düşmanlığınız sizi hakkıyla şahitlikten geri bırakmasın.

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ وَلَا تَعْدِلُوا

Adaletli olmamanıza Bir kavme olan Kin Ve Sizi asla sevk etmesin

(ve bir kavme olan buğzunuz, sizi adalet etmemeğe sevk etmesin) bir kavme olan buğzunuz şiddetli dargınlığınız sizi adalet etmemeğe onların haklarında gerçek dışı şahitliğe ve lâıyk olmayan hükme ve yapılması caiz olmayan hareketlere sevk etmesin. İçinizi rahatlatmak ve intikam almak hissine mağlup olmayınız, herhalde

إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

Takvaya Daha yakındır O Adalette bulununuz

(Adalette bulununuz, o takvaya en yakındır) o Adalet takvaya en yakındır. Size emredilen takva vazifesini yerine getirmeğe hizmetçidir.

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyler den ki Haberdardır Allah Şüphesiz Allah'dan Ve Sakının

(ve Allah Teâlâ'dan korkunuz şüphe yok ki Allah Teâlâ yapacağınız şeylerden tamamen haberdardır) evet Allah'tan en büyük bir kulluk vazifesi olan takvadan ayrılmayınız. Artık O Yüce Yaraticının, bu gibi emir ve yasaklarına bütün varlığınızla uyunuz ki, o Yüce Mabudun lütuflarına mazhar olasınız, onun elem verici azaplarından emin bulunasınız. Bütün bu ilâhî emirler, yasaklar insanlığın selâmet ve saadeti için birer muazzam ilâhî nimettir. Bunların şükrünü ifaya çalışmalıdır.

&-İslâm dininin yüceliğini bir kere düşünmeli, bu dini mübin, düşman milletlere karşı bile Müslümanların adaletle hareket etmelerini emir etmektedir. Artık Müslümanların birbirine karşı adaletten sapmaları nasıl caiz olabilir! İslâmiyet'in bu husustaki bu yüce hükmünü de düşünerek bu kutsi dini daima yüceltmeye ve kutsallaştırmaya çalışıp durmak bütün insanlık âlemi için en mühim bir vazifedir. Cenâbı Hak cümle-mize uyanmalar nasip buyursun âmin.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

9.Allah Teâlâ, imân edip iyi amellerde bulunanlara vaat buyurmuştur ki onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlara nâil oldukları nimetleri hatırlatarak takvada, Hakkı tevekkülde bulunmalarını emir ediyor. İnkârcıların da ne büyük felâketlere düşeceklerini bildiriyor.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve Yaptılar İman ettiler O kimselere ki Allah Vaad etti

(Allah Teâlâ, imân edip iyi amellerde bulunanlara vaat buyurmuştur) Allah Teâlâ

kullarından kalben tasdik ve lisânen ikrar suretiyle imân edip iyi amellerde bulunanlara imân edip namaz, oruç gibi, adalet ve güzel şahitlik, yaptıkları ahda riâyet gibi iyi amellerde bulunanlara Allah Teâlâ vaat buyurmuştur ki,

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

Büyük Ve Bir mükâfat Bir mağfiret Onlar için vardır

(onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır) onların bir kısım günahları af edilecek ve örtülecektir ve onlar için büyük bir mükâfat vardır ki, o'da cennettir. Orada ilâhi lütuflara kavuşmaktır. Ne büyük bir saadet!

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

10.Ve o kimseler ki, küfrettiler ve bizim ayetlerimizi yalanladılar, işte onlar da cehennem ehlidirler.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Ve Yalanladılar İnkâr ettiler Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, küfrettiler ve bizim ayetlerimizi yalanladılar) Evet onlar ahid ve yemine riayetkâr olmadılar, imân edilecek şeyleri tamamen veya kısmen inkâr ederek küfür ve şirke düştüler. Ve bizim ayetlerimizi yalanladılar o inkârcılar Allah'ın birliğine şahitlik eden, göstermeye muvaffak oldukları mucizeler ile peygamberlikleri sabit bulunan Peygamberleri, semavî kitapları ve diğer yaratılış harikalarının Allah'ın varlığına olan dalâletini yalanlayıp inkârda bulundular

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem Ehlidirler İşte onlar

(işte onlar da cehennem ehlidirler) işte böyle küfür ve inkâr cinayetini işlemiş bulunanlar da cehennem ehlidirler. Cehennemde ebedi olarak kalacaklardır. Onların hak ettikleri bundan başka değildir. Böyle hikmetli olan Kur'anı kerimin beyanları teşvik ile korkutmanın, müjdeleme ile uyarmayı böyle bir araya getirerek insanlığı irşat ve ikaz etmektedir. Tâki insanlar uyansınlar, iman sayesinde ebedî saadetlerini temine çalışsınlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

11.Ey imân edenler! Sizin üzerinize olan nimeti ilâhiyeyi hatırlayınız ki, bir vakit bir kavim size ellerini uzatmayı kurmuştu, onların ellerini Cenâbı Hak sizden menetti. Ve Allah Teâlâ'dan korkunuz ve mü'minler artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Üzerinize olan Allah'ın Ni'metini Hatırlayın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey imân edenler sizin üzerinize olan nimeti ilâhiyeyi hatırlayınız) Cenabı Hak, sizi cehaletten küfür dalâletinden kurtarmış, İslâmi saadetine nâil buyurmuştur ve özellikle hatırlayınız ki,

إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ

Ellerini Size Uzatmaları için Bir kavim Yeltenmişti O zaman

(bir vakit bir kavim size ellerini uzatmaya yeltenmişti) sizin üzerinize büyük bir kuvvetle hücum etmeğe karar vermişti, fakat

فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ

Sizden Ellerini Ve çekmişti ki

(onların ellerini Cenâbı Hak sizden men etti) onların hücum teşebbüslerini sonuçsuz bıraktı, üzerinize hücum edemez oldular. Siz de onların saldırılarından emin bir halde kaldınız.

Rivayete göre Zlenmar savaşında Resulü Ekrem Hazretleri ahabı kiramı ile beraber "Astan" denilen vadide öğle namazını kılarak düşmanlar bunu görmüşler, fakat yerlerinde durmuşlar Müslümanların üzerine hücum etmemişler. Daha sonra ne için onların namazda bulunmalarından istifade ederek hücum etmedik diye pişmanlıkta bulunmuşlar, ikindi namazını kılacakları zaman hücum etmek niyetinde bulunmuşlar. O zamana kadar da Cibril'i Emin gelip korku namazı hakkındaki âyeti kerimeyi tebliğ etmiş, artık Müslümanlar bu şekilde namazlarını nöbetleşme yoluyla kılarak düşmanlarının hücumundan emin bulunmuşlardır. İşte bu âyeti kerime bu olaya işaret etmektedir. Bununla beraber İslâm'ın başlangıcında Müslümanlar zayıf idiler, sayıları az idi, düşmanları olan müşrikler ise büyük bir kitle halinde idiler. Buna rağmen ittifak ederek hep birden ehli İslâm üzerine saldıramamışlardır ki, bu da bir ilâhi korumadan başka bir şey değildir. Bundan dolayı Cenâbı Hak dilediği zaman Müslümanları düşmanlarından korur, artık ey Müslümanlar! Hem, o Yüce Mabuda şükrediniz

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan Ve Sakının

(ve Allah'ı Teâlâ'dan korkunuz) başkalarından korkarak o Yüce Yaratıcınıza karşı vazifelerinizde kusur etmeyiniz

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Böylece tevekkül etsinler Ve Allah'a

(ve mü'minler artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler) Ve bütün mü'minler artık özellikle Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler başkalarına tevekkül ve itimatta bulunmasınlar. Çünkü Hak Teâlâ Hazretleri Yüce Zatına tevekkül ve iltica edenleri şer ve fesattan korumak ve hayır ve saadete kavuşturmak için yeterlidir. Buna inanmışızdır.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا أَنْهَارٌ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

12.Ve yemin olsun ki, Allah Teâlâ İsrail oğullarının ahdini almıştı ve onlardan on iki müfettiş göndermiştik. Ve Allah Teâlâ buyurmuştu ki: Ben sizinle beraberim. Eğer namazı kılar ve zekâtı verir ve Peygamberlere inanır ve onlara kuvvetle yardımda bulunursanız ve Allah Teâlâ'ya güzel bir ödünç verirsiniz elbette sizden kusurlarınızı örterim ve sizi mutlaka altlarından ırmaklar akar cennetlere girdiririm. Fakat bundan sonra her kim kâfir olursa muhakkak ki, dümdüz yol ortasında sapmış olur.

Bu ayeti kerime, vaktiyle İsrail oğullarından alınmış olan ahid ve yemini ve onların ne gibi vazifeler ile mükellef bulunmuş olduklarını şöylece göstermektedir.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarının Sağlam sözünü Allah Almıştı Ve And olsun gerçekten

(Ve yemin olsun ki, Allah Teâlâ İsrail oğullarının ahdini almıştı) Cenâbı Hak, İsrail oğullarına Hz. Musa, Hz. Harun gibi Peygamberler göndermiş ve yemin olsun ki, Allah Teâlâ İsrail oğullarının ahdini Hz. Musa vasıtasıyla almıştı Tevrat ile amel edeceklerine, onu ciddiyetle, bir sevinçle kabul eyleyeceklerine dâir söz vermişlerdi.

وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا

Vekil On İki Onlardan Ve Göndermiştik

(ve onlardan on iki müfettiş göndermiştik) ve onlardan o İsrail oğulları kabilelerinden kendilerine on iki nakib yani: Vekil, bakan müfettiş göndermiştik bunlar o kabilelerin işlerine bakar onlar adına kefalette bulunurlardı,

وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ

Sizinle beraberim Şüphesiz ben Allah Ve Buyurmuştı

(Ve Allah Teâlâ buyurmuştı ki Ben sizinle beraberim) ve Allah Teâlâ İsrail oğullarının Hz. Musa vasıtasıyla buyurmuştı ki: Ben Yüce Yaratıcı, İlim, kudret ve yardım bakımından sizinle beraberim ben sizin bütün hareketlerinizi bilirim, size amellerinize göre mükâfat ve mücazat vermeğe kadirim ve sizin için düşmanlarınız üzerine yardımcıyım

لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ

Zekâtı Ve Verirseniz Namazı Hakkıyla eda ederseniz And olsun eğer

(Eğer namazı kılar ve zekâtı verir) eğer siz namazı kılar iseniz, şartlarına ve erkânına tamamen riayette bulunursanız ve zekâtı verirseniz, mallarınızın bir kısmını harcayarak nefislerinizi arındırmaya, temizlemeye çalışırsanız

وَأَمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ

Onlara Ve Yardım ederseniz Peygamberime Ve İman ederseniz

(ve Peygamberlere inanır ve onlara kuvvetle yardımda bulunursanız) Musa Aleyhisselam'dan sonra gönderilmiş olan Davut, Süleyman, Yahya, Zekeriya, İsa ve Muhammed Aleyhimüsselâtü vesselâm gibi Yüce Peygamberleri de tasdik eylerseniz ve o Peygamberlere kuvvetle yardımda bulunursanız o Peygamberlere saygıya, hizmete koşarsanız, onların düşmanlarına karşı cephe alarak hak dine yardımda bulunmaya çalışırsanız

وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

Güzel Bir borç ile Allah'a Ve Borç verirseniz

(ve Allah Teâlâ'ya güzel bir ödünç verirseniz) yani: Allah rızası için onun fakir kullarına sadakalar verir durursanız

لَا تُكْفِرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ

Kötülüklerinizi Sizden Mutlaka örteceğim

(elbette sizden kusurlarınızı örterim) elbette ben Yüce Yaratıcı sizden meydana gelmiş olan kusurlarınızı örterim af ve mağfiret buyururum, çünkü iyilikler, kötülükleri yok eder.

وَلَا دُخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا أَنْهَارٌ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere ki Ve Elbette sizi sokacağım

(ve sizi mutlaka altlarından ırmaklar akar cennetlere girdiririm) siz bu halde böyle bir ilâhî lütuf'a lâyık, bulunmuş olursunuz,

فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ

Sizden Bundan Sonra İnkâr ederse O halde kim

(Fakat bundan sonra her kim kâfir olursa) fakat bundan sonra böyle sizden alınmış olan bir aht ve yemini müteakip her kim kâfir olursa, iman edilmesi gereken şeylerin tümünü veya bir kısmını inkârda bulunursa, meselâ: Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmezse

فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

Yolun Ortasından Sabmıştır Artık gerçekten

(muhakkak ki, dümdüz yol ortasında sapıtmış olur) muhakkak ki açık bir yoldan çıkmış, dümdüz yol ortasında iken öyle mazereti mümkün olmayan apaçık bir sapıklığa düşmüş, öyle bir hidâyet yolundan ayrılıp sapıtmış olur. Elbette gerçek olduğu gün gibi parıldayıp duran bir din yolunu bırakıp da dalâlet vadisine dalan kimselerin akıbeti selâmetten, saadetten yoksun olmaktan başka bir şey değildir. Ne felâket Yarabbi!

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ

وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

13.Sonra yeminlerini bozmaları sebebiyle onlara lânet ettik ve kalplerini kaskatı yaptık, onlar kelimeleri yerlerinden değiştiriyorlar. Ve kendilerine öğretilen şeylerden bir nasip almayı da unutmuş bulunurlar. Ve onlardan bir azı müstesna olmak üzere daima bir hainlik görürsün. Bununla beraber onlardan affet, aldırış etme. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ iyilik edenleri sever.

Bu ayeti kerime, İsrail oğullarının verdikleri söze riâyet etmeyip haince hareketlerde bulunup durduklarını bildirmektedir.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً

Kaskatı Kalblerini Ve Kıldık Onlara la'net ettik Sağlam sözlerini Bozmaları Sonra O şey sebebiyle ki

(Sonra yeminlerini bozmaları sebebiyle onlara lânet ettik ve kalplerini kaskatı yaptık) İsrail oğulları aht ve misakta bulunmuşlardı, buna riâyet etmediler, bilâkis Sonra yeminlerini bozmaları onun aksine harekette bulunmaları sebebiyle onlara lânet ettik. Onları rahmetimizden uzaklaştırdık veya onları maymun, domuz suretine çevirdik veya onların üzerlerine haraç konularak kendilerini hâkimiyetten mahrum bıraktık ve kalplerini kaskatı yaptık imanı kabul etmeğe müsait olmayan bir katılığa tutulmuş oldular

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ

Yerlerinden Kelimeleri Değiştirirler

(onlar kelimeleri yerlerinden değiştiriyorlar) onlar kelimeleri Cenabı Hakkın tertip buyurmuş olduğu yerlerinden değiştiriyorlar. Bu cümleden olarak Son Peygamber Hazretlerinin vasıflarına ait ayetleri değiştiriyor ve bozuyorlar. Böyle Allah'ın ayetlerini değiştirmeğe cüret ise en büyük bir kalp katılığı eseri değil midir?

وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ

Kendisi ile Nasihat edildiler O şeyden ki Bir nasib Ve Unuttular

(Ve kendilerine öğretilen şeylerden bir nasip almayı da unutmuş bulunurlar) Allah tarafından kendilerine emir olunan hükümleri ve özellikle Son Peygamber Efendimize uymayı terk ederek bunlardan fâideli bir nasip bir hidâyet feyzi almayı da unutmuş terk etmiş bulunurlar. Ruhlarındaki katılık, yaptıkları kötülükler, kendilerini bir takım fâideli hakikatleri görüp hatırlayamaz bir hâle getirmiştir.

وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ

Onlardan Birazı Ancak Onlardan Bir hainliğe Muttali olursun Ve Geri duramazsın

(Ve onlardan bir azı müstesna olmak üzere daima bir hainlik görürsün) Ve Yüce Peygamberim! Onlardan birazı Abdullah bin Selâm gibi Müslümanlığı kabul eden bazı zevat müstesna olmak üzere daima yemini bozmak gibi, Müslümanların aleyhine bir takım cahilleri teşvik gibi bir hainlik görürsün bu onların geleneksel adetleridir.

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ

Ve aldırış etme Onları Yinede affet

(Bununla beraber onları affet) Bununla beraber Ey Yüce Resul! Onlardan gördüğün kusurları affet kendilerinden yüz çevir ve aldırış etme onların fenalıklarına karşı sen af ile ihsan ile muamelede bulun. Böyle kimseler hakkındaki af ve bağışlama affın üstünde bir ihsan demektir,

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Sever Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ iyilik edenleri sever) onları bu ihsanlarının mükâfatına kavuşturur.

&-Bu konuda müfessirlerin birkaç görüşü vardır. Bir görüşe göre ehli kitap hakkında böyle af ve bağış ile olan emir, Beraet süresindeki savaş ayetiyle nesih edilmiştir.

&-Diğer bir görüşe göre nesih yoktur. Bir kavim Resulü Ekrem ile bir aht ve yeminde bulunmuşlardı. Sonra bu ahda riâyet etmediler, bu âyeti kerime nazil olup onların hakkında af ile muamele yapılması emir olunmuştur.

&-Üçüncü bir görüşe göre de bu emirden maksat, ehli kitap verdikleri sözde durdukça kendilerinden küçük kabilinden olarak meydana gelecek kusurlarının affedilmesidir. Nitekim bir Yahudi'nin Peygamber Efendimiz hakkında sihir yaptığı anlaşıldığı halde Resulü Ekrem Hazretleri onu cezalandırmayıp af etmiştir. Aynı şekilde bir Yahudi kadını Yüce Peygamber Efendimize zehirli bir şey vermiş ve bunu peygamberin hayatına suikast için yaptığını da itiraf etmiş olduğu halde Resulü Ekrem Efendimiz o kadını bu ilâhî emre uyarak af buyurmuştur.

&-İsrail oğullarının kendilerinden alınmış olan ahdi bozmuş olduklarına dâir şöyle bir rivayet vardır.

Firavun boğulup İsrail oğulları onun zulmünden kurtulunca Cenâbı Hak, İsrail oğullarına vatan olmak üzere Beyti Mukaddese gitmelerini, orada zorbalardan olan Kenanlılara karşı cihatta bulunmalarını emir etmiş, kendilerine zafer vereceğini de vaat buyurmuştu. Hak Teâlâ Hazretleri Musa Aleyhisselâm'a da emretmişti ki, İsrail oğullarının her kabilesinden bir nakib bir müfettiş tâyin etsin, bu nakibler onların memur oldukları şeyleri yapmalarına kefil bulunsun. Musa Aleyhisselâm, on iki kabileye, on iki nakip tayin etmiş İsrail oğulları Beyti Mukaddes'e yaklaşınca nakibler, Kenanlıların durumunu teftişe gönderilmişti. Bunlar Kenanlıları maddeten kuvvetli güçlü bir halde görerek korkmuşlar, dönünce bu gördüklerini İsrail oğullarına haber vermişlerdi. Hâlbuki Hz. Musa, onlara evvelce tenbih etmişti ki, göreceğiniz şeyleri gelince İsrail oğullarına hemen haber vermeyiniz. Nakibler ise bu husustaki sözlerinde durmamışlar keyfiyeti İsrail oğullarına hemen haber vermişler, onların kuvve'yi maneviyelerini kırmışlar, cihat için vermiş oldukları sözlerinde durmayarak ahde ve-fada bulunmamışlardır. Yalnız nakiblerden iki zat verdikleri sözde durmuş, onlar gördükleri düşman kuvvetlerinden bahsederek İsrail oğullarının ahdi bozmalarına sebebiyet vermemişlerdir: Bu iki zat ise Keleb ibni Yuhennâ ile Yuşa ibni Nun'dur. Kenanlılar ise Erihada yerleşmiş bulunmakta idiler.

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

14.Ve biz Hristiyan'ız diyenlerden de ahdlarını almış idik. Sonra ihtar edilmiş oldukları şeyden nasip almayı unuttular. Artık biz de onların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık. Ve Allah Teâlâ neler yapmış olduklarını yakında haber verecektir.

Bu ayeti kerime, Hristiyan taifelerinin de ahd ve yemine riayetkâr olmadıklarını, bu yüzden aralarında kıyamete kadar mücadelelerin devam edeceğini beyan buyurmaktadır.

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ

Sağlam sözlerini Almıştık Hristiyanlarız Şüphesiz biz Dediler Ve O kimseler ki

(Ve biz Hristiyan'ız diyenlerden de ahdlarını almış idik) İsrail oğullarından söz almış olduğumuz gibi kendilerine gerçek dışı olarak Hristiyan'ız diyenlerden de ahdlarını almış idik. Allah'ın birliğini, bütün Peygamberleri ve özellikle son peygamberi tasdik ederek imanda sabit bulunmalarına dâir İncil'de kendilerine tenbihat yapılmış, onlar da bunu teahhud etmişlerdi. Bunlar Hz. İsa'ya karşı *"Biz Allah'ın yardımcısıyız Allah'ın dinine yardımda bulunanlarız"* demişlerdi. Hâlbuki daha sonra Nesturiye, Yakubiye, Melkaiyye gruplarına ayrılarak ihtilafa düşmüşler, Allah'ın birliği inancından mahrum kalmışlardır. İncil'deki dini emirler ve hükümleri de değiştirmiş ve bozmuşlardır. Evet... Bunlar

فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ

Kendisiyle Nasihat edildiler O şeyden ki Bir nasip Fakat unuttular

(sonra ihtar edilmiş oldukları şeyden nasip almayı unuttular) İncil'e muhalif hareketlere cüret ettiler ve bilhassa Son Peygamber Hazretlerini tasdik ederek doğru bir inanç üzere bulunmaları hakkındaki ilahi uyarıları terk ettiler

فَاغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününe kadar Ve Kin Düşmanlık Aralarına Bu sebeple bıraktık

(Artık biz de onların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık) artık biz de onların bu kötü davranışlarının bir cezası olmak üzere onların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık. Onlar Allah'ın kitabı ile ameli bıraktılar, dini hükümleri değiştirip ve tahrif ettiler, birbirine kâfir demeye başladılar, aralarında sürekli olarak savaşlar meydana geldi, bu savaşlar Yahudiler ve Hristiyanlar arasında meydana geldiği gibi Hristiyan kabileleri arasında da meydana gelmiş ve gelmekte bulunmuştur. Bu hal kıyamete kadar da devam edecektir,

وَسَوْفَ يَنْبِئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyleri ki Allah Kendilerine haber verecektir Ve İleride

(Ve Allah Teâlâ neler yapmış olduklarını yakında haber verecektir) evet Allah'ı Teâlâ onlara dünyada iken ne fena şeyler yapmış olduklarını kıyamet gününde veya her birine ölür ölmez haber verecektir. Onları bu yüzden devamlı olarak ve cezaya maruz kılacaktır. Ne müthiş bir ilahi tehdit, bir Rabbani korkutma!

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

15.Ey ehli kitap! Muhakkak size Resulümüz geldi. Kitaptan gizlemekte olduğunuz birçok şeyleri size açıklıyor, birçoğundan da geçiveriyor. Şüphe yok ki, size Allah Teâlâ tarafından bir nur ve bir apaçık kitap gelmiştir.

Bu mübarek ayetler, bir nice hakikatleri gizlemiş olan ehli kitabı uyanmaya, hakkı kabule davet ediyor, son peygamberin bütün insanlık için nasıl bir hidâyet rehberi olduğunu beyan buyuruyor.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا

Resulümüz Size Gelmiştir Gerçekten Ey ehli kitap

(Ey ehli kitap Muhakkak size Resulümüz geldi) Ey kendilerine vaktiyle Tevrat ve İncil kitapları verilmiş olan Yahudi ve Hristiyan taifesi! evet size Resulümüz olan mahlûkatın en üstünü ve bütün Peygamberlerin sonuncusu Muhammed Mustafa Aleyhisselatü veselâm geldi sizi İslâm dinine davet ediyor

يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ

Birçoğunu Ve Affediyor Kitaptan Gizliyorsunuz İdiniz O şeylerin ki Birçoğunu Sîze Açıklıyor

(Kitaptan gizlemekte olduğunuz birçok şeyleri size açıklıyor) yani Tevrat ve İncil'deki hükümlerden gizlemekte olduğunuz birçok şeyleri bu cümleden olarak

Mesala: Tevrat'taki evli olup da zina eden hakkında recim hükmünü ve İncil'deki son peygamberin vasıflarını ve diğer gizlediğiniz bir nice hükümleri size açıklıyor. Kanaat verecek şekilde izah ediyor, Son Peygamber Hazretleri hikmet gereği okumamış, yazmamış idi, Ümmi bulunuyordu. Buna rağmen önceki kitaplardaki hükümleri bilmesi, öyle gizli tutula gelen şeyleri olduğu gibi haber verip teşhir eylemesi onun risalet'i hakkında bir mucize bir kesin şahitlik değil midir? Bununla beraber birçoğundan da geçiveriyor saklamakta oldukları bir nice hususları da bildiği halde birer dini faydaları olmadıkları için meydana çıkarmak istemiyor, onların hakkında müsamahada bulunuyor. Veyahut ehli kitaptan bir nicelerini affediyor, kusurlarından dolayı kendilerini cezalandırmıyor

قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

Apaçık Ve Bi kitap Bir nur Allah'dan Size Gelmiştir Gerçekten

(Şüphe yok ki, size Allah Teâlâ tarafından bir nur gelmiştir) muhakkak ki ey bütün insanlar! Size Allah Teâlâ tarafından bir nur gelmiştir ki, o da bütün ufuklara hidâyet nurlarını yayan Son Peygamber Hazretleridir. Ve bir apaçık kitap gelmiştir ki, o da Kur'anı Kerim'dir, şimdiye kadar insanlara gizli kalmış, meçhul bulunmuş nice hakikatleri beyan buyurup durmaktadır. Artık bunlar-dan istifadeye koşmalı değil midir?

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

16. Allah Teâlâ, rızasına tabi olanları onunla selamet yollarına götürür ve onları izniyle zulmetlerden nura çıkarır ve onları dosdoğru bir yola hidayet eder

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم

Ve Onları çıkarır Selamet Yollarına Rızasına Uydular O kimseleri ki Allah Onunla Hidayet eder

(Allah Teâlâ, rızasına tabi olanları onunla selamet yollarına götürür) Allah'ı Teâlâ, İman edip İslâmiyet'i kabul eyleyenleri O Yüce Peygamber ile o Kur'anı Kerim vasıtasıyla hidayete erdirir. Rızasına tabi olanları *onunla* selamet yollarına götürür evet Allah'ı Teâlâ resulüne sallallahu aleyhi ve selleme ve ona indirilen kuranı kerime uyarak Allahın rızasını arayanları selamet yollarına götürür onları azap ve cezadan kurtarır

مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ

İzni ile Nura Zulûmattan

(ve onları izniyle zulmetlerden nura çıkarır) ve onları ilâhi iradesiyle ve o kendi rızasına uyanlara başarı sağlamasıyla onları zulmetlerden küfrün çeşitlerinden, şeytani vesveselerden uzaklaştırarak İslâm sahasına çıkarır. Onlara selâmet lütfeder

وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Ve Onları hidayet eder

(ve onları dosdoğru bir yola hidâyet eder) ve o İslâmiyet'i kabul etmiş olanları dosdoğru bir yol olan hak dine hidâyet eder. Onları bu sayede cennetine, ilahi nimetine nail buyurur. Ne yüce bir saadet!

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَفِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

17. Şüphe yok ki, Allah o Meryem'in oğlu Mesih'tir diyenler yemin olsun ki, muhakkak kâfir olmuşlardır. De ki: Eğer Meryem'in oğlu Mesih'i ve onun annesini ve yerde bulunanların hepsini helâk etmek istese kim Allah'tan bir şeye sahip olabilir! Göklerin de, yerin de ve bunların aralarında bulunanların da mülkü Allah'a aittir. Dilediğini yaratır. Ve Allah Teâlâ her şeye tamamıyla kadirdir.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu Mesih Odur Allah Şüphesiz Dediler O kimseler ki Kafir olmuştur And olsun gerçekten

(Şüphe yok ki, Allah o Meryem'in oğlu Mesih'tir diyenler yemin olsun ki, muhakkak kâfir olmuşlardır) Hz. İsa'ya böyle ilahlık isnat edenler yemin olsun ki, muhakkak kâfir olmuşlardır. Onlar Allah'ın birliğini inkâr etmiş, mahlûkattan olan bir zatı ilahlık mertebesinde görmüş oldukları için kâinatın yaratıcısını inkâr ederek küfre düşmüşlerdir. Habibim onlara

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'dan Malik olur Peki kim De ki

(de ki: kim Allah'tan bir şeye malik olabilir?) Artık kim bir şeye yaratma bakımından sahip ve mutasarrıf olabilir, hangi bir kimse, Cenâbı Hakkın tasarrufuna, sahipliğine, hayat verme öldürmesine mâni bulunabilir? Bir kere düşününüz o kâinatın yaratıcısı

إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

Hepsini Yeryüzündedir Ve O kimseleri ki Ve Annesini Meryem'in Oğlu Mesih'i Helak etmesini İsterse Eğer

(Eğer Meryem'in oğlu Mesih'i ve onun annesini ve yerde bulunanların hepsini helâk etmek istese) helâk etmek istese kim mâni olabilir? Nitekim Meryem'i dünya hayatından mahrum bırakmış, asırlardan beri nice milyarlarca insanları ölümün pençesinde güçsüz bırakmıştır. Bundan dolayı Hz. Mesih'de bir insandır, o da Cenâbı Hakkın koruması olmasa bir dakika bile yaşayamaz. Bütün kâinat, Allah Teâlâ'nındır. Onun yaratmasının birer eseridir. Bunlarda kimsenin ortaklığı yoktur. Hz. İsa'da Allah'ın bir mahlûku olduğundan o da böyle bir kudret ve salâhiyete sahip olamaz. Onun elinde meydana gelen harikalar, bütün Allah'ın kudreti iledir.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır Ve O şeylerin ki Ve Yerin Göklerin Mülkü Ve Allah'ındır

(Göklerde, yerde ve bunların arasında bulunanların da mülkü Allah Teâlâ'ya aittir) Bütün semalardaki melekler, yeryüzündeki insanlar, fezâdaki, yerlerin altındaki, denizlerin içindeki mahlûkat bütün Allah Teâlâ'nın mülk ve tasarrufu altındadırlar. İşte Hz. Mesih de bunlardan biridir. O Yüce Yaratıcı

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Yaratır

(Dilediğini yaratır) isterse bir insanı Hz. Âdem gibi babasız ve anasız olarak yaratır ve isterse bir insanı Hz. İsa gibi babasız olarak vücuda getirir, onun kudreti her şeye yeterlidir. Artık Hz. İsa'nın babasız olarak yaratılmış olduğu için ona ilahlık nasıl isnat edilebilir?

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Ve Allah

(ve Allah Teâlâ her şeye tamamıyla kadirdir) Evet, Cenabı Hakkın kudreti sonsuzdur. Bir kulunu harikulâde bir şekilde vücuda getirmesi, o kulunun vasıtasıyla bir takım harikaları yaratması nasıl uzak görülebilir? Ve onun yaratmış olduğu bir mahlûka nasıl olur da ilahlık, yaratıcılık, mâbudluk vasfı verilebilir? Hâlbuki Hıristiyan taifesi böyle bir isnada cüret etmişlerdir.

&-Evet, Hıristiyan taifesinden bilhassa Yakubiye, Melkâiye grupları Hz. İsa'nın bağımsız olarak ilâhlığına inanmışlardır. Onlara göre Allah Teâlâ belirli bir insanın bedenine veya ruhuna girerek o şekilde görülebilir. Bundan dolayı bizim gördüğümüz İsa, Allah Teâlâ'dan başka değildir, demiş oluyorlar. Bir de lâhutiyet sıfatı ancak Allah Teâlâ'ya mahsustur. Hıristiyanlar ise İsa Aleyhisselâm'a lâhutiyet isnat etmekle onun bağımsız olarak Allah Teâlâ'dan ibaret olduğuna inanmış oluyorlar, isterse bunu açıkça iddia etmesinler. Onlar Hz. İsa'ya bizzat yaratmak, diriltmek ve öldürmek kudretini yaptıkları için bu bakımdan da küfür ve şirke düşmüş bulunuyorlar.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

18.Yahudi ve Hıristiyanlar, biz Allah'ın oğullarıyız ve dostlarıyız dediler. De ki: Ya ne için size günahlarınız sebebiyle azap ediyor? Siz ancak onun yarattık-

larından bir beşersiniz. Ve dilediğine mağfiret eder ve dilediğine azap eder ve göklerin, yerin ve aralarında bulunanların mülkü bütün Allah'ındır ve nihayet dönüş de Ona'dır.

Bu âyeti kerime, ehli kitabın ne kadar bencil olarak cüretkârca iddialarda bulunur olduklarını gösteriyor. Ve bu iddiaları reddediyor

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاءُهُ

Ve onun dostlarıyız Allah'ın Oğullarıyız Biz Ve Hristiyanlar Yahudiler Ve Dedi

(Yahudi ve Hristiyanlar, biz Allah'ın oğullarıyız ve dostlarıyız dediler) Yahudi ve Hristiyanlar taifeleri kendilerinin de böyle fevkalâde bir ayrıcalığa sahip olduklarını iddia ederek her biri: biz Allah'ın oğullarıyız ve onun dostlarıyız dediler. Yani: Yahudiler: Mademki, bizim büyüğümüz olan Üzeyir, Allah'ın oğludur, bizler de onun evlât ve torunları ve yakınları bulduğumuz için Allah Teâlâ'nın oğulları yerindeyiz, demek isterler. Hristiyanlar da mademki Mesih Allah'ın oğludur, diyerek aynı iddiada bulunurlar.

&-Nitekim bir hükümdarın yakınları da makamı iftihadında kendilerine hükümdarlık isnat ederek: "biz bu memleketin hükümdarlarıyız" derler ya. İşte Yahudiler de Hristiyanlar da kendi selefleri olan Peygamberler sebebiyle kendilerini başka milletler üzerine üstün görerek böyle bir iddiada açıkça veya dolaylı olarak bulunmuşlardır.

&-Rivayete göre Resulü Ekrem Hazretleri Yahudilerden bir cemaati İslâm dinine davet etmiş onları Allah Teâlâ'nın azabıyla korkutmuş onlar da: "Sen bizi nasıl ilâhi azap ile korkutuyorsun ki, biz Allah'ın oğullarıyız, dostlarıyız demişler. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Hristiyanlar da aynı iddiada bulunmuşlardır. Hatta bozulmuş İncillerde okumaktadırlar ki, Hz. İsa, Hristiyan taifesine hitaben: Ben, benim ve sizin babanıza gidiyorum demiş, bu sebeple Cenâbı Hakkın oğulları olduklarını iddiaya cüret etmişlerdir. Habibim! Onlara

قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُمْ

Günahlarınız yüzünden Size azap ediyor Öyleyse niçin Deki

(De ki: ya ne için size günahlarınız sebebiyle azap ediyor?) bir baba evlâdını, bir dost dostlarını hiç cezalandırır mı? Hâlbuki Hak Teâlâ Hazretleri sizi dünyada bile vakit vakit azaplara uğrattıyor, nice öldürülmelere, esaretlere maruz bırakıyor, düşmanlarınız olan putperestler tarafından Beyti Mukaddes yıkılmış, aranızda en feci savaşlar devam edip durmakta bulunmuştur. Hatta siz bile iddia ediyorsunuz ki, Cenâbı Hak size âhirette sayılı günlerde azap edecektir.

بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ

Yarattı O kimseden ki Bir insansınız Siz Bilakis

(Yok, yok siz ancak onun yaratıklarından bir beşersiniz) siz hâşâ Allah'ın oğulları değilsiniz diğer mahlûkatı gibisiniz, başkaları üzerine öyle bir meziyetiniz yoktur

يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Ve Azap eder Diler O kimseye ki Mağfiret eder

(Ve dilediğine mağfiret eder ve dilediğine azap eder) ve Allah Teâlâ mahlûkatından dilediğine mü'min kullarına ilâhi lütfü ile mağfiret eder. İnsanlık icabı yapmış oldukları kusurları af eder ve örter. Ve dilediğine azap eder özellikle Allah'ın birliğini ve Peygamberlerin bir kısmını inkâr eden kimseleri de ebedi olarak azaba uğrattır,

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır Ve O şeylerin ki Yerin Göklerin Mülkü Ve Allah'ındır

(ve göklerin, yerin ve aralarında bulunanların mülkü bütün Allah'ındır) evet bütün mahlûkatın mülkü varlığı, mülkiyeti Allah'ındır. Bütün bunlar, o Yüce Yaratıcının mülkiyeti ve kulu olmakla vasıflanmıştırlar, hepsi de onun melekût, kudret ve azameti altında bulunmaktadır. Bunlarda istediği gibi tasarruf eder, dilediğini yaşatır, dilediğini öldürür: Dilediğine sevap verir, dilediğini de azaba sokar

وَالَيْهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Ve Onadır

(ve nihayet dönüş de Ona'dır) Âhirette yalnız o Yüce Yaraticının hükmü alanına gidilecektir. İyilik yapanlara sevaplar verecek, dilediği günahkârları da layık oldukları cezalara kavuşturacaktır. Artık bunun aksi nasıl iddia edilebilir?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

19.Ey ehli kitap! Peygamberlerin arası kesilmiş olduğu bir zamanda size apaçık beyanda bulunur olarak Resulümüz geldi. Tâki bize ne müjdeleyici ve ne de azab ile korkutucu gelmedi demeyesiniz. İşte size müjdeleyici ve korkutucu geldi. Ve Allah Teâlâ her şeye tamamıyla kadirdir.

Bu âyeti kerime, bütün insanlığa Allah'ın dinini tebliğ eden Son Peygamber Hazretlerinin gönderilmiş olmasıyla artık hiçbir taifenin bizi uyaracak ve irşat edecek bir zat gelmedi diye mazeret ileri sürmesine mahal kalmadığını bildirmektedir.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ

Peygamberlerin Arası kesildiği sırada Size Açıklıyor Peygamberimiz Size geldi Gerçekten Ey ehli kitap

(Peygamberlerin arası kesilmiş olduğu bir zamanda size beyan eden Resulümüz geldi) evet Peygamberlerin arası kesilmiş çoktan beri insanlığa Peygamber gönderilmeyip ilâhi vahiy inmez olduğu bir zamanda size dini hükümleri ve sizin gizlediğiniz hakikatleri apaçık bir şekilde size beyanda bulunan Resulümüz Hz. Muhammed Aleyhisselâm geldi. İnsanlık âleminde yeniden bir risâlet nuru tecelli etmeğe başladı

أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ

Ve Ne bir korkutucu Bir müjdeleyici Bize gelmedi Dersiniz Diye

(Tâki bize ne müjdeleyici ve ne de azab ile korkutucu gelmedi demeyesiniz) biz mazuruz bize ne cennet ile ilâhi lütuflar ile müjdeleyici bir peygamber geldi, ne de bizleri cehennem ile uhrevi azab ile korkutucu bir Peygamber geldi demeyesiniz. Hayır, sizin mazeretiniz yok.

فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ

Ve Bir korkutucu Bir müjdeleyici Size gelmiştir İşte gerçekten

(İşte muhakkak size müjdeleyici ve korkutucu geldi) size yaratıcınızın emirlerini, yasaklarını, yardımlarını, azaplarını genişçe bildiren Son Peygamber Hazretleri geldi. Artık ona tâbi olmanız, o sayede cehaletten, dalâletten kurtularak hidayete ermeniz lâzım gelmez mi?

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ her şeye tamamıyla kadirdir) Bundan dolayı öyle peygamberlerin arasının kesildiği bir dönemde böyle bir Yüce Peygamberi bütün insanlığa dini hükümlerine tebliğe memur etmeğe de kadirdir. Bu sayede insanlık âlemi, ilâhi dinden onun bütün hükümlerinden kıyamete kadar haberdar olabilecektir. Gerçekten de İslâmiyet, bütün insanlık âleminde yayılmış, İslâmiyet'in dayandığı Kur'anı Kerim, bütün medeniyet âlemine yayılmaya başlamıştır. Artık hiçbir millet, biz hakiki bir din-den haberdar olamadık diye mazeret beyan edemeyecektir. Dünya işlerinde o kadar çalışkan ve gayret gösteren milletlerin, ilahi din hususunda da çalışmaları, hakkı araştırmaları, İslâmiyet'in yüce mahiyetini kavrayarak o sayede hakiki istikballerini temine gayret göstermeleri elbette kendileri için en mühim bir vazifedir.

&-İki Peygamber arasındaki zamana "devri fetret" denir ki, ilâhi vahiy kesilmiş, insanlara gevşeklik arız olarak dini vazifelerine karşı lâubalice bir vaziyet almış olacakları için o zamana bu fetret ismi verilmiştir. Fetret müddetlerinin miktarı hakkında muhtelif

rivayetler vardır. Bir rivayete göre Hz. Musa ile Hz. İsa arasındaki müddet bin yedi yüz senedir. Bu müddet zarfında bin nebi gönderilmiştir. Hz. İsa ile Son Peygamber Efendimiz arasındaki müddet de altı yüz senedir. Bu müddet içinde dört nebi gönderilmiştir ki, bunların üçü İsrail oğullarındandır, biri de Araplardan olup adı Halit İbni Sinan'dır. Doğrusunu Allah daha iyi bilir.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْنِمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَيْكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

20.Ve bir vakit de Musa kavmine demişti ki: Ey kavmim! Allah Teâlâ'nın üzerinize olan nimetini hatırlayınız ki, içinizde Peygamberler vücuda getirdi ve sizleri hükümdarlar kıldı ve âlemlerden hiçbir ferde vermediğini sizlere verdi.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının vaktiyle nail oldukları nimetlere ve kendilerinden alınmış olan sözlere muhalif hareketlerinden dolayı eli boş ve ziyanda olacaklarını şöylece bildirmektedir,

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ

Kavmine Musa Demişti Ve Bir vakit

Ve bir vakit de Musa kavmine demişti ki: İsrail oğulları sürekli olarak haktan ayrılmış, kavuşmuş oldukları nimetleri takdir edemeyerek isyanda bulunmuşlardır. Ve bir vakit de Musa İsrail oğullarından olan kavmine demişti ki.

يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْنِمْ

Üzerinize olan Allah'ın Ni'metini Hatırlayın Kavmim Ey

(Ey kavmim Allah Teâlâ'nın üzerinize olan nimetini hatırlayınız) Allahın birçok lütuflarını, yardımlarını hatırlayınız ki, sizin için büyük bir şeref ve imtiyaz olmak üzere

إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا

Hükümdarlar Ve Sizi kıldı Peygamberler İçinizde Kıldı O vakit ki

(içinizde Peygamberler vücuda getirdi ve sizleri hükümdarlar kıldı) hiçbir millet arasından o kadar Peygamber çıkmamıştır. Hatta Hz. Musa'nın seçtiği yetmiş zat vardır ki, hepsi de İsrail oğulları Peygamberlerinden sayılırlar. Bunlar ile beraber Cebelitur'a gitmiş idi. Hz. Yakub'un evlât ve torunları arasından da nice Peygamberler zuhur etmiştir. Ve Cenâbı Hak sizleri Ey İsrail oğulları hükümdarlar kıldı yani: Firavun'un helâkinden sonra İsrail oğullarını esaretten kurtardı hürriyete, hâkimiyete, servet ve zenginliğe kavuşturdu

وَآتَيْكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

Alemlerden Hiç birine Vermedi O şeyleri ki Ve Size verdi

(ve âlemlerden hiçbir ferde vermediğini sizlere verdi) ve Hak Teâlâ âlemlerden kendi zamanlarına kadar olan geçmiş milletlerden hiçbir ferde vermediğini sizlere verdi. Ezcümle deniz yarıp İsrail oğullarına yol verdi, düşmanları olan Firavun'u ise boğdu, bulutlar üzerlerine gölgelik yaptı, kendilerine kudret helvası ve bildircin denilen nimetler verildi, taşlardan sular fışkırarak akmaya başladı. Artık bu nimetlere şükretmeli değil mi idiler? Artık Peygamberlerinin emirlerine itaat etmeli değil mi idiler, ne yazık ki, onlar öyle yapmadılar.

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

21.Ey kavmim! Allah Teâlâ'nın sizin için yaratmış olduğu mukaddes yere giriniz. Ve artlarınız üzerine geri dönmeyiniz. Sonra ziyana uğramışlar olduğunuz halde geri dönmüş olursunuz.

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ

Size Allah Yazdı O ki Arzı mukaddese Girin Ey kavmim

(Ey kavmim Allah Teâlâ'nın sizin için yaratmış olduğu mukaddes yere giriniz) Hz. Musa dedi ki: Ey kavmim Allah Teâlâ'nın sizin için iman ve itaatte bulunmanız şartıyla levhimahfuzda yazmış takdir buyurmuş olduğu mukaddes yere giriniz. Orasını işgal etmiş olan kâfirler ile savaşta bulunarak onları oradan uzaklaştırınız.

Beytül mukaddes, denilen kıta; vaktiyle Peygamberlerin karargâhı Mü'minlerin meskeni olduğu için böyle mukaddes adını almıştır. Bazı zatlara göre bu mukaddes yerden maksat, tur dağı tarafıdır veya Şam ülkesidir veyahut Dımeşk ile Filistin'den ve Ürdün ün bazı parçalarından ibarettir.

وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ

Arkanız Üzerine Ve Dönmeyin

(Ve arkanız üzerine geri dönmeyiniz) ey İsrail oğulları oradaki zorbalardan korkarak savaştan kaçmayınız, isyan sebebiyle, Cenâbı Hakkın vaadine güvensizlik sebebiyle dininizden dönmeyiniz.

فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

Zarara uğrayanlar olarak Yoksa dönersiniz

(Sonra ziyana uğrayanlar olarak geri dönmüş olursunuz) sonra dünyada da, ahirette de ziyana uğramışlar olduğunuz halde geri dönmüş olursunuz sizin için yazılmış olan mukaddes yere girmekten de mahrum kalır, zillete düşer, büyük bir felâkete uğramış bulunursunuz. Nitekim de öyle oldu. Bütün bunlar Allah'ın emrine muhalefetin elem verici bir neticesidir.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنَنْدْخُلُهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ

22.Dediler ki, ya Musa! Muhakkak orada zorbalar olan bir kavim vardır. Ve onlar oradan çıkmadıkça biz oraya elbette girmeyeceğizdir. Fakat onlar oradan çıkarlarsa bizler oraya muhakkak giricileriz.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının zafer kazanacakları vaat edilmiş olduğu halde savaştan kaçındıklarını, büyüklerinin emirlerine, tavsiyelerine muhalefetten geri durmadıklarını şöylece bildirmektedir.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ

Zorba Bir topluluk Orada vardır Şüphesiz Musa Ey Dediler

(Dediler ki, ya Musa! Muhakkak orada zorbalar olan bir kavim vardır) Beni İsrail, Hz. Musa'nın emir ve yasaklarına karşı muhalefet ederek dediler ki. Ya Musa! Muhakkak o mukaddes yerde zorbalar güç ve kuvvet sahibi, yenilmeleri imkânsız, mütegalib, zorba kimseler vardır. Bunlar Ad kavminin kalıntısı olan Amalikadan ibaret bulunuyorlar biz onlar ile savaşta bulunamayız

وَإِنَّا لَنَنْدْخُلُهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا

Oradan Çıkmalarına kadar Ta ki Asla oraya girmeyiz Ve Doğrusu biz

(Ve onlar oradan çıkmadıkça biz oraya elbette girmeyeceğizdir) onlar oradan kendi kendilerine çıkmadıkça biz oraya elbette girmeyeceğizdir. Bizim kuvvetimiz buna yeterli değildir.

فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ

Girecek olanlar Artık şüphesiz biz Oradan Çıkarlarsa Fakat eğer

(Fakat onlar oradan çıkarlarsa bizler oraya muhakkak giricileriz) Fakat onlar oradan bizim alâkamız olmaksızın hangi bir sebeple çıkarlarsa o zaman o zaman emre muhalefet etmeyiz. Onların çıkmaları ise uzak bir ihtimaldir.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

23.Kendilerine Allah Teâlâ'nın ihsanda bulunmuş olduğu korkanlardan iki er dedi ki: Onların üzerlerine kapıdan giriveriniz, siz ona girdiğiniz zaman şüphe yok ki, galiplersiniz. Artık siz mü'min kimseler iseniz Allah Teâlâ'ya tevekkül ediniz.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا

Onlara Allah Ni'met verdi Korkuyorlar O kimselerden ki İki adam Dedi

(Kendilerine Allah Teâlâ'nın ihsanda bulunmuş olduğu korkanlardan iki er dedi ki) Cihat için Beyti mukaddese doğru hareketten kaçınan İsrail oğullarına hitaben Kendilerine Allah Teâlâ'nın iman ile ilâhi vaat ve güven ile azim ve sebat ile ihsanda bulunmuş olduğu düşmanlardan korkan değil. Allah Teâlâ'dan korkan zatlardan iki er Yuşa bini Nun ile Kâlib bini Yufennâ'dan ibaret iki muhterem zat dedi ki

ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ

Kapıdan Onların üzerine Girin

(Onların üzerlerine kapıdan giriveriniz) onların üzerlerine şehirlerinin kapısından giriveriniz hemen baskında bulununuz, onların sahraya atılmalarına meydan vermezsiniz

فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ

Galip olanlarsınız Artık şüphesiz siz Oraya girdiniz İşte o zaman ki

(siz ona girdiğiniz zaman şüphe yok ki, galiplersiniz) siz o kapıdan hücum gösterdiğiniz zaman şüphe yok ki, galiplersiniz savaşa gerek kalmaksızın şehri fethe muvaf-fak olacaksınız. Çünkü bu halde fetihlere nâil olacağınız Allah tarafından vaat olunmuştur. Bununla beraber o şehir ahalisinin cisimleri büyük ise de kalpleri zayıftır. Sizinle çarpışmaya manevi güçleri müsait değildir.

وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer O halde tevekkül edin Ve Allah'a

(Artık siz mü'min kimseler iseniz Allah Teâlâ'ya tevekkül ediniz) Artık Ey İsrail oğulları siz mü'min kimseler iseniz Eğer Allah Teâlâ'nın kudretine, zafer hakkındaki vaadine, Hz. Musa'nın peygamberliğine imanınız var ise düşmanların öyle kuvvet ve tecellisi için Allah'u Teâlâ'ya tevekkül ediniz ona itimatta bulununuz, cihattan geri durmayınız.

&-İsrail oğulları, bu iki zatın bu nasihatlerini dinlememişler, hatta rivayete göre bu iki zatı taşlar ile öldürmek bile istemişlerdir. Bir yoruma göre de bu iki zat, İsrail oğullarının korkmakta oldukları Âmâlîka kavmine mensup bulunuyordu. Bu iki zat, iman şerefine nâil olmuş ve İsrail oğullarını o müşrik olan kavimleri üzerine sevk etmek istemişlerdi. Fakat İsrail oğulları, yine muhalefette ısrar edip duruyorlardı.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ

24.Dediler ki: Ya Musa! Biz elbette oraya ebediyen girmeyeceğiz, onlar orada devam ettikçe artık sen Rabbinle git savaşta bulunun, bizler ise burada oturuyoruz. Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının Hz. Musa'ya muhalefette devamını ve bu yüz-den yine Tih sahrasında kırk sene mahkûm bir halde kaldıklarını şöylece bildirmek-tedir.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Asla oraya girmeyiz Doğrusu biz Musa Ey Dediler

(Dediler ki: Ya Musa Biz elbette oraya ebediyen girmeyeceğiz) İsrail oğulları De

diler ki: Ya Musa! Biz o zorbarların bulundukları mukaddes yere ebediyen girmeyeceğiz. Oraya gidip feth etmeğe kudretimiz yeterli değildir,

مَا دَامُوا فِيهَا

Orada Devam ettikleri müddetçe

(onlar orada devam ettikçe) o Amâlika kavmi o Mukaddes yerde devam ettikçe Biz elbette oraya ebediyen girmeyeceğiz. Onlar kuvvet ve güç sahibi kimselerdir, biz onlar ile nasıl savaşta bulunabiliriz,

فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا

Ve ikiniz savaşın Ve Rabbin Sen Onun için git

(artık sen Rabbinle git savaşta bulunun) artık sen Rabbinle git o kavim ile savaşta bulunun biz onlar ile çarpışmaya muktedir değiliz

إِنَّا هُنَا قَاعِدُونَ

Oturanlarız Burada Doğrusu biz

(doğrusu bizler ise burada oturucularız) bizler bu Tih çölünde oturucularız buradan başka yere hareket etmeyiz. İsrail oğulları bir nevi alay ve hakaret yoluyla böyle edepsizce bir teklife cüret etmişlerdi.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

25.Dedi ki: Yarabbi! Şüphe yok ki, ben kendi nefisini ile kardeşimden başkasına sahip olamam, artık bizim aramızla o fasıklar olan kavmin arasını ayır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي

Ve kardeşime Kendime Ancak Sahip olamıyorum Şüphesiz ben Rabbin Dedi

(Dedi ki: Yarabbi! Şüphe yok ki, ben kendi nefsim ile kardeşimden başkasına sahip olamam) Hz. Musa, kavminin bu cahilce, inatçı sözlerini işitince tam bir üzüntü ve gönül yufkalığı ile dua etmeye başlayarak Dedi ki: Yarabbi Şüphe yok ki ey rabbim ben kendi nefsim ile kardeşim Harun'dan veya sana iman eden herhangi bir dindarımdan başkasına malik olamam başkalarına söz geçiremem.

فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunun Ve Arasını Aramızı Bu sebeple ayır

(artık bizim aramızla o fasıklar olan kavmin arasını ayır) Ey rabbim artık inananlar ile O Peygamberlerine karşı isyan edip duran İsrail oğullarının arasını ayır. Bizim hakkımızda lâik olduğumuz şey ile onların haklarında da hak ettikleri şey ile hükmet. Veya bizi onlarla beraber olmaktan, arkadaş olmaktan kurtar.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

26.Buyurdu ki: Şüphesiz orası onların üzerine kırk yıl haram kılınmıştır. Orada şaşkın bir halde dolaşıp duracaklardır. Artık o fasıklar topluluğunun haline acıma.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً

Yıl Kırk Onlara Haram kılınmıştır Artık şüphesiz orası Buyurdu ki

(Buyurdu ki Şüphesiz orası onların üzerine kırk yıl haram kılınmıştır) Cenabı Hak böyle dua ve yakarıшта bulunan Hz. Musa'ya vahiy ederek Buyurdu ki Ya Musa! şüphesiz o Beyti Mukaddes yurdu o isyankâr İsrail oğullarının üzerine kırk yıl haram kılınmıştır oraya bu müddet içinde girmeye kâdir olamayacaklardır. Sonra orasını Hak Teâlâ onların evlât ve torunlarına savaşmadan nasip edecektir. Onlar ise

يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Şaşkın şaşkın dolaşacaklardır

(Orada şaşkın bir halde dolaşıp duracaklardır) O bulundukları Tih çölünde şaşkın bir durumda dolaşıp duracaklardır. Oradan çıkmaya muktedir olamayacaklardır.

فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

O fasıklar Topluluğuna Bu yüzden üzülmeye

(Artık o fasıklar topluluğunun haline acıma) Artık Ya Musa! O fasıklar topluluğunun haline acıma Onlar sana muhalefetten ve fasıklıkları, yüzünden öyle elem verici bir akıbeti hak etmişlerdir.

&-Gerçek şu ki Mukaddes yurda girmeyeceğiz diyenlerden hiçbiri oraya daha sonra girememiş, hepsi de Tih çölünde helak olmuşlardır. Sonra onların evlât ve torunları zorbalara ile savaşta bulunmuşlardır. Bir rivayete göre Hz. Musa ile Hz. Harun da Tih çölünde vefat etmişlerdir. Hz. Harun'un vefatı Hz. Musa'nın vefatından bir sene öncedir. Hz. Musa vefat edip kırk sene sona erince Cenabı Hak Yüşâ Aleyhisselam'ı İsrail oğullarına Peygamber göndermiştir, İsrail oğulları onunla beraber Eriha tarafına giderek savaşlarda bulunmuşlar, altı ay kuşatmadan sonra Eriha'yı feth etmişler, zorbalara yenilgiye uğratmışlardır.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَى آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

27.Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini hakkıyla oku! O vakit ki, onlar iki kurban takdim etmişlerdi. Birisinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti. Seni elbette öldüreceğim dedi, diğeri de Allah Teâlâ ancak takva sahibi olanlardan kabul eder deyiverdi.

Bu mübarek ayetler, yeryüzünde ilk meydana gelen bir öldürme olayını, Allah Teâlâ'nın hükmüne muhalefette bulunanlara bir uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَى آدَمَ بِالْحَقِّ

Hakkıyla Ademin İki oğlunun Haberini Onlara Ve Oku

(Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini hakkıyla oku!) ey resulüm Sallallahu aleyhi ve sellem kavmine, kendilerini hak dine davete memur olduğun kimselere Âdem'in iki oğlunun Kâbil ile Hâbil adındaki iki oğlunun haberini aralarında cereyan etmiş olan hadiseyi hakkı ile oku abartmaktan uzak, yalandan beri, dosdoğru olarak beyan et.

إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبَلُ

Vé kabul edildi Bir kurban Takdim etmişlerdi O vakit

(O vakit ki, onlar iki kurban takdim etmişlerdi) o vakit ki o iki kardeş, hangisinin iddiasının Allah katında kabul olduğunu anlamak için iki kurban takdim etmişlerdi biri Kâbil'e, diğeri de Hâbil'e ait bulunuyordu. O kurban

مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ

Diğerinden Ve Kabul edilmedi Birisinden

(Birisinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti) Hâbil'den kabul edilmiş, Kâbil'den kabul edilmemişti Kâbil buna üzülmüş, kalbindeki kıskançlık duyguları canlanmış, kardeşinin kendi üzerine Allah katındaki üstünlüğünü anlamıştı. Artık bir ihtiras şevkiyle Hâbil'e hitaben

قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ

Seni mutlaka öldüreceğim Dedi

(dedi ki seni elbette öldüreceğim) kin ve düşmanlığını böylece açıklamaya cüret etti. Diğeri de Hâbil de Kâbil'i ikaz için pek hikmetlice bir karşılıklıta bulunarak

قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerinden Allah Kabul buyurur Ancak Dedi

(Dedi ki Allah Teâlâ ancak takva sahibi olanlardan kurbanlarını diğer güzel amellerini kabul eder) yani Allah Teâlâ ancak takva sahibi olanlardan kurbanlarını diğer güzel amellerini kabul eder.

&-Hâbil böyle demekle Kâbil'e karşı âdeta "sen takvadan ayrıldın, Allah'ın hükmüne

muhalif hareket etmek isteyerek sana nikâhı helâl olmayan bir kız kardeşinle evlenmek istedin, elbette senin kurbanın Allah katında makbul olmaz, artık neden öfkelenerek beni öldürmek istiyorsun?" demiş bulunuyordu.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ لَأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
رَبَّ الْعَالَمِينَ

28.And olsun ki, eğer beni öldürmek için bana elini uzatırsan ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam. Şüphe yok ki, ben âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'dan korkarım.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي

Beni öldürmek için Elini Bana Uzatırsan Yemin olsun eğer

(And olsun ki, eğer beni öldürmek için bana elini uzatırsan) Hâbil, Kâbil'e karşı şöyle de bir ihtarda bulundu: And olsun ki, eğer beni öldürmek için sen bana elini uzatırsan beni öyle korkuttuğun gibi öldürmeğe kalkışırsan, sende böyle bir cinayet tahakkuk ederse

مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ لَأَقْتُلَكَ

Seni öldürmem için Sana Elimi Uzatıcı Ben değilim

(ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam) ben hiçbir vakit seni öldürmeğe kalkışarak öyle bir cinayeti işlemem. Zira

إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'dan Korkarım Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'dan korkarım) öyle bir öldürmeğe teşebbüsten dolayı mesul olacağımı düşünerek ona cüret edemem. Hâlbuki benim bu hareketim, bir nefis müdafaası mahiyetinde olacaktır. Sen ise Ey Kâbil! Hiç yoktan benim hayatıma kastetmek istiyorsun, hiç Allah Teâlâ'dan korkmaz mısın? &-İhtimal ki onların zamanında nefsi müdafaası için hasmı öldürmek helâl değildi. Ve yahut öyle bir halde misillemede bulunmamak, efdal bulunuyordu.

Nitekim bir hadisi şerifte: "Allah Teâlâ'nın öldürülmüş kulu ol, katil kulu olma" diye buyrulmuştur

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

29.Muhakkak ben isterim ki, sen benim günahımı ve kendi günahını yüklenesin de ateşe atılacaklardan olasın. Ve o ise zalimlerin cezasıdır.

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

Ateşin Ehlinde Böylece olasın Ve Günahını Günahımı Yüklenmeni İsterim Doğrusu ben

(Muhakkak ben isterim ki, sen benim günahımı ve kendi günahını yüklenesin de ateşe atılacaklardan olasın) Hâbil, öyle misli ile karşılıklıta bulunmayıp Kâbil'i öldürmeğe teşebbüs etmediğinin bir diğer sebebini beyan için de şöyle demiştir: Muhakkak ben isterim ki Ey Kâbil! Seni öldürmeğe kastettiğim takdirde hem bana gelecek olan günahı yüklenirsin hem de öyle bana el uzatarak hayatıma kastedeceğinden kaynaklanan günahını veya kestiğin kurbanın kabul olmamasına sebep olan günahını birlikte yüklenesin de bunun neticesi olmak üzere ateşe atılacaklardan olasın. Ben ise öyle bir günaha girerek cehennemlik olmamı istemem,

وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

Zalimlerin Cezası Ve Budur

(Ve o ise zalimlerin cezasıdır) ve o Cehennem ateşi ise zalimlerin başkalarının hayatına, hukukuna haksız yere kastedenlerin cezasıdır. Ben ise senin hayatını kendi hayatım üzerine tercih etmiş olacağım için büyük bir ihsanda, iyilikte bulunmuş olacağım. İyilik edenlerin yeri ise cennettir.

&-Habil, bu manaya gelen sözleriyle Kâbil'e pek güzel bir nasihat vermiş onu uyan dırmak istemiş, onu karar vermiş olduğu cinayetden kurtarmak iyiliğini yapmak istemiş

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

30.Artık kardeşini öldürmeği kendisine nefisi kolaylaştırdı da onu öldürdü. Sonra da ziyaana uğramışlardan oldu.

Bu mübarek ayetler, Kabil'in, kardeşi hakkındaki cinayetini bildirmektedir. Haset ve rekabet gibi ahlâk dışı hallerin ne kadar pişmanlıklara, felâketlere sebebiyet vereceğini göstermektedir.

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ

Onu öldürdü Kardeşini Öldürmeyi Nefsi Ona Nihayet kolay gösterdi

(Artık kardeşini öldürmeği kendisine nefsi kolaylaştırdı da onu öldürdü) Artık Kabil Habil'in karşılık vermeyeceğini anlayınca kardeşini öldürmeği kendisine nefsi kolaylaştırdı kendisine cesaret ve fırsat verdi Habil'in dünyevi hayatına son verdi,

فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Ve bu yüzden oldu

(Sonra da ziyaana uğramışlardan oldu) sonra da Kâbil bu cinayeti işlediğinden dolayı dünyada da âhirette de ziyaana uğramışlardan oldu dünyada ana babasını üzdü, insanlar arasında kıyamete kadar kötü adlı oldu, âhirette de Allah'ın gazabına uğrayarak ateşe düştü.

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَى

أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

31.Sonra Allah Teâlâ ona kardeşinin cesedini nasıl defin edeceğini göstermek için bir karga gönderdi ki yeri eşiveriyordu. Yazıklar olsun bana ben şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten aciz mi oldum, dedi. Artık pişmanlığa düşenlerden olmuştu.

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ

Kardeşinin Cesedini Örtcek Nasıl Ona göstermesi için yeri eşeliyordu Bir karga Allah Sonra gönderdi

(Sonra Allah Teâlâ ona kardeşinin cesedini nasıl defin edeceğini göstermek için bir karga gönderdi ki yeri eşiveriyordu) Kâbil, bu cinayeti yaptıktan sonra şaşkınlığa düşmüş, kardeşinin cesedini bir müddet yanında taşımıştı. Hâbil, Âdemoğullarından ilk evvel vefat eden bir zat olduğu için cesedi hakkında ne yapacağını Kâbil belirleyememişti. Sonra Allah'u Teâlâ bir karga gönderdi ki, Allah tarafından gönderilen o kargalar Kâbil'e kardeşinin cesedini nasıl defin edeceğini göstermek için gelip çarpıştırlar. Biri diğerini öldürdü, gagasıyla ve ayaklarıyla yeri kazıyarak öldürdüğü kargayı yaptığı çukura atıverdi, üzerini de toprak ile örttü. Kâbil bunu görünce kendi cehaletine teessüfle bulundu

قَالَ يَا وَيْلَتَى أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوَاءَ أَخِي

Kardeşimin Cesedini Ve Örtmemden Karga Bu Gibi Olmamdan Aciz mi kaldım Yazıklar olsun bana Dedi

(dedi ki Yazıklar olsun bana şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten aciz mi oldum) kabil bir karga kadar da bilgi sahibi olmadığını anladı, sırf cehaletinden dolayı kardeşinin hayatına kastetmiş, oldu. Yanıp yakılarak azabı hak ettiğini düşündü

فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

Pişman olanlardan Böylece oldu

(artık pişmanlığa düşenlerden olmuştu) kardeşini faydasız yere öldürdüğünden dolayı veya onu bir müddet yanına taşıyıp da defnini düşünememiş olduğundan dolayı hiçbir şey elde edememiş ve ziyaana uğrayanlardan olmuştu.

&-Rivayete göre Hz. Âdem'in eşi Havva anamız, bir karında biri oğlan diğeri kız ol

mak üzere iki çocuk doğururdu. Böylece doğurduğu çocukların sayısı kırka ulaşmıştı. O zaman insanların artması istendiği için her erkek çocuk, kendisiyle beraber doğan kız kardeşini değil başkaca doğmuş olan kız kardeşi ile evlenebilirdi. Hz. Havva evvelâ Kabil ile onun ikiz kız kardeşi olan iklimayı sonra da Hâbil ile onun ikizi olan Lebudayı doğurmuştu. Kabil, kendisiyle beraber doğmuş ve daha ziyade güzelliğe sahip bulunmuş olan iklima ile evlenmek istemiş, bunun caiz olmadığını Hz. Âdem kendisine bildirmiş, fakat Hz. Âdem'in bu sözüne itimat etmeyerek arzusunda ısrar eylemekte bulunmuştu. Bunun üzerine Âdem Aleyhisselâm bu oğullarına emretti ki, birer kurban kesiniz, hanginizin kurbanı Allah katında kabul olursa hak onun tarafında olup diğerinin arzusunda hatalı olduğu tahakkuk etmiş olur. O zaman ki, ilâhi âdete göre makbul olan kurbanlar gökten gelen beyaz bir ateş tarafından yiyiliverirdi. Bundan dolayı Kabil ile Hâbil de birer kurban edindiler, gelen ateş Habil'in kurbanını yemiş, Kabil'in kurbanı ortada kalarak yiyilmemişti. Bu hadisenin böyle meydana gelmesinden dolayı Kabil'in haset damarları harekete gelmiş, kardeşi Habil'e karşı haset beslemeye başlamıştı. Hz. Âdem, Beytullah'ı ziyaret için Mekke'yi Mükerrreme'ye gitmiş olduğu bir sırada Kabil, Hâbil ile münakaşada bulunarak o günahsız zatı başına taş vurarak veya uyku halinde iken öldürmüştür. Bu öldürme olayı ya Bud dağında veya Akibe'yi birada veyahut Basra'nın Mescidi Âzam'ı yanında meydana gelmiştir. O zaman Hâbil henüz yirmi yaşında bulunuyordu. Kabil, yaptığı bu cinayetten dolayı Hz. Âdem'in reddi üzerine Yemen bölgesindeki Aden'e gitmiş, orada kendisine şeytan musallat olarak demiş ki: Hâbil ateşe taptığı için onun kurbanını ateş yemiş, sen de senin ve zürriyetin için bir ateş evi vücuda getir. Kabil de bir ateş evi yapmış, ona tapmaya başlamıştır. Ateşe ilk ibâdet eden, Kabil'dir. Daha sonra bir torununun kendisine attığı bir taş ile ölüp gitmiştir. Tefsirlerde yazılı olduğu üzere Habil'in öldürülmesinden elli sene geçmiş, Hz. Âdem'in ömrü de yüz otuz seneye ulaşmıştı ki, Hz. Havva Şit adındaki oğlunu doğurmuştur. Şit Allah'ın hediyesi manasınadır, Habil'e, halef olmuştur. Kendisine peygamberlik verilmiş, elli sahife nazil olmuş. Hz. Âdem'in vasisi ve valiyyahdı bulunmuştur. Nuh Aleyhisselâm bu Şit Aleyhisselâm'ın neslindendir. Nuh Tüfani zamanında Kabil'in bütün evlâdı boğulmuş, Cenâbı Hak, yalnız Şit'in neslini kıyamet gününe kadar baki kılmıştır.

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

32.Bundan dolayı İsrail oğullarının üzerine yazdık ki her kim bir şahsı, bir şahıs karşılığında veya yerdeki bir fesattan dolayı olmaksızın öldürürse sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur ve her kim de bir şahsın hayatını kurtarırsa sanki bütün insanları kurtarmış gibi olur. And olsun ki, bizim Peygamberlerimiz onlara mucizeler ile gelmişlerdir. Sonra onlardan birçokları bunu müteakip yeryüzünde muhakkak aşırı giden kimseler olmuşlardır.

Bu ayeti kerime, yeryüzünde fesada çalışan ve haksız yere kan akıtmaktan çekinmeyen bir kavme yapılmış olan bir ilâhi ihtarı içermektedir.

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrailoğullarına Yazmıştık Bu Nedenden

(Bundan dolayıdır ki İsrail oğullarının üzerine yazdık) Öyle haksız yere yapılan bir öldürmenin sebep olduğu bir nice kötülük sebebiyle bir uyanış vesilesi olmak üzere Kâbil ve Hâbil kıssasını beyan ederek İsrail oğullarının üzerine Tevrat'ta beyan ederek hükmeyledik ki

أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Bir fasada Veya Bir kimseye Karşılık olmadan Bir kimseyi Öldürürse Kim Şu şüphesiz ki

(her kim bir şahsı, bir şahıs karşılığında veya yerdeki bir fesattan dolayı olmak

sızın öldürürse) yani her kim birşahsı bir şahıs karşılığında icab eden bir kısastan dolayı olmaksızın veya yerdeki bir fesattan dolayı öldürürse meselâ: Yol kesicilikten eşkıyalık teröristlikten dolayı veya iman ettikten sonra dinden dönmesi sebebiyle olmaksızın öldürürse

فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

Bütün İnsanları Öldürdü Artık sanki o şey gibidir ki

(sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur) çünkü öyle gayrı meşru şekilde kan dökmek cemiyet arasındaki birliği ahengi bozacağından bunun zararı umuma yönelmiş olur. Bununla beraber bir kimsenin hayatına haksız yere tecavüz etmek de bütün halkın hayatına suikast gibi Allah'ın gazabını çeker

وَمَنْ أَحْيَاهَا

Onun hayatını kurtarırsa Ve Kim

(ve her kim de bir şahsın hayatını kurtarırsa) Meselâ: Onu bir zalimin saldırısından korusa veya onu boğulmaktan veya açlık sebebiyle ölmekten kurtarırsa

فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

Bütün İnsanların Hayatını kurtardı Artık sanki o şey gibidir ki

(sanki bütün insanları kurtarmış gibi olur) bütün insanlığı kurtarmış, hayatlarını tehlikeden korumuş gibi sevaba nâil bulunur.

وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık delillerle Peygamberlerimiz Onlara geldiler Ve And olsun gerçekten

(And olsun ki, bizim Peygamberlerimiz onlara mucizeler ile gelmişlerdir) o Peygamberler, öyle mucizeler ile tehdit dolu emirler ile hükümler ile gelmiş oldukları halde

ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

Muhakkak haddi aşan kimselerdir Yeryüzünde Bundan Sonra Onlardan Bir çoğu Şüphesiz Sonra

(sonra onlardan birçoqları bunu müteakip yeryüzünde muhakkak haddi aşan kimselerdir) bu açık ayetlere, mucizelere, emirlere rağmen o kimseler küfür ile öldürme ile haddi aşan kimseler olmuşlardır. Kâbil gibi dini hükümlere riayette bulunmaz, haksız yere kanların akıtılmasından sakınmaz bulunmuşlardır. Böyle bir hâl ise insanlığa asla lâîk değildir. İnsanlar, daima birbirinin hukukunu gözetici olmalıdırlar. İşte İslâ-miyet, insanlığa böyle mühim bir ahlâk dersi vermektedir, insanların arasında bir birliğin, bir dayanışmanın meydana gelmesini tavsiye buyurmaktadır. İçtimai selâmet ve saadet ancak böyle hareket etmekle sağlanabilir.

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

33.Allah Teâlâ ile ve Peygamberleriyle savaşta bulunanların ve yerde fesada çalışanların cezaları ancak öldürülmeleri veya asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazca kesilmeleri veya yerden sürülmeleridir. Bu onlar için dünyada bir zillettir ve onlar için âhirette pek büyük bir azap vardır.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın ve Yüce Peygamberin emirlerine muhalefet edip yeryüzünde fesada çalışanların hak ettikleri cezaları bildirmektedir.

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا

Fesad çıkarmaya Yeryüzünde Ve Çalışıyorlar Ve Peygamberine Allah'a Savaşıyorlar O kimselerin ki Cezası Ancak

(Ancak Allah Teâlâ ile ve Peygamberleriyle savaşta bulunanların ve yerde fesada çalışanların cezaları)Yani: Cenabı Hakkın dinine giren, Peygamberine uyan, dini yüceltmeye hizmet eden Müslümanların varlığına mukaddesatına saldırmaya cüret

edenlerin. Ve yerde fesada çalışanların insanların yollarını kesip canlarına veya mallarına veya her ikisine musallat olanların ve halkın huzurunu, asayişini bozmaya cüret edenlerin cezaları ayrı ayrıdır. Bununla beraber onların cezaları cinayetlerine göre tâyin edilir. Bu cezalar başlıca, o yasakları işleyenlerin

أَنْ يُقَتَّلُوا

(öldürülmeleri dir) Yani: Eğer yalnız bir öldürme cinayetinde bulunmuşlar ise cezaları asılmaksızın yalnız had yoluyla öldürülmeleridir.

أَوْ يُصَلَّبُوا

(veya asılmalarıdır) Eğer öldürme cinayetini tekrar tekrar yapmışlar ise veya öldürme ile beraber insanların malini haksız yere almışlar ise onlar hem katledilir ve hem de asılırlar ve ölünceye kadar karınları süngü ile delinir.

أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ

Çaprazlama Ve Ayaklarının Ellerin Kesilmesi Veya

(veya ellerinin ve ayaklarının çaprazca kesilmeleridir) Şöyle ki: Her biri bir Müslüman'ın veya bir zimmînin en az nisab miktarı yani: Yirmi dirhem gümüş miktarında veya kıymetçe buna eşit bir malini gasp etmiş ve çalmış ise her birinin sağ eli ile sol ayağı kesilir. Ellerin kesilmesi, malı haksız yere almış oldukları içindir, ayakları kesilmesi, de yolların emniyetini gidererek insanları korku içinde bıraktıklarından dolayıdır. Bu gibi cinayetlerin cemiyet arasında meydana bulmaması için böyle ağır bir ceza, içtimai hikmet gereğidir. Aksi takdirde sürekli olarak binlerce böyle cinayetler meydana gelir, milletin huzur ve asayiş bozulur durur

أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ

O yerden Sürgün edilmeleri Veya

(veya yerden sürülmeleridir) şöyle ki: Yalnız insanları korkutmuş, bozgunculuğa çalışmış oldukları takdirde hapis edilmek suretiyle bulundukları yerden sürülmüş olurlar. Bu Hanefî imamlarına göredir, İmam Şafî'ye göre ise bunlar bir beldeden, diğer bir beldeye sürülürler.

ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Bir rezilliktir Onlara Bu

(Bu onlar için dünyada bir zillettir) bu beyan olunan hükümler, cezalar onlar için dünyada bir zillettir. Onlar için bir rezalettir. Onları yaptıkları kötülüklerle tanıtmaktır. Başkalarına bir ibret dersidir.

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Ahirette Ve Onlar için vardır

(ve onlar için ahirette ise pek büyük bir azab vardır) ki, onun miktarını, ne kadar büyük olduğunu ancak Cenabı Hak bilir. Bundan dolayı insanlar, bu gibi cezaları, azapları düşünerek bunlara sebep olacak gayrimeşru hareketlerden son derece sakınmalıdırlar. Bir rivayete göre bu âyeti kerime, yol kesiciler hakkında nazil olmuştur.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

34.Ancak onların üzerine kâdir olmanızdan evvel tövbe edenleri müstesna. İmdi bilin ki, şüphesiz Allah Teâlâ çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ

Kendilerine Güç yetirmenizden Önce Tövbe ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak onların üzerine kâdir olmanızdan evvel tövbe edenleri müstesna) Ancak Ey yetkililer! O cinayetleri işleyenlerin üzerine kâdir onları henüz yakalayarak cezalarını vermeğe muktedir olmanızdan evvel onların yaptıkları şeylerde nâdim ve pişman olarak tövbe edenleri müstesna onların haklarında o cezaları tatbik etmeniz icab etmez &-Bununla beraber kamu siyaseti bakımından öylece cezalandırılmaları uygun görü

lürse öylece cezalandırılmaları da caizdir. Bir de öldürme ve hırsızlık gibi hâdiseler kimlerin haklarında meydana gelmiş ise onların hukuku yine korunmuştur. Meselâ: Bir maktulün velisi, katili dilerse kısas yoluyla öldürtebilir ve dilerse af eyler. Aynı şekilde tövbe ile şahsa ait bir mal düşmez, bunu sahibine ödemek lâzımdır. Meğerki sahibi bağışlasın.

فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz Artık bilin ki

(şüphesiz Allah Teâlâ çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir) şüphesiz Allah'ı Teâlâ hazretleri yaptıkları hatalardan dolayı tövbe edip pişman olan ve kendini ıslah eden kullarını bağışlar onlar hakkında ilahi lütufları tecelli eder. Elverir ki insan fırsat elde iken pişman olsun Allah'ı Teâlâ'dan affını istesin insanların hukukuna tecavüzden dolayı onlardan helallik alsın ve kendini düzeltsin

&-Rivayete göre Hars bini Bedir adındaki bir şahıs, yol kesicilikte bulunduktan sonra tövbekâr olarak Hz. Ali'nin huzuruna gelmiş, Hz. Ali de onun tövbesini kabul ederek hakkında cezayı af buyurmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

35.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'dan korkunuz ve ona vesile arayınız ve onun yolunda cihadda bulununuz ki, kurtuluşa erebilesiniz.

Bu mübarek ayetler, mü'minler için kurtuluş vesilesi olan yolu gösteriyor. Kâfirlerin de ne elem verici, ne ebedi azaplara uğrayacaklarını ihtar ediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan Sakının İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Allah Teâlâ'dan korkunuz) Daima itaatkâr olunuz, insanların hayatını kurtarmaya, fesadı yok etmeye çalışınız, tövbe ve istiğfar ediniz. Allah Teâlâ'dan onun azabından korkunuz da öldürme gibi, hırsızlık gibi, yeryüzünde fesada çalışmak gibi fenalıklara cüret etmeyiniz

وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

Vesile Ona Ve Arayın

(ve ona vesile arayınız) Vesile: Lügatte sebep, vasıta, bahane demektir. Şeriatta vesile, Allah'ın rızasını kazanmaya, Cenabı Hak'ka mânen yakınlaşmaya sebep olan herhangi güzel bir amelden ibarettir. Tevessül de: Bir şeye sarılmak, bir şeyi bir mas-kada ulaşmak için vesile edinmek manasınadır. İşte Cenâbı Hakkın sevabına, manevi yakınlığına vesile arayınız sizi ilahi lütuflara kavuşturacak olan güzel amellere tevessül ediniz, sarılınız, günahlardan sakınınız

وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ

Yolunda Ve Cihad edin

(ve onun yolunda cihadda bulununuz) ve O Yüce Yaraticının yolunda dini uğrunda cihadda bulununuz onun açık ve gizli düşmanları ile savaşımdan geri durmayınız ki ilâhi dinin yücelmesi tecelli etsin, sizler de o sayede

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa ersiniz Ta ki siz

(taki kurtuluş bulabilesiniz) Hak Teâlâ'nın rızasına onun lütuflarına kavuşmakta selâmet ve saadete ersiniz, İnsanlık için bu şekilde hareketten başka saadete vesile olacak bir şey yoktur.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

36.Şüphesiz o kimseler ki, kâfir oldular eğer yerde bulunanların hepsi ve onunla beraber bir misli daha onların olup da kıyamet gününün azabından dolayı onları feda edecek olsalar kendilerinden kabul edilmez ve onlar için elim bir azap vardır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki, kâfir oldular) Allah'ın birliğini veya diğer dinî hükümleri inkâr ederek kâfir oldular ve bu hâl üzere ölererek âhirete gittiler, artık onlar için kurtuluş çaresi yoktur. Faraza

لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ

Onunla beraber Ve Bir misli daha Hepsi Yeryüzündedir O şeyler ki Kendilerinin olsa Eğer

(eğer yerde bulunanların hepsi ve onunla beraber bir misli daha onların olsa) eğer yerde bulunanların hepsi bütün dünya varlıkları onların olsa ve bununla beraber o yeryüzünde bulunanların bir misli daha onlardan her birinin olsa

لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ

Kendilerinden Kabul edilmez Kıyamet gününün Azabından Onu Feda etmeleri için

(kıyamet gününün azabından dolayı onları feda edecek olsalar) evet kıyamet gününün azabından kurtulmak ümidinden dolayı o bütün varlıkları kurtuluş vesilesi olmak için feda edecek olsalar bunlar kendilerinden kabul edilmez onlardan asla bu kurtuluş fidyesi kabul edilmez ve bilâkis

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemlî Bir azap Ve Onlar için vardır

(ve onlar için elim bir azap vardır) onlar için o ebedi âlemde elim pek etkili, acıklı bir azap vardır ki o da cehennemden ebedi azabından ibarettir.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

37.Ateşten çıkmak isteyeceklerdir. Hâlbuki onlar ondan çıkacak kimseler değildirler. Ve onlar için daimi bir azap vardır.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ

Ateşten Çıkmalarını isterler

(Ateşten çıkmak isteyeceklerdir) O kâfirler cehennemde bulunup durdukça Ateşten çıkmak isteyeceklerdir. Ateş kendilerini havaya savurdukça cehennem dışına çıkacaklarını Ümit eder dururlar veya cehennemden bir gün çıkacaklarını kalben arzuda bulunurlar. Çok uzak! Ne faidesiz bir temenni!

وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا

Ondan Çıkacak kimseler Ve Onlar değildir

(Hâlbuki onlar ondan çıkacak kimseler değildirler) evet onlar O cehennemden asla çıkacak kimseler değildirler. Onların o batıl fikirlerinde ebedi olarak kalacak olmaları, inançsızlıkları kötü kararları, onların haklarında böyle azabın devamını gerekli kılmıştır. Artık onlar için kurtuluş yoktur,

وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

Daimî Bir azap Ve Onlar için vardır

(ve onlar için daimi bir azap vardır) Onda ebedi olarak kalıp azap çekeceklerdir. İşte küfür ve şirkin lâik olan cezası!

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

38.Ve hırsızlık yapan erkeğin ve hırsızlık yapan kadının kazandıklarının bir cezası ve Allah Teâlâ tarafından bir ibret olmak üzere ellerini kesiniz. Ve Allah Teâlâ izzet ve hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, hırsızlık suçunun cezasını ve yapılacak tövbelerin Allah katında makbul olacağını bildirmektedir. Ve Cenâbı Hakkın bütün kâinata sahip olup bunlarda dilediği gibi tasarruf edeceğine işaret buyurmaktadır.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا

İkisinin ellerini Artık kesin Ve Hırsızlık eden kadın Ve Hırsızlık eden erkek

(Ve hırsızlık yapan erkeğin ve hırsızlık yapan kadının ellerini kesiniz) ve hırsızlık yapan erkeğin ve hırsızlık yapan kadının hırsızlık şartları mevcut olunca, öyle hırsızlık sebebiyle ellerini kesiniz

جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir azap olarak İki kazandı O şeye ki Bir ceza olarak

(kazandıklarının bir cezası ve Allah Teâlâ tarafından bir ibret olmak üzere) Yol kesmek gibi, yeryüzünde fesada çalışmak gibi cinayetlerde bulunanların hak ettikleri cezaları tatbik ediniz kazandıklarının elde eyledikleri malın bir cezası olmak üzere kendilerine Allah Teâlâ tarafından bir ibret olmak üzere ellerini bileklerinden itibaren kesiniz onlar böyle bir cezayı bir azabı hak etmişlerdir

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ izzet ve hikmet sahibidir) Allah Teâlâ azizdir Her şeye galiptir, dilediğini yapmaya kadirdir. Kendisine engel olacak ve münakaşada bulunacak bir fert yoktur ve hikmet sahibidir bütün şeri hükümleri hikmet ve fayda gereğidir, İşte bundan dolayıdır ki, hırsızlar hakkında da böyle hüküm etmiştir.

&-Sirkat, lügatte başkalarının bir malını gizlice almaktır, miktarı az olsun, çok olsun, cezayı icabetsin, etmesin, fakat şer'i hükümler itibariyle sirkat, iki türdür.

Biri Sirkati kübradır: Büyük hırsızlıktır ki, bu, yol kesicilikten ibarettir. Cezasıda Ellerinin kesilmesidir, mali haksız yere almış oldukları içindir, ayakları kesilmesidir, yolların emniyetini gidererek insanları korku içinde bıraktıklarından dolayıdır

Diğeri de sirkati suğradır: küçük hırsızlıktır ki: Mükellef bir şahsın en az bir dinar altın veya on dirhem gümüş miktarı bir malı saklı bulunduğu yerden gizlice alıp dışarıya çıkarmasıdır. İşte bu miktar mala hırsızlık nisabı denir. Bu, Hanefilere göredir. Diğer müçtehitlere göre hırsızlık nisabı, bundan daha azdır. Hırsızlık olayından dolayı verilen cezaya: Haddi sirkat hırsızlık cezası denir.

Had: Lügatte engellemek manasınadır. Bir şeyi mahiyetini tarif eden şeye ve bir gayrimenkul un nihayetini, sınırlarını bildiren şeye de had denilir. Çoğulu huduttur. Şer'i hükümler itibariyle haddi sirkat hırsızlık cezası ise: Şartları mevcut, usulen sabit olan bir hırsızlıktan dolayı hırsız hakkında azanın kesilmesi suretiyle yapılan bir cezadır. Bu hırsızlık cezası, hırsızlığın usulen sabit oluşundan ve hüküm verildikten sonra, malı çalınan şahıs hırsız af etse bile bununla bu ceza düşmez. Çünkü bu ceza kamu hukuku ile ilgilidir.

Hırsızlıkta aranılan şartlar şunlardır:

1.Hırsızlık yapan, akıllı, bulûğ çağına ermiş, konuşan ve gören olmalıdır. Bu vasıfları taşımayan bir hırsızın eli kesilmek suretiyle cezalandırılması icab etmez. Bunların bu vasıflardan mahrumiyeti haklarında cezalarının hafif olmasına sebep olur.

2.Hırsız ile malı çalınan şahıs arasında doğum, birbirinin parçası olmak veya aralarında nikâh caiz olmayacak şekilde akrabalık veya evlilik veya çalınan malda ortaklık bulunmamalıdır.

3.Çalınan mal şer'an faydalanılması mubah olmayan, çabuk bozulan şey olmamalıdır. Şarap gibi faydalanılması mubah olmayan veya ağaç üzerindeki hurma, üzüm gibi süratle bozulan bir şeyi çalmak, cezayı gerektirmez.

4.Çalınan mal, muhrez sayılan bir yerden sirkat edilmelidir.

Muhrez mahal ise: Bir malın âdet üzere saklanmasına mahsus mahal demektir. İki kısma ayrılır.

Birisi binefsihi hirz: yani muhrezdir ki, içinde eşya saklanmak üzere hazırlanıp içeri sine izinsiz girilmesi yasak olan herhangi bir yerdir. Evler, dükkânlar, çadırlar gibi.

Çuvallar, sandıklar, kasalarda bu hükümdedir.

Diğeri de bigayrihi hirzdir ki: öyle hane vesaire içinde olmayıp ancak içerisine konulacak malların yanı başında muhafızı bulunan herhangi bir yerdir. Mescitler, yollar, sahralar bu kısma dâhil dir. Bir kimsenin cebi de böyle bir mahalli muhrez demektir. Bundan dolayı yankesicilik de sirkatten sayılmıştır. Hırsızlık hâdisesi mahkemede hırsızın ikrarıyla veya şahitlerin şahadetiyle sabit ve şeraiti mevcut olunca hırsızın sağ eli bileğinden kesilir. Bundan sonra tekrar hırsızlık da bulunsa sol ayağı da mafsallarından kesilir. Bundan sonra yine hırsızlık da bulunsa artık azasından hiçbirisi kesilmez, belki salahi hali yani durumunu düzelmesi zahir oluncaya kadar hapis edilir. Aksi takdirde hırsızın helakına gidilmiş olur ki, bu caiz değildir. Bu Eimmei Hanefiy-yeye göredir. İmamı Malik ile imamı Şafii'ye göre üçüncü ve dördüncü sirkatten sonra da sol eli sağ ayağı kesilir. Hâlâ nedamet etmediğinden bu cezalara müstehik bulunur. Had icra edildiği takdirde çalınan mal mevcut ise sahibine iade edilir. Fakat bu mal hırsızın elinde had cezasından evvel veya sonra zâyi olmuş olursa artık bunu tazmin lâzım gelmez. Çünkü bir sirkat hakkında katı uzuv ile zaman ictimâ etmez. Şayet bir sebeple had cezası sakit olursa o zaman çalınan mal herhalde tazmine tâbi olur.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

39.Fakat her kim yaptığı zulümden sonra tövbe eder ve hâlini ıslahta bulunursa elbette Allah Teâlâ onun tövbesini kabul eder. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ

Ve ıslahta bulunursa Zulmünün Ardından Tövbe ederse Fakat kim

(Fakat her kim yaptığı zulümden sonra tövbe eder ve hâlini ıslahta bulunursa) Fakat Hırsızlardan her kim yaptığı zulümden yani sirkatten sonra tövbe eder nâdim ve pişman olur ve halini emrini, tarzı hayatını ıslahta bulunursa hırsızlığı bırakır, bir daha böyle harekette bulunmamaya azmederse

فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ

Tövbesini kabul eder Allah Artık şüphesiz

(elbette Allah Teâlâ onun tövbesini kabul eder) ona ahirette azap etmez. Fakat Hanefi mezhebine göre bu tövbe ile had cezası sakit olmaz. Çünkü bunda malı çalınmış olanın veya ammenin yani toplumun kamunun hakkı vardır. Fakat İmamı Şafi den bir kavle göre sakit olur.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir) mağfireti ve rahmeti pek ziyadedir. Bunun içindir ki, tövbeleri kabul buyurur.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

40.Bilmez misin ki, göklerin de, yerin de mülkü Allah Teâlâ'nındır. Dilediğine azap eder ve dilediğini bağışlar. Ve Allah Teâlâ her şeye hakkıyla kadirdir.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Mülkü Onundur Allah Şüphesiz Bilmez misin?

(Bilmez misin Şüphesiz göklerin de, yerin de mülkü Allah Teâlâ'nındır) Ey Habibim! Sallallahü Aleyhi ve sellem Veya ey hitaba sahip olan insan! Bilmez misin ki Elbette bilir itiraf edersin ki, göklerin de yerin de mülkü bütün varlığı her türlü şüphelerden beri olarak Allah Teâlâ nındır. Hepsi de onun eseri hilkatidir, hepsi de onun hükmü, kudreti altında bulunmaktadır. Bundan dolayı bu kendi mahlûkatından

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Ve Mağfiret eder Diler O kimseye ki Azap eder

(Dilediğine azap eder ve dilediğini bağışlar) yani onun kötü hareketinden dolayı o kimseye azap eder kimse buna mâni olamaz. Ve dilediğini hakkında bir lutfü ilâhiye olarak veya kulun kendisine yönelip istiğfar etmesinden dolayı onu mağfiret buyurur. Hiçbir kimse buna karşı çıkamaz itirazda bulunamaz

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Ve Allah

(ve Allah Teâlâ her şeye hakkiyle kadirdir) İşte Allah'ı Teâlâ'nın kudreti azimesi böyle azap etmeye veya mağfirette bulunmaya ziyadesiyle kâfidir. Amenna!

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

41.Ey Resul! Küfür içinde yarış edenler seni mahzun etmesin. O kimselerden ki, ağızlarıyla iman ettik dedikleri halde kalpleri iman etmemiştir. Ve Yahudi olan kimselerden ki, bunlar pek ziyade yalan dinleyicilerdir. Ve sana gelmeyen diğer bir kavmi de ziyadesiyle dinleyicidirler. Kelimeleri yerlerine konulduktan sonra değiştirirler. Derler ki: Eğer size bu verilirse alıveriniz ve eğer size bu verilmezse sakınınız. Ve Allah Teâlâ her kimin fitnesini isterse elbette sen onun için Allah Teâlâ tarafından bir şeye sahip olamazsın. Onlar o kimselerdir ki Allah Teâlâ onların kalplerini temizlemek istememiştir. Onlar için dünyada zillet vardır ve onlar için âhiret de pek büyük bir azap vardır.

Bu âyeti kerime, bir takım İslâm düşmanlarının yalancılıktaki ve hakikatleri değiştirme ve bozmaya çalışmaktaki rezilce hallerini bildirmektedir, onların ne gibi fitnelerine, azaplara maruz kalacaklarını beyan ederek Rasûlü Ekrem'e teselli vermektedir.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ

Küfürde Koşuşuyorlar O kimseler ki Seni üzmesin Peygamber Ey

(Ey Resul! Küfür içinde yarış edenler seni mahzun etmesin) Allah Teâlâ Hazretleri Son Peygamberİne Ey Resul! Ey benim Peygamberim! Diye hitap buyuruyor ve kendisine teselli vermek için de şöylece emir ediyor: ey Resulüm küfür içinde yarış edenler birçok kâfirce hükümleri veren, hareketleri işleyip duranlar seni mahzun etmesin. Sen on-ların kendi haklarında felâket sebebi olan hallerinden dolayı üzülme, onlara meyilde bulunma. O küfre koşup duranlar

مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri halbu ki iman etmemiştir Ağızlarıyla İman ettik Dediler O kimselerden ki

(O kimseler ki, ağızlarıyla iman ettik dediler kalpleri iman etmemiştir) onlar ciddi olmaksızın sadece ağızları ile iman ettik dedikleri halde kalpleri iman etmemiştir onlar münafık taifedir.

وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ

Yalancılık etmek için Can kulağıyla dinleyicidirler Yahudi oldular Ve O kimselerden ki

(Ve Yahudi olan kimselerden ki, bunlar pek ziyade yalan dinleyicilerdir) Yine o küfre koşup duranlar Yahudi taifesinden olan kimselerdendirler ki, bu iki taife pek ziyade yalan dinleyicidir. Bunlar ilahi dinin aleyhindeki uydurma lâkırdılara, bir takım batıl, uydurma kabilinden sözlere kıymet verir, onları dinler dururlar,

سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ

Sana gelmediler Diğer Bir kavim için Can kulağıyla dinleyicidirler

(Ve sana gelmeyen diğer bir kavmi de ziyadesiyle dinleyicidirler) ve kibirlerinden düşmanlıklarından dolayı sana gelmeyen diğer bir kavmi de onların gerçek dışı sözlerini ziyadesiyle dinleyicidirler. Öyle dinî hükümler aleyhindeki sözlere kulak verirler, ondan zevk alırlar

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ

Yerlerinin Ardından Kelimeleri Değiştirirler

(Kelimeleri yerlerine konulduktan sonra değiştirirler) ve bunlar kelimeleri Allah'ın kitaplarında ayetleri dini hükümleri Allah tarafından konulmuş ve belirlenmiş olduktan sonra lâfzen veya mânen değiştirirler. Meşru olan bir şeyi gayrimeşru ve bilâkis gayrimeşru olan bir şeyi meşru gibi göstermek isterler ve kendilerine tâbi olanlara

يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ

Hemen onu alın Bu Size verilirse Eğer Derler

(Derler ki: Eğer size bu verilirse alıveriniz) derler ki, eğer size Peygamber tarafından bu yani kendilerinin değiştirip tahrif ettikleri şey verilirse alıveriniz onun gereği ile amel ediniz, İşte hak olan odur

وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا

O halde sakının Size o verilmezse Ve Eğer

(ve eğer size bu verilmezse sakınınız) ve eğer size bu değiştirilen şey, şeri hüküm verilmezse başkası verilir, tebliğ edilirse sakınınız onu asla kabul etmeyiniz, İşte bunlar böyle hakikatleri değiştirmeye çalışan sapkın kimselerdir.

وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ

Fitneye düşmesini Allah İsterse Ve Kime

(Ve Allah Teâlâ her kimin fitneye düşmesini isterse) Ve Allah Teâlâ her kimin Bu gibi kötü hareketlerinden, kötü tercihlerinden dolayı fitneye düşmesini sapıklığını, reziletini isterse

فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'dan Onun için Artık asla malik olamazsın

(elbette sen onun için Allah Teâlâ tarafından bir şeye sahip olamazsın) elbette sen onun için Allah Teâlâ tarafından gelen o fitneyi defetmek için bir şeye bir çareye sahip, eli yetişir olamazsın takdiri ilâhiyi kimse değiştiremez.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ

Kalplerini Temizlemesini Allah İstememiştir O kimselerdir ki işte onlar

(Onlar o kimselerdir ki Allah Teâlâ onların kalplerini temizlemek istememiştir) O Allah'ın dini hükümlerini tahrife çalışan topluluklar o kimselerdir ki. Allah'ı Teâlâ onların kalplerini dalâletten, küfür ve nifak pisliğinden temizlemek istememiştir. Çünkü onlar o küfür ve nifakı kendi kötü tercihleriyle yapmış kimselerdir. Artık

لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

Bir rezillik Dünya'da Onlar için vardır

(onlar için dünyada zillet vardır) onların nifakı, küfrü, ilahi hükümleri tahrife cüretleri anlaşılmıştır. Artık onlar dünyada eli boş ve ziyanda kalacaklardır,

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Ahirette Ve Onlar için vardır

(ve onlar için âhirette de pek büyük bir azap vardır) evet onlar için bu dünyevi rezillikten başka pek büyük bir azap vardır. O da cehennemde ebedi olarak kalıp azap çekmelerinden ibarettir. Bundan dolayı böyle kendi tercihleriyle küfre koşup duranlar bu gibi cezalara kendileri sebebiyet vermiş bu cezaları hak etmişlerdir.

Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki: Yahudilerin eşrafından bir erkek ile bir kadın, muhsen, yani: Koca ve karı sahipleri bulunmuş oldukları halde zina rezaletini işlemişler, bunların hakkında Tevrat'a göre recim cezası lâzım geliyordu. Bu cezadan kurtulmak için Yüce Peygamber Efendimize müracaat etmeleri tavsiye olunmuş ve denilmiş ki: Gidin Muhammed Aleyhisselâm-a müracaat ediniz. Eğer hafif bir ceza tâyin ederse kabul ediniz, recim cezasına lüzum görürse kabul etmeyiniz. Müracaat etmişler, Resulü Ekrem de buyurmuş ki: Benim hükmüme razı olur musunuz? Onlar da evet olurlar demişler. Bunun üzerine Cibril'i Emin inerek recim ayetini getirmiştir. Bundan dolayı Yüce Peygamberimiz onların hakkında recim lâzım geldiğini söylemiş, zaten Tevrat'a göre de recim lâzım geleceğini onların yüksek âlimlerinden "İbni Surya" da itiraf eylemiştir. Fakat buna rağmen onlar bu recim hükmünü kabul etmemişler, bunun aksine bir hüküm uydurulmasını arzuda bulunmuşlardır. İşte bu âyeti kerime ve bunu müteakip olan ayetler, dini hükümlere riayetin lüzumunu, onları değiştirme ve bozmaya cüretin ne kadar mesuliyeti gerektirir bulunduğunu ihtar buyurmaktadır.

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

42.Onlar yalanı çokça dinleyicilerdir. Haram olanı da pek çok yiyicilerdir. Artık sana gelirlerse aralarında hükmet veya onlardan yüz çevir. Ve eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir şey ile zarar veremezler ve eğer hükmedersen aralarında adaletle hükmet. Şüphe yok ki: Allah Teâlâ adalet de bulunanları sever.

Bu mübarek ayetler, Yahudi taifesinin kendi dini hükümlerine riayet etmediklerini ve Müslümanlara müracaat ettikleri takdirde haklarında adaletle hükmedilmesi lüzumunu beyan buyurmaktadır.

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ

Yalanı Çokça dinleyenlerdir Haramı Daima yiyenlerdir

(Onlar yalanı çokça dinleyicilerdir. Haram olanı da pek çok yiyicilerdir) Onlar O kendi kitapları olan Tevrat'ın hükmüne razı olmayanlar yalanı değiştirilmiş olan hükümleri, ilâhî din hakkındaki iftiraları ziyadesiyle dinleyicilerdir ona kıymet verirler haram olanı da yenilmesi helâl bulunmayan rüşvet vesaire gibi şeyleri de pek çok yiyicilerdir. Bunlardan istifade etmeğe pek çok düşkünderler

فَإِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ

Onlardan Yüz çevir Veya Aralarında Artık hüküm ver Sana gelirlerse Fakat eğer

(Artık sana gelirlerse aralarında hükmet veya onlardan yüz çevir) artık onlar kendi dini hükümlerini bırakırlar da aralarında hükmetmek için sana gelirlerse sen serbestsin dilerse aralarında İslâm hükümlerine göre hükmet veya onlardan yüz çevir veya dilerse kendi aralarındaki davaları hakkında hüküm verme,

وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا

Bir şeyle O takdirde sana asla zarar veremezler Onlardan Yüz çevirirsen Ve Eğer

(ve eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiç bir şey ile zarar veremezler) Haklarında hüküm vermezsen onlardan yüz çevirdiğin için sana düşmanlıkta bulunsalar da Allah Teâlâ seni korur.

وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ

Adaletle Aralarında Artık hükmet Hüküm verirsen Ve Eğer

(Ve eğer hükmedersen aralarında adaletle hükmet) Allah Teâlâ'nın emrine göre hükümde bulun.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Adaletli olanları Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ adaletle bulunanları sever) adil bir şekilde hüküm verenleri mükâfata nâil buyurur.

&-Gayrı Müslimler hakkında, müracaatları takdirinde, hüküm verilip verilmemesi hususunda İslâm hâkimleri serbest midir, değil midir meselesinde ihtilâf vardır. Birçok fıkıh âlimine göre serbesttirler. Fakat Hanefî fıkıh âlimlerine göre serbest değildirler. Şer'i hükümlere göre hükmetmekle mükelleftirler. Çünkü

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah İndiedi O şeyler ki Aralarında Hükmet Ve Diye

(Aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet...) Maide 5/49 âyeti kerimesi, o serbestliği bildiren âyeti kerimeyi neshetmiştir. Yahut serbestlik veren âyeti kerime, zimmîler hakkında değil, anlaşmalı olan diğer gayrı Müslimler hakkındadır ve nesih edilmiş değildir. Zimmîler hakkında ise müracaat ettikleri takdirde İslâm hâkimlerinin İslâmî hükümlere göre hükmetmeleri vaciptir. Hâkimiyeti İslâmî'ye bunu gerektirir. İmamı Şafii'nin görüşü böyledir.

وَكَيْفَ يُحْكِمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

43.Ve seni nasıl hakem yapıyorlar? Hâlbuki onların yanlarında, içinde Allah'ın hükmü bulunan, Tevrat vardır. Sonra da bunun arkasından yüz çevirirler ve onlar mü'min kimseler değildirler.

وَكَيْفَ يُحْكِمُونَكَ

Seni hakem yapıyorlar Ve Nasıl

(Ve seni nasıl hakem yapıyorlar?) Ve Resulüm! Seni O gayrı Müslimler nasıl hakem yapıyorlar. Ne şaşılacak bir hakem seçme hareketi, peygamberliğini kabul ettikleri bir zatı nasıl hakem tâyin etmek istiyorlar?

وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ

Allah'ın Hükümü İçinde vardır Tevrat'ki Yanlarında iken

(Hâlbuki onların yanlarında, içinde Allah'ın hükmü bulunan, Tevrat vardır) Vaktiyle Hz. Musa vasıtasıyla verilmiş olan ve içinde Allah'ın recim ve diğer konular hakkında hükmü bulunan Tevrat vardır. Ne için onun hükmüne razı olmuyorlar da ondan daha hafif bir hüküm araştırıyorlar?

ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun Ardından Yüz çeviriyorlar Sonra

(Sonra da bunun arkasından yüz çevirirler) Yani: Hz. Peygamber'i hakem tâyin etmelerini müteakip yüz çevirirler onların kitabındakine de muvafık olan bir hükümden yüz çeviriverirler.

وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler İşte onlar Ve Değildir

(ve onlar mü'min kimseler değildirler) ve onlar Haddizatında kendi kitaplarına da, Son Peygamber'e de iman etmiş mü'min kimseler değildirler. İşte bundan dolayıdır ki, işlerine gelen hükmü kabul etmek, işlerine gelmeyen hükümleri de değiştirmek ve bozmak cüretinde bulunurlar. Recm hakkındaki hüküm de bu cümledendir.

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا

تَخْشَوُا النَّاسَ وَاحْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

44.Muhakkak Tevrat'ı biz indirdik, onda bir hidâyet ve bir nur vardır. Müslim olan peygamberler onun ile Yahudilere hüküm ederlerdi. Din âlimleri, fakihler de Allah Teâlâ'nın kitabını muhafazaya memur olmaları sebebiyle onunla hükümde bulunurlardı. Ve onlar o kitap üzerine şahitler idiler. Artık insanlardan korkmayın, benden korkunuz ve benim ayetlerim ile az bir bedel satın almayınız ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmetmez ise işte onlar kâfirdirler Bu âyeti kerime, vaktiyle Tevrat'taki ilâhi hükümler ile hükmedildiğini, buna muhalefet etmiş olanların ise imandan mahrum bulunduklarını bildirmektedir.

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ

Ve Bir nur Bir hidayet İçinde vardır Tevrat'ı İndirdik Şüphesiz biz

(Muhakkak Tevrat'ı biz indirdik onda bir hidâyet ve bir nur vardır) O kitabı mukaddesi ben Yüce Mabut Musa Aleyhisselâm'a indirdim, o öyle ilâhi bir kitap bulunmuştur. O apaçık kitap, içine aldığı şeri hükümler itibariyle insanları irşat ederek doğru yolu göstermekte bulunmuştu ve insanlarca meçhul, cehalet karanlığı ile örtülmüş olan meseleleri de açıp ortaya çıkararak aydınlatmakta idi.

يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا

Yahudi olmuşlar O kimselere ki Teslim olmuşlar O kimseler ki Peygamberler Onunla Hüküm verirdi

(Müslim olan peygamberler onun ile Yahudilere hüküm ederlerdi) Müslim olan peygamberler Hz. Musa'dan sonra gönderilmiş olan hak'ka teslim olmuş, Tevrat'taki hükümlere riayetkâr olan İsrail oğulları Peygamberleri de o Tevrat'ın hükümleri ile Yahudilere hükmederlerdi onlar da onunla amel, etmeğe memur bulunmuşlardı.

وَالرَّبَّانِيُّونَ وَلَا حَبَّارٌ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ

Allah'ın Kitabını Muhafazaya memur edildiler O şey sebebiyle ki Ve Alimler Ve Dindar insanlar

(Din âlimleri, fakihler de Allah Teâlâ'nın kitabını muhafazaya memur olmaları sebebiyle onunla hükümde bulunurlardı) Rebbaniyun: Dünyadan ilgisini keserek Cenâbı Hakka manevi yakınlığa vesile olan ibadet ve itaate çokça devam eden, takva sahibi zatlar. Ehbar: Peygamberlerinin yoluna girmiş olan fıkıh, yüksek bilgili âlimler fakihlerde o ilâhî kitaptaki hükümler ile hükümde bulunurlardı

وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ

Şahitlik eden kimseler Ona Ve İdiler

(Ve onlar onun üzerine şahitler idiler) gerek o Peygamberler gerek o din âlimleri fakihleri o kitap üzerine şahitler idiler onun ilâhi bir kitap olduğuna şahitlik eder, onun değişiklik ve bozulmaya uğramadan korumaya çalışırlardı. Fakat daha sonra Tevrat'ı değiştirme ve bozmaya cüret edenler türemiştir,

فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاحْشَوْنِ

Ve benden korkunuz İnsanlardan O halde korkmayın

(Artık insanlardan korkmayın ve benden korkunuz) artık Ey Yahudi âlimleri, reisleri ve böyle bir vaziyette bulunanlar! İnsanlardan korkmayın Onların gayrimeşru arzularına temayül göstermeyiniz benden korkunuz ilâhi hükümlerime muhalif harekette bulunmadan çekininiz, onun getireceği uhrevi mesuliyeti düşününüz

وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir fiyata Ayetlerimi Ve Satmayın

(ve benim ayetlerimi az bir bedele satmayınız) yani: Rüşvet gibi, makam ve mevki gibi, diğer dünyevi zevkler gibi fâni, mesuliyeti gerektiren bir varlık mukabilinde dini hükümlerinizi değiştirme ve bozmaya cüret göstermeyiniz.

وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O Şeyle ki Hükmetmezse Ve Kim

(ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmetmez ise) ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu şeri hükümler ile hükmetmez ise onu inkâr, ona ihanet eder veya onun uygun olmadığına inanarak aksine hüküm vermeye cüret eyler ise

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

Kafirler Kendileridir Artık işte onlar

(işte onlar kâfirdirler) işte o gibi cürette bulunanlar kâfirlerdir. Artık Allah'ın hükümlerine muhalefetin ne kadar mesuliyeti gerektiren bir hareket olduğunu düşünmelidir, İşte Tevrat'taki hükümleri kasten bozmuş ve değiştirmiş olanlar hakkında böyle bir ilâhi tehdit, tecelli etmiş bulunmaktadır.

&-Tefsiri kebirde ve Essıracül münirde yazılı olduğu üzere bir kimse Allah'ın hükümünü kalben kabul etmez onu bile bile diliyle inkâr ederse o takdirde kâfir olur. Fakat onu kalben tasdik ettiği halde terk eylerse kâfir olmaz, günahkâr olur. Nitekim büyük âlim ikrimde demiştir ki: Her kim Allah Teâlâ'nın hükmettiği ile onu bilerek inkâr ettiği halde hükmetmezse kâfir olur. Fakat her kim onu ikrar ettiği halde onunla hükmetmezse o fasıktır, zalimdir, yoksa kâfir değildir. Bu husustaki üç âyeti kerime böyle yorumlanmaktadır. Zahir olan da budur.

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

45.Ve biz onların üzerine o Tevrat'ta yazdık ki: şüphesiz cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve yaralar biri birine kısastır. Fakat her kim bunu bağışlarsa bu onun için bir kefarettir. Ve her kim Allah Teâlâ'nın indirdiği ile hükmetmez ise işte onlar zalimlerdir.

Bu âyeti kerime, Hz. Musa'nın şeriatindeki kısas hükümlerini bildirmektedir, Cenâbı Hakkın hükümlerine muhalefette bulunmanın bir zulüm olduğunu ihtar buyurmaktadır.

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا

Onda Üzerlerine Ve Yazdık

(Ve biz onların üzerine o Tevrat'ta yazdık ki) Hak Teâlâ Hazretleri İsrail oğullarını zinadan dolayı recim cezasıyla mükellef tutmuş olduğunu bildirmişti. Şimdi de onlar hakkındaki kısas hükümleri şöylece beyan buyruluyor: Ve biz onların üzerine o Tevrat'ta yazdık Farz kıldık, haksız yere yapılan saldırıların cezalarını beyan ettik ki

أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ

Gözedir Ve Göz Canadır Can Şüphesiz

(şüphesiz cana can, göze göz) şüphesiz cana karşılık can öldürülür göze karşılık göz çıkarılır

وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ

Dişedir Ve Diş Kulağadır Ve Kulak Burunadır Ve Burun

(buruna burun, kulağa kulak, dişe diş) buruna karşılık burun kesilir kulağa karşılık kulak kesilir dişe karşılık diş koparılır

وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ

Kısastır Ve Yaralar

(ve yaralar biri birine kısastır) ve haksız yere yapılan yaralar da birbirine kısastır. Aralarında eşitlik temini Kâbil olursa yapılan bir yaranın bir benzeri de cani hakkında yapılır. Bu şekilde eşitliğe riâyet edilmiş başkaları için bir uyanma vesilesi bulunmuş olur.

فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ

Onun için Bir kefarettir O takdirde o Onu Bağışlarsa Fakat kim

(Fakat her kim bunu bağışlarsa Artık bu onun için bir kefarettir) Fakat böyle haksız bir muameleye maruz kalanlardan her kim böyle bir kisası, bir karşı cezayı tasadduk eder bağışlar, bu hakkı kendi rızası ile düşürürse bu bağışlama o bağışlayan için bir kefarettir. Böyle affedici bir muameleden dolayı Cenâbı Hak onun günahlarını af ve mağfiret buyurur. Bir görüşe göre de böyle bir bağışlama, canı için bir keffârettir, hak sahibi hakkından vaz geçince artık canıye lâzım gelen ceza düşer. Onu Cenabı Hak da sorumlu tutmaz,

وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kendileridir Artık işte onlar Allah İndirdi O şeyle ki Hükmetmezse Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ'nın indirdiği ile hükmetmez ise işte onlar zalimlerdir) öyle Allah'ın hükmünü terk edenler zalimlerdir adaleti bırakmış, kendi nefislerine suikast etmiş, kendilerini azaba maruz bırakmış kimselerdir. Bundan dolayı akıllı, düşünen bir kimse, kendi nefsinin böyle bir tehlikeye maruz bırakmamalıdır.

&-Rivayete göre bu âyeti kerime, İsrail oğullarının durumlarını beyan için nazil olmuştur. Onlar bu gibi hususlarda adalete, eşitliğe riâyet etmezler imiş. Meselâ: Nadir oğulları kabilesini, Kureyze oğulları kabilesi üzerine tercih ederlermiş. Kisas cezasının lüzumunu yalnız Kureyze oğullarına tahsis etmişler, Nadir oğullarını bundan müstesna tutmuşlardı. Bir de kadınları öldüren erkekler hakkında kisas cezasını tatbik etmezlerdi.

&-İslâm hükümlerine göre kisaslar iki türdür. Birisi "kisas finnefs" dir ki, bu, katili öldürülenin nefsi karşılığında öldürmektir. Diğeri de "kisas filetraf" dir ki, bu da yaralanmış veya kesilmiş bir aza karşılığında yaralayanın veya kesenin de benzer azasını yaralamak veya kesmektir.

&-**Diyet de:** Cinayet sebebiyle cinayete uğrayana veya varislerine bir nevi tazminat mahiyetinde verilmesi lâzım gelen maldır.

&-Cinayet ise esasen cezayı gerektiren herhangi bir suçtur, yasak bir fiili yapmaktır. Bir kimseyi haksız yere öldürmek veya yaralamak bir cinayet olduğu gibi gasp, hırsızlık, yağma, telef etmek gibi fiiller de birer cinayettir.

&-Cerh, bir şeyde yara meydana getirmek, herhangi bir azayı yaralamaktır.

&-Katli uzuv (Aza kesme), insanın bir azasını kesmek, bedeninden ayırmak demektir. El, ayak, parmak, tırnak, gibi, kulak, dudak, ağız, burun gibi azalan kesmek ve göz, diş gibi azaları çıkarmak, kırmak ve kirpikleri, kaşları, baş saçlarını yolup koparmak, tıraş etmek gibi ki bütün bunlar katli uzuv sayılır.

&-Duyguları ve kuvvetleri etkisiz hale getirmek ise, bir azayı iş göremez hale getirmek yaradılışındaki gayesinden mahrum etmek, o azayı faaliyetinden ayırmak, seketeye uğratmak demektir. Ahkâmı şer'iyemize göre azalar hakkındaki cinayetlerden dolayı kisas lâzım gelmesi için adam öldürmekten dolayı kisas icrası için gereken şartlardan başka şu şartlar da vardır.

1.Kesilen veya yaralanan azanın yeri iyileşerek neticesi malûm olmalıdır. Çünkü ölümle sonuçlanabilir.

2.Bir azanın kesilmesi, yaralanması, sahibinin emir ve müsaadesine dayalı olmamalıdır. Olursa kisas ve diyet lâzım gelmez.

3.Canı ile cinayete uğrayan kimse hür olmalıdırlar. Bunlardan biri veya her ikisi hür olmazsa kisas değil, diyet lâzım gelir. Çünkü bunların kıymetleri farklıdır, bu sebeple aralarında eşitlik yoktur. Bu halde cinayete uğrayan hür olunca canı olan kölenin sahibi tercihte serbesttir. Dilerse bu köleyi o hür kimseye verir, dilerse kesilen azanın diyetini vererek o köleyi yine mülkünde tutar.

4.Azalarla ilgili diyetler arasında benzerlik bulunmalıdır. Bundan dolayı erkekler ile kadınlar arasında meydana gelen yaralamadan ve aza kesmeden dolayı kisas lâzım gelmeyip diyet verilmesi icab eder. Çünkü bu karşılıklı azalara ait diyetlerin miktarı farklıdır.

5.Azalar arasında mahal ve menfaat itibariyle benzerlik bulunmalıdır. Bundan dolayı

meselâ: Bir başparmak yerine bir şahadet parmağı kesilemez.

6.Azalar hakkındaki cinayette caniler birden çok olmamalıdırlar. Birden çok olurlarsa haklarında kısas değil, diyet lâzım gelir. Çünkü bunların fiilleri arasında az çok bir fark vardır. Eşitlik yoktur ki, kısas icrası uygun olsun.

7.Azalar hakkında kısas yapılabilmesi için benzerliği temin mümkün olmalıdır. Mese-lâ: Bir kimse bir şahsın iki kolunu veya iki ayağını kesecek olsa kendisinin de iki kolu veya iki ayağı kesilir. Bunda benzerlik mümkündür. Fakat aksi takdirde diyet lâzım gelir, kısas lâzım gelmez. Meselâ: Kasten çıkarılan bir gözden dolayı kısas lâzım gelmez, çünkü bunda benzerliği temin mümkün değildir. Bu halde diyet lâzım gelir. Bununla beraber bir kimse bir şahsın gözünde yalnız ziyayı, görmeyi yok etse kendi gözünde de usulü dairesinde ziya ve görme yok edilir. Çünkü bunda benzerlik müm-kündür. Dilde de kısas cereyan etmez. Çünkü diller uzanır ve kısılır olmaları sebe-biyle onlarda benzerlik bulunmuş olmaz. Ve sağlam bir aza, meselâ bir el, bir ayak, ayıplı arızalı bir aza karşılığında kısas olarak kesilemez. Çünkü bunlarda ben-zerlik temin edilemez. Tamamen kesilen kulaktan ve kulağın bilinen, belirli bir parça-sından dolayı kısas yapılacağı gibi marinin yani: Burun ucunda kasabeden fazla olan yumu-şak, kemiksiz yerinin kesilmesinden dolayı da kısas yapılır. Fakat kulağın sınırı belli olmayan bir parçasının kesilmesinden dolayı kısas icra edilemez. Burun kasebesinde, dişlerden başka kemikler de, caife ve gayricaiife denilen yaralarda, kir-pikler ile göz kapaklarında, işitme, söyleme, koklama, tatma kuvvetlerinde, şehevî kuvvetlerde kısas cari değildir. Zira bunlarda da benzerlik temini mümkün olmaz. Caife, içe kadar işleyen yaradır. Göğüste, arkada, karında açılan yaralar gibi, içe iş-lememiş bir yarayada gayricaiife denir. Elde, ayakta, boyundaki yaralar gibi.

&-Şeriatımızın hükümlerine göre kasten katlin, yani öldürülmesi meşru olmayan bir insanı yaralayıcı aletlerden biriyle kasten öldürmenin hükmü, şartları mevcut olunca kısas ile öldürülenin mirasından; vasiyetlerinden katilin mahrum olması ve uhrevî mesuliyetidir. Şu kadar var ki, kısas, bazen diyet karşılığında veya cinayete uğraya-nın veya vârislerinin affıyla karşılıksız veya bir bedel karşılığında düşer. Kasde ben-zer bir yol ile öldürmenin yani öldürülmesi meşru olmayan bir insanı yaralayıcı alet-lerden sayılmayan bir şey ile öldürmenin hükmü de diyeti mugallâzâ (ağır diyet) ile kefareten ve miras ile vasiyete kavuşmamaktan ibarettir, tazir cezasını hak etmektir ve uhrevî mesuliyettir. Diyeti mugallâzâ, diyetin deve cinsinden verileceği takdirde göz önüne alınır, hür olan erkek bir maktul için tam yüz deve verilmesi lâzım gelir ki: Bu bir diyeti muğallazadır. Kefareti katilden maksat da bazı öldürmelerden dolayı ve-rilecek diyetlerden başka yapılması icab eden bir kefarettir ki, bu mümkün ise bir mü'min köle azat etmektir. Bu bulunmadığı takdirde ardarda iki ay oruç tutmaktır ki bu günahların af ve örtülmesine vesile olacağı için böyle keffâret adını almıştır. Bununla beraber, bu kefaretin lüzumu katilin akıllı, bulûğ çağına ermiş, hür, Müslüman olması halindedir. Hata olarak öldürmenin hükmü de tam diyet ile miras-tan, vasiyetten mah-rumiyet ve kefaretilerle uhrevî mesuliyettir. Kasten yaralama ve aza kesmenin hükmü de miktarda eşitlik ve benzerlik mümkün olduğu takdirde kısastır. Mümkün olmadığı takdirde de diyet veya hükümeti âdildir. Hükümeti âdil ise miktarı şer'an belirlenmiş olmayıp bilirkişinin usulü dairesinde takdir ve tayin edecekleri diyetdir. Hata olarak yaralama ve kesmenin hükmü de bir aza yaralanmış veya tama-men kesilmiş veya menfaati tamamen yok olmuş ise diyetdir. Böyle olmayıp da azada zaaf arız olmuş ise veya azada kusur sayılacak bir eser kalmış ise hükü-meti âdildir.

&-Kisasın şartları ve diyetlerin miktarı hakkında Bakara suresinin 178 inci âyeti ker-i-mesinin tefsirine müracaat ediniz!

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ
الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ
لِّلْمُتَّقِينَ

46.Ve arkadan da onların izleri üzerine Meryem'in oğlu İsa'yı, önündeki Tev-

rat'ın bir tasdikçisi olarak gönderdik. Ve ona İncil'i verdik ki, içinde bir hidâyet, bir nur vardır. Ve önündeki Tevrat'ı tasdik edicidir. Ve takva sahipleri için bir hidâyet ve bir öğüttür.

Bu mübarek ayetler. Hristiyan taifesine Hz. İsa'nın İncil kitabı ile gönderilmiş olup onların vaktiyle bu İncil'in hükümleriyle mükellef bulunmuş olduklarını bildirmektedir. Allah'ın hükümlerine muhalefet edenlerin ise fâsık kimseler olduklarını ihtar buyurmaktadır.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa'yı izleri Üzerinde Ve Gönderdik

(Ve arkadan da onların izleri üzerine Meryem'in oğlu İsa'yı gönderdik) evet İsrail oğullarına birçok Peygamber gönderilmişti Ve bu Peygamberleri müteakip de o Peygamberlerin izleri eserleri üzerine Meryem'in oğlu İsa'yı gönderdik

مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ

Tevrat'ı Kendinden öncedir O şeyi ki Tasdik edici olarak

(Kendinden önceki Tevrat'ın bir tasdikçisi olarak) kendi zamanından evvel nazil olmuş bulunan Tevrat'ın bir tasdikçisi olarak gönderdik. Bu sebeple Hz. İsa, Tevrat'ın ilâhi bir kitap olduğunu tasdik, teyit etmiş ve İsrail oğullarından gelen son Peygamber bulunmuştur.

وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ

Ve Bir nur Bir hidayet İçinde vardır İncili Ve Ona verdik

(Ve ona İncil'i verdik içinde bir hidâyet, bir nur vardır) o mübarek kitabı İsa Aleyhisselama indirdik ki o kitabın içinde Hak yola sevk eden bir hidâyet ve hakikatleri aydınlatan bir nur vardır. Bu kitapta da Tevrat'ta olduğu gibi son peygamberin bütün insanlığa son bir Peygamber olarak gönderileceğine dâir bir müjde nuru vardır. Hz. Muhammed'in vasıflarına, onun şeriatının her bakımdan tam, kâmil, şeriatların sonuncusu olduğuna dair malûmat vardır.

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ

Tevrat'ı Kendinden öncedir O şeyi ki Ve Tasdik ediçi olarak

(Ve kendinden önceki Tevrat'ı tasdik edicidir) Ve O İncil önündeki Tevrat'ı onun da ilâhi bir kitap olduğunu tasdik edicidir

وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Ve Bir nasihat Ve Bir hidayet

(Ve takva sahipleri için bir hidâyet ve bir öğüttür) hakikaten Allah'ın kitabının hükümlerine itaatkâr, hakkıyla takva sahibi olanlar, bu kitaptan istifade ederler. Onun beyanlarına göre Hz. İsa'nın bir Peygamber olduğunu ve diğer Peygamberler ile beraber son peygamberin de peygamberlik ve risâletini ve ona nazil olan Kuranı Kerim de bir ilâhi kitap bulunduğunu tasdik eylerler. Bu gibi güzel vasıflara sahip olmayanlar için ise İncil'den istifade etmek mümkün değildir.

وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ

هُمُ الْفَاسِقُونَ

47.Ve İncil ehli de Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu hükümler ile hükmetsin. Ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hüküm etmezse işte onlar fasıklardır...

وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ

Onda Allah İndirdi O şeyle ki İncil Ehli Ve Hükmetsin

(Ve İncil ehli de Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmetsin) Cenâbı Hak buyurmuştur ki: İncil ehli de Allah Teâlâ'nın indirmiş beyan buyurmuş, nesh'e tabi kılınmamış olduğu ahkâm ile hükmetsin ona göre dini vazifelerini ifaya çalışsın.

İncil'deki hükümlerin bir kısmı: Cenabı Hakkın birliğine, Hz. İsa'nın bir insan olup Peygamberlikle şereflenmiş olduğuna dairdir ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın da son peygamber olup ona verilecek olan Kur'anı Kerim'in hükümlerine muhalif olan önceki hükümlerin nesih edilmiş bulunacağına aittir. Ne yazık ki Yahudiler gibi Hristiyanlar taifesi de kitaplarını değiştirmiş ve bozmuş, onlardaki hükümlere riayette bulunmamış ve bilhassa Son Peygamber Hazretlerine ait beyanları örtmeye ve im-haya çalışıp durmuşlardır,

وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeyle ki Hükmetmezse Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hüküm etmezse) ve bununla beraber her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile yani indirilmiş kitapların sabit, nesih edilmemiş hükümleri ile hüküm etmezse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Kendileridir Artık işte onlar

(işte onlar fasıklardır) işte o gibi kimseler tam fasıklardır. Bundan dolayı o indirilmiş kitapların beyanlarına göre son peygamberi tasdik, onun şeriatı ile amel lâzım geldiği halde buna muhalefet edenler, itaat dairesinden çıkmış, kötülük ve günaha müptela olmuş kimselerden başka değildir.

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

48.Ve sana kitabı da hak olarak indirdik, kendisinden evvelki semavi kitabı tasdik edici ve üzerine bir koruyucu olmak üzere. Artık aralarında Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu hükümler ile hükmet. Ve sana gelen haktan ayrılıp da onların hevalarına tâbi olma. Sizden her biriniz için vaktiyle bir şeriat, bir açık yol kılmıştık. Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizleri bir ümmet kılmış olurdu. Fakat size vermiş olduğu şeyler de sizi imtihan etmek için bir ümmet kılmadı artık hayırlı işlere koşunuz. Nihayet cümleten dönüşünüz Allah Teâlâ'yadır. Bundan dolayı nelerde ihtilâf etmiş olduğunuzu o size haber verecektir...

Bu âyeti kerime, Kur'anı Kerim'in nasıl muazzam bir ilâhi kitap olduğunu ve muhtelif şeriatların, ümmetlerin vaktiyle meydana getirilmiş olduğundaki hikmeti ve Hz. Muhammed'in peygamberliğinden sonra Kur'an hükümleri dairesinde hükmedilmesi gerektiğini beyan buyurmaktadır.

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

Hak ile Kitabı Sana Ve İndirdik

(Ve sana kitabı da hak olarak indirdik) Ey Yüce Resulüm! Eski ümmetlere Tevrat, İncil gibi kitapları verdik Ve sana Kur'anı Kerim'den ibaret olan kitabı da hak olarak hakikate tercüman, tam bir doğruluk ve hikmetle vasıflanmış bir halde inzal buyurduk

مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ

Üzerine Ve Bir koruyucu Kitabı Kendinden öncedir O şeyi ki Tasdik edici olarak

(kendisinden evvelki semavi kitabı tasdik edici ve üzerine bir koruyucu olmak üzere) kendisinden evvelki semavi her kitabı diğer Peygamberlere verilmiş olan kitapların kapsamını tasdik edici; Onlardaki kıssaların, vaat ve tehdidin hakikate uygun, zamanlarındaki insanların irşat ve aydınlatılmasına yönelik bulunduğunu açıklayan bir kitap olarak indirdik. Ve onların birer ilâhi kitap olduğuna şahit, onların yürürlükten kaldırılmış hükümlerini koruyucu ve savunucu, kaldırılmış hükümlerine de işaret edici olmak üzere o hak ve hakikati bildiren kitabı da sana ihsan buyurduk.

فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeyle ki Aralarında Öyleyse hüküm ver

(Artık aralarında Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu hükümler ile hükmet) Artık sana müracaat eden ehli kitap ve diğerlerinin aralarında Allah Teâlâ'nın sana indirmiş olduğu o apaçık kitabın hükümleri ile hükmet. Çünkü o apaçık kitap, diğer ilâhi kitaplardaki yürürlükten kaldırılmamış olan bütün şeri hükümleri ve hikmet gereği olan bir nice diğer dini meseleleri içine almış bulunmaktadır,

وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ

Haktan Sana geldi O şeyden ki Arzularına Ve Uyuma

(Ve sana gelen haktan ayrılıp da onların hevalarına tâbi olma) ve sana gelen haktan Ahkâmı Kuraniyeden ayrılıp da o müracaat edecek olanların hevalarına gayri meşru arzularına tâbi olma. Öyle bir hareket, Allah'ın hükmüne muhalefettir, büyük sorumluluğu gerektirir. Ey muhtelif ümmetler!

لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا

Ve Bir yol Bir şeriat Sizden Kıldık Her biri için

(Sizden her biriniz için vaktiyle bir şeriat, bir açık yol kılmıştık) meselâ: Hz. Musa'nın gönderilmiş olduğu günden itibaren Hz. İsa'nın zamanına kadar Tevrat'taki şeri hükümler ile amel edilmesi icab ediyordu. Hz. İsa'nın zamanında da son peygamber Hz. Muhammed'in gönderildiği zamana kadar İncil'deki şeri hükümler ile amel edilmesi emir olunmuştu. Şimdi ise Son Peygamber Hazretlerinin şeri hükümleri ile bütün insanlığın amel etmeleri emir olunmuştur. Bundan dolayı ey bu son peygamberin zamanında var olan ve ondan sonrada vücuda gelecek bulunan insanlar! Şimdi sizler için icap eden, o Yüce Peygamberin şeriatıyla amel etmektir. Bu, ilâhi hikmet ummun menfaati gereğidir.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet Elbette sizi kıldı Allah Dileseydi Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizleri bir ümmet kılmış olurdu) Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizleri bir ümmet kılmış olurdu Bütün asırlarca hepinizi bir din, bir şeriat üzere birleştirir, o şeriatı hükmünün kaldırılmasından ve değişiklikten uzak kıldı,

وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ

Size verdi O şeylerde ki Sizi imtihan etmesi için Fakat

(Fakat size vermiş olduğu şeyler de sizi imtihan etmek için) fakat size verdiği şeylerde muhtelif zamanlarda muhtelif şeraitlerle sizi imtihan etmek için böyle yaptı. Sizlere vakit vakit Peygamberler gönderdi, hakkınızda bir imtihan muamelesi gibi bir muamelede bulunmak hikmetine binaen sizi bir ümmet aynı şeriata tâbi kılmadı. Bundan dolayı şimdi de hepinizi bir dine, bir parlak şeriata tâbi tutmuştur, şimdi hikmet bunu gerektirmektedir, buna muhalefet, hakkınızda elem verici azapları gerektirir

فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ

Hayırlarda Öyleyse yarışın

(artık hayırlı işlere koşunuz) artık Ey insanlar! Sizin için iki âlemde de hayırlı işlere koşunuz. Kuranı Kerim'de beyan olunan doğru inançlar ile iyi ameller ile vasıflanmaya gayret ediniz fırsatı kaçırmayınız.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا

Hep beraber Dönüşünüz Allah'adır

(Nihayet cümleten dönüşünüz Allah Teâlâ'yadır) Hepiniz bu dünyayı bırakıp âhiret âlemine gidecek, orada amellerinize göre muameleye tâbi olacaksınız. Bundan dolayı Dünyada iken

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorsunuz Hakkında İdiniz O şeyleri ki Artık size bildirecektir

(Bundan dolayı nelerde ihtilâf etmiş olduğunuzu o size haber verecektir) evet o Yüce Yaratıcı âhiret âleminde dünyada iken ihtilâf etmiş olduğunuzu size haber verecektir. O ihtilâfınıza lâyük cezaya sizi kavuşturacaktır. O halde bu akıbeti düşününüz, daha imkân elde var iken kaybedileni telâfi etmeye çalışınız, hepimiz birden İs-lâm dininin saadet sahasında toplanarak aradaki boş ihtilâflara son veriniz. Bütün insanlığın selâmeti, hakiki saadeti ancak bu sayede temin edilmiş olur.

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

49.Ve aralarında Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmet ve onların arzularına tâbi olma. Ve Allah Teâlâ'nın sana indirmiş olduğu şeylerin bazısından seni fitneye düşüreceklerinden dolayı onlardan kaçın. Eğer onlar yüz çevirirlerse artık bil ki, Allah Teâlâ muhakkak diliyor ki, onları bazı günahları sebebiyle musibete uğratsın. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları elbette fasık kimselerdir.

Bu mübarek ayetlerde şeri hükümlere riayetin lüzumunu ve Allah'ın hükümlerinin üstünde hiçbir hüküm olamayacağını beyan buyurmaktadır.

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Ve Uyuma Allah İndirdi O şeyle ki Aralarında Hükmet Ve Diye

(Ve aralarında Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmet ve onların arzularına tâbi olma) Resulüm! Kurani Kerimi sana hak olarak indirdik Ve sana emir eyledik ki, sana müracaat edenlerin aralarında Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu ile hükmet haklarında Kurani Kerim'in recme, kısasa ve diğer konulara ait hükümlerini tatbik eyle ve onların arzularına tabi olma onların cahilce arzularına kıymet verme

وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ

Sana Allah İndirdi O şeylerin ki Bir kısmından Seni şaşırtırlar diye ve onlardan kaçın

(ve Allah Teâlâ'nın sana indirmiş olduğu şeylerin bazısından seni fitneye düşüreceklerinden dolayı onlardan kaçın) bâtili hak şeklinde tasvir ederek kötü mak-satlarını sana kabul ettirmek isteyeceklerinden dolayı onlardan kaçın sözlerine iltifat etme

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ

Allah İstiyor Ancak Artık bil ki Yüz çevirirlerse Fakat eğer

(Eğer onlar yüz çevirirlerse artık bil ki, Allah Teâlâ muhakkak diliyor ki) Cenâbı Hakkın indirmiş olduğu ile hükümden yüz çevirirlerse ondan kaçınarak başka arzuda bulunurlarsa artık bil ki, Allah Teâlâ muhakkak diliyor ki

أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ

Günahlarının Bazısı yüzünden Onlara bir musibet vermesini

(onları bazı günahları sebebiyle musibete uğratsın) Allah onları bazı günahları sebebiyle öyle Allah'ın hükmünden yüz çevirmelerinden dolayı musibete uğratsın on-ları bu büyük günahları yüzünden cezaya çarptırsın

وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

Gerçekten fasıktırlar İnsanların Birçoğu Ve Şüphesiz

(şüphe yok ki, insanlardan birçokları elbette fasık kimselerdir) evet insanlardan birçokları elbette fasık küfürlerinde ısrarlı, inatçı kimselerdir. Bundan dolayı öyle dala-let ve sapkınlık içinde bulunanlar iltifata lâyük olamaz.

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

50.Onlar cahiliyet devrindeki hükmü mü arıyorlar? Allah Teâlâ'dan daha güzel hükmeden kim vardır? Tam kanaat sahibi bir kavime göre?

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ

İstiyorlar Cahiliye Yoksa hükmü nümü

(Onlar cahiliyet devrindeki hükmü mü arıyorlar?) O ilahi hükmü kabulden kaçınan inkârcılar cahiliyet devrindeki hükmü mü arıyorlar? Cahiliye milleti gibi nefsin arzuna tabi, adalete, eşitliğe aykırı bir şekilde hüküm verilmesini mi istiyorlar? Bu ne kadar şaşılacak bir arzudur! Bir kere düşünmeli değil mi?

وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

Tam kanaat sahibi Bir kavim için ki Hüküm cihetiyle Allah'dan Daha güzeldir Ve Kim

(Tam kanaat sahibi bir kavime göre Allah Teâlâ'dan daha güzel hükmeden kim vardır?) elbette yoktur. Hakkıyla düşünen, münevver bir zümrenin kanaatince Hak Teâlâ Hazretlerinden daha adaletli hükmedecek bir zat elbette düşünülemez. Artık onun hükmüne nasıl muhalefet edilebilir?

&-Rivayete göre Keab ibni Esed ve Abdullah ibni Suriya gibi bazı şahıslar Hz. Peygamber'i fitneye düşürmek, onu Kurani Kerim'e aykırı hükme sevk eylemek maksadıyla Hz. Peygamber'in huzuruna gelmişler. Ya Muhammed Aleyhisselâm Sen bilirsin ki, biz, Yahudilerin âlimlerinden eşrafından bulunuyoruz. Eğer biz sana tâbi olursak bütün Yahudiler bize muhalefet etmeyip sana tâbi olurlar. Bizim ile bir kavim arasında bir dava vardır, sana müracaat edeceğiz. Eğer onların aleyhine olarak bizim lehimize hükmedersen sana iman eder, seni tasdik eyleriz, demişler. Resulü Ekrem Hazretleri ise bunların bu sözlerine iltifat buyurmamış, bu hâdise üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuş, onların arzularına tâbi olunmaması emir olunmuştur. Evet, güzel kardeşlerim hal böyle iken bir kaç inkârcının gönlünü hoş tutacaz diye Allahın hükümlerini çiğnemek bir Müslüman'a yaraşmaz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

51.Ey iman edenler! Yahudiler ile Hristiyanları dost tutmayınız. Onların bazıları bazılarının dostudur. Ve sizden her kim onları dost edinirse muhakkak o da onlardandır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ o zalimler olan kavme hidâyet etmez.

Bu mübarek ayetler, kâfirlere karşı gösterilecek bir dostluğun kötü neticelerini ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Ve Hristiyanları Yahudileri Edinmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Yahudiler ile Hristiyanları dost tutmayınız) Yahudiler ile Hristiyanları Öyle birbirine düşman, ilâhi bir dinden mahrum kimseleri dost tutmayınız. Sizden hangi biriniz, onlardan hangi birini bir sadık, hayır ister dost telâkki etmesin

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

Bazısının Dostlarıdır Onların bazıı

(Onların bazıları bazılarının dostudur) onların birbirlerinin dostudur Yahudi taifesi kendi milletine mensup olanların, Hristiyan taifesi de kendi dindaşlarının dostudurlar. Onlar kendilerinden olmayanlara kaşı samimi bir dostlukta asla bulunmazlar.

وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ

Onlardandır Artık şüphesiz o İçinizden Onları dost edinirse Ve Kim

(Ve sizden her kim onları dost edinirse muhakkak o da onlardandır) Ve Ey Müslümanlar sizden her kim onları dost edinirse Onlara karşı samimi bir muhabbet ile bağlanırsa muhakkak o bağlanan da onlardandır. Çünkü aralarında bir fikir ve inanç

birliği bulunmamış olsa öyle onlara bağlanması mümkün olamaz. Bundan dolayı onlara öylece bağlanan kimseler, hakiki Müslüman değil, münafık şahıslar demektir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ o zalimler olan kavme hidâyet etmez) Allah böyle kendine kendi dindaşlarını dost edinmeyip de kâfirler ile dost edinmeyi caiz görmez. Ve o zalimleri hidayete erdirmez. İşte temiz yaratılışını bırakıp da nur içinde zulumatı karanlıkları seçen bir kavim hem dünyada hem ahirette hüsrana uğrayanlar dan olur.

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ

52.İmdi kalplerinde bir hastalık olan kimseleri görürsün ki onların içinde koşar dururlar, bize bir felâket isabet etmesinden korkarız derler. Artık umulur ki, Allah Teâlâ bir fetih veya ilâhî katından bir emir vücuda getirir de onlar kendi nefislerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olurlar.

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ

Onların içinde Koşuyorlar Bir hastalık Kalblerinde vardır O kimseleri ki Şimdi görürsün

(İmdi kalplerinde bir hastalık olan kimseleri görürsün ki onların içinde koşar dururlar) Evet, O yabancı taifelere bağlananlar vardır. İmdi Ey Resulüm! Veya ey hakikatleri görmeğe muktedir olan herhangi bir Müslüman! Sen kalplerinde hastalık bulunan münafık kimseleri görürsün ki o münafıklar o yabancı taifelerin içinde koşarlar, onlara dostluk gösterir dururlar o münafıkça hareketlerden dolayı kendilerini mazet sahibi göstermek için de

يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ

Bir bela Bize isabet etmesinden Korkuyoruz Diyorlar

(bize bir felâket isabet etmesinden korkarız derler) bize o taifelerden bir felâket isabet etmesinden korkarız onların bir gün galip olup bizi mahvetmelerinden, bizim mahrumiyetlere uğramamıza sebebiyet vereceklerinden endişe ederiz derler. Ne büyük kuruntu! Hayır hayır

فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ

Katından Bir emri Veya Zaferi Getirmesi Allah'ın Fakat umulur

(Artık umulur ki, Allah Teâlâ bir fetih veya ilâhî katından bir emir vücuda getirir) artık Cenabı Hakkın lütfundan beklenir ki Allah Teâlâ mü'minlere bir fetih bir zafer ihsan buyurur. Veya ilâhi katından bir emir o düşmanların ezilmesi, sürülmesi ve şiddetli cezalandırılması gibi bir hâdis vücuda getirir de o münafık kimseler

فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ

Pişman olanlar İçlerinde Gizlediler O şeylere ki ve olmaları

(kendi nefislerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olurlar) kendi nefislerinde gizledikleri küfürden, nifaktan Resulü Ekrem'in muvaffak olup olmayacağı hakkındaki tereddütlerden dolayı pişman olurlar pişmanlığa düşmüş bulunurlar.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهْؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ

أَعْمَالُهُمْ فَاصْبِرُوا خَاسِرِينَ

53.İman edenler de diyeceklerdir ki, sizinle beraber olduklarına dâir büyük yeminler ile Allah Teâlâ'ya yemin eden kimseler şunlar. Onların Bütün amelleri boşa gitti de hüsrana içinde kaldılar

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ve Der

(İman edenler de diyeceklerdir) O münafıklar öyle pişman bir hâle maruz kalacakları zaman İman edenler hakiki Müslümanlar da diyeceklerdir ki ey Müslüman kardeşlerimiz! Artık o münafıkların halleri anlaşıldı ya

أَهْؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ

Elbet sizinle beraberdir Şüphesiz onlar Yeminlerinin En güçlüsü ile Allah'a Yemin ettiler O kimseler ki Şunlar mıdır?

(sizinle beraber olduklarına dâir büyük yeminler ile Allah Teâlâ'ya yemin eden kimseler şunlar mı?) Evet, O münafıklar değil midir ki, sizi aldatmak için sizinle beraber olduklarına ve size yardım edeceklerine dâir yemin edip durdukları halde kalben size düşmanlıkta bulunurlar, sizin düşmanlarınıza karşı dostluktan geri durmazlar

حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlar Ve olmuşlardır Amelleri Boşa gitmiş

(Bütün amelleri boşa gitti de hüsrân içinde kaldılar) o münafıkların ise amelleri batıl olmuş onlar tamamen ziyana uğramış kimseler olmuşlardır

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

54.Ey iman edenler! Sizden her kim dininden dönerse muhakkak Allah Teâlâ bir kavmi getirir ki, onları sever, onlar da onu severler. Mü'minlere karşı mütevazı olurlar, kâfirlere karşı da izzet sahipleri bulunurlar. Allah yolunda savaşa atılırlar ve kınayanın kınamasından korkmazlar, işte o, Allah Teâlâ'nın lütfudur, onu dilediğine verir ve Allah Teâlâ'nın lütfü ve ilmi geniştir.

Bu âyeti kerime, İslâm dininden ayrılanların zararları kendi şahıslarına ait olup ilâhi dinin onlara muhtaç olmadığını bildirmektedir. Ve Cenabı Hakkın kendi mukaddes dinini daima destekleyeceğini bizlere müjdelemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ

Dininden Sizden Dönerse Kim İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Sizden her kim dininden dönerse) Sizden her kim dininden dönerse İslâmiyet'i bırakıp irtidâd ederse bu kötü hareketinin felâketi kötülüğü, cezası kendisine yönelir. O yüzden İslâmiyet bir zaafa, bir duraklamaya maruz kalmaz.

فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ

Ve onları sever Onu severler Bir kavmi ki Allah Getirir yakında

(Allah Teâlâ bir kavmi getirir ki, onları sever, onlar da onu severler) muhakkaktır ki Allah Teâlâ o mürtet taifeyi yok eder yerine bir seçkin kavmi getirir İslâm şerefine nail eder. İslâmiyet'e hizmete muvaffak kılar ki Cenabı Hak onları sever onların hakkında dünyevi ve uhrevi hayırları, mükâfatları ister onlar da onu severler o muhterem kavim de o Yüce Yaratıcıyı severler o kerem sahibi Yaratıcıya ibâdet ve itaatte bulunurlar, günahlardan kaçınırlar. Ve o seçkin zevat

أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kâfirlere karşı Şiddetlidirler Mü'minlere karşı Alçak gönüllüdürler

(Mü'minlere karşı mütevazı olurlar kâfirlere karşı da izzet sahipleri bulunurlar) mü'minlere o dindaşlarına karşı mütevazı yumuşaklık, merhamet ve şefkatle vasıflanmış olurlar bununla beraber kâfirlere karşı da izzet sahipleri galibiyetle, kuvvet ve şiddetle vasıflanmış bulunurlar. Bu muhterem fedakâr zatlar

يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ

Bir kınayanın Kınamasından Ve Korkmazlar Allah Yolunda Çihad ederler

(Allah yolunda savaşa atılırlar kınayanın kınamasından korkmazlar) İslâm dininin düşmanlarıyla savaşlarda bulunur, dini yüceltmeğe hizmet eder dururlar. Ve bu zatlar kınayanın kınamasından korkmazlar bunlar dinlerinde kuvvet ve metanet sahibleridir, öyle münafıklar gibi yabancılardan, İslâm düşmanlarından korkmaz, onların kınama ve ayıplamasına, dedikodusuna kıymet vermezler,

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Onu verir Allah'ın Bir ihsanıdır İşte bu

(İşte o, Allah Teâlâ'nın lütfudur onu dilediğine verir) işte o Muhterem zatların sahip oldukları öyle yüksek vasıflar Allah Teâlâ'nın lütfudur. Onun bir lütuf ve ihsanıdır ki, ona mahzar olmuşlardır. Ve Allah Teâlâ o lütuf ve keremini dilediğine verir bir nice kullarını böyle yük-sek lütuflara, nimetlere nail buyurur.

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Herşeyi bilendir Lutfu geniştir Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ vâsidir âlimdir) lütuf ve keremi pek geniştir, pek ziyadedir ve âlimdir bütün eşyayı ilmi ilâhisi kuşatmıştır. Bundan dolayı ilâhi lütfuna lâik olanları da pek mükemmel bilir, onları bu gibi ilâhi lütuflarına nail buyurur. Vakit vakit nice kimseler İslâm şerefine nail olarak böyle eşsiz lütuflara kavuşmuş bulunurlar. Ne yüce bir başarı!

&-Bu âyeti kerime başlı başına büyük bir mucizedir.

Çünkü bunun, meydana gelmeden önce haber verdiği bu dinden dönme ve İslâm şerefine nail olma hadiseleri daha sonra tamamen tahakkuk etmiştir. Tefsirlerde genişçe beyan olunduğu üzere on bir grup daha sonra İslamiyet den dönmüş, fakat onların yerine nice gruplar, nice milletler İslâm şerefine nail olmuşlar, İslâmiyet'i doğu ve batıya yaymaya devam etmişlerdir. Üç grup Resulü Ekrem'in zamanında dinden dönmüşlerdir ki, bunlar Yemen'de bulunan "beni Mudile" kabilesiyle Müseylemetül-keza bin kavmi olan "beni Henife" kabilesi ve beni Eset kabilesidir. Beni Müdliğin reisi olan Zülhimar, Feyruzi, Deylemi tarafından öldürülmüştür. Müseylemetülkeza da Hz. Ebu Bekir'in zamanında Vahşi tarafından katl olunmuştur. Hz. Hamza'nın da katili olan Vahşi demiştir ki: Ben cahiliyet döneminde insanların hayırlısını, Müslümanlık döneminde de insanların en kötüsünü öldürdüm. Beni Esed, Talha ibni Huveylid'in kavmidir. Bu kavim, Hz. Ebu Bekir'in zamanında Halit ibni Velit tarafından yenilgiye uğratılmış, Talha da Şam'a gitmiş, orada yeniden güzelce Müslüman olmuştur. Yedi kavim de Hz. Ebu Bekir'in hilafeti zamanında dinden dönmüşlerdir ki bunlar da Fezare, Gatfan, Beni Selim, Beni Yerbü, Kende ve "Beni Bekr bini Vail" kabîleleriyle Teym kabilesinin bir kısmından ibarettir. Bir gurup da Hz. Ömer'in hilafeti zamanında dinden dönmüştür ki, o da "Gassân" denilen kavimdir. Bu İslâm'dan dönen kuvvetlerin hepsi de Müslümanlar tarafından mağlûp edilmiş çeşit çeşit felâketlere, mağlûbiyetlere maruz kalmışlardır. Bütün bunlar dinden dönmenin cezasıdır. Uhrevî cezası ise pek büyüktür. Fakat asırsaadetten itibaren bir nice büyük kabileler, milletler İslâm şerefine nail olmuş, İslâmiyet'i doğu ve batıya yaymaya çalışıp durmuşlardır. Ensarı kiram denilen Medine'yi Münevvere ile etrafındaki muhterem ahali. Yemen kabileleri, İranlılar ve Kadisyeye savaşına iştirak eden binlerce zevat ve bilhassa Necip Türk milleti İslâmiyet'i kabul etmiş, bu uğurda asırlardan beri cihat meydanlarına atılmış İslâmiyet in doğu ve batıya yayılmasına pek büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu suretle Kur'anı Kerim'in müjdeleri tahakkuk etmiş, onun ebedi bir mucize olduğu ortaya çıkmıştır. Bizler ecdadımızın İslâm dini hususundaki bu yüce hizmetleriyle daima, iftihar eder, onların o seçkin yollarını takibe muvaffak olmamızı Hak Teâlâ Hazretle-rinden niyaz eyleriz. Ve yardım ondandır.

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

55.Sizin dostunuz ancak Allah Teâlâ'dır. Ve onun Peygamberidir ve iman etmiş olanlardır. O iman edenler ki, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler ve onlar rükû'a varanlardır.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlar için hangi kimselerin dost edinileceğini, yetkili kılınacağını bildirmektedir.

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ

Allah'dır Dostunuz Ancak

(Sizin dostunuz ancak Allah Teâlâ'dır) Ey mü'minler! Sizin veliniz, dostlarınız, yardımcılarınız o inkârcı taifeler değildir, onları dost edinmeyiniz. Sizin dostunuz koruyucunuz, yardımcınız, sığınağınız ancak Allah Teâlâ'dır. Hepiniz aslında onun yöneticiliği altında bulunmaktasınız

وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler Ve O kimselerdir ki Ve onun Peygamberidir

(Ve onun Peygamberidir ve iman etmiş olanlardır) ve sonra da Cenâbı Hakkın bu yöneticiliğine tâbi olarak veliniz onun Peygamberidir. Ve o kerem sahibi mabuda iman etmiş olanlardır bütün Müslümanlardır. O iman etmiş zatlar ki,

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Ve Verirler Namazı Hakkıyla eda ederler Onlar ki

(namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler) üzerlerine düşen beş vakit namazı bütün şartlarına riâyet ederek kılarlar. Ve üzerlerine düşen zekâtı da Müslümanların fakirlerine verirler

وَهُمْ رَاكِعُونَ

Ruku edenler Onlar iken

(ve onlar rükû'a varanlardır) yani: Onlar Cenâbı Hakkın emirlerine riâyet ederek mütevazıca bir vaziyette kulluk vazifelerini ifa edenlerdir. Veya onlar namazlarını, zekâtlarını Allah Teâlâ'dan korkar, Allah için tevazuda bulunur oldukları halde ifa eden zatlardır. İşte bu gibi mü'minler birbirinin dostudur, halis dostudur, hayır isteyen-dir. Artık yabancılardan böyle bir dostluk, böyle bir yardım ve destek beklemek asla mümkün olamaz.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

56.Ve her kim Allah Teâlâ'yı ve onun resulünü ve iman edenleri dost edinirse şüphe yok ki, galip olanlar. Allah Teâlâ'nın o fırkasıdır.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler Ve O kimseleri ki Ve Peygamberini Allah'ı Dost edinirse Ve Kim

(Ve her kim Allah Teâlâ'yı ve onun resulünü ve iman edenleri dost edinirse) Ve her kim Öyle inkârcı, hain tayfaları bırakır da Allah Teâlâ'yı ve onun Resulünü ve iman edenleri dost edinirse. Ve onların dostluğunu, korumasını, iyiliğini kazanmaya muvaffak olursa. Veya onlara yardım ve destekte bulunursa elbette dini ve dünyevi selâmeti, galibiyeti temin etmiş olur.

فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

Galip gelenler Onlardır Allah'ın Tarafdarları Artık şüphesiz

(şüphe yok ki, galip olanlar Allah Teâlâ'nın o fırkasıdır) Şüphe yok ki Salih olanlar Allah'ın korumasına mazhar, kurtuluşa nail bulunanlar Allah Teâlâ'nın o fırkasıdır. Öyle Cenâbı Hakkı ve onun Peygamberini ve bütün mü'minleri dost edinen zatlardır. Dünyevi ve uhrevi muvaffakiyetler ancak onların haklarında tecelli edecektir.

&-Hizb, sahip, cemaat, toplanmış taife ve cüz manasınadır. Çoğulu: Ahzabtır. Allah'ın hizbinden maksat ise Cenâbı Hakkın dinine tâbi, onun himayesini kazanmış olan zatlar demektir. Bunlara: Evliyaullah, Ensârullah, Şiatullah ve Cündullah da denilir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُم مَّؤْمِنِينَ

57.Ey iman edenler! Sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanlardan dininizi eğlence ve oyuncak edinenleri ve müşrikleri dostlar edinmeyiniz. Allah Teâlâ'dan korkunuz, eğer iman etmiş kimseler iseniz.

Bu ayeti kerime de İslâmiyet'in yüceliğini bozmaya çalışan bütün kâfir ve müşrikleri Müslümanların dost kabul edemeyeceklerini bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا

Ve Bir eylence Bir alay Dininizi Edindiler O kimseleri ki Edinmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! dininizi eğlence ve oyuncak edinenleri dostlar edinmeyiniz)

مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Ve kafirleri Sizden önce Kitab Kendilerine verildi O kimselerden ki

(sizden evvel kendilerine kitap verilmiş olanları ve müşrikleri) yani Yahudi ve Hristiyan taifesinden dininizi eğlence ve oyuncak edinenleri lisânen iman ettiklerini açıklayıp kalben küfür üzere ısrarda bulunanları, öyle münafık tabiatlı kimseleri dost tutmayınız, onlar dostluğa lâayık değildirler. Ve dahi kafirleride dostlar edinmeyiniz evet İslâm dinini inkâr eden müşrikleride dostlar edinmeyiniz. Onlardan da uzak durunuz

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُم مَّؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer Allah'dan Sakının

(eğer iman etmiş kimseler iseniz Allah Teâlâ'dan korkunuz) Eğer Ey Müslümanlar! Siz hakkiyle iman etmiş kimseler iseniz o kâfirleri müşrikleri dostlar edinmeyiniz. O gibi inkârcı, münafık, putperest kimseler ile dostlukta bulunmaktan sakınınız, Çünkü iman ile nitelenmek, o gibi din düşmanlarından sakınmayı gerektirir.

&-Rivayete göre Rifae bini Zeyid ve Süveyd binil Hars görünüşte kendilerini Müslüman göstermiş, sonra da münafık kesilmişlerdi. Müslümanlardan bazı zatlar ise bunları hakiki Müslüman sanarak haklarında muhabbet göstermekte bulunmuşlardı. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, o gibi kâfir ve münafıkların dostluğa lâayık olmadıkları ihtar buyrulmuştur.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

58.Ve namaza çağırdığınız zaman onu bir eğlence ve bir oyuncak edindirler. Bu da şüphe yok ki, onların akıllıca düşünmez bir kavim olmalarındandır.

Bu mübarek ayetler de İslâmiyet'e mahsus dini vazifelerin ehemmiyetini takdir etmeyen, İslâm milletinin varlığını kıskanan kimselerin ne kadar kıymet bilmez olduklarını göstermektedir.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلَعِبًا

Ve Bir eğlence Bir alay Onu edindiler Namaza Çağırdınız Ve O vakit ki

(Ve namaza çağırdığınız zaman onu bir eğlence ve bir oyuncak edindirler) Ey ehli İslâm! Siz namaza çağırdığınız zaman ezanı Muhammedi okunarak Allah'ın birliği, inancı bütün ufuklara yayıldığı ve iman sahipleri namaz gibi kutsi bir ibadete davet olundukları vakit o inkârcı taife o namazı o yüce çağrıyı bir eğlence ve bir oyuncak bir alay konusu edindirler. Öyle cahilce, kâfirce bir kötü harekete cürette bulunurlar.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdiremiyorlar Bir kavimdir ki, Çünkü şüphesiz onlar Bu da

(Bu da Şüphe yok, onların akıllıca düşünmez bir kavim olmalarındandır) çünkü

aklı başında olan her insan, gerek ezanın ve gerek namaz gibi ibadetlerin ne kadar kutsal birer vazife olduğunu takdir eder. Öyle yüce vazifelerden kaçınanlar, onların kıymetini takdir edemeyenler, onların yapılmasından dolayı içlerinde bir düşmanlık, bir kırgınlık eseri belirmeğe başlayanlar, elbette güzelce düşünmeden, din düşünce-sinden, yaratılış temizliğinden mahrum kimselerdir. &-Rivayete göre Medine'yi Münevvere'de bulunan bir Hristiyan ezan okunurken müezzinin "Eshedü enne Muhammeden Resulüllah" dediğini işitince: "Allah yalancı olanı yakıversin" dermiş. Bir gece onun hizmetçisi olan bir kadın elinde ateş bulundu-ğu halde onun hanesine girmiş, bundan bir kıvılcım uçarak o haneyi de onun içinde bulunan sahiplerini de tamamen yakıvermiş, o pis herif, lâıyk olduğu cezaya, kendi temennisiyle kavuşmuştur

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنْ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ

59.De ki: Ey ehli kitap! Bizden hoşlanmamanız, bizim Allah Teâlâ'ya ve bize indirilene ve daha evvel indirilmiş olana iman ettiğimizden ve sizin birçoğunuzun şüphesiz fâsık kimseler olmalarından dolayı mıdır?

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا

Bizden Hoşlanmıyorsunuz Ehli kitap Ey De ki

(De ki: Ey ehli kitap! Bizden hoşlanmamanız) Ey Yüce Resulüm! O gibi inkârcılara De ki: Ey ehli kitap ey kendilerine vaktiyle kitap verilmiş olan taife Bizden hoşlanmamanız Bizi ayıplamanız, bizim dini hükümlerimizi inkâra cüret göstermeniz neden kaynaklanıyor?

إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ

Allah'a İman ettik Diye Ancak

(bizim Allah Teâlâ'ya iman ettiğimizden) dolayı mı böyle cahilce bir harekete cüret ediyorsunuz? Allah Teâlâ'ya iman, en büyük bir vazife, en kutsi bir inanç değil midir?

وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِن قَبْلُ

Bundan önce İndirdi Ve O şeye ki Bize İndirildi Ve O şeye ki

(ve bize indirilene ve daha evvel indirilmiş olana) ve bize indirilene Kuranı Kerime ve daha evvel Peygamberlere indirilmiş olana Tevrat, Zebur, İncil gibi kitaplara iman ettiğimizden dolayı mıdır ki, hakkımızda öyle edepsizce hareketlere cüret gösteriyorsunuz? Böyle bir iman saygıya değer değil midir?

وَأَنْ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimselerdir Çoğunuz Ve Şüphesiz

(ve sizin birçoğunuzun şüphesiz fâsık kimseler olmalarından dolayı mıdır?) ve ya sizin bu cahilce hareketiniz birçoğunuzun şüphesiz fasık kimseler olmalarından dolayı mıdır? Evet, Öyle fasık kimseler imanın İslami vazifelerin kadrini bilemezler, onların haklarında öyle alaycı hareketlere cüret ederler, fikri sapıklıklarını göstermiş, ilâhi azabı hak etmiş olurlar. Yoksa akli başında bulunan, fık ve küfürden kaçınan kimseler, böyle inkârcı alaycı hareketlere asla cüret edemezler.

قُلْ هَلْ أَنْبِئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ

مِنْهُمْ الْقِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

60.De ki: Allah Teâlâ'nın katında cezaca ondan daha şerlisini size haber vereyim mi? O kimse ki Allah Teâlâ ona lanet etti ve üzerine gazapta bulundu ve onlardan maymunlar ve domuzlar ve Cenâbı Hak'tan başkasına tapanlar yaptı. İşte bunlar mevkice daha şerli, düz yoldan daha sapık kimselerdir.

Bu âyeti kerime, Müslümanlara karşı hakaret edici tavır alan inkârcıların kötü davranışlarını açıklayarak onları insaf dairesine davet etmektedir.

قُلْ هَلْ أَنْبِئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Ceza cihetiyle Bұndan Daha Kötüsünü Size haber vereyim mi? De ki

(De ki Allah Teâlâ'nın katında cezaca bundan daha şerlisini size haber vereyim mi?) Habibim! O alaycı inkârcılara De ki: siz ilâhi bir dinin sırf hayır olan hükümleri ile alay etmek cüretinde bulunuyorsunuz, siz onun bir şer olduğunu iddia ediyor, onu inkâr ve ayıplamaya kalkışıyorsunuz. Hâlbuki o ilâhi dinin bütün hükümleri, hikmete, faydaya uygun, her türlü kusurlardan uzaktır. Fakat o sizin inancınıza göre diyelim şer olsa bile bir kere düşününüz, insaf ediniz, sizin takip ettiğiniz yol, ondan binlerce kat daha şerli değil midir? Öyle ise Allah Teâlâ'nın katında cezaca azaba götürücü, felâkete sevk edici olmak itibariyle bundan, daha şerlisini size haber vereyim mi? Siz öyle kendi yanlış düşüncelerinize göre ayıplayıp inkâr eylediğiniz herhangi İslâmi bir muamele mi şerli. Yoksa sizin de, insafılı olarak düşününce, İtiraf edeceğiniz gibi haber verilecek şeyler mi şerli, yoksa sizin şerli gördüğünüz İslami muameleler mi şerli olduğu pek güzel ortaya çıkar Evet...

مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ

Ve Üzerine Gazab etti Allah Onu la'netledi O kimse ki

(O kimse ki Allah Teâlâ ona lanet etti ve üzerine gazapta bulundu) O kimse ki geçmiş ümmetlerden her o şahıs ki Allah Teâlâ ona yanlış inancından dolayı lanet etti ve küfür ve günaha düşkünlüğünden dolayı üzerine gazapta bulundu

وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ

Tâğûta Ve Tapan kimse Ve Domuzlar Maymunlar Onlardan Ve Kıldı

(ve onlardan maymunlar ve domuzlar yaptı ve Cenâbı Haktan başkasına tapanlar) ve onlardan öyle batıl dinlere girmiş bulunanlardan ashâbı Sebt cumartesi halkı ve diğerleri gibi bir kısım şahısları, şekillerini değiştirerek kendilerini maymunlar, domuzlar şekline soktu. Ve onlardan bir nicelerini kendi kusurlarının bir cezası olmak üzere Cenâbı Hak'tan başkasına insanlara, hayvanlara, şeytanlara, heykellere tapanlar müşrik kimseler yaptı. Artık bunların dinler tarihince sabit olan bu kötü hallerini, kötü hareketlerini bir göz önüne alarak karşılaştırınız

أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا

Mevki'ce Daha kötü işte onlar

(İşte bunlar mevkice daha şerli) işte bunlar mevkice ve gerçek şahsiyetleri itibariyle sizin kötü zannettiğiniz kimselerden aslında daha kötü

وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

Yolun Ortasından Ve Daha sapkındır

(düz yoldan daha sapık kimselerdir) ve düz yoldan hakiki bir dinin sahasından daha sapık kimselerdir. Bunu görüp bilmek lâzım değil midir? Artık haddizatında her türlü noksandan uzak, kötülükten münezze, yüceltmeye lâyık olan bir dine ve o dinin yüksek hükümlerine nasıl noksanlık isnat edebilirsiniz. Dinleri mukayese eden İlim, İslâmiyet'in kusurlardan uzak, bütün dinlerden üstün olduğunu pek güzel göstermektedir. Cenâbı Hak umum insanlığa insaf ve hakikatleri görmeğe kabiliyet ihsan buyursun. Âmin...

وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ

61.Ve size geldikleri zaman "iman ettik" derler. Hâlbuki onlar muhakkak inkârcı olarak girmişler ve muhakkak inkârcı olarak çıkmışlardır. Allah Teâlâ da onların gizlediklerini çok iyi bilendir.

Bu mübarek ayetler, münafıkların hallerini, hareket tarzlarını göstermekte ve onların salahiyetli olan ilim sahipleri, tarafından İrşat ve ikaz edilmediklerini bildirmektedir.

وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا

iman ettik Derler Size geldiler Ve O vakit ki

(Ve size geldikleri zaman) Habibim! O münkirler İslâm hükümleri ile alay etmeye cüret ederler. Ve onlardan ve Yahudilerden bir zümre senin huzuruna veya seninle beraber Müslümanların huzuruna geldikleri zaman gerçeğe aykırı olarak biz iman ettik derler İslamiyet'i kabul eyledik derler.

وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ

Onunla Çıkmışlar Gerçekten Onlar iken Küfürle Girmişlerdir Halbuki gerçekten

(muhakkak inkârcı olarak girmişler ve muhakkak inkârcı olarak çıkmışlardır) o münafık kimseler muhakkak kalben inkârcı olarak huzurunuzda girmişler ve muhakkak yine inkârcı olarak huzurunuzdan çıkmışlardır. Senden işitmiş oldukları en fâideli beyanlardan asla istifade etmemişlerdir, yine küfürlerinde devam edip durmuşlardır.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ

Gizliyorlar İdiler O şeyleri ki En iyi bilendir Ve Allah

(Allah Teâlâ da onların gizlediklerini çok iyi bilendir) Allah Teâlâ da onların gizlediklerini onların küfür ve nifakını çok iyi bilir. Bundan dolayı onlar içlerindeki gizlemeleri kendilerini Allah'ın azabının kahredici pençesinden kurtarmış olamayacaklardır. Ne şiddetli bir ilahi tehdit!

وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

62.Ve onlardan birçoklarını görürsün ki, günaha, düşmanlığa ve haram yemeğe koşarlar. Yaptıkları şey elbette ne kadar fena!

وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ

Onlardan Birçoğunu Ve Görürsün

(Ve onlardan birçoklarını görürsün ki) Ve Ey Yüce Resulüm! Veya hitaba elverişli olan herhangi bir münevver Müslüman! O Yahudilerden ve münafıklardan birçoklarını gözünle veya kalp gözüyle görürsün ki

يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ

Haramı Ve Yemelerinde Ve Düşmanlıkta Günühta Koşuşuyorlar

(günaha, düşmanlığa koşarlar ve haram yemeğe) onlar günaha harama, yalan söylemeye, müşrikçe lâkırdılara düşmanlığa zulüm ve tecavüze ve haram yemeye başkalarının mallarına tecavüz etmeye koşarlar. Bu gibi gayrimeşru hallere tam bir hızla girişirler. Onların böyle

لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şey ki Ne kötüdür

(yaptıktan şey ne kadar fena!) onlar böyle yerilmiş, ahlâk dışı şeyleri yapar dururlar, bunların mesuliyetini hiç düşünmezler.

لَوْلَا يَنْهَيْهِمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا

يَصْنَعُونَ

63.Din bilginleri, fakihleri onları günah sözlerinden ve haram yemelerinden engellemeli değil midirler? İşledikleri şey elbette ne kadar kötü!

لَوْلَا يَنْهَيْهِمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ

Haramı Ve Yemelerinden Günahı Söylemelerinden Ve Alimler Dindar insanlar Onları men etmeli Değil miydi?

(Din bilginleri, fakihleri onları günah sözlerinden ve haram yemelerinden engellemeli değil midirler?) Böyle sorumluluğu gerektiren, haram şeyleri yapanları onların din bilginleri Rabbâniyyun denilen âlimleri ve ahbar denilen fakihleri hukuk âlimleri onları o söyleyip durdukları günah sözlerinden ve haram yemelerinden engel-

lemeli değil miydi? Elbette bunlar o sözlerin o haram yemelerin çirkinliği, manevi mesuliyetini bilirler. O halde ne için bu fenalıkları işleyenleri engelleyip onları irşada çaışmıyorlar? İyiliği emir, kötülüğü yasaklamak en mühim bir ilmi vazifedir. Bunu ifa etmemek elbette İlim adamına lâıyk olmaz. Artık o din bilginlerinin, o fakihlerin

لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

Yapıyorlar İdiler O şey ki Elbet ne kötüdür

(İşledikleri şey elbette ne kadar kötü!) İşledikleri şey o kötülükleri önleme vazifesini terk elbette ne kadar kötü bir harekettir. Bundan dolayı din âlimlerine gerekir ki, insanları kötülüklerden alıkoymaya gayret göstersinler. Bunu terk etmek, manevi sorumluluğu gerektirir. Ya bu vazifenin ifasına mâni olmak daha ne kadar fazla mesuliyeti gerektirir! &-İbni Abbas Radiallahu Teâlâ anhumâ demiştir ki: Bu âyeti kerime, Kuran'daki en şiddetli bir ayettir. Âlimlerden Dahhâk da demiştir ki: Bence bu âyeti kerimeden daha korkunç bir ayet Kuran'ı Kerim'de yoktur. Gerçekten de bu âyeti kerime ilmi, vazifesini bir engel bulunmadığı halde terk eden her İlim sahibi hakkında pek şiddetli bir tehdidi içerir bulunmaktadır.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

64.Ve Yahudi taifesi: 'Allah'ın eli bağlanmıştı' dediler. Bu dedikleriyle kendi eleri bağlandı ve lanet olundular. Hayır, Cenabı Hakkın iki eli de açıktır, dilediği gibi infakta bulunur. Ve and olsun ki, sana Rabbinden indirilmiş olan şey, onlar dan birçoğu için azgınlığı ve küfrü arttıracaktır ve biz onların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık. Her ne zaman savaş için bir ateş yakıverdilerse onu Allah Teâlâ söndürdü ve onlar yeryüzünde fesada koşarlar. Allah Teâlâ ise fesat çıkaranları sevmez.

Bu mübarek ayet de Yahudi taifesinin kötü davranışlarını ve bu yüzden uğradıkları belâları, musibetleri beyan buyurmaktadır.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ

Bağlıdır Allah'ın Eli Yahudiler Ve Dedi

(Ve Yahudi taifesi dediler ki Allah'ın eli bağlanmıştı) yani: Hâşâ! Allah cimridir, tutucudur, cömert değildir, halka bol rızık vermez, ondan dolayıdır ki, bizleri ihtiyaç, içinde bırakıyor derler.

Rivayete göre: Cenâbı Hak, vaktiyle İsrail oğullarına birçok nimetler vermişti. Vaktaki, isyan ettiler, Son Peygamber Hazretlerini inkâra cüret gösterdiler, Cenâbı Hak da vermiş olduğu nimetlerden onları mahrum bıraktı. Bunun üzerine "Finhas bini Azura" adındaki şahıs, Cenâbı Hakka böyle cimrilik yakıştırmasına cüret etmiş, diğer Yahudiler de bunu inkâr etmeyerek bu cürete razı olmuşlardır. Bundan dolayı bu kâfirce yakıştırmaya hepsine isnat edilmiştir. Nitekim bir kabileden bir şahıs birini öldürür de diğerleri buna razı olurlarsa, o şahsı filân kabile öldürdü denilir.

Yed kelimesi ise: Kudret, nimet, mülk, tasarruftan kinayedir. Malumdur ki, Hak Teâlâ Hazretleri cisimden, cisim olmaktan yücedir, onda el, ayak vesaire gibi mahlûkata ait olan bir aza tasavvur olunamaz. Bundan dolayı "Yedullah Allah'ın eli" denilince bundan Allah'ın kudreti Allah'ın tasarrufu gibi bir mana kastedilmiş bulunur. Nitekim filân zat, bir vilâyeti bir eliyle idare ediyor, denilir ki, bundan maksat, o zatın mükemmel bir idare etme yeteneğine sahip olduğunu ifadedir. Yoksa hakikaten eliyle idare etmesi kastedilmez, mümkün değildir.

&-İşte cahil insanlar Cenabı Hakka öyle bir cimrilik, lütufsuzluk isnadına cüret ettikleri için Hak Teâlâ hazretleri de bir beddua makamında olarak şöyle buyurmuştur:

غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا

Dediler O şey yüzünden ki Ve Lâ'nete uğradılar Elleri Bağlandı

(Bu dedikleriyle kendi elleri bağlandı ve lanet olundular) yani: Bu kâfirce lâkır-dıları sebebiyle onların elleri bağlansın, yerilmiş bir cimriliğe, bir miskinliğe, bir zillete düşsünler ve Allah'ın rahmetinden uzak bulunsunlar. Nitekim öyle de olmuştur. Fakat Cenâbı Hak, kerem sahibidir, dilediği kullarını her türlü nimetlere nail buyurur. Onun kudret ve kerem elleri öyle iddia edildiği gibi bağlı değildir.

بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ

Diler Nasıl İnfak eder Açıktır İki eli Bil'akis

(Hayır, Cenâbı Hakkın iki eli de açıktır dilediği gibi infakta bulunur) yani: Hem dünyaya, hem de âhirete ait nimetleri veya mahlûkatına ikram olarak veya istidracen yavaş yavaş helake yaklaştırmak için verdiği nimetleri sonsuzdur. O yüceler yücesi zata asla cimrilik isnat edilemez. O kerem sahibi Yaratıcı, kullarına dilediği gibi verir bazı kullarını geniş bir geçime nail eder, bazı kullarını da darlık içinde bırakır, bütün bunlar bir hikmet ve fayda gereğidir.

وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا

Ve Küfrü Azgınlığı Rabbinden Sana İndirildi O şeyler ki Onlardan Birçoğuna Ve And olsun artıracaktır

(Ve and olsun ki, sana Rabbinden indirilmiş olan şey, onlardan birçoğu için azgınlığı ve küfrü arttıracaktır) Yani: Habibim! Bir olan yüce zatıma yemin ederim ki sana Rabbinden indirilmiş olan şey Kur'anı Kerim'in gerçeğin kendisi olan beyanları o kâfirlerden, inkârcılardan birçoğu için tuğyanı isyanı, haddi aşmayı ve küfrü İslâmiyet'i inkâr cüretini arttıracaktır. Onlar o kutsi kitaptan faydalanamayacaklardır, ona karşı düşmanlık gösterecekleri için rezilce halleri artıp duracaktır. Bu hal, onların tabiatlarındaki bozukluğun gereğidir. Nitekim en güzel, en leziz, faydalı yemekler, sağlıklı olanların hayatlarını devam ettirmelerine sebep olduğu halde hasta olanların hastalıklarını artırır,

وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününe kadar Ve Kini Düşmanlığı Aralarına Ve Attık

(ve biz onların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık) ve biz o Yahudi taifesinin veya Yahudiler ile Hristiyanların arasına kıyamet gününe kadar düşmanlık ve kin bıraktık. Onlar bu düşmanca hareketten uzak olmayacaklardır, onların kalplerinde, sözlerinde bir birlik, bir uyum bulunmayacaktır.

&-Özellikle Yahudiler, Cebriye, Kaderiye, Murcie ve Müşebbihe gibi mezheplere ayrılmışlardır. Hristiyanlar da Milkaniye, Nesturiye, Yakubiye, Katolik, Protestan, gibi gruplara ayrılmışlardır. Bunlar birbirlerine kâfir der dururlar. Onlar

كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ

Allah Onu söndürmüştür Harp için Bir ateş Yaktılar Her ne zaman

(Her ne zaman savaş için bir ateş yakıverdilerse Allah Teâlâ söndürdü) Her ne zaman Hz. Peygambere ve diğerlerine karşı savaş için bir ateş yakıverdilerse onu o ateşi, harbi Allah Teâlâ söndürdü onları kahretti, zelil bıraktı, mağlûb düşürdü. Nitekim vaktiyle Buhtun Nas'ın, Fetresi Rûmi'nin, Mecusi kavminin daha sonra da, Müslümanların mağlûbu olarak onların hâkimiyetleri altına sığınmaya mecbur kalmışlardır

وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا

Fesat çıkarmaya Yeryüzünde Ve Çalışırlar

(ve onlar yeryüzünde fesada koşarlar) Onlar fırsat buldukça Müslümanların aleyhinde hilekârca hareketlere koşuşurlar, cemiyetler arasında şer ve fitne uyandırmaya çalışırlar. Kendilerini böyle bozguncu hareketlerden geri alamazlar.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranları Sevmez Ve Allah

(Allah Teâlâ ise fesat çıkaranları sevmez) Allah Teâlâ ise Öyle fesat çıkaranları

sevmez. Onları arzularına nail kılmaz, daima onların fesat ateşini söndürerek kendilerini eli boş ve ziyana uğramış bir halde bırakır. Onların uhrevi felâketleri de artık düşünülmesi!

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَادْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

65.Ve eğer ehli kitap iman etseler ve sakınsalardı elbette biz onların günahlarını örter ve elbette onları nimetleri bol cennetlere girdirirdik.

Bu mübarek ayetler, hakiki bir imana sahip, ilahi kitapların hükümlerine tabi olacak olan ehli kitabın nice nimetlere nail bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا

Ve sakınsalardı İman etselerdi Ehli kitap Şüphesiz Ve Eğer

(Ve eğer ehli kitap iman etseler ve sakınsalardı) Ve eğer ehli kitap Olan kendilerine evvelce Peygamberleri vasıtasıyla ilahi kitapların hükümleri beyan buyrulmuş bulunan Yahudi ve Hristiyan taifeleri, son peygamber ile ona indirilen Kur'anı Kerime iman etseler. Ve sakınsalardı isyanlardan ve ilahi kitaplara muhalefetten kaçınarak ittikada bulunsalar inançlarını, amellerini düzeltsele

لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ

Kötülüklerini Onlardan Elbette örterdik

(elbette biz onların günahlarını örterdik) elbette biz onların vaktiyle cüret etmiş, oldukları günahları ne kadar büyük olsa da af eder örter o günahlar ile kendilerini sorumlu tutmazdık

وَلَادْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naim Cennetlerine Ve Elbette onları sokardık

(ve elbette onları nimetleri bol cennetlere girdirirdik) ve bununla beraber elbette onları nimetleri bol cennetlere girdirirdik onların âhiretleri de sağlanmış olurdu. Çünkü İslâmiyet'i kabul eden kimseler vaktiyle yapmış oldukları dini kötülüklerden dolayı sorumlu tutulmayacaklardır.

&-Kur'anı Kerim de Yahudilerin ve Hristiyanların ehli kitap diye anılmaları, onların kötü hareketlerini ayıplamak ve kınamak içindir. Çünkü kitaba ehliyet, Cenabı Hakka, imanı, Allah'ın birliğini tasdiki, bütün yüce peygamberlere hürmeti, bütün semavi kitapların kabulünü gerektirir. Artık kendilerini ehli kitap diye tanıyan taifelere yakışır mı ki o kutsi kitapların bir kısmını inkâr, bir kısmını da bozup değiştirsinsinler, onların ilahi hükümlerine aykırı harekette bulunsunlar!

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ

66.Ve eğer onlar Tevrat'ı ve İncil'i ve onlara Rab'leri tarafından indirilmiş olanı dosdoğru tutsalar idi elbette hem üstlerinden hem de ayakları altından yiyeceklerdi. Onlardan mutedil bir cemaat vardır. Onlardan birçoğunun yaptıkları ise ne kadar fenadır!

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

Ve İncil'i Tevrat'ı Ayakta tutsalardı Şüphesiz onlar Ve Eğer

(Ve eğer onlar Tevrat'ı ve İncil'i dosdoğru tutsalardı) evet o Yahudi ve Hristiyan taifesi, vaktiyle kendilerine indirilmiş olan Tevrat'ı ve İncili güzelce koruyup hükümlerine riayette bulunsalar idi, bu kitapların bildirmiş olduğu son peygamber hazretlerini tasdik ederek onun gösterdiği hidâyet yolunu takip etselerdi

وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden Kendilerine İndirildi Ve O şeyi ki

(ve onlara Rableri tarafından indirilmiş olanı da) ve onlara iman etmeleri için Rableri tarafından indirilmiş olanı semavi kitapların sonuncusu olan Kur'anı Kerime iman

etselerdi. Son Peygamber Hazretlerinin bütün insanlığa gönderileceğini müjdelemiş bulunan kitapları dosdoğru bozup değiştirmeksizin tutsalar idi bunların hükümlerini uygulayacak olsalardı

لَا كَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ

Ayaklarının Ve Altından Üstlerinden Elbette yerlerdi

(elbette hem üstlerinden hem de ayakları altından yiyeceklerdi) elbette haklarında Allahın nimetleri tamamıyla tecelli ederdi, hem üstlerinden, hem de ayakları altından yiyecekleri Rızıkları fevkalâde geniş olacaktı, semadan ve yerden taşıp duracaktı, ağaçları bol meyveler verecek, ekinleri pek ziyade artacaktı, kendilerine her taraftan nimetler gelecekti. Kendilerine vakit vakit bir takım ihtiyaçlar, musibetler, mücadeleler yüz gösterip durmayacaktı. Âhiretleri sağlanmış olduğu gibi dünyaları da mükemmel bir halde bulunacaktı. Hâlbuki onlar inkârlarında devam ettiler, bu yüzden Yahudiler bir müddet kıtlık ve pahalılığa tutuklular, Allah'ın eli bağlanmış, bize rızık veremiyor diye pek cahilce söz söylediler. Bununla beraber

مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ

Aşırılığa kaçmayan Bir ümmet Onlardan vardır

(Onlardan mutedil bir cemaat vardır) o ehli kitaptan cahilce hareketlerinden sakınan, iktisada, itidale, adalete riayetkâr bir cemaat vardır. İslamiyet'e karşı düşmanlıkta bulunup durmaktan çekinirler, İslâmiyet'in hükümlerindeki yüceliği düşündükçe onun kutsiyetini İtiraf duygusu kendilerinde görünür, &-Nitekim zamanımızda da bir takım müsteşrikler İslâmiyet'in hükümlerini inceleyerek onun güzelliklerini İtirafa mecbur olmaktadır. Ve bunlardan bazıları da vakit vakit İslâmiyet'i kabul etmektedirler. Malum olduğu üzere Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanında da mutedil olan ehli kitaptan bir kısmı İslâ-miyet'in yüceliğini anlayarak onu kabul etmiştir. Yahudi'lerden Abdullah ibni Selâm ile arkadaşları ve Hristiyanlardan hükümdar Necaşi ile birçok zatlar bu cümledendirler. Bununla beraber ehli kitaptan birçokları, İslâmiyet'in nurları gözleri önünde parlayıp durduğu halde buna iltifat etmiyorlar, bozulmuş, Allah'ın birliği inancına aykırı, batıl mezheplere tâbi bulunuyorlar.

وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şey ki Ne kötüdür Onlardan Ve Birçoğu

(Onlardan birçoğunun yaptıkları ise ne kadar fenadır!) Onlardan Böyle birçoğunun Keab ibnil Eşref ile arkadaşları gibi bir kısım Rum'lar gibi kimselerin yaptıkları ise ne kadar fenadır. Ne kadar hayret vericidir! Onlar inada, kibire mağlûpturlar, Hakka ulaştıracak olan bir hidayet yolundan yüz çevirmiş bulunmaktadır. Fakat inançlı olanlar, yani amelde mutedil, doğruluk üzere harekete meyilli, başkalarının hukukuna tecavüzden kaçınır bulunanlar böyle değildirler. Onların iyilik ister ihtarları kabule yetenekleri vardır.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

67.Ey Peygamber! Sana Rabbinden indirilmiş olanı tebliğ et. Ve eğer yapmaz isen onun risale tini tebliğ etmiş olmazsın. Ve Allah Teâlâ seni insanlardan korur. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ kâfir olan bir kavme hidayet etmez.

Bu mübarek ayetler, İslâm dinini yayma ve insanlığı irşat için, dinî hükümlerini insanlara tebliği lüzumunu söyler bulunmaktadır.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Sana İndirildi O şeyi ki Tebliğ et Peygamber Ey

(Ey Peygamber Sana Rabbinden indirilmiş olanı tebliğ et) Sana Rabbinden Senin işlerine sahip olan, seni laik olduğun olgunluklara eriştiren Yüce Yaratıcından indirilmiş olanı Kuranı Kerim'in hükümlerini, emirlerini, yasaklarını bütün etrafında bulunan

halka ve ehli kitaba tebliğ et onlara bildir. Onların irşadına çalış onları kabule davet et, onların içinde mutedil olanların irşadına çalış onları kabule davet et, onların içinde mutedil olanların azlığına fasıkların çokluğuna bakma, onlardan korkma, sabır ve sebat et

وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ

Onun gönderdiğini O takdirde tebliğ etmedin Yapmazsan Ve Eğer

(Ve eğer yapmaz isen onun risaletini tebliğ etmiş olmazsın) Ve eğer tebliğine me-mur olduğun şeylerin hepsini lâıyk olduğu üzere onlara bildirmezsen O Yüce Yarata-cının sana tevdi etmiş olduğu risalet'i dini hükümleri halka tebliğ etmiş olmazsın. Çünkü tebliği lazım gelen hükümlerden bir kısmını tebliğ etmemek, sanki hiçbirini tebliğ etmemek gibi peygamberlik vazifesine aykırı görülür.

وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Seni muhafaza edecektir Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ seni insanlardan korur) Ve Ey Yüce Peygamber Allah Teâlâ seni insanlardan korur Muhafaza eder. Onlara dini hükümleri tebliğden dolayı endişeye düşme, senin yardımcın, koruyucun Yüce Allah'tır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ kâfir olan bir kavme hidâyet etmez) Öyle kendi tercihle-rini kötüye kullanarak küfürlerinde ısrarlı bulunanlar Allahın hidayetine nail olamazlar, buna lâik değildirler. Artık Resulüm Onlar sana bir zarar vermeye kadir olamazlar, onlardan korkmaya asla mahal yoktur.

&-Rivayete göre vaktiyle bir kısım zatlar, Resulü Ekrem Hazretlerinin etrafında koru-yucu bir vaziyette bulunuyorlardı. Bu ayeti kerime nazil olunca: Resulü Ekrem Hazret-leri: Beni Cenâbı Hak koruyacaktır, artık sizin muhafazaya devamınıza lüzum yoktur diyerek o zatları serbest bırakmıştır. Gerçekten de Cenabı Hak, Yüce Peygamberini korumuş, vaktiyle bütün çevresi kâfirler ile dolu olduğu halde bunlar kendisine suikas-de muvaffak olamamışlardır.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

68.De ki: Ey ehli kitap! Tevrat'ı ve İncil'i ve size Rabbiniz tarafından indirilmiş olanı uygulayınca kadar hiç bir şey üzerinde değilsinizdir. Ve yemin olsun ki, sana Rabbinden indirilmiş olan, onlardan birçoğu için azgınlığı ve küfrü arttıracaktır. Artık o kâfirler olan kavim üzerine üzülme...

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ

Bir şey Üzere Değilsiniz Ehli kitap Ey Deki

(De ki: Ey ehli kitap hiç bir şey üzere değilsinizdir) Habibim! Onlara de ki: Ey ehli kitap! Ey Yahudi ve Hristiyanlar taifesi!

حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Size İndirildi Ve O şeyi ki Ve İncil'i Tevrat'ı Hakkiyla tatbik etmenize dek Ta ki

(Tevrat'ı ve İncil'i ve size Rabbiniz tarafından indirilmiş olanı uygulayınca ka-dar) yani Tevrat'ı ve İncil'i korumaya gayretle, onlardaki açıklamalara uymadıkça, ve bu cümleden olarak onlardaki son peygamberin peygamber olduğuna dâir delilleri ve şahitleri tasdik etmeye acele etmedikçe ve size Rab'biniz tarafından son bir semavî kitap olarak indirilmiş olan Kur'an-ı Kerim'i ikâme edinceye kadar onu tasdik onun hükümlerine riâyet edinceye değin hiç bir şey üzere değilsinizdir. Allah katında mak-bul, şey denilmeye lâik bir dine girmiş olmazsınız.

وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا

Ve Küfrü Azgınlığı Rabbinden Sana indirildi O şey ki Onlardan Birçoğuna Ve And olsun artıracaktır

(Ve yemin olsun ki, sana Rabbinden indirilmiş olan, onlardan birçoğu için azgınlığı ve küfrü arttıracaktır) evet yemin olsun ki, Kur'anı Kerimin onun mübarek beyanları öyle nefsanî hevalara tabi, hakikatleri görüp işitmekten kaçınmış olan kavimlerden birçoğu için fâide vermeyecektir. Öyle yeteneklerini kötüye kullanan şahıslar için azgınlığı inadı, kibiri ve küfrü arttıracaktır.

&-Evet, Onların birçok bilginleri, reisleri dünya varlığına tapıp duracaklardır. Onlar Kur'anı Kerim gibi en kutsi bir ilahi kitabı ve o kitabı Cenabı Haktan vahiy yoluyla almış olan son peygamberi inkâr ederek kat kat inkâr ve kibirlenme duygusuna kapılacaklardır.

فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğuna öyleyse üzülmeye

(Artık o kâfirler olan kavim üzerine üzülmeye) Ey merhametli Resulüm! Onların bu fena hallerinden dolayı mahzun, üzgün olma, onların bu küfür ve azgınlıklarının cezası, mesuliyeti kendilerine aittir. Bunlar selâmet ve saadete nail olma yeteneğini kendi elleriyle kaybetmiş kimselerdir. Elbette lâıyık oldukları bir feci akıbetle kavuşacaklardır. Ceza amelin cinsindendir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

69.Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler ve o kimseler ki, Yahudi bulundular ve Sabi'iler ile Hristiyanlar bunlardan her kim Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmiş ve Salih amelde bulunmuş ise artık onların üzerine bir korku yoktur, onlar mahzun da olmayacaklardır.

Bu mübarek ayet de Allah'ın rızasına uygun şekilde iman ve amel etmiş olan milletlerin azap korkusundan emin, hüznün ve kederden uzak olacaklarını şöylece müjdelemektedir:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى

Ve Hristiyanlar Ve Sabiiler Yahudi oldular Ve O kimseler ki İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki iman ettiler ve o kimseler ki, Yahudiler ve Sabi'iler ile Hristiyanlar) Hakikaten veya görünüşte lisanlarıyla iman ettiler Müslüman olduklarını ikrar ve itirafta bulundular ve o kimseler ki, o Yahudiler ve Sabiiler ve Hristiyanlar denilen taifeler bilmelidirler ki: bunlardan

مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Ve Yaparsa Ahiret Ve Gününe Allah'a İman ederse Kim

(her kim Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman etmiş ve Salih amelde bulunmuş ise) Herhangi fert herhangi taife Allah Teâlâ'ya onun birliğine, yaratıcılığına, büyüklük ve kudretine, bütün dini hükümlerinin tam bir hikmet ve fayda olduğuna gerektiği şekilde inanmış. Ve bütün insanlığın öldükten sonra yeniden hayat bularak bir ebediyet âlemine gideceğine dünyadaki hallerine göre o sonsuzluk âleminde mükâfat ve ceza göreceklere kalben ve lisânen kani olmuş. Ve inanmış hakiki bir iman gerektirdiği şekilde günahları bırakıp Namaz, oruç hac gibi herhangi güzel bir ibâdet ve itaatte, Allah'ın yarattıkları hakkında şefkat ve yardımda bulunmuş ise

فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar Ve Onlar değildir Onlara Artık bir korku yoktur

(artık onların üzerine bir korku yoktur) artık bu iman ve Salih amelde bulunan zatlar için bir korku yoktur. Küfür ve isyan ehlinin korkacakları, pişmanlık duyacakları âhiret gününde, o ebedi hayat âleminde bu mü'min, Salih kullar, rahat bir halde yaşayacaklardır. Nice nimetlere nail olacaklardır. Budan dolayı her düşünen insan için

lazımdır ki, hakiki bir iman ile güzel bir amel ile hayatını devam ettirerek istikbalini hakiki bir şekilde sağlamaya muvaffak olsun.

&-Demek ki, Sabi'iler ve diğer dinsizler gibi pek batıl inanç sahipleri bile inançlarını düzelterek hakiki bir dine, güzel bir amele muvaffak olunca başarı ve kurtuluşa nail oluyorlar. Vaktiyle yapmış oldukları isyanları af ediliyor ve örtülüyor. Artık öyle kimse-ler için lâzımdır ki, bir gün evvel tövbe edip af dileyerek İslâm dininin sahasına atılsın-lar, Allah'ın affına ilticada bulunsunlar.

&-**Sabi'i:** Meşhur bir dinden diğer bir dine çıkan kimse demektir. En büyük bir sapık-lık içinde kalmış, bütün dinlerin dairesinden çıkmış olan bir kavme "sabiin" adı veril-miştir. Bir görüşe göre: Bunlar meleklerle ibâdet etmekte ve kıbleden başka bir tarafa yönelerek namaz kılmakta bulunmuş bir kavimdir. Kamusül alam'da yazıldığına göre: Bunlar esasen yıldızlara ibâdet etmekten ibaret bir mezhebe tâbi bir cemaattir. Aslın-da Süryanî ve Gildani cinslerine mensup idiler, sonra Araplaşmışlardı. Bakara süre-sindeki 63. ayetin tefsirine müracaat!

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ

70.Yemin olsun ki, biz İsrail oğullarının misakını aldık ve onlara Peygamberler gönderdik. Her ne vakit onların nefislerinin arzusuna uymayan bir Peygamber geldi ise onlardan bir kısmını yalanladılar, bir kısmını da öldürdüler.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının sözlerine riayet etmeyerek ne kadar basiretsiz-ce, gafilce yaşamış olduklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrailoğullarının Sağlam sözünü Almıştık And olsun gerçekten

(Yemin olsun ki, biz İsrail oğullarının misakını aldık) hak Teâlâ hazretleri buyuru-yor ki ilahi zatıma Yemin olsun ki. İsrail oğullarının misakını aldık. Onlara rehber ola-cak bir akıl gücü verdik. Yüce Allah'ın birliğine inanacak ve tasdik edecek bir kabi-liyet ihsan eyledik, mükellef oldukları şeri hükümleri takdir eyleyecek bir zekâyâ sahip kıldık, bu hükümlere dair deliller ortaya koyduk ve bundan başka da

وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا

Peygamber Onlara Ve Göndermiştik

(ve onlara Peygamberler gönderdik) İsrail oğullarına birçok Peygamberler gönder-dik onları hidâyet ve saadet yoluna sevk etmeğe çalışıp durdular, fakat

كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ

Nefisleri Hoşlanmıyor O şeyi ki Bir peygamber Onlara getirdi Her ne zaman

(Her ne vakit onların nefislerinin arzusuna uymayan bir Peygamber geldi ise) o İsrail oğullarının nefislerinin fesada yönelik arzusuna uymayan bir hüküm ile bir şeri emir ile onlara Peygamber geldi ise onun tebligatını kabul etmediler, o yüce zata kar-şı cephe aldılar. Ve o gelen Peygamberlerden

فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ

Öldürüyorlardı Ve Bir kısmını Yalanladılar Bir kısmını

(bir kısmını tekzip ettiler bir kısmını da öldürdüler) Zekeriya ve Yahya Aley-himesselam gibi muhterem Peygamberleri şehit eylediler. Hz. İsa gibi, Son Peygam-ber Hazretleri gibi Yüce Peygamberlerin de mübarek hayatlarına suikastta bulunmuş-larsa da emellerine nail olamamışlardır.

وَحَسِبُوا إِلَّا تَكُونُ فِتْنَةً فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

71.Ve sandılar ki: Bir fitne olmayacaktır. Artık onlar kör ve sağır kesildiler. Son

ra Allah Teâlâ tövbelerini kabul buyurdu, sonra onlardan birçoğu yine kör ve sağır kesildiler. Allah Teâlâ ise ne yaptıklarını hakkıyla görücüdür.

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً

Bir fitne Olmayacağını Ve Sandılar

(Ve sandılar ki: Bir fitne olmayacaktır) Ve İsrail oğulları sandılar ki yaptıkları inkârlardan, cinayetlerden dolayı kendilerine bir fitne bir bela ve azap gelmiş olmayacaktır. Onlar kendilerini hâşâ Allah'ın oğulları, dostları sanıyorlardı "Tevrat'ın hükümleri kalıcıdır, yeni bir şeriat gelmeyecektir" diyorlardı.

فَعَمُوا وَصَمُوا

Ve sağır kesildiler Artı kör kesildiler

(Artık onlar kör kesildiler ve sağır kesildiler) Dinin hükümlerini, faziletlerini takdirenden aciz, inkâr ve fesada düşkün bir halde kaldılar. Hakikatleri, Peygamberlerin tebliğlerini işitip gereği ile amel etmek kabiliyetinden mahrum bir halde yaşadılar, kıtlık ve pahalılığa uğradılar, Babil esaretine düştüler, pek uzun bir müddet Buhtunnasr zulmü altında zelilce bir hayat sürdüler.

ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

Onların Allah Tevbelerini kabul etti Sonra

(Sonra Allah Teâlâ tövbelerini kabul buyurdu) Sonra Cenâbı Hak lütfetti İran krallarından birisi Beyti mukaddese hâkim olarak İsrail oğullarını esaretten kurtardı. Bir derece hallerini düzelttiler, geçmişteki hareketlerinden dolayı pişmanlık gösterdiler, bu bir nevi tövbe idi. Allah Teâlâ da bu tövbelerini kabul buyurdu onları vatanlarına döndürdü, yeniden nimetlere nail buyurdu. Fakat

ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ

Onlardan Birçoğu Ve Sağır oldular Kör oldular Sonra

(sonra onlardan birçoğu yine kör ve sağır kesildiler) sonra onlardan birçoğu yine ilahi dininin hükümlerine muhalefete başladılar, başlarından geçmiş olan felâketleri unuttular, nefislerinin arzusuna uydular, buzağıya bile taptılar, yine kör ve sağır kesildiler cahilliğe, küfre müptelâ oldular. Zekeriya ve Yahya Aleyhimesselem gibi Peygamberleri şehit ettiler

وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şeyleri ki Hakkıyla görendir Ve Allah

(Allah Teâlâ ise ne yaptıklarını hakkıyla görücüdür) Allah Teâlâ ise onların yaptıkları ve yapacakları cinayetleri gayrimeşru hareketleri tamamen görüp bilmektedir. Bundan dolayı onları bu kötü hareketlerinin cezalarına vakit vakit kavuşturmuştur ve yine kavuşturacaktır.

&-Nitekim vaktiyle Buhtunassar ve emsali kimseler Beyti mukaddesi işgal etmişler, İsrail oğullarından kırk bin kadar şahıs katletmişlerdir, kalanlarını da kendi yurtlarına götürüp orada zelilce bir halde yaşatmışlardır. Nitekim son asırlarda da bir takım milletlerin kahırlarına uğramışlardır. Bütün bunlar, Allah Teâlâ'nın emirlerine. Peygamberlerine muhalefetin bir cezasıdır. Bu gibi tarihi vakalardan her millet bir ibret dersi almalıdır.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

72.And olsun ki; şüphesiz Allah, o Meryem'in oğlu Mesih'tir diyenler kâfir olmuşlardır. Hâlbuki Mesih demiştir ki: Ey İsrail oğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah Teâlâ'ya ibâdet ediniz. Şüphe yok ki, her kim Allah Teâlâ'ya

ortak koşarsa muhakkak Allah Teâlâ ona cenneti haram kılmış olur ve onun varacağı yer ateştir ve zalimler için yardımcılardan kimse yoktur.

Bu mübarek ayetler de Hristiyanların sapıklıklarını bildiriyor, Hz. İsa'nın Hanlığına, Cenâbı Hakkın da üç Allah'tan biri olduğuna inananların bu iddialarından tövbe ve istiğfar etmedikleri takdirde kâfir ve elem verici azaba maruz olacaklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu Mesih Odur Allah Şüphesiz Dediler O kimseler ki Kafir olmuştur And olsun gerçekten

(And olsun ki; şüphesiz Allah, o Meryem'in oğlu Mesih'tir diyenler kâfir olmuşlardır) Cenâbı Hakkın mukaddes zatına And olsun ki Hristiyan taifesinden şüphesiz Allah, o Meryem'in oğlu Mesih'tir diyenler Hz. İsa'nın ilahlığına inananlar, bu iddialarından dolayı kâfir müşrik olmuşlardır. Hristiyanlardan Allah'ın birleştiğine inanan Yakubiye taifesi Hz. Meryem, Allah'ı doğurmuştur" demişlerdir. Onlar bu sözleriyle Cenâbı Hakkın zatının İsa'ya hulul ettiğini, onun zatiyla birleştiğini iddia etmiş bulunmaktadır. Bunlara göre Allah Teâlâ, ekanimi selâseden, yani üç asıldan, üç rükünden meydana gelmiştir, bunlar baba, oğul ve ruhulkudusten ibarettir. Bu üçten her biri diğerinin aynıdır. Bu üç birdir, bu bir de üçtür. Baba, oğul'a hulul etmiş, onunla birleşmiş, bundan da ruhulkudüs oluşmuştur. Böyle bir iddia ise küfrün kendisidir. Akıl ve mantığa tamamen muhaliftir, Hristiyan taifesini saptırmak için onların düşmanları tarafından uydurulmuştur.

وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ

Ve Rabbinizdir Rabbinizdir Allah'a ki İbadet edin İsrailoğulları! Ey Mesih Ve Demişti

(Hâlbuki Mesih demiştir ki: Ey İsrail oğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah Teâlâ'ya ibâdet ediniz) Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Bütün mahlûkatı yaratıp vücuda getiren Allah Teâlâ'ya ibâdet ediniz başkalarını mabut edinmeyiniz. Ben de bütün kâinat da o Büyük Yaratıcının birer kuluyuz, yaratmasının birer eseriyiz, hiç birimizde hâşâ ilahlık sıfatı yoktur.

إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ

Cenneti Ona Allah Haram kılmıştır Artık gerçekten Allah'a Şirk koşarsa Kim Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki, her kim Allah Teâlâ'ya ortak koşarsa muhakkak Allah Teâlâ ona cenneti haram kılmış olur) İbadet hususunda, ilahlığa ait sıfatlar hususunda kâinatın yaratıcısı Yüce Allah'ın bir ortağı, bir benzeri, bir eşi var derse artık o cennete ebediyen giremez,

وَمَا يُؤْمِرُ النَّارَ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Yardımcılardan Ve Zalimler için yoktur Ateştir Ve Barınağı

(ve onun varacağı yer ateştir ve zalimler için yardımcılardan kimse yoktur) ve O müşrik şahsın varacağı yer ise âhirette ateştir. Cehennemden başka değildir. Böyle kimseler sevaba nail değil, ebedi bir azaba yakalanmış olacaktırlar. Ve zalimler için yardımcılardan kimse yoktur Cenâbı Hakka ortak koşmak, onun varlığını, birliğini inkâr eylemek gibi sebeplerle zulüm ve küfre düşmüş olanlar için âhiret gününde yardımcılardan onları kuvvetleriyle veya şefaatleriyle ateşten kurtaracak bir kimse yoktur. Onlar ebediyen o azap yurdunda kalacaklar, kötü inançlarının cezasını görüp duracaklardır.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا

عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

73.Elbette kâfir olmuşlardır: "Allah şüphesiz üçün üçüncüsüdür" diyen kimseler. Hâlbuki bir olan Allah Teâlâ'dan başka hiçbir ilah yoktur. Ve eğer dediklerine son vermezlerse onlardan kâfir olanlara elbette pek acıklı bir azap dokunacaktır.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ

O kimseler ki Kafir olmuştur And olsun gerçekten

(muhabbâk o kimseler kâfir olmuşlardır) Hristiyanlardan diğerk bir taife de Elbette kâfir olmuşlardır şöyle ki: O taife:

قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ

Üçün Üçüncüsüdür Allah Şüphesiz Dediler O kimseler ki

(dediler ki Allah şüphesiz üçün üçüncüsüdür) Yani onlara göre Tanrı, üçten biridir. İlahlık, Allah Teâlâ ile İsa'nın ve Meryem'in aralarında müşterektir, bunların her biri de bir ilahtır.

وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek Bir ilah Ancak Hiçbir ilah Ve Yoktur

(Hâlbuki bir olan Allah dan başka hiçbir ilah yoktur) Başka hiçbir kimse ilahlık sıfatına sahip değildir. Allah'ın zatı birden fazla olmak kusurundan uzaktır. Bütün Kâinatın Yaratıcısı, mabudu ancak o bir olan varlığı zorunlu olan Yüce Allah'tır.

وَأِنْ لَّمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeye ki Son vermezlerse Ve Eğer

(Ve eğer dediklerine son vermezlerse) Ve eğer O cahiller mahlûka ilahlık isnadından ibaret ve sırf küfür olan sözlerine nihayet vermez Cenâbı Hakkın birliğine inanmazlarsa

لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابَ آلِيمٍ

Elemli Bir azap Onlardan İnkâr ettiler O kimselere ki Mutlaka dokunacaktır

(onlardan kâfir olanlara elbette pek acıklı bir azap dokunacaktır) bu yanlış inançta devam edip tövbe ve istiğfar etmeyerek kâfir olanlara bu küfür hâli üzere kalanlara elbette pek acıklı pek şiddetli bir azap dokunacaktır. Onları cehennem ateşi sonsuza kadar yakıp duracaktır.

&-Evet, böyle bir inanışta bulunanlar, Nesturiye ve Milkâniyye denilen taifelerdir. Bunlara göre ilahlık Cenâbı Hak ile Meryem ve İsa arasında müşterektir. Bunlar üç ilâhtan ibarettir ve bunlardan her biri bir ilahtır. Ne yanlış bir inanç Allah'tan başka ilah var mı?

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

74.Hâlâ tövbe edip de Allah Teâlâ'dan bağış istemeyecekler midir? Ve Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir.

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ

Ve Ondan mağfiret dilemeyecekler mi Allah'a Hala tevbe etmeyecekler mi?

(Hâlâ tövbe edip de Allah Teâlâ'dan bağış istemeyecekler midir?) O küfre, şirke düşmüş cahiller Hâlâ bu yanlış inançlarını anlamayacaklar mı? Hâlâ tövbe edip de Allah Teâlâ'dan ve mağfiret istemeyecekler midir? Hâlâ tevhit ve tenzih inancıyla kalplerini aydınlatıp, hareketlerini tanzim eylemeyecekler midir? Ne kadar şaşılacak bir cahilce hareket! Hâlbuki Cenâbı Hak Peygamberleri ve kitapları vasıtasıyla onların uyanmaları için nice yüce beyanlarda bulunmuştur.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ gafurdur rahimdir) Allah'ı Teâlâ gafurdur Onların günahlarını tövbe edip bağış diledikleri takdirde af eder ve örter. Ve Hak Teâlâ rahimdir merhameti pek ziyadedir. Onun içindir ki, uyanmaları için bu hakikatleri onlara telkin buyurmaktadır. Artık onlar, istiğfara koşarak ilâhi mağfiretten, Allah'ın merhametinden istifade etmeli değil midirler?

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَاكُلَانِ الطَّعَامَ أَنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَنِّي يُؤْفَكُونَ

75.Meryem'in oğlu Mesih, bir Peygamberden başka değildir. Ondan evvel de nice Peygamberler gelip geçmiştir. Onun anası da pek doğru bir kadındır, ikisi de yemek yerlerdi. Bak onlara ayetlerimizi nasıl açıkça beyan ediyoruz. Sonra da bak onlar nasıl çevriliyorlar.

Bu mübarek ayetler de Hz. İsa'nın ve diğer mahlûkatın ilahlık vasfına sahip olamayacaklarını, onların acizliğini ve ihtiyaçlarını açıklamak suretiyle beyan buyurmaktadır.

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ

Bir peygamber Ancak Meryem'in Oğlu Mesih Değildir

(Meryem'in oğlu Mesih, bir Peygamberden başka değildir) Ey Hz. İsa'ya ilahlık isnat eden gafil topluluk! Meryem'in oğlu Mesih Bir insandır, diğer insanlar gibi bir kadından doğmuştur. O, sahip olduğu üstün vasıfları itibariyle bir Peygamberden başka değildir. O ancak bu şerefe sahiptir. Yoksa hâşâ ilahlık vasfına sahip değildir.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ

Peygamberler Ondan önce Gelip geçmiştir Gerçekten

(Ondan evvel de nice Peygamberler gelip geçmiştir) O da diğer Peygamberler gibi bir insandır, geçici bir dünya hayatına nail olmuş, sonra o da diğer Peygamberler gibi hayatı terk ederek ölüme mahkûm olacaktır. Artık böyle doğan ölüme mâruz bulunan bir zat, nasıl ilahlık vasfına sahip olabilir? Ondan bir takım harikalar zuhur etmiş ise diğer Peygamberler de nice harikalar göstermeye muvaffak olmuşlardır. Hz. İsa, bazı ölüleri Allah'ın izni ile diriltmiş, ise Hz. Musa'nın elinde bir asa bile hayata nail olmuştur. Hz. İsa, dünyaya babasız gelmiş ise Hz. Âdem, hem babasız hem de anasız olarak dünyaya gelmiştir. Bu gibi harikalar bütün Cenabı Hakkın birer kudret eseridir. Yoksa o Peygamberler haddizatında yaratıcılık sıfatına asla sahip değildiler. Hz. İsa'nın annesine gelince, o da diğer muhterem kadınlar gibi,

وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ

Yemek Yerler İkisi idi Çok doğru bir kadındır Ve Annesi

(ve annesi pek doğru bir kadındır ikisi de yemek yerlerdi) İsa aleyhisselamın annesi iffetli, hakkı tasdik ile nitelenmiş bir kadındır. Yoksa insanlığın üstünde bir mahiyete sahip bulunmamıştır. Hz. İsa da annesi Hz. Meryem de diğer insanlar gibi yemek yerlerdi onlar da diğer insanlar gibi yiyip içmek ihtiyacı içinde yaşarlardı. Artık onlara ilahlık vasfı nasıl isnat edilebilir? Habibim!

أَنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ

Ayetleri Onlara Açıkıyoruz Nasıl Bak

(Bak onlara ayetlerimizi nasıl açıkça beyan ediyoruz) Bak onlara Hz. İsa ile annesine rablik isnadında bulunan cahillere ayetlerimizi onların o iddialarını iptal eden delillerimizi nasıl açıkça beyan ediyoruz. Hz. İsa'nın da annesinin de birer insan olduğunu açıkça gösteren alâmetleri, delileri nasıl gösteriyoruz.

ثُمَّ أَنْظِرْ أَنِّي يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar Nasıl Bak Sonra

(Sonra da bak onlar nasıl çevriliyorlar) Sonra da bak o insanlara rablik isnadında bulunan şuursuz insanlar nasıl çevriliyorlar. O ayetleri, alâmetleri dinleyip anlamaktan nasıl kaçınıyorlar. O ayetleri, delilleri hiç düşünme ve tefekküre yanaşmıyorlar, onların bu halleri ne kadar şaşılma şayanıdır!

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

76.De ki: Allah Teâlâ'dan başkasına mı, sizin için zarara da, faideye de sahip olmayan şeylere mi tapıyorsunuz? Hâlbuki her şeyi hakkıyla işitici ve bilici olan ancak Allah Teâlâ'dır.

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا

Ve Ne bir faydaya Bir zarara Sizin için Malik olmuyor O şeylere ki Allah'dan Başka Tapıyor musunuz? Deki

(De ki: Allah Teâlâ'dan başkasına mı, sizin için zarara da, faideye de sahip olmayan şeylere mi tapıyorsunuz? Evet ey inkârcılar Cenâbı Hakkın kendilerine müsaadesi ve yardımı olmaksızın Sizin için zarara da, faideye de sahip olmayan şeylere mi öyle aciz mahlûkata mı ilahlık isnat ederek tapıyorsunuz? Bu ne kadar cahilce bir harekettir.

وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkıyla işiten O dur Ve Allah

(ve her şeyi hakkıyla işitici ve bilici ancak Allah Teâlâ'dır) Hâlbuki Bütün işitilen ve bilinen şeyleri ilmi ezeliyle kuşatmış bulunan ancak Allah Teâlâ'dır. Bütün bilinen varlıkları vücuda getiren ve yokluğa götüren ancak Yüce Allah'dır. Bundan dolayı ey insanlar! Sizlerin de bütün iddialarınızı, inançlarınızı o Yüce Yaratıcı tamamen bilmektedir. Artık uyanınız! Küfür ve şirke, isyanlara son veriniz. Ortak ve benzerden yü-ce olan o azamet sahibi yaratıcıyı tasdik ediniz onun Peygamberine tabi olunuz ki, kurtuluş bulabileniniz. Aksi takdirde Allah'ın azabının ezici pençesinden kendinizi asla kurtaramazsınız.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا

مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

77.De ki. Ey ehli kitap! Dininizde hak'ka aykırı olarak haddi tecavüz etmeyiniz. Ve evvelce sapıklığa düşmüş ve birçoklarını da saptırmış bulunan ve doğru yoldan sapıtmış olan bir kavmin isteklerine uymayınız.

Bu mübarek ayetler de ehli kitaba haktan, itidalden ayrılmamalarını tavsiye etmektedir. Bunun hilâfına hareket ederek küfre düşmüş olanların da bu yüzden lanete hedef olmuş olduklarını bildirmektedir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ

Hak Olmadan Dininizde Haddi aşmayın Ehli kitap Ey De ki

(De ki. Ey ehli kitap! Dininizde hak'ka aykırı olarak haddi tecavüz etmeyiniz) yani: Ey Hristiyan taifesi! Siz İsa gibi bir zatı peygamberlik mertebesinden yükselterek kendisine ilahlık isnadında bulunmayınız. Ve Ey Yahudi taifesi! Siz de öyle bir zatın peygamberliğini inkâr ederek kadrini düşürmeye cüret etmeyiniz.

وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Dalaletle düştüler Gerçekten Bir kavmin ki Arzularını Ve Uymayın

(Ve evvelce dalaletle düşmüş olan bir kavmin isteklerine uymayınız) Ey Hristiyan ve Yahudi taifeleri evvelce Hz. Muhammed'in peygamberliğinden evvel dalaletle düşmüş kavmin arzularına tabi olmayın. O dalaletle düşmüş kavim ki

وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

Yolun Ortasından Ve Saptılar Birçoklarını Ve Saptırdılar

(ve doğru yoldan saptılar ve birçoklarını da saptırdılar) Evet din yolundan uzaklaştırmış ve kendileri de tamamen doğru yoldan sapıtmış olan bir kavmin bir kısım geçmişlerinizin, reislerinizin isteklerine gayrı meşru arzularına, temayüllerine uymayınız. Onlar kendi batıl menfaatleri için, kendi hasetleri, ihtirasları için hakkı kabul etmezler. Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik eylemezler, dalâlet sahasından ayrılmazlar, başkalarını da kendileri gibi dalâlet içinde yaşatmak isterler. Artık öyle akıl ve nakle aykırı hareket eden bozguncu kimseler rehber edinilebilir mi? Artık onların sözlerine kıymet verilebilir mi? Onlar ebedi hüsrana uğramış kimselerdir.

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

78.İsrail oğullarından kâfir olanlar, Davud'un da, Meryem'in oğlu İsa'nın da lisanıyla la'net olunmuşlardır. Bu da onların isyan etmeleri ve haddi tecavüz eylemeleri sebebiyledir.

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu Ve İsa'nın Davud'un Diliyle İsrailoğullarından inkar ettiler O kimseler ki La'net edildi

(İsrail oğullarından kâfir olanlar, Davud'un da, Meryem'in oğlu İsa'nın da lisanıyla la'net olunmuşlardır) Evet O hüsrana uğrayanların hâli malumdur. Bu cümleden olarak İsrail oğullarından kâfir olanlar ilâhi dini terk ederek insanlara, hayvanlara tapmak aşağılığını işleyenler Davud'un da Meryem'in oğlu İsa'nın da lisanıyla yani: Cenabı Hak tarafından Zebur kitabında da, İncil kitabında da o iki Peygamberin lisanı vasıtasıyla, o küfrü işlemiş olanlar, lanete uğramışlardır. Dünyevi ve uhrevi felâketlere maruz kalmışlardır.

ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

Haddi aşıyorlar Ve İdiler İsyen ettiler O şey yüzünden ki Bu

(Bu da onların isyan etmeleri ve haddi aşmış olmalarındandır) Onların böyle lanete hedef olmaları da onların Cenâbı Hakka karşı isyan etmeleri ve haddi tecavüz eylemeleri sebebiyledir. Onlar hak dine dönmezler ise o çirkin hareketleri yüzünden sonsuza kadar lanete maruz bulunmuşlardır.

&-Bir rivayete göre bu lanete uğrayanlar Eyle halkı ve kendilerine sofraya gönderilenlerdir. Şöyle ki: Hz. Davud zamanında Eyle kasabasının halkı, bazı günahlarından dolayı cumartesi günleri balık avlamaktan nehiy edilmişlerdi. Bunlara "Eshabı Sebt" denir. Onlar ise Hz. Davud'un tebliğ etmiş olduğu bu yasağı dinlememişlerdir. Allah Teâlâ da Hz. Davud'un duası üzerine onların suratlarını maymun suratına çevirmişti. Eshabı Maide'ye gelince: Bunlar da Hz. İsa zamanında bir mucize olarak gökten inen sofrayı görmüş, ondan yemiş oldukları halde iman etmemişlerdi. Cenabı Hak da Hz. İsa'nın duası üzerine onların suratlarını domuz suretine çevirmişti. Bunlar beş bin erkek bulunuyorlardı. İşte bu iki kavim Hz. Davud ile Hz. İsa'nın lisanıyla lanete mâruz kalıp böyle suretlerinin değiştirilmesi cezasına çarptırılmışlardı.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

79.Onlar yapmış oldukları fenalıktan birbirlerini vazgeçirmeğe çalışmazlardı. Gerçekten de onların yaptıkları ne kadar kötü idi.

Bu mübarek ayetler de kâfir ve münafıkların fenalıklara son vermediklerini bildirmektedir ve onların kendileri gibi kâfir ve münafıklara bağlılıkta bulunarak bu sebeple Allah'ın dininden mahrum, ebedî azaba mâruz olduklarını göstermektedir.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ

Onu yaptılar Kötülükten ki Birbirlerini men etmezler İdiler

(Onlar yapmış oldukları fenalıktan birbirlerini men etmezlerdi) O lanete uğramış olan münkirler yapmış oldukları fenalıktan yasaklardan sakınmazlar, kötülöklere son vermezler ve bunlardan birbirlerini vazgeçirmeğe çalışmazlardı aralarında iyiliği emir, kötölükten sakındırma vazifesi cereyan etmezdi.

لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şey ki Hakikaten ne kötüdür

(Gerçekten de onların yaptıkları ne kadar kötü idi) Gerçekten and olsun ki onların böylece yaptıkları şeyler ne kadar kötü idi. Haklarında ne kadar azabı, felâketi getirir bulunuyordu. Onlar ise hiç bunun farkında bulunmuyorlardı. İşte bu gibi fena hareketleri sebebiyle lanete hedef olup gitmişlerdir.

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

80.Onlardan birçoklarını görürsün ki, kâfir olanlara dostlukta bulunurlar. And olsun ki, onlar için nefislerinin takdim ettiği şeyler ne kadar kötüdür. Allah Teâlâ onlara gazap etmiştir ve onlar azap içinde ebedi kalacak kimselerdir.

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerle ki Dostluk ediyorlar Onlardan Birçoğunu Görürsün

(Onlardan birçoklarını görürsün ki kâfir olanlara dostlukta bulunurlar) Habibim! O ehli kitap denilen taifeden birçoklarını görürsün ki Müslümanlara karşı düşmanca bir vaziyet alırlarda kâfir olanlara dostlukta bulunurlar. Nitekim ehli kitaptan Keab İbni Eşref ve emsali kimseler Müslümanların aleyhine cephe almak için Mekke'yi Mükerreme'deki müşrik-lerin yanlarına gitmişler, onlar ile ittifakta bulunarak Hendek Gazvesinde onlar ile beraber cenge atılmışlardır. Bir kısım münafıklar da İslâm dinine düşmanlıklarından dolayı din düşmanlarına karşı dostluk göstermişler, onları İslam aleyhine teşvikte bulunmuşlardır.

لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ

Nefisleri ki Kendiler için Takdim etti O şey ki Gerçekten ne kötüdür

(And olsun ki, onlar için nefislerinin takdim ettiği şeyler ne kadar kötüdür) evet onların öyle kâfirce hareketleri ne kadar kötüdür. Bunların vahim neticelerini kıyamet gününde elbette görecektir. Çünkü

أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Onlar Ve Azap içinde Onlara Allah'ın Gazap etmesini gerektirdi

(Allah Teâlâ onlara gazap etmiştir ve onlar azap içinde ebedî kalacak kimselerdir) onlar Allah'ın rahmetinden ebedi olarak mahrum kalmışlardır, Onların o kâfirane, münâfıkane hareketleri kendilerinin cehennemde müebbet surette kalacaklarına sebep bulunmuştur.

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

81.Eğer onlar Allah Teâlâ'ya ve Peygamberlere ve ona indirilmiş olana iman etmiş olsalar idi o kâfirleri dostlar edinmezlerdi. Fakat onlardan birçokları fâsık kimselerdir.

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ

Ona İndirildi Ve O şeye ki Ve Peygambere Allah'a İman ediyorlar Olsalardı Ve Eğer

(Eğer onlar Allah Teâlâ'ya ve Peygamberlere ve ona indirilmiş olana iman etmiş olsalar idi) O müşriklere dostlukta bulunan ehli kitap ve münafıklar eğer Allah Teâlâ'ya son peygamber olan Hz. Muhammed'e ve o Yüce Peygamber'e Allah katından indirilmiş olan Mucize Kuran'ı Kerime. Ve onun bildirmiş bulunduğu diğer Peygamberlere, semavi kitaplara iman etmiş olsalar idi. Elbette

مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Onları edinmediler

(o kâfirleri müşrikleri dostlar edinmezlerdi) çünkü hakiki iman, böyle fesatla içice bir dostluğa aykırıdır.

وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimselerdir Onlardan Birçoğu Fakat

(Fakat onlardan birçokları fâsık kimselerdir) Fakat o din düşmanlarını dost tutanlardan birçokları fasık dinden mahrum. Allah'u Teâlâ'ya, Peygamberlere, semavi ki-

taplara imandan nasipsiz kimselerdir bunun içindir ki, onlar hakkı göremezler, kendilerini sapkınlıktan kurtaramazlar, kabiliyetlerini kötüye kullandıkları için ebedi bir azaba maruz bulunmuş olurlar.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَسِيصِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

82.Yemin olsun ki, iman edenlere insanların düşmanlıkça en şiddetlisini mutlaka Yahudiler ile Müşrik'leri bulacaksın. Ve yine yemin olsun ki insanların mü'minlere sevgi bakımından en yakın olanları da biz Hıristiyanız diyenleri bulacaksın. Bu da onların içinde herhalde bilgin, âbit olanların ve dünyayı terk etmiş olan rahiplerin bulunmasındandır. Ve şüphe yok ki, onlar kibir etmek de istemezler.

Bu âyeti kerime, Müslümanlara karşı en ziyade düşmanlık beslemekte olan taifelerin ahlâki kötülüğünü bildirmektedir.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا

iman ettiler O kimselere ki Düşmanlık cihetiyle insanların En şiddetlisini Elbette bulacaksın

(Yemin olsun bulacaksın iman edenlere insanların düşmanlıkça en şiddetlisini) Ey Yüce Resulüm! Veya ilahi hitabı güzelce telâkkiye elverişli olan herhangi bir kulum! Bir olan zatıma Yemin olsun ki, iman edenlere ehli İslâm'a insanların düşmanlıkça en şiddetlisini Müslümanlara karşı düşmanlıkları pek ziyade bulunan taifeyi

الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا

Ortak koşullar Ve O kimseleri ki Yahudileri

(Yahudi'ler ile müşrikleri bulacaksın) Başka taifelerin de düşmanlıkları var ise de Yahudi'ler ile müşriklerin düşmanlıkları derecesinde değildir. Nitekim Hz. Peygamberin gönderilmesini müteakip bir kısım Yahudiler ile Arap yarımadasındaki müşriklerin Resulü Ekrem'e karşı, onun yaymağa başladığı İslâmiyet'e karşı ne kadar düşmanlık göstermiş oldukları tarihçe yazılmıştır.

وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Sevgi cihetiyle Onların en yakını Ve Elbette bulacaksın

(Ve yine yemin olsun bulacaksın ki insanların mü'minlere sevgi bakımından en yakın olanları da) Ve yine yemin olsun ki, insanların mü'minlere İslâm şerefine nail olan zatlara muhabbet, sevgi, temayül bakımından en yakın olanlarını da

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى

Hristiyanlarız Şüphesiz biz Dediler O kimselere ki

(Şüphesiz biz Hıristiyanız diyenleri) bulacaksın çünkü onlar, kendilerini Hakkın yardımcısı, ehli Hakkın dostları diye gösterirler, Müslümanlığı kabul etmeseler de ehli İslâm'a karşı Yahudiler ile Müşrik'ler derecesinde düşmanlık göstermezler. Bununla beraber onların içinden İslâmiyet'i kabul edenler İslâmiyet'in kutsallığını İtiraf eyleyenler, Yahudi'ler ile Müşriklere nazaran pek çok bulunmuş ve bulunmaktadır. Nitekim vaktiyle Müşriklerin bin türlü eza ve cefalarına maruz kalmış olan bir kısım ashabı kiram, Hıristiyan hükümdarı bulunan Necaşi'nin ülkesine sığınmışlar orada pek güzel himaye görmüşlerdi. Hatta Necaşi, İslâmiyet'in yüceliğini anlayarak İslâm şerefine nail olmuştu. Zamanımıza kadar da nice Hıristiyan zümreleri İslâmiyet'i kabul ede gelmişlerdir, bugün de birçok Hıristiyan âlimleri, düşünürleri, İslâmiyet'in yüce mahiyetini, kutsi hükümlerini yazıları ile takdir edip yüceltmektedirler.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَسِيصِينَ وَرُهْبَانًا

Ve Rahipler Alimler Onlardan vardır Çünkü şüphesiz Buda

(Bu da onların içinde herhalde kissislerin rahiplerin bulunmasındandır) yani bil

gin, âbit reis olanların ve dünyayı terk etmiş olan rahiplerin yani mabetlerine kapana-rak fazla ibâdet ve itaate düşkün kimselerin bulunmasındandır. Bunlar Yahudiler ve müşrikler gibi dünya hırsı ile hareket ederek sırf kendi menfaatlerini takip eden, ken-dilerinden olmayan zümrelere sürekli olarak düşmanlık besleyip zarar vermek isteyen kimseler değildirler.

&-Gerçek şu ki: Abdullah ibni Selam ve emsali gibi Yahudi'lerden ve Müşriklerden bir takım kimseler de İslâmiyet'in yüceliğini anlayıp İslâmiyet'i kabul etmişler ise de bun-lar Hristiyanlardan Müslüman olanlara oranla pek azdırlar, hüküm ise çoğunluğa gö-redir.

وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

Kibirilenmiyorlar Ve Şüphesiz onlar

(Ve şüphe yok ki, onlar kibir etmek de istemezler) evet Hristiyan taifesi, hakkı, hakikati anladıkları takdirde kabulden kaçınmazlar ve Yehud taifesi gibi kibir etmek de istemezler. Hristiyan taifesi, kalp inceliğine, şefkat ve merhamete sahip olup Müs-lümanlara karşı Yahudi'ler ve Müşrikler derecesinde düşmanlıkta bulunmazlar. Onlar-da böyle bir meziyet görülebilmektedir. Hakikaten tevazu, hakka karşı düşman olma-mak takdire şayan bir özelliktir. İsterse, sahibi gayrimüslim bulunsun.

Şu ciheti de kaydedelim ki: Tefsirlerimizde yazılmış olduğu üzere bu âyeti kerime, Yahudi'ler ile Hristiyanlar arasındaki farkı, dinleri itibariyle değil, dünyaya düşkün olmaları, kendilerinden başka milletlere fenalık yapmayı bir vazife bilip bilmemeleri itibariyle. İşte bu bakımdan Yahudilerin ahlaki durumları Hristiyanlara göre pek ziya-de düşüktür. Yoksa din itibariyle Hristiyanların küfrü, Yahudi'lerin küfründen daha galizdir. Çünkü Yahudiler, yalnız peygamberlik hususunda mücadelede bulunurlar, Hz. İsa, gibi Son Peygamber Hazretleri gibi Peygamberleri ve onlara verilmiş olan se-mavi kitapları inkâr ederler. Hristiyan taifesi ise ilahiyat hususunda da tartışmada bulunurlar, Hz. İsa gibi bir insana hâşâ ilahlık isnat ederler. Son Peygamber Hazret-lerinin risâletini kabul etmezler. Bundan dolayı bu bakımdan Hristiyanların küfrü da-ha büyüktür. Fakat bunlar Yahudiler kadar inatçı, başkaları hakkında her halde kötü-lük ister olmayıp içlerinden insafıca düşünerek hakkı kabul edenler daha ziyade ol-duğundan bu bakımda Yahudilere, Müşriklere üstün bulunmuşlardır.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

83.Ve Peygambere indirilmiş olanı dinledikleri zaman hakkı bildiklerinden do-layı onların gözlerinin yaşla dolup taşıdığını görürsün. Derler ki: Ey Rabbimiz! İman ettik artık bizi hakka şahit olanlar ile beraber yaz.

Bu mübarek ayetler de ehli kitap arasından İslâm şerefine nail olmuş olan zatların temiz hareketlerini, amellerini, mükâfatlarını bildirmekte, küfründe ısrar edenlerin de kötü sonlarını göstermektedir.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ

Peygambere İndirildi O şeyi ki Dinlediler O zaman ki Ve

(Ve Peygambere indirilmiş olanı dinledikleri zaman) Hristiyanlardan olan bir züm-re kibir etmedikleri gibi Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a Allah tarafından indirilmiş olanı hikmet dolu Kuranı Kerimi dinledikleri zaman kalplerinde bir irfan nuru parla-maya başlar

تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ

Haktan Tanıdılar O şeyden dolayı ki Yaştan Dolup taşıyor Gözleri Görürsün

(hakkı bildiklerinden dolayı onların gözlerinin yaşla dolup taşıdığını görürsün) Kuranın yüceliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin doğruluğunu evvelce de ken-di kitaplarında görüp anlamış bulunduklarından dolayı onların gözlerinin bir incelik ile bir yüksek heyecan ile yaşla dolup taşıdığını görürsün. Ve onlar ayetleri dinledikçe

يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا

İman ettik Rabbimiz Derler

(Derler ki Ey Rabbimiz iman ettik) Biz bu Kuranı Kerim'e ve kendisine bu Kuranı Kerim nazil olan Yüce Peygambere iman ettik bu bir hak sözdür, bu Yüce Peygamberde bir Resulü kibriyâdır, son peygamberdir. Buna inanmışsınız,

فَاكْتُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

Şahit olanlarla Beraber Artık bizi yaz

(artık Ey rabbimiz bizi şahit olanlar ile beraber yaz) yani: Bizi Kuranı Kerim'in doğruluğuna, Hz. Muhammed'in risâletini şahitlik eden zatlar ile beraber haşret veya o Yüce Peygamber'in yarın kıyamet gününde diğer ümmetler üzerine şahitlikte bulunacak olan İslam ümmeti zümresine bizleri de kat. Bu zatlar, Müslümanların bu vasfını İncil'de görmüş oldukları için böyle bir niyazda bulunmuşlardır.

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ

84.Ve biz ne için Allah Teâlâ'ya ve bize hak'tan gelene iman etmeyelim? Hâlbuki biz ümit ederiz ki Rabbimiz bizi Salihler olan kavim ile beraber cennete soksun.

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ

Hakdan Bize geldi Ve O şeye ki Allah'a İman etmeyeceğiz Ve bize ne oluyor

(Ve biz ne için Allah Teâlâ'ya ve bize hak'tan gelene iman etmeyelim?) hakkı hakikati anlayıp bilen o zatlar derler ki bize ne oldu ki bizim akıl ve izanımız yok mu? Böyle parlak bir hakikat karşısında bulundüğümüz halde Allah'ı Teâlâ'ya Kuranı Kerime, onu tebliğ eden Yüce Peygambere neden iman etmeyelim? Hâlbuki

وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ

Salihler Zümresiyle Beraber Rabbimizin Bizi sokmasına Biz ümit ederiz

(biz ümit ederiz ki Rabbimiz bizi Salihler olan kavim ile beraber cennete soksun) bundan dolayı artık kendimizi iman nimetinden nasıl mahrum bırakabiliriz? Hayır, elbette bırakamayız.

فَاثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

85.Artık Allah Teâlâ da onlara bu söylediklerinden dolayı altından ırmaklar akan cennetleri, içlerinde ebediyen kalıcı olmaları üzere ihsan buyurdu. Bu ise iyi hareket edenlerin mükâfatıdır.

فَاثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا

Söylediler O şeyden dolayı ki Allah Ve onları mükâfatlandırdı

(Artık Allah Teâlâ da onları bu söylediklerinden dolayı mükâfatlandırdı) Artık Allah Teâlâ'da İslâmiyet'e saygı gösteren, Kuranı Kerimi tasdik eden münevver zümreye bu söylediklerinden bu güzel kanaat ve inançlarından dolayı en büyük mükâfatlar verdi, şöyle ki:

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırlar Nehirler Altlarından Akar Cennetlerle

(altından ırmaklar akan cennetleri, içlerinde ebediyen kalıcı olmaları üzere) Onlara âhirete gidince altından ırmaklar akan cennetleri, içlerinde ebediyen kalıcı olmaları üzere ihsan buyurdu. Onlar iman ile ahirete gidip cennetlerde ebedi bir şekilde kalmaya namzet oldular.

وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükâfatı Ve İşte budur

(Bu ise iyi hareket edenlerin mükâfatıdır) Böyle ebedi bir saadet ve mükâfata nail olmak ise, inançlarını, amellerini güzelce tanzim edenlerin, her hususta ihsanı, güzel hareketi alışkanlık haline getirenlerin mükâfatıdır.

&-Rivayete göre bu dört âyeti kerime, Necaşi ile onun arkadaşları hakkında nazil olmuştur.

Şöyle ki: Resulü Ekrem Efendimiz, Necaşi'ye bir yüce mektubunu göndermiş, onu imana davet etmişti. Necaşi bu mübarek risalet mektubunu alınca Habeşede bulunan Hz. Cafer ile diğer muhacirleri yanına çağırmıştı. Bu arada bir takım keşişler ile rahiplerde hazır bulunmuş idi. Hz. Cafer'e Kuran okumasını teklif etmiş, o da Meryem suresini okumuş, bunu dinleyince bir manevi zevk ile ağlamaya başlamışlar, gözlerinden sular serpilmeğe başlamış, Necaşi'de yanındaki din adamları da mucize Kur'anı Kerime iman etmişlerdi.

Diğer bir rivayete göre de: Necaşi, Hz. Peygamber'in huzuruna kendi kavminden yetmiş kadar zatı elçi olarak göndermişti. Resulü Ekrem Hazretleri onlara sure'yi Meryem'i okumuş, onar da bunu dinleyince ağlayarak İslâm dinini kabul etmişlerdi.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

86.Ve kâfir olanlar ve bizim ayetlerimizi inkâr edenler ise onlar cehennem ashabıdır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Ve Yalanladılar inkar ettiler Ve O kimseler ki

(Ve kâfir olanlar ve bizim ayetlerimizi inkâr edenler ise) Fakat Peygamberi yalayanlar ve Cenâbı Hakkın birliğini inkâr ederek kâfir olanlar şirk ve üçleme inançlarında devam eyleyenler. Ve Yüce Allahın varlığına, birliğine, azamet ve kudretine şahitlik edip duran harikaları, yaratılış eserlerini inkâr edenler ise bu hal üzere ölünce şirk ve küfür içinde ölmüş olurlar. Bundan dolayı

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem Ehli'dirler İşte onlar

(İşte onlar cehennem ashabıdır) ebedi olarak cehennemde kalıp azap çekeceklerdir. Onların devamlı olan kötü inançlarının cezası da böyle devamlı olacaktır. Evet, Cenâbı Hakkı ve Yüce Peygamberi tasdik edenler, ebedi olarak cennette kalacaklardır. Bunları inkâr edenler de sürekli olarak cehennemde azap çekeceklerdir. Ne büyük bir teşvik, ne müthiş bir uyarı!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

87.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'nın sizin için helâl kılmış olduğu temiz şeyleri haram kılmayınız, haddi de aşmayınız. Şüphe yok ki Allah Teâlâ haddi aşanları sevmez.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlara helâl olan nimetlerden istifade etmelerini, fakat bu hususta ifrat ve tefritten sakınmalarını emir ve tavsiye etmektedir. Çünkü bazı milletler gibi büsbütün dünyaya dalmak yerilmiş olduğu gibi diğer bazı taifeler gibi dünyada büsbütün alâkayı kesip bir ruhbanlık, cahilce bir zühd dairesinde yaşamak ta uygun değildir. Her hususta dengeli olmaktan ayrılmamalıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ

Size Allah Helal kıldı O şeylerin ki Temizlerini Haram kılmayı İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Allah Teâlâ'nın sizin için helâl kılmış olduğu temiz şeyleri haram kılmayınız) İşte rabbimiz buyuruyor ki ey iman edenler sizin için Yaratıp kendilerinden istifade etmenizi helâl kılmış olduğum tayyibatı yani: temiz Leziz, faydalı olan

şeyleri kendinize haram kılmayınız. Nefsinizi onlardan mahrum bırakmaya azmetmeyiniz. Bu bir tefritten ibarettir. Bununla beraber böyle temiz, leziz şeylerden istifade hususunda

وَلَا تَعْتَدُوا

(ve haddi de aşmayınız) helâl sahasını tecavüz etmeyiniz, lüzumundan fazla sarfiyat ile israfa meydan vermeyiniz, nimetin kadrini biliniz, aksi takdirde ifrata düşmüş nimeti boş yere zayi etmiş olursunuz.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Haddi aşanları Sevmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ haddi aşanları sevmez) Kullarına her hususta dengeli olmayı hikmet ve menfaate riayeti emreder, haddi aşanları helâl miktarı bırakıp da haram, zararlı bir sahaya can atınları sevmez. Onları ilahi rızasına aykırı harekette bulunmuş olacakları için, ilâhi nimetlere nail buyurmaz.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

88.Ve Allah Teâlâ'nın sizi rızıklandırmış olduğu şeylerden helâl ve temiz olanları yiyiniz, kendisine iman etmiş olduğunuz Allah Teâlâ'dan da korkunuz.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا

Temiz olarak Helal olarak Allah Sizi rızıklandırdı O şeylerden ki Ve Yiyin

(Ve Allah Teâlâ'nın sizi rızıklandırmış olduğu şeylerden helâl ve temiz olanları yiyiniz) Ve Ey Müslümanlar Allah Teâlâ'nın size vermiş olduğu nimetlerden helâl ve temiz olanları yiyiniz yalnız onlardan istifade ediniz. Çünkü yalnız onlardan yiyip faydalanmanız size mubah bulunmuştur. İstifadesi dinen haram olan şeylerden istifadeye kalkışmayınız

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

İnanan kimselersiniz Ona Siz O ki Allah'dan Ve Sakının

(kendisine iman etmiş olduğunuz Allah Teâlâ'dan korkunuz) onun emir ve yasağına aykırı harekete cüret etmeyiniz. Çünkü sizin selâmet ve saadetiniz ancak o şekilde ortaya çıkar.

&-Rivayete göre bir gün Rasûlü Ekrem Efendimiz, ashabı kiramına kıyamet gününü anlatarak bir hayli uyarma ve sakındırmada bulunmuştu. Bunun üzerine, ashabı kiram, Osman ibni Mezunun hanesinde toplanarak kendi nefislerine dünya nimetlerini haram kılmaya, gündüzleri oruç tutmaya, geceleri ibadetle meşgul olmaya, et yemeye, döşeklerde yatmamaya, eşlerine yaklaşmamaya, sade bir kıyafetle seyahatlerde bulunmaya karar vermişler.

Rasûlü Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz, bu karardan haberdar olunca buyurdu ki: Yok ben bununla emir olunmadım, sizin üzerinizde nefsinizin de hakkı vardır. Hem oruç tutunuz, hem de iftar ediniz, hem kalkınız, hem de uyuyunuz, çünkü ben de hem kalkarım, hem de uyurum, hem oruç tutar, hem de iftar ederim ve et de yağ da yerim ve eşlerime de yaklaşıyorum. Artık her kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir, İşte bu hâdisi üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuştur. Zaten bunun hilâfına hareket, hayata tesir eder, azaları zaafa düşürür, akıl ve fikire zarar verir, dini, dünyevi vazifeler hakkıyla yapılamaz.

&-Bununla beraber bütün dünyevi lezzetlere dalmakta insanı manevi olgunluklardan mahrum bırakır, uhrevi selâmet ve saadeti temine çalışmaktan alıkoyar, hayvani bir hayat yüz gösterir durur. Bu sebeple böyle hareket de asla uygun olamaz. Bundan dolayı her hususta dengeye riâyet etmek, ifrat ve tefritten kaçınmak, hikmet gereğidir. İşte bu mübarek ayetler de bizlere bunları telkin buyurmaktadır.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

89.Allah Teâlâ sizleri yeminlerinizdeki lağv sebebiyle sorumlu tutmaz. Velâkin sizi bile bile yaptığınız yeminler ile sorumlu tutar. Bunun kefareti ise ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden on fakiri doyurmak veyahut giydirmek yahut bir köle serbest bırakmaktır. Fakat kim bunları bulamazsa üç gün oruç tutar. İşte bu, yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin kefaretidir. Bununla beraber yeminlerinizi koruyunuz. İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizin için böylece beyan ediyor, taki şükür edesiniz.

Bu âyeti kerime, herhangi bir hususa dâir, meselâ güzel olan şeyleri terk etmeğe ait yapılan yeminlerin mahiyetlerine göre hükmünü beyan etmekte ve yeminlere uyulmasını tavsiye buyurmaktadır.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ

Yeminlerinizde ki Kasıtsız hata ile Allah Sizi mes'ûl tutmaz

(Allah Teâlâ sizleri yeminlerinizdeki lağv sebebiyle sorumlu tutmaz) Ey Ümmeti Muhammed Allah Teâlâ sizleri hata ile yapmış olduğunuz yeminleriniz sebebiyle sorumlu tutmaz bunun üzerine cezai bir hüküm gelmez, bu bir önemsiz yemindir.

وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ

Yeminler Akdettiniz O şey sebebiyle ki Sizi sorumlu tutar Fakat

(Velâkin sizi bile bile yaptığınız yeminler ile sorumlu tutar) fakat Allah'ı Teâlâ Ey insanlar! Sizi bile bile kasten yaptığınız yeminler ile sorumlu tutar. Bu yemine riâyet etmeyip onu bozunca Hak Teâlâ Hazretleri sizleri sorumlu tutar. O halde bu sorumluluktan, bu mesuliyetten kurtulmanın

فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ

Ailenize Yediriyorsunuz O şeylerin ki En orta hallisinden Yoksulu On Doyurmaktır Artık onun kefareti

(Artık onun kefareti ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden on fakiri doyurmak) yani: Bu husustaki mesuliyetin, günahın af ve örtülmesinin çaresi ise ailenize yedirdiğinizin onların iâşelerine sarf ettiğiniz yemeklerin orta derecesinden on fakiri doyurmaktır.

أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ

Bir köle Azat etmektir Veya Onları giydirmektir Veya

(yahut giydirmek yahut bir köle serbest bırakmaktır) on fakire orta halde, avret yerlerini örtecek derecede birer elbise, giydirmektir. Yahut bir köle veya cariye azat etmektir. Bu suretle Allah'ın affına kavuşmak temenni olunur.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

Gün Üç Artık oruç tutmak Bulamazsa Fakat kim

(Fakat kim bunları bulamazsa) Fakir bir halde bulunursa o takdirde

(üç gün oruç tutar) üç gün aralıksız oruç tutar bu şekilde ilâhi affı istirhamda bulunur.

ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ

Yemin ettiniz O zaman ki Yeminlerinizin Kefareti İşte budur

(İşte bu, yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin kefaretidir) İşte bu beyan olunan şeylerin her biri yemin ettiğiniz vakit yemini bozunca yeminlerinizin kefaretidir. Bu sebeple Cenabı Hak sizi ilâhi affına mazhar buyurur. Bununla beraber

وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ

Yeminlerinizi Ve Muhafaza edin

(ve yeminlerinizi koruyunuz) Bir kere lüzumsuz yere yemin etmemelidir, yemin edince de ona riayette bulunmalıdır. Meğerki uymamayı icap eden bir şeri hüküm bulunsun.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Size Allah Açıklıyor İşte böyle

(İşte Allah Teâlâ ayetlerini sizin için böylece beyan ediyor) İşte Allah Teâlâ ayetlerini Şeri şerifin hükümlerini, müsaadelerini sizin için böylece beyan ediyor sizleri uyanmaya, dini hükümlere uymaya davet buyuruyor

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz

(tâki şükür edesiniz) O Yüce Yaratıcının bu talimatına, bu kolaylıklarına karşı şükran borçlu olduğunuzu bilip kulluk secdesine kapanasınız.

&-Kefareti icap eden bir yemin, birden çok olunca kefarete de birden fazla olur. Fakat İmam Muhammed'e göre yemin keffâretler çoğalınca Bir keffâretle hepsinin sorumluluğundan çıkılmış olur. Yapılan bir yemine riayet edilmesi lâzımdır. Meğerki buna riâyet edilmesi, bir veci-benin, bir amme menfaatinin yok olmasına sebep olsun veya bir kötülüğün işlenme-sine sebebiyet versin. O takdirde bu yemine riâyet edilmesi icap etmez, bu yemin bozular, sonra keffâret verilir. Hak Teâlâ'dan af niyaz edilir. Meselâ: Bir kimse borcu-nu vermemeğe veya babasıyla konuşmamaya yemin etse bunda devam etmesi caiz olmaz, belki borcunu verir, babasıyla konuşur, sonra da kefarete bulunur. &-**Vallahi, Billâhi, Tallahi** denilmesi ve Allah Teâlâ'ya kase edirim, yemin ederim, şahadet ederim denilmesi birer yemindir. Allah Teâlâ'ya ahdim olsun, üzerime and olsun denilmesi de birer yemindir. Bununla beraber: Helâli haram kılmak, meselâ: Şu yemeği yemek benim için haram olsun demek bir yemindir. Bir kimse "şöyle yaparsam kâfir olayım veya Allah'ın kulu. Peygamberin ümmeti olmaya-yım" dese bununla maksadına bakılır. Eğer böyle bir sözü sırf bir yemin inancıyla iddiasına kuvvet vermek için söylemiş ise bu bir yemin olur. Fakat bu sözü bununla kâfir olacağına inandığı halde söylemiş ise bu yemin olmaz kendisine tövbe ve istiğfar ve imanı yenilemek ve nikâhı yenilemek lâzım gelir, yeminini bozmuş olsun olmasın eşittir. Yemin meseleleri için bakınız Bakara/224

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

90.Ey iman edenler! Muhakkak ki, içki, kumar, putlar ve kısmet için çekilen zararlar şeytanın işinden olan murdar bir şeydir. Artık ondan kaçınınız ki, kurtuluş bulabilesiniz.

Bu mübarek ayetler, temiz gıdalardan olmayan sarhoş edici maddeler ve diğerlerinin kötü mahiyetlerini, onların cemiyet hayatındaki zararlı etkilerini bildirerek onlardan kaçınılmasını ve Cenabı Hak ile Resulü Ekrem'ine itaatın lüzumunu ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ

Ve Fal okları Ve Dikili taşlar Ve Kumar İçki Muhakkak ki İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Muhakkak ki içki kumar, putlar ve kısmet için çekilen zararlar) Ey Müslüman bulunan insanlar! Akli örten ve bozan rakı, şarap gibi herhangi bir mayikumar ve piyango biletleri ibâdet için hazırlanmış putlar

رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın İşinden Bir pisliktir

(şeytanın işinden olan murdar şeydir) temiz ruhların kendilerinden sakındığı birer pis şeydir onlara meydan vermek asla muvafık olamaz

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erersiniz Ta ki siz Artık ondan kaçınız

(Artık ondan kaçınız ki, kurtuluş bulabilesiniz) öyle murdar, zararlı olan herhangi bir şeyden kaçınız ki, evet Siz felah ve kurtuluşunuzu bunlardan kaçınmak suretiyle arayınız. Bunlar insanları maddî ve manevî hayattan mahrum bırakacak en zararlı musibetlerdir. *Maide sûresinin 3.ayeti kerimesine de müracaat!*

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

91.Şüphe yok ki: Şeytan aranıza ancak içki ile kumar ile düşmanlık düşürmeyi ve sizi Allah Teâlâ'nın zikrinden ve namazdan alıkoymayı ister. Artık siz vazgeçtiniz değil mi?

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

Ve kumar ile İçki ile Ve Kin Düşmanlık Aranıza Düşürmesini Şeytan İster Ancak

(Şüphe yok ki: Şeytan aranıza ancak düşmanlık düşürmeyi ister) Ey insanlar! O pis şeylerin mahiyetini, zararlı sonuçlarını bir kere düşününüz! Şüphe yok ki, şeytan, aranıza Cemiyetiniz içine içki ile sarhoşluk veren herhangi bir şey ile *ve* kumar ile düşmanlık düşürmeyi ister ki, bu işbu haram kılınan şeylerin dünyevi kötülükleri cümlesindendir,

وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ

Ve namazdan Allah'ın Zikrinden Ve Sizi alıkoymak

(ve sizi Allah Teâlâ'nın zikrinden ve namazdan alıkoymak ister) Onun yüce hükümlerini düşünme duygusundan alıkoymak ister öyle yüce bir vazifeyi ifadanda alıkoymak ister ki, bu da işbu haram kılınan şeylerin sebebiyet verdiği dinî zararlar cümlesindendir. &-Evet, içki ile kumar, yüzünden insanlar birbirlerine karşı düşmanca bir vaziyet alırlar, aralarında birçok tartışmalar meydana gelir, bu sebeple nice cinayetler vuku bu-lur, nitekim olayları yazan gazeteler bu gibi faciaları daima teşhir edip durmaktadır. Bununla beraber bu haramlara müptelâ olanlar çok kere sağlık ve afiyetlerini, güzelce anlama ve düşünme kuvvetlerini kaybederler, vakitleri gafletle, Şehvetle, akılsızca bir surette geçer gider, Cenabı Hakkın zikrinden, üzerlerine düşen namaz gibi vazifelerini ifa etmekten mahrum kalırlar. İşte diğer yasakları yapmak da bu gibi nice helak edici, ilahi azabı çeken hallere sebebiyet verir durur.

فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

Vaz geçenler Artık siz (değil) misiniz?

(Artık siz vazgeçtiniz değil mi?) Artık siz Ey mükellef olan akıl sahipleri! O gibi cahiliyet zamanına ait şeylerin ne kadar fenalıklara sebebiyet verdiğini anlamış bulunuyorsunuz, artık siz o gibi kötü, zararlı şeylerden vazgeçtiniz değil mi? Bunların bu kötü mahiyetleri, rezalet getiren halleri böyle ortaya çıkmış olduğundan elbette bunlardan vazgeçmek herhalde lâzımdır. Aksi takdirde dünyevi, uhrevî, felâketlerin yüz gösterip duracağını elbette takdir edersiniz!

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

92.Allah Teâlâ'ya itaat ediniz ve peygambere itaat ediniz ve muhalefetten sakının. Şayet yüz çevirirseniz artık biliniz ki, bizim Peygamberimizin üzerine ait olan, apaçık bir tebliğden ibarettir.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا

Ve sakının Peygambere Ve İtaat edin Allah'a Ve İtaat edin

(Allah Teâlâ'ya itaat ediniz ve peygambere itaat ediniz) Ey iman sahibi olan insan-

lar! Allah Teâlâ'ya ve Peygamber'e itaat ediniz Onların bütün emirlerine, yasaklarına laikiyle riayette bulununuz. Ve Allah ve resulüne muhalefetten sakınınız gerek içki ve kumar hak-kındaki ve gerek diğer şeyler hakkındaki vaki olan tekliflerine aykırı hareketlerden tamamen kaçınınız. Sizin felah ve kurtuluşunuz ancak o sayede gerçekleşir

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğdir Resulümüze gereken Ancak Artık bilin ki Yüz çevirirseniz Ve eğer

(Şayet yüz çevirirseniz artık biliniz ki, bizim Peygamberimizin üzerine ait olan, apaçık bir tebliğden ibarettir) ve eğer Allah ve resulünün emirlerine, yasaklarına uymaktan yüz çevirirseniz O Yüce Peygamber ise bu tebliğ vazifesini böyle Kur'anı Kerim ile fevkalâde bir şekilde ifa etmiştir. Artık aleyhinizde ilâhî delil tamam olmuş, sizlerin mazerette bulunmaya bir salâhiyetiniz kalmamıştır. Bundan dolayı bunun neticesi, sorumluluktan, uhrevî azap ve cezadan başka değildir. Ne muazzam bir ilâhî tehdit!

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

93.İman edip de Salih Salih amellerde bulunanların üzerine sakınıp da mü'min bulundukları ve güzel güzel işleri işledikleri, sonra da takva sahibi oldukları ve iman eyledikleri, sonra da sakınarak ihsan yaptıkları takdirde evvelce tatmış oldukları şeyde bir günah yoktur. Ve Allah Teâlâ güzel iş yapanları sever.

Bu ayeti kerime, iman ile nitelenmiş, sarhoşluk veren şeyler ve kumar hakkındaki ilahi yasağa inanmış ve Cenabı Haktan laikiyle korkanların üzerine bu sarhoş edici şeyleri ve kumarı yasaklanmadan önce kullanmış olmalarından dolayı bir mesuliyet olmaya-çağını müjdelemekte, bu yasağa uymaya devam etmelerini tavsiye buyurmaktadır.

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا

Tattılar O şeyde ki Bir günah Salih ameller Ve Yaptılar İman ettiler O kimselere ki Yoktur

(İman edip de Salih Salih amellerde bulunanların üzerine evvelce tatmış oldukları şeyde bir günah yoktur) Allah Teâlâ'ya ve onun bütün hükümlerine iman edip de üzerlerine düşen vazifeleri Salih Allah'ın rızasını kazandıran, seçkin amellerde ibadetlerde, hareketlerde bulunanların üzerine bir günah yoktur. Ne olarak günah yoktur

إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve Yaptılar Ve İman ettiler Sakındılar O şey vakti ki

(O vakit ki sakındılar iman edip Salih ameller işlediler) iman ettikten Cenabı Hakkın haram kıldığı şeylerden sakınıp da bu haram kılmanın bir ilahi emir olduğuna inandıkları ve güzel güzel işleri vazifeleri, hayırlı muameleleri işledikleri imanlarında, Salih amellerinde devam ve sebat eyledikleri zaman

ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا

Ve inandılar Sakındılar Sonra

(sonra da takva sahibi oldular ve iman ettiler) yani kimseye zulüm ve cefa etmeyip o gibi yasaklardan sakınarak bu husustaki ilâhî hükümlere güzelce iman ettikleri takdirde

ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا

İyilik ettiler Ve Sakındılar Sonra

(sonra da sakınarak iyilik yaptılar) velhâsıl Hak Teâlâ'nın bütün emirlerine riayette, yasakladığı şeylerden güzelce sakındıkları takdirde evvelce haram kılınmadan önce tatmış oldukları yiyip içmiş bulundukları herhangi bir şeyde o iman edenlerin üzerine bir günah yoktur. Bundan dolayı mesul tutulup bir azaba uğramayacaklardır. El-verir ki, beyan olunduğu üzere haram kılındıktan sonra onlardan kaçınarak temizce, takva sahibi olarak bir hayat geçirmeğe devam edecek olsunlar.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Sever Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ güzel iş yapanları sever) Artık bu ilâhi muhabbete nail olmak için güzel iş yapmaya çalışmalı değil midir? Evet, Takvanın, ihsanın ehemmiyetine, muhtelif derecelerine ve bunlar ile vasıflanmaya teşvik ve özendirme hikmetine binaen bunlar mükerrer olarak zikrolunmuştur.

&-Rivayete göre içkinin, kumarın ve benzerlerinin haram kılınması hakkındaki ayeti kerime nazil olunca ashâbı kiram, endişeye düşmüşler, Ya Resulüllah Bizim bir takım kardeşlerimiz, meselâ Uhud gazvesinde şehit olan zatlar vaktiyle şarap içer, kumardan kazandıklarını yerlerdi, onlar bu yasaklamadan evvel vefat etmişlerdir. Onların halleri ne olacaktır? Diye soru etmişler, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, bunları haram kılınmadan önce yapmış olanların mesul olmayacakları bildirilmiştir. Elverir ki, Cenâbı Hakkın bütün hükümlerine inanır bulunmuş, Cenâbı Hak'tan korkmuş olsunlar, daha sonra vaki olan haram kılmayı öğrenenler de bunun bir ilâhi hüküm olduğunu kabul ederek böyle haram kılınan herhangi şeyi yapmaktan çekinsinler, Allah Teâlâ'dan hakkiyle korksınlar, güzel hareketlere devam etsinler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

94.Ey iman edenler! Allah Teâlâ elbette sizi kendi ellerinizin ve mızraklarınızın erişebileceği avdan bir şey ile imtihan edecektir. Tâki Hak Teâlâ kendisinden gizlide korkanları bilsin. Yani onları meydana çıkarsın Artık bundan sonra kim tecavüz ederse ona elem verici bir azap vardır. Bu ayeti kerime, şarap ve kumar mutlaka haram olduğu gibi ihram halinde de bir kısım avların haram bulunduğunu beyan ve bu haram oluşun da ilahi bir imtihanından ibaret olduğunu ihtar etmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler!) Ey ehli İslâm!

لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ

Ve Mızraklarınız Elleriniz Kendisine erişir Avdan Bir şeyle Allah Mutlaka sizi imtihan edecektir

(Allah Teâlâ elbette sizi kendi ellerinizin ve mızraklarınızın erişebileceği avdan bir şey ile imtihan edecektir) avlamalarına ellerinizle, silâhlarınızla muktedir bulunacağınız avlar ile... Yani: karada bulunan ve etlerini yemek haddizatında helâl bulunmuş olan veya olmayan hayvanları avlamaktan ibaret bir şey ile onları avlamayı size ihram halinde, harem sahasında haram kılmakla imtihan edecektir. Taki

لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ

Gıyabda Kendisinden korkanı Allah'ın Ortaya çıkarması için

(Allahın kendisinden gizlide korkanları ortaya çıkarsın) Yani: ilâhi zatından korkanlar ile korkmayanları temyiz etsin, başkalarına bildirsın bu suretle halleri, ilâhi emirlere olan bağlılık dereceleri ortaya çıksın.

فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ

Bundan Sonra Haddi aşarsa Artık kim

(Artık bundan sonra kim haddi aşarsa) yani: Böyle ilahi bir imtihana dini bir hikmete binaen o avın haram kılınmış olduğu beyan buyrulduktan sonra kim haddi aşar o yasaklanan hayvanları avlarsa

فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Artık ona vardır

(artık ona elim bir azap vardır) böyle ilâhi yasağa muhalefet eden şahsa elim bir azap vardır. O dünyada da, âhirette de cezayı hak etmiş olur

&-Rivayete göre Hudeybiye senesi ashabı kiram hac için ihramda bulundukları sırada Cenabı Hak, kendilerini birçok av hayvanlarıyla imtihan buyurmuş, birçok kuşlar vahşi hayvanlar fevkalâde ziyade bir suretle bu zatların etrafını istilâda bulunmuş. Bunları elleriyle, mızraklarıyla avlamaya muktedir bulunmuşlar, işte bu sırada bu ayeti kerime nazil olmuş, onlar bu hayvanları avlamaktan bir ilahi imtihan olmak üzere yasaklanmışlardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بِالِغِ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

95.Ey müminler! Siz ihramda iken avı öldürmeyiniz, sizden her kim onu kasten öldürürse üzerine o öldürdüğü hayvanın misli bir ceza vardır ki, Kâbe'ye ulaşacak bir kurbanlık olmak üzere buna sizden iki adalet sahibi hükmeder veya bir keffâret vardır ki, o da fakirleri doyurmaktır veya onun dengi olarak oruç tutmaktır. Tâki bu suretle yaptığının vebalini tatsın. Allah Teâlâ geçmiş olanı af buyurmuştur. Ve her kim bir daha böyle yaparsa elbette Allah Teâlâ ondan intikamını alır ve Allah Teâlâ azizdir, intikam sahibidir.

Bu ayeti kerime, ihram halinde av avlamanın haram olduğunu açıkça beyan ve böyle kusurun meydana gelmesi halinde kayb olanı telâfi etmek ve günahı sevap ile silmek için ne gibi bir muamelenin yapılması icab edeceğini izah buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ

İhramlı Siz iken Avı öldürmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(ey iman edenler Siz ihramda iken avı öldürmeyiniz) Yani: Hac veya umre veya her ikisi için ihramlı bulunduğunuz zaman, isterse harem sınırları haricinde bulunmuş olunuz avlanmayınız. Nitekim ihramlı olmadığınız halde sınırları içinde bulunduğunuz takdirde de etleri yenilen hayvanları öldürmeyiniz. Bunları öldürmek bir hikmet gereği yasaklanmıştır.

وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا

Kasten Sizden Onu öldürürse Ve Kim

(sizden her kim onu kasten öldürürse) sizden her kim o bilinen avı kasten ihramda bulunduğunu hatırladığı ve bunu öldürmenin haramlığını bildiği halde öldürürse

فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ

Sağmaldan Öldürdü O şeyin ki Mislinde Artık bir ceza vardır

(üzerine o öldürdüğü hayvanın misli bir ceza vardır) üzerine o öldürdüğü havyanın misli onun kıymetince dengi bir ceza vardır ki.

يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بِالِغِ الْكَعْبَةِ

Kabe'ye Ulaşan Bir kurban Sizden Adaletli iki kişi Ona Hüküm verir

(Kâbe'ye ulaşacak bir kurbanlık olmak üzere buna sizden iki adalet sahibi hükmeder) yani Kâbe'ye haremi şerif dairesine ulaşacak bir kurbanlık olmak üzere bu öldürülenin misline siz Müslümanlardan iki adalet sahibi hükmeder. Onun kıymetini tâyin eyler

أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا

Oruç tutmaktır Bunun Muadili Veya Yoksulları Doyurmaktır Bir kefareti ki Veya

(veya bir keffâret vardır ki, o da fakirleri doyurmaktır veya onun dengi olarak oruç tutmaktır) o öldürdüğü avın kıymeti miktarı fakirlere yemek verilmesidir, veya onun dengi yani o yedirilecek fakirlerin sayısı miktarınca oruç tutmaktır.

&-Şöyle ki: İmamı Azam ile Ebu Yusuf'a göre öldürülen avın kıymeti bakımından misli göz önüne alınır. Avın avlandığı yerdeki veya ona yakın yerdeki kıymeti tayin edilir. Eğer kıymeti bir kurban kıymetine denk bulunursa bunu avlamış olan serbesttir. Ya o kıymette bir kurban alarak onu hareme ulaştırır veya o kıymette yemek satın alarak her fakire yarım sa' yani beş yüz yirmi dirhem buğday veya bir sa' miktarı başka bir taam, meselâ arpa verir. Veyahut her fakire vereceği yemeğe bedel birer gün oruç tutar. Eğer bir fakire verilecek yemek bedelinden noksan bir şey kalırsa bunu da ya fakirlere sadaka verir veya onun karşılığında da bir gün oruç tutar.

&-Fakat İmam Malik ve İmam Şafi gibi diğer müçtehitlere göre bu öldürülen avın mislinden maksat, yaratılış ve şekil itibariyle benzeridir. Eshabı kiramdan rivayet olunduğuna göre onlar öldürülen bir deve kuşundan dolayı kurban olarak boğazlanacak bir deve ve bir geyikten dolayı bir koyun ve bir yaban eşeğinden dolayı bir sığır ve bir tavşandan dolayı bir dişi keçi alınıp kurban edilmesini vacip görürlerdi. Fakat deniliyor ki, bu hususta Kuranın, metni misli vacip kılmıştır. Mutlak misilden maksat ise kitaba, sünnete, icmaya ve makule göre ya hem şeklen, hem de manen misildir veya yalnız manen misildir. Burada ise hem şeklen hem de manen misil irade edilmediği bir icma sabit olduğundan bununla manen misil kastedildiği belli olmuş bulunmaktadır. Nitekim kul haklarında bilinen böyle bir misildir. Meselâ: Bir hayvan telef edilse bunu tazmin için bu hayvanın her bakımdan bir benzerini bulmak lâzım gelmez. Bilâkis o hayvan yalnız kıymeti İtibariyle tazmin edilir. Aksi takdirde birçok müşkülât yüz gösterir. Velhâsıl öyle haram olan bir avlama hareketinde cüret etmiş olan şahıs üzerine böyle bir ceza gelir.

لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهٖ

İşinin Vebalini Tatması için

(Tâki bu suretle yaptığının vebalini tatsın) ihramın getirdiği yasağa riâyet etmemenin vebalini tatsın zararını çeksin.

عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ

Geçti O şeyden ki Allah Affetmiştir

(Allah Teâlâ geçmiş olanı af buyurmuştur) Yani: Resulü Ekrem'den sorup bu husustaki dini hükmü öğrenmeden evvel veya cahiliyet zamanında yapılmış olan bu tür av ve şikâr yani düşmandan elde edilen ganimet hâdiselerinden dolayı bunları yapanları sorumlu tutmaz.

وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللّٰهُ مِنْهُ

Ondan Allah Artık intikam alır Dönerse Ve Kim

(Ve her kim dönerse Allah Teâlâ ondan intikamını alır) Bu husustaki ilahi yasaktan sonra bir daha ihramlı olduğu ve haram sahasında bulunduğu halde böyle kasten av avlarsa elbette Allah Teâlâ ondan intikamını alır. Yani: Onu âhirette cezaya çarptırır. Bununla beraber bir ihramda bir kaç kere av avlarsa üzerine keffâret de o kadar çoğalır. Genel olarak âlimler bu görüştedir. Fakat ibni Abbas ile kadı Şüreyh radiyallahu anhdan bir rivayete göre bunun hakkındaki ilahi intikam, keffâretin vucubuna mânidir, bu intikam ile yetinilmiş, ayrıca keffâret zikredilmemiştir.

وَاللّٰهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

İntikam Sahibidir Daima üstündür Ve Allah

(ve Allah Teâlâ azizdir, intikam sahibidir) ve Allah Teâlâ azizdir Galiptir, dilediğini yapmaya kadirdir, asla mağlûp ve aciz değildir. Ve intikam sahibidir günahlara devam etmeyi yasakları çiğnemeyi alışkanlık haline getirenleri şiddetle cezalandıracaktır. Artık her insan ona göre uyanık olarak hareketini güzelce tanzim etmeli, Allah'ın hükümlerine riâyet etmeğe çalışmalıdır. Başka türlü kurtuluş çaresi yoktur.

&-İhram halinde ve harem sahasında avlanmanın haram oluşu, hac'ca ve harem sahasına saygı içindir, o mübarek sahada tam bir saygı ve korku ile hareket ederek Allah'ın mahlûkatına tecavüzden sakınılması lüzumuna işaret içindir. O kutsal saha, insanlar gibi kuşların ve diğer avlanacak hayvanların bir güvenlik ve selâmet saha-

sıdır. Artık ona karşı gösterilmesi gereken hürmet ve tevazu'u ihlal edecek hareketlerden kaçınılması, bir dini fazilet gereğidir.

&-Bir ihramlı Karga, Çaylak, Akrep, Yılan, Fare, Sinek, Karınca, Pire, Kene, Arı, Kertenkele, Kelebek gibi av cinsinden olmayan ve insanın bedeninden doğmayan haşeratı ve üzerine saldıran köpeği ve Kurt gibi tabiatında eza bulunan herhangi bir yırtıcı av hayvanını öldürse hakkında cezayı gerektirmez. Fakat bir ihramlı Çekirgeyi veya üzerindeki biti öldürse veya öleceği yere atsa veya başkasına üzerindeki bitleri öldürmek için gösterse bundan dolayı dilediği miktarlarda az çok bir şey tasadduk eder. Süre'yi Bakaradaki 158 196 197 198. ayetlerin tefsirlerine de müracaat ediniz

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

96.Size deniz avı ve onun yiyilmesi bir fâide olmak için helâl kılındı ve sizin üzerinize ihramda bulunduğunuz müddetçe kara avı haram kılınmıştır. Huzuruna toplanacak olduğunuz Allah Teâlâ'dan korkunuz.

Bu mübarek ayetler, ihramlılara karadaki avların haram kılınmasına karşılık onlara ve diğerlerine deniz avlarından istifadenin helâl olduğunu bildirmektedir. Ve Kâbe'yi Muazzama'nın, haram ayın ehli iman için bir intizam sebebi, bir yükselme ve saadet sebebi olduğuna ve bütün bu kâinatı yaratıp bütün mükevvenatı hakkiyle bilen zatı ilâhinin elbette ki her hususa ait emir ve yasağının bir hikmet gereği, bir başarı ve terakki vesilesi bulunduğuna işaret eylemektedir.

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ

Ve Yolculara Size Bir fayda olmak üzere Ve Onu yemek Deniz Avı Sizin için Helal kılındı

(Hem size hem de yolculara deniz avı ve onun yiyilmesi bir fâide olmak için helâl kılındı) Ey ihramlı olanlar sizin için yalnız denizlerde, ırmaklarda veya göllerde yaşayan, etleri yiyilip yiyilmeyen hayvanları avlamak ve onun yiyilmesi... Yani: Onlardan istifade edilmesi ve balık kabilinden ise yiyilmesi sizin yerleşik olanlarınıza ve yolculara ticaret vesaire için o makama gelip gidenlere, misafirlere bir fâide olmak üzere istifade etmeleri için helâl kılındı. Artık bunlardan istifade edebilirsiniz,

وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا

İhramlılar olarak Dévam dttiğiniz müddetçe Kara Avı Size Ve Haram kılındı

(ve sizin üzerinize ihramda bulunduğunuz müddetçe kara avı haram kılınmıştır) çoğunlukla karada yaşayan av hayvanları isterse su kuşları gibi bazı vakitlerde su içinde yaşar olsunlar haram kılınmıştır. Buda bir hikmet gereğidir. Bundan dolayı ey Müslümanlar!

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona O ki Allah'dan Ve Sakının

(Huzuruna toplanacak olduğunuz Allah Teâlâ'dan korkunuz) evet Mahkeme'yi kübrâsına toplanacak olduğunuz Allah Teâlâ'dan korkunuz onun bütün emirlerine uyunuz, bütün bu gibi haram kıldığı şeyleri yapmayınız, sizin için başka sığınacak bir zat, bir makam yoktur.

&-Bizim Hanefi mezhebine göre bir ihramlı, ihramdan önce boğazlamış olduğu bir hayvanın etinden ihramdan sonra yiyebilir. Ve bir ihramlı, helâl ihramlı olmayan bir kimsenin avladığı hayvanın etinden yiyebilir, isterse ihramlı olmayan, onu o ihramlı için avlamış olsun. Elverir ki, ihramlı o ava işaret ve dalalette bulunmuş olmasın. Fakat İmam Mâlik ile İmam Şafi ve İmam Ahmet'e göre bir ihramlı adına başkalarının avlamış olduğu avın etinden o ihramlı yiyemez.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

97.Allah Teâlâ Kabeyi o Beyti haramı ve haram ay" ile o boyunları bağısız ve bağlı kurbanları insanlar için bir medarı istifade kıldı. Bu da bilmeniz içindir ki, şüphesiz Allah Teâlâ göklerde olanı da ve yerde olanı da bilir ve muhakkak ki, Allah Teâlâ her şeyi tamamıyla bilendir.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ

İnsanlar için Bir kalkınma Beyti haramı Kabeyi Allah Kıldı

(Allah Teâlâ Kabeyi o Beyti haramı insanlar için bir medarı istifade kıldı) Allah Teâlâ Kabeyi O yüce makamı o Beyti haramı böyle bir unvana sahip olan o mübarek mahalli manevi yönlerden insanların istifadesi için sebep kıldı.

وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ

Ve Gerdanlıkları Ve Kurbanı Haram Ve Ayı

(ve haram ay ile o boyunları bağısız ve bağlı kurbanları da) kendisinde hac vazifesi ifa edilen Zilhicce ayı ile o boyunları bağısız olup hedy namını alan kurbanları ve bağlı olan kurbanları boyunlarına kurban nişanesi asılmış olan ve kalaid unvanını alan kurban hayvanlarını insanlar için bir istifade vasıtası kıldı.

&-Bunlar bir mü'minin dini ve dünyevi işlerinin yürümesine, güzelce gelişmesine vesiledir. Hac ve umre yapacak zatlar oraya yönelirler, bu sayede bir kısım kusurları af edilir, bir nice sevaplara, derecelere nail olurlar. Bir takım tacirler de o makam sayesinde kazanç sahibi olurlar. Vaktiyle de Kabenin haremine giren bir zayıf kimse, emniyete kavuşur, bir suçlu takipten kurtulurdu.

ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir Ve O şeyleri ki Göklerde O şeyleri ki Bilir Allah Şüphesiz Bilmeniz içindir işte bu

(Bu da bilmeniz içindir ki şüphesiz Allah Teâlâ göklerde olanı da ve yerde olanı da bilir) Kâbe'yi Muazzamanın, haremi şerifin bu fazileti, onlara ait bir kısım şeri hükümleri bilmeniz düşünüp hikmet ve faydasını anlamanız içindir. Ki onun her emri ve yasağı bir nice dini ve dünyevi menfaatleri celbe, bir nice zararları defe sebeptir. Artık onun bütün şer'i hükümlerinin ve özellikle hacca ihramlılara ve diğerlerine ait kutsal tebligatının nice hikmetleri, faideleri içermiş olduğunu kim inkâr edebilir,

وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Ve Şüphesiz

(ve muhakkak ki Allah Teâlâ her şeyi tamamıyla bilendir) Bütün göklerde ve yerde olan şeyler kullarının bütün fiil ve hareketlerini hakkıyla bilicidir. Bundan dolayı o Yüce Yaratıcıdan korkmalı, onun o mübarek, hikmet dolu emirlerine, yasaklarına gerektiği gibi riâyet etmeye çalışmalıdır.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

98.Biliniz ki, Allah Teâlâ'nın cezası muhakkak pek şiddetlidir. Ve şüphe yok ki; Allah Teâlâ çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına muhalefetin ne kadar cezaya sebep olacağına işaret etmektedir. Ve Resulü Ekrem tarafından dini hükümler tamamen tebliğ edilmiş olduğundan bu hususta kimsenin bir mazeret ileri sürmeye selahiyeti bulunmadığını ve herkesin bütün hal ve durumunu hakkıyla bilen Allah Teâlâ'dan korkulmasının lüzumunu bildirmektedir. Ve temiz, helâl kabilinden olan şeyler ile haram bulunan murdar şeylerin eşit olmadığını beyan ile öyle gayrı meşru dünyevi varlıkların çokluğuna kapılmamasını bütün insanlığa şöylece ihtar buyurmaktadır:

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Şiddetlidir Allah Şüphesiz Bilin ki

(Biliniz ki, Allah Teâlâ'nın cezası muhakkak pek şiddetlidir) Ey mükellef insanlar! Biliniz ki. Allah Teâlâ'nın cezası Azabı onun haram kıldığı şeyleri yapanlar hakkında muhakkak pek şiddetlidir. Bunu düşünmelisiniz, haramları işlememelisiniz, insanlık icabı yapılmış olan yasak bir fiilde ısrar edip durmamalısınız.

وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Ve Şüphesiz

(Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayandır) Onun haram kıldığı şeylerden kaçınanları veya işledikleri yasaklarda devam etmeyip onları terk edenleri affeder örter lütfuna nail buyurur. Ve Allah Teâlâ rahimdir kulları hakkında ilâhi rahmeti pek ziyadedir. Bunun içindir ki, onları ikaz ve irşat için böyle emirlerini onlara Kuranı Kerim ile telkin buyuruyor, taki onun rahmetine layık amellerde bulunmaya gayret etsinler.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

99.Peygamberin üzerine tebliğden başka yoktur. Ve Allah Teâlâ ise açıkladığınız şeyi de gizlediğiniz şeyi de bilir.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ

Tebliğ Ancak Peygambere gerekmez

(Peygamberin üzerine tebliğden başka yoktur) Ey insanlar! Sizin vazifeniz tebliğ edilen şeri hükümlere hakkıyla riayet etmektir. Bu tebliğ ise size Resulü Ekrem vasıtasıyla yapılmıştır. O Peygamberin üzerine düşen, risâlet vazifesi, şeri hükümleri ümmetlerine tebliğden başka değildir. O yüce Resul ise bu vazifeyi gerektiği gibi yapmıştır. Artık hakkınızda ilahi hüccet tamam olmuş, bir mazeret ileri sürmeye asla salâhiyetiniz kalmamıştır. Sizin o tebliğ edilen şeylere itaat etmeniz lâzım bulunmaktadır.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

Gizliyorsunuz Ve O şeyleri ki Açıklıyorsunuz O şeyleri ki Bilir Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ ise açıkladığınız şeyi de gizlediğiniz şeyi de bilir) Ve Allah Teâlâ ise açıkladığınız açıkça yaptığınız şeyi de, gizlediğiniz gizlice yaptığınız, kalben düşünüp durduğunuz her şeyi de bilir. Hiçbir hâl ve durumunuz Cenâbı Hakka hâşâ gizli kalmaz. Bundan dolayı pek uyanık bulununuz, dini vazifelerinize riayetden ayrılmayınız ki, o Yüce Yaratıcının cezasından emin, lütuflarına nail olasınız.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

100.De ki: Murdar ile temiz eşit olmaz. İsterse murdarın çokluğu hoşuna gitsin. Artık ey güzel akıl sahipleri! Allah Teâlâ'dan korkunuz ki, kurtuluş bulabilesiniz.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ

Ve Temiz olan Pis olan Eşit olmaz De ki

(De ki: Murdar ile temiz eşit olmaz) Ey Yüce Resulüm! O mükellef olan kullara De ki, murdar ile temiz haram ile helâl, pis olan şey ile temiz olan şey, kötü inanç ve çirkin işler ile güzel inanç, güzel amel Allah katında eşit olmaz. Bundan dolayı murdar, gayrimeşru olan şeylerden kaçınmalı, temiz, Allah katında makbul olan şeyleri elde etmeye çalışmalıdır, bu hususta fedakârlıktan ayrılmamalıdır, gösterişe kapılmamalıdır.

وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ

Pis olanın Çokluğu Hoşuna gitse Vele ki

(Vele ki murdarın çokluğu hoşuna gitsin) evet pis gayrimeşru bir malın, bir servetin, bir cemiyetin çokluğu hoşuna gitse de, insanı sevindirip ümide düşürse de bunun bir kıymeti yoktur. Bunlar fânî, zararlı, mesuliyeti gerektiren birçokluktur. İmdi bunlar temiz, meşru bir nimet ile dindar, faziletli bir cemiyet ile eşit olabilirler mi? İsterse bunların miktarı noksan bulunsun

فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri Ey Allah'dan Öyle ise sakının

(Artık ey güzel akıl sahipleri Allah Teâlâ'dan korkunuz) Artık ey güzel akıl sahib-

leri ey İlim ve irfan sahipleri öyle bir takım pis şeylerin çokluğuna kıymet vermeyiniz, onları kazanmaya çalışmayınız, onların uhrevi cezaları pek ziyadedir. Allah Teâlâ'dan korkunuz Onun kutsal emirlerine, yasaklarına tamamen riayete çalışınız ki,

لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

Kurtuluşa erersiniz Taki siz

(umulur ki kurtuluş bulabilesiniz) dünyevi, uhrevî selâmet ve kurtuluşa nail olabilesiniz. Temiz şeyleri bırakıp da pis şeylerin arkasına düşenler, aldanırlar, felah ve kurtuluştan mahrum kalırlar, bir malın herhangi bir şeyin kıymeti, onun çokluğu ile değildir. Belki onu temiz, helâl ilâhî rızaya uygun olması itibariyledir. İsterse miktarı az olsun.

&-Bir rivayete göre bir şahıs, resulü Ekrem'den sormuş ki, içki satmak benim ticaretim idi, onu sattığımdan dolayı mal kazanmış bulunuyorum, o mal ile Cenabı Hakkın itaati uğrunda bir amelde bulunsam bana bir fâide hâsıl olur mu?

Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz de buyurmuş ki: Sen o malı hac veya cihat veya sadaka yolunda infak etsen, bu bir sivrisinek kanadına bile denk olmaz, Cenâbı Hak temiz olandan başkasını kabul buyurmaz. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

101.Ey iman edenler! Öyle şeylerden sormayınız ki, eğer size açıklanırsa sizi üzer. Ve eğer siz Kuranın indiği sırada sorarsanız onlar size açılır. Allah Teâlâ onlardan af buyurmuştur. Ve Allah Teâlâ gafurdur, halimdir.

Bu mübarek ayetler. Yüce Peygamberin tebliğ etmediği bir takım hikmete muhalif şeylerin sual edilmesi ağır bir teklif e, hoş olmayan bir hadisenin meydana gelmesine sebep olabileceği cihetle bu sorunun hikmete uygun olmadığını ve peygamberin beyanlarını kabul etmeyip inkâr edenlerin küfre düşeceklerini ihtar etmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ

Hoşunuza gitmeyecek Size Açıklanırsa Eğer O şeylerden ki Sormayın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Öyle şeylerden sormayınız ki, eğer size açıklanırsa sizi üzer)

Ey Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın risâletini tasdik eyleyenler! O Yüce Resule müracaat ederek size tebliğ etmediği bir takım icrası çok zor olan veya gizli sırlardan ibaret bulunan şeyler hakkında fetva talebinde bulunmayınız ki eğer size açıklanırsa sizi üzer. Onun zuhuru, size teklif edilmesi, hüzün ve meşakkate sebep olacağı için sizi üzer hoşunuza gitmez, sizin rezil olmanıza sebep olabilir.

وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ

Size Açıklanır Kuran İndiriliyor O zaman ki Onlardan Sorarsanız Ve Eğer

(Ve eğer siz Kuranın indiği sırada sorarsanız onlar size açılır) yani Resulü Ekrem'in zamanı saadetinde o gibi şeylerden sorarsanız onlar size açıklanır beyan olunur da sizi üzüntüye meşakkate sokar.

عَفَا اللَّهُ عَنْهَا

Onları Allah Affetti

(Allah Teâlâ onları affetti) Allah Evvelce vuku bulmuş olan sual ettiğiniz şeylerden dolayı sizi affetti. Artık o gibi şeyleri tekrar sormaya kalkışmayınız

وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

Azapda acele etmeyendir Çok bağışlayandır Ve Allah

(Ve Allah Teâlâ gafurdur halimdir) Allah gafurdur vaki olmuş olan bir kısım günahları, hataları af buyurmuştur. Ve halimdir yapılan günahlardan dolayı hemen cezasını acele etmez, merhamet buyurur, tövbe ve istiğfar etmek için müddet bırakır.

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ

102.Gerçekten de öyle şeyleri sizden evvel bir kavim sordu da sonra o sebeple kâfir oldular.

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ

Sizden önce Bir kavim Onları sormuştu Gerçekten

(Gerçekten de öyle şeyleri sizden evvel bir kavim sordu da) Gerçekten de öyle şeyleri Bu sizin sual ettiğiniz şeyleri, onlar gibi sakıncalı meseleleri sizden evvel bir kavim sordu da

ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ

Kafir kimseler O yüzden Olmuşlardı Sonra

(sonra o sebeple kâfir oldular) sonra o sordukları şeyler hakkında beyanlara itaat etmeyip onları inkâra cüret etmeleri yüzünden kâfir oldular.

&-Nitekim eski kavimlerden bir takımı Peygamberlerinden böyle şeyleri sormuşlar, sonra o şeyler ile mükellef olunca onları terk ederek yok olmaya maruz kalmışlardır.

Mesela: Salih Aleyhisselâm'ın kavmi taştan bir devenin çıkmasını istemişler. Sonra bir mucize olarak meydana gelen o deveyi boğazladılar.

&-Musa Aleyhisselâm'ın kavmi de Ya Musa! Allah Teâlâ'yı bize aşikâre göster demişler, bu yüzden büyük bir vebale uğramışlardır.

&-Yine İsrail oğulları Peygamberlerine müracaat ederek bize bir hükümdar tayin et, Allah yolunda cihatta bulunalım demişler, sonra kendilerine Talut hükümdar tayin edilince onun emrinde cihatta bulunmaktan kaçınmışlardır.

&-Bunun gibi İsa Aleyhisselâm'ın kavmi de gökten bir sofraya inerse iman edeceklerini söylemişler, sofraya inince sözlerinde durmayarak küfre düşmüşlerdir.

&-Rivayete göre ashabı kiramdan bazıları Rasûlü Ekrem Hazretlerinden birçok sualler sormaya başlamışlar. Hz. Peygamber Efendimiz de minbere çıkmış, benden sorunuz, vallahi ben bu makamda bulundukça benden ne sorarsanız size cevabını veririm diye buyurmuş.

&-Nesebi ayıplanan Abdullah ibni huzâfe, ayağa kalkmış Ey Allah'ın Peygamberi Benim babam kimdir? Diye sormuş, Rasûlü Ekrem de: Senin baban huzâfe diye buyurmuş,

&-Aynı şekilde babası ölmüş bir zat da kalkarak: Ya Resulüllah Benim babam nerededir diye sormuş, Peygamber Efendimiz de "senin baban ateştedir" diye cevap vermiş,

Aynı şekilde: Süraka ibni Mâlik de: "Ya Resulüllah Hac bizim üzerimize her sene mi farzdır" diye sormuş, Resulü Ekrem ona cevap vermemiş, yüz çevirmiş Süraka yine sualini iki üç kere tekrar edince Yüce Peygamber Hazretleri: "yazık sana, sana "evet" demeyeceğimi kim temin edebilir? Vallahi eğer evet desem her sene hac farz olur, farz olunca da terk edersiniz, terk edince de küfre düşerseniz. Ben sizi terk ettikçe beni terk ediniz, yani size fazla teklifte bulunmadıkça artık fazlasını sual etmeyiniz. Şüphe yok ki, sizden evvelki kavimler, çok suallerinden dolayı helak olmuşlardır. Ben size bir şey ile emir edince ondan gücünüz yettiği miktarı ifa ediniz ve sizi bir şeyden men edince de ondan kaçınınız. Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in üzüldüğünü görmüş, bu hâdisi üzerine ayağa kalkmış, biz Allah Teâlâ'nın Rabbimiz olduğuna, İslâmiyet'in dinimiz olduğuna, Hz. Muhammed'in de Peygamberimiz olduğuna razı olduk demiş, bu olay üzerine bu iki âyeti kerime nazil olmuştur.

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَآكَثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

103.Allah Teâlâ behireden, Saibeden, vesileden ve hamden hiç birini meşru kılmamıştır. Fakat kâfir olanlar Allah Teâlâ'ya karşı yalan söyleyerek iftirada bulunurlar. Ve onların çokları ise akıl erdiremezler.

Bu mübarek ayetler; meşru şeyleri bırakıp da haram şeyleri işleyen ve bir takım sapık kimseleri taklit edip duran şahısların bu cahilce hareketlerini kınamaktadır.

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ

Ve Ne Ham'ı Ve Ne Vasile'yi Ve Ne Saibe'yi Bahire'yi Allah Kılmamıştır

(Allah Teâlâ behireden, Saibeden, vesileden ve hamden hiç birini meşru kılmamıştır) Allah Teâlâ Öyle cahiliyet ehlinin uydurdıkları gibi behireden, saibeden, vesileden ve hamden hiç birini meşru kılmamıştır.

&-Cahiliyet zamanında: Beş kere yavrulayıp, da beşinci yavrusu erkek olan devenin kulağını yarar kendisini salıverirlerdi, ondan artık hiç istifade etmezlerdi. Bu deveye **behire** denilmiştir. **Saibe de:** putlar adına adak yapılan develerdir ki, bir maksadın gerçekleşmesi için bir deve adanır, o maksat gerçekleşince o deve de salıverilirdi, ondan faidelenmeyi kendilerine haram kılarlardı. **Vesile de:** putlara tahsis edilen koyundur. Şöyle ki: Bir koyun dişi doğurursa sahibinin olurdu, erkek doğurursa onu putlara tahsis ederlerdi. Şayet ikisini birden doğurursa dişi kardeşine kavuştu derler, artık o erkeği de kurban etmezlerdi. **Ham da:** sulbünden on deve doğmuş olan erkek devedir ki, bunun sırtı haram sayılırdı, onu serbest bırakırlardı, onu hiçbir sudan veya meradan men etmezlerdi. Ölüncü etinden erkekler de kadınlar da yerlerdi. Bunların hakkında başka bazı rivayetler de vardır. İşte bu gibi hayvanların hakkında böyle muamele yapılması için İslâm dininde şeri bir hüküm yoktur. Böyle bir muamele din adına bir iftiradır.

وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

Yalan Allah'a Karşı Uyduruyorlar inkar ettiler O kimseler ki Fakat

(Fakat kâfir olanlar Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunurlar) Yapacaklarını yapar, sonra da bunu bize Allah'ı Teâlâ emretti, meşru kıldı diye yalan söylerler

وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdirmezler Ve Onların çoğu

(Ve onların çokları ise akıl erdiremezler) bu gibi gayrimeşru iddialarda bulunanlara körü körüne tâbi olup giderler.

&-Amr İbni Lühay ki, Hüzaa kabilesinden bir şahıstır. Cahiliyet devrinde Mekke'yi Mükerrreme'ye hâkim olmuştur, İsmail Aleyhisselam'ın dinini ilk defa bozan budur. Putlar, heykeller edinmiş, behire ve diğer şeyler hakkındaki kâfirce usulü bu adam koymuştur. Artık birçok cahil hak da böyle kâfir, bozguncu, dini hükümleri ortadan kal-dıran bir şâhısa tabi olmuşlardır. Ne kadar üzücü bir alçaklık!

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

104.Ve onlara, Allah Teâlâ'nın indirdiğine ve Peygambere (sünnetine) geliniz denildiği vakit "babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler bize yeter" derler. Ya babaları hiçbir şey bilmiyorlar ve doğru yola gitmiyorlar idiyseler de mi?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ

Ve Peygambere Allah İndirdi O şeye ki Gelin Onlara Denildi Ve O vakit ki

(Ve onlara, Allah Teâlâ'nın indirdiğine ve Peygambere (sünnetine) geliniz denildiği vakit) Öyle batıl şeyleri yapanlara, bir takım dinsizlere tabi olan birçok kimselere Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu helâl ve haramı beyan eden Kuranı Kerime ve kendisine Kuranı Kerim'in nazil olduğu Yüce resule onun sünnetine geliniz onların beyanlarına Tâki, gerçek durumu bilip, doğru yola girmiş olabilesiniz, denildiği vakit. Onlar bu irşat ve ikazı kabul etmez, sapıklıklarında ısrar eder dururlar,

قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا

Atalarımızı üzerinde Bulduk O şeyler ki Bize yeter Dediler

(derler ki babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler bize yeter) Onların yaptıklarını bildiğimiz şeyler bize yeter. Bizim için onlar yeterlidir derler ne cahilce bir iddia değişimli?

أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

Ve Doğru yolu bulamıyorlar Bir şey Bilmiyorlar Ataları Eğer olsa damı?

(eğer babaları hiç bir şey bilmiyorlarsa ve doğru yola gitmiyorlarsa damı?) onlara tabi olup duracaklar? Bu ne kadar inatçı, şaşılacak bir iddia, bir hareket. İnsan, makul, meşru olan hususlarda başkalarına tâbi olur, bundan istifade eder. Fakat bir takım inkârcılara, cahillere körü körüne tâbi olmamalıdır. Hakikat meydanda iken onun aksini iddia edenlerin sözlerine kıymet vermek, maddi ve manevi bir düşüş, bir alçaklık nişanesi değil midir? Bundan dolayı bu gibi zararlı, helak edici iddialara asla kıymet vermemeli, onlardan pek ziyade kaçın-malıdır. Ferdi ve içtimai selamet ve saadet ancak bu şekilde sağlanmış olur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

105.Ey iman edenler! Siz kendi nefsinize bakınız. Siz hidayette bulunduktan sonra sapıklığa düşmüş olanlar size bir zarar veremez. Hepinizin sonunda varacağı Allah Teâlâ'dır, o da size ne yaptığınızı haber verecektir.

Bu ayeti kerime, Müslümanları uyanmaya davet ediyor, bir takım sapıkları taklit etmekten men eyliyor, Müslümanlara kendi vazifelerini ifa, mukaddesata riâyet ettikleri takdirde sapıklar yüzünden mesul, azaba maruz olmayacaklarını müjdeliyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ

Kendinizdir Size gereken İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Siz kendi nefsinize bakınız) Siz öyle kâfirlere, bir takım yanlış inançlara saplanmış kimselere bakmayınız kendi şahsınızı ıslaha, temiz bir inanç daireesinde yaşamaya dikkat ediniz, üzerinize düşen vazifeleri ifaya çalışınız. Ve siz hakiki mü'minler bir nefis hükmünde bulunduğunuz için birbirinizi irşat ve yükseltmeye gayret ediniz. Size en çok lâzım olan budur.

لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ

Doğru yolu buldunuz O zaman ki Dalaletе düştü O kimse ki Size zarar vermez

(Siz hidayeti bulduğunuz zaman dalalette olanlar size bir zarar veremez) Siz ey müminler hidayete erdikten sonra dini hükümlere riayetskâr olup takva sahibi olarak yaşadığınız takdirde dalaletе düşmüş olanlar size bir zarar veremez siz onların yüzünden âhirette mesul olmazsınız. Elverir ki, siz üzerinize düşen dini vazifeleri ifa etmiş ve mümkün olduğu takdirde o sapıklara karşı iyiliği emredip kötülükten alıkoyar bulunmuş olasınız. Çünkü bu vazifeye riâyet de hidayete kavuşma cümlesindendir. Bu vazifeyi ifaya güçleri yettiği halde yapmayanlar sapkınların felâkete uğramaları halinde onlarda zarar görecekle, bu yüzden Allah katında mesul bulunacaklardır. Nitekim birçok ayetler hadisler bize bu vazifeyi emretmektedir. Ey insanlar!

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا

Hep beraber Dönüşünüz Allah'adır

(Hepinizin sonunda varacağı Allah Teâlâ'dır) Hepinizin sonunda varacağı Kıyamet günü manevi huzurunda toplanarak muhakemeye tabi olacağı zat ancak Allah Teâlâ'dır. Gerek hidayete erenler ve gerek sapkınlar Cenabı Hakkın mahkeme'yi kübrâsına getirileceklerdir, o Yaratıcı Hâkimde

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Artık size haber verecektir

(size ne yaptığınızı haber verecektir) ey insanlık zümresi hidayete götüren amel-lerde mi bulundunuz, yoksa sapkınlık yolunu mu takip ettiniz, bunlar size bildirilerek ona göre lâik olduğunuz mükâfatlara veya cezalara kavuşturulacaksınız. Artık uyanınız, o gelecek hayatı düşününüz. Ne mühim ilâhi bir vaat ve tehdit!

&-Rivayete göre ashabı kiram, küfür içinde kalan, küfür halinde ölüp giden yakın-

larını, yurtdışlarını düşünerek üzülyorlarmış. Onları teselli etmek için bu âyeti kerime nazil olmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثِمِينَ

106.Ey iman edenler! Herhangi birinize ölüm hâli geldiği zaman vasiyet vaktinde aranızda şahitlik edecekler, ya sizden adalet sahibi iki kimsedir veya size yeryüzünde yolculuk halinde iken ölüm musibeti isabet etti ise sizin gayrınızdan iki şahıstır. Bunların şahitliklerinden Şüphelendiğiniz takdirde bunları namazdan sonra alıyorsunuz. Bunlar "yemin karşılığında hiçbir bedel almayız, isterse lehine şahitlik edeceğimiz kimse bizim için akraba olsun. Ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyiz, o takdirde şüphe yok ki, biz günahkârlardan bulunmuş oluruz" diye yemin ederler.

Bu âyeti kerime, Müslümanların canlarını korumakla mükellef oldukları gibi ölmeden evvel de hayır adına ve başkalarının haklarını korumak maksadı ile vasiyet yapmalarını emrediyor. Ve bu vasiyete varislerin ve diğerlerinin riayet edebilmeleri için bu vasiyetin varlığını en az iki şahidin şahadetiyle temin etmeği ve bu şahitler hakkında varisler tarafından şüphe vuku bulursa bunların ne şekilde yemine tabi tutulacağını beyan ve ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ

Vasiyet Vaktinde Ölüm Birinize Hazır oldu O vakit ki Aranızdaki Şahitlik İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler Herhangi birinize ölüm hâli geldiği zaman vasiyet vaktinde aranızda şahitlik edecekler) Herhangi birinize ölüm hâli Ölümün alâmetleri meydana geldiği zaman öyle yapılacak bir vasiyet vaktinde yapacağınız vasiyetlere dair ileride şahitlik edecekler o vasiyetlerin varlığını, kaybolmasından ve inkârdan korunmasını temin için şahitlikte bulunacak şahıslar

اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ

Sizden Adalet Sahibi İki kişi

(ya sizden adalet sahibi iki kimsedir) siz Müslümanlardan veya sizin yakınlarınızdan adalet sahibi doğru sözlü, haktan ayrılmaz iki kimsedir. Bunlar sizin durumunuzu daha iyi bilecekleri ve daha ziyade doğru olacakları için bunların şahit tutulmaları daha iyidir.

أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ

Ölüm Musibeti Ve size isabet ederse Yeryüzünde Yolculuk ederseniz Siz Eğer Sizden başkasından Başka iki kişi Veya

(veya size yeryüzünde yolculuk halinde iken ölüm musibeti isabet etti ise sizin gayrınızdan iki şahıstır) Veya size yolculuk halinde iken ölüm musibeti isabet etti ise o gurbet halinde akrabanızdan, din kardeşlerinizden kimse bulunmadığı takdirde sizin gayrınızdan yabancılardan ehli zimmetten İki şahıstır bunları o halde şahit edirsiniz.

تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتَبْتُمْ

Şüphelenirseniz Eğer Allah'a Ve ikisi yemin eder Namazın Ardından O ikisini alı koyarsınız

(Bunların şahitliklerinden Şüphelendiğiniz takdirde bunları namazdan sonra alıyorsunuz da onlar allah adına yemin ederler) eğer bunların şahitliklerinden şüphelendiğiniz takdirde yani: Varisler ve diğer alâkadarlar bu şahitlerin hıyanetleri, terekeden bir şey almış ve gizlemiş olmaları gibi bir hususta şüpheye düştükleri zaman bu yabancılardan olan ve olmayan şahitleri namazdan sonra ikinci namazının edasını müteakip olması tercih olunur. Bunları yemin etmeleri için durdurursunuz,

لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

Yakınlık Sahibi Olsa Velev ki Bir bedel Ona mukabil Satın almayacağız

(Bunlar "yemin karşılığında hiçbir bedel almayız, isterse lehine şahitlik edeceğimiz kimse bizim için akraba olsun) bu şahitler de biz yemin karşılığında hiçbir bedel almayız dünya malı için doğruluktan ayrılarak Hak Teâlâ'ya yalan yere yeminde bulunmayınız. İsterse lehine şahitlik edeceğimiz kimse bizim için akraba olsun biz yine haktan ayrılmaz, onların menfaatleri için onların lehine yalan yere şahitliğe cüret etmeyiz.

وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثِمِينَ

Elbette günahkârlardanız O takdirde Şüphesi biz Allah'ın Şahitliğini Ve Gizleyemeyeceğiz

(Ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyiz, o takdirde şüphe yok ki, biz günahkârlardan bulunmuş oluruz" diye yemin ederler) Cenabı Hakkın bize yerine getirmeyi emrettiği bir şahitliği hangi fani bir menfaat hırsıyla ondan kaçınmayız. Biz şahitliği gizlediğinizi, değiştirip bozduğumuz takdirde şüphe yok ki, o vakit biz günahkârlardan oluruz. Artık nasıl cüret eder de hakikate aykırı şahitlikte bulunabiliriz? Diye yemin ederler Bu şekilde şahitliklerinde doğru olduklarını teyit etmiş bulunurlar.

Namazdan sonra, özellikle ikinci namazını müteakip şahitlikte bulunulmasının hikmetine gelince: Bütün din mensupları bu ikinci vaktine saygı gösterir, o vakitte yemin etmekten çekinirlerdi. O vakit insanların toplanacakları bir zamandır. Ve o zaman gece melekleriyle gündüz meleklerinin birbirine tesadüf edecekleri bir vakittir.

İmamı Şafi'ye göre cinayet, boşama, azat etme ve iki yüz dirheme varan bir mal hakkındaki yeminlere daha ziyade ehemmiyet verilir. Bu yeminler, ikinci namazından sonra Mekke'yi Mükerreme'de rükn ile makam arasında, Medine'yi Münevvere'de minber yanında, Beyti mukaddeste sahretullah yanında, diğer beldelerde de mescitlerin en şereflişi içinde yapılır. Fakat Hanefî imamlarına göre bu bir daha iyiyi tercih meselesidir. Yoksa bu yeminler böyle zaman ve mekân ile kayıtlı değildir. Diğer yerlerde de yapılabilir. Deniliyor ki: böyle sefer halinde gayrimüslimlerin de şahit edinilmesi İslâm'ın başlan-gıcında Müslümanların azlığından dolayı caiz bulunmuştu. Sonra bu cevaz: İçinizden adalet sahibi iki kişiyi şahit tutun. Talak, 65/2 âyeti kerimesiyle nesh edilmiştir. Fakat müfessirlerin çoğuna göre maide süresinde mensuh bir ayet yoktur.

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

107.Eğer onların bir günah kazandıkları anlaşılırsa o zaman bu ikisinin yerine haklarına tecavüz etmiş oldukları karşı taraftan diğer iki kimse kıyam ederler. "Billahi bizim şahitliğimiz, onların şahitliğinden daha doğrudur ve biz hakkı tecavüz etmedik şüphe yok ki, biz o takdirde zalimlerden olmuş oluruz" diye yemin ederler. Bu mübarek ayetler, vasiyetler hakkında şahitlik eden kimselerin doğru şahitlik etmemiş oldukları anlaşıldığı takdirde varislere yemin ettirilmesini ve bu yemin ettirmenin meşruiyetindeki faideyi beyan buyurmaktadır.

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا

Bir günah Kazandılar Şüphesiz ikisi Anlaşılırsa Fakat eğer

(Eğer onların bir günah kazandıkları anlaşılırsa) Eğer o vasiyet hakkında şahitlik edenlerin yalan yere yeminde bulunmaları sebebiyle bir günah kazandıkları anlaşılır ve bir kanaat hâsıl olursa

فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَيَانِ

Daha layık olan iki kişi Aleyhlerine Hak sahibi oldu O kimselerden ki O ikisinin yerine Geçerler Artık başka iki kişi

(o zaman bu ikisinin yerine haklarına tecavüz etmiş oldukları karşı taraftan diğer iki kimse kıyam ederler) yani bu ikisinin yerine yemin hususunda haklarına tecavüz etmiş oldukları karşı taraftan diğer iki kimse ölmüş kimsenin yakınlarından, varislerinden iki şahıs onların yerine geçerler yemin için hazırlanırlar

فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا

O ikisinin şahitliğinden Daha doğrudur Elbette bizim şahitliğimiz Allah'a Ve yemin ederler

(Billahi Elbette bizim şahitliğimiz, onların şahitliğinden daha doğrudur) evet Allah'ın adı üzerine yemin ederler ve derler ki Billahi bizim şahitliğimiz yeminimiz o evvelce şahitlik edenlerin şahitliklerinden, yeminlerinden daha doğrudur. Kabule daha lâiktir, biz onlar gibi hainlikte, yalanda bulunmuş olmayacağız,

وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

Elbette zalimlerdeniz O takdirde Şüphesiz biz Ve Haddi aşmadık

(ve biz hakkı tecavüz etmedik şüphe yok ki, biz o takdirde zalimlerden olmuş oluruz) yani Yeminimizde hakkı tecavüz etmiş olduğumuz zaman, Allah'ın gazabına maruz kalmış olan zalimlerden olmuş oluruz diye yemin ederler. Artık bunların yemine binaen hüküm olunur.

ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهَهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

108.Bu şekildeki şahitlik, şahitliği gerektiği gibi eda etmelerine veya yeminlerinden sonra yeminlerinin ret edilmesinden korkmalarına en yakın bir çaredir Allah Teâlâ'dan korkunuz ve dinleyiniz. Allah Teâlâ fasıklar topluluğunu hidaye-te erdirmez.

ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهَهَا

Gerektiği gibi Şahitliği Yerine getirmelerine En yakın olandır İşte bu

(işte bu şahitliği gerektiği gibi eda etmelerine en yakın bir çaredir) Bu şekilde şahitlik Ölünün vârisleri, velileri tarafından beyan edilen şekilde yemin edilmesi, hikmet ve menfaat gereğidir. Çünkü bu biçimde şahitlik ve yemin, şahitleri düşündürerek yapacakları şahitliği gerektiği gibi hakka tam uygun, değiştirme ve hıyanetten uzak olarak eda etmelerine vesiledir,

أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ

Yeminlerinden Sonra Yeminlerinin Reddedilmesinden Korkmalarına Veya

(veya yeminlerinden sonra yeminlerinin reddedilmesinden korkmalarına) veya bu şekilde vârislerin şahadetlerinden yeminlerinden sonra diğer şahitlerin şahadetlerinin, yeminlerinin ret edilmesinden korkmalarına bu yüzden insanlar arasında kötü bir şöhret kazanmış olacağını endişe etmelerine en yakın bir çaredir. Bundan dolayı bu şekilde bir muamelenin meşruiyeti bir şeri hikmet, bir umurun menfaati icabıdır. Artık Ey insanlar!

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاللَّهُ وَاسْمَعُوا

Ve dinleyiniz Allah'dan Ve Sakının

(Allah'ı Teâlâ'dan korkunuz ve dinleyiniz) Onun hükümlerine ve bu cümleden olarak bu şahadet hükmüne muhalefetten sakının ve dinleyiniz Cenabı Hakkın bütün buyurduklarını kabul ve itaat suretiyle güzelce kabul ediniz.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunu Hidayete erdirmez Ve Allah

(Allah Teâlâ fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez) Onun kutsi hükümlerine riâyet ve itaatten uzak olan kimseleri hidayete cennet yoluna, selamet ve saadetlerine vesile olacak bir yola erdirmez. Onları eli boş ve ziyanda bırakır. Artık her Müslüman'a lâzımdır ki, gerek şahitlik hususunda ve gerek diğer fiil ve hareketlerinde Allah'ın hükümlerine muhalif hareketlerden sakınsın, kendi kötü hareketiyle kendisini hidâyet ve kurtuluş yolundan mahrum bırakmasın. İşte bu mübarek ayetler böyle yüce, mühim bir uyarıyı kapsamış bulunmaktadır.

&-Bu ayetin nuzul sebebi: Tefsirlerde bildirildiği üzere Temim bini Ave ile Adiy bini

Yezit ticaret için Şam'a gitmişler, o zaman Hristiyan bulunuyorlardı. Onlar ile beraber Amr ibni Asın azatlısı olan Büdeyl de bulunuyordu. Bu zat ise muhacir Müslümanlardan idi. Şam'a gidince hastalanmış, yanında bulunan malının nelerden ibaret olduğunu bir pusulaya yazıp bu pusulayı gizlice eşyasının arasına atmıştı. Sonra eşyasını Temim ile Adiy'e verip onları vârislerine vermelerini vasiyette bulunmuş, sonra da vefat etmişti. Bu eşya arasında üç yüz miskal ağırlığında ve altın ile nakışlı bir gümüş kâse bulunuyordu. Bunu Temim ile Adiy alıp sakladılar. Medine'yi Münev-vere'ye dönünce Büdeyl'in eşyasını varislerine verdiler. Varisler bu eşyanın arasında mezkûr kâsenin de bulunmuş olduğunu o pusuladan anlayınca bunu Adiy ile arkadaşından sordular, onlar ise kâseyi inkâr ettiler, Büdeyl bize ne teslim ettiyse onu size tamamen verdik dediler. Varisler bu durumu Resulullah'a arz ettiler, bunun üzerine 107 inci âyeti kerime nazil oldu. Temim ile Adiy'e ikinci namazını müteakip minberin yanında "kendilerine teslim edilen eşyadan bir şeye hıyanet, bir şeyi gizlemediklerine dâir yemin verildi, onlar da yemin ettiler, serbest bırakıldılar. Daha sonra o kâse Mekte'de bulundu, elinde bulunan şahıs, ben bunu Temim ile Adiyden satın aldım dedi. Bunun üzerine Temim ile Adiy dediler ki: Biz o kâseyi Büdeylden satın almıştık, fakat bunu isbat için beyyinemiz bulunmadığı için söylemeyi uygun görmedik diye hırsızlıklarını saklamak istediler. Durum tekrar Büdeyl'in vârisleri tarafından Resulullah'a arz edildi. Bunun üzerine de "108" inci âyeti kerime nazil oldu. Bundan dolayı Büdeyl'in vârisleri bulunan amr ibni As ile Muttalib bini Übey Veda'aye yemin etmeleri söylendi "vallahî Temim ile Adiy yalan söylediler, hıyanette bulundular" diye yemin ettiler. Bunun üzerine o kâse veya onun bedeli o zatlara verildi. Daha sonra Tamimi Dari'de Müslüman olmuş ve hakikaten o kâseyi alıp saklamıştık diye itirafta ve Cenabı Haktan aflat temennisinde bulunmuştur.

&-Vasiyet, lügatte: Emir ve bir işi birine ısmarlamak demektir. Istılahta: Bir malı veya menfaati ölümden sonraya bağlayarak bir şahsa veya bir hayır yönüne meccanen temlik etmektir.

Vasiyetler şöylece beş kısımdır

1.Vacip vasiyetlerdir: Bu, emanetleri, bilinmeyen borçları vermeye ve hac ile zekât ve kefaretlere ait vasiyetler gibi vasiyettir. **2.**Müstahab vasiyetlerdir: Borcu ve vârisleri olmayan bir Müslüman'ın bütün mallarını bir hayır yoluna vasiyet etmesi gibi. **3.**Mendub vasiyetlerdir: İhtiyacı olmayan İlim ve selâh sahiplerine yardım için yapılan vasiyet gibi. **4.**Mubah vasiyetlerdir: Varis olmayan yakınlardan, yabancılardan zengin kimselere vasiyet gibi. **5.**Mekruh vasiyetlerdir: Fasık, günahkâr kimselere vasiyet gibi.

&-Bir kimse en fazla, malının üçte birini bir şahsa veya bir yöne vasiyet edebilir. Fazlasını vasiyet etmiş olsa varisleri razı olmadıkça geçerli olmaz. Vârislere vasiyette geçerli değildir. Zaten onlar vasiyet edecek kimsenin terekesine sahip olacaklardır. Bunlardan bazıları tercih edilerek onlara vasiyet edilse diğer vârislerin gönüllerinin kırılmasına ve aralarında dedikoduya sebep olacağı için hikmete uygun olmamış olur.

&-Bir de bir kimsenin vârisleri fakir olup da kendilerine isabet edecek miras payı ile ihtiyaçları karşılanamayacak ise vacip olan vasiyetlerden başkasını yapmamak daha iyidir. Çünkü vasiyet yapılmadığı takdirde hem akrabalık hakkına riâyet edilmiş, hem de ihtiyaç sahiplerine tasaddukta bulunulmuş olur.

&-Meşru vasiyetlerin dini hikmeti ise pek açıktır. Bu sayede hukuka, insaniyete riâyet edilmiş, insan servetinden uhrevi bir menfaat de kazanmış bulunur. Nitekim bir hadisi şerifte: Kendisinde vasiy edecek bir şey bulunan bir Müslüman için muvafık değildir ki, yanında vasiyetnamesi yazılmış bulunmaksızın iki gecesini geçsin.

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

109.O gün ki, Allah Teâlâ Peygamberleri toplayacak da "Size verilen cevap ne idi?" diyecek, onlar da "Bizim için bilgi yoktur, şüphe yok ki, gayipları hakkıyla bilen ancak sensin, sen" diyeceklerdir.

Bu mübarek ayetler, takva ile mükellef olan insanlara uhrevi hayati düşünceleri için o âlemde Yüce Peygamberlerin nasıl bir ilahi hitaba kavuşarak şerefleceklerini ve bu hususta bir örnek olmak üzere Hz. İsa'ya yönelecek olan ilahi beyanları açıklamaktadır.

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ

Peygamberleri Allah Toplayacak O gün ki

(O gün ki, Allah Teâlâ Peygamberleri toplayacak) Ey insanlar Allah Teâlâ'dan korkunuz, özellikle kıyamet gününü o gündeki pek büyük muhakemeleri düşünerek korku ve saygı içinde yaşayınız. Hatırlayınız o kıyamet zamanını ki Allah Teâlâ Peygamberleri o gün toplayacak ta onların dünyada iken ümmetlerine tebliğ etmiş oldukları dini hükümleri o ümmetlerin nasıl karşılamış olduklarını o Peygamberlerden hikmet gereği soracak

فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمْ

Cevap verildi size Ne Ve buyuracak

(Buyuracak ki Size verilen cevap ne idi?) Size ümmetleriniz tarafından verilen cevap ne idi? Onlar sizin tebligatınıza kabul şeklinde mi icabet ettiler, yoksa ret şeklinde mi size cevap verdiler. Allah'ı Teâlâ O kıyamet gününde o Peygamberlerin ümmetleri hakkında şahadette bulunmalarına müsaade buyuracaktır. O Yüce Peygamberler de tam bir tevazu ve mahviyet göstererek:

قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Gizlilikleri Hakıyla bilen Sensiz Şüphesiz sen Bizim için Bir ilim yoktur Dediler

(diyeceklerdir ki: Bizim için bilgi yoktur, şüphe yok ki, gayipları hakkıyla bilen ancak sensin, sen) Yarabbi! Her şeyi tam manasıyla bilen ancak sensin onların yüzünden uğramış olduğumuz belâları hakkıyla izah ve bayan gücümüz yeterli değildir, özellikle onların kalplerindeki kuruntularını, onların birçok gizli ve aşikâr hallerini tamamiyle bilmek bizim için kolay değildir. Şüphe yok ki, gayipları hakkıyla bilen ancak sensin Yarabbi bizim bildiğimiz, senin geniş ilmine göre yok mesabesindedir diyeceklerdir.

&-Yüce Peygamberler, âhirette ümmetleri hakkında onların zahiri hallerine göre şahitlikte bulunacaklardır. Fakat onların bütün görünen ve gizli hallerini kuşatma derecesinde bilemedikleri için bu bakımdan acizliklerini açıklamak meziyetini göstermiş olacaklardır.

&-Bununla beraber Cenabı Hakkın Peygamberlerden bu suali, o ümmetlerin hallerini anlamak için değildir. Zaten onların bütün halleri Hak Teâlâ'ya tamamen malumdur. Belki bu sualden asıl ilâhi maksat, o ümmetlerin inat, küfür ve isyan içinde yaşamış olanlarını kınamadır. O ümmetler arasında Allah Teâlâ'dan başkasına da ilahiyat sıfatını isnat etmek cüretinde bulunan Hristiyan taifesi ise bu bakımdan en ziyade kınamaya lâiktir. Bundan dolayı Cenabı Hak, bu hususta bir örnek olmak üzere Hz. İsa'ya vermiş olduğu nimetleri sayarak bu nimetlere karşı kâfirce, pek cahilce hare-kette bulunan Hristiyan taifesini 110. ayeti kerimesiyle kınamaktadır. Tâki, gerçek durumu anlayarak o kötü inançlarını terk etsinler.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

110.O zamanı hatırla ki Allah Teâlâ buyurdu: Ey Meryem'in oğlu İsa! Senin üzerine ve annenin üzerine olan nimetimi zikret, o zamanı ki, seni ruhulkudüs ile teyit etmiştim, sen beşikte iken de yetişkin iken de insanlara söz söylüyordun. O zamanı ki, sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim ve o zamanı ki, benim iznimle çamurdan kuş şekli gibi bir şey tasvir ediyor da içine üfürüyor-

dun, benim iznimle bir kuş oluveriyordu. Anadan doğma körü, vücu-unda beyaz beyaz lekeler bulunan kimseyi de benim iznimle iyi ediyor idin. Ve o zamanı ki, ölüleri benim iznimle hayat sahasına çıkarıyordun. Ve o zamanı ki, İsrail oğullarını senden defetmiştim, onlara açık mucizeler ile geldiğin vakit de ki, onlardan kâfir olanlar: "bu apaçık bir büyüden başka değildir" demiş idi.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa Ey Allah Buyurdu O zaman

(O vakit Allah Teâlâ buyurdu Ey Meryem'in oğlu İsa) Habibim Ya Muhammed Aleyhisselam Hatırla O günü ki Allah Teâlâ Hz. İsa'ya hitaben buyurdu yani: Kıyamette buyuracak ki Ey Meryem'in oğlu İsa Sen ki, benim Yüce bir Peygamberimsin &-Kıyametin kopacağı yakın, Cenabı Hakkın Hz. İsa'ya hitabı muhakkak olduğu için gelecek zaman kipi yerine, geçmiş zaman kipi tercih buyrulmuş, durumun muhakkak olacağına işaret olunmuştur.

اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ

Ve Annene Sana Ni'metini Hatırla

(Senin üzerine ve annenin üzerine olan nimetimi zikret) hatırla, o nimet ne kadar büyüktü, senin ümmetin bu nimeti takdir ederek senin risaletini tasdik etmeli değil mi idiler? Ve sana bu nimeti veren Cenabı Hak olduğundan ondan başka Yaratıcı, her şeye kadir başka bir ilâh bulunmadığını bilip itiraf etmeli değil mi idiler? Evet hatırla

إِذْ أَيْدُوكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ

Ruhü'l Kudüs ile Seni desteklemiştim O vakit ki

(o zamanı ki, seni ruhulkudüs ile desteklemiştim) Cibril'i Emin ile veya temiz, kusal bir ruh ile takviye etmiştim. Sana bu vasıta ile lazım gelen şeyleri öğretmiş, sana dini delilleri telkin, seni her bakımdan takviye eylemiştim

تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا

Ve Yetişkin iken Beşikte iken İnsanlarla Konuşuyordun

(sen beşikte iken de yetişkin iken de insanlara söz söylüyordun) evet sen beşikte daha çocuk bir halde iken de ve yetişkin olgunluk çağına ermiş iken de insanlara söz söylüyordun. Evet, daha beşikte yatan masum bir yavru iken de: Bir harika olmak üzere: "Sen Allah Teâlâ'nın kuluyum, bana kitap verdi" diye beyanatta bulunmuştun. Ve hatırla

وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

Ve Tevrat'ı Ve İncil Ve Hikmeti Yazı yazmayı Sana öğretmiştim Ve O vakit ki

(O zamanı ki, sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim) yani yazı yazmayı veya herhangi bir kitabı okumayı hikmeti teorik ve pratik, faydalı ilimleri öğrettik ve özellikle Tevrat'ı ve İncil'i seni bu kitapları bilir, bunlardan istifade eder kılmıştık. Ve zikret

وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِأَذْنِي

iznimle Kuş Şekli gibi Çamurdan Yapıyordun Ve O vakit ki

(ve o zamanı ki, benim iznimle çamurdan kuş şekli gibi bir şey yapıyordun) o zamanki iznimle benim irademle, benim yardım ve kolaylaştırmam vasıtasıyla çamurdan kuş şekli gibi bir şey yapıyor da

فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَذْنِي

İznimle Bir kuş Ve oluyordu İçine Sonra üflüyordun

(sonra içine üfürüyordun benim iznimle bir kuş oluveriyordu) Yani senin için bir mucize olmak için benim iznimle benim emir ve irademle o suret bir kuş oluveriyordu bütün bunlar Allah Teâlâ'nın izniyle, takdiriyle, yaratmasıyla vücuda gelmiş oluyordu. Çünkü ondan başka yaratan, bir şeyi yoktan var etmeğe kadir başka Yaratıcı yoktur. Ve Ey Resulüm İsa Sen

وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي

İznimle Ve Alacalıyı A'mayı Ve İyileştiriyordun

(Anadan doğma körü ve alacalıyı benim iznimle iyi ediyor idin) Anadan doğma körü ve vücudunda beyaz beyaz tekeler bulunan kimseyi de benim iznimle ilahi zatımın kudret ve iradesiyle bir mucize olarak iyi ediyordun. Kavmine karşı böyle harikulade hadiseleri gösteriyordun

وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي

İznimle Ölülerini Çıkarıyordun Ve O vakit

(Ve o zamanı ki, ölülerini benim iznimle çıkarıyordun) Ve hatırla o zamanı ki ölülerini dua ederek benim iznim ile benim fiilimle kabirlerinden diri olarak hayat sahasına çıkarıyordun. Bütün bunlar Hz. İsa'nın peygamberliğini tasdike vesile olmak üzere Cenabı Hakkın izniyle, iradesiyle vücuda gelmiş oluyordu. Ve hatırla

وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ

Senden İsrailoğullarını Def etmiştim Ve Bir vakit

(Ve o zamanı ki, İsrail oğullarını senden defetmiştim) senin hayatına suikasta bulunan İsrail oğullarını senden defetmiştim. Onlar maksatlarına nail olamadılar.

إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık delillerle Kendilerine gelmişti O vakit ki

(o vakit ki onlara açık mucizeler ile gelmiştin) onlara Öyle bir nice açık herkesin anlayıp tasdik edebilecekleri parlak bir mahiyette bulunan mucizeler ile geldiğin vakitte ki, o İsrail oğulları taifesinden

فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir sihir Ancak Bu Değildir Onlardan İnkâr ettiler O kimseler ki Ve demişti

(onlardan kâfir olanlar: "bu apaçık bir büyüden başka değildir" demiş idi) evet bu kâfirler demişlerdi ki bu Gösterilen harikalardan her biri apaçık bir büyüden sihir denilen asılsız bir gösteriden başka değildir. Bu kâfirler kendi cehaletlerini sapıklıklarını bu şekilde de göstererek ebedi azaba maruz kalmışlardır.

&-İşte Yüce Allah'ı Teâlâ Hazretleri Peygamberlerini böyle üstün nimetlere, mucizelere nail kılmış, onlara uyanları selamet ve hidayete kavuşturmuş, onları inkâr edenleri de ebedî bir felaket ve azaba maruz bırakmıştır.

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

111.Ve o zamanı ki, "Bana ve Peygamberlerime iman ediniz diye havariyuna ilham etmiştim, onlar da: iman ettik, bizim muhakkak Müslimler olduğumuza şahit ol" demişlerdi. Bu mübarek ayetlerde Hz. İsa'ya ilk iman edip onun yardımcılarını sayılan zatların nail oldukları ilahi ilhamı ve onların ne gibi bir maksatla semavi sofranın inmesini istihdam etmiş olduklarını bildirmekte ve bu vesile ile de Hz. İsa'nın kavuşmuş olduğu ilahi ikramlara işaret olunmaktadır.

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي

Ve Peygamberime Bana İman edin Diye Havarilere ilham etmiştim Ve O vakit ki

(Ve o zamanı ki, "Bana ve Peygamberlerime iman ediniz diye havariyuna ilham etmiştim) Habibim Hatırla o zamanı ki, havariyuna İsa Aleyhisselam'ın ashabından bulunan zatlara benim ilahi zatıma, birliğime ve peygamberime Hz. İsa'nın risaletine iman ediniz böyle bir inancın dışına çıkarak ifrat ve tefrit de bulunmayınız diye ilham etmiştim. Onların kalpleri böylece ilahi ilhamlarıma yansıdığı yer olmuştu

قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

Müslümanlarız Muhakkak biz Ve şahit ol İman ettik Demişlerdi

(Onlarda iman ettik, bizim muhakkak Müslimler olduğumuza şahit ol" demişlerdi) Havariyun da biz Allah Teâlâ'nın birliğine, Hz. İsa'nın peygamberliğine iman ettik

dediler bizim muhakkak müslimler senin dinine ve peygamberine teslim olan kimseler olduğumuza ey Rabbimiz! Şahit ol demişlerdi. Bu şekilde temiz inançlarını lisan en de itirafta bulunmuşlardı.

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

112.O vakit ki, havariler: "Ey Meryem'in oğlu İsa! Rabbin gökten bizim üzerimize bir sofraya indirebilir mi? demişti. İsa'da Allah Teâlâ'dan korkunuz, eğer siz mü'minler iseniz dedi.

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa Ey Havariler Demişti Bir vakit

(O vakit ki, havariler dedi ki Ey Meryem'in oğlu İsa) Habibim Hatırla O vakit ki. Havariler Hz. İsa'nın yardımcıları olan zatlar, o Peygambere hitaben dediler ki Ey Meryem'in oğlu İsa

هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir sofraya Bize İndirmeye Rabbin Güç yetirebilir mi?

(Rabbin gökten bizim üzerimize bir sofraya indirebilir mi) yani: Böyle bir sofranın indirilmesi hikmeti ilahiyyeye uygun olur mu? Yahut böyle bir sofranın indirilmesi hakkındaki senin temennine Cenabı Hak icabet eder mi?

&-Yestetü kiraatine göre: Sen Rabbinden böyle bir istekte bulunmaya muktedir olabilir misin? Diye sormuşlar. Bunlar bu sofranın inmesini görmekle ilmelyakin kesin bilgi derecesinde olan imanlarını aynelyakin mertebesine yükseltmek istiyorlardı. Nitekim Hz. İbrahim de ölümlerin nasıl diriltildiğini görmek istemişti. İsa Aleyhisselam havarilerin bu sorusuna karşı

قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer Allah'dan Sakının Demişti

(Dedi ki Allah'dan korkunuz eğer siz mü'minler iseniz) İsa Aleyhisselâm da Ey Havariler Allah'tan korkunuz Bu gibi kulluk alametine aykırı suallerde bulunmayınız. Eğer siz Cenabı Hakkın sonsuz kudretine ve benim peygamberliğimin doğruluğuna inananlar iseniz dedi onları uyanmaya davet etti, öyle cehalet belirtileri içeren bir sorudan onları menetmek istedi ve sofranın inmesi için ve diğer nimetlerin devamlı gelmesi için Allah'tan korkmanın bir vesile olacağına işarette bulundu.

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

113.Dediler ki: Biz istiyoruz ki, ondan yiyelim ve kalplerimiz mutmain olsun ve senin bize doğru söylediğini bilelim ve biz onun üzerine şahitlerden olalım.

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا

Kalplerimizin Ve Mutmain olmasını Ondan Yememizi İstiyoruz Dediler

(Dediler ki Biz istiyoruz ki, ondan yiyelim ve kalplerimiz mutmain olsun) Hz. İsa'nın bu tavsiyesi üzerine havariler de Dediler ki biz Cenabı Hakkın kudreti ve senin risaletin hususunda bir şüpheye düşmüş değiliz, öyle bir şüpheyi gidermek istemiyoruz. Biz istiyoruz ki, o semavi sofradan istifade edelim, öyle yüce bir nimete kavuşalım ve kalben olan inancımız, böyle apaçık bir kudret eseri görmekle fevkalâde tekâmül ederek her bakımdan kalbimiz mutmain olsun.

وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا

Senin bize doğru söylediğini Ve Bilelim

(ve senin bize doğru söylediğini bilelim) ve sofranın inmesini istiyoruz ki, senin bize doğru söylediğini peygamberlik iddiasındaki doğruluğunu kesin bir ilim ile bilelim

وَنَكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

Şahitlik edenlerden Buna Ve Olmamızı

(ve biz onun üzerine şahitlerden olalım) ve biz o sofranın inmesi şeklindeki mucize hakkında şahitlerden olalım. Onun inişini görmeyen İsrail oğullarına karşı öyle bir semavi mucizenin ortaya çıkmasına şahitlik ederek onları uyandıralım mü'minlerin artmalarını temine çalışalım. Havariler için Ali İmran Süresindeki 52. ayetine bakınız!

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

114.Meryem'in oğlu İsa dedi ki: Ey Allah! Ey bizim Rabbimiz! Bizim üzerimize gökten bir sofrayı indir ki, bizim geçmişimiz ve geleceklerimiz için bir bayram ve senden bir ayet olsun ve bizi rızıklandır ve sen rızık verenlerin en hayırlısısın.

Bu mübarek ayetler. Havarilerin güzel bir maksada dayanan temennileri üzerine Hz. İsa'nın istirham eylediği sofranın indiğini bildirmekte ve böyle bir mucizenin ortaya çıkmasından sonra küfre düşecek olanların en şiddetli azaplara uğrayacaklarını şöylece ihtar eylemektedir:

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa Demişti

(Meryem'in oğlu İsa dedi ki) Meryem'in oğlu İsa Aleyhisselam Havarilerin gerçek bir maksat dan dolayı sofranın inmesini istemekte olduklarını anlayınca yıkandı: Namaz kıldı, Allah'ın divanına yönelerek duaya başladı da dedi ki.

اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir sofrayı Bize İndir Rabbimiz Ey Allah'ım

(Ey Allah'ım Ey bizim Rabbimiz Bizim üzerimize gökten bir sofrayı indir ki) yani: Ey bütün mükemmellikleri toplayan ilahlık sıfatıyla ve bütün kâinatı kendisiyle idare ve terbiye ettiği rablik sıfatıyla vasıflanmış olan mabudumuz? Bizim üzerimize gökten bir sofrayı indir ki

تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ

Senden Ve Bir mucize Ve Ahirimiz için Evvelimiz için Bir bayram Bizim için Olur

(bizim geçmişimiz ve geleceklerimiz için bir bayram ve senden bir ayet olsun) bizim geçmişimiz ve geleceğimize için zamanımızda mevcut ve bizden sonra gelecek olan cemiyetler için bir büyük bayram bir, sevinç günü olsun. Ve o sofranın inmesi yarabbi senin yüce katından kadir olan bir ayet kudretinin mükemmelliğine şahit ve peygamberliğin hak olduğuna bir delil olsun o sofranın inişi böyle yüce bir gayeye yönelik bulunsun

وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Rızık verenlerin Hayırlısısın Ve Sen Ve bizi rızıklandır

(ve bizi rızıklandır ve sen rızık verenlerin en hayırlısısın) O sofradan bizi maddi yönden de yararlandır veya onun üzerine şükretmeyi bize nasip buyur. Ve sen Ey Rabbimiz rızık verenlerin en hayırlısısın Sen bütün kullarına karşılıksız nimet ihsan buyuran bir Yüce Yaratıcısın, bizim bu husustaki yakarışlarımızı da lütfen kabul ederek bizi maddi ve manevi olarak rızıklandır.

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ

أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

115.Allah Teâlâ buyurdu ki: Ben onu sizin üzerinize elbette indireceğiminim. Fakat sonra sizden kim küfre düşerse artık ben kâinatta hiçbir kimseye etmeyeceğim bir azap ile ona azap eder

قَالَ اللَّهُ إِنَّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ

Size Onu indirici olanım Şüphesiz ben Allah Teâlâ Buyurdu ki

(Allah Teâlâ buyurdu ki: Ben onu sizin üzerinize elbette indireceğimin) Allah Teâlâ Hazretleri de İsa Aleyhisselâm'ın bu yakarışı üzerine vahy yoluyla şöyle buyurdu ki ey İsa Ben o istediğiniz sofrayı sizin üzerinize elbette tekrar tekrar indireceğim istihramınız yüce katımdan yerine getirilecektir.

فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ

Sizden Ondan sonra İnkâr ederse Fakat kim

(Fakat sonra sizden kim küfrederse) Fakat O sofranın indirilmesinden sonra sizden kim küfre düşerse böyle bir harikanın, böyle büyük bir mucizenin ortaya çıkmasından sonra kim Cenabı Hak'ın Rabliğini Peygamberinin risâletini tasdik etmeyip de inkâra cüret gösterirse

فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

Alemlerden Hiç kimseye Onunla azap etmem Bir azap ile ki Onu cezalandırırım Artık şüphesiz ben

(artık ben kâinatta hiçbir kimseye etmeyeceğim bir azap ile ona azap eder) Gerçekten bu büyük mucizenin gösterilmesinden sonra nimete karşı nankörlük ederek iman şerefinden mahrum kalanlar her türlü azaba lâyıktırlar.

&-Nitekim rivayete göre Hz. İsa'nın kavminden bir kısmı bu mucizeyi gördükten sonra yine küfre düşmüşler, Cenabı Hak da onların yüzlerini en rezil hayvanlardan olan domuz suretine çevirmişti. Böyle bir yüz değişikliği felâketine uğramış olan o kâfirler bu halde üç gün kadar yaşayıp sonra helak olup gitmişlerdir.

&-Tefsirlerde açıklandığı üzere sofranın şu mahiyette bulunmuştu: İki bulut arasında yere indirilen sofranın, bir kırmızı sofranın idi. Üzerindeki yiyecek ise kılçıksız ve pulusuz, kendi yağıyla kızarmış, kebab olmuş balık idi. Bu balığın baş tarafında tuz, kuyruk tarafında bir kâse içinde sirke, çevresinde de çeşit çeşit sebzeler var idi. Beş tane de çörek var idi ki birincisinin üzerinde zeytin ikincisinin üzerinde bal üçüncüsünün üzerinde yağ dördüncüsünün üzerinde peynir beşincisinin üzerinde de kurumuş et bulunuyordu. İsa Aleyhisselâm bu sofranın indiğini görünce ağlamış, Yarabbi Beni şükreden kullarından kıl, ey Allah'ım bunu bir rahmet kıl, bir ceza kılma diye dua etmiş "Bismillahi hayrırzakın: rızık verenlerin en hayırlısı olan Allah'ın adıyla" diyerek sofrayı açmıştır. Havarilerin reisi, ey Allah'ın ruhu bu yiyecek dünyadan mı, âhiretten mi diye sormuş, Hz. İsa'da hayır ikisinden de değil, bu Allah'ın kudreti ile meydana gelmiş bir harikadır diye buyurmuştur. Sofradan birçok kimseler yemişlerdir. Bundan yiyen fakirler hayatları boyunca zengin olmuşlardır, hastalar da şifa bulmuşlardır.

&-Rivayete göre bu sofranın inişi kırk gün, gün aşırı devam etmiştir. Öğle vakti uçar giderdi, İlk günü pazara tesadüf ettiğinden o günü, Hristiyanlar bir bayram günü kabul etmişlerdir.

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ أَنْ كُنْتُ قُلْتُهُ

فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

116.Ve o vakti ki, Allah Teâlâ "Ey Meryem'in oğlu İsa sen mi insanlara beni ve anamı Allah'tan başka iki ilâh edininiz dedin" diye sual buyurdu. Dedi ki: "Seni tenzih ederim benim için hak olmayan bir şeyi söylemek lâıyk olamaz, eğer ben onu söylemiş isem, sen onu elbette bilmişsindir, sen benim içimde olanı bilirsin, ben isem senin zatındakini bilemem, şüphe yok ki, gayıptan bilen ancak sensin, sen. Bu ayeti kerime, Hz. İsa'yı Hristiyanların iddiasından uzaklaştırmaktadır. Hz. İsa ile annesine ilahlık isnat eden kâfirleri yalanlamakta ve azarlamaktadır. Onların itikatları'nın kötülüğünü teşhir etmek için kıyamet gününde meydana gelecek bir sorgulamayı ihtiva etmektedir.

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa Ey Allah Buyurdu Ve O vakit ki

(Ve o vakti ki, Allah Teâlâ buyurdu Ey Meryem'in oğlu İsa) Resulüm Ve o vakti hatırla ki Allah Teâlâ mahşer gününde buyuracak. Hz. İsa ile muhterem validesine ilahlık isnat eden kâfirleri azarlamak için onları Hz. İsa'nın yalanlamasıyla susturmak ve utandırmak için

أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka İki ilah Ve Annemi Beni edinin İnsanlara Söyledin Sen mi?

(sen mi insanlara beni ve anamı Allah'tan başka iki ilâh edininiz dedin) yoksa onlar mı kendi nefislerinin kötülük etmesiyle böyle müşrikçe bir iddiaya cüret ettiler? Hz. İsa da, o kâfirlerin öyle batıl iddialarının teşhir edilmesi ve kınanması için kendisine yönelen bu suale cevaben:

قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ

Bir hak Benim için Yoktur O şeyi ki Söylemem Benim için Olmaz Seni tenzih ederim Dedi ki

(Dedi ki: "Seni tenzih ederim benim için hak olmayan bir şeyi söylemek lââyık olamaz) Yani kıyamet günü muhakkak diyecektir ki: Yarabbi Seni tenzih ederim eş ve benzerden uzak olduğunu bilir, birliğine aykırı olan iddiaların batıl olduklarını İtiraf ederim. Benim için Hakkım olmayan bir şeyi söylemek benim için caiz lââyık olamaz. Ben Allah'ın bir mahlûku olduğum halde nasıl ilahlık iddiasında bulunabilirim?

إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ

Onu bilirdin Artık gerçekten Onu söylemişim Olsam Eğer

(eğer ben onu söylemiş isem, sen onu elbette bilmişsindir) Artık benim öyle bir iddiada bulunmadığımı başka bir delil ile isbata ihtiyaç yoktur. Benim öyle bir iddiada bulunmadığım yüce zatınca bilinmektedir, bu bilinme ise benim beraatım hakkında bir delildir,

تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ

Senin zatındadır O şeyi ki Ve Bilmem Nefsimdedir O şeyi ki Bilirsin

(sen benim içimde olanı bilirsin ben ise senin zatındakini bilemem) Yarabbi Sen benim bütün gizli ve açık hallerimi hakkıyla bilirsin ben ise senin zatındakini bilemem ben senin bir mahlûkun bulunmaktayım, mahlûklar ise Ey Allah'ım senin bildirmediğim şeyleri bilip idrak edemez,

إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Görünmeyenleri Hakkıyla bilen Sensin Şüphesiz sen

(şüphesiz sen gayipları bilen ancak sensin) Yarabbi Sen Ey âlemlerin Rabbi Yalnız açık olan hareketler, iddialar, değil en gizli emeller, düşünceler de yüce zatınca tamamen bilinmektedir, apaçık ortadadır. Artık benim öyle bir iddiada bulunmadığım ve nefsimdeki eğilimlerde sence bütün bütün bilinmektedir. Ey kâinatın tek mabudu! &-Zaten Cenabı Hakkın Hz. İsa'ya yönelik olan bu sualinden maksat da, onun mahşer günü böyle kul olduğunu arz ederek Hristiyanları yalanlamasıdır.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا
مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ

117.Ben onlara senin bana emrettiğinden başkasını söylemedim, benim ve sizin Rabbimiz olan Allah Teâlâ'ya ibâdet ediniz, dedim. Ve ben içlerinde bulunduğum müddetçe üzerlerine şahit olmuş idim, vaktaki beni aldın, onların üzerlerine gözetleyici ancak sen oldun ve sen her şey üzerine tamamıyla şahitsin.

Bu mübarek ayetler de. Hz. İsa'nın kendisine yönelecek ilâhî suale vereceği cevabın devamını açıklamaktadır.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ

Kendisini Bana emretti O şeyi ki Ancak Onlara Söylemedim

(Ben onlara senin bana emrettiğinden başkasını söylemedim) Yarabbi En mümkün şekilde bildiğin gibi ben o kendilerine gönderildiğim kavme bana emrettiğinden bana tebliğ etmemi emrettiğin şeylerden başkasını söylemedim hâşâ öyle ilahlık iddiasına cüretkâr olmadım, senin emrettiğin şekilde onlara hitaben

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ

Ve Rabbinizdir Rabbimdir Allah'a ki İbadet edin Diye

(benim ve sizin rabbimiz olan Allah Teâlâ'ya ibâdet ediniz, dedim) Onları tevhid dairesine çağırmaya devam ettim.

وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ

İçlerinde Olduğum müddetçe Bir şahit Onların üzerinde Ve İdim

(Ve ben içlerinde bulunduğum müddetçe üzerlerine şahit olmuş idim) üzerlerine hallerine bakar, kendilerini Allah'ın emri doğrultusunda amele sevk etmek ister, onları ilâhi dine muhalefetten men eylerdim.

فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي

Beni (içlerinden) aldın Nihayet ne vakit ki

(vaktaki beni aldın) Burada tevaffeyteni'den maksat, Hz. İsa'nın dünyadan alâkasını kesip semâ'ya kaldırılmasından ibarettir. "Tevâffî" "istiğfa" kelimeleri bir nesneyi tamamiyle almak, tutmak manasınadır. Bu tabir ölümden daha geneldir. Mevt = ölüm, bu tabirden bir nevidir. İşte ey rabbim vaktaki beni alıp Sema'ya kaldırdın

كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ

Onları Hakıyla gözetleyici Sen İdin

(onların üzerlerine gözetleyici ancak sen oldun) onların üzerine gözetici onların hallerine bakan, amellerini, iddialarını tesbit buyuran ancak sen oldun

وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Hakkıyla şahit olansın Her şeye Ve Sen

(ve sen her şey üzerine tamamıyla şahitsin) ve Ey âlemlerin ilâhı sen her şey üzerine tamamıyla şahitsin Evet Yarabbi Benim ve bütün kavmimin ve diğer bütün mahlûkların hallerini, sözlerini, iddialarını bilen ve onlara şahit olan ancak sensin.

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

118.Eğer onlara azap edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarıdır. Ve eğer onları bağışlarsan yine şüphesiz ki, aziz olan, hâkim olan ancak sensin.

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ

Senin kullarıdır Şüphesiz onlar Onlara azap edersen Eğer

(Eğer onlara azap edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarıdır) Ey Allah'ım Eğer o insanlara ilahlık isnat ederek yüce zatından başkasına tapmış bulunan kimselere azap edersen onları laik oldukları cezaya kavuşturmuş olursun, şüphe yok ki, onlar senin kullarıdır Onlar kulluk vazifelerini bozarak başkalarına tapmakla cezayı hak etmişlerdir,

وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstün Sensiz Yine şüphesiz sen Onlara Mağfiret edersen Ve Eğer

(Ve eğer onları bağışlarsan yine şüphesiz ki, aziz olan, hâkim olan ancak sensin) veya onlar daha ölmeden tövbe edip ve af dileyip de geçmiş olan iddialarını bağışlarsan kim mâni olabilir? Ey âlemlerin ilâhı yine şüphesiz ki, aziz olan Her şeyi yapmağa kadir, her şeye galip bulunan ve hâkim olan her fiili, her emir ve yasağı birer hikmet ve menfaat dairesinde ortaya koyan ancak sensin.

&-Evet, Cenâbı Hak, mülkünde istediği şekilde tasarruf edebilir, onun için bir mecburiyet, bir nevi müşkülât tasavvur edilmiş değildir. Bundan dolayı dilerse herhangi bir kulunu af edebilir ancak o Yüce Yaratıcı, zatına ortak koşanları, birliğini inkâr edenleri af etmeyeceğini, onları ebediyen cezalandıracağını kati şekilde defalarca açıklamıştır, ilahi açıklamalarda ise uygunsuzluk bulunamaz. Artık şüphe yok ki, küfür ve şirk içinde ahirete gidenler ebediyen Allah'ın affına kavuşamayacaklardır.

&-Tefsiri kebirde yazılı olduğu üzere mucize Kuranda yürürlükte olan ilahi kanun şöyledir: Şeriatlara, tekliflere hükümlere dâir birçok neviler zikredilince bunları ilahi-yata Peygamberlerin durumlarını izaha veya kıyametin hallerini açıklamaya dâir ayetler takip eder. Tâki bunlar kendilerinden evvel zikredilen teklif ve hükümleri kuvvetlendirsin. Bundan dolayı burada da evvelce hükümlere ait neviler beyan buyrulmuş olduğundan onları takiben de evvelâ 109. ayeti celile ile kıyametin durumu sonra da 110. ayetten itibaren İsa Aleyhisselâm'ın halleri beyan buyrulmuştur. Hz. İsa için Ali İmran süresinin 62. ve sure'yi Nisanın 171. ayetlerinin tefsirine de müracaat ediniz!

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

119.Allah Teâlâ buyurdu ki; bu, doğrulara doğruluklarının fâide vereceği bir gündür. Onlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır ki, onlar bunlarda ebedi olarak kalıcıdır. Allah Teâlâ onlardan razı olmuş, onlar da Allah Teâlâ'dan razı olmuşlardır. İşte bu, en büyük bir kurtuluştur.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın Peygamberlerini toplayacağı kıyamet gününde mü'minlerin sahip oldukları doğruluk sıfatından dolayı büyük nimetlere nail olacakları-nı müjdelemektedir. Ve bütün kâinata sahip olan Yüce Yaratıcının her irade buyurduğunu yapmaya kadir olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ

Doğrulukları Doğru olanlara Fayda verecek O gündür ki Bu Allah Teâlâ buyurdu ki

(Allah Teâlâ buyurdu ki; bu, doğrulara doğruluklarının fâide vereceği bir gündür) Allah Teâlâ Hazretleri kıyamet günü İsa Aleyhisselâm'ın cevabının ardından buyurdu ki yani: Buyuracağı muhakkaktır ki. Bu kıyamet günü, mahşer âlemi dünyada iken doğru imana kavuşmuş, dini hükümlere riayet eden, dini vazifelerini yerine getirmeyi başarmış olan zatlara bu doğruluklarının öyle dini dünyevi işlerde ciddiye ve samimiyetle bulunmuş olmalarının fâide vereceği bir gündür. Evet, o gün

لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetler Onlar için vardır

(Onlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır ki) onlar için o doğruluk sahiplerine mahsus olmak üzere altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Onlar için bütün güzellikleri, nimetleri içeren, hüznün ve kedere sebep olacak bütün hadiselerden, sıkıntılardan uzak bahçeler, ikametgâhlar hazırlanmıştır. Bir halde ki

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdır

(onlar bunlarda ebedi olarak kalıcıdır) o cennetlere kavuşacak mesut zatlar bu feyiz ve güzellik merkezi olan cennetlerde ebedî olarak devamlı şekilde kalıcıdır. Onlar için öyle daimi nimetler, ebedi sevaplar takdir edilmiştir. Bununla beraber bütün bu nimetlerin üstünde olmak üzere

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

Ondan Ve Razi olmuşlardır Onlardan Allah Razi olmuştur

(Allah Teâlâ onlardan razı olmuştur onlar da Allah Teâlâ'dan razı olmuşlardır) Allah Teâlâ onlardan razı olmuş onları ilâhi rızasına yüceliği her türlü tasavvurların, kıymetlerin üstünde olan öyle bir ilâhi lütfuna kavuşturmuş olacaktır. Onlar da Allah Teâlâ'dan razı olmuşlardır o mesut, sadık kullar da Allah Teâlâ'dan razı olmuşlardır.

Haklarında tecelli eden böyle bir lütuf ve ihsandan dolayı fevkalâde hoşlanmış olarak kalben ferahlamışlar, lisanen şükür arz etmeye koşmuşlardır,

ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte budur

(İşte bu, en büyük bir kurtuluştur) İşte böyle ilahi hoşnutluğa veya bütün bu uhrevi nimetlere kavuşmak en büyük bir kurtuluştur. En büyük bir zafer ve kurtuluştur. Bunun üstünde bir selamet ve saadet tasavvur edilmiş değildir.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

120.Göklerin ve yerin ve bunlarda bulunanların mülkü Allah Teâlâ'nındır. Ve o her şeye hakkıyla kadirdir.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ

Onlardadır Ve O şeylerin ki Ve Yerin Göklerin Mülkü Allah'ındır

(Göklerin ve yerin ve bunlarda bulunanların mülkü Allah Teâlâ'nındır) Evet, Göklerin ve yerin ve bunlarda bulunanların Bütün mahlûkların mülkü varlığı, tasarruf hakkı Allah Teâlâ'nındır. Hepsi de o Yüce Yaraticının birer kudret eseridir, hepsi de onun emir ve iradesine tâbi, onun mahlûku, kulu bulunmakla övünmektedir. İşte Hz. İsa ile validesi de o Yüce Yaraticının birer muhterem ve seçkin kuludurlar.

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Ve O

(Ve o her şeye hakkıyla kadirdir) Ve o bilen ve hikmet sahibi olan Yaraticı her şeye hakkıyla kadirdir. Bütün bu mülk ve hâkimiyeti altında bulunan mahlûkları hakkında dilediği tasarrufa kadirdir, bunları yaşatmaya da, öldürmeye de kudreti vardır. Sadık mü'min kullarını ebedi bir âlemde her türlü nimetlere kavuşturmaya da yüce kudreti fazlasıyla kâfidir. Onun birliğini, yaratma ve rabliğini inkâr edenlere o sonsuzluk âleminde daima azap etmesi onun hikmeti gereğidir. Artık bütün insanlık, bu hakikati düşünmelidir daha dünyada iken hayatını düzenlemeli, kalbini tevhid nuruyla aydınlatmalıdır, üzerine düşen vazifeleri de güzelce yerine getirmeye koşmalıdır. Şüphe yok ki, insanlığın selâmet ve saadeti ancak bu sayede tecelli eder, insanlık ancak bu sayede ilâhî sofradan, âhiret âlemindeki ebedi nimetlerden daima yararlanıp durur. Allah Teâlâ Hazretleri cümlemize bu kutsi sonsuz nimetlerini nasip buyursun âmin, hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

6-EN'ÂM SÛRESİ

Bu En'am Suresi, 165 âyeti kerimeden meydana gelmektedir. Bunun bir ismi de "Suretülhücce"dir. Bu ayetlerin hepsi de Mekkidir, ancak bir rivayete göre altı ayeti Medenidir ki, onlar da 91. 92. 93 ve 151. 152. 153. ayetlerden ibarettir. Bütün rivayetlere göre bu sureyi celile'nin Mekki olan ayetleri hep birden geceleyin nazil olmuştur. Bu mübarek sureyi yetmiş bin meleğin tesbih ve temcid sesleri ile uğurlamış olduklarını bir Hadisi Şerif bildirmektedir. Bunun inişi üzerine Resulü Ekrem Hazretleri hemen secdeye kapanarak "*Sübhan Rabbisel'azim Yüce Rabbimi her türlü noksanlıklardan tenzih ederim.*" demiştir. Bu En'am Suresi ile Maide Suresi arasındaki farka gelince: En'âm Suresi, İslâm'ın ilk yıllarında nazil olduğu için bu Sureyi Celile ile en fazla Mekke ve civarında bulunan müşriklere karşı Allah'ın birliği inancı müdafaa edilmektedir. Haramlara dair hükümler de özet olarak zikrolunmuştur. Maide Suresi ise Kur'anı Kerim'in son nazil olan surelerinden olup İslâmiyet'in yayıldığı bir zamana rastladığı için bunda da en fazla ehli kitaba karşı dini hükümler, deliller zikredilmiş, haramlara ilişkin hükümler de detaylı olarak açıklanmıştır. Bu Sureyi Celileye "Sûretül en'am" denilmesine gelince: Bu mübarek sürede Cenabı Hakkın insanlara bir lütuf olmak üzere deve, koyun, sığır gibi birçok hayvanları yaratmış olduğu beyan olunuyor. Bir takım inkârcıların ise, bu ilâhi lütfü takdir edemeyip bu zavallı hayvanlar hakkında türlü, türlü cahilce muamelelerde bulundukları gösterilmiş bulunuyor. Nitekim bu inkârcılardan birçokları bir kısım hayvanlara tapmak sapıklığına bile düşmüşlerdir. İşte bu mübarek surenin böyle isimlendirilmesi, insanların dikkat nazarlarını bu hususa da çekmek hikmetini içermektedir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

1.Hamd o Âllah Teâlâ'ya mahsustur ki, gökleri ve yeri yaratmış ve karanlıklar ile nuru var etmiştir. Sonra kâfir olanlar, bunları Rablerine denk tutuyorlar.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ Hazretlerinin kudret ve yüceliğine birer acık delil olan kâinatın eşsiz güzelliklerini insanlığın dikkat nazarlarına sunuyor, kâinatın bütün hallerini tamamiyle bilen o Yüce Yaratıcının varlığında, birliğinde şüpheyi düşenleri ayıplıyor.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Ve Yeri Gökleri Yarattı O zat ki Allah'adır Hamd

(Hamd o Allah Teâlâ'ya mahsustur o zat ki gökleri ve yeri yarattı) Hamd medh ve övgü, güzelce anılma bütün hükümlerine tam anlamıyla uymak Allah Teâlâ'ya mahsustur. Bütün mahlûklarının yüceltmesine, kulluk arzında bulunmasına lâıyk olan ancak o Yüce Mabut dur. O, öyle bir Büyük Yaratıcıdır ki gökleri ve yeri yarattı öyle nice âlemleri yoktan var etmiştir meydana getirmiştir

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ

Ve Aydınlığı Karanlıkları Ve Kıldı

(ve karanlıklar ile nuru var etmiştir) Nice karanlık ve aydınlık hadiseleri sahiplerinin kabiliyet ve iradelerinden dolayı küfrü, şirki, isyanları takdir edip yarattığı gibi İman nurunu, hidâyet ışığını da meydana getirmiştir. Onun birliği, kudret ve yüceliği bütün bunlarda görünüp durmaktadır. Buna rağmen

ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

Denk tutuyorlar Rablerini inkar ettiler O kimseler ki Sonra

(Sonra kâfir olanlar, bunları Rablerine denk tutuyorlar) Allah'ın birliğini inkâra cüret eden müşrikler böyle mahlûkat kabilinden olan putları ve diğerlerini Rablerine denk tutuyorlar. Bütün bu yaratılmış şeyleri kâinatın yaratıcısına ibadet ve itaat hususunda eşit tutuyorlar. Böyle cahilce bir inancın esiri bulunmaktan da geri durmuyorlar.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ

2.O, o Yüce Yaraticıdır ki, sizi bir çamurdan yarattı, sonra bir ecel takdir etti ve onun katında malûm bir ecel de vardır. Sonra da siz şüphe ediyorsunuz.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ

Bir çamurdan Sizi yarattı O zattır ki O

(O, o Yüce Yaraticıdır ki, sizi bir çamurdan yarattı) Ey inkârcılar, ey müşrikler... Bir kere düşününüz, O kâinatı, bütün karanlıkları ve aydınlığı meydana getiren, bilen ve kudret sahibi olan Yüce Mabut o Yüce Yaraticıdır ki, sizi bütün insanları asıl kaynakları İtibariyle çamurdan yarattı. Bütün insanlığın ilk babası olan Hz. Âdem'i sudan, topraktan meydana getirdi, onun bütün evlat ve torunları olan insanları da birer damla mesabesinde olan ve topraktan kaynaklanan gıdalarla meydana gelen birer nutfeden vücuda getirmektedir.

ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا

Bir ecel Takdir etti Sonra

(sonra bir ecel takdir etti) Sonra Ey insanlar her biriniz için bir ecel takdir etti. Her birinize mahsus birer muayyen hayat müddeti vardır. Bu müddet nihayet bulunca hemen ölüverirsiniz,

وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ

Katında ismi konmuş Ve Bir ecel ki

(ve onun katında malum bir ecel de vardır) ve o hikmet sahibi Yaraticının katında malum ilâhi ilminde belirlenmiş bir ecel de vardır ki, o da kıyametin vukuunda bütün ölümlerin yeniden hayat bulup kabirlerinden kalkacakları gündür,

ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ

Şüphe ediyorsunuz Siz Sonra

(Sonra da siz şüphe ediyorsunuz) sonra da siz ey inkârcılar şüphe ediyorsunuz. Öldükten sonra yeniden hayat bulacağınızı tasdik etmiyorsunuz, şüphe içinde yaşıyorsunuz. Hâlbuki Kâinatı Yaratan Allah'ın kudret ve yüceliğini gösterip duran bunca eserleri görüyorsunuz, kendinizin hiç yoktan vücuda gelmiş olduğunuzu da biliyorsunuz, artık sizleri yoktan var eden bir Yüce Yaraticı, sizi öldürdükten sonra tekrar meydana getirmeğe kadir olamaz mı? Diriltmek, yoktan var etmekten daha kolay değil midir?

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

3.Ve o göklerde de, yerde de Allah'dır sizin gizli ve açık olan her şeyinizi bilir ve ne kazanacağınızı da bilir.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ

Ve Yerde Göklerde Allah'dır Ve O

(Ve o göklerde de, yerde de Allah'dır) Ve o Kâinatın Yaraticısı göklerde de, yerde de Allahdır. Yani, o bütün bu Kâinatın Yaraticısıdır, mabududur, bütün semalarda, yerde Allah ismi azamı yüce ismi ile anılan ancak o mekân ve zamandan uzak olan kâinatın yaratıcısıdır. Bütün bu âlemlerde ibadet ve itaate layık olan ancak o ezeli olan ve her şeye gücü yeten Allah'tır. O öyle bilen ve hikmet sahibi olan bir yaratıcıdır ki, ey İnsanlar...

يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ

Ve Açığınızı Gizlinizi Bilir

(sizin gizli ve açık olan her şeyinizi bilir) sizin aşikâre yaptığınız, söylediğiniz şeyleri bildiği gibi gizlediğiniz, kalben düşünüp durduğunuz şeyleri de tamamen bilir, hiç bir şey onun ilim dairesinin dışında bulunmaz.

وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

Kazaniyorsunuz O şeyi ki Ve Bilir

(ve ne kazanacağınızı da bilir) Ve o yüce Yaratıcı, sizin ne kazanacağınızı da bilir. Sizin hayatınızı hayra mı sarf edeceğinizi veya şerre mi sarf edip duracağınızı ezeli ilmiyle tamamen bilir, hakkınızda ona göre mükâfat veya ceza verir. Bundan dolayı bu hakikatları düşünüp de ona göre hayatınızı tanzime çalışınız.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

4.Ve onlara Rablerinin ayetlerinden bir ayet gelmez ki, illa onlar ondan yüz çevirirler.

Bu mübarek ayetlerde müşriklerin Allah'ın ayetlerini kabulden kaçındıklarını bildirilmektedir. Kendilerinden daha ziyade kuvvet ve güce sahip iken günahları yüzünden helak olup gitmiş bulunan kavimlerin hayat tarihlerini hatırlatarak çağdaş dinsizlerin, alaycılarının o feci' hallerini kınamaktadır.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Ayetlerinden Bir ayet Ve Onlara gelmiyor ki

(Ve onlara Rablerinin ayetlerinden bir ayet gelmez ki) O müşrik kimselere rablerinin ayetlerinden yani Kur'anı Kerim'in açık ayetlerinden veya Hz. Peygamber'in parlak mucizelerinden bir ayet gelmez ki

إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

Yüz çevirenler Ondan Oldular Ancak

(illa onlar ondan yüz çevirirler) illâ onlar o ayeti celile'yi yalanlamak, onunla alay etmek suretiyle yüz çevirirler. Bir kere düşünmeli değil midirler, Cenabı Hakkın varlığına, birliğine şahadet eden ayetler ne kadar güzel, hikmet taşırlar. Bunları güzelce düşünerek Müslüman olma şerefine ulaşmak, bu sayede selamet ve saadete aday olmalı değil midirler? Ne yazık ki, bunlar bir takım eski kavimler gibi kendilerini helake uğratmış oluyorlar da hiç bunun farkında olmuyorlar. Bu ne büyük cehalet...

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

5.İşte onlar hakkı kendilerine geldiği vakit yalanladılar. Fakat onlara ne ile alay eder olduklarının haberleri yakında gelecektir.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ

Kendilerine geldi Ne zaman ki Hakkı Yalanladılar İşte gerçekten

(İşte onlar hakkı kendilerine geldiği vakit yalanladılar) İşte Öyle kutsi ayetleri kabul etmeyip onlardan yüz çeviren beyinsiz kimseler. Hakkı birçok dini hükümleri taşıyan, halkın dikkatlerini çekebilene nice hakikatleri kapsayan Kur'anı Kerim'i veya nice hakikatlerin tecelli etmesine sebep olan peygamberin mucizelerini kendilerine geldiği vakit onlara tebliğ edildiği, gösterildiği zaman onu, yalanladılar. İnkâr ve alay ederek kabulden kaçındılar.

فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler O şeyin ki Haberleri Onlara gelecektir Fakat ileride

(Fakat onlara ne ile alay eder olduklarının haberleri yakında gelecektir) evet onlara Kur'anı Kerim'in ayetlerini mi, peygamberin mucizelerini mi, öyle birer hakikat ile mi alay eder olduklarının haberleri yakında gelecektir. Müthiş akıbetleri, öyle alay edenler için Cenabı Hakkın haber vermiş olduğu azaplar, felâketler yakında daha dünyada iken veya âhirete gittikleri zaman başlarına gelecektir. Nitekim bu inkârcıların bir kısmı Bedir gazvesinde ve diğer zamanlarda lâıyk oldukları helake, felâkete uğramışlardır, ahirette uğrayacakları azaplar ise hepsinin üstündedir.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّانَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمْكِّنْ لَكُمْ
وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِذْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمْ فَاهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

6.Görmediler mi onlardan evvel kaç nesil helak ettik, o nesillere yeryüzünde size vermediğimiz imkânları vermiş idik ve onların üzerine göğü bol, bol Salı-vermiştik ve ırmakları onların altlarından akar bir halde kılmıştık, sonra onları günahları sebebiyle helak ettik ve onlardan sonra birer başka, başka nesil meydana getirdik.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ

Nesiller Kendilerinden önce Helak ettik Nice Görmediler mi ki

(Görmediler mi onlardan evvel kaç nesil helak ettik) Bu inkârcılar, alaycılar, Şam'a ve diğer tarihi beldelere sefer etmiş oldukları zaman Görmediler mi bırakmış oldukları eserleri, hayat tarihlerini öğrenmiş olmadılar mı? Onlardan evvel kaç nesil Ne kadar muhtelif asırlarda yaşamış olan kimseleri helak ettik. Nuh, Ad, Semud, Lut kavimleri bu cümledendir. Nemrut gibi, Firavun gibi geçici olarak saltanat sürmüş, sonra da küfürleri yüzünden helak olup gitmiş şahıslar da bu kabildendir. Artık bir kere bunların hayat tarihlerini düşününüz, ey çağdaş inkârcılar Ey kendi varlıklarına aldanan gafiller...

مَكَّانَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمْكِّنْ لَكُمْ

Size İmkan vermedik O şeyi ki Yeryüzünde Onlara imkan verdik

(o nesillere yeryüzünde size vermediğimiz imkânları vermiş idik) Onlara yeryüzünde geniş ülkeler, büyük servetler, kuvvetler vermiş, onları yurtlarında sabit kılmıştık.

وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِذْرَارًا

Bol bol Üzerlerine Göğü Ve Göndermiştik

(Ve onların üzerine göğü bol, bol salıvermiştik) Yani, onların arazilerini sulamak, ekinlerini fazlaca yetiştirmek için ülkelerine vakit, vakit fâideli yağmurlar yağdırmıştık,

وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمْ

Altlarından Akar Nehirleri Ve Kılmıştık

(ve ırmakları onların altlarından akar bir halde kılmıştık) ve ırmakları onların evlerinin altlarından akar bir halde kılmıştık. Bu sayede birçok bağlara, bahçelere sahip bulunuyorlardı. İşte onlar, böyle pek fazla nimetlere kavuştukları halde dinden mahrum kalmış. Peygamberlerine tabi olmamış oldukları için

فَاهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları sebebiyle Buna rağmen onları helak ettik

(sonra onları günahları sebebiyle helak ettik) onları o servetleri, nimetleri o helakten kurtaramadı. Sizler ise neyinize güveniyorsunuz? Onların tarihi hallerinden bir ibret dersi almalı değil misiniz?

وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

Başka Nesiller Onlardan sonra Ve Meydana getirdik

(ve onlardan sonra birer başka nesil meydana getirdik) ve o eski dinsiz kavimlerin ardından birer başka başka nesiller meydana getirdik. Bundan dolayı biliniz ki, Allah Teâlâ her şeye kadirdir. Sizin gibi inkârcıları dilediği zaman yok eder azaba kavuşturur. Daha nice kavimleri meydana getirebilir. O meydana getirilecek kavimler arasında nice akıllı, mütefekkir zatlar bulunarak Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tasdik etmek ve yüceltmek şerefine nail olabilirler. Dünyevi ve Uhrevi selâmet ve saadete muvaffak bulunabilirler. Artık siz kendinizi düşününüz.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

7.Eğer sana kâğıtta yazılı bir kitap indirseydik de onu elleriyle yoklayacak olsalardı elbette o kâfir olanlar, yine diyeceklerdi ki bu bir sihirden başka değildir.

Bu mübarek ayetler de inkârcıların küfürlerinde ne kadar ısrarlı olduklarını göstermektedir ve onların şüphelerini inkârlarını akılsızca temennilerini reddeylemektedir.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ

Elleriyle Ve ona dokunsalardı Bir kâğıtta Bir kitap Sana İndirseydik Ve Eğer

(Eğer sana kâğıtta yazılı bir kitap indirseydik onu elleriyle yoklayacak olsalardı)

Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Eğer sana kâğıtta Bir sahife halinde yazılı bir kitap indirseydik de o kitabı veya kâğıdı gözleriyle görüp elleriyle de yoklayacak olsalardı böyle indirilenin mahiyeti kendilerince de açık ve belli olsaydı

لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir sihir Ancak Bu Değildir İnkâr ettiler O kimseler ki Elbette derdi

(elbette o kâfir olanlar yine diyeceklerdi ki bu bir sihirden başka değildir) Onlar bu hakikatleri ortaya çıktıktan sonra da sırf inatları, kibirleri tesiriyle inkâr edip duracaklardı. Nitekim ayın yarılması mucizesi hakkında da böyle demişlerdir.

&-Rivayete göre Nadr ibnül Hars, Abdullah ibni Ümiyye ve Nevkal ibni Huvelid, Hz. Peygamber'e hitaben: Allah tarafından bize bir Kitap getirinceye ve onunla beraber dört melek de bulunup o Kitabın Allah katından olduğuna şahitlik edinceye kadar biz sana iman etmeyiz" demişler. Bunun üzerine bu ayeti Kerimeye nazil olmuştur.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ

8.Ve dediler ki; onun üzerine bir Melek indirilmeli değil mi idi? Ve eğer biz bir melek indirmiş olsaydık elbette iş bitirilmiş olurdu. Sonra onlara göz açtırılmazdı

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ

Bir melek Ona İndirilmeli Değil miydi? Ve Dediler ki

(Ve dediler ki onun üzerine bir Melek indirilmeli değil mi idi?) tâki biz o Meleği görseydik ve o Melek onun bir Peygamber olduğunu bize söylese idi. Ne cahilce bir istek değil mi? İşte rabbimizde buyuruyor ki

وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ

İş Elbette bitirilirdi Bir melek indirseydik Ve Eğer

(Ve eğer biz bir Melek indirmiş olsaydık elbette iş bitirilmiş olurdu) Öyle istedikleri gibi asıl şekliyle bir Melek gönderip te onların görecekları yerde bulunacak olsaydı elbette iş bitirilmiş olurdu.

&-Onlar o yüce, manevi mahlûku o asıl şekliyle görmeğe tahammül edemez, Çünkü hiçbir insanın gözü, Melekleri görmeye tahammül edemez. Yüce Peygamberler ise, kutsal kuvvetlerle desteklendikleri için onlar bu görmeye tahammül edebilirler. Bununla beraber peygamberlere de nazil olan Melekler çok kere insan suretinde görünürlerdi. Hz. İbrahim ve Hz. Lut'a misafir gibi gelen Meleklerin insan suretinde görünmüş oldukları gibi.

ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ

Kendilerine mühlet verilmezdi Sonra

(Sonrada kendilerine göz açtırılmazdı) mühlet verilmezdi faraza o melekleri görececek olsalar dahi bu kutsi hadiseden dolayı yine inkârlarından sebep hepsi de birden helak olur giderlerdi.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ

9.Ve eğer onu Peygamberi bir melek kılsaydık, elbette onu yine bir erkek suretinde kılardık ve onları yine düşmüş oldukları şüpheyi düşürürdük.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا

Bir melek Onu kılsaydık Ve Eğer

(Ve eğer onu Peygamberi bir melek kılsaydık) Ve eğer o Peygamberi, kendilerine gönderilen müjdeci ve uyancıyı veyahut istedikleri Meleği bir Melek kılsaydık onu tam bir Melek şeklinde, mahiyetinde, suretinde bulunduracak olsaydık, elbette ki insanlar onu göremez, Onun kelâmını anlayamaz, onu görmeğe güçleri yetmezdi. Artık onun gönderilmesindeki hikmet ve menfaat tecelli edemezdi. Bundan dolayı

لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا

Bir adam Elbette onu kılardık

(elbette onu yine bir erkek suretinde kılardık) elbette o gönderilecek zatı yine bir erkek insan suretinde kılardık onu kendilerine gönderilmiş olanların gözlerine yine bir insan suretinde göstermiş olurduk. Tâki gönderilmesindeki gaye tahakkuk etsin, onun açıklamalarını anlamak mümkün olsun, ilahi deliller tamam olup kimsenin mazeret ileri sürmesine meydan kalmamasın,

وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسونَ

Şüpheyi düşüyorlar O şeyde ki Onları Ve Elbette şüpheyi düşürürdük

(ve onları yine düşmüş oldukları şüpheyi düşürürdük) ve o peygamber bilakis tam Melek suretinde gönderilecek olsa o inkârcıları yine düşmüş oldukları şüpheyi düşürürdük. Hakikati gizleyerek onları yine içinde bulundukları müşkül ve karışık bir durumla karşı karşıya bırakmış olurduk, yine bu bir insandan başka değil diyerek onun açıklamalarını kabul etmezlerdi. Bu da haklarında başka bir ceza gerektirirdi.

وَلَقَدْ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

10.And olsun ki, senden evvelki Peygamberler ile de elbette alay edilmiştir. Artık o kendisiyle alay ettikleri şey, onlardan alay edenleri her taraftan kuşatıverdi.

Bu mübarek ayetler de Resulü Ekrem'i teselli etmektedir. Onun peygamberliğini tasdik etmeyen şahısların dikkat nazarlarını kendilerinden evvelki bir takım inkârcı alaycı kavimlerin hayat tarihlerine çekerek o şahısları tehdit ve ikaz etmek istemektedir.

وَلَقَدْ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce ki Peygamberlerle Alay edildi Ve And olsun gerçekten

(And olsun ki, senden evvelki Peygamberler ile de elbette alay edilmiştir) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem And olsun ki Yüce Zatıma yemin ederim ki, senden evvelki birçok muhterem, yüce Peygamberler ile de cahil, inatçı kavimleri tarafından elbette alay edilmiştir. O mübarek Peygamberler de ne kadar eza ve cefaya maruz kalmışlardır.

فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onun ile İdiler O şey ki Onlarla Maskaralık ettiler O kimseleri ki Fakat kuşattı

(Artık o kendisiyle alay ettikleri şey, onlardan alay edenleri her taraftan kuşatıverdi) Artık Bu alay etmelerinin ardından o kendisiyle alay ettikleri şey onlara isnat ettikleri yakışıksız hallerin günahı veyahut kendilerine geleceğini inkâr edip alay etmiş bulundukları azap o Peygamberlerin inkârcı kavimlerden alay edenleri her tarafından kuşatıverdi. Bu yüzden hemen büsbütün helak olup gittiler. Dünya tarihinde alınacak ibret ve en kötü bir isim bırakmış oldular, İşte Muhammed'in peygamberliğini inkâr edenlerin, onun dininin hükümleriyle alayda bulunanların akıbetleri de şüphe yok ki, böyle olacaktır.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

11.De ki: Yeryüzünde dolaşınız, sonra bakınız ki, yalanlayanların akıbeti nasıl olmuştur.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا

Bakınız Sonra Yeryüzünde Dolaşsın De ki

(De ki: Yeryüzünde dolaşınız, sonra bakınız) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem O alaycı topluluğa evvelki kavimlerin küfürleri yüzünden uğramış oldukları felâketleri güzelce anlamak için de ki yeryüzünde dolaşınız seyahatte bulununuz, sonra bakınız tefekkür ediniz ki, Allah'ı Peygamberleri, dini hükümleri

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanların Akıbeti Olmuş Nasıl

(yalanlayanların akıbeti nasıl olmuştur) onlar nasıl köklerinden sökölüp atılmak suretiyle azaba, felâkete uğramışlardır. İşte sizler de bu inkâr ve alay etmeniz yüzünden öyle felâketlere uğrayabileceğinizi biraz düşününüz, tarihten bir ibret alınız, bu kâfirce, cahilce iddialardan artık vazgeçiniz. Ne büyük, ne hayır tavsiye eden bir öğüt!

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

12.De ki: Göklerde ve yerde olan şeyler kimindir? De ki: Allah Teâlâ'nındır. O kendi zatı üzerine rahmeti yazmıştır. Elbette sizleri kıyamet gününde toplanacaktır. Bunda şüphe yoktur. O kimseler ki, kendilerini ziyana sokmuşlardır. İşte onlar iman etmezler.

Bu mübarek ayetler de yaratıcılık ve mabutluğun yalnız Allah Teâlâ'ya mahsus olduğunu, başka bir üslup ile bildirmektedir. Ve bütün Kâinatın sahibi, yöneticisi olan o Yüce Yaratıcının bu apaçık olan varlığını inkâr edenlerin zarara uğrayanlardan başka olmadığını açıklamaktadır.

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerdedir Göklerdedir O şeyler ki Kimindir De ki

(De ki Göklerde ve yerde olan şeyler kimindir?) Resulüm O inkârcıları susturmak ve cevapsız bırakmak için deki: bütün bu kâinat yaratılması, sahipliği ve tasarrufu itibariyle hangi zata aittir? Bunları böyle sonsuz güzellikleriyle, faideleleriyle meydana getirmiş olan hangi yüce zattır? Bunu ey gafiller? Hiç düşünmez misiniz? Habibim Böyle bir sorunun belirlenmiş ve takdir edilmiş cevabı olmak üzere o inkârcılara hitaben

قُلْ لِلَّهِ

(de ki Allahın'dır) bütün bunlar onun birer mahlûkudurlar. Ondan başka Yaratıcı, bütün Kâinata Hâkim bir Zat yoktur, tasavvur edilmiş değildir.

كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ

Rahmeti Kendi Üzerine Yazmıştır

(O kendi zatı üzerine rahmeti yazmıştır) O Öyle Rahim, Kerim Yüce bir Yaratıcıdır ki, kendi Zatı üzerine Rahmeti yazmıştır. Evet, o Yüce Yaratıcı, merhametlidir, çok esirgeyendir, sırf bir lütuf ve ihsan olmak üzere mahlûkatı hakkında merhameti, lütfü takdir etmiş ve onlara yöneltmiştir. Onun pek geniş olan rahmeti, bütün yaratıkları içine almaktadır. O kullarını temiz bir yaratılış üzere yaratmıştır. O kulları hakkında hidayet yolunu göstermek için Peygamberlerini, kitaplarını göndermiştir. Kendi varlığına birer şahit olan iç ve dış âlemlerdeki delillerini, kullarının dikkat nazarlarına sunmuştur. İlahi merhametin genişliğine bakmalı ki, bir güzel amelde bulunan kimseye en az on misli sevap vermektedir. Bir kötü amelden dolayı da bir misli cezadan başka vermemektedir, Nitekim bir Hadisi Kutsi de bu hakikat şöyle bildirilmektedir: "benim rahmetim, gazabımı geçmiştir"

لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ

Bunda Şüphe yoktur Kıyamet Gününe Sizi mutlaka toplayacaktır

(Elbette sizleri kıyamet gününde toplanacaktır) Ve ey insanlar? And olsun ki, siz

leri kıyamet gününde toplayacaktır. Orada iman ve itaat ehline sonsuz lütuflarda bulunacaktır. Küfür ve taşkınlık ile hayatlarını nihayete erdirmiş olanları da o günde layık oldukları azaba kavuşturacaktır. Elbette o kadar ilahi rahmet karşısında inkâra, isyana sapanlar, kendi asli yaratılışlarını zayi edenler, o ebedi âlemde layık bulundukları cezalara çarpılacaklardır. Evet...

الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimseler ki

(O kimseler ki, kendilerini ziyana sokmuşlardır) O kimseler ki, Yüce Yaratıcının o kadar nimetlerini takdir edememişler, nimete karşı nankörlük etmişlerdir. Onlar kendi felaketlerini kendi elleriyle hazırlamışlar, kendi nefislerine ziyankâr olmuşlardır. Öyle bir akıbete kendi kötü hareketleriyle sebebiyet vermişlerdir.

فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ *İman etmezler İşte onlar*

(İşte onlar iman etmezler) Yoksa temiz yaratılışlarını muhafaza edenler, iç ve dış âlemlerdeki delilleri güzelce dikkate alanlar. Kâinatı Yaratanın varlığını, birliğini ve üzerlerine düşen dini vazifelerini asla inkâr ederek iman nimetinden mahrum kalmazlar.

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

13.Hâlbuki gecede ve gündüzde barınan her ne varsa onundur ve hakkı ile işiten, bilen de ancak odur.

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Ve Gündüzde Gecede Barındı O şeyler ki Ve Onundur

(Hâlbuki gecede ve gündüzde barınan her ne varsa onundur) Artık bu kadar parlak deliller, hakikatler meydanda iken insan kendisini nasıl inkâr felaketine uğrattır. Hâlbuki Bütün mekânlar, bütün kâinat tabakaları, Cenabı Hakkın olduğu gibi bütün zamanlar ve bütün zamanla ilgili şeyler de o Yüce Yaratıcındır. Evet, Şüphe yok ki, gecede ve gündüzde barınan her ne varsa onundur. Böyle zamanlar içinde durup yaşayan her şey o Yüce Yaratıcındır.

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Ve O

(Ve hakkı ile işiten, bilen de ancak o dur) Hiçbir kimsenin açık ve gizli söz ve fiilleri, o Yüce Yaratıcıya gizli kalmaz. Artık nasıl olur da bir insan, o muazzam Halik'ını inkâra cüret edebilir. Bu ne kadar feci bir harekettir. Bunun akıbetini düşünmek icabetmez mi? Cenâbı Hak cümlemize uyanmalar nasip buyursun âmin.

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَلِيًّا وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

14.De ki: Göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah Teâlâ'dan başkasını dost edinir miyim? Hâlbuki o besliyor ve kendisi beslenmekten uzak bulunuyor. De ki: Ben muhakkak emir olundum ki, Müslümanların birincisi olayım ve sakın müşriklerden olma buyruldu. Bu mübarek ayetler de başka bir üslup ile Cenabı Hakkın bütün kâinatın yaratıcısı ve rızık vericisi olduğunu beyan buyurmaktadır ve kıyamet gününde onun azabından kurtularak rahmetine ulaşmak için onu tasdik etmekten, onun hükümlerine uymaktan başka çare bulunmadığını şöylece hatırlatmaktadır;

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَلِيًّا وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yeri Gökleri Yoktan var eden Bir dost Edineceğim Allah'dan Başkasını mı? De ki

(De ki Göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah Teâlâ'dan başkasını dost edinir miyim?) Resulüm: Seni kendi dinsiz babalarının, dedelerinin yoluna çevirmek iste-

yen o müşriklere hitaben de ki: Göklerin ve yerin yaratıcısı onları yoktan var etmiş ve yaratmış olan Allah Teâlâ'dan başkasını veli Rab, Mabut, Yardımcı, Destekçi edinir miyim? Böyle cahilce bir hareketi, ancak Allah'ın varlığının birer parlak, eşsiz şahitler bulunan bu mükemmel eserlerini görüp düşünmekten mahrum olanlar yaparlar.

وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ

Ve Yedirilmiyor Yediriyor Ve O

(Hâlbuki o besliyor ve kendisi beslenmekten uzak bulunuyor) Hâlbuki Bu Kâinatın Yüce Yaratıcısı, bütün bu mahlûkları yaratmıştır. Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı bütün bu mahlûkları besliyor büyütüyor, onları rızıklandırıyor. Ve kendisi beslenmekten başkaları tarafından rızıklanmaktan, başkalarına muhtaç bulunmaktan beri, uzak bulunuyor. İşte böyle bir Yüce Yaratıcı var iken herhangi bir aciz, başkasına muhtaç ve yok olmaya mahkûm olan şeyleri mabut edinebilir miyim? Habibim

قُلْ إِنِّي أَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ

Teslim oldular O kimselerin ki İki Olmamla Emrolundum Şüphesiz ben De ki

(De ki Ben muhakkak emir olundum Müslümanların birincisi olayım) De ki Ben muhakkak Allah tarafından emir olundum ki, ehli İslâm'ın bu Müslümanların, Müslüman olma şerefiyle vasıflanmaları itibarıyla birincisi olayım onların Peygamberi, selâmet rehberi olduğum için bu öncelik şerefine benim sahip olmam lazımdır

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ve Sakın olma

(ve sakın müşriklerden olma) ve ben böyle Müslüman olmakla emir olduğum gibi bana sakın müşriklerden olma diye de buyruldu. Yani ben küfür ve şirkten de yasaklandım. Artık öyle bir Yüce Mabudun emir ve yasağına nasıl muhalefet edilebilir?

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

15.De ki: Eğer ben Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım.

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Rabbime İsyan edersem Eğer Korkarım Şüphesiz ben De ki

(De ki: Eğer ben Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım) Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem O gafillere deki Eğer ben Rabbime isyan edersem onun emir ve yasağına faraza muhalefette bulunursam elbette büyük bir günün azabından kıyamet zamanının büyük bir günün azabından korkarım. Öyle bir isyan halinden dolayı bu azabı hak etmiş olurum. Artık masum, her yönüyle bağışlanmış olan Yüce bir Peygamberin hali böyle olursa başkalarının hali ne olacaktır? Ey inkârcılar bunu sizin de düşünmeniz icab etmez mi? Siz böyle küfür ve isyan yüzünden uğrayacağınız ebedi azapları hiç düşünmez misiniz?

مَنْ يُصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

16.Kim kendisinden o gün azab bertaraf edilirse muhakkak ona merhamet buyurmuştur. Ve işte en açık bir kurtuluş odur.

مَنْ يُصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ

O gün Kendisinden Çevrilirse Kim

(Kim kendisinden o gün azab bertaraf edilirse) Kim kendisinden O kıyamet gününde ilahi bir lütuf olarak azab bertaraf edilirse o pek korkunç günde pek şiddetli olan cezalardan kurtulur da sevaba ulaşırsa

فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

Apaçık Kurtuluş Ve işte budur Onu rahmet etmiştir Artık gerçekten

(muhakkak ona merhamet buyurmuştur. Ve işte en açık bir kurtuluş odur) Muhakkak o kimseye kerem sahibi Yaratıcısı merhamet buyurmuştur. Onun hakkında

hayrı, kurtuluşu, selamete ulaşmayı dilemiştir. Ve Cenabı Hakkın bu rahmeti, kulunu azaptan koruyarak sevaba kavuşturması, apaçık ve besbelli bir kurtuluştur. Artık öyle bir kurtuluş ve saadete ulaşmayı o kerem sahibi Yüce Yaratıcıdan niyaz etmeli, onun bütün emirlerine, yasaklarına itaat etme ve boyun eğmeyi en mühim bir kulluk vazifesi bilmelidir.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَضْرٍ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

17.Ve eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa onu ondan başka açacak yoktur. Ve eğer sana bir hayır dokundurursa işte o her şeye hakkıyla kadirdir.

Bu mübarek ayetler de bütün hayırların, zararların ortaya çıkmasının devam etmesinin, yok olmasının, ilâhî iradeye tâbi olduğunu ye Hak Teâlâ'nın bütün kulları üzerinde hâkim ve galip bulunduğunu beyan etmektedir.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَضْرٍ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ

O Ancak Onu Artık açacak yoktur Bir zarar Allah Sana dokundurursa Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa onu ondan başka açacak yoktur) Ey Yüce Peygamber veya kendisine hitabın mümkün olduğu herhangi bir insan! Şu da muhakkaktır ki eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa fakirlik gibi, hastalık gibi elem verici bir şey isabet ettirirse o zararı o Yüce Yaratıcıdan başka açacak kaldıracak ve giderecek başka bir zat yoktur.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye işte o Bir hayır Sana dokundurursa Ve Eğer

(Ve eğer sana bir hayır dokundurursa işte o her şeye hakkıyla kadirdir) Lezzet gibi, ferah ve sevinç gibi, sıhhat ve zenginlik gibi fâideli bir şey ihsan ederse o da onun bir lütfudur. Ona da kimse mâni olamaz. İşte o Yüce yaratıcı hayır ve şer kabilinden her hadiseyi meydana getirmeğe hakkıyla kadirdir.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

18.Ve o kullarının üzerinde her türlü tasarrufa sahiptir. Ve o hikmet sahibidir, her şeyden haberdardır.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ

Kullarının Üzerinde Mutlaka galiptir Ve O

(Ve o kullarının üzerinde her türlü tasarrufa sahiptir) o öyle galip kahredici, kudretli bir Yaratıcıdır ki onu hiç bir şey aciz bırakamaz. Bütün kulları onun kudreti altında güçsüz ve o kudrete boyun eğmiş bulunmaktadırlar.

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

Her şeyden haberdar olandır Her işi hikmetli olandır Ve O

(Ve o hikmet sahibidir, her şeyden haberdardır) evet o Yüce Yaratıcı hikmet sahibidir her yarattığı şey, her emrettiği ve yasakladığı mesele bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Ve o her şeyden haberdardır. Kullarının dışlarını da, içlerini de tamamen bilmektedir. Artık öyle bir kerem sahibi mabudun şanının yüceliğini düşünerek, ona kulluk yapmakla övünmelidir. Onun bütün hükümlerine uymakla mükâfata ulaşmaya gayret etmelidir. Artık akıllı olan bir kimse, o Yüce Yaratıcıdan başkasını dost edinir mi? Ondan başkasına yönelmekten uzak bulunmuş olmaz mı?

قُلْ أَيْ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ

لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَتَيْكُمْ لِتَشْهَدُوا أَنْ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةٌ أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ

إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ

19.De ki: Hangi şey, şahadetçe daha büyüktür. De ki: Allah Teâlâ benimle sizin aranızda hakkıyla şahittir ve bana bu Kuran vahyolundu ki sizleri ve erişeceği kimseleri onunla uyarayım. Ya siz Allah Teâlâ ile beraber başka ilahlarda olduğuna şahitlik mi edersiniz? De ki: Ben şahitlik etmem. De ki: O ancak bir tek tanrıdır. Ve muhakkak ben sizin ortak koştuklarınızdan tamamen uzağım.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in peygamberliğine Cenabı Hakkın şahitlik ettiğini ve o Yüce Peygamberin Allah'ın birliğini tasdik edip müşriklerin küfür ve şirkinden uzak bulunduğunu ifade etmektedir. Ve Yüce Peygamberin risâlet sahibi olduğunu ehli kitap pekâlâ bildiği halde yalnız hüsrana uğrayanların bunu tasdik etmediklerini beyan etmekte ve müşrikleri, inkârcıları şöylece kınamaktadır.

قُلْ أَى شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً

Şahitlik cihetiyle Daha büyüktür Şey Hangi De ki

(De ki: Hangi şey, şahadetçe daha büyüktür) Resulüm O senin peygamberliğini inkâr edenlere hitaben De ki: Hangi şey hangi bir zat şahadetçe daha büyüktür? Benim peygamberliğime hangi zatın şahitliğini daha doğru bilirsiniz? Bunun cevabı gayet açıktır. Onlar bunu bilemiyorlar mı? Onlara

قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ

Ve Aranızda Aramda Şahittir Allah De ki

(De ki: Allah Teâlâ benimle sizin aranızda hakkıyla şahittir) Evet, şahitliği herkesin şahitliğinden daha büyük olan şüphe yok ki Allah Teâlâ dır. Onun şahitliğinde asla şüpheye yer yoktur. İşte o Yüce Mabut benimle sizin aranızda benim size tebliğ ettiğim Allah'ın birliğine ve benim peygamberlik ve risaletime hakkıyla şahittir. Artık onun bu şahitliği nasıl kabul edilmeyebilir? Evet, O Yüce Yaratıcının Peygamberine indirmiş olduğu Kuranı Kerim, sonsuz bir mucizedir. Cenabı Hakkın birliğini, yüceliğini ve kudretini bizlere bildiriyor. Aynı şekilde Hz. Muhammed'in peygamberlik ve risâletini tasdik ederek bunlara şahitlik ediyor. O Yüce Peygamberin elinde ortaya çıkan diğer mucizelerde, onun hakkında Allah tarafından gösterilen birer şahitliktir. Bunlar nasıl inkâr edilebilir? Bunların üstünde bir şahitlik mi bulunabilir?

وَأُوحِيَ إِلَىٰ هَٰذَا الْقُرْآنُ

Kur'ân Bu Bana Ve Vahyolundu

(ve bana bu Kuran vahyolundu) Ve Resulüm! Onlara de ki bana bu Kuran O Kerem Sahibi Yaratıcı tarafından benim peygamberliğimin doğruluğuna şahit olan bu ilahi kitap vahiy olundu ki ey Mekke ehli Ve ey zamanımda bulunan mükellefler!

لِنُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ

Ve ulaştığı kimseleri Kendisiyle Sizi korkutmam için

(sizleri ve erişeceği kimseleri onunla uyarayım) sizleri ve bu ilahi kitabın benden sonra kıyamete kadar kendilerine erişeceği kimseleri bütün insanlığı, bütün insanları ve cinleri o kutsi kitabın ihtiva ettiği tehditler ile uyarayım onları korkutarak Allah'ın dininden ayrılmamalarını kendilerine hatırlatmış bulunayım. Bundan dolayı Kuranı Kerim'in bütün hükümleri, gerek inişi zamanındaki ve gerek kıyamete kadar meydana gelecek kimseleri kapsamakta ve hepsi hakkında geçerli olmaktadır,

أَتَيْنَكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَىٰ

Başka ilahlar Allah ile Beraber Şüphesiz Kat'ı şahitlik ediyorsunuz Şüphesiz siz mi?

(siz Allah Teâlâ ile beraber başka ilahlarda olduğuna şahitlik mi edersiniz?) Ey Allah'ın birliğini inkâr edenler. Siz Allah'u Teâlâ ile başka ilahlar olduğuna şahitlikmi edersiniz? Bu ne kadar batıl Hakikate aykırı bir şahitlik! Resulüm! O müşriklere

قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek Bir İlah'dır O Ancak De ki Şahitlik etmem De ki

(De ki: Ben şahitlik etmem De ki: O ancak bir tek ilah dır) belki ben sizin bu şahitliğinizin batıl olduğunu söyler, bu inancınızın bozukluğunu size ihtar ederim. O kendi

sine ortak koştığımız mabut, ortaktan uzaktır. O ancak bir tek ilahtır. Ondan başka ilah yoktur, İşte ben buna şahitlik ederim,

وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَشْرِكُونَ

Ortak koşuyorsunuz O şeyden ki Uzağım Ve Şüphesiz ben

(Ve muhakkak ben sizin ortak koştuklarınızdan tamamen uzağım) ve muhakkak ben sizin Cenabı Hakka ortak koştuklarınızdan tamamen beriyim ben sizin putlarınızdan, sizin o müşrikçe hareketlerinizden tamamen uzak bulunmaktayım. Artık bütün insanlığa yönelen vazife de böyle Allah'ın birliği inancıyla kalplerini aydınlatmaktan başka bir şey değildir.

&-Rivayete göre Kureyş müşrikleri, Resulü Ekrem'e hitaben demişler ki: Ya Muhammedi. Aleyhisselâm. Biz senin hakkında Yahudi ve Hristiyanlardan sorduk, onların iddiasına göre kendi yanlarında sana dâir bilgiler yok imiş. Senin peygamberliğine şahitlik edecek kim vardır? Bize göster bakalım. Bu soru üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

20.Kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler, onu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanır bilirler. O kimseler ki kendilerini zarara uğramışlardır, işte onlar iman etmezler.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ

Kitap Kendilerine verdik O kimseler ki

(Kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler) O ehli kitabın şahitliğine müracaat etmiş olan Kureyş taifesi ve diğerleri bilmelidirler ki, kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler Yahudi Hristiyan taifesi ve diğerleri

يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ

Kendi oğullarını Tanırlar O şey gibi ki Onu tanırlar

(onu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanır bilirler) o peygamberlerin sonuncusunu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanır, bilirler vaktiyle gönderilmiş olan kitaplarda o Yüce Peygamberin bütün vasıflarını yazılı bulmuşlardır, bu suretle onun hakkında pekâlâ bilgi sahibi olmuşlardır. Onlar kendi evlâtlarını başkalarına ait evlâtlardan ayırıp seçtikleri gibi Hz. Muhammed'in de zatını, vasıflarını pekâlâ bilirler, bunda şüphe etmezler. Ancak ehli kitaptan ve müşriklerden bulunan

الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

iman etmezler işte onlar Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimseler ki

(O kimseler ki kendilerini zarara uğramışlardır, işte onlar iman etmezler) onlar asli yaratılışlarını zayi etmiş, iman edilmesi gereken ayetlerden yüz çevirmişlerdir, onlar bu suretle nefislerini hüsrana uğratmışlardır. Zarar ve ziyanda kalmışlardır. İşte o gibi beyinsiz şahıslar Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik eylemezler. Bu kötü hareketlerinden dolayı da Allah tarafından sapıklığa mahkûm edilmişler ebedi azabı hak etmişlerdir.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

21.Cenabı Hakka karşı yalan yere iftirada bulunandan veya onun ayetlerini yalan sayandan daha zalim kim vardır? Şüphe yok ki o zalimler kurtuluşa ermezler.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ

Ayetlerini Yalanladı Veya Yalan Allah'a karşı Uydurdu O kimseden ki Daha zalim Ve Kimdir

(Cenabı Hakka karşı yalan yere iftirada bulunandan veya onun ayetlerini yalan sayandan daha zalim kim vardır? Cenabı Hakka karşı yalan yere iftirada bulunan Melekler Allah Teâlâ'nın kızlarıdır, diyen, Hz. İsa Allah'ın oğludur demekten sı-

kılmayan ve Yüce Mabudun semavi kitaplarında peygamberliği vasıfları yazılı bulunan bir Yüce Peygamberi inkâr eyleyen böyle bir nice yanlış inançlarda bulunmaktan vazgeçmeyen bir şahıstan. Veya o Kerem Sahibi Yaratıcının ayetlerini yalan sayandan o Kuranı Kerim gibi ilahi kitapları, bir takım meydana gelen mucizeleri inkâr eden, son peygamber hakkındaki ilahi şahitliği yalanlamaya cüret gösteren bir şahıstan daha zalim kim vardır? Elbette öyle kâfirce, cahilce hareketlerde bulunanlar, en fazla zalim kimselerdir, öyle bir zalim, insanlığa en kötü bir örnek olmuş, kendi nefsinin de en feci felaketlere, azaplara uğratmıştır. Artık ondan daha fazla zalim kim olabilir?

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kurtuluşa ermez Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki o zalimler kurtuluşa ermezler) Artık onlar bu hal üzere ölüp gidince ebedi azaba uğrayacaklardır. Ne büyük bir zarar!

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا آيِنَ شُرَكَائِكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

22.Ve o gün ki, onları hep birlikte toplayacağız, sonra şirke düşmüş olanlara: Hani nerede sizin iddia ettiğiniz ortaklarınız diyeceğiz.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin, ahirette uğrayacakları pek feci bir durumu ve onların nefsi müdafaa için ileri sürecekleri gerçek dışı mazeretlerini bildirmektedir

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا

Hep beraber Onları toplayacağız Ve O gün

(Ve o gün ki, onları hep birlikte toplayacağız) Ve Ey Yüce Resulüm O müşriklerin, inkârcıların hallerini bir hatırla. O kıyamet zamanında putları ve başka şeyleri ilah edinen şahısları ve diğerlerini hep birlikte hepsini de mezarlarından ve diğer bulundukları yerlerden kaldırarak mahşer alanında toplayacağız,

ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا

Şirk koşullar O kimselere ki Diyeceğiz Sonra

(sonra şirke düşmüş olanlara diyeceğiz) Cenabı Haktan başkasını ilah tanıyarak putlara, tapanları veya Üzeyir, Mesih gibi zatlara tapınmış bulunanlara bir kınama olmak üzere onlara diyeceğiz ki

آيِنَ شُرَكَائِكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

Zannediyorsunuz İdiniz Onlar ki Ortaklarınız Nerede

(Hani nerede sizin iddia ettiğiniz ortaklarınız) kendilerini birer ilah tanır bulunduğunuz ortaklarınız nerede. Onları dünyadaki o kötü inançlarından dolayı ahirette böyle hesaba çekeceğiz.

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ

23.Sonra onların çaresi, Vallahi ey Rabbimiz Bizler müşriklerden olmadık, demekten başka olmayacak.

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ

Fitnelikleri Olmadı Sonra

(Sonra onların çaresi) Sonra onların Öyle bir küfür ve şirke düşmüş olan dinsizlerin güya kendilerini kurtarmak ümidiyle çaresi ileri sürecekleri mazeret, yalan yere yemin ederek

إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ

Müşrik kimseler Biz değildik Rabbimiz Vallahi Demeleri Ancak

(vallahi ey Rabbimiz Bizler müşriklerden olmadık demekten başka olmayacak) Onlar o mahşer âleminde son derece bir hayret ve dehşet içinde kalacaklar, kendilerini kurtarabilmek hayaliyle öyle yalan yere yemin etmeğe cüret edeceklerdir.

أُنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

24.Bak kendi nefisleri aleyhine nasıl yalan söylediler. Ve onlardan iftira eder oldukları şey de nasıl kaybolup gitti!

أَنْظِرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ

Kendilerine karşı Yalan söylediler Nasıl Bak

(Bak kendi nefisleri aleyhine nasıl yalan söylediler) Habibim Bak Ne kadar taac-cübe layık bir olay O müşrikler kendi nefisleri aleyhine nasıl yalan söylediler. Kendilerinden dünyada iken küfür ve şirk sâdır olmamış olduğunu nasıl iddiaya cürette bulundular. Bu ne cahilce bir iddia!

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şey ki Kendilerinden Ve Kaybolup gitti

(Ve onlardan iftira eder oldukları şey kaybolup gitti) Cenabı Hakka ortak koştuklarına ait inançları, batıl iddiaları nasıl ahirette yok oldu, onu inkâra cüret eder oldular. Veyahut o yardımlarını ümit ettikleri putları, kendilerine ahirette fayda veremeyip nasıl sönüp gitti, İşte böyle bir mahrumiyet, bir uhrevi akıbet, bir ilahi azap o dinsizler, kâfirler hakkında muhakkaktır. Artık daha dünyada iken bunu düşünüp de uyanmalı değil midirler?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلًّا آيَةً لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

25.Ve onlardan seni dinleyenler vardır. Fakat onların kalpleri üzerine onu hakıyla anlamalarına mani olacak kat kat perdeler ve kulaklarının içine de ağırlık koymuşuzdur. Ve eğer her bir mucizeyi görseler ona yine inanmazlar. Hatta sana geldiklerinde seninle mücadelede bulunurlar. Kâfir olanlar der ki: Bu eskilerin uydurmalarından başka bir şey değildir.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin Kuranı Kerim hakkındaki pek cahilce iddialarını çirkin bulmakta ve yalanlamaktadır. Ve onların Kuranın beyanlarına karşı olan hareketleriyle kendi nefislerini bilmeksizin helake götürmüş olduklarını bildirmektedir.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ

Seni Dinler O kimse ki Ve Onlardan vardır

(Ve onlardan seni dinleyenler vardır) Habibim Ve o müşriklerden seni dinleyenler senin okuduğun Kuranı dinleyip duranlar vardır. Artık ondan istifade etmeli değil mi idiler!

وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً

Perdeler Kalplerinin Üzerine Ve Kıldık

(ve onların kalpleri üzerine perdeler koyduk) Fakat yapmış oldukları kötü hareketlerinden, İslamiyet'e karşı takındıkları düşmanca vaziyetlerden dolayı manevi bir ceza olmak üzere onların kalpleri üzerine o Kuranı Kerim'i hakıyla anlamalarına ona göre inançlarını düzeltmelerine mâni olacak kat kat perdeler koyduk

أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا

Bir ağırlık Ve Kulaklarına Onu anarlar diye

(ve kulaklarının içine anlamalarına mani ağırlık) koymuşuzdur. Artık onlar, o Kuranı Kerim'den istifade edip Müslüman olma şerefine kavuşacak bir kabiliyette değildirler,

وَإِنْ يَرَوْا كَلًّا آيَةً لَا يُؤْمِنُوا بِهَا

Ona İnanmazlar Bütün mucizeleri Görürlerse Ve Eğer

(Ve eğer her bir mucizeyi görseler ona yine inanmazlar) Ve eğer onlar her bir mucizeyi görseler ona yine inanmazlar her birini inkâr ederek küfürlerinde ısrar eder dururlar.

حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُكَ يُجَادِلُونَكَ

Seninle mücadeleleye kalkışır Sana geldiler O vakit ki Hatta

(Hatta sana geldiklerinde seninle mücadelede bulunurlar) Hatta Habibim! Onların ayetleri yalanlamış, küfürlerinde ısrarı bir derecededir ki, sana geldiklerinde seninle mücadelede bulunurlar. Kibir ve inatlarından dolayı seni inkâra devam ederler.

يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Ancak Bu Değildir İnkâr ettiler O kimseler ki Der

(Kâfir olanlar der ki: Bu eskilerin uydurmalarından başka bir şey değildir) Bu Kuran kitabı eskilerin geçmiş kavimlerin uydurmalarından onların yazmış oldukları yalan hikâyelerden hura-felerden, saçmalıklardan başka bir şey değildir. İşte o dinsizler, o hayvanlara, heykellere tapan beyinsiz kimseler, kendi alçaklıklarını görmezler de Kuranı Kerim gibi en güzel, en doğru, en hikmetli, en ebedi bir mucizeyi inkâr etmekle dinsizliğin ne kadar alçak basamağına düşmüş olduklarını göstermiş olurlar.

&İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunuyor ki: Ebu Süfyan, Velid ibni Mugayire, İbni Rebia, Ebu Cehil ve Nadr İbni Haris gibi bir cemaat, Resulü Ekrem'in yanında bulunup okuduğu Kuranı Kerimi dinlemişler. Aralarında bulunan ve hurafeler kabilinden hikâyeleri nakledip duran Nadr'e sormuşlar: Muhammed Aleyhisselâm Ne söylüyor? Nedir o okuduğu şeyler? Nadr da: "ben ne dediğini bilemiyorum, yalnız iki dudaklı kımıldanıyordu, benim size hikâyeye ettiğim gibi geçmiş kavimlerin esatirini: Yani hurafelerini söyleyip duruyordu demiş. Ebu Süfyan ise "hayır, ben onun söylediklerinin bir kısmını hak görüyorum" demekle Ebu Cehil: "Asla: hak değil" demek alçaklığında bulunmuş. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْعُونَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

26.Ve onlar bundan hem vaz geçirmeye çalışırlar, kendileri de bundan uzaklaşırlar. Ve başkalarını değil, kendi nefislerini helak etmiş olurlar da farkına varamazlar.

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْعُونَ عَنْهُ

Ondan Uzaklaşırlar Ve Ondan Men ederler Onlar Ve

(Ve onlar bundan hem vaz geçirmeye çalışırlar, kendileri de bundan uzaklaşırlar) Ve onlar o gerçekleri beyan eden Kuran'a esatir adını vermekten utanmayan dinsizler, Kuranı Kerimi inkâr ile yetinmezler. Belki o kutsi kitaptan hem insanları vazgeçirmeye çalışırlar. O kuranı kerimi dinle-melerine mani olmak isterler, taki onun yüce, ruhlari besleyen açıklamalarını işitip de onun tesiriyle iman şerefine erişmesinler, kendileri de bundan uzaklaşırlar Ona karşı nefretlerini bu derece göstermekten sıkılmazlar,

وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

Farkına varamazlar Ve Kendilerine Ancak Helak etmezler Ve

(Ve başkalarını değil, kendi nefislerini helak etmiş olurlar da Ve farkına varamazlar) Onlar bu kötü hareketleriyle, bu dinsizlikleriyle başkalarını değil kendi nefislerini helak etmiş Allah'ın azabına uğratmış olurlar da Ve farkına varamazlar. Evet, Onlar batıl, kötü hareketleriyle, inançlarıyla ne yüce Peygambere, ne Kuranı Kerime ne de Müslümanlara bir zarar vermiş olamazlar. Yalnız bu alçaklıklarının uğursuzluğu, kötü neticesi, kendilerinin mahv ve yok olmalarına, ebedi bir azaba uğramalarına sebep olur da son derece ahmak olmalarından dolayı bunun farkına varamazlar.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يُقَالُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ

27.Ve onları ateşin üzerine durdurulup da: "Eyvah bize ne olurdu bir geriye çevrilseydik ki, Rabbimizin ayetlerini yalanlamasaydık ve mü'minlerden olsaydık" dedikleri zaman bir görececek olsan.

Bu mübarek ayetler de küfür ehlinin kıyamet gününde uğrayacakları pek elem verici cezaları bildirmektedir. Onların batıl inançlarında ne kadar ısrarlı olduklarını göstermektedir. Ve öyle inkârcıların ahirette yapacakları pişmanlıkların, değiştirecekleri ka-naatlerin artık kendilerini Allah'ın azabından kurtaramayacağını hatırlatmaktadır.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يُوقَفُوا عَلَى النَّارِ

Ateşe Karşı Durdurululdular O vakti ki Görsen Ve Eğer

(Ve eğer onları ateşin üzerine durdurulduğu vakit görsen) Ey Resulüm Veya herhangi bir sadık mümin olan zat o haşır ve neşri inkâr eden dinsizleri, yarın kıyamet gününde ateşin üzerine durdurulupta onların ah vah ederken bir görsen

فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ

Döndürülsek Keşke biz Ve dediler

(Eyvah bize ne olurdu bir geriye çevrilseydik diyecekler) eyvah bize ne olurdu ki bir geriye dünya hayatına çevrilseydi ki artık inanç değiştirerek

وَلَا نُكَذِّبُ بَيِّنَاتٍ رَبَّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Ve Olsak Rabbimizin Ayetlerini Ve Yalanlamasaydık

(Ve Rabbimizin ayetlerini yalanlamasaydık ve mü'minlerden olsaydık) kıyametin bu elem verici hallerini ifade eden Kuranın beyanlarını bir daha yalanlamasaydık ve küfrü terk ederek mü'minlerden olsaydık. Böyle kıyamet gününü, ilahi azabı bilip inanmış olan mü'minlerden olsaydık dedikleri zaman onların ne feci, korkunç bir akı-bete uğramış olduklarını görürdün.

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

28.Hayır: Evvelce gizlemekte oldukları şey kendilerine göründü de ondan ve eğer geri çevrilselerdi kendisinden yasaklandıkları şeye elbette yine dönüverirlerdi. Ve şüphe yok ki, onlar elbette yalancılarıdır.

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Gizliyorlar İdiler O şey ki Kendilerine göründü Hayır

(Hayır Evvelce gizlemekte oldukları şey kendilerine göründü de ondan) bilakis onların bu temennileri bir samimiyet eseri değildir. Hakiki bir imana kavuşma arzusu-na dayalı bulunmamıştır. Evvelce gizler oldukları şey kalplerinde sakladıkları küfür ve münafıklığın çirkin inançların ne kadar helak edici olduğu kendilerine göründü de ondan dolayı böyle dünyaya bir daha çevrilmelerini ve iman etmelerini temennide bulunacaklardır,

وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ

Ondan Yasaklandılar O şeye ki Elbette dönerler Döndürülseler Ve Eğer

(ve eğer geri çevrilselerdi kendisinden yasaklandıkları şeye elbette yine dönü-verirlerdi) Yine sözlerinde durmuş olmazlardı, kendisinden yasaklandıkları şeye küf-re, günahlara elbette yine dönüverirlerdi o ahiret âlemini unutuverirlerdi,

وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Gerçekten yalancıdırlar Ve Şüphesiz onlar

(ve şüphe yok ki, onlar elbette yalancılarıdır) Onların âdetleri yalandan ibarettir. Eğer faraza dünyaya döndürülecek olsalar yine Cenabı Hakkın ayetlerini inkâr eder, yine iman ehlinde olmak istemezlerdi.

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

29.Ve dediler ki, bu bizim dünya hayatımızdan başka hayat yoktur ve bizler bir daha dirilecek değiliz.

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا

Dünya Hayatımızdır Ancak O Değildir Ve dediler ki

(Ve dediler ki bu bizim dünya hayatımızdan başka hayat yoktur) O münkirler, faraza öldükten sonra tekrar hayat bulup dünyaya getirilecek olsalar yine dediler ki yani: Muhakkak diyeceklerdir ki, dünyada iken dedikleri gibi onlar yasaklandıkları şeylere dönecekler, görmüş oldukları âhiret hayatını bir rüyadan, bir hayalden ibaret gibi kabul edecekler

وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

Diriltilecek olanlar Ve Biz değiliz

(ve bizler bir daha dirilecek değiliz) artık bizim için başka hayat yoktur. Evet. O inkârcılar ahiret hayatını hiç görmemiş gibi bir tavır alacaklardır, o ebedi hayatı inkâr edeceklerdir onlar böyle cahilce ve inatçı bir inancın eseri bulunmaktadır.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يُقْفَوُا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالِ الْيَسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ

30.Ve onları görecek olsan Rablerinin huzuruna durduruldukları zaman! Buyuracak ki: "Şu hak değil miymiş? Onlar da: evet Rabbimize and olsun ki, diyecekler. Cenâbı Hakta "o halde azabı tadınız, küfreder olduğunuz şeyler sebebiyle" diye buyurmuş olacaktır.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يُقْفَوُا عَلَىٰ رَبِّهِمْ

Rablerinin huzurunda Durduruldular O vakti ki Görsen Ve Eğer

(Ve onları görecek olsan Rablerinin huzuruna durduruldukları zaman!) Ve Resulüm o inkârcıları görecek olsan Rablerinin huzuruna onun yüce mahkemesine durduruldukları zaman ne büyük ve acıklı bir manzaraya bakmış olacaksın! Cenabı Hak, melekleri lisaniyla onları azarlamak için hitaben

قَالَ الْيَسَ هَذَا بِالْحَقِّ

Gerçek Bu Değil mi Buyurdu

(buyuracak ki, şu hak değil miymiş?) şu haşır ve neşir şu hesap ve kitap hakikaten vuku bulacak şeyler değil miymiş, sizler ise bunları inkâr edip duruyordunuz. Onlar da Bu hakikat tamamıyla ortaya çıktığı için bunu itirafa mecbur olup kabul ettiklerini yemin ile kuvvetlendirerek

قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا

Rabbimize yemin olsun Evet Dediler

(diyecekler ki evet Rabbimize and olsun) bu hak, sabit ve takdir edilmiş bir emirmiş diyecekler. Fakat böyle ilahi azap gözlerinin önünde tecelli ettikten sonra bunu tasdik etmenin kendilerine bir faydası olmayacaktır. Buna vaktiyle dünyada iken iman etmeleri lâzım idi. Bundan dolayı Cenabı Hak da onlara hitaben

قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Azabı Öyle ise tadın Buyurdu

(buyuracak ki o halde azabı tadınız küfür eder olduğunuz şeyler sebebiyle) bu kıyamet hayatını, bu haşrı ve neşri vaktiyle inkâr eder olduğunuzun bir cezası olmak üzere azabı tadınız bakalım. Artık bu hakikatleri inkâr edenler, bir kere düşünsünler akıllıca bir tefekküre dalsınlar, Cenâbı Hakkın bu kâinatta tecelli eden kudret ve hikmet eserlerini dikkate alsınlar, öyle inkâr vadisine sapmasınlar, kendi kötü düşünceleriyle, inançlarıyla ebedi hayatlarını en elem verici azaplara maruz bırakmış olmasınlar. Tevfik Allah'tandır.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّى إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ

31.Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkacaklarını kendilerine ansızın kıyamet gelinceye kadar inkâr eden kimseler, muhakkak hüsrana uğramışlardır. Onlar bütün günahlarını sırtlarına yüklenmiş oldukları halde eyvah bizlere! Orada yaptığımız kusurlardan dolayı diyeceklerdir. Dikkat ediniz! Onların yüklenip tanıyacakları şeyler ne kadar kötü!

Bu mübarek ayetler de âhirette Cenâbı Hakkın manevi huzurunda bulunulacağını yalanlayanların bilahare ne kadar hüsrana uğrayacaklarını bildirmektedir. Ve dünya hayatının ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu bildirerek ahiret âleminin ne derecelerde hayırlı olduğunu düşünmelerini insanlığa hatırlatmaktadır.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ

Allah'a Kavuşmayı Yalanladılar O kimseler ki Hüsrana uğramıştır Gerçekten

(Gerçekten Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkacaklarını yalanlayanlar hüsrana uğramışlardır) Allah Teâlâ'nın huzuruna Onun Yüce mahkemesine sevk olunup çıkacaklarını dünyadaki amellerinden sual olunacaklarını inkâr edenler hüsrana uğrayacaklardır.

حَتَّى إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً

Ansızın Kıyamet Onlara geldi O vakit ki Nihayet

(nihayet kendilerine ansızın kıyamet gelince) yani ölünceye değin inkâr eden kimseler, hâlleri evvelce bilinen küfür ve şirk sahipleri zarar ve ziyana, felâket ve azaba uğrayanlar yani: Sevaplardan, mükâfatlardan mahrum kalmış, en büyük azaplara uğramış bulunanlar

قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا

Orada İhmal ettik O şey üzerine ki Bize yazıklar olsun Dediler

(diyecekler ki eyvah bizlere orada yaptığımız kusurlardan dolayı) Hasretten maksat da elden çıkan veya ele geçmeyen bir nimetten dolayı duyulan üzüntü ve pişmanlık demektir. Böyle bir durumdaki kimsenin: "Ya hasretâ" demesi, ey pişmanlık ve üzüntü nerdesin. Gel bakalım, artık senin geleceğin bir zamandır, anlamına gelmektedir. İşte böyle durumdaki bir insan

وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ

Sırtlarına Günahlarını Yükleniyorlar Onlar iken

(Onlar bütün günahlarını sırtlarına yüklenmiş oldukları halde) Onlar dünyada iken yaptıkları kusurlardan kıyamet anını inkâr edip, üzerilerine düşen vazifeleri ihmal ettiklerinden dolayı bütün veballerini Günahlarını sırtlarına yüklenmiş pek ağır bir manevi azaba uğramış oldukları halde yazıklar olsun, eyvahlar olsun bizlere diyecekler. Ne yazık ki, böyle bir pişmanlık artık kendilerine fayda vermeyecektir,

أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ

Yükleniyorlar O şey ki Ne kötüdür Dikkat edin

(Dikkat ediniz yüklenip taşıyacakları şeyler ne kadar kötü!) Evet, Bir kere düşününüz ki onların kendilerine yönelen günahlar ne kadar kötü ne kadar dayanılmaz! Ne derece azabı gerektiricidir!

&-Kıyamet ansızın ortaya çıkacağı ve onda halkın hesabı süratle görüleceği için ona "saat" adı da verilmiştir. Bir de saatten maksat, herhangi bir şahsın vefatı ani demektir. Çünkü o an, o şahsa göre kıyametin bir başlangıcı demektir. Nitekim bir hadisi şerifte: *her kim ölürse artık onun kıyameti kopmuştur* diye buyrulmuştur.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌّ وَلَهْوٌ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

32.Ve dünya hayatı bir oyundan, bir eğlenceden oyalanmadan başka bir şey değil. Ve elbette âhiret yurdu takva sahipleri için hayırlıdır. Buna akıl erdiremez misiniz?

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ

Ve Bir eğlence Bir oyun Ancak Dünya Hayatı Ve Değildir

(Ve dünya hayatı bir oyundan, bir eğlenceden oyalanmadan başka bir şey değildir) Ey dünya hayatından başka hayat olmadığını iddia eden gafiller! Asıl hayat, âhiret hayatıdır. Ve dünya hayatı ise o âhiret hayatına kıyasla bir oyundan insanı fâideli şeylerden meşgul eden bir oyuncaktan ve bir lehüvden oyalamadan insanı ciddiyetten ayırıp şakaya, latifeye düşüren ehemmiyetsiz bir şeyden başka bir şey değildir. Ahiret hayatı ise böyle midir? Elbette değildir

وَلِلْآخِرَةِ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar O kimseler içindir ki Hayırlıdır Ahiret Ve Elbette yurdu

(Ve elbette âhiret yurdu takva sahipleri için hayırlıdır) ve elbette ahiret yurdu daimi bir hayatın yeri olan bir sonsuzluk alanı, dünyada iken takva sahibi olanlar küfür ve gûnahtan kaçınmış olanlar için hayırlıdır. Çünkü o ahiret yurdu, o takva sahipleri için cennetlerden, ebedi nimetlerden ibarettir.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Buna akıl erdiremez misiniz?) Ey inkârcılar Siz de küfür ve isyandan kaçınınız ki, gelecekte öyle nimetlere kavuşabilesiniz. Gerçekten de dünya hayatı da kötüye kullanılmadığı takdirde bir nimettir. Zira insan, bu hayattan istifade ederek üzerine düşen kulluk vazifelerini yerine getirirse bu sayede ahiret hayatını temin etmiş, öyle dünya nimetleri gibi geçici olmayan ebedi, eşsiz nimetlere aday olmuş olur. Fakat dünya hayatını kötüye kullananlar için bu fani hayat, bir uyku ve hayal gibi geçip gider, sahibinin ebedi âlemde zarar ve ziyana uğramasına sebep olmuş olur. İşte: *Dünyaya me-yil edenler pişman olacaklar en nihayet. Bir fayda verirmi heyhat vaktinde edilmeyen nedamet*

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بَايَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

33.Muhakkak biliyoruz ki, onların dedikleri şey, seni elbette üzüyor. Gerçek halde onlar seni yalanlamış olmuyorlar, fakat o zalimler Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ediyorlar. Bu mübarek ayetler de birçok kimselerin dinsizlik cereyanına kapılarak Peygamberleri inkâra cüret etmiş, olduklarını açıklamakla Rasûlü Ekrem Efendimizi teselli et-mektedir. Ve Peygamberleri inkârın, haddizatında Allah'ın ayetlerini ve yüce varlığını inkâr demek olduğunu bildirmektedir.

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şey ki Elbet seni üzüyor Şüphesiz şunu ki Biliyoruz Gerçekten

(Muhakkak biliyoruz ki, onların dedikleri şey, seni elbette üzüyor) Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem Muhakkak biliyoruz ki, O inkârcıların, müşriklerin dedikleri şey Kuranı Kerim hakkında bu öncekilerin hurafeleridir. Veya onların İslâmiyet'i ilahi kanunları kabul etmeyeceğiz demeleri veyahut peygamber hakkında o sihirbazdır, şairdir, kâhindir, mecnundur demeleri seni elbette üzüyor. Onların öyle kâfirce, cahilce lâkırdıları elbette senin mübarek kalbini hüzn ve üzüntü içinde bırakıyor. Fakat

فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ

Seni yalanlamıyorlar Halbu ki şüphesiz onlar

(Gerçek halde onlar seni yalanlamış olmuyorlar) gerçek halde onlar seni yalanlamış olmuyorlar. Sen gerçek bir peygambersin, sen Allah'ın hükümlerini tebliğ etmekle emir olunmuşsun, onların yalanlamaları haddizatında sana yönelik değildir,

وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Allah'ın Ayetlerini O zalimler Fakat

(fakat o zalimler Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ediyorlar) Fakat o zalimler O nefislerine zulmederek kendilerini Allah'ın azabına maruz bırakmış olan inkârcılar Allah Teâlâ'nın ayetlerini senin vasıtanla onlara tebliğ edilen Kur'anı Kerim'i, o apaçık kitabın vaad ve tehdide ait ayetlerini inkar ediyorlar. Veya senin elinden ortaya çıkıp Allah'ın kudretine şahitlik eden mucizeleri inkâr ediyorlar meselâ: Bir hükümdarın elçisini reddedenler, onun tebliğ ettiği fermanları kabul etmeyenler haddizatında o hükümdarı tanımamış, ona karşı isyan etmiş olurlar. Bundan dolayı Cenabı Hakkın Yüce Peygamberini yalanlayanlar da haddizatında onun tebliğ ettiği ilahi hükümleri inkâr etmiş, küfre düşmüş olurlar.

Bununla beraber tefsirlerde beyan olunduğu üzere: Kureyş kâfirleri vaktiyle Rasûlû Ekrem'e "Muhammedül emin" derlerdi, onun pek doğru sözlü bir zat olduğunu itiraf ederlerdi. Hatta Ahnes ibni Şüreyk Ebu Cehilden sormuş ya abel hakem! Bize bilgi ver, burada sözümüzü işitecek başka kimse yok, Muhammed Aleyhisselâm, sadık mıdır, yalancı mıdır? Ebu Cehil ise hakkı gizleyememiş, Muhammed Aleyhisselâm sadıktır, o asla yalan söylememiştir. Fakat Kureyş oğulları **Hicâbe** = Kâbe perdeciliği işi **Sikaye** = Kâbe'de hacılara zemzem dağıtma işi Peygamberlik gibi ayrıcalıklara sahip olunca diğer kureyşlilerin hâli ne olacak? Demiş yalnızca dünya hırsı ile Muhammed'in peygamberliğini inkâr etmekte olduğunu itirafa mecbur olmuştur. İşte bunun üzerine de bu âyeti kerime inmiştir.

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَى مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّى أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَائِ الْمُرْسَلِينَ

34.Ve and olsun ki, senden evvel de Peygamberler yalanlandı. Fakat yalanlandıkları ve eziyete uğradıkları şeylere karşı sabretmişlerdir. Nihayet onlara bizim yardımımız gelip yetişti. Ve Allah Teâlâ'nın kelimelerini değiştirebilecek hiç bir kimse yoktur. Ve and olsun ki, sana Peygamberlerin haberlerinden gelivermiştir.

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Peygamberler Yalanlanmıştı Ve And olsun gerçekten

(Ve and olsun ki, senden evvel de Peygamberler yalanlandı) Hak Teâlâ Hazretleri Yüce Peygamberini teselli etmek üzere buyuruyor ki: And olsun Yani Yüce zatıma kasem ederim ki Resulüm Sallallahü Aleyhi ve selem. Senden evvel de diğer ümmetler kendi Peygamberlerine yalan isnat etmiş onlar da Peygamberlere sana karşı inkârcıların söylediklerini söylemişlerdir.

فَصَبَرُوا عَلَى مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا

Ve Eziyet edildiler Yalanlandılar O şeye karşı ki Fakat sabrettiler

(Fakat yalanlandıkları ve eziyete uğradıkları şeylere karşı sabretmişlerdir) üzerlerine düşen peygamberlik vazifelerini yerine getirmeye devam etmiş, Allah'ın takdirine razı bulunmuşlardır.

حَتَّى أَتَاهُمْ نَصْرُنَا

Yardımlarımız Onlara gelinceye dek Ta ki

(Nihayet onlara bizim yardımımız gelip yetişti) Onlar kendilerini inkâr eden kavimlerinin şerlerinden emin oldular, o inkârcılar ise helak olup gittiler:

وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Kelimelerini Ve Değiştirebilecek yoktur

(Ve Allah Teâlâ'nın kelimelerini değiştirecek kimse yoktur) Cenâbı Hakkın Peygamberlerini, zafere ulaştıracağına ve onları manevi orduları ile galip buyuracağına dair ilahi vaadi tecelli edivermiştir.

وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَأِ الْمُرْسَلِينَ

O peygamberlerin Haberinden Sana geldi Ve and olsun gerçekten

(Ve and olsun ki, sana Peygamberlerin haberlerinden gelivermiştir) yani: Kur'anı Kerim'de bir kısım büyük Peygamberlerin mübarek yaşantılarına, kıssalarına, hayat tarihlerine dair bilgiler verilmiştir. Artık o zatların nasıl yalanlandıkları ve sabır ederek sonunda Allah'ın yardımına nasıl kavuştukları sence malum olmuştur. Artık bütün insanlığa Peygamber gönderilmiş olan senin gibi Yüce bir Peygamber de elbette Allah'ın yardımına nail olacaktır. Bu husustaki ilahi takdiri de değiştirecek hiçbir kuvvet tasavvur edilmiş değildir.

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

35. Ve eğer senin üzerine onların yüz çevirmeleri ağır gelmiş ise artık yapabilir sen yerde bir tünel veya gökte bir merdiven araştırıp da onlara bir mucize getirecek isen haydi getir ve eğer Allah Teâlâ dilese idi onları hidayet üzerine toplardı. Sakın cahillerden olma.

Bu mübarek ayetler de dini hükümleri kabul etmek için kabiliyetin lâzım olduğunu, bu kabiliyetten mahrum olanlar ise irşat ve ikaz etmenin mümkün olamayacağını bildirmektedir. Ve bir takım kabiliyetsiz inkârcıların hallerinden üzüntü duyan Yüce Peygamberin temiz ve hüznü kalbine teselli vermektedir.

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ

Onların yüz çevirmeleri Sana Ağır geldi İse Ve Eğer

(Ve eğer senin üzerine onların yüz çevirmeleri ağır gelmiş ise) Habibim! Ya Muhammed Aleyhisselam senin üzerine o inkârcıların yüz çevirmeleri seni ve tebliğ ettiğin hükümleri kabulden kaçınmalar senin için fazla üzüntüye sebebiyet vermiş ise de sen mazeretlisin, onlara karşı lâzım gelen delilleri ileri sürmüş bulunmaktasın, başka ne yapacaksın!

فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ

Gökte Bir merdiven Veya Yerde Bir tünel Aramana Güç yetirebilirsen O halde eğer

(artık Güç yetirebilirsen yerde bir tünel veya gökte bir merdiven aramaya) çalış yerde bir tünel yer altında bir mevki veya gökte yükseklerle doğru bir merdiven araştırıp da o inkârcılara yer altından veya gök üstünden isteyip durdukları şekilde

فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ

Bir mucize Sonra onları getirmene

(onlara bir mucize getirecek isen) bunu getirmeğe kudretin varsa haydi getir fakat Allah Teâlâ sana bu kudreti vermemiştir. Bununla beraber o istedikleri harikaları vücudunda getirsen bile yine iman etmez, yine senden kaçınırlar, bunlar birer sihirdir derler, şayet iman etseler de o mecburi bir iman olacağı için yine kendilerine faide vermez,

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى

Hidayet üzere Elbette onları toplardı Allah Dileseydi Ve Eğer

(ve eğer Allah Teâlâ dilese idi onları hidayet üzerine toplardı) ve eğer Allah Teâlâ Onların hidayetlerini dileseydi onları zorlayan, mecbur eden bir ayet, bir alamet meydana getirmekle hidayet üzere toplardı. Onları hidayete erdirirdi. Fakat onların hidayetini dilememiştir. Çünkü o halde onların imanları, zorlama yoluyla olmuş kendilerinin iradeleriyle alakadar bulunmamış olurdu. Onlar öyle zorlayıcı harikaları görmeden iman etmeliydiler. Bundan dolayı Resulüm!

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Cahillerden Öyle ise sakın olma

(Sakın cahillerden olma) sakın fazla üzüntüye kapılıp da bu husustaki ilahi hikmeti

düşünemeyen cahillerden olma onların öyle hidayetden mahrumiyetleri, kendi kötü hareketlerinin bir cezasıdır, bir neticesidir Sen peygamberlik vazifesini yerine getirmiş olduğundan dolayı müsterih olabilirsin.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

36.Ancak o kimseler daveti kabul ederler ki işitir bulunurlar. Ölüler de Allah Teâlâ diriltir, sonra ona döndürülürler.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ

Dinliyorlar O kimseler ki İcabet eder Ancak

(Ancak işiten o kimseler icabet ederler) yani ilahi davete ancak bütün kalpleriyle kulak verenler uyar. Resulüm o kimseler imana gelmeleri hakkındaki daveti senin tebligatını kabul ederler ki hakikatleri güzelce anlayarak işitir bulunurlar onlar uyanık bir kalbe, güzel bir kabiliyete sahip bulunmuş olurlar.

وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ

Allah Onları diriltir Ve Ölüler

(Ölüler de Allah Teâlâ diriltir) Ölüler de Küfrün kahredici pençesinde manevi hayattan mahrum kalmış olanları da Allah Teâlâ ahirette diriltir kabirlerinden kaldırır

ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

Döndürülürler Ona Sonra

(sonra ona döndürülürler) sonra o Yüce Yaratıcının tayin buyurmuş olduğu hesap alanına döndürülürler. Orada onlar dünyadaki amellerine, inançlarına göre cezalara uğratılırlar. Artık o ahret âlemde davete icabet etmeleri, inanç değiştirerek hak ve hakikati itiraf eylemeleri, mecburen vaki olacağından kendilerine asla fâide vermez. Lâ-yık oldukları azaba kavuşmuş bulunurlar.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

37.Ve dediler ki: Onun üzerine Rabbinden bir ayet indirilmeli değil mi idi? De ki: Şüphe yok Allah Teâlâ ayet indirmeğe kadirdir. Fakat onların çoğu bilmezler.

Bu mübarek ayetler de inkârcıların diğer bazı batıl iddialarını gözler önüne sermektedir. Mahlûkattan olan bütün hayat sahiplerinin birer ümmet olup mahşerde bir araya getirileceklerini açıklayarak ilahi kudretin yüceliğine işaret buyurmaktadır.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir mucize Ona İndirilmeli Değil miydi Ve Dediler

(Ve dediler ki: Onun üzerine Rabbinden bir ayet indirilmeli değil mi idi?) Kureyş müşrikleri gibi bir kısım inkârcılar lüzumsuz iddialarda bulundular. Ve dediler ki Hz. Muhammed'in üzerine Rabbinden onun yaratıcısı tarafından bizim istediğimiz gibi imana zorlayan bir mucize indirmeli değil miydi? Veya azabı çabuklaştıran bir mucize bir harika, üzerlerine gökten taşı yağması gibi bir felâket indirilmeli değil miydi?

قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً

Bir mucize İndirmesine Gücü yetendir Allah Şüphesiz De ki

(De ki: Şüphe yok Allah Teâlâ ayet indirmeğe kadirdir) sizi imana mecbur kılacak veya inkârınız halinde sizin helakinizi neticelendirecek herhangi bir zorlayıcı harikayı meydana getirmeğe ilahi kudret fazlasıyla yeterlidir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(Fakat onların çoğu bilmezler) Öyle istedikleri bir ayetin indirilmesi durumunda onu inkâr etmekle başlarına gelecek bir helak ve azabı düşünmezler. Onlar cehaletleri yüzündendir ki, böyle hikmet ve menfaate aykırı olan şeyleri talepte bulunurlar.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي
الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

38.Ve yerde yürüyen hiçbir hayvan ve iki kanadı ile uçan kuşlardan ne varsa hepsi ancak sizin gibi ümmetlerdir. Biz kitapta hiçbir şeyi noksan bırakmadık, sonra Rab'lerinin huzuruna getirileceklerdir.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ

İki kanadıyla Uçuyor Ve Ne bir kuş ki Yeryüzünde Debelenen bir canlı Ve Yoktur

(Ve yerde yürüyen hiçbir hayvan ve iki kanadı ile uçan kuşlardan yoktur ki) Ey insanlar Allah Teâlâ'nın kudret eserlerini düşününüz, her yarattığı şeyin hikmet ve menfaate dayalı olduğunu tefekkür ediniz. İstenilen zorlayıcı bir harikanın meydana getirilmesi, ilâhi hikmete uygun olsaydı onu da elbette vücuda getirirdi. Bir kere bakınız Kendi varlığınız o Yüce yaratıcının bir kudret eseridir. Ve yerde yürüyen hiçbir hayvan ve iki kanadı ile Havalarda uçan herhangi bir kuş yoktur ki,

إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ

Sizin gibi Birer ümmettir Ancak

(ancak sizin gibi ümmetlerdir) ancak onlar da ey insanlar! Sizin gibi ümmetlerdir. Onlar da birer cemaattir, birer zümredir, onların da hal ve hareketleri gözetilmiş, rızıkları ve ecelleri takdir edilmiştir. Onlar da kabiliyetlerine göre kâinatın yaratıcısını bilmektedirler, onlar da tevhit ve tesbihte bulunmaktadırlar.

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şeyi Kitapta Eksik bırakmadık

(Biz kitapta hiçbir şeyi noksan bırakmadık) Biz kitapta levhi mahfuzda hiçbir şeyi noksan bırakmadık hiçbirini terk etmedik, hiçbirinden gafil bulunmadık, hepsini de tayin ve tesbit ettik. Veya Kuranı Kerim'de bilinmesi dinen lazım olan hükümleri ya ayrıntılı ya da öz olarak açıkladık ve beyan ettik,

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

Toplanacaklardır Rablerine Sonra

(sonra Rab'lerinin huzuruna getirileceklerdir) sonra Bütün hayat sahipleri olan bu mahlûklar rablerinin huzuruna onun yüce mahkemesine getirileceklerdir. Evet, Cenabı Hak, bütün insanları, bütün hayvanları dirilterek mahşerde toplayacaktır. Hayvanlar da dünyada iken birbirlerine yapmış oldukları tecavüzlerden dolayı o ahiret hayatında aynı surette cezaya maruz kalacaklar, sonra hepsi de toprak kesileceklerdir. Bunları gören kâfirler ise: Keşke biz de toprak kesilseydik diye temennide bulunacaklar. Fakat heyhat! O kâfirlerin azapları sonsuzdur.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمْ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضِلِّهِ وَمَنْ يَشَأِ

يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

39.Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar. Zulmetler içinde kalmış bir takım sağır ve dilsizlerdir. Allah Teâlâ kimi dilerse şaşırtır kimi de dilerse doğru bir yol üzerinde kılar.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın ayetlerini inkâr edenlerin görüp işitmeden mahrum olduklarını, ne kadar karanlık bir hayata sahip bulunduklarını bildiriyor. O gibi inkârcıların kendilerine yönelecek bir felaket anında batıl tanrılarını unutarak Allah Teâlâ'ya yalvaracaklarını tembih etmekle onları uyanmaya davet buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar) İslâm dinini kabul etmeyenler, manevi yönden ölü durumundadırlar. O kimseler ki, bizim ayetlerimizi bir nice haki-

katleri keşfeden ve açıklayan Kur'anı Kerim'i yalanladılar onun ilahi bir kitap olduğunu inkâr ederek Yüce Resulüm! Seni yalanladılar. Onlar gerçek halde

صُمُّوْكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ

Karanlıklar içinde Ve Dilsizlerdir Sağırlardır

(Zulmetler içinde kalmış bir takım sağır ve dilsizlerdir) onlar küfrün, cehalet ve inadin karanlıkları içinde yaşamakta bulunmuş bir takım sağır ilâhî mucizeleri anlama ve düşünme özelliğinden yoksun ve dilsiz hakkı söylemek kudretinden nasibi olmayan kimselerdir. Artık onlar hakkı kabul etmezler.

مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضِلَّهُ

Onu dalalete atar Allah Dilerse Kimi

(Allah Teâlâ kimi dilerse şaşırtır) Allah Teâlâ iradesini, ihtiyarını kötüye kullanan, sapkınlık tarafını tercih eden herhangi bir şahsı dilerse şaşırtır. Onu o kötü seçimin-den dolayı sapkınlığa düşürür

وَمَنْ يَشَأِ يُجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol Üzere Onu kılar Dilerse Ve Kimi

(kimi de dilerse doğru bir yol üzerinde kılar) kimi de dilerse hidayete ulaştırmak isterse onu da doğru bir yol üzerinde kılar yani: Öyle bir zatı da temiz yaratılışını muhafaza edip hak ve hakikati kabule yetenekli olduğu için İslam dinine kavuşturur ve güzelce amellere muvaffak buyurur.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

40.De ki, siz bana haber verebilir misiniz? Eğer size Allah Teâlâ'nın azabı gelirse veya size kıyamet gelirse Allah Teâlâ'dan başkasına mı yalvarırsınız? Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz, söyleyin bakalım!

قُلْ أَرَأَيْتُمْ

Bana haber verin De ki

(De ki, siz bana haber verebilir misiniz?) Ere'eyte, ere'eyteküm tabirleri soru ve hayret anlamında birer kelimedir. Gördün mü, gördünüz mü manasınadır. Fakat haber ver, haber veriniz manasında kullanılır. Haber verilecek şeyin hayret etmeğe değer olduğuna işaret edilmiş olur. İşte ayeti kerimede buyruluyor ki Resulüm o inkârcıları rezil etmek ve ibret olacak şekilde cezalandırmak için De ki: Siz bana haber verebilir misiniz? Siz hakikati görüp de ona dair doğru bir söz söyleyebilir misiniz?

إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ

O saat Size gelirse Veya Allah'ın Azabı Size gelirse Eğer

(Eğer size Allah Teâlâ'nın azabı gelirse veya size kıyamet gelirse) size Eski ümmetlerin başlarına geldiği gibi bir dünyevi azap, helak edici bir musibet yönelirse veya size vuku bulacağı muhakkak olan kıyamet günü gelirse kendinizi o felaketten kurtarmak için

أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ

Yalvarırsınız Allah'dan Başkasına mı?

(Allah Teâlâ'dan başkasına mı yalvarırsınız?) o kendisine tapıp durduğunuz putlardan, insanlardan bir faide bekler, onlara dua ve niyazda bulunur musunuz?

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz Eğer

(Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz) Öyle putlarınızın tanrı olduğu iddianızda doğru iseniz veya siz doğru bir kavim iseniz söyleyin bakalım haydi haber veriniz, Allah Teâlâ'dan başka kendisine yalvaracak bir mabut bir koruyucu bulabilecek misiniz?

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

41.Hayır, ancak ona yalvarırsınız. O da kendisine yalvardığınız şeyi dilerse acar husule getirir ve siz de Allah Teâlâ'ya ortak koştüğünüz şeyleri o zaman unutursunuz.

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ

Yalvarırsınız Yalnız ona Bilakis

(Hayır, ancak ona yalvarırsınız) Hayır Öyle zor durumda kaldığınız zaman o putları unuttur, terk eder onlara yalvarmazsınız. Ancak Yüce Yaraticıya yalvarırsınız duada ve yakarıшта bulunursunuz.

فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ

Dilerse Eğer Kendisi için Yalvarıyorsunuz O şeyi ki Artık açar

(O da kendisine yalvardığınız şeyi dilerse acar) O kerem sahibi mabut da kendisine yalvardığınız şeyi dilerse ilâhi hikmetine uygun bulunursa dünyada acar meydana getirir. Üzerinize yönelecek olan herhangi bir dünyevi musibeti lütfederek bertaraf buyurur, siz de Allah Teâlâ'ya

وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorsunuz O şeyleri ki Ve Unutursunuz

(ve ortak koştüğünüz şeyleri o zaman unutursunuz) Artık putlarınızı terk edersiniz, onlara yalvarmazsınız, onların zarar ve faide verecek şeyler olmadığını anlamış olursunuz. Bundan dolayı daha başınıza öyle bir felâket gelmeden uyanınız, Allah Teâlâ'dan başkasına tapmayınız, o hakiki mabuda ibadetle, onun hükümlerine uymakla dünyevi ve uhrevi azaplardan emin olmaya gayret ediniz. Sizin için bundan başka selâmet yolu yoktur.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَآخَذْنَاَهُمْ بِالْبَاسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ

42.And olsun ki, senden evvel de ümmetlere Peygamberler gönderdik, sonra o ümmetleri bir takım şiddetler ile zorluklar ile yakaladık, ola ki, yalvarıversinler diye.

Bu mübarek ayetler, eski kavimlere de Peygamberlerin gönderilmiş olduğunu ve onların hakka dua ve yakarıшта bulunmaları için bazı musibetlerle karşı karşıya bırakılmış olduklarını bildirmektedir ve onların uyanmalarına vesile olmak üzere bilahare nail oldukları nimetlerin değerini bilmeyip nankörlükte bulundukları için Allah'ın kahrına uğradıklarını şöylece beyan buyurmaktadır:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ

Senden önce ki Ümmetlere Gönderdik Ve and olsun gerçekten

(And olsun ki, senden evvel de ümmetlere Peygamberler gönderdik) And olsun ki, senden evvel de birçok ümmetlere Peygamberler gönderdik onlara lazım gelen kulluk vazifelerini bildirdik

فَآخَذْنَاَهُمْ بِالْبَاسَاءِ وَالضَّرَّاءِ

Ve Zorluklar ile Sıkıntılar ile Ve onları yakaladık

(sonra o ümmetleri bir takım şiddetler ile zorluklar ile yakaladık) sonra Peygamberlerini yalanladıkları için o ümmetleri bir takım şiddetler ile fakirlik ve ihtiyaç ile zorluklar ile zararlar ve afetler ile yakaladık onları böyle uyanmalarına vesile olacak musibetlerle karşı karşıya bıraktık

لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ

Yalvarırlar Ta ki onlar

(taki onlar yalvarıversinler) ola ki küfür ve isyandan tövbe edip kendilerine öyle arız olan belaların bertaraf edilmesi için Allah Teâlâ'ya yalvarıversinler diye fakat onlar bundan istifade etmediler.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

43.Artık bizim azabımız onlara geldiği zaman yalvarmalı değil miydiler? Fakat onların gönülleri katılaşmış ve şeytan onlara yapar oldukları şeyleri süslemiş idi.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا

Yalvarmaları Azabımız Onlara geldi O vakit ki Ve değimliydi

(Artık bizim azabımız onlara geldiği zaman yalvarmalı değil miydiler?) Artık bizim azabımız O bir takım şidetli felaketler onlara geldiği zaman bunun Allah tarafından büyük bir imtihan, bir uyanma vesilesi olduğunu takdir ederek o Yüce Yaratıcıya yalvarmalı değil miydiler? Fakat onlar bundan da bir ibret dersi alamadılar. Çünkü

وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri Katılaştı Fakat

(lakin onların gönülleri katılaşmış) idi, bir gönül yufkalığı ile dua ve yakarıшта bulunmadılar, imanı kabule meyledici olmadılar,

وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar idiler O şeyleri ki Şeytan Onlara Ve Süsledi

(ve şeytan onlara yapar oldukları şeyleri süslemiş idi) şeytan onlara Küfür ve isyanı bir takım gayrimeşru şehvani hareketleri öyle çirkin inançları, hayvani hareketleri birer insaniyet, medeniyet, münevverlik eseri gibi göstererek onları aldatıp durmuştu.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ

44.Vaktaki, onlar kendilerine ne ile öğüt verildiğini unuttular, onların üzerine her şeyin kapılarını açıverdik, nihayet kendilerine verilen şeyler ile ferahlandıkları vakit onları ansızın tuttuk. Artık onlar o anda bütün umduklarından mahrum kaldılar.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ

Kendisiyle Nasihat edildiler O şeyi ki Unuttular Ve ne zaman ki

(Vaktaki, onlar kendilerine ne ile öğüt verildiğini unuttular) Her ne zamanki o küfür ve isyana kapılmış kimseler kendilerine ne ile öğüt verildiğini öyle kendileri için birer nasihat mahiyetinde olan ihtiyaçlarını zararlarını, felaketlerini unuttular onları düşünmeyi terk ettiler, yine fenalıklarına devam edip durdular, artık onları yavaş yavaş azaba yaklaştırmak için

فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ

Şeyin Her Kapılarını Üzerlerine Açtık

(onların üzerine her şeyin kapılarını açıverdik) onlara bol bol nimetler, servetler, dünyalıklar verdik,

حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً

Ansızın Onları yakaladık Kendilerine verildi O şey yüzünden ki Ferahlandılar O vakit ki Ta ki

(nihayet kendilerine verilen şeyler ile ferahlandıkları vakit onları ansızın tuttuk) nihayet kendilerine verilen Öyle fani, dünyevi şeyler ile ferahlandıkları vakit artık ebediyen dünyada kalıp o nimetlerden istifade edeceklermiş gibi bir cahilce neşe ile gaflete düştükleri zaman onları ansızın azaba uğrattık, neye uğradıklarına şaşırdılar

فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ

Ümitsizliğe düşenlerdir Onlar Artık o anda

(Artık onlar o anda bütün umduklarından mahrum kaldılar) Son derece bir piş

manlığa, bir ümitsizlik ve kedere düşmüş oldular. O nimetlerin ellerinden çıkması, onların hüznü ve kederlerini arttırmaya bir sebep olmuş bulundu. O halde akıllı olan bir insan, bu fani varlıklara güvenerek hayatın asıl gayesi olan, asıl selamet ve saadete vesile bulunan dini terbiyeden, güzelce amellerden kendisini nasıl mahrum bırakır da böyle elem verici helak edici felâketlerin kendisine yönelmesine sebebiyet verebilir!

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

45.Artık o zulüm eden kavmin kökü kesilmiş oldu. Hamdolsun âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler Onlar ki O kavmin Sonu Böylece kesildi

(Artık o zulüm eden kavmin kökü kesilmiş oldu) Peygamberleri tasdik etmeyip zalimler olan herhangi bir taifenin kökü kesilmiş oldu. Yani. Kökleri kazınmak suretiyle hepsi de helak olup onlardan sonraya bir kişi bile kalmadı, zulümlerinin cezasına uğrayıp gittiler.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'adır Ve Hamd

(Hamd olsun âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya) ki, öyle Peygamberlerine yardım ihsan etmiş, onları inkâr edenleri büsbütün helak ederek Salih kullarını onların bozuk akidelerinden, kötü amellerinden korumuştur. Bu pek büyük bir nimettir, sonraki kavimler için bir ibret levhasıdır. Bundan dolayı da Cenabı Hak'ka hamd ve senada bulunmak, mü'minler için bir şükür vazifesidir.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيَكُمْ بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْذِفُونَ

46.De ki: Haber veriniz, eğer Allah Teâlâ sizin kulaklarınızı ve gözlerinizi alıverse ve kalplerinizin üzerini mühürlese Allah Teâlâ' dan başka onu size getirecek hangi bir ilâh vardır? Bak biz ayetleri nasıl açıklıyoruz, sonra onlar yüz çeviriyorlar.

Bu mübarek ayetler de asrısaadetteki inkârcıları tehdit ediyor, inkârları devam ettiği takdirde evvelki ümmetlerin başlarına gelen felâketlerin kendi başlarına da gelebileceğine işaret ediyor ve Peygamberlerin kutsal vazifelerini beyan ile onlara tâbi olanların kurtuluşa ereceklerini, onlara muhalefet edenlerin de er geç felaketlere maruz olacaklarını şöylece hatırlatıyor.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ

Ve Görmeyi İşitmeyi Allah Alırsa Eğer Haber veriniz De ki

(De ki: Haber veriniz, eğer Allah Teâlâ sizin kulaklarınızı ve gözlerinizi alıverse) Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Mekke'deki müşriklere De ki bana Haber veriniz bakalım, Eğer Allah Teâlâ sizin kulaklarınızı sağır etse ve gözlerinizi kör etse

وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ

Kalplerinizi Ve Mühürlese

(ve kalplerinizin üzerini mühürlese) öyle bir şekilde artık aklınızdan, anlayışınızdan bir eser kalmayarak mecnunlara dönseniz hiçbir şey anlayamaz bir hale gelseniz

مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيَكُمْ بِهِ

Onu Size getirecek Allah'dan Başka İlâh Kimdir

(Allah Teâlâ'dan başka onu size getirecek hangi bir ilâh vardır?) Allah Teâlâ'dan başka o sizden giderilen şeyi size getirecek tekrar sizi onlara kavuşturacak hangi bir ilâh vardır? Elbette başka bir ilâh yoktur. Elbette siz öyle bir ilahın varlığını haber ve remezsiniz.

أَنْظُرْ كَيْفَ نَصَرَفُ الْآيَاتِ

Ayetleri Açıklıyoruz Nasıl Bak

(Bak biz ayetleri nasıl açıklıyoruz) Bak Ey düşünen insan biz ayetleri nasıl açıklıyoruz. Allah'ın birliğine, peygamberlik ve risâlete ait ayetleri, delilleri ne kadar açık bir şekilde, muhtelif üsluplar ile tekrar ediyoruz, imana gelmeleri için teşvik ediyoruz ve korkutuyoruz.

ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ

Yüz çeviriyorlar Onlar Sonra

(sonra onlar yüz çeviriyorlar) Sonra o inkârcılar bu kadar kuvvetli ve mükemmel mucizelerden, delillerden yüz çeviriyorlar. Onlardan kaçınarak yine imandan mahrum kalıyorlar. Ne kadar hayret edilecek, cahilce bir hareket!

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ

47.De ki: Söyler misiniz? Eğer Allah Teâlâ'nın azabı sizlere ansızın veya apaçık gelirse zalimler olan kavimden başkası mı helak edilmiş olur?

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً

Açıkça Veya Ansızın Allah'ın Azabı Size gelirse Eğer Gördünüz mü Deki

(De ki: Söyler misiniz? Eğer Allah Teâlâ'nın azabı sizlere ansızın veya apaçık gelirse) Resulüm! Sallallahü Aleyhi ve sellem Onlara De ki: Söyler misiniz? Bu ne kadar cehalet Hâlinizi hiç görmüyor musunuz, bana haber veriniz bakalım, eğer Allah Teâlâ'nın azabı daha dünyada iken başka kavimlerin başlarına geldiği gibi sizlere de ansızın acele olarak gelirse **nveya apaçık** belirtilerini, alâmetlerini gözleriniz ile göreceğiniz şekilde gündüzün veya geceleyin gelirse hâliniz ne olur? Bu azap ile

هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ

Zalimler Topuluğu Ancak Helak edilmez

(zalimler olan kavimden başkası mı helak edilmiş olur?) hayır, zalimlere has olan böyle bir azap ile ancak o zalimler mahv ve helak olmuş uhrevî azaplara da maruz kalmış bulunurlar. Müminler ise böyle bir azap ve ceza felâketiyle helak olmuş olmazlar. Bunlara hikmet gereği dünyada bir felâket erişse de onun mükâfatını ahirette göreceklidir.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ أَمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

48.Biz Peygamberleri göndermeyiz, ancak müjdeleyiciler ve korkutucular olmak üzere göndeririz. İmdi her kim iman eder ve halini düzeltirse artık onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ

Ve Korkutucular olarak Müjdeleyiciler olarak Ancak Peygamberleri Ve Göndermeyiz

(Biz Peygamberleri göndermeyiz, ancak müjdeleyiciler ve korkutucular olmak üzere göndeririz) Biz insanları ilahi dine davet için gönderdiğimiz Peygamberleri öyle insanların her istediklerini meydana getirmek için göndermeyiz. Onları ancak müjdeleyiciler ve korkutucular olarak göndeririz. Onlar ümmetlerini hak dini kabul edip ibadet ve itaatte bulundukları takdirde kendilerini cennet ile ilâhi lütfâ ulaşmakla müjdelerler. Bilakis iman etmeyip küfür ve isyana devam ettikleri takdirde kendilerini cehennem ateşiyle, bir takım felâketlerin başlarına geleceğini bildirmekle korkuturlar. Onlara birer uyanma dersi verirler. Yoksa o Peygamberler mutlaka insanların isteyecekleri her türlü mucizeleri, harikaları vücuda getirmekle mükellef değildirler. Bununla beraber onların peygamberlik ve risaletlerini ispata kâfi bir nice ayetler, mucizeler de meydana gelebilir. Nitekim de gelmiştir.

فَمَنْ أَمِنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

Onlara Bir korku Artık yoktur Ve islah ederse İman ederse O halde kim

(İmdi her kim iman eder ve halini düzeltirse artık onlar için bir korku yoktur) İmdi her kim O Peygamberlerin tebligatını kabul ederek iman eder ve halini düzeltirse güzel güzel amellerde bulunmaya çalışırsa artık onlar için azap endişesinden dolayı bir korku yoktur onlar azaptan emindirler,

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Mahzun olanlar Ve Onlar değildir

(ve onlar mahzun da olmayacaklardır) ve onlar Ahirette sevaplarının kaybolmasıyla mahzun da olmayacaklardır. Layık oldukları sevaplara, mükâfatlara herhalde kavuşacaklardır. Ne büyük saadet!

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

49.Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar, onlara yapmış oldukları fık sebebiyle azap isabet edecektir.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar) Ve Bilakis o kimseler ki, küfür ve isyanda devam ederek bizim ayetlerimizi Peygamberlerin müjdeleme ve uyarma amacına yönelik tebliğ eyledikleri ayetleri, beyan buyurmuş oldukları hakikatleri yalanladılar Peygamberlerin açıklamalarını inkâra cüret eylediler, artık

يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

İsyan ediyorlar İdiler O şeylerden dolayı ki Azab Onlara dokunacaktır

(onlara yapmış oldukları fık sebebiyle azap isabet edecektir) onlara Peygamberlere itaatten sürekli olarak kaçınmaları yüzünden azap isabet edecektir. Onlar daha dünyada iken veya ahirete gittikten sonra herhalde layık oldukları azaba, cezaya kavuşacaklardır. Ne büyük bir felâket!

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

50.De ki: Ben size demiyorum ki: Benim yanımda Allah Teâlâ'nın hazineleri vardır. Ve ben gaybı da bilmem ve size demiyorum ki, ben hakikaten meleğim, ben bana vahiy olunandan başkasına tâbi olmam. De ki: Kör ile gören kimse aynı olur mu? Hiç düşünmez misiniz? Bu ayeti celile Yüce Peygamberimizin durumunu, onun peygamberlik salâhiyetini beyan ederek ondan bir takım fazla harikalar isteyen inkârcıları uyanmaya davet eylemektedir.

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ

Allah'ın Hazineleri Yanımdadır Size Demiyorum De ki

(De ki: Ben size demiyorum ki: Benim yanımda Allah Teâlâ'nın hazineleri vardır) Habibim! Sallallahü Aleyhi ve sellem senden ayetlerin inişini, bir takım harikaların ortaya çıkmasını veya derhal azabın gelmesini veya dağların altına dönüşmesini ve benzerlerini isteyen o inatçı dinsizlere de ki: Ben size demiyorum ki, benim yanımda Allah Teâlâ'nın hazineleri vardır ben onları da dilediğim şekilde kullanabilirim. Sizi arzunuza göre büyük servetlere kavuşturabilirim. Hayır, ben böyle bir iddiada bulunamam. Çünkü bütün cihana sahip olan, bütün insanları rızıklandıran, geniş bir yaşayışa ulaştıran ancak Allah Teâlâ'dır. Bu kudret ancak Cenabı Hakka mahsustur.

وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ

Gaybı Bilmem Ve

(Ve ben gaybı da bilmem) Ben böyle bir iddiada bulunamam. Artık kıyamet ne za

man kopacak veya inkârcıların başına azap ne vakit inecek benden sormanız yersizdir, bu gibi gayba ait şeyleri ancak Cenabı Hak bilir, o bildirmediğçe ben bilemem

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ

Bir meleşim Şüphesiz ben Size Ve Demiyorum

(ve size demiyorum ki, ben hakikaten meleşim) insanlığa ait hususlardan beriyim yemek, içmek ihtiyacından vesairenden uzağım,

إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ

Bana Vahyolunuyor O şeye ki Ancak Tâbi olmam

(ben bana vahiy olunandan başkasına tâbi olmam) ben bana Allah tarafından vahiy olunandan emredilen ve yasaklanan hükümlerden başkasına tabi olmam ben peygamberlik ve risâlete sahip bulunmaktayım, benim vazifem Allah'ın hükümlerini ümmetime tebliğden ibarettir, insanları aydınlatmaya ve irşada çalışmaktır. Ve Resulüm! Onlara şunu da

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ

Ve Gören Kör Bir olurmu De ki

(De ki: Kör ile görür kimse aynı olur mu?) elbette olamaz. Yani: Dalâlet erbabı ile hidâyet sahipleri eşit değildir. Cenâbı Hakkın ayetlerini görüp kabul edenler ile inkâr edenler elbette beraber olamazlar. Bir Yüce Peygamberin sırf hakikat olan sözlerini takdir edenler ile etmeyenler şüphe yok ki, bir seviyede asla bulunamazlar, İlâhî vahiy ile amel edenler ile kendi kuruntuları ile amel edenler de asla bir olamazlar. Bunların birinci kısmı, basir görür zatlardır. İkinci kısmı da âmâ görmez, kör kimselerdir. Artık ey inkârcılar Bu hakikatleri

أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

(Hiç düşünmez misiniz?) ki, inkârınızı bırakarak mümin olma şerefine kavuşasınız.

&-Müşrikler demişler ki: Hz. Muhammed Aleyhisselâm eğer Allah Teâlâ'nın Resulü ise Cenabı Haktan isteyerek bizim servetimizi arttırsın, fakirlerimizi zengin kılsın ve bize geleceğe ait faydelerimizi, zararlarımızı bildirsın, fâidelerimizi elde etmeye, zararlarımızı defetmeye çalışalım. Ve o bir Peygamber ise ne için yemek yiyor, çarşılarda geziyor, kadınlar ile evleniyor. İşte bunların bu üç türlü cahilce suallerine bu ayeti kerime bir cevap teşkil etmekte bulunmuştur. Buyrulmuş oluyor ki: insanların rızkını vermek, gaybla ilgili hususları bilmek Allah Teâlâ'ya mahsustur. Yemekten, içmekten, alış verişten, evlenmekten uzak olmak da meleklerle mahsustur. Bir Peygamber ise ulûhiyet sahibi değildir ve haddizatında meleklerden üstün ise de insani ihtiyaçlar bakımından melek durumunda değildir. Bundan dolayı bu gibi hususlardan dolayı bir Peygamberin nübüvvet ve risaletini inkâra mahal yoktur.

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

51.Ve onunla o kimseleri korkut ki, onlar Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkarlar, bir halde ki, onlar için ondan başka bir dost, bir yardımcı yoktur. Umulur ki, sakınırlar.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in, âhîret hayatına inananlar! Aydınlatma ve korkutmakla yükümlü olduğunu, İslâmiyet'i kabul etmiş olanları ise peygamberin huzurundan kovmanın caiz olmayacağını bildirmektedir.

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ

Rablerine Toplanmalarından Korkuyorlar O kimseleri ki Onunla Ve Korkut

(Ve onunla o kimseleri korkut ki, onlar Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkarlar) Resulüm! Sen peygamberlik vazifeni yerine getirmeye çalış Ve Kuranı Kerim ile o kimseleri korkut o kimselere malûmat vererek kendilerini uyar ki,

Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkarlar esasen böyle bir toplanma inancına sahiptirler, öyle bir halde ki, Korkuları şu şekildedir

لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ

Ve Ne bir şefaathçi Bir dost Ondan başka Onlar için Yoktur

(onlar için ondan başka bir dost, bir yardımcı yoktur) onlar için cenabı Haktan başka bir dost kendilerine yardım edecek bir zat ve bir şefaathçi aflatını temenni edecek bir yardımcı, haklarında şefaath edilmesine izin verecek bir zat yoktur. Onlar buna inanırlar. İşte onlara yapılacak irşat ve uyarının faidesini düşünölür.

لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

Sakınırlar Ta ki onlar

(Umulur ki, sakınırlar) Umulur ki, Onlar o sayede sakınırlar küfür ve isyandan kaçınarak, sağlam bir inanç ile İslam dairesinde bulunmak nimetine ulaşırlar.

&-Dinsizlerin bir kısmı, tanrılık fikrinden tamamen mahrum, âhîret hayatını tamamıyla inkârcı, mucizelerden istifade etmez oldukları için onlar manen ölümlere katılmış kimseler demektir. Onlar öğüt ve nasihate asla iltifat etmezler. Diğer birçok kimseler ise Cenabı Hakkın varlığına, ahîret gününe inanmakla birlikte tevhid inancına aykırı olan şeylere ve bir takım hurafelere de inanmaktadırlar. Bir kısım kimseler de sağlam bir inanca sahip iseler de nefislerinin aşağılık eğilimlerine tabi olarak gayrimeşru hareketlerde bulunmaya cesaret ederler, işte bu gibi kimseler ikaza muhtaçtırlar, bunlarda hak ve hakikati kabul etme yeteneği vardır. Bundan dolayı Resulü Ekrem Hazretleri de bu nevi kimseleri ikaz etme ve uyarmakla mükellef bulunmuştur.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدُوَّةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ

52.O zatları yanından kovma ki, sabah ve akşam Rablerine onun rızasını dileyerek dua ederler. Senin aleyhine onların hesabından bir şey yoktur ve senin hesabından da onların üzerine bir şey yoktur ki, onları kovup da zalimlerden olasın.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدُوَّةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

Onun rızasını İstiyorlar Ve Akşamda Sabahta Rablerine Dua ediyorlar O kimseleri ki Ve Kovma

(O zatları yanından kovma ki, sabah ve akşam Rablerine onun rızasını dileyerek dua ederler) Resulüm O zatları yanından kovma Huzurundan uzaklaştırma, kendilerine iltifat buyur ki. Onlar sabah ve akşam vakitlerinde ve ikinci namazlarını ve diğer vakit namazlarını kılariken Rablerinin rızasını dileyerek tam bir ihlâs ile Allah'a ulaşmayı temenni ederek dua ederler yalvarış ve yakarıştta bulunurlar.

مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şey Onların hesabından Sana Yok

(Senin aleyhine onların hesabından bir şey yoktur) Onların amellerinden yalnız kendileri sorumludurlar. Onların kalplerini teftiş ile mükellef değilsin. Görünür halleri tam birer Müslüman olduklarını gösteriyor. Buna göre haklarında muamele yapılması icab eder.

وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şey Onlara Senin hesabından Ve Yok

(ve senin hesabından da onların üzerine bir şey yoktur) Onlar da sana ait bir muameleden dolayı mesul değildirler. Nitekim isra suresi 15. Ayeti kerimede rabbimiz buyuruyor ki

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى

(Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü üslenmez) Evet, böyle bir mesuliyet yoktur ki

فَتَطْرُدْهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ

Zalimlerden Olasın Onları kovupda

(onları kovup da zalimlerden olasın) o ibâdet eden kulları huzurundan kovup da zalimlerden olasın böyle bir hareket, senden çıkmaz. Çünkü senin masum olman buna mânidir. Faraza böyle bir kovma muamelesi sâdır olsa bu bir menfaate ve başkalarını irşat gayesine dayalı olacağından nihayet daha iyi olanı terk etme kabilinden olmuş olur. Bu da yüce bir Peygamber için uygun görülemez.

&-Rivayete göre Kureyş reisleri, ashâbı kirâmın fakirleriyle aynı mecliste olmaya tenezzül etmedikleri için Resulü Ekrem'e hitaben "eğer şu köleleri, yani: Emmar, Suheyb, Hebbab, Selman Radiyallahü anhüm gibi fakir Müslümanları huzurundan kovarsan biz senin huzuruna gelir, seninle konuşuruz" demişler. Resulü Ekrem de "ben mü'minleri kovucu değilim" diye buyurmuş. Bunun üzerine demişler ki, öyle ise biz geldiğimiz zaman onları huzurundan çıkar, sonra huzurunda bulunsunlar. Yüce Peygamber de o reislerin imana gelmelerini ümit ederek bu ikinci teklifi kabul eder gibi bulunmuştu. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, o mübarek fakir ve ibadetlerine düşkün zatların peygamberin huzurundan çıkarılmamasına tembih buyrulmuştur. İşte İslâmiyet'in hakiki müminlere verdiği muazzam bir kıymet!

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ

بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

53.Ve işte böylece onların bazısını bazısı ile imtihan etmişsinizdir ki, "ya Allah Teâlâ aramızda şunlara mıdır ki, lütfunu reva görmüştür." deyiversinler. Allah Teâlâ şükredenleri en iyi bilen değil midir? Bu mübarek ayetler de insanların muhtelif kabiliyetlerde olup birbiriyle bir deneme ve imtihan devresi geçirmekte olduklarını bildirmektedir. Ve hakikî mü'minlerin peygamberin iltifatına lâyık olacaklarını ve kusurlarından tövbe edenlerin Allah'ın mağfiretine kavuşacaklarını müjdelemektedir. Günah-kârların da takip ettikleri yanlış yolları açıklamaktadır.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا

Demeleri için Bazısı ile Onların bazılarını İmtihan ettik Ve Bölece

(Ve işte böylece onların bazısını bazısı ile imtihan etmişsinizdir) Kimini fakir, kimini zengin, şöhrat ve şana kavuşturarak onların bazısını bazısıyla şan ve şöhrat sahiplerini mevkisiz kimseler ile zenginleri fakirler ile imtihan etmişsinizdir. Yani: Onları denemişsinizdir, nice fakirler imana nail olmuşlardır, nice zenginler de bu nimetten mahrum kalmışlardır. O zenginler:

أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا

Aramızdan Kendilerine Allah Lutufda bulundu Şunlarını ki

(ya Allah Teâlâ aramızda şunlara mı lütfunu reva görmüştür) evet o inkârcılar şaşıyorlar ya Ne garip Allah'u Teâlâ aramızda şu fakir, mevkisiz şahıslara mı lütfunu reva görmüştür onları bizim aramızda hidayete kavuşturmuştur. Eğer onların takip ettikleri yol, bir hidâyet yolu olsaydı biz soylulardan ve reislerden olduğumuz için öyle miskinler, zayıflar bu hususta bizi geçemezlerdi deyiversinler. O gafillere demeli ki

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

Şükredenleri En iyi bilen Allah Değil midir?

(Allah Teâlâ şükredenleri en iyi bilen değil midir?) amenna elbette iman ettik! Şükreden kullarını pekiyi bilir. O fakir, zayıf görülen kullar, Cenâbı Hakka iman edip, ona karşı şükürlerini arz ettikleri için öyle hidayete kavuşmuşlardır. Neden o cahiller, bunu düşünemiyorlar?

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ

أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

54. Ayetlerimize iman edenler, sana geldikleri zaman de ki: Selâm sizlere, Rabbiniz kendi üzerine rahmeti yazdı ki, sizden her kim bir cehaletle bir kötü iş işlese de ondan sonra tövbe edip de kendini ıslah ederse şüphesiz ki, o Rabbiniz çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimize İman ettiler O kimseler ki Sana geldi Ve O vakit ki

(Ayetlerimize iman edenler, sana geldikleri zaman) Resulüm Ayetlerimize iman edenler O huzurundan kovulmaları istenilen iyi kullar sana geldikleri zaman onlara ikram için onların kalplerini hoş etmek için

فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ

Rahmeti Kendi Üzerine Rabbiniz Yazmıştır Size Selam Artık de ki

(de ki: Selam sizlere Rabbiniz kendi üzerine rahmeti yazdı) de ki, selâm sizlerin üzerine olsun. Siz selâmet ve saadet içinde yaşayıp durunuz. Rabbiniz kendi üzerine rahmeti Sizleri lütuf ve ihsana kavuşturmayı yazdı takdir etti ki,

أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ

Cahillikle Bir kötülük Sizden Yaparsa Kim Şüphesiz o ki

(sizden her kim bir cehaletle bir kötü iş işlerse) sizden her kim bir cehaletle bir bilmemezlik, bir gaflet sebebiyle bir kötü iş işlese

ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهَا وَأَصْلَحَ

Ve ıslah ederse Ondan sonra Tövbe ederse Sonra

(sonra tövbe edip de kendini ıslah ederse) sonra tövbe etse ondan dönüp onu terk etse, Allah'ın affını dilese ve kendini ıslah etse güzel amellerde bulunmaya başlasa Cenabı Hak onun geçmiş kusurlarını affeder ve örter. Zira

فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok bağışlayandır Çok merhamet edendir Artık şüphesiz o

(şüphesiz ki, o Rabbiniz çok bağışlayan, çok esirgeyendir) evet o rabbiniz çok bağışlayandır, o kendini düzeltten ıslah eden kulunu mağfiretine kavuşturur ve o Rabbiniz çok esirgeyendir o kulları hakkında çok fazla merhametlidir

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ

55. Ve böylece ayetleri iyice açıklıyoruz ve günah işleyenlerin yolu apaçık seçilsin diye.

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ

Ayetleri Açıklıyoruz Ve İşte böyle

(Ve böylece ayetleri iyice açıklıyoruz) Ve Kuranı Kerim'de böylece ayetleri beyan ediyoruz. Küfür ve isyan içinde yaşayanların, günahlarından rucu edenlerin ve Allah'ın hükümlerine hakkıyla itaat edip duranların hallerini, layık oldukları muameleleri böylece açıkça bildirmiş oluyoruz. Taki onların neleri hak ettikleri anlaşılsın,

وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarların Yolu Ve Belli olması için

(ve günah işleyenlerin yolu apaçık açılsın diye) onların durumları ortaya çıksın, onların haklarında layık oldukları şekilde muamele yapılsın ve o gibi kimselerin takip ettikleri yolun bir sapıklık yolu olduğu anlaşılacak akıl ve zekâ sahipleri öyle karanlık bir yol takip etmekten son derece kaçınırlar.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ

ضَلَلْتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

56.De ki: Ben Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylere ibâdet etmekten yasaklanmış bulunmaktayım. De ki: Sizin arzularınıza asla uymam O takdirde ben muhakkak sapıklığa düşmüş ve ben hidayete erenlerden olmamış olurum.

Bu mübarek Ayetler, Resulü Ekrem'in Cenabı Haktan başkasına kulluk etmekten uzak, Allah'ın birliği hakkında en açık bir delile sahip olduğunu bildirmektedir. Bu delili inkâr eden o dinsizlerin acele ettikleri azap, Hz. Peygamber'in tasarrufu altında olsa idi o kâfirlerin derhal helake uğramış olacaklarını ihtar etmektedir.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Tapıyorsunuz O kimselere ki İbadet etmemden Yasaklandım Şüphesiz ben De ki

(De ki: Ben Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylere ibâdet etmekten yasaklanmış bulunmaktayım) evet ben Allah'dan başka bir takım putlara, insanlara ibadet etmekten yasaklanmış bulunmaktayım. Bütün kâinatın yaratıcısı ve mabudu olan Yüce Allah'tan başkasına karşı kulluk etmekten o eşi ve benzeri olmayan Yüce Yaratıcı beni men etmiştir. Nail olduğum bütün deliller ve şahitler o Yüce Mabudun birliğini, göstermekte, eş ve ortaktan uzak olduğunu bütün kâinata ilan etmektedir.

قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ

Arzularınıza Uymam De ki

(De ki: Sizin arzularınıza asla uymam) Habibim o müşriklere şunu da de ki ben Sizin arzularınıza öyle batıl, delilsiz, akıl vefikre muhalif inançlarınıza, cahilce eğilimlerimize asla uymam bütün bunlar dinî yönden yasak, cahilce şeylerdir. Faraza ben sizin o arzularınıza uyacak olsam

قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا مَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

Hidayete erenlerden Ve Ben olmam O takdirde Dalalete düştüm Gerçekten

(O takdirde ben muhakkak dalalete düşmüş ve ben hidayete erenlerden olmamış olurum) hâlbuki ben bir Peygamberim? Allah'ın birliğini kesin olarak, bilir ve itiraf ederim. Mahlûkattan hiç birinin tanrılık ve mabutluk sıfatına sahip olamayacağına katıyen hükmederek hidayet yolundan ayrılmam.

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

57.De ki: Ben şüphesiz Rabbimden apaçık bir delil üzerindeyim. Siz ise onu yalanladınız. Sizin alelacele istediğiniz şey benim yanımda değil, hüküm ise ancak Allah'ındır. Hakkı o beyan eder ve o doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır.

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي

Rabbimden Apaçık bir delil üzereyim Şüphesiz ben De ki

(De ki: Ben şüphesiz Rabbimden apaçık bir delil üzerindeyim) Yüce Resulüm! O müşriklere De ki: Ben şüphesiz Rabbimden apaçık bir delil üzerindeyim ondan başka mabut olmadığını en açık, en kati bir belge ile bir delil ile bilirim. Sonsuz bir mucize olan Kuranı Kerim de, diğer şekilde tecelli eden ilahi ilham da, bütün akli deliller de o Yüce Yaratıcının birliğini, tanıdığını beyan etmektedir.

وَكَذَّبْتُمْ بِهِ

Onu Ve Yalanladınız

(ve siz ise onu yalanladınız) Siz ise Ey inkârcılar o mucizeyi, o kadar açık olan ilahi delili yalanladınız Cenabı Haktan başka mabut bulunmadığına ve bu hakikati inkâr edenlerin azap göreceğine dair verdiği bilgileri yalan kabul ettiniz.

مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ

Kendisini Acele istiyorsunuz O şey ki Yanımda değildir

(Sizin alelacele istediğiniz şey benim yanımda değil) Sizin Benden alelacele meydana gelmesini istediğiniz şey azap, başlarınıza gökten taşlar yağdırılması vesai-

re benim yanımda benim hüküm ve kudretim dairesinde değil dir ki, hemen istediğiniz an onu meydana getireyim. Onun Allah katında takdir edilmiş bir zamanı vardır,

إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ

Allah'ındır Ancak Hüküm değildir

(hüküm ise ancak Allah'ındır) Öyle azapların ve diğer hâdiselerin acele edilmesi ve geri bırakılması ancak Allah'ın iradesine tabidir.

يَقْضُ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

Hüküm verenlerin Hayırlısıdır Ve O Hakkı Anlatır

(Hakkı o beyan eder ve o doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır) Onun bütün hükümleri haktır, muntazamdır, hikmeti gerektirmektedir. O hak olmayan bir şey ile asla hükmetmez, emretmez ve yasaklamaz. Ve o doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır O Yüce Mabut, hak ile batılın arasını en mükemmel şekilde ayırır ve ortaya çıkarır. O bütün mahlûkatın üstünde bir hâkimiyete sahip bulunmaktadır.

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ

58.De ki: Eğer o acele istediğiniz şey benim yanımda olsaydı benimle sizin aranızda elbette iş bitirilmiş olurdu. Allah Teâlâ zalimleri hakkıyla bilendir.

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ

Kendisini Acele istiyorsunuz O şey ki Yanımda olsa Şüphesiz Eğer De ki

(de ki: Eğer o acele istediğiniz şey benim yanımda olsaydı) Eğer o acele istediğiniz başlarınıza gelmesini talep ettiğiniz azap vesaire benim yanımda olsaydı benim kudret ve kuvvetim dairesinde bulunsa idi

لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ

Ve Aranızda Aramda İş Elbette bitirilmişdir

(benimle sizin aranızda elbette iş bitirilmiş olurdu) yani: O acele ettiğiniz felâket, sizin üzerinize hemen yönelirdi, alelacele helak olur giderdiniz, ben sizin cezaya kavuşmanızı derhal isterdim. Fakat o benim kudret ve irademe tâbi değildir, Cenabı Hak'ka aittir. O Kerem Sahibi Yaratıcı, sizin o istediğinizi, o korkutulmakta bulunduğunuz azabı, bir hikmet ve yavaş yavaş azaba götürme hususundan dolayı bir müddet tehir buyurur. O

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ

Zalimleri En iyi bilendir Ve Allah

(Allah Teâlâ ise zalimleri hakkıyla bilendir) o zalimlerin hallerini de, hak ettikleri azabı da, o azabın onlara yöneleceği zamanı da pekâlâ bilmektedir. Artık o müşrikler beklesinler, böyle küfür ve şirk içinde yaşamaya devam ederlerse er geç layık oldukları azaba kavuşacaklardır. Acele etmeye gerek yok!

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

59.Ve gaybın anahtarları onun Cenâbı Hakkın yanındadır. Onları ondan başkası bilemez. Ve karada ve denizde ne varsa bilir. Bir yaprak düşmez" ve yerin karanlıkları içinde bir dane de bulunmaz ki, illâ onu bilir. Ve bir yaş ve bir kuru da yoktur ki, illâ apaçık bir kitaptadır.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın bütün gaybi şeyleri, bütün âlemlerdeki varlıkları tamamen bildiğini haber veriyor. Ve Yüce Yaratıcının kudretine işaret ederek insanlar hakkındaki tasarruflarını ve onların yaratılış gayesini beyan buyurmaktadır.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

O Ancak Onları bilmez Gaybın Anahtarları Ve Onun katındadır

(Ve gaybın anahtarları onun Cenâbı Hakkın yanındadır. Onları ondan başkası bilemez) Resulüm Başlarına gelecek azabı senden alelacele isteyenlere de ki gaybın anahtarları Veya hazineleri benim yanımda değil, ancak onun Cenabı Hakkın yanındadır. Onun manevi katındadır, onun kudret ve tasarrufu altındadır. Bundan dolayı o acele ettiğiniz şeyleri ben de bilmiyorum, onların iniş vaktini de biliyor değilim ki, size haber vereyim.

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Ve Denizde Karadadır O şeyleri ki Ve Bilir

(Ve karada ve denizde ne varsa bilir) Ve O Yüce Yaratıcı karada ve denizde ne varsa neler meydana gelirse onları da tamamen bilir. Gayba dâir şeyleri bildiği gibi böyle görülen şeyleri de bütün teferruatıyla tamamen bilmektedir. Hatta

وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ

Yerin Karanlıklarında Ve Bir dane yoktur Onu bilir Ancak Hiçbir yaprak Ve Düşmez

(Bir yaprak düşmez" ve yerin karanlıkları içinde bir dane de bulunmaz ki, illâ onu bilir bir ağaç dalından hiçbir yaprak düşmez kive yerin karanlıkları içinde bir dane de bulunmaz ki, illâ onu bilir o yüce yaratıcının ezeli ilmi her şeyi içine almaktadır.

وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir kitapda vardır Ancak Ve Ne bir kuru Ve Ne bir yaş

(Ve bir yaş ve bir kuru da yoktur ki, illâ apaçık bir kitaptadır) Ve kısacası bir yaş ve kuru da yoktur ki, yani diri ve ölü, büyüyen ve büyümeyen bir şey de mevcut değildir ki, illâ apaçık bir kitapta levhi mahfuzda sabittir, Cenâbı Hak tarafından tamamen bilinmektedir. Artık o Yüce Yaratıcının ilmine, takdirine muhalif, onun tayin ettiği vakte aykırı olmak üzere hiçbir kimse tarafından bir hadise vücuda getirilemez.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

60.Ve o, o yüce zattır ki, sizleri geceleyin uykuya daldırır ve gündüzün ne kazandığınızı bilir. Sonra ondan gündüzün uyandırır. Taki takdir edilen ecel nihayete ersin. Sonra dönüşünüz ona'dır. Sonra size ne işler yaptığınızı haber verecektir.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ

Gündüzde Kazandınız O şeyiki Biliyor Ve Geceleyin Sizi öldürüyor O zat ki Ve Odur

(Ve o, o yüce zattır ki, sizleri geceleyin uykuya daldırır ve gündüzün ne kazandığınızı bilir) Ve o Yüce Yaratıcı o yüce zattır ki ey insanlar! Sizleri geceleyin uykuya daldırır. Bir nevi ölüm haline düşürür, his ve seçme kudretinden mahrum bırakır ve gündüzün ne kazandığınızı bilir ne suretle hareketlerde bulunacağız daha vuku'undan evvel Cenabı Hakça bilinir ve takdir edilmiş olur.

ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى

Belirlenmiş Bir ecelin Tamamlansın için Onda Sizi diriltiyor Sonra

(Sonra onda uyandırır. Taki takdir edilen ecel nihayete ersin) evet taki, insanlar için Allah katında takdir edilen ecel dünya hayatı nihayete ersin. Uyanan şahıs böyle yatıp kalkarak kendisi için takdir edilmiş bulunan hayat müddetini tamamlasın

ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ

Dönüşünüz Onadır Sonra

(Sonra dönüşünüz onadır) Sonra ölüm ve dirilmenin neticesi olarak dönüşünüz onadır. O yüce Yaratıcının yüce mahkemesinedir

ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz **İdiler** O şeyi ki **Size haber verecektir** **Sonra**

(Sonra size ne işler yaptığınızı haber verecektir) Sonra da o ezeli mabut size dünyada ne işler yapar olduğunuzu iş ve fiillerinizin nelerden ibaret bulunmuş olduğunu haber verecektir. O işlere göre hakkınızda mükâfat veya ceza verecektir.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ

رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ

61. Ve o kullarının üzerinde tasarruf sahibidir. Ve sizin üzerinize hafaza meleklerini gönderir. Nihayet sizden birinize ölüm gelince onun canını bizim gönderdiğimiz melekler alırlar. Ve onlar vazifelerinde kusur etmezler.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın sonsuz kudretini gösteren başka bir kısım hadiseleri dikkat nazarlarımıza sunmakta ve bizlere hayatımızın gayesini haber vermektedir.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ

Kullarının Üstünde Tasarruf sahibidir **Ve O**

(**Ve o kullarının üzerinde tasarruf sahibidir**) Ve o Yüce Yaratıcı kullarının üzerinde tasarruf sahibidir. Onların bütün işlerinde hüküm ve tasarruf sahibi olan ancak o'dur, başkası değildir.

وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً

Koruyucular Üzerinize **Ve Gönderir**

(**Ve sizin üzerinize hafaza meleklerini gönderir**) Ve Ey mükellef insanlar o hüküm sahibi Yaratıcı sizin üzerinize "elkirâmül kâtibün" denilen hafaza meleklerini gönderir. Onlar sizin bütün iş ve fiillerinizi kayıt ve tesbit ederler. Bu bir hikmet gereğidir. Bu cümleden olarak her insan bunu düşünerek hareketini güzelce düzenlemelidir.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

Elçilerimiz Onu öldürdü Ölüm Birinize Geldi O vakit ki Nihayet

(**Nihayet sizden birinize ölüm gelince onun canını bizim gönderdiğimiz melekler alırlar**) Nihayet sizden birinize ölüm gelince: Hayatınız nihayete erip ölüm sebepleri yüz gösterince ölüm meleği ile onun yardımcıları onun canını alırlar cesedini Allah'ın kudretiyle ruhtan, dünyevi hayattan mahrum bırakırlar,

وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ

Kusur etmezler **Ve Onlar**

(**ve onlar vazifelerinde kusur etmezler**) ve o gönderilen melekler vazifelerinde kusur etmezler. Canları alma hususunda geciktirerek ve yavaş hareket ederek kendilerine tahsis edilen hususlarda fazla ve noksan yapmak suretiyle haddi aşamazlar.

ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمْ الْحَقِّ ۖ لَا لَهُ الْحُكْمُ ۖ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ

62. Sonra insanlar hak olan Mevlâlarına döndürülürler. Bilesiniz ki, hüküm, o Mevlâ'ya aittir. Ve o hesap görenlerin en süratlisidir.

ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمْ الْحَقِّ

Hak Mevlaları olan Allah'a Döndürüldüler **Sonra**

(**Sonra insanlar hak olan Mevlâlarına döndürülürler**) İnsanlar dirilme ve toplanmanın ardından hak olan adaletle hükmeden Mevlâlarına sahip ve yardımcıları, işlerinin idarecisi olan Yüce Mabudun hükmüne ve cezasına döndürülürler. Hak ettikleri mükâfat ve cezalara kavuşurlar. Artık ey insanlar!

ۖ لَا لَهُ الْحُكْمُ

Hüküm Onundur **Dikkat edin**

(**Bilesiniz ki, hüküm, o Mevlâ'ya aittir**) bilesiniz ki, hüküm O ebediyet âleminde şek

len ve manen geçerli ve yürürlükte olan kaza ve tasarruf o Mevlâ'ya aittir. Ondan başkasına asla ait değildir.

وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ

Hesap görenlerin En süratlisidir Ve O

(Ve o hesap görenlerin en süratlisidir) bütün mükellefleri en kısa bir zamanda çok fazla bir süratle muhasebeye tabi tutacaktır. Hatta rivayete göre bu muhasebe niha-yet dünya günlerinden bir gündüzün yarısı miktarından fazla devam etmeyecektir. Cenabı Hakkın her şeye kudreti vardır. Buna imam ettik.

قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّئِنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

63.De ki: Sizleri karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarır? Ona açıkça ve gizlice dua eder de eğer bizi bundan kurtarırsan elbette bizler şükredenlerden oluruz diye yalvardığınız zaman

Bu mübarek ayetler, haklarında tecelli eden ilâhi nimetleri, selâmetleri takdir edemeyip nimete karşı nankörlük eden müşriklerin o çirkin hâllerini kendilerine ihtar bu-yurmaktadır.

قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Ve Denizîñ Karanın Karanlıklarından Sizi kurtarır Kim De ki

(De ki: Sizleri karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarır?) Habibim O müşriklere De ki: Sizleri karanın ve denizin içinde yaşadığınız dünyanın karanlıklarından sonsuz trajedilerinden şiddetli hâdiselerden kim kurtarır? Bunu hiç düşünmez misi-niz? Öyle karanlık felâketlerden dolayı geçici olarak putlarınızı bırakarak

تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً

Ve Gizlice Yalvara yakara Ona dua edersiniz

(Ona açıkça ve gizlice dua edersiniz) Kâinatın Yaratıcısı olan Yüce Allah'a aşikâre ve gizlice dua eder yalvarış ve yakarıшта bulunur da

لَّئِنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Şükredenlerden Elbette olacağız Bundan Bizi kurtarırsa And oldun eğer

(eğer bizi bundan kurtarırsan elbette bizler şükredenlerden oluruz) eğer bizi bundan bu felâketten bu karanlık ve şiddetten kurtarırsan elbette bizler bu lütuf ve yardımından dolayı yarabbi And olsun sana şükredenlerden oluruz diye yalvardığınız zaman böyle bir halde sizi kurtaracak kimdir? Artık o putlardan, Allah'a ortak koştun-gunuz batıl tanrılardan ne bekleyebilirsiniz?

قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ

64.De ki: Allah Teâlâ sizi ondan ve her bir sıkıntıdan kurtarır, sonra siz yine ona putları ortak koşarsınız.

قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ

Sıkıntının Ve Hepsinden Ondaki Sizi kurtarır Allah De ki

(De ki: Allah Teâlâ sizi ondan ve her bir sıkıntıdan kurtarır) Resulüm o müşriklere De ki: ancak Allah Teâlâ sizi o başınıza gelen her türlü felaketten ve her bir sıkıntıdan bil cümle hüznün ve kederden kurtarır o müthiş felâketleri sizden giderir. Siz ise bu muazzam nimetleri görür de

ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ

Şirk koşarsınız Siz Sonra

(sonra siz yine ona putları ortak koşarsınız) sonra siz yine ona o Kerem Sahibi Yaratıcıya putları ortak koşarsınız. Yine öyle fâide ve zarar vermeye kadir olmayan şeylere tapar, onlardan menfaat umarsınız. Bu ne kadar gaflet! Bu ne nankörlük!

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيْعًا وَيُذِيقَ بَعْضُكُم بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

65.De ki: O, sizin üzerinize üstünüzden veya ayaklarınızın altından bir azap göndermeğe ve sizi firkalar halinde karıştırmaya ve bazınıza bazınızın hıncını tattırmaya kadirdir. Bak ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz! Gerek ki, onlar anlayabilsinler. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın inkârcıları her şekilde azaba uğratmaya kadir olduğunu ve Resulü Ekrem'in durumunu beyan etmektedir. Ve acele edilen azap ve felaketin takdir edilen vakti gelince meydana çıkacağını hatırlatarak dinsizleri tehdit eylemektedir.

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ

Üstünüzden Bir azap Size Göndermeye Gücü yetendir O De ki

(De ki: O, sizin üzerinize üstünüzden bir azap göndermeğe kadirdir) O Kudret ve hikmet sahibi Yaratıcı sizin üzerinize her dilediği vakit azap göndermeye kadirdir. Öyle azap ki üstünüzden helak edici yağmurlar veya yıldırımlar vesaire vasıtasıyla

أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ

Ayaklarınızın Altından Veya

(veya ayaklarınızın altından) zelzeleler, yer yarılımları, kıtlık ve pahalılık vesaire yüzünden bir azap göndermeğe kadirdir. Nitekim Nuh Aleyhisselâm'ın kavmi tufan ile Lut Aleyhisselâm'ın kavmi başlarına yağın taşlar ile. Karun da yarılan yerlerin içine düşmekle helak olup gitmişlerdir,

أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيْعًا

Firkalar halinde Sizi karıştırır Veya

(ve sizi firkalar halinde karıştırmaya) ve O Yüce Yaratıcı sizi firkalar halinde karıştırmaya yani aranızda düşecek ayrılıklar, muhalif eğilimler ihtiraslar yüzünden birbirinize düşman kesilerek bu sebeple birbirinizi imhaya sevk etmeye kudreti vardır,

وَيُذِيقَ بَعْضُكُم بَأْسَ بَعْضٍ

Bazısının Kinini Bazınıza Ve Tattırır

(ve bazınıza bazınızın kinini tattırmaya kadirdi) ve O Yüce Yaratıcı bâzınıza bazınızın hıncını kinini birbirinizle savaşmak ve mücadelede bulunmak suretiyle tattırmaya da kadirdir.

أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ

Ayetleri Açıklıyoruz Nasıl Bak

(Bak ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz!) Bak Resulüm Kudretimize dalâlet ve şahadet eden ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz. Ne kadar açık, ibret verici bir tarzda beyan ediyoruz.

لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

Anlarlar Ta ki onlar

(Gerek ki, onlar anlayabilsinler) Gerek ki, o münkirler, gafiller, bu açık beyanları anlayabilsinler bunları düşünerek batıl akidelerini bıraksınlar, takip ettikleri inadı, cahilce kanaatlerini terk ederek Hakka dönüversinler. Nitekim akıl ve anlayış sahipleri, bu ayetlerden pek fazla istifade etmektedirler.

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

66.Kavmin onu Kuranı Kerim'i yalan saydı. Hâlbuki o bir hakikattir. De ki: Ben sizin üzerinize vekil olmuş değilim.

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ

Kavmin Onu Ve Yalanladı

(Kavmin onu yalan saydı) Resulüm Senin Kavmin yani: Onların inada, küfre ve şir

ke müptelâ olanları o Kuran'ı Kerim'i veya üzerlerine ilahi azabın yöneleceğini yalan saydı. O husustaki beyanlarını yalanlamaya cüret gösterdi.

وَهُوَ الْحَقُّ

Bir hakikattir halbu ki o

(Hâlbuki o bir hakikattir) Yani: Kuranı Kerim, ilahi bir kitaptır, her haber verdiği şey sabittir, doğrudur, İnatçıların üzerine ilahi azabın er geç yöneleceği de haddizatında muhakkaktır. Artık bu, nasıl inkâr edilebilir ve uzak görülebilir? Habibim! Onlara

قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

Bir vekil Üzerinize Değilim De ki

(De ki: Ben sizin üzerinize vekil olmuş değilim) ben sizi korumakla ve sizi yalanlamaktan men etmek tasdik etmek ve mecbur tutmakla emir olunmuş değilim. Ben ancak size ilahi hükümleri tebliğ etmekte ve sizi Allah'ın azabı ile uyarmakla emir olunmuş bulunmaktayım. Ben ilâhi hükümleri size bildirmek ve neticesini açıklamış olmakla peygamberlik vazifemi yerine getirmiş bulunuyorum. Artık siz, halinizi, akıbetinizi düşününüz.

لِكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

67. Her bir haberin gerçekleşeceği bir zamanı vardır. Ve yakında bilirsiniz.

لِكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ

Gerçekleşeceği zamanı Her haberin vardır

(Her bir haberin gerçekleşeceği bir zamanı vardır) Ey inkârcılar! Ey hakikatleri güzelce kabul etmekten kaçınan cahiller! Her bir haberin gerçekleşeceği bir zamanı vardır. Size haber verdiğim azabın ve diğer her bir hadisenin Allah tarafından tayin ve takdir edilmiş kesin bir vakti vardır.

وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz Ve İleride

(Ve yakında bileceksiniz) Ve yakında Bu hakikatin sıhhatini bilirsiniz. Size haber verilen hadiseler er geç ortaya çıkacaktır. Bir kısmı daha dünyada iken ve diğerleri de ahirette mutlaka görülecektir. Artık yalanlamanızdan dolayı o zaman yapacağınız pişmanlıklar sizlere faide vermeyecektir. &-Nitekim Resulüllah'ın verdiği haberleri yalanlayan müşriklerin bir kısmı daha peygamber zamanında Allah'ın kahrına uğrayarak onların yerlerine Müslümanlar hâkim olmuşlardır. Diğer kısımları da dünyada olmasa da âhirette mutlaka Allah'ın kahrına, cehennem azabına uğramış olacaklardır.

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

68. Ve bizim ayetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğün zaman, ondan başka bir söze dalıncaya kadar hemen onlardan yüz çevir. Ve şayet bunu şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra o zalimler olan kavim ile beraber oturma.

Bu mübarek ayetler İslam'ın mukaddes değerleri ile alay eden dinsizler ile mü'minlerin aynı mecliste bulunmalarının caiz olmadığını bildirmektedir. Öyle dinsizlerin günahlarından zühd ve takva sahiplerinin sorumlu olmayacaklarını, fakat o dinsizlere mümkün mertebe öğüt vermekle mükellef olduklarını göstermektedir.

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا

Ayetlerimiz hakkında Dalıyorlar O kimseleri ki Gördün Ve O vakit ki

(Ve bizim ayetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğün zaman) Resulüm! Hakkı inkâr edenlere ben sizin vekiliniz değilim de Ve bizim ayetlerimiz Kuranı Kerim hakkında cahilce lakırdılara dalanları o ayetleri yalanlayanları, onlar ile alay edenleri gördüğün zaman artık onlar ile beraber oturma,

فَاعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ

Ondan başka Bir söze Dalıncaya kadar Ta ki Kendilerinden Artık yüz çevir

(ondan başka bir söze dalıncaya kadar hemen onlardan yüz çevir) öyle Kuran hakkındaki yalanlama ve alaydan başka bir söze dalıncaya kadar hemen onlardan yüz çevir. Onların yanlarını terk eyle, sözlerini dinleme.

وَأَمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ

Şeytan Sana unutturursa Ve Şayet

(Ve şayet bunu şeytan sana unutturursa) Bu husustaki ilâhi yasağı şeytan seni meşgul ederek sana unutturursa o Allah'ın yasağını

فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Kavim ile Beraber Hatırladıktan Sonra Artık oturma

(hatırladıktan sonra o zalimler olan kavim ile beraber oturma) çünkü onlar bu yerme ve ayıplamaları yüzünden zulme düşmüş, Allah'ın azabını hak etmiş bir halde bulunmuşlardır. &-Yüce Peygamber hakkında unutma vaki olur mu? Sualine şöyle cevap verilmektedir. Evet, Unutma vaki olabilir: Nitekim bir ayeti kerimede

وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ

(unuttuğun takdirde Allah'ı an) Kehf, 18/24 buyrulmuştur. Hz. Âdem den de nisan sâdır olmuştur. Yine başka bir ayeti kerimede

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسَىٰ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

(And olsun ki, bundan evvel Âdem'e de tavsiyede bulunmuştuk O ise unuttu ve O'nun için bir azim bulmadık) Taha, 20/115 Ayeti kerimesi bunu ifade etmektedir.

قَالَ لَا تَأْخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ Musa Aleyhisselâm da

(unuttuğum şeyden dolayı beni hesaba çekme) Kehf, 18/73 diye niyaz etmiştir.

Bir hadisi şerifte de: "Ben de sizin gibi bir beşerim, siz unuttuğunuz gibi ben de unutturum, unuttuğum zaman bana hatırlatınız" diye buyurmuştur.

&-Fakat sahih olan görüşe göre Rasûlü Ekrem, Allah tarafından kendisine bildirilen bir şeyi unutmaz. Diğer bir görüşe göre unutulabilirse de Allah tarafından mutlaka kendisine tekrar tembih ve tebliğ buyrulur. Şeytanın insanlara bazı şeyleri unutturması ise onun insanlar üzerinde bir baskısı, bir tasarrufu kabilinden değildir. Çünkü şeytan buna kadir olamaz. Nitekim:

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

(Muhakkak ki, iman etmiş olanların ve Rablerine tevekkülde bulunanların üzerine Onun için bir hâkimiyet yoktur) Nahl 16/99

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرِي لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

69.Ve takva sahiplerinin üzerine onların hesabından bir şey yoktur. Fakat bir öğüttür, olabilir ki, onlar sakınırlar.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şey Onların hesabından Sakınıyorlar O kimselere ki Ve Yoktur

(Ve takva sahiplerinin üzerine onların hesabından bir şey yoktur) Yani: Öyle Kuran ile alay eden inkârcı bir kavmin o pek çirkin, rezil hallerinden kaçınan müminlerin, üzerine onların o inkârcıların hesabından bir şey yoktur. Onların hesaplarını vermeye tabi olacakları günahları sorumluluğundan o takva sahibi kullar uzaktırlar.

وَلَكِنْ ذِكْرِي لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

Sakınırlar Ta ki onlar bir öğüttür Fakat

(Fakat bir öğüttür, olabilir ki, onlar sakınırlar) Fakat O takva sahibi kullar üzerine

bir vazife düşer ki o da bir öğüttür yani: O inkârcılara hareketlerinin ne kadar çirkin ve azabı gerektiren bir şey olduğunu söyleyerek onları mümkün mertebe o hareketlerinden menetmeye gayret etmekten ibarettir. Olabilir ki, O inkârcılar böyle güzel bir öğüt tesiriyle uyanarak o yaptıkları çirkin hareketlerinden, o kötü sözlerinden sakınırlar. Allah'ın ayetleri hakkındaki alaycı lâkırdılarından vazgeçerler.

&-Rivayete göre 68. ayeti kerime nazil olunca ashâbı kiram biz o inkârcılar ile beyti şerifte daima beraber bulunuyoruz. Onlar Kuranı Kerim hakkında her alay ettikçe biz yanlarından ayrılacak olsak mescidi haramda oturmaya, beyti şerifi tavaf etmeğe kadirdir olamayız, demişler. Bunun üzerine bu 69. ayeti celile nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki: O alaycı inkârcıların çirkin davranışlarından onlar ile bir mecliste bulunmuş olan takva sahibi mü'minler sorumlu olmazlar. Şu kadar var ki, o müminler, o inkârcıları mümkün mertebe irşada çalışmalıdırlar, onlara nasihatte bulunmalıdırlar. Olabilir ki, o inkârcılar, bu nasihat tesiriyle hayâ ederler de o rezil lakırdılarından vazgeçerler. Velhâsıl Müslümanlar için imkânlar elverdiği ölçüde iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak bir vazifedir.

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

70.Dinlerini bir oyuncak ve bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Ve onunla öğüt ver ki, hiçbir kimse kazandığı şey sebebiyle helake düşmesin, onun için Allah Teâlâ'dan başka ne bir dost ve ne de bir şefaathçi yoktur. Ve o bütün varını fide olarak verecek olsa ondan alınmaz. Onlar o kimselerdir ki, kazanmış oldukları şeyler sebebiyle azaba maruz kalmışlardır. Onlar için küfrettikleri şey sebebiyle pek sıcak sudan bir içki ve pek incitici bir azap vardır.

Bu ayeti celile, dinin yüceliğini takdir etmeyip onu kötüye kullanan ve dünya hayatına aldanıp anlamlı düşünmeden mahrum bulunan kimseler ile dostluğun yasaklanmış olduğunu bildiriyor ve o gibi şahısların müthiş akıbetlerini dikkat nazarlarına takdim ediyor.

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Ve Kendilerini aldattı Ve Bir eğlence Bir oyun Dinlerini Edindiler O kimseleri ki Ve Bırak

(Dinlerini bir oyuncak ve bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattmış olduğu kimseleri bırak) Resulüm! Dinlerini bir oyuncak edinen Akıl ve mantığa asla uymayan şeyleri din adına ileri süren, putlara tapınmak gibi cahilce hareketleri dini vazifelerden utanan ve hakiki bir dinin kitabıyla hükümleriyle alay etmeye cüret gösteren, dini hükümleri kendi arzularına göre yalan yanlış yorumlamaya çalışanları bırak. Bu dünya hayatından başka bir ebedi hayat olmayacağına inanmış bulunan kimseleri de bırak. Onlardan kaçın, onların sözlerine, işlerine aldırma

وَذَكَرَ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ

Kazandı O şey yüzünden ki Bir kimse Helake düşer Diye Onunla Ve Öğüt ver

(Ve onunla öğüt ver ki hiçbir kimse kazandığı şey sebebiyle helake düşmesin) Ve Resulüm Sen düşünme ve tefekküre kabiliyetli olanlarla onunla Kuranı Kerim ile öğüt ver ki bu dünyada hiçbir kimse kazandığı gayrimeşru bir şey bir amel sebebiyle helake düşmesin senin nasihatini dinleyerek uyanık olsun. Ve ihtar et ki,

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ

Ve bir şefaathçi yoktur Bir dost Allah'dan Başka Ona Yoktur

(onun için Allahdan başka bir dost yoktur ve bir şefaathçi yoktur) herhangi bir

nefis için Allah Teâlâ'dan başka bir dost bir yardımcı yoktur. Ve bir şefaathçi yoktur ki onu Allah'ın azabından kurtarabilsin.

وَأَنْ تَعْدِلَ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا

Ondan Alınmaz Fidyeyi Her Feda ederse Ve Eğer

(Ve o bütün varını fide olarak verecek olsa ondan alınmaz) Ve o Nefis bütün varını, servetini feda edecek olsa ondan alınmaz bu fidyesi kabul edilerek kendisinin azaptan kurtulmasına bir vesile olamaz.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا

Kazandılar O şey yüzünden ki Helake düşürüldüler O kimselerdir ki işte onlar

(İşte Onlar o kimselerdir ki kazanmış oldukları şeyler sebebiyle helake düşmüşlerdir) Öyle kendilerini hayırdan men edip, azaba uğratan şahıslar o kimselerdir ki, o inkârcılar o günahkârlar kötü ameller, bozuk inançlar sebebiyle azaba maruz kalmışlardır. Onlar ahrette cehennemnin ateşli kucağına teslim olunacaklardır.

لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ

Kaynar sudan Bir içecek Onlar için vardır

(Onlar için kaynar sudan bir içecek vardır) O beyinsizler için küfrettikleri şey sebebiyle pek sıcak sudan içerlerini dağılayacak, damarlarını koparacak derecede kaynar bir içecek vardır

وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

İnkar ediyorlar İdiler O şeyden dolayı ki Elemli Ve Bir azap

(Ve Onlar için küfrettikleri şey sebebiyle pek incitici bir azap vardır) onlar dünyada iken hayat boyu işlemiş oldukları küfür ve isyandan dolayı ahiret âleminde böyle sonsuz bir cezaya maruz kalacaklardır. Onlar küfürlerinden başka işledikleri diğer günahlar ve başkalarının hukukuna tecavüzler sebebiyle de ayrıca azap göreceklerdir. Artık o inkârcılar bu müthiş âkibetlerini düşünmeli değil midirler?

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ أَيْنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

71.De ki: Âllah Teâlâ'dan başka bize ne fâide ve ne de zarar veremeyecek şeylere tapar mıyız? Ve bize Allah Teâlâ hidayet etmişken ardımıza döndürülür müyüz? O kimse gibi ki, yerde şaşkınca dolaşırken kendisini şeytanlar sapıklığa düşürmüştür. Hâlbuki onun için bir takım arkadaşlar vardır ki, "gel bize" diyerek onu doğru yola Çağırır dururlardı. De ki: Muhakkak Allahın hidayeti, doğru yolun ta kendisidir ve bize emir olunmuştur ki, âlemlerin Rabbine samimiyetle ibadette bulunalım.

Bu mübarek ayetler de halka fâide ve zarar vermekten aciz olan putlara tapınmanın helake götüreceğini bildirmektedir. İnsanlığa akıbetlerini hatırlatarak kendilerini hidayet yoluna, Hakka ibadet ve itaat etmeye davet etmektedir.

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا

Ve Bize zarar vermiyor Bize fayda vermiyor O şeye ki Allah'dan Başka Yalvaralım mı? De ki

(De ki Allah Teâlâ'dan başka bize ne faide ve ne de zarar veremeyecek şeylere mi tapalım?) Resulüm! O müşriklere, Müslümanları kendi babalarının batıl dinine davet eden kâfirlere De ki: Biz Allah Teâlâ'dan başka yaratıcılık ve mâbudluk sıfatına sahip olmayan ve bize ne faide ve ne de zarar veremeyecek bulunan şeylere bir takım putlara vesâireye tapar mıyız? Biz onlara ibadette bulunsak bize bir fâide vermezler ve onları terk etsek bize bir zarar vermeğe kadir olamazlar. Artık öyle fâni ve aciz şeyler mabut sıfatına sahip olabilir mi?

وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ

Allah Bizi hidayete erdirdi O vakitten sonra ki Ökçelerimiz üzerinde Ve Geriyemi çevrilelim

(Ve bize Allah Teâlâ hidayet etmişken ardımıza mı döndürülelim?) Ve bize Allah Teâlâ hidâyet etmiş Bizi tevhid inancına ve İslâm dinine kavuşturmuş iken dinden dönerek küfür ve şirke düşer miyiz?

كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا

Şaşkın olarak Yeryüzünde Şeytanlar Onu ayartmıştır O kimse gibi ki

(O kimse gibi ki, yerde şaşkınca dolaşırken kendisini şeytanlar sapkınlığa düşürmüştür) O kimse gibi ki, yerde şaşkınca Takip edeceği yolu kaybederek şaşkın vaziyette dolaşırken kendisini şeytanlar sapkınlığa düşürmüştür. Öyle helake götüren bir vaziyetle karşı karşıya bırakılmıştır.

لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ انْتِنَا

Bize gel (diye) Hidayete Kendisini davet ediyorlar Arkadaşları Onun vardır

(Hâlbuki onun için bir takım arkadaşlar var idi gel bize diyerek onu doğru yola çağırır dururlardı) Dindar dostlar, öğüt verenler var idi ki, onu irşat ve ikaza çalışarak öyle kâfirlerin arkasına düşme diyerek onu doğru yola çağırır dururlardı. Artık öyle hayrı tavsiye eden zatların nasihatini tutmak, onların tavsiye ettikleri hidâyet yoluna gitmek icab etmez mi idi? Resulüm! Böyle hakiki dostlarının nasihatlerini dinlemeyerek şeytanlara, aldatıcı şahıslara uyanlara

قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ

Hidayet Odur Allah'ın Hidayeti Şüphesiz De ki

(De ki: Muhakkak Allah Teâlâ'nın hidayetidir hidayet olan) evet onun bütün insanlığa yönelik olan mukaddes İslâm dinidir hidâyet olan bundan başkası batıldır, sapıklıktır

وَأْمُرْنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine Teslim olmamız için Ve Emrolunduk

(ve bize emir olunmuştur ki, âlemlerin Rabbine teslim olalım) ve bize Cenabı Hak tarafından emir olunmuştur ki, âlemlerin Rabbine yalnız o Kâinatın Yaratıcısına, o hikmet sahibi mabuda samimi bir şekilde ibadette bulunmaya çalışalım.

وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

72.Namazı dosdoğru kılın ve Allah'tan korkun diye de emredildik O, huzuruna varıp toplanacağınız Allah'tır.

وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ

Ve ondan korku Namazı Hakkıyla eda edin Ve Diye

(Namazı dosdoğru kılın ve Allah'tan korkun diye de emredildik) Ve Allah Teâlâ tarafından beş vakit namazı kılın ve ondan o Yüce Yaratıcı Allah dan korkunuz onun emirlerine, yasaklarına muhalif hareketlerden çekininiz diye de emredildik

وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona O zattır ki Ve O

(ve o zattır ki huzuruna varıp toplanacağınız odur) ve o, o Yüce Yaratıcıdır ki başkasına değil, yalnız evet yalnız onun manevi huzuruna toplanacaksınız ölümden sonra yeniden hayat bulup mahşere sevk edileceksiniz, orada dünyadaki amellerinize göre mükâfat ve ceza göreceksiniz diye emir olunduk. Artık bu mühim emre uymak lâzımdır, istikbalini düşünen bir akıllı, böyle yüce bir emre asla muhalefet edemez.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ

وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

73. Ve o, o yüce zattır ki, gökleri ve yeri hakkıyla yaratmıştır. Ve onun ol diyeceği gün her şey hemen oluverir, sözü haktır ve sura üfürüleceği gün mülk onundur. Gizli olanı da açık olanı da bilendir. O hikmet sahibidir, her şeyden haberdardır.

Bu ayeti celile de Cenabı Hakkın birliğini, kudret ve azametini kâinatın her halinden haberdar bulunduğunu bildirerek küfür ve şirkin batıl olduğunu göstermektedir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Ve Yeri Gökleri Yarattı O zattır ki Ve O

(Ve o, o yüce zattır ki gökleri ve yeri hakkıyla yaratmıştır) Ve Resulüm! Ümmetine tebliğ et ki o Ezeli ve hikmet sahibi olan mabudumuz o yüce zattır ki öyle bir kudret ve azamet sahibidir ki, bütün semaları ve dünya ile ilgili hususları, bütün bunlarda bulunan varlıkları hakkıyla hak ve hikmete bağlı olarak yaratmıştır. Bunların içinde boş yere yaratılmış hiç bir şey yoktur.

وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur Ol Diyecek Ve O gün ki

(Ve onun ol diyeceği gün her şey hemen oluverir) Ve O Yüce Yaratıcının ol diyeceği gün yani: Meydana gelmesini emir ve irade buyurduğu an her şey hemen oluverir meselâ: Kıyamet hadisesi derhal meydana gelir, başka bir şeye bağlı olmaz. O hikmet sahibi Yaratıcının iradesine muhalefet tasavvur olunamaz.

قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ

Sura Üflenecek O gün ki Mülk Ve Onundur Haktır Sözü

(sözü haktır ve sura üfürüleceği gün mülk onundur) Ve o Yüce Yaratıcının sözü haktır onun bütün emirleri, yasakları, bütün takdirleri ve kazaları hikmet ve faydayı içerir, boş ve faydasız olmaktan uzaktır. Ve sura üfürüleceği gün Bütün ölülerin yeniden diriltilip mahşere sevk edilecekleri zaman mülk onundur. Bütün yaratıkları üzerinde tek başına hâkim olan, ancak o'dur. O gün hiçbir kimse bir şeye sahip olma ve tasarruf etme iddiasında bulunamayacaktır. O Kâinatın Yaratıcısı, mahlûkatından

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Ve Görüneni Görünmeyeni Bilendir

(gizli olanı da açık olanı da bilendir) onun ilminden hiç bir şey gizli kalamaz.

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

Her şeyden haberdar olandır Her işi hikmetli olandır Ve O

(O hâkimdir, habirdir) bütün fiilleri, bütün mahlûkatı üzerindeki tasarrufları hikmete bağlıdır ve o habirdir bütün mahlûkatının gizli ve açık fiil ve hareketlerinden haberdardır. O Yüce Mabudun ezeli ilmi, bütün kâinatı kuşatmıştır. Artık ey insanlar! Mabudunuzun birliğini, onun bu kudret ve azametini düşünerek ona göre hareketlerinizi tanzim ediniz ki, dünya ve ahirette selamet ve saadet içinde yaşamaya muvaffak olasınız.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَرَأَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا إِلَهَةً إِنِّي أَرِيكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

74. Ve bir vakit ki, İbrahim, babası Azer'e demişti ki: Sen putları tanrılar mı ediniyorsun! Ben şüphe yok seni ve kavmini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum.

Bu mübarek ayetler, Hz. İbrahim'in, müşrik olan babasını hesaba çektiğini ve kendisine kâinatı yaratanın kudret ve hâkimiyetine şahitlik eden eserlerin görüldüğünü bildirmektedir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَر

Azere Babası İbrahim Demişti Ve Bir zaman

(Ve bir vakit ki, İbrahim, babası Azer'e demişti ki) Resulüm! O putlara tapanlara inançlarının bozulduğunu bildirdiğin gibi onlara Hz. İbrahim'in putperest babasını nasıl hesaba çekmiş olduğunu da şöylece anlat Ve bir vakit ki. İbrahim Aleyhisselam babası Azer'e demişti ki:

أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً

İlahlar Bir takım putları Ediniyor musun?

(Sen putları tanrılar mı ediniyorsun!) Sen temiz yaratılışa muhalif, akıl ve fikre aykırı olarak putları öyle fayda ve zarar vermeye kudretleri olmayan şeyleri tanrılar mı ediniyorsun? Onlara mı tapınıp duruyorsunuz? Bu ne kadar akıl ve fikre muhalif bir hareket!

إِنِّي أَرِيكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içinde Ve Kavmini Seni görüyorum Şüphesiz ben

(Ben şüphe yok seni ve kavmini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum) Ben şüphe yok ki, seni ve Senin gibi putlara tapınan, onlardan faide bekleyen kavmini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum. Siz doğru bir yoldan ayrılmış, hidayetden mahrum kalmış bir halde bulunuyorsunuz.

&-Azer, İbrahim Aleyhisselâm'ın babasıdır. Küfe'nin köylerinden birinde ikamet etmekte idi. Bunlara "Kenaniyün" denilirdi. Bunlar gökteki yıldızlara ve yerdeki putlara, heykellere tapınırlar, bunlara tanrılık, mabutluk isnat ederlerdi. Her yıldız adına bir put edinmişlerdi. O yıldızla yaklaşmak için o puta tapınırlardı, taki, kendileri için o yıldız yanında şefaatte bulunsun. İşte İbrahim Aleyhisselâm, bu müşriklerin bu cahilce hâllerini inkâr etmek ve inançlarının bozukluğunu göstermek için babasına böylece hitap ve ihtarda bulunmuştu.

وَكَذَلِكَ نُرَىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

75.Ve İbrahim'e şöylece göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk ki, yakinen bilip inananlardan oluversin.

وَكَذَلِكَ نُرَىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Melekûtunu İbrahim'e Gösteriyoruz Ve İşte böyle

(Ve İbrahim'e şöylece göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk) İşte öyle mahlûkların ilahi sıfatlara sahip olamayacağını bilip babasını ikaz ve irşada çalışmış olan İbrahim'e şöylece ilham edip gösterdiğimiz hakikatler gibi göklerin ve yerin melekûtunu da gösteriyorduk. Yani: Bunların sahip oldukları acayip ve eşsiz şeyleri ve bunların Allah'ın birliğine Rabliğine işaret ve şahitliğini ve bunların Allah'ın birer büyük mülkü olduğunu da gösteriyorduk ki onları da nazarı dikkate alarak ve ehemmiyet vererek

وَلَيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

Kati iman edenlerden Ve Olması için

(yakinen bilip inananlardan oluversin) Cenabı Hakkın varlığını, birliğini, yaratıcılığını ve hâkimiyetini gözüyle görme derecesinde bilerek pek sağlam inanç sahiplerinden bulunsun ve Allah'ın bu lütfü sayesinde halkı irşada: Müşrikleri susturmaya muvaffak olsun.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ

76.Ne zaman ki, üzerine yine gece bastı, bir yıldızı gördü, "bu benim Rabbim" dedi batınca da "ben öyle batanları sevmem" deyiverdi.

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim'in değişme ve başkalaşmaya uğrayan şeylerin rablik ve mabutluk sıfatına sahip olamayacağını beyan ederek müşriklerden uzak olduğunu şöylece ilan etmektedir.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي

Rabbimdir Bu Dedi Bir yıldız Gördü Gece Üzerini Kapladı Derken ne zaman ki

(Ne zaman ki, üzerine yine gece bastı, bir yıldızı gördü, "bu benim Rabbim" dedi) Ne zaman ki gece vakti girdi İbrahim Aleyhisselâm bir yıldızı gördü bu Zühre veya Müşteri yıldızı imiş bu benim rabbimdir dedi Sonra bu yıldız

فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ

Batanları Sevmem Dedi Battı Fakat ne zaman ki

(vatka ki batınca da ben öyle batanları sevmem) o yıldız günün ziyadesiyle kaybolunca kavmine hitaben öyle bir mekândan diğer bir mekâna intikal eden, batıp duran şeylere kalben yönelemem, onları Rab, mabut tanımam deyiverdi. Kavminin bu husustaki inançlarını değersiz olarak göstermiş oldu.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

77.Ne zaman ki, ayı doğar bir halde gördü. "Rabbim budur" dedi. Sonra ay batınca da "and olsun ki, eğer bana Rabbim hidâyet etmemiş olsaydı, elbette ben sapıklığa düşenler topluluğundan olacaktım" dedi.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي

Rabbimdir Bu Dedi Doğmakta olan Ayı Gördü Sonra ne zaman ki

(Ne zaman ki, ayı doğar bir halde gördü Dedi Rabbim bu'dur) Ne zaman ki Hz. İbrahim, yıldızın batışının ardından ayı doğar bir halde gördü bu doğmaya başlamış olan ay nisbeten daha büyük, daha parlak olduğundan Dedi Rabbim bu'dur öyle mi? Siz buna mı kanaat getirdiniz dedi. Sonra bu sözün ardından

فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي

Rabbim Beni hidayete erdirmesse And olsun eğer Dedi Battı Sonra ne zaman ki

(sonra ay batınca da dedi and olsun ki, eğer bana Rabbim hidâyet etmemiş olsaydı) ne zaman ayda yıldız gibi batıp gidince de Cenabı Hakka yemin ederim ki, eğer bana Rabbim hidâyet etmemiş olsaydı kendi yüce zatına yönelik bir kabiliyet, bir kalp ilhamı vermemiş bulunsaydı

لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

Dalalet düşenler Topluluğundan Mutlaka olurum

(elbette ben dalalet düşenler topluluğundan olacaktım) çünkü bu gördüğün şeyler yokluğa maruz bulunmakta rabliğe lâayık olmamaktadırlar. Bunlara rablik isnat edilmesi insanı cehalet içinde bırakmış olur. Bundan dolayı ben bu batan ay'ın da rabliğine inanmış değilim dedi. Onun rab olmaya lâayık olmadığını kavmine ihtar etmiş bulundu.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

78.Ne zaman ki" güneşi doğmaya başlar gördü. Dedi ki: "Bu'dur Rabbim bu daha büyük" nihayet o da batınca dedi ki: Ey kavmim! Ben muhakkak sizin Allah Teâlâ'ya ortak koştuğunuz şeylerden uzağım.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ

Daha büyüktür Bu Rabbimdir Bu Dedi Doğmakta olan Güneşi Gördü Nihayet ne zaman ki

(Ne zaman ki" güneşi doğmaya başlar gördü. Dedi ki: "Bu'dur Rabbim bu daha büyük) Ne zaman ki Mübarek İbrahim Aleyhisselâm güneşi de doğmaya başlar gördü onun daha büyük, daha gösterişli olduğunu dikkate aldı, dedi ki: Bu'dur Rabbim, bu daha büyük Siz bunun rabliğine mi inanıyorsunuz? Öyle mi?

فَلَمَّا أَفَلَتْ

Battı Fakat ne zaman ki

(nihayet o da büneşte batınca) artık biliniz ki, ben Allah'ı biliyorum kâinatı yaratanın bu gibi kusurlardan uzak olduğuna inanıyorum böyle gelip giden, batmaya, yok olmaya, değişmeye maruz bulunan şeylerin mabut olamayacağını idrak ediyorum,

قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorsunuz O şeylerden ki Uzağım Şüphesiz ben Kavmim Ey Dedi

(Dedi ki: Ey kavmim! Ben muhakkak sizin Allah Teâlâ'ya ortak koştuğunuz şeylerden beriyim) bütün gök cisimlerinden, bütün putlardan ve heykellerden uzağım onlardan hiçbirini hâşâ mabutluk, rablik sıfatıyla vasıflanmış kabul etmem. Hiçbirine kulluk etmem. Benim mabudum ancak bütün kâinatı var eden, ezeli ve ebedi her şeye kadir olan Allah Teâlâ'dan başkası değildir.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

79.Ben muhakkak bir hânif olarak yüzümü gökleri ve yeri yaradana çevirdim ve ben müşriklerden değilim.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا

Bir hânif olarak Ve Yeri Gökleri Yoktan var etti O zata ki Yüzümü Çevirdim Şüphesiz ben

(Ben muhakkak bir hânif olarak yüzümü gökleri ve yeri yaradana çevirdim) Ben muhakkak bir muvahhit Bir hânif yani: Bâtıl dinlerden, bozuk inançlardan uzak olarak yüzümü tam bir samimiyetle kalbimi, ibâdet ve itaatimi gökleri ve yeri bütün kâinatı yaratana bütün bunları kudretiyle yoktan var etmiş olan Yüce Allah'a çevirdim. Ben bütün varlığımla onun apaçık dinine yönelmiş, tevhid inancıyla vasıflanmış bulunmaktayım

وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ve Ben değilim

(ve ben müşriklerden değilim) öyle gök cisimlerin ve diğer mahlûkatı birer mabut tanıyarak onları Yüce Yaratıcıya ortak tanıyan cahiller gûruhundan uzak bulunmaktayım.

&İbrahim Aleyhisselâm'ın yıldıza, ay'a ve güneşe Rabbim demesi onların rabliğine inanma suretiyle değildir. Çünkü Peygamberler çocukluklarından beri masumdurlar, onlardan küfür ve isyan sadır olmaz. Bundan dolayı bu gibi mahlûkata Rabbim denilmesinde birçok sebep vardır. Tefsiri kebirde vesairede bunlar gösterilmiştir. Bu cümleden olarak şöyle denilmektedir:

1.Hz. İbrahim'in kendileriyle münazarada bulunduğu taifeye karşı: "Bu benim Rabbimdir" demesi sizin iddia ve inancınıza göre bu benim Rabbimdir, fakat haddizatında öyle değildir, demektir.

2.Bu benim rabbimdir, sözü inkâr yoluyla sorulan bir sorudan ibarettir. Adeta denilmiş oluyor ki: Bu benim Rabbim midir? Ha söyleyin bakalım! Karşılıklı konuşmalarda böyle soru edatının düşmesi pek çoktur.

3.Hz. İbrahim: "Bu benim Rabbimdir veya Rabbim budur sözünü alay yoluyla söylemiştir. Nitekim bir kavime despotluk eden aşağılık bir adam hakkında: "Bu sizin efendinizdir" denilerek onun bu despotluğa lâayık olmadığına işaret edilmiş olur.

4.Hz. İbrahim, bu sözleriyle yıldızlara, Ay'a ve güneşe tapan bir kavme delile dayanarak netice çıkarmak suretiyle irşat etmek istemiştir. Kendileri ile münazarada bulunduğu müşrikleri güzelce düşünceye sevk için yumuşak davranarak konuşmuştur. Onların nazarı dikkatlerini çekmek için onların iddia ettikleri gibi açıklamada bulunmuş, sonra o iddiaların batıl olduğunu birer delile dayanarak göstermiştir. Âdeta denilmiş oluyor ki: Bir kere düşününüz, kendilerine rablik isnat ettiğiniz bu şeylerden her birinin üstünde de daha büyüğü, daha parlağı doğup sönüyor, hepsi de daima değişme ve başkalaşmaya maruz bulunuyor, artık bunlar nasıl rabliğe sahip olabilirler? Doğrusu ben bunlardan beriyim, ben ezeli ve ebedi olan değişme ve başkalaşmadan uzak bulunan Kâinatın Yaratıcısını birler ve tasdik ederim, ondan başkasının rablikle, mabutlukla vasıflanmış olmasına inanmam. Ben ancak o Yüce Yaratıcıya inanır ve yönelirim.

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنِ وَلَا آخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

80.Ve ona karşı kavmi delil getirmeğe kalkıştı. Dedi ki: Siz Allah Hakkında bana karşı delil getirmeye mi kalkışıyorsunuz? O hâlbuki o bana hidâyet nasip buyurmuştur. Ve ben ona ortak koştuğunuz şeylerden korkmam. Meğerki Rabbim bir şey dilemiş olsun. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Artık siz hiç düşünmez misiniz? Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselâm'ın kendisine karşı müşriklerin ileri sürmek istedikleri delilleri iptal etmekte, Allah'ın birliği hakkındaki açıklamalarını zikret-mektedir.

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ

Kavmi Ve Onunla tartıştı

(Ve kavmi onunla tartıştı) Ve Hz. İbrahim'e karşı kavmi kendi iddialarını kuvvetlendirmek için delil getirmeğe kalkıştı dediler ki: Biz bunları Allah'a yaklaşmak için ilâh ediniyoruz, onun yanında bize şefaath edeceklerdir. Biz, babalarımızı, dedelerimizi bunlara tapar bir halde bulduk, sen bizim bu mabutlarımızı ayıplar ve kötölürsen o yüzden afetlere, belâlara, uğrarsın. O cahillere karşı Hz. İbrahim de

قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ

Allah hakkında Benimle tartışıyorsunuz Dedi ki

(Dedi ki: Siz Allah Hakkında benimle tartışıyor musunuz) ey şirk ve küfür içinde yaşayan kavim! Siz Allah hakkında Onun birliği, ilahlık şanı hususunda bana karşı delil getirmeye mi kalkışıyorsunuz? Öyle yanlış düşüncelerinizle beni dalalette düşürmek mi istiyorsunuz?

وَقَدْ هَدَيْنِ

Beni hidayete erdirmiştir Halbuki gerçekten

(hâlbuki beni hidayete erdirmiştir) Hâlbuki o Yüce Yaratıcı bana hidayet nasip buyurmuştur. Beni sizin batıl yollarınızdan koruyarak hak yola sevk etmiştir, beni Allah'ın birliği hakkında delil getirmeye muvaffak kılmıştır.

وَلَا آخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ

Ona Ortak koşuyorsunuz O şeylerden ki Ve Korkmam

(Ve ben ona ortak koştuğunuz şeylerden korkmam) Ve ben o eşsiz Yaratıcıya ortak koştuğunuz şeylerden sizin putlarınızdan mabut tanıdığınız o değişme ve başkalaşmaya maruz şeylerden korkmam. Onlar bana bir zarar vermeğe kadir değildiler. Siz ne için beni onlarla korkutmak istiyorsunuz? Ey gafiller zümresi!

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا

Bir şey Rabbimin Dilemesi Ancak

(Meğerki Rabbim bir şey dilemiş olsun) meğerki Rabbim Benim hakkımda bir şey bir zarar, hoş olmayan bir nesne dilemiş olsun ancak o şey, Allah tarafından bana yönelmiş olur. Yoksa ona ortak koştuğunuz şeylerin bana bir zararı olamaz. Ve bana Allah tarafından yönelecek şey de o sizin batıl mabutlarınızın bir rolü ve tesiri bulunamaz.

وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

İlmen Her şeyi Rabbim Kuşatmıştır

(ve rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır) benim hakkımda da kendi Yüce Katından hikmet gereği bir sebeple hoş gitmeyen bir şey takdir edilmiş ise o da ancak Allah tarafından bilinir.

أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

(Artık siz hiç düşünmez misiniz?) O ilah edindiğiniz şeylerin cansız varlıklar kabilin-

den olup fayda ve zarar adına bir şeye kadir bulunmadıklarını ne için düşünmezsiniz de beni onlar ile korkutmaya cüret edersiniz?

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

81.Ve nasıl olur da sizin ortak koştuklarınızdan korkarım. Hâlbuki siz Allah Teâlâ'ya haklarında sizin üzerinize hiç bir delil indirmemiş olduğu şeyleri ortak koşuyorsunuz da, korkmuyorsunuz! Artık korkudan emin olmaya bu iki taifeden hangisi daha haklıdır? Eğer siz bilir kimseler iseniz söyleyin bakalım.

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ

Şirk koştunuz O şeylerden ki Korkarım Ve Nasıl

(Ve nasıl olur da sizin ortak koştuklarınızdan korkarım) nasıl olur da ben sizin Allah Teâlâ'ya ortak koştuklarınızdan öyle yaratılmış olan, fayda ve zarar vermekten aciz bulunan putlarınızdan korkarım. Asıl korkulacak olan Kâinatın Yaratıcısı Allah'tır.

وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ

Allah'a Şirk koştunuz Gerçekten siz Siz korkmazken

(Hâlbuki siz Allah Teâlâ'ya ortak koşmak dan korkmuyorsunuz) evet siz O kâinatın yegâne yaratıcısı Mabudu olan Allah Teâlâ'ya şirk koşmak dan korkmuyorsunuz

مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا

Bir delil Size Hakkında İndirmedi O şeyleri ki

(haklarında sizin üzerinize hiç bir delil indirmemiş olduğu şeyleri) kendilerine ibadet edilmesi hususunda sizin üzerinize hiçbir delil Yüce katından hiçbir kanıt indirmemiş olduğu şeyleri putları, gök cisimlerini vesaireyi ortak koşuyorsunuz da yine bu küfür ve şirkinizden dolayı o Yüce Yaratıcıdan korkmuyorsunuz. Bundan dolayı sizlerin korkmaları lâzım değil midir?

فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ

Emin olmaya Daha layıktır İki taifenin Öyle ise hangisi

(Artık korkudan emin olmaya bu iki taifeden hangisi daha haklıdır?) Artık korkudan emin olmaya Vicdanen müsterih olmaya ve Allah'ın lütfuna ulaşmaya bu iki taifeden benim gibi Allah'ın birliğine inananlarla sizin gibi putlara vesair mahlûklara tapanlardan hangisi daha haklıdır? Bu iki zümreden hangisi ebediyet âleminde ilahi azaptan emin olmaya ve Allah'ın lütfuna kavuşmaya daha layıktır

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz iseniz Eğer

(Eğer siz bilir kimseler iseniz) haber veriniz, söyleyin bakalım. Şüphe yok ki, akıllı ve insafli düşünenler, Allah'ın birliğine inananların dışındaki gurupların ebediyen Allah'ın azabına maruz olacaklarına pek doğru olarak kanaat getirmektedirler. Nitekim Cenâbı Hakkın ayetleri de bunu ifade etmektedir.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

82.O kimseler ki, iman etmişler ve imanlarını bir zulme bulaştırmamışlardır. İşte korkudan emin olmak onlara aittir. Ve hidayete ermiş olanlar da onlardır.

Bu mübarek ayetler, güvene kavuşacak zatların vasıflarını bildiriyor. Ve İbrahim Aleyhisselâm'ın Allah'ın birliği hakkında ilham yoluyla edindiği delil ile onun sahip olduğu derecelerin yüceliğine şöylece işaret buyurmaktadır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ

Bir zulme İmanlarını Ve Bulaştırmadılar İman ettiler O kimseler ki

(O kimseler ki iman etmişlerdir ve imanlarını bir zulme bulaştırmamışlardır) O seçkin gurup ki, Cenabı Hakka iman etmişler onun varlığını, yaratıcılığını tasdik ey

lemişlerdir. Ve imanlarını bir zulme bir şirke, O Yüce Yaraticıdan başkasına tapınmak cehaletine bulaştırmamışlardır. Yüce Yaraticıdan başkasına ibadet ve itaatte bulunmayı imanlarının tamamlanması için gerekli bir unsur saymamışlardır, Allah Teâlâ'ya yaklaşmak için putlara tapınmanın lüzumuna inanmamışlardır.

أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ

Emin olmak Kendilerine vardır İşte onlar

(İşte korkudan emin olmak onlara aittir) İşte Asıl korkudan ebedî azaba düşme endişesinden emin olmak öyle şirk şüphesinden uzak, halis imana sahip olan zatlara aittir. Onların istikballeri güven içindedir.

وَهُمْ مُهْتَدُونَ

Hidayete erenlerdir Ve Onlar

(Ve hidayete ermiş olanlar da onlardır) Ve hidayete hak ve hakikate ermiş olanlar da onlardır. O zatlardan başkaları ise bir açık dalalet içindedirler.

&-Bu ayeti kerime nazil olunca ashabı kiram endişeye düşmüşler hangimiz nefesine zulmetmemiştir, demişler. Rasûlü Ekrem Hazretleri de: Bu öyle sizin zannettiğiniz gibi değil, bu lokmanın oğluna şöyle dediği gibidir

يَا بُنَيَّ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

(oğulcağızım Allah'a şerik koşma, şüphe yok ki, şirk en büyük bir zulümdür) Lokman 31/13 Bundan dolayı bu ayeti celile deki zulümden maksat: Şirkidir. Bununla beraber inanmış ve Allah'ı birlemiş oldukları halde küfür ve şirki gerektirmeyecek derecede zulümde bulunanlar da ilahi azaptan herhalde emniyet üzere bulunduk-larına hüküm edemezler. Cenabı Hak af etmezse onlar da azap görürler. Fakat onların azabı, kâfirlerin, müşriklerin azabı gibi sonsuz olmayacağından bu bakımdan onlar da emin bulunmuş olurlar.

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

83.Ve işte o, bizim delilimizdir ki" onu kavmine karşı İbrahim'e vermiştik. Dilediğimizi derecelere yükseltiriz. Şüphe yok ki, Rabbin hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ

Kavmine Karşı İbrahim'e Onları verdik Delillerimizdir Ve İşte bunlar

(Ve işte o, bizim delilimizdir onu kavmine karşı İbrahim'e vermiştik) Ve işte o İbrahim Aleyhisselâm'ın kavmine karşı ileri sürmüş olduğu delil, gök cisimleri vesaire gibi değişime ve başkalaşmaya uğrayan şeylerin yaratıcılık ve mâbudiyet vasfına sahip olamayacaklarına dâir gösterdiği kanıt bizim delilimizdir. Ki, onu kavmine karşı ileri sürmek, onları sustur turmak için İbrahim'e vermiştik. O delili ona ilham etmiş, öğretmiş ve onu o hususta irşat etmek lütfunda bulunmuştuk. Biz

نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ

Dileriz O kimseleri ki Derecelere Yükseltiriz

(Dilediğimizi derecelere yükseltiriz) kendisine ilim ve hikmet, düşmanlarını susturmaya kudret veririz, bu itibar ile kendisine büyük yüksek rütbeler, mertebeler ihsan ederiz.

إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Her işi hikmetli olandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbin hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir) Şüphe yok ki, Rabbin Her işinde hakîmdir, bütün ilâhi fiilleri hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Dilediği kulunun derecelerini hikmet gereği yükseltir. Ve o kerem sahibi Rab âlimdir. Bütün mahlûklarının hallerini ve fiillerini tamamıyla bilir, haklarında hikmet gereği muamele yapar, dilediği kullarının derecelerini hikmeti ve ilmi gereğince öyle yüce kılar. İşte Hz. İbrahim'in yüksek derecelere, muvaffakiyetlere kavuşması da bu cümledendir.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ
وَسُلَيْمَنَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

84.Ve ona İshak'ı ve Yakub'u ihsan ettik ve hepsini de hidayete erdirdik. Daha evvel de Nuh'u ve onun neslinden Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u da hidayete erdirmiştik. Ve işte biz güzel hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız. Bu mübarek ayetler dene kadar yüce derecelere ulaşmış olan Hz. İbrahim'in kavuştuğu bir kısım nimetleri bizlere bildirmektedir.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

Ve Ya'kub'u İshak'ı Ona Ve İhsan ettik

(Ve ona İshak'ı ve Yakub'u ihsan ettik) Şöyle buyrulmuş oluyor ki: Biz İbrahim Aleyhisselâm'a peygamberlik ve risâlet verdik, Allah'ın birliğini isbat için kendisini delillere muvaffak kıldık, bu suretle onu yüksek derecelere erdirdik. Ve Hz. İbrahim'e diğer bir nimet ve ilâhî bir lütuf olmak üzere de oğlu İshak'ı bir Peygamber olarak ihsan ettik ve İshak'ın oğlu, kendisinin torunu olan Yakub'u da ihsan ettik onun zürriyetinden de böyle seçkin Peygamberler dünyaya getirdik,

كُلًّا هَدَيْنَا

Hidayete erdirdik Her birini

(ve hepsini de hidayete erdirdik) ve Bunlardan her birini de hidayete erdirdik. Hepsini de muvaffakiyetlere, hak dini ve hidayet yolunu takibe muvaffak kıldık.

وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Hidayete erdirdik Ve Nuh'u

(Daha evvel de Nuh'u hidayete erdirmiştik) Hz. İbrahim'den önce de onun büyük dedesi olan Nuh'u da hidayete erdirdik

وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَنَ

Ve Süleyman'ı Davud'u Ve Onun zürriyetinden

(ve onun neslinden Davud'u ve Süleyman'ı) ve Hz. Nuh'un veya Hz. İbrahim'in neslinden de işa'nın oğlu Davud'u Ve onun oğlu Süleyman'ı da hidayete erdirmiştik

وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ

Ve Harun'u Ve Musa'yı Ve Yusuf'u Ve Eyyub'u

(Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u da) ve Hz. İsmail'in torunu, Emus'un oğlu olan Eyüb'ü ve Yakup Aleyhisselâm'ın oğlu olan Yusuf'u ve Yakup Aleyhisselâm'ın torunu, İmran'ın oğlu bulunan Musa'yı ve onun kendisinden bir yaş büyük olan kardeşi Harun'u da peygamberlik şerefine kavuşturarak hidayete erdirmiştik. Hepsine de ilâhî dini yaymayı ve insanlığı aydınlatmayı emretmiştik.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

iyilik edenleri Mükâfatlandırırız Ve İşte böyle

(Ve işte biz güzel hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız) Ve işte ben Yüce Yaratıcı, Hz. İbrahim gibi güzel hareket edenleri Cenâbı Hakkı tasdik edip birleyenleri, onun yolunda çalışıp gayret gösterenleri böyle İbrahim Aleyhisselâm gibi mükâfatlandırırız. Derecelerini yükseltiriz kendilerine büyük büyük nimetler veririz.

&-Nitekim İbrahim Aleyhisselâm o kutsi çalışmasının mükâfatı olarak pek yüksek derecelere ulaşmış, insanlık dünyasında büyük bir isim yapmış, kendisi bir kısım Yüce Peygamber'in torunlarından olduğu gibi kendi neslinden de bir nice seçkin Peygamberler insanlık âlemine şeref vermişlerdir. Bu ne büyük derece ne büyük bir ilâhî lütuf!

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ

85.Ve Zekeriya'yı da Yahya'yı da, İsa'yı da, İlyas'ı da hidayete erdirdik hepsi de iyi zatlardandı.

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ

Ve ilyas'ı Ve isa'yı Ve Yahya'yı Ve Zekerıyya'yı

(Ve Zekerıya'yı da Yahya'yı da, İsa'yı da, İlyas'ı da) Ve Eden'in oğlu Zekerıya'yı da ve onun oğlu Yahya'yı da ve Hz. Meryem'in oğlu İsa'yı da ve Harun Aleyhisselâm'ın torunlarından olan İlyas'ı da hidayete erdirdik. Kendilerine peygamberlik verdik, insanlık için birer saadet rehberi olan bu zatlardan

كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerdendi Her biri

(hepsi de Salihlerdendi) üzerlerine düşen kulluk vazifelerini hakkiyle yerine getirmeye çalışan, lâıyk olmayan şeylerden kaçınan, gerçekten iyi hâl ile vasıflanmış zatlardandı. Onun içindir ki, öyle yüce mükâfatlara nail olmuşlardır.

&-İlyas Aleyhisselam: beni İsrail Peygamberlerindendir. Hz. İsa'dan dokuz asır evvel dünyaya gelmiştir. Ba'lebekli idi. İsrail oğulları putperestliğe düşmüş, Ba'lebek hükümdarının yaptırmış olduğu "Bail" adındaki puta tapıyorlardı. Artık aralarında Hz. Musa'nın şeriatı unutulmuştu. Hz. İlyas onlara Peygamber olarak gönderildi, onları öyle puta tapmaktan men eyledi. Kendilerine nasihatler verdi. Fakat o muhterem zatı dinlemediler. O mübarek zatı beldelerinden kovdular, o da bir müddet saharalarda, mağaralarda yaşadı. Bunun üzerine İsrail oğullarına bir bela yönelmeğe başladı. Yağmurlar yağmaz oldu, aralarında kıtlık yüz gösterdi, açlıktan ölecek bir hâle geldiler. Nihayet Hz. İlyas'ı arayıp buldular, bir müddet onun nasihatlerini dinlediler, fakat az sonra yine küfür ve isyana daldılar. İlyas Aleyhisselâm da Cenabı Haktan aldığı bir izne dayanarak aralarından ayrılıp başka bir yere gitti. Uzlete çekildi. Milâddan 880 sene evvel semâya kaldırılmış olduğu rivayet edilmektedir.

&-Bu âyeti kerime gösteriyor ki, bir kimsenin kızının evlât ve torunları da kendisinin zürriyetinden sayılmaktadır. Çünkü İsa Aleyhisselâm Hz. İbrahim'e annesi Hz. Meryem vasıtasıyla mensup olmakla Hz. İbrahim'in zürriyetinden sayılmıştır. Bundan dolayı Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin ve bunların evlât ve torunları da Resulü Ekrem Efendimizin zürriyetinden bulunmaktadırlar. Nitekim Ebu Caferi, Bakır hazretleri bu hakikati, bu âyeti kerimeye dayanarak haccacı zalime karşı isbat etmiş, Haccac da bunu kabul eylemiştir.

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

86.Ve İsmail'i, Elyesa'i ve Yunus ile Lut'u da hidayete nail ettik ve hepsini âlemlere üstün kıldık.

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا

Ve Lut'u Ve Yunus'u Ve Elyesa'i Ve İsmail'i

(Ve İsmail'i, Elyesa'i ve Yunus ile Lut'u da) Ve İbrahim Aleyhisselâm'ın oğlu İsmail'i ve Uhtub bini Ucur'un oğlu ilyesa'yı ve oğlu Yunus ile İbrahim Aleyhisselâm'ın kardeşi Haran'ın oğlu Lut'u da Aleyhimüsselâm'ı hidayete nail ettik. Onları da doğru yol üzere sabit kılarak kendi ümmetleri için birer hidayet rehberi yaptık,

وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

Alemlere Üstün kıldık Ve Her birini

(ve hepsini âlemlere üstün kıldık) ve hepsini de bulundukları âlemlerin zamanlarındaki zatların üzerine peygamberlikle, değer ve şereflerinin yüceliği ile tercih eyledik. Hepsini de ebedi mükâfatlara kavuşturduk.

&-Bu âyeti kerime gösteriyor ki Peygamberler, meleklerden de üstündür. Çünkü Melekler de âleme dâhildirler. ilyesa Aleyhisselâm da beni İsrail'den olup onlara Peygamber gönderilmiştir. Bu zat Ba'lebekte Hz. İsa'nın doğumundan sekiz asır evvel ortaya çıkmıştır. Bir müddet İlyas Aleyhisselâm ile beraber bulunmuştu. Sonra onun yerine geçerek İsrail oğullarına öğüt ve nasihatte bulundu. Daha sonra da peygamberlik şerefine ulaştı. İsrail oğulları bu zatın öğütlerini de dinlemediler, günden güne azıttılar. Birbirleriyle mülk ve saltanat kavgalarında bulundular. Nihayet onların üzeri-

ne Asüriye devleti musallat oldu. Hz. İlyesa, İsrail oğullarının fena hareketlerinden usanarak hilâfeti Zülkifl Aleyhisselâm'a terk ettikten sonra ahirete göç etmiştir.

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

87. Ve onların babalarından, zürriyetlerinden ve kardeşlerinden birçoklarını da hidayete erdirdik ve onları seçkin kıldık ve kendilerini doğru bir yola kavuşturduk.

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ

Ve Kardeşlerinden Ve Zürriyetlerinden Ve Babalarından

(Ve onların babalarından, zürriyetlerinden ve kardeşlerinden) Ve o seçkin Peygamberlerin babalarından, zürriyetlerinden ve kardeşlerinden birçoklarını da kendileri gibi peygamberliğe, yüce nimetlere, makamlara kavuşturduk, üstün kıldık

وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Onları hidayet ettik Ve Ve onları seçtik

(Ve onları seçtik ve kendilerini doğru bir yola hidayet ettik) o mübarek Peygamberleri seçtik başkalarına tercih eyledik. Ve kendilerini doğru yola dosdoğru bir yol olan ilahi dine ulaşma nimetine muvaffak kıldık. Onları büyük sevaplara ulaştırdık, cennet yoluna sevk eyledik. Ve onları bu kutsi yola halkı sevk etmek gibi pek güzel bir hizmet şerefine de kavuşturduk. Ne büyük bir mazhariyet!

ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

88. İşte o, Allah Teâlâ'nın hidayetidir, onunla kullarından dilediğine hidayet eder. Ve eğer onlar ortak koşsalardı elbette yapmış oldukları amelleri boşa giderdi.

Bu mübarek ayetler, hidayet yolunun ancak Allah'ı birleme yolundan ibaret olduğunu bildiriyor. Bu yoldan ayrılanların küfür ve şirke düşeceklerini ihtar ediyor, bir kısım üstün vasıfları izah edilen geçmiş Peygamberler gibi Son Peygamber'in de bu yolda yürüdüğü ve bütün insanlığı bu yola davet etmekle emir olunduğunu açıklıyor.

ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ

Allah'ın Hidayetidir İşte bu

(İşte o, Allah Teâlâ'nın hidayetidir) İşte o Cenabı Hakkın tek olduğunu bilmek, onu eş ve ortakdan uzak kabul etmek Allah Teâlâ'nın hidayetidir ki, yüce peygamberleri ve diğer müminleri o hidayet yoluna sevk etmiştir. O hikmet sahibi yaratıcı

يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından Diler O kimseyi ki Onunla Hidayete erdirir

(onunla kullarından dilediğine hidayet eder) o hidayet suretiyle olan lütuf ve merhametiyle kullarından hidâyet ve irşada kabiliyetli olan herhangi bir kuluna hidayet nasip eder. Onu ihsanıyla öyle bir saadet vesilesine ulaştırır.

وَلَوْ أَشْرَكُوا

Şirk koşsalardı Ve Eğer

(Ve eğer onlar şirk koşsalardı) O Yüce Peygamberler, o kadar yüksek dereceleri faziletleri elde ettikten sonra faraza Cenabı Hakka eş ve ortak koşmuş olsalardı

لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar idiler O şeyler ki Kendilerinden Elbette boşa giderdi

(elbette yapmış oldukları amelleri boşa gitmiş olurdu) vaktiyle işlemiş bulundukları güzel ve Allah'ın rızasına uygun olan ibâdet ve itaatleri fesada uğratarak boşa gitmiş olurdu. O amellerinin sevabından, faidelerinden mahrum bulunurlardı. Artık onların dışındaki kimseler, küfür ve şirke düştükleri takdirde hâlleri ne olacaktır, bunu düşünmeli değil midirler?

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ

89.İşte onlar o kimselerdir ki, kendilerine kitap, hüküm ve nübüvvet vermişizdir. Şimdi şu kavimler, eğer bu delilleri inkâr ederlerse şüphesiz yerlerine bunları inkâr etmeyecek bir toplum getiririz.

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ

Ve nübüvvet Ve hüküm Kitap Kendilerine verdik O kimselerdir ki İşte onlar

(İşte onlar o kimselerdir ki, kendilerine kitap vermişizdir) İşte O isimleri açıklanan Yüce Peygamberler o kimselerdir ki, kendilerine kitap semavi kitaplardan herhangi birisi ve hüküm hikmet veya ilimle beraber amel veya davaları doğruca halletme ve hüküm verme kabiliyeti ve nübüvvet Peygamberlik nimetine erişme vermişizdir. Onlar böyle seçkin, şirk ve isyandan korunmuş zatlardır.

فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ

Bunlar Onları İnkâr ederse Fakat eğer

(Şimdi şu kavimler, eğer bu delilleri inkâr ederlerse) Şimdi şu kavimler Kureyş müşrikleri ve sair kâfirler eğer bu delilleri o Peygamberlerin sahip oldukları kitapları vesaireyi inkâr ederlerse zararı kendilerine aittir, onlar bu inkârlarıyla o mukaddes değerlere bir zarar vermiş olamazlar,

فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ

İnkâr eden kimseler Onları Değildirler Bir kavmi ki Onlara Vekil kılmışızdır Artık gerçekten

(şüphesiz yerlerine bunları inkâr etmeyecek bir toplum getiririz) şüphesiz yerlerine o delilleri, peygamberleri tasdik eden, Cenabı Hakka inanan ve onlardan hiçbirini inkâr etmeyen bir kavmi bir akıllı, aydın milleti getiririz. O kavmi ona iman etmeğe, onun haklarına riâyet eylemeğe muvaffak kılmışızdır.

&-Bu seçkin toplumdaki maksat ise ibni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre Medine'yi Münevvere ahalisinden olan ensarı kiramdır. Bununla beraber kıyamete kadar doğu ve batıda İslâmiyet'i kabul eden ve edecek olan herhangi bir cemaat de bu şerefe ulaşır. Nitekim doğu ve batıda birçok milletler, cemaatler Müslüman olma şerefine kavuşmuş, İslâmiyet'e gerçekten hizmet etmiş ve Müslümanlığı her tarafa yaymağa çalışmışlardır.

Kısacası: Allah'ın dininin inkârcılara ihtiyacı yoktur, fakat onlar dinden asla uzak olamazlar. Onlar dini inkâr etme sebebiyle kendilerini en korkunç bir istikbale, en müthiş bir felâkete aday bırakmışlardır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْيِهِمْ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

90.İşte onlar, Allah Teâlâ'nın hidâyet ettiği zatlardır. Sen de onların bu hidâyet yoluna uy. De ki: Sizden bunun üzerine bir ücret istemem, o âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ

Allah Hidayete erdirdi O kimselerdir ki İşte onlar

(İşte onlar, Allah Teâlâ'nın hidayet ettiği zatlardır) İşte O adları zikredilen on sekiz Yüce Peygamber Allah'u Teâlâ'nın kendilerine hidâyet ettiği zatlardır. İşte Allah'ın birliğine inanan, birleme ve kutsama yolunu takibe muvaffak olan bu Peygamberlerdir. Resulüm!

فَبِهِدْيِهِمْ اقْتَدِهْ

Tabi ol Artık onların hidayetine

(Sen de onların bu hidâyet yoluna uy) Sen de Yüce bir peygambersin, sen de on

ların bu hidâyet yolunu takip edersin. Allah'ın birliği hususunda, dinin asılları hususunda onlar ile berabersin. Bundan dolayı sen de bu hidayet yolunu öyle tam bir muvaffakiyetle takip et. Ümmetine en mükemmel şekilde uyulması gereken bir örnek ol ve ümmetine

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا

Bir ücret Ona karşı Sizden istemiyorum De ki

(De ki: Sizden bunun üzerine bir ücret istemem) De ki: Sizden bu tevhid dinini öğretme karşılığında bir ücret istemem ben sizlere ilâhi hükümleri, Kurani Kerim'in ayetlerini sırf Allah rızası için tebliğ ederim, bu benim peygamberlik vazifemdir. Beni bu vazifemden dolayı mükâfata kavuşturacak olan ancak Allah Teâlâ'dır,

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

Alemler için Bir nasihat Ancak O değildir

(o âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir) o size tebliğ ettiğim Kurani Kerim âlemler için bütün insanlık için Allah tarafından ihsan buyrulan bir öğütten başka bir şey değildir. Bu bir kavme değil bütün kavimlere, bütün insanlar ve cinlere yönelik bir nasihat tan, bir ilahi irşat ve ikaz vesilesinden ibarettir. Benim vazifem de bunu sırf Allah'ın rızası için sizlere tebliğden ibarettir. Bunun karşılığında sizden değil, Cenabı Haktan yardım ve mükâfat beklerim. Artık siz uyanınız, bu ilahi öğütten bir ibret dersi alarak küfür ve şirkten kurtulunuz. Sizin için başka bir selâmet yolu ve hidâyet yoktur. &-Bu âyeti kerime. Yüce Peygamberimizin bütün topluluklara peygamber olarak gönderilmiş olduğunu ve bütün geçmiş peygamberlerin vasıflarını taşıdığını bildirerek onun bütün peygamberler ve resullerden üstün olduğunu göstermektedir. Diğer Peygamberler ise muayyen birer kavime Peygamber olarak gönderilmiş ve her biri bir özellikte diğerlerinden seçilmiştir.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

91.Ve Yahudiler Allah Teâlâ'nın kadrini onun yüce şanına layık olacak bir şekilde takdir edemediler. Çünkü: "Allah insanlara bir şey indirmiş değildir" dediler. De ki: Musa'nın bir nur ve insanlar için bir hidâyet olarak getirmiş olduğu kitabı kim indirmiştir?" Siz onu parça parça kâğıtlara yazıyor, meydana koyuyorsunuz ve birçoğunu da gizliyorsunuz sizin ve babalarınızın bilmediği şeyler size öğretilmiştir. Sen "Allah" de, sonra onları bırak, daldıkları bataкта oynayıp dursunlar Bu ayeti celile, Allah Teâlâ'nın kudret ve hikmetini takdir edemeyen bir takım kimselelerin peygamberlik ve risaleti, ilahi kitapların inişini inkâr ettiklerini bildiriyor. Öyle sapıklığın çirkefi içinde kalmış kimselerin iltifata layık olmadıklarını beyan buyuru yor.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ

Şanının Hakkıyla Allah'ı Ve Takdir edemediler

(Ve Allah Teâlâ'nın kadrini hakkıyla takdir edemediler) yani Yahudiler Allah Teâlâ'nın kadrini Azamet ve yüceliğini onun yüce şanına lâayık olacak bir şekilde takdir edemediler. O Yüce Yaratıcının her şeye kadir olduğunu ve insanlığı irşat etme hikmetinden dolayı Peygamberlerine semavi kitaplarını verdiğini bilip itirafta bulunmadılar.

إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ

Hiçbir şey Bir insana Allah İndirmedi Dediler O vakit ki

(Çünkü: Allah insanlara bir şey indirmiş değildir dediler) Çünkü Son Peygamber Hz. Muhammed ile Kurani Kerim hakkında düşmanlığa cüret ederek Allah insanlara

öyle kitap olarak bir şey indirmiş değildir, dediler. Bütün indirilen kitapları inkâr ettiler, böyle bir inkâr ise Cenâbı Hakkı lâıyk'ı şekilde bilmemekten kaynaklanmaktadır. Demek ki, insanlar din ile mükellef, ibâdet ve itaatle görevlendirilmiş değiller! Böyle bir iddia ise pek büyük bir cehalet eseri değil de nedir? Resulüm O inkârcılara

قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ

İnsanlara Bir hidayet Bir nur olarak Musa Onu Getirdi O ki Kitabı İndirdi Kim De ki

(De ki: Musa'nın bir nur ve insanlar için bir hidâyet olarak getirmiş olduğu kitabı kim indirmiştir) kendisini bir Peygamber olarak tanıdığınız Musa'nın bir nur insanları cehalet karanlığından kurtaracak olan bir ışık. Ve insanlar için hak ile batılın arasını ayıran bir hidâyet vesilesi olarak getirmiş olduğu kitabı Tevrat'ı kim indirmiştir? Siz bunun bir ilâhi kitap olduğuna inanmıyor musunuz? Hâlbuki

تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا

Onu açıklıyorsunuz Parça parça kâğıtlar Onu kılıyorsunuz

(Siz onu parça parça kâğıtlara yazıyor, meydana koyuyorsunuz) Siz o Tevrat kitabını parça parça kâğıtlara yazıyor ondan işinize gelenleri meydana koyuyorsunuz o kitabın içindekilerden

وَتُخْفُونَ كَثِيرًا

Birçoğunu Ve Gizliyorsunuz

(ve birçoğunu da gizliyorsunuz) birçoğunu da işinize gelmeyenleri de meselâ: Recme dâir ayetleri ve Son Peygamber'in vasıflarına dâir açıklamaları da gizliyorsunuz onları halka bildirmiyorsunuz.

وَعَلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ

Ve Ne atalarınız Siz Bilmediniz O şeyler ki Ve Size öğretilmiştir

(sizin ve babalarınızın bilmediği şeyler size öğretilmiştir) Ey inkârcılar Bir kere insaf ediniz sizin ve babalarınızın bilmedikleri şeyler O inkâr ettiğiniz Kur'anı Kerim sayesinde size öğretilmiştir. Onlara dair Tevrat'ta size bilgi verilmiş değildir. Resulüm Onların o inkârlarından dolayı üzülmeye. Onlar senin bu sualine karşı: Tevrat'ı Allah indirmiştir derlerse, tamam inkârlarını iptal etmiş olurlar. Böyle cevap vermezlerse Sen:

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

Oynuyorlar Daldıkları içinde Onları bırak Sonra Allah De ki

(de ki Allah indirdi. Sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oynayıp dursunlar) sonra onları bırak varsın inkâr ediversinler, onlar daldıkları bataklıkta öyle batıl akideleri içinde oynayıp dursunlar. İnkâr ve alaylarına devam etsinler. Elbette bir gün bunun cezasına kavuşacaklardır.

&-Hatibi Şirbininin "Essiracül münir" isimli tefsirinde yazılmış olduğu üzere İbni Abbas Hazretleri demiştir ki: Yahudiler: Ya Muhammed Allah sana kitap indirdi mi Diye sormuşlar, Hz. Peygamber de: Evet diye buyurmuş, Yahudiler de: Allah gökten bir kitap indirmiş değildir diye yemin etmişler, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

92.Ve iste bu da bir kitaptır ki, onu biz indirmişizdir, mübarektir, kendisinden evvelki kitapları tasdik edicidir ve sen ümmülkura (Mekke)yi ve çevresinde bulunanları uyarman için indirilmiştir. Ve âhirete iman edenler buna da iman ederler. Ve onlar namazlarını da hakkıyla kılmaya devam ederler.

Bu mübarek ayetler, Kur'an'ı Kerim'in ilmi bir kitap olup insanlık için bir irşat vesilesi olduğunu bildirmektedir. Ve hakikate aykırı iddialarda bulunanların da ne feci akıbetlere, azaplara maruz kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ

Onu indirdik Bir kitaptır ki Ve Bu

(Ve işte bu da bir kitaptır ki, onu biz indirmişizdir) Ve iste bu Kur'anı Kerim de bir kitaptır ki, onu biz indirmişizdir. Onu vahiy yoluyla ve Cibril'i Emin vasıtasıyla Hz. Muhammed'e biz inzal etmişizdir, O Hz. Muhammed'in kendi sözü değildir. O kitap

مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ

Ondan öncedir O şeyi ki Tasdik edici Mubarektir

(mübarektir, kendisinden evvelki kitapları tasdik edicidir) hayır ve bereketi devamlı ve faydaları pek çoktur kendisinden evvelki diğer Peygamberlere semadan nazil olmuş olan ilahi kitapları ve onların da Allahın birliğini açıkladıklarını Cenabı Hakki eş ve ortaktan tenzih ettiklerini tasdik edicidir.

وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا

Etrafındadır Ve O kimseleri ki Şehirlerin anasını Ve Korkutman için

(ve ümmülkura Mekke'yi ve çevresinde bulunanları uyarman için) Yani: Bütün beldelerin en şerefli ve kıblegahı olan Mekke'yi Mükerre halkını ve o mübarek şehrin çevresinde bulunanları yani: Bunun doğu ve batı yönüyle etrafındaki beldelerin ahalisini uyarman onlara Allah korkusunu aşılaman için bu Kur'anı Kerim, yüce semadan sana indirilmiştir. Bunun bir ilahi kitap olduğunda şüphe yoktur.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ

Ona İman ederler Ahirete İman ediyorlar Ve O kimseler ki

(Ve ahirete iman edenler buna da iman ederler) yani ahirete iman edenler Bu Kur'anı Kerim'e de iman ederler. Çünkü âhireti tasdik edenler, akıbetlerini düşünürler, bu sebeple de derin bir düşünce ve tefekkür sahibi olurlar. Bu derin düşünce ve tefekkür neticesinde de Kur'anı Kerim'in ilahi bir kitap olduğunu anlamayı başarırlar.

وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

Muhafaza ederler Namazlarını Ve Onlar

(Ve onlar namazlarını da hakkıyla kılmaya devam ederler) zira namaz imanın en belirgin bir alâmetidir. Ve ibadetlerin en şereflişidir. Bununla Kâinatın Yaratıcısı Allah Teâlâ Hazretlerine karşı kulluk, şükür ve hürmet vazifesi güzelce yerine getirilmiş olur.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

93.Ve daha zalim kim vardır! O kimseden ki yalan yere Allah Teâlâ'ya iftirada bulunmuş veya kendisine bir şey vahiy edilmediği halde bana vahiy olundu demiş ve ben de Allah'ın indirdiğinin benzerini indireceğim diye iddiada bulunmuş olur. Görecek olsan o zaman ki, zalimler ölümün dalgaları içinde kalacak, onlara Melekler de ellerini uzatarak: Çıkarınız canlarınızı Bugün alçaklık azabıyla cezalanacaksınız. Allah Teâlâ'ya karşı gerçek olmayanı söyler olduğunuzdan ve onun ayetlerinden böbürlenerek kaçtığınızdan dolayı, diyeceklerdir.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Yalan Allah'a Karşı İftirada bulundu O kimseden ki Daha zalim Ve Kimdir

(Ve daha zalim kim vardır? O kimseden ki, yalan yere Allah Teâlâ'ya iftirada bulunmuş) Elbette daha zalim kimse olamaz Müseylemetül Kezzap gibi Esvedi Ansi gibi Peygamber olmadıkları halde Peygamberlik iddiasında bulunurlar

أَوْ قَالَ أُوْحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ

Bir şey Kendisine Vahyolunmamış iken Bana Vahyolundu Dedi Veya

(Veya kendisine bir şey vahiy edilmediği halde bana vahiy olundu demiş) bulunur. Abdullah ibni Sad gibi

وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeyin ki Mislini İndireceğim Dedi Ve O kimseden ki

(ve ben de Allah'ın indirdiğinin benzerini indireceğim diye iddiada bulunmuş olur) Kendisi de dilediği takdirde Kuran'ı Kerim'e ve diğer ilahi kitaplara benzer kitaplar yazabileceği iddiasına cüret eder, bu hususta alaycı ve inkârcı tavırlar takınır durur. Nadr ibnil Hars gibi, işte bu gibi kimseler, nefislerini helake uğratmış olan en zalim şahıslardır. Resulüm Bu gibi kimselerin akıbetleri ne kadar korkunç, ne kadar fecidir?

وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ

ölümün Şiddetleri içindedir Zalimler O vakti ki Görsen Ve Eğer

(Görecek olsan o zaman ki, zalimler ölüm dalgaları içindedir) habibim Görecek olsan onları o zaman ki zalimler ölüm Şiddetleri içinde kalacak, onlara ruhlarını almak için

وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ

Canlarınızı Çıkarınız Ellerini Uzaticıdırlar Ve Melekler

(Meleklerde ellerini uzatarak çıkarınız canlarınızı) diyecekler ruhlarınızı cesetlerinizden ayırınız, bize teslim ediniz. Ve

الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ

Aşağılayıcı Azap ile Cezalandırılacaksınız Bugün

(Bugün alçaklık azabıyla cezalanacaksınız) şiddet ve ihaneti içeren bir azap ile cezalanacaksınız. Bu azab ile cezalandırılmanız

بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ

Haktan Başkasını Allah'a Karşı Söylüyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki

(Allah Teâlâ'ya karşı gerçek olmayanı söyler olduğunuzdan dolayı) Allah Teâlâ'ya karşı hak olmayanı ona çocuk isnat etmek gibi, ona eş ve ortak koşmak gibi, yalan yere peygamberlik ve vahiy iddiasında bulunmak gibi hakikate aykırı olan şeyleri söyledik olduğunuzdan dolayı bu akıbeti uğradığınız,

وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

Büyüklik taşıyorsunuz Ayetlerine karşı Ve İdiniz

(ve onun ayetlerinden böbürlenerek kaçtığınızdan dolayı) onun ayetlerinden kibirli bir şekilde vaziyet alarak onları düşünmekten ve ayetlere imandan kaçındığınızdan dolayı böyle ebedi bir azaba tutulmuş bulundunuz diyeceklerdir. İşte bu inkârcılar hakkında böyle feci ve rezil edici bir durumu görmüş olacaksınız.

&-Müseylemetül Kezzâb; Yemâme de Beni Hanife kabilesindendir. Kehanette bulunurdu, peygamberlik iddiasına kalkışmış, kabilesinden bazı kimseler kendisine tâbi olmuşlardır. Hz. Ebu Bekir'in hilâfeti zamanında Vahşi tarafından öldürülmüştür.

&-Esvedi Ansi'de Yemen'de peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Kendisine "Zülhimar" da denilir. Resulü Ekrem'in vefatında iki gün evvel Feyruzi Deylemi tarafından öldürülmüştür. Resulü Ekrem bunu haber alınca: Feyruz, Esvedi Ansiyi öldürmekle necata zafere ermiştir. Diye buyurmuştur.

&-Abdullah bini sat bini Ebi Şerh, Müslüman olmuş, Resulü Ekrem'e kitabette bulunmuştu. *And olsun biz insanı, çamurdan, bir özden yarattık.* Mü'minûn, 23/12 âyeti kerimesini yazarken insanın yaratılışına taaccüp ederek: *(Fetebarekâllahü Ahsenül-hâlikîn)* demiş, Resulü Ekrem de zaten öyle nazil oldu, öylece yaz diye eretmiş. Abdullah bundan şüpheyi düşüp eğer Hz. Muhammed doğru ise bana da onun gibi vahiy olundu diyerek dinden dönmüştü. Fakat Mekke'nin fethinden evvel tekrar İslami yet'e dönmüştür.

&-Nadr ibnil Haris Sakatî de Resulü Ekrem'in teyzesinin oğlu imiş, seyahatlerde bulunmuş, Rum ve Yahudi âlimleriyle görüşmüş, bilgili bir şahıs idi. Bilgisine güvenilecek peygamberlik iddiasında bulunmuş, Resulü Ekrem'i tasdik etmemiş, birçok düşmanca hareketlere cüret göstermiştir. Nihayet Bedir gazvesinde Müslümanların eline esir düşerek Hz. Ali tarafından katledilmiştir.

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

94.And olsun ki, siz bizim huzurumuza ilk evvel yarattığımız gibi teker teker gelmişsinizdir. Ve size verip içine daldırdığımız şeyleri arkalarınızın gerisine bırakmışsınızdır. Ve sizinle beraber şefaathçilerinizi göremiyoruz ki" sizin hakkınızda onların ortaklar olduğunu zannediyordunuz. Muhakkak ki aranızda rabitalar parçalanıp kopmuştur ve zanneder olduğunuz şeyler sizden kaybolup gitmiştir. Bu mübarek ayetler, dinsizlerin kıyamet günü Allah'ın huzuruna ne şekilde sevk edileceklerini, onların şefaathlerini umdukları batıl mabutlarından nasıl uzak düşeceklerini bildirmektedir.

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Sizi yarattık O şey gibi ki Teker teker Bize gelmişsinizdir Ve And olsun gerçekten

(And olsun ki, siz bizim huzurumuza ilk evvel yarattığımız gibi teker teker gelmişsinizdir) Yaratıcının ise mahlûkatı üzerinde nasıl tasarrufta bulunduğunu, onun yüce cisimleri ne kadar mükemmel bir şekilde yaratmış olduğunu beyan ederek insanlığı uyanmaya, ilahi kudreti düşünmeye sevk eylemektedir. Evet, Cenabı Hak, kıyamet günü hesap ve ceza için mahşere sevk edilecek olan kâfirleri, kınamak ve azarlamak için melekleri vasıtasıyla onlara şöyle hitap edecektir: Ey müşrikler! Ey dinsizler And olsun ki, Yüce zatıma yemin ederim ki, siz bizim huzurumuza bizim bu yüce mahkememize ilk evvel yarattığımız gibi çıplak, yalın ayak olarak teker teker gelmişsinizdir. Bugün size arkadaş olacak, size yardım edecek bir kimse ile beraber bulunmamaktasınız.

وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ

Sırtlarınızın Arkasına Size verdik O şeyleri ki Ve Bırakmışsınızdır

(Ve size verip içine daldırdığımız şeyleri arkalarınızın gerisine bırakmışsınızdır) yani yalnız kendisiyle meşgul olduğunuz şeyleri servet ve zenginliği, çoluk çocuğu arkalarınızın gerisine bırakmışsınızdır. Şimdi onlardan hiçbirini beraberinizde bulmamaktasınız, onlardan şimdi hiçbir faide görmemekdesiniz, hepsini dünyada bırakmış bulunuyorsunuz.

وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ

Şefaathçilerinizi Sizinle beraber Ve Görmüyoruz

(Ve sizinle beraber şefaathçilerinizi göremiyoruz) yani Kendinize şefaath edeceklerini iddia ettiğiniz putlarınızı, batıl mabutlarınızı şimdi sizinle beraber göremiyoruz ki siz dünyada iken,

الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ

Ortaklardır Hakkınızda Gerçekten kendileri Zannettiniz Onlar ki

(sizin hakkınızda onların ortaklar olduğunu zannediyordunuz) sizin hakkınızda ibadetlerinize hakları olmaları hususunda, rablik vasfında onların Cenabı Hakka ortaklar olduğunu iddia ediyordunuz. O ne büyük bir cehalet idi!

لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ

Aranız Kopmuştur And olsun gerçekten

(Muhakkak ki aranızda bağlar parçalanıp kopmuştur) Muhakkak ki Artık aranız-

daki o dünyevi bağlar şimdi parçalanıp kopmuştur. Aranızda bir buluşma, bir yardımlaşma izi kalmamıştır. Onlara karşı yaptığınız tapınmalar, sizin için bir fayda vermemiştir, bilâkis felaketinize sebep olmuştur.

وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

Zannediyorsunuz İdiniz O şeyler ki Sizden Ve Kaybolup gitmiştir

(ve zanneder olduğunuz şeyler sizden kaybolup gitmiştir) Ve iddia ettiğiniz şeyler Onlardan umduğunuz şefaathler, yardımlar veyahut öldükten sonra ne dirilmek, ne de ceza vardır diye yapmış olduğunuz kuruntular bugün sizden kaybolup gitmiştir. Onların ne kadar batıl kanaatler olduğu bugün hepinizce gerçek manada anlaşılacaktır. Siz dünyada iken Yüce Yaratıcı Allah'ın birliğini, kudret ve azametini bilip de bu müstakbel hayatınızı güzelce temin etmiş olmalı değil miydiniz?

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمُ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ

95.Şüphe yok ki, daneleri de, çekirdekleri de yaran Allah Teâlâ'dır. Diriyi ölüden çıkarır, ölüyü de diriden çıkarır o'dur. İşte Allah Teâlâ o'dur. Artık nasıl olur da o'ndan çevriliyorsunuz?

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

Çekirdekleri Daha neleri Çatlatıp yarandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, daneleri de, çekirdekleri de yaran Allah Teâlâ'dır) evet çeşit çeşit bitkileri, ağaçları vücuda getirmek için daneleri de, çekirdekleri de yaran onları yaratan, parçalayan birer büyüyüp gelişme kaynağı kılan ancak Allah Teâlâ'dır. Bir kere düşünmeli birer buğday, arpa vesaire tanesinden ne kadar gıda maddeleri vücuda getirilmiş oluyor. Birer hurma vesaire çekirdeğinden ne kadar ağaçlar türeyerek yükseliyor, insanlık için bir istifade kaynağı kesiliyor. Aynı şekilde

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ

Diriden Ölüyü Vé Çıkarandır Ölüden Diriyi Çıkarır

(Diriyi ölüden çıkarır ölüyü de diriden çıkarır) Diriyi ölüden insanları ve sair bir kısım hayat sahiplerini birer nutfeden, birer hayattan mahrum maddeden varlık alanına çıkarır. Ölüyü de diriden Nutfeyi de, sütü de, daneleri de diriden hayat sahiplerinden yetişip büyüyen bitkilerden meydana çıkaran o'dur.

ذَلِكُمُ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ

Çevriliyorsunuz öyle ise nasıl Allah İşte odur

(İşte Allah Teâlâ o'dur Artık nasıl olur da çevriliyorsunuz?) İşte Her şeye kadir, ibadet ve itaate lâayık olan Allah Teâlâ ancak o'dur çeşit çeşit mahlûkları meydana getiren o Yüce Yaratıcıdır, ondan başkası değildir. Artık nasıl olur da O kudretli ve ezeli olan Yaratıcıdan başkasına çevriliyorsunuz? Ondan başkalarına da mabutluk isnat ederek kendilerine tapıyorsunuz? Bu ne kadar cehalet!

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

96.O Yüce Yaratıcı Sabahı yarıp çıkarandır. Ve geceyi bir rahat zamanı güneş ile ayı'da birer hesap vasıtası kılmıştır. İşte bunlar aziz olan her şeyi bilen Allah'ın o ezeli yaratıcının takdiridir.

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ

Sabahı Yararak çıkarandır

(Sabahı yarıp çıkarandır) Bir kere düşününüz Bir kere şu ufuklara bir ibret gözü ile bakınız O eş ve ortaktan uzak olan Yüce Yaratıcı sabahı gündüzü aydınlatan karanlıkları yarıp giderek fecirleri meydana çıkarandır. Dünyayı ışıklar içinde bırakandır.

وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا

Birer hesap Ve Ayı Ve Güneşi Bir dinlenme Geceyi Ve Kılmıştır

(Ve geceyi bir rahat zamanı güneş ile ay'da birer hesap vasıtası kılmıştır) bu gece müddeti içinde insanlar istirahata kavuşurlar. Güneş ile ay'ı muhtelif devrelere ayırmıştır, bunlar ile haftalar, aylar, seneler tâyin edilir. Bunların doğusu ve batısı bir muntazam usule tabidir.

ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Hakkıyla bilen Daima üstün olanın Takdiridir Bu

(İşte bunlar aziz olan her şeyi bilen Allah'ın o ezeli yaratıcının takdiridir) İşte Bu mükemmel eserler, bu hesaplar, faideler o Aziz-i Âlimin o galip ve üstün gelen, bütün her şeyi bilen o ezeli Yaratıcının birer eser takdiridir. Artık nasıl olur da bir insan, bu kadar hoş, eşsiz ve hikmet dolu eserleri görür de onların Yüce Yaratıcısını birlemez ve yüceltmez, aciz olan, yaratılan ve yok olmaya mahkûm olan şeylere tapınır durur Böyle bir hal, insaniyet adına bir zillet değil midir?

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

97.Ve o o kutsal varlık dır ki: Yıldızları sizin için yaratmıştır. Tâki onlar ile karanın ve denizin karanlıklarında yollarınızı dosdoğru takip edesiniz. Biz muhakkak ayetleri bilen bir kavim için ayrıntılı olarak beyan eyledik.

Bu mübarek ayetler de ilahi eserlerden olan yıldızların yaradılışındaki hikmetleri ve insanlığın nasıl bir asıldan meydana gelip ne muhtelif vaziyetlerde bulunduğunu bildirmektedir. Ve bu suretle de Allah Teâlâ'nın varlığına, kudretinin ve ilminin üstünlüğüne ait bir kısım delilleri dikkat nazarlarına sunmaktadır.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ

Yıldızları Sizin için Kıldı O zattır ki Ve O

(Ve o o zat dır ki: Yıldızları sizin için yaratmıştır) Ve o Yüce Yaratıcı o zat dır ki, gezegenler ve sabit yıldızlar gibi birçok yıldızları semavi cisimleri sizin menfaatiniz için yaratmıştır varlık sahasına çıkarmıştır, tâki O yıldızların yardımıyla

لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Ve Denizin Karanın Karanlıklarında Kendileriyle Yol bulmanız için

(karanın ve denizin karanlıklarında yollarınızı dosdoğru takip edesiniz) karanın ve denizin geceleri vücuda gelen karanlıklarında yollarınızı dosdoğru takip edesiniz. Nitekim bu yıldızlar sema içinde birer süstür, Allah'ın kudretine birer alamettir, şeytanlar için de birer taşdır.

قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim için ki Ayetleri Açıkladık Gerçekten

(Biz muhakkak ayetleri bilen bir kavim için ayrıntılı olarak beyan eyledik) Biz muhakkak ayetleri Kudretimizi, birliğimizi gösteren böyle harikaları bilen düşünen bir kavim için akıl ve anlayış sahibi olan cemaatler için, bunları okuyup anlayan, yüceltiğini takdir edebilen zümreler için ayrıntılı olarak beyan eyledik. Tâki bunları düşünerek uyansınlar ve istifade etsinler.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ

98.Ve o o hikmet sahibi yaratıcıdır ki: Sizleri bir tek nefisten yaratmıştır. Artık bir karar yeri, bir de emanet yeri vardır. Muhakkak ki: Biz ayetleri ince anlayışlılar olan bir kavim için uzun uzadıya açıkladık.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Tek Bir nefisten Sizi meydana getirdi O zattır ki Ve O

(**Ve o o zattır ki Sizleri bir tek nefisten yaratmıştır**) Ey insanlar yüce Allah sizleri bir tek nefisten Hz. Âdem'in nefsinden yaratmıştır dünyaya getirerek çoğaltmıştır. Çünkü Hz. Âdem insanlığın babasıdır. Havva da onun kaburga kemiğinden yaratılmıştır, Hz. İsa da Meryem vasıtasıyla yine Hz. Âdem'den yaratılmıştır. Zira Meryem de Hz. Âdem'in zürriyetindendir. Kısacası bütün insanlar birer vasıta ile neseben Hz. Âdem'e dayanmaktadırlar.

فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ

Ve Bir emanet bırakma yeri Sonra bir kalma yeri vardır

(**Artık bir karar yeri, bir de emanet yeri vardır**) Artık Ey insanlar! Sizin için bir karar yeri vardır ki, bu annelerin rahmidir veya babaların sulbüdür veyahut yeryüzüdür, bir de emanet yeri vardır ki, bu da kabir sahasıdır, insanlar buraya geçici olarak konulacaklardır. Veya âhiretteki cennet vesairesidir.

قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ

İyice Anlıyorlar Bir kavim için ki Ayetleri Açıkladık Muhakkak

(**Muhakkak ki: Biz ayetleri ince anlayışlılar olan bir kavim için uzun uzadıya açıkladık**) Muhakkak ki: Biz ayetleri insanlığın yaratılışına ve bir nice mükemmel eserlerin varlığındaki hikmetlere ait açıklamaları ince anlayışlılar olan bir kavim için öyle kabiliyetli cemaatler için uzun uzadıya açıkladık. Onlara ayrıntılı bir şekilde bildirdik bu suretle kendilerini aydınlatmaya, irşat etmeye yardım ettik. Artık insanların bunu takdir etmeleri lâzımdır. Cenabı Hakkın insanlık hakkındaki bu lütuf ve merhametini düşünüp ona kullukta bulunmaları ve şükretmeleri gerekir.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنَ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

99.Ve o kudret sahibi Yaratıcıdır ki, gökten su indirmiştir. Sonra o su ile her şeyin bitkisini çıkardık, sonra ondan da yeşil fidanlar çıkarıverdik. Fidanlardan birbiri üzerine binmiş başaklar çıkarıyoruz. Ve hurma ağacından, onun tomurcuğundan da sarkan salkımlar çıkardık. Ve üzüm bahçeleri ve birbirine benzeyen ve benzemeyen zeytin ve nar çıkardık. Bakınız! Her birinin meyve verdiği vakit meyvesine ve olgunlaşmasına Şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için birçok ayetler vardır.

Bu ayeti celile de Cenabı Hakkın varlığına, kudret ve hikmetine şahitlik edip duran bir kısım yaratılış harikalarını ve insanlık hakkındaki nimet ve lütuf eserlerini dikkat nazarlarına sunuyor.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi O zat dır ki Ve O

(**Ve o o zat dır ki, gökten su indirmiştir**) gökten bulutlardan su yağmur indirmiştir. Bu vasıta ile yeryüzüne bir nevi hayat bahşetmekledir.

فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ

Herşeyin Bitkisini Onunla Sonra çıkardık

(**Sonra o su ile her şeyin bitkisini çıkardık**) Sonra o su ile her şeyin bitkisini ot ve ağaç gibi yerden bitip yetişen şeyleri meydana çıkardık yeryüzünü öyle muhtelif nevi-lerde yetişip büyüyen bitkilerle süsledik,

فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا

Bir yeşillik Ondan Ve çıkardık

(sonra ondan da yeşil fidanlar çıkarıverdik) sonra ondan da o bitki veya sudan da yeşil fidanlar çıkarıverdik. Öyle güzel, hoş görünüşlü dallar ve çiçekler vücuda getirdik.

نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا

Üst üste dizilmiş Daneler Ondan Çıkarırız

(Fidanlardan birbiri üzerine binmiş başaklar çıkarıyoruz) yani: Bir güzel şekil birbiri üzerine sıralanmış olan muntazam sümbüller vesaireyi yaratıyoruz.

وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ

Sarkan Salkımlar Tomurcuğundan Ve Hurma ağacından

(Ve hurma ağacından, onun tomurcuğundan da sarkan salkımlar) Ve hurma ağacından Yani onun tomurcuğundan da ona mahsus çiçek gılabından kabından da sarkan salkımlar birbirine bitişik, yiyecek kimseler için olgunlaşmış çok miktarda hurmayı taşıyan, çiçekli saçaklar, saplar çıkardık. Bunları da bir büyük nimet olmak üzere insanlığa ihsan ettik

وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ

Ve Birbirine benzemeyen Birbirine benzeyen Ve Nar Ve Zeytin Üzümden Ve Bağlar

(Ve üzüm bahçeleri ve birbirine benzeyen ve benzemeyen zeytin ve nar çıkardık) yani: Görünüşleri, miktarları, renkleri, tatları ve diğer özellikleri çeşitli olan, bu sebeple de Allah'ın kudretinin mükemmelliğini gösterip duran bir nice nimetler halk ettik. Artık ey insanlar Bir ibret nazarıyla

أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ

Ve Olgunlaşmasına Meyve verdi O vakit ki Meyvesine Bakın

(Bakınız Her birinin meyve verdiği vakit meyvesine ve olgunlaşmasına) bunlar başlangıçta kendileriyle faydalanılmayacak bir halde bulunuyorlar, sonra renkleri, lezzetleri değişiyor, yetiştirip büyüyorlar, istifadeye elverişli bir mükemmelliğe kavuşuyorlar.

إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman eden Bir kavim için Deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için birçok ayetler vardır) Şüphe yok ki bu beyan olunan kudret eserlerinde, bu güzel manzaralarda iman eden kavim için dinsizlikten beri, hakkı bilip tasdiğe muvaffak olan bir cemaat için birçok ayetler vardır. Bütün bu yaratılan eserler, bir ezeli yaratıcının, her şeye kadir, ilim ve hikmet sahibi olan bir Yüce Yaratıcının varlığına, kudret ve azametine açıkça işaret ve şahitlik etmektedir. Akıl ve irfana sahip, Allah'ın varlığına inanan zatlar bütün bu eşsiz ve güzel eserleri birer ibret gözüyle seyrederek. Kâfirler, azgın ve taşkınlara ise böyle Yüce Yaratıcının varlığına, birliğine şahadet eden eserlerden hoş manzaralardan istifade edemezler.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ

100.Ve Allah Teâlâ için cinleri ortak kıldılar. Hâlbuki onları da o yaratmıştır. Ve Cenabı Hakka bilgisizce oğullar ve kızlar uydurdular, onun ilahi varlığı ise vâfettiklerinden uzaktır, yücedir.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın yaratıcılığını, birliğini insani kusurlardan uzak olduğunu göremeyip de ona ortak koşan, evlat isnat eden cahillerin o son derece yanlış olan inançlarını çürütmektedir.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ

Cinleri Ortaklar Allah'a Ve Kıldılar

(Ve Allah Teâlâ için cinleri ortak kıldılar) Ve Allah Teâlâ için cinleri Göz ile görülemeyen bir takım mahlûkları ortak ibadet hususunda müşterek kıldılar.

&-Bu cinlerden maksat, meleklerdir. Allah'ın yüceliği karşısında değerlerinin noksanlığına işaret etmek için meleklerle cin denilmiştir. Bir taife meleklerle taparak onları Cenabı Hakkın kızları sanmışlardır. Veya cinlerden şeytanlardır. Bir nice cahiller, Cenabı Hakkı hayrın yaratıcısı, şeytanları da şerrin yaratıcısı olarak tanımışlar, şeytanlara da tapınmışlardır. Hatta "Zındıklar" denilen bir topluluğa göre de: Allah Teâlâ nurun, insanların, fâideli hayvanların da yaratıcısıdır, İblis de karanlığın, yırtıcı hayvanların, yılanların, akreplerin yaratıcısıdır. Onlara göre şeytan, kâinatın yönetimi hususunda Cenabı Allah'ın ortağıdır, hayır adına olanlar Allah'tandır, şer kabilinden yaratılanlar da şeytandandır. Hâlbuki

وَخَلَقَهُمْ

(Hâlbuki onları da o yaratmıştır) evet O cinleri de, şeytanları da ve diğer mahlûkları da o eş ve ortakdan uzak olan Allah Teâlâ yaratmıştır. Ondan başka yaratıcı yoktur. Artık o yaratılmış şeyler o yaratana nasıl ortak olabilirler.

وَحَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bilgisizce Ve Kızlar Oğullar Ona Ve Uydurdular

(Ve Cenabı Hakka bilgisizce oğullar ve kızlar uydurdular) Ve O müşrikler Cenabı Hakka bilgisizce ne söylediklerinin, neye inandıklarının hakikatini, batıl olduğunu bilmeksizin öyle körü körüne oğullar ve kızlar uydurdular öyle iftiralarda bulundular.

&-Nitekim Yahudilerden bazıları Hz. Uzeyre Hristiyanlar da Hz. İsa'ya **"Allah'ın oğullarıdır"** demişlerdir. Cahiliye Araplarından bir taife de "melekler Allah'ın kızlarıdır" demişlerdi.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ

Vasfedyorlar O şeyden ki Ve Çok yücedir O çok münezzehdir

(onun ilahi varlığı ise vasf ettiklerinden münezzehdir, yücedir) O kâinatı Yaratanın yüce zatı ise o müşriklerin vasf ettiklerinden Cenâbı Hakkın ortağı veya evladı vardır diye söylendiklerinden tamamen uzaktır, yücedir. Bundan dolayı biz mü'minler, Kâinatın Yaratıcısını öyle ilahlık şanına layık olmayan şeylerden tenzih eder ve onun yüce şanını tasdik ve takdis eyeriz. Öyle bir Yüce Yaratıcıya, nasıl ortak, çoluk ve çocuk isnat edilebilir?

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

101.O semaları ve yeri yoktan var edendir. Onun için nasıl çocuk olabilir? Ve onun için bir eş de yoktur ve her şeyi o yaratmıştır ve o her şeyi tamamıyla bilendir.

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Eşsiz yaratıcısıdır

(O semaları ve yeri yoktan var edendir) O eş ve benzerden uzak olan Allah Teâlâ semaları ve yeri yoktan var edendir. Onları birer örneği geçmemiş olduğu halde üstün kudreti ile yoktan meydana getirmiştir. Artık

أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ

Bi çocuk Onun için Olur Nasıl

(Onun için nasıl çocuk olabilir?) o Yüce Yaratıcı bütün kâinatın yaratıcısı iken, bütün mahlûkatından beri iken onun yaratmasıyla bilahare meydana gelen herhangi bir fert onun çocuğu olabilir mi? Bunların hepsi de onun birer mahlûku değil midir?

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً

Bir eş Ona Olmamış iken

(Ve onun için bir eş de yoktur) Ve bununla beraber onun için bir eş de yoktur ki, o zannedilen çocuk ondan doğmuş olabilsin,

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ

Herşeyi Ve Yaratmıştır

(ve her şeyi o yaratmıştır) ve her şeyi o eşsiz yaratıcı, yoktan yaratmıştır. Öyle yaratılmak özelliği taşıyan her şeyi o hikmet sahibi yaratıcı, yaratıp vücuda getirmiştir. Onun evladı diye sandığınız şeyler de onun birer mahlûkudur. Cenabı Hak, kendi mahlûku ile aynı cins olmaktan uzaktır. Evlat ise aynı cins kimseler arasında düşünülebilir. Bununla beraber yaratılma itibariyle bütün kâinat müşterek değil midir? O halde bu mahlûklardan bir kısmına nasıl olur da böyle evlatlık ayrıcalığı verilebilir?

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Herşeyi Ve O

(ve o her şeyi tamamıyla bilendir) ve o celal sahibi yaratıcı her şeyi tamamıyla bilendir. Ona hiçbir şey gizli kalmaz, o herkesin maksadını, inancını da bilir. Artık o müşrikler düşünmeli değil midir ki, bu yanlış inançlarından dolayı Allah katında sorumlu olacaklardır. O ezeli yaratıcı, cisim ve sonradan olmaktan insani özelliklerden tamamen uzaktır. Bütün kâinat onun birer mahlûkudur. Çocuk ve çocuğa ihtiyaçtan uzak ve beridir. Bundan dolayı onun herhangi bir mahlûku onun evlâdı olmak salâhiyetine asla sahip olamaz.

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

102.İşte Rabbiniz Allah Teâlâ'dır. Ondan başka mabut yoktur. Her şeyi yaratan o'dur. Artık ona ibadet ediniz. Ve o her şey üzerine vekildir.

Bu mübarek ayetler de Hanlığına, birliğine, yaratıcılığına ait deliller zikredilen Allah'ın zatından başka gerçek mabudun bulunmadığını bildirmektedir. Ve Cenabı Hak, bütün mahlûklarının hal ve tavırlarını tamamıyla bildiği halde onun kutsal varlığını hiçbir kimsenin tam bir anlayışla idrak edemeyeceğini beyan buyurmaktadır.

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ

Rabbiniz Allah işte budur

(İşte Rabbiniz Allah Teâlâ'dır) Ey mahlûklara mabutluk isnat eden müşrikler işte Rabbiniz yaratıcınız, mabudunuz o vasıfları yukarıdaki ayetlerde beyan olunan Allah Teâlâ'dır. Yaratıcılık ve mabutluk ona mahsustur.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur

(Ondan başka mabut yoktur) Onun hiçbir ortak ve benzeri mevcut değildir. Ve o yüce Allah

خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ

O halde ona ibadet edin Herşeyin Yaratıcısıdır

(Her şeyi yaratan o'dur. Artık ona ibadet ediniz) her şeyi yoktan meydana getiren ancak o'dur. Onun yaratıcılığında hiçbir ortağı bulunamaz. Artık ona Yüce Allah'a ibadet ediniz ondan başkası ibadete layık değildir.

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

Vekildir Herşeye Ve O

(Ve o Yüce Allah her şey üzerine vekildir) bütün mahlûkatının yaradılışını yaşayışını üzerine alan, onları gözetin, rızıklandıran ancak o Kerem Sahibi Yaratıcıdır. O

halde o'ndan başkasına nasıl yaratıcılık isnat edilebilir? Ondan başkası mabutluğa nasıl lâıyk görülebilir?

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

103.Gözler onu görüp idrak edemez. O ise bütün gözleri idrak eder. Ve eşyayı pekiyi bilen, her şeyden haberdardır.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ

Gözler Onu idrak edemez

(Gözler onu görüp idrak edemez) Bütün kâinatın ezeli yaratıcısı olan Allah Teâlâ öyle bir yüce mabut dur ki: Gözler Yani: Göz sahipleri onu görüp idrak edemez. Mahlûklarının fanî gözleri o Yüce Yaratıcıya erişemez, onu tam bir idrakle görmez. Bu, insanlığın güç ve kabiliyetinin dışındadır.

&-İdrak lafzı her şeyin mahiyetini, hakikatini kavramak tamamıyla bilmek demektir. Bundan dolayı bu ayeti kerimede nefyedilen idrakten maksat, Cenabı Hakkın tek olan varlığını tam bir idrakle görüp tamamen anlamaktır ki, bu hiçbir mahlûk için mümkün değildir. Bütün kâinatın Yüce yaratıcısını o kadar azamet ve kudretiyle beraber tamamıyla görüp anlayabilmeğe kimin gücü kâfi gelebilir? Fakat tek olan varlığını bu dünyada bir tecelli neticesi olarak bir hadde kadar görmek, insanlık için mümkündür. Bundan dolayıdır ki, Hz. Musa böyle bir rû'yeti görmeyi temenni etmişti. Cenabı Hak da bu rû'yeti haddizatında mümkün olan bir hadisenin meydana gelmesine bağlamıştı ki, o da dağın yerinde sebat edip kalabilmesi idi. Bununla beraber bu rû'yeti dünyada kimseye nasip olmamıştır. Yalnız Rasûlû EkremEfendimiz Miraç gecesi böyle bir rû'yete nail olmuştu. Kıyamet gününde ve cennette ise mü'minler, Cenabı Hakkı mekândan münezzeh olarak göreceklerdir. Bu hususa dair birçok hadis vardır. **Şu ayı nasıl hepiniz üst üste yığılmadan rahatça görebiliyorsanız, Rabbinizi de şüphesiz o şekilde göreceksiniz.** Hadisi şerifi bu cümledendir. Bu rû'yet hakkında ümmetin icması da meydana gelmiştir. Şu kadar var ki, bu rû'yet, Allah'ın hakikatine ait, tam bir kavrayışla bir idrak mahiyetinde bulunmayacağından: ayeti kerimesindeki olumsuzluğa muhalif değildir. Artık Haricilerin, Mutezilenin ve Mürcielerden bazılarının bu ayeti kerimeye dayanarak Allah'ı görmenin tamamen imkânsız olduğuna hükmetmeleri doğru değildir.

Bununla beraber deniliyor ki: bu ayeti kerime de Cenabı Hakkı gözlerin göremeyeceği beyan olunuyor, bundan dolayı başka yüce bir kuvvetin yaratılmasıyla bu rüyetin vaki olacağı mümkündür, düşünülebilir.

Şu da deniliyor ki: Bu ayeti kerimede görememeden maksat, bütün gözlerin göremez olduğudur. Bundan dolayı bu rû'yete bazı gözler muvaffak olabilir. Nitekim: Hz. Peygamber'e bütün insanlar iman etmedi denilse insanların bazıları iman etti denilmiş olur. Gerçeği Allah bilir.

وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ

Gözleri İdrak eder Ve O

(O ise bütün gözleri idrak eder) O İlim ve hikmet sahibi yaratıcı ise bütün gözleri bütün mahlûkatını tamamıyla görür, ilmen kuşatır, çünkü o'na hiç bir şey gizli kalmaz,

وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

Her şeyden haberdardır Her inceliğe nüfuz edendir Ve O

(ve o Yüce Mabut, lâtiftir her şeyden haberdardır) bütün mahlûkatının varlıklarından, gizli ve açık hal ve tavırlarından haberdardır. Bunların hepsini de tam manasıyla görür, bilir.

Lâtif, lügatte rakik, yani ince yumuşak manasınadır. Zıt anlamlısı: Kesiftir, kaba, yoğun Bu mana, Allah hakkında, mümkün değildir. Cenabı Hakkın latif ismine sahip bulunması, çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Şöyle ki: Hak Teâlâ'nın bütün yaptığı işler lâtiftir. Nitekim insanları ve diğer birçok hayat sahibi mahlûkları ufak, ince zerrelerden, cüzlerden meydana gelen harika bir halde yaratmıştır, kendilerinde büyük bir zerâfet tecelli etmiştir. Ve Hak Teâlâ mahlûkatına acıma, merhamet etme, lütfetme ve

nimet verme hususunda latiftir, gayet letafet sahibidir. Ve yine Cenabı Hak, kulları hakkında lâtiftir, lütuf sahibidir, onları itaatlerinden dolayı sevaba nail buyurur, onların asilerine de tövbe etmelerini emrederek haklarında ilahi merhametini gösterir. Ve yine o kerem sahibi yaratıcı, kullarına güçlerinin üstünde bir şey emretmez ve onlara hak ettiklerinin üstünde lütuf ve ihsanda bulunur, İşte kâinatı yaratanın lâtif olması, bu gibi yüce lütuflarından dolayıdır. Evet, o yüce rabbimiz cisim olmaktan uzaktır, pek kutsi bir nurdur. Artık onu gözler nasıl tam anlamıyla görüp idrak edebilir? Fakat o,

قَدْ جَاءَكُمْ بِصَآئِرٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ

بِحَفِيفٍ

104.Muhakkak size Rabbiniz tarafından basiretler gelmiştir. Artık kim görürse kendi lehinedir, kim de görmezse kendi aleyhinedir. Ve ben sizin üzerinize bir bekçi değilim.

Bu mübarek ayetler, kendilerine Allah'ın yüceliğini zikreden, ilâhi dinin kutsiyetini açıklayan ayetler tebliğ edilmiş bir kavme hareket tarzlarını göstermektedir. Ve insanlığa karşı kesin ve açık delillerin ileri sürülmesindeki hikmetlere işaret etmektedir. Resulü Ekrem'in ne ile vazifeli olduğunu da açıklamaktadır.

قَدْ جَاءَكُمْ بِصَآئِرٍ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Basiretler Size gelmiştir Gerçekten

(Muhakkak size Rabbiniz tarafından basiretler gelmiştir) Ey mükellef insanlar Muhakkak size Rabbiniz tarafından Deliller, sizi aydınlatacak, sizi hakikatlerden haberdar eyleyecek parlak parlak hüccetler, gelmiştir. Bunları size ilâhi vahye mazhar olan Yüce Peygamber tebliğ etmiştir.

فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا

Onun aleyhinedir Ve kim kör olursa Kendisi içindir Artık kim görürse

(Artık kim görürse kendi lehinedir, kim de görmezse kendi aleyhinedir) Bu deliller sayesinde hak ve hakikati kim görür anlarsa bu görüş kendisinin menfaatine, kendisinin kurtuluş ve selâmetine aittir. Bilâkis bu delilleri, kanıtları kim de görmezse böyle açık hakikatleri görmek istemeyerek kör kesilirse bu da bunun günahı mesuliyeti kötü neticesi kendi zararınadır, kendisinin felâketine sebeptir. Resulüm! Onlara de ki:

وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ

Muhafız Sizin üzerinize Ve Ben değilim

(Ve ben sizin üzerinize bir muhafız değilim) ben sizin fiil ve hareketlerinizi gözetleyici değilim, benim vazifem tebliğdir, ben sizi ilâhi azap ile uyarıcı bir Peygamberim. Bütün amellerinizi, maksatlarınızı tesbit eden, ona göre sizlere karşılık verecek olan, ancak Allah Teâlâ'dır.

وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

105.Ve işte biz ayetleri böyle türlü türlü beyan ederiz. Tâki onlar: Sen ders almışsın, desinler. Ve biz onu bilen bir kavim için açıkça beyan edelim.

وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ

Ayetleri Açıklıyoruz Ve İşte böyle

(Ve işte biz ayetleri böyle türlü türlü beyan ederiz) işte biz ayetleri bir nice hakikatleri ortaya koymak ve açıklamak sūratıyla Allah'ın birliğini, yüceliğini açık net ve anlaşılır şekilde ilgili delilleri böyle Kur'anı Kerim'de tekrar tekrar ve muhtelif şekillerle türlü türlü üslûb ile birer hikmetli tarz ile beyan ederiz. İnsanların dikkat nazarlarına, ilahi bir lütuf olarak defalarca sunarız.

وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ

Sen ders almışsın Ve Demeleri için

(Tâki onlar: Sen ders almışsın, desinler) evet o hakikatleri kabulden kaçınan inkâr-

cılar Ya Muhammed sen ders almışsın desinler bu bize tebliğ ettiğin şeyler, birer ilâhi vahiy değildir, belki eski, uydurma masallardan ibarettir, sen bunları başkalarından ders alarak öğrenmişsin diyerek daha fazla azabı hak etmiş olsunlar.

وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim İçinki Ve Onu açıklamamız için

(Ve biz onu bilen bir kavim için açıkça beyan edelim) Ve bununla beraber biz o delilleri öyle tekrar tekrar sana vahiy ettik ki. Taki biz bu vesile ile o delillerin gösterdiği Allah'ın birliği inancını veyahut bu delilleri kapsayan Kuranı Kerimi bilen ilim ve irfan sahibi bulunan bir kavim Allah'ı birleyen bir cemaat için açıkça beyan edelim. Onlar böyle kesin, parlak burhanlar ile kâinatı yaratan Allah'ın varlığını, hikmet ve kudretini anlamaya delil bulurlar, bunlardan istifade ederler. Artık bu delilleri kabul etmeyen kimselerin ne değeri vardır! Onların o batıl isnatlarına hangi akıl sahibi kıymet verebilir?

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

106.Sen Rabbin tarafından sana vahiy olunana tabi ol, ondan başka ilah yoktur. Ve müşriklerden yüz çevir.

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Sana Vahyolundu O şeye ki Tabi ol

(Sen Rabbin tarafından sana vahiy olunana tabi ol) Habibim Sallallahü Aleyhi ve sellem Sen O inkârcılara bakma, onların sözlerinden dolayı üzülme. Rabbin tarafından sana vahiy olunana Kuranı Kerimin beyanlarına tabi ol davranışlarını ona göre tâyin et. Sen kesin olarak bilirsin ki,

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlan yoktur

(ondan başka ilah yoktur) ilahlık, mabutluk, yaratıcılık ancak onun kutsal varlığına mahsustur. Sen onun hükümlerine uymaya devam et dur.

وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ve Yüz çevir

(Ve müşriklerden yüz çevir) Onların sözlerine bakma, onlar öyle şirk üzere devam edip dururlarsa lâıyk oldukları cezalara en yakın zamanda kavuşurlar. Sen Resulüm! Vazifeni yerine getirdiğinden dolayı rahat olabilirsin. Artık sana yönelecek bir sorumluluk yoktur.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

107.Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi onlar şirke düşmezlerdi. Ve seni onların üzerine bir bekçi kılmadık ve sen onların üzerine bir vekil de değilsin.

Bu mübarek ayetler, Rasûlü Ekrem'in aleyhinde söylenilen akılsızca sözlerden ve bir takım kimselerin küfür ve şirk içinde yaşayıp durmalarından üzüntülere düşmemesi için kendisine bir teselli mahiyetindedir. Ve öyle putperest kimselerin o cahilce hareketlerinden dolayı üzülmek onlara, onların putlarına Müslümanların, bir karşılığa uğramamaları için sövmemeleri tavsiye buyrulmaktadır.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا

Şirk koşmazlardı Allah Dileseydi Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi onlar şirke düşmezlerdi) O müşrikler kendi kötü iradeleriyle küfür ve şirk içinde yaşamaktadırlar. Onların üzerinde ilâhi bir zorlama mevcut değildir. Cenabı Hak onların küfrünü onların o iradelerinden dolayı takdir buyurmuştur. Ve eğer Allah Teâlâ Onların imanını zorla dileseydi onlar şirke düşmezlerdi. Fakat böyle bir irade, insanlığın mükellefiyetindeki hikmete aykırıdır. Cenabı Hak, insanlığı bu imtihan sahasına getirmiş, kendilerini bir takım vazifelerle mükellef tutmuş, onları kendi iradelerine göre imana ve küfre sevk eylemiştir. Bundan dolayı

onların şirke düşmeleri kendi kötü hareketlerinin, kabiliyetlerini kötüye kullanmalarının bir neticesidir. Artık Resulüm! Onların hallerinden, sözlerinden dolayı üzülme

وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

Bir muhafız Onların üzerine Ve Seni kılmadık

(Ve seni onların üzerine bir muhafız kılmadık) Sen onları gözetmek ve korumakla mükellef değilsin. Sen ancak onlara hidâyet ve saadet yolunu göstermekle emir olunmuşsun. Sen bu vazifeni yerine getirdiğin için artık onların o kötü amellerinden sorumlu bulunmamaktasın.

وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

Bir vekil Onların üzerine ve Sen değilsin

(Ve sen onların üzerine bir vekil de değilsin) Sen onlara ilahi hükümleri tebliğ etmek onları hikmetli öğütlerle irşat etmekle emir olunmuşsun. Yoksa onları o fenalıklardan zorla men etmeğe, onların işlerini bizzat idare etmek ve yönetmekle emir olunmuş değilsin. Onların düzelmeleri uğrunda kendini üzüntüye düşürmen yersiz

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

108. Allah'tan başkasına tapanlara sövmeyiniz. Sonra onlar da bilmeksizin Allah Teâlâ'ya düşmanlıkla söverler. Öylece her ümmete amellerini süslü gösterdik. Sonra dönüşleri rab'lerinedir. Artık onlara ne yaptıklarını haber verecektir.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başkasına Yalvarıyorlar O kimselere ki Ve Sövmeyin

(Allah'tan başkasına tapanlara sövmeyiniz) Ve ey inanan ve Allah'ı birleyen zatlar! Bir takım batıl ilahlara ibadet eden müşriklere bu ibadetlerinden dolayı sövmeyiniz. Yahut onların Allah'tan başka taptıklarına, putlarına sövüp durmayınız. Meselâ: Sizlere de, putlarınıza da lanet olsun veya siz de putlarınız da kahr olunuz demeyiniz.

فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bilgisizce Haddi aşarak Allah'a Yoksa söverler

(Sonra onlar da bilmeksizin Allah Teâlâ'ya düşmanlıkla söverler) Sonra O müşrikler de bir karşılık verme hissine kapılarak bilmeksizin Cenabı Hakka karşı saygı gösterme ve O'nu yüceltmenin lüzumunu düşünmeksizin Allah Teâlâ'ya düşmanlıkla söverler. Siz de onların böyle rezillikte bulunmalarına sebebiyet vermiş olursunuz.

كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ

Amellerini Ümmetin Herbirine Süsledik Böylece

(Öylece her ümmete amellerini süslü gösterdik) İşte Öylece o putlara tapanlara kendi iradelerinin bir cezası olmak üzere yaptıkları hareketlerini kendilerine süslü gösterdiğimiz gibi diğer her ümmete de kabiliyetlerine, iradelerine göre amellerini süslemişsinizdir. Müminlere karşı hayrı, Allah'ın rızasına uygun fiil ve hareketleri süslü gösterdiğimiz gibi, kâfir ve münafıklara da şerri, kendi felâketlerine sebebiyet verecek olan zararlı hareketleri süslü göstermiş bulunuyoruz. Ve onları böyle bir imtihan âleminde yaşatmaktayız.

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ

Dönüşleri Rab'lerinedir Sonra

(Sonra dönüşleri rab'lerinedir) Sonra Hepsinin de dönüşleri Rab'lerinedir. Hepsi de ahirette Âlemlerin Rabbinin manevi huzurunda toplanacaklardır.

فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyleri ki Artık onlara haber verecektir

(Artık onlara ne yaptıklarını haber verecektir) Artık O İlim ve hikmet sahibi olan

Yaratıcı da onlara dünyada iken ne yaptıklarını haber verecektir. Onların bütün işledikleri hayırlı ve zararlı şeyleri bildiğini onlara hemen gösterecektir, onlara göre mü-kâfat veya ceza verecektir. Bundan dolayı o putlara tapanlar da o gün belalarını bulacaklardır. Onlara dünyada iken sövüp durmağa lüzum yoktur.

&-Rivayete göre Müslümanlardan bazı zatlar: Müşrikleri uyandırmak onlara tapındıkları şeylerin ilâhlığına layık olmadıklarını anlatmak için onların putlarına söver, onların helake uğramış, uğursuz şeyler olduklarını söylerlermiş. Bu hâl ise müşriklerin bir cehalet ve gücenme sebebiyle Cenabı Hakka karı dil uzatmalarına sebebiyet verebilir. İşte böyle bir sakıncadan dolayı Müslümanlar öyle sövmekten yasaklanmışlardır. Çünkü böyle bir sakıncadan dolayı doğru bir hareketi bile terk etmek icap eder.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهِدَ آيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ

109.Ve Allah Teâlâ'ya olanca kuvvetleriyle yemin ettiler ki, eğer onlara bir mucize gelirse elbette ona iman edecekler. De ki: Mucizeler ancak Allah'ın katındadır. Size ne bildirecektir ki o mucize geldiği vakit de yine iman etmeyeceklerdir.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin sözlerinde sebatkâr olmadıklarını, onlara acilen parlak herhangi bir mucize gelse yine şirk ve küfürlerinde ısrar edip duracaklarını, nihayet bu azgınlıklarının cezasına kavuşacaklarını bildirmektedir.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهِدَ آيْمَانِهِمْ

Yeminlerinin En güçlüsüyle Allah'a Yemin ettiler Ve

(Ve Allah Teâlâ'ya olanca kuvvetleriyle yemin ettiler) Mekke müşrikleri Resulü Ekrem'e müracaat ettiler ve Allah Teâlâ'ya olanca güç ve gayretleriyle, olanca etkili kuvvetleriyle yemin ettiler ki,

لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا

Ona Mutlaka inanacaklar Bir mucize Kendilerine geldi And olsun eğer

(eğer onlara bir mucize gelirse elbette ona iman edecekler) eğer onlara kendi istekleri gibi bir ayet bir mucize, bir harika vücuda gelirse elbette ona o ayete, böyle mucizelerin hepsine de iman edecekler. Artık hiçbirini inkârda bulunmayacaklar. Resulüm! Onlara

قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Mucizeler Ancak De ki

(De ki: Ayetler ancak Allah'ın katındadır) ben bir uyarıcıyım, bir tebliğciğim, öyle harikaları vücuda getirmek ancak Allah'ın kudretine aittir. Allah'ın dileği tecelli ederse öyle istediğiniz harikalar vücuda gelebilir. Fakat ey müminler Ey o müşriklerin imana gelmesini arzu eden Müslümanlar!

وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmeyecekler Geldi O zaman ki Şüphesiz o Ve Size ne bildirecek

(Size ne bildirecektir ki o mucize geldiği vakit de yine iman etmeyeceklerdir) ey mü'minler size ne fark ettirecek siz nereden bileceksiniz ki o müşriklere o inkârcılara o ayet O istedikleri harika vücuda geldiği vakit de onlar yine iman etmeyeceklerdir. Onlar yine inkâra devam edeceklerdir. Çünkü onların o kötü iradelerinden, çirkin hareketlerinden dolayı Allah Teâlâ onların kalplerini mühürlemiştir. Onlar iman etmek kabiliyetlerini kaybetmişlerdir.

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

110.Ve biz onların kalplerini ve gözlerini ona evvelce de iman etmedikleri gibi tersine döndürürüz. Ve onları o azgınlıkları içinde körü körüne yuvarlanır gider bir halde bırakırız.

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Ona İman etmediler O şey gibi ki Ve Gözlerini Kalblerini Ve Ters çeviririz

(Ve biz onların kalplerini ve gözlerini ona evvelce de iman etmedikleri gibi tersine döndürürüz) Ve Ey mü'minler size ne bildirdi ki: biz O müşriklerin o kötü gayret ve irâdelerinden dolayı kalblerini ve gözlerini hak'ki idrâk ve kabulden mahrum bırakırız. O evvelce gönderilen mucizelerden herhangi birine (evvelce de imân etmedikleri gibi bu kerre istedikleri hârikalar da meydana gelse bunlara da inanmazlar, yine onların kalblerini ve gözlerini tersine döndürürüz. yine o hârikaları görüp tasdik etmezler

وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Şaşkınca dolaşırlar Azgınlıkları içinde Ve Onları bırakırız

(Ve onları o azgınlıkları içinde körü körüne yuvarlanır gider bir halde bırakırız.) Ve onları o tuğyanları o evvelki azgınlıkları, taşkınlıkları, haddi aşan cehaletleri içinde körükörüne yuvarlanır gider şaşkın bir halde bırakırız. Onların bu feci halleri öldürölüp cezalarına kavuşacakları bir zamana kadar devam eder, onları mü'minler gibi hidâyete erdirmeyiz. Onlar bu hidâyete olan tabii kabiliyetlerini zâyetmişlerdir. Ne helak edici bir durum!.

&-Rivayete göre Kureyş müşrikleri Rasûlullah'a müracaat etmişler, Hz. Musa elindeki asayı taşlara vurunca sular fışkırmıştı, Hz. İsa da ölüleri diriltmişti. Sen de şu Sefa dağına altın kıl sana iman edelim demişler. Bunun üzerine Resulü Ekrem de Sefa dağına altın olmasına dua etmek istemişti. Bu sırada Cibril'i Emin gelmiş. Ya Resulullah Dilediğini istemek sana aittir, istersen Sefa altın olur. Fakat o müşrikler yine iman etmezlerse derhal helak olurlar. Bundan dolayı istersen onları bırak, İçlerinden ileride tövbe edecek olanlar, tövbe ederek helakten kurtulsunlar, demiş. Resulü Ekrem de onların haklarında yine bir merhamet belirtisi göstererek bu duada bulunmamıştır. İşte bu hâdisi üzerine bu ayetler nazil olmuştur. O müşriklerin kabiliyetlerinin derecesini göstermiştir.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ

111.Eğer biz hakikaten onlara Melekleri indirsek ve onlar ile ölümler konuşacak olsalar ve onların üzerine her şeyi de bölük bölük toptasak yine iman edecek değillerdir. Meğerki Allah Teâlâ dileycek olsun. Fakat onların çokları bunu bilmezler.

Bu mübarek ayetler, inkârcıların inkârlarındaki ısrarlarını ayrıntılı olarak bildirmektedir. Ve onların kötü inançlarında devam etmeleri, kendi yaratılışlarını kötüye kullanmalarının bir neticesi olduğundan bundan dolayı üzülmemesi için Resulü Ekrem'i teselli etmektedir.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى

Ölümler Ve Onlarla konuşsaydı Melekleri Onlara indirseydik Şüphesiz biz Ve Eğer

(Eğer biz hakikaten onlara Melekleri indirsek ve onlar ile ölümler konuşacak olsalar) Resulüm! O inkârcıların senden istedikleri şekilde eğer biz hakikaten onlara melekleri indirsek senin peygamberliğine şahitlik etseler ve o inkâr edenlerle dirilteceğimiz ölümler konuşacak olsalar imanın hakikatine şahitlik etseler

وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا

İman edecek Olmazlardı Kefil olarak Her şeyi Onlara karşı Ve Toplasaydık

(ve onların üzerine her şeyi de bölük bölük toptasak yine iman edecek değillerdir) ve onların üzerine her şeyi de birer kefil, şahit olarak bölük bölük başlarına toptasak, onlar da gerçeği dile getirsesler yine o inkârcılar iman edecek değillerdir. Onların

isyandaki, azgınlıktaki inatları iman etmelerine mani olacaktır. Bu hallerinden dolayı küfürleri hususunda Allah'ın kaderi onları geçmiştir. Bunun aksi meydana gelemez

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

Allah'ın Dilemesi Ancak

(Meğerki Allah Teâlâ dileyecek olsun) Meğerki Allah Teâlâ Onların imanlarını dileyecek olsun. Onlar ancak o takdirde iman ederler. Hâlbuki böyle bir ilahi istek onların hakkında tecelli etmez. Onlar böyle bir lutfu ulaşma kabiliyetini kaybetmişlerdir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ

Cahillik ederler Onların çoğu Fakat

(Fakat onların çokları bunu bilmezler) istedikleri harikalar vücuda gelince onların iman edeceklerini zannederler. Bu artık çok uzak: Zira haklarında Allah'ın takdiri kararlaştırılmıştır ve onların küfürlerinde ne kadar ısrarlı oldukları Allah tarafından bilinmektedir. Artık onlar öyle harikalardan istifade edecek kimseler değildirler.

&-Asrı Saadette bir takım inkârcılar eğer bize şu gibi harikalar gösterirse biz iman ederiz diye yemin etmişler. Hâlbuki onlara kâfi derecede harikalar, mucizeler gösteriliyordu. Artık başka harikalar istemeleri birer eğlenme ve alaydan başka bir şey değildi. Bundan dolayı onların o istedikleri harikalar vücuda getirildiği takdirde de onların iman etmeyecekleri bu ayeti celile ile beyan buyrulmuştur.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

112.Ve böyle her Peygamber için insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Onların bazıları bazısını aldatmak için sözün yaldızlısını fısıldarlar. Ve eğer Rabbin dilemiş olsaydı onu yapmazlardı, artık onları ve iftira eder oldukları şeyleri bırak.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ

Ve Cin İnsan Şeytanlarını Bir düşman Peygamberin Her birine Kıldık Ve İşte böylece

(Ve böyle her Peygamber için insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık) Resulüm Sana karşı bir takım şahıslar, kabileler düşmanlık gösteriyorlar. Bu yalnız sana karşı gösterilen bir düşmanlık değildir. Ve böyle Sana karşı düşmanlar bulunduğu gibi sende evvelki her Peygamber için insan ve cin şeytanlarını onların muhtelif dik kafalılarını ileri gelenlerini düşman kıldık. O Peygamberler de bu imtihan âleminde hikmet gereği öyle düşmanlar ile karşılaşmışlardır.

يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا

Aldatmak için Sözün Yaldızlısını Bazısına Bazıları Fısıldar

(Onların bazıları bazısını aldatmak için sözün yaldızlısını fısıldarlar) Bu ayeti celiledeki vahiyden maksat, vesvese, işaret lâkırdıdır. Zuhur de: Dış yüzü süslü olduğu halde iç yüzü çirkin, batıl olan şeydir. Gurur da aldanmaktır, Maslahat ve menfaate uygun olmayan bir şeyi bunlara uygun sanarak cehalete düşmektir. İşte O şeytan yaratılışlı dinsizlerin bazıları bazısını aldatmak hakkı kabulden men etmek için sözün yaldızlısını fısıldar. Şeklen parlak, haddizatında batıl, yalan, karanlığa dalmış lakırdılar ile birbirlerine vesveselerde bulunarak dururlar. Fakat Habibim! Bu bir hikmet gereğidir.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ

Onu yapamazlardı Rabbin Dileseydi Eğer Ve

(Ve eğer Rabbin dilemiş olsaydı onu yapmazlardı) Ve eğer Rabbin Onların böyle vesveselerde bulunmamalarını dilemiş olsa idi onu yapmazlardı sana karşı düşmanlıkta bulunmazlardı,

فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

İftira ediyorlar Ve O şeyleri ki Artık onları bırak

(artık onları ve iftira eder oldukları şeyleri bırak) artık O çağdaş, dinsizleri ve iftira

eder oldukları şeyleri bırak. Onlardan dolayı üzülme, sen peygamberlik vazifeni yerine getirdiğinden dolayı en güzel akıbetlere kavuşacaksın, onlar da o fena hareketlerinden dolayı en şiddetli cezalara çarpılacaklardır. Artık bu hakikati ancak mü'minler bilirler, buna iman ederler. O inkârcılar ise bu feci akıbetlerini hiç düşünüp bilmezler.

وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرَضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ

113.Ve o yaldızlı sözleri ahirete inanmayanların kalpleri ona meyletsin ve ondan hoşlansınlar ve onlar işledikleri şeyleri işlesinler diye telkin eyler.

Bu mübarek ayetler, şeytan tabiatlı kimselerin insanlara ne maksatla vesveselerde bulunduklarını bildirmektedir. Ve Resulü Ekrem'in doğruluğuna ait mucizelerin fazlasıyla mevcut olduğunu beyan etmektedir.

وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete inanmıyorlar O kimselerin ki Gönülleri Ona Ve Meyletmesi için

(Ve ahirete inanmayan kimselerin kalpleri ona meyletsin) O şeytan ve şeytan tabiatlı o insanlar ve cinler taifesinden olan düşman O yaldızlı sözleri o yalan lakırdıları ahirete inanmayanların o ebediyet âlemini inkâr edenlerin gönülleri o görünüşte parlak, haddizatında, karanlık ve aldatıcı lakırdılarına meyletsin onlara aldanıp dursunlar

وَلِيَرَضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ

İşleyicidirler Onlar O şeyleri ki Ve İşlemeleri için Ve Ondan hoşlanmaları için

(ve ondan hoşlansınlar ve onlar işledikleri şeyleri işlesinler diye telkin eyler) ve o kâfirce sözlerden hoşlansınlar o yanlış inançlarında sabit olsunlar ve onlar öyle sapıklık sahasında kendi nefisleri için kazanıp işledikleri şeyleri öyle çirkin çirkin inançlarını, amellerini işlesinler diye telkin eder. Tâki, onlar o kötü hareketlerinin cezasına kavuşurlar.

أَفْغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغَىٰ حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

114.Allah Teâlâ'dan başka hakem ister miyim ki: O size kitabı ayrıntılı olarak indirmiş olan zattır. Ve kendilerine kitap verdiklerimiz bilirler ki o şüphesiz Rabbin tarafından hak olarak indirilmiştir. Artık sakın şüpheye düşmüş olanlardan olma.

أَفْغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغَىٰ حَكَمًا

Bir hakem Ararım Allah'dan Hiç başka mı?

(Allah Teâlâ'dan başka hakem ister miyim) Resulüm Onlara de ki: Ben şeytanların yaldızlı sözlerine meyleder de Allah Teâlâ'dan başka hakem ister miyim ki aramızda hükmetsin, hak ile batılın arasını ayırsın. Hâlbuki

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا

Ayrıntılı olarak Kitabı Size İndirmiş O zat ki O iken

(O size kitabı ayrıntılı olarak indirmiş olan zattır) O Yüce mabut size kitabı mucize olan Kuranı ayrıntılı olarak indirmiş olan zattır. Hikmet sahibi yaratıcı, hak ile batılı, helâl ile haramı, bütün dini işleri o kutsi kitabında tafsilatlı olarak bildirmiştir. Bütün insanlık bu hususta başkalarına muhtaç değildir. Artık bundan sonra hakeme ne hacet vardır!

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ

Bilirler Kitab Kendilerine verdik Ve O kimseler ki

(Ve kendilerine kitap verdiklerimiz bilirler) Ve Bu bir hakikat dır ki, kendilerine kitap verdiklerimiz Yahudi ve Hristiyan âlimleri, Tevrat'ta ve İncil'de zikredildiği şekilde bilirler ki: O Kuranı Kerim

أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ

Hak ile Rabbin tarafından indirilmiş olandır Şüphesiz o

(şüphesiz Rabbin tarafından hak olarak indirilmiştir) onların gerçekten âlim ve insaflı olanları bu Kuranı Kerim'in hakikatine ve Allah katından inmiş olduğuna inanırlar

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Şüphe edenlerden Artık sakın olma

(Artık sakın şüpheyeye düşmüş olanlardan olma) Artık Ey Resulüm Veya ey herhangi bir mü'min ve düşünen kulum sakın şüpheyeye düşmüş olanlardan olma. Yani o ehli kitabın bu Kuranı Kerim'e öyle muttali olduklarında şüpheyeye mahal yoktur. Onlar bu hakikati pek güzel bilirler. Nitekim içlerinden bir kısmı da İslâmiyet'i kabul ederek bu hakikati itirafta bulunmuşlardır. Kısacası Kuranı Kerim'in Allah tarafından hak olarak nazil olmuş olduğunda da şüpheyeye, tereddüde asla mahal yoktur.

&-Rivayete göre Kureyş müşrikleri: Resulü Ekrem'e gitmişler, "seninle bizim aramızda hakem olmak üzere Yahudi veya Hristiyan bilginlerinden bir hakem tayin et, senin hakkında kitaplarında ne bilgi bulunduğunu bize haber versinler" demişler, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

115.Rabbinin sözü doğruluk ve adaletçe tamamlanmıştır. Onun sözlerini değiştirecek kimse yoktur. O işitendir, bilendir.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in peygamberliğini tasdik eden mucizelerin en mükemmel derecede bulunduğu işaret ediyor. Pek çok kimseler hidayetden mahrum olduklarından onlara uymanın insanı sapıklığa düşüreceğini hatırlatmaktadır. Ve kimlerin hidayet üzere bulunup bulunmadıklarını Cenabı Hakkın tamamıyla bildiğini beyan buyurmaktadır.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا

Ve Adalet Doğruluk çihetiyle Rabbinin Sözü Ve Tamamlandı

(Rabbinin sözü doğruluk ve adaletçe tamamlanmıştır) Resulüm Rabbinin sana ihsan buyurmuş olduğu sözü yani Kuranı Kerim doğruluk ve adaletçe vermekte olduğu bütün haberler itibariyle, tatbikini emrettiği bütün hükümler itibariyle tamamlanmıştır. Bütün mükemmelliklere sahiptir, hiçbirisinde bir noksan düşünülmüş değildir.

لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ

Kelimelerini Değiştirebilecek yoktur

(Onun sözlerini değiştirecek yoktur) Cenabı Hakkın mukaddes kitabı olan Kuranı Kerim, onun koruması ve himayesi altındadır. Onun hükümleri kıyamete kadar yürürlükte, o yüce kitabın kapsamını artırma ve noksanlaştırmaya hiçbir kimse kadir olamaz.

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işlitendir Ve O

(O işitendir, bilendir) O Yüce Yaratıcı semidir her söyleneni tamamıyla işitir ve âlimdir ona hiç bir şey gizli kalmaz. Bundan dolayı Kuranı Kerim ile Hz. Muhammed'in peygamberliği hakkındaki bütün söylenilen sözleri de, düşünülen fikirleri de Cenabı Hak tamamen işitip bilmektedir.

وَإِنْ تَطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

116.Ve eğer yerde bulunanların çoğuna itaat eder isen seni Allah Teâlâ'nın yolundan saptırırlar. Onlar sırf zandan başka bir şeye tabi olmazlar ve onlar ancak yalan yanlış söyler dururlar.

وَأَنْ تُطِيعَ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzündedir O kimselerin ki Çoğuna İtaat edersen Ve Eğer

(Ve eğer yerde bulunanların çoğuna itaat eder isen) eğer O inkârcıların o kadar cahilce halleri açık veya besbelli iken ve İslâmi hükümler ise sırf hikmet ve hakikat iken faraza o yerde bulunanların çoğuna itaat eder isen onların aldatmalarına, yaldızlı lakırdılarına kıymet verirken, Meselâ: Onlardan hakem tayin edersen

يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Seni Saptırırlar

(seni Allah Teâlâ'nın yolundan saptırırlar) onun yüce dininden şeri hükümlerinden saptırırlar. Bundan dolayı onlar hiçbir vakit hareket rehberi olmaya layık değildirler.

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ

Zanna Ancak Tabi olmazlar

(Onlar sırf zandan başka bir şeye tabi olmazlar) onlar münakaşalarında kendi babalarının hak üzere olduklarına ait kuruntulara uyarlar, öyle temelsiz, cahilce iddiaları takip eder giderler,

وَأِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

Yalan söylerler Ancak Onlar Ve Değildir

(ve onlar ancak yalan yanlış söyler dururlar) Cenabı Hakka karşı yalan söylemekten sıkılmazlar. Meselâ: Cenabı Hakka evlat isnat ederler, putlara ibadeti Cenabı Hakka yakınlaşmaya vesile tanırırlar, kendi kendine ölmüş hayvanların etlerini yemeyi helâl görürler, behire denilen hayvanların etini helal görmezlerdi. Şöyle ki: Cahiliye devrinde bazı dişi develerin veya koyunların kulağını bir işaret olmak için yararlar, serbest bırakırlardı. Bunlara binmezlerdi, bunlardan istifade etmezlerdi, kendi kendilerine ölürlerse etlerini kadınlara haram görürlerdi.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

117.Şüphe yok ki Rabbindir, yoldan sapıvermiş kimseleri en iyi bilen ve doğru yola gidenleri de en iyi bilen o'dur.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ

Yolundan Sapar O kimseleri ki En iyi bilen Odur Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki rabbindir yoldan sapıvermiş kimseleri en iyi bilen) Mahlûklarının bütün durumu ve vasıflarını en iyi bilen Rabbindir onun ilminden hiç bir şey hariç kalmaz. Evet, şüphe yok ki, öyle İslâm dinine karşı cephe alan cahilleri en ziyade bilen o Hakiki Azimdir

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Hidayete erenleri En iyi bilen Ve Odur

(ve doğru yola gidenleri de en iyi bilen o'dur) O ezeli ve âlim olan Yüce Mabuttur. Artık o inkârcıların cahilce sözlerine nasıl kıymet verilebilir? Onların helal ve harama dair görüşlerinin ne kıymeti olabilir?

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ

118.İmdi eğer siz onun ayetlerine inanan kimseler, iseniz üzerine Allah Teâlâ'nın ismi anılmış olanlardan yiyin.

Bu mübarek ayetler, yoldan sapmışların sözlerine iltifat edilmeyip dinen helal olan şeylerden istifade edilmesini, yasaklanan şeylerin de terk edilmesini bildirmektedir. Ve arzularına göre hareket edenlere uymanın pek korkunç akıbetlerini ihtar eylemektedir.

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

Üzerine Allah'ın İsmi Zikredildi O şeyden ki Artık yiyin

(artık üzerine Allah Teâlâ'nın ismi anılmış olanlardan yiyin) Dalalet yolunu seçen

ler, Müslümanlara diyorlardı ki: Siz hem Allah'a tapıyorsunuz, hem de Allah'ın öldürdüğünü yemiyorsunuz. Allah'ın öldürdüğü sizin öldürdüğünüzden daha fazla yenilmeğe lâyık değil midir? Hâlbuki Cenabı Hak, öyle kesilmeksizin kendi kendine helak olan veya üzerine Allah Teâlâ'dan başkasının ismi zikredilen hayvanın yenilmemesini emretmiştir.

إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ

İman eden kimseler Ayetlerine İseniz Eğer

(eğer siz onun ayetlerine inanan kimseler) eğer siz onun Cenabı Hakkın ayetlerine inanan kimseler iseniz hakikaten imana ulaşmış, Allah'ın hükümlerine tabi bulunuyor iseniz üzerine Allah Teâlâ'nın ismi anılmış besmeleyi şerife ile kesilmiş olanlardan yiyin bu sizin için mubahtır, bundan yiyip istifade edebilirsiniz. Siz öyle helâl olan şeyleri haram ve haram bulunan şeyleri helâl sayan sapmışların sözlerine bakmayınız. Cenâbı Hakka iman edenler, onun helâl kıldığını mubah bilir, ondan istifade edebilirler, haram kıldığından da kaçınırlar. Bu imanın gereğidir.

وَمَا لَكُمْ إِلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لِّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

119.Size ne oluyor ki, üzerine Allah Teâlâ'nın ismi zikredilmiş olanı yemeyesiniz. Ve muhakkak size haram olan şeyler ayrıntılı olarak bildirilmiştir. Ancak kendisine mecbur kaldığınız şey müstesna. Ve şüphe yok ki birçokları bilmeksizin kendi arzularıyla halkı sapıklığa düşürürler. Senin Rabbin ise muhakkak ki, haddi aşanları en iyi bilendir.

وَمَا لَكُمْ إِلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

Üzerine Allah'ın İsmi Zikredilmiştir O şeylerden ki Yememeniz hususunda Ve Size ne oldu

(Size ne oluyor ki, üzerine Allah Teâlâ'nın ismi zikredilmiş olanı yemeyesiniz) Ey mü'minler Size ne oluyor ki Ne gibi bir maksattan dolayı olabilir ki, öyle usulü dairesinde kesilmiş, yiyilmesi caiz bir hayvanın etini yemeyesiniz? Bundan kaçınmanızı gerektiren bir şey yoktur.

وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ

Üzerinize Haram kıldı O şeyleri ki Size İyice açıklamış Halbuki gerçekten

(Ve muhakkak size haram olan şeyler ayrıntılı olarak bildirilmiştir) Ve muhakkak size haram olan şeyler Kuranı Kerim'de ayrıntılı olarak bildirilmiştir. Bu cümleden olarak: Maide, suresi ayet 3 bildirildiği üzere

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبَحَ عَلَى النَّصَبِ

(Sizlere ölü, kan, domuz eti, Allah Teâlâ'dan başkasının namına boğazlanan hayvan, bozulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, süsülmüş veya canavar yemiş, daha ölmeden boğazladığınız müstesna ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanlar ve zarlar ile kısmet istemeniz haram kılınmıştır) Ve En'âm, 145. ayette

قُلْ لَا آجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ

(De ki: Bana vahiy edilmiş olan da yiyecek bir kimseye yiyeceği haram kılınmış bir taam bulamıyorum)

إِلَّا مَا اضْطُرَرْتُمْ إِلَيْهِ

Kendisine Mecbur kaldınız O şeyler ki Ancak

(Ancak kendisine mecbur kaldığınız şey müstesna) Hayatınızı kurtarmak için

başka bir yiyecek bulamadığınız şey müstesna. Bu da o öyle bir zahmet halinde helâldir, hayatınızı kurtaracak miktar ondan istifade edebilirsiniz.

وَإِنْ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bilgisizce Kendi arzularıyla Elbette saptırıyorlar Bir çokları Ve Şüphesiz

(Ve şüphe yok ki birçokları bilmeksizin kendi arzularıyla halkı sapıklığa düşürürler) o dinsizlerden Emir ibnil Lühay ve arkadaşları gibi birçokları bilmeksizin vahye dayanan yüce bir şeriaten istifade etmeksizin kendi arzularıyla kendi nefislerinin eğilimlerine tabi olarak helal olanları haram, haram olanları da helal saymak suretiyle halkı sapıklığa düşürürler. Artık öyle arzularına uyanların sözlerine kıymet verilebilir mi?

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

Haddi aşanları En iyi bilen Odur Rabbin Şüphesiz

(Senin Rabbin ise muhakkak ki, haddi aşanları bilendir) hakkı bırakıp batıla yönelenleri helali haram, haramı helal kabul edenleri en iyi bilendir. Bundan dolayı onlar kendi yakalarını ilahi azabın kahredici pençesinden elbette kurtaramayacaklardır.

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ

120.Günahın aşikâr olanını da, gizlicesini de bırakınız. Şüphesiz o kimseler ki, günahı kazanırlar, elbette yaptıkları şeyden dolayı ceza göreceklerdir.

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ

Ve Gizlisini Günahın Açığını Ve Bırakın

(Günahın aşikâr olanını da, gizlicesini de bırakınız) Artık ey ehli iman Öyle nefislerinin esiri olanların aldatmalarına kapılmayınız, onların sözlerine iltifat etmeyiniz. Günahın aşikâr olanını da gizlicesini de bırakınız. Ne açıkça bir günahı işleyiniz, ne de bir günahı gizlice yapınız. Cenabı Hak, hepsini de görür, bilir iman ettik.

&-Bundan dolayı herhangi bir günahı açıkça yapmak caiz olmadığı gibi gizlice yapmak da caiz değildir. Meselâ: Açık olarak zina yapmak haram olduğu gibi gizlice de haramdır. Haset, kibir, kendini beğenme Müslümanlar hakkında şerri istemek gibi kalben düşünülüp gizlice yapılacak şeyler de haramdır. Bunlardan tamamen kaçınmak dini bir vazifedir.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ

Günah Kazanıyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki, günahı kazanırlar,) Haram olan bir şeyi açık veya gizli olarak işlerler elbette böyle

سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ

İşliyorlar İdiler O şey sebebiyle ki Ceza göreceklerdir

(İşledikleri şeyden dolayı ahirette ceza göreceklerdir) o halde daha dünyada iken haramlardan kaçınmalıdır, insanlık icabı öyle yasak bir şey işlenilmiş ise ondan tövbe ve istiğfar edilmelidir. Cenabı Hakkın af ve mağfiretine sığınmalıdır. Şu muhakkak ki: Küfür üzerine ölenler, ebediyen azap göreceklerdir. İman ile ölen günahkârlar ise geçici olarak azabı hak ederler. Meğerki Hak Teâlâ onları af buyursun.

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى

أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

121.Üzerine Allah Teâlâ'nın ismi zikredilmemiş olanlardan yemeyiniz. Ve şüphe yok ki, o bir gūnahtır ve muhakkak ki, şeytanlar sizinle mücadele etmeleri için kendi dostlarına telkinde bulunurlar. Ve eğer onlara itaat ederseniz şüphe yok ki, siz de Allah'a ortak koşanlar olursunuz.

Bu mübarek ayetler, hangi hayvanın etinin yiyilemeyeceğini beyan ile müşriklerin iddialarını ibtal etmektedir. Ve müminlerle kâfirler arasındaki farkı en açık bir şekilde bildirerek müminleri müşriklere meyletmekten sakındırmaktadır.

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذَكَّرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

Üzerine Allah'ın İsmi Anılmamıştır O şeylerden ki Ve Yemeyin

(Üzerine Allah Teâlâ'nın ismi zikredilmemiş olanlardan yemeyiniz) Yani kendi kendine ölmüş veya kasten besmele terk edilmiş veya üzerine başkasının ismi zikredilmiş olanlardan yemeyiniz. Böyle bir hayvanın eti haramdır.

وَأَنَّهُ لَفِسْقٌ

Elbet bir isyandır Ve Şüphesiz o

(Ve şüphe yok ki, o bir günahdır) Böyle bir hayvanın etini yemek veyahut bir hayvanı Allah Teâlâ'dan başkasının ismini zikrederek boğazlamak bir günahdır. Allah'ın hükmüne muhalif bir harekettir, sapmışların arzularına uymaktır,

وَأَنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ

Sizinle mücadele etmeleri için Dostlarına Elbet telkinde bulunurlar Şeytanlar Ve Şüphesiz

(ve muhakkak ki, şeytanlar kendi dostlarına sizinle mücadele etmeleri için telkinde bulunurlar) Sizi bir takım yalan dolan ile hak yoldan çıkarmak için kendi dostlarına arzu ve isteklerine düşkün ve dinî terbiyeden mahrum kimselere telkinde bulunurlar. Vesveselerde bulunur dururlar. Bundan dolayı ey mü'minler Onların bu vesveselerinden, bu aldatmalarından gafil bulunmayınız.

وَأَن أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

Elbette müşriklerden olursunuz Şüphe yokki siz Onlara uyarsanız Ve Eğer

(Ve eğer onlara itaat ederseniz şüphe yok ki siz de ortak müşriklerden olursunuz) Ve eğer onlara itaat ederseniz Onların bâtıl fikirlerine kıymet verirsiniz, onların haramları helâl kabul etmelerine tâbi olursanız şüphe yok ki o takdirde siz de Allah'a ortak koşanlar olursunuz. Çünkü Allah Teâlâ'ya itaati bırakıp müşriklere itaat edenler, onların vesveselerini hak görenler, onları Cenâb-ı Hak'ka ortak kabul etmiş, tevhit dairesinden çıkmış bulunurlar.

Besmelesiz kesilen hayvan hakkında İslâm hukukçularının görüşleri şöyledir:

1. İmam Ahmet'e ve Davudi Zahirî'ye göre, kasten veya unutarak besmelesiz kesilen bir hayvanın eti haramdır.
2. İmam Malik ile İmam Şafii'ye göre bir Müslüman'ın kestiği koyun, sığır, deve gibi bir hayvanın eti helâldir, isterse, besmeleyi unutarak veya kasten terk etmiş olsunlar.
3. İmam Azama göre kasten besmelesiz kesilen bir hayvanın eti haramdır. Fakat unutarak bismelenin zikredilmemesi, bu haramlığı gerektirmez.

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زَيْنٌ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

122. Ya bir âdem ki ölü iken diriltmişiz ve ona bir nur vermişiz, onunla insanlar arasında yürüyor. O, meselâ zulmetler içinde kalmış, ondan asla çıkamaz bir halde bulunmuş olan bir kimse gibi midir? İşte kâfirlere, yaptıkları, böyle süslü gösterilmiştir.

Cenabı Hak, mü'minleri müşriklere itaatten nefret ettirmek için arlarındaki farkı şu şekilde beyan buyuruyor:

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

insanlar içinde Onunla Yürüyor Bir nur ki Ona Ve Kıldık Sonra onu dirilttik Bir ölü idi Hiç o kimse mi ki

(Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse) vaktiyle manevi hayattan mahrum, Allah'ın dininin hükümlerinden habersiz bulunurken biz kendisini diriltmişiz hak dine ulaştırmak şerefiyle manevi hayata kavuşturmuşuz. Ve onu İslâm dininin ışığından kendisini aydınlatmışız ve O manevi nur ile insanlar arasında yolunu güzelce tayin ederek tam bir emniyetle yürüyor o böyle münevver bir mü'min. Meselâ

كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا

Ondan Çıkacak olan Değildir Karanlıklar İçinde Olandır Onun misali O kimse gibidir ki

(zulmetler içinde kalmış, ondan asla çıkamaz bir halde bulunmuş olan bir kimse gibi midir?) evet o mü'min zulmetler içinde küfür ve şirkin karanlıkları içine düşmüş ondan asla çıkamaz bir halde bulunmuş bir kimse gibi midir? Bunların arasındaki fark, gün gibi açık değil midir? Artık nasıl olur da akıllı bir kimse o gibi karanlıklar için kalmışların vesveselerine tâbi olabilir?

كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Kâfirlere Süslendi İşte böyle

(işte kâfirlere, yaptıkları, böyle süslü gösterilmiştir) İşte öylece karanlıklar içinde kaldıkları halde bir kötülük, bir ihanet olarak kâfirlere yaptıkları kâfirce, cahilce şeyler süslü gösterilmiştir. Bunlar, o kadar karanlıklar, cehaletler içinde yaşarlarken kendilerini aydın ve bilgin görürler, kendilerini doğru bir yolun yolcusu imiş gibi sanır dururlar. Bu ne fena bir sapıklık neticesi! Bundan dolayı hakiki aydınlar, bu gibi sapıtmış kimselerin sözlerine, aldatmalarına asla iltifatta bulunmazlar.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

123.Ve böylece her bir beldede günahkârlarını büyükler kıldık ki, orada hilede bulunsunlar. Hâlbuki onlar hilekârlık yapmazlar, ancak kendilerine yapmış olurlar da farkına varamazlar.

Bu mübarek ayetler, bir takım günahkârların hikmet gereği mevki sahibi olup insanları saptırmaya çalıştıklarını ve bunların bu kötü hareketlerini bilmeyerek kendi aleyhlerinde yapmış olduklarını bildirmektedir. Ve böyle inkârcı kimselerin kendilerine de peygamberlik rütbesi verilmedikçe Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyeceklerini bir haset ve kıskançlık sebebiyle öne sürdüklerini ve bunların kötü akıbetini beyan buyurmaktadır.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا

Oranın günahkarları Büyükleri Şehrin Herbirinde Kıldık Ve İşte böylece

(Ve böylece her bir beldede oranın günahkârlarını büyükler kıldık) Ve böylece Mekke'deki Kureyş reislerini Mekke ahalisinin başkanlığında bulundurmuş olduğumuz gibi diğer her bir beldede bulunan günahkârlarını da, görünürde büyük mevkilere, servetlere sahip olanlarını da hikmet gereği o beldelerde büyükler kıldık ki,

لِيَمْكُرُوا فِيهَا

Orada Tuzak kurmaları için

(orada hilede bulunsunlar) kendi mevkilerine güvenerek halkı saptırmaya çalışsınlar. Yüce Peygamberlere tâbi olmaktan halkı menetmeye uğraşıp dursunlar. Bunların böyle bir mevkide bulunup halkı saptırmaya çalışmalarına meydan verilmesi, onların hakkında bir imtihandır, onların daha fazla azap görmelerine bir sebep teşkil etmektedir. Onların bu saptırmaları akli başında olan zatlara tesir etmeyecektir, o zatlara yine iman şerefine kavuşmuş bulunacaklardır.

وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

Ve Farkına varamazlar Kendilerine Ancak Ve Tuzak kurmuyorlar

(Hâlbuki onlar ancak kendilerine hile yapmış olurlar) O kavimleri arasında görünürde büyük olanlar, öyle başkalarını hidayetden mahrum bırakmak için hile yapanlar hile yapmış olmazlar onların hileleri tesirsiz kalır. Onlar ancak kendilerine hile yapmış olurlar bilmeksizin kendilerini küfür ve taşkınlığa düşürmüş, azaba hedef kılmış bulunurlar da bunun farkına varamazlar ebedi zarara uğrar giderler. İşte insanların dindarlığına, faziletine mani olmaya çalışan şeytan yaratılışlı kimselerin akıbetleri böyle hüsrandan başka bir şey değildir.

&-Bu âyeti kerime, Rasûlü Ekrem hakkında bir teselli içermektedir. Çünkü Kureyş büyükleri, Rasûlü Ekrem'e insanların iman etmemeleri için Mekke yolu üzerinde dört şahıs bulunduruyorlardı. Bunlar Hz. Peygamber hakkında: "O kâhindir, sihirbazdır, yalancıdır, ona uymayınız." deyip duruyorlardı. Bunların aldatmalarına rağmen Müslümanların sayısı günden güne artıyordu, düşmanlar ise zarar ve ziyana uğruyorlardı. Onların böyle hileci bir harekete sevk edilmeleri, kendi haklarında Allah'ın kahrının ortaya çıkmasına bir sebep teşkil ediyordu. Ve onların yapacakları hilelerin tesirsiz kalacağını kendilerine göstererek onları bu sebeple de aşağılık ve zelil bir halde bırakmak hikmetine dayalı bulunuyordu.

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ أَلَمْ يَعْلَمُوا
حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا
كَانُوا يَمْكُرُونَ

124.Ve onlara bir ayet geldiği zaman derler ki: Allah'ın Peygamberlerine verilmiş olanın benzeri bizlere verilinceye kadar biz iman etmeyiz. Allah Teâlâ peygamberliği nereye yönelteceğini en iyi bilendir. Elbette günahkâr olanlara yapmakta olduktan tuzak ve hileden dolayı Hak Teâlâ'nın katında bir alçaklık ve şiddetli bir azap isabet edecektir.

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ

Asla iman etmeyeceğiz Dediler ki Bir ayet Onlara geldi Ve O vakit ki

(Ve onlara bir ayet geldiği zaman derler ki biz asla iman etmeyiz) Ve onlara Vakıtle Allah'a ortak koşan Mekke ahalisine Hz. Muhammed Aleyhisselamın doğruluğu, Peygamberliği hakkında bir ayet geldiği zaman o ahali

حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ

Allah'ın Peygamberlerine Verildi O şeylerin ki Benzeri Verilmemize dek Ta ki

(Hatta Allahın Peygamberlerine verilmiş olanın benzeri bizlere verilinceye kadar) yani bir Peygamberlik bizlere verilinceye kadar biz iman etmeyiz. Bize de vahiy olunmalı, bize de Cibril gelip Muhammed Aleyhisselâm'ın sözlerinde sadık olduğunu haber vermeli ki ona iman edelim, yoksa biz iman etmeyiz.

&-Nitekim Kureyş kâfirlerinden Velid İbni Muğire, Hz. Peygamber'e demiş ki: Eğer peygamberlik hak olsa idi ben ona senden daha lâıyk olurdum. Çünkü ben senden daha yaşlıyım ve ben senden daha fazla mala sahibim. İşte bu gibi cahilce iddiaları ret için Cenabı Hak buyuruyor ki:

أَلَمْ يَعْلَمُوا حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ

Peygamberliğini Kılacak O yeri ki En iyi bilendir Allah

(Allah Teâlâ Peygamberliği nereye yönelteceğini en iyi bilendir) Peygamberliğe lâıyk olan, kendisine vahiy olunacak zatı bilen ancak Allah Teâlâ'dır. Öyle fâni varlıkların ne kıymeti olabilir ki, onlar peygamberlik şerefine kavuşmaya bir vesile olsun.

سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Bir zillet Günah işlediler O kimselere ki İsabet edecektir

(günahkâr olanlara Allahın katında bir alçaklık isabet edecektir) Elbette Öyle yanlış düşünerek kendi nefislerini fitneye maruz bırakıp günahkâr olanlara insanları imandan men etmeye çalışanlar için Allahın katında bir alçaklık isabet edecektir. Yine onlara

وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ

Tuzak kuruyorlar İdiler O şeyden dolayı ki Şiddetli Bir azap Ve

(ve yaptıkları mekir hileden dolayı şiddetli bir azap) Yani Hak Teâlâ'nın katında, kıyamet gününde bir zillet ve hakaret ve şiddetli bir azap isabet edecektir. Onlar dün yada da ahirette de layık oldukları cezalara çarpılacaklardır.

&-Nitekim Kureyşin liderleri daha dünyada iken mağlûp olmuş, birçokları öldürülmüş-tür. Âhirette uğrayacakları ilahi azap ise her türlü düşüncenin üstündedir. İşte dinsizliğin akıbeti

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

125.İmdi Allah Teâlâ her kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslâm için genişletir. Ve her kimi dalâlete düşürmek dilerse onun göğsünü daraltır, sıkışmış bir hâle getirir, sanki zorla göğsüne yükselecek imiş gibi bulunur. İşte Allah Teâlâ iman etmeyenlerin üzerine böylece pisliği verir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın hikmeti gereği bir kısım kullarının kalplerini genişlettiğini ve diğer bir takım kullarının kalplerini de daraltmış olduğunu bildirmektedir. Ve insanlar için hidâyet ve selâmet yollarının Allah tarafından tam olarak beyan buyrulduğunu ve kimlere selâmet yurdunun verilmiş olduğunu göstermektedir.

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ

Onu hidayete erdirmesini Allah İsterse Artık kimi

(İmdi Allah Teâlâ her kimi doğru yola iletmek isterse) Resulüm! Bir takım kimsele-
rin seni inkâr ederek sapıklığa düşmekte olduklarını görerek üzülme. Onların hakla-
rında kendi iradelerini doğrultusunda yaptıklarına göre ilahi irade tecelli etmektedir.
İmdi Allah Teâlâ her kime Onun güzel iradesinden dolayı hidâyet etmek isterse ona
hak yolunu bildirerek imana muvaffak kılmak dilerse

يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ

İslam'a Göğsünü Açar

(onun göğsünü İslâm için genişletir) onun nefsinin hakkı kabul etmeye kabiliyetli
kılar, onun kalbine bir iman nuru düşürür, onunla, kalbi açılmış olarak hidâyet yolunu
takip eder.

وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ

Onu dalâlete düşürmesini isterse Ve Kimi

(Ve her kimi dalâlete düşürmek dilerse) Ve Cenabı Hak her kimi onun kötü iradesi-
nden dolayı hakkında bir ceza olmak üzere sapıklığa düşürmek dilerse onda da sa-
pıklığı yaratır, o hidayetten kaçınır,

يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا

Sıkıntılı içice daralmış Göğsünü Kılar

(onun göğsünü daraltır, sıkışmış bir hâle getirir) Öyle ki: O şahıs, hakkı kabul et-
mekten kaçınır durur, onun kalbine iman giremez olur. Evet, O şahıs öyle bir darlık,
öyle fazla bir sıkıntı içinde kalır ki,

كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ

Göğe Tırmanıyor Sanki o şeydir ki

(sanki zorla göğsüne yükselecek imiş gibi bulunur) yani gücünün üstünde olan bir
vaziyette bulunur üzüntüler içinde vakti geçer durur.

كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmiyorlar O kimselerin Üzerine Pisliği Allah Kılar İşte böyle

(İşte Allah Teâlâ iman etmeyenlerin üzerine böylece pisliği verir) Allah'u Teâlâ
hazretleri Kendi tabii kabiliyetlerini, iradelerini kötüye kullanarak imandan mahrum
kalanların böylece göğüslerini daralttığı gibi pisliği de rezilliği de, dünyada laneti,
âhirette azabı da o dalâleti seçmiş olanların üzerlerine gönderir. Artık onlar bu fela-
ketten kurtulamayaçklardır.

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

126.Ve bu Rabbinin dosdoğru olan yoludur. Muhakkak ki, biz ayetleri düşünen bir kavim için ayrıntılı olarak beyan etmişizdir.

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا

Dosdoğru Rabbinin Yoludur Ve Bu

(Ve bu Rabbinin dosdoğru olan yoludur) bu İslâmiyet veya Kuran'ı Kerim'in beyanları bütün kâinatı yaratıp terbiye eden, bütün mahlûklarına bolca mükemmellikler veren Rabbinin dosdoğru baştan sona doğruluklara sahip düzensizlikten uzak bulunan yoludur. İşte bu doğru yolu takip etmek, her akıllı ve bilgili olan insan için lâzımdır.

قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

İbret alacaklar Bir kavim için ki Ayetleri İyice açıkladı Gerçekten

(Muhakkak ki, biz Ayetleri düşünen bir kavim için ayrıntılı olarak beyan etmişizdir) evet Cenabı Hakkın birliğine, kudret ve yüceliğine, bütün mahlûkları hakkındaki kaza ve kaderinin sırf hikmet olduğuna dâir olan delilleri, kanıtları, işaretleri düşünen tefekkür eden, bu ayetlerin yüce mahiyetini idrak edebilen bir kavim için ayrıntılı olarak beyan etmişizdir. Öyle düşünen, hakikati kabule yetenekli olan bir cemaat, bu ilahi beyanları güzelce anlar, bunlara göre davranışlarını tayin eder.

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

127.Onlar için Rablerinin katında selâmet yurdu vardır. Ve Allah, onların yaptıkları amelleri sebebiyle dostudur.

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Selamet Yurdu Onlar için vardır

(Onlar için Rablerinin katında selâmet yurdu vardır) Allah Teâlâ'nın ayetlerini güzelce tefekkür eden ve öğüt alanlar için Rablerinin yanında manevi katında sonsuzluk âleminde selâmet yurdu vardır. Onlar bütün sıkıntılardan uzak olan bir selamet yurduna, bir mutluluk dolu cennete kavuşacaklardır. Bu ilahi lütuf onlara mahsustur.

وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şey sebebiyle ki Onların dostudur Ve O

()Ve Allah, onların yaptıkları amelleri sebebiyle dostudur Ve o Yüce Yaratıcı o güzel tefekkürde bulunan kullarının dostudur yaptıkları amelleri sebebiyle öyle yaptıkları Salih amelleri sebebiyle Allah onların dostudur onların velisidir, yardımcısıdır, manen yakındır. Ne muazzam bir mükâfat!

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا آجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

128.Ve o gün ki, Allah Teâlâ onların hepsini bir araya toplayacaktır. Ey cin taifesi! İnsanlardan birçok kimseler edindiniz diye buyuracak. Onların insanlardan dostları olanlar da: Ey Rabbimiz! Bizim bazımız bazımızdan faydalandık ve bizim için tayin ettiğin süreye ulaştık, diyecekler. Cenâbı Hak da buyuracak ki: Ateş sizin karargâhınızdır, on'da ebediyen kalacaksınız, ancak Allah Teâlâ'nın dilediği müstesna. Şüphe yok ki, senin Rabbin hikmet sahibidir, bilendir.

Bu mübarek ayetler de doğru yolu takip etmeyen, birbirini aldatıp duran insan ve cin taifelerinin ve birbirine musallat olan zalimlerin müthiş âkibetlerini bildirmektedir.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا

Hep beraber Onarlı toplayacaktır Ve O gün

(Ve o gün ki, onların hepsini bir araya toplayacaktır) Hatırla Resulüm! O gün ki. Allah Teâlâ onların Sekaleyn denilen insan ve cinlerin hepsini de toplayacaktır. Onların hepsini de dirilterek mahşere sevk eyleyecektir. Ve onlara buyuracak ki

يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدْ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ

İnsanlardan Çoğaltmak istesiniz Gerçekten Cin Ey Topluluğu

(Ey cin taifesi! İnsanlardan birçok kimseler edindiniz) yani ey şeytanlar! İnsanları onları azdırarak ve saptırarak kendinize tabi kıldınız, diye buyuracak. Böyle kınama yoluyla vuku bulan Allah'ın hitabına karşı

وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ

insanlardan Dostları Ve Dedi ki

(Onların insanlardan dostları olanlar da diyecekki) O şeytanların insanlardan dostları olanlar da kendilerini güya müdafaa için diyeceklerki

رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ

Bazısı ile Bazımız Faydalandı Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bizim bazımız bazımızdan faydalandık) şeytanlar bir takım batıl şeyleri süslü gösterdikleri için insanlar aldanarak onlardan faidelenmiş olduklarını zan etmişler, şeytanlar da kendilerine itaat etmeleri dolayısıyla insanlardan istifade etmişler, kendi kötü amellerine kavuşmuşlar.

Kezalik: Cinler sihir, kehanet gibi şeyleri, bir takım yalanları insanlara telkin etmişler, insanlar da onlara itaat ederek onların bozguncu tarzdaki maksatları meydana gelmiş.

وَبَلَّغْنَا آجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا

Bize Sure tayin ettin O ki Ecelimize Ve Ulaştık

(Ve bizim için tâyin ettiği süremize erdik) Bu kıyamet gününe kavuştuk diyecekler. Böyle yaptıkları fenalıkları ve inkâr eylemiş oldukları kıyamet gününü itirafa mecbur olarak pişmanlıklarını hasretli bir tarzda göstereceklerdir. Cenâbı Hak da

قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا

içinde Ebedi kalıcılar olarak Barınağınız Ateştir Buyurdu

(buyuracak ki: Ateş sizin karargâhınızdır O ateş içinde ebediyen kalacaksınız) çünkü ceza itikada ve amele göredir. Kâfirler, asla ölmeyip sonsuza kadar yaşayacak olsalar aynı itikat da, amelde bulunacaklarına inanmaktadırlar. Bundan dolayı bu ka-naatlerinin cezası da böyle ebedidir. Zira "**Elcezâ-ü min cinsil amel**" buyrulmuştur. Yani ceza amele göredir.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ

Allah Diledi O şey ki Ancak

(Ancak Allah Teâlâ'nın dilediği vakitler müstesna) o kâfirler vakit vakit cehennem ateşinden çıkarılıp daha fazla tesirli bulunan bir soğukluk vadisine nakledilecekler, fakat bunun daha fazla tesirinden dolayı yine cehenneme nakledilmelerini isteyeceklerdir. Veyahut bu müstesnadan maksat, hesaba çekilme zamanıdır ki, o müddet içinde cehennemde bulunmamış olurlar. Veyahut bundan maksat, iman etmeleri takdir edilen kimselerdir ki, onlar daha dünyada iken küfürlerini terk ederek İslâmiyet'e kavuşmakta o cehennem azabından müstesna bir halde bulunmuş olacaklardır.

إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Her işi hikmetli olandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rabbin hikmet sahibidir, bilendir) Ya Muhammed Aleyhis-selâm senin Rabbin hâkimdir bütün fiil ve hükümleri hikmetlidir ve âlimdir. Bütün mahlûkatının hallerini, amellerini ve layık oldukları cezaları ve onların akıbetlerini hakkıyla bilendir. Bundan dolayı o Yüce Yaratıcının bütün takdir ettiği şeyleri bütün hükümlerini tasdik etmek ve yüceltmek, mü'minler için en kutsi bir vazifedir.

وَكَذَلِكَ نُؤَلِّى بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

129.Ve işte böylece zalimlerin bazısını bazısına işledikleri şeyler sebebiyle mu-sallat ederiz.

وَكَذَلِكَ نُؤَلِّى بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا

Bazısına Zalimlerin Bazılarını Dost ederiz Ve Böylece

(Ve işte böylece zalimlerin bazısını bazısına musallat ederiz) Ve işte böylece insanların ve cinlerin halleri ve onların haklarındaki cezalar gibi ve cinlerin insanları azdırmaya uğraşmaları gibi zalimlerin zulüm kar olan insanların bazısını bazısına

بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şey yüzünden ki

(işledikleri şeyler sebebiyle) kendilerinin gayrimeşru hareketleri yüzünden onların devamlı olarak küfür ve isyanda bulunmalarından dolayı onları birbirine musallat ederiz. Onlar birbirini azdırır ve saptırır dururlar. Bu hal kendileri için bir cezadır, bir musibettir. Veyahut onlar fenalıkları birlikte işledikleri gibi kendilerini de azap sahasında birbirine yaklaştırırız.

Bu ayeti kerimenin tefsiri hususunda İbni Abbas Hazretlerinden şöyle rivayet edilmektedir:

Cenâbı Hak, bir kavim hakkında hayır dilerse onların işlerine en hayırlı olanlarını tâyin eder. Ve bir kavmin hakkında şer dilerse onların işlerine de en şerli olanlarını görevlendirir." Bütün bu suretlerle tecelli eden ilahi takdir insanların Allah tarafından bilenen güzel veya çirkin hareketlerinin bir mükâfat veya cezasıdır. Temiz, pak olan ruhlar, kendileri gibi pak ruhlara temayül eder. Pis olan ruhlar da kendileri gibi kirli olan ruhlara katılır, herkes kendi benzerine eğilim gösterir.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

130.Ey cin ve insan cemaati! İçinizden size benim ayetlerimi tebliğ eden ve sizi bu güne kavuşmanızla korkutan Peygamberler gelmedi mi? Diyeceklerdir ki: Biz kendi aleyhimize şahitlik ederiz. Ve onları dünya hayatı aldattı ve kendi aleyhlerine şahitlikte bulundular ki: Onlar muhakkak kâfir kimseler olmuşlardı.

Bu mübarek ayetler de insanlar ve cinler hakkında ilâhi delillerin tamam olmuş olduğundan onların mazeret ileri sürmelerine salahiyetleri kalmadığını, onların kendi kusurlarından dolayı azaba uğrayacaklarını ilahi bir kınama olarak ifade etmektedir.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ

Ve İnsan Cîn Topluluğu Ey

(Ey cin ve insan cemaati!) Cenabı Hak, kıyamet gününde azarlama amacıyla buyuracaktır ki: Ey cin ve insan cemaati! Siz dünyada iken

أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي

Ayetlerimi Size Anlatıyorlar Sizden Peygamberler Size gelmedi mi?

(İçinizden size benim ayetlerimi tebliğ eden Peygamberler gelmedi mi?) İçinizden size sizden biri olarak kavminizden veya kardeşlerinizden sizlere benim ayetlerimi tebliğ eden beyan ve izah buyuran bir peygamberler gelmedi mi?

وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا

Bu sizi bu güne Kavuşmanızla Ve Sizi korkutuyorlar

(ve sizi bu güne kavuşmanızla korkutan) bu hesap günü hesaba çekileceğinize dair sizi ihtar eden Peygamberler gelmedi mi? Neden öyle küfür ve isyan ile dünya hayatını zâyi ettiniz? Onlar da böyle bir kınama ile karşılaşınca

قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا

Kendimiz Aleyhine Şahitlik ettik Dediler

(Diyecekler ki, biz kendi aleyhimizde şahitlik ederiz) ki bize Peygamberler gelmiş,

bizi uyarmışlardı. Fakat ne yazık ki, biz onlara karşı isyankâr bir vaziyet aldık, şimdi azabı hak etmiş bulunuyoruz.

وْغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Ve Onları aldatmıştı

(Ve onları dünya hayatı aldattı) onlar dünyanın geçici ve değersiz varlığına, lezzetlerine aldandılar, uhrevî nimetleri, mükâfatları düşünmediler: Sonsuz azabı gerektiren isyanlarda bulunup durdular,

وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ

Kendileri Aleyhine Ve Şahitlik ettiler

(ve kendi aleyhlerine şahitlikte bulundular) ve Şimdi ahiret âleminde öyle ister istemez kendi aleyhlerinde şahitlikte bulundular ki:

أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

Kafir kimseler İdiler Şüphesiz onlar

(Onlar muhakkak kâfir kimseler olmuşlardı) dünyada iken küfür içinde yaşamış olduklarını böylece itirafa mecbur olacaklardır. Ne kadar korkunç bir felâket! Artık bunların bu öldürücü hallerini her insan düşünerek uyanık olmalıdır.

ذَٰلِكَ أَن لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ

131.İşte bu, Rabbin ülkelerin ahalisini gâfil bir halde bulunurlarken zulümleri sebebiyle helak edici olmadığından dolayıdır.

ذَٰلِكَ أَن لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ

Habersiz kimseler Ahalisi iken Bir zulümle Şehirleri Helak edici Rabbin Değildir Çünkü İşte bu

(İşte bu, Rabbin ülkelerin ahalisini gâfil bir halde bulunurlarken zulümleri sebebiyle helak edici olmadığından dolayıdır) İşte Habibim! Öyle her kavme Peygamberler gönderilmiş ve kendilerinin irşat ve uyarılmasına çalışılmış olması ilâhî bir adalet eseridir, ilâhî bir merhametin tecellisidir. Ve Rab'bin ülkelerin ahalisini kendilerine Peygamberler gönderilmemiş olduğu halde gafil bir durumda bulunurlarken yaptıkları zulümleri dini vazîfeleri bilemeyip icra edememeleri sebebiyle helak edici olmadığından dolayıdır.

&-Bundan dolayı Cenabı Hak, mesela medeniyet âlemi haricinde bulundukları farz edilen bir kavme yüce bir Peygamber vasıtasıyla yapacakları ve yapmayacakları şeyleri teklif buyrulmuş olmayınca o kavim cahillik sebebiyle bir kısım zalimce hareketlerde bulunmuş olsalar da bu kusurlarından dolayı helake uğramazlar. Böyle bir kavim, dini vazifelerle mükellef bulunmuş olmaz,

&-fakat bir tefekkür ve tecrübe zamanı geçirdikleri halde bu kâinatın yüce bir yaratıcısının olduğunu düşünüp tasdik etmezlerse bundan mesul olurlar. Çünkü öyle bir zamanın gelip geçmesi, o ahalinin bu hususta gafletini giderecek ilahi bir delil durumundadır. Bu kâinattaki harikaları senelerce görüp duran bir şahıs, bunların yüce bir yaratıcıya dayandığını nasıl olur da anlayamaz. Hanefî âlimleri, bu sorumluluğu kabul etmektedir.

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

132.Ve herkes için yaptıkları şeylerden dolayı dereceler vardır. Ve senin Rabbin onların ne yaptıklarından gafil değildir.

Bu mübarek ayetler, bütün kulların fiil ve hareketlerine göre mertebeleri olduğunu bildirmektedir. Ve Cenabı Hakkın itaatkâr olanlara sevap, asi olanlara da ceza vermesi, onların itaatlerine muhtaç, isyanlarından zarar görücü olmasından dolayı olmayıp sırf ilahi lütfâ nail olmaları için ibadet ve itaate teşvik etme ve yasaklanan şeylerden kaçınmaları için bir korkutma hikmetine dayalı olduğunu beyan etmektedir. Ve kulları hakkındaki ilahi vadinin herhalde meydana geleceğine hiçbir kimsenin engel olamayacağını tembih etmektedir.

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyden dolayı ki Dereceler Ve Herkez için vardır

(Ve herkes için yaptıkları şeylerden dolayı dereceler vardır) Ve İnsan ve cinden herkes için yaptıkları şeylerden iyi veya kötü amellerinden dolayı dereceler çeşitli tabakalar, muhtelif mükâfatlar ve cezalar vardır. Onlar o derecelere kavuşacaklardır.

وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şeyden ki Gafil Rabbin Ve değildir

(Ve senin Rabbin onların yaptıklarından gafil değildir) hâşâ O İlim sahibi yaratıcıya karşı hiçbir amel ve hareket gizli kalamaz. Ve o yüce mabut mükellef kullarına layık oldukları mertebeleri, mükâfatları, cezaları vermeğe elbette kadirdir. İnsan bunu güzelce düşünmelidir.

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ

133.Ve senin Rabbin zengindir, rahmet sahibidir. Eğer dilerse sizi giderir ve sizin arkanızdan dilediğini yerinize getirir. Nasıl ki, sizi başka bir kavmin zürriyetinden vücuda getirmiştir.

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ

Rahmet Sahibidir Çok zengindir Ve Rabbin

(Ve senin Rabbin zengindir, rahmet sahibidir) Ve Resulüm! Ya Muhammed Aleyhisselâm! Senin Rabbin zengindir Hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O, kullarının ibadetlerine de muhtaç değildir, her kulu yaptığı itaati sadece kendi menfaati için yapmış olur. İşlediği günahı da kendi zararına olarak işlemiş bulunur. Ve şanı yüce olan Rabbin rahmet sahibidir. Kulları hakkındaki yüce merhametinden dolayıdır ki, onlara Peygamberler, kitaplar göndermiş, onlara hidayet yolunu göstermiştir. Kullarını bir takım vazifeler ile mükellef tutması ilâhi bir rahmet eseri olarak onların faideleri içindir. Yoksa Yüce Yaratıcı hiçbir şekilde hiçbir şeye muhtaç değildir.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ

Diler O şey ki Sizden sonra Ve Yerinize getirir Sizi giderir Dilerse Eğer

(Eğer dilerse sizi giderir ve sizin arkanızdan dilediğini yerinize getirir) evet ey asi kullar! Allah'ü Teâlâ hazretleri sizi giderir. Sizi bir gün evvel helak eder ve sizi helak ettikten sonra mahlûklarından dilediğini yerinize getirir. O Yüce Yaratıcının kudreti böyle her şeye fazlasıyla kâfidir.

كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ

Başka Bir kavmin Neslinden Sizi meydana getirdi O şey gibi ki

(Nasıl ki, sizi başka bir kavmin zürriyetinden vücuda getirmiştir) Nasıl ki, sizi başka bir kavmin Sizin özelliklerinizi taşımayan bir cemaatin, yani: Nuh Aleyhisselâm'ın gemisindeki zatların zürriyetinden neslinden vücuda getirmiştir. Sizi ilâhi bir merhamet eseri olarak şimdiye kadar yaşatmış, arttırmıştır. Artık bu nimetin, bu ilahi kudretin yüceliğini düşünüp de halinizi düzeltmeye çalışmanız icab etmez mi?

إِنَّ مَا تُوْعَدُونَ لَأَتِي وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

134.Şüphe yok ki, vaat olunduğunuz şey elbette gelecektir. Ve siz onu önleyebilecek değilsinizdir.

إِنَّ مَا تُوْعَدُونَ لَأَتِي

Elbette gelecektir Vaat olunuyorsunuz O şey ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, vaat olunduğunuz şey elbette gelecektir) Şüphe yok ki, vaat olunduğunuz şey Öldükten sonra yeniden hayat bulmanız, hesap için mahşer meydanına gitmeniz ve amellerinizin mükâfat ve cezasına kavuşmanız gibi şeyler hakkındaki

ilahi açıklamalar elbette vakidir. Herhalde meydana gelecektir. Ona hiç bir şey mani olmayacaktır.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

Mani olacak kimseler Ve siz değilsiniz

(Ve siz onu önleyebilecek değilsinizdir) Ve siz Hakkınızda takdir edilen öyle herhangi bir şeyi bertaraf edebilecek değilsinizdir. Herhangi vasıtaya müracaat ederseniz ediniz, takdir edilen her hadise mutlaka ilahi kudret ile vücuda gelecektir. Bundan dolayı itaatkârlar sevaba nail olacaktır, isyankârlar da cezayı hak etmiş olacaktır. Bunlara engel olmaya hiçbir mahlûkun kabiliyet ve selahiyeti yoktur.

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

135.De ki: Ey kavmim! Bütün gücünüzle yapacağınızı yapınız, şüphe yok ki, ben de emir olduğum vazifeyi yapmaktayım. Artık şüphesiz yakında bileceksinizdir ki, âhiret yurdunun güzel akıbeti kime nasip olacaktır! Şu muhakkak ki, zalimler kurtuluşa eremeyeceklerdir.

Bu mübarek ayetler, kıyamet âlemini inkâr edenleri tehdit etmektedir. Ve o inkârcıların ne kadar cahilce hareketlerde, iddialarda bulunduklarını etrafa anlatmakta ve o gibi cahillerin sözlerine iltifattan akıl sahiplerini nefret ettirmektedir.

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ

Yapıcıyım Şüphesiz ben İmkanınıza göre Yapın Kavmim Ey Deki

(De ki: Ey kavmim! Bütün gücünüzle yapacağınızı yapınız şüphe yok ki, ben de yapmaktayım) Resulüm! O inkârcılara ehemmiyet verme. Onları tehdit etmek için De ki: Ey kavmim! Ey Kureyş müşrikleri! Bütün gücünüzle Bütün kuvvet ve iktidarınız ile yapacağınızı yapınız küfrünüzde, düşmanlığınızda bocalayıp durunuz, şüphe yok ki, ben de Allah'ın emri doğrultusunda vazifemi yapmaktayım İslâmiyet'i yaymaya çalışmaktayım, Salih amellere devam etmekteyim, hak yolunda sabır ve sebatla bulunmaktayım.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ

Dünyanın Akıbeti Lehine Olur O kimseyi ki Bileceksiniz Artık ileride

(Artık şüphesiz yakında bileceksinizdir dünyanın sonunun kimin lehine olduğunu) yani ahiret yurdunun güzel akıbeti kime nasip olacaktır. O güzel akıbeti bizlerin mi yoksa sizlerin mi kavuşacağı yakinen anlaşılabacaktır.

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kurtuluşa ermez Şu muhakkak ki

(Şu muhakkak ki, zalimler kurtuluşa eremeyeceklerdir) evet Şu muhakkak ki, zalimler Hak dine girmeyerek kendilerini azaba uğratmış olan kâfirler kurtuluşa eremeyeceklerdir. Bundan dolayı ey müşrik kavim! Siz de öyle zalim kimseler olduğunuzdan kurtuluşa, güzel bir akıbeti nail olamayacaksınız. Bunu anlayın da ona göre hareketlerinizi düzenlemeye çalışınız. Ne büyük tehdit ve ne kadar merhametçe bir öğüt.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

136.Ve o müşrikler Allah için onun yarattığından, ekinden ve hayvanlardan bir pay ayırdılar, sonra zanlarınca bu, Allah içindir, bu da ortaklarımız putlarımız içindir dediler. Artık ortakları için olan Allah'a ulaşmaz, Allah için olan ise o, ortaklarına ulaşır. Hükmeder oldukları şey ne fena!

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا

Bir hisse Ve Hayvanlardan Ekinden Yarattı O şeyden ki Allah'a Ve Kıldılar

(Ve o müşrikler Allah için onun yarattığından, ekinden ve hayvanlardan bir pay ayırdılar) Ve o müşrikler Mekke'yi Mükerrerme'deki kâfirler Allah için onun yarattığından ekinden ve hayvanlardan bir pay ayırdılar bunların bir kısmını Allah yolunda harcamaya karar verir oldular. Bir kısım ekinleri, hayvanları da putları adına ayırırlardı

فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا

Ortaklarımızdır Ve bu Zanlarınca Allah'ındır Bu Ve dediler

(ve zanlarınca dediler ki bu, Allah içindir bu da ortaklarımız putlarımız içindir) yani bu Ayırdığımız pay Allah içindir derlerdi ve putları için ayırdıklarına gelince bu da ortaklarımız putlarımız içindir. Fakat bu taksime riayet etmezler,

فَمَا كَانَ لَشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ

Allah'a Hiç ulaşmaz Ortaklarına ait İdi Halbuki o şey ki

(Artık ortakları için olan Allah'a ulaşmaz) Allah yolunda sarf edilmezdi, bunu fakirlere sarf edivermezlerdi

وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ

Ortaklarına Ulaşıyor Hemen o Allah'a ait idi Ve O şey ki

(Allah için olan ise o, ortaklarına ulaşır) bunun bir kısmını vakit vakit putları yolunda sarf eder dururlar. Ne kadar cehalet! İşte Allah celle celaluhu hazretleri buyuruyor ki bunların

سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorlar O şey ki Ne kötüdür

(hükmeder oldukları şey ne fena!) bunlar kendi putlarını hâşâ Cenabı Hakka takdim edercesine hareket ediyorlar, cansız cisimlerden ibaret olup hayır ve şerre kadir olmayan putlara hisseler ayırıyorlar, onlara tapıp duruyorlar.

&-Rivayete göre vaktiyle Mekke'de bulunmuş olan kâfirler, ekinlerden, meyvelerden, hayvanlardan ve diğer mallardan bir kısmını Cenabı Allah adına, diğer bir kısmını da putları adına birer pay olarak ayırırlardı. Cenabı Hak adına olanları misafirlere, fakirlere sarf ederlerdi. Putları adına olanları da putlara ve onların hizmetçilerine sarf ederlerdi. Sonra putlara ait kısım, onlara yetmeyince Allah Teâlâ adına ayırdıkları kısımdan alır, putların tarafına sarf ederlerdi. Cenabı Hak adına olan kısımdan bir şey zayi olur veya eksilirse buna aldırmazlardı.

Aynı şekilde: Putlara ait kısımdan bir şey, Allah Teâlâ'ya ait kısma karışırsa onu putlara iade ederlerdi ve putlara ait bir kısım helak olursa onu Allah'ı Teâlâ'ya ait kısımdan telafi ederlerdi. Fakat Cenabı Hakka ait kısımdan bir şey putlara ait kısma karışırsa bunu iade etmezlerdi. İşte bu ayeti kerime onların bu cahilce hallerini bildirmektedir.

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

137.Ve bunun gibi müşriklerden birçoklarına çocuklarını öldürmeyi onların ortakları güzel göstermişler. Taki onları helak etsinler ve dinlerini de kendilerine karıştırsınlar. Ve eğer Allah Teâlâ dileseydi onu yapmazlardı. Artık onları, iftira ettikleri şeyi de bırak. Bu ayeti kerime de müşriklerin ne kadar zararlı, batıl canice hareketlerde, inançlarda bulunduklarını bildirmektedir.

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائُهُمْ

Ortakları Evlatlarını Öldürmeyi Müşriklerden Birçoğuna Süsledi Ve Bunun gibi

(Ve bunun gibi müşriklerden birçoklarına çocuklarını öldürmeyi onların ortakları güzel göstermişler) Yani: Mallarının bir kısmını putları adına ayırmanın süslü ve

güzel gösterilmesi gibi müşriklerden birçoklarına çocuklarını öldürmeyi onları diri diri mezarlara gömmeyi onların ortakları olan putlarının hizmetçileri veya cinler, şeytanlar güzel göstermişler hoş göstermişlerdir. Onların bu cinayetleri öyle süslü göstermeleri bir mel'unluğa dayanmaktadır.

لَيُزْدُوهُمْ وَلَيُلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ

Dinlerini Kendilerine Ve Karıştırmaları İçin Onları helak etmeleri için

(Taki onları helak etsinler ve dinlerini de kendilerine karıştırsınlar) Onların kendileriyle dindar olmaları icab eden şeyleri değiştirsın ve bozuversinler. Nitekim: vaktiyle araz kabileleri İbrahim ve İsmail Aleyhimesseleâm'ın dinine ait hükümlere riayet ederken bilahare şirke düşerek o hükümlere riayetten mahrum kalmışlardır.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ

Onu yapamazlardı Allah Dileseydi Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ dileseydi onu yapamazlardı) yani putlara hisseler ayırmak gibi, çocuklarını öldürmek gibi herhangi cahilce bir şeyi Allah Teâlâ dileseydi yapmazlardı. Fakat bütün kulların yaptıktan şeyler kendilerinin irade ve ihtiyarlarından dolayı ilahi irade ile vücuda gelmektedir, zorlama cereyan etmemektedir. Bütün bunlar, birer hikmet ve menfaat gereğidir, bu imtihan âleminin birer vazgeçilmez unsurlarıdır.

فَذَرُهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

İftira ediyorlar Ve O şeyleri Öyle ise onları bırak

(Artık onları, iftira ettikleri şeyi de bırak) Artık Resulüm! O Hakkı kabul etmeyen dinsizleri de ve iftira ettikleri şeyi de Cenâbı Hak'ka ortak koşarak ona karşı hakikat dışı iddialarda bulunduklarını da, meselâ: Onlara çocuklarını öldürmeyi Cenabı Hak emretmiştir diye söylenmelerini de bırak. Onların o kâfirce, cahilce hareketlerinden dolayı üzülmeye. Onlar lâıyk oldukları akıbetle elbette kavuşacaklardır. Allah Teâlâ'nın her hüküm ve takdirinde ise bir nice hikmetler vardır. Artık o dinsizler, kendi kötü hareketlerinin, iddialarının cezasına hazırlansınlar.

&-Cahiliyet zamanında kız çocuklarını fakir düşeceklerinden korkarak veya kocaya vermeğe utanarak diri diri topraklara gömerlerdi. Bazı kimseler de maksatlarının gerçekleşmesi için çocuklarını öldürmeyi nezrederlerdi. İşte bu ayeti celile, bunların bu feci hareketini ifade etmektedir.

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِجْرًا لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

138.Ve zanlarınca dediler ki: Bu hayvanlar ve ekin haramdır. Onları dilediğimiz kimselerden başkası yiyemez. Ve bir kısım hayvanların da sırtları haram kılınmıştır. Ve bir kısım hayvanlar da vardır ki, onların üzerine boğazlanırken Allah Teâlâ'nın ismini zikretmezler. Bunları hep Allah Teâlâ'ya iftira ederek yaparlar. Elbette Allah Teâlâ bunları iftira ettikleri şey yüzünden yakında cezalandıracaktır. Bu mübarek ayetler de müşriklerin diğer bir kısım bozuk, hakikate aykırı hükümlerini, adetlerini, iddialarını bildirmektedir.

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِجْرًا لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ

Zanlarınca Dileriz O kimseler ki Ancak Onları yiyemez ilişilmez Ve Ekinler Hayvanlar Bunlar Ve Dediler

(Ve zanlarınca dediler ki: Bu hayvanlar ve ekin haramdır. Onları dilediğimiz kimselerden başkası yiyemez) Ve öyle çeşit çeşit küfürlerde, iftiralarda bulunanlar bir delile dayanmayan bâtil zanlarınca dediler ki: putları adına ayırmış oldukları hayvanlar ve ekin haramdır. Bunlardan insanlar men edilmiştir. Onları dilediğimiz kimselerden Putlarının erkek hizmetçilerinden başkası yiyemez. Bunlar yalnız onlara aittir,

وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا

Sırtları Haram kılınmış Ve Hayvanlardır ki

(Ve bir kısım hayvanların da sırtları haram kılınmıştır) onların üzerlerine kimse

binemez. Bu hayvanlara Bahair, sevâib, Havami gibi isimler verilmiştir. Sûre'yi Maidedeki 103. âyeti kerimede şöyle buyrulur

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ

(Allah Teâlâ behireden, Saibeden, vesileden ve hamden hiç birini meşru kılmamıştır) Allah Teâlâ Öyle câhiliyet ehlinin uydurdukları gibi behireden, Saibeden, vesileden ve hamden hiç birini meşru kılmamıştır. **Cahiliyet zamanında:** Beş kere yavru-
layıp, da beşinci yavrusu erkek olan devenin kulağını yarar kendisini salıverirlerdi, ondan artık hiç istifade etmezlerdi. Bu deveye **behire** denilmiştir. **Saibe de:** putlar adına adak yapılan develerdir ki, bir maksadın gerçekleşmesi için bir deve adanır, o maksat gerçekleşince o deve de salıverilirdi, ondan fâidelenmeyi kendilerine haram kılarlardı. **Vesile de:** putlara tahsis edilen koyundur. Şöyle ki: Bir koyun dişi doğurursa sahibinin olurdu, erkek doğurursa onu putlara tahsis ederlerdi. Şayet ikisini birden doğurursa dişi kardeşine kavuştu derler, artık o erkeği de kurban etmezlerdi. **Ham da:** sulbünden on deve doğmuş olan erkek devedir ki, bunun sırtı haram sayılırdı, onu serbest bırakırlardı, onu hiçbir sudan veya meradan men etmezlerdi. Ölüncü etinden erkekler de kadınlar da yerlerdi. Bunların hakkında başka bazı rivayetler de vardır. İşte bu gibi hayvanların hakkında böyle muamele yapılması için İslâm dininde şeri bir hüküm yoktur. Böyle bir muamele din adına bir iftiradır.

وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا

Üzerine Allah'ın İsmi Zikretmezler Ve Hayvanlardır ki

(Ve hayvanlar ki onların üzerine Allah Teâlâ'nın ismini zikretmezler) evet Ve bir kısım hayvanlar da vardır ki, onların üzerine boğazlanırken Allah Teâlâ'nın ismini zikretmezler. Onları putları adına keserler ve yalnız putlarının adını söylerler. Bunları hep

افْتَرَاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

İftira ediyorlar idiler O şeyden dolayı ki Onları cezalandıracaktır Ona İftira ederek

(Allah Teâlâ'ya iftira ederek yaparlar onları iftira ettikleri şey yüzünden cezalandıracaktır) Böyle hareket etmemizi Allah bize emretmiştir, diye yalan söylerler. Elbette Allah Teâlâ öyle hakikat dışı ifadeleri sebebiyle yakında onları cezalandıracaktır. Layık oldukları azaba kavuşturacaktır. Bunun aksi iddia edilemez.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ

مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصَفَهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

139.Ve dediler ki: Şu hayvanların karınlarındaki sade erkeklerimize mahsustur. Ve kadınlarımıza haram kılınmıştır. Ve eğer ölmüş olursa onlar onda ortak dırlar. Allah Teâlâ onlara bu vasıflandırmalarının cezasını yakında verecektir. Şüphe yok ki, o, hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا

Erkeklerimize Hastır Hayvanların Bunun Karınlarındadır O şeyler ki Ve Dediler

(Ve dediler ki: Şu hayvanların karınlarındaki sade erkeklerimize mahsustur) O müşrikler diğer bir nevi yalanda, iftirada bulunarak dediler ki: Şu hayvanların karınlarındaki yavru-
lar, yani behirelerin, saibelerin ceninleri yalnız erkeklerimize helaldir.

وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا

Kadınlarımıza Ve Haram kılınmıştır

(Ve kadınlarımıza haram kılınmıştır) Onlar o yavru-
ların etinden yiyemezler.

وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ

Ortaklırlar Orada Artık onlar Ölmüş Olursa Ve Eğer

(Ve eğer ölmüş olursa onlar onda ortak dırlar) O yavru-
lar ölmüş olarak doğarlarsa erkekler de, kadınlar da o hayvanların karınlarında bulunanlardan yiyebilirler.

سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ

Vasıflandırmalarından dolayı Onları yakında cezalandıracaktır

(Allah Teâlâ onlara bu vasıflandırmalarının cezasını yakında verecektir) Allah Teâlâ onlara Böyle hakikate aykırı iddialarda bulunanlara böyle hayvanları muhtelif nevilere ayırarak onları yalan yere helal ve haram ile vasıflandırmalarının cezasını yakında verecektir. Onlar Cenabı Hak'ka iftirada bulunarak böyle yalan söylemelerinin cezasını dünyada ve dünyada olmasa da ölür ölmez ahirette elbette göreceklerdir. Onlar cezaya hak kazanmışlardır.

إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Her işi hikmetli olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir) Şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı hâkimdir onların hikmet gereği olan cezalarını terk etmez ve âlimdir onlardan meydana gelen o çirkin hareketleri, iddiaları tamamen bilir, ona göre hak ettikleri azapları verir.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

140.Çocuklarını beyinsizlikten ve bilgisizlikten dolayı öldürenler ve Allah Teâlâ'nın rızık olarak verdiği şeyleri Cenabı Hakka iftira ederek haram sayanlar şüphe yok ki, hüsrana uğramışlardır. Muhakkak ki, onlar sapıtmışlar, doğru yolu bulamamışlardır.

Bu mübarek ayetler, çocuklarını öldüren müşriklerin ne kadar hüsrana uğramış cahil kimseler olduklarını bildirmektedir. Ve bir nice harikaları hoş, faydalı ve farklı nevide nimetleri meydana getirmekte olan Kerem sahibi yaratıcının azamet ve birliğine deliller göstererek müşriklerin bu hakikatleri görmekten ne kadar mahrum bulunmuş olduklarına işaret etmektedir.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bilgisizlikle Beyinsizce Evlatlarını Öldürdüler O kimseler ki Zarara uğramıştır Gerçekten

(and olsun ki, Çocuklarını beyinsizlikten ve bilgisizlikten dolayı öldürenler hüsrana uğramışlardır) evet çocuklarını beyinsizlikten akıllarının hafifliğinden ve bilgisizlikten dolayı Allah Teâlâ'nın kendilerini de, çocuklarını da rızıklandıracağını bilmediklerinden dolayı o yavruları öldürenler hüsrana uğramışlardır

وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ

Allah'a İftira ederek Allah Kendilerini rızıklandırdı O şeyleri ki Ve Haram kıldılar

(ve Allah Teâlâ'nın rızık olarak verdiği şeyleri Cenabı Hakka iftira ederek haram sayanlar) yani behireler, saibeler gibi helal olan nimetleri Cenabı Hakka iftira ederek haram sayanlar bunları Hak Teâlâ şu şekilde haram kılmıştır diye hakikate aykırı iddialarda bulunanlar şüphe yok ki, hüsrana uğramışlardır. Büyük zararlara maruz kalmışlardır. Ve

قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

Hidayete erenler Ve Olmamışlardır Dalalete düşmüşler Gerçekten

(Muhakkak ki onlar dalalete düşmüşlerdir doğru yolu bulamamışlardır) hidayete eren kimseler olmamışlardır. Artık onlar ne kadar irşada çalışılırsa çalışılsın, yaşanılanlarındaki fenalıktan dolayı hidayete ulaşacak kimseler değildirler. Ne fena bir kabiliyet! &-İbni Abbas Hazretleri demiştir ki: Arap taifesinin cahiliye devrindeki cehalet de recesini anlamak istersen Enam süresindeki bu ayeti kerimeyi oku! Şimdi biz de öyle bir cehalet içinde kalmış bir muhite bilahare ne kadar yüksek bir itikat, ne kadar yüce bir ahlak dersi, ne kadar yükselmeyi gerçekleştirmeye yetecek bir terbiye doldurmuş olan İslâmiyet'i düşünmeliyiz! Artık bu kutsi dinin gölgesine sığınarak dünyamızı da âhiretimizi de temine çalışmalı değil miyiz? Ey Rabbim! Sen başarılar ihsan buyur. Âmin

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ
وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ
حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

141.Ve o, o zattır ki, yeryüzüne döşenmiş ve döşenmemiş bostanları ve yiyilmesi muhtelif hurmaları ve ekinleri ve birbirine benzer ve benzemez bir halde zeytin ve nar ağaçlarını yaratmıştır. Onlardan her birinin meyvelendiği zaman meyvesinden yiyiniz, biçildiği gün de hakkını veriniz ve israfta bulunmayınız, şüphe yok ki, Allah Teâlâ israf edenleri sevmez.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ

Çardaklı Ve Olmayan Çardaklı Bağları Meydana getirdi o zattır ki Ve O

(Ve o, o zattır ki, yeryüzüne döşenmiş ve döşenmemiş bostanları meydana getirdi) Ve o Kerem sahibi Yaratıcı o zattır ki öyle muazzam yüce bir mabut dur ki, kendisinin hiçbir eş ve benzeri olmaksızın bütün bu eşsiz eserleri, nimetleri vücuda getirmiştir. Kısacası yeryüzüne döşenmiş yani yukarıya yükselmeyen ekinleri, karpuzları, kavunları, hıyarları vesair bir nice sebzeleri yarattığı gibi yukarıya yükselen elma, armut, hurma, nar gibi fâideli, hoş manzaralı nice ağaçları da yaratmıştır. Ve yiyilmesi

وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا

Muhtelif Ve Ekini Ve Hurma ağacını

(muhtelif hurmaları ve ekinleri) muhtelif Lezzetleri, fâideli çeşitli hurmaları ve ekinleri de o var etmiştir,

أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ

Birbirine benzer Ve Olmayan Birbirine benzer Ve Narı Ve Zeytini Yemişleri

(ve birbirine benzer ve benzemez bir halde zeytin ve nar ağaçlarını) Görünüşleri, mahiyetleri, renkleri, lezzetleri, farklı bir halde zeytin ve nar ağaçlarını da yaratmıştır. Bunlar ne kadar büyük nimetler! Bunların kıymetini biliniz,

كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ

Meyve verdi O vakit ki Meyvesinden Yiyin

(Onlardan her birinin meyvelendiği zaman meyvesinden yiyiniz) bunlardan böyle istifade edebilirsiniz. Bunların yaratıcısına şükrediniz ve Bununla beraber

وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا

Ve İsraf etmeyin Hasat edilmesi Gününde Hakkını Ve Verin

(biçildiği gün de hakkını veriniz ve israf da bulunmayınız) o meyveler, ekinler yetiştirilip toplanmaya başlanıldığı zaman da bunların hakkını verin. Bunlardan münasip miktarda fakirlere, zayıflara tasaddukta bulunun. Ve israf da bulunmayınız bunları lüzumsuz yere harcamayınız, kıymetlerini biliniz. Ve bunları tamamen tasaddukta bulunup da kendinizi muhtaç bir halde bırakmayınız.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

İsraf edenleri Sevmez Şüphesiz o

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ israf edenleri sevmez) Onların israfına razı olmaz. Her işte orta yoldan, menfaate göre harekette ayrılmayınız. Sonra bu nimetlerin değerini bilmemiş, nimete karşı nankörlük etmiş olursunuz.

&-Bu Ayeti kerime Zekâtın farziyetinden evvel Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olduğundan bundaki hak dan maksat, birçok müfessirlere göre miktarı belirsiz bir tasadduktan ibarettir. Bu gibi nimetlerden fakirleri de mümkün mertebe yararlandırmak bir insaniyet vazifesidir, İslâm'ın bir merhamet eseridir. Veyahut bundan maksat, ürünlerin usulü dairesinde onda birini veya yirmide birini salâhiyet sahibi makama vermektir.

&-Rivayete göre Sabit bini Kays adındaki bir zat, beş yüz hurma ağacındaki hurmalara

rını toplayıp hepsini de fakirlere dağıtmış, kendi evine bunlardan bir şey girdirmemiştir. Bu hadiseyi müteakip bu ayeti kerime nazil olmuştur. Vakıa böyle cömertlik büyük bir meziyettir. Fakat bir insanın kendisini, aile fertlerini mahrum bırakması da uygun değildir. Böyle israf sayılacak bir hareket ise münasip olmadığından men edilmiştir.

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

142. Ve hayvanlardan yük taşıyanlar! Ve serilecek olanları da o yaratmıştır Allah Teâlâ'nın size rızık olarak verdiği şeylerden yiyin ve şeytanın izlerine uymayın. Şüphe yok ki, o sizin için apaçık bir düşmandır.

Bu mübarek ayetler, bir takım hayvanların ne gibi hizmetler, faydalar için yaratılmış olduklarına işaret ediyor ve dört çeşide ayrılan ehli hayvanlardan hiçbirinin etinin öyle müşriklerin iddia ettikleri gibi haram olmadığını bildiriyor, bunun aksini kabul edenlerin zalim, cehalete maruz, hidayetden mahrum kimseler olduğunu kınama gayesi ile hatırlatıyor.

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا

Ve serilecek olanları Yük taşıyan Ve Hayvanlardan

(Ve hayvanlardan yük taşıyanlar! Ve serilecek olanları da o yaratmıştır) Ey insanlar! Cenabı Hak bağları, bahçeleri, çeşitli ağaçları, bitkileri sizin menfaatiniz için yaratmış olduğu gibi daha nice şeyleri Ve özellikle hayvanlardan yük taşıyanlar deve, at, katır gibi üzerlerine ağırca yükler yüklenenleri de yaratmıştır. Ve serilecek tüyleri, kılırları, derileri veya kesilmeler itibarıyla yerlere döşenilecekleri de o Kerem sahibi Yaratıcı yaratmıştır. Bunlar ne kadar faydalı nimetlerdir. Bundan dolayı

كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ

Allah Sizi rızıklandırdı O şeylerden ki Yiyin

(Allah Teâlâ'nın size rızıklandırdığı şeylerden yiyin) sizin için ekinlerden, hayvanlardan helal kılmış olduğu şeylerden yiyin. İstifade edin, bunların yaratılması, sizin faydanız ve menfaatiniz içindir. Bunları kötüye kullanarak kendinizi günaha düşürmeyin.

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Adımlarına Ve Uymayın

(Ve şeytanın izlerine uymayın) o nimetlerin helal ve haram olmaları hususunda öyle şeytan yaratılışı müşriklerin sözlerine bakıp aldanmayınız.

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır Size Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o sizin için apaçık bir düşmandır) Şüphe yok ki, o Şeytan, onun yolunu takip eden herhangi bir fert sizin için apaçık bir düşmandır. Sizi aldatarak hak ve hakikatten mahrum bırakmak ister. Bir takım hayvanları insanların bir kısmına helal, diğer bir kısmına haram gösterir, bir kısım hayvanları da putlar adına keserek helal olmaktan mahrum bırakır.

ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلُ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبَوْنِي بَعْلَمِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

143. Allah Teâlâ Sekiz çift yarattı Koyundan iki, keçiden de iki. De ki: İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişi mi? Veya iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı? Eğer siz doğru sözlü iseniz, bana bir bilgi ile haber veriniz.

ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ

İki Ve Keçiden İki Koyundan Çift Sekiz

(Allah Teâlâ Sekiz çift yarattı Koyundan iki, keçiden de iki) Allah Teâlâ O hayvan

ları erkek ve dişi çiftler olarak sekiz adet yarattı şöyle ki: Koyundan Biri erkek diğeri dişi olmak üzere iki, keçi-den de biri erkek diğeri dişi olmak üzere iki çift vücuda getirmiştir ki, bunların toplamı dört eder. Resulüm! O müşriklere, hayvanların bazen erkeklerini, bazen de dişilerini veya onların yavrularını ona buna haram tanıyan cehalet sahiplerine

قُلْ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ

İki dişiymi Yoksa Haram kıldı İki erkeği mi De ki

(De ki: İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişiymi mi) Allah Teâlâ bu iki nevi hayvanlardan iki cins erkeği mi haram kıldı öyle. Sizin iddia ettiğiniz gibi yoksa iki cins dişiymi mi haram kıldı

أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ

O iki dişinin Rahimleri Ona Şamil oldu Yoksa o şeyi mi ki

(Veya iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı?) veya iki haram cins dişi koyunlar ile dişi keçilerin rahimlerinde bulunan yavruları mı? Erkek olsun, dişi olsun haram kıldı.

نَبُؤُنِي بِعِلْمٍ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Bir ilim ile Bana haber verin

(Eğer siz doğru sözlü iseniz, bana bir bilgi ile haber veriniz) Eğer siz doğru iddianızda sadık kimseler iseniz bana Allah tarafından haramlıkları bilinen bir emir ile bir semavi kitap ile Peygamberlerin bildirmiş olmalarıyla haber veriniz. İddianızı öyle isbat ediniz, bakalım. Bu mümkün mü? Artık siz öyle helal ve haram kılmaya nasıl inanabiliyorsunuz?

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمُ اللَّهُ بِهِذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

144.Deveden de iki çift, sığırdan da iki çift yarattı de ki: İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişiymi mi? Yoksa iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı? Yoksa siz Allah Teâlâ bununla size tavsiyede bulunduğu zaman hazır mı idiniz? Artık insanları bilgisizce saptırmak için Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunan kimseden daha zalim kim vardır? Şüphe yok ki, Allah Teâlâ zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ

İki Ve Sığırdan İki Ve Deveden

(Deveden de iki çift, sığırdan da iki çift) Cenabı Hak Deveden de iki çift bir kısmı erkek diğeri bir kısmı dişi olmak üzere iki çift sığırdan da biri erkek diğeri dişi olmak üzere iki çift yarattı bunları varlık alanına çıkardı bunların toplamı da dört eder. Habibim! Öyle kendi kendilerine helal ve haram iddiasında bulunanları susturmak için onlara

قُلْ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ

İki dişiymi mi Yoksa Haram kıldı İki erkeği mi De ki

(de ki: İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişiymi mi?) de ki: bu iki neviden olan iki kısım erkeği mi Allah Teâlâ size haram kıldı, yoksa iki kısım dişiymi mi? haram kıldı

أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ

O iki dişinin Rahimleri Ona Şamil oldu Yoksa o şeyi mi ki

(Yoksa iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı?) Yoksa o iki kısım dişinin rahimleri de bulunan yavruları mı? Erkek olsunlar olmasınlar haram kıldı, söyleyin bakalım!

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمْ اللَّهُ بِهَذَا

Bunu Allah Size tavsiye buyurdu O vakit ki Şahitler Oldunuz mu Yoksa

(Yoksa siz Allah Teâlâ bununla size tavsiyede bulunduğu zaman hazır mı idiniz?) Yoksa siz Allah Teâlâ Bu tahrim ile size tavsiyede mi bulundu da siz o tavsiyede bulunduğu zaman hazır mı idiniz de bundan haberdar oldunuz! Siz Yüce Peygamberlerin beyanlarına inanmıyorsunuz ilahi huzurda bulunup onun emirlerini, tavsiyelerini kabul etmek ise sizin için elbette mümkün değildir. O halde nasıl oluyor da böyle bir helal ve haram kılma iddiasında bulunuyorsunuz? Öyle ise

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Yalan Allah'a karşı iftirada bulundu O kimseden ki Daha zalim öyle ise kimdir

(Allaha karşı yalan yere iftirada bulunan kimseden daha zalim kim vardır?) elbette ki, en zalim, bu gibi iftiracı olan kimsedir.

لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bilgisizce İnsanları Dalalete düşürmesi için

(insanları bilgisizce saptırmak için)Artık ey putperest cahiller, bilgisizce öyle bir haramın Cenabı Haktan sadır olduğunu bilmeksizin insanları saptırmak için Allah'u Teâlâ'ya niçin iftira edersiniz. Bunu Allah'u Teâlâ haram kılmadığı halde Allah haram kıldı dersiniz Allah'u Teâlâ'ya iftira ederek zalimlik edersiniz

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ zalimler topluluğunu hidayete erdirmez) Artık zulmün en son gayesine varmış olan öyle iftiracılar, nasıl hidayete nail olabilirler? Onlar, küfür ve şirkin karanlıklarından kurtularak iman nuruna kavuşamazlar. Çünkü onlar bu imana olan tabii yeteneklerini zayı etmişlerdir.

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

145.De ki: Bana vahiy edilmiş olan da, yiyecek bir kimseye yiyeceği haram kılınmış bir taam bulamıyorum. Meğerki ölü veya akan kan veya domuz eti ki, bu şüphesiz bir murdar şeydir veyahut bir fısk ki üzerine Allah'tan başkasının ismi zikredilerek kesilmiş bulunur. Bununla beraber her kim yemek zorunda kalırsa başkasına zarar vermeksizin ve haddi aşmaksızın bunlardan yiyebilir Çünkü senin Rabbin şüphe yok ki, bağışlayan, esirgeyendir.

Bu âyeti kerime, yenilmesi helâl ve haram olan şeyleri beyan ederek câhiliyet devri insanının bu husustaki iddialarını şöylece yalanlamaktadır.

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ

Onu yiyor Yiyecek bir kimseye ki Haram kılınmış bir şey Bana Vahyolundu O şeyler içinde ki Bulmuyorum Deki

(De ki: Bana vahiy edilmiş olan da, yiyecek bir kimseye yiyeceği haram kılınmış bir taam bulamıyorum) Resulüm!. Kendi asılsız sözleriyle bir takım şeylerin helâl ve haram olduğunu iddia eden câhillere De ki: Bana vahy edilmiş olan Kur'an-ı Kerim'de o ilâhî bir vahiyden ibarettir. Birşeyin helâl ve haram olması ise, ancak öyle bir ilâhî vahiy ile ortaya çıkar. O kitab da erkek olsun olmasın herhangi bir şahsa yiyeceği haram kılınmış birşey bulamıyorum. öyle sizin iddia ettiğiniz gibi bazı yiyeceklerin, hayvan ellerinin kadınlara haram olduğuna dâir bir hüküm bulunmamaktadır.

إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ

Bir pisliktir Ki şüphesiz o Domuz Eti Veya Akıtılmış Kan Veya Ölü Olması Ancak

(Meğerki ölü veya akan kan veya domuz eti ki, bu şüphesiz bir murdar şeydir)

Meğer ki, O yiyecekleri şey ölü yani: Meşru bir şekilde kesilmeksizin hayatı sona ermiş bulunsun. Bundan balık ile çekirge müstesnadır. Bunlar kesilmeden ölseler de etleri haram olmaz. Veya akan kan olsun. Damarlardan çıkıp serpilen, ceryan eden kanlar gibi bulunsun. Bundan karaciğerle akciğer müstesnadır. Gerçi bunlar da kan ise de bunlar akamaz bir haldedirler. Bunlar katı oldukları için adetâ kan mahiyetinden ayrılmışlardır. Veya domuz eti ki, bu şüphesiz bir murdar şeydir. Yaratılıştan pistir, necasetleri yer durur. Böyle murdar, zararlı olan herşey ise dinî bakımdan zâten haram bulunmuştur. Ehli eşek, köpek, kedi gibi azı dişleri olanlar, ayı, kurt gibi vahşi hayvanlar ve pençe sahibi olan kuşlar da haramdır, etleri yenilemez. Bunlar zararlıdır, pistir, bir nevi necis veya Allah'a karşı gelme gibidir. Bu sebeple bunlar da bu konudaki haram kılmaya dâhildirler. Bunların haklarında ayrıca hadisler de vardır.

أَوْ فِسْقًا أَهْلًا لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ

Kendisi Allah'dan Başkası için Kesilmiştir Bir fiske ki Veya

(Veyahut bir fiske ki, üzerine Allah'tan başkasının ismi zikredilerek kesilmiş bulunur) Putların adları zikredilerek boğazlanmış olur. İşte bunların yenilmesi haramdır. Bunların bu haramlığı ilahi vahye dayanmaktadır. Bununla beraber Bu hususta da dini bir izin vardır. Şöyle ki

فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ

Ve haddi aşmaksızın Tecavüz etmeksizin Mecbur kaldıysa Fakat kim

(Bununla beraber her kim yemek zorunda kalırsa başkasına zarar vermeksizin ve haddi aşmaksızın bunlardan yiyebilir) Şöyle ki her kim kendisine açlık isabet edip de başka yiyecek helâl, birşey bulamazsa ve öyle açlığı devam ettiği takdirde öleceğinden korkarsa. O halde kendisi gibi yemek zorunda olan bir şahsın hakkına tecâvüz etmeksizin onun elinden öyle hayâtını kurtaracak bir yiyeceği almaksızın yiyebilir. Ve haddi aşmaksızın zaruret miktarını geçmeksizin hayatını kurtaracak derecede bunlardan yiyebilir. Bundan mes'ul olmaz, buna müsaade vardır, bu ilâhî bir merhametin eseridir.

فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Rabbin Artık şüphesiz

(Çünkü senin Rabbin şüphe yok ki, bağışlayan, esirgeyendir) sizleri bunu yemekten dolayı hesaba çekmez ve **rahimdir** öyle yemek zorunda olanlara o haram şeylerden istifade etmelerini mubah kılmıştır.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

146.Ve Yahudi'ler üzerine her tırnaklı hayvanı haram kıldık ve onlara sığırdan ve koyundan çıkarılan iç yağlarını da haram kıldık. Ancak bunların sırtlarına veya bağırsaklarına yapışkan olan veya bir kemikle karışan yağlar müstesna. Bunu onlara haddi aştıkları için bir ceza olarak yaptık. Ve şüphe yok ki, biz elbette doğru söyleyeniz.

Bu mübarek ayetler, Yahudi'ler için vaktiyle haram kılınmış olan bir kısım şeyleri bildirmektedir. Ve onların yalanlamalarının iltifata değer olmadığına ve kendilerinin layık oldukları cezalara işaret etmektedir.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ

Tırnak Sahibi Her Haram kıldık Yahudi oldular Ve O kimselere ki

(Ve Yahudi'ler üzerine her tırnaklı hayvanı haram kıldık) yenilecek şeyler bir ceza olmak üzere Yahudilere haram kılınmıştı. Yahudi'ler ise o şeylerin Nuh ve İbrahim Aleyhisselam zamanından beri haram kılınmış olduğunu iddiada bulunurlar. Cenabı Hak ise onların bu iddialarını ret için şöyle buyuruyor: Ve özellikle Yahudi'ler üzerine

kendilerine bir ceza olmak üzere her tırnaklı olanı deve gibi, kuşlar gibi, bir takım yırtıcı hayvanlar gibi şeylerin etlerini haram kıldık hâlbuki bunların bir kısmı onlara evvelce helal, bulunuyordu

وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا

İkisinin iç yağını Onlara Haram kıldık Ve Davardan Ve Sığırdan

(ve onlara sığırdan ve koyundan çıkarılan iç yağlarını da haram kıldık) ve onlara sığırdan ve koyundan çıkarılan onların karınlarını, bağırsaklarını kaplamış olan iç yağlarını da haram kıldık. Bu hayvanların etleri onlara helal olduğu halde bu yağları haram kılınmıştır.

إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ

Kemiğe Karıştı O şey ki Veya Bağırsakları Veya İkisinin sırtı Taşdı O şey ki Ancak

(Ancak bunların sırtlarına veya bağırsaklarına yapışkan olan veya bir kemikle karışan yağlar müstesna) meselâ: Kuyruk kemiğine bitişik bulunan, kabaca etler ile birleşen yağlar müstesna. Onlar haram kılınmamıştır.

ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ

Azgınlıkları sebebiyle Onları cezalandırdık İşte bu ki

(Bunu onlara haddi aştıkları için bir ceza olarak yaptık) Bu haram kılmayı veya bu cezayı onlara haddi aştıkları için mesela haksız yere Peygamberleri öldürdükleri ve insanların mallarını yedikleri için, yasak olan faizden kaçınmadıkları için, böyle sebeplerden dolayı bir ceza olarak yaptık. Onlar böyle bir cezayı hak etmişlerdir.

وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

Elbette doğru söyleyenleriz Ve Şüphesiz biz

(Ve şüphe yok ki, biz elbette doğru söyleyeniz) Onların zulümleri ve haddi aşmaları yüzünden öyle cezalara maruz kalmış olmalarına ait beyanlarımız elbette tamamen doğrudur, gerçek duruma uygundur.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

147.İmdi Seni yalanlarlarsa de ki: Rabbiniz geniş bir rahmet sahibidir. Fakat onun azabı da günahkâr olan bir topluluktan geri çevrilmez.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ

Geniş Bir rahmet Sahibidir Rabbiniz Artık de ki Eğer onlar seni yalanlarsa

(İmdi Seni yalanlarlarsa de ki: Rabbiniz geniş bir rahmet sahibidir) Resulüml! Yahudi'ler, haklarında sana verdiğim bu gibi malûmattan dolayı Seni yalanlarlarsa öyle bir takım yasaklanmış şeylerin eski zamandan beri haram olduğunu iddiada bulunurlarsa. Veyahut bir takım müşrikler, öyle helal ve harama ait beyan ettiğin hükümlerden dolayı seni yalanlamaya, peygamberliğini inkâra cüret gösterirlerse. Onlara de ki: Rabbiniz geniş bir rahmet sahibidir sizi böyle yaptığınız her günahdan dolayı hemen hesaba çekmeyip bazı günahlarınızdan dolayı layık olduğunuz cezayı tehir eder. Bununla beraber buna aldanmayınız, bu bir mühlet vermedir, ihmal etmek değildir. Bundan istifade ederek uyanınız tövbe ve istiğfar ediniz.

وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

Günahkar olan Topluluğundan Azabı Ve Geri çevrilmez

(Fakat onun azabı da günahkâr olan bir topluluktan geri çevrilmez) elbette bir gün onları yakalar, ona kimse mani olamaz. Bundan dolayı bir ceza olmak üzere bazı güzel ve temiz şeylerin haram edilmiş olduğu da inkâr edilemez.

&-Evet, Cenabı Hak, itaatkâr kulları hakkında merhameti pek geniştir. Suçlular hakkında da şiddetli bir ceza vermeğe kadirdir. Artık uyanmalı, inkârdan vazgeçmeli Hak Teâlâ'nın merhamet ve şefkatine sığınmalıdır, insanlık için bundan başka kurtuluş çaresi yoktur.

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَاسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ
فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ

148. Müşrik olanlar diyeceklerdir ki: Eğer Allah dilemiş olsa idi biz de şirke düşmezdik, babalarımız da ve ne de bir şeyi haram kılardık. Onlardan evvelkiler de böyle yalanlamışlardı nihayet azabımızı tattılar. De ki: Sizin yanınızda ilimden bir şey var mı? Onu bize çıkarsanız Siz zandan başka bir şeye tabi oluyorsunuz ve siz ancak yalan yanlış tahminlerde bulunanlardan başka değilsiniz. Bu mübarek ayetler, müşriklerin ileri sürecekleri mazeretlerin asılsız olduğunu, iddialarının bir ilme, bir delile dayanmadığını bildirmektedir, Cenabı Hakkın ise en açık, en sağlam delile sahip ve kulları üzerinde dilediği gibi tasarrufa kadir olduğunu beyan buyurmaktadır.

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا

Şirk koşullar O kimseler ki Diyecekler

(Müşrik olanlar diyecekler ki) Kendilerine, işlemiş oldukları küfür ve şirkten dolayı bir azabın gelmeyeceğini isbat için elbette diyeceklerdir ki

لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا

Ve Ne atalarımız Şirk koştuk Allah Dileseydi Eğer

(Eğer Allah dilemiş olsa idi biz de babalarımız da şirke düşmezdik) Eğer Allah Teâlâ bizim böyle müşrik olmayıp Allah'ı birleyen kimseler olmamızı ve bir şeyi haram kılmamamızı dilemiş olsaydı biz de babalarımız da şirke düşmezdik, şirke düşmezlerdi

وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyi Ve Haram kılmazdık

(ve ne de bir şeyi haram kılardık) bundan dolayı bizim bu şirkimiz ve bazı şeyleri haram kılmamız; Allah'ın dilemesinin bir neticesidir. Artık biz bunlardan dolayı neden sorumlu olalım ve azap görelim? İşte rabbimiz buyuruyor ki

كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yalanlamıştı İşte böyle

(Onlardan evvelkiler de böyle yalanlamışlardı) O cahil müşriklerden evvelkiler de onlar gibi cahil, müşrik babaları, dedeleri de kendilerinin sorumlu olacakları ve azap görecekleri hakkındaki dini ihtarları yalanlamıştı. Onlar da küfürlerinde böyle ısrar edip durmuşlardı.

حَتَّى ذَاقُوا بَاسَنَا

Azabımızı Tattılar Ta ki

(Nihayet azabımızı tattılar) Allah'ın kahrına uğrayıp gittiler, tufan hadiseleri ve diğer felâketler tarih en sabit birer hakikattir. Eğer bu iddialar doğru olsaydı onlar öyle azaplara felaketlere uğrarlar mıydı? Resulüm! O cahillere bu iddialarınızın doğruluğuna dâir

قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ

İlimden bir şey Yanınızda varmı De ki

(De ki sizin yanınızda ilimden bir şey var mı?) hangi kuvvetli bir delile dayanarak böyle bir iddiada bulunuyorsunuz? Allahın iradesinin ne şekilde tecelli ettiğini biliyor musunuz ki ona dayanarak kendinizi mazur görüyorsunuz? Cenâbı Hak, sizi zorla, baskıcı bir irade ile şirke sevk etmiş değildir. Belki sizin kesp ve iradenizden dolayı hakkınızda küfür ve şirki dilemiş ve takdir buyurmuştur.

&-Evet, Cenabı Hak, insanlığa bir kabiliyet vermiş, onlara iman etmelerini emretmiştir. Fakat kendi ihtiyarlarına göre hareket edip ona göre mükâfat ve ceza göreceklerini beyan etmek için de ise Kehf, 18/29 buyurmuştur.

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ

De ki: “Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.”

Bundan dolayı kendi kudretini, iradesini küfre sarf eden bir kimse hakkında Cenabı Hakkın küfrü yaratması, onun mesuliyetten kurtulmasını icab etmez. Belki o kimse, Allah'ın emrine muhalefet etmiş, kendi yaratılışını, iradesini kötüye kullanmış olduğundan dolayı hakkında ilahi iradenin öyle meydana gelmesine sebebiyet vermiştir. Artık mesuliyetten nasıl kurtulabilir? İşte bundan sebep rabbimiz buyuruyor ki buna dair bir deliliniz var ise

فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ

Zanna Ancak Tabi olmuyorsunuz Bize Haydi onu çıkarın

(Onu bize çıkarsanıza? Siz zandan başka bir şeye tabi olmuyorsunuz) Buna dair yanınızda bir delil bir ilim var mı ne mümkün! Bundan dolayı Siz Ey müşrikler Bu id-dianızda batıl bir zandan başka bir şeye tabi olmuyorsunuz. Kendiniz için faydalı olmayacak yanlış ve açık delillere muhalif olan bir zanna dayanıyorsunuz, bunun ne kıymeti olabilir?

وَأَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ

Yalan söylüyorsunuz Ancak Ve Siz değilsiniz

(siz sadece yalan söylüyorsunuz) Ve siz ancak yalan, yanlış tahminlerde bulunanlardan cahil, Hakkı yalanlamaya cüretkâr kimselerden başka değilsiniz. Artık öyle zanlar sizin için bir delil olamaz.

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ

149.De ki: Kesin delil, Allah Teâlâ'ya mahsustur. Eğer o dileyseydi elbette hepinizi hidayete erdirirdi.

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ

En mükemmel Delil öyle ise Allah'ındır De ki

(De ki: Kesin delil, Allah Teâlâ'ya mahsustur) Resulüm! O yanlış düşünen müşriklere De ki artık sizin davanız bir delile dayanmadığından batıldır. Ancak Kesin açık delil, son derece sabit ve kuvvetli kanıt Allah Teâlâ'ya mahsustur. İşte Kur'anı Kerim ve onun tebliğcisi olan Yüce Peygamber böyle birer kesin delildir, birer açık kanıttır. Bunlara bakmayıp da kendi batıl kuruntularınıza nasıl itimat edebiliyorsunuz? Sizin Hak Teâlâ'ya karşı hiçbir deliliniz olamaz. O Yüce Yaratıcı mülkünde istediği şekilde tasarrufta bulunur ve her tasarrufu bir hikmet ve menfaati içermektedir.

فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ

Hep beraber Elbette sizi hidayete erdirirdi Dileyeydi O halde eğer

(Eğer o dileyseydi elbette hepinizi hidayete erdirirdi) Eğer o Yüce Yaratıcı dileyseydi elbette hepinizi hidayete erdirirdi. Fakat zorla olan bir hidayet teklif hikmetine zıt, Allah'ın yüceliğinin tecelli etmesine aykırı olduğundan öyle dilememiştir. Kim kendi kudret ve iradesini hak yola sarf ederse Cenabı Hak da onun için hidayeti nasip buyurur. Bilakis kim de kendi iradesini, kudretini kötüye kullanırsa Cenabı Hak da onu layık olduğu sapıklığa düşürür. Bunlar bu imtihan âleminin gereğidir. Hak Teâlâ'nın rahmetinin geniş ve azabının şiddetli olması bu suretle tecelli edecektir.

قُلْ هَلْ مَشِيتُمْ شُهَدَاءَ كُفَّ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

150.De ki: Haydi Allah Teâlâ, bunları muhakkak haram kıldı diye şahadet edecek olan şahitlerinizi getiriniz. Şayet onlar şahitlik ederlerse sen onlar ile bera-

ber şahitlik etme ve ayetlerimizi yalanlayanların ve âhirete inanmayanların arzularına uyma. Ve onlar, başkalarını Rablerine eş tutarlar.

Bu ayeti kerime, iddia ettikleri haramlar hakkında delilden mahrum olan müşriklerin bu davalarına doğru bir şahit getiremeyeceklerini şöylece meydana koymaktadır.

قُلْ هَلَمْ شَهِدَاءُ كُمْ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا

Bunu Haram kıldı Allah Şüphesiz Şahitlik edecekler Onlar ki Şahitlerinizi Haydi getirin Deki

(De ki: Haydi Allah Teâlâ, bunları muhakkak haram kıldı diye şahadet edecek olan şahitlerinizi getiriniz) Resulüm! Öyle bazı şeylerin haram olduğunu iddia eden müşriklere De ki Haydi şu haram dediğiniz şeyleri muhakkak Allah Teâlâ haram kıldı diye şahadet edecek olan şahitlerinizi getiriniz iddianızın doğruluğuna şahitlik ediver-sinler. Heyhat! Buna şahadet edecek doğru şahit ne gezer!

فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ

Onlarla beraber Sakın şahitlik etme Şahitlik ederlerse Fakat eğer

(Şayet onlar şahadet ederlerse sen onlar ile beraber şahitlikte bulunma) Artık onları bırak, kendilerini tasdik etme. Çünkü onlar iftirada, yalan yere şahitlikte bulunmuş olacaktırlar.

وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete İman etmiyorlar Ve O kimseler ki Ayetlerimizi Yalanladılar O kimselerin ki Arzularına Ve Uyma

(Ve ayetlerimizi yalanlayanların ve ahirete inanmayanların arzularına uyma) he-lal ve haram hakkındaki Kuran'ı beyanları tasdik etmeyenlerin arzularına hükümlerine isteklerine tabi olma öyle inkârcıların Allahın kitabı ile sabit hükümleri kabul etmeyenlerin eğilimlerine istek ve arzularına asla iltifatta bulunma.

وَهُمْ يَرْبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

Denk tutuyorlar Rablerine Ve Onlar

(Ve onlar, başkalarını Rablerine eş tutarlar) Ve öyle cahil, batıl inançlı kimselerdir ki başkalarını Rablerine eş tutarlar. Kâinatın Yaraticısına kendi putlarını, aciz mahlûk-ları ortak tanır, öyle bozuk, akıl ve fikre aykırı olan iddialarda bulunup dururlar. Ar-tık öyle Allah Teâlâ'nın ayetlerini yalanlayan, ahiret âlemini inkâr eyleyen ve mahlûk-lardan bir kısmını Yüce Yaraticıya eş tanıyan bir topluluğa tâbi olmak nasıl uygun olabilir?

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنٌ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

151.De ki: Geliniz, Rabbinizin, üzerinize neleri haram kılmış olduğunu okuya-yım: Ona hiçbir şeyi şerik koşmayınız ve ana ile babaya iyilik ediniz. Ve çocuk-larınızı yoksulluktan dolayı öldürmeyiniz. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. Ve kötülüklere, onlardan açıkça olana da, gizlice olana da yaklaşmayınız ve Allah Teâlâ'nın haram kıldığı herhangi kimseyi de öldürmeyiniz, hak ile olan müstes-na. İşte bunlar ile size tavsiyede bulunmuştur. Taki akıllıca düşünesiniz.

Bu ayeti kerime, Allah tarafından haram kılınmış olan şeylerin mühim bir kısmını Ne-lerin haram olduğunu doğru bilmeyen şahıslara şöylece bildirilmektedir.

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ

Size Rabbiniz Haram kıldı O şeyleri ki Okuyayım Gelin De ki

(De ki: Geliniz Rabbinizin, üzerinize neleri haram kılmış olduğunu okuyayım) Geliniz! Bana yöneliniz. Rabbinizin üzerinize neleri haram kılmış olduğunu bildiren Kuran ayetlerini size okuyayım İşte o ayetler ile emir olunuyor ki

أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

Bir iyilik Ana babaya Ve Bir şeyi Ona Şirk koşmayın diye

(Ona hiçbir şeyi şerik koşmayınız ve ana ile babaya iyilik ediniz) o Yüce Yaratıcıya hiçbir şeyi ortak koşmayınız. Onun ortak ve benzerden uzak olduğunu biliniz, birliğini tasdik ediniz. Ve ana ile babaya iyilik ediniz Onlar sizin varlığınıza birer sebeptir, hakkınızda şefkatleri hizmetleri pek fazladır, onların değerini bilip haklarında güzel muameleden ayrılmayınız.

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ

Fakirlikten dolayı Çocuklarınızı Ve Öldürmeyin

(Ve çocuklarınızı yoksulluktan dolayı öldürmeyiniz) yani Fakirlik ve ihtiyaç içinde kalacağınızı düşünmeden dolayı öldürmeyiniz öyle merhamete, insaniyete aykırı bir cinayette bulunmayınız,

نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ

Ve Onları Sizi rızıklandırırsınız Biz

(sizi de onları da biz rızıklandırırsınız) Siz rızıkınızı kazanabileceğinizden korkarak öyle bir alçaklığa cüret göstermeyiniz, sizleri rızıklandıran ancak sizlerin yaratıcısıdır, yoksa kendiniz değilsiniz. Takdir edilen rızık ne ise siz ona kavuşursunuz.

وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

Gizli kaldı Ve O şeyi ki Ondandır Açığa çıktı O şeye ki Çirkin işlere Ve Yaklaşmayın

(Ve kötülüklere, onlardan açıkça olana da, gizlice olana da yaklaşmayınız) yani Zina gibi livâta gibi rezilliklere ve diğer çirkin, gayrimeşru işlere onlardan açıkça olana da gizlice olana da yaklaşmayınız. Kötülüklerin ve diğer günahların aşikâre yapılması da, gizlice yapılması da haramdır, birer edepsizliktir, bunlar insanların gözlerinden gizli kalsa da Cenabı Hak tarafından bilinmektedir. Allahtan korkan, onun hükümlerine uymayı bir vazife bilen bir kimse nasıl olur da öyle kötülükleri işlemeye cüret edebilir, onları işlemek değil, yanlarına yaklaşmaya da cesaretle bulunamaz

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak ile Ancak Allah Haram kıldı O ki Canı Ve Öldürmeyin

(ve Allah Teâlâ'nın haram kıldığı herhangi kimseyi de öldürmeyiniz Hak ile olan Öldürmek müstesna) mesela: Bir kimse, masum bir şahsı haksız yere öldürürse kısas yoluyla öldürülmeyi hak eder. Aynı şekilde: Bir kimse imandan sonra dinden dönerek İslam cemaatinden ayrılırsa veya evlendikten sonra zinada bulunursa öldürülmeyi hak etmiş olur. Bu gibi bir sebep bulunmadıkça hiçbir kimsenin hayatına kastetmek caiz olmaz.

ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akıl erdirirsiniz Ta ki siz Onu Size emretti İşte bunlar ki

(İşte bunlar ile size tavsiyede bulunmuştur Taki akıllıca düşünesiniz) İşte bunlar ile Bu teklif olunan beş husus ile bir lütuf ve merhamet olmak üzere Rabbiniz size tavsiyede te'kitli olarak emir ve tembihte bulunmuştur. Taki ey mükellef insanlar akıllıca düşünesiniz. Bu husustaki İslami hükümlerin faidelerini, hikmetlerini güzelce tefekkür ederek kendinizi o beyan olunan yasakları, kötülükleri işlemekten men edesiniz. Ne büyük bir ilahi ikaz!

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

152. Ve yetimin malına rüşüne kadar yaklaşmayınız, sadece en güzel bir şekilde yaklaşın. Ve öldüğü ve tartıyı adalet üzere yapın. Biz bir kimseyi gücünün üs-

tünde bir şey ile mükellef kılmayız ve söz söyleyeceğiniz zaman adaletle bulununuz, isterse, yakınlarınız olsun. Ve Allah Teâlâ'ya verdiğiniz sözü yerine getiriniz. İşte size bunlar ile tavsiyede bulunmuştur. Umulur ki, düşünürsünüz, öğüt alırsınız.

Bu mübarek ayetler de uyulması gereken ve güzel bir şekilde yerine getirilmeleri fikir ve içtihadı dayanan beş nevi insani vazifeyi beyan ve tavsiye buyurmaktadır. Ve bu nevi vazifeleri yerine getirmemenin tehlikesini bildirmektedir.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

Rüştüne Ermesine kadar Taki O En güzeldir O şey ile ki Ancak Yetimin Malına Ve Yaklaşmayın

(Ve yetimin malına yaklaşmayınız, taki rüştüne erinceye kadar ancak en güzel bir şekilde yaklaşın) yani: Yetim, akıl baliğ, malını idareye kadir oluncaya kadar o malı muhafaza ediniz. Veya verimli bir hale getirmek için onun malını güzelce idare ediniz, o malı haksız yere sarf etmeyiniz, hatta böyle bir maksatla yanına bile yaklaşmayınız, reşit olunca da kendisine teslim ederek o yükten kurtulunuz.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ

Adaletle Ve Tartıyı Ölçüyü Ve Tam yapın

(ve ölçüyü ve tartıyı adalet üzere yapınız) Bunları yaparken ifrat ve tefritten kaçınınız, dosdoğru adaletli bir şekilde tamamlayınız. Mesela: Bir malınızı satarken miktarını, ağırlığını olduğundan fazla göstermeyiniz, bir malı satın alırken de o malın miktarını, ağırlığını olduğundan noksan göstermeğe tenezzül etmeyiniz, böyle hareket, adaletle aykırıdır ve haramı istemeye sebeptir. Terazilere, ölçeklere hakkıyla riayet etmelidir, bir Müslüman için öyle maddi, geçici bir menfaat düşüncesiyle gerçeğe aykırı iddiada harekette bulunmak asla caiz olamaz.

لَا تَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

Gücünün yettiği ile Ancak Bir kimseyi Mükellef tutmayız

(Biz bir kimseyi gücünün üstünde bir şey ile mükellef kılmayız) Bundan dolayı böyle tartılan ve ölçülen şeylerde de adaletle uymak, insanların gücünün üstünde değildir, bunlara uymamalarından dolayı mazur olamazlar, bunlara uymakla mükelleftirler

وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

Akrabalık Sahibi Olsa Velev ki Artık adaletli olun Söz söylediniz Ve O vakit ki

(ve söz söyleyeceğiniz zaman adaletle bulununuz isterse, yakınlarınız olsun) bir hadiseyi haber vereceğiniz veya bir hadiseye hüküm ve şahitlikte bulunacağınız vakit adaletle bulununuz doğruluktan ayrılmayınız, doğrusu ne ise onu söyleyiniz, isterse ki, Lehine veya aleyhine söyleyeceğiniz kimse yakınlarınız akrabanızdan bulunsun, yine doğru söylemekten, hakka riayetten ayrılmayınız.

وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا

Yerine getirin Allah'ın Ve Ahdini

(Ve Allah Teâlâ'ya verdiğiniz sözü yerine getiriniz) Böyle adaletle riayet hususundaki ve diğer dini hükümlere devam etme hususundaki emirlerine göre hareketten ayrılmayınız, dinen kabul ettiğiniz ve üzerinize almış olduğunuz vazifeleri yerine getirmeğe çalışınız.

ذَٰلِكُمْ وَصِيكُم بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Taki siz Onu Size emretti İşte bunlar ki

(İşte size bunlar ile tavsiyede bulunmuştur Umulur ki, düşünürsünüz öğüt alırsınız) İşte Cenabı Hak size bu ayrıntılı olarak bildirilen vazifeler ile tavsiyede bulunmuştur. Te'kitli bir şekilde emir ve tembih buyurmuştur. Umulur ki Gerektirdiği şekilde amelde bulunursunuz, ona göre davranışlarınızı güzelce tanzim ederek sorumluluktan kurtulur, mükâfatlara kavuşursunuz.

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ
ذَلِكُمْ وَصِيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

153.Ve şüphesiz ki, bu benim dosdoğru yolumdur. Artık ona tabi olunuz, başka yolları takip etmeyiniz. Sonra bunlar sizi Cenabı Hakkın yolundan ayırır. İşte size bununla tavsiyede bulundu. Gerekir ki, siz sakınasınız.

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا

Dosdoğru Benim yolumdur Bu Ve Şüphesiz

(Ve şüphesiz ki, bu benim dosdoğru yolumdur) Ve şüphe yok ki, bu iki ayetteki emir ve yasak veya bu suredeki Allah'ın birliğine, peygamberliğe, dini hükümlere dair beyanlar benim dosdoğru yolumdur. Benim peygamberlik ve risaletimin hareket yolu budur. Ben bu doğru, ilahi yolu takip ile mükellefim. Ey Müslümanlar!

فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ

Yollara Ve Tabi olmayın Artık ona tabi olunuz

(Artık ona tabi olunuz başka yolları takip etmeyiniz) Artık Siz de o dosdoğru yola tabi olunuz bütün gayretinizle onu takibe çalışınız, İslam dinine aykırı olan yollara, bidat ve sapıklık yollarına gidivermeyiniz.

فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ

Onun yolundan Sizi Sonra ayırır

(Sonra bunlar sizi Cenabı Hakkın yolundan ayırır) Sonra bunlar Allah'ın dinine aykırı olan yollar sizi Cenabı Hakkın yolundan kulları için razı olduğu dosdoğru yoldan, İslam caddesinden ayırır. Öyle yanlış, batıl yollara meylettirir, sevk eder durur.

ذَلِكُمْ وَصِيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Sakınasınız Gerekir ki, siz Onu Size emretti İşte bunlar ki

(İşte size bununla tavsiyede bulundu Gerekir ki, siz sakınasınız) İşte Hak Teâlâ Hazretleri size böyle Allah Teâlâ'nın yolunu takip edip diğer yolları terk etmekle tavsiyede bulundu. Emir ve tembih buyurdu. Gerekir ki, siz sakınasınız Öyle dağınık küfür ve dalalet yollarına gidivermekten kaçınasınız. Sizin için başka çare yoktur.

Görülüyor ki: İşbu 151 ve 152. ayetler şöylece on dini hükmü kapsamaktadır:

- 1.Cenabı Hakka ortak koşmamak.
- 2.Ana babaya iyilik etmek.
- 3.Çocukları fakirlik korkusuyla öldürmemek.
- 4.Kötü şeylere yaklaşmamak.
- 5.Öldürülmeleri haram olan kimseleri öldürmemek.
- 6.Yetimlerin mallarına yaklaşmamak.
- 7.Ölçüleri adaletle yapmak.
- 8.Tartıları adaletle yapmak.
- 9.Söz söylerken adaletten ayrılmamak.
- 10.Hak Teâlâ'ya verilen sözü tutmak.

Bunlara on hüküm adı verilmektedir. Bunlar ümmetlerin, asırların değişmesiyle değişmeyecek dini, medeni insani hükümlerdir. İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olduğu üzere bunlar ile amel edenler hidayete ulaşır, cennete girerler. Bunları terk edenler de cehenneme gönderilirler. Bundan dolayı selamet ve saadete kavuşmayı temenni eden bir cemiyet için bu yüce esaslara riayet etmek çok lüzumludur.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى
وَرَحْمَةً لِّعَلَّاهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

154.Sonra biz Musa'ya, hükümlerine güzelce riayet edene kitabı tamamlanmış bir şekilde ve her şeyi ayrıntılı olarak bildirmek ve bir hidayet ve rahmet olmak için verdik. Taki Rablerinin huzuruna varacaklarına iman etsinler.

Bu ayeti kerime, Kur'anı Kerim'in inmesinden evvel de beyan olunan hükümleri içeren ilahi bir kitabın Hz. Musa'ya verilmiş olduğunu onun da bir rahmet ve hidayet vesilesi bulunduğunu açıklamaktadır.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ

İyilik etti O kimseye ki Tamamlamak için Kitabı Musaya Verdik Sonra

(Sonra biz Musa'ya, hükümlerine güzelce riayet edene kitabı tamamlanmış bir şekilde verdik) Ey Muhammed Ümmeti Size haramları ve diğer hükümleri bildirdikten sonra haber vereyim. Biz hükümlerine Musa gibi güzelce riayet edene de öyle iyi ve ihsanda bulunan bir zata da kitabı Tevrat'ı şerifi tamamlanmış bir şekilde diğer hükümleri de mükemmel olarak kapsayıcı bir tarzda verdik. Ve o kitabı

وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً

Ve Bir rahmet olmak üzere Ve Bir hidayet Her şeyi Ve iyice açıklamak üzere

(ve her şeyi ayrıntılı olarak bildirmek ve bir hidayet ve rahmet olmak için verdik) evet her şeyi dini işleri, dünyevi ve uhrevi vazifelere, bir takım ilahi hakikatlere ait meseleleri ayrıntılarıyla bildirmek üzere. Ve o kitabın hükümlerine bağlanıp gösterdiği yolu takip edenlere bir hidayet ve rahmet olmak için böyle bir ilahi kitabı ihsan ettik

لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

İman ederler Rablerine Kavuşmaya Ta ki onlar

(Taki Rablerinin huzuruna varacaklarına iman etsinler) Taki onun kavmi bu kitabı Kerim sayesinde itikatlarını düzelterek, amellerini ıslah ederek Rablerinin huzuruna ahiret âlemine varacaklarına iman etsinler. Kurtuluşa ulaşsınlar. Ne büyük bir ilahi lütuf, İsrail oğulları bundan istifade etmeli değil miydi? Ne yazık ki birçokları bu hidayet yolunu takip etmemişlerdir.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

155. Ve bu bir kitaptır ki, bunu biz indirdik, mübarektir. Artık ona tabi olunuz. Ve sakınınız taki rahmete eresiniz.

Bu mübarek ayetler, Tevrat'ın birçok hükmü içeren ilahi bir kitap olduğunu bildirmekle beraber Kur'anı Kerim'in daha tamam ve daha güzel bir şekilde bir nice dini hükümleri kapsadığını ve bundan dolayı Kur'anı Kerime daha güzel bir şekilde uymanın lüzumunu bildirmektedir. Ve böyle bir ilâhî kitabın inmesinden dolayı artık kimsenin cehaletini mazeret makamında ileri sürmesine imkân kalmadığını, böyle kutsî bir kitabın hükümlerine uymaktan kaçınanların pek fazla azap göreceklərini öylece hatırlatmaktadır.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ

Mübarektir Kendisini indirdik Bir kitabdır ki Ve Bu

(Ve bu bir kitaptır ki, bunu biz indirdik mübarektir) Ve bu Emirleri, yasakları size okunan Kur'anı Kerim bir kitaptır ki kıymet ve yüceliği takdirlerin üstünde bulunan ilahi bir vahiyden ibarettir ki, bunu biz indirdik. Resulüme inzal ettik. Bu kitap mübarektir Dünyevi ve uhrevi fâideleri pek çoktur.

وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Umulur ki siz Ve sakının

(Artık ona tabi olunuz. Ve sakınınız taki rahmete eresiniz) Onun bütün hükümlerine riayet ediniz, namaz oruç zekât hac ve güzel ahlak gibi emirlerini tutunuz Ve sakınınız onun hükümlerine muhalefetten kaçınınız ve yasaklarına harfiyen uyunuz günahlardan sakınınız taki rahmete eresiniz ilahi merhamete ulaşsınız, dünyada da ahirette de selamet ve saadete kavuşasınız.

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ

156. Demeyesiniz ki, kitap ancak bizden evvel iki taifeye indirilmiştir ve biz onların okumasından şüphesiz ki, habersizdik

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَي طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا

Bizden önce İki taifeye Kitap İndirildi Ancak Demeyesiniz

(Demeyesiniz ki kitap ancak bizden evvel iki taifeye indirilmiştir) Ey imana davet edilen insanlar! Bu kitabı Kerim Size Allah tarafından ihsan buyurmuştur. Demeyesiniz ki ne yapalım, bizim kitabımız yoktu bizden evvel iki taifeye Yahudi ve Hristiyan milletine kitaplar indirilmiştir bizim ise onlar ile alakamız yoktur.

وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ

Gerçekten habersiz kimseler Onların okumasından Biz idik Ve Şüphesiz

(ve biz onların okumasından şüphesiz ki, habersizdik) ve biz onların okumasından Onların hakikatini anlamaktan şüphesiz ki habersizdik. Onların mahiyetini bilemiyorduk, onlar bizce anlaşılmış ve sabit olmuş değildi.

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ

157.Yahut demeyesiniz ki, eğer bize kitap indirilmiş olsa idi, elbette biz onlardan daha fazla hidayete ermiş olurduk. İşte size Rabbinizden açık bir delil de geldi, hidayet ve rahmet de. Artık Allah Teâlâ'nın ayetlerini yalanlayandan ve ondan yüz çevirenden daha zalim kimdir? Biz ayetlerimizden yüz çevirenleri elbette böyle yüz çevirmeleri sebebiyle azabın en kötüsü ile cezalandıracağız.

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ

Onlardan Daha çok hidayete eren Elbette olurduk Kitap Bize İndirilseydi Şüphesiz biz Eğer demeyesiniz ki Yahut

(Yahut demeyesiniz ki eğer bize kitap indirilmiş olsa idi elbette biz onlardan daha fazla hidayete ermiş olurduk) Ey Son Peygamberin yaydığı İslam dinini, kabul ile mükellef olan insanlar yahut demeyesiniz ki: elbette biz onun bütün hükümlerine hakkıyla riayet ederek o iki kavimden daha fazla hidayete ermiş olurduk. Artık böyle iddialara salahiyetiniz kalmamıştır.

فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ

Ve Bir rahmet Ve Bir hidayet Rabbinizden Apaçık bir delil Size gelmiştir İşte gerçekten

(İşte size Rabbinizden açık bir delil de geldi hidayet ve rahmet de) evet size açık bir delil olan Kuranı Kerim ihsan olundu O Kuranı Kerimin hükümleri hidayet ve rahmet kaynağıdır. Onlara riayet edenler dalaletten kurtulur hidayete erişir. Azaptan uzaklaşarak ilahi rahmete kavuşur.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا

Onlardan Ve Yüz çevirdi Allah'ın Ayetlerini Yalanladı O kimseden ki Daha zalim O halde kimdir

(Artık Allah Teâlâ'nın ayetlerini yalanlayandan ve ondan yüz çevirenden daha zalim kimdir) evet o ayetlerin herhangi bir hükmünü inkâr etmeye ve küçümsemeye cüret gösterenden ve o ayetlerden insanların yüzlerini de çevirenden yani o ilahi kitabın hükümlerini kabulden kaçınarak insanlara da kaçınmayı gösterenden daha zalim kimdir? Öyle bir kimse hem sapıtan hem de saptırandır. Artık

سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا

Ayetlerimizden Yüz çeviriyorlar O kimseleri ki Yakında cezalandıracağız

(Biz ayetlerimizden yüz çevirenleri cezalandıracağız) o ayetlerin hükümlerine riayet eden insanları men edenleri öyle sapkınlıkla ve saptırmayı bir arada bulunduranları

سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ

Yüz çeviriyorlar İdiler O şeyden dolayı ki Azabın En kötüsü ile

(elbette böyle yüz çevirmeleri sebebiyle azabın en kötüsü ile) cezalandıracağız.

Onlar bu kötü, çirkin hareketlerinin cezalarına şüphe yok ki, kavuşacaklardır. Ne elem verici bir akıbet!

Kısacası: Bütün insanlık için en son ve en muazzam bir ilahi kitap olan yüce Kuran indirilmiştir, artık kimsenin cehaletini bahane ederek itizarda bulunmasına mahal kalmamıştır. Bu mübarek kitabın bütün hükümlerine uymak icab etmektedir.

Bundan dolayı her insan, öyle korkunç bir akıbete uğramamak için inancını ahlakını düzeltmelidir, hiçbir kimsenin dini, ahlaki terbiyesini bozmaya cüret etmemelidir, insanlık için şeytani bir numune olmamalıdır. Belki dindar, faziletli, hayrı tavsiye edici bir hidayet rehberi olmaya çalışmalıdır, İnsan ancak bu sayede selamet ve saadete nail olur. Başka çare yoktur.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَضَرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

158.Onlar başka değil, kendilerine Meleklerin gelmesini veya Rabbin gelmesini veya Rabbin bazı ayetlerinin gelmesini bekliyorlar. Rabbin bazı ayetlerinin geleceği gün evvelce iman etmemiş veya imanında bir hayır kazanmamış olan şahsa imanı fayda vermez. De ki: Bekleyiniz ve biz de şüphe yok ki bekleyicileriz. Bu ayeti kerime, kendilerine kitap indirilmesini isteyen dinsizlerin kitap indirme de iman etmeyeceklerini ve onlara istedikleri bazı mucizelerin ortaya çıkması durumunda ise artık imana gelmelerinin kendilerine bir faide vermeyeceğini ihtar buyurmaktadır.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ

Rabbinin Gelmesini Veya Meleklerin Kendilerine gelmesini Ancak Beklemiyorlar

(Onlar başka değil, kendilerine Meleklerin gelmesini veya Rabbin gelmesini bekliyorlar) O ilahi ayetleri yalanlayanlar, iman etmezler. Onlar kendilerine ruhlarını almak için veya kendilerine azap etmek için Meleklerin gelmesini veya Rabbin gelmesini bekliyorlar. Hâşâ mekân ve zamandan, gelip gitmeden uzak olan kâinatın yaratıcısının kendilerine gelip görünmesini veya haklarında azaba dair ilahi bir emrin ortaya çıkmasını beklemek doğru mudur?,

أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ

Rabbinin Ayetlerinin Bazı Gelmesini Veya

(veya Rabbinin bazı ayetlerinin gelmesini) Kıyametin vuku bulacağına alamet olan şeylerden bazılarının; mesela güneşin batı tarafından doğması gibi hadiselerin meydana gelmesini bekliyorlar. Onlar kendi iddialarına o vakit iman edecekler. Bu çok uzak Resulüm! Onlara hatırlat ki

يَوْمَ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ

Rabbinin Ayetleri Bazı Gelir O gün ki

(Rabbinin bazı ayetlerinin geleceği gün) evet o gün belirecek ayetleri Ashabı kiramdan Huzeyfe ve Berra ibni Azib Hazretleri şöyle bildiriyorlar: diyorlar ki biz kıyameti tartışıyorduk, Resulü Ekrem Hazretleri teşrif ettiler, ne konuşuyordunuz, diye sual buyurdular, kıyameti konuşuyorduk, dedik. Buyurdular ki: Kendisinden evvel on alamet görülmedikçe kıyamet kopmaz.

O alametler işe şunlardır:

- 1.Bir duhanın dumanın zuhuru ki, kırk gün devam edecektir.
- 2.Dabbetülarz yerden çıkacak garip bir hayvan ki, insanlar ile konuşacaktır.
- 3.Doğu tarafından bir yer batmasının meydana gelmesi.
- 4.Batı tarafından bir yer batmasının meydana gelmesi.
- 5.Arap yarımadasında bir yer batmasının meydana gelmesi.
- 6.Deccalın, rablik iddiasında bulunan ve yavaş yavaş helake sürüklenmek üzere bazı harikalar gösterecek bir şahsın meydana çıkması.

7.Güneşin geçici olarak batıdan doğması.

8.Yecüc ve Mecüc adında iki kabilenin yeryüzüne dağılarak bozmaya çalışması.

9.Hz. İsa'nın gökten yeryüzüne inmesi ve bir müddet daha yaşayıp Hz. Muhammed'in şeriatı ile amel etmesi.

10.Aden tarafından müthiş bir ateşin ortaya çıkması.

Bu on alâmete "kıyamet alâmetleri" denilmektedir. Bunlara dair kelam ilminde tafsilat vardır. Hepsisi de Allah'ın kudretine göre mümkündür vuku bulacakları da birçok mu-teber hadisler ile sabittir. Artık bunları inkâra veya şahsi bir şekilde teville dini bakımdan müsaade edilemez.

&İmamı Ahmet ile Tirmizî Ebu Hüreyre Radiallahü anhdan şöyle rivayet etmişlerdir: Üç şey vardır ki, onlar ortaya çıkınca artık evvelce iman etmemiş olan şahsa iman etmesi faide vermez, onlar ise güneşin batıdan doğması ve Deccal ile Dab-betülarzın çıkışıdır. Evet, artık kıyamet alâmetlerinin belirlediği bu hadiselerden sonra

لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce İman etmiş Olmadı İman etmesi ki Bir kimseye Fayda vermez

(evvelce iman etmemiş o kimseye iman etmesi fayda vermez) Evet, evvelce töv-be ve istiğfarda bulunmamış olan şahsa bu sonraki imanı ve tövbesi

أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا

Bir hayır İmanında Kazanmış Veya

(veya imanında bir hayır kazanmamış) olan bir şahsa hayırları fayda vermez bunlar kabul edilmez. Çünkü böyle bir iman ve tövbe, irade ile gayba iman ve tövbe mahiye-tinde bulunmamış belki zora dayanmış olur. Resulüm! O inkârcılara

قُلِ انتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

Bekleyenleriz Şüphesiz biz Bekleyiniz De ki

(De ki Bekleyiniz ve şüphe yok ki, biz de bekleyicilerdeniz) o istediğiniz bazı ala-metlerin ortaya çıkışını bekleyiniz onlar elbette er geç zuhur edecektir. Onların ortaya çıkacağı muhakkaktır. Vaktiyle iman etmiş olanlar o zaman kurtuluşa ereceklerdir. Bilâkis o zamana kadar inkârcı olarak kalanlarda ebedî zarara uğrayacaklardır.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

159.Şüphesiz o kimseler ki, dinlerini parça parça ettiler ve muhtelif guruplara ayrıldılar. Sen hiçbir şeyde onlardan değilsin. Onların işleri ancak Allah'a aittir. Sonra onlara ne yaptıklarını haber verecektir.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Bu mübarek ayetler, ayrılığın, birleşmemenin kötü akıbetini bildirerek insanları bidat-lere, arzu ve isteklerine uymaktan, ihtilaflara düşmekten, birbirine düşman guruplara ayrılmaktan sakındırmaktadır. Ve kötülükleri işleyenlerin birer misli cezaya uğraya-caklarını bildirmekte iyiliklerde bulunanların da onar misli mükâfatlara nail olacaklarını şöylece müjdelemektedir.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ

Dinlerini Parçaladılar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz o kimseler ki dinlerini parça parça ettiler) dinlerinin bazı hükümlerini kabul, bazılarını reddettiler, dini esasları kendi arzularına göre yorumlaya cüret gös-terdiler. Ve bazı milletler, meleklerle taptılar, onları Allah Teâlâ'nın kızları sandılar, bazı milletler de putlara taptılar onları, haklarında birer şefaatçi sandılar. Mecusiler de ışığı da, karanlığı da birer ilah tanıdılar. Bazı kimseler de dinin hüküm-lerine muhalif

içtihatlarda bulundular, manaları açık ayetleri bırakıp müteşabihata tabi oldular, bir takım kimseler de maddi bir menfaat, bir gaye uğrunda dinin emirlerine muhalif hareketlerde bulunmadan çekinmediler

وَكَانُوا شِيَعًا

Fırka fırka Ve Oldular

(Ve muhtelif guruplara ayrıldılar) birbirine karşı düşmanca birer vaziyet almış, birbirine kâfir demeye ve saptırmaya başlamış oldular, aralarında birlikten, dayanışmadan, sevgi ve samimiyetten eser kalmamış bulundu. Fakat ey Resulü Ekrem!

لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ

Hiçbir şeyde Onlardan Değildin

(Sen hiçbir şeyde onlardan değilsin) Sen onların inançlarına, hareketlerine tabi olmayıp çağdaşın olanlara lazım gelen dini hükümleri tebliğ etmiş, onları bizzat irşada çalışmış olduğun için onların o kötü hâllerinden sorumlu değilsin, sen peygamberlik vazifeni yerine getirmiş bulunuyorsun.

إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ

Allah'a aittir Onların işi Ancak

(Onların işleri ancak Allaha aittir) Cenabı Hak, onların hak etmiş oldukları cezaları vermeğe kadirdir. Onların haklarında ilahi hikmeti gereğince yüce iradesi tecelli eder. Onları dilerse daha dünyada iken hesaba çeker, onlara karşı cihat ilan edilmesi için sana emreder, müsaade verir.

ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyleri ki Önlere haber verecektir Sonra

(Sonra onlara ne yaptıklarını haber verecektir) Sonra onlara Dünyada iken ne yaptıklarını Allah Teâlâ'nın emirlerine nasıl muhalif hareketlerde bulunup durduklarını, ahiret gününde haber verecektir. Onları o yaptıklarının cezalarına kavuşturacaktır. Artık her insan, bu gibi bir akıbeti düşünerek daha dünyada iken halini düzeltmeli, mükâfatlara vesile olacak güzel amellerde bulunmalı değil midir?

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

160. Her kim bir iyilik ile gelirse kendisi için onun on misli vardır. Ve her kim bir kötülük ile gelirse o ancak onun misli ile cezalandırılır. Ve onlar zulme uğramazlar.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا

Misli On Artık ona vardır İyilikle Gelirse Kim

(Her kim bir iyilik ile gelirse Artık onun için on misli vardır) Her kim herhangi bir mümin bir iyilik ile ahiret âlemine gelirse kendisi için ilâhî bir lütuf olmak üzere onun o yaptığı iyiliğin, güzel amelin en az on misli sevap vardır.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا

Misliyle Ancak Artık cezalandırılmaz Kötülükle Gelirse Ve Kim

(Ve her kim bir kötülük ile gelirse o ancak onun misli ile cezalandırılır) Dinin yasaklarından birini işlemiş olursa ahirette o kötülüğün dengi olan bir azaba çarptırılır.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Zulme uğramazlar Ve Onlar

(Ve onlar zulme uğramazlar) Ve onlar Sevaplarının eksilmesi ve cezalarının arttırılması suretiyle zulme uğramazlar. Haklarında adaletle aykırı bir muamele yapılmaz.

Meselâ: Bir Müslüman bir günah işlerse onun dengi bir cezayı hak etmiş olur. Cenabı Hak af etmezse yalnız o cezaya uğrar çünkü bir Müslüman, yaptığı günahın devamını istemez, ondan kurtulmak arzusunda bulunur. Bu cihetle yalnız bir misli cezayı hak

etmiş bulunur. Fakat bir Müslüman, bir ibadette, güzel bir muamelede bulunursa bunun karşılığında ilahi bir lütuf olarak en az on kat mükâfata kavuşur. Bir kâfirin yapacağı herhangi bir muamele ise dini bir mahiyeti taşımamaktadır. Bundan dolayı o muameleden dolayı dünyada bir mükâfata ulaşsa da ahirette ulaşama-yacaktır. Küfürle yan yana olan bir muamele, bir ibadet, bir itaat sayılamaz. Fakat onun küfrü kendi azim ve kanaatine göre daimidir, dünyada ebediyen yaşayacak olsa o kanaatte bulunacağına karar vermiş bulunmaktadır. Bundan dolayı onun bu kararı sonsuz olduğundan onun azabı da sonsuz bulunacaktır. Bu cihetle aralarında bir eşitlik vardır.

قُلْ إِنَّنِي هَدَيْتَنِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

161.De ki, şüphe yok ki Rabbim beni doğru bir yola, dosdoğru bir dine. İbrahim'in hanif olan dinine hidayet buyurdu. Ve o ortak koşanlardan olmuş değildi.

Bu mübarek ayetler, asıl doğru yolun İslam dininden ibaret olduğunu ve Cenabı Hakkın ortak ve benzerden uzak olup bütün ibadetlerin ona yapılacağını ve bütün mahlûkların varlık ve yokluğunun onun kudretiyle meydana geldiğini şöylece bildirmektedir

قُلْ إِنَّنِي هَدَيْتَنِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Rabbim Beni hidayet etti Şüphesiz ben De ki

(De ki şüphe yok ki Rabbim beni dosdoğru bir yola hidayet etti) Resulüm! Öyle ayrılığa düşmüş, Allahın birliğini terk etmiş olan cahillere de ki şüphe yok Rabbim o terbiye eden şanı yüce Allah'ım, ilâhi vahyi ile gizli ve açıktaki eşsiz eserleriyle beni doğru bir yola hakka kavuşturan bir yola ulaştırdı.

دِينًا قِيمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş İbrahim'in Dinine Doğru Bir dine

(dosdoğru bir dine İbrahim'in hanif olan dinine) Yani: Beni İslam dinine evet Hz. İbrahim'in hanif olan dinine onun batıl dinlerden beri olan din yoluna hidayet buyurdu. Beni de öyle bir şeref ve saadete kavuşturdu.

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ve Olmadı

(Ve o ortak koşanlardan olmuş değildi) Ve o Yüce Peygamber müşriklerden olmuş değildi. O Allah'ı birleyici idi, bir kadri yüce peygamber idi. Ona mensup oldukları iddiasında bulunan müşrikler ile onun asla bir alakası yoktu. Hz. İbrahim'in temizliği, dindarlığı öyle yanlışı inanç sahipleriyle alakadar olmasına aykırıdır.

&-Bu ayeti kerime, Hz. İbrahim'in dini üzere bulunduklarını iddia eden Kureyş müşriklerini yalanlamaktadır.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

162.Deki: Şüphesiz Benim namazım, ibadetlerim ve diriliğim ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ içindir.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي

Ve İbadetlerim Namazım Şüphesiz De ki

(De ki şüphesiz benim namazım, ibadetlerim) Resulüm O müşriklere hitaben de ki: Nüsk kelimesi, Cenabı Hakka manevi yönden yaklaşımaya vesile olan herhangi bir ibadet ve itaattir. Kurban manasında kullanıldığı da bilinmektedir. İşte oruç gibi, hac gibi, kurban vesaire gibi yaptığım ibadetlerim itaatlerim

وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي

Ve Ölümüm Ve Hayatım

(ve diriliğim ve ölümüm) hayat ve ölümüm, bu hallerdeki hayır ve iyiliklerim, ölüm anında iman üzere bulunuşum, bütün varlığım

لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah içindir

(âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ içindir) hepsi de onun birer ihsanıdır, hepsi de onun ilahi zatına samimi bir şekilde kulluğu arz etmek içindir. Böyle bir samimiyetle yapılmayan bir ibadet ve itaat işe zaten kabule layık değildir.

لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

163. Onun bir ortağı yoktur. Ve ben bununla emir olundum ve ben Müslümanların ilkiyim.

لَا شَرِيكَ لَهُ

Onun Ortağı yoktur

(Onun bir ortağı yoktur) O Yüce Yaratıcının hiçbir hususta bir ortağı yoktur. O ortak ve benzerden uzaktır. Bütün ibadetlerimiz yalnız onun ilahi zatına aittir. Ona kimse ortak koşulamaz.

وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların İlkiyim Ve Ben Emrolundum Ve Bununla

(Ve ben bununla emir olundum ve ben Müslümanların ilkiyim) Ben böyle birle-mekle, böyle samimi ibadetlerle ve Cenabı Hakkın birliğini ümmetime telkin etmekle mükellefim ve ben rahmete erişen bu ümmetten İslamiyet'i ilk kabul eden ve Allah Teâlâ'nın emirlerine uyan zatların ilkiyim. En bu Müslüman olma şerefine Allahın vayı ile kavuşmuş, sonra bunu ümmetime telkin etmiş bulunmaktayım.

قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ أَبْغَى رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

164. De ki: Ben Allah Teâlâ'dan başka bir Rab mi ararım ki, o her şeyin Rabbidir. Ve herkesin kazanacağı günah ancak kendi aleyhinedir. Ve hiçbir günahkâr nefis, başkasının günahını yüklenmez. Sonra dönüşünüz ancak rabbinizdir. O zaman o Rabbiniz kendisinde ihtilafa düşmüş olduğunuz şeyleri size haber verecektir. Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın rabliğini, rabliğine şahitlik eden ilahi tasarruflarını bildirmektedir. Ve Allah Teâlâ'nın birliğini rabliğini tasdik edenleri rahmet ve mağfiret ile müjdelemekte, inkâr edenleri de azap ile korkutmakta ve sakındırmaktadır.

قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ أَبْغَى رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ

Herşeyin Rabbi O iken Bir rab Arayacağım Allah'dan Başka mı? De ki

(De ki: Ben Allah Teâlâ'dan başka bir Rab mi ararım ki, o her şeyin Rabbidir.) Resulüm Cenabı Hakka bir takım yaratıkları ortak koşan ve başkalarını da öyle bir şirke davete cüret eyleyen cahil müşriklere de ki: Ben Allah Teâlâ'dan başka bir Rab mi ararım onu ibadet hususunda Cenabı Hakka ortak koşayım. Hâlbuki o benim kendisine ibadet ettiğim, birliğine inanmış bulunduğum Allah Teâlâ her şeyin Rabbidir sahibidir, mâlikidir, terbiye edicisidir. Onun dışındakiler hep ona muhtaçtır, onun rabliğinin birer eseridir. Artık nasıl düşünülebilir ki, onlar mabutluk hususunda o âlemlerin Rabbinin ortağı olabilsinler.

&-Hâlbuki o müşrikler de itiraf etmektedirler ki, o ortak koştıkları şeyleri de yaratan, besleyen âlemlerin Rabbi Allah'tır. Evet, Putlara tapanlar da, itiraf etmektedirler ki, gökleri, yerleri ve bunlardaki bütün varlıkları ve o putları yaratan, Allah Teâlâ'dır. Yıldızlara tapanlar da itiraf etmektedirler ki, bu yıldızların yaratıcısı, icat eden ancak Yüce Allah'tır. Yezdan ile Ahriman'ın, yani şeytanın mabutluğuna inananlar da itiraf etmektedirler ki, şeytanları yaratan da yine Allah Teâlâ Hazretleridir. Hz. Mesih'in ve meleklerin mabutluğuna inananlar da itiraf etmektedirler ki, bunların da ve bütün Kâinatın Yaratıcısı ancak Yüce ve Mukaddes olan Allah'tır. İşte bu dört kısım müşrik taileden her biri de yaratıcılığın, rabliğin Allah Teâlâ'ya mahsus olduğunu itiraf edip

durmaktadırlar. Artık böyle mahlûk olan, Cenabı Hakkın birer kudret eseri bulunan şeyler, mabutluk sıfatına nasıl sahip olabilir ki, onları birer mabut edinmek uygun olabilsin. Hiç terbiye edilenin terbiye edene, yaratılmışın yaratıcıya, kölenin sahibine ortak olması aklen düşünülebilir mi? Bundan dolayı Allah Teâlâ'dan başkasını mabut edinmek, bozuk bir davranıştır, batıl bir din inancıdır.

وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا

Kendi aleyhine Ancak Herkez Ve Kazanmaz

(Ve herkesin kazanacağı günah ancak kendi aleyhinedir) Ve Şunu da bilmelidir ki herkesin kazanacağı günah ancak kendi aleyhinedir.

&-Müşrikler, Müslümanlara diyorlardı ki: Siz de bizim yolumuza tabi olunuz, sizin yapacağınız şeyler bizim üzerimize yazılmış, biz onun sorumluluğunu, üzerimize alırız. Bu ayeti kerime ise onları reddediyor, herkesin yapacağı fena şeylerin mesuliyeti kendi aleyhine yönelir, bu mesuliyetten kendisini kurtaramaz olduğunu bildiriyor. Bununla beraber o müşrikler diyorlardı ki: Ey Müslümanlar Siz bize tabi olunuz, biz sizin üzerinize yazılacak hatalarınızı kıyamet gününde yükleniriz, onların bu iddialarını ret için de buyruluyor ki:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

Başkasının Günahını Bir günahkar Ve Yüklenmez

(Ve hiçbir günahkâr nefis, başkasının günahını yüklenmez) Artık o müşrikler de şirke düşürdükleri kimselerin günahlarını, mesuliyetlerini tamamen yüklenerek onları azaptan kurtarabilirler mi? Bu halde kendileri de azap görürler, öyle saptırdıkları kimseler de azap görürler. Bir kere şunu da düşünmeli ki:

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ

Dönüşünüz Rabbinizedir Sonra

(Sonra dönüşünüz ancak rabbinizedir) Bu dünya hayatının ardından ahiret hayatı başlayacaktır, bütün mükellef mahlûklar Cenabı Hakkın manevi huzuruna giderek hesaba çekileceklerdir. O zaman o Rabbiniz Olan yüce mabut dünyada iken

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorsunuz Hakkında İdiniz O şeyleri ki Ve size haber verecektir

(ihtilafa düşmüş olduğunuz şeyleri size haber verecektir) Yani onların hayır mı, şer mi, hak mı, batıl mı bulunmuş olduğunu size haber verecektir. O zaman hakikat tamamen ortaya çıkacaktır, artık o zaman yapacağınız piş-manlıklar size bir faide vermeyecektir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ

فِي مَا آتَيْكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

165.Ve o, o Yüce Yaratıcıdır ki, sizi yeryüzünde halife kıldı. Ve bazınızı bazınızın üzerine derecelerle yükseltti, taki sizi size verdiği şeylerde imtihana tabi tutsun. Şüphe yok ki, senin Rabbin, cezası çabuk olandır. Ve muhakkak ki, o bağışlayan, merhamet edendir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ

Yeryüzünün Halifeleri Sizi kıldı O zattır ki Ve O

(Ve o, o Yüce Yaratıcıdır ki, sizi yeryüzünde halife kıldı) Ey insanlar! Bir kere Allah Teâlâ'nın hakkınızda olan nimet ve ihsanını düşünmeli değil misiniz? Ona başkalarını nasıl ortak koşabilirsiniz? O kerem sahibi Yaratıcı, sizleri yarattı, nimetlere kavuşturdu Ve özellikle o, o Yüce Yaratıcı sizi yeryüzünde halifeler kıldı. Sizi geçmiş ümmetlere halef kıldı siz onların yerlerini işgal ettiniz, özellikle Peygamberiniz olan Hz. Muhammed'i, bütün Peygamberlerin sonuncusu kıldı, onun ümmeti olan sizleri de tarihe karışmış olan ümmetlerin yerine getirdi, onların yerlerine geçirip, hâkim kıldı. Ve o kerem sahibi Yaratıcı

وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ

Derecelerle Bazısının Üstüne Bazınızı Ve Yükseltti

(Ve bazınızı bazınızın üzerine derecelerle yükseltti) akıl ve marifet, şeref ve servet, hâkim ve mahkûm olma itibariyle cemiyetinizi çeşitli mertebelerde bulundurdu.

لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ

Size verdi O şeyler hususunda ki Sizi imtihan etmesi için

(Taki sizi verdiği şeylerde imtihana tabi tutsun) Yani: O hikmet sahibi yaratıcı, sizleri böyle çeşitli tabakalara ayırmış olmakla hakkınızda hikmet gereği bir imtihan ve deneme muamelesi yapmıştır. Bununla itaatkâr olanlar ile asi olanlar, nimetlerin şükrünü yerine getirenlerle getirmeyenler ortaya meydana çıkmış olacaktır. Yoksa Cenabı Hakça her şey malum olduğundan onun herhangi bir kimseyi anlamak için imtihana tabi tutması düşünülemez. Böyle bir imtihan Cenabı Hak için kesinlikle gereksizdir. Ancak kullarının fiil ve hareketleri ortaya çıkıp kendilerinin bir itiraza salahiyyetleri kalmaması için onları öyle imtihan sayılacak vaziyetlere, yükümlülöklere maruz bırakır ki bu durum, bizler için bir imtihan mahiyetinde bulunmuş olur.

إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ

Azabı Pek çabuk olandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rabbin cezası çabuk olandır) onun birliğini, rabliğini tasdik etmeyen, onun nimetlerine karşı teşekkür vazifesini yerine getirmeyen kimseler hakkında onun azabı pek yakındır, İsteddiği dakikada onlara azap eder. Ve her gelecek şey yakın demektir.

وَأَنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbet bağışlayandır Ve Şüphesiz o

(Ve muhakkak ki, o bağışlayan, merhamet edendir) Ve muhakkak ki o Kerem sahibi Mabut bağışlayıcıdır. Mü'min kullarının insanlık gereği yaptıkları günahlarını affeder, bağışlar ve o Yüce Yaratıcı merhamet edicidir. Bütün mahlûkatı hakkında lütuf ve yardımı boldur. Özellikle mü'min kulları hakkında ilahi rahmeti pek fazladır.

&-İşte bu yüce beyanlar hem muazzam bir ilahi korkutmayı, hem de pek büyük ilahi bir teşvik ve müjdeyi içermektedir. Artık uyanmalı, O Yüce Yaratıcının azabını gerektiren şeylerden kaçınmalı, af ve lütfunu çekecek güzel amellerde bulunmaya çalışmalıdır. Ey âlemlerin Allah'ı Cümlemize uyanmalar nasip et, hepimizi af ve lütfuna ulaştır. Peygamber ve Resullerin sonuncusu hürmetine Âmin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
7-A'RAF SURESİ

المص

1. Elif, Lâm, Mim, Sad.

Elif, Lâm, Mim, Sad: Harfleri, a'raf suresinin birinci ayetini teşkil etmektedir. Bu gibi harflere "Hurûfi Mukataa" denir ki manaları bizce bilinmemektedir. Bunların inişinde birer hikmet vardır. Kısaca deniliyor ki bunlar başlarında bulundukları sûrelerin isimleridir. Bunlar, İnsanların dikkatlerini çekmeye sebeptir. Adeta denilmiş oluyor ki ey insanlar! Bütün Kuran ayetleri bu gibi harflerden meydana gelmiştir. Böyle olduğu halde siz ne için bu harflerden oluşan bir sure meydana getiremiyorsunuz? Öyle ise acizliğinizi itiraf ediniz ve Kuran'ı Kerim'in edebî bir mucize olduğunu kabul ediniz. Bununla beraber bu tabirin, Araf Suresinin bir ismi olduğu da ifade edilmektedir. İbni Abbas Hazretlerinden bir rivayete göre de bundan maksat, "Ben bilen Allah'ım" demektir. Bu Araf suresinin "Mikat Sûresi", "Misak Sûresi" gibi başka isimleri de vardır. Araf Sûresi, Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Ancak 163. ayetten 170. ayete kadar olan sekiz âyeti kerimesi Medine'i Münnevve'de inmiştir. Araf Sûresi, inançlara dinî hükümlere dâir birçok esasları içerir ve bir kısım Peygamberlerin kıssalarını, ümmetlerinin hallerini ayrıntılı olarak kapsar. 46. Ayeti kerimede Mühim bir konu teşkil eden Araf'a dâir ayetleri topladığı için kendisine "Araf Sûresi" adı verilmiştir.

كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لَتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

2.Bu bir kitaptır ki, bununla korkutasın diye ve mü'minlere bir öğüt olarak sana indirilmiştir. Bundan dolayı senin kalbinde sakın bir sıkıntı olmasın.

Bu mübarek ayetler, ne gibi hususlardan dolayı nazil olduğunu ve Rasûlü Ekrem'in hareket tarzını beyan buyurmaktadır.

كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ

Sana İndirildi Bir kitaptır ki

(sana indirilen bir kitaptır) habibim sallallahu aleyhi ve sellem bu bir kitaptır bir kısım kutsi sahifelerini içermektedir ki bu kitabı halkına tebliğ etmen için sana indirdik

فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ

Ondan Bir sıkıntı Gönlünde Öyle ise olmasın

(Bundan dolayı senin kalbinde sakın bir sıkıntı olmasın) yani bu tebliğinden dolayı kavmin bunu güzelce anlayarak aydınlanmaz, bundan istifade istemezlerse senin kalbinde vicdanında sakın hüznün ve kederden bir sıkıntı olmasın. Çünkü sen vazifeni yerine getirmiş bulunuyorsun. Onların bunu kabul edip etmeyeceğini düşünerek kederli bir halde bulunman icap etmez.

لَتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Ve öğüt Onunla Korkutman için

(bununla korkutman için ve mü'minlere öğüt vermen için) bu yüce kitap ile bir takım dinsizleri korkutasın bu kitaptaki azaba ait ayetler ile onları uyanmaya davet edesin diye sana indirdik. Ve mü'minlere de bir faydeli, hayrı tavsiye edici bir öğüt mahiyetinde bulunman için sana bu kitabı indirdik. Bu kitabın indirilmesi bu gibi hikmet ve menfaatlara dayanmaktadır. Artık senin vazifen de bunları ümmetine tebliğ etmektir. Eğer sana itaat etmezlerse Bundan dolayı senin kalbinde sakın bir sıkıntı olmasın sen vazifeni yapmış bulunmaktasın

&-Bu ayeti kerime de işaret vardır ki: Bu Müslümanların vazifesi de halkı irşada çalışmaktır, onların kabul etmeyeceklerini düşünerek üzüntüye ümitsizliğe düşmek ve o irşat vazifesini terk etmek uygun olmaz.

اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

3.Size Rabbinizden indirilmiş olana tabi olunuz ve ondan başka dostlara tâbi olmayınız, siz pek az öğüt alıyorsunuz.

اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Size İndirildi O şeye ki Tabi olun

(Size Rabbinizden indirilmiş olana tabi olunuz) Ey mükellef insanlar! Size Rabbinizden indirilmiş olana hükümlerine ve Resulü Ekrem'in sünnetlerine tabi olunuz Hz. Peygamberin sünnetlerine, emirlerine ve yasaklarına uymakta Cenabı Hakkın emirlerine ve yasaklarına uymaktır. Çünkü Kuranı Kerim, bunu ifade etmektedir

وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlara Ondan başka Ve Tabi olmayın

(ve ondan başka dostlara tabi olmayınız) Cenabı Haktan başkasını, onun hükümlerine muhalif harekette bulunan insan ve cin şeytanlarını birer idareci tanıyarak onların arkalarına düşmeyiniz, onların vesveselerini kabul etmeyiniz. Çünkü onlar insanı saptırırlar, haktan ayırır, batıla düşürürler. **Kısacası:** Selamet ve hidayet dairesinde yaşamak isteyenler, İslam dininin hükümlerine sarılmalıdırlar, onun düşmanlarının sözlerine kıymet vermemelidirler. Ne yazık ki Ey mükellef insanlar!

قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

İbret alıyorsunuz Ne kadar az

(siz pek az öğüt alıyorsunuz) Hakkınızdaki en hayırlı nasihatları tamamen kabul etmiyorsunuz, durumunuzu, geleceğinizi laikiyle düşünmüyorsunuz. Hiç dünya tarihinden ibret almanız icap etmez mi?

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ

4.Bir nice ülkeyi helak ettik ki, onlara azabımız gece yatarlarken veya gündüzün ortasında uyurlarken gelip çatmıştır.

Bu mübarek ayetler, eski, isyancı ümmetlerin tarihi hallerine nazarı dikkati çekmektedir. Ve dini mesuliyetin umumiyetine ve Cenabı Hakkın her şeyi hakkıyla bildiğine işaret ederek insanları tehdit edip uyanmaya davet eylemektedir.

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا

Onları helak ettik Şehirler var ki Ve Nice

(Bir nice ülkeyi helak ettik) Ey insanlar! Bir kere düşününüz, Biz nice ülkeleri nice şehirleri, şehirlerin ahalisini işlenilen küfür ve isyan yüzünden helak ettik ki dünya tarihi bunları tamamen kaydetmiş bulunmaktadır,

فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ

Kaylulede olanlar iken Onlar Veya Geceleyin Azabımız Ve kendilerine gelmiştir

(onlara azabımız gece yatarlarken veya gündüzün ortasında uyurlarken gelip çatmıştır) Nitekim Lüt Aleyhisselâm'ın kavmi gece yatarlarken böyle bir azaba uğramıştır. Şuayb Aleyhisselâm'ın kavmi de gündüzün ortasında "kaylule" denilen istirahat uykusuna dalmışlarken azap gelip çatmıştır. Onlar bütün dinsizliklerinin cezasını öyle gafilce bir halde yaşarlarken derhal bulmuşlardır. Ne mühim ibret manzaralar!

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

5.Onlara azabımız geldiği zaman ise onların sözleri: Biz hakikaten zalim kimse-ler olmuş idik, demekten başka bir şey olmamıştır.

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Zalimler İdik Şüphesiz biz Demeleri Ancak Azabımız Onlara geldi O vakit ki Onların çağırışları Ve olmadı

(Onlara azabımız geldiği zaman ise onların sözleri: Biz hakikaten zalim kimseler olmuş idik, demekten başka bir şey olmamıştır) O inkârcı günahkâr cemiyetlere azabımız geldiği va felaketler kendilerine yöneldiğini zaman ne kadar fena hareketlerde bulunmuş olduklarını anladılar, dinsizliklerini itirafa mecbur oldular, kendi bozuk

fikirlerinin, düşüncelerinin batıl olduğuna şahitlik ettiler. Artık onların sözleri: Biz hakikaten zalim kimseler olmuş idik, demekten başka bir şey olmamıştır. Onlar böyle kursurlarını İtiraf ile pişmanlık göstermekle ilâhi azaptan kurtulmak istediler. Ama ne yazık ki, artık kurtuluş zamanı geçmiş bulunmuştu.

Bir faide bahşeder mi heyhat! Vaktinde edilmeyen nedamet!

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ

6.Sonra kendilerine Peygamberler gönderilmiş olanlara mutlaka soracağız ve gönderilen Peygamberlere de elbette soracağız.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Gönderildi O kimselere ki İşte mutlaka soracağız

(İşte kendilerine Peygamberler gönderilmiş olanlara mutlaka soracağız) O inkârcı kavimler, dünyada öyle helake maruz kaldıkları gibi asıl âhirette de ebedî azaba maruz kalacaklardır. İşte Cenâbı Hak buyuruyor ki: kendilerine Peygamberler gönderilmiş olanlara Bütün o geçmiş ümmetlere mutlaka soracağız onların hakkında ilahi delillerin tamam olması ve onların bir mazeret beyan etmeğe salâhiyetli olmadıklarının ortaya çıkması için onlara Allah tarafından sualler yöneltilecek. Size Peygamberler gelmedi mi? Gelen Peygamberlerin davetine icabet ettiniz mi? Etmediniz mi? Söyleyin bakalım, denilecektir.

وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ

Gönderilenlere Elbette soracağız

(ve gönderilen Peygamberlere de elbette soracağız) Ümmetleriniz size ne suretle icabet ettiler diye onların da ifadeleri alınacaktır. Bütün bu sualler, dinsizleri azartmak içindir, onların alçaklıklarını kendilerine karşı açıklamak hikmetine dayanmaktadır. Yoksa Cenabı Hak, hepsinin bütün hallerini hakkıyla bildiğinden malûmat edinilmesi için böyle bir suale hâşâ ihtiyacı yoktur. Bu bakımdan bir sual vuku bulmayacaktır.

فَلَنَقُصَّنَّ عَنْهُمْ بَعْلَمَ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ

7.Sonra da onlara yapmış olduklarını bir bilgi ile elbette anlatacağız ve biz onlardan uzak olmuş değildik.

فَلَنَقُصَّنَّ عَنْهُمْ بَعْلَمَ

Bir bilgi ile Kendilerine Artık mutlaka anlatacağız

(Sonra da onlara yapmış olduklarını bir bilgi ile elbette anlatacağız) evet Böyle bir sorgulamanın ardından o Peygamberlere ve onların ümmetlerine yapmış olduklarını bir bilgi ile onların açık ve gizli hallerini, açıkça ve gizlice düşünüp söylediklerini tam bir bilgi ile kendilerine elbette anlatacağız hepsini de onlara haber vereceğiz,

وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ

Uzak olan Ve Değildik

(ve biz onlardan uzak olmuş değildik) ki, onların o amelleri, halleri bize gizli kalabilmiş olsun. Bundan dolayı onların hakkındaki sualler de durumlarını bilmek için değildir. Belki onların iyi veya kötü hareketlerinin kendilerine karşı da meydana çıkması içindir. Ve Cenabı Hak, zaman ve mekâna ihtiyaçtan uzak olarak bütün mahlûklarının hallerini bilmektedir. Ona göre hiç bir şey kendisini bir yokluk perdesiyle örtbas edemez. Buna inandık.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

8.ve tartı da o günde haktır. Artık her kimin tartıları ağır gelirse işte kurtuluşa erenler onlardır. Bu mübarek ayetler, Ahiret hayatındaki sorgulanılan ve kimlerin kurtuluşa nail olup olamayacaklarını bildirmektedir. Ve Cenabı Hakkın nimetlerine karşı layıkıyla şükür edilmediğini hatırlatmaktadır.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ

Hak O gündür Ve Tartı

(ve tartı da o günde haktır) Cenâbı Hakkın kudretinin, adaletinin bir büyük tecellisi olmak üzere ahiret gününde bütün insanların dünyada yapmış oldukları amelleri tartılacaktır. Onların dereceleri, mahiyetleri herkese karşı meydana çıkarılacaktır. Bundan dolayı bu amellere mahsus olan bir tartı da o amelleri harikulade bir şekilde tartıya tâbi kılmak ta o kıyamet âleminde haktır. Sabittir, vukuu muhakkaktır.

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

Tartıları Ağır gelirse Artık kimin

(Artık her kimin tartıları ağır gelirse) Artık Bu tartma neticesinde her kimin herhangi mükellef bir şahsın tartıları ağır gelirse hangisinin iyiliklerine ait tartısı, kötülüklerine mahsus tartısından ağır çekerse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Artık işte onlar

(işte kurtuluşa erenler onlardır) sevaba, kurtuluşa ulaşarak selamete erecek olanlar onlardan ibarettir. Ne büyük bir başarı!

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ

9. Her kimin de tartıları hafif gelirse onlar da ayetlerimize haksızlık etmiş olmaları sebebiyle kendilerini ziyana sokmuş kimselerdir.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

Tartıları Hafif gelirse Ve Kimin

(Her kimin de tartıları hafif gelirse) Her kimin de Kıyamet günü tartıları hafif gelirse yani: Tartılacak iyilikleri yok veya pek az olup da kötülükleri fazla bulunursa

فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Ayetlerimize İdiler O şeyden dolayı ki Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimselerdir ki Artık işte onlar

(İşte onlar da ayetlerimize haksızlık etmiş olmaları sebebiyle kendilerini ziyana sokmuş kimselerdir) evet ayetlerimize dünyada yalanlamak suretiyle zulüm etmiş olmaları sebebiyle öyle hakka zıt, kutsal değerlere ters, Allah'ın birliğine ait delillere aykırı hareketleri yüzünden kendi temiz yaratılışlarını zayıf ederek kendilerini zarara sokmuş kendilerini âhiret âleminde azaba uğratmış kimselerdir.

&-Bu gibi tartıları hafif gelecek şahıslardan maksat, müfessirlerin çoğunluğuna göre kâfirlerdir. Çünkü Allah'ın ayetlerine zulüm eden, onları inkâr eden kâfirlerden başkası değildir. Bir kısım günahkâr mü'minler ise tamamen zarara uğramış olmayacaklardır. Onlardan affa uğramayanlar, geçici olarak azap görürlerse de sonra yine selâmete ererek cennete kabul olunurlar.

Mizan: Mahşer günü herkesin amellerinin miktarını bildirecek olan bir vasıta ki, her şahıs kendi sevap ve günahının miktarını bununla öğrenir, İlâhî adaletin tecellisine vesile olan bu mizanın mahiyetini Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber amellerin tartılması hakkında çeşitli görüşler vardır. Müfessirlerin çoğunluğuna göre insanların amelleri daima melekler vasıtasıyla bir takım sahifelere yazılmaktadır. Bunlara "amel defterleri" denilir. İşte bu sahifeler bütün yaratıkların gözleri önünde mahiyeti Cenâbı Hakça malûm bir terazi ile tartılacaktır. Bu terazinin bir dili, iki de kefesi vardır.

&-ibni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre de mü'minlerin amelleri güzel bir surette, kâfirlerin amelleri de çirkin bir surette görünür. Bu ameller böyle bir suretle tartılır.

&-Mücahid'e, Dahhak'e ve bir kısım son dönem âlimlerine göre de bu mizandan maksat, ilâhî adalettir. Allah'ın takdiridir. Ahirette Cenabı Hakkın adaleti tecelli edecek, her mükellef mahlûk bu adaletin gereği doğrultusunda ya mükâfat veya ceza görecektir.

&-Bununla beraber ilahi kudret ve adaletin hakkıyla tecellisini mahlûklara göstermek için insan ve cinlere ait amel ve fiillerin birer suretle teraziye tâbi tutulması asla uzak görülemez. Her gün insanlık muhitinde nice harikulade kudret eserlerinin keşfine, ortaya çıkmasına şahit olmuyor muyuz? Seslerimizi, resimlerimizi birer demir parçası zapt etmiyor mu? Doğuda olan bir kimse, batıda bulunan bir şahsın sesini, yüzünü görüp işitmiyor mu? İşte bizim için birer ibret ve uyanma örneği olmak üzere vakit vakit ortaya çıkarılan bu harikalar da bize bir ders vermektedir. Artık Allah'ın kudretiyle amellerimizin herhangi bir suretle mizana vurulabileceğini biz nasıl uzak görebiliriz. Allah Teâlâ her şeye kadirdir. Amenna! Buna inancımız tamdır.

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ

10.Andolsun ki, sizi yerde yerleştirdik ve size orada birçok geçim vasıtaları meydana getirdik, siz ise pek az şükredersiniz.

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Size imkan verdik Ve And olsun gerçekten

(Andolsun ki, sizi yerde yerleştirdik) Ey Âdemoğulları! Andolsun ki kudretim hakkı için sizi yerde yerleştirdik sizi yeryüzünde ikamete, tasarrufa, servet ve zenginliğe nail kıldık

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ

Geçim vasıtaları Orada Sizin için Ve Kıldık

(ve size orada birçok geçim vasıtaları kıldık) hayatınızı, idarenizi düzenlemek için çeşitli, ticaret sanat sebepleri yarattık, çeşit çeşit yiyecek, içilecek nimetleri var ettik, insanları bunlardan istifade ettirdik. Artık bu kadar ilâhi lütuflar, ibadet ve itaatte bulunmanızı, şükür vazifenizi yerine getirmenizi icap etmez mi? Ne yazık ki, ey insanlar! Siz ise Bu kadar nimetlere nail olduğunuz halde

قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ

Şükrediyorsunuz Ne kadar az

(siz ise pek az şükredersiniz) bu şükür vazifesini hakkiyle yapmaya çalışmazsınız. Hâlbuki nimete şükür etmek, nimetin devamına, daha fazla artmasına vesile olur. Nimete karşı nankörlükte nimetin elden çıkmasına sebebiyet verir. Bundan dolayı dünyada ve ahirette nimetlerin devamını, artmasını temin için şükür vazifesini yerine getirmeye çalışmalıdır. Bu da Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına güzelce riayet etmekle meydana gelir. Bunlara muhalefet ise en büyük felakete sebeptir. İşte şeytanın bu

yüzden uğradığı felaket meydana değil mi?

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ

لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

11.Andolsun ki, sizi yarattık, sonra size şekil verdik. Sonra da Âdem'e secde ediniz diye meleklerle emir ettik, derhal secde ettiler. Ancak iblis, o secde edenlerden olmadı.

Bu mübarek ayetler Âdemoğlu hakkında şükür vesilesi olan Allah'ı yüceltmenin tecellisini göstermektedir. Allah'ın takdirine razı olmayıp ilahi emre boyun eğmeyip kibirli bir vaziyet alanların da ne kadar alçaklık ve sapıklığa düşeceklerini bir örnek ile tembih etmektedir.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ

Size şekil verdik Sonra Sizi yarattık Ve And olsun gerçekten

(Andolsun ki, sizi yarattık, sonra size şekil verdik) Ey insanlar! Andolsun ki Mu-hakkak surette biliniz ki sizi yarattık yani: Sizin vücuda gelmenizi takdir ettik veyahut ilk evvel sizin varlık sebebiniz olan Hz. Âdemi topraktan hayata kavuşturduk. Sonra

size sizin o muhterem ilk babanıza güzelce bir suret verdik. Ona insanlık şekil ve görünümünü ihsan ettik. Bir görüşe göre âdemoğullarından her biri kendi babasının döl yatağında yaratılmış, sonra da validesinin rahminde insan suretini almıştır. Bir nutfa, bir insan suretinde teşekkül ederek meydana çıkmıştır. Evet, Hz. Âdem'in yaratılmasından

ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

Derdal secde ettiler Adem'e Secde edin Meleklerle Buyurduk Sonra

(Sonra da Âdem'e secde ediniz diye meleklerle emir ettik) Hz. Âdem'e secde edilmesinden maksat, bizzat secde değil, belki ona karşı sadece bir saygıdır. Yahut Hz. Âdem hakikaten kendisine secde edilen bir varlık olmamıştır. Bu secde yine Cenabı Hakka aittir, secde edilen ancak Allah Teâlâ'dır, Hz. Âdem ise bir kible mesabesinde bulunmuştur. Bununla beraber şöyle de deniliyor ki: Hz. Âdem'e secde edilmesi, ona karşı eğilmek suretiyle bir tahiyeye secdesinde dua ve övgüde bulunmak ve ilahi emre riayet için bir saygı göstermekten ibarettir. Bu vesile ile ilahi emre uyanlarla uymayanlar belirlenmiş olur. İşte rabbimizin bu emriyle melekler de bu ilâhi emre uyarak derhal secde ettiler içlerinden hiçbirisi bu secdeden kaçınmadı

إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

Secde edenlerden Olmadı İblis Hariç

(Ancak iblis hariç o secde edenlerden olmadı) meleklerin arasında bulunup cin taifesinin ilk babaları bulunan İblis bu emre muhalefet ederek o secde edenlerden olmadı ilahi emre aykırı harekette bulunmak gibi bir alçakça işi işlemekten sakınmadı.

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

12.Buyurdu ki: Sana emrettiğim zaman seni secde etmekten ne men etti. Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ

Sana emrettim O vakit ki Secde etmemen için Seni men etti Ne buyurdu

(Buyurdu ki Sana emrettiğim zaman seni secde etmekten ne men etti) Allah Teâlâ iblis'e Buyurdu ki Hz. Âdem'e secde et diye Sana emrettiğim zaman ne için secde etmedin? Seni secde etmekten ne men etti. İblis te cevaben

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ

Ondan Hayırlıyım Ben Dedi ki

(Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım) nasıl olur da bir şahsa kendisinden hayırlı olan bir kimse secde eder! Çünkü Ey Rabbim!

خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

Çamurdan Ve Onu yarattın Ateşten Beni yarattın

(beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın) ateş ise parlaktır, yücedir. Çamur ise karanlıktır, alçaktır. İblis bu iddiasıyla kendi cehaletini, alçaklığını göstermiş oldu. Çünkü bir şeyin üstünlüğü, öyle kendisini teşkil eden unsur ile değil, kendisinin ruhundaki, mahiyetindeki yükseklik itibarıyledir. Ve özellikle Cenâbı Hakkın ona verdiği bir ayrıcalık, bir üstünlük sebebiyledir. Bununla beraber çamur, sudan, topraktan meydana gelmektedir, su ise hayatın esasıdır. Topraklar ise ağaçların, bitkilerin yetişip gelişmesine sebeptir, mütevazı bir tabiata sahiptir. Ateş ise yakıcıdır, çok kere eşyanın dağılıp mahvolmasına vesiledir. Kendisi de yükselip sönmeğe mahkûmdur. Artık ateşin çamurdan her yönüyle üstünlüğü nasıl iddia edilebilir? Bununla beraber Allah'ın emrine itaat bir vazifedir. İsterse mükellef olanlar; o emrin hikmetini idrak edemez olsunlar.

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ

13.Buyurdu ki: Artık oradan aşağı in, çünkü orada senin için böbürlenmek salahiyeti yoktur. Artık çık, şüphe yok ki, sen alçaklardansın.

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا

Oradan Hemen in Buyurdu ki

(Buyurdu ki Artık in oradan) Hak Teâlâ Hazretleri, ilâhi emrine muhalefet eden iblis'e hitaben buyurdu ki: Artık cennetten veya semadan aşağıya yeryüzüne horlanmış olarak in sen melekler arasında bulunmak kabiliyetinden mahrumsun

فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا

Orada Kibirilenmen Senin için Çünkü olmaz

(çünkü orada senin için böbürlenmek salahiyeti yoktur) cennette veya melekler topluluğu arasında senin için böbürlenmek Allah'ın emrine karşı büyüklük taslama salâhiyeti yoktur. Cennet ve sema ehline büyüklük taslamak yakışmaz.

فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ

Alçaklardansın Şüphesiz sen Artık çık

(Artık çık şüphe yok ki, sen alçaklardansın)Artık Ey iblis! Çık Oradan şüphe yok ki, sen zelil kâfir kimselerdensin. İşte Allah'ın emrine uymayıp onu hafife alan bir kimse böyle hakarete maruz kalır, yüce makamlardan, muhterem zatlar arasından kovulur

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

14.Dedi ki: Bana dirilecekleri güne kadar mühlet ver.

Bu mübarek ayetler, çenetten kovulan şeytanın kıyamete kadar yaşamak temennisini ve bu müddet içinde insanlara karşı nasıl düşmanca bir vaziyet alacağını bildirmektedir. Ve kendisine mühlet verilen şeytan ile ona tabi olacak olanların nasıl zelilce bir durumda kalacaklarını ihtar etmektedir.

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Dirilecekleri Güne kadar Bana mühlet ver Dedi ki

(Dedi ki Bana dirilecekleri güne kadar mühlet ver) İblis cennetten kovulduğunu işitince Dedi ki: Ey Rabbim! Sen Âdem ile zürriyetinin sona erip de yeniden hayata kavuşacakları vakte, ikinci sura üfürölme zamanına kadar mühlet ver. Beni o zamana kadar öldürme. Melun iblis, böyle yaşamakla âdemoğullarını şaşırtarak onlardan intikam almak istemiş, kendisinin de ölümden kurtulmasını temenni eylemiş bulunuyordu.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

15.Buyurdu ki: Sen muhakkak mühlet verilmişlersin.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

Mühlet verilenlersin Muhakkak sen Buyurdu ki

(Buyurdu ki Sen muhakkak mühlet verilmişlersin) Allah Teâlâ Hazretleri ise onun temennisini tamamen kabul buyurmadı. Ona hitaben: Buyurdu ki: Sen Zaten bu temenninden evvel yüce katımdan bilinen bir vakte, öyle ikinci süre üfürölme zamanına değil, birinci şûra kadar, bütün insanların ölecekleri güne değin muhakkak mühlet verilmişlersin. O güne kadar yaşayacak, sonra sen de ölecek, sonra da âhirete sevk edilerek ebedî azaba uğrayacaksın.

&-Cenâbı Hak, Şeytana hikmet gereği böyle bir mühlet vermiş, insanları bu vasıta ile de bir imtihana tabi tutmuş, o melunun vesveselerine kapılmayıp ta kendilerini muhafaza edecek olan kullarını sevaplara aday kılmıştır.

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ

16.Dedi ki: Sen beni azgınlığa uğrattığından dolayı ben de yemin ederim ki elbette onlar için senin dosdoğru yolun üzerinde oturacağım.

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي

Beni azdırdın O şeyden dolayı ki Dedi ki

(Dedi ki Sen beni azgınlığa uğrattığından dolayı) İblis bu kötü akıbetini anlayınca

Cenabı Hakka hitaben Dedi ki: Ey Rabbim! beni azdırıp yoldan çıkardığından dolayı bu sebeple

لَا قُعْدَنَ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ

Dosdoğru Senin yoluna Onlar için Mutlaka oturacağım

(yemin ederim ki elbette onlar için senin dosdoğru yolun üzerinde oturacağım)

Ey Allah'ım ben de o âdemoğullarını şaşırtmak ve saptırmak için dosdoğru yolun Sana kavuşturan din yolunun üzerinde oturacağım. O yola gitmek isteyenleri şaşırtıp eğri bğrğr yollara sevk edeceğim.

ثُمَّ لَا تَأْتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

17.Sonra muhakkak ki, onların önlerinden, arkalarından, sağ taraflarından ve sol taraflarından geleceğim ve onların ekserisini şükür ediciler bulmayacaksın.

ثُمَّ لَا تَأْتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ

önlerinden Elbette onlara geleceğim Sonra

(Sonra muhakkak ki, onların önlerinden geleceğim) Melun şeytan âdemoğullarını nasıl şaşırtmaya çalışacağını, nasıl öcünü alıp rahatlayacağını İtiraf ederek şöyle dedi: Sonra muhakkak ki, O saptırmaya çalışacağım insanların önlerinden

وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ

Ve Sollarından Ve Sağlarından Ve Arkalarından

(arkalarından sağ taraflarından ve sol taraflarından) böyle bütün dört taraflarından geleceğim onları her şekilde aldatmaya çalışacağım. Artık onların birçoklarını doğru yoldan çıkarmış olacağım. Evet, Nitekim bir beldeye, bir cemaate karşı düşmanlarının böyle dört taraftan hücum etmesi de olağandır. İşte şeytanın düşmanca böyle vesveselerine karşı uyanık olmak lazımdır.

وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

Şükrediciler Onların çoğunu Ve Bulmayacaksın

(ve onların ekserisini şükrediciler bulmayacaksın) elde etmiş oldukları nimetlerin değerini bilmeyecekler, bunları kendilerine ihsan etmiş olan kerem sahibi Yaraticıya, karşı şükran vazifesini yerine getirmeyeceklerdir.

&-Melun şeytan, kendi vesveselerinin tesirine inanarak kendisince meydana gelen bir zandan dolayı böyle bir iddiada bulunmuştur.

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَدْخُورًا لِمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ

18.Buyurdu ki: Haydi oradan yerilmiş, kovulmuş olarak çık. Andolsun ki onlardan her kim sana tabi olursa elbette cehennemi sizden, hepinizden dolduracağım

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَدْخُورًا

Kovulmuş olarak Yerilmiş olarak Oradan Çık Buyurdu ki

(Buyurdu ki Haydi, oradan yerilmiş, kovulmuş olarak çık) Allah Teâlâ ilahi emrine karşı isyanda, muhalefette bulunan iblis'e hitaben: Buyurdu ki: Haydi oradan Cennetten veya semadan veya melekler arasından yerilmiş ve rahmetten kovulmuş olarak çık uzaklaş.

لِمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ

Onlardan Sana uyarsa Elbette kim

(Andolsun ki onlardan her kim sana tabi olursa) Andolsun ki, İnsanlardan her kim sana tabi olursa cezasını bulur

لَا مَلَكٌ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ

Hepinizle Sizden Cehennemi Elbet dolduracağım

(elbette cehennemi sizden, hepinizle dolduracağım) gerek şeytana uyan insanlar ve gerek şeytan ile onun zürriyetleri tamamen cehenneme sevk edilecekler, layık oldukları azaplara kavuşacaklardır. Artık bu korkunç akıbeti düşünmeli!

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ

فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

19.Ve ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşiniz, dilediğiniz yerden yiyiniz ve şu ağaca yaklaşmayınız, sonra ikiniz de zalimlerden olursunuz.

Bu mübarek ayetler Hz. Âdem'in cennetten çıkarılmasının sebebinin ve şeytanın ne kadar insanlık düşmanı, hilekâr bulunduğunu ve onun vesveselerine kapılanların ne kadar kendilerine fenalık etmiş olacaklarını göstermektedir.

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ

Cennete Eşin Ve Sen Yerleş Adem Ey Ve

(Ve ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşiniz) Hak Teâlâ Hazretleri Meleklerle secde etmelerini emir etti Ve Âdem Aleyhiselâm'a da vahiy yoluyla buyurdu ki: Ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşiniz cennet sizin ikametgâhınız olsun

فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ

Ağaca Şu Ve Yaklaşmayın İkiniz dilediniz O yerden ki Artık ikiniz yiyin

(Artık dilediğiniz yerden yiyiniz ve şu ağaca yaklaşmayınız) cennetin herhangi bir yerindeki ağaçların meyvelerinden istifade ediniz. Yalnız şu ağaca yaklaşmayınız onun meyvesinden yemeyiniz. O sizin için yasaktır. Bu ağaçtan maksat, ya buğday veya üzüm ağacıdır. Veyahut bunlardan başka bir ağaçtır,

فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

Zalimlerden Sonra olursunuz

(sonra ikiniz de zalimlerden olursunuz) sonra Bu ağaca yaklaşıp meyvesinden yediğiniz takdirde ikiniz de sen ve eşin Havva da zalimlerden nefislerine haksızlık etmiş, nimetlerin yok olmasına sebebiyet vermiş olanlardan olursunuz. İşte böyle bir zulme düşmemek için bu husustaki ilahi yasağa riayet lazımdır

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا

رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ

20.Sonra şeytan, ikisine de onların kendilerinden örtülmüş olan çirkin yerlerini onlara açivermesi için vesvese vermeğe başladı. Ve rabbiniz sizi bu ağaçtan yasaklamadı, ancak iki melek olacağınız veya ebedi kalacaklardan bulunacağınız için yasakladı, dedi.

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ

Şeytan İkisine Sonra vesvese verdi

(Sonra şeytan, ikisine de vesvese vermeğe başladı) Bu ilâhi yasağın ardından şeytan, ikisini de Hz. Âdeme de, Havva'ya da vesvese vermeğe başladı.

لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا

İkisinin avret yerlerinden İkisinden Örtülmüş O şeyi ki İkisine Ortaya çıkarması için

(onların kendilerinden örtülmüş olan çirkin yerlerini onlara açivermesi için) avret mahallerini onlara açivermesi için bu yerlerin açılmasıyla onları mahcup bir durumda bulundurmak maksadıyla onlara vesvese vermeğe başladı. Onların kalplerini o ağacın meyvesinden yemeğe meylettirecek şekilde onlara telkinde bulundu veya onlara bir şekilde yaklaşarak kendilerine gizlice sözler söyledi.

وَقَالَ مَا نَهَيْكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ

Ağaçtan Bundan Rabbiniz İkinizi yasaklamadı Ve Dedi

(Ve dedi ki Ve rabbiniz sizi bu ağaçtan yasaklamadı) Rabbiniz sizi bu ağaçtan Bunun meyvesini yemekten yasaklamadı

إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ

Ebedi kalıcılardan İkiniz olur diye Veya İki melek İkiniz olur diye Ancak

(ancak iki melek olacağınız veya ebedi kalacaklardan bulunacağınız için) yasakladı, dedi. Yani: Bundan yediğiniz takdirde ikinizin de melek olacağınız veya ikiniz de ölmeyip cennette ebedi kalacaksınız. Cenabı Hak ise sizin böyle melek olmanızı cennette ebedî kalmanızı istemediği için sizi o ağaca yaklaşımdan men eyledi.

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ

21.Ve onlara yemin etti ki, ben muhakkak sizin için elbette hayrı tavsiye edenlerdenim.

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ

Elbette tavsiye edenlerdenim ikinize Muhakkak ben Ve Onlara yemin etti

(Ve onlara yemin etti ki Ben muhakkak sizin için elbette hayrı tavsiye edenlerdenim) Ve Şeytan, Hz. Âdem ile Havva hakkında dost göründü, vesvesesinin bir güzel niyete bağlı olduğunu göstermek için onlara yemin etti. Ve dedi ki sizin öyle ebedi bir nimete kavuşmanızı istediğim içindir ki, size o ağacın meyvesinden yemeyi tavsiye ediyorum, diyerek hainliğini ve kötü maksadını gizlemeğe çalıştı.

فَدَلَّيْهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَيْهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ

22.Artık onları batıl sözle aldattı. Vaktaki, ağaçtan tadıverdiler o kapalı avret yerleri kendilerine görünmeğe başladı. Onların üzerine cennetin yapraklarından kat kat örtüverdiler. Ve Rableri ise onlara nida etti ki: Sizi bu ağaçtan yasaklamış değil miydim ve size şüphe yok ki şeytan, size apaçık bir düşmandır, dememiş mi idim?

Bu mübarek ayetler, şeytanın vesvesesine tutulanların ne kadar sorumlu ve mahcup bir duruma düşeceklerini göstermektedir. Ve insanlık hali böyle bir durumla karşı karşıya kalanlar için hemen tövbekâr olup Allah'ın affına sığınmaktan başka çare bulamayacağını hatırlatmaktadır.

فَدَلَّيْهُمَا بِغُرُورٍ

Aldatarak Böylece onları düşürdü

(Artık onları batıl sözle aldattı) Artık İblis Hz. Âdem ile Havva'yı batıl sözleriyle yalan yere yemin etmesiyle aldattı. Ve ağacın meyvesinden yemeğe sevk ederek onları itaat sahasından muhalefet vadisine indirdi.

فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ

Ağacı İki kişi tatdı Fakat ne zaman ki

(Vaktaki, ağaçtan tadıverdiler) Vaktaki Hz. Âdem ile Havva bu şeytani sözlerin ciddiyetine inanıp bir dalgınlık ve gaflet eseri olarak o yasak ağacın meyvesinden tadıverdiler derhal kendilerini bu muhalefetlerinin cezası yakaladı,

بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا

İkisinin avret yerleri İkisine Ortaya çıktı

(o kapalı avret yerleri kendilerine görünmeğe başladı) hoş nurani elbiseleri kendilerinden açılıp düşüverdi. Derhal yaptıklarına pişman oldular.

وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ

Cennet Yapraklarından Üzerlerine ikisi örtmeye Ve ikisi başladı

(Onların üzerine cennetin yapraklarından kat kat örtüverdiler) o kapalı kalması lazım olan avret yerlerinin üzerine cennetin yapraklarından kat kat örtüverdiler. Bir görüşe göre bunlar incir yaprakları imiş.

وَنَادِيَهُمَا رَبُّهُمَا

İkisinin rabbi Ve O ikisine nida etti

(Ve Rableri ise onlara nida etti) Ve Onların Rableri terbiyecileri ve varlıklarının sahibi olan Allah Teâlâ ise onlara bir azarlama ve kınama mesabesinde olmak üzere nida etti ki

أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ

Ağaçtan Bundan İkinize yasaklamadım mı?

(Sizi bu ağaçtan yasaklamış değil miydim) Sizi bu ağacın meyvesini yemekten yasaklamış değil miydim? Neden bundan gaflet ettiniz?

وَأَقُلُّ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır İkinize Şeytan Şüphesiz İkinize Ve Demedim mi ?

(Ve size şüphe yok ki, şeytan size apaçık bir düşmandır dememiş mi idim) Artık ne için öyle bir düşmanın sözüne kıymet verip aldandınız? Allah'ın emrine karşı gelecek bir inat ve çekememezlik sebebiyle secdeyi terk eylemiş olan öyle lanete uğramış bir düşmanın sözüne hiç bakılır mı?

&-Bu âyeti kerime, şuna da işaret etmektedir ki: Bir mü'min hiçbir vakit bir dinsizin aldatmalarına kapılmamalıdır, onun hak ve hakikate aykırı sözlerine ne kadar yaldızlı da görünse asla ehemmiyet vermemelidir. Çünkü böyle bir aldanış neticesi hüsrandır, hakiki bir ilerleme ve yükselmeden mahrum olmaya sebeptir. Böyle bir aldatmaya kapılmış olan kimse, hemen uyanıp pişman olmalı, hareketini meşru şekilde ıslaha, düzeltmeye çalışmalıdır.

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

23.Dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendi nefislerimize zulüm ettik ve eğer bizi bağışlamaz ve merhamet buyurmaz isen elbette biz zarara uğramışlardan oluruz.

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا

Kendimize Zulmettik Ey rabbimiz Dediler ki

(Dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendi nefislerimize zulüm ettik) Hz. Âdem ile Havva validemiz, ne kadar aldanmış olduklarını anlayarak hemen kusurlarını İtirafa başladılar. Dediler ki: Ey Rabbimiz! Ey lütfu ile terbiye edildiğimiz kerem sahibi Yaratıcımız! Biz kendi nefislerimize zulüm ettik Yasak olan bir harekette bulunarak kendimizi azaba uğratmış olduk,

وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا

Ve Bize merhamet buyurmaz Bizi Bağışlamaz isen Ve Eğer

(ve eğer bizi bağışlamaz ve merhamet buyurmaz isen) Şu işlediğimiz günahtan dolayı bizi affetmez ve bağışlamaz isen ve bizi ilâhi lütfuna kavuşturamaz isen

لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Mutlaka oluruz

(elbette biz zarara uğramışlardan oluruz) elbette biz hüsrana dünyada zarar ve ziyana uğramışlardan oluruz. Artık bizi affet, mağfiretine, merhametine ulaştır ey kerem ve merhamet sahibi mabudumuz!

&-Âdem Aleyhisselâm Allah'ın emrine kasten muhalefet etmiş değildi. Yapmış olduğu, daha iyi olanı terk etmek kabilindendi ve bu bir unutma neticesi idi. Allah'ın adına yalan yere yemin edilemeyeceğine inanıp şeytanın vesvesesine aldanmıştı. Bu hu-

sustaki ilahi yasağın, haram kılmak için değil, yasak olan ağaca yaklaşmayı terk etmenin daha iyi olacağına ilişkin bir yasak olduğuna kanaat getirmiş olması da düşünülebilir. Bununla beraber Allah'ın bu yasağı zamanında Hz. Âdem henüz peygamberlik vasfına sahip değildi, bu muhalefet kendisinden, peygamberlikten önce sâdır olmuştur. Ancak öyle büyük zatların kendilerinden çıkacak ufak kusurları bile büyük görerek Allah'ın affına sığınmaları âdettir. Bununla beraber bu ayeti kerime şunu da gösteriyor ki: Mutlak surette vuku bulan yasakları, haram kılmak içindir.

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

24.Buyurdu ki: Bâzınız bâzınıza düşman olarak yeryüzüne ininiz sizin için yerde bir zamana kadar bir ikametgâh, bir faydalanma vardır.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın emrine karşı gelmenin bir neticesi olmak üzere Hz. Âdem ile Havva'nın ve iblis'in yüce makamlardan yeryüzüne indirilmiş ve aralarında bir düşmanlığın cereyana başlamış olduğunu bildirmektedir. Ve bunların yeryüzünde yaşayacaklarını, orada öleceklerini ve tekrar orada toplanıp dağıtılacaklarını hatırlatmaktadır. Cenâbı Hakkın lütfedip insanlığa avret yerlerini örtecek, kendilerini süsleyecek elbiseler verdiğini ve onlar için takva ile vasıflanmanın daha hayırlı, manevi bir elbise olduğunu da beyan buyurmaktadır.

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

Düşman olarak Bazınıza Bazınız İnin Buyurdu ki

(Buyurdu ki: Bâzınız bâzınıza düşman olarak yeryüzüne ininiz) Yüce Yaratıcı Âdem Aleyhisselam ile Havva'ya, onların takdir edilen, Cenabı Hak tarafından bilinen zürriyetlerine ve lanetlenmiş şeytan ile onun zürriyeti olan cinlere hitaben: Buyurdu ki: ilahi iradesi sâdır oldu ki: Bazınız bazınıza düşman olarak Yeryüzüne ininiz aranızda kıyamete kadar düşmanlıklar devam edecektir. İnsanlar arasında düşmanlıklar cereyan edeceği gibi insanlar ile şeytanlar ve cinler arasında da düşmanlık sabit olup elbette yok olmayacaktır. Ey insanlar! Şeytanlar, cinler taifeleri!

وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

Bir zamana kadar Ve Bir faydalanma Bir yerleşme Yeryüzünde Ve Sizin için vardır

(sizin için yerde bir zamana kadar bir ikametgâh, bir faydalanma vardır) sizin için ecellerinizin, yaşama müddetlerinizin nihayet bulacağı ana değin yeryüzünde bir ikametgâh, bir faydalanma bir istifade vardır takdir edilmiştir. Bu gerçekleşecektir.

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

25.Buyurdu ki: Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve yine oradan çıkarılacaksınız.

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ

Öleceksiniz Ve Orada Yaşayacaksınız Orada Buyurdu ki

(Buyurdu ki: Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz) Yine Cenabı Hak Buyurdu ki: Ey insanlar! Ey Şeytanlar, Cinler! Sizler O yeryüzünde yaşayacaksınız takdir edilen hayat müddetiniz devam edecektir, ve Yaşama müddetiniz nihayet bulup yeryüzünde ölüme mahkûm olacaksınız,

وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

Çıkarılacaksınız Ve Oradan

(ve yine oradan çıkarılacaksınız) ve yine Yeryüzünden kıyamet günü haşır ve neşir için çıkarılacaksınız. Yeniden hayata erişip lâayık olduğunuz cezalara kavuşacaksınız. Bu sonucu artık düşününüz!

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

26.Ey Âdemoğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek bir örtü ve bir de bir süs elbisesi indirdik, takva elbisesi ise o daha hayırlıdır. Bu işte Allah Teâlâ'nın ayetlerindendir. Belki bunu düşünürler.

يَا بَنِي آدَمَ

(Ey Âdemoğulları!) Hak Teâlâ Hazretleri ilâhi bir lütuf olmak üzere özellikle insan nevi'ne tekrar hitap ederek buyurur ki: Ey Âdemoğulları! Hakkınızdaki ilâhi yardımımı hatırlayınız.

قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا

Ve Bir süs Avret yerlerinizi Örtecek Bir elbise ki Size İndirdik Gerçekten

(Size çirkin yerlerinizi örtecek bir örtü ve bir de bir süs elbisesi indirdik) Yani sema tarafından doğan güneşler, aylar ve muhtelif yıldızlar vasıtasıyla ve güzel güzel yağmurlar, havalar vasıtasıyla geçiminizin kaynağı olan şeyleri meydana getirdik, elbise edineceğiniz şeyler yarattık. Bunların bir kısmı ile avret yerlerinizi örtersiniz, bir kısmı ile de bütün vücudunuzu süslemiş, olursunuz.

وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ

Hayırlıdır Bu Takva Ve Elbisesi

(takva elbisesi ise o daha hayırlıdır) onun maddî ve manevî kıymeti, süsü daha fazladır. Evet, sizin için ebedî selâmet ve saadeti temin edecek hükümleri, kuralları da Peygamberler ve semavî kitaplar vasıtasıyla ihsan ettik ki, siz bu sayede manevî bir elbise olan takva ile Allah korkusu ile dini vazifelere uymak hissiyle coşku içinde bulunursunuz. İbâdet esnasında giyilecek temiz süs elbisesi, namahremlerden korunulacak olan organları, süs unsurlarını örten perdeler de birer takva elbisesi demektir.

ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerindendir Bu

(İşte bu Allah Teâlâ'nın ayetlerindendir) İşte böyle bir Maddî ve manevî elbiselerin indirilmesi, meydana getirilmesi, kullara ihsan buyrulması işte Allah Teâlâ'nın ayetlerindendir. Onun lütuf ve keremini gösteren şeylerdir,

لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ

İbret alırlar Ta ki onlar

(umulur ki bunu düşünürler) Artık insanlar bu pek büyük ilâhi lütfü düşünürler. Bu nimetin değerini bilirler, Cenabı Hakka kaşı teşekkür borçlu olduklarını idrak ederek kulluk vazifelerini güzelce yapmaya çalışırlar. İnsaniyete layık olan ancak böyle bir harekettir.

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرِيكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

27.Ey âdemoğulları! Sizi de şeytan bir fitneye düşürmesin, nasıl ki ana ve babanızı onların çirkin yerlerini göstermek için onların örtülerini çekip atarak kendilerini cennetten çıkardı. Şüphe yok ki, o şeytan ve onun topluluğu sizi sizin onları göremeyeceğiniz bir taraftan görürler. Muhakkak ki, biz şeytanları iman etmeyen kimseler için dostlar kılmışızdır.

Bu mübarek ayetler, Hz. Âdem'in kıssasından alınacak ibreti, Âdem'in çocuklarına tavsiye etmekte, şeytanın ve şeytana tâbi olan dinsizlerin ne kadar kötü hareketlerde, iddialarda bulunmakta olduklarını gözler önüne sermektedir.

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ

Şeytan Sakın sizi aldatmasın Adem oğlu Ey

(Ey âdemoğulları! Sizi de şeytan bir fitneye düşürmesin) Ey kudret elimle yarat

mış, bir müddet de cennette yaşatmış, sonra da şeytanın vesvesesi sebebiyle dünya yüzüne indirmiş olduğum Âdem'in bütün zürriyeti, o büyük babanızın başından geçenlerden ibret alınız. Sizi de şeytan bir fitneye düşürmesin sizi saptırarak sıkıntıya uğratmasın, cennete girmekten mahrum bırakmasın,

كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا

Avret yerlerini İkisine göstermesi için Elbiselerini İkisinden Çekiyor Cennetten Ana babanızı Çıkardı O şey gibi ki

(nasıl ki ana ve babanızı onların çirkin yerlerini göstermek için onların örtülerini çekip atarak kendilerini cennetten çıkardı) evet nasıl ki, ana ve babanızı Hz. Âdem ile Havva'yı onların çirkin yerlerini avret mahallerini göstermek için onların örtülerini çekip atarak böyle elbiseden soyutlanmış olmalarına sebebiyet vererek kendilerini cennetten çıkardı. Onları vesveseleri yüzünden böyle geçici bir mahrumiyete uğrattı. İşte sizde uyanık olun onun ve taifesinin fitnesine düşmeyin

إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ

Kendilerini göremezsiniz O yerden ki Ve Kabilesi O Sizi görür Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o şeytan ve onun topluluğu sizi sizin onları göremeyeceğiniz bir taraftan görürler) o şeytan ve onun zürriyeti, kabilesi sizin onları göremeyeceğiniz bir taraftan sizi görürler. Onlar mahiyetleri itibarıyla insanlara görünmezler, insanların içlerinde kanlar gibi akmaya, tesir göstermeye kabiliyetli, bulunurlar. Artık onlara karşı pek uyanık bulunmak, onların vesveselerinin tesirine kapılmamak lazımdır

إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmiyorlar O kimseleri ki Dostlar Şeytanları Biz kıldık Şüphesiz

(Muhakkak ki biz şeytanları iman etmeyen kimseler için dostlar kılmışızdır) Onların arasında tabii olarak bir münasebet vardır. Bir iman sahibi hiçbir vakit şeytanı dost ve yönetici kabul etmez. Kendi isteğiyle bile bile onun vesvesesine tâbi olmaz. O şeytana ancak dinsizler tâbi olur, onu kendileri için hareket rehberi kabul ederler.

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

28.Ve onlar bir yaramazlık yaptıkları zaman biz babalarımızı da bunun üzerinde bulduk ve Allah bununla bize emir etmiştir, derler. De ki: Şüphe yok Allah Teâlâ kötü şeyler ile emretmez. Siz bilmediğiniz şeyleri Allah Teâlâ'ya karşı söyler misiniz?

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا

Babalarımızı üzerinde Bulduk Dediler Çirkin bir iş Yaptılar Ve O vakit ki

(Ve onlar bir yaramazlık yaptıkları zaman biz babalarımızı da bunun üzerinde bulduk derler) Şeytana dost olanlar, onun yolunu takip ederler. Onlar bir yaramazlık dinen kötü bir hareket yaptıkları zaman meselâ: Bazı hayvanların etlerini, bazı kimselere helâl, diğer bazı kimselere haram gördükleri, tavaf esnasında avret mahallerini açık bıraktıkları, putlara taptıkları vakit derler ki biz babalarımızı da bunun üzerinde bulduk onlar da böyle yaparlardı

وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا

Onu Bize emretti Ve Allah

(ve Allah bununla bize emir etmiştir derler) Böyle babalarını taklit ettiklerini söyler ve Cenabı Hakka karşı iftirada bulunurlar. Resulüm! O cahillere

قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ

Çirkin işi Emretmez Allah Şüphesiz De ki

(De ki: Şüphe yok Allah Teâlâ kötü şeyler ile emretmez) Hak Teâlâ Hazretleri da-ima güzel güzel ameller ile emreder, kullarını güzel hareketlere teşvik buyurur. Öyle temiz bir tabiatın nefret edeceği, doğru bir aklın çirkin göreceği şeyleri emreder mi? Böyle iddia ettiğiniz şeyleri ne bizzat Cenâbı Haktan işitip aldınız, ne de bunlara Pey-

gamberler vasıtasıyla muttali oldunuz. Artık sizin bu iddianız ne kadar büyük cezaları gerektirmektedir bir düşününüz!

أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyleri ki Allah'a Karşı Söylüyor musunuz?

(Siz bilmediğiniz şeyleri Allah Teâlâ'ya karcı söyler misiniz?) Böyle bir cüret, ne kadar büyük bir sorumluluğu gerektirir bunu hiç düşünmez misiniz? Ve kötülüklerden olduğu sizce de bilinmesi lâzım gelen şeyleri nasıl olur da Cenabı Hak'ka isnat edebilirsiniz? Böyle bir iftiranın gerektireceği azapları artık bir kere düşününüz!

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

29.De ki: Benim, Rabbim adaletle emretmiştir. Ve her secde yerinde yüzlerinizi doğru tutunuz ve dini yalnız Allah'a has kılarak ibadette bulununuz. Sizi ilkin yarattığı gibi yine ona döneceksinizdir.

Bu mübarek ayetler, dinsizlerin iddialarını ret ile Cenabı Hakkın neleri emir ettiğini bildiriyor ve bir kısım zatların hidayete erdiklerini, bir takım kimselerin de şeytanlara uyup sapıklığa düştüklerini gözler önüne seriyor.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ

Adaleti Rabbim Emretti De ki

(De ki: Benim, Rabbim adaletle emretmiştir) Resulüm! Öyle Cenâbı Hakkın emretmiş olduğu şeyleri ilahi zatına isnat eden cahillere De ki: Benim Rabbim adaletle emretmiştir aşırılıktan uzak, hikmet ve menfaati içeren "kelime'yi tevhit" gibi insanlığın selâmet ve saadetini öngören şeyler ile emir ve teklifte bulunmuştur.

وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

Mescidin Her Yanında Yüzlerinizi Ve Doğrultunuz

(Ve her secde yerinde yüzlerinizi doğru tutunuz) Ve Habibim! Onlara şunu da de ki: her secde yerinde Her mescitte, her namaz kılacağınız yerde yüzlerinizi tamamen kible cihetine doğru tutunuz ibadet kibleye yönelmiş olunuz ve ona o Kerem sahibi Mabuda

وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Onun için İhlaslı kimseler olarak Ve Ona dua edin

(ve dini yalnız O'na has kılarak ibadette bulununuz) ibadet ve itaatınız bağlılık ve tam bir samimiyet içerisinde olsun, şirk ve gösteriş şüphesinden uzak bulunsun. O kerem sahibi Yaratıcı

كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

Döneceksiniz Sizi ilk önce yarattı O şey gibi ki

(Sizi ilkin yarattığı gibi yine ona döneceksinizdir) sizi öldürdükten sonra da yine onun kudretiyle hayat bulacaksınız ve yine o yüce yaratıcıya döneceksinizdir. Dünyadaki amellerinize göre mükâfata, cezaya uğrayacaksınız. Bundan dolayı bu akıbeti düşünerek ona göre hareketinizi düzenleyiniz.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ

30.Bir cemaati doğru yola iletti, bir cemaatin üzerlerine de sapıklık hak oldu. Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı ona kulluğu bırakıp şeytanları dostlar edindiler. Ve zannederler ki, onlar hidayete ermişlerdir.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ

Dalalet Üzerlerine Hak oldu Ve Bir kısmına Hidayet verdi Bir kısmına

(Bir cemaati doğru yola iletti, bir cemaatin üzerlerine de sapıklık hak oldu) O yü-

ce Yaratıcı kullarından Bir cemaati doğru yola İletti o topluluk temiz yaratılışını iyiye kullandığı için Allah'ın doğru yoluna girmeye hak kazanmıştır. Bir cemaatin üzerlerine de sapıklık hak oldu O cemaat de yaratılışlarını değiştirip, nefislerinin kötü eğilimlerine tâbi oldukları için hidayete ulaşma salahiyetini kaybetmiş oldular.

إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Dostlar Şeytanları Edindiler Şüphesiz onlar

(Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı ona kulluğu bırakıp şeytanları dostlar edindiler) Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı Ona kulluk etmeyi, onun hükümlerine uymayı kendi kötü iradeleriyle bırakıp şeytanları dostlar edindiler artık böyle kimseler, sapıklığa düşmüş olmazlar mı?

وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ

Hidayete ermişlerdir Şüphesiz kendileri Ve Zannederler ki

(Ve zannederler ki, onlar hidayete ermişlerdir) Ve Öyle kimseler zannederler ki, onlar hidayete ermişlerdir. Onlar düşmüş oldukları sapıklığın farkına varmazlar, takip ettikleri yolun bir selamet ve hidayet yolu olduğunu sanırlar. En büyük bir felâkete uğramış oldukları halde dünyada iken bunun farkında olamazlar. Ne büyük bir cehalet ve gaflet!

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

31.Ey âdemoğulları! Her secde yerinde süsünüzü aliveriniz ve yiyiniz ve içiniz israf da etmeyiniz. Şüphe yok ki, o, israf edenleri sevmez.

Bu mübarek ayetler, namaz için ne gibi bir tavır alınmasını ve Hak Teâlâ'nın nimetlerinden istifade edilmesini, fakat bu hususta israftan kaçınılmasını bildirmektedir. Cenabı Hakkın nimetlerinden meşru şekilde istifadeye bir engel bulunmadığını, helâl nimetlerden mü'minlerin dünyada istifade etmeleri caiz olduğu gibi bu nimetlerin âhirette sadece mü'minlere ait olacağını da müjdelemektedir. Allah tarafından başlıca haram kılınmış olan şeylerin bir kısmını da dikkat nazarlarına sunmaktadır.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

Mescidin Her Yanında Zinetinizi Alın Ey âdemoğulları!

(Ey âdemoğulları! Her secde yerinde süsünüzü aliveriniz) Ey Hak Teâlâ'nın mü'min, Salih kulları! Her mabette, her namaz kılacağınız zaman ve Beytullah'ı her tavaf edeceğiniz vakit süsünüzü aliveriniz avret yerlerinizi örtünüz, güzel temiz elbiselerinizi giyiniz, Cenâbı Hakka karşı saygılı bir vaziyet alınız,

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

Ve israf etmeyin Ve için Ve Yiyin

(ve yiyiniz ve içiniz israf da etmeyiniz) ve Sizin için helâl olan şeylerden yiyiniz ve içiniz bunlar sizin için birer ilâhi lütuftur. Cahiliye döneminde bazı kimseler hac vazifesini yaptıkları günlerde yağlı, tatlı yiyecekleri bırakarak yalnız ölmeyecekleri miktar bir şey ile yetinirlerdi, siz ey Müslümanlar! Böyle yapmakla mükellef değilsiniz, amma Bununla beraber bu nimetlerin değerini biliniz, israf da etmeyiniz. Yiyip içmekte aşırılığa düşmeyiniz, helâl şeyleri haram saymayınız, haram olanları da helâl sanmayınız. Veya elbise hususunda yiyecek hususunda ve diğer geçim hususlarında israfa meydan vermeyiniz. Öyle bir hareket sıhhate, ahlâki esaslara, iktisadi menfaatlara aykırıdır, Allah'ın nimetine karşı bir kadirbilmezlik mahiyetindedir.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

israf edenleri Sevmez Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, israf edenleri sevmez) Şüphe yok ki, o Kerem sahibi Yaratıcı israf edenleri sevmez. Onların o hareketlerine razı olmaz. Öyle israfçı hareketler sosyal menfaatlara her şekilde aykırı olduğundan Allah'ın rızasına uymamaktadır.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ
أَمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

32.De ki: Allah Teâlâ kulları için çıkarmış olduğu süsü ve temiz rızıkları kim haram kılmıştır? De ki: O dünya hayatında iman edenler içindir, kıyamet gününde ise yalnız onlara mahsustur. İşte ayetleri bilirkişiler olan bir kavim için böyle ayrıntılı olarak beyan ederiz.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ

Allah'ın Zinetini Haram kıldı Kim De ki

(De ki Allah Teâlâ'nın ziynetini kim haram kılmıştır) Resulüm! Beyti şerifi çıplak olarak tavaf eden ve temiz şeylerden bazılarını kendilerine haram kılan müşriklere De ki: Allah Teâlâ kulları için çıkarmış yaratıp varlık sahasına getirmiş olduğu süsü bir takım temiz, kıymetli elbiseleri kim haram kılabilir ki

الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

Rızıktan Ve Temiz olanları Kulları için Çıkardı O şeyi ki

(kulları için çıkarmış olduğu temiz rızıkları) yiyecek ve içilecek lezzetli, temiz şeyleri size kim haram kılmıştır? Bunları insanlar kendi kendilerine haram kılamazlar. Bir şeyin helâllığına, haramlığına hükmedecek olan ancak Allah Teâlâ'dır ve onun vahyine mazhar olan Yüce Peygamberdir. Habibim! O gafillere

قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında İman ettiler O kimseler içindir ki Onlar De ki

(De ki: O dünya hayatında iman edenler içindir) evet ziynet eşyası ve temiz olan yiyecek ve içecekler bu dünya hayatında esasen iman edenler içindir. Başta onların istifadeleri için yaratılmıştır. Mümin olmayanların bunlardan bu dünyada istifadeleri ise ilk akla gelen şekliyle geçici olmasıdır,

خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününde Halis olarak

(kıyamet gününde ise yalnız onlara mahsustur) kıyamet gününde ise Bu çeşitli nimetler yalnız o mü'min olan kullara mahsustur. Artık mü'min olmayanlar âhirette böyle nimetlere ortak olamayacaklardır. Bunlar bilakis birçok cezalara, azaplara maruz kalacaklardır.

كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilen Bir kavim için ki Ayetleri İyice açıklıyoruz İşte böyle

(İşte ayetleri bilen bir kavim için böyle ayrıntılı olarak beyan ederiz) İşte Böyle dini, dünyevi hükümleri ve diğer meseleleri bilen bir kavim için düşünmeye ilâhi hükümlerdeki hikmetleri tefekkür etmeye kabiliyetli olan mü'min kullar için böyle güzel, eşsiz bir biçimde ayrıntılı olarak beyan ederiz. Çünkü bu ayetlerden istifade edecek olan, ancak onlardır.

&-Bu ayeti kerime, Müslümanları meşru şekilde dünya malını, servet ve zenginliğini kazanmaya sevk ediyor, bunların asıl mü'min ve Allah'ı birleyen Müslümanlara ait olduğunu bildiriyor. Artık dinimizin bizleri ne kadar yükselmeye sevk edici olduğunu anlamalı.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

33.De ki: Rabbim ancak kötü şeyleri, onlardan açık olanı da gizlice yapılanı da ve her türlü günahı ve haksız yere tecavüzü ve ortak koşmaya dâir hiçbir delil indirmemiş iken Allah Teâlâ'ya ortak koşmayı ve bilmediğiniz şeyleri Allah Teâlâ'ya karşı söylemenizi haram kılmıştır.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ

Çirkin işleri Rabbim Haram kıldı Ancak De ki

(De ki Rabbim ancak kötü şeyleri haram kıldı) Resulüm! Öyle kendilerinin yanlış kanaatlerine tâbi olarak helâl olan şeyleri haram, haram bulunan şeyleri helâl sayan kimselere De ki Rabbim ancak kötü şeyleri haram kıldı zina gibi, livâta gibi, avret yerini açmak gibi büyük günahları

مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

Gizli kaldı Ve O şeyi ki Onlardan Ortaya çıktı O şeyi ki

(onlardan açıkça olanı da gizlice yapılanı da) haram kılmıştır. Bunların ne açıktan ne de gizlice yapılması asla caiz değildir

وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Ve Haddi aşmayı Ve günahı

(Ve günahı ve haksız yere tecavüzü) ve her türlü günahı da Cenabı Hak haram kılmıştır. İsterse bu günah küçük günahlardan olmuş olsun. Ve İnsanlara karşı kibirli olmayı ve büyüklenmeyi ve onların mallarına, canlarına, şereflerine haksız yere saldırıda bulunmayı da haram buyurmuştur,

وَأَنْ تَشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا

Bir delil Hakkında İndirmedir O şeyi ki Allah'a Ve Şirk koşmanızı

(ve ortak koşmaya dâir hiçbir delil indirmemiş iken Allah Teâlâ'ya ortak koşmayı) ve ilâhî zatına, yaratma ve mabutluk gibi hususlarda ortak koşmaya dâir hiçbir delil hiçbir kanıt, bir müsaade indirmemiş iken Allah Teâlâ'ya ortak koşmayı da haram kılmıştır. Ey müşrikler! Siz neye dayanarak bir takım putları, insanları ibâdet ve itaat hususunda Allah Teâlâ'ya ortak sanıyorsunuz? Bu ne kadar cahilce bir hareket!

وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyi ki Allah'a karşı Ve Söylemenizi

(ve bilmediğiniz şeyleri Allah Teâlâ'ya karşı söylemenizi) de haram kılmıştır. Bu Allah Teâlâ'ya karşı bir iftiradır, en büyük cahilce bir cesarettir!

&-Evet. Cenabı Hakkın haram kılmadığına helâl ve bilâkis helâl kıldığına haram denilmesi böyle bir iftiradır. Bilmeksizin din adına söz söylenmesi, dinin yüce şanıyla uygun olmayan şeylerin dine dayandırılması ve dinin emrettiği ve yasakladığı şeylerin tersi yapılarak bunun meşru sanılması da böyle bir iftiradır, böyle cahilce bir cürettir.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

34. Her ümmet için bir ecel vardır. Artık onların ecelleri geldiği zaman ne bir saat geri bırakabilirler ve ne de öne alabilirler.

Bu mübarek Ayetler, her ümmetin artıp eksilmeyecek belirli bir hayat müddeti olduğunu beyan ediyor. Vaktiyle kendilerine gönderilmiş olan Peygamberlere, onların bildirdiği hükümlere inanıp itaat eden milletlerin ebedî selâmete erişeceklerini müjdeliyor. Allah Teâlâ'nın Ayetlerini yalanlayan onlara karşı büyüklük taslayan kimselerin de ebediyen cehennemde kalacaklarını hatırlatmaktadır.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ

Bir ecel ümmetin Ve Her biri için vardır

(Her ümmet için bir ecel vardır) Her ümmet için her şahıs için olduğu gibi her kavim ve cemaat için de bir ecel vardır. Bir belirli vakit vardır, onun hayat müddeti levhi mahfuzda yazılmıştır.

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

Öne geçemezler Ve Bir an Geri kalamazlar Ecelleri Geldi Artık o vakit ki

(Artık onların ecelleri geldiği zaman ne bir saat geri bırakabilirler ve ne de öne alabilirler) Onlar kendilerince bilinmeyen bu ölüm, bu son bulma zamanı gelince

hemen mahvolup giderler. Bundan dolayı daha hayatta iken kaybedileni telafi etmeye çalışmalıdır, haram şeyleri bırakıp helal şeylerle yetinmelidir, üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeye gayret göstermelidir. Sonra pişmanlık fayda vermez, noksanları tamamlamaya imkân bulunmaz.

يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ اتَّقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

35.Ey âdemoğulları! Size içinizden Peygamberler gelir de size karşı benim ayetlerimi beyan edecek olunca kim onlara karşı gelmekten sakınır ve kendini ıslah ederse artık onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

Allah Teâlâ her ümmetin belirli bir vakte kadar yaşayacağını, onun ardından lâik olduğu akıbete kavuşacağını hatırlattığı gibi bütün insanlık fertlerine de ilâhî bir merhameti olmak üzere şöyle buyurmuştur.

يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي

Ayetlerimi Size karşı Anlatıyorlar İçinizden Peygamberler Size gelirse Eğer Ademoğulları Ey

(Ey âdemoğulları! Size içinizden Peygamberler gelir de size karşı benim ayetlerimi beyan edecek olunca) Size Kendi nevinizden olarak, Allah tarafından Peygamberler gelir de benim ayetlerimi kitabımı dini hükümlerimi, bunların delillerini size beyan edecek olunca içinizden

فَمَنْ اتَّقَى وَأَصْلَحَ

Ve kendini ıslah ederse Sakınırsa Ve kim

(kim onlara karşı gelmekten sakınırsa ve kendini ıslah ederse) her kim o Peygamberlere, o ayetlere karşı gelmekten sakınır kendilerine itaat ve riayet eder ahlakını, tavırlarını güzelce düzenlerse

فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Mahzun oluyorlar Onlar değildir Ve Onlara Artık bir korku yoktur

(artık onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır) kıyamet günü onlar bir azap korkusuna uğramayacaklardır Güzel ve istenen bir arzularının yerine getirilmemesi yüzünden bir hüznün ve kedere uğramayacaklardır. Her bakımdan arzuya ulaşmış olacaklardır. Ne büyük bir mükâfat!

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

36.Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar ve onlardan kibirlendiler, işte onlar, ateşin sahipleridir. Onlar o ateşte ebedi olarak kalacaklardır.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا

Onlardan Ve Kibirlendiler Ayetlerimizi Yalanladılar Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar ve onlardan kibirlendiler) Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar Kendilerine gönderilmiş olan Peygamberlerin tebliğlerini kabul etmeyip Allah'ın dininin semavi kitapları inkâra cüret gösterdiler. Ve o Allahın ayetlerini kabulden, onlara iman etmekten kibirlendiler böbürlendiler,

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateş Ehli dirler İşte onlar

(işte onlar ateşin sahipleridir) böyle imandan mahrum olan hakkı kabulden kaçınan şahıslar ateşin sahipleridir. Daima ateşle beraber olacak onlardır.

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır lar Orada Onlar

(Onlar o ateşte ebedi kalacaklardır) Ahiret âleminde o ateşten asla kurtulamayacaklardır. Öyle küfür ve kibirlenmenin cezası bundan başka bir şey değildir. Bundan Allah'a sığınırız ne müthiş bir ceza.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ
مِّنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا آيْنَ مَا كُنتُمْ تَدْعُونَ مِّنْ دُونِ
اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

37. Artık daha zalim kimdir, o kimseden ki: Yalan yere Allah Teâlâ'ya iftirada bulunmuş veya onun ayetlerini yalanlamış olur. Onlar yok mu onlara kitaptan nasipler erişecektir. Nihayet onlara elçi meleklerimiz gelip onların canlarını alırlarken derler ki: Allah'tan başka kendilerine taptıklarınız nerede? Onlar da diyeceklerdir ki: Taptıklarımız bizi bırakıp kayboldular ve onlar kendi nefisleri aleyhine kendilerinin şüphesiz kâfirler bulunmuş olduklarını itiraf ile şahitlikte bulunacaklardır. Bu ayeti kerime, Cenabı Hakka karşı iftirada bulunmaya, onun ayetlerini yalanlamaya cüret edenlerin pek feci akıbetlerini ve itiraflarını beyan buyurmaktadır

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalan Allah'a iftira etti O kimseden ki Daha zalim Artık kimdir

(Artık daha zalim kimdir O kimseden ki: Yalan yere Allah Teâlâ'ya iftirada bulunmuş) Elbette daha zâlim yoktur O kimseden ki: Yalan yere Allah Teâlâ'ya iftirada bulunmuş olur. Cenâb'ı Hak'ka ortak koşar, çocuk isnat eder

أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ

Ayetlerini Yalanladı Veya

(veya onun ayetlerini yalanlamış olur) ilâhi bir kitap olduğunu kabul etmeyip Resulü Ekrem'in bu husustaki beyanlarını yalan sayar durur. Artık böyle müşrik, inkârcı bir şahıs her zalimden daha zalim bulunmuş olmaz mı?

أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِّنَ الْكِتَابِ

Kitaptan Nasipleri Kendilerine erişecektir İşte onlar

(Onlar yok mu onlara kitaptan nasipler erişecektir) Böyle iftirada bulunan, yalayan şahıslar yok mu onlar dünyada bulundukça onlara kitaptan levhi mahfuzda yazılmış olan rızıklara, ömürlere ve diğer dünyevî hadiselerle ait nasipler erişecektir. Haklarında takdir edilen şeyler meydana gelecektir.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ

Canlarını alıyorlar Elçilerimiz Onlara geldi O vakit ki Nihayet

(Nihayet onlara elçi meleklerimiz gelip onların canlarını alırlarken) Ömürleri sona erip ecelleri yüz gösterince onlara elçi meleklerimiz ölüm meleği ile yardımcıları gelip onların canlarını alırlarken kendilerini kınamak için o müşriklere

قَالُوا آيْنَ مَا كُنتُمْ تَدْعُونَ مِّنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Dua ediyorsunuz İdiniz O şeyler ki Nerede Dediler ki

(derler ki Hani Allah'tan başka kendilerine taptıklarınız nerede?) kendilerini dünyada mabut kabul etmiş olduğunuz ilâhlarınız ne oldular? Bugün sizi bu başınıza gelen ölümden, uhrevi azaptan kurtarıverseler ya! O müşrikler de

قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا

Bizden Kaybolup gittiler Dediler

(diyeceklerdir ki: Taptıklarımız bizi bırakıp kayboldular) böyle ihtiyaçlı bir zamanımızda bizi terk edip gittiler bize bir fayda vermediler. Bu cahiller artık gerçek durumu anlamış, taptıklarının birer ilâh olmadığına kanaat getirmiş olacaklardır,

وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

Kafir kimseler İdiler Şüphesiz kendileri Kendi aleyhlerine Ve Şahidlik ettiler

(ve onlar kendi nefisleri aleyhine kendilerinin şüphesiz kâfirler bulunmuş olduklarını itiraf ile şahitlikte bulunacaklardır) o batıl mabutlara tapınmış olduklarını

İtiraf ile şahitlikte bulunacaklardır. Evet, Onlar o zaman sapıklığa düşmüş olduklarını anlayacaklardır, dünyada öyle ibadete lâyık, haklarında bir menfaat teminine kadir olmayan şeylere tapınarak Allah'ın birliğini inkâr etmiş bulunduklarını anlayarak pişmanlık göstereceklerdir. Fakat artık bu pişmanlık kendilerine bir fayda veremeyeceklerdir. Bunun vakti geçmiştir.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِيَهُمْ لِأُولِيهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَاتَيْهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

38.Buyurur ki: Siz de sizden evvel insan ve cinden gelip geçmiş olan ümmetlerin arasında cehenneme giriniz. Her ne zaman bir ümmet girdikçe yol-daşına kendi dindaşına lanet eder. Nihayet hepsi oraya girip birbirine katılınca sonrakilere öncekiler için diyecektir ki: Ey Rabbimiz Onlar bizi sapıttılar, artık onlara ateşten iki kat azap ver. Cenabı Hak da buyuracak ki: Hepinize kat kat azap vardır. Lâkin siz bilmezsiniz.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin birbirini saptırmış olan zümrelerin âhiretteki durumlarını ve birbiri hakkındaki isnat ve temennilerini ve hepsinin de kat kat azap göreceklerini dikkatlere sunuyor.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ

Ateşe Ve İnsandan Cinden Sizden önce Gelip geçti Gerçekten Ümmetler içinde Girin Buyurur ki

(Buyurur ki: sizden evvel insan ve cinden gelip geçmiş olan ümmetlerin arasında cehenneme giriniz) Kıyamet gününde Cenabı Hak veya meleklerden biri, kâfirlere hitaben Buyurur ki ey dinsizler! Siz de sizden evvel insan ve cinden Bu iki neviden gelip geçmiş olan kâfir ümmetlerin cemaatlerin, fırkaların arasında cehenneme giriniz. Siz de onlar gibi dinsizliğinizin cezasına kavuşunuz.

كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا

Kardeşine Lanet etti Bir ümmet Girdi Her ne zaman

(Her ne zaman bir ümmet cehenneme girdikçe kendi dindaşına lanet eder) Her ne zaman önceki ve sonraki kavimlerden bir ümmet cehenneme girdikçe yoldaşına kendisine uymakla sapıklığa düşmüş dindaşına lanet eder. Senin yüzünden bu felâkete uğradım demek ister.

حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِيَهُمْ لِأُولِيهِمْ

Öncekileri için Sonrakileri Dedi Hep beraber Orada Birbirlerine yetiştirler O zaman ki Nihayet

(Nihayet hepsi oraya girip birbirine katılınca sonrakilere öncekiler için diyecektir ki) Nihayet hepsi cehenneme girip birbirine katılınca onların cehenneme sonradan girenleri öncekilerin arkalarından gidenlerden kendilerini mazur göstermek ümidiyle diyecektir ki:

رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَاتَيْهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ

Ateşten Kat kat Bir azap Bu yüzden onlara ver Bizi dalaletle düşürdüler Bunlar Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Onlar bizi sapıttılar, artık onlara ateşten iki kat azap ver) Çünkü onlar hem kendileri sapmış hem de bizi saptırmışlardır. Cenâbı Hak da

قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

Siz bilmezsiniz Fakat Kat kat Herkes için vardır Buyurdu

(buyuracak ki: Hepinize kat kat azap vardır lâkin bilmezsiniz) evet evvelkiler sapıklığa düşüp başkalarını da sapıklığa düşürdükleri için kat kat azaba uğrayacaklardır. Onlara tâbi olanlar da küfre düştükleri ve bir takım dinsizleri taklit eyledikleri için öyle iki kat azabı hak etmişlerdir, lâkin siz bilmezsiniz ki, sizin için de o taklit ettiğiniz fırkalar için de ne kadar elem verici azaplar vardır. Siz böyle küfür içinde ölürseniz elbette pek fazla azaba uğrayacaksınız. Artık bunu düşünerek vaktiyle uyanmalıydır

وَقَالَتْ أُولِيهِمْ لِأُخْرِيهِمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

39.Öndekiler de, sonrakilere diyeceklerdir ki: Sizin için bizim üzerimize bir üstünlük ve efdaliyet yoktur. Bundan dolayı siz de kazandığınız şey sebebiyle azabı tadınız.

وَقَالَتْ أُولِيهِمْ لِأُخْرِيهِمْ

Sonrakilerine Öncekileri Ve Dedi

(Öndekiler de, sonrakilere diyeceklerdir ki) evet Daha evvel küfre düşmüş, başkalarına da birer kötü örnek olmuş olanlar da, kendilerini müdafaa için sonrakilere kendilerine tabi olanlara diyeceklerdir ki:

فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ

Bir üstünlük Üzerimize Sizin için Halbuki olmadı

(Sizin için bizim üzerimize bir üstünlüğünüz yoktur) biz de sizlere, sapıklıkta ve azabı hak etme hususunda eşitiz. Sizlere de Peygamber gelmiş, Cenabı Hakkın emirleri tebliğ edilmişti, neden bize tâbi oldunuz bundan dolayı Allah tarafından veya evvelki fırkalar tarafından denilecektir ki: Siz de

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

Kazanıyorsunuz İdiniz O şey yüzünden ki Azabı Öyle ise tadın

(Bundan dolayı siz de kazandığınız şey sebebiyle azabı tadınız) kazandığınız küfür ve kötü işler sebebiyle öyle kat kat azabı tadınız. Sizin cezanız da öyle fazla olacaktır. Devamlı olan bir küfrün: Devamlı olan isyanların cezaları da elbette böyle kat kat bulunacaktır. Artık bunu düşünerek böyle küfür ve isyandan kaçınmak lazım gelmez mi? Ne mühim bir ilâhi sakındırma ve bir uyarı!

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

40.Şüphe yok o kimseler ki, ayetlerimizi yalanladılar ve onlara karşı kibirlendiler onlar için gök kapıları açılmaz ve deve iğnenin deliğine girinceye kadar cennete giremeyeceklerdir. Ve işte suçluları böyle cezalandırırız.

Bu mübarek ayetler de dinsizler hakkındaki ilâhî azabın gerçekleşeceğini açıklamakta ve ortaya koymaktadır. Onların bu azaptan kurtuluşlarını imkânsıza bağlayarak bunun daimi olduğunu kuvvetlendirmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا

Ondan Ve Kibirlendiler Ayetlerimizi Yalanladılar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok o kimseler ki, ayetlerimizi yalanladılar ve onlara karşı kibirlendiler)

Şüphe yok o kimseler ki, Küfre düştüler ve bizim açık ayetlerimizi yalanladılar onların birer ilâhi ayet olduğunu kabul etmediler ve onlara karşı kibirlendiler onlara imandan ve gereği ile amel etmekten kaçındılar

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ

Göğün Kapıları Onlara Açılmaz

(onlar için gök kapıları açılmaz) onların duaları, amelleri kabul edilmez veya onların ruhları oralara yükselemez,

وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ

İğne Deliğine Deve Girinceye dek Ta ki Cennete Ve Giremezler

(ta ki deve iğnenin deliğine girinceye kadar cennete giremeyeceklerdir) Öyle büyük bir cisim, o kadar dar bir yere girinceye kadar, öyle mümkün olmayan bir hadi-

senin meydana gelmesine kadar, yani hiçbir zaman o kâfirler o inkârcılar cennete giremeyeceklerdir. Onların cennete girmeleri, böyle vukuu imkânsız bir şeye bağlanmıştır. Onlar ebediyen cehennemde azap görüp duracaklardır.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

Suçluları Cezalandırırız Ve işte böyle

(Ve işte suçluları böyle cezalandırırız) Ve işte suçluları Öyle dinsizleri kutsal değerleri yalanlayan ve küçümseyenleri böyle sonsuz şekilde cezalandırırız. Bundan dolayı o ayetlerimizi yalanlayan kâfirler de böyle suçlu kimseler oldukları için öyle ebedi cezalara uğrayacaklardır.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

41.Onlar için cehennemden bir döşek ve üstlerinden sargılar vardır. Ve işte zalimleri böyle cezalandırırız.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ

Örtüler Ve Üstlerinden Bir döşek Cehennemden Onlar için vardır

(Onlar için cehennemden bir döşek ve üstlerinden sargılar vardır) Öyle ayetlerimize karşı yalanlama ve kibirlenmede bulunan dinsizler için cehennemde alt taraflarında ateşten bir döşek vardır. Ve üstlerinden sargılar örtüler, kendilerini kaplayacak ateşten perdeler vardır böyle ateşler içinde kalacaklardır,

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

Zalimleri Cezalandırırız Ve işte böyle

(Ve işte zalimleri böyle cezalandırırız) ve işte zalimleri öyle suçlu, dinsiz, ilâhi hukuka tecavüz eden kimseleri böyle cezalandırırız. Böyle şiddetli, böyle kendilerini her taraftan kaplayan daimi azaplara sokarız. Bunlar küfür ve zulmün cezasıdır. Artık bunları düşünüp uyanmalı değil midirler?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

42.O kimseler ki, iman ettiler ve iyi amellerde bulundular. Biz ise hiçbir nefsi gücünün üstünde bir şey ile mükellef kılmayız. İşte onlar cennet ehlidir. Onlar orada ebedi kalıcılardır.

Bu mübarek ayetler, mü'min, Salih kulların kavuracakları ebedî nimetleri müjdelemektedir ve böyle zatların güçleri üstünde bir şey ile mükellef bulunmadıklarını da ilâhî bir lütuf olmak üzere şöylece bildirmektedir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve Yaptılar İman ettiler Ve O kimseler ki

(O kimseler ki, iman ettiler ve iyi amellerde bulundular) evet o kimseler ki bizim ayetlerimize iman ettiler Allah'ın birliğini tasdik edip, Peygamberlerinin tebliğlerine itaat eylerler üzerlerine düşen ibadetleri yerine getirmeye çalıştılar. Biz ise

لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

Gücünün yettiği ile Ancak Bir kimseyi Mükellef tutmayız

(hiçbir nefsi gücünün üstünde bir şey ile mükellef kılmayız) Bundan dolayı o kimselerin böyle yapmakla mükellef oldukları ibadetler, itaatler de zaten kendi güç ve kudretleri dışında bulunmamıştır.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

Cennet Ehlidirler İşte onlar

(İşte onlar cennet ehlidir) İşte o imana ve Salih amale muvaffak olanlar cennet ehlidirler cennete kavuşacak olan onlardır

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Orada Onlar

(Onlar orada ebedi kalıcılardır) o mü'minler o cennetlerde daimi bir halde cennet nimetlerine nail olup duracaklardır.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

43.Ve biz onların göğüslerinde kinden her ne var ise hepsini söküp atmışızdır. Onların altlarından ırmaklar akar ve derler ki: O Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki, bizi hidayetle buna kavuşturdu. Eğer Allah Teâlâ bize hidâyet etmeseydi biz kendi kendimize hidayete eremezdik. Muhakkak ki, Rabbimizin peygamberleri hak ile geldiler. Ve onlara işte bu cennettir ki, siz buna Salih amelleriniz sebebiyle vâris oldunuz, diye nida olunacaktır.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ

Kinden Sinelerindedir O şeyleri ki Ve Çekip çıkardık

(Ve biz onların göğüslerinde kinden her ne var ise hepsini söküp atmışızdır) Ve biz o cennet ehlinin göğüslerinde kinden her ne var ise hepsini söküp atmışızdır. Onların kalpleri saf, temiz, birbirine karşı sevgiyle coşmuş bulunacaktır. Şayet dünyada iken aralarında bir kin ve hile bulunmuş ise artık cennette bundan bir eser kalmayacaktır.

تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar

(Onların altlarından ırmaklar akar) Onların altlarından Köşklerinin, bahçelerinin yanı başından ırmaklar akar onların zevklerini, lezzetlerini arttırır dururlar,

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا

Buna Bizi hidayet etti O ki Allah'a mahsustur Hamd Ve Dediler

(ve derler ki: O Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki, bizi hidayetle buna kavuşturdu) ve Onlar da Cenabı Hakka şükür için derler ki: Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki, o ki bizi buna hidayet etti o yüce zat ki o yüce yaratıcı ki bizi buna kavuşturdu bizi böyle nimetlere erıştirdi.

وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ

Allah'ın Bizi hidayete erdirmesi Eğer olaysaydı Hidayete erecek Ve Biz değildik

(Eğer Allah Teâlâ bize hidâyet etmeseydi biz kendi kendimize hidayete eremezdik) Eğer onun ilâhi yardımları bize erişmeseydi bedbahtlıkta kalırdık, hidayete erecek böyle nimetlere kavuşamazdık. İşte insanlara lazım olan, herhangi bir şeyi başarsa bunu Cenâbı Hakın bir lütfü olarak görmektir. Kendi kudretine, bilgilerine güvenerek kibre düşmekten sakınmalıdır.

لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

Hak ile Rabbimizin Peygamberleri Geldi And olsun gerçekten

(Muhakkak ki, Rabbimizin peygamberleri hak ile geldiler) Ve muhakkak ki And olsun ki, Rabbimizin Peygamberleri hak ile geldiler. Biz de onların irşadı ile hidayete kavuşarak bu kutlu akıbeta eristik.

وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Ona varis kıldınız Cennet ki işte size Diye Ve Nida olundular

(Ve onlara işte bu cennettir ki, siz buna Salih amelleriniz sebebiyle vâris oldunuz, diye nida olunacaktır) Ve onlara Öyle sevinç içinde kalan Cenab'ı Hak'ka şü-

kür için böyle itirafta bulunan o cennet sakinlerine hitaben İşte bu cennettir ki, siz buna salih amelleriniz sebebiyle vâris oldunuz, diye melekler vasıtasıyla nida olunacaktır. Evet... Bu sizin dünyadaki güzel itikadınızın, güzel amellerinizin mükâfatı olarak size Allah tarafından ihsan buyrulmuştur. İşte imânın, salih amellerin muazzam mükâfatı!

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

44.Ve cennet ashabı, cehennem ehline nida edip: Rabbimizin bize vaat ettiğini biz şüphe yok ki hak bulduk, siz de Rabbinizin vaat ettiğini hak buldunuz mu? Diye soracaklar. Onlar da: Evet... Diyecekler. Derken aralarında bir çağırıcı: Allah Teâlâ'nın laneti zalimlerin üzerinedir, diye nida etmiş olacaktır.

Bu mübarek ayetler, cennet ehli ile cehennem ehli arasındaki tartışmayı ve kimlerin laneti hak etmiş olduklarını ve kimlerin âhiret hayatını inkâr ettiklerini göstermektedir.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ

Cehennem Ehline Cennet Ehli Ve Seslendi

(Ve cennet ashabı, cehennem ehline nida eder) Cennet sahipleri cennette yerleşip duracaklar. Ve cennet ashabı, cehennem ehline nida edecek

أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا

Hak olarak Rabbimiz Bize vaat etti O şeyi ki Bulduk Gerçekten Diye

(Rabbimizin bize vaat ettiğini biz şüphe yok ki hak bulduk) Rabbimizin bize vaat ettiğini dünyada iken bize Peygamberleri vasıtasıyla bildirdiği sevapları, nimetleri, yüce makamları biz şüphe yok ki, hak sabit bulduk o ilâhi vaat sebebiyle bu büyük mevkilere kavuştuk

فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا

Hak olarak Rabbiniz Size vaat etti O şeyi ki Sizde buldunuz mu?

(siz de Rabbinizin vaat ettiğini hak buldunuz mu) ahiret hayatını, mü'minlerin o âhiret hayatında nimetlere ulaşacaklarını inkârcıların da layık oldukları cezalara kavuşacaklarını hak hakikaten vaki buldunuz mu? Siz dünyada iken bunları tasdik etmiyordunuz. Diye soracaklar o inkârcıların ne kadar yanlış hareket etmiş olduklarını kendilerine bu şekilde de hatırlatmış olacaklardır. O inkârcılar da

قَالُوا نَعَمْ

Evet Dediler

(Evet, Diyecekler) ve Allah'ın vaadinin gerçekleşmiş olduğunu itiraf etmeye mecbur kalacaklardır. Derken Böyle bir konuşmada, tartışmada bulunurlarken bu iki fırkanın

فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

Zalimlerin üzerine olsun Allah'ın La'neti Diye Aralarında Bir çağırıcı Ve nida etti

(aralarında bir çağırıcı: Allah Teâlâ'nın laneti zalimlerin üzerinedir) diye nida etmiş olacaktır. Evet, zalimler, zulümlerinin bir cezası olmak üzere öyle bir laneti hak etmişlerdir.

&-Cennetler ile cehennemler arasında pek uzak mesafeler vardır. Cennetler semaların üstündedir. Cehennemler de yerlerin altındadır. Bu iki mevki ahalisinin birbiriyle konuşmaları nasıl mümkün olacaktır? Mucize Kuran bize böyle bir konuşmanın mümkün ve haddizatında vuku bulacağını haber vermiş oluyor. İşte bu da bir hakikatin ortaya çıkmasından başka bir şey değildir.

&-Tefsiri kebirde de yazılı olduğu üzere âlimlerden bir gurup demişlerdir ki: Seste bir özellik vardır ki, yalnız mesafenin uzaklığı sesin işitilmesine mâni olamaz, İşte bugün fennin ilerlemesi sayesinde bu hakikat da tamamen meydana çıkmıştır. Doğuda söylenilen bir sözü batıda bulunan bir kimse derhal işitebiliyor ve hatta söyleyenin yüzünü bile görebiliyor, ilâhî kudret her şeye kâdirdir. Buna inanıyoruz. Bundan dolayı

cennet ehli ile cehennem ehli arasındaki konuşmanın gerçekleşmesi de Allah'ın kudretine göre aşla imkânsız görülemez.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ

45.Öyle zalimler ki, Allah'ın yolundan men ederlerdi. Ve o yolun eğri büğrü olmasını isterlerdi. Ve onlar ahireti inkâr eden kimseler idi.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ederler Onlar ki

(Öyle zalimler ki, Allah'ın yolundan men ederlerdi) Laneti hak etmiş olanlar ise öyle zalimler dir ki: Allah yolundan din yolundan Allah'ın kullarını men ederlerdi. Halkın İslâm dinine girmesine engel olurlardı.

وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا

Bir eğrilik Ve Ona ararlar

(Ve o yolun eğri büğrü olmasını isterlerdi.) Doğru yolu terk ederek helake götüren yollara eğilim gösterirlerdi, ilâhi hükümleri değiştirerek ve bozarak onlara yanlış bir mahiyet vermek kastinde bulunurlardı. Cenâbı Haktan başkasına tapınırlar Allah Teâlâ'nın yüceltemeye lâıyk görmediği şeyleri yüceltip dururlardı.

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ

İnkâr edicidirler Ahreti Ve Onlar

(Ve onlar ahireti inkâr eden kimselerdi) Öyle bir âlemin varlığına inanmaz, onu inkâra cüret eder, hayatın yalnız bu dünyaya mahsus olduğunu iddia eder dururlardı. Artık böyle inkâra olan, insanları ilâhî dini kabulden men'e cüret eden kimseler elbette ebedî azaba lâıyk ve cehennemde ebediyen azap göreceklerdir.

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

46.Ve onların arasında bir perde vardır. Ve Araf üzerinde de bir takımadamlar vardır ki, hepsini de alametleriyle tanırlar. Cennet ehline Selâmün aleyküm diye nida ederler. Ve bunlar ümit var oldukları halde henüz cennete girmemiş bulunurlar. Bu mübarek ayetler, ahiret âlemindeki bir fevkalade teşkilatın varlığına işaret etmektedir. Ve cennet ehli ile cehennem ehlinin belirgin bir durumda bulunacaklarını bildirmektedir. Bütün insanlığı uyanmaya davet buyurmaktadır.

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ

Bir perde Ve ikisi arasında vardır

(Ve onların arasında bir perde vardır) Kıyamet gününde cennet ehli ile cehennem ehli ayrılacaklardır. Ve onların O iki gurubun veya cennet ile cehennem arasında bir perde bir örtü vardır. Artık bir fırkanın durumlarından, işlerinden, diğer gurubun faydalanmasına veya zarar görmesine imkân bulunmayacaktır.

وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ

Sımarıyla Hepsini Tanıyorlar Adamlar Ve Araf üzerinde vardır

(Ve Araf üzerinde de bir takımadamlar vardır ki, hepsini de alametleriyle tanırlar) Bunlar cennet ehli ile cehennem ehlinin hepsini de alâmetleriyle yüzlerindeki beyazlık veya siyahlık gibi nişaneleriyle tanırlar. Bunu Allah'ın ilhamı ile veya meleklerin bildirmesiyle öğrenmiş olurlar. Ve bu Araf'taki adamlar

وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

üzerinize olsun Selam Diye Cennet Ehline Ve Nida ettiler

(cennet ehline; Selâmün aleyküm diye nida ederler) onlara duada, onların kutru luşa ermelerine işarete bulunmuş olurlar.

لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

Çok arzu ediyorlar Onlar iken Oraya girmemişlerdir

(Ve bunlar ümit var oldukları halde henüz cennete girmemiş bulunurlar) Ve Bu Araf'ta bulunan adamlar, cennete gireceklerine ümit var oldukları halde hikmet gereği bir müddet Araf'ta kalırlar henüz kendileri de cennete girmemiş bulunurlar. Bilahare lâik oldukları cennetlere girerek ebedi olarak Allah'ın lütuflarına nail olur dururlar. Ne büyük saadet!

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

47.Ve onların gözleri ateş ehli tarafına çevrildiği zaman da: Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber kılma derler.

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ

Ateş Ehli Tarafına Gözleri Çevrildi Ve O vakit ki

(Ve onların gözleri ateş ehli tarafına çevrildiği zaman da) Ve Araf'ta bulunan zatların gözleri ateş ehli tarafına çevrildiği zaman bunların yüzlerindeki sapıklık alâmetlerini gördükleri ve ne kadar azabı hak etmiş olduklarını anladıkları vakit de Allah'ın dergâhına dua ve niyazda bulunarak

قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğu ile Beraber Bizi kılma Rabbimiz Dediler

(ey Rabbimiz Bizi zalimler topluluğu ile beraber kılma derler) böyle yakarış ve duada bulunurlar. Bu mübarek ayetler, insanlık için büyük bir korku ve uyarıyı içermektedir. Bundan dolayı bizler de daha dünyada iken kâfirlerin o kötü akıbetini düşünmeliyiz, o gibi kimseler ile aynı durumda olmamak için Allah'ın korumasına sığınmalıyız. وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا يَّعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ

48.Ve Araf ehli simalarıyla tanıdıkları bir takım kişilere de nida ederek derler ki: Size ne çokluğunuz ve ne de taslamakta olduğunuz büyüklük bir faide vermiş olmadı.

Bu mübarek ayetler de, Araf'taki zatların cehennem ehline hitap ederek onlara dünyadaki varlıklarının ve hareketlerinin bir fayda vermediğini kınama maksadıyla söyleyeceklerini bildirmektedir. Ve o cehennem ehlinin dünyada iken mü'minlerin Allah'ın rahmetine nail olamayacaklarına ait iddialarının asılsız olduğunu göstermektedir

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا يَّعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ

Simalarıyla Kendilerini tanıyorlar Bir takım adamlara ki Araf Ehli Ve Seslendi

(Ve Araf ehli simalarıyla tanıdıkları bir takım kişilere de nida ederler) Ve Ahiret âleminde Araf ehli dünyada iken mevki sahipleri bulunmuş olan kâfirlerden simalarından cehennemlik olduklarına ve dünyada iken reislerden bulunduklarına ait alâmetleriyle tanıdıkları bir takım kişilere de kınamak için, ayıplamak için nida ederek

قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ

Büyüklük taşıyorsunuz İdiniz Ve O şey ki Toplamanız Size Bir fayda vermedi Derler ki

(derler ki: Size ne çokluğunuz ve ne de taslamakta olduğunuz büyüklük bir faide vermiş olmadı) Size ne cemiyetiniz yandaş ve yardımcılarınız veya servet ve zenginliğiniz ve ne de yaptığınız böbürlenmeniz veya hakkı kabul hususunda kibirlenmeniz bir faide vermiş olmadı. Ne kadar yanlış hareket etmiş olduğunuzu şimdi anladınız değil mi?

أَهْؤَلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

49.Ya o kimseler mi idi ki, Allah onları rahmetine kavuşturmaz, diye yemin ediyordunuz! Cennete giriniz, size ne bir korku vardır ve ne de siz mahzun olacaksınız.

أَهْؤَلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ

Rahmetine Allah Onları eriştiremeyecek diye Yemin ettiniz O kimseler ki Bunlar mı?

(Ya o kimseler mi idi ki, Allah onları rahmetine kavuşturmaz, diye yemin ediyordunuz!) Yine Araf ehli, o cehenneme atılan şahıslara kınamak için hitap ederek diyeceklerdir ki: Ya O mü'minlerin zayıfları mı idi ki, siz onları hakir görerek Allah onları rahmetine kavuşturmaz diye yemin ediyordunuz! Şimdi görüyorsunuz ya onların haklarında ne kadar ilâhî rahmet tecelli ediyor! Ey dünyada iken öyle hakarete uğramış olan müminler!

أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

Mahzun oluyorsunuz Siz değilsiniz Size Bir korku yoktur Cennete Giriniz

(giriniz cennete size ne bir korku vardır ve ne de siz mahzun olacaksınız) artık sizin bu saadete ulaşmanızı o inkârcılar görerek bir kat daha zarar ziyana uğrasınlar وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ

50.Ve ateş ehli, cennet ehline nida ederek: Suyunuzdan veya Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden bizim üzerimize döküveriniz diye yalvaracaklar. Onlar da: Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bunları kâfirler üzerine haram kılmıştır diyecekler. Bu mübarek ayetler, cehennemin ehlinin ümitsizce temennilerini, onların dünyadaki inkârcı ve beyinsizce hareketlerinden dolayı âhiret nimetlerine nail olamayacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ

Cennet Ehline Ateş Ehli Ve Nida eder

(Ve ateş ehli, cennet ehline nida eder) Ve İki guruptan, yani mü'minler ile kâfirlerden her biri kendilerinin lâıyk oldukları yerlerde karar kıldıktan sonra nâr ehli şiddetli hararetlerini, açlıklarını azaltabilmek ümidiyle cennet ehline seslenirler

أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ

Allah Sizi rızıklandırdı O şeyden ki Veya Sudan üzerimize Dökün Diye

(Suyunuzdan veya Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden bizim üzerimize döküveriniz diye yalvaracaklar) Diğer içilecek veya yiyilecek nimetlerden bizim üzerimize döküveriniz onlardan bize de çokça veriniz diye yalvaracaklar. Böyle boş ve ümitsizce temennilerde bulunacaklardır. Onlar da o cennet ehli de

قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ

Kâfirlere O ikisini haram kıldı Allah Şüpheşiz Derler ki

(Derler ki Şüphe yok ki Allah Teâlâ bunları kâfirler üzerine haram kılmıştır) ey kâfirler ey dünyada iken küfrü seçenler inkâra dalanlar evet bu cennet nimetlerini Allah'u Teâlâ hazretleri kâfirlere katıyen men buyurmuştur. Biz bunları size nasıl verebiliriz?

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسِيهِمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

51.O kimseler ki, dinlerini bir eğlence ve bir oyun edindiler ve onları dünya hayatı aldatmış oldu. Artık onlar bu günlere yetişeceklerini unuttukları gibi ve bizim ayetlerimizi inkâr eder oldukları gibi biz de onları bugün unutacağız.

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا

Ve Bir oyun Bir eğlence Dinlerini Edindiler O kimseler ki

(O kimseler kidinlerini bir eğlence ve bir oyun edindiler) Öyle temennilerde bulunan kâfir şahıslar ki, onlar dünyada iken bazı hayvanları helâl, bazılarını haram saydılar, çıplak bir halde dini ayinler yaptılar, dinin kutsi hükümleriyle alay edip durdular

وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Ve Onları aldatı

(ve onları dünya hayatı aldatmış oldu) dünyanın fani varlıklarına tapınarak dinin mukaddes hükümlerini dikkate almadılar, kendilerine dini vazifelerini telkin ve tavsiye edenlere hakarete ve düşmanlıkta bulundular

فَالْيَوْمَ نَنْسِيهِمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا

Bu Günleri ile Karşılaşmayı Unuttular O şey gibi ki Onları unutacağız Artık bugün

(Artık onlar bu günlerine yetişeceklerini unuttukları gibi biz de onları bugün unutacağız) Yani bu hesap gününün meydana geleceğini inkâr ederek imandan kaçındıkları gibi bizde onları unutacağız onlara unutmama muamelesi yapacağız.

وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Ayetlerimizi İdiler Ve O şeyi ki

(ve bizim ayetlerimizi inkâr eder oldukları gibi) onların birer ilâhi ayet olduğunu tasdik etmeyip devamlı olarak inkârcı bulundukları gibi biz de onları bugün unutacağız. Yani: Onların o temennilerine iltifat etmeyeceğiz, onları sonsuza kadar ateşe terk edeceğiz, onların çağrılarına, dualarına icabette bulunmayacağız.

&-Cenabı Hak, unutmaktan uzaktır. Buna inanıyoruz. Ona nisbet edilen unutmaktan maksat, bir mecazi manadır. O dinsizlerin unutmalarına ceza olarak temennileri unutulmuş gibi bir şekilde haklarında devamlı muamele yapılacağını, onların yalvarışlarına asla iltifat edilmeyeceğini beyandan ibarettir.

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

52.Muhakkak onlara bir kitap getirdik. İşte onu iman edecek bir kavim için bir yol gösterici ve rahmet olarak tam bir ilim üzere ayrıntılı olarak zikrettik.

Bu mübarek ayetler, mü'minler için ilâhi rahmetin bir tecellisi olmak üzere K inmiş olduğunu bildirmektedir. Bu kutsal kitabın hükümlerini bırakarak aksine hareket etmiş olanların da her türlü yardımlardan, arzularından mahrum kalacaklarını hatırlatmaktadır.

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ

Bir kitap ki Biz onlara getirdik Ve And olsun gerçekten

(Muhakkak onlara bir kitap getirdik) Muhakkak o inkârcı topluluklara dini vazifelerini telkin etmek ve öğretmek için bir kitap getirdik. Kuranı Kerim'i Son Peygamber'e indirdik.

فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

iman edecekler Bir topluluğa ki Ve Bir rahmet Bir hidayet olarak Bir ilim üzere Onu iyice açıkladık

(İşte onu iman edecek bir kavim için bir yol gösterici ve rahmet olarak tam bir ilim üzere ayrıntılı olarak zikrettik) Evet, o ilâhi kitaptan istifade etme kabiliyetine sahip olan Müslümanlar için, bir yol gösterici rahmet olarak tam bir ilim üzere; muhataplarını irşat edecek bir tarzda beyanlarını ayrıntılı olarak zikrettik. İnanç, hüküm ve öğütlere ait konuları, manaları derinlemesine beyan eyledik. Artık bundan her cemiyyetin istifade etmesi icab etmez mi? Artık o inkârcılar kendi cehaletlerinden dolayı kendilerini mazeretli görebilirler mi?

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

53.Onlar onun tevilinden başkasını beklerler mi? Onun tevili geldiği gün ise onu evvelce unutmış olanlar diyecektir ki: Muhakkak Rabbimizin Peygamberleri hakkı getirmişlerdir. İmdi bizim için şefaatchilerden kimse var mıdır ki, bize şefaate ediversinler veyahut geri döndürülür müyüz ki, yaptığımız şeylerin başkasını yapıverelim. Şüphe yok ki, onlar nefislerini ziyana uğratmışlardır. Ve o iftira ettikleri şey de onlardan çıkıp gitmiştir.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ

Haberinin ortaya çıkmasını Ancak Beklemiyorlar

(Onlar onun tevilinden başkasını beklerler mi?) O kâfirler o Kitabı Keriminin tevilinden onun beyanlarının neye varacağından başkasını beklerler mi? asla beklemezler. Onun doğruluğunun, onun zikrettiği vaat ve tehdidin ortaya çıkmasını asla beklemezler. Çünkü buna inanmış değildirlere. Fakat

يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Onu unuttular O kimseler ki Der Haberinin çıkması Gelir O gün ki

(Onun tevili geldiği gün ise onu evvelce unutmış olanlar diyecektir ki) yani: O kuranı kerimin haber verdiği ceza vakti kıyamet zamanı ortaya çıkıp durunca ise onu evvelce unutmış olanlar onu unutanlar gibi terk etmiş bulunanlar diyecektir ki:

قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

Hak ile Rabbimizin Peygamberleri Geldi Gerçekten

(Muhakkak Rabbimizin Peygamberleri hakkı getirmişlerdir) artık onlar böyle başarılarına kıyamet kopunca uyanacaklar, peygamberlerin onlara bildirmiş oldukları haşır ve neşrin, sevap ve azabın hak olduğunu anlayıp itirafta bulunacaklar. Fakat artık pişmanlık vakti geçmiş olduğundan bu itirafları kendilerine bir fâide vermeyecektir. O beyinsizler diyecekler ki:

فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا

Bize Ki şefaate etsinler Şefaatchilerden Şimdi bizim için var mı?

(İmdi bizim için şefaatchilerden kimseler var mıdır bize şefaate ediversinler) Bu kıyamet gününde bizden azabı def eylesinler

أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

Yapıyoruz İdi O şeylerden ki Başkasını Yapalım Geri döndürülür müyüz Veya

(veyahut geri döndürülür müyüz ki, yaptığımız şeylerin başkasını yapıverelim) yani dünya hayatına iade edilir miyiz ki, dünyada iken yaptığımız şeylerden başkasını yapıverelim küfürü iman ile tevhid ile isyanları ibâdet ve itaat ile değiştirelim. Ne yazık ki, artık bu arzularına ulaşamayacaklardır.

قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Hüsrana uğratmışlar Gerçekten

(Şüphe yok ki, onlar nefislerini ziyana uğramışlardır) Dünyada iken, bu teklif yurdunda iken ziyana uğramışlardır küfür ve isyanı işleyerek kendilerini manevi helake maruz bırakmışlardır,

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şeyler ki Kendilerinden Ve Kaybolup gitmiştir

(ve o iftira ettikleri şey de onlardan çıkıp gitmiştir) Bir takım putların Allah Teâlâ'ya ortaklar olduğuna ve kendilerine kıyamet gününde o putların şefaate edeceklerine

dâir iftiracı lâkırdıların batıl olduğu da ortaya çıkmıştır. Artık onlar için hiçbir fâide, hiçbir kurtuluş çaresi kalmamış bulunacaktır. İşte küfür ve şirkin müthiş neticesi!

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

54.Muhakkak Rabbiniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı gün içinde yarattı. Sonra arş üzerine istiva buyurdu. Geceyi gündüze örtüverir, onu çabuk çabuk arar, takip eder. Güneşi de, ayı da, yıldızları da emrine boyun eğmiş olarak yaratmıştır. İyi bilmelidir ki, yaratmak da emir de ona mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ pek yücedir.

Bu ayeti celile de Cenabı Hakkın yaratıcılığına, birliğine, ilminin ve kudretinin yüceliğini gösteren delilleri, muazzam eserleri insanların dikkat nazarlarına sunmaktadır.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde Ve Yeri Gökleri Yarattı O ki Allah'tır Rabbiniz Şüphesiz

(Muhakkak Rabbiniz o Allah'tır o zat ki gökleri ve yeri altı gün içinde yarattı)

Yevm: Gün demektir ki: Güneşin doğuşundan batışına kadar olan zamandan ibarettir. Gerçekte Cenabı Hak, bu kâinatı istese idi bir anda da vücuda getirebilirdi. Fakat her hususta yavaş hareket etmenin hikmet ve menfaate uygun olacağını halka öğretmek ve bildirmek için bunları altı günlük bir müddet içinde vücuda getirmiştir.

Nitekim bir hadisi şerifte de: yavaşça, ihtiyat ile hareket Allah'tandır, acele etmek ise şeytan'dandır. Buyrulmuştur. Evet, Allah'ı Teâlâ hazretleri sema ve dünya ile ilgili bu kadar cisimleri altı gün miktarı bir müddette daha önce benzeri yaratılmaksızın yoktan var ederek vücuda getirdi.

ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

Arşa Hükmetti Sonra

(Sonra O Yüce Yaratıcı arş üzerine istiva buyurdu) İstiva kelimesi de lügat bakımından: Karar etmek, müsavi bulunmak, üzerine oturmak, galip olmak, kast eylemek gibi manaları ifade eder. Cenâbı Hak ise bir mekânda bulunmaktan, karar etmekten uzaktır. Bundan dolayı onun arş üzerine istivasından maksat, onun tek olan varlığına ait, hakikati bilinmeyen bir sıfattır. Onun hakikatini Allah'ın ilmine havale ederiz. Bu istiva ile istilâ etmek galip olmak kuşatmak bütün kâinata hükmetmek gibi bir mana kast olunur. Yani onun ilâhi emri, arş üzerine hâkimiyet kurdu. Onun hüküm ve iradesi bütün kâinatın üstünde bir galibiyet tecelli etti. O Hikmet sahibi yaratıcının tasarruflarına bakınız ki, o kutsal varlık

يُغْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا

Sûratle Kendisini takip ediyor Gündüze ki Geceyi Örtüyor

(Geceyi gündüze örtüverir onu çabuk çabuk arar, takip eder) her taraf güneşin ışığından mahrum kalır, bilâkis gündüzü de geceye örter, karanlık kaybolarak her taraf ışık içinde kalır. Gece ile gündüzden her biri onu diğerini çabuk çabuk arar sûratlice takip eder. Bunlar bir nizam içerisinde birbiri ardınca meydana gelir. O Yüce Yaratıcı

وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ

Emrine Boyun eğdirilmişler olarak Ve Yıldızları Ve Ayı Ve Güneşi

(Güneşi de, ayı da, yıldızları da emrine boyun eğmiş olarak yaratmıştır) hepsi de Cenabı Hakkın takdir ettiği şekilde doğup ve batıp dururlar.

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ

Ve Emretmek Yaratmak Ona aittir Dikkat edin

(İyi bilmelidir ki, yaratmak da, emir de ona mahsustur) O Yüce Yaratıcıya mah-

sustur. Çünkü hepsinin yaratıcısı ve tasarrufçusu ondan başkası değildir. Evet, Şüpheli yok ki, bütün bu

تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah Ne yücedir

(Alemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ pek yücedir) ilâhlığındaki birliğiyle pek yücedir, rabliğindeki tekliği ile büyüklük ve yüceliğe sahiptir. Buna inandık. Artık O Yüce Yaratıcıya ortak koşan bir takım aşağılık insanlar, bu ilâhi vasıfları düşünmeli, onun yüceliğini, birliğini tasdik ederek kulluk secdesine kapanmalı, temiz bir itikada sahip olarak selâmet ve saadete ulaşma gayesini takip etmeli değil midir?

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

55.Rabbimize yalvara yalvara ve gizlice dua edin. Şüpheli yok ki, o haddi aşanları sevmez.

Bu mübarek ayetler, kudretinin, hikmet ve rahmetinin mükemmelliğine ait deliller zikredilmiş olan Yüce Yaratıcıya ne şekilde dua ve yakarıшта bulunulacağını öğretmektedir. Ve yeryüzünde bozgunculuğa çalışılmayıp güzelce hareket edilmesini emir ve tavsiye buyurmaktadır.

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً

Ve gizlice Yalvararak Rabbimize Dua edin

(Rabbimize yalvara yalvara ve gizlice dua edin) Ey Yüce Yaratıcının yüce sıfatlarını ve muazzam eserlerini bilmiş olan kullar! Rabbimize yalvara yalvara tam bir dua ve yakarış ile ve gizlice sessiz bir şekilde, seslerinizi yükseltmeyerek dua edin. Onun rahmetini, lütfunu tam bir samimiyetle istirhamda bulunun, haddi aşarak bağıra çağırma duada bulunmayın, bu edebe aykırıdır. Cenabı Hak, kullarının gönüllerinden geçenleri bilir, içten, gizli olan istirhamlarını bilir, hikmetine uygun olunca kabul buyurur. Her hususta olduğu gibi dua'da da ölçülü olmak lâzımdır. Bir kimse kendi hâline lâıyk olmayan bir şeyi temenni etmemelidir. Meselâ: Peygamberler mertebesine ulaşmak gibi, semâ'ya yükselmek gibi bir şey hakkında dua etmemelidir. Ve riya şüphesinden uzak olmayacağı için yüksek sesle dua'da bulunmamalıdır.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Haddi aşanları Sevmez Şüphesiz o

(Şüpheli yok ki, o haddi aşanları sevmez) Şüpheli yok ki o İlim ve hikmet sahibi olan Allah Teâlâ haddi aşanları sevmez. Yani öyle kimseleri sevaba, hayır ve rahmete kavuşturmaz.

&-Dua da bir nevi ibadettir. Çünkü dua eden bir kimse, Cenabı Hakkın varlığını, yüceliğini, her şeye kadir olduğunu ve kendisinin o kerem sahibi Yaratıcıya muhtaç bulunduğunu bilip itiraf etmiş olur. Kendisi hakkında ilâhî takdirlerin bir rahmet ve lütf mahiyetinde tecellisini temenni ederek Allah'ın eşiğine kulluğunu arz etmiş olur.

Artık bir mü'min, Cenâbı Hakkın rahmetini, mağfiretini, cennete kavuşmayı temin edecek güzel amelleri başarmasını temenni etmelidir. Cehennem azabına yaklaştıracak olan kötü fiillerden, sözlerden uzak olmasını da niyaz etmelidir. Fakat dua ederken yüksek bir sesle kendi nefsinin de yormamalıdır ve bir gösteriş belirtisine sebebiyet vermemelidir. Nitekim yüksek bir sesle tekbir alan bazı zatlara

&-Resulü Ekrem Efendimiz, şöyle buyurmuştu: **"Ey insanlar! Siz nefislerinizin hakkınızda sabredip bekleyin, siz, sağır ve gaip bir zata dua etmiyorsunuz, işiten ve gören bir Yüce Yaratıcıya dua ediyorsunuz. O sizinle beraberdir.**

Bundan dolayı dua'da yalvarma ve gizliliği terk etmek uygun değildir. Aksi takdirde bilinen sınır aşılmış olur.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

56.Ve yeryüzünde ıslah edilmesinden sonra bozgunculuk yapmayın ve ona korkarak ve umarak dua edin. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ'nın rahmeti iyilik edenlere pek yakındır.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا

Islah edilmesinden Sonra Yeryüzünde Ve Fesat çıkarmayın

(Ve yeryüzünde ıslah edilmesinden sonra bozgunculuk yapmayın) Ve Ey Allah'ın kulları! Yeryüzünde Peygamberin ve dini hükümlerin gelmesi suretiyle umumun ıslah edilmesinden sonra bunlara muhalefetle, küfür ve isyan ile bozgunculuk yapmayın öyle bir hareketten sakınınız,

وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا

Ve ümit ederek Korkarak Ve Ona dua edin

(ve ona O Yüce Yaratıcıya korkarak ve umarak dua edin) kendi amellerinizdeki kusurları düşünüp korku ve ürperti ile ve onun rahmetinin genişliğini lütuf ve ihsanının çokluğunu düşünerek de af ve mağfiret ümidiyle dua'da, niyazda bulunun, korku ve ümitten ayrılmayınız.

إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlere Yakındır Allah'ın Rahmeti Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah Teâlâ'nın rahmeti iyilik edenlere pek yakındır) Meselâ: Güzelce amellerde bulunanlara ve kısaca korku ve ümit ile gizli olarak dua edip duranlara pek yakındır. Şüphe yok ki, dünya hayatı her an azalmakta, ahiret hayatı ise her saat yaklaşmaktadır. Bundan dolayı Cenâbı Hakkın rahmeti, yani: Mağfireti af ve ihsanı bu âhiret hayatında hemen tecelli edecektir. İnanan ve iyilik yapan kulları buna kavuşacaklardır. Ne mutlu bu nimete nail olanlara!

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَتْ سَحَابًا ثِقَالًا
سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ
الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

57.Ve o bir Yüce Yaratıcıdır ki, rüzgârları rahmetinin önünde müjdecî olarak gönderir. Nihayet rüzgârları ağır ağır bulutları yüklenince biz onu bir ölmüş ülkeye sevk etmiş oluruz. Derken onunla su indirmiş, sonra da onunla her çeşit meyveleri meydana çıkarmış oluruz. İşte böylece ölüleri de çıkarırız. Gerek ki, siz düşünüp ibret alasınız.

Bu ayeti celile, Cenabı Hakkın bir takım kudret ve rahmet eserlerini dikkat nazarlarına sunuyor ve ölülerin yeniden hayat bulacağını bir misal ile tasvir ederek hasra ve neşre ait bir delili içine almış oluyor.

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinin Önünde Müjdecî olarak Rüzgarları Gönderir O zattır ki Ve O

(Ve o bir Yüce Yaratıcıdır ki, rüzgârları rahmetinin önünde müjdecî olarak gönderir) Ey insanlar! Gökleri ve yerleri yaratmış olan Allah Teâlâ'dır. Ve o bir Yüce Yaratıcıdır ki, rüzgârları rahmetinin yağdıracağı fâideli yağmurların önünde dağınık bir şekilde müjdecî olarak gönderir. Bu rüzgârlar, yağmurların yağacağına bir müjde alâmeti mesabesinde bulunmuş olur.

حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ

Ölü Bir memlekete Onu sevk ettik Ağır Bulutları Yüklendi O zaman ki Nihayet

(Nihayet rüzgârları ağır ağır bulutları yüklenince onu bir ölmüş ülkeye sevk etmiş oluruz) Nihayet rüzgârlar taşımış oldukları yağmurları ile ağır ağır bir halde bulunan bulutları yüklenince biz o bulutları bir ölmüş kuraklığa uğrayıp gelişme ve büyümeden mahrum kalmış ülkeye sevk etmiş oluruz. Onu bu vasıta ile tekrar hayata kavuşturmak isteriz

فَأَنزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

Meyvelerin Hepsinden Onunla Ve çıkardık Su Oraya Böylece indirdik

(Derken onunla su indiririz sonra da onunla her çeşit meyveleri meydana çıkarmış oluruz) evet o bulut ile veya sevk edilen rüzgâr ile su indirmiş oluruz, sonra da o yağmur suları ile her çeşit meyveleri meydana çıkarmış oluruz. Çeşitli sebzeler, meyveler gelişip büyüyerek varlık alanına gelmiş olur.

كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى

Ölüleri Çıkarırız İşte böyle

(İşte böylece ölüleri de çıkarırız) İşte böylece Bu nevi nevi meyveleri, gıda maddelerini yeni bir hayata, bir gelişme ve olgunlaşmaya kavuşturduğumuz gibi ölüleri de ilâhi kudretimizle yeniden hayat sahasına çıkarırız. Onları yok olup izleri silindikten sonra yeniden hayata kavuştururuz. Artık Ey insanlar!

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Ta ki siz

(Gerektir ki, siz düşünüp ibret alasınız) Bu içinde yaşadığınız âlemde tecelli eden bunca kudret eserlerini nazarı dikkate alasınız, siz bunları güzelce düşünüp ibret alasınız evet... **Düşünmeli ki:** Milyonlarca bitkiler ilâhi bir bereket ile her sene yeniden vücuda geliyor, bir artma kuvvetine sahip bulunuyor, sonsuz derecede hoş manzaraları ile ibret bakışlarını süsleyip duruyor. Artık bu gibi sayısız harikaları yaratıp mükemmelliğe kavuşturan bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra yüce kudretiyle bir şûra üfleme vasıtasıyla yeniden hayata kavuşturamaz mı? Hangi akıllı, bunu imkânsız görebilir? Artık ey insanlar! Gerektir ki, siz Bu içinde yaşadığınız âlemde tecelli eden bunca kudret eserlerini dikkate alasınız, güzelce düşünüp ibret alasınız. Öyle milyonlarca muhtelif bitkileri, güzel güzel ağaçlar ve çiçekleri vücuda getiren bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar diriltmeye kadirdir. Buna inancımız şamdır! Bundan dolayı bunları güzelce düşünüp uyanık olmak icab eder.

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبُثَ لَا يَخْرِجُ إِلَّا نَكِدًا كَذَلِكَ

نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ

58.Ve temiz bir beldenin ekinleri Rabbinin izniyle çıkar meydana gelir kötüsünün ise çıkmaz. İsterse, külfetle, meşakkatle olsun işte biz ayetleri şükreden bir kavim için böylece tekrar tekrar beyan ederiz.

Bu âyeti celile, ilâhi açıklamalardan istifade edenlerle etmeyenler için ürün verme gücüne sahip olan temiz arazi ile bu özellikten mahrum bulunan kötü araziye bir misal olmak üzere zikretmektedir.

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ

Rabbinin İzni ile Bitkisi Çıkar Temiz Memleket

(Ve temiz bir beldenin ekinleri Rabbinin izniyle çıkar) İlâhi rahmet ile bir nice ölmüş yerler yeniden hayat bulur. Ve temiz bir beldenin bereketli, kolaylıkla ürün vermeğe uygun bir yeryüzünün ekinleri Rabbinin izniyle Yüce Yaratıcının dilemesiyle, kolaylık vermesiyle çıkar meydana gelir. Fazlasıyla gelişip büyüüp herkesin istifadesine hizmet etmiş olur.

وَالَّذِي خَبُثَ لَا يَخْرِجُ إِلَّا نَكِدًا

Zor Ancak Çıkmaz Kötü oldu Ve O ki

(kötü olandan ise faydasız bitkiden başka birşey çıkmaz) kötüsünün tuzlu, kara taşlı, ürün verme gücünden mahrum arazinin ise ekinleri meydana çıkmaz. Kendisinden öyle kolay kolay istifade olunamaz. İsterse külfetle, meşakkatle olsun Artık ondan ne beklenilebilir?

كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ

Şükredecekler Bir kavim için Ayetleri Açıklyoruz İşte böyle

(işte biz ayetleri şükreden bir kavim için böylece tekrar tekrar beyan ederiz) işte biz ayetleri Allah'ın birliğine, İslâm dinine ait delilleri kanıtları Allah'ın nimetlerine karşı şükür eden onları düşünerek yararlanan bir kavim için böylece tekrar tekrar çeşitli şekillerde beyan ederiz

&-Evet... Şüphe yok ki: Cenabı Hak Kuranı Keriminde varlığına, nimetlerine, dini vazifelere ve kalpleri nurlandırmaya ait Ayetlerini tekrar tekrar, çeşitli üslûp ile beyan buyurmuştur. Tâki düşünen ve Allah'ın birliğine inanan zatlar onlardan istifade ederek şükür vazifelerini tam bir istek ve zevk ile yapmaya devam etsinler.

&-Görülüyor ki, bu âyeti kerime bir misali içermektedir, şöyle ki: Müminler, temiz, ürün verme kuvvetine sahip araziye benzetilmişlerdir. Onlar manevi bir yağmur, bir rahmet suyu mesabesinde bulunan indirilen ayetlerden istifadeye çalışırlar, bu sayede ibâdet ve itaatte bulunurlar, güzel güzel huylarla vasıflanmada başarılı olurlar. Kâfirler de kötü, büyüüp gelişmeden mahrum araziye benzetilmişlerdir. Onlar Kurana inanmazlar, onu dinleseler de istifade edemezler. Onu tasdik etmeyip inkârâ cüret gösterirler. Onlar bir meşakkat bir zorluk ile bu dünyada bir iyi işte bulunsalar da bundan Ahiret âleminde bir fâide göremeyeceklerdir. Onların istifadeleri yalnız dünyaya ait olmuş olur. Çünkü ebedi, uhrevi bir mükâfata, bir hayır eserine kavuşabilmek için temiz bir yaratılıştaki bulunmak lâzımdır. Cenâbı Hakkın ayetlerinden, yüce peygamberlere ve diğer konulara ait kıssalarından ibret almak kısacası güzel bir imana sahip bulunmak gerekir.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

59.Andolsun ki, Nuh'u kavmine Peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Muhakkak ki, ben sizin üzerinize büyük bir günün azabından korkuyorum.

Evvelki ayetlerde Cenâbı Hakkın kudret eserlerine birliğine, rab oluşuna şahitlik eden bir kısım yaratılış harikalarından söz edilmişti. Bu ayeti celile de yüce bir Peygamberin kıssasını konu edinerek geçmiş ümmetlerden birinin ne kadar inkârcı bir tarzda hareket etmiş olduklarını şöylece bildirmektedir.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ

Kavmine Nuhu Gönderdik And olsun gerçekten

(Andolsun ki, Nuh'u kavmine Peygamber olarak gönderdik) Andolsun ki Yüce Allah'a yemin olsun ki muhakkak ki biz Nuh'u o büyük Peygamber'i kavmine Peygamber olarak gönderdik. Onlara ilâhi dini Allah'ın birliğini tebliğ etti ve

فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a ibadet edin Kavmim Ey Ve dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim Allah'a kulluk edin) Dedi ki: Ey kavmim yalnız Allah'a o Kâinatın Yaratıcısına kulluk edin ancak ona ibadette ve kullukta bulunun. Çünkü

مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için yoktur

(sizin için ondan başka bir ilâh yoktur) sizin gibi Allah'ın birliğini tasdik etmekle mükellef olan kullar için o Ezeli Yaratıcıdan başka bir ilâh yoktur. İlahlık ve mabutluk ancak ona mahsustur. Ondan başka ibadete lâyık olan bir zat bulunamaz.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Sizin üzerinize Korkuyorum Şüphesiz ben

(Muhakkak ki, ben sizin üzerinize büyük bir günün azabından korkuyorum) Eğer bu tavsiyem doğrultusunda o Yüce Yaratıcıya ibadette bulunmaz, ona ibadet ve itaat-

ten kaçınırsanız ben sizin üzerinize büyük bir günün yevmi kıyametin veya tufan zamanının azabından korkuyorum. Eğer Cenâbı Hakkın emirlerine muhalefette devam ederseniz size böyle bir azabın geleceği muhakkaktır. Artık böyle korkunç bir akıbeti düşününüz!

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

60.Kavminden ileri gelen bir cemaat dedi ki: şüphe yok biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden İleri gelenler Dedi

(Kavminden ileri gelen bir cemaat dedi ki) Hz. Nuh'un bu hayrı tavsiye edici uyarısına rağmen onun Kavminden ileri gelen bir cemaat yani: Servetleri, mevkileri İtibarıyla halkın ileri gelen reislerden bir taife Dedi ki

إِنَّا لَنَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içinde Elbet seni görüyoruz Doğrusu biz

(şüphe yok biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz) Ey Nuh! Ne söylüyorsun? Şüphe yok ki, biz seni apaçık Tamamen aşikâr bir sapıklık içinde görüyoruz. Sen haktan, doğru yoldan ayrılmış bulunuyorsun, bizim kalbimiz buna şahitlik ediyor.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

61.Dedi ki: Ey kavmim! Ben de hiç bir sapıklık yoktur. Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından bir Peygamber'im.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ

Bir dalalet Bende yoktur Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim! Ben de hiç bir sapıklık yoktur) Hz. Nuh da onların bu iddialarını ret için Dedi ki: Ey kavmim! Ey kendilerine Peygamber gönderilmiş olduğum insanlar! Ben de hiçbir sapkınlık yoktur Ben hak üzere bulunmaktayım, ben sizin öyle zannettiğiniz sapıklıktan, hakikate karşı gelmekten uzak bulunmaktayım.

وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbinden Bir peygamberim Fakat ben

(Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından bir Peygamber'im) Fakat ben âlemlerin Rabbi Olan Allah Teâlâ tarafından sizlere gönderilmiş bir Peygamberim artık bana sapıklık nasıl isnat edilebilir?

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

62.Size Rabbimin vahiy ettiklerini dinine ait hükümleri tebliğ ediyorum ve sizin için öğüt veriyorum ve ben Allah Teâlâ'dan sizin bilmediklerinizi biliyorum.

Bu mübarek ayetler, Hz. Nuh'un iyiliğe yönelik davetine icabet etmeyip onu yalanlayan bir kavmin pek cahilce hareketlerini ve onların bu cehaletleri yüzünden uğramış oldukları pek korkunç akıbetleri dikkat nazarlarına sunuyor.

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ

Size Ve Nasihat ediyorum Rabbimin Gönderdiklerini Size tebliğ ediyorum

(Size Rabbimin vahiy ettiklerini dinine ait hükümleri tebliğ ediyorum ve sizin için öğüt veriyorum) Hz. Nuh, kendisine karşı muhalif bir cephe almış olan inkârcı kavmi, o kâfirce vaziyetlerinden kurtarmak için dedi ki: Ey kavmim! Size Rabbimin vahiylerini Yani onun dinine ait hükümleri, emirleri, yasakları, sevapları cezaları tebliğ ediyorum bunları size böyle bildirmek benim vazifemdir. Ve sizin için öğüt veriyorum) Size tam bir samimiyetle faydeli şeyleri bildiriyor, sizi zararlı, kötü şeylerden kurtarmaya çalışıyorum, manevi selamet ve saadet yoluna teşvik ediyor ve özendirip duruyorum,

وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyleri ki Allah'dan Ve Biliyorum

(ve ben Allah dan sizin bilmediklerinizi biliyorum) evet ben Allah'ın vahyine mazhar olduğum için Allah tarafından sizin bilmediklerinizi biliyorum. Yani: O Yüce Yaratıcının sıfatlarına, kudret ve yüceliğine, sevap ve azabına dâir sizin bilmediğiniz şeyler bence bilinmektedir. Veya o Yüce Yaratıcının dinine karşı muhalefette bulunup duranları ne korkunç akıbetlere uğrayacaklarını siz bilmiyorsunuz, fakat ben pekiyi bilmekteyim. Artık benim tebliğlerime riâyet ediniz.

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

63.Yoksa size Rabbiniz tarafından sizden olan bir zat vasıtasıyla sizi korkutmak için ve sizin de sakınmanız ve rahmete erebilmeniz için bir zikrin gelmesine mi şaştınız?

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabb'inizden Bir nasihat Size geldi diye Ve hayretmi ettiniz

(Yoksa size Rabbiniz tarafından bir zikrin gelmesine mi şaştınız?) Ey inatçı ve inkârcı kavim! Size Bir kurtuluş vesilesi olmak üzere Rabbiniz tarafından

عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا

Ve sakınmanız için Sizi korkutmak için Sizden Bir adam Vasıtasıyla

(sizden olan bir zat vasıtasıyla sizi korkutmak için ve sizin de sakınmanız için) sizden olan sizin cinsinizden, sizce tanınmış kimselerden olan bir zat vâsıtasıyla sırf bir ilâhi merhamet eseri olarak sizi Allah'ın azabı ile korkutmak için ve sizin de Allah'ın hükmüne aykırı hareketlerden sakınmanız için ve o sayede

وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Belki siz

(taki siz merhamet olunursunuz) işte bunda taaccübü şaşırmayı gerektiren ne vardır? Bu, insanlık hakkında ilâhi bir lütuftan ibaret değil de nedir?

&-Evet, insanlar, boş yere yaratılmamışlardır. Kâinatın Yaratıcısını bilip onun rızasına uygun harekette bulunmak ve o sayede selâmet ve saadete ermek için yaratılmışlardır. Fakat insanlar, kendilerine Allah tarafından bir rehber gönderilmemiş olursa üzerlerine düşen vazifeleri nasıl takdir edebilirler? Yaradılışlarındaki gayeyi nasıl belirleyebilirler? Her birinin düşüncesi, kanaati, hareket tarzı başka başka olmaz mı? Bunun neticesinde ise içtimai birlik, din kardeşliği, umumun ittifakı nasıl meydana gelebilir? İşte böyle helak edici ayrılıklara sebep olan hadiseler meydana verilmemesi için ilâhi vahye mazhar olan Peygamberler gönderilmiştir. Onlar da insanlar zümresinden bulunmaktadır, tâ ki onların tebliğlerine diğer insanlar için idrak etmek mümkün olsun. O muhterem Peygamberlerin doğrulukları, yükseklikleri de göstermeyi başardıkları mucizeler ile kendilerinin sahip oldukları o yüce bilgiler ve ahlâk ile apaçık bir şekilde meydana çıkmıştır. Artık onlara muhalefet edenler, cehalette bulunmuş, kendilerini Allah'ın azabına uğratmış olmazlar mı? Elbette olurlar. İşte Cenâbı Hak bize bunu da bildiriyor.

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا

قَوْمًا عَمِينَ

64.Bunun üzerine onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide olanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Çünkü onlar bir kör kavim olmuşlardı,

فَكَذَّبُوهُ

(Bunun üzerine onu yalanladılar) Bunun üzerine Nuh Aleyhisselâm'ın onları öyle hayra yönlendirici irşada çalışmasına rağmen onlar o Yüce Peygamber'i yalanladılar onun Peygamberliğini inkâr eylediler, sen yalan söylüyorsun, sen Peygamber değilsin demek cüretinde bulundular.

فَاجْنَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِّ

Gemide Onunla beraberdir O kimseleri ki Ve Bunun üzerine onu kurtardık

(Biz de onu ve onunla beraber gemide olanları kurtardık)

O muhterem Peygamberi ve onunla beraber gemide olanları onun Peygamberliğini tasdik edip Allah'ın dinini kabul etmiş bulunanları boğulmaktan kurtardık. Selâmet sahiline erdirdik,

وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar O kimseleri ki Ve Suda boğduk

(Ayetlerimizi yalanlayanları da boğduk) Allah'ın birliğini gösteren binlerce delilleri, harikaları görmeyip de inkâra cüret eyleyenleri de tufan ile boğduk. Onlar inkârlarından sebep azaba maruz kalmaya başladılar.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ

Kör Bir kavim idiler Şüphesiz onlar

(Şüphesiz onlar bir kör kavim olmuşlardı) Yani: Kalpleri kararmış, hakikati görmekten mahrum kalmış, inkârcı bir taife bulunuyorlardı, böyle bir akıbeti hak etmişlerdi, layık oldukları elem verici bir vaziyete kavuşmuşlardı. İşte küfür ve isyanın cezası! **&-Nuh Aleyhisselâm;** idris Aleyhisselâm'ın torunlarından dır. Ondan sonra ilk gönderilen Peygamber Nuh Aleyhisselâm'dır. Kırk yaşında Peygamber olmuş, dokuz yüz elli sene kavmini dine davet etmiş, tufan hâdisesinden sonra da iki yüz elli sene daha yaşamıştır. Bu halde hayat müddeti 1240 sene bulunmuştur. Diğer rivayetler de vardır. İnsanlığın başlangıcında insanların ömürleri uzun bulunmuştur. Bu da insanların çoğalmasını temin gibi hikmetlere dayanmaktadır. Hz. Âdem'den sonra insanlar çoğalmış, fakat Allah'ın dinini terk ederek müşrikçe bir halde yaşamaya başlamış-lardı. Nuh Aleyhisselâm'a inananlar pek azdı. Nihayet o inatçı kavme cezaları yaklaştı. Hz. Nuh bir gemi yapmakla Allah tarafından emir olundu. Gemiye yapar yapmaz şiddetli yağmurlar yağmaya başlamış, yeryüzü bir deniz kesilmişti. Hz. Nuh kendisine iman edenleri gemisine aldı. Bunların sayısı kırk erkek ile kırk kadından ibaret bulunuyormuş. Bunların içinde Hz. Nuh'un Sam, Ham, Yâfes adındaki oğulları da bulunuyordu. Yâm veya Kenan adındaki oğlu ise Hz. Nuh'a isyan ederek gemisine binmemişti. Nihayet gemi dışında bulunanlar tamamen suların dalgaları arasında kalarak helak olup gitmişlerdi. Daha sonra yağmur kesilmiş, sular çekilmeye başlamış, gemi de Musul civarında Cudi denilen dağın üzerine Muharrem ayının onuna rastlayan aşure gününde oturmuştur. Hz. Nuh bu gemiye uygun gördüğü hayvanlardan da birer çift almış bulunuyordu. Bu tufan hadisesi cumhura göre umumdur, bütün yeryüzünü kapsamaktadır. En yüksek dağların tepelerinde görülen deniz hayvanlarının fosilleri eski zamandan beri taş kesilmiş hayvanların cesetleri görülmektedir. Böyle bir tufan hadisesinin yeryüzünde bir azap örneği olmak üzere vücuda getirilmiş olması, Allah'ın kudreti karşısında imkânsız görülemez. Bununla beraber bazı zatlara göre de bu hâdise yalnız Hz. Nuh'un bulunduğu Babil havalisinde meydana gelmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

وَالِى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

65.Ad kavmine de kardeşleri Hud'u Peygamber gönderdik dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin sizin için ondan başka bir ilah yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız? Bu mübarek ayetler de Hz. Hud'un kavmi ile olan tartışmasını ve onların bu muhterem zata karşı aldıkları inkârcı tavırları açıklamaktadır.

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا

Hud'u Kardeşleri Ve Ad'e

(Ad kavmine de Kardeşleri Hud'u Peygamber gönderdik) Yani cinsiyet itibariyle dini bakımdan değil, nesep yönüyle onlardan muhterem bir zat olan Hut Aleyhis-selâm'ı Peygamberlikle şereflendirerek kavmini irşat etmesini emrettik. Hud Aleyhis-selâm o kavmine hitaben

قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için yoktur Allah'a kulluk edin Ey kavmim! Dedi ki:

(dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin sizin için ondan başka bir ilah yoktur) öyle putlara ve diğer mahlûklara tapmayı bırakınız, yalnız Allah'a kulluk edin ona kullukta bulunun, sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Bütün mahlûkların yaratıcısı, mâbudu Allah Teâlâ'dan başkası değildir. Siz

أَفَلَا تَتَّقُونَ

(Hâlâ sakınmayacak mısınız?) hâlâ hakikati anlamayıp iman etmeyecek misiniz? Nedir sizdeki bu gaflet!

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظَنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

66.Onun kavminden kâfir olan bir cemaat dedi ki: Muhakkak biz seni beyinsizlik içinde görüyoruz. Ve biz seni herhalde yalancılardan sanıyoruz.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden inkar ettiler Onlar ki ileri gelenler Dedi

(Onun kavminden kâfir olan bir cemaat dedi ki) Hz. Hud'un kavminden kâfir olan bir cemaat kavminin ulularından bir taife dedi ki ey Hud!

إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ

Bir beyinsizlik içinde Elbet seni görüyoruz Şüphesiz biz

(Muhakkak biz seni beyinsizlik içinde görüyoruz) yani, ahmaklık, cahillik, akıl zayıflığı ve düşünce noksanlığı içinde görüyoruz.

وَ إِنَّا لَنُظَنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

Yalancılardan Elbet seni zannediyoruz Ve Doğrusu biz

(Ve şüphesiz biz seni herhalde yalancılardan sanıyoruz) senin Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber olduğuna dâir iddianı gerçek dışı kabul ediyoruz.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

67.Dedi ki: Ey kavmim! Bende hiçbir beyinsizlik yoktur. Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir Peygamberim.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ

Bir akıl zayıflığı Bende yoktur Ey kavmim Dedi ki:

(Dedi ki: Ey kavmim Ben de hiçbir beyinsizlik yoktur) Hz. Hud da onların iddialarını reddetmek için Dedi ki: Ey kavmim ben öyle iddia ettiğiniz gibi beyinsiz değilim.

وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbinden Bir peygamberim Fakat ben

(Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir Peygamberim) Cenabı Hak ise beyinsiz olan bir Peygamber göndermez. Onun gönderdiği Peygamberler, son derecede rûşt ile akıl ve fikir ile emanet ve doğrulukta vasıflanmış bulunurlar.

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ

68.Size Rabbimin vahiy ettiklerini tebliğ ediyorum ve ben sizin için bir güvenilir öğüt vericiyim.

أَبْلِغْكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي

Rabbimin Gönderdiklerini Size tebliğ ediyorum

(Size Rabbimin vahiy ettiklerini tebliğ ediyorum) Ve o Yüce Peygamber o cahil, inkârcı kavmine dedi ki: Size Rabbimin vahiylerini Bana tebliğ etmemi emrettiği emirleri, yasakları, dini hükümleri tebliğ ediyorum bu kadar akıl ve hikmete uygun, selâmet ve saadetinize vesile olan şeyleri size bildiriyor, tavsiyede bulunuyorum,

وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ

Güvenilir Bir nasihatçıyım Sizin için Ve Ben

(ve ben sizin için bir güvenilir öğüt vericiyim) Ben güvenmeye layık, emanetlere riayet etmekle bilinen bir halde sizlere nasihat veriyorum, sizin selâmetinize kanaat getirecek bir şekilde çalışıyorum. Artık öyle fâideli vazifeleri size tebliğ eden, hakkınızda öyle hayrı tavsiye edici olan bir zat, öyle iddianıza göre beyinsizlikle, yalancılıkla vasıflanmış sayılabilir mi? Bir kere bu hususları düşünmez misiniz?

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصُطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

69.Yoksa sizi korkutmak için size Rabbiniz tarafından bir zikrin sizden bir kişi vasıtasıyla gelmesine şaştınız mı? Hatırlayınız ki, sizi Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi ve sizi yaratılışta fazla bir kuvvete güce erdirdi. Artık Allah Teâlâ'nın nimetlerini hatırlayınız ki, kurtuluş bulabilesiniz.

Bu mübarek ayetler de Hz. Hud'un kavmini uyanmaya davet ederek kendisinin peygamberliğindeki fayda ve hikmeti ve o kavmin ulaştıkları nimetleri beyan etmektedir. Ve o müşrik kavmin göstermiş oldukları muhalefeti bildirmektedir. Hud Aleyhisselâm, kendisine beyinsizlik isnadına cüret eden kavmine hitaben buyurdu ki Ey kavmim!

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir nasihat Size geldi Diye Yoksa hayret mi ettiniz

(Yoksa size Rabbiniz tarafından bir zikrin gelmesine şaştınız mı?)

عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ

Sizi korkutması için İçinizden Bir adam Vasıtasıyla

(sizden bir kişi vasıtasıyla sizi korkutmak için) sizi Allah Teâlâ'nın azabından korkutmak işlediğiniz küfür ve isyanın korkunç akıbetini bildirmek, sizi uyanmaya davet etmek için size Rabbiniz tarafından bir zikrin bir ilahi vahyin veya bir mucizenin sizden bir kişi vasıtasıyla benim gibi Peygamberlik sahibi olan bir insanın işaretiyle gelmesine şaştınız mı? Bu olmayacak bir şey midir?

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ

Nuh Kavminin Ardından Halifeler Sizi kılmaştı O zaman ki Ve hatırlayın

(Hatırlayınız ki, sizi Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi) evet Tarihi olayları bir düşününüz ki, sizi Kerem sahibi olan Rabbiniz Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi sizi onların yurtlarına sahip, onların ülkelerine hâkim kıldı,

وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصُطَةً

Bir genişlikle Yaratılıştaki Sizi ziyade kılmaştı Ve

(ve sizi yaratılıştaki fazla bir kuvvete erdirdi) sizi büyük bir yapıya ve uzun boya erdirdi. Rivayete göre bu kavim büyük bir yapıda yaratılmıştı. Uzun boyluları yüz arşın, kısa boylular da altmış arşın uzunluğunda bulunuyordu.

فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa ersiniz Taki siz Allah'ın Nimetlerini Öyle ise hatırlayın

(Artık Allah Teâlâ'nın nimetlerini hatırlayınız) o nimetlerle uygun düşen amellerde bulununuz, onların şükrünü yerine getirmeye çalışınız ki bu sayede Ta ki siz kurtulu

şa erersiniz âhiretin ebedî nimetlerine kavuşup azabından emin olabileniniz.

&-Hz. Hud'un kavmine, böyle yumuşak bir şekilde, merhamet ve şefkatini gösterir bir tarzda, şahsi bir gücenme eseri göstermeyip pek hikmetli bir şekilde hitap etmesi, pek iyiliksever bir harekettir, halka vaaz ve öğütte bulunacak zatlar için uyulması gereken bir örnektir. Hz. Hud'un böyle güzel öğütlerine karşı kavmi

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ

مِنَ الصَّادِقِينَ

70.Dediler ki: Sen bize yalnız bir Allaha ibadet edelim ve babalarımızın tapmakta olduklarını terk etmemiz için mi geldin? Haydi, eğer sen doğru sözlü kimselerden isen bizi korkuttuğun şeyi bize getir bakalım.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ

O birdir Allah'a ki İbadet edelim diye Bize mi geldin Dediler ki

(Dediler ki bize yalnız bir Allaha ibadet edelim diye mi geldin) Sen bize öteden beri kendilerine taptığımız putlarımızı bırakıp ta yalnız bir Allaha tapmamız ibadetlerimizi yalnız ona tahsis etmemiz

وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

Atalarımız Tapıyor İdi O şeyleri ki Ve Bırakalım

(ve babalarımızın taptıklarını terk etmemiz için mi geldin?) Artık hiçbir puta tapmayalım bu nasıl olabilir?

فَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden isen Eğer Bizi tehdit ediyorsun O şeyi ki Haydi biza getir

(Haydi, eğer sen doğru sözlü kimselerden isen bizi korkuttuğun şeyi bize getir bakalım) eğer sen Bu peygamberlik iddianda veya bizlere bir azabın geleceğini haber vermek hususunda doğru sözlü kimselerden isen daha durma bizi korkuttuğun şeyi ilâhi azabı hemen bize getir bakalım. Bu cahil, inatçı kavim, öyle cömert, iyiliksever bir Yüce Peygamberin öyle güzelce uyarısını takdir etmediler, akıbetlerini düşünmediler. Artık haklarında ilâhi azabın ortaya çıkışı gerçekleşmişti.

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

71.Dedi ki: Üzerinize şüphe yok ki Rabbiniz tarafından bir azap ve bir gazap indirdi. Kendinizin ve babalarınızın takmış olduklarınız bir takım adlar hakkında benimle mücadelede mi bulunuyorsunuz? Allah Teâlâ onlara dâir hiçbir delil indirmiş değildir. Artık bekleyin, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.

Bu ayetler de Hz. Hud'un kavmine yönelen ilâhi azabı haber vermesini ve kendisiyle ona iman edenlerin kurtulup inkârcı dinsiz olanların da helak olduklarını bildirmektedir

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ

Ve Bir gazap Bir azap Rabbinizden üzerinize Hak oldu Gerçekten Dedi ki

(Dedi ki: Üzerinize şüphe yok ki Rabbiniz tarafından bir azap ve bir gazap indirdi)

Hz. Hud, kavminin öyle küfür ve isyanına karşı Dedi ki ey kavmim! evet üzerinize Rabbiniz tarafından bir azap Bir ceza, ızdırabı gerektiren bir kötü inanç ve bir gazap bir hışım, bir intikam iradesi gerçekleşti. Şirk ve inkârdaki ısrarınızdan dolayı hakkınızda böyle bir ceza inmeye başladı. Artık lâıyk olduğunuz akıbete kavuşacaksınız.

أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ

Ve Atalarınız Siz Kendilerini adlandırdınız Bir takım isimlerde ki Benimle mücadele mi ediyorsunuz

(Kendinizin ve babalarınızın takmış olduklarınız bir takım adlar hakkında benimle mücadelede mi bulunuyorsunuz?) benim sözlerimin doğruluğuna inanmayıp da

sizin ve atalarınızın uydurarak kendilerini adlandırdığı öyle bir takım kuru isimlere sahip putlarınız hakkında mı benimle mücadele ediyor ve onlara ilahlık isnat ediyor-sunuz? Onlar mabutluğu hak etmiş olabilirler mi?

مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ

Hiçbir delil Haklarında Allah İndirmedi

(Allah Teâlâ onlara dâir hiçbir delil indirmiş değildir) Allah Teâlâ Onlara ibâdet edilmesi hususunda bir delil bir kanıt indirmiş değildir. Çünkü bizzat ibadete lâîk olan ancak Kâinatın Yaratıcısı Allah Teâlâ'dır. Başka birinin ibadete hak kazanmış olabilmesi için bu hususa dâir ilâhi bir emrin gelmesi, ilâhi bir ayetin inmesi kati bir delilin meydana gelmesi lâzımdır. Hâlbuki Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet edilmesi için böyle bir ilâhi hüküm bir dini delil, bir Rabbanî izin yoktur.

فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

Bekleyenlerdenim Sizinle beraber Şüphesiz ben Artık bekleyin

(Artık bekleyin Muhakkak ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim) artık Ey müşrik kavim! Siz bu yalanlama ve inkârlarınız sebebiyle hakkınızda ilâhi bir azabın meydana gelmesini bekleyin. Muhakkak ben de bu azabın yakında sizlere gelmesini, istediğiniz ilâhi vadin sizlere gelip kavuşmasını bekleyenlerdenim. Elbette yakında gelip kendisini gösterecektir.

فَإَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَّعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

72.Bunun üzerine onu ve kendisiyle beraber olanları bizden bir rahmet olarak kurtardık, ayetlerimizi yalanlayanların ve iman etmiş olmayanların ise kökünü kesiverdik.

فَإَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

Bizden Bir rahmetle Onunla beraberdir Ve O kimseleri ki Bunun üzerine onu kurtardık

(Bunun üzerine onu ve kendisiyle beraber olanları bizden bir rahmet olarak kurtardık) Böyle Hz. Hud ile kavmi arasındaki tartışma ve münakaşanın ardından Hz. Hud'u ve kendisiyle beraber olan mü'minleri Allah katında bir rahmet olarak ve yüce bir lütuf ve merhamet olmak üzere kurtardık. Onları selâmet sahasına çıkardık,

وَقَطَّعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler Ve Değildiler Ayetlerimizi Yalanladılar O kimselerin ki Kökünü Ve Kestik

(ayetlerimizi yalanlayanların ve iman etmiş olmayanların ise kökünü kesiverdik) kendilerini tamamen helak eyledik layık oldukları cezalara kavuştular. İşte küfrün elem verici neticesi

&-Hz. Hud, Nuh Aleyhisselâm'ın oğlu sam'ın torunlarından Abdullah ibni Rabah adında bir zatın oğludur. Yemen'de "Hezremut" civarında "Ehkaf" denilen bir mahaldeki Ad kavmine Peygamber gönderilmiştir. Bu kavim, birçok nimetlere, kuvvetlere kavuşmuşlardı, muhteşem binalar yapmışlardı. Fakat Hz. Hud'un tebliğlerini dinlemeyip putlara tapmakta bulunmuşlardı. Nihayet yedi gece, sekiz gün devam eden şiddetli bir rüzgâr ile helak oldular. Hz. Hud ise kendisine iman edenler ile beraber selâmette kalıp Mekke'yi Mükerreme tarafına hicret etmişlerdir. Mekke'yi Mükerreme'de veya Hazremut'da defnedilmiş olduğu rivayet olunmuştur.

Abdurrahman ibni Sabit'ten rivayet olunduğuna göre: Mekke'yi Mükerreme'de rükün ile makam ve zenzem arasına doksan dokuz Peygamber defnolunmuştur. Hud, Salih, Şuayip ve İsmail Aleyhisselâm'ın kabirleri de burada bulunmaktadır.

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آلِيمٍ

73.Ve Semud kavmine kardeşleri Salih'i gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim Allah'a ibâdet ediniz. Sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Sizlere muhakkak ki, Rabbiniz tarafından apaçık bir delil gelmiştir. İşte Allah'ın şu devesi sizin için bir mucizedir. İmdi onu bırakınız. Allah'ın arzında otlasın ve ona bir kötülükle dokunmayınız. Sonra sizi çok şiddetli bir azap yakalar.

Bu mübarek ayetler de Hz. Salih'in kavmi ile olan konuşmasını, onlara kavuştukları nimetleri hatırlatarak kendilerini kötü hareketlerden yasakladığını ve sakındırdığını beyan buyurmaktadır.

وَالِیْ ثَمُوْدَ اٰخَاهُمْ صَالِحًا

Salih'i Kardeşleri Ve Semud'e

(Ve Semud kavmine kardeşleri Salih'i gönderdik) Arap kabilelerinden olan Ve Hicaz ile Şam arasında "Hicr" denilen mahalde ikamet eyleyen Semut kavmine nesep bakımından kardeşleri Salih'i Peygamber gönderdik. Bu zat, o kavme hitaben:

قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Hiçbir ilah Sizin için yoktur Allah'a İbadet edin Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet ediniz Sizin için onan başka bir ilâh yoktur) başkalarını mabut edinmeyiniz çünkü hepinizin yaratıcısı, mabudu yalnız Allah Teâlâ'dır, başkaları Hanlık ve mâbudluk sıfatına sahip olamaz.

قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Apaçık bir mucize Size gelmiştir Gerçekten

(Sizlere muhakkak ki Rabbiniz tarafından apaçık bir delil gelmiştir) evet Benim Peygamberliğime, sözlerimin doğruluğuna şahitlik eden apaçık bir delil gelmiştir. Bir açık mucize meydana çıkmıştır.

هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ

Bir mucize olarak Size Allah'ın Dişi devesidir Bu

(İşte Allah'ın şu devesi sizin için bir mucizedir) İşte Allah'ın Kudretiyle ansızın, bir vasıta olmaksızın vücuda gelen şu Allahın devesi sizin için benim doğru sözlü, peygamberliğe sahip bir zat olduğuma dâir bir mucizedir bir harikadır. Artık benim peygamberliğimi tasdik edip sözlerime itimat ediniz.

فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ

Allah'ın Arzında Yesin O halde onu bırakın

(İmdi onu bırakınız Allah'ın arzında otlasın) O deveye asla dokunmayınız, onu bırakınız Allah'ın arzında Sizin olmayan yeryüzünde yaş otları otlasın dursun,

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ

Bir kötülükle Ve Ona dokunmayın

(ve ona bir kötülükle dokunmayınız) Ona, boğazlamak gibi eziyet verecek herhangi bir şekilde dokunmayınız ona mâni olmayınız.

فَيَاخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Yoksa sizi yakalar

(Sonra sizi çok şiddetli bir azap yakalar) Sonra Ona vereceğiniz eziyet sebebiyle sizi çok şiddetli bir azap yakalar. HEPİNİZ DE Allah'ın kahrına uğrar, mahvolur gidersiz.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَادْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ وَلَا تَعَثُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ

74.Ve o zamanı hatırlayınız ki, sizi Addan sonra halifeler kıldı ve sizi yerde yerleştirdi. Onun ovalardan köşkler ediniyorsunuz ve dağları evler olarak oymakta bulunuyorsunuz. Artık Allah Teâlâ'nın nimetlerini anın ve yerde fesatçılar olarak taşkınlık yapmayın.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Ve Sizi yerleştirdi Ad'ın Ardından Halifeler Sizi kıldı O vakti ki Ve Hatırlayın

(Ve o zamanı hatırlayınız ki, sizi Addan sonra halifeler kıldı) Ve Ey kavmim Siz yalnız Cenabı Hakka ibadet ediniz, onun dinine riayet ediniz, hakkınızda tecelli etmiş olan nimetlerini düşününüz, özellikle o zamanı hatırlayınız ki o Kerem Sahibi Yaratıcı, sizi Addan o kavmi helak ettikten sonra yeryüzünde halifeler kıldı. Siz de onların ardından kendi diyarınızda bir varlık sahibi bulunmaktasınız. Ve sizi Hicr denilen diyarda yerleştirdi. Orada ikamete muvaffak kıldı. O diyarın

تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا

Evler Dağlardan Ve Yontuyorsunuz Saraylar Ovalarından Ediniyorsunuz

(ovalarında köşkler ediyorsunuz ve dağları evler olarak oymakta bulunuyorsunuz) o beldede muhteşem ikametgâhlar yapıyorsunuz bunlarda vakit vakit oturup duruyorsunuz. Bu nimetlerin değerini bilmeniz, bunları size ihsan buyurmuş, olan Kerem sahibi Yaratıcıya şükür etmeniz icab etmez mi?

فَاذْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ

Allah'ın Nimetlerini Artık hatırlayın

(Artık Allah Teâlâ'nın nimetlerini anın) Artık inkârcı hareketlerinizi bırakın, Allah Teâlâ'nın nimetlerini anın bunlara karşı teşekkür vazifesini yerine getirmeye çalışınız,

وَلَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Fesatçılar olarak Yeryüzünde Ve Bozgunculuk yapmayın

(ve yerde fesatçılar olarak taşkınlık yapmayın) Yeryüzünde Salih kimseler olarak yaşayın, nimete karşı nankörlüğü gerektiren hareketlerde bulunmayın, kısacası, o harikulade olan deveye asla dokunmayınız.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ أَمِنْ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

75.Kavminden büyüklük taslayanlardan bir cemaat, onlardan zayıf görülenlere, onlardan iman edenlere dedi ki: Siz, Salih'i hakikaten Rabbi tarafından gönderilmiş mi bilirsiniz? Onlar da dediler ki: Biz şüphe yok, onunla gönderilmiş olan şeye inanmışlarız.

Bu mübarek ayetler de Salih Aleyhisselâm'ın kavmi arasındaki münakaşalar! Ve onlardan kâfir olanların bir mucize eseri olan deveyi boğazlayarak lâıyk oldukları azabın gelmesini inkârcı ve kibirli bir tarzda istediklerini bildirmektedir.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden Büyüklük tasladılar O kimselerin ki İleri gelenleri Dedi ki

(Kavminden büyüklük taslayanlardan bir cemaat dedi ki) Salih Aleyhisselâm'ın Kavminden kibirlenen iman etmekten böbürlenene bir cemaat mevki sahiplerinden bir taife onlardan o kavim efradından

لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ أَمِنْ مِنْهُمْ

Onlardan İman ettiler O kimselere ki Zayıf bırakıldılar O kimselere ki

(onlardan zayıf görülenlere, onlardan iman edenlere) yani onlardan iman etmiş olanlara alay yoluyla dedi ki:

أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Gönderilendir Salih şüphesiz Biliyorsunuz

(Siz Salih'i hakikaten Rabbi tarafından gönderilmiş mi bilirsiniz?) yani bizlere ve sizlere bir Peygamber olarak gönderilmiş mi bilirsiniz? Siz buna kanaat getiriyor musunuz? O iman etmiş zümre de

قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

İman eden kimseleriz Onunla Gönderildi O şeye ki Şüphesiz biz Dediler

(dediler ki: Biz şüphe yok, onunla gönderilmiş olan şeye inanmışlarız) dediler ki: Biz O Salih Aleyhisselâm vasıtasıyla bizlere Allah tarafından gönderilmiş olan hak dine hidâyet sebebine inanmışlarız. Artık onun Peygamberliğine inanmış olduğumuz aşikâr değil midir? Onu bizden sormaya ne gerek var!

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

76.Kendilerini büyük görenler ise dedi ki: Biz muhakkak sizin o iman ettiğiniz şeyi inkâr edenleriz.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklük tasladılar O kimseler ki Dedi

(Kendilerini büyük görenler ise dedi ki) O inkârcı cemaat o Kendilerini büyük görenler Allah Teâlâ'nın emrine, Hz. Salih'in Peygamberliğine iman konusunda kibirlenenler ise dedi ki:

إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

inkar eden kimseleriz Kendisine iman ettiniz O şeyi ki Doğrusu biz

(Biz muhakkak sizin o iman ettiğiniz şeyi inkâr edenleriz) onu tasdik etmeyi gururumuza yediremeyiz. O inkârcı kibirli kavim kendilerinin servetlerine, mevkilerine gururlanarak böyle cahilce, ifadelerde bulundular. Onların geçici dünyevi varlıkları kendilerinin felâketine, ebedi selâmetten mahrum olmalarına sebep olacaktı

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

77.Sonra o dişi deveyi boğazladılar ve Rablerinin emrinden dışarı çıktılar ve ey Salih! Eğer sen gönderilmiş Peygamberlerden isen bizi korkuttuğun şeyi bize getir dediler.

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Emrine Ve İsyan ettiler Dişi deveyi Sonra kestiler

(Sonra o dişi deveyi boğazladılar ve Rablerinin emrinden dışarı çıktılar) O inkârcı gurup, Sonra da Hz. Salih'in uyarısına muhalefet ederek o bir kudret harikası olan dişi deveyi de boğazladılar bu husustaki uyarıya riayet etmediler. Ve Onlar Salih Aleyhisselâm'ın kendilerine tebliğ etmiş olduğu Rablerinin emrinden dışarı çıktılar. Hz. Salih'i yalanladılar, onun tembihine rağmen o deveyi öldürmekten çekinmediler, O muhterem Peygambere hitaben

وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlerden İsen Eğer Bizi tehdit ediyorsun O şeyi ki Bize getir Salih Ey Ve Dediler ki

(ve ey Salih! Eğer sen gönderilmiş Peygamberlerden isen bizi korkuttuğun şeyi bize getir dediler) hakikaten Allah tarafından gönderilmiş Peygamberlerden isen bizi korkuttuğun ilâhi azabı bize getir görelim bakalım.

&-Evet, o inkârlılar o mübarek Peygamberin sözlerine kıymet vermediler, başlarına bir azabın geleceğine asla ihtimal vermediler. Artık lâıyk oldukları elem verici akıbet kavuşacakları an gelmişti.

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

78.Bunun üzerine onları şiddetli bir sarsıntı tutuverdi. Yurtlarında diz üstü çö-küvermiş oldular.

Bu mübarek ayetler de Salih Aleyhisselâm'ın tebliğlerini kabul etmemiş olan kavminin korkunç akıbetlerini bildirmektedir. Ve o muhterem Peygamberin onlar hakkındaki üzüntülü beyanlarını dile getirmektedir.

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ

O sarsıntı Bunun üzerine onlar yakaladı

(Bunun üzerine onları şiddetli bir sarsıntı tutuverdi) Semud kavmi, Hz. Salih'e muhalefette ısrar edip durdular. Bunun üzerine onları şiddetli bir sarsıntı Yerden büyük bir zelzele ve gökten korkunç bir ses tutuverdi. Ansızın böyle bir faciaya uğradılar

فَاَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

Diz üstü çöküvermiş Yurtlarında Ve oldular

(Yurtlarında diz üstü çöküvermiş oldular) evet o büyüklenenler evlerinde diz üstü çöküvermiş oldular hemen helak olup gittiler.

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا

تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ

79.Artık onlardan yüz çevirdi ve dedi ki: Ey kavmim! Ben size Rabbimin vahyini muhakkak ki tebliğ ettim ve sizin için öğüt verdim. Ve lâkin siz öğüt verenleri sevmezsiniz.

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ

Onlardan Artık yüz çevir

(Artık onlardan yüz çevirdi) Salih Aleyhisselâm, kavmine gelen felâketi anlayınca Artık onlardan yüz çevirdi onların bu felâkete sebebiyet vermiş olduklarını bildiği için haklarında bir azarlama ve kınama başkalarına da bir ibret örneği olması için

وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ

Sizin için Ve öğüt verdim Rabbimin Gönderdiklerini Size tebliğ ettim And olsun geçekten Ey kavmim! Ve dedi ki:

(Ben size Rabbimin vahyini muhakkak ki, tebliğ ettim) peygamberlik vazifemi yerine getirmeye çalıştım, ve sizin için öğüt verdim teşvik ettim ve korkuttum, hakkınızda öğüt verici muameleden geri durmadım.

وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ

Nasihat edenleri Sevmiyorsunuz Fakat

(Ve lakin öğüt verenleri sevmezsiniz) Sizin haliniz, size öğüt verenler hakkında buğuz ve düşmanlıkta bulunmak dan ibaret olmuştur. İşte o kötü hareketinizin cezasına kavuşmuş oldunuz.

&-Salih Aleyhisselâm, Semud kavmine mensuptur. Babasının adı "Übeyt" dir. Semut ise Nuh Aleyhisselâm'ın oğlu sam'ın torunlarından. Babasının adı "Abir" dir. Sonra bu Semud'un evlât ve ahfadı böyle Semud ismi ile hatırlana gelmişlerdir. Bunlar da Hicaz ile Şam arasında hicr denilen yerde oturlardı. Ad kavmi helak olduktan sonra onların beldelerini Semud kavmi onararak bir müddet mutlu bir hayat içinde yaşamışlar, muhteşem binalar yapmışlardı. Fakat bunlar da putlara tapmaya başlamışlar, yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışıp durmuşlardı. Cenâbı Hak kendilerine en şerefli ailelerine mensup olan Salih Aleyhisselâm'ı Peygamber gönderdi. Kendisine pek az kimse tâbi olmuş, diğerleri muhalefette devam etmişlerdi ve eğer sen hakikaten bir peygamber isen dua et şu taş parçası içinden şöyle bir vaziyette bir dişi deve çıksın, seni o zaman tasdik ederiz demişlerdi. Hz. Salih te dua etti, o taştan istedikleri gibi bir deve çıkıverdi. Bu harikayı görenlerden pek azı iman etti, diğerleri ise yine kendilerini saptıran bir takım kimselerin sözlerine uyarak yine imandan kaçındılar. Hz. Salih demişti ki: Bu deve bir kudret harikasıdır, kuyunuzun suyunu belirli günlerde içecek, siz de diğer günlerde kuyunuzdan istifade edersiniz. Bu devenin içmesine, kırlarda otlanmasına mâni olmayınız, sonra felâkete uğrarsınız. Fakat onlar bu uyarıya da riâyet etmediler. Bu mübarek hayvanı boğazladılar. Derken kendilerine ilâhî azap yönelmeğe başladı. Salih Aleyhisselâm Filistin tarafına çıkıp gitti. Bunun ardından şiddetli bir yer sarsıntısı oldu, gök tarafından da pek müthiş bir seda geldi, bunun tesiriyle o inkârcı kavmin kalpleri parçalanarak helak olup gittiler.

Rivayete göre: O kavim, o deveyi çarşamba günü boğazlamışlardı. Kendilerine ilâhi azap ise cumartesi günü gelmiştir. Salih Aleyhisselâm, yüz yirmi mü'min ile ağlar olduğu bir halde yurdundan çıkıp gitmişti. Bir dumanın yükselmesini görmüş, kavminin helak olduğunu anlamış idi. Bu helak olanlar ise bin beş yüz hane ehlinen ibaret imiş. Salih Aleyhisselam bir rivayete göre kavmi arasında yirmi sene kalmış ve elli sekiz yaşında iken Mekke'i Mükerrreme'de vefat eylemiştir. Kendisine iman edenler ile beraber yurduna dönmüş oldukları da rivayet edilmektedir.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ

80.Lut'u da gönderdik o vakit kavmine dedi ki: Siz öyle bir hayâsızlık mı yaparsınız ki, onu sizden evvel âlemlerden hiçbir şahıs yapmış değildir.

Bu mübarek ayetler de Lut Aleyhisselâm'ın kavmini, işlemekte oldukları kötülüklerden, çirkin hareketlerinden dolayı kınamış olduğunu beyan etmektedir.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ

Kavmine Dedi ki O vakit Ve Lut'u da

(Lut'u da gönderdik o vakit kavmine dedi ki) Kendisinin kavmi olan Sedum ehline Peygamber gönderdik onlara hak dini, meşru olup olmayan şeyleri tebliğ etmesini emrettik, o vakit kavmine dedi ki Lut Aleyhisselam kavmine ihtar ve kınama yoluyla dedi ki:

أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ

Hayasızlığa Yaklaşıyor musunuz?

(Siz öyle bir hayâsızlık mı yaparsınız?) öyle son derece çirkin, kötü, bir muamelede mi bulunursunuz ki o feci muameleyi

مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ

Alemlerden Hiçbir kimse Onu Sizden önce yapmadı

(onu sizden evvel âlemlerden hiçbir şahıs yapmış değildir) öyle tabii olarak nefret uyandıracak, çirkin bir muameleyi vaktiyle hiçbir sosyal topluluk işlemiş değildir.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

81.Muhakkak ki, siz kadınlarınızı bırakıp şehvet ile erkeklere yanaşıyorsunuz. Belki siz haddi aşan bir kavimsinizdir.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ

Kadınları Bırakıp Şehvetle Erkeklerle Elbette yaklaşıyorsunuz Şüphesiz siz

(Muhakkak ki, siz kadınlarınızı bırakıp şehvet ile erkeklere yanaşıyorsunuz) Ey şehvetlerine düşkün kavim! O çirkin muamelenizi biliniz, Muhakkak ki, siz kadınlarınızı size helâl olan zevcelerinizle esasen cinsel birleşmeyi bırakıp şehvet ile erkeklere yanaşıyorsunuz. Onlar ile livata da bulunmak kötülüğünü işliyorsunuz.

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

Haddi aşan Bir kavimsiniz Siz Bilakis

(Bilakis haddi aşan bir kavimsinizdir) helâli bırakıp haramı işlemeye cüret ediyorsunuz. Meşru olan, insan türünün devamına, nesebin kesintiye uğramamasına sebep olan nikâhlanma yoluyla kadınlara yaklaşmayı bırakıyorsunuz, haram olan, öyle faidesi bulunmayan, bilakis birçok hastalıklar doğuran, bir nice düşmanlıklar uyandıran hayvani bir harekete cüret etme alçaklığını gösteriyorsunuz! Bu ne kadar zararlı, kötü ve utanç verici, hayvani bir muameledir! Bunu işlemekten hiç sıkılmaz mısınız?

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ

82.Ve kavminin cevabı, "onları kasabanızdan çıkarınız, çünkü onlar fazla temizlikte bulunan insanlardır" demekten başka olmadı.

Bu mübarek ayetler de Hz. Lut'un irşatlarını kabul etmeyen beyinsiz kavminin o muhterem zata karşı takınmış oldukları tavrı bildirmektedir. Ve Hz. Lut ile ona iman eden-

lerin kurtulduklarını, muhaliflerin de layık oldukları korkunç akıbete eriştiklerini beyan buyurmaktadır.

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ

Memleketinizden Onları çıkarın Demeleri Ancak Kavminin Cevabı Ve Olmadı

(Ve kavminin cevabı, onları kasabanızdan çıkarınız demekten başka olmadı) Hz. Lut'un o güzel uyarısını kavmi kabul etmediler Ve o kibirli, beyinsiz kavminin cevabı alay yoluyla birbirine hitaben o Lut ile ona tâbi olanları kasabanızdan çıkarınız onları aranızda bırakmayınız,

إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ

Fazla temizleniyorlar Bir takım insanlardır ki Şüphesiz onlar

(çünkü onlar fazla temizlikte bulunan insanlardır) O kavim böyle alay yoluyla saçmalamada bulunmuşlardı. Hz. Lut ile ona tâbi olanlar hakkında "onlar temizlik iddiasında bulunan, sizin hareketlerinizden uzak bulunduklarını gösteren kimselerdir, onların sözlerine iltifat etmeyiniz" demek istemişlerdi.

&-Nitekim birçok kimseler de gayrimeşru hareketlerde bulunurlar, kendilerine bu kötü hareketlerini hatırlatanları da taassup ile sofulukla, gericilikle itham ederek kendi çirkin durumlarının devamını temin etmek isterler, İşte hakka razı olmayan, gayrimeşru hareketlerin kötülüğünü idrak edemeyen kimselerin iddiaları bu gibi saçmalıklardan başka bir şey değildir.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

83.Artık biz onu ve ehlini kurtardık, zevcesi müstesna, o geriye kalıp helak olanlardan oldu.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ

Ve Ehlini Bunun üzerine onu kurtardık

(Artık biz onu ve ehlini kurtardık) Artık biz Lut Aleyhisselamı ehlini ve mümin olanları kavminden kurtardık azaptan emin kıldık

إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

Geride kalanlardan Oldu Zevcesi Müstesna

(zevcesi müstesna o geriye kalanlardan oldu) çünkü o, Sedum ehline yardım için kâfir bulunuyordu, küfrünü gizlice tutuyordu. Bundan dolayı o yurdunda geriye kalıp helak olanlardan kâfirler takımından oldu. O da o kavim ile beraber Allah'ın azabına maruz kaldı.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

84.Ve onların üzerlerine bir azap yağmuru yağdırdık. Artık bak günahkârların akıbeti nasıl oldu.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا

Bir yağmur Üzerlerine Ve Yağdırdık

(Ve onların üzerlerine bir azap yağmuru yağdırdık) Üzerlerine kibrit ile ateşten yoğrulmuş bir acayip şekilde yağmur yağmış, hepsinin helakin a sebep olmuştur.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarların Akıbeti Oldu Nasıl İşte bak

(Artık bak günahkârların akıbeti nasıl oldu) Yani: Ey bu gibi müthiş hadiselerden ibret alacak kabiliyette bulunan insanlar! Bakınız, düşününüz ki, Cenâbı Hakka isyan edenlerin akıbetleri ne oluyor, sizler de onların başlarına gelen azaplardan, cezalardan ibret alınız, onlar gibi hareketlerde bulunmaktan sakınınız ki, selamette kalasınız. &-Hz. Lut, İbrahim Aleyhisselâm'ın kardeşinin torunudur. Babasının adı Haran dır. Hz. İbrahim ile beraber Bâbil diyarından Şam tarafına geçmiş, "Ürdün" nahiyesinde ikamet etmiş, Humusta bulunan "Sedum" beldesi ahalisine Peygamber gönderilmiştir.

Bu ahali ise başka kavimlerin yapmamış oldukları kötülükleri işliyorlardı. Lut Aleyhisselâm'ın öğütlerini dinlemediler. Nihayet Lut Aleyhisselâm ailesi ve inananlarla beraber geceleyin onların içlerinden çıkıp gitti, o kavim ise başlarına yağan müthiş yağmurlar ile zelzeleler ile mahvolup gittiler, İşte küfrün, kötülüğün müthiş akıbeti.

وَالِى مَدِينِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

85.Ve Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i Peygamber gönderdik dedi ki: Ey kavmim! Allah Teâlâ'ya ibadette bulunun, sizin için ondan başka Tanrı yoktur. Muhakkak ki, size Rabbinizden apaçık bir delil geldi. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın ve insanlara eşyalarını eksik vermeyin ve yeryüzünde düzeltilmesinden sonra bozgunculuk yapmayın, bu sizin için hayırlıdır, eğer siz inanan kimseler iseniz.

Bu âyeti kerime, Şuayb Aleyhisselâm'ın kavmini Allah'ın birliğine davet etmesini, onlara haksızlıkta bulunmamalarını, bozgunculuğa çalışmamalarını tavsiye eyleme-sini ifade etmektedir.

وَالِى مَدِينِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا

Şuayb'i Kardeşleri Ve Medyen'e

(Ve Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i Peygamber gönderdik) Ad kavmine Hud Aleyhisselâm gönderilmişti Medyen'e de Şam taraflarındaki Meân diyarında oturan "Medyen" adındaki bir Arap kabilesine de Nesep bakımından kardeşleri bulunan Şuayb'i Peygamber gönderdik onları tevhid dinine, hakka riayetden ayrılmamaya davet etmesini emrettik. Onlara

قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için yoktur Allah'a ibadet edin Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim yalnız Allaha ibadette bulunun, sizin için ondan başka ilah yoktur) ondan başka ibadete lâıyk, mâbudluk sıfatına sahip bir zat yoktur. Bütün mahlûkların yaratıcısı, mabudu ancak o'dur.

قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Apaçık bir mucize Size gelmiştir Gerçekten

(Muhakkak ki, size Rabbinizden apaçık bir delil geldi) Benim peygamberlik iddiamdaki doğruluğumu gösteren büyük bir delil ortaya çıktı, ben de peygamberlik ve hikmet alametleri göründü. Artık sizin beni tasdik etmeniz icab etmez mi?

فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ

Ve Tartıyı Ölçüyü Artık tam yapın

(Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın) Artık Ey kavmim! Sözlerime itimat ediniz, ölçüyü ve tartıyı tam yapın Şahsi menfaatiniz için müşterilere hıyanette bulunmayın, alır verirken fazlayı noksan ve noksanı fazla göstermeyiniz,

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ

Eşyalarını İnsanlara Ve Eksik vermeyin

(ve insanlara eşyalarını eksik vermeyin) Akar para getiren mülk ve emlâk gibi şeylerin değerini noksan göstererek sahiplerini zarara sokmayın. Gasp, hırsızlık, rüşvet, hile, yol kesicilik suretiyle insanların mallarını ellerinden almak da bu kabildendir,

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا

İslah edilmesinden Sonra Yeryüzünde Ve Fesad çıkarmayın

(ve yeryüzünde düzeltilmesinden sonra bozgunculuk yapmayın) ve yeryüzünde Peygamberler ve onların izlerinden giden zatlar vasıtasıyla halkın düzeltilmesinden

kurtuluşa ulaşmasından sonra küfür ve isyan ile insanların haklarına tecavüz ile bozgunculuk yapmayın sosyal hayatı bozmaya cüret etmeyin,

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseniz Eğer Sizin için Hayırlıdır İşte bu

(eğer siz inanan kimseler iseniz bu sizin için hayırlıdır) Sizin dünyevi ve uhrevi faydelerinizi temin edicidir. Yani: Siz benim bu sözlerimi, tavsiyelerimi kabul edip beni tasdik eden kimseler iseniz, bu sayede sorumluluktan kurtulursunuz. Ve insanlar arasında itimat kazanarak daha fazla kazanca, servete nail olursunuz. Çünkü dindarlığın, doğruluğun meyvesi böyle pek fazladır.

&-Medyen İbrahim Aleyhisselâm'ın oğlunun adıdır. Bunun torunlarına da Medyen kabilesi ismi verilmiştir. Bunların yaşadıkları kasabaya da bu isim verilmiştir. Bu kasaba Arap yarımadasının kuzey batısının sonunda ve Filistin ile Hicaz arasında ve Kızıldeniz sahilinde bir mevkidir.

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَاذْكُرُوا إِذْ كُنتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

86.Allah'a iman edenleri korkutarak ve Allah'ın yolundan alıkoyarak ve onun için eğriliği isteyerek her bir caddede oturmayınız. Ve hatırlayınız ki, siz pek az idiniz, sonra sizi çoğalttı ve bakınız ki, bozguncuların sonu nasıl oldu.

Bu mübarek ayetler de Hz. Şuayb'in kavmini inananlara tecavüzden men etmeye ve kavmine kavuştukları nimeti hatırlatmasına ve iman edenler ile etmeyenlerin akıbetlerine dair beyanlarını bildirmektedir.

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ

Tehdit ediyorsunuz Yolun Her birine Oturmayın Ve

(Ve her bir yol başına tehdit ederek oturmayınız) Hz. Şuayb, kavmine karşı öğütlerine devam ederek şöyle buyurmuştu: Ey kavmim!

وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا

Bir eğrilik Ve Ona arıyorsunuz Ona İman etti Kimseyi ki Allah'ın Yolundan Ve Men ediyorsunuz

(Allah'a iman edenleri Allah'ın yolundan alıkoyarak ve yolun eğriliği isteyerek her bir caddede oturmayınız) yani İnsanları mü'min olmaktan men ve tehdit ederek ve onları Allah'ın yolundan alıkoyarak başka yollara saptırmak isteyerek ve o hak yolun eğri büğrü olmasını arzu ederek. Veya o hak yolu halka öyle göstermeğe cüret eyleyerek her bir caddede oturmayınız. Allah'ın dininin saadete kavuşturacak olan yollarından, yani birçok dünyevî, uhrevî hükümlerinden, meselelerinden insanları aldatarak menetmeye çalışmayınız.

وَاذْكُرُوا إِذْ كُنتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُكُمْ

Sonra sizi çoğalttı Az İdiniz O vakti ki Ve Hatırlayın

(Ve hatırlayınız ki, siz pek az idiniz sonra sizi çoğalttı) sayınız, servetiniz kuvvetiniz az iken sonra Cenâbı Hak sonra sizi çoğalttı sizlere bereket verdi, neslinizi, servetinizi artırdı,

وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

Fesad çıkaranların Akibeti Oldu Nasıl Ve Bakın

(ve bakınız ki, bozguncuların sonu nasıl oldu) ve bakınız ki Geçmiş ümmetlerden Nuh, Ad, Semud kavimleri gibi tarihte felâketleri yazılı olan cemiyetlerden bozguncuların sonu nasıl oldu. Onlar ne elem verici afetlere maruz kaldılar. Artık siz de onlardan ibret almalı değil misiniz?

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

87.Ve eğer sizden bir gurup, kendisiyle gönderilmiş olduğum şeye inanmışlar ve bir gurup da inanmamışlar ise artık Allah Teâlâ aramızda hükmedinceye kadar siz sabır ediniz. Ve o hâkimlerin en hayırlısıdır.

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ

Kendisiyle Gönderildim O şeye ki İman etmişler Sizden Bir kısmı İse Ve Eğer

(Ve eğer sizden bir gurup, kendisiyle gönderilmiş olduğum şeye inanmışlar ise) Ey kavmim! Benim peygamberliğini hakkında ihtilâfa düşüp de sizden bir gurup, kendisiyle gönderilmiş olduğum şeye dini, hukuki hükümlere inanmışlar ise

وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا

İman etmişler Ve Bir kısmı

(ve bir gurup da inanmamışlar) beni tasdik etmeyip imandan mahrum kalmışlar ise

فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا

Aramızda Allah Hüküm verinceye kadar Ta ki Artık sabredin

(artık Allah Teâlâ aramızda hükmedinceye kadar siz sabredin) o iki guruptan mümin olanları kâfirlerin üzerlerine yardımıyla galip kılıncaya değin siz sabır ediniz bekleyiniz

وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Hüküm verenlerin Hayırlısıdır O Ve

(Ve o Kâinatın Yaratıcısı hâkimlerin en hayırlısıdır) çünkü hakikaten hâkim olan ancak o'dur. Onun hükmünde adaletle asla muhalefet yoktur, hikmet ve menfaate aykırı hüküm vermekten uzaktır. Buna inandık. Bundan dolayı o hikmet sahibi Yaratıcı, mü'min kullarını yüksek derecelere kavuşturur. İnkârcı ve isyancı olanları da çeşit çeşit cezalara uğratar. İlâhi hikmeti bunu gerektirir. Artık siz de biraz bekleyiniz! Bu korkunç akıbeta kavuşacaksınız.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

88.Onun kavminden kibirlenen bir cemaat demişti ki: Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber iman edenleri elbette yurdumuzdan çıkarırız veyahut katî surette bizim dinimize dönüverirsiniz. O da demişti ki: Ya biz onu istemesek de mi?

Bu mübarek ayetler, Hz. Şuayb'in nasihatlerine karşı kavminin ondan ne gibi cahilce isteklerde bulunduklarını gösteriyor. O muhterem zatın da o inkârcıların bu isteklerini ne gibi bir hikmetli şekilde reddederek Cenabı Hakkın korumasına sığındığını ve Allah'ın fethine kavuşmak için duada bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden Büyüklük tasladılar O kimseler ki İleri gelenler Dedi ki

(Onun kavminden kibirlenen bir cemaat demişti ki) Hz. Şuayb'in kavminden kibirlenen Allah Teâlâ'ya imandan, Hz. Şuayb'in peygamberliğini kabulden böbürlenerek kaçınan bir cemaat mevki sahibi bir gurup, Hz. Şuayb'e hitaben: demişti ki:

لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا

Memleketimizden Seninle beraber İman ettiler Ve o kimseler ki Şuayb Ey Elbette seni çıkaracağız

(Ey Şuayb Seni ve seninle beraber iman edenleri elbette yurdumuzdan çıkarırız) Sizi aramızdan uzaklaştırınız

أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا

Dinimize Kesinlikle dönersiniz Veya

(veyahut katî surette bizim dinimize dönüverirsiniz) bu iki şeyden herhalde birini kabul etmelisiniz Şuayb Aleyhisselâm da

قَالَ أَوْلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

Çirkin görenler Velelel olsak bile mi Dedi

(demişdi ki Ya biz onu istemesek de mi?) o sizin dininizi, sizin o müşrikçe yolunuza istemesek de mi? Sizin dininize döneceğiz! Bu nasıl olabilir? Sizin batıl bir dine sahip olduğunuz bizce muhakkaktır. Bizim onu ne kadar kötü gördüğümüz de şüphesizdir. Artık ona dönmemiz nasıl tasavvur ve teklif olunabilir? Böyle bir şey asla olamaz. &-Hz. Şuayb, Yüce bir Peygamberdir. Peygamberler ise öteden beri günah işlemekten uzaktırlar, kavimlerinin batıl dinleri üzere asla bulunmamışlardır. O halde Hz. Şuayb'in kavmi onun kendi dinlerine dönmesini neden istemişlerdir. Buna çeşitli şekilde cevap verilmiştir. Kısaca deniliyor ki, bu dönüşten maksat, intikaldir. Onların o kavmin dinlerine geçmeleri istenilmiştir. Yahut bu alaka kurma yoluyla yapılan bir istekte. Şöyle ki: Hz. Şuayb'e iman edenler, evvelce o kavmin dini üzere bulunduklarından onlara bakarak Hz. Şuayb hakkında da böyle bir dönüş isteği vuku bulmuştur. Veyahut Hz. Şuayb'in peygamber olmadan önceki durumu, kavmi tarafından bilinmediğinden onu da vaktiyle kendilerine tâbi bulunmuş zannederek böyle bir istekte bulunmuşlardır. Şuayb Aleyhisselâm da bu yolsuz isteği pek hikmetli bir şekilde ret etmiş, onların "sizi yurdumuzdan çıkarırız" tehditlerinde de hiç kıymet vermeyerek buna dâir bir şey söylememiştir.

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

89.Eğer Allah Teâlâ bizi ondan kurtardıktan sonra sizin dininize dönersek muhakkak Allah'a karşı yalan yere iftira etmiş oluruz. Bizim için ondan dönmek olamaz. Ancak Rabbim olan Allah Teâlâ dilemiş o başka. Rabbimiz her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. Allah Teâlâ'ya tevekkül etmişizdir. Ey Rabbimiz! Bizim aramızla kavmimizin arasında hak ile hükmet ve sen hükmedenlerin en hayırlısısın.

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Yalan Allah'a Karşı iftira etmiş oluruz Muhakkak

(muhakkak Allah'a karşı yalan yere iftira etmiş oluruz) Hz. Şuayb, kavminin dinine dönmenin asla caiz olamayacağını ifade için demiştir ki:

إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا

Ondan Allah Bizi kurtardı O vakit Sonra Dininize Dönersek Eğer

(Eğer Allah Teâlâ bizi ondan kurtardıktan sonra sizin dininize dönersek) Yani Eğer Allah Teâlâ bizi O kavmin batıl dininden, kurtardıktan İslâm dinine soktuktan sonra sizin dininize küfür ve şirke döner istek. Muhakkak Allah'a karşı yalan yere büyük bir yalan olarak iftirada bulunmuş oluruz. Çünkü o takdirde Allah Teâlâ'nın ortak ve benzeri olduğunu iddia etmemiz lâzım gelir ve İslâmiyet in hak bir din olmayıp batıl olduğuna ve o müşriklerin dinlerinin de Hak'ka yakın olduğuna inanmış olmamız gerekir. Bu ise en büyük bir yalandır, en muazzam bir iftiradır. Bundan dolayı

وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا

Ona Dönmemiz Bizim için Ve Olmaz

(Bizim için ona dönmemiz olacak şey değildir) Bizim için İslâm dininden dönmek sizin dininize girmek hiçbir zaman olacak iş değildir olamaz. Öyle hakikî bir din, nasıl terk edilebilir!

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا

Rabbimiz Allah'ın Dilemesi Ancak

(Ancak, Rabbimiz olan Allah Teâlâ dilemiş o başka) O Kerem Sahibi mabudumuz, bir kulunun sefil olmasını, dinden dönmesini hikmet gereği dilerse onun iradesi, kaza-

sı tecelli eder. Ona kimse mâni olamaz. Fakat bizim Rabbimiz sahibimiz, varlığımızın terbiyecisi, rablik sıfatıyla vasıflanmış olan Yaratıcımız, hakikî Müslümanların dinden dönmelerini katiyen dilemez.

وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

İlmen Şeyi Her Rabbimiz Kuşatmıştır

(rabbimiz her şeyi ilmiyle kuşatmıştır) onun ilmi pek geniştir. Bundan dolayı kullarının kararlarını, niyetlerini, güzel itikatlarını da bilir, her biri hakkında layık olan şeyleri takdir buyurur. Artık öyle ilim ve kerem sahibi olan bir yüce mabut, bizim gibi doğru yola ve kurtuluşa erıştirdiği kullarının imandan çıkıp küfre düşmelerini diler mi? Bu onun lütuf ve merhametinden dolayı meydana gelemez. Biz de dinimizde sabit olmamız hususunda

عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا

Tevekkül ettik Allah'a

(Allah Teâlâ'ya tevekkül etmişizdir) bizi şirkten koruyarak hakkımızda nimetlerini tamamlaması için o Kerem Sahibi Yaratıcıya sığınmış bulunmaktayız. Hz. Şuayb, kavminin iman etmeyeceklerini anlayarak ümitsizliğe düşünce de dua ederek demiştir ki:

رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ

Hak ile Kavmimizin Ve Arasını Aramızı Aç (hükmet) Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bizim aramızla kavmimizin arasında hak ile hükmet) Ey Rabbimiz! Bizim aramızla O hakkı kabul etmeyen, bizleri de saptırmak isteyen o kâfir kavmimizin arasında hak ile hükmet her iki gurubun haline uygun bir şekilde adaletle hükmet veya bizim durumumuzu ortaya çıkar, bizim ile o müşrik kavim arasındaki fark meydana çıksın,

وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

Açanların (hükmedenlerin) Hayırlısı Sen Ve Sen

(ve sen hükmedenlerin en hayırlısı) Yarabbi. Senden başka adaletle, yerli yerinde hükmeden, hakikatleri ortaya çıkaran bir fatih, bir hâkim yoktur. Buna inancımız tamdır!

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

90.Ve onun kavminden ileri gelen kâfirler demişti ki: Eğer Şuayb'e uyarsanız şüphesiz, siz o zaman en büyük zarara düşmüşler olursunuz.

Bu mübarek ayetler, Şuayb Aleyhisselama uymamalarından dolayı kavminin büyük bir azaba uğradıklarının bildirmektir. Hz. Şuayb'in de böyle öğütlerini dinlememiş olan inkârcı bir kavmin helâkinden dolayı hüznün ve kedere düşmesine mahal olmadığını göstermektedir.

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden İnkâr ettiler O kimseler ki İleri gelenler Ve Dedi

(Ve onun kavminden ileri gelen kâfirler demişti ki) evet Hz. Şuayb'in kavminden ileri gelen kâfirler diğerlerine demişti ki:

لَئِنْ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا

Şuayb'a Tâbi olursanız And olsun eğer

(Eğer Şuayb'e tabi olursanız) Eğer siz Şuayb'a uyar onun dinini kabul ederek kendi dininizi ve bulunduğunuz hali bırakırsanız

إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

Elbet hüsrana uğrayanlarsınız O takdirde Şüphesiz siz

(şüphesiz ki, siz o zaman en büyük zarara düşmüşler olursunuz) babalarınızın dinini bırakmış, o şereften ve dünya kazancından mahrum kalmış olursunuz.

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

91.Derken onları şiddetli bir zelzele yakaladı da yurtlarında diz üstü çöken kimseler oldular.

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ

Sarsıntı Derken onları yakaladı

(Derken onları şiddetli bir zelzele yakaladı) Onlar böyle küfürlerinde ısrar edip hayal ile birbirini aldatmakla uğraşırlarken onları şiddetli bir zelzele bir ıstırap, bir korkunç ses yakaladı da bunun tesiriyle yere kapandılar

فَاَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

Dizüstü çökenler Yurtlarında Ve oldular

(yurtlarında diz üstü çöken kimseler oldular) hepsi de hayattan mahrum kalıp gittiler

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ

92.Şuayb'i yalanlayanlar, sanki orada hiç kalmamışlar gibi oldular. Şuayb'i yalanlayanlardır ki, en büyük zarara uğrayanlar onlar olmuşlardır.

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا

Orada Hiç oturmamışlardı Sanki Şuayb'i Yalanladılar O kimseler ki

(Şuayb'i yalanlayanlar, sanki orada hiç kalmamışlar gibi oldular) Şuayb Aleyhis-selam'ın peygamberliğine inanmayanlar, sanki o yurtlarında hiç bir gün kalmamışlar gibi oldular. O yurt, onların hiçbir gün yer ve yurtları olmamış gibi bir hâle geldi.

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ

Elbet hüsrana uğrayanlar Kendileri Oldular Şuayb'i Yalanladılar O kimseler ki

(Şuayb'i yalanlayan o kimseler en büyük zarara uğrayanlar onlar olmuşlardır)

Hz. Şuayb'e iman edenler ise bilâkis dünyada da, âhirette de nimetlere kavuşmuşlardır

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَى

عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

93.İmdi, onlardan yüz çevirdi ve dedi ki: Ey kavmim! Ben Rabbimin vahiylerini muhakkak ki, size ulaştırdım ve sizin için nasihatte bulundum. Artık kâfirler olan bir kavme karşı nasıl fazlaca acırım.

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ

Onlardan Artık yüz çevirdi

(İmdi, onlardan yüz çevirdi) evet Böyle bir felâketin ortaya çıkmasıyla kavminin he-lakini gören Hz. Şuayb, onların bu haline acıyarak bir üzüntü ile onlardan döndü de yüz çevirdi de kendisini teselli etmek için

وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ

Size Ve Nasihat ettim Rabbimin Gönderdiklerini Size tebliğ ettim And olsun gerçekten Kavmim Ey Ve Dedi

(Ey kavmim! Ben Rabbimin vahiylerini muhakkak ki, size ulaştırdım ve sizin için nasihatte bulundum) size tamamen onun dini hükümlerini tebliğ ettim, Sizi, öğüt verici bir şekilde uyandırmaya çalıştım. Siz ise beni dinlemediniz, müşrikçe hareketle-rinizde devam edip durdunuz.

فَكَيْفَ آسَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

Kâfirler Topluluğuna Acırım Artık nasıl

(Artık kâfirler olan bir kavme karşı nasıl acırım) siz bu azabı hak, etmiştiniz. Sizin hakkınızda bir kederle kederlenmeğe elbette bir sebep yoktur, siz layık olduğunuz bir akıbeta erdiniz, işte bu küfrün cezası.

&-Şuayb Aleyhisselam İbrahim Aleyhisselam'ın torunlarından ve onun ile beraber Şam diyarına hicret etmiş olan bir kabiledendir, babasının adı Mikail veya Süveyb'dir. Hz. Şuayb, Medyen ve Eyke şehirlerinin putperest olan ahalisine Peygamber gönderilmiştir. Bu ahaliye pek tesirli öğütler vermiş, onları hak dine davet etmiş ise de onlar bunu kabul etmemiş, nihayet Eyke ahalisi yedi gün devam eden pek şiddetli bir sıcağın ardından üzerlerine yağan ateş yağmurları ile helak olmuşlardır. Medyen ahalisi de bir azap gürültüsüyle, bir zelzele ile yerlere serilerek mahvolup gitmişlerdir. Hz. Şuayb, Arapça konuşmuş, pek edip imiş, kavmine pek tesirli, hikmetli öğütlerde bulunmuş. Bu cihetle Resulü Ekrem Efendimiz Hz. Şuayb'e "Peygamberlerin Hatibi" unvanını vermiştir. Şuayb Aleyhisselâm, kendisine iman edenler ile Mekke'yi Mükerra'ya hicret etmiş, orada üç yüz yaşında iken vefat edip rükün ile makam arasına defnedilmiş olduğu rivayet edilmektedir. Büyük validesi, Lut Aleyhisselâm'ın kızıdır. Hz. Musa, Medine'yi Münevvere'ye firar edip gitmiş olduğu zaman Hz. Şuayb'in kızı ile evlenmiştir.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِيِّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ

94.Bir memlekete bir Peygamber göndermedik ki, illâ onun halkını fakirlik ile ve hastalık ile yakaladık. Tâki yalvarıp yakarsınlar.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın öteden beri ümmetler hakkında takdir buyurmuş olduğu muhtelif hallerin ne gibi bir hikmet ve maslahata dayandığını bildirmektedir. Ve birçok milletlerin nimete kavuştuktan sonra nimetlerin değerini bilemeyip nihayet elem verici akıbetlere uğramış olduklarını bir ibret vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِيِّ

Bir peygamber Bir memlekete Göndermedik Ve

(Bir memlekete bir Peygamber göndermedik ki) Biz Bir memlekete herhangi bir ülke halkına bir Peygamber gönderdiysek

إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ

Ve Sıkıntıyla Fakirlikle Halkını Yakaladık Ancak

(illâ onun halkını fakirlik ile ve hastalık ile yakaladık) illâ o Peygamberi yalanlayıp ona uymaktan kaçındıkları için onun halkını fakirlikle ve hastalık ile yakaladık. Onları böyle bir müddet sıkıntılara uğrattık.

لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ

Yalvarırlar Taki onlar

(Tâki yalvarıp yakarsınlar) Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunsunlar, kusurlarını bilip ondan tövbe ve istiğfarda bulunsunlar.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَآخَذْنَاَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

95.Sonra bu kötülüğün yerini güzelliğe çevirdik. Tâ ki çoğaldılar ve dediler ki: Muhakkak bizim babalarımıza ve sıkıntılı hâller, neşeli anlar dokunmuştur. Artık bizde onları kendileri farkına varmadıkları halde ansızın tutup yakaladık.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ

İyilikle Kötülüğün Yerini Değiştirdik Sonra

(Sonra bu kötülüğün yerini güzelliğe çevirdik) evet Haklarında itaat etmelerine sebep olacak ilâhi bir lütuf olmak üzere bu kötülüğün yerini güzelliğe çevirdik. Onlara öyle fakirlik ve ihtiyaç, hastalık ve şiddet yerine selâmet ve geçim bolluğu ihsan eyledik.

حَتَّىٰ عَفَوْا

(Ta ki çoğaldılar) Nüfuslan, servetleri arttı, bolluğa kavuştular. Şimdi bunun şükrünü yerine getirmek için Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına riayet etmeleri icab etmez mi idi? Hâlbuki onlar nankörlük ettiler,

وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ

Ve Bolluklar Darlıklar Atalarımıza Dokundu Gerçekten Ve Dediler

(ve dediler ki: Muhakkak bizim babalarımıza da darlık ve bolluk dokunmuştur) Bunlar zamanın bir gereğidir, gâh öyle, gâh böyle olur, yoksa bunlar bize bir ceza için değildir. Nitekim babalarımız da böyle muhtelif hallere maruz kalmışlardır, bununla beraber yine dinlerini, putlarını terk etmemişlerdir.

فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında değiller Kendileri iken Ansızın Bizde onları yakaladık

(Artık bizde onları kendileri farkına varmadıkları halde ansızın tutup yakaladık) Artık Onlar, Allah'ın lütfunu takdir etme kabiliyetinden mahrum, kendi kötü hareketlerinde ısrarlı oldukları için biz de onları başlarına gelecek azabın farkına varmadıkları halde ansızın tutup yakaladık. Kendilerini helak ederek lâıyk oldukları âkibete kavuşturduk. İşte bu ibret verici kıssalar, bu gibi feci, tarihî haller. Yüce Peygamberimizin ümmetleri hakkında da bir ibret dersi vermektedir.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

96.Eğer o ülkelerin halkı, iman etselerdi ve sakınmış olsalar idi elbette onların üzerine gökten ve yerden bereketler açardık. Fakat yalanladılar. Artık biz de onları kazandıkları şey sebebiyle tutup yakalayıverdik.

Bu mübarek ayetler de ilâhi dine girenlerin nimetlere kavuşacaklarını müjdeliyor, Bu apaçık dini inkâr edenlerin de ne korkunç felâketlere uğrayacaklarını tembih ediyor.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا

Sakınsalardı İman etselerdi O ülkelerin Halkı Gerçekten Eğer Ve

(Eğer o ülkelerin halkı, iman etselerdi ve sakınmış olsalar idi) Eğer o Helake uğramış olan ülkelerin halkı Peygamberlerine vahiy olunan hükümlere iman etseler idi ve şirkten, isyanlardan sakınmış öyle çirkin hareketlerinde devam etmeseler idi

لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerden Ve Gökten Bereketler Üzerlerine Elbette açardık

(elbette onların üzerine gökten ve yerden bereketler açardık) onlara fâideli yağmurlar yağdırır, menfaatli bitkiler yetiştirir, her taraftan onlara hayır ve bereket nasip ederdik.

وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şey sebebiyle Artık onları yakaladık Fakat yalanladılar

(Fakat yalanladılar. Artık biz de onları kazandıkları şey sebebiyle tutup yakalayıverdik) Fakat Onlar Peygamberlerini yalanladılar. İman edip, korunmadılar. Artık biz de onları küfür ve isyanları sebebiyle çeşit çeşit azaplar ile cezalandırdık.

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ

97.Ya o ülkelerin halkı, geceleyin uyurlarken azabımızın kendilerine gelmesinden emin mi oldular?

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ

Uyuyanlar Onlar Geceleyin Azabımızın Kendilerine gelmesinden O ülkelerin Halkı Emin mi oldular

(Ya o ülkelerin halkı, geceleyin uyurlarken azabımızın kendilerine gelmesinden

emin mi oldular?) o ülkelerin halkı Ne için o kadar küfür ve isyana cüret gösterdiler? Onlar geceleyin uyurlarken azabımızın kendilerine gelmesinden emin mi oldular. kendilerine uyanmaları için evvelce bir takım musibetler ve bir takım da nimetler verilmiş olduğu halde yine çirkin vaziyetlerini değiştirmediler. Küfürleri, isyanları yüzünden böyle bir felâkete uğrayabileceklerini hiç düşünmediler mi?

أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ

98.Ya o ülkelerin halkı, bizim azabımızın onlara gündüzün oynar dururlarken geleceğinden emin mi bulundular?

أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ

Ülkelerin Halkı Ve emin mi oldular

(Ya o ülkelerin halkı emin mi oldular?) Ya o ülkelerin halkı O inkârcı, isyankâr kimseler emin mi oldular

أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ

Oynuyorlar Onlar Kuşluk vakti Azabımızın Kendilerine gelmesinden

(bizim azabımızın onlara gündüzün oynar dururlarken geleceğinden) bizim azabımızın onlara gündüzün gün doğar doğmaz, onlar gaflet içinde yaşayarak oynar dururlarken geleceğinden emin mi bulundular? Neden öyle kendileri için fayda veremeyecek hareketlere devam ettiler!

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

99.Ya onlar Allah Teâlâ'nın azabından emin mi oldular? Fakat Allah Teâlâ'nın azabından ziyana uğrayan bir topluluktan başkası kendisini emin göremez.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ

Allah'ın Tuzağından Emin mi oldular

(Ya onlar Allahın azabından emin mi oldular?) O inkârcılar Allah Teâlâ'nın azabından yani onları yavaş yavaş yaklaştırarak geçici bir zaman için nimet verip de bi-lahare onları hatır ve hayallerine gelmeyen bir taraftan yakalayacağından emin mi oldular? Neye güvendiler?

فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Kavmi Başkası Allah'ın Tuzağından Fakat emin olmaz

(Fakat Allahın azabından, hüsrana uğrayan başkası kendisini emin göremez) Fakat Allah Teâlâ'nın azabından Öyle zarar gören ve ziyana uğrayan temiz yaratılışlarını zayı etmiş, gaflet ve cehalet içinde kalmış bir kavimden başkası kendisini emin göremez. Daima korku ve dehşet içinde bulunur. Üzerine düşen kulluk vazifelerini yapmaya çalışır. Kerem sahibi Yaraticısının lütuf ve yardımına sığınır durur.

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

100.Yere önceki sahiplerinden sonra vâris olacaklar için belli olmadı mı ki: Eğer biz dilemiş olsak onları da günahları sebebiyle musibetlere uğrattırdık ve kalplerini mühürlerdik de artık onlar işitemezlerdi.

Bu mübarek ayetler, önceki milletlerin başlarına gelmiş felâketlerden, onların ardından gelen milletlerin de ibret almamış olduklarını bildirmektedir. Ve o milletlerin ne gibi kötü hallerinden dolayı öyle felaketlere maruz kaldıklarını dikkat nazarlarına sunarak Resulü Ekrem'e de teselli vermektedir.

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا

Sahiplerinden Sonra Yeryüzüne Varis oluyorlar O kimselere Hâla gerçek belli olmadı mı?

(Yere önceki sahiplerinden sonra vâris olacaklar için belli olmadı mı ki) Yere Ülkelere, helak olan önceki sahiplerinden sonra vâris olacaklar için onların yurtlarında

yaşayıp duran gayrimüslim guruplar için belli olmadı mı bu inkılâp, bu tarihi durum onlar için selâmet yolunu gösteren bir hidâyet vasıtası olmadı mı ki:

أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları sebebiyle Onları musibetlere uğrattırdık Dileseydik Şüphesiz eğer

(Eğer biz dilemiş olsak onları da günahları sebebiyle musibetlere uğrattırdık)

Eğer biz dilemiş olsak o eski milletlere vâris ve yerlerine sahip olanları da **günahları** sebebiyle musibetlere uğrattırdık onları zelzelelere, yıldırımlara ve diğer musibetlere uğrattırdık

وَنَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

İşitemezlerdi Artık onlar Kalplerine Üzerine Ve Mühür vururuz

(ve kalplerini mühürlerdik de artık onlar işitemezlerdi) o isyankâr şahısların kalplerini mühürlerdik onları tefekkür ve düşünme kudretinden tamamen mahrum bırakırdık da artık onlar işitemezlerdi. Onlar öyle helake uğramış milletlerin haberlerini bile duyamaz, onları düşünüp ibret almak kabiliyetinden büsbütün mahrum bulunurlardı. Hâlbuki: Onlar o geçmiş ümmetlerin tarihini öğrenmişler, onların felâketlerinden ibret alabilecek bir kabiliyette yaratılmışlardır. Artık onların da öyle gafilce yaşayıp helaklerine sebep olacak inkârlara, isyanlara cüret etmeleri, ne kadar şaşılacak bir şeydir.

تِلْكَ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ

101.İşte o ülkeler, sana onların haberlerinden bazılarını hikâye ediyoruz. Muhakkak ki, onlara Peygamberlerimiz apaçık delillerle geldiler. Evvelce yalanlamış oldukları şeylere yine iman eder olmadılar. İşte Allah Teâlâ kâfirlerin kalplerini böylece mühürler.

تِلْكَ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا

Onların haberlerinden Sana Anlatıyoruz O şehirler ki

(İşte o ülkeler, sana onların haberlerinden bazılarını hikâye ediyoruz) İşte ey resulüm sallallahu aleyhi ve sellem o Helak olup gitmiş olan Nuh, Ad" Şuayb kavimleri gibi milletlere ait ülkeleri Onların haberlerinden tarihi hayatlarından bazılarını kavmin için bir ibret vesilesi olmak üzere sana hikâye ediyoruz. Sana vahiy yoluyla bildiriyoruz.

وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık delillerle Peygamberleri Onlara geldi And olsun gerçekten Ve

(Muhakkak ki, onlara Peygamberlerimiz apaçık delillerle geldiler) Muhakkak ki, onlara Peygamberlerimiz beyyineler ile açık ve çeşitli mucizeler ile geldiler onları hak dine davet edip durdular fakat

فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Yalanladılar O şeylere ki İman edecekler Fakat olmadılar

(Evvelce yalanlamış oldukları şeylere yine iman eder olmadılar) Peygamberlerin gelmelerinden önce yalanlamış oldukları şeylere Allah'ın birliğine, âhiret hayatına ve benzerlerine yine iman eder olmadılar. O kadar mucizeleri gördükleri halde yine yalanlamaya devam edip durdular.

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Kalpleri Üzerine Allah Mühür vurur İşte böyle

(İşte Allah kâfirlerin kalplerini böylece mühürler) İşte Allah Teâlâ Öyle hakikatleri inkâr edip duran kâfirlerin kalplerini böylece mühürlerde onlar gözlerinin önünde parlayan ayetleri, mucizeleri görüp de onlardan bir ibret dersi alamazlar.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ

102.Ve biz onların çoklarından sözünde durma diye bir şey görmedik. Ve şüphesiz ki; biz onların çoğunu yoldan çıkmış kimseler bulduk.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ

Sözünde durma Çoğunda Ve Bulmadık

(Ve biz onların çoklarından sözünde durma diye bir şey görmedik) Ve biz durumları zikrolunan ümmetlerin veya insanların çoklarında sözünde durma diye bir şey görmedik. Onlar sözlerinde durmaz, ahd ve yeminlerine riayet etmez bir halde bulunmuşlardır.

وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ

Elbette yoldan çıkanlar Onların çoğunu Bulduk Ve Şüphesiz

(Ve şüphesiz ki, biz onların ekserisini yoldan çıkmış kimseler bulduk) Biz onlardan birçoklarının verdikleri sözlerini tutmaz, isyankâr, dinden yüz çevirmiş şahıslar olduklarını ezeli âlemden beri bilmekteyiz. Bu da onların yaratılışlarını kendi kötü hareketleriyle bozmuş olmalarının bir neticesidir. Artık onların bu hallerinden dolayı Habibim! Üzüntülü ve kederli olma!

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

103.Sonra onların ardından Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve onun kavminin büyüklerine Peygamber gönderdik. Fakat Onlara zulüm ettiler. Artık bak ki, o fesatçıların akıbeti nasıl oldu.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın Firavun'u dine davet etmekle emir olunduğunu ve Firavun'a karşı Allah'ın birliğini haber vererek İsrail oğullarını esaretten kurtarmak istediğini beyan buyurmaktadır.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

Ve ileri gelenlerine Firavun'a Mucizelerimizle Mûsâ'yı Onların ardından Gönderdik Sonra

(Sonra onların ardından Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve onun kavminin büyüklerine Peygamber gönderdik) Evet Nuh, Hud, Salih, Lut ve Şuayb Aleyhisselâm'dan sonra onların ardından veya helake uğrayan ümmetlerden sonra Musa'yı ayetlerimizle. Asa, yeddi beyzâ, tufan, çekirge hücumu gibi yedi nevi harika ile onun peygamberliğine işaret ve şahadet eden mucizeler ile Mısır hükümdarı Firavun'a ve onun kavminin büyüklerine gönderdik. Onları imana davet ettik. O dinsizler ise

فَظَلَمُوا بِهَا

Onlara Fakat zulmettiler

(Fakat Onlara zulüm ettiler) o mucizeleri, o harikaları, yalanlamak suretiyle veya kendi nefislerine veya imandan men etmekte oldukları insanlara zulüm ettiler. Kendi geçici mevkillerini, saltanatlarını elden çıkarmış, olacaklarından korkarak öyle apaçık delilleri kabulden kaçındılar.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

Fesatçıların Âkıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak ki, o fesatçıların akıbeti nasıl oldu) Artık bak ki, Bir basiret gözü ile seyret ki, o fesatçıların akıbetleri nasıl oldu. Onların hâl ve durumları neye dönüştü. Nihayet nasıl helak olup gittiler.

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

104.Ve Mûsa dedi ki: Ey Firavun! Şüphesiz ki, ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir Peygamberim.

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ

Firavun Ey Musa Ve dedi ki

(Ve Musa dedi ki: Ey Firavun!) Firavun unvanı, âmâlika kavminden olan her Mısır hükümdarına verilmiş bir lâkaptır. Hz. Musa'nın zamanındaki Firavun'un asıl adı "Kâbus" veya "Velid ibni Mus'ab" dır. İşte bu zalim inkârcı hükümdara karşı Musa Aleyhisselam diyor ki: ey Mısır hükümdarı!

إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbinden Bir peygamberim Şüphesiz ben

(Şüphesiz ki, ben âlemlerin Rabbinden bir peygamberim) Evet âlemlerin rabbi Yaratıcısı, Efendisi, Sahibi tarafından seni ve senin kavmini ilâhi dine davet için gönderilmiş bir Peygamberim. Artık benim tebliğlerimi kabul ediniz, Allah'ın birliğini tasdik ederek tanrılık iddiasından ve diğer isyanlardan vazgeçiniz.

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ

مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

105.Ben Allah Teâlâ'ya karşı Haktan başkasını söylememekte devamlı olarak sabitim. Şüphesiz ki, ben size Rabbinizden bir mucize ile geldim. Artık İsrail oğullarını benimle beraber gönder.

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ

Doğru olandan Ancak Allah'a Karşı Söylememedir Gerçek şudur

(Gerçek şudur ki: Ben Allah hakkında doğru olandan başka bir şey söylemiyorum) evet Hz. Musa, Firavun'un yalanlamasına hakkı kabulden kaçınmasına karşı da dedi ki: Ben Allah Teâlâ'ya karşı haktan başkasını Onun yaratıcılığını, mabutluğunu, birliğini İtiraf etmenin aksini söylememekte devamlı olarak sabitim. Ben hak ve hakikat ne ise onu söylemeğe size tebliğ etmeğe devam edeceğim.

قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ

Rabbinizden Apâçık bir delil Size geldim Gerçekten

(Şüphesiz ki, ben size Rabbinizden bir mucize ile geldim) evet muhakkak ki ben size Rabbinizden İfadelerimde doğru olduğuma dâir mucize ile geldim. İşte elimdeki asa ve bendeki yedibeyzâ buna şahittir.

فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarını Benimle beraber Artık gönder

(Artık İsrail oğullarını benimle beraber gönder) Artık Sen iman etmiyorsan bari İsrail oğullarını esaretin altında tutup meşakkatli işlerde kullanma, onları salıver benimle beraber gönder. Tâki babalarının vatani olan kutsal topraklara dönüversinler.

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَآتِ بِهَا إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

106.Dedi ki: Eğer sen bir mucize ile gelmiş isen onu getir, sen sadıklardan isen. Bu mübarek ayetler de Firavun'un inkârına karşı Hz. Musa'nın göstermeyi başardığı mucizeleri zikretmektedir.

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَآتِ بِهَا

Onu Haydi getir Bir delil Getirdin İsen Eğer Dedi ki

(Dedi ki Eğer sen bir mucize ile gelmiş isen onu getir) Eğer ey Musa! Sen Peygamberlik iddianda doğru olduğuna dâir bir mucizeyle bir alâmet ile Allah tarafından gelmiş Peygamber tâyin edilmiş isen o mucizeyi getir görelim,

إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru söyleyenlerden İsen Eğer

(eğer doğru sözlü isen) O zaman o Peygamberlik iddianı sabit olmuş olur.

فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

107.Bunun üzerine asasını bıraktı. Asa hemen apaçık bir ejderha oluverdi.

فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir ejderha O Birden o anda Asasını Bunun üzerine bıraktı

(Bunun üzerine asasını bıraktı. Asa hemen apaçık bir ejderha oluverdi) Firavunun bu isteği üzerine Hz. Musa asasını yere bıraktı bu asa hemen apaçık kendisinde şüphe edilemeyecek bir şekilde bir ejderha oluverdi. Bir büyük, yılan kesildi, her tarafa korku saçtı.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

108.Ve elini cebinden çıkardı, o hemen bakanlar için bembeyaz bir nur kesildi.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

Bakanlara Bembeyaz O Hemen o anda Elini Ve Çıkardı

(Ve elini cebinden çıkardı, o hemen bakanlar için bembeyaz bir nur kesildi) Ve Musa Aleyhisselâm, peygamberlik iddiasını daha fazla kuvvetlendirmek için ikinci bir mucizesi olmak üzere mübarek elini cebinden veya koltuğu altından çıkardı o eli hemen bakanlar için bembeyaz nuranî, güneşin ışığına galip, ıslıl ıslıl bir kudret harikası kesildi. Bunu görenler yerlere kapandılar. Hz. Musa, elini tekrar cebine çekti, o mübarek el yine eski hâlini alıverdi.

&-Böyle mucizelerin gösterilmesi, Allah'ın kudretine göre her şekilde mümkündür. Artık bunları yorumlamaya gerek yoktur. Meselâ bunları Hz. Musa'nın iddiasındaki kuvvetten kinaye saymak asla caiz değildir. Böyle bir yorum, tevatür derecesinde sabit olan hakikatleri kabul etmemek, ilâhî beyanları yalanlamak mahiyetinde olacağından asla uygun olamaz.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

109.Firavun'un kavminden ileri gelenler: "Şüphe yok ki, bu çok bilgili bir sihirbazdır" dediler.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm hakkında Firavun'un etrafındaki şerefli kimselerin yakıştırmalarını ve Hz. Musa ile müsabakada bulunmaları için her taraftan sihirbazların Mısır'a getirilmelerini istemiş olduklarını bildirmektedir.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ

Firavunun Kavminden İleri gelenler Dedi ki

(Firavun'un kavminden ileri gelenler dediler ki) Firavun'un kavminin ileri gelenleri Onların şerefliileri, Firavun'un danışma arkadaşları Firavun'a hitaben dediler ki

إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

Çok bilgili Gerçekten bir sihirbazdır Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu çok bilgili bir sihirbazdır) yani Hz. Musa çok bilgili bir sihirbazdır. Sihir ilminde usta mütehassıs bir kimsedir. O Yüce Peygamberin gösterdiği mucizeleri bir hayalden, asılsız bir sihir eserlerinden sandılar, kendi zamanlarında birçok sihirbaz bulunduğu için o muhterem zatın da sihirbaz olduğunu zannettiler.

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

110.Sizi yerinizden çıkarmak istiyor, o halde siz ne emredersiniz?

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

Emredersiniz O halde ne Yerinizden Sizi çıkarmak İstiyor

(Sizi yerinizden çıkarmak istiyor o halde ne emredersiniz?) Bunlara karşı Firavun da dedi ki: Musa Sizi yerinizden Mısırdan çıkarmak istiyor. O halde siz onun hakkında bana ne emredersiniz? Ona karşı ne yolda muamele yapalım? Reyiniz nedir?

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

111.Dediler ki: Onu ve kardeşini alıkoy ve şehirlere toplayıcılar yolla.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ

Ve Kardeşini Onu alıkoy Dediler ki

(Dediler ki Onu ve kardeşini alıkoy) Firavun'un etrafındaki o mevki sahipleri de Dediler ki ey hükümdar! Onu ve kardeşini Yani Hz. Musa ile Hz. Harun'u şimdilik Mısır'da alıkoy Haklarında acele etme, onların durumlarını araştırılın,

وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

Toplayıcılar Şehirlere Ve Gönder

(ve şehirlere toplayıcılar yolla) ve şehirlere Mısır'ın etrafındaki beldelere kendi adamlarından toplayıcılar sevk ediciler yolla. O beldelerde sihirbazların ustaları, reisleri çok olduğundan onları toplasınlar.

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

112.Her bilgin büyücüyü sana getirsinler.

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

Bilgin Sihirbazı Her Sana getirsinler

(Her bilgin büyücüyü sana getirsinler) Sanatlarında öyle becerikli ve kudretli olan Her bilgin büyücüyü sana getirsinler. Bunun üzerine etraftaki en usta sihirbazlar Mısır'a getirilmiş oldu. Bir rivayete göre bunlar reislerinden başka yetmiş sihirbazdan ibaret bulunuyordu.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

113.Ve sihirbazlar Firavun'a geldiler. Elbette bize bir mükâfat olacaktır, eğer biz galipler olur isek değil mi? dediler.

Bu mübarek ayetler de toplanmış olan sihirbazların Firavun'dan mükâfat beklediklerini ve ilk evvel kendileri sihirlerini meydana koyarak dehşet verici bir manzara meydana getirmiş olduklarını bildirmektedir.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ

Firavuna Sihirbazlar Geldi Ve

(Ve sihirbazlar Firavun'a geldiler) Toplayıcıların yardımıyla büyücüler sihirbazlar hemen Firavun'a geldiler. Ve bir mükâfat ümidiyle

قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

Galip gelenler Biz Olursak Eğer Elbet bir mükâfat Bize var (değil mi) Elbette Dediler

(dediler eğer biz galipler olur isek? Elbette bize bir mükâfat var değil mi?) O yapacağımız sihir ile Hz. Musa'ya eğer biz galipler olur isek? bize bir mükâfat var değil mi? İşte o sihirbazlar böyle sormakla büyük bir ücrete, bir mükâfata hak kazanmış olacaklarını anlatmak istemişlerdir.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

114.Dedi ki: Evet Ve şüphe yok siz o zaman en yakınlarımdan olacaksınız.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

Yakınlarımdan olacaksınız Elbette Şüphe yok ki siz Ve

(Dedi ki: Evet Ve şüphe yok siz en yakınlarımdan olacaksınız) Firavun da onlara hitaben: Dedi ki: Evet Siz siz öyle bir üstünlüğü temin ettiğiniz zaman benim katımda en yakınlarımdan olacaksınız. Siz yalnız bir mükâfat ile kalmayacaksınız, belki daima meclisimde bana yakın bulunacaksınız.

قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ

115.Dediler ki: Ya Musa! Ya sen asanı ativer veya ilk evvel ativerenler bizler olalım

قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ

Atanlar Biz Yoksa olacağınız mı Sen mi atacaksın Ya Musa! Dediler ki

(Dediler ki Ya Musa! a sen asanı ativer veya ilk evvel ativerenler bizler olalım)

Sihirbazlar Firavun ile yaptıkları bu söyleşinin ardından Hz. Musa ile konuşarak Dedi-ler ki: Ey Musa! Ya sen meydana çıkaracağın şeyi ortaya ativer veya ilk evvel asala-rımızı, iplerimizi ativerenler bizler olalım. Bu ifadeleriyle bir nevi edebe riâyet etmişler, hadiseyi Hz. Musa'nın reyine bırakmışlar. Bir çeşit de kahramanlık göstermek iste-mişler ve Hz. Musa'nın ilk evvel meydana getireceği harikadan korkmayacaklarını üstü kapalı bir şekilde anlatmışlardı.

قَالَ الْقَوْمَ فَلَمَّا الْقَوْمَ سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُ بِسِحْرِ عَظِيمٍ

116.Dedi ki: Siz ativeriniz. Vaktaki ativerdiler, insanların gözlerini büyülediler ve onları korkutmuş oldular ve büyük bir sihir meydana getirmiş oldular.

قَالَ الْقَوْمَ

(Dedi ki: Siz ativeriniz) Hz. Musa da onlara cevaben: Dedi ki: Atacağınız, meydana getireceğiniz şeyi ilk evvel siz ativeriniz. Ne yapacak iseniz yapiveriniz. Hz. Musa, onların yapacakları sihirlerin mahıv ve perişan olacağını, bunun neticesinde hakikatin tecelli edeceğini bildiği için onlara böyle bir müsaadede bulunmuş, onların yapacakla-rı şeye bir ehemmiyet vermediğini göstermiştir.

فَلَمَّا الْقَوْمَ سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ

Ve Onları korkutmuş oldular İnsanların Gözlerini Büyülediler Ativerdiler Vaktaki

(Vaktaki ativerdiler, insanların gözlerini büyülediler ve onları korkutmuş oldu-lar) O sihirbazlar, ellerindeki ipleri, asaları meydana ativerdiler bu hayali şeyler ile insanların gözlerini büyülediler gerçekte var olmayan şeyleri bir hayal olarak var gibi gösterdiler. Ve onları korkutmuş oldular ve Etraftan seyredenleri korkutmuş oldular gözlerinin önünde bir takım müthiş manzaralar görünür oldu

وَجَاءُ بِسِحْرِ عَظِيمٍ

Büyük Bir sihir Ve Getirdiler

(ve büyük bir sihir meydana getirmiş oldular) ve o büyücüler bu suretle büyük bir sihir meydana getirmiş oldular. Her tarafa dehşet saldılar.

&-Rivayete göre bu sihirbazların meydana attıkları kalınca ipler uzunca asalar sanki birer muazzam yılan kesilerek vadiyi doldurmuş, hareketli bir halde bulunmuş, birbiri üzerine atılıp durmuş, pek korkunç bir manzara meydana getirmiş. Fakat bütün bu manzaralar birer hayalden ibaretti, bunlar insanların gözlerinde böyle canlı birer mah-lûk kesilmiş gibi bulunuyordu.

وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

117.Ve Musa'ya vahiy ettik, asanı ativer. Hemen o asa da onların uydurmuş ol-dukları şeyleri yutuverdi.

وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ

Asanı Ativer Musa'ya Ve vahiy ettik

(Ve Musa'ya vahiy ettik, asanı ativer) Ve Sihirbazların gösterdiği korkunç, hayali manzaralar üzerine Musa'ya vahiy ettik ki, asanı ativer münazara meydanına bırak, oda bıraktı

فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

Uydurduklarını Yutuyor O Bir den o anda

(Hemen o asa da onların uydurmuş oldukları şeyleri yutuverdi) Hemen o asa da

pek büyük bir yılan kesilerek o büyücülerin uydurmuş oldukları şeyleri yılan, çıyan şeklinde görülen asalarını, halatlarını tamamen yutuverdi onlardan hiçbirisi kalmadı. Sonra da Hz. Musa'nın asası, öyle harikulade, dehşet verici bir şekilde sihirbazlara karşı bir cephe alıverdi, pek büyük bir korku ve dehşet içinde kaldılar.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

118.Artık hak ortaya çıkmış, onların yaptıkları ise yok olup gitmişti.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Ve Boşa gitti Hakikat artık ortaya çıktı

()Artık hak ortaya çıkmış, onların yaptıkları ise yok olup gitmişti) Artık Hz. Musa'nın getirmiş olduğu hak ortaya çıkmış onun iddiasının doğruluğu sabit olmuş, meydana getirdiği harikanın bir hakikat olduğu anlaşılmış o sihirbazların yaptıkları sihirler ise yok olup gitmişti. Onların hakikate yakın olmayan birer görünüşten ibaret olduğu anlaşılmıştı.

فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ

119.Artık orada mağlûp oldular ve küçük düşerek geri dönuverdiler.

فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ

Küçük düşenler olarak Ve Geri döndüler Orada Artık mağlup oldular

()Artık orada mağlûp oldular ve küçük düşerek geri dönuverdiler Artık orada Böyle büyük bir hadisenin meydana gelmesi üzerine Firavun ile bütün etrafında toplanmış olanlar bulundukları mecliste mağlûp oldular. Kendilerinin hak ve hakikatten mahrum kimseler oldukları anlaşıldı ve zelil bir duruma düştüler. Bu hadisenin İskenderiye'de vuku bulduğu rivayet olunmuştur.

وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

120.Ve sihirbazlar secde edenler olarak yere kapanmış oldular.

وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

Secde edenler olarak Sihirbazlar Ve Kapanı

(Ve sihirbazlar secde edenler olarak yere kapanmış oldular) Ve Böyle bir mucizenin ortaya çıkması üzerine bütün sihirbazlar işin hakikatini düşünerek ilham almış oldukları iman nimetinden dolayı şükretmek için secde ettikleri halde yere kapanmış oldular. Onlar zeki, ilim adamları oldukları için sihir ile mucizenin arasındaki farkı pekiyi anladılar, Hz. Musa'nın gösterdiği mucizeden dolayı hakiki bir peygamber olduğuna kanaat getirdiler.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

121.Ve dediler ki: Âlemlerin Rabbine iman ettik.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbine İman ettik Dediler ki

(dediler ki Âlemlerin Rabbine iman ettik) Sihirbazlar inançlarını değiştirerek Allah'ın birliğini tasdik ettiklerini göstermek için Dediler ki: biz bütün kâinatın sahibi, efendisi, yaratıcısı olan Allah Teâlâ'nın varlığına inandık.

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

122.Musa ile Harun'un Rabbine

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

(Musa ile Harun'un Rabbine) Firavun, kendisini bir tanrı gibi halka gösterdiği için sihirbazlar "Âlemlerin Rabbine" iman ettik demekle kendisine iman ettiklerini İtiraf ediyorlar gibi bir zanna düşebilirdi. İşte böyle bir zannı gidermek için de sihirbazlar:

Musa ile Harun'un Rabbine İman ettik diye vicdani kanaatlerini açıklamışlardır.

&-Firavun kendisini Musa'nın da Rabbi gibi göstermek isterdi. Zira Hz. Musa vaktiyle onun sarayında yetişmişti. Böyle bir ihtimale mahal bırakılmaması için Harun Aleyhisselâm ayrıca zikredilmiştir. Artık sihirbazların Firavun'a değil, bütün kâinatın hakikaten Rabbi, Yaraticısı, Hâkimi olan Allah'ı Teâlâ'ya iman eder oldukları pek açıkça anlaşılmıştır.

Bir kere şunu da düşünmelidir ki: Firavun hakikaten Tanrılık sıfatına sahip olsaydı Hz. Musa'ya karşı acizlik göstererek sihirbazların yardımlarına müracaat eder mi idi? Sihirbazların hakikaten harikalar göstermeğe güçleri yetseydi Firavun'dan ücret, mü-kâfat beklemeye ne ihtiyaçları olabilirdi. İstedikleri şeyleri altına, gümüşe çeviremezler miydiler? Bundan dolayı onlarda aciz, başkalarının ihsanına muhtaç kimseler demektir. Artık akıllı, düşünen insanlar, o gibi aciz ve ellerindeki nimetleri çabucak yok olan şahıslara güvenmezler onlara sığınmaya tenezzül etmezler, onların iddialarına bir kıymet vermezler.

قَالَ فِرْعَوْنُ أَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَكْرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لَتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

123.Firavun dedi ki: Ben size izin vermeden evvel ona iman etmişsiniz. Şüphesiz bu bir tuzaktır, siz bu tuzağı şehirde kurdunuz ki, halkını ondan çıkarıversiniz. Artık yakında bileceksinizdir.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'yı tasdik eden sihirbazları Firavun'un suçladığını ve tehdit ettiğini bildirmektedir. Sihirbazların da Firavun'a karşı din bağlılıklarını gösterip onu hesaba çekmelerini ve Cenâbı Hakka sığınmalarını beyan buyurmaktadır,

قَالَ فِرْعَوْنُ أَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ

Size İzin vermemden Önce Ona İman mı ettiniz Firavun Dedi ki

(Firavun dedi ki Ben size izin vermeden evvel ona iman ettiniz) Ben size izin vermeden evvel benim emir ve müsaadem olmaksızın siz ona Musa Aleyhisselama iman etmişsiniz. Öyle mi? Bu ne cesaret!

إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ

Elbette bir tuzaktır Bu Şüphesiz

(Şüphesiz bu bir tuzaktır) Şüphesiz bu Yaptığınız şey bir tuzaktır Musa ile beraber yaptığının bir hiledir,

مَكْرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لَتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا

Halkını Oradan Çıkarmanız için Şehirde Onu siz kurdunuz

(siz bu hileyi şehirde yaptınız ki halkını ondan çıkarıversiniz) Mısır'da daha yarışma sahasına çıkmadan evvel yaptınız aranızda kararlaştırdınız ki Mısır halkı Kıpti taifesini Mısır'dan çıkarıversiniz. Mısır toprakları yalnızca ey sihirbazlar size ve İsrail oğullarına ait olsun

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz Artık yakında

(Artık yakında bileceksinizdir) sizin hakkınızda neler yapacağım! Görüp anlamış olacaksınız. Firavun ve kendisine tâbi olanlar. Hz. Musa'nın gösterdiği o kadar açık, parlak mucizeyi takdir edemeyip onu da bir sihir sanarak o kadar ahmaklık gösterdiler

لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

124.Elbette sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazvari keseceğim Sonra da sizi elbette hepinizi asacağım.

لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ

Çaprazlama ve Ayaklarınızı Ellerinizi Elbette keseceğim

(Elbette sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazvari keseceğim) Firavun, o tehdidini

şu şekilde izah ederek dedi ki: Elbette Ey Musa'ya tâbi olanlar! sizin sağ elleriniz ile sol ayaklarınızı evvela kesivereceğim

ثُمَّ لَأَصْلِبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

Hep beraber Elbette sizi asacağım Sonra

(Sonra da sizi elbette toptan asacağım) sizi teşhir etmek ve ibret olacak şekilde cezalandırmak için asarak idam eyleyeceğim.

قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

125.Dediler ki: Biz şüphe yok Rabbimize dönüvericileriz.

قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

Dönecek olanlarız Rabbimize Şüphesiz biz Dediler ki

(Dediler ki Biz şüphe yok Rabbimize dönüvericileriz) Firavun'un bu zalimce tehdidi-
dine karşı o muhterem mü'minler de Dediler ki: ne şekilde ölürsek ölelim âhirette
Rabbimize onun rahmetine, lûtfuna döneceğiz. Hakkımızda takdir edilen ne ise o er
geç meydana gelecek ve biz her halde ölüp âhirete gideceğizdir. Artık senin tehdidi-
ne biz ehemmiyet verir miyiz?

وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ أَمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا

مُسْلِمِينَ

**126.Ve bizden intikam alman da başka değil, ancak biz Rabbimizin ayetleri gel-
diği zaman onlara iman ettiğimizden dolayı. Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağ-
dır ve bizleri Müslümanlar olarak öldür.**

وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا

Bizden Ve İntikam almıyorsun

(Ve bizden intikam alman) Ve Ey Firavun senin bizden intikam alman bizim işimizi
beğenmeyip çirkinlikle nitelemen ve tehdit eylemende

إِلَّا أَنْ أَمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا

Bize geldi O zaman ki Rabbimizin Ayetlerine İman ettik Diye Ancak

(başka değil, ancak biz Rabbimizin ayetleri geldiği zaman onlara iman ettik di-
ye) Allah'ın birliğini gösteren mucizeler tecelli eylediği vakit onlara iman ettiğimizden
dolayı bizden intikam almak istiyorsun. Hâlbuki böyle bir iman suçlama ve cezalan-
dırmayı değil, takdir etmeyi ve beğenmeyi gerektirir. Ey Firavun! Sen ne kadar zalim-
ce hareket etmek istiyorsan da haberin yok! Artık

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ

Müslümanlar olarak Ve Bizi vefat ettir Sabır Üzerimize Yağdır Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Üzerimize sabır yağdır ve bizleri Müslümanlar olarak öldür) ey
Rabbimiz olan ortak ve benzerden uzak mabudumuz! Firavun'un şu tehdidine karşı
bize büyük bir sabır ve sebat ihsan buyur. Ve bizleri Müslümanlar olarak öldür) Fira-
vun'un tehdidi tesiriyle İslâmiyet'e aykırı bir eğilimde bulunmayalım, tam samimi bir
Müslüman olduğumuz halde canımızı al.

&-Tayyibi demiştir ki: Bu zatlar, günün başlangıcında sihirbaz iken günün sonunda
Müslüman şehitlerden olmuşlardır. İbni Abbas'tan da böyle nakledilmiştir. Firavun
bunların birer ellerini ve ayaklarını keserek kendilerini asmıştır.

&-Fakat diğer bir görüşe göre Firavun bu zatları böyle öldürmeğe kadir olmamıştır.
Çünkü Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz. Kasas, 28/35 âyeti kerimesi bunu
göstermektedir. En doğrusunu Allah bilir

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ
وَالْهَتَكَ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ

127.Firavun'un kavminden ileri gelenler, dediler ki: Musa'yı ve kavmini bırakır mısın ki, yerde bozgunculuk yapsınlar. Ve seni ve tanrılarını terk eylesinler. O da dedi ki: Elbette onların oğullarını öldüreceğiz ve kadınlarını diri bırakacağız ve şüphe yok ki, biz onları ezecek üstünlükte kimseleriz.

Bu mübarek ayetler, Firavun'a tapan cahil kavminin Hz. Musa ile kavmi aleyhindeki dedikodularını bildiriyor. Firavun'un da onlara güvence vermek maksadı ile İsrail oğulları hakkında ne kadar zalimce harekette ve üstünlük iddiasında bulunarak yapacağı tehditleri bildirmektedir. Hz. Musa'nın da kavmini teselli edip onlara ne gibi yüce bir tavsiyede bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ

Firavun'a Kavminden İleri gelenler Ve Dedi ki

(Firavun'un kavminden ileri gelenler, dediler ki) Hz. Musa'nın gösterdiği mucize karşısında titremiş olan Firavun, o Yüce Peygamberi tutup hapsetmeğe cesaret edememişti. Bunu gören kötü kavmi, telâşa düştüler, Firavun'un kavminden ileri gelenler Firavun'a müracaat ederek dediler ki: Ey hükümdar!

أَتَذَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Bozgunculuk yapmaları için Ve Kavmini Musa'yı Bırakır mısın?

(Musa'yı ve kavmini bırakır mısın ki, yerde bozgunculuk yapsınlar) Musa'yı ve kavmini İsrail oğullarını hapis etmeden ve öldürmeden öyle serbest bırakır mısın ki, yerde bozgunculuk yapsınlar Mısır'da yaşayarak halkının sana karşı İtaatlerini ortadan kaldırsınlar ve sonuçta Mısır hâkimiyetini ele geçirsinler.

وَيَذَرَكَ وَالْهَتَكَ

Ve ilahlarını Ve Seni terk etsinler diye

(Ve seni ve senin mabutlarını terk eylesinler) Size karşı ibadette bulunmasınlar. &-Rivayete göre Firavun, materyalist idi. Allah'ın varlığını inkâr ediyordu. Yıldızların yeryüzünde idareci olduklarına inanırdı. Yıldız şeklinde putlar yapmış, bunlara kendisi taptığı gibi kavminin de kendisine ve bu putlara tapmalarını emretmişti. Ve yeryüzünde kendisi itaat edilen bir hükümdar olduğu için kendisini yüce bir Rab olmak üzere kavmine tanıttırmıştı. İşte bu kavim, Firavun'a öyle müracaat etmişti. O da Firavun da kavmine güvence vermek için

قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ

Kadınlarını Ve Sağ bırakacağız Oğullarını Öldüreceğiz Dedi ki

(dedi ki onların oğullarını öldüreceğiz ve kadınları diri bırakacağız) o İsrail oğulları kabilesinin doğan oğullarını öldüreceğiz onu yaşatmayacağız, kuvvetlerinin artmasına meydan vermeyeceğiz ve kadınları diri bırakacağız Nitekim evvelce de öyle yapmıştık.

وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ

Ezecek üstünlükteyiz Onların üstünde Ve Şüphesiz biz

(Ve şüphe yok ki, biz onları ezecek üstünlükte kimseleriz) onlar yine bizim idare-miz altında kahrolmuş kimselerdir. Bu son münazarada Musa'nın galip gelmesinin bizce bir tesiri yoktur.

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

128.Musa kavmine dedi ki: Allah Teâlâ'dan yardım isteyiniz ve sabır ediniz. Şüphe yok ki. Yer Allah Teâlâ'nındır. Ona kullarından dilediğini vâris kılar. Sonuç ise sakınanlar içindir.

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا

Ve sabır ediniz Allah dan Yardım isteyiniz Kavmine Musa Dedi

(Musa kavmine dedi ki: Allah Teâlâ'dan yardım isteyiniz ve sabır ediniz) İsrail oğulları Firavun'un bu kötü niyetini öğrenince Hz. Musa'ya müracaat ederek şikâyetle bulundular. Hz. Musa da bu kavmine dedi ki: size yönelen belâlardan dolayı Allah'dan yardım isteyiniz ona sığınınız. O sizi kurtarmaya her şekilde kadirdir. Ve kendinize ve evlâdınıza yönelecek fenalıklara karşı sabırlı, bulununuz.

إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ

Allah'ındır Yeryüzü Şüphesiz

(Şüphe yok ki, yeryüzü Allahın dır) Mısır arazisi ve bütün yeryüzü Allah Teâlâ'nındır

يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından Diler O kimseyi ki Ona varis kılar

(Ona kullarından dilediğini vâris kılar) Bundan dolayı o hikmet sahibi Yaratıcı, dilerse ey İsrail oğulları Firavun'u helak ederek onun topraklarını sizlere ihsan buyurur.

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahiblerininindir Ve Akıbet

(Sonuç ise sakınanlar içindir) Allah'tan korkanlar, hükümlerine uyanlar dünyada fetih ve zafere ulaşırlar. Ahirette de yüksek derecelere kavuşmakla ebediyen mutlu olurlar. Artık ey kavmim! Siz de Allah'tan korkun, ondan yardım isteyin, sabırlı bulun ki, öyle güzel bir sona kavuşasınız.

قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

129.Dediler ki: Biz senin bize gelmeden evvel de ve bize geldiğinden sonra da bize işkence edildi. Umulur ki, dedi, Rabbiniz düşmanlarınızı helak eder de sizi yerde onların yerine hâkim kılar. Tâ ki nasıl amel edeceğinize baksın.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının zulme uğramalarına karşı Hz. Musa'nın onlara teselli verdiğini bildirmektedir. Ve Firavun'un kavminin senelerce kıtlık ve pahalılığa maruz kalmalarının hikmetini beyan etmektedir. O nankör kavmin ise uyanmayıp kavuştukları nimetlere kendilerinin hak kazanmış olduklarına ve uğradıkları musibetlerinde Hz. Musa ile ona tabi olanların yüzünden ortaya çıktığı düşüncesinde olduklarını dile getirmektedir.

قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا

Bize geldin Ve O şeyden sonra ki Bize gelmen Öncesinden Bize eziyet edildi Dediler ki

(Dediler ki: Biz senin bize gelmeden evvel de ve bize geldiğinden sonra da bize işkence edildi) İsrail oğulları, Firavun'un tehdidinden haberdar olunca Hz. Musa'ya müracaat ederek Dediler ki: sen bize gelmeden evvel de ve bize geldiğinden sonra da Firavun tarafından bize işkence edildi. Nedir bizim bu çektiğimiz?

&-Evet, Mısır'da bulunan İsrail oğulları, Hz. Musa'nın peygamberliğinden evvel de Firavun tarafından birçok zulümlere uğramışlardı. Onların Mısırdaki hâkimiyeti elde etmelerinden korkan Firavun onlardan cizye almakta idi, onları meşakkatli işlerde kullanıyordu, onların refah içinde yaşamalarına meydan vermiyordu. Bir müddet de onların erkek çocuklarını öldürmüştü. Hz. Musa'nın ortaya çıkmasından sonra ise daha fazla zulme başlamak istemiş: İsrail kavminin erkek çocuklarını yine öldürmeğe devam etme kararlılığını göstermişti. İşte İsrail oğulları, bu korkunç durumlarından dolayı Hz. Musa'ya şikâyetle bulunmuşlardı. O muhterem Peygamber de onları teselli etmek için

قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَذُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Ve Sizi halef kılar Düşmanlarınızı Helak etmesi Rabbinizin Umulur Dedi

(Umulur ki, dedi, Rabbiniz düşmanlarınızı helak eder sizi yerde onların yerine hâkim kılar) Yani: Firavn'u ve kavmini mahv ve perişan eyler de ey İsrail oğulları! Artık sabrediniz, ilâhî takdirin hakkınızdaki tecellisine razı olunuz. O Kerem Sahibi Yaratıcı; sizi o zâlim kavmin yerlerine hâkim ve sahip kılar

فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

Amel edeceksiniz Nasıl Taki baksın

(Tâki nasıl amel edeceğinize baksın) size verdiği nimetin, galibiyetin değerini bilip şükürünü yerine getirip getiremeyeceğiniz ortaya çıksın.

&-Esasında Cenâbı Hak, onların ne yapacaklarını ezeli ilmiyle bilir, buna inandık, ancak onların aleyhinde ilâhî delillerin tamam olması için, onların fiil ve hareketlerinin Fiilen meydana gelmesini irade buyurmuştur. Rivayete göre İsrail oğulları, Davut Aleyhisselâm'ın zamanında Mısır'ı fethetmeyi başarmışlardır.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

130.Ve Andolsun ki. Firavun'un kavmini senelerce kıtlık ve pahalılığa ve mahsul noksanlığına uğrattık, düşünüp de ders almış olsunlar diye.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ

Mahsullerden Ve Eksiltme ile Kıtliklar ile Firavun Ehlini Yakaladık Ve And olsun

(Ve And olsun ki. Firavun'un kavmini senelerce kıtlık ve pahalılığa ve mahsul noksanlığına uğrattık) Allah Teâlâ kullarını öğüt almaları ve şükretmeleri için gâh sıkıntılara, sokar gâh rahata kavuşturur. İşte bu hakikati açıklamak için rabbimiz buyuruyor ki Firavun'un kavmini senelerce kıtlığa kuraklığa ve senelerce onları mahsulâtın noksanlığı ile cezalandırdık. Şehirlerde ağaçları meyve vermez oldu. Onların bütün bu musibetlere uğratılmaları ise onlar

لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

Öğüt alır düşünürler Belki onlar

(taki onlar ibret alırlar) Tâ ki, kendi isyanları yüzünden böyle musibetlere uğradıklarını düşünerek tövbe ve istiğfar etsinler

فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

131.Fakat onlara güzellik gelince bu bizim hakkımızdır dediler. Onlara bir kötülük isabet ederse Musa ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlardı. Haberinizi olsun ki, onların uğursuzluğu ancak Allah tarafından. Fakat onların pek çokları bilmezler.

فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ

Bu Bizimdir Dediler İyilik Onlara geldi İşte o zaman ki

(Fakat onlara güzellik gelince bu bizim hakkımızdır dediler) O Firavun kavmine güzellik bolluk, hayırlı bir durum gelince bunun Allah'ın bir lütfü olduğunu düşünmediler bu bizim hakkımızdır dediler kendilerini, ona lâıyk gördüler. Onun ilâhi bir lütuf olduğunu, bir şükür ve uyanmaya vesile bulunduğunu takdir edemediler. Bilâkis

وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ

Berberindedir Ve O kimseleri ki Musa'yı Uğursuz sayarlardı Bir kötülük Onlara isabet ederse Ve Eğer

(Onlara bir kötülük isabet ederse Musa ile ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlardı) yani onlara bir kıtlık ve pahalılık isabet ederse o zaman bu kendi kusurlarının bir cezası olduğunu idrak edemeyip onların yüzünden bizim başımıza bu belâlar geldi derler, kendi kusurlarını hiç düşünmezlerdi.

أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Onların uğursuzluğu Ancak Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, onların uğursuzluğu ancak Allah tarafındandır) Haberiniz olsun ki onların O Firavun kavminin başlarına gelen felaketler ancak Allah tarafındandır. Cenâbı Hakkın kaza ve takdirine dayanmaktadır, onların kötü hareketlerinin bir cezasıdır.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(Fakat onların pek çokları bilmezler) kendi batıl kanaatlerinde devam ederler. Hâllerini düzeltmeye çalışarak bu gibi felâketlerden kurtulmak istemezler.

&-Hâlbuki güzelce düşünmek kabiliyetinde bulunan bir insan, bir nimete kavuşursa onun ilâhi lütuf olduğunu bilir, Cenâbı Hakka şükür eder, ona itaate devam eyler. Bir musibet gelince de onun bir hikmete dayalı olduğuna inanır, halini düzeltmeye çalışır, Cenabı Hakkın affına, korumasına sığınır. İşte kulluk vazifesi bundan ibarettir.

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

132.Ve dediler ki: Kendisiyle bize sihir etmek için bize her ne mucize getirirsen getir, biz sana iman edecek değiliz.

Bu mübarek ayetler, Firavun ile kavminin mucizeleri birer sihir sanarak küfürlerinde ısrar etmiş olduklarını ve küfürlerinin, kibirlerinin cezası olmak üzere çeşitli felâketlere uğradıklarını beyan etmektedir,

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا

Kendisiyle Bizi sihirlemen için Bir mucizeden Onu Bize getirdin Her ne ki Ve dediler ki

(Ve dediler ki: Kendisiyle bize sihir etmek için bize her ne mucize getirirsen getir) Firavun ve kavmi, asa mucizesini ve senelerce yoksulluklar gördüler yine iman etmediler. Ve dediler ki: ey Musa bize sihir etmek için bizi kendi inancımızdan ayırmak için bize kendi iddiana göre her ne mucize getirirsen getir

فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

iman edecek Sana Yinede biz değiliz

(biz sana iman edecek değiliz) biz senin peygamberliğine iman edecek değiliz. Biz senin bir sihirbaz olduğuna inanıyoruz, seni tasdik etmeyiz.

فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ

فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

133.Artık biz onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olmak üzere tufanı, çekirgeleri, böcekleri, kurbağaları ve kanı gönderdik. Yine böbürlendiler ve günahkâr bir kavim oldular.

فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ

Tufan Onların üzerine Artık gönderdik

(Artık biz onların üzerine tufanı gönderdik) O inatçı, cahil şahıslar, o kadar açık mucizeleri, harikaları gördükleri halde yine uyanmamış, yine batıl inançlarında devam etmek istemişlerdi, tekrar felâketlere düşmeyi hak etmişlerdi. Artık biz Onların bu inat ve isyanlarından dolayı ceza alametleri olmak üzere tufanı gönderdik

&-Evet, tefsirlerde ayrıntılı olarak beyan olunduğu üzere Firavun ile kavmine bir ceza alâmeti, bir uyanma vesilesi olmak üzere bir müddet yağmurlar yağmış, Mısır'ın her tarafını sular kaplamıştı. Firavun'un kavmine ait evler sular içinde kalmıştı. Hz. Musa'ya tâbi olanların evleri ise bu sel cereyanından korunmuştu. Firavun'un kavmi, Hz. Musa'ya müracaat etmişler, onun duasıyla bu çağılayan seller nihayete ermişti. O inkârcılar yine tövbe ve istiğfar etmemişlerdi. Bunun üzerine İkinci bir belâ olarak

وَالْجَرَادَ

(çekirgeler) çekirgeler musallat oldu; bütün ekinlerini yiyip bitirdiler. Mısırlıların yine ricası üzerine Hz. Musa dua etmiş, bu belâ da ortadan kalkmıştı. Fakat o kavim yine inkârlarında devam ettikleri için onlara üçüncü bir musibet olmak üzere

وَالْقُمَّلَ

(böcekler) kene gibi böcekler musallat oldu, bunlar da bütün yeşil ağaç dallarını yiyip bitirdiler. Tekrar o kavmin istirhamı üzere Hz. Musa'nın duası ile bu belâ da bertaraf oldu. Ne yazık ki, o kavim yine inkârlarında devam ettiler, bu defa da dördüncü bir felâket olmak üzere

وَالضَّفَادِعَ

(kurbağalar) kurbağalar sardı, denizden çıkan birçok kurbağalar, o inkârcı kavmin elbiselerine, yiyeceklerine sokulup durdular. O müşrik halk yine Hz. Musa'ya yalvardılar, bu belâdan da kurtuldukları takdirde Hz. Musa'yı tasdik edeceklerine dâir söz verdiler. Fakat o Yüce Peygamberin duası ile bu musibetten kurtuldukları halde yine sözlerinde durmadılar. Nihayet beşinci bir felâket olmak üzere Allah Teâlâ onların ırmaklarını, çeşmelerini

وَالدَّمَ

(Ve kan) kana dönüştürdü. Bir yerde temiz tatlı su bulamaz oldular. Hz. Musa'ya iman etmiş olanlar ise temiz, tatlı su bulabiliyorlardı. Firavun'un kavmi bunların suyunu alınca bu da ellerinde kan kesiliyordu. Bu felâketler birer hafta devam etmiştir.

آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ

(ayrı ayrı mucizeler olmak üzere) Fakat bunlar bu kadar harikaları mucizeleri gördükleri halde

فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

Günahkar Bir topluluk Ve Oldular Yine böbürlendiler

(Yine böbürlendiler ve günahkâr bir kavim oldular) küfür üzere sebat ettiler.

Bu kavim, tekrar Hz. Musa'ya müracaat etmişler. 134. ayeti kerime de bunu anlatmaktadır.

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

134. Ne zaman ki onların üzerlerine azap çöktü. Dediler ki: Ya Musa! Bizim için Rabbine dua et, sana verdiği söz hürmetine eğer bizden azabı kaldırırsa Andolsun ki, sana elbette iman ederiz ve elbette seninle beraber İsrail oğullarını göndeririz.

Bu mübarek ayetler, Firavun ile kavminin uğradıkları çeşitli musibetlerden dolayı Hz. Musa'ya müracaat ederek bu musibetlerin giderilmesi halinde kendisine iman edeceklerine söz verdiklerini bildirmektedir. Fakat o musibetlerin bertaraf edilmesi üzerine yine küfürlerinde devam edip sözlerinde durmadıklarını ve nihayet o isyanları yüzünden denizde boğulup gittiklerini şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ

O azap Üzerlerine Çöktü Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki onların üzerlerine azap çöktü) Ne zaman ki Firavun ile kavminin üzerlerine azap çöktü. Tufan vesaire gibi beş çeşit musibet geldi veya altıncı bir musibet olarak Taun hastalığına tutuldular, içlerinden birçokları ölüverdi. Hz. Musa'ya tekrar müracaat ederek

قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ

Senin yanında Söz verdi O şey hürmetine Rabbine Bizim için Dua et Ey Musa Dediler

(Dediler ki: Ya Musa Bizim için Rabbine dua et, sana verdiği söz hürmetine) bu musibetlerden kurtulmamız için Rabbine dua et, sana verdiği söz sana vermiş olduğu peygamberlik şerefi hürmetine

لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرَّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ

Sana Mutlaka iman edeceğiz Azabı Bizden Açarsan And olsun eğer

(eğer bizden azabı kaldırırsa And olsun ki, sana elbette iman ederiz) eğer bizden başımıza gelen azabı kaldırır bertaraf ederse And olsun ki sana elbette iman ederiz senin yüce bir Peygamber olduğunu tasdik eyleriz,

وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarını Seninle beraber Ve muhakkak göndereceğiz

(ve elbette seninle beraber İsrail oğullarını göndeririz) ve elbette seninle beraber kavmin olan İsrail oğullarını diledikleri yere göndeririz sizin Mısır'dan çıkıp başka yerlere gitmenize mâni olmayız.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرَّجْزَ إِلَىٰ آجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

135. Ne zaman ki onların erişecekleri bir müddete kadar kendilerinden azabı kaldırdık. Onlar derhal yeminlerini bozar oldular.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرَّجْزَ إِلَىٰ آجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ

Ona erişicidirler Onlar Bir vakte kadar ki Azabı Kendilerinden Açtık Nihayet ne zaman ki

(Ne zaman ki onların erişecekleri bir müddete kadar kendilerinden azabı kaldırdık) Ne zaman ki Hz. Musa'nın duası, üzerine onların erişecekleri bir müddete kadar Firavun ile kavminin Allah'ın katında takdir edilen hayat sürelerinin sonuna, helak olacakları zamana kadar kendilerinden azabı kaldırdık. O kendilerine gelen musibetler bertaraf edildi

إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

Yeminlerini bozuyorlar Onlar O anda

(Onlar derhal yeminlerini bozar oldular) Onlar Firavun ile kavmi sözlerinde durmadılar derhal yeminlerini bozar oldular. Yine eski küfür ve isyanlarda ısrar edip durdular.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

136. Artık biz de onlardan intikam aldık, onları derin denizde boğduk, onlar ayetlerimizi yalanladıkları ve onlardan gafil bulundukları için.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ

Denizde Ve Onları boğduk Onlardan Bunun üzerine intikam aldık

(Artık biz de onlardan intikam aldık Onları derin denizde boğduk) O yeminlerini bozan, musibetlerden ders almayan Firavun ile kavminden intikam aldık. nimetlerini azap ile ellerinden aldık. Onlara o kötü, kâfirce hareketlerinin karşılığı olan cezayı verdik. Onları Kızıldeniz denilen Süveyş denizinin derin suları içinde helak ediverdik.

بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

Gafil kimseler Onlardan Ve idiler Ayetlerimizi Yalanladılar Çünkü şüphesiz onlar

(onlar ayetlerimizi yalanladıkları ve onlardan gafil bulundukları) O boğulup belâlarına kavuşanlar Allah'ın birliğine ve Hz. Musa'nın peygamberliğine işaret ve şahadet edip duran mucizeleri, harikaları düşünmekten kaçındıkları, onlara iltifat etmedikleri için ve o ayetlerden gafil bulundukları için öyle ilâhî intikama maruz kaldılar, mahv olup gittiler, uhrevî azaplarına kavuştular. İşte yüce bir Peygamberi yalanlamanın ve açık ve kesin ayetleri, mucizeleri inkâr eylemenin cezası budur. Bakınız Yunus 10/90

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ
فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

137.Ve zayıf, hor görülen o kavmi kendisinde feyiz ve bereket meydana getirmiş olduğumuz yerin doğu taraflarına ve batı taraflarına mirasçı kıldık. Ve Rabbin güzel kelimesi İsrail oğulları üzerine sabretmeleri sebebiyle tamam oldu. Ve Firavun ve kavminin yaptıkları şeyleri ve yükseltmekte oldukları binaları tamamen helak ettik.

Bu mübarek ayet, Cenabı Hakkın Musa Aleyhisselâm'a vaat buyurmuş olduğu iki hikmetli hadisenin yani: Firavun ile kavminin helâkiyle İsrail oğullarının birçok yerlere varis ve hâkim olacaklarının gerçekleşmiş bulunduğunu bildirmektedir.

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ

Hor görülen idiler Onlar ki Kavmi Ve Varis kıldık

(Ve zayıf, hor görülen o kavmi mirasçı kıldık) Ve Köle yapılmak, erkek çocukları öldürülmek, kendileri meşakkatli işlerde kullanılmak gibi durumlarla zayıf, hor görülen o kavmi İsrail oğullarını

مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

Kendisini Bereketli kıldık O ki Ve Batısına Yerin Doğusuna

(kendisinde feyiz ve bereket meydana getirmiş olduğumuz yerin doğusuna ve batısına) yani kendisinde feyiz ve bereket ucuzluk, erzak bakımından bolluk meydana getirmiş olduğumuz yerin Şam diyarının ve yahut mutlak anlamda yeryüzünün doğu ve batı taraflarına mirasçı kıldık. İsrail oğulları Firavun'un helakinin ardından Şam taraflarına sahip ve hâkim oldular, daha sonra Davut ve Süleyman Aleyhisselâm zamanlarında da dünyanın doğu ve batısında birçok yerlere mirasçı ve sahip oldular.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا

Sabrettiler O şey sebebiyle israil oğullarına O pek güzel Rabbinin Sözü Ve Tamamlandı

(Ve Rabbin güzel kelimesi İsrail oğulları üzerine sabretmeleri sebebiyle tamam oldu) Ve Rabbin güzel kelimesi İsrail oğullarına yardım edeceğine, onların düşmanları olan Firavn ile kavmini helak eyleyeceğine dair olan ilâhî vadi İsrail oğulları üzerine Firavn'un ezalarına sabretmeleri Allah'ın yardımının ortaya çıkmasını beklemeleri sebebiyle tamam oldu. Düşmanları suların içinde boğulup gittiler.

وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ

Ve Kavmi Firavun Yapıyor İdi O şeyi ki Ve Harab ettik

(Firavun'un ve kavminin yapmakta oldukları şeyleri harap ettik) Mısır'da meydana getirmiş oldukları köşkleri, yapıları

وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

Yükseltiyorlar İdiler Ve O şeyleri ki

(yükseltmekte oldukları binaları) Hâman'ın yapmış olduğu muhteşem saray gibi müesseseleri veya yetiştirmiş oldukları bahçeleri, bostanları tamamen helak ettik. Bunların hepsini ortadan kaldırdık ve yok eyledik. O inkârcı müşrik kavmi lâıyk oldukları cezalara kavuşturduk.

Kısacası: Sabrın ve Yüce Peygamber'e uymanın mükâfatı ile bir kulun, bir insana tapmanın cezası bu şekilde tecelli etmiş bütün insanlık için tarihte bir ibret numunesi vücuda gelmiştir.

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَاتَوَا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

138.Ve İsrail oğullarını denizden geçirdik. Kendilerine ait bir takım putlara ibadette bulunan bir kavme uğradılar. Dediler ki: Ya Musa! Bize de put yap, nasıl ki, onların putları vardır. Dedi ki: Muhakkak siz cahillik eden bir kavimsiniz.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının Mısır'dan çıkıp selamet sahiline kavuştuklarını ve onların putperest bir kavme bakarak kendileri için de put edinilmesini Hz. Musa'dan istemiş olduklarını bildirmektedir. Hz. Musa'nın da onları irşat ederek Cenabı Haktan başkasına ibâdet edilemeyeceğini ve onların haklarındaki ilâhî lütfü hatırlatarak kendilerinin uyanmaya davet edilmelerini beyan buyurmaktadır.

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ

Denizden İsrail oğullarını Ve Geçirdik

(Ve İsrail oğullarını denizden geçirdik) Firavun'u ve onun kavmini helak ettik Ve İsrail oğullarını da denizden geçirdik selamete erdirdik. Rivayete göre bu denizden geçme hadisesi aşure gününe tesadüf etmişti. Bu kurtuluştan dolayı Cenâbı Hak'ka şükür için o gün oruç tutmuşlardı. Hatta Nuh Aleyhisselâm da bu aşure günü tufandan kurtularak oruç tutmuştu. Bundan dolayı Muharrem'in onu'na tesadüf eden aşure gününde oruç tutmak güzel bir ibadettir. İsrail oğulları denizden kurtulup giderlerken

فَاتَوَا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ

Onlara mahsus Bir takım putlara Tapıyorlar Bir kavme ki Derken geldiler

(Kendilerine ait bir takım putlara ibadette bulunan bir kavme uğradılar) bu kavim, Lehm kabilesinden veya kenanilerden imiş. Bunların putları rivayete göre sığır heykellerinden ibaretmiş. İsrail oğulları bunları görünce

قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ

Bir takım ilahlar Onların var O şey gibi ki Bir ilah Bize Kıl Musa Ey Dediler

(Dediler ki: Ya Musa Bize de put yap nasıl ki: Onların putları vardır) ona ibadet edip duruyorlar, biz de senin yapacağın puta ibadet edelim. Bunlar, putlara ibadetle Cenabı Hakka ibadet edilmiş olacağı cehaletinde bulundular. Hz. Musa bunların bu sözlerinden dolayı hayrete düşerek

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

Cahillik ediyorsunuz Bir kavimsiniz ki Şüphesiz siz Dedi

(Dedi ki: Muhakkak siz cahillik eden bir kavimsiniz) bu kadar mucizeleri görmüş, putperest bir kavmin feci bir akıbete uğradığını müşahade eylemiş olduğunuz halde nasıl olur da siz putperest olmak istersiniz, sizin bu arzunuz ne kadar büyük bir cehalettir. Ben sizce tapacak şeyler vücuda getirmeğe hiç kadir, salahiyetli olabilir miyim? Bunu hiç düşünmez misiniz?

&-Bu temennide bulunanlar onların çoğunluğudur. Yoksa aralarında seçkin bir gurup var idi ki, onlar Hz. Musa'nın yakınlarından oldukları için böyle bir temennide asla bulunmamışlardır. Ancak çoğunluk için genel hüküm söz konusu olduğundan bu temenni kavmin tamamına nisbet edilmiştir.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبَرِّ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

139.Şüphe yok ki, bunların içinde bulundukları şey helake uğramıştır. Ve amel ettikleri şey de batıldır.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبَرِّ مَا هُمْ فِيهِ

İçindedir Onlar O şey ki Helake mahkumdur Bunlar Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunların içinde bulundukları şey helake uğramıştır) Hz. Musa, sözlerini tekit etmek ve kuvvetlendirmek için şöyle buyurdu: Şüphe yok ki, bunların Şu heykellere tapan insanların içinde bulunduktan şey batıl din helake uğramıştır.

وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Ve Batıl

(Ve amel ettikleri şeyde batıldır) onunla Allah Teâlâ'ya yaklaşılamaz. O sırf küfürden başka bir şey değildir. İbadet ancak Allah Teâlâ'ya yapılır. Onun ibadet hususunda da asla ortağı yoktur. Artık siz heykele nasıl tapınmak istiyorsunuz?

قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

140.Dedi ki: Sizin için Allah Teâlâ'dan başka bir ilâh mı talep ederim? Hâlbuki o sizi âlemlere üstün kıldı.

قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا

Bir ilah Size arayacağım Allah dan Başka mı De ki

(Dedi ki: Sizin için Allah Teâlâ'dan başka bir ilâh mı talep ederim?) Musa Aleyhisselâm, kavmini daha fazla ikaz etmek ve şükür vazifelerini yerine getirmeye davet için Dedi ki: Sizin için Allah Teâlâ'dan başka bir mabut mu talep ederim? bu hiç caiz olur mu? Hiç Allah Teâlâ'dan başka ibadete lâyık bir şey bulunabilir mi?

وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Alemlere Sizi üstün kılmış Halbuki o

(Hâlbuki o sizi âlemlere üstün kıldı) o Kerem Sahibi Mabut sizi zamanınızdaki âlemlerin cemiyetlerin üzerine üstün kıldı. Başkalarına vermediği nimetleri size verdi, sizi hakiki bir dine kavuşturdu, düşmanlarınızı büsbütün kahr etti ve ibret olacak bir cezaya uğrattı. Artık öyle yüce bir mabudu kim temsil edebilir ki, o sizin için bir mabut oluversin? Hiç o ezeli Yaratıcının mahlûku olan şeyler, ibadet ve itaatte onun ortak ve benzeri, temsilcisi olabilir mi? Bu kadar şeyi hiç düşünmez misiniz?

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ

وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

141.Ve hatırlayınız ki Sizi Firavun'un elinden kurtarmıştık. Size azabın en şiddetlisini tattırıyorlardı. Oğullarını katlediyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı. Ve bunda sizin için Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan var idi.

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ

Firavun Ehlinden Sizi kurtarmıştık Ve Bir zaman

(Ve hatırlayınız ki Sizi Firavun'un elinden kurtarmıştık) Ve Cenabı Hak, Musa Aleyhisselâm'ın tembihlerini, ihtarlarını kuvvetlendirmek için buyuruyor ki; hatırlayınız ey İsrail oğulları sizi Firavunun elinden kurtarmıştık. Onu helak ederek sizi selâmete erdirmiştik. Siz Mısırda iken ne halde idiniz? Bir kere o korkunç esaret durumunuzu düşününüz?

يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ

Azabın En kötüsüne Sizi ma'ruz bırakıyorlardı

(size azabın en şiddetlisini tattırıyorlardı) Sizi en müşkül hizmetlerle yükümlü tutuyorlardı.

يُقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ

Kadınlarınızı Hayatta bırakıyorlardı Ve Oğullarınızı Öldürüyorlardı

(Oğullarınızı öldürüyorlardı kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı) oğullarınızı öldürüp neslinizi kesmek istiyorlardı, kadınlarınızda evlatlarından mahrumiyet suretiyle perişan, ümitsiz ve kedere uğramış bir halde yaşıyorlardı.

وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Büyük Rabbinizden Bir imtihan Bunda sizin için vardır Ve

(Ve bunda sizin için Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardı) Firavn'un zul

münden kurtulmanızda veya onun tarafından kötü muamelelere uğratılmış olmanızda, sizin için Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan bir nimet veya bir sıkıntı vardı. Bunları hatırlamanız, bunlardan bir ibret dersi alıp yalnız Cenâbı Hakka karşı kullukta bulunmanız, yalnız o kerem sahibi mabut şükürünüzü sunup durmanız icab etmez mi? Artık neden öyle cahilce bir temennide bulunuyorsunuz?

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

142.Ve Musa ile otuz geceye sözleştik ve onu bir on ile tamamladık, artık Rabbinin tayin ettiği vakit tam kırk gece oldu. Ve Musa kardeşi Harun'a dedi ki: Sen kavmimin içinde benim yerine geç ve onları düzeltmeye çalış ve bozguncuların yoluna tâbi olma.

Bu ayeti celile Firavun'un helak olmasının ardından Hz. Musa'nın kendi yerine kardeşi Harun Aleyhisselam'ı kavmi başında bırakıp almış olduğu ilâhi bir emirden dolayı kırk gün ibâdet ve itaatle meşgul bulunduğunu bildirmektedir.

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ

On Onu tamamladık Ve Gece için Otuz Musa ile Sözleştik Ve

(Ve Musa ile otuz geceye sözleştik ve onu bir on ile tamamladık) Ey İsrail oğulları! Sizi düşmanınız olan bir kavimden kurtardık Ve Musa ile otuz geceye sözleştik yani otuz gün oruç tutması için kendisine emir verdik, o da bu emri şükrederek aldı ve kabul etti. ve O otuz geceyi, o geceden başlayan otuz günü bir on gün ilâvesiyle tamamladık kırk güne çıkardık

فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً

Geceye Kırk Rabbinin Tayin ettiği vakit Böylece tamamlandı

(artık Rabbinin tayin ettiği vakit tam kırk gece oldu) Rabbinin öyle ibadet için tâyin ettiği vakit tam kırk geceye ulaşmış oldu bu ilâhi emre riayet edildi.

وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ

Harun'a Kardeşine Musa Dedi Ve

(Ve Musa kardeşi Harun'a dedi ki) Ve Musa almış olduğu emirden dolayı Cenabı Hakka dua ve yakarış için Tur dağına gideceği zaman kardeşi Harun'a dedi ki: ey Peygamber olarak seçilen kardeşim! Ben Tura gidiyorum

اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ

Ve ıslaha çalış Kavmimim İçinde Yerime geç

(Sen kavmimin içinde benim yerine geç ve onları düzeltmeye çalış) onları gözet, neleri yaptıklarına, neleri terk ettiklerine dikkat eyle ve onların içlerinden ıslaha muhtaç olanları ıslaha çalış sen onların işlerini düzeltici ol

وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

Bozguncuların Yoluna Tabi olma Ve

(ve bozguncuların yoluna tâbi olma)bozgunculuğa kalkışacak olanlara uyma, onların bu hususa ait davetlerine icabet etme.

&-Rivayete göre Hz. Musa, Firavun'un helakinden sonra İsrail oğullarına Allah tarafından bir kitap getirip tebliğ edeceğini vaat etmişti. Bunun üzerine Cenâbı Hakkın emriyle Zilkade ayında tam otuz gün oruç tuttu, ibadet ve itaatle meşgul oldu. Orucun tesiriyle ağzının kokusu değişti, bunu gidermek için misvak kullandı. Melekler kendi sine dediler ki: Biz senden misk kokusu kokluyorduk, sen o kukuyu misvak ile bozu verdin. Cenâbı Hak da Musa Aleyhisselama Zilhicce ayında on gün daha oruç tutmasını emretti. Bu suretle tam kırk gün oruca ve ibadetlere tahsis edilmiş oldu. Ve bu on gün içinde veya bunun ardından Tevrat'ı şerif indi. Musa Aleyhisselâm Cenâbı Hak ile konuşma şerefine nail oldu.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرِيْنِي وَلَكِنْ
 أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنْ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِيْنِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا
 وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

143.Ne zaman ki, Musa bizim tayin ettiğimiz vakte geldi ve Rabbi onunla konuştu, dedi ki: Ey Rabbim! Bana varlığını göster sana bakayım. Cenabı Hak da buyurdu ki: Sen beni katiyen göremezsın. Fakat dağa bir bak, eğer yerinde durabilirse sen de beni görebilirsin. Hemen Rabbi dağa tecelli edince onu parça parça etti. Musa da baygın bir halde düşüp kaldı. Vaktaki, ayıldı dedi ki: Seni tenzih ederim, sana tövbe ettim ve ben iman edenlerin ilkiyim.

Bu ayeti celile, Hz. Musa'nın Cenabı Hak ile konuşma şerefine kavuştuğunu ve Allah'ı görmenin büyüklük ve heybetini şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ

Rabbi Onunla konuştu Ve Tayin ettiğimiz vakit için Musa Geldi Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki, Musa bizim tayin ettiğimiz vakte geldi) Ne zaman ki Musa konuşma şerefine nail olmak için bizim tayin ettiğimiz vakte geldi oruç için ve diğer ibâdet ve itaat için belirlenmiş vakit sona erdi Hz. Musa, Cenabı Hakkın kelâmını onun ilahlık şanına mahsus bir şekilde işitmek şerefine kavuştu. Bir rivayete göre Hz. Musa'nın yanında bulunan yetmiş kadar ashabı da ilâhî kelâmı işitmek şerefine nail olmuşlardı. Böyle büyük bir lütfâ ulaşan Hz. Musa bundan cüret alarak

قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ

Sana Bakayım Bana göster Rabbim Dedi

(dedi ki: Ey Rabbim Bana varlığını göster) ilahi varlığını görmeğe beni kudretli kıl veya bana tecelli buyur da seni görmek saadetine ereyim. Cenabı Hakda

قَالَ لَنْ تَرِيْنِي

Beni asla göremeyeceksin Buyurdu ki

(buyurdu ki ya Musa Sen beni katiyen göremezsın) Sen bu görme gücüne sahip değilsin, buna güç yetiremezsin.

وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنْ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِيْنِي

Beni görebilirsin O halde ileride Yerinde Durursa Artık eğer Dağa Bak Fakat

(Fakat dağa bir bak, eğer yerinde durabilirse sen de beni görebilirsin) O dağ O kadar kuvvetli ve sağlam bir yapıya sahip olduğu halde eğer yerinde durabilir Allah'ın tecellisine güç yetirebilirse sen de beni görebilirsin Yoksa göremezsın. Bu dağdan maksat Tur dağı veya Zübeyir dağı veyahut Ürdün dağıdır.

فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

parça parça Onu kıldı Dağa Rabbi Tecelli etti Ne zaman ki

Hemen Rabbi dağa tecelli edince onu parça parça etti) Dağa karşı Allah'ın yüceliği görününce ilâhî nurdan bir parıltı isabet edince o dağı yerlere serdi, toz ve toprak haline getirdi. Ve bir kavle göre de onu küçük dağlara ayırdı.

وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا

Bayılarak Musa Düştü Ve

(Musa da baygın bir halde düşüp kaldı) Musa da Bu gördüğü müthiş hâdiseden dolayı baygın bu halde düşüp kaldı. Adeta ölmüş gibi bir vaziyet aldı.

فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

İman edenlerin ilkiyim Ve Ben Sana Tövbe ettim Seni tenzih ederim Dedi Ayıldı Vakta ki

(Vaktaki, ayıldı dedi ki: Seni tenzih ederim, sana tövbe ettim ve ben iman edenlerin ilkiyim) Ey Allah'ım! Ben Seni bütün noksanlardan tenzih ederim ve bu görme

isteğine cür'etimden dolayı sana tövbe ettim vazgeçtim ve pişman oldum. Senin emir ve müsaaden olmaksızın senden böyle birşey işlememeğe karar verdim ve ben imân edenlerin ilkiyim. Yani bu zamanda senin azamet ve yüceliğini bilip tasdik edenlerin ilk ferdi bulunmaktayım. Veyahut yeryüzünde seni görmenin kimseye nasip olmaya-
cağına ilk imân eden bir fert bulunuyorum.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki: Musa Aleyhisselâm Cenabı Hak ile konuşmuştur. Allah'ın kelâmı ise şüphe yok ki, insanların kelâmı gibi değildir, öyle harflerden oluşmuş, sesle irtibatlı değildir. Ehlisünnetin çoğunluğuna göre Allah'ın kelâmı, ezeli ve kadim bir ilahi sıfattır. O halde Hz. Musa'nın işitmiş olduğu ilâhi kelimadan maksat, **Eşariyyeye göre:** İşte bu hakiki Ezeli sıfatı işitmiş olmaktan ibarettir. Bu zatlar diyorlar ki: Cenabı Hakkın zatı, cisim olmayıp başka bir cevherle meydana gelmediği halde nasıl ki görmek imkânsız değildir. Onun kelâmını da harf ve ses olmadığı halde işitmek imkânsız değildir.

Matüridiye âlimlerine göre ise: Hz. Musa, bir mucize olarak Tur'daki bir ağacın varlığında toplayan harfleri, kesik sesleri işitmiştir. Harf ve ses ile olmayan ezeli kelâm sıfatını ise Musa Aleyhisselâm elbette işitmiş değildir. Sonra bu ayeti celile, Cenabı Hakkı görmenin caiz olduğunu da göstermektedir. Çünkü Hz. Musa yüce bir peygamberdir. Eğer bu görme esasen imkânsız olsa idi elbette bunu bilir, böyle bir istihdamda bulunmazdı. Bununla beraber eğer Allah'ı görmek imkânsız olsa idi, Cenabı Hak, "Ben görülemem" diye buyururdu. "Sen beni göremezsın" diye buyurmazdı. Bir de Allah'ı görmek, caiz olan bir emrin meydana gelmesine yani: Dağın yerinde kalmasına bağlanmıştır. Dağın yerinde kalması ise aslında caizdir, mümkündür, böyle caiz olan bir şeye bağlanmış olan bir şeyin de haddizatında caiz olması lâzım gelir. Ve bu ayeti kerime de beyan buyrulan tecelliden maksat, bir nevi görmektir. Demek ki: Dağ, bir nevi hayata ve görme kabiliyetine ulaşmış Allah'ı görme şerefine kavuşmuş, fakat bunun büyüklük ve heybetinin tesiriyle parçalanmıştır. Bundan dolayı insan için de Allah'ı görmek mümkündür. Fakat insanlar bu görmeye bu dünyada tahammül edecek bir kabiliyete sahip değildirler. Müminler, ahiret hayatında bu büyük nimete de kavuşacaklardır. Nitekim Resulü Ekrem Efendimiz de bir nevi uhrevi bir hayat olan miraç gecesi yüce bir âlemde bu Allah'ı görme şerefine kavuşmuştur.

قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

144.Buyurdu ki: Ya Musa! Muhakkak ben seni risâletlerimle ve sözlerimle insanların başına seçtim. İmdi sana verdiğimi al ve şükür edicilerden ol.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın Musa Aleyhisselâm'a olan ilâhî lütfunu göstermektedir. O Yüce Peygamberin Allah tarafından ne gibi vazifeler ile görevlendirilmiş olduğunu bildirmektedir.

قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلامِي

ve kelâmım ile Gönderdiklerimle İnsanların üzerine Seni seçtim Muhakkak ben Ey Musa Buyurdu

(Buyurdu ki: Ya Musa! Muhakkak ben seni risâletlerimle ve sözlerimle insanların başına seçtim) Hak Teâlâ Hazretleri, Musa Aleyhisselâm'a, Allah'ı görme şerefine ulaşamadığından dolayı üzülmemesi için diğer ulaştığı nimetleri zikrederek Buyurdu ki: Ey Musa! Muhakkak ben Kerem Sahibi Yaratıcı seni risâlet ve peygamberlik şerefine sahip kılmakla, sana Tevrat'ın bölümlerini inzal etmemle ve seni vasitasız olarak kutsal sözümü işitmek şerefine kavuşturmuş olmamla zamanındaki mevcut insanlar üzerine seçtim. Seçkin bir durumda, yüce bir derecede bulundurdum.

فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Şükredenlerden Ve Ol Sana verdim O şeyleri ki Artık al

(İmdi sana verdiğimi al ve şükür edicilerden ol.) Sana ihsan ettiğim peygamberliği, kutsal sözümü işitmek şerefine kavuşmayı ve diğer kavuştuğun nimetleri düşün, nazarı dikkate al, bazı arzuların gerçekleşmemesinden dolayı üzülme. Kavuştuğun

birçok nimetlerden dolayı Cenabı Hakka şükretmek bir kulluk vazifesidir. Bunun da ayrıca mükâfatı vardır.

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَا حِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ
وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ

145.Ve onun için levhalarda her şeyden bir öğüt yazdık ve her bir şeyi uzun uzadıya açıkladık. Artık onu kuvvetle tut ve kavmine emret, onu en güzel iyi e tutsunlar. Elbette sizlere yoldan çıkmışların yurdunu göstereceğim.

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَا حِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً

Bir nasihat olmak üzere Her şeyden Levhalarda Ona Ve Yazdık

(Ve onun için levhalarda her şeyden bir öğüt yazdık) Ve Musa Aleyhisselâm, için levhalarda Tevrat'ın şerefli levhalarında Hz. Musa'nın ve kavminin muhtaç oldukları dini işlere dâir her şeyden bir tesirli öğüt yazdık pek fâideli, uyanma ve doğru yolu bulmaya vesile olacak bir ayet inzal etmiş, olduk

وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ

Her şey için Bir açıklama olmak üzere Ve

(ve her bir şeyi uzun uzadıya açıkladık) lazım olan dini hükümleri ayrıntılı olarak beyan ettik ve Hz. Musa'ya hitaben dedik ki:

فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا

En güzeliyle Tutsunlar Kavmine Ve Emret Kuvvetle Artık onu tut

(Artık onu kuvvetle tut ve kavmine emret, onu en güzeliyle tutsunlar) Artık o Tevrat levhalarını veya yükümlü olduğunuz herhangi bir ilahi hükmü kuvvet ile tut bir ciddiyet ile bir kararlılık ile al, gerekleriyle amelde bu-lun o ilahi kitabı ve kavmine emret ondaki en güzel, sevabı en fazla olan hükümlere riayetle tutsunlar. Onun öyle güzel olan, en fâideli bulunan hükümlerini, tavsiyelerini uygulasinlar. **Şöyle ki:** Bir mesele hakkında iki, hüküm olabilir, ikisi de meşru olduğu halde bunlardan birini seçmek daha fâideli, daha çok sevaba vesile bulunabilir. **Meselâ:** Bir muamelenin yapılması caiz olduğu halde terk edilmesi daha iyi olabilir. Nitekim bir fenalığa karşı misliyle karşılıklıta bulunmak bazen caiz olabilirse de onun hakkında af ile muamelede bulunmak daha insani ve yüce bir hareket olur. Hata yoluyla işlenen bir cinayetten dolayı icap eden diyeti, tazminatı suçluya bağışlamak gibi **Kezalık** bir musibetten dolayı ah edip inlemek caiz olsa da sabır etmek daha güzeldir. Bir fakire az bir yardım güzel ise de fazlaca yardım daha güzeldir. Bir şeyin yapılması dini bakımdan mubah ise de terki mendup olabilir, İşte mendup olan, mubaha nazaran daha güzeldir, işte Hz. Musa'da kavmine böyle daha güzel olan şeyleri tavsiye etmekle yükümlü tutulmuştur. Artık böyle ilâhi tavsiyelere riâyet etmeli, Cenâbı Hak'ka ibâdet ve itaatten kaçınarak isyankâr bir halde yaşamamalıdır. Böyle bir hareketin akıbeti pek korkunçtur.

سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ

Yoldan çıkanların Yurdunu Yakında size göstereceğim

(yakında sizlere yoldan çıkmışların yurdunu göstereceğim) Yüce Mabuduna karşı isyan etmiş, hayatlarını isyan ve günah ile geçirmiş olan birçok kavimlerin nasıl helak olup kendilerinin ve yurtlarının ne hâle geldiğini sizin nazarı dikkatinize sunacağım. Tâki sizler de onlar gibi kötü hareketlerde bulunmayasınız.

&-Nitekim İsrail oğulları, birçok yerlere seyahatler yapmış, isyan ve küfürleri yüzünden helak olup gitmiş bulunan Ad ve Semud kavimlerinin ve diğer zorbaların ve Amalikanın vatanları gibi yıkılıp yok olmuş harap olmuş ülkeleri görmekte bulunmuşlardır. Bu ilahi beyan hem İsrail oğulları için birçok milletlerin yurtlarına hâkim olacaklarına işaret taşımasından dolayı bir müjde makamındadır. Nitekim Hz. Davut ve Süleyman zamanında bu nimete nail olmuşlardır. Ve hem de onları öyle isyancı kavimlerin izinde gitmekten yasaklamış olduğu için bir tehdit ve bir ibret dersi makamında-

dır. Gerçekten onlar da bilahare öyle isyancı hareketlerde bulundukları için milletler arasında zelil bir şekilde yaşamaya mahkûm olmuşlardır.

&-Hz. Musa'ya verilen Tevrat levhaları hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bunların on veya yedi levhadan ibaret olduğu, bu levhaların tahtadan veya yeşil zebercetten veya yeşil zümrütten teşekkül ettiği, bunlardaki yazıların Cibril'i Emin vasıtasıyla yazılmış olduğu rivayet edilmektedir. Fakat böyle bir izah, Kur'anı Kerim'de mevcut olmadığından biz bu hususu Allah'ın ilmine havale ederiz.

سَاصْرِفْ عَنْ آيَاتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَىِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

146.Yeryüzünde haksız yere böbürleneni elbette ayetlerimden çevireceğim. Ve her bir âyeti görecektir onlara iman etmezler. Ve eğer hidâyet yolunu görseler onu bir yol edinmezler ve eğer dalâlet yolunu görecektir onlara onu yol tutuverirler. Bu da onların ayetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil bulunduklarından dolayıdır.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın birliğini, azamet ve kudretini, hükümlerinin sırf menfaat ve hikmet olduğunu inkâr eden isyankârların ne gibi sapıklıklara, felâketlere uğrayacaklarını beyan buyurmaktadır.

سَاصْرِفْ عَنْ آيَاتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Kibirleniyorlar O kimseleri ki Ayetlerimden Çevireceğim

(Yeryüzünde haksız yere böbürleneni elbette ayetlerimden çevireceğim) Yeryüzünde haksız yere Bir delile, bir hakikate dayanmaksızın böbürleneni kendi boş inançlarına aldanarak ilâhî hükümlere karşı muhalif cephe alanları ayetlerimden çevireceğim. Artık o büyüklenenler dış ve iç âlemlerdeki eşsiz kudret izlerini göremez olurlar. Semaları, yerleri, kendi varlıklarını göz önüne alıp düşünemezler, bunları tefekkürden mahrum kalırlar.

وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا

Ona İman etmezler Bir mucizeyi Her Görürlerse Eğer Ve

(Ve her bir âyeti görecektir onlara iman etmezler) Artık o inkârcı şahısların gözleri önünde bir ayet, her hangi bir mucize tecelli edip dursa da onlar ona iman etmezler. Kendi inatları, kendi böbürlenmeleri ayetlerimizi tasdik etmelerine mâni olur.

وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا

Bir yol Onu edinmezler Hidayet Yolunu Görürlerse Eğer Ve

(Ve eğer hidâyet yolunu görseler onu bir yol edinmezler) Ve eğer O inkârcılar hidayet yolunu görseler Allah Teâlâ tarafından gösterilen selamet ve saadet yolu onların gözleri önünde parlayıp dursa onlar yine öyle ilahi bir yola girmezler, onun nasıl bir kurtuluş yolu olduğunu takdir edemezler

وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَىِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا

Bir yol Onu edinirler Azgınlık Yolunu Görürlerse Eğer Ve

(ve eğer dalâlet yolunu görecektir onlara onu yol tutuverirler) onu bir arzu ve istekle kendilerine yol tutuverirler. O yolu tam bir istekle takip ederler.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

Gafil kimseler Onlardan Ve İdiler Ayetlerimizi Yalanladılar Şüphesiz onlar Buda

(Bu da onların ayetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil bulunduklarından dolayıdır) Böyle hidâyet yolundan alıkonulup da sapıklık yoluna sevk edilmeleri Allah'ın birliğine dini hükümlerin gerçekliğine şahadet ve işaret edip duran mucizeleri, harikaları Peygamberlerin açıklamalarını yalanlamaya cüret etmelerinden ve o ayetlerden, alâmetlerden, şahadetlerden gafil bulunduklarından dolayıdır. Öyle bir sapık

lığa düşmeleri kendi kötü hareketlerinin bir neticesidir, bir cezasıdır, &-İşte Yüce Peygamberlerin ve onların bildirmiş oldukları hükümleri insanlara tebliğ ile emir olunmuş olan zatların sözlerine, tavsiyelerine kıymet vermeyip de bir takım dinsizlerin şehvet dolu bir hayatın esiri olan ahlaksız kimselerin izlerini takip edenlerin akıbetleri böyle bir felâkettir. Bu ilâhi açıklamalar, vaktiyle birçok felâketlerden kurtulup nimetlere kavuşmuş bulunan İsrail oğullarına pek güzel bir uyarı olduğu gibi diğer kavimlere de pek büyük bir ikaz ve uyanma vesilesidir.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

147.Ve o kimseler ki, ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlamışlardır. Onların amelleri boşa çıkmıştır. Başkasıyla değil, ancak kendi yaptıkları amelleriyle cezalandırılacaklardır.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ

Ahirete Kavuşmayı Ve Ayetlerimizi Yalanladılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlamışlardır) Ve o kimseler ki, İmandan mahrum kalıp bizim ayetlerimizi inkâr etmişlerdir. Allah'ın varlığına ait, Cenâbı Hakkın kudret ve yüceliğinin ortaya çıkmasına yol açan eserleri, eşsiz varlıkları nazarı İtibara almayarak onlara inanmışlardır. Ve Asıl sevap ve azabın mahalli olan âhiret gününün varlığını da yalanlamışlardır. Onun meydana geleceğine inanmamışlardır. Artık

حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ

Amelleri Boşa gitmiştir

(Onların amelleri boşa çıkmıştır) Onların öyle inkârcı kimselerin dünyada iken yapmış oldukları hayırlar, ana baba ve akraba ziyareti gibi amelleri batıl olmuştur. Onların o küfürleri, inkârları yüzünden bu gibi amelleri de düşüp kıymetlerini kaybetmiştir. Bunlardan dolayı âhirette bir sevaba kavuşamayacaklardır. Çünkü sevaba kavuşmanın şartı imandır. Onlar

هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar idiler O şey ile ki Ancak Cezalandırılmayacaklar

(Başkasıyla değil, ancak kendi yaptıkları amelleriyle cezalandırılacaklardır) evet onlar dünyada iken kendi yaptıkları yalanlama isyan ve günah gibi amelleriyle cezalandırılacaktır. Öyle kötü, kulluğa aykırı, kâfirce hareketlerinin cezasına kavuşacaklardır. Bundan dolayı bütün insanlık, bu elem verici akıbeti düşünüp titremelidir, dinine, kulluk vazifesine aykırı hareketlerden kaçınmalıdır ki, böyle korkunç bir felâkete uğramasınlar.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا

يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ

148.Ve Musa'nın kavmi ondan sonra ziynet takımlarından bir buzağı, böğürmesi olan bir heykel edindiler. Onlar görmediler mi ki, o kendileriyle konuşamaz ve onlara bir yol gösteremezdi. Onu ilâh edindiler ve zalimler oluverdiler.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'nın geçici olarak ayrılmasının ardından İsrail oğullarının bir buzağı heykeline tapınmak cehaletini gösterdiklerini ve bilahare pişmanlık gösterip tövbe ettiklerini ve af dilediklerini beyan buyurmaktadır.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ

Bir böğürtü Onun için Heykelini Bir buzağı ziynet takımlarından Kendisinden sonra Musa'nın Kavmi Edindi Ve

(Ve Musa'nın kavmi ondan sonra ziynet takımlarından bir buzağı, böğürmesi olan bir heykel edindiler) evet Musa Aleyhisselam'ın kavmi Hz. Musa'nın Tur'a git-

tiğinden sonra vaktiyle Kıptilerden emanet alıp onların helaki üzerine kendilerinde kalmış olan ziynet takımlarından Samiri namındaki bir münafığın yapmasıyla böğürmesi olan bir buzağı, heykeli edindiler. Bu iri heykel, bir rivayete göre öyle bir hünerle yapılmış ki, içerisine hava girince inek yavrusu gibi ses çıkarmaya başlamış.

&-Diğer bir rivayete göre de bu heykelin aşağısında bir buzağı bulundurulmuş o buzağının sesi bu heykelin içinden dışarıya akseder olduğu için bu heykelin böğürmekte olduğu sanılmıştır.

&-Diğer bir rivayete göre de Firavun'un denizde boğulacağı zaman Cibril'i Emin bir at üzerinde cisimlenerek görülmüş. Samiri bunun farkında olup Hz. Cibril'in atının ayağının bastığı topraktan bir avuç almış, bunu yaptığı heykelin içine bırakmış, bunun tesiriyle bir harika olarak o heykel canlanmış, et kan sahibi olmuş, buzağılar gibi ses vermiştir. Bu rivayetlerden hangisinin doğru olduğunu Allah'ın ilmine havale ederiz.

&-Bu heykeli yapan Samiri adında bir şahıs ise de Hz. Harun ve seçkin birkaç zatın dışındakiler bu buzağıya taptıkları için bunun böyle meydana getirilmesi hepsine isnat edilmiştir. Cenabı Hak, o kavmi kınamak ve onların öyle beyinsizce hallerini teşhir etmek için buyuruyor ki:

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا

Bir yol Onlara göstermiyor Ve Kendileriyle konuşmuyor Şüphesiz o Onlar görmediler mi?

(Onlar görmediler mi ki, o kendileriyle konuşamaz ve onlara bir yol gösteremezdi) O heykele tapanlar, görmediler mi anlamadılar mı ki şüphesiz o heykel kendileriyle konuşamaz kendilerine bir şey söyleyip anlatamaz ve onlara bir yol gösteremez onları bir doğru yola sevk edecek emir ve yasakla bulunamaz. Artık ne gariptir ki

اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ

Zalimler Oldular Ve Onu edindiler

(Onu ilâh edindiler ve zalimler oluverdiler) öyle bir hayvan heykelini kendilerine ilâh mabut kabul edindiler ve o hareketleriyle zalimler oluverdiler. İbadete lâıyk olmayan bir şeye mabutluk isnat ederek ibadeti gerçek yerinin dışına yönelttiler, onlar evvelce de böyle cahilce hareketleriyle zalimlerden olmuşlardı.

وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا

لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

149.Ne zaman ki pişmanlığa düştüler ve kendilerinin hakikaten doğru yoldan çıkmış olduklarını gördüler, dediler ki: Eğer bize Rabbimiz merhamet etmezse ve bizi bağışlamazsa elbette büyük bir ziyana uğramışlardan olacağız.

وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ

Ellerine Düşürüldü Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki pişmanlığa düştüler) Ne zaman ki Hz. Musa Turdan dönüp kavminin o cahilce hâllerini çirkin gördü, onlar o sapıklıklarını anlayarak pişmanlığa düştüler tam bir hüznün ile ellerini ısıracak bir hale geldiler

وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا

Saptılar Gerçekten Şüphesiz kendileri Gördüler Ve

(ve kendilerinin hakikaten doğru yoldan çıkmış olduklarını gördüler) Allah'ın birliği inancını bırakmış, bir buzağı heykelini mabut edinmekle ne kadar şaşkınlık göstermiş olduklarını gözleriyle görüp anlamış oldular ve Cenabı Hakka yönelerek

قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا

Bizi Bağışlamazsa Ve Rabbimiz Bize merhamet etmezse And olsun eğer Dediler

(dediler ki: Eğer bize Rabbimiz merhamet etmezse ve bizi bağışlamazsa) daima lütuf ve ihsanına mazhar olduğumuz kerem sahibi mabudumuz bizi af buyurmazsa ve bizi bağışlamazsa günahlarımızı tamamen ortadan kaldırmazsa

لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Muhakkak olacağız

(elbette büyük bir ziyana uğramışlardan olacağız) işte onlar, böyle yaptıklarına bilahare pişman oldular, günahlarını itiraf ederek Allah'ın korumasına yöneldiler.

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي
 أَعْجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَالْقَى الْأَلْوَاخَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنُ أُمِّ إِبْرَاهِيمَ
 الْقَوْمَ اسْتَزَعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ
 الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

150.Ne zaman ki, Musa kavmine kızgın, pek üzüntülü bir halde döndü, dedi ki: Benden sonra arkamdan ne kötü işler yaptınız! Rabbinizin emrini acele mi ediverdiniz? Ve levhaları bıraktı ve kardeşinin başından tutarak kendisine doğru çekiverdi. Kardeşi de dedi ki: Anam oğlu! Bu kavim muhakkak ki beni zayıf saydılar ve az kaldı beni öldürüyorlardı. Artık benimle düşmanları sevindirme ve beni zalimler olan kavim ile beraber kılma.

Bu ayeti kerime, Tur'dan dönen Hz. Musa'nın buzağıya tapmış olan kavmini ne şekilde hesaba çektiğini ve kardeşi Hz. Harun ile aralarındaki geçen konuşmayı şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا

Üzgün olarak Kızgın olarak Kavmine Musa Döndü Ne zaman ki

(Ne zaman ki, Musa kavmine kızgın, pek üzüntülü bir halde döndü) Ne zaman ki Musa Aleyhisselâm, Tura gitmiş iken kavminin buzağıya taptıklarından haberdar oldu, bundan dolayı kavmine kızgın, pek üzüntülü bir halde döndü kavminin hepsine veya kardeşi Harun ile imanlarını muhafaza etmiş olanlara hitaben

قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي

Benden sonra Bana halef oldunuz Ne kötü o şey ki Dedi

(dedi ki: Benden sonra arkamdan ne kötü işler yaptınız!) yani: Ey kavmim! Ben sizden ayrıldıktan sonra ne kadar fena harekette bulunmuş, Allah Teâlâ'ya ibadeti bırakıp buzağıya tapmışsınız! Veya Ey mü'minler! Bana ne kötü bir hilâfetle halife oldunuz! Çünkü onları öyle buzağıya tapmaktan men etmediniz. Siz

أَعْجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ

Rabbinizin Emrine Acele mi ettiniz

(Rabbinizin emrini acele mi ediverdiniz?) Tur'da kalmak için kırk gün vaat edilmişti. Rabbinizin belirttiği bu süreyi acele mi ettiniz de daha tamamını beklemeden böyle bir harekete cüret etmiş oldunuz. Çünkü o kavim, Hz. Musa'nın otuz gecenin sonunda geri dönmediğini görünce vefat ettiğini sanmışlar, böyle buzağıya tapmışlardı.

وَالْقَى الْأَلْوَاخَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ

Kendine doğru Onu çekiyor Kardeşinin Başını Tuttu Ve Levhaları Bıraktı Ve

(Ve levhaları bıraktı ve kardeşinin başından tutarak kendisine doğru çekiverdi) Ve Musa Aleyhisselâm, geri dönünce fazla kızgınlığından, kederinden dolayı ve bir dini onurun tesiriyle levhaları Tevrat'ın nüshalarını elinden yere bıraktı ve kardeşinin başından tutarak kendisine doğru çekiverdi onun bu muamelesine karşı kardeşi Hz. Harun da

قَالَ ابْنُ أُمِّ إِبْرَاهِيمَ الْقَوْمَ اسْتَزَعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي

Beni öldüreceklerdi Ve az kaldı Beni zayıf buldular Kavim Doğrusu Anamın Oğlu Dedi

(dedi ki: Anam oğlu Bu kavim muhakkak ki, beni zayıf saydılar) ve az kaldı, beni öldürüyorlardı) onları buzağıya tapmaktan men etmeme aldırmadılar. Hz. Musa ile

Hız. Harun ana baba bir kardeşler. Ancak ananın hakkı daha büyük ve anaları bir mü'min'e olduğu için Hız. Musa'nın daha fazla yatışmasını ve yumuşamasını temin etmek için kendisine "anam oğlu" diye hitap edilmiştir. Ve Harun Aleyhisselam ekliyor ki ey kardeşim ve az kaldı, beni öldürüyorlardı daha fazla men etmeye çalışsaydım bu cinayeti de işleyeceklerdi.

فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Kavmiyle Beraber Beni Kılma Ve Düşmanları Benimle Artık güldürme

(Artık benimle düşmanları sevindirme ve beni zalimler olan kavim ile beraber kılma) benim hakkımda düşmanlarımızın ferahlanmalarına sevinmelerine sebep olacak bir şey yapma. Ve beni Hesaba çekme kusur bulma hususunda beni o buzağıya tapanlar sırasında sayma. Ben onlardan uzak bulunmaktayım.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

151.Dedi ki: Ey Rabbim! Beni de kardeşimi de bağışla ve bizi rahmetine kabul et. Ve sen merhamet edenlerin en merhametlisisin.

Bu ayeti kerime, Hız. Harun'un nefsinin müdafaası üzerine Hız. Musa'nın sükûnet bulup kendisi ve kardeşi hakkında güzelce duada bulunduğunu bildirmektedir.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ

Rahmetine Bizi dahil eyle Ve Kardeşime Ve Bana Mağfiret eyle Ey rabbim Dedi

(Dedi ki: Ey Rabbim! Beni de kardeşimi de bağışla ve bizi rahmetine kabul et)

Musa Aleyhisselâm kardeşi hakkındaki sorgulamasından ve kardeşinin de vazifesinde kusurlu olabileceğini düşünmesinden dolayı Dedi ki: Ey Rabbim! Ey Kâinatı terbiye eden mabudumuz! Beni de kardeşimi de bağışla Bizi af ve mağfiretine kavuştur ve bizleri fazlaca lütuf ve ihsanına kavuştur.

وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Merhametlilerin En merhametlisin Sen Ve

(Ve sen merhamet edenlerin en merhametlisisin) senin rahmetin pek geniştir, dünyada da âhirette de rahmet ve lutfun tecelli edip duracaktır. Bizim kendi nefsimize olan merhametimizden senin bizlere ait olan merhametin kat kat fazladır. Buna inancımız tamdır.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ

152.Şüphe yok ki, o buzağıyı ilah edinenlere elbette Rablerinden bir gazap ve dünya hayatında bir alçaklık erişecektir. Ve işte iftiracıları böyle cezalandırırız.

Bu mübarek ayetler, buzağıya tapanların bir gazaba, bir dünyevi alçaklığa uğrayacaklarını, tövbe edip af dileyenlerin de Allah'ın mağfiretine nail olacaklarını şöylece açıklamaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ

Buzağıyı Edindiler O kimseler ki Şüphesiz siz

(Şüphe yok ki, buzağıyı ilah edinenlere) Şüphe yok ki, o buzağıyı Kendilerine ilâh kabul edinenlere Samiri ile ona tâbi olanlar gibi bu kötü harekette bulunanlara bu hareketlerinin cezası olmak üzere

سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Bir zillet Ve Rablerinden Bir gazap Yakında onlara erişecektir

(elbette Rablerinden bir gazap ve dünya hayatında bir alçaklık erişecektir) Yurtlarından kovulmak ve kendilerini öldürmekle yükümlü bulunmak gibi elem verici bir cezaya uğrayacaklardır. Evet Onlara dünya hayatında bir alçaklık bir fakirlik bir esaret ve cinayetlerini İtirafa mecburiyet gibi bir felâket de erişecektir. Onlar cezasız kalmayacaklardır. Bir yoruma göre buzağıya tapanlar, tövbekâr olabilmeleri için kendile-

rini öldürmekle yükümlü tutulmuşlardı. İşte bu öldürme, onlar hakkında ilâhi bir gazap idi. Onların bu tapınmalarını İtiraf ile kendilerini öldürmeyi kabul etmeleri de haklarının da bir zillet demektir.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ

iftira edenleri Cezalandırırız işte böyle Ve

(Ve işte iftiracıları böyle cezalandırırız) Ve işte Allah Teâlâ'ya ortak koşanları, buzağı gibi şeylere tapmanın Allah tarafından emredilmiş olduğunu yalan yere iddiada bulunanları ve başka şekilde iftiraya cüret gösterenleri böyle gazaba uğratmakla, zilletle düşürmekle cezalandırırız. Allah'ın hikmeti bunu gerektirmektedir.

&-Nitekim bu gibi yasaklardan kaçınmayan, peygamberlerin bir kısmını şehit etmiş, bir kısmını inkâr edip durmuş olan İsrail oğulları asırlardan beri birçok azaplara, facialara uğramışlardır. Yavaş yavaş azaba yaklaştırmak üzere arasına nail oldukları bir nimet var ise o da şüphe yok ki, süratli bir şekilde kaybolmuştur. Ondan dolayı da ayrıca meşakatlere uğrayacaklardır. Artık insanlar, bu gibi cezaları, zilletleri düşünmelidirler, öyle hakikate aykırı iddialarda, şirki isyanı gerektiren hareketlerde bulunmaktan kaçınmalıdırlar ki, ilâhi korumaya nail olabilsinler.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَأَمْنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنَ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

153.Ve o kimseler ki, kötülükleri işlemişler sonra onun arkasından tövbekâr olmuş ve iman etmişlerdir. Şüphe yok ki, ondan sonra Rabbin elbette onları bağışlayıcıdır, hakkıyla esirgeyicidir.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ

Kötülükleri Yaptılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kötülükleri işlemişler) o kimseler ki insanlık hali kötülükleri gayrimeşru şeyleri işlemişler onları yapmaya cüret göstermişler

ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَأَمْنُوا

Ve iman etmişlerdir Onun arkasından Tövbe ettiler Sonra

(sonra onun arkasından tövbekâr olmuş ve iman etmişlerdir) sonra o yaptıkları fena, Allah'ın rızasına aykırı hareketlerinin fenalığını anlayarak onların arkasından vazgeçip ve pişman olup tövbekâr olmuş ve Allah Teâlâ'ya iman etmişlerdir. Hak Teâlâ'nın ortak ve ben-zerden uzak bulunduğu ve tövbeleri kabul eden bir affedici ve merhamet sahibi olduğuna inanmışlardır.

إِنَّ رَبَّكَ مِنَ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametli Çok bağışlayandır Ondan sonra Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, ondan sonra Rabbin elbette onları bağışlayıcıdır, hakkıyla esirgeyicidir) Şüphe yok ki, O tövbeden sonra Rabbin elbette Allah'u Teâlâ öyle tövbe eden ve af dileyenleri bağışlayıcıdır. Onların hakkında affetme ve günahlardan vazgeçme şeklinde muamele eder ve esirgeyicidir onları merhamet buyurur, onları cennetlerine kavuşturur.

&-Bundan dolayı her insan güzel bir imana ve inanca sahip olmalıdır, insanlık hali herhangi bir günahta bulunursa ümitsizliğe düşmemelidir, belki derhal tövbe edip, af dileyip Cenâbı Hakkın affına sığınmalıdır. Öyle samimiyetle yapılacak tövbelerin kabul edileceğini bu gibi ayetler bütün insanlığa müjdelemekte ve telkin buyurmaktadır, &-İsrail oğullarına ait olan bu kıssalar hakkında Taha suresinde de ayrıntılı bilgi vardır.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَا حَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ

هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

154.Ne zaman ki Musa'dan o öfke dindi. Levhaları aliverdi ve onun nüshasında: Rablerinden korkanlar için bir hidâyet ve bir rahmet olduğu yazılmış bulundu.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'nın buzağı hâdisesinden dolayı üzüntü ve kederinin bilâhare sakinleştiğini ve yetmiş zat ile tayin edilen zamanda gidip o zatların yıldırımı tutulmaları üzerine üzülmek Cenâbı Hakka şöylece niyazda bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ

Öfke Musa'dan Dindi Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki Musa'dan o öfke dindi) Ne zaman ki Musa'dan Hz. Harun'un özür dilemesi ve kavminin tövbe edip af dilemeleri üzerine o maruz kaldığı öfke hüznü ve keder sükûnet buldu. Tesiri azaldı, yere atmış olduğu Tevrat'a ait

أَخَذَ الْأَلْوَاخَ وَفِي نُسَخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

Korkarlar Rableri için Onlar O kimseler için ki Bir rahmet Ve Bir hidayet Ve onun nüshasında Levhaları Aliverdi

(Levhaları aliverdi ve onun nüshasında: Rablerinden korkanlar için bir hidâyet ve bir rahmet olduğu yazılmış bulunuyordu) yani o levhalarda Cenabı Haktan korkup günahları terk edenlerin hidayete nail olacakları ve Allah'ın azabından korkup O'nun lûtfuna sığınanların ilahi rahmete kavuşacakları yazılmıştı. Bu pek büyük ilâhi bir müjdedir. Bundan dolayı buzağıya tapanların da öyle samimiyetle tövbe edip af dileyince bu hidayete ve rahmete kavuşacaklarına işaret buyrulmuştur.

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ

155.Ve Musa kavminden yetmiş erkeği tayin ettiğimiz vakit için seçmişti. Ne zaman ki, onları yıldırım yakaladı, dedi ki: Ey Rabbim! Eğer dilese idin onları ve beni daha evvel helak ederdin. Bizden bir takım beyinsizlerin yaptıkları şey sebebiyle bizi helak eder misin? Bu ancak senin bir imtihanındır, bununla dilediğini saptırırsın ve sen dilediğini hidayete kavuşturursun. Sen bizim dostumuzsun, artık bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en hayırlısısın.

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِمِيقَاتِنَا

Tayin ettiğimiz vakit için Adam Yetmiş Kavminden Musa Seçti Ve

(Ve Musa kavminden yetmiş erkeği tayin ettiğimiz vakit için seçmişti) Ve Musa Aleyhisselâm kavminden muteber yetmiş erkeği Turi Sina'daki tayin ettiğimiz vakit için o kararlaştırılan zaman için seçmişti. Ayırıp beraberinde bulundurmuydu. Ne zaman ki Onlar Hz. Musa'nın bir bulut içinde kalarak cephesinde bir nurun parlamasını gördüler. Ve yine Musa'ya karşı emir ve yasağa ait ilahi kelâmın tecelli eylediğini gördüler ve işittiler, sonra o bulut kaybolunca Hz. Musa'ya müracaat ederek "Biz Allah Teâlâ'yı aşikâre görmedikçe sana iman etmeyiz" diye kendilerine lâayık olmayan bir talepte bulundular. Bu cüretlerinin bir cezası olmak üzere

فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ

Sarsıntı Onları yakaladı Ne zaman ki

(onları sarsıntı yakaladı) kalpleri bedenleri sarsıntıya uğratan bir titremeye tutuldular. Hepsisi de öldüler veya ölü gibi bir vaziyete düştüler. Hz. Musa, bunların bu acıklı hâlini görünce

قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ

Ve Beni Bundan önce Onları helak ederdin Dileseydi Eğer Rabbim Dedi

(dedi ki: Ey Rabbim Eğer sen dileseydin onları ve beni daha evvel helak ederdin) imdi müşkül bir vaziyette kalmazdım. Kavmime dönüp gidince beni suçlayacaklardır. Hâlbuki evvelce onların gözleri önünde ölmüş olsa idik böyle bir suçlamaya mahal kalmazdı. Ey Rabbim!

أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا

Bizden Beyinsizler Yaptı O şey sebebiyle Bizi helak mı edeceksin

(Bizden bir takım beyinsizlerin yaptıkları şey sebebiyle bizi helak eder misin?)

Bizden bir takım beyinsizlerin Buzağıya tapanların veya öyle Allah'ı görmeyi isteme cüretinde bulunanların yaptıkları şey öyle dine, edebe aykırı hareket sebebiyle bizi helak eder misin? Elbette etmezsin. Senin rahmet ve lutfun buna terstir.

إِنَّ هِيَ إِلَّا فِتْنَتَكَ

Senin imtihanın Ancak O Değildir

(Bu ancak senin bir imtihanındır) Bu Meydana gelen hadise veya bu cemaatin Allah'ı görme isteklerindeki cesareti ancak senin bir imtihanındır. Bu bir nevi denemedir, bir hikmete dayanmaktadır.

تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Onunla Saptırırsın

(bununla dilediğini saptırırsın) Böyle bir imtihana tâbi tutmakla dilediğini kullarından hak edenleri saptırırsın onları hidayetden mahrum bırakırsın. Bu onların kötü hareketlerinin bir cezasıdır,

وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ

Dilersin O kimseyi ki Hidayete erdirirsin Ve

(ve sen dilediğini hidayete kavuşturursun) ve Ey âlemlerin Rabbi sen dilediğini de, kullarından güzel itikada sahip, mü'min olanları da hidayete kavuşturursun bu da senin lütuf ve merhametinden dolayıdır. Ey âlemlerin rabbi

أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا

Ve bize acı Bizi Artık bağışla Bizim dostumuzsun Sen

(Sen bizim dostumuzsun, artık bizi bağışla ve bize acı!) Dünyevî ve uhrevî işlerimizi idare eden sensin, bizi koruyan, bize yardımda bulunan ancak senin yegane varlığıdır, artık bizi bağışla yapmış olduğumuz günahları affet ve yok et ve bize acı bizi dünyada da, âhirette de rahmetine, lütfuna kavuştur.

وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ

Bağışlayanların En hayırlısısın Ve sen

(Sen bağışlayanların en hayırlısısın) Ve Şüphe yok ki, sen sırf kullarına bir lütuf olmak üzere bağış ve rahmetle bulunursun. Başkaları ise bir kimsenin kusurunu ya bir övgüye, bir sevaba kavuşmak için veya kendisinden bir kötü sıfatı def için affederler, böyle bir maksatla yardımda bulunurlar. Bunun karşılığında bir mükâfat beklerler. Binaenaleyh, bu gibi maksatlardan uzak olan Kerem sahibi Yaratıcının bütün mahlûkatının üstünde bir rahmet ve mağfiret sahibi olduğu apaçık ortadadır.

وَكَتُبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

156. Ve bizim için bu dünyada da ve âhirette de bir iyilik yaz. Biz muhakkak ki, sana döndük. Buyurdu ki: Azâbımdır. Buna dilediğimi uğratırım. Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Onu sakınanlar ve zekâtlarını verenler ve bizim ayetlerimize iman edenler için elbette yazacağım.

Bu ayeti celile, Hz. Musa'nın yıldırım" gördüğü zaman yaptığı dua'nın kalanını içermektedir. Hak Teâlâ'nın da cevaben kimlere azap edeceğini ve kimleri lütfuna kavuşturacağını buyuracağını beyan etmektedir.

وَكَتُبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ

Ve Ahirette İyilik Dünya Bu İçinde Bize Ve Yaz

(Ve bizim için bu dünyada da ve âhirette de bir iyilik yaz) Musa Aleyhisselâm, dua ve niyazına devam ederek dünyevi ve uhrevi nimetlere kavuşmaları için dedi ki: Ey Rabbim! Bizim için bu dünyada da ve ahirette de bir iyilik yaz. Takdir ve tayin buyurmuş ol. Bizi her iki âlemde de selâmet ve saadetten ayırma.

إِنَّا هَذَا إِلَيْكَ

Sana Yönelidik Şüphesiz biz

(Biz muhakkak sana döndük) Tövbe edip af dileyerek yüce dergâhına sığındık. Hak Teâlâ Hazretleri de cevaben:

قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ

Dilerim O kimseye ki Buna Uğratırım Azâbımdır Buyurdu ki:

(Buyurdu ki: Azâbımdır Buna dilediğimi uğratırım) Benim takdir etmiş olduğum bir ceza vardır. azap ederim buna kimsenin itiraza selahiyeti yoktur. Gerçekten de bütün kâinat Cenabı Hakkın mülküdür. Onun kudretinin bir eseridir. Kendi öz mülkünde tasarruf edene kim itiraz edebilir? Buna kimin hakkı vardır? Bundan dolayı o hikmet sahibi Yaratıcı, kendi mülkünde, mahlûkatı hakkında dilediği şekilde tasarruf eder. Ve buyuruyor ki:

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

Şeyin Her Kuşatmıştır Rahmetim Ve

(Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır) Evet, Allah'ın Rahmeti, dünyada bütün mahlûkatı kaplamıştır. Herkesin varlığı kavuştuğu nimetler ilâhi rahmetin birer eseridir. Âhirette ise bu ilâhi rahmet mü'min kullarına mahsustur. İşte buna işaret için de buyuruyor ki:

فَسَاكُتِبْهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

İman edenler Ayetlerimize Onlar Ve O kimselere ki Zekatı Ve veriyorlar Sakınıyorlar O kimseler için ki Yakında onu yazacağız

(Onu sakınanlar ve zekâtlarını verenler ve bizim ayetlerimize iman edenler için elbette yazacağım) yani o rahmetimi elbette ahirette üzerlerine düşen vazifeleri Allah'ın emir ve yasaklarını yerli yerine getirip teslimiyet gösterenlere. Ve üzerlerine düşen zekâtlarını Allahın kendisine verdiği nimetlerden Allah yolunda infak edenlere Ve bizim ayetlerimize iman edenlere bu niteliklere sahip olan mü'min kullarıma âhirette rahmetimi tahsis edeceğim.

&-Evet, Sonsuzluk âleminde Allah'ın rahmetine kavuşacak olan zatlar: Allah Teâlâ'nın ayetlerine yani onun birliğine, yaratıcılığına ve mabutluğuna işaret ve şahitlik eden eserlere, semavi kitaplara ve hidâyet yolunu gösteren Peygamberlere ve özellikle Peygamberlerin sonuncusu ve en üstünü olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a iman eden kimselerden ibarettir. Hak Teâlâ bizleri bu imandan mahrum bırakmasın âmin...

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

157.O kimseler ki. Resule, ümmi peygambere tâbi olurlar. O peygamber ki, onu yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılmış bulurlar. Onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten men eder ve onlara temiz olan şeyleri helâl kılar, onların üzerine pis şeyleri de haram kılar. Ve onlardan ağır yüklerini ve üzerlerinde bulunan bağları kaldırır, artık o kimseler ki ona iman ederler ve ona saygı gösterir ve

yardımda bulunurlar ve onunla beraber indirilmiş olan nur'a tâbi oluverirler, işte kurtuluşa erenler onlardan ibarettir.

Bu âyeti kerime, dünyada da âhirette de güzelliklere, sevaplara kavuşacak kimselerin en seçkin özellikleri taşıyan Son Peygamber Hz. Muhammed'e tâbi olan zatlardan ibaret olduğunu şöylece bildirmektedir:

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ

ümmi Peygambere Resule Tâbi oluyorslar O kimseler ki

(O kimseler ki Resule, ümmi peygambere tâbi olurlar) O kimseler ki, Kendisine ilâhi vahiyle kitap verilmiş olan Resul'e, ümmi peygambere hiçbir kimseden bir şey okuyup yazmamış olduğu halde yalnızca Allah'ın ilhamı ile kendisine geçmiş ve geleceğin bilgilerinin verildiği Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a tâbi olurlar. Onun ümmetinden olmak şerefini kazanırlar. O nebi O Yüce Peygamber ki,

الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ

incil'de Ve Tevrat'da Yanlarındaki Yazılı Onu buluyorslar O ki

(O peygamber ki, onu yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılmış bulurlar) öyle ki, onun o kitaplarda ismi ve vasıfları yazılmış zattan ibaret olduğunda bir şüphe bulunamaz. Zaten o kitaplarda böyle yazılı olmasaydı Hz. Muhammed Aleyhisselâm bunu iddia ederek kendisinin yalanlanmasına sebebiyet verir miydi? O öyle şanı yüce bir Peygamberdir ki

يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Onları yasaklar Ve İyiliği Onlara emreder

Onlara iyiliği emreder Ve onları kötülüklerden men eder) o imana davet ettiği kavimlere, bütün insanlığa iyiliği emreder Allah Teâlâ'nın emirlerine saygı gösterilmesini, güzel inanç ve ahlâk ile vasıflanmayı, mahlûkata şefkat gösterilmesini emir ve tavsiyede bulunur. Ve onları Din ve akıl yönünden çirkin olan şeylerden, güzel itikada, ahlâk ve insaniyete aykırı hareketlerden men etmeye çalışır.

وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeyleri Onlara Helal kılar Ve

(Ve onlara temiz olan şeyleri helâl kılar) Vaktiyle İsrail oğullarına bir ceza olarak haram kılınmış olan bazı temiz şeylerin ve diğer lezzetli, faydalı, yaratılışa uygun nimetlerin bu Müslüman millete helâl olduğunu bildirir.

وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ

Pis şeyleri Üzerlerine Haram kılar Ve

(ve onların üzerine pis şeyleri de haram kılar) Onların üzerine Kan, şarap, domuz eti, faiz ve rüşvet gibi pis temiz olmayan, zararlı şeyleri de haram kılar. Bunlardan onları men eyler.

وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ

Üzerlerinde İdiler Onlar ki Zincirleri Ve Ağırıklarını Onlardan İndirir Ve

(Ve onlardan ağır yüklerini ve üzerlerinde bulunan bağları kaldırır) Onları mükellef bulunmuş oldukları meşakkatli şeyleri Allah'ın müsaadesiyle bertaraf eder.

Meselâ: İsrail oğulları, tövbelerinin kabulü için kendilerini öldürmekle mükellef idiler, kasten olsun, hata yoluyla olsun yapılan bir öldürmeden dolayı mutlaka kısas icrası lâzımdı, ganimet mallarını yakmaları icab ederdi. Cumartesi günü alışverişte bulunulması, haram idi. Namaz kılariken ellerini boğazlama bağlayarak tutsakça bir vaziyet almaları adet idi. İşte bütün bu gibi ağır hükümler, Muhammedi'n şeriatıyla kaldırılmıştır, iptal edilmiştir, yerlerine en hafif hükümler konulmuştur.

فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ

Ve Ona yardım ettiler Ve Ona saygı gösterdiler Ona İman ettiler Artık o kimseler ki

(artık o kimseler ki ona iman ederler ve ona saygı gösterir ve yardımda bulunur

lar) O yedi yüksek vasfı bu âyeti celile ile bildirilen Son Peygamber Hz. Muhammed'e iman eder ve o yüce peygambere saygıda hürmette ve düşmanlarına karşı kendisine yardımda bulunurlar

وَاتَّبِعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ

Onunla beraber İndirildi O ki Nura Ve Tabi oldular

(ve onunla beraber indirilmiş olan nur'a tâbi oluverirler) Ve o Yüce Peygamber'in peygamberliği ve risâletiyle beraber indirilmiş olan nur'a Kur'anı mubin'e kalpleri aydınlatan, şüphe ve cehalet karanlığından kurtaran o nurlandırıcı kitaba tâbi oluverirler onun hükümlerine riayette bulunurlar,

أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar

(işte kurtuluşa erenler onlardır) Dünyada ve ahirette güzel isteklerine kavuşanlar o iman eden ve saygıda bulunan zatlardan ibarettir.

&-İsrail oğullarından Abdullah ibni Selam, Hristiyanlardan Tamimüddar'ı Allah onlardan razı olsun bu cümledendir. Binaenaleyh böyle hakikî, ebedi bir selâmet ve saadete kavuşmak için Son Peygamber olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın davetine uymaktan başka çare yoktur.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

158.De ki: Ey insanlar! Şüphe yok ki ben hepinize Allah Teâlâ'nın bir elçisiyim. Öyle Allah ki, göklerin ve yerin mülkü ona mahsustur. Ondan başka ilâh yoktur. Hem diriltir ve hem öldürür. Artık Allah Teâlâ'ya ve bir ümmi peygamber olup Allah'a ve onun kelimelerine inanan Resulüne iman ediniz ve ona tâbi olunuz ki, hidayete erişebilirsiniz.

Bu ayeti celile Peygamber Efendimizin İslam dinini bütün insanlara bildirmekle emredilmiş olduğunu ve onun mübarek vasıflarını ve hidayete ulaşmak için ona tâbi olmanın lüzumunu beyan etmektedir.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا

Hepinize Size Allah'ın Peygamberiyim Şüphesiz ben İnsanlar Ey De ki

(De ki: Ey insanlar Şüphe yok ki ben hepinize Allah Teâlâ'nın bir elçisiyim) ey habibim Bütün insanlığa hitap ederek De ki: Ey insanlar! İslâm dinini tebliğ için Allah Teâlâ'nın bir elçisiyim hepinizi ona imana davet ederim.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur O zatın ki

(Öyle zat ki, göklerin ve yerin mülkü ona mahsustur) Bütün Kâinatın Yaraticısı, sahibi, mabudu ancak Allah celle celaluhu hazretleridir. Kâinat onun emrine boyun eğmektedir. O, öyle yüce bir Yaraticıdır ki

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ

Ve hem öldürür Hem diriltir O Ancak İlah yoktur

(Ondan başka ilâh yoktur Hem diriltir ve hem öldürür) dilediğini vücuda getirir, hayata kavuşturur hayattan mahrum eder. Böyle diriltme ve öldürme sıfatları ancak ona mahsus bulunmaktadır.

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ

Ve Kelimelerine Allah'a İman eder O ki Ümmî olan Peygambere Resulüne Ve Allah'a Artık iman edin

(Artık Allah Teâlâ'ya ve bir ümmi peygamber olup Allah'a ve onun kelimelerine inanan Resulüne iman ediniz) Artık Ey insanlar Öyle vasıfları eşsiz olan Allah Teâ

lâ'ya iman ediniz, onun birliğini, mabutluğunu tasdik eyleyiniz. Ve ümmi bir peygamber Allah'a ve onun O Yüce Yaraticının kelimelerine kendisine ve diğer Peygamberlerine indirmiş olduğu kitaplarına inanan Resulüne yani Muhammed Aleyhisselâm'a iman ediniz. Ümmi olduğunu, başkalarından bir şey okuyup öğrenmediği halde bir yaratılış harikası olarak o kadar mükemmellikler taşıyan, mucize Kuran gibi ilâhî bir kitabın hükümlerini sizlere tebliğe kadir bulunan Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik ediniz risâlet ve peygamberliği evrensel olan o Yüce Peygamber'e

وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Hidayete erersiniz Taki siz Ve ona tabi olunuz

(ve ona tabi olunuz, taki ki hidayete erişebilesiniz) Hepinizin hidayete ulaşması ancak onu tasdik edip ona tabi olmak suretiyle tecelli eder. Bu hidayete kavuşmak için başka çareniz yoktur.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

159.Ve Musa'nın kavminden bir topluluk da vardır ki, hak ile doğru yola erdirirler ve hak ile adaletle bulunurlar.

Bu mübarek ayetler. Musa Aleyhisselâm'ın kavminden bir topluluğun doğru yol üzerinde sabit olduğunu ve o kavmin on iki kabileye ayrılıp Allah tarafından ne gibi nimetlere kavuşmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ

Bir kavim ki Musa'nın Kavminden vardır Ve

(Ve Musa'nın kavminden bir topluluk da vardır) Hidayete ulaşanların başkalarını da hidâyet yoluna sevk etmeğe çalışmaları pek yüce bir vazifedir. İşte Musa Aleyhisselâm'ın kavminden bir topluluk da vardır ki Onlar da hidayete ermiş, onlar da

يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

Adaletle bulunurlar Onunla Ve Hak ile Hidayete erdirirler

(hak ile hidayete erdirirler hak ile adaletle bulunurlar) hakikate ermiş kimseler olarak veya hak bir söz ile insanları hidayete erdirirler. Böyle güzel bir vazifeyi yerine getirmiş olurlar ve bunlar hak ile adaletli bir şekilde hükmederler.

&-Bu zatlardan maksat ya Peygamber'imizin zamanında bulunan ona iman eden bazı zatlardır. Abdullah İbni Selam ve İbni Suriya ile bunların arkadaşları gibi veyahut Musa Aleyhisselâm'ın zamanında bulunup İsrail oğullarına vaaz ve nasihatle bulunarak onları hidâyet yoluna sevk etmeye çalışmış seçkin bir guruptur.

وَقَطَّعْنَاهُمْ اثْنَتَى عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقِيَهُ قَوْمُهُ أَنْ يَضْرِبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

160.Ve biz onları on iki'ye o kadar kabilelere; ümmetlere ayırdık ve Musa'ya kavmi kendisinden su istedikleri vakit vahiy ettik ki, asan ile taşla vur. Ondan on iki pınar kaynayıp akmaya başladı. Ve onların üzerine bulutları gölgelik yaptık. Ve onların üzerine Kudret helvası ile bıldırcın indirdik. Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyeceksiniz. Ve onlar bize zulüm etmediler. Ancak kendi nefislerine zulmettiler

وَقَطَّعْنَاهُمْ اثْنَتَى عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا

Ümmetlere Kabileye On İki Onları ayırdık Ve

(Ve biz onları on iki'ye o kadar kabilelere; ümmetlere ayırdık) Ve biz İsrail oğullarını on iki kabilelere, ümmetlere ayırdık. Yakup Aleyhisselâm'ın on iki evlâdından

meydana gelmiş on iki kabile vardır ki, bunlara "Esbat" denilmiştir. Çünkü bir kimse-
nin oğlunun oğullarına torunlarına "Esbat" denilir, İşte bunlar on iki sibta, kabileye
ayrılmış bulunuyorlardı.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقِيَهُ قَوْمُهُ أَنَّ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ

Taşa Asanla Vur Diye Kavmi Kendisinden su istedi O vakit ki Musa'ya Vahy ettik Ve

(ve Musa'ya kavmi kendisinden su istedikleri vakit vahy ettik asan ile taşa vur)

Ve Musa'ya Tih sahrasında kavmi müracaat ederek kendisinden su istedikleri vakit
vahiy ettik ki Ey Musa! asan ile taşa vur O da bu ilâhi emre uyararak asasını vurunca

فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

Pınar On İki Ondan Hemen akmaya başladı

(Ondan on iki pınar kaynayıp akmaya başladı) o taştan bir harika olarak on iki pı-
nar akmaya başladı. Böyle büyük bir mucize meydana geldi.

قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ

İçeceği yeri Kabile Her Bildi Gerçekten

(Onlardan her kabile su içeceği yeri bildi) Hiçbiri diğerinin çeşmesine müracaata
lüzum görmedi, birbirine zahmet vermediler.

وَضَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ

Bulutlarla Üzerlerini Gölgeledik Ve

(Ve onların üzerine bulutları gölgelik yaptık) Ve O kabilelerin üzerine Tih sahra-
sında güneşin hararetinden etkilenmemeleri için bulutları gölgelik yaptık. Onları böyle
rahata da kavuşturduk.

وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ

Bıldırcın Ve Kudret helvası Onlara İndirdik Ve

(Ve onların üzerine Kudret helvası ile bıldırcın indirdik) Ve onların üzerine Men
ve selvayı, yani: Kudret helvası ile bıldırcın kuşlarını indirdik. Bunlar da o kabilelerin
yiyeceğini temin etmiş bulunuyordu. Bir kavle göre de "men" den maksat ekmektir,
"selvadan" maksat da katıktır. Ve Hz. Musa'nın aldığı vahiy ile onlara dedik ki:

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ

Sizi rızıklandırdık O şeyleri ki Temizlerinden Yiyin

(Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyiniz) Öyle lezzetli, helâl
olan men ve selvadan yiyip hayatınızı sürdürmeyi başarınız. Yazık ki, onlar bu nimet-
lerin değerini bilmediler, biz böyle bir çeşit yiyecek ile yaşamaya sabredemeyiz, biz
başka yiyecekler de isteriz dediler. Nimete karşı nankörlükte bulunmak ve emre mu-
halefet etmek suretiyle kendilerine zulmetmiş oldular.

وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyor Kendilerine İdiler Ancak Bize Zulüm etmediler Ve

(Ve onlar bize zulüm etmediler Ancak kendi nefislerine zulmettiler) onlar Bu ha-
reketleriyle bize zulüm etmediler Yüce zatımız zulme uğramaktan, zarar görmekten
uzaktır, beridir. Ancak Onlar bu hareketleriyle kendi nefislerine zulmettiler. Bunun
zararı kendilerine yönelmiş oldu, sonra o nimetten mahrum kaldılar. İşte nimete karşı
nankörlüğün sonucu!

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا

الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

**161. Ve o vakti hatırlat ki onlara denilmişti: Şu belde'de oturunuz. Ve ondan di-
lediğiniz yerde yiyiniz ve "bağışlanmak istiyoruz" deyiniz ve secde ettiğiniz
halde kapıya giriniz ki, size hatalarınızı bağışlayalım, iyilik yapanlara mükâfatla
rını elbette arttıracaktır.**

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın, İsrail oğulları hakkındaki bazı emirlerini, onların da aldıkları emirlere muhalefet ederek azap gördüklerini beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ

Şehre Şu Yerleşin Onlara Denildi O vakit Ve

(Ve o vakti hatırlat ki onlara denilmişti Şu belde'de oturunuz) Ey habibim sen onlara anlat o vakti ki, onların geçmişlerine denilmişti ki: Şu belde'de Beyti Mukaddes'te oturunuz. Orada sebat ediniz.

وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ

Dilediniz O yerde ki Ondan Yiyin Ve

(Ve ondan dilediğiniz yerde yiyiniz) Ve Onun ürünlerinden, meyvelerinden dilediğiniz yerde onun herhangi bir yöresinde sıkıntı çekmeden yiyiniz istifade ediniz

وَقُولُوا حِطَّةً

Günahlarımızı bağışla Deyin Ve

(ve "bağışlanmak istiyoruz" deyiniz) yani: Ey Rabbim Bizim senden duamız, hatalarımızın affedilmesi ve silinmesidir diye dua ediniz.

وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ

Hatalarınızı Sizin için Bağışlayalım Secde edenler olarak Kapıdan Girin Ve

(Ve secde ettiğiniz halde kapıya giriniz sizin hatalarınızı bağışlayalım) Yani: Tih sahrasından kurtulduğunuza bir şükür olmak üzere boyun eğerek ve mütevazı bir şekilde Beyti Mukaddes'in kapısından şehrin içerisine giriveriniz ki Hakkınızda af ve bağış ile muamele yapalım

سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

İyilik yapanlara Yakında artıracamız

(iyilik yapanlara yakında arttıracamızdır) ibâdet ve itaatte, güzel hareketlerde bulunanlara mükâfatlarını elbette arttıracamızdır. Onlara fazla sevap ihsan edeceğizdir. Bundan dolayı siz de iyilik yapmaya çalışınız ki, bu ilâhi lütfa kavuşasınız.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

162.Fakat onlardan zulüm edenler, kendilerine denilen sözü başka bir söze çevirdiler. Artık onların üzerlerine zulmettikleri şey sebebiyle gökten bir azap salıverdik.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ

Kendilerine Söylendi O şey ki Başkasıyla Bir sözle ki Onlardan Zulmettiler O kimseler ki Fakat değiştirdi

(Fakat onlardan zulüm edenler, kendilerine denilen sözü başka bir söze çevirdiler) Fakat O İsrail oğullarından zulmedenler öyle ilâhi emirlere, tavsiyelere riâyet etmeyip kendilerinin azaba uğramalarına sebebiyet vermekle nefislerine zulüm etmiş olanlar kendilerine denilen sözü Hitta bağışlanmak istiyoruz sözünü başka bir söze çevirdiler. Alaycı bir tavır alarak hintetün, hintetün, buğday, buğday diyerek veya habbetün fişaretin bize başağında dane ver diye söylenerek şehrin kapısından saygısız bir şekilde şehre girdiler.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

Zulmediyor idiler O şey sebebiyle Gökten Bir azap üzerlerine Artık gönderdik

(Artık onların üzerlerine zulmettikleri şey sebebiyle gökten bir azap salıverdik) evet Öyle emre aykırı ve ahlâka uymayan hareketleri yüzünden gökten bir müthiş azap salı verdik. Onun tesiriyle, büyük bir helake uğradılar.

&-Rivayete göre bu azap, Taun hastalığından ibaret imiş bununla onlardan bir saat içinde yirmi dört bin kişi ölmüştür. Bakara Sureyi celile sinin 58. 59. ayetlerinin izahına bakınız!

&-Kur'anı Kerim'de bir kısım ayetlerin aynen veya bazı kelimelerin değiştirilmesiyle tekrarlanarak zikredilmesinde birçok hikmetler, faydalar vardır. Başlıcaları şunlardır:

- 1.Mühim bir konunun ruhlar üzerinde fazlaca tesir etmesi için tekrarlanarak zikredilmesi pek faidelidir.
- 2.Bir konuya dâir bir sözün değişik şekilde zikredilmesi, o konunun fazlaca genişlemesine fesahat ve belagat in daha fazla ortaya çıkmasına yardım eder.
- 3.Bir konunun çeşitli şekilde söylenmesi, nakledilen olayın tarihi önemini ve bir ibret ve uyanma numunesi bulunduğunu göstermeğe sebep olur.
- 4.Tekrarlanan ayetler güzelce araştırılırsa görülür ki: Konuları bir ise de gayeleri ve zikredilmelerindeki sebepler muhtelifdir. Bunlar muhataplara göre çeşitli tesirleri içermektedir.
- 5.Hikmetli bir konunun muhtelif münasebetler ile tekrar tekrar zikredilmesi muhatapların uyanmalarına, verilen nasihatleri unutmamalarına ve fazlaca istifade etmelerine vesile olur. Ve bunlar fevkalade belagatini gösterir, hafızaları aydınlatmaya ve süslemeye sebep bulunur.

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

163.Ve onlara denizin kenarında bulunan beldeden sor. O zaman ki onlar Cumartesi gününde haddi aşıyorlardı. O vakit onlara cumartesi günlerinde balıkları çokça ortaya çıkarak gelirlerdi. Cumartesinin dışındaki günlerde ise gelmezlerdi. İşte onları yoldan çıkmaları sebebiyle böylece imtihan ederiz.

Bu ayeti kerime, İsrail oğullarının günahları yüzünden ne gibi bir imtihana maruz kalmış olduklarını bildirmektedir.

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ

Deniz Kenarında İdi O ki Beldeden Onlara sor Ve

(Ve onlara denizin kenarında bulunan beldeden sor) Resulüm o senin komşun olup peygamberliğini tasdik etmeyen İsrail oğullarına denizin kenarında Kulzem denizinin civarında bulunan belde'den yani İle veya Medyen veya Taberiyetüşşam şehrinde sual et. O beldenin tarihi, garip bir halini bir kınama olmak üzere o İsrail oğullarından sor, onları uyanmaya davet et.

إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ

Cumartesi gününde Haddi aşıyorlar O zaman

(O zaman ki onlar Cumartesi gününde haddi aşıyorlardı) O zaman ki onlar O İsrail oğulları Cumartesi gününde avlanması kendileri için yasaklanmış olan balıkları avlayarak Allah'ın kanunlarından olan bu yasağa muhalefetle haddi aşmışlardı. Böyle maddi bir menfaatin esiri olmuş, bunun sakıncasını hiç düşünmemişlerdi.

إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا

Akın akın Cumartesi Günde Balıkları Onlara geliyordu O vakit

(O vakit onlara cumartesi günlerinde balıkları çokça ortaya çıkarak gelirlerdi) O vakit o eski İsrail oğullarına Cumartesi günlerinde İlâhi bir imtihan olmak üzere balıkları çokça ortaya çıkarak gelirlerdi suyun üstüne çıkar görünürlerdi.

وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ

Onlara gelmiyordu Cumartesinin dışında O gün ki Ve

(Cumartesinin dışındaki günlerde ise gelmezlerdi) Cumartesi'nin dışındaki gün

lerde ise balıklar gelmez su üstünde görünmezlerdi. Bu hal onların Cumartesi gününe riayet etmemelerinin bir cezasıydı

كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

İsyan ediyorlar İdiler O şey sebebiyle ki Onları imtihan ediyorduk İşte böyle

(İşte onları yoldan çıkmaları sebebiyle böylece imtihan ederiz) İşte İsrail oğullarını yoldan çıkmaları sebebiyle böylece şiddetli bir belâ ile bir mahrumiyetle imtihan ederiz. Artık düşünmeli, şimdi de onların torunları Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tasdik etmeyerek birçok yasakları çiğnemektedirler. Elbette bunlarda bu isyancı hâlleri yüzünden birçok belâlara uğrayacaklardır. Ne büyük bir hikmetli ihtar ve bir kınama! &-Resulü Ekrem Efendimiz, zamanındaki İsrail oğullarına saklamakta oldukları böyle tarihi hallerini Kuran lisanı ile beyan buyurmakta kendi peygamberliğinin doğruluğuna bir delil göstermiş bulunuyor. Çünkü hiçbir kimseden okuyup yazmamıştır, muhitinde ise bu gibi tarihi olaylar bilinmiş değildir, İsrail oğulları ise bu gibi tarihi felâketlerini, isyanlarını pek gizli tutmakta idiler. Bundan dolayı bunların böyle birer tarihi hakikat olarak haber verilmesi bir peygamberlik mucizesinden başka bir şey değildir.

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا لِلَّهِ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعَذَرَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

164.Ve hani onlardan bir cemaat de dedi ki: Allah Teâlâ'nın kendilerini helak edeceği veya şiddetli bir şekilde azap edeceği bir topluluğa ne için nasihatte bulunuyorsunuz? Dediler ki: Rabbinize karşı mazeret beyan etmek için. Ve umulur ki, sakınırlar.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının bulunduğu beldedeki bazı iyi kimselerin onlara öğüt vermiş olduklarını ve bu öğütlerin ne gibi güzel bir maksada dayalı bulunduğunu bildirmektedir. Bu öğütleri kabul etmeyenlerin de nihayet ne gibi azaplara, değişimlere uğradıklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ

Onlardan Bir cemaat Demişti Bir zaman Ve

(Ve hani onlardan bir cemaat de dedi ki) Hatırlayınız ki o deniz kenarındaki belde'-de oturan İsrail oğullarından bir cemaat o kavme nasihatte bulunan, Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına itaat etmelerini tavsiyede bulunan iyi kimselerden bir zümreye dedi ki:

لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا لِلَّهِ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap ile Onları cezalandırıcıdır Veya Kendilerini helak edicidir Allah Bir kavme ki Niçin nasihat ediyorsunuz

(Allah Teâlâ'nın kendilerini helak edeceği veya şiddetli bir şekilde azap edeceği bir topluluğa ne için nasihatte bulunuyorsunuz?) öyle inatçı, isyankâr bir şekilde Allahın emrini tutmayıp balıkları avlamaya koşup duran bir topluluğa ne için nasihatte bulunuyorsunuz? Bunlar, bu nasihatlere kıymet vermiyorlar, sözlerinizi dinlemiyorlar. Artık bu öğütler ne gibi bir fayda ve hikmete dayanmaktadır? O öğüt verende

قَالُوا مَعَذَرَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ

Rabbinize Bir mazeret için Dediler

(Dediler ki biz Rabbinize mazeret beyan etmek için) öğüt veriyoruz. Kendimize yönelen iyiliği emretmek, kötülüklerden men etmek vazifesini yapmak istiyoruz. Buna rağmen onlar bunu kabul etmedikleri takdirde biz artık mazeret beyan etmek için böyle nasihate devam ediyoruz.

وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

Sakınırlar Umulur ki onlar Ve

(Ve umulur ki, sakınırlar) onlar bu nasihatlerden istifade ederek korunurlar. Cenabı Haktan korkarak men edildikleri şeyleri yapmaya devam etmezler. Halka verilen hikmetli öğütler bu gibi fâidelerden uzak değildir.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا
بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

165. Ne zaman ki onlar kendilerine yapılan uyarıları unuttular, kötülükten men edenleri kurtuluşa erdirdik ve zulmedenleri de yaptıkları kötülükler sebebiyle şiddetli bir azap ile yakaladık.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ

Kendisiyle Nasihat edildiler O şeyleri ki Unuttular Artık ne zaman ki

(Ne zaman ki onlar kendilerine yapılan uyarıları unuttular) Ne zaman ki O isyan-kâr gurup iyi zatlar tarafından kendilerine verilen öğütleri, uyarıları terk ettiler, onları hiç dinlememiş gibi bir vaziyette bulundular. Artık

أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ

Kötülükten Yasaklar O kimseleri ki Kurtardık

(kötülükten men edenleri kurtuluşa erdirdik) kötülükten men edenleri nasihatle bulunan ve o nasihate riâyet eden iki zümreyi kurtuluşa erdirdik. Onları bu güzel vazifelerinden ve kanaatlerinden dolayı azaptan koruduk.

وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

İsyan edici İdiler O şey sebebiyle ki Şiddetli Bir azap ile Zulmettiler O kimseleri ki Yakaladık Ve

(ve zulmedenleri de yaptıkları kötülükler sebebiyle şiddetli bir azap ile yakaladık) Bu öğütleri kabul etmeyip balıkları avlamaya devam eden, böyle ilâhi emirlere, yasaklara muhalefette bulunup duran taifeyi de yaptıkları kötülükleri sebebiyle günahkâr olup itaat dairesinden çıktıkları için şiddetli bir azap ile yakaladık. Kendilerini bir kısım belâlara, musibetlere uğrattık. Tâki, bunlardan ibret alıp o yaptıkları günahları terk etsinler.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

166. Ne zaman ki, kendilerine yasaklanan şeylerden ısrar ettiler, onlara: "aşağılık maymunlar olunuz" deyiverdik.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ

Kendisinden Yasaklandılar O şeylerden ki İsrar ettiler Ne zaman ki

(Ne zaman ki, kendilerine yasaklanan şeylerde ısrar ettiler) Ne zaman ki O isyan-kâr halk kendilerine yasaklanan şeylerden dolayı kibirlendiler yasaklandıkları şeylere devam ettiler, verilen emirleri kabule tenezzül etmeyip böbürlenme alçaklığını gösterdiler. Artık

قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

Aşağılık Maymunlar Olun Onlara Dedik

(onlara: "aşağılık maymunlar olunuz" deyiverdik) yani: Onları maymun şekline soktuk, kendilerini insanîyet şerefinden mahrum ettik, lâıyk oldukları böyle bir cezaya kavuşturduk.

&-ibni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğu üzere bu taife, üç gün maymun halinde kalmışlar, bunların bu hâlini diğer insanlar görmüşler, sonra da helak olup gitmişlerdir. Bunların böyle bir değişikliğe uğramaları Allah'ın kudreti karşısında imkânsız değildir. Artık bunların maymun olmalarını, insanlık ahlâkından mahrum olup hayvani bir ahlâk ve yaşantı ile vasıflanmış olmalarından kinaye olarak kabul etmeye lüzum yoktur.

&-Bu âyeti celile gösteriyor ki: İnsanlardan bir taife Allah'ın gazabı ile maymun kesilmiştir. Fakat bunların maymun olarak bir müddet devamlarına ve bunların neslinin maymun olarak devam ettiğine dâir bir Kurâni işaret yoktur. Demek oluyor ki, bazı insanlar, insanlık şerefini mahvettikleri için bir ceza olarak maymun kesilmişler ise de esasen üstün bir mahlûk olan insanların maymundan değişim suretiyle ortaya çıkmış oldukları asla iddia edilemez. Allah'ın kudretiyle maymunlar ayrı olarak yaratılmış ol-

duğu gibi insanlar da ayrı olarak insan şeklinde yaratılmışlardır. Bunun aksini iddia etmek Allah'ın kudretinin genişliğini inkâr, bütün insanlığın kıymetini düşürmek demektir.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

167.Ve hatırlat onlara o vakit Rabbi bildirmiş oldu ki, elbette kıyamet gününe kadar onların üzerine onlara en kötü azap ile işkencede bulunacak kimseler gönderecek. Şüphe yok ki, Rabbin elbette cezayı çabuk verendir ve şüphe yok ki, o elbette çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

Bu mübarek ayetler, İsrail oğullarının bir takım kötü hareketlerinden dolayı kıyamete kadar uğrayacakları musibetleri haber vermektedir. Ve onlardan iyi kimseler ile hallerini düzeltmekten mahrum olan kimselerin bir ilâhi imtihan olarak iyiliklere ve kötülüklerle maruz bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ

Rabbin Bildirdi Bir vakit Ve

(Ve onlara o vakit Rabbi bildirmiş oldu) Resulüm O İsrail oğullarına geçmişlerinin hayat tarihlerini zikret, hatırlat o vakit Onların bulundukları zaman Rabbin onlar hakkında bildirmiş oldu ki Peygamberleri lisanîyle tebliğ buyurmuştu ki

لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar Üzerlerine Elbette gönderecek

(elbette kıyamet gününe kadar onların üzerine göndereceğini) elbette kıyamete kadar o kavmin üzerine sırf günahlarının bir cezası olmak için

مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ

Azabın Kötüsüne Onları uğratacak O kimseleri ki

(onlara en kötü azap ile işkencede bulunacak kimseleri) yani onlara en kötü azap ile ihanet ile cizye almakla işkencede bulunacak kimseler başka hâkim kavimler gönderecek. Onları aşağılık bir hayat yaşatacaktır. Böyle bir muamele onların haklarında takdir edilmiştir. &-Nitekim asrısaadete kadar muhtelif milletlerin özellikle Mecusilerin, Hıristiyanların esaretleri altında yaşamışlardır, asrısaadetten sonra da yine çeşitli devletlere cizye vererek dağınık bir halde bulunmuşlar ve son asırda Alman'ların şiddetli cezalarına uğramışlardır.

إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ

Azabı Elbette cabuk olandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbin elbette cezayı çabuk verendir) Onun dinine, emirlerine, yasaklarına riâyet etmeyenleri pek çabuk felâketlere uğratır,

وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbette çok bağışlayandır Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o elbette çok bağışlayan, pek esirgeyendir) o Kerem sahibi mabut elbette gafurdur mü'min kullarının birçok kusurlarını affeder ve örter ve o yüce yaratıcı rahimdir kullarına merhameti pek çoktur. Bundan dolayı bazı asi kullarını bir takım belâlara, musibetlere bu dünyada uğratması da onların uyanıp hâllerini düzeltmeleri hikmetine dayalı olduğundan bu da ilâhi merhametin bir nevi tecellisi demektir.

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ

بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

168.Ve onları yeryüzünde gurup gurup ümmetler kıldık. Onlardan iyi kimseler vardır. Ve onlardan bundan aşağıda olan kimseler de vardır. Ve onları iyiliklerle ve kötülüklerle imtihan ettik, tâki kötülüklerinden dönüversinler.

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا

Ümmetler Yeryüzünde Onları ayırdık Ve

(Ve onları yeryüzünde gurup gurup ümmetler kıldık) Cenâb'ı Hak, buyuruyor ki, biz o İsrail oğullarını yeryüzünde gurup gurup kıldık. Muhtelif yerlere dağılmış, şan ve şereften mahrum kalmış oldular.

مِنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ

Bundan Aşağı Onlardan vardır Ve Salih kimseler Onlardan vardır

(Onlardan iyi kimseler vardır Ve onlardan bundan aşağıda olanda vardır) onlardan Akıllıca hareket etmiş hakikati görmüş, İslâmiyet'e kavuşanlarda vardır. O kavmin fertlerinden durumunu düzeltmenin dışında kalmış kimseler de vardır. Onlar durumlarını ıslah etmekten mahrum, küfür ve isyana düşkün bir halde kalmışlardır.

وَبَلَّوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ

Kötülüklerle Ve İyiliklerle Onları imtihan ettik Ve

(Ve onları iyiliklerle ve kötülüklerle imtihan ettik) Ve o kavmi, onların iyi olanlarını da, olmayanlarını da iyiliklerle afiyetle, rahat geçimle ve kötülüklerle zulümle, şiddet ile esaret ile imtihan ettik. Kendileri için bir uyanışa vesile olmak üzere haklarında vakit vakit böyle muamelelerde bulunduk.

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Taki onlar

(Tâki kötülüklerden dönüversinler) Kusurlarından tövbe edip af dilesinler, kavuştukları nimetlere şükrederek düzgün bir şekilde yaşasınlar. Onlar böyle haklarında tecelli eden ilâhi takdirlerden bir ibret dersi almadıkları takdirde sonsuza kadar felâketlere maruz kalırlar. Yavaşça azaba yaklaştırmak ve bir imtihan olmak üzere nail oldukları geçici nimetler ellerinden çıkar, büsbütün perişanlıklar içinde kalır dururlar. Artık öyle geçici bir varlığa böbürlenmek asla doğru olamaz.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالِدَارُ الْأُخْرَى خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

169.Onlardan sonra bir takım kimseler geldi, kitaba vâris oldular, bu değersiz varlığın geçici malını alırlar ve derler ki: Elbette biz ileride af olunacağız. Ve onlara onun benzeri bir menfaat gelecek olsa onu da alıverirler. Onlardan Allah Teâlâ'ya karşı haktan başkasını söylemeyeceklerine dâir o kitabın misakı onun hükmü doğrultusunda bir ahd alınmamış mı idi! Hâlbuki onlar o kitaptakini okumuşlardı. Ahiret evi ise takva sahipleri için hayırlıdır. Hâlâ buna akıl erdiremeyecek misiniz?

Bu mübarek ayetler, eski İsrail oğullarının yerine geçen bir takım kimselerin de Tevrat'ın içeriğini öğrenmiş ve onun hükümlerine riayet etmeleri için kendilerinden söz alınmış oldukları halde o kitabın hükümlerine aykırı olarak dünyanın varlığına düşkün bulunduklarını ve bu ihtiraslı hareketlerinin af olunacağını iddia ederek bu hırslarında devam ettiklerini bildirmektedir. Allah'ın kitabının hükmüne sarılan üzerlerine düşen namaz gibi ibadetleri yerine getiren ıslah edici kimselerin ise mükâfatlara kavuşacaklarını müjdelemektedir.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ

Kitaba Vâris oldular Bir takım kimseler Onlardan sonra Derken yerine geçti

(Onlardan sonra bir takım kimseler geldi kitaba vâris oldular) O vasıfları yukarıda zikredilen İsrail oğullarından sonra bir takım kimseler Onların arkasından geldi onla-

rın kötü zürriyetinden bulundu. Bunlar asrısaalette bulunan bir takım İslâmiyet düşmanları idi. Bunlar kitaba Tevrat'a atalarından vâris oldular. O kitap kendilerine intikal etmiş oldu. Bunlar

يَاخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى

En değersiz Bu Geçici menfaatini Alıyorlar

(bu değersiz varlığın geçici malını alırlar) Bu değersiz bu geçici dünyanın geçici malını alırlar. Yani rüşvet gibi, faiz gibi, başkalarının haklarına tecavüz gibi gayrimeşru vasıtalarla servet sahibi olmağa çalışırlar,

وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا

Elbette biz ilerde affolunacağız Ve derler ki

(ve derler ki: Elbette biz ilerde affolunacağız) Biz böyle hareketimizden dolayı endişe etmeyiz, çünkü Elbette biz ilerde affolunacağız Allah Teâlâ İsrail oğullarını âhirette af edecektir. Biz yaptıklarımızdan mesul olmayacağız.

وَأَن يَأْتِيَهُمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُ يَأْخُذُوهُ

Onu da alıverirler Ona benzer Bir menfaat Kendilerine gelirse Eğer Ve

(Ve onlara onun benzeri bir menfaat gelecek olsa onu da alıverirler) böyle yanlış bir kanaatte bulundukları için onlara o gayrimeşru dünya varlığının benzeri bir mal daha gelecek olsa onu da alıverirler hiç mesuliyetten korkmazlar, daima hırslı bir halde yaşarlar. Hâlbuki

أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ

Kitabda Sağlam söz Kendilerinden Alınmamış mıydı?

(kendilerinden o kitabda bir ahd alınmamış mı idi) o kitabın Tevrat'ın misakı onun hükmü doğrultusunda bir söz alınmamış mı idi!

أَن لَّا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ

Haktan Ancak Allah'a karşı Söylememeleri için

(Allah Teâlâ'ya karşı haktan başkasını söylemeyeceklerine dâir) evet işte her türlü günahları işleyen İsrail oğullarının tövbekâr olmadıkları halde affa uğrayacaklarına dâir o kitapta bir hüküm var mı idi asla yoktur. Artık böyle bir affa inanmak, o kitabın verdiği söz ve yeminin dışına çıkmak olmaz mı?

وَدَرَسُوا مَا فِيهِ

İçindekini O şeyi ki Okudular Ve

(Hâlbuki onlar o kitaptakini okumuşlardı) İsrail oğulları o Tevrat'taki hükümleri, söz ve yemini okumuşlardı. Onun içeriğini öğrenmişlerdi. Artık onun aksini nasıl iddia edebiliyorlar?

وَالدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar O kimseler için ki Hayırlıdır Ahiret Yurdu Ve

(Ahiret evi ise takva sahipleri için daha hayırlıdır) Âhiret yurdunda mü'minler için hazırlanmış olan nimetler ise Cenâbı Hakkın azabından korkup onun hükümlerine muhalefetten sakınanlar için Ahiret evi daha hayırlıdır külfetten, yok olmaktan uzaktır.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Hâlâ akıl erdiremeyecek misiniz?) neden öyle geçici dünya varlığını gayrimeşru şekilde elde ederek bu uğurda ebedî saadetinizi temin edecek olan uhrevî nimetleri feda etmiş bulunuyorsunuz?

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ

170.Ve o kimseler ki kitaba sarılırlar ve namazı dosdoğru kılmış bulunurlar. Şüphe yok ki, biz öyle iyiliğe çalışan kimselerin mükâfatını zayi etmeyiz.

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

Namazı Dosdoğru kılarlar Ve Kitaba Sarılırlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki kitaba sarılırlar ve namazı dosdoğru kılarlar)) Ve Bilâkis o kimseler ki, kitaba sarılırlar. Onun hükümlerine muhalefetten kaçınırlar, onun helâl gösterdiğini haram, haram bildirdiğini de helâl saymaya cüret etmezler. Ve bilhassa ibadetlerin en büyüklerinden olan namazı dosdoğru kılmış şartlarına riâyet eylemiş bulunurlar. Onlar da büyük mükâfatlara nail olacaklardır.

إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ

iyilik yapanların Mükafatını Zayi etmeyiz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz öyle iyiliğe çalışan kimselerin mükâfatını zayi etmeyiz) Şüphe yok ki, biz öyle ıslah edici kimselerin mükâfatını Amellerinin ecir ve sevabını zayi etmeyiz. Artık her akıllı kimseye lâzım olan odur ki, böyle Allah'ın rızasına muvafık hareketlerde bulunarak hakiki istikbalini temine çalışmış bulunsun. Yoksa fani bir varlık uğrunda hakikî istikbalini unutmuş olanlar, böyle mükâfatlara kavuşamayacaklardır. &-Böyle mükâfatlara nail olacak zatlar, Ata'ya göre Hz. Muhammed'in ümmetidir. Mücahide göre de Abdullah ibni Selâm ile arkadaşları gibi Tevrat'ın hükümlerini değiştirmeyen, onu geçim vasıtası yapmayan, İslâmiyet'i kabul etmiş bulunan zatlardır. Ve genel olarak da bu ayetin hükmü umumidir böyle Salih amellerde bulunanları kapsar.

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَإِذْ كُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

171.Ve bir zamanlar dağı sanki o bir gölgelik imiş gibi onların üstlerine koparıp kaldırmıştık. Ve sandılar ki, o hakikaten üstlerine düşecek, onlara dedik ki: Size verdiğimiz kuvvetle tutun ve onda olanı hatırlayınız. İhtimal ki, sakınırsınız.

Bu ayeti celile, Tevrat'ın hükümlerini kabul etmekten kaçınan İsrail oğullarının üzerine ilâhî bir tehdit olarak Tur Dağının yerinden kopup düşecek bir vaziyet almış olduğunu bildirmektedir.

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ

Bir gölgelik Sanki o Üzerlerine Dağı Kaldırmıştık Bir zaman Ve

(Ve bir zamanlar dağı sanki o bir gölgelik imiş gibi onların üstlerine kaldırmıştık) evet bir zamanlar ki, İsrail oğulları Tevrat'ın hükümlerini ağır görüp kabul etmekten kaçınmışlardı. Bundan dolayı Tur Dağının bir kısmını sanki bir gölgelik bir tavan imiş gibi onların üstlerine yerinden koparıp kaldırmıştık. Bu dağ, tamamen onların üzerine kalkıp başlarına düşecek gibi harikulade bir vaziyet almıştı.

وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ

Onlara Düşecek bir şey Şüphesiz o Zannettiler Ve

(Ve zannettiler ki, o hakikaten üstlerine düşecek) Onlar da iyiden iyiye bildiler ki o dağ hakikaten onların üstlerine düşecek. Çünkü bir dağ, havada asılı bir halde duramaz. Bu korkunç durum üzerine onlara Musa Aleyhisselâm'ın vasıtasıyla Dedik ki ey İsrail oğulları

خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَإِذْ كُرُوا مَا فِيهِ

İçindedir O şeyleri ki Ve Hatırlayın Kuvvetle Size Verdik O şeyi ki Tutun

(Size verdiğimiz kuvvetle tutun ve onda olanı hatırlayınız) Size verdiğimiz Tevrat'ın hükümlerini kuvvetle bir ciddiyet ve kararlılıkla tutun ona riâyet ediniz ve o kitabda olan emirleri, yasakları veya sevap ve cezayı hatırlayınız nazar'ı dikkate alarak gerektirdiği şekilde amelde bulununuz.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Sakınırsınız Taki siz

(İhtimal ki, sakınırsınız) İhtimal ki Bunun güzel tesiriyle çirkin amellerden, ahlaki kö

tülüklerden sakınırsınız. Bu sayede korunanlar gurubuna girmiş olursunuz. Bundan dolayı her insan için lâzımdır ki, Hak Teâlâ'nın azabından korksun, onun semavî kitabının hükümlerine riayeti kendisi için selâmet ve saadet vesilesi bilsin.

&-Rivayete göre İsrail oğulları öyle dağın başları üzerine kalktığını görünce son derece korkmuşlar, her biri sol kaşı üzerine yıkılarak sağ gözü ile ona bakmağa başlamışlar. Hâlâ Yahudilerin sol kaşları üzerine secde ederek sağ gözleriyle yukarıya bakar oldukları bilinmektedir. Böyle bir secdedir ki, bizden cezanın kaldırılmasına sebep olmuştur, derler. Bakara sûre'yi celilesindeki 64. ayetin izahına da bakınız.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

172.Ve o zaman ki, Rabbin âdemoğullarından onların sırtlarından zürriyetlerini aldı. Ve onları kendi nefisleri üzerine şahit tuttu. "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dedi, onlarda evet şahidiz dediler. "Bu da kıyamet günü biz bundan muhakkak ki, gafiller idik" dememeniz içindir.

Bu mübarek ayetler, vaktiyle bütün insanlık neslinin bir ilâhî hitap üzerine Allah'ın Rablik sıfatını tasdik etmiş olduklarını ve böyle olağanüstü bir hadisenin meydana gelmesi ve ilahi ayetlerin ayrıntılı bir şekilde beyan edilmesindeki hikmet ve menfaati açıklamaktadır.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ

Zürriyetlerini Sırtlarından Adem oğullarından Rabbin Aldı Bir zaman Ve

(Ve o zaman ki, Rabbin âdemoğullarından onların sırtlarından zürriyetlerini aldı) Ve Resulüm Ey Muhammed Aleyhisselâm Hatırlanmalıdır. O zaman ki, Rabbin Âdemoğullarından Yani: onların sırtlarından zürriyetlerini kıyamete kadar dünyaya gelecek olan evlâtlarını aldı meydana çıkardı.

وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ

Kendilerine karşı Onları Şahid tuttu Ve

(Ve onları kendi nefisleri üzerine şahit tuttu) Yani: O çıkarılan zürriyetlerden her birini başkaları hakkında değil, o zürriyetin kendi nefsi hakkında Allah'ın rabliğini tasdik için şahit tutarak

أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ

Rabbiniz Değimliyim

(ben sizin Rabbiniz değil miyim?) amiriniz, sahibiniz, varlığınızı terbiye eden benim ilâhi zatım değil midir? Buyurdu. Onları tasdik etmeye davet etti. Onlar da

قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا

Şahidiz Evet Dediler ki

(evet, şahidiz dediler) Evet Kendi nefsimiz üzerine şahitlik ederiz sen bizim Rabbin mizsin, senden başka Rabbiniz, mabudumuz yoktur dediler. Şahitlikte bulundular.

&-Böyle zürriyetler hakkında ilâhi bir hitabın yönelmesi, onların da Allah'ın rabliğini tasdik ile nefisleri üzerine şahitlikte bulunmaları, ey insanlar!

أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

Habersiz Bundan İdik Şüphesiz biz Kıyamet Günü Dememeniz için

(Bu da kıyamet günü biz bundan muhakkak ki, gafiller idik dememeniz içindir) yani Allah Teâlâ'nın birliğinden, rabliğinden ve onun hükümlerinden gafiller idik dememeniz içindir. Böyle bir mazeret ileri sürmeğe meydan kalmaması için sizin hakkınızda böyle bir tasdik ve şahitlik muamelesi cereyan etmiştir.

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

173.Veya demeyesiniz ki, muhakkak babalarımız daha evvel ortak koşmuşlardı. Ve biz isek onlardan sonra bir zürriyet olduk. Bizi iptal edenlerin yaptıkları ile helak mi edeceksin?

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ

Daha evvel Atalarımız Şirk koşmuştu Ancak demeyesiniz Veya

(Veya demeyesiniz muhakkak babalarımız daha evvel ortak koşmuşlardı) Ey insanlar! Veya demeyesiniz içindir ki, muhakkak babalarımız bizim zamanımızdan daha evvel ortak koymuşlardı. Allah Teâlâ'ya ortak koşmayı icat ve adet etmişlerdi.

وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonra Bir nesil Biz olduk Ve

(Biz ise onlardan sonra bir zürriyet olduk) Dünyaya geldik. Bir hidâyet yolunu izleyemedik, bir delil ile neticeye ulaşmaya güç yetiremedik.

أَفْتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

Batıla düşenler Yaptı O şöyle Artık bizi helak mı edeceksin

(Bizi batıla düşenlerin yaptıkları ile helak mi edeceksin?) Ey Allah'ım Bizleri iptal edenlerin saptıran babalarımızın yaptıklarıyla kâfirce hareketlerinden dolayı helak mi edeceksin? Hâlbuki biz tedbirden ve görüşümüzde bağımsız olmaktan mahrum bulunuyorduk. İşte böyle bir mazeret ileri sürülmesine meydan vermemek için onlar vaktiyle kendi nefisleri üzerine öyle şahit tutulmuşlardı.

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

174.Ve biz işte ayetleri böyle ayrıntılı bir şekilde beyan ederiz ve gerektir ki küfürlerinden dönüversinler.

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ

Ayetleri Açıklarız Böyle Ve

(Ve biz işte ayetleri böyle ayrıntılı bir şekilde açıklarız) Ve biz işte ayetleri Allah'ın kudretine ve ilâhi hikmetine işaret ve şahitlik eden böyle alametleri, harikaları böyle büyük menfaatleri taşıyarak ayrıntılı bir şekilde beyan ederiz. Tâki cehalette kalsınlar, Allah'ın zatına layık olmayan şeyleri O'na isnat edemesinler,

وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Umulur ki onlar Ve

(ve gerektir ki dönüversinler) yani gerektir ki, Küfürden, batıl üzerinde ısrardan, babalarını cahilce bir halde taklitten dönüversinler. İlâhi ayetleri, alametleri, düşünerek aydınlansınlar, Allah'ın birliğini tasdik ederek hidayete kavuşsunlar. Ne büyük bir ilâhî merhamet!

Âdemoğulları hakkındaki bu ilâhi sual ve cevap meselesi birçok kimselerin zihinlerini işgal etmekte olduğundan buna dâir biraz izahata lüzum görülmektedir. Şöyle ki:

1."Neam" "belâ" kelimeleri Arap lisanında birer tasdik edatıdır. "Evet" manasını ifade ederler. Fakat kullanılışları arasında fark vardır. "Neam" edatı söylenilen olumlu veya olumsuz bir şeyi tasdik ve tesbit eder. Meselâ: "Zeyid geldi" sözüne karşı "Neam" denilse "evet Zeyid geldi" denilmiş olur. Bilâkis "Zeyid gelmedi" veya "Zeyid bir sözleşme yapmadı mı" sözüne karşı "Neam" denilse "evet Zeyid gelmedi, evet Zeyid sözleşme yapmadı" denilmiş olur. "Belâ" ise böyle değildir. Bu yalnız olumsuzca cevap olarak kullanılır ve olumsuz mananın varlığını ifade eder ve çok kere de istifhami takriiriye (tasdikli bir soruya) yakın olur. Bundan dolayı "Zeyid gelmedi" veya "Zeyid sözleşme yapmadı mı" sözüne karşı "Belâ" denilse "hayır Zeyid geldi", "evet Zeyid sözleşme yaptı" denilmiş olur.İşte: hitabı cehlinin cevabı olan "Belâ" da böyle bir olumluluk anlamı ifade eder. "Evet, sen bizim rabbimizsin" mealindedir ki, bu bir imandır. Şayet bunun yerinde "Neam" denilecek olsaydı manası: "Evet. Sen bizim Rabbimiz değilsin" demek olurdu ki, bu da bir inkârdır.

2.nazmı şerifi bir soruyu içermektedir:

"Ben sizin Rabbiniz; mabudunuz değil miyim gibi bir soruyu ifade etmektedir. Acaba bu sorudan maksat nedir? Şüphe yok ki, Allah Teâlâ görülen şeyleri de, gaybı da bilicidir. Herhangi bir şeyi sorup öğrenmek ihtiyacından uzaktır. Artık böyle bir soru, belâğatin gereğidir ve karşılıklı konuşmanın ayrılmaz unsurlarındandır. Muhatapların bir hakikatı itiraf etmelerine vesiledir ve başkaca bir nice güzellikleri, nükteleri de içermektedir. Belagat ilminde açıklandığı üzere soru kipleri daima bir şeyi sorup anlamak maksadı ile zikredilmez. Belki çok kere bir şeyi inkâr veya kabul etmek için veya muhataba bir iltifat veya minnet için veya muhatabı azarlamak, hesaba çekme vesaire için zikredilir.

Meselâ: Zeyd'in akıllı olduğunu bilmeyen bir kimse: "*Zeyid akıllı mıdır?*" diye soracak olsa bundan maksadı Zeyid'in akıllı olup olmadığını öğrenmekten ibaret bulunur. Fakat Zeyid'in akıllı olduğunu inkâr eden bir kimse, muhatabına karşı: "*Zeyid akıllı mıdır*" derse maksadı, Zeyid'in akıllı olmadığını göstermek olur. Adeta "*Zeyid akıllı değildir*, siz onu akıllı mı sanıyorsunuz? Demiş bulunur. Bilâkis Zeyid'in akıllı olduğunu söylemek ve tesbit etmek isteyen bir kimse de "*Zeyid akıllı değil midir?*" diyecek olsa "*Zeyid akıllıdır*, siz onu akılsız mı sanıyorsunuz?" gibi bir ifadede bulunmuş olur. Yoksa Zeyd'in hakikaten akıllı olup olmadığını anlamak için sormuş olmaz. İşte "**elestü birabbikum**" nazmı celilindeki soru da böyle bir istifhami takriridir. Yani tasdik sorusudur. Âdemoğullarının Allah'ın Rabliğini tasdik ve itiraf etmeleri için söylenmiştir. Bundan dolayı Allah Teâlâ Hazretleri kendi rabliğini bildiği halde neden böyle bir sualde bulunmuştur? Diye düşünmeğe mahal yoktur. Nitekim Kuranı Kerim, de bunun misalleri çoktur, Yaradan bilmez mi? gökleri ve yeri kim yarattı? soruları da bu cümledendir.

3.Allah Teâlâ Hazretleri kullarının ne düşündüklerini ne diyeceklerini bildiği halde bunu onlardan sual buyurmasında ne gibi bir hikmet düşünülebilir?

Bilinmektedir ki: Bu dünya hayatı bir imtihan hayatıdır. Herkesin sözleri, işleri bu âlemde tesbit edilecek, sonra ebediyet âleminde bu tesbit edilenlere göre muamele olunacak, ilâhi adalet kusursuzca tecelli edecek herkesin hakkında ilâhi deliller tamam olmuş bulunacaktır. Artık hiçbir kimse: "Yarabbi! Ben bilmedim, bana bir şey söylenmedi, ben bir şey hakkında söz vermiş değilim, eğer ben öyle bir imtihan sahasına atılmış olsaydım, senin rızana muhalif harekette bulunmazdım" diye mazerette bulunamayacaktır. Bununla birlikte insan zürriyetlerinin idrak edici bir halde varlık sahasına çıkarılarak kendilerine Allah tarafından ilâhî zatına lâyük bir şekilde hitap edilmesi, kendilerine rablik fikrinin ilham buyrulması hikmetini içerdiği gibi ayrıca o yerde hazır olan Melâike-i Kirama ve diğerlerine karşı Allah'ın kudretinin yüceliğini gösterme hikmetini de içermektedir. İşte bu gibi hikmetlerden dolayı Hak Teâlâ Hazretleri kendi kullarına soru yoluyla hitap buyurmuş, kendi rabliğini kullarına tasdik ettirmiş, bu hususta bir söz ve antlaşma meydana gelmiş, insanlar bu söze uymakla mükellef bulunmuşlardır. Kuran'ı Kerim'deki soru yolu ile olan diğer ilâhî hitabelerde böyle birer hikmete dayanmaktadır.

4.Hak Teâlâ Hazretleri insanlara ne zaman, nerede ve ne şekilde diye hitap buyurmuş, insanlar da ne şekilde "belâ" diyerek Allah'ın rabliğini itiraf etmişlerdir? Böyle bir sual ve cevap hakikaten vaki olmuş mudur? Yoksa bu, bir temsilden ibaret midir? Bu hususta İslâm âlimlerinin çeşitli açıklamaları vardır. Bunların özü ve bizce bir itikadî mesele teşkil eden yönü şudur: Allah Teâlâ kullarından bir söz almıştır. Bunlar Hak Teâlâ'nın rablığını tasdik etmişlerdir. Artık hiçbir insanın: Ey Rabbim! Ben seni bilemedim, senin varlığına işaret edecek bir şey göremedim. Ey Rabbim! Ben cehalet içinde, peygamber gönderilmediği devrelerde yetiştim, muhitimin küfrüne kurban oldum, atalarımaya uydum, onların sapıklığını taklit ettim. Haktan haberdar olamadım, demeğe selahiyeti kalmamıştır. Fakat bu sözün, bu itirafın nerede ve ne zaman ve ne şekilde vuku bulduğunu ve bunun tam mahiyetini bilmek ve bu söz, mutlaka şu suretle vaki olmuştur diye hükmetmek bizim için itikadî bir mesele değildir. Çünkü bu hususta katî ve mütevatir ayrıntı mevcut değildir. Bunun içindir ki, bu bapta muhtelif rivayetler, yorumlar vardır. Biz bunun mahiyetini Allah'ın ilmine havale ederiz. İhtiyata

uygun olan da bundur. Bununla beraber bu rivayetlerden ikisini özet olarak kaydedeceğiz ki:

A.Birçok muhaddislere, müfessirlere göre Allah Teâlâ Hazretleri Âdem Aleyhisselâm'ın sulbünden kıyamete kadar dünyaya gelecek olan nesillerim cennette veya Mekke'yi Mükerre ile Taif arasında veya başka bir yerde arkasından dışarı çıkararak kendilerine hayat vermiş, idrak ile konuşma yeteneği ihsan etmiş, hepsine: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" ilâhî hitabını yöneltmiş, onlar da kavuştukları hayat ve akıl sayesinde Allah'ın rab olduğunu anlayarak: "Belâ = evet" diye itirafta bulunmuşlar, bu suretle ilk ahit meydana gelmiş, sonra da bu zerrelere halindeki nesiller alındıkları yere iade edilmişlerdir. Bunlar ihtimal ki, Hz. Âdem'in arkasındaki cilt üzerinde ki küçük deliklerden çıkarılmışlar ve yine aynı deliklerden yerlerine iade olunmuşlardır. Kendilerine geçici olarak üflenene ruhlar da tekrar kendilerinden alınmıştır.

B.Rivayetten ziyade dirayet yolunu seçen bir kısım müfessirlere göre ise Âdemoğulları hakkındaki bu söz ve antlaşma, öyle yaratılışın başlangıcında cismani ve sözlü bir şekilde vuku bulmuş değildir. Belki bu, bir gizli ve manevi sözdür, antlaşmadır. Bu konudaki açıklamalar, temsili bir istiare kabilindendir. Şöyle ki: Allah Teâlâ Hazretleri Âdem Aleyhisselâm ile onun evlât ve torunlarının zürriyetlerini kıyamete kadar adet olduğu şekilde nesilden nesile soydan soya varlık sahasına çıkarmakta ve her birini sonsuz lütuflarına mazhar ederek onlara rabliğinin delillerini, birliğinin şahitlerini göstermekte ve kendilerini akıl ve fikir ile seçkin kılıp hak ve hakikati anlamaya rabliği kavramaya kabiliyetli kılmaktadır. Onlarda bu nimetlere kavuştuklarını ve gözlerinin önünde parlayıp duran binlerce delilleri, şahitleri görüp duruyorlar. Kendilerinin ve kendilerini kuşatan kâinatın bir yaratıcıya, eş ve benzerden uzak olan ezeli bir rabbe muhtaç bulunduklarını anlayabilecek bir yaratılışa bulunuyorlar.

&-Bundan dolayı birer insanlık kitlesi olan bu nesillere, zürriyetlere karşı daima ilâhi ve iç âleme ait bir lisan ile yüce hitap tecelli ediyor. Bunların görünen durumları ve kabiliyetleri de ister istemez "Belâ = evet" demeğe koşuyor, bunun içinde de bir sözleşme, bir söz ve antlaşma meydana gelmiş, Allah'ın rab olduğu itiraf edilmiş oluyor. İşte hikmet sahibi yaratıcının insanlığı böyle hak ve hakikati anlamaya kabiliyetli kılması; insanlığın da bu anlayışa güç yetirmiş bulunması, temsil yoluyla bir şahit tutma ve itiraf etme bir antlaşma mesabesinde bulunmuştur. Gerçekten kâinatın her zerresi, özellikle insanların eşsiz yaratılışı Yüce Allah'ın varlığına, birliğine, rabliğine işaret ve şahadet edip durmaktadır. Bunun içindir ki: Bir âyeti kerime de

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız.

O, halîmdir, bağışlayıcıdır. İsrâ,17/44 buyrulmuştur. Evet... Her şey, lisanı hâl ile Yaratıcısını tesbih ve tevhid ediyor, yazık ki, bu maddî kulaklar bunu işitmekten mahrum.

Kısacası: Bütün kâinat, Allah Teâlâ'nın varlığının, birliğinin birer şahididir. Her insan, İslâm yaratılışı üzerine doğar, büyür, bu yaratılışa muhalefet etmedikçe yaratıcısının rabliğini itiraftan ayrılmaz. Bu yaratılış, ilâhî bir söz ve antlaşmanın bir nişanesidir. Herkes bu yaratılışı muhafaza ile buna muhalefetten kaçınmakla mükelleftir. Bu yaratılış dairesinde yaşayanlar, vermiş oldukları söze sadakat göstermiş olurlar. Bilâkis bu yaratılışa muhalefet edenler de sözlerini bozmuş; Yaratılışlarının gereği olan itiraflarından dönmüş olurlar.

Şunu da ilâve edelim ki, böyle lisanı hâl ile meydana gelmiş ve gelmekte bulunmuş olan bir söz ve antlaşma diğer tefsircilerin ve hadiscilerin beyan ettikleri gibi yaratılışın başlangıcında vukua gelmiş olduğu kabul edilen bir söz ve antlaşmaya aykırı değildir. Bunların birlikte düşünülmesi mümkündür, bunların hem maddî, hem de manevî şekilde olması caizdir. Lisanı hâl ile olan söz hususunda ise bütün dindar zatlar aynı görüşü paylaşmıştır. Şimdi burada başlıca beş sual hatıra gelmektedir. Bunları cevaplarıyla beraber kaydediyoruz.

1.Sual: Zerreler halinde bulunan milyarlarca zürriyetler, Hz. Âdem'in arkasında, sulbünde nasıl toplanmış olabilir?

Cevap: Bu zerreler, fevkalâde küçük ve adeta bölünmez birer cüz mesabesinde bulunmuştur. Bundan dolayı bunların Âdem'in sulbünde toplanması imkânsız değildir. Bir damla suda bile binlerce mikrobun bulunduğu kabul edilmemiş midir? Allah'ın kudreti karşısında böyle bir toplanma nasıl imkânsız görülebilir, İnsanlık hakikatının önemsiz bir cevher olduğu anlayışını da ayrıca tetkik etmek lâzımdır.

2.Sual: Bu kadar küçük zerreler, böyle bir hitaba nasıl kabiliyetli bulunurlar? Allah'ın rab olduğunu nasıl arılayabilip tasdik edebilirler?

Cevap: Hayat için ilim ve konuşmak için mutlaka bünye şart değildir. Bünye bunlar için basit bir şarttır. Bunun zıddı da aklen imkânsız değildir. Hak Teâlâ Hazretleri dilerse en küçük bir zerreye de hayat, anlayış vesaire ihsan buyurabilir. Allah'ın kudretini kim sınırlayabilir? İşte mikroplar meydanda. Bunlar yaşıyorlar, bir takım özellikler taşıyorlar. Hayatlarını müdafaaya çalışıyorlar. Bununla beraber bizim bilmediğimiz daha ne kadar yaratılış sırları ve eşsiz varlıklar var. Yaratıcımızın büyük kudretini itiraf ettikten sonra o zerrelerin bu kudret ile birer ilim ve irfana nail olabilmelerini inkâra mahal kalmaz. Hele küçük canlıların varlığını kabul edenlerin ise böyle bir suale hiç selahiyeti olamaz.

3.Sual: Zürriyetler, mademki, yaratılışın başlangıcında rabliği itiraf etmişler, daha sonra bir kısmı ne için dünyada inkâr vadisine sapmıştır?

Cevap: Allah Teâlâ Hazretleri bu zürriyetlere rahmetiyle, heybetiyle tecelli etmişti. Bunların bir kısmı rahmete mazhar olup Allah'ın rabliğini isteyerek tasdik ve itiraf etmiş, bir kısmı da heybetin tesiri altında kalarak istemeyerek itirafta bulunmuştu. İşte böyle istemeyerek itirafta bulunanlar bilahare inkâr vadisine sapmışlardır. Demek ki, kabiliyetleri farklı olduğundan daha sonra bu kabiliyetlerine göre bir kısmı sözünde durmuş, bir kısmı da sözünü bozmuştur. Nitekim bir takım insanlar vakit vakit yapmakta oldukları sözleşmelere de sadakat göstermemektedirler. Zaten insanlarda bu farklı yetenekler, kabiliyetler, iradeler bulunmasa idi bu yükümlülük âlemine getirilmelerinin hikmeti de kalmamış olurdu.

4.Sual: Zürriyetlerden hiçbiri o sözü bu âlemde hatırlayamıyor. Artık bunun yapılmasından dolayı insanlar nasıl mesul olabilirler?

Cevap: Evet Bu sözü bugün insanlık kitlesi hatırlayamıyor. Fakat böyle bir sözün vuku'unu her yönüyle doğru sözlü olan Yüce Peygamberler haber vermişlerdir. Allah'ımızın mukaddes kitapları da bunu kuvvetlendirmektedir. İnsanlar ise birçok şeyleri görmedikleri, işitmedikleri halde sadece Yüce Peygamberlerin haberlerine dayanarak tasdik etmekle mükelleftirler. Meselâ: Biz melekleri ve cennet ile cehennemi görmüş değiliz, fakat bunların varlığına inanırız, bu inançla yükümlüyüz. Çünkü bunların birer hakikat olduğunu hakkın Peygamberleri, kitapları haber vermiştir. İşte o ilk söz hakkındaki hüküm de böyledir. Zaten iman gaybe ait bir tasdikten ibarettir. Böyle bir söze iman de gayb mahiyetinde kalmış ölmesiyle gerçekleşebilir. Bu, dünya hayatındaki mükellefiyetimizin bir gereğidir. Unutulan veya inkâr edilen bir kısım sözlerin, İtirafının, yükümlülüklerin mahkemelerde şahitler vasıtasıyla isbat edile geldiğini de unutmamalıdır. Bununla beraber, bu ilk sözü İmamı Ali gibi bazı büyüklerin hatırladıkları da kendilerinden rivayet edilmiştir.

5.Sual: Bu zürriyetler, Kuranı Kerim'e göre Âdemoğlunun arkalarından alınmıştır. Bazı hadislerle göre de bizzat Hz. Âdem'in arkasından alınmış, dışarıya çıkarılmıştır. O halde bunların arasında bir ihtilâf bulunmuş olmuyor mu?

Cevap: Hayır... Bunların arasında hakiki bir ihtilâf mevcut değildir. Bir kere "Âdemoğlu" tabiri âdeta insan ve beşer tabirleri gibi insan nevinin bir ismidir. Bu halde zürriyetlerin Âdemoğlunun arkalarından alınması, hem Âdem Aleyhisselâm'ın hem de çocuk ve torunlarının arkalarından alınmış olması demektir. Yahut Hz. Âdem'in bizzat zürriyetlerine nisbetle çocuk ve torunlarının zürriyetleri daha ziyade olduğundan bu zürriyetlerin çıkarılması Kuranı Kerim'de tablîğ yoluyla Âdemoğluna izafe edilmiş, Hz. Âdem'e de ayrıca isnat ve izafe edilmemiştir. Filhakika Allah Teâlâ Hazretleri, Âdem Aleyhisselâm'ın soyundan gelen çocuklarını zerreler halinde bizzat Hz. Âdem'in ar-

kasından çıkarmış, bu evlâdın neslini de aynı zamanda kendilerinin arkalarından insanlık silsilesinin nihayetine kadar varlık sahasına çıkarıvermişti. Bu bir harikadır, fakat Allah'ın kudreti karşısında imkânsız değildi.

Mesela Aklın kabul etmesi için denilebilir ki: bir tohum tanesinde bile düşünülürse binlerce dallar, fidanlar, yapraklar, çiçekler, meyveler gizlenmiş bulunmaktadır. Bunlar vakit vakit bir irade kudretiyle meydana çıkarılmaktadır. İşte Âdem Aleyhisselâm'ın sulbündeki zürriyetlerin her birinden de böyle birçok çocuk ve torunun ruhları ve asıl maddeleri gizlenmiştir ki, bunu imkânsız görmeye mahal yoktur.

Velhâsıl: Kurânı Kerim, çağdaş ve gelecek insanlara sözünü bir kanıt olmak üzere haber verdiğinden insanlık zürriyetlerinden her birinin kendi babasının arkasından alınmış olduğunu beyan buyuruyor. Hadislere gelince bunlar da bu söz, delil getirmek için zikredilmiş olmadığından zürriyetlerin çıkarılması, yalnız insanlığın aslı; ortaya çıkış kaynağı olan Hz. Âdem'in arkasına nisbet edilmiş, kısa yol seçilip vasıtaların zikrine lüzum görülmemiştir. Yoksa bütün zürriyetlerin bizzat Hz. Âdem'in arkasından çıkarılmış olduğu ifade edilmek istenmemiştir. Gerçekten de Âdem'in oğlunun sulbünden meydana gelmekte olan zürriyetler, insanlığın ilk pederi olmak itibarıyla Hz. Âdem'in sulbünden meydana gelmişler demektir. Bundan dolayı bunların ortaya çıkışını yalnız Hz. Âdem'e nisbet etmekte bir sakınca yoktur. O halde âyeti kerime ile bu hadisi şerifler arasında bir ihtilâf bulunduğu iddia edilemez.

Sonuç olarak denilebilir ki: Bu söz ve antlaşma âyeti kerime ile mübarek hadisler ile sabittir, Allah'ın kudretine göre her şekilde mümkündür. Bunu keyfi şekilde yorumlamaya yeltenmek ise bir bidattir. Biz bunların ayrıntılarını Allah'ın ilmine havale ederiz. Gerçek bilgi Allah katındadır.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ

175.Onlara o kimsenin haberini de oku ki, o kimseye ayetlerimizi vermiştik, onlardan sıyrılıp ayrıldı. Şeytan da onu kendisine tâbi kıldı. Artık sapıklardan olmuş oldu.

Bu mübarek ayetler, bir takım ilimlere, hidâyet vasıtalarına nail oldukları halde dünya varlığına meylederek şeytana tâbi olan, o hidâyet vasıtalarını elden çıkaran ihtiraslı kimselerin çirkin akıbetlerini tasvir ederek nazarı dikkate sunmaktadır.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي

O kimsenin Haberini Onlara Oku Ve

(Onlara o kimsenin haberini de oku) Resulüm! O Yahudi kavmine ve benzerlerine o kimsenin haberini de hayatındaki macerayı da oku hatırlat, nazarı dikkatine sun ki,

آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا

Onlardan Ve sıyrılıp ayrıldı Ayetlerimizi Kendisine verdik

(o kimseye ayetlerimizi vermiştik onlardan sıyrılıp ayrıldı) o kimseye vaktiyle ayetlerimizi vermiştik ona Tevrat gibi ilâhî kitapların hükümlerini öğretmiştik, Allah'ın birliğine ve diğer dini meselelere, delillere muttaki olmuştu. Fakat bunlardan istifade etmedi, o ayetlere göre hareketlerini düzenlemedi, bilâkis onlara muhalif hareketlerde bulundu onlardan sıyrılıp ayrıldı o ayetleri terk edip arkasına atıverdi.

فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ

Azginlardan Böylece oldu Şeytan Derken onu peşine taktı

(Şeytan da onu kendisine tâbi kıldı böylece azginlardan olmuş oldu) Cenâbı Hakkın emirlerine muhalefet ederek şeytanın vesveselerine uyup gitti. Dalalete düşmüş; helake uğramış kimseler zümresine girmiş bulundu.

&-İşte Cenabı Hakkın verdiği nimetlerin değerini bilmeyip fâni bir varlık için kutsal değerlerini feda eden beyinsiz kimselerin akıbetleri böyle bir dalalete felâkete düşmekten başka bir şey değildir. Artık bunu düşünüp ibret almalı değil midir?

&-Bir rivayete göre böyle bir feci akıbetle maruz kalan şahıs, Belam ibni Baura'dır. Bu Kenan ilinde zorbaların bulunduğu bir köyde yaşıyordu. İlim ve marifet sahibi idi, iyi hâl sahibi olarak tanınırdı. Fakat bu köye yönelen Hz. Musa aleyhinde beddua etmek

için kavmi kendisine müracaat etmişler, hediyeler vermişler, bunun tesiriyle o Yüce Peygamber aleyhine dua etmiş, din dairesinden çıkmış, bu yüzden şeytana uyarak İlim ve marifetten mahrum kalmıştır. İşte dünyalık için dinini feda edenlerin ibret al-maya değer akıbet.

&-Diğer bir rivayete göre de bu şahıstan maksat, "Ümeyye ibnüssalt" dir. Bu Arap kavmindendir. İlim sahibi idi, kendisinin bir Peygamber olacağını ümit ederdi. Ne zaman ki, Rasûlü Ekrem Efendimize peygamberlik verildi, ona haset etti, inkârı seçti, hâlbuki vaktiyle yazmış olduğu manzumelerde Allah'ın birliğini İtiraf etmişti. Bundan dolayıdır ki Rasûlü Ekrem Efendimiz, onun hakkında "Amene Şi'rûhu ve keferu kalbühü" buyurmuştur. Yani onun manzumeleri, mü'minlerin manzumeleri gibi Allah Teâlâ'nın birliğini ifade ediyor, kalbi ise kâfirlerin kalpleri gibi Allah'ın birliği inancından mahrum bulunuyor.

&-Başka bir rivayete göre de bu şahıstan maksat, Ebu Amir adındaki bir rahiptir. Cahiliyet devrinde rahiplik yapıyordu. İslâmiyet'in yayılması üzerine Şam'a gitmiş, münafıklara emrederek mescidi dırar'ı yaptırmış ve Kaysere giderek Peygamber Efendimizin aleyhine yardım istemiştir.

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ
إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

**176.Ve eğer biz dileseydik onu o ayetler ile yükseltir idik. Fakat o dünyaya mey-
letti ve arzusuna tâbi oldu. Artık onun durumu, o köpeğin durumu gibidir ki,
üstüne varırsan dilini çıkarır solur veya terk etsen yine dilini uzatır solur. İşte
bu, ayetlerimizi yalanlayan kavmin durumudur. Artık sen kıssaları hikâye et,
belki onlar düşünürler.**

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا

Onlarla Elbette onu yükseltirdik Dileseydik Eğer Ve

(Ve eğer biz dileseydik onu o ayetler ile yükseltirdik) Hak Teâlâ Hazretleri böyle bir şahsın hâlini izah etmek için buyuruyor ki: eğer biz dilese idik o kendisine ayetle-
rimizi vermiş olduğumuz kimseyi o ayetler ile amel etmesi sebebiyle yükseltirdik. Onu
o ayetler ile yüce makamlara kavuştururduk.

وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ

Nefsinin arzularına Uydu Ve Dünyaya Meyletti Fakat o

(Fakat o dünyaya meyletti ve arzusuna tabi oldu) dünya varlığını seçerek dine
aykırı harekette bulundu ve arzusuna tabi oldu O mübarek ayetlerden yüz çevirdi,
dinden dönerek aşağıların aşağısına düşüverdi.

فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ

Köpeğin Misali gibidir İşte onun misali

(Artık onun durumu, o köpeğin durumu gibidir) Artık onun durumu Garip sıfatı o
hayvanların en sefili, pintisi olan köpeğin durumu gibidir ki

إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ

Dilini uzatır solur üstüne Varırsan Eğer

(eğer üstüne varırsan dilini uzatır solur) yani onu defetsen ve kovsan dilini çıkarır
solur böyle çirkin bir vaziyet alır

أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ

Dilini uzatır solur Onu bırakırsan Veya

(veya terk etsen yine dilini uzatır solur) yani onu kendi hâline bıraksan o yine dilini
uzatır solur. Onun hâli daima böyle rezilcedir. O rahat zamanında da, zahmet hâlinde
de böyle korkunç bir vaziyetten kurtulamaz.

ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Onlar ki Kavmin Misali İşte bu

(İşte bu ayetlerimizi yalanlayan kavmin durumudur) İşte bu Köpek misali, o nefret vereceği vaziyet âyetlerimizi yalanlayan kavmin durumudur. o kavim vaktiyle Tevrat'ta Son Peygamber Hz. Muhammed'in vasıflarını görmüş, onun ortaya çıkacağını başkalarına müjdelemişlerdi. Ne zaman ki, O Yüce Peygamber gönderildi, dünya ihtirasına mağlûp olarak onu inkâra cür'et ettiler. Bunlar öyle kimselerdir ki, bir nîmete nail olarlar da olmasalar da yine o çirkin vaziyetten kendilerini kurtaramazlar.

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünürler Taki onlar Kıssayı Artık anlat

(Artık Sen kıssayı anlat Belki onlar düşünürler) Tevrat'ta yazılı bulunan Hz. Muhammed'in peygamberliğini müjdeleyen haberi veyahut dünyalık için dini terk edenlerin çirkin bir misal teşkil ettiğine ait olan bir örneği o inkârcılara hikâye et. Vahiy edildiği şekilde kendilerine anlat. Belki onlar düşünürler ve senin hakiki bir Yüce Peygamber olduğunu anlarlar, seçmiş oldukları sapıklıktan kurtulmalarına bir vesile olmuş olur. Bu suretle de haklarında ilâhi delil tamam olarak artık cehaletlerini mazet makamında ileri sürmelerine asla meydan kalmaz.

سَاءَ مَثَلًا لِّلْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَانْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ

177.0 kavmin durumu ne çirkindir ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar ve kendi nefislerine de zulmeder oldular.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın ayetlerini inkâr ile nefislerine zulüm edenlerin köpek gibi kötü bir vaziyette bulunacaklarına işaret ediyor. Cenâbı Hakkın hidayetini hak etmiş olmayanların da zarar ve ziyana uğramış bir halde kalacaklarını hatırlatıyor

سَاءَ مَثَلًا لِّلْقَوْمِ الَّذِينَ

Onlar ki O kavim Misalce Ne kötüdür

(O kavmin durumu ne çirkindir) O kavmin Öyle köpeklere benzetilmelerine sebebiyet veren kötü hareketleri, hak ve hakikati kabul etmeyip inkârcı bir durumda bulunmaları ne çirkindir ki onlar hayvanat arasında en iğrenç hareketlerde bulunan köpekler ile temsil edilmeği hak etmişlerdir. Çünkü onlar

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar

(bizim ayetlerimizi yalanladılar) Allah'ın birliğine, İslâm dininin gerçek bir din olduğuna ait deliller, kanıtlar mevcut olduğu halde onları inkâra cüret gösterdiler,

وَانْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ

Zulüm eder Oldular Kendilerine Ve

(ve kendi nefislerine de zulmettiler) Onlar bu yalanlamaları yüzünden kendi nefislerine zulüm edip kendilerini ebedi olarak ahiret azabına uğratmış oldular.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَنْ يُضِلِّ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

178.Allah Teâlâ kime hidâyet ederse işte hidayete eren o'dur. Kimleri de sapıklığa düşürürse işte felâkete uğrayanlar da onlardır.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ

Hidayete erendir İşte o Allah Hidayet ederse Kimi

(Allah Teâlâ kime hidâyet ederse işte hidayete eren o'dur) İnsanlar, kendi yaratılışlarını güzelce muhafaza etmelidirler. Arzu ve hevese mağlûp olarak gözleri önünde tecelli eden kudret ayetlerini alâmetlerini görmezlikten gelmemelidirler. Cenâbı Hakkın koruma ve himayesine sığınarak bütün muvaffakiyeti ondan beklemelidirler. Çünkü Allah Teâlâ kime hidâyet ederse hangi bir kulunu selâmet ve saadete erdirmeye lâıyk görürse onu hidayete eriştirir, işte Hakikaten hidayete erende odur. Bilakis

وَمَنْ يُضْلِلْ

Saptırırsa Kimi Ve

(kimleri de sapıklığa düşürürse) Kimleri de kendilerinin kötü hareketlerinden dolayı sapıklığa düşürürse kendi kötü kabiliyetinin, kötü ihtiyarının, kötü hareketlerinin cezasına kavuşturarak din ve saadet yolundan uzaklaştırırsa: Haklarında hidâyet yerine sapıklık yaratırsa

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Felakete uğrayanlar Onlardır Artık işte onlar

(işte felâkete uğrayanlar da onlardır) işte felâkete her türlü mahrumiyetlere, cezalara, hüsrana uğrayanlar da onlardır. Bundan dolayı daha dünyada fırsat elde iken hakka sarılmalı, Allah Teâlâ'nın ayetlerini, varlığının, birliğinin, apaçık dininin delillerini, kanıtlarını güzelce dikkate alıp gereğince hareket etmelidir ki, hidayete ermek, sapıklıktan kurtulmak nasip olsun.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أُذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

179.And olsun ki, cinler ve insanlardan çoklarını cehennem için yarattık. Onların kalpleri vardır ki, onlar ile anlayamazlar ve onların gözleri vardır ki, onlar ile göremezler ve onların kulakları vardır ki, onlar ile işitemezler. Onlar hayvanlar gibidirler, belki onlar daha sapıktırlar. İşte gafil olanlar onlardır.

Bu ayeti celile, cin ve insan taifelerinden birçoklarının kendi kabiliyetlerini kötüye kullanmanın neticesi olarak cehenneme aday olduklarını şöylece açıklamaktadır.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ

insanlardan Ve Cinlerden Bir çoğunu Cehennem için Yarattık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, cinler ve insanlardan çoklarını cehennem için yarattık) And olsun ki, Kutsal varlığımı yemin ederim ki cinler ve insanlardan bu ki cins mükellef mahlûklardan çoklarını cehennem için yarattık. Onlar azap görmek için cehenneme gireceklerdir. Çünkü onlar, yaratılış gayelerini dikkate almazlar, kendilerine verilmiş olan fitri kuvvetleri güzelce kullanmazlar, böyle bir akıbete hak kazanmış olurlar. Evet

لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا

Onlarla Anlamazlar Kalpleri Onların vardır

(Onların kalpleri vardır onlar ile anlayamazlar) Onların kalpleri vardır Onlar ile mükellef oldukları şeyleri düşünüp anlayabilirler. Fakat onları kötüye kullandıkları içindir ki, o kalpleri ile vazifelerini anlayamazlar öyle anlayamayacak bir hâle düşerler,

وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا

Onlarla Görmezler Gözleri Onların vardır Ve

(ve onların gözleri vardır onlar ile göremezler) Dış âleme bakarak Allah'ın kudretinin milyonlarca eserlerini görerek Cenabı Hakkı tasdik eder ve yüceltebilirlerdi. Fakat onlar kendilerine verilmiş olan o pek güzel kuvveti de zayi ederler. Onun içindir ki o gözleriyle öyle uyanma sebebi olacak şeyleri göremezler. Kâinatı Yaratanın kudretine, yüceliğine şahitlik edip duran o kadar eşsiz eserleri görüp uyanma özelliğinden nasipsiz bir halde kalmışlardır,

وَلَهُمْ أُذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا

Onlarla İşitmezler Kulakları Onların vardır Ve

(ve onların kulakları vardır onlar ile işitemezler) İlevet onlar işitmek kuvvetine sahiptirler. Cenabı Hakkın ayetlerini işitiip dinleyebilirler, kendilerine verilen nasihatleri duyup kabul edebilirler. Ne yazık ki, onlar bu mühim kuvveti de kaybederler. Artık o

kulakları ile hakkın ayetlerini, fâideli sözleri hayrı tavsiye edici öğütleri işitemezler. Bu kuvvetlerini de kendi kötü davranışlarıyla kaybetmişlerdir.

أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ

Daha sapkındırlar Onlar Bilakis Hayvanlar gibidir işte onlar

(İşte Onlar hayvanlar gibidirler bilakis onlar daha sapkındırlar) onlar hakikatleri anlamak özelliğinden mahrum olma bakımından, yalnız dünyada yiyip içmek zevk ve safada bulunmak bakımından hayvanlara benzerler, O bir kısım cin ve insan gurupları hayvanlardan daha sapkındırlar. Çünkü hayvanlar zaten mükellef değildirler.

&-Bununla beraber hayvanlar kendileri için fâideli olup olmayan şeyleri ayırabilirler, fâideli şeyleri almaya, zararlı şeyleri atmaya çalışırlar. Akla, zekâyâ sahip, bir takım vazifeler ile mükellef olan cin ve insan gurupları ise cahilce ve inkârcı şekilde harekette bulunurlar, dünyevi bir menfaat uğrunda uhrevi menfaatlerini terk ederler, Allah'ın azabını düşünmez bir halde yaşarlar.

أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

Gâfiller Onlardır işte onlar

(İşte gâfil olanlar onlardır) İşte Asıl gafil sevabı, azabı düşünmekten uzak, üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmekten kaçınıp, bu sebeple Cehenneme lââyık olanlar onlardır. O hayatlarını ziyan eden, sahip oldukları kuvvetleri, özellikleri kötüye kullanan günahkâr kimselerdir. Bundan dolayı her insan onların o feci akıbetlerini dikkate almalıdır, onlar gibi Allah'ın emrine aykırı hareketlerde bulunmadan, kendisini uhrevi azaba uğratmaktan son derece sakınmalıdır. Başka türlü çare yoktur.

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

180.En güzel isimler Allah Teâlâ'ya mahsustur. Ona o isimler ile duada bulunun ve onun isimlerinde haktan ayrılan kimseleri terk ediniz. Onlar işler oldukları şeylere göre cezaya uğrayacaklardır.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın birçok güzel isimleri olduğunu ve o kutsî isimler ile dua edilmesini ve o yüce isimleri terk eden ve değiştirenlerin azap göreceklerini bildirmektedir. Ve Hak Teâlâ'nın mahlûkatı arasında hidâyet rehberi olan adaletli bir gurubun bulunduğunu beyan buyurmaktadır. Allah'ın ayetlerini inkâr edenlerin de nasıl, bir helake uğrayacaklarını ihtar etmektedir.

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ

En güzel İsimler Allah'ındır Ve

(En güzel isimler Allah Teâlâ'ya mahsustur) Ey müminler! Ey Allah Teâlâ'nın kulları! Biliniz ki: En güzel isimler En güzel manaları, en şerefli anlamları taşımaları sebebiyle en güzel zati ve sıfatı isimler Allah Teâlâ'ya mahsustur. Artık ey Allah Teâlâ'nın birliğine inanmış kulları! Kulluk lisanınızı o Kutsî isimler ile süsleyiniz. O Yüce Yaratıcıya

فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ

İsimleri hakkında Haktan ayrılıyorlar O kimseleri ki Terk edin Ve Onlarla Öyle ise ona dua edin

(Ona o isimler ile duada bulunun ve onun isimlerinde haktan ayrılan kimseleri terk ediniz) o pek güzel, mukaddes isimler ile duada niyazda bulunun onun kutsal varlığını daima o isimler ile anınız. Onun isimlerinde haktan Bâtıla ayrılan Cenâbı Hakkı, ilahlık şanına lââyık olmayan veya çirkin bir manayı içeren isimler ile anan kimseleri terk ediniz. Onlardan kaçınınız. Onların yaptıklarına aldırmayınız, onlara yakında gelecek olan cezaları gözetleyiniz.

سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerin ki Cezalarını çekecekler

(Onlar işler oldukları şeylere göre cezaya uğrayacaklardır) Onlar O inkârcı hareketlerine uygun bir şekilde cezaya uğrayacaklardır. En yakın zamanda azap görüp

kötü hareketlerinin cezasına kavuşacaklardır. Bundan dolayı Allah Teâlâ Hazretlerini daima mukaddes isimleriyle zikretmelidir. İlahlık şanına lâyık olmayan isimler ile tabirler ile anmaktan sakınmalıdır, İslâm terbiyesi bunu icab eder.

&-Yüce Allah'ın birçok mukaddes isimleri vardır. Bunlardan doksan dokuzu Tirmizî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte beyan olunmuştur. (Allah, Rahman, Rahîm, Hak, Kuddüs, Selâm, Halik, Bari, Musavvir, Gaffar, Kahhar, Razzak, Fettah, Alîm, Hakîm, Rauf, Şekûr) isimleri bu cümledendir.

&-Hak Teâlâ Hazretlerinin isimleri tevkîfidir, istilah değildir. Yani onun mübarek isimleri dinen sabit, açıkça bildirilmiş isimlerdir. Onların eş değerleri Cenâbı Hakka isnat edilemez. **Meselâ:** Allah Teâlâ'ya Alîm, Hakîm, Rahîm, denilir, fakat: Fakih, Tabib, Refik, Âkil denilemez. Meselâ: Putperestlerin taptıkları şeylere, insanlara "Allah" "ilâh" demeleri bir ilhâddır. Aynı şekilde kâfirlerin putlarına: Lât, Uzza, Menat demeleri de bir nevi ilhâddır. Zira Lat, ilâhtan, Uzza, azizden. Menat Mennân isminden türetilmiştir. Bundan dolayı herhangi bir insana, bir mahlûka yaratıcı Mabut, İlah, Tanrı denilmesi böyle bir ilhâddır, Dinî terbiyeye aykırıdır, asla caiz olamaz. Şuna da dikkat etmelidir ki, saygıya, hürmete ters düşen tabirler, Cenabı Hak'ka karşı kullanılsın.

Meselâ: Cenabı Hak bütün mahlûkların yaratıcısıdır. Fakat onu zikrederken: Ey domuzların, ey köpeklerin yaratıcısı denilemez, bu adaba aykırıdır. Belki ey kâinatın yaratıcısı, ey göklerin ve yerin yaratıcısı, ey bütün hayat sahiplerinin yaratıcısı gibi bir şekilde nida edilir, saygıya aykırı tabirlerde bulunulmaz.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

181.Ve yarattıklarımızdan bir ümmet de vardır ki, onlar hak ile rehberlik ederler. Ve hak ile adaletle bulunurlar.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً

Bir ümmet ki Yarattık O kimselerden vardır ki Ve

(Ve yarattıklarımızdan bir ümmet de vardır) Cinlerden, insanlardan bir kısmı hidayetden mahrum insanları saptırmaya cüretkârca bulunmuşlardır. Fakat yarattıklarımızdan varlık sahasına getirmiş olduğumuz insan ve cinlerden bir ümmet de bir seçkin topluluk da vardır ki onlar temiz yaratılışlarını muhafaza etmiş, Allah'ın dinine hizmet etmişlerdir,

يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

Adaleti tatbik ederler Ve Onunla Hak ile Doğru yolu gösterirler

(onlar hak ile rehberlik ederler Ve hak ile adaletle bulunurlar) onlar İnsanları hakka karışmış olarak hidâyet yoluna götürmeye çalışırlar. Veya insanları hak sözle irşada, aydınlatmaya gayret eder dururlar. Ve O seçkin topluluk aralarında cereyan eden muhakemelerde, meselelerde dâima hak ile hükmeder, adaletten ayrılmazlar. İşte böyle seçkin bir topluluk İslâm âleminde kıyamete kadar bulunacaktır.

&-Nitekim bir hadisi şerifte: benim ümmetimden bir zümre; Allah Teâlâ'nın emri kıyamet günü gelinceye kadar hak üzere bulunacaktır diye buyrulmuştur.

&-Bu ayeti kerime de beyan buyrulan ümmetten maksat, müfessirlerin çoğunluğuna göre Hz. Muhammed ümmetinden dine hizmet eden, halkı vaiz ve nasihatleri ile irşada çalışan bir guruptur. Ve bu ayeti celile, ümmetin icmâ etmesinin meşru ve makbul olduğuna da işaret etmektedir. Çünkü kıyamete kadar bu ümmet arasında hidâyet rehberi olacak bir topluluğun bulunacağı müjdelenmiş bulunmaktadır.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

182.Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar, işte onları bilmedikleri bir yerden yavaş yavaş helake yaklaştıracğız.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimizi yalanladılar) Ve Bilâkis o kimseler ki sapıklık

içinde yaşadılar. Başkalarını irşada değil, saptırmaya çalıştılar. Ve ayetlerimizi Kur'anı Kerim'i ve başka ilâhi kitapları, dini delilleri yalanladılar onun birer ilâhi ayet, birer kut-sî nimet olduğunu kabul etmediler. Böyle kâfirce bir harekete cüret gösterdiler

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O yerden ki Onları yavaş yavaş yaklaştıracamız

(işte onları bilmedikleri bir yerden yavaş yavaş helake yaklaştıracamız) evet onları haklarında ne takdir edilmiş olduğunu bilmeksizin tedricen yavaş yavaş helake yaklaştıracamızdır. Onlar yavaş yavaş azaba yaklaştırılmak üzere bazı nimetlere, mevkiilere nail olurlar. Bunların ellerinden çıkmayacağını zannederler, sonra o nimetler, o mevkiiler ellerinden yavaş yavaş alınır, hayatlarından mahrum kalırlar, lâıyk oldukları azaba kavuşurlar. İşte küfür ve isyanın korkunç neticesi! Artık herkes böyle bir akıbeti düşünmeli, uyanık bir halde yaşamaya gayret etmelidir.

وَأُمْلَى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

183.Ve ben onlara mühlet veririm. Şüphe yok ki, benim yakalamam pek şiddetlidir.

وَأُمْلَى لَهُمْ

Onlara Mühlet veririm Ve

(Ve ben onlara mühlet veririm) Cenâbı Hak buyuruyor ki: ben O kâfirce bir halde yaşayanlara mühlet veririm. Ömürlerinin müddetini artırmış olurum; tâki küfürlerinde, isyanlarında devam edip dursunlar. Onları alel acele cezalarına kavuşturmam, taki fenalıklarında devam ederek her türlü azabı hak etmiş oluversinler, bir mazeret ileri sürmelerine salâhiyetleri kalmamış bulunsun.

إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

Pek şiddetlidir Tuzağın Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim yakalamam pek şiddetlidir) Şüphe yok ki benim Keydim, yani: Onları haberleri olmaksızın birdenbire yakalamam hayatlarına nihayet verip kendilerini azaba kavuşturmam pek şiddetlidir, pek kuvvetlidir. Buna hiçbir kuvvet mâni olamaz.

Demek oluyor ki; bir takım kötü kimselere bir nimet, uzunca bir ömür verilmesi, görünürde bir lütuf olsa da aslında bir sefalettir, daha çok azap görmelerine bir sebeptir. Artık böyle bir hâle kıymet vermemelidir.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

184.Onlar düşünmediler mi ki, onların arkadaşlarında bir delilik eseri yoktur. O ancak aşikâr bir şekilde bir uyarıcıdan başka bir şey değildir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın ayetlerini düşünmeyen, Resulü Ekrem'in akli ve ilmi üstünlüklerini inkâr eden inkârcılar için bir kınama mahiyetindedir. Hak Teâlâ'nın birliğine, kudret ve büyüklüğüne şahitlik eden sonsuz eserlere bakmayan, ne olacaklarını düşünmeyen o gafil topluluğun Allah'ın hidayetinden mahrum olup sapkınlığa uğrayacaklarına işaret buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ

Hiçbir delilik Arkadaşlarında Yoktur Onlar düşünmediler mi?

(Onlar düşünmediler mi ki, onların arkadaşlarında bir delilik eseri yoktur) O kendilerine İslâmiyet'i kabul etmeleri emir ve tavsiye edilmiş olan inkârcılar düşünmediler mi hiç senelerce kendileriyle beraber bulunarak ne yüce bir durumda olduğunu bildikleri Hz. Muhammed de delilik eseri yoktur. O fevkalâde bir akıl ve zekâyâ sahiptir, kendisinde, bütün fiillerinde, sözlerinde akla, hikmete aykırı bir şey görülemez. O Cenabı Hakkın ayetleriyle insanlığı aydınlatmaya çalışıp durmaktadır.

إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

Apacık Bir uyarıcı Ancak O değildir

(O ancak aşikâr bir şekilde bir uyarıcıdan başka bir şey değildir) evet o yüce

peygamber insanlık için pek açıkça fâideleri içeren bir uyancıdan Allah'ın azabından halkı korkutmakla emir olunan bir Peygamberden, iyiliği tavsiye eden yüce bir mürşit den başka bir şey değildir. Artık onun o fevkalâde yüksek, bütün insanlık âlemine fayda veren varlığını, neden idrak edemiyorlar da ona tâbi olmaktan kaçınıyorlar, ona delilik gibi bozuklukları isnat etmeğe cüret gösteriyorlar? Bu ne gaflet, ne cahâlet!

&-Rivayete göre Resulü Ekrem Hazretleri bir gece Sefa tepesine şeref vermiş, bütün kabilelere hitap ederek onları Allah Teâlâ'nın azabından sakındırmaya çalışmıştı. O kabilelerden biri: Sizin arkadaşınızda delilik olmalı ki böyle sabaha kadar söylenip durdu. Demiş. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak Yüce peygamberimizi temize çıkarmış, öyle delilik isnadında bulunanları da yalanlayıp kınamıştır.

Kısacası: Resulü Ekrem, Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz peygamberlik vazifesini yerine getirmek için, ümmeti hakkındaki merhamet ve şefkatini göstermek için öyle faydalı, iyiliği tavsiye edici hitabeler ile insanlığı irşat etmeye ve uyarmaya çalışmıştır. Ne yazık ki kendi batıl inançlarına esir olanlar, kendi hayvani zevklerini, faidelerini terk etmek istemeyenler, öyle ahlâki üstünlükleri, akli yüceliği hakkıyla tecelli edip duran yüce bir Peygamberin değerini takdir edememişler, ona bir takım zatların tâbi olmalarına mâni olmak kastiyle delilik isnadına cüret göstermişlerdir.

&-Nitekim her zaman insanlık hakkında, vatani hakkında iyiliği tavsiye eden, insanları gafletten, şehvet en uyandırıp kurtarmak isteyen zatlara böyle isnatlarda bulunmak, onları gericilik ile vasıflandırmak bir cahilce âdet hâlinde bulunmuştur. Cenâbı Hak cümlemize uyanmalar insaflar nasip buyursun. Âmin!

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

185. Onlar göklerin ve yerin yüce mülkiyetine ve Allah Teâlâ'nın yarattığı herhangi bir şeye ve ecellerinin yaklaşmış olabildiğine bakmazlar mı? Artık bundan sonra hangi bir söze inanacaklardır?

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkiyetine Bakmadılar mı?

(Onlar göklerin ve yerin yüce mülkiyetine bakmazlar mı?) Öyle Resulüllah'ın hikmet dolu sözlerini takdir edemeyen inkârcılar, gözleri önünde parlayıp duran göklerin ve yerin yüce mülkiyetine onların ne mükemmel, ne muhteşem birer ilâhi mülk olduğuna bakmazlar mı?

وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Allah Yarattı O şeye ki Ve

(ve Allah Teâlâ'nın yarattığı herhangi bir şeye) bakmazlar mı? Yalnız semalar, yerler değil, bütün yaratılış eserleri Cenâbı Hakkın varlığına birer parlak delildir. Bunları güzelce bir düşünerek Allah'ın birliğini ve kudretini tasdik etmeleri icab etmez mi?

وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ

Ecelleri Yaklaşmış Gerçekten Olmasının İhtimaline Ve

(ve ecellerinin yaklaşmış olabildiğine) de bakmazlar mı? Ansızın ölüp veya başlarına kıyamet kopup kaybettiklerini telâfi etmeye imkân bulamayacaklarını düşünerek biran evvel tövbe edip af dilemeleri lâzım gelmez mi? Nedir o kadar gaflet! O kadar nefsin arzularına uymak! Kutsal değerleri inkâra cüret etmek

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Ondan sonra Söze Artık hangi

(Artık bundan sonra hangi bir söze inanacaklardır?) Böyle kendilerine son Peygamber tarafından Kur'anı Kerim gibi ilâhi bir kitabın hükümleri tebliğ edilmiş olduğu halde herhangi bir söze herhangi bir kitaba, herhangi bir iyilik tavsiye edici öğüte inanacaklardır? Artık bunların üstünde ne olabilir ki, ona inanacak olsunlar!

&-Bununla beraber Hz. Muhammed'den sonra artık bir Peygamber gelmeyecektir.

Kuranı Kerim'den sonra ilâhi bir kitap insanlığa verilmeyecektir. Artık o inkârcılar ne-
lere inanacaklar, nasıl doğru bir yolu takip edebileceklerdir? Bu mümkün mü? Asla!

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

186.Allah Teâlâ kimi sapıklığa düşürürse artık ona hidâyet edecek bulunamaz. Ve onları kendi sapıklıklarında şaşkın bir halde bırakır.

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ

Onu Hidayete erdirecek Artık yoktur Allah Dalalet atarsa Kimi

(Allah Teâlâ kimi dalalet düşürürse artık ona hidâyet edecek bulunamaz) Öyle bir Peygamber'e tâbi olmayan ve Allah'ın kitabına boyun eğmeyenleri, kendi kötü iradelerinden dolayı Cenâbı Hak sapıklığa düşürmüştür. Bundan dolayı Allah Teâlâ öyle kimi sapıklığa düşürürse artık ona hidâyet edecek bulunamaz çünkü o hikmet sahibi yaratıcıdan başka kullarını hidayete eristirecek bir zat yoktur.

وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Şaşkın bir halde kalırla Azgınlıkları İçinde Onları bırakır Ve

(Ve onları kendi sapıklıklarında şaşkın bir halde bırakır) ve Allah'ı Teâlâ O sapıklığa düşürülenleri sapıklıklarında taşkınlıklarında, yanlış yola sapmalarında şaşkın, körü körüne bir halde bırakır. O tuğyan azgınlık içinde bocalayıp dururlar. Artık bundan kurtularak bir hidâyet yoluna giremezler. İşte kötü iradelerinin elem verici cezası! &-Bundan dolayı insan, daima hakikati görüp kabul etmeğe çalışmalıdır, İlim ve irfan ile süslenerek karanlık inançlarından kaçınmalıdır:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَانَتْ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

187.Senden kıyametin ne zaman gelip çatacağını sual ederler. De ki: Ona ait bilgi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini ondan başkası açıklayamaz. Bu göklerde ve yerde ağır muazzam bir durumdur. O sizlere ansızın geliverir, senden sorarlar, sanki sen ondan hakkıyla haberdar imişsin gibi. De ki: Ona ait bilgi ancak Allah Teâlâ'nın katındadır. Fakat insanların çoğu bilmezler.

Bu mübarek ayetler, tevhide, nübüvvete, kaza ve kadere ait ayetlerin ardından kıyamete, gaybi konulara dâir bilgiler vererek insanlığa uyanık hareket etmenin lüzumunu ihtar etmektedir.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا

Onun gelip dayanması Ne zamandır Kıyametten Sana soruyorlar

(Senden kıyametin ne zaman gelip çatacağını sual ederler) Yahudilerden bir grup veya Kureyş kabilesinden bazı kimseler alay etmek veya imtihan maksadı ile böyle bir suale cüret göstermişlerdi. İşte rabbimizde buyuruyor ki Resulüm! Sallallahu aleyhi ve selem Senden kıyametin ne zaman gelip çatacağını isbat edilip gerçekleşeceğini ve meydana getirileceğini sual ederler. O sual edenlere

قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي

Rabbimin Katındadır Onun ilmi Ancak De ki

(De ki: Ona ait bilgi ancak Rabbimin katındadır) Onun ne zaman meydana geleceğini ancak o Yüce Yaratıcı bilir. Onu başkalarına hikmeti gereği bildirmemiştir. Bu vaktin böyle meçhul bulunması, halkın uyanık bulunup bir gün evvel gelebilmesinden korkarak ibâdet ve itaate devam etmelerine bir vesiledir.

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ

O Ancak Vaktini Onu açıklayamaz

(Onun vaktini ondan başkası açıklayamaz) onun belirlenmiş olan zamanını bildir

meye ve haber vermeye mahlûklardan hiçbir kimse kadir değildir, o kıyamet hadisesi

ثَقُلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Ağır gelmiştir

(göklerde ve yerde ağır gelmiştir) yani göklerde ve yerde muazzam bir durumdur onun emri ağırdır, şiddetlidir. O göklerde ve yerde bulunanlar için gizlidir. Böyle gizli olan her şey ise ağırdır, müthiştir. Diğer bir yoruma göre: Kıyamet meydana gelince göklerin ve yerin ahalisi için pek ağır bulunmuş olur. Çünkü o gelince hepsi de ölürler. Sonra da başka âleme giderler. Bu hal ise kalpler üzerine ağırlık verir.

لَا تَأْتِيَكُمْ إِلَّا بَغْتَةً

Ansızın Ancak Size gelmeyecektir

(O sizlere ansızın geliverir) O Kıyamet günü ey mükellef insanlar sizlere ansızın geliverir. Herkes gaflete dalmış, muhtelif işlerle meşgul bulunmuş iken birden bire kıyamet kopar, hiçbir kimse kaybettiklerini telâfi etmeye vakit bulamaz. Resulüm! Kıyametin ne zaman kopacağını

يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا

Ondan Haberdarmışsın Sanki sen Senden sorarlar

(senden sorarlar, sanki sen ondan hakkıyla haberdar imişsin gibi) yahut sen onun sanki vuku'unu sorup onu öğrenmiş olduğundan onu senden sormağa başlarlar. Habibim! Onlara

قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Onun ilmi Ancak De ki

(De ki: Ona ait bilgi ancak Allah Teâlâ'nın katındadır) Cenabı Hak onun zamanını bilmeyi kendi yüce zatına tahsis buyurmuştur. Ona başkasını, muttali kılmamıştır. Bundan dolayı benden sormanız yersizdir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu bilmezler) Fakat insanların çoğu onun kendilerine ne gibi hikmetlerden dolayı böyle bilinmez bulunduğunu bilmezler veyahut onu ancak Cenabı Hakkın bilip mahlûklarının bilmediklerinden habersiz bulunurlar da böyle bir suale cüret ederler.

Kısacası: Kıyametin vuku bulacağı muhakkaktır. Bunu Cenabı Hak haber vermektedir. Artık bunu inkâr küfürdür. Fakat onun ne zaman meydana geleceğini Hak Teâlâ hazretleri kullarına bildirmemiştir. Ona dâir ancak bazı alâmetler bildirilmiştir. O er geç meydana gelecektir. Şu kadar var ki, onun vuku bulacağı vakti kimse tayin edemez. Bizim vazifemiz öyle bir günün meydana geleceğini bilmek, o gün için hazırlanmak, vakitlerimizi boş yere harcamaktan sakınmaktır. Sonra pişmanlık faide vermez.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

188.De ki: Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka nefsim için ne bir faideye ve ne de bir zarara sahip değilim. Ve eğer ben gaybı bilir olsa idim, elbette hayırdan daha çok şeyler yapardım, ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben iman eden bir kavim için korkutucu ve müjdeleyiciden başka bir şey değilim.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ

Allah Diledi O şeye ki Ancak Ne bir zarara Ve Bir faydaya Kendim için Sahip değilim De ki

(De ki: Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka nefsim için ne bir faideye ve ne de bir zarara sahip değilim) Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka nefsim için bir menfaat elde etmeye ve ne de kendimden bir zararı, kederi gidermeye sahip kadir değilim ki, ona göre hareket edeyim. İlâhi kaderin ne şekilde tecelli edeceğini ancak Allah bilir.

وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ

Hayırdan Elbette çoğaltırdım Gaybı Biliyorum Olsaydım Eğer Ve

(Ve eğer ben gaybı bilir olsa idim elbette hayırdan daha çok şeyler yapardım) irade ile yapılacak menfaatli şeyleri daha fazla yapmaya devam ederdim

وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ

Kötülük Bana dokunmazdı Ve

(ve bana kötülük dokunmazdı) kendisinden kaçınmak mümkün olan bir zarar ve ziyan bana dokunmazdı. Hâlbuki ben öyle gaybe ait şeyleri biliyor değilim ki; ona göre hareketimi tanzim edeyim.

إِنِّ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman eden Bir kavim için Bir müjdeleyici Ve Bir korkutucu Ancak Ben değilim

(Ben iman eden bir kavim için bir korkutucu ve bir müjdeleyiciden başka bir şey değilim) Ben Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamberim, benim salâhiyetim Peygamberliğimle alâkadar olmayan gayba dâir şeyleri bilmek değildir. Kıyamete dâir dinen lâzım gelen bilgileri ümmetime bildirmiş bulunuyorum. Onun meydana geliş zamanını bilmek ise bu cümleden değildir. Bunu neden öğrenmek istiyorsunuz?

&-Rivayete göre Mekke ahalisi, Rasûlü Ekrem'e müracaat ederek demişler ki: Hangi şeylerin şimdi ucuz olup daha sonra pahalı olacağını bize haber verir misin ki, onları ucuza alalım, sonra pahalı olarak satalım. Ve hangi beldelerin kıtlık ve pahalılığa maruz kalacağını istersin ki, oradan çıkıp bolluk mahalli olan beldele gidelim işte bu gibi münasebetsiz istekler üzerine bu ayeti kerime inmiştir, ve öyle istikbale ait şeyleri Cenâbı Hak bildirmediği kimsenin bilemeyeceğine işaret olunmuştur.

&-Bilinmektedir ki, Resulü Ekrem Efendimiz mü'min olsunlar olmasınlar bütün insanlara uyarıcı ve müjdeci olarak gönderilmiştir. Ancak onun tebliğlerinden asıl mü'minler istifade ettikleri için bu âyeti kerime de iman eden bir kavme uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderildiği açıklanmıştır. Bununla beraber asıl müjdeye lâyık olanlar da mü'minlerden ibarettir.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّيْهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

189.O, ulular ulusu zattır ki, sizi bir nefisten yaratmıştır ve eşini ondan yapmıştır ki onunla huzur bula. Ne zaman ki onunla ilişkide bulundu, hafif bir yük yükledi. Bir müddet bununla gidip geldi. O zaman ki, ağırlaştı Allah Teâlâ'ya, Rablerine dua ettiler ki eğer bize bir kusursuz çocuk verir isen Andolsun ki, biz elbette şükredenlerden oluruz.

Bu mübarek ayetler, insanlığın bir asıldan ne eşsiz bir şekilde meydana geldiğini ve temenni edilen bir nimetin ortaya çıkmasından dolayı Cenabı Hak'ka Şükretmek icab edeceğini, bu nimetin Allah'a ortak koşmaya vesile kılınmasının asla caiz olamayacağını bildirmektedir. Ve kendisi yaratılmış, olup başkasını yaratmaya, ne başkasına ve ne de kendi nefisine yardım etmeye kadir olmayan bir şeyin Kâinatın Yaratıcısına ortak olamayacağını ihtar buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Tek Bir nefisten Sizi yarattı O zattır ki O

(O, ulular ulusu zattır ki, sizi bir nefisten yaratmıştır) Yani: Kudret ve yüceliğe sahip: Eş ve benzerden uzak olan Yüce Yaratıcı o ulular ulusu zattır ki ey insanlar! Sizi bir nefisten Yani Âdem Aleyhisselam'dan yaratmıştır. Hz. Âdem'i topraktan, diğer insanları da onun neslinden olarak varlık sahasına çıkarmıştır.

وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا

Onunla Huzur bula Eşini Ondan Kıldı Ve

(ve eşini ondan yaratmıştır ki onunla huzur bula) Ve Âdem Aleyhisselâm'ın eşini de hayat arkadaşı olan Havva'yı da Hz. Âdem'in cinsinden veya bir rivayete göre onun kaburgasından çıkarmak sureti ile yapmıştır ki Hz. Âdem onunla huzur bula Hz. Havva ile huzur bula. Onunla tatmin olmuş olarak evlilikte bulunmuş ola.

فَلَمَّا تَغَشَّيْهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا

Hafif Bir yükYüklendi Onu örtüp bürüdü işte ne zaman ki

(Ne zaman ki onunla yakınlıkta bulundu hafif bir yük yüklendi) Ne zaman ki Hz. Âdem eşi Hz. Havva'ya yakınlıkta bulundu aralarında cinsel ilişki meydana geldi. Hz. Havva hafif bir yük yüklendi kolaylıkla hâmile kaldı. Bundan dolayı bir zahmet görmedi veyahut hafif bir sıvı olan nutfeyi yüklenmiş bulundu.

فَمَرَّتْ بِهِ

Bununla Bir süre gezindi

(Bir müddet bununla gidip geldi) Bir müddet bu yüklendiği şey ile gidip geldi. Hamilelik süresini tamamlamaya devam etti. Bu hamileliğin hafifliğinden dolayı bir zorluğa düşmedi.

فَلَمَّا أَتَقَلَّتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا

Rablerine Allah'a ikisi dua etti Ağırlaştı işte ne zaman ki

(işte ne zaman ki, ağırlaştı Allah Teâlâ'ya, Rablerine dua ettiler) Çocuk rahminde büyüyerek kendisine ağırlık vermeğe başladı, Hz. Âdem ile Hz. Havva Allah Teâlâ'ya, Rablerine kendilerinin bütün işlerine sahip olan Cenâbı Hakka yönelerek dua ettiler yalvarış ve yakarış da bulundular ki Ey Rabbimiz!

لَئِنْ أَتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Şükredenlerden Elbette oluruz Kusursuz Bize verirsen And olsun eğer

(eğer bize bir kusursuz çocuk verir isen elbette şükredenlerden oluruz) eğer bize kendi cinsimizden bir Salih kusurlardan uzak evlât verirsen Andolsun ki, biz ve bizim evlâdımız, gelecek olan zürriyetimiz senin nimetlerine ve kısacası öyle Salih evlada kavuşma nimetine karşı devamlı olarak şükürde bulunuruz.

فَلَمَّا أَتَيْهُمَا صَالِحًا جَعَلَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا أُتِيَهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

190.Ne zaman ki onlara kusursuz evlât verdi. Bunlar kendilerine verdiği şeyde ona o halıkı kerime şerikler koşmaya başladılar. Allah Teâlâ ise bunların ortak koştukları şeylerden yücedir.

فَلَمَّا أَتَيْهُمَا صَالِحًا

Kusursuz bir kimse ikisine verdi Fakat ne zaman ki

(Ne zaman ki onlara kusursuz evlât verdi) Ne zaman ki Allah Teâlâ Hz. Âdem ile Hz. Havva'ya duaları sebebiyle Salih evlât verdi. Yani: Bedenen ve akıl ve kuvvetçe tam bir yaratılışa sahip erkek ve dişi çocuklar ihsan buyurdu.

جَعَلَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا أُتِيَهُمَا

İkisine verdi O şey hakkında ki Bir takım ortaklar Ona ikisi kıldı

(Bunlar kendilerine verdiği şeyde ona şerikler koşmaya başladılar) Bunlar Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın bir kısım evlâdının erkek ve dişi olan her iki cinsi de Cenabı Hakkın kendilerine verdiği şeyde yani vermiş olduğu çocuklar hususunda O Kerem Sahibi Yaratıcıya ortaklar koşmaya başladılar. O çocukları bir takım putların birer kulu imiş gibi gösterdiler. O çocuklara Abdi Menaf, Abdi Uzza, Abdi Şems gibi adlar verdiler

فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Allah Hâlbuki pek yücedir

(Allah Teâlâ ise bunların ortak koştukları şeylerden yücedir) Allah Teâlâ bu âdem evlâdının ortak koştukları şeylerden yücedir uzaktır. Cenabı Hakkın asla eşi ve benzeri yoktur. Çocukları bir takım putların, mahlûkâtın birer kulu gibi göstermek, onlara öyle birer ad vermek de bir nevi ortak koşmak demektir. Allah'ın şanı ise şirkin karıştığı her şeyden uzak ve beridir. Buna şüphesiz inanıyoruz!

أَيُّشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ

191.Bir şey yaratamayanları mı ortak koşuyorsunuz? Hâlbuki onlar yaratılmaktadırlar.

أَيُّشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا

Bir şey Yaratamaz O şeyleri ki Şirk mi koşuyorlar

(Bir şey yaratamayanları mı ortak koşuyorsunuz?) Bu âdem evlâdı hiç düşünmüyorlar mı? Hiç Bir şeyi yaratamayanları, hiç bir şeyi yoktan var etmeğe kadir olamayanları mı Cenâbı Hakka ortak koşuyorlar? Hâlbuki Mabut olanın ise kendisine ibâdet edenı mutlaka yaratmış olması lâzımdır.

وَهُمْ يُخْلَقُونَ

(Hâlbuki onlar yaratılmaktadırlar) o Kâinatın yaratıcısına ortak kabul edilenler yaratılmaktadırlar. Hepsi de yaratılmıştır. Artık nasıl olur da onlara mâbudluk, yaratıcılık sıfatı verilebilir?

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ

192.Hâlbuki ne bunlar için yardımda bulunmaya güç yetirebilirler. Ve ne de kendi nefislerine yardım edebilirler.

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا

Bir yardıma Onlara Güç yetiremezler Ve

(Hâlbuki ne bunlar için yardımda bulunmaya güç yetirebilirler) o mabut sanılan, Cenâbı Hakka ortak kabul edilen aciz şeyler kendilerine ibadet eden, hürmette bulunan müşrikler için yardımda bulunmaya muktedir olamazlar. Onların haklarında bir menfaat sağlamaya, bir zararı gidermeye güç yetiremezler.

وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ

Yardım edebilirler Ne kendilerine Ve

(Ve ne de kendi nefislerine yardım edebilirler) Ve Hatta kendilerine bir hâdis, bir musibet, bir felâket gelecek olunca ne de onu def ederek kendi nefislerine yardım edebilirler. Artık öyle aciz, yaratılmış şeyler Kâinatın Yaratıcısına ortak olabilirler mi? Bunu hiç düşünmüyorlar mı? Bu ne kadar gaflet!

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ

193.Ve eğer onları doğru yola davet etseniz size tâbi olmazlar. Siz onları davet etseniz de veya sükût eder olsanız da sizin için birdir. Bu mübarek ayetler, müşriklerin davete uyacak bir kabiliyette olmayıp batıl kanaatlerinde ısrarlı olduklarını bildirmektedir. Ve müşriklere hitap ederek: Kendilerinden daha aciz şeylere tapındıklarını ayıplamakta ve bu çirkin hareketleriyle Hz. Peygamber'e bir zarar veremeyeceklerini hatırlatmak suretiyle kendilerini uyanmaya davet eylemektedir.

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ

Size tabi olmazlar Hidayete Onları davet ederseniz Eğer Ve

(Ve eğer onları doğru yola davet etseniz size tâbi olmazlar) Ey mü'minler, O müşrikleri doğru yola yani İslâmiyet'e davet etseniz size tâbi olmazlar. Onlar sapıklıktan ayrılıp hidayeti kabul etmezler. Onlar hakkı kabul etmek yeteneğinden mahrumdurlar.

سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ

Susanlar Siz Veya Onları çağırırdınız mı Size Eşittir

(Siz onları davet etseniz de veya sükût eder olsanız da sizin için birdir) Siz onları Hidâyete, İslâmiyet'e davet etseniz de veya böyle davet etmeyip sükût eder olsanız da her iki halde de onlar yola gelmezler, sizin için böyle davet etmekle etmemek birdir. Her iki takdirde de onların o müşrikçe halleri değişmez.

&-Diğer bir yoruma göre bu hitap! Müşrikleredir. Şöyle ki: Ey müşrikler! Siz o taptığınız putları hidayete davet etseniz size tâbi olmazlar. Çünkü bu davete uymaktan acizdirler. O halde sizin onları davet eder olmanız ile sükût eder olmanız, birdir. Artık öyle aciz şeylere tapınmak bir ahmaklık belirtisi değil midir?

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

صَادِقِينَ

194.Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylerde şüphe yok ki, sizin gibi kullardır. Haydi onları çağırınız da size cevap versinler, eğer siz doğru kimseler iseniz.

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ

Sizin gibi Bir takım kullardır Allah'dan Başka Tapıyorsunuz Onlar ki Şüphesiz

(Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylerde şüphe yok ki, sizin gibi kullardır) Ey müşrikler! Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylerde putlar, heykellerde şüphe yok ki, sizin gibi kullardır. Onlar da köledirler, yaratılmışlardandır. Zarar ve fayda vermeğe kudretli değildirler. Eğer bunda şüphe ediyorsanız

فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ

Size Ve cevap versinler Haydi onları çağırın

(Haydi onları çağırınız da size cevap versinler) Haydi o putları çağırınız da kendilerinden bir menfaat isteyiniz veya bir zararın giderilmesini dileyiniz de gelip size cevap versinler arzunuzu yerine getirsinler!

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(eğer siz doğru kimseler iseniz) Eğer siz Onlara mâbudluk isnadı hususunda doğru kimseler iseniz. Heyhat! Onların cevap veremeyecekleri bilinmektedir. Artık öyle aciz, mabutluğa layık olmayan şeylere neden tapınıp duruyorsunuz?

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ

لَهُمْ أَذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنْظَرُونَ

195.Onlar için kendileriyle yürüyecekleri ayaklar mı veya onlar için tutacakları elleri mi veya onlar için kendileriyle görecekları gözleri mi veyahut onlar için kendisiyle işitecekleri kulakları mı var? De ki, haydi çağırınız ortaklarınızı, sonra bana yapacağınız hileyi yapınız, bana hiç mühlet vermeyiniz.

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا

Onlarla Tutacaklar Elleri Onların var mı Yoksa Onlarla Yürüyecekler Ayakları ki Onların var mı?

(Onlar için kendileriyle yürüyecekleri ayaklar mı var veya onlar için tutacakları elleri mi var) Bir kere düşününüz! O tapındığınız putlar için kendileri ile yürüyecekleri ayakları mı var ki, yürüyebilsinler veya onlar için tutacakları elleri mi var ki, onlar ile bir şeyi tutabilsinler.

أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا

Onlarla Görecekları Gözleri ki Onların var mı Yoksa

(Veya onlar için kendileriyle görecekları gözleri mi var) Var ki, dilediklerini bakıp görsünler,

أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا

Onlarla Kulakları Onların var mı Yoksa

(veyahut onlar için kendisiyle işitecekleri kulakları mı var ki?) dualarınızı, ricalarınızı işitebilsinler! Artık böyle kuvvetlerden mahrum, kendilerine tapanlardan daha fazla aciz şeyleri mabut edinmek, onlardan bir fâide beklemek nasıl uygun olabilir? O putların ne yapmaya kudretleri vardır ki, onlara öyle tapınıp duruyorsunuz? Hakkınız-daki ilâhi tebliğleri dinlemekten kaçınıyorsunuz? Resulüm! O cahillere

قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ

Ortaklarınızı Çağırın De ki

(De ki, haydi çağırınız ortaklarınızı) Haydi o putlara mâbudluk isnadınız doğru ise çağırınız o kendilerine ibâdet ettiğiniz ortaklarınızı onlar ile mümkün ise ittifak ediniz

ثُمَّ كِيدُونَ فَلَا تُنْظَرُونَ

Bana hiç mühlet vermeyiniz Bana tuzak kurun Sonra

(sonra bana yapacağınız hileyi yapınız bana hiç mühlet vermeyiniz) sonra bana yapacağınız hileyi suikasdî hemen yapınız, Ben size asla ehemmiyet vermem. Ne yazık ki, siz o putlardan hiçbir yardım göremeyeceksinizdir. Artık öyle aciz, kendilerine tapanların davetine cevap vermeye kudreti olmayan, yok olmaya ve şiddetli ceza-ya uğramış şeylere nasıl olur da ibâdet eder, onları bütün mükemmel sıfatları taşıyan Yüce Yaratıcıya ortak kabul edersiniz! Bu ne kadar büyük bir sapkınlık dır!

إِنَّ وَلِيَّيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

196.Şüphe yok ki, benim koruyucum, o kitabı indirmiş olan Allah Teâlâ'dır. Ve o bütün Salih kullarını gözetir.

Bu mübarek ayetler, dünyevi ve uhrevî menfaatlerin ancak Allah'ın koruması sayesinde tecelli edeceğini bildirmektedir. Kendilerine tapılan diğer şeylerin ise kendi nefislerine bile fayda verme gücünden mahrum, his ve hareketten nasipsiz olduklarını ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ وَلِيَّيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ

Kitabı İndirdi O zat ki Allah'dır Benim velim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim koruyucum, o kitabı indirmiş olan Allah Teâlâ'dır) evet ey Kâinatın Yaratıcısına ibadeti bırakıp aciz şeylere tapan gafiller! Şüphe yok ki, benim velim Yani beni yardımına kavuşturan, beni koruyan ve himaye eden o kitabı size hükümlerini tebliğ etmekle emir olduğum Kur'anı Kerimi yüce semasından Cibril'i Emin vasıtasıyla indirmiş olan Allah Teâlâ'dır. Artık ben size ve sizin batıl mabutlarınıza asla ilgi duymam.

وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

Salih kimselere Velilik eder O Ve

(Ve o bütün Salih kullarını gözetir) yani: O Kerem Sahibi Yaratıcı Salih olan, ilâhi emrine boyun eğen, günahlardan kaçınan kullarının bütün işleriyle yakından ilgilenir, kendilerine yardım eder, onları sefaletle, felâketlere uğratmaz. Artık böyle bir Yüce Mabuda muhalefet edipte bir takım aciz, fâideden hâli şeylere nasıl tapılabilir? Bunu hiç anlamıyor musunuz?

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ

197.Ve ondan başka taptıklarınız, ne size yardım etmeğe güç yetirebilirler ve ne de kendi nefislerine yardım edebilirler.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ

Size yardıma Güç yetiremezler Ondaki başka Taptığınız Onlar ki Ve

(Ve ondan başka taptıklarınız ne size yardım etmeğe güç yetirebilirler) Ve Ey müşrikler o Kâinatın Yaratıcısından başka taptıklarınız size yardım etmeleri için ken-

dilerine dua edip durduğunuz bütün putlarınız size hiçbir hususta yardım etmeğe muktedir olamazlar. Ve Onlar o kadar aciz şeylerdir ki,

وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ

Yardım edebilirler Ne kendilerine Ve

(ve ne de kendi nefislerine yardım edebilirler) buna da güç yetiremezler. Artık bunlar ilahlığa, mabutluğa nasıl lâıyk olabilirler? Bu hakikat size tekrar beyan olunmaktadır. Hâlâ bunu anlayamayacak mısınız?

وَأِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

198.Ve onları doğru yolu göstermeğe çağırarak olsanız duymazlar. Ve onları sana bakar görürsün hâlbuki onlar göremezler.

وَأِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا

İşitmezler Hidayete Onları davet ederseniz Eğer Ve

(Ve onları doğru yolu göstermeğe çağırarak olsanız duymazlar) Ey putperest cahiller o taptığınız putları size doğru yolu göstermeğe çağırarak olsanız onlardan bunu niyazda bulunsanız onlar bunu duymazlar. Onlar hayattan, işitmek kuvvetinden mahrum şeylerdir, size rehberlik edemezler.

وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

Görmezler Onlar iken Sana Bakıyorlar Onları görürsün Ve

(Ve onları sana bakar görürsün hâlbuki onlar göremezler) onların gözleri birer şekilden ibarettir. Görmek yeteneğine sahip değildir. Artık böyle şeylerden ne bekle-nebilir? Eğer ey müşrikleri. Siz akıllılardan iseniz bunları mabut kabul etmeniz lâıyk olur mu?

&-Diğer bir yoruma göre de bu âyeti celile şu mealdedir: Ey Müslümanlar! Eğer o müşrikleri doğru yola, hidâyet yoluna davette bulunsanız, duymazlar, o daveti kabul etmeyip sağır kesilmiş gibi bir vaziyette bulunurlar. Ve onları sana bakar görürsün, o gafilce bir bakıştır. Onların kalp gözleri kördür. Onlar basiretten, hakikatleri görüp anlamak özelliğinden mahrumdurlar. Artık habibim! Sallallahu aleyhi ve sellem Onların o pek fena hallerine bakıp da üzülme.

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

199.Af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.

Bu mübarek ayetler, Rasûlü Ekrem'in insanlara karşı ne şekilde muamelede bulunmakla mükellef olduğunu ve Allah Teâlâ'ya sığınmakla ondan yardım talep etmesini beyan buyurmaktadır.

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ

İyiliği Ve emret Af yolunu Tut

(Af yolunu tut, iyiliği emret) Resulüm! Af yolunu tut Ümmetine kolaylık göster, onlara meşakkatli şeyleri teklif etme, insanlık hali meydana gelen bazı kusurlarını affet ve bağışla düzelmesine yardım et. İbâdet ve itaat gibi adalet ve ihsan gibi, hayırlı, güzel şeyleri ümmetine teklif ve tavsiye et.

وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

Cahillerden Ve Yüz çevir

(ve cahillerden yüz çevir) Onların lâkırdılarını duymamış gibi ol, onların kötü muamelelerine kötülükle karşılık verme, haklarında selâmet ve hidâyet temennisi lûtfunda bulun, onların kötü ahlâkına karşı sabırdan ve iyiliği tavsiye etmekten ayrılma.

Kısacası: insanlarla konuşurken şiddet ve kabalığı terk etmek, onlara güzel, nazikçe bir şekilde hitapta bulunmak, onlar ile duruma göre hikmetli bir tarzda konuşma yolunu seçmek lâzımdır, bu mübarek ayet de bunu emretmektedir.

Cafer'i Sadık Hazretleri demiştir ki: Bu âyeti kerime güzel ahlâkı en mükemmel bir şekilde ifade etmektedir.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

200. Ve eğer seni şeytan tarafından bir vesvese gıdıklayacak olursa hemen Allah Teâlâ'ya sığın. Şüphe yok ki, o hakkıyla işiticidir, tamamıyla bilicidir.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ

Allah'a Hemen sığın Bir vesvese Şeytandan Seni dürtirse Eğer Ve

(Ve eğer seni şeytan tarafından bir vesvese gıdıklayacak olursa hemen Allah Teâlâ'ya sığın) Ve habibim Eğer Sen gördüğün bir takım kötü hareketlerin tesiriyle eziyete uğrar, kızgınlığa düşer sen ve seni şeytan tarafından bir vesvese gıdıklayacak olursa. Yani: Seni tahrik ederek emir olunduğun yüce vasıfların tersini yapmaya sevk etmek isterse hemen şeytanın şerrinden kurtulmak için Allah Teâlâ'ya sığın

إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o hakkıyla işiticidir, tamamıyla bilicidir) Şüphe yok ki, o Kerem Sahibi Yaratıcı hakkıyla işiticidir bütün mahlûklarının sözlerini, dilediklerini tamamıyla işitip bilmektedir. Ve O yüce Mabut tamamıyla bilicidir kullarının bütün fiil ve hareketlerini hakkıyla bilmektedir. Artık şüphe yok ki, O Yüce Yaratıcı, senin ondan yardım talebinde bulunmanı da işitir ve senin kalben yakarıшта bulunmanı da bilir, seni şeytanların şerlerinden muhafaza buyurur. Artık daima uyanık olmalı ve daima Cenâbı Hakka sığınarak niyazda bulunmalıdır.

&-Rasûlü Ekrem'e yönelik olan bu emirler, bütün ümmetine ait birer ilâhi hitaptır. Yüce peygamberimiz son derece affedici onun nurlu kalbi şeytani vesveselerin tesirinden her şekilde uzak ve ilâhi koruma altındadır. Bundan dolayı bu âyeti kerime de Rasûlü Ekrem vasıtasıyla Müslümanlara denilmiş oluyor ki: Eğer size öyle şeytani bir vesvese gelirse hemen Allah Teâlâ'ya sığınır, ondan yardım isteyin ki, o vesvesenin tesirinden kurtulasınız.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

201. Muhakkak o kimseler ki, takvaya ermişlerdir. Onlar, kendilerine şeytan tarafından bir vesvese iliştigi zaman güzelce düşünürler. Derhal görücü kimseler olurlar. Bu mübarek ayetler, takva sahibi olan mü'minlerin kendilerine yönelen şeytani vesveselere karşı ne yolda hareket ettiklerini bildirmektedir. Ve şeytanların kardeşleri olan kâfirlerin de nasıl şiddetli vesveselere tutulmakta olduklarına şöylece işaret buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا

Sakındılar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, takvaya ermişlerdir) kendi nefislerini zararlı, dine aykırı olan şeylerden korumakla nitelendirilmişlerdir.

إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا

Düşünürler Şeytandan Bir vesvese Kendilerine dokundu O zaman ki

(Onlar, kendilerine şeytan tarafından bir vesvese iliştigi zaman güzelce düşünürler) Şeytan ile maksat, İblis ile onun zürriyetidir. Bununla beraber bozguncu olan insanları da içine alır. Çünkü onlar da insanları şeytanlardan fazla saptırmaya çalışır dururlar. İşte öyle takva sahiplerine şeytan ve şeytan tabiatlı kimseler tarafından bir vesvese iliştigi zaman güzelce düşünürler Cenabı Hakkın sevabını, azabını hatırlarlar, Hak Teâlâ'ya sığınır, tevekkülde bulunurlar.

فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

Gören kimseler Onlar Derhal o anda

(Derhal görücü kimseler olurlar) Derhal Bu düşünceleri sebebiyle sevap ve hata olan şeyleri, şeytanın hilelerini anlayıp görücü kimseler olurlar. Artık o kötü hatıralara tâbi olmazlar, onlardan derhal çekinirler. İşte hakiki mü'minlerin âdeti budur.

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ

202.Ve kardeşleri onları sapıklığa sürükler dururlar. Sonra o sapıklığı terk etmezler.

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ

Azgınlığa Onları sürüklerler Kardeşleri Ve

(Ve kardeşleri onları sapıklığa sürükler dururlar) O Şeytanların kardeşleri olan kâfirlere gelince o kâfirleri şeytanlar sapıklığa sürükler dururlar. Kendilerine sapıklığı ahlaksızca ahlâki şeyleri süslü göstererek bu hususta onlara yardımda, teşvikte bulunurlar.

ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ

Yakalarını bırakmazlar Sonra

(Sonra o sapıklığı terk etmezler) Sonra O kâfirler, o sapıklığı terk etmezler. O fenalıkta devam eder dururlar. Takva sahibi olan mü'minler ise böyle değildir. Onlara şeytani bir düşünce musallat oldu mu, hemen bunun kötülüğünü düşünürler. Cenabı Hak'ka sığınır, tövbe eder ve af dilerler, öyle vesveselere, batıl düşüncelere kapılıp kalmazlar.

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَايَةٌ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

203.Ve onlara bir ayet getirmediğin zaman "onu kendi tarafından uydurmalı değil miydin" derler. De ki: Ben ancak Rabbinden bana vahiy olunana tâbi olurum. Bu Rabbiniz tarafından basiretlerdir ve inanan bir kavim için hidayettir ve rahmettir. Bu mübarek ayetler, bir takım dinsizlerin kötü maksatlarına işaret etmektedir. Kur'anı Kerim'in nasıl bir hidâyet ve rahmet vesilesi olduğunu ve okunan Kur'anı Kerim'e karşı nasıl bir vaziyet alınmasının lüzumunu beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَايَةٌ

Bir ayet Onlara getirmediğin O zaman ki Ve

(Ve onlara bir ayet getirmediğin zaman) ey Yüce Resulüm! Sen senin peygamberliğini tasdik etmeyen Mekke'yi Mükerrreme'deki müşriklere bir ayet getirmediğin zaman Allah'ın vahyi bir müddet gecikince veya istedikleri bir mucizeyi, meselâ: Yerlerden pınarların fışkırması gibi bir harikayı hemen göstermediğin vakit

قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا

Onu uydursan Olmaz mıydı Dediler

(onu kendi tarafından uydurmalı değil miydin derler) O inkârcılar, diğer ayetleri de birer uydurma eseri kabul ettikleri için böyle edepsizce bir teklife cüret ederler, diğer ayetler gibi istedikleri harikanın da bir uydurma neticesi olarak meydana getirilmesini bir alay maksadıyla isterler.

Yahut: Sen iddianda doğru isen Rabbine dua et, bizim senden istediğimiz şeyi de hemen meydana getirsin, demeğe cüret gösterirler. Resulüm! O hakikatleri idrakten mahrum şahıslara

قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي

Rabbinden Bana Vahiy olunur O şeye ki Tabi olurum Ancak De ki

(De ki: Ben ancak Rabbinden bana vahiy olunana tâbi olurum) ben Allah'ın vahyinin inmesini beklerim, herhangi bir şeyi düşünmeksizin alelacele istemek, söylemek peygamberliğin şanına aykırıdır. Eğer benden bir harikanın meydana getirilmesini isterseniz, onu meydana getirecek olan ben değil, ancak Âlemin Yaratıcısıdır, eğer hikmetine uygun olursa onu meydana getirir.

&-Bununla beraber Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin doğruluğu hakkında bir delil isteniyorsa buna Kur'anı Kerim'den daha büyük delil mi olabilir? Öyle sonsuz bir mucize var iken artık başka harikaların gösterilmesini istemeğe ne hacet vardır?

هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabb'inizden Basiretlerdir Bu

(Bu Rabb'iniz tarafından basiretlerdir) Bu Kuranı Kerim Rabb'iniz tarafından basiretlerdir. Kalpler için birer basiret mesabesindedir. Bunu güzelce dikkate alanlar, birçok hakikatleri öğrenirler.

وَهْدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir topluluk için ki Bir rahmettir Ve Bir hidayettir Ve

(ve inanan bir kavim için hidayettir ve rahmettir) Ve Bu apaçık kitabın ayetleri mü'minler olan bir kavim için pek parlak bir hidayettir bir dini delildir ve pek büyük bir rahmettir. Yani: O ilâhi kitabın nurlarından istifade edenler, hidâyet yolunu takibe muvaffak olurlar. Ve o kutsi kitap sayesinde mü'minler ilâhi lütuflara mazhar olarak dünyevi ve uhrevi nimetlere kavuşurlar. İşte bu gibi yüce faidelere, gayelere ulaşmak için o mübarek kitabın kutsiyetini tasdik edip yücelterek hükümlerine dört el ile sarılmak gerekir. Buna kavuşanlar da hakiki mü'minlerdir.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

204.Ve Kuran okunduğu zaman onu hemen dinleyin ve sükût edin, tâki rahmete kavuşasınız.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ

Kur'an Okundu O zaman ki Ve

(Ve Kuran okunduğu zaman) Ve Ey mü'minler! O ilâhi kitabın ayetleri okunduğu vakit içinde bulunduğunuz bir mecliste başkası tarafından sesli olarak okuduğu zaman o okunan Kuranı Kerim'i

فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا

Susun Onu Hemen dinleyin

(onu hemen dinleyin ve sükût edin) hemen dinleyin lâkırdılarınızı bırakarak sükût edin. Ona hürmet için, ondan istifadeyi tamamlamak için okunup bitirilinceye kadar söz söylemeyin.

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Ta ki siz

(tâki rahmete kavuşasınız) Rabb'inizin kutsal kitabına, ayetlerine hürmet göstermiş olarak en büyük kazanç olan lütuf ve yardımına kavuşasınız.

Kısacası: Bir mecliste Kuran okunurken orada bulunanların onu dinlemeyip söz söylemeleri caiz değildir. Bir mâni yok ise o mecliste oturup okunan ayetleri dinlemek müstehabtır, büyük sevaba vesiledir.

&-Bununla beraber bu ayeti kerimenin iniş sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bu cümleden olarak Ebu Hüreyre Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre İslâm'ın başlangıcında Müslümanlar namaz kıldıkları halde ihtiyaçlarıyla ilgili bazı şeyleri söylerler imiş, sonra bu âyeti kerime nazil olmuş, onların namazda söylememeleri, imanın sesli olarak okuyacağı Kuran'ı cemaatin dinlemeleri emir olunmuştur.

&-Diğer bir görüşe göre bu sükût eylemleri emir olunan kimseler kâfirlerdir. Onlara ihtar edilmiş oluyor ki: Kuran'ı Kerim okunurken sükût ederek onu dinlemeye, onun yüce beyanlarını anlamaya çalışınız ki, o sayede fikir değiştirerek Müslüman olma şerefine eresiniz, Allah'ın rahmetine kavuşabilesiniz. İşte Kuranı Kerim'e hürmetin, hükümlerini kabul etmenin pek büyük neticesi!

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

205.Ve Rabbini içinden yalvararak ve korkarak ve yüksek olmayan bir sesle sabahları ve akşamları zikret ve gafillerden olma.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hakkı ne şekilde zikretmenin, tesbih ve tehlilin daha faziletli olduğunu gösteriyor, ve bütün insanlığı ibâdet ve itaate, kulluk secdesine teşvik ediyor ve özendiriyor.

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً

Ve korkarak Yalvararak İçinden Rabbini Zikret Ve

(Ve Rabbini içinden yalvararak ve korkarak zikret) ey habibim ve ey inanan ve Allah'ı birleyen herhangi bir mükellef zat! Sen Rabbini daima seni besleyen, lûtf ve ihsanına kavuşturan kerim ve rahim olan yaratıcını içinden yalvararak kalben niyaz ederek ve korkarak ürpererek mütevazı bir vaziyet alarak zikret

وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

Ve akşamları Sabahları Sözü (sesin) Yüksek Olmayanı ile Ve

(ve yüksek olmayan bir sesle sabahları ve akşamları) sessiz okumanın üstünde, sesli okumanın altında olacak bir ses tonuyla sabahları ve akşamları bu mühim vakitlerde rabbini zikret bu vakitlerde tam bir huşu ile samimiyetle ibadette bulun

وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

Gafillerden Ve olma

(ve gafillerden olma) ve Allah Teâlâ'yı zikirden, onun yüce eserlerini, nimetlerini düşünmekten mahrum olan gafillerden olma. Sen kulluk vazifeni yerine getirmeye çalış, ilahi lütufların hakkında tecelli etmesini niyaz et, gafletle vaktini ziyan etme.

&-Sabahları ve akşamları yapılacak zikrin, ibadetlerin hikmetine gelince insan saba leyin uykudan kalkıp uyanınca sanki yeniden hayat bulmuş olur. Bütün çevresi de gecenin karanlığından kurtulup nurlara kavuşmuş bulunur. Akşam olunca da o durum değişir, insan, sanki hayattan ölüme intikal etmiş gibi olur, çevresi de nurlardan ayrılmış, karanlıklar içinde kalmış bulunur. Artık böyle şaşırtıcı, eşsiz değişimlerin meydana geldiği bir zamanda bunları meydana getiren Yüce Yaratıcıya kullukta bulunmak, onun azamet ve kudretini yücelterek mütefekkirce bir vaziyet almak bir uyanma nişanesi bir selâmet vesilesi olmaz mı? İşte bu gibi hikmetler ve faydalardan dolayı bu zamanları gafletle geçirmemek lâzımdır. Bununla beraber insan, diğer vakitlerde de gafilce yaşamamalıdır. Elden geldiği kadar yine zikir ve fikir ile meşgul bulunmalıdır. İnsan için bir an bile gaflet yakışmaz. Öğle, ikindi namazlarının farziyeti, insanlığı böyle bir gafletten kurtarmak hikmeti taşımaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ

206.Şüphe yok ki, Râbbin katında bulunanlar ona ibâdet etmekten kibirlenmezler. Ve onu tesbih ederler ve ancak onun için secdeye kapanırlar.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ

Ona ibadet etmekten Kibirlenmezler Râbbinin Katındadır O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Râbbin katında bulunanlar ona ibâdet etmekten kibirlenmezler) Yani Fazilet ve şeref itibarıyla Allah'a yakın olan melekler ona ibadet etmekten kibirlenmezler. Çünkü onlar yüce bir mahiyete sahip Cenâbı Hakkın büyüklük ve yüceliğine karşı alçakgönüllü bir vaziyet almakla vasıflanmış, mübarek zatlardır.

وَيُسَبِّحُونَهُ

(Ve onu tesbih ederler) o yüce yaratıcının bütün noksanlardan uzak, bütün mükemmelliklerle vasıflanmış olduğunu bilir, onu kutsayarak ve yücelterek "Subhanallahü Rabbünâ" Rabbimiz Allah'ı tenzih ve tesbih ederiz derler.

وَلَهُ يَسْجُدُونَ

Secde ederler Ve Ona

(ve onun için secdeye kapanırlar) Ve O melekler ancak o eş ve benzerden uzak olan Allah Teâlâ için secdeye kapanırlar. Ona niyazda ve kullukta bulunurlar.

&-Bilindiği üzere Yüce Allah mekândan münezzehtir. Meleklerin Allah'ın yanında bu

lunmalarından maksat, onların Cenabı Hakka manen yakınlıklarını açıklamak, onların değer ve şerefini bildirmektir. Çünkü melekler günahlardan beri daima ibâdet ve itaatle meşgul, Cenabı Hakkın lütuf ve rahmetine mazhar ve yüksek makamlara sahiptirler. Evet, Melekler daima kalben ve bedenlen ibadetlerde bulunurlar.

Şöyle ki: Melekler Cenabı Hakkı bütün varlıklardan tenzih ederler ki, bu bir kalbi ibâdet demektir ve Cenabı Hak için kulluk secdesine kapanırlar ki, bu da bedenî bir ibadettir. Meleklerin secde ettiklerini açıklamak, bizim için hoş bir işaret taşımaktadır.

Şöyle ki: Onlar yüce makamları elde etmiş, daima zikir ve fikir ile meşgul bulunmuş oldukları halde yine devamlı olarak mütevazı bir şekilde kulluk secdesinde bulunuyorlar. Artık bizim gibi insanlar da daima böyle secdelere kapanarak şanı yüce olan mabudumuza kullukta bulunmamız icab etmez mi? Evet, Her kul için lâzımdır ki, Yüce Yaratıcıya daima kalbi ve bedeni ibadetlerde, bulunsun, manen Melekler zümresine katılmış olsun. Cenabı Hakkın kemal sıfatlarını, manalarını bilerek kalben düşünmek, bir kalp zikridir ki, bu gaflete mâni olduğu için pek mühim bir ibadettir.

&-İşbu 206. âyeti kerime, Kuranı Kerim'deki on dört secde ayetinin birincisidir. Bu secde ayetlerinden herhangi birini okuyan veya işiten her mükellef Müslüman için bir secde yapması, Hanefî müctehitlerine göre vacip, diğer üç imama göre sünnettir. Tilâvet secdesi yapacak kimsenin Gusûl ve abdesti gerektiren hallerden ve pislikten temiz olması lâzımdır. Bu secdenin hemen okunduğu ve işitildiği anda yapılması vacip olmadığından daha sonra da yapılabilir. Bundan dolayı abdestsiz bir kimse bu secde ayetini dinleyecek olsa sonra abdest alarak bu vazifeyi yapar. Tilâvet secdesi şöyle yapılır: Tilâvet secdesi niyetiyle eller kaldırılmaksızın Allah'ı ekber denilerek secdeye varılır, secdede üç kere "Sübhane rebbiyelâlâ" veya bir kere "Sübhâne rabbina inkâne vadü rabbînâ leme'ulâ" denilerek secdeden kalkılır. Bu tekbirlerin alınması, müstehaptır. Bir secde ayetini işiten bir mükellef, bunun secde âyeti olduğunu haber alınca kendisine secde vacip olmuş olur. Manasını bilmesi lâzım değildir. Fakat bir secde ayetinin başka bir lisan ile olan tercümesini işiten kimse bunu anlamasa da sadece kendisine haber verilmekle üzerine secde vacip olmaz. imameynin İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'in görüşü budur. İmamı Azamın daha sonra bu görüşü kabul etmiş olduğu rivayet olunmuştur. Fakat bu secde ayetinin tercümesini okuyana mutlaka secde vaciptir. İsterse manasını anlamasın, ihtiyat da bunu icab eder. Bunda ittifak vardır.

Sözün özü: Allah Teâlâ Hazretlerine daima ibâdet ve itaatte bulunmak, onun verdiği nimetlere daima şükür ederek şükür secdesine kapanmak en mühim, en kutsi bir kulluk vazifesidir. O Kerem Sahibi Mabut, cümlemizi sevgili Peygamberimizin hürmetine bu kutsal vazifeyi yerine getirmeye muvaffak buyursun. Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

8-ENFAL SURESİ

Bu mübarek Sure, Medine'de inmiştir. 75 Ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Bedir Savaşında elde edilen ganimet mallarının taksimine dair emirleri ve Rasûlü Ekrem ile diğer bazı Yüce Peygamberlere ait kıssaları kapsamaktadır. "Enfal" nefelin çoğuludur. Nefel ise nafile gibi bir asıl üzerine fazla olan şey demektir. Nitekim edası farz, vacip ve sünnet olan namazların dışındakilere nafile namaz denilmektedir. Bu ayeti kerimede Enfal den maksat ise cihat neticesinde düşmandan alınan ganimet mallarıdır. Çünkü bunlar Cenabı Hakkın bir lütfudur, bir ihsanıdır, cihat ile asıl kazanılan sevaplar üzerine fazla bir ilâhî ihsandır. Evet... Ganimet mallarından istifade selahiyeti bu ümmet-i Muhammed'e mahsustur. Önceki ümmetler, harp neticesinde elde ettikleri mallardan istifadeye mezun değildiler, o mallar bir semavî ateşin gelmesiyle yanar giderdi, İslâm gazilerinden bir kısmının üstün kahramanlık göstermiş olacıklarından dolayı ganimet mallarından kendilerine fazlaca verilen şeylere de "Enfal" denilir. Bedir savaşında elde edilen malların ne şekilde taksim edileceği hususunda ashâbı kiramdan bazıları şöylece ihtilâfa düşmüşlerdi: Bu mallar, muhacirlere mi, yoksa ensarı kirama mı verilecek? Yoksa bu savaşta daha fazla faaliyet göstermiş, olan genç. sehabilere mi ait olacak? Ve bu savaşta hazır bulunmayan seçkin sahabe var idi. Muhacirlerden Hz. Osman ile Hz. Talha gibi ve ensardan Asım ile Ebu Lübâbe gibi. Bu zatlar da bu ganimetlerden hisse alacaklar mı? İşte bu sureyi celile'nin bir kısım ayetleri bu husustaki ihtilafları ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Bu sebeple de buna Enfal suresi unvanı verilmiştir.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

1.Sana ganimetlerden soruyorlar. De ki: Ganimetler Allah Teâlâ'ya ve Peygamber'e aittir. Artık Allah Teâlâ'dan korkunuz. Aranızdaki hâli düzeltiniz ve Allah Teâlâ'ya ve resulüne itaat ediniz, eğer mü'min kimseler iseniz.

Bu mübarek ayetler, ganimet mallarının hakkındaki şer'i hükmü bildirmektedir. Müminlerin nasıl hareket edeceklerini tayin etmektedir. Ve hakiki mü'minlerin en seçkin vasıflarını ve nail olacakları mükâfatları beyan buyurmaktadır.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ

Ganimetlerden Sana soruyorlar

(Sana ganimetlerden soruyorlar) Ey Yüce Resul Sana ganimetlerden soruyorlar ki, bunlar kimlere aittir, nerelere sarf edilecektir, bu husustaki şer'i hüküm neden ibarettir? Resulüm! Onlara

قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ

Peygambere Ve Allah'a aittir Ganimetler De ki

(De ki: Ganimetler, Allah Teâlâ'ya ve Peygamber'e aittir) bunların hükmünü tesbit Cenabı Hak'ka mahsustur. Bunları Cenabı Hakkın emrine göre taksim etmek de Rasûlullah'a aittir. Bu hususta başkalarının görüşüne yer yoktur.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ

Aranızdaki Hali Düzeltin Ve Allah'dan Artık korkunuz

(Artık Allah Teâlâ'dan korkunuz Aranızdaki hâli düzeltiniz) onun emirlerine muhalefette, ganimet malları hususunda tartışmada bulunmayınız. Hz. Peygamber'in taksim ve uygun görmesine aykırı hareketlerden sakının. Aranızdaki hâli düzeltiniz münakaşayı ihtilâfı bırakınız, aranıza sevgi ve dayanışmanın vücuda gelmesini temine çalışınız, ganimetlere ait işleri Rasûlullah'a bırakınız

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat edin Ve

(ve Allah Teâlâ'ya ve Resulüne itaat ediniz) herhangi hususta olursa olsun Cenabı Hak ile Yüce Peygamberinin emirlerine, yasaklarına riayet ve itaatten ayrılmayınız.

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer

(Eğer siz mü'min kimseler iseniz) yani: iman şerefine hakkiyle sahip iseniz, böyle Allah'ın hükmüne göre hareket ediniz, dini vazifelere riayet edip günahlardan sakını- nız ve adalet ile ihsan ile aranızı ıslaha gayret eyleyiniz.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

2.Gerçekten mü'min olanlar, o kimselerdir ki. Allah Teâlâ zikredildiği zaman yü- rekleri titrer ve onlara Cenabı Hakkın ayetleri okunduğu vakit imanlarını artırır ve Rab'lerine tevekkülde bulunurlar.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ

Yürekleri Titrer Allah Anıldı O vakit ki O kimselerdir ki Mü'minler Ancak

(Gerçekten mü'min olanlar, o kimselerdir ki. Allah Teâlâ zikredildiği zaman yü- rekleri titrer) Gerçekten mü'min olanlar yani: Tam bir imana sahip bulunanlar o kim- selerdir ki Allah Teâlâ zikredildiği zaman sırf onun mukaddes zikrinin etkisiyle yürek- leri titrer. kendilerinde bir manevi korku ve saygı bir tazim ve yüceltme hissi görünür. İsterse o Yüce Yaratıcının korku ve saygıyı gerektiren vasıfları, fiilleri beyan buyrul- masın

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا

İmanlarını Onlara artırır Ayetleri Kendilerine Okundu O vakit ki Ve

(ve onlara Cenabı Hakkın ayetleri okunduğu vakit imanlarını artırır) yani: O Yüce Yaratıcının kudret ve azametine birer delil olan herhangi bir ayeti okununca da onla- rın imanlarını artırır. Onların kalben tasdikleri daha ziyade kuvvet bulur, inançları birer delile dayanarak pek sağlam bir mahiyet kazanır. Elbette ki, bilenler ile bilmeyenlerin kesin inanç mertebeleri eşit olamaz. Yüce Peygamber ile ve bir kısım İlâhi sırları bi- lenler insanların fertlerinin kesin inancı, kalbi kanaati arasında elbette fark vardır.

&-Bununla beraber Resulü Ekrem zamanında ilâhi vahiy devam ediyor, yeni yeni şeyler emir ediliyor, bildiriliyordu. Bu sebeple ashâbı kiramın imanları artıyor, yani iman edecekleri şeyler çoğalıyordu. Yüce peygamberden sonra vahiy kesilmiş, dini hükümler tamamen belirlenmiş olduğu için artık iman bu bakımdan artması müm- kün bulunmamıştır, iman edilecek şeyler itibariyle her müminin imanı diğerine eşittir.

Meselâ: İslâm'ın başlangıcında namazın farz olduğunu bilip tasdik eden bir Müslü- man'ın imanı, daha sonra zekâtın farz edilmesiyle artmış olurdu. Resul'ü Ekrem'in vefatından sonra ise artık şer'i hükümler belirlenmiş ve yerleşmiş olduğundan bu ba- kımdan imanların artmasına sebep kalmamıştır.

&-Fakat asıl belirlenmiş iman edilen şeyler hakkındaki her müminin kuvvet itibariyle iman derecesi eşit değildir. Elbette birçok deliller ile donatılmış, dinî hükümlerin yüce- liğini, hikmetini hakkiyle anlayan zatların imanları ile halkın fertlerinin imanları arasın- da büyük bir fark vardır. İşte bu itibar ile iman artması mümkündür, bu ayeti kerime de bunu söylemektedir. Velhâsıl hakiki müminler

وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Tevekkül ederler Rablerine Ve

(Rablerine tevekkülde bulunurlar) her işte muvaffak olmalarını o Rabbi kerimden beklerler, ona işlerini bırakır ve havale ederler, başkalarından korkmazlar, ganimetle rin hüküm ve taksimine de razı olurlar, başka endişelere düşmezler.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

3.Onlar o müminlerdir ki namazı dosdoğru kılarlar ve kendilerini rızıklandırmış olduğumuz şeylerden infakta bulunurlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

Namazı Hakkıyla eda ederler Onlar ki

(Onlar o müminlerdir ki namazı dosdoğru kılarlar) o vasıfları yazılı zatlar o müminlerdir ki, namazı dosdoğru kılarlar namazları bütün erkân ve şartlarına riayet ederek yerine getirmeye çalışırlar,

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Infak ederler Kendilerini rızıklandırdık O şeylerden ki Ve

(ve kendilerini rızıklandırmış olduğumuz şeylerden infakta bulunurlar) ve kendilerini merzuk etmiş kendilerine bir ilâhî lütuf olarak vermiş olduğumuz şeylerden mallardan ve diğerlerinden de yalnız Allah rızası için başkalarına infakta bulunurlar.

Mesela: Zekâtlarını, sadakalarını verirler, cihat yolunda servetlerini sarf ederler, mabetler, medreseler, çeşmeler, köprüler gibi hayırlı müesseselere yardımda bulunurlar, başkalarını ilmen, irfan'ın aydınlatmağa da çalışırlar.

Kısaca öyle hakikî müminlerde şu beş yüksek vasıf bulunur

- 1: Onlar ancak Cenabı Hak'tan korkarlar.
- 2: Hak Teâlâ'nın bütün tekliflerine itaat eder ve boyun eğler.
- 3: Yalnız Allah Teâlâ'ya tevekkül ederler, ondan başkasına itimat edip durmazlar.
- 4: Namazlarını dosdoğru kılarlar.
- 5: Allah rızası için münasip kimselere, yerlere, yardımda bulunur, mallarını sarf ederler. Ne güzel haslet! Ne hayırlı hareket!

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

4.İşte hakkıyla mü'minler onlardır. Onlar için Rab'lerinin katında dereceler ve mağfiret ile sonsuz bir rızık vardır.

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

Hakkıyla Mü'minler Onlardır işte onlar

(İşte hakkıyla mü'minler onlardır) İşte öyle seçkin vasıflar ile vasıflanmış olanlar yok mu, hakkıyla müminler onlardır. Çünkü onlar, imanlarına Allah korkusu gibi dini hükümlere riayet gibi, hakka tevekkül gibi en seçkin kalbi amelleri ve namaz gibi, zekât ile sadaka gibi en güzel bedeni fiilleri ilave etmişlerdir

لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Dereceler Onlar için vardır

(onlar için Rablerinin katında dereceler vardır) evet o mü'minler cennetlerde birbirinden âlâ makamlara nail olacaklardır.

&-Tefsiri Şerbinîde yazılmış bulunan ve Ebu Hüreyre Hazretlerinden rivayet edilen bir hadis-i şerif şu mealdedir: Resulü Ekrem efendimiz buyurmuştur ki: Cennette muhakkak yüz derece vardır. Her iki derecenin arasında ise yüz senelik bir mesafe vardır.

&-Ve Ebu Saidülhudri Hazretlerinden rivayet edilen bir hadis-i şerif de şu mealdedir: Yüce Peygamber Hazretleri buyurmuştur ki: Cennette yüz derece vardır. Eğer bu derecelerin birinde bütün âlemler toplanacak olsa genişliği hepsine de yeterli olur.

وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Bol Ve bir rızık Ve bir mağfiret

(ve mağfiret ile sonsuz bir rızık vardır) Ve o müminler için insanlık icabı yapmış oldukları kusurlardan dolayı mağfiret vardır. Kerem sahibi yaratıcı onların o kusurlarını af edecek ve örtecektir. Ve onlar için bu mağfiret ile beraber sonsuz bir rızık da vardır Onlar o cennetlerde değerli rızık, yani: Maddî ve manevî nimetlere nail olacaklardır.

Şöyle ki: Onlar kendilerine pek değerlice bir rızık olmak üzere cismani lezzetlere nail olacakları gibi bu lezzetlerin çok üstünde olan ve Allah'ı tanımaktan, Allah sevgisinden meydana gelen manevi lezzetlere nail bulunacaklardır. Kalbin nurlanmasını, ruhun yücelmesini temin eden bu ruhani lezzetler ise şüphe yok ki, cismani lezzetlerin çok üstündedir. Bütün bunlar, birer değerli rızıktır. Cenabı Hak cümlemize bunları nasip buyursun. Âmin

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ

5.Nasıl ki, Rabbin seni hak uğrunda evinden çıkarmıştı. Müminlerden bir kısmı ise şüphe yok ki, bunu hoş görmüyorlardı.

Bu mübarek ayetler, Rasûlü Ekrem'in bütün hareketlerinin hikmet ve faydaya uygun olduğuna işaret etmektedir. İsterse bir kısım kimseler bu hareketlerin ne kadar güzel netice vereceğini evvelce anlamayarak bunları kötü görmüş bulunsunlar. Şöyle buyrulmuş oluyor ki

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ

Hak uğruna Evinden Rabbin Seni çıkardı O şey gibi ki

(Nasıl ki, Rabbin seni hak uğrunda evinden çıkarmıştı) Resulüm! Senin ganimet malları hakkındaki taksimini kötü görenler bulunmuştur. Nasıl ki Rabbin seni hak uğrunda İslâm dinini yüceltmek için Bedir Savaşı zamanında evinden çıkarmıştı sen düşman kuvvetine karşı çıkmayı tercih etmiştin

وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ

Elbette hoş görmüyorlardı Mü'minlerden Bir kısmı Şüphe yok ki Ve

(şüphe yok ki Müminlerden bir kısmı ise, bunu hoş görmüyorlardı) yani öyle az bir kuvvet ile büyük bir düşman kuvvetine karşı çıkmayı hoş görmüyorlardı. Fakat sonunda fetih ve zafere nail oldunuz, bu savaşı tercih etmenin fâidesi anlaşıldı. İşte bunun gibi o ganimetleri taksimin de menfaat'e uygun olduğu anlaşılabacaktır.

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

6.Hak belirdikten sonra on'da seninle mücadelede bulunurlar. Sanki onlar bakar oldukları halde ölüme sürükleniyorlar

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ

Ortaya çıktı O şeyden sonra ki Hak kunusunda Seninle mücadele ediyorlardı

(Hak belirdikten sonra on'da seninle mücadelede bulunurlar) Hatta o bir kısım müminler kendilerine Hak belirdikten yani: Her ne tarafa yönelseler zafere nail olacakları kendilerine Hz. Peygamber tarafından haber verilmiş olduktan sonra öyle beliren ve görünen bir hakikat hususunda Habibim! Seninle mücadelede bulunurlar. Düşmana karşı hareketi uygun görmeyerek münakaşaya cüret ederler,

كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

Bakıyorlar Onlar iken ölüme Sürükleniyorlar Sanki o şey gibi ki

(Sanki onlar bakar oldukları halde ölüme sürükleniyorlar) sanki o düşman kuvvetlerine karşı sevk edilecek bir kısım erler, üzerlerine yönelen ölümün sebeplerine bakar oldukları halde ölüme sürükleniyorlar. Onlar böyle bir korku ve dehşet içinde kalmışlardı. Fakat daha sonra bu hareketin ne kadar güzel bir neticesi olduğunu gördüler. İşte taksim hususunda da böyledir. Onun da menfaate ne kadar uygun olduğunu anlayarak fikir değiştireceklerdir.

&-Bedir savaşı sırasında Resulü Ekrem Hazretleri ashabı kiramıyla müşaverede bulundu. Kureyş'in kırk kişiden ibaret bir kervanı Şam'dan dönmüş geliyordu. Yanlarında birçok mallar var idi. Kureyş ordusunun bu kervanı muhafaza için yola çıkacağı haber alınmıştı. Rasûlü Ekrem, Cenabı Hakkın ehli İslâm'a yardım edeceğini ashabı kirama haber verdi. O halde kervana karşı mı, yoksa Kureyş kuvvetlerine karşı mı çıkılmasını sordu. Ashabı kiramdan bir kısmı, fazla bir kuvvete sahip olmadıkları için Kureyş kuvvetlerine karşı değil, kervana karşı çıkılması görüşünde bulundular. Çünkü

İslâm erleri hep piyade idi, içlerinde ancak iki süvari bulunuyordu. Düşman kuvvetleri ise birkaç kat fazla ve süvarileri çokça idi. Fakat Rasûlü Ekrem, İslamiyet'in kuvvet ve şanını yüceltmek ve Allah'ın yardımını kazanmak için Kureyş ordusuna karşı çıkılmasını tercih buyurmuştu. İşte bir kısım zatlar, bunu başlangıçta hoş görmemişler, düşmanın fazla kuvvetine bakarak kendilerinin mağlup ölüme mahkûm olacaklarını zannetmişlerdi. Hâlbuki daha sonra düşman ile karşılaşmış, İslâm erleri büyük bir zafere nail olmuş, peygamberin görüşünün ne kadar isabetli olduğu anlaşılmıştı. İşte bu savaş neticesinde elde edilen ganimet mallarının taksimi hakkında da Rasûlü Ekrem'in görüş ve düşüncelerinin pek uygun olduğu ortaya çıkacaktı. Nitekim de çıkmıştı. Bundan dolayı Resulü Ekrem, Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve sellem efendimizin mübarek görüşüne, emirlerine her hususta tâbi olmak mutlaka hikmet ve menfaat icabı bulunmuştur. Bedir savaşı için Ali İmran süresindeki 125. Ayeti kerimenin izahına müracaat ediniz!

وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ

7.Ve hani Allah Teâlâ size iki taifeden birini "şüphesiz o sizindir" diye vaad etmişti. Siz ise arzu ediyordunuz ki, kuvvet sahibi olmayan sizin olsun. Hâlbuki Allah Teâlâ emirleriyle hakkı izhar etmeyi ve kâfirlerin arkasını kesmeyi irade buyuruyordu.

Bu mübarek ayetler gösteriyor ki: Bedir savaşı sırasında Müslümanların düşmanlarından bir taifeye galip olacakları Allah tarafından vaad buyrulmuştu. Müslümanların bir kısmı ise düşmanın zayıf olan bir taifesine karşı hareketi uygun görmüşlerdi. Hâlbuki kuvvetli olan taifenin mağlubiyetiyle hakkın tecellisi, İslamiyet'in yücelmesi, ilâhî maksat bulunmuş, Müslümanlar da öyle bir muvaffakiyete nail olmuşlardı.

وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ

Sizindir Şüphesiz o İki taifeden Birini Allah Size vaat ediyordu O vakit ki Ve

(Ve hani Allah Teâlâ size iki taifeden birini "şüphesiz o sizindir" diye vaad etmişti) Ve Ey Müslümanlar Hatırlayınız! Hani Bedir savaşı sırasında Allah Teâlâ size iki taifeden yani: Ebu cehlin komutası altındaki bin erden oluşan, savaşçı bir düşman kuvveti ile o düşmanların Şam'dan dönen kırk süvariden ibaret bir ticaret kuvvetinden birini şüphesiz o sizindir diye vaat etmişti herhalde bunlardan birine karşı zafer kazanacağınızı size müjdelemişti.

وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ

Sizin Olur kuvvet Sahibi Olmayan Şüphesiz istiyordunuz Ve

(Siz ise arzu ediyordunuz ki, kuvvet sahibi olmayan sizin olsun) yani: Kırk süvariden ibaret bulunan ticaret kafilesi sizin olsun bu az kuvvete karşı çıkmayı istiyordunuz. Bunların azlığı, diğer taifenin ise çokluğu, silâhlı bir halde bulunmaları sizi böyle bir arzuya sevk etmişti.

وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

Sözleriyle (emirleriyle) Hakkı Gerçekleştirmek Allah İstiyordu Ve

(Hâlbuki Allah Teâlâ emirleriyle hakkı izhar etmeyi irade buyuruyordu) Allah Teâlâ bu hususa dair indirdiği ayetleriyle veya meleklerle yardım etmeleri için emir buyurmuş olmasıyla hakkı başarı ve zaferi göstermeyi tesbit ve ilân buyurmayı

وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Kökünü Kesmesini Ve

(ve kâfirlerin arkasını kesmeyi) onları kökünden koparıp darmadağın etmeyi irade buyuruyordu. Bu ilahi irade öyle adi bir kuvvete galip gelmekten ibaret olmayıp din düşmanlarının büsbütün kahrolmaları, Müslümanların başarı ve zafere nail bulunmaları için idi.

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

8.Tâki: Hakkı isbat ve bâtilı iptal etsin. İsterse, günahkâr olanlar hoşnut olmasınlar.

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ

Batılı Ortadan kaldırması Ve Hakkı Gerçekleştirmek için

(Tâki: Hakkı isbat ve bâtilı iptal etsin) evet Cenabı Hak, öyle bir yardım ve zaferin tecellisini murat buyurmuştu. Taki hakkı isbat yani: İslâm dinini tesbit buyursun ve yüceltsin ve bâtilı ibtâl etsin küfür ve şirki dağıtsın. İşte o ilâhî irade böyle yüce bir hikmete dayanmıştı.

وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Hoşnut olmasınlar Vele ki

(İsterse, günahkâr olanlar hoşnut olmasınlar) yani: Kâfir, müşrik bulunanlar, böyle hakkı ortaya çıkarma, bâtilı iptalden hoşnut olmasınlar onların bu hoşnutsuzluklarının ne kıymeti var! Onlar herhalde eli boş ve ziyanda olacaklardır.

&-İşte düşmanın kuvvetli taifesi üzerine yürümek, böyle hakkı üstün kılma ve dini yüceltmeye vesile olacağı için bu ilâhî irade bu şekilde tecelli ve tahakkuk etmiş, Müslümanlar ilâhî zafere nail olmuşlardır.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِآلِفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدَفِينَ

9.O zaman ki. Rabbinizden imdat istiyordunuz. Şüphe yok ki, size ardı ardına meleklerden bin ile imdat ediciyim, diye sizin için duanıza icabet buyurdu.

Bu mübarek ayetler, Bedir savaşında müminlere birçok meleklerin imdada gelmiş olduklarını bildirmektedir. Ve bu gibi imdat kuvvetleri müminlere bir müjde ve kalplerini yatıştırma hikmetine dayanmış olduğunu, haddizatında fetih ve zaferin ise ancak ilâhî irade ile vücuda geleceğini ihtar buyurmaktadır.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ

Rabbinizden Yardım istiyordunuz O vakit

(O vakit ki Rabbinizden imdat istiyordunuz) Ey Müslümanlar! Hatırlayınız o Bedir Savaşı zamanını ki, siz ve Yüce Resul Rabbinizden imdat istiyordunuz Yarabbi Senin din düşmanlarına karşı bize zafer ihsan buyur diye dua ediyordunuz.

&-Özellikle Rasûlü Ekrem Hazretleri kibleye yönelerek iki mübarek elini kaldırmış ve "Allah'ım! Bana vaad buyurduğunu yerine getir, Allah'ım! Bu cemaat helak olursa yeryüzünde sana ibadet edenler kalmaz." diye niyazda bulunmuştu.

فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِآلِفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدَفِينَ

Ardı ardına Meleklerden Bin kişi ile Size yardım ediciyim Şüphesiz ben Size Ve icabet etmişti

(Şüphe yok ki, size ardı ardına meleklerden bin ile imdat ediciyim, diye sizin için duanıza icabet buyurdu) O Yüce mabut, o gün evvelâ bin melek ile sonra iki bin melek ile daha sonra diğer iki bin melek ile yardım göndermiştir ki, toplamı beş bin melektir.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ

اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

10.Ve Allah Teâlâ bunu ancak bir müjde olmak ve bununla kalpleriniz yatışsın diye yapmıştır. Ve hâlbuki zafer ancak Allah tarafındandır. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ

Kalpleriniz Onunla Yatışması için Ve Bir müjde olarak Ancak Allah bunu yapmadı Ve

(Ve Allah Teâlâ bunu ancak bir müjde olarak yapmıştır) İşte ey Müslümanlar Allah Teâlâ böyle melekler ile size imdatta bulunmasını ancak sizin zafer kazanacağınıza dair size bir müjde olmak için yapmıştır. Ve bununla kalpleriniz yatışsın diye) bu me

leklerin böyle gelmeleriyle kalpleriniz yatışsın diye yapmıştır. Taki, öyle azlığınızdan dolayı kalben endişede bulunmayasınız

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

Allah Tarafından Ancak Yardım yoktur Ve

(ve hâlbuki zafer ancak Allah tarafındandır) öyle sayınızın artmasıyla, meleklerin size yardım etmesiyle değildir. Zaferin mutlak olarak meydana gelmesi, tahakkuku yalnız ilâhî irade ile. Bir takım sebepler vesairenin zaferi vesile olması ise bu hususta hikmet gereği cereyan eden ilâhî sünnet gereğidir,

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Hikmet sahibidir Güçlü olanı Allah Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir) evet Allah Teâlâ azizdir güçlüdür, galiptir, asla mağlûp olmaz. Her dilediğini yapmaya fazlasıyla kadirdir ve hâkimdir her ne yaparsa hikmet ve fayda gereği olarak yapar. Bütün iradeleri, tedbirleri sırf hikmettir. Bundan dolayı Bedir savaşındaki zafer ve galibiyet de yine sadece Cenabı Hakın kudret ve iradesiyle vücuda gelmiştir. Artık mü'minler için lâzımdır ki, her hususta Hak Teâlâ'ya itimat ve iltica etsinler.

&-Bu melekler birçok zatlara göre Bedir savaşında fiilen savaşta bulunmuşlardır. Bu melekler insan şeklinde temessül etmişler, atlar üzerinde bulunarak beyaz sarık sarımlar, üzerlerinde beyaz elbise bulunmuştur. Bu melekler, Ahzab ve Huneyn savaşlarında ise hazır bulunmuşlar ise de cihada bilfiil iştirak etmemişlerdir.

&-Seleften bazı zatlara göre melekler. Bedir gazvesinde de harbe iştirak etmemişlerdir. Bunlar yalnız bir müjde, bir kalp yatıştırmaya sebep olmak için gelmişlerdir.

&-Bununla beraber bunların imdada gelmiş olmaları, harbe iştirak etmiş olduklarına delâletten uzak değildir. Hikmet gereği harbe iştirak etmiş olabilirler. Gerçek şu ki, Cenabı Hak dilerse bir melek ile de bir düşman ordusunu darmadağın edebilir. Fakat onları birer insan suretinde göstermiş, onlar da yürürlükte olan âdete göre hareket ederek sahip oldukları kuvvet ve gücü göstermemiş olabilirler. Bu husustaki bilgi Allah katındadır.

إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ

11.Hatırlayınız ki, onun tarafından bir eminlik olmak için sizi bir hafif uykuya daldırmıştı. Ve gökten üzerinize su da indiriyordu. Onunla sizi temizlesin ve sizden şeytanın vesvesesini gidersin ve kalplerinize bir rabıta versin ve onunla ayakları sabit kılsın diye

Bu mübarek ayetler. Bedir savaşı sırasında Müslümanlara yönelen ilâhî lutufları bildirmektedir. Ve meleklerin ne gibi hizmetler ile mükellef bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ

Ondan Emniyet olarak Hafif bir uykuya Sizi daldırmıştı O zaman

(Hatırlayınız ki, onun tarafından bir eminlik olmak için sizi bir hafif uykuya daldırmıştı) Ey Müslümanlar! Hatırlayınız ki Bedir Savaşı esnasında Cenabı Hak tarafından sizin için bir güvence düşmanlarınızın üzerinize hücum edecekleri endişesinden, korkusundan emin bulunmanız için o Yüce Yaratıcı sizi bir hafif uykuya daldırmıştı. O sayede istirahat etmiş, yorgunluktan kurtulmuş, düşmanlarınızla cihada elverişli bir hale gelmiş idiniz.

وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُم بِهِ

Onunla Sizi Temizlemesi için Bir su Gökten Üzerinize İndiriyordu Ve

(Ve gökten üzerinize su da indiriyordu) Ve O Yüce Mabut gökten üzerinize su da indiriyordu güzelce yağmurlar da yağdırmıştı tâki, Onunla sizi temizlesin abdestsizliklerden, guslü icab eden hâllerden dolayı yıkanıp tertemiz olasınız

وَيُذْهِبْ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Pisiliğini Sizden Gidermesi için Ve

(Ve sizden şeytanın vesvesesini gidersin) şeytanın kalplerinize düşürdüğü vesveseler gitsin. İhtilâm gibi hâllerden dolayı vücuduna lüzum görülen sular bulunsun,

وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ

Ayakları Onunla Sabit kılması için Ve Kalplerinizi Bağlamak için Ve

(ve kalplerinize bir rabita versin ve onunla ayakları sabit kılsın diye) Cenabı Hakkın yardımına, zaferine nail olacağınıza dair kalplerinizi takviye buyurmuş olsun, Ve onunla ayakları sabit kılsın yani o su ile veya kalplerinizi öyle takviye etmekle İslâm erlerinin ayaklarını harp meydanında sabit kılsın diye böyle ilâhi lütf tecelli etti. &-Çünkü böyle bir durumda kalpler kuvvet bulur, korku ve ürpertiden kurtulur, cihat sahasında daha büyük bir metanet ve şecaat gösterilir, sahiplerinin zafer kazanmasına vesile olur.

&-Bedir savaşında düşman kuvvetleri Bedirdeki su mahallini daha evvel işgal etmişlerdi, İslâm kuvvetleri ise susuz bir yerde bulunuyorlardı. Abdest almak için, gusül edebilmek için su bulamıyorlardı. Eshabı kirama şeytan vesvesede bulunmuştu veya içlerinde bulunmuş olan münafıklar demişti ki: "Siz hak üzere bulunduğunuzu iddia ediyorsunuz ve aranızda bir Yüce Peygamberin bulunduğunu iddia ediyorsunuz. Hâlbuki suyu müşrikler elde etmişler, siz ise abdestsiz olarak namaz kılmaya mecbur bulunuyorsunuz. Bu gidişle onlar size galip geleceklerdir. İşte bu tarzdaki kötü telkinleri defetmek için Allah Teâlâ lütfetmiş, yağmurlar yağdırmış, Müslümanları susuzluktan kurtarmış, kalplerine metanet vermiş ve nihayet ehli İslâm'ı galip kılmıştır.

إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلَتْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

12.Hani Rabbin meleklere vahiy ediyordu ki: Şüphesiz ben sizinle beraberim. Haydin iman edenlere destek olun, kâfir olanların yüreklerine elbette korku düşüreceğim. Hemen boyunlarının üstüne vurun ve onların bütün parmaklarına vurun.

إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ

Sizinle Şüphesiz ben Meleklere Rabbin Vahyedyordu O vakit

(Hani Rabbin meleklere vahiy ediyordu ki: Şüphesiz ben sizinle beraberim) Ve Resulüm! Hatırla: Hani Rabbin Kerem ve merhamet sahibi olan mabudun Müslümanların imdadına koşacak olan meleklere vahiy ediyordu ki, ey meleklerim! şüphesiz ben Size yardım etmek, sizi zafer ve galibiyete erdirmek itibarıyla sizinle beraberim sizi bu hususta destekleyip muvaffak kılacağım,

فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Haydi destekleyin

(Haydin iman edenlere destek olun) siz iman edenleri Hz. Muhammed'in ordusunu teşkil eden Müslümanları tesbit yani kalplerini takviye edin tâki, müşriklere karşı korusuzca savaşa atılsınlar.

سَأَلَتْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ

Korku İnkâr ettiler O kimselerin ki Kaplerine Salacağım

(Kâfir olanların yüreklerine elbette korku düşüreceğim) artık onlar savaşta sebat gösteremeyeceklerdir. Müslümanlar hakkında ne büyük ilâhî lütf! Artık ey mü'minler Ey melekler!

فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

Parmaklara Bütün Onlardan Vurun Ve Boyunları Üstüne Hemen vurun

(Hemen boyunlarının üstüne vurun ve onların bütün parmaklarına vurun) onla

rın kellelerini kılıçlarınızla kesiverin. Ve onların bütün parmaklarına vurun ellerinin ve ayaklarının bütün mafsallarına da vurun onları hayattan mahrum bırakınız. Tâki, İslâm ordusu, zafere ulaşsın.

§-Meleklerin de bu savaşta cihada bilfiil iştirak etmiş oldukları görüşünde olan zatlara göre bu hitap, hem Müslümanlara, hem de meleklerle yöneliktir. Bundan dolayı melekler de bu cihada iştirak ile memur bulunmuşlardır.

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَاقُّوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

13.Bu da onların Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefet ettiklerinden dolayıdır. Ve her kim Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefet ederse şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nın cezası pek şiddetlidir.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin ne gibi sebeplerden dolayı mağlup ve kahredilmiş olduklarını ve onların ahirette de ne şiddetli azaplara tutulacaklarını ihtar buyurmaktadır.

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَاقُّوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ

Resulüne Ve Allah'a muhalefet ettiler Çünkü onlar Bu

(Bu da onların Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefet ettiklerinden dolayıdır)

Resulüm! Cenabı Hakkın o kâfirleri öyle mağlûbiyete, felâkete düşürmesi de onların Allah Teâlâ'ya ve Resulüne onların emirlerine ve yasaklarına karşı muhalefet ettiklerinden başka bir cephe tercih eylediklerinden dolayıdır. Cenabı Haktan ayrılıp küfür tarafına gitmiş olduklarından ileri gelmiştir.

وَمَنْ يُشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ

Resulüne Ve Allah'a Muhalefet ederse Kim Ve

(Ve herkim Allah Teâlâ'ya ve Resulü'ne muhalefet ederse) onların tarafına muhalif bir taraf edinirse

فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetlidir Allah Şüphe yokki

(şüphe yok ki Hak Teâlâ'nın cezası pek şiddetlidir) Onların bu dünyada maruz kaldıkları esaret gibi öldürülme ve ağır ceza gibi felâketler nisbeten az bir şeydir, onlar için asıl ahiret âleminde en şiddetli azaplar vardır.

ذٰلِكُمْ فَذُوقُوْهُ وَاَنَّ لِلْكَافِرِيْنَ عَذَابَ النَّارِ

14.İşte gördünüz ya! Şimdi bunu tadınız. Ve şüphesiz ki, kâfirler için ateş azabı da vardır.

ذٰلِكُمْ فَذُوقُوْهُ

Şimdi tadın onu işte gördünüz ya

(İşte gördünüz ya Şimdi bunu tadınız) Ey kâfirler işte gördünüz ya Size gelen bu felâketi Şimdi bu dünyada bu felâketi tadınız bunu siz daha dünyada iken çekiniz.

وَاَنَّ لِلْكَافِرِيْنَ عَذَابَ النَّارِ

Cehennem Azabı Kâfirler için vardır Ve şüphesiz

(Ve şüphesiz ki, kâfirler için ateş azabı da vardır) ki o bu dünyadaki felâketlere benzemez, o pek fazla şiddetlidir ve ebedîdir. Öyle bir azap ve ikabın sebebi ise küfürdür, isyandır. Artık uyanınız, bu küfür ve isyandan vazgeçiniz, öyle ebedi bir azaptan kurtulmaya çalışınız. Sizin için başka bir kurtuluş çaresi yoktur.

يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِيْنَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوْهُمْ الْاَدْبَارَ

15.Ey iman etmiş olanlar! Kâfir olanlara toplu bulundukları bir halde karşılaştığınız zaman onlara arkalarınızı çevirmeyiniz.

Bu mübarek ayetler, ehli İslâm'a cihat meydanlarında sebat edip düşmandan yüz çevirmemelerini tebliğ ediyor. Bir lüzum ve fâide için olmaksızın bulundukları noktalardan ayrılanların ne fena sorumluluklara maruz kalacaklarını ihtar buyuruyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar!) Ey İslâm ordusunu meydana getiren Müslüman erleri

إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا

Toplu halde İnkâr ettiler O kimselerle ki Karşılaştınız O zaman ki

(Kâfir olanlara toplu bulundukları bir halde karşılaştığınız zaman) kâfir olanlara muharebe esnasında toplu bulundukları bir halde karşılaştığınız zaman onların öyle çokluğuna bakıp da

فَلَا تُولُّوهُمْ الْأَدْبَارَ

Arkalarını Onlara Artık çevirmeyin

(onlara arkalarını çevirmeyiniz) onlar çok olsalar da onlardan korkarak bozguna uğramış bir hâle gelmeyiniz. Sabır ve sebat ediniz ki, muvaffak olasınız. Veya Ey İslâm erleri! Siz düşmana karşı azar azar, usul usul yürüyerek onlarla karşılaşıncı onlara arkınızı dönmeyiniz, sebat ediniz buyrulmuş oluyor.

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَاوِيَهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

16.Ve her kim o günde onlara arkasını çevirirse, cenk için bir tarafa dönmek veya diğer bir fırkada yer almak için müstesna, muhakkak ki. Allah Teâlâ tarafından bir gazap ile dönmüş olur ve onun yurdu cehennemdir ve ne fena bir dönülecek yer.

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ

Arkasını O günde Onlara çevirirse Kim Ve

(Ve her kim o günde onlara arkasını çevirirse) Ve Sizlerden her kim o günde o düşmanlarla karşılaşacağınız zamanda onlara arkasını çevirirse bozularak savaştan kaçarsa pek büyük bir günah işlemiş olur.

إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ

Bir birliğe Katılan Veya Savaşmak için Bir tarafa çekilen Ancak

(cenk için bir tarafa dönmek veya diğer bir fırkada yer almak için müstesna)

Yani: Düşmana ansızın atılmak için kendisini bir harp hilesi olmak üzere bozguna uğramış gibi göstermek hali müstesnadır. Veya kendileriyle cenk ettiği taifeden daha mühim bir taifeye karşı vaziyet almak için yerinden ayrılmak müstesnadır veya diğer bir fırkada yer almak için arka çevirmek yani: İslâm ordusundaki diğer bir cemaate katılmak için yerinden ayrılmak müstesna bunlar savaşın gerektirdiği şeylerdedir. Bunlardan dolayı sorumluluk gelmez. Fakat böyle meşru bir sebep olmayınca

فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir gazaba Uğramıştır Artık gerçekten

(muhakkak ki Allah Teâlâ tarafından bir gazap ile dönmüş olur) muhakkak ki o düşmanlara karşı yüz çevirenler Allah Teâlâ tarafından bir gazap ile geri dönmüş yüz çevirmiş olur ilâhi azabı hak etmiş bulunur,

وَمَاوِيَهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Dönüş yeridir Ve Ne kötü Cehennemdir Ve Onun yurdu

(ve onun yurdu cehennemdir ve ne fena bir dönülecek yer) dünyadaki İslâm yurdunu meşru bir sebebe dayanmaksızın savunmadan kaçındığı için onun ahirette ki yurdu cehennem olacaktır. Ve o cehennem ne fena bir dönülecek yer. Artık hangi bir mümin, böyle bir akıbete maruz kalmasını ister? Bundan dolayı Müslümanlar için cihat sahasında sabır ve sebatan ayrılmamak icab eder. Başarı Allah'tandır.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

17.Sonra onları siz öldürmediniz ve lâkin Allah Teâlâ öldürdü. Ve attığın vakit sen atmadın ve lâkin Allah Teâlâ attı. Hem de müminleri Allah tarafından güzel bir imtihan ile imtihan etmek için. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ, hakkıyla işiticidir, tam manasıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, bütün başarıların, bütün sıkıntıların birer hikmete dayanmış olarak ilâhî takdir ile vücuda geldiğini bildirmektedir. Ve istenilen fetihlerin vücuda gelmiş olduğunu beyan ile ehli küfrü düşmanca hareketlerine son vermeğe davet etmektedir. Aksi takdirde çokça bulunmalarının kendilerine fayda veremeyeceğini ihtar buyurmaktadır.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ

Onları öldürdü Allah Fakat Sonra onları siz öldürmediniz

(Sonra onları siz öldürmediniz ve lâkin Allah Teâlâ öldürdü) Ey İslâm mücahitleri! Bedir Savaşında o düşman fertlerini siz öldürmediniz, onlara siz kendi kuvvetinize kudretinizle galip gelmiş olmadınız sizlere zafer vererek o düşmanları yenilgiye uğratan gerçekte Cenabı Hak olmuştur.

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى

Attı Allah Fakat Attın O vakit ki Ve Atmadın

(Ve attığın vakit sen atmadın ve lâkin Allah Teâlâ attı) Resulüm! O düşmanların üzerine bir avuç toprağı attığın vakit sen atmadın. O toprağı düşmanların yüzlerine haddizatında sen isabet ettirmiş olmadın o isabeti öyle harikulade bir şekilde Cenâbı Hak meydana getirdi, düşmanların yenilgisine sebep kıldı,

وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا

Güzel Bir imtihanla Ondan Mü'minleri İmtihan etmesi için Ve

(Hem de müminleri güzel bir imtihan ile imtihan etmek için) Bu harikanın vücuda gelmesi, müminleri ilâhî katından güzel bir imtihan ile imtihan etmek için idi. Yani onlara şükür vesilesi olmak için böyle büyük bir nimet, bir başarı ve zafer ihsan buyurmuştu.

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ, hakkıyla işiticidir, tam manasıyla bilicidir) evet Allah Teâlâ sizin iddialarınızı, yardım talebinde bulunmanızı hakkiyle işiticidir. Ve sizin hareketlerinizi, niyetlerinizi, dualarınızın kabulüne sebep olan kalbî hallerinizi tam manasıyla bilicidir. Artık bütün bu muvaffakiyetleri o Yüce Yaratıcıdan bilmeli ve daima ona şükürlerde, hamd'ü senada bulunmalıdır.

&-Rivayete göre Bedir savaşındaki başarıdan sonra Müslümanlardan bir kısmı ihtilâfta bulunmuş

Meselâ; birisi: "Filân şahsı ben öldürdüm" demiş, Diğer birisi de: "hayır onu ben öldürdüm" diye iddiada bulunmuş, bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, bütün bu başarıların sadece Allah'ın kudreti ile meydana geldiği kendilerine tembih olunmuştur. Birde Resulü Ekrem Kureş ordusunun geldiğini görünce: Yarabbi Bana vaat buyurduğün zaferi nasip buyur, diye duaya başlamış. Bunun üzerine Cibril'i Emin gelmiş, "bir avuç toprak al, düşmanların üzerine at" demiş. Yüce Peygamber Hz. Ali'ye hitaben: "Derenin ufacık taşlarından bana bir avuç ver diye emretmiş, bunu alınca: Yüzleri berbat olsun" diyerek düşmana karşı atmış, bu bütün müşriklerin gözlerine isabet ederek derhal yenilgilerine sebep olmuştur.

&-İşte böyle bir harika da yalnız Cenâbı Hakkın kudretiyle, takdiriyle meydana gelmiştir. Yoksa tabii kanuna göre böyle bir isabet, böyle bir yenilgi nasıl düşünülebilir. Bundan dolayı biz bütün muvaffakiyetlerimizi Cenâbı Hak'tan bilmeliyiz.

ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدِ الْكَافِرِينَ

18.Bu böyledir ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ kâfirlerin hilesini iptal edicidir.

ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدِ الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Tuzağını İptal edendir Allah Şüphesiz Ve Bu böyledir

(Bu böyledir ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ kâfirlerin hilesini iptal edicidir) Bütün muvaffakiyetleriniz Allah'ın kudreti ile, sizi imtihandaki hikmet, bu savaştaki galibiyet, mü'minleri yüceltmek, kâfirleri de kahretmek ve zayıf düşürmek içindir. Ve şüphe yok ki, kâfirlerin hilesini iptal edicidir onları kötü maksatlarından dolayı böyle mağlubiyetlere, yenilgilere daima uğratacaktır. Elverir ki, Müslümanlar kendi vazifelerini bil-sinler ve her hususta muvaffakiyet! Cenâbı Hak'tan niyaz etsinler.

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ

تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

19.Eğer ey kâfirler fetih istiyorsanız işte size fetih gelmiştir. Ve eğer vazgeçerseniz artık o sizin için hayırlıdır. Ve eğer dönerseniz biz de döneriz. Ve elbette cemaatiniz çok olsa da size bir şey ile fayda verir olamayacaktır. Ve muhakkak ki Allah Teâlâ müminler ile beraberdir.

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ

Fetih Size geldi İşte muhakkak Fetih istiyorsanız Eğer

(Eğer ey kâfirler fetih istiyorsanız işte size fetih gelmiştir) Ey kâfirler! Kâbe'nin perdelerine sarılarak: "Yarabbi, İki ordudan hangisi daha yüksek, daha hidayet üzere, daha değerli ise ona zafer ver" diye dua ediyor idiniz, ya. İşte Allah Teâlâ daha üstün, daha değerli olan Müslümanlar grubuna zafer verdi, onları galip kıldı. Artık uyanınız!

وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Artık o Vazgeçerseniz Ve eğer

(Ve eğer vazgeçerseniz artık o sizin için hayırlıdır) Rasûlü Ekrem'e olan düşmanlığa, Müslümanlara karşı savaş cüretine son verirsiniz artık o son vermek sizin için hayırlıdır. O sayede esaretten, öldürülmekten kurtulmuş, selâmete ermiş olursunuz,

وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ

Döneriz Dönerseniz Eğer Ve

(Ve eğer dönerseniz biz de döneriz) yani siz savaşa dönerseniz bizde döneriz şu gördüğünüz fetih ve zaferi Resulümüze tekrar tekrar ihsan ederiz. Nitekim de ihsan buyurmuş, Resulü Ekrem'i bütün cihat sahalarında mansur ve muzaffer kılmıştır.

وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ

Çok olsa Velez ki Bir şeyle Topluluğunuz Size Asla fayda vermez Ve

(Ve elbette cemaatiniz çok olsa da size bir şey ile fayda verir olamayacaktır) Ve Ey Düşmanlar Elbette cemaatiniz çok olsa da sizi zafere kavuşturamayacaktır. Ve fazlalığınız size bir fâide olamayacaktır. Sizi müdâfâya, yenilgiden kurtarmaya kadir bulunamayacaktır.

وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerle Beraberdır Allah Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki Allah Teâlâ müminler ile beraberdir) Ve muhakkak ki. Allah Teâlâ zafer ve yardım hususunda müminler ile beraberdir. Onları fetih ve zafere nail buyuracaktır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَانْتُمْ تَسْمَعُونَ

20.Ey iman etmiş olanlar! Allah Teâlâ'ya ve peygamberine itaat ediniz. Ve siz işitir olduğunuz halde ondan yüz çevirmeyiniz.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'ya ve Resulüne itaatın lüzumunu bildirmektedir. Dinî emirleri, yasakları işitip bildikleri halde onlara riayet etmeyenlerin ise sağlam duygulardan mahrum, en kötü hayvanlardan sayılmış kimseler olduklarını ve onların bile haktan yüz çevirdiklerini kınama makamında olarak beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a itaat edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Allah Teâlâ'ya ve resulüne itaat ediniz) ey İslamiyet nimetine nail bulunanlar! Allah Teâlâ'ya ve resulüne her emir ve yasak buyurmuş oldukları hususlarda, bu cümleden olarak cihada iştirak hususunda itaat ediniz aykırı bir harekette bulunmayınız.

وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ

İşitiyorsunuz Siz iken Ondan Yüz çevirmeyin Ve

(Ve siz işittir olduğunuz halde ondan yüz çevirmeyiniz) Ve siz Kuranı Kerim'in beyanlarına, dinî nasihatleri işittir olduğunuz halde Resulü Ekrem'den, onun dinî tebligatına uymaktan yüz çevirmeyiniz. Üzerinize düşen dinî vazifeleri yerine getirmekten kaçınmayınız. Böyle bir hareket, insanlığa, kulluk şanına yakışmaz. Bundan dolayı cihat hususunda da Rasûlullah'a muhalefet ederek ondan ayrılmayınız.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

21.Ve öyle kimseler gibi olmayınız ki, onlar işittik derler ve hâlbuki onlar işitmezler.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ

O kimseler gibi ki Olmayın Ve

(Ve öyle kimseler gibi olmayınız) Ey Müslümanlar! Siz öyle kâfirler ve münafıklar gibi emir ve yasağa muhalefette bulunmayınız ki, onlar

قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

İşitmezler Halbu ki onlar İşittik Derler

(işittik derler ve hâlbuki onlar işitmezler) sadece böyle bir iddiada bulunurlar ama onlar işittiklerine riayette bulunmazlar, ona karşı işitmemiş gibi bir vaziyet alırlar. Artık onların o işitmeleriyle işitmemeleri eşit bulunmuş olmaz mı?

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

22.Şüphesiz ki. Allah Teâlâ katında canlıların en kötüsü, sağırлар ve dilsizlerdir ki, akıl erdiremezler.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Canlıların Kötüsü Şüphesiz

(Şüphesiz ki Allah Teâlâ katında canlıların en kötüsü) Onun hüküm ve kazası hususunda hayvanların en kötüsü yeryüzünde dolaşan hayvanların en şerlisi, en zararlısı

الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdirmiyorlar O kimseler ki Dilsizlerdir Sağırlardır

(o sağırлар ve dilsizlerdir onlar akıl erdiremezler) onlar hakkı işitmezler ve hakka dair bir söz söylemezler. Hakkı işitip söyleyecek bir kabiliyetten mahrum bulunurlar. Ve onlar akıl erdiremezler onların kusurları, kötü halleri bu derece fenadır. Bazı sağırлар ve dilsizler vardır ki, bazı şeyleri bilir, aklen anırlar. O inkârcı insanlar ise böyle bir aklî kabiliyete bile sahip değildirler. Bu yaratılış kabiliyetini onlar zâyi etmişlerdir.

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

23.Ve eğer Allah Teâlâ onlarda bir hayır bilse idi elbette onlara işittirirdi. Ve eğer işittirecek olsaydı elbette onlar yine dönerlerdi. Ve onlar kaçınan kimselerdir.

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ

Elbette onları işittirirdi Bir hayır Onlarda Allah Bilseydi Ve Eğer

(Ve eğer Allah Teâlâ onlarda bir hayır bilse idi) Yani Onların kendi kuvvetlerini hakkı araştırmaya sarf edeceklerini, hidayete tâbi olacaklarını Cenâbı Hak, ezelf ilmiyle bilmiş olsa idi. Elbette onları işittirirdi onları hakkı kabul ve hakikatî tefekkür edip düşünecek bir işitme kabiliyetine nail buyururdu. Hâlbuki onlarda öyle bir kabiliyet kalmamıştır,

وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا

Elbette onlar yine dönerlerdi İşittirecek olsaydı Ve eğer

(Ve eğer işittirecek olsaydı elbette onlar yine dönerlerdi) Ve eğer Allah onları işittirecek olsa idi onlara, diyelim, anlama ve düşünme çerçevesinde işitme duygusu verse idi elbette onlar yine işittikleri hakikatlerden yine yüz çevirirlerdi. O işitecekleri hakikatlerden yine istifade etmezlerdi. Veyahut hakkı kabulden sonra yine inkâr ederek dinden dönerlerdi. Sanki hiç işitmemiş gibi olurlardı.

وَهُمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çevirenlerdir Onlar Ve

(Ve onlar kaçınan kimselerdir) yani onlar hakkı kabulden kaçınan kimselerdir. İşittikleri şeyleri kalpleriyle inkâr ederler. Onlar inatçıdırlar, böyle bir kaçınmak onların adetleridir.

&-Bir rivayete göre Kureyş müşrikleri Resulü Ekrem'e demişlerdi ki: Bizim ceddimiz olan Kusay, mübarek bir şeyh idi, onu dirilt, eğer o sana şahitlik ederse biz de sana iman ederiz. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuştur. Buyurmuş oluyor ki: Eğer Kusay hayat bularak Hz. Peygamber'in risaletini tasdik etse bu inkârcılar da bunu işitseler, yine iman etmezler, bu diriltme olayını bir gösteriş sanarak yine küfürlerinde devam ederler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

24.Ey müminler! Sizi kendinize hayat verecek şeylere davet ettiği vakit Allah için ve Peygamber için icabet edin ve bilin ki, muhakkak Allah Teâlâ kişi ile kalbi arasına girer ve şüphe yok ki, onun huzurunda toplanacaksınız.

Bu mübarek ayetler, Cenâbı Hak ile Yüce Resulü tarafından olan tekliflerin birer hayat unsuru olduğunu ve onlara icabet etmenin lüzumunu bildirmektedir. Ve bütün insanlar Hak Teâlâ'nın tasarrufu altında bulunduklarından ve onun manevî huzuruna sevk olunacaklarından ona söve hareketlerini tanzim etmelerini ve bütün cemiyet hayatına zarar verecek olan gayrı meşru hareketlerden kaçınılmasını ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ

Resulüne Ve Allah'a İcabet edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey müminler Allaha ve resulüne icabet edin) Ey iman nimetine nail bulunmuş olan kullar Allah Teâlâ'nın muhterem Resulü kendinize maddî ve manevî olarak fayda sağlayacak

إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ

Size hayat verecek O şeylere ki Sizi davet etti O vakit ki

(Sizi kendinize hayat verecek şeylere davet ettiği vakit) meselâ: Millî hayatı koruyacak olan cihada veya ebedî hayatın vesilesi olan dinî ilimleri tahsile veya sahibini ebedî hayata, kavuşturacak olan güzel inançlara veya içki gibi, fuhşiyat gibi terk edilmeleri cemiyetin hayatî temizliğini temine sebep olan şeyleri terk etmeğe davet ettiği vakit. Hemen Allah için ve Peygamber için güzel bir itaat göstererek o davete icabet edin öyle mükellef olduğunuz şeyleri bir kalp rahatlığı ile ifaya çalışınız. Bundan dolayı Ey müminler

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

Ve Kalbi Kişi Arasına Girer Allah Şüphesiz Ve Bilin

(ve biliniz ki, muhakkak Allah kişi ile kalbi arasına girer) yani: Hak Teâlâ Hazretleri kullarına İlim ve tasarruf bakımından kendilerinden daha yakındır, kullarının bütün düşüncelerini bilmektedir, kullarını kalbî ilhamlarını istediği gibi değiştirebilir. Ve dilerse bir kulu ile onun kalbi arasına bir engel bırakır, artık mümin ise, kâfir, kâfir ise mümin olamaz. Bundan dolayı her hususta ve bu cümleden olarak imanda sebata muvaffakiyet hususunda daima, Allah'ın korumasına sığınılmalıdır. Nitekim Resulü Ekrem Efendimiz bile çok kere **Ey kalpleri evirip çeviren Rabbim! Benim kalbimi senin dinin üzerine sabit kıl**, diye dua ederdi. Ve ey Müslümanlar!

وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona Şüphesiz o Ve

(ve şüphe yok ki, onun huzurunda toplanacaksınız) evet şüphe yok, o Yüce Yaratıcının huzurunda toplanacaksınızdır başkasının değil. O hikmet sahibi mabut da amellerinizin mahiyetlerine, mertebelerine göre size mükâfat ve ceza verecektir. Artık gaflette bulunmayınız, sonunuzu göz önüne alınız, ona göre hayatınızı tanzime çalışınız, ibadet ve itaatten geri durmayınız.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

25.Ve bir fitneden sakının ki, sizden yalnız zulüm edenlere dokunmakla kalmaz ve biliniz ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın cezası pek şiddetlidir.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً

Sadece Sizden Zulmettiler O kimselere ki isabet etmez Bir fitneden ki Ve Sakının

(Ve bir fitneden sakının ki, sizden yalnız zulüm edenlere dokunmakla kalmaz) Ve Ey Müslümanlar Öyle bir fitneden gayrı meşru bir harekettten, felâkete sebep olacak bir hadisenin meydana gelmesinden sakının ki onun kötülüğü, felâketi; maddî ve manevî zararları sizden yalnız zulmedenlere dokunmakla kalmaz. Bilâkis zulmetmemiş, o hadiseyi fiilen yapmamış olanları da kapsar.

Meselâ: Bir cemiyet arasında bir takım gayrı meşru şeyler yapıp dururken bunları yapanların engellenmesine çalışılmaması, umumî bir sorumluluğa, bir kötülüğe sebep olabilir. Aynı şekilde: Gerektiğinde cihat hususunda bir taifenin tembellik göstermesi, o taifenin mensup olduğu bütün bir cemiyet hakkında mağlûbiyeti zarar ve ziyarı doğurabilir. Artık bu gibi kötü neticeleri doğuracak şeylere meydan vermemelidir.

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetli olandır Allah Şüphesiz Bilin Ve

(ve biliniz ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın cezası pek şiddetlidir) Ve Ey müminler! Kesin olarak biliniz ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın cezası ona muhalefet edenler hakkında pek şiddetlidir. Onun hükümlerine riayet etmeyenlerin sonları pek kötüdür. Nitekim bu gibi ilâhî emirlere riayet edilmediğinden dolayı İslâm tarihinde pek acıklı hâdiseler vücuda gelmiştir, Müslümanlar arasındaki mücadeleler ne kadar korkunç, genel musibetlere sebebiyet vermiştir.

&-Bundan dolayı öyle şiddetli bir azabı hak etmemek için Allah'ın hükümlerine riayete devam etmelidir. Toplumun zarar ve ziyanına sebebiyet verecek şeylerin vücuda gelmemesine elden geldiği kadar çalışmalıdır, şahsî ve genel selâmet ve menfaat bunu gerektirmektedir.

وَإِذْ كُنتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَن يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ

فَأَوَيْكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَزَادَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

26.Ve hatırlayınız ki, bir zaman siz yeryüzünde azlık idiniz, zayıf sayılan kimse idiniz. İnsanların sizi çarpıp kapmasından korkardınız. Sonra Allah Teâlâ sizi

yerleştirdi ve sizi yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı, tâki, şükredesiniz.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın başlangıçta zayıf olan İslâm toplumunu daha sonra kuvvet ve güce kavuşturmuş olduğunu beyan ile onları şükre, itaate davet etmektedir ve dinî hükümlere muhalefeti ve hiyâneti yasaklamaktadır. Ve bir imtihan, bir denemeden ibaret olan dünya servetine, evlât gayretine kapılarak bir takım muhterişçe hallerde bulunulmamasını ihtar buyurmaktadır.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Zayıf sayılan kimseler idiniz Az idiniz Siz O zaman ki Ve Hatırlayın

(Ve hatırlayınız ki, bir zaman siz yeryüzünde azlık idiniz, zayıf sayılan kimseler idiniz) Ve Ey muhacirler topluluğu! Hatırlayınız ki Siz bir zaman Mekke'yi Mükerrerem'e sahasında azlık idiniz sayınız noksan idi ve siz *yeryüzünde* zayıf sayılan kimseler idiniz sizde bir kuvvet, bir güç görülemiyordu

تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ

İnsanların Sizi kapıp götürmesinden Korkuyordunuz

(insanların sizi çarpıp kapmasından korkardınız) Kureyş müşriklerini ve diğer Arap kâfirlerinin sizi süratle mahvedip cezalandırmalarından endişe içinde yaşıyordunuz. Nitekim bütün Arap kavmi de Fars ve Rum kâfirlerinin elleri altında zelilce bir vaziyette bulunmuşlardı.

فَاَوْيَكُمْ وَآيِدْكُمْ بِنَصْرِهِ

Yardımla Sizi Ve Destekledi Sonra sizi yerleştirdi

(Sonra Allah Teâlâ sizi yerleştirdi ve sizi yardımıyla destekledi) Sonra Allah Teâlâ sizi Ey Müslüman muhacirler Medine'yi Münevvere'de yerleştirdi düşmanlarınızdan emin olacağınız bir barınağa sizi kavuşturdu. Ve sizi yardımıyla destekledi Ensar'ı kiramın yardımıyla veya meleklerin imdadıyla sizi düşmanlarınız olan kâfirler üzerine galip kıldı,

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredesiniz Tâki, Temiz şeylerden Size rızık verdi Ve

(ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı, tâki, şükredesiniz) ve sizi temiz şeylerden Ganimet mallarından rızıklandırdı bu ganimet mallarını size helâl kıldı, hâlbuki sizden evvelki milletlere helâl değildi, tâki, nail olduğunuz bu muazzam nimetlerden, muvafakiyetlerden dolayı Cenabı Hak'ka şükredesiniz. Ve kulluk vazifenizi bilip Allah Teâlâ'nın rızasına aykırı hareketlerden kaçmalısınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

27.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'ya ve Peygambere hıyanet etmeyiniz ve emanetlerinize hıyanette bulunmayınız. Hâlbuki siz bilirsiniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

Ve Resule Allah'a İhanet etmeyin İman edenler! Ey

(Allah Teâlâ'ya ve Peygambere hıyanet etmeyiniz) farzlara, sünnetlere aykırı hareketlerde bulunmayınız. Açıktan kabul ettiğiniz İslâmiyet'e aykırı şeyleri kalben gizleyip durmayın, Müslümanların aleyhinde, dinsizlerin lehinde olacak hareketlere cüret etmeyin. **Meselâ:** İslâm hükümetinin sırlarını düşmanlara ihbarda bulunmak kötülüğünü işlemeyin

وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ

Emanetlerinize Ve ihanet etmeyin

(ve emanetlerinize hıyanette bulunmayınız) kendi aranızdaki emanetlere de, sözleşmelere de riayet etmez bir hâle düşmeyiniz veya üzerinize düşen dinî ve dünyevî vazifelerde istikametten ayrılmayınız.

وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(**Hâlbuki siz bilirsiniz**) Hıyanet etmekte olduğunuza vâkıf bulunuyorsunuz. O halde öyle bile bile hıyanete nasıl cüret edebilirsiniz? Veyahut siz hıyanet ile istikamet, güzellik ile çirkinliğin arasını ayırt edecek bir bilgiye sahip bulunmaktasınız. O halde nasıl olur da hıyanet gibi bir aşağılığı işleyebilirsiniz?

Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi hakkında birçok rivayet vardır:

Bu cümleden olarak: Deniliyor ki, bu âyeti kerime "Hatip ibni Ebi Belten" hakkında nazil olmuştur. Resulü Ekrem, Mekke üzerine yürüyeceği zaman Hatib Mekkelilere gizlice bir mektup yazarak Yüce Peygamberin bu hareketini haber vermişti. İşte bu Müslümanlık aleyhinde bir hıyanet idi. Bu gibi hıyanetlerden Müslümanlar men edilmişlerdir.

İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre de: Bu âyeti kerime, eshabdan Rifae veya Mervan ismindeki "Ebu Lübâbe" hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki: Resulü Ekrem Hazretleri Yahudi'lerden "Beni Kureyza" kabilesini muhasara altına almıştı. Onlar Şam'da "Enha" denilen yere çıkıp gitmek üzere uzlaşma yapmak istemişlerdi. Resulü Ekrem buna müsaade etmedi, bu hususta ashabı kiramdan "Sad İbni Muaz'ı" hakem tâyin etti. Beni Kureyza kabilesi, ashaptan "Ebu Lübabe"nin kendilerine gönderilmesini istirham ettiler, bu zat kendilerine gönderildi. Beni Kureyza dediler ki; "Ya Eba Lübâbe" nasıl görürsün? Saad İbni Maaz'ın hükmüne muvafakat edelim mi? Ebu Lübâbe ise: Eli ile boğazına işaret ediverdi. Demek istemiş idi ki: Eğer Şad'ın hükmüne razı olursanız, onun hükmü sizi öldürmekten başka olmayacaktır. Ebu Lübabe'nin malı ve aile efradı Beni Kureyza arasında bulunduğu için onların hakkında böyle bir iyilik ister işaretle bulunmuştu. Fakat muhterem zat, derhal hata ettiğini, İslâmiyet'e hıyanette bulunduğunu anlayarak nadim ve pişman oldu, kendisini yedi gün kadar mescidin bir direğine bağladı, yiyip içmeyi terk etti, tövbesinin kabulünü bekledi. Nihayet tövbesinin kabul edildiğini Resulü Ekrem Hazretleri kendisine müjdeledi. Bu zat da tövbesinin hakkıyla tamam olması için içinde bu günaha düşmüş olduğu bu kavmin yurdunu terk edeceğini ve malını harcamada bulunacağını söylemiş, Resulü Ekrem Efendimiz de malın üçte birini sadaka olarak vermesi yeterlidir, diye buyurmuştu. İşte bu zat hakkında mal ve evlât temayülü, böyle bir sıkıntıya sebep olmuştu.

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

28.Ve biliniz ki, muhakkak mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nın katında pek büyük bir mükâfat vardır.

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

Bir imtihandır Çocuklarınız Ve Mallarınız Ancak Bilin Ve

(**Ve biliniz ki, muhakkak mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır**) İşte ey Müslümanlar! Bunların yüzünden günaha düşüp cezaya çarpmak düşünülebilir. Artık bunların muhabbetleri sizi hıyanete, Allah rızasına muhalefete sevk etmemelidir. Aksi takdirde büyük zararlara düşmüş olursunuz.

وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Büyük Mükafat Onun katındadır Allah Şüphesiz Ve

(**Ve şüphe yok ki Allah'ın katında pek büyük bir mükâfat vardır**) evet Allah'ın rızasını kazanmak için hıyanetlerden kaçınan müminlere Allah Teâlâ'nın katında manevî huzurunda, ahiret âleminde pek büyük bir mükâfat vardır. Artık Yüce Allah'ın hükümlerine riayet etmelidir, mal ve evlât ve aile muhabbeti insanı Allah'ın rızasına aykırı, hiyâneti gerektiren hareketlere sevk etmemelidir. Aksi takdirde mal ve servet, evlât ve aile insan için birer fitneden, bir imtihandan başka bir şey değildir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ

لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

29.Ey iman edenler! Eğer Allah Teâlâ'dan korkarsanız sizin için bir Furkan kılar ve sizin günahlarınızı örter ve sizin için mağfiret buyurur. Ve Allah Teâlâ pek büyük bir lütuf sahibidir.

Bu mübarek ayetler, takva sahibi olan müminlerin mağfirete, ilâhî lütuflara nail olacaklarını müjdelemektedir. Resulü Ekrem'e karşı düşmanca hareket edenlerin de eli boş ve ziyanda olacaklarını bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا

Ayırıcı bir anlayış Size Kılar Allah'dan Sakınırsanız Eğer iman edenler! Ey

(Ey iman edenler! Eğer Allah Teâlâ'dan korkarsanız sizin için bir Furkan kılar)

Ey Cenâbı Hakki tasdik etme ve birliğine inanma, peygamberine tâbi olma şerefine nail olanlar! Eğer Allah Teâlâ'dan korkarsanız bütün yapacağınız ve yapmayacağınız şeyler hususunda takva sahibi olarak harekette bulunursanız, bu sebeple o Yüce Yaratıcı sizin için bir Furkan kılar. Yani: Kalplerinizde hak ile batılın arasını ayırt etmeğe vesile olacak bir hidayet meydana getirir.

وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

Size Mağfiret eder Ve Kötülüklerinizi Sizden örter Ve

(ve sizin günahlarınızı örter ve sizin için mağfiret buyurur) O Yüce Mabut, siz öyle takva üzere bulundukça sizin günahlarınızı örter setr eder, teşhir buyurmaz günahlarınızı af eyler.

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Büyük Lütuf Sahibi Allah Ve

(ve Allah Teâlâ pek büyük bir lütuf sahibidir) Takva sahipleri hakkındaki bu ilâhî vaadi onun lütuf ve ihsanı cümlesindendir. Yoksa sadece takva, sahibinin böyle bir lütuf'a kavuşması icab etmez. Zaten takvada bulunmak, Allah Teâlâ'dan korkmak bir kulluk vazifesidir. Bunun karşılığında öyle bir af ve mağfiret tecellisi bir ilâhî lütuftan başkası değildir.

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

30.Hatırla ki, kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni (yurdundan) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar (sana) tuzak kurarlarken Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah tuzak kuranların en iyisidir.

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ

Seni tutup bağlamaları için İnkâr ettiler O kimseler ki Sana Tuzak kuruyordu Bir vakit Ve

(Ve hani bir zamanda o kâfirler, seni tutup bağlamaları için sana tuzak kuruyorlardı) Ve Resulüm Şunu da hatırla ki, hani bir zaman da Mekke'i Mükerrerme'de mukim bulunduğun vakit o kâfirler seni tutup bağlamaları kayıt ve hapis altına almaları için sana tuzak kuruyorlardı

أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ

Seni çıkarmaları Veya Seni öldürmeleri Veya

(veya seni öldürmeleri veya seni çıkarmaları için veya seni kılıçlarıyla öldürmeleri için veya seni Mekke'den çıkarmaları için sana tuzak kurma ve hilede bulunuyorlardı. İşte o zamanı bir düşün, Cenâbı Hak sana o zaman ne kadar lütuf ve keremde bulundu. İşte o vakit onlar onların bu hareketleri sana bir zarar veremez. Çünkü

وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ

Ve tuzak kuruyordu Ve tuzak kuruyorlardı

(Onlar sana tuzak kurarlarken Allah da onlara tuzak kuruyordu) Allah Teâlâ da onlara tuzak kurar onların tuzaklarını, hilelerini kendi üzerlerine çevirir. Evet... Allah Teâlâ Resulüne düşmanlarının kötü maksudını vahiy yoluyla haber verir, Mekke'den

çıkıp Medine'ye gitmesini emreder, Bedir savaşında Müslümanları düşmanlarının gözüne pek çok göstererek o düşmanları mağlûp bırakır. İşte bunlar, o kâfirlerin tuzak ve hilelerinin cezasıdır.

وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

Tuzak kuranların Hayırlısıdır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ tuzak kuranların hayırlısıdır) Allah herkesin tuzağını, hilesini ziya-desiyle bilicidir. Onların bu fena hareketlerini sonuçsuz bırakmaya tam manasıyla kaadirdir. İşte hayra, hikmete dayanan şeyler, ancak Cenabı Hakkın bu şekilde tecelli eden ilâhî fiilleridir.

&-Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi, tefsirlerde şöylece beyan olunmaktadır: Ensar denilen Medine'yi Münevvere ahalisi İslâmiyet'i kabul edince Mekke'yi Mükerrreme'deki Kureyş müşrikleri telâşa düştüler, Ebül Bühteri Hişam ibni Amr, Ebu Cehil, Tuayme Bini Adiy gibi reisleri Darun Nedve'de toplandılar, Resulü Ekrem hakkında ne yolda muamele yapacaklarına dair istişareye başladılar. İblis de Necit ahalisinden ihtiyar bir şahıs imiş gibi bir şekle girerek o topluluğa katılmıştı.

Ebül Buhter! Demişti ki: Benim görüşüm şöyledir "Muhammedi Aleyhisselâm bir hanede hapsedmeli, penceresinden yiyip içeceğini vermeli orada ölünceye kadar beklemeliyiz. **Necidli ihtiyar, derhal itiraza başladı:** Eğer siz onu öyle bir hanede hapsederseniz elbette onun kavmi gelir, sizinle savaşta bulunur, onu ellerinizden kurtarırlar. Bu sözü tasdik ettiler. **Hişam'da demişti ki:** Benim görüşüme göre onu bir deveye bindirip kendi aranızdan çıkarınız, artık onun yapacağı size zarar vermez, siz de istirahat etmiş olursunuz. **Necidli ihtiyar yine itiraz etti,** bu ne kötü görüş! O kimse ki, sizin beyinsizlerinizi bozdu, böyle dışarı çıkarılınca da sizden başkalarını bozar, onun konuşmasındaki tatlılığı, lisanındaki güzelliği, kalpleri büyüleyen sözlerini görmüyor musunuz? Vallahi onu öyle serbest bırakırsanız, gider birçok kimseleri kedisine tâbi kılar, sonra gelir sizi yurdunuzdan çıkarır atar. Evet... Doğru söylüyorsun diye o lânetli iblisi tasdik ettiler. **Sonra lânetli Ebu Cehil dedi ki, benim görüşüm şudur:** Kureyş'in her kabilesinden birer genç alırsınız, ellerine birer keskin kılıç verirsiniz, hepsi birden hücum edip Muhammedi Aleyhisselâm öldürürler, onun kanı kabileler arasına dağılmış olur. Artık Haşim oğulları, Kureyş ile savaşa kaadir olamaz. Diyet isterlerse onu verir rahat ederiz. **Melun Necidli ihtiyar da:** Ebu Cehlin bu görüşünü doğru gördü, iste bu gencin Ebu Cehlin reyi en muvafıktır, demişti. Darun Nedve'de toplanmış olanlar buna karar verdiler. Böyle üç görüş şeklinde bir tuzak ve hilede bulunmak istemişlerdi. İşte Cenâbı Hak bunların bu tuzağını ibtâl buyurdu. Bu hadiseyi Cibril'i Emin gelip Rasûlullah'a haber verdi, Medine'den çıkıp Mekke'ye hicret buyurmasını tebliğ etti. Resulü Ekrem de bir gece yatağına Hz. Ali'yi yatırarak Hz. Ebu Bekir ile beraber Mekke'den çıktılar. Kureyş'in takibatından kurtulmak için bir aralık "Sevr" dağındaki bir mağaraya girdiler. Bir harika olmak üzere mağaranın her tarafını örümcekler sardı, oraya kadar gelen Kureyş'liler mağara içinde kimse olmayacağına inanarak oradan ayrıldılar. Resulü Ekrem de sonra tam bir emniyet içinde Medine'yi Münevvere'ye kavuştu. İşte Cenâbı Hak, o din düşmanlarının görüşlerini, hilelerini böyle tesirsiz bırakmış, Yüce Resulünü nice başarılarla kavuşturmuştur.

وَإِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا

أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

31.Ve onlara ayetlerimiz okunduğu zaman dediler ki: Artık işittik, eğer dileyecek olsak elbette bunun benzerini biz de söyleyebiliriz. Bu evvelkilerin efsanelerinden başka bir şey değildir.

Bu mübarek ayetler, bir takım inkârcıların Kurani Kerim'in benzerini yapabilecekleri hakkındaki cahilce iddialarını ve Kurani Kerim'in ilâhî bir kitap olduğu takdirde mühim felâketlere uğramaya razı olduklarını bildirmektedir. Bununla beraber aralarında Resulü Ekrem bulundukça veya kendileri tövbe ve istiğfar ettikçe azaba uğramayacaklarını da beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا

Ayetlerimiz Onlara Okundu Ve O vakit

(Ve onlara ayetlerimiz okunduğu zaman) Ve Resulüllah'ın aleyhinde bulunan inkârcılara ayetlerimiz okunduğu Kuran'ı Kerim tilâvet edildiği zaman

قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا

Bunun Benzerini Elbette söyledik İsteseydik Eğer İştittik Gerçekten Dediler ki

(dediler ki: Artık işittik, eğer dileyecek olsak elbette bunun benzerini biz de söyleyebiliriz) biz de bu ayetler gibi edebî sözler tanzim edebiliriz.

إِنْ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Ancak Bu değildir

(Bu evvelkilerin efsanelerinden başka bir şey değildir) Bu Kuran kitabı evvelkilerin geçmiş kavimlerin tarihi hayatlarına dair efsanelerinden yazılmış kıssalarından başka bir şey değildir.

&-Bu cahiller, böyle kuru bir iddiada bulunmuşlardı. Yirmi seneden beri Kuran'ı Kerim'in bir süresinin olsun benzerini meydana getirmeleri kendilerine teklif edildiği halde bunu meydana getirmeğe asla kaadir olamamışlardı. Şimdi, sırf bir inat ve kibir etkisiyle böyle bir lâfta bulunmuşlardı.

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ

أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

32.Ve bir vakit dediler ki: Ey Allah! Eğer senin tarafından hak olan bu ise hemen üzerinize gökten taşlar yağdır veya bize pek elemli bir azap getir.

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ

Senin katından Hak O Bu İse Eğer Ey Allah'ım Dediler Ve O vakit

(Ve bir vakit dediler ki: Ey Allah! Eğer senin tarafından hak olan bu ise) O lânetli Nadr ibnil Hars ile ona tâbi olanlar dediler ki: Ey Allah'ım Eğer senin tarafından hak olan bu ise yani: Bu Kuran hakikaten Allah tarafından nazil olmuş kutsî bir kitap ise

فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azap Bize getir Veya Gökten Bir taş Üzerimize Haydi yağdır

(hemen üzerinize gökten taşlar yağdır veya bize pek elemli bir azap getir) Bizim inkârımıza bir ceza olmak üzere bizi böyle bir azaba uğrat. Veya bize pek elemli bir azap getir Onunla bize azap et, bunun doğru olup olmadığını görelim. Bu lânetli Nadr, daha sonra Bedir savaşında Müslümanların eline esir düşerek öldürülmüş, isteği azaba kavuşmuştur.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

33.Ve hâlbuki sen onların aralarında bulundukça Allah Teâlâ onlara azap edecek değildir. Ve onlar istiğfarda bulundukları halde de Allah Teâlâ onlara azap edici değildir.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ

İçlerinde Sen iken Onlara azap edecek Allah Değildi Ve

(Ve hâlbuki sen onların aralarında bulundukça Allah Teâlâ onlara azap edecek değildir) Resulüm! Bütün o inkârcılar azabı hak etmiş bulunmaktadırlar. Hâlbuki sen onların aralarında bulundukça sana tazim için onların hakkında kökleri kesilecek şekilde umumi bir azap gelmeyecektir. İlâhî âdet böyle yürümektedir. Hud, Salih, Lut Aleyhimüsselâm gibi evvelki Peygamberlerin ümmetleri hakkında bu âdet uygulanmıştır. Hiçbir belde ahalisi, içlerinden Peygamberleri çıkıp gitmedikçe üzerlerine umumî bir ilâhî azap gelmemiştir.

وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

İstiğfar ediyorlar Onlar iken Onlara azap edici Allah Değildi Ve

(Ve onlar istiğfarda bulundukları halde de Allah Teâlâ onlara azap edici değildir)

Yani: Onlar istiğfar ederek İslâmiyet'i ilerde kabul edecekleri takdirde de veya onların aralarında istiğfar eden müminler bulundukça. Yahut onların içlerinde daha sonra İslâmiyet'i kabul ederek küfür ve isyandan tövbe edip af dileycek bazı kimseler mevcut olunca da; Allah Teâlâ onların hepsini birden kökünden koparıp mahvetmek suretiyle azap edici değildir.

&-Bir cemaatin kusurlarından tövbe edip af dilemeleri, kendileri için bir emniyettir, bir selâmettir. Bundan dolayı gerek fertlere ve gerek cemiyetlere lâzım olan odur ki, küfür ve isyana tutulmuş oldukları takdirde bunun kötü sonunu düşünsünler, bir an evvel tövbe edip af dileyerek Cenabı Hakkın af ve mağfiretine iltica etsinler, bu sayede ilâhî azaptan kurtulsunlar. Bunun aksine hareket edenler ise elbette ki, her türlü azabı hak etmiş olurlar.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

34.Ve neleri vardır ki. Allah Teâlâ onlara azap etmesin? Ve onlar Mescid'i Haramdan men ediyorlar. Hâlbuki onun mütevellileri değildirler. Onun mütevellileri takva sahiplerinden başkası değildir. Ve lâkin onların birçokları bilmezler.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin azabı hak etmiş olduklarının sebebini göstermektedir. Ve başkalarının ibadetlerine mâni oldukları halde kendi ibadetlerinin bir takım adaba aykırı, yersiz hareketlerden ibaret bulunduğunu ve bundan dolayı azaba yakanacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ

Allah Onlara azap etmesin Onlar için var Ne Ve

(Ve onlar için ne vardır ki Allah Teâlâ onlara azap etmesin?) evet o müşriklerin neleri vardır ki kendilerine fâide verecek ne gibi güzel amelleri vardır ki, Allah Teâlâ onlara azap etmesin? Hâlbuki onlar çirkin amelleri yüzünden azabı hak etmişlerdir.

وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Haramdan Mescid'i Men ediyorlar Halbu ki onlar

(halbuki onlar Mescid'i Haramdan men ediyorlar) Ve Bu cümleden olarak onlar Resulü Ekrem'i ve onun ahabını mescidi haramdan orada bulunup ibâdet ve taat'de bulunmaktan men ediyorlar. Nitekim bu yüzden Resulüllah'ı hicrete mecbur etmişlerdi. Ve Hudeybiye senesinde de Beytullah'ı ziyaret için Müslümanlara müsaade de bulunmamışlardı,

وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ

Onun sahibler Olmadılar Ve

(Hâlbuki onun sahipleri değildirler) o müşrikler, biz Beyti şerifin sahipleriyiz, oraya dilediğimizi bırakır, dilediğimizi bırakmayız, diye iddiada bulunuyorlardı. Bunların ise böyle bir iddiaya salâhiyetleri yoktur. O müşrikler o mescide layık değildirler ki. Çünkü

إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ

Takva sahipleri Ancak Onun sahipleri Değildir

(Onun sahipleri takva ehlinin başkası değildir) O mescidi haramın sahipleri oraya hizmete daha layık olanlar takva sahiplerinden şirkten uzak olan ehli İslam'dan başkası değildir. Oranın hizmetine layık sahip olanlar, ancak mü'minlerdir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(Ve lâkin onların birçokları bilmezler) lâkin o mescidi haramın hizmetini sahiplen

me iddiasında bulunan müşriklerin birçokları böyle bir hizmete kendilerinin sahip ve layık olmadıklarını bilmezler. Öyle cahilce, hakikate aykırı iddiada bulunur dururlar. Hâlbuki o kutsal mabedin idaresi ancak ehli takva olan Müslümanlara ait bulunmuştur. Bundan dolayı aralarında Resulü Ekrem çıkıp ayrılınca başlarına ilâhî azap gelecektir. Nitekim de Bedir savaşında ve Mekke'î Mükerrerme'nin fethi esnasında böyle bir azaba uğramışlardır.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

35.Ve onların Beyti şerifteki namazları, ısıklık çalmaktan ve el çarpmaktan başka değildir. Artık azabı tadınız, küfreder olduğunuzdan dolayı.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً

Ve El çarpmak Isıklık çalmak Ancak Beytin Yanında Onların namazları Ve Olmadı

(Ve onların Beyti şerifteki namazları, ısıklık çalmaktan ve el çarpmaktan başka değildir) Ve onların O müşriklerin Beyti şerifteki namazları namaz adını verdikleri duaları, ayinleri ısıklık çalmaktan ve el çarpmaktan başka değildir onların bu ayinleri mabetlerin kutsiyetine aykırı, dinî adaba muhalif hareketlerden ibaret bulunmuştur. Artık onlar beyti şerifin sahipleri olmak salâhiyetine nasıl sahip olabilirler,

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

İnkâr edenler idiniz O şeyden dolayı ki Azabı Artık tadın

(Artık azabı tadınız, küfreder olduğunuzdan dolayı) artık Ey böyle mü'minleri mabetlerden men eden, namaz adına öyle edepsizce hareketlerde bulunan müşrikler Lâyık olduğunuz azabı tadınız dünyada öldürülme gibi, esaret gibi cezalara uğrayınız, nasıl ki. Bedir savaşında uğramışlardır. Ahirette de cehennem azabına ebedî olarak tutulacaksınız. Böyle dünyevî ve uhrevî felâketlere, azaplara uğramanız ise sizin öyle Siz inanç ve amel itibarıyla imandan mahrum kalmış küfür ve şirke düşmüş olduğunuz için böyle elem verici bir akıbeti hak etmiş oldunuz.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ

36.Muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlardır, mallarını Allah Teâlâ'nın yolundan men etmek için harcarlar. Artık onu yine harcayacaklardır. Sonra onların üzerine yürek acısı olacaktır. Sonra da mağlûp olacaklardır ve kâfir olanlar cehenneme sevk olunacaklardır.

Bu mübarek ayetler kâfirlerin yaptıkları malî harcamaların bir kötü maksada dayanmakta olduğunu, bundan dolayı daha sonra yürek acısı duyacaklarını ve mağlûp olacaklarını ve nihayet Hak Teâlâ Hazretlerinin temiz olanlar ile temiz olmayanları ayırt ederek temiz olmayanları cehenneme sevk edeceğini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlardır) o kimseler ki İslâm dinine karşı cephe alarak kâfir olmuşlardır. İmandan mahrum bulunmuşlardır. Onlar

يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men etmek için Mallarını İnfak ederler

(mallarını Allahın yolundan men etmek için harcarlar) İslâm dininden insanları ayırmak için men etmek için mallarını infak ederler. Nitekim Bedir Savaşı sırasında Müslümanların aleyhine olarak mallarını sarf etmişlerdi.

فَسَيُنْفِقُونَهَا

(Artık onu yine harcayacaklardır) Artık o kâfirler o mallarını yine tamamen harca yacaklardır. Nitekim sonra Uhud savaşında birçok mallarını Müslümanların

aleyhine olarak sarf etmişlerdi. Fakat bu harcamalarından dolayı bir fâide mi görecek-
lerdi? Ne gezer.

ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً

Bir pişmanlık Onların üzerine Olacak Sonra

(Sonra onların üzerine yürek acısı olacaktır) Sonra bu harcamaları maksatlarına yardım etmemiş olacağı için onların üzerine yürek acısı olacaktır. Pişmanlıklarına, üzüntü ve kederlerine sebebiyet vermiş bulunacaktır. Daha

ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ

Toplanacaklardır Cehenneme İnkâr ettiler O kimseler ki Ve Mağlûp olacaklardır Sonra da

(Sonra da mağlûp olacaklardır ve kâfir olanlar cehenneme sevk olunacaklardır) Nihayet fetih ve zafer Müslümanlar tarafında görülecektir. Nitekim de görülmüştür. Bununla beraber o düşmanlar bu mağlubiyetle kalmayacaklardır. Ve kâfir olanlar küfür üzere devam edip hayatı terk edenler cehenneme sevk olunacaklardır öyle ebedî bir ziyana, cezaya maruz kalacaklardır.

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ

جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

37.Tâki, Allah Teâlâ pisi temizden ayırt etsin. Ve pis olanın bazısını bazısı üzerine kılıp hepsini toplansın. Artık onu cehenneme koysun. İşte ziyana uğramış olanlar, ancak onlardır.

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ

Temizden Pis olanı Allah'ın Ayırması için

(Tâki, Allah Teâlâ pisi temizden ayırt etsin) Evet! Cenâbı Hak, öyle küfürlerinde ısrar edip duran inkârcıları daha sonra cehenneme de sevk edecektir. Tâki, Allah Habisi pis ruhlu olan kâfirleri temiz bir ruha, inanca sahip olan müminlerden ayırt etsin aralarındaki fark ortaya çıksın

وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ جَمِيعًا

Hepsini Böylece onu yığar Bazısı Üstüne Bazısını Kötüyü Kılar Ve

(Ve pis olanın bazısını bazısı üzerine kılıp hepsini toplansın) yani kâfir bulunan şahısların bazısını bazısı üzerine ekleyip, ilâve kılıp hepsini toplansın böylece büyük bir ateş kütlesi meydana gelsin.

فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ

Cehenneme Artık onu kılar

(Artık onu cehenneme koysun) Artık o kütlenin tamamını cehenneme koysun hepsi birden azap çekip dursunlar.

أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsranı uğrayanlar Onlardır İşte onlar

(İşte ziyana uğramış olanlar, ancak onlardır) eli boş ve ziyana uğramış olanlar, ancak onlardır. Öyle birden ateşe sevk edilecek olanlar, o pis ruhlu kâfirlerden ibarettir. Çünkü onlar, mallarını ve canlarını böyle ebedî bir ziyana maruz bırakmış kimselerdir. &-Rivayete göre bu ayetler. Bedir savaşı sırasında kâfir ordusuna mallarını sarf etmiş olan on iki Kureyş müşriki hakkında nazil olmuştur. Ebu Cehil, Utbe, Şeybe bunlardandır. İşte bütün bunlar daha sonra mağlûp olmuş, pişmanlığa düşmüşlerdir. İçlerinden bazıları daha sonra İslâm şerefine nail olarak ebedî azaptan kurtulmuştur. Küfür üzere ölüp gidenler de ebedî olarak cehennem azabına aday bulunmuşlardır. Ne fena bir akıbet!

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ

38.Kâfir olanlara de ki: Son verirlerse geçmişteki günahları onlara bağışlanır. Ve eğer yine geri dönerlerse, artık şüphe yok ki, evvelkilerin sünneti geçmiştir.

Bu mübarek ayetler, inkârlarında ısrar etmeyip ilâhî dinî kabul edecek olanların af olunacaklarını, küfürlerinde ısrar edip duranların da bir ilâhî âdet gereği olarak mahv olacaklarını ve yıkılıp gideceklerini ihtar etmektedir. Ve dini yüceltmek için Müslümanların cihat ile mükellef olduklarını ve onların bütün hareketlerini Cenâbı Hakkın kema-liyle görüp bildiğini ve dinden yüz çevirenlere karşı mü'minlere Hak Teâlâ'nın yardım edeceğini beyan buyurmaktadır.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ

Geçmiştir Gerçekten O şeyler ki Onlara Bağışlanır Son verirlerse Eğer İnkâr ettiler O kimselere ki De ki (Kâfir olanlara de ki: Son verirlerse geçmişteki günahları onlara bağışlanır) Re-sulüm! Kâfir olanlara Sana karşı düşmanlık gösterip savaşa cüret edenlere de ki eğer onlar, İslâmiyet'i kabul edip düşmanlıklarına son verirlerse geçmişteki kâfirlik zama-nındaki günahları onlara bağışlanır. O günahlardan dolayı Allah katında sorumlu ol-maz ve azaba uğramazlar

وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilere Sünneti Geçmiştir Artık gerçekten Dönerlerse Ve eğer

(Ve eğer yine geri dönerlerse, artık şüphe yok ki, evvelkilerin sünneti geçmiştir) yani vaktiyle Peygamberlerine karşı cephe alan dinsizlerin hakkında Allah Teâlâ'nın sünneti ilâhî âdeti onların başına da geçmiştir.

&-Bu ilâhî âdet, Cenabı Hakkın Peygamberlerine, velilerine yardım edip din düşman-larını mahv ve cezalandırmaktır. Bundan dolayı Allah Teâlâ vaktiyle din düşmanlarını mahv ve perişan ettiği gibi Son Peygamber Hazretlerine karşı cephe alan müşrikleri de mahvedecektir. Bu ilâhî âdetin tecellisine kimse mâni olamaz. Nitekim Resulü Ek-rem Hazretleri bütün düşmanlarına galip olmuş Mekke'yi Mükerreme'yi fethederek oradaki düşmanlarını cezalandırmıştır.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

39.Ve onlar ile bir fitne kalmayıncaya ve din tamamıyla Allah için oluncaya ka-dar cihat da bulunun. Bunun üzerine küfürlerine son verirlerse şüphe yok ki, Allah Teâlâ yapacak oldukları şeyleri tamamıyla görücüdür.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ

Allah'ın Hepsî Din Ve Oluncaya kadar Bir fitne Olmayıncaya kadar Taki Ve onlar ile savaşın

(Ve onlar ile bir fitne kalmayıncaya ve din tamamıyla Allah için oluncaya kadar cihat da bulunun) Yani: Küfür ve şirk yok oluncaya, İslâmiyet'i kabul edenleri saptı-rıp İslâmiyet'ten döndürmeğe çalışanlar bertaraf edilinceye kadar ve din tamamıyla Allah için oluncaya) batıl dinler yok olup, müntesipleri mağlûp ve helak olup gidinceye kadar cihat da bulunun. İlâhî dini müdafaaya, korumaya çalışınız,

فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkı ile görücüdür Yapıyorlar O şeyleri ki Allah Artık şüphesiz Son verirlerse Bunun üzerine

(Bunun üzerine küfürlerine son verirlerse şüphe yok ki, Allah Teâlâ yapacak oldukları şeyleri tamamıyla görücüdür) Böyle onlar ile cihat neticesinde o düşman-lar küfürlerine dinsizliklerine, İslâmiyet'e saldırmalarına son verirlerse Cenâbı Hak, onların geçmiş günahlarını af eder. Hak dini kabul edip güzel amellerde bulunacakla-rını Cenâbı Hak, tamamen görüp bilici olduğu için onlara ona göre mükâfatlar verir.

&-Tarihen sabittir ki; İslâm'ın başlangıcında birçok Müslümanları, müşrikler çeşit çeşit hileler ile kötü kötü telkinler ile fitneye düşürmeğe, dinden çevirmeğe çalışıyorlardı. Bu yüzden bir kısım Müslümanlar, Resulullah'ın emriyle Habeşistan'a çıkıp gitmişlerdi. Sonra Medine'yi Münevvere ahalisi Akabe beyatini yaparak Müslümanlığı kabul edince de Mekke'de müşrikler, Mekke'deki Müslümanları İslâmiyet'ten ayırmaya çalışıp durmuşlardı. Bu şekilde Müslümanların arasına bir fitne, bir ihtilâf düşürmek istemişlerdi. Bundan dolayı Yüce Peygamber Hazretleri kâfirler ile cihada memur olmuştur ki, İslâm milleti o gibi fitnelerden emin bulunsunlar.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَيْكُمْ نِعَمَ الْمَوْلَى وَنِعَمَ النَّصِيرِ

40.Ve eğer yüz çevirirlerse artık biliniz ki. Allah Teâlâ muhakkak sizin sahibinizdir. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcısıdır.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَيْكُمْ

Sahibinizdir Allah Şüphesiz Artık biliniz ki Yüz çevirirlerse Ve eğer

(Ve eğer yüz çevirirlerse artık biliniz ki. Allah Teâlâ muhakkak sizin sahibinizdir) Ve eğer O dinsizler, İslâmiyet'i kabulden yüz çevirirlerse inkârlarında ısrar eder, Müslümanlara karşı düşmanlıklarına son vermezlerse artık Ey Müslümanlar! Biliniz ki Allah Teâlâ muhakkak sizin sahibinizdir sizin yardımcınızdır ve işlerinizin yöneticisidir, size yardım eder, sizi düşmanlarınıza galip kılar. Siz Allah'ı Teâlâ'ya tevekkül ve güvende bulunun, düşmanlarınızın düşmanlığından korkmayın,

نِعَمَ الْمَوْلَى وَنِعَمَ النَّصِيرِ

Yardımcısıdır Ne güzel Ve Mevla Ne güzel

(O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcısıdır) o kerem sahibi mabut ne güzel sahiptir. İşlerini üzerine aldığı kimseyi zâyi etmez. Ve ne güzel yardımcısı Kendisine yardım ettiği kimse mağlûp olmaz. Bundan dolayı ey ehli İslâm erleri düşmanlarınıza karşı dininize sarılın, Cenâbı Hak'tan imdat bekleyin, din düşmanlarının hilelerine, tuzaklama kıymet vererek aldanmayınız. Allah Teâlâ Hazretleri sizi korur, başarıya kavuşturur.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ أَمْنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

41.Ve biliniz ki, muhakkak herhangi bir şeyden edindiğiniz ganimet malının beşte biri mutlaka Allah Teâlâ içindir. Ve Peygamber içindir ve akrabalarla, yetimler, fakirler ve yolcu içindir. Eğer siz Allah Teâlâ'ya ve furkan gününde, o iki cemiyetin karşılaştığı günde kulumuza indirmiş olduğumuza iman etmiş iseniz. Ve Allah Teâlâ her şeye tam manasıyla kadirdir.

Bu ayet'i kerime cihat neticesinde Müslümanların elde edecekleri ganimet mallarına ait şer'i hükmü ve bu hükme riayetinin dinin gereği bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ

Ve Resule Beşte biri Allah içindir Artık şüphesiz Bir şeyden Ganimet aldınız Şüphesiz o şey ki Ve biliniz ki

(Ve biliniz ki, muhakkak herhangi bir şeyden edindiğiniz ganimet malının beşte biri mutlaka Allah Teâlâ içindir. Ve Peygamber içindir) Yani düşman olan kâfirlerden savaş neticesinde herhangi şeyden isterse az olsun elde edindiğiniz ganimet malının beşte biri mutlaka Allah Ve resul'ü içindir. Yani: Allah rızası içindir. Tabi ki Cenabı Hak'ka öyle bir maldan hisse ayırımı yapılamaz, onun ilâhi zatı buna muhtaç değildir. Bunun böyle zikredilmesi bir saygı ve bereket ümidi içindir. Ve o ganimet malı beş kısma ayrılır ki, bunun beşte biri, Peygamber içindir bu kısım Rasûlullah'a verilir, o da bununla muhterem ehli beytinin ihtiyaçlarını temin eder. Kalanını da ayeti kerimede bahsedilen Müslümanların ihtiyaçlarına sarf eyler. Onlarda

وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ

Yolda kalmışa Ve Yoksullara Ve Yetimlere Ve Akrabalık Sahiplerine Ve

(ve akrabalarla, yetimler, fakirler ve yolcu içindir) yani: Resulü Ekrem'in akrabaları olan Beni Haşim, Beni Muttalip den olanlara yetimler ve fakirler ve yolcular içindir. Bu beşte bir hissenin üç kısmı hazineye konularak fakir olan yetimlere ihtiyacını tamamen görmeğe kadir olamayıp miskin adını alan yoksullara ve nafakasını temin edemeyen Müslüman yolculara sarf edilir.

إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ

iki topluluğun Karşılaştığı Gün Hak ile batılın ayrıldığı Gün Kulumuza indirdi O şeylere ki Ve Allah'a iman etmiş iseniz Eğer

(Eğer siz Allah Teâlâ'ya ve furkan gününde, o iki cemiyetin karşılaştığı günde kulumuza indirmiş olduğumuza iman etmiş iseniz) yani: Hak ile bâtıl'ın arasını ayırmaya vesile olan Bedir savaşında o iki cemiyetin Müslümanlar ile müşriklerin karşılaştığı savaş için cephe aldıkları günde. Yani Bedir harbi zamanında kulumuza Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a indirmiş olduğumuza ona nazil olan ayetlere, ona yardımcı gelen meleklerle, ona ihsan ettiğimiz zafere iman etmiş iseniz. Artık biliniz, kabul ediniz ki elde edilen ganimet mallarının beşte biri, şu açıklanan zatlara aittir. Onu kendilerine teslim ediniz. Kalan beşte dördü de bu ganimetleri elde eden mücahitlere mahsustur. Yani: Cihat niyetiyle harp sahasına atılmış bulunan İslâm erlerine aittir, onlara dağıtılır. İsterse içlerinden bir takımı fiilen harbe katılmamış olsunlar.

وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ her şeye tam manasıyla kadirdir) Az bir kuvveti, çok bir kuvvete galip kılabilir, nitekim sizi de Bedir Savaşında büyük bir kuvvete galip kılmıştı. Artık o Yüce Yaratıcının emirlerine, şer'i hükümlerine hakkıyla riayetden ayrılmayınız. Bu ganimet malları hakkındaki ilâhî hükme de tamamiyle itaatkâr bulununuz.

&-İmam-ı Azama göre Resulü Ekrem Efendimizin ahirete irtihaliyle kendisine ve Haşim oğulları ile Muttalip oğullarına ait olan hisseler düşmüştür. Ancak Haşim oğulları ile Muttalip oğullarının fakirleri var ise onlara da diğer fakirler gibi bu ganimet hissesinden yardım edilir.

&-İmam Şafii'ye göre peygamberin vefatından sonra Resulü Ekrem'e ait hisse, Müslümanların ihtiyaçlarına meselâ harp araçlarının teminine sarf edilir. Haşim oğulları ile Muttalip oğulları yine hisselerini alabilirler. Kalan üç hisse de hazineye konularak fakir yetimlere, yoksullara ve yolculara sarf edilir.

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ

لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ

بَيِّنَةٍ وَيَخْيُ مَنْ حَيٍّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

42.O vakit ki, siz yakın vadide idiniz, onlar ise uzak vadide idiler. Kervan ise sizden aşağıda idi. Eğer birbirinizle sözleşseydiniz elbette anlaşma mahallinde ihtilâfa düşerdiniz. Ve lâkin Allah Teâlâ yapılmış olan bir emri yerine getirmek için böyle yaptı tâki, helak olan kimse, apaçık bir delilden helak olsun ve diri kalan da aşikâr bir delilden diri kalmış olsun ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ tam manasıyla işit içidir, tamamiyle bilicidir.

Bu âyeti kerime, Bedir Savaşı esnasında görünen ilâhî delili ve ümmet'i Muhammed hakkında tecelli eden ilâhî Lütufları beyan buyurmaktadır.

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا

En yakın Vadinin kenarında Siz idiniz O vakit

(O vakit ki, siz yakın vadide idiniz) Ey Eshab'ı kiram Ey ümmeti Muhammed! Hatırlayınız O vakit ki O Bedir Savaşı sırasındaki siz Medine'yi Münevvere'ye yakın bir vadide idiniz.

وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى

Daha uzak Vadinin kenarında Onlar Ve

(onlar ise uzak vâdide idiler) o düşmanlarınız olan Kureyş müşrikleri ise Medine'yi Münevvere den uzak bir vâdide idiler. Mekke'i Mükerreme'ye, su kaynağına yakın bulunuyorlardı. Şam'dan dönüp gelen, düşmanlara ait bulunan

وَالرَّكْبُ أَصْفَلُ مِنْكُمْ

Sizden Daha aşağıda Kervan idi Ve

(kervan ise sizden aşağıda idi) Sizin mevkinizden uzakta bulunuyordu. Bedir mevkiinden üç mil kadar uzakta bulunan bir sahilde idi.

وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ

Anlaştığınız yer hususunda Elbette ihtilafa düşerdiniz Sözleşseydiniz Ve Eğer

(eğer biri birinizle sözleşse idiniz elbette anlaştığınız yer hususunda ihtilâfa düşerdiniz) eğer muharebe için sizinle düşmanlarınız birbirinize söz vermiş olsa idiniz siz ey Müslümanlar. Düşmanların daha müsait bir mevkide bulunduklarını anlayarak aranızda ihtilâf yüz gösterirdi, onlardan korkardınız, zaferden ümitsizliğe düşerdiniz.

وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا

Yapılmış idi Bir işi Allah'ın Yerine getirmesi için Fakat

(Ve lâkin Allah Teâlâ yapılmış olan bir emri yerine getirmek için böyle yaptı) yani ilmi ezelisinde kararlaştırmış bulunan bir emri Müslümanların muzaffer, kâfirlerin ezilmiş olmasını yerine getirmek için böyle yaptı. Müslümanlar ile düşmanlarını öyle bir yerde topladı, onları savaşa düşürdü.

لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ

Apaçık bir delil ile Helak olsun O kimsenin ki Helak olması için

(tâki, helak olan kimse, apaçık bir delilden helak olsun) yani helak olan kimse gözleriyle görüp anlayacağı apaçık öyle bir delili gördükten sonra helak olsun kendi küfrünü açık bir delil ile gördükten sonra gebersin

وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ

Apaçık bir delil ile Yaşadı O kimsenin ki Yaşaması Ve

(ve diri kalan da aşikâr bir delilden diri kalmış olsun) evet diri kalan Müslüman kuvveti de aşikâr bir delilden öyle açık bir alâmeti gördükten sonra diri kalmış olsun. Çünkü düşman kuvvetleri pek fazla idi ve pek elverişli bir sahada bulunuyorlardı. Müslümanlar ise az bir kuvvete sahip idiler, savaş durumları müsait değildi. Bu hâle göre galibiyete kavuşmaları umulmazdı. Hâlbuki bu vaziyete rağmen Müslümanlar galip gelmişlerdir. Bu galibiyeti Resulü Ekrem Hazretleri de daha evvel eshab'ı kiramına haber vermişti.

&-İşte bu galibiyet, bir harikadır, Allah'ın kudretine bir delildir. Peygamberimizin bu haberi de büyük bir mucize mahiyetindedir. Artık bu açık delilleri, hüccetleri Müslümanlar da, onların düşmanları da görmüşlerdir. Bu pek açık kudret delillerini kâfirler göre göre helak olup gitmişlerdir, haklarında ilâhî delil tamam olmuştur, biz hak ve hakikaten haberdar olmadık, bizi aydınlatıp uyaracak bir hâdise karşısında kalmadık demeğe salâhiyetleri kalmamıştır.

وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Elbette hakkıyla işitendir Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki Allah Teâlâ tam manasıyla işiticidir tamamıyla bilicidir) Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ müminlerin tasdiklerini ve nail olacakları mükâfatları, kâfirlerin de kâfirce lâkırdılarını ve uğrayacakları azapları tam manasıyla işiticidir, tamamıyla bilicidir. Hiçbir şey o Yüce yaratıcıya karşı gizli kalmaz, buna inanmışsınız.

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَاكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَايَكُهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

43.O vakit ki. Allah Teâlâ onları sana rüyanda az gösteriyordu. Ve eğer onları sana çok göstermiş olsaydı elbette korkacak idiniz ve cihat işinde ihtilâfa düşerdiniz. Ve lâkin Allah Teâlâ selâmete erdirdi. Şüphe yok ki, o, göğüslerin içinde olanı hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetlerde Bedir Savaşı sırasında Müslümanlar hakkında Allah'ın yardımının gelmesi için iki taraftaki kuvvetlerin birbirine bir harika olarak birer az miktarda gösterilmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَاكَ قَلِيلًا

Az Uykunda Allah Onları sana gösteriyordu O vakit

(O vakit ki Allah Teâlâ onları sana rüyanda az gösteriyordu) Resulüm! Hatırla O vakti ki o Bedir Savaşı zamanını ki Allah Teâlâ o düşmanları sana rüyanda az gösteriyordu. Tâki, bunu ashabına haber veresin, onların cihat için kararlı ve cesur olmalarına vesile olsun.

وَلَوْ أَرَايَكُهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ

Elbette gevşerdiniz Çok Onları sana gösterseydi Eğer Ve

(sana çok göstermiş olsaydı elbette korkacak idiniz) Ve eğer onları o düşmanları Cenâbı Hak sana çok göstermiş olsa idi elbette korkacak idiniz savaşa cesaret edemeyecek idiniz.

وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ

İş hususunda Elbette çekişirdiniz Ve

(Ve iş hususunda ihtilâfa düşerdiniz) yani cihat işinde aranızda ayrılık düşerdi, harpte sebat edip etmemek hususunda görüşleriniz başka başka olurdu

وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ

Kurtardı Allah Fakat

(ve lâkin Allah Teâlâ selâmete erdirdi) sizi korkudan, ihtilâftan kurtarmak suretiyle selâmet nimetine nail buyurdu.

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o göğüslerin içinde olanı hakkıyla bilicidir) Allah'ı Teâlâ hazretleri Herkesin kalbinde olanı tamamen bilicidir. Harp sahasında cesaret, sabır ve sebat gösterecek olanlar ile korkacak, feryat ve figanda bulunacak olanları da tamamıyla bilir. Bundan dolayıdır ki, sana rüya âleminde düşman kuvvetlerini hikmetine binaen az göstermiştir.

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ

أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

44.Ve hani karşı karşıya geldiğiniz zaman onları size gözlerinizde pek az gösteriyordu ve sizleri de onların gözlerinde azaltıyordu. Tâki, Allah Teâlâ yapılmış olan bir emri yerine getirsin. Ve bütün işler Allah Teâlâ'ya döndürülür.

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا

Az Gözlerinizle Karşılaştınız O zaman ki Onları size gösteriyordu O vakit Ve

(Ve hani karşı karşıya geldiğiniz zaman onları size gözlerinizde pek az gösteriyordu) Ve Ey müminler! Ey Bedir mücahitler! Hani O düşmanlar ile karşı karşıya geldiğiniz zaman Allah Teâlâ onları size gözlerinizde pek az gösteriyordu. Resulü Ekrem'in rüyasında gördüğü vaziyet, düşman kuvvetlerinin azlığı, böyle uyanıklık halin-

de de görünüp duruyordu. Bu hâl, Yüce Resulün rüyasını destekliyor, ashabı-ı kiramın kuvvetini, direncini artırıyor.

وَيَقْلِلُكُمْ فِي أَغْنِيهِمْ

Gözlerinde Sizi azaltıyordu Ve

(ve sizleri de onların gözlerinde azaltıyordu) Ve Ey İslâm erleri Sizleri de onların o düşmanlarınızın gözlerinde azaltıyordu tâki, korkup kaçmasınlar, savaşa atılsınlar,

لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا

Yapılmış İdi Bir işi ki Allah'ın Yerine getirmesi için

(Tâki, Allah Teâlâ yapılmış olan bir emri yerine getirsin) tâki. Allah Teâlâ yapılmış olan bir emri bir ilâhî takdirini ilâhî ilminde sabit olan İslâm kelimesini yüceltsin, ehli İslâm'ı zafere kavuşturmak hükmünü yerine getirsin varlık sahasına çıkarsın.

وَالِلَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

işler Döndürülür Allah'a Ve

(Ve bütün işler Allah Teâlâ'ya döndürülür) bütün kâinatta dilediği gibi tasarrufta bulunur. Onun emrini reddedecek, hükmüne mâni olacak bir kuvvet yoktur. O bir hikmet sahibi yaratıcıdır, o her şeye kadirdir. Bu savaştaki olaylar da onun hikmet ve kudretinin gereğidir. Artık bütün kâinatın merci'i olan o Yüce Yaratıcının hükümlerine, emirlerine riayet etmelidir, hakikî geleceği temine çalışmalıdır. Bütün insanlık için en mühim vazife bundan ibarettir. Ve başarı Allah'tandır...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

45.Ey iman edenler! Bir taife ile karşılaştığınız zaman artık sebat ediniz ve Allah Teâlâ'yı zikrediniz. Tâki kurtuluş bulasınız.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlara en lâzım olan bir dinî vazifeyi tebliğ etmektedir. Onlara kuvvet ve güçlerinin devamı için lâzım gelen sabır ve sebatı; birlikte hareketi, ihtilâftan sakınmayı emir ve tavsiye buyur-maktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا

Artık sebat ediniz Bir topluluk ile Karşılaştınız O vakit ki iman etiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Bir taife ile karşılaştığınız zaman artık sebat ediniz) Ey İslâm şerefine sahip olanlar! Bir kâfir taife ile cemaat ile harp için karşılaştığınız savaşa başladığınız zaman artık Cenâbı Hak'ka sığınarak savaşınızda sebat ediniz. Bu sebatın sonu zaferdir, galibiyettir. Nitekim Bedir Savaşında bu hâl görülmüştür

وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

Çok Allah'ı Zikredin Ve

(ve Allah Teâlâ'yı çok zikrediniz) ve Allah Teâlâ'yı da kalplerinizle, lisanlarınızla çok zikrediniz kerem sahibi mabudunuzu zikrederek ilâhî yardımını temenniden geri dur mayınız,

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

(tâki siz kurtuluş bulasınız) muradınıza eresiniz, fetih ve zafere nail olasınız. Çünkü sabır ve sebat, Cenâbı Hakkı devamlı anmak, maddî ve manevî en büyük bir başarı vesilesidir. Artık buna riayet etmemek, Allah'ı anmaktan gafil bulunmak, asla uygun olamaz.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ

الصَّابِرِينَ

46.Ve Allah Teâlâ'ya ve Resulüne itaat edin ve ihtilâfta bulunmayın, sonra devletinizi gidiverir ve sabrediniz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sabır edenler ile beraberdir.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا

Ve ihtilâfta bulunmayın Ve Resulüne Allah'a Ve itaat edin

(Ve Allah Teâlâ'ya ve Resulüne itaat edin ve ihtilâfta bulunmayın) Ve Ey mü'minler Allah Teâlâ'ya ve resulüne her hususta itaat ediniz böyle cihat hususunda olduğu gibi diğer hususlarda da bütün emirlerine, yasaklarına uyunuz. Bunlara aykırı hareketlerden kaçınınız. Ve ihtilâfta bulunmayın Bedir ve Uhud Savaşları sırasında olduğu gibi muhtelif görüşlerde bulunarak birbirinizle mücadelele, çekişmeye kalkışmayın

فَتَفَشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ

Rüzgârınız Gider Ve Sonra gevşersiniz

(sonra gevşersiniz rüzgârınız gidiverir) yani o ihtilâf ve çekişme neticesinde zayıf düşersiniz; birlikçe hareketten mahrum kalırsınız. Devletiniz gidiverir kuvvetiniz, hâkimiyetiniz elden çıkar muhitinizde başarı, zafer ve galibiyet rüzgârları esmez olur.

&-Nitekim Uhud Savaşında Müslümanların arasında ortaya çıkan bir münakaşa onların geçici olarak zaferden mahrum olmalarına sebep olmuştur. Bundan dolayı Müslümanlar, daima birlikte hareket ederek Cenabı Hak'tan kendilerine zafer vesilesi olacak rüzgârların ortaya çıkmasını temenni etmelidir.

Nitekim bir hadis-i şerifte: "Ben sabah rüzgârıyla zafere nail oldum, âd kavmi ise Debûr rüzgârıyla helak olmuştur" diye buyrulmuştur. Evet... Bazen savaş alanında esmeğe başlayan rüzgârlar, iki taraftan birinin yenilgisine sebebiyet verebilir. Artık Ey Müslümanlar! Birlikte harekette bulununuz

وَاصْبِرُوا

(ve sabrediniz) düşmanlar ile mücadele hususunda ve diğer bir kısım hayatî sıkıntılar hususunda sabırlı olunuz düşmandan korkup dağılmayınız, birbirinizle mücadelede, münakaşada bulunup durmayınız.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerle Beraberdir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sabır edenler ile beraberdir) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ Zafer ve başarı vermek hususunda sabır edenlerle beraberdir. Yani hak yolunda sabır ve sebat edenler, nifak ve ayrılıktan kaçınanlar ilâhî zafere, maddî ve manevî muvaffakiyetlere nail olacaklardır.

&-Resulü Ekrem Efendimizin bir hadisi şerifi şu mealdedir: "Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz ve Allah Teâlâ'dan afiyet temennisinde bulununuz. Düşmanlar ile karşılaştığınız zaman da sabır ediniz ve biliniz ki. Cennet muhakkak kılıçların gölgesi altındadır." Yani: Dinî yüceltmek için yapılacak bir cihadın neticesi ebedî saadetlere kavuşmaktır.

&-Bu âyeti kerime, bütün Müslümanlar için en fâideli bir hareket düsturu mahiyetindedir. Çünkü bu mübarek ayet gösteriyor ki: Bir millet, zafere, başarı ve kurtuluşa ermesi için dindar olmalıdır. Allah Teâlâ'nın ve Resulünün emirlerine, hükümlerine riayet etmelidir. Cenabı Hakkı zikrederek uyanık bir ruha malik bulunmalıdır. Ve din düşmanlarıyla karşılaşacağı zaman da Allah Teâlâ'dan yardım dileyerek sabır ve sebatı ayrılmamalıdır. Ve kedi aralarında bir takım dünyevî gayelerden, şahsî menfaatlerden dolayı ayrılıklar, ihtilaflar yüz göstermemelidir. Aralarındaki vahdeti, din kardeşliğini, müşterek menfaatleri unutmamalıdır. Aksi surette hareket edildiği ve bir takım ihtiraslar yüzünden ihtilâflara düşüldüğü takdirde ise milletin bütün umumi hayatı, yardımdan mahrum, aciz ve meskenete düşmüş, başka milletlerin tahakkümü altında perişan olarak mahvolur gider. Nitekim dünya tarihi, buna dair pek çok feci misaller kaydetmiş bulunmaktadır. Artık bunlardan ibret almalıdır.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

47.Ve o kimseler gibi olmayınız ki, yurtlarından çalım satarak ve insanlara gösteriş yaparak ve Allah yolundan men ederek çıktılar. Allah Teâlâ ise ne yaptıklarını tamamiyla kuşatıcıdır. Bu mübarek ayetler, Müslümanların cihada ve diğer hayırlı işlere gösterişten uzak olarak tam bir ihlâs ile başlamalarını emir ve tavsiye etmektedir. Ve kendilerini aldatmak isteyecek olan şeytan tabiatlı kimselerin sözlerine iltifat etmemelerine, düşmanların kahredilmeleri ile Müslümanların zafer nimetine nail olacaklarına işaret buyurmaktadır.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ

O kimseler gibi ki Olmayın Ve

(Ve o kimseler gibi olmayınız) Ve Ey Müslümanlar! Siz o müşrikler gibi olmayınız ki Bedir Savaşı esnasında Şam'dan dönen kabilelerini kurtarmak için

خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Ve Men ediyorlar İnsanlara Ve Gösteriş yaparak Çalım satarak Yurtlarından Çıktılar

(yurtlarından çalım satarak ve insanlara gösteriş yaparak ve Allah yolundan men ederek çıktılar) yurtlarından bir övünme ve gurura tutulmuş tekebbürde bulunmuş olarak ve insanlara gösteriş yaparak kendilerini kahraman, fedakâr gösterip övgü kazanmak isteyerek ve insanları Allah yolundan İslâm dinine girmekten men ederek çıktılar. Hareketleri makul, faziletli bir halde bulunmuyordu. Artık Müslümanların öyle kötülüğe yönelik, yok olmayı gerektiren hareketlerde bulunmaları nasıl uygun olabilir?

وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

Hakkıyla kuşatıcıdır Yapıyorlar O şeyleri ki Ve Allah

(Allah Teâlâ ise ne yaptıklarını tamamiyla kuşatıcıdır) hepsini de tamamiyla bilmektedir. Bundan dolayı her insan bu hakikati göz önüne almalıdır, mükâfatı gerektiren hareketlerde bulunmalıdır, cezayı gerektiren hareketlerden kaçınmalıdır.

&-Rivayete göre: Bedir Savaşı sırasında Mekke'de bulunan İslâm düşmanı müşrikler: Şam'dan gelen ticaret kervanını Müslümanların tecavüzünden kurtarmak maksadıyla Mekke'den çıkmış "Cuhfe" denilen mevkie gelmişlerdi. Kervanın selâmet üzere olduğunu haber aldıkları halde yine geri dönmediler. Ebu Cehil ile yardımcıları Bedir mevkiine kadar gitmekte ısrar ettiler. Oraya gidip övünürcesine bir vaziyet almaya, gösteriş için ziyafetler vermeğe, içki içerek şiirler söylemeğe, cariyeleri oynatıp zevk yapmaya, İnsanların İslâmiyet'i kabulüne mâni olmaya karar verdiler. Fakat Cenâbı Hak onların bu emellerini tersine çevirdi, onları mağlûp etti, matemler içinde bıraktı. İşte gayri meşru, kâfirce isteklerin neticesi bundan başka değildir. Artık Müslümanlar için o kâfirler gibi hareketlerde bulunmak ebette caiz değildir ve hiçbir şekilde uygun olamaz. Bundan dolayı bu âyeti kerime, Müslümanlara böyle hareketleri yasaklamış ve bundan menetmiştir.

وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ

لَكُمْ فَلَمَّا تَرَاءَتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقْبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا

تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

48.Ve o vakit ki, şeytan onlara amellerini bezemiş ve demişti ki: Bugün insanlardan size galip olacak yoktur. Ve ben de şüphe yok ki, sizi himaye ediciyim. Vaktaki, iki ordu karşı karşıya görünmeğe başladı. Arkasına dönüverdi. Ve dedi ki: Şüphesiz ki, ben sizden uzağım, ben muhakkak ki, sizin görmediklerinizi gördüm. Şüphe yok ki, ben Allah'tan korkarım. Allah'ın azabı ise pek şiddetlidir.

وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Şeytan Onlara Süslemişti Ve O vakit

(Ve o vakit ki, şeytan onlara amellerini süslemişti) Ve ey müminler! Allah Teâlâ'

nın size olan nimetlerini hatırlayınız. O vakit ki, şeytan yani lânetli İblis, Beni Kinane kabilesi eşrafından ve şairlerinden olan "Sürâka Bini Mâlik" adındaki şahsın şekline bürünerek o Müslümanlar ile savaşta bulunmak isteyen Mekke müşriklerine, onların kötü olan amellerini bezemiş süslemişti. O müşrikleri Müslümanlar ile savaşta bulunmak için teşvik ve cesaretlendirmede bulunmuştu.

وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Bugün Size Galip gelecek yoktur Ve demişti ki

(ve demişti ki: Bugün insanlardan size galip olacak yoktur) o lânetli şeytan, o müşrikleri gurura düşürmek için onlara demişti ki: Bugün insanlardan size galip olacak yoktur Siz pek kuvvetli bulunuyorsunuz.

وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ

Size Yardımcıyım Şüphesiz ben Ve

(Ve ben de şüphe yok ki, sizi koruyucuyum) bende size yardımcıyım. Sizi aranızda düşmanlık bulunan Beni Kinane kabilesinden de korurum. Çünkü ben onların reisi bulunmaktayım. İşte şeytan o müşrikleri böyle kandırıp harbe teşvik etmiş bulunuyordu.

فَلَمَّا تَرَأَتْهُ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقْبَيْهِ

Arkasına Dönüverdi İki topluluk Birbirini gördü Ne zaman ki

(Vaktaki, iki ordu karşı karşıya görünmeğe başladı. Arkasına dönüverdi) Müslümanlar ile müşrikler karşı karşıya görünmeğe birbirine karşı cephe almaya başladı Müslümanlara meleklerin imdada geldiğini lânetli iblis görüverdi, müşriklerin artık zafer kazanamayacaklarını anladı, hemen korkarak arkasına döndü kaçırmaya yüz tuttu

وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ

Görmüyorsunuz O şeyleri ki Görüyorum Şüphesiz ben Sizden Uzağım Şüphesiz ben Ve Dedi

(ve dedi ki: Şüphesiz ki, ben sizden uzağım ben muhakkak ki, sizin görmediğinizi gördüm) ben artık sizinle teşriki mesai edemem, İslâm ordusuna nasıl bir kuvvetin katıldığını gördüm.

إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetli olandır Ve Allah Allah'tan Korkarım Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben Allah'tan korkarım, Allah'ın azabı ise pek şiddetlidir) müşrikler ile beraber benim başıma da bir belânın bir ilâhî kahrın geleceğinden korkarım. ona muhalefet edip küfre düşenler, elbette ki, pek şiddetli bir azaba uğrayacaklardır. Artık kimdir ki, bu ilâhî azabı düşünüp korkusundan titremesin? Evet, bu ayeti kerime Allah'ın azabı ise pek şiddetlidir.

&-İşte şeytan tabiatlı insanlar da bir gün gözlerinin önünde Cenâbı Hakkın kudret ve azametini ve düşmanlarını kahr etmesini cezalandırmasını görünce böyle pişmanlığa düşüp firar edeceklerdir. Fakat artık yakalarını Allah'ın kahrından kurtaramayacaklardır.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى

اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

49.O zaman münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyordu ki: Onları dinleri aldatmıştır. Hâlbuki herkim Allah Teâlâ'ya tevekkül ederse artık şüphe yok ki. Allah Teâlâ galiptir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, münafıkların ve bir takım ruhen hasta kimselerin Müslümanlar hakkındaki yanlış telâkkilerini kınıyor ve teşhir ediyor. İslâmiyet'i kabul etmeyip de küfür ve nifak üzere ölecek kimselerin de ne kadar feci, şaşılacak bir şekilde ölüp fe lâketlere uğrayacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde var Ve O kimseler ki Münafıklar Diyorlardı O zaman ki

(O zaman münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyordu ki) O zaman

Müslümanlar harp için Bedir sahasına yürüdükleri vakit Medine'yi Münevvere'de bulunan münafıklar ve Mekke'yi Mükerreme'de bulunup vaktiyle İslâmiyet'i kabul ettiklerini lisânen söylemiş oldukları halde kalben kuşku ve şüphe içinde kalmış, samimî bir şekilde Müslüman bulunmamış bir takım kalplerinde hastalık bulunanlar diyordu ki:

غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينَهُمْ

Dinleri Onları Aldattı

(Onları dinleri aldatmıştır) onlara galip olacaklarına dair bir kanaat vermiştir. Yoksa öyle az bir kuvvet oldukları halde büyük bir kuvvete karşı nasıl savaşa cesaret edebilirlerdi? Müslümanların adedi görünüşte üç yüz küsur erden ibaret olduğu halde düşmanlarının kuvveti bin erden ziyade idi.

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül ederse Kim Ve

(Hâlbuki herkim Allah Teâlâ'ya tevekkül ederse) hâlbuki bu cahiller, yanlış düşünüyorlardı. Galibiyet mutlaka sayının çokluğuna bağlı değildir. Her kim Allah Teâlâ'ya tevekkül eder onun mukaddes dinine hizmet için harp meydanına atılırsa artık Allah Teâlâ ona yardım eder ve başarılı kılar,

فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki; Allah Teâlâ galiptir hikmet sahibidir) Kudreti her şeye galiptir. Az bir kuvveti dilerse pek büyük bir kuvvete galip kılabilir. Ve o Yüce Yaratıcı hâkimdir. İlâhî iradesi hikmetin gereğine göre tecelli eder. Bundan dolayı o münafıkların ve benzerlerinin düşünceleri, sözleri pek manasızdır!

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا

عَذَابَ الْحَرِيقِ

50.Ve görecek olan, o zaman ki, melekler, kâfir olanların canlarını alırlar, yüzlerine ve arkalarına vururlar ve yangının azabını tadın derler.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ

Melekler İnkâr ettiler O kimselerin ki Canlarını alıyor O vakti ki Görseydin Ve Eğer

(Ve görecek olan, o zaman ki, melekler, kâfir olanların canlarını alırlar) Ey Yüce Peygamberim! Veya ey kendisine hitap edilebilen herhangi bir insan! Eğer görecek olan, o zaman ki, melekler, kâfir olanların canlarını alırlar ölecekleri vakit ruhlarını alarak kendilerini dünya hayatından mahrum bırakırlar. Ve onların

يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ

Arkalarına Ve Yüzlerine Vuruyorlar

(yüzlerine ve arkalarına vururlar) yüzlerine ve arkalarına onların ileri gelen, geri kalan her azasına demir çomaklar ile vururlar

وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

Yakıcı Azabı Tadın Ve

(ve yangının azabını tadın derler) onlara cehennem ateşinin azabını tadın derler. Artık şüphe yok ki, ne feci, ne kadar tasvirî imkânsız bir musibet görülmüş olur.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

51.Bu işte ellerinizin takdim ettiği şey yüzündendir. Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ kulları için zulmeder değildir.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ

Ellerinizi Takdim etti O şeydendir ki İşte bu

(Bu işte ellerinizin takdim ettiği şey yüzündendir) Ey kâfirler! Ey münafıklar. Bu

Sizi yakalayacak olan öldürölme, dövölme, ateşin azabı yok mu, işte bütün bunlar sizin dünyada iken ellerinizin takdim ettiği şey küfür ve isyan yüzündendir. Siz o küfür ve isyanı işlemiş olduğunuzdan dolayı bu felâketlere maruz kaldınız, bütün bunlar kendi amellerinizin neticesidir.

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

Kullara Zulmedici Değildir Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ kulları için zulmeder değildir) Küfür ve isyan erbabının düşecekleri azaplar, felâketler bütün kendi kötü hareketlerinin gereğidir. Artık insanlar bu akibeti düşünüp daha dünyada iken durumlarını ıslah etmelidirler ki, Allah'ın azabından kurtularak ilâhî lütuflara hak kazanmış olsunlar.

كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

52.Bunların hâli Firavun'un kavmi ile onlardan evvelkilerin âdeti gibidir ki. Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ettiler. Allah Teâlâ da bunları günahları sebebiyle yakaladı. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ kuvvet sahibidir; azabı pek şiddetlidir.

Bu mübarek ayetler, peygamber zamanındaki müşrikler ile Firavun'a tâbi olanların ve daha evvelki kâfirlerin aynı âdetlerde bulunduklarını ve bu yüzden Allah'ın kahrına uğradıklarını bildirmektedir. Ve bir kavmin makbul olan ahlâk ve tavırlarını değiştirmedikçe nail oldukları nimetlerden mahrum kalmayacağını ihtar etmektedir. Ve Cenâbı Hakkın her şeyi hakkıyla bilen, güç yetiren ve azabının şiddetli olduğunu beyan ile insanları uyanmaya davet buyurmaktadır.

كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimselerin ki Ve Firavun Ehlinin Adeti gibidir

(Bunların hâli Firavun'un kavmi ile onlardan evvelkilerin âdeti gibidir) yani: Bedir Savaşında Müslümanlara karşı cephe alan müşriklerin âdeti Firavun'un kavmi ile onlardan evvelkilerin Nuh, Ad kavmi gibi eski milletlerin âdeti gibidir ki bunlar da

كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini inkâr ettiler

(Allah Teâlâ'nın ayetlerini inkâr ettiler) o eski milletler gibi gördükleri mucizelere, harikalara rağmen yine Peygamberleri tasdik etmediler. Artık

فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları sebebiyle Allah Ve onları yakalamıştı

(Allah Teâlâ da bunları günahları sebebiyle yakaladı) Allah Teâlâ da bu müşrikleri günahları küfür ve isyanları. Yüce Peygambere muhalefetleri sebebiyle yakaladı eski kâfir kavimleri sulara boğduğu ve diğer felâketlere uğrattığı gibi bu müşrikleri de, öldürölme ile esaret ile cezalandırdı.

إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetli olandır Pek kuvvetlidir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ kuvvet sahibidir; azabı pek şiddetlidir) din düşmanlarını mahv edip cezalandırmaya kudreti fazlasıyla yeterlidir. Ve Yüce Yaratıcının azabı pek şiddetlidir. Bu dinsizleri dünyada cezaya uğrattığı gibi bunların hakkındaki uhrevî azapları daha şiddetli olacaktır.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَأَنَّ

اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

53.Bu da, şüphe yok ki. Allah Teâlâ bir kavme ihsan etmiş olduğu bir nimeti de giştirici değildir, onlar kendi nefislerinde olanı değiştirinceye değin. Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ hakkıyla işiticidir, tamamıyla bilicidir.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ

Bir kavme ihsan buyurdu Bir nimeti ki Değiştirici Olmadı Allah Şüphesiz işte Bu da

(işte Bu da şüphe yok ki Allah Teâlâ bir kavme ihsan etmiş olduğu bir nimeti değiştirici değildir) Bütün bu kâfirlerin böyle ilâhî azaba yakalanmaları da kendi kötü hareketlerinin bir neticesidir. Yoksa şüphe yok ki. Allah Teâlâ bir kavme ihsan etmiş olduğu bir nimeti azap ve felâkete dönüştürmek suretiyle değiştirici değildir. O nimeti onların ellerinden almaz

حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

Nefislerinde olanı Değiştirmelerine dek Ta ki

(ta ki onlar kendi nefislerinde olanı değiştirinceye değin) onlar kendi yaratılış kabiliyetleri, sahip oldukları akıl ve zekâyı, imana, ibadet ve itaate olan kudretlerini, kendi kötü düşünceleri ile fena hareketlerde değiştirinceye değin. Fakat onlar öyle kendi nefislerinde olanı değiştirdiler mi? Küfür ve nifaklarını yaymaya, dine karşı hürmetsizliklerini açıklamaya cüret gösterdiler mi, Cenâbı Hak da onları yakalar, lâik oldukları azaplara kavuşturur.

وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakıyla işitendir Allah Ve Şüphesiz

(Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ hakkiyle işiticidir tamamıyla bilicidir) kullarının bütün sözlerini, iddialarını işitir ve o hikmet sahibi Yaratıcı tamamıyla bilicidir. Herkesin bütün fiillerini ve hareketlerini hakkiyle bilir. Her birini lâik olduğu mükâfata veya cezaya kavuşturur. Nimetlerini devam ettirir veya yok eder. &-Bundan dolayı insanlar, Allah Teâlâ'nın nimetlerine karşı şükran vazifesini yerine getirmeye çalışmalıdırlar, diyanet ve ibadet ve itaat dairesinden çıkmalıdırlar ki, o nimetlerden daha sonra mahrum kalmassınlar. Bunların üstündeki uhrevî nimetlere de aday bulunsunlar.

كَذَّابٍ آلِ فِرْعَوْنَ وَالدِّينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ
وَإِغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلُّ ظَالِمٍ

54.Firavun'un kavminin ve onlardan evvelkilerin âdeti gibi ki, Rablerinin ayetlerini yalanladılar. Artık onları günahları sebebiyle helak ettik. Ve Firavun'un kavmini boğduk. Ve hepsi de zalimler olmuşlardı.

Bu mübarek ayetler de peygamber zamanındaki müşrikler ile aynı âdette olan eski kâfirlerin nasıl helak olduklarını izah ediyor. Ve en fazla şerli hayvanların, küfelerinde ısrar edip duran dinsizlerden ibaret olduğunu beyan buyuruyor.

كَذَّابٍ آلِ فِرْعَوْنَ وَالدِّينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimselelerin ki Ve Firavun Ehli Adeti gibidir

(Firavun'un kavminin ve onlardan evvelkilerin âdeti gibi) Evet, Resulü Ekrem'in peygamberliğini tasdik etmeyen kâfirlerin âdeti, Firavun'un kavminin ve onlardan evvelkilerin âdeti gibi dir ki, hepsi de

كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Ayetlerini Yalanlamışlardı

(Rablerinin ayetlerini yalanladılar) O Yüce Yaratıcının varlığına, birliğine, lütuf ve ihsanına şahitlik eden delilleri inkâr ettiler. Peygamberlerin doğruluğunu isbat eden mucizeleri tekzip ettiler. Böyle küfür ve azgınlıkta ısrar edip durdular.

فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları sebebiyle Onları Artık helak ettik

(Artık onları günahları sebebiyle helak ettik) Artık o kâfirleri o büyük günahları inkâr ve yalanlamaları sebebiyle helak ettik. Bazıları deprem ile bazıları yerlerin batmasıyla, bazıları başlarına yağdırılan taşlar ile bazıları rüzgârlar ile Kureyş müşrikleri de İslâm kahramanlarının kılıçlarıyla mahvî perişan oldular.

وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ

Firavun Ehlini Boğmuştuk Ve

(Ve Firavun'un kavmini boğduk) Firavun'un kavmini de kendisiyle beraber boğduk öyle büyük bir helake uğrattık

وَكُلُّ كَانُوا ظَالِمِينَ

Zalim kimseler İdiler Hepsi Ve

(Ve hepsi de zalimler olmuşlardı) Gerek o evvelki kavimler olsun ve gerek Kureyş kâfirlerinden olup Müslümanların elleriyle öldürülen ve cezalandırılan şahıslar olsun zalimler olmuşlardı. Nefislerine küfür ve isyan ile zulmetmiş oldukları gibi başkalarına da saptırmak ye bozmak suretiyle zulmeder bulunmuşlardı. Böyle bir zulmün cezası da işte dünyada böyle bir helakten ibarettir. Ahiretteki cezaları ise elbette bunun çok üstündedir.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

55.Şüphe yok ki, yeryüzünde yürüyen canlıların Allah Teâlâ katında en şerlisi, o kimselerdir ki, kâfir olmuşlardır. Artık onlar iman etmezler...

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا

Kâfir olmuşlardır o kimselerdir ki Allah'ın Katında Canlıların En kötüsü Şüphesiz

(Şüphe yok ki, yeryüzünde yürüyen canlıların Allah Teâlâ katında en şerlisi, o kimselerdir ki, kâfir olmuşlardır) İşte rabbimizde buyuruyor ki yeryüzünde yürüyen canlıların hayvanların, hayat sahibi kimselerin Allah katında Cenâbı Hakkın hüküm ve kazası hususunda en şerlisi o kimselerdir ki, kâfir olmuşlardır. Küfürlerinde ısrar edip durmuşlardır, yeminlerini bozmuş, halkı saptırmaya Çalışmış şahıslardır. Bir halde ki,

فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

(artık onlar iman etmezler) onların iman edecekleri beklenilemez. İşte o helak olan kavimler, şahıslar da hep böyle iman etme kabiliyetinden mahrum kalmış oldukları için öyle bir helake maruz kalmışlardır.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

56.Onlar ki, kendileriyle antlaşma yapmış idin, sonra her defasında ahilerini bozarlar ve onlar hiç çekinmezler. Bu mübarek ayetler Rasûlü Ekrem ile yapmış oldukları antlaşma hükümlerine müşriklerin uymadıklarını bildirmektedir. Artık savaşlarda onlara galip gelince haklarında şiddetli muamele yapılmasını emir etmektedir, tâki, arkalarındaki cemiyetler için bir vesileyi ibret olsun. Ve antlaşma hükümlerine hıyanet edecekleri anlaşılan düşmanlar ile de, kendilerine evvelce haber vermek üzere antlaşmayı bozmanın lüzumunu beyan buyurmaktadır.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ

Kendileriyle Antlaşma yaptın O kimselerdir ki

(Onlar ki, kendileriyle antlaşma yapmış idin) Yüce Resulüm! O Kureyze Yahudileri ki, kendileriyle antlaşma yapmış idin onlar bu antlaşmaya riayet etmediler,

ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

Hiç çekinmezler Ve onlar Her defasında Antlaşmalarını Bozuyorlar Sonra

(sonra her defasında ahilerini bozarlar ve onlar hiç çekinmezler) sonra onlar tekerrür eden antlaşmaların her defasında ahilerini bozarlar verdikleri sözlerde durmazlar. Antlaşma gereğine aykırı harekette bulunurlar. Böyle ahde; muhalefetin ne kadar cezayı, ilâhî azabı gerektirir olacağını düşünüp korkmazlar.

&-Nitekim Kureyze Yahudileri, Müslümanların aleyhinde hareket etmeyeceklerine dair söz vermişlerdi. Hâlbuki bu sözlerinde durmadılar, Mekke'i Mükerrerme müşriklerine silâh vermek suretiyle yardım ettiler. Sonra yine bir sözleşme yapılmış idi, buna da riayet etmediler, Hendek Savaşında yine müşriklerin lehine hareket ettiler.

فَإِمَّا تَثَقَفَنَّهٗمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَدَّكَّرُونَ

57.İmdi her ne zaman savaşta onları kesin bir şekilde yakalar isen onlar ile arkalarındaki kimseleri ansızın korkut. Umulur ki, ibret alırlar.

فَإِمَّا تَثَقَفَنَّهٗمْ فِي الْحَرْبِ

Savaşta Onları yakalarsan O halde eğer

(İmdi her ne zaman savaşta onları kesin bir şekilde yakalar isen) evet Onların halleri böyle olunca artık Yüce Resulüm! Her ne zaman savaşta o antlaşmalarını bozanları katî surette yakalar isen onları elde eder, üzerlerine zafer kazanır isen

فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفَهُمْ

Arkalarındadır O kimseleri ki Onlar ile Korkut

(onlar ile arkalarındaki kimseleri ansızın korkut) onları mahv etmek ve cezalandırmak suretiyle arkalarındaki kimseleri Arap yarımadasında Yemen'de bulunan ve Müslümanlar aleyhinde hareketleri düşünülebilen gayri Müslimleri de ansızın korkut onlara da dehşet saç

لَعَلَّهُمْ يَدَّكَّرُونَ

(Umulur ki, ibret alırlar) umulur ki o arkalarındaki olanlar o savaşçı müşrikler hakkındaki yapacağınız şiddetli cezalandırma muamelesinden ibret alırlar da İslâm dairesine can atarlar, Müslümanlara karşı cephe almaya cesaret edemez olurlar.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

58.Ve eğer bir kavmin hıyanet edeceğinden kesin olarak korkar isen ahitlerini kendilerine açıkça aynı şekilde at. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ hain olanları sevmez.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً

Hainlik cihetiyle Bir kavimden Kesin korkarsan Eğer Ve

(Ve eğer bir kavmin hıyanet edeceğinden kesin olarak korkar isen) ey Yüce Resulüm eğer Kendileriyle antlaşma yapmış olduğun bir kavmin sözlerinde hıyanet edeceğinden kesin olarak korkar isen bir takım yüz gösteren alâmetlerden dolayı buna kanaat getirirsen nitekim Kureyze ve Nazir kabilelerinin Müslümanlara karşı böyle bir durumda bulundukları anlaşılmıştı. Artık

فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ

Aynı şekilde Kendilerine Artık at

(ahitlerini kendilerine açıkça aynı şekilde at) aranızdaki sözleşmenin bozulduğunu kendilerine açıkça haber ver, bunun böyle hükmü kalmadığına her iki taraf da eşit şekilde haberdar olsun. Tâki, arada bir hıyanet töhmeti bulunmasın.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

Hainleri Sevmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ hain olanları sevmez) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ antlaşmalarını bozmak hususunda ve diğer muamelelerde hain olanları sevmez bundan dolayı sözleşme hükümlerine riayet etmelidir. Bu hükümlere riayet etmediği anlaşılan hasma karşı da anlaşmayı kaldırmaya lüzum görülünce bunu o hasım tarafına evvelce bildirmelidir. Bu ahdin kaldırılmasını düşmana evvelce haber vermemek, düşmana karşı bir hıyanet demektir. Hıyanet ise İslâm ahlâkına aykırıdır. Adalet muhaliftir. Meğerki düşmanın antlaşmayı bozduğu her bakımdan ortaya çıksın. O halde kendilerine antlaşmanın karşılıklı olarak bozulduğuna dair bir haber vermeğe gerek kalmaz.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ

59.Ve o kâfirler asla zannetmesinler ki, ilerleyip kurtulmuşlardır. Şüphe yok ki, onlar aciz bırakamayacaklardır.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا

öne geçtiler inkar ettiler O kimseler ki Asla zannetmesinler Ve

(Ve o kâfirler asla zannetmesinler ki, ilerleyip kurtulmuşlardır) Ve Müslümanlara karşı düşmanlıkta, savaşa cesaretle bulunmuş oldukları halde henüz belâlarını bulmamış olan o bir takım kâfirler asla zannetmesinler ki ilerleyip kurtulmuşlardır. Bedir Savaşında öldürülmekten, esaretten kurtulmaları bir geçici kurtuluştur.

إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ

Aciz bırakamayacaklardır Şüphe yok ki, onlar

(Şüphe yok ki, onlar aciz bırakamayacaklardır) evet onlar Allah Teâlâ'yı hâşâ aciz bırakamayacaklardır. Onlar yine bir gün lâıyk oldukları mağlûbiyete, cezalara uğrayacaklardır.

&-Bu âyeti kerime Rasûlü Ekrem efendimiz için teselli edici olmuştur. Çünkü bir takım müşrikler. Bedir Savaşında ve diğer yerlerde kaçıp kurtulmuş, hak ettikleri cezaya henüz çarpılmamışlardı. Bu âyeti kerime ise onların er geç mağlûp, azaba çarpılacaklarını, kendilerinden intikam alınacağını haber vermiş bulunuyor. Nitekim daha sonra öyle de olmuştur.

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ
وَالْآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
يُوفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ

60.Ve onlara karşı gücünüzün yettiği her kuvvetten ve bağlı atlardan hazırlayınız. Bununla Allah Teâlâ'nın düşmanını ve sizin düşmanınızı korkutursunuz. Ve onlardan başkalarını ki bunları siz bilmezsiniz, Allah Teâlâ bilir Ve her neyi ki, Allah yolunda harcarsanız size tamamen ödenir ve siz asla zulme uğratılmazsınız

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ

Atlardan Ve bağlanıp beslenenden Bir kuvvetten Gücünüz yetti O şeyi ki Onlara karşı Hazırlayın Ve

(Ve onlara karşı gücünüzün yettiği her kuvvetten ve bağlı atlardan hazırlayınız) Ve Ey Müslümanlar! Ey İslâm diyarının sahipleri, savunucudan onlara karşı o din, vatan düşmanlarıyla savaşta bulunabilmeniz için, fedakârlık ediniz, gücünüzün yettiği her kuvvetten her türlü harp vasıtalarından ve bağlı atlardan saldırıyı sağlayacak, düşmanı dehşete düşürecek nakil vasıtalarından hazırlayınız bu hususta kusur göstermeyiniz. Çünkü

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

Düşmanınızı Ve Allah'ın Düşmanını Onunla Korkutursunuz

(Bununla Allah Teâlâ'nın düşmanını ve sizin düşmanınızı korkutursunuz) bu kuvvet ile veya bu harp vasıtalarıyla Allah Teâlâ'nın düşmanını ve sizin düşmanınızı korkutmuş olursunuz ki, bunlar vaktiyle Mekke'i Mükerrreme'deki müşrikler ile diğer İslâmiyet düşmanlarından ibarettir.

وَالْآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ

Onları siz bilmezsiniz Onlardan başka Ve Diğerlerini

(Ve onlardan başkalarını ki bunları siz bilmezsiniz) bunlarda münafıklardan, İslâmiyet'e karşı gizlice düşmanlıkta bulunan dinsizlerden veya Yahudi'ler ile Mecusi'lerden ibarettir. Evet onlar etrafınızda bulunurlar, size dost görünürler, kalplerindeki düşmanlığı gizlemiş olurlar. Fakat bunları

اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ

(Allah Teâlâ onları bilir) siz herhalde kendinize düşen vazifeyi yapınız, lâzım gelen kuvvetleri hazırlayınız, bununla o açık ve gizli düşmanlarınızı korkutursunuz da artık size karşı cephe almaya cesaret edemezler, İslâm yurduna saldırmaya kalkışamaz-

lar. Size karşı dost görünmeğe çalışırlar, bir kısmı da cizye vererek itaatkâr bir vaziyet almış olur. Hatta bu sayede bir kısmının İslâmiyet'i kabul etmesi de düşünülebilir. Ve bu gibi vasıtaların mevcudiyeti İslâm yurdunun kuvvetini, ziynetini, medeniyet hayatındaki ilerlemesini dost ve yabancılara göstermiş bulunur.

&-Bundan dolayı bir ilerleme dinî, bir yücelme ve fazilet dini olan İslâmiyet, müntesiplerine böyle maddî ve manevî mühim vasıtaların hazır edilmesini emretmektedir. Müslümanlıkta boş durmak, medenî vasitalardan mahrum olmak, düşmanlara karşı miskince bir vaziyete düşmek kesinlikle yasaktır. Kuran'ı Kerim'in nasıl ebedî bir mucize olduğuna bakmalıdır ki, bu âyeti kerime'nin inişi zamanında en malûm, en gerekli silâh, kılıçtan, kamadan ibaret bulunuyordu.

Bu âyeti kerime de ise bunları hazırlayın diye emir olunmuyor, bilâkis "gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayınız" diye emir olunuyor. Kuvvet tabiri ise bugünkü bütün harp vasıtalarına şamildir.

Meselâ: Topları tüfekleri, uçakları, otomobilleri, zırhlıları, tanklar, atomları ve diğerlerini de kapsamaktadır. İşte bu da bir Kuran'î harikadır ki, bu Müslümanlara gelecekte ortaya çıkacak her türlü harp vasıtalarının hazırlanmasını emretmiş, böyle vasıtaların vücuda geleceğine işarette bulunmuştur. Bundan dolayı Müslümanlara düşen vazife de bu hususta her türlü fedakârlıklarda bulunmaktır.

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Bir şeyden İnfak edersiniz neyi Ve

(Ve Ey Müslümanlar her neyi ki Allah yolunda infak ederseniz) yurdunuzun savunulması ve korunması için bu gibi harp vasıtalarını hazırlamaya ne kadar çalışır, yardımda bulunursanız mutlak biliniz ki

يُوفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazsınız Siz Ve Size Tam olarak verilir

(size tamamen ödenir ve siz asla zulme uğratılmazsınız) yaptığınız harcama boş yere zâyî olup gitmez sizler de zarara uğramış bulunmazsınız. Güzel niyete bağlı olan hizmetinizin elbette sevabını, mükâfatını görürsünüz. Artık ey Müslümanlar! Hak yolunda yapılacak yardımların, hizmetlerin ne kadar mühim, mutluluk verici olduğu belli olmuş oluyor. Cenâbı Hak, hepimizi bu gibi güzel vazifeleri yerine getirmeğe muvafak buyursun, âmin...

وَأِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

61.Ve eğer onlar sulha meylederlerse sen de ona meylet ve Allah Teâlâ'ya tevekkül kıl. Şüphe yok ki, her şeyi hakkıyla işitici ve tamamıyla bilici olan ancak o'dur.

Bu mübarek ayetler, barışa meyleden düşmanlar ile Hak'ka tevekkül edilerek barış yapılmasının caiz olduğunu bildirmektedir. Ehli İslâm'ın kendilerine karşı hilekârlıkla bulunacak düşmanlarından kurtulup Allah'ın korumasına nail olacaklarını müjdelemektedir. Ve Cenâbı Hakkın dilediği takdirde iki düşmanın kalplerini birleştirerek düşmanlıklarını muhabbet ve dostluğa çevireceğini beyan buyurmaktadır.

وَأِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا

Ona O halde meylet Barışa Meylederseniz Ve Eğer

(Ve eğer onlar sulha meylederlerse sen de ona meylet) Resulüm İslâm varlığını müdafaa için lâzım gelen vasıtaları hazırla ve eğer onlar o düşmanlar İslâmiyet'in bu kuvvetini, savaşa olan kabiliyetini görür de korkar, barışa meylederlerse sen de ona meylet onlar ile barış anlaşmasında bulun

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül et Ve

(ve Allah Teâlâ'ya tevekkül et) işlerini Hak Teâlâ'ya bırak, onların görünüşte sulha meyledip kalben hile ve tuzağa meyilli olduklarını düşünerek korkma.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkıyla işten Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, her şeyi hakkıyla işitici ve tamamıyla bilici olan ancak o'dur) Şüphe yok ki, Allah'ı Teâlâ düşmanların da kendi aralarında gizlice neler söylediklerini hakkıyla işitici ve onların neler düşündüklerini ve neler gizlediklerini de tamamıyla bilici olan. O Yüce Yaratıcıdır. Onların hakkında lâîk oldukları ilâhî hüküm ne ise herhalde ortaya çıkar.

&-ibni Abbas Hazretlerine ve Mücahide göre bu âyeti kerimenin hükmü "iman etmeyenler ile savaşın" "artık müşrikleri her nerede bulursanız öldürünüz" mealindeki ayetler ile nesih olunmuştur. Fakat diğer zatlara göre nesih olunmamıştır. Belki bu barış emri, durdurulmuştur, Müslüman-ların takdirine bağlıdır. Eğer barış Müslüman-ların menfaatlerine uygun görülürse geçici bir zaman için, meselâ: On sene müddetle barış yönüne gidilir, aksi takdirde savaşa devam edilir. Zahir ve menfaate uygun olan da budur.

&-Mücahit'e göre bu âyeti kerime, Kureyze ve Nadir kabileleri ile barış hakkında nazil olmuştur. Fakat bunların hakkında gelmiş olması, bunun zahirî üzerine umuma uygulanmasına mâni değildir. Nitekim bir ayetin muayyen bir sebepten dolayı nazil olmuş olması, onun hükmünün umumiyetine mâni olmaz.

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ

62.Ve eğer sana hile yapmak isterlerse şüphe yok ki, sana Allah Teâlâ yeter. O, O zattır ki, seni yardımıyla ve müminler ile desteklemiştir.

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ

Allah Sana yeter Artık şüphesiz Sana hile yapmak İsterlerse Ve Eğer

(Ve eğer sana hile yapmak isterlerse şüphe yok ki, sana Allah Teâlâ kâfidir) Ve Resulüm eğer kâfirler barışı gösterip savaşı yok etmek suretiyle sana hile yapmak daha fazla kuvvet edinerek tekrar hücum etmek maksadıyla bir hilede bulunmak isterse bundan endişeye düşme, Cenâbı Hak bunu bilir. Artık şüphe yok ki, sana Allah Teâlâ kâfidir seni onların şerrinden korur. O Yüce Yaratıcı

هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerle Ve Yardımıyla Sana kuvvet verdi O zattır ki O

(O zattır ki, seni yardımıyla ve mü'minler ile desteklemiştir) O zattır ki, seni hayatın boyunca yardımıyla vasıtasız veya bir harika olarak melekleriyle ve müminler ile ensarı kiram ile desteklemiştir. Bundan dolayı senin hakkında hilekârlıkta bulunmak isteyen düşmanlarına karşı da seni destekler, başarıya ulaştırır. Artık o düşmanlardan korkmaya mahal yoktur.

وَأَلَفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ

اللَّهُ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

63.Ve onların kalplerinin arasını telif etti ki, eğer yerde bulunanın tamamını sarf edecek olsa idin onların kalpleri arasını birleştiremezdin. Ve lâkin Allah Teâlâ onların arasını birleştirdi. Şüphe yok ki, o galiptir, hikmet sahibidir.

Evet, Cenâbı Hak, bir ilâhî âdeti bir hikmeti gereği olarak Yüce Resulünü müminler ile de desteklemiştir. Şöyle ki: Birçok kabileler arasında ve özellikle Eve ve Hazrec kabileleri arasında öteden beri pek büyük bir düşmanlık var idi. Bir derecede ki, biri diğeri-ne bir tokat vuracak olsa bir cahilce taassup yüzünden kabileleri arasında bir savaş meydana gelirdi. Sonra Cenabı Hak onları İslâmiyet'e nail kıldı, aralarındaki düşmanlık, muhabbete çevrilmiş oldu. Aralarında bir din kardeşliği meydana geldi, İşte bu hadiseye işaret için buyruluyor ki:

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ

Kalplerinin Arasını Birleştirdi Ve

(Ve onların kalplerinin arasını telif etti) Ve Cenâbı Hak sana yardım eden müminlerin kalplerinin arasını birleştirdi karşılıklı düşmanlık yerine muhabbet ve dostluk geçti. Öyle ki

لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ

Kalplerinin Arasını Birleştiremezdin Hepsini Yeryüzündeki O şeyleri ki infak etseydik Eğer

(eğer yerde bulunanın tamamını sarf edecek olsa idin onların kalpleri arasına sevgi düşüremezdin) eğer yerde bulunanın tamamını bütün dünya mallarını sarf edecek olsa idin onların kalpleri arasına sevgi düşüremezdin Onların birbirine düşmanlıkları böyle son derecede ziyade idi.

وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ

Arasını Birleştirdi Allah Fakat

(Velâkin Allah onların arasını birleştirdi) kalplerindeki bütün düşmanlık duygularını gidererek kendilerine karşılıklı muhabbet ve yardımlaşma ihsan buyurdu. Bu da bir peygamber mucizesi mahiyetinde bulunmuştu ki, onun teşrifiyle bu kavimler arasındaki müthiş düşmanlık yok olmuştu. Artık Cenabı Hak dilerse diğer kabilelerin, milletlerin de Müslümanlara karşı olan düşmanlıklarını, husumetlerini; kötü maksatlarını yok eder. Bundan dolayı uygun görüldüğü takdirde onlar ile barış, antlaşma yapmaktan endişe etmeğe mahal yoktur. Herhalde Cenabı Hak'ka tevekkül etmeli, işleri ona bırakmalıdır.

إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o galiptir, hikmet sahibidir) Şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı azizdir iradesi her şeye galiptir. Ona hiç bir şey muhalefet edemez. Ve o kerem sahibi ilâh hakimdir hiç bir şey onun hikmet dairesinden çıkamaz. Artık vaki olacak herhangi bir harp veya sulh da o Yüce Yaratıcının kudret ve hikmetinin bir gereğidir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

64.Ey ey Peygamber! Sana ve sana tâbi olan mü'minlere Allah Teâlâ kâfidir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın mü'minlere her hususta yardım ve zafer ihsan buyurmaya kadir ve yeterli olduğunu bildirmektedir. Ve cihat sahasında yirmi İslâm mücahidinin galip olmaları için sabır ve sebat ederek iki yüz düşmana karşı durmalarını emretmektedir. Bununla beraber Müslümanlar hakkında kolaylaştırmak üzere yüz İslâm erinin iki yüz düşmana ve bin İslâm mücahidinin iki bin düşmana galip olmaları için sabır ve sebat ile memur olduklarını beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler den Sana tabi oldu Ve O kimseler ki Allah Sana yeter Peygamber Ey

(Ey ey Peygamber! Sana ve sana tâbi olan mü'minlere Allah Teâlâ kâfidir) yalnız düşmanların hile ve tuzak kurmaları halinde değil, herhangi bir takdirde, herhangi bir vaziyette sana ve senin ümmetine yardım eder. Onun kudret ve büyüklüğü sizi korumaya, yüceltmeye fazlasıyla kâfidir. Buna inanmışsınız.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا

مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

65.Ey Peygamber! Müminleri cihada teşvik et. Eğer sizden sabredici yirmi kişi olsa iki yüze galip olurlar. Ve eğer sizden yüz kişi olsa, kâfir olanlardan bine galip gelirler. Çünkü onlar şüphe yok ki, hakkı anlamaz bir kavimdirler.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ

Savaş Mü'minleri Teşvik et Peygamber! Ey

(Ey Peygamber! Müminleri cihada teşvik et) Ey Son Peygamber! Allah Teâlâ size kâfidir. Fakat sizin vazifeniz, Allah yolunda cihat etmektir, dinî yüceltemeye hizmettir, siz bu yolda malınızı, canınızı feda etmek isterseniz Cenâbı Hak'ta size yardım eder. Bundan dolayı mü'minleri cihada teşvik et Allah yolunda fedakârlıkta bulunsunlar,

إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ

İki yüz kişiye Galip gelirler Sabreden Yirmi kişi Sizden Olursa Eğer

(eğer sizden sabır edici yirmi kişi olsa iki yüze galip olurlar) bu sabır ve sebat neticesinde bulunan yirmi mü'min er düşmanlardan iki yüz kâfiri darmadağın eder Allahın kahrına uğratırlar

وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerden ki Bin kişiye Galip gelirler Yüz kişi Sizden Olursa Ve Eğer

(Ve eğer sizden yüz kişi olsa kâfir olanlardan bine galip gelirler) eğer mü'minler den sabır ve sebat eden yüz kişi olsa o Müslümanlar kâfir olanlardan bin savaşçı düşmana galip gelirler.

&-Bu Kurân'î açıklamalardaki haberler, emir mahiyetindedir. O halde buyurmuş oluyor ki: Ey Müslüman erleri Siz yirmi kişi olduğunuz takdirde iki yüz kadar düşmana karşı sabır ve sebatan ayrılmayınız. Ve siz yüz kişi olduğunuz vakit de bin kadar düşmana karşı sabır ve sebatla bulununuz. Tâki, bunun neticesinde zafere nail olasınız.

بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

Anlamıyorlar Bir kavimdir Çünkü şüphesiz onlar

(Çünkü onlar şüphe yok ki, hakkı anlamaz bir kavimdirler) onlar, Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe inanmış, Allah rızası için harbe atılmış, sevaba ermek, azaptan kurtulmak gayesini takip etmiş kimseler değildirler. Onlar cahilce bir hamiyet ve taassup etkisiyle savaşa atılırlar. Bundan dolayı temiz inanca sahip olan Hak rızası için savaşa atılan siz Müslümanlar; elbette sabır ve sebat edince galibiyete nail olursunuz.

&-İslâm'ın başlangıcında" Peygamber Efendimizin düşmanlara karşı gönderdiği suvârî bölükleri yirmiden noksan, yüzden fazla bulunmazdı. Bundan dolayıdır ki, bu âyeti kerime de bu iki adet zikredilmiştir.

أَلَنْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا

مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

66.Şimdi Allah Teâlâ sizden yükü hafifletirdi ve bilmiştir ki, siz de muhakkak bir zaaf var. İmdi sizden sabredici yüz kişi bulunursa iki yüze galip olurlar. Ve eğer sizden bin kişi bulunursa iki bine galip gelirler. Allah Teâlâ'nın izniyle Ve Allah Teâlâ sabredenler ile beraberdir.

أَلَنْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ

Sizden Allah Hafifletti Şimdi

(Şimdi Allah Teâlâ sizden yükü hafifletirdi) Ey Müslümanlar Şimdi Allah Teâlâ sizden yükü hafifletirdi size lütuf ve iyilikte bulundu, size kolaylıklar gösterdi. Öyle sizin kat kat üstünüzde olan düşmanlara karşı herhalde direnmekle sizi mükellef kılmadı,

وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا

Bir zayıflık Sizde var Şüphesiz Bildi Ve

(ve bilmiştir ki, siz de muhakkak bir zaaf var) yani Cenâbı Hakkın ezelden beri bilmiş olduğu bu zaafınız, şimdi fiilen meydana gelmek suretiyle de Allah'ın malûmu bulunmuştur.

فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ

İki yüze Galip olurlar Yüz kişi yüz kişi Sizden Olursa Artık eğer

(İmdi sizden sabredici yüz kişi bulunursa) imdi bu zaafınızdan dolayı sizden sabir edici yüz kişi bulunursa Cenâbı Hakkın yardımıyla iki yüze galip olurlar

وَأَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ

İki bine Galip gelirler Bin kişi Sizden Olursa Ve Eğer

(Ve eğer sizden bin kişi bulunursa iki bine galip gelirler) şimdi Müslümanlar, bununla mükelleftirler. Onların bu zafer ve galibiyete kavuşmaları ise ancak

بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerle Beraberdir Ve Allah Allah'ın İzni ile dir

(Allah Teâlâ'nın izni ile dir Ve Allah Teâlâ sabredenler ile beraberdir) Allah teâlâ'nın izniyle o Kerem Sahibi Yaratıcının iradesiyle, Müslümanlara gösterdiği kolaylık ile tecelli eder. Ve Allah Teâlâ sabredenler ile beraberdir. yani: Onlara yardım eder, onları fetih ve zafere kavuşturur. Nitekim nice az kuvvetler o sayede birçok kuvvetlere galip gelebilmişlerdir. Elverir, Allah'ın desteğine nail olsunlar.

Bu âyeti kerimenin nüzul sebebi olmak üzere rivayet olunuyor ki: Muhâcirin-i kiram, vatanlarını terk etmiş, gurbet diyarında yaşamağa başlamışlardı. Bu zatlar diyorlardı ki: Biz yurdumuzdan çıktık, evlât ve mallarımızdan ayrıldık, düşmanlarımız ise kendi yurtlarında her şeyleri yanlarında olarak yaşıyorlar.

Ensar-ı kiram da diyorlardı ki: Biz düşmanlarımızla meşgul olmaya başladık. Kardeşlerimizi unutuverdik, onlara yardım edemez hâle geldik. Kısaca Müslümanlar kendilerini böyle zayıf düşmüş gibi görüyorlardı. Bununla beraber bir taraftan da Müslümanların sayısı artıyordu, artık İslâmiyet'i müdafaa için daha fazla erler bulunmaya başlamıştı. İşte bu gibi hikmet ve menfaate binaen Cenabı Hak Müslümanlara kolaylık ihsan buyurdu, bu âyeti kerimesiyle Müslümanların yükünü hafifletmiş oldu.

Bu mübarek ayetlerde ehli imanın zafer ve galibiyete kavuşmalarına vesile olan sebeplere işaret buyrulmuştur.

Şöyle ki: Müminler, güzel bir inanca nail bulundukları için onlar Allah'ın korumasına aday bulunmuşlardır. Kâfirler ise Allah'ın dini hususunda cahillerdir, onlara göre sevinç ve saadet ancak bu dünya hayatından ibarettir. Bundan dolayı onlar bu dünya hayatına dört elle sarılırlar. Allah yolunda çalışarak hayatlarını feda etmek asla istemezler. Fakat Müslümanlar, ebedî bir âlemin varlığına inanırlar, hakikî saadetin o âlemde görüleceğine inanmaktadırlar. Artık o ebedî saadete kavuşmak için hak yolunda savaştan geri durmazlar, bilâkis kuvvetli bir kalp ile sağlam bir irade ile cihada atılırlar. Böyle bir çalışmanın neticesi de elbette fetih ve zaferdir. Sonra kâfirler yalnız maddî kuvvetlerine, güçlerine güvenirlere. Müslümanlar ise Cenâbı Hak'ka sığınır, ona duada, yalvarıp yakarmada bulunurlar. Artık yardıma, zafere bunlar daha lâıyk olmuş olmazlar mı? Sonra hakiki müminler, kalplerinde parlayan Allah'ı tanıma nurlarından dolayı büyük bir kuvvete, bir yüceliğe sahiptirler. Bunlar bu ilâhî muhabbet etkisiyle canlarını Allah yolunda feda etmeği bir nimet telâkki ederler. Bu sebeple düşmanlarına karşı yiğitlik göstermekten geri durmak istemezler. Artık düşmanlarının cesaret edemeyecekleri kahramanlıklara tam bir metanetle cesaret ederler, kalplerindeki din nuru, yollarını aydınlatır, yüzlerinde parlayan yiğitlik parıltısı düşmanlarının gözlerini kör ederek yenilmelerine sebebiyet verir. Artık umum Müslümanlar için lâzımdır ki, bu gibi yüce özelliklerden ayrılmasınlar, daima birlik olsunlar, daima sabır ve sebatta bulunsunlar, daima Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimat ederek dinî yüceltmeği bir gaye bilsinler. Şüphe yok ki, bunun neticesinde maddî ve manevî nice fütuhata, nice nimetlere nail olurlar.

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

67.Hiçbir Peygamber için yerde tamamen kuvvetlenmedikçe esirler edinmesi uygun değildir. Siz dünya menfaatini istersiniz. Allah Teâlâ ise âhireti istemektedir. Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, din düşmanlarını tamamen cezalandırmanın lüzumunu bildiriyor, eğer bir ilâhî hüküm geçmemiş olsa idi esirlerden fidye alanların büyük bir cezaya uğrayacaklarını ihtar buyuruyor. Ve daha sonra ganimet mallarından faydalanmaya müsaade buyrulmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Ağır basıncaya dek Taki Esirleri Onun için Olması Bir peygamber için Olmadı

(Hiçbir Peygamber için yerde tamamen kuvvetlenmedikçe esirler edinmesi uygun değildir) yani: Yüce Peygamberlerden hiçbiri için yerde tamamen kuvvetlenmedikçe kâfirleri öldürmek ve helak etmek suretiyle Müslümanlar kuvvet ve güç sağlamış bulunmadıkça esirler edinmesi sonra onları birer fidye mukabilinde serbest bırakıp yine düşman kuvvetlerinin çoğalmasına sebebiyet verilmesi uygun değildir. Bu iyi, doğru bir hareket olmadığından buna meydan vermemelidir.

تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا

Dünyanın Geçici menfaatini İstiyorsunuz

(Siz dünya menfaatini istersiniz) Siz Ey müminler Müşriklerden fidye almakla dünya menfaatini isterseniz öyle sebat ve devamı olmayan bir şeyi arzuda bulunursunuz

وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ

Ahireti İstiyor Allah Ve

(Allah Teâlâ ise sizin hakkınızda âhireti istemektedir) din düşmanlarını kahr ve perişan ederek dininize yardım ile uhrevî sevaplara nail olmanızı diler.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir) O her şeye kadirdir, galiptir, onun hakkında asla acz ve mağlûbiyet düşünülemez. Ve o hikmet sahibidir ondan meydana gelen her fiil, son derece doğrudur, hikmet ve menfaate dayanmaktadır.

لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

68.Eğer Allah Teâlâ'dan bir yazı geçmiş olmasa idi, almış olduğunuz şey hususunda size elbette pek büyük bir azap dokunurdu.

لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ

Geçmiş Allah'dan Bir yazı Eğer olmasaydı

(Eğer Allah Teâlâ'dan bir yazı geçmiş olmasa idi) Ey esirlerden fidye alan Müslümanlar! Eğer Allah Teâlâ'dan bir yazı geçmiş olmasaydı yani: Eğer Müslümanlar için ganimet mallarının helâl olacağı veya içtihatlarında hata edecek kimselerin cezalandırılmayacakları veya Bedir'de bulunan İslâm erlerinin azaba uğramayacakları vaktiyle levhi mahfuzda yazılmış bulunmasa idi

لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Aldınız O şey hususunda Elbette size dokunurdu

(almış olduğunuz şey hususunda size elbette pek büyük bir azap dokunurdu) yani esirlerden aldığınız fidye bedelden dolayı size elbette pek büyük bir azap dokunurdu. Fakat o levhi mahfuzdaki sabit, affınıza ait ilâhî hüküm sayesinde bu azaptan kurtulmuş bulunuyorsunuz.

&-Rivayete göre Bedir savaşında Eshabı kiram, düşmanlardan yetmiş kişiyi esir etmişlerdi. Bunların içinde Peygamberimizin amcası Abbas ile Ebu Talibin oğlu Ukayl de vardı. Bunlar daha sonra Müslüman olmuşlardı. Bu esirlerin hakkında ne muamele yapılması için müşavere yapıldı. Hz. Ebu Bekir, bunlar Resulullah'ın akrabasından kimselerdir, bunlardan fidye alınmakla yetinilmelidir, o fidye ile ordumuzu kuvvetlen-

dirmiş oluruz, bunların daha sonra tövbe edip Müslüman olmaları da düşünülebilir, diyerek görüşünü bildirdi. Hz. Ömer de: Ya Resulullah bunlar seni yalanladılar, seni yurdundan çıkardılar, bunlar kâfirlerin reisleri bulunuyorlar. Cenabı Hak seni onların fidyelerine ihtiyaçsız kılmıştır. Onların boyunlarını vurdur, diye görüş bildirdi. Saad ibni Muaz gibi bir kısım zatlar da Hz. Ömer'in bu görüşüne iştirak ettiler. Sonunda fide alınması ciheti tercih edildi, buna karar verildi. Rivayete göre bu fidenin miktarı, yüz kıyye altın imiş. Her kıyye ise kırk dirhem miktarında bulunuyormuş. Bunun kırk kıyyesi yalnız Hz. Abbas'tan alınmıştı. İşte bu fidenin alınmasını müteakip bu âyeti kerime nazil oldu, bunun alınmasının uygun olmadığı bildirildi. Bundan dolayı Rasûlü Ekrem Efendimiz çok üzülmüştü. Hatta deniliyor ki: Bu sırada Hz. Ömer, Rasûlü Ekrem Efendimizin makamına gitmiş o Yüce Peygamber ile Hz. Ebu Bekir'i ağlar bir halde bulmuştu. Ya Resulullah Ne için ağlıyorsunuz! Diye sormuş, O Rasûlü Ekrem de: fide alındığından dolayı ashabın hakkında ağlıyorum, Hz. Peygamber'in makamına yakın bir ağacı İşaret ederek "onların azabı bana bu ağaçtan daha yakın olarak arz edildi, eğer gökten bir azap incek olsa idi Ömer ile Saad ibni Muaz'dan başkası kurtulamazdı" diye buyurmuştur.

&-Bu fide alınması, bir içtihat meselesi bulunmuştu. Fide alınması görüşünde bulunanlar, düşmanların kâfi derecede kuvvetten mahrum kaldıklarına kanaat getirmişlerdi. Resul'u Ekrem de İslâm mücahitlerinin bu esirleri elde etmelerine evvelce bilgi sahibi bulunmamıştı. Artık bunlar harp sahasından çıkarılmış oldukları için herhalde öldürülmeleri icab etmiyordu, bu öldürme savaş haline mahsustur. Bir de sadece dünyevî ve şahsî bir menfaat için fide alınması uygun değildir, yoksa İslâm ordusunun, İslâm yurdunun takviyesi için fide alınması faydalı olmayabilir.

İşte bu gibi düşünceler sebebiyledir ki, ashabı kiramın bir kısmı fide alınması görüşünde bulunmuşlardı. Böyle içtihadı dayanan bir hata ise af edilmiştir. Bundan dolayı Cenâbı Hak bu görüşte bulunmuş olanları cezalandırmamıştır.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

69.Artık ganimet olarak elde ettiğiniz şeyden helâl ve hoş olarak yiyin ve Allah Teâlâ'dan korkun. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا

Temiz olarak Helal olarak Elde ettiniz O şeyden ki Artık yiyin

(Artık ganimet olarak elde ettiğiniz şeyden helâl ve hoş olarak yiyin) Artık Ey Müslümanlar! Aldığınız fidyeler size bir ilâhî lütuf olmak üzere helâl olmuştur. Onlar da ganimetlerden sayılmıştır. Bundan dolayı ganimet olarak elde ettiğiniz şeyden o fidyelerden helâl ve hoş güzel, temiz olarak yiyin istifade edin.

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz Allah'tan Ve korkun

(Ve Allah Teâlâ'dan korkun Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır) Evet Allah'tan korkun günahlara cüret etmeyin, onun emirlerine muhalefetten kaçınınız. Ve Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır çok esirgeyendir. Kullarına merhameti pek fazladır. Bir ilâhî rahmetinin eseridir ki, aldığınız fidyeleri, ganimet mallarını size mubah kılmıştır.

Deniliyor ki: 68. âyeti kerimenin inmesi üzerine Rasûlü Ekrem Hazretleri ashabı kiramını fidyelerden ve ganimet mallarından istifade etmekten men buyurmuştu. Sonra işbu 69. âyeti kerime nazil olarak onlardan istifadenin cevazını beyan buyurmuştur.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ إِنَّ يَعْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا

يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

70.Ey Peygamber! Ellerinizde esirlerden olan kimselere de ki: Eğer Allah Teâlâ sizin kalplerinizde bir hayır bilirse sizden alınmış olan şeyden daha hayırlısını size verir ve sizin için mağfiret buyurur. Ve Allah Teâlâ çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

Bu mübarek ayetler, kendilerinden fidye alınmış olan esirlerin sırf hayır olan imanı kabul edince nice fazla nimetlere, bağışlara nail olacaklarını kendilerine bildirmekte, onları imana teşvik eylemektedir. Dinsizliklerinde ısrar edip İslâmiyet aleyhinde bulunmaya devam edenlerin de daha nice mağlûbiyetlere, felâketlere uğrayacaklarını kendilerine ihtar ile Rasûlü Ekrem'i teselli etmektedir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى

Esirlerden Elinizdedir O kimselere ki De ki Peygamber Ey

(Ey Peygamber! ellerinizde esirlerden olan kimselere de ki) Bedir Savaşı neticesinde yakalanıp şimdi onlardan alınan fidyelerden dolayı üzülmeyinler, ümitsiz olmasınlar.

إِنْ يَعْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا

Bir hayır Kalplerinizde vardır Allah Bilirse Eğer

(Eğer Allah Teâlâ sizin kalbinizde bir hayır bilirse) yani: Kalbinizde ihlâslı bir iman, bir iyi niyet meydana gelirse

يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ

Size Ve Mağfiret eder Sizden Alındı O şeyden ki Hayırlısını Size verir

(sizden alınmış olan şeyden fidyelerden Daha hayırlısını size verir ve sizin için mağfiret buyurur) Sizi dünyevî ve uhrevî nice nimetlere nail kılar, geçmiş günahlarınızı af eder ve örter.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ çok bağışlayandır, pek esirgeyendir) kullarının tövbelerini kabul ederek geçmiş günahlarını af eder ve kulları hakkında merhamet buyurarak onları nice nimetlere, mükâfatlara kavuşturur.

Bu gibi kutsal ayetler gösteriyor ki: İslâm dininin bütün gayesi, insanlığın imana nail olması, o sayede selâmet ve mutluluğa ermesidir. Müslümanlıkta savaşanları, fidyeleri almanın başlıca sebebi insanlığı İslâmiyet'ten haberdar ederek onları ebedî bir hayra, bir nimete kavuşturmaktır. Bundan dolayı bu yüce dinin mensupları, bütün insanlığın hayra kavuşmasını isterler, bu gaye uğrunda cihat meydanlarına atılırlar, onların bu hareketleri böyle yüce bir gayeye yöneliktir. Yoksa öyle dünyevî bir servete, fani bir varlığa kavuşmak için değildir. İşte Bedir Savaşı neticesinde bir kısım savaşçılar İslâm şerefine nail olmuş, verdikleri fidyelerin üstünde nice dünyevî nimetlere nail oldukları gibi ahiretleri de sağlanmıştı. Hz. Abbas ile kardeşi oğlu Hz. Ukayl bu cümledendir. &-Bu âyeti kerime esir düşen Hz. Abbas ile arkadaşları hakkında nazil olmuştur. Hz. Abbas'ın yanında bir hayli altın bulunuyordu, bunları Kureyş ordusuna sarf için yanına almıştı. Rasûlü Ekrem ona emir etti ki, kardeşin oğlu Ukayl'in ve Nevfel'in fidyelerini de sen ver. Hz. Abbas da dedi ki: Param yoktur, beni Mekke'de dilenci mi bırakacaksın? Rasûlü Ekrem de buyurdu ki: Sefere çıkarken eşin "Ümmülfazr'ın yanına bırakmış olduğun altınlar ne oldu? Bunun üzerine Hz. Abbas hayrette kaldı. Çünkü o altınları eşine gizlice olarak geceleyin vermişti, "eğer ben ölürsem bunlar seninle oğullarımdır" demişti. Bundan hiçbir kimse haberdar olmamıştı. "Ya Resulullah Bunu sana kim haber verdi?" diye sordu, Rasûlü Ekrem de "bunu bana Rabbim haber verdi" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Abbas: "artık benim hiç şüphem kalmadı, sen bir Yüce Peygambersin" diyerek iman etti, kardeşi oğullarını da imana davet eyledi. İşte bu zat da verdiği fidyenin çok üstünde bir servete bilahare nail oldu. Ahirette de ilâhî affa "kavuşacaktır. Diğer İslâmiyet'i kabul eden zatlar hakkında da bu ilâhî lütuf tecelli etmiştir.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

71.Ve eğer sana hıyanet etmek isterlerse muhakkak ki, daha evvel Allah Teâlâ'ya hıyanet ettiler de mağlûp edilmelerine imkân verdi. Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir.

وَأِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ

Sana ihanet etmek isterlerse Eğer Ve

(Ve eğer sana hıyanet etmek isterlerse) Ve Ey Yüce Peygamber! Eğer o esirler sana hıyanet etmek isterlerse sözlerinde durmaz, haince hareketlere cüret gösterecek olurlarsa, ona üzülmeye, onlar sana bir zarar veremezler.

فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ

Onlara karşı İmkân verdi Bundan önce Allah'a İhanet etmişlerdi Muhakkak ki

(muhakkak ki, daha evvel Allah Teâlâ'ya hıyanet ettiler de mağlûp edilmelerine imkân verdi) evet daha evvel Bedir Savaşından önce Allah Teâlâ'ya da hıyanet ettiler küfür ile ahit ve yemini bozmakla hıyanete cüret gösterdiler. Cenabı Hakda, size Onlara karşı imkân verdi onlar Bedir Savaşında Müslümanlar tarafından mağlûp edildi kimi öldürüldü, kimi de esir alındı. Yine hainliklerine devam ederlerse yine o gibi felâketlere uğrarlar.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ çok iyi bilendir hikmet sahibidir) onların dışlarını da içlerini de bilir, imanlarını da, küfürlerini de tamamıyla bilir ve hikmet sahibidir bütün ilâhî iradesi hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Bundan dolayı onların haklarında da, hikmet gereğine göre ilâhî iradesi tecelli eder.

&-Kuran'ın bu açıklanılan, Rasûlü Ekrem hakkında bir müjdedir ki, ona karşı hıyanette bulunup duranlara elbette o Yüce Peygamber, galip gelecektir. Nitekim de galip gelmiştir.

Rivayet olunuyor ki: "İbnü İzzet il Cühemi" adındaki bir şahıs fakirliğinden, çoluk çocuk sahibi olduğundan bahsederek bir yardım almış ve Rasûlü Ekrem aleyhinde hiçbir kimseye yardım etmeyeceğine söz vermişti. Hâlbuki daha sonra sözünde durmamış, hainlikte bulunmuştu. Sonunda "Hemraül Esed" Savaşında yakalanarak esir edilmiş, özür beyan ederek af dilemişti. Rasûlü Ekrem de: "Bir mü'min bir delikte iki defa ısırılmaz" diye buyurarak boynunu vurdurmuştu. İşte bu şahıs da hıyanetinin cezası olarak böyle bir akıbete uğramıştı.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

72.O kimseler ki, iman ettiler ve hicrette bulundular ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihada atıldılar ve o kimseler ki, yer verdiler ve yardım ettiler, işte onlar birbirlerinin velileridirler. Ve o kimseler ki, iman ettiler de hicret etmediler. Hicret edinceye kadar onların velayetinden hiçbir şey size ait değildir. Ve eğer din hususunda yardımınızı isterlerse yardım etmek üzerinize icab eder. Ancak sizinle aralarında bir antlaşma bulunmuş olan bir kavim aleyhine değil. Ve Allah Teâlâ yapacaklarınızı tamamıyla görücüdür.

Bu âyeti kerime, Rasûlü Ekrem'in zamanındaki Müslümanların dört kısma ayrılmış olduklarını göstermektedir. Bunların birinci kısmı, ilk muhacir olan zatlardır. İkinci kısmı da Medine'yi Münevvere ahalisinden olup Ensar unvanına sahip bulunan zatlardır. Üçüncüsü de Mekke'yi Mükerreme'de kalıp hicrette bulunmayan zatlardır. Dördüncüsü de Rasûlü Ekrem ile hicret etmeyip daha sonra hicret etmiş olan zatlardır. İşte buyruluyor ki:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا

Hicret ettiler Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz O kimseler ki, iman ettiler ve hicrette bulundular) Hz. Muhammed'in yaymaya memur olduğu İslâm dinini kabul eylediler ve Mekke'yi Mükerrerme'den çıkıp hicrette bulundular Allah rızasını talep dinlerini korumak için yurtlarından ayrıldılar,

وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Canlarıyla Ve Mallarıyla Cihat ettiler Ve

(ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihada atıldılar) fakir Müslümanlara yardım edip İslâmiyet'i müdafaa için savaşımlara iştirak eylediler, işte bunlar "muhacirini evvelin ilk muhacirler" unvanını taşıyan en seçkin ashabı kiramdan ibarettirler.

وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا

Yardım ettiler Ve Yer verdiler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, yer verdiler ve yardım ettiler) Resulü Ekrem'in peygamberliğini tasdik ederek İslâmiyet'i kabul ettiler ve kendi yurtlarına hicret eden ashabı kirama yer verdiler onları kendi evlerinde misafir ettiler. Onları kendi yurtlarında barındırdılar Ve muhacir zatlara din düşmanlarına karşı bilfiil yardım ettiler onlar ile beraber cihâda atıldılar. İşte bu zatlar da Medine'yi Münevvere ahalisinden olan Ensar'ı kiramdır ki, ikinci tabakayı meydana getirmişlerdir.

أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

Bazısının Dostlarıdır Bazıları İşte onlar

(işte onlar birbirlerinin velileridirler) İşte O mübarek muhacirler ile bu Ensar'ı kiram birbirlerinin velileridir. Bunlar birbirine vâris olurlar. Bunlar ile gayri Müslim olan akrabaları arasında bu velilik ve veraset geçerli olamaz. &-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre bunlar veraset hususunda birbirinin velisidir. Muhacirler ile Ensar birbirine vâris olurlardı, zevilerhamdan olan akrabaları vâris olamazdı. Ve mümin olduğu halde hicret etmemiş olan bir zat da, hicret etmiş olan akrabasına vâris olamazdı. Fakat Mekke'i Mükerrerme fetih edilerek hicret kesilince zevilerham arasında veraset geçerli oldu, ona aykırı olan hüküm 75. âyeti kerime ile kaldırılmıştır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا

Hicret etmediler Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, iman ettiler de hicrette bulunmadılar) yurtlarında kaldılar. Onlar

مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا

Hicret etmelerine dek Ta ki Hiçbir şey Dostluklarından Size yoktur

(hicret edinceye kadar onların velayetinden hiç bir şey size ait değildir) yani: Onlar sizin akrabanızdan olsalar da hicret etmemiş olunca aranızda veraset geçerli olmaz, onlar ganimet mallarından bir hisseyi hak edemezler. Ne vakit ki, hicret ederler o zaman vâris, ganimet hak etmiş olurlar. İşte bunların yurtlarından ayrılmamış olanları Müslümanların üçüncü kısmını, daha sonra hicret edenleri de dördüncü kısmını meydana getirmişlerdir.

وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ

Yardım etmektir Artık size gereken Din hususunda Sizden Yardım isterlerse Ve Eğer

(Ve eğer din hususunda yardımınızı isterlerse yardım etmek üzerinize icab eder) Ve eğer onlar kafirler tarafından dinlerine tecavüz edildiği takdirde din hususunda sizden yardımınızı isterlerse Ey muhacir ile ensardan olan Müslümanlar! Siz müşriklere karşı onlara yardım ile mükellef bulunmuş olursunuz,

إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

Bir antlaşma Aralarında Ve Aranızda Bir kavme karşı ki Ancak

(ancak sizinle aralarında bir antlaşma bulunmuş olan bir kavim aleyhine değil)

o takdirde o kavim ile antlaşmanızı bozarak üzerlerine hücum etmeniz caiz olmaz. Antlaşma hükmüne riayet lâzımdır

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görücüdür Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yapacaklarınızı tamamıyla görücüdür) artık onun emirlerine muhalif hareketlerde bulunmayınız ki, cezayı hak etmiş olmayasınız, İşte bu âyeti kerime de Müslümanların verdikleri sözlerde ne kadar sebat etmekle mükellef olduklarını göstermektedir. Ve insanları imana, Hak yolunda hicret gibi fedakârlıklara teşvik etmekte ve bunların hilâfına hareketlerden de tehdit eylemektedir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

73.Ve o kimseler ki, kâfir bulunmuşlardır, onların bazıları bazılarının yardımcısıdır. Eğer bunu yapmazsanız, yeryüzünde bir fitne ve pek büyük bir fesat olur.

Bu âyeti kerime, kâfirlerin haddizatında bir millet hükmünde olduklarını bildirmektedir. Ve onlara karşı dînen mükellef oldukları vaziyeti almayan Müslümanların büyük tehlikelere maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir bulunmuşlardır) evet Müslümanlar, haddizatında bir birlik oluştururlar, bu bakımdan aralarında bir din kardeşliği vardır, bu sebeple birbirinin velisidir, dostudur. Ve bunun aksine o kimseler ki, kâfir bulunmuşlardır İslâm dinine muhalif bir cephe almışlardır

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

Bazısının Dostlarıdır Bazıları

(onların bazıları bazılarının dostlarıdır) onlarda birbirlerinin haddizatında dostlarıdır, yardımcısıdır hepsi de İslâmiyet'e karşı düşmanlıkta birleşmişlerdir. Aslında onlar da birbirinin dinini inkâr eder, birbirinin malına, mülküne fırsat buldukça tecavüzden geri durmazlar. Fakat hepsi de hakikî bir dinden mahrum bulunmak da birleşmişlerdir, hepsi de İslâmiyet'e karşı düşmandırlar. İşte bu itibar ile birbirinin yardımcısıdır. Hatta Kureyş müşrikleri ile Yahudiler ve Hristiyanlar arasında öteden beri düşmanlık var iken Müslümanlara karşı birleşerek savaşa atılmışlardır.

&-Ve kâfirler birbirine vâris olurlar. Müslümanlar ile onların arasında ise böyle bir veraset geçerli değildir. Bundan dolayı Müslümanlar için lâzımdır ki, uyanık bulunsunlar, düşmanlarını tanısinlar, Cenâbı Hakkın emirlerine tamamen riayet etsinler. Bütün Müslümanlar, aralarındaki birliğin kadrini bilsinler, aralarındaki veraset meselelerine riayette bulunsunlar, birebirlerine yardım edip düşmanlarına karşı birleşik bir cephe alsınlar, düşmanlarının sözlerine aldanmasınlar, onlara meyil göstermesinler, kendi yüce dinlerine aykırı harekette bulunmasınlar.

إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

Pek büyük Ve bir fesat Yeryüzünde Bir fitne Olur Eğer bunu yapmazsanız

(Eğer bunu yapmazsanız, yeryüzünde bir fitne ve pek büyük bir fesat olur) Eğer Ey Müslümanlar böyle memur olduğunuz vazifeleri Allahın emirlerini yapmazsanız kesinkes biliniz ki yeryüzünde büyük bir fitne imanın zaafa uğraması, küfür ve şirkin yayılması gibi bir felâket ortaya çıkar. Ve pek büyük bir fesat dünyevî bir fenalık; uhrevî bir sorumluluk yüz göstermiş olur Müslümanlar arasında iftiralar meydana gelir. Kuvvetleri azalır düşmanları cesaret bulurlar üzerlerine atılırlar.

Nitekim İslâm tarihi gösteriyor ki: Birçok Müslüman cemiyetleri dinimizin bu gibi ihtarlarına yüce emirlerine aykırı hareketlerinden dolayı ne feci hadiseler hedef olmuşlardır. Artık böyle bir fitnenin ve fesadın ortaya çıkmasına meydan vermemek için Müslümanların pek uyanık bulunmaları lâzımdır. Din düşmanlarının maddî, geçici, dünyevî kalkınmalarına bakıp da onlara meyil göstermek cehaletinde bulunmamalıdır. Onların ne yanlış inançların ne kötü maksatların esiri olduklarını güzelce tefek-

kür etmelidirler. İslâmiyet'in emirlerini, tavsiyelerini güzelce nazara alıp meşru surette hem dünyalarına, hem de ahiretlerine çalışmalıdırlar. Müslümanlar, bu sayede kuvvet bulurlar, sayıları, şevketleri artar. Aralarında büyük bir dayanışma vücuda gelir, düşmanlarının şerhlerinden emin olurlar, insaniyet âlemine de pek güzel bir surette hizmet etmiş bulunurlar.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

74. Ve o kimseler ki, iman ettiler ve hicrette bulundular ve Allah yolunda cihada atıldılar. Ve o kimseler ki, muhacirleri barındırdılar ve yardım ettiler. İşte hakkiyle mümin olanlar onlardır. Onlar için bir mağfiret vardır ve bir bol rızık vardır.

Bu mübarek ayetler, yüce muhacirler ile Ensarı kiramın yüksek mertebelerini ve aralarındaki İslâm birliğini ve dinî kardeşliğini gösteriyor. Bununla beraber birbirinin akrabasından bulunan müminlerin miras hususunda diğer dindaşlarından önde bulunduklarını da işte şöylece tesbit buyuruyor:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Ve Cihad ettiler Ve hicret ettiler İman ettiler Ve o kimseler ki

(Ve o kimseler ki iman ettiler hicret ettiler ve Allah yolunda cihada atıldılar) onlar Allah Teâlâ'ya, onun Peygamberine ve tebliğ ettiği hükümlere iman ettiler ve dinlerini korumak için yurtlarını, servetlerini bırakarak Allah rızası için Medine'yi Münevver'e'ye gittiler. ve Allah yolunda cihada atıldılar mallarını ve canlarını bu yolda feda etmeden çekinmediler.

وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا

Yardım ettiler Ve Barındırdılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, muhacirleri barındırdılar ve yardım ettiler) böyle fedakâr olan Müslümanlar ki, din kardeşleri olan muhacirleri de evlerinde misafir olarak kabul ettiler, onlara yer gösterdiler, onları barındırdılar ve onlara yardım ettiler. Onlara mallarını harcadılar ve onlar ile beraber savaş meydanlarına atılarak onlara yardımda bulundular,

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

Hakkıyla Mü'minler Onlardır İşte onlar

(İşte hakkıyla mü'min olan onlardır) Kâmil imana sahip olan o gibi yüce zatlardır. Çünkü onlar, bölgelerindeki batıl dinlerden uzaklaşmışlar ve İslâm dinine kavuşmuşlardır. Bu kutsî din uğrunda vatanlarından çıkıp, cihada atılmışlar mallarını sarf etmişler, dindaşlarına yardımda bulunmuşlardır. Artık o muhterem zatların hakkiyle mükemmel mümin oldukları ortaya çıkmış değil midir?

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Bol Ve Bir rızık Bir mağfiret Onlar için vardır

(Onlar için bir mağfiret vardır ve bir bol rızık vardır) onlar için ahiret âleminde de bir mağfiret vardır. Şayet kendilerinden bazı hatalar, kusurlar zuhur etmiş olsa da Allah Teâlâ onları af edecek ve örtecektir. Ve o mübarek zatlar için bir bol rızık vardır dünya ve ahirette pek bolca rızıklandırılacaklardır, nice ganimetlere nail bulunacaklardır. Ne büyük bir ilâhî müjde!

&-İşte ashâbı kiram hakkındaki bu ilâhî vaadi düşünmeli de onların hakkında daima hürmette bulunmalıdır, hiçbirinin hakkında suizan ederek hürmete aykırı, bu ilâhî vade muhalif sözlerde bulunmamalıdır. Bizim vazifemiz bundan ibarettir. Allah onların hepsinden razı olsun!

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

75.Ve o kimseler ki, sonradan iman ettiler ve hicrette bulundular ve sizinle beraber cihada atıldılar, artık onlar da sizlerdendir. Ve bununla birlikte yakın akrabalar Allah Teâlâ'nın kitabınca bazıları bazılarına daha yakındır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyi tamamiyle bilicidir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا

Ve hicret ettiler Bundan sonra İman ettiler Ve O kimseler ki

(Ve o kimseler ki, sonradan iman ettiler ve hicret ettiler) o kimseler ki, ilk iman edip hicrette bulunanları müteakip iman ettiler Müslüman oldular ve hicret ettiler Hudeybiye savaşıdan sonra hicret edenler gibi. Buna "ikinci hicret" denilmiştir.

وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ

Sizinle beraber Cihad ettiler Ve

(ve sizinle beraber cihada atıldılar) Ey ilk muhacirler ve Ensarı kiram! Onlar ki, sizinle beraber cihada atıldılar onlar da düşmanlarınıza karşı sizinle beraber olarak cephe aldılar, fedakârlıkta bulundular

فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ

Sizdendir Artık işte onlar

(artık onlar da sizlerdendir) onlar da sizin gibi İslâmiyet'e hizmet eden, din kardeşliğine sahip, muhterem zatlardır. Sizin tâbi olduğunuz bütün hükümlere onlar da sizin gibi tâbi bulunacaklardır. Bu onların imanlarının bir mükâfatıdır.

وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ

Allah'ın Kitabında Bazısına Daha layıktır Bazıları Akrabalık Ve Sahipleri

(Ve yakın akrabalar Allah Teâlâ'nın kitabınca birbirlerine daha yakındır yani: Aralarında şer'an muayyen akrabalık bulunan Müslümanlar Allah Teâlâ'nın kitabınca Cenâbı Hakkın hükmünce veya levhi mahfuzda veya Kuran'ı Kerim'de yazılmış olanı şer'i hüküm gereğince birbirlerine mirasa kavuşmak hususunda daha yakındır. Onlar var iken onlardan vefat edeceklerin terekeleri öyle akraba olmayanlara verilemez.

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeyi tamamiyle bilicidir) hangi hükümlerin hikmet ve menfaate daha uygun olduğunu hakkiyle bilen ancak Cenabı Hak'tır. İşte veraset hakkındaki ilâhî hükmü de o Yüce Yaraticının hikmeti gereğidir. Artık onun bütün hükümlerine riayet edilmesi elzemdır. Onun zıddına hareket, o bilen ve hikmet sahibi olan Yüce Yaraticının ilim ve hikmetine güvenilip inanılmadığını gösterir ki bu, asla caiz olamaz.

&-Mekke'yi Mükerrreme'nin fethinden evvel kâfirlerin arasında kalmış olan Müslümanların hicret etmeleri gerekiyordu. Bunlar hicret etmedikçe İslâm yurdunda bulunan yakınlarına vâris olamıyorlardı. Fakat Mekke'i Mükerrreme'nin fethini müteakip Müslümanlar çoğalmış, kuvvet bulmuş, kâfirlerin Müslümanlara musallat olmalarına meydan kalmamış olduğu için artık hicrete lüzum kalmamıştı.

Onun içindir ki, bir hadisi şerifte: Fetihten sonra hicret yoktur buyrulmuştur. Bundan dolayı şimdi yurt farkı, Müslümanlar arasında verasetin tatbikine mâni değildir. Gayri Müslimlerin ülkesinde bulunan bir Müslüman, İslâm yurdunda vefat eden bir Müslüman akrabasına vâris olabilir. Şu kadar var ki, bir Müslüman, bulunduğu ecnebi yurdunda İslâmiyet'i muhafaza edemeyip dinine musallat olmalarından korkarsa o zaman oradan ayrılıp bir İslâm yurduna hicret etmesi icap eder. O gibi din düşmanlarından alakayı kesmek, bir selâmet ve saadet vesilesidir.

9-TÖVBE SURESİ

Tövbe sure'yi celilesi, Hz. Peygamber'in hicretinin dokuzuncu senesi başlarında nazil olmuş olan en son bir suredir. Yüz yirmi dokuz âyeti kerimeden meydana gelmektedir. Bu mübarek surenin birçok ismi vardır. Bu cümleden olarak bu sürede müminlerin tövbe etmeleri emir ve tavsiye buyrulduğu için buna "Tövbe Suresi" denilmiştir. Bu kutsî suredeki bir kısım ayetler, münafıkların pek kötü hallerini açıklayıp teşhir etmekte olduğu için buna "Fazîha Suresi" adı da verilmiştir. Ve yine bir kısım ayetleri de kâfir ve münafıkların ne kadar acıklı azaplara uğrayacaklarını ihtar buyurduğu için buna "Azap Suresi" adı da verilmiştir. Ve bu sure'yi celile deki yine diğer bir kısım ayetler de ehli imanın küfür ve nifak sahiplerinden uzak durmalarını, onlardan alâkalarını kesmelerini emir ve tebliğ buyurmakta olduğu için "Beraat Suresi" adına sahip bulunmuştur. "Tövbe Suresinin evvelinde besmeleyi şerife yoktur. Bu hususta deniliyor ki: Resulü Ekrem Efendimiz, mazhar olduğu ilâhî vahye dayanarak "Enfal suresinin ardından, tövbe suresinin besmelesiz olarak yazılmasını emretmiştir." İbni Abbas Hazretlerinin sorusuna cevap olarak İmamı Ali Radiyallahu Anhumu demiştir ki: Besmeleyi şerife bir güvencedir. Tövbe suresi ise cihada ve uygulanmayan antlaşmaları feshe dair ayetleri kapsamaktadır. Bunlarda ise güvence yoktur. Bundan dolayı bu surenin evvelinde güvence manası içermiş olan besmeleyi Şerife'nin yazılmaması emir olunmuştur. Bununla beraber ashabı kiramdan bazıları, Enfal suresi ile Tövbe suresinin bir tek sureyi celileden ibaret olduğu görüşündedirler. Çünkü bunlardaki ayetlerin çoğu cihat ve antlaşma hakkında nazil olmuştur. Bu itibarla aralarında bir birlik vardır.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

1.Bu, bir ayrılık ihtarıdır! Allah Teâlâ ile Rasûlü tarafından kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere.

Bu mübarek ayetler, verdikleri sözlerinde durmayan müşrikler ile yapılmış olan antlaşmaların feshini tebliğ etmektedir ve kendilerine dört ay müsaade verilen o dinsizlerin zarar ve ziyanda olacakları kendilerine ihtar buyrulmaktadır.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulünden Ve Allah'dan Bir ihtar

(Bu, Allah Teâlâ ile Resulü tarafından bir ayrılık ihtarıdır) Beraat, lügatte herhangi bir fenalıktan uzaklaşmak, beri olmak, kurtulmak demektir. Meselâ: Bir borçtan, bir sorumluluktan kurtulmak bir beraattır, bir işten alâkayı kesmek de bir beraattır. Siyaset bakımından da iki zümre arasındaki emniyetin, korunmuşluğun, sulh ve barışın kesilip bertaraf edilmesi de bir beraat ten ibarettir. İşte rabbimiz buyuruyor ki Ey Müslümanlar! Biliniz ki: Bu bir ayrılık ihtarıdır. Müslümanlar ile siyasi alakalarının kesildiğine dair bir beyannamedir. Kimlere

إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Antlaşma yaptınız O kimselere ki

(kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere) Yani: Ey Müslümanlar! Allah Teâlâ'nın ve Resulünün izin ve müsaadesiyle yapmış olduğunuz o anlaşmaları yine Cenâbı Hakkın ve Yüce Peygamberinin emir ve tebliğiyle fesh ediniz. Çünkü o müşrikler, yapılmış olan antlaşmaların hükümlerine aykırı hareketlerde bulunmaktadırlar.

&-Vaktiyle müşrikler ile antlaşma yapılmasına Allah tarafından müsaade edilmişti.

Bunun üzerine Müslümanlar Resulü Ekrem ile beraber Müşrikler ile antlaşma yapmışlardı. Daha sonra "Beni Damre" ile "Beni Kinane" den başka müşrikler sözlerinde durmadılar, antlaşma hükümlerine muhalefete başladılar. Bunun üzerine Cenâbı Hak, onlar ile olan antlaşmalara son verilmesini ve antlaşmalarına riayet etmeyen müşriklerden Müslümanların sakınmalarını emir buyurdu. Bununla beraber

bazı antlaşmalarda zaten geçici bir zaman için yapılmıştı. O zaman nihayet bulunca artık antlaşma hükmü kalmamış bulunacaktı.

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ

2.Artık ey müşrikler! Siz yeryüzünde dört ay dolaşınız ve biliniz ki, siz şüphe yok. Allah Teâlâ'yı aciz bırakacak değilsinizdir ve muhakkak ki. Allah Teâlâ kâfirleri zelil kılıcıdır.

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ

Ay Dört Yeryüzünde Artık dolaşın

(Artık yeryüzünde dört ay dolaşınız) Ey müşrikler! Bu müddet içinde size taarruz olunmayacaktır. Fakat o müddetten sonra size güven yoktur. Bu müddetin başlangıcı, Haccı Ekber gününden ibarettir. Son bulması da Rebiülâhir ayının onuna rastlamaktadır. Bu müddete "haram aylar" denilmiştir. Çünkü bu müddet içinde savaşmak haram bulunmuştur. Bu müddet Zilhicce'nin son yirmi günü ile Muharrem, Sefer Rebiülevvel aylarından ve Rebiülâhirin ilk on gününden ibarettir. Bu hususta başka görüşlerde vardır.

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ

Allah'ı Aciz bırakıcılar değilsiniz Şüphesiz siz Ve Biliniz ki

(biliniz ki, siz şüphe yok. Allah Teâlâ'yı aciz bırakacak değilsinizdir) Ey Müşrikler! Herhangi bir çareye başvursanız ve nerelere kaçıp durmak istesiniz şüphe yo ki siz Allah Teâlâ'yı aciz bırakacak değilsiniz Cenabı Hakkın kudret elinden yakanızı kurtaramazsınız.

وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ

Kafirleri Zelil edicidir Allah Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki Allah Teâlâ kâfirleri zelil edicidir) dünyada öldürülmek, esaret ile ahirette de pek acıklı azap ile zelil kılıcıdır. Siz küfrünüzden dolayı böyle cezalara elbette kavuşacaksınız.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

3.Ve Allah Teâlâ ile Resulü tarafından haccı Ekber günü insanlara bir ilândır ki. Allah Teâlâ da Resulü de şüphe yok, müşriklerden uzaktır. Artık tövbe ederseniz o sizin için hayırlıdır. Ve eğer yüz çevirirseniz biliniz ki, siz Allah Teâlâ'yı elbette aciz bırakacak değilsinizdir. Ve kâfir olanları acıklı bir azap ile müjdele!

Bu ayeti kerime müşrikleri tehdit ve onları tövbeye özendirmekte ve teşvik buyurmak tadır.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ

Haccı ekber Günü İnsanlara Resulünden Ve Allah'dan İlandır ki Ve

(Ve Allah Teâlâ ile Resulü tarafından haccı Ekber günü insanlara bir ilândır) yani: Kurban Bayramının birinci günü, o hac farızasının kendisinde tamamen ereceği büyük, mübarek zamanda veya arefe günü insanlara bütün mü'minlere, aralarında bir antlaşma bulunmuş olsun olmasın bütün müşriklere bir ilândır ki, &-Hacc'ı Ekber, farz olan hacdır. Hacc'ı As gar da nafil olarak yapılan hacdır. Umreye de Hacc'ı As gar denilmiştir ki, bu da herhangi bir mevsimde olursa olsun Kâbe'yi Muazzama'yı tavaf ile Safa ve Merve arasında sâyetmekten ibarettir. Arefe günü Cuma'ya tesadüf eden bir hacca da Hacc'ı Ekber denilmiştir.

أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Müşriklerden Uzaktır Allah Şüphesiz

(Allah Teâlâ da Resulü de şüphe yok müşriklerden uzaktır) antlaşmalarına riayet etmeyen kâfirlerden beridir. Onların o riayet etmedikleri antlaşmalarının artık Allah katında bir kıymeti yoktur. Bundan dolayı ey müşrikler bunun neticesini düşünün.

فَإِنْ تُبْتِغُوا فَهَوْ خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Artık o Tövbe ederseniz O halde eğer

(Artık tövbe ederseniz o sizin için hayırlıdır) Artık küfrünüzden, antlaşmanıza riayetsizlikten tövbe ederseniz o tövbe sizin için hayırlıdır. İki âlemde de felâketten, azaptan kurtulmuş olursunuz

وَأِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ

Allah'ı Aciz bırakıcılar değilsiniz Şüphesiz siz O takdirde bilin Yüz çevirirseniz Ve eğer

(ve eğer yüz çevirirseniz biliniz ki Siz Allah Teâlâ'yı elbette aciz bırakacak değilsinizdir) Eğer tövbeden kaçınırsanız Müslümanlara karşı ahdinize riayetten ayrılırsanız biliniz ki Siz Allah Teâlâ'yı elbette aciz bırakacak değilsinizdir. O Yüce Yaratıcı elbette sizi lâik olduğunuz cezalara kavuşturacaktır. Ve ey yüce resulüm

وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azab ile İnkâr ettiler O kimseleri ki Müjdele Ve

(Ve kâfir olanları acıklı bir azap ile müjdele) Yani: Onlara dünyada öldürülmek gibi, esaret gibi felâketlere, ahirette de cehennem ateşine maruz kalacaklarını ihtar et. Bu gibi tehdit edilen kimselere karşı yapılacak müjde, bir tahakkümden ve istihfaftan onları uyandırmak için yapılan bir ihtardan kinayedir.

&-Hz. Peygamberin hicretinin dokuzuncu senesi, Resulü Ekrem, Sallallahü Aleyhi ve sellem efendimiz Hz. Ebu Bekiri hac emiri olarak Mekke'yi Mükerrerme'ye göndermişti. Onun gitmesini müteakip Tövbe süresi nazil olmuştu. Resulü Ekrem Efendimiz de bu süre'yi celilenin hükümlerini hacı ekber günü insanlara tebliğ etmeğe Hz. Ali'yi memur kılmıştı. Hz. Ali giderek Mina mevkiinde toplanmış olan insanlara bu süre'yi celilenin ilk ayetlerini okumuş ve demiştir ki: Ben dört şey ile emir olundum. Şöyle ki: Bu seneden sonra Beyt'i şerife müşrikler artık yaşamayacaklardır. Beyt'i Şerif çıplak olarak tavaf edilmeyecektir. Cennete ehli imandan başkası giremeyecektir. Ve yapılmış olan antlaşma müddetine riayet edilecektir. Bütün bunlar gösteriyor ki: Müslümanlıkta antlaşmaya riayet bir esastır. Müslümanların cihat ile memur olmaları antlaşmalarına riayetten kaçınanlara, İslâm mukaddesatına saldıranlara karşı zaruri olarak yerine getirilmesi icap eden bir vazifedir. Düşmanları haberdar ederek kendilerine bir müddet verilmesi de haklarında hıyanet lekesinde kaçınılarak yüksek bir adalet eseri göstermek hikmetine dayanmaktadır.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

4.Kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonra da size karşı bir eksiklikte bulunmamış ve sizin aleyhinizde olarak bir kimseye yardım eylememiş olan müşrikler müstesna. Artık onlara müddetlerine kadar antlaşmalarını tamamlayınız. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ sakınanları sever.

Bu ayeti kerime, Müslümanlar ile yapmış oldukları antlaşma hükümlerine riayet eden gayri Müslimlere karşı Müslümanların ne şekilde hareket edeceklerini beyan buyurmaktadır.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا

Bir şeyle Size Eksiklik yapmadılar Sonra Müşriklerden Antlaşma yaptınız O kimseler ki Ancak

(Kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonra da size karşı bir eksiklikte bulunmamış müşrikler müstesna) Ey Müslümanlar! Kendileriyle antlaşma yapmış ol

duğunuz, sonra da bu antlaşma hükümlerine göre size karşı bir eksiklikte bulunmamış o hükümlere riayetten ayrılmamış, size karşı savaşa cüret göstermemiş

وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا

Bir kimseye Aleyhinizde Yardım etmediler Ve

(ve sizin aleyhinizde olarak bir kimseye yardım eylememiş) yani sizin aleyhinizde olarak düşmanlarınızdan bir kimseye bir kavme yardım eylememiş başkalarını sizin aleyhinize olarak harbe teşvik ve kendilerine yardım edivermemiş olan müşrikler müstesna onların haklarında anlaşmalar dört ay sonra son bulmuş olmayacaktır.

فَاتِمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ

Müddetlerine kadar Antlaşmalarını Onlara Artık tamamlayın

(Artık onlara müddetlerine kadar antlaşmalarını tamamlayınız) aranızdaki kararlaştırılmış olan müddetin tamam olmasına riayet ediniz, öyle dört ay sonra onlara karşı savaşta bulunmayınız.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

Sakınanları Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sakınanları sever) meselâ: Antlaşma hükümlerine riayette bulunup da insanların haklarına tecavüzde bulunmayanları sever. Onları mükâfatlara nail buyurur. Bundan dolayı Ey Müslümanlar! Siz de takvadan ayrılmayınız, yaptığınız antlaşmalara tamamıyla riayetkâr olunuz.

&-Rivayete göre, Beni Kinânedan bir kabile olan Beni Damre ile Resulü Ekrem arasında bir antlaşma yapılmış idi. Bu antlaşmanın dokuz ay kadar daha bir müddeti kalmıştı. İşte böyle antlaşmaların müddetleri tamam oluncaya kadar bunlara riayet edilmesi bu âyeti kerime ile emredilmiştir.

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ إِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5.Artık haram olan aylar çıkınca, o diğer müşrikleri nerede bulursanız öldürünüz ve onları yakalayınız ve onları hapsediniz ve onlar için bütün geçit yerlerine oturunuz. Fakat tövbe ederler, namaz kılarlar, zekâtı da verirlerse artık yollarını açık bırakınız. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

Bu ayeti kerime, yaptıkları antlaşma hükümlerine uymayan ve daha sonra tövbe edip İslâmiyet'i kabul eylemeyen müşriklere karşı Müslümanların savaşa izinli olduklarını beyan buyurmaktadır.

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ

Haram Aylar Çıktığı Fakat o zaman

(Artık haram olan aylar çıkınca) yani: Kendilerine bir lütuf olarak verilmiş olan dört aylık müddet son bulunca

فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ

Kendilerini buldunuz O yerde ki Müşrikleri Artık öldürün

(o diğer müşrikleri nerede bulursanız öldürünüz) o diğer yani antlaşmalara riayet edenlerden başka müşrikleri nerede bulursanız gerek haremi şerif içerisinde ve gerek dışında ve gerek haram olan aylarda ve gerek diğer aylarda yakalarsanız onları öldürünüz

وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ

Gözetleme yerine Her Onlar için Ve Oturun Ve Onları Hapsedin Ve Onları Yakalayın

(ve onları yakalayınız ve onları hapsediniz ve onlar için bütün geçit yerlerine oturunuz) ve onları esaretle yakalayınız ve onları mescidi harama gelmekten, İslâm

beldelerinde faaliyette bulunmadan engellemek için hapsediniz ve onların gidecekleri, dağılacakları beldelerin yollarını nezaret altında bulundurunuz. Tâki, etrafa dağılıp İslâmiyet aleyhinde fenalıklarda bulunmaya fırsat bulamassınlar.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

Zekatı Ve Verirlerse Namazı Ve Hakkıyla eda ederlerse Tövbe ederler Fakat eğer

(Fakat eğer tövbe ederler ve namaz kılarlar, zekâtı da verirlerse) evet onlar tövbe ederlerse küfürlerine son verip imana gelirlerse ve bu tövbelerinin bir delili olmak üzere Cenabı Hakka ve Allah'ın mahlûkatına karşı vazifelerini ifada bulunurlarsa

فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ

Yollarını Artık serbest bırakın

(artık onların yollarını açık bırakınız) onlara hürriyet veriniz, onlara bir şey ile taaruzda bulunmayınız.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayandır pek esirgeyendir) Tövbe edenlerin günahlarını ziyadesiyle af eder ve örter ve pek esirgeyendir onlara bu tövbelerinden dolayı rahmet ve merhamette bulunur, kendilerini nice nimetlere nail buyurur.

Demek oluyor ki: Hak Teâlâ Hazretlerinin lütfuna kavuşabilmek için hem küfürden uzak olmalıdır, hem de namaz, oruç, zekât gibi kulluk vazifelerini ifaya çalışmalıdır. Bu vazifelere riayet etmeyenler azaptan, cezalandırılmaktan kurtulamazlar.

Özet olarak: Bu ayeti kerime İnsanlığa selâmet ve saadet yolunu göstermiş oluyor ki, o da Cenabı Hakka iman ile dini görevleri yerine getirmekten ibarettir.

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

6.Ve eğer müşriklerden bir kimse senden aman dilerse artık ona aman ver, tâki. Allah Teâlâ'nın kelâmını dinlesin. Sonra onu emin bulunduğu mahalle ulaştır. Çünkü onlar şüphe yok ki, bilmez bir kavimdir.

Bu âyeti kerime gösteriyor ki, kendilerine mühlet verilmiş olan müşriklerden herhangi biri İslâmiyet hakkında fazlaca bilgi edinmek maksadıyla bir aman talebinde bulunursa ona aman verilir, velev ki, o mühlet sona ermiş olsun.

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ

Artık ona aman ver Senden eman dilerse Müşriklerden Biri Eğer Ve

(Ve eğer müşriklerden bir kimse senden aman dilerse artık ona aman ver) Eğer Kendilerine dört ay mühlet verilmiş olan müşriklerden bir kimse bu müddetin bitmesini müteakip senden aman dilerse hakkında bir komşu imiş gibi muamele yapılarak kendisine aman verilmesini talepte bulunursa. Ona aman ver onu komşuluğuna kabul eder gibi ol, kendisine bir tecavüz edilmesine müsaade etme

حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ

Allah'ın Kelâmını işitinceye dek Ta ki

(taki, Allah Teâlâ'nın kelâmını dinlesin) gelsin de Kuranı Kerim'in yüksek beyanını dinlesin, onun insanlığı ıslaha, insanların selâmet ve saadetine vesile olduğunu anlasın

ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ

Emin olacağı yere Onu ulaştır Sonra

(Sonra onu emin bulunduğu mahalle ulaştır) sonra iman etmeyip de yurduna dönmek isterse onu emin bulunduğu mahalle kendi kavminin yurduna ulaştır. Oraya dönsün, artık düşünsün. Onlara böyle bir eman verilmesinin hikmetine gelince

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar Bir kavimdir Çünkü şüphesiz onlar İşte bu

(çünkü onlar, şüphe yok ki, bilmez bir kavimdir) İslâmiyet'in hak olduğunu bilmez bir halde bulunmaktadırlar. Onlara böyle bir eman verilmelidir ki, gelip hakikatini güzelce anlayabilsinler, artık bir mazeret ileri sürmelerine mahal kalmasın.

Bu ayeti kerime de gösteriyor ki: İslâmiyet'teki cihadın farz oluşu, yalnız insanlığın hak dini kabul ederek selâmet ve saadete nail olmaları içindir. Yoksa başkalarının mallarını, yurtlarını ellerinden almak için değildir. İşte bunun içindir ki, en düşman bir müşrik bile İslâmiyet hakkında bilgi edinmek için eman dileyince kendisine eman verilir, sonra da kendi yerine tam bir selâmetle iade edilir. Eğer cihat dan gaye, dünyevi bir varlık elde etmek olsa idi, böyle bir müsaade yönüne gidilmezdi, çünkü bu müsaade, o gayeye aykırı bulunurdu.

&-Bir de bu ayeti kerime İslâmiyet'in ne kadar akıl ve mantığa uygun ne kadar düşünen kimselerin kabul edecekleri yüce hükümleri, düsturları kapsamış olduğunu göstermektedir. Çünkü eğer böylece pek makul, pek yüksek ve her hakiki aydın kimsenin kabul edeceği bir mahiyette olmasaydı, kâfirler, bu dini, bunun hükümlerini tetkik ve düşünmeye davet edilmezlerdi. Nitekim bu gerçeği bir takım insafı şarkiyatçı ilim adamları da itiraf etmektedirler.

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

7.Allah Teâlâ'nın katında ve Peygamberinin katında o müşrikler için nasıl bir antlaşma olabilir? Mescid'i Haram'ın yanında kendileriyle andlaşma yapmış olduklarınız müstesna. İmdi onlar size karşı dürüstlük gösterdikçe siz de onlar için dürüstlük gösterin. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ takva sahiplerini sever.

Bu mübarek ayetler, antlaşmalarını bozan müşriklere karşı yapılacak muamelelere ve muamelelere sebep olan hikmetlere, faydalara işaret etmektedir.

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ

Resulü Yanında Ve Allah'ın Katında Bir antlaşma Müşrikler için Olur Nasıl

(Allah Teâlâ'nın katında ve Peygamberinin katında o müşrikler için nasıl bir antlaşma olabilir?) Allah Teâlâ'nın katında ve Peygamberinin katında İlâhi dinin yüksek hükümlerine göre o antlarını bozup duran müşrikler için nasıl uyulmaya lâyık bir ahd olabilir? Elbette olamaz. Çünkü onlar ahdlarını bozanlar Müslümanlara karşı düşmanlıktan geri durmazlar.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haramın Yanında Antlaşma yaptınız O kimseler ki Ancak

(Mescid'i Haram'ın yanında kendileriyle antlaşma yapmış olduklarınız müstesna) Ancak mescidi haramın yanında Hudeybiyye denilen yerde kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşrikler müstesna onlar ile olan ahdi devam ettirirsiniz. Fakat bu da şöyle bir şarta bağlıdır:

فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ

Onlara O halde dürüstlük gösterin Size Artık dürüst davranırlarsa

(İmdi onlar size karşı dürüstlük gösterdikçe siz de onlar için dürüstlük gösterin) yani onlar antlaşmalarına riâyet edip onu bozmadıkça siz de onlar için dürüstlük gösterin antlaşma hukukuna riâyet ediniz, belirlenmiş olan müddet içinde kendi tarafından ahd yemini bozmayınız

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerini Sever Allah Şüphesiz

(ve şüphe yok ki Allah Teâlâ takva sahiplerini sever) yani ahdlarını bozmaktan sakınanları sözlerinde duranları sever bundan dolayı Müslümanlar, verdikleri sözler-

de sebat ederler, yaptıkları antlaşmaları bozmaktan kaçınırlar, fakat düşmanları bu antlaşmalara riayet etmezlerse o zaman Müslümanlar da karşılık vermek mecburiyetinde kalırlar.

&-Nitekim Müslümanlar ile antlaşma yapmış olan müşriklerden Beni Bekir kabilesi, Müslümanların aleyhine olarak müşriklerden Hüzaa kabilesine yardımda bulunarak bu antlaşmalarını bozmuşlardı.

كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَهِهِمْ
وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ

8.Nasıl olabilir. Ve eğer size bir galip gelecek olsalar sizin hakkınızda ne bir yemine ve ne de bir ahde riayette bulunmazlar. Onlar sizi ağızlarıyla hoşnut ederler. Kalpleri ise çekinir ve onların çoğu fasık kimselerdir.

كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ

Size Galip gelirlirse Eğer Ve Nasıl

(Nasıl olabilir. Eğer size bir galip gelecek olsalar) bir fırsat bulup kendilerini daha kuvvetli görseler, bir zafer elde edebilecek bir vaziyette bulunsalar

لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً

Vede bir antlaşma Bir yemin Hakkınızda Gözetmezler

(sizin hakkınızda ne bir yemine ve ne de bir ahde riayette bulunmazlar) sizin hakkınızda ne evvelce yapmış oldukları bir yemine veya bir akrabalık münasebetine ve ne de bir antlaşmaya riayette bulunmazlar belki güçleri yettiği kadar size ezâ ve cefada bulunmaya çalışırlar.

يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَهِهِمْ

Ağızlarıyla Sizi hoşnut ederler

(Onlar sizi ağızlarıyla hoşnut ederler) Ey Müslümanlar! Onlar sizi ağızlarıyla hoşnut ederler münafıkça hareket ederek görünürde antlaşmalarına uyduklarını söylerler, size itaat edeceklerine dair Allah adına and içerler.

وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimselerdir Onların çoğu Ve Kalpleri Kacınır Ve

(ve kalpleri ise çekinir ve onların çoğu fasık kimselerdir) Kalpleri Ahde vefadan, itaate devamdan çekinir onların sözleri özlere uymaz, ve onların çoğu fâsık kendi milletleri arasında da ahlaksızlıkla tanınan, antlaşmalara uymaktan kaçınan kimselerdir. Diğer bir kısım müşrikler ise küfürleri bakımından haddizatında fasık kimseler iseler de kendi aralarında fasıkça hareketlerden kaçınırlar.

&-Ve ibni Abbas Hazretlerinin beyan buyurmuş olduğu üzere onlardan bir takımının daha sonra aklını başına toplayarak İslâm şerefine nail olmaları, düşünülebilir. Nitekim de daha sonra içlerinden bir zümre bu şerefe nail olmuştur.

اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

9.Onlar Allah Teâlâ'nın ayetlerini az bir bedel karşılığında sattılar. Sonra da onun yolundan çevirdiler. Şüphesiz ki onların yapar oldukları şey ne kadar kötüdür. Bu mübarek ayetler de müşriklerin ne kadar ilâhi dine muhalefette bulunduklarını ve onların Müslümanlara karşı ne kadar hukuka saldırgan olduklarını beyan buyurmaktadır.

اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir bedele Allah'ın Ayetlerini Sattılar

(Onlar Allah Teâlâ'nın ayetlerini az bir bedel karşılığında sattılar) Onlar O müşrikler veya onlara yardım eden Yahudiler Allah Teâlâ'nın ayetlerini antlaşma hükümlerine uymayı emreden ayetleri az bir bedel karşılığında arzu ve hevesleri, geçici menfaatleri, nefsanî istekleri uğrunda elden çıkardılar, sattılar değiştirdiler,

فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ

Onun yolundan Çevirdiler

(Sonra da onun yolundan çevirdiler) sonra da hak dinin veya beyt'i şerifin yolundan döndüler, başkalarını da çevirdiler İslâm dinine girmekten engellemeye çalıştılar

إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Ne kötüdür Şüphesiz onlar ki

(Şüphesiz ki, onların yapar oldukları şey ne kadar fenadır) Allah'ın dininden kaçınmaları, başkalarının da o dine girmelerine mâni olmaları ne kadar fenadır. Haklarında ne kadar azabı gerektiricidir. Bunun farkında neden olamıyorlar?

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ

10.Onlar Bir mümin hakkında ne bir yemin ve ne de bir zimmet gözetmezler. Ve işte haddi tecavüz etmiş olanlar, onlardır.

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً

Vede bir antlaşma Bir yemin Bir mü'min hakkında Gözetmezler

(Onlar Bir mümin hakkında ne bir yemin ve ne de bir zimmet gözetmezler) Evet... Onların yaptıkları şey pek fenadır. Çünkü o dinsizler, bir mü'min hakkında ne bir yemin ve ne de bir zimmet gözetmezler yani: Onlar ne yaptıkları yeminlere riâyet ederler, ne de yaptıkları antlaşma hükümlerine riayette bulunurlar. Onlar görevlerini yerine getirmeye çalışmazlar, bunlara vakit vakit muhalefette bulunur dururlar.

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ

Haddi aşanlar Onlardır İşte onlar

(Ve işte haddi tecavüz etmiş olanlar onlardır) dinen kararlaştırılmış olan hükümlere ve antlaşmaların gerektirdiği vecibelere muhalefet edip duranlar onlardır. O hakikî imandan mahrum olan dinsizlerdir. Ne kadar adi kimseler!

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

11.Eğer onlar daha sonra tövbe ederlerse ve namaz kılarlar ve zekâtı da verirlerse artık sizin dinde kardeşlerinizdir ve biz ayetlerimizi bilenler olan bir kavim için genişçe beyan ederiz.

Bu mübarek ayetler, insanlar arasında bir din kardeşliğinin ne şekilde meydana geleceğini bildiriyor ve hangi kimselerin en zararlı şahıslar olup kahr ve cezaya lâyık olduklarını tayin buyuruyor.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

Zekâtı da Ve Verirlerse Namaz Ve hakkıyla kılarlar Tövbe ederlerse Artık eğer

(Eğer onlar daha sonra tövbe ederlerse ve namaz kılarlar ve zekâtı da verirlerse Eğer o kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz kâfirler daha sonra tövbe ederlerse küfürlerini bırakıp imana gelirlerse, yeminlerini bozmayı terk edip onlara riayete başlarsa ve farz namazları bütün erkân ve şartlarına uyarak kılmaya başlarsa ve kendilerine farz olan zekâtı da kalben isteyerek fakir Müslümanlara verirlerse

فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ

Dinde Artık kardeşlerinizdir

(artık sizin dinde kardeşlerinizdir) artık onlar da o halde Ey Müslümanlar! Sizin dinde kardeşlerinizdir. Sizin lehinize olan onların da lehinedir, aleyhinize olan da onların aleyhinedir. Aranızda böyle mükemmel bir dayanışma, bir sevgi meydana gelmiş olur.

وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim için ki Ayetleri Açıkliyoruz Ve

(ve biz ayetlerimizi bilenler olan bir kavim için genişçe beyan ederiz) tâki, İslâmiyet'in teklif ettiği vazifelerin ne kadar hikmet ve menfaate dayanmış olduğu gözleri önünde parlayıp dursun,

&-İşte gayri Müslimler ile yapılacak antlaşmaların, cihatların hikmeti de gösterilmiş oluyor ki, o da insanlık âleminde bir sulh ve barışın, bir kardeşlik ve danışmanın ve sonuç olarak ebedi bir selamet ve saadetin meydana gelmesini sağlama gayesinden ibarettir.

وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

12.Ve eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozacak olurlarsa ve dininiz hakkında da dil uzatırlarsa artık o küfür önderlerini öldürünüz. Şüphe yok ki, onların antları yoktur. Umulur ki, inkârlarına son verirler.

وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ

Verdikleri sözün Ardından Yeminlerini Eğer bozarlarsa Ve

(Ve eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozacak olurlarsa) Ve eğer Antlaşma yapmış olanlar, bu antlaşmalarından sonra sözlerinde durmazlarda yapmış oldukları yeminlerini bozacak olurlarsa antlarına riayet etmezlerse

وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ

Dininize Dil uzatırlarsa Ve

(ve dininiz hakkında dil uzatırlarsa) İslâmiyet gibi kutsal, bütün hükümleri hikmete dayanmış apaçık bir din aleyhinde söz söyler, ona karşı küçültücü ve hakaret edici davranışlarda bulunmak alçaklığını işlerlerse

فَقَاتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ

Küfrün Önderlerini Artık öldürün

(artık o küfür önderlerini öldürünüz) artık Ey Müslümanlar! Siz mazursunuz, izinsiniz, mukaddesatınızı muhafaza etmek ve korumak için o küfür önderlerini öyle İslâm dini aleyhinde bulunan bütün kâfirleri öldürünüz. Onlar ile savaşa atılıp kendilerini cezalandırmağa gayret ediniz.

إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ

Onların Antları yoktur Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onların antları yoktur) onların o yeminleri haddizatında bir yemin değildir. Eğer yemin olsa idi ona muhalefet ederek yeminlerini bozmazlardı. Ey Müslümanlar! Siz o gibi kâfirlere karşı kudret ve gücünüzü gösteriniz

لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

Son verirler Umulur ki

(umulur ki, inkârlarına son verirler) bu sayede uyanıklarda İslâm dinini kabul ederek Müslümanlık aleyhindeki hareketlerini bırakırlar. İşte bu, bütün insanlar hakkında Allah'ü Teâlâ'nın büyük bir lütuf ve keremidir ki, bu cihat ile onlara eziyet vermek değil, bilâkis onların ebedî felâketten kurtularak selâmet ve saadete kavuşmaları bir gaye bulunuştur.

أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدُّوْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

13.Ya öyle bir kavim ile savaşta bulunmayacak mısınız ki, antlarını bozdular ve Peygamberi yurdundan çıkarmayı kurdular ve sizinle düşmanlığa ilk evvel onlar

başladılar. Onlardan korkar mısınız? Kendisinden korkmaya daha lâayık olan ancak Allah Teâlâ'dır. Eğer siz mü'min kimseler iseniz. Bunu böyle bilirsiniz.

Bu mübarek ayetler, birer büyük mucizedir. Müşrikler ile savaşın başlıca sebeplerini ve faidelerini bildiriyor, İslâm mücahitlerinin kalplerine cesaret veriyor. Ve müjdelemiş olduğu başarılar daha sonra tamamen vücuda gelmiş bulunuyor.

أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا

Bir kavim ile Savaşmayacakmısınız

(Ya öyle bir kavim ile savaşta bulunmayacak mısınız ki) Ey Müslümanlar! Öyle bir kavim ile savaşta bulunmayacak mısınız ki Onlar çeşitli sebeplerden dolayı kahr ve cezaya layık olmuşlardır. Bu cümleden olarak: Birinci sebep

نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ

Yeminlerini Bozdular

(onlar yeminlerini bozdular) Hudeybiye antlaşmasını yaparken Müslümanların aleyhine başkalarına yardım etmeyeceklerine dair yemin etmişlerdi. Sonra Müslüman olan Huzae kabilesi üzerine kâfir olan Beni Bekr kabilesini saldırırlar. İkinci sebep de onlar

وَهُمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ

Peygamberi Çıkarmaya Azmettiler Ve

(Ve Peygamberi çıkarmaya azmettiler) Darünnedvede toplanarak Resulü Ekrem'i Mekke'yi Mükerrreme'den çıkarmak için istişarede bulundular, üçüncü sebep de

وَهُمْ بَدَأُوا أَوَّلَ مَرَّةٍ

Evvel İlk Size karşı başladılar Onlar Ve

(ve sizinle düşmanlığa ilk evvel onlar başladılar) Resulü Ekrem'in İslâm dinini tebliğini kabul etmediler, onun gösterdiği mucizeleri inkâr ettiler, ona karşı savaşı göze aldılar. Veyahut Bedir Savaşı sırasında Kureyş'in kervanı kendilerine sağ salım kavuşmuş olduğu halde yine geri dönmeyip Resulü Ekrem ile savaşa koştular. Veyahut Müslüman olan Huzae kabilesi üzerine Beni Bekr'i saldırttılar. Artık Ey Müslümanlar!

أَتَخْشَوْنَهُمْ

(Onlardan korkar mısınız) Size bu kadar düşmanlıkta, ihanette bulunan kâfirlerden korkar mısınız onlardan size bir musibet gelir, korkusuyla cihadı terk eder misiniz? Elbette siz de bilirsiniz ki,

فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ

Kendisinden korkmanıza Daha layıktır O halde Allah

(kendisinden korkmaya daha lâayık olan Allah Teâlâ'dır) artık yalnız ondan korkunuz, onun dinine hizmeti bir vazife biliniz, ona sığınarak düşmanlarınıza karşı cephe alınız,

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseniz Eğer

(eğer siz mü'min kimseler iseniz) bunu böyle bilirsiniz. Çünkü hakiki müminler, yalnız Allah Teâlâ'dan korkarlar, başkasına ehemmiyet vermezler. Bütün hadiselerin ancak o Yüce Yaratıcının iradesiyle, kudretiyle vücuda geleceğine inanmış bulunurlar. Artık böyle kuvvetli bir inanca, sağlam bir kalbe sahip olan bir zümre, başkalarından korkar mı, mukaddesatı uğrunda cihat meydanlarına atılmaz mı?

&-İşte bu dini terbiyedir ki, İslâm ordularını birçok savaşlarda kendilerinin sayıca kat kat üstünde olan düşmanlarına karşı galip kılmıştır. Böyle bir iman ve inanç, Müslümanlara büyük bir kuvvet, büyük bir azim ve metanet vermektedir. Bu yüksek özelliğin bu yüce diyanet ve yiğitliğin İslâm muhitinde daima meydana gelmesini sağlama-ya çalışmak, İslâm cemiyetleri için en mühim bir vecibedir, varlıklarının şeref ve şan ile devam ve bekası için en birinci çaredir.

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ

14.Onlar ile savaşın. Onları Allah Teâlâ sizin ellerinizle cezalandırsın ve onları rüsvay etsin ve onların üzerine size zafer versin ve mü'minler olan bir zümrenin göğüslerine şifa ferahlık nasip buyursun.

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ

ve onları rezil etsin Ellerinizle Allah Onlara azab etsin Onlar ile savaşın

(Onlar ile savaşın. Onları Allah Teâlâ sizin ellerinizle cezalandırsın ve onları rüsvay etsin) Artık Ey Müslümanlar! Öyle yeminlerini bozan, size karşı hıyanette bulunan İslâm düşmanlarıyla savaşta bulunun bunun bir kere şu faidelerini düşünün: Birincisi: onları Allah Teâlâ sizin ellerinizle cezalandırsın öldürsün, esarete düşürsün, mallarını ellerinden gidersin ve ikincisi de onları rüsvay etsin dünyada zillet ve rezalete, ahirette de azaba düşürsün

وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Size Zafer versin Ve

(ve onlara karşı size zafer versin) ve üçüncüsü de onların üzerine size zafer versin sizi onlara galip kılsın onları cezalandırmaya sizi muvaffak buyursun,

وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Bir topluluğun Gönüllerine Şifa versin Ve

(ve mü'minler olan bir zümrenin göğüslerine şifa ferahlık nasip buyursun) ve dördüncüsü de mü'minler olan bir zümrenin bir İslâm cemaatinin de göğüslerine şifa ferahlık ve neşe nasip buyursun. Kendilerine eza ve cefada bulunmuş olan düşmanlarının mağlûbiyetlerini onlara göstermek suretiyle o taifeyi bekleme zahmetinden kurtarsın.

&-İbni Abbas Hazretlerinden bir rivayete göre bu mü'minlerden maksat. Yemen ve Seba tarafından gelip İslâmiyet'i kabul eden bir zümredir ki yurtlarına dönünce yurttaşlarından şiddetli bir ezaya uğramışlardı. Durumu Resulü Ekrem'e bildirerek şikâyetinde bulunmuşlardı. Yüce Peygamber Efendimiz de müjde, olsun size, kurtuluş yakındır" diye buyurmuştu. İşte bu gibi savaşa iştirak etmemiş olan Müslümanlar da bu savaş sonunda böyle bir gönül rahatlığına nail olacaklardı. Nitekim de olmuşlardır.

وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

15.Ve kalplerinin kinini gidersin. Ve Allah Teâlâ dilediğini tövbeye muvaffak kılar. Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir.

وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ

Kalplerinin Öfkesini Gidersin Ve

(Ve kalplerinin kinini gidersin) Ve Ey Müslümanlar! Savaşta bulunun, taki, Cenabı Hak, bu vesile ile dindaşlarınızın kalplerinin kinini gidersin. Gördükleri, kötü olaylardan, tecavüzlerden dolayı kalplerinde meydana gelmiş olan öfkeyi şiddeti, gazabı, kızgınlığı gidersin. İşte bu da bu cihadın beşinci faidesidir.

وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ

Diler o kimsenin ki Allah Tevbelerini kabul eder Ve

(ve Allah Teâlâ dilediğini tevbeeye muvaffak kılar) düşmanlardan bir nicesini dilerse fikir değişikliğine nail ederek kendilerine küfür ve isyandan tövbe nasip buyurur. Nitekim de nasip buyurmuştur. Bu cümleden olarak Kureyş reislerinden olan Ebu Süfyan, ikrima, Süheyl gibi bir nice zatlar, Mekke'i Mükerrreme'nin fethi günlerinde İslâm şerefine nail olmuşlar ve İslâmiyetleri pek güzel, pek samimî bulunmuştur,

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir) geçmişte olanları bildiği gibi gelecekte olanları da pek mükemmel bilir. Ve o Yüce Yaratıcı hikmet sahibidir onun bütün emirleri, hükümleri hikmet ve menfaate dayanmıştır. Bundan dolayı bu cihat ile mükellefiyet de bir ilâhî hikmet gereğidir.

&-Bu ayetler birer büyük mucizedir. Çünkü bunların müjdeledikleri muvaffakiyetler daha sonra tamamıyla meydana gelmiş, Müslümanlar her tarafta galip olmuş, İslâm hâkimiyeti parlak bir şekilde kendisini göstererek ehli imanın kalplerini rahatlatmıştır.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

16.Yoksa sandınız mı ki: Bırakılacaksınız ve Allah Teâlâ sizden cihadda bulunanları ve Allah Teâlâ'dan ve Resulünden ve müminlerden başkasını öz dost edinmeyenleri bilmeyecek? Hâlbuki Allah Teâlâ bütün yaptıklarınızdan haberdardır. Bu ayeti kerime, cihaddan kaçınan mü'minleri uyarak onları cihada teşvik buyurmaktadır.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا

Bırakılacağınızı Sandınız mı Yoksa

(Yoksa sandınız mı ki: Bırakılacaksınız) Ey Cenâbı Hakkın emrine hemen uymayıp da cihat dan geri kalan müminler! Yoksa siz sandınız mı ki öyle cihat ile artık memur olmayacak bir halde bırakılacaksınız. Ve sandınız mı ki

وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ

sizden cihadda bulunanları O kimseleri Allah Bilmeyecek

(ve Allah Teâlâ sizden cihadda bulunanları bilmeyecek?) yani yine fasit bir zan ile sandınız mı ki, Allah Teâlâ, sizden hak yolunda ihlâslıca sizden cihadda bulunanları Allah yolunda cihada atılanları bilmeyecek, bununla beraber

وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ

Sırdas Ne mü'minlerden Ve Ne resulünden Ve Allah'dan Başkasını Edinmediler Ve

(ve Allah Teâlâ'dan ve Resulünden ve mü'minlerden başkasını sırdas edinmeyenleri) bilmeyecek bu haller o ezeli mabudun ilmi huzuru ile malumu olmayacak! Hâşâ

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yaptıklarınızdan Haberdardır Allah Ve

(hâlbuki Allah Teâlâ bütün yaptıklarınızdan haberdardır) O her şeyi bilen Yaratıcı, sizin bütün fiil ve hareketlerinizi, bütün hayallerinizi ve din düşmanlarıyla olan gizlice münasebetlerinizi tamamen bilir. Onun mukaddes zatına karşı hiçbir şey gizli kalmaz. Artık bunu güzelce düşünmeli, yapılacak bir cihadı, bir ibadeti yalnız Allah rızası için yapmalı, yoksa nefsanî arzular için, gösterişler için yapılacak bir savaşın ve diğer şeylerin bir kıymeti yoktur.

&-Bu hitap! Cihat dan geri duran bir kısım mü'minlere ve bir görüşe göre de münafıklara yöneliktir.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

17.Müşrikler için, kendi nefislerinin küfrüne şahitler oldukları halde Allah Teâlâ'nın mescitlerini imar etmeleri caiz değildir. Onlar o kimselerdir ki, onların amelleri boşa gitmiştir. Ve onlar ateşte ebediyen kalıcılardır.

Bu mübarek ayetler, yapılan bir mabedin, bir ibadetin Allah katında makbul olabilmesi

için bunu yapan kimsenin iman ile nitelenmiş ve üzerine düşen vazifeleri ifaya götü rücü olması lüzumunu göstermektedir.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ

Küfürle Kendi aleyhlerine Şahidler iken Allah'ın Mescidleri İmar etmeleri Müşrikler için Olmadı

(Müşrikler için, kendi nefislerinin küfrüne şahitler oldukları halde Allah Teâlâ'nın mescitlerini imar etmeleri caiz değildir) Meselâ Yahudi veya Hristiyan oldukla rını itiraf ettikleri halde! Veya İslâm dinini inkâr edici olduklarını ifade ettikleri halde! Veya diğer hareketleriyle, lâkırdılarıyla ilâhî dinden mahrum bulunduklarını meydana koydukları halde! Allah Teâlâ'nın mescitlerini imar etmeleri yani: O mescitlere devam etmeleri, onların içinde oturmaları, onları inşa ve tamir eylemleri doğru değildir. On lardan bunun doğru ve makbul olacağı imkânsızdır. Çünkü

أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ

Amelleri Boşa gitmiştir İşte onlar

(işte onlar o kimselerdir ki, onların amelleri boşa gitmiştir) onların yapmış olduk ları hayırlı görülen işleri, küfürleri sebebiyle boşa gitmiştir batıl olmuştur. Kendileri için uhrevî bir mükâfat temin edecek bir mahiyette bulunmamıştır.

وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırlar Onlar Ateşte Ve

(Ve onlar ateşte ebediyen kalıcılardır) evet onlar küfürleri yüzünden ahiretde ce henneme atılarak ateşte ebediyen kalıcılardır. Bu onların küfürlerinin cezasıdır. Çün kü küfür en büyük bir cinayet olduğundan cezası da bu kadar büyüktür, ebedîdir.

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

18.Allah Teâlâ'nın mescitlerini ancak Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman eden ve namaz kılan ve zekâtı veren ve Cenabı Hak'tan başkasından korkmayan kim se imar eder. Artık umulur ki, bunlar hidayete ermiş olanlardan olacaklardır.

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ve ahiret gününe Allah'a İman etti O kimse ki Allah'ın Mescidlerini İmar eder Ancak

(Allah Teâlâ'nın mescitlerini ancak Allah Teâlâ'ya iman eden imar eder) evet Cenabı Hakka ibadet için hazırlanan mabetleri öyle kâfirler değil ancak Allah Teâlâ'ya onun varlığına, birliğine, ortak ve benzerden uzak olduğuna iman edenler ve ahiret gününe bütün insanlığın sonunda oraya sevk edileceğine iman eden imar eder. Daha

وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ

Zekâtı Verdi Ve Namazı Hakkıyla eda eden Ve

(ve namaz kılan ve zekâtı veren) en büyük bir kulluk arz etme alâmeti olan namaz ları erkân ve şartları içerisinde kılanlar ve zekâtı veren dindaşlarının ihtiyaçlarını gi dermek için onlara mal ile yardım eyleyen imar eder. Daha dini işlerde

وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ

Allah'dan Ancak Korkmadı Ve

(ve Cenabı Haktan başkasından korkmayan) yani: Kulluk vazifesini gerektiği gibi ifa edemeyip de uhrevî sorumluluğa uğrayacağını düşünerek kalben yalnız Cenabı Haktan korkup bu hususta başkalarından korku ve endişede bulunmayan kimse imar eder. Mabetleri tamire, aydınlatmaya çalışır, içlerinde ibadet ve itaate devam eder durur.

فَعَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

Hidayete erenlerden Olmaları İşte onlar Artık umulur ki

(Artık umulur ki işte bunlar hidayete ermiş olanlardan olacaklardır) burada bir

işaret var ki: Öyle yüksek vasıfları haiz zatlar bile kendi ibadet ve itaatlerine aldana-
rak mutlaka hidayete ereceklerine hükmedemeyip bunu ancak bir ilâhî lütuf olmak
üzere ümit ederler. Artık ehli küfür ve şirk, o hâl üzere bulundukça hiç hidayete erebi-
lirler mi? Onların yapacakları mabetler onlar için bir hidayet vesilesi olur mu? Elbette
olmaz.

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

**19.Siz hacılara su vermeyi ve mescidi haramın imarını, Allah Teâlâ'ya ve ahiret
gününe iman eden ve Allah Teâlâ yolunda cihat da bulunan kimse gibi mi tut-
tunuz? Bunlar Allah Teâlâ'nın katında eşit olamazlar ve Allah Teâlâ zalimler
olan bir kavme hidayet etmez.**

Bu ayeti kerime, imansız olan bir kimsenin ne kadar görünürde güzel hizmetlerde
bulunsa da iman sahibi olup hak yolunda çalışan bir zat ile eşit olamayacağını bildir-
mektedir.

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haramı İmar etmeyi Ve Hacılara Su vermeyi Tuttunuzmu

(siz hacılara su vermeyi ve mescidi haramın imarını, o kimse gibi mi tuttunuz?)

Ya siz Ey Müşrikler! Veya ey Beyti şerifin suculuğunu, imaretini hicrete ve cihada ve
benzerlerine tercih eden bir kısım Müslümanlar! Hacılara su vermeyi Hacılara su
vermek, onlara su dağıtmak hizmetinde bulunmayı ve mescidi haramın Kâbe'yi
Muazzama'nın imarını onun tamirini yapmayı onun koruyucusu, mütevellisi bulunma-
yı o kimse ile bir mi tuttunuz.

كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman etti O kimse gibi ki

**(o kimse gibi ki Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman etti) işte ey müşrikler o
kimse ki iman etti ve ahiret gününe inandı**

وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Cihad etti Ve

(ve Allah Teâlâ yolunda cihat da bulundu) evet Allah Teâlâ yolunda kâfirler ile ci-
hat da savaşıta bulundu. İşte o kimsenin imanı, Allah katındaki yeri iman etmeyen
kâfirler gibimidir. Veya iman ettiğini ve ahiret gününe inandığını söyleyen ama Allah
yolunda cihat dan geri kalanlar Allaha ve ahiret gününe iman eden ve Allah yolunda
cihat eden gibimidir? Onlar fazilet ve derece üstünlüğü bakımından bir tutulur mu? Bu
ne yanlış bir kanaat! Hâlbuki bunlar

لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Bir olmazlar

(Allah Teâlâ'nın katında eşit olamazlar) gerçek şekilde mümin olan ve hak yolunda
cihat eden bir zatın imanı ile küfür üzere sebat eden bir şahsın sadece hacılara su
vermesi, Kâbe'yi koruması, tamir ve tezyin etmesi nasıl eşit görülebilir? İmana dayalı
olmayan öyle bir amelin Allah katında bir kıymeti yoktur,

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(ve Allah Teâlâ zalimler olan bir kavme hidayet etmez) Evet... Küfür ve şirk içinde
yaşayan, Hz. Peygambere düşman bulunan bir topluluk, sapıklığa düşmüş kimseler-
dir. Artık onlar, öyle hayırlı görülen bazı hareketlerinden dolayı Allah yolunda cihat da
bulunan mü'minlere nasıl eşit olabilirler? Onlar ile mü'minler zümresini eşit görenler,
zalimce bir kanaatte bulunmuş olmazlar mı? Böyle zalimler ise doğru bir yolu takip
etmeğe muvaffak olamazlar.

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi hakkında birkaç rivayet vardır. Bu cümleden olarak deniliyor ki: Mekke'yi Mükerrerme'de bulunan müşrikler, Yahudi'lere sormuşlar ki: Biz bu mescidi haramı tamir ve tezyin ediyor, hacılara su veriyor, ikramda bulunuyoruz. Artık biz mi daha üstünüz, yoksa Muhammed Aleyhisselam ile ashabı mı daha üstündürler. Yahudiler de demişler ki: Siz daha üstünsünüz. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak onları yalanlamıştır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

20.O zatlar ki, iman ettiler ve hicrette bulundular ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarıyla, canlarıyla cihada atıldılar. Allah katında dereceleri pek büyüktür. Ve işte kurtuluşa erenler de onlardır.

Bu mübarek ayetler, bir takım yüksek vasıfları taşıyan mü'minlerin pek büyük derecelere muvaffak olduklarını bildirmektedir. Onların ebedî nimetlere, pek büyük mükâfatlara nail olacaklarını açıkça beyan ederek kendilerini şöylece müjdelemektedir:

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا

Ve hicrette bulundular iman ettiler O zatlar ki,

(O zatlar ki, iman ettiler ve hicrette bulundular) O zatlar ki, İslâmiyet'i kabul ile iman nimetine kavuştular ve Resulullah'a tâbi olarak yurtlarını bırakarak Medine'yi Münevvere'ye hicrette bulundular

وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

Canlarıyla Ve Mallarıyla Allah Yolunda Cihad ettiler Ve

(ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarıyla, canlarıyla cihada atıldılar) dini İslâm'ı ufuklara yaymak için, din düşmanlarını cezalandırmak için Allah'ın dini uğrunda mallarıyla, canlarıyla kâfirlerle çarpıştılar, işte şüphe yok ki, bu pek seçkin vasıflara sahip bulunan muhterem zatların

أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Dereceleri Daha büyüktür

(Allah katında dereceleri pek büyüktür) Artık bu pek yüksek vasıflara sahip olanlar elbette ki, o zatlara faziletçe, üstün mertebeye eşit olamazlar.

وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar Ve

(Ve işte kurtuluşa erenler de onlardır) dünya ve ahiret saadetine tamamen nail olanlarda o pek seçkin vasıflara sahip olan zatlardır.

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ

21.Onları Rableri kendinden bir rahmet ile ve bir razı olmakla ve cennetler ile müjdeler. Onlar için o cennetlerde ebedî nimetler vardır.

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ

Ve cennet ile Ve Bir rıza Tarafından Bir rahmet ile Rableri Onları müjdeler

(Onları Rableri kendinden bir rahmet ile ve bir razı olmakla ve cennetler ile müjdeler) O pek muhterem mücahit zatları yüce yaratıcı kendi ilâhî katından sırf bir lütuf olarak, bir rahmet ile pek büyük bir ihsan ile ve onlardan ebedî şekilde razı olmakla onları ebediyen gazabına uğratmaksızın ilâhî rızasına nail kılmış bulunmakla kendilerine böyle pek büyük ilâhî lûtuflarını müjdeliyor. Ne kadar büyük bir ilâhî iltifat! Artık Onlar için böyle yüce bir müjdeye mazhar olan o muhterem zatlar için

لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ

Daimi Nimetler Orada Onlar için vardır

(o cennetlerde onlar için ebedi nimetler vardır) Onlar her an kederlerden uzak,

ebedî olarak devam eden nimetlere nail olacaklar, pek mutlu bir halde yaşayıp duracaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

22.Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nın katında pek büyük bir mükâfat vardır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedî olarak Orada Devamlı kalıcıdır

(**orada ebedî olarak kalacaklardır**) O yüksek vasıflara sahip olan müminler o cennetlerde, o ebediyet âleminde ebediyen baki kalacaklardır. Artık onlar için nail oldukları nimetlerden mahrum olmak düşünülecek değildir.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Pek büyük Bir mükâfat vardır Onun katındadır Allah Şüphesiz

(**Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın katında pek büyük bir mükâfat vardır**) Çünkü o zatlar en güzel bir iman ile bir fazilet ile vasıflanmış oldukları için haklarındaki mükâfat da pek büyük olacaktır. Özellikle onlar ahiret âleminde Yüce Allah'ı görmeye nail olacaklardır ki, artık bunun ne kadar büyük bir ilâhî lütuf olduğunu düşünmelidir. Ne mutlu bu saadete nail olanlara!

Malumdur ki: Cenabı Hak mekân ve zamandan yücedir. Hiçbir zatın o Yüce Yaratıcıya yakınlığı, onun katında bulunması, mekân itibariyle değildir. Bilâkis bu yakınlıktan ve katında oluştan maksat, manevî bir yakınlıktır. Hakiki mü'minlerin bir kalp temizliği ile ibadette bulunup bir kulluk zevkine dalacak olmalarından, manevi bir huzura ve ruhanî bir tecelliye nail bulunmalarından ibarettir. Bu şekilde onların kalplerinde ilâhî muhabbet nurları parlamış olur. Kendileri her türlü düşüncelerin üstünde ruhani bir neşeye ulaşmış bulunurlar. Ne büyük saadet!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

23.Ey müminler! Eğer küfrü iman üzerine tercih etmişler ise babalarınızı, kardeşlerinizi dost tutmayınız ve sizden onları kimler ki dost tutarsa işte zalim olanlar, onlardır. Bu mübarek ayetler gösteriyor ki: Din düşmanlarıyla alâkayı kesmeyi imkânsız görmemelidir. Her mü'min için lâzımdır ki, Allah'ının ve peygamberinin emirlerine uysun, bu uğurda her fedakârlığa katlansın, mukaddesatına engel olmak isteyenlerle bağlarını kessin, akrabalık gibi, dünyevî menfaat gibi şeyler bu dinî vazifeye mâni olmasın. Bunun aksine hareket edenler kendilerine zulüm etmiş, hidayetden mahrum kalmış olurlar. Mekke'yi Mükerrerme'nin fethinden evvel Müslümanlara hicret etmeleri emir olunmuştu, içlerinden bazıları: Biz nasıl hicret edelim ki, yurdumuzda babalarımız, aşiretlerimiz vardır, ticaretimiz, ikametgâhımız vardır, bunlardan alâkalarımızı nasıl keselim, diye söylenmişlerdi. Bunun üzerine bu âyetler nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

(**Ey iman edenler**) Ey İslâmiyet'i kabul ettikleri halde hicret etmeyen Müslümanlar!

لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ

İmana karşı Küfrü Tercih etmişlerse Eğer Dostlar Kardeşlerinizi Ve Babalarınızı Edinmeyin

(**Eğer küfrü iman üzere tercih etmişlerse babalarınızı, kardeşlerinizi dost edinmeyiniz**) küfür ve azgınlık içinde yaşamayı gerekli görmüş ve bunda ısrar ederek İslâmiyet'i kabulden kaçınmışlar ise, artık öyle olan babalarınızı, kardeşlerinizi dost tutmayınız. Sonra onların muhabbeti sizleri İslâmiye-te hizmetten, İslâm yurduna hicretten mahrum bırakır, bu yüzden din kuvvetiniz bozulur.

وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ

Sizden Onları dost edinirse Kim Ve

(Ve sizden onları kim dost edinirse) onların sözleriyle oturup kalkarsa, onların kötü halini görmez de onlar ile oturup kalkmayı hicrete, cihada tercih eylerse

فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Onlardır İşte onlar

(işte zalim olanlar onlardır) evet o kâfirleri müminlere böyle tercih ederek gerekli gören kimseler Allah'ın emrine muhalefet edip kâfirleri müminler üzerine tercih etmek suretiyle nefislerine zulüm etmiş bulunurlar.

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

24.De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileleriniz ve kazanmış olduğunuz mallar, durgunluğa uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve hoşnut olduğunuz ikametgâhınız sizin için Allah Teâlâ'dan ve Resulünden ve Allah yolunda cihat dan daha sevgili ise artık Allah Teâlâ'nın emri gelinceye kadar bekleyiniz! Ve Allah Teâlâ fasıklar olan kavmi hidayete erdirmez

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ

Kabileniz Ve Zevceleriniz Ve Kardeşleriniz Ve Oğullarınız Ve Babalarınız İse Eğer De ki

(De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileleriniz) Resulüm! Öyle yurtlarındaki alâkalarından dolayı hicreti, hak yolunda cihadı bırakan Müslümanlara De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileleriniz akrabanız

وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا

Durgunluğa uğramasından Korkuyorsunuz Ve Ticaret ki Onları kazandınız Ve Mallar ki

(ve kazanmış olduğunuz mallar durgunluğa uğramasından korktuğunuz bir ticaret) ve kazanmış olduğunuz mallar ve sizin ayrılacağınızdan dolayı revacını, gelişmesini kaybederek durgunluğa uğramasından korktuğunuz bir ticaret bir iktisadî muamele

وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا

Onlardan hoşlanıyorsunuz Ve Meskenler ki

(ve hoşnut olduğunuz ikametgâhınız) ve hoşnut olduğunuz içinde seve seve oturduğunuz ikametgâhınız

أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ

Yolunda Cihad etmekden Ve Resulünden Ve Allah'dan Size Daha sevgili

(sizin için Allah Teâlâ'dan ve Resulünden ve Allah yolunda cihattan daha sevgili ise) onların rızaları için hicret etmekten ve Allah yolundan cihat dan daha sevgili ise böyle dünyevi alâkalar, menfaatler, sizin gözünüzde Allah Teâlâ'ya ve Resulüne itaatten ve hak yolunda cihat dan daha iyi görünüyorsa

فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ

Emri Allah Gelinceye dek Ta ki Artık bekleyin

(artık Allah Teâlâ'nın emri gelinceye kadar bekleyiniz) artık Allah Teâlâ'nın emri mukadder olan azabı, kahr ve cezası gelinceye kadar bekleyiniz! Elbette lâıyk olduğunuz akıbet kavuşursunuz.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ fasıklar olan kavmi hidayete erdirmez) Öyle Cenabı Hakkın emirlerine itaatten kaçınan kimselerin kalplerini hidayet nurlarıyla aydınlatmaz. Binaenaleyh Yüce Allah'ın emirlerine daima riayet etmelidir ki, insan hidayet nurundan mahrum kalmassın.

&-Bu ayeti kerime bizlere bildirmiş oluyor ki: Dünyevi menfaatler ile dinî menfaatler arasında bir çatışma bir aykırılık bulunursa her Müslüman için icap eder ki, dinî menfaatleri, dünyevî menfaatler üzerine tercih etsin.

&-Vakıa baba, ana, çoluk çocuk sevgisi, yaratılıştandır, bunlardan kalplerin alâkasını tamamen kesmek, imkânsızdır. Fakat düşünmelidir ki: Bunlar insanın manevî helâki-ne sebep olacak bir halde bulunurlarsa artık ne kıymetleri olabilir? Özellikle bütün varlığımız, bütün nail olduğumuz nimetler Cenabı Hakkın birer ihsanıdır ve ebedî sadetimizi sağlamaya vasıta olan zat da Resulü Ekrem Efendimizdir. Artık Cenabı Hak ile Resulü Ekrem'e olan muhabbetimiz her türlü muhabbetlerin üstünde olmalı değil midir? Artık bizleri yaratanımıza Peygamberimize isyana sevk etmek isteyen saptırıcı kimselere karşı nasıl bağlılık gösterebilir de kendimizi ebedî hüsrana düşürmeye cesaret edebiliriz? Cenabı Hak cümlemize güzelce düşünceler, hareketler nasip buyursun Âmin!

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ

25.Muhakkak ki. Allah Teâlâ size birçok mevkilerde yardım etmiştir. Huneyn gününde de. O gün ki, çokluğunuz sizi güvendirmişti. Fakat bu size fâide vermemişti. Yeryüzü genişliğiyle beraber sizin üzerinize dar gelmişti. Sonra da arka çevirir olduğunuz halde dönüp gitmişsiniz.

Bu mübarek ayetler, Müslümanları düşünmeye, teşekkürle davet ediyor, her hususta muvaffakiyetin ancak Allah'ın yardımı sayesinde meydana geleceğini bildiriyor. Zahiri varlığa, çokluğa, akrabalığa değil, ancak Allah'ın lutfuna itimat edilmesine işaret buyuruyor, insanlık gereği meydana gelen kusurlardan, yanlış fikirlerden dolayı tövbe-kâr olarak ilâhi affa iltica edenlerin af ve mağfirete nail olacaklarını müjdeliyor.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ

Bi çok Yerlerde Allah Size yardım etmişti And olsun

(Muhakkak ki Allah Teâlâ size birçok yerlerde yardım etmiştir) Ey Müslümanlar! Düşününüz, İslâm dinî sayesinde ne kadar başarılarla nail oldunuz. Evet... Muhakkak ki. Allah Teâlâ size birçok mevkilerde bir nice savaş alanlarında yardım etmiştir. Bu cümleden olarak Bedir, Kureyza, Nadir, Hudeybiye, Hayber savaşlarında Mekke'yi Mükerreme'nin fethi gününde sizi ilâhî yardımına nail buyurmuştur.

وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ

Çokluğunuz Sizi gururlandırmıştı O vakit Huneyn Ve gününde de

(Huneyn gününde de. O gün ki, çokluğunuz sizi güvendirmişti) O Huneyn Savaşı zamanında sizi zafere kavuşturmuştur. Bir kere düşünün o Huneyn Savaşı başlarken çokluğunuz ordunuzun büyük bir kuvvete sahip olması sizi güvendirmişti. Artık böyle bir kuvvetin mağlûp olamayacağına inananlarınız bulunmuştu.

فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا

Bir şeyde Size Fakat fayda vermemişti

(Fakat bu size fâide vermemişti) Fakat bu kuvvet, bu çokluk size başlangıçta fâide vermemişti. Düşmanlarınızı hemen cezalandırmaya sebep olmamıştı. Hatta Ey Müslümanlar! Orada

وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

Geniş oldu O şey ile beraber ki Yeryüzü Size Dar gelmişti Ve

(Yeryüzü genişliğiyle beraber sizin üzerinize dar gelmişti) Çok korkmuştunuz, orada duramaz olmuştunuz, âdeta kalplerinizin yatışacağı emin bir yer bulamaz gibi bir hâle düşmüştünüz,

ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ

Arkasını çevirenler olarak Dönmüştünüz Sonra

(Sonra da arka çevirir olduğunuz halde dönüp gitmiştiniz) Sonra da düşmanlarınız olan kâfirlere arka çevirir olduğunuz halde yenilmiş olarak dönüp gitmiştiniz. Savaş alanında yalnız Resulüallah ile birkaç zat kalmıştı.

&-Bu hâdis e Müslümanlar için bir hikmet dersi idi. Tâki, daima Cenabı Hakka tevekkül ve sığınmada bulunsunlar, muvaffakiyeti ancak ondan beklesinler, kendi maddî varlıklarına güvenmesinler, yurtlarına, akrabalarına, servetlerine alâka bahanesiyle din uğrunda fedakârlıkta bulunmaktan kaçınmasınlar.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

26.Sonra Allah Teâlâ Resulü üzerine ve mü'minler üzerine rahmetini indirdi ve sizin görmediğiniz ordular indirdi ve kâfir olanları azaplandırdı ve bu ise kâfirlerin cezasıdır.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin üzerine Ve Resulü üzerine Sekinetini Allah İndirdi Sonra

(Sonra Allah Teâlâ Resulü üzerine ve mü'minler üzerine rahmetini indirdi) Sonra Allah Teâlâ Lütfetti Resulü üzerine ve mağlup olup dağılmış olan mü'minler üzerine rahmetini indirdi kalplerine sükûnet verdi, tekrar kendilerini toplayarak Yüce Peygamberin yanına koştular, savaşa başladılar

وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا

Görmediğiniz Ordular ki İndirdi Ve

(ve sizin görmediğiniz ordular indirdi) ve Ey Müslümanlar! Cenabı Hak sizin görmediğiniz ordular indirdi size imdat için birçok melekler gönderdi.

وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselere ki Azab etti Ve

(ve kâfir olanları azaplandırdı) Ve kâfir olanları öldürmekle, esaret ile mallarının ellerinden alınmasıyla azaplandırdı onları yenilgiye uğrattı,

وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Cezası İşte bu Ve

(ve bu ise kâfirlerin cezasıdır) ve bu azap ise kâfirlerin dünyevi cezasıdır. Onların ahiretteki cezaları ise daha büyüktür ve ebedîdir.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

27.Sonra Allah Teâlâ bunu müteakip dilediğini tövbeye muvaffak kılar ve Allah Teâlâ çok bağışlayan pek esirgeyendir.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimsenin ki Bunun Ardından Allah Tövbesini kabul eder Sonra

(Sonra Allah Teâlâ bunun ardından dilediğini tövbeye muvaffak kılar) Sonra Allah Teâlâ Bu savaşın galibiyet ve mağlûbiyetin ardından o düşmanlarından dilediğini tövbeye imana ve günahlarından tövbe ve istiğfar etmeye muvaffak kılar. Onun mağlûbiyeti hakkında bir ilâhî lütuf olur, onun kurtuluş ve saadetine vesile bulunmuş olur.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Ve

(ve Allah Teâlâ çok bağışlayandır pek esirgeyendir) o tövbe edenlerin günahlarını af eder ve örter ve o yüce yaratıcı pek esirgeyendir. Onları lütuf ve merhametine nail buyurur. Elverir ki, bir insan, kendi kusurunu bilerek tövbe edip af dilesin.

Huneyn Savaşı: Huneyn Mekke'yi Mükerrerme ile Taif arasında bir vadidir. Mekke'yi Mükerrerme'nin fethinin ardından bu vadede Arap kabilelerinin büyüklerinden Havazin, Sakiyf gibi kabileler toplanmış, Müslümanlar ile savaşa karar vermişlerdi. Ordularının mevcudu dört bin kadar imiş, bazı siyer kitaplarına göre yirmi bin kişiden ziyade bulunuyormuş. Resulü Ekrem Hazretleri de on iki bin kadar erden oluşan bir ordu ile Huneyn mevkiine varmış, savaşa başlamışlardır. Müslümanlardan bazıları İslâm ordusunun çokluğuna, kuvvetine bakarak "bu ordu hiçbir vakit azlığından dolayı mağlûp olmaz" demişti. Bu ise doğru bir söz değildi. Çünkü hangi bir ordunun başarısı, çokluğu ile kendi kuvvetiyle değil, Cenabı Hakkın dilemesiyle, yardımıyla meydana gelir. İşte Müslümanlara böyle bir uyanma dersi verilmesi hikmetine binaen olmalıdır ki, savaşa başlayan İslâm ordusu, başlangıçta galip olmuş iken sonra bir laubalice hareket neticesi olarak bozguna uğramış, her tarafa dağılmıştı. Yalnız Resulü Ekrem ile amcası Hz. Abbas ve amcası oğlu Ebu Süfyan ve Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer ve Hz. Ali gibi birkaç zat yerlerinde sebat edip kalmışlardı. Resulü Ekrem Efendimiz tam bir metanetle savaşa atılmış: Ben peygamberim yalan yok ben Abdul Muttalib'in oğluyum." Diyerek düşmana meydan okumuştı. Hz. Abbas da: Ey İslâm erleri geliniz. Peygamberinizin yanından ayrılmayınız, diye nida etmiş, derken bütün İslâm kahramanları tekrar savaş alanına gelmişler, Resulü Ekrem de yerden bir avuç toprak alarak düşmanların yüzlerine doğru atmıştı. Bu toprak zerrelere düşmanların gözlerine isabet ederek onları sersem bir hâle getirmiş, gökten melekler de imdada gelmiş idi. Bunun neticesinde düşman büyük bir yenilgiye uğramış, bir miktarı öldürülmüş, bir kısmı da esir alınmıştı, malları da Müslümanların ellerine geçmişti. Daha sonra bunlarda Müslüman olanlar yine serbest bırakılmıştı.

&-Resulü Ekrem'in gazveleri düşmanlarına karşı savaşa çıkmaları on dokuzdur. Düşmanlara karşı gönderdiği küçük birlikler ve buus denilen askerî kıtalar ile beraber toplamı yetmiş veya seksen kadardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

28.Ey iman edenler! Şüphe yok ki, müşrikler pis kimselerdir. Artık bu seneden sonra Mescidi Haram'a yaklaşmasınlar. Ve eğer ihtiyaçtan korkarsanız elbette Allah Teâlâ dilerse sizi lütfundan zenginleştirecektir. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın dininden mahrum olanların manen pis olduklarını, binaenaleyh bunların haremi şerife girmelerine müsaade edilmemesini ve bu yüzden iktisadî bir bunalım meydana gelmeyeceğini bildirmektedir. Ve İslâm dinini kabul etmeyen milletler ile zelilce bir şekilde cizyelerini verinceye kadar savaşta bulunulmasını âmir bulunmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ

Bir pisliktir Müşrikler Ancak İman ettilert O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Şüphe yok ki, müşrikler, pis kimselerdir) yani: Bütün kâfirler, putlara tapanlar İslâmiyet'i kabul etmeyenler, içlerindeki kötü inançlarından dolayı manen temiz değildirler. Onlar abdest almazlar, cenabetten yıkanmazlar, şarap vesaire gibi bir takım dinen pis olan şeyleri kullanırlar, bu sebeple bunlar manen pis şeyler mahiyetindedirler. Her ne kadar cismen pis değillerse de. Bunun içindir ki, elleriyle temas ettikleri bir şey pis olmuş sayılamaz.

فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا

Bu Seneden Sonra Mescid'i harama Artık yaklaşmasınlar

(Artık bu seneden sonra Mescidi Haram'a yaklaşmasınlar) yani: Hicretin dokuzuncu senesini müteakip Mescidi harama yaklaşmasınlar yani: Artık onlar hac veya umre için haremî şerif sahasına gelip girmesinler. Nitekim Hz. Ebu Bekir, Mekke'yi Mükerrerme'ye girerek böyle bir tebliğde bulunmuştur.

&İmamı Azama göre müşrikler, yalnız ziyaret için mescidi harama ve diğer mescitlere girmekten engellenmezler. İmamı Şafi'ye göre yalnız mescidi harama girmekten men edilirler. İmamı Malik'e göre de, bütün İslâm mabetlerine girmekten men olunurlar.

وَأَنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً

Fakirliğe düşmekten Korkarsanız Eğer Ve

(Ve eğer ihtiyaçtan korkarsanız) müşriklerin haram sahasına girmemesi yüzünden ticaretin, maddî menfaatlerinin durgunluğa uğramasından endişeye düşerseniz, bu bir boş endişedir. Çünkü

فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ

Dilerse Eğer Fazlından Allah Sizi zengin edecektir O takdirde ileride

(Allah Teâlâ elbette dilerse sizi lutfundan zenginleştirecektir) haram sahasına başka bir feyiz ve bereket verecektir, bitirme gücünü arttıracaktır, bir nice grupları İslâm şerefine nail edip Beytullah'ı ziyarete sevk edecektir. Daha nice fetihler ve ganimetler ihsan buyuracaktır. Nitekim de öyle olmuştur. Bugün o mübarek yerlerden akmaya başlayan petrolerde bu feyiz ve bereket cümlesinden biridir.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ bilendir hikmet sahibidir) Sizin ihtiyaçlarınızı, menfaatlerinizi tamamen bilir. Ve o yüce yaratıcı hikmet sahibidir. Onun her emir ve yasağı, bir hikmete dayanmaktadır. Artık onun dini hükümlerine riayet ediniz, ondan başkasından korkmayınız. Sizin için kurtuluş ve saadet çaresi ancak budur.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

29.Kendilerine kitap verilmiş olanlardan olup da ne Allah Teâlâ'ya ve ne de ahiret gününe iman etmeyen ve Allah Teâlâ ile Resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan ve ne de hak dinini din edinmeyen kimseler ile zeliller olarak kendi elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşa bulunun.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ve nede ahiret gününe Allah'a İman etmiyorlar O kimselerle Savaşa bulunun

(Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman etmeyen kimselerle savaşa bulunun) yani: Hak Teâlâ'yı ilahlık şanına layık bir şekilde birlemeyen ve yüceltmeyen ve ahiret âlemine İslâmiyet'in haber verdiği şekilde inanmayan

وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Allah Haram kıldı O şeyleri ki Haram saymıyorlar Ve

(ve Allah Teâlâ ile Resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan) tecavüz edilmemesi gereken haklara tecavüzü caiz gören, haram olan bir kısım meşrubatı helâl sanan bir takım putlara tapınmanın yasaklandığını inkâr eden

وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ

Hak Dini Din edinmiyorlar Ve

(ve hak dinini din edinmeyenler ile) hak dini diğer dinlerin bir nice hükümlerini kaldırmış olan İslâm dinini kendisine din edinmeyen kimseler ile aranızda büyük bir ayrı

lık vardır. Samimî bir dostluk ve muhabbet cari olamaz, bunlar mukaddesatın düşmanlarıdır. O İslam düşmanları ki

مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitab Kendilerine verildi O kimselerden ki

(Kendilerine kitap verilmiş) Kendilerine vaktiyle Tevrat ve İncil'in hükümleri bildirilmiş ve o kitaplarda Allah resulü sallallahu aleyhi ve sellem'in vasıfları zikredilmiş hak din olan İslam dini bildirilmiş. İşte bunlarla Allah Teâlâ'ya ve ne de ahiret gününe iman etmeyen ve Allah Teâlâ ile Resulünün haram kıldığı şeyleri haram tanımayan ve ne de hak dinini din edinmeyen kimseler ile sonuna kadar savaşın

حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

Zelil olanlar Onlar Elden Cizye Onlar verinceye dek Ta ki

(Taki zeliller olarak kendi elleriyle cizye verecekleri zamana kadar) yani Müslümanlara karşı zillet ve itaat göstererek kendi elleriyle İslâm hükümetine cizye verecekleri zamana kadar savaşta bulunun. Onları cezalandırıcaya veya kararlaştırılmış olan vergiyi vererek itaat ve boyun eğmeye mecbur olacakları vakte kadar kendileriyle savaştan ayrılmayınız. Tâki, İslâmiyet'in galip oluşu, hâkimiyeti her yerde görünüp dursun.

&-Bu cizye, imamı Âzam'a göre hem ehli kitaptan, hem de Arap ve Acem müşriklerinden alınıp kabul edilebilir, İmam Ebu Yusuf'a göre bu cizye, Arap müşriklerinden ve ehli kitabından alınmaz, başkalarından alınabilir. İmamı Şafî'ye göre cizye, Arap ve Acem olan ehli kitaptan alınabilir, putperestlerden alınıp kabul edilmez. İmamı Mâlik'e göre de cizye, bütün kâfirlerden kabul edilebilir. Mecusîlerden ateşperestlerden cizyenin kabul edileceği hususunda da ashâbı kiramın ittifakı vardır. Çünkü onlar hakkında ehli kitap muamelesi yapılmasına dair bir hadisi şerif vardır.

Cizyenin miktarına gelince: Bu, kazanan fakirler hakkında on ikişer dirhemdir, orta halli kimseler hakkında yirmi dörder dirhemdir, zenginler hakkında da kırk sekizer dirhemdir. Kazançtan aciz veya hasta veya çok yaşlı ve kadınlar ile çocuklar hakkında cizye yoktur. Bu cizyeler sene başında alınır. İmamı Şafî'ye göre cizyenin miktarı her şahıs için bir dinardır. Bu zenginden de, fakirden de sene sonunda alınır. Cizye ile mükellef olan şahıs İslâmiyet'i kabul edince veya ölünce bu cizye düşer.

İslâm dinine göre hakikî mümin o kimsedir ki: Kur'anı Kerim'in beyan ettiği şekilde Cenabı Hakkı birler ve tasdik eder, bütün Peygamberlere bütün semavi kitaplara inanır, hiçbir mahlûka yaratıcılık, ilahlık isnat edemez. Cenabı Hakkın bütün hükümlerini kabul eder ve saygı gösterir. Hâlbuki ehli kitap denilen kimseler, Allah Teâlâ'yı ilâhî zatına lâıyk bir şekilde tasdik etmiş ve yüceltmış bir durumda değildirler. Çünkü onlar, Cenabı Hakkı, lâıyk olduğu şekilde birleme ve yüceltmede bulunmamaktadırlar. Kimisi insanlara ilahlık, mabutluk isnat etmektedir. Bir kısmı bazı Peygamberleri, semavi kitapları inkâr etmektedir. Ahiret âleminde de İslâm dininin haber verdiği şekilde iman etmekte değildirler. Bundan dolayı onlar gerçekte diğer inkârcılar ile beraber bulunmaktadırlar.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ۚ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

30.Ve Yahudi'ler dedi ki: Üzeyir Allah'ın oğludur. Hristiyanlar da dedi ki: Mesih, Allah'ın oğludur. Bu onların ağızlarıyla söyledikleri lâkırdıdır. Evvelce kâfir olanların lâkırdılarına benzetiyorlar. Allah Teâlâ kendilerini kahretsin! Nasıl Haktan çevriliyorlar.

Bu mübarek ayetler, Yahudiler ile Hristiyanların da bazı zatlari tanrı ve Cenabı Hakkın oğlu kabul ederek daha eski müşrikler gibi pek yanlış bir inançta bulunmuş, bu şekilde bir nevi şirke düşmüş olduklarını bildirmektedir.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ

Allah'ın Oğludur Üzeyir Yahudiler Dedi Ve

(Ve Yahudi'ler dedi ki: Üzeyir Allah'ın oğludur) Ehli kitap denilen taifeler, hak dine aykırı pek yanlış inanışlarda bulunmuşlardır. Bu cümleden olarak Yahudiler dedi ki: Üzeyir adındaki zat Allah'ın oğludur. Böyle Allah'ın şanına lâıyk olmayan bir babalık ve oğulluk isnadında bulundular.

وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ

Allah'ın Oğludur Mesih Hristiyanlar Dedi Ve

(Hristiyanlar da dedi ki: Mesih Allah'ın oğludur) onun insanlardan babası yoktur, babasız ise evlât olamaz. Öyle ise, Hz. İsa'nın babası Allah'u Teâlâ'dır. Hâşâ.

ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarıyla Onların sözüdür İşte bu

(Bu onların ağızlarıyla söyledikleri lâkırdıdır) Bu yakıştırmalar, bu cahilce iddialar onların ağızlarıyla söyledikleri lâkırdıdır. Esassız delilden yoksun sözlerdir. Bu sözleri kendilerinden

يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce inkar ettiler O kimselerin ki Sözüne Benzetiyorlar

(evvelce kâfir olanların lâkırdılarına benzetiyorlar) nitekim vaktiyle bir takım müşrikler de "melekler" Allah'ın kızlarıdır demişlerdi. Yahut: Hristiyanlar, kendilerinden önce olan Yahudiler gibi inanmış, bir insanı Allah Teâlâ'nın oğlu sanmışlardır... Yahudi'ler ise, daha evvel: Üzeyir'i Allah'ın oğlu sanmışlardı. Ve yahut: Hz. Peygamber zamanındaki Yahudi'ler ile Hristiyanlar da kendilerinden evvel gelip geçmiş olan kendi babaları, dedeleri gibi yanlış iddialarda bulunmuş, bunlar da bazı insanları Allah Teâlâ'nın oğlu sanıvermişlerdir. Bu ne cahilce bir iddia!

قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar Nasıl Allah onları kahretsin

(Allah Teâlâ kendilerini kahretsin! Nasıl Haktan çevriliyorlar) yani: Böyle iddialarda bulunanlara allahlanet eylesin. Onlar Allah Teâlâ'nın birliğine, baba olmaktan yüce bulunduğu dair inançtan batıla çevriliyorlar hâlbuki bu batıla imkân yoktur, onun birliği, baba olmaktan yüceliği nice deliller ile sabittir.

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

31.Onlar bilginlerini, rahiplerini ve Meryem'in oğlu Mesih'i de Allah Teâlâ'dan başka tanrılar edindiler. Hâlbuki: Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmekle emir olunmamışlardır. Ondan başka ilâh yoktur. Onların ortak koştukları şeylerden yücedir.

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Rableri Rahiplerini Ve Hahamlarını Edindiler

(Onlar bilginlerini, rahiplerini Allah Teâlâ'dan başka tanrılar edindiler) O iki kavim, kendi içlerinden bir takım kimselerin saptırmasına uğradılar, Yahudiler "Ahbar" denilen kendi bilginlerini kendi din âlimlerini, Hristiyanlarda kendi rahiplerini kiliselerde kapanıp duran papazlarını

وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu Mesih'i Ve

(ve Meryem'in oğlu Mesih'i de) Allah'tan başka tanrılar edindiler onlara secde eder oldular. O bilginlerinin, papazlarının Allah'ın bildirdiklerine aykırı olarak helâl ve haram diye telkin ettikleri şeyleri hemen kabul ediverdiler. Hz. İsa'yı da Allah'ın oğlu ta-

nıyarak ona tapınmaya başladılar. Diğer insanlar gibi bir anneden doğan, yiyip içmeğe ve diğer şeylere muhtaç bulunan bir kimse, hiç Allah Teâlâ'nın oğlu olabilir mi? Bunu düşünmediler,

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا

Tek Bir ilah'a İbadet etmeleri için Ancak Emrolunmadılar Ve

(hâlbuki Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmekle emir olunmamışlardır) Tevrat, İncil gibi kitaplarda böyle bir emir yoktur. Bilâkis yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet edilmesi emredilmektedir.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur

(Ondan başka ilâh yoktur) ondan o kâinatın yaratıcısından başka ilâh mabut yoktur o Yüce Yaratıcı onların o kâfirlerin Yüce Allaha

سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki O pek münezzehtir

(ortak koştukları şeylerden uzaktır) Evet Onun yaratıcılıkta, ibadette, dini hükümlerde, ilahî zatına saygı ve ululama hususunda ortağı yoktur. Her türlü ortak ve benzerden uzaktır. Buna inanmışsınız! Artık Üzeyir gibi, Mesih gibi, melekler gibi Allah'ın yarattıkları nasıl olur da o ezeli ve Yüce Yaratıcıya ortak ve benzer kabul edilebilir?

Ş-Üzeyir Aleyhisselam, İsrail oğulları erkeklerindendir. Peygamber olup olmamasında ihtilâf vardır. Tarihe göre: Buhtü Nesser tarafından Kudüs'ü şerif harap edildiği zaman, Hz. Üzeyir de İsrail oğullarıyla beraber esir edilerek Babil'e gönderilmişti. Onlara dini rehberlikte bulunuyordu. Daha sonra Babil İran devletinin eline geçince İran Şahı, İsrail oğullarını Kudüs'e iade etmişti. Beyt'i Mukaddesi yeniden bina ettiler. Tevrat kitabı birçok değişikliğe, tahrifata uğramıştı. Hz. Üzeyir bir ilâhî lütuf olarak Tevrat'ı tamamen ezberlemiş bulunuyordu. Bunu yeniden yazıvermişti. Bu hâdis, milâttan 458 sene öncesine rastlamaktadır. Sonra Hz. Üzeyir vefat etmiş, yüz sene sonra bir harika olmak üzere Cenabı Hakkın kudretiyle yeniden hayat bulmuş, bir müddet daha yaşamıştır. İşte bu zatın bu hâline bakan bir takım Yahudi'ler ve bu cümleden olarak Fenhas ibni Azura "Üzeyir", Allah'ın oğludur, demişler, kendisine tapmakta bulunmuşlardır. Hatta deniliyor ki, Yahudilerden Selâm, Numan, Şas, Mâlik vesaire adlarındaki kimseler, Rasulullah'ın huzuruna gelmişler, "Biz senin dinine nasıl tâbi olabiliriz ki, sen bizim kiblemizi bıraktın ve sen Üzeyr'in Allah'ın oğlu olmadığını iddia ediyorsun" demişler, bunun üzerine 30. ayeti kerime nazil olmuştur. "Hristiyanların" teslis akidesine düşmelerinin sebebi hususunda da şöyle bilgiler verilmektedir: Hz. İsa'nın sema'ya kaldırılmasından sonra İsevîler seksen bir sene kadar İslâm dinî üzere bulunmuşlar, kibleye doğru namaz kılar. Ramazan orucunu tutarlardı. Tâki, Yahudiler ile aralarında bir savaş yapıldı, Yahudi'ler arasında "Pols" adında şecaatli bir şahıs vardı. İsevîlerden birçoklarını öldürdü, sonra da Yahudi'lere dedi ki: Ben hakkı İsevîler tarafında görüyorum, yarın İsevîler cennete, biz ise cehenneme gireceğiz, ben bir hile yaparak onları sapıklığa düşüreceğim. Bunun üzerine görünürde Yahudi'lerden alâkasını kesmiş gibi görünerek İsevîlerin yanlarına gitmiş, bana Hristiyanlığı kabul etmem için gökten bir çağrı geldi, bende kabul ettim, bu yüzden Yahudilerin birçok eza ve cefasına maruz kaldım, şimdi size katılmış bulunuyorum, demiş, Hristiyanları aldatmış. Onlar bu şahsı samimi, itaatkâr, takva sahibi bir zat sanarak kendi kiliselerine bırakmışlar, kendisine yardımda bulunmuş, büyük, ilgi göstermişler. Artık hilesini tatbik sırası gelmişti. Kendisinin talebesi yerinde bulunan

Nestur adındaki bir şahsa: İsa ile Meryem ve Tanrı üç ilahtır, hepsi de ilahlık vasfına sahiptir diye gizlice ders vermiş,

Yakup adındaki bir şahsa da: İsa şüphesiz ki, insan ve cisim değildir, fakat o Allah'ın oğludur diye talimde bulunmuş

Milkâ adındaki üçüncü bir öğrencisine de: Tanrı olan ancak İsa'dır onun ilâhlığı ebedîdir diye telkinde bulunarak bunu kendisi hayatta bulundukça başkalarına söylememeleri ayrı ayrı gizlice tavsiye etmiş. Ve bunlardan her birine benden sonra be-

nim halifem, yerime geçecek olan ancak sensin diye söylemiş, kendisine talim ettiği inancı insanlar arasında yaymasını da tenbih eylemişti. Bunu müteakip kendisi intihar etmiş, bu talebelerinden her biri onun müstakil olarak halifesi kendisi olduğunu iddia ederek meydana atılmış, aralarında ihtilaflar yüz göstermiş. Her birisi kendine telkin edilmiş olan batıl inancı bir liderlik mevkiinde bulunmak başkalarına yaymaya başlamış bunun neticesinde de **Nesturi'ye Yakubi'ye, Milkâiye** mezhepleri meydana çıkmış, İsevîler Allah'ın birliği inancından mahrum kalmışlardır. Bu hususa dair tefsirlerde ve mesnevide mufasssal malûmat vardır.

Bu mübarek ayetler de: Yahudilerin, Hristiyanların Üzeyir'i Mesih'i Allah'ın oğlu tanıyarak onları tanrı edinmeleri hepsine isnat edilmektedir. Gerçek şu ki: Onların hepsi de bu inançta değildirler. Fakat içlerinden bir kısmı bu inançta bulunup bundan men edilemediği için bunun hepsine isnat edilmesi bir konuşma usulü gereğidir. Nitekim bir yerde bir iyiliğe veya bir kötülüğe bazı kimseler tarafından devam edildiği takdirde: O yer ahalisi, şu iyiliği veya kötülüğü yapıp durmaktadırlar deniliyor. Bununla beraber vaktiyle hepsinin de Öyle bir inanışta bulunup da daha sonra bu inançtan bir kısmının vaz geçmiş olmaları da düşünülebilir. Ve böyle bir şeyin hepsine isnadı, hepsinin de uyanık olarak o şeyden onu yapanları uyararak men'e çalışmalarına işaret hikmetine binaen de olabilir.

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

32.Onlar Allah Teâlâ'nın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Allah Teâlâ ise Nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz. İsterse kâfirler hoşlanmasınlar. Bu mübarek ayetler, bir takım gayri Müslimlerin İslâm dinine karşı ne kadar düşman olduklarını bildiriyor. Buna rağmen İslâm nurunun daima ufukları aydınlatıp diğer dinlere galip geleceğini müjdelemektedir.

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarıyla Allah'ın Nurunu Söndürmelerini İstiyorlar

(Onlar Allah Teâlâ'nın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler) O gayri Müslimler, O Yahudi ve Hristiyan önderleri Allah Teâlâ'nın nurunu İslâm dinini veyahut Allah'ın birliğini bildiren Kur'anı Kerim'i Cenabı Hakkın eş ve benzerden uzak olduğuna ve Resulü Ekrem'in peygamberlik ve risaletine şahitlik edip duran delilleri, mucizeleri ağızlarıyla batıl lâkırdılarıyla söndürmek isterler. Öyle bir ebedîlik nurunun yok olmasını arzu ederler, öyle bir hakikat güneşini öyle üfürmeleriyle ortadan kaldırmak isterler. Ne kadar ahmakça bir gayret!

وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ

Nurunu Tamamlamasından Ancak Allah Razı olmuyor Ve

(Allah Teâlâ ise nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz) o hikmet sahibi Yaratıcı, kelime'yi tevhidî yüceltmeye, İslâm dinini güçlendirmeye muhalif olan şeyleri imha eder, herhalde ilâhî nurunun her tarafa yayılmasını irade buyurur. Aksini irade buyurmaz. Herhalde İslâm dininin nurunu insanlık dünyasına vakit vakit daha fazla yayacaktır,

وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

Kafirler Hoşlanmasa Veleve ki

(isterse kâfirler hoşlanmasınlar) Bu ilâhî nurun öyle parlayıp gündün güne ufuklara yayılmasını istemesinler. Onların bu düşmanlığına rağmen o apaçık nur fazlasıyla her tarafa yayılıp duracaktır.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

33.O bir Yüce Yaratıcıdır ki. Peygamberini hidayet ile ve hak din ile gönderdi ki, onu bütün dinlerin üzerine yükseltsin, isterse müşriklerin hoşuna gitmesin.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ

Hak Din ile Ve Hidayet ile Resulünü Gönderdi O zattır ki

(O zattır ki Peygamberini hidayet ile ve hak din ile gönderdi) evet yüce Allah Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı hidayet ile insanlık için bir selâmet ve saadet rehberi olan Kuranı Kerim ile. Ve hak din olan İslâm dini ile bütün insanlığın son ve en mükemmel bir Peygamberi olmak üzere gönderdi ki

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Hepsinin Dinlerin Üzerine Onu üstün kılmak için

(onu bütün dinlerin üzerine yükseltsin) o İslâm dinini, kendisine muhalif olan bütün dinlerin üzerine yükseltsin diğer ilâhi dinlerinin de birçok hükümlerini bir hikmet ve menfaat gereği kaldırıp daha mükemmel hükümleri insanlığa tebliğ buyursun,

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

Müşrikler Hoşlanmasa Velev ki

(isterse müşriklerin hoşuna gitmesin) isterse İslâm dininin bu yücelmesi müşriklerin o insanlara ilahlık isnat eden, bu şekilde şirke düşmüş olan kâfirlerin hoşuna gitmesin bir takım batıl inançların merkezi olan kalpleri İslâmiyet'in bu yücelmesinden dolayı zarar ve ziyanda olarak hüznün ve keder içinde kalsınlar, o İslâm'ın yücelmesi mutlaka gerçekleşecektir. Nitekim de öyle olmuştur, daha da olup duracaktır.

&-Evet. İslâm dini, her tarafa yayılmaya devam edip durmaktadır, İslâm dininin bütün dinler üzerine galibiyeti, yükselmesi aklen, ilmen sabit bulunmuştur. Herhangi bir din ile İslâmiyet arasında ilmî bir şekilde tarafsız bir karşılaştırma yapılacak olsa İslâmiyet'in hepsinden fazla akıl ve hikmete uygun, bütün insanlığın idaresine, selâmet ve saadetine yeterli bulunduğu pek güzel anlaşılır.

Bir kere düşünmeli: İnsanları ihtilâfa düşüren, insanlara dalaleti miskinliği tavsiye eyleyen, insanlara, putlara ilahlık, mabutluk isnat eden dinler ile. Bütün insanlığı bir kardeşlik dairesinde yaşamaya davet eden, insanlara adaleti, ihsanı, hayırseverliği emreyleyen, bütün insanların bir yüce mabuda kulluk, arzında bulunup mukaddesata hizmeti, insanlığı aydınlatmaya çalışması, meşru şekilde iktisadî faaliyette bulunmayı tavsiye buyuran İslâm dini eşit görülebilir mi? Elbette eşit görülemez. Elbette birçok milletler bu apaçık dini kabul etmişlerdir, birçok milletlerde er geç bu yüce dini kabul edecektir.

Gerçek şu ki: Bir takım din düşmanları sırf bir düşmanlık sebebiyle İslâm dini aleyhinde bulunabilir, bu pek yüksek dinin ne kadar mukaddes; yüce olduğunu inkâra cüret gösterebilir, Müslümanlığın ilerlemeye mâni, asrın ihtiyaçlarını temine yetersiz olduğunu iddia edebilir. Fakat bunların bu haince çalışmaları sonunda sonuç vermez kendileri de hem dünyada hem de ahirette belâlarını bulurlar, İslâmiyet nurları yine beşeriyet ufuklarını tenvire devam eder durur. İslâmiyet'in ufuklara yayılmasını müjdeleyen Kuranı Kerim'in nasıl bir ebedî mucize olduğunu daha güzelce anlamak için İslâm tarihine şöyle bir bakmalıdır. Malûm olduğu üzere Yüce Peygamberimiz, başlangıçta pek yalnız bir halde bulunuyordu, bütün çevresi kendisine düşman kesilmişti. Arap yarımadası bütün müşriklerin elinde idi, diğer kıtalarda bütün kâfirlerin, müşriklerin, putperestlerin hâkimiyetleri altında bulunuyordu. Derken bir takım yüksek zekâlı zatlar İslâmiyet'in güzelliğini görerek İslâmiyet'e can attılar, Peygamberin fedakârlığına iştirak etmeğe başladılar, düşmanlarının kuvvetleri, düşmanlıkları o kadar çok idi ki, o mübarek Peygamber, kendi vatanını bırakarak hicrete mecbur olmuştu. Fakat diğer bir muhitte, Medine'yi Münevvere'de İslâmiyet parlamaya başlamıştı, Müslümanların sayıları günden güne artıp duruyordu. Az zaman sonra bir hâle geldi ki, büyük bir İslâm ordusu meydana gelmeye başladı, Arap müşriklerin cezalandırmaya muvaffak olup Mekke'i Mükerreme'yi fethettiler. Kâbe'yi Muazzama, Müslümanların eline geçmiş bulundu. Daha sonra İslâm ordusu, bütün Arap yarımadasını fethetti, İslâm bayrakları Arap yarımadasının dışında da dalgalanmaya başladı, Müslümanlar,

Yahudi'leri Arap beldelerinden çıkardılar, Şam taraflarında Hristiyanlara galip geldiler. Suriye'de, Filistin'de, Irak'ta bulunan Mecusîlere, putperestlere galip gelerek onların bulundukları yerleri de İslâm hâkimiyeti altına aldılar. Daha sonra İslâm orduları doğu ve batıya seferlerde bulunarak nice beldeleri fethettiler, İslâmiyet bir nice ülkelere yayıldı. Birçok zümreler İslâm şerefine nail oldu. İslâmiyet, maddî bir gücün baskısıyla değil, kendi mahiyetindeki çekicilik ve mükemmellik tesiriyle birçok kimselerin kalplerine hakîm olmuştur, dünyanın her tarafına yayılmaya başlamıştır. Mısır, Kuzey Afrika, İran ülkeleri İslâm hâkimiyet'ine tâbi oldular, İspanya'ya, Hollanda'ya, İngiltere'ye, Ümit Burnuna, Hindistan'a, Çine diğer yerlere kadar İslâmiyet yayıldı. Buralarda milyonlarca insan, kendi arzularıyla İslâm dinini kabul etmiş bulunmaktadır. Müslümanlar vaktiyle insanlığa, medeniyete, ilim ve fazilete olağanüstü bir şekilde hizmet ederek diğer milletlere alınacak bir örnek olmuşlardır. Bunu bugün birçok batı bilginleri de itiraf etmektedirler. Bu cümleden olarak bu bilginlerden "L. A. Sedillot" Paris'te basılmış bir eserinde şöyle demiştir: "Müslümanları ve onların bütün ortaçağ boyunca yeni medeniyet üzerine icra ettikleri tesiri unutulmaya mahkûm etmekte herhalde hususî bir maksat olsa gerek" İskenderiye mektebinde Piccoride'in göklere çıkarak methettiği tıbbî maddeler, ilmî şekliyle bir İslâm icadıdır. Kimyevî eczacılığı Müslümanlar icat etmişlerdir. Bugün (Dispanza tolre) denilen ilâç maddeleri hakkındaki muazzam hükümler onlardan kalmıştır." "İbni Sina tam altı asır boyunca mekteplere mutlak şekilde hakîm oldu. Beş kitaptan oluşan Kanun ismindeki eseri birçok defalar tercüme edilerek Fransa ve İtalya Üniversitelerinde tedrisata esas alınmıştır." Gerçekten de Müslümanlar medeniyete, ilmi irfana çok hizmet etmişlerdir. Maalesef zaman zaman bir kısım Müslümanlar, ihtiyatsız hareketlerde bulunmuşlar, aralarında zuhur eden ayrılıklar yüzünden ilerlemeleri duraklamaya uğramış, bazı mağlûbiyetlere maruz kalmışlardır. Fakat bu da Müslümanlar için bir terbiye ve uyanış dersi mahiyetinde bulunmuştur. Buna rağmen İslâmiyet'in yayılması yine devam etmektedir. Hiçbir kuvvetin tesiri altında kalmaksızın birçok münevver, hakikatleri araştıran kimseler, İslâmiyet'i kabul edip durmaktadırlar.

Özet olarak: Kuranı Kerim'in müjdeleri tahakkuk ederek nasıl bir ebedî mucize olduğu bu şekilde de ortaya çıkmış bulunmaktadır, İslâmiyet daha fazla gelişecektir. Birçok yüksek zatların beyanına göre de sonunda Hz. İsa'nın inmesi ve Hz. Mehdimin çıkması ile İslâmiyet hâkimiyeti tamamen doğu ve batıyı kuşatacaktır. Bütün gayri Müslimler ya İslâmiyet'i kabul edecek veya bir kısmı Müslüman olacak, bir kısmı da Müslümanlara cizye vermek mecburiyetinde kalacaktır. Bununla beraber maddeten olmasa bile İslâmiyet manen bütün var olan dinlere galip olmuştur. Bunu bir kısım insaflı batı âlimleri de itirafa mecbur bulunmaktadır. Bu cümleden olarak "Marmadok" adındaki bir bilgin şöyle demiştir. "KUR'AN" en mükemmel bir ahlâk ve hukuk kitabıdır. Kuran'ın tebliğ ettiği esastan mükemmel bir ahlâk mecellesi vücut bulur. Yaratanın hukuku ile yaratılmışların hukuku ancak Müslümanlık tarafından mükemmel bir şekilde tarif olunmuştur. Bunu yalnız Müslümanlar değil, Hristiyanlar da Museviler de itiraf ediyorlar. Cenabı Hak, cümle insanlığa insaf, uyanıklık ihsan buyurarak İslâm dinine kavuşmak nasip buyursun âmin. *Fetih suresine de bakınız!*

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

34.Ey iman etmiş olanlar! Yahudi bilginlerinden ve rahiplerinden birçoğu insanların mallarını elbette haksız yere yerler ve Allah'ın yolundan çevirirler. Ve o kimseler ki, altını ve gümüşü toplarlar da onları Allah yolunda sarf etmezler, artık onları acıklı bir azap ile müjdele. Bu mübarek âyetler, ehli kitaba mensup bir takım din bilginlerinin dünya varlığına düşkün olup insanların mallarını birer bahane ile haksız yere ellerinden aldıklarını ve servetlerini hak yolunda sarf etmediklerini bildiriyor. Ve bu yüzden bir yakıcı azaba uğrayacaklarını kendilerine ihtar ediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey hakiki Müslümanlar!

إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ

Batıl sebeblerle İnsanların Mallarını Gerçekten yerler Rahiblerden Ve Hahamlardan Birçoğu Doğrusu

(Yahudi bilginlerinden ve rahiplerinden birçoğu insanların mallarını elbette haksız yere yerler) yani Yahudi bilginlerinden kendilerine "ahbar" denilen Musevî din âlimlerinden ve Hıristiyan olup ibadet için kiliselere kapanıp duran ve papaz unvanını alan rahiplerden birçoğu insanların mallarını elbette haksız yere yerler. Yani: insanların mallarını rüşvet yolu ile onları aldatmak suretiyle ellerinden alır, o mallar ile kendileri istifade etmek isterler. Meselâ: Bir takım dinî hükümlerde müsamaha gösterirler, insanların arzusuna uysun diye o hükümleri teville ve değiştirmeye çalışırlar, bir takım kimseleri günahlarından kurtarmak bahanesiyle onlardan âdeta rüşvet almış bulunurlar.

وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ederler Ve

(ve Allah'ın yolundan çevirirler) Ve O din adına rehberlik iddiasında bulunan şahıslar birçok kimseleri, saptırarak Allah'ın yolundan çevirirler onların İslâmiyet'i, hakikati kabul etmelerine engel olurlar. Kendi kitaplarındaki bir takım meseleleri de bozarak ve değiştirerek insanların bir takım hakikatleri olduğu gibi anlamalarını arzu etmezler.

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Onları sarf etmezler Ve Gümüşü Ve Altın Biriktirirler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, altını ve gümüşü toplarlar ve Allah yolunda sarf etmezler) Ve o kimseler ki hangi bir milletten olursa olsunlar altını ve gümüşü dünya servetini toplarlar da onları ve Allah yolunda sarf etmezler. Meselâ onların zekâtını vermezler, onları meşru, lâzım olan cihetlere harcamazlar.

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemlî Bir azap ile İşte onları müjdele

(artık onları acıklı bir azap ile müjdele) öyle adi, mallarını icap eden yerlere sarf etmekten kaçınan şahısları bir azap ile müjdele onlar öyle helâl ve haram demeksizin topladıkları malları yüzünden ahirette pek acıklı bir cezaya uğrayacaklardır. Bir kere bunu düşünmeli değil midirler?

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَاَنْفُسَكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

35.O günde ki, bunların üstü cehennemin ateşinde kızdırılıp onunla alınları, yanları ve arkaları dağlanır. İşte bu kendi şahıslarınız için hazine haline getirdiğinizdir, artık toplayıp biriktirdiğinizin tadını tadınız denilir.

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ

Cehennem Ateşinde Bunların üzerine Kızdırılacak O gün ki

(O günde ki, bunların üstü cehennemin ateşinde kızdırılacak) mallarından gereken harcamayı yapmayanlar O gündeki azaba uğrayacaklardır. Bu toplamış oldukları malların üstü cehennemin ateşinde kızdırılıp bir ateş parçası haline getirilir

فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ

Sırtları Ve Yanları Ve Alınları Bunlarla Artık dağlanacak

(onunla alınları, yanları ve arkaları dağlanır) Çünkü insanın haddizatında vücudu, yüzünden, iki tarafı ile arkasından ibarettir. İnsanların bütün varlığı esasen bunlar ile devam eder. Bundan dolayı bunların azap çekmesi, bütün vücudun azap çekmesini gerektirir. Ve o azaba uğrayacak şahıslara denilir ki

هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ

Kendiniz için Biriktirdiniz O şeylerdir ki Bu

(İşte bu kendi nefsiniz için biriktirdiğinizdir) işte bu ateş parçası kesilen mallarınız, kendi şahıslarınız için hazine haline getirdiğinizdir. Yani: Bunlar kasalarınızda biriktirip zekâtını vermediğiniz, yerine sarf etmediğiniz servetinizdir

فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

Biriktiriyorsunuz idiniz O şeyleri ki Artık tadın

(Artık toplayıp biriktirdiğinizin tadını tadınız) Evet. Onlara yarın ahirette denilir ki: İşte sizi saran bu yakıcı azap, sizin dünyadaki mallarınızdır ki, bakınız, bugün sizin için ne kadar bir cezaya sebep olmuştur.

Kenz: Hazine, cem edilen, toplanılan, bir yere koyulan mal demektir. Define gibi. Bu na malı meknuz da denir. Böyle bir malın zekâtı verilmezse! Bu maldan hac gibi bir dinî vazife ifa edilmezse! Bu maldan çoluk çocuğun nafakalarına sarfı icap eden miktar sarf edilmezse! Ve böyle bir mal ile gururlu bir vaziyet alınıp vatanın, vatandaşların menfaatine çalışılmaz ve özellikle böyle bir mal gayri meşru şekilde elde edilmiş bulunursa artık bunun hakikat açısından hiçbir kıymeti olamaz. Bilâkis sahibi için azaba, felâkete sebep olur. Artık böyle bir servet sahibi olmak için rüşvet gibi, hırsızlık gibi rezaletlerden kaçınmayan, hakikatleri değiştirmeye çalışan, kendisini muhtaç olmadığı halde fakir göstererek zekât almak isteyen, dinî hükümleri yanlış göstermeğe cüret eyleyen kimseler öyle ateşin azaplara uğrayacaklardır. Bunda şüphe yoktur. Kur'anı Kerim'in bu mübarek ayetleri başka milletlerin bir kısım kötü hallerini bize beyan buyuruyor ki, bizler de öyle gayri meşru hallerde bulunmayalım, kendimizi ilâhî azaba maruz bırakmayalım. Ne büyük bir ilâhî irşat! Fakat meşru şekilde kazanılan: Zekâtı verilen, hac için, çoluk çocuğun nafakaları için icap eden miktarı sarf edilen bir mal ne kadar çok olsa da yerilmiş bir kenz, bir servet sayılmaz. Bu övülmüştür. Nitekim: "İyi bir mal, iyi bir insan için güzeldir." denilmiştir. Bu hususta şuna da riayet etmelidir ki: Elde edilen bir mal, sahibini gaflete, şehvete düşürmesin, dinî vazifelerini ifaya mâni olmasın, başkalarına karşı gururlu bir vaziyet almasına sebebiyet vermesin, kalbini yüce düşüncelerden mahrum bırakmasın. Aksi takdirde o fazla mal ve servet sahibi için bir nimet değil, bir felâket sebebi olur.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

36.Muhakkak ki, ayların sayısı. Allah Teâlâ'nın katında Cenabı Hakk'ın kitabında gökleri ve yeri yarattığı günden beri on ikidir. Bunlardan dördü haram olanlardır. İşte bu, doğru bir hesaptır. Artık o aylarda nefislerinize zulüm etmeyiniz. Ve müşrikler sizinle toplu bir halde savaşta bulundukları gibi siz de toplu bir halde müşrikler ile savaşta bulunun ve biliniz ki. Allah Teâlâ muhakkak korunanlar ile beraberdir

Bu mübarek ayet, kameri senelerin kaçar aydan ibaret olduğunu ve bunlara uymanın lüzumunu bildiriyor, bunlara riayet etmeyenlerin sorumluluğuna işaret buyuruyor

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ

Ayların Sayısı Muhakkak ki

(Muhakkak ki, ayların sayısı) Ey insanlar! Biliniz! Muhakkak ki ayların sayısı

عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Ve Yeri Gökleri Yaratı O günde ki Allah'ın Kitabında Aydır On İki Allah'ın Katında

(Allah Teâlâ'nın katında Cenabı Hakkın kitabında gökleri ve yeri yarattığı günden beri on iki aydır) yani Allah Teâlâ'nın katında onun mukaddes hükmünce, o kâ

inatın yaratıcısı olan Cenabı Hakkın kitabında levhi mahfuzunda ayların sayısı on iki aydan ibarettir. İlâhî hüküm bu şekilde gerçekleşmiştir. Bu aylar ise Muharrem, Sefer, Reblülevvel, Rebiülahir, Cemâziyelevvel, Cemaziyelâhir, Recep, Şaban, Ramazan, Şevval, Zilkade, Zilhicce, aylarından ibarettir. Bunlar ay yılını meydana getirmektedir. Toplam: 355 gündür. Bir de güneş yılı vardır ki, bunun müddeti de 365 gün ile bir günün dörtte biri kadardır.

مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ

Haramdır Dördü Onlardan

(Bunlardan dördü haram olanlardır) Bu kameri aylardan dördü haram olan aylardır. Onlar da: Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarıdır. Bunlara "eşhürü hürüm haram aylar" denilir.

ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ

Doğru Din İşte budur

(İşte budur doğru bir din) İşte bu dört ayın haram kılınmış olması doğru bir hesaptır bir doğru yoldur, İbrahim Aleyhisselam'ın takip etmiş olduğu bir ilâhi din yolundan başka değildir.

فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinize Onlarda Artık zulmetmeyin

(Artık o aylarda nefislerinize zulüm etmeyiniz) Gerçek şu ki: Hiçbir vakit nefse zulüm caiz değildir. Fakat bu haram kılınmış aylarda günaha girmek, bu ayların hürmetine de aykırı olacağından nefse daha ziyade zulüm olur. Bu aylar mademki, Allah katında fazlaca bir hürmete mazhurdur, artık bunların bu hürmetine aykırı olarak bu aylarda yapılacak günahların cezası da o oranda fazladır. Bundan dolayı bu hususa pek ziyade dikkat etmelidir.

وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً

Topluca Sizinle savaşıyorlar O şey gibi ki Topluca Müşriklerle Ve Savaşın

(Ve müşrikler sizinle toplu bir halde savaşta bulundukları gibi siz de toplu bir halde müşrikler ile savaşta bulunun) siz de o İslâm düşmanları herhangi ayda olursa olsun Müslümanlara saldırdıkları takdirde sizlerde onlarla savaşın. Çünkü Müslümanların o haram aylara riayet için elleri bağlı durmaları, o düşmana karşı cephe almamaları elbette uygun olamaz. Bu halde Müslümanların da kendilerini müdafaa için o düşmanlara karşı savaşa başlamaları lâzım gelir. Bununla o aylara hürmetsizlik etmiş bulunmazlar. Bu bir zaruret icabıdır, bu Allah'ın dinine bir hizmet vazifesidir,

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Takva sahipleriyle Beraberdir Allah Şüphesiz Bilin Ve

(ve bilin ki Allah'ı Teâlâ muhakkak korunanlar ile beraberdir) evet Allah'ı Teâlâ'nın emrine riayet edip ondan korkanlar zafer ve başarı ihsan etmek bakımından Allah'ı Teâlâ o zatlarla beraberdir. Hak Teâlâ Hazretleri daima öyle takva sahibi kullarını destekler, başarılı kılar.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

37.Şüphe yok ki Ertelemek, bir ayın hürmetini diğer aya bırakmak küfürde bir ziyadelihtir. Onunla kâfir olanlar şaşırtılır. Onu o tehir edileni bir yıl helâl, bir yıl da haram sayarlar ki, Allah Teâlâ'nın haram kıldığına sayısına uygun gösterişler de Cenabı Hakkın haram kıldığını helâl kılsınlar. Onlar için kötü amelleri süslenmiştir. Allah Teâlâ ise kâfir olan bir kavme hidayet etmez.

Bu ayeti kerime, bir takım kâfirlerin haram olan ayları değiştirdiklerini ve tehir eder olduklarını bildiriyor. Bu pek fazlasıyla kâfirce olan bir harekete cüret edenlerin ise hidayetden mahrum kalacaklarını ihtar buyuruyor.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ

Küfürde Ziyadeliştir Ertelemek Ancak

(Şüphe yok ki ertelemek, bir ayın hürmetini diğer aya bırakmak küfürde bir ziyadeliştir) Bir hikmet sahibi mabut olan Allah Teâlâ Hazretleri bir kısım ibadetleri ifa hususunda kameri aylara uyulmasını emretmiştir, İbrahim Aleyhisselam da, diğer Peygamberler de kameri aylara riayet etmişlerdir. Daha sonra Arap müşrikleri bu kameri aylara uymayı terk etmişler, bunlara riayeti kendi dünyevî menfaatlerine aykırı görmüşler, bunun neticesi olarak Arabî aylarını ertelemeye ve öne almaya başlamışlardı. Kameri aylara uyulduğu takdirde hac mevsimi bazen kısa, bazen da yaza tesadüf ediyordu. Kışa tesadüf edince ziyaretler azalıyor, ticaretleri sekteye uğruyordu. Yahut hac mevsimi yaza tesadüf edince Mekke'de kalmak mecburiyetini hissediyorlar, ticaret için dışarı çıkmaları sonraya kalıyor, bu yüzden iktisadî menfaatleri azalmış gibi oluyordu. Bir de haram olan dört ayda savaşta bulunmak yasaktı, hâlbuki Arap kabileleri zaman zaman çarpışmadan kendilerini alamıyorlardı. Artık haram olan bir ayı helâl sayarak, o ayda savaşta bulunuyorlar, diğer bir ayı onun yerine bir haram ay sayıyorlardı. Bu cihetle aylar tehire bırakılmış, değiştirilmiş oluyordu. Bir de Ay yılı ile Güneş yılını âdeta birbirine karıştırıyorlardı, bu şekilde bir senenin müddeti Ay yılı üzerine artıyor, bunun neticesi olarak bazı seneler, on üç ay olmuş bulunuyordu. Artık hac ayı, bazen Zilhicce'ye, bazen da Muharreme veya Sefere vesaire ye tesadüf ediyordu. Bir müddet sonra da yine Zilhicce'ye tesadüf etmiş bulunuyordu. Artık bu aylarda böyle bir değişiklik vücuda geliyor, Cenabı Hakkın haram kıldığı aylara riayet edilmiyor, hac vakitleri çok kere terk ve tehir edilmiş oluyordu. İşte böyle dünyevî menfaatler için Allah'ın emrini terk edenleri kınamak, hareketlerinin küfrü artırmağa sebep olduğunu beyan için şöyle buyruluyor. Şüphe yok ki. Nesi yani: Ayları değiştirip tehir etmek, bir ayın hürmetini diğer bir aya bırakmak, meselâ: Belirli bir vakitte yapılacak hac vazifesini başka bir vakte nakil edivermek küfürde bir fazlalıktır. Çünkü buna cüret edenler zaten kâfir bulunuyorlardı, Cenabı Hakkın bu husustaki emrini dinlemeyip onun aksini yapmak da fazlaca bir küfür eseridir. Böyle yapanlar, ya Hak Teâlâ'nın emrini inkâr etmiş veya o emrin hikmet ve menfaate muvafık olmadığını iddia ile Cenabı Hakka hâşâ cehalet isnat eylemiş olacakları için küfürleri kat kat olmuştur,

يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Onunla Dalalete düşürülür

(Onunla kâfir olanlar şaşırılır) Öyle Allah'ın emrine muhalif olarak ayları tehir etmek ve değiştirmekle kâfir olanlar, şaşırılır. Onların sapıklıkları artar, Cenabı Hakkın emirlerindeki hikmetleri anlamaktan mahrum kalırlar,

يُجِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا

Bir yıl Onu haram sayarlar Ve Bir yıl Onu helal sayarlar

(O tehir ettikleri ayı bir yıl helâl, bir yıl da haram sayarlar) haram olan bir ayı helâl tanırırlar, helâl olan bir ayı da onun yerine haram telâkki ederler, aradan seneler geçtikçe ilâve ettikleri günler sebebiyle yine haram tanımış olduğu ayın haram bir ay olduğunu söylerler ki

لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ

Allah Haram kıldı O şeyin ki Sayısına Uydurmaları için

(Allah Teâlâ'nın haram kıldığının sayısına uygun gösterebilirler) Dört haram olan ay'a muvafakatte bulunmuş gibi olsunlar da artık

فَيُجِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ

Allah Haram kıldı O şeyi ki Böylece helal kılarlar

(Cenabı Hakkın haram kıldığını helâl kılsınlar) Bu cümleden olarak o hac yapılma

sı icap eden ayları başka aylara tehir ederek böyle kendi kendilerine helâl ve harama hüküm versinler,

زَيْنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ

Amellerinin Kötülüğü Kendilerine Süslendi

(Onlar için kötü amelleri süslenmiştir) onlar için O cahilce hareketlerinin bir cezası olmak üzere o kötü amelleri süslenmiştir. Artık onu, güzel faideli, takdire şayan bir şey zannederek cüretleri artmıştır, daha ziyade azabı hak etmiştir.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Allah Teâlâ ise kâfir olan bir kavme hidayet etmez) Onlar kendi kabiliyetlerini kötüye kullandıkları için sapıklığa düşmüş olurlar, kendilerini selâmet ve saadete kavuşturacak bir hidayete nail olamazlar.

Bu ayeti kerime gösteriyor ki: Cenabı Hak, yüce bir mabuttur, hikmet sahibi bir yaratıcıdır. Onun bütün dini hükümleri hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Onu takdir ve tasdik etmemek, onun zıddını yapmaktan kaçınmamak en büyük bir sapıklık eserdir. İşte bir kısım ibadetlerin kameri aylara göre yapılması hususundaki emri ilâhî de bu cümledendir.

Bu konudaki şer'i hikmet bir işaret olmak üzere şöylece izaha lüzum görülmüştür:

1-Kameri aylar, öteden beri on iki olup bunlar bir Ay yılını teşkil ederler. Bu aylar öteden beri olduğu gibi İslâm dininde de ibadetlere mahsus günleri, vakitleri kapsamak üzere muteber bulunmuştur. Bu, ilâhî emre dayanan, Hz. Peygamberin fili ile sabit, ümmetin icması ile gerçekleşmiş bir durumdur. Bu cümleden olarak

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ

(Sana hilal seklindeki ayları soruyorlar De ki: Onlar, insanlar ve özellikle hac için vakit ölçüleridir) Bakara 2/189 ayeti kerimesi gösteriyor ki: İbadetler hususunda kameri aylar muteberdir. Ayın muhtelif safhalar göstermesi, insanlara ibadet zamanlarını ve özellikle hac vaktini bildirmek için açıkça bir alâmettir. Artık buna riayet edilmesi, bir hikmet ve menfaat gereğidir. Hikmete dayanan dinimiz, kameri aylara bir ehemmiyet vermiştir. Ayın muhtelif safhaları sayesinde medeniler de. Bedeviler de ibadet vakitlerini tayine muktedir olurlar. Bu kameri aylar ise on ikidir. Bunlar bir Ay yılını oluştururlar. Bu senenin ilk ayı ise Muharrem dir. Hz. Ömer, Radiallahu anhu, Resulü Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin hicret buyurdıkları senenin Muharremini, Müslümanlar için bir tarih başlangıcı olarak tesbit etmiştir. Hicrî tarih bu aydan başlamış bulunmaktadır.

2-Cahiliye zamanında bu kameri ayların vakitleri değiştirilmiş, savaşta bulunmak için haram olan bir ay, ileri veya geri alınmak suretiyle helâl sayılmış, helâl olan bir ay da haram gösterilmiş, yani: Dinen belirlenmiş olan günler, keyfî surette değiştirilmişti. İşte "Nesi" yani erteleme denilen bu hal, ayeti kerimesiyle büyük bir küfür sayılmıştır.

3-İbadetlerde Berat Gecesi, Miraç Gecesi, Velâdet Gecesi gibi mübarek günlerde kameri aylara uymanın teşri hikmeti de biraz düşünme neticesinde pek güzel anlaşılır. Bununla beraber bir takım ibadetler, şeran belirli vakitlere tahsis edilmiştir. Bunlar birer teabbudî emirdir. Bizim vazifemiz de bu emirlere olduğu gibi riayet etmektir. İsterse onların hikmetini bilmeyelim: Bir kulun kerem sahibi mabuduna olan tam bir kulluğu, onun emirlerine uymaktan ibarettir. Yoksa onun şahsına ait faydelerini, kolaylıklarını düşünüp araştırmak o hususta kendi kendine değiştirme ve bozmaya cüret etmek değildir.

4-Oruç, hac farızasının güneş yılına göre muhtelif aylara tesadüf, insanlık hakkında ilâhî adaleti ilâhî rahmetin büyük bir tecellisi demektir. Düşünmeli ki, oruç fârizesini her sene meselâ: Haziran ayında ifa etmekle mükellef olsa idik, kuzey yarım küredeki Müslümanlar her vakit sıcak bir mevsimde ve uzun günlerde oruç tutacaklardı, güney yarım küredeki Müslümanlar ise daima soğuk ve kısa günlerde bu vazifeyi ifa edeceklerdi. Tersine bu vazifeyi ifa, ocak ayına mahsus olsa idi, bu halde kuzey yarım kü-

rede bulunan Müslümanlar, pek kolaylıkla oruçlarını tutacaklardı, güney yarımküre-deki Müslümanlar ise her zaman güç bir vaziyette kalmış olacaklardı. Kerem ve hikmet sahibi olan mabudumuz ise bu farızanın edası için kameri aylardan olan Ramazan ayını tayin buyurmuş olmakla bütün Müslümanları ilâhî lütfuna mazhar kılmış, her otuz üç küsur sene içinde iki yarımkürenin Müslüman ahalisini nöbetleşerek kolaylığa nail buyurmuştur.

5-Şunu da düşünmeli ki, oruç günleri gibi, Hz. Peygamberin doğum günü gibi mübarek günler, bütün dünya günleri, mevsimleri için iftihara vesile olacak pek feyizli, şerefli zamanlardır. Artık bu yüce zamanların birer feyizler devresi sayılmak şerefine nail olmak, her mevsim, her gün için pek istenen bir saadettir. Hâlbuki bu feyizler devresi, Güneş yılı itibariyle belirli bir mevsime, bir güne tahsis edilmiş olsaydı insanlık dünyasının diğer mevsimleri, günleri bu nailiyet şerefinden mahrum kalmış olacaklardır. Ay yılı dikkate alındığı takdirde ise Güneş yılının bütün mevsimleri, günleri de bir nöbetleşme neticesi olarak bu yüceliğinin sonu olmayan şerefe mazhar olmakta dırlar. Bu ise manevî bakımdan pek büyük bir gayedir, bir hikmet gereğidir.

6-Bununla beraber insanlar bir hikmete binaen bir imtihan dünyasında yaşamaktadırlar. Bunların mükâfatları Cenabı Hakkın emirlerine uyarak o uğurda katlanacakları Güçlükler ile mütenasip olacaktır. Nitekim amellerin en faziletlisi, en şiddetli olanıdır diye buyrulmuştur. Artık oruç gibi bir ibadetin daima son bahara tesadüf etmeyip de diğer uzun veya sıcak zamanlara tesadüf etmesi de Müslümanların daha ziyade sevaba nail olmalarına bir vesile olmuş olur. Her hakikî Müslüman, üzerine düşen vazifeleri herhangi bir mevsime tesadüf ederse etsin, kerem sahibi Mabudunun emrine uyarak seve seve, bir neşe içinde ifaya çalışır. Bu manevi zevkten mahrum olanlar ise herhangi mevsime tesadüf ederse etsin o dini vazifelerini ifaya yanaşmazlar. Artık onların bu hususta söz söylemeğe ne salâhiyetleri olabilir? Cenabı Hak, cümlemizi İslâm dininin yüce hükümlerini takdir ile onlara hakkıyla uymaya muvaffak buyursun. Âmin...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَثَقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ
أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

38.Ey iman edenler! Sizin için ne var ki, size Allah yolunda seferber olunuz, denildiği zaman yere yığıldınız, kaldınız. Yoksa ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz. Hâlbuki dünya hayatının metai, ahiretin yanında pek az bir şeyden başka değildir.

Bu mübarek ayetler, dünyevi menfaatler düşüncesiyle savaştan kaçınan Müslümanları kınamaktadır. Hak yolundaki savaşların faidelerine işaret ederek Müslümanları buna teşvik eylemektedir. Bu cihat dan kaçınanları azap ile tehdit ederek onların yerine başkalarının getirileceğini ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler!) Ey bir kısım İslâm erleri!

مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَثَقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ

Yere Ağırlaştınız Allah Yolunda Seferber olun Size Denildi O zaman ki Size Ne oldu

(Sizin için ne var ki, size Allah yolunda seferber olunuz, denildiği zaman yere yığıldınız, kaldınız) size Allah yolunda İslâm dinî uğrunda sefer ediniz gazaya çıkınız denildiği zaman ağırlık gösterdiniz yere ağırlaştıdınız, kaldınız emre uyarak hemen savaşa hazırlanmadınız?

أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ

Ahiretten (vaz geçip) Dünya Hayatına Razi mı oldunuz

(Yoksa ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz) Yoksa Siz ahirete bedel öyle ebedî bir nimete karşılık dünya hayatına mı razı oldunuz? Bu dünya varlığına mı daha ziyade kıymet verdiniz.

فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

Pek az Ancak Ahiretin yanında Dünya Hayatının Halbu ki menfaati değildir

(Hâlbuki dünya hayatının metai, ahiretin yanında pek az bir şeyden başka değildir) evet hâlbuki dünyevî servetler, mevkiler ahiretin yanında uhrevî varlıklara menfaatlara göre pek az önemsiz bir şeyden başka değildir. Artık öyle ebedî nimetleri bırakıp da bu fani nimetlere böyle düşkünlük göstermek nasıl muvafık olabilir?

&İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre bu ayeti kerime Tebük gazvesi sırasında nazil olmuştur.

Şöyle ki: Hicretin dokuzuncu senesi idi. Rum Kayserinin emriyle Şam'da Müslümanların aleyhine hareket etmek üzere bir ordunun toplanmış olduğu haber alınmıştı. Resulü Ekrem'in emriyle Medine'yi Münevvere'den, Mekke'yi Mükerreme'den ve diğer Arap kabileleri arasından bir hayli asker toplanarak Şam tarafına harekete karar verilmişti. Bu orduya Hz. Ebu Bekir bütün servetini vermişti. Hz. Osman da üç yüz deve yükü yiyecek ve bin altın bağışlamıştı. Bu ordu, Recep ayında Medine'den hareket ederek Medine ile Şam yolunun ortasında bulunan "Tebük" adındaki yere vardı. Etrafa korku vermişti. Bazı kabileler cizye vermek suretiyle Müslümanların ahd ve emanına girdiler. Rum ordusu ise hareket edemez olmuştu, İslâm ordusu büyük bir şeref ve şan ile Medine'yi Münevvere'ye dönmüştü. İşte bu Tebük seferine hazırlanırken bazı münafıklar dedikodu yapmışlar, bu cümleden olarak münafıkların reisi olan Abdullah İbni Übeyy İbni Selûl: "Muhammed Aleyhisselam Roma devletini oyuncak mı sanıyor, ashabıyla beraber onlara esir olacaklarını gözümle görmüş gibi biliyorum." demişti. Bununla beraber o vakit havalar pek sıcak idi, Medine'nin mahsulâtı vücuda gelmişti, gidilecek yer ise uzakça idi, Rumlar ise fazla kuvvetli görülüyorlardı. Bundan dolayı bazı Müslümanlar da, bu gibi sebeplerden dolayı ağırlık göstermiş, hemen sefere koşmamışlardı. Bunun üzerine bir teşvik ve kınama mahiyetinde olmak üzere bu ayeti kerime nazil olmuştur.

Gerçek şu ki: Ashabı kiramdan birçokları mallarıyla, canlarıyla bu sefere seve seve iştirak etmişlerdi. Fakat umuma hitap edip de bunlardan bir kısmının kastedilmesi, meşhur bir mecaz üslûbudur, bir konuşma usulüdür. Bundan dolayı bu husustaki hitap da her ne kadar umuma yönelik ise de bundan bir kısmı kastedilmiştir.

إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

39.Eğer seferber olmazsanız, sizi pek acıklı bir azap ile cezalandırır ve yerinize başa bir kavmi getirir ve siz ona hiçbir şey ile zarar veremezsiniz. Ve Allah Teâlâ her şeye tam manasıyla kâdirdir.

إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azab ile Sizi cezalandırır Eğer seferber olmazsanız

(Eğer seferber olmazsanız, sizi pek acıklı bir azap ile cezalandırır) Ey mü'minler! Artık düşününüz! Eğer siz, Hz. Peygamber'in emrine muhalefet edip de seferber olmazsanız Yüce Peygamber ile cihada çıkmazsınız, Allah Teâlâ sizi ahiretin pek müthiş azabına uğratar veya düşmanların ortaya çıkmasıyla veya kıtlık ve pahalılık ile veya yağmurların kesilmesiyle sizi helake maruz bırakır,

وَيَسْتَبْدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ

Sizden Başka Bir kavim Yerinize getirir Ve

(ve yerinize başka bir kavmi getirir) Peygamberin emrine itaat edecek, ahireti dünyaya tercih eyleyecek bir kavmi İslâm şerefine nail kılar,

وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا

Bir şeyle Ona zarar veremezsiniz Ve

(ve ona hiçbir şey ile zarar veremezsiniz) ve siz Cenabı Hakka veya onun Peygamberine, öyle cihat dan geri kalıp ağır davranmaktan dolayı bir şey ile zarar vere-

mezsınız. Onun dini yine yayılır durur, onun dinine hizmet eden nice zümreler vücuda getirilir. Nitekim getirilmiştir, İslâmiyet'i kabul eden Yemen, Fars, Irak, Türkistan ahali-sinin İslâmiyet'i kabul edip İslâm dinine olan hizmetleri malumdur.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ her şeye tam manisiyle kâdirdir) Kendi mukaddes dinini herhangi bir vasıta ile yüceltebilir, her tarafa yayabilir. Evet, Resulü Ekrem'in mübarek hayatı da buna şahittir. Cenabı Hak onu ne kadar zatlar ile desteklemiş, onun dinini kıyame-te kadar da destekleyecek ve koruyacaktır. Bir takım hainlerin bu yüce dine karşı gö-rünürde veya gizlice düşmanca bir vaziyet almaları, bunun dünya çapında yücelme-sine, ufuklara yayılmasına ebediyen mâni olamayacaktır. Cenabı Hak dileyince İslâm dinini başka milletler ile de teyit buyurur, onlarda İslâmiyet'e hizmete atılırlar. Evet, Allah Teâlâ dilerse İslâm dinini bu dine müntesip olmayanlar ile de destekler. Nitekim bugün de birçok müsteşrik yabancı âlimleri, İslâm dininin güzelliği, yüksekliği hakkın-da yazılar yazıyor, eserler yayınlıyorlar.

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

40.Eğer siz ona yardım etmezseniz muhakkak ki. Allah Teâlâ ona yardım etmiş-tir: O zaman ki, kâfirler onu çıkarmışlardı. O ikinin biri bulunuyordu. O ikisi ma-ğarada bulundukları sıra, o vakitte ki, arkadaşına diyordu: mahzun olma, şüphe yok ki. Allah Teâlâ bizimle beraberdir. Artık Allah Teâlâ onun üzerine sekine tini indirdi ve bunu da görmediğiniz askerlerle destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah Teâlâ'nın kelimesi ise o en yüksektir. Ve Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir.

Bu ayeti kerime, Eshabı Kiramı Resulullah'a yardım etmeğe teşvik etmektedir. Ve o Yüce Peygamberin daima Allah'ın yardımına mazhar olup bir nice görülmeyen kuv-vetler ile desteklenmiş olduğunu bildirmektedir.

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ

Allah Ona yardım etmiştir Artık gerçekten Eğer ona yardım etmezseniz

(Eğer siz ona yardım etmezseniz muhakkak ki. Allah Teâlâ ona yardım etmiştir) Ey Müminler! Eğer siz Hz. Muhammed Aleyhisselam'a yardım etmezseniz Cenabı Hak ona yardım eder, onu daima korumaktadır. Muhakkak ki. Allah Teâlâ ona Evvel-ce de yardım etmiştir. Özellikle

إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Onu çıkardı O vakit

(O zaman ki, kâfirler onu çıkarmışlardı) Özellikle o kâfirler Mekke'yi Mükerrer-me'deki müşrikler o Yüce Peygamberi Mekke'den çıkarmışlardı. Çıkmasına sebebiyet vermişlerdi, onun mübarek hayatına kastetmeğe karar vermişlerdi.

ثَانِيَ اثْنَيْنِ

İkinin ikincisi olarak

(O ikinin biri bulunuyordu) O Yüce Peygamber ikinin biri bulunuyordu. Biri kendisi, diğeri de arkadaşı ve ashabı kiranınım seçkini olan Ebu Bekir Hazretleri idi.

إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ

Arkadaşına Diyordu O vakit Mağaradaydı O ikisi O zaman

(O ikisi mağarada bulundukları sıra o vakitte ki, arkadaşına diyordu) O mübarek Peygamber ile muhterem arkadaşı mağarada bulundukları sıra O Yüce Resulü Ek-rem efendimiz o muhterem arkadaşına teselli vermek için diyordu ki Ey arkadaşım

لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

Bizimle beraberdir Allah Şüphesiz Üzülme

(mahzun olma şüphe yok ki Allah Teâlâ bizimle beraberdir) mahzun olma Bana düşmanlarımdan bir zarar verebileceklerini düşünerek kalben üzülme yani: O Kerem sahibi mabudumuz, bizi dâima koruyacak ve muhafaza buyuracaktır.

فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ

Ona Sekinetini Allah Artık indirmişti

(Artık Allah Teâlâ onun üzerine sekine tını indirdi) Artık Allah Teâlâ Resulü Ekrem'in bu müjdelediği şekilde Hz. Ebu Bekir'in üzerine sekine tını ona güven ve sükûnet verecek vaadini indirdi kalbine ilham buyurdu.

وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا

Onları görmediniz Ordularla Ona kuvvet vermişti Ve

(ve bunu da görmediğiniz askerlerle destekledi) Ve bunu da Resullerin sonuncusu olan bu Yüce Peygamberi de o sizin gözlerinizle görmediğiniz askerlerle yani meleklerle gerek bu mağarada ve gerek Bedir, Ehzâb, Hüneyn gibi savaşlarda destekledi. Artık bundan sonra da destekleyecektir,

وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ

En alçak inkar ettiler O kimselerin ki Sözü Kıldı Ve

(ve kâfir olanların sözünü alçak kıldı) evet o Yüce Yaratıcı kâfir olanların sözünü alçalttı. Onların müşrikçe lakırdılarını, başkalarını küfür ve şirke davete ait olan sözlerini veyahut Resulullah hakkında yapacaklarını aralarında kararlaştırdıkları kötü hareketlerini, arzularını mahvetti, kendilerini mağlûp ve helak etti, o çirkin emellerine kavuşamadılar.

وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا

En yüce olan Odur Allah'ın Sözü Ve

(Allah Teâlâ'nın kelimesi ise o en yüksektir) Allah Teâlâ'nın kelimesi Olan Yaratıcının birliğine, imana, İslâm dinini kabule ait sözler ise en yüksektir. O her şeyin üstündedir, ona hiçbir söz Yücelikte eşit olamaz.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Hikmet sahibidir Güçlüdür Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ güçlüdür hikmet sahibidir) her şeye yegâne galip olan o'dur, onun kudreti her şeye fazlasıyla kâfidir. Ve o ezelî yaratıcı hikmet sahibidir. Onun bütün emir ve tedbiri, hikmet gereğidir. Onun iradesi, kudreti daima hikmet ve menfaati kapsar bir şekilde tecelli eder. Buna iman etmişsinizdir.

&-Bu ayeti kerime, Resulullah'ın hicretini, onun nail olduğu Allah'ın korumasını gösterdiği gibi Hz. Ebu Bekir'in de yüksek mertebesini göstermektedir. Çünkü onun Resulullah'a fevkalâde hizmetlerde, fedakârlıklarda bulunması Resulullah'ın hicretinde arkadaşı, yoldaşı bulunması, mağaradaki iki zattan birisi olmak üzere Kuranı Kerim'de gösterilmesi onun ashâbı kirâmı arasında en seçkin bir zat olduğuna delildir. Malûm olduğu üzere Müslümanlığı kabul eden zatlar, Mekke'deki müşriklerin pek çok ezâ ve cefasına uğramakta idiler. Bunların bir kısmı Habeşistan'a hicret etmişlerdi. Bu sırada Medine ahâlisinden olan Eve ve Hazrec kabileleri İslâmiyet'i kabul etmiş, Müslümanlara kucaklarını açmışlardı. Artık gerek Mekke'deki ve gerek Habeşistan'daki Müslümanlar Medine'ye hicret etmişlerdi. Mekke'de yalnız Peygamber efendimizle Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali gibi birkaç zat kalmıştı. Mekke müşrikleri İslâmiyet'in Medine'deki yayılmasını görünce endişeye düşmüşler, buna karşı bir çare elde etmek için liderleri bulunan Kusayn, Darunnedve denilen hanesinde toplanarak istişarede bulunmuşlar, Ebu Cehlin görüşünü kabul ederek Resulü Ekrem'in hayatına kastetmeğe karar vermişlerdi. İşte bu sırada idi ki Peygamber Efendimizin de Medine'ye hicret etmesi de Allah'ı Teâlâ tarafından müsaade olundu. Milâdi 622. senesi Sefer

ayının son günlerinde Resulü Ekrem, bir gece saadet hanesinde kendi yatağına Hz. Ali'yi yatırmış mübarek hanesinin etrafında dolaşıp kendisine suikastte bulunmak isteyen kâfirlerin üzerlerine bir avuç toprak saçmış, aralarından çıkıp bir tarafa gitmiş. O düşmanlarının kör olası gözleri ise o Yüce Peygamberin bu çıkıp gitmesini görmemişlerdi. Resulü Ekrem, sonra Ebu Bekiri Sıddık'ın evine teşrif etmiş, onunla beraber hicrete izinli olduğunu müjdelemiş, onunla beraber geceleyin çıkarak Mekke şehrine bir saatlik bir mesafede bulunan "Sevr" dağına gitmişler, orada "Athal" denilen bir mağarada üç gün saklanmışlardı. Resulü Ekrem'in bu hicretinden haberdar olan müşrikler, o Yüce Peygamberi takibe başlamışlar, o mağaranın yanına gelmişlerdi, fakat bir harika olarak onun kapısını örümcekler kaplamış, güvercinler de orada yuva yapmış, yumurtlamışlardı. Artık müşrikler, orada kimsenin bulunamayacağına kani olup geri dönmüşlerdi. İşte bu sırada mağarada bulunan Hz. Sıddık, düşmanların öyle mağara etrafında dolaştıklarını görünce mahzun olmuş "Ya Resulullah! Beni öldürürlerse gam yemem ben bir şahısım, fakat senin mübarek hayatına kastederlerse bütün ümmetin yok olmasına sebep olur, diye üzüntüsünü göstermişti. Fakat bunun üzerine Resulü Ekrem de ona teselli vererek: "gam çekme, Allah Teâlâ bizimle beraberdir" diye buyurmuştu. Resulü Ekrem Mekke'den çıkmadan evvel "Abdullah ibni Üreykıt" adında bir şahıs bir ücretle kılavuz tutulmuş, kendisine iki deve verilmiş, üç gün sonra bunlar ile mağaraya gelmesi tenbih edilmişti. Üreykıt belirlenen zamanda mağaranın yanına gitmiş, Resulü Ekrem de arkadaşıyla beraber mağaradan çıkarak bu develere binip Medine'yi Münevvere tarafına yürümüşlerdi. Rebiulevvelin ilk günleri idi, Medine'deki Müslümanlar, Hz. Peygamber'in teşrifinden haberdar olarak karşılamaya çıkmışlar, büyük tezahüratta bulunmuşlar, kasideler okumuşlardı. "Küba" köyüne yaklaşılmıştı. Resulü Ekrem üç gün Küba'da kaldı, meşhur Küba mescidini yaptırdı. Müslümanlar için ilk yapılan mescit odur. Sonra Medine şehrine teşrif etti. Halid Ebu Eyyub el ensâri Radiallahü anhin hanesinde yedi ay kadar ikamet buyurdu. Bu sırada Medine'yi Münevvere'deki Peygamber mescidi ile etrafındaki odalar yapmış, Resulü Ekrem de bu odaları ikametgâh edinmişti. Mekke'yi Mükerreme'den hicret eden esbabı kirama "muhacirin" denildiği gibi bu zatlara yardım eden Medine'yi Münevvere'deki Müslümanlara da "Ensarı Kiram" denilmiştir. İşte Resulü Ekrem'in Medine'yi Münevvere'ye hicret buyurmuş olduğu senenin Muharrem'i yılbaşı olmak üzere hicri tarihin başlangıcı sayılmıştır.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

41.Siz hafif ve ağırlıklı olarak cihada çıkınız ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihat da bulununuz. Bu, sizin için hayırlıdır. Eğer bilir kimseler oldunuz ise.

Bu mübarek ayetler, Müslümanları herhalde cihada katılmaya teşvik ediyor ve özendiyor, bir takım mazeretlerine binaen cihada iştirak etmemiş olduklarına dair yalan yere yemin edeceklerin bu hallerini kınıyor. Bu gibi kimselerin halleri tamamen anlaşılmayınca cihada iştirak etmemeleri için kendilerine verilen iznin uygun olmayacağına işaret buyuruyor.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا

Ağırlıklı olarak Ve Hafif olarak Seferber olun

(hafif ve ağırlıklı olarak cihada çıkınız) Yani: Ey Müslümanlar! Size kolay gelsin gelmesin herhalde seferber olunuz. Fedakârlıkta bulunun, neşe'li olun olmayın, nakil vasıtaları bulunsun bulunmasın, gerek genç ve gerek yaşlı olun herhalde fevkalâde bir mâni bulunmadıkça cihat dan geri kalmayın

وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Canlarınızla Ve Mallarınızla Cihad edin Ve

(ve Allah Teâlâ'nın yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihat da bulununuz) Ya

ni: Mümkün oldukça böyle fedakârlıklardan çekinmeyiniz, böyle mal ile ve can ile cihat kabil olmayıp yalnız biriyle kabil olduğu takdirde o şekilde hareket edilmesi lâzım gelir. Meselâ: Bedenen cihada katılamayacak bir Müslüman, malı var ise savaşa maliyle yardımda bulunmalıdır.

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır İşte bu

(İşte Bu sizin için hayırlıdır) Yani: Böyle cihada atılmak, maddî ve manevî bir nice faideleri içermektedir. Bu vatanın, İslâmiyet'in korunmasına hizmet eder. Uhrevî sevaplara vesiledir,

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer bilir kimseler oldunuz ise) eğer siz Bu faideleri düşünüp takdir eder, bilir kimseler oldunuz ise öyle hak yolunda mümkün olan fedakârlıkları yapmaktan geri durmazsınız.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

42.Eğer o, yakın bir ganimet ve orta bir sefer olsa idi elbette sana tâbi olurlardı. Fakat o meşakkatli mesafe onlara uzak geldi ve az sonra Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir ki; eğer iktidarımız olsa idi elbette seninle beraber sefere çıkardık. Bunlar kendilerini helak ediyorlar. Allah Teâlâ ise onların mutlaka yalancı kimseler olduklarını biliyor.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ

Elbette sana tâbi olurlardı Orta Bir yolculuk Ve Yakın Bir ganimet Olsaydı Eğer

(Eğer o, yakın bir ganimet ve orta bir sefer olsa idi elbette sana tâbi olurlardı) Resulüm! Eğer o davet edildikleri şey yakın bir ganimet kolaylıkla elde edilebilir dünyevi bir menfaat olsa idi. Ve orta bir sefer yani ne pek uzak, ne de pek yakın olmayıp orta bir halde bulunmuş olsa idi ganimete ulaşmak arzusuyla elbette sana tâbi olurlardı o sefere iştirak ederlerdi.

وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ

Meşakkatli mesafe Onlara Uzak geldi Fakat

(Fakat o meşakkatli mesafe onlara uzak geldi) o meşakkatli mesafe kolaylıkla varılamayacak olan Tebük savaş alanı onlara uzak geldi o sebeple bahaneler yaparak bu sefere iştirak etmediler,

وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ

Allah'a Yemin edeceklerdir Ve

(Ve Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir) az sonra Tebük seferinden dönüşünüzü müteakip Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir ki biz bir Özür dolayısıyla geri kaldık

لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ

Sizinle beraber Elbette çıkardık Gücümüz yetseydi Eğer

(eğer iktidarımız olsa idi elbette seninle beraber sefere çıkardık) eğer o sefere bedenen katılmaya zamanımız, vücudumuz müsait bulunsa idi elbette seninle beraber o savaşa iştirak ederdik. Fakat Böyle yalan yere yemin edenler, bu yüzden

يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Helak ediyorlar

(bunlar kendilerini helak ediyorlar) kendilerini azaba hak ettirirler de bunu takdir

edemezler. Nitekim bir hadisi şerifte: Yalan yere yapılan yemin, yurtları harabe yerine döndürür, felâketlere sebep olur buyrulmuştur

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Yalancı kimselerdir Şüphesiz onlar Biliyor Allah Ve

(Allah'ü Teâlâ ise onların mutlaka yalancı kimseler olduklarını biliyor) o yalan yere yemin edenlerin bu sefere katılmaya muktedir olduklarını, bu hususta yalan yere yemin ettiklerini bilip cezalarını verir. Onlar bu yalan yere yeminleriyle kendilerini felâkete itiyorlar da bundan haberleri yok.

&-Bu ayeti kerime, Tebük savaşına katılmamış olan münafıklar hakkında nazil olmuştur.

عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ لِمَ اَذْنْتَ لَهُمْ حَتّٰى يَتَّبِعَنَّ لَكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوا وَتَعْلَمُ الْكَاذِبِيْنَ

43.Allah Teâlâ seni af etsin, ne için doğru söyleyenler sence belli oluncaya ve sen yalancıları bilinceye kadar beklemeden onlara izin verdin.

عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ لِمَ اَذْنْتَ لَهُمْ

Onlara İzin verdin Ne için Seni Allah Affetmiştir

(Allah Teâlâ seni af etsin ne için onlara izin verdin) Ey Yüce Peygamber! Allah Teâlâ seni affetsin Sen Allah'ın affına, ilâh korumasına daima mazharsın, ne için ihtiyatta bulunmadın ne için daha iyi ve daha üstün olan yavaş davranmayı tercih etmedin de o sefere katılmayanların yeminlerine itimatta bulundun?

حَتّٰى يَتَّبِعَنَّ لَكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوا

Doğru söylediler O kimseler ki Sana Belli oluncaya kadar Ta ki

(doğru söyleyenler sence belli oluncaya kadar) yani Malî, bedenî iktidarlara olmayanlar, doğru yere mazeret ileri sürenler sence belli oluncaya güzelce anlaşılınca kadar

وَتَعْلَمُ الْكَاذِبِيْنَ

Yalancıları Sen bilinceye dek Ve

(ve sen yalancıları bilinceye dek) yani sen yalan yere yemin edenleri bilinceye kadar beklemeden ne için onlara izin verdin Cihaddan geri kalmalarına müsaade ettin?

&-Resulullah efendimizin bu müsaadesi haddizatında bir iyi niyete, bir yemin yapılmasına, bir içtihadı mebnî vaki olduğundan bir günah mahiyetinde değildir. Bilâkis daha iyi olanı terk kabilindendir. Zaten Resulü Ekrem Hazretleri günahlardan korunmuştur. Onun böyle af ile müjdelenmesi ise hakkında bir ilâhî iltifattır, bir tazim ve yüceltmekten ibarettir. Nitekim hürmete şayan olan zatlara yapılan hitaplarda: Allah Teâlâ seni af etsin, seni ıslah eylesin, seni izzetli kılsın, senden razı olsun denilir ki, bu bir iltifattır ve söze başlamak için söylenen önsözdür.

لَا يَسْتَاذِنُكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ اَنْ يُجَاهِدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالْمُتَّقِيْنَ

44.Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman edenler, mallarıyla ve canlarıyla cihat da bulunmak hususunda senden izin istemezler. Allah Teâlâ takva sahiplerini hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, müminler ile münafıkların arasındaki farkı gösteriyor. Müminlerin ne kadar fedakâr olduklarını, münafıkların da ne kadar imandan uzak, şaşkın bir halde bulunduklarını bildiriyor.

لَا يَسْتَاذِنُكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allaha İman ettiler O kimseler ki Senden izin istemezler

(Allah'ü Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman edenler senden izin istemezler) Resulüm! Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe imân edenler Bunları kalben tasdik eyleyenler senden izin istemezler cihada katılmak için birer bahane ileri sürerek, müsaade al-

mak arzusunda bulunmazlar. Yahut cihada atılmak için o kadar arzuda bulunurlar ki, onu bir dinî vazife bildikleri için ayrıca bir müsaade istemeksizin

أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

Canlarıyla Ve Mallarıyla Cihad etmeleri hususunda

(mallarıyla ve canlarıyla cihat da bulunmak hususunda) Hemen cihat sahasına atılırlar. Bu hususta onlar için bir işaret yeterlidir. İşte böyle iman ehli zatlar cihat dan kaçınma hususunda yalan yere bahaneler üreterek habibim sallallahu aleyhi ve sellem senden izin istemezler

&-Nitekim Tebük savaşı sırasında Resulü Ekrem Efendimiz, Hz. Ali'ye Medine'de kalmasını emretmişti. Böyle cihada iştirak etmemek Hz. Ali'ye pek ağır gelmiş, âdeta üzülmüştü Yüce Peygamber Efendimiz de ona teselli vermiş: "Ya Ali! İstemez misin ki, benim yanımda senin mevkiin. Musa'nın yanında Harun'un mevki gibi olsun" diye buyurmuştu. Hz. Musa Aleyhisselam Tur'a giderken kardeşi Harun Aleyhisselam'ı kendi yerine kaymakam tayin etmiş, yurdunda bırakmıştı.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerini Pekiyi bilendir Allah Ve

(Allah takva sahiplerini hakkıyla bilicidir) Cenabı Hak emrine muhalefet etmeyip çabucak itaat gösterenleri hakkıyla bilicidir. Artık onları elbette ki, mükâfata nail buyuracaktır.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ

45.Senden ancak o kimseler cihada iştirak etmemek için izin isterler ki. Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe inanmazlar ve onların kalpleri şüpheye düşmüştür. Artık onlar o kuşku ve şüphelerinde tereddütlü bulunur dururlar.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ

O kimseler ki Senden izin ister Ancak

(Senden ancak o kimseler izin isterler) Ya Muhammed Aleyhisselam Senden ancak o kimseler Bir özürleri bulunmadığı halde cihatdan geri kalmak için izin isterler ki onlar münafıklardır, zahiren Müslüman görünürler, fakat hakikat onlar

لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman etmiyorlar

(Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe inanmazlar) onlar ne sevap isterler, ne de azap-tan korkarlar,

وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri Şüpheye düşmüş Ve

(ve onların kalpleri şüpheye düşmüştür) onların kalpleri iman hususunda şüpheye düşmüştür. Onların kalpleri, vicdanları ilmî bir kanaate, sağlamlığa sahip değildir,

فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ

Bocalayıp dururlar Şüpheleri İçinde Artık onlar

(Artık onlar şüpheleri hususunda bocalayıp dururlar) artık o münafıklar o kalplerinde yerleşmiş olan kuşku ve şüphelerinde tereddütlü şaşkın, ne yapacaklarını şaşırılmış bir halde bulunur dururlar. Onlar ne kâfirler ile beraber olurlar, ne de müminler ile beraber olurlar. Onlar ret ile kabul arasında tereddütlü bulunurlar, hiçbirine kesin bir şekilde karar veremezler. O münafıklar, nifak dolu bir kalp ile şaşkın şaşkın bir halde yaşarlar, İşte münafıkların halleri böyle zelilce, cahilce olmaktan başka değildir.

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ

46.Eğer cihada çıkmak isteseydiler, elbette onun için bir hazırlık bir kuvvet hazır idiler. Fakat Allah Teâlâ onların cihada çıkmalarını çirkin gördü de onları alıkoydu. Ve oturanlar ile beraber oturunuz denildi.

Bu mübarek ayetler, münafıkların cihada katılmak istemediklerini, bununla beraber onların İslâm kuvvetlerine katılmaları, zarardan başka bir şeye yarayamayacağını bildiriyor. Nitekim onların evvelce de ne bozguncu arzulara bulunmuş olduklarını, buna rağmen hak tecelli edip Müslümanların başarılarına nail olduğunu hatırlatıyor.

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ

Çıkmak isteseydiler Eğer Ve

(Eğer cihada çıkmak isteseydiler) Ey Allah'u Teâlâ'nın Peygamberi! Münafıklar bir özürleri bulunmadığı halde seninle beraber cihat da bulunmamak için senden müsaade isterler. Eğer Onlar cihada, Tebük seferine çıkmak isteseydiler

لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً

Bir hazırlık Onun için Elbette hazırlık yaparlardı

(elbette onun için bir hazırlık hazırlar idiler) yani elbette daha evvelce o cihat için bir bir kuvvet, bir silâh vesaire hazırlar idiler. Böyle cihat zamanı gelince silâhımız, nafakamız yok diye mazeret bildirmelerine yer kalmazdı. Bunlar birer bahane.

وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ

Ve onları alıkoydu Davranışlarını Allah Çirkin gördü Fakat

(Fakat Allah Teâlâ onların cihada çıkmalarını çirkin gördü de onları alıkoydu) Onların o ahlâk bozukluğu sebebiyle İslâm ordusuna karışmalarına razı olmadı da Allah'u Teâlâ o münafıkları yerlerinde korku ile tembellik ile alıkoydu hapsetti. Onları o cihat şerefinden, sevabından mahrum bıraktı. Artık onlara: Siz de

وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ

Oturanlarla Beraber Oturun Denildi Ve

(oturanlar ile beraber oturunuz denildi) yani siz de kadınlar, çocuklar gibi, hastalar gibi yerinizden ayrılmayınız denildi yani: Cenabı Hak öyle takdir buyurmuş oldu, onların kalplerinde böyle cihat dan geri kalmak hırsı yüz gösterdi. Artık öyle şerefli bir cihada katılmaya muvaffak olamadılar.

لَوْ خَرَجُوا فِئَكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِئَكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

47.Eğer sizin aranızda cihada çıkacak olsalardı, size bozgunluktan başka bir şey arttırmış olmayacaklardı ve sizin aranızda fitne sokmak isteyerek koşar dururlardı. Ve sizin aranızda onları ziyadesiyle dinleyenler de vardır. Allah Teâlâ o zalimleri tamamıyla bilicidir.

لَوْ خَرَجُوا فِئَكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا

Bozgunculuk Ancak Size Bir şey artırmazlardı İçinizde Çıksaydılar Eğer

(Eğer sizin aranızda cihada çıkacak olsalardı, size bozgunluktan başka bir şey arttırmış olmayacaklardı) Bununla beraber o münafıkların İslâm kuvvetlerine katılmamaları, Müslümanların menfaatleri icabıdır. Çünkü Ey Müslümanlar Eğer O münafıklar sizin aranızda cihada çıkacak olsalardı size bir faydeleri dokunmazdı, bilâkis size bozgunluktan şer ve fesattan başka bir şey arttırmış olmayacaklardı onların yüzünden zarara uğrayacaksınız

وَلَا أَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ

Fitneye Sizi düşürmek istiyorlar Aranızda Mutlaka fitneye koşarlardı Ve

(ve onlar sizin aranızda fitne sokmak isteyerek koşar dururlardı) İslâm kuvvetlerini şüpheye, yenilgiye düşürmek için düşman kuvvetlerini çokça gösterirlerdi. İslâm ordusunun hareketlerini düşmanlarına bildirirlerdi. Ara yerde koğuculuk yaparak nice alçaklıkları işlerlerdi.

وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ

Onları Ziyade dinleyenler İçinizde var Ve

(Ve sizin aranızda onları ziyadesiyle dinleyenler de vardır) Ve hâlbuki sizin aranızda ey Müslümanlar o münafıkları fazlasıyla dinleyenler de vardır. Onların ciddiye-tine inanan saf kimseler olabileceği gibi onlara kıymet veren İslâm düşmanları da vardır. Bir takım casuslar da vardır ki, o münafıklar vasıtasıyla elde ettikleri malûmatı gider düşmanlara haber verirler.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

Zalimleri Çok iyi bilendir Allah Ve

(Allah Teâlâ o zalimleri tamamıyla bilicidir) Allah Teâlâ o gibi zalimleri müminlerin arasına fitneler, şüpheler düşüren münafıkları tamamıyla bilicidir. Elbette ki, onları lâıyk oldukları cezalara kavuşturacaktır. Ne büyük bir ilâhî tehdit!

Bu ayeti kerime, göstermiş oluyor ki: Müslümanların aralarında öteden beri bir takım münafıklar, din düşmanları vardır. Bunlar görünüşte dost görünürler, Müslümanlar ile beraber hareket eder gibi görünürler, sonra da bir takım saf kimseleri aldatmaya çalışırlar, kendilerini aydın, vatansever gösterirler. Hâlbuki asıl maksatları, İslâm toplumunu perişan etmek, Müslümanları dinden, vatanlarına bağlılıktan ayırmaktır. Artık böyle gizli düşmanları pekiyi anlamaya çalışmalıyız, onların yaldızlı sözlerine kıymet vermemeliyiz, ciddî meşru bir şekilde çalışmamıza devam etmeliyiz. O bedbaht düşmanlar da, er geç lâıyk oldukları cezaya kavuşacaklardır.

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ

48.Muhakkak ki, onlar daha evvel fitne çıkarmak istemişlerdi ve sana işleri altüst etmişlerdi. Tâki Hak geldi ve onların istememelerine rağmen Allah Teâlâ'nın emri yerini buldu.

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Fitne çıkarmak İstediler And olsun gerçekten

(Muhakkak ki, onlar daha evvel fitne çıkarmak istemişlerdi) Muhakkak ki, o münafıklar daha evvel Tebük seferinden önce: Uhud ve Huneyn savaşları sırasında da fitne çıkarmak istemişlerdi İslâm ordusu arasına ayrılık düşürmeğe, bir takım engeller, musibetler meydana getirmeğe çalışmışlardı.

&-Bu cümleden olarak Uhud savaşında münafıkların reisi olan "Abdullah ibni Übey" tam savaşa başlanıldığı sırada kendi gibi münafıklar ile beraber savaştan kaçınmışlar, İslâm ordusunun geçici bir yenilgiye uğramasına sebebiyet vermişlerdi

وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ

Birtakım işler Sana Çevirmişlerdi Ve

(ve sana işleri altüst etmişlerdi) işte ey Resulüm! Bu gibi hainler sana işleri savaşa ait muameleleri altüst etmişlerdi bir takım hileler ile eshâbı kiramı ihtilâfa düşürmüş, cihat işini müşkül bir durumda bulundurmışlardı. Fakat onlar, maksatlarına nail olmadılar.

حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ

Hoşlanmayan kimseler Onlar iken Allah'ın Emri Galip geldi Ve Hak Geldi Taki

(Tâki Hak geldi ve onların istememelerine rağmen Allah Teâlâ'nın emri yerini buldu) Cenabı Hakkın Müslümanları desteklemesi, onlara yardımı tecelli etti ve o

münafıkların istememelerine hoşlanmaz olmalarına rağmen Allah Teâlâ'nın emri İslâm dininin galibiyeti, şer'i şerifin yücelmesi yerini buldu. O münafıklar da eli boş ve ziyanda kaldılar.

&-Bu ayeti kerime, hem Resulullah'a, hem de müminler için bir teselli mahiyetinde bulunuyor. Buyrulmuş oluyor ki: Cenabı Hak, dinini herhalde yüce edecektir, Müslümanları yaşatacaktır. İsterse, bunu istemeyen bir takım düşmanlar bulunsun. Cenabı Hak, ehli imanı desteklemeğe her zaman kâdirdir. Buna inanmışızdır.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ
بِالْكَافِرِينَ

49.Ve onlardan "bana izin ver ve beni fitneye düşürme" diyen de vardır. Haberinizi olsun ki, onlar fitnenin içine düşmüşlerdir. Ve şüphesiz ki, cehennem, kâfirleri elbette kuşatmıştır.

Bu mübarek ayetler de cihada katılmamak için birer bahane ile izin elde etmek isteyen bir kısım münafıkların alçaklık halini ve Müslümanlara karşı ne kadar düşmanca davrandıklarını göstermektedir.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي

Beni fitneye düşürme Ve Bana İzin ver Der O kimse ki Onlardan vardır Ve

(Ve onlardan "bana izin ver ve beni fitneye düşürme" diyen de vardır) Ve o münafıklardan bana izin ver Medine'de oturup durayım ve beni savaşa götürüp de fitneye düşürme canımı, malımı yok olmaya maruz bırakma. Veya ben herhalde cihada katılmayacağım bana bunu emredip de beni sorumlu hale düşürme diyen de vardır. Onlar, ne kadar şaşkın kimselerdir! Ey Müslümanlar!

اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا

Düşüler Fitneye Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, onlar fitnenin içine düşmüşlerdir) Böyle münafık olmaları, emre muhalefet ederek cihat dan kaçınmaları, haddizatında kendileri için bir fitnedir. Cezayı gerektiren bir harekettir. Onlar ise bunun farkında olamıyorlar.

وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

Kafirleri Elbette kuşatıcıdır Cehennem Şüphesiz Ve

(Ve şüphesiz ki, cehennem, kâfirleri elbette kuşatmıştır) Şüphe yok ki, cehennem Öyle münafıkları kâfirleri o kötü hareketlerinden dolayı her taraftan kuşatmıştır. Onların küfür ve nifakları, kendilerinin ebedî olarak azap çekmelerine sebep olduğu için onları şimdiden kuşatmış bir manevî yakıcı azap dır. Yarın ahirette de mutlaka cehenneme atılacaklardır. Kendilerini cehennem ateşi her taraftan kuşatıp duracaktır.

اِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُوءُهُمْ وَاِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ اَخَذْنَا اَمْرًا مِنْ قَبْلُ
وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ

50.Sana bir güzellik nasip olunca onları üzer. Ve eğer sana bir musibet isabet ederse "biz muhakkak ki, tedbirimizi evvelce almış bulunduk" derler. Ve onlar sevinir bir halde geri dönerler.

اِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُوءُهُمْ

Onları üzer Bir iyilik Sana isabet ederse Eğer

(Sana bir güzellik nasip olunca onları üzer) O münafıklar öyle kötü niyetli, düşman kimselerdir ki: Bazı savaşlarda Sana Ey Yüce Peygamber! Bir güzellik bir fetih ve zafer, bir ganimet nasip olunca bu güzellik onları üzer. Pek fazla olan kıskançlıklarından, düşmanlıklarından dolayı kalben üzüldür dururlar,

وَأِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ

Bir musibet Sana isabet ederse Eğer Ve

(Ve eğer sana bir musibet isabet ederse) eğer bazı savaşlarda sana bir musibet bir şiddet, bir sıkıntı dokunsa sevinirler

يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Tedbirimizi Almıştık Doğrusu Derler

(biz muhakkak ki, tedbirimizi evvelce almış bulunduk derler) biz muhakkak ki çok isabet etmişiz, birer bahane ile savaştan geri kalmak için tedbirimizi evvelce bu Müslümanlara gelen şiddet ve musibetten önce almış bulunduk derler. O münafıkça hareketlerini takdir etmiş olurlar.

وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ

Sevincli kimseler Onlar iken Dönüp giderler Ve

(Ve onlar sevinir bir halde geri dönerler) Ve O münafıklar: Müslümanlara gelen sıkıntıdan, kendilerinin cihada katılmamış olduklarından dolayı sevinir bir halde kendi arkadaşlarıyla toplanmış oldukları yerden veya Hz. Peygamberin huzurundan geri dönerler. Hâlbuki onlar bu münafıkça hareketlerinden dolayı ne kadar müthiş bir felâketle karşı karşıya kalacaklardır, bunu asla düşünemiyorlar. Bu ne büyük cehalet ve gaflet!

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

51.Deki: Bize Allah Teâlâ'nın yazmış olduğu şeyden başkası isabet etmez. O bizim Mevlâ'mızdır ve mü'min olanlar artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

Bu mübarek âyetler, Müslümanların aleyhinde çalışan münafıkları ümitsizliğe sevk etmektedir. Müslümanların Allah'ın takdirine razı, Hakka güvenir olduklarını ve her halde güzel âkibetlere nail olacaklarını bildirmektedir, münafıkların da mutlaka mağlûp ve perişan olacaklarını, onların yapacakları iyiliklerin Allah katında makbul olamayacağını ihtar eylemektedir.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا

Bizim için Allah Yazdı O şey ki Ancak Bize asla isabet etmez De ki

(Deki: Bize Allah Teâlâ'nın yazmış olduğu şeyden başkası isabet etmez) Resulüm! Müslümanlara isabet eden bazı musibetlerden dolayı sevinen münafıklara De ki: Bize Allah'ı Teâlâ'nın yazmış takdir ve levhi mahfuzda tesbit buyurmuş olduğu şeyden başkası isabet etmez. Bu bir ilâhi hükümdür, bir ilâhi hikmet gereğidir, bunu hiçbir kimse değiştiremez, bozamaz,

هُوَ مَوْلَانَا

(O bizim Mevlâ'mızdır) o hikmet sahibi yaratıcı bizim Mevlâ'mızdır. Bize kendi canımızdan üstündür. Bizi koruyan bize zafer veren ancak o'dur,

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Artık tevekkül etsin Allah'a Ve

(ve mü'min olanlar artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler) Bütün işlerini o Kerem Sahibi Yaratıcının lütfuna bırakmakla onun takdirine razı olsunlar, ondan başarılar beklesinler. İşte mü'minlerin vazifesi budur. Çünkü onlar, bilirler ki, Cenabı Hak, mü'min kullarını er geç başarılarla, nimetlere nail buyuracaktır. Geçici bir arızaya uğrarlarsa da bunun bir hikmet gereği olduğunu bilirler, kendilerini teselli eder ve bu kânatlarından dolayı da sevaba nail bulunurlar.

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بَأْيَدِنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ

52.De ki: Siz bizim hakkımızda iki güzellikten birinden başkasını mı beklersiniz? Ve bizler ise size Cenabı Hakkın katından veya bizim ellerimizle bir azabın isabetini bekliyoruz. Artık bekleyiniz. Biz de sizinle beraber bekleyicileriz.

قُلْ هَلْ تَرْبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ

İki güzelliğin Birinden Başkasını Bizim için Bekliyor musunuz? De ki

(De ki: Siz bizim hakkımızda iki güzellikten birinden başkasını mı beklersiniz?)

Resulüm! O Müslümanlara isabet edip hoş görülmeyen bazı hallerden dolayı sevinen münafıklara De ki: Siz bizim hakkımızda iki güzellikten birinden başkasını mı beklersiniz? Yani: Ya zaferden veya şehitlikten birini görürsünüz, biz herhalde bu iki güzel sondan birine kavuşacağız. Siz bunların birinden başkasını mı biz Müslümanlar hakkında beklersiniz? Elbette beklemeye kadir, olamazsınız.

وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا

Bizim ellerimizle Veya Kendi katından Bir azabı Allah'ın Size isabet ettirmesini Size Bekliyoruz Biz Ve

(Ve bizler ise size Cenabı Hakkın katından veya bizim ellerimizle bir azabın isabetini bekliyoruz) başkası sebebiyet vermeksizin gökten bir yıldırımın gelip isabet etmesi gibi bir şekilde veya bizim ellerimizle bizim öldürmemizle, esir etmemizle size bir azabın isabetini bekliyoruz. Siz mutlaka bir azaba uğrayacaksınız.

فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبَّصُونَ

Bekleyicileriz Sizinle beraber Doğrusu biz Artık bekleyiniz

(Artık bekleyiniz. Doğrusu Biz de sizinle beraber bekleyicileriz) biz de sizinle beraber sizin kötü sonunuzu bekleyicileriz. Herhalde takdir edilmiş olan sonlara kavuşulacaktır. Göreceksiniz ki, Müslümanların akıbeti sevinç verici olacak bir şekilde vücutta gelecektir. Siz münafıkların akıbetleri de herhalde pek kötü olacaktır. Nitekim öyle de olmuştur. Arap yarımadasındaki o münafıklar dağılıp yok olmuş, İslâm kuvvetleri bütün o havaliye hakim bulunmuştur.

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ

53.De ki: ister gönül rızasıyla ve ister gönülsüz verin, elbette sizden kabul edilmeyecektir. Çünkü siz şüphe yok fasıklar olan bir kavim olmuş oldunuz.

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا

Gönülsüz olarak Veya Gönüllü olarak İnfak edin De ki

(De ki ister gönül rızasıyla ve ister gönülsüz verin) İster gönül rızasıyla ve ister kalben istemeksizin aldığınız bir emir şevkiyle gönülsüz olarak verin Müslümanların yapacakları savaşlar için mallarınızı sarf etmek isteyiniz

لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ

Sizden Asla kabul edilmeyecektir

(sizden asla kabul edilmeyecektir) bu malları Müslümanlar almak istemeyeceklerdir veyahut bu yoldaki sarfiyatınız Allah katında makbul olmayacaktır. Çünkü

إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğu Oldunuz Şüphesiz siz

(siz şüphe yok fasıklar olan bir kavim olmuş oldunuz) yani zalim, inatçı, fasık kâfirler olan bir kavim olmuş oldunuz. Artık sizin gibi bozguncuların, inkârcıların öyle maddî sarfiyatının ne kıymeti olabilir?

Rivayete göre bu ayeti kerime: Ced Bini Kays namındaki bir münafığın bir teklifine cevap olarak nazil olmuştur. Şöyle ki: Bu şahıs Tebük seferinde İslâm ordusuna iştirak etmemiş Resulullah'a hitaben "İşte bu benim malımdır, size bununla yardımda bulunayım, beni bırak" demiş, bu teklifi ret için bu ayeti kerime nazil olmuştur ki, bunun hükmü bütün bu gibi münafıkları kapsar.

&-Bu ayeti kerimedeki fasıklardan maksat, o kâfir olan münafıklardır. Çünkü ehli-sünnet mezhebine göre bir mümin fasık bulunsa da yine güzel amelleri kabul olunur. Gü-

zel amellerin makbul olmamasına sebep olan ise küfürden ibarettir. Nitekim şu ayeti kerime de bunu göstermektedir.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

54.Onlardan verdikleri şeylerin kabul edilmesine mâni olan şey de onların Allah Teâlâ'yı ve peygamberini inkâr etmiş olmalarıdır ve onlar namaza ancak üşenici oldukları halde gelirler ve onlar ancak gönülsüz oldukları halde harcamada bulunurlar.

Bu mübarek âyetler, münafıkların yaptıkları harcamanın ne sebebe mebni kabul edilmeyeceğini beyan ile onların kötü hareketlerini teşhir ediyor. Ve öyle dinsizlerin dünyada nail oldukları servetin, çoluk çocuğun hakikat açısından bir kıymeti olmayıp kendi haklarında birer azaba sebep olacağını ihtar buyurmaktadır.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ

infak etmelerinin Kendilerinden Kabul edilmesi için Onlara mani olmadı Ve

(Onlardan verdikleri şeylerin kabul edilmesine mâni olan şey) evet o münafıklardan görünürde Müslümanlara bir yardım için verdikleri şeylerin Allah katında kabul edilmesine mâni olan şey de başka değil,

إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ

Resulünü Ve Allah'ı inkar ettiler Gerçekten onlar Ancak

(ancak onların Allah Teâlâ'yı ve Peygamberini inkâr etmiş olmalarıdır) Kâfir olanların ise amelleri Allah katında makbul değildir, bazı amelleri, meselâ sadaka vermeleri dünyaca istifadelerine veya ahirette azaplarının kısmen veya geçici olarak hafifletilmesine sebep olsa da onların ebedî olarak azaptan kurtulmalarına sebep olamaz.

وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى

Tembeller Onlar Ancak Namaza Gelmezler Ve

(Ve onlar namaza ancak üşenici oldukları halde gelirler) onların öyle istemeyerek, bir ağırlık hissederek, tembellikte bulunarak, sadece gösteriş için namaz kılmaları, onları küfürden kurtaramaz. Çünkü esasen ilâhî bir emir icabı olduğuna inanılmaksızın kılınan bir namaz Allah katında makbul değildir.

وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

İsteksiz kimseler Onlar Ancak İnfak etmezler Ve

(ve onlar ancak gönülsüz oldukları halde harcamada bulunurlar) yani onlar Bir sevap maksadıyla değil ancak istemeyerek kalben bir hayır arzusu ile olmaksızın, bir Allah rızasına kavuşmak niyetine dayanmış bulunmaksızın harcamada bulunurlar. Bundan dolayı bu harcamada onları küfürden kurtarmış olamaz. Öyle münafıkların bu harcamaları da kabule şayan olamaz. Çünkü bu harcamada, ihlâsa, güzel bir niyete bağlı değildir.

فَلَا تُعْجِبُكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

55.Artık seni imrendirmesin onların ne malları ve ne de evlâtları. Allah Teâlâ ancak diler ki: Onları bununla dünya hayatında cezalandırsın ve onların kâfir oldukları halde canları çıkıversin.

فَلَا تُعْجِبُكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ

Ne evlatları Ve Malları Artık seni imrendirmesin

(Artık seni imrendirmesin onların ne malları ve ne de evlâtları) Artık Ey Yüce Peygamber Ey İslâm Ümmeti o münafıkların, kâfirlerin ne malları ve ne de evlâtları sakın seni hoşla gidecek, takdire şayan bir şey imiş gibi bir anlayışa götürmesin. Bun-

ların hakikat açısından bir kıymeti yoktur. Bunlar birer yavaş yavaş felâkete götürmek için verilmiş maldan, liyakatsiz olarak elde edilen fani bir varlıktan başka değildir.

Nitekim bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur: İnsanı helak edecek üç şey vardır. Birisi: Kendisine itaat edilen cimriliktir. İkincisi, kendisine uyulan hevâ ve hevestir. Üçüncüsü de bir kimsenin kendi nefesine mağrur olup onu başkalarından üstün görmesidir. İşte yüksek İslâm ahlâkı, bu gibi lâıyık olmayan şeylere muhaliftir. İşte böyle İslam ahlakına aykırı bencillik içinde bulunanlar için

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Bunlarla Onlara azab etmeyi Allah İstiyor Ancak

(Allah Teâlâ ancak diler ki: Onları bununla dünya hayatında cezalandırsın) Allah Teâlâ O mal ve evladı onlara vermiş olmakla ancak diler ki, o münafıkları, kâfirleri böyle elde etmiş oldukları fani şeylerde dünya hayatında azaplandırınsın. Bu servetleri, çocuk çocukları yüzünden onlara vakit vakit bir takım musibetler, meşakkatler, hoş olmayan haller, yüz gösterebilir,

وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

Kafir kimseler Onlar Canları Çıkar Ve

(ve onların kâfir oldukları halde canları çıkıversin) o kötü kanaatlerinin, arzularının cezalarına kavuşsunlar. Bu ayeti kerime, bizlere bir uyanma dersi vermektedir.

Şöyle ki: Öyle çabucak yok olan, sahiplerinin uhrevî selâmetine faidesi bulunmayan dünya varlıklarının hakikat bakımından bir kıymeti yoktur, bilâkis bunlar çok kere uhrevî sorumluluğu gerektirerek sahiplerinin azap çekmelerine sebebiyet vermiş olur. Bundan dolayı bir takım dinsizlerin elde ettikleri bir takım dünya varlıklarına, maneviyata aykırı ilerlemelerine bakıp da gıpta etmek lâıyık değildir. Bu varlıklar onların çok kere dünyada da felâketlere uğramalarına sebep olacağı gibi, bu yüzden uhrevî azaplara uğrayacakları da muhakkaktır. Bir cemiyet ancak dine, ahlâka hizmet etmeli, meşru bir varlığa kavuşmak arzusunda bulunmalıdır, böyle bir ilerlemeyi sağlama-ya çalışmalıdır ki, bu yüzden dünyada da ahirette de faidelere nail olsun...

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ

56.Ve Allah'a yemin ederler ki, onlar da muhakkak sizlerdendir. Ve hâlbuki onlar sizden değildirler. Ve lâkin onlar korkudan ödleri patlar bir kavimdir.

Bu mübarek âyetler de münafıkların ne kadar yalan söylediklerini ve bir barınabilecek yer bulsalar hemen Müslümanlardan yüz çevirerek oraya koşacaklarını bildirmektedir.

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ

Elbette sizdendir Şüphesiz ki onlar Allah'a Yemin ediyorlar ki Ve

(Ve Allah'a yemin ederler ki, onlar da muhakkak sizlerdendir) Ey Müslümanlar! Sizi aldatmak için o münafıklar yalan yere Allah'a yemin ederler ki, onlar da muhakkak sizlerdendir. Biz de sizin gibi İslâm dinine tâbi, mü'min kimseleriz, diye söylenirler.

وَمَا هُمْ مِنْكُمْ

Sizden Onlar değildir Ve

(Ve hâlbuki onlar sizden değildirler) evet o yalan yere yemin ederler, O münafıklar Ey Müslümanlar sizden değildirler. Sakın onların sözlerine bakıp aldanmayınız.

وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ

Korkuyorlar Bir kavimdir Ancak onlar

(Ve lâkin onlar korkak bir kavimdir) O münafıklar kendi haklarında müşriklere yapılan muamelenin yapılacağından korkarlar da bu endişe ile ödleri patlar. Artık kendilerini kurtarmak için Müslüman görünerek takva sahibi imişlercesine hareket ederler.

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ

57.Eğer bir sığınılacak yer veya mağaralar veya girecek bir delik bulsalar onlar koşar oldukları halde oraya dönerlerdi.

لَوْ يَجِدُونَ مَلَجًا أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدْخَلًا

Girecek bir delik Veya Mağaralar Veya Bir sığınak Bulsalardı Eğer

(Eğer bir sığınılacak yer bulsalar veya mağaralar veya girecek bir delik) Eğer O münafıklar, kendileri için bir sığınılacak yer dağ başı, kale veya ada gibi bir yer bulsalar veya mağaralar veya girecek bir delik yer altında saklanılacak oyuklar veya girecek bir delik bulsalar Müslümanlardan kaçar

لَوْ لَوْ إِيَّاهُ وَهُمْ يَجْمَحُونَ

Koşuyorlar Onlar Oraya Elbette dönerlerdi

(elbette onlar koşar oldukları halde oraya dönerlerdi) işte ey Müslümanlar, onlar sizden yüz çevirir o buldukları yere sokulurlardı. Onların Müslümanlar arasında ya şamaları başka sığınacak yer bulamadıklarından dolayıdır. Yoksa hakikaten Müslümanlar olduklarından dolayı değildir. Artık Müslümanlara düşen vazife de öyle din düşmanlarını tanımaya gayret etmektir, onların sözlerine, yalan yere dostluklarına aldanmamaktır. Öyle münafıklar yüzünden İslâm âleminin vakit vakit en büyük zararlarına, ayrılıklara düşmüş olduğunu düşünerek uyanık bir halde yaşamaktır.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْتَخْطُونَ

58.Ve onlardandır, sadakalar hususunda seni ayıplar olan şahıs da. İmdi kendilerine onlardan verilmiş olunca hoşnut olurlar ve eğer onlardan verilmezse o vakit kızarlar.

Bu mübarek âyetler de münafıkların nasiplerine razı olmayıp dünya hırsıyla ne edepsizce hareketlerde bulunduklarını, haklarında hayırlı olacak bir yola gitmediklerini bildirmektedir.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ

Sadakalar hususunda Seni ayıplar O kimse ki Onlardan vardır Ve

(Ve onlardandır, sadakalar hususunda seni ayıplar olan şahıs) habibim sallallahu aleyhi ve sellem Sadakalar hususunda ganimet mallarının ve diğer şeylerin hak kazanan müslümanlara taksimi hususunda seni yüzüne karşı ayıplar olan şahıs o münafıklar topluluğuna dâhil kimselerdendir. Bu şahıs: Zülhüveysere veya Ebül Cevvaz denilen münafıktır. Öyle bir edepsizlikte bulunan bir kimseki, terbiyesiz münafıklardan birisidir. Bu münafıkların hırsına bakınız ki,

فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا

Hoşnut olurlardı Onlardan Kendilerine verilseydi Artık eğer

(İmdi kendilerine onlardan verilmiş olunca hoşnut olurlar) İmdi kendilerine o sadakalardan verilmiş olunca hoşnut olurlar bunu güzel bulurlar.

وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْتَخْطُونَ

Kızarlar Onlar Hemen Onlardan Kendilerine verilmezse Eğer Ve

(ve eğer onlardan verilmezse o vakit kızarlar) Ve eğer o sadakalardan kendilerine verilmezse o vakit kızarlar, kendilerine neden hisse verilmedi diye hışım ve gazap gösterir, ayıplamaya cüret ederler. İşte münafıkların kötü ahlâkı!

&-Rivayete göre Beni Temim kabilesinden olup haricilerin reisi bulunan Zülhuveysire denilen bir şahıs Huneyn savaşına ait ganimet mallarının taksimi sırasında Hz. Peygamberin huzuruna girmiş, Resulü Ekrem, Mekke'yi Mükerreme ahalisinin kalplerini kazanmak için kendilerine fazlaca ihsanda bulunuyordu. Bunu gören bu şahıs: Ya Resulüllah Adalette bulun diye söylenmiş, Resulü Ekrem de: Ben adalet etmezsem ya kim adalet eder, diye buyurmuştu. Hz. Ali bu şahsın boynunu vurmak istemiş ise de Peygamber Efendimiz müsaade etmemiştir. İşte bu ayeti kerime bu şahıs hakkında nazil olmuştur.

&-Diğer bir rivayete göre de Ebül Cevvaz adındaki bir münafık hakkında nazil olmuştur. Resulü Ekrem'in sadakaları taksimini görünce: Bakınız, sadakaları çobanlara taksim ediyor diye söylenmiş, Resulü Ekrem de: Senin baban Musa'da Davud'da çobanlıkta bulunmuş değil midirler, diye onu azarlamış ve kınamıştır. Yani: buyurmuştur ki çobanlık bir kusur mudur ki, çobanlar sadakaların taksiminden mahrum bırakılsınlar.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

59.Ve eğer onlar Allah Teâlâ'nın ve Peygamberinin kendilerine verdiği razı olsalardı ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ bize yeter, Allah Teâlâ lütfundan bize verecektir Resulü de. Muhakkak ki, bizler Cenabı Hakka rağbet eden kimseleriz deselerdi elbette haklarında hayırlı olurdu.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Allah Onlara verdi O şeylere ki Razi olsalardı Gerçekten onlar Eğer Ve

(Ve eğer onlar Allah Teâlâ'nın ve Peygamberinin kendilerine verdiği razı olsalardı) Ve O münafıklar Allah Teâlâ'nın ve Resulünün kendilerine sadakalardan verdiklerine isterse az bir miktar olsun razı olsalardı ve bununla beraber

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ

Ve Resulü de Fazlından Allah Bize yakında verir Allah Bize yeter Dedi Ve

(ve deselerdi ki Allah Teâlâ bize yeter, Allah Teâlâ lütfundan bize verecektir ve Resulü de) Allah Teâlâ fazlından bize ümit ettiğiniz, arzu ettiğimiz nimeti verecektir. onun lütuf ve keremi bizi yaşatmaya kifayet eder. Ve Resulü de Sadakalardan, ganimet mallarından ve diğerlerinden bize kifayet edecek miktarı ihsan buyuracaklardır, diye kendilerini teselli etselerdi

إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

Rağbet edicileriz Allah'a Muhakkak biz

(Muhakkak ki, bizler Cenabı Hakka rağbet eden kimseleriz) o kerem sahibi Yaratıcı, bizi her bakımdan rızıklandırır, isterse sadakalardan bize bir hisse verilmesin deseler idi elbette haklarında hayırlı olurdu.

Bu ayeti kerime gösteriyor ki hakikî Müslümanlarda şu dört fazilet görülmektedir.

1.Cenabı Hakkın takdirine, taksimine razı olurlar. Çünkü Hak Teâlâ'nın adalet ve ihsan sahibi olup zulümden hatadan yüce olduğunu bilirler.

2.Kalben olan kanaatlerini lisanlarıyla de açıklayarak Allah Teâlâ bize yeter, derler. Zira Kâinatın Yüce Yaratıcının azamet ve kudretine inanmış bulunurlar. Bunu itirafı bir vazife bilirler.

3.Dünyada geçici olarak ihtiyaca, mahrumiyete düşseler de Kerem sahibi Yaratıcının kendilerini dünyada da ahirette de lütuf ve keremine nail buyuracağını düşünerek kendilerini teselli ederler. Çünkü bilirler ki, maruz oldukları haller birer hikmete dayanmaktadır. Bunlara karşı yapılacak sabrın sonu selâmettir.

4.Bütün ibadetlerini, muamelelerini Allah'ın rızasına kavuşmak temennisiyle yaparlar, sırf bir nimete, bir istikbal endişesine binaen yapmış olmazlar. Zira bilirler ki, insan için en büyük saadet, Allah'ın rızasına kavuşmaktır.

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

60.Sadakalar, ancak fakirlere miskinlere, onun üzerine memur olanlara, kalpleri telif edilmiş bulunanlara, azat edilecek kölelere, borçlulara. Allah yolunda cihada atılanlara ve yolculara Allah tarafından bir farize olarak mahsustur ve Allah Teâlâ pekiyi bilendir, hikmet sahibidir.

Bu ayeti kerime, zekât gibi ganimet malı gibi muhtelif nevilere ayrılan sadakaların

kimlere verilip sarf edileceğini beyan ile bu husustaki taksimata münaflıkların itiraza salâhiyetleri olamayacağına işaret buyurmaktadır.

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ

Miskinlere Fakirlere mahsustur Sadakalar Ancak

(Sadakalar, ancak fakirlere miskinlere mahsus dur) Sadakalar Muhtelif nevilere ayrılan zekât, öşür, ganimet malı gibi hak rızası için sarf edilecek mallar, sekiz sınıfa aittir. Bu mallar, birinci olarak ancak fakirlere yani: Geçimini temin edecek hiçbir şeye sahip olmayan yoksullara verilir. İkinci olarak miskinlere yani: elindeki malı idaresine kâfi gelmeyen kimselere verilir. Üçüncü ve dördüncü olarak

وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَةَ قُلُوبُهُمْ

Kalpieri Isındırılanlara Ve Onun üzerine Memur olanlara Ve

(ve onun üzerine memur olanlara kalpleri telif edilmiş bulunanlara) o sadakaların tahsili üzerine memur olanlara tahsildarlara verilir. Ve henüz kabul edip tam bir kalp kuvvetine sahip, sağlam bir inanca nail olması arzu edilenlere veyahut sahip olduğu mevki itibariyle İslâmiyet'i kabul etmesi, başkalarının da İslâmiyet'ine vesile olacağı umulan kimselere verilir. Beşinci ve altıncı olarak

وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ

Borçlulara Ve Kölelere

(ve azat edilecek kölelere ve borçlulara) yani: Bir bedel karşılığında azat edilmesi şart koşulmuş olup da o bedeli bulamayan kölelerin azat edilmeleri için verilir. Ve Bir günah uğrunda olmaksızın borçlandığı halde bunu ödeyebilecek fazla bir malı bulunmayan kimselere verilir. Yedinci olarak ve sekizinci olarak

وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ

Ve Yolda kalmışa Allah Ve Yolunda

(Allah yolunda cihada atılanlara ve yolculara) yani: Fakir olan gazilere ve yolculara yani: Yanında bir malı bulunmayıp yurdundan ayrılmış olan misafirlere, hacılara verilir. Kısaca: Bu sadakalar

فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ

Allah tarafından bir farizedir

(Allah tarafından bir farizedir) Allah Teâlâ tarafından bir farize bir ilâhî emir, bir dinî gerek olarak bu sekiz sınıfa mahsustur. Bunlarda başkalarının bir hakkı yoktur.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ pekiyi bilendir hikmet sahibidir) bu sadakaların kimlere verilmesinin uygun olacağını, bunlara kimlerin lâîk bulunduğunu tamamiyle bilir ve o Yüce Yaratıcı hikmet sahibidir. İşte bu sadakaların bu sınıflara tahsisi de onun hikmeti gereğidir. Artık buna kimse itiraz edemez.

&-Sadakaların bir kısmı farz olan zekâtlardır ki, bunlar yalnız fakir, miskin olan Müslümanlara verilir, gayri Müslimlere verilemez ve bir kimse zekâtını herhalde bu sınıflara taksime mecbur değildir, bunlardan bir kısım fakirlere verebilir. Eshabı kiramdan birçoklarına ve İmamı Azam'a göre bu böyledir. Bir de İslâm'ın başlangıcında zekâtları tahsile ve fakirlere dağıtmaya memur tayin edilen kimseler var idi, zekâttan onlara da bir miktar verilirdi. Bilahare Hz. Osman'ın hilâfetinden beri bu memuriyete son verilmiş, bu zekâtın verilmesi, bununla mükellef Müslümanların kendi salâhiyetlerine bırakılmıştır. Artık her Müslüman kendi zekâtını dilediği fakir bir Müslüman'a verebilir. Bir de İslâmiyet her tarafa yayılmış, İslâm cemiyeti kuvvet bulmuş olduğundan artık müellifetülkülüp = kalpleri ısındırılmış denilen kimselere bir ihtiyaç kalmamıştır. Bunlara da sadakalardan bir hisse verilmesi icap etmemektedir. Ancak nafîle kabilinden olan sadakalar, Müslümanlara da gayri Müslimlere de verilebilir. Ve bu gibi sadaklar ile bir takım hayır kurumları da meydana getirebilir. Gazilere gelince bunlar da fakir

bulunmadıkça farz olan zekât kendilerine verilemez. Bu Hanefî mezhebine göredir. İmamı Malik ile İmamı Şafiye göre bunlara zengin olsalar da zekât verilebilir.

&-Sadaka, Allah Teâlâ'nın rızası için muhtaç olanlara vesaire ye sarf edilen maldır ve yapılan yardımdır. Çoğulu sadakattir. Sadakalar, bir sıdk ve sedâkat eseridir, Cenabı Hakka karşı bir muhabbet ve sedâkat belirtisidir. Bu itibarla bu adı almıştır. Sadaka tabiri farz olan zekât içerdiği gibi nafil, yani farz olmadığı halde sadece Allah rızası için, bir sevap kazanmak için verilen malları da, yardımları da içerir.

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ لَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ
لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

61.Ve yine onlardan öyle kimseler vardır ki. Peygamberi incitirler. O bir kulaktır, herkesi dinler derler. De ki: O sizin için bir hayır kulağıdır. Allah Teâlâ'ya iman eder ve mü'minler için sözlerinin doğruluğuna inanır ve sizden iman edenler için bir rahmettir. Ve o kimseler ki. Allah Teâlâ'nın Peygamberini incitiverirler, onlar için pek acıklı bir azap vardır.

Bu mübarek âyetler, münafıkların Resulü Ekrem hakkındaki cahilce bir sözlerini kınamaktadır. Onların yalan yere yemin ederek Müslümanları kendilerinden hoşnut etmek istediklerini bildirmektedir. O münafıkların Cenabı Hakka ve Resulüne muhalefetlerinden dolayı ebedi olarak azap çekeceklerini ihtar buyurmaktadır.

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ

Peygamberi incitirler O kimseler ki Onlardan vardır Ve

(Ve yine onlardan öyle kimseler vardır ki Peygamberi incitirler) Ve o münafıklardan o kimseler de vardır ki kötü sözleriyle hareketleriyle Peygamberi incitirler. Onun mübarek kalbini incitmekten geri durmazlar. Bu cümleden olarak

وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ

Bir kulaktır O Derler Ve

(derler ki o bir kulaktır) yani: o peygamber herkesi dinler, aldanır, saf kalpli bulunur, herkesin sözüne inanır kıymet verir derler Resulüm o cahillere

قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Hayır Kulağıdır De ki

(de ki: o Peygamber sizin için bir hayır kulağıdır) o öyle sizin iddianız gibi değil, belki hayrı, hak sözü dinler, onu kabul eden bir kulak sahibidir. O öyle bir zattır ki:

يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Güvenir Ve Allah'a iman eder

(Allah Teâlâ'ya iman eder ve mü'minler için sözlerinin doğruluğuna inanır) mazhar olduğu ilâhi vahye ve nail bulunduğu yüce delillere, mucizelere dayanarak Cenabı Hakkın varlığını, birliğini, kudret ve büyüklüğünü bilir tasdik eyler. Mü'minler için sözlerinin doğruluğuna onların samimiyetine, kalbinin itilasına inanır onları mümin olarak kabul eder, onları yalanlamaz. Ve o Yüce Peygamber

وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ

Sizden İman ettiler O kimseler için ki Bir rahmettir Ve

(sizden iman edenler için bir rahmettir) Allah'a ve Resulüne iman ettiklerini söyleyenleri taltif eder, onların görünür hallerine bakar, Müslümanlıklarını tasdik eyler, haklarında iyi muamele gösterir. Onların sözlerini bir bilmezlik veya safdillik eseri olarak değil, bir şefkat ve merhamet eseri olarak dinler, haklarında şefkat ve merhametle muamelede bulunur.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ

Allah'ın Resulünü incitiyorlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki Allah Teâlâ'nın Peygamberini incitirler) o kimseler ki, o Yüce

Peygamberin o kadar, şefkatle, yumuşaklıkla muamelesine rağmen Allah Teâlâ'nın o muhterem Peygamberini incitiverirler hakkında lâayık olmayan sözleri sarf ederler, o bir kulaktır, diye ona safdillik isnat ederler, artık

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azab Onlar için vardır

(onlar için pek acıklı bir azap vardır) onlar için öyle bir iyiliğe, güzel muameleye karşı böyle kötü yakıştırmalarda bulunanlara, bu cahilce cüretlerinden dolayı pek acıklı bir azap vardır. Onlar dünyada da, ahirette de belâlarını bulacak, ebedî azaba tutulacaklardır. İşte kâfirce, münafıkça hareketlerinin cezası!

&-Rivayete göre münafıklar bir yerde toplanarak Resulü Ekrem Hazretlerini şanına lâayık olmayan şeylerle anmaya başlamışlar, içlerinden birisi demiş ki: Öyle söylemeyiniz, korkarım ki sözlerinizden o haberdar olur. Cellas ibni Süveyd demiş ki: O her söyleneni dinler, inanır bir kulaktır. Biz dilediğimizi söyleriz, sonra da onun yanına gider, söylemedik diye yemin ederiz, o da inanır durur. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ

62.Sizin için Allah Teâlâ'ya and içerler ki, sizi kendilerinden razı kılsınlar. Hâlbuki kendisini razı kılmaya en haklı olan Allah Teâlâ ile Peygamberidir. Eğer mü'min kimseler iseler onların rızasını elde etmeye çalışsınlar.

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ

Sizi razı etmeleri için Sizin için Allah'a Yemin ederler

(Sizin için Allah Teâlâ'ya ant içerler ki, sizi kendilerinden razı kılsınlar) Ey mü'minler! O münafıklar Sizin için sizi inandırmak maksadıyla Allah Teâlâ'ya ant içerler ki, sizi kendilerinden razı kılsınlar. Yani: Tebük savaşına ve saireye katılmadıklarının bir mazeret sebebiyle olduğunu iddia eder ve bu iddialarını yalan yere yemin ile kuvvetlendirmek isterler ki, Müslümanlar kendilerinden yüz çevirmesinler, onlardan hoşnut bulunsunlar,

وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ

Kendisini razı etmelerine Daha layıktır Resulü Ve Allah Ve

(hâlbuki kendisini razı kılmaya en haklı olan Allah Teâlâ ile Peygamberidir) onların emirlerine itaat etmelidir. Onlara muhalefetten sakınmalıdır.

إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseler Eğer

(Eğer mü'min kimseler iseler) öyle iddia ettikleri gibi hakikaten iman sahipleri bulunuyorlarsa Cenabı Hak ile Peygamberinin rızasını kazanmaya çalışmalıdırlar.

&-Bir rivayete göre Tebük savaşına iştirak etmeyen münafıklardan bir grup, Medine'yi Münevvere'ye dönen Resulü Ekrem'in huzuruna gelmişler, yemin ederek özür beyan etmişler. Artık onların hakkında bu ayeti kerime nazil olmuştur.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

63.Bilmezler mi ki, şüphesiz her kim Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefette bulunursa artık onun için içinde ebediyen kalmak üzere cehennem ateşi vardır. Bu ise en büyük, daimî bir helaktır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Karşı gelirse Kim Şu şüphesiz ki Bilmediler mi?

(Bilmezler mi ki, şüphesiz her kim Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefette bulunursa) O münafıklar o din düşmanları o kâfirler bilmezler mi ki, şüphesiz herkim Allah Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefette bulunursa onların emirlerine uymaktan kaçınır, kendilerine düşmanlıkta bulunur, İslâmiyet sahasından uzaklaşır

فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcı olarak Cehennem Ateşi Onun için vardır Artık şüphesiz

(artık onun için içinde ebediyen kalmak üzere cehennem ateşi vardır) o bunu hak etmiştir

ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

Büyük Rezillik İşte budur

(Bu ise en büyük, daimi bir helaktır) böyle ebedi bir azap ise en büyük, daimi bir helaktır ebedî bir zillettir. Acaba o münafıklar o din düşmanları o kâfirler böyle pek elem verici bir akıbeti hiç düşünmezler mi? O ne kadar büyük bir cehalet!

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزُوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ

64.Münafıklar, üzerlerine bir süre indirilip de onlara kalplerinde olanı açıkça haber vereceğinden korkarlar. De ki: Siz alay edip durunuz. Şüphesiz ki Allah Teâlâ sizin çekinir olduğunuz şeyi açığa çıkarıcıdır.

Bu mübarek âyetler, bir takım münafıkların hem nifaka devam, hem de bu kâfirce hallerini teşhir edecek bir sürenin nüzulünden endişe eder olduklarını bildirmektedir. Ve onların bu münafıkça vaziyetleri kendilerine ihtar edilince boş bir mazeret ileri sürer olduklarını beyan etmektedir. Bu münafıkça hallerinden tövbe edeceklerin affa nail olduklarını, etmeyenlerin de azaba uğrayıp duracaklarını kendilerine ihtar buyurmaktadır.

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ

Bir süre Onlara İndirilmesinden Münafıklar Kacınırlar

(Münafıklar, üzerlerine bir süre indirilip korkarlar) Münafıklar, üzerlerine yani: Kendi kötü hâl ve durumları hakkında Allah tarafından Resulü Ekrem'e bir süre indirilmesinden korkarlar. Neden

تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ

Kalplerinde O şeyi ki Onlara haber verecek

(onlara kalplerinde olanı açıkça haber vereceğinden) Allah'ı Teâlâ hazretlerinin bir sure indirerek o münafıkların kalplerinde olanı kötü maksatlarını, gizli düşüncelerini, müminlere karşı olan düşmanlıklarını, alay eder lâkırdılarını açıkça haber vereceğinden korkarlar. Kendi kötü maksatlarının, ahlâki kötülüklerinin daha iyi anlaşılmış olacağından endişeye düşerler. Resulüm! O münafıklara

قُلِ اسْتَهْزُوا

(de ki: Siz alay edip durunuz) bu alçaklığınızda devam ediniz, bu emir onların haklarında bir ilâhi tehdittir.

إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ

Kaçınıyorsunuz O şeyi ki Ortaya çıkarıcıdır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sizin çekinir olduğunuz şeyi açığa çıkarıcıdır) kalplerinizde sakladığınız nifak ve ayrılığı bir süre inzaliyle açığa çıkarıcıdır. Sizin o kanaatinizi elbette teşhir buyuracaktır. Nitekim teşhir de buyurmuştur.

&-Münafıklar, hem Resulü Ekrem'de görünen olgunlukları, bir takım sırlara ait şeyleri haber vermesini görüyorlar, hem de kıskançlıklarından heva ve hevese düşkünlüklerinden dolayı onun peygamberliğini samimi şekilde tasdik etmiyorlardı. Bu sebeple bir korku içinde yaşıyorlardı.

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki, Resulü Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz Tebük seferinden dönerken kendisine suikastta bulunmak için on iki münafık Akabe mevkiinde gizlice toplanmışlardı. Yüce Resul Hazretleri Cibril'i Emin'in haber vermesi üzerine bunların bu maksatlarını öğrenmiş, eshabı ki-

ramdan "Huzeyfe"yi göndermiş, onların binmiş oldukları hayvanların yüzlerine Hz. Huzeyfe tokat vurmuş, onları ürkütmüştü. O münafıklar da yoldan çekilmişlerdi. Fakat Hz. Huzeyfe bu münafıkların kimler olduğunu anlamamıştı. Resulü Ekrem Hazretleri onların adlarını bildirmiş, kendilerine dair malûmat vermişti. Bu münafıkların öldürülmesi istendi. Fakat Yüce Peygamberimiz buna müsaade vermedi. Muhammed, savaşta galip olunca kendi eshabını da öldürmeğe başladı denileceğinden onların öldürülmesini uygun görmeyip Cenabı Hak bize yeter diye buyurmuştur. İşte bu iki ayeti kerime bu gibi münafıklar hakkında nazil olmuştur.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

65.Ve ant olsun ki, onlardan soracak olsan "elbette biz ancak söze dalmış, şakalaşıyorduk" diyeceklerdir. De ki: Siz Allah ile mi ve onun ayetleriyle ve Resulü ile mi eğleniyorsunuz?

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ

Elbette derler Onlara sorarsan And olsun eğer Ve

(Ve ant olsun ki, onlardan soracak olsan) Habib'im! Bir olan zatıma and olsun ki, o münafıklardan seninle ve Kur'anı Kerim ile yaptıkları alaylara nasıl cüret ettiklerini soracak olsan elbette özür beyanında bulunarak

إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ

Oynuyoruz Ve Lafa dalıyoruz Biz idik Ancak

(elbette biz ancak söze dalmış, şakalaşıyorduk) yani biz neşe ile yol alabilmek için şakalaşıyorduk bununla bir alay etme kastinde bulunmuş değildik diyeceklerdir. Resulüm! Sen onların bu alay etmelerine iltifat etme. Onlara

قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorsunuz İdiniz Peygamberiyle Ve Ayetleriyle Ve Allah ile mi De ki

(De ki: Siz Allah ile mi ve onun ayetleriyle ve Resulü ile mi eğleniyorsunuz?) Siz Allah ile mi onun emirleriyle, farzlarıyla, hükümleriyle mi eğleniyorsunuz. Ve onun ayetleri olan Kur'an'ı kerim ile mi ve diğer dine ait olup değiştirme ve bozma mümkün olmayan delilleri ile mi eğleniyorsunuz. Ve o Yüce Yaratıcının sizi islâh etme ve yüceltmeye çalışan Yüce Peygamberi ile mi eğleniyorsunuz? Bu ne kadar cahilce bir cüret, ne kadar kınamaya, ceza vermeye lâayık bir hareket!

&-Rivayete göre Resulü Ekrem, Tebük seferine giderken İslâm ordusu arasında bir takım münafıklar da bulunmuştu. Bunlar kendi aralarında Kur'an ile Resulü Ekrem ile eğlenmede bulunuyorlar, "Bakınız şu kişi Şam'ın kalelerini, köşklerini fethetmek istiyor, ne kadar uzak!" diyorlardı. Cenabı Hak bunların bu aşağılık halinden Peygamber Efendimizi haberdar kıldı, o Yüce Peygamber de bu münafıkları yolda durdurarak: Siz neden şöyle şöyle söylediniz" diye ihtar buyurmuş, o münafıklar da "Ey Allah'ın Resulü! Biz senin ve esbabının hakkında bir şey söylemiş değiliz, biz yol alabilmek için lâtifede, şakada bulunduk" demişlerdi. İşte bunların böyle yalan mazeret ileri sürdüklerini tekzip etmek kendilerini kınamak için bu ayeti kerime nazil olmuştur.

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبُ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ

كَانُوا مُجْرِمِينَ

66.Özür beyanında bulunmayınız, muhakkak ki, siz imanınızdan sonra kâfir oldunuz. Eğer sizden bir zümreyi tövbe edeceklerinden dolayı affedersek bir topluluğu, onlar suçlu kimseler oldukları için azaba uğratacağızdır.

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

İman etmenizden Sonra Kafir oldunuz Muhakkak Özür beyanında bulunmayınız

(Özür beyanında bulunmayınız muhakkak ki, siz imanınızdan sonra kâfir oldunuz) Artık ey münafıklar! Öyle batıl mazeretler ileri sürmeyiniz, mü'min olduğunuzu

söyleyerek iman izhar eylediğinizi müteakip kâfir oldunuz. Resulullah ile alay etmekte, ona ezada, sövme ve ayıplamada bulunarak küfrünüzü meydana çıkardınız

إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ

Sizden Bir taifeyi Affedersek Eğer

(Eğer sizden bir zümreyi tövbe edeceklerinden dolayı affedersek) Bu nifaktan sonra tövbe ederek ihlâslıca bir imana sahip olanları veya alay etmekten ezâ ve cefadan kaçınanları affedersek

&-Rivayete göre Hümeiri Eşceînin oğlu Yahya, böyle bir affa nail olmuştur. Bu münafık imiş, bu ayeti kerime nazil olunca nifaktan tövbe etmiş ve "Ya Rabbi Ben devamlı olarak ayet dinliyorum ki, ondan deriler soyulur, kalpler heyecana gelir" Ya ilâhî! Ben senin yolunda öyle bir ölüm ile öleyim ki, hiç bir kimse: Onu ben yıkadım, ben kefenledin, ben defnettirdim demesin" diye duada bulunmuş. Sonra dinden dönenler ile yapılan Yemâme savaşında şehit düşmüş, fakat nerede şehit düşüp kaldığına Müslümanlardan hiç bir kimse vâkıf olmamış, duası bu şekilde kabul olmuştur. Fakat küfründe ısrar eden

نُعَذِّبُ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

Günahkar kimseler idiler Çünkü şüphesiz onlar bir topluluğu azaba uğratacağız

(bir topluluğu, onlar suçlu kimseler oldukları için azaba uğratacağızdır) Çünkü onlar suçlu tövbe etmeyip nifak ve eğlenmede ısrar edip duran kimseler oldukları için onları sürekli olarak azaba uğratacağızdır. Elbette küfür ve nifakın cezası böyle ebedi bir azaptan başka değildir.

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

67.Münafık olan erkekler ve münafık bulunan kadınlar, bazıları bazılarındandır. Kötülük ile emir ve iyilikten men ederler. Ve ellerini sımsıkı yumarlar. Onlar Allah Teâlâ'yı unuturlar, artık o'da onları unuttu. Şüphe yok ki, münafıklar, onlar tam fasık kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, münafık olan erkekler ile münafık kadınların nifak hususunda birbirlerinin parçaları mahiyetinde olup ne kadar çirkince hareketlerde bulunduklarını bildirmektedir. Ve o erkek münafıklar ve kadın münafıklar ile kâfirlerin lanete uğrayıp ebedî azaplara maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ

Bazısından Bazıları Münafık kadınlar Ve Münafık erkekler

(Münafık olan erkekler ve münafık bulunan kadınlar bazıları bazılarındandır) küfür ve nifaktaki birlikleri itibariyle birbirine benzemektedirler, birbirinin parçaları yerinde bulunmaktadır. Onların hepsi

يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ

Ve iyilikten Ve men ederler Kötülük ile Emir ederler

(Kötülük ile emir ve iyilikten men ederler) onlar kötülük ile küfür ve günah ile Resulü Ekrem'i yalanlamak ile emir ederler imandan, ibadet ve itaatten alı korlar İslâmiyet'e, insaniyete kötülük etmekten geri durmazlar

وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ

Ellerini Ve yumarlar

(ve ellerini sımsıkı yumarlar) Allah yolunda bir şey vermezler, zekât gibi, sadaka gibi insanî vazifelerden kaçınırlar.

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ

Bunun üzerine unuttu Allah'ı Unuttular

(Onlar Allah Teâlâ'yı unuttular artık o'da onları unuttu) onlar allah'ın zikrinden

gafil bulundular, emirlerine uymayı terk ettiler. Artık o Yüce Yaratıcı da o münafıkları unuttu yani: Onları rahmetinden, lütuf ve kereminden mahrum bıraktı.

&-Cenabı Hakkın bir şeyi unutmaması asla düşünülemez. Böyle buyrulması, karşılıklı konuşma hususundaki bir müşakele iki cümlemin lafzı aynı manasının farklı olması kabilindendir. Bu unutmadan maksat, onların rahmetten, lütuf ve ihsandan mahrum bırakılmalarıdır.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Kendileridir Münafıklar Şüphesiz

(Şüphe yok ki, münafıklar, fasıkların ta kendileridir) onlar küfür hususunda, hayır ve iyiliklerden kaçınmak hususunda son derece fasık kimselerdir. Onlar her türlü İslâmî faziletlerden mahrum bulunmaktadırlar.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

68.Allah Teâlâ erkek münafıklara da kadın münafıklara da kâfirlere de cehennem ateşini, orada ebedî olarak kalıcılar olmak üzere vaat etmiştir. O onlara yeter. Ve onlara Allah Teâlâ lanet etti. Ve onlar için daimî bir azap da vardır.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi Cehennem Ateşini Kâfirlere Ve Münafık kadırlara Ve Münafık erkeklere Allah Vaat etti

(Allah Teâlâ erkek münafıklara da kadın münafıklara da kâfirlere de cehennem ateşini, orada ebedî olarak kalıcılar olmak üzere vaat etmiştir) Allah Teâlâ erkek münafıklara da kadın münafıklara da Küfürlerini izhar eden kâfirlere de cehennem ateşini o pek müthiş ahiret azabını o cehennemde ebedî olarak kalıcılar olmak üzere vâd etmiştir. Onların cehennemde ebedî olarak kalmaları Allah tarafından takdir edilmiştir.

هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ

Allah Onlara la'net etti Ve Onlara yeter O

(O onlara yeter. Ve onlara Allah Teâlâ lanet etti) evet o Cehennem ateşi o dinsizlere azap ve elem vermek için yeter. Bu, cezaların en büyüklerindendir. Bununla beraber onlara Allah Teâlâ lanet etti onları rahmetinden uzaklaştırdı, ihanetlere uğrattı

وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

Daimi Bir azap Onlar için vardır Ve

(ve onlar için daimî bir azap da vardır) ki hiç kesilmeyecektir. Onlar dünyada rezil olacak ve cezalandırılacaklardır. Ahirette de çeşit çeşit azaplara uğrayacaklardır. İşte küfrün ve nifakın pek müthiş, sonsuz cezası!

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآكَثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

69.Ey münafıklar! Siz de evvelkiler gibi ki, onlar sizden kuvvetçe daha şiddetli idiler ve mal ve evlâtça daha çok idiler. Artık onlar kendi nasipleriyle faidelendiler. Siz de kendi nasibinizle faidelenmek istediniz, o sizden evvelkilerin kendi nasipleriyle faidelendikleri gibi ve siz de batıla dalanlar gibi dalıverdiniz. İşte onların amelleri dünyada ve ahirette batıl oldu ve işte ziyana uğramış olanlar da onlardır. Bu ayeti kerime, münafıkların da kendilerinden evvelki kâfirler gibi harekette bulunarak dünya varlığından istifadeye çalıştıklarını bildirmektedir ve kâfirleri daha çok olan varlıkları helakten kurtaramadığı gibi münafıkları da kendi varlıklarının helakten kurtaramayacağını ihtar etmektedir.

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً

Kuvvetce Sizden Daha şiddetli İdiler Sizden öncedir O kimseler gibi ki

(Ey münafıklar! Siz de evvelkiler gibi ki, onlar sizden kuvvetçe daha şiddetli idiler) Ey münafıklar! Sizden önce yaşamış, sonra helak olmuş kâfirler gibi harekette bulundunuz ki o kâfirler, Sizden kuvvetçe bedeni kudretçe daha şiddetli idiler ve onlar

وَكَثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا

Çocuklar çihetiyle Ve Mallar çihetiyle Daha çok Ve

(ve mal ve evlâtça daha çok idiler) bununla beraber onlar helak oldular, daimî bir azaba uğradılar. O fazla varlıkları kendilerini kurtaramadı. Artık sizin de öyle bir akıbeti uğrayacağınız şüphesizdir.

فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ

Kendi nasibleriyle Artık faydalanmak istediler

(Artık onlar kendi nasipleriyle faidelendiler) dünyada varlıklarıyla faidelendiler dünyevî zevklere dalıp ahireti feda ettiler. Adî geçici zevklerine, şehvetlerine düşkün lük gösterdiler, sonlarını hiç nazara almadılar şimdi

فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ

Kendi paylarıyla Sizden öncedir O kimseler ki Faydalandı O şey gibi ki Nasibinizle Artık faydalandınız

(siz de kendi nasibinizle faydalanmak istediğiniz o sizden evvelkilerin kendi nasipleriyle faidelendikleri gibi) Sizde ey münafıklar kendi ehemmiyetsiz, çabucak yok olan varlığınıza güvündünüz, siz de faidelenmekte bulundunuz, o eski kâfirleri taklide çalıştınız,

وَحُضِّتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا

Batıla daldılar O kimseler gibi ki Batıla daldınız Ve

(ve siz de batıla dalanlar gibi dalıverdiniz) onların izini takip ettiniz, siz de onlar gibi Cenabı Hakkın Resulünü yalanlamaya, müminler ile ayal etmeye cüret gösterdiniz,

أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Amelleri Boşa gitmiştir İşte onlar

(İşte onların amelleri dünyada ve ahirette batıl oldu) işte o eski kâfirler ile onların yolunda yürüyen münafıkların amelleri dünyevî varlık uğrunda koşup durmaları, dünya ve ahirette batıl oldu zayı oldu, bir fayda, bir meyve vermedi

وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsranı uğrayanlar Onlardair İşte onlar Ve

(ve işte ziyana uğramış olanlar da onlardır) Çünkü bunlar hem dünyadaki varlıklarını kaybetmiş, hem de bu varlıklarını kötüye kullandıkları için bu yüzden uhrevi azabı da hak etmişlerdir. Artık bir insan böyle bir varlığa nasıl maruz olur da ebedî hayatını, saadetini sağlayacak dinî vazifelerini terk edebilir?

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

70.Onlara, o kendilerinden önce olanların. Nuh, Ad, Semud kavminin ve İbrahim kavminin ve Medyen ile Mütefikât esbabının haberi gelmedi mi? Onlara Peygamberleri açık mucizeler ile gelmişti. Artık Allah Teâlâ onlara zulüm eder olmadı ve lâkin onlar kendi nefislerine zulüm eder oldular.

Bu ayeti kerime, eski kâfirlere benzemekte bulunan münafıkların gaflet ve aşağılığına işaret etmekte, onların küfürleri yüzünden ne kadar felâketlere uğramış olan geçmiş kavimlerin tarihî hallerinden ne için ibret almamakta olduklarını kınamaktadır.

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Haberi Onlara gelmedi mi?

(Onlara, o kendilerinden önce olanların haberi gelmedi mi?) O münaflıklara o kendilerinden önce olanların haberleri gelmedi mi? Elbette gelmiş bulunmaktadır. O geçmiş kavimlerin ilâhi emre muhalefet Peygamberlerine karşı isyana cüret etmeleri yüzünden ne kadar helake uğramış oldukları bilinmektedir. Üstelik

قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim Kavminin Ve Semud Ve Ad Ve Nuh Kavminin

(Nuh, Ad, Semud kavminin ve İbrahim kavminin) haberleri size gelmedi mi? Şüphe yok ki gelmiştir. Malumdur ki: Nuh Aleyhisselam'ın kavmi tufan ile Hud Aleyhisselam'ın kavmi olan Âd taifesi, rüzgârlar ile Salih Aleyhisselam'ın kavmi olan Semud taifesi, yer hareketi ile mahvolup gitmişlerdir. İbrahim Aleyhisselam'ın kavmi olan Bâbil ahalisi de bütün nimetlerinden mahrum kalmışlar, hükümdarları olan Nemrud da dimağına musallat olan bir sivrisinekle geberip gitmiştir.

وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ

Alt üst olan şehirlerin Ve Meyden Halkının Ve

(Ve medyen ile mütefikât esbabının) haberi de gelmedi mi? elbette ki gelmiştir. Tarihen meşhurdur ki: Şuayb Aleyhisselam'ın kavmi olan Medyen ahalisi bir azap sesiyle mahvolmuşlardır. Ve yine o Yüce Peygamberin gönderilmiş olduğu iyle ahalisi de bir şiddetli sığağa yedi gün tutulmuşlar, bütün ırmakları kaynamıştı. Üzerlerine gelen bir bulutun altında toplanmışlardı, derken o buluttan bir ateş yağarak hepsini de yakıp bitirmişti. Buna "Yevmüz Zille" azabı denilmektedir. Lut Aleyhisselam'ın Peygamber gönderilmiş olduğu "Mütefikât" ahalisi de başlarına yağdırılmış olan taşlar ile ve yurtlarının uğradığı depremler ile mahvolup gitmişlerdir.

&-Mütefikât" Lut Aleyhisselam'ın kendilerine Peygamber gönderildiği bir kavmin ikamet etmiş oldukları birçok bucaktan ibarettir. Müfredi: Mütefikedir. Bu kavim, büyük bir inkılâba uğramış, yurtları altüst olmuş olduğu için onların yurtlarına bu ad verilmiştir. Çünkü "itifak" kelimesi lügatte inkılâp manasınadır, bu halde mütefikât da münkalibat altüst olmuşlar manasına olmuş oluyor.

أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler ile Peygamberleri Onlara gelmiştir

(Onlara Peygamberleri açık mucizeler ile gelmişti) o zikredilen altı taifeye Peygamberleri açık mucizeler ile gelmişti açık deliller ile davalarını isbat etmişlerdi. O taifeler ise bu mucizelere, hüccetlere rağmen yine o muhterem Peygamberleri inkâr etmiş, Allah Teâlâ'nın emirlerine muhalefette bulunmuşlardır. Şimdi Ey münaflıklar! Siz de o eski milletler gibi hareket ederseniz şüphe yok ki, siz de onlar gibi felâketlere" maruz kalırsınız. Bunu bir düşününüz.

فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ

Onlara zulmeder Allah Artık olmadı

(Artık Allah Teâlâ onlara zulmeder olmadı) Allah'u Teâlâ O helak olan kavimlere zulmeder olmadı onların öyle kakra uğramaları bir ilâhî zulüm değildir. Hâşâ

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine İdiler Fakat

(velâkin onlar kendi nefislerine zulmeder oldular) kendi küfürleri, isyanları sebebiyle o felâketlere uğramışlardır. Şimdi sizde bu kötü hareketlerinize devam ederseniz kendi felâketinize kendiniz sebebiyet vermiş olursunuz. Daha nice kavimler, küfür ve isyanları yüzünden helak olup gitmişlerdir. Fakat bu beyan olunan altı kısım taife-nin yaşadıkları yerler Arap yarımadasına yakın ve bunların tarihî durumları Arap'larca daha fazla meşhur olduğu için bu ayeti kerime de bunlar bir ibret örneği olmak üzere zikredilmiştir.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

71. İman sahibi olan erkekler ile kadınlar ise bazıları bazılarının velileridir. İyiliği emir ederler, kötülükten alı korlar ve namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler. Ve Allah Teâlâ'ya ve peygamberine itaatte bulunurlar. İşte bunları elbette ki Allah Teâlâ rahmetine nail buyuracaktır. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ güçlüdür, hikmet sahibidir. Bu mübarek âyetler, iman şerefine sahip olan erkekler ile kadınların pek yüksek olan evsafını beyan etmektedir. Ve onların nail olacakları pek yüce mükâfatları açıklamaktadır.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

Bazısının Dostlarıdır Bazıları Mü'min kadınlar Ve Mü'min erkekler Ve

(İman sahibi olan erkekler ile kadınlar ise bazıları bazılarının velileridir) İman sahibi olan erkekler ile kadınlar ise hakikî bir mana: Yüksek bir fazilete ermişlerdir, münafık erkekler ve münafık kadınlar gibi değildirler. Onların pek çirkin durumlarından nefret etmektedirler. Bu iman sahiplerinin bazıları bazılarının velileridir. Aralarının da iman bakımından birlik ve dayanışma bakımından bir dostluk vardır. Bunlar

يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Ve men ederler İyiliği Emrederler

(iyiliği emir ederler, kötülükten alı korlar) şer'an hayır ve taat sayılan şeyler ile Allah Teâlâ'nın ve Resulünün emirlerine riayet edilmesi ile birbirine emir ve tavsiyede bulunurlar. Öyle münafıklar gibi kötülüğü emretmezler. Bilâkis şer'i şerifin reddettiği, selim tabiatın kendisinden nefret eylediği şeylerden, küfür ve nifaktan insanları engellemeye, irşada çalışırlar. Münafıklar gibi kötülüğü ile emretmezler. Ve o iman sahibi zatlar

وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Ve verirler Namazı dosdoğru Ve kılarlar

(ve namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler) kendilerine farz olan namaz ibadetini dosdoğru erkân ve şartlarına tamamen uyararak kılarlar. Öyle münafıklar gibi istemeksizin sadece gösteriş için kılmazlar. Ve onlar üzerlerine farz olan zekâtı da verirler. Öyle münafıklar gibi ellerini sıkıp durmazlar, harcamadan kaçınmazlar,

وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat ederler Ve

(Ve Allah Teâlâ'ya ve peygamberine itaatte bulunurlar) ve o mümin olan erkek ve kadınlar Allah Teâlâ'ya ve peygamberine itaatte bulunurlar. Onların mübarek emirlerine, yasaklarına tam manasıyla riayet ederler. Öyle münafıklar gibi Allah'ı da Peygamber'ini de unutmuş gibi hareketlerde bulunmazlar,

أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ

Allah Kendilerine merhamet edecektir işte onlar ki

(İşte bunları elbette ki Allah Teâlâ rahmetine nail buyuracaktır) işte bu yüce vasıfları taşıyan müminleri elbette ki. Allah Teâlâ rahmetine nail buyuracaktır. Muhakkak ki, bu sadık kullarına rahmetinin eserlerini bolca verecektir. Bunların dünyada zafere, ahirette cennete kavuşturacaktır. Bu bir ilâhî vaattir ki, mutlaka meydana gelecektir,

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Güçlü olandır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ azizdir hâkimdir) her şeye galiptir, İman sahiplerini güç

lendirmeğe, din düşmanlarını kahır ve helak etmeğe kadirdir. Ve o Yüce Yaratıcı hâkimdir bütün iradeleri, hükümleri hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Ehli iman nimetlerine mazhar buyurması: Kâfir ve münafıkları kahır ve azaba uğratması da onun ilâhî bir hikmeti gereğidir.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِينَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

72.Allah Teâlâ iman sahibi olan erkeklere ve kadınlara içinde ebedî olarak kalıcılar olmak üzere altlarından ırmaklar akar cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vaat etmiştir. Ve Allah Teâlâ tarafından olan bir rıza ise daha büyüktür. İşte en büyük kurtuluş da budur.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlara Ve Mü'min erkeklere Allah Vaad etti

(Allah Teâlâ iman sahibi olan erkeklere ve kadınlara vaat etmiştir) Cenabı Hakkın ehli iman hakkındaki rahmet ve lütfuna bakınız ki: Allah Teâlâ iman sahibi olan erkeklere ve kadınlara Ahiret âlemine gidecekleri zaman

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcılar olarak Irmaklar Altlarından Akar Cennetler

(içinde ebediyen kalıcılar olmak üzere altlarından ırmaklar akar cennetler) hazırlamıştır. Fevkalâde güzel ve hoş olan bağlar, bahçeler, bostanlar vücuda getirmiştir. Oralarda geçici olarak değil, ebedî olarak kalıp neşeli olacaklardır,

وَمَسَاكِينَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ

Adn Cennetlerinde Güzel Meskenler Ve

(ve Adn cennetlerinde güzel meskenler) ve o iman sahipleri için Adn cennetlerinde pek güzel meskenler vaat etmiştir. Bu Adn cennetleri, incilerden, zümrütlerden, yakutlardan oluşmuş, pek yüksek birer makamlardır ki, halis, ruh temizliğine sahip müminler için birer saadet yurdu olmak üzere hazırlanmıştır.

وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ

Daha büyüktür Allah'dan Bir rıza Ve

(Ve Allah Teâlâ tarafından bir rıza ise daha büyüktür) yani: Ebedî saadet sağlayan, her türlü başarı ve kurtuluşa kavuşmaya vesile bulunan, temiz ruhlar için her türlü nimetlerin üstünde olan Allah rızası ise bütün dünyevî ve uhrevî nimetlerden daha büyüktür daha öncedir, daha fazla istenen şeydir. Bütün ruhanî saadetler o sayede tecelli eder. Artık şüphe yok ki, bu Allah rızası, bütün nimetlerin saadetlerin üstündedir. O mutlu müminler, bu ilâhî rızaya da kavuşmuş olacaklardır.

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş Budur İşte bu

(İşte en büyük kurtuluş da budur) mümin erkek ve kadınlar için mevcut olan bu ilâhî rızadır veya bütün bu uhrevî nimetlerin toplamıdır. Artık bunun karşılığında diğer geçici, dünyevî nimetlerin ne kıymeti olabilir? O münafıkların, kâfirlerin kendisine güvenip durdukları bütün varlıkları, çabuk yok olucudur, sahipleri için mesuliyeti gerektirir, kendilerinin ilâhî rızadan mahrumiyetlerini gerektirir. O halde bir insan bu gibi fani, sorumluluğu gerektiren şeylere nasıl bağlanır durur da kendisini ebedî selâmete, sadete kavuşturacak olan imandan mahrum bırakır? Eyvah! Ne kadar gaflet!

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

73.Ey Yüce Peygamber! Kâfir ve münafıklar karşı cihat da bulun ve onların üzerine şiddetli davran ve onların varacakları yer cehennemdir. Ve ne fena bir dö nülecek yer!

Bu mübarek âyetler, kâfirlere, münafıklara karşı şiddetli bir mücahe-denin lüzumunu bildiriyor. Münafıkların nasıl yalan söylediklerini, nasıl nankörlükte bulunduklarını bildiriyor, içlerinden tövbekâr olmayanların ne kadar büyük bir azaba tutularak her türlü yardımdan mahrum kalacaklarını ihtar buyuruyor.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ

Onlara Sert davran Ve Münafıklarla Ve Kafirlerle Cihad edin Peygamber! Ey

(Kâfir ve münafıklara karşı cihat da bulun ve onların üzerine şiddetli davran) küfürlerini açıklayan kâfir düşmanlar ile ve küfürlerini gizleyip görünürde Müslüman görünen ve gizlice hiyanette bulunun bozguncu münafıklar kimseler ile mücahede bulun. Kâfirleri kılıç ile cezalandırmaya çalış, münafıkları da delil ile burhan ile uyardırmaya gayret et ve onların üzerine şiddetli davran haklarında şefkatli olma

وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ

Cehennemdir Onların barınağı Ve

(ve onların varacakları yer cehennemdir) Ve o kâfirlerin, o münafıkların ahirette varacakları yer cehennemdir. Artık öyle bir kötü sona namzet olan dinsiz kimseler nezakete ve yumuşak davranmaya lâyık olabilirler mi? o dinsizlerin varacakları yer

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Dönüş yeridir Ne kötü Ve

(Ve ne fena bir dönülecek yer!) kendisine gidilecek ne korkunç bir azap âlemi! Bunu bir düşünmek icap etmez mi?

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهُمْ شَاءُوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمْ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

74.Allah Teâlâ'ya yemin ederler ki; söylemiş değillerdir. Ve and olsun ki, o küfür lâkırdısını söylediler ve İslâmiyet'i kabul etmiş olduklarından sonra kâfir oldular ve yetişemedikleri şeye yine yeltendiler ve onlar inkârcı bir biçimde harekette bulunmadılar, ancak Allah Teâlâ'nın ve Resulünün ilâhî lütuf ile onları zengin kılmış olmalarından dolayı bulundular. İmdi onlar tövbe ederlerse kendileri için hayırlı olur. Ve eğer yüz çevirirlerse Allah Teâlâ onları dünyada ve ahirette pek acıklı bir azap ile azaplandırır ve artık onlar için yeryüzünde ne bir koruyacak ve ne de bir yardımda bulunacak kimse yoktur.

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا

Söylemediler (diye) Allah'a Yemin ediyorlar

(Allah Teâlâ'ya yemin ederler ki söylemiş değillerdir) Münafıklar Allah Teâlâ'ya yemin ederler ki Resulullah'ın haberdar olduğu o kâfirce sözleri, Resulü Ekrem aleyhindeki lâkırdıları kendileri söylemiş değillerdir onlar o söylediklerini böyle inkâr ederler. Hâlbuki onlar öyle hezeyanlarda bulunmuşlardı evet.

وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ

Küfür Sözü'nü Söylediler And olsun gerçekten Ve

(Ve ant olsun o küfür lâkırdısını söylediler) o Resulü Ekrem aleyhindeki sözleri vesaireyi onlar söylediler. Şimdi de sıkılmadan inkâr ediyorlar

وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ

İslama girmelerinden Sonra Kafir oldular Ve

(ve İslâmiyet'i kabul etmiş olduklarından sonra kâfir oldular) onlar İslâmiyet'i kabul etmiş olduklarından sonra küfürlerini, içlerinde olanı açıklayarak kâfir oldular

وَهُمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا

Başaramadıkları O şeye ki Yeltendiler Ve

(ve yetişemedikleri şeye yine yeltendiler) onlar vaktiyle isteyip de yetişemedikleri şeye yani Resulü Ekrem'i şehit etmeğe veya Medine'den Müslümanları çıkarmaya yine yeltendiler. Yine eli boş ve ziyanda kaldılar,

وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Resulü Ve Allah Kendilerini zengin etti Diye Ancak Ve intikam almaya kalkışmadılar

(ve onlar inkârcı bir biçimde harekette bulunmadılar, ancak Allah Teâlâ'nın ve Resulünün ilâhî lütuf ile onları zengin kılmış olmalarından dolayı bulundular) O münafıklar Rasûlü Ekrem hakkında inkarcı bir biçimde harekette bulunmadılar bir intikam arzusuna, bir kin beslemeğe, bir ziyadesiyle kötü görmek hissine kapılmadılar, ancak bir nankörülük tesiriyle bu cür'ette bulundular. Evet... O nankörler ancak Allah Teâlâ'nın ve Resulünün fazlı ilâhî ile onları zengin kılmış olmalarından dolayı böyle bir nankörlüğe kıyam ettiler. Bu ne kadar alçaklık! Bu ne büyük bir iyiliğe karşı ktülükle karşılık.

Bir kere düşünmeli ki: Bunların birçoqları vaktiyle Medine'de pek dar bir geçim içinde yaşıyorlardı, bir devlete, bir ganimete nail bulunmuyorlardı. Rasûlü Ekrem'in Medine'ye teşrifinden sonra ise nimete, devlete nail oldular, çevreye hâkim oldular. Artık buna karşı o Yüce Peygamber'e fevkalâde bir sevgi ve bağlılık göstermeleri lâzım iken aksine hareket etmek istediler. Fakat o münafıklar, bu işlediklerine kaadir olmadılar, zelilce bir halde kaldılar,

فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ

Kendileri için Hayırlı Olur Tevbe ederlerse Artık eğer

(artık onlar tevbe ederlerse kendileri için hayırlı olur) Eğer onlar tevbe ederlerse küfürlerini, nifaklarını tamamen bırakır, İslâmiyet'i samimi bir şekilde kabul ederlerse kendileri için dünyada da ahirette de hayırlı olur felâketlerden, azaplardan kurtulmuş olurlar,

وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ve Ahirette Dünyada Elemlî Bir azab ile Allah Onlara azab eder yüz çevirirlerse Ve eğer

(Ve eğer yüz çevirirlerse Allah Teâlâ onları dünyada ve ahirette pek acıklı bir azap ile azaplandırır) Ve eğer imandan, tövbeden kaçınır, küfürlerinde, nifaklarında ısrar eder dururlarsa Allah Teâlâ onları dünyada öldürülmek ile esaret ile zelilce bir duruma düşürerek felâkete uğratar. Ve ahirette de pek acıklı birer azap ile kendilerini cehennem ateşinde ebedi olarak bırakmakla ve nice muhtelif cezalarla azaplandırır. Artık öyle bir azaba, felâkete ebedi olarak maruz kalır dururlar.

وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı Ve Bir dost Yeryüzünde Onlar için yoktur Ve

(ve artık onlar için yeryüzünde ne bir dost bir yardımcı yoktur) Ve artık onlar için koca bir dünya sahasında ne bir koruyacak muhafaza edecek ve ne de kendilerine yardımda bulunacak onları şefaatiyle veya savunmalarıyla o felâketlerden kurtarabilecek bir kimse yoktur. Onlar ebedî olarak mahrumiyetler, felâketler, azaplar içinde kalmış olacaktırlar. Artık bu müthiş akıbetlerini bir düşünmeli değil midirler?

&-Rivayete göre Resulü Ekrem Tebük seferinden dönerken on beş münafık geceleyin yolda pusuya girmiş, Hz. Resulullah'a suikastta bulunmak istemişlerdi. Fakat Resulullah'ın beraberinde bulunan "Huzeyfetülyaman" o hainlerin bu vaziyetini anlayınca: Ey Allah'ın düşmanları çekiliniz diye bağırarak, onlar da bırakıp kaçmışlardı. İşte bu hainler, istediklerine nail olamamışlardı.

&-Yine rivayet olunuyor ki, Resulü Ekrem, Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz Tebük seferinde iki ay kalmıştı. Münafıkları ayıplayan âyetler nazil oluyordu. Münafıklardan bulunan "Cellâs ibni Süveyd" demiş ki: Eğer Medine'de kalan kardeşlerimiz ki; bizim eşrafımızdan bulunuyorlar, onların hakkında Muhammed'in Aleyhisselam dediği

doğru ise vallahi ben artık bir eşekten daha kötüyüm. Orada bulunan Amir ibni Kaysil Ensârî de demiş ki: Evet... Vallahi Muhammed Aleyhisselam şüphe yok ki, doğru söylüyor. Sen isen Ey Cellâs! Eşekten daha kötüsün. Bu konuşmadan haberdar olan Hz. Peygamber, Cellâs'ı huzuruna davet etmiş, Cellâs yemin etmiş ki: Ben böyle bir şey söylemedim. Bunun üzerine Amir, ellerini kaldırarak: "Allah'ım! Resulün olan Muhammed Aleyhiseslam üzerine doğru söyleyeni tasdik ve yalan söyleyeni tekzip edecek bir ayet indir" diye dua etmiş bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, **Cellâs da:** Allah Teâlâ bu ayette tövbeyi beyan buyuruyor, ben hakikaten yalan söylemiştim, diyerek tövbe etmiş ve güzelce bir tövbeye nail olmuştu. İşte bu mübarek ayet bu hadiselerle işaret buyurmaktadır.

وَمِنْهُمْ مَّنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَيْنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ

75.Ve onlardan bazıları da Allah Teâlâ'ya söz vermişti: Eğer lütfundan bize verir ise elbette sadaka vereceğiz ve elbette salih kimselerden olacağız.

Bu mübarek ayetler, münafıkların birçok kısımlara ayrılmış olduklarını gösteriyor.

وَمِنْهُمْ مَّنْ عَاهَدَ اللَّهَ

Allah'a Söz vermişti Kimisi Onlardan Ve

(**Ve onlardan bazıları da Allah Teâlâ'ya söz vermişti**) Münafıklar çeşit çeşittir. Kimisi Resulü Ekrem'e eziyet verir, kimisi sadaka verenleri ayıplar, kimisi cihada katılmamak için yalan bahane mazeret ileri sürer, Hz. Peygamber'den izin ister işte o münafıklardan bazısı da Allah Teâlâ'ya ahd etmişti ki:

لَئِنْ آتَيْنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ

Elbette sadaka vereceğiz Fazlından Bize verirse Elbette eğer

(**Eğer lütfundan bize verir ise elbette sadaka vereceğiz**) evet Allah eğer fazlından lütuf ve kereminden olarak bize mal ve servet verirse elbette sadaka vereceğiz zekâtımızı, sadakalarımızı vereceğiz.

وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerden Elbette olacağız Ve

(**ve elbette salih kimselerden olacağız**) elbette biz hac gibi, namaz gibi vazifelerimizi yaparak salih kimselerden olacağız. Demek ki, bir kısım münafıklar, her ne kadar Cenabı Hakkın varlığını, onun kullarına lütuf ve ihsanda bulunduğunu biliyorlarsa da Resulü Ekrem'i inkâr ettikleri için, bir takım dini vazifeleri ifadan kaçındıkları için kendilerini küfür ve nifaktan kurtaramamışlardır. Çünkü imanın bütün esaslarını şartlarını bilip kabul etmeyen herhangi bir şahıs, kendisini küfürden, nifaktan kurtarmış olamaz.

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

76.Vaktaki, Allah Teâlâ onlara lütfundan ihsan buyurdu. Onunla cimrilikte bulundular ve yüz çevirdiler. Ve zaten onlar yüz döndürür kimselerdir.

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Onlara verdi Fakat ne zaman ki

(**Vaktaki, Allah Teâlâ onlara lutfundan ihsan buyurdu**) Vakta ki: Allah Teâlâ o mal ve servet talebinde bulunan münafıklara lutfundan bir ilâhi lütuf olarak nimet ve servet ihsan buyurdu. Onları hiç ummadıkları yerden bol bol rızıklandırdı

بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا

Ve yüz çevirdiler Onunla Cimrilikte bulundular

(**onunla cimrilikte bulundular ve yüz çevirdiler**) o elde ettikleri servetlerle cimrilikte bulundular o servetin icap eden zekâtını, sadakasını vermediler, Allah'ın hakkına riayetten kaçındılar. Ve Cenabı Hakkatan yüz çevirdiler ibadet ve itaatten hac gibi, namaz gibi vazifelerini terk eylediler.

وَهُمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çeviren kimselerdir Ve onlar

(Ve zaten onlar yüz döndürür kimselerdir) Onlar öyle dini, yüce vazifeleri bir temiz kalp ile yapmazlar, fırsat bulunca bunlardan bedenlen kaçınırlar. İşte onlar böyle adi bir topluluktur.

فَاعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

77. Artık Allah Teâlâ'ya vaat ettikleri şeyde ona muhalefet ettikleri için ve yalan söyler oldukları için o da onların bu hareketlerinin akıbetini ona kavuşacakları güne kadar onların kalplerinde bir nifaka döndürdü.

فَاعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ

Onunla karşılaşacaklar O güne kadar ki Kalplerinde Bir nifak Artık akıbetlerini yaptı

(Artık onların akıbetlerini kendisiyle karşılaşacakları güne kadar kalplerinde bir nifak yaptı) O Yüce Yaratıcı da o münafıkların bu samimiyetsiz hareketlerinin sonunu olarak o Kâinatı Yaratanın hükmü kazasına ebedi azabına kavuşacakları güne kadar ölecekleri, mahşere sevk edilecekleri zamana değin onların kalplerinde pek yerleşmiş ve devam edecek bir nifaka döndürdü. Böyle Hakka itaatten kaçınmalarının cezalarına kavuşturdu. Ve daha da kavuşacaklardır. Evet... Bunun sebebi

بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ

Ona söz verdiler O şeyi Allah'a muhalefet ettiler O şey sebebiyle ki

(Allah Teâlâ'ya vaat ettikleri şeyde ona muhalefet ettikleri için) yani sadaka gibi, iyi davranma gibi taahhüt eyledikleri hususta Cenabı Hakka karşı onun mukaddes emirlerine karşı muhalefet ettikleri için vaatlerinde, vazifelerinde durmayıp ondan kaçındıkları içindir

وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

Yalan söylüyorlar İdiler O şey sebebiyle ki Ve

(ve yalan söyler oldukları için) bütün sözlerinde yalan söyledikleri için ki, bu vaatlerindeki yalan da o cümledendir. Artık o münafıklar, kıyamete kadar o nifakın tesiri altında kalacaklar, o sonsuzluk âleminde bu hareketlerinin cezasına kavuşup duracaklardır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

78. Daha bilme diler mi ki: Allah Teâlâ, onların sırlarını da fısıltılarını da muhakkak ki, bilir. Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ gayıpları pekiyi bilendir.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ

Fısıltılarını Ve Sırlarını Bilir Allah Şüphesiz Bilme diler mi?

(bilme diler mi Allah Teâlâ, onların sırlarını da fısıltılarını da muhakkak ki, bilir) O münafıklar veya Cenabı Hakka karşı söz vermiş bulunmayanlar daha bilmediler mi ki, Allah Teâlâ bütün mahlûkatının hallerini hakkıyla bilendir. O nifak sahiplerinin sırlarını da kalplerinde sakladıkları kuruntularını da, sözlerinde durmayacaklarına dair kalben kararlarını da mutlaka bilir.

وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Gizlilikleri Çok iyi bilendir Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki Allah Teâlâ gayıpları pekiyi bilendir) Halkın gözünden gaib olan, sırlar kabilinden bulunan bütün gayıpları Allah Teâlâ pekiyi bilendir Buna inanmışsınız. Artık Ey münafıklar! Kendi iş ve fikirlerinizi o Yüce Yaratıcıdan nasıl gizleyebilirsiniz? Elbette hiçbir şeyi gizlemek mümkün olamaz. O halde vaziyetinizin ne kadar tehlikeli olduğunu hiç düşünmez misiniz?

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki: Münafıklardan Salebe-tübnü Hatibil Ensâri Resulullah'ın huzuruna gitmiş Ya Resulüllah! Cenabı Hakka dua buyur, beni mal ile rızıklandırırın demiş, Resulü Ekrem de "Ey Salebe! Hakkını öde-diğin az bir mal, hakkını ödemeyeceğin çok maldan hayırlıdır" diye buyurmuş. Salebe ise "Seni hak ile göndermiş olan Allah'a yemin ederim ki, eğer bana mal verirse el-bette bütün hak sahiplerine haklarını veririm" diye talebinde ısrar eylemiş, Resulü Ekrem dua etmekle Salebe zengin olmaya başlamış, koyunları az zaman içinde o kadar artmış ki, onlar Medine'yi Münevvere'nin bir vadisini işgal edip durmuş. Salebe artık mallarıyla uğraşmaya başlamış, namaz için cemaatten kesilmiş, cuma günü bile namaza gelememiş. Resulü Ekrem: Salebenin nerede kaldığını sormuş, demişler ki: Onun koyunları o kadar arttı ki, bir vadiye bile sığamaz oldu. Resulü Ekrem de: Yazık Salebeye diye buyurmuş ve malının zekâtını almak için iki zatı memur olarak Salebeye göndermiş, Salebe de, bu peygamber emrini işitince: Bu bir cizyeden, baş-ka bir şey değil, diye söylenmiş, memura da şimdi gidiniz, sonra geliniz bakalım de-miş. Bu zatlar ikinci defa olarak yine gitmişler ise de yine zekâtı vermekten kaçınmış-tır. Bu memurlar Hz. Peygambere gelip bu durumu haber vermişler. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Salebenin akrabasından biri bu ayeti kerimenin inişin-den haberdar olunca gidip, Salebeye haber vermiş, ya Salebe Yazık sana, aleyhinde şöyle bir ayet nazil oldu demiş. Bunun üzerine Salebe Hz. Peygamber'in huzuruna gitmiş, zekâtının kabulünü istemiş, Yüce Peygamber hazretleri de: Senin zekâtını almaktan Cenabı Hak beni men eyledi, diye buyurmuştur. Salebe başına toprak saçmaya başlamış, Hz. Peygamber Efendimiz de: Ben sana vaktiyle demedim mi idi? Sen ise bana itaat etmedin, diye buyurmuş. Resulullah'ın vefatından sonra Salebe sadakasını yerine harcaması için Hz. Ebu Bekire götürmüş, o da kabul etmemiş. Da-ha sonra Hz. Ömer'e götürmüş, o da alıp kabul etmemiş. Hz. Osman'ın halifelîği za-manında ona götürüp teslim etmek istemiş, o da kabul buyurmamıştır. Salebe Hz. Osman'ın halifelîği zamanında ölmüştür.

&-Bu sadakanın fukaraya tevzi için kabul edilmemesinin hikmetine gelince, sadaka, bir temizleme ve arındırma vesilesidir. Bir münafık ise nifaktan tamamen ayrılmadık-ça hiçbir sadakası Allah katında makbul, kendisinin arındırılmasına, sevaba kavuş-masına sebep olamaz. Ve böyle sadakayı almaya bir Müslüman da tenezzül etme-melidir.

Bu ayeti kerime de şuna da işaret vardır ki: İnsan, dünya varlığına düşkün olma-malıdır, Cenabı Haktan hayırlısını niyaz etmelidir, eğer meşru şekilde bir servete ka-vuşursa bunun da kadrini bilip Rabbilâlemine şükürde bulunmalıdır, bu servetin zekâ-tını, sadakasını da vermelidir tâki, kendisi için hakikaten faideli bir nimet mahiyetinde bulunmuş olsun. Ve illa birçok gayrimeşru servetler sahipleri için nihayet bir felâkete, bir azaba sebep olmuş olur.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا
جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

79.O kimseler ki, mü'minlerden sadakaları gönül hoşluğu ile fazlaca verenleri ve kendi güçlerinin yettiğinden fazlasını bulamayanları ayıplarlar, onlar ile alayda bulunurlar. Allah Teâlâ'da o kimseleri maskaraya çevirir ve onlar için acıklı bir azap vardır.

Bu mübarek âyetler, münafıkların, zekât, sadaka vazifelerini fazlasıyla yapan veya bir hikmet gereği durumu fakir bulunan mü'minler ile alay etmek alçaklığına cüret ettikle-rini bildiriyor, artık o gibi kâfir kimselerin ilâhî affa nail olamayacaklarını ihtar buyuruyor.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ

Sadakalar hakkında Mü'minlerden Gönülden verenleri Ayıplarlar O kimseler ki

(O kimseler ki, mü'minlerden sadakaları gönül hoşluğu ile fazlaca verenleri ayıplarlar) O Münafık topluluğundan olan kimseler ki imanları pek kuvvetli olan mü'minlerden sadakaları gönül hoşluğu ile verenleri kalben samimi şekilde isteyerek

verenleri zekâtlarından başka Hak rızası için fazlaca nafîle olarak teberrularda bulunanları ayıplarlar

وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ

Onlar Bu yüzden alaya alıyorlar Güçlerinin yettiğini Ancak Bulamıyorlar O kimseler ki Ve

(ve kendi güçlerinin yettiğinden fazlasını bulamayanları da ayıplarlar, onlar ile alayda bulunurlar) ögle güçlerini sarf ederek sadaka vermeğe çalışanlar ile alayda bulunurlar artık

سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ

Onlarla Allah Alay etmiştir

(Allah Teâlâ'da onlarla alay etmiştir) onların o kötü hareketlerinin bir cezası olmak üzere o kimseleri maskaraya çevirir yani: Onları o alay etmeleri yüzünden cezaya uğratar,

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır Ve

(ve onlar için acıklı bir azap vardır) Öyle mü'minleri ayıplayan, onlar ile alay eden münafık kimseler için acıklı bir azap vardır. Onların böyle ebedi bir azaba uğrayacakları kararlaştırılmıştır.

&-Rivayete göre Resulü Ekrem Hazretleri bir gün bir hutbe okuyup Müslümanları sadaka vermeğe teşvik buyurmuştu. Bunun üzerine Abdullah İbni Avf, malının yarısı olan dört bin dirhemi getirip Resulullah'a teslim etmiş, dört bin dirhemini de ailesinin geçimine tahsis ettiğini söylemişti. Yüce Peygamberimiz de: Allah Teâlâ senin için verdiğini de, yanında tuttuğunu da mübarek kılsın diye dua etmişti. Sonra Hz. Abdullah'ın serveti pek ziyade artmış, hatta vefatı zamanında iki eşine isabet eden miras payı yüz doksan bin dirhem bulunmuştu. Ashabı Kiramdan Hz. Ömer, Hz. Osman gibi zatlar da birçok sadakalar vermişlerdi. İşte münafıklar bu verilen fazla sadakaları birer gösteriş eseri sayarak veren zatları ayıplamaya cüret etmişlerdi. Ashabı Kiram'ın fakirleri de sadaka vermeğe çalışmış, hatta "Ukayl" adındaki zat, bir kimsenin yanında iki ölçek hurma karşılığında çalışmış, sonra bunun bir ölçeğini getirip fu-karaya verilmek üzere sadaka olarak Resulullah'a teslim eylemişti. Münafıklar bu gibi zatlar ile alay etmişler, bunlar da büyüklerden sayılmaları için böyle sadaka veriyorlar diye söylenmişlerdi. İşte bu münafıkları ret ve kınamak için bu ayeti kerime nazil olmuştur.

إِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

80.Onlar için istiğfarda bulun veya onlar için istiğfarda bulunma. Eğer onlar için yetmiş defa af dileyecek olsan elbette Allah Teâlâ onları af etmeyecektir. Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı ve Resulünü inkâr ettiler. Allah Teâlâ ise fasıklar olan bir kavme hidayet etmez.

إِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ

Onlar için İstiğfarda bulunma Veya Onlar için İstiğfarda bulun

(Onlar için istiğfarda bulun veya onlar için istiğfarda bulunma) Resulüm o münafıkların ilâhi affa nail olmaları için, istiğfarda bulun veya böyle bir istiğfarda bulunma eşittir ve sen serbestsin, fakat bu af dilemenin onlara bir faidesi yoktur. Hatta

إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

Onları Allah Bağışlamayacaktır Artık asla Defa Yetmiş Onlar için Mağfiret dilerse Eğer

(Eğer onlar için yetmiş defa af dileyecek olsan elbette Allah Teâlâ onları af etmeyecektir) yani: Ne kadar fazla olursa olsun af talep edecek olan onlar için bir faidesi olmaz. Elbette Allah Teâlâ onları af etmeyecektir onlar için af, imkânsız derecedir

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulünü Ve Allah'ı inkar ettiler Çünkü şüphesiz onlar işte

(Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı ve Resulünü inkâr ettiler) bu kadar haddi aşarak küfrü seçtiler.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Allah Teâlâ ise fasıklar olan bir kavme hidayet etmez) Allah Teâlâ küfürlerinde inat gösterip duran bir topluluğa hidayet etmez. Onları hayırlı bir maksada kavuşturacak bir hidayete nail kılmaz. Böyle bir hidayet, hikmete aykırıdır.

&-Rivayete göre önceki ayet nazil olunca bir kısım münafıklar, Resulü Ekrem'e müracaat ederek: "Ya Resulullah! Bizim hakkımızda af dileğinde bulun" demişler, Resulü Ekrem de: "Sizin için af dileğinde bulunurum" demişti. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, onların nifak üzere ölenlerine istiğfarın fâide vermeyeceği bildirilmiştir. Evet... Cenabı Hak, birçok günahkâr kulları hakkındaki af dileğini kabul buyurur, o af edicidir, merhametlidir. Fakat bütün gördükleri ayetlere, delillere karşı küfür ve nifaklarında direnip duranlar, bu hâl üzere ölüp gidince artık mağfirete kabiliyetlerini kendi elleriyle zayi etmiş olurlar. Artık onların haklarındaki af dileğinin kabulü, hikmete, dinin hükümlerine uygun olmaz.

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

81.Resulullah'a muhalefet için geri kalmış olanlar, oturmalarıyla sevindiler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat da bulunmalarını kötü gördüler ve şu sıcakta cihada çıkmayın dediler. De ki: Cehennemin ateşi sıcaklıkça daha şiddetlidir, eğer iyice anlar kimseler olsalar idi.

Bu mübarek ayetler, münafıkların Allah yolunda cihat da bulunmaktan kaçınmış, başkalarını da alıkoymaya çalışmış olduklarını bildiriyor ve onların bu kötü hareketlerinden dolayı ne kadar kötü bir akibete uğrayacaklarını haber vermiş bulunuyor.

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ

Allah'ın Resulüne Muhalefet ederek Oturmalarıyla Geride bırakılanlar Sevindi

(Resulullah'a muhalefet için geri kalmış olanlar, oturmalarıyla sevindiler) Tebük seferi sırasında Resulullah'a muhalefet için geri kalmış olanlar boş bahanelerle Cenabı Peygamber'den izin almış bulunan münafıklar oturmalarıyla sefere gitmeyip yurtlarında kalmalarıyla sevindiler. Yüce Peygamber'e muhalefeti bir başarı kabul ettiler, meşakkatli bir seferden kurtulduklarından dolayı sevindiler.

وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Canlarıyla Ve Mallarıyla Cihat etmelerinden Hoşlanmadılar Ve

(ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat da bulunmalarını kötü gördüler) Ve O cahiller Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla mücahededede bulunmalarını kötü gördüler. Öyle bir fedakârlığı, fuzuli, kötü sandılar, öyle bir yüceliğin kadrini, manevi mükâfatını takdir etmek yeteneğinden mahrum bulundular.

وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ

Şıcakta Sefere çıkmayın Dediler Ve

(ve şu sıcakta cihada çıkmayın dediler) Ve seferber olan ashabı kirama veya kendi arkadaşlarına da şu sıcakta cihada çıkmayın dediler. Onları da bu fedakârlıktan geri bırakmak istediler. Allah yolundaki bir fedakârlığın kıymetini anlayamadılar. Resulüm! Onları reddetmek ve cehaletlerini ortaya koymak için

قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا

Sıcaklıkca Daha şiddetlidir Cehennemin Ateşi De ki

(de ki, cehennemin ateşi sıcaklıkça daha şiddetlidir) yani şu dünyada kendisinden kaçındığınız ve başkalarını da geri bırakmaya çalıştığınız sıcaktan cehennem ateşi daha şiddetlidir. Bunu siz hiç düşünmez misiniz? Evet...

لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

Anlıyorlar Olsalardı Eğer

(eğer iyice anlar kimseler olsalar idi) Eğer o münafiklar bu dünya hayatının ve dünyevi meşakkatlerin geçici olduğunu, anlasalardı. Ve uhrevi hayatın sürekli ve uhrevi meşakkatlerin daha ziyade ve daha sıcak, elem ve kedere sebep bulunduğunu onlar iyice anlar kimseler olsalardı. Bunu bilir öyle bir muhalefette, münafikça bir harekette bulunmaya cesaret edemezlerdi.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

82.Artık onlar kazanmış, oldukları şeyin cezası olmak üzere pek az gülsünler ve pek çok ağlasınlar.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا

Az Artık gülsünler

(artık pek az gülsünler) Artık o münafiklar, o dünya meşakkatine bakıp da ahiret meşakkatlerini düşünmeyen kâfirler daha dünyada iken eğlensinler, zevklerine baksınlar bunların ne ehemmiyeti var, hepsi de yok olmaya mahkûmdur. Fakat onlar bir kere de ahiret hayatını düşünsünler, oradaki görecekleri azapları göz önüne alsınlar pek az gülsünler

وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا

Çok Ağlasınlar Ve

(ve pek fazla ağlasınlar) sürekli olarak üzüntü ve keder içinde kalsınlar, onların hallerine münasip olan budur. Zaten de öyle olacaktır. Bu onlar için bir emirdir ki, haber verme mahiyetinde bulunmaktadır.

جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeylere ki Bir ceza olarak

(kazanmış, oldukları şeyin cezası olmak üzere) yani çeşit çeşit günahların, emirlerle muhalefetin, başkalarını saptırmaya çalışmalarının cezası olmak üzere pek az gülsünler pek fazla ağlasınlar.

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا

وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ

83.Eğer Allah Teâlâ seni onlardan bir taifenin yanına döndürür de başka bir cihada çıkmak için senden izin isterlerse de ki: Artık siz benimle birlikte ebediyen çıkmayınız ve benimle birlikte hiçbir düşmanla asla savaşmayacaksınız Çünkü siz ilk defa da oturmaya razı oldunuz. Artık geri kalanlar ile beraber oturunuz.

Bu mübarek âyetler, münafikların ne kadar alçak, zelil kimseler olduğuna işaret ediyor. Münafikların cihada iştirak ettirilmeyeceğini ve onların üzerlerine cenaze namazı kılınamayacağını bildiriyor. Onların mal ve evlâtlarının kendi haklarında bir azap vesilesi olup gıptaya lâyık şeyler bulunmadığını ihtar buyuruyor.

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ

Çıkmak için senden izin isterlerse Onlardan Bir taifeye Allah Seni döndürürse Öğleyse eğer

(Eğer Allah Teâlâ seni onlardan bir taifenin yanına döndürür de başka bir cihada çıkmak için senden izin isterlerse) Ey Yüce Resul! Eğer Allah Teâlâ seni o mü-

nafıkların Nifaktan tövbe etmemiş veya doğru bir özür ile özür beyanında bulunmamış olanların yanına döndürür de onlar Tebük seferinden başka bir cihada çıkmak için senden izin isterlerse o nifak üzere devam etmiş olan taifeye

فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا

Ebediyen Benimle beraber Asla çıkmayacaksınız O takdirde de ki

(de ki: Artık siz benimle beraber ebediyen asla çıkmayınız) Artık siz benimle beraber hiçbir sefere ebediyen çıkmayınız Cenabı Hak, beni size ihtiyaçsız kılmıştır.

وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا

Bir düşmanla Benimle birlikte Asla savaşmayacaksınız Ve

(ve benimle birlikte düşmanla savaşta bulunmayınız) benimle beraber düşmana karşı hiçbir savaşta bulunmayınız artık siz buna asla muvaffak olamayacaksınız.

إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Oturmaya Razi oldunuz Şüphesiz siz

(Çünkü siz ilk defa da oturmaya razı oldunuz) yani ilk defa da Tebük seferinde oturmaya Medine'de kalıp sefere çıkmamaya razı oldunuz bu sefere katılmamayı hakkınızda faydalı gördünüz.

فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ

Geride kalanlarla Beraber Artık oturun

(Artık geri kalanlar ile beraber oturunuz) Artık Cihat dan geri kalanlar ile savaştan kaçınanlar ile kadınlar ve çocuklar ile beraber oturunuz siz cihada katılmaya layık kimseler değilsinizdir.

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

84.Ve onlardan hiçbir şahsın üzerine ölmüş olunca ebedî olarak namaz kılma ve kabrinin üzerinde durma. Çünkü onlar Allah Teâlâ'yı ve Resulünü inkâr ettiler ve onlar fasık olarak öldüler.

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا

Ebediyen Öldü Onlardan Birinin Üzerine Namaz kılma Ve

(Ve onlardan hiçbir şahsın üzerine ölmüş olunca ebedî olarak namaz kılma) Ve Ey Yüce Resul o nifakları gerçekleştirmiş kimselerden hiçbir şahsın üzerine ölmüş olunca ebediyen namaz kılma cenaze namazı kılmaya kalkışma

وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ

Onun kabri Yanında Durma Ve

(kabrinin üzerinde durma) ve öyle bir münafığın kabri yanında durup onun için dua-da, af talebinde bulunma.

إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulünü Ve Allah'ı İnkâr ettiler Şüphesiz onlar

(şüphesiz onlar Allah Teâlâ'yı ve Resulünü inkâr ettiler) Sonra da küfürlerinden dönüp tövbe ve istiğfar etmediler

وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimseler Onlar iken öldüler Ve

(ve onlar fasık olarak öldüler) ve onlar fasık Küfür ve nifaklarında ısrarlı ve inatçı olarak öldüler. Artık öyle kâfirler hakkında ehli imana ait dinî merasim nasıl yapılabilir? Onlar bu merasime lâyık değildirler. Bundan faydalanacak kabiliyetten mahrum kalmış, beşeriyet için zararlı bulunmuş kimselerden başka değildirler...

&-Rivayete göre "Abdullah ibni Übey, adındaki şahıs görünürde Müslüman görünüyordu, haddizatında ise münafıkların reisi bulunuyordu. Hasta olmuş, Resulü Ekrem de onu görmeğe gitmişti. Resulü Ekrem Efendimizden rica etmiş. Ben ölünce namazımı kıl, kabrimin üzerinde dur bana dua et demiş, sonra da birisini Resulullah'a göndererek mübarek gömleğini kendisine kefen yapmak için istemişti. Yüce Peygamberimiz mübarek gömleğini gönderdi. Hz. Ömer o pis herife bu mübarek gömleğin gönderilmesini istememiş ise de Resulü Ekrem Efendimiz: Benim gömleğim onu azaptan kurtarmaz. Bir isteyeniyi reddetmek uygun değildir. Bununla beraber umulur ki. Bu sebeple birçok münafıklar nifakı terk ederek samimî bir biçimde Müslüman olurlar diye buyurmuştu. Gerçekten de O münafıkların reisi, bu mübarek gömlektan fâide beklediğini görünce, bin kadar münafık, düşüncelerini düzelterek İslâmiyet'i ciddi şekilde kabul etmişlerdir.

Bir de deniliyor ki: Bedir savaşında esir düşmüş olan Peygamberimizin amcası, Abbas, Medine'ye getirilmiş Gömleksiz bulunuyordu ibni Übey ise, Peygamberimize bir iyilik göstermek için kendi gömleğini Abbas'a vermişti. Bu defa Resulü Ekrem de o iyiliğe bir karşılık olmak üzere mübarek gömleğini ona göndermişti. Zaten Yüce Peygamber Efendimiz pek fazla merhamet ve şefkat sahibi olduğundan herhangi bir isteyeniyi reddetmek istemezdi. Sonra ibni Übey ölmüş, Abdullah adında bulunan oğlu ise, halis bir Müslüman bulunuyordu. Bu, Resulullah'ın huzuruna gelmiş, babasının cenaze namazını kıldırmasını rica etmişti. Resulü Ekrem de "sen namazını kıldır ve defnet" diye emreylemişti. Fakat Abdullah; Ya Resulullah! Eğer onun cenaze namazını sen kılmazsan hiçbir Müslüman kılmaz" diye tekrar ricada bulunmuş, Resulü Ekrem de bu namaz için ayağa kalkmış ise de Hz. Ömer, Resulullah ile kible arasına engel olmuş, bu namazın kılınmasını istememişti. İşte bu sırada idi ki, Cibril Emin gelerek bu ayeti kerimeyi tebliğ etmiş, öyle küfür üzere ölmüş münafıklar için cenaze namazının ve dua ile af dilemenin caiz bulunmadığı belli olmuştur. İbni Übey son zamanlarında Resulü Ekrem'den dua ve istiğfar niyazında bulunmuş idi. Bu hal, kendisinin fikir değiştirerek İslâmiyet'i kabulüne delâlet ettiği için olmalıdır ki. Yüce Peygamber Efendimiz onun namazını kıldırma lütfunda bulunmak istemişti. Fakat bu ayeti kerimenin inişiyile onun yine nifak üzere ölmüş olduğu bilinmiştir.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

85.Onların malları ve evlatları seni imrendirmesin. Allah Teâlâ, diliyor ki, onları bunlar sebebiyle dünyada azaba uğratsın ve onların canlarını kâfirler oldukları halde gidersin.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ

Evlatları Ve Onların malları Seni imrendirmesin Ve

(Onların malları ve evlatları seni imrendirmesin) Bir takım münafıklar, kâfirler bu dünyada bir takım varlıklara sahip olabilirler. Fakat bunlar onların haklarında gelecekte büyük mesuliyetlere, azaplara sebep olacaktır. Artık ey mü'minler! Onların malları ve evlâtları sizi imrendirmesin bunlar haddizatında imrenmeğe lâyık şeyler değildir.

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا

Dünyada Bunlarla Onlara azab etmesini Allah istiyor Ancak

(Allah Teâlâ, diliyor ki, onları bunlar sebebiyle dünyada azaba uğratsın) Allah Teâlâ o münafıkları, kâfirleri bunlar sebebiyle böyle malları, evlâtları yüzünden dünyada azaba uğratsın birçok meşakkatlere, facialara maruz bıraksın

وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

Kafir kimseler Onlar iken Canlarının Çıkmasını Ve

(ve onların canlarını kâfirler oldukları halde gidersin) öyle dünyevi şeyler ile uğraşarak hak ve hakikat tan gafil, hakiki geleceği, dost ve saadeti teamül ve tefekkürden

mahrum olarak ölüp ebedî mücazata kavuşsunlar. İşte bütün bunlar, hakiki şekilde İslâmiyet'ten mahrumiyetin pek feci bir neticesidir.

55. ayeti kerimenin izahına da müracaat ediniz!

وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ

86.Allah Teâlâ'ya iman edin ve Peygamberinin beraberinde cihat da bulunun diye bir sure indiği zaman onlardan kudret ve servet sahipleri senden izin dilediler ve "bizi bırak oturanlar ile beraber olalım" dediler.

Bu mübarek ayetler, münafıkların iman etmeleri, cihada katılmaları hakkında ilâhî emre ne kadar muhalefette bulunduklarını, bu sebeple kalplerinin ne kadar katılaşıp hakikatleri anlamaktan mahrum kaldığını beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ

Resulü ile Beraber Cihad edin Ve Allah'a İman edin Diye Bir sure İndirdi O zaman ki Ve

(Allah Teâlâ'ya iman edin ve Peygamberinin beraberinde cihat da bulunun diye bir sure indiği zaman) Münafıklara hitaben Allah Teâlâ'ya imân edin onun varlığına, kudret ve büyüklüğüne tam bir samimiyet ile inanın. Ve Peygamberinin beraberinde onunla beraber hak yolunda cihadda bulunun diye bir süre Kur'an'ı Kerim'in bir kısım âyetleri indiği zaman onlar bu ilâhî teklife karşı yine itaat göstermezler.

اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ

Onlardan Servet Sahipleri Senden izin istedi

(onlardan kudret ve servet sahipleri senden izin dilediler) O münafıkların zenginleri veya reisleri, büyükleri senden ey Yüce Peygamber izin dilediler cihada katılmak için müsaade istediler

وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ

Oturanlarla Beraber Olalım Bizi bırak Dediler Ve

(ve bizi bırak oturanlar ile beraber olalım dediler) ve o kudret sahipleri bizi bırak oturanlar ile bir mazeret sebebiyle savaştan geri kalanlar ile veya kadınlar ve ocuklar ile beraber olalım dediler. Yurtlarından ayrılmadılar böyle mal ve beden bakımından cihada muktedir oldukları halde ilâhî emre muhalefet ederek bundan kaçındılar. Bunlar ne kadar yerilmeye lâyık, hakiki selamet ve saadetlerini düşünmeden mahrum kimselerdir.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

87.Onlar, geriye kalanlar ile beraber olmaya razı oldular ve onların kalpleri üzerine mühür vurulmuştur. Artık onlar güzelce anlayamazlar.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ

Geride kalanlarla Beraber Olmalarına Razı oldular

(Onlar, geriye kalanlar ile beraber olmaya razı oldular) Öyle mazeretsiz olarak cihat dan kaçınanlar, lüzumsuz yere izin isteyenler geriye kalanlar ile veyahut halkın alçakları, sefilleri ile beraber olmaya razı oldular. Kendilerinin de insanların acizleri gibi, evlerinde oturup durmaları icap eden kadınlar gibi bir vaziyette bulunmalarını hoş gördüler, nail oldukları nimetlerin kadrini bilip şükrünü yerine getirmeye çalışmadılar

وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ

Kalpleri üzerine Mühürlendi Ve

(ve onların kalpleri üzerine mühür vurulmuştur) artık bu sebeple onların kalpleri üzerine küfür ile sapıklık ile mühür vurulmuştur. Onların kalpleri yüce duygulardan mahrum kalmıştır,

فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

Anlamazlar Artık onlar

(artık onlar güzelce anlayamazlar) İmandaki selâmet ve saadeti, cihattaki faideleri bilâkis küfür ve nifaktaki bedbahtlık ve felâketi, cihat dan kaçınmaktaki ferdî ve içtimaî zararları bilip takdir edemezler. Onlar böyle yüksek bilgilerden mahrum kalmışlardır.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

88.Fakat peygamber ve onunla beraber bulunan mü'minler mallarıyla ve canlarıyla cihada atıldılar. İşte bütün hayırlar onlar içindir Ve işte kurtuluşa erenler onlarıdır. Bu mübarek ayetler de Resulü Ekrem'in ve ona tâbi olan ehli imanın hak yolunda ne kadar fedakârlıklarda bulunduklarını ve bu sebeple ne kadar yüce, ebedî nimetlere, nail olacaklarını bildirmektedir.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

Beraberinde iman ettiler O kimseler ki Ve Peygamber Fakat

(Fakat peygamber ve onunla beraber bulunan mü'minler) Evet Münafıklar, cihat dan kaçındılar, hak dine hizmette bulunmadılar. Fakat en büyük bir şeref ve şana, dini değerlere sahip bulunan Peygamber Hz. Muhammed Aleyhisselam ve onunla beraber bulunan onun muhterem ashabı kirâmından bulunmak nimetine nail olan mü'minler,

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

Canlarıyla Ve Mallarıyla Cihad ettiler

(mallarıyla ve canlarıyla cihada atıldılar) Allah Teâlâ'nın rızasını tahsil için her türlü fedakârlıklarda bulundular

وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ

Hayırlar Onlar içindir İşte onlar Ve

(ve işte bütün hayırlar onlar içindir) bütün hayırlar dünyada zafer ve ganimet ahirette de cennet ve ikram onlarıdır o Yüce Peygamber ile onun o güzide ashabı-nındır

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar Ve

(Ve işte kurtuluşa erenler onlardır) ve kurtuluş bulunanlar da bütün yüksek nimetlere saadetlere nail olanlar da o pek mübarek, muhterem zatlardır,

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

89.Allah Teâlâ onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Onlar ebedî olarak kalıcılardır. İşte en büyük kurtuluş budur.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetler Onlar için Allah Hazırladı

(Allah Teâlâ onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır) Evet... Allah Teâlâ o Peygamberlerin en üstünü olan Peygamberi ile onun o seçkin eshâbı için âhiret âleminde altından ırmaklar akar cennetler hazırlamıştır. O ebedî neşe artıran yerlerde nice nimetlere, tecellilere mazhar olacaktırlar.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcılardır

(Onlar ebedî olarak kalıcılardır) O cennetler âleminde ebedi olarak kalıcılardır. Artık onlar için, bir ölüm, bir zeval yoktur. Onlar oralarda sürekli olarak tam bir mutlulukla yaşayıp duracaklardır.

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte bu

(İşte en büyük kurtuluş budur) Bu uhrevi nimetlere, saadetlere kavuşmaktır. İşte Allah'ın dinine hizmetin ebedi mükâfatı! Artık bunun yanında geçici dünya hayatının ne kıymeti olabilir ki, icap edince insan, bu geçici hayatı, ebedi ve mutlu bir hayata kavuşmak için feda etmesin! Artık hangi akıllı bir kimsedir ki, böyle yüce, ebedî bir gayeye kavuşmak arzusuyla ilâhî dine hizmeti bir kutsal vazife telâkki eylesin?

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

90.Ve bedevilerden mazeret ileri sürenler, kendilerine izin verilmesi için geldiler. Allah Teâlâ'ya ve Resulüne yalan söyleyenler de oturdular. Onlardan kâfir olanlara elbette ki, pek acıklı bir azap isabet edecektir.

Bu ayeti kerime, bedevilerden bir kısmının da cihada katılmamak için gelip mazeret ileri sürdüklerini, bir kısmının ise bir mazeret bile bildirmeden yerlerinde oturup kaldıklarını ve bunlardan kâfir olanların pek kötü sonunu beyan buyuruyor.

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ

Kendilerine İzin verilmesi Bedevilerden Özür bahane edenler Geldi Ve

(Ve bedevilerden mazeret ileri sürenler, kendilerine izin verilmesi için geldiler)

Yani: Çölde yaşayan, kendilerine Arabî denilen kimselerden mazeret ileri sürenler, mazur olduklarını söyleyenler, kendilerine izin verilmesi için cihada iştirak etmemelerine müsaade edilmesi için, Ey Yüce Resul! Sana geldiler böyle bir müsaade aldılar.

&-Bunlar bir rivayete göre Esed ve Getfan kabilelerinden idiler. Bunlar ihtiyaçlarından ve ailelerinden bahsile izin istemişlerdi. Veya Amir ibni Tüfeyl'in kabilesinden idiler, sefere katıldıkları takdirde Bedevilerinin kendi yurtlarına hücum ederek mallarını yağma edeceklerini söylemiş, izin almışlardı.

وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Yalan söylediler O kimseler ki Oturdu Ve

(Allah Teâlâ'ya ve Resulüne yalan söyleyenler de oturdular) bir özür bile göstermeksizin cihat dan geri durdular, yerlerinde oturdular kaldılar, cihada iştirak etmediler. Artık

سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlardan inkar ettiler O kimselere ki Yakında isabet edecektir

(Onlardan kâfir olanlara elbette ki, pek acıklı bir azap isabet edecektir) onlardan o bedevilerden kâfir olanlara tövbe ve istiğfar etmeyip küfür üzere ölenlere elbette ki, pek acıklı bir azap isabet edecektir. Onlar dünyada öldürülmek, esaret gibi felâketlere uğrayacaklardır. Ahirette de cehennem ateşine atılacaklardır, İşte küfür ve nifakın müthiş neticesi budur.

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ

إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

91.Ne zayıflar üzerine, ne de hastalar üzerine ve ne de harcayacakları bir şey bulamayanlar üzerine bir günah yoktur. Allah Teâlâ için ve Peygamberi için hayır dileğinde bulundukları takdirde. İhsanda bulunanların aleyhine hiçbir yol yoktur. Ve Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

Bu mübarek âyetler, dört kısım kimselerin gerçekten mazeret sahibi olup cihada iştirak etmemelerinden dolayı mesul olmayacaklarını bildiriyor ve mesuliyetin, sorumluluğun kimlere yöneleceğini ihtar buyuruyor.

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى

Ne hastalara Ve Zayıflara Yoktur

(zayıflar üzerine ve hastalar üzerine günah yoktur) Cihat, bir dini görevdir. Fakat mutlaka her Müslüman bununla mükellef değildir. Bu cümleden olarak zayıflar Pek ihtiyarlar üzerine veya yaratılıştan zayıf nahif hasta olanlar üzerine günah yoktur

وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ

Bir günah İnfak edecekler O şeyi ki Bulamıyorlar Ne o kimselere ki Ve

(ve harcayacakları bir şey bulamayanlar üzerinede günah yoktur) yani: Cihat yolunda nafakasını temin edebilecek bir mala sahip bulunmayanlar üzerine böyle cihada iştirak edemediklerinden dolayı bir günah yoktur bunlar geri kalabilirler. Fakat onların hakkındaki bu şer'i müsaade

إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a Sadık kaldılar O takdirde ki

(Allah Teâlâ için ve Peygamberi için hayır isteğinde bulundukları takdirdedir)

Evet... Onlar tam bir iman sahibi gizli ve açıkça ibadetten ve itaatten geri durmamalıdırlar. Müminleri cihada teşvik için nasihatle bulunmalıdırlar. Mücahitlerin geride kalmış ailelerine mümkün olan yardımları yapmalıdırlar. Mücahitlerin aleyhinde bulunmayı? Fitneye sebebiyet verecek sözlerden sakınmalıdırlar. Müslümanlara sevinç verecek haberleri ulaştırmayı bir vazife bilmelidirler. Bu şekilde hareket edecek zatlar, İslâm toplumuna yine yardımda lütuf ve ihsanda bulunmuş olurlar.

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ

Bir yol İyilik edenlerin Aleyhine Yoktur

(İhsanda bulunanların aleyhine ise hiçbir yol yoktur) onları kimse yeremez ve kınayamaz. Onlar milletin fâideli, kıymetli uzuvlarından sayılırlar,

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(ve Allah Teâlâ çok bağışlayandır pek esirgeyendir) evet İnsanlar kusurlardan uzak olamazlar. Onun için Allah'ı Teâlâ kullarının günahlarını af ve mağfiret buyurur ve pek esirgeyendir bütün kulları hakkında merhameti boldur. Elverir ki, kusurlarını bilsinler, tövbe ve istiğfar etsinler, kerem sahibi olan Yüce Mâbud'un merhametine iltica etsinler. Bir mazeret sebebiyle cihat dan mahrum kalanlar da yine insanlık icabı kusurları bulunsun bu ilâhi affa mazhar olabilirler. Elverir ki hayır isteğinde bulunmak suretiyle mensup oldukları İslâm cemiyetine ihsanda, güzel muamelede bulunacak olsunlar.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا

وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

92.Ve o kimselere de günah yoktur ki, her ne zaman kendilerine binek veresin diye sana geldikçe "sizi üzerine bindirecek bir şey bulamıyorum" dedin de sarf edecek bir şey bulamadıkları için gözleri yaş döke döke geri dönuverdiler.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ

O kimselerin ki üzerine yoktur Ve

(Ve o kimselerin üzerine de günah yoktur) Ve Cihada iştirak etmediklerinden dolayı o kimselere de günah yoktur ki onlar cihada katılma arzusunda bulundukları için

إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ

Kendilerini bindirmen için Sana geldiler O şey vaktinde ki

(ne zaman kendilerine binek veresin diye sana geldikçe) her zaman kendilerine binek deve vesair gibi nakil vasıtaları veresin diye sana geldikçe Resulüm! Sen onlara

قُلْتُ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ

Üzerine Sizi bindirecek O şeyi ki Bulamıyorum Dedin

(sizi üzerine bindirecek bir şey bulamıyorum, dedin de) onlar cihat yolunda nakil vasıtası ve benzeri şeyler tedariki için

تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضٌ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

İnfak edecekler O şeyi ki Bulamadıklarından dolayı üzümlere Yaştan Dolup taşıyor Gözleri iken Geri döndüler

(sarf edecek bir şey bulamadıkları için gözleri yaş dökme dökme geri döndüler)

cihat dan mahrum kaldıklarını düşünerek fevkalâde bir üzüntü ile maksatları temin edilemediği için cihada iştirak edemediler. İşte bunlar da mazeretlidirler.

&-Rivayete göre bu müracaat eden zatlar arasında ashâbı kiramdan Ebu Musa el Aşari, Abdullah ibni Kaab, Malik ibni Yesar gibi zatlarda var imiş. İşte bu ayeti kerime, bu gibi muhterem, mazeret sahibi zatlar hakkında nazil olmuştur.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

93.Ancak sorumluluk o kimseler üzerinedir ki, onlar zengin kimseler oldukları halde senden izin isterler, geriye kalanlar ile beraber olmaya razı olmuş bulunurlar. Allah Teâlâ da onların kalpleri üzerini mühürlemiştir. Artık onlar bilmezler.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ

O kimselerin üzerindeki Yol Ancak

(Ancak sorumluluk o kimseler üzerinedir ki) Ancak sorumluluk yolu mesuliyet ve eza yolu o kimseler üzerine yönelmiş dir ki,

يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ

Zenginler Kendileri iken Senden izin istiyorlar

(onlar zengin kimseler oldukları halde senden izin isterler) onlar cihada çıkmak için lâzım gelen vasıtaları ve diğer şeyleri tedarike kaadir kimseler oldukları halde cihat dan geri kalmak için Resulüm senden izin isterler. Kendilerinin bir özürleri bulunmadığı halde birer mazeret sebebiyle cihat dan

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ

Geride kalanlarla Beraber Olmalarına Razı oldular

(geriye kalanlar ile beraber olmaya razı olmuş bulunurlar) yani özürleri olanlar ile veya kadınlar ve çocuklar ile beraber olmaya razı olmuş bulunurlar. Tabiatlarındaki alçaklıktan dolayı kahramanca bir harekete cüret gösteremezler. İşte bu hallerinden dolayıdır ki,

وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ

Kalpler Üzerini Allah Mühürledi Ve

(Allah Teâlâ da onların kalpleri üzerini mühürlemiştir) onları rezil ederek sonlarını düşünebilmekten mahrum bırakmıştır.

فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Artık onlar

(Artık onlar bilmezler) Artık Böyle kalpleri mühürlenmiş, hakikatleri göremez bir hale gelmiş olmalarından dolayıdır ki, onlar bilmezler. Cihat da olan dünyevi ve uhrevi menfaatleri takdir edemezler. Hâlbuki cihat sayesinde dünyada fetih ve zafer tecelli eder, düşman hücumundan İslâm yurdu kurtulmuş olur. Ahirette de bu yüzden İslâm gazileri, şehitler ebedi nimetlere nail olur dururlar. İşte bu gibi yüce gayeleri bilip düşünen zatlardır ki, lüzumu tahakkuk eden bir cihada katılmayı bir kutsal vazife bilirler. Bunu takdir edemeyenler de bundan kaçınmaya bahane ararlar.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

94. Onlara döndüğünüz zaman size mazeret beyan edeceklerdir. De ki: Mazerette bulunmayınız, elbette size inanmayacağızdır. Muhakkak ki, Allah Teâlâ sizin bir kısım hallerinizden bizi haberdar buyurdu ve sizin amellerinizi Allah Teâlâ ve Peygamberi görecektir. Sonra gizliyi de aşikâreyi de bilene döndürüleceksiniz. Artık o neler yapmış olduklarınızı size haber verecektir.

Bu ayeti kerime, cihatdan kaçınan bir kısım münafıkların daha sonra yalan yere mazeret beyanında bulunacaklarını bildiriyor. Fakat bu mazeret göstermelerine iltifat olunmayıp kendilerinin yalancı olduklarını bildirmekte ve amellerinin cezasına kavuşacaklarını ihtar buyurmaktadır.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Döndünüz O zaman ki Size Özür beyan edecekler

(Onlara döndüğünüz zaman size mazeret beyan edeceklerdir) Ey Resulü Ekrem! Ey Eshabı Kiram! Cihadı müteakip o münafıkların yanına döndüğünüz zaman. Onlar ne için geri kaldıklarına dair size mazeret beyan edeceklerdir. Resulüm! Onlara

قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ

Size Asla inanmayacağız Mazerette bulunmayın De ki

(de ki: Mazerette bulunmayınız elbette size inanmayacağızdır) öyle asılsız, uydurma bir mazerette bulunmak da ayrıca bir kusurdur, elbette size inanmayacağızdır Sizin batıl mazeretinizi tasdik etmeyeceğizdir. Öyle hakikate aykırı bir mazeret kabul edilebilir mi?

قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ

Sizin haberlerinizi Allah Bize haber verdi Gerçekten

(muhakkak ki Allah Teâlâ sizin bir kısım hallerinizden bize haber verdi) yani şer ve fesada ait amellerinizden, hareketlerinizden Allah'ı Teâlâ bizi haberdar buyurdu bu hususa dair ilâhî vahiy tecelli etti.

وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Amellerinizi Allah Görecek Ve

(Ve sizin amellerinizi Allah Teâlâ ve Peygamberi görecektir) O nifak hallerinizden tövbe edecek misiniz, etmeyecek misiniz, bu zahir olacak, belli olacaktır,

ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Gizli olanı Bilene Döndürüleceksiniz Sonra

(Sonra gizliyi de aşikâreyi de bilene döndürüleceksiniz) Evet Kıyamet günü sizler gizliyi de aşikâreyi de bilene ve bütün münafıkların içlerinde sakladıkları yalanları, kuruntuları, düşmanlıkları bilen Yüce Yaratıcıya döndürüleceksiniz. Onun büyük mahkemesine sevk olunacaksınız.

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Artık size haber verecektir

(Artık o neler yapmış olduklarınızı size haber verecektir) artık o ezeli ilminden hiç bir şey saklı kalamayan o ezeli mabut da dünyada iken neler yapmış olduklarınızı size haber verecektir. Ne kadar nifakta, çirkin hareketlerde bulunmuş olduğunuzu teşhir ederek sizi lâıyk olduğunuz azaplara kavuşturacaktır.

&-Bir rivayete göre Tebük seferinden döndükten sonra Resulü Ekrem'in huzuruna gelerek böyle mazeret beyanında bulunanlar, seksen kadar münafıktan ibaret bulunuyormuş.

سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَاوِيَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

95.Yanlarına döndüğünüz zaman onları cezalandırmaktan vazgeçmeniz için size karşı Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir. Artık onlardan vazgeçiniz. Şüphesiz ki, onlar murdar şeylerdir. Ve onların varacakları yer, kazanır oldukları şeye bir ceza olmak üzere cehennemdir.

Bu mübarek ayetler, cihat dan geri kalmış olan münafıkların daha sonra özür beyan etmelerini yemin ile takviye etmek, bu suretle sorumluluktan kurtulup Müslümanların rızasını kazanmak isteyeceklerini, fakat onların herhalde lâîk oldukları ilâhi azaba kavuşacaklarını beyan buyurmaktadır.

سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ

Size Allah adına Yemin edecekler

(size karşı Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir) Ey Tebük seferinde bulunan mücahit Müslümanlar! Siz cihat dan sonra o münafıkların Yanlarına döndüğünüz zaman o münafıklar sizlere karşı Allah adına yemin ederler. Niçin

إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ

Kendilerinden Vazgeçmeniz için Onlara Döndünüz O zaman ki

(Yanlarına döndüğünüz zaman onları cezalandırmaktan vazgeçmeniz için) haklarında af ve bağış ile muamele yaparak onları cezalandırmaktan vazgeçmeniz için sizlere karşı Allah Teâlâ'ya yemin edeceklerdir. Gösterdikleri mazereti bu suretle kuvvetlendirmek isteyecektir.

فَاعْرِضُوا عَنْهُمْ

Onlardan Artık yüz çevirin

(Artık Siz de onlardan vaz geçiniz) onlardan uzak durunuz, onlar zaten lâîk oldukları cezalara uğrayacaklardır,

إِنَّهُمْ رَجِسٌ

Pisliktir Şüphesiz onlar

(şüphesiz ki, onlar murdar şeylerdir) Ruh pisliğine yakalanmış kimselerdir. Cismani pisliklerden kaçınmak lazım olduğu gibi öyle ruhani pisliklerden de sakınmak elzemdir.

وَمَاوِيَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeylere ki Ceza olarak Cehennemdir Barınakları Ve

(Ve onların varacakları yer, kazanır oldukları şeye bir ceza olmak üzere cehennemdir) Ve onların varacakları yer öldükten sonra atılacakları azap yurdu, onların dünyada iken kazanır oldukları şeye küfür ve nifaka, yalan yere özür dileyerek yemin etmelerine bir ceza olmak üzere cehennemdir onlar sonunda öyle bir ateşin azabına uğrayacaklardır. Bu ceza onlara kâfidir, isterse onlar dünyada cezaya uğratılmasınlar

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

96.Size yemin ederler ki, onlardan razı olasınız. Siz onlardan razı olacak olsanız da şüphe yok ki. Allah Teâlâ o fasıklar olan taifeden razı olmaz.

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ

Kendilerinden Razi olmanız için Size Yemin edecekler

(Size yemin ederler ki, onlardan razı olasınız) Ey müminler o münafıklar Size yemin ederler mazeretlerine ait sözlerini and içerek kuvvetlendirmek isterler. Olur ki siz o münafıklardan razı olasınız onların haklarında yine evvelki gibi muamelede, iltifatta bulunasınız. Bununla beraber

فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ

Onlardan Rız olursanız Fakat eğer

(eğer siz onlardan diyelim rız olacak olsanız) onların özürlerini kabul etseniz de bu onlara fâide vermeyecektir. Zira

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğundan Rız olmaz Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ o fasıklardan olan taifeden rız olmaz) çünkü Cenabı Hak onların kalplerindeki nifak ve ayrılığı tamamen bilir, onları lâıyk oldukları cezaya kavuşturur. Artık onlar, mü'minleri aldatarak rızalarını celp edecek olsalar da bu onları o elem verici sondan elbette ki kurtaramaz. Asıl istenen selâmet ve saadete vesile bulunan Allah rızasıdır.

&-Rivayete göre Resulü Ekrem Hazretleri Tebük seferinden dönüp Medine'yi Münevvere ye gelince bir takım münafıklar ile görüşüp konuşmayınız diye ashabı kiramına emretmişti. İşte bu ayeti kerime o münafıkların hakkında nazil olmuştur. Artık hakikî bir mümin, bir münafığı, bir dinsizi nasıl dost tutabilir, onun kâfirce hal ve edvarından nasıl rız olabilir?

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

97.Bedeviler, küfürce ve nifakça daha beterdirlir. Ve Allah Teâlâ'nın Resulüne indirmiş olduğu kanunları bilmemeğe daha lâıyktırlar. Allah Teâlâ ise bilendir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek âyetler, Bedevi olan münafıkların daha cahilce hareketlerini, temennilerini bildirmektedir. Fakat bir kısım bedevilerin de güzel bir imana sahip olup Allah rızası için harcamada bulundukları ve onların ilâhi lutfı nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا

Nifakca Ve Küfürce Daha şiddetlidir Bedeviler

(Bedeviler, küfürce ve nifakça daha beterdirlir) yani: Arabistan'ın çöllerinde oturup kendilerine A'rab denilen bir takım taifeler, küfürce ve nifakça daha beterdirlir. Bunların küfür ve nifakı şehirlerde ikamet eden münafıklardan daha şiddetlidir,

وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ

Resulüne Allah İndirdi O şeylerin ki Hududunu Bilmemelerine Daha layıktır Ve

(ve Allah Teâlâ'nın Resulüne indirmiş olduğu kanunları bilmemeğe daha lâıyktırlar) bu bedeviler Allah Teâlâ'nın Resulüne indirmiş olduğu şeri hükümlerin, farzların, sünnetlerin hududunu derecelerini, ehemmiyetlerini bilmemeğe daha lâıyktırlar. Bunların bu hududu bilmemeleri haydi haydi sabittir. Çünkü bunlar medeni merkezlerden uzakta bulunmaktadırlar. Bilgin kimseler ile görüşmemektedirler. Özellikle peygamberin meclisinde bulunup Hz. Peygamber'e nazil olan Kur'anı Kerim ayetlerini işitmekten, mucizeleri görmekten mahrum bulunuyorlar, İşte onların bu durumları, kendilerini başkalarından ziyade nifaka, ayrılığa sevk etmektedir.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Ve

(Allah Teâlâ ise bilendir hikmet sahibidir) bedevilerin de başkalarının da hallerini, kalplerinde olanları tamamıyla bilir. Ve o Yüce Mabut hikmet sahibidir. Onun bütün emirleri, yasakları, kullarını sevaba ve cezaya kavuşturması hikmete, menfaat a dayanmaktadır.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

98.Ve bedevilerden öyleleri vardır ki, harcayacağı şeyi bir ziyan sayar. Ve sizin hakkınızda hâdiselerin gelmesini bekler. Kötü bir hâdisе onların üzerlerine olsun. Ve Allah Teâlâ tam manasıyla işiticidir ve bilicidir.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا

Zarar infak eder O şeyi ki Edinir O kimse ki Ve Bedevilerden vardır

(Ve bedevilerden öyleleri vardır ki, harcayacağı şeyi bir ziyan sayar) Onlardan öyleleri vardır ki riyakârca bir halde bulunurlar, Hak Rızası için değil, sadece gösteriş için mallarını sarf ederler, sonra da o harcadığı şeyi bir ziyan sayar bir ceza bir zarar, bir hüsrân telâkki eder. Çünkü onun karşılığında bir sevaba nail olacağına inanmış değildir. Ve o münafık yok mu Ey Müslümanlar!

وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ

Belalar Size Bekler Ve

(Size belalar gelmesini bekler) Sizin hakkınızda hâdiselerin inkılâpların, kendisinden kaçınılamayacak musibetlerin gelmesini beklerler. Müslümanların hakkında bu kadar kötülük ister olmaktan geri durmaz,

عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ

Kötü Bela Kendilerine olsun

(Kötü bela onların üzerlerine olsun) O Müslümanların aleyhine istedikleri felâketler, feci durumlar o münafık bedevilerin üzerlerine olsun Âmin. İşte onlar böyle bir bedduayı hak etmişlerdir.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ tam manasıyla işiticidir ve bilendir) Bundan dolayı o münafıkların müminler aleyhine ne söylediklerini, ne münafıkça lâkırdılarda bulunduklarını tamamen işitir, bilir, ona göre haklarında ceza verir.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

99.Ve bedevilerden öylesi de vardır ki. Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman eder ve harcayacağı şeyi Allah Teâlâ katında yakınlığa ve Peygamberin dualarına vesile edinir. Haberinizi olsun ki, onlar kendileri için bir yakınlıktır. Elbette Allah Teâlâ onları rahmetinin içine girdirecektir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ yarlıgayıdır, esirgeyicidir.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman eder O kimse ki Bedevilerden vardır Ve

(Ve bedevilerden öylesi de vardır ki. Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe iman eder) onlar nifaktan ayrılıktan beri, temiz bir inanca sahiptirler. Onlar ki Allah Teâlâ'ya ve ahiret gününe iman eder dinî esaslara inanır, riayette bulunur

وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Yakınlıklar Infak eder O şeyi ki Edinir Ve

(ve infak ettiği şeyi Allah Teâlâ katında yakınlık edinir) yani infak ettiği şeyi öyle riya için değil, sırf Allah Teâlâ katında manevi bir yakınlığa

وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ

Peygamberin dualarına Ve

(ve Peygamberin dualarına) evet Peygamberin mübarek dualarına kavuşmak için bir vesile edinir. Böyle yüksek bir gaye uğrunda malî ve bedenî fedakârlıkta bulunur durur. Nitekim "Cüheyne" ve "Müzeyne" kabileleri fertlerinden bir kısmı böyle güzel bir durumda bulunmuşlardır. Artık

أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ

Kendileri için Bir yakınlıktır Şüphesiz o Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, onlar kendileri için bir yakınlıktır) haberiniz olsun ki, o zatların hak yolunda yaptıkları harcamalar, verdikleri sadakalar kendileri için bir büyük yakınlıktır. Manevi yakınlığa bir vesiledir, Cenabı Hakkın rızasına kavuşmak için bir yakınlıktır, bir itaattir,

سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ

Rahmetine Allah Yakında onları Girdirecektir

(Elbette Allah Teâlâ onları rahmetinin içine girdirecektir) elbette Allah Teâlâ o halis, mümin kullarını rahmetinin içine girdirecektir. Onları o sonsuz olan rahmet der-yasından istifade eder kılacaktır, böyle manevi bir yakınlığa nail buyuracaktır.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ yarlıgayıcıdır esirgeyicidir) Mümin kullarının insanlık icabı meydana gelecek bir kısım günahlarını af eder ve örter. Ve o Yüce Yaratıcı esirgeyicidir güzel inanca sahip kulları hakkında ilâhi merhamet, ilâhi şefkati ziyade-siyle tecelli eder. Buna inanmışsınız.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

100.Muhacirler ile Ensardan ilk önce İslâmiyet'i kabul ile başkalarından öne geçenler ve onlara güzellikle tâbi olanlar var ya! Allah Teâlâ onlardan razı oldu, onlar da ondan razı oldular. Ve onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İçlerinde ebediyen baki olacaklardır. İşte bu, en büyük bir kurtuluştur.

Bu ayeti kerime, Müslümanlar arasında en yüksek mertebeye, fazilete sahip Allah rızasına nail, cennetlerle müjdelenmiş olan seçkin zatların kimlerden ibaret bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ

Ensardan Ve Muhacirlerden Başta gelenler Öne geçenler Ve

(Muhacirler ile Ensardan ilk önce İslâmiyet'i kabul ile başkalarından öne geçenler) Medine'yi Münevvere'ye hicret etmiş olan ashâbı kiram ile Medine'yi Münevvere ahalisinden olup İslâmiyet'i kabul ile muhacirlere yardım etmiş bulunan zatlardan İlk İslâmiyet'i kabul ile başkalarından öne geçenler. Diğer Müslümanlardan önce İslâm şerefine nail olanlar var ya! Ve Bir de

وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ

Güzelce Onlara tabi oldular O kimseler ki Ve

(ve onlara güzellikle tâbi olanlar) onlara yani: Muhacirini kiram ile ensarı kirama güzellikle tabi olanlar kıyamete kadar onların yolunda gidenler, o iki mübarek zümreyi dâima hayır ile anarak Allah Teâlâ onlardan razı olsun diye dua edenler veyahut daha sonra İslâmiyet'i kabul edip ashâbı kiram zümresine katılanlar var ya!

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

Ondan Razi olmuşlardır Ve Onlardan Allah Razi olmuştur

(Allah Teâlâ onlardan razı oldu, onlar da ondan razı oldular) Allah'ü Teala o üç zümreden her birinin itaatlerini kabul etti, amellerini takdire lâıyk gördü. O mübarek zümreler de o kerem sahibi, merhametli olan Yüce Allah'dan razı oldular. Kendilerine lütuf ve ihsan buyurmuş olduğu dünyevi ve uhrevi nimetlerden ve özellikle kendilerini her nimetin üstünde olan ilâhi rızasına nail buyurduğundan dolayı şükran borçlu olarak kalben fevkalâde haz almış bulundular.

وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetler Onlar için Hazırlamıştır Ve

(Ve onlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırladı) Ve Kerem Sahibi Yaratacı o seçkin zatlar için ebediyet âleminde altından ırmaklar akan cennetler bağlar, bahçeler, fevkalâde gönül açan ikametgâhlar hazırladı. Bugün bu cennetler mevcuttur Orada cismanî, ruhani nice nimetler vardır ve bunlar geçici değil, daimidir. Bu muhterem mü'min kullar o cennetlerin

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdırlar

(içlerinde ebediyen baki olacaklardır) artık bu nimetlerden hiçbir vakit mahrum kalmayacaklardır.

ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte budur

(İşte bu, en büyük bir kurtuluştur) bir kurtuluştur, bir ebedî saadettir.

&-Muhacirini kiramdan önceliğe sahip olan zatlar ya iki kibleye karşı namaz kılmış olanlardır. Veya Bedir savaşında bulunanlardır. Veya "Beyatul Rıdvan" da bulunanlardır. Veyahut hicretten evvel Müslüman olanlardır. Veya Resulüllah'ı ilk tasdik eden zatlardır ki: Erkeklerden Hz. Ebu Bekir, kadınlardan Hz. Hatice, gençlerden Hz. Ali, azatlı kölelerden Zeyid İbni Hars gibi zatlar ilk önce İslâm şerefine nail olmuşlardır. Allah onlardan razı olsun! "Beyatülrıdvan" için fetih süre'yi celilesi tefsirine bakınız!

&-Ensarı kiramdan önceliğe sahip olanlar da birinci, ikinci ve üçüncü akebe bey'atlerinde bulunan zatlardır. Şöyle ki: Hz. Muhammed'in Sallallahu Aleyhi ve Sellem Peygamberliğinin on birinci senesi hac mevsiminde Mekke'yi Mükerrerme dışında bulunan "Akabe" mevkiinde Medine'yi Münevvere ahalisinden ve Hazrec kabillesinden altı zat İslâmiyet'i kabul etmiş, Resulullah'a yardım edeceklerine söz vermişlerdi. İşte ensarı kiramdan ilk İslâmiyet'i kabul eden bu altı zattır. Peygamberliğin on ikinci senesinde de yine hac mevsiminde ve Akebe mevkiinde Medine'yi Münevvere halkından on iki zat Peygamberimizle görüşmüş, İslâmiyet'i kabul etmiş, İslâm hükümlerine riayet edeceklerine dair söz vermişlerdi. Bu da ikinci Akabe bey'atı bulunmuştur. Yüce peygamberliğin on üçüncü senesi de, Medine'yi Münevvere halkından İslâmiyet'i kabul etmiş olan yetmiş üç erkek ile iki muhterem kadın Mekke'yi Mükerrerme'ye gitmişler, yine Akabe mevkiinde Resulü Ekrem ile görüşmüşler, Resulullah'a her bakımdan hizmette bulunacaklarına dair söz vermişlerdi. İşte bununla da üçüncü Akabe bey'atı vaki olmuş, bunu müteakip Yüce Peygamber Hazretleri Medine'yi Münevvere'ye hicret buyurmuştur.

&-Bu ayeti kerime de gösterilen üç zümrenin neden Allah'ın rızasına mazhar oldukları sebebine geline: Bir kere muhacirini kiram, Resulü Ekrem'i ilk evvel tasdik eden, onun uğrunda her türlü zahmetlere, fedakârlıklara katlanan zatlardır.

Dinlerini muhafaza için yurtlarından, aşiretlerinden ayrılmışlar, her türlü meşakkatlere katlanmışlar, Resulü Ekrem'e fevkalâde bir bağlılık göstermişlerdir.

Ensarı kirama gelince: Bunlar birçok kimselerden evvel, Mekke'yi Mükerrerme'ye girerek Resulüllah'ı tasdik etmişler, Resulü Ekrem'i kendi yurtlarına davette bulunmuşlar, hicret eden din kardeşlerine pek çok yardımlar yapmışlardır, İslâmiyet'in yayılmasına pek çok çalışmışlardır. Mübarek muhacirler ile Ensar'a muhabbette bulu-

nanlar, onlara karşı güzelce muameleleri bir dini vazife telakki eyleyenler, onların vasıflarını daima düşünerek kendilerini rahmetle, Allah rızasına kavuşmak temennisiyle ananlar da İslâm dinine büyük bir bağlılık göstermekte bulunmuşlardır. Artık bu üç zümrenin hepsi de Allah'ın rızasına kavuşmak gibi büyük nimetine elbette lâyıktırlar. Yüce Allah hepsinden razı olsun!

وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُّوا عَلَى النَّفَاقِ لَا

تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ

101. Ve sizin etrafınızdaki Bedevilerden ve Medine halkından münafıklar vardır. Münafıklık üzerine sebat edip durdular. Onları sen bilmezsin, onları biz biliriz. Elbette onları iki kere cezalandıracağız, sonra da daha büyük bir azaba döndürüleceklerdir.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlarca bilinmeyen bir kısım münafıkların Medine'de ve çevresinde bulunduğunu ve onların iki kere azap göreceklerini, sonra da daha büyük bir cezaya uğrayacaklarını haber veriyor ve yapılacak tövbelerin Allah katında kabul edileceğini müjdeliyor.

وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

Medine Halkından vardır Ve Münafık olanlar Bedevilerden Çevrenizdedir O kimselerden vardır Ve

(Ve sizin etrafınızdaki Bedevilerden ve Medine halkından münafıklar vardır) Ey Medine'yi Münevvere'deki Müslümanlar! Sizin etrafınızdaki Bedevilerden ki, onlardan nice münafıklar vardır. Bunlar Cühende, Eşlem, Eşca ve Gıfar kabileleridir. Ve Medine ahalisinden münafıklar vardır bunlar, İslâmiyet'i kabul etmiş, değildirler.

مَرَدُّوا عَلَىٰ النَّفَاقِ

Nifak Üzerine Maharet kazanmışlardır

(münafıklık üzerine sebat edip duruyorlar) tövbe etmemişlerdir. Resulüm!

لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ

Onları biliriz Biz Onları bilmezsin

(onları sen bilmezsin onları biz biliriz) Onların birer münafık kimseler olduğunu sen bilmesin onlar nifaklarını son derece gizli tutarlar. Senin gibi pek büyük bir fetanet ve feraset sahibi olan bir zat bile onların münafıklığını anlayamaz. Fakat Ben Yüce Yarattıcı onların bütün sakladıklarını, nifaklarını tamamıyla bilmekteyim, elbette onları lâyık oldukları cezalara kavuşturacağım

سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ

İki defa Onlara yakında azab edeceğiz

(elbette onları iki kere azap edeceğiz) dünyada öldürülme ve esarete, ölünce de kabir azabına uğrayacaklardır. Hatta deniliyor ki: Bu münafıkların kimler olduğu daha sonra Resulüllah'a bildirilmiş, o Yüce Peygamber de bir cuma günü hutbe okurken cemaat arasında bulunan bu münafıklardan her birine hitaben: "Sen münafıksın, mescitten çık" diye emretmiş, onların durumlarının rezaleti böyle teşhir edilmiş, onlar mescit-i saadetten çıkarılmıştır. Bu birinci azaptır, ikinci azabı da kabirde göreceklerdi. O münafıklar

ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir azaba döndürüleceklerdir Sonra

(sonra da daha büyük bir azaba döndürüleceklerdir) bu da ahrette cehennemin ateşidir, İşte nifakın müthiş neticesi!

وَاخْرُؤْنَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ

عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

102.Ve günahlarını itiraf eden başkaları da iyi bir ameli diğer bir kötü ile karıştırmışlardır. Umulur ki, Allah Teâlâ onların tövbelerini kabul eder. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

وَاٰخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا

Kötü olan Bir başkasıyla Ve **Salih Bir ameli Karıştırdılar** **Günahlarını İtiraf ettiler** **Diğerleri** Ve

(Ve günahlarını itiraf eden başkaları da iyi bir ameli diğer bir kötü ile karıştırmışlardır) yani evvelce yapmış oldukları bir cihadı veya günahlarını itiraf etmiş olmalarını veya diğer güzel bir hareketlerini daha sonra diğer bir kötü ile ikinci bir cihada iştirakten geri kalmakla karıştırmışlardır. Artık hem sevabı gerektiren, hem de günahı gerektiren şeyleri yapmış bulunmaktadırlar.

عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّتُوبَ عَلَيْهِمْ

Onların Tövbesini kabul eder Allah **Umulur ki**

(Umulur ki Allah Teâlâ onların tövbelerini kabul eder) Elverir ki, onlar kusurlarını bilip tövbekâr olsunlar,

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

Çok merhamet edendir **Çok bağışlayandır Allah** **Şüphesiz**

(şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayandır, pek esirgeyendir) Tövbe edenlerin kusurlarını af eder ve örter, kendilerini rahmete, lütuf ve yardımına nail buyurur.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Tebük seferinden kaçınmış olan bir taife hakkında nazil olmuştur. Bunlar ya on üç veya sekiz veya beş veyahut üç kimse imiş. Bunlar, bu seferden geri kalanların aleyhinde nazil olan ayeti kerimeden haberdar olunca pek ziyade korkmuşlar, pişman olmuşlar, "biz yurdumuzda ağaçların gölgeleri altında ailelerimizle beraber rahat rahat yaşayalım da Resulü Ekrem ile ashabı kiramı cihada atılarak birçok zahmetlere katlansınlar. Bu nasıl olabilir? Diye pişmanlık göstermişler ve Resulüllah'ın Medine'yi Münevvere'ye dönüşü sırasında kendilerini mescidi şerifin direğine bağlamışlar "Yüce Peygamberimiz, bizi açıp kurtarmadıkça biz kendimizi bu bağdan kurtarmayacağız" diye yemin etmişler. Resulü Ekrem, Sallallahu aleyhi ve sellem de Medine'yi Münevvere'ye dönünce yüce adetleri üzere saadet mescidine girmiş, iki rekât namaz kılmış, bunların bu halini görmüş. Fakat "bir ilâhî emir olmadıkça ben bunların bu bağlarını çözemem" diye buyurmuştu. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, Resulü Ekrem de onları o halden kurtararak, tövbelerinin kabul edildiğini kendilerine müjdelemiştir.

Yine rivayet olunuyor ki: Bu zatlar, böyle tövbelerinin kabulünü öğrenince çok sevinmişler, mallarını Hz Peygamber'in huzuruna arz ederek: Biz bu mallar yüzünden geri kaldık, bunları kabul buyur, bizim adımıza fakirlere sadaka ver, bizim için af dileğinde bulun" diye rica etmişler. Fahri Âlem Hazretleri de: "Bana sizin mallarınızdan bir şey almam emir olunmadı" diye buyurmuş, bunun üzerine de şu 103 üncü ayet nazil olmuştur.

خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيَهُمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ اِنَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

103.Onların mallarından bir sadaka al, onunla kendilerini temizlemiş, tezkiye etmiş olursun. Ve onlara dua et, şüphe yok ki, senin duan onlar için bir sükûnettir ve Allah Teâlâ tam manasıyla işiticidir, bilicidir.

Bu mübarek âyetler, tövbelerin, sadakaların Allah katında makbul ve bir nice mükâfatların tecellisine vesile olacağını bildirmektedir. Hz. Peygamber'in duasına nail olmanın fâidesini ve Cenabı Hakkın yüce vasıflarını anlatmaktadır.

خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيَهُمْ بِهَا

Onunla Onları arındırırın Ve **Kendilerini temizlersin Bir sadaka Onların mallarından Al**

(Onların mallarından bir sadaka al, onunla kendilerini temizlemiş, tezkiye etmiş olursun) Resulüm! O günahlarından tövbe edenlerin mallarından bir sadaka al vere-

cekleri bir kısım mallarını kabul et. Onlardan alacağın sadaka ile kendilerini günahlardan, mala düşkünlük lekesinden temizlemiş pak, nezih bir hale getirmiş onları teziye etmiş olursun. Yani; Bereketi nail kılmış, amellerinin sevabını çoğaltmış, arttırmış, onları ihlâslı zatların derecelerine kavuşturmuş olursun. Resulüm!

وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ

Onlar için Bir sükûnettir Senin duan Şüphe yok ki Onlara Ve dua et

(Ve onlara dua et, şüphe yok ki, senin duan onlar için bir sükûnettir) Haklarında istiğfarda bulun. Cenabı Hak malınıza feyiz ve bereket versin gibi bir temennide bulunmak, bir muhabbet, bir hayır isterlik nişanesidir, Ey Yüce Peygamber! şüphe yok ki, senin duan sayesinde nefisleri rahat eder, kalpleri mutmain olur, tövbelerinin kabul edildiğini anlayarak neşelenirler.

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkiyla işitendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ tam manasıyla işiticidir bilicidir) Duaları da yapılan tövbeleri de, günahların itiraf edilmesini de işitir ve o kerem sahibi mabut bilicidir. Kullarının amellerini, pişmanlıklarını, niyetlerini bütün hareketlerini tamamen bilir. Buna inanmışızdır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ

التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

104.Onlar bilmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ, o kerem sahibi mabut kullarından tövbeyi kabul eder ve sadakaları alır. Ve şüphe yok ki tövbeleri kabul eden, pek merhametli olan ancak Yüce Yaratıcıdır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ

Kullarından Tevbeyi Kabul eder Odur ki Allah Şüphesiz bilmediler mi?

(Onlar bilmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ, o kerem sahibi mabut kullarından tövbeyi kabul eder) O tövbe edenler bilmediler mi ki elbette bilmişlerdir ki, muhakkak Allah Teâlâ, o Yüce Mabut kullarından tövbeyi kabul eder. Halisane olan tövbeleri kabul buyurmak ilahlık şanınin gereğidir.

وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ

Sadakaları Alır Ve

(ve sadakaları alır) Ve fakirlere zayıflara hak rızası için verdikleri sadakaları alır. Yani: Kabul eder, karşılığında sevaplar ihsan buyurur,

وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli olan Tevbeleri kabul eden Odur Allah Şüphe yok ki Ve

(Ve şüphe yok ki Allah tövbeleri kabul eden, pek merhametli olandır) Kullarının yaptıkları halisane tövbeleri kabul eder ve onların günahlarını af buyurur. Ve Allah'ı Teâlâ pek merhametli olandır bütün mahlûkatını lütuf ve ihsanına nail kılan ancak o Yüce Yaratıcıdır. Artık öyle kerem sahibi, merhametli olan Allah Teâlâ'ya karşı isyana, onun emirlerine, hükümlerine muhalefete nasıl cesaret edilebilir? Onun rızasını tahsil için fedakârlıktan nasıl kaçınılabilir? Bu mübarek ayetleriyle insanları sadaka vermeğe, tövbe ve istiğfar etmeye teşvik buyurmuş olması da onun merhameti ilâhiyesinin bir eseri bulunmaktadır.

وَقُلْ اْعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

105.Ve de ki: Dilediğinizi yapınız. Elbette ki. Allah Teâlâ ve onun Peygamberi ve mü'minler sizin yaptıklarınızı göreceklerdir. Ve siz gaybı da, görüleni de bilen zata elbette döndürüleceksinizdir. Artık o da neler yapar olduğunuzu size haber verecektir.

Bu mübarek âyetler, insanları tövbeye teşvik, tövbeden kaçınanları da tehdit mahiyetini taşımaktadır. Cihat dan geri kalan bir taifenin de ya azaba uğrayacaklarını veya affa nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَقُلْ اَعْمَلُوا

Yapınız De ki Ve

(Ve de ki: yapınız) Resulüm O cihada katılmayanlara veya bütün insanlara hitaben de ki: Dilediğinizi yapınız tövbenin lüzumu, faidesi açıkça bildirilmiş olduktan sonra artık dilediğiniz amellerde bulununuz

فَسِيرَى اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Ve Resulü Ve Yaptığınızı Allah Artık görecek

(artık Allah Teâlâ ve onun Peygamberi ve mü'minler sizin yaptıklarınızı göreceklerdire) Şüphe yok ki, Cenabı Hakka hiç bir şey gizli kalmaz. Yüce Peygamber de mazhar olduğu ilâhi vahiy sayesinde bunları bilecektir. Temiz mü'minler de iyi kimselere karşı kalben muhabbette, bozguncu kimseler hakkında da nefretlerde bulunacaklardır.

وَسُتُرْدُونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Gizli olanı Hakkıyla bilene Yakında döndürüleceksiniz Ve

(Ve siz gaybı da, görüneni de bilen zata elbette döndürüleceksinizdir) Ve siz Ey insanlar! gaybı da, görüneni de bilen kendisine hiç bir şey gizli kalamayan zata Cenabı Hakka elbette öldükten sonra döndürüleceksinizdir. Bu muhakkaktır.

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz idiniz O şeyleri ki Artık size haber verecektir

(Artık o da neler yapar olduğunuzu size haber verecektir) O sizin zahir ve gizli bütün yaptıklarınızı bilen Yüce Yaratıcı da sizin dünyada iken neler yapar olduğunuzu size haber verecektir. O yapmış olduklarınıza göre sizi mükâfata ve cezaya uğratacaktır. Artık bu akıbeti düşününüz! Ne güzel bir teşvik ve ne müthiş bir tehdit!

وَأَخْرُونَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

106.Ve diğer bir takımı da Allah Teâlâ'nın emri için tehir edilmişlerdir. Ya onları cezalandıracak veya onların tövbelerini kabul buyuracaktır. Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir.

وَأَخْرُونَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ

Allah'ın Emrine Bırakılmış kimselerdir Diğerleri Ve

(Ve diğer bir takımı da Allah Teâlâ'nın emri için tehir edilmişlerdir) Ve diğer bir takımı da Medine ahalisinden ve bedevilerden olup da nifaklarından dolayı değil, sadece tembellikten ve rahata düşkünlükten dolayı Tebük seferinden geri kalan ve gelip de özür dilemede bulunmayan üçüncü bir kısım taife de var ya. Allah Teâlâ'nın emri için haklarında bildirilecek ilâhi hükmün gelmesini beklemek için tehir edilmişlerdir. Haklarında bir hüküm verilmemiştir. Cenabı Hak,

إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ

Onların Tevbesini kabul eder Veya onları cezalandıracak Ya

(Ya onları cezalandıracak veya onların tövbelerini kabul buyuracaktır) eğer tevbe etmezler ise o bulundukları hal üzere devam ederlerse Allah onları cezalandıracak. Veya niyetleri halis tövbeleri samimi olunca onların tövbelerini kabul buyuracaktır. Onları azaptan kurtaracaktır. Bütün bu olup olmaları Hak Teâlâ bilir

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir) ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ bilendir bütün kullarının hallerini hakkıyla bilmektedir, onların tövbe edip etmeyeceklerini de

bilmektedir. Ve Yüce Mabut hakîmdir kullarının haklarında her ne yapar, her he hükmederse bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır.

&-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre bu ayeti kerime, Tebük seferinden geri kalan Keab ibni Malik, Miravetübnür Rebi ve Hilâl ibni Ümiyye adında üç kimse hakkında nazil olmuştu. Bunun inmesi üzerine Resulü Ekrem, ashabı kiramını, hatta bunların kendi ailelerini de kendileriyle görüşmekten men buyurmuştu, haklarında bir karar verilmemişti. Bunlar da pek zor durumda kalmışlardı, bu hal elli gün devam etti, ardından tövbelerinin kabulüne dair bir ayeti kerime nazil oldu, bu zatların da tövbeleri kabul olundu.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

107.Ve o kimseler ki, zarar vermek için ve küfür için ve mü'minlerin aralarını ayırmak için ve evvelce Allah Teâlâ ile ve Resulü ile savaşa cüret etmiş olanı beklemek için bir mescit edindiler ve yemin de edeceklerdir ki: Biz iyilikten başka bir şey kastetmedik. Allah Teâlâ ise şahitlik eder ki, onlar şüphe yok yalancı kimselerdir.

Bu mübarek âyetler de Müslümanların aralarını ayırmak, onlara zarar vermek için münafıkların din adına başka bir hileye başvurmuş olduklarını teşhir etmektedir. Onların öyle kötü bir maksatla yaptırmış oldukları bir mescidde değil, sırf Hak rızası için yaptırılmış bir mabede devamın lüzumunu şöylece göstermektedir.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Arasını Ayırmak Ve **küfür için** Ve **Zarar vermek için** **Bir mescid Edindiler** **O kimseler ki** Ve **(Ve o kimseler ki, zarar vermek için ve küfür için ve mü'minlerin aralarını ayırmak için mescit edindiler)** O Münafıklardan on iki şahıs ki, Müslümanlara Küba mescidine devam eden mü'minlere zarar vermek için. Ve nifaklarını kuvvetlendirmek Resulü Ekrem'in aleyhinde bulunmak için. Ve mü'minlerin Küba mescidinde namaz kılan Müslümanların arasına ayrılık düşürmek için mescit yaptılar.

وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Resulü ile Ve **Allah ile Harb etti** **O kimseye ki Gözetleme yeri** Ve

(ve evvelce Allah Teâlâ ile ve Resulü ile savaşa cüret etmiş olanı beklemek için) yani: İslâm dinine düşmanlıkta bulunmuş, Resulüllah'a rakip kesilmek istemiş olan fasık bir rahip olan Ebu Âmir'in gelip kendilerine imamlıkta bulunması için bir mescit edindiler ki: Buna mescidi dırar denilmiştir.

وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ

İyilik Ancak İstemedik **Elbet yemin edecekler** Ve

(ve yemin de edeceklerdir ki: Biz iyilikten başka bir şey kastetmedik) Bu münafıklar, sonra da gelip yalan yere yemin edeceklerdir ki, biz bu mescidi yaptırmakla iyilikten başka bir şey kastetmedik. Bununla Müslümanlara kolaylık göstermek istedik, Küba mescidine veya mescidi nebeviye gidemeyecek olan Müslümanlar burada namaz kılsınlar diye bunu yaptırdık.

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Yalancı kimselerdir **Şüphesiz onlar** **Şahitlik eder** Ve **Allah**

(Ve Allah Teâlâ ise şahitlik eder ki şüphesiz onlar yalancı kimselerdir) onların maksatları başkadır, Müslümanları parçalamaktır, Müslümanların aleyhinde bir dârunnedve ve bir nifak ocağı vücuda getirmektir.

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

108.Onun içinde ebediyen namaz kılma. İlk günden beri takva üzere kurulmuş olan bir mescit, elbette onun içinde namaz kılmana daha lâyıktır. Onun içinde öyle bir takımadamlar vardır ki, tertemiz olmayı severler. Allah Teâlâ da çok temizlenenleri sever.

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا

Ebediyen Onun içinde Durma

(Onun içinde ebediyen namaz kılma) Artık Habibim! Sen o Dırar mescidinin içinde ebediyen namaz kılma onu bir mabet tanıyarak içinde durma

لَمَسْجِدٍ أُسَسَّ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ

Gününden İlk Takva Üzere Kuruldu Elbette bir mescit ki

(Elbette ilk günden beri takva üzere kurulmuş olan bir mescit ki) yani: Küba mescidi veya Medine'yi Münevvere deki mescidi nebevi elbette muhakkak ki veya and olsun ki,

أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ

İçinde Durmana Daha layıktır

(onun içinde namaz kılmana daha lâyıktır) öyle sonradan güzel bir niyete bağlı olmaksızın yapılan bir mescide Yüce bir Peygamberin gidip durması, namaz kılması uygun değildir,

فِيهِ رَجُلٌ يُحِبُّ أَنْ يَتَطَهَّرُوا

Tamizlenmelerini Severler Erler ki Orada vardır

(Onun içinde öyle bir takımadamlar vardır ki, tertemiz olmayı severler) O takva üzerine tesis edilmiş olan mabedin, o Küba mescidinin içinde öyle bir takımadamlar samimi Müslümanlar vardır ki, tertemiz olmayı severler. Allah'ın rızasına kavuşmak için günahlardan, yerilmiş özelliklerden kaçınırlar, güzel ahlâk sahibi bulunurlar. Bunlar ensarı kiramdan seçkin bir cemaat demektir.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

Temizlenenleri Sever Allah Ve

(Allah Teâlâ'da çok temizlenenleri sever) yani: Maddi ve manevi kusurlardan kendilerini muhafazaya çalışanları ilâhi rızasına nail buyurur. Ne büyük bir mükâfat!

&-Malûm olduğu üzere Resulü Ekrem, Sallallahu Teâlâ Aleyhi Ve sellem Efendimiz, hicret buyururken rebiulevvelin ilk günlerinde idi ki, Medine'yi Münevvere'ye pek yakın olan Küba köyünde Beni Neccar'dan bir zatın hanesinde misafir olarak birkaç gün kalmıştı. Bu müddet içinde Küba mescidini yaptırdı. Bu İslâm cemaati için ilk yapılan mübarek bir mescittir. Daha sonra Küba köyünde bulunan on iki münafık orada başka bir mescit yapmışlar. Bunlar görünürde Müslümanlara bir kolaylık göstermek istemişlerdi. Fakat asıl maksatları Müslüman cemaati arasına ayrılık sokmak, orada toplanıp Müslümanların aleyhine çalışmaktı. Hatta İslâm düşmanı Ebu Amir adında bir rahip vardı ki, Huneyn gazvesinde yenilgiye uğrayan düşmanlar arasında bulunmuştu. Bu yenilgi üzerine Şam'a gitmiş, Kayser'den kuvvet alarak Müslümanların üzerine gelip saldırmak hülyasında bulunmuştu. Bu İslâmiyet düşmanı da o münafıklara haber göndermiş, kendisini yaptırdıkları mescide İmam tayin etmelerini istemiş, onlar ile beraber Müslümanların aleyhine çalışacağını bildirmişti. Fakat az sonra Şam tarafında gebermişti. Bu Dırar mescidini yapanlar! Tebük seferine gitmek üzere hazırlanmış olan Hz. Peygamber'e müracaat ederek yaptırdıkları mescit de namaz kılarak kendilerine dua etmesini melanetlerini saklamak maksadıyla rica etmişlerdir. Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz de: Ben şimdi yolculuk üzere bulunuyorum, inşallah dönünce gelir namaz kılarım diye buyurmuştu. Vaktaki Tebük seferinden döndü, o münafıklar yine müracaat ederek mescitlerine gitmesini istediler. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak Resulü Ekrem'in o nifak maksadıyla yapılmış olan bir mescide gidip namaz kılmasına Allah tarafından müsaade verilmemiş oldu. Sonra da bazı zatlar gönderilerek o mescit yıktırılıp yaptırılmıştır.

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

109.O halde binasını Allah Teâlâ'dan bir korku ve bir rıza üzerine kurmuş olan kimse mi hayırlıdır, yoksa binasını yıkılmakta bulunan bir yerin kenarı üzerine kurup da onunla beraber cehennem ateşi içine yuvarlanan kimse mi? Allah Teâlâ da zalimler olan bir kavmi hidayete erdirmez.

Bu mübarek ayetler yaptıkları hayır ve iyilikleri, güzel bir itikada, yüce bir maksada dayanarak yapmış olan kimseler ile onları münafıkça bir fikre, bir gayeye dayanarak yapan kimseler arasındaki farkı fevkalâde edebî, müte'sirli bir üslûp ile bildirmektedir. Ve münafıkların meydana getirdikleri şeylerin kendi yüreklerinde sürekli bir korku ve endişeye sebep olacağını ihtar eylemektedir.

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ

Hayırlıdır Bir rıza Ve Allah'dan Sakınma Üzerine Binasını Kurdu O halde o kimse mi ki

(O halde binasını Allah Teâlâ'dan bir korku ve bir rıza üzerine kurmuş olan kimse mi hayırlıdır) yani Mescidi Dırası yapan münafıkların halleri bilindikten sonra. Artık binasını her türlü günahlardan sakınarak Allah'ın rızasına kavuşma temennisi gibi manevi bir esas üzerine kurmuş olan kimse mi hayırlıdır. Kendi hakkında ve insanlık hakkında faidelidir.

أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ

Yıkılacak olan Bir ucurum Kenarına Binasını Kurdu O kimse mi ki Yoksa

(yoksa o kimsemi ki binasını yıkılmakta bulunan bir yerin kenarı üzerine kurup da) yani mescidi Dırar gibi bir yapısını yıkılmakta bulunan bir yerin kenarı üzerine kurup da yani: Gösteriş maksadıyla, dünyevi bir menfaat hırsıyla Müslümanların arasına ayrılık sokmak arzusu ile yapıp da

فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ

Cehennem Ateşine Onunla Yuvarlandı Ve

(onunla cehennem ateşi içine yuvarlandı) öyle batıl bir maksada, bir gayeye dayanan binasıyla birlikte cehennem ateşi içine yuvarlanan kimse mi hayırlıdır? İşte şüphe yok ki, hayır ve saadet, öyle selâmet dairesinde yaşayan kimsede tecelli eder. Bilâkis zelilce bir şekilde cehennem ateşine düşüp giden bir şahısta ise hayır ve selâmet adına hiçbir şey tasavvur edilmez. İşte temiz itikatlı Müslümanlar ile münafıklar arasındaki fark! Evet... Münafıklar, zalim kimselerdir. Kendi kötü hareketleriyle hem kendi nefislerine, hem de diğer insanlara karşı zulüm etmekte bulunmuşlardır.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Allah Teâlâ da zalim olan bir kavmi hidayete erdirmez) Onları hayır ve saadete kavuşturmaz. Bilâkis onları cehennem vadilerinde ateşlere düşürmüştür.

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

110.Onların kurmuş oldukları bina, onların gönüllerinde bir şüphe olarak yok olmayacaktır. Meğerki gönülleri parça parça olsun. Ve Allah Teâlâ bilendir, hikmet sahibidir.

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ

Kalblerinde Bir şüphe olarak Bina etti O ki Onların binaları Yok olmaz

(Onların kurmuş oldukları bina, onların gönüllerinde bir şüphe olarak yok olmayacaktır) O mescidi Dırası yapan münafıkların kurmuş oldukları bina münafıkça bir maksattan dolayı mescit adıyla meydana getirdikleri müessese onların gönüllerin-

de bir şüphe, bir vesvese, bir şek ve töhmet olarak yok olmayacaktır. Onların o yapmış oldukları bina, yıkılsa da yıkılmasada onları daima endişe içinde bırakacaktır. Kendi münafıkça hallerini Resulüllah'ın bilmiş olduğunu, haklarında nasıl bir muamele yapılacağını düşünüp duracaklardır.

إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ

Kalbleri Parçalanmasıyla Ancak

(İsterse, gönülleri parça parça olsun) Kendilerinde düşünebilmek, anlayabilmek kabiliyeti kalmasın. Ancak onlar yaşadıkça korkular, düşünceler içinde kalacaklardır.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ bilendir hikmet sahibidir) Her şeyi tamamen bilir, onların o münafıkça halleri de Cenabı Hakça bilinmektedir. Ve o Yüce yaratıcı hikmet sahibidir bütün emirleri, hükümleri, hikmet ve menfaate dayanmaktadır. O münafıklar hakkında gelecek olan ilâhî emir de bu hikmet cümlesindendir. Artık durumlarının sonunu düşününler!

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

111.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ mü'minlerden nefislerini ve mallarını cennet muhakkak onların olması karşılığında satın almıştır. Allah Teâlâ yolunda savaşıacaklar da öldürecekler ve öldürüleceklerdir. Onların öyle cennete konulmaları, Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran'da zikredilmiş, hak olan bir ilâhî vaat dir. Ve sözünü Allah Teâlâ'dan daha fazla yerine getirebilen kim vardır? Artık yapmış olduğunuz o alışverişten dolayı size müjdeler olsun ve işte bu, en büyük bir kurtuluştur. Bu ayeti kerime, hak yolunda yapılan savaşların sahiplerine ne kadar faydalı olacağını müjdelemekte ve mü'minleri din yolunda fedakârlığa şöylece teşvik buyurmaktadır:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ

cennet muhakkak onların olması karşılığında Mallarını Ve Nefislerini Mü'minlerden Satın almıştır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ mü'minlerden nefislerini ve mallarını cennet muhakkak onların olması karşılığında satın almıştır) Şüphe yok ki Allah Teâlâ mü'minlerden Cenabı Hakka ve onun Peygamberine ve o Yüce Peygamberin tebliğ etiği şeyle iman edenlerden nefislerini ve mallarını, cennet muhakkak onların olması karşılığında satın almıştır. Yani: Hak yolunda nefisleriyle, mallarıyla fedakârlıkta bulunacak mü'minler için yarın ahiret âleminde cennetler ihsan buyrulacaktır. Onlar dünyadaki o amellerinin karşılığında böyle mükâfata kavuşacaklardır.

Bilinmektedir ki: İnsanların da, diğer bütün mahlûkların da olanca varlığı Cenabı Hakkın lutfunun eseridir. Hepsine de hakikaten sahip olan Allah'u Teâlâ'dır. Bundan dolayı Allah'u Teâlâ hiç bir şeyi satın almaya muhtaç değildir. O böyle bir ihtiyaçtan uzaktır. Ancak böyle satın almak gibi tabirler, Cenabı Hakka göre birer misal getirme kabilindendir, o Kerem Sahibi Yaratıcının lutfunun bir işaretidir. Kullarının hak yolundaki fedakârlıklarını Cenabı Hakkın büyük mükâfatlarla karşılaması, bir nevi alışveriş kabilinden gösterilmiş, kulların bu fedakârlıklarına büyük bir kıymet verilmiş oluyor. Evet... Mü'minler böyle bir iltifata lâyıktırlar. Çünkü onlar

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ

Öldürülecekler Öldürecekler Allah Yolunda Savaşır

(Allah Teâlâ yolunda savaşıacaklar da öldürecekler ve öldürüleceklerdir) İslâm dinî uğrunda savaşıacaklar da savaş meydanlarına atılacaklarda hem din düşmanlarını öldürecekler hem de o uğurda öldürüleceklerdir şehit düşeceklerdir. Hakkın Rızasını kazanmak için böyle fedakârlıklarda bulunacaklardır. Onların cennete konulmaları

وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ

Kur'an'da Ve İncil'de Ve Tevrat'ta Hak olarak Kendi üzerine Bir vaat dir

(Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da hak olan bir vaat dir) O mücahitlerin öyle cennete konulmaları hakkındaki Allah'ın vadi Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran'da zikredilmiş bu semavi kitaplarda tesbit edilmiş hak olan bir ilâhî vaat dir ki, mutlaka gerçekleşecektir.

وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Sözünde Daha vefalı Kimdir Ve

(Ve sözünü Allah Teâlâ'dan daha fazla yerine getirebilen kim vardır?) Elbette hiçbir kimse Cenabı Hak'tan fazla sözünü yerine getirmeye güç yetiremez. Hak Teâlâ her şeye tam anlamıyla kadirdir, kullarına vaat ettiği şeye engel olabilecek hiçbir kuvvet bulunamaz.

فَاسْتَبْشِرُوا بِالَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ

Onunla Alış veriş yaptınız O ki Alış verişinden dolayı Öyle ise sevinin

(Artık yapmış olduğunuz o alışverişten dolayı size müjdeler olsun) Artık Ey mü'minler! Cenabı Hak ile yapmış olduğunuz o alış verişten nefsiniz ve mallarınız karşılığında cenneti satın almış olduğunuzdan dolayı size müjdeler olsun. Siz bu ilâhi müjdeden dolayı sevinin, neşeleniniz,

وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş Odur işte bu Ve

(ve işte bu, en büyük bir kurtuluştur) ve işte böyle bir lütuf'a ulaşmak en muazzam bir nimettir, bir kurtuluş ve selâmettir. Ne mutlu bu müjdeye kavuşanlara! İşte hak yolunda yapılan samimi cihadın ebedi mükâfatı böyle pek büyüktür.

&-Rivayete göre Akabe gecesinde ensarı kiramdan yetmiş zat, Resulüllah ile beyatte bulunmuş yani: Onu tasdik ile kendisine bağlılık göstereceklerine dair söz vermişlerdi. Bunlardan "Abdullah İbni Revahe" namındaki zat "Ya Resulüllah! Rabbin için ve kendi nefsin için dilediğini şart koş demiş Yüce Peygamber de "Rabbim için ibadet edip ona ortak koşmayınız, nefsim için de siz kendi nefsinizi, malınızı neden men eder iseniz beni de ondan men eyleyiniz" diye buyurmuş. Ensarı kiram da "biz böyle yaparsak bizim için ne vardır" diye sormuşlar, Resulü Ekrem de "cennet vardır" deyince O Seçkin Ensâr Beyatımız, faideli oldu, bize kazanç temin etti, artık biz bunu asla bozmayın" demişler. Bunun üzerine de bu ayeti kerime nazil olmuştur.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

112. Onlar tövbe edenlerdir, ibadette bulunanlardır, hamt edenlerdir, oruç tutanlardır, rükû'a, secdeye varanlardır, iyilik ile emir ve kötülükten alıkoyanlardır ve Allah Teâlâ'nın sınırlarını koruyanlardır. İşte o müminleri müjdele

Bu ayeti celile cennet ile müjdelenmiş mü'minlerin pek yüksek olan dokuz vasfını beyan buyurmaktadır.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ

Secde edenler Rükû edenler Oruç tutanlardır Hamt edenlerdir İbadette bulunanlardır Tövbe edenlerdir

(Onlar tövbe edenlerdir, ibadette bulunanlardır, hamt edenlerdir, oruç tutanlardır, rükû'a, secdeye varanlardır) Onlar Nefisleri ve malları karşılığında cenneti satın almış olan samimi mü'minler tövbe edenlerdir küfür ve isyandan kaçınıp tövbe ve istiğfar edenlerdir. **İbadette bulunanlardır:** Cenabı Hakka tam bir samimiyetle ibadete devam eyleyenlerdir. **Hamt edenlerdir:** Hak Teâlâ'nın verdiği dünyevi uhrevi nimetlerden dolayı kalp ve lisan yönünden şükre çalışanlardır, tesbih ve tehmitle bulunanlardır. **Oruç tutanlardır:** Farz ve nafil oruçlara devam edenlerdir. **Rükû'a secdeye varanlardır:** Namaz kılanlardır, Cenabı Hakka son derece hürmet için, kulluk için rükû'a ve secdeye kapananlardır,

الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Men edenler Ve İyiliği Emredenler

(iyilik ile emir ve kötülükten alıkoyanlardır) Din bakımından güzel, istenen şeyleri halka tavsiye eden din yönünden çirkin ve yasak olan şeylerden halkı men etmeğe çalışanlardır.

وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ

Allah'ın Hududunu Muhafaza edenlerdir Ve

(Ve Allah Teâlâ'nın sınırlarını koruyanlardır) inancına göre, ibadetlere, muamelelere dair olan İslâmi hükümleri koruyanlardır. Bu pek önemli dokuz özelliği taşıyanlar hakikaten cennete lâayık zatlardır.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Müjdele Ve

(İşte o müminleri müjdele) İşte Resulüm! Sen bu yüksek özellikleri taşıyan o mü'minleri müjdele. Artık onlar için ne büyük nimetler, mükâfatlar vardır, onlara müjdele.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ

بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

113. Peygamber için ve iman edenler için uygun değildir ki, müşrikler hakkında af talebinde bulunsunlar. İsterse akrabaları olsunlar. Onların cehennem ehli oldukları kendilerine açıkça belli olduktan sonra

Bu mübarek ayetler, kâfirler ile öldüklerinden sonra da alâkadar olmanın caiz ve haklarında af talebinde bulunmanın meşru olmadığını gösteriyor bu yasaklamanın İslâm dinine mahsus olmayıp İbrahim dininde de mevcut olduğuna işaret buyuruyor.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler için ki Ve Peygamber için Uygun değildir

(Peygamber için ve iman edenler için uygun değildir) evet Peygamber için ve iman edenler için sahih, doğru, Allah'ın hükmüne uygun değildir ki,

أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ

Müşrikler için Mağfiret dilemeleri

(müşrikler hakkında af talebinde bulunsunlar) yani: Küfür ve şirk üzere ölmüş olanlar veya küfür ve şirk üzere sebat edip duranlar hakkında af talebinde bulunsunlar. Çünkü bunların bu halde affa ulaşamayacakları Allah'ın bir hükmü gereğidir.

وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ

Akrabalık Sahibi Olsalar Veleve ki

(İsterse akrabaları olsunlar) O kâfirler, müşrikler o af talebinde bulunan kimsenin isterse akrabaları olsunlar kendilerinin anaları, babaları amcaları bulunsunlar. Bu afın böyle caiz olmaması

مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem Ehlidirler Şüphesiz onlar Kendilerine Belli oldu O şeyin ki Ardından

(Onların cehennem ehli oldukları kendilerine açıkça belli olduktan sonra) o akrabadan olan dinsizlerin cehennem ehli oldukları yani küfür ve şirk üzere öldükleri kendilerine belli olduktan sonra artık af talebinde bulunmaya mahal kalmamış olur. Fakat bir mü'min zat, daha dünyada bulunup duran bir kâfirin imana kavuşmak suretiyle Allah'ın affına ulaşmasını temenni edebilir. Nitekim bütün dinsizlerin imanı kabul edip de ahiret azabından kurtulmaları hakkında dua ederiz. Fakat herhangi bir şahsın kâfir olduğu halde affa kavuşması asla temenni edilemez. Çünkü öyle dinsizlerin ilâhi affa kavuşamayacakları Allah tarafından kesin şekilde beyan buyrulmuştur.

&-Bir rivayete göre ashabı kiramdan bazıları şirk üzere ölmüş olan yakınları hakkında af talebinde bulunmuşlardı. Bunu müteakip bu ayeti kerime nazil olmuş, böyle bir af istemenin caiz ve fayda verici olmadığı bildirilmiştir.

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ
لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

114.İbrahim'in babası için af dilemesi ise ancak ona yapmış olduğu bir vaat den dolayı idi. Ne zaman ki onun Allah için bir düşman olduğu kendisine belli oldu. Hemen ondan beri oldu. Şüphe yok ki, İbrahim elbette çok ah vah eden yumuşak tabiatlı bir zat idi.

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ

Babası için İbrahim'in Mağfiret dilemesi Değildi Ve

(İbrahim'in babası için af dilemesi ise) İbrahim'in babası Azer hakkında af dilemesi ise bu yasaklamaya aykırı değildir. Babası hakkında İbrahim Aleyhisselam'ın af talebinde bulunması

إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ

Ona Onu söz verdi Bir vaatden dolayı ki Ancak

(ancak ona yapmış olduğu bir vaat den dolayı idi) yani: Hz. İbrahim, vaktiyle babasına demişti ki: Senin hakkında iman konusunda başarılı olman için elbette dua edip af talebinde bulunacağım. Bu bir vaat idi veyahut İbrahim Aleyhisselam'ın babası: Allah'ın dinini kabul edeceğine dair söz vermişti, böyle bir vaat de bulunmuştu. İşte bundan dolayı Hz. İbrahim af isteğinde bulunmuştu.

فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ

Allah'a Bir düşmandır Gerçekten o Kendisine belli oldu Fakat ne zaman ki

(Ne zaman ki onun Allah için bir düşman olduğu kendisine belli oldu) Ne zaman ki babasının Allah için bir düşman olduğu küfür üzere ölmesiyle veya Cenabı Hakkın vahyen bildirmesiyle İbrahim Aleyhisselam'a belli oldu Hz. İbrahim de hemen

تَبَرَّأَ مِنْهُ

(ondan beri oldu) hakkındaki af talebine son verdi, yoksa babasının küfür üzere öldüğünü bildiği halde onun için af isteğinde bulunmuş değildir. Belki, daha küfür üzere ölmeden onun imana kavuşarak ilâhi affa ulaşmasını temenni etmiş bulunuyordu.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

Yumuşak huyludur Elbette çok duygulu İbrahim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, İbrahim elbette çok duygulu yumuşak tabiatlı bir zat idi) İbrahim Aleyhisselam elbette birçok dua ve niyazda bulunan yumuşak tabiatlı, eza ve cefaya tahammül gösteren, yumuşaklıkla muameleye devam eden bir zat idi.

İşte onun bu ahlâki fazileti idi ki, kendisini en sert tabiatlı olan babası hakkında af istemeye sevk etmişti.

&-Bir rivayete göre Hz. Ali radiallahü Teâlâ anh, bir Müslüman'ın müşrik olan ana ve babası hakkında af isteğinde bulunduğunu görmüş: "Sen müşrik oldukları halde onlar için af talebinde bulunur musun" diye buyurmuş. O da demiş ki: İbrahim Aleyhisselam, anası, babası müşrik oldukları halde onlar için af isteğinde bulunmuş değil midir? Hz. Ali, bu hadiseyi Resulü Ekrem'e arz etmiş, bunun üzerine bu ayeti celile nazil olmuştur.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

115.Allah Teâlâ bir topluluğu doğru yola ilettikten sonra onlara sakınacakları şeyi açıkça bildirmediği onları sapıklığa düşürecek değildir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ her şeyi tamamıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, müşrikler için af talebinde bulunmanın men edilmesi hakkındaki ilâhi emir gelmeden evvel yapılmış olan af isteklerinden dolayı mü'minlerin sorumlu olmayacaklarını bildiriyor ve öyle müşriklerden alâkalarını kesecek olan mü'minlerin Allah'ın yardımına kavuşacakları için öyle müşriklerin yardımlarından mahrum kalacaklarını düşünmelerine sebep bulunmadığına işaret buyuruyor.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا

Bir kavmi Dalalete düşürecek Allah Değildir Ve

(Allah Teâlâ bir topluluğu sapıklığa düşürecek değildir)

بَعْدَ إِذْ هَدَيْهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar O şeyleri ki Onlara Açıklayıncaya dek Taki Kendilerini hidayete erdirdi O vakitten sonra ki

(doğru yola ilettikten sonra onlara sakınacakları şeyi açıkça bildirmediği) onları İslâmiyet'e nail buyurduktan sonra onlara yasak olan şeylerin nelerden ibaret bulunduğunu yeteri derece beyan buyurmadıkça o doğru yola erdirmiş olduğu kullarını bilahare yasaklanacak ve men edilecek şeyleri evvelce yapmış olduklarından dolayı sapıklığa düşürecek değildir. Dalalette olanlar hakkında yapacağı şeyi onların haklarında da yapacak değildir.

Meselâ: Şarap içilmesi bilahare yasaklanmıştır. Bu yasaktan evvel onu içmiş olanlar bundan mesul olmayacaklardır. Elverir ki, bu yasaktan sonra içmesinler. İşte müşrikler hakkındaki af talebinde bulunmanın yasaklanmasına dair hüküm gelmeden evvel yapılmış olan af isteklerinden dolayı da bunu yapan Müslümanlara bir mesuliyet gerekmecektir,

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki Allah Teâlâ herzeyi tamamıyla bilicidir) Artık ey müminler! Sizin için yapılması uygun olup olmayan şeyleri de bilir beyan buyurur. Bu açıklamadan evvel yapmış olduğunuz şeylerden dolayı sizi ilâhî rahmetinin bir eseri olarak sorumlu tutmaz.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

116.Muhakkak ki; Allah Teâlâ, bütün göklerin ve yerin mülkü onundur. Diriltir de, öldürür de. Ve sizin için ondan başka ne bir dost vardır, ne de bir yardımcı.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki; Allah Teâlâ, bütün göklerin ve yerin mülkü onundur) Muhakkak ki Allah Teâlâ Öyle bir kâinatın Yaratıcısıdır ki, bütün göklerin ve yerin mülkü bir ortak ve benzeri olmaksızın tamamen onundur. O Yüce Mabudundur. Bütün varlıklar onun mülkü, hâkimiyeti altında bulunmaktadır. O Ezeli Yaratıcı

يُحْيِي وَيُمِيتُ

Öldürür Ve Hayat verir

(diriltir de öldürür de) dilediği kulunu iman ile yaşatır, iman ile öldürür ve dilediği diğer bir kulunu da küfür üzere yaşatır, küfür üzere öldürür. Onun ilâhi fiillerine kimsenin itiraza salahiyeti yoktur,

وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ

Bir dost Allah'dan Başka Sizin için yoktur Ve

(Ve sizin için ondan başka ne bir dost vardır) Ey insanlar! Sizin için ondan başka ne Hakiki, daimi bir dost, bir koruyucu vardır ki, sizi koruyabilsin.

وَلَا نَصِيرٍ

(ne de bir yardımcı) Ne de ondan başka hakikî bir halde bir yardımcı bir muavin vardır ki, sizi ilâhi azaptan kurtarabilsin. Artık bir kısım müşriklerin yardımlarından vesaireden mahrum kalacağınızı düşünmenize mahal yoktur.

&-Rivayete göre bu af talebinde bulunmanın yasaklanması hakkındaki ayet nazil olunca bir kısım mü'minler vaktiyle yapmış oldukları af talebinden mesul olacaklarını düşünerek korkmuşlardı. Bazı mü'minler de müşrik olan yakınlarından alâkalarını büsbütün kesince onların yardımlarından mahrum kalacaklarını düşünmeğe başlamışlardı. Bunun üzerine bu iki ayeti celile nazil olmuş, onlara teselli vermiştir.

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

117.And olsun ki. Allah Teâlâ, Peygambere ve o güçlük zamanında ona tâbi olan muhacirler ile ensâra tövbe nasip etti. Onlardan bir gurubun kalpleri az kalsın eğilecek bir hâle geldikten sonra tövbelerini kabul buyurdu. Şüphe yok ki, onların hakkında o, çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.

Bu mübarek ayetler, pek meşakkatli olan Tebük gazvesi sebebiyle meydana gelen ve terki daha uygun bulunan bazı hâdiselerden dolayı Resulü Ekrem ile ashabı kiranın ilahi affa uğramış olduklarını ve kısacası savaştan geri kalıp da bilahare pişmanlık gösteren üç zatın da tövbelerinin kabul buyrulmuş olduğunu şöylece kendilerine müjdelemektedir.

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ

Ensara Ve Muhacirlere Ve Peygambere Allah tevbe nasib etti And oldun gerçekten

(And olsun ki Allah Teâlâ, Peygambere muhacirler ile ensâra tövbe nasip etti) And olsun ki muhakkak ilâhi bir lütuftur ki Allah Teâlâ Peygambere muhacirler ile ensâra tövbe nasip etti.

الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ

Güçlük Zamanında Ona tabi oldular Onlar ki

(ve o güçlük zamanında ona tâbi olan) o güçlük saatinde o Tebük seferi esnasındaki nakil vasıtalarının, gıda maddelerinin vesairenin noksanlığından dolayı pek meşakkatli olan bir sefer esnasında o Yüce Peygamber'e tâbi olan muhacirler ile ensâra Allah tövbe nasip etti.

Yani: Resulü Ekrem Hazretleri Tebük gazvesi sırasında bir takım münafıkların savaştan geri kalmalarına izin vermiştir. Bu "terki evlâ, zelle en uygun olanı terk etme ve sürçme" kabilinden bir müsaade idi. İşte bundan dolayı Yüce Peygamber af edilmiş, mesul tutulmamıştır. Ashabı Kirama gelince onlar da bu gazveyi ağır görmüş, başlangıçta bundan korkmuş iseler de sonra fikir değiştirerek savaşa atılmış olduklarından dolayı için bu hal onlar için bir tövbe mesabesinde bulunmuştur. Bununla beraber onların vaktiyle yapmış oldukları bazı kusurlar olabilirdi. Sonra bu ağır gazaya koşmuşlar, ağır sıkıntılara katlanmış olduklarından dolayı bu onlar için bir tövbe makamında olarak önceki kusurlarının affına, sevap kazanmalarına vesile olmuştur. Hatta

مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ

Onlardan Bir kısmının Kalpleri Eğilecekti Nerede ise O şeyin ki Ardından

(Onlardan bir gurubun kalpleri az kalsın eğilecekti) yani Ebu Lübâbe ve arkadaşları gibi bazı zatların kalpleri az kalsın eğilecek bir hale gelmişti ki Allah'ı Teâlâ Hz.

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ

Tövbelerini kabul buyurdu Sonra

(sonra tövbelerini kabul buyurdu) yani: O meşakkatli vaziyetten dolayı cihada katılmaktan geri kalmak gibi kalbi eğilimlerde bulunduklarında, sonra yine sabır ve se-

bat ederek Resulü Ekrem'den ayrılmamaları sebebiyle tövbelerini Cenabı Hak kabul buyurdu onları mükâfatlara ulaştırdı.

إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok şefkatlidir Onlara karşı Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, onların hakkında o, çok esirgeyicidir, çok merhametlidir) Şüphe yok ki Allah Teâlâ o mü'min kullarının hakkında o Kerem Sahibi Yaratıcı çok esirgeyicidir çok şefkat ve lütuf sahibidir. Ve çok merhametlidir af ve rahmeti pek fazladır onlara nice ihsanlarda bulunur. Tövbelerinin kabulü de bu cümledendir.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

118.Ve üç kişiye de ki: Geri bırakılmışlardı, hatta yeryüzü genişliğiyle beraber onların üzerine dar gelmişti. Kalpleri kendilerine darlaşmıştı ve Allah Teâlâ'ya sığınmadan başka ondan sığınacak bir şey bulunmadığını anladılar. Sonra onlara tövbekâr olmaları için tövbe nasip buyurdu. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ'dır, tövbeleri en çok kabul eden, çok merhametli olan ancak, o'dur.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا

Geri bırakılmışlardı Onlar ki üç kişiye Ve

(Ve üç kişiye de ki: Geri bırakılmışlardı) onlar ki vaktiyle mazeretleri ne kabul ve ne de reddedilmeyip haklarında ilâhi bir emrin ortaya çıkmasına kadar beklenilmişti. Bunlar da Tebük gazvesinden geri kalmış olan Şair Kab İbni Eşref, Hilâl ibni Ümeyye ve miraret Übnür Rebi adındaki zatlar idi.

حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

Genişlemiş O şöyle ki Yeryüzü Onlara Dar geldi O vakit ki Nihayet

(Hatta yeryüzü genişliğiyle beraber onların üzerine dar gelmişti) o kadar ruhen bir sıkıntıya, bir üzüntüye düşmüşlerdi ki. Cihat dan geri kaldıkları ve henüz affa kavuşmadıkları için bir korku ve keder içinde yaşıyorlardı,

وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ

Nefisleri (vijdanları) Kendilerini Sıkıştırdı Ve

(kalpleri kendilerine darlaşmıştı) Neşeden, güvenden mahrum kalmışlardı. Tövbelerinin kabulü geriye kalmış olduğundan dolayı heyecan içinde yaşıyorlardı,

وَزَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ

Ona Ancak Allah'dan Sığınacak bir yer Olmadığını Anladılar Ve

(ve Allah Teâlâ'ya sığınmadan başka ondan sığınacak bir yer bulunmadığını anladılar) evet Allah Teâlâ'ya Ona iltica ederek af talebinde bulunmadan gayrı o Yüce Yaratıcının azap ve cezasından kaçıp sığınacak iltica edecek bir yer bulunmadığını anladılar. O Kerem Sahibi Mabudun cezasından kurtulmak için yine onun lütuf ve keremine sığınmaktan başka çare bulunamayacağına kanaat getirdiler.

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا

Tevbe etmeleri için Onlara Tevbe nasip etti Sonra

(Sonra onlara tövbekâr olmaları için tövbe nasip buyurdu) O Kerem Sahibi Yaratıcı da onlara tövbekâr olmaları için tövbe nasip buyurdu. Onları tövbeye muvaffak kıldı. Bu tövbelerinin kabulü elli gün sonra kendilerine müjdelendi.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli olan Tevbeleri kabul eden Odur Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ'dır, tövbeleri kabul eden, çok merhametli olan) Evet

tövbeleri en çok kabul eden isterse günahlar pek çok olsun ve en çok merhametli olan kullarını birçok aflara lütuflara kavuşturan ancak o'dur. O lütuf ve yardımı sonsuz olan Yüce Mâbud'tur. Artık daima onun ilahlık dergâhına sığınarak aflar, yardımlar niyaz etmeliyiz. İşte bu mübarek ayetler bizleri tövbe edip af dilemeye sevk etmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

119.Ey iman edenler! Allah Teâlâ'dan korkunuz ve doğrular ile beraber olunuz.

Bu mübarek ayetler, mü'minleri Allah Teâlâ'dan korkmaya, salih zatlar ile aynı hal üzere olmaya davet ediyor. Gerek Medine ahalisi için ve gerek etrafındaki aşiretler için Resulü Ekrem'den ayrılmanın kendi nefislerini korumak için o Yüce Peygamber'in yolunu takip etmemenin, onunla beraber cihada çıkmamanın uygun olamayacağını ihtarda bulunuyor ve Allah yolunda uğrayacakları sıkıntıların mükâfatını göreceklerini kendilerine müjdeliyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'dan korkunuz İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler!Allah Teâlâ'dan korkunuz) Siz günahları: Peygamberimize muhalefeti terk etmek suretiyle bütün yapacağınız ve terk edeceğiniz şeyler hususunda Allah'ın hükmüne aykırı hareketlerden sakınırsınız, Resulüllah'ın davetine icabet ederek onunla beraber gazaya çıkılması da bir takva gereğidir. Bunun aksine hareket ise takvadan mahrumiyet demektir. Ve ey müminler! Siz

وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerle Olun Ve

(doğrular ile beraber olunuz) yapmış olduğunuz yeminlerde, sözlerde veya Allah'ın dininde söz, fiil ve kalp yönünden doğru olan Resulü Ekrem ile ve onun seçkin ashâbı kiramı ile beraber olunuz, onlara muhalefette bulunmayınız.

"İnsana sadakat yakışır, görse de ikrah" "Yardımcısıdır doğruların Hz. Allah"

&-ibni Abbas Hazretlerinden rivayete göre bu ayeti kerime, kitap ehli arasından İslâmiyet'i kabul edenlere hitap etmektedir. Buyrulmuş oluyor ki: Ey Kitap Ehli! Siz de muhterem muhacirler ile ensarı kiram ile beraber olunuz, doğruluk vesair ahlâkî güzel-likler hususunda onlar ile aynı yolda bulununuz.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْؤُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نِيلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

120.Ne Medine halkı için ve ne de onların civarında bulunan Bedeviler için doğru olmaz ki. Allah Teâlâ'nın Resulünden geri kalsınlar ve onun kendi nefsinde ne yaptığına bakmayıp da kendi nefislerine rağbet gösterebilirler. Çünkü onlara Allah yolunda ne bir susuzluk ve ne bir yorgunluk ve ne de bir açlık isabet etmez ki. Ve ne de kâfirleri kızdıracak bir mevkiye ayak basmazlar ki. Ve ne de bir düşmana kaşı bir muvaffakiyete nail olmuş olmazlar ki, ancak onun karşılığında kendileri için bir salih amel yazılmış olmasın. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ, iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ

Bedevilerden Çevrelerindedir O kimseler için ki Ve Medine Halkı için (doğru) Olmaz

(Ne Medine halkı için ve ne de onların civarında bulunan Bedeviler için doğru olmaz ki) evet Bir hicret yurdu olan mübarek Medine ahalisi için ve ne de onların civarında Medine'yi Münevvere'nin bütün nahiyelerinde bulunan bedeviler için Müzeyne, Cüheyne, Eşea ve Gıfar gibi kabileler için sahih doğru olmaz ki.

أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ

Allah'ın Resulünden Geri kalmaları

(Allah Teâlâ'nın resulünden geri kalsınlar) onun emrine muhalefet etsinler, onunla beraber cihada çıkmaktan kaçınsınlar.

وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ

Onun canından Kendi nefislerine Ne rağbet etmeleri Ve

(ve onun kendi nefsinde ne yaptığına bakmayıp da kendi nefislerine rağbet göstersinler) yani O Yüce Peygamber'in kendi nefsinde nasıl cihadı seçmiş, olduğuna bakmayıp da kendi nefislerine rağbet göstersinler. Kendilerini korumak için o Yüce Peygamber'in izinden ayrılınsınlar, onun tercih buyurmuş olduğu cihadı kendileri tercih etmesinler. Bu nasıl doğru olabilir?

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Ne bir açlık Ve Ne bir yorgunluk Ve Bir susuzluk Onlara isabet etmez Çünkü şüphesiz onlar İşte budur

(Çünkü onlara Allah yolunda ne bir susuzluk ve ne bir yorgunluk ve ne de bir açlık isabet etmez ki) Yani allah yolunda bunca fedakarlıklara katlanmazlar ki

وَلَا يَطُؤُنَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ

Kafirleri Kızdırır Basılacak bir yere ki Ayak basmazlar Ve

(Ve ne de kâfirleri kızdıracak bir mevki ye ayak basmazlar ki) öyle bir yeri piyade ve süvari olarak işğâl etmiş olmazlar ki

وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيًّا

Bir zafere Düşmana karşı Nail olmazlar ki Ve

(ve ne de bir düşmana karşı bir muvaffakiyete nail olmazlar ki) onları öldürmek, esir almak, yerlerini feth eylemek gibi bir galibiyete nail olmazlar ki, illâ onun bu beyan olunan muamelelerden, başarılarından her birinin

إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ

Salih Bir amael Karşılığında Kendilerine Yazılmıştır Ancak

(karşılığında kendileri için bir salih amel yazılmış olmasın) Onların bu yüzden sevaplara, mükâfatlara kavuşmuş olmaları. Kerem ve merhamet sahibi olan Yüce Mabudumuzun ilâhî bir vaadi gereğidir, mutlaka gerçekleşecektir, mutlaka onun mükâfatını görecekleredir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükafatını Zayi etmez Allah Şüphe yok ki

(şüphe yok ki Allah Teâlâ iyilik edenlerin mükâfatını zayi etmez) Allah'ı Teâlâ Hak yolunda beden ve mal yönünden fedakârlıkta bulunanların mükâfatını zayi etmez onları herhalde nice sevaplara, nimetlere kavuşturacaktır. İşte hak yolunda cihada iştirak de bir ihsandır. Bunun da pek çok mükâfatı vardır. Artık bu hususta mazeretsiz Resulullah'tan ayrılmak nasıl uygun olabilir?

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًّا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

121.Ve onlar ne küçük ve ne de büyük bir nafaka sarf etmezler ki ve bir vadiyi dolaşmış olmazlar ki, illâ onlar için yazılır. Tâki yaptıklarından daha güzeli ile Allah Teâlâ onları mükâfata kavuştursun.

Bu mübarek ayetler, Müslümanların hak yolunda yapacakları harcamalardan ve seferlerden dolayı büyük mükâfatlara kavuşacaklarını müjdeliyor. Ve Müslümanlardan bir grubun dinî ilimleri tahsil ile kendi kavimlerini irşat etmeye ve aydınlatmaya dinî hükümlere muhalefetten men etmeye ve sakındırmaya çalışmaları lüzumunu beyan buyuruyor.

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً

Ne büyük Ve Küçük Bir nafaka infak etmezler Ve

(Ve onlar ne küçük ve ne de büyük bir nafaka sarf etmezler ki) Ve o mücahit Müslümanlar ne küçük isterse bir zerre olsun ve ne de büyük Hz. Osman'ın dağıtmış olduğu gibi pek büyük bir servet olsun. İşte böyle bir nafaka İslâm ordusu için vesair muhtaç olanların geçimleri için bir şey sarf etmezler ki

وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا

Bir vadiyi Dolaşmış olmazlar Ve

(ve bir vadiyi dolaşmış olmazlar ki) onlar bir vadiyi hak yolunda herhangi bir yere gidip dolaşmış olmazlar ki,

إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ

Onlar için Yazılır İlla

(illâ onlar için yazılır) ancak onların amel defterlerine yazılır sevap yazılır onların bu infakları, bu hareketleri tesbit edilir

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerin ki Daha güzeliyle Allah Onları mükafatlandırması için

(Tâki yaptıklarından daha güzeli ile Allah Teâlâ onları mükâfata kavuştursun) evet yaptıklarından daha güzeli ile daha üstünü ve daha fazlasıyla Allah Teâlâ o infakta, seferde bulunanları mükâfata kavuştursun onlara birçok sevaplar nimetler ih-san eylesin.

&-Bu ayeti celile, hak yolundaki cihadın ve infakın fazilet ve ehemmiyetine bir delildir.

Nitekim bir hadisi şerifte de: Bir Müslüman, bir gazada bulunacak dindaşının nafa-kasını, nakliye vasıtasını temin etmek gibi bir şekilde ona yardımda bulunmuş olsa kendisi de bilfiil gazada bulunmuş gibi sevaba kavuşur.

Diğer bir hadisi şerifte de şöyledir: Allah yolunda bir günlük nöbet beklemek, düş-manı gelmesi muhtemel bir yolu muhafazaya çalışmak, dünyadan da ve dünyada bulunan şeylerden de hayırlıdır. Artık İslâm mücahitlerinin halleri ne kadar gıptaya, takdire lâayık bulunmuş olduğu pek güzel anlaşılmış olmuyor mu?

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي

الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

122.Ve bununla beraber bütün müminlerin birden toplanıp sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her bir fırkasından bir grup din de geniş bilgi elde etme-ye çalışmalı ve kavimlerine dönünce de onları ikaz etmelidirler. Umulur ki, onlar sakınırlar.

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً

Hep beraber Seferber olacak Mü'minler Değil idi Ve

(Ve bütün müminlerin birden toplanıp sefere çıkmaları doğru değildir) İslâmiyet'te cihat ve ilim tahsili, birer mühim vazifedir. Bununla beraber bütün mü'minlerin bir-den toplanıp cihat için veya ilim tahsili için sefere çıkmaları doğru değildir. Bu doğru ve yerinde bir hareket olamaz. Nasıl ki, hepsinin de oturarak lâzım gelen cihada ve ilim tahsiline gitmemeleri de caiz değilse bu da öyledir. Özellikle

فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ

Dini iyice öğrenmeleri için Bir taife Onlardan Kabilenin Her birinden öyleyse toplanmalı

(Onların her bir fırkasından bir grup din de geniş bilgi elde etmeye çalışmalıdır) İslâm cemiyetlerinin her bir fırkasından her taifesinden bir grup dinde geniş bilgi sahi-bi olmaya çalışmalıdır. Bu uğurda ilim merkezlerine girerek yeteri derecede lüzumlu ilimleri tahsile gayret etmelidir.

وَلْيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ

Kendilerine Döndüler O zaman ki Kavimlerini Uyarmaları için Ve

(ve kavimlerine dönünce de onları ikaz etmelidirler) Ve Bu zatlar, tahsillerini tamamlayarak kavimlerine dönünce de onları ikaz etmelidirler. Kendi dindaşlarına dini hükümleri bildirerek onlara Allah'a muhalefetin ne kadar sorumluluk gerektireceğini söylemelidirler, böyle bir muhalefetin ne gibi azaplara sebebiyet vereceğini bildirerek o dindaşlarını korkutmalıdırlar, onların haklarında böyle iyiliksever olmalıdırlar.

لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

(Umulur ki, onlar sakınırlar) Umulur ki, O cemaat böyle elde edecekleri dinî bilgiler sayesinde dinen yasak, ahlaken kötü olan şeylerden sakınırlar. Kendilerini mesuliyetten kurtarırlar, temiz, takdire lâyık bir sosyal kurul örneği olurlar.

Bu ayeti celile gösteriyor ki: Bir İslâm toplumu için gerekli olan başlıca iki vazife vardır. Biri cihat, diğeri de İlim tahsili, İslâm varlığını korumak için bunlara kesin ihtiyaç vardır. Bir düşmana karşı Müslümanlardan bir kısmının savaşa katılması, bir farzı kifayedir. Artık diğer kısımlarının da bu savaşa katılmaları mutlaka lâzım gelmez. Zaten katılmaları da menfaate uygun olmaz. Fakat düşmana karşı koyulabilmesi için bütün Müslümanların harbe katılmasına lüzum görüldüğü takdirde harbe katılabilecek güce sahip olan her Müslümanın buna iştirak etmesi icab eder ki, o zaman cihat, umuma yönelik bir farz olmuş olur. Hepsinin de savaşa katılması lâzım gelir. Buna "Nefırlam" denir. Fakat böyle bir harekete çok kere lüzum görülmez, bu halde yurdun diğer ihtiyaçları başıboş bir halde kalmış olur ki, bu uygun değildir.

İlim tahsiline gelince: Bir İslâm ülkesinin muhtaç olduğu şeylerin başında dini bilgiler gelir, İslâm dinine göre her Müslüman'ın dinî vazifelerini yerine getirebilecek: Her erkek ve kadının yeterli derecede bilgi sahibi olması bir farzdır.

Nitekim bir hadisi şerifte: Müslüman için İlim talebinde bulunmak bir farzdır. Her Müslüman, namazına, orucuna, aile hayatına vesaire ye ait dini vazifelerini öğrenmelidir. Fakat dini bilgiler pek fazladır, her Müslüman bunları ayrıntılı olarak tahsil edip bilemez. Bunları bilmek bir ihtisas meselesidir. Bundan dolayı bunları İslâm cemiyetleri arasından birer grubun güzelce tahsil etmesi lâzımdır. Bu da bir farzı kifayedir. Hepsi de bunu terk ederse Allah katında mesul olurlar. Artık böyle bir ihtisas sahibi olan zatlar, öyle maddî, geçici bir mevki, bir nimet sahibi olmak için değil, sırf Allah rızası için dindaşlarını irşada çalışmalıdırlar, onlara lâzım gelen bilgiyi vermelidirler, dinî hükümlere muhalefet edenleri ilâhi azap ile korkutmalıdırlar, onları uyandırmaya gayret etmelidirler. Bu onların bir vazifesidir. Bu zatların böyle verdikleri öğütlere riayet etmek de cemiyetin üzerine düşen bir vazifedir. Öyle iyiliksever öğütleri, uyanları takdir edememek ise, bir nankörlük, bir kadir bilmezlik alâmetidir. Velhâsıl: Bir gurun dinî ilimleri tahsil ederek geniş bilgi sahibi olması, büyük bir vazifedir.

Nitekim bir hadisi şerifte: Cenabı Hak, bir kulunun hayra kavuşmasını dilerse onu dinde malumat sahibi eder ve ona doğru yola gitmeyi ilham buyurur.

Fıkıh: Lügatte bilmek, anlamak, her şeyin mahiyetine vâkıf olmak suretiyle güzelce anlamaktır. İstılahta: Fıkıh, bir kimsenin amel yönüyle lehine ve aleyhine olan şeri hükümleri ayrıntılı delilleriyle beraber bir meleke halinde bilmesi demektir.

İmamı Azam Hazretleri de fıkıhı söyle tarif etmiştir: Fıkıh, insanın lehine ve aleyhine olan şeyleri bitmesidir. "Bu tarife göre fıkıh ilmi, hem ibadetleri, pratiğe ait hususları ve hem de inanç ve ahlâka ait meseleleri içine almaktadır. İşte bu meseleleri bilmek, bir fekahattir. Böyle bir bilgi sahibi olmaya çalışmak da "tefekkuh" demektir. Bu meseleleri bilen bir zata da "fakih" denir ki çoğulu: fukahâdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

123.Ey iman edenler! Kâfirlerden yakınınızda bulunanlar ile savaşın ve onlar sizde bir şiddet bulsunlar ve biliniz ki. Allah Teâlâ sakınanlarla beraberdir.

Bu mübarek ayetler, cihat hususunda Müslümanların hareket prensiplerini tayin ve düşmanlara karşı bir kuvvet ve güç gösterilmesi lüzumuna tembih buyuruyor. Dinsizlerin başkalarını da dinden mahrum bırakmak için inen süreler ile alay ettiklerini bildiriyor. Fakat bu sürelerin inişinin mü'minlerin imanını, o dinsizlerin de küfürlerini arttırmaya sebep olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ

Kafirlerden Yakınınızdadır O kimselerle ki Savaşın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Kâfirlerden yakınınızda bulunanlar ile savaşın) Ey Müslümanlar! Ey seçkin sahabiler! Yurdunuzun çevresinde, en yakın yerlerinde bulunanlar kâfirler ile savaşın evvelâ onlara karşı savaşa atılınız.

&-Bunlardan maksat, ya Medine'yi Münevvere havalisinde bulunan Beni Kureyze, Beni Nadir Yahudi'leridir Veya Hayber ahalisidir. Veya Bağdat vesaireye göre Medine'yi Münevvere'ye yakın bulunan Şam' diyarıdır. Bu ülkelerdeki fırsat bekleyen düşmanlar dururken onları bırakıp uzaktaki düşmanlar ile savaşta bulunmak idare ve siyaset bakımından uygun değildir. Bunun içindir ki, Müslümanlar, evvelâ kendi ülkelere yakın bulunan düşmanları ile savaşmakla emir olunmuşlardır. Bir kere bütün düşmanlara karşı birden hareket etmek zordur, en yakın düşmanlar ile harbe başlamak ise kolaydır, âlet ve edevat vesaire itibariyle de daha az zahmetlidir. Ve ihtiyata da daha uygundur. Bununla beraber bunda bir dini lütuf da vardır. Müslümanların cihat dan asıl maksatları insanlığı dine, saadete kavuşturmadır. Bu halde Müslümanlar, kendilerine daha yakın komşu durumunda bulunan kimselerin dine, saadete kavuşmaları için çalışmayı, başkaları için çalışmaya tercih etmiş olacaklardır.

وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً

Bir şiddet Sizde Bulsunlar Ve

(ve onlar sizde bir şiddet bulsunlar) ve Ey Müslümanlar! O düşmanlarınız sizde bir şiddet bir kuvvet, bir sabır ve dayanıklılık bulsunlar. Bu hal onların fikir değiştirmelerine sebep olur, İslâmiyet'e karşı koyamayacaklarını anlayarak dostluğa eğilim gösterirler, belki de İslâmiyet'i kabul ederek selâmete ererler.

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Takva sahipleriyle Beraberdır Allah Şüphesiz Bilin Ve

(Ve bilin ki Allah Teâlâ sakınanlar ile beraberdır) yani: Herhangi bir cemaat Allah'tan korkar, ilahî dine sarılır, onun hükümlerine uyarsa Cenabı Hakkın yardımına zafer ve lütfuna kavuşur. Bundan dolayı ey Müslümanlar! Siz de o yolda hareket edeceğinizden dolayı Allah'ın lütfuna mazhar olacaksınız. Ne büyük bir müjde! Nitekim bu hakikat tecelli etmiş, İslâm orduları doğu ve batıda nice bölgelere hâkim olmuşlardır.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْكُم زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

124.Ve ne zaman bir süre indirilmiş olunca onlardan kimi der ki: Bu hanginizin imanını arttırdı? Fakat o kimseler ki, iman etmişlerdir, artık onların imanlarını arttırmıştır ve onlar sevinirler.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ

Der O kimse ki Bunun üzerine onlardan Bir sure İndirildi O şey vakti ki Ve

(Ve ne zaman bir süre indirilmiş olunca onlardan kimi der ki) Ve ne zaman Resulü Ekrem'e Allah tarafından bir süre indirilmiş olsa Kuranı Kerim'in bir kısım ayetleri nazil olsa o münafıklardan kimi kardeşlerine veya mü'minlere der ki:

أَيْكُم زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا

İmanını Bu Onu artırdı Hanginiz ki

(Bu hanginizin imanını arttırdı?) Bu sürenin inişi hanginizin imanını arttırdı? Tasdi kini fazlaştırdı, kanaatine bir fazlalık verdi. Bu münafıklar böyle düşünsünler!

فَإِنَّمَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Fakat

(Fakat o kimseler ki, iman etmişlerdir) İslâmiyet'in yüceliğini anlayıp onu kabul etmişlerdir,

فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا

İman cihetiyle Artık onları artırdı

(artık onların imanlarını arttırmıştır) artık O sûrelerin böyle azar azar inşi onların kalplerinde kesin bir ilmin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Onların bir kısım hakikatleri öğrenmelerini temin etmiştir,

وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

(ve onlar sevinirler) O sûrelerin böyle inşi ile sevinirler bunlardaki dini ve dünyevi menfaatleri anlar, bilgileri artar, sevinç içinde kalırlar.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

125.Fakat kalplerinde bir hastalık olanlara gelince o sürenin nüzulü onların küfürlerine küfür katıp arttırmıştır ve onlar kâfirler oldukları halde ölüp gitmişlerdir.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimseler ki Amma Ve

(Fakat kalplerinde bir hastalık olanlara gelince) Kendisinde şüphe ve münafıklık gibi, kötü inanç gibi manevi bir hastalık bulunanlara gelince o sürenin inşi

فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ

Küfürlerine Küfür cihetiyle Artık onların artırdı

(onların küfürlerine küfür katıp arttırmıştır) yani: Onlar manevi bir pislik olan öyle kötü kanaatleri alaycı hareketleri yüzünden daha kâfirce bir vaziyete düşmüşlerdir.

Rics: Necaset, kötü koku, çirkin iş, maddî ve manevî pislik, azap ve ıstırap manasında kullanılmaktadır. Küfre de manevi bir pislikten ibaret olduğu için "rics" denilmiştir. Maddî bir pislik su ile temizlenebilir, manevî bir pislik ise temizlenemez. Bundan dolayı manevî bir pislik olan küfür, maddî bir pislikten daha kötüdür, daha ziyade kaçınılması lâzımdır. Çünkü manevî bir pislik sahibini ebedî selâmetten mahrum bırakır.

وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

Kafir kimseler Onlar Öldüler Ve

(ve onlar kâfirler oldukları halde ölüp gitmişlerdir) Ve onlar, kâfir oldukları halde Cenabı Hakkın indirdiği ayetleri inkâr ederek ölüp gitmişlerdir. Yani: küfür ve nifak üzere ölüp gidecekleri kesinleşmiştir. Bu onların öyle kötü hareketlerinin bir neticesidir.

أَوَّلًا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ

126.Ya görmüyorlar mı ki, onlar her yıl mutlaka bir defa veya iki defa bir fitneye, bir belâya tutuluyorlar da sonra tövbe etmiyorlar. Ve onlar düşünüp ibret de almıyorlar.

Bu mübarek ayetler, bir takım dinsizlerin vakit vakit uğradıkları musibetlerden ders almadıklarını bildiriyor. Onların ilâhî dine ait hükümlere karşı alaycı bir vaziyet almak alçaklığında bulunduklarını haber veriyor, İnsanlık hakkında pek iyiliksever olan Yüce Peygamber'in üstün özelliklerini beyan buyuruyor. O Yüce Peygamberin inkârcılara karşı ne şekilde hareket edeceğini, Cenabı Hakka dayanarak kulluk lisanını Allah'ın zikri ile nasıl süsleyeceğini gösteriyor ve O Yüce Resulü teselli ediyor.

أَوَّلًا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ

Tövbe etmiyorlar Sonra İki defa Veya Bir defa Yılın Her birinde İmtihan ediliyorlar Şüphesiz onlar Ya görmüyorlar mı ki

(Ya görmüyorlar mı ki, onlar her yıl mutlaka bir defa veya iki defa bir fitneye, bir belâya tutuluyorlar) Ya O münafıklar o inkârcılar görmüyorlar mı hiç bakıp da dü

şünmüyorlar mı? Hastalıklara, yoksulluklara uğruyorlar, savaşlarda bulunmaya mecbur kalıyorlar, çeşit çeşit sıkıntılara maruz kalıyorlar da yine münafık olmalarından sözlerini bozmuş olduklarından dolayı tövbe etmiyorlar. Kusurlarını bilip Cenabı Hak'ın af ve lütfuna sığınmıyorlar.

وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ

ibret alıyorlar Onlar değildir Ve

(Ve onlar düşünüp ibret de almıyorlar) Başlarına gelen belaların neden ileri geldiğini anlamıyorlar, kendilerine verilen o öğütlerin ne kadar uyulmaya lâyık bulunduğunu düşünmüyorlar, münafıkların terke, hareketlerini düzeltmeye çalışmıyorlar. Yüce Peygamber'in ilâhî desteğe kavuştuğunu ve ona hizmetin faydelerini hiç düşünmüyorlar.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

127.Ve her ne zaman bir süre indirilse bazıları bazılarını bakıverirler, sizi bir kimse görüyor mu diye endişede bulunurlar. Sonra da savuşup giderler. Allah Teâlâ onların kalplerini çevirmiştir. Çünkü onlar öyle bir kavimdirler ki, güzelce anlayamazlar.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazıları Baktı Bir süre İndirildi O şey vakti ki Ve

(Ve her ne zaman bir süre indirilse bazıları bazılarını bakıverirler) Ve her ne zaman Münafıkların kötü hareketlerini bildiren bir süre Resulü Ekrem'e vahiy yoluyla bildirilse o münafıkların gözleriyle alaycı bir şekilde birbirine bakarak o sürenin beyanlarını kalben inkâra cüret gösterirler. Yahut o süreyi celiliye karşı bir hiddete, bir kızgınlığa tutulurlar,

هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ

Bir kimse Sizi görüyormu

(sizi bir kimse görüyor mu? Diye endişede bulunurlar) yani: Bu sürelerin açıklamalarını duymamak için meclisi terk edecek olsanız, sizi mü'minlerden bir kimse görecektir midir? Eğer görmeyecek ise hemen meclisi terk ediniz, aleyhinizdeki sözleri dinlemeyiniz ve eğer görecekler ise bir yerde oturup kalınız, münafıklığınızı onlara sezdirmeyiniz,

ثُمَّ انْصَرَفُوا

(sonra da savuşup giderler) O aleyhlerindeki ayetlerin okunduğu meclisi terk ederek münafıklıklarında sebat edip dururlar.

صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

Kalblerini Allah Çevirmiştir

(Allah Teâlâ onların kalplerini çevirmiştir) Onlar öyle hakkı kabulden kaçınarak peygamber meclisinden ayrılmak istedikleri için Cenabı Hak da onların kalplerini imandan, hidayet nurundan mahrum bırakmıştır. Veyahut mahrum bıraksın.

بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

Anlamıyorlar Bir kavimdir ki Çünkü şüphesiz onlar

(Çünkü onlar O münafıklar öyle bir kavimdirler ki, güzelce anlayamazlar) onlar kötü düşünceleri, hakkı düşünmekten mahrum olmaları sebebiyledir ki, öyle imandan, hidayetden mahrum kalmışlardır. Bu mahrumiyet, onların o münafıkça ve inkârcı şekildeki hareketlerinin bir cezasıdır.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

128.And olsun, size kendi cinsinizden bir Peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız onun üzerine pek güç gelir, üzerinize çok düşkündür. Mü'minler hakkında pek şefkatli ve pek merhametlidir.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ

Kendinizden Bir peygamber Size geldi And olsun gerçekten

(And olsun, size kendi cinsinizden bir Peygamber geldi) And olsun Ey Arap kavmi veya ey diğer insanlar! Size kendi cinsinizden Meleklerden değil, sizin gibi insan olan ve pek seçkin, pek büyük bir şeref ve fazilete sahip bulunan bir Peygamber geldi ki o Hz. Muhammed Aleyhisselatü Vesselamdır. Hz. İbrahim'in, neslinden en seçkin bir kabile arasından muhterem bir aileye mensuptur. Onun hayatındaki temizlik, yücelik herkesçe bilinmektedir. Ve o Yüce Resul, en yüksek ahlâk ile vasıflanmıştır, özellikle o öyle merhametli bir Peygamberdir ki,

عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ

Üzerinize Çok düşkündür Sıkıntıya düştünüz O şey ki Ona Ağırdır

(sizin sıkıntıya uğramanız onun üzerine pek güç gelir, üzerinize çok düşkündür) yani sizin fena şeyleri yaparak dalalet içinde kalmanız, hidayetden mahrum bulunmanız onun üzerine pek güç gelir sizin o kötü hallerinizden dolayı şiddetli bir üzüntü duyarsanız, halinize acır, o kadar şefkatli bir durumda bulunur. Evet, O mübarek Peygamber üzerinize çok düşkündür hidayete ermenizi pek fazla ister sizlerin iyi hal sahibi olmanızı pek çok arzu eder. Evet, İnsanlık hakkında sırf rahmet olan o Yüce Peygamber

بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok şefkatlidir Mü'minlere

(Mü'minler hakkında pek şefkatli ve pek merhametlidir) evet o yüce peygamber müminler hakkında rahmet ve merhamet itibariyle pek şefkatlidir. Ve günahkâr olan mü'minler hakkında da, pek merhametlidir onların tövbe ederek Allah'ın affına uğramalarını çok arzu buyurur.

&-Evet, Yüce Peygamberimiz, en yüksek ahlâkî olgunluklara sahiptir. Bütün insanlık hakkında iyilikseverdir ki, ister ki, hepsi de iman şerefine kavuşarak selâmet ve saadete ersinler. Cenabı Hak da o muhterem Resulünü, kendi yüce varlığına ait olan "reüf ve rahim" isimleriyle vasıflandırmıştır. Başka hiçbir yüce Peygamber böyle iki ilâhî isimle vasıflanmamıştır. Bu da mübarek Peygamberimize ait bir ayrıcalıktır. Ve Cenabı Hak, o seçkin Peygamberimize şu manada hitap ederek onu teselli etmektedir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

129.Eğer yüz çevirirlerse artık de ki: Allah Teâlâ bana kâfidir. Ondan başka ma-but yoktur. Ben ancak ona dayandım ve o pek büyük olan arşın sahibidir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ

Artık de ki yüz çevirirlerse Eğer

(Eğer yüz çevirirlerse artık de ki) Yüce Resulüm! Sen Peygamberlik vazifeni yerine getirmiş bulunuyorsun. Eğer kendilerine İslâm dininin hükümlerini tebliğ etmiş olduğun bir takım kimseler onları kabul etmeyip de yüz çevirirlerse imandan kaçınırlarsa habibim sen üzülme, üzerine düşen vazifeyi tam bir lütuf ve merhametle yerine getirmiş bulunuyorsun, o inkârcılara de ki:

حَسْبِيَ اللَّهُ

(Allah Teâlâ bana kâfidir) size bir ihtiyacım yoktur. Bana O Kerem Sahibi Yaratıcı, yardım eder, beni muvaffakiyetlere kavuşturur,

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur

(ondan başka mabut yoktur) Ondan başka ibadet ve itaate lââyık, onun hükümlerini redde kâdir, onun iradesine, kudretine muhalif hareketlere güç yetirebilen bir kimse bulunamaz.

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

Tevekkül ettim Ona

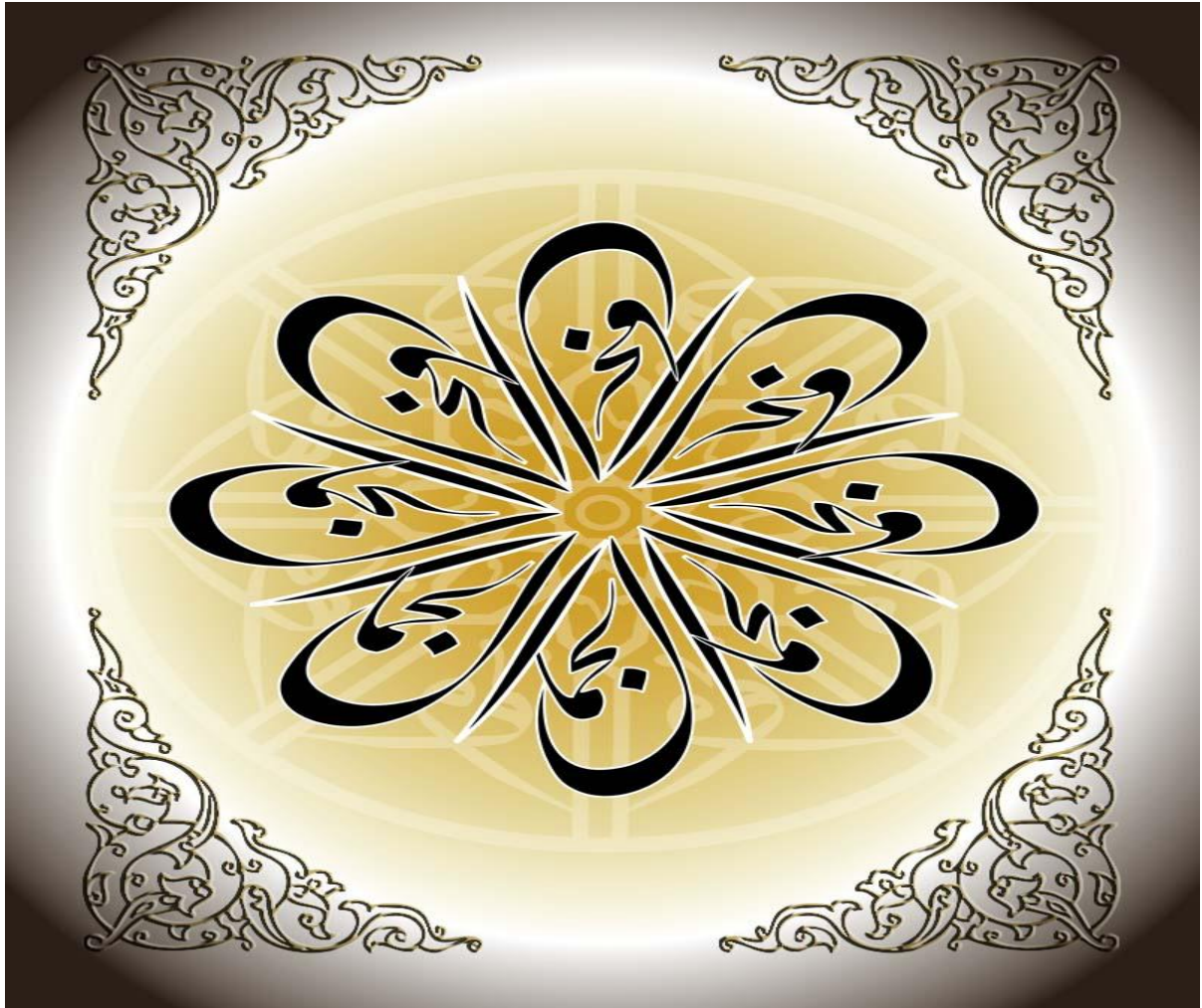
(Ben ancak ona dayandım) Ben o azamet ve kudret sahibi olan, ortak ve benzerden uzak bulunan Kâinatın Yaratıcısına tevekkül ettim. Bütün vazifelerimde başarıyı ondan bekledim. Ondan başka hiçbir kimseden korkmam.

وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Büyük Arşın Rabbidir O Ve

(ve o pek büyük olan arşın sahibidir) Ve o Yüce Yaratıcı bütün kâinatın hâkimidir. Artık bütün insanlık, bütün akıl ve irfan sahipleri O Kerem Sahibi Ezeli Mabuda iman etmeli değil midir? Ona sığınarak, dayanarak bütün muvaffakiyeti onun yüce zatından niyazda bulunmalı değil midir? Ey âlemlerin ilâhı! Biz aciz kullarını senin hidayet yolundan mahrum bırakma. Hz. Muhammed hürmetine âmin!

&-Übeyy ibni Kaab Radiallahü Teâlâ anhdan rivayet olunduğuna göre Kuranı Mübinin en son nazil olan ayetleri bu sûre'yi celilenin işbu 128 ve 129. son iki ayetinden ibarettir. Gerçeği Allah bilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

10-YUNUS SURESİ

Bu sureyi celile, Kuranı Kerimin onuncu süresidir, sahih görülen kavle göre bütün ayetleri Mekke'yi Mükerrede'de nazil olmuştur. 109 ayeti celile den meydana gelmektedir. Bir rivayete göre de 40 ila 41. ayeti kerimesi ve diğer bir rivayete göre de 94, 95 ve 96. ayetleri Medine'yi Münevvere'de inmiştir. Bu mübarek süre de, birçok mühim meseleleri aydınlatmaktadır. Hz. Nuh'a, Hz. Musa'ya dair de bilgi vermektedir. Fakat bu sureyi Celile'nin birçok ayetleri Allah'ın "rahmetinin azabından daha fazla tecelli ettiğini bildirmektedir. Hz. Yunus Aleyhisselam'ın kavmi hakkında da bu ilâhî rahmetin tecelli etmiş olduğunu bu sureyi Celile'de zikredildiğinden bu münasebetle buna "Yunus Süresi" adı verilmiştir. Nitekim Hz. Yunusa dair ileride verilecek bilgiler, bu hususu aydınlatacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الر

1.Elif, Lâm, Ra.

Bu mübarek ayetler, ilâhî ayetlerin yüceliğini bildirmektedir. İnsanları müjdelemek ve Allah'ın azabından korkutmak için Yüce bir Peygamberin ilâhî vahye mazhar olmasının şaşılacak bir şey olmadığını ihtar ve kafirlerin batıl iddialarını gözler önüne sermektedir.

الر

(Elif, Lâm, Ra) Müteşabihat dan olan bir mübarek kelimedir. Bunun manasını Allah'ın ilmine havale ederiz. Buna dair "Bakara süresinde bilgi verilmiştir. Mamafih İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre bunun manası: "Ben Allah'ı Teâlâ'yım, görürüm" demektir. Veya "Rab olan benim, benden başka Rab yoktur" mealindedir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

Hikmetli Kitabın Ayetleridir İşte bunlar

(İşte onlar, hikmetli olan kitabın ayetleridir) İşte bunlar Bu süredeki veya bundan evvelki sürelerdeki muazzam ayetler hikmetli olan kitabın ayetleridir. **Yani:** bu ayeti kerimler bütün hikmet dolu Kuran'ın ayetleridir. Veya bunlar dinî meselelere, Hz. Peygamber'in risaletindeki doğruluğuna hükmeden ve manevî yönden hikmetli olan ilâhî kitabın ayetleridir. Veya onlar, nice hikmetleri, hakikatleri içeren Levhi mahfuzda sabit olan ayetleridir. Artık bu mübarek kutsî, ayetleri kim inkâr edebilir?

أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ

2.insanları korkut ve iman edenleri müjdele ki, şüphesiz onlar için rableri indinde bir kademe sıdk vardır diye onlardan bir erkeğe vahiy etmiş olmamız, insanlar için taaccüp edilecek bir şey mi oldu ki, kâfirler, Bu şüphe yok ki bir apaçık sihirdir, dediler.

أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ

Onlardan Bir erkeğe Vahyedişimiz Şaşılacak bir şey insanlar için Oldu mu?

(onlardan bir erkeğe vahiy etmiş olmamız, insanlar için taaccüp edilecek bir şey mi oldu ki) Vaktiyle Mekke ahalisi Peygamber Efendimizin Peygamberliğini inkâr etmişler, Cenabı-ı Hak, başka birisini bulamadı mı ki. Ebu Talibin yetimini insanlara Peygamber gönderdi, diye cahilce lâkırdılarda bulunmuşlardı. İşte onları ret için buyruluyor ki: O Mekke ehlinde bir erkeğe onların seçkin bir grubundan olan Kureyş kabilesine mensup Hz. Muhammed'e vahiy etmiş olmamız, Onu Peygamberlik şerefi-

ne kavuşturmamız insanlar için şaşılacak bir şey mi oldu ki o hayrete düşen kâfirler, o mübarek Peygamberin risalet'ini uzak görerek inkâra cüret ettiler.

أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Müjdele Ve İnsanları Korkut Diye

(insanları korkut ve iman edenleri müjdele) Ey habibim İnsanları uyar Onlara dünyevî ve uhrevî felâketleri bildirerek kendilerini uyanmaya davet et. Ve iman edenleri de maddî ve manevî nice mükâfatlara kavuşacaklarını kendilerine bildirerek müjdele

أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Yüksek bir doğruluk Bir makam Onlar için vardır Şüphesiz

(şüphesiz onlar için rableri katında yüksek bir doğruluk makamı vardır) Şüphesiz onlar için o iman sahiplerine mahsus rableri katında ahiret âleminde Cenabı Hakkın manevî katında bir kademe sıdk vardır. Yani: Onlar için güzel amellerinden dolayı bir hayırlı son vardır veya yok olmayacak bir yüce makam vardır. Ve yahut onların haklarında Resûlullah'ın şefaati edeceği bildirilmiştir.

قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ

Apaçık Gerçekten bir sihirbazdır Bu Şüphesiz Kafirler Dedi

(kâfirler, Bu şüphe yok ki bir apaçık sihirdir, dediler) O kâfirler Hz. Muhammed Aleyhisselam hakkında Peygamberlik iddiasında bulunan apaçık bir sihirbazdır dediler! Onun gösterdiği mucizeleri, Kuran ayetlerini birer sihir sandılar, onda tecelli eden mükemmellikler! Görmekten mahrum kaldılar. Hâlbuki: Kuranı Kerimin bir sihir eseri değil, bir mucize kitap olduğu parlayıp durmaktadır. O sihir değil, ilâhî bir vahyin neticesidir. Onun bütün beyanları, hikmete, fazilete, insanlık adabına, sosyal ve siyasî hükümlere ve diğer hususlara aittir. Artık ona nasıl bir sihir denilebilir? Onu tebliğ etmekle emir olunan zata da nasıl sihirbaz vasfı verilebilir?

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

3.Muhakkak ki. Rabbiniz o Allah Teâlâ'dır ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı. Sonra arş üzerine istiva buyurdu. Her işi idare ediyor. Hiçbir şefaati edici yoktur. Ancak onun izninden sonra. İşte sizin Rabbiniz Odur. Artık ona ibadet ediniz, siz hiç düşünmez misiniz?

Bu mübarek ayetler. Kâinatın Yaratıcısının varlık alanına getirdiği eşsiz yaratılıştaki eserlerini insanlığın dikkatlerine sunuyor, bütün mahlûkatı hakkında yalnız onun emir ve takdirinin cereyan etmekte olduğunu bildiriyor ve ebediyet âleminde müminlerin mükâfata kavuracaklarını kâfirlerin de elem verici azaplara uğrayacaklarını haber veriyor. Allah'ın kudretiyle ne harikaların meydana geleceğine işaret ederek ilâhî vahiyden dolayı hayrete düşmeye mahal bulunmadığını öylece gösteriyor:

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde Yeri Ve Gökleri Yarattı O zattır ki Allah Rabbiniz Şüphesiz

(Muhakkak ki Rabbiniz o Allah Teâlâ'dır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı) Muhakkak ki. Rabbiniz Sizi yaratan, yaşatan, terbiye eden o Allah Teâlâ'dır ki Yüce kudretiyle gökleri ve yeri altı günde yarattı yani: Dünya günlerinin altısına eşit bir zaman içinde meydana getirdi. Aslında Cenabı Hak, dilediği bunları bir anda da yaratabilirdi. Fakat bir takım hikmetlerden dolayı ve kısacası halka sağlam yapmayı ve yavaş davranmayı öğretmek için böyle altı günlük bir müddet içinde yaratmıştır ki, bunların her biri o Yüce Yaratıcının varlığına, kudret ve yüceliğine birer delil makamındadır.

ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ

Arş'a Hükmetti Sonra

(Sonra arş üzerine istiva buyurdu) Bütün bunların üstünde iradesi ve kudreti hüküm sürüp durdu.

&-Bu ayeti celile deki istivadan maksat, lügat anlamı itibariyle olan bir istiva, bir istikrar yani, bir şey üzerinde yerleşmek, bir seviyede bulunmak demek değildir. Çünkü Cenabı Hak böyle bir istivadan uzaktır. Bütün mevcudat daha yaratılmamış iken O Yüce Yaratıcı yine var idi. Onun mekâna ihtiyaçtan uzak olduğu binlerce delil ile sabittir. O halde bu istivadan maksat, Hak Teâlâ'nın bütün kâinata sahip, onların üstünde hükmedici olması ve hepsi hakkında ilâhî kudretinin cereyan etmesi demektir.

&-**Arş:** Lügatte, çardak, kubbe, taht gibi manaları ifade eder. Şeriat dininde Arş: Göklerin üstündeki bir yüce âlemden ibarettir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre bu ayeti kerimedeki arştan maksat, bütün göklerin üstünde bulunan büyük ve yüce bir âlemden ibarettir. Cenabı Hakkın arş üzerine istivasından, maksat ise, böyle muazzam bir âlem üzerinde de ilâhî hükmün cereyan ettiğini beyandan, ilâhî hâkimiyetin yüceliğini tasvirden ibarettir. Artık bunun aşağısındaki âlemlerde de o ilâhî hükmün geçerli olacağı pek edebî bir şekilde anlatılmış bulunmaktadır. Veyahut bu arştan maksat, mutlaka ilâhî mülktür ki, bütün bu kâinat, Cenabı Hakkın kudret ve hâkimiyeti altında bulunduğu için bunların üzerine istivadan maksat, bütün bunların üzerinde ilâhî hâkimiyetin cereyan ettiğini beyandan ibarettir. Yoksa Allah Teâlâ Hazretleri ezeli ve ebedi olduğundan sonradan olan herhangi bir makam üzerinde bulunmak ihtiyacından uzaktır. Buna inancımız tamdır.

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ

(**Her işi idare ediyor**) O Hikmet Sahibi Yaratıcı her işi her dilediği şeyi idare ediyor bunların hakkında hikmetinin gereğine göre kudreti ve iradesi hükümran oluyor. Göklerin ve yerin durumunu düzenliyor, bunlardan dilediğini meydana getiriyor, dilediğini de mahvediyor. Bütün kâinatın işlerinin idaresi o Yüce yaratıcıya ait bulunuyor,

مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ

Onun izninin Ardından Ancak hiç bir şefaate edici yoktur

(**hiç bir şefaate edici yoktur Ancak onun izninden sonra**) Hiçbir kimse, başkası hakkında şefaate, onu kurtarmaya bizzat salâhiyetli değildir, Ancak O Kâinatın Yaratıcısının izninden müsaadesinden sonra şefaate edebilir. Çünkü bütün mahlûkat üzerinde müstakil olarak hâkimiyet, o Kâinatın Yaratıcısına aittir. Onun müsaadesi olmadıkça hiçbir kimse bir şeye kadir ve salâhiyetli olamaz. Artık bir takım müşriklerin, putlarından şefaate ummaları nasıl doğru olabilir? Bu ayeti celile, o müşriklere karşı bir reddiye mahiyetindedir. Ancak Cenabı Hakk'ın Salih kulları, Hak Teâlâ'nın müsaadesi şartıyla bazı günahkârlar hakkında şefaate bulunabileceklerdir. Bu ayeti kerime, buna da işaret buyurmaktadır. Çünkü böyle bir şefaatin Allah'ın izni ile mümkün olacağını göstermektedir.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ

Rabbiniz olan Allah İşte budur

(**İşte budur Rabbiniz olan Allah**) O ilahlık ve rablik sıfatıyla vasıflanmış, bütün Kâinatın Yaratıcısı bulunan o Yüce Mabud dur,

فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

Siz hiç düşünmez misiniz? Artık ona ibadet ediniz

(**Artık ona ibadet ediniz Siz hiç düşünmez misiniz?**) Artık Ey insanlar! Hepiniz o Yüce yaratıcıya ibadet ediniz onu birleyin ve tesbih edin, ona hiçbir kimseyi ortak koşmayın. Ey gafil insanlar! Gözlerinizin önündeki bu kadar yaratılış eserleri, Cenabı Hakkın varlığına, birliğine, kudret ve yüceliğine işaret edip dururken siz bu hususta hiç tefekküre dalmaz mısınız? Ondan başka Rab lığa, mabutluğa lâyık bir kimsenin bulunamayacağını anlayamaz mısınız ki, öyle bir takım putlara, insanlara tapınıp durmayasınız? O Kerem Sahibi Yaratıcının Peygamberlerini, kitaplarını, ilâhî vahyini inkâra cüret gösterip tasdik edesiniz.

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدُوهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

4.Dönüşünüz cümleten o'nadır. Bu, Allah Teâlâ'nın kesin olan vadidir. Şüphe yok ki, o mahlûkatı önce meydana getirir, sonra da geriye çevirir ki, iman etmiş ve Salih amellerde vardır. Bulunmuş olanları adaletle mükâfata kavuşturur. Kâfir olanlar için de küfretmekle oldukları şeyler sebebiyle kızgın sudan bir içki ve pek acıklı bir azap

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا

Hep birlikte Dönüşünüz Onadır

(Dönüşünüz cümleten Onadır) Ey insanlar! Bir kere düşününüz; şüphe yok ki: Dönüşünüz cümleten o'nadır Hepiniz öleceksiniz, hepiniz mahşere sevk edileceksiniz, Cenabı Hakkın muhakemesine tâbi olacaksınız. Bu O Yüce Mabuda böyle dönüşünüz

وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

Hak olarak Allah'ın Vaadi

(Bu, Allah Teâlâ'nın kesin olan vadidir) Bu bir hakikattir, bunda bir yalan düşünülmüş değildir,

إِنَّهُ يَبْدُوهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

Geri çevirir Sonra da Yaratmaya Önce başlar Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o mahlûkatı önce meydana getirir) Şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı halkı önce meydana getirir hayata kavuşturur sonra da geri çevirir Öldürür tekrar hayata erdirir ki

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ

Adaletle Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Mükafatlandırması için

(iman etmiş ve Salih amellerde bulunmuş olanları adaletle mükâfata kavuşturur) Dünyada iken Allah'a iman etmiş ve Salih amellerde bulunmuş olanları bu din darca hareketlerinden dolayı adaletle onları lâik oldukları sevaplarından bir şey noksan etmeksizin mükâfata nail buyursun kendilerini ebedî selamete, saadete erdirmiş

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ

Kaynar sudan Bir içecek Onlar için vardır Kafir oldular O kimseler ki Ve

(Kâfir olanlar için de kızgın sudan bir içki vardır) Kâfir olanlar için de dünyada iken Yüce Yaratıcıyı birlemek ve tasdik etmekten mahrum olarak ahirette kızgın sudan son derece hararetili, yakıcı bir içki vardır.

وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorlar İdiler O şeyden dolayı ki Elemli Bir azap Ve

(ve küfretmekte oldukları şeyler sebebiyle bir azap vardır) Ve pek acıklı fevkalâde tesirli olan bir azap vardır. Onlar herhalde bu azaba uğrayıp duracaklardır. Artık inkârcılar, o ilâhî vahyi garip bulup tasdik etmeyenler, bu pek korkunç akıbetlerini düşünmeli değil midirler? Ne büyük tehdit Allah muhafaza

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ

وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

5.O, Yüce Yaratıcıdır ki: Güneş'i bir ışık, Ay'ı da bir nur kıldı. Ve ona menziller tayin etti ki, senelerin sayısını ve hesabı bilesiniz. Allah T e âlâ bunları ancak hak ile yarattı. Bilen bir kavim için ayetleri ayrıntılı olarak beyan buyuruyor.

Bu mübarek ayetler de âlemin yaratıcısının kudret ve azametine pek parlak bir surette işaret eden bir kısım eserlerine dikkatleri çekmektedir. Kâinatın Yaratıcısının yaratmış olduğu bu eşsiz eserlerdeki hikmet ve menfaate işaret ederek insanlığı şöylece uyanmaya davet buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا

Bir nur ve Ay'ı da Bir ışık Güneşi Kıldı O zattır ki O

(Yüce Yaratıcı dır ki: Güneş'i bir ışık, Ay'ı da bir nur kıldı) Ey insanlar! O ezeli ve kerem sahibi mabudunuz o Yüce Yaratıcı dır ki her gün ufukları aydınlatan Güneşi bir ışık bizzat parlak bir mahiyette yarattı. Ve Ay'ı da bir nur kıldı Güneşin ışıyla yüzü nurlar içinde kalan bir parlak küre kıldı onunla geceleri aydınlattı.

وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ

Bir takım menziller Takdir etti Ve

(Ve ona menziller tayin etti ki) Ve o aya veya güneş ile aydan her birine menziller tayin etti heyet ilminde beyan olunduğu üzere güneşin çeşitli doğuş yerleri vardır. Vakit vakit doğarak yerküresinin muhtelif kısımlarını ışıklar içinde bırakır. Bir muhitte batarak diğer bir muhitte doğmaya başlar, böylece geceleri ve gündüzleri meydana getirir. Güneşin hareketiyle dört mevsim de meydana gelir. Ayın da gökte çeşitli menziller! Konak yerleri vardır. Çeşitli yerlerden doğmaya başlar. Güneşle karşı karşıya geldiği oranda ışık peyda eder. Yeryüzünde olanlara çeşitli şekilde yüzünü gösterir, kâh hoş bir hilâl şeklini alır, kâh tamamen yüzü ışıklar içinde kalır. Bu sayede insanlar ayların, haftaların, günlerin vakitlerini, müddetlerini bilerek muamelelerini, hareketlerini tayin ve tanzime muvaffak olurlar. Ayın görünen tarafı daima muhtelif vaziyetlerde bulunduğundan bununla muhtelif vakitleri tayin etmek şehir halkı için de, çöl halkı için de kolay bulunmaktadır. Ayın görünen kısmındaki değişiklik, vakitlerin miktarını bilmek için sonuç çıkarma vasıtasıdır. Bunun içindir ki, İslâm dininde ay yılı kabul edilmiştir. Oruç gibi ibadetlerde, bayram gibi dinî günlerde hilalin görülmesine itibar edilir.

لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ

Hesabı Ve Yılların Sayısını Bilmeniz için

(senelerin sayısını ve hesabı bilesiniz) Senelerin müddeti de şeran On iki kameri aydan ibarettir. Nitekim bir ayeti kerime de ayların sayısı on ikidir. (Tövbe, 9/36) buyrulmuştur. Kısacası: Cenabı Hak güneş için ve özellikle ay için öyle çeşitli menziller, yaratmıştır ki senelerin sayısını ve hesabını bilesiniz. Evet. İnsanlar bu sayede ayların, günlerin vakitlerini, müddetlerini bilerek muamelelerini, hareketlerini tayin ve tanzime muvaffak olurlar.

مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak ile Ancak Bunları Allah Yaratmamıştır

(Allah Teâlâ bunları ancak hak ile yarattı) Bu bildirilen gök cisimlerin! Vesaire yi hak ile yarattı bunları boş yere yaratmadı, kullarının faideleri için yarattı. Kendi kudret ve azametini, birliğinin delillerini göstermek için meydana getirdi.

يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim için ki Ayetleri Açıklıyor

(Bilen bir kavim için ayetleri ayrıntılı olarak beyan buyuruyor) İşte Cenabı Hak: bilen bir kavim için hak ve hakikati bu yaratılış âlemindeki hikmet ve faydayı düşünebilen, zekâsını ilim ve irfan nurlarıyla aydınlatmak isteyen, bir insanlık cemiyetinin istifadesi için ayetlerini beyan buyuruyor. Ve dahi birliğine, azamet ve yüceliğine, şahitlik eden açık delilleri bu kâinattaki güzel eserleri ayrıntılı olarak açık, tafsilatlı birbirini müteakip bir surette beyan buyuruyor. Artık insanların vazifesi de bu kutsî ayetleri, bu harikulade eserleri nazarı itibara alarak inançlarını amellerini güzelce tanzime çalışmaktan ibaret olmalıdır.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ

6.Şüphe yok ki, gece ile gündüzün birbirini takip etmesinde ve Allah Teâlâ'nın göklerde ve yerlerde yaratmış olduğu şeylerde sakınan bir kavim için elbette ayetler vardır.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüzün Ve Gece Ard arda gelmesinde Şüphesiz

(Şüphe yok ki, gece ile gündüzün birbirini takip etmesinde) Şüphe yok ki gece ile gündüzün ihtilâfında birbirine takip etmesinde gündüzlerin ve gecelerin devam etmeye daima değişip durmasında; müddetlerin azalıp çoğalmasında

وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Allah Yarattı O şeyde ki Ve

(ve Allah Teâlâ'nın göklerde ve yerlerde yaratmış olduğu şeylerde) Teâlâ'nın göklerde ve yerde yaratmış olduğu şeylerde kısacası gök kubbesini süsleyen binlerce ışıklı, aydınlık yüce cisimlerin varlığında, yeryüzündeki çeşitli denizlerin, ırmakların, dağların, sahraların, madenlerin, bitkilerin, ağaçların, hayvanların varlıklarında sakınanlar Allah Teâlâ'dan korkan, kulluk vazifesini yerine getirmeye çalışanlar için

لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ

Sakınan Bir kavim için Elbette deliller vardır

(elbette sakınan bir kavim için ayetler vardır) Allah'ın kudretine işaretler, şahitlikler vardır takva sahibi, hakikaten aydın olan zatlar elbette bunları görür, bunlardan yararlanırlar. Kalplerinde irfan nuru daha fazla parlamaya başlar. Elhamdülillah

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأْنَنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ

7.O kimseler ki, bize kavuşacaklarını ümit etmezler ve dünya hayatına razı olmuşlar ve onunla mutmain olmuşlardır ve o kimseler ki onlar bizim ayetlerimizden gafillerdir.

Bu mübarek ayetler, ahireti inkâr edip dünya hayatına tutkun olan dinsizlerin nasıl felâketlere uğrayacaklarını bildirmektedir,

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا

Bize kavuşmayı Ummazlar O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki, bize kavuşacaklarını Ümit etmezler) Ahiret âlemine sevk edilerek hesaba muhakemeye tâbi olacaklarına inanmazlar veyahut ilâhî azabı düşünerek ondan korkmazlar

وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatına Razi oldular Ve

(Ve dünya hayatına razı olmuşlar) Bu hayatın yok olmayacağına kanaat getirmiş gibi ona sarılmış durmuşlar, ebedî hayatı düşünmez bir hâle gelmişlerdir

وَاطْمَأْنَنُوا بِهَا

Onunla Tatmin oldular Ve

(Ve onunla mutmain olmuşlardır) Dünya hayatı ile mutmain bulunmuşlardır. Bütün arzularına kavuşmuşlar gibi bir emniyet içinde gaflete dalmış durmuşlardır,

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ

Gafil olanlardır Ayetlerimizden Onlar O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, onlar bizim ayetlerimizden gafillerdir) Cenabı Hakkın birliğine,

mabutluğuna, insanlığın O Yüce Yararıcıya ibadet ve itaatle mükellef olduğuna, dünya hayatının çabucak yok olup başka âlemlerin varlığına vesaire ye ait olan ayrıntılı ilâhî ayetlerden, ihtarlardan gaflete dalmış, onları asla düşünmemişlerdir.

أُولَئِكَ مَاوِيَهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

8.İşte onların varacakları yer, kendi kazanmış oldukları şey sebebiyle ateştir.

أُولَئِكَ مَاوِيَهُمُ النَّارُ

Ateştir Barınağı İşte onların

(İşte onların varacakları yer ateştir) İşte onların O yukarıda dört türlü vasıfları bildirilen günahkâr, inkârcı, gafil kimselerin yarın ahirette varacakları yer onların bir daha ayrılamayacakları yurtları, karargâhları ateştir

بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şey sebebiyle ki

(kendi kazanmış oldukları şey sebebiyle)Kendi kazanmış oldukları şey şirk ve isyanları sebebiyle ateştir cehennem azabıdır. O kazandıklarından dolayı yarın ahiret gününde Artık dünyada iken ne kadar yanlış bir kanaat de bulunmuş olduklarını o zaman anlayacaklardır. Ne yazık ki artık yapacakları pişmanlık, kendilerine asla faide vermeyecektir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

9.O kimseler ki, iman ettiler ve Salih amellerde bulundular, muhakkak ki, onları iman etmiş olmaları sebebiyle Rableri hidayete erdirir, nimet dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akar.

Bu ayeti kerimede İman ve Salih amel sahiplerinin de nasıl bir saadete ereceklerini, nasıl yüce bir teşbih ve tahlil ile kulluk lisanlarını süsleyeceklerini şöylece beyan buyurmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki, iman ettiler) Fakat O kimseler ki o düşünen: Aydın zatlar ki, daha dünyada iken iman ettiler Allah Teâlâ'nın varlığını, birliğini, kudret ve azametini bilip tasdik eylediler. Onun dinine kavuşup gafletten kaçındılar

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve

(Ve Salih amellerde bulundular) Üzerlerine düşen namaz gibi oruç gibi kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalıştılar, dünya varlığına kalplerini bağlayarak ebediyet âlemini hiç hatırlamayan dinsizler gibi bir batıl kanaat de bulunmaktan sakındılar.

يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ

iman etmeleri sebebiyle Rableri Onları hidayete erdirir

(muhakkak ki, onları iman etmiş olmaları sebebiyle Rableri hidayete erdirir)

Muhakkak ki, onları da öyle doğru, Allah'ın rızasına uygun bir şekilde iman etmiş olmaları sebebiyle Rableri hidayete erdirir onları selâmet ve saadete kavuşturur, nice ebedî nimetlere kavuşturur.

تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naim Cennetlerinde Irmaklar Altlarından Akar

(nimet dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akar) Özellikle Naim cennetlerinde birer nimet, selâmet, hoş dirlik mahallerinde, gayet güzel bahçelerde, bostanlarda tahtlar üzerinde otururlar, önlerinden, alt taraflarından nehirlerin güzel güzel akıp gitmekte olduklarını görürler. Evet. Onların böyle altlarından ırmaklar akar gider, onlar

da bu ırmakların öyle pek hoş, zevk veren akışlarını seyrederek bir büyük manevî şevk ve zevk ile Cenabı Hakk'a hamt ve şükür eder dururlar.

دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأَخِرُ دَعْوِيهِمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

10.Orada duaları: Sübhanekallahümme Ya ilâhî! Seni tesbih ve tenzih ederizdir. Orada sağlık temennileri de: "selam selâmette olunuz" dur. Dualarının sonu da: Elhamdülillah! Rab bil âlemin Hamt âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya mahsustur.

دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ

Ey Allah'ım Sen münezzehsin Orada Onların duası

(onların Orada duaları: Subhanekâllahümme) Evet. Böyle cennetlere kavuşan mesut kulların o cennet âleminde, o ebedî nimetlere kavuşmaları sırasında Kerem Sahibi Yaratıcıyı kutsamak için duaları kulluk arzında bulunmaları Subhanekâllahümme demeleridir. Yani: Ey Allah'ım! Seni tesbih ve tenzih ederiz, diye saygı göstermeye devam etmeleridir, lisanlarını böyle bir ilâhî zikir ile süslemeleri ve aydınlatmalarıdır.

وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

Selamdır Orada Temennileri Ve

(Orada sağlık temennileri de: "selam selâmette olunuz" dur) Ve O cennetler âleminde sağlık temennileri de selâmdır yani: Birbirine karşı ve melekler de onlara yönelerek selâmette olunuz, her türlü çirkin, hoş olmayan şeylerden selâmet içinde bulunarak ebedî bir saadet içinde yaşayınız, diye iltifatta bulunmaktadır. Nitekim bir ayeti kerime de: Cennet ehlinin yanına meleklerin her bir kapıdan girerek "selamün Aleykum" diye selâm vereceklerini beyan buyurmaktadır.

وَأَخِرُ دَعْوِيهِمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a dır Hamt Diyedir Dualarının Ve sonu da

(Dualarının sonu da Hamt âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya mahsustur demeleridir) Cennet ehlinin dualarının sonu da Elhamdülillahi Rab bil âlemin demekten ibarettir. Yani: Cennetlere kavuşan zatlar, sonsuz nimetlere ulaştıktan dolayı kerem ve merhamet sahibi olan Cenabı Hakk'a karşı şükürlerini sunmaya çalışırlar, "hamt ve şükür âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ Hazretlerine mahsustur" diyerek kulluk lisanlarını süslerler. Bundan dolayı her mümin için lâzımdır ki, kavuştuğu bütün maddî ve manevî nimetlerden dolayı daima Cenabı Hakka hamd ve şükre çalışsın, onun kutsî emirlerine, yasaklarına uymayı bir kutsal kulluk vazifesi bilsin.

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجْلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

11.Eğer Allah Teâlâ, insanlara hayrı çarçabuk istedikleri gibi şerri de alelacele verecek olsa idi elbette onların ecelleri bitirilmiş olurdu. Artık bize kavuşmalarını ummayanları kendi azgınlıktan içinde şaşkın bir halde bırakırız.

Bu mübarek ayetler, biran evvel faideli şeylere kavuşmalarını aceleyle isteyen bir takım insanlara eğer lâıyk oldukları cezaları da Cenabı Hak, onların istemesi üzerine aceleyle verecek olsa idi hepsinin de derhal ölüp gitmiş olacaklarını hatırlatmaktadır.

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ

Hayrı Acele istemeleri gibi Şerri İnsanlara Allah Hemen verseydi Eğer Ve

(Eğer Allah Teâlâ, insanlara hayrı çarçabuk istedikleri gibi şerri de alelacele verecek olsa idi) Eğer Allah Teâlâ kendisine kavuşmayı ümid etmeyen cahil inkarcı kimselere hayır hakkındaki dualarının aceleyle kabulünü arzu eder oldukları gibi (şerri de alelacele verecek olsa idi. Yani: Onların şer ile, azap ile tehdit edildikleri zaman

o şerrin azabın kendilerine hemen gelmesini bir alay yoluyla istemeleri üzerine Cenâb-ı Hak o şerri de derhal onların üzerine yöneltseydi

لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجَلَهُمْ

Ecelleri Kendilerine Elbette hükmedilirdi

(Elbette onların ecellerini yitirivermiş olurdu) Onları hemen helak kılmış olurdu. Velâkin onlara bir müddet mühlet vermektedir,

فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا

Bize kavuşmayı Ummuyorlar O kimseleri ki Artık bırakırız

(Artık bize kavuşmalarını ummayanları bırakırız) Allah'a kavuşmayı ümit etmeyen, mahşer âlemine, uhrevî cezaya inanmayan fasıkları öyle bir halde bırakmış oluruz ki

فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Bocalayıp dururlar Azgınlıkları içinde

(kendi azgınlıkları içinde şaşkın bir halde) Kendi azgınlıkları içinde öyle dik kafalılıkları, inatları içinde şaşkın bir halde bırakırız

Artık o sapıklıktan asla kurtulmuş olamazlar.

&-Rivayete göre "Nadir İbnül Hars" gibi bir takım müşrikler. Peygamberimizin risaletini inkâr etmişler ve "Allah'ım! Eğer Muhammed'in Aleyhisselam peygamberlik iddiasındaki sözü doğru ise üzerimize gökten hemen taş yağdır veya bize acıklı bir azap getir" demişlerdi. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Evet. Cenabı Hak, onların üzerine o azabı vermemiş, hikmet gereği sonraya bırakmış, bilahare lâ-yık oldukları felâketlere onları uğratmıştır.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ

كَانَ لَمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

12.Ve insana bir sıkıntı dokununca da yanı üzerine yatarken veya otururken veya ayakta iken bize dua eder. Fakat ondan o sıkıntıyı kaldırıncaya sanki kendisine dokunmuş olan bir sıkıntıdan dolayı bize hiç yalvarmamış gibi geçer gider. İşte haddi aşanlar için yapmakta oldukları şeyler böyle süslenmiştir.

Bu mübarek ayetler insanların başlarına bir belâ gelince hemen Cenabı Hakk'a yalvardıklarını ve bundan kurtulunca da hiç yalvarmamış gibi nankörce bir vaziyet almakta olduklarını ve böyle beyinsizce bir vaziyetin ise kendilerince güzel bir hareket imiş gibi görünmekte olduğunu kınama makamında beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ

Zarar İnsana Dokundu O zaman ki Ve

(Ve insana bir sıkıntı dokununca da) Ve insana Yani: Kâfir olan bir şahsa bir sıkıntı hastalık, fakirlik gibi bir zarar, bir üzüntü dokununca da onun bertaraf olması için duaya başlar

دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا

Ayakta iken Veya Otururken Veya Yanı üzerine Bize yalvardı

(yanı üzerine yatarken veya otururken veya ayakta iken bize dua eder) Yani herhangi bir vaziyette bulunarak bize dua eder o zaman Cenabı Hakk'a muhtaç olduğunu anlayarak o belânın giderilmesini ondan istirhamda bulunur. Bu sırf bir şahsî menfaat düşüncesiyle mecburiyet karşısında yapılmış bir istirhamdır.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ

Sıkıntısını Ondan Açtı Fakat ne zaman ki

(Fakat ondan o sıkıntıyı kaldırıncaya) O uğramış olduğu musibeti giderince

مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرٍّ مَّسَّهُ

Kendisine dokundu Bir sıkıntı için ki Bize dua etmemiştir Sanki Devam etti

(Sanki kendisine dokunmuş olan bir sıkıntıdan dolayı bize hiç yalvarmamış gibi geçer gider) yine küfür ve inkâr üzerine devam eder, başına gelen belâyı ve onun giderilmesi için Cenabı Hakk'a yalvarmış olduğunu sanki unutmuş gibi bir vaziyet alır durur.

كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki İsrâf edenlere Süslendi İşte böyle

(İşte haddi aşanlar için yapmakta oldukları şeyler böyle süslenmiştir) İşte haddi aşanlar için Nefislerini batıla hizmetle zayi etmiş, mallarını gayrı meşru yerlere, putlara sarf etmekle telef eylemiş kimseler için yapmakta oldukları şeyler Allah'ı zikirden kaçınmaları, hayvani arzularına düşkün olmaları vesair ahlâkî olmayan hareketleri böyle süslenmiştir. Onlar bu çirkin hareketlerini insaniyet eseri, bir medeniyet alâmeti, bir yükselme örneği gibi görür dururlar. Bunlara o çirkin hareketlerinin öyle süslü gösterilmesi, ya kendilerinin kötü inançlarından, batıl hareketlerinden dolayı haklarında cezaya vesile olmak, kendilerini horluğa düşürmek, yardımdan mahrum bırakmak hikmetinden dolayı Allah tarafından vaki olmaktadır. Veyahut şeytan tarafından bir vesvese, bir yalan yere aldatma neticesi olarak vuku bulmaktadır.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا

لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

13.And olsun ki, biz sizden evvelki nice nesilleri zulmettikleri zaman helak ettik. Hâlbuki onlara Peygamberleri mucizeler ile gelmişlerdi. Onlar ise iman eder olmadılar. İşte günahkâr kavimleri biz böyle cezalandırırız.

Bu mübarek ayetler, geçmiş birçok kavimlerin yapmış oldukları küfür ve zulüm yüzünden helak olup gitmiş olduklarını beyan ile Müslümanları uyanmaya davet ediyor, onların yerlerine geçen Muhammed ümmetinin de artık o geçmiş ümmetler gibi hareket etmemelerini şöylece ihtar buyuruyor.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا

Zulmettiler O vakit ki Sizden önce ki Nesilleri Helak ettik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz sizden evvelki nice nesilleri zulmettikleri zaman helak ettik)

And olsun ki Yüce zatıma and olsun ki. Ey Mekke ehli! Ey Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tasdik ile mükellef olan kimseler! Biz sizden evvelki nice nesilleri Nuh kavmi, Ad kavmi ve benzerleri gibi birçok eski kavimleri zulmettikleri Peygamberlerini yalanlayıp, sapıklıklarına devam edip durdukları zaman helak ettik kendilerini lâıyk oldukları cezalara mutlaka kavuşturduk,

وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizelerle Peygamberleri Kendilerine gelmişken

(Hâlbuki onlara Peygamberleri mucizeler ile gelmişlerdi) Sözlerinde doğru olduklarını gösterir açık ve parlak delillerle gelmişlerdi. Artık onlarca şüphe edilecek bir taraf kalmamıştı. Ona rağmen yine yalanlamalarında devam ediyorlardı.

وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا

İman edecekler Olmadılar Ve

(Onlar ise iman eder olmadılar) Evet. O helake uğramış milletler ise iman eder olmadılar onlar kabiliyetlerini, yaratılışlarını kötüye kullanmış oldukları için iman edecek bir yetenekte değillerdi, onların küfür üzere ölecekleri Allah katında biliniyordu.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğunu Cezalandırırız İşte böyle

(İşte günahkâr kavimleri biz böyle cezalandırırız) İşte günahkâr kavimleri Pey

gamberlerini yalanlayan, küfür ve şirk üzere devamda bulunan herhangi bir topluluğu biz böyle eski kavimleri helak ettiğimiz gibi cezalandırırız helake uğratırız. Artık ey son Peygamberi inkâra cüret eden, cahil guruplar! Siz de bunu düşünüp de o inkârınıza nihayet veriniz. Yoksa sizin akıbetiniz de geçmiş kavimlerin akıbeti gibi helakten ibaret olacaktır.

ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

14.Sonra onları müteakip sizi yeryüzünde halifeler yaptı ki, nasıl amelde bulunacağınıza bakalım.

ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonra Yeryüzünde Halifeler Sizi kıldık Sonra

(Sonra onları müteakip sizi yeryüzünde halifeler yaptı ki) Ey kendilerine Peygamberlerin en şerefli gönderilmiş olan Muhammed Ümmeti! Sonra O eski kavimleri helak etmemizi müteakip sizi yeryüzünde halifeler yaptık onların yerlerine sahip oldunuz, tarihî hallerini öğrendiniz. Sizi bu durumda bulundurdu ki,

لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

Amel edeceksiniz Nasıl Bakalım diye

(Nasıl amelde bulunacağınıza bakalım) yeryüzünde hayır mı yoksa şer mi işleyeceğiniz meydana çıksın, hayat tarzınız görülsün, ona göre hakkınızda mükâfat veya ceza verelim. Yani: Hal ve tavırlarınıza bakıp gören bir zatın vereceği hüküm, yapacağı muamele gibi bir hükümde, bir muamelede bulunalım, tâki hiçbir mazeret, bir bahane ileri sürmenize mahal kalmasın. Yoksa Kâinatın Yaraticısı bütün mahlûklarının kabiliyetlerini, neler yapacaklarını daha meydana gelmelerinden evvel de bilmektedir. Şüphesiz buna inanıyoruz.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ

15.Onlara bizim açık ayetlerimiz okunduğu zaman, bize kavuşacaklarını ummayanlar dedi ki: Bundan başka bir Kuran getir veya bunu değiştir. De ki: Onu kendi tarafımdan değiştirmek benim için doğru olamaz. Ben ancak bana vahiy olunana tâbi olurum, başkasına değil. Şüphe yok ki, ben Rabbime isyan edersem büyük bir günün azabından korkarım.

Bu mübarek ayetler, bir takım inkârcıların Kuran'ı Kerim hakkındaki cahilce taleplerini ret etmektedir. O Kitabı Kerim'in ilâhî vahye dayanmış olup kimse tarafından değiştirilemeyeceğini ve bozulamayacağını ve Resuli Ekrem'in hayat tarzı bilindiğinden onun gerçeğe aykırı bir iddiada bulunmayacağını bildirmektedir.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Apacık olarak Ayetlerimiz Onlara Okunur O zaman ki Ve

(Onlara bizim açık ayetlerimiz okunduğu zaman) O müşriklere, inkârcılara bizim açık ayetlerimiz Hz. Muhammed'e indirilmiş olan Kurani Kerim okunduğu zaman Allah'ın birliğine, Muhammed peygamberliğinin doğruluğuna işaret ve şahitlik eden Kuran ayetleri okununca

قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا

Bize kavuşmayı Ummuyorlar O kimseler ki Dedi

(Bize kavuşacaklarını ummayanlar dedi ki) ey habibim sav bize kavuşacaklarını ummayanlar yani: Cenabı Hakkın azabından korkmayanlar, sevabına kavuşma arzusunda, ümidinde bulunmayanlara dedi ki:

أَنْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ

Bunu değiştir Veya Bundan Başka Bir kuran Getir

(bundan başka bir Kuran getir veya bunu değiştir) bize okuduğun Kuran'dan tertibi ve manası itibariyle kendi tarafından başka bir Kuran getir bize onu oku veya bunu değiştir. Bunların manalarını başka başka lâfızlar ile bildir. Başka bir tarzda tebliğ et. Diyenlere Resulüm! Onlara de

قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي

Kendim Tarafımdan Onu değiştirmem Benim için Olacak şey değil Deki

(De ki: Onu kendi tarafımdan değiştirmek benim için doğru olamaz) O Kuranı Kerim'i kendi tarafımdan bozmak ve değiştirmek benim için doğru olamaz bu hiçbir şekilde düşünülmüş değildir,

إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ

Bana Vahyolunur O şeye ki Ancak Tâbi olmam

(Ben ancak bana vahiy olunana tâbi olurum) Ben ona göre emir ve yasaklamada bulunurum, başka değil Ben hiçbir ayeti kendiliğimden değiştiremem ve yürürlükten kaldıramam,

إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Rabbime isyan edersem Eğer Korkarım Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben Rabbime isyan edersem büyük bir günün azabından korkarım.) Şüphe yok ki Öyle arzunuz doğrultusunda bir değiştirme ve bozmaya cüret ile Rabbime isyan eder olursam büyük bir günün kıyamet âleminin azabından korkarım ilâhî açıklamaların aksini iddiaya cüret eden herhangi bir şahsın öyle büyük bir azaba uğrayacağına inanmış bulunmaktayım, artık öyle bir azabı gerektirecek bir şeye nasıl cüret edebilirim?

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرِيكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

16.De ki: Eğer Allah Teâlâ dilese idi onu size okumazdım ve onu size bildirmezdi. Muhakkak ki, ben ondan evvel sizin aranızda bir ömür sürmüştüm. Siz hiç akıllıca düşünmez misiniz?

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرِيكُمْ بِهِ

Onu ve size bildirmezdi Size Onu okumazdım Allah Dileseydi Eğer De ki

(De ki: Eğer Allah Teâlâ dilese idi onu size okumazdım) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Senden Kuranı Kerim'in değiştirilmesini isteyen müşriklere De ki: Eğer Allah Teâlâ dileseydi onu o Kuranı Kerim'i size okumazdım onu bana indirmezdi, onu size okumakla beni mükellef kılmazdı. Ve o Kuranı Kerim'in lisanımla, tebliğim ile size bildirmiş olmazdı. Bundan dolayı onun size bildirilmesi, bir ilâhî bir iradeye dayanmaktadır,

فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ

Bundan önce Bir ömür boyu İçinizde Kaldım Muhakkak

(Muhakkak ki, ben ondan evvel sizin aranızda bir ömür sürmüştüm) muhakkak ki, ben ondan evvel o Kuranı Kerim'in bana vahyinden önce sizin aranızda bir ömür sürdüm kırk sene beraber yaşamıştık, bu müddet içinde ben ne bir kitap mütalâa etmiş, ne bir kimseden bir şey okumuş öğrenmiş değildim. Siz benim o halimi pekâlâ biliyordunuz. Şimdi böyle fevkalâde edebî, birçok ilimleri, içeren, hikmetli bir kitabı size tebliğ edişim, bir harikadan, bir mucizeden başka neye yorumlanabilir?

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Siz hiç akıllıca düşünmez misiniz?) Bir tefekkür ve mülâhazada bulunmaz mısınız

ki, böyle belagat ve fesahati karşısında bütün âlimlerin, fasih belîğ ediplerin aciz kalmakta oldukları pek yüce bir kitabı, hayatı boyunca tahsil görmemiş bir kimse kendi tarafında tertip ve tanzim edemez. Artık öyle bir kutsal kitap nasıl inkâr edilebilir? Onun değiştirilmesi ve bozulması, bir insandan nasıl istenilebilir? Bu ne kadar cahilce bir iddia, bir temenni değil midir?

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ

17.Artık Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunandan veya onun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır? Şüphe yok ki, suçlular kurtuluşa eremezler.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ

Ayetlerini Yalanladı Veya Yalan yere Allah'a iftira etti O kimseden ki Daha zalim kim vardır

(Artık Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunandan veya onun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır?) Artık Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunan Cenab'ı Hak'ka ortak veya evlât isnadına cür'et eden ve o Yüce Mâbuda ait olmayan bir kitabı ona isnat eyleyen kimseden veya onun âyetlerini yalanlayandan o ezelî yaratıcının birliğine delâlet eden hârikaları, onların doğruluğunu kabul etmeyen bir şahıstan daha zalim kim vardır

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Kurtuluşa ermez Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki, suçlular kurtuluşa eremezler) Artık şüphe yok ki, öyle müşrik, inkârcı olan suçlular hiçbir şekilde kurtuluşa eremezler onlar ebedî olarak azap görüp duracaklardır. Ne büyük bir felâket!

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

18.Ve onlar. Allah Teâlâ'yı bırakıp kendilerine ne zarar ve ne de fayda veremeyecek olanlara ibadet ederler ve derler ki: Bunlar Allah Teâlâ'nın yanında bizim şefaathçilerimizdir. De ki: Allah Teâlâ'ya ne göklerde ve ne de yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? O Yüce Yaratıcı onların ortak koştukları şeylerden uzaktır, yücedir.

Bu ayeti kerime müşriklerin hiçbir şeye güçleri yetmeyen bir takım putlara ne kadar ahmakça bir kanaatle tapınmakta olduklarını bildiriyor. Mevcut olmadıklarından dolayı Allah'ın ilminin taallukuna mahal olmayan asılsız şeyleri var sanarak ne yanlış lâkırdılarda, ne müşrikçe hareketlere bulunduklarını teşhir ediyor.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ

Kendilerine fayda vermez Ve Kendilerine zarar vermez O şeylere ki Allah'dan Başka Tapıyorlar Ve

(Ve onlar. Allah Teâlâ'yı bırakıp kendilerine ne zarar ve ne de fayda veremeyecek olanlara ibadet ederler) O müşrikler Allah Teâlâ'yı bırakıp kendilerine ibadet edilmediği takdirde veya ibadet edildiği takdirde ne zarar ve ne de fayda veremeyecek olanlarabir takım putlara ibadet ederler öyle ibadete lâıyk olmayanları mabut edindirler,

وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Şefaathçilerimizdir Bunlar Diyorlar Ve

(ve Bunlar Allah Teâlâ'nın yanında bizim şefaathçilerimizdir derler) O ibadet ettikleri şeyler hakkında derler ki, bunlar Allah Teâlâ'nın yanında bizim şefaathçilerimizdir. Biz bunlara tapıyoruz ki, yarın ahirette bize şefaath etsinler. Resulüm! O cahillere

قُلْ أَتَنْبِئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ

Ne yerde Ve Göklerde Bilmiyor O şeyi ki Allaha haber mi veriyorsunuz de ki:

(ne göklerde ve ne de yerde bilmediği bir şeyi) yani: Hiç bir yerde mevcut olmayıp vehim edilmiş bulunan, asla vücudu bulunmayan bir şefaate mi haber veriyorsunuz? O putlar öyle bir şefaate kaadir salahiyyetli değildirler ki, onların yapacakları şefaate ilâhî ilim lâîk olsun. Böyle bir şefaate asla olamaz

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyolar O şeylerden ki Pek yücedir Ve O pek münezzehtir

(O Yüce Yaratıcı onların ortak koştukları şeylerden uzaktır, yücedir) o Yüce Yaratıcı o müşriklerin Yüce Allah'a ortak koştukları şeylerden ve onların küfür ve şirkin-den uzaktır, yücedir. Evet, Cenabı Hakkın o kendisine ortak kabul edilip şefaati beklenen putlardan ve bütün noksanlık lekelerinden yüce olduğu apaşıktır. Onun bütün kâinattan yüce olduğu hakikatin kendisidir. Bütün insanların en önde gelen vazifesi de o Yüce Yaratıcı Hazretlerini böyle bilip böyle inanmaktadır, ondan başka hiç bir şeye ibadet etmenin caiz olmadığını kesinlikle bilip ancak o ezeli ve kerem sahibi mabuda ibadet ve taatte bulunmaktır.

&-Tefsiri Kebirde ve Essiracül Münir'de bildirildiği üzere bir takım müşrikler, şu gibi batıl ihtimallerden dolayı putlara, heykellere tapmakta, onları kendileri için şefaate kabul eylemektedirler.

(1) Bir kısım müşrikler göre bu âlemin çeşitli iklimlerinden her biri için eflâk âleminin ruhlarından belirli bir ruh vardır. Artık bu ruh için bir put tayin etmişler, bu ruha ibadet etmek maksadıyla o puta ibadette meşgul olmuşlardır. Sonra da şöyle inanırlar ki, o ruh. Yüce Allah'ın kuludur, ona ibadette bulunur.

(2) Bir kısım müşrikler, yıldızların da Cenabı Hak gibi ilahlığa lâîk olduklarına kaani bulunmuşlar, sonra yıldızların doğduğu, battığı ve daima karşılarında bulunmadıkları için yıldızlar için muayyen putlar yapmışlar, bu putlara ibadet ederek bununla o yıldızlara ibadet kastinde bulunmuşlardır.

(3) Bir kısım müşrikler de yapmış oldukları putların üzerine tılsımlar sihir nevinden kuruntu şeyler koymuşlar, sonra onlara bu şekilde yaklaşmak isteyerek tapmışlardır.

(4) Bir takım müşrikler de putlarını kendi Peygamberlerinin, büyüklerinin birer sureti olmak üzere tertip etmişler ve iddia etmişler ki, bu heykellere ibadette meşgul olurlarsa o büyükleri kendileri için Allah katında şefaate olurlar.

(5) Bir takım müşrikler de Cenabı Hakkın en büyük nur, meleklerin de birer nur olduklarına inanmışlar, artık Allah'ın zatı için en büyük bir put, meleklerin suretleri için de birer başka suretler vücuda getirmişler, bunlara tapınmakta bulunmuşlardır.

(6) Bir kısım müşrikler de ihtimal ki, Hululiye mezhebinde bulunmuşlar, Allah Teâlâ'nın bazı yüce, şerefli cisimlere girdiğine inanmışlar, o cisimler adına putlar yaparak onlara tapınıp durmuşlardır.

Müslümanların bazı din büyüklerinden şefaate beklemleri, onların kabirlerini ziyaret ve imar eylemeleri ise onlara bir ibadet maksadıyla değildir.

Allah'ın izni olmadıkça onların şefaatte bulunamayacaklarını bilirler. Artık öyle din büyüklerine sadece sahip oldukları dinî faziletten dolayı hürmet etmek, Cenabı Hakkın müsaadesi ile onların şefaate de bulunabilmelerini ümit eylemek, elbette ki putperestlerin o cahilce halleriyle mukayesesini asla mümkün değildir.

Her Müslüman bilir ki, hiçbir mahlûka karşı ibadet maksadıyla saygıda bulunmak asla caiz olamaz. Müşriklerin putlara, mahlûklara karşı ibadette bulunmalarının ne kadar batıl bir kanaat neticesi olduğunu bu ayeti kerime göstermiş bulunuyor. Şöyle ki:

(1) Putlar, heykeller bütün cansız varlıklar kabilinden şeylerdir. Bunlar bir kimseye ne faide ve ne de zarar verecek bir mahiyette değildirler. Kendilerini parça parça edenlere karşı bile müdafaaya asla kaadir olamazlar. Artık bunlardan ne beklenir?

(2) Mabud olan, ibadet edenden daha ziyade kudretli bulunmalıdır. Hâlbuki putlara tapanlar, o putlardan daha kudretlidirler. O putları kendileri yapıyorlar, kendileri yürütüyorlar, kendileri muhafaza ediyorlar. Kendileri böyle harekete, faaliyete, nefislerini muhafazaya kaadir oldukları halde taptıkları putlar bundan mahrumdurlar.

(3) İbadet, saygı türlerinin en büyüğüdür. Böyle bir saygıya ise kendisinden en büyük nimetlerin sâdır olduğu zattan başkası lâıyk olamaz, insanlara hayatı, akli, kudreti, hayat ve ahirete ait faydaları ihsan eden ancak Allah Teâlâ Hazretleridir. Artık ondan başkasına öyle son derece bir saygı nasıl yapılabilir? "Ondan başka ilâh yoktur.

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

19.Ve insanlar bir ümmetten başka değildi. Sonra ihtilafa düştüler. Eğer Rabbin tarafından geçmiş bir kelime bulunmasa idi, onların arasında ihtilâfa düştükleri şey hususunda elbette ki derhal hükmolunurdu.

Bu ayeti kerime, insanların vaktiyle bir millet halinde olup daha sonra ihtilafa düşmüş olduklarını, bu ihtilâfın cezasına bir hikmet gereği derhal kavuşturulmayıp onlara bir müddet mühlet verilmiş olduğunu bildirmektedir.

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet Ancak İnsanlar Değil idi Ve

(Ve insanlar bir ümmetten başka değildir) İnsanlar Vaktiyle bir ümmetten aralarında birlik bulunan bir cemaatten başka değildi Yani: hepsi de İslamiyet'ten ibaret olan hak bir din üzere idiler. Çünkü Allahın birliği esasına sahip olan İslâmiyet, selim fitrat gereğidir. İşte insanlar, başlangıçta bu yaratılış üzere idiler. Aralarındaki bu birlik Hz. Âdem'den itibaren Habil'i, Kabil'in öldürdüğü zamana kadar devam etmiştir. Veya İdris veya tufandan sonra Nuh Aleyhisselam'ın zamanında tahakkuk etmiştir.

فَاخْتَلَفُوا

(Sonra ihtilâfa düştüler) yani: Bir kısmı dinde sebat etti, bir kısmı da küfre düştü. Selim yaratılışa aykırı bir vaziyet aldı,

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Geçmiş Bir söz Eğer olmasaydı Ve

(Eğer Rabbin tarafından geçmiş bir kelime bulunmasaydı) Rabbin tarafından geçmiş ezel âleminden beri takdir buyrulmuş bir kelime ilâhi bir hüküm, bir kısım hadiseler, ihtilaflar hakkındaki mükâfatların ve cezaların tehirine, kıyamet gününe bırakılmasına ait bir ilâhî takdir bulunmasa idi böyle bir tehir hikmet gereği olmasa idi o insanlar

لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilaf ediyorlar Hakkında o şeylerde ki Aralarında Elbet hüküm verilmişti

(onların arasında ihtilâfa düştükleri şey hususunda elbette ki derhal hüküm olunurdu) yani hareketlerinde doğru olanlar yaşatılır, batıla dalanlarda hemen helake maruz bırakılırdı. Fakat Cenabı Hakkın rahmeti gazabını geçmiştir. İnsanlara düşünüp hallerini ıslah edebilmeleri için bir yaşayış müddeti verilmektedir. Bu da bir ilâhî merhamet eseridir. Ve böyle bir müddet verilmesi, insanların bir mazeret ileri sürmelerine salahiyetleri kalmamak hikmetini de içermektedir

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ

20. Ve derler ki: Ona Rabbi tarafından bir mucize indirilmeli değil midir? De ki: Gayıp ancak Allah içindir. Artık siz bekleyiniz, şüphe yok ki, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir mucize Ona İndirilmeli Değil miydi Diyorlar Ve

(Ve derler ki: Ona Rabbi tarafından bir mucize indirilmeli değil midir) Ve Mekte'deki müşrikler, derler ki: Ona yani peygamberlik iddiasında bulunan Muhammed

Aleyhisselam'a Rabbi tarafından bir mucize bir harika indirilmeli değil midir? O da diğer Peygamberlerin göstermiş oldukları asa, beyaz el, ölülerini diriltmek gibi bir hari ka meydana getirmelidir ki, peygamberliğini tasdik edelim.

فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ

Allah'ındır Gayb Ancak O halde de ki

(Gayıp ancak Allah içindir) Resulüm! O inatçı inkârcılara de ki: Gayıp ancak Allah içindir insanlar için hikmet ve menfaat görülemeyecek hususları bilmek Cenabı Hakkı mahsustur. Bir takım harikaların meydana getirilip getirilmemesi de O Yüce Yaratıcının iradesine, hükmüne aittir. Ben ona nasıl karşıabilirim. Benim vazifem İslâm dinini tebliğdir.

فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ

Bekleyenlerdenim Sizinle beraber Şüphesiz ben Artık bekleyiniz

(Artık bekleyiniz şüphe yok ki, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim) Artık Ey inkârcılar! Siz bekleyiniz Bakınız ki, sonunuz ne olacak, nasıl azaplara uğrayacaksınız, hakkınızda Cenabı Hakkın ne yapacağını bekleyenlerdenim bakalım ne gibi azaplara maruz kalacaksınız? Evet, Kuran gibi bir eşsiz kelâm, bir ebedî mucize meydandadır. Bunun benzerini getirmekten aciz olduğunuz açıktır. Artık başka bir mucize istemenize ne lüzum var? Sizin bu haliniz, en büyük bir cehalet eseridir, en açık bir inadi küfürden başka değildir. Bundan dolayı bunun cezasını bekleyiniz, şüphe yok ki, er geç bu cezaya kavuşacaksınız.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ

أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

21.İnsanlara kendilerini kaplayan bir sıkıntıdan sonra bir rahmet tattırdığımız zaman bizim ayetlerimiz hakkında onların derhal bir kötü hareketleri vardır. De ki: Allah Teâlâ'nın tuzağı daha çabuktur. Şüphe yok ki, bizim elçilerimiz, kurduğumuz tuzakların hepsini yazarlar.

Bu ayeti kerime mucizeler talebinde bulunan inkarcı bir kavmin ruh hallerini teşhir ediyor, istediklerine nail olsalar da yine inkardan inattan vaz geçmeyeceklerini bildiriyor. Onlara o hilekarca inkarcı hareketlerinin cezalarına kavuşacaklarını ihtar ediyor.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ

Kendilerine dokundu Bir sıkıntının ki Ardından Bir rahmet İnsanlara Tattırdık O zaman ki Ve

(İnsanlara kendilerini kaplayan bir sıkıntıdan sonra bir rahmet tattırdığımız zaman) İnsanlara Allah'ın nimetini takdir etmeyen, inkârcı bir kavme kendilerini kaplayan bir sıkıntıdan bir şiddetten, bir belâdan, bir kıtlık ve pahalılıktan sonra bir rahmet bir sıhhat, bir genişlik tattırdığımız zaman ona şükür edecekleri yerde bilâkis

إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا

Ayetlerimiz hakkında Bir tuzağı Onların vardır Birden

(bizim ayetlerimiz hakkında onların derhal bir kötü hareketleri vardır) O mukaddes ayetleri yalanlamaya, onlar ile alaya cüret ederler. Nail oldukları nimetleri Cenabı Haktan bilmezler. Onları bir takım vehim edilen kuvvetlerin, putların kendilerine verdiği kaani bulunurlar.

&-Rivayete göre cahiliyet zamanında Mekke ahalisi yedi sene kıtlık ve pahalılığa uğramışlar, âdeta helak olacak bir hâle gelmişlerdi. Sonra Cenabı Hak, merhamet buyurmuş, yurtlarına bol yağmurlar yağdırmış, bolluk, ucuzluk ihsan etmişti. O ahali ise bundan bir öğüt almamış, yine küfür ve inada dönüvermişlerdi.

قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا

Tuzak cihetiyle Daha suratlidir Allah De ki

(de ki: Allah Teâlâ'nın tuzağı daha çabuktur) yani: Hak Teâlâ Hazretlerinin azabı, cezası daha çabuk bir şekilde sizin üzerinize gelir, sizi dilediği dakikada mahvedebilir

إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

Kuruyorsunuz O şeyleri ki Yazıyorlar Elçilerimiz Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bizim elçilerimiz, kurduğumuz tuzakların hepsini yazarlar) Bizim elçilerimiz koruyucu meleklerimiz, sizin bütün söylediklerinizi, yaptıklarınızı kaydeden o ruhani memurlar, Siz ne tuzak yaparsanız hepsini yazarlar. Hiç bir hareketiniz gizli kalmaz, lâıyk olduğunuz akıbet kavuşursunuz. Artık ey inkârcılar! Ey hak ve hakikate dine karşı düşmanca vaziyet alanlar, ey bir takım tuzak ve hile ile insanları doğru yoldan ayırmak isteyen sapıklar! Pek korkunç sonunuzu düşünmeli değil misiniz?

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

22.O, o -Yüce Yaratıcıdır ki, sizi karada ve denizde yürütür. Vaktaki gemilerde bulunursunuz, onlar da yolcular ile beraber lâtif bir rüzgâr ile akıp gider ve onunla ferahlanırlar, derken onlara şiddetli esen bir rüzgâr gelir, ve onlara her taraftan dalgalar hücumu başlar ve kendilerinin bununla tamamen kuşatılmış olduklarını zan eder. Allah Teâlâ'ya dinde Milaslı kimseler olarak duada bulunurlar "eğer bizi bundan kurtarır isen elbette biz şükredicilerden oluruz" derler. Bu mübarek âyetler, bir nice üzüntülerden sonra bir ilâhî merhamet eseri olarak nimetlere, selâmetlere nail olan bir takım insanların ne kadar inkarcı, kadir bilmezce hareketlerde bulunduklarına dair acil bir misâl göstermektedir, öyle dünyaya tapınarak nefislerine zulm eden kimselerin nasıl bir sorumluluğa mâruz kalacaklarına işaret buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Ve Denizde Karada Sizi gezdiriyor O zattır ki O

(O Yüce Yaratıcıdır ki, sizi karada ve denizde yürütür) Ey insanlar!. O Sizi yaratan, nimetlere nâil eden o Kerem Sahibi Yaratıcıdır ki: Sizi karada ve denizde yürütür sizi bir nice nakil vasıtalarıyla her tarafa seyri sefere muvaffak kılar

حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ

Gemilerde İdiniz O vakit ki Nihayet

(Vaktaki gemilerde bulunursunuz) Hatta siz gemilerde bulunursunuz deniz yoluyla bir yere gitmek istersiniz

وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ

Hoş Bir rüzgarla Onlarla Gittiler Ve

(Onlar da yolcular ile beraber lâtif bir rüzgâr ile akıp gider) gemiler de içlerindeki yolcular ile beraber lâtif bir rüzgâr ile mülayim bir hava ile akıp gider cereyanda bulunur ve içlerinde bulunan yolcular

وَفَرِحُوا بِهَا

Onunla Sevindiler Ve

(Ve onunla ferahlanırlar) o rüzgâr ile o akıp giden gemiler ile ferahlanırlar bir neşe içinde yollarına devam ederler.

جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ

Şiddetli Bir rüzgar Ona geldi

(derken onlara şiddetli esen bir rüzgâr gelir) Derken onlara o gemilere o hoş, lâtif rüzgârların yerine şiddetli esen bir rüzgâr gelir o yolcuları rahatsız eder.

وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ

Her yerden Dalga Onlara geldi Ve

(Ve onlara her taraftan dalgalar hücumla başlar) ve onlara O gemilerde bulunanlara her taraftan dalgalar hücumla başlar kalpleri heyecan içinde kalır,

وَضَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ

Tamamen kuşatıldılar Şüphesiz onlar Zannettiler ki Ve

(ve kendilerinin bununla tamamen kuşatılmış olduklarını zan eder) Ve kendilerinin bununla tamamen kuşatılmış Kurtuluş yolu kalmayıp tamamen helake maruz kalmış olduklarını zannederler artık başka sığınacak bir makam bulunmadığını anlayarak

دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Onun için Samimi kimseler olarak Allah'a Yalvardılar

(Allah Teâlâ'ya dinde ihlâslı kimseler olarak duada bulunurlar) ancak Allah Teâlâ'ya dinde ihlâslılar olarak ihlâslı bir şekilde ona başkasını ortak koşmaksızın duada bulunurlar ve derler ki:

لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ

Bundan Bizi kurtarırsan And olsun eğer

(eğer bizi bundan kurtarır isen) Yarabbi. Eğer bizi bundan Bu musibetten, bu boğulma tehlikesinden kurtarır isen elbette biz sana iman ederek ibadet ve itaat de bulunanlardan

لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Şükredenlerden Muhakkak olacağız

(elbette biz şükredicilerden oluruz) evet, Evvelce nail olmuş oldukları nimetleri hiç düşünmeden küfür ve isyana devam edip duran bir nice kavimler, öyle hayatları büsbütün tehlikeye maruz kalınca kendilerine hangi zatın yardımcı olabileceğini anlamaya başlar, ona karşı yalvarma ve yakarmada bulunurlar. Hâlbuki onların bu halleri geçicidir, o tehlikeden kurtuldular mı yine evvelki kâfirce hallerine dönerler. İşte bir sonraki ayeti kerimede bunu beyan ediyor onların o dönemliklerini bizlere bildiriyor.

فَلَمَّا أَنْجِيَهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

23.Fakat onları kurtarınca onlar derhal yeryüzünde haksız yere taşkınlıklarda bulunurlar. Ey insanlar! Şüphesiz ki; sizin taşkınlığınız kendi şahıslarınızın aleyhinedir. Dünya hayatı bir meta'dır. Sonra dönüşünüz bizedir. Artık bizde size neler yapmış olduklarını haber vereceğiz.

فَلَمَّا أَنْجِيَهُمْ

Onları kurtardı Ne zaman ki

(Fakat onları kurtarınca) onları O dalgalar arasında helak olup gideceklerini zan netmiş olan kimseleri Cenabı Hak kurtarınca onları kurtuluşa: Selâmet sahiline kavuşturunca

إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Fesat çıkarırlar Hemen onlar

(onlar derhal yeryüzünde haksız yere taşkınlıklarda bulunurlar) yine bozgunculuğa çalışır, yine küfür ve isyan yolunda koşar dururlar, İşte onlar öyle inatçı dönem kimseleridir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ

kendi şahıslarınızın aleyhinedir sizin taşkınlığınız şüphe yok ki İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Şüphe yok ki; sizin taşkınlığınız kendi şahıslarınızın aleyhinedir)

Artık Ey insanlık zümresi! Bir kere düşününüz, şüphe yok ki, sizin taşkınlığınız zulmünüz, işlediğiniz gayri meşru hareketiniz kendi şahıslarınızın aleyhinedir onların sorumluluğu, kötü neticesi sizlere yönelecektir. Küfrünüzün, nankörlüğünüzün zararlarını siz çekeceksinizdir.

مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

(Dünya hayatı bir meta'dır) Geçici bir zaman içindir, çabucak yok olur, bundan dolayı haktan ayrılmak, zulme cüret etmek nasıl uygun olabilir?

ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ

(sonra da dönüşünüz bizedir) Şunu da düşününüz ki: sonra da dönüşünüz bizedir Kıyamet günü mahşere sevk olunacak, muhakemeye tâbi olarak lâyük olduğunuz cezalara kavuşacaksınız.

فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Artık size haber veriyoruz

(artık bizde size neler yapmış olduklarınızı elbette haber vereceğiz) Artık O ebediyet âleminde biz de sizlere bu dünyada iken neler yapmış olduklarınızı elbette haber vereceğizdir ne gibi isyanlarda, hakka tecavüzlerde bulunmuş olduğunuzu size bildirerek onlardan dolayı sizi cezaya uğratacağızdır. Artık bu sonu düşünmeli değil misiniz? Öyle fani bir hayat, geçici bir menfaat için ebedî hayatınızı, selâmetinizi tehlikeye maruz bırakmanız nasıl muvafık olabilir? Nasıl doğru olabilir ki

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَيْهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنِ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

24.şüphe yok ki, dünya hayatının durumu misali, bir su gibidir ki, onu biz gökten indirdik. Derken onunla insanların ve davarların yiyecekleri şeylerden olan yeryüzünün otları birbirine karışmış oldu. Vaktaki, yeryüzü ziynetini aldı ve bezendi ve onun ahalisi onun üzerine kaadir olduklarını sandılar, hemen ona emrimiz geceleyin veya gündüzün geliverdi, onu sanki bir gün evvel yokmuş gibi kökünden biçilmiş bir halde kıldık. İşte ayetleri düşünen bir kavme böyle genişçe beyan ederiz.

Bu mübarek ayetler, parlak, faideli görülen dünya varlığını, büyüyüp çoğalan ve yeryüzünü süsleyen; az sonra da mahvı perişan olup giden, kendisinden istifade edilemeyen bir yeşillik manzarasına benzetmektedir. Böyle geçici bir varlıktan ziyade Cenabı Hakkın davet etmekte olduğu ebedî selâmet âlemine önem verilmesi lüzumuna şöylece işaret buyurmaktadır:

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Onu indirdik Bir su gibidir ki, Dünya Hayatının Misali Ancak

(şüphe yok ki, dünya hayatının durumu misali, bir su gibidir ki, onu biz gökten indirdik) Şüphe yok ki, dünya hayatının durumu misali beğenilen durumu, hızla yok olması ve insanlara yönelen nimetlerinin devamsız oluşu, insanların da ona aldanması bakımından benzeri misal bir su gibidir ki, onu biz gökten indirdik

فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ

Hayvanlar Ve İnsanlar Yer O şeyden ki Yeryüzünün Bitkisi Onunla Ve birbirine karıştı

(Derken onunla insanların ve davarların yiyecekleri şeylerden olan yeryüzünün otları birbirine karışmış oldu) o su sebebiyle insanların ve davarların hayat sahibi nice mahlûkların yiyecekleri şeylerden sebzeler, meyveler, yeşillikler gibi muhtelif bitkilerden ibaret olan yeryüzünün otları birbirine karışmış büyüyüp gelişmiş oldu böyle faydeli bir manzara teşkil etti

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازِيدَتْ

Süslendi Ve Ziyinetini Yeryüzü Aldı O vakit ki Nihayet

(Hatta o vakit ki, yeryüzü ziyinetini aldı ve bezendi) Vaktaki, yeryüzü O bitkilerden böyle ziyinetini aldı ve bezendi hoşâ gider bir vaziyet almış bulundu

وَوَظَنَ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا

Ona Güçleri yetenlerdir Şüphesiz onlar Halkı Zannetti Ve

(ve onun ahali si onun üzerine kaadir olduklarını sandılar) Ve o yeryüzünün ahali si onun üzerine kaadir o mahsulâtta istifadeye muktedir olduklarını sandılar öyle bir zanna düştüler.

أَتَتْهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا

Gündüz Veya Gece Emrimiz Ona geldi

(hemen ona emrimiz geceleyin veya gündüzün geliverdi) Hemen ona O yeryüzüne emrimiz ziyade bir derecede sıcak veya soğuk vesaire gibi hususa ait bir ilâhî hükmümüz geceleyin veya gündüzün geliverdi

فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ الْأَمْسِ

Dün Hiç olmamış Sanki Biçilmiş bir halde Derken onu kıldık

(onu sanki bir gün evvel yokmuş gibi kökünden biçilmiş bir halde kıldık) Hemen o ekinleri, mahsulâtı sanki bir gün evvel yokmuş gibi yeryüzünde hiç vücuda gelmemiş gibi kökünden biçilmiş bir halde kıldık mahıv eyledik yok eyledik.

كَذَٰلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ

Düşünecekler Bir kavim için ki Ayetleri Açıklarız İşte böyle

(İşte ayetleri düşünen bir kavme böyle genişçe beyan ederiz) İşte ayetleri Yüce Peygamber vasıtasıyla kur'an lisanı ile düşünen bir kavme öyle istifade etmeye kabiliyete sahip olan mümtaz bir zümreye böyle ürünler hakkındaki temsil ve teşbih gibi bir şekilde genişçe beyan ederiz Çünkü bunlardan istifade edebilenler, bu misallerden bir uyanış dersi alabilenler ancak tefekkür kabiliyetine sahip olan zatlardır.

Yani Özet olarak: değerli kardeşlerim Dünya hahatı, dünya varlığı ne kadar parlak, faydeli görünse de bir takım büyüyüp gelişen bitkilerin, çiçeklerin, meyvelerin varlığı gibidir ki, az sonra sona erecektir. Artık akıllı olan kimseler, yalnız bunlar ile meşgul olup da ebedî saadeti temin edecek vazifelerini unutmamak lazımdır değil mi? insan bir kul asıl ebedî hayatın selâmet ve saadetini temine çalışmalıdır.

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

25.Ve Allah Teâlâ selâmet yurduna davet ediyor ve dilediğini doğru bir yola hidayet buyurur.

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ

Selam Yurduna Davet eder Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ selâmet yurduna davet ediyor) İşte dinimiz bize o ebedî saadet yolunu göstermektedir. Ve Allah Teâlâ Bizleri selamet yurduna cennet âlemine, nice ebedi nimetlere sahip olan ve içinde bulunacak zatlar ile meleklerin birbirine selâm vererek rahmet okuyacakları bir yüce, ebedi ikametgâha davet ediyor. Öyle bir saadete kavuşmaya vesile olacak vazifeleri bize emir ve tavsiye buyuruyor.

وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Diler O kimseyi ki Hidayet eder Ve

(ve dilediğini doğru bir yola hidayet buyurur) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı dilediğini kullarından hidayete kavuşma kabiliyetine sahip bulunan herhangi bir ferdi doğru bir yola hidayet buyurur ki buda İslâm dininden ibarettir. İşte ebedi bir nimete, yok olmayacak bir selamet ve saadete ermek isteyen her insan, bu ilâhi dine sarılmalıdır.

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

26.İhsanda bulunanlar için güzellik ve bir ziyadelik vardır ve onların yüzlerini ne karalık ve ne de bir alçaklık kaplamaz. İşte onlar cennet ehlidirler. Onlar orada ebediyen kalıcılarıdır.

Bu mübarek Ayetler, güzelce amellerinden dolayı cennete nail olacak zatların vasıflarını, vaziyetini bildirmektedir. Bir takım fenalıkları işleyenlerin de cehennemde ebediyen kalarak ne fena bir manzara teşkil edeceklerini ihtar buyuruyor.

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ

Ziyade Daha güzel karşılık Güzel amel işlediler O kimselere var

(İhsanda bulunanlar için güzellik ve bir ziyadelik vardır) Yani: İman ve Salih ameller sahibi olanlar için, tam bir ihlâs ile ibadet ve itaatte bulunanlar için güzel mükâfat, güzelliklerin timsali olan cennetler yurdu vardır. Ve bir fazlası daha vardır ki bu da güzel amellerinin kat kat mükâfatıdır veya bir ilâhî lütuf olarak haklarında ilâhî rızanın tecellisidir veyahut Cemali ilâhîyi görmeğe mazhariyettir.

وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ

ne de bir alçaklık Ve Bir karalık Yüzlerini Kaplamaz Ve

(ve yüzlerini ne bir karalık ve ne de bir alçaklık) Ve Öyle cennete nail olan muhterem kulların yüzlerini ne bir karalık bir siyah perde ve ne de bir alçaklık kıymetlerini düşürecek bir hakaret eseri kaplamaz bu gibi korkunç, alçaltıcı arızalar ehli cennete değil, ehli cehenneme mahsustur.

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

Cennet Ehlidirler İşte onlar

(İşte onlar cennet ehlidirler) İşte O seçkin vasıflara sahip olan muhterem kullar cennet ehlidirler onlar Allah'ın yardımı sayesinde cennetlere nail olacaklardır.

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcılarıdır Orada Onlar

(Onlar orada ebediyen kalıcılarıdır) Onlar orada O cennet âleminde ebediyen kalıcılarıdır. Oradan asla çıkarılmayacaklardır. Onların haklarındaki nimetler daimîdir, öyle dünya nimetleri gibi yok olacak değildir.

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

27.Ve o kimseler ki, kötülükleri kazandılar. Kötülüğün cezası da kendi misli ile. Ve onları bir alçaklık kaplar. Onlar için Allah'tan koruyacak bir şey yoktur. Onların yüzleri sanki geceden karanlık bir parçaya bürünmüştür. İşte onlar ateşin varanıdır. Onlar onun içinde ebedî surette kalacak kimselerdir.

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ

Kötülükleri Kazandılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kötülükleri kazandılar) Ve o kimseler ki o küfre düştüler kötülükleri kazandılar İslâm dinini inkâr, isyanlara cüret eylediler. Onların öyle yaptıkları

جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا

Onun misli ile bir kötülüğün Cezası

(kötülüğün cezası da kendi misli ile dir) Her kötülüğün cezası, o kötülüğe müsavidir. Ondan ziyade değildir. Bu, bir ilâhî adalet gereğidir. Fakat bir güzelliğin sevabı bir ilâhî lütuf olarak o güzellikten kat kat ziyadedir. On kattan yedi yüz kata kadar ziyade olabilir,

وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ

Bir zillet Onları kaplar Ve

(Ve onları bir alçaklık kaplar) Ve O kötülükleri yapan kâfirleri bir alçaklık da kaplar. Büyük bir zillate, hakarete, hüsrana maruz kalmış olurlar. Küfür gibi en büyük bir cinayetin karşılığı olan bir cezada bunlardan ibarettir.

مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ

Hiçbir koruyucu Allah'tan Onlar için yoktur

(Onlar için Allah'tan koruyacak bir şey yoktur) Onlar için Allah'tan koruyacak Kendilerini muhafaza edip koruyabilecek bir şey de yoktur. Onlara yüz gösteren azabı hiç bir şey onlardan bertaraf edemeyecektir, onların haklarında bir şefaathçi bulunamayacaktır.

كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا

Karanlık Gecedan Parçalarla Yüzleri Kaplanmış Sanki o şeydir ki

(Onların yüzleri sanki geceden karanlık bir parçaya bürünmüştür) Yani onların yüzleri Son derece siyah ve karanlık olacağı için sanki geceden karanlık bir parçaya bürünmüştür. Böyle çirkin, zulmetli bir vaziyet, onların küfür ve sapıklık içinde yaşamış olmalarının bir neticesidir.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateş Ehlidirler İşte onlar

(İşte onlar ateşin yaranıdır) İşte O pek çirkin vasıfları taşıyan küfür ve nifak sahipleri ateşin yâranıdır cehennem ehlidirler,

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Orada Onlar

(Onlar orada ebedi kalıcıdır) evet onlar O ateşin cehennem çukurlarında ebedi olarak kalacak kimselerdir. Artık onlar için o ateşten kurtulmak ümidi asla yoktur. Küfür ve şirkin cezası, böyle kesindir, ebedidir.

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائُكُمْ فَزَيَّلْنَا

بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ

28.Ve o günü ki, hepsini mahşere toplarız. Sonra ortak koşmuş olanlara deriz ki: Siz de koştuğunuz ortaklar da yerlerinizde durunuz. Artık aralarını ayırmıyorsunuz. Ve onların koştukları ortaklar der ki: Siz bizlere tapınır değil idiniz.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin ahiret âlemindeki diğer bir kısım rezil durumlarını bildirmektedir. Onlar ile taptıkları şeyler arasındaki ihtilâfı tasvir etmektedir. Ve mahşerde herkesin amellerinin ortaya çıkacağını ve müşriklere tapınmış oldukları şeylerden hiçbir faide meydana gelmeyip hepsinin de birbirinden ayrılmış, layık oldukları cezaya kavuşmuş olacaklarını şöylece beyan buyurmaktadır:

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا

Hep birlikte Onları toplayacağız O gün ki Ve

(Ve o günü ki, hepsini mahşere toplarız) Ve Resulüm Onlara hatırlat o günü ki, hepsini o kurtuluş bulacak zümreyi de, helake maruz kalacak taifeyi de mahşere toplarız onlardan hiç birini geri bırakmayız.

ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا

Şirk koştular O kimselere ki Diyeceğiz Sonra

(Sonra ortak koşmuş olanlara deriz ki) Sonra Yüce Allah'a ortak koşmuş olanlara deriz ki ey müşrikler!

مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ

Ortaklarınız Ve Siz Yerlerinizde

(Siz de koştuğunuz ortaklar da yerlerinizde durunuz) siz de Ve Cenabı Hak'tan başka kendilerine tapınmış olduğunuz koştuğunuz ortaklar da yerlerinizde durunuz bir tarafa ayrılmayınız, hakkınızda ne yapılacağını bekleyiniz.

فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ

Onların aralarını Artık ayırmışızdır

(Artık aralarını ayırmışızdır) O müşrikler ile Hakk'a ortak koştukları şeylerin aralarındaki münasebet ve yakınlık kesilmiş bulunmaktadır,

وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ

Ortakları Dedi Ve

(Ve onların koştukları ortaklar der ki) Ve onların koştukları ortaklar Ve müşriklerin öyle kendilerine tapmış oldukları şeyler der ki Ey müşrikler!

مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz Bize Siz değildiniz

(Siz bizlere tapınır değil idiniz) siz şeytanların aldatmalarına kapılmış, onlara uy-
muş, o suretle onlara tapınmış idiniz.

&-Şeriklerden ortaklardan maksat, müşriklerin Cenabı Haktan başka tapınmış oldukları herhangi bir mahlûktur. Melekler, insanlar, cinler, aklar, yıldızlar, putlar bu cümledir. Bunlara şerikler denilmesi, ya Cenabı Hakkın kendilerine yönelteceği hitapta müşterek olmaları İtibariyledir. Veyahut müşrikler dünyada iken mallarının bir kısmını bu taptıkları şeyler adına ayırırlar, onları kendi mallarında kendilerine bir nevi ortak tanırırlar. Bu itibarla o taptıkları şeyler kendilerine şerik sayılmıştır.

فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ

29.İmdi Allah Teâlâ, bizim aramızla sizin aranızda şahit olmak için yeter. Muhakkak ki, biz sizin tapınmanızdan elbette habersiz idik

فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ

Aranızda Ve Aramızda Şahit olarak Allah Şimdi yeter

(İmdi Allah Teâlâ, bizim aramızla sizin aranızda şahit olmak için yeter) İmdi O kendilerine tapılan mahlûklar, mahşer günü derler ki, Ey müşrikler! Allah Teâlâ, bizim aramızla sizin aranızda şahit olmak için yeter. Çünkü o Yüce Yaratıcı bütün mahlûkâtın hallerini bilicidir.

إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ

Gerçekten habersizler Sizin tapmanızdan Biz idik Doğrusu

(Muhakkak ki, biz sizin tapınmanızdan elbette habersiz idik) biz size böyle bir ibadette bulunun demedik ve sizin bizlere karşı böyle bir harekette bulunduğunuza vâkıf da olmadık.

&-Evet, Bir kere melekler, Peygamberler hâşâ böyle bir şeyi kimseye emretmiş olamazlar. Bir takım putlar ve cisimler ise zaten söz söylemek insanlara bir şeyi teklif eylemek kabiliyetine sahip değildirler. Bunlar kendilerine tapılmasını elbette kimseye emretmiş değildirler. Fakat Cenabı Hak ahiret gününde o putlara ve cisimlere de bir konuşma kabiliyeti vererek o kendilerine tapınmış olan müşriklerden uzak olduklarını söyleyebilecek, kendileri müdafaada bulunacaklardır. Cenabı Hak her şeye kaadirdir. Buna inanmışızdır.

هٰنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمْ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

30.Orada her nefis, evvelce yapmış olduğundan haberdar olacaktır. Ve gerçek sahipleri olan Allah Teâlâ'ya döndürülmüş bulunacaklardır. İftira eder oldukları şeyler de kendilerinden kaybolup gitmiş bulunacaktır.

هٰنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ

Geçmişte yaptı O şeyleri ki Bir nefis Her Deneyecek İşte orada

(Orada her nefis, evvelce yapmış olduğundan haberdar olacaktır) Artık o mahşer yerinde, o pek korkunç yerde her nefis müminler de, kâfirler de, mutlu olanlar da, bedbaht olanlar da evvelce yapmış ne gibi amel takdim etmiş olduğundan haberdar olacaktır. Dünyada iken yapmış olduğu amellerin kendisine faideli mi, zararlı mı olduğunu anlayacaktır. O amelleri kendisini ya mutluluğa veya bedbahtlığa sevk etmiş bulunacaktır.

وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلِيَهُمْ الْحَقِّ

Hak Mevraları olan Allah'a Döndürülmüşlerdir Ve

(Ve gerçek sahipleri olan Allah Teâlâ'ya döndürülmüş bulunacaklardır) Ve O müşrikler gerçek sahipleri Rableri, olan Allah Teâlâ'ya döndürülmüş kendi amellerine göre, o Yüce Mabudun cezasına kavuşmuş bulunacaklardır.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şeyler ki Onlardan Kaybolup gitmiştir Ve

(Ve İftira eder oldukları şeyler de kendilerinden kaybolup gitmiştir) Ve dünyada iken kendilerine ibadet ederek ilâhlık isnadı suretiyle, iftira eder oldukları şeyler de kendilerinden kaybolup gitmiş bulunacaktır. Öyle bir takım mahlûkata "mabutluk" isnadı, onlara karşı bu iftiradan ibarettir. O müşriklerin öyle batıl bir inançta bulunmaları, o putlardan şefaât beklemeleri mahvı ve perişan olmalarına sebep olacaktır. Kendilerine hiçbir faide vermeyecektir. Bilâkis ebedi olarak azap çekmelerine sebep olmuş olacaktır. İşte küfür ve şirkin pek elem verici neticesi!

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

31.De ki, sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor? Ve o işitme kuvvetine ve gözlerle sahip olan kimdir? Ve kimdir ki, ölüden diriye çıkarır ve diriden de ölüyü çıkarır. Ve kimdir işleri tedbir eden? Derhal diyeceklerdir ki: "Allah" Artık de ki: Siz korkmaz mısınız?

Bu mübarek ayetler, cahilce halleri anlatılan müşriklerin ne kadar fasit bir yol takip ettiklerini bir takım deliller ile ortaya koymaktadır. Bütün kâinatta Cenabı Hakkın hâkim, tek tasarruf sahibi olduğunu itiraf ettikleri halde başkalarına da tapmak aptallığında bulunan müşriklerin Allah Teâlâ'dan korkmaz olduklarını teşhir eylemektedir. Artık öyle haklarında ilâhî hükmün kararlaştırmış olduğu, kâfirlerin imana nail olamayacaklarını beyan buyurmaktadır.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerden ve Gökten sizi rızıklandırıyor Kim De ki

(De ki, sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor?) Ey habibim O halleri hikâye olunan müşriklere De ki: Sizi gökten yağmurlar ile yayılan aydınlıklar ile ve yerden bitirilen çeşit çeşit mahsuller ile kim rızıklandırıyor? Sizler yeryüzünde yaşayarak bunlardan istifade edip duruyorsunuz.

أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ

Gözlere Ve İşitmeye Sahip bulunuyor Yada kim

(o işitme kuvvetine ve gözlere sahip olan kimdir?) Ve Size ve diğer hayat sahiplerine verilmiş olan o işitme kuvvetine ve gözlere sahip olan kimdir? Bunları yaratan, birer hayret verici yaratılış üzere tanzim eden ve bunları size verip muhafaza buyuran hangi zattır?

وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

Diriden ölüyü Çıkartıyor ve Ölüden Diriyi Çıkartıyor Kim Ve

(Ve kimdir ki, ölüden diriyi çıkarır ve diriden de ölüyü çıkarır) kimdir ki, hangi kudret sahibidir ki, ölüden diriyi nutfelerden insanları, yumurtalardan kuşları çıkarır vücuda getirir ve diriden de ölüyü çıkarır mesela: insanlardan nutfeleri, kuşlardan yumurtaları var eder

وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ

İşleri İdare ediyor Kim Ve

(Ve kimdir işleri tedbir eden?) Bütün yüksek ve alçak âlemlerde ruhlar ve cesetler sahalarında mahlûkatın işlerini tedbir eden, hayatlarını tanzim, idarelerini temin, kendilerini faaliyete nail buyuran hangi mukaddes zattır?

فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ

Allah Hemen diyeceklerdir

(Derhal diyeceklerdir ki: Allah) O müşrikler derhal diyeceklerdir ki. Bütün bunları yaratan, besleyen, idare eyleyen muhakkak ki Yüce Allah'tır. Artık O müşrikler, kibirlenmeye, inada kaadir olamayarak böyle bir itirafta bulunacaklardır.

فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

Öyleyse korkmaz mısınız Artık de ki

(Artık de ki: Siz korkmaz mısınız?) O halde Resulüm! Onlara de ki: Siz korkmaz mısınız? Karşınızda Allah'ın kudretine, birliğine ait bu kadar deliller var iken, bütün dünya ve ahiretteki varlıkların Cenabı Hakka aidiyetini itiraf ederken artık öyle putlara tapınmanın cezasından hiç korkup endişede bulunmaz mısınız? Nedir bu kadar gaflet ve cehalet!

فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ

32.İşte sizin hak olan Rabbiniz, o Allah Teâlâ'dır. Artık haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır? O halde nasıl çevriliyorsunuz?

فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ

Hak Rabbiniz Allah İşte budur

(İşte sizin hak olan Rabbiniz, o Allahdır) İşte sizin hak olan birliği rab oluşu kuşkusuz sabit bulunan Rabbiniz Yaratanınız, işlerinizi yöneten, mabudunuz o kuvvet ve yüceliği, bütün kâinattaki yaratıcılık ve hâkimiyeti sabit olan Allah Teâlâ'dır. Bunu her akıl sahibi anlayıp itiraf eder

فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ

Dalalet Ancak Haktan Sonra Artık ne

(Artık haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır?) Artık haktan sonra Batıldan sapkınlıktan başka ne vardır? Elbette ki, hak ile batıl arasında başka bir vasıta yoktur. Bundan dolayı başkalarına tapanlar, hakkı bırakmış, batıla yönelmiş olurlar.

فَأَنَّى تُصْرَفُونَ

Çevriliyorsunuz öyleyse nasıl

(O halde nasıl çevriliyorsunuz?) Cenabı Hakka ibadeti bırakıp da öyle bir takım putlara, mahlûkata nasıl ibadete cüret ediyorsunuz? Bu ne müşrikçe bir harekettir!

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

33.İşte böylece isyan eden kimselerin üzerine rabbın sözü gerçekleşti, şüphe yok onlar iman etmezler.

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا

İsyân ettiler O kimselerinki Üzerine Rabbinin Sözü Gerçekleşti İşte böylece

(İşte böylece isyan eden kimselerin üzerine rabbın sözü gerçekleşti) İşte mahlûkata tapma sapıklığına düşmüş bulunanların aleyhine Rabbın kelimesi Cenabı Hak'ın ilmi, hüküm ve kazası, ezeli takdiri böylece Allah'ın rab lığının tahakkuku, ondan başkasına ibadetin bir sapıklık olduğu gibi tahakkuk etmiştir ki,

أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler Şüphesiz onlar

(şüphe yok onlar iman etmezler) ebediyen ilâhi azaba maruz kalırlar. Bu husustaki ilâhi kelime ve ilâhi irade artık muhakkaktır ki, asla değişmeyecektir. İşte açık delilleri inkâr eden, kendi vicdani kanaatlerine de muhalefette bulunarak küfür üzere ölüp gidenlerin akıbetleri böyle ebedi bir felakettir.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَانِّي تَوَفُّكُونَ

34.De ki: Sizin koştüğünüz ortaklardan halkı ilk kez var eden, sonra da onu iade eyleyen bir kimse var mıdır? Allah Teâlâ ise halkı ilk kez yaratır, sonra da onu iade eder. Artık siz nereden sapıttırılıyorsunuz?

Bu mübarek ayetler, Allah'ı birlemenin doğruluğu, ortak koşmanın batıl olduğu hakkında ayrıca delilleri kapsamaktadır. Cenabı Hak'tan başka kâinatı var eden, dilediğini hidayete nail edebilen başka bir zatın bulunmadığını bildirmektedir. Artık öyle bir Yüce Mabut dan başkalarına da tapınmakta bulunan müşriklerin hareketlerini kınamaktadır. Ve kuru bir zanna tâbi olup kesin ve doğru bir itikat dan mahrum olanların hakkı idrakten, hidayete kavuşmaktan uzak bulunmuş olacaklarını da ihtar buyurmaktadır.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ

Yaratmaya Başlıyor O kimse ki Ortaklarınızdan var mı? De ki

(De ki: Sizin koştüğünüz ortaklardan halkı ilk kez var eden kimse var mıdır?) Sizin koştüğünüz ortaklardan kendi ortaklarınız iddia ederek adlarına bir kısım mallarınızı ayırmış ve kendilerine tapınmakta bulunmuş olduğunuz putlarınızdan halkı ilk kez var eden yoktan vücuda getiren

ثُمَّ يُعِيدُهُ

(sonra da onu iade eyleyen) sonra da onu öldükten, mahv olup izi kalmadıktan sonra iade eyleyen yeniden vücuda getiren bir kimse var mıdır? Hangi batıl mabudunuz bunu yapabilir? Elbette bunu yapamayacaklarını bilirsiniz?

قُلِ اللَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

Onu iade eder Sonra da Yaratmaya Başlar Allah De ki

(Allah Teâlâ ise halkı ilk kez yaratır sonra da onu iade eder) Ey habibim deki Allah Teâlâ ise halkı ilk kez yaratır vücuda getirir sonra da onu öldürür, mahveder, dilediği zaman da yine onu iade eder tekrar hayata vücuda kavuşturur. Bunu ey müşrikler Siz de itiraf edersiniz,

فَإِنِّي تَوَفُّكُونَ

Saptırılırsınız Artık nasıl

(Artık siz nasıl saptırılırsınız?) artık siz nereden Ne sebeple saptırılıyorsunuz haktan batıla döndürülüyorsunuz? Bu kadar deliller mevcut iken neden Cenabı Haktan

başkalarının mabut olamayacağını anlamıyorsunuz da şirke, sapıklığa düşüyorsunuz? Bu ne kadar cahilce bir hareket!

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى
الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

35.De ki: Sizin koştüğunuz ortaklardan Hakka hidayet edecek bir kimse var mıdır? De ki: Allah Teâlâ Hakka hidayet eder. Artık Hakka hidayet eden zat mı uyulmaya daha lâyıktır, yoksa hidayet olunmadıkça kendi kendine hidayete eremeyecek kimse mi? Artık sizin için ne var? Nasıl hükmediyorsunuz?

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ

Hakka Hidayet ediyor O kimse ki Ortaklarınızdan var mı? De ki

(De ki: Sizin koştüğunuz ortaklardan Hakka hidayet edecek bir kimse var mıdır?) Yüce Resulüm! O müşriklere De ki: Sizin koştüğunuz ortaklardan putlarınızdan insanları hakka hidayet edecek bir kimse var mıdır? Onların arasında deliller gösterecek, resuller gönderecek, hidayetleri halk edecek bir fert mevcut mudur? Elbette mevcut olmadığı muhakkaktır.

قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ

Hakka Hidayet eder Allah De ki

(De ki: Allah Teâlâ Hakka hidayet eder) Ey Yüce Peygamber! O gafillere de ki: Allah Teâlâ Hakka hidayet eder dilediğini hidayete kavuşturmak, yalnız onun kudret elindedir, böyle bir kudret başkalarında mevcut değildir.

أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ

Tabi olunmaya Daha layıktır Hakka Hidayet ediyor Artık o kimse mi ki

(Artık Hakka hidayet eden zat mı uyulmaya daha lâyıktır) Artık Düşününüz! Hakka hidayet eden zat mı uyulmaya Kendisine ibadet ve itaat edilmesine, ilâhi hükümlerine riayet olunmasına daha layıktır dır,

أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ

Hidayet olunmasıyla Ancak Doğru yolu bulamıyor Yoksa o kimse mi ki

(yoksa hidayet olunmadıkça kendi kendine hidayete eremeyecek kimse mi?) yoksa Allah tarafından hidayet olunmadıkça kendi kendine hidayete eremeyecek kimse mi? elbette ki, böyle kendisini bizzat hidayete erdirmekten aciz bir kimse, başkalarını da asla hidayete erdiremez.

فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorsunuz Nasıl Artık size ne oldu

(Artık sizin için ne var nasıl hükmediyorsunuz?) Artık sizin için ne var? Ne gibi ruhî bir hastalığa maruzsunuzdur, nasıl hükmediyorsunuz? Kendilerine uyulmaya layık olmayan şeylere tabi olarak onları da birer mabut ediniyorsunuz. Bu kadar akla, hikmete aykırı bir şeyi neden düşünüp anlayamıyorsunuz?

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

36.Onların ekserisi zandan başka bir şeye tâbi olmaz. Zan ise şüphe yok ki, hiçbir şey ile hakkın yerini tutmaz. Allah Teâlâ ise muhakkak ki, ne yaptıklarını tamamıyla bilicidir.

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا

Zanna Ancak Onların çoğu Tabi olmaz Ve

(Onların ekserisi zandan başka bir şeye tâbi olmaz) O müşriklerin veya insanların ekserisi Cenabı Hakkın varlığını ikrar hususunda zandan başka bir şeye tabi olmaz

onların ikrarları kesin bir inanca, kabule şayan olacak şekilde bir delile dayanmış değildir. Bilâkis kuru bir zanna, sadece öncekilerden işitmiş olduklarına dayanmaktadır.

إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

Bir şeyle Haktan Fayda vermez Zan Şüphesiz

(Zan ise şüphe yok ki, hiçbir şey ile hakkın yerini tutmaz) Zan ise şüphe yok ki, sahibini hiçbir şey ile hakkın kesin bir şekilde bilip tasdik etmek gibi sahih bir inancın yerini tutmaz çünkü inançla ilgili meselelerde zan kâfi değildir. Onları kesin olarak tasdik etmek lâzımdır.

Meselâ; Peygamberimizin risalet'ini kesin olarak bilip tasdik etmek icap eder, onun peygamberliğini bir zan ve tahmine binaen kabul etmek dinen asla geçerli değildir. Bir mümin, kendisinin kesin şekilde mümin olduğunu bilip gerektiğinde itiraf etmekle mukelleftir. Bir zandan dolayı "inşa Allah müminin" demesi kâfi değildir. Fakat kesin olarak inandığı halde sırf Allah'ın adı ile teberrük için veyahut Ahiret'e ne suretle ölüp gideceğini bilmediği için güzel bir sona kavuşmak ümidiyle veya bir tevazu, bir nefsi hazm maksadıyla "inşallah ben müminim" demesi caiz, imana aykırı değildir. Bir de İmamı Şafiî'ye göre imanın mahiyeti, inanmak ile ikrardan ve amelden ibarettir. Bir kimse Allah'ın emrine tam uygun bir şekilde amelde bulunabileceğini kestiremez. Bu itibarla "inşallah müminim" demesi İmanına mâni değildir. Çünkü bir mahiyetin cüzlelerinden böyle birinde şüphe edilmesi, o mahiyetin tamamında şüpheyi icap etmez.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki Hakkıyla bilendir Allah Şüphesiz

(Allah Teâlâ ise muhakkak ki, ne yaptıklarını tamamıyla bilicidir) Allah Teâlâ ise muhakkak ki, O müşriklerin ve bütün mahlûkatının ne yaptıklarını nasıl itikat da, amelde bulunduklarını ve bu cümleden olarak onların nasıl zanna tabi olup yakın derecesinde hak olan bir şeyi yalanladıklarını tamamıyla bilicidir. Artık şüphe yok ki, o müşrikleri de o kötü itikatlarından o yalanlamaya cüretleri yüzünden ebediyen cezalandıracaktır.

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

37.Ve bu Kuran, Allah'tan başkasına isnat edilerek iftirada bulunulamaz. Ve lakin o kendisinden önce olanı bir tasdiktir ve kitabın bir açıklamasıdır. Onda bir şüphe yoktur. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in önceki kitapları tasdik edici, çok hakikatleri açıklamış olan bir ilâhî kitap olup başkalarına isnat edilmekten yüce bulunduğunu bildirmektedir. Kur'anı Kerim'in bir süresinin bile benzerini getirmeğe insanlığın muktedir olmadığını beyan ve aksini iddia edenleri benzerini getirme meydanına davet etmektedir. Ve hikmet beyan eden Kur'anı yalanlayanların önceki kitapları yalanlayanlar gibi cahillerden olup ne elem verici akıbetlere maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başkası tarafından Uydurulma Kur'an Bu Olmadı Ve

(Ve bu Kuran, Allah'tan başkasına isnat edilerek iftirada bulunulamaz) Ve Resulüm! O inkârcılara de ki: bu Kuran bu bir nice ilim ve fenleri içeren, hikmet ve belagat mucizesi olan ilâhî kitap Allah'tan başkasına isnat edilerek iftirada bulunulamaz. Bu bir ilâhî kelimedir, başkası tarafından Allah adına bir iftira olarak tanzim edilmiş değildir. Buna insan gücü yeterli değildir. Bunu Hz. Muhammed'in kendi tarafından Allah adına tertip etmiş olması nasıl iddia edilebilir?

وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ

O kitabın Açıklamasıdır Ve Kendinden Öncedir O şeyin ki Tasdikidir Fakat

(Ve lakin o kendisinden önce olanı bir tasdiktir) Velâkin o Kur'anı Kerim kendisinden önce olanı Tevrat ve İncil gibi diğer Peygamberlere verilmiş olan hangi bir sema-

vî kitabı bir tasdiktir o kitapların içeriklerini haber vermektedir. Ve nice tarihte meçhul kalmış, eski hadiseleri hikâye etmektedir. Hz. Muhammed ise okuma yazma bilmezdi, önceki kitapların içeriğini bilmezdi. Artık Kuran'ın onları haber vermesi, onun ilâhî vahye dayanan bir kitap olduğuna açık bir delildir. Ve kitabın bir açıklamasıdır dini hükümlerin ve diğerlerinin bir açık beyanıdır.

لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbindendir Onda bir şüphe yoktur

(Onda bir şüphe yoktur. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir) O muhakkak bir ilâhî kitaptır. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş ve üstün kılınmış artık onu başkalarına isnat etmek asla doğru olmaz.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتِطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

38.Yoksa onu uydurdu mu diyorlar? De ki: Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz, onun benzeri bir süre getirin ve Allah'tan başka gücünüz yettiği kimseyi de çağırınız.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa onu uydurdu mu diyorlar?) Yoksa O Kuranı Kerimi Hz. Muhammed uydurdu mu diyorlar? Evet, O mübarek Peygambere böyle bir iftirada bulunuyorlar.

قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ

Onun benzeri Bir sure O halde getirin De ki

(De ki: onun benzeri bir süre getirin) Ey Yüce Peygamber! Onlara De ki: Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz eğer gerçek durum, sizin dediğiniz gibi ise onun benzeri bir süre getirin belagat ve fesahat itibariyle, onun o güzel, lâtif nazmı sekliyle bir sure tertip ve tanzim ediniz

وَادْعُوا مَنِ اسْتِطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Gücünüz yetti O kimseleri ki Çağırın Ve

(ve Allah'tan başka gücünüz yettiği kimseyi de çağırınız) ve bu hususta Allah'tan başka gücünüz yettiği kendisinden yardım dilemeğe muktedir olduğunuz hangi bir kimseyi de çağırınız size yardım etsin, hep birlikte çalışarak öyle bir sure vücuda getiriniz.

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer sizler doğru sözlü kimseler iseniz) haydi yardımcılarınızla beraber yapında görelim bakalım Heyha! Bu kabil mi mümkün mü?

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّابٌ كَذَّابٌ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

39.Hayır, Onlar ilmini kavrayamadıkları ve daha tevili kendilerine gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar. Onlardan evvelkiler de böylece yalanlamada bulunmuşlardı. Artık bak ki, zalimlerin sonu nasıl olmuştur.

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ

ilmini Kuşatamadılar O şeyi ki Yalanladılar Bil'akis

(Hayır, Onlar ilmini kavrayamadıkları o şeyi yalanladılar) Hayır Onların Kuran hakkındaki sözleri cahilce bir iddiadan ibarettir onun ilmini kuşatamadıkları daha ilk işitip ayetlerinin ihtiva ettiği hakikatleri anlamış bulunmadıkları

وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ

Ma'nası Henüz kendilerine gelmemiş Ve

(ve daha tevili kendilerine gelmemiş olan) ve daha tevili gayıplara, geleceklere, vaad ve tehdide ait verdiği haberler henüz kendilerine gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar onu bir iftira eseri kabul ettiler, onu Allah namına yalan yere isnat edilmiş bir eser sanıverdiler.

كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yalanlamıştı Böyle

(Onlardan evvelkiler de böylece yalanlamada bulunmuşlardı) Evet, Onlardan O peygamber asrındaki müşriklerden evvelkiler de böylece o müşrikler gibi yalanlamada bulunmuşlardı kendilerine gönderilmiş olan peygamberleri ve kitapları inkâra cüret eylemişlerdi, sonra da o inkârları yüzünden Allah'ın kahrına uğramışlardı.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

Zalimlerin Âkıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak ki, zalimlerin sonu nasıl olmuştur) Artık Habibim! Bak ki, zalimlerin O Peygamberleri yalanlamakla kendi nefislerine zulüm etmiş olan münkirlerin akıbeti nasıl olmuştur. Ne kadar müthiş bir felaketten ibaret bulunmuştur. İşte seni inkâr edenlerin akıbetleri de öyle helakten, hüsrandan ibaret olacaktır.

Ş-Bu ilâhi beyan, Resuli Ekrem için bir tesellidir, bütün insanlık için de bir uyanma dersidir. Her insan, zalimlerin, münkirlerin, maruz kalmış oldukları pek dehşetli sonlarını düşünerek zulümden, hakka tecavüzden inkârcı hareketlerden nefsinin korumaya çalışmalıdır.

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ

40.Ve onlardan kimisi ona iman eder ve onlardan kimisi de ona iman etmez. Ve Rabbin bozguncuları pek ziyade bilendir.

Bu mübarek ayetler, İslâm dininin kabule davet edilen kimselerin bir kısmı İslâmiyet'i kabul edip bir kısmının da kabul etmeyeceğini ve böyle imandan mahrum olanların mesuliyetleri kendilerine ait bulunacağını beyan buyurmaktadır. İslâmiyet'i kabul etmeyenlerin de iki kısma ay rızıklarını, bir kısmı, peygamberin beyanlarını, Kuran'ı tebliğleri işittikleri halde manen sağır oldukları için bunlardan istifade edemeyeceklerini, diğer bir kısmı da İslâmiyet in hak olduğuna ait delilleri gördükleri halde manen kör oldukları için bunları tasdikten mahrum bulunacaklarını bildirmektedir.

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ

Ona İman eder Kimi Onlardan Ve

(Ve onlardan kimisi ona iman eder) Ve Resulüm! O senin kavminden, kendilerini İslâmiyet'e davet eylediğin kimselerden kimisi o Kuranı Kerim'e, kendilerine tebliğ edilen İslami hükümlere iman eder güzelce bir düşünce neticesinde bu hakikati anlar, kabul ederek İslâmiyet şerefine, nail olur.

وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ

Ona İman etmez Kimi Onlardan Ve

(ve onlardan kimisi de ona iman etmez) ve onlardan Kuranı Kerim'i inkâr edenlerden kimisi de ona o Kuranı Kerim'e, onun tebliğ ettiği dini hükümlere iman etmez onun ilâhi bir kitap olduğunu güzelce düşünmez, dini hükümleri kabul etmeyerek küfür içinde kalır gider,

وَ رَّبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranları En iyi bilendir Rabbin Ve

(Ve Rabbin bozguncuları pek ziyade bilendir) ve Rabbin ise öyle bozguncuları küfürlerinde inat edip duranları pek ziyade bilendir onların bütün o kâfirce halleri Allah katında tamamen bilinmektedir. Artık onun cezasına hazırlansınlar. Ne büyük bir ilâhî tehdit!

وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

41.Ve eğer seni yalanlarlarsa artık de ki: Benim amelim banadır, sizin ameliniz de sizedir. Siz benim işleyeceğimden berisiniz, ben de sizin işleyeceğiniz şeylerden beriyim.

وَإِنْ كَذَّبُوكَ

Seni yalanlarlarsa Eğer Ve

(Ve eğer seni yalanlarlarsa) Ve Resulüm! Eğer seni yalanlarlarsa Kendilerine gösterilen delillere rağmen yine inkârlarından ayrılmazlarsa artık

فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ

Yaptığınız Sizedir Ve Yaptığım Banadır Artık de ki

(artık de ki Benim amelim banadır, sizin ameliniz de sizedir) benim ibadet ve itaatimin sevabı mükâfatı bana aittir, sizin amelleriniz de sizedir siz de kendi küfür ve isyanınızın cezasına kavuşacaksınız. Ben sizden uzak bulunmaktayım.

أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyden ki Uzağım Ben Ve Yaparım O şeyden ki Uzak kimselersiniz Siz

(Siz benim işleyeceğimden uzaksınız ben de sizin işleyeceğiniz şeylerden uzağım) Siz benim fiil ve hareketlerimle alâkadar olacak değilsinizdir. Bende sizin inkârcı ve bozguncu şekildeki amellerinizden dolayı mesul olmayacağımdır. Evet, Resuli Ekrem'in vazifesi, ilâhi hükümleri tebliğ ve tavsiyedir. Bu vazifeyi ise tamamen yapmıştır. Hatta insanlık hakkında pek fazla şefkat ve merhametinden dolayıdır ki, ehli küfrü imana davet hususunda en büyük fedakârlıklarda bulunmuştur. Artık Resuli Ekrem hakkında bir sorumluluk düşünülemez.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ

42.Ve onların içinde senin sözlerini işitmek isteyenler de vardır. Fakat sağırlara mı işittireceksin? Eğer akılları da kesmez kimseler bulunmuş ise.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ

Seni Dinliyorlar O kimseler ki Onlardan vardır Ve

(Ve onların içinde senin sözlerini işitmek isteyenler de vardır) Ve Resulüm O müşriklerin içinde senin sözlerini işitmek okuduğun Kur'anı Kerim'i dinlemek isteyenler de vardır onlar Hz. Peygamber'in beyanlarını zahiri bir kulakla dinlerler,

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ

Sağırlara İşittireceksin Fakat sen mi?

(Fakat sağırlara mı işittireceksin?) fakat Onlar aşırı düşmanlıklarından dolayı manen sağır kimselerdir, peygamberin tebliğlerini can kulağıyla dinleyip kabul etmek kabiliyetinden mahrumdurlar. Artık Habibim! Sen tebliğlerini öyle sağırlara mı işittireceksin? Bu mümkün mü? Özellikle onlar, bu sağırlıkları ile beraber

وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdirmiyorlar İseler Eğer Ve

(Ve Eğer akılları da ermez iseler) İşte bu inkârcılar, o kabildendirler. Akıllı olan bir sağır, yine bazı şeyleri anlar, kabul edebilir. Fakat akılsız olunca artık bir hakikati işitip kabul etmeğe kaadir olamaz. Onlar o kötü inkârcı hareketlerinden dolayı bir ilâhi kahr olmak üzere güzelce anlamak özelliğinden mahrum kalmışlardır.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ

43.Ve onlardan sana bakanlar da vardır. Ya sen körlere göremez kimselerde olsalar doğru yolu gösterebilir misin?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ

Sana Bakar O kimse ki Onlardan vardır Ve

(Ve onlardan sana bakanlar da vardır)Ve O müşriklerden sana bakanlar da vardır senin Peygamberliğine, sözlerinin doğruluğuna ait delilleri görüp muayene ederler. Bununla beraber yine imandan, tasdikten kaçınırlar. Onlar manen kör kimselerdir. Kendi kötü hareketlerinin bir cezası olmak üzere hakikatleri görmek kabiliyetinden mahrum bırakılmışlardır.

أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ

Görmüyorlar İseler Eğer Ve O körleri Hidayete erdireceksin Fakat sen mi?

(Fakat hale gerçeği göremiyorlarsa körleri sen mi doğru yola ileteceksin?) Artık Ey habibim Onları hidayete nail etmeğe sen kadir olamazsın. Evet. O kimseler öyle göremez kimseler yani kalp gözleri kör, kendileri basiretten mahrum olurlarsa onlara doğru yolu tariki müstakimi gösterebilir misin? Elbette gösteremezsin. Çünkü onlar maddî ve manevî kabiliyetlerini yitirmişlerdir. Artık onları Cenabı Hak'tan başkası ıslah edemez, hidayete kavuşturamaz.

&-Malumdur ki: Cenabı Hak insanlara kuvvei semia = işitme kuvveti ve kuvvei basira = görme kuvveti vermiştir. Bunlar birer büyük ilâhî lütuftur. Bu iki kuvvetten hangisinin daha efdal, daha şerefli olduğunda ise ihtilâf vardır. Şöyle ki: Bazı zatlara göre işitme kuvveti efdaldır. Çünkü: İnsanlar diğer hayvanlardan söz söylemek suretiyle ayrılırlar. Sözlerden ise işitme kuvveti vasıtasıyla istifade olunur. Bir insan işitme gücü sayesinde gözü önünde söylenmeyen şeyleri de işitir. Kör olsa da ilim tahsilinde bulunabilir. Yüce Peygamberlerden bazılarında âmâlık arız olmuştur, fakat sağırılık arız olmamıştır. Böyle bir arıza onların haklarında caiz değildir. Peygamberlik vazifesini yerine getirmeye mânidir. Fakat diğer bazı zatlara göre de görme kuvveti daha efdaldır, daha şereflidir. Zira idrak vasıtalarının en mükemmeli, görme gücüdür. İnsan göz vasıtasıyla en uzaklardaki kudret eserlerini, meselâ göklerdeki nuranî cisimleri müşahade edebilir. Sonra görmek kuvvetinin âleti, nurdan ibarettir, işitmek kuvvetinin âleti ise ancak havadır. Nur havadan şerefli olduğundan artık görme gücü de işitme gücünden üstündür. Bir de yaratılış bakımından gözlerde tecelli eden hikmeti ilahi harikaları kulaklardaki harikalardan daha fazladır. Gözler sahiplerine daha fazla bir güzellik verir, körlük ise bu güzelliği azaltır, sağırılık ise sahibi için bir ayıp sayılmaz. Hatta deniliyor ki: Hz. Musa, dünyada iken Cenabı Hakkın kelamını işitmiş olduğu halde Allah'ın cemalini görmek temennisinde bulunmuş iken bu şerefe nail olamamıştı. Bu da gösteriyor ki, görmek nimeti, işitmek, nimetinin üstündedir.

"Essiracülmünir" de deniliyor ki: Zahir olan da budur.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ

44.Şüphe yok ki. Allah Teâlâ insanlara hiç bir şey ile zulüm etmez. Velâkin insanlar kendi nefislerine zulüm ederler.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'i yalanlayan müşriklerin başlarına gelen felâketlerin hâşâ bir ilâhî zulüm olmayıp yalnız kendi kötü hallerinin bir neticesi olduğunu bildirmektedir. Ahiret hayatını inkâr edenlerin o ebedî âlemdeki feci vaziyetlerini ve dünya hayatının ne kadar geçici, çabucak yok olucu olduğunu o zaman anlamış olacaklarını haber veriyor. Ve o inkârcıların korkutulmakta oldukları felaketlerin bir kısmına daha dünyada iken de kavuşacaklarını şöylece ihtar buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا

Bir şeyle İnsanlara zulmetmez Allah Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki. Allah Teâlâ insanlara hiç bir şey ile zulüm etmez) Şüphe yok ki. Allah Teâlâ mutlak âdildir, bütün mahlûkatı hakkında lütuf ve ihsanı bolcadır. Allah hakkında zulüm düşünülemez. O bütün kâinatın yaratıcısıdır, sahibidir. Mülkünde dilediği şekilde tasarrufa kaadirdir. Bununla beraber onun bütün tasarrufları adalet ve ihsana dayanmaktadır.

وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine İnsanlar Fakat

(Ve lakin insanlar kendi nefislerine zulüm ederler) Cenabı Hak insanlara hikmet gereği bir kazanma kuvveti vermiştir. İnsanlar hayrı da, şerri de kazanabilirler. Fakat şerri kazanmalarına Cenabı Hak razı değildir. Buna rağmen şerri işlerlerse, yani sahip oldukları kuvvetlerini şer tarafına yöneltirlerse Hak Teâlâ da onların haklarında şerri yaratır, çünkü ondan başka yaratıcı yoktur. Bazı hadiseleri insanların arzularına, işlemelerine göre yaratmak ise bu imtihan âleminin sırrıdır gereğidir.

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

45.O gün ki onları mahşere toplayacaktır. Sanki dünyada gündüzün bir saat kadar kalmış gibi olacaklardır. Birbirlerini tanıyacaklardır. Allah Teâlâ'ya çıkacaklarını yalan sayanlar, muhakkak ki hüsrana uğramışlardır. Ve doğru yola ermiş olmamışlardır.

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ

Onları toplayacak O gün ki Ve

(O gün ki onları mahşere toplayacaktır) Ve Resulüm! O nefislerine zulmeden inkârcılara hatırlat, o gün ki, onları Cenabı Hak, yurtlarından, kabirlerinden çıkarak mahşere o hesap yerine toplayacaktır

كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ

Gündüzden Bir saat Ancak Kalmamışlar San ki

(Sanki dünyada gündüzün bir saat kadar kalmış gibi olacaklardır) evet onlar sanki dünyada gündüzün bir saat kadar kalmış gibi olacaklardır. O mahşerin pek korkunç vaziyetine göre dünyadaki, kabirdeki kalmış oldukları müddet, kendilerince pek az bir müddet gibi görülecektir. Ve onlar

يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ

(aralarında birbirlerini tanıyacaklardır) yani: Onlar kabirlerinden kalkıp mahşere sevk edilecekleri zaman aralarında, bir tanışma meydana gelecektir. Fakat sonra mahşerin korkunç vaziyeti tesiriyle aralarındaki bu tanışma yok olacak, her biri kendi derdine düşecektir.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ

Allah Teâlâ'ya kavuşmayı yalanladılar O kimseler Hüsrana uğradı Gerçekten

(Allah Teâlâ'ya çıkacaklarını yalan sayanlar, muhakkak ki hüsrana uğramışlardır) Artık dünyada iken ahiret hayatına inanmamış olanlar Allah Teâlâ'ya onun manevî huzuruna, mahkemeyi Kübra'sına çıkacaklarını yalan sayanlar bu husustaki dinî haberleri yalanlayanlar muhakkak ki, hüsrana uğramışlardır. Geçici dünyanın zevkleri karşılığında ebedî, ahiret nimetlerini feda ederek en büyük zararlara maruz kalmışlardır.

وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

Hidayete eren kimselerden Olmadılar Ve

(Ve hidayete ermiş olmamışlardır) Ve kurtuluş yoluna ermiş olmamışlardır en büyük bir sapkınlığa uğrayarak ebedî bir azaba kavuşmuşlardır.

وَأَمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ فَإِنَّا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ

46.Onlara vaat ettiğimiz şeyin bazısını sana göstersek de veya henüz göstermeden senin ruhunu alsak da herhalde onların dönüşü bizedir. Sonra Allah Teâlâ onları ne yapacakları üzerine şahittir.

وَأَمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ

Onlara vaat ediyoruz O şeyin ki Bazısını Sana gösterirsek Eğer Ve

(Onlara vaat ettiğimiz şeyin bazısını sana göstersek de) Resulüm! O seni inkâr edenlere vaad ettiğimiz şeyin azap ve felâketin onlara kavuşacak olan bazısını bir gönül rahatlığı için sana daha hayatta iken göstersek de

أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّا مَرْجِعُهُمْ

Onların dönüşü Artık bizedir Seni vefat ettirsek Veya

(veya henüz göstermeden senin ruhunu alsak da herhalde onların dönüşü bizedir) onların o feci hallerini ebetteki, ahirette göreceksindir. Çünkü onlar kabirlerinden kaldırıldıktan sonra mahşere azap yurduna sevk edileceklerdir. Resulü Ekrem de onların o felâketlere maruz kaldıklarını tamamen görmüş, anlamış olacaktır,

ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar O şeylere ki Hakkıyla şahittir Allah Sonra

(Sonra Allah Teâlâ onları ne yapacakları üzerine şahittir) Evet Allah Teâlâ o inkârcıların dünya da iken ne yapacakları üzerine şahittir onların bütün fiil ve hareketlerini görmektedir. Ona göre onları cezaya uğratacaktır. Ne büyük bir ilâhî tehdit!

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

47.Her ümmet için bir Peygamber vardır. Artık onlara Peygamberleri geldiği vakit aralarında adaletle hükmedilmiş olur ve onlar zulüm olunmazlar.

Bu mübarek ayetler. Son Peygamber Hazretlerinden evvel de her ümmet için bir Peygamber gönderilmiş; o vasıta ile ilâhî adalet tecelli etmiş, Allah'ın delili tamam olmuş, o ümmetlere zulüm edilmemiş olduğunu bildirmektedir. Hakkı kabul etmeyenlerin uğrayacakları azapların zamanını tayin ise Peygamberlere ait olmayıp Allah'ın ilmine ait bulunduğunu beyan buyurmaktadır. Ve her ümmetin mukadder olan bir hayat dönemi olup bu hayatın bir dakika bile öne geçmeyeceğini ve geri kalmayacağını ihtar eylemektedir.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ

Bir peygamber Ümmetin Her birine var Ve

(Her ümmet için bir Peygamber vardır) Resulüm! Senden evvel gelip geçmiş Her ümmet için de bir Peygamber vardır onları Allah'ın dinine davet etmiş, hallerine münasip, şer'i hükümleri kendilerine tebliğ etmişlerdir.

فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ

Adaletle Aralarında Hüküm verildi Peygamberleri Geldi Artık o vakit ki

(Artık onlara Peygamberleri geldiği vakit aralarında adaletle hükmedilmiş olur) yani: Onlara Peygamberleri dinî vazifelerini tebliğ edip onlardan bir kısmı kabul ve tasdik, diğer bir kısmı inkâr ettiği ve yalanladığı zaman aralarında adaletle hükmedilmiş olur. Onlardan mümin olanlar, kurtuluşa erer, ilâhî lütuflara kavuşmuş olur. İnkârcı olanlar da helak olup ebedî azaba maruz bulunurlar,

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

(ve onlar zulme uğratılmazlar) Haksız yere bir cezaya çarpılmazlar. Bilâkis amellerine göre mükâfat ve ceza görürler. Allah'ın adaleti bunu gerektirir.

&-O kavimler arasında adaletle hükmedilmesi iki şekilde düşünülebilir.

Birincisi: Onlar daha dünyada iken içlerinden mümin olanlar, kurtuluşa, selamete nail olurlar. Küfürlerinde devam edenlerde helak olup giderler. Nuh Aleyhisselam'ın kavmi hakkında olduğu gibi.

İkincisi: O kavimlerin haklarındaki ilâhi hüküm en çok ahirette tecelli eder. Kıyamet günü toplandıkları zaman onların haklarında Peygamberleri de şahitlikte bulunurlar. Mümin olarak ölmüş olanlar, cennetlere, nimetlere nail olurlar. Kâfir olarak hayatı terk etmiş olanları da lâıyk oldukları ebedî azaplara kavuşurlar.

&-Her ümmete vaktiyle bir Peygamber gelmiş, Allah'ın şeriatını kendilerine tebliğ etmiş ve onların arasında bir ilâhî kitabı yaymıştır. Artık o Peygamberin vefatından sonra da o dini hükümler kavmi arasında devam etmekte bulunmuştur. Artık o kavmin fertleri biz Peygamberi görmedik diye bir mazeret edemezler. Peygamberler birer mübarek ilâhi elçilerdir, Allah'ın hükümlerini tebliğ vazifesini yapmış, bu hükümleri kavimleri arasında yürürlükte bulunmuştur. Artık bunlara riayet etmeyenler, bunları değiştirmeye, bozmaya cüret edenler bunun mesuliyetinden kurtulamazlar.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ

48.Ve derler ki: Eğer siz doğru kimseler iseniz bu vaat ne zamandır?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz Eğer Vaat Bu Ne zaman Ve derler ki

(Ve derler ki: Eğer siz doğru kimseler iseniz bu vaat ne zamandır?) Ve Her kavim kendi Peygamberine dediği gibi, Muhammed ümmeti arasındaki inkârcı kimseler de derler ki: Ey Peygamberlik iddiasında bulunan zat! Sen ve sana tabi olan müminler doğru kimseler iseniz bizi kendisiyle korkutmakta olduğunuz şeyler hususunda doğru sözlü bulunuyorsanız, bu vaat bizi tehdit ettiğiniz azap ne zamandır? Bize haber ver bakalım! O inkârcılar, bir yalanlama ve inkâr maksadıyla böyle bir sualde bulunurlar.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

49.De ki: Ben kendi nefsim için Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka ne bir zarara ve ne de bir faideye malik olamam. Her ümmet için bir ecel vardır. Ecelleri geldiği vakit artık ne bir saat geri kalabilirler ve ne de ileri gidebilirler.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ

Allah Diledi O şeye ki Ancak Ne bir faydaya Ve Bir zarara Kendim için Sahip değilim De ki

(De ki: Ben kendi nefsim için Allah Teâlâ'nın dilediğinden başka ne bir zarara ve ne de bir faideye malik olamam) Ben kendi nefsim için ne bir zarara ne de bir faideye sahip değilim benim buna gücüm yoktur. Ancak Cenabı Hak bana neyi ki bildirirse ben onu bilirim. Ehli küfrün nihayet azaba uğrayacaklarını da yine Cenabı Hakkın bildirmesiyle bilmekteyim. Artık o azabın size ne zaman yöneleceğini, kıyametin ne zaman kopacağını ben kendiliğimden bilip size haber veremem.

لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ

Bir ecel Ümmetin Her birine var

(Her ümmet için bir ecel vardır) Muayyen bir hayat müddeti mukadderdir.

إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

Öne geçemezler Ve Bir saat Artık geri kalamazlar Ecelleri Geldi O vakit ki

(Ecelleri geldiği vakit artık ne bir saat geri kalabilirler ve ne de ileri gidebilirler) evet ne bir saat onların ömrü geri kalabilirler ve ne de ileri gidebilir. Mukadder olan ne ise o mutlaka meydana gelir, geriye kalmaya ve öne geçmeye imkân yoktur.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَّاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ

50.De ki: Bana haber veriniz! Eğer size onun azabı geceleyin veya gündüzün gelirse günahkârlar ondan neyi acele ediveriyorlar?

Bu mübarek ayetler, Allah'ın azabının meydana gelme zamanını soran dinsizlere ikinci bir cevap mahiyetinde bulunmaktadır, o azabın zamanını öğrenmekten kendile-

rine bir faide hâsıl olamayacağını ihtar etmektedir. O azabın ortaya çıkması anındaki bir iman ise Allah katında makbul olamayacağından o zamana kadar küfürlerinde sebat edip nefislerine zulmetmiş olanların ebedî bir azaba tutulacaklarını beyan buyurmaktadır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا

Gündüzün Veya Geceleyin Onun azabı Size gelirse Eğer Bana haber veriniz De ki:

(De ki: Bana haber veriniz! Eğer size onun azabı geceleyin veya gündüzün gelirse) Ey habibim O müşriklere yine de ki: Bana haber veriniz siz ne yapabilirsiniz? eğer size Cenabı Hakkın azabı takdir edilmiş olan cezası geceleyin ansızın veya gündüzün işlerinizle uğraşıp dururken gelirse artık haliniz ne olur?

مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ

O günahkarlar Ondan Acele istiyor Neyi

(günahkârlar ondan neyi acele istiyorlar?) evet günahkârlar O suçlu müşrikler Hak Teâlâ'nın azabını neden acele istiyorlar? Onlara böyle acele etmenin ne faidesi vardır? Onlara lâzım olan, o ilâhî azaptan korkarak bir an evvel hallerini ıslah etmek değil midir?

أَنْتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ أَمَنْتُمْ بِهِ الْآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

51.O azap, vaki olduktan sonra mı ona iman etmiş olacaksınız? Şimdi mi? Hâlbuki siz onu acele ediveriyordunuz ya

أَنْتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ أَمَنْتُمْ بِهِ

Ona İman ettiniz Vaki oldu O vakitten ki Sonra mı?

(O azap, vaki olduktan sonra mı ona iman etmiş olacaksınız?) O azabın ortaya çıkması anındaki bir iman ise Allah katında makbul olamayacağından o zamana kadar küfürlerinde sebat edip nefislerine zulmetmiş olanların ebedî bir azaba tutulacaklarını beyan buyurmaktadır. Ey günahkârlar! O azap vaki olduktan Sizin üzerinize gelip göçtükten sonra mı ona Cenabı Allah'a ve o gelmiş olan azaba iman etmiş olacaksınız? O, ümitsizlik zamanıdır, artık imanınız kabul edilmez.

الْآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

Acele istiyorsun uz Onu İdiniz Halbuki gerçekten Şimdi mi?

(Şimdi mi? Hâlbuki siz onu acele istiyordunuz ya) Ve onlara o vakit denilir ki, şimdi mi? iman ediyorsunuz? Hâlbuki siz o azabı acele istiyordunuz. Ya! Yalanlama ve alay yoluyla onun gelmesini hemen istiyordunuz. İşte geldi, artık görünüz cezanızı.

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

52.Sonra zulüm etmiş olanlara denilecektir ki, İmdi ebedî azabı tadınız. Siz başkasıyla değil, ancak kazanmış olduğunuz şey sebebiyle cezalandırılırsınız.

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ

Ebedi Azabı Tadın Zulmettiler O kimselere ki Denildi Sonra

(Sonra zulüm etmiş olanlara denilecektir ki, İmdi ebedî azabı tadınız) Sonra zulmetmiş olanlara Öyle küfür ve şirk içinde yaşayarak ilahi azabı gördükten sonra iman edenlere ahiret gününde denilecektir ki: İmdi ebedî azabı tadınız o ebedi sürekli elem verici azabı cehennem ateşini tadınız içinde sürekli bir şekilde kalınız,

هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

Kazanıyorsunuz İdiniz O şey ile ki Ancak Cezalandırılmayacaksınız

(Siz başkasıyla değil, ancak kazanmış olduğunuz şey sebebiyle cezalandırılırsınız) dünyada iken kazanmış olduğunuz şey sebebiyle küfür ve isyan yüzünden bugün bu ebediyet âleminde cezalandırılırsınız. Bu cezalandırma sizin dünyadaki kötü amellerinizin bir karşılığıdır. Bu cümleden olarak ilâhî azabı acele istemenizin bir neticesidir, İşte küfür ve şirkin sonu böyle sonsuz bir azaptan, bir felâketten ibarettir.

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

53. Ve senden haber almak istiyorlar ki, o doğru mudur? De ki: Evet. Ve Rabbime ant olsun ki, doğru bir hakikattir ve siz onu bertaraf edecek kimseler değilsinizdir.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in haber verdiği bir gerçeği, bir ilâhî vadi tasdik etmeyerek onun mevcut, gerçeğe uygun olup olmadığını soran kâfirlere karşı Cenabı Hakkın kudret ve büyüklüğünü, bütün mahlûkatı üzerindeki malikiyet ve hâkimiyetini beyan ederek onlara kesin cevap vermektedir. Ve o hakikatin tecellisi zamanında artık inkârcılar için bir kurtuluş çaresi bulunamayacağını bildirmektedir. Ve bütün kâinat, Cenabı Hakkın mülkü olup onlarda dilediği gibi tasarrufta bulunacağını ihtar buyurmaktadır.

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ

O Gerçek midir Senden haber isterler Ve

(Ve senden haber almak istiyorlar ki, o doğru mudur?) Ve Resulüm! Senden Bir inkâr ve alay yoluyla tekrar haber almak istiyorlar ki o bizi korkutmakta olduğun azap, o kıyametin kopması veya senin peygamberliğin, bize tebliğ ettiğin Kuran ve o dini hükümler, cezalar doğru mudur? Bu gerçeğe uygun mudur, meydana gelecek midir? Bize haber ver bakalım! Resulüm! O inkârcılara cevap olarak

قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ

Elbet gerçektir Şüphesiz o Rabbime yemin olsun Evet De ki

(de ki: Ve Rabbime ant olsun ki, doğru bir hakikattir) de ki: Ve Rabbime ant olsun ki o doğru bir hakikattir o hak sabit bir haberdir. Onun ne kadar bir hakikat olduğunu akıbet anlayacaksınız.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

Aciz bırakacak kimseler Siz değilsiniz Ve

(ve siz onu bertaraf edecek kimseler değilsinizdir) Ve siz onu O hakikati, o başınıza gelecek olan azabı yok edecek kimseler değilsinizdir. Sizin gibi aciz yaratıklar, kendilerine yönelecek bir belayı nasıl savmaya kaadir olabilirler? Herhalde ona tutulacaksınız, ondan kaçıp kurtulamayacaksınız.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

54.Eğer zulmetmiş olan her şahıs için bütün yerde bulunanlar onun olsa idi elbette onları feda ederdi ve azabı gördükleri zaman için için pişmanlıkta bulunmuş oldular. Ve onların arasında adaletle hükmolunmuş olur ve onlar zulüm olunmazlar.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ

Onu Kesinlikle feda ederdi Yeryüzündedir O şeyler ki Zulmetti Nefsin ki Her biri için olsa Şüphesiz Eğer Ve

(Eğer zulmetmiş olan her şahıs için bütün yerde bulunanlar onun olsa idi elbette onları feda ederdi) Evet, Kâfirler için kurtuluş yoktur. Veleve ki Eğer Öyle nefislerine zulmetmiş olan her şahıs diyelim ki bütün yerde bulunanlar dünyanın bütün malları, hazineleri, menfaatleri bunların hepsine sahip bulursa idi elbette kendisini o azaptan, o felâketten kurtarabilmek için o sahip olduğu şeylerin tamamını feda ederdi lakin heyhat! Bu ne mümkün!

وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ

Azabı Gördüler O zaman ki Pişmanlığı Gizlediler Ve

(ve azabı gördükleri zaman için için pişmanlıkta bulunmuş oldular) Ve Onlar azabı gördükleri zaman Nasıl bir felâkete uğradıklarını anlar, dilleri tutulur, apışıp kalmış bir hale düşer, söz söylemeğe, ağlamaya, bağırıp çağırmaya güçleri kalmaz

bunun için pişmanlıkta bulunmuş olurlar hâlbuki artık pişmanlık kendilerine bir faide vermez

وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ

Adaletle Aralarında Hüküm verildi Ve

(Ve onların arasında adaletle hükümlenmiş olur) ve o müşriklerin ve diğer insanların arasında adaletle hüküm olunmuş olur. Her birisi layık olduğuna kavuşur

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar zulüm olunmazlar) o kâfirler, o nefislerine zulmetmiş olanlar, kıyamet gününde haksız yere bir zulme uğratılmazlar. Belki onlar kendi kâfirce hareketlerinin gereği olan azaba maruz kalırlar. Ve dünyada iken birbirine zulmetmiş oldukları takdirde de aralarında mahkeme ve hesap icra edilerek kimin kimde bir alacağı var ise o tamamen alınarak hiçbirinin hakkı zayi edilmek suretiyle şahsına zulmedilmiş olmayacaktır.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

55.Uyanınız! Şüphe yok ki, göklerde de ve yerde de her ne var ise Allah Teâlâ'nındır. Uyanık olunuz! Allah Teâlâ'nın vadi elbette ki, gerçektir, fakat onların çoğu bilmezler.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Şüphesiz Uyanınız

(Uyanınız Şüphe yok ki, göklerde de ve yerde de her ne var ise Allah'ındır) Ey insanlar! Ey inkârcılar! Uyanınız Gafletinize son veriniz, şüphe yok ki, göklerde de ve yerde de her ne var ise Allah Teâlâ'nındır. O Yüce Yaratıcı bütün kâinata hâkim ve sahiptir. Bundan dolayı kullarına layık oldukları mükâfatları, cezaları vermeğe de kaadirdir. Artık uyanık olunuz inkârınıza son vererek aklınızı başınıza toplayınız!

إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz

(Allah Teâlâ'nın vaadi elbette ki, haktır) Allah Teâlâ'nın vaadi müminleri mükâfata nail edeceğine, kâfirleri azaba uğratacağına dair olan ilâhi kelamı ebetteki, hakikattir sabittir, gerçeğe uygundur. Ne için onda şüphe ediyorsunuz? Onun hak olup olmadığını sormak cüretinde bulunuyorsunuz?

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar Onların çoğu Fakat

(fakat onların çoğu bilmezler) fakat insanların ekserisi bu hakikati bilmezler akıllarını kötüye kullanarak bu gibi hakikatleri bilip tasdik etmek nimetinden mahrum bulunurlar.

هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

56.O diriltir ve öldürür ve ona döndürüleceksinizdir.

هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ve ona Ve öldürür Diriltir O

(O diriltir ve öldürür ve ona döndürüleceksinizdir) O Bütün göklere, yerlere sahip olan Yüce Yaratıcı diriltir ve öldürür diriltmeye de öldürmeye de kaadirdir. O Hikmet Sahibi Yaratıcı hak edenlere mükâfat ve ceza vermeğe de amenna kaadirdir. Ve Ve Ey insanlar, hepiniz o Yüce Yaratıcıya döndürüleceksinizdir. Hepiniz de öldükten sonra mahşer âlemine sevk edilecek, mahkeme edilmeye tabi tutulacaksınız. O kerem ve merhamet sahibi olan ezeli mabut, kullarına böyle vaat ve tehdidini kapsa-

yan ayetleri bildiriyor, kullarına öğütler vermiş oluyor ki, uyanarak kulluk vazifelerini yapsınlar, ebedî bir âlemde selamet ve saadete ersinler. Ne büyük bir ilâhi lütuf!

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

57.Ey insanlar! Muhakkak ki, size Rabbinizden bir öğüt ve gönüllerde olana bir şifa ve müminler için bir hidayet ve bir rahmet gelmiştir.

Bu mübarek ayetler, insanlığı irşat ve aydınlatmak için indirilmiş olan Kuran'ı Kerim'in sahip olduğu pek yüce vasıfları bildirmektedir, İnsanlık hakkında Cenabı Hak'ın bir lütfü, bir rahmeti olan böyle kutsî bir kitaptan istifade edilmesi lüzumuna işaret etmektedir. Hak Teâlâ'nın helâl ve haram kılmış olduğu şeyleri değiştirme ve bozmaya cüret etmenin, Allah Teâlâ'ya karşı bir iftira mahiyetinde olacağını ihtar ile bunun uhrevî cezasına dikkatleri çekmektedir. Ve bütün mahlûkatı hakkında lütuf ve keremi pek bol olan Yüce Yaratıcı Hazretlerine karşı birçok kimselerin şükran vazifesini yerine getirmekten mahrum bulunduklarını bir uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir nasihat Size gelmiştir Gerçekten İnsanlar Ey

(Muhakkak ki, size Rabbinizden bir öğüt gelmiştir) Muhakkak ki, size Rabbinizden bir öğüt bir nasihat sizi uyandırıp aydınlatacak bir kitap gelmiştir.

وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ

Gönüllerdedir O şeye ki Bir şifa Ve

(ve gönüllerde olana bir şifa) Ve gönüllerde olana Kalplerdeki cehaleti, çirkin huyları, bozuk inançları giderecek olan bir şifa bir deva, gelmiştir. Kuran'ı Kerim'in tavsiye ettiği faziletlere, güzel hareketlere uyulduğu takdirde manevî hastalıklar, ruhî üzüntüler yok olup gider.

وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Bir rahmet Ve Bir hidayet Ve

(ve müminler için bir hidayet ve bir rahmet) Ve müminler için bir hidayet sapkınlıktan kurtaracak bir saadet rehberi ve bir rahmet Pek büyük bir ikram, bir merhamet eseri gelmiştir artık bunlardan hakkıyla istifadeye çalışmalı değil midir?

&-İşte Kuranı Kerim, bu dört yüce mahiyeti, vasıfları, mübarek gayeyi toplar bulunmaktadır. Evet, Şüphe yok ki: Kuranı Kerim, bütün faziletleri, ahlak dışı halleri bildirmektedir, insanları faziletleri kazanmaya teşvik, gayrı ahlâk dışı şeylerden men etmektedir. Bu ise en yüksek bir öğüt, bir nasihattir. Yine Kuran'ı Kerim, gönülleri manevî hastalıklar içinde bırakacak olan küfür ve nifaktan insanları men edip güzel inançlar ile ruhları tedavide bulunmaktadır. Bu da insanlara manen hayat veren bir şifadır. Yine Kuran'ı Kerim, iman sahipleri için saadet yollarını, en kuvvetli deliller ile göstererek onları hak ve hakikat yoluna irşat edip durmaktadır. Bu da en büyük bir hidayettir. Yine Kuran'ı Kerim, kendisindeki kutsî emirlere yasaklara riayet edenleri küfür ve nifak karanlıklarından çıkararak iman nuruna nail etmektedir. Onları ebedî azaplardan kurtararak sürekli nimetlere, cennetlere kavuşturmaktadır. Bu da şüphe yok ki: En büyük bir rahmettir.

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

58.De ki: Allah Teâlâ'nın lütfü ile ve rahmeti ile. İşte yalnız onunla ferahlansınlar. O, onların topladıklarından daha hayırlıdır.

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ

Rahmeti ile Ve Allah'ın Fazlı ile De ki

(De ki: Allah Teâlâ'nın lütfü ile ve rahmeti ile. İşte yalnız onunla ferahlansınlar) Resulüm!. İnsanlara hitaben De ki ey insanlar!. Allah Teâlâ'nın lütfü ile onun Kur'an-ı

Kerim'i ile veya İslâm dinî ile ve O Yüce Yaratıcının Rahmeti ile sizi öyle bir kitaba kavuşturmuş ve sizin kalplerinizi onunla aydınlatmış ve bezemiş olmasıyla veya Peygamber'inizin mübarek sünnetleriyle ferahlanınız. Öyle büyük nimetlere kavuşmanızdan dolayı bir manevî zevk içinde yaşıyorsunuz.

فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا

Yalnız sevinirsiniz İşte onunla

(İşte yalnız onunla ferahlansınlar) Evet, İnsanlar İşte yalnız onunla o nail oldukları ilâhî bir lütuf ve rahmet ile ferahlansınlar onun kıymetini, yüceliğini düşünerek ruhanî neşeler içinde kalsınlar.

هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

Topluyorlar O şeyden ki Hayırlıdır O

(O, onların topladıklarından daha hayırlıdır) O Kutsal fazilet ve rahmet onların topladıklarından o dünyevî faidelerden, fani servetlerden, lezzetlerden daha hayırlıdır sahipleri için ebedi selâmet ve saadete vesiledir. Artık öyle ebedî nimetlere kavuşmak için daha ziyade çalışmak icap etmez mi?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ

59.De ki: Bana haber veriniz! Allah Teâlâ sizin için rızıktan neler indirdi ve siz ondan bir haram birde helâl kıldınız. De ki: Allah Teâlâ mı size izin verdi, yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ

Rızıktan Size Allah İndirdi Neyi Bana haber veriniz De ki:

(De ki: Bana haber veriniz! Allah Teâlâ sizin için rızıktan neler indirdi) Resulüm! O kâfirlere De ki: Bana haber veriniz söyleyiniz bakalım Allah Teâlâ sizin için rızıktan neler indirdi sizin için neleri takdir buyurdu, semadan yaydığı ışıklar ile yağdırdığı yağmurlar ile neleri meydana getirip size nasip etti de

فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا

Helal Ve Haram Ondan Ve kıldınız

(ve siz ondan bir haram birde helâl kıldınız) Siz ondan Kendi iddianızla Bir haram birde helal kıldınız! Buna nasıl cüret eylediniz? Bir takım hayvanları haram saydınız, bir takım hayvanların da kadınlara haram, erkeklere helâl olduğuna inandınız. Maide süresinde geçmiş idi

قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ

İftira mı ediyorsunuz Allah'a Yoksa Size İzin verdi Allah mı De ki

(De ki: Allah Teâlâ mı size izin verdi, yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz?)

De ki: Allah Teâlâ size izin verdi de siz böyle bir takım şeylerin helâl ve haram olduğuna inandınız, yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz? Evet. Siz böyle bir iftirada bulunuyorsunuz. Siz kendi kendinize bazı şeylerin helâl, bazı şeylerin de haram olduğuna hükmediyorsunuz. Halbuki: Cenâb-ı Hak, size bu hususta bir izin, bir selâhiyet vermiş değildir.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

60.Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunanların kıyamet günü hakkındaki zanları neden ibarettir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ insanlara karşı elbette lütuf sahibidir, velâkin onların çokları şükretmezler.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Yalan Allah'a karşı Uyduruyorlar O kimselerin Zannı Nedir Ve

(Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunanların kıyamet günü hakkındaki zanları neden ibarettir) Ey kendi kendilerine hüküm veren cahiller! Allah Teâlâ'ya karşı yalan yere iftirada bulunanların Kendi hükümlerini yalan yere ilâhî birer hüküm gibi göstermek isteyenlerin kıyamet günü hakkındaki zanları neden ibarettir? Hak Teâlâ onları bu iftiralarından dolayı ahiret âleminde cezalandırmayacak mı zannediyo- lar? Ne yanlış bir zan! Yahut onlar kıyamet gününde olacak şeyler hakkında ne dü- şünüyorlar? O iftiralarından dolayı mesul, cezaya maruz olmayacaklarını mı zannedi- yorlar? Hayır hayır. Onlar en şiddetli azaplara uğrayacaklardır. Hal böyle iken yinede

إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

İnsanlara Karşı Lütuf Elbette sahibidir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ insanlara karşı elbette lütuf sahibidir) Onlara akıl ver- miştir, onlara Peygamberler, kitaplar göndermiştir, onlara dünyevî ve uhrevî nice şey- leri bildirmiştir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

Şükretmezler Onların çoğu Fakat

(ve lakin onların çokları şükretmezler) akıllarını güzelce kullanmazlar. Peygamber- lerin davetini kabul etmezler, ilâhî kitaplardan istifade etmek istemezler, Cenabı Hak- kın bildirdiklerini bırakarak kendi kendilerine hüküm vermeğe kalkışırlar, Hak Teâlâ ya iftirada bulunurlar, nimete nankörlükte bulunup dururlar. Artık öyle kimseler azabı hak etmiş olmazlar mı?

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

61.Ve sen bir işte bulunmazsın ve ondan, Kuran'dan bir şey okumazsın ve siz- ler de amelden bir şey yapmazsın ki, illâ biz sizin üzerinize o işe daldığınız za- man şahitleriz. Ve Rabbinden ne yerde ve ne de gökte zerre ağırlığınca bir şey gaip bulunmaz ve ondan ne daha küçük ve ne de daha büyük bir şey yoktur ki, illâ apaçık olan bir kitapta yazılıdır.

Bu ayeti kerime Cenabı Hakkın bilgisi dairesinden hiç bir şeyin dışarı da olmadığını ve bundan dolayı kullarının da bütün yaptıklarını veya yapacaklarını tamamen bildiği- ni beyan ederek itaatkâr kulları sevindirmekte, asi olanları da korkutmaktadır.

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ

Bir iş Yapmazsınız Ve Kur'an dan Ondan Okumazsın Ve Bir halde Olmazsın Ve

(Ve sen bir işte bulunmazsın ve ondan, Kuran'dan bir şey okumazsın ve sizler de amelden bir şey yapmazsın ki) Yani Ey ümmet fertleri! Sizler de amelden hangi bir hususa dair bir şey yapmazsınız ki

إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ

Ona Dalarsınız O zaman ki Şahitler Üzerinize Biz idik Ancak

(illâ biz sizin üzerinize o işe daldığınız zaman şahitleriz) illâ ben şanı Yüce Yara- tıcı o işe daldığınız onunla meşgul olduğunuz zaman üzerinize şahit bulunuruz o amelleri işlerinizi davranışlarınızı görmekte ve tespit etmekteyiz.

وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

Ve Ne gökte Yerde Zerre Ağırlığı bir şey Rabbinden Gizli kalmaz Ve

(Ve Rabbinden ne yerde ve ne de gökte zerre ağırlığınca bir şey gaip bulunmaz) Ve Resulüm âlemlerin Rabbinden ne yerde ve ne de gökte zerre ağırlığınca bir şey

gaip bulunmaz. Allah Teâlâ kullarının bütün işlerini ve bütün âlemlerdeki olayları tamamen bilir. Buna inanmışsınız

وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ

Ne daha büyük Ve Bundan Ne daha küçük Ve

(ve ondan ne daha küçük ve ne de daha büyük) Çünkü ondan başka Yaratıcı, bütün kâinatı bilen yoktur. Bütün mahlûkatının zahiri ve batını amelleri Allah tarafından tamamen bilinmektedir. Ve o zerre ağırlığı şeyden yani: En küçük, kırmızı karınca miktarındaki bir varlıktan ne daha küçük ve ne de daha büyük bir şey de yoktur ki,

إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir kitaptadır Ancak

(illâ apaçık olan bir kitaptadır) levhi mahfuzda yazılı bulunmakta dır. Artık her mükellef kul, bunu bilerek buna göre hareketlerini tanzim etmelidir ki, yarın ceza gününde mesul, mahcup bir durumda bulunacak olmasın, korkudan, kederden emin bulunsun.

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

62.Haberiniz olsun ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın dostları için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın dostları için, yani: Mümin ve takva sahibi olan kulları için bir korku, bir keder bulunmadığını müjdelemektedir. Onların dünyada da, ahirette de teveccühe nail, en büyük bir kurtuluş ermiş olacaklarını beyan buyurmaktadır.

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

Kendilerine Bir korku yoktur Allah'ın Velileri Şüphesiz Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, muhakkak Allah Teâlâ'nın dostları için bir korku yoktur) Ey Cenabı Hakkın kulları Haberiniz olsun ki: Muhakkak Allah Teâlâ'nın dostları için Sevgili, muhterem, değerli Allah'ın korumasına nail kulları için gelecekte bir korku yoktur onlar korkulardan emin bulunacaklardır.

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Mahzun oluyorlar Onlar değildir Ve

(ve onlar mahzun da olmayacaklardır) Onlar ahiret âleminde ebedî nimetlere nail olacaklardır. Kendilerine mahsus her hangi bir nimetin yok olmasından dolayı bir üzüntü ve kedere uğramayacaklardır. Onların bütün nimetleri devam edip duracaktır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

63.Onlar ki, iman etmişlerdir ve sakınır olmuşlardır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar İdiler Ve iman etmişlerdir Onlar ki

(Onlar ki, iman etmişlerdir ve sakınır olmuşlardır) Cenabı Hakkın dostları ise o zatlardır ki, onlar iman etmişlerdir bütün dinî hükümleri kabul ve tasdik etmişlerdir. Ve Kendilerinden kaçınılması dinen icap eden şeylerden, gayrı meşru hareketlerden çekinerek temiz, pak bir halde yaşamakta bulunmuşlardır. İşte o zatlar, birer Allah dostudur. İşte o zatların gelecekları böyle teminat altındadır.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

64.Onlar için dünya hayatında da ve ahirette de tam bir müjde vardır. Allah Teâlâ'nın kelimeleri için değişmek yoktur. İşte en büyük kurtuluş budur.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünya Hayatında Müjde Onlarıdır

(Onlar için dünya hayatında da ve ahirette de tam bir müjde vardır) Evet, Onlar için Allah Teâlâ'nın o muhterem velileri için dünya hayatında da ve ahirette de tam, mükemmel bir müjde vardır. Onlar dünyada iken de ilahi lütuflara kavuşacaklarına dair müjdelere naildiler. Ahirette de cennetlere, Allah'ın cemalini görme şerefine nail olacakları kendilerine melekler tarafından müjde edilecektir.

لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Kelimeleri için Değiştirme yoktur

(Allah Teâlâ'nın kelimeleri için değişmek yoktur) yani Bütün ilâhi beyanları için ve o cümleden olan böyle bir ilâhi vadi için değişmek yoktur ebetteki, o cümleden olan bu ilâhî vadi de tamamen gerçekleşecektir. O muhterem veliler dostlar bu ilâhi vaad gereğince her türlü endişelerden emin, en büyük nimetlere nail olacaklardır,

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş Odur İşte bu

(İşte en büyük kurtuluş budur) Bu velilerin böyle dünya ve ahirette müjdelenmiş olmuşlardır. Artık bunun üstünde nasıl bir kurtuluş düşünülebilir?

&-Bir yoruma göre dünyadaki müjdeden maksat, Salih rüyadır. Hak Teâlâ'nın sevgili kulları dünyada iken kendilerine sevinç verecek Salih rüyaları ya bizzat görürler veya onların hakkında başkaları görmüş olurlar.

Nitekim bir hadis-i şerifte: Artık peygamber devresi sona ermiştir. Bundan sonra kimse peygamberliğe nail olamayacaktır. Fakat müjdeciler olan şeyler baki kalmıştır ki, Salih rüyalar da bu cümledendir. Bu rüyalar gün gibi parlak bir şekilde zuhur eder, sahiplerinin kalplerine neşe verir. Bu dünyadaki müjdeden maksat, bir yoruma göre de velilerin cennete kavuşmalarına dair olan Allah'ın vadidir. Diğer bir yoruma göre de bu müjdeden maksat, Cenabı Hakkın velileri hakkında müminlerin kalplerinde bir muhabbetin parlayıp durmasıdır. Daha diğer bir yoruma göre de bu müjdeden maksat, veli olan zatları vefatları halinde korku ve tasadan emin, cennetlere nail olacaklarına dair meleklerin müjdelemeleridir.

&-Ve Ahiretteki müjdelere gelince bundan maksat da meleklerin veli olan zatlara kitaplarını sağ taraflarından verip kendilerini kurtuluş ve başarı ile izzet ve ikrama kavuşmakla müjdelemeleridir. Veya o muhterem velilerin kalplerine gelen keşiflerdir. Velhasıl Allah Teâlâ'nın velileri hakkında böyle bir ilâhî vaadi tecelli etmiştir. Bu mutlaka gerçekleşecektir. Ne büyük bir ilâhî lütufl!

وَلَا يَحْزُنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

65.Ve onların lâkırdıları seni üzmesin. Şüphe yok ki, bütün izzet, Allah Teâlâ'nındır. O kemal ile işiticidir ve bilicidir.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in ilâhi koruma altında olduğuna işaret ederek üzüntülü ve kederli olmasına mahal bulunmadığını müjdelemektedir. Ve Kâinatın Yaratıcısının kudret ve yüceliğini, eserlerindeki yaratılış gayesini göstererek bunların hakikatleri gören, işiten zatlar için birer ayet olduğunu bildirmektedir. Müşriklerin de batıl zanlarını, yalan sözlerini çirkin görmektedir.

وَلَا يَحْزُنُكَ قَوْلُهُمْ

Onların sözü Seni üzmesin Ve

(Ve onların sözleri seni üzmesin) Ve habibim sallallahu aleyhi Ve sellem o müşriklerin, inkârcıların lâkırdıları aleyhindeki sözleri, kâfirce yalanlama ve tehditleri seni mahzun etmesin o lakırdılardan dolayı kalben gamlı ve kederli olma

إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

Tamamen Allah'ındır İzzet Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bütün izzet, Allah Teâlâ'nındır) evet bütün izzet şeref kuvvet ve

hâkimiyet Allah Teâlâ'nındır onun iradesi hilâfına hiçbir kimse bir şey yapmaya güç yetiremez. O kudret ve azamet sahibi olan Allah Teâlâ

هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkiyla işitendir O

(O hakkı ile işiticidir ve bilicidir) O Allah ki hakkı ile işiten ve bilendir sana zafer verir, seni düşmanlarından korur. Artık senin için üzölmeye mahal yoktur. Nitekim de bu ilâhi müjde gerçekleşmiş, Resulü Ekrem Efendimiz düşmanlarına karşı galibiyeti elde etmiştir.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

66.İyi bilin ki, göklerde kim var ise ve yerde kim var ise şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nındır. Allah Teâlâ'dan başkasına tapanlar da ortakların ardına düşmüş olmazlar. Onlar zan d an başka bir şeyin ardına düşmüş olmuyorlar ve onlar yalan söyleyen kimselerden başkası değildirler.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O kimseler ki Ve Göklerde O kimseler ki Allah'ındır Şüphesiz Dikkat edin

(Dikkat edin göklerde kim var ise ve yerde kim var ise şüphe yok ki Allah'ındır) Ey insanlar! Dikkat edin İyi bilin ki Uyanın, güzelce düşünün ki gökte Bütün melekler ve yerde bütün insanlar, cinler şüphe yok ki. Allah Teâlâ'nındır bütün onun mahlûkudur. Bütün onun mülkü, hâkimiyeti altında bulunmaktadır. Bütün bunlar, o Yüce Yaraticının izzetine, kudretine birer şahittir. Bazı mahlûklarına vermiş olduğı bir izzet, bir kuvvet de yine o Kerem Sahibi Yaraticının bir lütuf ve ihsanından ibarettir, haddizatında o izzet ve kuvvet de Cenabı Hakka aittir, İsteddiği zaman kullarını o izzet ve kuvvetten mahrum bırakabilir.

وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ

Şirk koştuıkları ortaklara Allah'dan Başkasına Tapıyorlar O kimseler ki Uymuyor Ve

(Allah Teâlâ'dan başkasına tapanlar da ortakların ardına düşmüş olmazlar) Bir takım putlara, mahlûklara tapanlar da gerçekte bir takım Allah Teâlâ'nın ortaklarının ardına düşmüş olmazlar. Çünkü Allah Teâlâ ortaktan uzaktır. Onların öyle Cenabı Hakka ortak koştuıkları şeyler, haddizatında öyle bir ortaklığa asla sahip değildirler.

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ

Zanna Ancak Tabi olmuyorlar

(Onlar zandan başka bir şeyin ardına düşmüş olmuyorlar) O putlara, o mahlûklara tapanlar zandan kuru bir kuruntudan başka bir şeyin ardına düşmüyorlar. Evet, O putları, mahlûkatı öyle bir ilâh sanarak onlardan şefaât bekleyenler, onların vasıtalarıyla Cenabı Hakka yaklaşacaklarını Ümit edenler, asılsız bir kuruntuya tutulmuş kimselerdir.

وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

Yalan söylüyorlar Ancak Onlar değildir Ve

(ve onlar yalan söyleyen kimselerden başkası değildirler) Ve O Cenabı Hakka ortak koşan kimseler, o kuruntuları hususunda yalan söyleyen kimselerden başkası değildirler. Onların o iddiaları, zanları hususunda dayanacakları bir delilleri yoktur. Onlar kuruntuya kapılmış, din hususunda hakikate muhalif şeyleri iddiada bulunmuş cahil kimselerden ibarettirler.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

67.O, o zattır ki, sizin için geceyi kılmıştır ki, onda istirahat edesiniz. Gündüzü de gösterici aydınlık kılmıştır. Şüphe yok ki, bunda işiten bir kavim için elbette Ayetler vardır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ

Onda istirahat edesiniz Geceyi Size Kıldı O zattır ki O

(O, o zattır ki, sizin için geceyi kılmıştır ki, onda istirahat edesiniz) O İzzet ve hâkimiyete sahip olan Kâinatın Yaratıcısı Allah o zattır ki Ey insanlar! Sizin için geceyi meydana gelir kılmıştır ki, o gece vaktinde içinde istirahat edesiniz o sayede sizden yorgunluklar, bezginlikler gidiversin. Sonra yine çalışmaya güç yetirebilesiniz.

وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا

Aydınlık Gündüzü Ve

(Gündüzü de gösterici aydınlık kılmıştır) O, Hikmet Sahibi Yaratıcı gündüzü de gösterici ışıklı, etrafı aydınlatıcı kılmıştır ki, işlerinizi görüp takip edebilirsiniz.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

Dinliyorlar Bir kavim için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda işiten bir kavim için elbette Ayetler vardır) böyle gecelerin, gündüzlerin biri biri adınca gelişinde, bunların varlıklarındaki hikmetlerde işiten Cenabı Hakkın beyanlarını düşünerek akıllı bir şekilde duyup bilenlerin bulunduğu bir kavim için elbette ayetler vardır. Bunları güzelce düşünenler, Hak Teâlâ'nın izzet ve kuvvet sahibi olduğunu pek güzel anlar, onun yaratıcılık ve mahutlukta ortak ve benzerden uzak olduğuna kanaat eder, her hususta o Yüce Yaratıcıya sığınarak ve dayanarak dinsiz kimselerden korkmaz, onlardan kendisine bir zarar geleceğini düşünüp mahzun olmazlar. Onların batıl sözlerinden, gayrimeşru hareketlerinden dolayı kendilerinin sorumlu olup hesaba çekileceklerini düşünerek teselli bulurlar.

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

68.Dediler ki: Allah Teâlâ kendisine çocuk edindi. Hâşâ, o bundan münezzehtir. O'nun ihtiyacı yoktur. Göklerde olanlar da ve yerde olanlar da onundur. Sizin yanınızda buna dair hiçbir delil yoktur. Allah Teâlâ'ya karşı bilmeyeceğiniz bir şeyi mi söylersiniz? Bu mübarek ayetler, müşriklerin diğer bir batıl iddialarını reddetmekte ve çirkin görmektedir. Bütün kâinatın Allah'ın bir mülkü olduğunu ve bütün âlemlerden zengin olan Cenabı Hakk'a iftirada bulunanların geçici bir hayattan sonra ahrete sevk edilerek şiddetli bir azaba tutulacaklarını hatırlatmaktadır.

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

Bir çocuk Allah Edindi Dediler

(Dediler ki: Allah Teâlâ kendisine çocuk edindi) Hz. Üzeyir'e Allah'ın oğludur diyen bir kısım Yahudiler, Hz. İsa'ya Allah Teâlâ'nın oğlu diye kendisine tapınan Hristiyanlar ve melekleri Cenabı Hakkın kızları zanneden bir takım gruplar dediler ki: Allah Teâlâ kendisine evlat itti haz etti evlât edindi Hâşâ

سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ

Çok zengindir O O bundan münezzehtir

(Hâşâ, o bundan münezzehtir. O'nun ihtiyacı yoktur) Ve o ezeli mabudun böyle evlat edinmeye ihtiyacı yoktur. O kerem Sahibi Yaratıcı, her şeyden her kimseden ganidir. Evladı ancak evlada muhtaç olan kimseler talepte bulunurlar. Evet, Evlat sayesinde kuvvet bulmaya, nesillerini, isimlerini devam ettirmeye, servet kazanmaya muhtaç olanlar evlada muhtaç bulunurlar. Cenabı Hak ise bu gibi şeylere hâşâ muhtaç değildirler. Hepsinden zengindir şüphesiz inanıyoruz.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerdedir O şeyler ki Onundur

(Göklerde olanlar da ve yerde olanlar da onundur) Evet Göklerde olanlarda ve yerde olanlar da onundur. Bütün hayat ve konuşma sahibi olanlar da olmayanlar da o Yüce Yaratıcının mahlûkudur, kuludur.

إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا

Buna Hiç bir delil Yanınızda yoktur

(Sizin yanınızda buna dair hiçbir delil yoktur) Sonra Ey cahiller, ey gafiller! Bir ke-re düşününüz, sizin yanınızda buna dair öyle Cenabı Hakka isnat ettiğiniz evlât meselesi hususuna ait hiçbir hüccet yoktur. Hiçbir Akıllar üzerine tesir edecek kuvvetli bir delil, bir kanıt mevcut değildir. Artık öyle bir kanıt, bir delile dayanmayan bir isna-da nasıl cüret ediyorsunuz?

أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyi ki Allah'a Karşı Söylüyor musunuz?

(Allah Teâlâ'ya karşı bilmeyeceğiniz bir şeyi mi söylersiniz?) Ey beyinsizler Siz Allah Teâlâ'ya karşı bilmeyeceğiniz bir şeyi hakikatine, doğruluğuna vâkıf bulunmadığınız hangi bir lâkırdıyı söyler misiniz? O Kâinatın Yaratıcısına öyle uzak olduğu şeyleri isnada cüret eder misiniz? Bu ne cehalet! İşte böyle bir sual, bir soru, o cahiller hakkında büyük bir kınama içindir.

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

69.De ki: O kimseler ki. Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylemek kastında bulunurlar. Şüphe yok ki, kurtuluşa eremezler.

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

Yalan Allah'a Karşı Uyduruyorlar O kimseler ki Şüphesiz De ki

(De ki: O kimseler ki. Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylemek kastında bulunurlar)

Resulüm! Cenabı Hakka karşı yalan yere iftirada, isnatta bulunan o kavimlere, taifele-re de ki: şüphesiz O kimseler ki, Allah Teâlâ'ya karşı yalan söylemek kastında bulunurlar o Yüce zatın evlat sahibi olduğunu iddia eder dururlar, onlar artık

لَا يُفْلِحُونَ felah bulamazlar

(Şüphe yok ki, kurtuluşa eremezler) onların koşup durmaları kendilerini kurtuluşa erdirmeyecektir. Onlar istediklerine kavuşamayacaklardır. Onlar cennete değil, cehennemlere sevk edileceklerdir, orada ebediyen azap görüp duracaklardır.

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نَذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

70. Onlar için Dünyada cüzi bir varlık, sonra dönüşleri Bizedir. Sonra onlara küfreder olduklarından dolayı şiddetli azabı tattıracağız

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ

Dönüşleri Bizedir sonra Dünyada bir faydalanmadır

(Onlar için dünyada cüzi bir varlık, sonra dönüşleri bizedir) İşte Cenabı Hak bu-yuruyor ki: Onlar için Öyle batıl iddialarda, kanaatlerde bulunan şahıslar için dünyada cüzi bir varlık olabilir. Onlar dünyada biraz yaşayabilirler, geçici bir zaman için bir servete, bir mevki ye kavuşabilirler. Veyahut o batıl kanaatleri kendileri için dünyada bir geçim, bir faide gibi görünebilir, bununla fani bir şeye ulaşmaları mümkün buluna-bilir. Fakat bunların ne kıymeti var! Böyle çabuk kaybolan, mesuliyeti gerektiren ve yok olan bir gölgeden ibaret bir varlık yok hükmündedir, sonra Onların ölünce dönüş-leri bizedir. Dünyadaki o kötü inançlarının, hareketlerinin artık cezasına kavuşacak-lardır.

ثُمَّ نَذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorlar İdiler O şeyden dolayı ki Şiddetli Azabı Onlara tattırırız Sonra

(Sonra onlara küfreder olduklarından dolayı şiddetli azabı tattıracağız) Sonra onlara dünyada iken küfrettiklerinden dolayı öyle kâfirce itikatları, amelleri sebebiyle şiddetli azabı cehennem ateşini, o ebedî cezayı tattıracağız. Onlar İslâm dininin güzel telkinlerini bırakarak öyle yanlış itikatlarda bulunduklarından dolayı sonsuz azaplara uğrayacaklardır. Bununla beraber onların birçokları daha dünyada iken de Allah'ın kahrına uğrayacaklardır. Nitekim de birçok eski kavimlerin dinsizlikleri yüzünden ne kadar azaplara, felâketlere daha dünyada iken de uğramış oldukları tarih en sabittir. Kuranı Kerim'de bizlere bir uyanma vesilesi olmak üzere onlardan bir kısmını haber vermektedir.

وَآتِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ

71.Ve onlara Nuh'un haberini oku. Hani: Kavmine demişti: Ey kavmim! Eğer sizin üzerinize benim aranızda duruşum ve Allah'ın ayetleriyle size öğüt verişim ağır geliyorsa imdi ben Allah Teâlâ'ya tevekkül ettim, artık işinizi ve ortaklarınızı toplayınız. Sonra sizin üzerinize işiniz gizli kalmasın. Sonra hakkımda hükmünüzü veriniz ve bana göz açtırmayınız.

Bu mübarek ayetler, asrısaadetteki ve onlardan sonraki inkârcılara bir ibret ve uyanma dersi olmak üzere Nuh Aleyhisselam ile kavmi arasında cereyan etmiş olan tarihî vakaları beyan etmektedir. Hak dine davet eden ve onlara tâbi olan zatların emellerinin gayesini, selâmet ve hilâfete ulaşmalarını bildiriyor, onlara muhalefet etmiş olanların da pek korkunç akıbetlerini hatırlatmaktadır.

وَآتِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ

Nuh'un Haberini Onlara Oku Ve

(Ve onlara Nuh'un haberini oku) Resulüm! O müşriklere Nuh'un haberini oku yani: Onun ile kavmi arasındaki haberi, önemli tarihi vaka'yı anlat. Peygamberlerine muhalefet eden kavimlerin ne dehşetli akıbetlere uğramış olduklarını düşünüp de ibret alınsınlar.

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ

Kavmim Ey Kavmine Demişti Bir vakit

(Kavmine demişti: Ey kavmim) Hani Nuh Aleyhisselam kavmine Kabil'in çocukları ve torunları bulunan bir guruba demişti şöyle hitap etmişti ki Ey kavmim

إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Hatırlatmam Ve Benim ikametim Size Büyüdü İse Eğer

(Eğer sizin üzerinize benim aranızda duruşum ve Allah'ın ayetleriyle size öğüt verişim ağır geliyorsa) Eğer sizin üzerinize benim aranızda duruşum sizin içinizde yaşayıp bin seneden elli sene kadar noksan bir müddet sizi hak dine davet ediverişim Ve Allah'ın ayetleriyle delilleriyle, kanıtlarıyla size öğüt verişim ağır geliyorsa siz de beni öldürmeğe, aranızdan kovmaya kast etmiş bulunuyorsanız

فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ

Tevekkül ettim Allah'a O halde

(İmdi ben Allah Teâlâ'ya tevekkül ettim) o bana yeter, beni muhafaza buyurur

فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ

Ortaklarınızı Ve İşinizi Artık toplayın

(artık bütün yapacağınız işler için ortaklarınızı toplayınız) hakkımda yapmak iste

diğiniz şeye başlayınız, kendilerinden yardım ummakta olduğunuz o aciz putlarınızı da size yardıma çağırınız

ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً

Bir dert Üzerinize İşiniz Olmasın Sonra

(sonra işiniz üzerinize dert kalmasın) sizin üzerinize işiniz filiniz gizli kalmasın bana karşı kastetmekte bulunduğunuz, kötülüğü, açıkça yapmağa başlayınız, onu alenî yapınız.

ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ

Ve mühlette vermeyiniz Bana Hükmü icra ediniz Sonra

(Sonra hakkımda hükmünüzü veriniz ve bana göz açtırmayınız) içinizdeki kuruntuları dökünüz, boşaltınız, imza ediniz ve elinizden geliyorsa ve bana mühlette vermeyiniz) yapacağınız şeyleri bana bildirdikten sonra geriye bırakmayınız.

&-Hz. Nuh, Cenabı Hakkın koruma ve himayesinde olduğunu bildiği için düşmanlarına karşı hiç ehemmiyet vermediğini, aldırışta bulunmadığını göstermek, onların acizni göstermek için kendilerine böyle bir teklifte bulunmuştur.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

72.Artık siz, yüz çevirir iseniz zaten ben sizden bir mükâfat istemiş değilim. Benim mükâfatını ancak Allah Teâlâ'ya aittir. Ve bana Müslümanlardan olmam emir olundu.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Zaten sizden istemedim Yüz çevirirseniz Bununla beraber eğer

(Artık siz, yüz çevirir iseniz zaten ben sizden bir mükâfat istemiş değilim) Ey kavmim siz yüz çevirir iseniz benim size verdiğim hayrı tavsiye edici öğütleri dinlemez, onlardan kaçınır iseniz, neticesini siz düşününüz! Zaten ben sizden Yapmış olduğum peygamberlik vazifesinden dolayı sizden bir ücret, bir karşılık istemişte değilim ki, sizin nefretinizi gerektirmiş olsun, öyle bir bedel karşılığında size nasihatte bulunduğumu söyleyerek bana suç isnat edebilesiniz, ben sırf Allah rızası için bu vazifeyi yapmaktayım.

إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ

Allah'a ait Ancak Benim ücretim değildir

(Benim mükâfatını ancak Allah Teâlâ'ya aittir) Bu, ahirette kavuşacağım sevaptan, Allah'ın rızasına ulaşmaktan ibarettir.

وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlardan Olmamla Emir olundum Ve

(Ve ben Müslümanlardan olmamla emir olundum) yani: Ben, Cenabı Hakkın hükmüne boyun eğen ve itaat edenlerden veya İslâm dinine bağlı bulunan zatlardan olmakla emir olundum, onun tersini yapamam. Siz ister kabul ediniz ve ister etmeyiniz, ben vazifemi yapmaya çalışırım, ben emir olduğum dinî bir hizmeti terk edemem.

&-Bu ayeti celile de işaret vardır ki: Her din âlimi, üzerine düşen dinî vazifeleri sırf Allah rızası için yapmaya çalışsın. Halktan bir lütuf ve ihsan beklemesin, bir şöhret sevdasında bulunmasın, güzel hizmetlerinin mükâfatını Cenabı Hak'tan beklesin. İşte insanlığın hakikî önderleri olan mübarek Peygamberlerin hareket tarzları bizim için uyulması gereken en mükemmel bir örnektir.

فَكَذَّبُوهُ فَجَبَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

73. Yine onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtuluşa erdirdik ve onları halifeler kıldık. Bizim ayetlerimizi yalanlayanları da boğduk. Artık bak! Uyarılanların akıbetleri nasıl oldu.

فَكَذَّبُوهُ فَجَبَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ

Gemide Beraberindedir O kimseleri ki Ve Bunun üzerine onu kurtardık Onu yalanladılar

(Yine onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtuluşa erdirdik) Hz. Nuh, o kadar güzel nasihatlerde bulundu, kuvvetli deliller gösterdi. Buna rağmen onun kavmi yine onu yalanladılar küfürlerinde ısrar ederek o mübarek zatın peygamberliğini kabul etmeyerek inkâra devam eylediler. Cenabı Hak da buyuruyor ki: Biz de Hz. Nuh'u ve onunla beraber gemide bulunanları ona iman etmiş olan seksen kadar zatı kurtuluşa erdirdik boğulmaktan kurtardık

وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ

Halifeler Onları kıldık Ve

(ve onları halifeler kıldık) o kendilerini selamet sahiline erdirmiş olduğumuz mümin zatlari yeryüzünde halifeler kıldık suların içinde boğulup gidenlerin yerlerine geçirdik, onların yurtlarına sahip bulundular.

وَاعْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar O kimseleri ki Suda boğduk Ve

(Bizim ayetlerimizi yalanlayanları da boğduk) tufanın dalgaları arasında boğduk mahv eyledik.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

Uyarılanların Sonu Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak Uyarılanların akıbetleri nasıl oldu) Artık Ey insan bak Kendilerine Peygamberleri tarafından öğütler verilmiş, Allah'ın azabından korkutulmuş buna rağmen yine küfürlerinde, isyanlarında devam edip durmuş olanların akıbetleri nasıl oldu? Ne kadar müthiş bir azap dalgaları içinde mahvolup ve silinip gittiler. İşte bu bir tarihî hakikattir. Bütün inkârcılar, bu gibi akıbetleri düşünüp de uyanmalı değil midirler?

&-Evet, Bu Kuran'ı açıklamalar, Resulü Ekrem Efendimiz hakkında bir teselli, onu inkâr edenler hakkında da bir tehdit ve tehlike haberini içermektedir.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ

74. Sonra onu müteakip kavimlerine Peygamberler gönderdik. Onlara mucizeler getirdiler. Onlar ise evvelce yalanlamış oldukları şeylere iman eder olmadılar. İşte haddi aşanların kalplerini biz böylece mühürleriz.

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselam dan sonra gönderilmiş olan Peygamberlere de kavimlerinin iman etmeyip yalanlamaya devam etmiş olduklarını bildirmektedir. Ve Hz. Musa ile Hz. Harun'u da Firavun ile kavminin tasdik etmeyip onların gösterdikleri mucizeleri birer sihir sanmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ

Kavimlerine Nice peygamberleri Ondan sonra Gönderdik Sonra

(Sonra onu müteakip kavimlerine Peygamberler gönderdik) yani: Bilahare Nuh Aleyhisselam'ın peygamberlik döneminin ardından kavimlerine Peygamberler gönderdik bu zatlar, Hud, Salih, İbrahim, Lut ve Şuayb Aleyhisselam gibi kıssaları Kuran'ı Kerim'de anlatılan yüce peygamberlerdir. Bu muhterem Peygamberler

فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık deliller Ve onlara getirdiler

(Onlara mucizeler getirdiler) o peygamberler kendi kavimlerine beyyineler ile kendi lerini doğruluklarını gösteren açık mucizeler ile geldiler.

فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Onu Yalanladılar O şeye ki İman edecekler Fakat değillerdi

(Onlar ise evvelce yalanlamış oldukları şeylere iman eder olmadılar) evvelce daha kendilerine o mübarek Peygamberler gelmeden evvel yalanlamış oldukları şeylere dinî hakikatlere, ilâhî hükümlere yine iman eder olmadılar. Yine kendilerine tebliğ edilen o gibi hakları, esasları inkârâ devam edip batıl itikatlarından ayrılmadılar,

كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ

Haddi aşanların Kalplerini Mühürleriz İşte böyle

(İşte haddi aşanların kalplerini biz böylece mühürleriz) Evet. Kendi kazançlarını, kabiliyetlerini kötüye kullanarak hakkı kabule yanaşmayanların kalpleri Allah'ın kudretiyle mühürlenir kasavet bağlar, iman nurunun aksettiği yer olamayarak dalalet karanlıkları içinde kalır.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki: insanların ihtiyarî fiilleri, kendi kesbleri ve Allah Teâlâ'nın kudreti ile meydana gelmektedir, bunda bir zorlama yoktur.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ

75.Sonra onların ardından Musa'yı ve Harun'u Firavun'u ve onun toplumuna mucizelerimizle gönderdik. Fakat böbürlendiler ve günahkârlar olan bir kavim oldular.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا

İleri gelenlerine Ve Firavun'a Harun'u Ve Musa'yı Onlardan sonra Gönderdik Sonra

(Sonra onların ardından Musa'yı ve Harun'u Firavun'u ve onun toplumuna mucizelerimizle gönderdik) Sonra Evvelce insanlığı hak dine davet etmekle emir olunan Peygamberleri müteakip Musa'yı ve Harun'u Firavun'a ve Firavun'un cemaatine kavminin ileri gelenlerine ayetlerimiz ile Araf süresinde ayrıntılı olarak açıklanan mucizelerle, dokuz nevi harikulade şeylerle gönderdik. Firavun ile onun kavmi ise bunlardan istifade etmediler, kendi sapıklıklarını bırakmadılar

فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğu Oldular Ve Fakat böbürlendiler

(Fakat böbürlendiler ve günahkârlar olan bir kavim oldular) kendilerini büyük gördüler, yani: Hak etmedikleri halde kibir büyüklük iddiasında bulunmaya cüret ettiler, imandan kaçındılar ve pek büyük günah sahibi bulunan kâfirler takımından bir kavim oldular inkârlarında, cehaletlerinde sebat gösterdiler.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ

76.Vaktaki onlara bizim tarafımızdan hak geldi, şüphe yok ki: Bu elbette apaçık bir sihirdir dediler.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا

Tarafımızdan Hak Onlara geldi Nihayet ne zaman ki

(Vaktaki onlara bizim tarafımızdan hak geldi) Vaktaki, onlara Yani: Firavun ile kavmine Allah katından hak geldi bir takım mucizeler ortaya çıktı, asa gibi, yedi Beyza gibi harikalar görülmeğe başladı

قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ

Apaçık Elbette bir sihirdir Bu Doğrusu Dediler

(şüphe yok ki: Bu elbette apaçık bir sihirdir dediler) şüphe yok ki, bu meydana konulan harika, bu fevkalâde durum elbette apaçık bir sihirdir dediler o inkârcılar, öyle apaçık parlak mucizelerin o yüksek mahiyetlerini düşünmediler, onları hemen inkârâ, onları sihir kabilinden şeyler sanmaya başladılar.

قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ

77.Musa dedi ki: Size geldiği zaman hak için bu sihirdir, der misiniz? Bu bir sihir midir? Hâlbuki sihirbazlar kurtuluşa eremezler.

قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ

Size geldi Ne zaman ki Hak için Söylüyor musunuz? Musa dedi ki

(Musa dedi ki: Size geldiği zaman hak için bu sihirdir, der misiniz) Hz. Musa'nın ortaya koyduğu harikaları sihir telâkki eden Firavun ile kavmini ret için Musa dedi ki: Ey inkârcı topluluk! Size Bizim doğruluğumuzu ispat geldiği zaman hak için açık bir harika, bir mucize için bu sihirdir mi diyorsunuz? Böyle cahilce bir iddiaya nasıl cüret gösterebilirsiniz?

أَسِحْرٌ هَذَا *Bu Bir sihir midir?*

(Bu bir sihir midir) hak, sahibini başarılarla ulaştırır, sihir ise sürekli olmaz, mahiyeti meydana çıkar yok olur gider.

وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ

Sihirbazlar Kurtuluşa ermez Ve

(Hâlbuki sihirbazlar felah bulamazlar) kurtuluşa, başarıya kavuşamazlar. Nitekim daha sonra da sihirbazların sihirleri yok olarak mucize ile sihir arasındaki fark meydana çıkmıştır.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتْنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ

78.Dediler ki: Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyden bizi çeviresin de yeryüzünde ululuk ikinizin olsun diye mi bize geldin? Biz ikinize de inanacak değiliz.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتْنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا

Atalarımızı Üzerinde Bulduk O şeyden ki Çeviresin diye Bize mi geldin Dediler ki

(Dediler ki: Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyden bizi çevirmek için mi geldiniz) Ya Musa! Babalarımızın üzerinde bulduğumuz şeyden putlara tapmaktan, onların dinlerinden bizi çevirmek döndürmek için mi geldiniz.

وَتَكُونَ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Saltanat İkinize Olsun diye Ve

(yeryüzünde ululuk ikinizin olsun diye) Siz ikiniz yeryüzünün büyüklerinden Mısır diyarında ululuk mülk ve saltanat seninle kardeşin Harun'a olsun diye mi bize geldin?

وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ

İnananlar İkinize Biz değiliz Ve

(Biz ikinize de inanacak değiliz) Hâlbuki biz sizi tasdik etmeyiz biz ikinize de inancak değiliz sizin getirdiklerinizi, bizlere tebliğ ettiğiniz şeyleri biz kabul etmeyiz.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُؤْنِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

79.Ve Firavun dedi ki: Bütün bilgin sihirbazları bana getiriniz.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'ya karşı Firavun'un, aldığı vaziyeti bildirmektedir. Başına topladığı sihirbazların hezimete uğrayarak sihirlerinin iptal edildiğini, hakkında tecelli eylediğini beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُؤْنِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

Maharetli Sihirbazı Her bir Bana getirin Firavun Ve dedi ki

(Ve Firavun dedi ki: Bütün bilgin sihirbazları bana getiriniz) Firavun ile kavmi Hz. Musa'nın tebligatını kabul etmediler. Ve Firavun kavmine dedi ki: Bütün bilgin, sihir ilminde usta, maharetli olan sihirbazları bana getiriniz.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

80.Vaktaki: Sihirbazlar geliverdiler. Onlara Musa: "Siz ne atacak iseniz atınız" dedi.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ

Sihirbazlar Geldi Nihayet ne zaman ki

(Vaktaki: Sihirbazlar geliverdiler) Firavun'un adamları hemen koştular, her taraftan sihirbazları toplayıp, meydana çıkarmağa çalıştılar. Vaktaki: Sihirbazlar geliverdiler Hz. Musa'yı da kendileri gibi sihirbaz zannederek Sen mi evvela atacaksın, biz mi atalım, maharetimizi meydana koyalım dediler.

قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

Atacak kimselersiniz Siz O şeyleri ki Atın Musa Onlara dedi ki

(Onlara Musa: Siz ne atacak iseniz atınız dedi) sihirlerinizi göstermek için ne gibi bir tedbir alacaksanız alınız dedi onlara karşı metanetini gösterdi. Hz. Musa'nın onlara böyle bir emirde bulunması, onların acizliklerini meydana çıkarmak, gösterecekleri sihirleri iptal etmek, meydana getirecekleri şeylerin basit birer şey olduğunu insanlara göstermek içindi. Yoksa onlara sihir yapmalarını teklif için değildi. Sihir haram olduğundan Yüce bir Peygamber onun yapılmasını emir etmez değil mi?

فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

81.Vaktaki onlar atıverdiler, Musa dedi ki: Sizin getirmiş olduğunuz şey, sihir-dir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ onu iptal edecektir. Muhakkak ki. Allah Teâlâ bozguncuların işini düzeltmez.

فَلَمَّا أَلْقَوْا

(Vaktaki atıverdiler) Vaktaki O sihirbazlar, ellerindeki iplerini, değneklerini meydana atıverdiler. Bunları hareket eder gibi bir surette göstererek insanları korkutmaya başladılar, büyük bir sihir meydana getirmiş oldular,

قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ

Sihirdir Onu Getirdiniz O şey ki Musa dedi ki

(Musa dedi ki: Sizin getirmiş olduğunuz şey, sihirdir) Sizin meydana getirmiş olduğunuz şey, sihirdir o haram bir harekettir, yok olmaya mahkûmdur, hakka galip gelecek bir kuvvete sahip değildir,

إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ

Onu boşa çıkaracaktır Allah Şüphesiz

(Allah Teâlâ onu iptal edecektir) Benim elimde göstereceği bir mucize ile onu mahvedecek ve izini silecektir, inkârcıların, müşriklerin ayıplarını meydana çıkaracaktır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranların İşini Düzeltmez Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki Allah Teâlâ bozguncuların işini düzeltmez) Muhakkak ki. Allah Teâlâ bozguncuların müfsitlerin amellerini kabul etmez işlerini düzeltmez. Bundan dolayı sihir gibi bozguncuların gösterecekleri şeyleri de mahvedecektir.

وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

82.Ve Allah Teâlâ, Hakkı sözleriyle açığa çıkarır, isterse günahkârlar hoşlanmasınlar.

وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

Sözleriyle Hakkı Allah Gerçekleştirecektir Ve

(Ve Allah Hakkı sözleriyle açığa çıkarır) Ve Allah Teâlâ, hakkı ilâhi dinini kelimele

rini ayetlerini Peygamberlerinin galibiyetini sözleri ile kazası ve kaderi ile veya peygamberlerine yaptığı ilâhi vadi ile gösterir ispat eyler, takviye buyurur,

وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar İstemedi Velew ki

(isterse günahkârlar hoşlanmasınlar) velew ki bu hakkın böyle ortaya çıkmasını ve galibiyetini, sihir gibi vesaire gibi haram şeyler ile uğraşan mücrimler günahkârlar hoşlanmasınlar onlara rağmen hak tecelli edecektir. Nitekim de etmiştir, sihirbazlar mağlûp olarak Hz. Musa'nın mucizesi tahakkuk eylemiştir.

فَمَا أَمَّنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ

83.Artık Musa'ya iman etmedi, ancak kavminden bir zürriyet kendilerinin Firavun'dan ve onların cemaatinden bir belâya uğrayacaklarından korkar oldukları halde iman etmiş oldular. Firavun ise muhakkak ki, o yerde ululuk taslayan biri idi ve şüphe yok ki, o haddi aşanlardan idi. Bu mübarek ayetler, birçok muazzam mucizeler göstermiş olduğu halde Musa Aleyhisselam'a pek az kimselerin iman etmiş olduklarını bildirmektedir. Bu suretle de Resuli Ekrem Efendimize teselli vermektedir.

فَمَا أَمَّنَ لِمُوسَى

Musa'ya Buna rağmen iman etmedi

(Artık Musa'ya iman etmedi) Peygamber Efendimiz, kavminden birçoklarının İslâmiyet'i kabul etmeyip küfür üzere sebat ettiklerini gördükçe üzüyor, hüzün ve keder içinde kalıyordu. Cenabı Hak ise Resuli Ekrem'ine bu gibi ayetlerle teselli veriyor, Hz. Musa ile kavminin hallerini bildiriyor. Evet. Hz. Musa, o kadar mucizeler gösterdiği halde firavun ve kavmi iman etmediler

إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden Bir zürriyet Ancak

(ancak kavminden bir zürriyet) ancak kavminden Hz. Musa'nın kavmi olan İsrail oğullarından bir zürriyet bir taife, bir takım gençler iman etmiş idi, diğerleri küfürlerinde devam edip durmuşlardı.

عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ

Kendilerine fenalık yapmasından İleri gelenlerinden Ve Firavundan Korkmaktan dolayı

(kendilerinin Firavun'dan ve onların cemaatinden bir belâya uğrayacaklarından korkmaktan dolayı) o Yüce Peygambere, hak dine davet ettiği kimseler dinsizliklerinde sebat ettiler. Kendilerinin o Firavun ile onun kavminin ileri gelenleri tarafından bir belâya uğrayacaklarından korkar oldukları halde nice kimselerde bu korku sebebiyle imandan mahrum kalmışlardı.

وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Çok büyüklenen idi Firavun Şüphesiz Ve

(Firavun ise muhakkak ki, o yerde büyüklenen idi) evet Firavun ise muhakkak ki, o yerde Mısır diyarında ululuk taslayan biri idi kendini beğenmiş bir diktatör idi.

وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ

Elbette haddi aşanlardandı Şüphesiz o Ve

(ve şüphe yok ki, o elbette haddi aşanlardandı) Ve şüphe yok ki, o lanete uğramış Firavun haddi aşanlardan idi ancak bir kul olduğu halde rablik iddiasında bulunuyordu. Beni İsrail'den nice kimseleri öldürmüş, yeryüzünde ne bozguncu hareketlerde bulunmuştu.

وَقَالَ مُوسَى يَا قَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ

84.Musa da dedi ki: Ey kavmim! Eğer Allah'a iman etmiş iseniz eğer ona teslim olmuş iseniz artık O'na itimat ediniz.

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللَّهِ

Allah'a İman ettiniz İseniz Eğer Kavmim Ey Musa da Dedi ki ve

(Ey kavmim eğer Allah'a iman etmiş iseniz) Musa Aleyhisselam da kavmine dedi ki Cenabı Hakki ve onun ayetlerini tasdik eylemiş iseniz

فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ

Müslümanlar İseniz Eğer Tevekkül edin O halde ona

(eğer ona teslim olmuş iseniz artık O'na itimat ediniz) ve siz hakikaten eğer teslim olmuş iseniz yani: Cenabı Hakkın kazasına razı olmuş veya siz kalben iman etmiş görünürde de Müslüman olduğumuzu söylemiş iseniz. Ve bunu itirafta bulunmuş kimseler iseniz artık ona itimat ediniz o Yüce Yaratıcıya tevekkül edin, sığınını başkalarından korkmayın, dininizi güzelce muhafazaya çalışın.

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

85.Onlar da dediler ki: Allah Teâlâ'ya itimat ettik. Ey Rabbimiz! Bizi o zalimler topluluğu için deneme konusu kılma.

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا

Tevekkül ettik Allah'a Bunun üzerine dediler ki

(dediler ki: Allah Teâlâ'ya itimat ettik) Onlar da O iman eden zatlar da Hz. Musa'ya cevap olarak dediler ki evet biz Allah Teâlâ'ya itimat ettik ona tevekkül edip boyun eğdik. Sonra da o zatlar, Cenabı Hakka dua ve niyaz ederek dediler ki:

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğuna Bir fitne Bizi kılma Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bizi o zalimler topluluğu için fitne kılma) onları bize musallat etme ki, bizi bir belâya düşürmesinler, bizlere eza ve cefada bulunarak dinimizdeki sebatımıza mâni olamasınlar.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

86.Ve rahmetin ile bizi o kâfirler olan kavimden kurtar.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Kâfirler Kavminden Rahmetinle Bizi kurtar Ve

(Ve rahmetin ile bizi o kâfirler olan kavimden kurtar) Ve Hz. Musa'ya iman eden zatlar şöyle de bir duada bulundular. Ey Rabbimiz rahmetin ile bizi o kâfirler olan kavimden O Firavun ile ona tâbi Olan müşrik topluluktan kurtar. Onların esaretinden; meşakkatli işlerinden, zalimce Hâkimiyetlerinden bizi kurtar. Bu mümin zatlar, samimi bir imana nail olmuşlardı Cenabı Hak da dualarını kabul buyurdu. Düşmanları, olan Firavun ile yordakçılarını helâk etti, kendilerini ise kurtuluşa erdirdi, onların mülklerine o müminleri varis kıldı İşte samimi imanın ve duanın mükâfatı!

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّآ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

87.Ve Musa ile kardeşine vahiy ettik ki. Mısır'da kavminiz için evler hazırlayınız ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapınız ve namazı dosdoğru eda ediniz ve müminleri müjdele.

Bu mübarek ayetler, müminlerin evlerini mescit edinmelerine dair Hz. Musa ile kardeşine yönelmiş olan ilâhî vahyi ve müminlerin muvaffakiyetle müjdelendiklerini bildir-mektedir. Ve Hz. Musa'nın inkârcı ve nankör olan kavminin aleyhindeki duasını ve bu duanın kabul edilmiş olduğunu, ifade etmekte ve cahillerin yollarına tâbi olmayıp doğ-ruluk üzere devam edilmesini emretmektedir.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ

Kardeşine Ve Musa'ya Vahyettik Ve

(Ve Musa ile kardeşine vahiy ettik) Ve Musa ile kardeşine Kendisine yardımcı olmak üzere peygamber olmasını niyaz etmiş olduğu Harun Aleyhisselam'a vahiy ettik emir eyledik ki:

أَنْ تَبَوَّأَ لِقَوْمِكُمْ بِمِصْرَ بُيُوتًا

Evler Mısır'da Kavminiz için Hazırlayın Diye

(Mısır'da kavminiz için evler hazırlayınız) Mısır'da kavminiz için mümin olan zatlar için evler hazırlayınız onlarda oturur, ibadete devam edersiniz.

وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً

Namazgah Evlerinizi Kılın Ve

(ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapınız) Ve evlerinizi birer namaz kılınacak yer, birer mescit edininiz, oralarda kıbleye, Yani: Kabe'i Muazzama ya yönelerek namazlarınızı kılmaya çalışınız

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ

Namazı Hakkıyla kılın Ve

(ve namazı dosdoğru eda ediniz) ve yerine getirmekle mükellef olduğunuz namazı dosdoğru şartlarına ve rükünlerine uyarak eda ediniz. Artık dışarıda namaz kılarak düşmanların eza ve cefasına, belâlarına maruz kalmayınız

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ *Müminleri Müjdele Ve*

(ve müminleri müjdele) Allah'ın dinini kabul edenleri dünyada zafer ile ahirette de cennet ile müjdele. İşte bu muvaffakiyet, dindarlığın mükâfatıdır. Elhamdulillah &-Rivayete göre Hz. Musa ile ona tâbi olanlar, ilk zamanlarında kendi evlerinde kâfirlerden gizlice olarak namaz kılmakla mükellef bulunmuşlardı. Tâki: Kâfirler, onları öyle ibadetle meşgul görerek kendilerine eza ve cefada bulunmasınlar. Nitekim Müslümanlar da İslâm'ın başlangıcında Mekke'i Mükerreme'de böyle evlerinde namaz kılarlardı. Şöyle deniliyor ki: Musa Aleyhisselam, Firavun'u dine davet etmekle emir olunca Firavunun emriyle Beni İsrail'e ait mescitler tahrip edilmişti, kendileri namazdan men olunmuşlardı. Bunun üzerine evlerinde kılmaları kendilerine Allah tarafından emredilmişti.

Bir de deniliyor ki: Musa Aleyhisselam'a karşı Firavun şiddetli bir düşmanlık gösterince Hak Teâlâ Musa Aleyhisselam ile ona iman edenlere emretmiştir ki: Firavun gibi düşmanlara rağmen siz evlerinizi mescit edinerek oralarda namazlarınıza devam ediniz, Hak Teâlâ'ya itimat da, tevekkülde bulununuz, o Yüce Mabut sizi korur.

Sizi muzaffer kılar muvaffakiyet, müminler için takdir edilmiştir. Ne büyük bir müjde

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا

لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا

حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

88.Musa da dedi ki: Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki, sen Firavun'a ve onun cemaatine dünya hayatında ziynet ve mallar verdin. Ey Rabbimiz Senin yolundan saptırsınlar diye. Ey Rabbimiz. Onların mallarını mahvet ve kalplerinin üzerini şiddetle mühürle. Tâki: Onlar acıklı azabı görünceye kadar iman etmesinler.

وَقَالَ مُوسَىٰ

(ve Musa da dedi ki) Mısır'daki eski bir beldeden Habeş diyarına kadar dağlarda altın, gümüş, zebercet, yakut madenleri var idi. Firavun ile yadakçıları bunlardan istifade ederlerdi. Hz. Musa, onların bu nimetlerden istifade etmelerindeki gayelerine

işaret için Firavun ile kavminin o küfür ve düşmanlıkta devamları sebebiyle Musa aleyhisselam da Cenabı Hakk'a niyaz ederek dedi ki

رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Mallar Ve Ziynet İleri gelenlerine Ve Firavun'a Verdin Şüphesiz sen Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki, sen Firavun'a ve onun cemaatine dünya hayatında ziynet ve mallar verdin) Ey Rabbimiz Şüphe yok ki, sen Firavun'a ve onun cemaatine onun kavminin eşrafına, ileri gelenlerine bu dünya hayatında ziynet eşyaları süslenecikleri elbiseler, nakil vasıtaları vesaire ve mallar verdin onları çeşitli servetlere sahip kıldın.

رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ

Senin yolundan Saptırmaları için Rabbimiz

(Ey rabbim senin yolundan sapsınlar diye mi?) Ey Rabbimiz Sen onlara bu nimetleri verdin senin yolundan saptırsınlar diye kendilerini de başkalarını da sapıklığa düşürsünler için mi? Bunu Neden düşünmezler. Yoksa bu nimetler, onların haklarında bir imtihandır, yavaş yavaş azaba yaklaştırmaktır, nimete karşı nankörlükte bulunarak ebedî azaplara uğramalarına bir sebeptir.

رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ

Kalplerini Şiddetle sık Ve Mallarını Sil süpür Rabbimiz

(Ey Rabbimiz. Onların mallarını mahvet ve kalplerinin üzerini şiddetle mühürle) Ey Rabbimiz Onların mallarını mahvet değiştir, başkalaştır ve helak eyle Ve onların kalplerinin üzerini şiddetle mühürle kasavete uğrasınlar

فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Elemli Azabı Görmelerine dek Ta ki Öyle ki iman etmesinler

(Tâki: Onlar acıklı azabı görünceye kadar iman etmesinler) Onlar acıklı azabı görünceye kadar iman etmezler. O azabı gördükleri zamandaki bir iman ise bir ümitsizlik imanı olacağından kendilerine asla faide vermeyecektir.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

89.Allah Buyurdu ki, ikinizin de duası kabul olunmuştur. Artık doğruluğa devam ediniz ve bilmez olanların yoluna tâbi olmayınız.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا

İkinizin duası Kabul olunmuştu Gerçekten Buyurdu

(Buyurdu ki, ikinizin de duası kabul olunmuştur) Hz. Musa'nın bu duası ve niyazı üzerine Allah Teâlâ da vahiy ederek buyurdu ki Ya Musa! İkinizin de Senin de, kardeşin Harun'unda duası kabul olunmuştur. Hz. Musa, dua ederken Hz. Harun da âmin diyormuş, böyle âmin demek de bir duadır, yapılan duanın kabulünü niyazdır. Veya Harun Aleyhisselam da ayrıca dua etmiş olabilir.

فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O kimselerin ki Yoluna Tabi olmayınız Ve Artık doğrulukta devam ediniz

(Artık doğruluğa devam ediniz ve bilmez olanların yoluna tâbi olmayınız) insanları dine davet etme peygamberlik vazifesini yerine getirmesi, inkârcıları deliller ile susturma hususunda sebat eyleyiniz ve Dine ibadet ve itaate, ilâhî fiillerdeki hikmet ve faydaya akılları ermeyen, cahil kimseler gibi düşünmeyiniz.

&-Bir takım cahiller vardır ki: Bir dua yapıldı mı onun hemen kabul edilip isteğin derhal karşılanacağını zanneder, karşılanmadı mı ümitsizliğe düşer. Böyle acele istemek ve ümitsizlik ancak cahillerden zuhur eder. Hâlbuki: Bir duanın kabul edilmiş olası için istenilen şeyin hemen meydana gelmesi icap etmez. Onun hikmet gereği muayyen bir zamanı olabilir, o zaman gelmedikçe meydana gelmez. Bir de var ki, bazı istenilen şeylerin meydana gelmesi, hikmet ve faydaya aykırı olur. Artık onun herhalde meydana gelmesini istemek bir cehalet eseridir. Fakat meşru, hikmete uygun bir dua ka-

bul edilir. Dua eden bunun meyvesini dünyada olmasa da ahirette görür. İşte Yüce Peygamberlerin duaları da vakitleri gelince kabul edilmiştir. Meselâ: Hz. Musa'nın duasıyla inkârcı olan kavmin servetleri yok olmuş, malları, ekinleri, madenleri, cevherleri taş kesilmiş, daha sonra boğularak dünya hayatları sona ermiş, uhrevî azaplara kavuşmuşlardır. İşte Kur'anı Kerim, onların bu akıbetlerini de beyan buyurmaktadır.

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ

الْغَرَقُ قَالَ أَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُوا إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

90. Ve İsrail oğullarını denizden geçirdik. Firavun ile askerleri ise zulmetmek ve saldırmak üzere onların arkalarına düşmüşlerdi. Nihayet ona boğulmak yetişince dedi ki: Ben İsrail oğullarının iman etmiş olduklarından başka ilâh olmadığına muhakkak ki, iman ettim ve ben de Müslümanlardanım.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'nın dualarının kabul edilip kendisine tâbi olanlar ile beraber selâmet sahasına kavuşmuş olduğunu, onu inkâr eden Firavun ile ordusunun ise sular içinde boğulup gittiklerini bildirmektedir. Firavunun boğulacağı sırada Allah'ın birliğini tasdik etmiş ise de bu bir ümitsizlik imanı olduğundan kabul edilmeyecek kendisinin boğulduğunu ve başkalarına bir ibret olmak üzere cesedinin sahile atılmış olduğunu beyan etmektedir. Ve bu gibi Allah'ın kudretine şahitlik eden harikalardan insanların çoğunun gafil bulunduklarını hatırlatmaktadır. Firavun, Hz. Musa ile ona iman eden İsrail oğullarına kabilelerine pek çok eza ve cefaya başlamıştı. Hz. Musa'nın duası kabul olundu, kendisiyle kardeşi Hz. Harun'un ve onlara tâbi olan İsrail oğullarının Mısırdan çıkıp gitmelerine Allah tarafından müsaade verildi. Bunun üzerine toplanarak ansızın Mısır'dan çıkıp gitmeğe başladılar. Bunların bu hareketlerinden haberdar olan Firavun'un, pek çok kuvvetli bir ordusu ile bunları takibe başladı, İsrail oğulları kızıl deniz Süveyş denizi kenarına gelmişlerdi. Düşmanları ise kendilerini takip edip duruyorlardı. Korkunç bir vaziyetti onlar için! Fakat Hz. Musa, aldığı ilâhî bir vahiyden dolayı esasını denize vurdu, bir harika olarak İsrail oğullarının on iki kabilesi için on iki yol açıldı, oralardan geçerek selâmet sahiline eriştiler.

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ

Denizden İsrail oğullarını Geçirdik Ve

(Ve İsrail oğullarını denizden geçirdik) onları koruyarak denizin sahiline çıkardık

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا

Saldırmak için Ve Zulmetmek için Askerleri Ve Firavun Hemen onları takip etti

(Firavun ile askerleri ise zulmetmek ve saldırmak üzere onların arkalarına düşmüşlerdi) Firavun ile askerleri ise sırf küfürlerinden dolayı zulmetmek ve saldırmak

üzere tecavüzde bulunmak için o Hz. Musa'ya tâbi olan İsrail oğullarının arkalarına düşmüşlerdi. Bu düşmanlar binlerce süvari askerlerden ibaret idiler, denizdeki yolların açılmış olduğunu gördüler, öyle bir harikanın hikmetini anlayamadılar, İsrail oğullarını saldırmak için hemen o açık yollara atıldılar, ilahi bir kudret onları böyle bir felâkete sevk etmişti, onlar ise bundan gafil bulunuyorlardı. Sular tekrar birleştiler, yolları kapadılar. Firavun ile ordusu sular içinde kaldı,

حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ

Denizde boğulma Kendisine yetişti O zaman ki Nihayet

(Nihayet ona boğulmak yetişince) nihayet Firavun'a boğulmak yetişince boğulup gideceğini anlayınca lisanı ile veya kalben

قَالَ أَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُوا إِسْرَائِيلَ

İsrail oğulları Kendisine İman etti O zat ki Ancak ilâh yoktur Şüphesiz ona ki İman ettim Dedi

(dedi ki: Ben İsrail oğullarının iman etmiş olduklarından başka ilâh olmadığına muhakkak ki, iman ettim) Artık kendisinin küfrünü anlamış, kurtulabilmesi için İsrail oğullarının iman etmekte oldukları kâinatın ilâhına imandan başka çare olmadığına kanaat getirmiş idi. Fakat bu, bir ümitsizlik imanı idi, bu haldeki bir iman, muteber de-

ğildir. O vakte kadar görmüş olduğu birçok mucizelere rağmen küfründe ısrar edip durmuştu. Şimdi öyle bir azabın ortaya çıktığını anlayınca iman etmiş

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlardanım Ben Ve

(ve ben de Müslümanlardanım) yani: Nefsimi Cenabı Hakka teslim eden İsrail oğulları gibi samimi müminlerdenim, demişti. Ne yazık ki: Artık vakti geçmişti. Böyle bir iman kabule lâıyk değildi. Özellikle Allah Teâlâ'ya iman ettiğini söylemiş ise de Hz. Musa'nın Yüce bir Peygamber olduğunu yine itiraf etmemiş gibi bulunuyordu. Yüce Allah'ın herhangi bir Peygamberini tasdik etmemek ise Cenabı Hakk'a iman etmemek hükmündedir.

الْأُنْ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

91.Şimdi mi? Ve sen muhakkak ki, evvelce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuş idin.

الْأُنْ

(Şimdi mi) Firavun öyle boğulmak korkusuyla Allah Teâlâ'ya iman edince kendisine bir azarlama ve ret olmak için denildi ki: ya Şimdi mi? İman ediyorsun? Şimdiye kadar aklın nerede idi? Ne için acizliğini düşünmedin de rablik iddiasına cüret gösterdin? Ne için o mucizeleri inkâr ediyor, Hz. Musa'yı tasdik etmeyip bilâkis hayatına kastetmek istiyordun?

وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ

Bundan önce İsyân ettin Muhakkak Ve

(Ve sen muhakkak ki, evvelce isyan etmiştin) Ve sen muhakkak ki, evvelce bu boğulma hadisesinden önce senelerce isyan etmiş günahkâr bulunmuş, hakkı kabulden kaçınmış. Yüce bir Peygamberin ve ona iman edenlerin hayatlarına kast eylemiştin

وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

Bozgunculardan Olmuşsun Ve

(ve bozgunculardan olmuş idin) ve Müslümanlardan değil bozgunculardan olmuş idin başkalarını saptırarak kendine taptırmak alçaklığını işlemiştin, artık senin böyle ölümünü görüp durduğun bir sırada iman etmenin ne ehemmiyeti olabilir? Bu ümitsizlik anında ettiğin bu iman ki, mümkün mü? Seni Allah'ın azabından kurtarsın, senin manevî hayatını temin edebilsin!

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا

لَغَافِلُونَ

92.Artık bugün senin cesedini kurtaracağız, taki, senden sonra geleceklere bir ibret olasın. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları bizim ayetlerimizden elbette gafillerdir.

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ

Cesedini Seni kurtaracağız Artık bugün

(Artık bugün senin cesedini kurtaracağız) Ve Ey Firavun! Artık Senin helakin kaçınılmazdır. Bugün Ancak senin cesedini kurtaracağız yani: Senin cismini ruhsuz olarak denizden çıkarıp sahile alacağız yahut seni elbisenden soyulmuş bir halde dışarı çıkaracağız veyahut Firavun, altından yapılmış bir zırh giyinmiş idi, onunla beraber sahile atılarak onun kendisi olduğu bu suretle de görülüp anlaşılacaktı.

لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً

Bir ibret Arkanda ki O kimseler için ki Olman için

(ta ki senden sonra geleceklere bir ibret olasın) Taki Ey Firavun sen senden son

ra geleceklere de bir ibret olasın. Gerek İsrail oğullarına ve gerek daha sonra dünyaya gelecek milletlere senin bu felâkete uğramış olman bir uyanma vesilesi olsun. İşte Allah Teâlâ'yı vaktiyle tasdik etmeyen, kendisine rablik rütbesi vererek halkı kendisine taptırmak isteyen herkesin ahlakına, mukaddesatına engel olmak sevdasında bulunan bozguncu kimselerin akıbetleri böyle felâkettir. Artık bu gibi bozguncu kimseler için Firavun'un ve benzerlerinin uğramış oldukları korkunç akıbetler birer ibret levhası, birer uyanma vesilesi bulunmaktadır.

وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ

Elbette gafildirler Ayetlerimizden İnsanlardan Çoğu Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları bizim ayetlerimizden elbette gafildirler)

Evet insanların ekseriyeti Cenabı Hakkın varlığına, kudret ve büyüklüğüne, ilâhî dinin yüceliğine ve gerçek olusuna açıkça Şahitlik eden nice delilleri, harikaları, güzelce tefekkür etmezler. Dinsizlik, ahlâksızlık yüzünden nice kimselerin, kavimlerin helak olup gittiklerini, onların o müthiş, tarihî hallerini nazarı dikkate almazlarda cehalet ve sapkınlık içinde yaşar dururlar. Hâlbuki Yüce Allah, öyle dinsiz, ahlâksız şahısların, cemiyetlerin baslarına gelmiş olan felâketleri insanlara böyle kutsî ayetleriyle haber vermektedir ki, bunları güzelce düşünerek kendi hayatlarını, İtikatlarını, ahlâklarını düzeltsinler ve tanzim edebilsinler, bu da insanlık hakkında Allah'ın rahmetinin bir eseridir. Allah Teâlâ cümlemize uyanıklıklar nasip buyursun Âmin.

Bu hadise ile alakalı Süreyi Bakaradaki 40-42-47-56. Ayetlere Araf süresindeki 132-137. ayetlere de bakılabilir

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ مَبُوءًا صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

93. Ve And olsun biz İsrail oğullarını güzel bir yurda yerleştirdik. Ve onlara temiz şeylerden rızık verdik. Sonra kendilerine ilim gelinceye kadar ayrılığa düşmediler. Şüphe yok ki, Rabbin onların arasında ihtilâfa düştükleri şeyler hakkında kıyamet günü hükmedecektir. Bu ayeti celile, İsrail oğullarının kavuştukları nimetlerden ve malûmattan sonra ihtilâfa düşmüş olduklarını ve bu yüzden ahirette muhakemeye tâbi olacaklarını şöylece bildirmektedir:

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ مَبُوءًا صِدْقٍ

Güzel Bir yurda İsrail oğullarını Yerleştirdik And olsun gerçekten Ve

(Ve And olsun biz İsrail oğullarını güzel bir yurda yerleştirdik) Ve and olsun ki.

İsrail oğullarını doğru, seçkin, hayır ve bereket sahası olan bir yurda Mısır'a ve Şam'a veya Şam, Fars ve Ürdün diyarına yerleştirdik öyle razı olacakları, istifade edecekleri yerlere indirdik.

وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Onları rızıklandırdık Ve

(Ve onlara temiz şeylerden rızık verdik) yani: Onları helâl, lezzetli meyvelere, sebzelere, sütleri, ballara vesaire ye kavuşturduk. Firavun ile kavminin elleri altında olan yerlere İsrail oğullarını mirasçı kıldık.

فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ

İlim Kendilerine dek Ta ki Ayrılığa düşmemişler idi

(Sonra kendilerine ilim gelinceye kadar ayrılığa düşmediler) yani kendilerine ilim gelinceye kadar Tevrat daki hükümler kendilerine tebliğ edilinceye değin o İsrail oğulları dinlerinde ayrılığa düşmemişler idi taki Ne zaman ki, Tevrat nazil oldu, onu okudular, ondaki hükümleri öğrendiler, onu müteakip dinlerinde ihtilâfa düştüler.

&-Yahut İsrail oğulları, Son Peygamber'in dünyayı şereflendireceğini kendi kitaplarında görmüş, okumuşlar idi, onun ortaya çıkacağına inanıyorlardı. Vaktaki, o Yüce Peygamber, gelip insanları İslâmiyet'e davet etti, onun peygamberlik iddiasındaki doğruluğu, mucizeler ile sabit oldu, bunu görüp bildikten sonra İsrail oğulları ihtilâfa düştü-

ler, Abdullah İbni Selâm ile ashabı gibi zatlar iman ettiler, birçokları da sadece haset ve kin nedeniyle o Yüce Peygamberi inkâra cüret eylediler.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Aralarında Hüküm verecektir Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbin aralarında kıyamet günü hükmedecektir) Şüphe yok ki, Rabbin onların arasında kısaca Hz. Muhammed'in peygamberliği hususunda kıyamet günü hükmedecektir. Hakkı yerine getirenlerle iptal edenleri mümin olanlar ile olmayanları seçip ayıracaktır.

فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Hakkında İdiler O şeylerde ki

(ihtilâfa düştükleri şeyler hakkında) Tevrat da bildirilen Resulullah efendimizin evsafı vasıfları hakkında kendilerine emredilen helaller ve haramlar hususunda Tevrat'ın hükümleri hususunda Allah'ı Teâlâ hazretleri kıyamet günü hükmedecektir.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

94.Eğer sen, sana indirmiş olduğumuz şeylerden kuşkuda isen senden evvel kitap okumakta olanlardan sor. And olsun ki, sana hak Rabbinden gelmiştir. Artık şüphe edenlerden olma.

Bu mübarek ayetler de Resulü Ekrem'in ilâhî vahye mazhar bir Yüce Peygamber olduğunun önceki kitaplarda zikredilmiş olduğunu, bunda bir şüpheyi mahal bulunmadığını, bu hakikati yalanlayanların ise hüsrana uğrayanlardan olacağını hatırlatmaktadır.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ

Sana İndirdik O şeylerden ki Bir şüphe içinde İsen Artık eğer

(Eğer sen, sana indirmiş olduğumuz şeylerden kuşkuda isen) Resulüm! Sallallahu aleyhi Ve sellem eğer sen, sana indirmiş olduğumuz şeylerden kıssalardan, tarihi olaylardan, İsrail oğulları ile Firavun'a ve kavmine ait hâdiselerden faraza şüphede olmuş isen yani: Etrafında bulunanların içinde böyle bir şüphe ve tereddüt de bulunanlar var ise bu şüpheyi gidermek için

فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Kitabı Okuyorlar O kimseleri ki O halde sor

(senden evvel kitap okumakta olanlardan sor) yani senden evvel Tevrat ve İncil gibi ilâhî kitapları okuyup içindekileri öğrenmiş olanlardan sor o şüphe edilen şeylerin birer hakikat olduğu o kitaplarda sabit, kendilerince muhakkaktır.

لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Hak Sana gelmiştir And olsun gerçekten

(And olsun ki, sana hak Rabbinden gelmiştir) And olsun ki, sana hak şüpheyi ve tereddüde mahal bulunmayan kesin ayetler, ilâhî haberler sana Rabbinden gelmiştir. O şeyler sana hakkıyla bildirilmiştir.

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Şüphe edenlerden Artık sakın olma

(Artık şüphe edenlerden olma) sahip olduğun kesin karar ve kanaatten ayrılma, o katî inancın üzerinde devam et. İşte değerli kardeşlerim Resulullah efendimizin bu hadiselerde bu haberlerde asla tereddüdü yoktur. Olsa olsa çevresindeki münafık ve müşriklerin ve dahi kıyamete kadar gelecek inkârcıların olabilir onun için habibinin şahsında Allah'ı Teâlâ haz. Tüm insanlığa uyanış vesilesi olsun diye ayetlerini böylece beyan ediyor.

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ

95. Ve sakın Allah'ın ayetlerini yalanlayanlardan olma. Sonra ziyana uğramışlar dan olursun.

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Yalanladılar O kimselerden ki Sakın olma Ve

(Ve sakın Allah'ın ayetlerini yalanlayanlardan olma) Ve Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem sakın Allah'ın ayetlerini yalanlayanlardan olma öyle inkârcıların sözlerine iltifat etme, öyle çirkin dini hükümlere aykırı bir durumun, peygamberliğin şanıyla uzlaştırılması mümkün olamaz. Faraza o inkârcılara uyacak olsan,

فَتَكُونُ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Yoksa olursun

(sonra hüsrana uğramışlardan olursun) nefislerini zarar ve ziyana, felâkete maruz bırakmış olanlara katılmış bulunursun. Hâlbuki haddizatında masum olan Yüce bir Peygamberde böyle bir noksanlık düşünülmüş değildir. Bundan dolayı Peygamber Efendimize böyle bir hitap, onun ümmetine hitap demektir. Bu gibi hitaplar, karşılıklı konuşmalarda cereyan eder.

Meselâ: Bir hükümdar, bir vezirinin idaresi altındaki birçok kimselere bir muamelenin yasaklandığını anlatmak için o vezirine hitaben; "Sen şu muameleyi yaparsan hakkında şöyle bir ceza gerekir." der, bununla bütün o kimselere hitap etmiş olur. Çünkü böyle bir hitap, daha fazla tesirlidir. Bununla beraber böyle bir hitap, bazen bir şeyin mümkün veya vaki olmadığını başkalarına göstermek maksadına dayanmış olur.

Meselâ: Hz. İsa'nın ilahlık davasında bulunmadığı Cenabı Hak'ça bilinmektedir. Öyle olduğu halde: Ona hitaben: "Sen mi insanlara dedin ki? Beni ve validemi iki ilâh edinin" diye buyrulması, Hz. İsa'nın böyle bir iddiada bulunmadığını açıklayarak ona öyle bir isnatta bulunanları yalanlamak içindir.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ

96. Muhakkak o kimseler ki, aleyhlerinde Rabbin sözü tahakkuk etmiştir, onlar iman etmezler.

Bu mübarek ayetler, kendi kötü iradelerinden dolayı haklarında imansızlık takdir edilen kimselerin ne kadar deliller, mucizeler ortaya çıksa da kendilerine açık bir azap yönelmedikçe iman edemeyeceklerini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ

Rabbinin Sözü Üzerlerine Hak oldu O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimselerin üzerine Rabbin sözü hak olmuştur) Muhakkak o kimseler o nefislerini zarara uğratmış, kendi iradelerini, ihtiyarlarını kötüye kullanmış kâfirler ki, aleyhlerinde Rabbin kelimesi hüküm ve kazası, levhi mahfuzdaki yazısı tahakkuk etmiştir.

لَا يُؤْمِنُونَ

(Onlar iman etmezler) onların iman etmeyecekleri meleklerle haber verilmiştir kâfir olarak ölürler. Çünkü Allah'ın takdiri bozulamaz, ilâhi haber hakikate aykırı olamaz.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

97. İsterse, onlara her ayet gelsin. Pek acıklı azabı görünceye kadar küfürlerinde devam ederler

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ

Bir ayet Her Kendilerine gelse Veleve ki

(velev ki onlara her ayet gelsin) yani onlara Öyle küfür üzere ölmeleri, takdir edilen kimselere Her ayet gelsin kendilerine birçok deliller, mucizeler gösterilsin, onlar yine

küfür üzerine ısrar eder dururlar. Çünkü onların Cenabı Hak'ça ezelde bilinen kötü irade ve kespelerinden dolayı iman etmemeleri hakkında ilâhi irade tecelli etmiştir. Onların imanları hakkında ilâhi bir irade bulunmadıkça yalnızca deliller, harikalar onları hidayete sevk edemez.

&- Evet, burada hakikat şudur ki bediuzzaman hazretleri bu meseleyi öyle güzel izah etmiştir ki: küfür üzerine ölen bir kâfir, ebedi bir ömür yaşayacak olsa sonsuz ömrünü her hal'ü karda küfür ile geçireceği şüphesizdir kâfirin cevheri ruhu bozulmuştur.

حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Elemli Azabı Görmelerine dek Ta ki

(Ta ki elim verici azabı görmelerine dek) Ancak onlar elim verici azabı görünce inanırlar onlar pek acıklı azabı ölüm sarhoşluğunu, cehenneme ait alâmetleri görünceye kadar küfürlerinde devam ederler. O azabı gördükten sonraki bir iman ise, bir ümitsizlik imanı olacağından makbul olamaz. Öyle bir iman, sahibine faide veremez. Nitekim Firavun'a boğulduğu zamandaki imanı faydalı olamamıştı. Değimli? Allah muhafaza.

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ أَمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ
عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

98.Hiç bir şehir ahalisi yoktur ki, ümitsizlik halinde iman etmiş olsun da bu imanı ona faide versin. Yunus kavmi ise müstesna, Ne zaman ki iman ettiler, onlardan dünya hayatında rüsvalık azabını kaldırdık ve kendilerini bir müddete kadar faydalandırdık.

Bu mübarek âyetler, ümitsizlik halindeki imanların kabul edilmeyeceğini, ancak Yunus kavminin imânı takdir edilmiş olduğundan azap alâmetlerini görür görmez imâna kavuştuklarını bildirmektedir. Ve hiç bir kimsenin Allah'ın takdirine yaklaşmadıkça imâna nail olamayacağını ve binaenaleyh bir kimseyi cebir ve zorlama ile imâna sevk etmeye yer olmadığını, ve akıllarını güzelce kullanmayanların cezalara uğrayacaklarını hatırlatmaktadır. Şöyle ki:

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ أَمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا

İmanı Ve kendine fayda vermeli İman etmeli Bir şehir ki Olmalı Ve değimliydi

(Hiç bir şehir ahalisi yoktur ki, ümitsizlik halinde iman etmiş olsun da bu imanı ona faide versin) Küfür üzere yaşamış hiçbir şehir ahalisi yoktur ki kendisine Allah'ın azabı yönelip de öyle bir ümitsizlik halinde imân etmiş olsun da bu imânı ona fâide versin onu o azaptan kurtarsın. Bu vâki olmamıştır. Bu andaki imân kendilerine fâide vermez.

إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ

Yunus'un Kavmi Ancak

(Yunus kavmi ise müstesna) Ancak Yunus Aleyhisselam'ın kavmi ise müstesna onlar daha azap alametlerini görür görmez tam bir samimiyetle Cenabı Hakka yalvardılar, samimi surette tövbe ettiler.

لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Rezillik Azabını Kendilerinden Açtık iman ettiler Ne zaman ki

(Ne zaman ki iman ettiler, onlardan dünya hayatında rüsvalık azabını kaldırdık) Onlar vaktaki bu şekilde derhal iman ettiler Hz. Yunus'un Peygamberliğini kabul ve Allah'ın birliğini tasdik eylediler. Onlardan dünya hayatında rezillik azabını kaldırdık Onlardan dünya hayatında rüsvalık azabını kaldırdık onları kendilerine gelecek felâket ve helakten kurtardık

وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

Bir zamana kadar Kendilerini faydalandırdık Ve

(ve kendilerini bir müddete kadar faydalandırdık) yani ömürlerinin sonuna değin

nimetlerden faydalandırdık nimetlere kavuşturduk.

§-Yunus Aleyhisselam: Musul tarafında bulunan "Ninova" beldesi ahalisine Peygamber gönderilmişti. Bu ahali, Hz. Yunus'un davetini kabul etmediler, müşrikçe yaşamaya devam ettiler. Hz. Yunus onların üzerine kırk güne, diğer bir rivayete göre üç güne kadar bir azap geleceğini haber verdi. Onlar da Hz. Yunus'un yalan söylediği hiç görülmemiştir, bakalım içimizden çıkar giderse başımıza bir azap geleceği muhakkaktır demişler. Gerçekte Hz. Yunus bir gece içlerinden çıkıp gitmiş, onu müteakip hava kararmış, her tarafı duman sarmış, beldeleri karanlık içinde kalmağa başlamış, büyük bir felâketin kendilerine geleceğini anlamışlardı. Hz. Yunus'u aramışlar ise de bulamamışlar, Cenabı hak onların kalplerine tövbe hissini düşürmüş, hemen erkekleri, kadınları, çocukları, hayvanları toplayarak bir sahraya çıkmışlar. Hazin hazin ağlamışlar, yakarıшта bulunmuşlar, birbirlerinden helallik almaya çalışmışlar, Hatta içlerinden birisi başkasına ait bir taş üzerine yaptırmış olduğu evini yıkarak o taşı çıkarmış, sahibine iade eylemiş, kısacası Hz. Yunus'un bir Peygamber olduğunu tasdik ederek pek samimi bir şekilde iman eylemişler. Cenabı Hak'ta merhamet buyurmuş, onların dualarını kabul ederek üzerlerine gölgesi düşmekte bulunan azabı onlardan kaldırmıştır. Bu hâdise, aşure gününe tesadüf eden bir cuma gününde meydana gelmişti. Bu kavim, bizzat azabı görmeyip onun yansızca alametlerini görmüş ve pek samimi şekilde tövbe edip af diledikleri için Cenabı Hak kendilerini bu azaptan kurtarmıştır. Firavun ise bizzat azabı görmüş, sırf bir korku sebebiyle iman iddiasında bulunmuş olduğu için onun imanı tam bir ümitsizlik imanı olduğundan kabul edilmemiştir. Hz. Yunus, kavminden ayrıldıktan sonra deniz kenarına gitmiş, bir gemiye binmiş fakat gemi hareket etmemiş, bu gemide efendisinden kaçmış bir köle bulunmalıdır ki, böyle yürümez oldu. Kur'a atalım kime isabet ederse onu gemiden çıkaralım demişler. Hz. Yunus da o köle benim ki, Rabbimin daha müsaadesini almadan kavmimin arasından çıktım, ayrıldım diyerek kendisini denize atmış, derhal büyük bir balık tarafından yutulmuş, fakat kendisi çokça tesbih ve tahlilde bulunur bir zat olduğu için Cenabı Hak kendisini o felâketten kurtarmış, balık o mübarek zatı sahile atmıştı. Vücudu pek ziyade zedelenmiş bulunuyordu. Nihayet o arıza da yok olmuş, yine kavminin yanına dönmüş, onlar da yüz binden daha ziyade bulunuyorlardı. Hepsisi de Hz. Yunus'a iman ederek kendileri için takdir edilen zamana kadar yaşamışlardı, İsrail oğullarından olan Hz. Yunus, bilahare Ninova şehrini terk ederek uzlete çekildiği bir yerde vefat etmiştir. Daha sonra da Ninova şehrini düşmanları kuşatarak harap etmişlerdir. Oraya hâkim olan Asuriye devleti de tarih sahnesinden silinmiştir.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

99.Ve eğer Rabbin dilese idi elbette yeryüzünde kim varsa hepsi de cümleten iman ederlerdi. Artık o halde inanmaları için sen mi insanları zorlayacaksın?

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا

Birlikte Onların hepsi Yeryüzündedir O kimseler ki Elbette iman ederdi Rabbin Dileseydi Eğer Ve

(Ve eğer Rabbin dilese idi elbette yeryüzünde kim varsa hepsi de cümleten iman ederlerdi) Ve Ey Yüce Peygamber! Eğer Rabbin dilese idi elbette yeryüzünde kim varsa hiç biri geri kalmamak üzere hepsi de cümleten iman ederlerdi senin peygamberliğini tasdik ederek hiçbir muhalefette bulunmazlardı. Hâlbuki onların hepsi hakkında öyle bir mutluluk iradesi ezeli âlemde tecelli etmemiştir. Onların kendi iradelerine, kesiblerine göre haklarında hikmet gereği ne ise o takdir edilmiştir.

أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Olmalarına dek Ta ki İnsanları Zorlayacaksın Öyle ise sen mi?

(Artık o halde inanmaları için sen mi insanları zorlayacaksın?) Öyle imanları takdir edilmiş olmadığı halde inanmaları için sen mi insanları zorlayacaksın? Yani: Ey Yüce Resul! Sen bütün insanlar iman etsinler diye çalışıyorsun, üzülyorsun, küfürle-

rinden üzüntü duyuyorsun. Hâlbuki kendi kusurlarından dolayı imanları takdir edilmiş olmayan kimseler artık iman edemeyeceklerdir. Sen onlardan mesul değilsin. Kendini öyle hüzne ve kedere maruz bırakma. Bu ayeti kerime Ayrıca Resulü Ekrem hakkın-da bir teselliyi içermektedir.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

100.Hiçbir şahıs için Allah Teâlâ'nın izni olmaksızın iman etmek mümkün değildir. Ve murdarlığı, akıllıca düşünmez kimselerin üzerine kılar.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzli ile Ancak İman etmesi Bir kimse için Olmadı Ve

(Hiçbir şahıs için Allah Teâlâ'nın izni olmaksızın iman etmek mümkün değildir)

Evet. Hiçbir şahıs için Allah Teâlâ'nın izni iradesi, takdiri olmaksızın hiçbir vakit iman etmek mümkün değildir. **Yani:** Hiç bir kimse, kabiliyeti olmayan bir şahsı zoru zoruna hakiki bir şekilde iman şerefine kavuşturmuş olamaz. Ancak Cenabı Hak, iradesini, ihtiyarını güzelce kullanan hangi bir kulunu imana muvaffak kılar.

وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdirmiyor O kimselere ki Azabı Kılar Ve

(Ve murdarlığı, akıllıca düşünmez kimselerin üzerine kılar) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı o murdarlığı azabı, hakarete sebep olan herhangi bir zelilliği kendisine verdiği akıllı, fikri, irade kuvvetini güzelce kullanmayarak ihtiyarını küfür ve isyan yönüne sarf eden kimselerin, üzerine kılar. Onları hidayetden mahrum bırakır, onları ebedî azaplara uğratar, lâıyk oldukları cezalara kavuşturur, İşte bu imtihan âleminin gereği budur.

قُلْ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

101.De ki: Bakınız! Göklerde ve yerde olanlar nelerdir? Fakat inanmayan bir kavim için ayetler ve uyarıcılar bir faide vermez.

قُلْ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerde Göklerde Nelerdir Bakınız De ki:

(De ki: Bakınız! Göklerde ve yerde olanlar nelerdir) Resulüm Cenabı Hakkın varlığına birliğine dair senden delil isteyen dinsizlere, müşriklere de ki: Bakınız tefekkür ediniz göklerde ve yerde olanlar nelerdir? Ne garip, eşsiz ve bir Yüce Yaratıcının varlığına şahit şeyler vardır. Bir kere üzerimizdeki âlemlere bakmalı, nedir o muazzam varlıklar? Güneşin, ay'ın, yıldızların parlak varlıkları, gecelerin, gündüzlerin, muhtelif mevsimlerin birbirini muntazaman takip edip durması ne büyük birer ilâhi kudret eseri-dir? Bir kere de yeryüzüne bakmalı, bundaki muhtelif hayat sahipleri, çeşit çeşit ekinler, meyveler, madenler, dereler, denizler ne kadar çeşitli ve birer gayeye yönelik bulunmaktadır? Artık insanlar, bunları güzelce düşünmeli, bunlar ile bir Yüce Yaratıcının varlığına delil getirerek güzel bir insanca kavuşmaları gerekmez mi?

وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmeyecekler Bir kavme ki Korkutmalar Ve O deliller Fayda vermez Ve

(Fakat inanmayan bir kavim için ayetler ve uyarıcılar bir faide vermez) Evet iman etmez bir kavim için, kendi yaratılışlarını kötüye kullanacakları cihetle küfürleri takdir edilen bir topluluk için ayetler harikalar ne kadar açık olursa olsun ve uyarıcılar Cenabı Hakkın azabını bildirerek insanları imana, takvaya davet eden Peygamberler ve onların mirasçıları âlimler onlara bir faide vermez. Onlar yine küfürlerinde ve isyanlarında devam eder dururlar. Evet. Böyle dinsizlikleri takdir edilen kimseleri hangi muazzam bir eser, mübarek bir zat imana kavuşturabilir? Elbette edemez. Çünkü onlar kendi kabiliyetlerini kendileri zayı etmişlerdir.

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

102. Artık onlar beklemezler, ancak kendilerinden evvel geçmiş olanların günlerinin benzerlerini beklerler. De ki: Bekleyiniz, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden önce Gelip geçtiler O kimselerin ki Günlerinin Benzerini Ancak Artık onlar beklemezler

(Artık onlar beklemezler, ancak kendilerinden evvel geçmiş olanların günlerinin benzerlerini beklerler) Artık onlar O Peygamberin risalet'ini inkâr eden Mekke müşrikleri ve benzerleri bekliyor değildirler. Bir felaket bir musibet başlarına gelecek endişesi yoktur. Onlarda ancak kendilerinden evvel geçmiş olanların günlerinin benzerlerini Evet ancak kendilerinden öncekilerin başlarına gelen günlerin azapların mislini bekliyorlar. Nuh kavmi gibi, kiptiler gibi dinsiz, helake uğramış kimselerin günlerinin benzerini onların başlarına gelmiş olayların, korkunç felâketlerin birer benzerini beklerler kendilerinin de başlarına öyle felâketlerin geleceğini gözetir dururlar.

قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ

Bekleyenlerdenim Sizinle beraber Doğrusu ben öyleyse bekleyiniz De ki

(De ki: Bekleyiniz, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim) Resulüm! Onlara de ki: Bekleyiniz akıbetinizi gözetiniz, azabı bekleyiniz doğrusu Ben de sizinle beraber üzerinize azabın gelmesini bekleyenlerdenim elbette ki, sizler inanmasanız da ihtimal vermeseniz de sizlere böyle bir azap, bir felaket gelecektir.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ

103. Sonra biz Peygamberlerimizi ve iman etmiş olanları kurtarıyoruz. Böylece bizim üzerimize bir hak dır ki, müminleri kurtarıyoruz.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Ve Peygamberlerimizi Kurtarıyoruz Sonra

(Sonra biz Peygamberlerimizi ve iman etmiş olanları kurtarıyoruz) Sonra Öyle geçmiş kavimlerden itibaren biz Peygamberlerimizi ve onlara tâbi olup iman etmiş olanları onların muhitlerine yönelen azaptan kurtarıyoruz onları kurtuluş sahasına kavuştururuz.

كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا

Üzerimize Hak olarak İşte böyledir

(Böylece bizim üzerimize bir hak dır ki) Böylece Peygamberleri ve onlara tabi olan müminleri kurtardığımız gibi bizim üzerimize bir hak dır ki Yani. Yüce zatın vadi ve hükmü gereğidir ki,

نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ

(müminleri kurtarıyoruz) müminleri bütün iman ehlini ve bilhassa Hz. Muhammed ile ona tâbi olanları kurtuluşa erdiririz onları helakten, azaptan koruruz.

İşte imanın yüce mükâfatı!

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ

اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفِّيكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

104. De ki: Ey insanlar! Eğer siz benim dinimden şüphede iseniz, haberiniz olsun ki ben Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylere ibadet etmem. Ve lâkin ben o Allah Teâlâ'ya ibadet ederim ki, sizlerin canlarını alıverir ve ben emir olunmuşumdur ki, müminlerden olayım.

Bu mübarek ayetler, İslâm dininin yüksek mahiyetini ve Resuli Ekrem'in neler ile mükellef ve ne suretle ibadet ve itaate devam edici olduğunu bildirmektedir. Cenabı Hakkın takdir etmiş olduğu bir zararı veya hayrı yok etmeye ve var etmeye, değiştirmeye ve bozmaya kimsenin kaadir olamayacağını hatırlatmaktadır.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي

Dinimden Bir şüphe İçinde İseniz Eğer İnsanlar Ey De ki

(De ki: Ey insanlar! Eğer siz benim dinimden şüphede iseniz) Ey Yüce Peygamber! Senin kendilerini İslam dinine davet etmeye emir olunduğunda şek ve şüphede bulunarak iman etmeyenlere de ki: Ey insanlar! Eğer siz benim dinimde sizi kendisine davet etmekte bulunduğum İslamiyet'te bir şüphede iseniz haberiniz olsun ki, o hak bir dindir. Sizlerse öyle bir dini kabul etmeyip ondan kaçınıyorsunuz, putlara tapınıyorsunuz, İslâm dini ise buna asla müsaade etmez.

فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorsunuz O şeylere ki Artık tapmam

(ben Allah Teâlâ'dan başka taptığınız şeylere ibadet etmem) ben Allah Teâlâ'dan başka sizin taptığınız şeylere putlara, öyle hiçbir şeyi yaratmaya kudretleri olmayan mahlûklara ibadet etmem onları asla mabut tanımam

وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ

Canınızı alacak O zata ki Allah'a İbadet ederim Fakat

(Ve lâkin ben o Allah Teâlâ'ya ibadet ederim ki, sizlerin canlarını alıverir) velâkin ben o Allah Teâlâ'ya ibadet ederim ki, sizlerin canlarını alıverir ruhlarınızı alarak sizi lâîk olduğunuz azaplara kavuşturur.

وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Olmamla Emrolundum Ve

(ve ben emir olunmuşumdur ki, müminlerden olayım) Allah Teâlâ'nın varlığını, birliğini ve onun tarafından gelen hükümleri tasdik edici olarak inancı temiz zatlardan bulunayım. Sizin gibi akıla, nâkile, ilâhi vahye aykırı itikatlarda bulunan inkârcılardan kaçınayım.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

105.Ve yüzünü İslâmiyet'te sabit olarak dine doğrult ve müşriklerden olma

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş olarak Dine Yüzünü Doğrult Diye Ve

(Ve yüzünü İslâmiyet'te sabit olarak dine doğrult) Ve Bana Allah tarafından emir olunmuştur ki: Yüzünü Hanif olduğun halde, yani: İslâmiyet'te sabit Hakka yönelici, doğrulukla vasıflanmış, dini vazifelerini yerine getirmeye kabiliyetli olarak dine İslâmiyet'e doğrult batıl dinlerden uzak ol, ruhen, bedenlen hak dine dondurulmuş bulun.

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Sakın olma Ve

(Ve müşriklerden olma) Allah'ın birliği inancını yaymaya çalış insanlığı irşada devam et. Gerek itikat ve gerek amel yönüyle gayri Müslimlerden kaçın.

&-Resulü Ekrem Hazretleri, bilindiği üzere masumdur, ondan İslâmiyet'e aykırı hareketin çıkması düşünülemez. Bu gibi Resûlullah'a yönelik olan emirler, yasaklar onun vasıtasıyla ümmetinin fertlerine yöneliktir. Artık bütün Müslümanlar, İslâm dini üzere devamda bulunmakla emir olunmuşlardır.

&-Hanif eğrilikten uzak olandır veya evvelki yaramazlıktan geri dönüp hakka kavuşan kimse demektir. Müslim olan bir zata da "Hanif" denilir. İbrahim Aleyhisselam'a da "Hanif" denilmiştir. Çünkü kavminin, babalarının ibadet ettikleri batıl putlardan kaçınıp hakka ibadette bulunduğu için bu ismi almıştır.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ

106.Ve Allah'tan başka sana ne faide ve ne de zarar veremeyecek olanlara ibadet etme. Şayet edecek olursan şüphe yok ki, sen o takdirde zalimlerden olmuş olursun.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ

Sana zarar veremeyecek Ve Sana fayda veremeyecek O şeylere ki Allah'tan Başka Yalvarma Ve

(Ve Allah'tan başka sana ne faide ve ne de zarar veremeyecek olanlara ibadet etme) Ve Ey Yüce Peygamber! Yani Ey Muhammed ümmeti! kendisine ibadet etmeniz ne faide ve ne de kendisine ibadet etmeseniz zarar veremeyecek olanlara putlara, insanlara ve Sair mahlûklara ibadet etme onlara tapınmak gibi bir harekette bulunma Allah'tan başka onun gayrı sına ibadet etmeyin onlara yalvarmayın onlara tapmayın

فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ

Zalimlerden olursun O takdirde Öyleyse şüphesiz sen Yaparsan Artık eğer

(Şayet ibadet edecek olursan şüphe yok ki, sen o takdirde zalimlerden olmuş olursun) şayet onlara böyle bir ibadet ve itaat edecek olursanız şüphe yok ki, öyle mabutluk sıfatına sahip olmayan fâni şeylere tapınmış olduğun surette zalimlerden olmuş kendi nefesine zulüm etmiş olursun. Çünkü o takdirde ibadet, yerine konulmuş olmaz, aciz, menfaat vermeyen kudretsiz bir şeye boş yere ibadette bulunulmuş olur ki, bu en büyük bir zulümdür ve Allah'ın hukukuna bir saldırdır. İşte kardeşimiz soruyor çalıştığım işte namazıma ibadetlerime izin vermiyorlar ne yapmam lazım, ne yapmak lazım elbette dini mubini İslam'ın yaşanılabilceği bir yere hicret etmek lazımdır. Yoksa akşam evinde kaza yaparsın demek asla doğru olmaz.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَضْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ

يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

107.Ve eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa artık ondan başka onu bir giderecek yoktur. Ve eğer sana bir hayır dilerse artık onun lütfunu ret edecek de yoktur. Bunu kullarından dilediğine eriştirir ve o bağışlayandır, esirgeyendir.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَضْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ

O Ancak Onu Artık açacak yoktur Bir zarar Allah Sana dokundurursa Eğer Ve

(Ve eğer Allah Teâlâ sana bir zarar dokundurursa artık ondan başka onu bir giderecek yoktur) Yani eğer Allah Teâlâ Fakirlik gibi, hastalık gibi bir musibet dokundurursa artık ondan başka onu bir giderecek yoktur artık O Yüce Yaratıcıdan gayrı o zararı giderecek yoktur hiçbir kimse buna güç yetiremez

وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ

İhsanı Geri çevirecek Artık yoktur Bir hayır Sana dilerse Eğer Ve

(Ve eğer sana bir hayır dilerse artık onun lütfunu ret edecek de yoktur) yani bolca bolca bir rızık, güzelce bir sıhhat dilerse o da senin hakkında ilâhî bir lütuf demektir. Artık onun Öyle fazlını lütuf ve keremini ret edecek yoktur hiçbir kimse ona mâni olamaz

يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından Diler O kimselere ki Onu Ulaştırır

(Bunu kullarından dilediğine eriştirir) bu hayrı, bu lütuf ve keremi kullarından dilediğine nasip eder bu O Yüce Yaratıcının iradesine, takdirine aittir.

وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Merhamet edendir Bağışlayandır O Ve

(ve o bağışlayandır, esirgeyendir) Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı gafurdur dilediği kullarının günahlarını fazlasıyla örter ve o rahimdir kullarına lütuf ve keremi pek ziyadedir. Artık öyle bir Yüce Mabut var iken başkalarına ibadette bulunmak nasıl caiz ve uygun olabilir?

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ
وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

108.De ki: Ey insanlar! Muhakkak ki, Rabbiniz tarafından size hak gelmiştir. Artık her kim hidayeti kabul ederse kendi nefsi için hidayete ermiş olur. Ve her kim sapıklığa düşerse şüphe yok ki, kendi nefsi aleyhine sapıklığa düşmüş olur. Ve ben sizin üzerinize bir vekil değilim.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Hak Size gelmiştir Muhakkak insanlar Ey De ki:

(De ki: Ey insanlar! Muhakkak ki, Rabbiniz tarafından size hak gelmiştir) Ey Peygamberlerin sonuncusu! Kendilerine Peygamber gönderilmiş olduğun kimselere de ki: Ey insanlar! Ey Allah Teâlâ'nın mükellef kulları Muhakkak ki Rabbiniz tarafından size hak gelmiştir yani: Kuranı Kerim nazil olmuştur. Sizin için yükümlü olduğunuz vazifeler hakkıyla bildirilmiştir, bir özür ileri sürmenize mahal kalmamıştır.

فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ

Kendisi için Hidayete erer İşte ancak Hidayete ererse Artık kim

(Artık her kim hidayeti kabul ederse kendi nefsi için hidayete ermiş olur) Artık Sizden her kim hidayeti kabul ederse yani: Peygambere iman eder, Allah'ın kitabı ile amelde bulunursa Hakk'a tâbi olmuş, batılı terk eylemiş, nefsinin azaptan kurtararak cennete aday bulunmuş olur.

وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

Aleyhine Dalalete düşer İşte ancak Dalalete düşerse Kim Ve

(Ve her kim saparsa şüphe yok ki Kendi nefsi aleyhine sapmış olur) Ve Bilâkis her kim dalalete düşer hidayetten saparsa hakkı kabul etmezse, meselâ: Dinî hükümlerden birini inkâr eyleyse böyle bir sapmanın vebali, mesuliyeti kendi aleyhine yönelir, kendi nefsinin azaba lâyık kılmış bulunur.

وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

Bir vekil Sizin üzerinize Ben değilim Ve

(Ve ben sizin üzerinize bir vekil değilim) Yani: Ben bir Peygamberim, dinî hükümleri size tebliğ ile emir olunmuş bir müjdeci ve uyarıcıyım, yoksa sizin hareketlerinizi fiilen korumak ve düzenlemekle emir olunmuş değilim. Ben vazifemi yerine getirmiş bulunmaktayım. Artık siz kendi vazifelerinizi düşününüz! Artık siz kendi akıbetinizi düşünmeli, hakka tabi olmalı, batıldan kaçınmalı değil misiniz?

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

109.Ve sana vahiy olunana tâbi ol ve Allah Teâlâ hükmedinceye kadar sabret. Ve o, hükmedenlerin en hayırlısıdır.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ

Sana Vahyolunuyor O şeye ki Tabi ol Ve

(Ve sana vahiy olunana tâbi ol) Ve Ey Yüce Peygamber Sen sana vahiy olunana tâbi ol Kuranı Kerim'in açıklamaları doğrultusunda hareket et, onu ümmetine tebliğ eyle

وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ

Allah Hüküm verinceye dek Ta ki Sabret Ve

(ve Allah Teâlâ hükmedinceye kadar sabret) Yani: Düşmanlarına karşı sana zafer verinceye değin, senin dinini ortaya çıkarıncaya değin veya cihat için sana emir eyleyinceye kadar sabret onları İslâm dinine davet hususunda, onların eza ve cefalarına tahammül hususunda sabırlı bulun, metanetten ayrılma. Sabrın sonu selâmettir, mükâfattır.

وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Hüküm verenlerin Hayırlısıdır O Ve

(Ve o, hükmedenlerin en hayırlısıdır) Ve o hikmet sahibi Yaratıcı; şüphe yok ki, hükmedenlerin en hayırlısıdır. Çünkü onun hükmünde asla hata düşünülmüş değildir. O Âlim Mabud, bütün mahlûklarının gizli ve açık bütün hallerini hakkıyla bilicidir. Artık her akıllı, düşünceli insan için lâzımdır ki; hayatını güzelce tanzim etsin, Hak Teâlâ Hazretlerinin kudretini, azametini, ilâhî hükmünü düşünerek mesuliyeti gerektirecek hareketlerden kaçınsın, Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olacak güzel amellerde bulunarak hakikî istikbalini temine muvaffak olsun. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
11-HUD SURESİ

Bu süreyi celile, yüz yirmi üç ayetten meydana gelmektedir Medine'i Münevvere'de nazil olduğu rivayet olunmaktadır. Gerçek görüşe göre, Mekke'yi Mükerrreme'de nazil olmuştur. Yalnız 11, 16, 114. ayetlerinin Medine'yi Münevvere'de nazil olduğu rivayet olunmaktadır. Bu mübarek Hud Süresi, Yunus Süresini müteakip nazil olmuştur. Her ikisi de inanca ait esasları, Kuran-ı Kerim'in ilâhî bir mucize olduğunu, âhiret hayatına, sevap ve azaba dair beyanları ve bir kısım Peygamberlerin kıssalarını içermektedir. Evet. Hz. Hud dan başka Nuh, Salih, İbrahim, Lut, Şuayb, Musa Aleyhisselam'a dair de en mühim bilgileri kapsamaktadır. Bunlara ait olan Kuran'ı açıklamaları, Resulü Ekrem Efendimizi teselliye ve Müslümanlar içinde en tesirli öğütleri ve uyanma vesilelerini içermektedir. Bunun için bu süreyi celile. Yunus Süresindeki bazı mücmel açıklamaları ayrıntılı olarak beyan buyurmaktadır ve Hz. Hud un mübarek hayatına dair ayetleri açıkladığından dolayı "Hud suresi" adını almıştır. Hud Aleyhisselam için "Araf suresindeki" 65. ayeti kerimenin tefsirine bakınız!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّ كِتَابٌ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ

1.Elif, Lâ, Ra, bir kitap dır ki, ayetleri hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan Cenabı Hak tarafından sağlamlaştırılmış ve sonra açıklanmıştır

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in nasıl muazzam bir ilâhî kitap olduğunu bildirmektedir. Bütün insanlığın yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet etmelerini ve Hak rızası için tövbe ederek ondan mağfiret dilemelerini ve o sayede güzel bir hayata kavuşmalarını emir etmektedir. Yükümlü oldukları vazifelerden yüz çevirenlerin de korkunç akıbetlerini hatırlatmaktadır. Ve nihayet bütün insanların, her şeye kaadir olan Cenabı Hakkın manevî huzuruna sevk ile muhakemeye tâbi olacaklarını beyan buyurmaktadır.

الر

(Elif, lâ, ra) bu mübarek tabir ya bu sürenin bir ismi demektir. Yahut müteşabihattan bir tabir ve Allah'ın sırlarından bir sırdır. Manasını Allah'ın ilmine havale ederiz.

كِتَابٌ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ

Ayetleri Sağlamlaştırılmış Bir kitap'tır

(bir kitap'tır ki, onun ayetleri ile hüküm verilmiştir) Bir kitaptır ki yani: Bu gibi harflerden meydana gelen Kurani Kerim: Bir mucize ve ilâhî bir kitaptır ki, onun ayetleri tarafından hüküm verilmiştir

ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ

Her şeyden haberdardır Her işi hikmetli Tarafından Açıklanmıştır Sonra

(sonra hikmet sahibi her şeyden haberdar olan tarafından açıklanmıştır) yani: Bütün emirleri, yasakları, fiilleri hikmete dayalı olan ve bütün mahlûklarının hallerini bilen Allah Teâlâ katından sağlamlaştırılmış hüküm verilmiş ve tafsili olarak herkesin anlayacağı bir şekilde tarafından beyan edilmiş açıklanmıştır. Yani: Bütün ayetleri sağlamdır, noksandan, bozukluktan uzak bir şekilde tanzim edilmiştir. Sonra bununla beraber bütün ayetleri dinî hükümlere, öğütlere, peygamberlerin hayatlarına ve diğer faydeli hususlara dair ayrıntılı bir halde bulunmaktadır.

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

2.Şunun için ki, Allah Teâlâ'dan başkasına kullukta bulunmayın. Şüphe yok ki, ben sizin için onun tarafından bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim.

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

Allah'a Ancak İbadet etmeniz için

(Şunun için ki, Allah Teâlâ'dan başkasına kullukta bulunmayın) Kuranı Kerim'in ayetleri öyle sağlam ve ayrıntılı olarak bulunmuştur ki Ey insanlar! Siz o ayetleri güzelce dikkate alınız Allah Teâlâ'dan başkasına kullukta bulunmayasınız yalnız o Kerem Sahibi Yaraticınıza kullukta, bulunup başkalarına tapınmayasınız. Yahut bu ayeti kerime, bir ilâhî emir mahiyettedir, Peygamberimizin lisanı vasıtasıyla bizlere şöyle tebliğ edilmektedir:

إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

Ve Bir müjdeleyici Bir korkutucu Ondan sizin için Şüphe yok ki, ben

(Şüphe yok ki, ben sizin için onun tarafından bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim)

Ey insanlar! Cenabı Hak'tan başkasına ibadette bulunmayınız, şüphe yok ki, ben sizin için Ey insanlık topluluğu! Onun tarafından bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim O Kâinatın Yaraticısı tarafından bir uyarıcıyım Allah Teâlâ'dan başkalarına tapanları ebedî bir azap ile korkutucuyum Hak Teâlâ'nın birliğini bilip, yalnız ona ibadet de bulunanları da sevap ile ebedî mutluluğa kavuşmakla müjdeleyiciyim.

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

3.Ve hem Rabbinizden mağfiret dileyiniz. Sonra ona tövbe ediniz ki, sizi belirlenmiş olan ecele kadar güzel bir nimet ile yarandırırsın ve her fazilet sahibine lütfünü versin. Ve eğer yüz çevirirseniz şüphe yok ki, sizin üzerinize büyük bir günün azabından korkarım.

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ

Rabbinizden Mağfiret dileyiniz Diye Ve

(Ve hem Rabbinizden mağfiret dileyiniz)Ve Ey insanlar! Siz günahlarınızdan dolayı Rabbinizden mağfiret dileyiniz ona sığınınız, ondan bağışlanmanızı niyaz edin

ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vatkı kadar Güzel Bir ni'metle Sizi faydalandırırsın Ona tövbe ediniz Sonra

(Sonra ona tövbe ediniz ki, sizi belirlenmiş olan ecele kadar güzel bir nimet ile yarandırırsın) kusurlarınızdan dolayı pişmanlıkta bulunarak onları terke karar verin, ibadet ve itaate devam ediniz. Ki sizi: tayin ve takdir edilen ömrünüzün nihayetine kadar güzel bir nimet ile faydalandırırsın sizi güzel bir yaşayış, geniş bir rızık ile yaşat-sın, sizi meşru servetlere, çoluk çocuğa kavuştursun

وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ

Mükafatını Fazilet Her sahibine Versin Ve

(ve her fazilet sahibine lütfünü versin) Ve Cenabı Hak her fazilet sahibine güzel amellerde bulunan kuluna dünyada veya ahiret'te fazlını mükâfatını versin. Evet, Her kul, dünyadaki güzel amellerine göre âhiret de çeşitli saadet mertebelerine ulaşır ve böyle iyi ve fazilet sahibi zatlar, dünyada da çoğunlukla o güzel hareketlerinin mükâfatını görürler.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

Büyük Bir günün Azabın Üzerinize Korkarım Artık şüphesiz ben yüz çevirirseniz Ve eğer

(Ve eğer yüz çevirirseniz şüphe yok ki, sizin üzerinize büyük bir günün azabından korkarım) Ve eğer Ey insanlar! Siz yüz çevirirseniz yani: Ey kendilerine Allah tarafından bir Peygamber olmak üzere gönderilmiş olduğum kimseler, siz benim tebliğ ettiğim dinî hükümlere, Kuran'ı Kerim'in beyanlarına uymaz da bundan kaçınır iseniz şüphe yok ki ben sizin üzerinize büyük bir günün kıyamet gününün azabından korkarım. Yahut daha dünyada iken kıtlık ve pahalılık gibi ve diğer müthiş bir belâ gibi

helak edici bir kötülüğün üzerinize yöneleceğinden endişede bulunurum. Nitekim bir nice asi milletler vaktiyle böyle birer müthiş akıbeta yakalanmışlardır. İşte bütün insanlığa bir şefkat ve acıma eseri olmak üzere Kuran lisanı ile öyle bir felâkete uğramaları için nasihat verilmiş oluyor. Ne büyük bir ilâhî lütuf! Artık insanlar, bu öğütlerden istifadeye koşmalı değil midirler?

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

4.Bütün dönüşünüz Allah Teâlâ'yadır. O ise her bir şey üzerine kaadirdir.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ

Dönüşünüz Allah'adır

(Bütün dönüşünüz Allah Teâlâ'yadır) Ey insanlar! Akıbet bütün dönüşünüz Allah Teâlâ'yadır hepiniz de öleceksinizdir, hepiniz de ahiret'te Cenabı Hakkın yüce mahkemesine sevk edileceksinizdir. Müminler, iyi kullar mükâfatlara, kâfirler, asiler de lâıyk oldukları azaplara kavuşacaklardır.

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye O Ve

(O ise her bir şey üzerine kaadirdir) O Yüce Yaratıcı ise her bir şey üzerine Kâdirdir bundan dolayı sizi öldürmeğe, tekrar diriltmeğe, hepinizi de lâıyk olduğunuz akıbetlere kavuşturmaya her şekilde ilâhî kudret fazlasıyla kâfidir. Artık bunu düşünmeli değil midir?

&-Evet. İnsan, Allah'ın azabını düşünerek titremelidir, kendisini o azabın pençesinden kim kurtarabilir? Ve Cenabı Hakkın nimetlerini, kulları hakkındaki teşvik ve lütuflandırmasını da düşünerek şükür secdesine kapanmalıdır, bu nimetlere lâıyk olmaya gece ve gündüz çalışmalıdır, insanlığın mutluluğu ancak bu sayede tecelli eder. Yazıklar olsun buna muhalif hareket ederek hayatlarını boş yere zayi edenlere, kendilerini ebedî felâketlere uğratanlara!

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

5.Haberdar olunuz ki, onlar şüphesiz ondan gizlenmek için göğüslerini бүkerler, iyi bilin ki, onlar örtülerine бүrүнürlerken de o, onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. Şüphe yok ki, o bütün kalplerin özünü hakkıyla bilicidir.

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ

Ondan Gizlenmeleri için Göğüslerini Бүkerler şüphesiz onlar Haberdar olunuz ki

(Haberdar olunuz ki, onlar şüphesiz ondan gizlenmek için göğüslerini бүkerler) Ey hakikî müminler! Haberdar olunuz ki O kâfirler veya o münafıklar Şüphesiz Cenabı Hak'tan gizlenmek için kendi kâfirce hallerini Peygamberine ve onun vasıtasıyla müminlere ilân etmemesi için göğüslerini бүkerler haktan ayrılırlar, dinsizliklerinde devam etmek isterler.

أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ

Elbiselerine Бүрүнüyorlar O an ki Dikkat edin

(dikkat edin onlar örtülerine бүrүнürlerken) Ey müminler siz iyi bilin ki güzelce biliniz ki, o küfürlerini, münafıklıklarını saklamak cehaletinde bulunan kimseler örtülerine бүrүнürlerken de yataklarına sokularak kendilerini saklamağa çalıştıkları zaman da ve herhalde

يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklıyorlar O şeyleri ki Ve Gizliyorlar O şeyleri ki Bilir

(gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir) Evet, O Kudret Sahibi Yaratıcı onların öyle gizlediklerini de ve açığa vurduklarını da tamamen bilir ondan hiçbir hareketlerini gizlemeğe güç yetiremezler.

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Bilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o bütün kalplerin özünü hakkıyla bilendir) O Kâinatın Yaratıcısı bütün sinelerin kalplerin özünü hakkıyla bilicidir açıkça yapılan şeyleri de, gizlice işlenilen şeyleri de tamamen bilir. Şüphesiz inanıyoruz. Artık o cahiller ne kadar yanlış bir düşünce ile hareket ettiklerinin farkında olmalı değil midirler?

Bir rivayete göre bu ayeti kerime, "Ahnes İbni Şureyk" gibi münafıklar hakkında nazil olmuştur. Bu münafık, tatlı sözlü bir şahısmış, Resulü Ekrem'le buluşunca sevgi ve dindarlık gösterir, hâlbuki kalben inkârcı idi, kendi halini gizlemek isterdi. Bu ayeti celile ise bunların bu cahilce hallerini kınamaktadır.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي

كِتَابٍ مُبِينٍ

6.Ve yeryüzünde hiçbir yürüyen hayat sahibi yoktur ki, illâ onun rızkı Allah Teâlâ'ya aittir. Ve onun duracağı yeri de, emanet bırakılacak yeri de bilir. Hepsi de apaçık bir kitaptadır.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Kimildanan bir canlı Yoktur Ve

(Ve yeryüzünde hiçbir yürüyen hayat sahibi yoktur ki) Evet, Cenabı Hak, bütün yaratıklarının hallerini bilicidir. Ve yeryüzünde hiçbir yürüyen hayat sahibi yoktur ki,

إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا

Rızkı Allah'a aittir Ancak

(illâ onun rızkı Allah Teâlâ'ya aittir) Eğer Hak Teâlâ Hazretleri bütün yaratıklarının hallerini hakkıyla bilmeseydi böyle bütün yerlerde, denizlerde, dağlarda yaşayan çeşitli cinslerdeki canlıları rızıklandırması, onların idarelerini temin buyurması nasıl mümkün olabilirdi? Allah Teâlâ böyle her şeyi bildiği gibi

وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا

Emanet bırakılacak yeri de Ve Kaldığı yeri Bilir Ve

(Ve onun duracağı yeri de, emanet bırakılacak yeri de bilir) Onun herhangi bir hayat sahibinin anasının rahmini de, gece ve gündüz ikamet edeceği mekânı da ve emanet bırakılacak yeri de nerede öleceğini de ve nereye defnedileceğini de bilir. Ve hiçbir şey ilâhî ilminin dışında bulunamaz.

كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir kitap İçindedir Hepsi

(Hepsi de apaçık bir kitaptadır) evet bütün hayat sahipleri de, onların rızıkları, ika metgâhları ve emanet bırakılacakları yerleri de apaçık bir kitaptadır levhi mahfuzda tamamen tespit edilmiş bulunmaktadır. Artık öyle bir takım inkârcılar, münafıklar kendi fikirlerini, batıl düşüncelerini Cenabı Haktan nasıl saklayabilirler? Nedir onlardaki o kadar cahilce hareket, bir kere Kâinatı Yaratanın kudret eserlerini dikkate almaları icap etmez mi?

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

7.Ve o, o'dur ki o Yüce Yaratıcıdır ki gökleri ve yeri altı günde yaratmıştır ve onun arşı su üzerinde idi. Hanginizin amelce daha güzel olduğunuzu imtihanı için yaratmıştır ve eğer sen desen ki: Siz öldükten sonra şüphe yok ki, yine di-

riltileceksinizdir. Elbette ki, kâfir olanlar diyeceklerdir ki: Bu bir apaçık büyüden başka bir şey değildir.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın bu âlemi ne şekilde ve ne gibi hikmetlerden dolayı yaratmış olduğunu bildiriyor. Ve ilâhî dinin bir takım haberlerini güzel bir terbiyeden mahrum olanların ne gibi yanlış alaycı bir kanaatle karşılayacak olduklarını haber veriyor. Ve böyle kimselere yönelecek ilâhî azabın kendilerinden asla bertaraf edilemeyeceğini ihtar buyurmaktadır.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde Yeri Ve Gökleri Yarattı O zattır ki O Ve

(Ve o, o'dur ki o Yüce Yaratıcıdır ki gökleri ve yeri altı günde yaratmıştır) Yani: Üstümüzdeki gök tabakalarını ve ikametgâhımız olan yer küresini bildiğimiz dünyevî günlerin altısına eşit bir vakti içinde meydana getirmiştir. Şöyle ki: Gökler iki günde, yeryüzünü de iki günde ve yeryüzün-deki canlılar, bitkiler vesaireyi de iki günde yaratmıştır ki, tamamı altı günden ibarettir. Yani: Onları o kadar bir müddet içinde varlık sahasına getirmiştir. Gerçekte Cenabı Hak, bütün kâinatı bir anda da yaratmaya inanıyoruz ki kaadirdir. Fakat birçok hikmetlerden dolayı böyle bir müddet içinde yaratmıştır. Gökler, çeşitli tabakalara ayrıldığı ve daha yüce bir mahiyette bulunduğu için çoğul sigasıyla öncelikli olarak zikredilmiştir. Yer ise çeşitli tabakaları, kıtaları içine alsa da mahiyetleri aynı gibi olup gökler kadar bir yüksekliye sahip bulunmadığından tekil sığasıyla göklerden sonra zikredilmiştir. Arş ve gökler hakkında Araf ve Yunus Sürelerinde de bahsedilmiş idi

وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ

Su Üstünde Arşı İdi Ve

(ve onun arşı su üzerinde idi) Ve o Ezelî Yaratıcının arşı su üzerinde idi yani: Göklerden ve yerden evvel Hak Teâlâ suları yaratmış, suların üstünde de arş adındaki pek yüce bir makamı meydana getirmiştir.

&-Arşın su üzerinde olması, ona bitişik olmasını icap etmez. Nitekim "yerin üzerinde gök vardır" denilir ki, bununla göğün yere bitişik olduğu kastedilmez, belki yerin üstünde bulunduğu söylenilmiş olur. Bununla beraber tefsirlerde deniliyor ki: Bundan maksat, arşın altında sudan başka bir şey olmadığını beyandır. Gerek aralarında bir açıklık bulunmuş olsun ve gerek arş tamamen suyun kütlesi üzerine bitişik bulunsun aralarında fark yoktur. Allah'ın kudretine göre her ikisi görünüşte mümkündür. Şu da bilinmektedir ki: Cenabı Hakkın yaratmış olduğu su, her hayat sahibi şeyin aslıdır. Nitekim Kuran'ı Kerim'de

وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

(Biz her canlı şeyi sudan yarattık) (Enbiya, 21/30) buyrulmuştur. Bu yedinci ayeti kerime de şöyle bir işaret de vardır ki: Allah'ın arşı, bütün göklerden vesaire'den daha büyük olduğu halde ilâhî kudret ile su üzerinde durabiliyordu. Artık bunu böyle harikulade bir şekilde yaratmış olan Kâinatın Yaratıcısı her şeye kadir olmaz mı? Bu dünyaları mahvedip başka âlemler meydana getirmeğe yüce kudreti fazlasıyla yetmez mi? İnanıyoruz elbette yeter. O hikmet sahibi mabudun her yarattığı eseri bir nice hikmetleri ve faydaları içermektedir. Kısacası bu gökleri ve yeri ve üzerindeki mahlûkatı yaratması da Ey insanlar

لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

Amelce Daha güzeldir Hanginiz Sizi imtihan etmek için

(Hanginizin amelce daha güzel olduğunuzu imtihan içindir) Gerçekte Cenabı Hak, kullarının bütün kanaatlerini amellerini daha meydana gelmeden evvel de bilicidir. Ancak ilâhî adaletinin ortaya çıkması için ve hiç bir kimsenin bir mazeret ileri sürmesine meydan kalmaması için onları bir imtihana tâbi tutmuştur. Bu suretle hangi kulun kulluk vazifelerini yerine getirip getirmediği meydana çıkacak, bu suretle hakkında ilâhî delil tamam bulunmuş olacak, vazifelerini yapanlar sevaplara ulaşacaklar, yapmayanlar da cezalara uğrayacaklardır.

وَلَّيْنُ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ

Ölümün Ardından Diriltilmiş olacaksınız Şüphesiz siz Dersen And olsun eğer Ve

(ve eğer sen desen ki Siz öldükten sonra şüphe yok ki, yine diriltileceksinizdir) bütün bu kâinatı böyle yoktan var etmiş olan Yüce Yaratıcı, sizlere ölümünüzden sonra yine hayat verecektir, sizleri başka bir âleme sevk eyleyecektir, diye kendilerini haberdar eylesen

لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

inkar ettiler O kimseler ki Elbette der

(Elbette ki, kâfir olanlar diyeceklerdir ki) ebetteki onların içlerinden kâfir olanlar bu ilâhî kudreti takdir edemeyip diyeceklerdir ki, bu senin bu söylediğin söz veya bunu haber veren Kuran

إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir sihir Ancak Bu Değildir

(apaçık bir büyüden başka bir şey değildir) Bu asılsız bir haberdur, bizleri büyülemek için bir sihir muamelesi demektir. İşte kâfir ve ilâhî kudreti düşünmeden gafıl olanlar, böyle hakikatleri inkâr ederek batıl isnatlarda bulunurlar. O kâfirler. Yüce Peygamberin hakikatin ta kendisi olan haberlerini yalanlarlar. İşte bir misal daha!

وَلَّيْنُ آخَرْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولَنَّ مَا يَحْبِسُهُ إِلَّا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

8.Ve and olsun ki, eğer onlardan azabı sayılı bir müddete kadar geri bırakacak olsak elbette diyeceklerdir ki: Onu men eden nedir? Haberiniz olsun ki, onlara geleceği gün kendilerinden bertaraf edilecek değildir ve kendisiyle alay ettikleri şey, onları kuş ataç aktır.

وَلَّيْنُ آخَرْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ

sayılı bir müddete kadar Azabı Onlardan Ertelersek And olsun eğer Ve

(Ve and olsun ki, eğer onlardan azabı sayılı bir müddete kadar geri bırakacak olsak) Ve Resulüm and olsun ki yemin ederim ki eğer o kâfirlerden haklarında ortaya çıkacağı haber verilen azabı az bir zaman için geri bırakacak olsak azap, kendilerini derhal yakalamayacak olsak o kâfirler bir alay yoluyla

لَيَقُولَنَّ مَا يَحْبِسُهُ

Onu men eden nedir? Elbette diyeceklerdir ki:

(elbette diyeceklerdir ki: Onu men eden nedir?) o azabı bizden men eden geri bırakan nedir? Eğer öyle bir azap olsa idi elbette derhal meydana çıkardı.

إِلَّا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ

Kendilerinden Geri çevrilecek Değildir Onlara gelecek O gün ki Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, onlara geleceği gün kendilerinden bertaraf edilecek değildir) Ey insanlar! Haberiniz olsun ki Şunu iyice biliniz ki,. Bu azap, gerek dünyevî ve gerek uhrevî olsun herhalde onların haklarında gerçekleşecektir.

&-Nitekim bir takımı Bedir gazvesinde vesaire de helake, felâkete uğramışlardır. Yarın cehennemde ise büsbütün ebedî bir azaba uğrayacaklardır.

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Kendisiyle İdiler O şeyler ki Onları Kuşattı Ve

(ve kendisiyle alay ettikleri şey, onları kuşatacaktır) evet kendisiyle alay ettikleri ve acele istedikleri şey haklarında takdir edilen azap onları kuşatacaktır onlar o alaylarının ne kadar manasız, ne kadar edepsizce olduğunu anlayacaklardı, ebediyen azap görüp duracaklardır.

وَلَّيْنِ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَفُورٌ

9.Ve eğer insana tarafımızdan bir rahmet tattırır, sonra da onu ondan çekip alırsak şüphe yok ki o elbette çok ümitsizdir, nankördür.

Bu mübarek ayetler, bir kısım insanların nail olup daha sonra mahrum kaldıkları ve ihtiyaçlarından sonra kavuştukları nimetlere karşı lâıyk olmayan ruh hallerini bildirmektedir. Ancak sabır eden, Salih amellerde bulunan seçkin kullarında mağfirete, büyük mükâfatlara kavuşacaklarını müjdelemektedir

وَلَّيْنِ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ

Ondan Bunu çekip alırsak Sonra Bir rahmet Bizden İnsana Tattırırsak And olsun eğer Ve

(Ve eğer insana tarafımızdan bir rahmet tattırır, sonra da onu ondan çekip alırsak) Bir takım insanlar, Allah'ın takdirine karşı inkârcı bir vaziyet aldıkları için azabı hak etmişlerdir. Evet, Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki eğer insana öyle güzel bir dinî terbiyeden mahrum bulunan herhangi bir şahsa tarafımızdan bir rahmet tattırır yani: Sıhhat gibi, servet gibi bir nimet ihsan eder sonra da o rahmeti, nimeti ondan çekip alırsak

إِنَّهُ لَكَفُورٌ

Çok nankördür Elbette çok ümitsiz Şüphesiz o

(şüphe yok ki o elbette çok ümitsizdir, nankördür) şüphe yok ki o şahıs elbette çok ümitsizdir sabırsızlığından dolayı Allah'ın rahmetinden ümidini kesmiştir. Ve nankördür evvelce kavuştuğu nimetleri de unuttur, nimete karşı nankörlükte bulunur. Cenabı Hakkın kendisine nimet vermesindeki ve sonra o nimeti ondan alıvermesindeki hikmeti düşünemez, nefesine hâkim olamaz, cahilce bir vaziyet alır durur.

وَلَّيْنِ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ

10.Ve eğer ona isabet eden bir zarardan sonra bir nimet tattırırsak elbette der ki: Benden bütün kötülükler gidiverdi. Şüphe yok ki, o bu halde pek sevinen, çok övünendir.

وَلَّيْنِ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهُ

Kendisine dokundu Bir zarardan ki Sonra Bir nimet Ona tattırırsak And olsun eğer Ve

(Ve eğer ona isabet eden bir zarardan sonra bir nimet tattırırsak) Ve eğer O insana isabet eden bir zarardan bir musibetten, bir sıkıntıdan, Bir hastalıktan, yoksulluktan sonra bir nimet tattırırsak Yeniden sıhate, servete kavuşturursak

لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي

Benden Kötülükler Gitti Elbette der

(elbette der ki: Benden bütün kötülükler gidiverdi) evet elbette der ki: Benden bütün kötülükler gidiverdi bana isabet eden musibetler yok oldu

إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ

Çok övünendir Pek sevinen Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o pek sevinen, çok övünendir) şüphe yok ki o bu halde, böyle bir nimet ve kurtuluşa erişmesi anında pek sevinen insanlara karşı çok öğünendir. Böyle güzel, geniş bir vaziyete kavuşmaktan dolayı Cenabı Hakka şükür edeceği yerde gafilce bir zevkin eseri olarak lüzumundan fazla neşeler içinde kalır, İnsanlara karşı iftihar edici bir durumda bulunur. Hâlbuki bu ulaştığı nimetlerin de elden gidebileceğini hiç düşünmez. Uyanık olan, düşünen bir insana yakışan hal ise bu mudur? Rabbim böyle olmaktan muhafaza eylesin

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

11.Sabır edenler ve Salih amellerde bulunanlar ise müstesna. İşte onlar var ya, onlar için mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vardır.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve Sabrettiler O kimseler ki Ancak

(Sabır edenler ve Salih amellerde bulunanlar ise müstesna) evet Sabır edenler insanlık hali uğradıkları musibetlerden dolayı feryat etmeyip, inlemeyip onların birer hikmet gereği olduğuna kanaat getirerek ve Allah'ın kaderine razı olarak teselli bulanlar. Ve kavuştukları nimetlerin değerini bilip bunları kendilerine ihsan buyurmuş olan Hak Teâlâ'ya şükür edenler, güzel güzel ibadetleri yerine getirmeye çalışanlar ise müstesna bunlar öyle cahilce ümitsizliğe ve gurura kapılmazlar. Bunlar uğradıkları bazı sıkıntıların birer ilâhî imtihan olduğunu takdir ederler, onları sabır ile karşılarlar. Nimetlere karşı da teşekkür vazifesini yerine getirmeye çalışırlar.

أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

Büyük Bir mükâfat Ve Bir bağışlanma Onlar için vardır İşte onlar

(İşte onlar var ya, onlar için mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vardır) öyle akıllıca, dindarca hareket eden seçkin insanlara mahsus Kendilerinden insanlık hali ortaya çıkan günahlar için büyük bir bağışlanma takdir edilmiştir. Ve onlar için büyük bir mükâfat da vardır onlar o güzel amellerinden dolayı sevaplara, uhrevî mutluluğa nail olacaklardır. Ne büyük bir muvaffakiyet!

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

12.İmdi sen ihtimal ki, "onun üzerine bir hazine indirilmeli veya onunla beraber bir melek gelmeli değil mi İdi?" demelerinden dolayı sana vahiy olunanların bazısını terk edeceksin ve onunla göğsün daralacaktır. Sen ancak bir uyarıcısın, Allah Teâlâ ise her şey üzerine vekildir.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'e karşı kâfirlerin uygun olmayan şeyler istemelerini, bundan dolayı Hz. Peygamber'in üzülp o kâfirlere bazı vahiyleri tebliğ etmek istemeyeceğini, ancak Yüce Peygamberin ise hakka tevekkül ederek peygamberlik görevini yerine getirmekle yükümlü bulunulduğunu bildirmektedir. Ve Kur'anı Kerim'in peygamber tarafından uydurma olduğunu iddiaya cüret edenlere o ilâhî kitabın on süresini olsun isterse uydurma kabilinden olmak üzere bir nazire meydana getirmelerini ve bu hususta kendilerine yardım için diledikleri kimseleri de davet etmelerini de teklif etmektedir. Onların böyle bir nazireden aciz kalıp cevap verememeleri ise Kur'anı Kerim'in Allah katından indirilmiş kutsal bir kitab olduğunu meydana koymuş olacağından artık Allah'ın birliğini tasdik eden herhangi bir müslüman için bunun tersini iddiaya mahal bulunmadığını işaret buyurmaktadır.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ

Sana Vahyolundu O şeylerin ki Bazısını Terk edeceksin Belki sen ihtimal ki

(Belki sen ihtimal ki sana vahiy olunanların bazısını terk edeceksin) senin tebliğini güzelce karşılamayan, hak ve hakikat ile alay eden bir takım inkârcıların öyle kötü hareketlerini görür, onların sözlerinden dolayı üzülsün. Sana vahiy olunan bazı ayetleri onlara hemen tebliğ etmeyip geri bırakıcı olacaksın ve onunla o vahiy olunanın bazısını onlara okuma ve tebliğden dolayı

وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ

Göğsün Bundan dolayı Daralacak olandır Ve

(ve bundan dolayı göğsün daralacaktır) Sana öyle bir düşünce ve üzüntünün gelmesi umulabilir. Onlar ki seninle alay ediyorlar seni tekfir ediyorlar ve diyorlar

أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ

Bir melek Beraberinde Gelmeli Veya Bir hazine Ona İndirilmeli Değimliydi Demeleri yüzünden

(onun üzerine bir hazine indirilmeli veya onunla beraber bir melek gelmeli değil mi İdi?) o hazinelerden hükümdarlar gibi bol bol kullanmalı Veya onunla beraber ge-

len melekler onun Peygamberliğini tasdik etmeli. Ey habibim o müşriklerin böyle demelerinden dolayı Belki sen ihtimal ki sana vahiy olunanların bazısını terk edeceksin ve bundan dolayı göğsün daralacaktır. Sen ümitsizliğe kapılma üzüntüye düşme

إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ

Bir korkutucusun Sen Ancak

(sen ancak bir uyarıcısın) senin vazifen, onları kendilerine tebliğ ettiğin dinî hükümleri kabul etmedikleri takdirde Allah'ın azabı ile korkutmaktır, Allah'ın kahrına uğrayacaklarını onlara hatırlatmaktan ibarettir.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

Vekildir Her şeye Allah Ve

(Allah Teâlâ ise her şey üzerine vekildir) Her şeyi yapmaya gücü yeter. Senin de onların da hallerinizi kaydetmektedir. Artık O Yüce Yaraticıya tevekkül et, vazifeni yerine getirme hususunda şüphede bulunma, onlara tebliğ edilecek şeyleri sonraya bırakma. **&-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre** Mekke'deki müşriklerin reislerinden bir kısmı, Resulü Ekreme müracaat ederek "Ya Muhammed Aleyhisse-lam eğer sen Peygamber isen Mekke'nin dağlarını Altın kıl" demişler. Bir kısmı da "bize melekleri getir de senin peygamberliğine şahitlikte bulunsunlar" diye söylenmişler. Resulü Ekrem de "Ben buna kaadir değilim" demiş. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

&-Diğer bir rivayete göre de müşrikler demişler ki: Sana iman etmemiz için bize başka bir Kuran getir ki, onda bizim ilâhlarımızın aleyhinde kötü bir söz bulunmasın. Resulü Ekrem de onların imana gelmeleri için o batıl putlar aleyhindeki ayetleri onlara karşı geçici olarak okumamak düşüncesinde bulunur gibi olmuş. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak Hz. Peygamber'in tebligata devam etmesi emir olunmuştur.

&-Şöyle de deniliyor ki: Vahiy edilenlerden tebliği geçici olarak terk edilmesi düşünülen ayetlerden maksat, müşriklerin putları hakkındaki sövüp saymalarını içeren veya müşriklerin cahilliklerini, batıl üzere ısrarlarını beyan eden ayetlerdir.

&-Bir de bu ayeti kerime, Müslümanları irşat etmektedir, bir takım cahillerin dinsizlerin alaylarına, kötü lâkırdılarına bakarak hak olan şeyler söylemekten geri durmalarını müminlere, salâhiyet sahibi zatlara tembih buyurmaktadır.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَاتُوا بَعْشَرَ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

13.Yoksa diyorlar mı ki: Onu kendisi uydurdu. De ki: Onun gibi on sure uydurulmuş olarak getiriniz. Allah Teâlâ'dan başka gücünüz yettiği kimseleri de davet ediniz, eğer doğru kimseler oldunuz ise.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa diyorlar mı ki Onu uydurdu) Yoksa O kâfirler diyorlar mı ki, o Kuranı Hz. Muhammed kendisi uydurdu o, Allah tarafından değildir. Evet. Onlar öyle diyorlar.

قُلْ فَاتُوا بَعْشَرَ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ

Uydurulmuş Onun benzeri Sure On Öyleyse De ki

(De ki: Onun gibi on sure uydurulmuş olarak getiriniz) Resulüm! Onlara de ki, o Kuran'ın benzerinden edebî beyanı, güzellikler saçan nazmı itibariyle on sure uydurma olarak meydana getiriniz yani: Sizler de Arap dilini biliyorsunuz, sizlerin arasında belagat ve fesahat dairesinde söz söyleyenler vardır. Artık Kuran'ı Kerim'in on sure-sine sırf belâgati ve fesahati itibariyle bir nazire meydana getiriniz, isterse gerçek şeylere, bir takım hakikatlere, marifetlere ait değil, bir takım hayallerden; uydurma şeylerden ibaret bulunsun. Bununla beraber bu hususta size yardım etmeleri için

وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Gücünüz yetti O kimseleri ki Çağının Ve

(Allah Teâlâ'dan başka gücünüz yettiği kimseleri de davet ediniz) tanıyıp bildiğiniz bilginlerinizi de veya kendilerine tanrılık isnat ettiğiniz putlarınızı da, falcılarınızı da, edebiyatçılarınızı da davet ediniz gelip size yardım etsinler.

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(eğer doğru kimseler oldunuz ise) Eğer Ey inkârcılar, siz iddianızda, Kuran hakkın da iftira etmenizde doğru kimseler oldunuz ise öyle bir nazire meydana getirmek için hareket ediniz bakalım. Bu mümkün mü? Ne mümkün! İşte Bu ayeti kerime Kuranı Kerim'in peygamber tarafından uydurma olduğunu iddiaya cüret edenlere o ilâhî kitabın on süresini olsun isterse uydurma kabilinden olmak üzere bir nazire meydana getirmelerini ve bu hususta kendilerine yardım için diledikleri kimseleri de davet etmelerini de teklif etmektedir.

فَلَا يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ مَا أُنْزِلَ بَعْلَمِ اللَّهِ وَأَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

14.Eğer size cevap vermezlerse artık biliniz ki: O, şüphesiz Allah Teâlâ'nın ilmiyle indirilmiş ve ondan başka bir tanrı yoktur. Bundan dolayı siz Müslümanlar mısınız?

فَلَا يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ مَا أُنْزِلَ بَعْلَمِ اللَّهِ

Allah'ın İlmiyle İndirilmiştir Ancak artık biliniz ki Size Eğer cevap vermezlerse

(Eğer size cevap vermezlerse artık biliniz ki: O, şüphesiz Allah Teâlâ'nın ilmiyle indirilmiş) Resulüm! Eğer O inkârcılar size icabet etmezler ise cevap vermezlerse kendilerine teklif ettiğiniz nazireyi getirmeğe güç yetiremezlerse ey Müslüman topluluğu! O mucize Kuranı Kerim artık biliniz ki O apaçık kitap, başkalarının bilgisi ve kudretinin üstünde olup ancak Allah'ın ilmi ve vahyi ile sizlere indirilmiştir

وَأَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak Bir ilah Yoktur Ve

(ondan başka bir ilah yoktur) ve O Ezeli Yaratıcıdan başka bir mabut da yoktur bütün mahlûkatın yaratıcısı, mabudu ancak o'dur. Onun ayetlerine nazire getirecek kimse bulunamayacağı gibi, onun ilahlık ve yaratıcılığına ortak olabilecek bir kimse de asla yoktur. Bundan dolayı hakikat ortaya çıkmıştır, artık

فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Müslümanlar Siz Artık değil mi?

(Bundan dolayı siz Müslümanlar mısınız?) yani: Kuran'ın bir ilâhî kitap olduğu ta-hakkuk etmiş olduğundan ey bunu idrak edenler! Siz samimi bir şekilde İslâmiyet'i kabul etmiş, bu hususta sabit bulunmuş kimseler misiniz? Böyle olmak herhalde gerekli değil midir? Veyahut bu hitap, müşriklere yöneliktir. Yani: Ey inkârcılar! Kuranı Kerim'in binlerce hakikatleri, hikmetleri kapsadığı açıktır. Sizler ise onun yalnız lâfızları itibarıyla olan belagat ve fesahatine denk on suresine uydurmaca bir nazire getirmekten bile aciz bulunuyorsunuz. Artık hiç bir şüpheye mahal kalmamıştır. O halde sizin de Müslüman olmanız icap etmez mi? Hatta daha sonra Kuranı Kerim'in yalnız bir suresine nazire meydana getirmeleri kendilerine teklif edilmiş, ondan da aciz kalmışlardır. Bakara süresindeki (23) üncü ayeti kerimede

وَأَنَّ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ

(Ve eğer siz kulumuza indirdiğimizden şüphede iseniz, onun mislinden bir sure vücuda getiriniz Ve Allah Teâlâ'dan başka şahitlerinizi davet ediniz, eğer siz sadık kimseler iseniz) Ve yine Yunus süresindeki (38)'inci ayeti celile bunu ifade etmektedir.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ

صَادِقِينَ

(Yoksa Onu uydurdu, mu diyorlar. De ki: Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz, onun misli bir sure getirin ve Allah'tan başka gücünüz yettiği kimseyi de çağırınız) Onların böyle bir nazireden aciz kalıp cevap verememeleri ise Kuran'ı Kerim'in Allah katından indirilmiş kutsal bir kitap olduğunu meydana koymuş olacağından artık Allah'ın birliğini tasdik eden herhangi bir Müslüman için bunun tersini iddiaya mahal bulunmadığını işaret buyurmaktadır.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ

15. Her kim dünya hayatını ve onun ziynetini dilerse onlara da dünya işlerinin karşılığını tamamen öderiz ve onlar orada bir eksikliğe uğratılmazlar.

Bu mübarek ayetler, bütün arzuları dünya varlığından ibaret olanların öyle fani bir varlığa kavuşturulacaklarını, ahiret de ise ateşten başka bir şeye nail olamayacaklarını bildirmektedir. Fakat Allah'ın dinini açık bir delil ile mükemmel bir şahit ile mukaddes bir kitab ile bilip tasdik eden herhangi bir zatın ise öyle hayatını dünyaya adayınlar gibi olmayıp müstesna bir mevkide bulunacağına işaret etmektedir. Böyle bir imandan mahrum kalanların ise yerleri şüphesiz ki cehennem olacağından bunda şüpheyne mahal bulunmadığını hatırlatmaktadır.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا

Ziynetini Ve Dünya Hayatını İstiyor İse Kim

(Her kim dünya hayatını ve onun ziynetini dilerse) yani: Herhangi bir insan ki; bütün arzusu, çalışması dünyada zevk ile sıhhat ile geniş bir yaşam ile fazla çoluk çocuk ve çocuğa kavuşmakta yaşamaktan ibaret olup başka dinî, uhrevî bir gaye takip etmezse

نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا

Orada Amellerini Onlara Tam veririz

(onlara da dünya işlerinin karşılığını tamamen öderiz) o gibi kimselere dünyada amellerini tamamen öderiz meselâ: Fakirlere yardım etmiş, yollar, köprüler, çeşmeler yaptırmış olsalar bunların kendilerine uhrevî bir faidesi olamaz. Cenabı Hak onlara bu amellerinin karşılığını dünyada verir.

وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ

Eksikliğe uğratılmazlar Orada Onlar Ve

(ve onlar orada bir eksikliğe uğratılmazlar) Ve onlar dünyada bir eksikliğe uğratılmazlar amellerinin karşılığını dünyada tamamen görürler. Onlar dünyada sıhate, başkanlığa, geçim bolluğu vesaire ye kavuşurlar. Fakat bunlar güzel bir itikada sahip olmadıkları için dünyadaki amellerinden dolayı uhrevî bir mükâfata ulaşamazlar.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ

16. Onlar o kimselerdir ki, onlar için âhirette ateşten başka hiçbir şey yoktur. Ve işlemiş oldukları şeyler orada boşa gitmiştir ve bütün işledikleri batıl olmuştur.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ

Ateş vardır Ancak Ahirette Onlar İçin Yoktur O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki, onlar için âhirette ateşten başka hiçbir şey yoktur) Fakat

Onlar öyle âhirete inanmayıp yalnızca gösteriş için, dünyevî bir maksat için amellerde bulunanlar o kimselerdir ki, onlar için âhiretde ateşten başka bir şey yoktur. Çünkü onların bütün koşup durmaları dünyaya yöneliktir, bütün amelleri, dünyayı kazanma doğrultusundadır, amelleri Allah rızasını kazanmak için değildir. Artık onlar âhiretde ebedî bir azaptan başkasını hak etmiş değillerdir.

وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا

Orada Yaptılar O şeyler ki Boşa gitmiştir

(Ve işlemiş oldukları şeyler orada boşa gitmiştir) Ve Onların dünyada iken işlemiş oldukları şeyler ameller ahiret de boşa çıkmıştır tamamen kaybolup gitmiştir.

وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Batıldır Ve

(ve bütün işledikleri batıl olmuştur) Ve bütün işledikleri haddizatında batıl olmuştur zira güzel bir itikada, Allah'ın rızasına kavuşma maksadına dayalı olmayan herhangi bir amelin uhrevî bir kıymeti bir faidesi olamaz.

&-işte Bu ayeti kerimeler, bütün arzuları dünya varlığından ibaret olanların öyle fani bir varlığa kavuşturulacaklarını, âhiret de ise ateşten başka bir şeye nail olamayacaklarını bildirmektedir.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابٌ مُوسَىٰ إِمَامًا
وَرَحْمَةً أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي
مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

17.İmdi Rabbinden bir açık delil üzere olan ve onu Allah tarafından bir şahit takip eden ve kendisinden önce de Musa'nın kitabı bir rehber ve rahmet olarak bulunan zat dünya hayatını ve ziynetini dileyip duran kimse gibi olur mu? O zatlar ona iman ederler. Ve çeşitli gruplardan her kim onu inkâr ederse o kimsenin de varacağı yeri cehennemdir. Artık ondan bir şüphede bulunma. Şüphe yok ki o, Rabbinden bir haktır, velâkin insanların çoğu iman etmezler.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Açıık bir delil Üzere Oldu Şimdi o kimsemidir ki

(İmdi Rabbinden bir açık delil üzere olan) İslâm dininin hak olduğuna ait açık bir delile sahip bulunan, Yüce Peygamber Efendimiz gibi bir Kuranı Kerim'e nail olan

وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ

Ondan Bir şahit Kendisine okuyor Ve

(ve onu bir şahit takip eden) ve onu o delili, o kanıtı O'nun tarafından Allah veya Kuran'ı Kerim tarafından bir şahit takip eden. Yani: O delilin hak olduğuna şahitlik eden o Kuran'ın nazmındaki icaz gibi veya geleceğe ait haber verdiği bir takım şeylerin bilahare gerçekleşmesi gibi veya Cibrili Emin'in inmesi gibi bir şahit bulunan

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابٌ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً

Rahmet olarak Ve Bir rehber Musa'nın Kitabı Ondan önce vardır Ve

(ve kendisinden önce de Musa'nın kitabı bir rehber ve rahmet olarak bulunan zat) Dünya hayatını ve ziynetini dileyip duran kimse gibi olur mu? Yani: Kuran'ın inmesinden önce de Musa'nın kitabı olan Tevrat bir rehber ve rahmet olarak bulunan **yani:** Allah'ın dinine dair evvelce indirilmiş ve kendisine uyulmuş, inananlar için kurtuluş ve saadete vesile olmuş olan öyle semavî bir kitaba inanan zat ne kadar müstesna bir mevkidedir. Böyle bir zat, öyle yalnız dünya hayatını ve ziynetini dileyip duran kimseler gibi olur mu? Elbette olmaz. Böyle bir mana burada gizlidir. O zatlar öyle delile, şahide, kitaba kavuşan Müslümanlar

أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ

Ona iman ederler işte onlar

(işte onlar ona iman ederler) işte o zatlar Kuranı kerimi onu kendilerine tebliğ eden son peygamberi tasdikte bulunurlar, istikballerini temin etmiş olurlar.

وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ

Topluluklardan Onu inkâr ederse Kim Ve

(Ve çeşitli gruplardan her kim onu inkâr ederse) Ve çeşitli gruplardan küfür ve nifak sahiplerinden her kim o Kuran'ı veya o Yüce Peygamberi inkâr ederse

فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ

Varacağı yerdir Artık ateş

(o kimsenin de varacağı yeri cehennemdir) O kimsenin de varacağı yeri ahiret de cehennemdir. Evet. Hz. Muhammed'in peygamberliğini veya Kuranın ilâhî bir kitap olduğunu inkâr edenler, kâfir olacaklarından dolayı âhiret de ebedî azaba uğrayacaklardır.

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ

Ondan Bir şüphe İçinde Öyle ise olma

(Artık ondan bir şüphede bulunma) Artık ondan O Kuran'dan veya o inkârcıların cehenneme gönderileceklerinden şüphede bulunma onda şek ve şüpheyi mahal yoktur.

إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Haktır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o, Rabbinden bir haktır) Ey iman sahipleri şüphe yok ki o Kuran'ı Kerim veya cehennemin öyle onlara vaat edilmiş olması rabbinden bir haktır o bir hakikattir, onu inkâr asla caiz değildir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Velâkin insanların çoğu iman etmezler) Onlar akıllarını güzel kullanmadıkları, inada ve kibre kapılarak güzelce düşünmeden mahrum kaldıkları için küfre düşmüşlerdir. Onlar İslâm dinini kabulden kaçınırlar, Kuran-ı Kerim'i tasdik etmezler, nihayet cehenneme atılacaklarına da inanmazlar. Öyle bir cehalet ve sapıklığın kurbanı olup giderler. Ne müthiş bir akıbet!

Kısacası: Bir zat ki: Kuran'ı Kerim gibi pek parlak bir delile sahiptir, bu delili kuvvetlendiren bir yüce şahide, bir mucizeye ulaşmıştır, inancının doğruluğunu gösteren semavî kitaplardan birinin bu husustaki açıklamalarını da bilmektedir. Artık böyle aydın bir zat ile o gibi açık delilleri, esasları inkâr eden, dünya hayatından başka bir şeyi istemeyen inkârcı, kâfir bir şahıs aynı olabilir mi? Elbette olamaz. O mümin ve mütefekkir olan zatın istikbali güvence altındadır, o ebedî bir saadete adaydır. Diğerinin istikbali ise pek müthiş, daimi bir azaptan başka değildir. Artık aradaki farkı düşünmeli!

&-Bu ayeti kerime bizlere Allah'ın dinini açık bir delil ile mükemmel bir şahit ile mukaddes bir kitap ile bilip tasdik eden herhangi bir zatın ise öyle hayatını dünyaya adayınlar gibi olmayıp müstesna bir mevkide bulunacağına işaret etmektedir. Böyle bir imandan mahrum kalanların ise yerleri şüphesiz ki cehennem olacağından bunda şüpheyi mahal bulunmadığını hatırlatmaktadır.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

18.Daha zalim kimdir, o kimseden ki: Bir yalanı Allah Teâlâ'ya iftira etmiş olur? Onlar Rab'lerine arz edileceklerdir ve şahitler de diyeceklerdir ki: İşte Rab'lerine

karşı yalanlarda bulunanlar onlardır. Haberiniz olsun ki. Allah Teâlâ'nın laneti zalimler üzerinedir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakka karşı iftirada, muhalif iddialarda bulunanların ve insanları hak yolundan men etmeye çalışanların en zalim ve yalancı olduklarının şahadetle sabit olduğunu ve lanete uğramış kimseler bulunduklarını gözler önüne seriyor. Bu gibi şahısların aciz, yardımlaşmadan, görüp işitmek kuvvetinden mahrum kalacaklarını ve kat kat azaba uğrayacaklarını, nefislerini zararlara sokmuş, ahirette de en büyük felâketlere uğramış olacaklarını hatırlatmaktadır.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Yalan söyleyerek Allah'a İftira etti O kimseden ki Daha zalim Kim olabilir Ve

(Daha zalim kimdir, o kimseden ki: Bir yalanı Allah Teâlâ'ya iftira etmiş olur?)

Yani: Daha zalim yoktur o kimseden öyle kâfir bir şahıstan ki Allah'ın şanına lâayık olmayan bir şeyi Cenabı Hakka isnat eder. Meselâ: Hak Teâlâ'ya ortak koşar, bir insanı Allah Teâlâ'nın oğlu veya melekleri onun kızları sanır, taptığı putların kendisine Allah yanında şefaate edeceklerini iddia eder. Veyahut Cenabı Hakkın indirmiş olduğu bir kitabı inkâr, başkalarına ait bir kitabı da Allah'ın kitabı olarak kabul eder.

أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ

Rablerine Arz olunacaklar İşte onlar

(Onlar Rab'lerine arz edileceklerdir) Onlar Böyle çok zulüm ile iftira ile vasıflanan şahıslar Rab'lerine kendilerini yaratmış, beslemiş olan Yüce Yaratıcının büyük mahkemesine arz edileceklerdir. Kıyamet günü o çirkin hallerinin meydana çıkması için muhakemeye tâbi olacaklardır

وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ

Şahitler Diyecek Ve

(ve şahitler de diyeceklerdir ki) ve şahitler de yani: O muhakeme zamanında onların o kâfirce, iftiracı hallerine şahadet edecek olan hafaza melekleri veya Peygamberler veyahut diğer insanlar veya kendilerinin organları diyeceklerdir ki:

هُؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ

Rablerine Karşı Yalan söylediler O kimseler ki İşte bunlar

(İşte Rab'lerine karşı yalanlarda bulunanlar onlardır) İşte Rablerine karşı iftira yoluyla yalanlarda bulunanlar onlardır. Onların yaptıkları alçaklıklar böyle herkese gösterilecektir. Cenabı Hak ise buyuruyor ki:

أَلَّا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

Zalimler Üzerinedir Allah'ın La'neti Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki Allah Teâlâ'nın la'neti zalimler üzerinedir) o inkârcı, iftiracı kimseler ise insanların en zalimleri olduklarından hemen Allah tarafından lanete uğramış bulunmaktadırlar. Bu ayeti kerime Cenabı Hakka karşı iftirada, muhalif iddialarda bulunanların ve insanları hak yolundan men etmeye çalışanların en zalim ve yalancı olduklarının şahadetle sabit olduğunu ve lanete uğramış kimseler bulunduklarını gözler önüne seriyor.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

19.Onlar ki. Allah Teâlâ'nın yolundan insanları alıkoymaya çalışırlar. Ve onun o yol için eğrilik isterler ve onlar evet onlar âhîret'i inkâr edenlerdir.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ederler Onlar ki

(Onlar ki Allah Teâlâ'nın yolundan alıkoymaya çalışırlar) Onlar ki O lanete uğramış şahıslar ki Allah Teâlâ'nın yolundan onun apaçık dininden insanları men'e çalışırlar men etmeye güç yetirdikleri kimseleri batıl bir yola göndermek isterler.

وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا

Bir eğrilik Ona isterler Ve

(**Ve onun için eğrilik isterler**) yani O hak yolu için eğrilik isterler yani: Öyle bir selâmet ve saadet yolunu eğrilik ile vasıflandırır veya o yola gidenleri ondan geri döndürmeğe çalışırlar. Meselâ: Bir hidayet rehberi olan Kuran'ı inkâra cüret gösterirler

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

İnkâr edenler Onlar Ahireti Onlar Ve

(**ve onlar evet onlar ahiret'i inkâr edenlerdir**) evet hâlbuki onlar ahiret'i inkâr etmektedirler ona inanmazlar, onun için bir hidayet yolunun bulunduğuna inanmazlar

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ

يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ

20.Onlar yerde Allah'ı aciz bırakacak kimseler değildirler. Ve onlar için Allah Teâlâ'dan başka yardımcılar da yoktur. Onlar için azap, kat kat olacaktır. Onlar işitmeğe tahammül eder olmamışlardı ve görür kimseler de olmamışlardı.

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Aciz bırakanlar Olmadılar İşte onlar

(**Onlar yerde aciz bırakacak kimseler değildirler**) Onlar O kâfirce durumları bildirilen inkârcılar yerde Cenabı Hakkı hâşâ aciz bırakacak kimseler olmamışlardır. Yani: Onlar kendilerini yeryüzünün genişliğine rağmen Cenabı Hakkın azap pençesinden kaçıp kurtarabilecek bir durumda asla bulunamazlar

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ

Dostları Allah'dan Başka Onların Olmadı Ve

(**Ve onlar için Allah Teâlâ'dan başka yardımcılar da yoktur**) bir fert yoktur ki, onlara yardım ediversin, onları Allah'ın azabından kurtarsın. Onların yaptıkları putları kendilerine böyle bir yardımda bulunmaya asla kaadir değildirler ki.

يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ

Azap Onlara Kat kat artırılır

(**Onlar için azap kat kat olacaktır**) O inkârcılar çeşit çeşit cezalara uğrayacaklardır. Onlar Haktan fazla kaçındıkları, hakka fazlasıyla düşman kesildikleri için hakkı

مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ

İşitmeye Güç yetirebiliyorlar Değillerdi

(**işitmeğe tahammül eder olmamışlardı**) onlar ayetleri, nasihatleri dinleyerek istifade eder bir kabiliyette değildirler

وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ

Görüyorlar Değillerdi Ve

(**ve görür kimseler de olmamışlardı**) ve onlar görür kimseler de olmamışlardı onlar kendi içlerindeki ve dışarıdaki kudret eserlerini görüp uyanacak şahıslar da değildir. Onlar kendi yaratılışlarını zayı etmiş kimselerdir.

&-Bu ayeti kerime Bu gibi şahısların aciz, yardımlaşmadan, görüp işitmek kuvvetinden mahrum kalacaklarını ve kat kat azaba uğrayacaklarını, nefislerini zararlara sokmuş, âhirette de en büyük felâketlere uğramış olacaklarını hatırlatmaktadır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

21.İşte onlar o kimselerdir ki, kendi nefislerine yazık etmişlerdir. Ve onlardan iftira ettikleri şeyler de kaybolup gitmiştir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimselerdir ki İşte onlar

(İşte onlar o kimselerdir ki, kendi nefislerine yazık etmişlerdir) İşte onlar O hakkı görüp iştirmek kabiliyetini zayıf eden inkârcılar o kimselerdir ki, nefislerine yazık etmişlerdir Kâinatın Yaraticısına ibadeti bırakıp putlara tapınmakta bulunmuşlar, bu yüzden kendilerini ebedî cezalara uğratmışlardır

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şeyler ki Kendilerinden Kaybolmuştur Ve

(Ve onlardan iftira ettikleri şeyler de kaybolup gitmiştir) ve iftira ettikleri şeyler de öyle Allah'ı Teâlâ ya ortak koştukları batıl tanrıları da, onlardan umdukları faydeler, yardımlar da onlardan kaybolup gitmiştir hiç birinden bir faide görememişlerdir, kendileri için bir üzüntüden, bir pişmanlıktan başka bir şey kalmamıştır.

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْآخَسِرُونَ

22.Şüphe yok ki, âhiret de en çok ziyana uğrayanlar onlardır.

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْآخَسِرُونَ

En çok ziyana uğrayanlardır Onlardır Ahirette Doğrusu onlar Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki doğrusu onlar ahiret de en çok ziyana uğrayanlardır) Yarın ahirette en fazla hüsrana zarar ve ziyana, mahrumiyete, felâkete uğrayanlar onlardır. Öyle Yüce Yaraticıya karşı iftiraya cüret edenlerdir. Ona ortak koşanlardır, onun mukaddes dinini kabul etmeyip dinsizlik, ahlâksızlık yoluna gidenlerdir. Artık onlardan daha fazla hayatını zayıf etmiş azaba uğrayacak bulunmuş kim olabilir?

&-Bu mübarek ayetler gösteriyor ki: Birlik dinini terk eden, ilâhî beyanların tersini Cenabı Hakka isnat eyleyen, insanları hak dinden mahrum bırakmaya çalışan inkârcı, kâfir kimseler, Tefsir-i kebir ve siracülmünir de bildirildiği üzere şu gibi on dört kınanmış, helak edici sıfat ile vasıflanmışlardır.

1-Onlar Cenabı Hakka karşı iftirada bulunan kimselerdir.

2-Onlar ahirette zelil etmek için Cenabı Hakkın yüce mahkemesine gönderileceklerdir.

3-Onların Cenabı Hakka karşı yalanlarda bulunduklarına şahitler şahitlik edecektir.

4-Onlar küfürlerinden dolayı ebediyen Allah'ın lanetine uğramışlardır.

5-Onlar Allah'ın kullarını Allah yolundan İslâm dininden men etmeye çalışırlar.

6-Onlar insanları küfre düşürmek için hak yolu için eğrilik, aksaklık isterler.

7-Onlar kâfirdirler, ahiret âlemini inkâr ederler.

8-Onlar Allah'ın azabından kaçıp kendilerini kurtarmaktan acizdirler.

9-Onlar kendilerinden azabı bertaraf edecek bir yardımcıya sahip değildirler.

10-Onların azapları kat kat olacaktır.

11-Onlar hakkı iştmeğe, hayırlı şeyler görmeğe ait kabiliyetten mahrumdurlar.

12-Onlar kendi nefislerini hüsrana zarar ve ziyana düşürmüşlerdir.

13-Onlardan iftira ettikleri, yani hakka ortak koştukları şeyler kaybolmuş, kendilerine bir faydeleri dokunmamıştır.

14-Onlar ahirette en fazla hüsrana azaba uğrayacak kimselerdir.

İman şerefine erişen muhterem kullar ise bu gibi çirkin vasıflardan uzak ve ilâhî lütf-lara kavuşmuşlardır. İşte Kur'anı Kerim, bunu da şöylece beyan buyuruyor:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ

فِيهَا خَالِدُونَ

23.İman edenler ve Salih amellerde bulunanlar ve Rablerine tam bir itaat ve tevazu ile boyun eğenler yok mu işte şüphesiz ki onlar cennet ehlidirler, onlar orada ebediyen kalıcıdır.

Bu mübarek ayetler, müminlerin ulaşacakları mükâfatlarını müjdeliyor, böyle mümin zatlar ile inkârcı kimselerin eşit olamayacaklarını pek açık bir temsil ile açıklıyor.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(İman edenler ve Salih amellerde bulunanlar) İman edenler Cenabı Hakkın birliğine inanan, Peygamberleri, melekleri semavî kitapları ve âhiret gününü tasdik eden ve namaz gibi, oruç gibi zekât gibi Salih amellerde bulunanlar

وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ

Rablerine Gönülden boyun eğenler Ve

(ve Rablerine tam bir itaat ve tevazu ile boyun eğenler yok mu) kendilerini yaratıp beslemekte olan Rablerine tam bir itaat ve tevazu ile kalben boyun eğenler. Yani: Öyle güzel kanaatlerde, amellerde bulunup üzerlerine düşen dinî vazifeleri yerine getirmeye çalışanlar yok mu?

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

Cennet Ehlidirler İşte onlar

(işte şüphesiz ki onlar cennet ehlidirler) İşte şüphesiz ki onlar o güzîde vasıflara sahip olanlar cennet ehlidirler cennetler onlara mahsustur,

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırlar Orada Onlar

(onlar orada ebediyen kalıcıdırlar) onlar orada o cennetlerde ebediyen kalıcıdırlar onların o pek muazzam nimetleri asla yok olmayacaktır. Elhamdülillah

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ

24.Bu iki taifenin durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir. Bunlar hiç durum bakımından eşit olurlar mı? Artık güzelce düşünmez misiniz?

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ

İşiten Ve Gören Ve Sağır Ve Kör gibidir Bu iki taifenin Durumu

(Bu iki taifenin durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir) Bu iki gurubun yani: Kâfirler ile müminlerin durumu sıfatları, acayip halleri kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir

هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا

Misalce İkişi birbirine eşit olurlar mı?

(Bunlar hiç durum bakımından eşit olurlar mı) Artık bunlar bu iki taife, iki gurup birbirine benzeyiş itibariyle eşit olurlar mı? Elbette eşit olmazlar.

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

(Artık güzel düşünmez misiniz?) Bunların arasındaki fark açıktır, bu hususta şek ve şüpheye mahal yoktur. Evet, Kâfirlerin çirkin sıfatları ayeti kerimede bildirilmiştir. Onlar hakiki bir dinden, irfan nurundan mahrumdurlar. Onlar, hak sözü işitip kabul etmekten, doğru yolu görüp takip eylemekten uzaktırlar. En açık hakikatleri inkâr eder dururlar.

Müminler ise başlıca şu vasıfları taşırlar.

1-Onlar hakikî bir imana sahiptirler.

2-Onlar üzerlerine düşen vazifeleri, Salih amelleri yerine getirmeye çalışırlar

3-ve onlar sağlam bir kalbe, temiz bir kanaate sahip olup Cenabı Hakka itaatkâr ve mütevazı bir vaziyette bulunurlar. Artık böyle yüce vasıflara sahip olan zatlar, elbette ki ilâhî bir lütuf olarak cennetlere, büyük mükâfatlara lâyık bulunmuşlardır. Dünya tarihi; böyle muhterem, Salih kullar ile inkârcı, iman nurundan yoksun şahısların hal ve tavırlarını, başlarına gelen olayları kaydetmiştir. Özellikle bir kısım mübarek Peygamberlerin hayat tarihlerini, üstün davranışlarını, ümmetlerinin ne yolda hareket etmiş

olduklarını Kuranı Kerim, Peygamberimize teselli vermek, ümmetlerini de uyanmaya davet etmek için açıklamaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

25. Ve and olsun ki. Nuh'u kavmine gönderdik, şüphe yok ki, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselam'ın kavmini dine davet ettiğini ve kendilerini Allah'ın azabı ile korkutmuş olduğunu bildiriyor. Kavminden kâfir bulunanların da o hayrı tavsiye edici irşat ve ihtara rağmen o Yüce Peygamberi takdir edemeyip onu inkâra ve ona tâbi olan müminleri değersiz olarak göstermeye cüret etmiş olduklarını beyan buyuruyor.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ

Kavmine Nuh'u Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki Nuh'u kavmine gönderdik) Ve and olsun ki Hz. İdris'in torunu olan ve ondan sonra ilk Peygamber seçilen Nuh'u kavmine bir Peygamber olarak gönderdik onlara Allah'ın dinini tebliğ etmekle görevlendirdik. O muhterem zat da kavmine hitaben

إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Sizin için Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım) dedi. Yani: Size, Allah'ın azabına sebep olacak şeyleri bildirerek sizin ondan korkmanıza çalışan, o azaptan kurtuluşa vesile olan güzel amelleri size bildiren bir Peygamberim, diyerek onları dine davet buyurdu.

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ

26. Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmeyin, muhakkak ki, ben sizin üzerinize elem verici bir günün azabından korkuyorum.

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

Allah'a Ancak İbadet etmeyin Diye

(Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmeyin) Ey kavmim! Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmeyin ona hiç bir şeyi ortak koşmayın, ondan başkasına kullukta bulunmayın, bundan başka kurtuluş çaresi yoktur.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir günün Azabından Sizin üzerinize Korkuyorum Muhakkak ben

(muhakkak ki, ben sizin üzerinize elem verici bir günün azabından korkuyorum) evet şüphesiz ben sizin üzerinize elem verici bir günün bir korkunç kıyamet gününün veya tufan gününün azabından korkuyorum sakın Allah'ın birliğini tasdik etmeyip de başkalarına tapınıp durmayın, aksi takdirde öyle dehşetli bir azaptan, bir felâketten kurtulamazsın. Ne hayrı tavsiye edici bir öğüt, bir irşat! değil mi?

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا

الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّى الرَّأْيِ وَمَا نَرِي لَكَ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكَ كَاذِبِينَ

27. Onun kavminden ileri gelen kâfirlerden bir topluluk ise dedi ki: Biz seni bizim gibi bir insandan başka bir şey görmüyoruz ve sana tâbi olanları da biz ilk bakışta bizim en aşağılarımızdan başka görmüyoruz ve sizin için bizim üzerimize bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Belki sizi yalancılar zannediyoruz.

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden İnkâr ettiler O kimselerin ki İleri gelenleri Dedi ki

(Onun kavminden ileri gelen kâfirlerden bir topluluk ise dedi ki) Onun kavminden Hz. Nuh'un kendilerine Peygamber gönderilmiş olduğu insanlardan onu tasdik etme-

yip de ileri gelen kâfirlerden bir topluluk ise kendilerinin dünyevî fani mevkilerine, şereflerine, servetlerine güvenerek dedi ki Ey Nuh Aleyhisselam

مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا

Bizim gibi Bir insan Ancak Seni görmüyoruz

(Biz seni bizim gibi bir insandan başka bir şey görmüyoruz) yani: Biz seni kendimizden daha yüksek görmüyoruz ki, Peygamber seçildiğine inanalım ve emrine itaati vacip görelim. Bu, onların bir cahilce şüpheleridir. Ve ikinci bir şüpheleri olarak da dediler ki

وَمَا نَرِيكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّئِ الرَّأْيِ

Bakışta Basit Aşağı olanlarımızdır Onlar O kimseler ki Ancak Sana tabi olmuş Seni görmüyoruz Ve

(ve sana tâbi olanları da biz ilk bakışta bizim en aşağılarımızdan başka görmüyoruz) onların bu vaziyetleri her gören tarafından anlaşılmaktadır. Ve o kâfirler Ve üçüncü bir şüpheleri olarak da dediler ki:

وَمَا نَرِي لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ

Bir üstünlük Bize karşı Sizin için Görmüyoruz Ve

(Ve sizin için üzerimize bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz) siz mal, şeref, makam itibariyle bizden yüksek kimseler değilsinizdir ki, peygamberlik ve risalet hususundaki iddianızın doğru olduğuna inanalım.

بَلْ نَحْنُ كَاذِبِينَ

Yalancı kimseler Sizi zannediyoruz Bilakis

(Bilakis sizi yalancılar zannediyoruz) Biz sizi yalancılardan zannediyoruz artık sizi nasıl tasdik edebiliriz? İşte en yanlış bir görüş, en batıl bir iddia. Onlar kendilerinin dünyadaki fani, değişikliğe uğramış mevkilerine, servetlerine güvenerek yüceliği, doğruluğu her şekilde açık ve haklarında pek hayrı tavsiye edici olan bir büyük Peygamberin ve ona tâbi olanların fazilet ve olgunluğuna manevî üstünlüğünü takdir edemiyorlardı. Zaten dünya varlığına tapınan birçok kimselerin ruh halleri bundan ibarettir. Onlar kendi fani ve ehemmiyetsiz varlıklarına büyük bir kıymet vererek nice fazilet ve olgunluk sahiplerine bir hakaret nazarıyla bakmaktan kendilerini alamazlar. İşte en fena görüş, bundan ibarettir.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَيْنِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمْوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ

28.Dedi ki: Ey kavmim! Bana haber veriniz, eğer ben Rabbinimden açık bir delil üzere oldum ise ve kendi katından bana bir rahmet vermiş ise, sizin üzerinize ise gizli kalmış ise artık siz onu istemediğiniz halde sizi ona zorlayacak mıyız?

Bu mübarek ayetler, Hz. Nuh'un tebligatını kabul etmeyen kavmine karşı ileri sürmüş olduğu yüce mütalaaları, onların şüphelerini giderecek cevapları tasvir buyurmaktadır. Hz. Nuh Peygamberliğinin parlak deliller ile belli olduğunu artık onu kabul için zorlamada bulunmayacağını ve yaptığı tebliğlerden, öğütlerden dolayı Cenabı Haktan mükâfat bekleyip kavminden bir mükâfat beklemediğini bildiriyor. Ve samimi olarak iman eden zatları öyle dinsizlerin arzularından dolayı huzurundan kovmayacağını aksi takdirde kendisini mesuliyetten hiçbir kimsenin kurtaramayacağını açıklayarak kavmini düşünmeğe davet ettiğini gösteriyor. Ve Hz. Nuh'un Allah'ın hazinelerine sahip, gayıpları bilici ve kendisinin bir melek olmadığını itiraf ettiğini ve hakir görülen bir takım zatların Allah katında hayırdan mahrum olduklarını söylemeyeceğini ifade ediyor ve o zatların kalplerinin durumu ancak Allah tarafından bilindiğinden onları huzurdan kovduğu takdirde zalimlerden sayılacağını beyan buyuruyor.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ

Bana haber veriniz kavmim Ey dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim! Bana haber veriniz) Hz. Nuh kendisini tasdik etmeyen kâfirle

re hitaben dedi ki. Ey kavmim! Benim tebliğlerimi kabul etmiyorsunuz, bir takım manasız fikirlerde bulunuyorsunuz söyleyin bana haber veriniz kanaatiniz nedir,

إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي

Rabbimden Açıık bir delil üzerinde İsem Eğer

(eğer ben Rabbimden açık bir delil üzere oldum ise) eğer ben Rabbimden bir açık delil üzere isem demi? Yani: Peygamberlik ve risalet vazifesine sahip olduğumu gösterir bir açık delile bir kuvvetli şahide sahip bulundum ise

وَأَتَيْنِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعَمِيتُ عَلَيْكُمْ

Size Ve gizli bırakılmışsa Kendi katından Bir rahmet Bana vermişse Ve

(ve kendi katından bana bir rahmet vermiş ise) bir ilâhî lütuf olarak Peygamberliğe veya öyle apaçık bir delile kavuşmuş isem, benim bu durumum sizin üzerinize gizli kalmış ise bunu görüp anlamak kabiliyetinden yoksun kalmış iseniz

أَنْزَلُكُمْوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ

İstemeyen kimseler Onu Siz iken Sizi ona zorlayacak mıyız?

(artık siz onu istemediğiniz halde sizi ona zorlayacak mıyız?) artık siz benim peygamberliğimi veya size teklif ettiğim iman vazifesini istemediğiniz halde onu düşünüp seçmediğiniz takdirde haber veriniz bakalım onu size zorlamı kabul ettireceğiz onu kabul etmeniz için, onunla hidayete ermeniz için size cebir ve zorlamada mı bulunacağız. Hayır, hayır, cebir ve zorlamaya dayalı olup, kalbin iradesine dayanmayan bir din, sahibi için faide vermez. Allah'ın dini, tam bir vicdan özgürlüğü çerçevesinde memnuniyetle kabul edilmelidir ki, Allah katında muteber olsun.

وَيَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرِكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

29.Ve ey kavmim! Sizden onun üzerine bir mal istemiyorum. Benim mükâfatını ancak Allah Teâlâ'ya aittir ve ben iman edenleri kovucu değilim. Şüphe yok ki, onlar Rablerine kavuşanlardır ve lâkin ben sizi cahillik eden bir topluluk olarak görüyorum.

وَيَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا

Bir mal Buna karşı Sizden istemiyorum Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim! Sizden onun üzerine bir mal istemiyorum) Ben peygamberlik vazifemi Allah rızası için yerine getirmeye çalışıyor, size tebliğ ediyorum, sizi dine davet ediyorum. Yoksa sizden onun üzerine o peygamberliğimi tebliğ karşılığında bir ücret, bir mükâfat olmak üzere bir mal istemiyorum böyle bir isteyiş, peygamberlik şanına aykırıdır.

إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ

Allah'a aittir Ancak Mükafatım değildir

(Benim mükâfatım Ancak Allah Teâlâ'ya aittir) size dinî hükümleri, vazifeleri tebliğ ettiğimin sevabını vermek Allah Teâlâ'ya aittir. Yani: Sizden dini kabul edip hidayete kavuştuğunuz takdirde karşılığında bana bir mal bir hediye vermenizi asla isteyecek değilim, beni mükâfata kavuşturacak ancak Allah Teâlâ'dır.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Kovucu Ben değilim Ve

(ve ben iman edenleri kovucu değilim) Ve ben iman edenleri Öyle sizin iddia ettiğiniz gibi alt tabakadan olup, huzurumdan kovulmalarını istediğiniz mümin zatlari huzurumdan kovucu değilim bu benim için lâıyk ve caiz değildir.

إِنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ

Rablerine Kavuşacak kimselerdir Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar Rablerine kavuşanlardır) Muhakkak O hakim gördüğünüz mü'minler Rablerine kavuşacaklardır. Onlar yarın ahiret hayatında kurtuluş ve selamete ereceklerdir, kendilerini kovacak olanlara karşı mücadelede bulunacaklardır, kendilerine zulüm edenlerde cezalarını göreceklidir.

وَلَكِنِّي أَرِيكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

Cahillik ediyorsunuz Bir kavim ki Sizi görüyorum Ancak ben Ve

(ve lâkin ben sizi cahillik eden bir topluluk olarak görüyorum) Ve lâkin Ey inkârcılar! Ey tebliğ edilen hakikatleri kabulden kaçınanlar! Ben sizi cahillik eden bir taife olarak görüyorum siz hiç hakikî bir istikbali düşünmüyorsunuz, o hakim gördüğünüz müminlerin sizden hayırlı olduklarını anlayamıyorsunuz, kendi korkunç akıbetinizi takdir edemiyorsunuz, öyle mümin, Salih kulları hakim görüyorsunuz.

وَيَا قَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

30.Ve ey kavmim! Eğer ben onları kovar isem beni Allah Teâlâ'dan korur? Artık hiç düşünmez misiniz?

وَيَا قَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ

Onları kovarsan Eğer Allah'a karşı Bana yardım eder Kim kavmim Ey Ve

(Eğer ben onları kovar isem Allaha karşı bana kim yardım eder?) Eğer ben o iman eden ve sizce kıymetsiz görülen o müminleri huzurumdan kovar isem bana Allah Teâlâ'dan onun azabından kurtarabilmek için kim yardım eder elbette bir yardımcı bulunamaz.

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

(Artık hiç düşünmez misiniz?) Öyle samimi müminler nasıl kovulabilir? Siz hiç bunu düşünmez misiniz?

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

31.Ve ben size demem ki: Benim yanımda Allah Teâlâ'nın hazineleri vardır. Ve ben gaybı da bilmem ve ben demem ki: Ben muhakkak bir meleşim ve demem ki: Sizin sözlerinizin hor gördüğünü kimselere Allah Teâlâ elbette hayır vermeyecektir. Allah Teâlâ onların nefislerinde olanı da hakkıyla bilendir. Şüphe yok ki, ben o vakit zalimlerden olmuş olurum.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ

Allah'ın Hazinesi Yanımdadır Size Demiyorum Ve

(Ve ben size demem ki Benim yanımda Allah Teâlâ'nın hazineleri vardır) yani: Bir Peygamberin yanında öyle dünya servetinin bulunması icap etmez. Ve ben öyle bir servete sahip olduğumu iddia etmiyorum ki, onun yokluğuyla benim hakikate aykırı iddiada bulunduğuma hükmedebilirsiniz. Bununla beraber peygamberlik nimeti, her şeyin üstündedir. Onun yanında dünya servetinin ne kıymeti olabilir?

وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ

Gaybı Bilmem Ve

(Ve ben gaybı bilmem) yani: Ben ancak Cenabı Hakkın bana bildirdiklerini bilirim, inkârcıların, kâfirlerin ahiret de azaba uğrayacakları ise Hak Teâlâ'nın bildirdiği bir

hakikattir. Bunu size bildirdiğimden dolayı beni inkâra, bu hakikati uzak görmeye salâhiyetiniz yoktur. Gayba ait nice şeyler de vardır ki, onları Cenabı Hak bildirmediğe kimse bilemez.

وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ

Bir meleğim Şüphesiz ben Demiyorum Ve

(Ve ben demem ki: Ben muhakkak bir meleğim) taki: "Sen insansın, nasıl olur da melek olma iddiasında bulunuyorsunuz" diye beni yalanlayabilirsiniz. Ben bir insan olduğumu itiraf ediyorum.

&-Bununla beraber peygamber olma şerefine eren muhterem insanlar, Allah katında meleklerden üstündür.

وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ

Gözleriniz Hor görüyor O kimseler için ki Demem ki Ve

(ve demem ki: Sizin sözlerinizin hor gördüğünüz kimselere) Öyle bir iddiada bulunamam ki. Ey dinsizler! Sizin Fakir hallerine bakıp'ta kendilerini alt tabakadan sandığınız kimselere

لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا

Bir hayır Allah Onlara asla vermeyecek

(Allah Teâlâ elbette onlara hayır vermeyecektir) ben böyle bir iddiada nasıl bulunabilirim? Öyle ihlâslı müminler herhalde hayra kavuşacaklardır. Onlar herhalde ahiret de büyük hayırlara, mükâfatlara ulaşacaklardır. Onların daha dünyada iken de nice nimetlere kavuşmaları mümkündür. Bunun aksini kim iddia edebilir?

اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ

İçlerindedir O şeyleri ki En iyi bilendir Allah

(Allah Teâlâ onların nefislerinde olanı da hakkıyla bilendir) Allah Teâlâ onların ne kadar samimi mümin olduklarını tamamen bilir, ona göre kendilerine mükâfatını verir. Onların o samimi imanları hakkında tereddüt edip onların münafık olduğunu söyleyen ve onları alt tabakadan sayan kâfirler için bu da bir reddiye mesabesindedir.

إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

Elbette zalimlerdenim O takdirde Şüphesiz ben

(Şüphe yok, ben o vakit zalimlerden olmuş olurum) O samimi müminler hakkında zelillik gibi, münafıklık gibi bir şey isnadında bulunduğum, onların dünyada ve ahirette bir hayır ve saadete ulaşmayacaklarını söylediğim takdirde zalimlerden olmuş olurum yani hem nefsim zulmetmiş, hem de onların haklarında suizan ederek onlara zulüm eylemiş bulunurum. Böyle bir zulüm ise asla caiz değildir. Bir Peygamber hakkında asla düşünülmüş değildir. Bundan dolayı ben öyle bir şey söyleyemem.

قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا فَكُثِّرْتَ جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

32.Dediler ki: Ey Nuh! Bizim ile muhakkak ki, mücadelede bulundun, artık mücadelemizi arttıralım. Eğer sen doğrulardan isen imdi kendisiyle bizi tehdit ettiğin şeyi getiriver.

Bu mübarek ayetler, Hz. Nuh'un şüpheleri gidermek için vermiş olduğu pek haklı cevapları, öğütleri çok gören kâfirlerin o Yüce Peygamber'e karşı fazla mücadelede bulunduğunu söyleyerek tehdit ettiği azapların meydana getirilmesini istediklerini bildiriyor. Hz. Nuh'un da onlara yaptığı nasihatlerin faide vermediğini, uhrevî mesuliyete maruz kalacaklarını ve onların kendisine isnat ettikleri iftiralardan uzak bulunduğunu beyan buyuruyor

قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا

Bizimle mücadele ettin Muhakkak Nuh Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey Nuh! Bizim ile muhakkak ki, mücadelede bulundun) Hz. Nuh'un Allah'ın birliğini ispat, ahiret hayatını beyan, peygamberlik vazifesini yerine getirmeye

devam etmesini çok gören kavmi Dediler ki: Ey Nuh! Sen bizim ile muhakkak ki mücadelede tartışmada, münakaşada bulundun,

فَاكْثَرْتَ جِدَالَنَا

Bizimle mücadelede Öyle ki çok ileri gittin

(artık mücadelemizi arttırdın) çok uzattın veya maksadını çeşitli şekilde ifade edip durdun

فَاتِنَا بِمَا تَعِدُّنَا إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğrulardan İsen Eğer Bizi tehdit ediyorsun O şeyi ki Haydi bize getir

(Eğer sen doğrulardan isen imdi kendisiyle bizi tehdit ettiğin şeyi getiriver) öyle bize fazla açıklamaya lüzum yok, senin nasihatlerin bize tesir edemez. İddianda, bizi korkuttuğun azap hususunda doğrulardan isen İmdi kendisiyle bizi tehdit ettiğin şeyi o azabı getir, getir de görelim

&-Kâfirler, öyle bir azabın meydana gelmesine inanmadıkları için bunu bir alay yoluyla söylemişlerdir. Ve o azabın başlarına gelmesini istemişlerdir.

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

33.Dedi ki: Onu size ancak Allah Teâlâ dilerse getirir ve siz Allah'ı aciz bırakıcılar değilsinizdir.

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ

Dilerse Eğer Allah Onu Size getirir Ancak Dedi ki

(Onu size ancak Allah Teâlâ dilerse getirir) Onların bu lâkırdılarına karşı Hz. Nuh da dedi ki: Onu o istediğiniz azabı size ancak Allah Teâlâ dilerse getirir sizi o azaba alelacele veya bir müddet sonra uğratar. Ona ancak Hak Teâlâ kaadirdir, o azabı getirmek benim kudret ve salahiyetini dışındadır

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

Aciz bırakanlar Siz değilsiniz Ve

(ve siz Allah'ı aciz bırakıcılar değilsinizdir) Ve siz Ey inkârcılar! O Yüce Yaratıcıyı hâşâ aciz bırakıcılar değilsinizdir. Siz kaçmak suretiyle veya müdafaada bulunmak yoluyla Cenabı Hakkı aciz bırakarak onun azabından kendinizi kurtaramazsınız, o azabı hikmeti gereği dilediği zaman üzerinize yöneltir bunu bilmeli değil misiniz?

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

34.Ve benim nasihatim size faide verecek değildir, size nasihatte bulunmak istesem de, eğer Allah Teâlâ sizi azdırmak istiyorsa, Rabbiniz o'dur ve ona döndürüleceksinizdir.

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ

Size Nasihat etmemi İstersem Eğer Nasihatim Size fayda vermez Ve

(size nasihatte bulunmak istesem de benim nasihatim size faide verecek değildir) Hz. Nuh, o cahil kavmine karşı sözlerinin sonunda buyurdu ki: Sizin hakkınızdaki hayra yönlendirici öğütlerim size faide verecek değildir. Her ne kadar bir peygamberlik vazifesi olmak üzere ben size nasihatte bulunmak istesem de o faideyi bizzat benim temin etmeğe salâhiyetim yoktur.

إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ

Sizi azdırmayı İstiyor Allah İse Eğer

(Eğer Allah Teâlâ sizi azdırmak isterse) yani: Siz aslî yaratılışınızı değiştirip iradenizi, ihtiyarınızı kötüye kullandığınızdan dolayı Allah tarafından sapıklığa, küfre mahkûm bir halde bulunmuş olursanız, artık benim nasihatlerim tesir edemez. İlâhî iradeye kimse engel olmaz.

هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksinizdir Ona Ve Rabbiniz O'dur

(Rabbiniz o'dur ve ona döndürüleceksinizdir) Ey kavmim! Biliniz ki, Rabbiniz o'dur sizi yaratan, yaşatan besleyen, idarenize sahip olan ancak Allah Teâlâ'dır. Ve Siz nihayet O Yüce Yaratıcıya döndürüleceksinizdir. Ahiret'e sevk edileceksinizdir, dünyadaki amellerinize göre orada o Yüce Yaratıcının vereceği karşılığı bulacaksınız.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْرِمُونَ

35.Yoksa onu uydurdu mu diyorlar? De ki: Eğer onu ben uydurdum ise günahı benim üzerimedir. Hâlbuki ben sizin yaptığınız günahı uzağım.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın Hz. Nuh'a kavminden birçoklarının iman etmeyeceklerini açıklayarak kendisine teselli ettiğini ve bir gemi yapıp zalim kavmi hakkında bir yakarıшта bulunmamasını emretmiş olduğunu bildirmektedir. Hz. Nuh'un da gemiyi yaptığını, bu sırada kendisiyle alay eden kavmine karşı ne şekilde karşılıklıta bulunduğunu göstermektedir.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيَهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa onu uydurdu mu diyorlar) O cahil kavim Yoksa onu Nuh Aleyhisselam'ın din adına kendilerine tebliğ ettiği şeyi kendisi Allah adına uydurdu mu diyorlar? Evet. Onlar öyle diyorlardı o mübarek Peygamberi tasdik etmiyorlardı. Cenabı Hak da o Resulüne vahiy etmiş idi ki.

قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ إِجْرَامِي

Günahım Artık banadır Onu uydurduysam Eğer Deki

(De ki: Eğer onu ben uydurdum ise günahı benim üzerimedir) Ey Nuh! O cahiller de ki: Eğer ben uydurdum ise hakikate aykırı olarak Allah adına öyle bir iddiada bulundum ise günahı vebali benim üzerimedir o kazandığım iftiranın günahı vebali bana aittir.

وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْرِمُونَ

Günah işliyorsunuz O şeylerden ki Uzağım Ben Ve

(Hâlbuki ben sizin yaptığınız günahı uzağım) yani: Bana iftira isnat etmenizden dolayı karşı karşıya kaldığınız günahı, onun cezasından ben uzak bulunmaktayım. Ben iftira etmiş değilim ki, günahkâr olmuş olayım. Bilâkis siz bana iftira isnat etmekle büyük bir azabı hak etmiş bulunmuşsunuzdur. Artık buna hazır olunur!

&-Bazı müfessirlere göre bu 35'inci ayeti kerime, bizim Peygamberimize yöneliktir ki: Onun Peygamberlere ve diğerlerine dair açıklamaları uydurma sayanları red için nazil olmuştur.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

36.Ve Nuh'a vahy olundu ki, muhakkak kavminden birçokları iman etmeyecektir, ancak cidden iman etmiş olanlar müstesna. Artık yaptıkları şeyden dolayı üzülme.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın Hz. Nuh'a kavminden birçoklarının iman etmeyeceklerini açıklayarak kendisine teselli ettiğini ve bir gemi yapıp zalim kavmi hakkında bir yakarıшта bulunmamasını emretmiş olduğunu bildirmektedir. Hz. Nuh'un da gemiyi yaptığını, bu sırada kendisiyle alay eden kavmine karşı ne şekilde karşılıklıta bulunduğunu göstermektedir.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ

Kavminden İman etmeyecek Şu şüphesiz ki Nuh'a Vahiy olundu Ve

(Ve Nuh'a vahy olundu ki, muhakkak kavminden birçokları iman etmeyecektir) Ve Nuh Aleyhisselam'a Allah tarafından vahiy olundu ki, muhakkak kavminden bir-

çokları iman etmeyecektir. Küfür üzere ısrar edip duranlar onlar Cenabı Hakki birlemeyecekler, senin peygamberliğini tasdik eylemeyeceklerdir

إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ

iman etmiştir Gerçekten O kimse ki Ancak

(ancak gerçekten iman etmiş olanlar müstesna) hakikati bilerek tam bir gönül rızasıyla iman şerefine kavuşmuş olanlar onlar temiz yaratılışlarını korumuş, iman nimetine ulaşmış mutlu bir topluluktan ibarettir,

فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar idiler O şeylerden dolayı ki Artık üzülme

(Artık yaptıkları şeyden dolayı üzülme) artık Ey Nuh! O iman etmeyenlerin yaptıkları şeyden dolayı üzülme kederlenme onların seni yalanlamaları, seninle alay etmeleri sebebiyle ümitsizlik ve üzüntüye düşme. Onlara, lâıyk oldukları azaba, intikama uğrayacakları zaman yaklaşmıştır. Bu ayeti kerime Cenabı Hakkın Hz. Nuh'a kavminden birçoklarının iman etmeyeceklerini açıklayarak kendisini teselli ettiğini beyan ediyor.

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ

37.Gemiği bizim nezaretimiz ve vahyimiz ile yap ve zulüm etmiş olanlar hakkında bana müracaatta bulunma. Şüphe yok ki, onlar boğulmuşlardır.

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا

Vahyimiz ile Ve Nezaretimiz ile Gemiği Yap Ve

(Gemiği bizim nezaretimiz ve vahyimiz ile yap) Ey Nuh! Bizim koruma ve kollamamız ile bizim emrimizle, nasıl yapılacağına dair verdiğimiz bilgi ve ilhamımızla yap o vesile ile müminler kurtulacak kâfirlerde sular içinde boğulup gideceklerdir.

وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler hakkında ki Bana hitab etme Ve

(Ve zulüm etmiş olanlar hakkında hitab etme) Öyle seni yalanlayarak küfür ve şirk içinde yaşamayı tercih edenler hakkında bana müracaatta bulunma onlardan azabın kaldırılmasını benden isteme

إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ

Boğulmuşlardır Şüphe yok ki, onlar

(Şüphe yok ki, onlar boğulmuşlardır) kendi kâfirce hareketlerinin bir dünyevî cezası olmak üzere boğulmuşlardır yani: Onların boğulmaları hakkında Allah'ın hükmü çıkmıştır. Hz. Nuh hakkında kavminin yapmadıkları eza ve cefa kalmıyordu. Böyle olduğu halde o muhterem Peygamber, kavmini senelerce imana davet etmiş, onların haklarında şefkat ve merhamet göstermiş idi. "Ey Rabbim! Kavmimi bağışla, çünkü onlar bilmiyorlar" diye duada bulunuyordu. Vaktaki, bu ayetler nazil oldu, onların kurtulmaya lâıyk kimseler olmadığı anlaşıldı. Artık "Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden bir fert bırakma" diye duaya başladı.

وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا

نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ

38.Ve gemiyi yapıyordu ve kavminden herhangi bir topluluk yanından her geçip gidince de onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: Eğer bizim ile alay ederseniz artık şüphe yok ki, biz de sizin alay ettiğiniz gibi sizinle alay ederiz.

وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ

Onunla alay ediyorlardı Kavminden Bir topluluk Yanından Geçti Ne zaman ki Ve Gemiği Yapıyor Ve

(Ve gemiyi yapıyordu ve kavminden herhangi bir topluluk yanından her geçip gidince de onunla alay ediyorlardı) Ve Hz. Nuh, aldığı ilâhî emirden dolayı gemiyi

yapmaya başlamıştı ve kavminden herhangi bir cemaat o mübarek Peygamberin yanından her geçip gidince de onunla alay ediyorlardı onunla istihzada bulunuyorlardı. Ya Nuh! Sen Peygamber olduktan sonra marangoz olmuşsun, o zamana kadar gemi görmemişlerdi, bunun ne için ne yapıldığını anlayamıyorlardı. O muhterem Peygamber de onlara

قَالَ إِنَّ تَسْخَرُوا مِنَّا

Bizimle Alay ediyorsanız Eğer Dedi ki

(Eğer bizim ile alay ederseniz) bizim lüzumsuz bir şey ile uğraştığımızı sanırda bize cahillik nispet etmek isterseniz

فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ

Alay ediyorsunuz O şey gibi ki Sizinle Alay edeceğiz Artık şüphe yok ki bizde

(artık şüphe yok ki, biz de sizin alay ettiğiniz gibi sizinle alay ederiz) bizi cahil gösterdiğiniz bizim boş şeyle uğraştığımızı sanarak alay ettiğiniz gibi sizinle alay ederiz biz kurtulup siz de boğulup gidince sizin cahilliğinizi düşünerik öyle bir felâkete lâıyk olduğunuzu söyleriz.

&-Bilinmektedir ki. Yüce bir Peygamber alay etmez. Bu tabir, karşılık verme ve müşe-kele aynı kelimenin farklı anlamda kullanılması yoluyla söylenmiş oluyor. Bunlardan asıl maksat; "Ey cahiller! Siz bu yaptığınız alayın pek korkunç sonucunu yakında görürsünüz" demekten ibarettir.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

39.Artık ileride bileceksinizdir ki: Kendisini rezil edecek azap kime gelecektir ve sürekli bir azap kimin üzerine inecektir.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ

Kendisini rezil edecek Azap Ona gelecek O kimseyi ki Bileceksinizdir Artık ileride

(Artık ileride bileceksinizdir ki: Kendisini rezil edecek azap kime gelecektir) Hz. Nuh, o kâfir güruha dedi ki: Ey benimle alay eden cahiller! Artık ileride bileceksiniz, kendisini dünyada rezil edecek azap kime gelecektir kimler boğulup gideceklerdir.

وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

Sürekli Bir azap Kendisine Yerleşecek Ve

(ve sürekli bir azap kimin üzerine inecektir) uhrevî bir ceza, kesilmeyen bir ateş, ardı arkası gelmeyen bir cehennem azabı kimin üzerine inecektir ne büyük, ne edebî bir tehdit! İşte o inkârcı kavim, böyle bir felâkete uğramak üzere bulunuyordu.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ أَمِنَ وَمَا أَمِنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ

40.Nihayet emrimiz geldiği ve tandır kaynadığı vakit dedik ki: Onun için her birinden ikişer çift ve aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında aileni ve iman etmiş olanları yükle ve mamafih pek azından başkası onunla beraber iman etmemiştir.

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselam'ın kavmi için vaat edilen azap zamanının geldiğini ve tufanın zuhura gelip müthiş bir vaziyet aldığını bildiriyor. İman edenlerin gemiye binerek ve Allah'ın ismini zikrederek selamet içinde kaldıklarını, Nuh Aleyhisselam'ın oğlu Kenan'ın da o muhterem pederinin emrine itaat etmeyip dalgalar arasında helak olup gittiğini beyan buyurmaktadır.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ

Tandır Ve Kaynadı Emrimiz Geldi O zaman ki Nihayet

(Nihayet emrimiz geldiği ve tandır kaynadığı vakit) Hz. Nuh, gemiyi yapıp bitirince nihayet emrimiz geldiği kavminin helakine ilâhî irademiz tecelli eylediği vakit tandır kaynadığı vakit tandırdan sular fışkırmaya başladığı vakit

قُلْنَا اَحْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ

İki Eş Her birinden Ona Yükle Buyurduk ki

(dedik ki: Onun için her birinden ikişer çift yükle) dedi ki: o yaptığın geminin içeri-sine yeryüzünde bulunması takdir edilen her çeşit hayvandan birer erkek ve birer dişi yükle

وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ

İman etti O kimseyi ki Ve Söz Aleyhinde Geçmiş O kimse ki Hariç Aileni Ve

(ve aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında aileni ve iman etmiş olanları yükle) Ki: bunlar Hz. Nuh'un Müslüman olan eşiyle Müslim olan Sam, Ham ve Yasef adındaki üç oğludur. Hakkında Allah'ın hükmü geçmiş olandan maksat ise Hz. Nuh'un kendisi-ne imân etmemiş olan diğer bir eşiyle Kenan veya Yâm adındaki oğludur. Bunlar kâfir bulunuyorlardı. Ve imân etmiş olanları yani: Ya Nuh! Kavminden sana imân edenleri de yanına al

وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ

Pek az Ancak Onunla beraber İman etmemişti Ve

(onunla beraber çok az kişi iman etmişti) Hz. Nuh'un dine davetine rağmen kav-minin büyük bir kısmı küfür içinde yaşıyorlardı. Bir rivayete göre iman edenlerin sayısı (78) erkek ile kadından ibaretti. Bunların sekizi Hz. Nuh'un ailesi bulunuyordu ki: Onlar da Hz. Nuh'un bir eşiyle üç oğlu ve bunların üç hanımı idi. Velhâsıl, İman eden-ler az bir cemaat idi. Sayılarını Cenabı Hak bilir.

&-Rivayete göre Hz. Nuh, gemiyi abanoz ağaçlarından yapmış iki veya dört senede bitirmiştir. Bu geminin üç tabakası vardı. Alt tabakasında vahşi, haşerat denilen hay-vanlar, orta tabakasında diğer evcil hayvanlar, üst tabakasında da Hz. Nuh ile kendi-sine iman etmiş olanlar bulunuyordu. Bu gemi, ilk yapılan bir gemidir. Bir rivayete gö-re bunun uzunluğu üç yüz arşın imiş. Hz. Âdem'in mübarek cesedinin bu gemiye alınmış olduğu rivayet olunmaktadır. Kendisine ihtiyaç görülen yitilecek şeylerde ge-miye alınmıştı.

&-Tennur'dan ve onun feveranından maksat nedir? Bilindiği üzere Tennur lügatte tandır dediğimiz ve içinde ekmek pişirilen bir ocaktır, bir nevi fırındır. Feveran da kay-namak, fışkırmak demektir. Bu ayeti kerimedeki tennur'un feveranı ise çeşitli şekiller-de yorumlanmıştır. Kısacası deniliyor ki:

1-Bu tennür bir ocaktan ibaret idi. Bu Hz. Âdem'e ait olup taştan yapılmıştı. Eşi bunda ekmek pişirirdi. Bu tennur'dan suların fışkırmaya başlaması, tufan için bir alâmet bu-lunmuştu. Müfessirlerin birçoğu bu görüştedirler. Bu tennür Küfe'de veya Şam'da ve-yahut Hint'te bulunuyordu.

2-Bundan maksat, suların yüksek bir mevkiden itibaren fışkırmış olmasıdır. Bu bir kinaye yoludur. Tennur'dan suların fışkırması gibi tasvir edilmiştir. Suların öyle gale-yana başlaması, ateşin, sıcaklığın, parlamaya, yayılmaya başlaması gibi sayılmıştır.

3-Tennur'dan maksat, yeryüzüdür. Yeryüzüne de tennür denilmiştir. Suların yerden fışkırması da onun galeyanından, her tarafa yayılmaya başlamasından ibarettir.

4-Bundan maksat. Fecrin doğusu ile sabah nurlarının, şafak ışıklarının etrafa yayıl-masıdır. Böyle bir andan itibaren gemiye binilmesi Emir olunmuş oluyor. Bu, İmamı Ali Hazretlerinden bir görüştür

5-Bundan maksat, Ebu Hayyan in tefsirinde beyan olunduğuna göre gemide suyun toplandığı mevkiidir. Bu yorum, geminin âdeta kazanlı olup içindeki kaynama suyun buharıyla hareket eder bir halde bulunduğunu gösteriyor. Gerçekte Hz. Nuh'un aldığı ilâhî bir vahiyden dolayı bugünkü buhar ile hareket eden gemiler gibi bir gemi mey-dana getirmiş olduğu gözden uzak tutulamaz. Tufandan sonra toplum hayatı uzun bir müddet felce uğramış birçok şeyler unutulmuş, bu mükemmel gemi de devam etme-yip unutulmuş olabilir. Bilâhare fennin ilerlemesiyle şimdiki buharlı gemiler de mey-dana getirilmiştir. Bilahare bu hususta kesin bir hüküm verilemez. Gerçek bilgi Allah katındadır.

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِيهَا وَمُرْسِيهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

41.Ve dedi ki: Onun içine yüzüp gitmesi ve durması anında da Allah Teâlâ'nın ismini anarak binin. Şüphe yok ki, Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ

Allah'ın İsmi ile Ona Binin Dedi Ve

(Ve dedi ki: Onun içine Allah Teâlâ'nın ismi ile binin) Ve Nuh Aleyhisselam, kendisine iman eden zatlara dedi ki: Allahın ismi ile gemiye binin

مَجْرِيهَا وَمُرْسِيهَا

Durması Ve Onun akıp gitmesi

(gitmesi ve durması anında da) Her iki vaziyetinde de Allah Teâlâ'nın ismini zikreterek o gemiye binin yani: Cenabı Hakkın ismini anarak veya Bismillah diyerek gemiye binin veyahut o geminin yürümesi de, durması da Cenabı Hakkın mukaddes ismine bağlı bulunduğu için artık korkmayın, o tufandan size bir zarar gelmez.

إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbette bağışlayandır Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbim gafurdur) günahları, hataları bağışlar, (rahimdir) kullarına merhameti çoktur. Onun bu af ve merhameti sayesinde ki. Ey müminler! Sizi bu felâketten, bu müthiş tufandan kurtararak selamete kavuşturacaktır.

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ

ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ

42.Ve gemi onları dağlar gibi dalgalar içinde götürüyordu. Ve Nuh, oğluna seslendi, o ayrı bir yere çekilmişti. Ey oğlum! Bizimle beraber bin ve kâfirler ile beraber olma dedi.

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ

Dağlar gibi Dalgalar içinde Onlarla Akıp gidiyordu O Ve

(Ve gemi onları dağlar gibi dalgalar içinde götürüyordu) evet O müminler de Allah'ın ismini zikrederek gemiye biniverdiler ve gemi onları dağlar gibi büyük, su üzerine yükselmiş olan dalgalar içinde götürüyordu. Sular en yüksek dağların üzerine yükselmişti.

وَنَادَى نُوحٌ نَبْنَهُ

Oğluna Nuh Seslendi Ve

(Ve Nuh, oğluna seslendi) Ve Nuh Aleyhisselam oğlu Kenan'a, diğer bir görüşe göre Sama seslendi onu tufandan kurtarmak istedi

وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ

Ayrı bir yerde İdi Ve

(o ayrı bir yere çekilmişti) o ise muhterem peygamber olan babasından ayrı bir yere çekilmişti babasının dinine tabi olmamış, onunla beraber gemiye binmemişti. Ve Nuh Aleyhisselam oğluna nida ederek dedi ki

يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ

Kâfirler ile Beraber Olma Ve Bizimle beraber Bin Oğulcuğum Ey

(Ey oğlum Bizimle beraber bin ve kâfirler ile beraber olma) Ey oğlum! Bizimle beraber gemiye gel bin Ve kâfirler ile din ve mekân itibarıyla beraber olma, eğer iman etmez, bizimle gemiye binmez isen helak olur gidersin.

قَالَ سَاوِيَ إِلَىٰ جِبَلٍ يَّعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

43.Dedi ki: Ben bir dağa sığınacağım, beni sudan korur. Nuh da dedi ki: Bugün Allah'ın emrinden koruyacak yoktur, onun merhamet ettiği müstesna. Ve ikisinin arasına dalga giriverdi de o boğulanlardan oldu.

قَالَ سَاوِيَ إِلَىٰ جِبَلٍ يَّعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ

Sudan Beni muhafaza edecek Bir dağa Sığınacağım Dedi ki

(Dedi ki Ben bir dağa sığınacağım, beni sudan korur) Ben bir dağa iltica edeceğim yüksek bir yere sığınacağım, o dağ beni sudan korur ben helak olmam.

قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ

Allah'ın Emrinden Bugün Koruyucu yoktur dedi ki

(dedi ki Bugün Allah'ın emrinden koruyacak yoktur) Nuh Aleyhisselam da ona dedi ki: Bugün Allah'ın emrinden azabından koruyacak yoktur o azaba bir şey mani olamaz, öyle dağa sığınmak seni o azaptan kurtaramaz.

إِلَّا مَنْ رَحِمَ

Merhamet etti O kimse ki Ancak

(Onun rahmet ettiği müstesna) Ancak Cenabı Hakkın merhametine kavuşanlar bu tufan felâketinden korunurlar, bundan kurtuluş için başka çare yoktur.

وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ

Dalga İkisinin arasına Girdi Ve

(Ve ikisinin arasına dalga giriverdi) Ve ikisinin arasına yani: Nuh Aleyhisselam ile onun emir ve tavsiyesini dinlemeyen oğlu arasına dalga giriverdi de o Hz. Nuh'un oğlu

فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

Boğulanlardan Böylece oldu

(böylece boğulanlardan oldu) diğer kâfirler gibi tufan dalgaları arasında helak olup gitti. Velhâsıl: Kenan, böyle cahilce bir iddiada bulundu, Cenabı Hakkın kudretini, azabını düşünmedi, muhterem pederinin nasihatini, ihtarını dinlemedi, kendisini ebedî bir felâkete uğratmış oldu. İşte hakkı kabul etmeyenlerin, faideli öğütleri dinlemeyenlerin akıbetleri. İsterse, kendileri soy bakımından en yüksek zatlara, ailelere mensup olsunlar. Yazıklar olsun bu gibi kıssalardan hisse almayanlara.

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكُمْ وَيَا سَّمَاءُ اقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ

عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

44.Ve denildi ki: Ey Yer! Suyunu yut ve ey gök açıl. Ve su kesildi ve iş bitirilmiş oldu. Gemi de Cudi dağı üzerine yerleşti. Ve zalimler olan kavim için uzaklık olsun denildi.

Bu mübarek ayetler, tufanın sona erip kâfirlerin helak olduklarını, Hz. Nuh'un oğlu hakkındaki yalvarışını ve verilen ilâhî cevabı, Hz. Nuh'un da Allah'ın affına sığındığını beyan buyurmaktadır.

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكُمْ وَيَا سَّمَاءُ اقْلَعِي

Tut Gök Ey Ve Suyunu Yut Yer Ey Denildi ki Ve

(Ve denildi ki: Ey Yer! Suyunu yut ve ey gök açıl) tufanın meydana gelmesini ve kâfirlerin helakini müteakip Allah tarafından denildi ki Yani: İlâhî irade tecelli etti ki: ey yer yut içlerine çek ve ey gök sen de suyunu tutuver, yağmurların sona ersin

وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ

İş Bitirilmiş oldu Ve Su Kesildi Ve

(Ve su kesildi ve iş bitirilmiş oldu) yani: Kâfirlerin, helaki, müminlerin de kurtuluşu hakkındaki Allah'ın vaadi yerine getirilmiş bulundu. Veya Allah'ın emri ve takdiri tamamıyla ortaya çıktı

وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودَىٰ

Cûdî'nin Üzerine Yerleşti Ve

(gemi de Cûdî dağı üzerine yerleşti) orada durup kaldı. Cudi dağı ise Musul civarında veya Şam'da veya Âmirdeki bir dağdan ibarettir.

وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğu Uzaklık olsun Denildi Ve

(Ve zalimler olan kavim için uzaklık olsun denildi) Allah tarafından veya Hakkın emriyle melekler veya Hz. Nuh tarafından zalimler olan kavim için uzaklık helak, rahmetten mahrumiyet olsun denildi. Çünkü ilâhî dini tanımayan, kendi haklarında pek hayrı tavsiye edici olan bir Peygamberin öğütlerini red eden bir kavim, pek zalim kimseler olduklarından dolayı böyle bir akibete lâıyk olmuştu. Öyle ıslah edilmeleri mümkün olmayan zalimler aleyhine olan bir dua ise hikmet gereği ve faydalı olduğundan caiz bulunmuştur.

&-Rivayete göre, Nuh Aleyhisselam, Recep ayının onuncu günü gemiye binmiş, Muharrem'in onuncu günü gemiden inmiş ve Cenabı Hakka şükür için o gün oruç tutmuştur. Bundan dolayı Muharrem'in onuncu günü oruç tutmak bir sünnet bulunmuştur.

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ

الْحَاكِمِينَ

45.Ve Nuh Rabbine seslendi de dedi ki: Ey Rabbim! Şüphe yok, oğlum benim ailemdendir ve muhakkak ki, senin vadin haktır ve hâkimlerin hâkimi sensin.

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي

Benim ailemdendir Oğlum Şüphesiz Rabbim Sonra dedi ki Rabbine Nuh Nida etti Ve

(Ve Nuh Rabbine seslendi Sonra dedi ki: Ey Rabbim Şüphe yok, oğlum benim ailemdendir) Ey Rabbim! Şüphe yok ki, oğlum Kenan da benim ailemdendir o da benim bakmakla yükümlü olduğum kimseler cümlesindendir.

وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ

Haktır Senin vadin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin vadin haktır) Beni ve ailemi kurtaracağını da vaad buyurmuş idin, artık hikmet nedir ki, oğlum kurtuluşa eremedi: Senin vadin ise kesin doğrudur, ondan dönmek olamaz.

وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ

Hükmedenlerin En hakimisin Sen Ve

(ve hâkimlerin hâkimi sensin) Ve Ey Rabbim! Hâkimlerin en hâkim'i sensin çünkü sen bütün hâkimlerin en âdili, en âlimisin. Ve sen hikmet sahiplerinin en ziyade hikmet ile vasıflanandır. Artık şüphe yok ki, bu kurtuluşa ulaşmamak da bir hikmete dayanmaktadır.

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ

عِلْمٌ إِنِّي أَعْطُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

46.Buyurdu ki: Ey Nuh! O muhakkak senin ailenden değildir. Şüphesiz ki o Salih olmayan bir iştir. Artık hakkında bilgi olmayan bir şeyi benden sorma. Muhakkak ki, ben sana cahillerden olmayasın diye öğüt veririm.

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ

Senin ailenden Değildir Şüphesiz o Nuh Ey Buyurdu ki

(Buyurdu ki Ey Nuh O muhakkak senin ehlinden değildir) O kurtuluşa ermemiş oğlun o senin ailenden sayılamaz. Yahut o, gemiye kendilerini bindirmek için sana Emir ettiğim ailenden değildir. Çünkü o, kâfir olduğu için senin ailenden istisna edilmiştir.

إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ

Salih Olmayan Bir ameldir Şüphesiz o

(Şüphesiz ki, o salih olmayan bir iştir) Yani: Onun hareketi doğru ve takdire lâayık bulunmamıştır. Yahut o Salih bir amel sahibi değildi. Bu cihetle o senin ailenden olma şerefini kaybetmiştir. Çünkü insanlar arasındaki akrabalık ve yakınlığın asıl sebebi, din birliğidir. Bu bir manevî yakınlaşmadır. Allah'ın dinine bağlanma ve ona uyma hususunda birlik olanlar, biri birinin yakınıdır, dostudur. Aralarında manevî bir yakınlık, bir din kardeşliği vardır. Müminler ile kâfirler arasında ise hakikî bir alâka mevcut değildir. Bundan dolayı bir ailenin fertleri aynı dine mensup, aynı terbiye ile vasıflanmış olmadıkça aralarında hakiki, Allah katında makbul bir yakınlık mevcut olmuş olamaz. İşte Hz. Nuh ile soyca oğlu arasındaki vaziyet, bunu göstermektedir.

فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Senin için Yoktur O şeyi ki Öyleyse benden isteme

(Artık hakkında bilgi olmayan bir şeyi benden sorma) Artık Ey Nuh Aleyhisselam hakkında bilgin olmayan meydana gelmesi sevap, hikmete uygun olup olmadığı sen-ce meçhul bulunan, kesin olarak bilinmeyen herhangi bir şeyi benden isteme. Kısacası Kenan da küfür içinde bulunduğu için onun kurtuluşa ermesi hikmete aykırı olduğundan artık bir baba şefkatinin eseri olarak onun neden kurtulmadığını sormaya mahal yoktur,

إِنِّي أَعْظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Cahillerden Omandan Seni sakındırırım Şüphesiz ben

(Muhakkak ki, ben sana cahillerden olmayasın diye öğüt veririm) taki: Cahiller gibi uygun olmayan suallerde bulunmayasın.

&-Allah'ın bu emri Hz. Nuh hakkında ilâhî bir lütfün tecellisi demektir. Çünkü Peygamberler haddizatında masumdurlar. Onlar günah işlemezler. Bundan dolayı Hz. Nuh'un sorduğu bu soru, bir günah değildir. Belki daha üstün ve daha mükemmel olanı terk etmek kabilindendir. Veya içtihiadındaki bir hatadan ibarettir. Oğlunun mümin olduğunu zannetmesinden doğmuştur. İşte bu ayeti kerime de Hz. Nuh'un böyle daha faziletli ve mükemmel olanı, yani soru sormamayı terk etmiş olduğuna veya içtihiad ve kanaatinde isabet edememiş bulunduğu bir tembihten ibaret bulunmuştur, bu büyük bir öğütten bir hayrı tavsiye etmekten başka değildir. Meseleyi Allah'ı Teâlâ hazretleri Peygamberi şahsında bizlere duyurmak dan ibarettir yani ey kullarım sizlerde kâfir olan yakınlarınız da olsa onlar hakkında kurtuluş ve rahmet temennisinde bulunmayın demektir.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي

أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

47.Dedi ki: Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgim olmayan bir şeyi sormaktan şüphe yok ki, ben sana sığınırım ve eğer benim için mağfiret etmez ve beni esirgemezsen ben ziyana uğrayanlardan olurum.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Benim için Yoktur O şeyi ki İstemekten Sana Sığınırım Doğrusu ben Rabbim Dedi

(Dedi ki: Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgim olmayan bir şeyi sormaktan şüphe yok ki, ben sana sığınırım) Bu ilâhî vahiy üzerine Hz. Nuh Aleyhisselam da

Dedi ki: Ey Rabbim! Meydana gelmesinin bir hikmet gereği olduğunu bilmediğim veya doğru olduğuna bilgim bulunmayan veyahut doğru olup olmadığına muttali bulunmadığım bir şeyi senden sormaktan böyle bir sualde bulunmaktan sana sığınırım beni öyle bir sualden koru.

وَالَا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي

beni esirgemez isen Ve Beni Eğer bağışlamaz isen Ve

(ve eğer benim için mağfiret etmez ve beni esirgemez isen) yani benden sâdır olan yersiz bir sualden dolayı beni bağışlamaz isen tövbemi ve özrümü kabul etmek suretiyle bana merhamet de bulunmaz isen

أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Olurum

(ben ziyana düşenlerden olurum) zarar ve ziyana, manevî mesuliyete uğrayanlardan olurum

&-Bu ayeti kerime, bütün insanlık için bir uyanma dersi vermektedir. Masum her yönüyle Allah'ın lutfuna kavuşmuş olan yüce bir peygamber, zelle kabilinden olan yersiz bir sualinden dolayı böyle Cenabı Hakka sığınarak ondan bağış ve rahmet niyazında bulunursa. Artık günahkâr olan biz insanlar, birçok kusurlarımızdan dolayı ne kadar pişmanlıkta bulunmalıyız, ne kadar tövbe edip af dileyerek Allah Teâlâ'nın af ve bağışına sığınmalıyız. Artık bunu düşünmeli, buna göre hareketimizi, ıslaha ve tanzime çalışmalıyız. Ve Başarı Allah tandır.

قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

48.Buyruldu ki: Ey Nuh! Bizden bir selâm ile ve senin üzerine ve seninle beraber olanlardan doğacak ümmetler üzerine birçok bereketler ile gemiden in. Ve birtakım milletleri de ileride fâidelendireceğiz, sonra onlara bizden acıklı bir azap dokunacaktır.

Bu mübarek ayetler, Hz. Nuh ile kendisine tabi olan müminlerin gemiden tam bir selâmet ve bereketle yeryüzüne indiklerini ve bir nice kavimlerin Allah'ın azabına uğradıklarını bildirmektedir.

قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا

Bizden Bir selam ile in Nuh Ey Buyruldu ki

(Buyruldu ki: Ey Nuh Bizden bir selâm ile in) Allah tarafından Denildi ki: Ey Nuh! Bizden bir selâm ile bir emniyet ve selâmet ile in

وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ

Seninle beraber O kimseden ki Ümmetler üzerine Ve Senin üzerine Bereketle Ve

(ve senin üzerine ve seninle beraber olanlardan doğacak ümmetler üzerine birçok bereketler ile gemiden in) Birçok bereketler ile gemiden veya dağdan düz yeryüzüne in yani: Ey Nuh! Yeryüzünün bütün sular içinde bulunmasından ve orada yaşımanın, bitkiler ve hayvanlar adına bir şey kalmadığından dolayı müşkül olduğunu düşünerek endişede bulunma. Sana ve sana tâbi olanlara ve kıyamete kadar iman edenlere emniyet, selâmet ve sürekli olarak çeşitli rızıklar verilecektir.

&-Bu, Hz. Nuh'un tövbesinin kabulüne ve kendisinin ziyandan kurtularak çeşitli ilâhî lütuflara kavuşması için bir müjde mahiyetinde bulunmuştur.

وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ

Onları faydalandıracağız Ümmetler ki Ve

(Ve bir takım ümmetleri de ileride fâidelendireceğiz) Onlardan ve senin zürriyetinden dünyaya gelecekler, yeryüzünde yaşayacaklar, faidelere, servetlere kavuşacaklardır. Fakat onlar mümin olmayacaklarından dolayı

ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Bizden Onlara dokunacaktır Sonra

(sonra onlara bizden acıklı bir azap dokunacaktır) Onlar ahiret de şiddetli cehennem azabına uğrayacaklardır, dünyadaki varlıkları kendilerine faide verme-yecektir. Gerçekten de Hz. Nuh'tan sonra yeryüzünde yine insanlık kitlesi gelişip çoğalarak yayılmaya başlamış, kendilerine birçok Peygamberler gönderilmiş, buna rağmen büyük bir kısmı Allah'ın dininden ayrılarak küfür içinde yaşamış ve yaşa-makta bulunmuştur. İşte bütün bunların hepsi de ahiret de pek acıklı bir azaba uğra-yacaklardır. Hatta bir kısmı dünyada da çeşit çeşit azaplara, felâketlere uğramış-lardır, İnsanlık tarihi, buna şahittir.

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا

فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

49.İşte bu, gayip haberlerindendir. Bunu sana vahiy ediyoruz. Bunu ne sen ve ne de kavmin bundan evvel biliyordunuz. Artık sabret. Şüphe yok ki akıbet sakınanlar içindir.

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ

Sana Onları vahyedyoruz Gayp Haberlerindendir Bunlar

(İşte bu, gayip haberlerindendir. Bunu sana vahiy ediyoruz) İşte bu Nuh Aleyhisselam'ın kıssası, onun ve kavminin hakkındaki haber gayip haberlerindendir. Diğer haberler gibi gelişigüzel, herkesçe bilinen haberlerden değildir. Bu Nuh Aleyhisselam ile kavmi hakkındaki haberi sana vahiy ediyoruz Kuran'ı Kerim vasıtasıyla bildiriyoruz

مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا

Bundan Önce Ne kavmin Ve Sen Onları biliyorsun Değildin

(Bunu ne sen ve ne de kavmin bundan evvel biliyor değil idiniz) yani Kuran'ın inmesinden önce Nuh Aleyhisselam'a ait bu kıssayı hadiseyi bilir değildiniz Gerçekten tufan hadisesi, insanlar arasında meşhur ise de onun ayrıntılarına, meydana gelmesinin sebeplerine ve diğer ayrıntılarına vâkıf değildiler. Bunlar gayip kabilinden bulunuyordu. Özellikle Resuli Ekrem hikmet gereği ümmi idi, kavmi de dünya tarihini bilmekten mahrum kimseler bulunuyordu. Bu sebeple de böyle bir kıssadan haberleri yok idi. Sonra Cenabı Hak, Kuran'ı Kerim vasıtasıyla Peygamber Efendimizi ve onun ümmetini bunlardan ayrıntılı olarak haberdar buyurmuştur.

فَاصْبِرْ

(Artık sabret) Ey Yüce Peygamber! Sabret sana iman edenler de sabretsinler. Bir takım kâfirlerin eza ve cefasına karşı tahammül gösteriniz. Risaletini tebliğden geri durma, geçici bir eza ve cefa ya katlan. Nitekim Nuh Aleyhisselam da böyle eziyetlere, üzüntülere karşı sabır etmiş idi.

إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerinindir Akıbet Şüphesiz

(Şüphe yok ki, akıbet sakınanlar içindir) Dünyada zafere ulaşmak, ahirette de kurtuluş ve selâmete kavuşmak, küfürden ve günahlardan sakınan kullar için vaad olunmuştur.

&-Bu Kuran'ı açıklamalar, Resuli Ekrem için bir teselli ve müjdeyi içermektedir. Gerçekte Resuli Ekrem bu nimetlere kavuşmuştur. Yayıdığı İslâm dini de kıyamete kadar devam edip insanlık âlemine nurlar saçacaktır. Kuranı Kerim'de bu gibi Peygamberlere ait kıssaların bir kısım sürelerde tekrar tekrar beyan buyrulması çeşitli hikmetlere faydalara dayanmaktadır. Bununla beraber bu kıssaların çoğu çeşitli usul ile başka başka ilâveler, mevzular ile bildirilmiş, Kuranı Kerim'in bir söz mucizesi olduğu bu şekilde de tecelli etmiştir. Sonra Resuli Ekrem, vakit vakit birçok cemaatler ile temas-

ta bulunuyor, onlara icabına göre Peygamberlerin hayat tarihlerinden bahse lüzum görülüyordu. Bu sebeple de bu kıssalar tekrar ederek beyan buyrulmuştur.

&-Bir de Peygamber devrindeki kâfirler, kâh ilâhî azabın kâfirlerin başına geleceğini inkâr ediyorlardı, kâh da dindar olanlara karşı pek vahşîce hareketlere cüret gösteriyorlardı. Artık evvelki Peygamberlerin de onlara inananların da böyle inkârlar, eziyetler karşısında kalmış oldukları beyan buyrularak Resuli Ekrem'e ve onun dinine girmiş olan Müslümanlara tarihî örnekler gösterilmiş, teselli vermek hususu temin buyrulmuştur.

&-Eğer bu kıssalara, bu ibret alınacak olaylara, bir kere yer verilmiş olsa idi, bu kadar nazarı dikkati celp edemeyeceği cihetle Kuranı Kerim'in inişindeki hikmete faydaya da uygun olamazdı. Bundan dolayı Kuranı Kerim'deki bazı ayetlerin, kıssaların böyle tekrar etmesi daha birçok hikmetleri, faideleri içermektedir.

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِن أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ

50.Ad kavmine de kardeşleri Hud'u Peygamber gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet ediniz, sizin için ondan başka hiçbir mabut yoktur. Sizler ise iftira edenlerden başka değilsiniz.

Bu mübarek ayetler de Hud Aleyhisselam'ın kıssasını içermektedir. O Yüce Peygamberin kavmini Allah'ın birliğine ve af dileyerek tövbeye davet buyurmuş olduğunu bildirmektedir. Ve onlardan bir mükâfat beklemediğini ve kendisinin de bu emirlere uyduğu takdirde büyük nimetlere, kuvvetlere kavuşacaklarını onlara bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا

Hud'u Kardeşleri Ad kavmine Ve

(Ad kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik) Ad kavmine de soy bakımından kardeşleri Hud'u Peygamber gönderdik onları Allah'ın dinine davet etmekle görevlendirdik

قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a ibadet edin Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim Allah'a ibadet ediniz) Hz. Hud, onlara dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet ediniz yalnız onu mabut biliniz, ondan başkasını ona ibadette ortak edinmeyin

مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için Yoktur

(sizin için ondan başka hiçbir mabut yoktur) ilahınız ancak odur. Bu taptığınız putlar, taşlardan ibarettir, size ne zarar ve ne de faide veremez. Bütün kâinat Yüce bir Yaraticının, Yüce bir Mabudun varlığını gösterip dururken artık öyle adi, yaratılmış şeyleri nasıl mabut tanıyabilirsiniz?

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ

İftira edenler Ancak Siz değil

Sizler ise iftira edip duruyorsunuz) Bu hareketinizle, böyle yaratıklara ibadet etmenizle veya bu putlara ibadet etmenizi Cenabı Allah emir etmiştir demenizle o Yüce Yaraticıya iftira edenlerden başka bir şey değilsiniz siz yalancı, iftiraya düşkün kimse-lerden bulunmaktasınız.

&-Hud Aleyhisselam, Ad kabilesinden ve Nuh Aleyhisselam'ın zürriyetinden bir zat idi. Ad kabilesi ise Araplardan olup Yemen nahiyesinde otururlardı. Bu sebeple Hz. Hud, soyca Ad kabilesinin kardeşi bulunmuştur. Böyle bazı Peygamberlerle kavimleri arasında bir kardeşlik bulunmuş olduğunun Kuranı Hâkim de beyan buyrulması bir fayda ve hikmeti içermektedir.

Şöyle ki: Peygamber olan bir kardeşin hâli, tavırları kardeşleri arasında bilinmektedir. Artık fazilet ve olgunluğun bir örneği olduğu görülüp duran bir kardeşin

nasihatları nasıl olur da kabul edilmez, nasıl olur da sözleri inkâr edilerek kendisine karşı düşmanlık gösterilebilir ve gücenilir? Böyle bir hareketin doğru olmayacağına bu tabir ile işaret edilmiş oluyor. Bir de bu tabir, Resulü Ekrem'in kavmi için bir işaret ve irşadı taşımaktadır.

Şöyle ki: Kureyş topluluğu kendi kabilelerinden bir mübarek fert olan Hz. Muhammed'in Aleyhisselam kendilerini dine davet etmekle emir olunmuş bir Peygamber olduğunu uzak görmüşlerdi. Bundan dolayı Kur'anı Kerim'de buyurmuş oluyor ki: Hud, Salih gibi bir kısım Peygamberler de kendi kavimlerinden birer fert iken, aralarında soyca kardeşlik var iken o kavimlere Peygamber gönderilmişlerdi. Artık Hz. Muhammed'in kavmine ve diğer kavimlere Peygamber gönderilmesi neden uzak görülsün? İşte böyle bir yanlış düşünce, bu kardeşlik tabiriyle giderilmek istenilmiştir.

يَا قَوْمَ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ

51.Ey kavmim! Onun üzerine sizden bir mükâfat istemiyorum. Benim mükâfatını ancak beni yaratmış olana aittir. Siz hâlâ akıllıca düşünmeyecek misiniz?

يَا قَوْمَ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا

Bir ücret Ona karşı Sizden istemiyorum Kavmim Ey

(Ey kavmim Onun üzerine sizden bir mükâfat istemiyorum) Ey kavmim! Ben o sizi Allah'ın dinine davet vazifesini yerine getirmemden dolayı sizden bir mükâfat istemiyorum sizden şahsî bir faide beklemiyorum ben sırf Allah rızası için hak dine davete çalışıyorum

إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي

Beni yarattı O zata aittir ki Ancak Benim ücretim değildir

(Benim mükâfatım ancak beni yaratmış olana aittir) benim mükâfatım beni lâıyk olduğum sevaplara, nimetlere kavuşturan ancak beni yaratmış olana aittir yoksa sizlere ait değildir.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Siz hâlâ akıllıca düşünmeyecek misiniz?) Ey kavmim! Siz hâlâ akıllıca düşünmeyecek misiniz? Siz bu hakikati hiç tefekkür etmez misiniz? Siz hakkı batıldan, sevabı hatadan ayırmaya çalışmaz mısınız? Nedir bu sizdeki bu kadar gaflet ve cehalet? Evet. Mübarek Peygamberler, ümmetlerine bu yolda hitap etmişler, kendilerinden şahsî bir menfaat beklemeleri düşüncesini gidererek sırf kutsî vazifelerini Allah rızası için yerine getirmeye çalıştıklarını bildirmişlerdir.

وَيَا قَوْمَ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً

إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

52.Ve ey kavmim! Rabbinizden af dileyin. Sonra ona tövbe edin ki, üzerinize semanın feyzini yağmurunu bol bol göndersin ve sizin kuvvetinizi kuvvet ilâvesiyle arttırsın ve günahkârlar olarak yüz çevirmeyiniz.

وَيَا قَوْمَ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ

Rabbinizden Mağfiret dileyin Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim Rabbinizden af dileyin) Ve ey kavmim! Artık uyanınız, kusurlarınızı anlayınız Rabbinizden af dileyiniz ona iman ederek ondan af ve bağış dileyiniz

ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

Bol bol Üzerinize Göğü Göndersin Ona Tövbe edin Sonra

(Sonra ona tövbe edin ki, üzerinize semanın feyzini yağmurunu bol bol göndersin) başkalarına ibadette bulunmuş olduğunuzdan dolayı pişmanlık göstererek tövbe bekâr olunuz ki O Kerem Sahibi Yarattıcı, sizlerin üzerinize semanın feyzini rahmetini yağmurlarını bol bol göndersin arazinizi büyütüp geliştirsın,

وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ

Gücünüze Bir güç Size katsın Ve

(ve sizin kuvvetinizi kuvvet ilâvesiyle arttırsın) sizi kat kat kuvvetlere, yiğitliğe, ululuğa erdirdi veya çokça mal ve servete kavuşturdu.

وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

Günahkarlar olarak Yüz çevirmeyin Ve

(ve günahkârlar olarak yüz çevirmeyiniz) Ve siz günahkârlar müşrikler olarak dönüp gitmeyiniz benim verdiğim nasihatlerden yüz çevirmeyiniz onları kabul ediniz, o cahilce hareketlerde ısrar edip durmayınız.

&-Rivayete göre Hud Aleyhisselam'ın kavmi pek geniş araziye sahip idiler, başka kavimlere karşı da faza bir kuvvete, üstünlüğe sahip bulunuyorlardı. Küfürleri yüzünden üç sene kadar yurtlarına yağmurlar yağmamış, kıtlık ve pahalılık yüz göstermişti. Kadınları çocuk doğuramaz olarak nesilleri kesilmeğe yüz tutmuştu, İşte bu sırada Hz. Hud, onlara böyle bir nasihat da bulunmuş, Cenabı Hakka samimi olarak ibadet ve itaat sayesinde yeniden nimetlere, kat kat kuvvetlere kavuşacaklarını kendilerine bildirmişti.

&-Bu mübarek ayetler gösteriyor ki: Cenabı Hakkın dinine riayet edilmesi, günahlardan dolayı tövbe kâr olup bağışlanma isteğinde bulunulması, kurtuluş ve selâmete kuvvet ve yükselmeye vesiledir. Artık maddî ve manevî kurtuluşunu, yükselmesini isteyen bir kavim için bundan başka çare yoktur.

قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ

بِمُؤْمِنِينَ

53.Dediler ki: Ey Hud! Sen bize açık bir delil ile gelmedin ve biz de senin sözünden dolayı kendi tanrılarımızı terk edici değiliz ve sana inanan kimseler de değiliz.

قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ

Apaçık bir delil Bize getirmedin Hud Ey Dediler ki:

(Dediler ki: Ey Hud! Sen bize açık bir delil ile gelmedin) Ad kavmi Hz. Hud'un nasihatlerini dinlemediler, bilâkis onun peygamberliğini ve gösterdiği mucizeleri inkâr ederek, dediler ki: Ey Hud! Sen bize açık bir delil ile gelmedin sen Peygamber olduğuna dair olan iddianı ispat edecek bir delile sahip değilsin

وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ

Sözünden dolayı ilahlarımızı Terk ediciler Biz değiliz Ve

(ve biz de senin sözünden dolayı kendi tanrılarımızı terk edici değiliz) ve senin sözünden dolayı tanrılarımızı kendilerine tapındığımız putları terk edici değiliz yolumuzda sabit kalacağız.

وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

İman edenler Sana Biz değiliz Ve

(ve sana inanan kimseler de değiliz) Ve Dediler ki: Ey Hud! Biz sana inanan kimseler de değiliz biz senin Peygamber olduğunu asla tasdik etmeyiz.

&-Bu kavim, böyle küfürlerinden ayrılmadılar, Hz. Hud'un gösterdiği mucizeleri inkâr eylediler, onların öyle tapındıkları şeyin kimseye bir faide veya zarar verebilmek kabiliyetinde olmadığına her sağduyu sahibi hükmederken o kavim onlara tapınmaktan kendilerini alamadılar.

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرِيكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ

مِمَّا تُشْرِكُونَ

54.Biz demeyiz, ancak deriz ki seni tanrılarımızdan bazısı fena bir şekilde çarpmıştır. Dedi ki: Ben şüphesiz Allah Teâlâ'yı şahit tutuyorum ve siz de şahit olunuz ki, ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden muhakkak uzağım.

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ

Fenalıkla İlahlarımızdan Bazısı Seni çarpmış Ancak Biz demeyiz

(Biz demeyiz, ancak deriz ki seni tanrılarımızdan bazısı fena bir şekilde çarpmıştır) yani: Sen tanrılarımıza tapmaktan bizi men ettiğin, için, onların aleyhinde söz söylediğin için onlardan bazıları sana fena bir şekilde çarparak senin aklını bozmuş, seni deli etmiştir. Bu kavmin böyle ahmakça iddialarına karşı,

قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ

Allah'ı Şahit tutuyorum Şüphesiz ben Dedi ki

(Dedi ki: Ben şüphesiz Allah Teâlâ'yı şahit tutuyorum) Hz. Hud da dedi ki: Ben şüphesiz kendi hakkımda Allah Teâlâ'yı şahit tutuyorum benim bir Peygamber olduğuma o şahit dir,

وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

Şirk koşuyorsunuz O şeylerden ki Uzağım Muhakkak ben Şahit olun ki Ve

(ve şahit olun ki muhakkak ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden uzağım) evet sizde benim hakkımda şahid olun ki ben sizin Cenabı Hakka ortak koştuğunuz şeylerden beriyim ben onların mabutluk vasfına sahip olmadıklarını bilir, onlardan uzak bulunurum.

مِنْ دُونِهِ فَكِدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ

55.Ondan başka, artık hepiniz bana karşı istediğiniz tuzağı kurunuz, sonra bana asla mühlet vermeyiniz.

مِنْ دُونِهِ فَكِدُونِي جَمِيعًا

Hep beraber Artık bana tuzak kurun Bundan başka

(Ondan başka, artık hepiniz bana karşı istediğiniz tuzağı kurunuz) Ey kavmim! Ben o putlarınızdan uzak bulunmaktayım ki, Yani: Siz o putları Cenabı Hakka ortak koşuyorsunuz, ben isem onlardan uzağım. Onlar hâşâ Allah'a ortak olamazlar, onlara, ibadet asla caiz değildirler. Artık hepiniz bana karşı istediğiniz tuzağı kurunuz benim helakim için siz ve putlarınız toptan bu işi ellerinizden geleni yapmaya çalışınız

ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ

(sonra bana asla mühlet vermeyiniz) yani: Bana bir mühlet vermeyiniz, yapmak istediğiniz düşmanlığı hemen yapmağa çalışınız.

&-Hz. Hud'un kavmine böyle korkusuzca hitap etmesi, kendisinin Allah'ın korumasına mazhar olduğunu beyandan ibarettir ki, bu onun için büyük bir mucize demektir. Çünkü kavmi arasında yalnız başına olduğu halde onlardan asla korkmamış Hak Teâlâ'ya itimat ile onlara böyle bir teklifte bulunmuş, onların da taptıkları şeylerin aciz, kendisine cinnet gibi, vesaire gibi bir zarar vermeğe kaadir olmadıklarını göstermiştir.

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

56. Şüphe yok ki, ben, benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah Teâlâ'ya tevekkül ettim. Hiçbir hareket sahibi canlı yoktur ki, illâ onun perçeminden tutan o'dur. Muhakkak ki, benim Rabbim dosdoğru bir yol üzerinedir.

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ

Rabbinizdir Ve Rabbim Allah'a Tevekkül ettim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki: Ben, benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah Teâlâ'ya tevekkül ettim) Hz. Hud, Aleyhisselam kavmine karşı böylece hitap etti işlerini O Yüce

Yaratıcıya ısmarlayarak ona itimat da bulundum. Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah Teâlâ'ya tevekkül ettim dedi

مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ أَخَذَ بِنَاصِيَتِهَا

Onun perçeminden Tutandır O İlla Hiçbir hareket sahibi canlı Yoktur ki

(Hiçbir hareket sahibi canlı yoktur ki, illâ onun perçeminden tutan o'dur) onun sahibi ve yöneticisi ancak o'dur O Yüce Yaratıcıdır. Onun izni, takdiri olmadıkça hiçbir mahlûk başkasına bir zarar, bir faide veremez. Bütün yaratıklar, Cenabı Hakkın kudret eli altındadırlar.

إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol Üzerinedir Rabbim Şüphesiz

(Muhakkak ki, benim Rabbim doğru yol üzerinedir) yani: O bütün Kâinatın Yaratıcısı olan Allah Teâlâ hak ve adalet yoluna sahiptir. O hiçbir kimseye zulüm etmez, inanan ve iyilik edenleri o güzel hallerinden dolayı mükâfatlara kavuşturur. Kâfir, isyankâr olanları da kendi kötü hallerinden dolayı cezaya uğratar. Yoksa hiçbir kulu hakkında hâşâ zulüm etmez. Ey inkârcı kavmim! Siz de Allah'ın kahrına uğrarsanız o sizin bu fena amellerinizin, kanaatlerinizin bir cezasından başka bir şey değildir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ

57.Artık siz yüz çevirir iseniz, ben size kendisiyle gönderilmiş olduğum şeyi muhakkak ki, tebliğ ettim. Ve Rabbim sizden başka bir kavmi sizin yerinize getirir ve siz ona hiç bir şey ile zarar veremezsiniz. Şüphe yok ki, Rabbim her bir şey üzerine gözeticidir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ

Size Kendisiyle Gönderildim O şeyi ki Size tebliğ ettim Artık gerçekten Artık eğer yüz çevirir iseniz

(Artık siz yüz çevirir iseniz, ben size kendisiyle gönderilmiş olduğum şeyi muhakkak ki, tebliğ ettim) Hz. Hud, kavmine şöylece de ihtarda bulundu: Artık Ey Kavmim! Siz yüz çevirir iseniz Benim nasihatlerimizi dinlemez de kaçırırsanız ben peygamberlik vazifemi yerine getirdim. Artık bütün mesuliyet size aittir. Çünkü siz beni yalanlamakta, hakkı kabulden kaçınmakta ısrar edip duruyorsunuz.

وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ

Sizden başka Bir kavmi Rabbim Yerinize getirir Ve

(Ve Rabbim sizden başka bir kavmi sizin yerinize getirir) yani: Siz böyle küfrünüzde ısrar edip durunca hakkınızda Allah'ın kahrı tecelli eder. Cenabı Hak sizi helak ederek sizin yurdunuzu, servet ve zenginliğinizi başka bir kavme nasip eder ki, o kavim, Allah'a inanan ve O'nu birleyendir

وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا

Bir şey ile Ona zarar veremezsiniz Ve

(Ve siz ona hiçbir zarar veremezsiniz) O Yüce Yaratıcıya ortak koşmakla ve diğer hareketlerinizle asla zarar veremezsiniz siz ancak kendi nefsinizi zarara uğratmış olursunuz.

إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ

Gözetendir Şeyin Hepsini Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbim her bir şey üzerine gözeticidir) her şeyi korumaya, görüp gözetmeye Kâdirdir. Bundan dolayı bütün kullarının amellerini bilir. Hiçbir şey onun ilim dairesinden ve himayesinden hariç olamaz, dilediği şeyleri helakten korur ve dilediği şeyleri de helak edebilir. Buna inancımız tamdır.

&-İşte Yüce Peygamberlerin ve onların mirasçıları olan iman ve irfan sahiplerinin vazifeleri, böyle insanları irşada, ikaza çalışmaktır, hak yolunda fedakârlık gösterip halkı

uyandırmaya, aydınlatmaya gayret göstermekten geri durmamaktadır. Bu hususta başkalarından korkmayıp Cenabı Hakka sığınarak hikmet sahibine yakışır tarzda ve hayrı tavsiye edici şekilde hareket etmektir, Allah'ın dininin her tarafa yayılmasına hizmette bulunmaktadır, İşte Hz. Hud'un kavmine karşı olan bu hitabeleri de bizler için uyulması gereken bir örnek mahiyetinde bulunmaktadır. Hakkı kabulden kaçınanların korkunç akıbetleri de şöylece beyan buyrulmaktadır.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

58.Ne zaman ki emrimiz geldi, Hud'u ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet ile kurtardık ve onları ağır bir azaptan da kurtardık.

Bu mübarek ayetlerde Cenabı Hakkın Hud kavmini helak ettiğini Hud Aleyhisselam ile ona iman edenleri de dünyevi ve uhrevi kurtuluşa erdirdiğini bildirmektedir. O helak olan kavmin ise ne kadar inkârcı, asi, zorbacılara tâbi kimseler bulunduğunu ve o kavmin bu dünyada lanete hedef olup Allah'ın rahmetinden uzak bulunmuş, olduğunu gözler önüne sermektedir.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا

Emrimiz Geldi Ne vakit ki Ve

(Ne zaman ki emrimiz geldi)Ad kavmi Hz. Hud'un tebligatını kabul etmeyip, küfürlerinden dönmediler. İşte Allah celle celaluhu hazretleri buyuruyor ki Ne zaman ki emrimiz Üzerlerine geldi azabımız onları kuşattı, o azap onları helak edip gitti

نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

Bizden Bir rahmetle Beraberinde İman ettiler O kimseleri ki Ve Hud'u Kurtuluşa erdirdik

(Hud'u ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet ile kurtardık) evet O Yüce Peygamberi ve onunla beraber iman etmiş olanları ise kurtardık haklarında tecelli eden ilâhî bir lütuf ile onları o kavme gelen azaptan koruduk.

&-Bu onların haklarında büyük bir ilâhî koruma idi. Çünkü bir muhite bir azap, bir musibet gelince çok kere bundan müminler de, kâfirler de zarar görürler. Ad kavmine gelen azaptan ise Allah'ın bir lütfü olarak müminler asla zarar görmemişlerdir.

وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

Şiddetli Bir azaptan Onları kurtardık Ve

(ve onları ağır bir azaptan da kurtardık) O müminleri çok ağır çirkin, şiddetli bir azaptan da kurtardık ki, o da ahiret azabıdır. Diğer bir yoruma göre de buyrulmuş oluyor ki: Cenabı Hak, müminleri hem kâfir olan Ad kavminin tecavüzlerinden, kötü muamelelerinden kurtardı, hem de o kavmin helakine sebep olan şiddetli bir rüzgârın tesirinden korunmuş oldu.

&-Tefsirlerde yazılı olduğu üzere Ad kavmini mahveden rüzgâr pek şiddetli ve pek sıcak imiş. Yedi gün devam etmiş sekizinci gün onları helak eylemiş idi. Bu rüzgâr çarptığı her kuvvetli, iri kâfiri adeta çam ağacı gibi yerlere deviriyordu veya bu rüzgâr onların ağızlarından, burunlarından giriyor, aşağılarından çıkıyor, kendilerini feci bir şekilde helak etmiş oluyordu. Bu rüzgârın tesirinden Allah'ın bir rahmet eseri olarak hiçbir zarar görmemiş olan müminlerin sayısı ise dört bin kadar imiş.

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

59.Ve işte o da Addır ki. Rablerinin ayetlerini inkâr ettiler ve onun Peygamberlerine asi oldular ve her bir inatçı zorbanın emrine uydular.

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Ayetlerini Bilerek inkar ettiler Ad İşte bu Ve

(Ve işte ad kavmi Rablerinin ayetlerini inkâr ettiler) Yani: mütefekkir insanlar için bir ibret ve uyanma manzarası oluşturan, Şu kabirleri, eserleri görülen helake uğra-

mış kavim ise Ad'dır ki onlar Hud Aleyhisselam'ın gösterdiği mucizeleri tasdikten kaçındılar bu inkâr onların helakine sebep olan birinci vasıflarıdır. Ve onların ikinci kınanmış vasıfları olmak üzere de onlar

وَعَصُوا رُسُلَهُ

Peygamberlerine Asi oldular Ve

(ve onun Peygamberlerine asi oldular) Cenabı Hakkın Peygamberlerine asi oldular Gerçekte onlara yalnız Hud Aleyhisselam gönderilmişti. Fakat ona karşı isyan bütün Peygamberlere karşı isyan demektir. Çünkü hepsi de Allah'ın birliği inancını tebliğ etmekte bulunmuştur, o mübarek Peygamberlerin aralarını ayırmak caiz değildir. Biri-ni inkâr, hepsini inkâr demektir. Yahut peygamber yerinde peygamberler denilmesi, Hz. Hud hakkında hürmet ifade etmesi içindir.

وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

İnatçı Zorbanın Her Emrine Uydular Ve

(Ve her inatçı zorbanın emrine tabi oldular) Hakka karşı gelen ve muhalefette bulunan zorbacı kendisini yüksek gören dik kafalı bir şahsın emrine uydular. Bu da onların helâkine sebebiyet veren üçüncü bir çirkin vasıflarıdır. Evet. Onlar bir takım dinsiz reislerini taklit ediyorlar, onların batıl sözlerine bakarak kendileri de Hz. Hud'u inkâr ediyorlardı, bu bir insandır, nasıl Peygamber olabilir, diyorlardı. İşte bu cahilce hareketlerinin müthiş cezasına hepsi birden kavuşmuş oldular. Cahilce bir taklidin neticesi bundan başka bir şey değildir.

وَأُتْبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادٍ

قَوْمٌ هُودٍ

60.Ve bu dünyada bir lâ'nete tâbi tutuldular, kıyamet gününde de. Haberiniz olsun, şüphe yok ki Ad Rablerini inkâr ettiler. Biliniz ki, Hud kavmi olan Ad Allah'ın rahmetinden uzak olsun.

وَأُتْبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً

Lâ'nete Dünya Bu İçinde Tabi tutuldular Ve

(Ve bu dünyada bir lâ'nete tâbi tutuldular) O Ad kavmi, öyle çirkin hareketlerinin bir neticesi olarak dünyada bir lanete tâbi tutuldular yani: Allah Teâlâ'nın rahmetinden ve her bir hayırdan uzak düşürüldüler veya dünyada insanların lanetine hedef oldular, tarihte kötü bir ad bırakmış bulundular.

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününde Ve

(Ve kıyamet gününde de) bütün hallerine şahitlik edecek zatların huzurlarında lanete uğrayacaklardır. Evet, onlar ne için bu kadar dünyevî ve uhrevî lanete hedef oldular?

أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ

Rablerini inkar ettiler Ad Şüphesiz Haberiniz olsun

(Haberiniz olsun şüphe yok ki Ad kavmi Rab'lerini inkâr ettiler) Elâ; kelimesi bir uyarı ve başlangıç edatıdır ki, mühim bir söz başında söylenerek nazarı dikkati celbeder, biliniz ki manasınadır. İşte rabbimiz buyuruyor ki Haberiniz olsun şüphe yok ki Ad kavmi Rab'lerini inkâr ettiler

أَلَا بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمٌ هُودٍ

Hud'un Kavmi Ad Helak olsun biliniz ki

(Biliniz ki Hud kavmi olan Ad için bir uzaklık olsun) onlar Allah'ın rahmetinden ebediyen mahrum bulunsunlar. Onlar öyle büyük bir helake uğrayıp dursunlar. Çünkü onlar öyle bir azabı hak etmişlerdi. Bu, onların aleyhinde bir duadır. Gerçekte o kavim zaten öyle bir helake uğramışlardı. Fakat böyle bir dua, onların zaten helaki hak et-

miş olduklarını ifade eder. Bir de öyle kâfirler aleyhindeki böyle bir dua, o kâfirlerin çirkin hareketlerini gözler önüne serme ve din adına bir bağlılık alâmetidir. Ve o gibi ıslahı mümkün olmayan dinsizler aleyhine bedduada bulunmanın caiz olduğunu göstermektedir.

&-Burada Ad'ın, Hud kavmi olduğu beyan olunuyor. Çünkü iki Ad kavmi vardır. Biri Hud Aleyhisselam'ın kavmi olan Ad kavmidir ki, bunlara "Ad'ı ula İlk Ad da denir. Diğeri de "Ad'ı İrem'dir ki, bunlara da "Zatül imâd" da denilir. Bunlar zaman itibariyle sonradır. İşte bunlardan ayırmak için Hud'un kavmine Ad denilmiştir.

&-Hz. Hud'un kıssası için Araf sûresindeki (65)inci ayetin tefsirine bakınız!

وَالِیْ ثَمُوْدَ اٰخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يٰۤاَقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ هُوَ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيْهَا فَاسْتَغْفِرُوْهُ ثُمَّ تَوْبُوْا اِلَيْهِ اِنَّ رَبِّیْ قَرِیْبٌ مُّجِیْبٌ

61.Semud'a da kardeşleri olan Salih Peygamber gönderilmiştir. Dedi ki: Ey Kavmim! Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz. Sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Sizi yerden o yarattı ve sizi orada o yaşattı. Artık ondan mağfiret dileyiniz, sonra ona tövbe ediniz. Şüphe yok ki, benim Rabbim yakındır, duaları kabul edendir Bu mübarek ayetler de, Salih Aleyhisselam'ın kıssasına, onun kavmini tevhit dinine davetine ve onlar hakkındaki Allah'ın nimetlerini beyan buyurmuş olduğuna dairdir. O kavmin de babalarından kendilerine intikal etmiş olan batıl bir yolda kararlılık gösterip o Yüce Peygamberin tebligatını bir şek ve şüphe ile karşılamış olduklarını bildirmektedir.

وَالِیْ ثَمُوْدَ اٰخَاهُمْ صَالِحًا

Salih'i Kardeşleri Semud'e Ve

(Semud'a da kardeşleri olan Salih Peygamber gönderilmiştir) Hicaz ile Şam arasında bulunan Hicr adındaki bir ülkede oturan Semud kavmine de soy bakımından kardeşleri olan Salih Aleyhisselam Peygamber gönderilmiştir.

قَالَ يٰۤاَقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ

Allah'a İbadet edin Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey Kavmim Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz) Hz. Salih o kavme hitaben dedi ki: Ey kavmim! Yani: Ey kendilerine bir fenalığın gelmesinden dolayı üzüntü duyaçağım kabilemin fertleri Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz Ondan başkasına ibadette bulunmayın

مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için Yoktur

(sizin için ondan başka ilâh yoktur) ibadetinize lâayık olan, yalnız odur. Bu taptığınız putlar değildir. Bir kere düşününüz ki:

هُوَ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ

Yerden Sizi yarattı O

(Sizi yerden o yarattı) yani: Sizin ilk pederiniz olan Hz. Âdem'i O Kerem Sahibi Yarattıcı, topraktan yarattı, sizi de onun sülâlesi olarak meydana getirdi. Yahut sizi birer nutfeden, o nutfeleri de sonuçta topraktan meydana gelen hayvansal ve bitkisel gıdalardan yaratmış oldu. Artık böyle bir yaratma, o Kerem Sahibi Yarattıcının birliğine muazzam bir delil değil midir?

وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيْهَا

Orada sizi Ve o yaşattı

(ve sizi orada o yaşattı) orayı imar etmenizi istedi yani: Ey kavmim! Cenabı Hak, sizi yeryüzünde ikamet ediciler kıldı siz ömür sürdürükçe burada oturursunuz, sonra da bunu arkadan gelenlere terk edersiniz. Veyahut sizin ömürlerinizi o yeryüzünde uzattı. Hatta bunlardan her birinin üç yüz seneden bin sene kadar yaşar bulunduğu rivayet edilmektedir.

&-Bu ayeti kerime, gösteriyor ki: Yeryüzünü imara muvaffak olmak da ilâhî bir lütuf-tur, büyük bir nimettir. Bunu başarmayı Cenabı Hak'tan bilmeli, ona kullukta ve te-şekkürde bulunmalıdır. Aksi takdirde nankörlük edilmiş olacağından, o nimetin yok olmaya mahkûm olacağından korkulur.

فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ

Ona Tövbe ediniz Sonra Artık ondan mağfiret dileyiniz

(Artık ondan mağfiret dileyiniz, sonra ona tövbe ediniz) Artık O Kerem Sahibi Ya-ratıcıdan mağfiret dileyiniz ona iman ediniz, şimdiye kadar olan küfür ve isyanınızın bağışlanmasını ondan niyaz eyleyiniz. Sonra öyle batıl putlara tapmış olduğunuzdan dolayı pişmanlık göstererek tövbekâr olunuz, İman olmadıkça tövbe sahih olamayacağından evvelâ İman edilmesi sonra da tövbede bulunulması emir olunmuştur,

إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ

İcabet edendir Yakındır Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim Rabbim yakındır, duaları kabul edendir) evet şüphe yok ki, benim rabbim bütün mahlûklarına ilim ve tasarruf bakımından yakındır tövbe eden ve af dileyen herhangi bir kulu nerede bulunmuş olursa olsun Cenabı Hak onun bu ha-reketini tamamıyla bilerek onu kabul eder. Ve O Yüce Mabut icabet edicidir o, ken-disine seslenen, yakarış ve niyazda bulunan her bir kulunun bu duasını, temennisini kabul buyurur. Artık bütün insanların en birinci vazifesi o ortak ve benzerden uzak olan Yüce Yaratıcıya iman etmek ve sığınmaktan başka bir şey değildir.

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهِينَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا

لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ

62.Dediler ki: Ey Salih! Sen bundan evvel bizim içimizde ümit beslenen bir zat idin. Sen babalarımızın ibadet ettikleri şeylere ibadet etmekten bizi engelliyor musun? Ve şüphe yok ki, biz kendisine bizi davet ettiğin şeyden bir şek için-deyiz Şüphedeyiz.

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا

Bundan Önce Ümit beslenen İçimizde İdin Gerçekten Salih Ey Dediler ki:

(Dediler ki: Ey Salih Sen bundan evvel bizim içimizde ümit beslenen bir zat idin) Sen bundan evvel böyle bizi putlarımızı terk ile yalnız bir mabuda ibadet için davet etmeden önce bizim içimizde ümit beslenen bir zat idin. Biz senden çok istifa-de edeceğimizi umar beklerdik. Salih Aleyhisselam, herkesle güzelce görüşür, fakirle-re, zayıflara yardım eder, hastaları ziyaret de bulunurdu. Onun o cahil kavmi, bu mü-barek zatın bu şerefli haline bakarak kendilerinin dinine itiraz etmeyeceğini, onların dinlerine düşmanlık değil yardım eyleyeceğini ümit etmekte bulmuşlardı. Hâlbuki o mübarek Peygamber, onları tevhit dinine davet etmek suretiyle haklarında en büyük bir iyilikte bulunuyordu, onlar ise bunu takdir edemiyorlardı. Ve Bilâkis diyorlardı ki:

أَتَنْهِينَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

Atalarımızın Taptıkları şeylere Kulluk etmemizden Bizi men mi ediyorsun

(Sen babalarımızın ibadet ettikleri şeylere ibadet etmekten bizi engelliyor mu-sun?) Onlar gibi putlara tapınmaktan bizi men mi ediyorsun? Biz bunu senden bek-lemezdik. O cahil kavim böyle diyorlardı. Onlar Öyle batıl hareketler hususunda ba-balarını, geçmişlerini taklit etmeyi bir lüzumlu vazife sanıyorlardı. Hâlbuki meşru ve makul olan hususlarda taklit caiz olur. Aksi takdirdeki taklit bir cehalet eseridir, sahi-bini felâketlere sevk eder, durur. Ve Onlar, o kavim, bunu takdir edemiyorlardı, bilâkis Hz. Salih'e hitaben diyorlardı ki:

وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ

Kuşku veren Kendisine Bizi davet ediyorsun O şeyden ki elbette şüphe içindeyiz Ve muhakkak, biz

(Ve şüphe yok ki, biz kendisine bizi davet ettiğin şeyden bir şek içindeyiz Şüp

hedeyiz) bu davetine kaşı biz de kalben sağlam bir bilgi bir kanaat hâsıl olmamaktadır. Artık baba ve dedelerimizden bize intikal etmiş olan dinimizi, öyle putlara tapınmayı nasıl terk ederek senin davetine uyabiliriz ki?

&-Evet, bu ayeti kerime O kavmin de babalarından kendilerine intikal etmiş olan batıl bir yolda kararlılık gösterip o Yüce Peygamberin tebligatını bir şek ve şüphe ile karşılamış olduklarını bildirmektedir. Ne kadar cahilce bir ısrar değimli?

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَيْتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ

63.Dedi ki: Ey kavmim! Bana haber veriniz, eğer ben Rabbimden açık bir delil üzere isem ve o kendisinden bana bir rahmet ihsan etmiş ise o halde ona isyan eder isem artık Allah'ıma karşı bana kim yardım edebilir? Demek ki, siz bana ziyandan başka bir şey arttırmış olmayacaksınız.

Bu mübarek ayetler, Hz. Salih'in kavmine ne suretle cevap vermiş olduğunu bildiriyor ve bir mucize olmak üzere taş dan dan çıkarılmış olan bir deveye tecavüzden kavmini men eylediğini aksi takdirde azaba uğrayacaklarını onlara ihtar eylemiş bulunduğunu gösteriyor. Bu tembihe rağmen o deveyi boğazlayan kavminin artık üç gün kadar yaşayacaklarını kendilerine bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ

Gördünüz mü Kavmim Ey Dedi

(Dedi ki: Ey kavmim Bana haber veriniz) Salih Aleyhisselam, şek ve şüphe içinde olduklarını söyleyen kavmine cevaben dedi ki: Ey kavmim! Bana haber veriniz düşünceniz? Nedir?

إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي

Rabbimden Açıık bir delil Üzerinde İsem Eğer

(eğer ben Rabbimden açık bir delil üzere isem) iddiamda doğru olduğumu gösterir açık bir delile, bir basirete sahip bulunuyor isem

وَآتَيْتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً

Bir rahmet Tarafından Bana vermişse Ve

(ve o kendisinden bana bir rahmet ihsan etmiş ise) ve o Rabbim kendisinden bana bir rahmet bir peygamberlik ve risalet ihsan etmiş ise ki ettiği muhakkaktır

فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ

Ona isyan etsem Eğer Allah'a karşı Bana yardım eder O halde kim

(o halde ona isyan eder isem artık Allah'ıma karşı bana kim yardım edebilir?)

Evet O Kerem Sahibi Mabuduma isyan eder isem faraza onun emrine muhalefet ederek size peygamberliğimi tebliğ etmez sizi küfür ve şirkten menetmeye çalışmaz isem artık Allah'ıma karşı onun azabından kurtarmak için bana kim yardım edebilir? Elbette kimse yardım edemez,

فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ

Zarar vermekten Başka O zaman bana artırmazsınız

(Demek ki, siz bana ziyandan başka bir şey arttırmış olmayacaksınız) demek ki, ben sizin arzunuza eğilim gösterirsem siz bana ziyandan başka beni saptırmaya çalışmadan başka bir şey arttırmış olmayacaksınız. Yani: Siz o halde benim güzel amellerimi iptal ederek beni ziyana, felâkete düşürmüş olacaksınız. Hâlbuki Peygamberler masumdurlar. Hiçbir Peygamber, kavminin öyle cahilce sözlerine kıymet vererek vazifesini terk etmez ki, manevî zarar ve ziyana düşmüş olsun. Bundan dolayı ey kâfirler! Siz beni boş yere şaşırtmaya çalışıyorsunuz. Siz bu hareketlerinizle kendi ziyânınızı, zararlarınızı arttırmış oluyorsunuz da haberiniz yok!

وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ

64.Ve ey kavmim! İşte şu sizin için bir mucize olmak üzere Allah'ın bir dişi devesidir. Artık onu bırakınız. Allah'ın arzında otlasın ve ona bir kötülükle dokunmayınız, sonra sizi pek yakın bir azap yakalar.

وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ

Bir mucize olarak Size Allah'ın Dişi devesidir İşte bu Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim İşte şu sizin için bir mucize olmak üzere Allah'ın bir dişi devesidir) Ve ey kavmim! İşte şu Allah'ın kudreti ile taştan çıkarılan harikulade hayvan sizin için bir mucize olmak üzere Allah'ın yaratmış olduğu muazzam bir dişi devesidir. Benim peygamberlik iddiasında doğru olduğuma bir delildir.

فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ

Allah'ın Arzında Yesin Artık o nu bırakın

(Artık onu bırakınız Allah'ın arzında otlasın) Artık onu bırakınız Ona dokunmayınız, onu kendi bulunduğu hal üzere terk ediniz Allah'ın arzında yeryüzünde dilediği gibi yiyip içip otlasın gezip dursun. O sizin için bir delildir, o size faide verir, zarar vermez.

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ

Bir kötülükle Ona dokunmayın Ve

(Ve ona bir kötülükle dokunmayınız) sakın onu boğazlamaya ve ona başka türlü fenalık yapmaya cüret göstermeyiniz.

فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ

Yakın Bir azap Yoksa sizi yakalar

(Sonra sizi pek yakın bir azap yakalar) kendinizi o azaptan kurtaramazsınız. O tecavüzünüze müteakip hemen dünyevî bir azaba tutulursunuz. İşte Salih Aleyhisselam, kavmine böyle uyarıda bulundu. Ne yazık ki: Onlar bu uyarıya riayet etmediler

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ

65.Sonra onu boğazladılar. Bunun üzerine dedi ki: Yurdunuzda üç gün daha yaşayınız. İşte bu, yalanlanmamı; olan bir vaaddir.

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ

Gün Üç Yurdunuzda Faydalanın Bunun üzerine dedi Sonra onu boğazladılar

(Sonra onu boğazladılar. Bunun üzerine dedi ki: Yurdunuzda üç gün daha yaşayınız) Sonra O kavim o harikulade olan deveyi boğazladılar onu kesip parçaladılar bunun üzerine Salih Aleyhisselam onlara dedi ki: Ey söz dinlemeyen cahil kavim Yurdunuzda üç gün daha yaşayınız bu müddetin ardından üzerinize Allah'ın azabı gelecektir.

ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ

Yalanlanmayan Olmayan Bir vaattir İşte bu

(İşte bu, yalanlanmamış olan bir vaat dir) İşte bu Böyle üç gün yaşayıp da onu müteakip azaba tutulmanız yalanlanmamış olan bir vaaddir bunda bir yalan mevcut değildir. Bu husustaki ihtar, sırf hakikattir, öyle açıklandığı şekilde meydana gelecektir.

&-Rivayete göre Salih Aleyhisselam'ın kavmi, onun risalet iddiasında doğru olduğuna bir şahit olmak üzere bir kayadan bir deve çıkarmasını istemişler. Hz. Salih de onlardan iman edeceklerine dair söz aldıktan sonra namaz kılmış, duada bulunmuş, büyük bir kayadan bir mucize olmak üzere yaşlı bir deve çıkıvermiştir, sonra kendisi gibi büyükçe bir deve de doğurmuştur. O kavimden birazı iman etmiş, diğerleri yine küfürlerinde devam eylemişlerdi. Bu deve bir müddet kaldı, yavrusu ile beraber gezer,

otlar dururdu. Bu deve birkaç yönüyle bir mucize idi: **Şöyle ki:** Bu bir taş içinden yaratılıp çıkarılmıştı ve erkeksiz olarak yüklü bulunmuştu. Doğurduğu yavrusu kendisine benzemek de idi bu deve bir anda böyle mükemmel bir suret de olarak vücuda gelmişti. Kendisinden pek fazla süt çıkararak bir topluluğa yetiyordu. Ve bu deve bulunduğu yerdeki bir kuyunun bütün suyunu bir günde tamamen içiyordu. İşte bu ayrıntılar, Kuran-ı Kerim'de değil, rivayet yoluyla tefsirlerde zikredilmiştir. Kısacası: Bu deve bir mucize idi, bir kudret delili idi. Buna asla dokunmamaları Hz. Salih tarafından o kavime tembih olunmuştu. Ne yazık ki, bu tembihe riayet etmediler.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

66.Ne zaman ki, emrimiz geldi. Salih'i ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet sebebiyle kurtuluşa erdirdik, hem de o günün zilletinden kurtardık Şüphe yok ki, çok kuvvetli, çok izzet sahibi olan, ancak senin o Rabbindir.

Bu mübarek ayetler de Salih Aleyhisselam ile ona iman edenlerin kurtuluş ve selâmete erdiklerini bildiriyor, İman etmeyen Semud kavminin ise büyük bir ses azabı ile lâ-yık oldukları cezalarına kavuşmuş olduklarını ve onların dünyada hiç yaşamamış gibi bir felâkete uğradıklarını beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا

Emrimiz Geldi Nihayet ne zaman ki

(Ne zaman ki, emrimiz geldi) Semud kavmi, inkârlarında ısrar edip durdular Ne zaman ki onların hakkında emrimiz geldi yani: Üç gün tamam olup azabımız yüz gösterdi veya azabın inmesi için ilâhî emrimiz ortaya çıktı.

نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

Biz den Bir rahmet ile Beraberinde İman ettiler O kimseleri ki Ve Salih'i Kurtardık

(Salih'i ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet sebebiyle kurtuluşa erdirdik) Biz den bir rahmet ile yani tarafımızdan rahmetimiz sebebiyle o iman edenleri kurtuluşa erdirdik onları o inkârcı kavme gelen felaketten koruduk Hem de Salih Peygamber ile ona tâbi olanları

وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ

O günün Zilletinden Ve

(hem de o günün zilletinden kurtardık) o Semud kavminin mahvolmasıyla sonuçlanan musibet gününün zilletinden yani: O kavmin korkunç ses ile olan helakından veyahut o kavme kıyamet gününde yüz gösterecek olan zillet den, rezillikten iman edenleri kurtardık onları müstesna bir vaziyet de bulundurduk,

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

Daima üstün Kuvvetli olan Odur Senin rabbın Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki, çok kuvvetli, çok izzet sahibi olan, ancak senin o Rabbindir) O alamlerin rabbi el kaviy pek kuvvetli olan o el aziz kudreti Her şeye galip gelen ve çok izzet sahibi olan her dilediğini yapmaya kaadir ve dilemediğini def ve menetmeye kudretli olan ancak senin rabbindir. Bütün kâinat, onun kudreti, galibiyeti, hâkimiyeti altında bulunmaktadır. Şüphesiz buna inanıyoruz.

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

67.O zulüm etmiş olanları da bir korkunç ses yakaladı. Artık yurtlarında diz üstü çöküp bitmiş bir halde sabahladılar.

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ

O korkunç ses Zulmettiler O kimseleri ki Yakaladı Ve

(O zulüm etmiş olanları da bir korkunç ses yakaladı) Şöyle ki: Ya Cibril Aleyhisse-

lam'ın yaptığı bir ses ile o inkârcı kavim hep birden helak oldular veya onlara sema tarafından müthiş bir ses gelmekle kalpleri parçalanarak hepsi de birden ölüp gittiler.

فَاصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

Çöküp kaldılar Bulundukları yerde Artık oldular

(Artık yurtlarında dizleri üstüne çöküp kaldılar) bitmiş kimseler oldukları halde hareketten, hayat dan mahrum kaldılar, bu suretle dünyevî cezalarına kavuştular.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّثَمُودَ

68.Sanki orada hiç ikamet etmemişlerdi. Biliniz ki, şüphesiz Semud, Rab'lerini inkâr etmişlerdi. Haberiniz olsun ki. Semud için Allah'ın rahmetinden bir uzaklık vardır.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا

Orada Hiç oturmamışlardı Sanki

(Sanki orada hiç ikamet etmemişlerdi) O helak olan kavim Sanki o kendi yurtlarında, ülkelerinde, hiç ikamet etmemişlerdi. Oralarda sanki nice seneler yaşamamışlardı, onlar işte öyle müthiş bir suret de mahvı ve yok oldular.

أَلَا إِنَّ ثَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ

Rablerini İnkâr ettiler Semud Şüphesiz Dikkat edin

(Biliniz ki, şüphesiz Semud, kavmi Rablerini inkâr ettiler) kendilerini yaratan, besleyen, yurtlara sahip kılan Yüce Yaratıcıyı inkâr etmiş, kendilerine vermiş olduğu nimetlerin değerini bilmez, şükrünü yerine getirmez bulunmuşlardı

أَلَا بُعْدًا لِّثَمُودَ

Semud Helak olsun Dikkat edin

(haberiniz olsun ki Semud için bir uzaklık vardır) yani onlar Allah'ın rahmetinden ebediyen uzak olsunlar, zaten uzak olacaklardır. Bu onların haklarında bir beddua demektir. Onların böyle bir mahrumiyete uğramaya lâyık olduklarını göstermektedir.

Kısacası: O kavim, küfür ve isyanda ısrar edip durmalarının cezasına uğradılar. Allah'ın himayesinde olan Hz. Salih de bir rivayete göre Mekke'i Mükerreme'ye, diğer bir rivayete göre de Kudüs'e giderek orada vefat etmiştir.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ

بِعِجْلٍ حَنِيدٍ

69.Ve muhakkak ki, bizim elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelmişti. Selâm dediler. O da selâmdır dedi. Sonra gecikmeden bir kızartılmış buzağı getirdi.

Bu mübarek ayetler, Hz. İbrahim'e, meleklerin müjde ile gelmiş, birbirlerine selâm vermiş olduklarını ve Hz. İbrahim'in onları misafir insanlar sanarak kendilerine yemek hazırladığını ve onların bu yemeğe el uzatmadıkları için Hz. İbrahim'in onlardan endişeye düştüklerini bildiriyor. Bunun üzerine meleklerin Lut kavmini helak etmekle emir olunmuş olduklarını bildirerek Hz. İbrahim'in zevcesine anne olacağını müjdelediklerini o muhterem hanımın da kendisinin ve kocasının ihtiyarlığından dolayı anne olmasını acayip gördüğünü, meleklerin de Allah'ın kudreti karşısında buna şaşkırmaya gerek olmadığını söylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى

Müjde ile İbrahim'e Elçilerimiz Geldi And olsun gerçekten Ve

(Ve muhakkak ki, bizim elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelmişti) yani: Meleklerimiz, bunlar bir rivayete göre Hz. Cibril ile Mikail ve İsrafil Aleyhimüsselam idi. Diğer bir rivayete göre de Cibril Aleyhisselam ile diğer yedi veya on bir melek idi. Bunlar genç, güzel insanlar suretinde görünmüşlerdi.

قَالُوا سَلَامًا

(selam sana dediler) Yani: Kendisinin ishak adındaki oğlu ile ondan sonra da torunu Yakup Aleyhimesselem'ın dünyaya geleceklerini veya Lut kavminin helak olacağını müjdelemişlerdi. Bu melekler Hz. İbrahim'e karşı selâm dediler yani: Selâm verdiler. O da İbrahim Aleyhisselam da

قَالَ سَلَامٌ

(selâm dedi) yani: Sizin işiniz selâmettir veya benim size cevabım da selâmdır veya hut sizin üzerinize selâm olsun diye karşılıklıta bulundu. Böyle müminlerin birebirleriyle karşılaşınca selâm vermeleri, dinî hususlardandır, bir sevgi ve dostluk, iyilikseverlik alâmetidir. Bunun yerini başka tabirler tutamaz.

فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ

Kızartılmış Bir buzağı ile Gelmesi Bunun üzerine gecikmedi

(Sonra gecikmeden bir kızartılmış buzağı getirdi) Bu selamlaşmayı müteakip İbrahim Aleyhisselam bu misafirlerine ikram için bir kızartılmış buzağı getirdi bu, yerden kazınmış bir çukur içindeki kızgın bir taş üzerinde kızartılmış, tavlı bir buzağı idi. Hz. İbrahim, çok misafirperver idi.

&-Rivayete göre on beş gecedan beri kendisine bir misafir gelmemişti. Bu melekleri insan şeklinde görünce bunları misafir sanarak sevinmiş, hemen kendilerine yemek hazırlamıştı. Aslında misafirlere hürmet etmek, icabına göre onlar için sofrta hazırlamak yüce bir sünnettir, bir cömertlik gereğidir.

فَلَمَّا رَأَوْا أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ

70.Onların ellerinin ona uzanmadığını görünce. Onları yadırgadı ve onlardan gizlice korkar oldu. Dediler ki: Korkma, biz muhakkak Lut kavmine gönderildik.

فَلَمَّا رَأَوْا أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ

Ona Uzanmıyor Elleri Gördü Fakat ne zaman ki

(Onların ellerinin ona uzanmadığını görünce) Ne zaman ki Hz. İbrahim, böyle sofrta hazırladığı halde onların o misafirlerin ellerinin o sofraya, getirilen buzağı etine uzanmadığını gördü onların bu doygunca hareketlerini müşahade etti

نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً

Bir korku Onlardan dolayı İçine düştü Ve Onları Yadırgadı

(Onları yadırgadı ve onlardan gizlice korkar oldu) ve onların bu durumlarından dolayı içine bir korku, bir ürperti düştü. Acaba bu nasıl bir şeydi? Yani birileri hem evinize misafir gelecek, siz onlara karşı son derece cömert davranıp malınızın en iyisinden, en temizinden ikram edeceksiniz, ama onlar sizin ikramınıza el uzatmayacaklar. Gerçekten çok garip bir şey idi. İbrahim Aleyhisselam yemeğine el uzatmayan bu misafirlerin kendisine bir düşmanlık niyetiyle geldiklerini zannetti, ya da yemek yemeyişlerinden onların insan suretinde gelen melek olduklarını hissetti. Meleklerin böyle insan suretinde gelişleri de çok ciddi durumlarda olurdu. Bu yüzden vahiy getirmediklerine göre azap getirdikleri endişesiyle korkmaya başladı

قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ

Lut'un Kavmine Gönderildik Şüphesiz biz Korkma Dediler

(Dediler korkma Şüphesiz biz Lut kavmine gönderildik) Biz Lut kavmi için Rabbiniz tarafından görevlendirilmiş elçileriz, melekleriz dediler. İbrahim aleyhisselam artık onların melek olduklarını, niye yemek yemediklerini ve yeğeni Lut aleyhisselamın kavmine görevli olarak geldiklerini anlayınca sıkıntısı biraz gitmiş idi.

وَأَمْرَاتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبَ

71.İbrahim'in hanımı ayakta duruyordu bunun üzerine yüzü güldü. Ona İshak'ı ve İshak'ın arkasından da Yakub'u müjdeledik.

وَأَمْرَاتُهُ قَائِمَةٌ

Ayakta idi Zevcesi Ve

(İbrahim'in hanımı ayakta duruyordu) İbrahim Aleyhisselamın hanımı sare validemiz bu arada o da merak içinde ayakta beklemektedir.

فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَقَ

İshak'ı Ve onu müjdeledik Bundan dolayı güldü

(Onu oğlu ishak la müjdelediğimizde güldü) İbrahim Aleyhisselamın yaşı epey ilerlemiş yüz on iki veya yüz on yedi yaşına yaklaşmış hanımı Sare validemiz de yetmiş seksen yaşlarında, o da ihtiyarlamış bir durumda idiler. Gelen misafirlerden İbrahim aleyhisselamın tedirgin, Sare validemiz merak içindeydi ve melekler diyorlar ki. Biz Lut kavmini helak etmek üzere Rabbimiz tarafından görevlendirilmiş elçileriz. Bu sözü duyan İbrahim Aleyhisselam rahatlamış sare validemizde kapının eşiğinde ayakta bekliyordu. O arada melekler İbrahim aleyhisselam ve hanımına hemen İshak'ı ve ardından da Yakub aleyhisselam'ı müjdelediler. Ve gelen bu müjde haberinden dolayı sare validemiz gülümsüyor.

وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبَ

Yakub'u İshak'ın Ardından Ve

(Ve İshak'ın arkasından Yakub'un geleceği müjdeye de) sonra da bir torunu dünyaya geleceği müjdesini aldı ve sevindi Hz. İbrahim'in eşi kısırdı, hiç çocuk doğurmamıştı, üstelik o sırada iyice yaşlanmıştı. Bu yüzden Hz. İshak'a ana olacağı müjdesi onun için şaşırtıcı bir sürpriz olmuştu. Artı birde Hz. İshak'ın da Yakup adında bir oğlu olacaktı. Böylesine inanılması zor bir müjdeli haber bir kadını özellikle kısır bir kadını elbette şaşırtır ve sevindirir. Mevla Teâlâ haz her şeye kadirdir elbette bunu da yapabilir nitekim o yaşlılıkta ishak Aleyhisselam'ı onlara vermiştir ve onun ardından da bir yüce peygamber Yakup Aleyhisselam dünyaya gelmiştir. Allah'ı tealanı böyle harikalara gücü yeter inanmışsızdır. Elhamdulillah

قَالَتْ يَا وَيْلَتَى ءَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ

72.Dedi ki: Vay halime! Ben çocuk doğurabilir miyim? Ben bir koca kadını, kocam da bir ihtiyardır. Şüphe yok ki bu acayip bir şeydir.

قَالَتْ يَا وَيْلَتَى ءَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ

İhtiyar bir kadın Halbu ki ben Doğuracak mıyım? Vay halime Dedi ki:

(Dedi ki: Vay halime! Ben çocuk doğurabilir miyim?) İbrahim Aleyhisselamın hanımı sare validemiz dedi ki Eyvah bana! Vah bana! Ben bu yaşta nasıl bir çocuk dünyaya getirebilirim? Bu yaşta ben çocuk mu dünyaya getireceğim? Ben ihtiyar bir kadın,

وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا

Yaşlı bir kimse Kocam Bu Ve

(ve kocam da bir ihtiyardır) Şu kocam da yaşlı bir şeyh iken. Yani bu nasıl olabilir? Ben ihtiyar bir kadın, kocam yaşlı birisi İki ölüden bir diri, nasıl olacak bu iş diyor. Kitabımızın bir başka bölümünde konu anlatılırken, Zâriyât suresinde Sare validemiz çılgılık atıyor, feryat ediyor elleriyle yüzünü kapatıyor veya elleriyle yüzüne vurarak, hayretini gizleyemeyerek hem ihtiyar, hem de kısır bir koca karı ha diyor. Öyle ya, şimdiye kadar gençlik döneminde bile hiçbir çocuk dünyaya getirememişken şimdi bir çocuk dünyaya getirecekti. Gerçekten hayret edilecek bir şeydi bu. Ve işte hayretini gizleyemiyordu sare validemiz

إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ

Şaşılacak Gerçekten bir şey Bu Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki bu acayip bir şeydir) Çünkü kadınlar belirli bir yaşa gelince adetten kesilirler ve artık hamile kalmazlar. Fakat yüce Allah'ın sınırsız gücüne göre hiçbir şey şaşırtıcı değildir.

قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهَ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

73. Dediler ki: Sen Allah'ın emrinden taaccüp eder misin? Ey ehli Beyt! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir. Şüphe yok ki o hamîddir, mecîddir.

قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ

Allah'ın İşinden Şaşıyor musun Dediler

(Melekler, dediler ki Allah'ın emrine mi şaşıyorsun?) Onun bu taaccübü karşısında Allah'ın elçileri dediler ki: Allah'ın emrini tuhaf mı görüyorsunuz? Allah'ın hükmünü şaşkınlıkla mı karşılıyorsunuz? Bu şaşılacak bir şey değildir. Allahın kudretinin yanında hiç bir şey dir.

رَحِمْتُ اللَّهَ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

Ey ev halkı Üzerinizdedir Bereketleri Ve Allah'ın Rahmeti

(ey ehli Beyt Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir) Evet Allah'ın rahmeti ve bereketi bu aile üzerinedir. Bizler de şu anda namazlarımızın tahiyatında sürekli bu duayı yapıyor ve gündemde tutuyoruz. Tabii sadece namazlarımızda gündeme almakla kalmıyoruz, aynı zamanda pratik hayatımızda da, aile hayatımızda da, toplumsal hayatımızda da örnek almak zorunda olduğumuzu biliyoruz. Bizler de Allah'ın rahmetinin ve bereketinin bizim ailelerimizin üzerine olmasını istiyorsak bu örnek aileyi örnek almak zorunda olduğumuzu unutmayacağız. Tabii yine örnek alabilmek için de bu aileyi yakından tanıyacağız. Elimizdeki şu kitabın âyetleriyle o mübarek aileyi tanıyacak ve adım adım onları takip edeceğiz, onlar gibi olmaya, onların teslimiyetlerini kendimize örnek almaya çalışacağız.

إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Şanı yücedir Hamd edilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o hamîddir, mecîddir) Şüphesiz ki O Allah Hamid dir, hamde layıktır. Övülmeye layık sadece Allah'tır Gönderdikleri övülmeye lâıktır. Kitabı övülmeye layıktır. Hayat programı uygulanmaya lâıktır. Emirleri yerine getirilmeye lâıktır.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ

74. Vakte ki, İbrahim'den korku gidiverdi ve kendisine müjde geldi, Lut kavmi hakkında Bizimle mücadelede bulunur oldu.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ

Korku İbrahim'den Gitti Nihayet ne zaman ki

(Vakte ki, İbrahim'den korku gidiverdi) İşte meleklerin bu ifadelerinden, bu müjdelere sonra İbrahim Aleyhisselam dan korku zail oldu. Bir taraftan korkusu giderilirken diğer taraftan da bir müjdeyle de karşı karşıya kaldı. Ne güzel bir müjdeydi bu? Allah ihtiyar halinde kendisine bir evlât verecek ve onun soyundan kimler dünyaya gelmeyecekti? Yakub, Yusuf, Musa, Harun, Davud, Süleyman, Zekeriya, Yahya, İsa aleyhimesselem lar hep o oğuldan dünyaya gelecekti. Bir peygamberler silsilesi o çocuğu takip edecekti. Bundan daha büyük bir müjde olur muydu? Bu kadar çok cennet meyveleri sunuluyordu atamıza. Eğer sizler de, bizler de Allah'ın tüm insanlığa imam kıldığı İbrahim ailesini örnek alırsak elbette bizim çocuklarımızdan da Rab-bimiz bize cennet meyveleri lütfedecektir.

وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ

Müjde Kendisine geldi Ve

(ve kendisine müjde geldi) Evet, İbrahim Aleyhisselam dan korku gitti ve yerine müjde geldi bunun akabinden rabbimiz buyuruyor ki

يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ

Lut Kavmi Hakkında Bizimle mücadeleye başladı

(Lut kavmi hakkında Bizimle mücadelede bulunur oldu) Lut kavmi için bizimle mücadeleye girdi yani: Melekler ile tartışmaya başladı, Lut kavminin hemen birden helaki uygun mudur, onların arasında Lut Aleyhisselam da bulunuyor dedi veyahut o kavmin helaki tehir edilse küfür ve isyandan dönerek mümin olmaları düşünülemez mi? Diye temennide bulundu. Melekler de orada mümin olup olmayanları bildiklerini, Hz. Lut ile mümin olan çoluk çocuğunun helakten korunacaklarını söylediler.

Kısacası: Bu mücadele, bir hakikatin tamamen ortaya çıkıp güzelce anlaşılması için yapılan bir tartışma mahiyetinde bulunmuş olduğu için övülmüştür, kınanmış bir mücadele mahiyetinde bulunmamıştır.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

75.Şüphe yok ki. İbrahim elbet de pek yumuşak huylu, çok bağı yanık ve kendisini Allah'a vermiş biri idi.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

Yönelen bağlanan Çok duygulu Elbette yumuşak huylu İbrahim Şüphesiz

(Şüphe yok ki. İbrahim elbet de pek yumuşak huylu, çok bağı yanık ve kendisini Allah'a vermiş biri idi) Şüphe yok ki, İbrahim elbette pek yumuşak huyludur. Kötülük yapanlardan hemen intikam almak hususunda acele etmez, yavaş da davranır. Veya af eder ve Hz. İbrahim çok bağı yanıktır günahlardan dolayı, insanların kötü hallerine üzülmeğe dolayı çok ah eder, üzüntüler içinde kalır. Ve o Yüce Peygamber, Hak'ka kendisini Allah'a vermiş biri idi dâima hakkı kabul eder, hak ve hakikata yönelmekten geri durmaz. Ondaki bu seçkin vasıflardan dolayıdır ki, Lüt kavmi hakkında bir iyilikseverlik eseri olmak üzere bir mücadeleye lüzum görmüştür.

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ

76.Ey İbrahim! Bu mücadeleden vaz geç. Şüphe yok ki, artık Rab'bin emri gelmiştir. Ve muhakkak ki, onlara geri çevrilmez bir azap mutlaka gelecektir.

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا

Bundan Vazgeç İbrahim Ey

(Ey İbrahim Bundan vazgeç) Hz. İbrahim'in bu tartışması biraz uzayınca Melekler de dediler ki: Ey İbrahim! Aleyhisselam bu mücadeleden vazgeç o kavimden dolayı böyle tartışmada bulunma, gerçekte sen bir merhamet ve acıma eseri olarak böyle bir müdafaada bulunmak istiyorsun, fakat bunda onlar için bir faide yoktur.

إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ

Rabbinin Emri Gerçekten gelmiştir Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki, Rabbin emri gelmiştir) onların azapları hususunda Allah'ın takdiri tahakkuk etmiştir. Allah Teâlâ onların hallerini bilicidir.

وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ

Geri çevrilen Değil Bir azap Onlara gelicidir Şüphesiz onlar Ve

(Ve muhakkak ki, onlara geri çevrilmez bir azap mutlaka gelecektir) yani: defedilmesine ve kaldırılmasına bir yol bulunmayan bir azap gelivermektedir artık o takdir edilen azap, öyle tartışma ile dua vesaire ile bertaraf edilecek değildir, haklarında ezelî irade mutlaka meydana gelecektir.

&-Hz. İbrahim'in kıssası için bakara süresindeki (124) üncü ayetin izahına bakınız!

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

77.Ne zaman ki, elçilerimiz Lüt'a geldi, onların yüzünden endişeye düştü ve onlardan dolayı kalbi daraldı ve bu bir şiddetli gündür dedi.

Bu mübarek ayetler, bir kısım meleklerin genç insan suretinde olarak Hz. Lüt'un yanına varmış olduklarını, Hz. Lüt'un da onları öyle insan sanarak yanına koşup gelen kavminin onlara yapacakları kötü saldırıyı düşünerek, üzüntü ve keder içinde kalmış olduğunu bildirmektedir. Ve o muhterem Peygamber ile o kavmi arasındaki konuşmayı ve o Yüce Peygamberin temennilerini şöylece tasvir buyurmaktadır.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا

Lut'a Elçilerimiz Geldi Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki, elçilerimiz Lut'a geldi) Ne zaman ki elçilerimiz yani: İnsan suretinde görünmüş olan Melekler, İbrahim Aleyhisselam dan ayrılıp dört fersah kadar uzak bir köyde bulunan Lut'a geldi bunlar genç, gayet güzel insanlar suretinde görünmeye başladı, Lut Aleyhisselam, onların Melekler olduğunu bilmeyerek,

سِئَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا

Göğsü Onlardan dolayı Daraldı Ve Onlardan dolayı Endişeye düştü

(onların yüzünden endişeye düştü ve onlardan dolayı kalbi daraldı) Yani: O gelen gençlere terbiyesiz kavminin musallat olacağından korktu veyahut Melekler olup kavmini helak etmek için geldiklerini anladı, bir merhamet eseri olarak kavminin uğrayacağı felaket-ten dolayı üzüldü.

وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

Zorlu Bir gündür Bu Dedi Ve

(Ve bu bir şiddetli gündür dedi) Böyle bir belâyı müdafaadan aciz bulunacağını düşünerek kalben bir sıkıntıya tutulup kaldı.

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ

78.Ve ona kavmi koşarak geldi ve evvelce den kötü kötü fiilleri yapmaktaydılar. Dedi ki: Ey kavmim! İşte onlar benim kızlarındır, onlar sizin için daha temizdirler. Artık Allah'tan korkunuz ve beni misafirlerimin önünde rezil etmeyiniz, sizden akıllı bir erkek yok mudur?

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ

Kendisine Koşuyorlardı Kavmi Ona geldi Ve

(Ve ona kavmi koşarak geldi) Ve Lut Aleyhisselam'a kavmi koşarak geldi bu kavim, o insan şeklindeki melekleri görünce onlara tecavüz maksadıyla Hz. Lut'un yanına süratle gelip toplandılar.

وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ

O kötü işleri Yapıyorlar İdiler Bundan önce Ve

(ve evvelce den kötü kötü fiilleri yapmaktaydılar) Ve O kavim evvelce den beri, öyle Hz. Lut'un yanına gelmezden veya melekleri görmezden evvel de kötü fiilleri yapmışlardı pek çirkin, insaniyete aykırı sosyal bir rezaletten ibaret olan livata homoseksüellik cinayetini, rezaletini işlemişlerdi. Hz. Lut, o rezil güruh'un o erkek suretinde görülen meleklerle karşı kötü niyetle bulunmak için öyle koşup geldiğini görünce onlara

قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي

Kızlarım İşte bunlar Kavmim Ey Dedi

(Dedi ki Ey kavmim İşte onlar benim kızlarımdır) dedi ki Ey kavmim! İşte onlar o sizin eşleriniz benim kızlarımdır yani: Mademki, ben sizin hakkınızda iyiliksever bir

Peygamberim, bir Peygamber ise ümmetinin babası makamındadır. Bundan dolayı o milletin kadınları da o Peygamberin manen kızları durumundadır. Artık o eşlerinizden meşru suret de istifade edebilirsiniz.

هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ

Sizin için Daha temizdir Onlar

(Onlar sizin için daha temizdirler) yani: Haddizatında temiz; meşru, istifadesi caiz olan onlardır, başkalarına tecavüz ise haramdır, dinen, ahlaken yasaktır. Artık eşlerinizi bırakıp da başkalarına nasıl saldırabilirsiniz. Hz. Lut, kavmine nasihat vererek

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْفِي

Misafirlerim Hakkında Beni rezil etmeyin Ve Allah'tan Artık korkun

(artık Allah'tan korkunuz ve beni misafirlerimin önünde rezil etmeyiniz) içinde bulunduğunuz küfür ve isyanı, fuhşiyat'ı terk ediniz beni mahcup ve kederli bir durumda bırakmayınız

الْيَسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ

Aklı başında Bir adam Sizden Yok mu?

(sizden akıllı bir erkek yok mudur?) ki, hakkı kabul etsin, öğütlerimden yararlansın, öyle rezil bir hareket de bulunmaktan sıkılsın, kaçınsın.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ

79.Dediler ki: Muhakkak sen biliyorsun ki, bizim için senin kızların da bir hak yoktur. Ve şüphe yok ki, sen bizim ne istediğimizi elbet de bilirsin.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ

Bir hak Senin kızlarında Bizim için Yoktur Sen biliyorsun ki Muhakkak Dediler ki

(Dediler ki: Muhakkak sen biliyorsun ki, bizim için senin kızların da bir hak yoktur) Hz. Lut'un böyle güzel, iyiliksever ihtarına rağmen o alçak kavim dediler ki Ey Lut! bizim onlara ihtiyacımız mevcut değildir. Biz onlara karşı bir şehvet, bir eğilim hissetmiyoruz ki, bu bakımdan bizim için bir hak sabit olsun. Diğer bir yoruma göre de: Senin kızlarınla evlenebilmek için iman etmemizi şart koşuyor, teklif ediyorsun. Biz ise böyle bir teklifi kabul etmeyeceğimiz için artık kızlarının üzerinde bir hakkımız olamaz.

وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ

İstediğimizi O şeyi ki Elbette bilirsin Doğrusu sen Ve

(sen bizim ne istediğimizi elbet de bilirsin) bu rezil topluluk, kendilerinin erkeklere yaklaşmak arzusunda bulunduklarını ve şehvetlerinin hangi tarafa yönelik olduğunu bu sözleriyle anlatmak istemişlerdi.

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ

80.Dedi ki: Keşke benim için size karşı bir kuvvet olsa idi veya şiddetli bir kaleye sığınacak olsa idim.

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً

Bir kuvvet Size karşı Benim için Şüphesiz Keşke Dedi ki

(Dedi ki Eğer benim için size karşı bir kuvvet olsa idi) Hz. Lut da kavminin o edepsizce ifadelerine karşı dedi ki bir güce, bir iktidara sahip bulunsa idim

أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ

Sağlam Bir kaleye Sığınsam Veya

(veya şiddetli bir kaleye sığınacak olsa idim) Evet bir şiddetli kaleye bir nahiyyeye, bir tarafa sığınacak olsa idim. size karşı, icap eden şeyi yapardım. Sizi bizzat veya kendisine dayandığım kuvvetli bir yardımcı ile beraber defeder ve yola getirdim. Böyle zor, üzüntü veren bir durumda kalmazdım.

قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

81.Dediler ki: Ey Lut! Şüphe yok ki biz senin Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana elbette kavuşamayacaklardır. Artık sen ailen ile gecenin bir kısmında yürü ve sizden hiç bir kimse geri kalmasin, eşin ise müstesna. Şüphesiz ki, onlara isabet edecek şey, ona da isabet edicidir. Muhakkak ki, onlara vaad edilen zaman, sabah vaktidir, sabah vakti ise yakın değil midir?

Bu mübarek ayetler. Meleklerin kendilerini Hz. Lût'a bildirerek onun endişesini gidermek ve kendisini selâmetle müjdelemiş olduklarını anlatıyor. Lut kavmine gelen azap dan Hz. Lut'un mümin olmayan eşinin de kurtulamadığını ve bu azabın sabah vaktinde meydana gelmiş olduğunu bildirmektedir. O azabın ortaya çıkmasıyla Lût kavminin bütün yurtlarının yıkılıp, alt üst olduğunu ve onların üzerlerine ateşli taşların yağmış bulunduğunu haber vermekte ve bu gibi azapların zalimlerden uzak bulunmadığını hatırlatmaktadır.

قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ

Rabbinin Elçileriyiz Şüphesiz biz Lut Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey Lut! Şüphe yok ki biz senin Rabbinin elçileriyiz) Melekler; Hz. Lut'un öyle endişeye düşmüş, kavmine karşı onları müdafaadan aciz kalmış olduğunu görünce dediler ki Ey Lut Aleyhisselam, korkma, düşünme şüphe yok ki, biz senin Rabbinin elçileriyiz kavmine, lâıyk oldukları ceza gelecektir. Onlar

لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ

(sana asla ulaşamayacaklar) Ey Lut Aleyhisselam Onlar sana asla dokunamayacaklar yani: Onlar sana bir fenalık yapamayacaklardır. Bırak onları geliversinler. Bunun üzerine Hz. Lut, kapısını açmış, kavmi içeriye girmiş, bunun üzerine Cebrail, onların yüzlerine kanatlarını çarpmış, hemen gözleri kör olmuş, dönüp gidecekleri yolu göremez bir hâle gelmişler, feryat edip bağıarak Lut'un yanında sihirbazlar var demeye başlamışlar. Melekler de Hz. Lut'a hitaben

فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ

Gecenin Bir kısmında Aileni Artık yola çıkar

(Artık sen ailen ile gecenin bir kısmında yürü) artık sen ailen ile aile fertleriyle beraber gecenin bir kısmında yürü bulunduğunuz yerden çıkıveriniz

وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ

Hiç bir kimse Sizden Geri dönüp bakmasın Ve

(ve sizden hiç bir kimse geri kalmasin) senden ayrılmasın veya arka tarafına bakmasın. O kavme alelacele gelecek olan azap dan kurtulabilmek için bir an evvel onların bulundukları yerden ayrılmak lâzımdır. Ve yahut geri kalıp da o kavmin uğrayacağı azabı görerek acıma hissine kapılmamaları ve mahzun olmamaları için kendilerine böyle bir tembih yapılmıştı.

إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ

Onlara isabet etti O şey ki Ona isabet edicidir Şüphesiz o Eşin ise Müstesna

(eşin ise müstesna. Şüphesiz ki, onlara isabet edecek şey, ona da isabet edicidir) Çünkü o, imandan mahrum bulunmakla Hz. Lut'un ev halkından olmak şerefini kaybetmişti. Rivayete göre bu kadın, Hz. Lut ile beraber bulundukları yerden çıkıp gitmemişti. Yahut o da çıkmış ise de geriye bakarak kavmin azaba uğradığını görmüş, "vah kavmim!" diye üzüntü içine girmiş, derken bir taş kendisine gelip dokunmuş, o da helak olup gitmiştir. İşte küfrün cezası!

إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ

Sabahtır Onlara vaad edilen Şüphesiz

(Muhakkak ki, onlara vaad edilen zaman, sabah vaktidir?) Melekler, Hz. Lüt'a şöyle de dediler Muhakkak ki, onlara vaad edilen zaman onların azabına, helakine tayin edilen vakit sabah vaktidir öyle sabah olunca hepsi helak olup gitmiş olacaktırlar,

أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

Yakın Sabah Değil mi?

(sabah vakti ise yakın değil midir?) elbet de pek yakın bulunmaktadır. Artık Ey Hz. Lut, sen ve sana iman edenler, durmayınız, bir an evvel buradan uzaklaşınız. Yahut Hz. Lut onların daha sabah olmadan helak olmalarını arzu ettiği için melekler, ona hitaben: Sabah vakti yakın değil midir, daha yakın bir zamanda helak olmalarını istemeye hacet yoktur. Bununla beraber herkesin rahat edeceği bir sabah vaktinde o kavme bir azabın gelmesi, daha büyük bir felâkettir ve buna bakanlar için bir ibret manzarası teşkil edecektir.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ

82.Ne zaman ki, emrimiz geldi, onun o yurdun üstünü altına çevirdik ve onun üzerine ateşte pişirilmiş, birbirine bitleştirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا

Altına Üstünü Çevirdik Emrimiz Geldi Ne zaman ki

(Ne zaman ki, emrimiz geldi, onun o yurdun üstünü altına çevirdik) ne zaman ki O kavmin helaki için belirlenen azap vakti gelip çattı o yurdun o kavmin oturduğu bel-deleri Böyle büyük bir değişiklik karşılı karşıya bıraktık o yurtların, memleketlerin altını üstüne çevirdik

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ

İstif edilmiş Pişirilmiş balçıktan Taşlar Üzerlerine Yağdırdık Ve

(ve o yurdun üzerine ateşte pişirilmiş, birbirine bitleştirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık) Onların üzerine ateş de pişirilmiş, birbirine bitleştirilmiş birbirine tâbi bir halde balçıktan çamurdan yapılmış taşlar yağdırdık hepsini de bu taşlar ile helak ediverdik. &-Lut kavminin ikamet ettiği şehirlere mütefikat denilirdi. Bunlar beş şehirden ibaret imiş, bunlar da bir görüşe göre dört yüz bin kimse bulunuyormuş. Bütün bunlar, küfürlerinin cezasına kavuşmuş oldular.

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ

83.O taşlar Rabbin katında işaretlenmiş idi ve o zalimlerden uzak değildir.

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ

Rabbin Katında İşaretlenmiş idi

(Rabbin katında işaretlenmiş idi) O taşlar, o Lut kavminin üzerine yağdırılan kızgın taş parçaları hepsinin üzerine kime isabet edip helak edecek ise onun adı yazılmış bulunuyordu veyahut yerdeki taşlardan ayırt edilmeleri için o yağın taşlar, beyaz ve kırmızı işaretler taşıyordu.

وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ

Uzak Zalimlerden O Değildir Ve

(Ve o zalimlerden uzak değildir) O azaba, helake vasıta olan kızgın taş parçaları herhangi bir Peygamberin emirlerine karşı isyan eden kâfirlerden veya Son Peygamberi tasdik etmeyen müşriklerden uzak değildir. Cenabı Hak diledi mi böyle taşlar zalimlerin başlarına hemen yağ verir. İsterse, o taşlar göklerde bulunsun. Allah'ın iradesi tecelli etti mi, hemen bir saniyede yeryüzüne iner, hak edenlerin beyinlerini patlatır. &-Bu ayeti celile büyük bir tehdidi içermektedir. Bütün inkârcıları zalimleri Allah'ın azabı ile korkutmaktadır. Böyle bir felâket, Allah'ın kudretine göre onu hak edenlerin

başlarına inmekten uzak görülemez. Nitekim bir nice dinsiz, ahlâksız kavimler, böyle çeşit çeşit azaplara uğramışlardır. Bundan dolayı o gibi facialardan bir ibret dersi almalıdır.

وَالِی مَدَیْنِ أَخَاهُمْ شُعَیْبًا قَالَ یَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَیْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ إِنِّی أَرِیکُمْ بِخَیْرٍ وَإِنِّی أَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مُّحِیْطٍ

84. Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kullukta bulunun, sizin için ondan başka bir mabut yoktur. Ve ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın" şüphe yok, ben sizi bir hayır içinde görüyorum. Ve ben muhakkak ki, sizin üzerinize kuşatıcı bir günün azabından korkarım.

Bu ayetler de Şuayb Aleyhisselam'ın kavmini tevhit dinine davet ettiğini, onlara alışverişlerinde doğruluktan ayrılmayıp ıslah edici bir halde, yaşamalarını tavsiye buyurmuş olduğunu bildiriyor ve meşru olan ticaretle yetinip kimsenin hakkına tecavüz etmemelerini, aksi takdirde kendilerini koruyamayacağını ve himaye edemeyeceğini hatırlatmış olduğunu beyan buyurmaktadır

وَالِی مَدَیْنِ أَخَاهُمْ شُعَیْبًا

Şuayb'ı Kardeşleri Medyen'e Ve

(ve Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik) Medyen bir kabilenin adıdır ki, bunların babaları İbrahim Aleyhisselam'ın oğlu Medyen imiş Veyahut Medyen bir beldenin ismidir ki o beldeyi ismi zikredilen İbrahim a.s oğlu kurmuş İşte bu belde ahalisine soyca kardeşleri olan Şuayb Aleyhisselam Peygamber gönderilmişti. Bu muhterem zat

قَالَ یَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a Kulluk edin Kavmim Ey Dedi ki

(dedi ki: Ey kavmim Allah'a kullukta bulunun) Ey Medyen ahalisi Allah'a kullukta bulunun ona başkalarını ortak koşmayın

مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَیْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için Yoktur

(sizin için O Yüce Yaratıcıdan başka bir mabut yoktur) yaratıcılık ve mabutluk yalnız ona mahsustur, bütün kâinat, onun varlığına, birliğine, mabut olduğuna şahit dir.

وَلَا تَنْقُصُوا الْمِکْيَالَ وَالْمِیزَانَ

Tartıyı Ve Ölçüyü Eksik tutmayın Ve

(Ve ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın) Ve Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın Alışveriş yaparken kilelerinizi, terazilerinizi, onlar ile ölçüp, tartıp tayin ettiğiniz şeyleri hiçbir şekilde noksan yapmayın, başkalarının zararına hareket etmeyin

إِنِّی أَرِیکُمْ بِخَیْرٍ

Bir hayır içinde Sizi görüyorum Şüphesiz ben

(şüphe yok, ben sizi bir hayır içinde görüyorum) Yani: Siz bir servet ve bolluk içinde yaşıyorsunuz, böyle bir hâl neticesinde Allaha itaat etmelisiniz şükretmelisiniz öyle değil mi?

وَإِنِّی أَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مُّحِیْطٍ

Kuşatıcı Bir günün Azabından Üzerinize Korkuyorum Muhakkak ben Ve

(Ve ben muhakkak ki, sizin üzerinize kuşatıcı bir günün azabından korkarım) Ve ben muhakkak ki iman ve adaleti gözetmediğiniz takdirde sizin üzerinize yönelecek olan kuşatıcı bir günün azabından korkarım. &- Bu ayeti kerimdeki "muhit" kelimesi, görünürde yevmün sıfatıdır. Manen ise azabın vasfıdır. Bu bir meşhur mecazdır. Yani: Şuayb Aleyhisselam demiş oluyor ki Hepinizi dünyada da, ahirette de sarıp kuşatacak olan bir azabın üzerinize gelmesinden korkarım.

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعَثُّوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

85.Ve ey kavmim! Ölçüyü de, tartıyı da adalet ile yapın ve insanlara eşyalarını eksik vermeyin ve yeryüzünde bozguncular olarak dolaşmayın.

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ

Adaletle Tartıyı Ve Ölçüyü Tam yapın Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim! Ölçüyü de, tartıyı da adalet ile yapın) Ve Hz. Şuayb, yine buyurdu ki: Ey kavmim! Ey Medyen ahalisi! ölçüyü de tartıyı da adalet ile yapın Yani: Ölçmeyi de, tartmayı da, onların aletlerini de güzelce tamamlayınız, onlara hakkıyla riayet ediniz

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ

Eşyalarını insanlara Eksik vermeyin Ve

(ve insanlara eşyalarını eksik vermeyin) yani: Hiçbir kimsenin malının değerini düşürmeye, bu yüzden kıymetini indirmeye çalışmayın, iktisadî muamelelerde doğruluktan, samimiyetten ayrılmayınız veyahut bir satılık malın müşterilerini oyalayarak o malın satılmasını geciktirmeye ve onun kıymetini düşürmeye meydan vermeyin.

وَلَا تَعَثُّوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

İfsat ediciler olarak Yeryüzünde Bozgunculuk yapmayın Ve

(Ve yeryüzünde bozguncular olarak dolaşmayın) yani: Herhangi bir şekilde insanların hukukunu bozmaya vesair gayrimeşru muamelelere sebebiyet verecek kötü hareketlerde bulunmayın, hırsızlık, yol kesicilik, yağmacılık gibi şeylerden sakının ve yahut dünyevî ve uhrevî menfaatlerinizi bozmaya çalışıp durmayın.

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

86.Eğer siz iman etmiş kimseler iseniz Allah'ın geri bıraktığı sizin için hayırlıdır ve ben sizin üzerinize bir bekçi değilim.

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Allah'ın Bıraktığı

(Allah'ın geri bıraktığı sizin için hayırlıdır) Hz. Şuayb şöyle de buyurdu ki: Ey kavmim! Allahın kar hakkı olarak bıraktığı ticaret vasıtası ile kazancınız sizin için hayırlıdır

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler İseniz Eğer

(Eğer siz iman etmiş kimseler iseniz) Eğer siz iman etmiş size söylemiş, emir etmiş olduğum şeyleri tasdik etmiş kimseler iseniz Allah'ın geri bıraktığı yani: Ölçülere, tartılara riayet ettikten sonra size Cenabı Hakkın helâl kıldığı miktar sizin için hayırlıdır. Sizin hakiki menfaatiniz bundadır. Helâl olmayan bir maldan bir hayır beklenilemez.

وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

Muhafız Üzerinize Ben değilim Ve

(Ve ben sizin üzerinize bir bekçi değilim) Yani: Sizi çirkin, gayrimeşru şeylerden fiilen koruyacak bir güçte değilim. Ben sizin bütün işlediklerinizi bilemem ve bozulmayı gerektiren şeylerden sizi alıkoymaya kaadir olamam. Benim vazifem, salahiyetim, size hak ve hakikati tebliğ ve tavsiye etmektir, sizlere nasihat vermektir. Artık siz bunun aksine hareketlerde bulunur iseniz ben mazurum, artık siz kendi amellerinizin neticesini düşününüz. Ne kadar güzel, ahlâkî, iktisadî, içtimaî bir nasihat, bir tavsiye, bir irşat Amma Ne yazık ki, o gafil topluluk bundan istifadeye koşmadılar.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

87.Dediler ki: Ey Şuayb! Atalarımızın ibadet ettikleri şeyleri veya mallarımızda dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emir ediyor? Şüphe yok elbet de sen, çok yumuşak huylu ve akıl sahibisin.

Bu mübarek ayetler de Hz. Şuayb'ın kavmine teklif ettiği Allah'ın birliği inancını ve insanların haklarını gözetme durumunu kavminin kabul etmeyerek o muhterem Peygambere karşı inkârcı ve alaycı bir karşılıklıta bulunmuş olduklarını bildiriyor. O Yüce Peygamber'in de nübüvvete, ilim ve hidayete mazhar olduğuna işaret ile nasıl iyilik-sever bir şekilde hareket ettiğini ve kavmini ıslaha çalıştığını ve yalnız Cenabı Hakka dayanıp ve yöneldiğin! Bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ

Sana emrediyor Namazın mı Şuayb Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey Şuayb kıldığın namazların ettiğin duaların mı bunu sana emrediyor) Hz. Şuayb'ın o pek iyiliksever tekliflerine, tavsiyelerine rağmen kavmi, o Yüce Peygambere karşı hürmete aykırı, sosyal edebe muhalif olmak üzere yalnızca ismiyle hitap ederek dediler. Ey Şuayb sana namazın mı emir ediyor ki, sen öyle tekliflerde bulunuyorsun? Hiç böyle bir teklife senin salahiyyetin var mıdır?

أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

Atalarımız Tapıyorlardı O şeyleri ki Terk etmemizi

(atalarımızın taptıklarını terk etmemizi) Atalarımızın sürekli ibadet ettikleri şeyleri putları, onlara tapınmayı bırakmamızı

أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ

Diliyoruz O şeyi ki Mallarımız Hakkında Yapmamızdan Veya

(yahut mallarımızın üzerinde istediğimizi yapmak dan vaz geçmemizi) veya mallarımızda dilediğimizi yapmayı onlar ile bizim alışverişimizi, mallarımızı fazla ve noksan göstermemizi, onları dilediğimiz yerlere sarf etmeyi terk etmemizi Ey Şuayb! Sana namazın mı emir ediyor?

&-Hz. Şuayb, fazla namaz kılarmış, o mübarek zatın namazıyla alay etmek için ona karşı kavmi böyle edepsizce, cahilce bir müdafaada bulunmak istemişlerdi. Diğer bir yoruma göre de namazdan maksat, din ve imandır. Çünkü namaz, din ve iman en açık alâmetlerinden, işaretlerinden olduğu için din ve iman yerinde namaz lâfzı kullanmışlardır. **Yani:** Demek istemişlerdi ki: Ey Şuayb! Senin dinin mi bizi yaptığımız şeylerden men etmek istiyor? Bu kavim, kendilerinin yaptıkları şeylerin ne kadar akıl ve fikre aykırı, menfaat ve hikmete zıt, sosyal hayatın yok olmasına sebep olduğunu takdir edemiyorlardı. Soyut, şahsi, geçici, başkalarının zararına ait bir menfaatin düşkün oldukları için kendilerine en güzel nasihatler veren bir kadri yüce zata karşı öyle ahlâkî rezaletlerini gösteren bir hitabet de bulunmuşlardı. Ve o büyük Peygambere bir alay maksadıyla şöyle de demişlerdi:

إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

Aklı başında Yumuşak huylu Elbette sensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, elbette sen çok yumuşak huylu ve akıl sahibisin) Ey Şuayb! Sen bizim aramızda yumuşak huylu, akıllı, güzel ahlâka sahip bir zat olarak tanınıyorsun, artık nasıl oluyor da bize öyle babalarımızdan, geçmişlerimizden intikal etmiş olan bir putperestçe dinden bizi men ediyor ve yasaklıyorsun. Bu akla, yumuşaklıkla yapılan muameleye aykırı değil midir?

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَيْكُمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

88.Dedi ki: Ey kavmim! Eğer ben Rabbim tarafından açık bir delil üzere isem ve beni kendi tarafından güzel bir rızık ile rızıklandırmış ise buna ne dersiniz? Ben size yasak ettiğini şey hususunda size muhalefet etmek istemem, ben ancak gücüm yettiği kadar ıslah isterim ve benim muvaffakiyetini ancak Allah Teâlâ iledir. Yalnız ona dayandım ve ancak ona döneceğim.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ

Söyleyin bana Kavmim Ey Dedi ki:

(Dedi ki: Ey kavmim söyleyin bana) Şuayb Aleyhisselam da kavminin öyle cahilce ve inatçı sözlerine karşı onlara pek yumuşakça, hikmetli bir tarzda hitap ederek dedi ki: Ey kavmim! Bana söyleyiniz haber veriniz bir kere güzelce düşününüz

إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي

Rabbimden Açık bir delil Üzerinde İsem Eğer

(eğer ben Rabbim tarafından bir açık delil üzere isem) ben açık bir kanıta, parlak bir delile kavuşmuş isem

وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا

Güzel Bir rızık ile Tarafından Beni rızıklandırmışsa Ve

(ve beni kendi tarafından güzel bir rızık ile rızıklandırmış ise) buna ne dersiniz? Yani: Bana helal nimetler vermiş, beni peygamberliğe, hikmete, manevî ve maddî bereketlere kavuşturmuş ise artık benim hakkımda öyle yanlış iddialarda bulunur musunuz? Benim size olan tebligatımı akıl ve hikmete aykırı görür müsünüz? Benim bu tavsiyelerimi bir vesvese eseri telâkki eder misiniz? Veyahut ben o kadar ilâhi lütfâ kavuştuğum halde ben o Kerem Sahibi Yaratıcının vahyine aykırı hareket de bulunabilir miyim? Onun emir ve yasağını tebliğ den telkinden geri durabilir miyim? Ne için siz benim bu vaziyetimi takdir edemiyorsunuz?

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَيْكُمْ عَنْهُ

Kendisinden Sizi men ediyorum O şeyde ki Size muhalefet etmemi İstemiyorum Ve

(Ben size yasak ettiğim şey hususunda size muhalefet etmek istemem) Sizin yerine getirmekle mükellef olduğunuz şeyleri ben de gözetirim, size yasak ettiğim şeyleri ben de işlemem. Meselâ: Siz insanların hukukuna tecavüzden men olduğunuz gibi ben de size muhalif olarak öyle bir tecavüzde bulunmaya salahiyet sahibi değilim. Hepimizin de dinî hükümleri, kamu haklarını gözetmemiz lâzımdır.

إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ

Gücüm yetti O şeyle ki İslah etmek Ancak İstemiyorum

(ben ancak gücüm yettiği kadar ıslah isterim) sizlere emrettiğim ve yasakladığım şeyler ile sizin iyi hâl sahibi olmanızı temenni eder, bu husus da gücüm nispetinde çalışırım, başka bir şey istemem. Benim öğütlerim, tavsiyelerim, iyiliği emretmem ve kötülüğü yasaklamam sırf sizin faydeleriniz içindir. Benim bu hususta sizi zorlamaya gücüm ve kudretim yoktur.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ

Allah ile Ancak Muvaffakiyetim Değildir Ve

(ve benim muvaffakiyetim ancak Allah Teâlâ iledir) Ve benim muvaffakiyetim Hakka, sevaba kavuşmam ancak Allah Teâlâ iledir. O Yüce Yaratıcının yardımı ve lütfü iledir.

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

Döneceğim Ve ancak ona Tevekkül ettim Ona

(Yalnız ona dayandım ve ancak ona döneceğim) Ben yalnız o kerem sahibi mabuda tevekkül ettim bütün işlerimde ona dayandım ve sığındım, başkasına değil. Çünkü her şeye gücü yeten o'dur, başkası değildir. Ve ben ancak o ezeli yaratana dönerim o'na yönelirim, onun lütuf ve yardımına, ilâhî gözetimine girerim. Ondan başka sığınak ve barınak yoktur. Şüphesiz buna inanıyoruz...

&-Hz. Şuayb bu pek yüce hitabeleriyle Evvelâ: insanları Allah'ın birliğine davet ederek onlara ilâhî hakları gözetme yolunu göstermiştir. İkincisi: Herkese nefisleri hakkında yapacakları muameleyi, yani: ibadet ve itaatte bulunarak kendilerini ilâhî azaptan kurtarmak yolunu bildirmiştir. Üçüncüsü de: insanların hukukuna, ıslahına riayet ve hizmet edilmesi lüzumunu bildirerek bir cemiyetin dayanışma içinde olmasını, hukuka riayetkâr karşılıklı şefkat ve merhametle vasıflanmış bulunmasını emir ve tavsiye etmiştir. Evet, O Yüce Peygamber, öyle pek yüce hitabet de bulunmuştur. Onun bütün bu açıklamaları, hikmet sahibi ve yumuşak huylu bir insana yakışır tarzda tatlı ve yumuşaktır. Kendisi ikiyüzlülük şüphesinden tamamen uzak, mütevazı bulunuyordu. Hiç bir hususta kendi şahsına ve fani varlıklara itimat değil, ezeli ve kerim olan Allah Teâlâ'ya tevekkül edilmesinin ve iltica sığınılmasının lüzumunu beyan buyurmuştu. Kısacası O mübarek Peygamberin bütün hitabetleri, insanlığı ikaz ve irşat için en güzel, en hikmetli bir mahiyet de bulunmuştu.

وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ

89.Ve ey kavmim! Bana olan düşmanlığınız, Nuh kavmine veya Hud kavmine veya Salih kavmine isabet etmiş olanın benzeri gibi size de bir musibet getirmesin. Ve Lut kavmi de sizden uzak değildir.

Bu mübarek ayetlerde Şuayb Aleyhisselam'ın kavmine nasihat verip onların uyanmaları için geçmiş kavimlerin başlarına gelmiş olan felâketlere dikkatlerini çekip onları af dilemeye, tövbeye davet etmiş olduğunu bildiriyor. Kavminin de o pek açık nasihatleri anlamamazlıktan gelerek Hz. Şuayb'a karşı tehdit vari bir vaziyet almış olduklarını gösteriyor.

وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي

Bana olan düşmanlığınız Sakın size kazandırmasin Kavmim Ve ey

(Ve ey kavmim Bana olan düşmanlığınız, size de bir musibet getirmesin) ve Hz. Şuayb kavmine tekrar hitap ederek buyurdu ki: Ey kavmim Sizin bana olan düşmanlığınız ve muhalefetiniz sizinde başınıza bir felaket bir musibet getirmesin

أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ

Salih'in Kavmine Veya Hud'un Kavminé Veya Nuh'un Kavmine İsabet etti O şeylerin ki Misli Size isabet etmesini

(Nuh kavmine veya Hud kavmine veya Salih kavmine isabet etmiş olanın benzeri gibi) Evet Nuh kavmine isabet eden boğulma gibi veya Hud kavmine isabet eden şiddetli rüzgâr gibi. Veya Salih kavmine isabet etmiş olan korkunç bir ses bir zelzele gibi helak edici bir belanın benzeri gibi size de bir musibet getirmesin böyle bir felâkete düşmeyi kendi kötü hareketlerinizle kazanmış olmayınız.

وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ

Uzak Lut'un Sizden Kavmi Değildir ve

(Ve Lut kavmi de sizden uzak değildir) Ve Ey kavmim Lut kavmi de sizden uzak değildir. Onlar zaman ve mekân itibarıyla size yakın bulunuyorlardı. Onlar sizin komşularınız demektir, onların dinsizlikleri sebebiyle başlarına gelmiş olan felaketi elbet de bilirsiniz. Artık onların hallerini, tarihî facialarını nazarı dikkate almanız lazım gelmez mi? Nedir şu sizdeki küfür ve isyan

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ

90.Ve Rabbinizden bağışlanma dileyiniz. Sonra o'na tövbe ediniz. Şüphe yok ki, benim Rabbim pek merhametlidir çok sever.

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ

Rabbinizden Mağfiret dileyin Ve

(Ve Rabbinizden bağışlanma dileyiniz) Ve Ey kavmim! Artık uyanınız, Rabbinizden mağfiret dileyiniz ona iman ederek günahlarınızın af ve bağışlanmasını ondan niyaz eyleyiniz.

ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ

Ona Tövbe ediniz Sonra

(Sonra o'na tövbe ediniz) başkalarına yapmakta olduğunuz ibadetleri bırakarak yalnız Cenabı Hakka ibadete başlayınız, vaktiyle yapmış olduğunuz günahlardan pişmanlık duyarak tövbe kâr olunuz.

إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ

Çok severdir Çok merhametlidir Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim rabbim pek merhametlidir, çok sever) Tövbe edenlerin hakkında merhamet ve yardımı pek büyüktür. Ve ibadet eden, tövbe eden kullarını çok sevmektedir. Artık öyle kerem ve merhamet sahibi bir Yüce Yaratıcının af ve keremine kavuşmak için af dileyip tövbe etmeniz icap etmez mi? Hiç bunu düşünmez misiniz?

قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ

لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ

91.Dediler ki: Ey Şuayb! Söylediklerinden birçoğunu iyice anlayamıyoruz. Şüphe yok ki, biz seni aramızda cidden zayıf görüyoruz ve eğer senin kabilen olmasa idi elbet de seni taslayarak öldürürdük ve sen bizden üstün değilsin.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ

Söylüyorsun O şeylerin ki Bir çoğunu Anlamıyoruz Şuayb Ey Dediler ki

(Dediler ki Ey Şuayb Söylediklerinden birçoğunu iyice anlayamıyoruz) hâlbuki Hz. Şuayb, kavmine kendi lisanlarıyla hitap ediyor, açık bir şekilde öğüt veriyordu. Buna rağmen onların böyle bir iddiada bulunmaları, o muhterem Peygambere karşı bir ihanetten, bir hürmetsizlikten başka bir şey değildi. Onun o pek faydeli sözlerine karşı nefret de bulundukları için onu anlamak istemiyorlardı. Yahut demek istiyorlardı ki: Ya Şuayb! Senin Allah'ın birliği hakkındaki, peygamberlik ve risalet hususundaki ve bazı muamelelerin zulüm olduğu hakkındaki açıklamalarının doğruluğuna kanaat getiremiyoruz bu iddiaların bizce bilinmemektedir.

وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا

Zayıf olarak İçimizde Elbet seni görüyoruz Doğrusu biz Ve

(Şüphe yok ki Biz seni aramızda cidden zayıf görüyoruz) senin bir kuvvetin yoktur ki, sana karşı yapmak isteyeceğimiz kötülükleri bertaraf edebilsin

وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ

Elbet de seni taşlardık Kabilen Eğer olmasaydı Ve

(ve eğer senin kabilen olmasa idi) Yani: Bizim milletimiz ve kanaatimiz dairesinde yaşayan kabilenin fertleri olmasaydı elbet de seni taşlardık o kabilenin hatırası içindir ki, senin hakkında öyle bir muamelede bulunmak istemiyoruz.

وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ

Üstün olan Üzerimize Sen değilsin Ve

(Ve sen bizden üstün değilsin) sen bizim yanımızda saygıdeğer, muhterem bir zat

bulunmuyorsun ki, seni taşıyarak öldürmekten kaçınalım, ancak senin kabilene hürmetimizden dolayıdır ki, sana karşı öyle bir saldırıda bulunmuyoruz. Yoksa seni öldürebiliriz. İşte o cahil dik başlı kavim, öyle muhterem, iyiliksever bir Peygambere karşı öyle tehdit edici bir vaziyet almışlardı.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيَا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

92.Dedi ki: Ey kavmim! Benim kabilem size göre Allah'tan daha üstün müdür? Hâlbuki o'nu arkanıza atıp unuttunuz. Şüphe yok ki, benim Rabbim, yapmakta olduğunuz şeyleri çepeçevre kuşatıcıdır. Bu mübarek ayetler de Hz. Şuayb'ın kavmini akıl ve fikre muhalif, kulluk vazifesine aykırı sözlerinden dolayı ikaza çalışarak onları bir edep ve insaf dairesine davet etmiş olduğunu bildirmektedir. Ve o kavminden korkmadığını, onlara karşı dayanabile-ceğini ve karşılık verebileceğini ifade ederek zillete düşüren bir azabın kimlere gele-ceğini ve kimlerin yalancı bulunduğunu onların yakında bileceklerini ve bunun beklenilmesini kendilerine ihtar buyurmuş olduğunu göstermektedir. Nihayet ilâhî azabın o kavme yönelmiş, Hz. Şuayb ile ona iman edenlerin Allah'ın bir rahmeti ile kurtuluşa ermiş ve öyle zalim bir kavmin böyle bir felâkete lâayık bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ

Allah'tan Size Daha üstün Benim kabilem mi? Kavmim Ey Dedi ki:

(Dedi ki: Ey kavmim! Benim kabilem size göre Allah'tan daha üstün müdür?) Hz. Şuayb, o inkârcı kavmine karşı bir lütuf eseri olarak dedi ki Ey kavmim Benim kabilem size göre Allah'tan daha üstün müdür? Kudretiyle, ilmiyle bütün kâinatı kuşatan kerem sahibi Yaraticıyı ve onun Peygamberi olduğundan dolayı ilâhî koruma altında bulunduğumu siz neden düşünmüyor da öyle birer aciz mahlûk olan kavmimin fertlerine bakıyorsunuz? Onların hatıraları için bana saldırmadığınızı söylüyorsunuz?

وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيَا

Unutarak Arkanızda Onu edindiniz Ve

(Hâlbuki o'nu arkanıza atıp unuttunuz) Evet, O kudret ve azamet sahibi olan Yüce Yaraticıyı onun gücünü arkanıza atıp unuttunuz. Yani: O Yüce Yaraticıya ortak koşmakla, onun Peygamberine ihanet de bulunmakla onu hâşâ unutulmuş, arka tarafa atılmış bir şey gibi kabul etmiş oldunuz, böyle bir alçaklıkta, kâfirce bir kanaat de bulunmuş oldunuz da bundan haberiniz yok!

إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

Tamamen kuşatıcıdır Yapıyorsunuz O şeyleri ki Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim Rabbim, yapmakta olduğunuz şeyleri tamamen kuşatıcıdır) Şüphe yok ki, benim Rabbim yapmakta olduğunuz şeyleri bilicidir. Onları çepeçevre kuşatıcıdır bütün bu hallerinizi bilmektedir, o'na hiçbir şey gizli kalmaz.

وَيَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ

93.Ve ey Kavmim! Bütün kuvvetinizle dilediğinizi yapınız. Şüphe yok ki, ben de yapacağım. Yakında bilirsiniz ki, kendisini rezil edecek azap kime gelecek ve yalancı olan kim imiş. Ve bekleyiniz, muhakkak ki, ben de sizinle beraber beklemekteyim.

وَيَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ

Yapacağım Şüphe yok ki bende Haliniz Üzere Yapın Kavmim Ey Ve

(Ve ey Kavmim Haliniz üzere yapınız) Ve ey kavmim Beni tehdit mi ediyorsunuz? Haydi, Bütün kuvvetinizle dilediğinizi elinizden ne geliyor ise yapınız bütün kudret ve gücünüz dairesinde olan şeyler ile bana karşı cephe alıveriniz. Şüphe yok ki, Ben de

Cenabı Hakkın bana verdiği kudret ve güç ile size karşı cephe almaya kaadirim. Siz sanıyor musunuz ki, ben sizden korkacağım?

سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ

Yalancıdır O O kimseyi Ve Kendisini rezil edecek Azap Ona gelecek O kimseyi ki Bileceksiniz Yakında (Yakında bilirsiniz ki, kendisini rezil edecek azap kime gelecek ve yalancı olan kim imiş) Yakında bilirsiniz ki, kendisini rezil edecek azap Allah'ın kahrı kime gelecek ve yalancı olan kim imiş bunları yakında anlamış olacaksınız,dir,

وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ

Gözetenim Sizinle beraber Muhakkak ben Gözetin Ve

(Ve bekleyiniz, muhakkak ki, ben de sizinle beraber beklemekteyim) kendi akıbetinizi gözetiniz sözlerimin neticesini bekleyiniz. Muhakkak ki, ben de sizinle beraber gözeticiyim başınıza gelecek felâketi, azabı beklemekteyim. Bu ihtar, Hz. Şuayb için bir mucize mahiyetindedir. Çünkü o kavme azabın geleceğini evvelce bilmiş, onlara böylece ihtar da bulunmuş ve o azap az son-ra ortaya çıkmıştır.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا

الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

94.Ne zaman ki emrimiz geldi. Şuayb'ı ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet ile kurtuluşa erdirdik ve zulüm etmiş olanları ise bir korkunç gürültü yakaladı. Artık yurtlarında diz üstü çökmüş olarak sabahladılar.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا

Emrimiz Geldi Ne zaman ki Ve

(Vaktaki emrimiz geldi) O kavmin azabına, helakine ait ilâhî iradem tecelli etti.

نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

Bizden Bir rahmetle Beraberinde iman ettiler O kimseleri ki Ve Şuayb'ı Kurtardık

(Şuayb'ı ve onunla beraber iman etmiş olanları bizden bir rahmet ile kurtuluşa erdirdik) Şuayb'ı ve onun ile beraber iman etmiş olanları onları imana kavuşturmak, ibadetlere muvaffak kılmak suretiyle veya yüce katımdan kavuştukları bir merhamet sebebiyle kurtuluşa erdirdik onları o azaptan kurtardık, selâmet ve saadete kavuşturduk

وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ

O korkunç ses Zulmettiler O kimseleri ki Yakaladı Ve

(ve zulüm etmiş olanları ise bir korkunç gürültü yakaladı) Allah'ın birliğini tasdik etmeyip Peygamberlerine eza ve cefada bulunmak isteyen Medyen ahalisini ne karşı müthiş bir zelzele zuhura geldi,

فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

Çöküp kalmış kimseler Bulundukları yerde Ve oldular

(Artık yurtlarında diz üstü çökmüş olarak sabahladılar) Bu felaketin neticesinde o kavim mahıv ve yok olup gitti. Deniliyor ki, Cibril'i Emin, korkunç sesi çıkarmış, bunun tesiriyle zelzele meydana gelmiş, bu suretle o kavim helak olup gitmiştir.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا إِلَّا بُعْدًا لِّمَدَيْنَ كَمَا بَعَدَتْ ثَمُودُ

95.Sanki onlar orada yaşamamışlardı. Haberinizi olsun. Semud uzaklaştığı gibi Medyen için de bir uzaklaşma olsun.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا

Orada Hiç oturmamışlardı San ki

(Sanki onlar orada hiç yaşamamışlardı) Sanki Medyen ahalisi o Medyen diyarında ikamet ederek gezip dolaşmamışlardı birden yeryüzünden siliniverdiler

أَلَا بُعْدًا لِمَدْيَنَ كَمَا بَعَدَتْ ثَمُودُ

Semud Uzaklaştı O şey gibi ki Medyen kavmi Uzak olsun Haberiniz olsun

(Semud kavminin uzaklaştıkları gibi) Dinsizliklerinden dolayı Allah'ın rahmetinden ve himayesinden Medyen ahalisi içinde öyle bir uzaklaşma olsun Yani: Bu iki kavim de haklarında böyle bir bedduada bulunulmaya lâyık olmuşlardı.

&-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre Salih Aleyhisselam'ın kavmi, alt taraflarından çıkan korkunç bir ses ile bu Medyen ahalisi de üst taraflarından işitilen korkunç bir ses ile helak olup gitmişlerdi. Bu cihetle bunların azapları arasında bir benzerlik var demektir.

&-Şuayb Aleyhisselam'ın kıssası için Araf süresindeki (90) inci ayeti celilinin izahına da Bakınız!

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

96.Ve and olsun ki. Musa'yı ayetlerimiz ile ve apaçık bir delille gönderdik.

Hak Teâlâ Hazretleri bu mübarek ayetleriyle Hz. Musa'nın firavunu ve onun kavmini ilâhî dine davetle Emir olunmuş olduğunu, o kavmin ise Firavun'un batıl olan emirlerine tâbi olarak kendilerini helake, lanete uğratmış, olduklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Açık Mucizelerimizle ve Ayetlerimizle Musa'yı Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki. Musa'yı ayetlerimiz ile ve apaçık bir delille gönderdik) Ve and olsun ki Musa'yı ayetlerimiz ile şer'î hükümleri, dini hakikatleri içeren Tevrat Kitabı ile ve onun peygamberlik ve risâlete sahip olduğuna şahitlik eden açık bir delil ile âsâ, yedi beyzâ gibi bir mucize ile çevresini irşât etmek aydınlatmakla görevlendirdik

&-Delile, kanıtı "sultan" denilmiştir. Çünkü bir sultan, kendisine tâbi olanlar üzerinde hâkim olduğu gibi bir delil de, bir ilim sahibi olan da ilim ve irfan sahasında hâkim, manevî bir saltanata sahip bulunmuş olur ki, bu manevî hâkimiyet, maddî bir saltanatın üstündedir, yok olmaktan korunmuştur.

&-"Hz. Musa'nın kıssası" için Bakara süresindeki 50. ayeti celile'nin izahına da bakınız!

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ

97.Firavun'a ve onun ileri gelenlerine. Onlar ise Firavun'un emrine uydular. Hâlbuki Firavun'un emri doğru değildi.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

İleri gelenlerine Ve Firavuna

(Firavun'a ve onun ileri gelenlerine) O muhterem Peygamberi Firavun'a Kibti kavminin hükümdarı olan onları kendisine taptırmak alçaklığında bulunan kâfir şahsa ve onun ileri gelenlerine onun kavminin eşrafından sayılan kimselere peygamber gönderdik, onları, onların çevresini Allah'ın dinine davetle görevlendirdik.

فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ

Firavun'un Emrine Fakat uydular

(Onlar ise Firavun'un emrine uydular) O dinsiz topluluk ise Firavun'un emrine uydular Hz. Musa gibi bir hidayet rehberi olan ve Peygamberliği öyle açık mucizeler ile sabit bulunan bir zatın sözlerine iltifat etmediler. Küfür ve azgınlık içinde kalmış olan Firavun gibi lanete uğramış birinin yolunu takip edip durdular.

وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ

Doğru Firavun'un Emri değildi Ve

(Hâlbuki Firavun'un emri doğru değildi) Yani: Akla uygun, hayra ve rahmete sevk edici, durumu düzeltmeye hizmet edici değildi. Çünkü zaten Firavun, materyalist idi, Cenabı Hakki ve kıyameti inkâr ediyordu, kendisi gibi saltanat sahiplerine halkın ta-

pınmalarını emreder dururdu. Artık böyle bir meluna nasıl uyulabilir, onun gibi firavunlaşmış fikir ideoloji sahiplerine dinsizlerin sözlerine nasıl uyulur kabul edilebilir? Allah muhafaza işte onların ve o gibilerin hallerini de Allah'ı Teâlâ haz. İlerleyen ayeti kerimelerde bizlere beyan buyuracak

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ

98.Kıyamet gününde kavminin önüne düşer. Derken onları ateşe götürmüş olur. Ve ne fena bir yerdir, o varılmış olan yer.

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Kavminin Önüne düşer

(Kıyamet gününde kavminin önüne düşer) Firavun öyle uğursuz, melun bir şahıs idi ki: Kıyamet gününde kavminin önüne düşer. Onlara rehberlik eder, cehenneme doğru giderler.

فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ

Ateşe Ve onları götürür

(Derken onları ateşe götürmüş olur) hepsi birden cehennem ateşi içine düşer, yarılar dururlar

وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ

O varılmış yer Varma yeridir Ne kötü Ve

(Ve ne fena bir yerdir, o varılmış olan yer) Yani: Firavun, dünyada kavmine rehberlik edip de onları sanki bir su kaynağına götürmek istiyordu, onları yararlandırmak iddiasında bulunuyordu. Hâlbuki onun kavmini alıp götürdüğü su kaynağı, hakikaten su değil, bir ateş merkezi bulunmuş oldu. Artık bunun ne kadar fena, ne kadar helak edici olduğu açıktır.

وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ بِئْسَ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ

99.Burada da bir lanete tâbi tutuldular, kıyamet gününde de. Ne kötü bir yardımdır bu yapılmış olan yardım.

وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü ve La'nete Burada Tâbi tutuldular Ve

(Burada da bir lanete tâbi tutuldular, kıyamet gününde de) O Firavun'a tâbi olanlar bu dünyada da bir lanete tâbi tutuldular Kıyamet gününde de bir lanete tâbi tutulacaklar bu dünyadan mahvolup gittiler, kıyamete kadar ümmetlerin lanetine hedef oldular. Kıyamet gününde de Yine lanete uğrayacaklardır. Her durak ehli onlara lanet edecektir.

بِئْسَ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ

Yapılan o ikram İkramdır Ne kötü

(Ne kötü bir yardımdır, bu yapılmış olan yardım) yani: O kâfir şahısların birbirine rehberlikte yardımda bulunmaları, kendilerini helake, ebedî lanete, sonsuz azaba sevk etmiş olacağı için artık öyle bir yardımın, bir dünyevî varlığın ne kıymeti olabilir? O haddizatında lanet üzerine lanet den ibarettir. Buna yardım denilmesi, zorla hükmetme ve bir ikaz hikmetine dayanmaktadır. O ne kadar helak edicidir ve kaçınması gerekli olan bir muameleden başka bir şey değildir. Elbette şerde yardımlaşmanın neticesi de budur helak tan ibarettir

&-Bu yüce ayetler, bütün insanlığa bir uyanma dersi vermektedir. Şöyle ki: İnsanlara lâzım olan, daima Hakk'a tâbi olmaktır, daima ebedî hayatı gözetmektir. Öyle dünya varlığı için dinsiz ahlâksız kimselerin aldatmalarına kapılmamalıdır. Öyle dünyevî, çabukça yok olan bir faide hevesiyle hakikî faideleri elden çıkarmamalıdır. Bir takım aldaticıların sözlerine bakıp da karanlığı aydınlık, alçalmayı yükselme, bahtsızlığı mutluluk sanmamalıdır. Hakikatleri olduğu gibi görebilmek için Cenabı Hakkın ve onun Yüce Peygamberinin açıklamalarını anlayıp kabul etmek kabiliyetini o Kerem

Sahibi Yaraticıdan niyaz eylemelidir. Bu sayede dünyamız da şenlikli olur, ahretimiz de. Yoksa yalnız dünyayı düşünenler, yalnız dünya menfaati için ebedî menfaatlerini elden kaçıranlar, kendi nefislerine pek çok gadır etmiş, bulundukları çevreye de pek fazla zararları dokunmuş olur.

İşte eski ümmetlerin kıssaları bunu pek açık göstermektedir.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ

100.İşte bu şehirlerin haberlerindendir. Onu sana hikâye ediyoruz. Onlardan kalan da vardır, biçilmiş ekin gibi olan da

Bu mübarek ayetler de bu sureyi celile de beyan buyrulan yedi kıssanın, yedi tarihi, ibretli hadisenin bir ilâhî adalet, bir ilâhî hikmet neticesi olduğuna işaret ediyor. Öyle bir takım felâketlere uğramış olan kavimlerin sırf kendi müşrikçe hareketleri yüzünden öyle müthiş birer felâkete düşmüş olduklarını ve onların o taptıkları batıl putlarından hiçbir faide görmemiş bulunduklarını bildiriyor. Artık öyle korkunç hâdiselerden ibret alınması lüzumuna da işaret buyuruyor.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى

Şehirlerin Haberlerindendir İşte bu

(İşte bu şehirlerin haberlerindendir) evet bu Beyan olunan kıssalar, tarihî hâdiseler karyelerin Yani: Eski şehirler ahalisinin, gelip geçmiş ümmetlerin haberlerindendir onların hayat tarzlarına ve son durumlarına ait açıklamalar cümlesindendir.

نَقُصُّهُ عَلَيْكَ

Sana Onu anlatıyoruz

(Onu sana hikâye ediyoruz) Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem bu kıssaları Sana hikâye ediyoruz, Yani: O hususa dair sana birbirini takip eden haberler veriyoruz ki. Taki, onlardan ibret alınsın

مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ

Biçilmiş olan Ve Ayakta olan Onlardan vardır

(Onlardan kalan da vardır, biçilmiş ekin gibi olan da) o şehirlerden, beldelerden bugün kalan devam etmekte bulunan şehirlerde vardır onlardan, ekinler gibi biçilmiş büsbütün mahvolup ahalisiyle beraber helake uğramış olan da vardır.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيبٍ

101.Ve biz onlara zulmetmedik ve lâkin onlar kendi nefislerine zulüm ettiler. Allah Teâlâ'dan başka taptıkları tanrıları, Rabbin emri geldiği vakit onları hiçbir şeyden yararlandırmış olmadı ve onlara ziyandan başka bir şey arttırmış da olmadılar.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerine Zulmettiler Fakat biz onlara zulmetmedik Ve

(Ve biz onlara zulmetmedik ve lâkin onlar kendi nefislerine zulüm ettiler) O beldelerin halkını günahları olmadığı halde haksız yere helak eylemedik velâkin onlar kendi nefislerine zulmettiler peygamberlerinin pek faideli, hayat veren sözlerini dinlemediler, küfür ve isyandan ayrılmadılar, öyle bir azabı hak etmiş oldular.

فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ

Rabbinin Emri Geldi O zaman ki Hiçbir şey Allah'tan Başkasına Tapıyorlar Onlar ki İlahları Onlara Artık fayda sağlamadı

(Allah Teâlâ'dan başka taptıkları tanrıları, Rabbin emri geldiği vakit onları hiçbir şeyden yararlandırmış olmadı) O taptıkları haddizatında aciz, zelif şeyler olup mabutluk sıfatına sahip, kendilerine tapanlara faide verecek kudreti taşımadıkları için o tapınan cahillere Allah'ın azabı yöneldiği zaman o putların o batıl mabutların onları felâketten kurtarmaya yardımları dokunmadı. onlara hiç bir faydaları da olmadı

وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيبٍ

Ziyandan Başka Onlara artırmadılar Ve

(ve onlara ziyandan başka bir şey arttırmış da olmadılar) Ve onlara O kendilerine tapınmış olan şahıslara o tapınmaları sebebiyle ziyandan kahr ve mahvetmekten başka bir şey arttırmış da olmadılar. İşte Allah Teâlâ'ya ibadet ve itaati bırakıp da, aciz, fani ve aldatici kimselere tapınanların, onların sözleriyle oturup kalkanların akıbetleri böyle korkunçtur.

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ

102.Ve işte Rabbin yakalaması böyledir, şehirleri zalim oldukları halde yakaladığı zaman, şüphe yok ki, onun yakalaması pek acıklıdır, pek şiddetlidir.

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ

Rabbinin Yakalaması İşte böyledir Ve

(Ve işte Rabbinin yakalaması böyledir) O eski dinsiz milletleri kahretmesi ve onlara, başkalarına örnek olacak ceza vermesi gibidir.

إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ

Bir zalim O iken Şehirleri Yakaladı O zaman ki

(Şehirleri zalim oldukları halde yakaladığı zaman) herhangi bir zalim belde ahali-sini kahretmek isteyince onu öyle müthiş bir yakalamaya, helake uğratar. Bu bir ilâhî kanundur, bir hikmet gereğidir.

إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ

Pek şiddetlidir Pek elemlidir Onun yakalaması Şüphesiz

(şüphe yok ki, onun yakalaması pek acıklıdır, pek şiddetlidir) evet şüphesiz O Yüce Yaratıcının öyle dinsiz cemiyetleri yakalaması pek acıklıdır pek fazla elem vericidir ve pek şiddetlidir ona hiçbir kuvvet tahammül edemez. Artık bu pek dehşetli hadiseleri düşünmelidir. Müminler dünyada övülmeye, güzellikle hatırlanmaya lâyık olurlar, ahiret de ebedî saadete kavuşurlar. Dinsiz olanlar da dünyada lanete, ahirette de ebedî azaba uğrarlar.

&-Bilinmektedir ki, Resulü Ekrem Efendimiz hiçbir kimseden bir şey okumamış ve hiç-bir kitap mütalâa etmemişti. Ümmetine böyle ibretli ve hikmet dolu kıssaları Kur'an'ı Kerim ile tebliğ etmesi, kendisinin peygamberliğine açıkça şahitlik eden bir mucizedir. Bu kıssaların çeşitli şekillerde açıklanması da bu ümmet hakkında ilâhî bir rahmetin eseridir. Çünkü bunlardan haberdar olmak insanları uyandırır, güzelce düşünmeye sevk eder. Kalplere Allah korkusunu düşürür, insanları cahilce, dünyaya taparcasına hareketlerden men ederek onların faziletli bir halde yaşamalarına vesile olur. Ve insanlar bu ayetleri güzelce düşününce Yüce Peygamberin ne kadar hikmetli ve haysiyetli şekilde ümmetlerini irşada çalışmış olduklarını anlayarak peygamberini yüceltir, onların izlerini takip etmek arzusu yanıp tutuşur kalpleri muhabbet dolar. Ne mutlu bu yüce ayetleri, bu ibret verici kıssaları güzelce tefekkür edip uyananlara

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ

يَوْمٌ مَّشْهُودٌ

103.Şüphe yok ki, bunda ahiret azabından korkan kimse için bir ibret vardır. O bir gündür ki, onun için insanlar toplanmış olacaktır ve o kendisinde şahitlik yapılacak bir gündür.

Bu mübarek ayetler, anlatılan kıssaların ahiret azabından korkan zatlar için bir ibret vesilesi olduğunu gösteriyor, meydana gelmesi kesin olan ahiret gününün hikmet gereği bir müddet için tehire bırakılmış olduğunu bildiriyor. O gün de Allah'ın izni olmadıkça kimsenin söz söylemeğe kudretinin olamayacağını ve o günde toplanacak kimselerin mutlu ve bedbaht guruplarına ayrılacaklarını haber veriyor. Bedbaht olanların

ateşe atılacaklarını ihtar etmekte, Mutlu olanların da cennet de kalacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ

Ahiret Azabından Korktu O kimse için ki Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphe yok ki,

(Şüphe yok ki, bunda ahiret azabından korkan kimse için bir ibret vardır) Ey hayat sahasına atılmış olan mükellef insanlar Şüphe yok ki, bunda Geçmiş ümmetlerin kıssalarında, onların uğramış oldukları felâketlerde ahiret azabından korkan kimse için bir ibret vardır. Çünkü böyle bir kimse dinsiz, günahkâr kimselerin daha dünyada iken, başlarına ne şiddetli felâketlerin gelmiş olduğunu anlar düşünür. Artık o dinsizlerin ahirette daha nice azaplara uğrayacaklarını tefekküre dalar, bundan bir ibret, bir öğüt almış olur. Kalbinde Allah korkusu daha fazla parlamaya başlar.

ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ

İnsanlar Onun için Toplanılan Bir gündür İşte bu

(O bir gündür ki, onun için insanlar toplanmış olacaktır) O ahiret günü öyle bir gündür ki, o muazzam günde bütün insanlar hesaplaşmak için mahşer yerinde toplanmış olacaktır. Ve bununla beraber o ahiret günü

وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ

Şahit olunan Bir gündür İşte bu Ve

(ve o kendisinde şahitlik yapılacak bir gündür) herkesin dünyadaki amelleri hakkında şahitlikler yapılacak, bu şekilde de Allah'ın adaleti ortaya çıkacak, herkes lâıyk olduğu akıbeta erecektir. Veyahut o öyle bir gündür ki, onu göklerin de, yerin de ehli, görüp müşahede edecektir.

وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدُّودٍ

104.Ve biz onu ancak sayılı bir müddet için geriye bırakmış oluruz.

وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدُّودٍ

Sayıllı Bir müddet için Ancak Ve onu tehir etmiyoruz

(Ve biz onu ancak sayılı bir müddet için geriye bırakmış oluruz) Ve O kıyamet günü muhakkak ki, meydana gelecektir. Biz onu ancak sayılı bilinen bir vakit bir müddet için geriye bırakmış oluruz bu bir hikmet gereğidir. Bu kıyamet gününün ne zaman meydana geleceğini ancak Allah'u Teâlâ bilir. Bunun insanlarca bilinmemesi de ayrıca bir hikmet gereğidir.

&-Bu kıyamet gününün ne zaman meydana geleceğini ancak Allah'u Teâlâ bilir. Bunun insanlarca bilinmemesi de ayrıca bir hikmet gereğidir. Taki, o günü güzelce düşünüp düşünmeyen insanlar, ona inanıp inanmayan şahıslar belli olsun, o ebedî hayat için çalışanlar ile çalışmayanlar meydana çıkmış bulunsun.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

105.O geldiği gün hiçbir şahıs konuşamaz. Ancak onun izniyle konuşmak müstesna. Artık onlardan kimi bedbahttır, kimi de mutlu.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ

Bir kimse Konuşamaz Gelecek O gün ki

(O geldiği gün hiçbir şahıs konuşamaz) O Müthiş kıyamet hadisesi meydana geldiği gün hiçbir şahıs konuşamaz herkes hayretler içinde kalır, hiçbir kimse kendisine veya başkasına faydalı olacak bir kelama, bir duaya salâhiyetli bulunamaz.

إِلَّا بِإِذْنِهِ

İzni ile Ancak

(Ancak onun izniyle konuşmak müstesna) Allah'ın izni tecelli edince herkes dilediğini söylemeğe, başkalarında olan hakkını istemeğe veya başkaları hakkında yardımda, şahitlikte bulunmaya güç yetirmiş olur.

فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

Kimi de mutludur Ve Bedbaht Artık onlardan vardır

(artık onlardan kimi bedbahttır, kimi de mutlu) Artık O mahşerde toplanan mükellef insanlardan kimi bedhahtır yani: Kâfirdir veya günahkârdır, Fasıktır, cehennem ehlidir. Ve Kimi de mutludur Mümindir ibadet ve itaatle vasıflanmış, sevap ehli bulunmaktadır.

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُّوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

106.İmdi bedbaht olmuş olanlar ateştedirler. Onlar için orada şiddetli bir soluk alıp vermek ve bir hıçkırık vardır.

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُّوا فَفِي النَّارِ

Artık ateştedirler Bedbaht oldular O kimseler ki İşte ama

(İmdi bedbaht olmuş olanlar ateştedirler) İmdi bedbahtlığa düşmüş olanlar Dünyada iken imana, güzel amellere aykırı hareket etmiş bulunanlar ateştedirler onlar kıyamet günü cehenneme atılacaklardır,

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

Bir hıçkırık Ve Şiddetli bir soluyuş Orada Onlar için vardır

(Onlar için orada şiddetli bir soluk alıp vermek ve bir hıçkırık vardır) onlar için O cehennem ateşi içinde şiddetli bir soluyuş şiddetli bir ses vardır. Ve bir hıçkırık da vardır zayıfça bir nefes alır dururlar. Yani: Çirkin sesler çıkarırlar, hayvanlar gibi anırır dururlar.

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ

107.Onlar orada gökler ve yer devam ettikçe ebedî olarak kalacaklardır. Rabbin dilediği müddet müstesna Şüphe yok ki, senin Rabbin dilediğini hakkıyla yapandır.

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ

Yer Ve Gökler Devam ettikçe Orada ebedî olarak kalacaklardır

(gökler ve yer devam ettikçe orada ebedî olarak kalacaklardır) O bedbaht olup Cehenneme atılanlar o cehennemde gökler ve yer devam ettikçe ebedî olarak kalacaklardır. Ayette geçen "gökler ve yer durdukça" şeklinde ifadeyi müfessirler iki şekilde yorumlamışlardır

a) Bu cümle Arap dilinde mecazi anlamda sonsuzluğu ifade etmek için kullanılır. Buna göre ayet bedbahtların cehennemde ebedî olarak kalacaklarını göstermektedir.

b) Ahiretteki gökler ve yer durdukça" demektir. Ahiret sonsuz olduğuna göre bedbahtlar da cehennemde sonsuz kalacaklardır

إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ

Rabbin Diledi O şey ki Ancak

(Rabbin dilediği müddet müstesna) Yani Cenabı Hak dilerse bu müddeti çoğaltır ve azaltır. Onun kudreti her şeye kâfidir. Fakat Allah'ı Teâlâ hazretleri kâfirlerin cehennemde ebedî kaldıklarını kesin olarak beyan buyurmuş olduğu için artık böyle bir dileme bulunmayacağı muhakkaktır. Yahut bu istisnadan murat, Cenabı Hakkın cehennem ehlini daima ateş içinde tutmayıp bazen da" zemherir" denilen pek soğuk bir azap içinde bulundurmasıdır.

&-Diğer bir yoruma göre de denilebilir ki: Bedbahtlar iki kısımdır. Bir kısmı kâfir olanlardır ki, bunların cehennemde ebediyen kalacakları birçok ayetle beyan buyurulmuştur. Diğer bir kısmı da mümin oldukları halde günahkâr bulunmuş olanlardır ki, bunların cehennemde azapları sonsuz değildir, Cenabı Hak, dilediği zaman onları cehennemden çıkaracaktır.

إِنَّ رَبَّكَ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ

Diler O şeyi ki Hakkıyla yapandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rabbin dilediğini hakkıyla yapandır) Bundan dolayı bedbahtlara da cehennemde ebediyen azap etmeğe kaadirdir. Buna kimsenin itiraza salahiyeti yoktur. O Yüce Yaratıcı, bütün kâinat da hikmet ve kudretinin gereğine göre tasarruf da bulunur, lâıyk olanları da çeşit çeşit azaplar ile cezalarına kavuşturabilir.

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا ففِى الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ

108.Ve lâkin mutlu olanlar cennettedirler. Rabbin dilediği müddetten başka gök-ler ve yer devam ettikçe orada ebedî kalacaklardır. Bir lütuf ki, arkası kesilmiş değildir.

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا ففِى الْجَنَّةِ

Artık cennettedirler Mutlu oldular O kimseler ki Ve lakin

(Ve lâkin mutlu olanlar cennettedirler) Ve lâkin mutlu olanlar İman ile güzel ameller ile vasıflanmış bulunan kullar cennettedirler onlar Ahiret de cennetlere kavuşacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ

Rabbin Diledi O şey ki Ancak Ve yer Gökler Devam ettikçe Orada Ebedî olarak kalacaklardır

(Rabbin dilediği müddetten başka gök-ler ve yer devam ettikçe orada ebedî kalacaklardır) O said olan bahtiyar müminler gök-ler ve yer devam ettikçe orada o cennet de ebedî kalacaklardır. Evet, müfessirler demişlerdir ki Allah (c.c.) buyurur; "Bu arz bir gün gelir başka bir arza dönüşür." Gökyüzünde başka bir sema ya dönüşür. Yani ahiret'in kendine has bir arzı kendine has bir seması olacaktır. İşte o devam ettiği müddetçe oda devam edecek, sonu gelmeyecektir. Yani cennetin toprağı, cennetin taşı, altını, gümüşü hani suları çiçekleri devam edecek ya, İşte orası devam ettiği müddetçe cehennem devam edecektir, diye mana vermişler, ayeti de delil getirmişler, doğru olanı budur demişler.

Evet, burada da "Rabbinin dilediği hariç: istisnası bunlar hakkında da mevcuttur; ancak ayetin son cümlesi cennet nimetlerinin kesintisiz olduğunu ve cennete girenlerin oradan çıkarılmayacağını göstermektedir. Bu takdirde istisnanın anlamı nedir? İbni aşûr'a göre bu istisna iki anlamda yorumlanabilir:

1.Tövbe etmeden ahiret'e giden müminler bir süre cehennemde kaldıktan sonra Allah'ın merhameti gereği onları bir sebep ve hikmetle affeder ve cennete koyar. Bunlara "cennetteki cehennemlikler" denilir.

2.Bu istisnadan maksat Allah'ın lütuf ve rahmetinin bir tecellisi olan o cennet nimetlerinin "ödenmesi gereken şeyler" şeklinde anlaşılmasını önlemektir. Bazı müfessirlerse bu istisnayı, "Allah onlara başka bir mükâfat bahşetmeyi İstemedikçe" şeklinde yorumlamışlardır. "Allah insanın önünde yeni bir evrim sahnesi, daha yüksek bir evre açmadıkça cennette sonsuz olarak kalacaklardır şeklinde yorumlayanlar da vardır.

Meselâ: İçlerinden bazılarının cennet den daha yüksek olan arşı âlâyâ vesair yüce makamlara kaldırılarak bir nice tecellilere kavuştukları vakitlerin dışında gök-ler ve yer devam ettikçe orada o cennet de ebedî kalacaklardır

عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ

Kesintili Değil Bir lütuf ki

(Bir lütuf ki, arkası kesilmiş değildir) Bu mutlu zatlara öyle bir atıye bir ilâhî lütuf verilmiştir ki o arkası kesilmiş nihayet bulacak değildir. Ahiret âleminde ebediyen devam edecektir, buna bir son bulma yoktur. İşte bu ilâhî müjde de cennet nimetlerinin ebedî olduğunu göstermektedir.

&-Bu ayetlerde ki, gök-ler ile yerden maksat,

Ömer nasuhu bilmen hoca efendinin öyle güzel yorumu ve izahı vardır ki Allah ondan razı olsun buyururlar ki bu ayetlerde ki, gök-ler ile yerden maksat ahiret de cennetlerin

cehennemlerin üstündeki gökler ile yerden ibaret olabilir. Bilinmektedir ki her şeyin üstüne, sema gök, alt tarafına da arz yer denilir. Bundan dolayı cennetlerin, cehennemlerin de elbet de ki, üst tarafları da alt tarafları da vardır. Bunların ise ebedî olduğu şüphesizdir. Bir de Arapça olan konuşmalarda âdettir ki: Bir şeyin ebediyen yapılması istenilmeyince: "Bu iş, semalar ve yer devam ettikçe yapılmayacaktır" denilir ki, bundan maksat, o işin asla yapılmayacağını ifade etmektir. İşte cennet ve cehennem ehli hakkındaki bu tabirden maksat da, onların ebediyen cennet de, cehennemde durmalarıdır. Yoksa bu dünyaya ait göklerin, yerlerin durması müddeti değildir. Bunların kıyametin kopması ile yok olacağı, başka âlemlerin varlık alanına çıkacağı bilinmektedir.

&-Meczüz; Kesilmiş şey, yani: Bir müddet ile sınırlanmış, sonsuz olmayan şey demektir. Böyle arkası kesilmeyip devam eden bir şeye ise gayri meczüz denilir. Ki burada o kâfirler mücrimler için azabım sonsuz müminler içinde ebedî olacağını bildirir rabbim mümin olanlardan ebedi saadete ve selamete kavuşanlardan eylesin bizleri âmin.

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُونَ لَهُمْ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ

109.Artık onların taptıkları şeyden şüphen olmasın. Onlar ibadette bulunmazlar, ancak evvelce babalarının taptıkları gibi tapınmak da bulunurlar. Ve biz de şüphe yok ki, onlara nasiplerini eksiksiz ödeyeceğizdir.

Hak Teâlâ Hazretleri bu mübarek ayetleriyle de Resulü Ekrem'ine kendi zamanındaki inkârcıların dinsiz babalarını taklit ederek nasıl batılca hareketlerde bulunduklarını bildiriyor. Hz. Musa'ya karşı da kavminin nasıl ihtilâflarda, şüphelerde bulunmuş olduklarını bir misal olarak haber veriyor ve her şeyi hakkıyla bilen yegâne zatının nihayet herkese amellerinin karşılığını vereceğini beyan ile Yüce Peygamberine teselli vermiş oluyor.

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ

Şunlar Tapiyorlar O şeylerden ki Bir şüphe İçinde O halde olma

(Artık onların taptıkları şeyden şüphen olmasın) Resulüm, Ya Muhammed Aleyhisselam Artık O kavminden müşrik olanların taptıkları şeyden o putlardan dolayı bir şüphede bulunma o müşrikler er geç cezalarını bulacaklardır. Eski müşrik kavimleri azaplara uğrattığımız gibi o senin kavminden olan müşriklere de azap edeceğiz. Bunda bir şüpheye mahal yoktur. Bu, Resulü Ekrem için bir tesellidir.

مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Ataları Tapiyordu O şey gibi ki Ancak Onlar ibadette bulunmazlar

(Onlar ibadette bulunmazlar ancak evvelce babalarının taptıkları gibi tapınmak da bulunurlar)ancak evvelce babalarının taptıkları gibi tapınmak da güya ibadette bulunurlar onların o babaları, dedeleri ise lâıyk oldukları azaba uğramışlardır.

وَإِنَّا لَمُوفُونَ لَهُمْ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ

Noksan Değil Nasiplerini Elbette onlara tam vericiyiz Şüphesiz biz Ve

(Ve biz de şüphe yok ki, onlara nasiplerini eksiksiz ödeyeceğizdir) Ve biz de şüphe yok ki O senin müşrik kavmine de azaptan olan nasiplerini eksiksiz ödeyeceğizdir. Onların herhalde amellerinin lâıyk olan cezasına kavuşturacağız.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْ لَا كَلِمَةُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضِيَ

بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

110.Ve yemin olsun ki; Musa'ya kitabı verdik. Derken onda ihtilâf edildi. Eğer Rabbin tarafından bir kelime geçmiş olmasa idi elbet de aralarında hüküm verildi. Ve muhakkak ki, onlar ondan kuşkuya düşüren şiddetli bir şüphe içindedirler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ

Onda Derken ihtilâfa düştüler Kitabı Musa'ya Verdik And olsun gerçekten Ve

(Ve yemin olsun ki; Musa'ya kitabı verdik. Derken onda ihtilâf edildi) Ve Resulüm! Teselli olmuş ol, yemin ol-sun ki senden evvel Musa'ya kitabı verdik sana Kur'anı Kerim'i verdiğim gibi Musa'ya da Tevrat'ı vermiş idim. Onun kavmi ise o mübarek kitabı hemen kabul etmediler kimi o Tevrat kitabına iman etti, kimi de onu inkâr eyledi durdu. Habibim Senin kavmin arasında da böyle bir ihtilâf yüz göstermiş bulunuyor.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ

Aralarında Elbette hüküm verilmişti Rabbin tarafında Geçmiş Bir söz Eğer olmasaydı Ve

(Eğer Rabbin tarafından bir kelime geçmiş olmasa idi elbet de aralarında hüküm verilirdi) Yani: insanlar hakkında kıyamet gününe kadar cezalarının tehir edilmesine dair Allah'ın bir iradesi bulunmasa idi elbet de aralarında derhal hüküm verilirdi. Musa Aleyhisselamın kitabında ihtilâfa düşenler hakkında daha dünyada iken ilâhî takdir tecelli eder, onu inkâr edenler hakkında lâıyk oldukları ceza derhal verilirdi. İptal edenle hakkı yerine getirenin arası hemen ayrılmış olurdu. Fakat bu hüküm, hikmet gereği sonraya bırakılmıştır. İşte Kur'an'ı inkâr edenler hakkında da böyle bir hüküm elbette de verilecektir,

وَأَنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

Kuşku veren Ondan Bir şüphe Elbette içindedirler Muhakkak ki onlar Ve

(Ve muhakkak ki, onlar ondan kuşkuya düşüren şiddetli bir şüphe içindedirler) ve muhakkak ki, onlar Musa Aleyhisselam'ın o kavmi ve onların benzerleri veyahut Mekke müşrikleri o Allah'ın kitabından ve ilâhî kaderden dolayı kendilerini kuşkuya şüpheyeye, ithama düşüren şiddetli bir şüphe içindedirler. Onlar o kadar harikaları, mucizeleri gördükleri halde yine uyanmayarak kanaatlerini değiştirmeyerek kendilerini kaplayan büyük bir kuşku ve şüphe içinde yaşayıp durmuşlardır. Fakat er geç layık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَأَنَّ كُلًّا لَّمَّا لِيُوفَّيْنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

111.Ve şüphe yok ki, Rabbin her birine amellerinin karşılığını tamamıyla ödeyecektir. Muhakkak ki, o yapmakta olduklarından hakkıyla haberdardır.

وَأَنَّ كُلًّا لَّمَّا لِيُوفَّيْنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Rabbin Elbette tam verecektir And olsun Her birine Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Rabbin her birine amellerinin karşılığını tamamıyla ödeyecektir) Ve şüphe yok ki And olsun ki, Rabbin her birine iman ile mükellef mahlûklarının hepsine amellerinin tamamıyla ödeyecektir. Müminlere tasdiklerinin mükâfatı olarak cennetleri nasip buyuracaktır. İnkârcıları da kendi batıl inançlarının, amellerinin cezası olmak üzere cehennem ateşlerine atacaktır.

إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdardır Yapıyorlar O şeylere ki Şüphesiz o

(Muhakkak ki, o yapmakta olduklarından hakkıyla haberdardır) Muhakkak ki o Yüce Yaratıcı, bütün kullarının yapmakta olduklarından hakkıyla haberdardır. Hepsini de tamamen bilir. Ona hiç bir şey gizli kalmaz. Bundan dolayı inanan ve iyilik yapanlar elbette mükâfatlara ereceklerdir. İnkârcı ve fasık olanlar da muhakkak ki, cezalarını bulacaklardır. Ne mühim bir vaad ve tehdit! Artık uyanmalı, artık doğru yolu takibe çalışmalı değil miyiz? Cenabı Hakkın rahmeti gazabının önüne geçmiştir. Hak edenlerin cezalarını hemen vermez ki, onlar için uyanmaya, pişman olmaya, hallerini düzeltmeye bir vakit bulunmuş olsun. Bütün bunlar ilâhî rahmetin eseridir. Buna rağmen hallerini ıslah etmeyenler, elbette bilahare cezalarına kavuşurlar.

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

112.Artık emir olunduğun gibi dosdoğru ol ve tövbe etmiş seninle beraber bulunmuş olanlar da. Ve haddi aşmayın, şüphe yok ki, o, yapmakta olduğunuz şeyleri hakkıyla görücüdür.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in de, Müslüman olma şerefine kavuşan diğer zatların da doğrulukla ve Allah'ın kanunlarına riayet etmekle mükellef olduklarını bildiriyor, zalimlere eğilim gösterenlerin azaba uğrayacaklarını ve Allah'ın yardımından mahrum kalacaklarını ihtar ediyor. Ve beş vakit namaza devam edilmesini ve dinî vazifeleri yerine getirme hususunda sabrın mükâfatsız kalmayacağını müjdelemektedir.

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ

Emir olundun O şey gibi ki O halde dosdoğru ol

(Artık emir olunduğun gibi dosdoğru ol) Ey habibim Allah'ın dinine riayet edip etmeyen milletlerin tarihi durumlarına ve vaad ile tehdide ait ayetler sana size vahiy edilmiş bulunmaktadır. Artık Allah tarafından emir olunduğun gibi dosdoğru ol. Yani: Sahip olduğun doğrulukta devam et, İslâm dinini yaymaya çalış, dinî hükümleri tebliğ etme ve uygulama hususunda ve bütün muamelelerinde doğruluktan ayrılma:

وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

Beraberinde Tövbe etti O kimse ki Ve

(ve tövbe etmiş seninle beraber bulunmuş olanlar da) Ve tövbe etmiş İman ederek seninle beraber bulunmuş olanlar da doğruluktan ayrılmasınlar.

وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Şüphesiz o Ve haddi aşmayın

(Ve haddi aşmayın, şüphe yok ki, o, yapmakta olduğunuz şeyleri hakkıyla görücüdür) meşru ve normal şeylerden ayrılarak ifrat ve tefrite düşmeyin, meselâ: Helâl olan bir şeyi haram ve bilâkis haram olan bir şeyi helâl görmek suretiyle ilâhî hükümlere, Kuran'ın açıklamalarına muhalefet de bulunmayın. Şüphe yok ki o Yüce Yaratıcı yapmakta olduğunuz şeyleri hakkıyla görücüdür. Yani: Sizin bütün amellerinizi, hareketlerinizi bilicidir. Bunlara göre sizi mükâfata veya cezaya erdirecektir. Bu gibi dinî hükümlere uymaktan asla ayrılmayınız.

&-Bu ayeti celile, islamiyet'de büyük bir esastır. Ferdî ve sosyal hayatı düzenlemek için bundan daha kapsamlı bir kanun maddesi olamaz. Çünkü istikamet bütün hayatî faziletlerin, medenî esasların en birincisi bulunmaktadır. Evet. İstikamet, doğruluktur, üstlenilen vazifelerde İslâm şeriatına uygun tarzda hareket etmektir, doğruluk ve ölçülü şekilde hareketten ayrılmamaktır, kulluk yolunda, ilâhî dinin, sağduyunun irşadıyla yürümektir.

Kısacası: İstikamet, dini hükümlere, inançlara Amellere, ahlâkî, insani vazifelere riayet edip Cenabı Hakkın ve mahlûkların haklarına tecavüzden sakınmaktır. Artık bir cemiyetin fertleri, böyle bir istikamet ile vasıflanmış, olursa o cemiyet ne kadar yükselebilir, ne kadar sosyal olgunlukların parlak bir örneği olmuş olur.

İşte kudsi dinimizin bize emrettiği bu gibi vazifeler hakkıyla gözetilecek olsa İslâm muhiti, melekler kadar temiz bir sosyal topluluk halinde bulunmuş olur, bütün insanlık âlemi için uyulması gereken en parlak bir örnek bulunur.

Evet. İstikametten ayrılmayan bir zat, kendi hayatını en güzel bir şekilde tanzim etmiş olur. Mensup olduğu çevrenin hayrına çalışır, hiçbir kimsenin malına, canına, şerefine bir zararı dokunmaz. Her millet, istikameti yüceltir. Her insan istikameti sever.

Ne yazık ki: Herkes istikamette olmaz, bu husustaki geçici zorluklara tahammül gösteremez. Hâlbuki istikamet yüzünden bir sıkıntı, bir ceza görülse de bu geçicidir, bunun sonu selamettir, saadettir, ebedî hayatı kazanmaya bir vesiledir.

Sait Paşa Merhumun şu kıta'sı ne kadar güzeldir.

Halkı tahrip eyleyip de kendin abat eyleme"

Bu cihanda ev yapıp ukbayı berbat eyleme"

Nefsin için zalimi bi rahme imdat eyleme"

Âlemi tenfîr (nefret ettirme, tiksindirme) eden ahvali mutâd (izleyici takip edici) eyleme" Müstakim ol Hz. Allah utandırmaz seni"

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

113.Zulüm etmiş olanlara meyletmeyiniz. Yoksa size ateş dokunur ve sizin için Allah tan başka yardımcılardan kimse yoktur. Sonra yardım göremezsiniz.

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

Ateş Yoksa size dokunur Zulmettiler O kimselere ki Meyletmeyin Ve

(Zulüm etmiş olanlara meyletmeyiniz. Yoksa size ateş dokunur) Ve Ey Ehli İman Zulmetmiş olanlara meyletmeyiniz. Onlara en az bir eğilim bile göstermeyiniz, yoksa cehennem ateşi sıcaklığıyla size isabet eder. Artık nasıl olur da bir insan bir dünyevî menfaat düşüncesiyle zalim olanlara sevgi gösterir, nasıl olur da onlar ile oturur kalkar, onların hareketlerini doğru görür, onların yollarına git-mek ister. Hiç ahiret hayatını düşünmek icap etmez mi? Orada öyle zalimlere eğilim göstermiş olanları cehennem azabından kim kurtarabilir?

وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ

Dostlar Allah'tan Başka Sizin için Yoktur Ve

(ve sizin için Allah'ı Teâlâ'dan başka dosttunuz yoktur) Ve Ey insanlar Sizin için Allah Teâlâ'dan başka dostunuz yardımcınız yoktur sizi onun azabından kurtaracak bir yardımcı mevcut değildir.

ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

(Sonra yardım göremezsiniz) öyle zalim kimselere meylederseniz Allah'ın azabına uğrarsınız. Artık o azaptan kurtulabilmeniz için hiçbir kimseden bir yardım göremezsiniz. İşte zalimlere eğilim gösterenlerin müthiş akıbetleri, Ya fiilen zulmedenlerin akıbetleri ahiret de ne olacaktır? Bunu bir düşünerek titremek lâzım gelmez mi?

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

114.Ve namazı gündüzün iki tarafında ve geceden ve gündüze yakın saatlerde dosdoğru kıl. Şüphe yok ki, iyilikler, kötülükleri giderir. Bu, güzelce düşünenler için iyi bir öğüt dür.

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ

Gecenin Yakın saatlerinde Ve Gündüzün İki tarafında Namazı Hakkıyla eda et Ve

(Ve namazı gündüzün iki tarafında ve geceden ve gündüze yakın saatlerde dosdoğru kıl) Ve Ey yükümlü olan müminler! Üzerinize düşen farz namazları gündüzün iki tarafında öğle ve ikinci vakitlerinde ve geceden gündüze yakın saatlerde Yani: Akşam, yatsı, ve sabah vakitlerinde rükün ve şartlarına uymak suretiyle edâ et.

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

Kötülükleri Giderirler iyilikler Şüphesiz

(Şüphe yok ki, iyilikler, kötülükleri giderir) Şüphe yok ki, Beş vakit namaz gibi güzel ibadetler kötülükleri giderir bir nice küçük günahların affına sebep olur. Bu, bir günahların kefareti durumunda bulunmaktadır. Fakat büyük günahlardan dolayı herhalde tövbe edip af dilemek icap eder. Bu yani: Böyle doğrulukta ve namazların kılınmasıyla emredilmesi veya bu Kuranı Kerim

ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

İbret alanlara Bir nasihattir İşte bu

(güzelce düşünenler için bir iyi öğüt dür) hakkı kabul edenler için bir iyilikseverlik, bir uyanma bir ıslah olma vesilesidir. Evet, istikamet, en lüzumlu bir vazifedir. Na

mazda imandan sonra ibadetlerin en büyüğüdür.

Nitekim sahihi müslimde bir hadisi şerif şu mealdedir: Beş vakit namaz ile cuma namazı, diğer cuma gününe kadar aralarındaki günahlar için kefarettir. "Kebâir" denilen büyük günahlardan kaçınıldıkça.

Diğer bir hadisi şerif de deniliyor ki: Resuli Ekrem, ashabı kiramına hitaben: Bana haber veriniz Sizden birinizin kapısı önünde bir ırmak bulunsa da ondan her gün beş defa yıkanacak olsa, ne dersiniz, onun kirinden bir şey kalır mı? Diye sordu. Onlar da Ya Rasulallah Onun kirinden bir şey kalmaz, dediler, Resuli Ekrem de buyurdu ki, işte o, beş vakit namazın örneğidir. Cenabı Hak, o namazlar ile hataları affeder. Bundan dolayı böyle pek faydeli bir ibadet ile mükellef olduğumuzdan dolayı Allah'ı Teâlâ'ya daima hamd ve şükür etmeliyiz. Böyle büyük ve kurtuluş vesilesi olan bir ibadeti insan nasıl terk edebilir? Hiç kendi hakikî faidesini düşünmez mi?

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

115.Ve sabır et. Zira şüphe yok ki. Allah Teâlâ güzel iş yapanların mükâfatını zayi etmez.

وَاصْبِرْ

(Ve sabır et) ve habibim Sabır et yani: Kavmin eza ve cefasına tahammül ederek bu hususta sabır ve sebat dan ayrılma. Veya beş vakit namaza devam et, çoluk çocuğuna da namaz kılmalarını emir eyle, onları irşada çalış, bu vazifeleri yerine getirme hususunda sabır ve sebat göster.

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükâfatını Zayi etmez Allah Zira şüphesiz

(Zira şüphe yok ki Allah Teâlâ güzel davrananların mükâfatını zayi etmez) Yani: insanları ikaz ve irşat için çalışanlar, namaz gibi dinî vazifelerini yerine getirmeye devam edenler, sabır ve sebat dan ayrılmayanlar güzel davranan zatlardır. Öyle iyilik yapan güzel amellere muvaffak olan zatların ise o amelleri ilâhî bir lütuf olmak üzere mükâfatsız kalmayacaktır. Ne muazzam bir ilâhî vaad.

&-Ebetteki, Kerem Sahibi Yaratıcı güzel amellerde bulunan kullarını bir nice mükâfatlara kavuşturacaktır. Şüphesiz buna inanıyoruz. Artık bu yüce mükâfatlara ulaşmak için hak yolunda fedakârca bir şekilde çalışıp durmalı değil miyiz?

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا

قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ

116.Sizden evvelki asırlarda yeryüzünde bozgunculuktan alıkoyacak bir kısım fazilet sahipleri bulunmalı değil miydi? Ancak onlardan kurtuluşa erdirdiğimiz bir kısmı müstesna ve o zulüm edenler ise kendilerinin içinde bulundukları refaha dünya varlığına uydular ve günahkâr kimseler oldular.

Hak Teâlâ Hazretleri bu mübarek ayetleriyle geçmiş ümmetlerin aralarında onları yeryüzünde bozgunculuk yapmaktan alıkoymaya çalışan kimselerin pek az bulunmuş olduğunu, onların dünyevî lezzetlere, varlıklara düşkün olup dinî vazifelerini bırakmış olduklarını bildiriyor, ıslah edici bir hâlde yaşayan bir kavmi ise sadece bir zulüm sebebiyle helak etmediğini beyan buyuruyor.

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ

Yer yüzünde Fesat çıkarmaktan Yasaklıyorlar Fazilet Sahipleri Sizden önce ki Nesillerden Olmalı Halbuki değil miydi?

(Sizden evvelki asırlarda bir kısım fazilet sahipleri bulunmalı değil miydi?) Ey Muhammed Ümmeti! Sizden evvelki asırlarda yani: Geçmiş ümmetler arasında yeryüzünde bozgunculuktan alıkoyacak millet fertlerini irşada, aydınlatmaya çalışacak bir kısım fazilet sahipleri güzel fikir, ilim ve irfana sahip zatlar bulunmalı değil mi idi? Hâlbuki bulunmamışlardır,

إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ

Onlardan Kurtardık O kimselerden ki Pek az Ancak

(ancak onlardan kurtuluşa erdirdiğimiz birazı müstesna) yani: O geçmiş asırlardaki kimselerden ancak az bir miktarı insanları bozgunculuktan, gayrı meşru hareketlerden men edivermişlerdi. İşte yalnız bunlar kurtuluşa ermişlerdir. Diğerleri ise emir ve yasağı terk etmiş, o gibi dinî vazifeleri yerine getirmeyen bulunmuşlardı. İşte bu sebeple helake uğramışlardır,

وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ

İçinde Bulundukları refaha O şeylerin ki Zulmettiler O kimseler ki Uydular Ve

(ve o zulüm edenler ise kendilerinin içinde bulundukları refaha dünya varlığına uydular) ve o zulmedenler ise durumlarını düzeltmediler kendilerinin içinde bulundukları refaha dünya varlığına, nefislerinin arzularına uydular yalnız bu dünyevî varlıkları elde etmeğe çalıştılar, kulluk vazifelerini yerine getirmekten kaçındılar

وَكَانُوا مُجْرِمِينَ

(ve günahkâr kimseler oldular) küfür ve isyan içinde kalıp lâıyk oldukları felaketlere kavuştular.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ

117.Ve senin Rabbin ahalisi iyi kimseler oldukları halde şehirleri haksızlıkla helak eder olmadı.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ

İslah edenler Ahalisi iken Bir zulümle O şehirleri Helak edecek Rabbin Değildi Ve

(Ve senin Rabbin ahalisi iyi kimseler oldukları halde şehirleri haksızlıkla helak eder olmadı) yani Ey Yüce Resulüm Senin Rabbin Kerem ve merhamet sahibi olan Yüce Yaratıcın ahalisi iyi kimseler oldukları hâlde. Yani: birbirinin haklarına tecavüz etmedikleri, bilâkis birbirine karşı ıslah edici harekette bulundukları, aralarındaki muamelelerde doğruluktan, güzel davranıştan ayrılmadıkları zaman alış verişlerinde yaptıkları sözleşmelerde doğruluğa riayette bulunup durdukları takdirde. Onların ikametgâhları olan ahalisi ıslah edici, hukuka riayetkâr olan beldeleri felâketlere uğratmaz. Böyle zulüm gibi görülecek bir fiil, o hikmet sahibi yaratıcıdan meydana gelmez. Ancak güzel davranıştan mahrum, birbirinin ıslahına çalışmaktan, haklarını gözetmekten nasiplerini almayan kavimler helake uğrarlar, ülkeleri yıkılır, başkaları için bir ibret numunesi kesilmiş olurlar.

&-Diğer bir yoruma göre buradaki zulümden maksat, küfür ve şirktir. Şöyle buyurmuş oluyor ki: Herhangi bir ülke ahalisi kendi aralarında ıslah edici, doğrulukla hareket ettikçe yalnız müşrik olduklarından dolayı dünyada hemen umumî bir felâkete uğramazlar. Cenabı Hak onları dünyada iken birden helak etmez, onları bir müddet yaşatır. Bu da Allah'ın bir rahmeti ve ilâhî müsamahanın bir eseridir. Onlar dünyada küfür ve şirkten uzak kalabilecekleri bir müddet yaşarlar. Buna rağmen dinsizliklerinde devam etmiş olunca ahiret de Allah'ın azabına uğrarlar. Fakat bir ülke ahalisi, kendi aralarında bozgunculuk yapmaya çalışırlarsa, insanların hukukuna tecavüz ederlerse daha dünyada iken de azap görürler, helake uğrarlar, yurtları mahvı ve harap olup feci bir tarih örneği meydana getirmiş olurlar. Nitekim Mülk küfür ile beraber devam eder, zulüm ile beraber devam etmez. Denilmiştir. İşte Nuh, Hud, Salih, Lut, Şuayb Aleyhimüsselam gibi Peygamberlerin kavimleri de insanlara eza ve cefa--da bulunmuş, halka zulüm eylemiş, iyilik dairesinden büsbütün uzak bulunmuş oldukları için köklerinden koparılmak suretiyle mahvı ve yok olmuşlardır. Artık bütün o gibi helake uğramış milletlerin tarihî durumlarından şimdiki cemiyetler ibret almalıdırlar.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ

118.Ve eğer Rabbin dilese idi, elbet de bütün insanları bir tek ümmet kıları. Fakat onlar ihtilâf eden kimseler olmaktan geri durmayacaklardır.

Bu mübarek ayetler, bütün insanların bir ümmet halinde bulunmasına ilâhî iradenin hikmet gereği taallûk etmemiş olduğunu ve Allah'ın rahmetine erişmiş olan zatlardan başka bütün insanlık arasında ihtilâfların devam edeceğini bildirmektedir, insanlığın öyle ihtilaflar için yaratılmış bulunduğu ve cehennemin insanlar ile cinlerden doldurulacağı hususundaki ilâhî sözün tamam bulunmuş olduğu açıklanmaktadır.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet İnsanları Elbette kıları Rabbin Dilese idi Ve eğer

(Ve eğer Rabbin dilese idi, elbet de bütün insanları bir tek ümmet kıları) Hak Teâlâ'nın bütün iradeleri, fiilleri, birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır. İnsanlık bu hikmetlere, menfaatlara hakkıyla göz geçirmez. Kısacası insanların, cinlerin yaratılışları, kendilerine farklı kabiliyetler verilmesi de bir hikmet gereğidir. Bununla beraber o hikmet sahibi yaratıcı, kendi mülkünde dilediği gibi tasarrufa kâdirdir, mâliktir. İşte bunlara işaret için buyuruyor ki: eğer Rab'bin dileseydi elbet de bütün insanları bir tek ümmet kıları hepsini de İslâmiyet den ibaret olan bir milletin ehli kılmış olurdu. Hepsi de hak üzere toplanmış bulunurdu, bu hususta aralarında ihtilâf olmazdı.

وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ

İhtilaf edenler olmaktan Geri durmazları Ve

(Fakat onlar ihtilâf eden kimseler olmaktan geri durmayacaklardır) Nitekim bugün de yeryüzündeki insanlar muhtelif dinlere ayrılmışlardır. Dinler tarihi bunu göstermektedir. Hatta bir dine mensup bulunanlar da kendi dinlerinde nice ihtilâflara düşmüşlerdir, fırkalara ayrılmışlardır. İslâmiyet gibi hakikî bir din olanca yüceliğiyle parlayıp dururken, bütün Allah'ın kullarını bir din kardeşliği içerisinde yaşamaya davet ederken bir nice kavimler bu ilâhî dinin hidayet sebebi olan nurlarından istifade etmeyip de pek karanlık yolları takip edip durmaktadırlar.

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

119.Ancak Rabbinin rahmet ettiği kimseler müstesna. Ve onun içindir ki, onları yaratmıştır. Ve Rabbinin şu sözü de tamam olmuştur ki: Elbet de cehennemi bütün cinlerden ve insanlardan dolduracağımıdır.

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ

Rabbin Merhamet etti O ki Ancak

(Ancak Rabbinin rahmet ettiği kimseler müstesna) yani: Allah Teâlâ'nın sırf lütuf ve keremine kavuştukları temiz yaratılışlarını zayi etmeyip hidayet yolunu takip eden, hakiki bir dine ulaşan zatlar öyle ihtilaflardan uzak bulunmuşlardır. Ve Kısacası onun içindir ki öyle ihtilâf sahiplerinin ayrılığa devam etmeleri, Allah'ın rahmetine lâayık olan zatların da o sayede ihtilâflardan uzak hakkın rahmetine nail bulunmaları içindir ki

وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ

Onları yarattı İşte bunun için Ve

(Ve onun içindir ki, onları yaratmıştır) o insanları hikmet sahibi Yaratıcı yaratmıştır Varlık sahasına çıkarmıştır. Onların temiz yaratılışlarını dünyada koruyup koruyamayacaklarını, iyi kullanıp kullanamayacaklarını Cenabı Hak, ilmî ezeliyle bildiği için onların gelecekteki hareketlerini vaktiyle levhi mahfuzda tespit buyurmuştur.

وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ

Rabbinin Sözü Tamam oldu Ve

(Ve Rabbinin şu sözü de tamam olmuştur ki) Ve Rabbinin şu sözü de yani: Hak Teâlâ'nın şu vaadi de veya şu şekilde meleklere haber vermiş olması da tamam olmuştur ki:

لَا مَلَكَنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Bütün İnsanlardan Ve Cinlerden Cehennemi Elbette dolduracağım

(Elbette cehennemi bütün cinlerden ve insanlardan dolduracağımdır) Yani: Her iki topluluktan da kâfirler, bir kısım asiler cehenneme sevk edileceklerdir. Bu, muhakkaktır. Artık kâfir olanlar cehennemde ebediyen kalacaklardır, İman sahibi olan bir kısım asiler de bir müddet cehennemde kalıp sonra Allah'ın affına kavuşarak cehennemden çıkarılacaklardır.

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَحْبِثُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ
وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

120. Peygamberlerin bütün haberlerinden kendisiyle kalbini tespit edeceğimiz olanlarını sana anlatıyoruz. Ve bunda sana hak ve müminler için bir öğüt ve bir uyarı gelmiştir.

Bu mübarek ayetler de Kuran'ı Kerim'deki peygamberlere ait kıssa'ların pek mühim faidelerini bildiriyor, İman etmeyenleri tehdit ediyor. Cenabı Hakkın yüce vasıflarına işaret ederek onun kutsal varlığına karşı hiç bir şeyin gizli kalamayacağını beyan ile insanları uyanmaya, güzel amellere ve Hak Teâlâ'ya dayanmaya davet buyuruyor.

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ

Peygamberlerin Haberlerinden Sana Anlatıyoruz Her birini Ve

(Ve Peygamberlerin haberlerinden her birini sana anlatıyoruz) Ey Yüce Resulüm Peygamberlerin bütün haberlerinden hayat tarihlerine, ümmetlerini Allah'ın dinine ne şekilde davet etmeye, irşat ve aydınlatmaya çalışmış olduklarına dair olup bu haberleri sana anlatıyoruz

مَا نَحْبِثُ بِهِ فُؤَادَكَ

Gönlünü Onunla Takviye ederiz O şeyi ki

(Onunla gönlünü teskin ve tespit edeceğiz) Ve dahi kendisiyle kalbini tespit teskin edeceğimiz olanlarını sana hikâye ediyoruz. Senin peygamberlik vazifeni yerine getirmeye çalışman ve dinsizlerin eziyetlerine tahammül etmen için o kıssaları, o ibret verici hadiseleri Kuran lisanı ile sana haber veriyoruz.

وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ

Hak Bunda Sana geldi Ve

(Ve bunda sana hak geldi) Ve Bu sureyi celile de veya bildirilen bu gibi bir kıssada birçok faideler vardır. Kısacası birinci faide sana bu suretle hak gelmiştir. Yani: Allah'ın birliğini gösteren deliller bildirilmiştir. Senin peygamberliğin vasıflanmış, adalette ve doğrulukta emir olunmuş olduğuna dair ilâhî açıklamalar ortaya çıkmıştır.

وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Bir uyarı Ve Bir nasihat Ve

(ve müminler için bir öğüt ve bir uyarı gelmiştir) Ve İkinci faide olarak da müminler için bir öğüt meydana gelmiştir. Yani: Müminlerin isyandan kaçınmaları için, dinî vazifelerini güzelce yapmaları için kendilerine pek hayrı tavsiye edici bir nasihat verilmiştir. Ve Üçüncü bir faide olmak üzere de müminler için bir uyarı gelmiştir. Yani: Onlara dünya ve ahiret azaplarını, felâketlerini hatırlatan, kendilerini Salih amellere teşvik eden bir ilâhî teşvik ve tehdit yüz göstermiştir.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ

121. Ve iman etmeyenlere de ki: Siz kendi gücünüz nispetinde çalışınız, şüphe yok ki, biz de çalışanlarız.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ

Haliniz Üzere Yapın İman etmiyorlar O kimselere ki De ki Ve

(Ve iman etmeyenlere de ki Siz kendi gücünüz nispetinde çalışınız) Ve Yüce Resulüm! İman etmeyenlere Bu hakikatleri inkâr edenlere, bunları, düşünerek hallerini ıslaha çalışmayanlara de ki Artık ey inkârcılar, inatçılar Siz kendi gücünüz nispetinde çalışınız Tercih ettiğiniz hal üzere devam ediniz

إِنَّا عَامِلُونَ

Çalışanlarız Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki, biz de çalışanlarız) biz de bulunduğumuz hal üzere sebat edeceğiz, İslâm dinine bağlılıkta, davette bulunup halkı irşada çalışıp duracağız.

وَأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

122.Ve siz bekleyiniz, şüphesiz ki biz de beklemekteyiz.

وَأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

Bekleyenleriz Doğrusu biz Ve bekleyin

(Ve siz bekleyiniz, şüphesiz ki biz de beklemekteyiz) Ve Ey Yüce Peygamberim! O hakkı kabul etmeyen cahillere şunu da de ki: Siz gözetiniz Bu kötü hareketinizin akıbetini bekleyiniz veyahut bizim akıbetimizin nasıl olacağını siz bekleyip durunuz. Şüphesiz Biz de sizin ne gibi fena bir akıbete uğrayacağınızı beklemekteyiz. Veyahut bizde Cenabı Hakkın bizlere vaad buyurmuş olduğu bağışlanmayı, lütuf ve ihsanı beklemekteyiz. Artık hangimizin doğru bir şekilde hareket etmek de olduğumuz meydana çıkacaktır. Bu yüce beyan, müminler hakkında müjdeyi; kâfirler hakkında da tehdidi içermektedir.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

123.Ve göklerin ve yerin gaybı Allah içindir ve her iş de ona döndürülecektir. Artık ona ibadet et ve ona tevekkülde bulun ve Rabbin neler yapmakta olduğunuzdan asla gafil değildir.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Gaybı Allah'a aittir Ve

(Ve göklerin ve yerin gaybı Allah içindir) Ve Ey muhterem Son Peygamber Göklerin ve yerin gaybı Allah içindir şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı, hepinizin durumunu bilmektedir. Onun için mahlûklarının hiçbir hâli gizli kalmaz.

وَالِلَّهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ

Hepsi İş Döndürülür Ona Ve

(Ve her iş de ona döndürülecektir) dindarların da, dinsizlerin de bütün yaptıkları o ezeli mabut tarafından bilinmektedir, onlar bütün o hikmet sahibi Yaratıcının yüce mahkemesine gönderileceklerdir. Hepsi de amellerine göre mükâfat veya ceza görecektir.

فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ

Ona Tevekkülde bulun Ve Artık ona ibadet et

Artık ona ibadet et ve ona tevekkülde bulun Artık Ya Muhammed Aleyhisselam sen ancak ona o Yüce Yaratıcıya ibadet et o'ndan başkasına ibadet edilmesi asla caiz olamaz. Ve bütün işlerinde ona tevekkülde bulun o Kerem sahibi Mabuduna her hususta sığın. Seni koruyan, seni muvaffakiyetlere kavuşturan ancak o kerem sahibi ve ezeli olan Allah Teâlâ'dır.

وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyden ki Gafil Rabbin Değildir Ve

(ve Rabbin neler yapmakta olduğunuzdan asla gafil değildir) Ve Rabbin neler yapmakta olduğunuzda asla gafil değildir. İman ettik. Elhamdülillah O Kerem Sahibi Mabut, mümin kullarını güzel amellerinden dolayı lütuf ve ihsanına kavuşturur. Din-siz, asi kimseleri de o kötü hareketlerinin cezasına kavuşturur. Evet. Bütün kâinatın gizli, açık hallerini hakkıyla bilen bir Yüce Yaratıcı, elbette ki, bütün kullarının işlerini ve fiillerini hakkıyla bilir ve herkesi lâıyk olduğu akıbetlere kavuşturur.

Kısacası: Bu kutsî ayetler, bizlere vazifelerimizi bildiriyor, bizleri en faziletli şekilde yaşamaya teşvik buyuruyor. Bizlere kurtuluş rehberi olacak zatların temiz hayatlarını, pek haysiyetli muamelelerini göstermiş bulunuyor, İşte bu sureyi celile'yi takip eden Yusuf Suresi de bizlere pek ahlaki, içtimai ve ibretli bir kıssayı, bir tarihi olayı haber verecektir. Ve Hamd Allaha aittir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

12-YUSUF SURESİ

Bu mübarek sure yüz on bir ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuşsun. Yusuf Aleyhisselam'ın pek hoş, pek güzel, pek ziyade ibret ve teselli veren kıssasını içerdği için kendisine "Yusuf Suresi" adı verilmiştir. Bu mübarek surenin iniş sebebi hakkında birkaç rivayet vardır. Kısacası deniliyor ki: Yahudi âlimleri, müşriklerin büyüklerine demişler ki: Hz. Muhammed'den sorunuz, Yakub Aleyhisselam'ın ailesi ne için Şam'dan Mısır'a intikal etmiştir? Ve Yusuf Aleyhisselam'ın kıssası neden ibaret dir? Bunun üzerine Cenabı Hak, bu sure'i celileyi indirmiş, bunda Hz. Yusuf'a dair pek mükemmel bilgi vermiş, Peygamber Efendimizin ilâhî vahye kavuştuğuna bu da, ayrıca açık bir delil olmuştur. Çünkü o tarihe kadar Arab'lar arasında bu kıssaya dair böyle mükemmel bilgi mevcut değildir. Bununla beraber bu kıssanın inişi, insanlık âlemindeki garip ruh hallerini bildiriyor. Bir Peygamber adayının ne kadar masumane ve şerefli hareketlerde bulunmuş olduğunu uyulması gereken bir örnek olmak üzere insanlığın dikkatlerine sunuyor. Temizlikle, sabır ve sebat ile af ve kerem ile vasıflanmış zatların ne kadar güzel mertebelere kavuşacaklarına işaret bu yuruyor, Rasûlü Ekrem Efendimize de teselli vererek kavminin eza ve cefasına karşı sabır ve sebat da, affedici muamelelerde bulunmasını tavsiye etmiş oluyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

1. Elif, Lâ, Râ. İşte bu, apaçık kitabın ayetleridir.

Bu mübarek ayetler, Yusuf Süresindeki açıklamaların Kuran ayetlerinden olduğunu bildiriyor. Ve Kuran'ı Kerim'in Arap lisanı üzere inmesinin hikmetine işaret ediyor. Ve bu surenin inişi ile Resûlü Ekrem'e evvelce bilmediği en güzel bir kıssanın bildirilmiş olduğunu haber veriyor.

الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

Apaçık Kitabın Ayetleridir Bular Elif lam ra

(İşte bu, apaçık kitabın ayetleridir) İşte bu Suredeki izahlar, ayeti kerimelerle birçok hakikatleri apaçık bildiren kitabın Kuran-ı Kerim'in ayetleridir. Evet. Kuranı Kerim, Restli Ekrem'in peygamberliğini açıkça bildiren bir söz mucizesidir, hidayet ile sapkınlığı, helâl ile haramı bildiren ilâhî bir kitaptır, eski ümmetlerin kıssalarını tarihî hallerini dikkat nazarlarına sunan bir hakikat kitabının açıklamasıdır.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

2.Şüphe yok ki, biz onu bir Arapça Kuran olarak indirdik, umulur ki, siz güzelce anlarsınız.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا

Arapça Bir kur'an olarak Onu indirdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onu bir Arapça Kuran olarak indirdik) Şüphe yok ki, biz onu O apaçık kitabı bir Arapça Kuran olarak indirdik yani: Onu başka lisan ile değil, en geniş, en açık, en ahenkli olan Arab dili üzere Son Peygamber'e indirdik,

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akıl erdirirsiniz Taki siz

(umulur ki, siz güzelce anlarsınız) Yani: Ey o kitabın hükümleriyle yükümlü olan insanlar! Size lâıyk olan odur ki, o kitabın yüceliğini, kendisinin belagat yönünden mükemmelliğini, Hükümlerinin hitaplarının bütün insanlığa yönelik bulunduğunu akıllıca düşünür de İslâm şerefine ulaşmayı en büyük bir vazife, en yüksek bir saadet kabul edersiniz. Çünkü bu Kuran-ı Kerim, en edebî, en kapsamlı, en mükemmel hü-

kümleri kapsayıcı bulunmaktadır ve bütün insanlığa hitap etmektedir. Bütün insanları bir kardeşlik dairesinde yaşamaya davet eylemektedir ve bütün müminlerin ortak ve kutsal bir kitabı bulunmaktadır.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

3.Biz sana bu Kuran'ı vahy etmekle sana en güzel kıssayı anlatıyoruz. Hâlbuki sen ondan evvel elbette bilmeyenlerden idin

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ

Kur'anı Bu Sana Vahiy ediyoruz O şeyle ki Kıssaların En güzelini Sana Anlatıyoruz Biz

(Biz sana bu Kuran'ı vahy etmekle sana en güzel kıssayı anlatıyoruz) Ey Yüce Resulüm! Biz sana bu Kuranı Bu sureyi Celile'yi vahiy etmemizle sana en güzel kıssayı naklediyoruz. Yani: Geçmiş ümmetlere ait olan hikâyelerin, olayların arasında en güzel, en mühim en ibret verici olan haberleri sana bildiriyoruz. Veya birçok ibretler! Hikmetleri, nükteleri, faydeleri içeren ve bir nice adilce, zalimce şereflice muameleleri dikkat nazarlarına sunan Yusuf Aleyhisselam'ın kıssasını beyan buyuruyoruz.

وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

Elbette habersiz olanlardan Ondan önce İdin Şüphesiz Ve

(Hâlbuki sen ondan evvel elbette bilmeyenlerden idin) Hâlbuki Habibim, Ya Muhammed Sen sana böyle ilâhî vahiy gelmeden önce elbet de Hz. Yusuf'a ve benzerlerine ait kıssalardan veya diğer dinî meselelerden bilmeyenlerdendir. Bu gibi şeyler senin hatırına gelmemiştir. Bunlara dair bilgi sahibi değildin. Şimdi ise bunları böyle mükemmelce bilmen senin hakkında ilâhî bir lütuftur. Ve senin peygamberliğe sahip olduğuna Allah'ın vahyine kavuşmuş bulunduğu ait kesin bir delil mahiyetindedir.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ

لِي سَاجِدِينَ

4.Bir vakit ki, Yusuf babasına demişti: Ey babacığım! Muhakkak ben rüyamda on bir yıldız ile güneşi ve ayı gördüm, onları bana secde ederlerken gördüm.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un gördüğü pek aydınlık bir rüyayı muhterem pederine haber verdiğini bildiriyor, muhterem pederi de onu korumak maksadıyla bu rüyasını kardeşlerine söylememesini kendisine tavsiye buyurduğunu ve Hz. Yusuf'un mühim bir bilgiye, muazzam bir nimete kavuşacağını kendisine müjdelemiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ

Babacığım Ey Babasına Yusuf Demişti Bir vakit

(Bir vakit ki, Yusuf babasına demişti: Ey babacığım!) Resulüm Hz. Muhammedi. Hatırla bir vakit ki, Yusuf babasına Yakup Aleyhisselam'a demişti: Ey babacığım! Ey muhterem babacığım!

إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Ve Yıldızı On Bir Gördüm Muhakkak ben

(Muhakkak ben rüyamda on bir yıldız ile güneşi ve ayı gördüm) Muhakkak ben rüyamda uyku hâlinde bunlar gözlerimin önünde görünür oldular, bir de bakıp

رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

Secde edenlerdir Bana Onları gördüm ki

(onları bana secde ederlerken gördüm) hepsi de secdeye kapanmaktadırlar.

&-Rivayete göre bu hâdisen zamanında Hz. Yusuf henüz on iki veya on yedi yaşında bulunuyormuş. Bu rüya Kadir gecesine tesadüf etmişti. On iki yıldız ile güneş ve ay gökten inerek Hz. Yusuf'a karşı secdeye varmışlardı. Bu on iki yıldız Hz. Yusuf'un

kardeşleriyle, güneş de muhterem pederiyle ve ay da muhterem validesiyle tevil edilmiştir. Bu rüya Hz. Yusuf'un pek parlak bir geleceğe kavuşacağını gösteriyordu.

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ

لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ

5.Babası dedi ki: Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine haber verme. Sonra senin için bir tuzak kurarlar. Şüphe yok ki, şeytan insan için apaçık bir düşmandır.

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ

Kardeşlerine Rüyanı Anlatma: Yavrucuğum Ey Dedi ki

(Babası dedi ki: Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine haber verme) Yakup Aleyhisselam Dedi ki: Yavrucuğum! rüyanı kardeşlerine haber verme anlatma Bunu onlara söyleme. Onlar bu rüyaya bakarak senin yüksek bir istikbale kavuşacağını anlarlar da sonra bir kıskançlık sebebiyle

فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا

Bir hile olarak Sana Sonra tuzak kurarlar

(senin için bir tuzak kurarlar) senin için bir tuzak hazırlayarak hayatına kastetmek isterler.

إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır İnsan için Şeytan Şüphesiz

Şüphe yok ki, şeytan insan için apaçık bir düşmandır) Onun düşmanlığı pek açıktır. Nitekim Hz. Âdem ile Hz. Havva hakkında da büyük bir düşmanlıkta bulunmuştu. Bundan dolayı o şeytan, Hz. Yusuf'un kardeşlerine de pek kötü vesveselerde bulunarak onları cinayetlere sevk edebilir di. Artık onun şerrinden Cenabı Hakk'a sığınmalıdır. &-Hz. Yakup, oğulları içinde Hz. Yusuf'u daha fazla severdi. Onda daha başka bir güzellik ve olgunluk görünmekte idi. Onun hakkında kardeşlerinin kıskançlık sebebiyle kötülükte bulunacaklarını tahmin ederek rüyasını kardeşlerine söylememesini emretmişti. Rüyalari, hoşlanmayacak veyahut yanlış yorumlayacak kimselere söylememelidir. Ashabı Kiram dan Ebu Saidil hudri Hazretleri Resüli Ekrem Efendimizden şu mealde bir Hadisi Şerif rivayet etmiştir: "Sizden biri seveceği hoşuna gidecek, bir rüya görürse o mutlaka Allah tarafındandır. Artık Allah Telâya hamd etsin ve onu söylesin. **Yani:** Münasip olan kimseye anlatabilir. Ve bundan başka, hoşuna gitmeyecek bir rüya gördüğü zaman da o ancak şeytandandır. Artık onun şerrinden Allah'a sığınsın ve o rüyayı kimseye söylemesin. Çünkü bu takdirde o rüya, kendisine bir zarar vermez. Salih rüyalar bir nevi ilham kabilindendir." Çoğu kez hayırlı rüyaların tabiri, gösterdiği şey uzunca bir müddet sonra meydana gelir. Çünkü öyle bir müddet beklemeden sonra meydana çıkacak hayırlı hâdiselerin ruh üzerindeki güzel tesiri daha fazla olur, sahibine daha çok zevk verir. İşte Hz. Yusuf'un bu rüyası da kırk sene sonra meydana gelmiş, anne babası ile kardeşleri bu müddetten sonra kendisiyle görüşmüşler, ona karşı Cenabı Hakka şükür için secdeye kapanmışlardır.

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى

أَلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

6.Ve işte öylece Rabbin seni seçecek ve sana rüyaların tabirinden bilgi verecek ve nimetini senin ve Yakup hanedanının üzerine tamamlayacak, nasıl ki, onu evvelce ataların İbrahim ve İshak üzerine de tamamlamıştı. Şüphe yok ki, senin Rabbin çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ

Rabbin Seni seçecek Böylece Ve

(Ve işte öylece Rabbin seni seçecek) Ve Yakup Aleyhisselam, Hz. Yusuf'a dedi ki:

İşte öylece yüksek şereflere, makamlara kavuşmasına işaret olunduğu gibi Rabbin seni seçecek yüksek derecelere, çeşitli kerametlere, mucizelere muvaffak buyuracak

وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ

Rüyaların Tabirini Sana öğretecek Ve

(ve sana rüyaların tabirinden bilgi verecek) Ve sana bazı rüyaların tabirinden bilgi verecek yani: Bir kısım görülecek rüyaların güzelce tabirine muvaffak olacaksın. Diğer bir görüşe göre de ilâhî kitapların tefsirine ve bir takım sözlerin yorum ve açıklamasına güç yetireceksin veyahut birtakım olayların Allah'ın kudreti ile meydana gelip ne gibi hikmetlere dayalı olduğunu Allah'ın ilhamı sayesinde güzelce anlayabileceksin

وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ

Ya'kub'un Ailesine Ve Sana Ni'metini Tamamlayacaktır Ve

(ve nimetini senin ve Yakup hanedanının üzerine tamamlayacak) Ve Ey muhterem Yusuf! Cenabı Hak nimetini senin ve Yakup ailesinin üzerine tamamlayacak yani: Seni peygamberliğe kavuşturacak, Yakup Aleyhisselam'ın diğer çocuk ve torunlarını da yüksek şeref ve üstünlüğe eristirecektir.

&-Hz. Yusuf'un rüyasındaki on bir yıldızdan maksat, on bir kardeşi olduğundan onların da yıldızlar gibi parlak bir durumda bulunacaklarına işaret edilmiştir. Hatta onların da bilahare peygamberliğe kavuştukları düşünülmüştür. Onlar, Hz. Yusuf'a karşı öyle bir suikast de bulunmuş oldukları halde böyle bir şerefe nasıl ulaşabilirler? Diye sorulacak olan bir suale cevaben deniliyor ki: Peygamberlerin masum olmaları peygamberliğe kavuşmalarından sonradır. Onların o suikastları ise peygamberliklerinden önce olmuştur. Bu meselede ihtilâf vardır. Peygamberlerin daima masum bulunmuş olduklarına inananlar daha çoktur. Onlardan insanlık hâli meydana gelen bazı yasak işler, birer sürçme ve daha iyi olanı terk etme kabilindendir. Kısacası: Cenabı Hak büyük bir şeref ve nimete o yüksek aileyi kavuşturmuştur.

كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ

ishak'a Ve ibrahim'e Bundan önce Atalarına Onu tamamladı O şey gibi ki

(nasıl ki, onu evvelce ataların İbrahim ve İshak üzerine de tamamlamıştı) Nasıl ki, O nimeti, o muazzam şerefi evvelce Yakup Aleyhisselam'ın zamanından önce, ey muhterem Yusuf, senin büyük ataların İbrahim ve İshak üzerine de tamamlamıştı. Cenabı Hak, onları da peygamberlik ve risalete kavuşturmuştu. Sonra sizi de bu gibi nimetlere kavuşturacaktır.

إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rabbin çok iyi bilendir, hikmet sahibidir) Şüphe yok ki, senin Rabbin bir âlimdir her şeyi hakkıyla bilicidir ve hakîmdir hikmeti sonsuzdur. Her şeyi bir hikmet ve fayda üzere meydana getiren Kerem Sahibi bir yaratıcıdır. Şüphesiz buna inanıyoruz.

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلِّسَّائِلِينَ

7.And olsun ki, Yusuf ta ve kardeşlerinde isteyenler için bir nice ibretler var idi. Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'a ait kıssanın birçok ibret verici alâmetleri, ibretleri kapsadığını bildiriyor. O masumun hakkında kardeşlerinin neler düşünüp nasıl suikast de bulunmak istemiş olduklarını beyan buyuruyor:

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلِّسَّائِلِينَ

Soranlar için İbretler Kardeşlerinde Ve Yusuf'ta Oldu And olsun gerçekten

(And olsun ki Yusuf ta ve kardeşlerinde soranlar için nice ibretli ayetler vardır) onlara ait haberde, kıssada, onların kıssasına dair bilgi isteyenler için istifade edilecek düşünen zatlar için ibretler vardır o hadiseleri her uyanık kimse düşünüp onlardan yararlanmalıdır. Hz. Yusuf'un on bir kardeşi var idi. Bunlardan birisi ana baba bir kardeşi idi ki, adı "Bünyamin" idi. Diğerleri de yalnız baba bir kardeşleri bulunuyordu.

İşte Hz. Yusuf ile bu on bir kardeşine ait kıssanın bir nice ayetleri yani: Alâmetleri, ibret verici olayları, işaretleri içerdiği şüphesizdir.

Bu cümleden olarak tefsirlerde deniliyor ki:

Evvelâ, Kuran'ı Kerim'in bu kıssayı böyle mükemmel bir surette bildirmesi, Resüli Ekrem Efendimizin ilâhî vahye kavuşmuş yüce bir peygamber olduğuna şahitlik etmektedir.

İkincisi: Peygamberimizin yakınlarından bir kısmı sadece bir kıskançlık sebebiyle on-un peygamberliğini inkâr edip hakkında düşmanlık gösteriyorlardı. Bu kıssa ise Hz. Yusuf'a karşı da kardeşlerinin böyle bir durumda bulunmuş olduklarını bildiriyor, fakat daha sonra Cenabı Hakk'ın ona yardım etmiş, kardeşlerini ona muhtaç kılmış olduğunu beyan buyuruyor. Artık bu gibi sonuçları düşünüp de sabır edilmesine ve cahilce kıskançlıklardan kaçınılmasına işaret de bulunmuş oluyor.

Üçüncüsü: Bu güzel kıssa gösteriyor ki: Hz. Yusuf'un rüyası uzun bir müddet sonra tabir edildiği şekilde meydana gelmiştir. İşte Hak Teâlâ'nın Son Peygamber'e olan ilâhî vaadi de, onun düşmanlarına karşı yardıma, zafere kavuşacağı da ergeç meydana gelecektir. Bu gecikmeden dolayı Hz. Muhammedi yalanlamanın doğru olamayacağına bu kıssa da bir misal, bir delil teşkil etmektedir.

Dördüncüsü: Bu seçkin kıssa gösteriyor ki: Hz. Yusuf'un kardeşleri onun yaşamasını ve yakınlık görmesini istemeyerek bu hususta ne kadar çalışmışlar ise de o arzularına kavuşamamışlar ve Cenabı Hakkın yardımına, ilâhî takdirinin ortaya çıkmasına **cengel** olamamışlardır. İşte Resüli Ekrem Efendimizin muvaffakiyetlerine yüksek derecelere kavuşmasına da onun düşmanları asla engel olamayacaklardır.

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

8.O vakit ki, demişlerdi: Elbet de Yusuf ile kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir. Hâlbuki biz birbirine bağlı kuvvetli bir cemaatiz. Şüphe yok ki, bizim babamız, elbet de apaçık bir hata içindedir.

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا

Bizden Babamıza Daha sevgilidir Kardeşi Ve Elbette Yusuf Demişlerdi O vakit ki,

(O vakit ki, demişlerdi: Elbet de Yusuf ile kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir) Ve hatırla! Ey habibim O vakit ki kardeşleri Hz. Yusuf için birbirine demişlerdi ki, gerçekten Yusuf ve kardeşi Bünyamin babamıza bizden daha sevgilidir Onlara olan fazla sevgisi değişmez bir durumdadır,

وَنَحْنُ عُصْبَةٌ

Bir topluluk Biz iken

(hâlbuki biz birbirine bağlı, kuvvetli bir cemaatiz) yani: Biz problemleri çözmeye ve karar vermeye sevgiye daha lâayık bir topluluğuz.

إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir yanılma Elbette içindedir Babamız Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bizim babamız, elbet de apaçık bir hata içindedir) Şüphe yok ki, bizim babamız Yakup Aleyhisselam elbet de apaçık bir hata içindedir. Bizim gibi daha kuvvetli, kendisine daha fazla hizmete güç yetiren çocukları var iken bu vasıfları taşımayan diğer iki oğlunu bizden daha fazla seviyor, bu doğru bir hareket değildir.

&-Hz. Yakub'un oğulları, babalarının yüce bir peygamber olduğunu bilip itiraf ediyorlardı, ancak onun kendileri hakkında eşitliğe riâyet etmeyip diğer iki oğluna daha fazla muhabbet ve ilgi göstermesini bir içtihat hatası gibi kabul ediyorlardı ve kendi içtihatlarına göre de babalarının daha iyi olan muameleyi terk etmiş olduğuna kanaat getiriyorlardı. Hâlbuki Hz. Yûsuf ile kardeşi daha genç idiler, anneleri "Râhil" de vefat etmişti. Bu cihetle haklarında daha fazla şefkat ve alâka gösterilmesi bir yaratılış gereği bir ruhî eğilim neticesi olduğu içindi. Bununla beraber Hz. Yusuf'ta görünen güzellikler ve üstünlükler ve onun görmüş olduğu rüya, onun kadrinin yüceliğini gösterip durmaktaydı. Artık öyle pek kıymetli evlada karşı fazla bir sevgi ve ilgi, pek tabîî görülmek lâzım gelirdi. Bundan dolayı Hz. Yakub mazur idi, ona hata isnadı doğru ola-

mazdı. Şu kadar var ki, kendisine isnat edilen dalal, yani hatadan maksat, dünya menfaatlerine riâyet etmemekten ibarettir. Yoksa onun doğruluk ve sevap yolundan ayrılmış olması demek değildir. Artık Hz. Yakub'un oğulları da böyle bir isnat da bulunmakla ictihad bir hatada bulunmuş demektirler. Yoksa muhterem babalarına uhrevî bir husus hakkında hata isnat etmiş değildirler.

أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا

صَالِحِينَ

9.Yusuf'u öldürün veya onu bir yere atınız ki, babanızın yüzü yalnız size kalsın ve siz ondan sonra salihler olan bir cemaat olursunuz.

Hz. Yusuf'un kardeşleri arasında öyle bir konuşma, istişare cereyan ederken hariçten birisi dedi ki:

أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا

Bir yere Onu atın Veya Yusuf'u Öldürün

(Yûsuf'u öldürün veya onu bir yere atınız ki) artık babasıyla birleşmeleri mümkün olmasın

يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ

Babanızın Teveccühü Size Kalsın

(babanızın yüzü yalnız size yönelsin) babanız tamamen sizinle ilgilenmiş olsun, sizden başkasına iltifat da bulunmasın

وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ

Salih kimseler Topluluğu Ondan sonra Olasınız Ve

(ve siz ondan sonra salihler olan bir cemaat olursunuz) öyle bir hareket de bulunduktan sonra yani: Tövbe edip af dileyerek durumunu düzeltmiş bir topluluk halinde yaşarsınız. Cenabı Hak sizi affetmiş olur veyahut sizin ile babanız arasındaki ihtilâf, düzeltilmiş veya dünyevî işlerinizde iyi hâl sahibi olmuş olursunuz.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهَ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ

إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

10.Onlardan biri dedi ki: Yusuf'u öldürmeyin ve onu kuyunun dibine atıverin, onu kervanlardan birisi alıverir, eğer siz yapacak kimselerden iseniz böyle yapınız

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهَ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ

Kuyunun Dibine Onu bırakın Ve Yusuf'u öldürmeyin Onlardan bir söz sahibi dedi ki

(Onlardan biri dedi ki: Yusuf'u öldürmeyin ve onu kuyunun dibine atıverin) O kardeşlerden bir söyleyici o konuşmaya katılmış olan bir şahıs ki, rivayete göre Yehuza adındaki kardeşleridir. Bu onların içinde güzelce rey sahibi bulunuyordu. Dedi ki Yusuf'u öldürmeyin Buna hacet yok. Onu kuyunun dibine En aşağı yerine atıverin kuyunun en aşağısına bırakınız, onu öldürmek cinayetinde bulunmayınız

يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ

Kafilenin Bazısı Onu alsın

(onu kervanlardan birisi alıverir) Başka şehirlere götürür. Ondan kurtulmuş, rahata ermiş olursunuz, bu yeterlidir.

إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

Yapacak kimseler İseniz Eğer

(eğer siz yapacak kimselerden iseniz) eğer siz babasıyla onun arasını ayırmak isteyip duruyor iseniz böyle yapınız bununla yetininiz.

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ

11.Dediler ki: Ey babamız! Sana ne oluyor ki. Yusuf'u bize inanmıyorsun? Ve hâlbuki biz onun için elbet de iyiliksever kimseleriz.

Bu mübarek âyetler, Hz. Yûsuf'u yanlarında alıp kıra götürmek isteyen kardeşleriyle muhterem babaları arasında cereyan eden konuşmaları tasvir ediyor. Kardeşlerinin kuvvetli bir topluluk olduklarından bahsedip muhterem babalarına da teminat vererek onun korkusunu üzüntüsünü gidermek istemiş olduklarını beyan buyuruyor. Hz. Yusuf'un on kardeşi aralarında karar verdikten sonra muhterem babalarına müracaat ederek Yusuf a.s gezdirmek için izin istiyorlar tabi Yakup a.s pek onlara güvenmediğinden bu izini vermek istemiyor

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ

Yusuf Hakkında Bize güvenmiyorsun Sana Ne Babamız! Ey Dediler ki:

(Sana ne oluyor ki Yusuf için bize inanmıyorsun?) Hâlbuki sen hepimizin babası-sın. Yûsuf da bizim kardeşimizdir, bizim aramızda böyle bir kuvvetli bağ vardır, artık bize emin olmak lâzım gelmez mi?

وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ

Elbette iyilik isteyenleriz Onun için Elbette biz Ve

(Ve hâlbuki biz onun için elbette iyiliksever kimseleriz) onun hakkında hayır dile-riz ona karşı şefkatliyiz, onun hakkında bizden bir kötülüğün meydana gelmesi elbet-te düşünülmemelidir.

أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَع وَيَلْعَب وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

12.Onu yarın bizimle beraber gönder, bol bol meyve yesin ve oynasın. Ve şüp-he yok ki, biz onu elbet de koruruz.

أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَع وَيَلْعَب

Oynasın Ve Bol bol yesin Yarın Bizimle beraber Onu gönder

(Onu yarın bizimle beraber gönder, bol bol yesin ve oynasın) Ey muhterem ba-bacığım! Onu yarın bizimle beraber gönder yesin içsin ve oynasın Genç kardeşimiz sahradaki nimetlerden istifade etsin meyveler yesin gezsin, koşup dursun oynasın.

وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

Elbet muhafaza edicileriz Onun için Şüphesiz biz Ve

(Ve şüphe yok ki, biz onu elbet de muhafaza edicileriz) o genç kardeşimizi güzel-ce koruyarak sana sapasağlam döndürürüz.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ

13.Dedi ki: Onu alıp götürmeniz şüphesiz ki, beni üzer. Ve siz ondan habersiz bulunduğunuz halde onu kurdun yemesinden korkarım.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ

Onu Götürmeniz Elbet beni üzer Şüphesiz ben Dedi ki

(Dedi ki: Onu alıp götürmeniz şüphesiz ki, beni üzer) Yakub Aleyhisselam da on-lara cevaben dedi ki: sizin onu götürmeniz şüphesiz ki, beni üzer

Yani: Onu Yûsuf'u alıp kırlara götürmenizi Onu yanımdan ayırmanızı istemem, onun benden ayrılışı beni kalben üzüntü ve kedere, endişeye düşürür, onun ayrılığına da-yanamam bununla beraber

وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ

Habersiz kimseler Ondan Siz iken Kurdun Onu yemesinden Korkarım Ve

(ve siz ondan habersiz bulunduğunuz halde onu kurdun yemesinden korkarım) kendi aranızda yiyip içmeğe, oynayıp gezmeğe koyulduğunuz bir halde onu kurt yer. Çünkü o havalide pek çok kurtlar bulunmuş, bir dikkatsizlik, bir önemsememe neti-

cesi olarak daha çocuk mesabesinde bulunan Hz. Yûsuf a kurtların saldırması düşünlümüştür.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذَا لَخَاسِرُونَ

14.Dediler ki: Biz kuvvetli bir topluluk olduğumuz halde onu eğer kurt yerse artık şüphesiz ki, biz elbet de acizliğe düşmüş kimseleriz.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ

Bir topluluk Biz iken Kurt Onu yerse And olsun eğer Dediler ki

(Dediler ki: Biz kuvvetli bir topluluk olduğumuz halde onu eğer kurt yerse) Muh-terem babalarının bu mazeretine rağmen oğulları cevap olarak dediler ki biz on kişi-den oluşan tek vücut bir cemaat olduğumuz halde o korumasını üzerimize aldığımız Yûsuf'u kurt yerse

إِنَّا إِذَا لَخَاسِرُونَ

Elbet hüsrana uğrayanlarız O takdirde Şüphesiz biz

(artık şüphesiz ki, biz o takdirde elbet de hüsrana düşenlerden oluruz) eğer biz öyle kardeşimizi koruyamazsak artık bizim varlığımızın hiçbir kıymeti bulunmamış olur. Pek zayıf bulunmuş, helake uğramış kimseler oluruz Hâlbuki biz bilâkis koruma-ya kudretliyiz

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

15.Vaktaki, Yusuf ile beraber gittiler ve onu kuyunun dibine atmaya ittifakla karar verdiler. Biz de ona şöyle vahiy ettik: And olsun ki, sen onlara hiç farkında olmadıkları halde bu işlerinden elbet de haber vereceksin.

Bu mübarek ayetler de Yusuf Aleyhisselam'a karşı kardeşlerinin yapmış oldukları su-i kasti ve onların yalan yere yemin ederek babalarına ne kadar hakikat dışı beyanat da bulunmuş olduklarını bildiriyor. Ve Hz. Yusuf'un geleceğine ait ne kadar teselli verici bir kısmete kavuştuğunu, Yakub Aleyhisselam'ın da sabra sarılarak Cenabı Hak'tan yardım beklemiş bulunduğunu beyan buyuruyor. Hz. Yusuf'un kardeşleri muhterem babalarının müsaadesini aldılar,

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ

Kuyunun Dibine Onu atmaya Hep beraber oldular Ve Onu Götürdüler Vaktaki

(Vaktaki, Yusuf ile beraber gittiler ve onu kuyunun dibine atmaya ittifakla karar verdiler) Yusuf ile beraber sahraya gittiler rivayete göre yolda o masuma bazı eza ve cefada bulundular, onu ağılattılar, üzerinden gömleğini çıkarıp aldılar, kendisini kuyunun dibine atmaya ittifakla karar verdiler bu kararlarını yerine getirdiler.

وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ

Ona Vahiy ettik Ve

(Biz de ona şöyle vahiy ettik) evet Allah Celle Celaluhu hazretleri de buyuruyor ki bu hâdise üzerine biz de ona Hz. Yusuf a şöyle vahiy ettik

لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar iken Bu İşlerini Elbet onlara haber vereceksin

(And olsun ki, sen onlara hiç farkında olmadıkları halde bu işlerinden elbet de haber vereceksin) Yani sana böyle suikast de bulunmuş kardeşlerine seni kardeşleri Yusuf olduğunu anlayamadıkları bir şekilde sana yapmış oldukları bu merhametsizce hareketlerinden elbet de bir müddet sonra kendilerine haber vereceksin. Yani: Sen yaşayacak, nimetlere, mevkilere kavuşacaksın, kardeşlerinle de görüşecek kendilerine bu yapmış oldukları insafsızca muamelelerini haber vereceksin. Onlar ise senin Yusuf olduğunu başlangıçta bilemeyeceklerdir. Bu ilâhî vahiy, Hz. Yusuf hakkında bir müjde den ibaret idi. Onun üzüntü ve kederini gidermeye bir vesile olmuştu.

وَجَاؤُاْ أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ

16.Ve babalarına akşam vakti ağlayarak geldiler.

وَجَاؤُاْ أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ

Ağlıyorlar Akşam vakti Babalarına Geldiler Ve

(babalarına akşam vakti ağlayarak geldiler) Ve Hz. Yusuf'un kardeşleri, öyle Sahraya gittikten sonra gündüzün sonunda, gecenin karanlığında gözlerinden yaşlar akarak, yanlarında Hz. Yusuf bulunmaksızın babalarına akşam vakti ağlayarak geldiler Hz. Yakub bunları öyle ağlar bir vaziyet de görünce öfkeleni, ne oldu size? Neden ağlıyorsunuz? Yusuf nerede diye sordu.

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ

بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

17.Dediler ki: Ey babamız! Biz hakikaten bir yarış ederek gittik. Yusuf'u da eşyamızın yanında bıraktık, hemen onu kurt yemiş ve sen bize doğru sözlü kimseler olsak da inanmazsın.

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ

Yarış ediyorduk Gittik Doğrusu biz Babamız Ey Dediler ki:

(Dediler ki: Ey babamız! Biz hakikaten bir yarış ederek gittik) Hz. Yakub'a cevap dediler ki: Ey babamız! kendi aramızda bir müsabakada bulunmak için koşup durduk, biraz dolaştık

وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا

Eşyamızın Yanında Yusuf'u Bırakmıştık Ve

(Yusuf'u da eşyamızın yanında bıraktık) elbisemizin, yiyeceğimiz şeylerin vesaire'nin yanında bıraktık kendisinden biraz ayrıldık

فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ

(hemen onu kurt yemiş) aradan birçok zaman geçmeden kendisini bir kurt parçalayıp yemiş, biz kendisinden fazlaca kayıtsız bulunmadık.

وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

Doğru söyleyenler Olsak Veleve ki Bize İnanan Sen değildin Ve

(ve sen bize doğru sözlü kimseler olsak da inanmazsın) Ve Ey muhterem babamız veleve doğru sözlü kimseler olsak da sen bize inanmazsın Yusuf'a olan fazla sevginden dolayı bu haber verdiğimiz faciayı tasdik etmezsin. Artık bizim hakkımızda kötü zanda bulunduğun halde bizi tasdik eder misin? Elbet de etmeyeceksindir. Yahut biz her ne kadar Allah'ın yanında doğru kimseler isek de elimizde delil bulunmadığı için sen bizi tasdik etmezsin.

وَجَاؤُاْ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ

وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

18.Ve gömleği üzerinde yalancı bir kan olduğu halde gelmişlerdi. Dedi ki: Size nefsiniz belki bir işi güzel gösterdi. Artık güzel bir sabır! Ve ancak Allah Teâlâdır, sizin şu söylediklerinize karşı kendisinden yardım istenilecek zat.

وَجَاؤُاْ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ

Yalan Bir kan Gömleğinin Üzerinde Getirdiler Ve

(Ve onun gömleği üzerinde yalancı bir kan olduğu halde geldiler) Hz. Yusuf'un kardeşleri bir işaret bulunmadıkça muhterem babalarının kendilerini tasdik etmeyeceğini bildikleri için onu kuyuya atarken gömleğini üzerinden almışlardı. Gerçeğe uy-

mayan, başkasına ait, uydurma bir kan lekesi bulunur bir surette babalarının yanına gelmişlerdi Hz. Yakub bu gömleği görür görmez onların yalan söylediklerini hemen anladı. Onlara hitaben

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا

Bir işi Nefisleriniz Sizi Aldattı Bilakis Dedi ki

(dedi ki: bilakis Sizi bu işi yapmaya nefisleriniz sürüklemiş) nefsiniz size bir suikast muamelesini süslü göstermiş, onu işlemeye sizi şevketmiş, herhalde ifadeniz doğru değil, Yusuf'un öyle ölmüş olduğuna ben inanmam. Bir kere gömlek parçalanmış değildi. Eğer kurdun saldırısı bulunsaydı idi gömlek öyle kalmazdı. Sonra Hz. Yusuf'un rüyası, kendisinin gelecekte büyük mevkilere kavuşacağını göstermek de bulunmuştu. Hâlbuki bu mevkiler daha ortaya çıkmamıştı. İşte Yakub Aleyhisselam bu gibi işaretlere vesaire'ye bakarak Hz. Yusuf'un ölmüş olduğuna inanmamıştı.

فَصَبِرْ جَمِيلٌ

Güzel Artık bir sabır

(Artık bana düşen güzel bir sabır) evet Yakup Aleyhisselam Diyordu ki: Artık bana düşen güzel bir sabır yani: Güzelce bir sabır, feryat edip sızlanmadan daha iyidir. Yahut benim yapacağım güzel bir sabırdan ibarettir ki, bu da şikâyetle ah vah etmeye bağlı olmayan bir kalp sükûnetinden bir hakka işleri emanet etmekten ibarettir.

وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

Anlatıyorsunuz O şeye karşı ki Yardım istenecek olan Allah'tır Ve

(Ve ancak Allah Teâlâ dır, sizin şu söylediklerinize karşı kendisinden yardım istenilecek zat) Ve ancak Allah Teâlâ'dır, sizin şu söylediklerinize Yusuf'un hakkındaki ifadelerinize karşı kendisinden yardım istenilecek zat. Öyle elem verici haberlere karşı sabretmek kolay değildir, İnsan kendisini şiddetli bir üzüntü ve kederden kurtaramaz. Meğerki Cenabı Hakkın yardımı olsun, meğerki manevî bereketler insanı sabır ve sebata sevk etsin. Bu da ancak Hak Teâlâ'ya sığınmakla onun lütfedeceği güzel bir sabır ile mümkün olur. Bundan dolayı insan daima yüce yaratanına sığınıp durmalıdır.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّوهُ

بِضَاعَةٍ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

19.Ve bir kervan geldi, sucularını gönderdiler hemen kovasını salıverdi. Ey müjde! Bu genç bir köle dedi ve onu bir sermaye olarak sakladılar. Allah Teâlâ ise onların yapacaklarını tamamen bilicidir.

Bu mübarek ayetler, kuyuya atılmış olan Hz. Yusuf'u bir kervan ahalisinin kuyudan çıkararak kendilerine bir ticaret sermayesi edindiklerini ve o muhterem masumun değerini bilmeyerek bir Mısırlıya değersiz bir paha ile sattıklarını bildiriyor. Bu Mısırlının ise o masumun değerini takdir ederek onu eşine tanıtarak ihtimam göstermesini tavsiye eylediğini gösteriyor ve Hak Teâlâ'nın ise her şeye galip ve dilediği kulunu yüceltmeye kaadir olduğuna işaret buyuruyor.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ

Kovasını Hemen salıverdi Sucularını Hemen gönderdiler Bir kervan Ve geldi

(Ve bir kervan geldi, sucularını gönderdiler hemen kovasını salıverdi) Hz. Yusuf, rivayete göre üç gün kadar kuyuda bir taş üzerinde kalmıştı. Ve Sonra bir yolcu kervanı geldi bunlar Medyen şehrinden Mısır'a gitmek de idiler. Hemen sucularını gönderdiler Bu Huzaa Kabilesinden Malik adında bir kimse idi, o kafilenin önünde gider, konak yerlerini ve sularını hazırlardı. Bu sucu hemen kovasını kuyunun içine salıverdi Hz. Yusuf, kovanın ipine sarıldı, kova ile beraber kuyunun dışarısına onu çıkarmış oldu, sucu bunu görünce sevindi

قَالَ يَا بُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ

Bir erkek çocuk Bu Müjde Ey Dedi

(Ey müjde Bu genç bir köle dedi) pek güzel bir genç erkek diye arkadaşlarına haber verdi,

وَأَسْرُوهُ بِيْضَاعَةً

Bir sermaye olarak Onu sakladılar Ve

(ve onu bir sermaye olarak sakladılar) Ve o kimseler Hz. Yusuf'u bir sermaye olarak sakladılar onu öyle kuyudan çıkarmış olduklarını başkalarına haber vermediler, onu satmak için kuyu sahibinin kendilerine vermiş olduğunu iddia ettiler.

&-Diğer bir yoruma göre de Hz. Yusuf'un kardeşlerinden biri, her gün kuyunun başına gider, bir miktar yiyecek götürüp onu Hz. Yusuf'a atıverirdi. Bir gün gelince onu kuyuda bulamadı, durumu kardeşlerine söyledi, geldiler Hz. Yusuf'u Kervan halkının yanında gördüler: "Bu bizim kölemizdir, bizden kaçmıştır" dediler, onu o yolculara sattılar. Hz. Yusuf da hayatına suikastta bulunurlar diye ses çıkarmamıştı. En doğrusunu Allah bilir

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şeyleri ki Hakkıyla bilendir Allah Ve

(Allah Teâlâ ise onların yapacaklarını tamamen bilicidir) bundan dolayı onların Hz. Yusuf'a ve muhterem babasına neler yapmış oldukları da Cenabı Hakk'a hâşâ gizli kalmamıştır.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ

20.Ve onu değersiz bir pahaya, sayılı birkaç dirhem ile satı verdiler ve onlar zaten ona değer vermemişlerdi.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ

Birkaç Dirheme Az Bir fiyata Onu sattılar Ve

(Ve onu değersiz bir pahaya satı verdiler) O hür, masum, pek değerli genci biraz sayılı birkaç dirhem ile sahte, ayarı noksan veya haram bir para ile ve muhtelif rivayetlere göre yirmi veya yirmi iki veyahut kırk dirhem karşılığında O mübarek zatın değerini takdir edemediler sattılar.

وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ

İsteksizlerden Onun hakkında İdiler Ve

(ve onlar zaten ona değer vermemişlerdi)Ve bilâkis Hz. Yusuf'un kardeşleri veya kervan ahali Hz. Yusuf'a değer vermemişlerdi onlar kıymet bilmez bir halde buluyorlardı. Onun içindir ki, öyle değeri yüce bir masumu, az bir paha karşılığında satı verdiler. Kervan ahali onu bedava elde etmiş oldukları için onun değerini, kıymetini takdir edemeyerek hemen elden çıkardılar. Hz. Yusuf'un kardeşleri de para kazanmak sevdasına değil, o masum kardeşlerini muhterem babasından uzak düşürmek için ondan kaçındılar onu ne pahasına olursa olsun elden çıkarmak sevdasına düşmüş bulundular. Hâlbuki o her pahanın üstünde idi ve zaten hür bir insan olduğu için satılması asla caiz olamazdı.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

21.Ve onu satın alan Mısırlı eşine dedi ki: Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur. veya onu evlat ediniriz. Ve işte Yusuf'u öylece Mısır'da yerleştirdik ve hem de ona rüyaların tabirini öğretelim diye ve Allah Teâlâ, emrini yerine getirmeye kaadirdir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ

Eşine Mısırdan Onu satın aldı O kimse ki Dedi Ve

(Ve onu satın alan Mısırlı eşine dedi ki) Ve onu Hz. Yusuf'u bir köle zannederek satın alan Mısırlı eşine dedi ki onun ne kadar temiz, iyi niyetli bir genç olduğunu anladı &-Rivayete göre kervanın sucusu Malik, Mısır'a gelince Hz. Yusuf'u satılığa çıkarmış, Mısır'ın Maliye Bakanı olan Kıtîr veya İtfîr ki, kendisine Mısır Azizi denilmekte idi, Mısır hazinelerine bakıyordu. Bu zat, Hz. Yusuf'u yirmi Dinara satın almıştı, Zuleyhâ veya "Râhil" adındaki zevcesine dedi ki

أَكْرَمَى مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا

Bize fayda vermesi Umulur Onun makamını Şerefli tut

(Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur) Onu Hz. Yusuf'u güzel bir yere yerleştir ve ikramda bulun ikamet edeceği yere güzelce riayet et yani: Kendisine lütuf ve ihsan ile muamelede bulun umulur ki, bize faideli olacak işlerimizde kendisinden istifade edeceğiz

أَوْ نَتَّخِذْهُ وَلَدًا

Evlat Onu edinir Veya

(veya onu evlat ediniriz) Hz. Yusuf da görülen soyluluk, zekilik, yaratılış güzelliği Mısır azizinin böyle sevgi ve ilgisini çekmişti. Bütün bunlar, o masum hakkında Allah'ın lutfunun birer görüntüsü idi.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ

O yerde Yusuf'u Yerleştirdik İşte öylece Ve

(Ve işte Yusuf'u öylece Mısır'da yerleştirdik) İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Onu orada selâmet sahasına erdirdik, alâkalara mazhar ettik, kendisini yüksek bir mevki sahibi kıldık, kendisine Mısır'da güç, şeref ve şân ihsan buyurduk.

وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ

Rüyaların Tabirini Ona öğretmemiz için Ve

(Ve hem de ona rüyaların tabirini öğretelim) diye de kendisine böyle bir kabiliyet ve ayrıcalık vermiş olduk. Nitekim zindana atılmış, iki şahsın ve Mısır Hükümdarının rüyalarını tabir etmiş, kendisinin üstün değeri bu vesile ile de bilinerek kendisine yüksek mevkiler verilmiştir. Kısacası birçok maddî ve manevî varlıklara kavuşmuştu.

وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ

Emrinde Üstün olandır Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ emrini yerine getirmeye kaadirdir) Yani: O Yüce Yaratıcının her irade ettiği şey, mutlaka meydana gelir, hiç bir kuvvet ona mâni olamaz, İşte Hz. Yusuf hakkındaki ilâhî lütuflarının ortaya çıkmasına da hiç bir şey engel olamamıştır. Onu sıkıntılardan kurtararak nice nimetlere kavuşturmuştur.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu bilmezler) Habersizce yaşarlar, Allah'ın takdirine hiç bir şeyin engel olamayacağını güzelce kestiremezler. İşte Hz. Yusuf hakkında da Allah Teâlâ'nın neler dilemiş olduğu kardeşleri bilmedikleri için onun hayatına kasketmişlerse de ilâhî irade tecelli etmiş, o seçkin kulunu yaşatmış. Mısır'da nice nimetlere erdirmiş ve bilhassa onu peygamberlikle seçkin kılmıştır. Bundan dolayı daima Cenabı Hakkın korumasına sığınıp durmalıdır.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

22. Ne zamanki ergenlik çağına erişti, ona bir hüküm ve bir ilim verdik ve işte güzel davrananları öylece mükâfatlandırırız.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un olgunluk yaşınca erince büyük faziletlere, mükâfatta kavuşmuş olduğunu gösteriyor. Ve Mısır azizinin eşi tarafından Hz. Yusuf'a karşı meydana gelen eğilimi, Hz. Yusuf'un da Allah'ın koruması sayesinde göstermiş olduğu pek iffetli hareketi bildiriyor. Ve bu eğilime karşı çıkmak için kaçınan Hz. Yusuf'un arkasını o kadının takip etmiş ve çekerek gömleğini yırtmış ve kocasına gerçeğe aykırı şikâyet de bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır. Yusuf Aleyhisselam, Mısır'da Mısır Azizinin yanında bulunuyordu.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ

Kıvamına Erdi Ne zaman ki Ve

(Vaktaki ergenlik çağına erişti) Yani: Gençliğinin nihayetine kavuştu, vücudunun, kuvvetinin en mükemmel bir zamanına ermiş oldu ki, bu müddet, hayatın otuz üçüncü senesidir veya otuzuncu senesi ile kırkinci senesi arasındaki zamandır. Bu hususta diğer müddetler de gösterilmektedir. Kısacası insan için böyle bir müddet, ömrünün en kuvvetli, şiddetli bir mevsimidir. Ondan sonra yavaş yavaş düşüş başlar. Nitekim ayın parlak safhası da tamamlandıktan sonra eksilmeğe yüz tutar, İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Hz. Yusuf da öyle bir yaşa erişti ki

اتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا

İlim Ve Hikmet Ona verdik

(ona bir hikmet ve bir ilim verdik) bir hikmet veya insanlar arasında hükme kabiliyet veya peygamberlik bir anlayış, dinî meseleleri bilme veya rüyaları güzelce tabir konusunda güç ve onu böyle fazilet ve olgunluklara seçkin kıldık

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız Böyle Ve

(ve işte güzel davrananları öylece mükâfatlandırırız) yani: Güzel amellerde bulunan müminleri, bir takım isyanlardan kaçınıp sabra ve hakka sığınanları güzel davrananları öylece mükâfatlandırırız. Hz. Yusuf'un kavuştuğu gibi bir şekilde nitekim denilmiştir ki: Cenabı Hak, kendine ibadet ve itaatte bulunan herhangi bir genç kuluna ihtiyarlıkta hikmet ihsan buyurur.

&-İşte Hz. Yusuf da daha pek genç iken dini, ahlâkı, gözetmiş, Allah'ın rızasına aykırı hareketlerden kaçınmış, pek güzel bir halde hareket etmiş olduğu için bilahare dünyevî ve uhrevî nimetlere ve özellikle peygamberliğe kavuşmuştur. Nitekim müteakip ayetler de bunu göstermektedir.

وَرَأَوْتَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ

مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

23.Ve onu evinde bulunduğu kadın, nefsinden muradını almak için tuzağa düşürmek istedi ve kapıları kilitledi ve "haydi gelsene" dedi. Yusuf da dedi ki: Allah Teâlâ'ya sığınırım. Şüphe yok ki, o benim efendimdir. Benim ikametgâhımı güzelce kılmıştır. Muhakkak ki, zalimler kurtuluşa ermezler.

وَرَأَوْتَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ

Kapıları Kilitledi Nefsinden Onun evindedir O O kimse ki Ondan murad almak istedi Ve

(Ve onu evinde bulunduğu kadın, nefsinden muradını almak için tuzağa düşürmek istedi ve kapıları kilitledi) Yani: Fevkalâde güzel, genç bir halde gördüğü o masumun kendisine eğilimini temin etmek arzusuna kapıldı. Ve Kadın o eve ait kapıları kilitledi Hz. Yusuf'un kaçıp kurtulmaması ve başkalarının gelip hallerini anlamaması için böyle yaptı

وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ

Haydi gel Dedi Ve

(ve haydi gelsene dedi) ve Hz. Yusuf'a hitaben haydi gel dedi böyle gayrı meşru bir teklifte bulundu. Hz. Yusuf da ona cevaben

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ

Allah'a Sığınırım Dedi

(dedi ki Allah Teâlâ'ya sığınırım) Ben senin bu istediğinden dolayı ondan yardım dilerim, öyle ahlâk temizliğine aykırı şeylerden muhafaza buyurmasını niyaz eylerim. Ve ben nasıl öyle bir harekette bulunabilirim?

إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ

Makamımı Güzel yaptı Efendimdir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o benim efendimdir ikametgâhımı güzelce kılmıştır) şüphe yok ki, o Beni satın alan senin kocan benim efendimdir. Bana en güzel şekilde baktı mademki, kader gereği bu esirliğe düşmüş bulunuyorum, insanların gözünde bir köle gibi düşünülüyorum, bu sebeple o zat, benim sahibim durumunda bulunmaktadır. Ve o zat bana iyilik etmiş, benim ikametgâhımı güzelce kılmıştır bana güzelce bir mevki vermiştir. Artık onun ailesine ben hainlikte bulunabilir miyim?

Diğer bir yoruma göre de: O Allah Teâlâ, benim mevlamdır, bana nimet verendir, beni himaye etti, beni kuyu belâsından kurtardı, selâmet sahasına erdirdi. Artık o Yaratanımın emrine nasıl muhalefet edebilirim? İşte değerli arkadaşlar burada hem Allahın hukuku gözetilmeli yani onun mülkünde onun yasak ettiği bir fiile eğilim gösterilmeli ve dahi diğer taraf tanda kendine iyilik eden birinin hatırasına namusuna halel getirilmemeli değil mi? mevlam böyle hallerde Yusuf a.s gibi hal takınanlardan eylesin muhafaza buyursun.

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kurtuluşa ermez Şu şüphesiz ki

(Muhakkaktır ki, o zalimler kurtuluşa eremezler) Bundan dolayı ben de bu teklif edilen gayrı meşru bir filli işlersem zalimlerden olmuş olurum. Artık ben kurtuluş ve selâmete nasıl kavuşabilirim?

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهَا وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ الشُّوْءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ

24.Ve hakikaten kadın ona meyletmişti. O da eğer Rabbinin delilini görmemiş olsa idi kadına meyletmişti. İşte ondan fena bir niyeti ve fuhşa atılmayı uzaklaştıralım diye öyle delilimiz gösterilmiş oldu. Muhakkak ki, o, bizim ihlâslı kullarımızdandır.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهَا

Ona Meyletmişti And olsun gerçekten Ve

(Ve hakikaten kadın ona meyletmış idi) Mısır Azizinin eşi Hz. Yusuf'a tabii olarak meyletmış, nefsanî bir eğilim göstermiş, kesin bir niyette bulunmuştu.

وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ

Rabbinin Delilini Görmesi Eğer olmasaydı Ona Meyletmişti Ve

(Rabbinin delilini görmemiş olsa idi ve oda kadına meyledecekti) Hz. Yusuf da eğer kendisine verilmiş olan ilim ve hikmeti ve gayrı meşru cinsel ilişkilerin ne kadar çirkin, terbiyeye aykırı olduğunu katî surette bilip buna kalben inanmamış olsa idi o da o kadına meyledecekti. Çünkü Hz. Yusuf o zaman genç, kuvvetli bulunuyordu, insanın yaratılışı ise, insanı böyle şehvetli bir harekete sevk eder. Buna karşı direnme gösterip hayatî temizliğini korumayı başarmış olması, öyle yüce bir ilâhî delile, açık bir kanıtta kavuşma sayesinde mümkün olmuştur. Artık o mübarek zat böyle bir mak-sat ve eğilimi asla taşımamıştır. İşte bu suretle de güzel davranan vasfına sahip olmuştur.

كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ الشُّوْءَ وَالْفَحْشَاءَ

Fuhşu Ve Kötülüğü Ondan Uzaklaştırmamız için İşte böyledir

(İşte biz Hz. Yusuf'tan kötülüğü ve fuhşu gidermek için böyle yaptık) Fena bir

Meyli mutlak manada herhangi gayri meşru bir muameleyi ve kısacası başkasının ailesine suikast gibi bir hareketi ve fuhşa atılmayı zina gibi en çirkin bir cinayeti defedelim diye ona öyle delilimiz gösterilmiş oldu. Onun hakkında ilâhî koruma böylece tecelli etti.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ

ihlasa erdirilmiş Kullarımızdandır Muhakkak ki o

(Zira muhakkak ki, o bizim ihlâslı kullarımızdandır) evet o Yusuf Aleyhisselam Peygamberlik ve masum olmak sıfatına sahiptir. Artık ondan öyle gayri meşru hareketler, eğilimler meydana gelemezdi.

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

25.Ve kapiya koşuverdiler ve kadın onun gömleğini arka tarafından çekip parçaladı. Ve kadının efendisine kapının yanında rastladılar. Dedi ki: Senin ailene kötülük isteyen bir kimsenin cezası, zindana atılmasından veya acıklı bir azaptan başka nedir?

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ

Arkadan Gömleğini Yırttı Ve Kapiya İkisi Koşuştu Ve

(Ve kapiya koşuverdiler ve kadın onun gömleğini arka tarafından çekip parçaladı) Hz. Yusuf, o kadının kötü talebini reddederek elinden kurtulmak için kapı tarafına koşmaya başlayınca kadın da onun gömleğini arka tarafından çekip parçaladı

وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ

Kapının Yanında Bëyi ile İkisi Karşılaştı Ve

(Ve kadının efendisine kapının yanında rastladılar) Kocasını olan Mısır Azizine bu Mısır azizi eşinin amcazadesi ile beraber kapı yanında oturmakta idiler. Bu kadın kendi cüretini örtbas etmek için kabahati Hz. Yusuf'a atmak isteyerek kocasına

قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا

Kötülük etmek Ailene İstedi O kimsenin ki Cezası Nedir Dedi

(dedi ki: Senin ailene kötülük dileyen bir kimsenin cezası nedir?) Namusuna saldırdı ve saire de bulunmak isteyen. Onun hakkında tatbik edilmesi lâzım gelen ceza

إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Veya Zindana atılması Ancak

(zindana atılmasından veya acıklı bir azaptan başka) Artık ona böyle bir ceza vermek lâzım gelmez mi? Bundan dolayı Yusuf'ta benim hakkımda böyle bir kötülükte bulunmak istediği için onu da zindana atmak veya dövmek gerekir.

Deniliyor ki: Bu kadın, Hz. Yusuf'u pek fazla seviyordu, ona pek ziyade eğilimi vardı. Onu kocasının öldürebileceğinden korktuğu için hakkında ceza olmak üzere evvelâ, hapis, sonra da dövmek gibi bir cezayı tayin ve tavsiye etmiş oluyordu. Çünkü hapisten birkaç gün sonra kurtulması mümkündür. Bir dövme cezasının izi ve çoğu defa geçicidir, çabucak yok olur. Bir kimse, ruhen sevdiği bir şahsın büyük, tehlikeli bir cezaya uğramasını elbet de istemez. Hz. Yusuf hakkında hiç ceza istememesi ise kadını hepten suç altında bırakacağı için kadıncağız buna cesaret edememiş olmalıdır.

قَالَ هِيَ رَأَوْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ

فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

26.Yusuf dedi ki: O kadın benim nefsimden muradını almak istedi. Ve o kadın in yakınlarından bir şahit de şahitlikte bulundu ki: Eğer onun gömleği ön taraftan yırtılmış ise kadın doğru söylemiştir ve o ise yalancılardandır.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un kendisine isnat edilen suçu kadının işlemiş bulun

duğunu söylediğini ve bir şahidin tavsiyesi üzerine yapılan bir muayene neticesinde de o suçu kadının işlediğinin anlaşılmış olduğunu bildiriyor. Artık bu hadiseyi etrafa yaymaması için Hz. Yusuf'a ve bundan dolayı af dileğinde bulunması için de o günah girmiş olan kadına tavsiyede bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ هِيَ رَأَوْتَنِي عَنْ نَفْسِي

Nefsimden Benden murad almak istedi O Dedi

(Dedi ki: o benim nefsimden muradını almak istedi) Mısır Aziz'inin eşi Hz. Yusuf'a suç atmaya cüret edince. Hz. Yusuf da nefsini müdafaaya mecbur olduğundan dedi ki: Ben o kadına asla saldırıda bulunmak istemedim. O benden öyle kötü bir hareket de bulunmamı talep etti, ben ise ondan kaçındım, öyle bir günahı işlemek istemedim

وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا

Akrabasından Bir şahit Şahitlik etti Ve

(ve kadının yakınlarından bir şahit de şahadet etti) hükümde, görüş beyanında bulundu ki,

إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ

O halde doğru söylemiştir Önden Yırtılmış Gömleği İse Eğer

(Eğer onun gömleği ön tarafından yırtılmış ise kadın doğru söylemiştir) Çünkü bu takdirde kadın üzerine saldırılmış olacağından dolayı gömlek ön taraftan yırtılmış olur.

وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

(ve o ise yalancılardandır) Ve Bu halde o Hz. Yusuf yalancılardandır. Kadının hakkındaki ifadesi doğru değildir.

وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

27. Ve eğer gömleği arka taraftan parçalanmış ise o halde kadın yalan söylemiştir. O ise sadıklardandır.

وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ

O halde yalan söylemiştir Arkadan Yırtılmış Gömleği İse Eğer Ve

(Ve eğer gömleği arka tarafından parçalanmış ise o halde kadın yalan söylemiştir) Çünkü eğer Hz. Yusuf ona yönelerek saldırmış olsa idi gömleği arkasından yırtılmış olmazdı. Bu hâl gösterir ki: Kadın onun arkasına düşmüş, gömleğini arkasından tutup parçalamıştır.

وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru söyleyenlerdendir O ise Ve

(O ise bu takdirde sadıklardandır) hazreti Yusuf ise sözü doğrudur. Bu şahit, çoğu müfessirlere göre kadının amcazadesi olan hikmet sahibi bir zat imiş. Bunun böyle kadının yakınlarından olması da Hz. Yusuf hakkında ilâhî bir lütuftur. Çünkü bu şahitlik, suç isnadından uzaktır. Burada büyük hikmetler var arkadaşlar anlamadan bilmeden hemen peşin hükümlü olmak zanla hareket etmemek lazım geldiğine de işaretler var bu gibi veya birçok hadiselerde araştırmak lazım gelmez mi veya tarafları dinlemek icap etmez mi elbette eder.

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ

28. Ne zamanki kadının kocası gömleğinin arka tarafından parçalanmış olduğunu gördü, dedi ki: Şüphesiz bu Ey kadın! Sizin tuzağınızdır Şüphe yok ki, sizin tuzağınız pek büyüktür.

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ

Arkadan Yırtılmış Gömleğini Gördü Ne zaman ki

(Ne zaman ki gömleğinin arka tarafından yırtılmış gördü) Kadının kocası, Hz. Yu

su'f'un gömleğinin arkadan parçalanmış olduğunu gördü Hz. Yusuf'un doğruluğuna, eşinin ise yalan söylediğine kanaat getirerek

قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِ كُنَّ

Bu sizin tuzağınız dandır Doğrusu bu Dedi

(dedi ki: **Şüphesiz bu kadınların hilelerindendir**) o masum gence böyle bir suikast isnat edilmesi, ey kadın! Sizin tuz ağınızdan dır Sizin aldatma ve hileleriniz cümlesindendir, sizin çirkin, gayrimeşru bir şeyi talep etmeniz kabilindendir.

إِنَّ كَيْدَكُمْ عَظِيمٌ

Çok büyüktür Sizin tuzağınız Şüphe yok ki

(**şüphe yok ki sizin hileleriniz çok büyüktür**) Ey kadınlar takımı sizin hileleriniz erkeklerin hilesinden daha mühimdir. Çünkü birçok kadınların durumları, erkeklerin kalbî davranışları üzerinde daha fazla tesir edebilir. Erkeklerin nefsi arzularını daha fazla çekebilir. Birçok kimseler nefsi zevklerini doyurmak için bir kısım kadınlara karşı pek fazla düşkünlük göstererek onların şehvanî telkinleri, ısrarlı teklifleri altında kalabilirler. Bu uğurda nice hakikî menfaatlerini, ahlâkî vazifelerini feda etmekten çekinmezler. Bununla beraber erkeklere nispeten kadınların ahlâksız hareketleri, aldatıcı halleri kendi haklarında daha fazla utanma ve hayâyı gerektirmektedir. Ve fazlaca erkeklere nispet en mesuliyeti sorumluluğu gerektirmektedir

Hatta deniliyor ki: Şeytanlar insanlara karşı gizlice ve ısrar etmeksizin vesveselerde bulunurlar. Bir takım kadınların vesveseleri ise yüze karşı olacağından ve çok kere arzularını temin için ısrarda bulunacaklarından dolayı onların ruhlar üzerindeki tesirleri daha fazladır. Mevla böyle hallere düşmekten muhafaza buyursun. Tabi bir de güzel bir dinî terbiyeye, bir ahlâkî fazilete kavuşan kadınlar da nefislerine hâkim olanlarda; Mensup oldukları cemiyetlerin gelişip ilerlemesine hizmet etmiş olacakları için melekler kadar bir şeref ve temizliğe sahip demektirler.

Rabbim ümmetin hanımlarını da böyle güzel izzetli ve şerefli eylesin

يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

29.Ey Yusuf! Sen bundan bu hadiseyi söylemekten kaçın, ey kadın! Sen de günahın için af dileğinde bulun. Muhakkak ki, sen hepten günaha girmiş olanlardan oldun.

يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا

Bundan Vaz geç Yusuf

(**Yusuf Sen bundan vazgeç**) Bu hâdisi üzerine o kadının kocası Dedi ki: Ey Yusuf! Bu hadiseyi ona buna söylemekten, bunun insanlar arasına yayılmasına meydan vermekten kaçın bunu sakın kimseye söyleme, senin ise doğruluğun, temizliğin anlatılmıştır. Sonra da eşine dönerek dedi ki:

وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ

Günahın için Mağfiret dile Ve

(**Ey kadın Sen de günahın için af dileğinde bulun**) Yusuf'a yalan yere isnat ettiğin kabahatten dolayı Cenabı Hakka tövbekâr ol, Hak Teâlâ'dan aflar dile,

إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

Günahkarlardan Oldun Şüphesiz sen

(**muhakkak ki, sen hepten günaha girmiş olanlardan oldun**) bunun manevî cezasından kurtulmak için bundan başka çare yoktur.

&-Tefsirlerde deniliyor ki: Hz. Yusuf ile o kadına böyle tavsiyede bulunan kadının kocası, yumuşak huylu bir erkek olduğu için bu kadar bir tavsiye ile yetinmiştir. Çünkü karısını daha fazla hesaba çekmemiştir. Bununla beraber bu tavsiyeyi yapanın o hâdiseye şahitlik etmiş olan zattan ibaret olduğuna da ihtimal verilmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

30.Ve şehirdeki bir takım kadınlar dedi ki: Aziz'in karısı, genç kölesinin nefsin-den muradını almak istiyormuş. Muhakkak ki, onun yüreğini kaplayan ince deriyi bir sevgi parçalamış. Şüphe yok ki, biz onu elbette bir apaçık sapıklık içinde görüyoruz.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf a ait olayın Mısır'da yayıldığını ve bir takım kadınların bu husustaki dedikodularını bildiriyor. Ve Mısır Azizi'nin eşi olan Zeliha'nın kendisini mazur göstermesi için o kadınlara nasıl bir ziyafet vermiş olduğunu, o kadınların da Hz. Yusuf'un güzelliğine hayran olarak ellerindeki bıçaklar ile kendi ellerini nasıl kesmiş bulunduklarını tasvir ediyor. Ve bunu üzerine Zeliha'nın yine eğilimde devam ettiğini göstererek Hz. Yusuf hakkında ne gibi tehdit edici bir ifadede bulunmuş olduğunu anlatmaktadır.

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ

Şehirde ki Bir takım kadınlar Dedi ki Ve

(O şehirdeki bir takım kadınlar dedi ki) Hz. Yusuf ile Zeliha'ya ait olay Mısır'da yayılmaya başlamış, her ne kadar olayın gizli tutulması tavsiye edilmiş ise de bu mümkün olmamış, nitekim: İki dudağı aşan veya iki kimse arasında söylenen gizli bir şey, nihayet her tarafa yayılır. Ve işte Mısır şehrinde de Hz. Yusuf'a ait olay yayılmıştı. O şehirdeki bir takım kadınlar dedi ki

امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ

Onun nefsinden Delikanlısından Murad almak istiyormuş Vezirin Karısı

(Aziz'in karısı genç kölesinin nefsinden muradını almak istiyormuş) Yani: Mısır maliye bakanının eşi Zeliha onunla gayrimeşru ilişki talebinde bulunmuş, o genç ise bundan kaçınıyormuş.

&-Böyle Mısır Azizi'nin eşi olduğunu açıklamaları, bu olayın insanlar arasında daha fazla yayılmasını dilemiş olduklarından dolayıdır. Çünkü öyle büyük makam sahiplerine ait haberler ile insanlar daha fazla alâkadar bulunur. Bu kadınlar, rivayete göre hükümdarın sarayına mensup beş kişinin eşlerinden ibaretmiş.

قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا

Sevgisi Kalbine işlemiş Muhakkak

(Muhakkak ki kadının gönlü onun sevgisi ile tutuşmuş) Yusuf'un güzelliği kendisini pek büyük bir tesir altında bırakmış

إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir sapıklık içinde Elbet onu görüyoruz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onu elbet de bir apaçık sapıklık içinde görüyoruz) yani: Onun iffete, temiz hayata aykırı olan hâli, gözler ile görülecek bir hâlde meydanda bulunuyor. Bir Mısır Azizi'nin ailesine bu yakışır mı?

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

31.Ne zamanki, onların gizledikleri dedikodularını işitti, onlara bir davetçi gönderdi ve onlar için çakı ile kesilecek bir yemek sofrası hazırladı. Ve onlardan her birine bir bıçak verdi. Ve ey Yusuf! Onların karsılarına çık dedi. Vaktaki onu gördüler, onu pek büyüttüler ve kendi ellerini kesiverdiler ve dediler ki: Allah Teâlâ'yı tenzih ederiz, bu bir insan değil, bu ancak üstün bir melektir.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ

Kendilerine Gönderdi Onların tuzaklarını İşitti Ne zaman ki

(Ne zamanki, onların gizledikleri dedikodularını işitti, onlara bir davetçi gönder-di) yani Ne zaman ki Zeliha gizledikleri dedikoduları gıybetleri, kötü lâkırdıları işitti kendisinin mazur bir durumda bulunduğunu kendilerine anlatmak için O kadınlara bir davetçi gönderdi

وَأَعَدَّتْ لَهُنَّ مَتَكًا

Yaslanacak yer Onlar için Hazırladı Ve

(Ve onlara yaslanıp oturacakları yerler hazırladı) evini bezetti, oturulacak koltuklar vesaire'yi yerleştirdi çakı ile kesilecek bir yemek sofrası hazırladı evini çeşitli yemekler ile rengârenk meyveler ile süsledi

وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ سِكِّينًا

Birer bıçak Onlardan Birine Her Verdi Ve

(ve onlardan her birine bir bıçak verdi) Bu davet edilen kadınlar, rivayete göre Zeliha'nın aleyhinde söylenen beş kadın ile Mısır'ın şerefli ailelerinden otuz beş kadından ibaret imiş. Ve Bu misafir kadınlar gelip yemek yemeğe, meyvelerini bıçaklarıyla doğramaya başladıkları bir sırada Zeliha Hz. Yusuf'a hitaben

وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيْنَّ

Karşılarına Çık Dedi Ve

(o kadınların karşılarına çık dedi) onun emrine karşı gelmekten korkan Hz. Yusuf da mecburen yanlarına çıkıverdi.

فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ

Onu çok büyüttüler Onu gördüler Ne zaman ki

(Vaktaki Yusuf'u görünce onu çok büyüttüler) O misafir kadınlar o güzellik ve letafetin ta kendisi olan Hz. Yusuf'u gördüler, onun büyüklüğünü, yüceliğini itiraf ettiler, onun güzelliğine karşı hayretler içinde kaldılar. Çünkü Hz. Yusuf pek güzel idi. Onun güzelliği diğer insanlara göre Bedir gecesindeki ayın diğer yıldızlara karşı olan üstün güzelliği durumunda bulunmakta idi.

وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ

Ellerini Kestiler Ve

(Ve o kadınlar ellerini kesiverdiler) onun çok fevkalâde olan güzelliğine karşı hiset-tikleri hayretlerden ve dehşetlerden dolayı ellerindeki meyveler zannıyla parmaklarını o bıçaklar ile yaraladılar. Bununla beraber bu arızaya ehemmiyet vermeyerek

وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ

Allah için Haşa Dediler Ve

(dediler ki Allah Teâlâ'yı tenzih ederiz) Yani: O Yüce Yaratıcının bütün noksanlar-dan, acizlerden uzak olduğunu itiraf ederiz. O ne kudret ve hikmet sahibidir ki, böyle seçkin bir mahlûk meydana getirmiştir.

مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

Üstün Bir melek Ancak Bu değildir Bir insan Bu değildir

(Bu bir insan değil, bu ancak bir üstün melektir) Yani: Bu pek fazla güzelliğe sa hip, iffetli ve masum, melek özelliğinde şerefli bir zat dır. İşte Hz. Yusuf onların üze-rinde de böyle bir tesir yapmıştı.

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ

مَا أُمِرُهُ لَيَسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ

32.Dedi ki: İşte bu o kimsedir ki, bundan dolayı beni kınadınız. Yemin ederim ki, ben onun nefsinden muradımı istedim de o kaçındı günaha girmek istemedi Ve eğer benim ona emrettiğimi yapmaz ise elbet de zindana atılacaktır. Ve elbet de zillete düşmüş olanlardan olacaktır.

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ

Hakkında Beni kınadınız Kimse ki İşte budur Dedi

(dedi ki: İşte bu o kimsedir ki, bundan dolayı beni kınadınız) O misafir kadınlar Hz. Yusuf'u öyle mükemmel görüp dehşetler içinde kalınca Zeliha Dedi ki: İşte bu o kimsedir ki, bundan dolayı beni kınadınız buna sevgim sebebiyle hakkımda dedikoduda bulundunuz. Bunun bu güzelliğini, bu yüceliğini vaktiyle görmüş olsa idiniz elbet de beni mazur görürdünüz.

وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ

İffetini muhafaza etti Nefsinden Ondan murat almak istedim And olsun gerçekten Ve

(Yemin ederim ki, ben onun nefsinden muradımı istedim de o kaçındı günaha girmek istemedi) yani iffet ve namusa aykırı bir durumda bulunmaktan çekindi iffet ve masumiyetini korumaya devam edip durdu. O kadınlar da Hz. Yusuf'u görünce ona karşı kalben büyük bir sevgi ve meyil göstermiş oldukları için artık Zeliha'yı kınayamaz bir hâle gelmişlerdi. Zaten Zeliha'da bunu anladığı için öyle açıklamaya cüret etmiştir,

وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ

Ona emrettim O şeyi ki Yapmazsa And olsun eğer Ve

(ve Demiştir ki: Ona emrettiğimi yapmazsa) Davet ettiğim hususta bana itaat de bulunmazsa

لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ

Küçük düşenlerden Elbet olacaktır Ve Elbet zindana atılacak

(elbet de o zindana atılacaktır zillete düşmüş olanlardan olacaktır) Hapis cezasına uğrayacaktır. İşte Zeliha, o masum zata karşı böyle bir tehdide cüret etmiş oldu. &-Hatta rivayete göre o misafir kadınlar da yapılan davete icabet etmesini Hz. Yusuf'a tavsiye eylemişlerdi. Fakat masumiyet şerefine ulaşan, peygamberliğe aday olan öyle muhterem, üstün bir zat, o gibi gayrimeşru davetlere icabet eder mi? Hiç öyle insani tehditlere kıymet verir mi? Elbette ki icabet etmez, elbette ki kıymet vermez.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ

إِلَيْهِنَّ وَآكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ

33.Yusuf dedi ki: Rabbim! Benim için zindan, beni kendisine davet ettikleri şeyden daha sevgilidir. Ve eğer beden onların hilelerini bertaraf etmez isen onlara meyleder ve cahillerden olmuş olurum.

Bu mübarek ayetler de Hz. Yusuf'un ahlâk temizliğini korumak için Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunup öyle kadınların gayrimeşru arzularına uymaktansa zindana atılmasını tercih ettiğini bildiriyor. Bu husustaki dua ve yakarışın Allah katında kabul edildiğini: Hakkındaki hilelerden kurtulup iffet ve masumiyetini korumayı başarmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ

Kendisine Beni davet ediyorlar O şeyden ki Bana Daha sevimlidir Zindan Rabbim Dedi

(dedi ki: Rabbim Zindan beni kendisine davet ettikleri şeyden daha sevgilidir) Yusuf Aleyhisselam Zeliha'nın ve diğer kadınların gayrimeşru eğilimlerini ve tavsiyelerini görünce iffet ve masumiyetinin korunması için Cenabı Hakka dua etmeye başladı. Ve dedi ki: Benim için zindan Zeliha'nın beni tehdit için söylediği hapishane öyle haram olan bir münasebet ve ilişkide bulunmaktan daha sevgilidir.

&-Evet. Onların davet ettikleri şey, kötülüğü emreden nefsin meyledeceği bir muame

ledir. Fakat o dünyada kınanmıştır, ahiret'de ise azabı gerektirmektedir. Bundan dolayı akıbeti, neticesi itibariyle iğrençtir, felâkete yol açmaktadır. Bilakis ondan kaçınmak, iffeti korumak ise dünyada övgüye, âhiret de ise ebedî sevaba vesiledir. Artık hangi tam akıllı bir kimse öyle gayrimeşru bir fiile eğilim gösterebilir? O halde masum, peygamberliğe aday bir zat ise elbette ki, ondan nefret eder, dünyevî sıkıntılara katlanarak öyle pek çirkin, sorumluluk gerektiren bir hareketi asla tercih etmez. Böyle bir felâkete düşmemek için insan daima Cenabı Hakka yalvarmalıdır. İşte bunun ne kadar fena bir hareket olduğuna işaret için Hz. Yusuf buyuruyor ki:

وَالَا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Cahillerden Olurum Ve Onlara Meylederim Tuzaklarını Benden Eğer bertaraf etmez isen Ve

(Ve eğer Ey Rabbim Benden o kadınların hilelerini bertaraf etmez isen) Onların teklif ettikleri masumiyete aykırı bir hareketten beni korumazsan olabilir ki, ben insanlık hali onlara meyleder arzularına uyar ve cahillerden beyinsizlerden olmuş olurum. Hz. Yusuf'un bu niyazı, bir duadır, bir istirhamdır. Gösteriyor ki: Bir insan öyle bir felâkete düşmemek için daima Allah Teâlâ'ya yalvarmalıdır ve dünyevî, uhrevî bir horluğu gerektirecek bir şeyi işlemektense o hususta gerektiğinde her türlü sıkıntılara katlanmalıdır. Çünkü bunun sonu selamettir.

&-Hz. Yusuf'u kendisine davet eden, bu hususta hile yapan gerçekte yalnız Zeliha'dır. Fakat diğer kadınlar da Zeliha'nın davetini uygun görerek ona riayeti Hz. Yusuf'a tavsiye etmiş oldukları için bu davet, bu hile hepsiyle ilgili görülmüştür. Mamafih şöyle de deniliyor ki o kadınlar da kendi nefisleri hakkında böyle bir davette, eğilimde bulunmuşlardı. Gerçek bilgi Allah katındadır.

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

34.Artık onun duasını Rabbi kabul etti de ondan onların hilelerini bertaraf buyurdu. Şüphe yok ki, O'dur hakkıyla işiten, tamimiyle bilen O'dur.

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ

Tuzaklarını Ondan Def etti Rabbi Onu Bunun üzerine kabul etti

(Artık onun duasını Rabbi kabul etti de ondan onların hilelerini bertaraf buyurdu) Artık Hz. Yûsufun Ey Rabbim!. Onların hilelerini benden bertaraf et diye yapılan duasını Allah Teâlâ kabul buyurdu da o masum zat dan o kadınların kötü niyetlerini, gayrı meşru tavsiyelerini bertaraf buyurdu onu iffet ve masumiyet üzere sabit kıldı

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkıyla işiten Odur Şüphesiz o

(şüphe yok ki, Allah her şeyi işiten ve bilendir) o Kerem Sahibi Yaratıcıdır, kullarının bütün dualarını, yakarışlarını işiten ve kullarının durumlarını faydalarını da tamamıyla bilen dir artık kulları hakkında hikmet ve menfaatin gerçeği ne ise onu meydana getirir.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَجْنَهُ حَتَّىٰ حِينٍ

35.Sonra onlara, o gördükleri delilleri müteakip onu herhalde bir müddet zindana atmaları kanaati uygun görüldü.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ

Delilleri Gördüler O şeyin ki Ardından Onlara görüldü Sonra

(sonra bunun arkasından ayet ve delilleri görmelerine rağmen) Mısır Azizi ile onun arkadaş ve dostların Yusuf Aleyhisselam'ın beraat ini, iffet ve faziletini gösteren alâmetlerden, şahitliklerden haberdar olduklarına rağmen

لَيْسَجْنَهُ حَتَّىٰ حِينٍ

Bir zamana Ta ki Onu mutlaka zindana atacaklar

(onu bir zamana kadar zindanda bıraktılar) Herhalde bir müddet zindana atmaları kanaati rey ve fikri uygun görüldü. O şekilde muameleye karar verdiler. Çünkü Hz.

Yusuf'a isnat edilen hâdis e etrafa yayılınca Mısır Azizinin ailesi bir suçlama içinde kalmıştı İnsanların dedikodusunu gidermek ve kendilerini suçtan uzak göstermek, kabahati Hz. Yusuf'a atmak için o masumun bir müddet hapsini uygun görmüşlerdi.

&-Hz. Yusuf dua ederken zindana atılmasının kendisince daha sevgili olduğunu söylemişti. Âlimlerden bazı zatlar diyorlar ki: Eğer Hz. Yusuf duasında böyle demese idi bir müddet zindana atılmış olmazdı. Çünkü bir kul Cenabı Hak'tan selâmet ve afiyet temennisinde bulunmalıdır. Bir belây a uğrayınca da eğer imkânı yok ise ona sabır etmeyi değil, ondan kurtulmayı, afiyet ve selâmet bulmayı niyaz etmelidir.

&-Tirmizinin rivayet ettiği üzere bir zat, Allah Teâlâ'dan sabır istiyormuş, Resüli Ekrem bunu işitince o zata buyurmuş ki: "Sen Allah Teâlâ'dan belâ istedin, ondan afiyet iste."

وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِيتُيَ أَعْصِرُ خَمْراً وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي
أَرِيتُيَ أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ
الْمُحْسِنِينَ

36.Ve onunla beraber iki genç de zindana girdi. Bunlardan biri dedi ki: Muhakkak ben kendimi rüyada görüyorum ki, şarap sıkıyorum. Diğer i de dedi ki: Ben de kendimi görüyorum ki, başımın üstünde bir ekmek taşıyorum. Ondan kuşlar yiyor. Bize bunun yorumunu haber ver. Şüphesiz ki, biz seni iyilik sahiplerinden görüyoruz.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf ile beraber zindanda bulunan iki gencin rüyalarını tabir etmesi için Yusuf Aleyhisselam'a müracaat etmiş olduklarını bildiriyor. Hz. Yusuf'un da o rüyaları tabir etmeden evvel o gençleri iman dairesine sokmak için kendilerine bir mucize göstermek istemiş olduğuna işaret buyuruyor.

وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانٍ

İki genç Zindana Beraberinde Girmişti Ve

(Ve onunla beraber iki genç de zindana girdi) yani: Hz. Yusuf ile birlikte iki genç de zindana girdi bunlardan biri Mısır hükümdarının aşçısı, diğ eri de içki sunanı imiş, hükümdara karşı suikast de bulunacakları haber verilmekle zindana atılmışlardı

قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِيتُيَ أَعْصِرُ خَمْراً

Şarap Sıkıyorum Kendimi görüyorum Muhakkak ben Onlardan biri Dedi

(Bunlardan biri dedi ki Muhakkak ben kendimi rüyada görüyorum ki, şarap sıkıyorum) Bunlardan biri hükümdara içki sunan genç Hz. Yusuf'a müracaat ederek dedi ki: Muhakkak ben kendimi rüyada görüyorum ki, şarap yapılacak olan üzüm salkımlarını sıkmakta bulunuyorum, bu neyi gösterir?

وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِيتُيَ أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ

Ondan kuşlar yiyor Bir ekmek Başımın Üstünde Taşıyorum Kendimi görüyorum Muhakkak ben Diğer i de Dedi ki Ve

(Diğ eri de dedi ki: Ben de kendimi görüyorum ki, başımın üstünde bir ekmek taşıyorum. Ondan kuşlar yiyor) Diğ eri de Hükümdarın aşçısı olan genç de dedi ki: Ben de kendimi rüyada görüyorum ki, Başımın üstünde bir ekmek taşıyorum ondan kuşlar yiyor onu parçalayıp kaçırıyorlar.

نَبِئْنَا بِتَأْوِيلِهِ

(Bize bunun yorumunu haber ver) Ey muhterem Yusuf! Bize bunu yorumunu haber ver bizim bu gördüğümüz rüyaların neye işaret ettiğini bize anlat!

إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerden Seni görüyoruz Şüphesiz biz

(Şüphesiz ki, biz seni iyilik sahiplerinden görüyoruz) Sen cömert bir zatsın, bizim bu rüyalarımızı yorumlamak lutfunda bulun.

&-Bunlar Hz. Yusuf'un güzel rüya tabir ettiğini işitmişlerdi. Onu denemek için böyle iki rüya uydurarak ondan yorumunu sormuş olmaları muhtemeldir. Veyahut hakikaten bu rüyaları görerek neye işaret ettikleri hususunda endişeye düştükleri için o mübarek zata müracaat da bulunmuşlardı.

&-Hz. Yusuf pek güzel ahlâk ve davranışları ile tanınmış idi. Oruç, namaz gibi ibâdetlere devam eder, rüyaları güzelce yorumlardı, arkadaşlarına hürmet gösterir, hastaları ziyaret eyler, üzüntülü olanların üzüntülerini gidermeğe çalışır, hapishanede bulunanlara sabır tavsiye buyururdu. Bu cihetle ona "seni güzel davrananlardan görüyoruz" diye hitap etmişlerdi.

قَالَ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

37Yusuf dedi ki: Sizin yiyeceğiniz yemek size gelmeden önce, onun ne olduğunu bildiririm. Bu, bana Rabbimin öğrettiklerindendir. Ben, Allah'a inanmayan ve ahreti inkâr eden bir milletin dinini bıraktım.

قَالَ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ

Onlarla ikiniz rızıklanacak Bir yemek ki ikinize gelmez Dedi ki

(dedi ki size rızık olarak bir taam gelmiyor ki) Yani: Hz. Yusuf da dedi ki Size evinizden yemeniz için bir yiyecek gönderilecek olmaz ki yahut siz rüyanızda size rızık olmak üzere gönderilmiş bir yiyecek görmezsiniz ki

إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا

Size gelmesinden Önce Tabirini İkinize haber vermişimdir Ancak

(ancak ben onu daha size gelmezden evvel haber veririm) sonra o yiyecek haber verdiğim gibi meydana gelir. İşte bu da bir mucize kabilindendir. Nitekim Hz. İsa'da böyle bir mucize sahibi olduğunu kavmine haber vermişti. Hz. Yusuf da o gençleri ikaz ve irşat için şöyle buyurdu:

ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي

Rabbim Ban öğretti O şeydendir ki Bunlar

(işte Bunlar rabbimin bana öğrettiği ilimlerdendir) Böyle rüyaları tabir etmek, gayba, geleceğe ait şeylerden haber vermek bana Rabbimin vahy ve ilham yoluyla öğretmiş olduğu şeylerdendir. Cenabı Hak bana böyle bir başarı vermiştir.

إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

Allah'a İman etmiyorlar Bir kavmin ki Dinini Terk ettim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben Allah Teâlâ'ya iman etmeyen bir kavmin dinini terk ettim)

Mısır Aziz'i ile onun aile fertlerinin ve Mısır halkının dinini terk ettim Yani: Onların dine, milliyetine asla iltifat etmedim, onlara dünya için tâbi olmadım, onların kötülüğüne ortak olmaktansa zindana atılmayı tercih ederek onları terk eyledim. Evet. Hz. Yusuf masum olduğundan onların dine asla tâbi olmamıştır. Onların dinini terkten maksat ise onların dünyevî varlıklarına kıymet vermediğini, onların kötülüklerine ortak olmayıp zindanı tercih ile onlardan büsbütün ayrılmış olduğunu beyandır.

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

İnkâr edenlerdir Kendileri Ahireti Onlar Ve

(Ve onlar ahireti de inkâr eden kimselerdir) O kendilerini terk etmiş olduğu şahıslar evet. Onlar o imansız grup ahreti de inkâr eden kimselerdir artık onlara akıllı, düşünen bir insan tâbi olabilir mi? Yani: Ey genç zindan arkadaşlarım! Siz de bu yönü düşününüz de o gibi dinsizlerden olmayınız, Allah Teâlâ'yı, âhîret hayatını tasdik ediniz. Yüce Peygamberlerin yolunu takibe çalışınız. Onların dine tâbi olunuz,

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

38.Ve babalarını İbrahim'in, İshak'ın ve Yakub'un dinine tâbi oldum. Bizim için Allah'a her hangi bir şeyi ortak koşmamız doğru olamaz. Bu tevhit bizim üzerimize ve insanların üzerine Allah Teâlâ'nın bir lütfüdür. Fakat insanların çoğu şükretmezler.

Bu mübarek ayetlerde Hz Yusuf'un peygamber sülâlesine mensup olduğunu ve Allah'ın birliği inancına kavuşmanın insanlık için ilâhî bir lütuf olduğunu bildiriyor. Ve bir takım uydurma isimleri içeren, hayırdan uzak putların ise Cenabı Hakka ortak koşulmasının doğru olamayacağını zindandaki arkadaşlarına bildirerek onları uyandırmaya çalıştığını ve Allah'ın dinini kabule teşvik etmiş bulunduğunu açıklamaktadır.

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

Ya'kub'un Ve İshak'ın Ve İbrahim'in Atalarının Dinine Tabi oldum Ve

(Ve babalarım İbrahim'in, İshak'ın ve Ya'kub'un dinine tâbi oldum) evet Yusuf Aleyhisselam, kendilerine hitap ettiği arkadaşlarına, haklarında sözlerinin daha tesirli olması için kendisinin tevhit dini üzere olup en yüksek, en meşhur bir sülaleye mensup olduğunu bildirerek dedi ki: Babalarım İbrahim'in, İshak'ın ve Yakub'un dinine tâbi oldum. Yani: Ben de onlar gibi tevhit dinine kavuştum,

مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyi Allah'a Ortak koşmamız Bizim için Olmamıştır

(bizim için Allaha şirk koşmamız olacak bir şey değildir) bizim gibi Peygamberler zümresi için Allah'a herhangi bir şeyden Yani: İnsanlardan, meleklerden, yıldızlardan ve diğer mahlûklardan herhangi bir şeyi ortak koşmamız doğru olamaz. Çünkü Allah Teâlâ'dan başka bir mabud yoktur. Ona hiç bir şey ortak koşulamaz. Özellikle Allah Teâlâ bizim gibi kullarını masum, küfür ve isyandan temizlemiştir. Artık ona nasıl ortak koşabiliriz?

ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ

İnsanlara Ve Bize Allah'ın Lütfundandır Bu

(Bu tevhit bizim üzerimize ve insanların üzerine Allah Teâlâ'nın bir lutfu dur) Cenabı Allah birliğini bizlere bildirmiş, Allah'ın birliği sayesinde ebedî saadete kavuşacağımızı da vaad etmiştir. Cenabı Hak birliğini, Peygamberlere ilâhî vahyi ile diğer kullarına da Peygamberleri vasıtasıyla bildirmiştir. Bu insanlık hakkında ne büyük bir ilâhî lütuftur. Artık bunu takdir edip, Cenabı Hakka şükür etmeli değil miyiz?

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

Şükretmezler insanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu şükür etmezler) Bu büyük nimetin değerini bilmezler, Cenabı Hakka ibadet ve itaati bırakarak öyle batıl putlara vesaire'ye tapar dururlar.

يَا صَاحِبِي السَّجْنِ عَازِبًا مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

39.Ey benim iki zindan arkadaşım! Çeşitli Tanrılar mı hayırlıdır. Yoksa gücüne karşı durulamaz olan Allah mı?

يَا صَاحِبِي السَّجْنِ عَازِبًا مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ

Hayırlıdır Ayı ayrı İlahlar mı? Zindan Arkadaşlarım Ey

(Ey benim iki zindan arkadaşım! Çeşitli Tanrılar mı hayırlıdır) Hz. Yusuf, kalplerini hakkı kabule yaklaştırmak için buyurdu ki: Ey benim iki zindan arkadaşım! Bir kere düşününüz. Öyle sizin ve birçok insanların tapıp durduğunuz Kendinizce mabut tanıdığınız öyle altından, gümüşten, demirden, taştan, ağaçtan vesaire den büyük ve küçük birer şekilde yapılmış olan uydurma mabutlar mı sizce hayırlıdır. Daha fazla övgüye, ibâdet ve itaate lâyıktır.

أَمَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

Dilediğini kahreden Tek olan Allah mı Yoksa

(Yoksa bir Olan, kahredici Allah mı?) Birliğe ve ilahlığa sahip bulunan ve kahhar olan her dilediğini yapmaya kaadir, bütün kendisine muhalif olanları kahr ve yok etmeye gücü yeten Allah mı? Hayırlıdır. **Yani:** Faraza o ortak koştuğunuz putlarda sizce bir hayır düşünülmüş olsa bile Allah'ın dini sayesinde kavuşulacak hayrın karşısında o zannedilen, tasavvur edilen hayrın ne ehemmiyeti olabilir? Hâlbuki o putlar hiç bir hayra sahip değildirler. Onlar uydurma mabutlardan ibarettirler. Artık onlara nasıl ibâdet edilebilir. İşte bu hususa şöylece işaret buyruluyor:

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

40.Sizin Allah'tan başka ibadet ettiğiniz şeyler bir takım isimlerden başka bir şey değildirler. O isimleri siz ve babalarınız takmışsınızdır. Allah Teâlâ bununla hiçbir delil indirmemiştir. Hüküm ise başkasına değil, ancak Allah'a mahsustur. Başkasına değil, ancak ona ibâdet ediniz diye emretmiştir. İşte dosdoğru olan din bundan ibarettir fakat insanların çoğu bilmezler.

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ

Bir takım isimlere ki Ancak Ondan başka Tabmıyorsunuz

(Sizin Allah'tan başka ibadet ettiğiniz şeyler bir takım isimlerden başka bir şey değildirler) Ey müşrik kimseler! Sizin Allah'tan başka taptığınız ibadet ettiğiniz şeyler haddizatında bir varlığa, bir ilahlık sıfatına sahip şeyler olmayıp bir takım isimlerden başka bir şey değildirler

سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ

Atalarınız Ve Siz Onlarla isimlendirdiniz

(O isimleri siz ve babalarınız takmışsınızdır) onlar bir takım, adi yaratılmış şeylerden ibarettirler o isimleri onlara siz ve babalarınız takmışsınızdır. Onlar taşlardan, ağaçlardan ve diğer yaratılmış şeylerden ibarettirler. Onlara öyle Tanrı, ilâh adını sizler ve atalarınız vermiş bulunuyorsunuz. Evet.

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ

Bir delil Onların hakkında Allah İndirmemiştir

(Allah Teâlâ onlarla ilgili hiçbir delil indirmemiştir ki) İbadete ve itaat edilmesine dair bir delil mi indirdi size ki. Onları siz öyle delilsiz mabud tanımış bulunuyorsunuz.

إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ

Allah'ın Ancak Hüküm değildir

(Hüküm ise başkasına değil, ancak Allah'a mahsustur) İşleri, hikmete göre düzenleyip yapmak ise başkasına değil, birliğe ve kemal sıfatlarına sahip, ortak ve benzerden uzak olan Allah Telâya aittir. O Yüce Yaratıcı ise

أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ

Kendisine Ancak ibadet etmemenizi Emretmiştir

(Başkasına değil, ancak ona ibadet ediniz diye emretmiştir) ey insanlar! Başkasına değil, onun yegâne zatına ibâdet ediniz diye Allah'ı Teâlâ Sizlere emir etmiştir artık nasıl olur da başkalarına ibadet de bulunabilirsiniz?

ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ

Dosdoğru Din İşte budur

(İşte dosdoğru olan din bundan ibarettir) Yani: O Kâinatın Yaratıcısını birleyip ten

zih etmekten ve yalnız ona kullukta bulunmaktan ve onun hükümlerine riayet eylemekten ibaret dir, başka değildir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(fakat insanların çoğu bilmezler) Müşrik olanlar bu hakikati anlamazlar, kendilerini azaba sevk edecek şeyleri işleyerek bunun pek korkunç neticesini düşünmezler.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقَى رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ

الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ

41.Ey iki zindan arkadaşım! Rüyanızın tabirine gelince biriniz efendisine şarap sunacaktır ve diğeri ise asılacak da başından kuşlar yiyecektir. Hakkında yorum istediğiniz iş, tamam olmuştur.

Bu mübarek ayetler de Hz. Yusuf'un arkadaşlarını Allah'ın dinine davetini müteakip rüyalarını tabire başlamış, onlardan birinin kurtulup hükümdara şakilik edeceğini, diğeri de asılacağını katî suret de haber vermiş olduğunu bildiriyor. Ve kendisi hakkında hükümdara haber vermesini, o kurtulacağını bildirdiği arkadaşına söylemiş ise de, ona bu konuyu şeytanın unutturmuş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ

Zindan Arkadaşlarım Ey

(Ey iki zindan arkadaşım) Hz. Yusuf zindandaki arkadaşlarına Allah'ın birliğine ve peygamberliğe dair bilgi verdikten sonra suallerine cevap olmak üzere buyurdu ki Ey iki zindan arkadaşım!

أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقَى رَبَّهُ خَمْرًا

Şarap Efendisine Yine Sunacak İkinizden biri Ama

(Rüyanızın tabirine gelince İkinizden biriniz efendisine şarap sunacaktır) İkinizden biriniz efendisine şarap sunacaktır bu, vaktiyle de Mısır hükümdarına şakilik etmekte bulunmuş olan kimsedir.

وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ

Başından Kuşlar Ve yiyecek Artık asılacak Diğeri Amma Ve

(diğerinize gelince oda asılacak da başından kuşlar yiyecektir) Bu da o hükümdarın vaktiyle aşçısı olan şahıstır. Hz. Yusuf, bunları açıkça belirlememişti. Çünkü asılacak şahsın hemen, acılar, ıstıraplar içinde kalmasına sebebiyet vermek istemişti. Bununla beraber yorumladığı rüya şakinin hayatta kalacağına işaretten uzak değildi. Rivayete göre bu tabirden endişeye düşen iki genç, biz hakikaten öyle bir rüya görmedik, ancak bir şaka olmak üzere öyle söyledik demişler. Hz. Yusuf da işte

قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ

İkiniz yorumunu soruyordunuz Hakkında O ki İş Hükme bağlanmıştır

(hakkında yorum istediğiniz iş tamam olmuştur) dedi. Yani: Tabirini istediğiniz şeylerin neticesi bundan ibaret dir. Doğru ve yahut yalan söylemiş olmanız sonucu değiştirmez. Hakkınızda Allah'ın takdiri bu şekilde ortaya çıkacaktır.

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسِيَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

42.Ve o ikisinden kurtulacağını sanmış olduğuna dedi ki: Beni efendinin yanında an. Fakat efendisine anmayı ona şeytan unutturdu ve artık zindanda sene-lerce kalıverdi.

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ

Efendinin Yanında Beni an O ikisinden Kurtulandır Doğrusu o Zannetti O kimseye ki Dedi Ve

(Ve onlardan kurtulacağını zannettiği kimseye dedi ki) Hz. Yusuf kendisinden rüyalarının tabirini istemiş olan iki gençten kurtulacağını sanmış olduğuna yani: Zindandan çıkacağını bilmiş olduğu gence dedi ki: Beni efendinin yanında an Mısır hükümdarına benden gördüğün masumiyete, ahlâkî fazilete ve benim haksız yere zindana atılmış olduğuma dair bilgi ver

فَأَنسِيَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ

Efendisine Anmayı Şeytan Fakat ona unutturdu

(Fakat efendisine anmayı ona şeytan unutturdu) Mısır hükümdarına Hz. Yusuf'un masum hâlini anlatmayı ona o şakiye şeytan unutturdu da Hz. Yusuf hakkında bu güzel şahitlikte bulunamadı onun zindandan çıkmasına vasıta olamadı. Bu ayeti celiyle şöylece de yorumlanmaktadır.

فَأَنسِيَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ

(Fakat efendisine anmayı ona şeytan unutturdu) Yani: Âlemlerin Rabbi olan Allah Telâya hâlini arz ile ondan yardım istemeyi ona Hz. Yusuf "a şeytan unutturdu da kendi hâlinin Mısır hükümdarına bildirilmesini şakiden istedi. Bu ise, peygamberliğin şanına karşı bir dil sürçme mesabesinde bulunmuştu. Artık bundan dolayı Hz. Yusuf uzun bir müddet daha zindanda kalıverdi.

&-Müfessirlerin çoğu bu görüştedirler. Bu bir dalgınlık eseri idi. Hz. Yusuf, hükümdar gibi bir mahlûktan yardım istemiş bulunuyordu. Aslında bir zulmü kaldırmak için mahlûkat dan yardım işlenilmesi şariat da caizdir. Fakat peygamberlik ve Sıddık'lık mertebesine ulaşan zatlar için öyle bakışlarını, görünen sebeplerden çekerek tamamen sebeplerin müsebbibi olan Kâinatın Yaratıcısına yönelmek ve niyazda bulunmak daha üstündür. En doğrusunu Allah bilir lakin takvaca amelde en güzel yorumda bu olsa gerek

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

Sene Birkaç Zindanda Kaldı

(artık zindanda senelerce kalıverdi) Bu müddet müfessirlerin ekserisine göre yedi seneden ibaret dir. Bundan evvel de beş sene zindanda kalmıştı ki, toplamı on iki seneden ibaret dir.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ

خُضِرٍ وَأُخْرَى يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُءْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ

43.Ve hükümdar dedi ki: Ben rüyamda yedi semiz sığır görüyorum ki, onları yedi zayıf sığır yiyor ve yedi yeşil başak ile diğer kuruları görüyorum Ey seçkin topluluk! Eğer siz rüya tabir ediyorsanız benim rüyam hakkında bana yorum yapınız.

Bu mübarek ayetler, Mısır hükümdarının rüyasını başkaları bir yığın hayalden ibaret kabul ederek yorumlayamadıkları için onu tabir ettirmek üzere nihayet zindandan çıkan gencin Hz. Yusuf'u hatırlayarak ona müracaat ettiğini ve o rüyayı Hz. Yusuf'a anlatarak ondan bilgi almak istediğini beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ

Semiz İneği Yedi Görüyorum Gerçekten ben Hükümdar Dedi ki Ve

(Ve hükümdar dedi ki: Ben rüyamda yedi semiz sığır görüyorum ki) Hz. Yusuf'un zindandan çıkacağı zaman yaklaşmıştı. Cenabı Hak, bunun için bir rüya tabirini vesile kıldı. Mısır hükümdarı Riyanı ibnîl velîd acayip korkunç bir rüya görmüş ve bu hükümdar seçkin ve bilgin zatlara toplayarak dedi ki Gerçekten Ben rüyamda yedi semiz sığır görüyorum. Yani: bu hükümdar rüyasının çok tesiri altında kalmış olduğu için

"gördüm" yerinde "görüyorum" demiştir ki, rüyanın hâlâ tesirinden kurtulamamış olduğunu bununla anlatmak istemiştir.

يَا كُلُّهُنَّ سَبْعَ عَجَافٍ

Zayıf (inek) Yedi Onları yiyor

(onları yedi zayıf sığır yiyor ve) bunlar rüyada kurumuş bir ırmaktan çıkmış bir halde görülmüşler imiş.

وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ

Kuru (başakları) Diğer Ve Yeşil Başağı Yedi Ve

(ve yedi yeşil başak ile diğer kuruları görüyorum) Ve Yine rüyamda yedi yeşil başak ile buğday veya arpa sümbülü denilen otlar ve diğer kuruları görüyorum Yani rüyamda yedi yeşil başak üzerine eğilen, dolaşan bir halde yedi kuru başağı da gördüm

يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُءْيَايَ

Rüya Hakkında Bana açıklayın seçkin topluluk Ey

(Ey seçkin topluluk! benim rüyam hakkında bana yorum yapınız) Ey şerefli zatlar bilginler, hekimler, manzaralarıyla gözleri, eserleriyle kalpleri dolduran dostlarım benim rüyam hakkında bana yorum yapınız. Şu size söylediğim rüyanın hakkında yorumunu bana haber veriniz,

إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ

Tabir ediyorsunuz Rüyaı İseniz Eğer

(Eğer siz rüya tabir ediyorsanız) Rüyaların nelere işaret ettiğine dair bilginiz var ise, onlar dış ve iç âlemde nelere işaret olduğunu anlar iseniz bu nu bana haber verin

قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

44.Dediler ki: Bunlar karmakarışık rüyalardır ve biz karışık rüyaların yorumunu bilici değiliz.

قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ

Rüyalardır Karmakarışık Dediler ki

(Dediler ki Bunlar karmakarışık rüyalardır) O seçkin topluluk, hükümdara cevaben dediler ki senin bu gördüğün rüya haddizatında karmakarışık hayal unsuru rüya yani: Birbirine karışmış, ot demetleri gibi çeşitli, batıl rüyalardan ibaret, hakikî bir şeye işareti yok

وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

Bilen kimseler Bu rüyaların Yorumunu Biz değiliz Ve

(ve biz karışık rüyaların yorumunu bilici değiliz) Biz öyle karışık rüyaların tevlini yorumunu bilici değiliz. Onlar için bizce bir yorum yoktur. Onları bizden sorma.

Ş-Rüyalar başlıca üç kısma ayrılmaktadır. Bir kısmı Salih rüyalardır ki, bunlar melekler vasıtasıyla olur. Bunlar yorumlanıp tabir edilebilir. Bir kısmı da nefsin hayalleri kabilindendir, birer kuruntu veya düş neticesidir. Hayal gücünün tasvir ettiği asılsız şeylerdir. Diğer bir kısmı da şeytanın vesvesesi kabilindendir ki, bunları şeytan, insanları üzüntü ve endişeye düşürmek için insanlara uyku halinde atar. Bu iki kısım, evham kalbilinden olup yoruma tâbi olmaz. Bunlardan dolayı Cenabı Hakka sığınmalıdır.

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ

45.Ve o ikisinden kurtulmuş olan, uzunca bir müddet den sonra hatırladı da dedi ki: Ben size onun tabirini haber veririm, beni hemen gönderiniz.

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ

Nice zaman Sonra Hatırladı Ve O ikisinden Kurtulmuş O kimse ki Dedi Ve

(Ve o ikisinden kurtulmuş olan uzunca bir müddetten sonra hatırladı da dedi ki) Yani: Zindana atılmış iki gençten kurtulmuş olan zindandan çıkarılarak hükümdara

şaki tayin edilen şahıs uzunca bir müddetten sonra Hz. Yusuf'u, onun ne kadar güzel rüya tabir ettiğini ve onun kendisine yapmış olduğu vasiyeti, temenniye hatırladı da hükümdara ve yanındaki şerefli topluluğa dedi ki:

أَنَا أَنْبِئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ

Beni hemen gönderiniz Tabirini Size haber veririm Ben

(Ben size onun tabirini haber veririm, beni hemen gönderiniz) Ben size onun hükümdarımızın gördüğü rüyanın tabirini neye işaret ettiğini haber veririm ben ona dair size bir haber getirebilirim. Beni hemen o zindanda bulunan Hz. Yusuf'un yanına gönderiniz ondan o rüya hakkında bilgi alarak gelir size arz ederim.

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

46.Hz. Yusuf'a geldi dedi ki: Yusuf! Ey pek doğru sözlü! Bize bilgi ver, yedi semiz sığır hakkındaki onları yedi zayıf sığır yiyor. Ve yedi yeşil başak ile diğer kuru başaklar Hakkında Umulur ki, o insanlara dönerim, belki, onlar da doğruyu öğrenirler.

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا

Bize açıkla Doğru sözlü kişi Ey Yusuf

(Hz. Yusuf'a geldi dedi ki: Yusuf! Ey pek doğru sözlü! Bize bilgi ver) Şaki'nin hemen beni zindana gönderiniz ifadesi üzerine onu Hz. Yusuf'un yanına gönderdiler. O da Hz. Yusuf e geldi zindanda onunla görüştü ve ona tam bir hürmetle dedi ki; Yusuf! Ey pek doğru sözlü samimi arkadaşım bizim şu işimizi hallet bize bilgi ver sana nakledeceğim rüya hakkında neye işaret ettiğine hükmet, onu yorumlama lutfunda bulun. Hükümdarın rüyasında gördüğü

فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ

Zayıf Yedi Onları yiyor Semiz İnek Yedi Hakkında

(yedi semiz sığır hakkındaki onları yedi zayıf sığır yiyor) bu neye işaret ediyor. Ve Yine hükümdar'ın rüyasında gördüğü

وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ

Kurular Diğer Ve Yeşil Başak Yedi Ve

(yedi yeşil başak ile diğer kuru başaklar) hakkındaki bu başaklar birbirine karışmış bulunuyormuş. Bununla da acaba neye işaret edilmiş oluyor?

لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ

İnsanlara Dönerim Umulur ki ben

(Umulur ki, o insanlara dönerim) O hükümdar ile yanındaki topluluğun yanına bir engel çıkmadan senin vereceğin bilgi ile dönerim. Ve

لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

Bilirler Umulur ki onlar

(belki, onlar da doğruyu öğrenirler) onlar da bu sayede bu rüyanın yorumunu, neye işaret ettiğini anlamış olurlar. Veya Ey muhterem Hz. Yusuf! Senin ilim ve fazilet itibariyle olan yüksek mertebeni öğrenmiş olurlar.

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

تَأْكُلُونَ

47.Dedi: Yedi yıl âdetiniz üzere ekersiniz. Sonra biçeceğiniz şeyleri başağı içinde bırakınız. Ancak yiyeceklerinizden az bir miktar müstesna.

Bu mübarek ayetler, Mısır hükümdarının görmüş olduğu rüyayı Yusuf Aleyhisselam'ın ne sekide yorumlayıp tabir buyurmuş olduğunu bildirmektedir.

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا

Adetiniz üzere Sene Yedi Ekersiniz Dedi ki,

(Dedi: Yedi yıl âdetiniz üzere ekersiniz) Hz. Yusuf, kendisinden yorumu istenilen rüya hakkında sual eden şahsa dedi ki: yedi semiz sığır ve yedi yeşil başağa işaret olarak Yedi yıl âdetiniz üzere ziraat yaparsınız Ekin ekersiniz yani: Ziraat hususunda ki âdetiniz üzere biri biri ardınca yedi sene ekin ekin. Böyle ziraat de bulunmak onların zaten âdetleri olduğu için ve bunun ehemmiyetine işaret için bunu emir ederek "ekersiniz" diye buyurmuş ve bununla rüyadaki yedi semiz sığırın bu yedi bereketli seneyi gösterdiğine işaretle bulunmuştur. Ve sonra buyurdu ki,

فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ

Baştağında Artık onu bırakın Biçtiniz Sonra o şeyler ki

(Sonra biçeceğiniz şeyleri baştağı içinde bırakınız) taki, bozulmasın, kendilerini bit, kene gibi şeyler yemesin. Mısır'ın civarında, ağaçlı çukur sahalarında böyle arızalar vuku bulurmuş.

إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَأْكُلُونَ

Yiyeceksiniz O şeyden ki Biraz Ancak

(Ancak yiyeceklerinizden az bir miktar müstesna) Ancak O seneler içinde yiyeceklerinizden az bir miktar müstesna böyle az bir miktardan başkasını, gelecek sıkıntılı seneler için saklayınız, ihtiyaç miktarını aşmayınız. Bu güzel bir iktisadî tavsiye mahiyetinde bulunmaktadır.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعُ شِدَادٍ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَحْصِنُونَ

48.Sonra onun ardından yedi şiddetli sene gelir ki: Onlar için önceden biriktirmiş olduklarınızı yerler. Ancak tohumluk için salkıyacağınız dan birazı müstesna

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعُ شِدَادٍ

Şiddetli Yedi Bunun Ardından Gelecek Sonra

(Sonra onun ardından yedi şiddetli sene gelir ki) Hz. Yusuf, rüyada görülen yedi zayıf sığır ile yedi kurumuş başakların yorumuna da işaret için buyurdu ki; Sonra o yedi bolluk, ucuzluk senenin arkasından yedi şiddetli kurak sene gelir ki o kurak senelerde yaşayanlar için

يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ

Onlar için Önceden takdim ettiğiniz şeyleri Yiyecekler

(Onlar için önceden biriktirmiş olduklarınızı yerler) önceden biriktirmiş başaklar içinde bırakmış olduklarınızı yerler işte yedi zayıf sığır ile yedi kurumuş başak da böyle yorumlanmış oluyor.

إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَحْصِنُونَ

Saklayacaksınız O şeyden ki Biraz Ancak

(Ancak saklayacağınız dan birazı müstesna) Ancak O ekinlerden tohumluk için saklayacağınızdan birazı müstesna bunları yemeyip yine gelecek senenin ziraatı için saklamış olursunuz.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ

49.Sonra bunu müteakip bir sene de gelir ki, onda insanlar yağmura kavuşurlar. Ve on'da sıkıp sağacaklar.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ

insanlar Bol yağmur verilecek Onda Bir yıl ki Bunun Ardından Gelecek Sonra

(Sonra bunu müteakip bir sene de gelir ki, onda insanlar yağmura kavuşur) evet bu kıtlık böyle devam etmez. O yedi kıtlık senelerinin arkasından insanlar yağmura kavuşur bol bol yağmurlar yağar, bereket olur toprağın bitirme verimlilik kuvvetini art-

tırır ve yahut o sene içinde insanlar yardıma, kurtuluşa ulaşırlar. Öyle bir darlıktan kurtulurlar

وَفِيهِ يَعْصِرُونَ

Sıkıp sağacaklar Onda Ve

(Ve on'da sıkıp sağacaklar) O senede insanlar elde ettiklerinden sıkıp faydalana caklardır dir. Yani: Bol bol meyvelere, sebzelere kavuşacaklardır, üzüm, hurma, zeytin, susam gibi şeyleri sıkarak sularından istifade edeceklerdir. Veyahut birçok sağı lan hayvanata kavuşarak onları sağacaklar, sütlerini alıp içeceklerdir.

&-Bu feyizli, bereketli seneye dair rüyada bir işaret yoktur. Hz. Yusuf, bunu sırf kavuştuğu bir vahiy ve ilham neticesi olarak onlara müjdelemiştir ve ileride öyle de ger çekleşmiştir. Yoksa bu, rüyanın yorumundan bir parça değildir. Bu mübarek ayetler, rüyaları tabir etmenin caiz olduğunu göstermektedir.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلُهُ مَا بَالُ

النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ

50.Ve hükümdar dedi ki: Onu bana getiriniz. Ne zaman ki ona elçi geliverdi, dedi ki: Efendine dön, ona sor ki, o ellerini kesen kadınların maksatları ne imiş? Şüphe yok ki, benim Rabbim onların hilelerini hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, Mısır hükümdarının fazilet ve olgunluğu kendisince de anlaşılmış, olan Hz. Yusuf'u zindandan çıkarıp yanına almayı istediğini bildiriyor. Hz. Yusuf'un da, iffet ve temizliğinin, hainlikten uzak olduğunun daha iyi anlaşılması için hemen zindandan çıkmayıp kadınlardan hakkında araştırma yapılmasını teklif buyurmuş olduğunu bildiriyor. Yapılan sual neticesinde de kadınların Hz. Yusuf'u temize çıkardıklarını, Mısır Azizinin eşi de kusurun kendisinde olup Hz. Yusuf'un kusurdan beri olduğunu itiraf ettiğinden onun da bu ifadesini beyan buyurmaktadır. Ve Hz. Yusuf'un mütevazı davranarak kendini temize çıkarmayıp nefislerin kötülüğü emrettiğini ve herhalde Cenabı Hakka sığınmanın lüzumuna işaret buyurmuş olduğunu gösteriyor.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ

Onu Bana getirin Hükümdar Dedi Ve

(Ve hükümdar dedi ki: Onu Hz. Yusuf'u bana getiriniz) Hz. Yusuf ile görüşüp ona hükümdarın rüyasını yorumlatmış olan elçi, hükümdara gelip yorumu anlattı, hükümdar da Hz. Yusuf'un ilim ve faziletini anladı. Ve hükümdar dedi ki: Onu Hz. Yusuf'u bana getiriniz o yorumu kendisinden de işiteyim, kendisine ikram edeyim

فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ

Elçi Ona geldi Ne zaman ki

(Ne zaman ki ona elçi geliverdi, dedi ki) Bu teklif üzerine Hz. Yusuf'a hükümdar tarafından davet için elçi gelince bu elçi o hükümdara şakilik yapan genç imiş, hükümdarın bu davetini ulaştırınca Hz. Yusuf dedi ki:

قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلُهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ

Ellerini Kestiler Onlar ki O kadınların Maksatlar Ne (imiş) Ona sor ki Efendine Dön Dedi

(O ellerini kesen kadınların maksatları ne imiş?) Neden dolayı onlar öyle ellerini yaraladılar, onların hâl ve durumları neden ibaret bulunmuştu,

إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Onların hilesini Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim Rabbim onların hilelerini hakkıyla bilicidir) şüphe yok ki, benim Rabbim Yüce Allah o kadınların hilelerini hakkıyla bilicidir.

&-O kadınlar ki: Hz. Yusuf'a Zeliha'nın arzusunu yerine getirmeğ i teklif etmişlerdi. Bu bir hile kabilinden idi. Ve bu açıklamada şuna da işaret var ki: Eğer o kadınlar Hz. Yusuf aleyhine gerçek dış ı açıklamada bulunmak suretiyle şahitlik ederlerse bu bir hile ve oyun olacağından elbet de Cenabı Hak, bunu bilir, onların cezalarını verir. Artık

böyle bir hileye nasıl cesaret edilebilir? Hz. Yusuf davete hemen icabet ederek zindandan çıkmamıştı. Tâki kendisinin masumiyet ve temizliği hükümdarca tamamen anlaşıp kendi hakkında bir töhmet şüphesi bulunmasın. Hz. Yusuf, bu suretle de insanlık için bir fazilet örneği olmuştur. Her insan için lâzımdır ki, kendini töhmet den kurtarabilmek için çalışsın, töhmetli mevkilerden kaçınınsın, gerektiğinde iffetini, beraat ini gösterecek sebeplere başvursun.

قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذْ رَأَوْتَنِّي يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ الْكُنْ حَصْحَصَ الْحَقِّ أَنَا رَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

51.Hükümdar kadınlara dedi ki: Durumunuz ne idi? O vakit ki, Yusuf'un nefsin-den muradınızı almak istemiş idiniz. Dediler ki: Hâşâ! Allah için biz onun aleyhinde bir kötülük bilmiş değiliz. Aziz'in karısı da dedi ki: Şimdi hak ortaya çıktı. Onun nefsinden ben Murat almak istemiştım ve şüphe yok ki, o elbette doğrudur.

قَالَ مَا خَطْبُكَ

Zorunuz Ne (idi) Dedi ki

(Hükümdar kadınlara dedi ki: Durumunuz ne idi?) Hükümdarın gönderdiği elçi, geri gelip Hz. Yusuf'un dileğini haber verince hükümdar Zeliha ile diğer kadınları huzuruna çağırarak onlara dedi ki: Amacınız zorunuz maksadınız ne idi

إِذْ رَأَوْتَنِّي يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ

Nefsinden Yusuf'tan Murat almak istediniz O vakit ki

(o vakit ki Yusuf'un nefsinden muradınızı almak istemiş idiniz) evet o vakit ki Mühim hâliniz önemli durumunuz ne idi? söyleyiniz bakalım. Ona kavuşma temennisinde bulunmuş ona karşı böyle hilede bulunmaya cesaret göstermişiniz.

&-Zeliha'nın ziyafetinde bulunan kadınlar, Hz. Yusuf'a Zeliha'nın arzusuna riayet etmesini tavsiye etmiş oldukları için kendilerine bu şekilde hitap olunmuştur. O kadınlar da Hz. Yusuf'un öyle gayrı meşru arzulara meyletmekten uzak olduğunu beyan etmek ve onun iffet ve temizliğinden dolayı hayretlerini göstermek için

قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ

Bir kötülük Onun hakkında Bilmedik Allah için Haşa Dediler

(dediler ki: Hâşâ Allah için biz onun aleyhinde bir kötülük bilmiş değiliz) Yani: Cenabı Hak Hz. Yusuf gibi iffet ve masumiyet sahibi bir zatı yaratmaya kaadir olmamak dan tenzih ederiz. Hz. Yusuf'tan hiçbir hıyanetin, suikastın meydana geldiğini asla bilmiyoruz.

قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ الْكُنْ حَصْحَصَ الْحَقِّ

Hak Ortaya çıktı Şimdi Aziz'in Karısı Dedi ki

(Aziz'in karısı da dedi ki: Şimdi hak ortaya çıktı) mısır azizinin hanımı Zeliha da dedi ki Şimdi hak ortaya çıktı gerçek anlaşılmış oldu

أَنَا رَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ

Nefsinden Ondan murad almak istedim Ben

(onun nefsinden ben Murat almak istedim) ona kavuşabilmek için ben ona karşı hile ve düzen kurmak arzusunu gösterdim

وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

Elbette doğrulardandır Şüphe yok o Ve

(ve şüphe yok ki, o elbette doğrulardandır) Evet, şüphe yok ki, o Hz. Yusuf elbet de sadıklardandır. O doğru sözlü zatlardandır, o bana değil ben ona hilede iftirada bulunmuş idim. Hz. Yusuf kendi hakkında araştırma yapılması için Zeliha'yı söz ko-

nusu etmemiş, onun hakkını gözetmek, şerefini korumak, ondan meydana gelen bir eğilimi gizlemek için onun adını söylememiştir. Zeliha da Hz. Yusuf'un bu nezaket ve iyilikseverliğini anlamış, bu iyiliğe karşı bir iyilik ile karşılıklıta bulunmak isteyerek hakikati itiraf etmek dayanıklılığını göstermiştir.

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ

52.Hz. Yusuf dedi ki: Bu, bilmesi içindir ki: Ben ona gıyabında hıyanet etmiş olmadım. Ve şüphesiz ki Allah Teâlâ hain olanların hilesini başarıya ulaştırmaz.

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ

Gıyabında Ona hainlik etmedim Muhakkak ben, Bilmesi içindir Bu

(Hz. Yusuf dedi ki: Bu, bilmesi içindir ki: Ben ona gıyabında hıyanet etmiş olmadım) Hz. Yusuf, şöyle de demişti ki: Bu Gerçek durumun ortaya çıkması için zindanda kalıp hemen davete icabet etmemem, Mısır Azizinin bilmesi içindir ki ben ona gıyabında hainlik etmiş olmadım ben öyle bir töhmetten uzağım. İşte bunun güzelce anlaşılması için bir müddet daha zindanda kalmayı tercih ettim

وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ

Hainlerin Tuzağını Başarıya ulaştırmaz Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphesiz ki Allah Teâlâ hain olanların hilesini başarıya ulaştırmaz) ve şüphesiz ki. Allah Teâlâ hain olanların hilesini hiçbir şekilde başarıya muvaffakiyete erdirmez. Onu yerine getirmez. Bundan dolayı Hak Teâlâ, beni de bu büyük tehlikeden kurtarmazdı. Mademki, kurtardı, lehimde şahitlikler yapıldı, artık benim o isnat edilen töhmet den beraat ettiğim anlaşılmıştır.

&-Hani ayeti kerimede Allah'ı Teâlâ sizden öncekilerin başına gelen sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi zannediyorsunuz buyuruyor ya, İşte burada gerçeğin anlaşılması on iki yıla mağal olmuştur ve buradaki metanete sebata ve olayların Allah'ın ilmi çerçevesinde vuku bulduğuna tam manada iman ve teslimiyet var ki bizler için ne büyük öğüt ve tavsiye içermektedir.Bu ayeti kerime kader cihetinde her şeyin Allah dan olduğuna iman lazım geldiğine işarettir, buna inandık elhamdülillah lakin Mevla Teâlâ hazretleri böyle güzel yaşamayı ve bunu benliğe sindirmeyi cümlemize nasip etsin

وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا

رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

53.Ve nefsimi temize çıkarmıyorum. Şüphe yok ki: Nefis kötülüğü pek fazla emredicidir. Rabbimin esirgemiş olduğu müstesna. Muhakkak ki: Rabbim çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir.

وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي

Nefsimi Temize çıkarmıyorum Ve

(ve ben nefsimi temize çıkarmıyorum) Ve Yusuf Aleyhisselam, kendi nefsinin övüp, temize çıkarmadığını göstermek için bir alçak gönüllülük alâmeti olarak dedi ki: Ben nefsimi temize çıkarmam bütün kusurlardan, kötülüklerden tenzih eylemem

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ

Kötülüğü Daima emredicidir Nefis Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Nefis kötülüğü pek fazla emredicidir) Nefis insanlığın nefsanî kuvveti ve psikolojik durumu elbet deki kötülükle pek fazla emir edicidir. Kendisi şehvetlere eğilim gösterir, kendi kuvvetini kötülüğe yöneltmek ister

&-Evet, hazreti Yusuf Aleyhisselam demiştir ki ben nefsimi temize çıkarmıyorum. Şüphe yok ki: Nefis kötülüğü pek fazla emredicidir. Evet, nefsinin beğenen ve nefsine itimat eden bedbahttır, talihsizdir. Nefsin ayıbını gören ise bahtiyardır.

إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

Rabbimin Merhamet ettiği kimse Ancak

(Rabbimin esirgemiş olduğu müstesna) Cenabı Hak, insanlığın nefislerinden bir kısmını öyle şehvetlere fazla düşkünlükten kötülöklere atılmaktan korumuştur. İşte Hz. Yusuf'un nefsi de bu cümledendir. O Yüce bir Peygamber olduğu için masumiyete ilâhî korumaya kavuşmuştur.

إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhamet edendir Bağışlayandır Rabbim Şüphesiz

(Muhakkak ki: Rabbim çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir) evet rabbim el Gafurdur, yani bağışlayıcıdır bağışı pek büyüktür, kötülüğe meyletmiş olan nefis sahiplerini de tövbe-kâr olup Allah'ın affına sığınırırlarsa onları affeder ve bağışlar. Ve O Kerem Sahibi Yaratıcı, er Rahimdir çok merhamet sahibidir nice nefisler Allah'ın bir rahmeti sayesinde kötülöklere kaçınarak masumane bir hâlde yaşamaya kaadir olur. Bütün bu başarılar, Allah Teâlâ'nın bir lutfu ve merhameti neticesidir.

&-Diğer bir yoruma göre bu iki ayeti celile, Mısır Azizinin eşine ait itirafı ifade etmektedir. Zeliha bir özür dileme maksadı ile demiş oluyordu ki: Ben şimdi itiraf ediyorum, vaktiyle kusur bende olmuştu. Artık Hz. Yusuf bilsin ki, ben şimdi onun gıyabında ona hainlik etmiş, onu yalanlamış bulunmuyorum, benim ona eğilim göstermiş olduğumu söylüyorum. Gerçek durum neden ibaret ise onu itiraf etmiş bulunuyorum. Onun hakkında vaktiyle yapmış olduğum hileden, aleyhte söylemiş bulunduğum lâkırdıdan dolayı kendimi temize çıkarmıyorum. Kötülüğü emreden nefis, insanı kötülüğe sevk eder. Ancak Hz. Yusuf'un nefsi gibi ilâhi rahmet sayesinde günahsızlığa kavuşan nefisler müstesna, onlardan öyle fenalıklar meydana gelmez.

&- Evet, Böyle kusurları bilip itiraf etmek, ondan tövbe edip af dilemek ahlâki bir fazilet eseri olduğu için övülmüştür.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ

أَمِينٌ

54.Ve hükümdar dedi ki: Onu bana getirin, onu kendime tahsis edeyim. Vaktaki onunla konuştu Dedi ki: Şüphesiz sen bizim yanımızda makam sahibi ve güvenilir birisin.

Bu mübarek ayetler de masumiyet ve fazileti sabit olan Hz. Yusuf'u Mısır hükümdarının yanına alarak kendisini yüksek bir makama ve salâhiyete eriştiğini bildiriyor. Ve Hz. Yusuf'un güzel hareketlerine bir mükâfat olmak üzere kendisine Allah tarafından bir lütuf olmak üzere Mısır'da öyle yüksek bir makam, geniş bir salâhiyet ihsan buyurulmuş olduğunu beyan buyuruyor ve iman ile takva sahiplerinin daha nice uhrevi nimetlere kavuşacaklarını müjdelemektedir.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي

Kendime Onu tahsis edeyim Onu Bana getirin Hükümdar Dedi Ve

(Ve hükümdar dedi ki Onu bana getirin onu kendime tahsis edeyim) Nihayet Hz. Yusuf'un beraatı, yüce mertebesi tamamen anlaşılmış oldu, onun haksız yere zindana atılmış olduğu hükümdarca da anlaşıldı. Ve hükümdar Reyhan dedi ki Hz. Yusuf'u bana getirin o muhterem zatı benim özel danışmanlarımdan kılayım. Artık kendilerine böyle emir edilen kimseler zindana geldiler, Hz. Yusuf'u zindandan çıkararak hükümdarın sarayına götürdüler

فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ

Güvenilensin Makam sahibi Bizim yanımızda Bugün Doğrusu sen Deki Onunla konuştu Ne zaman ki

(Vaktaki onunla konuştu Dedi ki: Şüphesiz sen bizim yanımızda makam sahibi ve güvenilir birisin) Hükümdar Hz. Yusuf ile konuştu onunla sohbete başladı. Veyahut Hz. Yusuf, hükümdar ile konuştu, hükümdar, o temiz yaratılışlı zat ile konuşmasından çok haz duydu. Rüyasını ona yeniden yorumlattırdı. Dedi ki: Şüphesiz sen

bizim yanımızda makam sahibi ve güvenilir pek doğru, emin bir zatsın, ülkemizin idaresi hakkında görüşün nedir? Bize bildir.

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ

55.Hz. Yusuf da dedi ki: Beni yurdun hazineleri üzerine tayin et, muhakkak ki, ben çok iyi korurum, bu işi bilirim.

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ

Yurdun Hazinelerinin üzerine Beni kıl Dedi

(dedi ki: Beni yurdun hazineleri üzerine tayin et) Hz Yusuf da dedi ki: Beni yurdun hazineleri üzerine tayin et Mısır'ın arazisine, mallarına, ürünlerine ben bakayım

إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ

İyi bilen kimseyim İyi muhafaza eden Şüphesiz ben

(ve muhakkak ki, ben çok iyi korurum bu işi bilirim) Memleketin servetini, ekonomisini güzelce idareye, korumaya güç yetiririm ve ben bu işi bilirim yurdun nasıl idare edileceği ve bütün halkın menfaatlerine nasıl çalışılacağı konusunda tam bilgi sahibiyim Ş-Yusuf Aleyhisselam, o yörede büyük iktisadî hâdiselerin meydana geleceğini ilâhî vahiy yoluyla ve görülen rüyanın işaretiyle bilmiş idi, kendisi ise yaratılıştan pek büyük bir zekâyâ, idare kabiliyetine sahip bulunuyordu. Artık öyle müşkül ve buhranlı zamanlarda ıslah etmeye kudreti olan bir zatın halkın işlerini idare etmesi bir insanlık görevidir. Özellikle kıtlık ve pahalılığa tutulacak bir topluluk hakkında lâzım gelen tedbirleri güzelce almaya güç yetiren bir zatın bu vazifeyi üslenmesi aklen pek güzeldir. İnsanlık hakkında bir merhamet icabıdır. İşte bu gibi sebeplerden dolayı idi ki, Hz. Yusuf, Mısır'da öyle bir mevkie tayin edilmesini istemişti. Özellikle kendisi Yüce bir Peygamber olduğundan insanlığa bu şekilde de iyilikte bulunmayı uygun görmüştü.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

56.Ve öylece Yusuf için o yerde bir makam, bir salâhiyet verdik. Oradan dilediği yerde ikamet eder idi. Biz dilediğimize rahmetimizi nasip ederiz. Ve iyilik edenlerin mükâfatını zayi etmeyiz.

Bu sırada maliye bakanı Kıt mir ölmüş, eşi Zeliha da dul kalmıştır. Mısır hükümdarı tarafından Mısır maliye bakanlığına Hz. Yusuf tayin edilmiş, Zeliha da Hz. Yusuf'a nikâh edilerek onun eşi olmak şerefine kavuşmuştu. Kısacası artık Hz. Yusuf çileden kurtulmuş, Allah'ın yardımıyla rahata ermişti. Şüphe yok ki, bunlar birer Allah'ın lutfunun eseri idi, hükümdarlar vesaire ise bu hususta birer âlet, birer görünür sebeplerden ibaret bulunmuştu. İşte bu hususa işaret için Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ

O yerde Yusuf'a Mekan verdik İşte böylece Ve

(Ve öylece Yusuf için o yerde bir mekân, verdik) Zindandan kurtardığımız gibi Yusuf için o yerde Mısır diyarında bir mevki yüksek bir kudret bir imkân salâhiyet verdik onu pekiyi bir idare sahibi kıldık o mısıra yerleştirdik

يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ

Dilediği Yerde Oradan Yerleşiyor

(Oradan dilediği yerde ikamet eder idi) Yani: O ülke sanki yalnız onun bir ikametgâhı olmuştu. Bir insan kendi evinde nasıl tasarruflarda bulunabilirse o da Mısır da öyle tasarrufta bulunabiliyordu.

نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ

Dileriz O kimseye ki Rahmetimizi Nasip ederiz

(Biz dilediğimize rahmetimizi nasip ederiz) Yani: Ben Kerem Sahibi Yaratıcı, dilediğim kullarıma dünyada da âhirette de rahmetimi, lütuf ve ihsanımı tahsis ederim

وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükâfatını Zayi etmeyiz Ve

(ve iyilik edenlerin mükâfatını zayi etmeyiz) ihsan sahiplerinin mükâfatını zayi etmeyiz. Ya hemen veya daha sonra kendilerine kavuştururuz. Çünkü lâîk olanların mükâfatını zayi etmek, Ya acizlikten veya cehaletten veya cimrilikten doğar. Bu gibi hallerin hepsi de Allah Teâlâ'nın hakkında imkânsızdır, o bilicidir, kerem sahibidir, kudretlidir Yüce Yaratıcıdır. Buna inancımız tamdır. İşte Hz. Yusuf de lâîk olduğu mükâfata kavuşmuştur.

&-Bu muhterem zat maliye bakanı olunca rüyanın tabirine göre hareket etmişti. Mısır'ın yedi sene içindeki ürünlerini güzelce elde etmiş, lüzumundan fazlasını saklatmış idi. Bilahare meydana gelen yedi kıtlık senesi içinde de o saklanılan ürünleri her tarafa bir intizam dairesinde dağıtmaya başlamıştı. Şam, Kenan beldelerinden Mısır'a müracaat edenlere de bir usul dairesinde zahire vermek lutfunda bulunmuştu, bir intizam dairesinde fazla ve noksan harcamadan sakınarak pek adilce ve iktisatlı bir tarzda idareye devam etmiş, çevresini fazla darlıklardan, üzüntülerden kurtarmayı başarmıştır.

وَلَا جُزْءُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

57.Ve elbette ki, iman eden ve takvaya devam edip duran kimseler için ahretin mükâfatı daha hayırlıdır.

وَلَا جُزْءُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ

Hayırlıdır Ahiret Elbette mükâfatı Ve

(Ve elbette ahiretin mükâfatı daha hayırlıdır) Allah Teâlâ Hazretleri, Yusuf Aleyhisselam'ın daha gençliğinden beri pek takva sahibi, pek güzel davranan, şerefli bir zat olduğuna işaret için de buyuruyor ki: Ve elbette ahiretin mükâfatı daha hayırlıdır,

لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar İdiler Ve İman ettiler O kimseler için ki

(İman edip sakınanlar için) Allah'ın birliğini tasdik eylemiş ve takvaya devam edip duran günahlardan, kötü şeylerden kaçınmaya devam eden kimseler için âhiret'in mükâfatı daha büyüktür. Her türlü dünyevî nimetlerin üstündedir.

&-İşte Hz. Yusuf da olgun bir mümin, gerçek takva sahibi olup, özellikle peygamberlik şerefini taşıdığı için o dünyada mükâfatlara erdiği gibi âhiret âleminde de daha mükemmel, ebedî mükâfatlara, ilâhî lütuflara elbet deki kavuşacaktır. Bu, bütün insanlık için en güzel, en kutsî bir teşviktir. Artık ebedî mükâfatlara kavuşmak isteyenler için imana sarılmaları, takvadan ayrılmamaları pek gereklidir.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

58.Ve Yusuf'un kardeşleri geldi, hemen onun huzuruna girdiler. Derhal onları tanıdı. Onlar ise onu tanııyorlardı.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf ile kardeşlerinin Mısır'daki görüşmelerini ve Hz. Yusuf'un onları tanıyıp onların Hz. Yusuf'u tanıyamadıklarını bildiriyor. Ve Hz. Yusuf'un kardeşlerine güzelce muamele yapıp yiyecek verdiğini ve diğer bir kardeşlerini de Mısır'a getirmelerini teklif edip aksi takdirde kendilerine artık yiyecek vermeyeceğini bildirmiş olduğunu, kardeşlerinin de bu isteğe uyduklarını beyan buyurmaktadır.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ

Onun huzuruna Hemen girdiler Yusuf'un Kardeşleri Geldi Ve

(Ve Yusuf'un kardeşleri geldi hemen onun huzuruna girdiler) Hz. Yusuf'un yorumu üzere Mısır'da yedi sene pek bolluk olmuş, fazla yiyecekler saklanılmıştı sonra yedi senede bir darlık başlamış, yağmurlar yağmamış, ekinler olmamış, her taraf bir sıkıntı içinde kalmıştı. Dışarıdan birçok kimseler Mısır'a geliyorlar, Hz. Yusuf vasıtasıyla belirli miktarda yiyecek alabiliyorlardı. İşte bu sırada Hz. Yakub'un bulunduğu Şam hududundaki Filistin Kenan diyarında da kıtlık ve pahalılık yüz göstermişti. Artık

Hız. Yakub'un oğulları ve Hız. Yusuf'un baba bir kardeşleri olan on zat, erzak almak için Mısır'a geldi maksatlarını arz etmek üzere Hemen onun Hız. Yusuf'un huzuruna girdiler ihtiyaçlarını bildirdiler, Hız. Yusuf da

فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

Tanıymıyorlardı Onu Onlar Ve derhâl onları tanıdı

(Derhal onları tanıdı. Onlar ise onu tanıymıyorlardı) Hız. Yusuf, kendisinin kuvvetli anlayışı ve kardeşlerinin şekil ve huy bakımından değişikliğe uğramamış olmaları sebebiyle onların kimler olduğunda asla tereddüt de bulunmadı. O kardeşleri ise Hız. Yusuf'u tanıyamadılar, onun Hız. Yusuf olduğuna asla ihtimal veremediler. Hız Yusuf yüksek bir makamda bulunduğundan kendisine sıkıca bakılmasına sosyal terbiye müsaade etmezdi. Artı Hız. Yusuf'un artık vefat etmiş olduğunu da kardeşleri zannediyorlardı. Buna ihtimal vermeleri zaten akla gelecek bir hal değildi onu bir an tanıyamadılar

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

59.Ve onların yüklerini hazırlayıp tanzim edince dedi ki: Bana siz baba bir kardeşinizi getiriniz. Görmüyor musunuz ki, ben ölçeği tamam ölçüyorum ve ben misafir kabul edenlerin en hayırlısıyım.

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ

Yüklerini Onlara hazırladı Ne zaman ki Ve

(Ve onların yüklerini hazırlayıp tanzim edince) Hız. Yusuf, Mısır'da biriktirilen erzakı bir oran dâhilinde dağıtıyordu. Dışarıdan gelen her şahıs için bir deve yükünden fazla yiyecek vermiyordu. Bundan dolayı kardeşleri de on kişi olduğundan onlara da o oranda yiyecek verilmesini emretti. Bununla beraber onların pederleri ve onun yanında kalmış diğer bir kardeşleri adına da bu defa bir fazla yardım olarak yiyecek vermişti. Ve onların yüklerini hazırlayıp tanzim edince de yani: Onlara verilecek erzakı temin edip hazırlayınca da onlara

قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ

Babanızdan Erkek kardeşinizi Bana getirin Dedi ki

(dedi ki: Bana siz baba bir kardeşinizi getiriniz) Siz pederinizin yanında kalmış "Bünyamin" adında bir kardeşinizin bulunduğunu söylüyorsunuz, onun için de ileride yine erzak verilmesi için Bana o söylediğiniz baba bir kardeşinizi de tekrar gelince getiriniz ki, size tekrar erzak verelim.

أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ

Ölçeği Tam yapıyorum Doğrusu ben Görmüyor musunuz?

(Görmüyor musunuz ki, ben ölçeği tamam ölçüyorum) nüfus başına fazla ve noksan olmaksızın tam ölçüyorum bizim idaremizde böyle bir intizam vardır ki sizde burada tam görünesiniz

وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

Misafirperverlerin Hayırlısıyım Ben Ve

(ve ben misafir kabul edenlerin en hayırlısıyım) dışarıdan gelenlere her türlü iyilikte, kolaylık göstermekte bulunuyorum. Gerçekten de, Hız. Yusuf, kardeşlerini de o müddet içinde misafir olarak kabul etmiş, kendilerine güzelce muamelede ve ziyafetlerde bulunmuştu.

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ

60.İmdi onu bana getirmezseniz artık benim yanımda sizin için bir kile bile hububat yoktur ve bana yaklaşmayınız.

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ

Onu Bana getirmezseniz Buna rağmen eğer

(eğer onu bana getirmezseniz) Hz. Yusuf, şöyle de buyurdu: İşte bizim nasıl iyi kötü iş yapmakta bulunduğumuzu görüp anladınız. Buna rağmen o kardeşinizi Bir dahaki sefere getirmesiniz artık benden bir yardım beklemeyiniz

فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي

Benim yanımda Size Artık ölçek yok

(artık benim yanımda sizin için bir kile bile hububat yoktur) evet artık benim yanımda sizin için bir kile bile hububat yoktur size kile miktarı bile erzak yoktur size hiçbir yardım yapılamayacaktır.

وَلَا تَقْرَبُونِ

(Ve bana yaklaşmayınız) gelip bana müracaat da bulunmayınız, bizim ülkemize girmeyiniz, bizden artık lütuf ve ihsan beklemeyiniz. Hz. Yusuf'un bu hitabeleri birer teşvik ve korkutma mahiyetinde bulunuyordu. Yani illa o kardeşinizi getirinde öylece erzak vereyim

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

61.Dediler ki: Ondan dolayı babasına müracaat edeceğiz ve müsaade almaya çalışacağız. Ve muhakkak biz bunu herhalde yapacağız.

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ

Babasından Onu Israrla isteyeceğiz Dediler ki

(Dediler ki: Ondan dolayı babasına müracaat edeceğiz) Hz. Yusuf'un kardeşleri de bu ihtarlara cevaben dediler ki: Ondan dolayı o kardeşimizi de alıp sana getirmek için Babamız Hz. Yakub'a müracaat eder ondan müsaade almaya çalışırız onu alıp getirmek için her türlü çareye başvururuz.

وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

Elbet yapacak kimseleriz Doğrusu biz Ve

(Ve muhakkak biz bunu herhalde yapacağız) Bu emir ettiğin şeyi, kardeşimizi alıp sana getirmeyi herhalde yaparız bu husus da gayretimizi sarf etmekten geri durmayız.

وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

62.Ve Hz. Yusuf hizmetkârlarına dedi ki: Onların sermayelerini yükleri içine koyuveriniz. Belki aileleri yanına dönüp gidince onun farkına varırlar ve umulur ki: Geri dönerler.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un emriyle kardeşlerinin getirmiş oldukları erzak bedellerinin kendi yüklerine gizlice konulmuş olduğunu bildiriyor. Ve kardeşleri kendi yurtlarına dönünce muhterem babaları ile görüşüp tekrar yiyecek alabilmek için geri kalan kardeşlerinin de kendileriyle beraber Mısır'a gitmesine müsaade istemiş olduklarını anlatıyor ve Hz. Yakub'un da onların sözlerine güvenemeyeceğine işaret edip Cenabı Hakkın koruma ve himayesine sığınmış olduğunu bildirdiğini ifade etmektedir.

وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ

Yüklerinin içine Sermayelerini Kılın (koyun) hizmetkârlarına dedi ki ve

(Ve Hz. Yusuf hizmetkârlarına dedi ki: Onların sermayelerini yükleri içine koyuveriniz) Ve Hz. Yusuf, kardeşlerine öylece teklif de bulunduktan sonra hizmetkârlarına erzakları ölçüp dağıtan gençlere dedi ki: o kardeşlerin sermayelerini aldıkları yiyecekler için verdikleri bedelleri yükleri içine koyuveriniz öyle gizlice kendilerine iade etmiş olunuz

لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ

Ailelerine Döndüler O vakit ki Bunu anlarlar Umulur ki onlar

(Belki aileleri yanına dönüp gidince onun farkına varırlar) Kenan diyarına dönünce onu o sermayelerinin kendilerine iade edildiğini yüklerini açınca görüp bilirler tekrar yiyecek almak için elde bir sermaye edinmiş olurlar.

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

(umulur ki onlar geri dönerler) bizim yanımıza geri dönerler gelip erzak alırlar.

&-Hz. Yusuf ne için o sermayelerini kardeşlerine iade etmişti? Bunun başlıca sebepleri muhterem babasına, kardeşlerine yardım etmek ve tekrar gelip yiyecek alabilmelerini temin içindi. Bu suretle de bir cömertlik göstermek ve senelerden beri olan ayrılığa bir son vermenin başlangıcını hazırlamak içindi.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

63.Ne zaman ki babalarına dönüverdiler, dediler ki: Ey babamız! Bizden erzak yasaklandı, artık bizimle beraber kardeşimizi de gönder ki, erzak alalım ve muhakkak ki, biz onun için elbette koruyucu kimseleriz.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ

Babalarına Döndüler Ne zaman ki

(Ne zaman ki babalarına dönüverdiler) Hz. Yusuf un kardeşleri muhterem babalarına Yakub Aleyhisselam'ın yanına dönüverdiler Mısır'da gördükleri ikramı, ziyafetleri anlattılar ve

قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ

Öçek Bizden Yasaklandı Babamız Ey Dediler ki

(dediler ki: Ey babamız! Bizden erzak yasaklandı) Mısır maliye bakanı bize hatırlattı Bir daha müracaat ettiğimiz zaman Kardeşimiz Bünyamin bizimle beraber Mısır'a gitmedikçe bize tekrar yiyecek verilmeyecek. Bizim ise yiyeceğe ihtiyacımız var

فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلْ

Erzak alalım Kardeşimizi Bizimle beraber Bu yüzden gönder

(artık bizimle beraber kardeşimizi de gönder ki, erzak alalım) Bünyamin'i de gönder ki onun adına da bizim adımıza da yiyecek alalım ve sen Bünyamin'den dolayı korkma,

وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

Elbette koruyucularız Onun için Muhakkak biz Ve

(muhakkak ki, biz onun için elbet de koruyucu kimseleriz) onu güzelce korumaya gücümüz yeter. Onu sana iade edinceye değin korumaya çalışır dururuz.

قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ

أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

64.Hz. Yakub da dedi ki: Onun hakkında size inanabilir miyim? Meğerki evvelce kardeşi hakkında size güvendiğim gibi ola. İmdi Allah Teâlâ'dır, en hayırlı koruyucu ve merhamet edenlerin en merhametlisi.

قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ

Onun hakkında Size güvenebilir miyim? Dedi ki

(Hz. Yakub da dedi ki: Onun hakkında size inanabilir miyim?) Vaktiyle Yusuf hakkında vermiş olduğunuz güvencenin nasıl asılsız olduğu meydana çıkmış değil mi?

إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Kardeşi Hakkında Size güvendim O şey gibi ki Ancak

(Meğerki daha önce kardeşi için güvendiğim gibi) Yine aldanarak evvelce Bünyamin'in kardeşi Yusuf hakkında size güvendiğim gibi ola. O güvenim nasıl ki, boşa çıkmış oldu, bu defa da emniyet edersem öyle olmak ihtimali var.

&-Evet, Kardeşleri Hz. Yusuf hakkında yemin ederek güvence vermişlerdi. Hâlbuki bu güvenceye riayet etmemişlerdi. Artık onların bu sözlerine de nasıl güvenilebilirdi? Güven ise kalbin inanmasından ibarettir ki, bunun meydana gelmesi için onu bozacak bir hadisenin vuku bulmamış olması gerekir. Bundan dolayı Hz. Yakub onların sözlerine itimat edemeyeceğini bildirmiş ve demiştir ki:

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا

Koruyucu Hayırlı Fakat Allah'tır

(İmdi Allah koruyanların hayırlısıdır) Öyle insanlar vesaire değil, sırf Allah Teâlâ'dır en hayırlı koruyucu mahlûklarını koruyup muhafaza edici ve O Kerem Sahibi Yaratıcıdır kullarına

وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

En merhametlisidir Merhamet edenlerin O Ve

(ve merhamet edenlerin en merhametlisi) artık ben ancak O Yüce Yaratıcıya sığınırım, işlerimi ona havale ederim, beni bir daha Yusuf'un kaybolması gibi bir musibete, bir üzüntüye uğratmayacağını O Kerem Sahibi mabudumun lütuf ve ihsanından beklerim. Hz. Yakub, bu suretle hatırlatmış oluyor ki: İnsan her işinde başarıya ulaşabilmesi için Cenabı Hakka sığınmalıdır ve her hususunda emniyetini, selâmetini, başarısını O Yüce Yaratıcıdan beklemelidir, niyaz etmelidir.

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكُ كَيْلُ يَسِيرٍ

65.Ne zaman ki yüklerini açtılar, sermayelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. Dediler ki: Ey babamız! Daha ne isteriz? Bu bizim sermayemizdir, bize geri verilmiş. Ailemize yine erzak getiririz ve kardeşimizi koruruz ve bir deve yükü de arttırırız. Bu ise az bir miktardır.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yakub'un Mısırdan dönen oğullarının kendilerine sermayelerinin geri verilmiş olduğunu anlayınca daha bolca yiyecek getirebilmeleri için diğer bir kardeşlerini de yanlarına alarak tekrar Mısır'a gitmelerini muhterem babalarından istemiş olduklarını bildiriyor. Hz. Yakub'un da oğullarına hitaben Allah adına yemin ile kendisine güvence verilmedikçe onlara müsaade de bulunmayacağını bildirdiğini ve Mısır'a gidince de şehre farklı kapılardan girmelerini onlara tavsiye eylediğini ve bununla beraber Allah'ın takdirine hiç bir şeyin engel olamayacağını da onlara ihtar buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Geri verilmiş Sermayelerini Buldular Eşyalarını Açtılar Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki eşyalarını yüklerini açtılar, sermayelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler) Yusuf Aleyhisselam'ın kardeşleri Mısır'dan kendi yurtlarına dönmüşlerdi Ne zaman ki eşyalarını acınca sermayelerini kendilerine iade edilmiş buldular. Mısır'dan getirmiş oldukları yüklerini açtılar erzak almak için Mısır'a götürmüş oldukları sermayelerinin kendilerine geri verilmiş olduğunu gördüler kendilerine bir iyilik, bir yardım yapılmış olduğuna kanaat getirdiler, Hz. Yakub'a hitaben

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا

Bize Geri verilmiş Sermayemiz İşte bu İstiyoruz Ne Babamız Ey Dediler

(Dediler ki: Ey babamız! Daha ne isteriz? Bu bizim sermayemizdir, bize geri verilmiş) Bu, Mısır maliye bakanının bizlere bir ihsanı değil mi? Bu yüklerimizden çıkan

şey bizim sermayemizdir Mısır'a götürmüştük bize geri verilmiş hakkımızda ne iyi bir yardım! Bu sermaye ile tekrar Mısır'a gidelim

وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا

Kardeşimizi Koruruz Ve Ailemize Erzak getiririz Ve

(Ailemize yine erzak getiririz ve kardeşimizi koruruz) Bu sermaye ile Mısır hükümetinden geçimimize vasıta olabilecek erzak falan getiririz. Ve Bu kez bizimle beraber göndereceğin kardeşimizi Bünyamin'i de muhafaza ederiz onu tehlikelerden koruruz, ona korkacağın bir şey isabet ettirmeyiz.

وَنَزِدَادُ كَيْلٍ بَعِيرٍ

Bir deve Ölçeyi Fazla alırsız Ve

(ve bir deve yükü de fazla alırsız) yani alacağımız ölçü bir hayvan yükü daha artırırız Onun adına da yiyecek alacağımız için bir deve yükü de erzakımızı arttırırız

ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ

Az Bir ölçektir Bu

(Bu ise az bir miktardır) zaten erzağımız bize yetersiz. Artık müsaade et de kardeşimizi de beraber alıp Mısır'a götürelim.

&-Diğer bir yoruma göre de bu ise öyle bir deve yükü daha erzak alıp getirebilmemiz ise: Mısır maliye bakanının bizlere göstermiş olduğu ikrama, misafirperverliğe göre az bir miktardır cüzî bir şeydir, onu da bize vermekten çekinmez.

قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

66.Dedi ki: Onu sizinle beraber göndermem, onu bana getireceğinize dair Allah Teâlâ'dan bana sağlam bir söz verinceye kadar. Ancak kuşatılmanız hariç. Vaktaki, ona teminatlarını getiriverdiler. Dedi ki: Allah Teâlâ'da dediklerimizin üzerine şahit dir.

قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ

Sizinle beraber Onu asla göndermem Dedi ki

(Dedi ki: Onu sizinle beraber göndermem) Hz. Yakub da oğullarının bu arzularına cevaben dedi ki: oğlum Bünyamin'i sizinle beraber Mısır'a göndermem buna hiç bir vakit müsaade etmem

حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ

Onu Kesin bana getireceksiniz Allah'tan Sağlam bir söz Bana vermenize dek Ta ki

(onu bana getireceğinize dair Allah Teâlâ'dan bana sağlam bir söz verinceye kadar) Yani: Bünyamin'i hakkında kötü bir muamelede bulunmaksızın tekrar bana getireceğinize dair Cenabı Hakkın kutsal adına yemin ederek bana öyle kuvvetli, tekitli bir söz vermedikçe onu sizinle beraber göndermem.

إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ

(Etrafınızın kuşatılması Hariç) evet sizi ciddi bir şey kuşatmadıkça sizin kastiniz olmaksızın bir musibetle kuşatılmanız hariç gittiğiniz yerde sizin için savmaya güç yetiremeyeceğiniz bir felâket yüz gösterebilir, hepinizde bir kötülüğe, bir helake uğramış olabilirsiniz, böyle bir hâl ise müstesnadır, o takdirde siz mazur sayılırsınız. Hz. Yakub'un böyle kendisine teminat vermelerini teklif etmesi üzerine oğulları

فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ

Sağlam sözlerini Ona verdiler Ne zaman ki

(Vaktaki, ona teminatlarını getiriverdiler) onlar babalarına sağlam söz verdiler Hz. Yakub'a istediği şekilde Allah'ın adına yemin etmek suretiyle taahhütlerini getiriverdiler and içtiler, teminat verdiler,

قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

Vekildir Söylüyoruz O şeylere ki Allah Dedi

(Dedi ki: Allah Teâlâ'da dediklerimizin üzerine vekildir) Hz. Yakub da dedi ki: Allah Teâlâ dediklerimiz üzerine vekildir şahit dir bu aramızdaki konuşmayı, andı tamam iyice bilmektedir. Artık buna riayet de bulunmak bizim için bir vazifedir. Hz. Yakub, bu ifadesiyle oğullarının verdikleri teminata hakkıyla uymalarını kendilerine tavsiye etmiş bulunuyordu.

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

67.Ve dedi ki: Oğullarım! Bir kapıdan girmeyiniz, ayrı ayrı kapılardan giriniz. Bununla beraber Allah tarafından takdir edilen herhangi bir şeyi sizden savamam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben Allah'a dayandım ve tevekkül edenler ancak ona dayansınlar.

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ

Ayrı ayrı Kapılardan Girin Ve Tek Bir kapıdan Girmeyiniz Oğullarım Ey Dedi ki Ve

(Ve dedi ki: Oğullarım! Bir kapıdan girmeyiniz, ayrı ayrı kapılardan giriniz) Hz. Yakub, bütün oğullarının Mısır'a gitmelerine müsaade etti ve dedi ki: ey Oğullarını Mısır'a gittiğiniz zaman hepiniz şehre tek bir kapıdan girmeyiniz araları ayrılmış olan ayrı ayrı kapılardan giriniz o kapılar öyle birbirine pek yakın: Bitişik bir halde bulunmasın. Bu size göz değmesine engel olan faideli bir hareket dir.

وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyle Allah'tan Size Fayda veremem Ve

(Allah tarafından takdir edilen her hangi bir şeyi sizden uzaklaştıramam) Allah göstermesin, hakkınızda bir kötü hâdisе takdir edilmiş ise o elbette ki, meydana gelir. Benim bu tavsiyem ise bir şefkat eseridir, görünen sebeplere riayet etmenin lüzumuna bir işaret içindir, yoksa

إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ

Allahın Ancak Hüküm değildir

(hüküm ancak Allah'ındır) onun iradesinin dışında kimse bir şeye kaadir olamaz.

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

Tevekkül edenler Böylece güvenip dayansın Ona Ve Tevekkül ettim Ona

(Ben Allah'a dayandım ve tevekkül edenler ancak ona dayansınlar) benim vekilim o'dur. Onun her fiiline ben razıyım, onun bir hikmet gereği olduğuna inanıyorum. Allah'ın takdiri ne ise o tecelli eder. Ve tevekkül edenler hakka itimat etme hususunda sebat etmek isteyenler ancak ona o eşsiz Yaratıcıya tevekkül etsinler başkalarına dayanıp, güvenmesinler. Çünkü yalnız Hak Telâya dayanıp güvenmek, vazifelerin en büyüğü bulunmaktadır.

&-Tefsirlerde ayrıntılı olarak yazılı olduğu üzere Yakub Aleyhisselam'ın oğulları, kuvvete, olgunluğa ve güzelliğe sahip idiler, muhterem bir zatın oğulları olan seçkin bir topluluk halinde bulunuyorlardı. Onların öyle birlikte bir kapıdan içeri girmeleri insanların kendilerine bakışlarını çekebilirdi. Bu yüzden göz değmesine uğramaları düşünülebilirdi. Göz değmesi ise ara sıra olan bir hakikattir. Bu hikmet gereği bazı insanlarda bulunan bir ruhsal durumun eseridir. Yaratılışlarındaki uğursuzluktan, yüreklerindeki kıskançlık ve fakirlikten doğmaktadır. Bunlar bakıp hoşlandıkları veya kıskandıkları bazı kimseler üzerinde yalnızca gözlerinin dokunmasıyla kötü tesirlerde bulunurlar. Bu hâl inkâr edilemez. Nice gözlerde gizli kuvvetler vardır ki, varlıklar üzerinde çeşit çeşit tesirlerde bulunur. Bundan dolayı bazı gözlerde de böyle görülemeyen bir

kuvvet, bir özellik bulunabilir ki, onun yalnızca yönelmesiyle bir kötü hâdisе meydana gelebilir. Bunu kimse aklen inkâr edemez. Naklen ise bu sabittir. Ve vakit vakit de görölmektedir.

Nitekim bir hadisi şerifte de: Elâynü hakkan buyrulmuştur. Yani: Göz dokunması, sabittir, hakikaten meydana gelmektedir. Yine hadisi şerif kitaplarında ve tefsirlerde yazılı olduğu üzere Resulü Ekrem Efendimiz, muhterem torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin hakkında Allah Teâlâ'yı sığınır. Dua ederdi, İbrahim Aleyhisselam da oğulları İsmail ve İshak Aleyhimes-selam hakkında böyle duada, İstiaze de bulunurdu.

Yani: İkinizi de Allah Teâlâ'nın kelimeleriyle, ilâhî ayetleriyle her bir şeytandan, yılan, akrep gibi her bir zararlı hayvandan ve her bir kötü bakışlı gözden dolayı Cenabı Hakkın koruma ve himayesine havale ederim.

Kısacası: Zararlı şeylerden kaçınmak faideli şeyleri elde edebilmek için görünen sebeplere başvurmakla beraber asıl Cenabı Hakkın korumasına sığınmalı, ona dayanmalıdır. Kurtuluş ve selâmeti ondan beklemelidir. Evet. Tevekkül etmek istiyor isen işini yapmaya çalış,

Meselâ: Ekinini ek, sonra Cenabı Hakka dayan, maksadın tahakkukunu onun bereketinden bekle. İşte Hz. Yakub'un oğullarına tavsiyesi de böyle sebeplere başvurmanın caiz olduğunu göstermektedir.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضِيهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

68.Ne zaman ki, babalarının kendilerine emrettiği şekilde şehre girdiler, böyle bir giriş, onlardan hiçbir ilâhî takdiri savar olmadı. Ancak Yakub'un nefsindeki bir dileği yerine getirmiş oldu. Ve şüphe yok o, kendisine öğretmiş olduğumuzdan dolayı bir ilim sahibi idi. Fakat insanların çoğu bilmezler.

Bu mübarek ayetler de Hz. Yusuf'un kardeşlerinin tekrar Mısır'a gidip babalarının tavsiyesi üzere şehre girdiklerini ve bu suretle muhterem babalarının bir arzusuna hizmet etmiş, fakat takdir edilen hususların tecellisini bertaraf edememiş bulunduklarını bildiriyor. Ve Hz. Kûsufun öz kardeşini yanına alarak kendisini ona bildirdiğini ve ona teselli verdiğini ve onu yanında alıkoymaya bir vesile olmak üzere su kabını onun yükü içine bıraktırmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ

Oğulları Kendilerine emretti O yerden ki Girdiler Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki, babalarının kendilerine emrettiği şekilde şehre girdiler) Yakub Aleyhisselam'ın müsaadesiyle bütün oğulları Mısır'a gittiler. Vaktaki babalarının emrettiği yerden girdiklerinde Ne zaman ki Muhterem babalarının kendilerine emrettiği şekilde ayrı ayrı kapılardan şehre girdiler,

مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyle Allah'tan Onlara Fayda verecek Değildi

(Allah dan hiçbir şeyi onlardan def edecek değildi) böyle bir giriş, böyle bir tedbir onlardan hiçbir ilâhî takdiri savar olmadı Böyle dağınık bir giriş, onların haklarında takdir edilen şey ne ise yine o meydana geldi, onların o tedbirleri kendilerini Allah'ın korumasından beri kılmadı, ancak Cenabı Hakkın koruması sayesinde göz değmesi ne uğramadılar. Fakat haklarında başka türlü takdir edilen hususlar, ortaya çıktı. Bir kardeşlerinin bir müddet Mısır'da alıkonulmasına lüzum görüldü. Hz. Yakub da bu sebeple yine geçici bir müddet üzüntü ve keder içinde kaldı. Fakat öyle başka başka kapılardan şehre girilmesi

إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضِيهَا

Onu yerine getirdi Ya'kub'un İçindedir Bir ihtiyaç ki Ancak

(ancak Hz. Yakub'un nefsindeki bir dileği yerine getirmiş oldu) Onun bir şefkat eseri olan emrine uyulmasını sağladı. Ve yahut böyle dağınık bir şekilde şehre girilmesiyle Hz. Yakub, kendi nefsindeki, düşüncesindeki bir dileği, bir şefkat eserini

meydana getirmiş oldu. Oğullarının kendisine muhalefet etmediklerini görmüş bulundu. İşte o giriş, yalnız kendisi için böyle fayda verici olmuştur. Evlatlarının onu sözünü tutmuş olmalarına bu davranışların ayet olmuştur

وَأَنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ

Ona öğrettik O şeyden dolayı ki Bir ilim Elbet sahibiydi Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok o, kendisine öğretmiş olduğumuzdan dolayı bir ilim sahibi idi)

Allah'ın takdirine bir şeyin engel olamayacağını bilirdi, bazı hâdiselerin meydana gelip veya gelmemesine bazı şeylerin sebep olarak yaratılmış bulunduğunu biliyordu, birçok hakikat ve menfaat hakkında bilgi sahibi bulunuyordu. Bundan dolayı oğullarına bu tavsiyesi de bir ilim neticesi olmuştur.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu bilmezler) Kaderin sırlarını bilmezler. Bir takım sebeplere sarılmanın kadere engel olacağını sanar dururlar. Hz. Yakub ise elbet de böyle bir kanaat de bulunmamıştır.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

69.Ve Yusuf'un huzuruna girdikleri zaman, kardeşini yanına alıverdi. Ve dedi ki: Şüphe yok, ben senin kardeşinim artık onların yaptıkları şeyden dolayı üzülme.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ

Kardeşini Yanına alıverdi Yusuf'un Huzuruna Girdiler Ne zaman ki Ve

(Ve Yusuf'un huzuruna girdikleri zaman kardeşini yanına alıverdi) Hz. Yakub'un oğulları tekrar Mısır'a gittikleri ve kardeşleri Hz. Yusuf'un huzuruna girdikleri zaman Hz. Yusuf, Bünyamin adındaki ana baba bir kardeşini yanına alıverdi hakkında birçok gönül alıcı muamelede bulundu. Sonra da ona

قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ

Senin kardeşinim Ben Şüphesiz ben Dedi

(dedi ki: Şüphe yok, ben senin kardeşinim) öyle senelerce muhterem babasından uzak düşmüş olan Yusuf benim

فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeye ki Artık üzülme

(artık onların yaptıkları şeyden dolayı üzülme) artık o diğer kardeşlerimizin benim hakkımda vaktiyle yaptıkları şeyden dolayı üzülme O ilâhî bir takdir eseri idi ki, meydana gelmiş oldu. Cenabı Hak da lütuf ve ihsanda bulundu. Bizleri yine bir araya getirdi, nimetlere kavuşturdu.

&-Hz. Yusuf, Bünyamin'e şu mealde bir tembih de bulunmuştu. Şimdi seni bir bahane ile bir müddet yanımda alıkoyacağım, bundan dolayı da sakın üzüntüye kapılma, neticesi pek güzel olacaktır.

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ

70.Ne zaman ki; onların yüklerini hazırlattı, su kabını kardeşinin yükü içine koydu. Sonra bir tellâl: Seslendi ki: Ey kabile halkı şüphe yok ki, siz hırsızlarsınız.

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ

Yüklerini Onlara hazırladı Ne zaman ki

(Ne zaman ki; onların yüklerini hazırlattı) Ne zaman ki Yusuf Aleyhisselam o kardeşlerinin kendilerine verilecek yiyecekleri yüklerini hemen hazırlattı, bu sırada

جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ

Kardeşinin Yüküne Su kabını Kıldı

(su kabını kardeşinin yükü içine koydu) Su kabını altından veya gümüşten yapılmış olan maşrapasını veya cevherler ile süslenmiş olan pek kıymetli bir ölçeği, Bün-yamin adındaki kardeşinin yükü içine bizzat veya hizmetçisi vasıtası ile gizlice koydu kardeşleri kendi yanından ayrılıp gittikten sonra arkalarından

ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ

Bir tellal Seslendi Sonra

(Sonra bir tellâl: Seslendi) Kervan yavaş yavaş hareket ederken bir münadi bağırdı. Bir tellal yüksek bir sesle çağırdı ki:

أَيُّهَا الْعَيْرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ

Gerçekten hırsız kimselersiniz Doğrusu siz Kafile Ey

(Ey kafile halkı şüphe yok ki, siz hırsızlarsınız.) Bir anda kardeşler arasında bir şaşkınlık başladı. Çünkü onlar peygamber çocuklarıdır. Nasıl olabilir böyle bir şey? Veyahut bu seslenme, bir soru mahiyetindedir. Denilmiş oluyordu ki: Siz herhalde hırsız kimseler misiniz? Durunuzda araştırmada bulunalım.

قَالُوا وَقَبِّلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ

71.Onlar döndüler de dediler ki: Ne arıyorsunuz?

Bu mübarek ayetler, Yusuf Aleyhisselam'ın kendilerine hırsızlar diye seslenilen kardeşlerinin sorusuna verilen cevabı ve o hususa dair iki tarafın konuşmasını ve hırsız olan şahsın çaldığı mal karşılığında ceza olarak köle edinileceğini beyan buyurmaktadır.

قَالُوا وَقَبِّلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ

Kaybettiniz Ne Onlara Dönmüşler iken Dediler

(Onlar döndüler de dediler ki: Ne kaybettiniz) Hz. Yusuf'un kardeşleri erzaklarını alarak Mısırdan ayrılmak üzere yola çıkmışlardı. Arkalarından seslenilerek siz hırsız kimselersiniz! Durunuz gitmeyiniz denilince bu zatlar onlara o seslenen şahsa, hükümdarın adamlarına doğru döndüler de dediler ki Hangi malınız çalınmış? Ne arıyorsunuz?

قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ

72.Dediler ki: Hükümdarın su kabını arıyoruz ve onu getirecek kimse için bir deve yükü vardır. Ve ben de ona kefilim.

قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ

Melikin Su kabını Kaybettik Dediler ki

(Dediler ki: Hükümdarın su kabını arıyoruz) O seslenenler de dediler ki: Hükümdarın su kabını arıyoruz o maşrapa kaybolmuş

وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ

Bir deve Yükü var Onu Getirdi O kimseye ki Ve

(ve onu getirecek kimse için bir deve yükü vardır) onu öyle inceleyip araştırmaya ihtiyaç bırakmaksızın alıp bize getirecek şahıs için bir deve yükü yiyecek vardır ona bir ayak kirası, bir mükâfat olmak üzere böyle bir şey verilecektir.

وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ

Kefilim Buna Ben Ve

(Ve Bende ona kefilim) Öyle seslenen kimse de dedi ki: O yiyeceğin verileceğine kefilim onun verilmesini üzerime alırım.

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ

73.Dediler ki: Allah'a and olsun, siz de muhakkak bilmişsinizdir ki, biz bu yerde fesat çıkarmak için gelmedik ve biz hırsız kimseler de değiliz.

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ

Bilmişsinizdir Gerçekten Allah'a yemin olsun Dediler ki

(Dediler ki: Allah'a and olsun, muhakkak bilmişsinizdir ki) Siz de Ey Mısır hükümdarının adamları muhakkak bilmişsinizdir ki, daha evvel bizim gelip gitmemizden, şahsî hallerimizden dolayı bakıp anlamışsınızdır ki Allah'a and olsun, kesinlikle biliyorsunuz ki Biz hırsız kimseler değiliz.

مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ

Bu yerde Fesat çıkarmak için Gelmedik

(Biz bu yerde fesat çıkarmak için gelmedik) Biz bu yerde bu Mısır diyarında öyle hırsızlık gibi bir fesat çıkarmak için buraya gelmedik ve yine siz muhakkak bilirsiniz ki biz hiçbir şekilde

وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ

Hırsız kimseler Değiliz Ve

(biz hırsızlık yapan kimselerden değiliz) Artık bizlere öyle bir suçlama nasıl isnat edilebilir? Hatta deniliyor ki: Vaktiyle onların yükleri içine gizlice konulmuş olan sermayelerini tekrar Mısır'a gidince hükümete geri verip teslim etmişlerdi. Bu defa denilmiş oluyor ki: Eğer biz hırsız kimseler olsa idik öyle bir sermayeyi size geri verir miydik?

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ

74.Dediler ki: Eğer siz yalancı kimseler oldunuz ise onun cezası nedir?

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ

Yalancılar İseniz Eğer Bunun cezası O halde nedir Dediler ki

(Dediler ki: Eğer siz yalancı kimseler oldunuz ise o hırsızın cezası nedir) Yani: Ey yolcular! Eğer kaybolan su kabı sizin eşyanız arasında bulunur da yalan söylemiş olduğunuz anlaşılırsa öyle bir hırsızlığın cezası sizin dininize göre nedir? Böyle bir şeyi çalan kimse ne şekilde cezaya çarptırılır.

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

75.Dediler ki: Onun cezası, kimin yükünde bulunur ise, işte o onun cezasıdır. Biz zalimleri böylece cezalandırırız.

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ

Yükünde Bulunursa Kimin Bunun cezası Dediler ki

(Dediler ki: Onun cezası, kimin yükünde bulunur ise) Hz. Yusuf'un kardeşleri de hırsızlıktan beri olduklarına kanaatleri olduğu için kendi dinlerinin hükmünü açıklayarak dediler ki Onun cezası, kimin yükünde bulunur ise Yani: O çalınan şey, aranır da hangimizin yükünden meydana çıkar, çalınmış olduğu ortaya çıkarsa

فَهُوَ جَزَاؤُهُ

(işte o onun cezasıdır) O hırsızlık fiilinin cezası bir sene kadar müddetle köle olarak malını çalmış olduğu şahsın yanında kalmaya mahkûm olur.

كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

Zalimleri Cezalandırırız Böyle

(Biz zalimleri böyle cezalandırırız) Hırsızları böyle köle olarak alıkoymak suretiyle cezalandırırız bizim dinimizin hükmü budur. Mısır hükümetinin kanunlarına göre ise böyle bir hırsız dövülürdü ve kendisinden çaldığı malın iki misli alınırdı.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

76.Artık kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra onu kardeşinin yükünden çıkarıverdi. İşte Yusuf için böyle bir tedbir yaptık. Yoksa hükümdarın dinine göre kardeşini alıkoyabilecek değildi. Meğerki Allah Teâlâ dilesin. Biz dilediğimiz kimseyi derecelerle yükseltiriz. Ve her bilgi sahibinin üstünde daha ziyade bir bilgin vardır.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un öz kardeşini geçici olarak yanında alıkoymak için seçtiği tedbirin nasıl cereyan ettiğini bildiriyor. Kaybolan malın kendi yükünde bulunması bahanesiyle o kardeşini yanında alıkoyduğunu ve diğer kardeşlerinin ricalarına karşı vermiş olduğu cevabı beyan buyurmaktadır.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ

Kardeşinin Kabından Önce Kaplarına Bunun üzerine başladı

(Artık kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı) Kaybolduğu söylenilen su kabının kabile eşyası arasında aranmasına lüzum görülmüştü. Bunun üzerine kabile geri dönerek yüklerinin aranmasını istediler. Artık Hz. Yusuf kardeşinin ana baba bir kardeşi Bünyamin'in yükünden önce onların o diğer baba bir kardeşlerinin yüklerini aramaya başladı bir suçlama şüphesi bulunmasın diye böyle hepsini aramayı gerekli gördü.

ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ

Kardeşinin Kabından Onu çıkardı Sonra

(Sonra onu kardeşinin yükünden çıkarıverdi) güya bu hırsızlığı o yapmış gibi görölerek onu Bünyamin i Hz. Yusuf yanında alıkoydu. Cenabı Hakka da buyuruyor ki:

كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ

Yusuf için Bir tedbir yaptık İşte böyle

(İşte Yusuf için böyle bir tedbir yaptık) yani: Hz. Yusuf'un öz kardeşini yanında bırakması ve sonuçta kendisinin varlığından bütün kardeşlerinin haberdar olmaları için böyle bir muamele yapmayı Hz. Yusuf'a ilham etmiş olduk.

مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ

Melikin Dininde Kardeşini Alıkoyacak Değildi

(Yoksa hükümdarın dinine göre kardeşini alıkoyabilecek değildi) çünkü o hükümdarın cezası böyle bir hırsızlığın yapılması durumunda hırsızlık yapanı dövmekten ve ondan iki kat para cezası almaktan ibaret idi. Hâlbuki Hz. Yusuf'un tâbi olduğu ilâhî dinin hükmü öyle değildi. Bilâkis hırsızlık edeni bir sene kadar köle olarak alıkoymaktı. Bununla beraber şimdi hakikî bir şekilde bir hırsızlık da yok idi. Artık kardeşini elbet de hükümdarın hükmüne tâbi tutamazdı.

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

Allah'ın Dilemesi Ancak

(Meğerki Allah Teâlâ dilesin) Yani hükümdarın hükmü üzere muamele yapılmasına Cenabı Hakkın izin vermesi müstesna. Diğer bir görüşe göre de: Allah Teâlâ'nın dilemesiyle kardeşini hükümdarın dininden başka bir dine, Yakub ailesinin dinine "şeriatına göre yanında alıkoydu, onu geçici bir köle gibi gösterdi. Cenabı Hak, Yusuf Aleyhisselam'ın bu husustaki tedbirini yerinde bulmuş olduğunu göstermek için buyuruyor ki:

نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ

Dileriz Onu kimseyi ki Derecelerle Yükseltiniz

(Biz dilediğimiz kimseyi derecelerle yükseltiriz) yani: Dilediğimiz kulu ilim ve irfan

ile dini hükümlere riayet ile seçkin kılar ve onun kaderini yüceltiriz. İşte Hz. Yusuf da böyle bir şerefe kavuşmuş, kardeşlerinden daha fazla yüksek derecelere sahip olmuştur.

وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

Bir bilen İlim Sahibinin Her Üstünde Ve

(Ve her bilgi sahibinin üstünde daha ziyade bir bilgin vardır) Evet. İlim sonsuz değildir, insanlığın ilim sahasındaki mertebeleri ise farklıdır. Hiçbir kimse kendisini bütün ilim sahiplerinin üstünde zannedemez. İşte Hz. Yusuf'un kardeşleri de haddizatında birer bilgin zatlar idilerse de Hz. Yusuf İlim bakımından onlardan üstün idi.

Kısacası: Bütün beşerî ilimler, birbirinden farklıdır ve sonludur. Ancak Allah Teâlâ'nın ilmi sonsuzdur. Öğrenmeden münezzehtir, bütün mahlûklarının ilimlerinin üstündedir, ezeldir, ebedîdir. Buna inancımız tamdır. Bu ayeti kerime bir delildir ki: İlim, makamların en şerefliisidir ve derecelerin en yükseğidir.

قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ

77.Dediler ki: Eğer çaldı ise onun bir kardeşi de daha evvel çalmış idi. Yusuf de bunu nefsinde gizledi ve bunu onlara açıklamadı. Dedi ki: Siz kötü bir durumdasınız ve Allah Teâlâ sizin anlattığınızı çok iyi bilir.

قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Onun Kardeşi Çalmıştı Gerçekten Çalmış bulunuyorsa Eğer Dediler ki

(Dediler ki: Eğer çaldı ise onun bir kardeşi de daha evvel çalmış idi) Yusuf Aleyhisselam'ın kardeşleri kendilerinden utanmayı savmak ve nefislerini teselli etmek için Dediler ki: Eğer Bünyamin o yükünden çıkarılan maşrapayı çaldı ise onun öz kardeşi de vaktiyle bir hırsızlık yapmış idi.

فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ

Onlara Bunu belli etmedi Ve İçinde Yusuf O vakit bunu gizledi

(Yusuf da bunu nefsinde gizledi) Hz Yusuf da buna ses çıkarmadı Onların bu isnadından meydana gelen kalbi üzüntüsünü nefsinde gizledi sabır etti, sükûnda bulundu. Onların sözlerinden dolayı üzüldüğünü, bu ruhî durumunu onlara anlatmadı, ilgisiz kaldı. Ve kendi kendine kalben

قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا

Durum olarak Daha kötüsünüz Siz Dedi

(dedi ki Ey kardeşlerim Siz kötü bir durumdasınız) yani: Bana hırsızlık isnat ettiğinizden dolayı veya beni vaktiyle babamın yanından ayırarak hakkımda zalimce muamelede bulunmuş olduğunuzdan dolayı kötü bir vaziyet de bulunmuşsunuzdur.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ

Vasfediyorsunuz O şeyleri ki En iyi bilendir Allah ve

(Ve Allah Teâlâ sizin anlattığınızı çok iyi bilir) bana öyle hırsızlık isnat etmeniz doğru olmadığını, onun bir iftiradan ibaret bulunduğunu Allah'ı Teâlâ çok iyi bilir artık sizi, bana isnat ettiğiniz o vuku bulmayan vasıf dan dolayı sorumlu tutabileceğini hiç düşünmez misiniz? Artık ne cesaret ki, bana öyle gerçeğe aykırı bir isnat da bulunmuş oldunuz?

&-Hz. Yusuf'un kardeşleri Bünyamin hakkında bunun kardeşi de bir hırsızlıkla bulunmuştu sözleriyle Hz. Yusuf'u kastetmişlerdi. Hz. Yusuf'a vaktiyle bir hırsızlık isnat edilmiş idi. Şöyle ki: Bu hususta çeşitli rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Hz. Yusuf gençliği zamanında muhterem babası Hz. Yakub'un evindeki bir tavuğu alarak bir dileniciye vermişti. Veya muhterem babasının sofrasına ait yiyeceklerden alarak fakirlere verirdi. Veyahut Hz. Yusuf annesinin emri üzerine bir putu gizlice alıp kırmış, helâyâ atmış, bunun neticesinde o şahsın puta ibadeti terk edeceğini ummuşlardı. İşte bu gibi bir olay Hz. Yusuf hakkında bir hırsızlık kabul edilmişti.

Diğer bir rivayete göre de Hz. Yusuf'un annesi vefat edince onu halası, yani ishak Aleyhisselam'ın kızı yanına aldı, bu kadın daha pek çocuk bulunan Hz. Yusuf'u pek fazla seviyordu. Hz. Yakub o masumu kendi yanına almak isteyince bu halası bir hile düşündü, ishak Aleyhisselam'dan kendisine intikal eden bir kemer vardı ki, bu kemer ile bereket umulurdu. Bu kemeri daha çocuk olan Hz. Yusuf'un elbisesi altından beline bağlanmış olduğunu görmüşler. Hz. Yakub da eğer onu Yusuf çalmış ise onu bir sene yanında alıkoy demiş, halası da bu bahane ile o pek sevdiği masumu bir müddet daha yanında tutmuştu. Kısacası: Bunlardan hiç biri bir hırsızlık değilse de kardeşleri böyle bir şeyi hırsızlık sanarak. Hz. Yusuf'a isnat etmişlerdi.

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

78.Dediler ki: Ey Aziz! Muhakkak onun çok yaşlı bir babası vardır. Onun yerine bizden birini al. Şüphesiz ki, biz seni iyilik edenlerden görüyoruz.

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ

Aziz! Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey Aziz) Yusuf Aleyhisselam kardeşi Bünyamin'i yanında alıkoymaya karar verince diğer kardeşleri dediler ki: Ey muhterem maliye bakanı!

إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا

Büyük Yaşlı Babası Onun var Şüphesiz

(Muhakkak onun babası çok yaşlı bir zattır) O yanında alıkoyduğun Bünyamin'in çok yaşlı pek ihtiyar büyük bir mevki sahibi bir babası vardır onun ayrılığına dayanamaz, onu çok sevdiği için onun ayrılığına sabır etmez

فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ

Onun yerine Birimizi Bu yüzden al

(onun yerine bizden birini al) tutukla, onun o muhterem babasına iyilik de bulun, onu saliver, babasına gönder

إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerden Seni görüyoruz Şüphesiz biz

(şüphesiz ki, biz seni iyilik edenlerden görüyoruz) Senin çok cömert, iyiliksever olduğunu görüp duruyoruz. Artık bize bu lütufta da bulun.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ

79.Dedi ki: Biz malımızı yanında bulduğumuzdan başkasını almaktan Allah'a sığınırız. Şüphe yok ki, biz o halde elbet de zalimler oluruz.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ

Yanında Eşyamızı Bulduk O kimseyi ki Ancak Almamızdan Allah'a sığınırız Dedi ki

(Dedi ki: Biz malımızı yanında bulduğumuzdan başkasını almaktan Allah'a sığınırız) Hz. Yusuf ta onlara cevaben dedi ki: **Biz malımızı yanında bulduğumuzdan başkasını alıp yanımızda bırakamayız, öyle bir hareket günahtır, Cenabı Hak, bizi öyle bir işte bulunmaktan korusun.**

إِنَّا إِذَا لَظَالِمُونَ

Gerçekten zalimleriz O takdirde Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz o halde elbet de zalimler oluruz) Eğer biz sizin dediğiniz gibi yaparsak, malımızı kendi yükünde bulmadığımızı alır köle yaparsak biz o halde elbet de zalimlerden oluruz sizin bildirdiğiniz dinî hükme karşı çıkmış ve zalim kimselerden olmuş oluruz. "Hz. Yusuf'un kardeşini bir müddet yanında alıkoyması, ilâhî bir vahye dayanmaktaydı, Cenabı Hak tarafından müsaade edilen bir tedbirden ibaret bulunmuştu. Bu yüzden diğer kardeşleri üzüntülü olacaklarından dolayı bu onların hakkın-

da bir kefarete mahiyetinde bulunmuştur. Hz. Yakub da bu vesile ile daha nice yüksek derecelere kavuşmuştur. Bunda kim bilir daha nice hikmetler de vardır. En doğrusunu Allah bilir.

فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

80. Ne vakit ki, ondan ümitlerini kestiler, birbiriyle fısıldanarak diğerlerinden ayrıldılar. Büyükleri dedi ki: Babanızın muhakkak Allah'a yemin ile teminat almış olduğunu ve sizin evvelce de Yusuf hakkında yapmış olduğunuz kusuru bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verinceye kadar veya benim için Cenabı Hak hükmedinceye kadar bu yerden ayrılmam ve o, hükmedenlerin en hayırlısıdır. Bu mübarek ayetler de Hz. Yusuf'un kardeşlerinin Bünyamin'i kurtaramayacaklarını anlayınca ümitsiz bir şekilde yurtlarına dönmeğe başladıklarını ve büyük kardeşlerinin de bunları hesaba çekerek babasının müsaadesi veya Cenabı Hakkın bir hükmü olmadıkça Mısırdan ayrılmayacağım söylemiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا

Diğerlerinden ayrıldılar Birbiriyle fısıldanarak Ondan Ümitlerini kestiler Ne vakit ki,

(Ne vakit ki, ondan ümitlerini kestiler, birbiriyle fısıldanarak diğerlerinden ayrıldılar) Hz. Yusuf'un kardeşleri, Mısır'da alıkonulacak olan Bünyâmin'in yerine kendilerinden birinin alıkonulmasını rica etmişlerdi. Ne zaman ki ondan ümitlerini kesince bu ricalarının kabul edilmediğini anlayarak ümitsizliğe düştüler ümitleri kesilmiş oldu. Bu on kardeş birbiriyle fısıldanarak Diğer kimselerden ayrılarak bir tarafa çekildiler

قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Sağlam bir söz Aleyhinizde Aldı Gerçekten Babanız Şüphesiz Bilmiyor musunuz? Büyükleri dedi ki

(Büyükleri dedi ki: Babanızın muhakkak Allah'a yemin ile teminat almış olduğunu bilmiyor musunuz?) yani: Onların yaşça büyüğü olan "Rubil" veya ilm ve fazilet itibarıyla büyükleri olan "Yehuza" veya "Şem'un" adındaki kardeşleri dedi ki: Bir kere düşününüz! Babanızın bu Bünyamin'i sizinle beraber Mısır'a göndermeden evvel onu koruyacağınız dâir muhakkak Allah'a yemin ile sizden teminat bir kuvvetli söz almış olduğunu bilmediniz mi? Elbet de bilirsiniz,

وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ

Yusuf Hakkında Kusur işlediniz O şeyi ki Bundan önce Ve

(ve sizin evvelce de Yusuf hakkında yapmış olduğunuz kusuru) onu muhafazada bulunmamış olduğunuzu bilâkis, onun hayatına kastetmiş bulunduğunuzu bilmediniz mi? Elbet de bilmişsinizdir.

فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي

Hakkımda Allah Hüküm verinceye dek Veya Babam Bana İzin verinceye dek Taki bu yerden Artık asla ayrılmayacağım

(Artık babam bana izin verinceye kadar veya benim için Cenabı Hak hükmedinceye kadar bu yerden ayrılmam) Bünyâmin'in her hangi bir sebeple salıverilmesi suretiyle veya başka bir sebeple ben kendi kendime bu yerden ayrılmam Mısır'da kalırım,

وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Hüküm verenlerin En hayırlısıdır O Ve

(ve o, hükmedenlerin en hayırlısıdır) ve o Yüce Yaratıcı hükmedenlerin en hayırlısıdır. Çünkü o mutlaka hak ile adalet ile hükmeder. Bundan dolayı onun hükmüne riayet, bütün kulları için bir kulluk vazifesidir.

إَرْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

81.Babanıza dönünde deyiniz ki: Ey babamız! Şüphe yok ki, oğlun hırsızlık etti. Biz bildiğimiz şeyden başkasına şahitlik etmedik ve biz gaybı bilip onu koruyucular değiliz.

إَرْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا

Ve deyin Babanıza Dönün

(Babanıza dönünde deyiniz ki) Mısır'da kalmayı tercih eden büyük kardeşleri diğerlerine dedi ki Siz babanıza dönün de deyiniz ki Hz. Yakub'un yanına dönün de o mübarek zata deyiniz ki:

يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ

Hırsızlık etti Oğlun Şüphesiz Babamız Ey

(Ey babamız Şüphe yok ki, oğlun hırsızlık etti) Ey babamız! Şüphe yok ki oğlun Bünyamin hırsızlık yaptı şöyle ki: Hükümdarın kaybolan su kabı onun yükü arasından meydana çıkarıldı,

وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا

Bildik O şeye ki Ancak Şahitlik etmedik Ve

(biz bildiğimiz şeyden başkasına şahitlik etmedik) biz bu hadiseyi böyle gördüğümüz için veya Mısır hükümdarının ve adamlarının iddialarına göre Bünyâmin'e hırsızlık isnat etmiş oluyoruz. Görünen durum bunu gösteriyor.

وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

Muhafızları Gaybın Değiliz Ve

(ve biz gaybı bilip onu koruyucular değiliz) yani biz gaybı bilip onu görünmeyen durumu, gelecekte neler olacağını bilip onu koruyucular değiliz biz ona dair bir bilgiye sahip bulunmuyoruz. Sana yemin ederek söz verdiğimiz zaman, ileride bir hırsızlık hadisesinin vuku bulacağını veya böyle bir hadisenin gerçeğe aykırı olarak iddia edileceğini elbette ki, bilmiyorduk. Bundan dolayı biz yeminimize muhalefet etmiş değiliz, bizi mazur gör.

وَسْئَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

82.Ve içinde bulunduğumuz şehre sor ve içinde gelmiş olduğumuz kervan'a da. Ve biz şüphe yok ki, elbet de doğru kimseleriz.

Bu mübarek ayetler, Mısır'dan dönen oğullarının, sözlerinde doğru olduklarını söyleyerek Hz. Yakub'a güven vermek istediklerini, Hz. Yakub'un da oğullarına verdiği cevabı ve sabra sarıldığını ve Mısır'da kalan oğullarının da Allah'ın yardımı ile gelip kendisine kavuşacaklarını bildirerek üzüntülerini gizlemeğe çalıştığını beyan buyurmaktadır.

وَسْئَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا

içinde Bulunduk O ki Şehre Sor Ve

(Ve içinde bulunduğumuz şehre sor) Hz. Yusuf'un Mısır'dan dönüp gelen kardeşleri babalarının huzuruna girdiler ve Mısır'da kalmış olan büyük kardeşlerinin tavsiyesi üzerine muhterem babalarına dediler ki: Eğer bizim sözümüze inanmıyor isen içinde bulunduğumuz şehre sor yani: Bir müddet içinde kaldığımız Mısır ahalisinden sor, hâdis Mısır'da yayılmıştı. Onlar sana bizim doğru sözlü olduğumuzu haber verirler,

وَالْعَيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا

İçinde Geldik O ki Kervana Ve

(ve içinde gelmiş olduğumuz kervan'a da) sor, bizimle beraber Mısır'a gidip dönen Kenan ahalisinden de bu hadiseyi sor. Gerçek durum, güzelce anlaşılmış olur.

وَأَنَا لَصَادِقُونَ

(Ve şüphe yok ki elbette doğru kimseleriz) Allah'a and olsun ki elbet de sözümüzde doğru kimseleriz artık bizim sözümüze güven.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

83.Dedi ki: Hayır, size nefisleriniz bir işi süslemiştir. Artık bana düşen güzel bir sabırdır, umulur ki. Allah Teâlâ onların hepsini bana getiriverir. Şüphe yok ki o, çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا

Bir işi Nefisleriniz Size Süslemiş Bilakis Dedi

(dedi ki Hayır, size nefisleriniz bir işi süslemiştir) Hz. Yakub da oğullarının bu sözlerine karşı dedi ki, hayır iş haddizatında öyle değil, Yani: Yaptığınız bir hareket, sizce faideli görünmüştü. Bünyamin'i alıp Mısır'a götürmeniz, fazla bir erzak almak arzusuyla sizce uygun görülmüştür. Artı Mısır hükümdarınca bilinmeyen sizin fetvanız ise yerinde olmayan bir fetva idi. Bu fetva kardeşiniz hakkında doğru olamazdı, çünkü o hırsızlık yapacak bir kabiliyette değildir. Fakat size böyle bir işi, bir fetva vermeyi nefsiniz, kolaylaştırdı ve süslü gösterdi.

فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا

Hep birlikte Onları Bana getirmesi Allah'ın Umulur güzel Artık bir sabır

(Artık güzel bir sabır umulur ki Allah Teâlâ onların hepsini bana getiriverir) Umulur ki. Allah Teâlâ onların hepsini Yusuf'u da Bünyâmin'i de diğer Mısır'da kalan kardeşlerini de bana getiriverir bunlardan hiç biri geri kalmaz, bana kavuşurlar

إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan Her şeyi bilen Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o, çok iyi bilendir, hikmet sahibidir) Şüphe yok ki Her şeyi hakkıyla bilen ve her fiilinde hikmet sahibi olan ancak O Yüce Yaratıcıdır. O bizlerce gizli kalan şeyleri de tamamen bilir ve her ne irade ve takdir buyurursa mutlaka bir hikmet ve menfaate dayanır. Hz. Yakub böyle uzun bir müddet üzüntü ve keder içinde kalmış olduğu ve bunun neticesinde Allah'ın yardımı ile kavuşma zevkine nail olacağını ilâhî lütuflardan beklediği için böyle oğullarına bir gün kavuşacağını söylemiştir. Artık her şeyi hakkıyla bilen ve her emrinde, takdirinde bir nice hikmet tecelli eden Kerem Sahibi bir yaratıcıdan böyle bir netice elbette deki, beklenebilir.

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ وَأَبْيَضْتُ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ

84.Ve onlardan yüz çevirdi. Ve ey Yusuf'um diye sızlandı ve gözleri hüzünden dolayı bembeyaz kesildi. Artık kederini içine atıyordu.

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ

Onlardan Yüz çevirdi Ve

(Ve onlardan yüz çevirdi) Ve Hz. Yakub O huzuruna dönen oğullarından yüz çevirdi onların öyle üzüntü ve kederi arttıran sözlerini dinlememek için onlardan yüzünü başka bir tarafa döndürdü

وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ

Yusuf'a sızlandı Ey Dedi Ve

(Ve ey Yusuf'um diye sızlandı) Ve ey Yusuf 'um neredesin? Gel, tam zamanın diye sızlandı böyle çoktan beri kendisinden uzak düşmüş olan Yusuf'un dan dolayı pek fazla bir üzüntü ve hasret göstermiş oldu

وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ

Hüzünden İki gözüne Ak düştü Ve

(ve gözleri hüzünden dolayı bembeyaz kesildi) Ve gözleri üzüntüsünden dolayı Yusuf'u için fazlaca ağlar olduğundan dolayı bembeyaz kesildi gözlerinin siyahı beyaza dönüşmüş gibi oldu. Hatta bir rivayete göre pek az görebilir oldu. Bilahare Hz. Yusuf'un gömleğini yüzüne sürmesi sebebiyle Cenabı Hak onun mübarek gözlerini yine pek güzel görür bir hâle getirmiştir. Nitekim 96. ayeti celile bunu bildirmektedir.

فَهُوَ كَظِيمٌ

Yutkunan bir kimsedir Öyle ki o

(Artık üzüntüsünü içine atıyordu) Yani: Üzüntülü ve kederli bulunduğu halde bunu kimseye göstermek istemiyordu. Sabır ederek Cenabı Hakka sığınıyordu. Takdire razı idi, halinden kimseye şikâyet de bulunmazdı. Üzülmek ve ağlamak gibi şeyler ise irade dışı olduğundan bu onun sabrına, hakka tevekkülüne engel bulunmuş değildir. Hatta bazı elem verici hâdiselerden dolayı ağlamak mubahtır. Buna insan mâni olamaz. &İmamı Buhari ile İmamı Müslim'in rivayetine göre Resüli Ekrem Efendimiz, masum yavrusu İbrahim vefat edince ağlamış ve buyurmuştu ki:

Kalp üzüntü duyar, gözyaşlarını akıtır. Fakat Rabbimizin gazabını çekecek bir şeyi biz söylemeyiz ve biz ey İbrahim! Senin ayrılığından dolayı elbet de üzüntülüüz.

&Velhâsıl böyle bir ağlama, mubah dır. Fakat bir musibetten dolayı bağırıp çağırmak, yüzü veya göğsü tokatlamak, yakaları, elbiseleri parçalamak suretiyle ağlamalar kınanmıştır, dinen yasaktır, kadere karşı bir isyan demektir. Bundan böyle bir harekette bulunmamalıdır.

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوُا تَذَكَّرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ

85.Dediler ki: Vallahi sen hasta oluncaya kadar veya helak olmuşlardan oluncaya kadar Yusuf'u anıp durmaktan geri kalmayacaksın.

Bu mübarek ayetler, Yakub Aleyhisselam hakkında Hz. Yusuf'tan dolayı olan pek fazla üzüntüsünün bir tehlikeye sebebiyet verebileceğini oğullarının kendisine söylemiş olduklarını bildiriyor. Hz. Yakub'un da onlara verdiği cevabını ve onlara Allah'ın rahmetinden ümitlerini kesmeyerek kardeşleri Yusuf ile Bünyamin' gidip araştırmalarını tavsiye buyurduğunu zikretmektedir.

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوُا تَذَكَّرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا

Dermansız bir hasta Olacaksın Hatta Yusuf'u Anıyorsun Devam ediyorsun Allah'a yemin olsun Dediler ki

(Dediler ki: Vallahi sen hasta oluncaya kadar Yusuf'u anıp durmaktan geri kalmayacaksın) Yâkub Aleyhisselâm'ın pek fazla üzüntü içinde bulunduğunu gören oğulları veya evinde bulunan torunları ile hizmetçilerinden ibaret bir cemaat. Dediler ki: Vallahi and olsun ki sen hasta oluncaya kadar ölümüne sebep olacak bir hastalığa tutuluncaya kadar Yusuf'u anıp durmaktan geri kalmayacaksın

أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ

Helake uğrayan kimselerden Olacaksın Veya

(Veya helake düşenlerden olacaksın) veya helak olmuşlardan oluncaya kadar tamamen vefat edinceye kadar Yusuf'u tam bir üzüntü ile anıp durmaktan geri kalmayacaksın yazık değil mi sana? Neden bu kadar kederli bulunuyorsun.

&Velhâsıl böyle söyleyenler, Hz. Yakub'un dış görünüşüne bakarak hayatının tehlikelili bir vaziyet de olduğunu anlayarak yemin etmişler, o mübarek zatın üzüntülerini azaltmak arzusunda bulunmuşlardı.

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

86.Dedi ki: Ben derdimi ve üzüntümü ancak Allah Teâlâ'ya arz ederim ve ben Allah Teâlâ'dan sizin bilmeyeceğiniz şeyi bilirim.

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ

Allah'a Kederimi Ve Üzüntümü Şikayet ediyorum Ancak Dedi ki

(Dedi ki: Ben derdimi ve üzüntümü ancak Allah Teâlâ'ya arz ederim) Yakub Aleyhisselam da kendisinin öyle fazla üzüntüsünden bahseden cemaate cevaben Dedi ki: Ben hüznün ve kederimden dolayı sizlere şikâyet de bulunmuyorum ben derdimi Allah Teâlâ'ya arz ederim ve ona sığınırım, uğradığım dert ve elemden beni kurtarmasını ancak O Kerem Sahibi Mabud dan dua ve niyazda bulunurum

وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyleri ki Allah tarafından Biliyorum Ve

(ve ben Allah Teâlâ'dan sizin bilmeyeceğiniz şeyi bilirim) ve ben Allah Teâlâ'dan hakkımda tecelli edecek olan lütuf ve merhameti beklemekteyim. O Kerem Sahibi Yaratıcı, sizce bilinmeyen bir şeyi bana bildirmiştir. Hz. Yakub'un bu ifadesi gösteriyor ki: O, Hz. Yusuf'un hayatta olduğunu ve ona bir gün kavuşacağını bilmiş bulunuyordu. Bu bilgisi ilâhî bir vahiy ile olmuş idi. Hz. Yusuf'un rüyası da henüz gerçekleşmemiş olduğundan bu da onun hâlâ hayatta, olduğuna bir delil demektir.

Hatta deniliyor ki: Hz. Yakub, rüyasında ölüm meleşini görmüş, Yusuf'un canını aldı mı? Diye ondan sormuş, o da: Ey Allah'ın Peygamberi! Ben onun canını almadım demiş, sonra Mısır tarafına işaret ederek onu o tarafta ara diye buyurmuştur. Bununla beraber Hz. Yakub oğulları hakkında Mısır Aziz'inin ne kadar güzel muamelede bulunduğunu ve o Aziz'in hâl ve durumunu öğrenince onun Hz. Yusuf olduğunu düşündü

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا

يَأْيَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

87.Oğullarım! Gidinizde Yusuf'tan ve kardeşinden bir haber arayıp sorunuz. Ve Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşmeyiniz. Çünkü Allah'ın rahmetinden kâfirler topluluğundan başkası ümidini kesmez.

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ

Kardeşinden Ve Yusuf'dan Ve bir haber araştırın haydi gidiniz oğullarım ey

(ey oğullarım haydi gidiniz Yusuf'tan ve kardeşinden bir haber arayıp sorunuz) Kısacası: Yakub Aleyhisselam, Hz. Yusuf'un hayatta olduğuna kanaat getiriyordu. Bundan dolayı buyurdu ki: ey oğullarım tekrar Mısır'a gidiniz de Yusuf'tan ve kardeşinden bir haber arayıp sorunuz Yusuf tan ve onun yanında bırakmış olduğunuz kardeşinden bir haber arayıp sorunuz Onlara dair bilgi edinmeye çalışınız

وَلَا تَأْيَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ

Allah'ın Rahmetinden Ümit kesmeyin Ve

(Ve Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşmeyiniz) evet Allahın lütuf ve ihsanından ümitsizliğe düşmeyiniz Allah'ın rahmeti sayesinde Yusuf a kavuşmuş olabilirsiniz. Allah'ın rahmetinden ümidini kesmek müminlere asla caiz değildir. Müminlere lâıyk olan o'dur ki: Kavuştukları nimetlerden dolayı Cenabı Hakka hamd ve şükürlerde bulunsunlar, bir musibete uğrayınca da onun giderilmesini Hak Teâlâ'dan rica ederek beklesinler.

إِنَّهُ لَا يَأْيَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ

Allah'ın Rahmetinden Ümit kesmez Şüphesiz ki

(Çünkü Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez)Evet, Her kim ki, Cenabı Hakkın varlığına kudretine rahmet ve lutfuna ve bütün mahlûklarının hallerini bildiğine inanır da tasdik ederse artık öyle bir zat, Allah'ın rahmetinden ümidini kesebilir mi?

إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

Kafirler Topluluğu Ancak

(Ancak kafirler topluluğu ümit keser) her kim, Cenabı Hakkın kudretinin üstünlü

ğünü inkâr ederse Ve ya o Yüce yaratıcının bütün âlemlerin durumlarını bilmediğini sanırsa Veya O Kerem Sahibi Mabudun cömert değil, hâşâ cimri olduğuna inanırsa işte öyle bir kimse Allah'ın rahmetinden ümidini keser. Böyle üç kanaatten her biri ise bir küfürden ibarettir. Bundan dolayı Allah Teâlâ'nın rahmetinden, lütuf ve kereminden ümitsizliğe düşmek ancak kâfir olanlara mahsustur. Evet, Kâfirler Hak Teâlâ Hazretlerinin varlığını, yüce sıfatlarını Layıkıyla bilmedikleri için onun rahmetinden ümitli olamazlar.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجِيَةٍ
فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ

88.Ne vakit ki, onun huzuruna girdiler, dediler ki: Ey Azız! Bizi de, ailemizi de kıtlık kapladı ve bir değersiz sermaye ile gelmiş olduk. Artık bize ölçeyi tamamla ve bize bağışta bulun, şüphe yok ki, Allah Teâlâ bağışta bulunanları mükâfata erdirir.

Bu mübarek ayetler. Yusuf Aleyhisselam'ın tekrar Mısır'a gidip ihtiyaçlarını kendisine arz eden kardeşlerine kendisini tanıtmak istediğini gösteriyor. Onların vaktiyle kardeşleri Yusuf ile Bünyamin'e neler yapmış olduklarını sorduğunu bildiriyor. Onların da yoksa Yusuf sen misin? Diye suallerine cevaben: Evet. Yusuf benim, diyerek kendisini bildirip sabır ve takva sayesinde Allah'ın lutfuna kavuştuğuna işaret buyurmuş olduğunu beyan etmektedir.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ

onun huzuruna girdiler Ne vakit ki

(Ne vakit ki, onun huzuruna girdiler) Hz. Yakub'un kendilerine verdiği nasihatı, tavsiyeyi kabul eden oğulları tekrar Mısır'a gittiler. Ne vakit ki Hz. Yusuf'un huzuruna girdiler ona tam bir hürmetle hitap ederek

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ

Darlık Ailemize Ve Bize dokundu Aziz Ey Dediler ki

(dediler ki: Ey Aziz! Bizi de, ailemizi de kıtlık kapladı) bizi de arkamızda bırakmış olduğumuz hepimize açlık ızdırabı isabet etti, hepimize şiddetli bir açlıktan dolayı güçsüzlük geldi.

وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجِيَةٍ

Pek değersiz Bir sermaye ile Geldik Ve

(ve bir değersiz sermaye ile gelmiş olduk) miktarı az veya kıymeti noksan veya kimsenin rağbet edemeyeceği geçmez para ile veyahut ehemmiyetsiz bir eşya ile Mısır'a kadar gelerek erzak almak istiyoruz. Bu sözleriyle Hz. Yusuf'un merhametini çekmek istiyorlardı. Ve dediler ki:

فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا

Bize Bağışta bulun Ve Ölçeyi Bize Yinede tam yap

(artık bize ölçeyi tamamla, Ve bize bağışta bulun) sermayemizi kabul ederek onun değerinin üstünde bir erzak vermek lutfunda bulun. Yahut bize bir sadaka kabilinden olmak üzere kardeşimiz Bünyamin'i bize iade et. Bu kardeşler Hz. Yusuf'un fiil ve hareketlerine bakarak kendisinin Allah'ın dinine sarılmış bir zat olduğuna inandıkları için şöyle de dediler:

إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ

Sadaka verenleri Mükafatlandırır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ bağışta bulunanları mükâfata erdirir) bundan dolayı sen de bize bağışta bulun. Denilebiliyor ki: Hz. Yakub bir Peygamber idi onun için sadaka verilmesi caiz olabilir miydi? Buna cevaben deniliyor ki: Onun şeriatına göre ihtimal ki, caiz idi. Sadakaları kabulün caiz olmaması yalnız bizim Yüce Peygamberimize mahsus bulunmuştu. Yahut bu sadakadan, bağıştan maksat, hakikaten sada-

ka değildi. Belki Yusuf Aleyhisselam'ın kardeşleri, onun kendilerine yapacağı iyiliğe ve kardeşleri Bünyamin' iade etmesine bir alçak gönüllülük eseri olarak ve kalbinin yufkalığını çekmeye bir vesile olmak için öyle bağış adını vermişlerdi. Yoksa o, hadizatında bir sadaka mahiyetinde değildi.

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ

89.Dedi ki: Biliyor musunuz? Siz cahilliğiniz yüzünden Yusuf a ve kardeşine neler yaptığınızı?

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ

Kardeşine Ve Yusuf'a ve Yaptınız O şeyleri ki Biliyor musunuz Dedi ki

(Dedi ki: Biliyor musunuz? Siz cahilliğiniz yüzünden Yusuf a ve kardeşine neler yaptığınızı?) Yusuf Aleyhisselam da kardeşlerinin o istirhamı üzerine onlara hitaben dedi ki: siz biliyor musunuz? Hiç takdir edebildiniz mi? Yusuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı? Yani: Yusuf'u babasından ayırdınız, kuyuya attınız. Sonra da onu bir köle diye sattınız. Bünyamin hakkında lâıyık olmayan sözler söylediniz, onun hırsızlıkta bulunmuş olduğunu sandınız, onu bu yüzden hesaba çektiniz.

&-Hatta rivayete göre kaybolan su kabı onun yükünden çıkınca onu hesaba çekmişler, ey Rahil Oğulları bize sizin tarafınızdan sürekli belâ gelip duruyor demişler. Hz. Yusuf, onların bu gibi hareketlerine işaret etmiş, onlara bir nevi nasihat da bulunarak kendilerini tövbeye teşvik buyurmuş oluyordu.

إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ

Cahil kimselerdiniz Siz O vakit

(siz o vakit cahillerden idiniz) yani: Gençliğiniz zamanında veya cahil kimseler gibi hareket de bulunup, yaptığının akıbetini düşünemez bir hâlde iken Biliyor musunuz? Siz cahilliğiniz yüzünden Yusuf a ve kardeşine neler yaptığınızı

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ

يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

90.Dediler ki: A sen evet. Muhakkak sen Yusuf musun? Dedi ki: Ben Yusuf'um ve bu da kardeşimdir. Şüphesiz sen gerçekten sen Yusuf musun?) Hz. Yusuf'un kardeşleri onun hâline, güzel yüzüne, manalı sözüne bakarak onu tanıdılar, ona bir istifhamı takriri soru yoluyla hitap ederek dediler ki: Şüphesiz sen gerçekten sen Yusuf musun?) Evet, evet. Sen kardeşimiz Yusufsun Hz. Yusuf da onlara

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ

Yusuf'sun Gerçekten sen Şüphesiz sen mi? Dediler ki

(Dediler ki Şüphesiz sen gerçekten sen Yusuf musun?) Hz. Yusuf'un kardeşleri onun hâline, güzel yüzüne, manalı sözüne bakarak onu tanıdılar, ona bir istifhamı takriri soru yoluyla hitap ederek dediler ki: Şüphesiz sen gerçekten sen Yusuf musun?) Evet, evet. Sen kardeşimiz Yusufsun Hz. Yusuf da onlara

قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي

Kardeşim Bu Ve Yusuf'um Ben Dedi

(dedi ki: Ben Yusuf'um ve bu da kardeşim) Bu yanımdaki Bünyamin de benim ana baba bir kardeşimdir artık benim Yusuf olduğumu tamamen anlamış oldunuz, İşte Bünyamin'e dair ifadem de benim Yusuf olduğumu göstermektedir.

قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا

Bize Allah Lutufda bulundu Gerçekten

(Şüphesiz ki: Allah Teâlâ bizim üzerimize lütuf da bulundu) bize dünyevî ve uhrevî nimetler verdi ve kısacası bizim aramızı senelerce ayrılıktan sonra birleştirdi

إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ

Sabrederse Ve Sakınırsa Kim Doğrusu Şu ki

(Çünkü her kim Allah'tan korkar ve sabır ederse) evet her kim Allah dan korkar günahlardan sakınırsa belâlara ve insanların eza ve cefasına karşı sabırlı olmaya muvaffak olursa ihsan vasfına sahip bulunmuş olur.

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükâfatını Zayi etmez Allah Artık Şüphesiz

(artık şüphesiz Allah güzel davrananların mükâfatını zayi etmez) elbet de onları bir nice mükâfatlara kavuşturur. İşte Hz. Yusuf'un hâli de buna parlak bir misaldir, kendisine karşı gösterilen cazip, nefsanî eğilimlerden kaçınmış, iffet ve temizliğini korumuş; muazzam bir sakınma örneği kesilmişti. Senelerce muhterem babasından uzak düşmüş, zindanda, gurbetlerde kalmış, fakat sabır ve tahammülden ayrılmamıştır. Özellikle bir zamanlar hayatına kastetmiş olan kardeşlerini affederek haklarında büyük iyiliklerde bulunmuştur. İşte bu gibi pek yüksek ahlâk ve davranışlarının mükâfatı olarak da Mısır'da büyük bir mevkîye, pek mühim bir nimete kavuşmuş, peygamberlik itibarıyla sahip olduğu yüce makam ise en büyük bir ilâhî lütuftur.

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

91.Dediler ki: Allah'a and olsun. Allah seni bizim üzerimize elbet de tercih buyurmuştur. Hâlbuki biz elbet de hata edicilerden olmuştuk.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un kadrinin yüceliğini kardeşlerinin takdir ederek ona karşı kusurlarını itiraf da bulunmuş olduklarını bildiriyor. Hz. Yusuf'un da onları hesaba çekmeyip kendilerine pek mükemmel bir tesellide bulunduğunu ve gömleğini bir ferahlık sebebi olmak üzere muhterem babasına gönderip onların hepsini Mısır'a davet buyurmuş olduğunu ifade etmektedir.

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا

Bize Allah Seni üstün kıldı Gerçekten Allah'a yemin olsun Dediler ki

(Dediler ki: Allah'a and olsun. Allah seni bizim üzerimize elbet de tercih buyurmuştur) Yani: Seni akıl ile ilim ile takva ile yumuşak huyluluk ve lütuf ile büyük bir başarıya erdirmekle bizden üstün tutmuş seçkin biri kılmıştır.

وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

Elbette hata edenler Olmuştuk Şüphesiz Ve

(Hâlbuki biz elbet de hata edicilerden olmuştuk) sana kötülük ettik, günahkâr olduk bunun içindir ki, Cenabı Hak, bizi sana muhtaç ederek bizi böyle bir utangaç duruma uğratmış oldu. Bu sözler, onların kusurlarını anlayarak tövbeye, af dileğinde bulunmaya ve Hz. Yusuf'un affına muhtaç olduklarını itiraf etmeleri demektir.

Ve denilmiştir ki: Hz. Yusuf'un kendilerinden her durumda üstün olduğunu söylemeleri, kendilerinin peygamberlik mertebesine sahip olmadıklarına da bir işareti taşımaktadır. Çünkü onlar da peygamberlik makamına sahip olsalar idi böyle söylemezlerdi, peygamberlik makamının yanında diğer makamlar, nimetler yok durumundadır.

قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

92.Dedi ki: Bugün sizin üzerinize bir kınama yoktur. Allah Teâlâ sizin için mağfi-ret buyurur. Ve o, merhamet edelerin en merhametlisidir.

قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

Bugün Size Kınama yok dedi ki

(Dedi ki: Bugün sizin üzerinize bir kınama yoktur.) Hz. Yusuf da kardeşlerinin öyle kusurlarını itiraf etmelerine karşı ne kadar affedici olduğunu göstermek üzere dedi ki: Ey kardeşlerim! Üzülmeyiniz. Bugün sizin üzerinize Vaktiyle hakkımda yapmış olduğunuz hoş olmayan bir muameleden dolayı bir kınama yoktur.

يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ

Sizi Allah Affetsin

(Allah Teâlâ sizin için mağfiret buyurur) Ve o, merhamet edelerin en merhametlisidir. Allah Teâlâ Bağışlayıcıdır, Kerem Sahibidir sizin için mağfiret buyurur elverir ki siz samimi olarak tövbekâr olasınız

وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Merhamet edenlerin En merhametlisidir O Ve

(merhamet edelerin en merhametlisidir) Ve o Yüce Yaratıcı, bütün kulları hakkında ve bilhassa tövbe eden ve af dileyen müminler hakkında merhamet edenlerin en merhametlisidir. Sizi de ilâhî merhametine kavuşturur. Artık Üzülmeyiniz.

إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ

93.Şu gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne sürün. Görecek bir hâle gelir. Ve bütün ailenizle beraber bana geliniz.

إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي

Babamın Yüzüne Ve onu bırakın Bu Gömleğimi Götürün

(Şu gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne sürün) Yusuf Aleyhisselam, muhterem babasının üzüntü ve kederden dolayı mübarek gözlerinin bembeyaz kesilmiş olduğunu haber almıştı. Bundan dolayı, kardeşlerine buyurdu ki Şu gömleğimi götürün de Onu Babamın yüzüne sürün gözlerine dokundurun,

يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ

Bütün Ailenizle birlikte Bana gelin Ve Görecek bir hâle Gelir

(Görecek bir hâle gelir. Ve bütün ailenizle beraber bana geliniz) yine evvelce olduğu gibi güzelce görmeğe başlar, bir arıza kalmaz Ve Evet, bütün ailenizle muhterem babanızla ve diğer aile fertlerinizle beraber hepiniz bana geliniz hiç biriniz geri kalmayınız, gelip Mısır'da benim yanımda ikamet ediniz.

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ

94.Ne zaman ki, kabile ayrıldı. Babaları dedi ki: ben muhakkak Yusuf'un kokusunu alıyorum. Eğer bana bunaklık isnat etmeyecek olsa idiniz elbet de beni tasdik ederdiniz.

Bu mübarek ayetler de Hz. Yakub'un kendisine gönderilmekte olan gömleğin kokusunu hemen almış olduğunu ve etrafında bulunanların ise onu şaşkın bir halde sanmış bulunduklarını bildiriyor. Bunu müteakip getirilen gömleği Hz. Yakub'un yüzüne sürmekle gözlerinin yine tamamıyla görür bir hâle geldiğini ve vaktiyle bildirdiği bir hakikatin meydana çıktığını etrafındakilere hatırlattığını beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ

Kervan Ayrıldı Ne zaman ki Ve

(Ne zaman ki, kabile ayrıldı) Hz. Yusuf'un kardeşleri tekrar Kenan'a doğru yola çıktılar Ne vakit ki kervan mısırdan ayrılınca bunların meydana getirdikleri kabile Mısır'ın hududundan ayrıldı Kenan hududunun daha başlangıcında iken

قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ

Yusuf'un Kokusunu Kesin buluyorum Doğrusu ben Babaları Dedi ki

(Babaları dedi ki: ben muhakkak Yusuf'un kokusunu alıyorum) Hz. Yakub, bir mucize eseri olarak yanında bulunanlara dedi ki: ben muhakkak Yusuf'un kokusunu alıyorum. Sabah rüzgârı, o güzel kokuyu Cenabı Hakkın izniyle bir harika olmak üzere üç veya sekiz veya daha fazla gün uzak olan bir mesafeden Hz. Yakub'a getirmiş oldu. Hz. Yakub, şunu da ilâve buyurdu.

لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ

Bana bunaklık isnat etmeniz Eğer olmasaydı

(Eğer bana bunaklık isnat etmeyecek olsa idiniz) bunun cevabı hafız edilmiştir. Buyrulmuş oluyordu ki: Eğer Yusuf'a olan fazla muhabbetimden dolayı şuursuzca lakırdılar söylemek de olduğuma inanmayacak olsaydınız, beni tasdik ederdiniz Yusuf'un kokusuna hakikaten kavuştuğumu anlamış olurdunuz.

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

95.Dediler ki: Allah'a and olsun muhakkak sen elbette eski şaşkınlığının içindesin.

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

Eski Yanılman Elbette içindesin Şüphesiz sen Allah'a and olsun Dediler ki

(Dediler ki: Allah'a and olsun muhakkak sen elbette eski şaşkınlığının içindesin) Hz. Yakub'un yanında hazır bulunanlar dediler ki: Allah'a and olsun ey mübarek zat! hâlâ Yusuf hakkındaki eski muhabbetinin tesiri altında yaşıyorsun, aradan seneler geçmiş olduğu halde onu unutamıyorsun. Öyle pek fazla muhabbetinden dolayı hareketini şaşırmış bir vaziyet de bulunuyorsun. Onlar, Hz. Yusuf'u vefat etmiş sanıyorlardı. Öyle bir kokunun alınmasına imkân vermiyorlardı. Böyle bir harikanın Allah'ın kudretiyle meydana gelebileceğini düşünemiyorlardı.

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَأَرْتَدَّ بِصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

96.Ne vakit ki müjdeci geldi, onu yüzünün üzerine koydu, hemen görür hâle döndü. Dedi ki: Ben size dememiş mi idim ki, sizin Allah tarafından bilmeyeceklerinizi ben bilirim.

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَأَرْتَدَّ بِصِيرًا

Görür hale Dönüverdi Yüzüne Onu koydu Müjdeci Geldi Ne zaman ki

(Ne vakit ki müjdeci geldi, onu yüzünün üzerine koydu, hemen görür hâle döndü) Yani: O konuşmadan birkaç gün sonra Hz. Yakub'un oğulları Mısır'dan dönmüş oldular. Hz. Yusuf'un gömleğini, o kardeşlerin büyüğü almış getirmişti. İşte bu zat, Hz. Yusuf'un hayatta olduğunu müjdelemekle gömleği uzatınca Hz. Yakub o gömleği alıp gözlerine sürdü. Evvelce olduğu gibi yine Allah'ın kudretiyle güzelce görür oldu gözlerinden güçsüzlük gidi verdi. Yusuf una kavuşacağından dolayı kalbinden üzüntü ve keder kaybolup gitti. Sonra yanına gelen oğullarına

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ

Size Demedim mi Dedi

(dedi ki ben size dememiş mi idim ki) sizi Mısır'a gönderdiğim zaman Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin,

إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyleri ki Allah tarafından Biliyorum Şüphesiz ben

(sizin Allah tarafından bilmeyeceklerinizi ben bilirim) Yani Size Allah tarafından bildirilmeyecek şeyleri ben ilâhî vahiy vasıtasıyla bilirim. İşte Yusuf'un hayatta olduğu hakkındaki bilgim de bu cümledendir.

&-Rivayete göre bu gömleği getiren zat, vaktiyle Hz. Yusuf'un kanlı gömleğini mübarek pederine götüren "Yahuda" idi. O evvelki kusurunu bu defaki müjdesiyle telâfi etmek istemiştir.

&-Bu defa getirilen bu gömlek ise "essiracülmünir" tefsirinde ve diğerlerinde anlatıldığına göre Hz. İbrahim'in gömleği imiş. Nemrut onu ateşe çıplak bir halde attığı zaman Cibril'i Emin o gömleği cennetten getirerek Hz. İbrahim'e giydirmiş idi. Bu mübarek gömlek ile bereket umulurdu. Nihayet Yakub Aleyhisselam'a intikal etmişti. O da bu

gömleği, bir muska hâlinde nazardan korunması için Hz. Yusuf'un boynuna asıvermişti. Kardeşleri onu çıplak bir hâlde kuyuya atınca o muska halindeki gömleği çözmüş, kuyuda onu giymişti. İşte onu şimdi de muhterem babasına göndermiş bulunuyordu.

&-Tefsiri kebirde ve diğerlerinde denildiği üzere bu gömleğin Hz. Yakub'a fayda vereceğini Hz. Yusuf bir ilâhî vahiy ile bilmiş idi. Hz. Yakub, fazla üzüntü ve kederinden dolayı görme zayıflığına uğramıştı. Kalbe ferahlık veren şeyler ise ruhu kuvvetlendirir. Cismanî kuvvetlerden zayıflığı giderir, gözleri aydınlatır. Tıbbî kanunlar böyle bir hâlin doğruluğuna işaret etmektedir. İşte Hz. Yusuf'un gömleği de kalbi pek fazla kederli olan Yakub Aleyhisselam'ın kalbinin ferahlamasına sebep olarak onun sıhhatine, mübarek gözlerinin daha fazla ışıklı olmasına bir vesile bulunmuştur.

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ

97.Dediler ki: Ey babamız! Bizim için günahlarımız hakkında af dileğinde bulun, muhakkak ki, biz hata ediciler olmuşuzdur.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yakub tan oğullarının af isteme talebinde bulunduklarını Yakub Aleyhisselam'ın da onlara teselli vererek haklarında af dileğinde bulunacağını bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا

Günahlarımıza Bizim için Mağfiret dile Babamız Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey babamız! Bizim için günahlarımız hakkında af dileğinde bulun)

Hz. Yusuf'un kardeşleri, o, muhterem zat hakkında vaktiyle yapmış oldukları haksız muameleden dolayı utanç duymuş ve Allah'ın affına muhtaç olduklarını anlamış bulunduklarından Yakub Aleyhisselam'ın lutfuna sığınarak, Dediler ki: Ey babamız! bizi af buyurmasını Cenabı Haktan niyaz et. Kardeşimize karşı yapmış olduğumuz muameleden dolayı affa muhtacız.

إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ

Hata edenler Olmuştuk Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, biz hata edicilerden olmuşuzdur) Yani: Kardeşimiz Yusuf hakkında yapmış olduğumuz muameleden dolayı kasten günah işlemiş bulunuyoruz. Biz şimdi o günahımızı itiraf ediyoruz. Günahını itiraf eden kimsenin müsamaha ve af isteme talebinde bulunması ise bir haktır.

Nitekim bir hadisi şerifte: Bir kul günahını İtiraf eder sonra da tövbe eylerse Allah Teâlâ da onun tövbesini kabul buyurur.

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

98.Dedi ki: Sizin için Rabbinizden yakında bağışlanma talebinde bulunacağım. Şüphe yok ki, o, bağışlayıcıdır, merhamet edicidir.

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي

Rabbinizden Sizin için Mağfiret dileyeceğim İleride Dedi ki

(Dedi ki: Sizin için Rabbinizden yakında bağışlanma talebinde bulunacağım) Hz.

Yakub da oğullarının bu yakarışlarına cevaben Dedi ki Ey kusurlarını itiraf eden oğullarım. Sizin için ileride Rabbinizden bağışlanma talebinde bulunacağım. Ta ki, sizlerin kusurlarını af buyursun, sizinle benim aramı âhirette ayırmasın.

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet eden Çok bağışlayan Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, bağışlayıcıdır, merhamet edicidir) Kerem Sahibi Yaratıcı El gafur bağışlayıcıdır af edendir kullarının kusurlarını örter, af eder ve er rahim merhamet edicidir acıyandır kullarını himaye eder, haklarında lütuf ve ihsanda bulunur. Artık siz de teselli bulunuz. Sizin hakkınızda da ilâhî Lütufları tecelli eyler. Hz. Yakub'un bu tarzdaki açıklaması, oğullarının kalplerini teskin etme ve ricalarının kabul edildiğini müjdeleme mahiyetinde bulunmuştur.

&-Deniliyor ki: Yakub Aleyhisselam'ın derhal af dileğinde bulunmayıp da yakında af isteğinde bulunacağım demesi, o af dileğini seher vaktine veya cuma gecesine tehir edeceğinden dolayı idi. Çünkü o vakit, duaların bir kabul zamanıdır.

&-Kısacası: O Yüce Peygamber, oğulları hakkında af talebinde bulunmuş ve bütün oğullarının Allah'ın mağfiretine kavuştuklarına dair kendisine ilâhî vahyi tecelli etmiştir. Hz. Yusuf'un kardeşlerinin bilahare peygamberlik şerefine nail olup olmadıkları kesin olarak bilinmemektedir. Bu hususta ihtilâf vardır.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ

99.Ne zaman ki, Yusuf'un yanına girdiler, babasıyla anasını yanına alıp kucakladı ve dedi ki: Mısır şehrine inşallah, güven içinde giriniz.

Bu mübarek ayetler, Yakub Aleyhisselam ile oğulları ve ailelerinin Mısır'a gidip Hz. Yusuf ile görüştiklerini ve Hz. Yusuf'a kavuşmalarından dolayı şükür secdesine kapandıklarını bildiriyor. Hz. Yusuf'un da babasına, anasına hitaben rüyasının bu şekilde gerçekleştiğini ve kavuştuğu nimetleri anarak Kâinatın Yaratıcısına şükürlerini arz ederek ondan güzel bir son niyazında bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ

Yusuf'un Yanına Girdiler Ne zaman ki

(Ne zaman ki Yusuf'un huzuruna girdiler) Hz. Yusuf'un daveti üzerine Yakub Aleyhisselam oğullarını, ailelerini toplayarak Mısır'a doğru yola çıkmıştı. Bunlar rivayete göre yetmiş iki erkek ile kadından ibaret bulunuyordu. Hz. Yusuf, bu muhterem zatları büyük bir törenle Mısırın dışarısına çıkarak karşılamada bulunmuştu. Ne zaman ki bu teşrif eden zatlar. Hz. Yusuf'un yanına girdiler ona kavuştular, Hz. Yusuf da

أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ

Ana babasını Bağına bastı

(babasıyla anasını yanına alıp kucakladı) kendilerine sarıldı, onları tam bir hürmetle bağına basarak pek büyük bir hürmet ve sevinç içinde bulundu

وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ

Güvenliler olarak Allah Dilerse Eğer Mısır'a Girin Dedi Ve

(ve dedi ki: Mısır şehrine inşallah, güven içinde giriniz) ve o zatlara dedi ki: Mısır şehrine inşallah her türlü üzüntülerden, hoş olmayan hâdiselerden emin olarak giriniz. Hepinizde emniyet ve selâmet içinde Mısır'a teşrif etmiş olunuz.

&-Hz. Yusuf'un bu iyiliksever temennisi, kardeşleri için bir teminat mahiyetinde bulunmuştur. Bir rivayete göre Yusuf Aleyhisselam'ın annesi henüz hayatta imiş, diğer bir rivayete göre annesi vefat etmişti. Yakub Aleyhisselam, Hz. Yusuf'un teyzesi "Lia" ile evlenmişti, İşte Hz. Yusuf'un annesinden maksat, bu teyzesidir.

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ

قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ

الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ

هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

100.Ve babası ile anasını yüksek bir taht üzerine kaldırdı ve onun için hepsi secdeye kapandılar ve dedi ki: Ey babacığım! İşte bu, evvelce görmüş olduğum rüyamın yorumudur. Onu Rabbim gerçekleştirdi ve muhakkak ki, bana ihsanda bulundu. Çünkü beni zindandan çıkardı ve sizi çölden getirdi, benim ile kardeşlerimin arasını şeytan bozduktan sonra. Şüphe yok ki, Rabbim dilediğine lütfedicidir. Muhakkak ki, çok iyi bilen ve hikmet sahibi olan o'dur o.

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ

Tahtın Üstüne Ana babasını Yükseltti Ve

(Ve babası ile anasını taht üzerine kaldırdı) Ne zaman ki, Yakub Aleyhisselam ile oğulları ve aileleri Mısır'a girdiler. Ve Hz. Yusuf ile buluştular, Yusuf Aleyhisselam babası ile anasını taht üzerine çıkardı sarayındaki yüksek bir taht bir kürsü, üzerine kaldırdı kendilerine hürmette bulundu

وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا

Secde ediciler olarak Onun için Kapandılar Ve

(ve onun için hepsi secdeye kapandılar) Yani hazreti Yusuf'a kavuştukların dan dolayı hepsi babası ile annesi ve bütün kardeşleri Allah'a şükür secdesine kapandılar **İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunmuştur ki:** Bu ayeti celile deki secdeden maksat, Yusuf Aleyhisselam'a kavuştuklarından dolayı onun huzurunda Cenabı Hak için bir şükür secdesinde bulunmaktan ibaret dir. Şöyle de denilmiştir ki: Bu secdeden maksat, bir eğilmekten bir tevazu göstermekten ibaretti, buna secde denilmiştir. Yoksa bu, alını yere koymak suretiyle olan bir secde değildi. Böyle bir secde ibadet yoluyla yapılan bir secde olmayıp bazı zatlara karşı selâm ve hürmet yoluyla yapılan saygı şeklinde bir vaziyetten ibaretti. Böyle bir hareket, eski ümmetlere caiz bulunmuştu. İslâm şeriatında bu kaldırılmıştır. Öyle secde gibi sayılacak hareketler insanlara karşı yapılamaz. Mefatihül gayb; Essiraccülmünir, tefsirlerine bakınız.

وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce ki Rüyanın Tabiridir Bu Babacığım Ey Dedi ki Ve

(Ey babacığım! İşte bu, evvelce görmüş olduğum rüyamın yorumudur) Hz. Yusuf o zatların böyle şükür secdesinde bulunduklarını görünce gençliği zamanındaki rüyasını hatırladı ve muhterem babası Yakub Aleyhisselam'a hitap ederek Dedi ki: Ey babacığım! İşte bu sizin böyle şükür secdesine kapanmanız, benim on bir yıldız ile güneşin ve ayın benim için secdeye vardıkları şeklindeki rüyamın yorumudur böylece fiilen gerçekleşen manasıdır.

قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي

Bana İhsanda bulundu Gerçekten Ve Gerçek Rabbim Onu kıldı Gerçekten

(Onu Rabbim hak olarak gerçekleştirdi ve muhakkak ki, bana ihsanda bulundu) Rabbim o rüyayı İşaret edildiği şekilde meydana getirdi, Ve muhakkak ki, Kerem Sahibi Yaratıcım bana ihsanda bulundu beni lütuf ve keremine kavuşturdu

إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ

Zindandan Beni çıkardı O vakit ki

(çünkü beni zindandan çıkardı) öyle bir imtihandan sonra beni ondan kurtardı ve

وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ

Ardından Çölden Sizi Getirdi Ve

(ve ardından sizi çölden getirdi) bundan sonra o sizi çölden getirdi. Filistin sahra-sından, böyle bir cemiyet merkezi olan bir beldeye getirdi bizleri birbirimize kavuşturdu.

أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي

Kardeşlerimin Arasını Ve Aramı Şeytanın Bozmasının

(Benim ile kardeşlerimin arasını şeytan bozduktan sonra) Şimdi yeniden böyle bir kavuşmaya, bir lütfâ ulaşmış bulundum.

إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Lütfedendir Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbim dilediğine lütfedicidir) Şüphe yok ki: Rabbim Kerem ve Merhamet Sahibidir dilediğine lütfedicidir. Herhangi müşkül bir hadiseyi dileyince kolaylaştırır, meydana gelmesini dilediği şeyin sebeplerini güzelce yaratır

إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan Her şeyi bilen Odur Şüphesiz o

(Muhakkak ki o, çok iyi bilen ve hikmet sahibi olan o'dur) her işin sebeplerini, tedbirlerini hakkiyle bilen ve hakîm olan, her şeyi münasip vaktinde, hikmetin gereği-ne göre meydana getiren o'dur evet o Yüce Yaratıcıdır.

&-Hz. Yusuf, kavuştukları muvaffakiyetleri nimetleri bir şükür lisanıyla zikrederken kardeşlerini utandırmamak için, onların başlarına kakmış olmamak için kuyudan çıkartılmış olduğunu açıklamamış öyle bir nezakette, affedici bir durumda bulunmuştur. Uyulması gereken ne güzel bir örnek!

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

101.Ya Rabbi. Muhakkak ki, sen bana mülkten verdin ve hâdiselerin bir kısım Yorumunu bana öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Benim dünyada da âhiret de de veliyyi nimetim sensin. Beni Müslüman olarak öldür ve beni salihler arasına kat

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ

Mülkten Bana verdin Gerçekten Rabbim

(Ya Rabbi Muhakkak ki, sen bana mülkten verdin) Yusuf Aleyhisselam, muhterem babasına kavuştuk dan sonra Hak Teâlâ Hazretlerine şükret meye başlayarak bir manevî zevk ile dedi ki: Ey rabbim Muhakkak ki, sen bana mülk verdin beni bu yerde mülk ve servete erdirdin, Mısır gibi büyük bir ülkenin maliye bakanı yaptın

وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ

Rüyaların Tabirinden Bana öğretti Ve

(ve hâdiselerin bir kısım yorumunu bana öğrettin) Yani: Beni sadık rüyaları tabi-re muvaffak kıldın ve yahut ilâhî kitaplarını açıklamaya, sırlarını keşfedip anlatmaya. Peygamberlere ait sünnetlerin gizliliklerini tayin edip öğretmeye salâhiyetli kıldın.

فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Benim velimsin Sen Yeri Ve Gökleri Ey yaratan

(Ey göklerin ve yerin Yaratıcısı! Benim dünyada da âhiret de de veliyyi nimetim sensin.) Ey bunları yoktan var etmiş olan Hikmet Sahibi Yaratıcı! bütün işlerime sahip ve hâkim olan, beni nimetlere kavuşturan ancak senin yegâne zatındır.

تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

Salih kimselere Beni kat Ve Müslüman olarak Canımı al

(Beni Müslüman olarak öldür ve beni Salihler zümresine kat) Benim ruhumu, senin dinine her şekilde hizmetçi, tam bir samimiyet ve teslimiyet ile vasıflanmış olduğum halde al ve beni Salihlere kavuştur baba ve dedelerimden veya bütün müminlerden dinlerine son derece bağlılıkla vasıflanmış zatlar topluluğuna beni de kat. Nitekim haddizatında öyle olmuştur. Hz. Yusuf bu duasıyla Müslümanlığın ve durumu düzeltmenin ne kadar temenniye lâıyk olduğunu göstermiş ve bizler için de daima böyle bir duada bulunmanın lüzumuna işaret de bulunmuş demektir.

Yakub Aleyhisselam: İshak Aleyhisselam'ın oğludur, onun vefatında yerine geçmiş, Peygamber olmuştur. Muhterem babasının yurdu olan Kenan ilinde kalmış, orada oğulları, torunları dünyaya gelip çoğalmışlardır. Hz. Yakub'un lakabı "İsrail" olduğundan onun Çocuk ve torunlarına "Beni İsrail" denilmiştir. Onlar: Yusuf, Bünyamin, Rabil, Şem'un, Lâvî, Yehûda, İsâhar, Zablon, Dân, Neftâli, Câd ve Aşir Yakub Aleyhisselam Hz. Yusuf'a kavuştuktan sonra yirmi dört yıl birlik de yaşamıştı. Ahrete intikal edince vasiyeti üzerine mübarek naşı Şam'a nakledilerek orada muhterem babası İshak Aleyhisselam'ın kabri yanına defnedilmiştir.

Yusuf Aleyhisselam: Muhterem pederinin vefatından sonra yirmi üç sene kadar daha Mısır'da kalmış, yüksek bir idare başında bulunmuştu. Bir rivayete göre onun zamanındaki Mısır hükümdarı, Hz. Yusuf'un dinini kabul ederek Müslüman olmuştu. Nihayet Hz. Yusuf'un duası kabul edilmiş (120) yaşında olarak vefat edip muhterem ecdadına kavuşmuştur. Hz. Yusuf vefat edince kendisinden pek fazla hoşnut olan Mısır ahalisinden her gurup, o mübarek zatın kendi mahallesi kabristanına defnedilmesini şiddetle temennide bulunmuştu. Bu hususta çekişme ve mücadeleye meydan verilmemesi için mübarek cesedi bir mermer sanduka içine konularak akan Nil nehri-nin orta bir yerine defnedilmişti. Kendisinden bütün ahalinin eşit bir şekilde teberrük de bulunabilmeleri için böyle bir çareye başvurulmuştu. Belki de Cenabı Hak onun mübarek cesedini gayrimüslim olan Mısır ahalisi kabristanında bulunmaktan korumuştur. Dörtüzyük sene sonra Musa Aleyhisselam İsrail Oğulları ile Mısır'dan çıkınca Hz. Yusuf'un kabrini bulup mübarek cesedini o mermer sanduka içinden çıkarmış, arzı mukaddese (Filistin'e) nakletmiş, mübarek baba ve dedelerinin metfun oldukları yere defnetmiştir. Hz. Yusuf'un eşi Zeliha'dan (Efrayim) ve (Midta) adında iki oğlu ile (Rehme) adında bir kızı dünyaya gelmişti. Efrayim Yuşa Aleyhisselam'ın dedesidir. Rehme de Eyüp Aleyhisselam'ın eşidir. Musa Aleyhisselam ile beraber Mısırdan çıktıkları zaman İsrail'in Oğullarının sayısı, çocuklar ile ihtiyarlardan başka (600570) kadar bulunmuş idi ki, bunlar harp ve dövüşe atılabilecek bir vaziyet de bulunan kimseler imiş. **Essiraccülmünir tefsirine bakınız**

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

102.İşte bu gayb haberlerindendir. Onu sana vahiy ediyoruz. Hâlbuki sen onların yanlarında değildin, o zaman ki, onlar işlerini yapmaya toplanmışlar ve onlar hile yapar bulunmuşlardı.

Bu mübarek ayetler, Hz. Yusuf'un kıssası vaktiyle Resüli Ekrem efendimizce ve muhitince bilinmez iken bilahare bu kıssa hakkındaki Kuran'ı izahların gayba dair hususlardan haber vermek kabilinden bir mucize olduğuna işaret ediyor. Ve bütün insanlar için bir uyanma vesilesi olan böyle bir mucizeye rağmen yine birçok kimselerin kendilerinden bir ücret de istenilmediği halde iman şerefinden mahrum kalmak da olduklarını beyan buyurmaktadır.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ

Sana Onu vahiy ediyoruz Gayb Haberlerindendir İşte bu

(İşte bu gayb haberlerindendir. Onu sana vahiy ediyoruz) Ey habibim İşte bu açıklanan Yusuf kıssası Hiçbir kimsenin böyle ayrıntılı olarak, gerçeğe uygun bir şekilde bilmediği gayp haberler cümlesindendir. Onu sana vahiy ediyoruz o haberi, o mühim tarihi olayı Kuran'ı Kerim vasıtasıyla sana bildirmiş oluyoruz.

وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ

Onların yanında Değildin Ve

(Hâlbuki sen onların yanlarında değildin) Hâlbuki sen onların Hz. Yusuf'un kardeşlerinin yanlarında değildin bu bilinen bir hakikattir ki, onların zamanları pek önce idi, evet onların yanında değil idin

إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ

İşlerine Toplandılar O vakit ki

(o zaman ki, onlar işlerini yapmaya toplanmışlar) o zaman ki, onlar o kardeşler işlerini yapmaya toplanmışlar dı, Yusuf'u kuyuya atmak için görüş birliğine varmışlardı

وَهُمْ يَمْكُرُونَ

Hile yapıyorlar Onlar Ve

(ve onlar hile yapar bulunmuşlardı) Yusuf hakkında eza ve cefada bulunmak için gizlice tedbir almışlardı. İşte onların bu hâllerinden elbette ki, sen haberdar değildin

ve sen kitapları okumadın ve kimseden bir şey öğrenmedin. Senin bulunduğun muhit ise zaten bilgin kimselerin yurdu değildi. Artık bu uzun, mühim bir kıssayı böyle bütün etraflıca haber vermek bir mucize mahiyetinde değil de nedir? Evet, Bu bir mucizedir ki, bunu öğrenenler, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik ederek iman nimetine kavuşmalıdırlar. Ne yazık ki; bunu takdir edemeyenler de var.

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ

103.Ve insanların çoğu sen fazlaca arzu etsen de iman edici kimseler değildirler.

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ

İman edecek kimseler Çok arzu etsende Velev ki insanların Çoğu değildir Ve

(Ve insanların çoğu sen fazlaca arzu etsen de iman edici kimseler değildirler)

Evet, Böyle bir mucizeye rağmen yine hakkı kabul etmeyenler çoktur ve insanların ekserisi insanların çoğu veya o zamandaki Mekke ahalisinin birçoğu, Habibim! Sen fazlaca arzu etsen de imana gelmelerini fazlasıyla istesen de, doğru sözlü olduğuna şahitlik eden nice harikalar göstersen de onlar yine iman edici kimseler değildirler. Onlar inatçı kimselerdir, küfürlerinde ısrar eder dururlar.

&-Rivayete göre Yahudilerden ve Mekke ahalisinden bir takımları Hz. Yusuf'un kıssasını Resulü Ekrem'den sormuşlar, İslamiyet'i kabul edeceklerine dair söz vermişlerdi. Peygamber Efendimiz de onlara bu kıssayı böyle mükemmel ve hakikate uygun bir şekilde ilâhî vahye dayanarak haber verdiği hâlde onlar yine islamiyet'i kabul etmemişlerdi. Yüce Peygamberimiz ise onların bu inkârcı hallerinden üzüldüğünden dolayı bu mübarek ayetler ile kendisine teselli verilmiş oluyordu.

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

104.Hâlbuki: Sen bunun üzerine onlardan bir ücret istemiyorsun. Bu ise âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir.

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Bir ücret Buna karşı Onlardan istemiyorsun Ve

(Hâlbuki: Sen bunun üzerine onlardan bir ücret istemiyorsun) Hâlbuki sen Ey Yüce Resulüm, bunun karşılığında onlardan bir ücret istemiyorsun Bu Kuranı Kerim'i bundaki böyle hakikate uygun herhangi bir kıssayı bildirme ve anlatma karşılığında onlardan bir ücret istemiyorsun sen sırf Allah rızası için onları uyandırmaya, haktan haberdar etmeğe çalışıyorsun. Senin hakkında suçlama sebebi olacak bir şey yoktur. Sen onlardan öyle dünyevî bir menfaat beklemekte değilsin.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

Alemlere Bir nasihat Ancak O değildir

(Bu ise âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir) Senin onlara böyle hakikati bildirirken ise veya bu Kuran'ı Kerim ise, bundaki çeşitli hakikatleri, ibretleri içeren herhangi bir sure ise bütün âlemler için yalnız bir kavme değil, belki bütün mükellef insanlar için. Allah Teâlâ tarafından bir öğütten başka bir şey değildir. Bu iyilikseverlikten, bir uyanma ve yükselmeye vesile olacak vasıttan ibarettir. Bununla öyle adi, şahsî bir menfaat kaydedilmiş bulunmamaktadır. Artık isteyen bunu kabul eder, selâmet ve saadete erer, istemeyen de lâıyk olduğu akıbeta kavuşur. Bunu kendileri düşünmelidirler.

وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

105.Ve göklerde ve yerde nice alâmetler vardır ki, insanların çoğu onlardan yüz çevirir oldukları halde onların üzerinden geçer giderler.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın varlığına, kudret ve yüceliğine ait nice delillerin mevcut olduğunu bildiriyor. Buna rağmen birçok insanların imandan mahrum olduklarını, şu anı ve geleceği düşünmekten gafil bulunduklarını, Resulullah'a ve müminlere

ait vazifenin ise insanları açık ve belli deliller ile irşada çalışmaktan ibaret olduğunu beyan buyurmaktadır. Resulü Ekrem Hazretleri bütün insanların iman nimetine kavuşmalarını arzu buyuruyordu. Etrafında bulunanlara güzel güzel nasihatlar da veriyordu. Buna rağmen onlardan birçokları imandan kaçınıyorlardı. Allah'ın birliğini takdir edemiyorlardı. İşte onların cahilce, gafilce hallerini beyan için Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَكَآيِنٌ مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Delil var Nice Ve

(Ve göklerde ve yerde nice alâmetler vardır) Kâinatın Yaratıcısının birliğine ve ilminin, kudretinin, hikmetinin mükemmelliğine işaret eden nice alâmetler deliller vardır ki öteden beri insanların çoğu onları görürler seyrederek. Amma meselâ gök levhalarında parlayan yıldızları, güneşi, ayı onların değişen hallerini düşünmezler, yeryüzündeki sahralara, dağlara, denizlere ve diğer eşsiz eserlere bir tefekkür nazarı ile bakmazlar.

يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

Yüz çevirirler Onlardan Onlar Ve onların üzerinden geçer giderler

(insanların çoğu onlardan yüz çevirir oldukları halde onların üzerinden geçer giderler) evet insanların çoğu o kudret harikalarına bakarlar amma ibret almazlar manevi bir körlük mesabesinde oldukları. Bilâkis o inkarcılar onlardan o kadar kudret eserlerinden yüz çevirir oldukları halde onları müşahade etmemiş gibi bir vaziyet alarak onların üzerinden geçer giderler onların ne kadar muntazam birer kudret eseri olduğunu düşünerek onları yaratmış olan Yüce Yaratıcının varlığına, birliğine delil getirmezler. Artık onlar, Resulü Ekrem'in risalet ve peygamberliğine şahitlik eden delilleri de elbet de düşünemezler. Bu, onlardaki birer karanlık ruhsal durumun neticesidir. Yaratılışlarındaki kabalıklar, karanlık perdeler, irfan nurundan mahrumiyetler, kendilerini öyle bir sapıklığa düşürmüştür.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

106. Ve onların çoğu Allah Teâlâ'ya iman etmez ve onlar ancak müşriklerdir.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ

Allah'a Onların çoğu iman etmezler Ve

(Ve onların çoğu Allah Teâlâ'ya iman etmez) Ve insanların çoğu Allah Teâlâ'nın birliğini ortak ve benzerden münezzehe olduğunu bilip ikrar etmek suretiyle iman etmez aslında bir kısmı Allah vardır, derler, onun varlığını, yaratıcılığını kabul ederler, fakat bu makbul bir iman değildir. Çünkü onlar bir takım kimseleri de kendilerine Rab Tanrı edinirler, Allah'a evlat isnadında bulunurlar veya karanlığı, nuru birer yaratıcı sanırlar. Bundan dolayı böyle müşrikçe bir durumdaki iman, gerçek ve Allah'ın kabul ettiği imana yakın bir iman olamaz.

إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

Müşrikler Onlar iken Ancak

(ve onlar ancak müşriklerdir) Ve onlar ancak müşriklerdir imandan, İslamiyet den mahrum kimselerden başkası değildirler.

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

107. Ya kendilerine Allah'ın azabından hepsini kuşatacak bir felâketin gelmesinden veya kendilerine farkında olmadıkları halde kıyametin ansızın gelmesinden emin mi oldular

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ

Allah'ın Azabından Kuşatıcı bir musibetin Kendilerine gelmesinden Emin mi oldular

(Allah'ın azabından hepsini kuşatacak bir felâketin gelmesinden emin mi oldular) Öyle şirke düşmüş, hakikî imandan mahrum kalmış kimseler, ne cesaret ki, öyle

kâfirce bir harekete cüret göstermiş oluyorlar! Onlar Kendilerine Allah'ın azabından ilâhî cezalar kabilinden olup hepsini kuşatacak olan bir felâketin gelmesinden hiç endişede bulunmazlar mı?

أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında değiller Onlar iken Ansızın O saatin Onlara gelmesinden Veya

(veya kendilerine farkında olmadıkları halde kıyametin ansızın gelmesinden) evet pek fazla gaflet içinde bulundukları bir zamanda onlara kıyametin ansızın gelmesinden emin mi oldular ki, bu kadar aldırmaksızın ve gafilce bir hâlde yaşamaya cüret gösterip duruyorlar?

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

108.De ki: İşte benim yolum budur. Allah Teâlâ'ya açık bir delil ile davet ederim, ben de ve bana tâbi olanlar da. Ve Allah Teâlâ'yı tenzih ederim ve ben müşriklerden değilim.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي

Benim Yolum Budur De ki

(De ki: İşte benim yolum budur) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Sen o gibi güzelce düşünmeden yoksun kimselere De ki: İşte benim yolum budur. Benim insanlara gösterdiğim, kendilerini sevk etmek istediğim selâmet ve saadet yolu, işte bu İslâm dinidir, Allah'ın birliğini tasdike davet yoludur. Ben bütün insanları

أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ

Bir basiret üzere Allah'a Davet ediyorum

(Allah Teâlâ'ya bir basiret üzere davet ederim) yani her akıllı kimsenin anlayıp kanaat edeceği açık, kesin birer delil ile insanları aydınlatmak ve hakkı kabule sevk etmek isterim. Evet.

أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي

Bana tabi oldu O kimse ki Ve Ben

(Ben de ve bana tâbi olanlar da) böyle bir davette bulunur, Allah rızası için insanları irşat ve İslaha çalışmak isteriz. Ve Yüce Peygamberim! Şunu da de ki:

وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ben değilim Ve Allah Teâlâ'yı Tenzih ederim Ve

(Ve Allah Teâlâ'yı tenzih ederim ve ben müşriklerden değilim) O Yüce Yaratıcı, ortak ve benzerden uzaktır, bir takım sapkınların yanlış akidelerinden beridir. Ve ben öyle Cenabı Hakka ortak ve eş koşanlardan kâfir kimselerden uzağım, Allah'ın birliğine aykırı olan inançlardan kendimi uzak tutarım.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ

109.Ve senden evvel göndermedik, ancak şehirler ahalisinden kendilerine vahiy ettiğimiz bir takım erkekler gönderdik. İnkârcılar yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı? Baksalar ya kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur. Ve elbet de âhîret yurdu sakınmış olanlar için hayırlıdır. Artık akıl erdiremeyecek misiniz?

Bu mübarek ayetler, insanlara gönderilen Peygamberlerin ancak şehirlerde yetişmiş olan erkek insanlardan ibaret olduklarını ve geçmiş kavimlerin tarihi durumlarının na-

zarı dikkate alınması lüzumunu bildiriyor. Vaktiyle gönderilen Peygamberlere ümitlerini kesmiş oldukları bir zamanda Allah'ın yardımının gelmiş olduğunu, inkârcı kavimlerin de ilâhî kahrın pençesinden kurtulamamış olduklarını beyan buyuruyor.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ

Senden evvel Göndermedik Ve

(Ve senden evvel göndermedik) Bir takım kimseler. Peygamber Efendimizin risaletinde şüphe etmişler, Cenabı Hak, bizlere Peygamber olarak melek göndermeli değil mi idi? Demişler, işte bu gibi yanlış düşünceleri ret için buyruluyor ki: Ve Resulüm Ya Muhammed Aleyhisselam senden evvel gönderdiğimiz peygamberlerde insanları hak dine davet için, gönderdik onlar melek değiller idi

إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى

Şehirlerin Halkından Kendilerine Vahyedyoruz Erkekleri Ancak

(ancak şehirler ahalisinden kendilerine vahiy ettiğimiz bir takım erkekler gönderdik) Evet, onlar şehirler ahalisinden birer medeniyet merkezi olan beldelerde bulunan insanlardan kendilerine dinî hükümleri vahiy ettiğimiz bir takım erler erkek zatlara gönderdik. Bundan dolayı seni de Ey Yüce Peygamber Mekke'î Mükerrerme gibi "Ümmül Kura" denilen pek kıymetli tarihî bir şehir ahalisinden olmak üzere Peygamber göndermiş olduk. O inkârcılar

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Hiç dolaşmadılar mı?

(yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı?) evet o inkârcılar dünya tarihinden bir bilgi, bir ibret hissesi almazlar mı? Onlar

فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Akibeti Olmuş Nasıl Ve baksınlar

(Baksalar ya kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur) Baksalar ya güzelce düşünmeli değil midirler ki kendilerinden evvelkilerin birçok inkârcı kavimlerin akıbetleri nasıl olmuştur. Nuh kavmi gibi, Ad kavmi gibi helak olmuş kavimlerin hayatları nasıl sönmüş gitmiştir. Onlar geçici bir varlık sahibi bulunmuşlar ise de nihayetleri pek elem verici olmuş, bir nice felâketlere uğramışlardır. Onların tarihî halleri ne kadar bir ibret vesilesidir,

وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا

Sakındılar O kimseler için ki Hayırlıdır Ahiret Elbette yurdu Ve

(Ve elbet de âhiret yurdu sakınmış olanlar için hayırlıdır) evet elbette âhiret yurdu âhiret hayatı, uhrevî saadet cennet âlemi sakınmış olanlar için hayırlıdır. Allah Teâlâ'dan korkmuş, onun dinî hükümlerine rivayette bulunmuş kimseler, âhirette ne büyük nimetlere kavuşacaklardır. Artık Ey Yüce Peygamber'i tasdik etmeyenler, siz

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Akıl erdiremeyecek misiniz?) akıllarınızı güzelce kullanarak Son Peygamber'in pek yüksek, pek faydeli emirlerine, tavsiyelerine riayet etmeli değil misiniz? Nedir bu sizdeki gaflet, bu inkâra cüret!

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki: İnsanlara gönderilen Peygamberler şehirler ahalisinden olan muhterem erkek insanlardır. Çöllerde yetişmiş, devamlı çöllerde yaşamış kimseler, medenî görüşe, medenî terbiyeye tamamen kavuşamayacakları ve kendilerinden dürüstçe hareketler görülemeyeceği için onların arasından Peygamberler gönderilmemiştir. Geçici olarak çölde oturan zatlar ise müstesna. Bununla beraber insanlara gönderilen Peygamberler, bütün erkek zatlardır. Bunlar pek muhterem, fevkalâde güçlü ve zeki erkek insanlardır. Çünkü bütün insanlar melekleri görüp onların bildirdiğini anlayacak bir kabiliyette değildirler. Kadınlar da yaratılış itibarıyla zayıftırlar, erkekler kadar zahmetlere tahammüllü değildirler, erkeklere karşı mücadeleye atılmaya kudretleri kâfi bulunmamaktadır. Erkeklere nikbetle bir takım hakikatleri an-

lama ve tatbik etme hususundaki kabiliyetleri noksandır. Binaenaleyh kadınlardan da Peygamberler gelmemiştir.

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

110.Nihayet o Peygamberlerin ümitsizliğe düştükleri ve kendilerinin hakikaten yalana çıkarıldıklarını sandıkları zaman onlara yardımımız geliverdi. Artık dilediğimiz kimseler kurtuluşa erdirildi ve suçlular topluluğundan ise azabımız geri döndürülmeyecektir.

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ

Peygamberler Ümitlerini kesti O zaman ki Nihayet

(Nihayet o Peygamberlerin ümitsizliğe düştükleri vakit) Bir takım dinsizlerin, müşriklerin geçici bir dünyalığa kavuşmaları kendilerini kibirlendirmesin. Nitekim kendilerinden evvelki kavimler de bir müddet varlık içinde yaşamışlardır. Fakat düşünölmelidir ki, onlar bilâhare felâketlere uğramışlardır. Evet. O kavimler. Peygamberlerine karşı düşmanlık göstermişler onlara nice eziyetler sıkıntılar göstermişler. İşte öyle bir vakit Peygamberlerin ümitsizliğe düştükleri zaman

وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا

Yalancı çıkarıldılar Gerçekten Şüphesiz onlar Zannettiler Ve

(ve gerçekten yalanlandıklarını anladıkların da) O kavimlerin artık iman etmelerinden ümitlerini kestikleri veya onlara karşı yardıma kavuşacaklarını artık beklemedikleri ve kendilerinin hakikaten yalana çıkarıldıklarını sandıkları zaman öyle bir sırada

جَاءَهُمْ نَصْرُنَا

Yardımımız Kendilerine geldi

(o yardımımız kendilerine geliverdi) evet o yardımımız Peygamberlere geliverdi bütün düşmanları, kendilerini yalanlayan dinsizler azap ile mahvolup gittiler. Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki:

فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ

Dileriz O kimseler ki Ve kurtarıldı

(Artık dilediğimiz kimseler kurtuluşa erdirildi) O Peygamberler ile onlara iman edenler kurtuluşa erdiler onlar ilâhî korumaya kavuştular

وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğundan Azabımız Geri çevrilmez Ve

(ve suçlular topluluğundan ise azabımız geri döndürülmeyecektir) artık asrısaa-detteki ve bilahare dünyaya gelmiş ve gelecek olan kavimlerin de o geçmiş kavimlerin tarihi durumlarını, başlarına gelmiş olan felâketlerini düşünerek onlardan birer ibret dersi almaları icap etmez mi? Elbette sonraki inkârcıları da en nihayet öyle feci bir akıbet karşılayacaktır. Ne mutlu tarihten, peygamberlerin kıssalarından bir uyanıklık dersi alarak hayatlarını dindarca bir şekilde düzenlemeyi başarmış olanlara.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

111.Muhakkak ki, onların kıssalarında temiz akıl sahipleri için bir ibret vardır. Kuran uydurulacak bir söz değildir. Fakat o, kendisinden öncekileri tasdiktir. Ve her şeyin ayrıntılı olarak beyanıdır ve iman edecek olan bir kavim için bir hidayet ve bir rahmettir. Bu ayeti kerime, izah edilen kıssanın ne kadar ibretli uyanmaya ve istifade etmeye vesile olduğunu bildiriyor. Kuran'ı Kerim'in de sırf hakikat olduğunu, diğer mukaddes kitapları tasdik ettiğini ve bütün dinî esasları kapsayıp müminler için bir hidayet rehberi ve sırf rahmet olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri için Bir ibret Kıssalarında Oldu And olsun gerçekten

(Muhakkak ki, onların kıssalarında temiz akıl sahipleri için bir ibret vardır) Yani: Hz. Yusuf ile kardeşlerinin veyahut Kuranı Kerim'de bildirilen Peygamberler ile ümmetlerinin hayat tarihlerinde kendilerine ait doğru haberlerde temiz akıl sahipleri için büyük bir öğüt vardır. O sayede birçok hakikatleri anlayıp tasdik ederler. Yine o sayede Son Peygamber Hz. Muhammed'in ilâhî vahye mazhar bir Yüce Peygamber olduğunu anlayarak onu tasdike ve onun gösterdiği selâmet yolunu takibe muvaffak olurlar. Onun tebliğ ettiği Kuran'ı Kerim'i yücelterek ondan hakkıyla istifadeye çalışırlar. Evet. O Kuran-ı Kerim

مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ

Uydurulur Bir söz ki Değildir

(uydurulacak bir söz değildir) evet Kuran uydurulacak bir söz değildir. Onun beyanları birer hakikattir. O ebedî bir mucizedir. Onu tebliğ eden zatın hayatının temizliği bilinmektedir. Onun Cenabı Hak adına, gerçeğe aykırı olarak bir şey isnat etmesi asla iddia edilemez.

وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ

Kendilerinden öncedir O şeylerin ki Tasdikidir Fakat

(Fakat o, kendisinden öncekileri tasdiktir) Fakat o apaçık kitap kendisinden evvelkini Tevrat gibi, İncil gibi gökten inmiş olan ilâhî kitapları tasdik edicidir onların da asılları İtibariyle birer ilâhî kitap olduğunu bildirmektedir. İşte Peygamberlere ve özellikle Hz. Yusuf a dair verdiği bilgiler de o mukaddes kitaplardaki açıklamalara uygundur.

وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ

Her şeyin Ayrıntılı olarak beyanıdır Ve

(Ve her şeyin ayrıntılı olarak beyanıdır) Ve Kuranı Kerim her şeyin ayrıntılı olarak beyanıdır yani: Bilinmesine ihtiyaç görülen dinî esasları akideleri, nasihatleri açıkça veya işaret yoluyla içermektedir. Hadis ile kıyas ile veya icma-ı ümmet ile sabit olan şeyler de yine esasen Kuran'ı Kerim'den ilham alınarak çıkarılmıştır.

&-Diğer bir yoruma göre de Kuranı Kerim, Hz. Yusuf'un kıssasına dair ayrıntıları içermektedir.

وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir topluluk için ki Bir rahmettir Ve Bir hidayettir Ve

(ve iman edecek olan bir kavim için bir hidayettir ve bir rahmettir) evet Ve Kuran'ı Kerim, iman edecek olan bir kavim için bir hidayettir ve bir rahmettir. Yani: Kuran-ı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu tasdik eden zatlar için bir hidayettir sapıklıktan kurtaran, selâmet ve saadet yoluna sevk eden bir hakikat rehberidir ve bir rahmettir müminler bu sayede dünyevî ve uhrevî hayırlara, menfaatlara kavuşurlar, Allah'ın lutfuna ulaşmış bulunurlar. Çünkü o kutsal kitaptan yararlanacak zatlar, öyle hakikî şekilde iman eden, temiz itikatlı olan muhterem kullardır. Cenabı Hak, cümlemizi o yüksek zümreye bağlanmaktan yoksun bırakmasın. Âmin.

&- **İbret = İtibar:** Bilinen bir yoldan bilinmeyen bir yola geçip gitmek, o bilinmezi keşfetmek demektir. **Meselâ:** Dünyadaki cüzlerin yok olmasını görmekle bütün kâinatın yok olacağına intikal etmek bir ibret meselesidir. Asıl ibretten maksat, kendisinden ders alınacak hâdisedir. Düşünce ve tefekkürdür, ahlakı süslemek için örnek edinmeye lâyık olan herhangi bir husustur. İnsan o sayede birçok şeyleri anlayıp keşfetmeye, kalbini aydınlatmaya hâlini düzeltmeye muvaffak olur.

Bir göz ki, onun olmaya ibret nazarında, Ol düşmanıdır, sahibinin baş üzerinde İşte Yusuf Aleyhisselam'ın kıssasını güzelce düşünen, nazarı dikkate alan bir kimse de bu sayede bir nice hakikatleri öğrenmiş olur, kalbini vicdanını akla gelen bir nice yüce şeylerle aydınlatabilir.

Bu mübarek kıssa kısaca;

- 1.İnsan tabiatının çoluk çocuk ve çocuğa olan sevgisini, eğilimini gösteriyor.
- 2.İnsanların yaratılışları İtibariyle ihtirasların düşkünü olduklarını, bu yüzden aralarında kıskançlıkların, mücadelenin meydana geldiğini bildiriyor.
- 3.Birçok insanlarda aşk ve sevginin, şehvanî hareketlerin, ruhî eğilimlerin, hilekârca muamelelerin yüz gösterdiğini anlatıyor.
- 4.Masumiyete ve temiz ruhlara sahip olan zatların ise öyle gayrimeşru eğilimlerden, hareketlerden ne kadar kaçınmakta olduklarını en parlak bir misal ile anlatmış bulunuyor.
- 5.Cenabı Hakk'ın hükümlerine razı, riayetkâr olan, gördükleri bazı hoş olmayan düşmanca hareketlere karşı sabrederek sükûnetlerini muhafaza eden, af ve lütuf la karşılıklı bulunan zatların da bilahare ne kadar selâmete, maddî ve manevî mükâfatlara, makamlara kavuşacaklarına pek güzel, ibret verici bir misal göstermiş oluyor.
- 6.Olanca masumiyetine, iyilikseverliğine rağmen kendisine kavminin bir kısım fertleri tarafından düşmanlık ve kıskançlık gösterilmiş olan Yüce Peygamberimize de bir teselli mahiyetinde olup onun da evrensel bir başarıya kavuşacağına açık bir işaret taşımaktadır.
- 7.Hiç bir kimseden bir şey okuyup yazmamış, dünya tarihini öğrenmemiş, kırk yaşına kadar hikmet gereği ümmi bulunmuş olan temiz ahlâklı bir zatın böyle ibret verici bir kıssayı bu kadar ayrıntısıyla, bu kadar fasih ve edebî bir şekilde anlatan Kuran ayetlerini insanlık âlemine tebliğ buyurması. Kendisinin ilâhî vahye mazhar, insanlık için en mükemmel bir hidayet rehberi, bir rahmet vesilesi olan yüce bir Peygamber olduğuna en kuvvetli bir şahit, en kesin bir delil durumunda bulunmuş oluyor. Artık Hak Teâlâ Hazretleri o Yüce Peygamberimize ümmet olmak şerefinden bizleri mahrum bırakmasın. Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

13-RAD SURESİ

Bu suret celile kırk üç ayeti içermektedir. Mekke'yi Mükerrerme'de inmiştir. Medine'yi Münevvere'de indiğini söyleyenlerde vardır. Bazı zatlara göre de yalnız 30 ve 43. ayetleri Medine-yi Münevvere'de inmiştir. Bu sure ile kendisinden evvelki Yusuf Sure-si arasında hoş. Bir münasebet vardır. Şöyle ki: Yusuf Süresindeki 12/39 ayeti celili-sindeki kısaca ifade edilen kudret eserlerini, tevhit ve Allah'ın sıfatlarının 12/105 ayeti kerimesiyle delillerini Rad Suresi daha ayrıntılı olarak beyan buyurmaktadır ve her iki sürede de Rasûlü Ekrem için teselli verici ayetleri içermektedir. Bununla beraber Yü-ce Peygamberimizin ebedî hayata vesile olan açıklamaları, hayat kaynağı olan yağ-murlara benzemektedir. Kalplerde ebedî ümitleri ve korku ile dehşeti gerektiren vaad ve tehdidi de gök gürlemesi demek olan rad da ve şimşek denilen "barka" benzetile-rek bunlar ile temsil edilebilmektedir. İşte böyle mühim bir kudret eserine dikkatleri çekmek için de bu mübarek süreye "Rad Suresi" adı verilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

المر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

1.Elif, Lâm, Mim, Ra işte bunlar Kuranın ayetleridir ve sana Rabbinden indiril-miş olan haktır. Fakat insanların çoğu iman etmezler.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'deki bütün ayetlerin birer hakikat olduğunu bildiri-yor. Ve bu kâinatın ne kadar bir intizam dairesinde yaratılmış ve insanları irşat için, ebedî âlemden haberdar etmek için ayetlerin indirilmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

المر

(Elif, Lâm, Mim, Ra) bu tabir bu surenin bir ismi demektir. Mamafih İbni Abbas Haz-retleri demiştir ki: Bunun manası: "Ben Allah'ı Teâlâ'yım, bilirim ve görürüm" de-mektir. Ata'dan bir rivayete göre de bunun manası: "Ben Melik ve Rahman olan Allah Teâlâ'yım" demektir. Bununla beraber bu gibi tabirlerin müteşabihattan olduğu da beyan olunmaktadır.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ

Kitabın Ayetleridir İşte bunlar

(İşte bunlar Kuranın ayetleridir) İşte bunlar Bu okunacak ayetler veya bütün sure-lerdeki ayeti kerimeler Kuran'ın ayetleridir öyle hoş, eşsiz ve benzersiz bir ilâhî ki-tabın içerdiği ayetlerdir. Evet. Hz. Muhammed Aleyhisselama inen ve bir sonsuz muc-i-ze olan Kuran'ı Kerim'in yüce ayetlerinden ibarettir. Artık bunları tasdik etmek ve yü-celtmek, bunlardan istifadeye çalışmak bütün insanlık için en mühim bir vazifedir. İşte Cenabı Hak, buyuruyor ki: Ve Ya Muhammed Aleyhisselam!

وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ

Haktır Rabbinden Sana İndirildi O şey ki Ve

(ve sana Rabbinden indirilmiş olan haktır) Sana Rabbinden indirilmiş olan bu Ku-ranı Kerim ve onun içerdiği bütün bu ayetler haktır gerçektende, hakikate uygundur, bir nice hikmetleri kapsamaktadır, insanlığın hakikî faidelerini temin etmeye kâfidir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu iman etmezler) Fakat insanların çoğu bu hakikati anlayarak onun ilâhî bir kitap olduğuna inanmazlar iman etmezler. Güzel, insaflı bir gözle bak-

salar ve mütalaada bulunacak olsalar öyle bir inkâra cüret edemezler. Ne yazık ki, onlar öyle bir bakış ve düşüncede bulunmazlar. Mekke müşrikleri, Kuran'ı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu inkâr ederek, bu ayetleri Muhammed Aleyhisselam kendi tarafından uyduruyor demişlerdi. Cenabı Hak'da bu ayeti celilesiyle, o gibi müşrikleri reddedip yalanlamıştır.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

2.Allah, o mukaddes varlıktır ki, gökleri görüyorsunuz direksiz olarak yükseltmiştir. Sonra arş üzerine istivada bulunmuştur ve güneşi de, ayı da emrine boyun eğdirmiştir ki, her biri bilinen bir vakit için cereyan eder. O, Yüce Yaratıcı her işi düzenler, ayetleri ayrıntılı olarak açıklar. Taki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanınız.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

Onları görüyorsunuz Direkler Olmadan Gökleri Yükseltti O zattır ki Allah

(Allah, o mukaddes varlıktır ki, o gördüğünüz gökleri direksiz olarak yükseltmiştir) Cenabı Hakkın varlığına, birliğine, kudret ve yüceliğine, ahiret gününün vuku bulmasına dair olan Kuran î beyanlar hakkında nasıl şüphe edilebilir? Bir kere bütün insanlık düşünmeli değil midir ki: Allah o mukaddes zat dir ki: öyle ezelî, kudret sahibi bir yaratıcıdır ki, gökleri ey insanlar işte siz görüyorsunuz direksiz olarak yükseltmiştir daima başlarımızın üzerinde görülen gökler, onlardaki binlerce aydınlık küreler bir şeye dayanmaksızın olanca yükseklikleriyle, parlaklıklarıyla bakışlarımıza çarpıp durmaktadırlar

ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

Arşa Hükmetti Sonra

(Sonra arş üzerine istivada bulunmuştur) Sonra bunların üstünde olmak üzere de o Yüce Yaratıcı arş üzerine istivada bulunmuştur Yani: Semaların üstünde olan arş âlemine de, bunun altındaki bütün kâinata da hâkim olmuştur. Hepsini de yaratan ve yöneten koruyan ve himayede bulunan ancak o ezelî yaratıcıdır. Hepsi de ona muhtaçtır, onun yüceliğine, hâkimiyetine birer şahittir.

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Aya Ve Güneşe Boğun eğdirdi Ve

(ve güneşi de, ayı da emrine boyun eğdirmiştir) Ve O Kerem Sahibi Yaratıcı güneşi de, ayı da emrine boyun eğdirmiştir hepsi de onun ilâhî emrine itaat etmektedir.

كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Akıp gider Her biri

(her biri bilinen bir vakit için cereyan eder) Öyle ki, her biri güneş de, ay da ve diğer yıldızlar da bilinen bir vakit için cereyan eder. Takdir edilen kıyamet gününe kadar, dünyanın fâni olup yok olacağı zamana kadar kendi yörüngelerinde, kendi alanlarında seyir ve harekete devam eder dururlar. Bütün bunların bu varlığı, bu hareketleri ilâhî bir irade gereğidir. O Kerem Sahibi Yaratıcı

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ

Ayetleri Ayrıntılı olarak açıklar Her işi Düzenler

(O, Yüce Yaratıcı her işi düzenler, ayetleri ayrıntılı olarak açıklar) O, Yüce Yaratıcı her işi düzenler, mülkünde dilediğini yaratır ve yaşatır, dilediğini de imha eder ve öldürür, kimini varlığa, kimini de muhtaç duruma düşürür, her iradesi bir hikmete dayanmaktadır. Ve o Yüce Mabud ayetleri ayrıntılı olarak açıklar. Onun birliğine, azamet ve kudretine işaret ve şahitlik eden alâmetleri, kudret eserlerini halkın dikkat na-

zarlarına sunarak kendilerine pek açık ibret ve uyanma vesileleri meydana getirmiş olur. İşte Peygamberleri göndermesi, onlara kitaplarını indirmesi, o kitaplar vasıtasıyla kudret eserlerini kullarına bildirmesi ve kullarını bir takım vazifeler ile yükümlü tutması da o hikmet sahibi Yaraticının mükemmel hikmetine ve rahmetine şahitlik eden birer kutsî ayetten, birer eşsiz delilden ibarettir. Evet. Yüce Mabud, böyle ayetlerini, varlığına şahitlik eden delillerini bildiriyor.

لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

Kesin inanırsınız Rabbinize Kavuşmaya Ta ki siz

(Ta ki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanasınız) Taki Ey insanlar! Rabbinize kavuşacağınızı kesin olarak inanasınız ona göre hareketinizi düzenleyesiniz. Evet. Bu kadar muazzam kâinatı meydana getirmiş ve idare etmekte bulunmuş olan bir Yüce Yaraticı, artık insanları öldürdükten sonra tekrar diriltmeğe, başka bir âleme götürmeğe kadir olamaz mı? Elbette kadir olur inandık ve tasdik ettik! Bundan dolayı o kâinatın yaratıcısını tasdik, onun bütün beyanlarını kabul ederek yüceltmek bütün insanlık için en mühim bir vazifedir.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

3.Ve o, o Kudretli Yaraticıdır ki, yeryüzünü uzatmıştır ve on'da sabit dağlar ve ırmaklar yaratmıştır ve on'da meyvelerin hepsinden ikişer çift yetiştirmiştir. Geceyi gündüze örtüyor. Şüphe yok ki, bunda düşünen bir kavim için elbette ibretler vardır. Bu mübarek ayetler de Kâinatın Yaraticısının yeryüzünde meydana getirmiş ve getir-mekte olduğu pek mühim ve hayat bahşeden eserleri nazarı dikkatlere sunmaktadır. Kâinatın Yaraticısının birliğine, sonsuz kudretine birçok semavî deliller mevcut olduğu gibi birçok yeryüzü ile ilgili deliller de mevcuttur. Evet.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ

Yeryüzünü Uzattı O zattır ki O Ve

(Ve o, o Kudretli Yaraticıdır ki, yeryüzünü uzatmıştır) O, Kudret Sahibi Yaraticıdır ki, yeryüzünü uzatmıştır. Üzerinde doğuya, batıya, kuzeye, güneye doğru yayılmış nice sahalar, sahralar meydana getirmiştir ki, insanlar ve diğer hayvanlar yeryüzünde ikamet edip yaşayabilmektedirler. Aslında astronomi ilmine göre yer bir küre halinde bulunmaktadır. Fakat öyle olsa da mademki, pek büyük bir cisim halinde bulunuyor, onun her kıta'sı dümdüz sahaları kapsıyor, bütün insanlık onun üstünde yerleşmeyi, sükûn bulmayı başarıyor ve onun dümdüz, yassı bir halde bulunduğunu görüp duruyor, artık onun bu harikulade vaziyeti, Allah'ın kudretine pek mükemmel bir delil bulunmaktadır.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا

Nehirler Ve Sabit dağlar Orada Kıldı Ve

(ve on'da sabit dağlar ve ırmaklar yaratmıştır) Ve Cenabı Hak yeryüzünde sabit dağlar da yaratmıştır ki, yerlerinden ayrılıp başka yerlere intikal etmiyorlar, kendilerinde bir hareket hâli görülüyor, bir nice faideleri taşımaktadırlar, bunlar da Allah'ın kudretine birer delildirler. Ve Yüce Yaraticı yeryüzünde ırmaklar da yaratmıştır bunlar bir hayat kaynağıdır, yeryüzünde halkın menfaatleri için akar dururlar, nice ekinlerin, ağaçların büyüüp gelişmesine hizmet ederler.

وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ

İki Eş Orada Kıldı Meyvelerin Her birinden Ve

(ve on'da meyvelerin hepsinden ikişer çift yetiştirmiştir) Ve O Kerem Sahibi Yaraticı o yeryüzünde meyvelerin hepsinden bütün farklı nevilerinden ikişer çift yetiştirmiştir. Yani: Bütün meyvelerin nevilerini iki farklı sınıfa ayırmıştır. Şöyle ki: Tatları, renkleri, hacimleri gibi vasıfları bakımından ikişer kısım üzere yaratılmışlardır. Bütün bunlar Allah'ın birer kudret eseridir. Ve O Hikmet Sahibi Yaraticı

يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ

Geceyi gündüze örtüyor

(Geceyi gündüze örtüyor) yani: Gecenin karanlığı ile gündüzü örtüyor, gündüzün ışığıyla da geceyi aydınlatıyor. Yeryüzünde yaşanılabilmesi için böyle çeşitli, farklı hadiseleri meydana getiriyor. Artık

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünen Bir topluluk için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(şüphe yok ki, bunda düşünen bir kavim için elbette ibretler vardır) Evet bu ifade edilen büyük hâdiselerin bu hâlinde, akıllarını güzelce kullanan, layık şekilde düşünen insanlar için bütün bu garip ve tekrar edip duran enteresan hadiseler birer parlak delildir ki, Allah'ın varlığını ve kudretini ispata kâfidir.

وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفْضِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

4.Ve yeryüzünde birbirine yakın kıtalar vardır ve üzüm bağları vardır ve ekinler ve bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır ki, hepsi de bir su ile sulanır ve bazılarını bazıları üzerine yemişleri hususunda üstün kılıyoruz. Muhakkak ki bunda akıllı düşünen bir topluluk için deliller vardır.

وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ

Birbirine yakın Toprak parçaları Yeryüzünde var Ve

(Ve yeryüzünde birbirine yakın kıtalar vardır) Kâinatın Yaratıcısının varlığına ve yüceliğine ve yeryüzünde Kısaca: Yerde birbirine yakın bitişik ve ayrı kıtalar vardır ki, yaratılışları farklıdır. Meselâ: Bir kısmı pek verimlidir, bir kısmı ise verimli değildir, ziraata elverişli bulunmaz. Veya bir kısmı ziraata uygun ise de üzerinde ağaç yetişemez, diğer bir kısmı ise üzerinde ağaçlar yetiştiği halde ziraat mümkün olmaz. Bunlardaki bu farklı kabiliyetler de Allah'ın kudretinin büyüklüğüne işaret edip durmaktadır.

وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ

Üzümlerden Bağlar Ve

(ve üzüm bağları vardır) Ve Yeryüzünde üzüm bağları vardır. Asılları bir olduğu halde çeşitli guruplara ayrılmış bulunurlar.

وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ

Çatalsız Ve Çatallı Hurma ağaçları Ve Ekinler Ve

(ve ekinler ve bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır) Ve Yine yeryüzünde ekinler ve bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır ki,

يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ

Tek Bir su ile Sulanır

(hepsi de bir su ile sulanır) bir toprakta gelişip büyür, böyle olduğu halde yine çeşitli kabiliyetlerde bulunurlar.

وَنُفْضِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكْلِ

Meyvelerinde Bazısına Bazılarını Üstün kılıyoruz Ve

(ve meyvelerin bazılarını bazıları üzerine üstün kılıyoruz) Ve Kısacası onların bazılarını bazıları üzerine yemişi hususunda meselâ: Tatlı veya ekşi veya acı bulunmaları itibariyle üstün kılıyoruz bu ihtilâf ise şüphe yok ki, ilâhî kudretin ve ilâhî iradenin menfaat gereği olan bir eseridir. Artık

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akıllı düşünen Bir topluluk için ki Elbet deliller Bunda var Şüphesiz

(Muhakkak ki bunda akıllı düşünen bir topluluk için deliller vardır) muhakkak ki, bun'da bu beyan olunan pek büyük, muhtelif yaratma hususunda akıllı düşünen bir kavim için deliller vardır. Evet. Bu çeşitli ve muazzam eserlerin yaratılışını güzelce düşünmeye, tefekküre güç yetiren zatlar için bu hâdiselerin her biri pek mühim bir ibret ve uyanma vesilesidir. Hikmet Sahibi Yaraticının varlığına, kudret ve azametine pek büyük bir rehberdir.

وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذْا كُنَّا تُرَابًا ءَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

5.Eğer şaşıyorsan işte asıl şaşılabacak şey, onların "biz toprak kesildikten sonra mı mutlaka yeniden yaratılacağız" demeleridir. Onlar o kimselerdir ki. Rablerini inkâr etmişlerdir ve boyunlarında demir zincirler bulunan da onlardır ve onlar ateş ehlidirler, onlar orada ebedî olarak kalacak kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakk'ın ölümleri de diriltmeğe kadir olduğunu, bu hakikati inkâr edenlerin ise ne kadar müthiş bir durumda bulunmuş olacaklarını bildiriyor. Ve o inkârcıların ne kötü temennilerde bulunduklarını beyan ile onların, geçmiş ümmetlerin tarihî durumlarından ibret almaları lüzumuna işaret buyurmaktadır.

وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ

Asıl şaşılabacak şey Şaşıracaksan Eğer Ve

(Eğer şaşıyorsan işte asıl şaşılabacak şey) Ey Yüce Peygamber! Sen açık olan peygamberliğini kâfirlerin yalanlamalarına şaşıyorsan ondan daha fazla şaşılabacak şey vardır. İşte asıl şaşılabacak şey her yönüyle şaşırp kalmaya lâyık olan lâkırdı onların o kâfirlerin

قَوْلُهُمْ إِذْا كُنَّا تُرَابًا ءَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Bir yaratılış Elbet içindeyiz Şüphesiz biz mi Bir toprak Olduk O vakit mi ki Sözleridir

(biz toprak kesildikten sonra mı mutlaka yeniden yaratılacağız demeleridir) biz toprak kesildikten sonra mı ölümümüzü müteakip mi mutlaka biz yaratılacağız demeleridir o inkârcıların bir alay, bir istif hamî inkârı iptal ve kınama ifade eden soru yoluyla böyle söylemeleri daha fazla şaşırmayı gerektirmektedir. Kendilerini ve bütün kâinatı yoktan var etmiş olan bir Yüce Yaraticının, kullarını öldürdükten sonra tekrar diriltmeğe kadir olduğunu nasıl inkâr edebilirler? Bu nasıl cehalet dir, Yoktan var etmeye kadir olan bir Kudret Sahibi Yaraticı, öldükten sonra diriltmeye kadir olamaz mı? Bu nasıl uzak görülebilir? Bunu inkâr etmek, Kâinatın Yaraticısını da inkârı gerektirir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ

Rablerine İnkâr ettiler O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki Rablerini inkâr etmişlerdir) Onlar Allah'ın kudretiyle ölümlerin tekrar dirileceklerine inanmayanlar o kimselerdir ki. Rablerini de inkâr etmişlerdir çünkü Allah'ın kudretini inkâr edenler, Cenabı Hakkın ölümleri tekrar dirilteceği hakkındaki beyanatını kabul etmeyenler, o Kerem Sahibi Yaraticının bu kâinatı başlangıçta yoktan var etmiş olduğunu inkâr etmiş bulunurlar

وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ

Boyunlarında Demir halkalar İşte onlar Ve

(ve boyunlarında demir zincirler bulunan da onlardır) Ve Böyle bir küfürde devam edip duranlar yok mu, yarın kıyamet günü boyunlarında demir zincirler bulunan da onlardır onlar küfürleri sebebiyle böyle bir zillet ve cezaya tutulacaklardır. Onlar için artık kurtuluş yoktur.

وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırılar Orada Onlar Ateş Ehlidirler İşte onlar Ve

(Ve onlar ateş ehlidirler Onlar orada ebedî olarak kalacak kimselerdir) Artık oradan ne çıkabileceklerdir, ne de tekrar öleceklerdir, ebediyen azap görüp duracaklardır.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ

لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

6.Ve senden güzellikten evvel kötülüğü çarçabuk isterler. Hâlbuki onlardan evvel ibret alınacak nice azap örnekleri gelip geçmiştir. Ve şüphe yok ki. Rabbin insanlar için zulümlerine karşı elbette ki yine çok mağfiret sahibidir. Ve yine şüphesiz ki Rabbin azabı da çok şiddetlidir.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ

İyilikten Önce Kötülüğü Senden acele istiyorlar Ve

(Ve senden güzellikten evvel kötülüğü çarçabuk isterler) Ve Ey Yüce Peygamber! Senden Bir alay ve yalanlama yoluyla güzellikten afiyet ve ihsandan, rahmet ve selâmete kavuşmaktan evvel kötülüğü azabı, azabın kendilerine bir an evvel gelmesini çarçabuk isterler. Yani: O kâfirler, ahiret azabını inkâr ediyorlar, dünya azabı ile tehdit edildikleri zaman da: Haydi o azabı meydana getir, bakalım" diyerek onun da aslı olmadığını iddiaya cüret gösterirler, Resulü Ekrem'i yalanlamaya kalkışır.

وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ

Nice ibret verici cezalar Onlardan önce Gelip geçti Gerçekten Ve

(Ve hâlbuki: Onlardan evvel, ibret alınacak nice azap örnekleri gelip geçmiştir) Evet. Vaktiyle Peygamberlerini inkâr eden kavimlerin başlarına gelmiş olan azaplar, felâketler tarih en sabittir, O kavimler de bu kavimler gibi Peygamberlerini tasdik etmemişlerdi, küfürleri yüzünden nice azaplara uğramışlardı. Onlardan olsun bir ibret dersi almalı değil midirler?

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ

Zulümlerine karşı İnsanlar için Bir mağfiret Elbette sahibidir Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki Rabbin insanlar için zulümlerine karşı elbette ki yine çok mağfiret sahibidir) onları zulümlerinden, küfürlerinden dolayı hemen mahvedip cezalandırmıyor. Kendilerine mühlet veriyor, uyanmaları için müsait vakit bırakıyor, iman ettikleri zaman onların geçmiş küfürlerini affedip bağışlıyor. Bütün bunlar, onların haklarında bir mağfiret ve yardım eseridir. Yoksa dileyecek olsa yeryüzünde gezebilecek bir kâfir bile bırakmaz.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Elbette şiddetli olandır Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve yine şüphesiz ki Rabbin azabı da çok şiddetlidir) Ve bununla beraber yine şüphesiz ki Rabbin azabı da pek şiddetlidir. Dinsizliklerinde ısrar edip duran ve o hâl üzere ölen kimseler hakkında da Allah'ın azabı pek fazladır ve sonsuzdur. Bundan dolayı son Peygamberden aceleyle azap isteyen o cahil inkârcılar da artık uyanmalı, dünya tarihinden ibret almalı değil midirler?

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

7.Ve o kâfir olanlar der ki: Onun üzerine Rabbinden bir mucize indirilmiş olmalı değil mi? Sen ancak bir uyarıcısın ve her kavim için bir hidayet rehberi vardır.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in göstermiş olduğu mucizelere rağmen onun peygamberliği hakkında diğer bir mucize meydana gelmesini inkârcıların istemiş bulunduklarını bildiriyor. Ve Cenabı Hakkın her şeyi bildiğini belirterek o inkârcıların ne gibi bozguncu bir maksat dan dolayı öyle mucize talebinde bulunduklarına işaret etmektedir.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا

Inkar etiler O kimseler ki Diyor Ve

(Ve o kâfir olanlar der ki) Ve o kâfir olanlar haşır ve neşri inkâr edenler, başlarına bir azabın gelmesini alay yoluyla isteyenler, bir de der ki:

لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir mucize Ona İndirilmeli Değil miydi?

(Onun üzerine Rabbinden bir mucize indirilmiş olmalı değil mi?) Onun üzerine yani Muhammed Aleyhisselam'a Rabbinden bir mucize Hz. Musa'nın asası gibi Salih Aleyhisselam'ın dişi devesi gibi bir mucize indirilmiş olmalı değil mi idi?

&-O kâfirler, Kuran'ı Azim'in bir ebedî mucize olduğunu anlamak istemiyorlar bir takım maddî mucizelerin gösterilmesini istiyorlardı. Maksatları hakkı kabul etmek değil inkârlarında devam etmek idi. Yoksa Resulü Ekrem'in ayın yarılması gibi az bir yiyecek ile büyük bir cemaati doyurmak gibi mübarek parmakları arasından suların fışkırtması gibi maddî mucizeleri de meydana gelmişti. Yüce Peygamberimiz ise kavminin imana gelmesini çok arzu ettiği için onların suallerine hemen cevap vermek isterdi. Mucizelerin istenildiği gibi gösterilmesini belki arzu ederdi. Hâlbuki vaktiyle diğer Peygamberlerin gösterdikleri maddî mucizeleri de kavimlerinden bir kısmı kabul etmemişlerdi. Cenabı Hakkı bize göster görelim gibi temennilerde bulunmuşlardı. Bundan dolayı şimdi Resulü Ekrem Efendimizde onların diledikleri harikaları gösterecek olsa idi yine iman etmeyeceklerdi. Kısacası Cenabı Hakta Yüce Peygamberine teselli vermek için ve her isteyenin arzusuna göre mucize göstermeye bir mecburiyet bulunmadığına ve meydana gelen herhangi bir mucizenin bir rahmet olmak için kâfi bulunduğuna işaret için buyuruyor ki: Resulüm!

إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ

Bir korkutucusun Sen Ancak

(Sen ancak bir uyarıcısın) Senin vazifen kavmine Allah'ın azabını haber vererek onları uyarmak ve korkutmaktır. Ayetleri, mucizeleri getirmek ise senin üzerine bir vazife değildir.

وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

Bir yol gösteren Kavmin Her biri için var

(Ve her kavim için bir hidayet rehberi vardır) Bir Peygamber gönderilmiştir ki, onlar Cenabı Hakk'ın kendilerine verdiği ayetlerle, zamanlarına münasip mucizeler ile ümmetlerini Allah'ın dinine davet de bulunmuşlardır. O Peygamberler, öyle herkesin arzusuna göre bir mucize, bir ayet göstermekle yükümlü bulunmamışlardır. Mucizeler kavimlerin zamanlarına, kabiliyetlerine göre meydana gelmiştir. Ve meydana gelen herhangi bir mucize peygamberliğin sabit olması için yeterli bir delil olduğundan başka mucize göstermeye lüzum yoktur. Bundan dolayı Ey Peygamberlerin sonuncusu! Sen de kavmini dine davet etmekle, onlara Kuran'ı Kerim ayetlerini tebliğ etmekle, peygamberlik vazifeni yerine getirmekle bulunmaktasın, artık o inkârcıların sözlerine iltifat etme, onların lâkırdılarından dolayı üzülme.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

8.Allah Teâlâ her dişinin neyi yükleneceğini ve rahimlerin neyi eksiltip ve neyi arttıracığını bilir ve her şey onun katında bir ölçü iledir.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ

Dişi Her Taşır O şeyi ki Bilir Allah

(Allah Teâlâ her dişinin neyi yükleneceğini bilir) inkârcılar, Allah Teâlâ'nın varlığına, kudretine dair mucizeler mi istiyorlar? Bir kere düşünmeli değil midirler ki, Allah Teâlâ her dişinin neyi yükleneceğini yani: Doğuracağı çocuğun erkek mi, dişi mi, bir mi, birden çok mu olduğunu ve diğer vasıflarını tamamen bilir

وَمَا تَغْيِضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ

Arttırır O şeyi ki Ve Rahimler Eksiltir O şeyi ki Ve

(ve rahimlerin neyi eksiltip ve neyi arttıracığını bilir) ve erham denilen rahimlerin neyi eksiltip ve neyi arttıracığını da bilir yani: Hamilelik müddeti bazen uzar, bazen da kısalır. Bütün bunlar Cenabı Hak'ça bilinmektedir. Hamilelik müddeti bazen yedi aydan iki seneye kadar devam eder. Bu İmamı Azama göredir. Veya yedi aydan dört seneye kadar uzar, bu da İmamı Şafî'ye göredir. Veyahut yedi aydan beş seneye kadar uzanır. Bu da İmamı Malik'e göredir. Allah hepsine rahmet eylesin.

وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

Bir ölçü iledir Onun katında Şey Her Ve

(ve her şey onun katında bir ölçü iledir) Ve her şey onun katında Cenabı Hakkın ilmi ve kudreti yanında bir ölçü iledir her şeyin nicelik ve niteliği Allah katında ayrıntılı olarak ve mükemmel şekilde bilinmektedir. Artık hiç bir mahlûkun varlığı, vasıfları, kabiliyeti kendi kendine artıp eksilemez, Allah'ın ilmine aykırı bir şey meydana gelemez. Bundan dolayı iman edenlerin de etmeyenlerin de kimlerden ibaret olduğu Allah katında bilinmektedir, takdir edilmiştir. Kendi kabiliyetleri ve iradelerinden dolayı sürekli küfür içinde yaşayacak olanlar da Allah'ın katında bilinmektedir, artık ne kadar mucize görseler de onların hâli değişmeyecektir. Çünkü onlar inanma taraftarı değildir.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ

9.O Yüce Yaratıcı gizliyi de ve açıkta olanı da bilicidir. Pek bu yüküdür, her şeyden üstündür.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Görünmeyeni Hakkıyla bilendir

(gizliyi de ve açıkta olanı da bilicidir) Cenabı Hak, var olanı da, yok olanı da bilir bütün hazır olanları da gaip bulunanları da bilir, kimlerin kabiliyetlerini, iradelerini güzelce kullanarak iman şerefine kavuşacaklarını ve kimlerin bu gibi kuvvetlerini kötüye kullanarak küfür ve fıska düşmüş olacağını da bilir. Hz. Peygamberden mucize talebinde bulunanların da bu mucizeyi bir irşat ve imana vesile olmak için mi, yoksa bir inat ve alay yoluyla mı istemiş olduklarını da bilir. Şüphesiz inanıyoruz! Evet. O Kâinatın Yaratıcısı

الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ

Her şeyden üstündür pek büyüktür

(Pek bu yüküdür, her şeyden üstündür) o bütün noksanlardan uzaktır. Kısacası mahlûkata ait olup, sonradan olma ve ihtiyaç gereği bulunan cisim olmaktan, zaman ve mekâna ihtiyaçtan münezzehtir, beridir. Ve o Yüce Mabud her şeyden üstündür bütün kâinat, onun kudreti, hâkimiyeti altında bulunmaktadır. En muazzam, en yüce bir varlığa sahiptir. Sonsuz bir ilim ile bir kudret ve hikmet ile vasıflanmaktadır. İmandık ve tasdik ettik. Elhamdülillah Şinasi ne güzel söylemiş

"Varlığın bilme ne hacet kürei âlem ile" "Yeter ispatına halk ettiği bir zerre bile"

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

10.Sizden sözünü gizleyen ve sözünü açıklayan ve geceleyin saklanan ile gündüzün meydana çıkan kimse Cenabı Hakka göre eşittir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın ilminin açık ve gizli bütün halleri ve olayları kuşatmış olduğunu bildiriyor. Ve bütün insanlığı meleklerin koruyup takip ettiklerini ve bir kavim kendi güzel, hayırlı hallerini değiştirmedikçe onların nimetlerinin, kudretlerinin üstünlüklerini mahvedilmeyeceğini ve değiştirilmeyeceğini açıklamaktadır. Ey Yüce Peygamber! Senin vazifen ilâhî hükümleri ümmetine tebliğdir. Artık onlar düşünsünler, şüphe yok ki, onların bütün halleri, hareketleri Cenabı Hak'ça bilinmektedir. Onlara hitaben tebliğ et ki: Ey mükellef insanlar!

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ

Onu Açığa vurdu O kimse ki Ve Sözü Gizledi O kimse ki Sizden Eşittir

(Sizden sözünü gizleyen ve sözünü açıklayan eşittir) Sizden içinizden herhangi sözünü gizleyen maksadını içerisinde saklayan ve sözünü açıklayan ortaya koyan kimsenin bu halleri Allah'ın ilmine göre eşittir. Bunların hepsini de Cenabı Hak, tamamen bilir. Buna inancımız tamdır.

وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

Gündüz vakti Belirendir Ve Geceleyin Gizlenendir O O kimse ki Ve

(ve geceleyin saklanan ile gündüzün meydana çıkan kimse) Ve geceleyin saklanan kendisini gecenin karanlıkları içinde gizlemeğe çalışan ile gündüzün meydana çıkan herkesin göreceği şekilde açıkça dolaşıp duran kimse de onun bu halleri de Cenabı Hakka göre eşittir. Hepsini de tamamıyla görür, bilir, meleklerine kaydettirir. Hiçbir şey, o Yüce Yaratıcıya gizli, meçhul kalamaz. Artık her insan, bu ilâhî kudreti düşünüp de kendi işlerini, sözlerini ona göre düzenlemelidir.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

11.Onun için önünden ve arkasından takipçi melekler vardır ki, onu Allâh'ın emriyle muhafaza ederler ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ, herhangi bir kavimdeki özellikleri değiştirmez, onlar kendi nefislerindeki değiştirmedikçe. Ve Allah Teâlâ bir millete bir kötülük dileyince de artık onu geri bırakacak yoktur. Ve onlar için Allah'tan başka bir yardımcı da yoktur.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ

Arkasından Ve Önünden Takip edenler Onun için vardır

(Onun için önünden ve arkasından takipçi melekler vardır) Onun için Öyle yaptıklarını gizleyen ve açıklayan ve saklanan veya meydana atılan herhangi bir kimse için kendisini önünden ve arkasından yani: Her tarafından takip edenler "hafaza" denilen melekler vardır ki,

يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ

Allah'ın Emri ile Onu muhafaza ederler

(onu Allah'ın emriyle muhafaza ederler) O kimseyi veya onun amellerini Allah'ın emriyle muhafaza ederler kendisini bir takım musibetlerden korurlar. Bütün işlediklerini birer amel defterine yazmakla zapt etmiş bulunurlar. Evet, Cenabı Hak hikmet gereği insanlara bir kısım melekleri memur tayin etmiştir. Bunlara hafaza melekleri denir. İnsanları gündüz ve gece melekleri muhafaza etmektedirler. Gece melekleri gündüz meleklerini ve bilakis gündüz melekleri de gece meleklerini takip ederler. Ve her insanın sağ ve sol tarafında birer melek bulunarak onun güzel ve çirkin amellerini yazarlar. Ve bu melekler insanları uyurken ve uyanıkken bir takım cinlerin, insanların ve mikropların kötülüklerinden korurlar. Bu muhafaza meleklerinin bulunmasında bir nice hikmetler vardır.

Kısacası: Bunların varlığına inanan bir kimse, Onlardan korkarak, utanarak günahlardan kaçınır, daha fazla edep ve temiz bir halde yaşamaya çalışır. Bundan dolayı bunların bulunması da insanlık hakkında ilâhî bir lütuftur.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ

Bir kavmi O şeyi ki Değiştirmez Allah Şüphe yok ki

(ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ, herhangi bir kavmi değiştirmez) Ve şüphe yok ki. Allah Teâlâ her şeye tam olarak kaadir ve mülkünde dilediği gibi tasarruf hakkına sahip olduğu halde herhangi bir kavimdeki hâli onlara verdiği nimet ve kudreti veya te miz yaratılışı değiştirmez o kavmi bunlardan mahrum bırakmaz

حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ

Kendilerindedir O şeyi ki Değiştirmelerine dek Ta ki

(onlar kendi nefislerindeki değişirmedikçe) Onlar kendi nefislerin-dekini güzel hallerini, çirkin haller ile değiştirmedikçe bir millet Allah Teâlâ'nın hükümlerine riayet ettikçe, kendi güzel ahlâk ve davranışlarını değiştirmedikçe kavuştuğu nimet ve kuvvet devam eder durur. Aksi takdirde ise nankörlük etmiş, Allah'ın emrine aykırı hareket de bulunmuş olacağı için elbette ki, kavuşmuş olduğu güzel varlıktan er geç bir gün mahrum kalacaktır. İşte İslâm tarihi de bu hakikat için birçok örnekle doludur. Vaktiyle Müslümanlar İslâmiyet sayesinde pek güzel amellerde, hareketlerde bulunmuş oldukları için dünyanın her tarafında muvaffakiyetlere ulaşmışlar, pek parlak bir varlık göstermişlerdir. Bilahare aralarındaki dayanışma bozulmuş, bir kısmının ahlâkı, davranışları değişmiş, bir takım yabancı milletlerin kötü telkinlerine kapılmış oldukları için zayıf düşmüşler, varlıkları parçalanmış, eski kuvvet ve kudretleri yok olmaya yüz tutmuş, ülkeleri yabancı milletlerin ellerine geçmiştir. Bununla beraber Müslümanlar, yine ümitsizliğe düşmemelidir, üzerlerine düşen kutsî vazifeleri yerine getirmeye çalışmayı bir gaye, bir kurtuluş vesilesi bilmelidir, kusurlarından, ahlaksız hareketten kaçınıp tövbekâr bulunmalıdır, doğuda batıda bulunan bütün Müslümanlar, kendi aralarındaki din kardeşliğinin değerini bilerek mümkün olduğu kadar birbirine dayanmak, birbiri hakkında iyiliksever bir halde yaşamaya çalışmalıdır. Bu vesile ile İslâm âleminin yükselmesini, varlığını korumaya muvaffak olmasını Allah'ın lutfun dan bekleriz.

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا

Kötülük Bir kavme Allah Diledi O vakit ki Ve

(Ve Allah Teâlâ bir millete bir kötülük dileyince) Ve şuna da inanıyoruz ki: Allah Teâlâ bir millete kendi kötü amelleri, niyetleri yüzünden bir kötülük bir helak ve azap isteyince de artık onu o felâketi, o milletten

فَلَا مَرَدَّ لَهُ

(artık onu geri çevirecek yoktur) hiç bir kimse, ne hafaza melekleri ve ne de diğer kuvvetler o kötülüğü o milletten bertaraf edemez. Elbette ki: Allah'ın iradesine aykırı bir harekete hiç bir mahlûk kaadir olamaz.

وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَاَلٍ

Bir veli Ondan başka Onlar için yoktur Ve

(Ve onlar için Allah'tan başka bir dost da yoktur) Ve onlar için Öyle kahır ve yok edilmeleri hakkında ilâhî iradenin tecelli ettiği kimseler için ondan başka o Yüce Yaratıcıdan başka bir dost bir yardımcı da yoktur. Evet, O kimselerin işlerine idare edecek, onlara yardımda bulunacak, onları kendilerine o yönelen azaptan, felâketten kurtarabilecek bir zat da bulunamaz. Şüphe yok ki, ilâhî iradenin, rabbanî kudretinin ortaya çıkmasına hiç bir mahlûk engel olamaz. Artık bütün insanlık için en birinci kurtuluş çaresi, Cenabı Hakkın dinine sarılarak bütün muvaffakiyetleri ondan beklemektir. Ve başarı Allah'tandır.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

12.O, o Yüce Yaratıcı dır ki: Size korku ve ümit için şimşegi gösterir ve ağır ağır bulutlar yaratır.

Bu mübarek ayetler de Kâinatın Yaratıcısının varlığına, birliğine, kudret ve azametine, nimet ve azabına ait diğer delileri nazarı dikkatlere sunuyor. Cenabı Hak'tan başkasına yapılan duaların, kulluk vazifelerinin asla kabule yakın olamayacağını güzel bir misal ile anlatmaktadır.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا

Ümit içinde Ve Korku içinde Şimşegi Size gösterir O zattır ki O

(O,Yüce zat ki Size korku ve ümit için şimşegi gösterir) O Yüce sıfatları beyan olunan Allah Teâlâ o Yüce Yaratıcı dır ki, size korku ve ümit için yani: Yıldırım düş-

mesinden korkasınız ve yağmur yağacağını ümide düşesiniz diye şimşegi gösterir. Siz onu ateş saçan bir halde görürsünüz ve onu yağmur yağacağına bir işaret tanımış bulunursunuz.

وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

Yüklü Bulutları Meydana getirir Ve

(ve ağır ağır bulutlar yaratır) Ve Hikmet Sahibi Yaratıcı ağır ağır bulutlar yaratır. O bulutlar ki: Hava boşluğunda meydana gelerek yağmurları taşır bir halde gözlere çarpar dururlar. Bunlar ne kadar mühim birer kudret eseridir.

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ

13.Ve gök gürlemesi Allah'ı hamd ile melekler de onun korkusundan tesbihte bulunurlar. Ve yıldırımları gönderir, onları dilediğine hemen isabet ettirir. Böyle iken o kâfirler Allah hakkında mücadelede bulunurlar. Hâlbuki onun kuvveti pek şiddetlidir.

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ

Onun korkusundan Melekler Ve Ona hamd ile Gök gürültüsü Tesbih eder Ve

(Ve gök gürlemesi Allah'ı hamd ile melekler de onun korkusundan tesbihte bulunurlar) Ve Ra'd denilen gök gürlemesi veya bulutları sevk etmekle emir olunan melek Allah'ı o Kerem Sahibi Mabudu hamd ile tesbihte bulunur. O gök gürlemesi, lisanı hâl ile Cenabı Hakkın birliğini, lütuf ve Kerem'ini ifade etmiş olur. Yahut o gök gürlemesini işiten uyanık ruhlu zatlar: "Suphanallah elhamdülillah Allah'ı tenzih ederim: Ve Hamd Allah içindir. Diyerek Hak Teâlâ'ya hamd eder ve övgüde bulunurlar. Melekler de o'nun o Yüce Yaratıcının korkusundan onun heybetinden, ululuk ve yüceliğinden dolayı tesbihte bulunurlar O Kerem Sahibi Mabudu kutsar ve yüceltip dururlar.

وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Onları Ve isabet ettirir Yıldırımları Gönderir Ve

(Ve yıldırımları gönderir, onları dilediğine hemen isabet ettirir) Ve O hikmet Sahibi Yaratıcı yıldırımları gönderir onlar isabet ettiği kimseleri yakıp parçalar, ateş halinde yeryüzüne dağılır. Cenabı Hak onları dilediğine hemen isabet ettirir. Onu bu suretle helak etmiş olur. Böyle iken Böyle müthiş alâmetler, kudret işaretleri ve birlik delilleri mevcut iken

وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ

Allah Hakkında Mücadele ediyorlar Onlar Ve

(Böyle iken o kâfirler Allah hakkında mücadelede bulunurlar) onlar o kâfirler Allah hakkında mücadelede bulunurlar. Hak Teâlâ'nın varlığını, birliğini, insanlara Peygamberlerini göndermiş olduğunu inkâra cüret gösterir dururlar.

وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ

Azabı Pek şiddetli olandır O Ve

(Hâlbuki onun kuvveti pek şiddetlidir) Hâlbuki O'nun O Kâinatı Yaratanın kuvveti veya mahlûkunu yakalaması veya düşmanlarına karşı galibiyeti pek şiddetlidir. O münkirler, bunu düşünerek, anlayarak kendilerini en büyük bir felâketten kurtarmaya çalışmalı değil midirler? Onlar o küfür ve inkârın korkunç akıbetini hiç düşünmezler mi? Ne kadar büyük cehalet ve gaflet!

Kısacası: Bütün gözlerimizin önünde tecelli edip duran gökler, yerler, parlak yıldızlar ve diğer çeşitli hâdiseler Cenabı Hakkın varlığına, azamet ve kudretine şahitlik ediyor, bütün bunlar lisanı hâl ile o Yüce Yaratıcıyı biliyor ve tesbihte bulunuyor. Evet. Dağlar, deryalar, ağaçlar bütün Cenabı Hakkı teşbih eder ve yüceltir dururlar. Fakat her işitici bu sırları anlayacak bir halde bulunmaz. Bilâkis nice kötü ruhlu kimseler vardır ki, bütün bu kâinat o Yüce Yaratıcının varlığına, ilim ve hikmetine, kudret ve

azametine şahitlik edip durmakta iken onun mukaddes varlığını, yaratıcılığını inkâr cinayetini işlemekten kendilerini alamazlar. Böyle bir inkâr, ne kadar adi bir ruh halinin eseridir. Bu inkârın zararını bir kere düşünmeli değil midirler?

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ
كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

14.Hak olan davet, Allah içindir. Ve o kimseler ki, Allah'tan başkalarına duada bulunurlar, onların hiç bir şey ile isteklerini karşılamazlar. Onlar ancak ağzına erişsin diye suya karşı iki avucunu açan kimse gibidir. Hâlbuki o su ona ulaşıcı değildir. Kâfirlerin duaları ise ancak bir sapıklık içindedirler

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ

Hak Davet Onadır

(Hak olan davet Allah içindir) Yani: Yerinde yapılan, Hakka uygun, kendisine icabet edilmeğe en lââyık davet, Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed Mustafa sav Peygamberliğini kabul için yapılan davettir ki, bu hemen kabul edilmesi en mühim bir kulluk vazifesidir. Nitekim kabule lââyık olan dua da ancak Cenabı Hakka yapılacak dua ve yakarıştan ibarettir.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ

Ondan başka Dua ediyorlar O şeyler ki Ve

(Ve o kimseler ki Allah'tan başkalarına duada bulunurlar) yani: O kâfirler ki, Allah Teâlâ ya değil, kendi putlarına duada bulunur, onlardan bir faide Ümit eder dururlar.

لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ

Bir şeyle Kendilerine Cevap veremezler

(Onların hiçbir şey ile isteklerini karşılamazlar) o kendilerine yalvarıp dua ettikleri putları, ne bir fayda vermek ve ne de bir zararı def etmek için onların dualarını kabule güç yetiremezler. Onlara boş yere dua etmiş olurlar. Böyle duada bulunanların durumu

إِلَّا كَبَاسِطٍ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ

Erişmesi için ağzına Suyu doğru İki avucunu Açan kimse gibidir Ancak

(Onlar ancak ağzına erişsin diye suya karşı iki avucunu açan kimse gibidir) ancak kendi kendine gelip ağzına erişsin diye suya karşı iki avucunu açan kimse gibidir hiç su, onun bu maksudını anlayarak onun ağzına gelir akar mı? Nerede

وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ

Ona ulaşıcı Değildir Ve

(Hâlbuki o su ona ulaşıcı değildir) Hâlbuki o su ona Öyle iki avucunu açan kimseye ulaşıcı değildir. Artık o temenni, boş yere yapılmış olmaz mı? İşte putlardan faide bekleyen kimselerin onlara karşı yaptıkları dualarda böyle boş yere yapılmış bir temenniden başka bir şey değildir.

وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Sapıklık içinde Ancak Kafirlerin Duası değildir

(Kâfirlerin duaları ise ancak bir sapıklık içindedirler) Kâfirlerin Böyle yaptıkları duaları ise ancak bir sapıklık içindedir. Zayi olmuş gitmiştir, onlar için bir faide temin edemez. Putlar o duaları kabul etmek kudretine sahip değildirler. Artık bütün insanlar için lâzımdır ki, bu kâinatta hâkim olan Yüce Yaratıcıyı bilip tasdik etsinler, bütün ibadetlerini onun için yapsınlar, o'ndan selâmeti, hidayeti, kurtuluş ve mutluluğu niyazda bulunsunlar.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

15.Ve göklerde ve yerde kim varsa ve gölgeleri de sabah ve akşam vakitleri ister istemez Allah Teâlâ'ya secde eder.

Bu mübarek ayetler, bütün kâinatın Cenabı Hakka kulluk secdesinde bulunduklarını bildiriyor ve Kâinatın Yaratıcısı ile mahlûkatı arasında büyük farklara işaret ederek bütün insanlığı; Yüce Yaratıcıyı tasdik etmeye ve birlemeye davet ediyor.

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O kimseler ki Secde eder Allah'a Ve

(Ve göklerde ve yerde kim varsa secde eder) Bütün yaratılış eserleri, Allah'ın birliğine şahitlik eder. Ve göklerde ve yerde kim var ise Allaha secde eder Melek, insan ve çin vesaire adına kim var ise ve onlardan gölge sahipleri olanların

طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

Akşam Ve Sabah Gölgeleeri Ve İstemeyerek Ve İsteyerek

(Ve gölgeleri de sabah ve akşam vakitleri ister istemez Allah Teâlâ'ya secde eder) yani: Her zaman ister istemez yani bir kısmı tam bir itaat ve zevk ile bir takımı da istemeyerek, bir mecburiyet sebebiyle Allah Teâlâ'ya secde eder onun için kulluk secdesine kapanır, yüzünü yerlere koyar. Veya o Kâinatın Yaratıcısına saygı ile ona karşı kulluğunu itirafta bulunur. Evet. Bütün melekler, Cenabı Hakka tam bir itaatle secde eder, O'nun İlahlığını itiraf ile kulluk lisanlarını süslerler, vakit vakit kulluk secdesine kapanırlar. Yerlerde bulunan müminler de yine bir vicdan neşesi ile bir hürmet duygusu ile böyle kulluk secdesine devam ederler. Kâfirler, münafıklar ise Allah'ın birliğini o'na secdenin lüzumunu isteyerek tasdik etmezlerse de sırf bir zorlama veya dünyevî bir menfaat sebebiyle veyahut bir gösteriş için veyahut başlarına gelen bir musibetten kurtuluş ümidiyle Allah Teâlâ'ya yalvararak ister istemez secdelere kapanırlar.

Gölgelerin secdelerine gelince: Güneş vesaire cisimlerin ışıklarının yansıması ile meydana gelen gölgeler, birer kudret eseridir. Bunlar da ister istemez Kâinatın Yaratıcısının varlığına işaret edip durmaktadır. Onlar da kendilerine mahsus bir tarzda Yüce Mabud için kulluk secdesine kapanmış bir vaziyette bulunmaktadır. Onlar da lisanı hâl ile tevhit ve tesbihte bulunurlar. Bununla beraber Cenabı Hak onlara da bir kavrayış bir kulluk secdesi duygusu ihsan etmiş olabilir. Bu uzak görülemez. Gölge sahiplerinin secdeye kapanmaları, gölgelerin de birer secde vaziyeti almakta olduğunu göstermektedir. **Bu 15. ayeti celile secde ayetlerindendir.**

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُوْنِهٖ اَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُوْنَ
لَا نَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ اَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمٰتُ
وَالنُّوْرُ اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ
كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

16.De ki: Göklerin ve yerin Rabbi kimdir? De ki: Allah'tır. De ki: Artık o'ndan başka dostlar mı edindiniz ki, kendi nefisleri için bile ne bir menfaate ve ne de bir zarara sahip olamazlar. De ki: Hiç kör ile gören eşit olur mu? Veya karanlıklar ile aydınlık eşit olur mu? Yoksa Allah'a öyle ortaklar mı kıldılar ki, onlar da Allah'ın yarattığı gibi yarattılar da artık bu yaratma onlarca birbirine benzer mi göründü? De ki: Her şeyin yaratıcısı Allah Teâlâ'dır. Ve o, birdir, karşı durulamaz güç sahibidir.

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Rabbi Kimdir De ki

(De ki: Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?) Resulüm! O inkârcılara, Allah'ın mabutluğunu düşünmeyen gafillere de ki: Göklerin ve yerin Rabbi kimdir? Bunların ve bunlarda bulunanların yaratıcısı, sahibi, işlerinin idarecisi kimdir? Bir kere bunu düşünmeli değil misiniz? Yüce Resulüm! O gafillere

قُلِ اللَّهُ

(De ki: Allah'tır) Bütün onların Rabbi yalnız Allah'tır O'ndan başka Âlemlerin Rabbi yoktur. Siz de bunu vakit vakit itiraf edersiniz. O halde Yüce Resulüm! Onlara

قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlar ki Ondan başka Öyle ise edindiniz mi De ki

(De ki Artık ondan başka dostlar mı edindiniz) de ki: o âlemlerin Rabbinden başka dostlar mı edindiniz ki bir takım putları Tanrı sanarak kendilerine tapındınız ki, onlar

لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

Ne bir zarar Ve Bir fayda Kendilerine Sahip olmazlar

(kendi nefisleri için bile ne bir menfaate ve ne de bir zarara sahip olamazlar) onlar kendileri için ne bir menfaat sağlayabilirler ve ne de kendilerine yönelen bir zararı def etmeye güç yetirebilirler. Artık ey putperest insanlar! Sizlere ne faideleri olabilir ki, onlara tapınıyorsunuz? Bir kere düşünmeli değil misiniz? Yüce habibim! O gafillere

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ

Gören Ve Kör olan Bir olur mu De ki

(de ki: Hiç kör ile gören aynı olur mu?) Yani: Hiç bilen ve gören bir Yüce Yaratıcı ile bilmekten, görmekten mahrum, adı bir mahlûk eşit midir? Öyle bir mahlûka tapılabilsin Yani hakikatleri görmeyen, hakiki mabudunu tanımayan bir kâfir ile Hakkı tanıyan yüce Mabuda kullukta bulunan bir mümin eşit midir? Elbette eşit değildir. Kâfir, hidayet yolunu görüp takip etmekten aciz bulunmaktadır. Bir mümin ise hidayet yolunu takip ederek bir ebedî saadet sahasına erişecektir.

أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ

Nur Ve Karanlıklar Bir olur mu Yahut

(Veya karanlıklar ile aydınlık eşit olur mu?) Elbette ki eşit olamaz. Evet. Küfür ve sapkınlıktan ibaret olan şeyler ile sırf hidayet olan Allah'ı birleme ve iman arasında eşitlik düşünülemez. Küfür ve sapıklık, insanı karanlıklar içinde bırakır, mahveder. Allah'ı birlemek ve hakikî iman ise insanı bir selâmet ve saadet sahasına kavuşturur, onu ebedî, mutlu bir hayata ulaştırır. Artık nasıl olur da böyle bir aydınlık dururken öyle karanlıklar tercih edilebilir?

أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ

Ortaklar ki Allah'a Kıldılar mı Yoksa

(Yoksa Allah'a öyle ortaklar mı kıldılar ki) Ey Yüce Peygamber! Yoksa o kâfirler Allah'a öyle ortaklar mı kıldılar ki yani: Kendileri de öyle bir iddiada, bir kanaatte bulunamazlar ki,

خَلَقُوا كَخَلْقِهِ

Yarattığı gibi Yarattı

(onlar da Allah'ın yarattığı gibi yarattılar da) O ortaklarda Allah'ın yarattığı gibi yarattılar da Meselâ: Onlar da gökler gibi yerler gibi, güneş ve ay gibi şeyleri yoktan var ettiler de

فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ

Onlarca Bu yaratma Ve birbirine benzer mi oldu

(artık bu yaratma onlarca birbirine benzer mi göründü?) yani: Allah Teâlâ'nın yaratması ile o'na ortak koştukları şeylerin bu yaratmaları arasında bir benzerlik mi meydana geldi de artık Allah'ın neleri yaratmış olduğu ile bunların neleri yarattıklarını birbirinden ayırt edemez oldular! Ve onları da bu yaradılışlarından dolayı ibadete lâ-yık gördünüz! Hâlbuki böyle bir benzerlik meydana gelmiş değildir, o putların böyle bir şeyi yaratamayacağını siz de bilirsiniz. Artık o putlar, ibadete nasıl lâ-yık olabilirler?

قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ

Her şeyin Hakkıyla yaratıcı Allah'tır De ki

(De ki: Her şeyin yaratıcısı Allah Teâlâ'dır) Ey Yüce Resulüm! Hakkı ortaya çıkarmak ve kendilerini ikaz ve irşat için o müşriklere De ki: Her şeyin yaratıcısı Allah Teâlâ'dır O'ndan başka yaratıcı yoktur ki, ibadete lâîk olabilsin

وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

Dilediğini kahredendir Bir olandır O Ve

(Ve o, birdir, karşı durulamaz güç sahibidir) Ve o Kâinatın yaratıcısı birdir Hanlığında, rab lığında tektir, birliğe sahiptir. Ve o Yüce Yaratıcı kahredicidir isterse bütün kâinatı mahıv ve perişan edebilir. Müşrikleri elbette kahredecek ve cezalandıracaktır. Artık öyle Allah'ın kahrından kendilerini kurtaramayacak olan bir takım putlara ve mahlûk kimselere nasıl ilahlık ve mabutluk sıfatı verilebilir? Onlara nasıl ibadet edilebilir. Bunu her akıllı kimse düşünüp anlayamaz mı? Bütün insanlar, Kâinatın Yaratıcısının kudret eserlerini düşünüp nurlu bir vicdana kavuşmalıdırlar.

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

17.Gökten bir su indirdi ve vadiler kendi hacimlerinde sel olup akmaya başladı. Sel de hemen kendi üzerine çıkan bir köpüğü yüklendi ve bir süs veya bir eşya yapmak isteğiyle ateşte erittikleri madenlerden de onun gibi bir köpük meydana gelir. İşte Allah Teâlâ Hak ile batıla böyle misal verir. İmdi o köpük atılarak giderir, insanlara faide veren şey ise o yerde sabit olarak kalır. İşte Allah Teâlâ böylece misaller getirir.

Bu mübarek âyet, küfür gibi zararlı, faideden uzak, yok olmaya mâruz olan şeyler ile iman gibi çok faydeli, ebedî selâmete sebep, tercihi kurtuluş vesilesi olan fiil ve davranışların arasındaki farkı hoş bir misal yoluyla beyan buyurmaktadır.

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi

(Gökten bir su indirdi) Allah Teâlâ Hazretleri Gökten bir su indirdi sema tarafından, bulutlardan yağmur yağdırdı da

فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا

Kendi miktarlarında Vadiler Ve aktı

(ve vadiler kendi hacimlerinde sel olup akmaya başladı) vadiler kendi hacimlerinde kendi kapasitelerine göre veya insanlara faydalı olup zararlı olmayacak bir derecede akmaya başladı o yağmur suları sel kesilerek akıverdi.

فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا

Üste çıkan Bir köpük Sel Ve yüklendi

(Sel de hemen kendi üzerine çıkan bir köpüğü yüklendi) sel de hemen kendi üzerine çıkan bir köpüğü temiz olmayan, faydasız çerçöpten ibaret şeyleri yüklendi işte bu bir misal ve yine bunun gibi diğer bir misalde şöyle ki:

وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ

Ona benzer Bir köpük Bir eşya Veya Bir ziynet Yapmak isteyerek Ateşte Üzerini Yakıp eritiyorlar O şeyden ki Ve

(ve bir süs veya bir eşya yapmak isteğiyle ateşte erittikleri madenlerden de onun gibi bir köpük meydana gelir) Meselâ: Bir altın yüzük veya bilezik yapmak arzusu ile veya bir eşya kendisinden istifade edilecek bir kap. Veya bir silâh yapmak

isteğiyle ateş yakıp üzerinde erittikleri Altın, gümüş, bakır, demir gibi yerdeki madenlerden de eritmeye mukabil o suyun üzerindeki köpük gibi faidesiz atılması lâzım gelen bir posa meydana gelir.

كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ

Batıla Ve Hak Allah Misal getirir İşte böyle

(İşte Allah Teâlâ Hak ile batıla böyle misal verir) İşte Bunlar birer misal. Allah Teâlâ Hak ile batıla böyle misal verir. Yani: Hak, iman, İslâm ahlâkı ve benzeri hususlar, kamuya faideli olan su gibidir veya o süs veya eşya yapılacak kıymetli maden gibidir. Batıl ise yani: Küfür ve gayrimeşru olan herhangi bir fâni varlık ise suyun veya madenin üzerinde meydana gelen faide siz, bilâkis zararlı, hayata muhalif bir köpük, bir posa gibidir ki, onun atılması gerekmektedir.

فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً

Atılmış olarak Böylece gider Köpük İşte amma

(İmdi o köpük atılarak gidiverir) ondan kimse yararlanamaz, onun atılması ummun selâmeti adına tercih edilmelidir.

وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Artık kalır İnsanlara Fayda veren şeyler Ve amma

(insanlara faide veren şey ise o yerde sabit olarak kalır) İnsanlara faide verecek şey ise meselâ: Su gibi veya süs takımı veya eşya gibi madenî şeyler ise artık yerde sabit olarak kalır ondan herkes istifade eder.

كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

O misalleri Allah Misal getirir İşte böyle

(İşte Allah Teâlâ böylece misaller getirir) İşte Allah Teâlâ böylece güzel, entere-san, ibret verici misaller getirir taki, ey insanlar! Bu misallerden istifade ederek hayatınızı düzenleyesiniz, faideli olup olmayan şeyleri tanıyasınız, ebedî istikbalinizi temin etmiş olasınız. Evet. Küfür, isyan ahlâksızlık birer zararlı köpük gibidir ki, bunları atmak, bunlardan kaçınmak genelin selâmeti icabıdır. İman ile güzelce amel ve ahlâkî faziletler, hayatın kaynağı olan su gibidir, içtimaî hayatı süsleyen, düzenleyen süs takımı gibidir, kendisinden hakkıyla istifade olunacak pek kıymetli eşya gibidir. Artık akli başında olan bir insan nasıl olur da imana, salih amellere, güzel ahlâka aykırı hareketlere cüret edebilir?

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

18.Rablerine Cenabı Hakkın davetine uyanlar için bir güzellik vardır. O'na uymamış olanlar için de yeryüzünde olan şeylerin hepsi ve bir misli de beraber onların olacak olsa idi elbette kendilerini azaptan kurtarmak için hepsini feda ederlerdi. İşte onlar ki, hesabın en kötüsü kendileri içindir ve onların dönüp girecekleri yer cehennemdir. Ve o ne fena bir yataktır.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın davetine uyanlarla uymayanların akıbetlerini bildiriyor. İlâhî davete uyanların hakikati gören, aydın zatlar olduklarına ve pek güzel mükâfatlara kavuşacaklarına, bu davete uymayanların da manen kör olup kendilerini Allah'ın azabından hiç bir şekilde kurtaramayacaklarına işaret buyurmaktadır.

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ

Daha güzeli Rablerine İcabet ettiler O kimselere vardır ki

(Rab'lerine uyanlar için daha güzeli vardır) Yani: Âlemlerin Rabbinin davetine uyanlar için Allah'ın birliğini, hazreti Muhammed'in peygamberliğini tasdik edip Kuranı Kerim'in temsil yoluyla beyan buyurduğu hakikatleri idrake çalışarak yüceltmeye vic-

danı aydınlatmaya gayret eyleyenler için bir güzellik vardır. Çok güzel, yokluktan korunmuş, pek muazzam bir menfaat vardır ki, o'da cennettir, Allah'ı görme nimetine kavuşmaktır,

وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ

Ona *İcabet etmediler* O kimseler ki Ve

(o'na icabet etmeyenler ise) Davete uymamış olanlar içinde yani inatçı bir vaziyet alarak Rabbanî daveti kabul etmemiş, öyle pek yüce bir hakikate karşı, inkâra cüret göstermiş kâfirler için de üç nevi azap vardır. Şöyle ki

لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ

Beraberinde *Bir misli* Ve *Hepsi Yeryüzündekiler Onların olsa Şüphesiz Eğer*

(yeryüzünde olan şeylerin hepsi ve bir misli de beraber onların olacak olsa idi) bütün malların, servetlerin hazinelerin sahibi olsalar ve o yeryüzündeki bütün servetlerle birlikte bir misline daha sahip olsalar

لَا فِتْدُوا بِهِ

Onu *Fidye olarak verirlerdi*

(elbette kendilerini azaptan kurtarmak için hepsini feda ederlerdi) Kendilerini azaptan kurtarmak için tümünü birden feda ederlerdi kendilerini uhrevî azaptan bu şekilde kurtarmaya çalışırlardı. Ne yazık ki, bu mümkün değildir. Bu durum, onların hakkında, birinci nevi bir azaptır.

أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ

Hesabın *Kötüsü Onlara vardır İşte onlar*

(hesabın kötüsü onlar içindir) İşte onlar ki O hak davete uymamış olanlar yok mu? ahirette en şiddetli bir hesaba tâbi olacaklardır. Bu da onların hakkında ikinci nevi bir azaptır.

وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ

Cehennemdir Barınakları Ve

(Ve onların varacakları yer cehennemdir) Çünkü onlar dünyaya dalmış, Cenabı Hakkı unutmuş, bütün hayatlarını dünyada küfür ve isyan ile geçirmiş kimselerdir, İşte bu da onların hakkında üçüncü nevi ve daimî bir azaptır, bir cezadır,

وَبِئْسَ الْمِهَادُ

Yataktır Ve ne kötü

(ve O cehennem ne kötü bir yataktır) Ne müthiş bir kalınacak yerdir orası. Onlar orada ebediyen azap göreceklerdir, bütün bunlar küfrün bir neticesidir.

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا

الْأَلْبَابِ

19.Sana Rabbinden indirilmiş olanın şüphesiz hak olduğunu bilen kimse o kör olan kimse gibi midir? Bunu Ancak akıl sahipleri anlarlar.

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ

Haktır Rabbinden Sana İndirildi Şüphesiz o şey ki Bilir O kimse mi ki

(Sana Rabbinden indirilmiş olanın şüphesiz hak olduğunu bilen kimse) iman sahibi olan mübarek zat ki, sana Rabbinden indirilmiş Cibril'i Emin vasıtasıyla inzal buyrulmuş olanın Kuran'ı Kerim'in şüphesiz hak olduğunu bilir onun hakikaten ilâhî bir kitap olduğunu tasdik eder. Artık bu mübarek zat;

كَمَنْ هُوَ أَعْمَى

O kördür O kimse gibidir ki

(o kör olan kimse gibi olur mu?) o Ebu Cehil gibi kör, olan basiret gözü kör, yani ila

hi ayetleri görüp anlamaktan mahrum bulunan kimse gibi olur mu? Elbette olmaz. Hiç aydınlık ile karanlık aynı olur mu? Bunların aralarındaki farkı

إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri İbret alır Ancak

(ancak akıl sahipleri düşünürler) Güzelce düşünen, tefekkür eden zatlar idrak ederler bundan yararlanırlar.

الَّذِينَ يُوفُونَ بَعْدَ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ

20.Onlar ki, Allah Teâlâ'nın ahdini yerine getirirler ve verdikleri sözü bozmazlar. Bu mübarek ayetler, hakikaten akıllı, düşünen ve iman şerefine ulaşan zatların vasıflarını, ahlâkî olgunluklarını bildiriyor. Onların ne gibi iltifatlara, müjdelere ulaşmış, ne gibi yüce ve ebedî nimetlere kavuşmuş olacaklarını şöylece beyan buyuruyor.

الَّذِينَ يُوفُونَ بَعْدَ اللَّهِ

Allah'ın Ahdini Yerine getirirler Onlar ki

(Onlar ki Allahın ahdini yerine getirirler) Güzel vasıfları şöylece beyan olunan zatlar ki, üzerlerine aldıkları vazifeleri yerine getirmeye çalıştılar, ruhlar âleminde itiraf etmiş oldukları Allah'ın rab lığını tasdik de devam ederler

وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ

Sözü Bozmazlar Ve

(ve verdikleri sözü bozmazlar) İmanlarında, sözlerinde, antlaşmalarında doğruluktan ayrılmazlar.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

21.Onlar ki, Allah Teâlâ'nın gözetilmesini emrettiği şeyi gözetirler ve Rab'lerinden sakınırlar ve kötü hesaptan korkarlar.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

Birleştirilmesini Onu Allah'ın Emretti O şeyi Birleştirirler Onlar ki Ve

(Onlar ki, Allah Teâlâ'nın gözetilmesini emrettiği şeyi gözetirler) Evet. Onlar ki, O doğrulukta sebat eden zatlar ki Allah Telalanın emirlerinin gözetilmesini, Terk edilmeyip uyulmasını emrettiği şeyi gözetirler. Masala: bütün Peygamberlerin aralarını ayırmayıp hepsine de iman ederler, sıla-i rahme ana, baba ve yakınları ziyaret etmeye riayet ederek akraba arasındaki bağı muhafazaya çalışırlar, bütün insanların haklarını gözetirler, kalplerini daima güzel inanç ile duygular ile aydınlatır dururlar. Yani o güzel hasletleri işledikleri ve temiz yaradılışlarını muhafaza ettikleri için Allahın emirlerinin devamlılığı sağlanmış olur.

وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ

Rablerinden Sakınırlar Ve

(ve Rablerinden sakınırlar) Kâinatın Yaratıcısının kudretini, heybetini, azametini düşünerek bir hürmet ile korku ve ürperti içinde yaşarlar, ona isyan etmekten kaçınırlar.

وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

Hasabın Kötüsünden Korkarlar Ve

(Ve hesabın kötüsünden de korkarlar) Muhterem zatlar kıyametteki hesabı düşünerek titrerler, daha öyle bir hesaba çekilmeden kendi nefislerini muhasebe altına alırlar, hallerini ıslaha çalışırlar ve kötülüğe meydan vermezler.

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا

وَعَلَانِيَةً وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

22.Ve onlar ki, Rab'lerinin rızasını isteyerek sabretmişlerdir ve namazı doğruca Kılmışlardır ve kendilerine rızıklandırdığımız şeylerden gizlice ve açık olarak

Harcamada bulunmuşlardır ve kötülüğü iyilik ile savarlar, işte onlar için bu Dün yada iyi bir akıbet vardır.

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Rızasını Arzu ederek Sabrettiler Onlar ki Ve

(Ve o kimseler ki Rablerinin zatını (rızasını) isteyerek sabrederler) O takva sahibi müminler ki Nefislerinin kötü eğilimlerine karşı direnç göstermek ve üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışmak hususunda ve takdir edilen bazı belalara, musibetlere karşı tahammül göstermek suretiyle sabır ederler. Allah'ın takdirine razı olurlar

وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

Namazı Hakkiyla kıldılar Ve

(Ve namazı dosdoğru kılarlar) Farz ve nafile olan herhangi bir namaz vazifesini rükün ve şartlarına güzelce riayette bulunurlar.

وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

Acıkça Ve Gizlice Kendilerini rızıklandırdık O şeylerden ki Sarf ettiler Ve

(Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler) nimetlerden, o servetlerden ve dahi sayılamayacak kadar ihsan ettiği o nimetlerden gizlice ve açıkça harcamada bulunmuşlardır. Meselâ: Zekâtlarını, sadakalarını fakirlere gâh açıkça ve gâh gizlice vermişlerdir. Bir suçlamadan kurtulmak veya başkalarına uyulması gereken, bir örnek olmak için zekâtı açıkça vermek uygundur. Fakat böyle olmayınca gizlice vermek daha iyidir. Tâki, fakirin utanmasına veya kendisinin gösterişte bulunmuş olmasına meydan verilmiş olmasın. Sadakaların da gizlice verilmiş olması daha iyidir.

وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ

Kötülüğü İyilikle Savarlar Ve

(Ve O zatlar kötülüğü iyilik ile savarlar) Yani: İnsanlık icabı bir kusur yapmış olunca arkasından bir iyilik, bir güzel amel yaparak Cenabı Hak'tan af talep ederler. Ve birine hiddetlenince hemen yumuşakça bir vaziyet alırlar. Bir kimseden bir kötü söz işitince kendileri güzel bir söz ile karşılıklıta bulunurlar. Bir zulüm görseler onu affa çalışırlar. Kendilerini yakınları gelip ziyaret etmedikleri hâlde onlar ziyarette bulunurlar

أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

Yurdun Akibeti Onlara vardır İşte onlar

(Sonucu iyi olan yurt işte bunlarıdır) Öyle yüksek amel, güzel ahlâk sahipleri dünyada güzel bir istikbale kavuşurlar, ahirette de güzel bir sona ulaşırlar. Elhamdülillah

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ

يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ

23.Adın cennetleri vardır ki onlara gireceklerdir ve babalarından ve eşlerinden ve çocuklarından Salih olanlar da beraber melekler de onların üzerine her kapıdan giriverirler.

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا

Onlara girerler Adın Cennetleridir

(Adın cennetleri vardır ki onlara gireceklerdir) Evet, o zatlar için Adın cennetleri vardır ki, onlara gireceklerdir yani: Onlar için içlerinde sürekli kalacakları cennetler takdir edilmiştir.

وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ

Kendi nesillerinden Ve Zevcelerinden Ve Atalarından Salih oldu O kimse ki Ve

(Ve kendileriyle beraber babalarından ve eşlerinden ve çocuklarından Salih Zatlar da) Yani: Babaları, anaları, kardeşleri vesaire gibi bütün yakınları olup Salih olanlar la beraber cennetlere gireceklerdir. Bu da onların haklarında başka bir ilâhî

lütüftür. Bir kimse elbette o gibi yakınlarının da kendi yanında bulunmalarını arzu eder. Bundan dolayı o yakınlar da mademki, iyi hal sahipleridir, ibadet ve itaat hususunda dereceleri nispeten aşağı bulunsun da yine o zatlara bir lütuf ve ikram için katılmış olacaklardır. Hatta deniliyor ki: Onların öyle toplanarak birbirlerine kavuşmaları, dünyadaki hâllerini anmaları, sonra da öyle muazzam nimetlere kavuşmaları kendileri için çok büyük bir zevk ve sevince vesile olacaktır. Ne bahtiyarlık! Değil mi Hatta

وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ

Kapının Her birinden Yanlarına Girerler Melekler Ve

(melekler de onların üzerlerine her kapıdan giriverirler) Cennetlerin kendilerine mahsus pek kıymetli mücevherlerden yapılmış birçok kapıları vardır ki, meleklerin cennet ehlini ziyaret etmek ve müjdelemek için o kapılardan vakit vakit girmeleri de o cennette oturan zatlar için başkaca bir hürmet vesilesi ve ferahlıktır.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

24.Derler ki sabrettiğinizden dolayı üzerinize selâm olsun. Artık dünya yurdunun sonu, ne güzeldir!

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ

Sabrettiniz O şeyden dolayı ki Size Selam olsun

(Sabrınızdan dolayı üzerinize selâm olsun) Bu mübarek melekler, cennetlere kapılarından girer de o muhterem cennet ehli için derler ki: Ey mutlu zatlar! Sabrınızdan dolayı üzerinize selâm olsun. Dünyadaki dinî vazifelerinizi güzelce yapmaya çalışıp bir takım sıkıntılara katlanmış olmanız sebebiyle üzerinize selâm olsun sizi selâmetin devamıyla müjdeleriz, bu kavuştuğunuz muazzam nimetler asla yok olmayacaktır.

فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

Yurdun Akıbeti İşte ne güzeldir

(Artık dünya yurdunun sonu, ne güzeldir) Sonucu en güzel olan yurt da sizin olsun. Bu cennetler, bu azim nimetler ne güzel akıbet ne güzel bir son işte bütün bu nimetler, dünyadaki sabrınızın, kulluk vazifelerinizi yerine getirmenizin bir neticesi, bir mükâfatıdır. Ne muazzam ilâhî bir lütuf değil mi? Artık insanlar, böyle ebedî bir selâmete, saadete nail olmak için daha bu dünyada iken Allah'ın dinine sarılarak güzelce amellerde, hareketlerde bulunmalıdırlar gerçek saadet de budur işte

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

25.Ve o kimseler ki. Allah'a verdikleri sözü pekiştirdikten sonra bozarlar ve Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyi terk ederler ve yeryüzünde fesat çıkarırlar. İşte lanet onlarıdır. Yurdun kötüsü de onlarıdır.

Bu mübarek ayetlerde kabul ve tercih etmiş oldukları sözlerine ve Cenabı Hakkın emirlerine riayet etmeyen bedbaht kimselerin pek kötü akıbetlerini bildiriyor. Daima değişikliğe uğrayan dünya hayatının âhiret hayatına göre bir öneme sahip olmadığını ihtar ediyor. Ve Resulü Ekrem'in peygamberliği binlerce ayet ile ortada iken başka bir alâmet isteyen kâfirlerin sapıklığa düşmüş olduklarını, hakkı kabul edenlerin ise hidayete, kalp sükûnetine kavuşmuş olduklarını beyan buyurmaktadır. Söz ve antlaşmaya riayet edenlerin güzel akıbetleri yukarıdaki ayetlerde beyan olunmuştur.

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ

Kesin söz verilmesinin Ardından Allah'ın Ahdini Bozarlar Ve o kimseler ki

(Ve o kimseler ki) Allah'a verdikleri sözü pekiştirdikten sonra bozarlar) Evet, Bilakis o kimseler ki küfür yolunu dalalet yolunu seçenler iman ve tasdik edilmesi icap eden esaslara ait tekliflerini kabul ve itiraf ile pekiştirdikten takviye ettikten sonra ca yanlar yoldan kayanlar Allah c.c hazretlerine muhalefette bulunanlar

وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ

Birleştirilmesini Onu Allahın Emrettiği şeyi Keseler Ve

(ve Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri terk edenler) hakkında hürmet ve riayetle bulunulmasını emrettiği şeyi Meselâ: Yüce Peygamberlerin aralarını ayırmayıp hepsini de tasdik ile yükümlü oldukları halde onların hepsini veya bir kısmını inkârda bulunurlar, akrabaların haklarına, müminlerin hukukunu gözetmekle mükellef oldukları halde bunları gözetmezler

وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fesat çıkarırlar Ve

(ve yeryüzünde fesat çıkarırlar) Meselâ: Zulüm ederler, insanların kalplerini yanlış fikirler ile doldurmaya çalışırlar, halkı hakka aykırı ve batıl şeyleri kabule teşvikte bulunurlar.

أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

Yurdun Kötüsü Onlar içindir Ve Lanet Onlarıdır İşte onlar

(İşte lanet onlarıdır, Yurdun kötüsü de onlarıdır) Allah'ın rahmetinden uzak düşecek olan, onlardır. Dünyanın kötü akıbeti veya cehennem azabı onlara yöneliktir. Artık bir insan kendisini böyle müthiş bir akıbete, felâkete uğratacak olan kâfirce hareketlerden kaçınmalıdır Her insan, bunları düşünmelidir Geçici dünya varlığına kapı-larak ebedî hayatı, ebedî bir âlemi hüsrana uğratmak ne feci bir sondur demi bunu düşünmemek nasıl uygun olabilir? Allah muhafaza

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْأَخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

26. Allah Teâlâ dilediğine rızkını bollaştırır ve daraltır. Ve onlar dünya hayatı ile sevindiler. Hâlbuki dünya hayatı ahiretin yanında geçici bir faydadan başka bir şey değildir.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltır Ve Diler O kimse için ki Rızkı Genişletir Allah

(Allah Teâlâ dilediği kimsenin rızkını genişletir ve daraltır) Bu dünyada dilediğine rızkını bollaştırır, kendisini büyük bir nimete, servete kavuşturur, dilediğinin rızkını da daraltır ve bir şahsı da bir müddet geniş bir varlığa, bir müddet de büyük bir ihtiyaca uğratar. Yine bazen bir kâfiri büyük bir servete kavuşturduğu halde bir mümini ihtiyaç içinde bırakmış olabilir. Bütün bunlar birer hikmete dayanmaktadır, bu imtihan âlemi-nin gereğidir. Artık bu fâni dünya varlığına güvenerek kulluk vazifesini unutmak nasıl uygun olabilir.

وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatıyla Sevindiler Ve

(Ve onlar dünya hayatı ile sevindiler) Mekke'deki müşrikler ve dahi diğerleri dünya hayatı ile sevindiler ellerinde bulunan çabucak yok olucu varlığa bakarak cahilce ve kendini beğenmişçe bir sevince dalmış, kulluk ve şükran vazifelerini düşünmez bulunmuşlardır.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْأَخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

Bir menfaat Ancak Ahiretin yanında Dünya Hayatı değildir Ve

(Hâlbuki dünya hayatı ahiretin yanında ancak bir geçim metadır) Bütün varlıklarıyla beraber ahiretin yanında uhrevî hayata göre bir metadan adî, çabukça yok olmaya mahkûm bir menfaatten başka bir şey değildir. Artık akıllıca düşünen bir kim-se böyle geçici, ehemmiyetsiz bir menfaat, bir varlık karşılığında ebedî, muazzam menfaatleri nasıl feda edebilir? İnsan bu dünyada iken bir nimete ulaşırsa onu ken-disine ihsan eden Yaratıcısını düşünmeli, ona şükretmelidir. Yoksa herhangi bir dün-ya ni-

metini elde edip de onunla gururlanmak, artık hakikî istikbalini düşünmemek, dinî vazifelerini terk etmek nasıl uygun olabilir? Bir gün kendisinden o nimetin mah-volup gideceğini hiç düşünmez mi?

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنْابَ

27.Ve kâfir olanlar derler ki: Ona Rabbinden bir mucize indirilmiş olmalı değil mi idi? De ki: Muhakkak Allah Teâlâ dilediğini sapıklığa düşürür ve hakka yönelen! De kendisine hidayet eder.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir mucize Ona İndirilmeli Değil miydi İnkâr ettiler O kimseler ki Diyor Ve

(küfreden kimseler ona rabbinden bir mucize indirilse ya dediler) Resulullah efendimiz zamanındaki kâfirler dediler ki: Hz. Muhammed Aleyhisselam'a Kerem Sahibi Yaratıcı tarafından bir mucize bir açık alâmet indirilmiş olmalı değil mi idi? O da Hz. Musa'nın asası gibi, yed Beyza sı gibi apaçık bir mucizeye sahip olmalı idi. Hâl-buki Rasûlü Ekrem'in mucizeleri daha yüce, daha ebedî idi. Öyle olduğu halde onu takdir edemiyor, başka bir alâmet istiyorlardı. Cenabı Hak'ta o Yüce Peygambere emrediyor ki: Resulüm! O inkârcılara

قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Dalalete atar Allah Şüphesiz De ki

(de ki: Muhakkak Allah Teâlâ dilediğini dalalette düşürür) Herkesin kabiliyetini, iradesini neye sarf edeceğini ezeli ilmi ile bilir. Kullarının yaratılış kabiliyetlerini, hidayet yoluna sarf edip etmeyeceklerini de tamamen bilir. Artık hidayet yolunu tercih etmeyenleri dalalette düşürür. Onlar nice mucizeler gördükleri halde yine kendilerini küfürden, inkârdan geri alamazlar, gösterilecek mucizelerden istifade edemezler,

وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنْابَ

Yöneldi O kimseyi ki Kendine Hidayet eder Ve

(ve kendine yöneleni de hidayete erdirir) Kerem Sahibi Yaratıcı yaratılış kabiliyetini güzelce kullanarak hakikati göreni, açık delilleri, ayetleri güzelce düşünüp hakka yöneleni de kendi ilâhî dinine hidayete sevk eder ve kavuşturur. Bundan dolayı öyle fazla alâmetler istemekle meşgul olmamalıdır. Ancak mevcut eşsiz eserleri, ayetleri nazarı dikkate almalıdır, Cenabı Hakka yalvararak ondan hidayet talebinde bulunmalıdır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

28.Onlar o zatlardır ki, Allah'ın zikriyle kalpleri mutmain olduğu halde iman etmişlerdir. Haberinizi olsun ki, Allah'ın zikriyle kalpler mutmain olur.

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ

Allah'ın Zikri ile Kalpleri Mutmain olur Ve iman etmişlerdir o kimseler ki

(Onlar o zatlardır ki, Allah'ın zikriyle kalpleri mutmain olduğu halde iman etmişlerdir) Evet. Olar, o hakka yönelenler O zatlardır ki onlar Allah'ın zikriyle Cenabı Hakk'ın kutsî varlığını düşünmekle, o husustaki delilleri dikkate almakla, onun rahmet ve bağışını niyaz etmekle veyahut Kur'an'ı Kerim'in ayetlerini dinlemekle kalpleri mutmain sükûnet bulup, vicdan ızdırabından uzak olduğu halde iman etmişlerdir. Kendilerinde hiçbir şüphe kalmamıştır. Bununla beraber bu gibi zatlar, Allah'ın büyüklüğünü düşünürler, ona karşı kulluk vazifelerini hakkıyla yapabileceklerini kestiremezler, kendilerinden insanlık icabı bir kusur ortaya çıkabileceğini düşünerek kalplerinde bir Allah korkusu tecelli eder ki, bu da onların imanlarından olgunluktan doğar. Nitekim Enfal Süresindeki Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen. Kimseler dir. (8/2) ayeti kerimesi bunu bildirmektedir.

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

Kalpler Mutmain olur Allah'ın Zikri ile Dikkat edin

(Artık Ey müminler haberiniz olsun ki Allah'ın zikriyle kalpler mutmain olur) Baş kasının değil ancak o Yüce Yaraticının kudret ve büyüklüğünü, lütuf ve keremini düşünmek ve kutsamakla kalpler mutmain olur vicdanlarda kesin bilgi meydana gelir, ruhlarda bir sükûnet, bir itimat, bir ferahlık tecelli eder. Ne mutlu öyle yüce bir ruh hâline kavuşan müminlerin hâline!

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ

29.O kimseler ki, iman ettiler ve iyi amellerde bulundular, kurtuluş ve selâmet onlara, dönüp gidilecek güzel bir yurt da onlara...

Bu mübarek ayetler, samimi olarak iman eden ve Salih amellerde bulunan zatların kavuşacakları mükâfatlara işaret ediyor. Resulü Ekrem'in de geçmiş ümmetler gibi bir ümmete Peygamber gönderilmiş olduğunu ve inkâr edenlere karşı rahman olan Allah Teâlâ'dan başka bir mabut olmadığını beyan ile mükellef bulunduğunu bildiriyor. Ve Kuran'ı Kerim'in ne büyük bir mucize olduğunu ve Cenabı Hakkın dileycek olsa bütün halkı hidayete erştirebileceğini ve o kâfirlere erge; bir felâketin geleceğini şöylece beyan buyurmaktadır.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih Amelleri Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki

(İman edip Salih amel işleyenler) o kimseler ki o Allah'ı zikretmekte kalpleri mutmain olan zatlar ki iman ettiler kalplerinde iman nuru parlayıp durdu ve iyi amellerde bulundular namazlarına, niyazlarına ve diğer dinî vazifelerine devam ettiler, işte asıl

طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ

Dönüş yerinin Güzeli Ve Onlara Ne mutlu

(Onlara Mutluluk ve yurdun güzeli vardır) Kurtuluş ve selâmet onlara mahsustur. Hayra bağışa kavuşacak olan da onlardır. Dönüp gidilecek güzel bir yurt da onlara aittir. Onlar cennetlere girmek saadetine kavuşacaklardır.

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الذِّكْرَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٍ

30.İşte seni öylece bir ümmete gönderdik ki, onlardan evvel de nice ümmetler gelip geçmişlerdi. Sana vah yettiğimizi onlara okuyasın, diye ve onlar rahmanı inkâr ederler. De ki: O benim rabbimdir, o'ndan başka ilâh yoktur, ancak o'na tevekkül ettim ve son dönüş de ancak o'nadır.

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ

Bir ümmet içinde Seni gönderdik Böylece

(İşte seni öylece bir ümmete gönderdik) İşte Resulüm Ya Muhammedi. Sav Seni öylece Senden evvel göndermiş olduğumuz Peygamberler gibi bir ümmet içinde birçok cemaatler arasında onlara Peygamber olarak gönderdik ki, onlardan o senin gönderildiğin ümmetten evvel de nice ümmetler bu dünyaya

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ

Nice ümmetler Kendilerinden önce Gerçekten geçmiştir

(gerçek ten onlardan evvel de nice ümmetler gelip geçmişlerdi) onların hayatları Peygamberlerine karşı ne gibi bir vaziyet almış oldukları tarih en sabittir ve Kuran'ı Kerim'i dinî hükümleri

لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الذِّكْرَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ

Sana Vahyettik O şeyi ki Onlara Okuman için

(Sana vahyettiğimizi onlara okuyasın) evet sana vahiy ettiğimizi ümmetine okuya-

sın diye seni de bir Peygamber gönderdik. Hâlbuki o ümmetin fertlerinden olanlar

وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ

Rahman'ı inkâr ediyorlar Onlar Ve

(onlar Rahman'ı inkâr ederler) rahmeti ve inayeti pek geniş, her şeyi kuşatan Allah Teâlâ'nın rahman ismi celîli ile vasıflanmış olduğunu bilmezler.

قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

Ondan Başka İlah yoktur Rabbimdir O De ki

(De ki: O benim rabbimdir Ondan başka ilâh yoktur) Habibim Onlara de ki: O inkâr ettiğiniz rahman benim rabbimdir, İlahlığa ve mabutluğa sahip olan ancak O Rahman sıfatını taşıyan ezeli yaratıcıdır.

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ

Dönüşüm (tövbem) Onadır Ve Tevekkül ettim Ona

(ancak o'na tevekkül ettim ve son dönüş de ancak o'nadır) Ancak o'na o rahman ve rahîm olan mabuduma tevekkel ettim bütün işlerimde o'na itimat eder bulunmak-tayım. Ve son dönüş de ancak onadır Hepimizin tövbe ederek rahmetine, af ve bağı-şına müracaat edeceğimiz kutsal varlık, ancak o rahman sıfatıyla vasıflanmış olan Yüce Mabud dur. Veyahut ben de, siz de nihayet o ezeli yaratıcının huzuruna sevk edileceğiz, hakkımızda hükmedecektir.

&-Bu ayeti kerimenin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: Resulü Ekrem Mekke müşrik-lerine hitaben: "Rahmana secde ediniz" diye emredince onlar, "Rahman kimdi onu bilmiyoruz" demişlerdi. Bunun üzerine bu âyet nazil olmuştur. Ve yine deniliyor ki: Ebu Cehil, Peygamber Efendimizin "Ya Allah! Ya Rahman" diye duada bulunduğunu işitmiş, müşriklerin yanına gitmiş Muhammed Aleyhisselam Hem Allah'a dua ediyor, hem de Rahman adındaki başka bir Allah'a duada bulunuyor, hâlbuki biz Yemamenin Rahmanından başka bir rahman bilmiyoruz" demiş, bunun üzerine bu ayeti celile in-miş, Rahman'ın Cenabı Allah'tan başka bir ilâh olmadığı açıklanmıştır.

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتَى بَلْ لِلَّهِ

الْأَمْرِ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْنَسِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا

يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ

وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

31.Ve eğer bir Kuran ki, onunla dağlar yürütülmüş veya onunla yer parçalanmış veya onunla ölümler konuşturulmuş olsa idi işte bu Kuran ile olmuş olurdu. Fa-kat bütün işler Allah'ındır. İman edenler anlamadılar mı ki: Allah Teâlâ dileyecek olsa idi elbette bütün insanları hidayete erdirirdi. Kâfirlere gelince onlara kendi kötü amelleri sebebiyle bir felâket isabet edip duracaktır. Veya Allah'ın vadi ge-linceye kadar o felâket yurtlarının yakınına inecektir. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ verdiği sözden asla dönmez.

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ

Yeryüzü Onunla Parçalansaydı Veya Dağlar Kendisiyle Yürütülseydi Bir kuran ki Eğer Ve

(Ve eğer bir Kuran ki, onunla dağlar yürütülmüş veya onunla yer parçalanmış)

Ve Yüce Resulüm! Eğer bir Kuran ki bir ilâhî kitap ki, onunla dağlar yürütülmüş olsa veya onunla yer parçalanmış Irmaklar, çeşmeler meydana gelmiş bulunsa

أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتَى

Ölümler Onunla Konuşturulsaydı Veya

(veya onunla ölümler söylenilmiş olsa idi) Onun okunmasıyla ölümler yeniden hayat bularak konuşmaya başlamış bulunsa idi, işte bu sana indirilmiş olduğum Kuran'ı Ke-rim ile olmuş olurdu. Bu Kuran'ı Kerim, yüce bir kitaptır, Allah'ın nice kudret eserle-rini

içermektedir, bu Kur'anı Kerim sayesinde nice manevî değişimler meydana gel-miş, nice kalpler, ruhlar İslâm dinini kabul ile sonsuz rahmetlere kavuşmuştur. Bununla beraber o kabiliyetsiz kâfirler böyle yüce bir harika meydana iken yine iman nimetine ulaşamazlar. Şunu da bilmelidir ki,

بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا

Bütün Emirler Allah'ındır Bilakis

(bilakis bütün emirler Allah'ındır) Cenabı Hak her şeye tamamen kaadirdir, mülkünde hikmetine göre tasarrufta bulunur, kulları hakkında onların tercihlerine göre irade ve takdirde bulunmuştur. Kur'an ile öyle istenilen olağanüstü hâdiselerin meydana gelmemesi de o Hikmet Sahibi'nin hikmeti gereğidir, eğer isteyecek olsa idi o harikaları da derhal meydana getirebilirdi. Şüphesiz buna inanıyoruz.

أَفَلَمْ يَأْتِئِ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler Ümit kesip anlamadılar mı?

(İman edenler anlamadılar mı ki) İman edenler ümitsizliğe mi düştüler anlamadılar mı? Elbette anlamışlardır ki.

أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا

Bütün İnsanları Elbette hidayet ederdi Allah Dileseydi Şayet

(Allah Teâlâ dileyecek olsa idi elbette bütün insanları hidayete erdirirdi) öyle istedikleri gibi büyük harikaları vücuda getirmekle bütün insanları hidayete kavuşturabilirdi. Fakat böyle bir haldeki iman, zarurî, bir iman bir ümitsizlik imanı durumunda bulunmuş olurdu ki, bu makbul değildir. Diğer bir yoruma göre de mümin olanlar, bütün kâfirlerin iman etmeyeceklerin den ümitsizliğe düşmemelidirler. O müminler de bilirler ki, Cenabı Hak o kâfirlerin imanlarını, hidayetlerini dileyecek olunca onlar da hidayete ulaşırlar. Nitekim vakit vakit nice dinsizler kanaat değiştirerek iman nimetine kavuşmaktadırlar. Bir de bazı müminler, kâfirlerin imana gelmeleri için istedikleri harikaların meydana gelmesini kalben temennide bulunmuşlardı. İşte bu gibi zatlara karşı ayeti kerime cevap vermekte, kendilerini ikaz buyurmaktadır,

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ

Bir bela Yaptılar O şey yüzünden ki Onlara isabet eder İnkâr ettiler O kimseler ki Geri durmaz

(kâfirlere gelince onlara kendi kötü amelleri sebebiyle bir felâket isabet edip duracaktır) Mutlaka kâfirlere veya Mekke'i Mükerrreme de bulunmuş olan müşriklere kendi küfürleri, Kur'an ile alay etmeleri, Cenabı Hakkın Rahman sıfatını inkârları yüzünden er geç bir felâket, çeşit çeşit belâlar, şiddetli hâdiseler, esaret gibi musibetler isabet edecektir. Nitekim daha sonra Mekke'i Mükerrreme fethedilmiş, oradaki müşrikler lâıyk oldukları akıbetle kavuşmuşlardır. Diğer müşriklerin, inkârcıların da vakit vakit ne musibetlere uğradıklarını tarih kaydetmektedir.

أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ

Yurtlarının Yakınına Konar Veya

(Veya o felâket yurtlarının yakınına inecektir) felâket o takdir edilen müthiş mağlûbiyet, o kâfirlerin yurtlarının yakınına gelecektir

حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ

Allah'ın Vadi Gelinceye kadar Ta ki

(nihayet Allah'ın vadi gelinceye kadar) Yani: Rasulullah'ın zafere kavuşacağına dair olan ilâhi vadin ortaya çıkmasına kadar. Veya Hz. İsa'nın yere inmesiyle Müslümanların bütün kâfirler üzerine zafer ve galibiyete ulaşması anına kadar. Veyahut kıyamet gününün meydana gelmesine kadar o felâket o takdir edilen müthiş mağlûbiyet o kâfirlerin yurtlarının yakınına gelecektir.

Meselâ: Çeşit çeşit hastalıklara tutulacaklardır, çoluk çocukları, aileleri öldürülecek esaretlere düşebileceklerdir. Bir nice faciaların kendilerini tamamen kaplayacağı endişesiyle bağırıp çağırmaya başlayacaklardır. Nitekim vakit vakit yer sarsıntıları, su

tufanları yüzünden ne korkunç hadiselerle uğramaktadırlar. Artık o inkâr edenler, böyle bir akıbeti beklesinler.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Vadinden Caymaz Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ verdiği sözden dönmez) Böyle bir muhalefet, Allah hakkında imkânsızdır, O'nun şanına lâıyk değildir. Cenabı Hakk'ın bütün buyurdukları gerçekleşecek, Müslümanları rahmetine kavuşturacaktır, İslâmiyet'in yücelmesi hakkındaki ilâhi vaadi de nihayet tecelli edecektir ve nitekim de tecelli etmiştir. Mekke'i Mükerrerme'nin fethi, İslâmiyet'in her tarafa yayılması da bu cümleden bulunmaktadır. &-Bu ayeti kerime: Rasûlullah'ın üzüntü ve kederini gidermek, mübarek kalbini takviye etmek kendisini müjdelemek gayesini de içermiş bulunmaktadır.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ

عِقَابِ

32.And olsun ki, senden evvelki Peygamberler ile istihzada bulunulmuştu. Ben kâfir olanlara bir mühlet verdim, sonra onları yakaladım. Artık azap nasıl oldu!

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'e teselli vermek için diğer Peygamberlerle de alay edilmiş olduğunu ve öyle alay etmeye cüret edenlerin de ne elem verici azaplara çarpılmış bulunduklarını bildiriyor. Ve o müşriklerin ne kadar cahilce harekette bulunarak aldanmış olduklarını, kendi küfürlerinin kendilerine ne kadar süslü gösterilmiş olduğunu ve onların nihayet ne kadar dünyevî ve uhrevî azaplara uğrayıp, himayeden mahrum kaldıklarını beyan buyurmaktadır. Ey Yüce Resul! Bir takım harikaların meydana getirilmesini senden bir alay yoluyla isteyen müşriklerin o sözlerinden dolayı üzülmeye.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önceki Peygamberler Alay edildi Ve and olsun gerçekten

(And olsun ki, senden evvel ki peygamberlerle de alay edildi) Birçok Peygamberler ile de kavimleri tarafından öyle alay edilmişti. Peygamberler de sabır etmiş ve yine risalet ve peygamberlik vazifelerini yerine getirmeye devam etmişler idi. Cenabı Hak ise o kavimleri yine bir müddet yaşatmış, fakat onları nihayet lâıyk oldukları mütthiş akıbetlere kavuşturmuştur. İşte buyuruyor ki: Ben Yüce Yaratıcı

فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselere ki Ve mühlet verdim

(Ben kâfir olanlara bir mühlet verdim) haklarındaki cezayı bir müddet erteledim. Hallerini düzeltebilmeleri için müsait bir vakit bıraktım. Ama onlar isyana devam edip durdular

ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

Azabım Oldu Artık nasıl Onları yakaladım Sonra

(Sonra onları yakaladım Artık banım azabım nasıl oldu) Onları Küfür ve alay etmenin cezasına kavuşturdum Onların haklarındaki ilâhî azap ne kadar şiddetle meydana geldi. Bunu şimdiki müşrikler de bir düşünmeli değil midirler? İşte ey Resulüm sav Seninle alay etmek alçaklığını gösteren kâfirler de er geç böyle müthiş akıbetlere uğrayacaklardır. Artık sen üzülmeye. Cenabı Hak onların bütün kâfirce hâllerini bilmektedir. Buna inancımız tamdır.

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ

تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا

مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

33. Her bir nefsin kazandığını gözetleyip muhafaza eden mi öyle bir Âlim Yaratıcıyı mı inkâr ediyorlar? Ve Allah için ortaklar edindiler. De ki: Onların adlarını söyleyiniz! Yoksa ona, o Kâinatın Yaratıcısına yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi haber vereceksiniz? Yoksa boş söz ile mi kendinizi aldatıyorsunuz? Belki kâfir olanlara kendi hileleri süslenilmiş oldu ve doğru yoldan alıkonuldular ve her kimi ki. Allah Teâlâ sapıttırırsa artık onun için bir hidayet rehberi yoktur.

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ

Ortaklar Allah'a Kıldılar Ve Kazandı O şeyle ki Nefsin Her birini Gözetendir O Öyleyse o kimse mi?

(Her bir nefsin kazandığını gözetleyip muhafaza eden mi öyle bir Âlim Yaratıcıyı mı inkâr ediyorlar?) evet o kâfirler. Kâinatın Yaratıcısının kudret ve azametini hiç düşünmezler mi? Her bir nefsin şahsın kazandığını hayır ve şer ile o şahsı gözetleyip muhafaza eden mi öyle bir Âlim Yaratıcıyı mı inkâr ediyorlar? O Yüce Mabudu öyle faide ve zarar verebilecek kudretten mahrum olan ve herhangi bir şeyi bilmeğe güç yetiremeyen putları gibi mi sanıyorlar? O ne cehalet! O kâfirler, öyle aciz, faideden uzak putları Cenabı Hakka ortak koştular. Hiç düşünmediler mi ki; o putlar mabutluk vasfına sahip olabilirler mi? Habibim! O müşriklere

قُلْ سَمُّوهُمْ

Onları isimlendirin De ki

(de ki: O putların bir kere adlarını söyleyiniz) bakınız onların ne kıymetleri vardır? Onların hakikî isimleri, mahiyetleri taşlardan, ağaçlardan, yaratılmış aciz, şuursuz şeylerden başka mıdır?

أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Bilmiyor O şeyi ki Ona haber mi veriyorsunuz Yoksa

(Yoksa ona O Kâinatın Yaratıcısına yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi haber vereceksiniz?) Bu ne mümkün, şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı her şeyi hakkıyla bilmektedir. Putların da ne kadar adi bir mahiyet de bulunduğu o hikmet sahibi mabut tarafından tamamen bilinmektedir.

أَمْ بَظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ

Sözün Zahiri olanla mı Yoksa

(Yoksa Ey müşrikler Boş söz ile mi kendinizi aldatıyorsunuz?) putların Cenabı Hakka ortak olamayacakları kesin olarak sabit iken siz bir delile, bir aklî delile dayanmaksızın sâde bir lâf ile mi, yalnız babalarınızı taklit ile mi o putlara mabutluk isnat ediyorsunuz? Ey müşrikler! Sizin bu iddianız ne kadar önemsiz!

بَلْ زِينَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ

Hileleri İnkâr ettiler O kimselere ki Süslendi Bilakis

(Belki Öyle kâfir olanlara kendi hileleri süslü gösterildi) Öyle Cenabı Hakka ortak olamayacak şeyleri ortak kabul etmeleri hususundaki lâkırdıları, batıl iddiaları, Müslümanlara karşı hilekârca bir vaziyet almaları süslenilmiş oldu onlara bu lâkırdıları, bu hileleri, bu kötü inançları insan ve cin şeytanları tarafından süslü gösterilmiş bulundu.

وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ

Yoldan Men edildiler Ve

(ve doğru yoldan alıkonuldular) evet o müşrikler hidayet yolundan uzak düşürüldüler, kendi kötü hareketlerinin cezasına kavuşmuş oldular. Batıla davet edenler tarafından sapıtırıldılar

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ

Allah Dalalete atarsa Kimi Ve

(ve her kimi ki Allah Teâlâ sapıttırırsa) Evet Ve her kim ki herhangi bir şahıs ki, kendi kötü iradesinden dolayı hidayet yolundan Allah tarafından men edilirse

فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

Bir hidayet Onun için Artık yoktur

(artık onun için bir hidayet rehberi yoktur) onu hiçbir mahlûk hidayete götüremez. Allah'ın takdirine hiçbir şey engel olamaz.

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلِعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

34.Onlar için dünya hayatında bir azap vardır. Ahiret azabı ise elbette daha meşakkatlidir ve onlar için Allah'tan hiçbir koruyucu da yoktur.

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Bir azap Onlar için vardır

(Onlar için Öyle müşrikler hakkında dünya hayatında bir azap vardır) onlar öldürülürler esir edilirler, ihanete uğrarlar, vakit vakit musibetlere tutulurlar. Fakat onların hakkındaki

وَلِعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ

Daha zordur Ahiret Elbette azabı Ve

(Ahiret azabı ise elbette daha meşakkatlidir) Dünya azabına benzemez ondan çok fazla kuvvetlidir, şiddetlidir ve süreklidir.

وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

Bir koruyan Allah'tan Onlara yoktur Ve

(Ve onları Allah dan koruyacak da yoktur) Öyle müşrik şahıslar için Allah'tan Cenabı Hakkın azabından, kahrının pençesinden kendilerini kurtarabilecek hiçbir koruyucu da yoktur. Onları artık dünyevî ve uhrevî azaplardan koruyacak, himaye edecek bir yardımcı bulunamaz. İşte şirk ve küfrün cezası! Hâlbuki onlar güzelce düşünüp Hz. Peygamber'in nasihatlerini kabul etmiş, iman şerefine kavuşmuş, züht ve takva ile vasıflanmış olsalar idi ne kadar büyük ebedî nimetlere, cennetlere ulaşırlardı.

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ

عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

35.Takva sahiplerine vaat olunan cennetin özelliği şudur onun altından ırmaklar akar, yemişleri ve gölgeleri daimîdir. İşte o, cennet sakınanların sonudur. Ve kâfirlerin sonu ise ateştir. Bu mübarek ayetler, mümin ve takva sahibi olan zatların ulaşacakları muazzam nimetleri, inkârcıların da kötü sonlarını bildiriyor. Kendilerine kitap verilmiş olanların iki guruba ayrılıp bir grubun Kuran-ı Kerim'in inişiyle kalpleri ferahlamış olduğu halde diğer gurubun da bazı ayetleri inkâr eylemekte bulunduğunu haber veriyor. Ve resulü Ekrem'in ne ile emir olunmuş bulunduğunu ve Kuran-ı Kerim'in Arap lisanı üzere indirilmiş bir hükümler topluluğu olduğunu, öyle bir takım inkârcıların arzularına uymanın ise ne kadar helak edici olacağını ihtar buyurmaktadır.

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ

Takva sahiplerine Vaad olundu O ki Cennetin Misali

(Takva sahiplerine vaat edilen cennetin misali) Allah Teâlâ'dan korkan, onun hükümlerine riayet eden müminlere Allah tarafından vaat olunmuş olan cennetin özelliği sahip olduğu, güzel, büyük sıfatı, vaziyeti bir cennet gibidir ki onun o cennetin özelliklerinden olmak üzere

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا

Gölgesi Ve Devamlıdır Meyveleri Irmaklar Altından Akar

(altından ırmaklar akar yemişleri ve gölgeleri daimidir) Öyle dünya bahçelerinin bostanlarının meyveleri, sebzeleri gibi geçici değildir. Ve orada daimi hoş bir gölgelik vardır. Yani o cennette sıcaklık, soğukluk, zulmet gibi şeyler yoktur. Onun hoş gölgesini giderecek güneş gibi, ay gibi bir şey mevcut değildir.

تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا

Sakındılar O kimselerin ki Akıbeti İşte budur

(İşte akıbet takva sahiplerininindir) Evet, öyle bildirilen, üç seçkin özelliğe sahip olan cennet sakınanların küfür ve şirkten kaçınanlarıdır. Onlar böyle bir akıbet ve saadete kavuşacaklardır.

وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

Ateştir Kafirlerin Akıbeti Ve

(Ve kâfir olanların akıbeti de ateştir) Cehennemdir, ondan başka bir şey değildir. Takva sahipleri için ne büyük müjde, dinsizler için de ne büyük bir ihtar! Değimli?

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ

قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَابِ

36.Ve kendilerine kitap vermiş olduklarımız, sana indirilmiş olan ile sevinirler ve muhtelif guruplardan öylesi de vardır ki, o indirilmiş olanın bazısını inkâr ederler. De ki: Ben ancak emir olundum ki: Allah'a ibadet edeyim ve o'na ortak koşmayayım. O'na davet ederim ve dönüşüm o'nadır.

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ

Kitabı Kendilerine verdik O kimseler ki Ve

(Ve kendilerine kitap vermiş olduklarımız) Yani: kendilerini dini vazifelerinden haberdar etmek için Peygamberleri vasıtasıyla semavi kitaplara ulaştırdığımız zatlar ki, Bunlardan maksat, bir görüşe göre Peygamberin ashabı kiramıdır, kitaptan maksatda Kuran-ı Kerim'dir. Veya bu zatlardan maksat, kitap ehli denilen Yahudi'lerden ve Hristiyanlardan İslamiyet'i kabul eden zatlardır ki, Abdullah ibni Selam ile arkadaşları gibi **Hatta deniliyor ki:** Bu ayeti kerime'nin inişi zamanında Hristiyanlardan seksen zat Müslüman olmuşlardı ki: Kırkı Necran, sekizi Yemen, otuz ikisi de Habeş ahalisinde bulunuyordu. İşte bu gibi zatlar

يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ

Sana İndirildi O şeyle ki Sevinirler

(sana indirilmiş olan ile sevinirler) Habibim sana indirilmiş olan ile Kuranı Kerim ile sevinirler çünkü Kuran'ın ineceği, Tevrat'da ve İncil'de vaat edilmişti. Onun içerdiği Allah'ın birliğine, peygamberlik ve risalet'e, ahir ete ve peygamberlerin hayatlarına dair ayetler okundukça büyük bir kalp ferahlığına kavuşurlar.

وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ

Bazısını İnkâr ederler O kimseler ki Topluluklardan vardır Ve

(muhtelif guruplardan öylesi de vardır ki, o indirilmiş olanın bazısını inkâr ederler) Muhtelif guruplardan Yahudi'lerin, Hristiyanların ve diğerlerinin aralarında, öyle cemaatlerde vardır ki: o indirilmiş olanın Kuran ayetlerinin haber verdiklerinden bazısını inkâr ederler. Akıb gibi, Kab ibnül Eşref gibi kâfirler de Kuranı Kerim'in bildirdiği bir takım hakikatleri, yürürlükten kaldırdığı hükümleri, Allah'ın birliğine ait ayetleri, yeni bildirilen dini hükümleri, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olmadığına ait Kur'an'i açıklamaları inkârda bulunur dururlar. Resulüm! O gibi inkârcılara

قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ

Ona Şirk koşmamamla Ve Allah'a İbadet etmemle Emrolundum Ancak De ki

(de ki: Ben ancak emir olundum ki: Allah'a ibadet edeyim o Yüce Yaraticıya ortak koşmayayım) artık Üzeyir gibi, Mesih gibi mahlûklara ibadet edebilir miyim? Eşsiz Yaraticıya âlemlerin rabbine öyle mahlûkatından yarattıklarından herhangi birini ortak edebilir miyim? Sizin de inkârınızdan vazgeçip bu hakikati, bu kulluk vazifesini anlamanız, kabul etmeniz icap etmez mi? Ben sizi, bütün insanlığı

إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَابِ

Dönüşüm Onadır Ve Davet ederim Ona

(O'na davet ederim ve dönüşüm o'nadır) Yüce Mabudu tasdiğe ve yalnız O'na kul-lukta bulunmaya davet eyler, bu husustaki Allah'ın ayetlerini sizlere tebliğde bulunurum. Ve dönüşüm o'nadır ortak ve benzerden uzak olan Allah Teâlâ'yadır, onun ahiret âleminedir, onun yüce mahkemesinedir. Artık ben bu vazifemin aksine nasıl hareket edebilirim? Bundan dolayı ey inkârcılar! Siz de bu hakikati idrake çalışıp da inkârınızı terk, İslamiyet'i kabul etmeli değil misiniz? Kuran-ı Kerim'in bütün açıklamaları şüphe yok ki, sırf hakikattir, hepsini de kabul etmek icap etmektedir, nasıl ona muhalefet edebiliriz ki?

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ

مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

37.Ve işte biz onu Kurani Arapça bir hüküm olarak indirdik ve and olsun ki, eğer sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan senin için Allah'tan ne bir yardımcı vardır, ne de bir koruyucu.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا

Arabca Bir hüküm olarak Onu indirdik İşte böylece Ve

(böylece kurani kerimi Arabca bir hüküm olarak indirdik) Evet Cenabı Hak buyuruyor ki: Bu apaçık kitabı bütün insanlığa hitap etmek üzere en geniş en fasih ve edebi olan ve indiği muhitin umumi lisanı bulunan yüce bir lisan ile bir hükümler topluluğu bir mükemmellikler kanunu olmak üzere indirdik.

وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

İlimden Sana geldi O şeyden sonra ki Arzularına Uyarsan And olsun eğer Ve

(ve and olsun ki, eğer sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan) Ey habibim Senin Allah tarafından vahye mazhar olup mucizeler ile desteklenip ve üzerine düşen vazifelerin hakikatini öğrendikten sonra. Faraza o kâfirlerin, bir takım hakikatları, hükümleri değiştirmek isteyen inkârcıların arzularına uyacak olsan bir takım dini hükümlerin, onların istediklerine uyarak değiştirmeye cüret etsen

مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

Ne bir koruyucu Ve Bir dost Allah'dan Senin için yoktur

(senin için Allah'tan ne bir dostluk nede bir koruma vardır) o'nun yüce katından ne bir yardımcı vardır ki, senin işlerini üzerine alsın sana yardımda bulunsun ve ne de bir koruyucu. Vardır ki, sana gelecek ilahî azaptan seni himaye edebilsin.

&-Gerçekte bir şahsa veya bir cemaate gelmesi Allah tarafından takdir edilmiş olan bir azabın, bir felaketin engellenmesine kimse güç yetiremez.

Şu da bilinmektedir ki, Resulü Ekrem Efendimiz masumdur, Allah'ın hükmüne aykırı harekette bulunmayacağı Cenabı Hak'ça bilinmektedir, ancak bu gibi Kurani açıklamalar, Hz. Peygamber'in ilahî hükümlere riayetden ayrılamayacağını bütün insanlığa ilan etmek içindir. Ve Allah'ın hükümlerine muhalefetin ne kadar sorumluluk gerektireceğini Bütün ümmete ihtar içindir ve bütün mükelleflere bir ibret ve uyanma dersi vermek hikmetine dayanmaktadır. Bu hitap her ne kadar Resulü Ekrem'e yönelik ise de bunlardan asıl maksat, Hz. Muhammed'in ümmetinin uyanıp ilahî hükümlere uyanmanın lüzumunu ve ehemmiyetini anlayabilmeleri içindir. Rabbim anlayanlardan eylesin

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ

بِأَيَّةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ

38.And olsun ki, senden evvel de Peygamberler gönderdik, onlara da eşler ve çocuklar verdik ve Allah'ın izni olmadıkça hiçbir Peygamber için bir mucize getirmek mümkün değildir. Ve her müddet için bir yazılış vardır.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in risalet'ini pekiştirmekte ve o husustaki şüpheleri gidermektedir. Kısacası, evlenmenin, evlat sahibi olmanın peygamberliği mani olmadığını ve Allah'ın izni olmadıkça Peygamberlerin mucize gösteremeyeceğini bildiriyor. Ey Yüce Resulüm! Senin birçok eşe ve evlada sahip olduğunu peygamberliğine aykırı görüyorlar.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Peygamberler Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki senden önce peygamberler gönderdik) Kutsal varlığıma kasem ederim ki, senden evvel de ey Habib im sav birçok Peygamberler gönderdik

وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً

Çocuklar Ve Zevceler Onlara Kıldık Ve

(onlara da eşler evlatlar verdik) Onlara da evlenmeyi meşru kıldık, kısacası Süleyman ve Davut Aleyhimüsselam'ın birçok eşleri var idi. Ve O Peygamberlere birçok evlatlar verdik onları çocuk ve torunlara nail kıldık. Artık senin de eşlere, çocuklara kavuşmandan dolayı peygamberliğinden nasıl şüphe edilebilir?

وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak Bir mucize Getirmesi Bir peygamber için Olmadı Ve

(Ve Allahın izni olmayınca hiçbir peygamber mucize getirmez) Her istedikleri ayetleri, mucizeleri senin hemen meydana çıkarıvermen de icap etmez. Allah'ın izni olmadıkça hiçbir Peygamber için bir ayet bir harika meydana getirmek mümkün değildir ki Peygamberler de insandırlar, onlar da yaratıcılık sıfatına sahip değildirler. Onlar ancak Cenabı Hakk'ın dilemesiyle mucizeleri meydana getirmiş olurlar. Artık Hz. Muhammed de ey inkârcılar! Sizin her istediğiniz harikayı hemen meydana getirmedeği için onun peygamberliğinden şüphe etmenize mahal yoktur. Ve ey inkârcılar! İsteddiğiniz azabın size hemen gelmediğinden dolayı da Muhammed'in peygamberliği hususunda şüpheye düşmenize mahal yoktur. Çünkü

لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ

Bir yazı Ecelin Her biri için var

(her ecel müddet için bir yazılış vardır) Her hadisenin ne zaman meydana geleceğine dair bir yazılış vardır. Onun ne zaman meydana gelmesi için bir yazılış vardır. Onun ne zaman meydana geleceği Levhi mahfuzda yazılmıştır. Sevaplara, cezalara, ayetlerin, harikaların meydana geleceğine dair hikmetin gereğine göre takdir edilen birer zaman vardır. Bundan dolayı istenilen azabın hemen meydana gelmemesi, Hz. Peygamber'in risalet'i hakkında bir şüphe uyandıramaz.

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

39.Allah Teâlâ dilediğini siler ve sabit bırakır ve bütün kitapların aslı, onun yanındadır

Peygamber zamanında bazı emirlerin, hükümlerin durumun icabına göre değişmesi vaki olabilir. Böyle bir neshin vukuu, bazı şer'i hükümlerde meydana gelmişti. Şüphe yok ki:

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ

Sabit bırakır Ve Diler O şeyi ki Allah Silen

(Allah Teâlâ dilediğini siler ve dilediğini sabit bırakır) Dilediği bir dini hükmü ve saire'yi nesih etmek ve değiştirmek suretiyle ortadan kaldırır ve dilediği şeyleri de sabit kılar. Onu baki bırakır. Nesih etmez ve değiştirmez. Allahın emir ve yasaklarına uymak o yasağın veya emrin hikmetinden değil illetindendir yani Allah'ı Teâlâ hazretlerinin Emir ettiğinden dolayıdır. Mesela: Nesih ettiği bir hükmün yerine getirdiği

diğer bir hükmü de sabit kılar ve nesihten korumuş olur, nitekim 104 kitabın tamamı ve gönderdiği bütün şeriatlar ona aittir. Kimini nesih eder kimini yürürlükte kılar buna karışmaya kimin hakkı olur ki? İşte kullar için hikmet ve menfaate göre ilahi iradesi tecelli etmiş olur. Nitekim bütün şer'i hükümler, Resulü Ekrem'den sonra tamamen korunmuştur ve nesih den uzaktır. Kullara da buna iktiba etmek mecburiyettir, öyle ehli kitap gibi ben hala eski dinimde kalacam demeye kimsenin hakkı ve salahiyeti yoktur

وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

Kitap Ana Onun katındadır Ve

(Ve ana kitap, onun yanındadır) kitapların aslı olan Levhi mahfuzu o hikmet sahibi yaratıcı, ilk evvel yaratmış, manevi ve maddi âlemde meydana getireceği ve yokluğa götüreceği bütün hadiseleri daha vukuundan evvel o Levhi mahfuzda tespit buyurmuştur. Artık hikmetin gereğine göre takdir edilen ne ise o ortaya çıkar. Bunları değiştirmeye ve bozmaya kullar güç yetiremezler. Bundan dolayı "Hz. Muhammed, ashabına bugün bir şey ile emrediyor, ertesi gün başka bir şey ile emrediyor" demeğe kimsenin hakkı olamaz. Yüce Peygamber, onlara kendi arzusuna göre söylemiş olmuyor, belki aldığı ilahi vahiyden dolayı söylemiş oluyor, artık bundan dolayı da itiraz ve şüphe etmeye gerek yoktur.

وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ

40.ve eğer onlara vaat ettiğimiz bazısını sana göstersek de veya seni vefat ettirsek de, sana ait olan ancak tebliğdir. Bize ait olan da hesaptır.

وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ

Onlara vaat ediyoruz O şeyin ki Bazısını Sana göstersek Eğer Ve

(Eğer onlara vaat ettiğimiz azabın bir kısmını sana göndersek de) Ve O müşrikler, alay yoluyla diyorlardı ki. Ya Muhammed! Aleyhisselam bizi korkutmak istediğin azap, felaket ne ise o hemen başımıza gelirse ya! Bunların bu iddialarını ret için de Cenabı Hak buyuruyor ki: Ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem o alaycı kâfirlere vaat ettiğimiz azabın, bazısını bir kısmını sana daha hayatta iken göstersek de yahut daha göstermeden

أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ

Tebliğdir Sana gereken Ancak Seni vefat ettirsek de Veya

(veya seni vefat ettirsek de, sana ait olan ancak tebliğdir) bundan dolayı sana ait bir kınama, bir şüphe bulunamaz hikmetin gereği ne ise o meydana gelir. Sana ait olan ancak tebliğdir onlara dini hükümleri bildirmektir, onlara Cenabı Hakkın sevabını ve azabını haber vermektir.

وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ

Hesap Bize aittir Ve

(ve bize ait olan da hesaptır) onları kıyamet gününde muhasebeye tabi tutmak, layık oldukları cezalara kavuşturmak da benim kutsal varlığıma aittir. Artık Habibim sen den cezalarının hemen başlarına gelmesini istemeğe salahiyetleri yoktur. Onların o lakırdılarına ehemmiyet verme, ondan dolayı üzülme. Onlar nihayet layık oldukları sona kavuşacaklardır. Onların başlarına gelecek olan felaketler Levhi mahfuzda yazılmış bulunmaktadır. Bütün hadiselerin Levhi mahfuzda yazılmış olması nice hikmetlere dayanmaktadır.

&-Kısacası, Kâinatın Yaratıcısının bütün kâinatın hallerini meydana gelmeden önce olanca ayrıntısıyla bildiği Levhi mahfuzla bütün Meleklerle gösterilmiştir ve insanlara da bildirilmiştir. Bununla beraber bu hakikate görmedikleri halde iman eden mütefekkir insanlar da bu yüzden sevaba kavuşacaklar muntazam bir hayata yaşamaya muvaffak olabileceklerdir.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ
وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

41. Görmüyorlar mı ki: Muhakkak biz kudretimizle yeryüzüne yöneliyor onu etrafından eksiltiyoruz ve Allah Teâlâ hükmeder, onun hükmünü reddedecek yoktur ve o hesabı çabucak görücüdür.

Bu mübarek ayetler, harikaların meydana çıkmasını isteyenlerin bakışlarını yeryüzündeki değişikliğe, ibret verici, inkılâplara çekiyor. Yüce Yaratıcının bütün mahlûkları üzerinde hâkim ve tasarruf sahibi olduğunu ihtar buyuruyor. Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr edenlere karşıda onun peygamberliğinin ne kadar yüce bir şahadetle sabit bulunduğunu beyan buyurmuş oluyor.

أَوَلَمْ يَرَوْا

(Görmüyorlar mı ki) Ey habibim Senin peygamberliğini inkâr eden ve senden harikalar göstermeni talebeden inkârcılar onlar görmüyorlar mı ki, muhakkak biz yani: Ben Yüce Yaratıcı kudretimle

أَنَا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

Etrafından Onu eksiltiyoruz Yeryüzüne Geliyoruz Şüphesiz biz

(yeryüzüne geliyor ve onun etrafında dan eksiltip duruyoruz) inkârcıların yurtlarına veya mutlak manada yer sahasına yöneliyor irademi yöneltiyor da o yeryüzünü eksiltiyoruz. Yani: O inkârcılara ait yurtları parçalıyor, bir kısmını Müslümanlara nasip ediyoruz. Müslümanları fetihlere ulaştırıp, o inkârcıları da mağlûbiyete uğratıyoruz.

&-Nitekim Resûli Ekrem'i bir aralık kendi vatani olan Mekke'i Mükerrerme'den hicrete mecbur etmişlerdi. Sonra Hak Teâlâ, Mekke'i Mükerrerme'yi de, etrafındaki araziye de Müslümanlara nasip etti. İslâmî fetihlere genişlemeye başlamış, kâfirlerin ellerindeki yerler azalmaya yüz tutmuştu. İşte bunlar, Cenabı Hakkın vaadini yerine getireceğine, Müslümanlara zafer bahşetmiş olacağına dair birer alâmet değil midir? Ve dahi sonraki gelen İslam ümmetlerine de nice fetihler nasip etmiştir

&-Diğer bir görüşe göre de yerin eksiltilmesinden maksat, yerin nihayet harap ve ahalisinin ölüme uğramış olmasıdır.

&-Diğer bir yoruma göre de bundan maksat, yeryüzündeki değişmelerdir ki, hayatı ölüm, bayındırlığı imarı haraplık, izzeti zillet, mükemmeli noksan takip eder durur. Artık bu kadar değişiklik görülüp durmakta iken Allah Teâlâ, o, inkârcıların hallerini de değiştirerek onların varlığını, yokluğa, kuvvetlerin ve heybetlerini yokluğa dönüştüremez mi? Elbette ki dönüştürebilir. O halde bunu düşünmeli ve o fani varlıklarına güvenerek Allah'ın hükümlerine ve Peygamberine karşı cephe almaya cüret göstermeli değil mi?

وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ

Onun hükmünü Reddedecek yoktur Hükmeder Allah Teâlâ Ve

(ve Allah Teâlâ hükmeder, onun hükmünü reddedecek yoktur) Kâinatın Yaratıcısı, sahibi olan o âlemlerin rabbi, mahlûkatı hakkında dilediği gibi tasarrufta bulunur, müminleri galibiyete, zafere ulaştırıp dinsizleri de zillete, mağlûbiyete uğratabilir. Her şeye kadirdir. Buna inancımız tamdır! Onun hükmünü reddedecek yoktur. Nitekim Yüce Resulünü galip, dinini dünyaya yaymaya muvaffak kılmıştır. Buna dinsizler mâni olamamışlardır.

وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Pek çabuk görücüdür O Ve

(ve o hesabı pek çabuk görücüdür) o Yüce Yaratıcı kâfirleri dünyada mağlûp edip, ezeceği gibi kıyamet gününde de hesaba çekecek, kendilerini lâıyk oldukları cezalara kavuşturacaktır.

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ
الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

42.Ve muhakkak ki, onlardan evvelkiler de tuzak kurmuşlardı. Fakat bütün tuzakların cezasını vermek Allah'a aittir. Çünkü O, herkesin ne kazanacağını bilir. Ve o kâfirler de ileride bileceklerdir ki, bu yurdun akıbeti kimindir.

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Tuzak kurmuştu Gerçekten Ve

(Ve muhakkak ki, onlardan öncekiler de hile yaptılar) o Mekke'de ve çevresinde bulunan kâfirlerden evvelkiler de maziye karışmış olan sair kâfir kavimlerde Peygamberlerine karşı desiselerde hilelerde, suikastlarda bulundular. İbrahim Aleyhisselam a karşı Nemrud'un, Musa Aleyhisselam'a karşı Firavun'un, İsa Aleyhisselam'a karşı Yahudi'lerin suikaste bulunmuş olmaları bu cümledendir.

فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا

Bütün Tuzaklar Fakat Allah'a aittir

(Fakat bütün desiseler Allah'a aittir) Onları yapanları Cenabı Hak lâıyk oldukları azaplara, cezalara kavuşturacaktır. Bununla beraber bütün bu hileler, kulların kötü iradelerinden dolayı Cenabı Hakkın dilemesiyle, yaratmasıyla meydana gelmektedir. Çünkü O'ndan başka Yaratıcı yoktur. Ve Cenabı Hakkın dilemesi olmadıkça o desiseler, hileler kimseye bir zarar veremez. Artık insanların tuzağından, hilelerinden değil, Cenabı Hak'tan korkmalıdır, O'na sığınmalıdır, onun koruyup himaye buyurduğuna kimse bir zarar veremez. Ve O Yüce Yaratıcı

يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ

Bir nefis Her Kazanır O şeyi ki Bilir

(herkesin ne kazanacağını bilir) bütün kullarının fiil ve hareketleri Cenabı Hakça bilinmektedir, onun bilmediği bir şey yoktur. Artık onları amellerine göre cezalandıracaktır. Bu, dinsizler hakkında ne büyük bir ilâhî tehdit!

وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

Bu yurdun Akıbeti Kimindir Kafirler Yakında bilecekler

(Ve o kâfirler de ileride bileceklerdir ki bu yurdun akıbeti kimindir) Yani: Ahiret aleminde övülen akıbeta kendilerinin mi, yoksa Resulü Ekrem ile ona tâbi olanların mı kavuşmuş olacağını o dinsizler, o inkârcılar anlayacaklardır. Kendilerinin ne kadar zarar ve ziyanda olduklarını görerek pişmanlıkta bulunacaklardır. Ne yazık ki: Artık o pişmanlıklar kendilerine bir faide veremeyecektir. Bu ilâhî beyanda evvelki tehdidi pekiştirmektedir. Ve bu Kuran'î açıklamalar, Resulü Ekrem için de bir müjde ve teselli mahiyetinde bulunmaktadır.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ
عِلْمُ الْكِتَابِ

43.Ve kâfir olanlar der ki: Sen gönderilmiş bir Peygamber değilsin. De ki: Benim aramla sizin aranızda şahit olarak Allah Teâlâ ve kendisinde kitaba dair bilgi bulunan peygamber yeter.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا

Bir gönderilmiş Değilsin İnkâr ettiler O kimseler ki Der Ve

(Ve o kâfir olanlar der ki: Sen gönderilmiş bir Peygamber değilsin) Ya Muhammed Aleyhisselam Sen Allah tarafından bizlere gönderilmiş bir Peygamber değilsin bizim istediğimiz harikaları hemen meydana getiremiyorsun.

&-Bu kâfirler hiç düşünmüyorlardı ki: Harikaları meydana getirmek Cenabı Hakka mahsustur, onun hikmetinin gereğine göre meydana gelir. Resulü Ekrem! "Ben şöyle

harikalar vücuda getirebilirim" diye bir iddiada bulunmamıştı. O aslında mucizeler göstermişti. Fakat bütün onlar Cenabı Hakkın dilemesiyle, yaratmasıyla meydana gelmiş şeylerdi. Bundan dolayı Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Resulüm! O cahillere

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ

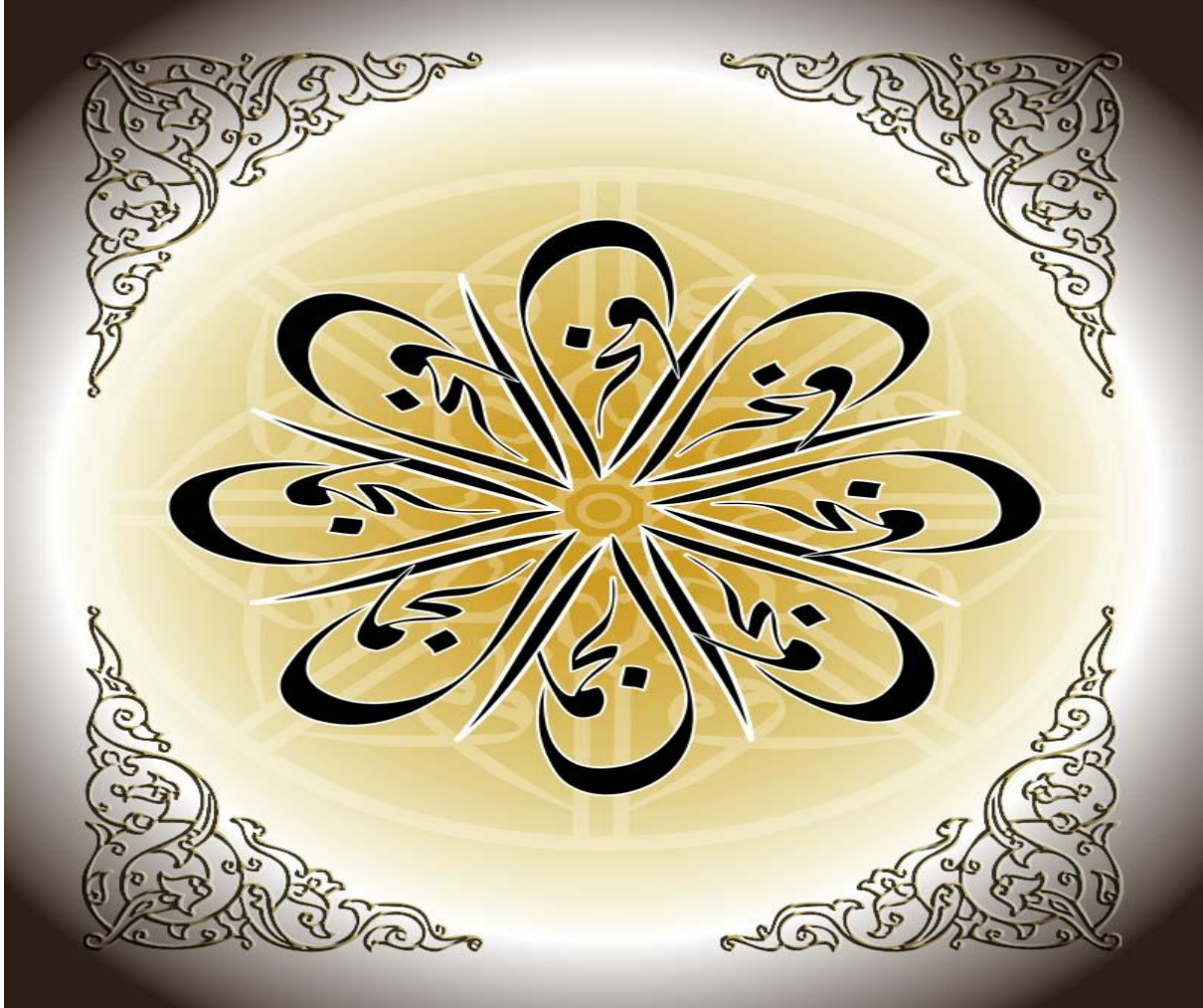
Aranızda Ve Aramda şahit olarak Allah Yeter De ki

(de ki: Benim aramla sizin aranızda şahit olarak Allah Teâlâ yeter) Onun ilmi her şeyi kuşatmıştır, benim risalet'imı kuvvetlendirmek, sizin iddianızı yalanlamak için o Yüce Yaratıcı şahitlik eder.

وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

Kitabın İlmî Yanında vardır O kimse ki Ve

(ve yine şahit olarak kendisinde kitaba dair bilgi bulunan da yeter) Yani: Kuran'ı Kerim'i okuyan, onun bir mucize olduğunu anlayan veya diğer semavî kitaplardaki peygambere ait vasıfları öğrenen herhangi bir âlim, insaflı, düşünen bir insan da Yüce Resulün peygamberliğini bilir, tasdik eder, hakkında şahitlikte bulunur. Nitekim kitap ehli denilen kimselerden nice bilgin, aydın zatlar, Resulü Ekrem'in peygamberliğini yüceliğini kabul ve tasdik etmiş, Müslüman olma şerefine kavuşmuş ve daima da olmakta bulunmuşlardır. Mukaddes mabudumuzun insanlık âlemini aydınlatmak için göndermiş olduğu o yüce peygamberin o yüksek varlığına ebetteki, kıyamete kadar şahadet edip duranlar bulunacaktır. Hak Teâlâ'nın ufuklara yaymak istediği bir nura şüphe yok ki, hiçbir kimse engel olamaz. Buna inancımız tamdır. Hamd âlemlerin Rabbi Allaha dır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

14-İBRAHİM SURESİ

İbrahim Suresi Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Elli iki ayeti Celile'yi içermektedir. İbrahim Aleyhisselam'ın dualarına, yakarışlarına Allah'ın zatını yüceltmeye ve kutsamaya ait ayetleri kapsadığı için kendisine böyle "İbrahim Süresi" denilmiştir. Bu mübarek süre, Ra'd Süresindeki yüce beyanların devamından ibarettir. Rad Süresinde kısa ve öz olarak açıklananları beyan etmekte, ayrıntılı olarak beyan edilmiş olanları özetlemektedir. Kısacası Kuran'ı Kerim'e, Allah'ın varlığına şahitlik eden ve ilâhî kudretin yüceliğini gösteren kâinatın durumlarına Allah'ın nimetlerinin bolluğuna, hak ile batıla dair misallerin zikrine ve hilekâr dinsizlerin Allah'ın kahrına uğrayacaklarına ve kıyamet hayatına ait yüce ayetleri içine almaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى

صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

1.Elif, Lâm, Ra. Bir kitaptır ki, bunu sana indirdik, insanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, o her şeye galip övgüye lâyık olanın yoluna çıkarasın.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in nasıl yüce ve ne gibi hikmetlere dayanan ilâhî bir kitap olduğunu bildiriyor. Bütün kâinatın Allah'ın mülkü olduğunu, bu hakikati inkâr edenlerin ise pek büyük felâketlere uğrayacaklarını ihtar ediyor. Öyle dünyaya bağlanarak ahret i ihmal edenlerin ve insanları doğru yoldan çıkarmağa çalışanların da ne kadar büyük bir sapıklığa düşmüş olduklarını beyan buyurmaktadır.

الر

(Elif, lâm, Ra) bu harfler müteşabihat dan olup manaları Allahın indinde saklıdır. Bunların manasını en doğrusunu Allah'ı Teâlâ bilir.

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ

Sana Onu indirdik Bir kitap ki

(Bu apaçık Kuran öyle bir kitaptır ki onu sana indirdik) Semavî kitaplar arasında en büyük ve seçkin bir ilâhî kitaptır ki bunu bu muazzam kitabı Ey Habib im sav sana vahiy ettik, Cibril'i Emin vasıtası ile tebliğ eyledik, ta ki,

لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ

Rablerinin İzniyle Nura Zulûmattan İnsanlara Çıkarman için

(insanları Rablerinin izniyle karanlıktan nura çıkarmak için) Küfür, bidat ve cehalet yolları, sebepleri çokçadır. Bu sebeple bunlara çoğul sığasıyla zulûmat denilmiştir. İman, İlim, bilgi yolu ise birdir, başka başka, birbirine muhalif bir halde değildir. Bu sebeple de bunlara tekil sığasıyla nur denilmiştir. Rablerinin izniyle Yardımıyla, kolaylık vermesiyle küfürden, çeşit çeşit sapkınlıklardan cehaletten kurtarıp nura İmana, hidayete ulaştırmak için

إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Hamde çok layık Daima üstün olanın Yoluna

(Güçlü ve övülmeye layık olan Allahın yoluna) EL aziz her şeye galip, kadir ve El hamid bütün övgülere, senalara lâyık olan Cenabı Hakkın yoluna İslamiyet in yoluna, selamet alanına çıkarasın işte Kuran-ı Kerim'in inişi, böyle yüce toplum için kurtuluş bahşetme amacına yöneliktir. Ne mutlu bundan istifade edenlere

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

2.Allah'ın yoluna ki, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hep onundur. Ve şiddetli bir azaptan dolayı vay kâfirlere!

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur O ki Allah'ın

(göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsi onun dur) Kuran'ı Kerim'in inişi, insanları Allah'ın o kâinatın yaratıcısının yoluna, din yoluna çıkarmak içindir ki Bütün semalarda ve yeryüzünde ve bunlarda bulunan çeşitli mahlûklarda hep onundur hepsi de o Yüce Yaratıcındır. Onun birer yaratılış eseridir. Onun hâkimiyeti, tasarrufu altında bulunmaktadır. Artık bu hakikati bilmemek, o ezelî Yaratıcının varlığını, birliğini, yaratıcılığını, mabutluğunu bilip tasdik etmemek ne büyük bir cinayettir. Artık bunun neticesi ne kadar korkunçtur.

وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

Şiddetli Bir azaptan dolayı O kâfirlere Vay Ve

(Ve şiddetli bir azaptan dolayı vay kâfirlere!) Vay kurtuluştan mahrumiyet içinde bulunanlara, o gibi inkârcı, hakikati görüp itiraf etmekten kaçınan, Kuran'dan istifade etmek istemeyen, karanlıkları aydınlığa tercih eden kâfirlere yazıklar olsun. Artık onlar lâayık oldukları korkunç akıbetlerini düşünsünler!

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا

عَوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

3.Onlar ki, dünya hayatını ahiret üzerine seve seve tercih ederler ve Allah'ın yolundan alıkoyarlar ve onun için eğrilik isterler, işte onlar pek uzak bir sapkınlıktadırlar.

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

Ahirete Dünya Hayatını Tercih ederler Onlar ki

(Onlar ki, dünya hayatını ahiret üzerine seve seve tercih ederler) o kâfirler ki dünya hayatını ahiret hayatı üzerine seve seve kalben isteyerek, arzuda bulunarak tercih ederler dünyaya sarılarak onun karşılığında ahiretteki ebedî hayatlarını, saadetlerini feda etmiş bulunurlar ve onlar ki, insanları

وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عَوَجًا

Allah'ın yolundan Çevirirler Ve Bir eğrilik Ona isterler Ve

(ve Allah'ın yolundan alıkoyarlar ve onun için eğrilik isterler) onu insanların gözlemlerinden düşürmeğe çalışırlar, onun ne kadar doğru, hidayete kavuşturucu bir yol olduğunu görmezler de insanları saptırmaya çalışırlar, onun doğru bir yol olmadığını iddiaya kalkışırlar. Meselâ: İslamiyetin yükselmeye ilerlemeye engel, olduğunu hükümlerine uymanın lâzım olmadığını iddiaya cüret gösterirler, herkesi de kendileri gibi hidayet caddesinden çıkmış bir halde bulundurmak isterler

أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir sapkınlık içindedirler İşte onlar

(işte onlar uzak bir sapkınlık içindedirler) Öyle dünyaya tapan inkârcı, aldatıcı şahıslar pek uzak hak ve hakikatten pek ziyade ayrılmış bir sapkınlıktadırlar pek büyük bir delâlet içinde yaşamaktadırlar, ne yazık ki, bunun farkında değildirler. Ne büyük bir cehalet ve felâket! Değil mi?

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي

مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

4.Ve biz her Peygamberi ancak kendi kavminin lisanıyla gönderdik ki, onlara açıklasın. Artık Allah Teâlâ dilediğini saptırır ve dilediğini doğru yola iletir. Çünkü O, güç ve hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, her Peygamberin kendi kavminin lisanı ile ümmetlerine dinî hükümleri tebliğ etmekle emir olunduklarını bildiriyor. Hz. Musa'nın da kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkarmakla, onlara ahiret hayatını hatırlatmakla emir olunmuş bulunduğunu ve Peygamberlere ait olayların, kabiliyetli kimseler için büyük ibretler içerdiğini beyan buyurmaktadır. Kerem sahibi yaratıcı insanlara nice nimetler ihsan buyurmuştur. Ve o Yüce Mabut buyuruyor ki

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ

Onlara **Açıklaması için Kendi kavminin Lisanıyla Ancak Bir peygamberi Göndermedik** Ve

(biz her Peygamberi ancak kendi kavminin lisanı ile kendilerine hitap eder bir halde gönderdik ki, onlara açıkça beyan etsin) O kavimlerine yükümlü oldukları şeyleri, dini vazifelerini beyan etsin. Peygamberler bu suretle emir olundukları şeyleri kavimlerine bildirmişler, insanlar hakkında ilâhî delil tamam olmuştur. Artık bir kimse, kendi cehaletini mazeret makamında ileri süremez. Buna rağmen kim kendi iradesini kötüye kullanarak bu tebliğleri kabul etmezse dalaleti seçmiş olur.

فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Allah Artık dalalete atar

(Artık Allah Teâlâ dilediğini sapkınlıkta bırakır) Kulların dan böyle dilediğini saptırır onda dalaletli yaratır, o'nu kendi kötü iradesinin sonucuna kavuşturur

وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Ve

(ve dilediğini kimseyi de hidayete erdirir) Temiz yaratılışını güzelce muhafaza etmiş, Peygamberinin bildirdiği şeyleri kabul eylemiş herhangi bir kulunu da doğru yola iletir hidayete kavuşturmuş olur. Peygamberlere gereken vazife ise bildirmekten ibarettir. Çünkü O,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstündür O Ve

(Galibi mutlak ve hikmet sahibidir) O Yüce Yaratıcıdır. Mülkünde dilediği gibi tasarrufa sahiptir, kadirdir, onun iradesini reddedecek kimse yoktur. Ve onun her emir ve iradesi bir hikmet ve menfaat a dayanmaktadır. Buna inanıyoruz. Elhamdülillah &-Bütün Peygamberler kendi kavimlerinin lisanı ile tebliğ etmekle emir olunmuşlardır. Bundaki hikmet ve menfaat ise aşikârdır. Zaten önceki Peygamberlerin çoğu yalnız kendi kavimlerini Allah'ın dinine davet etmekle emir olunmuşlardır. O halde kavimlerine elbette ki, başka bir lisan ile tebliğde bulunamazlardı. Çünkü böyle bir Peygamber, kendi kavminin lisanı ile değil de başka milletlerin lisanı ile o kavmine tebliğde bulunsa idi onlar bunu anlamaz, kendisini tasdik etmezlerdi. Bizim Peygamberimiz gibi başka milletlere de Allah'ın dinini tebliğ etmekle emir olunmuş bir Yüce Resulün ise kendi kavmine onların lisanı ile değil, başka milletlerin lisanı ile tebliğde bulunması elbette uygun olamazdı. Çünkü ilk evvel kendi kavmini iman dairesine davet etmekle görevlidir. Onlara kendi lisanları ile hitap etmesi, dinin kabulüne ve sonuçta yayılmasına vesiledir. Aksi takdirde ise, maksat temin edilmiş olamaz ve sonuca ulaşamaz. Fakat kavmine yaptığı tebligat, başka başka lisanlara yazı ile veya sözlü olarak tercüme edilmek suretiyle diğer milletlere de tebliğ edilmiş olabilir. Bu halde o milletlere de dini hükümler, kendi lisanları ile ulaştırılmış demektir. Bununla beraber ayet-i kerime de her Peygamberin kendi kavminin lisanı ile gönderilmiş olduğu bildiriyor, ümmetinin lisanı üzere gönderilmiştir denilmiyor. Bundan dolayı bir Peygambere verilen bir kitap, onun kavminin lisanı üzere olması, o kitabın bütün ümmetine yönelik bulunmuş olmasına engel değildir, böyle bir engel olma düşüncesini asla gerektirmez. Böyle bir kitap, bütün insanlara anlayabilecekleri bir tarzda herhangi bir lisan ile izah edilerek onların istifadeleri temin edilebilir. Zaten salahiyyetli zatların izahı olmadıkça herhangi bir ilâhî kitabın hükümlerini bir kavmin bütün fertleri tamamen anlayamaz. İsterse o kitap, kendi lisanları üzere indirilmiş bulunsun. Peygamber Efendimiz ise bütün insanlığa Peygamber gönderilmiştir. Kendi kavmi ise Arap kabi-

İlesini teşkil ediyordu, dili de en fasih en geniş bir lisan olan Arap ça idi. Bundan dolayı ona Kuran-ı Kerim de Arap lisanı üzere nazil olmuştur. Bundan dolayı Pey-gamber Efendimiz de ilk evvel kendi kavmine kendi lisanları ile hitap da bulunmuş, kendisinin peygamberliği bütün insanlığa ait olduğundan başka milletleri de yine bu lisan ile dine davet etmiştir.

Meselâ: İran hükümdarına, Habeşistan hükümdarına yine bu lisan ile mektuplar yazarak onları İslam dinine davet buyurmuştu. Kuran ın ayetleri de bütün milletlere karşı Arap ça olarak hitap edip durmaktadır. Bunların mealleri, hükümleri salahiyyetli zatlar tarafından çeşitli dillere tercüme ve izah edilerek bütün dünyaya dağılmıştır. Aslında bu tercümeler, mealler ne kadar muntazam olsa da yine aslına tamamen uygun, aynı belâgati, kutsallığı taşımayacağı için yine Kuran-ı Kerim'in yerine geçemez. Kuran'ı Kerim'in aslını muhafaza, onun yerine tercümelerin geçememesi ise hikmet gereğidir. Bu kutsal kitap, aynı surette bütün Müslümanların kalplerini aydınlatmakta, hafızalarını süslemektedir. Bu sayede aynı dine mensup olan zatlar arasında manen bir birlik temin edilmiş bulunmaktadır. Faraza İslâm milletlerine ayrı ayrı dillerde ve ilâhi kitaplar indirilmiş olsa idi, aralarındaki din birliği muhafaza edilmiş olamazdı, aralarında başka başka anlayışlar yüz göstererek o farklı kitapların birliği, kutsallığı bozulmuş olurdu. Hâlbuki öyle muazzam bir lisan ile fevkalâde edebi bir şekilde umuma ait olmak üzere indirilmiş olan ilâhi bir kitap, Müslümanlar arasında bir birlik temin etmektedir. O kitabın bütün açıklamaları ise din bilginleri tarafından bütün İslâm cemiyetlerine ve bütün medeniyet âlemine sözlü ve yazılı olarak tercüme ve izah edilerek bildirilmiştir. Elverir ki, bu ilâhi nurdan istifadeye çalışılsın.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

5.Ve and olsun ki, biz Mus'ı mucizelerimizle gönderdik. Kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat diye. Şüphe yok ki, bunda çok sabır eden, çok şükür eden her bir kimse için büyük ibretler vardır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا

Mucizelerimizle Musa'yı Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki sabit bir hakikattir ki biz Musa'yı ayetlerimizle gönderdik) Onu asa gibi, yedi Beyza gibi, denizin yarılması, taştan suların fışkırması gibi. Tur dağının gölgelik yapması gibi mucizelerle destekledik

أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

Nura Zulûmattan Kavmini Çıkar Diye

(kavmini karanlıklardan küfürden ve sapıklıktan aydınlığa çıkar diye) Allah'ın birliğini tasdiğe ve diğer emirlerine uymaya çıkar kendilerine rehberlikte bulun

وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Günlerini Onlara hatırlat Ve

(ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat diye) geçmiş ümmetlerin başlarına gelen tarihî halleri, nimetleri, zaferleri, hâkimiyetleri, mağlûbiyetleri, esaretleri ve diğer tabiat olaylarını hatırlat diye kendisini görevlendirdik. Hz. Musa da onlara nasihatlerde bulundu, bir zaman Kıptilerin ellerinde esir iken bilâhare esaretten kurtulup hâkimiyete kavuştuklarını onlara hatırlattı. Ne yazık ki, onlar yine vakit vakit isyan etmekten geri kalmadılar.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Çok şükreden Çok sabreden Herkes için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda sabreden ve şükredenler için ibretler vardır) Böyle olayları hatırlatmakta, onların ne gibi değişimlere uğramış olduklarını bildirmekte, bunları hatırlatarak insanlara bir ibret dersi vermekte. Ve çok sabır eden ibadet ve itaat hususunda, günahlardan kaçınmak hususunda sabırlı, metin olan ve çok şükür eden ka-

vuştuğu nimetlerin değerini bilen, onlardan dolayı gerçek nimet verici olan Cenabı Hakk'a şükre çalışan samimi, düşünen mümin olan her bir kimse için büyük ibretler vardır. Hak Teâlâ'nın birliğine, kudretine, ilim ve hikmetine, kulları hakkında nasıl tasarruflarda bulunmakta olduğuna dair alâmetler, deliller mevcuttur. Artık insan bunları nazar-ı itibara alıp da gaflet den uyanmalı, üzerine düşen kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışmalıdır. İşte dalalet den kurtulabilmek için en birinci çare budur.

"Bir göz ki anın olmaya ibret nazarında" "0 bir düşmanıdır sahibinin baş üzerinde"

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْهِمْ إِذْ أَنْجَيْكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ
يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ
مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

6.Ve o vakit Musa kavmine demişti ki; Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayın. O zamanki sizi firavunun ailesinden kurtardı. Onlar sizi kötü azaba sürüklüyorlardı. Ve oğullarınızı boğazlıyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı ve bunda sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan vardır:

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselam'ın kavmini ne şekilde ikaz ve irşada çalışmış olduğunu bildiriyor. Cenabı Hakkın nimetlerine karşı şükrün faidesine, nankörlüğün de korkunç neticesine işaret ediyor. Hak Teâlâ'nın bütün mahlûklarına muhtaç olmaksızın uzak ve her şekilde hamt ve övgüye lâyık olduğunu beyan buyuruyor. Bu suretle de Peygamberlerin yüksek çalışmalarına şöylece bir misal gösterip Resulü Ekrem'e teselli veriyor: Ve o zaman ki, Musa Aleyhisselam Allah'ın günlerini, geçmiş ümmetlere ait olayları, kavmine hatırlatmakla emir olunduğunu bildiriyor

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Size olan Allahın Nimetini Hatırlayın ve O vakit Kavmine Musa Demişti ki

(Ve o vakit Musa kavmine demişti ki; Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayın)

Ey kavmim! Bir kere siz Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayın Siz ne kadar Allah'ın lütfuna kavuşmuşsunuz.

إِذْ أَنْجَيْكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ

Firavun Ehlerinden Sizi kurtarmıştı O vakit ki

(O zaman ki, sizi Firavun'un erlerinden kurtardı) Firavun'a tapınan, onun yolunda bulunan, onun ordusunu oluşturan dinsizlerin sizi mahvetmelerine meydan vermedi.

يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ

Azabın Kötüsüne Sizi maruz bırakıyorlardı

(Onlar, sizi kötü azaba sürüklüyorlardı) Sizi esir olarak yaşatıyorlardı, hakkınızda en zalimce muameleleri reva görüyorlardı,

وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ

Kadınlarınızı Sağ bırakıyorlardı Ve Oğullarınızı Boğazlıyorlardı Ve

(ve oğullarınızı boğazlıyorlardı, kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı) Çünkü Firavun'a bir takım kâhinler, demiştiler ki, İsrail oğullarından bir çocuk yakında meydana gelecek, senin hâkimiyetini elinden giderecektir. Firavun da bunun üzerine İsrail oğullarının dünyaya gelen erkek çocuklarını öldürtüp duruyordu. Ey İsrail oğulları Onlar sizin kadınlarınızı da diri bırakıyorlardı Onları zelilce ve esir bir halde yaşatıyorlardı ve Ey İsrail oğulları Artık düşününüz ki

وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Büyük Rabbinizden Bir imtihan İşte bunda size vardır Ve

(bunda sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan vardır) Böyle bir felâket devresi geçirmiş olmanız da sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan bir sınama bir nimetlen-dirme vardır. Böyle bir felâkete karşı direnç gösterip de dininizi muhafazaya muvaffak olmanız sonra da Firavun'un zulüm ve merhametsizliğinden kurtulup bir selâmet sa-

hasına ermeniz sizin için büyük bir nimettir. Artık bunun değerini bilip Allah'ın dininden ayrılmamanız icap etmez mi?

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

7.Ve hatırlayınız ki, Rabbiniz size bildirmişti: Eğer şükrederseniz elbette size arttırırım ve eğer nankörlük ederseniz şüphe yok ki, benim azabım elbette pek şiddetlidir.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ

Rabbiniz Bildirmişti Bir vakit Ve

(Ve hatırlayınız ki, Rabbiniz size bildirmişti) Ve Musa Aleyhisselam, İsrail oğullarına hitaben şöyle demişti hatırlayınız ki, Rabbiniz size bildirmişti açıkça duyurmuştu ki,

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ

elbette size arttırırım Şükrederseniz And olsun eğer

(and olsun eğer şükür ederseniz elbette size arttırırım) Kavuştuğunuz nimetlerin değerini bilir, Allahın dininden, hakka itaatten ayrılmazsanız elbette size kat kat nimetler ihsan ederim,

وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ

Nankörlük ederseniz And olsun eğer Ve

(ve eğer nankörlük ederseniz) küfür ile isyanlar ile nankörlükte bulunursanız, o nimetlerin değerini bilmemiş olursunuz, artık onun cezasına hazırlanınız!

إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

Elbette pek şiddetlidir Azabım Şüphesiz

(şüphe yok ki, benim azabım elbette pek şiddetlidir) verdiğim nimetlere karşı nankörlükte bulunup şükrünü yerine getirmeyenler hakkında azabım pek şiddetlidir. Evet. Bir nimetin kadrini bilip şükretmek, o nimetin artmasına sebep olur. O nimetin kadrini bilmeyip nankörce hareket edenler de bilâhare o nimetten de mahrum kalırlar. İşte Cenabı Hak, bu husustaki vaat ve tehdidini kullarına bildiriyor ki, uyansınlar, hareketlerini tanzim etsinler. Böyle bir hareket ise sırf kulların menfaatleri icabıdır. Yoksa Cenabı Hak, kullarının şükrüne vesaire ye hâşâ muhtaç değildir.

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

8.Ve Musa dedi ki: Eğer siz ve bütün yeryüzünde bulunanlar nankörlük etseniz şüphe yok ki, Allah Teâlâ elbette zengindir, hamt edilmeye lâıktır.

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

Bütün Yeryüzündedir O kimseler ki Ve Siz Nankörlük ederseniz Eğer Musa Dedi ki Ve

Ve Musa dedi ki: Eğer siz ve bütün yeryüzünde bulunanlar nankörlük etseniz) Ve Musa Aleyhisselam dedi ki Ey İsrail oğulları! Sizin şükür ile dininizde sebat ile mükellef olmanız, sizin menfaatiniz içindir. Eğer siz ve bütün yeryüzünde bulunanlar bütün mahlûkat nankörlük etseniz Hak Teâlâ'nın nimetlerine şükür etmeseniz, bunun zararı size ait olur.

فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

Hamt edilmeye lâıktır Elbette çok zengindir Allah Teâlâ Şüphe yok ki

(şüphe yok ki, Allah Teâlâ elbette zengindir, hamt edilmeye lâıktır) hiçbir kimsenin şükrüne muhtaç değildir. Kullarını bir takım ibadetlerle vazifelerle mükellef tutması, sırf kullarının menfaatleri içindir. Yoksa Allah Teâlâ Hazretleri herhangi bir şeye ihtiyaçtan, herhangi bir şey ile faidelenmekten uzaktır. O kâinatın yaratıcısıdır, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Ve o Yüce Mabut haddizatında hamt edilmeye lâıktır Bütün fiil ve lütuflarından dolayı hamd ve övgüye lâıktır. Artık bazı nankörlerin, dinsizlerin bulunması, o Yüce Yaratıcının ilahlık şanına hâşâ bir zarar veremez. Bununla birlikte bütün melekler, bütün kâinat lisanı hâl ile o Kerem sahibi Yaratıcının birliğini, kudret

ve azametini itiraf edip, şükür ve övgüsünü yerme getirip durmaktadır. Nimete karşı nankörlükte bulunmuş olanların ise ne gibi felâketlere uğramış olduklarını dünya tarihi göstermektedir.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ

9.Size sizden evvelkilerin, Nuh, Ad ve Semud kavminin ve onlardan sonrakilerin ki, onları Allah'tan başkası bilmez, haberleri gelmedi mi? Onlara Peygamberleri mucizelerle gelmişlerdi. Onlar ellerini ağızlarına itmişler ve demişlerdi ki: Biz kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr ettik ve biz kendisine bizi davet ettiğiniz şey hakkında şüphe yok ki, kuşkulandıran bir şüphe içindeyiz.

Bu mübarek ayetler de geçmiş kavimlerin tarihî hallerine nazarı dikkati çekiyor. Peygamberlerin kavimlerine vermiş oldukları nasihatlerden bazısını, o kavimlerinde bu nasihatleri nasıl kabul ve inkâr ettiklerini bildiriyor. Ve Yüce Peygamberlerin kavimlerine Allah'ın birliğini tebliğ, İmanın ve dine davetin yüce gayesini telkin buyurmuş olduklarını, buna rağmen o kavimlerinde ne kadar inkârcı bir tarzda müdafaada ve talepte bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden öncedirler O kimselerin ki Haberi Size gelmedi mi?

(Size sizden evvelkilerin haberi gelmedi mi?) Ey bütün inkârcılar! Veya ey Hz. Musa'nın kavmi olup da onun peygamberliğini kabul etmeyenler! Size sizden evvelkilerin haberi gelmedi mi? Birçok eski milletlerin, kısacası

قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonradır Ve O kimselerin ki Ve Sē mud'un Ve Ad'ın Nuhun Kavminin

(Nuh, Ad, Semud kavminin ve onlardan sonrakilerin) haberleri gelmemiş midir? Bir kere onları düşünmeli değil misiniz? Siz onların hayat tarihlerine, başlarına gelen felâketlere dair bilgi sahibi bulunmaktasınız ve onlardan sonrakilerin ki yani o üç kavimden sonrakilerin daha nice kavimlerin ki, onları bütün o kavimlerin sayılarını, durumlarını, akıbetlerini

لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Onları bilmez

(onları Allah'tan başkası bilmez) İşte Allah Teâlâ tarafından size bildirilen kavimlerin haberleri size gelmedi mi? elbette gelmiş bulunmaktadır. Evet.

جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık delillerle Peygamberleri Onlara geldi

(onlara Peygamberleri mucizelerle gelmişlerdi) Onlara o haber verilen kavimlere Peygamberleri mucizelerle gelmişlerdi onları en açık deliller ile harikalar göstermekle Hak dine davet etmişlerdi, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak istemişlerdi. Buna rağmen

فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarına Ellerini Ve Götürdüler

(onlar ellerini ağızlarına götürdüler) Yani: Ellerini kendi ağızlarına tıkayarak Peygamberlerine karşı düşmanlıklarını inkârlarını göstermek istemişlerdi. Veyahut Peygamberlerin açıklamalarını işitince hayrete düşmüşler, alay etme yoluyla gülmeğe başlamışlar, bu edepsizce hallerini göstermemek için ellerini ağızlarına kapatıvermişlerdi. Nitekim çokça gülmeğe tutulan bir kimse de elini ağzına tıkayıverir.

وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ

Kendisiyle Gönderildiniz O şeyleri ki İnkâr ettik Şüphe yok ki biz Ve demişlerdi ki

(ve demişlerdi ki şüphe yok ki Biz kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr ettik) Ve o inkârcılar demişlerdi ki, ey Peygamberlik iddiasında bulunanlar! Biz kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi iddia eylediğiniz Allah'ın birliğini inkâr ettik Biz onu tasdik edici değiliz,

وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ

Kuşku veren Kendisine Bizi davet ediyorsunuz O şeyden ki Kesin bir şüphe içindeyiz Şüphesiz biz Ve

(ve biz kendisine bizi davet ettiğiniz şey hakkında şüphe yok ki, kuşkulandıran bir şüphe içindeyiz) kalbe şek ve şüphe bırakan, töhmet verici olan, kanaat oluşmasına engel bulunan şüphe içindeyiz Artık ey Peygamberler! Biz seni nasıl tasdik edebiliriz? &-Bu ayeti kerime gösteriyor ki, Hz. Âdem'den itibaren dünyaya gelmiş olan kavimlerin miktarını, zamanlarını tamamen bilmek bizim için mümkün değildir. Nice tarihî haller insanlıkça meçhul kalmıştır. "Ve onları Allah Teâlâ dan başkası bilmez" buyrulması bunu bildirmektedir. İlâhî kitaplar ise en fazla uyanmaya, istifadeye yardım edecek olan tarihî durumlardan insanlığı haberdar buyurmuştur.

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ

ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ

تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاثُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

10.Peygamberleri demişti ki: Gökleri ve yeri yaratan Allah Teâlâ'dan şüphe edilebilir mi? Sizi davet ediyor ki, sizi günahlarınızdan yarlıgasın ve sizi muayyen bir vakte kadar geriye bıraksın. Dediler ki: Siz de bizim gibi beşerden başka değilsiniz. Bizi atalarımızın tapar oldukları şeylerden döndürmek istiyorsunuz. O halde bize apaçık bir burhan getiriniz.

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Yaratanı Bir şüphe Allah hakkında mı var Peygamberleri de demişti ki

(Peygamberleri demişti ki: Gökleri ve yeri yaratan Allah Teâlâ'dan şüphe edilebilir mi?) evet O inkârcılara cevap olmak üzere Peygamberleri de demişti ki Siz ne için şek ve şüphe içinde bulunuyorsunuz? Şüpheye hiç mahal var mıdır? Bir kere bakıp düşünmeli değil misiniz? Bu yüce âlemleri, onlardaki birçok eşsiz eserleri, hayat sahiplerini yaratan Allah Teâlâ'da onun varlığında, birliğinde, azamet ve kudretinde Şüphe edilebilir mi? Bütün bu kâinat, o Yüce yaratıcının birliğine, mabutluğuna birer mükemmel şahit değil midir? O Kerem sahibi Mabut

يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ

Günahlarınızdan Sizin için Bağışlaması için Sizi davet ediyor

(Sizi davet ediyor ki, sizi günahlarınızdan yarlıgasın) sizi Ey insanlar! Peygamberleri vasıtasıyla imana, ilâhî birliğini tasdike Davet ediyor ki, Günahlarınızın büyük bir kısmını, kul hakkına ait olmayanlarını yarlıgasın sizi affetsin ve bağışlasın. Evet. Bir kâfir, Allah'ın dinini kabul edince mazideki günahlarını Cenabı Hak affeder. Fakat insanların hukukuna tecavüz etmiş bulunursa bu affedilmez, o hakları ödemek icap eder, meğerki sahipleri tarafından bağışlansın.

وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Sizi ertelemesi için Ve

(ve sizi belirli bir vakte kadar geriye bıraksın) Ve Ey insanlar. Cenabı Hak belli bir vakte kadar azabı size tehir ediyor. Bu mühlet içinde sizi dine davet ediyor. Sizi küfür ve isyanınızdan dolayı hemen helak etmeyip size bir uyanma müddeti ihsan buyurmuş oluyor. Ta ki, o müddet içinde düşünüp hareketinizi düzeltmeye çalışasınız. O inkârcılar ise böyle merhametlice bir hitabeye karşı

قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا

Bizim gibi Bir insan Ancak Siz değilsiniz Dediler

(Dediler ki: Siz de bizim gibi beşerden başka değilsiniz) Bizim üzerimize sizin bir üstünlüğünüz yoktur. Eğer bize Peygamber gönderilecek olsa idi, insanlığın üstünde bir özelliğe sahip, meselâ melek olurdu. Siz

تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

Atalarımız Tapıyor İdi O şeylerden ki Bizi men etmenizi İstiyorsunuz

(Bizi atalarımızın tapar oldukları şeylerden döndürmek istiyorsunuz) Bizi babalarımızın dedelerimizin yollarından uzaklaştırmak arzusunda bulunuyorsunuz.

فَاتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir delil Öyle ise bize getirin

(O halde bize apaçık bir delil getiriniz) O halde öyle iddianız doğru ise onu ispat için bize apaçık bir delil getiriniz Bizi şek ve şüpheden kurtaracak pek açık bir kanıt, bir mucize gösteriniz.

&-Bu inkârcılar, sırf inatları, kibir ve gururlarının tesiriyle böyle lüzumsuz, inkârcı la-kırdılara devam edip duruyorlardı. Gözleri önünde parlayan mucizeleri, hakikatleri görmemezlikten geliyorlardı.

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

11.Peygamberleri onlara dedi ki: Biz sizin gibi bir insan olmaktan başka bir şey değiliz. Velâkin Allah Teâlâ kullarından dilediği kimseye ihsan eder ve Allah'u teâlâ'nın izni olmadıkça bizim size bir delil getirmeğe kudretimiz yoktur ve mü-minler artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

Bu mübarek ayetler. Peygamberlerin risalelerini inkâr ile kendilerinden harikalar göstermelerini isteyen inkârcılara karşı verdikleri cevabı ve Allah Teâlâ ya tevekkül edilmesine dair tavsiyelerini beyan buyurmaktadır. İnkârcı kavimler. Peygamberlerinin insanlığını ve kendilerinin istedikleri harikaları göstermediklerini bahane ederek onların sahip oldukları risalet ve peygamberliği inkâra cüret ettiler.

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insan Ancak Biz değiliz Peygamberleri Onlara Dedi ki

(Peygamberleri onlara dedi ki: Biz sizin gibi bir insan olmaktan başka bir şey değiliz) Peygamberleri de o inkârcılara cevaben dedi ki Bizde sizin gibi beşeriz dediniz gibi biz de sizin gibi bir insan olmaktan başka bir şey değiliz. Zaten biz kendimizin melek veya başka bir nevi mahlûk olduğumuzu iddia da etmiyoruz.

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından Diler O kimseye ki Lütufda bulunuyor Allah Fakat

(Velâkin Allah Teâlâ kullarından dilediği kimseye ihsan eder) evet, Allah Teâlâ kullarından dilediği kimseye Peygamberlik ve risalet ihsan eder insanların insanlık itibariyle benzer olmaları aralarında bazılarının seçkin olmasına, peygamberlik şerefine sahip bulunmasına bir engel teşkil etmez. Böyle bir seçkinliğe kavuşmak, Cenabı Hakkın bir lütuf ve yardımudur. Hikmet sahibi Yaratıcı, dilediği kulunu pek yüksek tabii bir kabiliyete, bir ruhî parlaklığa, bir yüce yeteneğe ulaştırabilir.

وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak Bir delil Size getirmemiz Bizim için Olmadı Ve

(ve Allah'u teâlâ'nın izni olmadıkça bizim size bir delil getirmeğe kudretimiz yoktur) Bizim elimizde ortaya çıkan harikalar bütün mucizeler Allahın izni ile. Cenabı Hakkın takdiriyledir. Dilediği mucizeleri, dilediği Peygamberleri vasıtasıyla varlık alanına çıkarır, onun iradesi, kudreti olmadıkça biz iddiamızı ispat için kendi kendimi-

ze bir harika meydana getirmeğe güç yetirici değiliz, biz böyle bir iddiada bulunmuyoruz. Bizim ilâhî kudret ile göstermeyi başarmış olduğumuz harikalar, deliller ise iddiamızı ispat için fazlasıyla kâfidir. Artık başka delil vesaire istemenize ne lüzum var?

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler O halde tevekkül etsin Allah'a Ve

(Ve müminler artık Allah Teâlâ'ya tevekkül etsinler) Kerem sahibi yaratıcının himayesine sığınsınlar. Evet, Müminler bu sayede başarılar ulaşırlar, inkârcılardan korkmazlar. Çünkü tevekkül eden müminlerin ruhları ilâhî bilgi ile dopdoludur, kalpleri Allah'ın feyzi sayesinde pek kuvvetlidir, Cenabı Hakkın takdirine aykırı bir hadisenin ortaya çıkmayacağını bilirler, Hak Teâlâ'nın koruduğu bir kula hiçbir kimsenin bir zarar veremeyeceğine inanmaktadırlar. Artık öyle müminlere karşı o inkârcıların yaptıkları tehditlerin ne kıymeti olabilir?

وَمَا لَنَا إِلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا سُبُلَنَا وَلَنْصَبِرَنَّ عَلَى مَا أَدَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

12.Ve biz ne için Allah Teâlâ'ya tevekkül etmeyelim ki, bize yollarımızı muhakkak o dosdoğru göstermiştir ve elbette bize yaptığınız eziyetlere sabrederiz. Ve tevekkül edenlerde artık Allah'a tevekkülde bulunsunlar.

وَمَا لَنَا إِلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül etmeyelim Bize ki Ne (oluyor)

(Bize ne oluyor ki Allaha tevekkül etmeyelim) Yüce Peygamberlerin, müminlere tavsiye etmiş oldukları tevekkül ile asıl kendilerinin de vasıflanmış olmalarını bir gaye bilmiş olduklarını beyan için buyurmuşlardır ki: Bizim için ne gibi bir özür vardır ki Allah Teâlâ'ya tevekkül etmeyelim. Her hususta o Kerem sahibi Yaratıcıya itimat ve teslimiyetle bulunmayalım

وَقَدْ هَدَيْنَا سُبُلَنَا

Yollarımızı Bize göstermiş Halbu ki gerçekten

(bize yollarımızı muhakkak o dosdoğru göstermiştir) bize yollarımızı muhakkak o Yüce Yaratıcı dosdoğru göstermiştir. Bize kurtuluş ve saadet yolunu bildirmiştir, bizi hidayete kavuşturmuştur, bizi ilâhî vahyin görüntülerine ulaştırmıştır.

وَلَنْصَبِرَنَّ عَلَى مَا أَدَيْتُمُونَا

Bize eziyet yaptınız O şeylere ki Elbette sabredeceğiz Ve

(ve elbette bize yaptığınız eziyetlere sabrederiz) Ve ey inkârcılar Gösterdiğiniz inatçı ve alaycı lakırdılara, mucizelerimizi inkâr ederek ayrıca delil isteğinde bulunup bizi üzme istemelerinize karşı sabır ile karşılık veriniz. Çünkü sabrın sonu selâmettir. Sabır kalbin ferahlamasına, başarının ortaya çıkmasına bir vesiledir,

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

Tevekkül edenler Artık tevekkül etsin Allah'a Ve

(Ve tevekkül edenlerde artık Allah'a tevekkülde bulunsunlar) Yani: Her hususta hakka tevekkül eden, muvaffakiyeti Cenabı Haktan niyaz eyleyen müminler de artık Allah Teâlâ'ya güvensinler tevekküllerinde sebat edip dursunlar. Böyle bir tevekkülün neticesi büyük bir muvaffakiyettir. Bu tevekkül sayesinde insanın kalbindeki parlaklık artar, insanın maneviyata olan bağlılığı gelişme gösterir, insan bir takım ehemî-yetsiz tehditlere kıymet vermeyerek bir ruh ferahlığı ile kerem sahibi mabudunun manevî huzuruna yönelmiş olur.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى

إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

13.Ve kâfir olanlar. Peygamberlerine dediler ki: Elbette sizi yurdumuzdan çıkarırız veyahut bizim dinimize dönüverirsiniz. Artık Rab'leri de onlara vahiy etti ki: Elbette biz o zalimleri helak edeceğiz.

Bu mübarek ayetler. Peygamberleri kâfirlerin ne şekilde tehdit etmiş olduklarını, Cenabı Hakkın da fetih isteğinde bulunan Peygamberlerini nasıl destekleyip ve o kâfirleri helak ederek yerlerini Peygamberlerine nasip kılacağını müjdelediğini bildiriyor. Ve kâfir kimselerin müthiş akıbetlerini ve sürekli olarak azaba uğrayıp duracaklarını beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا

Yurdumuzdan Elbette sizi çıkarırız Peygamberlerini İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar Peygamberlerine dediler ki: Elbette sizi yurdumuzdan çıkarırız) Ve kâfir olanlar kendilerini Allah'ın di-nine davet eden Peygamberlerine ihanet maksadı ile Dediler ki. Elbette sizi yurdumuzdan çıkarırız Sizi şu anda idaremizde, galibiyetimiz altında bulunan yerlerde bırakmayız

أَوْ لَتَعُودَنَّ فِيْ مِلَّتِنَا

Dinimize Kesinlikle dönersiniz Veya

(yahut bizim dinimize dönüverirsiniz) Yani: Bizim dinimizi kabul edersiniz ve yahut vaktiyle dinimize müdahalede bulunmadığınız gibi yine müdahalede, sorgulamada bulunmazsınız. Bu iki şeyden birini kabule mecbursunuz.

فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

Rableri Onlara Artık vahiyetti

(Artık Rab'leri de onlara vahiy etti ki) O kâfirlerin bu kadar cüretleri, küfürlerindeki ısrarları üzerine mühterem Peygamberlere Allah'ı Teâlâ Vahiy yoluyla haber verdi ki,

لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

O zalimleri Elbette helak edeceğiz

(Elbette biz o zalimleri helak edeceğiz) Onları lâıyk oldukları cezaya kavuşturacağız.

وَلَنُؤَسِّقَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِيْ وَخَافَ وَعِيدِ

14.Ve elbette onlardan sonra o yurda sizi yerleştireceğiz. İşte bu, benim makamımdan korkana ve tehdidimden korkana mahsustur.

وَلَنُؤَسِّقَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonra O yere Mutlaka sizi yerleştireceğiz Ve

(elbette onların ardından sizi oraya yerleştireceğiz) Ve Cenabı Hak, yine vahiy ederek buyurdu ki: Ey Peygamberlerim! O sizi tehdit eden kâfirlerden sonra o yurda onların yerlerine, ülkelerine, onların o kötü sözlerine, tehditlerine bir ceza olmak üzere sizi yerleştireceğiz onların yurtlarına sizleri vâris kılacağız, onların ülkelerine sizler hâkim ve yetkili olacaksınız. Zalimlerin helak olmaları Peygamberlerin de yardıma kavuşmaları ve o kâfirlerin yurtlarına vâris olmaları bir kudret ve ilâhî hikmet gereğidir. İşte Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِيْ وَخَافَ وَعِيدِ

Tehdidimden Korktu Ve Makamımdan Korktu O kimse içindir ki İşte bu

(İşte bu, benim makamımdan korkana ve tehdidimden korkana mahsustur) Böyle yardım ve mirasa kavuşmak benim makamımdan korkana Yani: Benim yüce zatımdan korkana veya kıyamet günündeki sorgulama hesaba çekme mevkiimden ürperti duyana mahsus dur. Ve dahi tehdidimden kâfirler için vaad edilen azabımdan korkana bunlara inanan müminlere mahsustur. Çünkü böyle güzel bir akıbet, takva sahipleri için sabit bir hakikattir.

وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

15.Ve Peygamberler fetih istediler. Her zorba, inatçı da hüsrana uğradı.

وَاسْتَفْتَحُوا

(ve fetih istediler) Ve kavimlerinden inkâra, eza ve cefaya uğramış olan peygamberler, Cenabı Haktan fetih istediler. O düşmanlarının üzerine galip olmaları için zafer istirhamında bulundular. Yahut kendileriyle o düşmanları arasında Hak Teâlâ'nın hüküm ve takdirini temenni ediverdiler. Bu muhterem Peygamberlerin bu dua ve niyazı kabul buyruldu

وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

İnatçı Zorba Her Hüsrana uğradı Ve

(her zorba inatçı zalimde hüsrana uğradı) Kibirli, kendisini herkesin üstünde gören inatçı haktan kaçınan veya Allah'ın birliğini kabulden kaçınan şahıs da hüsrana uğradı helak olup gitti. Küfrünün, zalim ve inatçı hareketinin korkunç akıbetine kavuşmuş oldu.

مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ

16.Onun arkasından da cehennem vardır. Ve irinli sudan içirilecektir.

مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ

Cehennem Ardından vardır

(Onun arkasından da cehennem vardır) Muhakkak ki, Onun arkasından da cehennem vardır Ve o kâfirlerden herhangi biri öyle dünyevî bir azaba uğramış olmakla kalmayacaktır. O ileride kıyamet gününde de cehennem ateşine atılacaktır.

وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ

İrinli Bir sudan İçirilecektir Ve

(Ve irinli sudan içirilecektir) Ve o cehennemde ona irinli sudan içirilecektir. Buda, cehennem ehlinin içerisinden, vücudunun her parçasından akıverecek olan irinle karışık, pis bir sudan ibarettir.

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ

17.Onu yudum yudum içer ve onu boğazından geçiremeyecektir ve ona her taraftan ölüm gelecek. Hâlbuki o ölmüş olmayacaktır ve onun arkasından da ağır bir azap vardır.

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ

Onu boğazından geçiriyor Neredeyse olmaz Ve Onu yutmaya çalışır

(Onu yudum yudum içer ve lâkin onu boğazından yutup geçiremeyecektir) O cehenneme atılacak kâfir şahıs o pis suyu yudum yudum içer içmeğe çalışır. Ve lâkin onu boğazından yutup geçiremeyecektir O suyu tamamen yutmağa yaklaşamayacaktır buna kadir olamayacaktır. Amma o pis irinli suyu da içecektir. Allah muhafaza

وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ

Mekanın Her birinden Ölüm Ona gelir Ve

(Ve o kâfire her taraftan ölüm gelecek) Yani: Ölüm sebeplerinden olan çeşitli azaplara uğrayacaklardır,

وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ

Şiddetli Bir azap Ardından vardır Ve Ölecek bir kimse O Değildir Ve

(hâlbuki o ölmüş olmayacaktır ve onun arkasından da ağır bir azap vardır) O inkârcının kendisine yönelecek daha ağır azap vardır. Kendisini karşılayıp duran pek şiddetli bir azap takdir edilmiştir ki, bu da cehennemde ebedi kalmaktır. Veya vakit vakit yönelen ve birbirin den daha müthiş bulunan bir ebedî azaptır. Artık onlar için kurtuluş yoktur. İşte küfrün ebedî cezası budur

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ نِ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ
لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

18.Rablerini inkâr edenlerin meseli, şöyledir: Onların amelleri, fırtınalı bir günde şiddetli bir rüzgâra uğrayan bir kül gibidir. Onlar kazandıklarından bir şey üzerine kadir olamazlar. İyiden iyiye sapıtma işte budur.

Bu mübarek ayetler de ahirette azap görecektir olan kâfirlere dünyada iken yapmış oldukları amellerin hiç bir faide veremeyeceğini, onların amellerinin kasırgaya tutulmuş bir kül gibi mahvolup gideceğini bildiriyor. Bu muazzam kâinatı yaranmış olan bir Yüce Yaratıcının her şeye kadir olup dilediği kavimleri mahvederek yerlerine başkalarını getirebileceğini ihtar buyuruyor. Bu dünyada iken varlık sahibi görülen kâfirlere, bozgunculara tâbi olanların ahrette onlardan bir faide göremeyip hepsinin de azaba uğrayacaklarını ve kendileri için sabrın, inleme ve sızlanmanın aynı olup bir kurtuluş çaresi olmadığını itiraf edeceklerini beyan buyurmaktadır.

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ

Onların amelleri Rablerini inkâr ettiler O kimselerin ki Misali

(Rabbinin yanında kâfirlerin amellerinin misali) Kâinatın Yaratıcısının rabliğini birliğini, ortak ve benzerden uzak olduğunu inkâr ederek küfre düşmüş olanların meseli sıfatları, uhrevî durumları misal getirme yoluyla şöyledir. Onların Salih görülen amelleri sadaka gibi, sılayı rahim gibi ana babanın haklarını gözetmek gibi dünyada iken yapmış oldukları güzelce muameleleri, ahirette kendilerine bir faide veremeyeceği cihetle

كَرَمَادٍ نِ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ

Fırtınalı Bir günde Rüzgar Onu Şiddetle savurdu Bir kül gibidir ki

(fırtınalı bir günde şiddetli bir rüzgâra uğrayan bir kül gibidir) Bu kül nasıl ki, rüzgârın tesiriyle her tarafa dağıtarak kendisinden bir eser kalmaz, boş yere mahvolup gider. İşte o kâfirlerin amelleri de böyle mahvolup gidecektir, kendilerine bir faide veremeyecektir. Çünkü Salih amellerden ahirette faide görülebilmesinin şartı, İmandır. İmana dayalı olmayan bir amelin de sahibine uhrevî bir faidesi olamaz. O kafirler

لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ

Hiçbir şeye Kazandılar O şeylerden ki Güç yetiremezler

(kazandıklarından bir şey üzerine kadir olamazlar) Onlar kazandıkların dan hiç bir şeyi ellerine geçiremez Dünyada iken işlemiş oldukları amellerden kıyamet gününde, o ceza gününde bir şey üzerine kadir olamazlar o amellerden dolayı bir sevap göremezler ve yahut kendilerine gelecek azap, hafiflendirilmiş olamayacaktır.

ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

Uzak olan Dalalet O İşte budur

(İşte bu çok uzak bir sapıklıktır) Hak ve sevap olan yoldan veya sevaba kavuşma ihtimalinden uzak olan sapıklık budur. Bu misalin işaret etmekte olduğu sapıklıktan maksat yani: küfür ehlin den olmaktır. O kâfirler, amellerinin mükâfatını göreceklarını zannetmiş oldukları halde bilâhare bunlardan kendilerine hiç bir faide gelmediğini görerek pek büyük bir ziyana düşmüş oldukları an Uyacaklardır. Amma bu uyanış fayda vermeyecektir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ يَئِشًا يَذْهَبُكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

19.Görmedin mi ki, muhakkak Allah Teâlâ gökleri ve yeri hakkıyla yaratmıştır. Eğer dilerse sizleri giderir ve yeni bir halk getirir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Yaratmıştır Allah Şüphesiz Görmedin mi ki

(Görmedin mi ki, muhakkak Allah Teâlâ gökleri ve yeri hakkıyla yaratmıştır) Ey

Resulüm Görmedin mi? Yani: Senin ümmetin veya senin Peygamberliğini kabul etmeyen inkârcılar kalp gözü ile bakıp da anlamadılar mı ki muhakkak Allah Teâlâ gökleri ve yeri O kadar muazzam, yüksek âlemleri bir nice geniş kıtaları içeren yeryüzünü bir hikmet ve menfaat gereği yaratmıştır. Bunlar, o Yüce Yaratıcının kudretine, azametine ne büyük birer delildirler! Artık şüphe yok ki, bu âlemleri böyle yaratmağa kadir olan o hikmet sahibi Yaratıcı

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Bir halk Getirir Ve Sizi giderir Dilerse Eğer

(eğer dilerse sizleri giderir ve yeni bir halk getirir) onlar, o kerem sahibi mabuda itaatte bulunurlar. Onlar ebedî bir saadete aday olurlar. Elbette o Yüce Yaratıcı sizlerle muhtaç değildir, sizler ona muhtaçsınızdır. Artık onu inkâr değil, o'na iman ile itaatte bulununuz ki, öyle büyük bir ilâhî kahra uğramayasınız.

وَمَا ذَلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعْزٍ

20. Ve bu, Allah Teâlâ için güç bir şey değildir.

وَمَا ذَلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعْزٍ

Zor bir şey Allah'a göre Bu Değildir Ve

(Allah Teâlâ için güç bir şey değildir) Ve Ey insanlar! Sizi bir anda yok edip de yerinize diğer mahlûkatı getirivermek Allah Teâlâ için güç bir şey değildir. Onun kudreti her şeye fazlasıyla kâfidir. Artık böyle bir büyük kudrete sahip olan bir Yüce Yaratıcıya iman etmek, onun azabından korkmak lâzım değil midir? Bunu hiç düşünmez misiniz?

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعْفُؤُا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ

مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا

أَجْزَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ

21. Ve hepsi Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkmış olacaktırlar. Artık zayıflar, kendilerini büyük görenlere diyeceklerdir ki: Muhakkak biz size tâbi olmuştuk, şimdi siz Allah'ın azabından bir şeyi bizden bertaraf edebilir misiniz? Onlar da derler ki: Eğer Allah Teâlâ, bize hidayet etse idi, elbette sizi hidayete davet ederdik. Biz şimdi üzülsek de, sabır etsek de birdir. Bizim için bir sığınacak yer yoktur.

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا

Hep birlikte Allah'ın huzuruna Çıktılar Ve

(Ve hepsi Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkacaklardır) Yani: bütün yaratıklar kabirlerinden kalkarak Allahın huzuruna hesap için çıkacaklardır. Bu bir hakikattir.

فَقَالَ الضُّعْفُؤُا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklik tasladılar O kimselere ki Zayıflar Dedi Ve

(Artık zayıf olanlar büyüklik taslayanlara hemen diyecekler ki) Yani: Düşünceleeri, fikirleri noksan olup bir takım kendini beğenmiş kâfirlere tâbi olanlar kendilerini büyük görmekte bulunmuş olanlara Peygamberlere karşı böbürlenerek onları inkâr etmiş olan kâfirlere kıyamet gününde diyecekler ki:

إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا

Tabi olanlar Size İdik Doğrusu biz

(Muhakkak biz size tâbi olmuştuk) Biz dünyada size uyararak Peygamberleri inkâr etmiştik, onların nasihatlerini dinlememiştik

فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Allah'ın Azabından Bizden Önleyenler Şimdi siz oldunuz mu?

(şimdi siz Allah'ın azabından bir şeyi bizden bertaraf edebilir misiniz?) Bizi ilâhî

azabın bir kısmından olsun kurtarabilir misiniz? Bizi dünyada iken siz aldatıp durmuş-tunuz, şimdi bakalım ne yapacaksınız? O aldatan kâfirler de kıyamet günü kendi peri-şan hallerini, başlarına gelen felâketleri anlayarak özür dileme makamında

قَالُوا لَوْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ

Elbette sizi hidayet ederdik Allah Bize hidayet etseydi Eğer Dediler

(derler ki: Eğer Allah Teâlâ bize hidayet etse idi elbette sizi hidayete davet eder-dik) Eğer bizi dünyada ilâhî dinine muvaffak buyurmuş olsa idi biz de elbette sizi hi-dayete davet ederdik fakat Cenabı Hak, bizi sapıklığa düşürmüştü, biz de sizi saptır-maya çalışmış bulunduk. Artık bizim için azaptan kurtulmak çaresi yoktur ki, sizin için-de bir kurtuluş çaresi bulabilelim. O kâfirler, böyle acizliklerini itiraf a mecbur olacak-lardır. Onlar, kendi yaratılışlarını kötüye kullanarak sapıklığa düşmelerine kendilerinin sebebiyet vermiş olduklarını bilip itiraf etmiyorlar da "Cenabı Hak bize hidayet et-seydi" diye mazeret ileri sürmeye cüret etmiş olacaktırlar. Ve diyeceklerdir ki: Artık

سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا

Sabretsek de Yada Üzülsek de Bizim için müsavidir

(Biz şimdi üzülsek de, sabır etsek de birdir) Yani: Gerek biz aldatanlar için ve ge-rek sizin gibi aldatılmış olanlar için şimdi bu ahiret âleminde fazlaca üzülsek de yada sabır etsek de aynıdır uğradığımız bu elem verici akıbetten dolayı inleyip ve sızlan-sak da sabır etsek de hiç biri bizim için bir kurtuluş vesilesi olamaz

مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ

Kaçacak bir yer Bizim için Yoktur

(Bizim için bir sığınacak yer yoktur) Bizi azaptan kurtarabilmesi için kaçıp kendisi-ne sığınabileceğimiz bir mahal mevcut değildir. Artık bu azap içinde ebediyen kalıp duracağız. İşte küfrün korkunç neticesi!

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ

وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي

وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ

مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

22.Ve iş bitirilince şeytan der ki: Şüphesiz Allah size hak bir vaad ile vaad et-mişti. Ben de size vaad etmiştim, sonra size vadimden caydım. Ve benim zaten size karşı bir gücüm yoktur. Ben sizi ancak davet ettim, siz de benim davetimi kabul ettiniz. Artık beni kınamayınız, kendi nefislerinizi kınayınız. Ve ben sizi kurtarıcı değilim, siz de beni kurtarıcı değilsiniz. Şüphe yok ki beni evvelce or-tak koşmanızı ben inkâr etmiş oldum. Muhakkaktır ki, zalimler için pek acı bir azap vardır. Bu mübarek ayetler de ahirette kâfirler ile onları aldatmış olan şeytan arasında meydana gelecek konuşmayı ve savunmayı bildiriyor. Kâfirlerin elem verici bir azaba tutulacaklarını, iman edip durumunu iyileştirenlerin de cennetlerde kavuşa-cakları nimetleri, selâmet ve saadeti beyan buyurmaktadır. Ahiret âleminde bir takım aldatıcı kâfirler ile onlara tâbi olan kimseler arasında bir tartışma ve münakaşa cere-yan edeceği gibi kâfirler ile şeytan arasında da öyle bir konuşma ve savunma vuku bulacaktır. Evet. Ahirette buluşacaklardır.

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ

İş Bitirildi O zaman ki Şeytan Dedi Ve

(Ve iş bitirilince şeytan der ki) Yani: Uhrevî sorgulamalar yapılarak hükme bağlan-dığı, cennet ehli cennetlere, ateş ehli de cehennemlere gönderildikleri zaman kendisi-ni kınayan kâfirlere cevaben şeytan der ki: Ey kâfirler! Ey beni sorguya çekmek iste-yen inkârcılar!

إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ

Gerçek Bir vaad ile Size vaad etti Allah Şüphesiz

(Şüphesiz Allah size hak bir vaad ile vaad etmişti) Dünyada bulunduğunuz zaman Peygamberleri, kitapları vasıtasıyla kıyamette mükâfat veya ceza vereceğine dair hak bir vaat ile vaat etmişti işte o ilâhî vaat gerçekleşmiş oldu

وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ

Sonra size vaadimden caydım Size vaad ettim Ve

(ve ben de size vaat etmiştim sonra size vaadimden caydım) ben de size va'd etmiştim ki, ne cennet vardır, ne cehennem, siz hesaba, azaba uğrayacak değilsinizdir. Bununla beraber öyle bir şey olacak olsa putlarınız, size yardım edeceklerdir. Sonra size böyle yapmış olduğum va'dimden caydım şimdi öyle bâtıl va'dimi geri aldım, onun bir aldatmadan ibaret olduğu şimdi anlaşılmış oldu

وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ

Bir güç Sizin üzerinize Benim için Olmadı Ve

(ve benim zaten size karşı bir gücüm yoktu) Ben sizi küfre, isyana sevk edecek bir kuvvet ve kudrete sahip değildim, sizi zoru zoruna kendime bağlayacak bir güce sahip bulunmuyordum.

إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي

Bana Hemen icabet ettiniz Sizi davet ettim Ancak

(Ben sizi ancak davet ettim siz de benim davetimi kabul ettiniz) Sizi vesveselerim ile gösterdiğim batıl yolu takibe teşvik eyledim siz de benim davetimi kabul ettiniz Benim davetimi hemen kabul eylediniz, yaptığım davetimin doğru olup olmadığını hiç düşünmediniz. Çünkü sizin canınız nefisleriniz o yolu istiyordu Allah ı bıraktınız bana tabi oldunuz bana icabet ettiniz

فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ

Kendinizi Kınayınız Ve Artık beni kınamayınız

(Artık beni kınamayınız Kendi nefislerinizi kınayınız) ben sizi öyle bir yola zorla sevk etmiş değilim, benim yapmış olduğum kalplerinize bir vesvese düşürmekten başka bir şey değildi. Şimdi öyle ise siz Kendi nefislerinizi kınayınız. Çünkü siz kendinizi hidayet yoluna sevk eden zatların davetlerine nasihatlerine bakmadınız, gözleminizin önünde parlayan açık delilleri görmediniz de benim boş vesveselerime eğilim göstermiş oldunuz.

مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ

Benim kurtarıcım Siz değilsiniz Ve Sizin kurtarıcınız Ben değilim

(Ve ben sizi kurtarıcı değilim siz de beni kurtarıcı değilsiniz) Sizi azaptan kurtarmak için size yardımcı olamam siz de Beni ilâhî azap tan kurtarabilmek için bana yardım edecek bir halde bulunmuyorsunuz. Hepimizde lâayık olduğumuz azaba çarpılmış bulunmaktayız.

إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Beni ortak koştunuz O şeyi ki İnkâr ettim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, beni evvelce ortak koşmanızı ben inkâr etmiş oldum) Siz dünyada iken beni Cenabı Hakka ortak gibi tanıyarak bana tapınıyor, benden yardım bekliyordunuz. Ben şimdi bu ahiret âleminde o sizin dünyadaki hareketlerinizden uzak bulunmaktayım, o hareketleri güzel gösterecek bir durumda değilim, artık aramızda bir irtibat kalmamıştır.

إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır O zalimler ki Şüphesiz

(Muhakkaktır ki, zalimler için pek acı bir azap vardır) şeytana tâbi olan kâfirler için

pek acı elem verici bir azap vardır. &-Dünyada birçok insanlar, bir takım şeytanî vesveselere kapılmaktadırlar. Ve bir nice şeytan tabiatlı kimselerin dine, ahlâkî faziletlere aykırı olan telkinlerine kıymet vererek onları dost tutmaktadırlar. Yarın bunlardan hangi birinin başına bir belâ gelecek olsa diğerleri ondan kaçınacak, ona hiç bir yardımda bulunamayacaktır. Özellikle ahiret âleminde bütün o gayrı meşru hareketlerin cezası görülecektir. Aldatanlar da, aldatılanlar da çeşit çeşit cezalara uğrayacaklardır. Onu bunu aldatanlar, elbette bu alçaklıklarının cezasını göreceklerdir. Aldananlar da kendi kabiliyetlerini kötüye kullanmış, iyiliksever tavsiyeleri dinlememiş, akıllıca düşünmemiş oldukları cihetle mesuliyetten asla kurtulamayacaklardır. Bundan dolayı insan daha dünyada iken güzelce düşünülmelidir bir takım aldatıcı kimselerin sözlerine aldanmamalıdır, bütün ümmetin akıllıları tarafından kabul edilmiş olan mukaddes bir dinin gösterdiği selâmet ve hidayet yolunu takip etmekten geri kalmamalıdır. Ebedî selâmet ve saadet ancak bu sayede temin edilir.

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

23.Ve iman edip iyi işler yapan kimseler, altlarından ırmaklar akar cennetlere konulmuşlardır, orada Rablerinin izniyle ebedî bir halde kalacaklardır. Onların duaları orada selâmdır.

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Konuldu Ve

(Ve iman edip iyi işler yapan kimseler, konulmuşlardır) Evet. Onları Aklını, temiz yaratılışını muhafazaya çalışan Cenabı Hakkı tasdik ile onun ilâhî dinini kabul eyleyen üzerlerine düşen dinî vazifelerini yerine getirmeye çalışan kimseler,

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere

(altlarından ırmaklar akan cennetlere) konulmuşlardır yani: Muhakkak ki, onlar yarın ahiret âleminde cennetlere, muazzam nimetlere kavuşacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ

Rablerinin İzniyle İçinde Ebedi kalıcılar olarak

(Orada Rab'lerinin izniyle ebedî bir halde kalacaklardır) O cennetlerde o Kerem sahibi mabudun emriyle veya yardım ve hidayetiyle ebedî bir halde kalacaklardır. Bütün bu başarılar sırf Cenabı Hakkın bir iyilik ve ihsanıdır,

تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

Selamdır Orada Sağlık temennileri

(Onların duaları orada selâmdır) O cennetlere kavuşan zatların duaları övgüleri iltifatları o cennetlerde selâmdır kendileri birbirine selâm vereceği gibi melekler de onların haklarında selâmet dilerler. Bu suretle aralarında din sevgisi ve iyilikseverlik vazifesi tecelli eder durur. İşte imanın mükâfatı!

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا

فِي السَّمَاءِ

24.Görmedin mi ki: Allah Teâlâ nasıl bir misal getirmiştir, bir temiz kelimeyi ki. Kökü yere sabit ve dalı semada olan hoş Bir ağaç gibidir.

Bu mübarek ayetler, uhrevî nimetlere ebediyen kavuşacak olan mümin, mesut kullar ile cehennem ateşleri içinde sürekli kalacak olan kâfir, bahtsız kulların hallerini tasvir eden iki misali içermektedir. Ve müminlere sabit olan güzel inançlarından dolayı daimî nimetlere kavuşacaklarını müjdeliyor, kâfirlere de zalim kimseler oldukları için sapıklık içinde kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا

Misal olarak Allah Misal getirdi Nasıl Görmedin mi ki

(Görmedin mi ki: Allah Teâlâ nasıl bir misal getirmiştir) bak bütün insanlar için bir uyanma vesilesi olmak üzere Allah Teâlâ nasıl bir misal getirmiştir. Manevî bir olgunluğun feyiz ve yükselişini ne kadar güzel bir surette tasvir buyurmaktadır.

كَلِمَةً طَيِّبَةً

Temiz Bir sözü

(Bir temiz kelimeyi) Bir misal ile gözler önüne seriyor, o kelime ise kelime i tevhit dir veya tesbih, tahmid, istiğfar, tövbe, dua gibi güzel bir kelimedir ki bu mübarek kelime

كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ

Göktedir Dalı Ve Sabittir Onun kökü Hoş Bir ağaç gibi

(Kökü yere sabit ve dalı semada olan hoş Bir ağaç gibidir) Yani o yüce kelime Allah'ı Teâlâyı birleme tevhid şahadet kelimesi ona dua ve niyaz kelimeleri yüce bir tarafa yönelmiş olan hoş lâtif, büyüüp gelişen bir ağaç gibidir meselâ: Pek faydeli olan bir hurma ağacına benzemektedir. Nasıl o meyveler insanlık âlemine faide veriyorsa o güzellikler iman ve ameli salih de o kimsenin ebedi saadetine ve selametine faide verecektir. Elhamdülillah

تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

25.Öyle bir ağaç ki yemişlerini Rabbinin izniyle her zaman verir ve Allah Teâlâ insanlara misaller getirir, ta ki, düşünüp ibret alsınlar.

تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا

Rabbinin İzni ile Zaman Her Yemişlerini Verir

(Öyle bir ağaç ki yemişlerini Rabbinin izniyle her zaman verir) O güzel söz öyle bir ağaç gibidir ki o ağacın yemişlerini yenilecek meyvelerini Rabbinin izniyle Cenabı Hakkın iradesiyle, takdiriyle, her zaman her bir sene verir meydana getirir, sahibini yararlandırır.

&-Bu ağaçtan murat, ya bir cennet ağacıdır veyahut bir hurma ağacından ibarettir. Çünkü hurma ağacı pek faydeli dir. Onun kökü yerde sabittir, değişimden korunmuştur, dalları ise yukarıya doğru yükselmektedir, havadan, ışıktan bol bol istifade etmektedir, her sene çokça meyve verir, onun meyvesi gece, gündüz, kış ve yaz yenir pek faydeli bir gıda mahiyetinde bulunur, İşte bu, pek hoş, maddî bir nimettir. Kelime-i tevhide ve benzerlerine gelince o da o mübarek ağaç gibi manen kalpte sabit, pek temiz, pek faydeli pek yücedir. Onun sahibi ondan dünyada da, ahirette de yararlanacaktır, o sayede en yüksek makamlara, cennetlere yükselecektir ebedî saadete erecektir,

وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ

İnsanlara O misalleri Allah Misal getirir Ve

(ve Allah Teâlâ insanlara misaller getirir) Bütün kâinatı ilmi ile kudreti ile kuşatan o Kerem sahibi Yaratıcı insanlara böyle güzel misaller getirir Kur'anı Kerim'in bir kısım mübarek ayetleri bu misalleri kapsamaktadır. İşte güzel söz hakkındaki misal de bu cümledendir.

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İbret alsınlar Ta ki onlar

(ta ki, düşünüp ibret alsınlar) O insanlar bunları düşünüp ibret alsınlar çünkü böyle misaller, birçok hakikatleri fazlasıyla anlamaya yardım eder. Bir takım manevî şeyler, maddî ve bilinen şeyler ile tasvir edilmiş olur, bu sayede tam bir anlayış meydana gelir, isteğe ulaşmak mümkün olur.

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ۚ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

26.Kötü bir sözün misali ise: Yerin üzerinden koparılmış kötü bir ağaç gibidir ki, onun için ayakta durma imkânı yoktur.

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ

Kötü Bir sözün Misali Ve

(Kötü bir sözün misali ise) Kötü bir sözün yani: Küfür sözün, inkârcı tarzda yapılan bir lakırdının misali ise

كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ

Yerin Üstünden Koparılmış Kötü Bir ağaç gibidir

(Yerin üzerinden kökünden sökülmüş çıkarılmış kötü bir ağaç gibidir) bütün kökleri, damarları koparılmış kötü bir ağaç gibidir ki Meselâ: Ebu Cehil karpuzu denilen ve pek acı bulunan "şecere-i hanzal" durumundadır ki onun için o kötü olan ağaç için

مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

Yerinde durması Onun için Yoktur

(ayakta durma imkânı yoktur) Onun ne gövdesi ve ne de dalları varlığını muhafaza edemeyip yok olmaya mahkûm bulunmaktadır. İşte küfür de, dinsizlik de böyledir, bunun bir esası yoktur, bunun için bir sebat, bir kuvvet, bir delil mevcut değildir. Bu sahibini zehirler, felâkete, ebedî azaba sürükler, gider.

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

27.Allah Teâlâ müminleri dünya hayatında da, ahirette de sağlam sözle sapa-sağlam tutar ve Allah Teâlâ zalimleri dalaletе düşürür ve Allah Teâlâ dilediğini yapar.

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ

Sağlam Sözle İman ettiler O kimselere ki Allah Sağlam tutar

(Allah Teâlâ müminleri sağlam sözle sapa sağlam tutar) Güzel söze sahip olan müminleri her iki âlemde de

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

Ahret Ve Dünya Hayatında

(Hem dünya hayatında hem de, ahiret hayatında) başarıya ulaştırır. O müminleri İman şerefinden mahrum bırakmaz, onları sağlam sözle en kuvvetli deliller ile sabit olan güzel sözle, şahadet kelimesiyle sapa-sağlam tutar. Onların hayatta iken de kabre girince de, kabirden kalkıp mahşere sevk edilince de lisanlarını o güzel sözle aydınlatıyor. İşte o güzel sözü seçmenin ebedî, yüce meyvesi.

&-Ebussuud Efendinin tefsirinde ve diğerlerinde yazılı olduğu üzere Resüli Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem efendimizden şöyle rivayet olunmuştur.

Bir mümin ölünce ruhu alınır. Sonra kabre konulunca ruhu cesedine iade edilir. İki melek gelerek ona: "Rabbin kimdir?" dinin nedir? Peygamberin kimdir?" diye sual ederler. O mümin de der ki: "Rabbim Allah Teâlâ'dır, dinim İslâm dinidir. Peygamberim de Muhammed aleyhisselâtu vesselamdır." gök tarafından da "kulum doğrudur" diye bir nida gelir, İşte bu ayet-i kerimedeki tesbit bunu göstermektedir. Bütün bu muvaffakiyet, İmanın bir neticesidir.

وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ

Zalimleri Allah Dalaletе atar Ve

(ve Allah Teâlâ zalimleri dalaletе düşürür) Kötü söz sahiplerini de, yani: İmanı terk ederek küfrü seçmiş olanları da dalaletе düşürür onları tercih etmiş oldukları kötü sözden, aslî yaratılışlarını değiştirerek küfrü tercih eylediklerinden dolayı da hak yoldan uzak bırakmış olur. İşte bu da, güzel sözü bırakıp kötü sözü tercih etmenin müt-hiş bir neticesidir.

وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Allah Yapar Ve

(Ve Allah Teâlâ dilediğini yapar) İlâhî hikmetinin gereği olarak müminleri selâmet ve saadete kavuşturur. Kâfir ve münafıkları da öyle felâketlere, ebedî azaplara uğratar. Artık her akıl sahibi bu akıbetleri düşünmeli, ona göre hareketini tanzim etmelidir

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَآحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

28.Allah'ın nimetine nankörlükle karşılık verenleri ve kavimlerini helak yurduna sürükleyenleri görmedin mi?

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin pek çirkin vasıflarını, başkaları hakkında da ne kadar zararlı bulunduklarını bildiriyor. O müşrikçe hareketleri ve başkalarını da saptırmaya çalışmış olmaları sebebiyle nihayet cehenneme atılacaklarını ihtar buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ

(o kimseleri görmedin mi?) Ey habibim o kimseleri görmedin mi? O kâfirlerin hallerine bakmadın mı? Onların halleri ne kadar hayret edilecek bir alçaklıktır?

بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا

Küfürle Allahın Nimetini Değiştirdiler

(Allahın nimetini küfürle değiştirdiler) Allahın nimetini küfürle değiştirenleri Allah'ın nimetine nankörlükle karşılık verenleri, Cenabı Hakkın kendilerine verdiği nimetlere şükür edecekleri yerde o şükre karşılık nankörce bir vaziyet alanların ve özellikle son peygamber Hz. Muhammed gibi yüce bir nimetin kadrini bilmeyip onu inkâra cüret edenlerin o alçakça hareketlerine bakmadın mı?

وَآحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

Helak Yurduna Kavimlerini Sürüklediler Ve

(Ve kavimlerini helak yurduna sürükleyenleri) kendi kâfirce sözleriyle, saptırıcı hareketleriyle kendi cemiyetlerinin fertlerini küfür ve şirke teşvik edip duranları görmedin mi? elbette onların o hayret verici hallerini sen de bilmektesin.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ

29.Cehenneme, oraya gireceklerdir. O ne kötü karargâh!

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ

Karargahtır Ne kötü Ve Oraya gireceklerdir Cehenneme

(Cehenneme, oraya gireceklerdir. O ne kötü karargâh!) Evet, O kâfirler, kendi kavimlerini cehenneme sevk ederler. Onlar o cehenneme gireceklerdir. Dünyada bir müddet yaşasalar da nihayet gidecekleri yer cehennemden başkası değildir. Küfrün neticesi böyle ebedî bir azaba tutulmaktan ibarettir. Ve o cehennem ne kötü bir karargâh dır O kâfirler orada sürekli olarak azap görüp duracaklardır.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

30.Ve Allah için ortaklar koştular, onun yolundan saptırmak için, de ki: Faydalanın, sonra muhakkak ki, dönüp gideceğiniz yer, ateştir.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ

Yolundan Saptırmak için Benzerler Allah'a Kıldılar Ve

(Ve onun yolundan saptırmak için Allaha denk ilahlar kıldılar) Onlar, öyle kâfirlerdir ki, kendi batıl itikatlarına O birliğinde ortak ve benzerden uzak olduğunda şüphe edilemeyecek olan âlemin yaratıcısına bir takım putları, yaratılmış şeyleri ortak tanıdılar. Onlara mabutluk vasfını verip tapındılar böyle cahilce ve aldatıcı bir iddiaya, bir harekete cüret gösterdiler. Onun yolundan o Kerem sahibinin hidayet yolu olan İslâm dininden, o tevhit dininden kendi kavimlerini saptırmak için öyle saptırmaya, aldatmaya çalışıp durdular. Ey habibim O kâfirlere

قُلْ تَمَتُّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

Ateşedir Dönüşünüz Artık şüphesiz Keyfinize bakın De ki

(de ki: Faydalanın, sonra muhakkak ki, dönüp gideceğiniz yer, ateştir) Dünya varlığıyla bir müddet biraz daha faydalanın bu dünya hayatından istifade ediniz, nefsanî ve şehvanî zevklerine dalınız, nimete karşı nankörlükte bulununuz, bu geçici, gayrı meşru istifade sizi gelecek felâketten asla kurtaramayacaktır. Çünkü sonra muhakkak ki sizin dönüp gideceğiniz yer, ateştir hepiniz de ey kâfirler! Ahirette cehennem ateşine atılacaksınız, orada ebediyen yanıp kalacaksınız.

&-Ne muazzam bir ilâhî tehdit! Ne müthiş bir akıbet! "Bu ayet-i kerime, Mekke'i Mukerreme'de bulunup Resul-i Ekrem'in risaletini tasdik etmemiş olan kâfirler hakkında nazil olmuştur. Bununla beraber hükmü bütün kâfirleri içine almaktadır. Bunların başlıca üç nevi çirkin vasfı beyan buyrulmaktadır.

Birincisi: İmanı küfürle değiştirmeleridir. **İkincisi:** Kendi kavimlerini de küfre sevk ederek cehenneme götürmeleridir. **Üçüncüsü de:** Bir takım mahkukatı Cenabı Hakka ortak tanımalarıdır.

Sözün özü: Allah Teâlâ Hazretlerinin verdiği nimetlerin değerini bilmeyen, İslâmiyet e aykırı hareketlerde bulunan, başkalarını da dinî terbiyeden mahrum bırakmağa çalışsan, teşvik eyleyen kimseler, dünyada ne kadar bir varlığa sahip olsalar da bu fânidir, ehemmiyetsizdir, akıbeti pek korkunçtur, sonsuz bir ilâhî azaptan başka bir şey değildir. Asıl selâmet ve saadet ise İslamiyet'le mümkündür.

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ

قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ

31.İman etmiş olan kullarıma söyle, namazı kılınlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizlice ve aşikâre harcasınlar, bir günün gelmesinden evvelki, onda ne alış veriş vardır, ne de dostluk.

Bu ayeti kerime, müminlere dinî vazifelerini yerine getirmelerini emrediyor, daha hayatta iken mal ve bedenle ibadet ve itaatte bulunarak istikballerini temine çalışmalarını tavsiye buyuruyor.

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ

Namazı dosdoğru kılınlar İman ettiler O kimselere ki Kullarıma Söyle

(İman etmiş olan kullarıma söyle, namazı kılınlar) kendilerinde öyle üstün bir vasıf bulunmuş olan kulluk şerefine sahip olanlara emret ki, namazı dosdoğru kılınlar üzerlerine düşen namazları rükünlerine şartlarına uyarak yerine getirmeye çalışınlar

وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

Açıkça Ve Gizlice Kendilerini rızıklandırdık O şeyden ki İnfak etsinler Ve

(ve kendilerine vermiş olduğumuz rızıklardan gizlice ve aşikâre infak etsinler)

Allahın verdiği nimetlerden bir şekilde lâıyk olan kimselere gizlice ve aşikâre infakta bulunsunlar böyle bir infaka devam etsinler.

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ

Ne bir dostluk Ve İçinde Bir alış veriş yok Bir günün ki Gelmesinden Önce

(içinde alış veriş ve dostluk olmayan Bir günün gelmesinden evvel ki) Cidden pek büyük, normal günlere benzemeyen kıyametin kopmasından önce ki o kıyamet zamanında ne alış veriş vardır ki, dünyada iken kusur etmiş olan bir kimse, noksanını telâfi etmek için lâzım gelen şeyi alabilsin. Ne de o günde dostluk vardır ki, kendisine yardım edilsin. O günde herkes kendi derdini düşünür, dünyada iken dost olanlar, o gün birbirinden kaçır, tabii bir eğilim ile nefsanî bir arzu ile birbirinin yardımına koşamazlar. Ancak dünyada iken ümmetin iyilerinden olan takva sahibi zatlar arasındaki dostluk o gün de devam eder. Onlar birbirinden kaçmazlar. Çünkü onların dostluğu Allah'a kulluk ve muhabbet sebebiyle meydana gelmiştir. Yüce Peygamber de Cenabı Hakkın izni olunca mümin kullar hakkında şefaatte bulunacaklardır. Ve ancak

kıyamet gününde insanlığın genel görünümü itibariyle aralarında doğal olarak bir muhabbet ve sadakatten, bir yardımlaşma ve dayanışmadan eser görülemez. Bundan dolayı her akıllı başında olan insan, daha dünyada iken ihtiyatlı hareket etmelidir, namaz gibi, oruç gibi ibadetleri yerine getirmeye çalışmalıdır, zekâtını, sadakasını duruma göre açıkça veya gizli olarak vermelidir. Bu sayede ahiret hayatının korkunç günlerinden kurtulabilmesini temine çalışmalıdır. Böyle bir çalışmaya muvaffakiyet ise ancak Allah'ın birliğini tasdik, ilâhî kudreti düşünme sayesinde meydana gelir.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ

32.Allah o Yüce Yaratıcıdır ki: Gökleri ve yeri yaratmıştır ve gökten su indirmiştir. Sonra onunla meyvelerden sizin için rızık meydana çıkarmıştır ve onun emriyle denizde yüzüp gitmeleri için gemileri emrinize verdi ve ırmakları da sizin için akıttı.

Bu mübarek ayetler, kâinatın yaratıcısının varlığına, ilminin ve kudretinin mükemmelliğine şahitlik eden pek büyük hikmet eserlerine ve insanlık hakkındaki nihayetsiz nimetlerine dikkatlerimizi çekmektedir. Bazı insanların ise bu nimetlere karşı zalimce, inkârcı biçimde hareketlerde bulunduklarını ihtar eylemektedir. Ve insanlık için mutluluğa ve bunun zıddı mutsuzluğa sebep olacak esaslara işaret buyurmaktadır.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Ve yeri Semaları Yarattı Odur ki Allah

(Allah o Yüce Yaratıcıdır ki: Gökleri ve yeri yaratmıştır) Ey insanlar! Bir kere Allah Teâlâ'nın kudretinin eserlerini ve sizin hakkınızdaki nimetlerini düşününüz. O bütün kâinatın sahibi olan Kerem sahibi Mabut o Yüce Yaratıcıdır ki şu üstünüzdeki semaları ve yeri Ve onlardaki yüksek, parlak cisimleri yaratmıştır. Bu ilâhî kudret hakkında Birinci nevi bir delildir

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Su Semadan İndirdi Ve

(ve semadan su indirdi) ve O hikmet sahibi Yaratıcı Yağmurları yağdırdı. Bunlar insanlık için bir hayat kaynağı bulunmaktadır. Bu da ikinci nevi bir delildir.

فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ

Size Rızık olmak üzere Mahsullerden Onunla Ve Çıkardı

(Sonra onunla size rızık olarak mahsuller çıkardı) O su ile yeryüzünde meydana gelen semerelerden çeşit çeşit meyvelerden, sebzelerden ve diğerlerinden sizin için Ey insanlar! Rızık meydana çıkarmıştır. Siz onlar ile geçiminizi temin edersiniz. Bu da üçüncü nevi bir delildir.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ

İzni ile Denizde Akıp gitmesi için Gemileri Size Musahhar kıldı Ve

(ve onun emriyle denizde yüzüp gitmeleri için gemileri emrinize verdi) Yani kendisinin iradesiyle denizde yüzüp gitmeleri için gemileri emrinize verdi siz o gemileri yapmaya güç yetirirsiniz, o gemileri istediğiniz tarafa sevk ederek dünyanın muhtelif taraflarına gidirsiniz denizlerden istifade edersiniz, Bu dördüncü nevi bir delildir.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ

Irmakları da Sizin için Musahhar kıldı

(ve ırmakları da sizin için akıttı) Ve O Kerem ve merhamet sahibi olan mabudunuz ırmakları da sizin için itaatkar kıldı onları dilediğiniz tarafa doğru akıtabilirsiniz, onların sularından arazinize su verirsiniz, onlardan bol bol içerek istifade edebilirsiniz. Ve bunlar ne kadar büyük birer nimettir. Bu da Allah'ın kudretine ait Beşinci nevi bir delildir.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

33.Ve sürekli seyreden güneşi ve ayı emrinize verdi ve geceyi ve gündüzü de istifadenize vermiştir.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ

Devamlı hareket eden ikili olarak Ayı Ve Güneşi Sizin için İtaatkar kıldı Ve

(Ve sürekli seyreden güneşi ve ayı emrinize verdi) Ve o kadar kudret ve azametini gösterip duran ezelf Yaratıcı sizin için Ey insanlar! Sizin yeryüzünde yaşayabilmeniz için bulundukları yörüngelerde sürekli seyreden yaratılışlarındaki kabiliyet ve yetenek dairesinde sistemli bir şekilde doğup ve batıp duran güneşi ve ayı emrinize verdi. Onlar kendi yörüngelerinde dönmeye devam eder, yeryüzüne ışıklarını, nurlarını saçarlara, yeryüzündeki hayat sahiplerinin yaşamalarına ve çeşitli ürünlerin meydana çıkmasına sebep bulunurlar. Güneşin dönmesi sayesinde dört mevsim meydana gelir, ayın dönmesi sayesinde de ayların başladığı ve sona erdiği anlaşılır. Bunlar da altıncı ve yedinci nevi bir delildir. Ve Cenabı Hak sizin için Ey insanlar!

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

Gündüzü Ve Geceyi Sizin için İtaatkar kıldı Ve

(geceyi ve gündüzü de istifadenize vermiştir) bunlar birbirini takip eder, yeryüzünde ışıkların, karanlıkların ortaya çıkmasına sebep olurlar. Sizde ey insanlar! Gündüzleri çalışır, Allah'ın fazlına kavuşursunuz, geceleri de istirahat ederek hayatın zevkine kavuşmuş bulunursunuz. İşte bunlar da sekizinci ve dokuzuncu nevi birer kudret delilidir.

وَأَتَيْكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

34.Ve size istediğiniz şeylerin hepsinden vermiştir ve eğer Allah'ın nimetini sayacak olsanız, sayıp bitiremezsiniz. Şüphe yok ki, insan, elbette çok zalimdir, çok nankördür.

وَأَتَيْكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ

Ondan istediniz O şeylerin ki Hepsinden Size verdi Ve

(ve size istediğiniz şeylerin hepsinden vermiştir) Ve Ey insanlar! O Kerem sahibi Yaratıcı kendisinin kudretine, azametine ve lütfüne onuncu nevi bir delil olmak üzere de size istediğiniz şeylerin hepsinden vermiştir. Yani: O ezelf yaratıcı, insanlığa muhtaç oldukları ve lisanı hal ile istirhamda bulundukları şeylerin hikmet ve menfaati gereği olan her cinsinden ihsan buyurmuştur. İnsanlar bu sayede nice çeşitli nimetlere ulaşmış bulunmaktadırlar

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا

Onu sayamazsınız Allah'ın Ni'metini Sayarsanız Eğer Ve

(ve eğer Allah'ın nimetini sayacak olsanız, sayıp bitiremezsiniz) evet eğer Ey insanlar! Allah'ın nimetini size olan lütuf ve ihsanını sayacak olsanız sayıp bitiremezsiniz. Hepsini saymaya, takdir etmeye güç yetiremezsiniz. Bunları ayrıntılı değil, kısa ve öz olarak bile bilip tayin edemezsiniz. İnsanın görmesi, işitmesi, her nefes alıp vermesi kendi hakkında birer büyük nimettir. Özellikle insanların yaratılış alanına gelip iman ile mükellef olmaları, bunun mükâfatı olarak da ebedî saadete kavuşmaları ne kadar yüce ve bu nimetlerin büyüklüğünü tayin etmek insanlık için mümkün olmayan birer nimettir. Ne yazık ki, birçok insanlar, bu nimetlerden gafil bulunuyorlar, bunları kendilerine ihsan buyurmuş ve buyuracak olan kerem sahibi mabuda layıkıyla kullukta bulunmuyorlar. Artık

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

Çok nankördür Gerçekten çok zalimdir İnsan Şüphesiz

(şüphe yok ki, insan çok zalim ve çok nankördür) Böyle nimet bilmez olan herhangi bir fert kendi nefsine zulüm etmiş, kendisini mahrumiyete mahkûm bırakmıştır ve böyle bir insan Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etmiştir. Böyle bir insan, gafur

ve rahîm olan Yaratıcının verdiği nimetleri düşünmez, birçok nimetlere ulaştığı halde onlar için şükür olmak üzere zekâtını vermez, fakirlere, zayıflara yardım etmez. Birçok kimseler de bu nimetleri kendisine vermiş olan Kerem Sahibi Yaratıcısını inkâr eder, kulluk vazifesini yerine getirmez, bir takım mahlûklara tapınır, işin sonunda, o pek fena hareketinin müthiş cezasına kavuşur.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ

35.Ve hatırla o zamanı ki, İbrahim demişti: Ey Rabbim! Bu şehri emniyetli kıl ve beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak bulundur.

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselam'ın Kâbei Muazzama hakkındaki duasını ve putlara tapınmaktan kaçınılması hususundaki yakarışını bildiriyor. Putların halkı saptırır olduklarını zikrederek kendisine tâbi olmayanlar ile alakası bulunmadığını gösteriyor. Neslinden bazılarını namaz gibi kulluk vazifelerini yerine getirmek için Beytullah civarında yerleştirmiş olduğundan onlara bir takım zatların yönelmelerini ve kendilerinin ürünlerden rızıklanarak teşekkür etmelerini temennide bulunmuş olduğu-nu beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا

Emniyetli Beldeyi Bu Kıl Rabbim İbrahim dedi ki O vakit Ve

(Ve hatırla o zamanı ki, İbrahim demişti: Ey Rabbim! Bu şehri emniyetli kıl) Ey habibim kavmine o uyanmaya vesile olacak tarihî bir olayın vaktini ki, hatırlat ki o zaman Hazreti İbrahim Hak Telâya yalvararak şöyle demişti: Yarabbi bu beldeyi emin kıl Ey dualarımı kabul etmek suretiyle hakkımda lütfünü bollaştıran Mabudum! Bu şehri bu Mekke beldesini emniyetli kıl güvenli bir yer eyle, ahalisini korkulardan muhafaza buyur

وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ

Putlara Tapmamızdan Oğullarımı Ve Beni uzak tut Ve

(ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak bulundur) Bizleri tevhit üzere, İslâm dinî üzere sabit kıl. İşte Hz. İbrahim böyle putlardan kaçınırdı. Artık ey Hz. İbrahim'e bağlılık iddiasında bulunan müşrik kavimler! Sizin bu iddianız nasıl doğru olabilir?

&-Hz. İbrahim, Yüce bir Peygamber olduğu için masumdur, putlara tapmaktan uzaktır. Öyle bir duada bulunması ise başkalarına örnek olmak içindir ve masum oluşunun Allah'ın yardımı ile olduğunu itiraf içindir ve nefsin gururundan kaçınarak Cenabı Hakkın korumasına her hususta ihtiyaç bulunduğunu ortaya koymak içindir.

&-İbrahim Aleyhisselam'ın duası kabul buyrulmuştur. Kendisi masum olduğu gibi oğulları ve torunlarından bir kısmı da masumluğa sahip, Allah'ın dinine mensup bulunmuşlardır. Mekke i Mükerrede de asırlardan beri harap olmaktan korunmuştur. Ve o mübarek beldenin ahalisi de emniyet içinde yaşamaktadırlar. Etrafındaki beldeler ahalisi birçok felâketlere uğradıkları halde Mekke i Mükerrede bu felâketlere uğramamıştır. Harem-i Şerif dâhilindeki hayvanat bile avlanılmayarak emniyet içinde bulunmaktadır. Hatta harem sahasında bulunan vahşi hayvanlar bile birbirine karşı sevimli harekette bulunurlar. O sahaya sığınanlar da emniyet altına girmiş olurlar. Bu emniyet Mekke i Mükerrede ile haremine nasip olmuştur, kıyamete kadar da devam edecektir.

رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلَّلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ

36-Ey Rabbim! Muhakkak ki onlar insanlardan birçoklarını saptırdılar. İmdi her kim bana tâbi olursa şüphe yok ki, o bendendir ve kim bana isyan ederse artık Muhakkak ki, sen çok yarlıgayıcısın, çok esirgeyicisin.

رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلَّلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Bir çoğunu Dalalete düşürdüler Şüphesiz onlar Rabbim

(Ey Rabbim Muhakkak ki onlar insanlardan birçoklarını saptırdılar) Hz. İbrahim

Aleyhisselam şöyle de dua etmiştir ki: Ey kerem ve merhamet sahibi olan mabudum! Muhakkak ki, o putlar, birer fesat aleti oldukları için birer sapkınlık sebebi oldular, onları kabul edenler, onların vasıtasıyla başkalarını sapkınlığa ve şirke düşürdüler.

فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي

Bendendir Artık şüphesiz o Bana tabi olursa Artık kim

(İmdi her kim bana uyarsa şüphesiz o bendendir) O insanlardan kim ki benim davet ettiğim tevhid dinini, İslâm dinini kabul eylerse, şüphe yok ki, o bendendir. Onunla ben manevî yönden bir vücut gibi bulunmuş oluruz, aramızda öyle bir manevî birlik meydana gelmiş olur.

وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edensin Çok bağışlayansın Artık şüphesiz sen Bana karşı olursa Kim Ve

(Ve bilakis her kim bana asi olursa Artık muhakkak ki sen çok bağışlayan ve merhamet edensin) Benim davetimi kabul etmez, sapıklık üzere kalmaya devam ederse Ey Kerem sahibi Mabudumuz! Sen el gafur af eden bağışlayansın öyle kimse-leri fikir değişikliğine inanç ıslahına kavuşturarak geçmiş günahlarını affetmeye ve bağışlamaya kadirsin. Ve Yarabbi Sen şüphe yok ki, er rahim çok merhamet eden acıyansın esirgeyensin kullarının haklarında merhametin pek çoktur, herhangi bir günahkâr kuluna da merhamet ederek onu selâmete erdirebilirsin.

&-Şu kadar var ki, küfür ve şirk üzere devam edip o hâl üzere ölenler hakkındaki, ilâhî tehdit, kesindir, onlar bu yüce rahmeti hak etmekten kendilerini ebediyen mahrum bırakmışlardır.

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

37.Ey Rabbimiz! Ben neslimden bazısını senin Beyti Haremin yanındaki ekinsiz bir vadiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılsınlar diye. Artık insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyleder kıl ve onlara meyvelerden rızık ver. Umulur ki, onlar şükür ederler.

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي

Neslimden bir kısmını Yerleştirdim Doğrusu ben Rabbimiz

(Ey Rabbimiz gerçekten ben zürriyetimi yerleştirdim) İbrahim Aleyhisselam, Kerem sahibi Mabudundan temennilerine devam ederek şöyle de dua etmiştir ki, Ey benim ve neslimin ve bütün yaratıkların Kerem sahibi Rabbi olan ezelî Yaratıcımız! Ben zürriyetimden bazısını oğlum İsmail ile onun dünyaya gelecek evlâdını

بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ

Hürmet edilen Evinin Yanında Ekin Sahibi Değil Bir vadiye

(senin Beyti Harem'in yanındaki ekin bitmez bir vadiye) Yani: Mekke-i Mükerrerme sahrasında, dağlar ile çevrilmiş, aralarında seller akan çukurca bir boşluğa yerleştirdim onlar.

رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

Namazı Hakkiyla eda etmeleri için Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Namazı dosdoğru kılsınlar diye) O Allah'ın evine yönelerek namaz gibi en büyük dinî ibadetlerden olan bir ibadeti yerine getirmeye devam etsinler diye onların orada ikamet etmelerini münasip gördüm.

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ

Onlara Meyleder İnsanlardan Bir kısım gönülleri Artık kıl

(Artık Ey kerem sahibi Mabudumuz İnsanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyleder kıl) onlara karşı bir şevk ve sevgi gösterir olsunlar ve onları orada yerleş- tirdiğim neslimi veya onları ve onlara katılanları

وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

Şükür ederler Umulur ki, onlar Mahsüllerden Onları rızıklandır Ve

(ve onlara meyvelerden rızık ver. Umulur ki, onlar şükür ederler) Kendilerine bu nimetleri ihsan eden Yüce Mabudun emirlerine riayet eder namazlarını kılar, diğer dinî merasimi de yerine getirmeye çalışır dururlar Hz İbrahim'in Fevkalâde güzel bir üslup ile yapılan bu temennisi de kabul edilmiştir. Mekke'i Mükerrerme de yaz ve kış çeşitli nimetler, meyveler vesaire bulunmaktadır. Bunlar bütün etraftan o mübarek beldeye bol bol getirilmektedir, her mevsimde muhtelif faideli gıda maddeleri bulunup durmaktadır. Artık bu nimetlerden dolayı ne kadar şükredilse yine azdır.

&-Bilinmektedir ki: İbrahim Aleyhisselam ın eşi Sare validemizin çocuğu olmuyordu. Sare validemiz kendi cariyesi Hacer validemizi Hz. İbrahim'e bağışladı. İbrahim Aleyhisselam Hacer ile evlenince ondan İsmail adındaki oğlu dünyaya geldi. Sare validemiz de dedi ki: Ben dua ederdim ki, Cenabı Hak, dostundan bana bir çocuk ihsan buyursun, bunu bana değil, cariyeme ihsan buyurdu. Ve bir kıskançlık sebebiyle olmalı ki: Bunları benden uzaklaştır diye Hz. İbrahim'e bir teklifte bulundu. İbrahim Aleyhisselam da aldığı bir vahye göre eşi Hacer ile daha süt emen bir çocuk olan oğlu İsmail i alıp Mekke'i Mükerrerme civarına götürdü, onları orada yerleştirdi ve onların orada rahat yaşayıp beslenmeleri için dua etti. Duası kabul edildi, o vadi civarında zemzem suyu meydana çıktı, Yemen'de bulunan Cürhüm kabilesi de gelip bunlara eşlik etti. O ıssız vadi bunlar ile bayındır hale geldi, İbrahim Aleyhisselam, vakit vakit gelir, eşi Hacer'i ve oğlu İsmail'i ziyaret ederdi. Hz. İsmail büyüyünce İbrahim Aleyhisselam, onunla beraber "Beyti Muharrem" denilen Kâbe i muazzama'yı yeniden veyahut Hz. Âdem'den beri mevcut olan o yüce makamı tekrar tamir ederek vücuda getirmiş oldu. İsmail Aleyhisselam cürhümilerden kız almış on iki oğlu dünyaya gelmiştir. Bunların nesilleri çoğalıp her tarafa yayılmıştır.

&-Kâbe-i Muazzama ya "Beytullah" denilmesi şanına tazim içindir, orada sırf Allah rızası için ibadette bulunulması içindir. "Beyti Haram" "Beyti Muharrem" denilmesinde de çeşitli yorumlar vardır. Kısacası bu Beyti Şerife saldırmak haramdır, bunun hakkında hürmetsizlik dinen yasaktır. Bu mübarek makama insanların kanlar ile temiz olmayan şeyler ile yanaşmaları haram bulunmuştur. Bu makam, tufan hâdisesinden de korunmuştur. Burasını ziyaret eden müminlere bazı helâl şeyler; geçici olarak haram kılınmıştır. Meselâ harem dairesinde avlanmada bulunamazlar. İşte bu gibi sebeplerden dolayı ona o unvan verilmiştir.

&-Hz. İsmail, muhterem pederi İbrahim Aleyhisselam ın şariat i ile amel etmek üzere Yemen kabilelerine ve Âmalika denilen eski bir kavime Peygamber gönderilmişti. Hz. İbrahim'den sonra kırk sene kadar daha yaşamış, vefatında validesi Hacer validemizin defnedildiği "Hicir" mevkiindeki kabri civarına defnedilmiştir. Hicir ise Medine i Münevvere ile "Berruşşam" arasındaki eski bir şehrin kalıntısı olan bir beldedir.

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

38.Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki, sen bizim gizlediğimizi de, açığa vurduğumuzu da bilirsin. Ve Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte hiçbir şey gizli kalmaz.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın sonsuz olan ilmini, kudretini İbrahim Aleyhisselam ın zikrettiğini bildiriyor. Ve Hz. İbrahim'in ihtiyarlığı zamanında iki muhterem oğul a kavuşmaktan dolayı Hak Teâlâ'ya hamt ve senada bulunmuş olduğunu ve kendisiyle nesli, ana babası ve diğer müminler hakkında af dileğinde bulunarak dualarının kabulünü istirham etmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ

Açıklarız O şeyi ki Ve Gizleriz O şeyi ki Bilirsin Şüphesiz sen Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Şüphe yok ki, sen bizim gizlediğimizi de, açığa vurduğumuzu da bilirsin) Hz. İbrahim, Allah Teâlâ Hazretlerinden kalp ve lisan ile neler istirhamda bu-

lunduğunu o Yüce Yaratıcının tamamen bilip hikmetin gereğine göre ilâhî kudretinin tecelli edeceğini itiraf için şöyle demişti: Ey Rabbimiz! Şüphe yok ki, sen bizim gizlediğimizi de, açığa vurduğumuzu da bilirsin. Yani: Bizim bütün hâllerimizi, islerimizi, hakkımızda hayırlı olup olmayan şeyleri de tamamen bilirsin Ve yahut: Kalplerimizde sakladığınız üzüntü ve kederi de; ilân ettiğimiz hâl ve şanımızı da ve özellikle aileler arasında cereyan eden muameleleri, münakaşaları Ey Rabbimiz Sen gerçekten bilmektesin. Evet.

وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

Ne gökte Ve Yerde Hiçbir şey Allah'a Gizli kalmaz Ve

(Ve Allah Teâlâ'ya ne yerde ve ne de gökte hiçbir şey gizli kalmaz) Değil yalnız insaniyet âlemin deki ahvali, bütün gök ve yerdeki olayları, gayıp la ilgili hususları Cenabı Hak tamamıyla bilmektedir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ

39.Hamdolsun o Allah'a ki, bana ihtiyarlık çağında İsmail'i ve İshak'ı ihsan buyurdu. Şüphe yok ki Rabbim, elbette duayı hakkıyla işiticidir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

O ki Allah'adır Hamd

(Hamd olsun o Allah'a ki) Yine Hz. İbrahim, Allah'ın yüce katına teşekkürlerini arz için buyurmuştur ki: Hamd olsun o Allah'a ki Bütün kemal sıfatlarına sahip olan Yüce Yaratıcıya ki,

وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ

İshak'ı İsmail'i İhtiyar halde Bana İhsan etti

(bana ihtiyarlık çağında İsmail'i ve İshak'ı ihsan buyurdu) bana ihtiyarlık çağında artık evlât sahibi olabileceğime ümitli bulunmadığım bir yaşta iken İsmail'i İshak'ı ihsan buyurdu. Rivayete göre İbrahim Aleyhisselam, Hz. İsmail doğduğu zaman doksan dokuz yaşında imiş, Hz. İshak doğduğu zaman da yüz on iki veya yüz on yedi yaşında bulunuyormuş.

إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ

Duayı Elbette hakkıyla işitendir Rabbim Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbim duayı işitendir) Bana ihsan buyuran işlerimin sahibi olan Yüce Yaratıcım elbette duayı kullarının ricasını, yakarışlarını hakkıyla işiticidir hikmetinin gereğine göre kabul eder, dualara icabette bulunandır.

&-İshak Aleyhisselam, Hz. İbrahim'in ikinci oğludur. Annesi Sare dir. O da ihtiyarlığı zamanında böyle bir oğul'a kavuşmuştu. Hz. İshak, daha pederi İbrahim Aleyhisselam hayatta iken Allah tarafından Şam ahalisine Peygamber gönderilmiştir. Filistin'de kalmış, "Biri Seb'a" denilen yerde yerleşmişti. Kendisinin "İlyas" ve "Yakup" adında iki oğlu dünyaya gelmiştir. Bilahare Hz. Yakup da peygamber olmuştur. İshak Aleyhisselam rivayete göre yüz altmış yaşında iken vefat edip Hz. İbrahim'in yattığı mezarlığa defnedilmiştir. Annesi Sare de yüz yirmi yedi yaşında iken Şam'da vefat etmiştir.

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

40.Ey Rabbim! Beni ve neslimden olanı da namazı devamlı kılanlardan eyle. Ey Rabbimiz! Ve duamı kabul buyur.

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي

Zürriyetimden Ve Namazı Hakkıyla eda eden Beni kıl Rabbim

(Ey Rabbim! Beni ve neslimden olanı da namazı devamlı kılanlardan eyle) Yine Hz. İbrahim şöyle yakarıшта bulunmuştu: Yarabbi beni namazıma müdavim kıl Ve zürriyetimden gelecekleri Yani: Bazılarını, mümin olanlarını namazı devamlı kılanlardan eyle farz namazı layıkıyla edaya muvaffak buyur.

رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

Duamı Kabul buyur Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Ve duamı kabul buyur) Böyle namazı güzelce edaya ve putlara tapınmaktan kaçınmaya dair olan duamı veya ibadet ve itaatimi lütfen kabul buyur, ey kerem ve merhamet sahibi olan yüce mabudum!

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

41.Ey Rabbimiz! Hesap olunacağı gün beni, anamı, babamı ve müminleri bağışla

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

Hesap Gerçekleşecek O gün ki Ve Mü'minleri Ve Ana babamı Beni mağfiret eyle Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Hesap olunacağı gün beni, anamı, babamı ve müminleri bağışla)

İbrahim Aleyhisselam, şöyle de bir duada bulunmuştur: Ey işlerimizin sahibi, hallerimizin düzenleyicisi yaratıcımız! Hesap olunacağı gün bütün mükelleflerin dünyadaki amelleri adaletli bir şekilde sorgulamaya tâbi tutulacağı zaman Benden insanlık gereği daha iyi olanın terk edilmesi şeklinde meydana gelmesi düşünülen kusurlarımı bağışla. Ve anamı, babamı da affına kavuştur. Ve müminleri de bağışla

&-İbrahim Aleyhiselamın anne ve babasından maksat, ya Hz. Âdem ile Havva'dır veya İslâmiyet'i kabul etmeleri şartıyla Hz. İbrahim'in babasıyla anasıdır veyahut bu dua ana babası hakkındaki emrin ortaya çıkmasından evvel vuku bulmuştur. Bazı rivayetlere göre Hz. İbrahim in annesi mümin bulunuyordu. Bunun içindir ki:"Ne var ki, onun Allah'ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca ondan uzaklaştı." Tövbe 9/114 ayeti kerimesinde yalnız babası zikredilmiş ve ondan uzak olduğu gösterilmiştir. Ve Hz. İbrahim, zürriyetinden olsun olmasın

&-İbrahim Aleyhisselam'ın müminler hakkındaki bu duası, büyük bir müjde taşımaktadır. Çünkü o, Allah'ın dostudur, onun duaları Allah katında makbuldür. Artık biz de Kerem sahibi Yaratıcıdan niyaz ederiz ki: Baba ve dedelerimizle evlat ve torunlarımızla beraber Allah'ın affına kavuşalım. "Hz. İbrahim için Bakara süresinin 124, 125, 126, 127. ayetlerinin izahına da bakınız!

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ

الْأَبْصَارُ

42.Ve Allah Teâlâ'yı zalimlerin yaptıkları şeylerden gâfil sanma. Onları kendisinde gözlerin korkudan dışarı fırlayacağı bir gün için tehir eder.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın bütün zalimce halleri bildiğini ve zalimlerin akıbeti en müthiş, hayret verici bir günde azap göreceklerini hatırlatıyor. Ve Resulü Ekrem'in bu müthiş gün ile insanları korkutmakla emir olunduğunu ve o günde zalimlerin nasıl boş bir temennide bulunacaklarını ve bu temennilerinin nasıl reddedileceğini beyan buyurmaktadır.

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Yapıyor O şeylerden ki Gafil Allah'ı Sakın sanma Ve

(Ve Allah Teâlâ'yı zalimlerin yaptıkları şeylerden gâfil sanma) Hak Teâlâ Hazretleri Yüce Peygamberini teselli ve zalimleri tehdit etmek için buyuruyor ki Allah Teâlâ'yı zalimlerin kâfirlerin, hak ve hakikate tecavüz edenlerin yaptıkları şeylerden gayrı meşru muamelelerden, inkârcı ve zalimce hareketlerden gafil sanma. Cenabı Hak onların bütün işlediklerini tamamen bilmektedir onları derhal lâıyk oldukları azaba kavuşturmaması bir hikmet gereğidir.

إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ

Gözler Onda Dehşetten donup kalacak Bir güne ki Onları erteler Ancak

(Onları kendisinde gözlerin korkudan dışarı fırlayacağı bir gün için tehir eder) onların azaplarını görecek felâketlerden, müthiş manzaralardan dolayı gözlerin yu-

kariya dikilerek açık kalacağı, göz kapaklarının hareket edemeyeceği bir gün için tehir eder. o günde artık lâyük oldukları azaba kavuşmuş olurlar.

&-Gaflet, bir ruhsal durumdur ki, insanı işlerin hakikatlerini öğrenmekten men eder ve diğer bir bakımdan da gaflet, sakınma ve uyanıklığın azlığından dolayı, insana arız olan bir unutma ve hatadır. Böyle bir durum ise Allah hakkında mümkün değildir, böyle bir gafletten Cenabı Hakkın uzak olduğu ise Resulü Ekrem'ce katiyen bilinmektedir. Bundan dolayı böyle "gafil sanma" diye emir edilmesi, zalimler hakkında bir vad'dir, zulme uğramışlar hakkında da bir tesellidir, zalimlerden intikam alınacağını ilândır. Ve böyle bir emir, görünürde Hz. Peygamber'e yönelik ise de gerçek durumda ümmetin fertlerine yöneliktir, ta ki uyanık bulunsunlar.

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤْسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئَدَتُهُمْ هَوَاءٌ

43.Öyle ki başlarını yukarıya dikerek koşarlar. Gözleri kendilerine dönüp bakamaz ve yürekleri ise bomboş hava kesilmiş bulunur.

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤْسِهِمْ

Başlarını Kaldıranlar olarak Koşacak olanlardır

(Öyle ki başlarını yukarıya dikerek koşarlar) O zalimlerin azabı geri bırakılır öyle müthiş bir güne ki o günde zalimler başlarını yukarıya dikerek gözlerini sema tarafına çevirip birbirine bakamayarak koşarlar. Çağırıldıkları tarafa bir korku ve dehşette, bir zillet ve miskinlikle çabucak varmaya çalışırlar

لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ

Bakışları Kendilerine Dönemez

(gözleri kendilerine dönüp bakamaz) gözleri bir dehşetle yukarıya yönelik olarak apaçık bir halde kalır, göz kapakları kendilerine bakabilmek için harekette bulunamaz

وَأَفْئَدَتُهُمْ هَوَاءٌ

Bomboştur Yürekleri Ve

(ve yürekleri ise bomboş hava kesilmiş olur) yani: Kalpleri pek ziyade hayret ve dehşetten dolayı akıldan, anlayıştan uzak, âdeta bomboş bir hava kesilmiş gibi bir halde kalmış olur.

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ أَوْلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ

44.Ve insanları korkut, o azabın kendilerine geleceği bir gün ile ki, o zalim olanlar diyeceklerdir ki; Ey Rabbimiz! Bizi bir yakın vakit'e kadar tehir et, senin davetine uyalım ve Peygamberlere tabi olalım. Onlara denilecektir ki "sizin için bir zeval yoktur" diye siz evvelce yemin etmiş değil mi idiniz?

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ

Azap Kendilerine gelecek Bir gün ile ki İnsanları Korkut Ve

(Ve insanları korkut, o azabın kendilerine geleceği bir gün ile ki) Artık Resulüm! O zalimler, o müthiş günü düşünsünler. Ve sen de insanları o gibi zâlimleri, kâfirleri veya bütün insanlığı korkut o günün müthiş neticesini kendilerine ihtar et o azabın kendilerine geleceği o pek korkunç olduğu bildirilen kıyamet günü ile ki

فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ

Yakin Bir vakte kadar Tehir et Rabbimiz Zulmettiler O kimseler Artık derler ki

(O zalim olanlar diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz Bizi bir yakın güne kadar tehir et) bizi az bir müddet için dünyaya iade buyur

نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ

Peygamberlere Tâbi olalım Ve Senin davetine İcabet edelim

(senin davetine uyalım ve Peygamberlere tâbi olalım) seni birleyerek ve kutsaya

rak kötü hareketlerimizi, yanlış inançlarımızı terk eyleyelim ve Peygamberlere tâbi olalım onların davet ettikleri şeylere uyalım. O zalimlerin bu temennilerini reddetmek ve kendilerini kınamak için denilecektir ki:

أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ

Bir sona erme Sizin için Yoktur Bundan önce Yemin etmiştiniz Ve değil miydiniz?

(sizin için bir zeval yoktur diye siz evvelce yemin etmiş değil mi idiniz?) yani: Siz katiyen iddia ediyordunuz ki: Dünyada daima nefsanî zevklerinize kavuşacaksınız, sizin için bir dirilme, bir neşir, başka bir âleme geçiş vuku bulmayacaktır, hayat, yalnız bu dünya hayatından ibarettir. Artık ne kadar cahilce, zalimce hareketlerde bulunmuş olduğunuzu şimdi anladınız değil mi? Size o kadar cehalet yakışır mı idi?

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِينِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ

45.Hâlbuki siz nefislerine zulüm etmiş olanların yurtlarında ikamet etmiş ve onlara neler yapmış olduğumuz sizin için apaçık belli olmuş idi ve sizin için misaller de beyan etmiştik.

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِينِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerine Zulmettiler O kimselerin ki Yurtlarına Yerleşmiştiniz Ve

(Hâlbuki siz nefislerine zulüm etmiş olanların yurtlarında ikamet etmiştiniz) Allah tarafından o zalimleri daha fazla kınamak için şöyle buyruluyor: Hâlbuki ey zalimler kâfirler daha dünyada iken sizden evvel nefislerine zulüm etmiş olanların yurtlarında ikamet etmiş idiniz. Onların tarihi hâllerini, başlarına gelmiş olan feci felâketleri anlamış idiniz.

وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ

Onlara Yaptık Nasıl Size Belli olmuştu Ve

(ve onlara neler yapmış olduğumuz sizin için apaçık belli olmuş idi) evet onları o çirkin amellerinden dolayı nasıl helâke, cezalara uğratmış olduğumuz eserleri görmekle, tarihî haberlerin nakledilmesiyle sizin için apaçık belli olmuştu bunlardan birer ibret dersi almalı değil mi idiniz?

وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ

O misalleri Size Misal getirmiştik Ve

(ve sizin için misaller de beyan etmiştik) özellikle semavî kitaplarda ve Peygamberlerin lisanları vasıtasıyla birçok kavmin zulümleri, küfürleri yüzünden ne gibi korkunç akıbetlere uğratılmış oldukları bildirilmiş, birçok ibret verici misaller gösterilmiştir. Ne için onlardan istifade ederek uyanmadınız, fena hareketlerinizi terk etmediniz, fırsatı elden çıkarmış oldunuz? Artık sizin için dünyaya iade ile kaybolanı telâfi etme imkân söz konusu olamaz. O misaller, Cenabı Hakkın dilediği kimselere kendi kötü amelleri sebebiyle dünyada da ahrette de azap edeceğine pek açık birer delil bulunmuştur. Elverir ki, onlardan bir ibret dersi alınsın.

وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكَرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

46.Ve muhakkak ki, onlar hileleriyle hilede bulundular ve onların hilesi. Allah katında malûm dur. Ve onların hilesi ile dağlar, yerinden gidecek değildir.

Bu mübarek ayetler, o bir takım zalimlerin, kâfirlerin ne kadar hilelere, tuzaklara cüret etmiş olduklarını ve nihayet Allah'ın intikamına uğrayacaklarını bildiriyor. Birlik ve gücüne karşı koyulmazlıkla vasıflanan Yüce Yaratıcının sözünden hâşâ dönmeyeceğini ve o müthiş intikamın nasıl bir büyük bir değişiklik gününde meydana geleceğini şöylece beyan buyurmaktadır,

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ

Tuzaklarıyla Tuzak kurdular Gerçekten Ve

(Ve muhakkak ki, onlar hileleriyle hilede bulundular) ve muhakkak ki, o eski zalimlerin yurtlarında sakin olan sonraki zalimler, kâfirler hileleriyle hilede bulundular Cenabı Hakkın Peygamberlerine saldırdılar, Allah'ın dinini bozmak için birçok tuzaklara başvurdular

وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ

Onlara olan tuzak Allah'ın Katındadır Ve

(ve onlara olan tuzak Allah katındadır) yani: Allah tarafından bilinmektedir, yazılmıştır, elbette onları bu hileleri sebebiyle pek büyük bir cezaya uğratacaktır.

وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لَيَتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

Dağlar Ondan Yok olacak Tuzakları Değildir Ve

(Ve onların hilesi ile dağlar, yerinden gidecek değildir) Ve o zalimlerin hilesi onların ilâhî din aleyhine yapmak istedikleri tuzakları, suikastları haddizatında ehemmiyetsizdir, o hilenin tesiriyle dağlar yerinden gidecek bir kuvvette ve yapıda değildir. Bundan dolayı o hile ile dağ gibi maddî bir varlık yerinden kımıldanamayacağı gibi din gibi manevî, pek yüce bir varlık da yokluğa yüz tutmuş olmayacaktır.

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

47.Artık Allah Teâlâ'nın Peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ azizdir, intikam sahibidir.

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ

Peygamberlerine Vaadinden Cayan Allah'ı Öyle ise sakın sanma

(Artık Allah Teâlâ'nın Peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma) Ey Yüce Resul Yani Ey onun muhterem ümmeti! Artık Allah Teâlâ'nın Peygamberlerine verdiği sözden o Peygamberlerine yardımcı olacağına, ilâhî dinini açığa çıkarıp yücelteceğine ve o zalimleri, inkârcıları nihayet kahredeceğine dair olan müjdesinden cayacağını sanma. O Kerem sahibi yaratıcı, sözünden asla dönmez. Elbette ki, Peygamberlerine olan ilâhî vaadi bir gün meydana gelecektir.

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

İntikam Sahibidir Daima üstündür Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ azizdir, intikam sahibidir) o yüce yaratıcı her şeye gâliptir, kudreti her şeyi meydana getirmeğe fazlasıyla yeterlidir ve intikam sahibidir kendisine isyan eden, Peygamberlerine inanmayan, kutsal değerlere suikasta bulunan zalimlerden intikam alacaktır. Bu, o Yüce Yaratıcının kudret, azamet ve ilâhî hikmetinin gereğidir. Artık o inkârcılar, bu müthiş akıbeti beklesinler.

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

48.O günde ki, bu yer başka bir yere değiştirilir, göklerde. Bir ve gücüne karşı durulmaz olan Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkmış olurlar.

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ

Ve göklerde Yere Başka Yer Değiştirilir O gün

(O günde ki, bu yer ve gökler başka bir yere değiştirilir) Evet. Hak Teâlâ'nın intikamı zalimleri tamamen yakalayacaktır, o kıyamet zamanındaki, bu yer küresi ve gökler başka bir yere diğer bir şekil ve surete çevrilir Cenabı Hakkın bildiği başka bir mahiyet almış olur

وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

Dilediğini kahreden Bir olan Allah'a Çıktılar Ve

(Bir ve gücüne karşı durulmaz olan Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkmış olurlar)

Velhâsıl. Bütün bu insanlık âlemi, kıyamet gününde varlık veya vasıf olarak değışecek, başka bir mahiyet alacaktır. Onun ayrıntılarını Allah'ın ilmine havale ederiz. İşte Öyle bir günde herkes, yeniden hayat bulacak, dünyadaki amellerinin mükâfatına veya cezasına kavuşacaktır.

وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

49.Ve o günde günahkârları zincire vurulmuş bir halde görürsün.

Bu mübarek ayetler, kıyamet gününde günahkârların ne kadar korkunç bir vaziyette bulunacaklarını ve herkesin dünyadaki amellerine göre mükâfat ve cezaya kavuşacağını ihtar ediyor. Kuranı Kerim'in ne kadar yeterli ve yüce bir ilâhî öğüt olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

Zincirlerle Birbirlerine bağlı kimseler olarak O gün Günahkârları Görürsün

(Ve o günde günahkârları zincire vurulmuş bir halde görürsün) Resulüm! sen o kıyamet zamanında, bütün insanların sorgulamaya sevk edeceği bir vakitte günahkârları küfür ve isyan ile ölmüş olanları, öyle bir halde görürsün ki onlar yeniden hayat bularak boyunlarına zincirler bağlanmış esirler gibi zelilce bir şekilde bulunacaklardır. &-Evet. Deniliyor ki: Dünyada iken batıl inançlara, kötü alışkanlıklara, karanlık ruhlara sahip olan kimseler arasında bahtsızlık ve sapıklık bakımından bir benzerlik vardır. Bu itibar ile bunlar birbirine birer felâket zinciri ile bağlıdırlar. Artık bunlar kıyamette de birbirine maddeten veya mânen bağlı bir halde cehenneme sevk edileceklerdir. Ne büyük bir felâket!

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ

50.Onların gömlekleri katrandandır ve onların yüzlerini ateş kaplayacaktır.

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ

Ateş Yüzlerini Kaplar Ve Katrandandır Gömlekleri

Onların gömlekleri katrandandır ve onların yüzlerini ateş kaplayacaktır) Onların öyle azap görecek inkarcıların gömlekleri katrandandır vücutlarını fevkalâde yakıp yandıracak yakıcı bir sıvı kaplayacaktır. Bunun şiddetli hararetiyle, pis kokusu ile azap göreceklerdir. Ve onların o cehenneme atılacak kâfirlerin yüzlerini ateş kaplayacaktır) onların cesetlerini yakıp duran ateş, onların yüzlerine de yükselecek, kendilerini her yönden kuşatacaktır.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

51.Allah Teâlâ, herkesi kazandığı ile cezalandırmak için böyle yapacaktır.

Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın hesabı pek süratlidir.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

Kazandı O şeyin ki Bir nefse Her Allah Karşılığını vermesi için

(Allah Teâlâ, herkesi kazandığı ile cezalandırmak için) Allah Teâlâ kıyamet gününde herkesi her bir mükellef kulunu dünyada iken kazandığı ile çeşitli küfür ve isyan sebebiyle cezalandırmak için kendilerini lâıyk oldukları cezalara kavuşturmak için böyle yapacaktır. Onları böyle mahşere sevk edecek kendilerini ateşli halkalarla bağlanmış bir halde cehenneme atacaktır.

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Pek çabuk görendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ'nın hesabı pek süratlidir) onun mahşerdeki sorgulaması pek süratle yapılacaktır.

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

52.İşte bu, insanlara kâfi bir tebliğdir. Hem bununla korkutulmuş olsunlar ve hem de onun muhakkak bir tek ilâh olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri de güzelce düşünsünler.

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ

İnsanlara Bir tebliğdir Bu

(İşte bu, insanlara bir tebliğdir) İşte bu Kuranı Kerim'in beyanları, bildirdiği hakikatler, zikrettiği deliller, ibret verici hâdiseler, insanlara kâfi bir tebliğdir. Pek mükemmel bir öğüttür, bir büyük tefekkür ve öğüt alma vesilesidir. Ta ki,

وَلِيُنذَرُوا بِهِ

Kendisiyle Korkutulmaları için Ve

(Hem bununla korkutulmuş olsunlar) hem bu beyan olunan öğüt ile bunun haber verdiği müthiş olaylarla insanlar korkutulmuş olsunlar. Öyle yakıcı bir akıbeti düşünererek titresinler, dini vazifelerine muhalif hareketlerde bulunmasınlar

وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ

Tek Bir ilah dır O Ancak Bilmeleri için Ve

(ve hem de onun muhakkak bir tek ilâh olduğunu bilsinler) ve hem de o tebliğ edilen öğütlerdeki delilleri, Allah'ın birliği hakkındaki kanıtları güzelce tefekkür ederek o Yüce Yaratıcının bir tek ilâh olduğunu bilsinler. Yanlış düşüncelerin esiri olarak küfür ve isyan içinde yaşamasınlar.

وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri İbret alması için Ve

(ve akıl sahipleri de güzelce düşünsünler) yani kalp temizliğine doğru anlama yeteneğine sahip olan zatlar da güzelce düşünsünler bu yüce öğütten hakkıyla yararlansınlar. Hayatlarını güzelce tanzim ederek istikballerini temin etmiş bulunsunlar.

&-İşte bu ilâhi öğüt böyle başlıca üç nevi muazzam gayeye yöneliktir. Evet. Şüphe yok ki, Kuranı Kerim'in bütün beyanatı, birer hikmet dersidir, akaide, ibadetlere, ahlâka, içtimaî muamelelere, tarihî olaylara dair verdiği bilgiler, birer hakikat tır, düşünen kimselerin ruhlarını yükseltir, kalplerini aydınlatır, hakikî istikballerini temin edecek birer hidayet kandilidir. İşte İbrahim Suresindeki âyeti celile de böyle yüce bir mahiyette olduğu gibi onu takip eden Hicr Suresi de öyle pek kutsî, feyizli bir ilâhî öğütten ibaret bulunmaktadır. Hak Teâlâ Hazretleri bizleri bu ilâhî nurlardan hakkıyla yararlansın. Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
15-HİCR SURESİ

Bu mübarek Süre, Mekke'yi Mükerrerme de nazil olmuştur. Doksan dokuz ayetten meydana gelmektedir. Akaide, ahlâka, kudret eserlerine, insan ve cinlerin yaratılışı-na, kavimler tarihine ve özellikle İbrahim, Lut, Şuayp, Salih Aleyhisselam ın menkıbe-lerine dair beyanları içermektedir. Hicr denilen ülkenin inkârcı halkının başına gelen ilâhî azabı bildirmekte olduğu için kendisine böyle "Hicr Süresi" adı verilmiştir. Hicr denilen yer, Arap yarımadasının kuzey batı tarafında Medine'yi Münevvere ile Ber-rüşşam arasında eski bir şehrin kalıntısı olan bir beldedir. Burası, Semut kavminin yaşamış olduğu bir vadiden ibarettir. Etrafında Semut kavminin eserleri görülmek-tedir. Kâbe'yi Muazzam anın kuzey tarafında Hatim denilen yere "Hicrülkâbe" denil-diği gibi, ayın etrafındaki daireye de "Hicrülkamer" denilir. Hicr kelimesi, yasak, haram ve bir kimsenin himayesi altında bulunmak manalarını ifade etmektedir. Bu sürei celi-le deki ayetler de insanlığı bir takım fenalıklardan alıkoyduğu ve onları ikaz ederek korumak istediği için kendisine bu bakımdan da böyle "Hicr Suresi" denilmiş olması düşünülebilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ

1.Elif, Lâm, Ra: Bunlar kitabın ve apaçık bir Kuran'ın ayetleridir.

Bu mübarek ayetler, kendilerinin bir mükemmel kitabın, bir apaçık Kuran'ın ayetleri olduğunu bildiriyor, küfür ile öleceklerin Müslüman bulunmamış olduklarından dolayı ne kadar pişmanlıkta bulunacaklarına işaret ediyor. Öyle inkârcılara dünya nimetleri-ne kavuşsalar da nihayet ne kadar felâketlere uğrayacaklarını anlayacaklarını hatırlatıyor.

الر

(Elif, Lâm, Ra) bu mübarek lafızlar müteşabihattandır. Manaları Allah'ın ilmine hava-le edilmiştir. Bazı zatlara göre: Elif; insana, Lâm; Liyakata, Ra; da ilâhî rahmete işa-rettir. Buna göre şu mealde bulunmuş olurlar: Ey Cenabı Hakkın rahmetine kavuşan olgun insan!

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ

Apaçık Kuranın Ve Kitabın Ayetleridir Bunlar

(Bunlar kitabın apaçık Kuranın ayetleridir) Bu süreyi celile deki ayetler, bilinen Yü-ce ilâhî kitabın, Allah katından inen ve nice ilâhî hükümleri, nice hikmetleri ve hak ile batılın aralarını ayıran ayetleri içeren apaçık Kuran'ın ayetleridir. Artık o ayetlerin ne kadar yararlı olduğunu, onların ne kadar güzelce karşılanıp kabul edilmesi gerek-tiğini vaktiyle düşünmelidir. Aksi takdirde pişmanlık faide vermeyecektir.

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ

2.O kâfir olanlar, çok kere arzu edeceklerdir ki, keşke Müslüman olmuş olsaydı-lar.

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Arzu eder Nice zaman sonra

(O kâfir olanlar nice zaman sonra temenni edecek) ler ki bu gibi ilâhî ayetleri din-lemeyip küfürlerinde ısrar etmiş bulunanlar, öldükleri zaman veya kıyamet gününde kendi feci halleriyle, Müslümanların kavuşacakları mutlulukları anlayıp görünce boş yere temennilerde bulunacaklardır ki,

لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ

Müslüman Olsalardı Keşke

(keşke Müslüman olmuş olsaydım) Da bende de Müslümanlar gibi nimetlere, saadetlere kavuşup ahiret azabından emin bulunsam idim. Ne yazık ki, artık zamanı geçmiş, bu temennileri de kendileri için ayrıca bir azap vesilesi bulunmuş olacaktır.

ذَرَّهُمْ يَا كُلُّوا وَيَتِمَّتْ عُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

3.Onları bırak, yesinler ve faydalansınlar ve onları arzuları oyalaya dursun. Artık yakında bileceklerdir.

ذَرَّهُمْ يَا كُلُّوا وَيَتِمَّتْ عُوا

Zevk etsinler Ve Yesinler Onları bırak

(bırak Onları yesinler faydalansınlar) Öyle küfürlerinde ısrar edip duranları, senin hayrı tavsiye edici tebliğlerini kabulden kaçınanları bırak onlar nasihat kabul edecek kimseler değildirler, onların hallerine bakıp üzülme. Onlar dünya varlığına güvenip duruyorlar, varsın yesinler içsinler, hayvani zevklerini tatmine çalışsınlar ve dünya-daki varlıklarıyla, şehvanî arzularını yerine getirerek zevk almış olmalarıyla faydalansınlar böyle geçici bir varlıkla gururlansınlar

وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ

Emel Onları oyalasın Ve

(ve onları arzuları oyalaya dursun) Onlar dünyada asırlarca yaşayacaklar imiş gibi, sürekli zevk ve sefa içinde vakit geçireceklermiş gibi boş ümitlere kapılmış bulunsunlar uzun emellerle yaşasınlar

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

(artık yakında bileceklerdir) Başlarına ne gibi felâketlerin geleceğini anlayacaklardır, o inkârcı hareketlerinin korkunç akıbetine kavuşacaklardır. Ne müthiş bir ilâhî tehdit değilmi?

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki: İnsan dünyada iken ahiret hayatını temine çalışmalıdır, bütün nefsanî zevkleri tatmin etmeye çalışarak öyle gafilce yaşamamalıdır. Bütün maddî varlıklara düşkünlük, sürekli dünyevî arzulara kapılmak İslâm ahlâkına terstir.

Nitekim bir hadisi şerifte şöyle buyrulmuş tur: Âdemoğlu ihtiyarlar ve kendisinde iki şey gençleşmiş olur, o da mala düşkün olmak ve uzun emeldir. "Tefsiri Kebir."

Kısacası: Akli başında, hakikî istikbalini düşünen bir insan, bu dünyada öyle ihtiraslı olarak yaşamamalıdır. Meşru surette servet sahibi olunca buna şükür etmelidir ve ahiret hayatından gaflet etmemelidir, dünya tarihinden geçmiş kavimlerin durumlarından ibret almalıdır.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ

4.Ve hiçbir ülkeyi helak etmedik ki, illâ onun için bizce bilinen bir yazgı vardır.

Bu mübarek ayetler, insanlık için birer ibret numunesi olan eski kavimlerin belirli vakitlerde helak olmuş olduklarını bildiriyor, onların bu helaki hak etmiş olmalarının sebebine işaret buyuruyor. Asrısaadetteki inkârcıların Resüli Ekrem'e karşı olan edepsizce sözlerini ve kendilerine meleklerin getirilmesini istemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ

Hiçbir şehri Helak etmedik Ve

(ve biz hiç bir ülkeyi helak etmeyiz) İnkârcılar, hemen azaba uğramadıkları için devamlı selâmet içinde yaşayacaklarını zannediyor ve isyan içinde devam ediyorlar. Oysaki Allah Teâlâ hazretleri buyuruyor ki: Biz hiç bir memleket ahalisini hemen helak etmeyiz onlara mühlet verimiz yarın mazeretler ileri sürmemeleri için onlara belirli vakte kadar musade ederiz

إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ

Bilinen Bir kitap Onun için vardır Ancak

(İllâ onlar için bilinen bir yazgı vardır) O ahali için Allah katında takdir edilen bir ecel, bir hayat müddeti Levhi Mahfuzda yazılmış bulunmaktadır. Bundan dolayı şimdi ki inkârcı kavimler de kendileri için takdir edilen zaman gelince lââyık oldukları akıbet kavuşmuş olacaklardır.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

5. Hiçbir ümmet eceline ne geçebilir ve ne de geciktirebilirler.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا

Ecelini Hiçbir ümmet öne alamaz

(hiçbir ümmet ne ecelinin önüne geçebilir) Evet ne helak olmuş kavimlerden ve ne de başkalarından bir topluluk, kendisi için takdir edilen eceline Levhi Mahfuzda yazılı olan hayat müddetinin önüne geçebilir ne o müddetten önce ölebilir

وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

Geciktiremez Ve

(ve ne de geciktirebilirler) O müddeti yani ömürlerini bir dakika bile uzatmaya kadir olamazlar. Bu onlar için asla mümkün değildir. Mahlûkatın bunlardan tamamen aciz bulunduklarını elbette bilmeli değil mi?

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ

6. Ve dediler ki: Ey üzerine kitap indirilmiş olan Zat! Şüphe yok sen elbette bir mecnunsun.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ

Zikir Kendisine İndirildi O kimse ki Ey Dediler ki Ve

(Ve dediler ki: Ey üzerine kitap indirilmiş olan Zat!) Ne yazık ki: İnkârcılar, bu hakikati düşünmüyorlar, kendilerini irşat için indirilmiş olan ilâhî kitabı inkâr ettikleri gibi kendisine o apaçık kitap indirilmiş olan zatı da, o Yüce Peygamberi de inkâr ettiler ve dediler ki Ey üzerine kitap indirilmiş Ey böyle bir iddiada, bir zanda bulunan zat! Bu nasıl olabilir? Böyle bir harikanın ortaya çıkmasına imkân var mıdır? O halde

إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ

(Şüphe yok ki, sen elbette mecnunsun) Böyle bir iddiada bulunuyorsun. Ve o inkârcılar, dediler ki: Ey kendisine kitap indirildiğini iddia eden Muhammed Sallallahu Aleyhi vessellem

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

7. Eğer sen doğru söyleyenlerden isen bize melekleri getirmeli değil misin?

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ

Melekleri Bize getirmelisin Değilmiydi

(bize melekleri getirmeli değil misin) ki, senin hakkında şahitlik ediversinler, senin peygamberliğini tasdik eylesinler.

إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden İsen Eğer

(Eğer sen sadıklardan isen) Öyle peygamberlik ve kitap inmesi konusundaki iddianda doğru söyler bir zat isen

&-İşte bu inkârcılar! Güzelce düşünmeden mahrum cahiller, kendi salahiyetlerinin üstünde bir teklifte bulunuyorlar, Resûli Ekrem ile alay etmek istiyorlardı, melekleri görmeğe kabiliyetleri olmadığını takdir edemiyorlardı, başlarına gelecek ilâhî bir azabın dehşetini hiç akıllarına getirmiyorlardı.

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ

8.Biz melekleri ancak hak ile indiririz ve o zaman münkirlerin kendilerine bir mühlet verilmiş olmazlar.

Bu mübarek ayetler, inkârcılara cevap veriyor, meleklerin indirileceği zaman o inkârcılara bir mühlet verilmeyip hepsinin helak olacağını ihtar buyuruyor. Ve onların inkâr ettikleri Kuranı Kerim'in Allah tarafından indirilmiş olup daima ilâhî koruma altında bulunacağını beyan buyurmaktadır.

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak ile Ancak Melekleri İndirmeyiz

(biz melekleri ancak hak ile indiririz) Ey inkârcılar! Siz meleklerin indirilmesini istiyorsunuz, siz şunu bilmelisiniz ki: Yani: Ben Yüce Yaratıcı, melekleri yeryüzüne bir hikmet ve menfaat için indiririm, onları ilâhî vahyi tebliğ etmekle görevlendiririm ve onları bazı kavimleri helak için gönderirim. Ey inkârcılar! Sizin melekleri görmemiz ise bir hikmet ve menfaati içermemektedir, onları gördüğünüz zamandaki İmanınız, Resûlullahı tasdikiniz, bir mecburiyet neticesi olacağı için makbul olamaz,

وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ

Mühlet verilen O vakit Olmadılar Ve

(ve o zaman kendilerine bir mühlet verilmiş olmaz) O meleklerin gelip göründükleri vakit, artık teklif kalkmış inkârcıların başlarına felâket gelip çökmüş bulunur. Hâlbuki o inkârcıların hemen azap görmeyip azaplarının ahiret e tehir edilmiş olması bir hikmete dayanmaktadır. Onların zürriyetlerinden mümin olanlar dünyaya gelebilecektir ve kendileri o inkârlarında devam edip durunca uhrevî azapları daha fazla olacaktır.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

9.Şüphe yok ki, o Kuran'ı biz indirdik biz. Ve muhakkak ki, onu koruyacak olanlar da bizleriz.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ

Zikri İndirdik Biz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki o Kuranı biz indirdik) Ey inkârcılar! Siz Kuranı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu mu inkâr ediyorsunuz? Biz onu Cibril-i Emin vasıtasıyla Resulüm Hz. Muhammed e inzal ettik

وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

Elbet koruyucu olanız Onu Şüphesiz biz Ve

(ve muhakkak ki, onun muhafızı olanlar da bizleriz) yani: Ben Yüce Yaratıcı azamet ve kudretimle o mukaddes kitabı değiştirmek ve bozmaktan, fazlalık ve noksanlıktan koruyacağım. Hiçbir kimse onu değiştirmeye ve noksanlaştırmaya kadir olamayacaktır. İşte Kuranı Kerim'in bu beyanı da onun büyük bir mucize olduğuna pek parlak bir delildir ki, tamamen gerçekleşmiştir. Evet, Aradan 1431 seneden ziyade bir zaman geçmiş olduğu halde Kuranı Kerimin bir ayeti, bir kelimesi değişikliğe uğramaksızın bütün varlığı tamamen korunmuştur. Bu özellik ise Kuranı Kerime mahsustur.

&-Diğer Peygamberlere verilmiş olan kitaplar, zaman aşımı ile birçok değişikliğe uğramıştır. Vaktiyle Rabbaniyyün, güya (Rablerine teslim olmuş zatlar) ahbar (bilginler) vesaire denilen topluluklar birer şahsî menfaat ve düşmanlık sebebiyle o semavî kitaplar hakkında ihtilâfa düşmüşler, bu yüzden bu kitaplar adına birbirine zıt, çeşitli nüshalar meydana getirilmiş, bunların asılları kaybolup gitmiştir. Kuran-ı Kerim ise, bütün Müslüman âleminin ortak, değişiklikten tamamen uzak mukaddes bir kitabıdır. Bütün ayetleri Müslümanların hafızalarını aydınlatmakta ve lisanlarını süsleyip durmaktadır. Bu mübarek ayetlerin yerine hiçbir tercüme, bir meal ve bir tefsir geçemez. Bu ayetlerin belâgatine yüceliğine hiçbir eser sahip olamaz. Yüce Kuranın bütün ayetleri, süreleri peygamber zamanından beri mükemmel bir surette yazılmış, Mushaf halinde toplanmış, aynı şekilde bütün dünyaya yayılmıştır. Kuranı Kerim'in nice düş-

manları olduğu halde onun bir kelimesinin bile değişikliğe uğratılmaksızın böyle asırlardan beri korunmuş olması, muazzam bir harika, bir mucize eseridir. Artık bütün Müslümanların bunu böyle güzelce bilip Cenabı Hakka hamd ve şükür etmeleri, üzerlerine düşen en mühim bir vazifedir.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ

10.Ve and olsun ki, senden evvelki kavimler arasında da Peygamberler göndermiştik.

Bu mübarek Ayetler, Resüli Ekrem Efendimize teselli vermektedir, eski kavimlerin de Peygamberlerini inkâr ve onlar ile alaya cüret etmiş olduklarını bildiriyor. Sonraki suçluların da eski kavimlerin bilinen felâketlerinden bir ibret dersi almayıp kendilerine ne kadar mucizeler gösterilecek olsa da yine inkârlarında devam ederek kendilerinin büyülenmiş olduklarını iddia edeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ

Evvelki Milletlerin İçinde Senden önce Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, senden evvelki kavimler arasında da peygamberler göndermiştik) Ey Habibim Sen teselli bul, kavminin inkârcı hallerinden dolayı üzülmeye, sen peygamberlik vazifeni yerine getiriyorsun, o inkârcılar ise öteden beri böyle cahilce bir vaziyet almaktadırlar. Ve senden evvelki kavimler arasında da eski topluluklar, sözleri bir ve inançları aynı olan, toplu fırkalar içinde de kendilerini tevhid dinine davet için peygamberler göndermiştik. Onlar da o Peygamberlere itaat etmediler, onlara karşı düşmanca bir vaziyet aldılar.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

11.Ve onlara bir Peygamber gelmeye dursun hemen onunla alay ederlerdi.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ

Bir peygamber Onlara gelmiyordu Ve

(Ve onlara bir Peygamber gelmezdi ki) o eski kavimlere, topluluklara Kendilerini hak dine davet için herhangi bir Peygamber geldi mi, onu inkâr eder, onu tasdikte bulunmazlardı.

إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler Ancak

(İlâ ancak o Peygamber ile alay ederlerdi) Bu kâfirce hâl, onların bozulmuş olan tabiatları ve yaratılışlarının gereği idi. O gelen mübarek peygamberler ise onların o alay etmelerine karşı sabır eder, yine onları irşada çalışırlardı. Artık Ey son peygamber Sallallahu aleyhi vessellem Sen de o Peygamberler gibi sabır et.

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

12.İşte böylece onu o alayı günahkâr olanların kalplerine sokarız.

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

Mücrimlerin Kalplerine Onu sokarız İşte böylece

(İşte böylece onu o alayı günahkâr olanların kalplerine sokarız) İşte böylece o eski, alaycı kavimlerin kalplerine onların o inkârlarını sokmuş olduğumuz gibi Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ve alay etmeye cür'et eden Mekke kâfirleri gibi inkarcıların kalplerine de sokarız onları da bu yüzden ebedî azaplara aday bırakmış oluruz.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

13.Onlar buna, Bu Kurana inanmazlar. Hâlbuki evvelkilerin sünneti de budur başlarına gelen felâketler gelip geçmiştir.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ

Ona İman etmezler

(Artık onlar Kur'anı Kerim'e veya peygamberine inanmazlar) o alaycı inkârcılar bu Kur'anı Kerim'e veya onu tebliğ eden Hz. Peygambere inanmazlar onlar bu iman ni-metine ulaşmak kabiliyetini, gücünü kendi kötü hareketleriyle elden çıkarmışlardır.

وَقَدْ خَلَّتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilere Tatbik edilen kanun Geçmiştir Gerçekten Ve

(Hâlbuki evvelkilerin sünneti de budur) Önceki kavimlerin inkâr ve alay etmelerin-den dolayı haklarındaki ilâhî takdir tecelli etmiş, Allah tarafından başlarına gelen felâ-ketler, azaplar gelip geçmiştir. Ortaya çıkmış ve tarihçe de bilinir olmuştur, sonraki kavimler için birer ibret numunesi teşkil etmiştir. Artık onlardan bir ibret almalı değil midirler? Hey hat Ne gezer!

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ

14.Ve eğer onların üzerine gökten bir kapı açsak da oradan yukarıya çıkacak ol-salar.

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir kapı Onlara Açsak Eğer Ve

(Ve eğer onların üzerine gökten bir kapı açsak da) O bize melekleri getiriversen diyerek alay eden inkârcılara karşı gökten bir kapı açsak da öyle bir açılma meydana getirsek de

فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ

Yukarı çıkacaklar Orada Ve olsalar

(oradan yukarıya çıkacak olsalar) Bir vasıta ile veya başka bir şey ile o göğe yük-selseler, oradaki şaşırtıcı, eşsiz yaratılış eserlerini görseler, Allah'ın saltanatını sey-retseler, meleklerin ibadetlerine şahit olsalar veyahut o semadaki meleklerin oradaki hareketlerini bu inkârcılar gözleriyle görecektir bulunsalar yine imana gelmezler, yine inkârlarında devam ederler. Ve buna rağmen

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ

15.Elbette diyeceklerdir ki; Muhakkak gözlerimiz döndürülmüştür, belki de biz büyülenmiş bir topluluğuz.

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا

Gözlerimiz Bağlandı Ancak Elbette diyeceklerdir ki

(Elbette diyeceklerdir ki; Muhakkak gözlerimiz döndürülmüştür) O inkârcılar Bu gördüklerimiz bir hayalden, bir zandan ibaret muhakkak gözlerimiz döndürülmüştür Gözlerimiz doğruca görüp hissetmekten alıkonulmuştur, diyeceklerdir

بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ

Sihirlenmiş Bir topluluğuz Biz Bilakis

(belki de biz büyülenmiş bir cemaatiz) Muhammed Aleyhisselam bize sihir etmiş olmalı ki, biz böyle hayale kapılmış, yanlış görüp duruyoruz. "Evet, Öyle temiz yaratılışlarını kaybedenler, ne kadar harikalar, mucizeler görseler de yine inkârlarından, cahilce kanaatlerinden vazgeçmezler.

&-Nitekim ayın yarılmasını gördükleri zaman da onu inkâr etmiş, onu bir hayal san-mışlardı. İşte Kur'anı Kerim'de geçmişe, geleceğe dair nice hakikatleri haber vermiş olan sonsuz bir mucize olduğu halde onu inkâr edip durmaları tabiatlarındaki adilikten dolayı değil midir? Bütün bu kâinat görüntüleri bir Yüce Yaratıcının varlığına, bütün mahlûklarının üstünde kendisine lâıyk bir ezelî hüviyete sahip bulunduğuna apaçık bir şahit değil midir? Buna rağmen bir takım beyinsizler, kendi boş düşüncelerine ka-pılarak kendilerine bir nevi tanrılık isnadına cüret gösteriyorlar, hem kendileri sap-

kinlik içinde yaşıyorlar, hem de başkalarını sapıklığa düşürmeğe çalışıyorlar. İşte bu gibi kimseler de o inkârları, alayları yüzünden çeşit çeşit felâketlere uğramış olan beyinsiz kavimlerin birer kalıntısıdır. Bunlar, o kavimlerin uğramış oldukları felâketleri hiç göz önüne almazlar mı? Bunlar bu kâinattaki kudret eserlerine düşünce nazarıyla hiç bakmazlar mı? O kâfirce düşüncelerinden acaba ne istifade edeceklerdir? Bunlar ilerde başlarına gelecek pek müthiş bir cezayı, ebedî bir azabı hiç düşünmezler mi? Nedir bu gaflet, bu beyinsizlik, bu inkârcı kanaat!

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ

16.And olsun ki, biz gökte burçlar yaptık ve onu seyredenler için süsledik.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğine şahitlik ve işaret eden gökteki eşsiz kudreti ve yerdeki çeşitli yaratılış eserlerini dikkatlere sunuyor. Bir takım şeytanların nasıl ateşli ve cezaya uğratıldıklarını ve insanlar ile daha bir nice mahlûkların geçim vasıtaları olan şeyleri Cenab-ı Hakk'ın yeryüzünde meydana getirmekte olduğunu beyan buyuyor.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا

Burçlar Gökte Kıldık And olsun gerçekten Ve

(and olsun ki biz gökte burçlar yaptık) Ey insanlar! Bir kere uyanınız, Cenabı Hakk'ın varlığına, kudret ve yüceliğine şahitlik eden göklere bir ibret gözüyle bakınız Açık bir hakikattir ki, biz gökte burçlar yaptık güneşe, aya, gezegenlere mahsus konak yerleri meydana getirdik, bir nice parlak parlak gök cisimleri yarattık

وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ

Seyredenler için Onu süsledik Ve

(ve o göğü seyredenler için süsledik) Onu ibret gözü ile seyrederek onunla Yüce Yaratıcının varlığını isbat edecek zatlar için süsledik yani; Ben Yüce Yaratıcı! O göğü, kudretimle varlık sahasına çıkardım, onu pek güzel görünüşle, şekiller ile görkemli bir halde yarattım.

Burç: lügatte kale, hisar, konak yeri, büyük yıldız manasınadır. Çoğulu, buruçtur. Gökte güneşin, ayın ve gezegen denilen yıldızların bulundukları konak yerlerine, Yörüngelere, hareket noktalarına buruç denilmektedir ki, başlıca on iki burca ayrılmıştır.

Bunlara: Hamel, Sevr, Cevza, Seretan, Esed, Sünbüle, Mizan, Akrep, Kavs, Cedi, Delv, Hut adı verilmiştir. Bunlardan Esed burcu güneşe, Seretan burcu aya aittir. Hamel ile Akrep burçları. Merih yıldızına, Sevr ile Mizan burçları Zühre yıldızına aittir. Cevza ile Sünbüle burçları Utarit yıldızına, Kave ile Hut burçları müşteri yıldızına mahsustur. Cedi ile Delv burçları da Zuhel yıldızına ait bulunmuştur. Bu Burçların hepsi üç yüz altmış dereceye bölünmüştür. Yine bunlardan her burcun da otuz derecesi vardır. Güneş bunları her bir senede bir kere dolaşır, bununla bir felek'i küreseli devre tamam olmuş olur. Kamer ise bunları yirmi sekiz günde bir devreder. **Kaynak Essiracülmünir.**

&-Bazı müfessirlere göre bu burçlardan maksat, büyük yıldızlardır veya güneş ile ayın konak yerleridir veya semada bulunup muhafaza edilen köşklerdir.

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ

17.Ve onu her bir taşlanmış şeytandan koruduk.

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ

Kovulmuş Şeytanın Her birinden Onu (o göğü) koruduk Ve

(Ve onu her bir taşlanmış şeytandan koruduk) Kovulmuş, Allah'ın rahmetinden uzak düşürülmüş taşlanmış şeytandan koruduk artık öyle lânetli şeytanlar göklere çıkarak oradaki meleklerle ulaşamazlar. O melekler vasıtasıyla bir takım sırları, gayba dair hususları öğrenemezler. O şeytanlar, Resul-i Ekrem'in peygamberliğinden sonra göklere çıka-bilmekten tamamen menedilmişlerdir.

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ

18.Ancak o ki, kulak hırsızlığı etmiş olur, artık onu da apaçık bir ateş parçası takip eder.

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ

İşitileni Çalarsa Kim Ancak

(Ancak o ki, kulak hırsızlığı etmiş olur) Ancak o ki herhangi bir şeytan ki, kulak hırsızlığı etmiş olur. Dünya semasına doğru yükselerek bazı meleklerin konuşmalarından bazı haberleri çalacak bulunursa

فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ

Apaçık Parlak bir ateş Hemen onu takip eder

(artık onu da apaçık bir ateş parçası takip eder) o dinleme hırsızlığı yapan şeytani da yıldızlardan ayrılan ve "şehap" denilen bir yakıcı parlak alev takip eder o şeytana çarparak onu parçalar, o duyduğu haberi neşre kadir olamaz. Lâyük olduğu cezaya ermiş olur. Evet değerli kardeşlerim Mevla'nın bu haberi var iken medyumlara gidenler cincilere gidip aslı astarı olmayan haberler alanların halleri ne olur ki? Allah muhafaza

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

19.Yeryüzünü de yaydık ve onda sabit dağlar bıraktık ve onda miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyden bitirdik.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ

Dağlar Oraya Bıraktık Ve Onu yaydık Yeryüzünü Ve

(Yeryüzünü de yaydık ve onda sabit dağlar bıraktık) Ey insanlar! Bakınız! Allah'ın kudretini gösteren eserlerin bir kısmı da sizin üzerinde yaşadığınız bu yeryüzüdür. İşte Cenabı Hak, bunu da dikkatlere sunarak buyuruyor ki: Yeryüzüne büyük bir genişlik verdik, pek büyük bir saha haline getirdik, onun küresel olması, böyle geniş halde görülmesine bir engel teşkil etmemektedir. Ve oraya o yeryüzüne sabit dağlar bıraktık bu dağlar, bir takım madenleri, kaynakları, faydeleri içermektedir, bunlar yer sahasını süslemekte ve güçlendirmektedirler.

وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

Ölçülü Her şeyden Orada Bitirdik Ve

(ve on'da o yeryüzünde herbir ölçülmüş şeyden bitirdik) Yani: Miktarı belli, ihtiyaca, hikmet ve menfaate uygun herhangi bir şeyi meydana getirdik, özellikle hububat gibi ölçülen, hayatın kaynağı bulunan ürünleri ve altın ve gümüş gibi tartılan servet maddelerini yaratıp dağıttık. Bütün bunlar Allah'ın birer kudret alametidir, birer ilâhî lütuftan ibarettir.

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

20.Ve hem sizin için ve hem de rızıklarını verir olmadığınız kimseler için orada geçim vasıtaları yarattık.

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ

Geçim vasıtaları Orada Sizin için Kıldık Ve

(Ve Ey insanlar Hem sizin için geçim vasıtaları yarattık) Sizin menfaatleriniz için sizin hayatı devam ettirmeyi başarabilmeniz için

وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

Rızık vericiler Ona Değilsiniz O kimseler için Ve

(ve hem rızıklarını verir olmadığınız kimseler için) Bir nice hayat sahipleri için, kıyasası aile fertleriniz için, çeşitli kuşlar, hayvanlar için orada o yeryüzün de yaşama sebeplerini meydana getirdik sizleri onlardan yararlandırdık.

&-Diğer bir yorumu göre de: Ey insanlar! Sizin için yeryüzünde geçim kaynağı olan şeyleri yarattık ve yine sizin için kendilerini sizin rızıklandırmadığınız çoluk çocuğunuzu birçok hizmetçilerinizi ve size faideli olan hayvanları meydana getirdik. Artık bunların değerini bilmeli değil misiniz? Bunlardan dolayı Cenab-ı Hakk'a hamd ve şükür etmeniz icap etmez mi?

Velhâsıl: Bütün insanlığı rızıklandıran ancak Allah Teâlâ'dır. Onun kudret ve iradesi taalluk etmedikçe hayat kaynağı olabilecek hiç bir şey vücuda gelemeyiz, hiçbir kimse ne kendisini ve ne de başkasını rızıklandıramaz. Bütün bu başarı, ancak Cenabı Hakkın kudretiyle, yardımıyla meydana gelmektedir. Artık bunları düşünüp de o Kerem sahibi Yaratıcıya o sonsuz kudret ve nimet sahibi olan Yüce Mabuda şükrederek kulluk görevimizi yerine getirmeye çalışmalıyız.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

21.Ve hiçbir şey yoktur ki, illâ onun hazineleri bizim katımızdadır. Ve onu indirmeyiz. Ancak belli bir miktar ile indiririz.

Bu mübarek ayetler, Allahın birliği hakkında çeşitli delileri ve geçim yollarını gösteriyor. Bütün mahlûkatın istifadelerine hizmet eden şeylerin Allah katında takdir edilmiş olup bir hikmet ve menfaat dairesinde ortaya çıkmış olduklarını bildiriyor. Ve insanlığın istifadesi için Cenabı Hakkın faideli yağmurları yağdırmakta olduğunu ve her şeyi yaratıp öldürmenin Allah'ın kudretine ait bulunduğunu ihtar ediyor. Hikmet ve bilgi sahibi olan Yüce Yaratıcının eski ve yeni bütün kullarını bilip bilahare onları yeniden hayata kavuşturacağını beyan buyuruyor.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ

Hazineleri Yanımızdadır Ancak Hiç bir şey Yoktur Ve

(Ve hiçbir şey yoktur ki, illâ onun hazineleri bizim katımızdadır) Ey insanlar! Sizin geçiminize ait şeylerden ve diğer varlıklardan hiç bir şey yoktur ki illâ onun hazineleri bizim katımızdadır. Yani: Ben Yüce Yaratıcı bütün bunları ve bunların kat kat benzerlerini icada kadirim. Hiç böyle bir şey yoktur ki, onu icada ve dilediğim kimselere ulaştırmaya gücüm yetmesin. İnandık elhamdülillah Allah'ın kudreti, hepsine fazlasıyla kâfidir.

&-İşte değerli kardeşlerim Bu hazinelerden maksat, Cenabı Hakkın her mümkün olan şeye kadir olduğunu beyan için bir misal teşkil etmektir. Evet. Öyle şeyler Allah'ın kudreti ile bol bol varlık alanına çıkmaktadır. Bu hâl ise o Kerem sahibi Yaratıcının kudretine, lütfuna açık bir delildir.

وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

Belli Bir miktarla Ancak Onu indirmeyiz Ve

(Ve onu indirmeyiz. Ancak belli bir miktar ile indiririz) Yani: Onu hikmet ve menfaat gereğine göre varlık alanına getirir, halka kavuştururuz. Bundan dolayı Hak Teâlâ'nın her şeyde bir gizli hikmeti vardır. Bir muhitte bazen bolluk, bazen da kıtlık vücuda getirir, bir kulunu zengin, diğer bir kulunu da fakir eder. Bütün bu gibi muhtelif şekilde tecelli eden kaderler, birer hikmete, birer faydaya dayanmaktadır ve bu gibi hallerin bir kısmı da insanların iradî kazançlarıyla alâkadardır. Artık bizim vazifemiz, Allah'ın takdirine razı olmak, her husustaki ilâhî hikmeti tasdik etmek kendimize yönelen vazifeleri yerine getirmeye çalışmaktır.

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

22.Ve rüzgârları da aşılایıcılar olarak gönderdik, sonra gökten su indirdik de onunla su ihtiyacınızı giderdik ve siz onu (yeterli) suyu depolayamazdınız.

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ

Aşılایıcılar olarak Rüzgarları Gönderdik Ve

(Rüzgârları da aşılایıcılar olarak gönderdik) Ve Cenabı Hak diğer bir büyük nime-tini de bize hatırlatmak için buyuruyor ki: Rüzgârları da aşılایıcılar olarak gönderdik

yani: Rüzgârlar vasıtasıyla yağmur sularını bulutlara yükledik, onları o sular ile ağaçları, bitkileri aşılایıcı bir halde insanlık muhitine yönelttik.

فَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten Ve indirdik

(Sonra gökten su indirdik) Yani: İlâhî kudretimle hakikaten gökten veya gök tarafından veya bulutlardan yağmur sularını yeryüzüne vakit vakit neşretmekteyim.

فَأَسْقَيْنَا كُمُوهُ

Böylece onunla sizi suladık

(onunla o indirilen sular ile sizleri suladık) O sayede hararetinizi gideriyor ve hayatınızı temin etmekte bulunuyorsunuz. Evet. Su denilen hoş cisim, sıvı, akıcı ve her yiyip içen hayat sahibi mahlûk için bir kurtuluş kaynağı olan bir büyük nimettir

وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

Biriktirenler Onu Siz değİlsiniz Ve

(Ve Ey insanlar Siz onun için o sulara mahsus hazinedar değİlsiniz) Yani: Siz o suları semadan, indirmeye kadir bulunmuyorsunuz o suları birer hazine mesabesinde olan bulutlarda saklayan, onları vakit vakit sizin üzerinize dağıtan ancak Yüce Yaratıcıdır. Eğer o suları kesecek olsa insanlar yeryüzünde nasıl su bularak yaşayabilirler? Artık insanlar, kendi acizliklerini bilmelidirler. Kerem sahibi Yaratıcımızın da kudretini, azametini, lütfünü bilip takdir eylemelidirler, maddî ve manevî bir hayata kavuşma nimetine nail olan insanlar, daima o Kerem sahibi Yaratıcıya şükürde bulunmalıdırlar.

وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ

23.Ve muhakkak ki, biz, evet biz elbette diriltir ve öldürürüz, varisler olanlar da bizleriz.

وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ

Öldürürüz Ve Diriltir Elbette biz Muhakkak biz Ve

(Ve muhakkak ki, biz, evet biz elbette diriltir ve öldürürüz) Ve Ey insanlar! Muhakkak ki, biz Bütün kâinatın sahibi, hâkimi olan ben Yüce Yaratıcı elbette dilediğimiz mahlûkatı hayata kavuşturur, onlara ruh ihsan eyleriz ve dilediğimiz mahlûkatı da hayattan mahrum bırakırız. Bu kudret ancak Yüce Zatıma mahsustur. Bu hayat maddî olduğu gibi manevî de olur. Evet. Cenabı Hak, müsait gördüğü kullarını dinî terbiye ile güzel ahlâk ile ruhî olgunluk ile manevî bir hayata kavuşturur, iradesini kötüye kullanan kullarını da manevî hayattan, ruh faziletinden, inanç güzelliğinden mahrum bırakır, manevî bir ölüme uğratmış olur. Ve Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ

Varis olanız Biz Ve

(varisler olan da biziz) Yani: Bütün mahlûkat bu dünyada geçici olarak yaşamaktadırlar, hepsinin de varlığı sahip oldukları şeyler ellerinden çıkacaktır. Bütün bunlara asıl sahip olan Allah Teâlâ'dır, hepsi de onun mülkü ve tasarrufu altında bulunacaktır.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ

24.And olsun ki, biz elbette sizden önce geçenleri de geri kalanları da biliriz.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ

Sizden Önce gelip geçenleri Bildik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz elbette sizden önce geçenleri de biliriz) Evet, Cenabı Hakkın kudreti, ilmi hâkimiyeti sonsuzdur, İşte buna işaret için de buyuruyor ki: and olsun ki biz Ben Yüce Yaratıcı elbette Ey insanlar! Sizden önce geçenleri de biliriz

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ

Geri kalanları Bildik And olsun gerçekten Ve

(Siz den sonra gelecekleri de biliriz) Bizim ezeli, ebedi ilmimiz hepsini de içine alır. Evet. Allah Teâlâ Hazretleri vaktiyle ölmüş olanları da bilir, hâlâ hayatta olanları da, dünyaya gelecekleri de bilir. Evet. Geçmiş asırlardaki insanları da bilir. Asrısaadetteki insanları da bilir. Veya İbadet ve taatte, hak için cihat da pek ileri bulunmuş olan kullarını da bilir, bu hususta geri kalan kullarını da bilir. O Yüce Yaratıcının mükemmel ilmi bütün bunları kuşatmaktadır. Artık biz insanlar için lâzımdır ki, hareketlerimizi tanzim edelim, bütün hallerimizi ve işlerimizi bilen o mukaddes mabudumuza sığınarak uyanık bir şekilde kulluk vazifemizi yerine getirmeye çalışalım.

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

25.Ve şüphe yok, senin Rabbindir ki, o onları toplayacaktır. Muhakkak ki, o hâkimdir, âlimdir.

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ

Onları toplayacaktır O Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok, senin Rabbindir ki, o onları toplayacaktır) Ve o Kerem sahibi Mabut, yüce Resul'e emrederek buyuruyor ki: evet, Şüphe yok senin Rabbindir ki o Yüce Yaratıcıdır ki, onları haşır edecektir. Ve o önce ve sonra yaşamış olan bütün hayat sahiplerini öldürdükten sonra tekrar diriltecektir, onları mükâfata ve cezaya erdirmek için mahşer yerine sevk eyleyecektir. Onun Yüce kudreti bunlara fazlasıyla kâfidir.

إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Âlimdir Hâkimdir Muhakkak ki, o

(Muhakkak ki, o hâkimdir, âlimdir) Muhakkak ki o Yüce Yaratıcı hâkimdir her fiili bir hikmet ve menfaate dayalıdır ve o Yüce Mabut âlimdir onun ilmi sonsuzdur, bütün eşyanın hakikatlerini içine almaktadır. Evet. Şüphe yok ki: O büyük Yaratıcımızın varlığına. Yaratıcılığına İlim ve hikmetine, her şeye kadir olduğuna bütün yarattığı şeyler birer parlak delildir, birer mükemmel şahittir. Şüphesiz buna inanıyoruz.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

26.Muhakkak ki, biz insanı kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık.

Bu mübarek ayetler de Allah'ın birliği hakkında başka bir nevi delil teşkil etmektedir. Cenab-ı Hakk'ın Hz. Âdem ile cinleri ne gibi birer mahiyette yaratmış olduğunu bildiriyor. Hz. Âdem'e secde ile mükellef olan meleklerin hemen secdeye kapanmış olduklarını, onların arasında bulunan şeytanın ise kendi mahiyetine fazla bir kıymet vererek bu secdeden kaçınmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

insanı Yarattık And olsun gerçekten Ve

(Muhakkak ki, insanı biz yarattık) yani: Ey insanlık topluluğu! Kâinatın Yaratıcısı olan kutsal varlığım: insanı bu seçkin nevi bunların ilk ferdi ve babası olan Hz. Âdem'i

مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

Şekillenmiş Bir balçıktan Kuru bir çamurdan

(pek kuru bir çamurdan değişmiş bir balçıktan) ve dokundukça ses veren bir çamurdan su ile topraktan meydana gelmiş bir aslî kaynaktan, öyle değişmiş siyahlaşmış veya şekillenmiş bir balçıktan yapışkan bir çamur parçasından varlık alanına getirdik. İşte ilâhî kudret ile insan gibi seçkin bir yaratık vücuda gelmiş oldu.

وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

27.Cin taifesini de evvelce bir dumansız ateşten yaratmıştık.

وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

Sıcak rüzgar Ateşinden Bundan önce Onu yarattık Cann'ı Ve

(Cin taifesini de evvelce bir dumansız ateşten yaratmıştık) Veya cinlerin ilk babasını da evvelce insanları yaratmadan önce bir dumansız ateşten yaratmıştık veya sıcak bir rüzgârdan ki, burnuna gireceği insanı öldürecek derecede kuvvetli bir hararete sahip bulunur. İşte cinler, böyle garip bir mahiyette oldukları halde hayata kavuşmuşlardır. Bu da Cenabı Hakk'ın kudretinin mükemmelliğine bir şahit dir. Evet, o Yüce Yaratıcı, böyle ateşe de havaya da, basit cisimlere de, mücerret cevhere de hayat verebilir. Mikroplardaki hayat da bu cümledendir.

Cânn; cin taifesinin ilk babasıdır. Bununla cin taifesi de kastedilmiş olur "iblis" de şeytanların ilk babasıdır. Bunlar insanlara görünmedikleri için "cin" namını almışlardır. Çünkü cin lügatte gizlenmek saklı olmak manasınadır.

&-Cinler, insanlar gibi yerler içerler, yaşar ve ölürler, bir kısmı müslümandır, bir kısmı da kâfirdir. Şeytanlar ise tamamen kâfirlerdir, onların içinde Müslüman olanları yoktur, onlar iblisin öleceği güne kadar yaşarlar. Doğru kabul edilen bir görüşe göre şeytanlar da cinler gibi göz ile görülemedikleri için cinlerden bir nevi sayılmaktadırlar.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلٰصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

28.Ve hatırla o zamanı ki, Rabbin meleklere demişti ki: Ben kuru bir çamurdan, bir şekillenmiş balçıktan bir insan yaratıcıyım.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ

Meleklerle Rabbin Buyurmuştu O vakit Ve

(O vakit Rabbin meleklere demişti ki) Ve Ey Yüce Peygamber! Hatırla o zamanı ki Hz. Âdem'in şerefini yüceltmek meleklerin ilâhî emre uyduklarını göstermek için Onlara rabbani emri gelmişti ki, ey melekler!

اِنِّیْ خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلٰصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

Şekillenmiş Bir balçıktan Kuru bir camurdan Bir insan Yaratıcıyım Şüphesiz ben

(Ben kuru bir çamurdan, bir şekillenmiş balçıktan bir insan yaratıcıyım) öyle sizin gibi güzel bir mahiyette olmayan bilakis görülen kendisine dokunulan ve bir cisme sahip bir insan beşer denilen bir çeşit mahlûk gelecekte yaratıcıyım o, mahlûklarımın seçkin bir kısmını temsil edecektir.

فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰٓیْنَ

29.Artık ben ona şekil verdiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman siz hemen onun için secde ediciler olarak yere kapanın.

فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ

Ruhumdan Ona Üfledim Ve Ona şekil verdim Artık ne zaman ki

(Artık ben ona şekil verdiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman) Ve Cenabı Hak, meleklere şöyle emretmişti Artık ey meleklerim! Ben Yüce Yaratıcı o insana şekil verdiğim onu hayata kavuşturmak için tamam bir şekle kavuşturduğum vakit Ona ilâhî kudretimle hayat verdiğim an siz ey meleklerim!

فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰٓیْنَ

Secde ediciler olarak Onun için Hemen yere kapanın

(hemen onun için secde edicilerden olun) O eşsiz bir şekilde yarattığım insana tazim ve ilâhî emrime uymak için secde ediciler olarak yere kapanın bu secde, haddizatında Cenabı Hak içindir, Hz. Âdem ise bir kıble durumunda bulunmuştur. Hz. Âdem'in yaratılışındaki hikmetten ve ilâhî kudretin tecellisinden dolayı melekler böyle bir secde ile emir olunmuşlardır. Bunun üzerine bu ilâhî emirden dolayı hemen

فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجْمَعُوْنَ

30.Bunun üzerine bütün melekler hep birden secde ettiler.

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

Birlikte Onların hepsi Melekler Bunun üzerine secde etti

(bütün melekler hep birden secde ettiler) Yani: Bir zamanda toplu bir halde olarak secde ettiler Cenabı Hakk'ın emrine itaat etmek onun seçkin bir kuluna saygı göstermek için böyle bir hürmet secdesine kapandılar. İlâhî emre uyma faziletini bu suretle de elde etmiş ve göstermiş bulundular.

&-Hz. Âdem'e karşı yapılan bu secde meselesi için Bakara Suresinin (34, 35) inci ayetlerinin izahına da bakınız!

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

31.Şeytan müstesna, o secde edenler ile beraber bulunmaktan kaçındı.

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

Secde edenlerle Beraber Olmasından Kaçındı Şeytan Müstesna

(Şeytan müstesna, o secde edenler ile beraber bulunmaktan kaçındı) Evet Bütün melekler, secdeye kapandılar, onların arasında bulunup da bu secde ile emir olunan iblis secde emrine muhalefet etti, bu şereften mahrum kaldı. Allah'ın emrindeki takdir hikmetine kibir ve gururu engel oldu. Artık o lânetli O melekler ile beraber secde etmekten kaçındı kendisindeki alçaklığın büyüklüğünü göstermiş oldu, kendisini lanete, ebedî hüsrana hedef kılmış bulundu, İşte ilâhî emre muhalefetin müthiş cezası!

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

32.Cenabı Hak buyurdu ki: Ey Şeytan! Senin için ne var ki, secde edenler ile beraber olmayasın?

Bu mübarek ayetler ne gibi bir gururun tesiri ile şeytanın Hz. Âdem'e secdeden kaçınmış olduğunu ve bu yüzden lanete hedef olup kovulduğunu bildiriyor ve kendisine kıyamet gününe kadar yaşamaya müsaade buyrulmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ يَا إِبْلِيسُ

Şeytan Ey Buyurdu ki:

(Cenabı Hak buyurdu ki: Ey Şeytan!) Cenabı Hak, Hz. Âdem'e secdeden kaçınan iblise ilâhî şanına lâyık bir şekilde hitap ederek buyurdu ki: Ey Şeytan Ne için ilâhî emrine uymadın

مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

Secde edenlerle Beraber Olmaman için Senin için ne var ki

(Senin için ne var ki, secde edenler ile beraber olmayasın?) sen ne gibi bir engelden dolayıdır ki, Hz. Âdem'e karşı secde edenler ile beraber olmadın Melekler gibi şerefli mahlûkat o secdeye kapandıkları halde sen ne için bundan kaçınıyorsun? Bu ilâhî hitaba cevaben şeytan da

قَالَ لَمْ أَكُنْ لِأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

33.Şeytan Dedi ki: Kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yaratmış olduğun bir insana ben secde edecek değilim.

قَالَ لَمْ أَكُنْ لِأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

Şekillenmiş Bir balçıktan Kuru bir çamurdan Onu yarattın Bir insana ki Secde etmem için Olmadım Dedi

(Şeytan Dedi ki: Kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yaratmış olduğun bir insana ben secde edecek değilim) Bir insana öyle yoğun unsurlardan yaratılan, maddî bir yoğunluğa sahip bir kimseye ben secde edecek değilim. Sen beni unsurların şerefli olan ateşten yarattın onu ise çamurdan yarattın. Artık benim gibi en şerefli unsurlardan yaratılmış bir mahlûkun Âdem gibi adi unsurlardan yaratılmış bir kimseye secde etmesi uygun olamaz. Melun iblis, varlık şerefine öyle yalnızca aslî bir unsur ile devam edemeyeceğini anlamaktan mahrum bulunuyordu.

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَچِيمٌ

34. Allah buyurdu ki: Artık çık oradan, muhakkak ki, sen kovulmuş olansın

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَچِيمٌ

Kovulmuş birisin Muhakkak sen Oradan Öyle ise çık Buyurdu ki

(Buyurdu ki: Artık çık oradan Muhakkak ki sen kovulmuşsundur) Hak Teâlâ da iblisin o cahilce iddiasına cevaben Buyurdu ki Ey İblis! O cennetten veya gökten veya o meleklerin arasından, sen öyle emre uyan seçkin bir topluluk arasında bulunmak özelliğine sahip değilsin. Muhakkak ki Ey iblis! Sen kovulmuşsundur. Her türlü hayırdan, üstünlükten kovulmuş bulunmaktasın.

وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

35.Ve şüphe yok ki, kıyamet gününe kadar lanet, senin üzerinedir.

وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

Din Gününe kadar La'net Senin üzerinedir Şüphesiz Ve

(şüphe yok ki, kıyamet gününe kadar lanet, senin üzerinedir) Ve Ey iblis Senin hakkında meleklerin ve diğer müminlerin lanet okumaları ceza gününe kadar devam edecektir. O günde ise artık lâayık olduğun ebedî azaba kavuşmuş olacaksın.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

36.Şeytan da dedi ki: Ey Rabbim! Öyle ise kabirlerinden kaldırılacakları güne kadar bana mühlet ver.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekler O güne kadar Öyle ise bana mühlet ver Rabbim Dedi

(Şeytan da dedi ki: Ey Rabbim! Öyle ise kabirlerinden kaldırılacakları güne kadar bana mühlet ver) Cenabı Hakkın tehdit etmesi ve haddini bildirmesi üzerine şeytan da dedi ki rabbim Mademki, öyle lanete hedef olacağım, artık insanların, âdem ile zürriyetinin kabirlerinden kaldırılacakları güne kadar öyle uzun bir müddet bana mühlet ver benim ömrümü uzat, beni o müddetten evvel öldürme. Melun iblis, Âdemoğullarını sürekli azdırmak, onlardan intikam almak maksadıyla böyle bir temennide bulunmuştur. Allah Teâlâ da şeytanın o temennisine cevaben

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

37.Allah Teâlâ da buyurdu ki: Artık şüphe yok, sen mühlet verilmişlerdensin.

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

Mühlet verilenlerdensin Artık şüphesiz sen Buyurdu

(buyurdu ki: Artık şüphe yok ki sen mühlet verilmişlerdensin) Ey iblis sen kendilerine mühlet verilmişlerdensin yani: Sen zaten ecellerinin geciktirilmesi birer hikmetten dolayı ezelde takdir edilen kimselerdensin.

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

38.vakti tarafımızdan bilinen güne kadar

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

Bilinen Vaktin Gününe kadar

(vakti tarafımızdan bilinen güne kadar) Ey iblis! sana mühlet verilmiştir. Yani: bütün göklerdeki, yerdeki hayat sahiplerinin ölecekleri güne kadar ilk sura üfleme kadar sana mühlet verilmiştir, o zaman sen de öleceksin ve bilâhare tekrar hayat sahasına getirilerek sonsuz şekilde azap görmek için cehenneme sevk edileceksindir.

&-İblis'e bu kadar bir mühlet verilmesi, bir hikmet gereğidir, bu imtihan âleminin bir çeşit gereklerindendir. Onun böyle uzun bir müddet yaşaması, onun daha ziyade be-

lâya, bahtsızlığa, alçaklığa uğratılmasına bir sebeptir. Onun ayartmalarına, vesveselerine kapılmayanlar da bu vesile ile daha ziyade sevaba, mükâfata kavuşacaklardır.

"Her işte hikmeti vardır, abes fiil işlemez Allah"

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

39.Şeytan dedi ki: Yarabbi. Beni azdırdığından dolayı ben de her halde onlar için yeryüzünü süsleyeceğim ve onların hepsini azdıracağım.

Bu mübarek ayetler de lanete uğramış olan şeytanın insanlık hakkında ne gibi melunca hareketlerde bulunacağını bildiriyor. Ve şeytana samimi müminlerin tâbi olmaya-caklarını ve öyle halk üzerinde bir kudret ve hâkimiyeti olmayan şeytana uyanların ise cehenneme sevk edileceklerini beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي

Beni azdırdın O şeyden dolayı ki Yarabbi Dedi ki

(Şeytan dedi ki: Yarabbi. Beni azdırdığından dolayı) Cenabı Hak hikmet gereği şeytana öyle bir mühlet verince şeytan dedi ki: Yarabbi and olsun ki sen beni azdırdığından dolayı Rahmetinden uzaklaştırıp mahrum bıraktığından dolayı

لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Onlara Mutlaka süsleyeceğim

(Ben de herhalde onlar için yeryüzünü süsleyeceğim) O insanlara karşı yeryüzünde bir takım isyanları, dünyanın fani varlıklarını süsleyeceğim onlara bir takım kötü şeyleri güzel göstererek kendilerini onlar ile meşgul kılacağım.

وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsini Onları azdıracağım Ve

(Ve onların hepsini de azdıracağım) Onları vesveselerimle saptırarak doğru yoldan, hidayet caddesinden mahrum bırakmaya çalışacağım.

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ

40.Onlardan ihlaslı olan kulların müstesna

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ

İhlaslı olan Onlardan Kulların Ancak

(Ancak onlardan ihlâslı olan kulların müstesna) İnsanlardan ihlâslı kullarını saptıramayacağım. Öyle cehalet şüphelerinden uzak, samimi olarak ibadet ve itaate devam eden seçkin insanlara şeytanî vesveselerin tesiri olamaz. Cenabı Hak, sırf ilâhî rızası için dinî vazifelerini yapmaya çalışan kullarını, ilâhî yardımıyla günah işlemekten korur. Onları şeytan, hidayet yolundan ayıramaz.

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ

41.Cenabı Hak buyurdu ki: Bu bana ait dosdoğru bir yoldur.

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Bana ait Bir yoldur O Buyurdu ki

(buyurdu ki: bu bana ait dosdoğru bir yoldur) Evet. Hak Teâlâ Hazretleri de buyurdu ki öyle bazı kulların saptırılması, bazılarının da bundan korunmuş olması bütün bunlar, benim takdirime, hikmetime dayalıdır. Bu hususta hikmet gereği ne ise o ortaya çıkacaktır, öyle şeytanî vesveseler bu hususta hakikî manada tesir edici değildir.

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ

42.Şüphe yok ki, benim kullarımın üzerinde senin için bir hâkimiyet yoktur, ancak azgınlardan sana uymuş olanlar müstesna.

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ

Bir hakimiyet Onlar üzerinde Senin için Yoktur Kullarım Şüphesiz

(Şüphe yok ki, benim kullarımın üzerinde senin için bir saltanat yoktur) Ve Cenabı Hak, şeytanı ret için buyurdu ki: Ey melun! Öyle samimi, düşünen, mümin insanlara karşı senin için bir hâkimiyetin yoktur sen onlara musallat olamazsın onların üzerinde vesveselerinin tasarrufta bulunamazsın, böyle bir güce sahip değilsin

إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ

Azginlardan Sana uydu O kimse ki Ancak

(ancak azginlardan sana uymuş olanlar müstesna) Dinî vazifelerini terk ederek nefislerinin arzularına düşkün bulunmuş ve ey şeytan! Bu suretle sana uymuş olanlar müstesna sen ancak onları azdırabilir, yanlış yollara sevk edebilirsin ki, bu da onların kötü iradelerinin bir neticesidir.

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ

43.Ve muhakkak ki, onların hepsine elbette vaad olunan yer, cehennemdir.

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsinin Elbette onların vaad olunan yeridir Cehennem Muhakkak Ve

(Ve muhakkak ki cehennem onların hepsine elbette vaad olunmuş olan yerdir) o şeytanın ve ona uyup da tövbekâr olmaksızın ölüp gidenlerin hepsine elbette vaad olunmuş olan yer, cehennemdir onlar nihayet öyle sonsuz bir azap yurduna sevk edileceklerdir. Ne müthiş bir ceza yurdu! Değil mi?

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

44.Onlar için yedi kapı vardır. Her bir kapı için onlardan ayrılmış birer gurup vardır. Bu mübarek ayetler, cehennemin tabakalarına, kısımlarına işaret buyurmaktadır. Takva sahiplerinin cennetlere, nimetlere kavuşup, saf ve temiz kalplere sahip olacaklarını, birbirlerine karşı kardeşçe bir vaziyet alarak her türlü üzüntülerden uzak bir hal-de ebediyen cennetlerde kalacaklarını müjdelemektedir.

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ

Kapı Yedi Onun için var

(Onlar için yedi kapı vardır) o müthiş azap yurdunun yedi kapısı vardır Yani: O yedi tabakaya, birbirinden aşağı yedi derekeye, dereceye ayrılmıştır.

لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

Ayrılmış Bir kısım Onlardan Kapının Her biri için var

(Her kapı için onlardan ayrılmış birer gurup vardır) O tabakalardan her birine mahsus o şeytan ile ona tâbi olanlardan ayrılmış olan belli birer gurup vardır bir taife mevcuttur. O yedi tabakadan her birine bir topluluk şevk edilecektir. Tefsirlerde yazıldığı üzere o azap yurdunun yedi tabakasına = derekesine şu adlar verilmiştir.

1-Cehennem, 2-Lezza, 3-Hutame, 4-Sair,5- Sakar,6- Cehim, 7-Hâviye.

Bunlar dan 1-tabakada günahkâr olan müminler geçici olarak azap göreceklerdir. 2.tabaka, Yahudilere, 3.tabaka, Hıristiyanlara, 4.tabaka, sabilere, yani yıldızlara tapanlara, 5.tabaka, Mecusilere, 6.tabaka inatçı müşriklere, 7.tabaka münafıklara aittir. Bu tabakalardan her biri kendisinden evvelki tabakaya nisbetle daha fazla bir azap merkezi durumunda bulunmaktadır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

45.Takva sahipleri ise muhakkak ki, cennetler ve pınarlar içindedirler.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Pınar başlarındadır Ve Cennetlerde Takva sahipleri Şüphesiz

(Takva sahipleri ise muhakkak ki, cennetler ve pınarlar içindedirler) yani dünya

da küfür ve şirkten uzak, İman ile vasıflanmış zatlar ise Yarın ahirette cennetler bağ-lar, bahçeler ve pı-narlar çeşmeler, nehirler içindedirler yani öyle güzel, hayat veren nimetlere sürekli olarak kavuşmuş ve dalmış olacaklardır.

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ أَمِينٍ

46.Oraya emniyetle ve selametle giriveriniz.

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ أَمِينٍ

Güven içinde kimseler olarak Selametle Oraya girin

(Oraya emniyetle ve selametle giriveriniz) Ve öyle cennetlere nail olacak olan mut-taki zatlara Allah tarafından pek büyük bir iltifat olarak denilecektir ki: Ey Mutlu zatlar! O cennetlere emniyetle yok olmaktan, afetlerden sürekli korunmuş bir halde selâm ile Yani selâmetle veya Allah'ın selâmına kavuşmuş olarak giriveriniz öyle muazzam, ilâhî nimetlere, ziyafetlere, iltifatlara ulaşmış olunuz. Velhâsıl: Ehli cennet, böyle ilâhî lütuflara ulaşacaklardır, onlar ebedî saadete, tecelli eden nurlara kavuşup duracaklardır.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

47.Ve onların gönüllerindeki kini söküp attık. Onlar tahtlar üzerinde kardeşler olarak karşı karşıya bulunacaklardır.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ

Kinden Sinelerindedir O şeyleri ki Söküp atmışsızdır Ve

(Ve onların gönüllerindeki kini söküp attık) Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki: O mü-minleri öyle muazzam nimetlere kavuşmayı takdir ve irade buyurduk O cennete kavu-şacak zatların dünyada iken kalplere bulaşmış olan haset, cimrilik, düşmanlık gibi kötü ve ahlâkî olmayan özellikleri çıkarıp altık artık ehli cennet arasında bu gibi lââyık olmayan şeylerden bir eser bulunmayacaktır,

إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

Karşı karşıyadırlar Tahtlar üzerinde Kardeşler olarak

(Onlar tahtlar üzerinde kardeşler olarak karşı karşıya bulunacaklardır) O cennet ahalisi koltuklarda, sandalyelerde, yüksek mevkilerde, oturacaklar birbirlerine karşı bir din kardeşliği ile bağlanmış, bir sevgi ve insaniyetle bağlı bir halde karşı karşıya bulunacaklardır. Aralarında böyle karşılıklı artan bir sevgi ortaya çıkacaktır. İşte ilâhî dine ortak bağlılığın pek yüce neticesi!

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ

48.Onlara orada bir yorgunluk dokunmaz ve onlar oradan çıkarılacak da değil-lerdir.

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ

Bir yorgunluk Orada Onlara dokunmaz

(Onlara orada bir yorgunluk dokunmaz) O mesut zatlara o mutluluk veren cennet-lerde bir yorgunluk dokunmaz onlar o cennet âleminde bir kedere, bir meşakkate asla maruz kalmazlar

وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ

Çıkarılacak Oradan Onlar değildir Ve

(onlar oradan çıkarılacak da değildirler) O cennetlere kavuşacak zatlar o cennet-lerden çıkarılacak da değildirler orada ebediyen ikamet ederek sonsuz nimetlere, te-cellilere ulaşacaklardır. Bu kavuşacakları eşsiz, benzersiz lütuflar, mükâfatlar asla yok olmayacaktır. Ne muazzam bir ilâhî lütufl!

نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

49.Kullarıma haber ver, ben, şüphe yok ki ben, bağışlayıcıyım, fazlasıyla esir-geyiciyim.

Bu mübarek ayetler, Cenab-ı Hakk'ın kullarına lütuf da bulunmaya da azap etmeye de kadir olduğuna işaretle insanları uyanmaya davet ediyor. Buna bir misal olmak üzere de Hz. İbrahim'e ait bir kıssayı beyan ile insanları, haklarında kurtuluş vesilesi olan ibadet ve itaat yoluna teşvik buyurmaktadır.

نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet eden Çok bağışlayan Benim Şüphesiz ben Kullarıma Haber ver

(Kullarıma haber ver, ben, şüphe yok ki ben, bağışlayıcıyım, fazlasıyla esirgeyiciyim) Ey Habibim Sen inanan ve takva sahibi olan kullarıma haber ver onları müjdele. Ben Yüce Yaratıcı şüphe yok ki Mümin kullarımı bağışlayıcıyım onlardan insanlık hali ortaya çıkan bir kısım kusurları günahları affedip ve bağışlayacağım ve ben müminleri ziyadesiyle esirgeyiciyim onların haklarında rahmet ve lütufum ziyadesiyle ortaya çıkacaktır.

&-Bu ilâhî müjde, müminler hakkında ne büyük bir şeref ve saadeti içeriyor. Çünkü Cenabı Hak, onları kendi yüce zatına izafe edip onlara "kullarım" diyor. Bu, o Müminler için ne kadar büyük bir iltifattır. Nitekim Resüli Ekrem Efendimiz hakkında da kulu nu bir gece götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. İsrâ, 17/1 ayeti kerimesinde, böyle bir iltifatta bulunmuştur. Bir de bu ilâhî vaadini kuvvetli bir şekilde beyan buyurmuştur. Artık her mümin için lâzımdır ki, Hak Teâlâ'nın bu mağfiret ve rahmetine karşı şükür vazifesini yerine getirmeye devam etsin.

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ

50.Muhakkak ki, benim azabım da o pek acıklı bir azaptır.

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ

Acı veren Azap Odur Benim azabım Muhakkak ki Ve

(Muhakkak ki, benim azabım da o pek acıklı bir azaptır) Yüce Allah, insanlığı gafletten uyandırmak, inkârcı hareketlerden alıkoymak için de şöyle buyuruyor. Kâfirler ve isyana devam edip duranlar hakkında Muhakkak ki, benim azabım da Elem verici, felâket verici bir azaptır. Onun şiddetine tahammül pek müşküldür. Artık onu da düşünmeli, öyle müthiş bir azabı çekecek olan inkârcı ve bozguncu hareketlerden kaçınmalıdır. Bu ilâhî uyarı da yine insanlık hakkında ilâhî bir lütuf dur ki, onların uyanmalarına bir vesile teşkil etmektedir.

وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ

51.Onlara İbrahim'in misafirlerinden de haber ver.

وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'in Misafirinden Onlara haber ver Ve

(onlara İbrahim'in misafirlerinden de haber ver) Ve Ey Resulüm onlara o kullarıma İbrahim'in misafirlerinden de haber ver. Onların kıssasını öğrensinler, ondan da bir ibret dersi alsınlar. İbrahim Aleyhisselam nasıl bir müjdeye kavuşmuştu, Lut Aleyhisselam ile ona iman edenler nasıl bir kurtuluşa ermişlerdi, onu inkâr edenler de nasıl Allah'ın kahrına uğramışlardı? Bunlar düşünülmalıdır!

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ

52.O vakit ki, onun huzuruna girmişler de selâm vermişlerdi. O da "biz sizden hakikaten korkuyoruz" demişti.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا

Selam Dediler Onun yanına Girmişlerdi O vakit

(O vakit ki, onun huzuruna girmişler de selâm vermişlerdi) O misafirler İbrahim Aleyhisselam'ın huzuruna girmişlerdi ona selâm vermişlerdi "Ey Yüce Peygamber! Sen selâmette ol" gibi bir şekilde hitap etmişlerdi. Hz. İbrahim de lisan en veya kalben biz ben ve yanımda bulunanlar

قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ

Endişe edenleriz Sizden Doğrusu biz Demişti

(sizden hakikaten korkuyoruz, demişti) Bir korku belirtisi göstermişti.

&-Bu misafirler, üç veya on veya on üç melek idi. Cebrili Emin de bunların arasında bulunmuştu. Fakat bunlar insan suretinde görünmüş, ansızın Hz. İbrahim'in yanına girmiş, onun teklif ettiği yiyecekten kaçınmış idiler. Bu cihetle Hz. İbrahim'e bir korku gelmişti. Fakat bilâhare bunların melekler olduklarını anlayınca o korku kaybolmuştu.

قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

53.Onlar da demişlerdi ki: "korkma, biz muhakkak seni fazlasıyla bilgin bir oğul ile müjdeleriz."

قَالُوا لَا تَوْجَلْ

Endişelenme Dediler ki

(Onlar da demişlerdi ki: korkma) Evet. Hz. İbrahim'in o korkusunu anlayan o misafir melekler de İbrahim Aleyhisselam'a teselli vererek demişlerdi ki Ey Yüce Peygamber! Korkma bizden korkmana bir sebep yoktur, bilakis sevin, çünkü

إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

Çok alim Bir oğul ile Seni müjdeliyoruz Şüphesiz biz

(biz muhakkak seni ziyada bilgin bir oğul ile müjdeleriz) Mükemmel bir ilim ve irfanı haiz olacak bir oğul ile müjdeleriz o da "İshak" adındaki seçkin bir oğuldan ibarettir ki, kendisi de Peygamberlik şerefini taşıyacaktır.

قَالَ أَبَشِّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ تَبَشِّرُونَ

54.Dedi ki: Bana müjde verir misiniz ki, üzerime ihtiyarlık çökmüştür. Artık beni ne ile müjdeliyorsunuz?

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim ile kendisine müjde veren melekler arasında cereyan etmiş olan konuşmayı bildiriyor. Ve bu meleklerin Lut kavmi hakkında yapacakları helak muamelesini ve bu helakten kimlerin müstesna bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالَ أَبَشِّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ

İhtiyarlığın Bana gelip çatması Üzerine Beni mi müjdelediniz Dedi ki

(Dedi ki: Bana müjde verir misiniz ki, üzerime ihtiyarlık çökmüştür) Hz. İbrahim, meleklerin kendisine verdikleri müjdeden dolayı bir nevi şaşkınlık göstererek dedi ki Ey muhterem melekler! Bana bir oğlum olacağına dair müjde verir misiniz ki, üzerime ihtiyarlık çökmüştür. Böyle ihtiyarlık halinde bulunan bir kimsenin evlâdının olması, tabii kanunlara göre pek vaki değildir.

فِيمَ تَبَشِّرُونَ

Müjdeliyorsunuz O halde ne ile

(Artık siz beni ne ile müjdeliyorsunuz?) Bunu bana açıkça bildiriniz. Yani: Ben böyle bir ihtiyarlık halinde iken mi ikinci oğlum olacak, yoksa Cenab-ı Hak bana yenisinden gençlik mi verip de sonra oğlumu dünyaya getirecek?

قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ

55.Dediler ki: Seni hak ile müjdeledik, artık sen ümitsizliğe düşmüş olanlardan olma.

قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ

Hak ile Seni müjdeledik Dediler ki

(Dediler ki: Seni hak ile müjdeledik) Melekler de cevaben dediler ki Ey Allah'ın dostu! Seni hak ile müjdeledik Herhalde olacak bir hâdise ile veya bir hak yol olan Allah'ın emri ile ilâhî takdir ile müjdeledik bu müjdemiz mutlaka gerçekleşecektir.

فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ

Ümidi kesenlerden öyleyse olma

(Artık sen ümitsizliğe düşmüş olanlardan olma) sakın ümitsizliğe kapılma, çünkü Allah'ı Teâlâ sana oğul vermeğe kadirdir. Nitekim babasız, anasız olarak da insan yaratmaya o Yüce Yaratıcı kadirdir. Aslında İbrahim Aleyhisselam da bunu biliyor ve inanıyordu, onun suali, ilâhî kudretin tecellisini yüceltmekten ibaret bulunmuştu. İşte Hz. İbrahim, ilâhî kudret ile böyle bir hadisenin olacağına inandığını göstermek için meleklerle hitaben

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ

56.Dedi ki sapkınlardan başka kim Rabbinin rahmetinden ümidini keser?

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ

Dalalet düşenler Ancak Rabbinin Rahmetinden Ümit keser Kim Ve Dedi

(dedi ki: Sapkınlardan başka kim Rabbi'nin rahmetinden ümidini keser) Dedi ki Doğru bir itikat yolunu kaybetmiş bulunanlardan başka kim Rabbi'nin rahmetinden ümidini keser. Yoksa Cenabı Hakkın kudretini, ilminin mükemmelliğini ve hikmetini bilen bir kimse onun pek geniş rahmetinden, lütuf ve ihsanından ümit kesebilir mi? Bundan dolayı o kerem sahibi Yaratıcı bana da bu ihtiyarlığım çağında bir seçkin oğul verebilir. Buna inanıyoruz!

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

57.Ve dedi ki: Ey elçiler! Artık işiniz nedir?

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

Elçiler Ey Artık işiniz nedir Dedi

(dedi ki: Ey elçiler Artık işiniz nedir) Bununla beraber Hz. İbrahim, meleklerin ne gibi büyük bir iş ile vazifeli olduklarını anlamak için de onlara dedi ki. Ey Cenabı Hak tarafından gönderilmiş seçkin zatlar sizin vazifeniz göreviniz nedir ne gibi bir sebepten dolayı böyle bir cemaat halinde yeryüzüne inmiş bulunuyorsunuz? Bana olan bu müjdenizden başka herhalde bir mühim vazifeniz de olmalıdır?

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ

58.Dediler ki: Muhakkak biz, suçlu olan bir kavime gönderilmişizdir.

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğuna Gönderildik Doğrusu biz Dediler ki

(Muhakkak biz, suçlu olan bir kavime gönderilmişizdir) Melekler de cevaben: dediler ki Dinsizliklerinin cezasını vermek, kendilerini helak etmek için suçlu olan bir kavme aziz ve hâkim olan Yüce Yaratıcı tarafından gönderilmişizdir onlar ise Lut Aleyhisselam ın kavminden ibaret idi. Fakat onların aralarında müstesna olanlar da vardır.

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ

59.Lut un aile fertleri müstesna. Şüphesiz ki, biz onların hepsini kurtaracağız.

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsini Elbet onları kurtaranlar Doğrusu biz Lut'un Ailesi Hariç

(Lut un aile fertleri müstesna Şüphesiz ki, biz onların hepsini kurtaracağız) Evet Ona tâbi olan, onun dini ve zürriyeti üzere bulunan zatlar, helake uğramayacaklardır. Hz. Lut ile onun mümin olan ailesinin hepsini de, kavmine isabet edecek olan felâketten kurtaracağız onların imanları, haklarında kurtuluş vesilesi olacaktır.

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ

60.Karısı müstesna, takdir ettik ki, muhakkak o, elbette azapta kalacaklardandır

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ

Elbette geri kalanlardandır Şüphesiz o Takdir ettik Karısı Hariç

(Karısı müstesna, takdir ettik ki, muhakkak o, elbette azapta kalacaklardandır)

Lut Aleyhisselam'ın eşi ise o mübarek zata muhalefet ederek İman şerefinden mahrum bulunmuş olduğu için o başka o kurtarılacak zatlara dâhil değildir. Takdir ettik ki, Onun hakkındaki ilâhî takdiri bilmekteyiz ki muhakkak o kadın elbette azapta sürekli kalacaklardandır o da küfründen dolayı Lut kavmi arasında helake uğrayıp gidecektir.

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ

61.Vaktaki, gönderilmiş olanlar, Lut un ailesine geldiler.

Bu mübarek ayetler de, Hz. İbrahim'in yanından ayrılan meleklerin Hz. Lut un yanına gelip aralarında cereyan eden konuşmayı bildirmektedir. Lut Aleyhisselam ile ona tâbi olanların alacakları vaziyeti, kavminin de nasıl köklerini kazıyan bir azaba uğrayacaklarını şöylece ihtar buyurmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ

Elçiler Lut'un Ailesine Geldi Ne zaman ki

(Vaktaki elçiler Lut un ailesine geldiler) Allah tarafından gönderilmiş olanlar o melekler topluluğu Hz. İbrahim'in yanından ayrılıp Lut un ailesine geldiler Hz. Lut un inkârcı olan kavmini helak etmek, ona tâbi olanları da selâmete ulaştırmak için gelip Lut Aleyhisselam ile görüştüler.

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

62.Lut Aleyhisselam dedi ki: Muhakkak siz, tanınmayan bir topluluksunuz.

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

Tanınmamışlar Bir topluluksunuz Doğrusu siz Dedi

(dedi ki: Muhakkak siz tanınmayan bir gurupsunuz) Hz. Lut as, o gelen gurubu genç, güzel yüzlü, kendince tanınmayan insanlar şeklinde görünce korktu, onlara hitaben Ben sizi tanımıyorum, ne gibi bir maksatla gelmiş bulunuyorsunuz? Lut Aleyhisselam, ahlâksız kavminin bu genç topluluğa musallat olabilecekleri endişesiyle de böyle bir beyanda bulunmuştu.

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ

63.Onlar da dediler ki: Hayır, biz sana onların kendisinde şüphe etmekte oldukları şey ile geldik.

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ

Şüphe ediyorlar Hakkında İdiler O şeyi ki Sana getirdik hayır Dediler ki

(Onlar da dediler ki: Hayır, biz sana onların kendisinde şüphe etmekte oldukları şey ile geldik) o melekler de kendi vazifelerini anlatarak dediler ki: Hayır biz sence tanınmaz kalacak değiliz. Biz Allah tarafından gönderilmiş kimseleriz sen ve sana tabi olanlara yardım ve dahi o kavminin inkâr ettikleri yani: O kavmin seni ya lanladıkları azap ile gelerek onları köklerinden koparıp atacak bir helake uğratacağız.

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

64.Ve sana hak ile geldik ve şüphe yok ki, biz elbette doğru söyleyenleriz.

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

Elbette doğru kimseleriz Doğrusu biz Ve Hak ile Sana geldik Ve

(Ve sana hak ile geldik ve şüphe yok ki, biz elbette doğru söyleyenleriz) Ve o

melekler de dediler ki: Ey Lut Aleyhisselam! Kendisinde şüphe edilemeyecek bir hakikatle geldik, kesinlikle sabit, şüpheyi mahal olmayan bir haber ile geldik ki, o da o kavmin katiyen azaba uğrayacağını haber vermekten ibarettir, Bu sana haber verdiğimiz şey, dosdoğru olarak meydana çıkacaktır.

فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

65.Artık aile fertlerini gecenin bir kısmında yürüt yola çıkar sen de arkalarını takip et ve sizden hiç biri ardına dönüp bakmasın ve emir olunduğunuz tarafa geçip gidiniz.

فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ

Gecenin Bir kısmında Aileni Artık yola çıkar

(aile fertlerini sana tâbi olanları gecenin bir kısmında yürüt) Artık Ey Hz. Lut Bu yurttan durma Aile fertlerini sana tâbi olanları gecenin bir kısmında yola çıkar

وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ

Arkalarından Sende takip et Ve

(sen de arkalarından takip et) Onların arkalarından yürüyerek onların durumlarını öğren, onları süratle yola sevk et.

وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ

Hiçbir kimse Sizden Ardına bakmasın Ve

(Ve sizden hiç biri ardına dönüp bakmasın) yürümesine devam etsin. Taki, geride kalan kavmin başlarına gelecek müthiş felâketi görüp büyük bir korkuya bir kalbî heyecana kapılmasın ve o kavim ile bir bağı kalsın o zalimlere acıma duygusu beslemesin

وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

Emir olunduğunuz O yere ki Geçip gidin Ve

(emir olunduğunuz tarafa geçip gidiniz) ve Ey Lüt Aleyhisselam! Allah tarafından Cibril'i Emin vasıtasıyla emir olunduğunuz tarafa geçip gidiniz ki, o da İbni Abbas Hazretlerinin beyanına göre Şam ı şeriftir. O tarafın Ürdün veya Mısır olduğu da rivayet edilmektedir.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ

66.Ve ona Hz. Lut a şu emri katiyen vahy ettik ki, onların ardı sabaha çıkacakları vakit elbette kesilmiş olacaktır.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ

Emri Şu Ona Kesin vahy ettik Ve

(Ve ona şu emri katiyen vahy ettik ki) Ve Hz. Lut a şu emri katiyen vahy ettik ki ona bildirmiş olduk ki,

أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ

Sabaha çıkarlarken Kesilmiştir Onların Ardı Şüphesiz

(onların ardı sabaha çıkacakları vakit elbette kesilmiş olacaktır) O inkârcı olan kavmin ardı sabah vaktinin hemen ortaya çıkması anında elbette kesilmiş olacaktır. Onlar "İsti'sâl" yoluyla yani: Kökünden koparılmış geriye hiç bir ferdi bırakılmamış bir şekilde helak olup gideceklerdir. Bütün bunlar küfrün birer müthiş cezası!

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ

67.Ve şehir ahalisi birbirini müjdeleyerek geldiler.

Bu mübarek ayetler de Hz. Lut un misafirlerine karşı yanına giden kavminin çirkince bir eğilimde bulunmuş olduklarını bildiriyor. Ve Lut Aleyhisselam ın talep ve tavsiyele-

rine rağmen kavminin o zatı kendiîşlerine müdahaleden menetmeye cüret göstermiş bulunduklarını beyan buyuruyor. Hazret-i İbrahim'in yanından ayrılmış olan ve insan şeklinde görünen melekler, Lut Aleyhisselam ın ikametgâhına, yani: kavminin beldelelerinden olan "Şezum" şehrine gelince bundan o şehir ahalisi haberdar oldular.

وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ

Seviniyorlar Şehrin Halkı Geldi Ve

(şehir ahalisi birbirini müjdeleyerek geldiler) Hz. Lut'un yanına öyle güzel genç zatlara musallat olmak hayaliyle sevinçlerini açığa vurarak geldiler.

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ

68.Hazreti Lut dedi ki: Şüphe yok, onlar benim misafirlerimdir. Artık beni rezil etmeyin.

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ

Beni rezil etmeyin Benim misafirimdir Bunlar Şüphesiz Dedi ki

(Hazreti Lut dedi ki: Şüphe yok, onlar benim misafirlerimdir. Artık beni rezil etmeyin) Hz. Lut, o kötü ruhlu şahısların böyle koşup geldiklerini görünce dedi ki: Şüphesiz onlar benim misafirlerimdir. Misafirleri korumak, onlara ikram etmek Onların haklarında saygıya aykırı hareketlerden kaçınmak Bir mühim vazifedir. Artık o misafirlerime karşı bir ihanette, bir kötü muamelede bulunmak cüretini göstererek beni rezil etmeyin benim için utanmayı, mahcup olmayı gerektirecek bir harekette bulunmayın, böyle bir hareket, insanlığın karakterine tamamen aykırıdır.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ

69.Ve Allah'tan korkun ve beni utandırmayın.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ

Beni utandırmayın Ve Allah'tan Korkun Ve

(Ve Allah'tan korkun ve beni utandırmayın) Ve Lut Aleyhisselam bu uyarısını kuvvetlendirmek için şunu da ilâve buyurdu ki: Ey kavmim! O misafirlerin haklarına tecavüz hususunda Allah'tan korkun Onlara karşı kötü muameleyle cüret göstermeyin Onlara karşı kötülük eğiliminde bulunarak beni zillate, sefilliğe, üzüntü ve kedere uğratmış olmayın. Hz. Lut un bu uyarısına rağmen kavmi

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ

70.Kavmi de dediler ki: Biz seni elalemin inişine karışmak dan men etmiş değil mi idik?

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ

Elalemnden Seni men etmedik mi? Dediler ki

(Kavmi de dediler ki: Biz seni elalemin inişine karışmak dan men etmiş değil mi idik?) Bizi bu gibi gelen misafirlere meyletmemize karışmandan veya bu gibi kendilerine saldıracağımız misafirleri evine kabul etmeden men etmiş değimli idik? Neden şimdi bizim işimize karışı-yorsun, bizi bu misafirlere tecavüzden men etmek istiyorsun?

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

71.Hazreti Lut da dedi ki: İşte onlar benim kızlarımdır. Eğer siz evlilik yapacak kimseler iseniz.

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي

Kızlarım Onlar Dedi

(dedi ki: işte onlar benim kızlarımdır) Lut Aleyhisselam da o cüretkâr kavme dedi ki: işte onlar benim kızlarımdır. Bu kavmin kadınları benim kızlarımdır

&-evet, her ümmet, kendi Peygamberinin manen evlâdı durumundadır. Onların erkekleri, o Peygamberin manen oğulları, kızları da yine manen kızları mevkiindedir. Hz. Lût, âdeta demek istemişti ki, işte bu kadınlar, benim manen kızlarımdır, bunlar ile evleniniz, nefsinizin eğilimlerini tatmin ediniz, öyle misafirlere saldırıda bulunmayınız

إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

Yapanlar İseniz Eğer

(Eğer siz evlilik yapacak kimseler iseniz) Ey kavmim! Evlilik yapacak veya sözümü tutacak veya nefsanî eğilimleri tatmin etmek isteyecek kimseler iseniz böyle tavsiye ettiğim evlilik gibi meşru yolda hareket ediniz öyle haram, edepsizce hareketlere cüret göstermeyiniz.

لَعْمُرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ

72.Ömrüne and olsun ki, şüphe yok onlar kendi sarhoşlukları içinde şaşırıp duran kimseler idi. Bu mübarek ayetler, Lût kavminin büyük bir şaşkınlık içinde bulunmuş olduğunu ve onların sabah leyin helake uğrayıp yurtlarının alt üst bulunduğunu bildiriyor. Ve bu yurt harabelerinin hâlâ ibret nazarlarına çarpıp durduğunu ve bu olayın müminler için bir ibret vesilesi teşkil ettiğini beyan buyurmaktadır.

لَعْمُرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ

Bocalıyorlardı Elbette sarhoşlukları içinde Şüphesiz onlar Ömrüne yemin olsun ki

(Ömrüne and olsun ki, şüphe yok onlar kendi sarhoşlukları içinde şaşırıp duran kimseler idi) Onlar Akıllarını gidermiş olan pek şiddetli bir gaflet içinde şaşkın bir halde yaşıyorlardı. Artık onlar, kendilerine verilen nasihatlere, Hz. Lût'un uyarılarına iltifat edecek bir kabiliyette bulunmuyorlardı

&-Melekler, Hz. Lût'a böyle bir hitapta bulunmuşlardı. Onun ömrüne yemin etmekle peygamberlik makamının yüceliğine işarette bulunmuş oluyorlardı. Diğer bir görüşe göre de bu yemin, Allah tarafından meleklerin lisanıyla bizim Peygamberimizin mübarek ömrüne yönelik bulunmuştur. Bu da Peygamberimizin Allah katında yaratıkların en üstünü olduğuna işaret etmektedir. Başkalarının ömrüne ise kasem olunamaz.

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ

73.Artık onları güneşin doğma vaktine girdikleri sırada o korkunç ses tutuverdi.

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ

Şafak vakti O ses Nihayet onları yakaladı

(Nihayet onları şafak vakti sayha yakalayiverdi) o Lut kavmini güneşin doğmaya başladığı bir anda o ses tutuverdi pek büyük, korkunç bir azap sesi yakaladı. Denilmiştir ki: Bu sesi çıkaran Cibril'i Emin idi. Bu ses üzerine

فَجَعَلْنَا عَلَیْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ

74.Hemen onların üstünü altına getirdik ve onların üzerlerine balçıktan yapılmış taşlar yağdırdık.

فَجَعَلْنَا عَلَیْهَا سَافِلَهَا

Altına Oranın üstünü Hemen getirdik

(hemen onların üstünü altına getirdik) O kavmin beldelerinin üstünü altına getirdik o beldeler yukarıya kaldırılıp tersine olarak yere atılmış bulundu.

وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ

Pişirilmiş balçıktan Taşlar Üzerlerine Yağdırdık Ve

(ve onların üzerlerine balçıktan yapılmış, taşlar yağdırdık) O beldeler ahalisinin azaplarını şiddetlendirmek için üzerlerine balçıktan ateş ile pişirilmiş çamurdan yapılmış taşlar yağdırdık onlar böyle üç çeşit azaba uğratıldı. Bu azapların birinci çeşidi: Korkunç bir ses idi, ikincisi, yurtlarının altüst olması idi, üçüncüsü de üzerlerine taşların yağdırılmış bulunması idi.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

75.Şüphe yok ki, bunda düşünceli kimseler için elbette ibretler vardır.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

Derin kavraysah sahipleri için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda düşünceli kimseler için elbette ibretler vardır) Bu Lut kavmine ait kıssada, o üç çeşit azapta hadiselerle ibret nazariyle bakan kimseler için elbette Allahu Teâlâ'nın birliğine, O'nun kudret ve yüceliğine O'nun dinine muhalefet edenlerin ne müthiş cezalara çarpılmış olduğuna dair ibretler vardır. Artık bunları düşünüp de uyanık bulunmaya, hakka muhalefetten kaçınmaya çalışılmalıdır.

وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ

76.Ve şüphe yok ki, o bir sabit yoldur.

وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ

Sabit Gerçekten bir yoldur Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o bir sabit yoldur) O helak olan Lut kavminin beldeleri bir sabit yoldur. Henüz izleri silinmemiştir. Hicaz ile Şam yolu üzerinde bulunmaktadır. Oradan yolculuk edenler o beldelerin harabelerini görmektedirler. Artık bunlar birer ibret numunesi değil midir?

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

77.Muhakkak ki, bunda müminler için elbette bir ibret vardır.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Müminler için Elbette bir ibret Bunda Muhakkak ki

(Muhakkak ki, bunda müminler için elbette bir ibret vardır) Evet, Muhakkak ki, bunda bu pek büyük hâdisede, bu felâkete yol açan değişiklikte müminler için elbette bir ibret vardır. Cenabı Hakka iman Peygamberleri tasdik eden zatlar, bu tarihî, ibret verici manzaralardan hâdiselerden yararlanır, uyanık bir tarzda yaşarlar. Fakat öyle bir iman ve tasdik nimetinden mahrum kalan bedbaht kimseler ise bu gibi feci hadiseleri normal bir şey zannederler bunları astronomik hareketlere, yıldızların bitişmelerine fay hatlarının kırılmasına yorumlarlar, bu gibi uyanma vesilesi olan olayları güzelce düşünüp uyanmak kabiliyetinde bulunmazlar.

&-Hâlbuki: Bu kâinattaki her hâdis, kudret ve yüceliğe sahip, bir Yüce Yaratıcının eseridir. Her biri bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Uyanık bir ruha sahip olanlar ebetteki, bunu takdir eder, tasdikte bulunurlar. Bunun aksini iddia edenler de ergeç lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ

78.Ve şüphe yok ki, Eyke ahalisi de elbette zalimler idi.

Bu mübarek ayetler de Şuayp ve Salih Aleyhisselam'ı inkâr eden kavimlerinin kötü hareketlerini ve bu kavimlerin başlarına gelen müthiş ilâhî azabı nazarı dikkatlere şöylece sunuyor.

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَالِمِينَ

Elbette zalim kimseler Eyke Halkı idi Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Eyke ahalisi de elbette zalimler idi) Yani Filistin ile Hicaz arasında bulunan sık ağaçlı bir kasaba ahalisi de soyca ve yaratılış itibariyle zalimler idi kendilerine Peygamber gönderilmiş olan Şuayp Aleyhisselam'a muhalefet ederek inkârcı ve zalimce hareketlerine devam edip durmuşlardı.

فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ

79.Artık onlardan da intikam aldık ve şüphe yok ki, ikisi de elbette apaçık öndedirler.

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ

Onlardan Artık intikam aldık

(Artık onlardan da intikam aldık) Lut kavminden olduğu gibi onlardan da intikam aldık hepsini de helak ettik. Rivayete göre yedi gün kadar şiddetli sıcak bir hava içinde kalmışlar, sonra ortaya çıkan bir siyah bulutun altında toplanmışlar, o buluttan yağan bir ateş ile helak olup gitmişlerdir.

وَأَنَّهُمَا لِبِإِمَامٍ مُّبِينٍ

Apaçık Elbet bir yol üzerindedir Şüphesiz o ikisi Ve

(ve şüphe yok ki, ikisi de elbette apaçık öndedirler) Lut kavminin harap olan bel-deleriyle bu kavmin Eyke denilen kasabası veya Hut Hazret-i Şuayb'in Peygamber gönderilmiş olduğu Medyen ile bu Eyke yurdu elbette apaçık öndedirler bunlar birer açık yol halinde olup o civardan geçenlerin nazarı dikkatlerine çarpıp durmaktadırlar.

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ

80.And olsun ki Hicr ahalisi de Peygamberleri yalanladılar.

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Hiç Halkı Yalanladı And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki Hicr ahalisi de Peygamberleri yalanladılar) Medine'i Münevvere ile Şam arasında bulunan, Hicr adındaki bir vadide ikamet etmiş olan Semut kavmi de Peygamberlerini yalanlamışlardı. Kendilerine Peygamber gönderilmiş olan Salih Aleyhisselam'ı ve onu inkâr etmekle diğer Peygamberleri de inkâr etmiş, Dini ilâhîyi kabulden kaçınmış bulunuyorlardı. Çünkü Peygamberlerden her hangi birini inkâr, hepsini de inkâr demektir. Bununla beraber Tefsiri Kebirde denildiği üzere bu kavim, belki berâhime taifesinden olup bütün Peygamberleri inkâr etmişlerdi.

وَأَتَيْنَاهُمُ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

81.Ve onlara ayetlerimizi vermiş idik de onlardan yüz çevirici olmuşlardı.

وَأَتَيْنَاهُمُ آيَاتِنَا

Mucizelerimizi Onlara vermiştik Ve

(Ve onlara ayetlerimizi vermiş idik de) O Hicr Ahalisine peygamberleri Salih Aleyhisselam vasıtasıyla ayetlerimizi vermiştik de Yani: O Yüce Peygamber, Cenab-ı Hakkın büyüklüğünün ve kudretinin eseri olarak onlara birçok mucizeler göstermişti. Kısacası, taştan büyük deve çıkması gibi ve onun sütünün bir kabileye kâfi derecede çok olması gibi harikalar göstermiştik. Buna rağmen o kavim,

فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

Yüz çevirici kimseler Bunlardan Fakat olmuşlardı

(onlardan yüz çevirici olmuşlardı) O mucizelerden, harikalardan yüz çevirici olmuşlardı onlara iltifat etmemiş, onlara bir insaflı göz ile bakmamış, yine tefekkürden mahrum kalarak küfürlerinde devam edip durmuşlardı.

وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ

82.Ve onlar emniyet içinde olarak dağlardan evler yontar olmuşlardı.

وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ

Güven içinde kimseler olarak Evler Dağlardan Yontuyorlar İdiler Ve

(Ve onlar emniyet içinde olarak dağlardan evler yontar olmuşlardı) Ve onlar o Semut kavmi emniyet içinde olarak yıkılma korkusundan, hırsızların musallat olmasından emin oldukları halde dağlardan evler yontar olmuşlardı kendilerine öyle kaleler gibi sağlam ikametgâhlar meydana getirmişlerdi. Fakat bu gibi şeyler, onları Allah'ın azabından kurtaracak mı idi? Ne yazık ki hayır!

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ

83.Sonra onları sabahladıkları an o korkunç ses yakalamış oldu

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ

Sabahladıkları an O ses Ve onları yakaladı

(Sonra onları sabahladıkları an o korkunç ses yakalamış oldu) Sonra onları o inkârcı kavmi sabahladıkları an bir sabah vakti hemen o ses azap sesi yakalamış oldu hepsi de helak olup gitti.

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

84.Artık o kazanmakta oldukları şeyler kendilerini kurtaramadı.

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeylerin ki Onlara Artık faydası olmadı

(Artık o kazana geldikleri şeyler kendilerini kurtaramadı) Öyle yapmış oldukları sağlam binalar, kazanmış oldukları birçok servetler, kendilerini kurtaramadı kendilerinden o felâketi, o lâyık oldukları ilâhî azabı def edemez bulundu.

&-Geçmiş ümmetlere ait olan bu kıssalar bizler için bir uyanma vesilesi, Resul-i Ekrem Efendimiz hakkında da bir teselli mahiyetinde bulunmaktadır. Çünkü yüce Peygamber, önceki Peygamberlere de ümmetlerinin ne kadar muhalif cephe almış olduklarını öğrenince kendi zamanındaki inkârcıların, beyinsizlerin hallerine karşı sabır ve tahammülü kolaylaşmış olur.

&-Hazret-i Cabir Radiyallahu anı tan şöyle rivayet edilmiştir: Resul-i Ekrem ile beraber Hicr vadisinden geçerken bize buyurdu ki: Nefislerine zulüm etmiş olanların ika-metgâhlarına girmeyiniz, onlara dokunmuş olan azabın sizlere de dokunmasından sakınınız, meğerki ağlayıcılar olarak giresiniz. Bununla işaret buyrulmuş oluyor ki, zalimlerin Allah'ın gazabına uğramış kimselerin kendilerine değil, yurtlarına bile yaklaşmak, tehlikeden uzak değildir.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

85.Ve gökleri ve yeri ve aralarında olanları yaratmadık, ancak hak ile yarattık ve kıyamet anı da elbette gelecektir. Artık onlara güzel muamele et.

Bu mübarek ayetler, kâinatın yaratıcının pek yüksek vasıflarını kudret eserlerini bildiriyor, Resulü Ekrem'in affetmek ve bağışlamakla emir olunduğunu gösteriyor ve Yüce Peygamberimize pek yüce olan ilâhî Kitabın ihsan buyrulmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak ile Ancak İki arasında O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yaratmadık Ve

(Ve gökleri ve yeri ve aralarında olanları boş yere yaratmadık, ancak hak ile yarattık) O yüksek âlemleri, onlardaki yüksek parlak cisimleri ve yeryüzünü, bundaki nice faydalı, hoş, muhtelif varlıkları ve aralarında olanları bulutları, rüzgârları, suları ve diğer mahlûkatı boş yere var etmedik. Ancak hak ile yarattık var ettik. Bütün bu gök ve yerdeki âlemlerin varlıkları, yaratılışları bir gerçeği ifade etmektedir, bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Cenabı Hakkın muvaffak ettiği kulları, bunları güzelce düşünerek o Yüce Yaratıcıyı birlemeye ve kutsamaya devam eder.

وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ

Elbet gelecektir Kıyamet Şüphesiz Ve

(Ve kıyamet anı da elbette gelecektir) Bu koskoca kâinatı yaratmış olan hikmet sahibi yaratıcı, elbette kıyameti vücuda getirmeğe de fazlasıyla kadirdir. Artık o vakit herkes dünyadaki amellerinin mükâfat ve cezasına kavuşacaktır.

فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

Güzel Davranmakla Artık davran

(Artık onlara güzel muamele et) Yüce Resulüm! Sen üzülme, inkârcıların hallerinden pek müteessir olma sen o gibi kimselerden güzel bir kaçınmakla kaçın onlardan üzüntülü bir şekilde yüz çevirme, onlardan intikam almaya acele etme, onlara karşı sabır et, af ve kerem ile muamelede bulun. İşte Resûli Ekrem Hazretleri, kavmini ıslah ve irşat için böyle pek yumuşakça, hikmetlice hareketlerde bulunmakla emir olunmuştu. Bundan dolayı bu ilâhî emrin kıtal kılıç ayeti ile yürürlükten kaldırıldığını iddiaya lüzum yoktur.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

86.Şüphe yok ki, senin Rabbindir hakkıyla yaratan, pekiyi bilen ancak o'dur.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Her şeyi yaratan Odur Senin Rabbin Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki, senin Rabbindir hakkıyla yaratan, pekiyi bilen ancak o'dur) Ey habibim Şüphe yok ki, senin Rabbin Seni mükemmellik derecesine erıştiren, bütün mahlûkatı yaratıp besleyen Yüce Mabudundur. Senin de, ümmetinin de durumlarını bilen, bütün kâinat olaylarını ilmiyle kuşatan ve pek yaratıcı olan bütün sizleri de ve diğer mahlûkatı da vücuda getiren ancak o'dur o Kerim ve Yüce olan Rabbindir. Bundan dolayı o'na karşı hiçbir şey gizli kalamaz, o Yüce Yaratıcı, sizi de sizin fil ve sözlerinizi de yaratıp vücuda getirmektedir. Artık o'na işlerinizi havale ediniz, onun emirlerine itaatten ayrılmayınız, onun yolundaki cihadları da, dinin yayılmasına yönelik çalışmaları da, af ve bağış ile yapılacak muameleleri de tamamen bilir, onları mükâfatsız bırakmaz.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

87.Mukaddes zatıma and olsun ki, sana tekrarlanan yediye Fatiha süresini ve büyük Kuran'ı verdik.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي

Tekrarlanan Yediye Sana verdik And olsun gerçekten Ve

(kutsal zatıma and olsun ki sana tekrarlanan yediye verdik) Ve ey Yaratıkların en üstünü olan Yüce Resulüm! Kutsal zatıma and olsun ki Azamet ve kudretimle Yani: Her namazda tekrar tekrar okunan veya iki defa nazil olan ve yahut yarısı ilâhî övgüyü, diğer yarısı da dua ve niyazı kapsayan ve yedi ayeti içeren Fatiha Süre-i celilesini

وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

Yüce Kur'anı Ve

(ve büyük Kur'anı verdik) bütün semavî kitapların güzelliklerini toplayan ve dünyevî uhrevî selâmet ve saadete kefil olan Yüce Kuran ın tamamını sana bir hususî bir lütuf olarak verdik Yüce katımdan Cibrili Emin vasıf asiyle sana inzal ettim, seni böyle eşsiz bir yüce nimete nail kıldım. Artık bunun yanında fani, dünyevî nimetlerin, varlıkların ne kıymeti olabilir?

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ

جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

88.Sakın onlardan bazı sınıfları faydalandırmış olduğumuz şeylere iki gözünü dikme ve onlara karşı üzülme ve müminler için kanatlarını indir.

Bu mübarek ayetler. Peygamberlik gibi büyük bir nimete kavuşan Yüce Peygamberimizin bazı gurupların elde etmiş oldukları dünyevî, fani varlıklara yönelmeyeceğini ve onların inkârcı hallerinden dolayı üzüntülü olmasına lüzum bulunmadığını ve müminleri her zaman korumakla emrolunduğunu bildirmektedir. Ve Yüce Resulün dinsizleri

ilâhî azap ile korkutur olduğunu ve Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini bölmek ve değiştirmek isteyenlerin, bütün inkârcıların her yaptıkları şeylerden dolayı büyük bir uhrevî mesuliyyete uğrayacaklarını ihtar buyurmaktır.

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ

Onlardan Bir takım sınıfları Kendisi ile Faydalandırdık O şeylere ki Gözlerini Sakın dikme

(Sakın onlardan bazı sınıfları faydalandırmış olduğumuz şeylere iki gözünü dikme) Fâni, dünyevî varlıklara, süslere, yaldızlı maddelere onlara iltifat edip bakma, senin sahip olduğun yüce, ebedî devlet ve saadet yanında, özellikle sana verilmiş olan semavî kitab karşısında o gibi çabucak yok olan, anlam ifade etmeyen şeylerin ne ehemmiyeti olabilir?

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Üzülme Ve

(Ve onlara karşı üzülme) Öyle dünyevî faideleri elde ettikleri halde şükrünü yerine getirmeyen inkârcılara karşı üzülme onlar kendilerine yaptığın hayrı tavsiye edici emirlere, tavsiyelere muhalefette bulunurlarsa, kendi iradelerini kötüye kullanarak kendilerini ebedî azaba uğratırlarsa, sen mazursun, onlardan dolayı üzüntüye kapılma, kendilerine iltifatta bulunma.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Kanadını İndir Ve

(Ve müminler için kanatlarını indir) Sen ancak müminler için sana tâbi olan, İslâmiyet'i kabul etmiş bulunan topluluklara karşı şefkat kanatlarını indir onlar için tevazu göster, merhametle muamelede bulun, onların imanlarından dolayı kalben mutlu ol

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

89.Ve de ki: Ben, şüphesiz ben sizi azabı ilâhî ile apaçık korkutucuyum.

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

Apaçık Korkutucu Benim Şüphesiz ben De ki Ve

(Ve de ki: Ben, şüphesiz ben sizi azabı ilâhî ile apaçık korkutucuyum) Ve Yüce Resulüm! Seni tasdik etmeyen inkârcılara deki İman etmediğiniz takdirde üzerinize inecek ilâhî bir azap ile öyle müthiş bir azaba tutulacağınızı size bildirmekle emir olundum.

كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ

90.Nitekim o azabı, taksimcilerin üzerlerine indirmiştik.

كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ

Taksim edicilere İndirdik O şey gibi ki

(Nitekim o azabı, taksimcilerin üzerlerine indirmiştik) Yani: İslamiyet i kabulden in sanları alıkoymak için aralarında iş bölümü yapmış olanların üzerine indirmiştik onları helak etmiştik.

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ

91. O kimseler Kur'an'ı taksime uğratmak istemişlerdi.

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ

Kısım kısım Kuranı Kıldılar Onlar ki

(O kimseler Kur'an'ı taksime uğratmak istemişlerdi) Evet. O azabı Onların üzerine indirmiştik ki onlar Kuran'ı taksime uğratmak istemişlerdi O ilâhî kitabın hükümlerini parça parça etmek cüretinde bulunmuşlardı. Kimine inanıp kimine inanmama yolunu seçmişlerdi

&-Rivayete göre müşriklerin reislerinden olan "Velid ibnü'l Muğire" hac mevsiminde kırka yakın veya oniki şahsı Mekke'nin yollarına taksim etmişti. Bu şahıslar, Mekke'ye

etraftan gelen hacılar ile görüşüyor, Hazreti Peygamber aleyhinde lâkırdılarda bulunuyor, sakın onun sözlerine inanmayınız, o mecnundur diyorlardı. İşte bu herifler hac için Mekke'î Mükerrreme ye gelen zatlara Kuran'ı Kerim aleyhinde de konuşmada bulunuyorlardı. O apaçık kitabın ayetlerini parçalamak istiyorlardı. O ayetler, birer sihir-dir, birer iftiradır, birer şiirden, evvelkilerin masallarından ibarettir, diyorlardı. Bu herifler nihayet Bedir gazvesinde helak olup ilâhî azaba kavuşmuşlardı. Bunların uhrevî azapları ise elbette daha pek müthişti. Artık İslâmiyet'i, ilâhî hükümleri küçümse-meye ve değiştirmeye cüret edenler, bu pek müthiş azabı düşünsünler! Diğer bir görüşe göre de ilâhî kitabı taksime uğratanlardan maksat kitap ehli denilen Yahudiler ile Hıristiyanlardır. Bunlar Tevrat'ı, İncil'i taksime uğratmışlardır. İşlerine gelen ayetleri ka-bul etmiş, işlerine gelmeyenleri bozmuş ve değiştirmişlerdir. Bunlar Kuranı Kerimi de parçalamak isterler, bir kısım beyanatını inkârâ çalışırlar, tamamını ilâhî bir kitap ola-rak kabul etmezler. İşte bu gibi inkârcılar, vakit vakit birçok felâketlere uğramışlardır ve en büyük azaplara da ahirette uğrayacaklardır.

فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

92.İmdi Rabbine and olsun ki, elbette onlara, hepsine soracağızdır.

فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsine Elbette onlara, soracağızdır Artık Rabbine and olsun ki

(İmdi Rabbine and olsun ki, elbette onlara, hepsine soracağızdır) Evet. O gibi inkârcılar, kendilerini büyük bir mesuliyete uğratmışlardır. İmdi Ey Yüce Resul! Onla-rın o hallerine bakıp da fazla üzölme mukaddes zatıma yemin ederim ki, O inkârcıla-ra, o ilâhî kitabı parça parça etmek isteyen kâfirlerin hepsine kıyamet günü de sora-cağız onları kınamak ve azarlamak için büyük bir sorgulamaya, muhakemeye tâbi tutacağızdır.

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

93.Bütün yapmakta olduklarından.

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerden ki

(bütün yapmakta olduklarından) Evet, Topyekûn onları dünyada iken bütün yap-makta olduklarından ahirette suale tâbi tutacağızdır. Onları kâfirce cüretlerinden do-layı ilâhî kitabı parçalamak istediklerinden dolayı ve bütün bu gibi çirkin hallerinden dolayı mahkûm edeceğiz ve sonsuz azaba uğratacağız. Artık onlar bu pek korkunç akıbeti beklesinler. Şu da bilinmektedir ki: Ahiret günleri sonsuzdur. Bütün insanlar ve cinler ahirette belirli bir müddet suale ve cevaba maruz kalmayacaklar, bunu bekle-yeceklerdir. Bu bekleyiş de bir çeşit azaptır. İşte o gün insana da cine de günahı so-rulmaz. (Rahman, 55/39) ayeti kerimesi bunu bildirmektedir. Fakat diğer bir müddetle de bütün bunlar sorgulamaya tâbi tutulacaklardır.

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

94.Artık sen Emir olunduğun şeyi ortaya koy ve müşrik olanlara aldırış etme

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem Hazretlerinin İslâm dinini yaymak ve ortaya çıkar-makla ve müşriklerin alaycı durumlarına iltifat etmemekle mükellef bulunmuş olduğu-nu bildiriyor. Ve o alay edenlerin yakın zamanda ne gibi felâketlere uğrayacaklarını ihtar ediyor. Peygamberimizin de hayatta bulundukça hamd ve teşbihe, Müslüman topluluk ile beraber kulluk secdesine devam etmekle mükellef bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ

Emrolunuyorsun O şeyi ki Artık ortaya koy

(Artık sen emir olunduğun şeyi ortaya koy) Artık Ey habibim Sallallahu aleyhi Ve sellem Allah tarafından tebliğ etmekle emir olunduğun dinî hükümleri tam bir meta-

netle ortaya koy o hükümlerin lüzumunu, yüceliğini ümmetine karşı açıkla, yaymaya çalış

وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklere Aldırış etme Ve

(ve müşrik olanlara aldırış etme) Onların kınamasına, alay etmesine aldırış etme, sen yine herkesi bir güzel tarzda irşad ve ikaza devam lûtfunda bulun.

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ

95.Şüphe yok ki, biz o alay edenlere karşı sana yeteriz.

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ

Alay edenlere (karşı) Sana yettik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz o alay edenlere karşı sana yeteriz) Şüphe yok ki, ben Yüce Yaratıcı! Kudret ve azametimle Peygamberlik makamına karşı o alaycı tarzda tavır almak basitliğini gösteren dinsizlere karşı sana yeteriz senin intikamını onlardan alırsın, onları yaptıkları fenalıkların cezasına uğratarız.

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ

96.Onlar ki; Allah Teâlâ ile beraber başka tanrı edinirler. Artık yakında bileceklerdir.

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilah Allah ile Beraber Kılarlar Onlar ki

(Onlar ki; Allah Teâlâ ile beraber başka tanrı edinirler) öyle alaycı kâfirler ve benzerleri ki Allah'ın birliği apaçık iken onu tasdik etmezlerde bir takım mahlûkata da tanrılık isnadından geri durmazlar

فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ

(artık yakında bileceklerdir) Öyle müşrikler yakında bileceklerdir ne kadar batıl bir inançta bulunmuş olduklarını ve dünyada da, ahirette de nasıl birer felâkete, azaba uğrayacaklarını anlayacaklardır. Fakat bu anlayışın artık kendilerine bir faidesi olmayacaktır.

&-Rivayete göre Kureyş kabilesi reislerinden müşrik olan beş herif Resuli Ekrem ile alay etmeye pek fazla cüret göstermekte bulunmuşlardı. Bunlar "Velid ibnü'l Muğire", "As İbni Vail", "Adiy Bin Kays", "Esvet İbni Abdülmuttalip", "Esvet İbni Abdi Yağus" adındaki kimseler idi. Bunların her biri az sonra Cibril'i Emin'in birer işaretiyle birer felâkete uğrayarak helak olmuşlardır. Bu ayet-i Kerimenin bu husustaki haberi öylece gerçekleşmiştir.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ

97.And olsun ki, biliyoruz, söyledikleri şeyden dolayı senin göğsün muhakkak ki, daralıyor.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ

Söyledikleri Şeyden dolayı Göğsün Daralıyor Şüphesiz sen Biliyoruz And olsun ki Ve

(And olsun ki, biliyoruz, söyledikleri şeyden dolayı senin göğsün muhakkak ki, daralıyor) Habibim onların o alaylarından, o Kuranı Kerimi inkâr etmelerinden onların o rezilce hallerinden dolayı bir üzüntü içinde kalıyorsun kalbin daralıyor. Çünkü öyle dinsizliklere, terbiyesiz hareketlere karşı temiz ruhlu zatların kalben mustarip, müteessir olmaları insanlığın yaratılışı gereğidir. Fakat Yüce Resulüm! Sen üzülme darlanma yine sabır ve sebatan ayrılma.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

98.Sen hemen Rabbinî hamt ile tesbih et ve secde edenlerden ol.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

Secde edenlerden Ol Ve Rabbine Hamd ile Öyle ise tesbih et

(Sen hemen Rabbini hamt ile tesbih et ve secde edenlerden ol) Namaza, niyaza devam edip Cenabı Haktan kalp huzuru ve fetih temennisinden geri durma. Çünkü insan bu sayede ruhen ferah olur, vicdanı aydınlanır, ilâhî yardımlara muvaffak bulunur. Artık öyle bir takım dinsizlerin varlığın-dan, alaycı hareketlerinden fazla üzüntüye gerek yoktur.

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

99.Ve sana ölüm gelinceye değin Rabbine ibadet et.

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

Ölüm Sana gelinceye değin Taki Rabbine Kulluk et Ve

(Ve Rabbine kulluk et Ta ki Sana ölüm gelinceye değin) Hayatta bulundukça her vakit Rabbine ibadet et onunla kalbini rahatlat, ilâhî feyizlere mazhar olarak yaşa.

&-Ölüme "yakın" denilmiştir. Çünkü ölüm, kesin olan bir emirdir. Mutlaka meydana gelecektir. Ebedî hayata göre bu dünya hayatı pek geçicidir ve nihayet bulacağı kesin olarak bilinmektedir. Bu yakın den maksat, itikat bakımından bir yakın değildir. Çünkü o yakın zaten Resûlullah ta en kuvvetli, adeta açık bir şekilde mevcut idi. Onunla beraber ahirette irtihal edinceye kadar kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışmış, Mescidi Saadette ashâbı kiramına namaz kıldırmaya devam etmişti. Öyle peygamberliği kavuştuğu mucizeler ile desteklenen yüce bir Peygamberi de bir şek ve şüphe alameti bulunamaz ki, kendisine itikad bakımından yakın gelinceye kadar ibadetle mükellef olsun da o yakın gelince bu teklif kendisinden düşmüş bulunsun. Bunu hiçbir akıllı insan iddia edemez. Artık ibadet zevkinden mahrum olan, kulluk vazifesinden kaçan bir takım cahiller, bu yakın tabirini yanlış telakki etmiş olabilirler. Onlara göre Cenabı Hakkın varlığına yakinen inanan, diğer bir ifadeyle kendilerinde "fenafillâh" durumu tecelli edenlerden ibadet ve itaat la mükellefiyet düşer tasavvuf vesaire namına böyle iftiracı bir iddia ise pek büyük bir cehaletten, bir zındıklıktan başka bir şey değildir. Bütün Kuran i beyanlar bunun hilafına açıkça şahittir. Bütün insanlık ve bilhassa bütün Peygamberler hayatta bulundukça Cenabı Hakk'a ibadetle görevlendirilmişlerdir.

وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

Hayatta Davam ettiğim müddetce Zekatı Ve Namazı Bana emretti Ve

(Yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti) Meryem 19/31. ayeti celilesi de bunu göstermektedir.

Velhasıl: Resûlullah Efendimiz itikadın fevkalâde bir yakini haiz iken yine ahiret e irtihal edinceye kadar bütün kulluk vazifelerini yerine getirmeye devam etmişti. O Yüce peygamber'e yönelik olan bir ibadet ve itaate devam emri, onun bütün ümmetine de doğal olarak yönelik bulunmuştur. Bundan dolayı onun ümmetinin fertlerinden bulunan her mükellef insan için de lâzımdır ki, hayatta bulundukça Yüce Mabuda ibadette bulunmaya devam etsin. Hayatının bir anını bile boş yere zayi etmesin, Cenabı Hakk'a hamdı senadan, Allah'ın lütfünü istemekten geri kalmasın, İnsan ancak bu sayede ebedî selâmet ve saadetini temine muvaffak olmuş olur. Ve Yardım Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

16-NAHL SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de inmiştir. 128 ayeti celileyi içermektedir. Ancak İbni Abbas Radiyallahü Anttan bir rivayete göre 95, 96, 97. ayetleri Hazreti Hamza'nın şehit olmasından sonra Medine'yi Münvevver'de inmiştir. Diğer bir rivayete göre de 110, 126. ayetleri de Medine'yi Münvevver'de nazil olmuştur. Bu mukaddes sure, birçok güzel, eşsiz kudret eserini nazarı dikkatlere sunmaktadır. Bu tabiat âlemindeki nice varlıkların insanlara hizmet ettiğini ve faydalı olduğunu bildirmektedir. İnsanların da seçkin bir mahlûk olup üstün bir varlığa sahip bulunduklarını beyan buyurmaktadır, insanlığın hidayet ve saadete kavuşmaları için ilâhî vahye mazhar bulunmuş olan Yüce peygamberine muhtaç bulunduklarını açıklamaktadır ve bir nice ilâhî nimetlere işaret ederek beşeriyeti şükür vazifesini yerine getirmeye davet ve insanların amellerinden mesul olacaklarını ihtar eylemektedir. Bu cihetle bu mübarek süreye "Lam Suresi" adı da verilmiştir. Bununla beraber ilâhî eserlerin ehemmiyetine, faidelerine pek kıymetli bir numune olmak üzere de bal arılarının kavuştukları ilham ve güç sayesinde ne kadar hayat için yararlı bir gıda kaynağı vücuda getirmekte olduklarına dikkatlerimizi çekmektedir. Bu münasebetle de bu sureyi celile ye Nahl Suresi adı verilmiştir. Evet. Bu mübarek Sure gösteriyor ki: Bal arıları birer küçük mahlûk oldukları halde Cenabı Hakk'ın verdiği bir kabiliyetle büyük bir eser vücuda getirebiliyorlar. Yaptıkları peteklere verdikleri geometrik bir şekil, ne kadar mühim ve ne kadar faideli bir gayeye yöneliktir. Meydana getirdikleri balların renkleri, tatları, kokuları farklıdır. Bu ballar pek leziz, maddî hayatımız için pek faideli bulunmaktadır. Artık öyle bir küçük mahlûkun o kadar sanatkârca, nefis bir muhafaza içinde o kadar lezzetli bir hayat kaynağı vücuda getirmesi, onun öyle büyük bir kabiliyete sahip bulunması, bir ilâhî ilham bir ilâhî ihsan değil de nedir? Artık her düşünen insan bundan da sonuç çıkarabilir ki, bu zayıf, cılız mahlûka bu kadar bir kabiliyet ihsan bu-yuran bir Yüce Yaratıcı, bir Yüce Peygamberini de ilâhî vahyine mazhar ederek onu bütün insanlık için manevî, ebedî bir hayata, bir selâmet ve saadete vesile olacak apaçık bir kitaba kavuşturabilir. Nitekim de kavuşturmuştur. İşte Kur'anı Kerim, böyle apaçık bir kitaptır, bu bir sonsuz mucizedir, Allah'ın Yüceliğine pek açık bir delildir, insanlık için bir manevî gıdadır, bir hidayet vesilesidir, onlara dini, içtimaî, ahlâkî vazifelerini telkin buyurmaktadır. İşte bu sureyi celile de bütün bu gibi uyanma vesilesi, kurtuluş sebebi olacak hususlara nazarı dikkatimizi çekmektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَتَى أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

1.Allah Teâlâ'nın emri geldi, artık onu acele istemeyiniz, Hak Teâlâ onların ortak koştukları şeylerden uzak ve çok yücedir.

Bu mübarek ayetler, sorgulamaya tâbi olacakları evvelce bildirilmiş olan müşriklere o sorgulama gününün gelmiş gibi yaklaştığını ve Allah'ın zatının ortaktan uzak olduğunu ihtar etmektedir. Ve o Yüce Yaratıcının insanları korkutmak için dilediği zata ilâhî vahyini melekler vasıtasıyla indireceğini bildirmektedir. Ve Cenab-ı Hakk'ın gökleri ve yeri yaratmış olduğunu ve insanı da bir damla sudan vücuda getirmiş olduğu halde onun açık bir düşman kesilmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

أَتَى أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ

Artık onu acele istemeyiniz Allah'ın Emri Geldi

(Allah Teâlâ'nın emri geldi) Yani: Kıyametin alâmetleri ve bir kısım azaplar ortaya çıkmıştır. Veyahut kıyametin kendisi geliverdi onun gelmesi, muhakkak olduğu için böyle geçmiş zaman kipi, gelecek zaman kipi yerinde zikredilmiştir. Gelecektir manasında olmak üzere "geldi" denilmiştir. Evet kıyamet ne kadar geç gelecek olsa geçmiş ve gelecek milyarlarca zamana göre onun geleceği vakit, âdeta gelip çatmıştır.

Artık onu acele istemeyiniz daha gelmesinden evvel vukuunu beklemeyiniz. Çünkü o herhalde vaki olacaktır. Onun hemen meydana gelmesini istemeye ihtiyaç yok. Bu ayeti celile nin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki:

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ

(Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı) Kamer,54/1 ayeti inince kâfirler, bakalım kıyamet ne vakit meydana gelecek diye söylenmişler bu hâdise gecikince, biz Kıyamet adına bir şey göremiyoruz demeğe başlamışlar, bunun üzerine

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مَعْرُضُونَ

(İnsanların hesaba çekilmeleri yaklaştı Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çevirmekteler) Enbiya 21/1 ayeti kerimesi nazil olmuş, bundan da korkmuşlar, beklemeye başlamışlar, günler uzayınca demişler ki: "Ya Muhammed. Aleyhisselam biz senin bizi korkutur olduğun şeylerden hiç birini görmüyoruz. Bunların bu alaycı lâkırdıları üzerine de iş bu ayeti celile inmiştir. Bunu vahiy yoluyla alan Resulü Ekrem, yerinden fırlayıp kalkmış, insanlar da başlarını kaldırarak kıyametin hakikaten derhâl geleceğini sanmışlardı. Fakat müşrikler demiş ki: Ya Muhammed. Aleyhisselam Farz et ki, senin sözün bizce kabul edilmiş olsun, fakat biz putlarımıza ibadet ederiz ki, bize Allah katında şefaathçi bulunsunlar, artık onlar bizi o kıyamet azabından kurtarırlar. Bunların bu cahilce sözlerini red için de buyururdu ki, Hak Teâlâ

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Çok yücedir Ve O pek münezzeh

(onların şerik koştukları şeylerden uzaktır ve çok yücedir) O Yüce Yaraticının mülkünde, idaresinde kendisinin bir ortak ve benzeri yoktur, onun yüce şanı bundan uzaktır. Onun rızası olmadıkça kimsenin şefaate salahiyeti olamaz. Artık ey müşrikler o batıl putlarınız, o maddeden yapılan adı şeyler size nasıl şefaath ederek sizi Allah'ın azabından kurtarabilirler? Bunu hiç düşünmez misiniz? O Kerem sahibi Yaraticının bu âlemdeki tasarruflarını güzelce düşünmeli değil midir?

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

2.O, kullarından dilediği üzerine kendi emrinden ruh ile melekleri indirir ki, korkutunuz. Şüphe yok ki, benden başka ilâh yoktur. Artık benden korkunuz.

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا

Korkutun Diye Kullarından Diler O kimseyi ki Kendi emrinden Ruh ile Melekleri İndirir

(O, kullarından dilediği üzerine kendi emrinden ruh ile melekleri indirir ki, korkutunuz) Her hangi bir Peygamberine kendi emrinden kendi ilâhî iradesine göre Cibril'i Emin ile diğer meleklerini yeryüzüne gönderir yahut manevî bir ruh olan Kur'an'ı Kerim ile ve diğer semavî kitaplar ile Cibril'i Emin'i yeryüzüne sevk ediyor. Ve buyurur ki Ey Peygamberlerim. Kâfirleri azap ile korkutunuz onlara ilâhî azabı hatırlatınız, diye ve

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

Artık benden korkunuz Ben Ancak ilah yok Gerçek şu ki

(şüphe yok ki, benden başka ilâh yoktur) ibadete lâyık olan ancak benim kutsal zatımdır. Artık Ey ilâhî azabın gelmesini acele eden inkârcılar!

() Benim emrime muhalefet ederek öyle putlara, fani mahlûk-lara tapınıp durmayınız, onlardan bir faide beklemeyiniz, öyle Allah'ın birliğine aykırı hareketlere cüret edip de kendinizi ebedî azaba uğratmayınız.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

3.Gökleri ve yeri hak ile yaratmıştır. O kendisine ortak koştukları şeylerden çok yücedir

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Yarattı

(gökleri ve yeri hak ile yaratmıştır) Evet. Ey insanlar! Bir kere kudret eserlerine bakınız. O Yüce Yaratıcı üstün bir şekilde, lâıyk bir üslup ile bir menfaat ve hikmete uygun suretle yaratmıştır. Onları yüce kudretiyle varlık sahasına getirmiştir. Artık o Kerem sahibi Yaratıcının şanının yüceliği, zatının kutsallığı şüphesiz son derece açıktır.

تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Pek yücedir

(kendisine ortak koştukları şeylerden çok yücedir) öyle fani mahlûklar, o ezelf ve ebedî olan Yüce Yaratıcıya nasıl ortak olabilirler? O ortak ve benzerden uzak olan kâinatın Yaratıcının nice eşsiz eserleri meydana getirmiş olduğunu ayrı ayrı nazarı dikkate almalı değil midir?

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

4.İnsanı bir damla sudan yaratmıştır. Böyle iken, o, apaçık bir düşmandır.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ

Bir nutfeden İnsanı Yarattı

(İnsanı bir damla sudan yaratmıştır) Evet. Kerem sahibi Yaratıcı insanı bu çeşit mahlûkları bir nutfeden yaratmıştır. Hazreti Âdem'i mutlak bir sudan vücuda getirmiş, onun evlât ve torunlarını da bütün neslini de his ve şuurdan yoksun, birer hususî damladan ibaret olan birer meniden insanlık alanına çıkarmıştır. Artık O Yüce Yaratıcının kudreti hikmeti ve lütfü böyle açık iken o insan

فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir mücadelecidir O Hemen birden

(böyle iken o apaçık bir düşmandır) Kendisini vücuda getirmiş olan kerem sahibi Yaratıcısını inkârâ cüret eder, kendisinin, hayalî, akıl ve şuurdan mahrum bir tabiatın eseri olduğunu iddiada bulunur. Kendisinin tekrar hayata kavuşturulacağına inanmaz. Gözlerinin önünde parlayan bir nice eşsiz eserleri İlim ve hikmet sahibi bir yaratıcının varlığına şahadet edip dururken bunu güzelce düşünüp takdir ve tasdik eylemez. Ne büyük bir cehalet!

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

5.Ve ehli hayvanları da yaratmıştır ki, sizin için onlarda korunmak vardır ve menfaatler vardır ve onlardan yersiniz.

Bu mübarek ayetler, yeryüzünde insanlardan sonra en şerefli, en faideli olan bir kısım hayat sahiplerinin varlığını, ehemmiyetini gösteriyor. O gibi nimetlerin kadrini takdir ve Yaratıcısını tasdik etmenin lüzumuna işaret ediyor. Kâinatın Yaratıcısının varlığına şahitlik eden o gibi eserler meydanda iken artık hiçbir kimsenin Kerem sahibi Yaratıcısını bilip tasdik etmemesinden dolayı mazeret ileri sürmeye salahiyeti bulunmadığını ihtar buyurmaktadır.

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا

Onları yarattı Hayvanlar ki Ve

(Ve ehli hayvanları da yaratmıştır) o Yüce Yaratıcı ehli hayvanları da yaratmıştır ki onlar sekiz çift teşkil eden erkek ve dişi koyunlardan, keçilerden, develerden ve sığırlardan ibarettir. Ey insanlar

لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

Yersiniz Onlardan Ve Faydalar Ve Isıtıcı şeyler Onlarda Sizin için vardır

(sizin için onlarda korunmak vardır ve menfaatler vardır ve onlardan yersiniz) O hayvanlar da korunmak vardır onlardan elbiseler, sergiler vesaire yaparak kendinizi korumuş olursunuz. Ve sizin için başkaca menfaatler de vardır onların yavrularından,

sütlerinden de istifade edersiniz. Ve onları satarak ticaretinize genişlik de verirsiniz ve onlardan yersiniz onlar sizin geçiminizi Temine başlıca bir vesilede bulunmuş olurlar.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ

6.Ve sizin için onları akşamleyin getirdiğiniz ve sabahleyin salıverdiğiniz sırada bir güzellik vardır.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ

Sabahleyin salıverirsiniz O zaman ki Ve Akşamleyin gelirsiniz O zaman ki Bir güzellik Onlarda Sizin için vardır Ve

(Ve sizin için onları akşamleyin getirdiğiniz ve sabahleyin salıverdiğiniz sırada bir güzellik vardır) O ehli hayvanları akşamleyin otlak yerlerinden evlerinize getirdiğiniz vakitte ve onları sabahleyin otlak yerlerine salıverdiğiniz sırada bir ziynet vardır. Onlar sahipleri için birer güzel manzara teşkil ederler ve sahiplerinin servete nimete kavuştuğuna birer alamet olacağından bu sebeple de bir kalp ferahlığına vesile bulunmuş olurlar. Ve bu ehli hayvanların daha nice faydaları vardır. Kısacası bunların bir kısmı

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرؤُفٌ رَّحِيمٌ

7.Ve sizin ağırlıklarınızı yüklenirler, bir beldeye kadar ki, siz o beldeye nefsi bir zorluk olmaksızın kavuşamazsınız, şüphe yok ki, rabbiniz elbette çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ

Bir beldeye ki Yüklerinizi Taşır Ve

(Ve sizin ağırlıklarınızı yüklenirler, bir beldeye kadar ki) Yurdunuzdan çıkıp başka bir yere gideceğiniz zaman bir kısım eşyanızı onlar taşırlar bir beldeye kadar ki,

لَمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ

Nefislerin Çok zorluk çekmesiyle Ancak Oraya varan kimseler Olmadınız

(siz o beldeye nefsi bir zorluk olmaksızın kavuşamazsınız) siz o beldeye piyade olarak kolay kolay gidemezsiniz kendi nefsinizi yormaksızın, bir meşakkate düşürmeksizin kavuşamazsınız onun için bu nimetlerin kadrini biliniz. Ve dahi şimdiki motorlu araçlar vasıtalar da Allahın bir lutfu nimeti değil midir?

Meselâ: Yaya olarak Mekke'i Mükerreme'den Yemen'e, Şam'a veya Mısır'a kolaylıkla varamazsınız. Bütün insanlar hakkında söz konusu olan tabii durum böyledir. Aslında bazı zatlar, bir keramet eseri olarak uzak mesafelere mekânı atlarcasına geçmek suretiyle pek kolayca varabilirler. Fakat bu, hususî bir ilâhî lütuftur. Bu, keramet kabilindendir, bunun vukuu bir kısım deliller ile sabittir. Bu da yine bir kısım seçkin zatlar hakkında başka bir ilâhî lütuftan ibarettir.

إِنَّ رَبَّكُمْ لَرؤُفٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbette çok şefkatlidir Rabbiniz Şüphesiz

(şüphe yok ki, rabbiniz elbette çok esirgeyicidir, çok merhametlidir) Ey insanlar! Sizin Rabbiniz elbette çok esirgeyicidir. Kendisine sığınanları fazlasıyla korur ve çok merhametlidir mahlûkatı hakkında rahmeti, yardımı pek fazladır.

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

8.Ve kendilerine binmeniz için ve bir ziynet olarak atları, katırları ve merkepleri de yaratmıştır. Ve sizin bilemeyeceğiniz daha nice şeyleri de yaratacaktır.

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً

Bir zinet olarak Ve Onlara binmeniz için Eşekleri Ve Katırları Ve Atları Ve

(kendilerine binmeniz için ve bir ziynet olarak atları, katırları ve merkepleri) Ve O Kerem sahibi yaratıcı, ey insanlar Onların vasıtalarıyla istediğiniz yerlere gidebilmeniz için bir ziynet olarak atları, katırları ve merkepleri de yaratmıştır. Bunlardan daima istifade eder durursunuz. Bununla beraber

وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyleri ki Yaradır Ve

(daha nice şeyleri de yaratacaktır) Onlardan istikbalde yararlanacaksınız. Nitekim yaratmıştır ve daima yaratmaktadır. İşte trenler, otomobiller, bisikletler, uçaklar bu cümledendir. Cenabı Allah'ın insanlara verdiği büyük bir kabiliyet ile bunlar vakit vakit medeniyet âleminde ortaya çıkmaktadır. Bütün bunlar birer ilâhî ihsandır, istikbalde de daha nice şeyler Allah'ın kudreti ile varlık alanına gelecektir. Bu ayeti kerimede bu hayvanların yalnız binilmek için yaratıldığı zikredilmiştir. Eğer etlerinin yenilmesi caiz olsa idi o daha büyük bir nimet olacağı için o da zikredilirdi. İşte İmamı Azam ve İmamı Malik, bununla delil getirerek böyle at, katır ve eşek etlerinin yenilmesinin haram olduğunu kabul etmiştir. Fakat İmamı Şafiî ile bazı İslâm hukukçuları at etinin helâl olduğuna inanmaktadırlar. Katırlar ile eşeklerin etleri ise bu zatlarca da helâl değildir.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهْدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ

9.Ve kastedilen doğru yolu beyan etmekte, Allah Teâlâ'ya aittir. Bununla beraber ondan sapan da vardır ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizi toptan hidayete erdirirdi.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ

Yolu Doğrultmak Allah'a aittir Ve

(Ve istenilen doğru yolu beyanda Allah Teâlâ'ya aittir) Her şeyi İlim ve kudretiyle kuşatan âlemlerin Yaraticısı bir doğru yol olan ilâhî dinini, şeri hükümlerini kullarına Peygamberleri vasıtasıyla bildirmiştir. Artık bir kimsenin kendi cehaletini, mazeret makamında ileri sürmesine imkân kalmamıştır.

وَمِنْهَا جَائِرٌ

Sapan Ondan (vardır) Ve

(O yoldan sapanlarda vardır) Bununla beraber o hak yoldan gayrısı, sapık doğru olmayan, haktan batıla meyilli olanı da vardır ki, o da sapıklık yoludur, nefsin ve arzunun yoludur, çeşitli dinsizlikler yoludur. Birçok kimseler, böyle bir yolu takip etmiştir. Ey insanlar!

وَلَوْ شَاءَ لَهْدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ

Hep birlikte Elbette sizi hidayete erdirirdi Dileseydi Eğer Ve

(Ve eğer Allah Teâlâ dileseydi elbette sizi top yekûn hidayete erdirirdi) Hepinizi de bir doğru yola zorla sevk ederdi. Fakat bu, Allah'ın hikmetine aykırı bulunmuştur. O Hikmet sahibi Yaraticı insanlığı yaratmış, ona bir kabiliyet vermiş, onu bu imtihan dairesine getirmiştir ve kendisine bir irade, bir ihtiyar kuvveti vermiş ve kendisine doğru olan yolu da Peygamberleri ve kitapları vasıtasıyla göstermiştir. Artık kendi kabiliyetini, iradesini güzelce kullananları hidayet yoluna erdirir, bunun tersini yapanları da sapıklık yolunda bırakır, onları zorla doğru yola sevk etmez. Çünkü öyle zorlamaya dayalı olan bir iman, makbul değildir ki, sahibi için bir hidayet vesilesi olsun.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ

10.O, Kerem sahibi yaratıcıdır ki: Sizin için gökten bir su indirdi. Ondandır içilecek şey vardır ve ondan bitkiler yetişir, onda hayvanlarınızı otlatırsınız.

Bu mübarek ayetler de hikmet sahibi yaratıcının kudretine, lütuf ve ihsanına birer açık delil olan diğer bir takım eşsiz varlıklara bir takım faydalı, ışık saçan, ibret veren eserlere nazarı dikkatlerimizi çekmektedir.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ

Sizin için Bir su Gökten İndirdi O zat ki Odur

(O, zat ki Sizin için gökten bir su indirdi) O ilahlık ve Yaraticılık sıfatına sahip olan zat, o Kerem Sahibi Yaraticıdır ki, sizin istifadeniz için gökten sema tarafından veya bulutlardan bir su indirdi su nevinden olan yağmuru yağdırdı ve sizin için

مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُوا

Otlatıyorsunuz Onda Bir ağaç ki Ondandır Ve İçecek Ondandır

(Ondan bir içilecek şey vardır ve ondan bitkiler yetişir, onda hayvanlarınızı otlatırsınız) Ve o sudan bitkiler ağaçlar, otlar, çiçekler biter yetişir onlardan daima istifade edersiniz o bitkiler sahasında hayvanlarınızı otlatırsınız onların yiyeceklerini o sayede temin etmiş olursunuz. Ne büyük bir nimet

يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

11.Allah Teâlâ onunla sizin için ekin, zeytin, hurma ağaçları, üzüm ve meyvelerin hepsinden yetiştirir. Şüphe yok ki, bunda düşünecek olan bir kavim için elbette bir ibret vardır.

يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ

Ekin Onunla Sizin için Bitirir

(o su ile sizin için ekin yetiştirir) Ey insanlar! O ekinler ki siz onlardan faydalanır istifade edersiniz onlar ki Allah u Teâlâ hazretleri

وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

Meyvelerin Hepsinden Ve Üzümler Ve Hurma ağaçları Ve Zeytin Ve

(zeytin, hurma ağaçları, üzüm ve meyvelerin hepsinden) Ve dahi Buğday, arpa, pirinç gibi ekin denilen hububatı bitirir zeytin, hurma ağaçları gibi faydeli, kıymetli şeyleri vücuda getirir. Ve bir nevi meyve ve gıda mahiyetinde olan üzüm! Yaratır ve meyvelerin hepsinden çeşit çeşit yemişler yetiştirir kullarına bu çeşitli nimetleri nasip buyurur.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünüyorlar Bir topluluk için ki Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda düşünecek olan bir kavim için elbette bir ibret vardır) Böyle suları indirmesinde ve o kadar çeşitli şeyleri yaratmasında düşünecek olan bir kavim için böyle eserlerden yaratıcısının kudretini, yüceliğini düşünecek bir cemaat için elbette bir ibret vardır. Evet. Düşünen bir insan, yalnız bir goncanın bile rengini, güzelliğini, büyüyüp gelişme şeklini düşününce onun ne kadar büyük bir ilâhî kudret eseri olduğunu derhal anlar.

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

12.Ve sizin için geceyi, gündüzü, güneşi, ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da onun emriyle hareket ederler. Muhakkak ki, bunda akıllıca düşünen bir kavim için elbette büyük alametler vardır.

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Ve Gündüzü Ve Geceyi Sizin için İtaatkar kıldı Ve

(Ve sizin için geceyi, gündüzü, güneşi, ayı sizin hizmetinize verdi) Ve Ey insanlar! Şunu da düşününüz ki, o Yüce Yaratıcı Hayatınızı, geçiminizi, durum ve fiillerinizi temin ve tanzim için geceyi, gündüzü meydana getirmektedir ki, geceleri rahat edersiniz, gündüzleri de geçiminizi kazanmaya çalışırsınız. Yine sizin için güneşi, ayı da emrinize verdi bunlardan da dilediğiniz şekilde istifade eder, ışıklarından, nurlarından yararlanırsınız.

وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ

Emrine Boyun eğdirilmişlerdir Yıldızlar Ve

(Yıldızlar da onun emriyle hareket ederler) O Hikmet sahibi Yaratıcının emriyle on-

un iradesiyle, takdiriyle hareket ederler onlar çeşitli vaziyetler alırlar ilâhî irade sebebiyle doğar ve batarlar

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akil erdriyorlar Bir topluluk için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Muhakkak ki, bunda akıllıca düşünen bir kavim için elbette büyük alametler vardır) Böyle bütün gök cisimlerinin vesairesin Allah'ın emri sebebiyle hareket etmesinde akıllı düşünen bir kavim için elbette büyük alâmetler vardır bunlar bir Yüce Yaratıcının varlığına, kudret ve büyüklüğüne şahitlik eden birer açık, parlak delillerdir, çeşitli kanıtlardır, şahitlerdir. Binaenaleyh fazla tefekküre, düşünmeye gerek yoktur. Bunları yalnız akıllıca düşünmek bile bunları yaratmış olan Hikmet sahibi Yaratıcının varlığını, birliğini, büyüklük ve kudretini güzelce anlamaya kifayet eder. Artık akıllarını kötüye kullanıp da bu hakikati anlamadan mahrum kalanların yazıklar olsun hallerine!

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

13.Ve sizin için yerde renkleri muhtelif olarak neler yaratmış ise şüphe yok onda da öğüt alacak bir kavim için elbette bir ibret vardır.

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ

Renkleri Muhtelif Yer yüzünde Sizin için Yarattı O şeyleri ki Ve

(Ve sizin için yerde renkleri muhtelif olarak neler yaratmış ise) Ve Ey insanlar! O kerem sahibi Yaratıcı Çeşitleri fazla, görünüşleri, durumları, özellikleri başka başka olarak neler yaratmış emrinize vermiş ise ne kadar öyle sonsuz faydeli eserler medyanı getirmiş ise

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

İbret alıyorlar Bir topluluk için ki Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok onda da öğüt alacak bir kavim için elbette bir ibret vardır) Onların her birinde de öğüt alacak nasihat kabul edecek bir durumda bulunan bir kavim için elbette bir ibret vardır. Artık akıllı, düşünen bir topluluk için lâzımdır ki, Cenabı Hakkın böyle kudret eserlerini, eşsiz yaratıklarını göz önüne alarak bunlardan nasihat almış olsunlar, yanlış düşüncelere kapılmayarak hidayet yolunu takip edip dursunlar. Ve elbette Yardım Allah'tandır.

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

14.Ve o Yüce Yaratıcıdır ki, denizi emrinize vermiştir. Taki ondan taze bir et yiyesiniz ve ondan giyeceğiniz bir ziynet çıkarasınız. Gemileri de orada yara yara gider bir halde görürsün. Hem lütfünü isteyeziniz, hem de gerektir ki, şükredesiniz.

Bu mübarek ayetler de yeryüzündeki bazı yüce kudret eserlerine, yıldızlara ve bunların yaratılışlarındaki gayelere dikkatleri çekmektedir, bu gibi eşsiz eserleri yaratmış olan bir Yüce Yaratıcıya, yaratmak kudretinden mahrum şeylerin ortak olamayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ

Denizi İtaatkar kıldı O zat ki Odur Ve

(o zat ki denizi emrinize vermiştir) Ve başka değil, yalnız o Yüce Yaratıcıdır ki Ey insanlar! Ondan sizleri dilediğiniz gibi yararlanmada güçlü kılmıştır,

لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا

Taze Bir et Ondan Yemeyiz için

(Taki ondan taze bir et yiyesiniz) Balıkları avlayarak onların güzel, taptaze etlerinden istifade edesiniz

وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا

Onu giyiniyorsunuz Bir zinet ki Ondan Çıkarmanız için Ve

(ve ondan giyeceğiniz bir ziynet çıkararsınız) O denizden gayret edip giyeceğiniz takınacağınız sizin için eşlerinizin kendilerini süsleyecekleri inci ve mercan gibi bir ziynet kıymetli, güzel görünürlü bir şey çıkararsınız ve yine

وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ

Onda Yara yara giden Gemileri Görürsün Ve

(gemileri de orada yara yara gider bir halde görürsün) O gemileri denizde suları yara yara gider bir halde kimisinin gelmekte, kimisinin gitmekte olduğunu ve onların birçok eşyayı yüklenmiş bulunduğunu görürsün bütün bunlar insanlığın menfaatlerine hizmet etmektedir. Bunlar bütün Cenabı Hakk'ın dilemesiyle, kudretiyle vücuda gelmiştir. Bunlardan sebep Cenabı Hakk'ın

وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Taki siz Ve Fazlından Aramanız içindir Ve

(Hem lütfünü isteyeziniz hem de gerektir ki, şükredesiniz) Lütuf ve kereminden isteyeziniz diye. Bu nakil vasıtalarıyla ticaretinizi geliştiresiniz ve bu yüzden de rızınızı temin edeziniz diye hem de gerektir ki, şükredesiniz diye vücuda getirilmiştir. Artık lâzımdır ki: Cenabı Hakk'a şükrederek kulluk vazifenizi yerine getirmeye çalışsınız. Eğer o Kerem sahibi Yaratıcının lütuf ve ihsanı olmasa idi bu gibi nakil vasıtaları böyle mükemmel, harikulade bir şekilde meydana gelmiş olamazdı.

&-Astronomi bilginlerinin açıklamasına göre yer küresinin dörtte üçünü okyanus denilen büyük bir deniz kuşatmıştır. Bu okyanus ise yedi denize ayrılmıştır, İşte insanlar bütün bu denizlerden istifade etmektedirler.

وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

15.Ve yerde sabit dağlar vücuda getirdi, sizi sallayıp mustarip etmesin diye ve nehirler ve yollar da vücuda getirdi Taki, doğru yolu bulasınız

وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ

Sizi Sarsar diye Sabit dağlar Yeryüzünde Bıraktı Ve

(Ve yerde sabit dağlar vücuda getirdi, sizi sallayıp mustarip etmesin diye) Ve Kerem sahibi Yaratıcı yine Yer küresi üzerinde sabit dağlar meydana getirdi bunlar her taraftan dikkatleri çekmektedir. Ey insanlar! Yeryüzü sizi sallayıp mustarip etmesin diye bu dağlar böyle yaratılmıştır. Bunlar vasıtasıyla yer küresinin hareketi hissedilmemekte, sakın bir vaziyette görülüp durmaktadır ve Cenab-ı Hak yeryüzünde

وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulasınız Ta ki, siz Ve Yollar da Ve Nehirler

(ve nehirler ve yollar da vücuda getirdi Taki, doğru yolu bulasınız) O ırmakların lezzetli sularından içeziniz, hararetinizi giderip, kuvvetinizi temin edeziniz, o yollardan gideceğiniz yerlere doğruca, selâmetle gidebilesiniz ve bu nimetlerin varlığıyla Hak Teâlâ'nın Yaratıcılığına, lütfuna delil getirerek hidayete kavuşarsınız. Ne büyük bir ilâhî yardım!

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

16.Ve nice alâmetler vücuda getirdi ve onlar yıldızlar ile yollarını doğrulturlar.

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulurlar Onlar Yıldız ile Ve Nice alâmetler Ve

(Ve nice alâmetler vücuda getirdi ve onlar yıldızlar ile yollarını doğrulturlar) Ve o hikmet sahibi yaratıcı, bu âlemde daha varlığına, kudretine şahitlik eden ne kadar muazzam şeyler yarattı, meydana getirdi ki, insanlar bunlardan daima yararlanmaktadır. Ve insanlar, özellikle astroloji ilmini bilen ve ticaret için gece ve gündüz yol-

culukta bulunan insanlar yıldızlar ile karalarda ve denizlerde yollarını bulurlar özellikle karanlık gecelerde Süreyya, Ferkedan, Cedi, Benatünnaş, kutup yıldızı denilen yıldızlara bakarak yollarını takibe muvaffak olurlar.

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

17.İmdi yaratan zat, yaratamayan kimse gibi midir? Artık iyice düşünmez misiniz?

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ

Yaratamıyor O kimse gibi ki Yaratıyor Öyleyse o kimse midir?

(İmdi yaratan zat, yaratamayan kimse gibi midir?) İmdi Ey insanlar! Bir kere insaf-lica düşününüz, artık Gökleri, yerleri, dağları, denizleri, bütün mevcut olanları ve bugün mevcut olmayan şeyleri meydana getiren ve getirecek olan bir Yüce Yaratıcı, bu şeylerden hiç birini yaratamayan vücuda getiremeyen bir kimse gibi midir? Elbette değildir. Hiçbir mahlûk, yaratanına ortak, denk olabilir mi? Hiç aciz, şuurdan mahrum, yok olmaya mahkûm bir şey, bir kimse için Mabud edinilebilir mi?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

(artık iyice düşünmez misiniz?) Hiçbir akıllıya lâıyk mıdır ki, Yüce Yaratıcının birliğini inkâr etsin, ibadetini terk etsin de bir zerreyi bile yoktan yaratmaya kadir bulunma-yan putlara, fani şeylere ibadette bulunsun? İnsanların vücuda getirdikleri şeyler, bütün Cenabı Hakk'ın yaratmasıyla, kudret ve iradesiyledir. Kul bir şeyi irade eder, hikmet sahibi Yaratıcı da dilerse onu ilâhî kudretiyle var eder, aksi takdirde hiç bir kimse bir şey meydana çıkaramaz. **"İlâhî sensin ancak kâinatı eyleyen icat" "Seni zâtı azaminden eder mahlûkun istimdat"**

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

18.Ve eğer Allah'ın nimetini sayacak olsanız, onu tamamen sayamazsınız. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.

Bu mübarek ayetler de ilâhî nimetlerin sonsuz olduğunu ve Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını bildirmektedir. Kâinatın yaratıcısından başka hiç bir kimsenin yaratıcılık, mabûdiyet sıfatına sahip bulunmadığını ve kendilerine tapılan putların hayattan, şuurdan mahrum şeylerden başka bir şey olmadığını ihtar buyurmaktadır.

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ

Allahın Nimetini Sayacak olsanız Eğer Ve

(Ve eğer Allah'ın nimetini sayacak olsanız) Ve Ey insanlar! Kerem sahibi Yaratıcı'nın kudret eserlerini bir kere düşününüz. Özellikle size verdiği nimetleri bir düşününüz, muhakkak ki, siz, bütün insanlık bir araya gelip de onun sizlere olan nimet ve ihsanını sayacak olsanız,

لَا تُحْصُوهَا

(Onu tamamen sayamazsınız) O nimetin çeşitlerini, türlerini genel olarak da olsa sayıp tayin etmeğe kadir olamazsınız. Sizleri hayata, afiyete, beden sıhhatine, sağlam akla, sağlıklı düşünceye kavuşturmuştur. Sizleri hayata, afiyete, beden sıhhatine, sağlam akla, sağlıklı düşünceye kavuşturmuştur. Sizlere görmek, işitmek, anlamak harekette bulunmak gibi kuvvetler vermiştir. Sizler için nice nefis, lezzetli yiyecekler, meyveler meydana getirmiştir. Sizin için nice nakil vasıtaları, nice kıymetli seyahat sahaları yaratmıştır. Artık bu nimetlerin kadrini bilmek, şükrünü yerine getirmeye çalışmak bir kulluk vazifesi değil midir?

إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbette bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ çok bağışlayıcıdır çok merhametlidir) O gibi vazifelerinizdeki kusurlarınızdan dolayı da hakkınızda affı ve mağfireti tecelli eder ki, bu da pek büyük bir nimettir. Ve o Kerem sahibi Yaratıcı çok merhametlidir sizi kusurlarınız

sebebiyle hemen kesip atmıyor, size yine mühlet veriyor, sizi yine rızıklandırıyor. Bütün bunlar da birer büyük nimettir. Ne muazzam bir ilâhî lütuf!

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

19.Ve Allah Teâlâ gizlediğiniz şeyi de ve açıkladığınız şeyi de bilir.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

Açıklıyorsunuz O şeyleri ki Ve Gizliyorsunuz O şeyleri ki Bilir Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ gizlediğiniz şeyi de bilir) Ve Ey insanlar! Ey isyankâr kullar! Mu-hakkak ki Allah Teâlâ sizin kalben düşündüğünüz gizlediğiniz şeyi de bilir. O Yüce Mabuda karşı hiçbir şey gizli kalmaz. Ve sizin itikadınızı da, kalbinizden geçirdiklerinizi de, açıkça yaptığınız her hareketinizi de tamamen bilicidir. O Yüce Yaratıcı için gizli ve açık olan şeyler aynıdır. Bundan dolayı o ezelî Mabud, bir kısım kâfirlerin Hazreti Peygambere karşı, İslâm dinine karşı içlerinde gizledikleri şeyleri ve o mübarek zata ve onun dinine karşı açıkça gösterdikleri düşmanlıkları, tecavüzleri de tamamen bilmektedir. Böyle bir geniş ilim, ancak bir Yüce Yaratıcıya mahsustur. Artık onun rabliğini mabutluğunu birliğini güzelce bilmeli, onun nimetlerine şükür etmeli, onun hükümlerine muhalefetten kaçınmalı değil midir?

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ

20.Ve Allah Teâlâ'dan başka kendilerine tapındıkları şeyler hiç bir şey yaratamazlar. Hâlbuki onlar yaratılmışlardır.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا

Hiçbir şey Yaratamazlar Allah'dan Başkasına Dua ediyorlar O kimseler ki Ve

(Ve Allah Teâlâ'dan başka kendilerine tapındıkları şeyler hiç bir şey yaratamazlar) Hâlbuki o kâfirlerin Allah Teâlâ'dan başka kendilerine tapındıkları şeyler, o kendilerine Hanlık, mabutluk isnat eyledikleri putlar Hiç bir şeyi yoktan var edip meydana çıkaramazlar

وَهُمْ يُخْلَقُونَ

(hâlbuki onlar yaratılmışlardır) Onlar taşlardan vesaire den şekillenmiş şeylerden ibarettirler. Artık onlar nasıl yaratıcılık, mabutluk sıfatına sahip olabilirler? Bu ilâhî beyan, büyük bir tembihi ve müşrikler hakkında mühim bir tehdidi içermektedir.

أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

21.Onlar ölülerdir, diriler değildirler ve ne zaman insanların diriltileceklerini de anlayamazlar.

أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ

Diriler Değildir Ölüdürler

(Onlar ölülerdir, diriler değildirler) Evet. Onlar, o putlar Onlar ölü ruhsuz maddelerden ibarettirler hayatsız şeylerdir. Artık onlar ibadete nasıl lâayık olabilirler? İbadete lâayık olan ise ancak ölmeyen bir diri olan Allah Teâlâ'dan başkası değildir. Ve o tapılan mahlûklar itaat edilenler o putlar

وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekler Ne zaman farkına varmazlar Ve

(ne zaman insanların diriltileceklerini de anlayamazlar) Kabirlerinden kaldırılarak yeniden hayata kavuşturulacakları zamanı da bilip anlayamazlar artık onlar tapınılmaya nasıl lâayık olabilirler? Yahut: O putlar da kıyamet gününde geçici olarak hayata erdirilip kendilerine tapmış olanları yalanlayacaklardır. Fakat kendilerinin böyle bir hayata kavuşacaklarını o putlar bilemezler. Diğer bir görüşe göre de bazı kâfirler, meleklerle, insanlara tapmışlardır. Hâlbuki melekler de kıyametten evvel öleceklerdir, bütün insanlar da ölmüş bulunacaklardır. Bunlardan hiç biri ne vakit diriltilecek mah-

şere sevk edileceklerini bilmezler. Artık bunlara tapılabilir mi? Rabliğa sahip olan bir zat ise yaratılmaktan, ölmekten, cehaletten uzaktır. Şüphesiz buna inandık. Elhamdülillah

الْهَكُّمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

22.Sizin mabudunuz, bir tek mabuttur. Ahiret'e iman etmeyenler ise onların kalpleri inkâr edicidir ve onlar kibirlenen kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini beyan ederek müşrikleri reddetmektedir. Putpe-restlerin ne için öyle bir sapıklığa düşmüş, küfürlerinde ısrarlı olduklarını bildiriyor. Ve kâfirlerin Kuran'ı Kerim hakkında ne gibi bir isnada cüret etmiş olduklarını ve onların ne kadar büyük bir sorumlulukla karşı karşıya bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır

الْهَكُّمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek ilah'dır Sizin ilahınız

(Sizin ilahınız, bir tek ilah'dır) Ey insanlar! Yaratıcınızın, mabudunuzun varlığına, birliğine, kudret ve büyüklüğüne ait ayetleri, alâmetleri görüp duruyorsunuz. Artık şüphe yok ki, sizin mabudunuz kendisine kullukta bulunmanız icap eden Yaratıcınız bir tek ilahdır. Mabutlukla vasıflanmış olan yalnız o'dur, onun ortak ve benzeri yoktur

فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ

İnkarcıdır Kalpleri Ahiret'e İman etmiyorlar Fakat o kimseler ki

(Ahiret'e iman etmeyenler ise onların kalpleri inkâr edicidir) Bir kıyametin vukuuna, bir ahiret yurdunun mevcudiyetine inanmayanlar ise en büyük bir iman esastan mahrum bulunmuş olurlar. Çünkü ahiret e iman, pek büyük bir esastır, insanlığın fiil ve hareketlerini tanzime, ahlâkını yüceltmeye kendisini ibadet ve itaate sevk etmeye mühim bir vesiledir. Artık o inkârcıların kalpleri inkâr edicidir o kadar ayetlerin, delillerin mevcudiyetine rağmen onlar yine Allah'ı, Allah'ın birliğini, ahiret gününü inkâr etmektedirler.

وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

Büyüklük taslayanlardır Onlar Ve

(Ve onlar kibirlenen kimselerdir) Onlar kendilerine büyük bir kıymet verirler, vicdanları yüce hislerden mahrum bulunur, o kadar eşsiz eserlere, delillere rağmen yine Allah'ın birliğini itirafta bulunmazlar, İmandan, hakkı kabulden böbürlenerek kaçınırlar. Ne büyük bir sapkınlık değil mi? Fakat o inkârcılar, lâyük oldukları azaplara hazırlansınlar.

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

23.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ onların neyi gizlediklerini ve neyi açıkladıklarını bilir. Muhakkak ki, o, kibirlenenleri sevmez.

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklıyorsunuz O şeyleri ki Ve Gizliyorsunuz O şeyleri ki Bilir Allah Şüphesiz Gerçekten

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ onların neyi gizlediklerini ve neyi açıkladıklarını bilir) kalplerinde gizlediklerini tamamen bilir ve onların neyi ortaya koyduklarını da bilir. Evet. Yüce Yaratıcı, onların Allah'ın birliğini inkâr ettiklerini de, Kuranı Kerime öncekilerin masalları dediklerini de, İslâmiyet'e karşı içlerinde nasıl bir düşmanlık taşımakta olduklarını vesair bütün kabahatlerini de tamamen bilmektedir. Artık ona göre ceza-ya uğrayacaklardır.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

Büyüklük taslayanları Sevmez Muhakkak ki o

(Muhakkak ki, o, kibirlenenleri sevmez) Yüce Yaratıcı öyle böbürlenerek hakkı kabulden kaçınan, Kerem sahibi Yaratıcının varlığını, birliğini tasdik etmeyen, ilâhî dinin hükümlerine karşı inkârcı, kibirli vaziyet alan herhangi bir şahsa azap eder, onu af ve

lütfunu nail buyurmaz. Artık öyle inkârcılar, bu ilâhî tehdidin dehşetini, akıbetini düşünmelidirler!

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

24.Ve onlara Rabbiniz ne indirdi? Denildiği vakit dediler ki: Evvelkilerin masallarını.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ

Onlara Denildi O vakit Ve

(ve onlara sorulduğu vakit) Evet, Ahiret'i inkâr edenler, o kibirli şahıslar azabı hak etmişlerdir. Onlar Allah'ın birliğini, inkâra cüret ederler. Ve onlara sorulduğu vakit

مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ

Rabbinin İndirdi Ne

(Rabbiniz size ne indirdi?) Muhammed Aleyhisselam'a nasıl bir kitap ihsan buyurdu? Denildiği vakit Yani: Onlara Müslümanlar tarafından böyle bir sorulduğu zaman veya o inkârcılar, kendi aralarında zorbalık yoluyla böyle konuştukları vakit veyahut insanları sapıtmaya çalışan kâfirler, kendilerine sorulduğu an, o inkârcılar alay yoluyla

قَالُوا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Masalları Evvelkilerin Dediler ki

(dediler ki: Evvelkilerin masallarını) Yani: Eski kavimlerin yalan yere uydurmuş oldukları hikâyelerini indirdi. O inkârcılar, gözlerinin önünde parlayan Kura'n ayetlerini gördükleri, onun bir suresine bile bir nazire meydana getiremedikleri halde sırf küfürlerinde ısrar için böyle bir iddiaya, bir iftiraya cüret eder bulunmuşlardı.

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ

مَا يَزِرُونَ

25.Onlar nihayet kıyamet günü kendi günahlarını tam olarak yüklenecekler ve bilgisizlikten dolayı sapıtmış oldukları kimselerin günahlarından bir kısmını da yükleneceklerdir. Dikkat edin Yüklenecekleri şey ne kadar fena!

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Tamamen Günahlarını Yüklenecekleri için

(onlar nihayet kıyamet günü kendi günahlarını yüklenecekler) Evet. O inkârcılar, böyle batıl bir iddiaya cüret göstermişlerdi. Elbette bunun cezasını göreceklerdir. Elbette Küfürlerini, başkalarını saptırmanın cezalarını tam olarak yükleneceklerdir, hiç bir günahları cezasız kalmayacaktır. Onlar dünyada bazı iyilikler yapsalar da, bazı musibetlere uğrasalar da yine bu sebeple azapları azalmış olmayacaktır. Bunun faidesini yalnız dünyada görmüş olabilirler, fakat müminlerin bazı azapları böyle bir sebep ile düşebilecektir. Çünkü bu ayeti kerime gösteriyor ki: Bütün günahlarının cezasını ahirette tam olarak görecek olanlar ancak kâfirlerdir Ve o kâfirler

وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bir bilgi Olmadan Onları saptırıyor O kimselerin ki Günahlarından Ve

(ve bilgisizlikten dolayı sapıtmış oldukları kimselerin günahlarından bir kısmını da yükleneceklerdir) Yani: Kendilerinin veya cehaletlerinden dolayı saptırmış oldukları kimselerin günahlarından bir kısmını da yükleneceklerdir bu saptırmanın cezasına uğrayacaklardır. Elbette bilerek, bilmeyerek insanları saptırmaya cüret edenler, bu hareketlerinden dolayı sorumlu olacaklar ve azap göreceklerdir. Akıllarını güzelce kullanmayan, kendileri için lâzım gelen bilgiyi edinmeyen, bu yüzden sapıklığa kapılan kimseler de vazifelerini yerine getirmede kusur etmiş olacaklarından dolayı onlar da elbette azabı hak etmiş olacaklardır.

أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ

Yükleniyorlar O şey ki Ne kötüdür Dikkat edin

(Dikkat edin Yüklenecekleri şey ne kadar fena!) Evet. Öyle insanları saptırmaya çalışanlar, kat kat azaba uğrayacaklardır. Bu ilâhî tehdidi bir kere düşünmeli değil midirler? Artık öyle korkunç bir akıbete uğramamak için insan, itikadına ahlâkını daha dünyada iken ıslaha çalışmalıdır. Ne kendisinin ve ne de başkalarının sapıklığına sebebiyet vermemelidir. Ve her insan için lâzımdır ki, akıllıca düşünsün, öyle kendisini saptırmak isteyenlerin, kâfirce fikirleri aşılamaaya çalışanların o çirkin, düşmanca hareketlerine karşı bir nefret duysun. Onlara asla iltifat etmeyerek kendisini onların şerinden, hilesinden korusun. Aksi takdirde istikbalî, pek korkunçtur. Cenabı Hak muhafaza buyursun Âmin.

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

26.Muhakkak ki, onlardan evvelkiler de hile yapmışlardır. Nihayet Allah Teâlânın emri onların binalarının temellerine geldi de artık tavanları yukarılarından üzerlerine çöktü ve onlara azap anlayamadıkları bir yönden gelivermişti.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin, insanları saptırmaya çalışan kibirli kimselerin nihayet ne kadar mesuliyetlere, felâketlere uğrayacaklarını ihtar ediyor, onların ruhlarını alacak olan meleklerle karşı kendi kötü hallerini inkâr ederek nasıl bir nefis müdafasında bulunacaklarını ve bu müdafaalarının nasıl reddedileceğini ve kendilerinin ne şekilde cehenneme sevk edileceklerini beyan buyurmaktadır.

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Tuzak kurmuştu Muhakkak

(Muhakkak ki, onlardan evvelkiler de hile yapmışlardır) O inkârcılar, o insanları saptırmaya çalışan çağdaşlar! Bir kere tarihe baksınlar. Eski inkârcı, müşrik kavimler de, küfre düşmüş, başkalarını küfre düşürmek için de hilede desisede, kötüce propagandalarda bulunmuşlardı. Fakat bu uğursuzca hareketleri yanlarına kalmadı

فَاتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ

Temellerinden Binalarına Allah Nihayet geldi

(Nihayet Allah Teâlânın emri onların binalarının temellerine geldi de) İlâhî hükmü azabı onlar üzerine tecelli etti de

فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ

Tepelerinden Tavan Üzerlerine artık çöktü

(artık tavanları yukarılarından üzerlerine çöktü) O binaların temellerinden yıkılıp harap olmasına yol açtı da. Artık o binaların kubbeleri tavanları çatıları tepelerinden itibaren o dinsizlerin üzerlerine çöktü hepsinin helak olmasına sebep oldu

وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

Fark etmiyorlardı O yerden ki Azap Onlara geldi Ve

(ve onlara azap anlayamadıkları bir yönden gelivermişti) Allah'ın kahır gazabı onların hatırlarına ve hayallerine gelmeyen bir taraf dan gelivermişti nitekim: nice eski milletlerin yurtlarına ait harabeler görülmektedir. Kısacası, Nemrud'un, Kenan'ın Babil'de yaptırmış oldukları pek yüksek saraylar da, kaleler de başlarına yıkılmış, kendilerini mahvedivermişti. Nemrud'un yaptırdığı saray rivayete göre beş bin arşın yüksekliğinde imiş, bununla yükselerek göğün durumunu öğrenmek, göktekiler ile harp etmek hayaline düşmüş idi. sonra bu saray şiddetli bir rüzgâr ile yıkılarak onları helak eylemiştir. Ve dahi Sivrisinekler ile mahvolduğu da anlatılmaktadır. Bu ayeti celile, bir misali de içermektedir.

Şöyle ki: Allah'ın dinini söndürmek isteyenlerin bu husustaki hileleri, tuzakları nihayet kendilerinin başlarına yıkılacak, kendilerinin dünyevî ve uhrevî felâketlerine sebep

olacaktır. Dolayısı ile Resulü Ekrem'i ve ona nazil olan Kuranı Kerimi inkâr eden ve küçümseyenlerin de akıbetleri öyle bir felâketten ibaret olacaktır, bu muhakkaktır. Artık böyle bir akıbeti düşünmeli değil midirler?

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقُّونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ

27.Sonra kıyamet gününde onları Cenabı Hak rezil edecektir ve buyuracak ki: Nerede o, iddia ettiğiniz gibi benim ortaklarını ki, siz onlardan dolayı müminlere muhalefette bulunur idiniz. Kendilerine İlim verilmiş olanlar da diyeceklerdir ki: Şüphe yok bütün rezillik, bütün kötülük bugün kâfirlerin üzerinedir.

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْزِيهِمْ

Onları rezil eder Kıyamet Günü Sonra

(Sonra kıyamet gününde onları Cenabı Hak rezil edecektir) O inkârcıları, insanları saptırmaya çalışmış olanları Cenab-ı Hak rezil edecektir. Onları horluğa düşürecek, cehennem azabına sevk eleyecektir.

وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقُّونَ فِيهِمْ

Haklarında Karşı geliyordunuz İdiniz O şeyler ki Ortaklarım Nerede Ve buyuracak ki

(ve buyuracak ki: Nerede o, iddia ettiğiniz gibi benim ortaklarını ki, siz onlardan dolayı müminlere muhalefette bulunur idiniz) Ve Hak Teâlâ, onları kınamak ve çirkin hallerini gözler önüne sermek için meleklerin lisanıyla buyuracak ki Nerede o, iddia ettiğiniz gibi benim ortaklarım. Sizin zannınızca, itikadınızca benim ortaklarım ki, siz onlara tapınıyordunuz ve onlardan dolayı müminlere muhalefette bulunur idiniz? Onların Cenabı Hakk'a ortak olduklarını iddia eder Peygamberlere, müminlere karşı düşmanca bir tavır alır durur idiniz.

قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

İlim Kendilerine verilmiş O kimseler ki Dedi

(Kendilerine İlim verilmiş olanlar da diyeceklerdir ki) Yani: Cenabı Hakk'ın birliği-ne vesair dinî hükümlere dair malûmat sahibi olan Peygamberler de, müminler de veya melekler de yine o kıyamet günün de o inkârcıları kınamak için diyeceklerdir ki:

إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Üzerinedir Kötülük Ve Bugün Rezillik Şüphesiz

(Şüphe yok bütün rezillik, bütün kötülük bugün kâfirlerin üzerinedir) Her, nevi rezalet, zillet, azap bu gün bu mahşerde, bu kıyamet gününde kâfirlerin üzerinedir. İşte bu, onların küfürlerinin, kibirlenmelerinin bir cezasıdır. Dinsizler için ne büyük bir ihtarı. Müminler içinde ne kadar gönüllere şifa vermeye vesile olacak bir müjde!

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

28.O kimseler ki, kendi nefislerine zulmedici oldukları halde onların ruhlarını melekler alacaktır. O vakit onlar, biz bir kötülük yapmıyorduk diye teslimiyet göstereceklerdir. Hayır, şüphe yok ki, Allah Teâlâ sizin ne yaptığınızı hakkıyla bilicidir

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ

Nefislerine Zulmediciler iken Melekler Canlarını alırlar Onlar ki

(O kimseler ki, kendi nefislerine zulmedici oldukları halde onların ruhlarını melekler alacaktır) Evet. Kâfirlerin akıbetleri böyle pek korkunç olacaktır, O kâfirler ki, dünyada iken halkı saptırmaya çalışır dururlarken, bu suretle nefislerini helake maruz bırakarak kendilerine zulüm etmiş bulunurlarken onların ruhlarını melekler alacaklardır. Ölüm meleği ile yardımcıları onların dünya hayatına nihayet verecektir,

فَالْقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ

Bir kötülük Yapıyoruz Olmadık Teslim O vakit oldular

(O vakit onlar, biz bir kötülük yapmıyorduk diye teslimiyet göstereceklerdir) O dinsizler kendilerini müdafaa, azaptan korumak maksadıyla biz bir kötülük yapmıyorduk biz Allah a ortak koşmadık, ilâhî dine düşman bulunmadık diye teslimiyet göstereceklerdir. Ölüm korkusuyla boyun eğerek ve itaat de bulunarak kötü inançlarını, hareketlerini inkâra lüzum görecektir. Melekler de diyeceklerdir ki:

بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyi ki Bilendir Allah Şüphesiz Bilakis

(Hayır, şüphe yok ki, Allah Teâlâ sizin ne yaptığınızı hakkıyla bilicidir) Siz öyle imanda, itaatçe bulunmuş kimseler değilsinizdir. Bilâkis en kötü bir kanaatle, bir sap-tırma hareketinde bulunuyordunuz. Şüphe yok ki. Allah Teâlâ sizin ne yaptığınızı hakkıyla bilicidir. Şimdi sizin hâl ve durumunuzu inkâr etmeniz, size bir faide veremeyecektir. Siz herhalde lâıyk olduğunuz cezayı göreceksinizdir, İşte zamanı gelmiştir.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

29. Artık giriniz, cehennemin kapılarından, içinde ebedî olarak kalmak üzere. Artık kibirlenenlerin yurdu ne kadar fena!

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcılar olara Cehennemin Kapılarından Artık girin

(Artık giriniz, cehennemin kapılarından içinde ebedî olarak kalmak üzere) Ey kâfirler! Giriniz cehennemin kapılarına cehennemin muhtelif tabakalarının, bölümlerinin kapılarından içerilerine atılın, o cehennemin içinde ebedî olarak kalmak üzere Orası sizin için sürekli bir azap yurdudur, sizin için ondan kurtuluş yoktur. Ne kadar müthiş bir yer! Evet. Cenabı Hak Buyuruyor ki:

فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

Kibirlenenlerin Barınağı Artık ne fenadır

(Artık kibirlenenlerin varacağı yer ne fena) Allah'ın birliğini, Peygamberlerin beyanatını kabul etmeyip onlara karşı kibirlenen dinsizlerin duracakları yer ne kadar kötü ne kadar dehşetli bir mahaldir. Evet. Bir cehennemdir, bir ateş deryasıdır. İşte dinsizliğin, Allah Teâlâ'dan korkmamanın pek korkunç akibeti.

&-Cehennemin tabakaları arasında şiddetçe farklılık vardır. Kâfirlerin öyle tabakalara dağılacakları azaplarının farklı derecelerde bulunacağına işareti kapsamaktadır.

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا

حَسَنَةً وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ

30. Ve sakınanlara denildi ki: Rabbiniz hangi şeyi indirmiştir? Dediler ki: Hayır, bu dünyada iyilik edenler için iyilik vardır ve ahiret yurdu ise elbette daha hayırlıdır ve takva sahiplerinin yurdu ise ne güzeldir!

Bu mübarek ayetler de takva sahibi olan zatların kendilerine yönelen suale verdikleri cevabı ve onların kavuşacakları mükâfatı, makamları bildiriyor ve takva sahiplerinin ruhlarını meleklerin ne şekilde alacaklarını ve kendilerini ne ile müjdeleyeceklerini beyan buyuruyor. İnkârcılar, Kur'anı Kerim hakkında evvelkilerin masalları demişlerdi. Müminler ise o ilâhî kitabın insanlık hakkında ne kadar mühim bir hayır, bir saadet vesilesi olduğunu pek güzelce anlamış bulunuyorlardı. İslâm'ın başlangıcında her taraftan Arap kabileleri hac mevsimi günlerinde Mekke'i Mükerreme'ye gelerek Peygamberimizin durumundan soruyorlardı

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ

Rabbiniz İndirdi Ne Sakındılar O kimselere ki Denildi Ve

(Ve sakınanlara denildi ki: Rabbiniz size ne indirmiştir?) Yani: İslamiyet'i kabul

edip küfür ve şirkten kaçınmış, Allah'ın azabından korkmuş olanlara denildi ki: Rabbi-niz size Hazret-i Muhammed'e hangi şeyi indirmiştir? Onun yaydığı Kura'n neden ibarettir? Bu suale karşı ashabı kiramdan olan o takva sahipleri ise

قَالُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً

Bir iyilik Dünya Bu İçinde İyilik ettiler Var o kimselere ki Hayrı Dediler ki:

(Dediler ki: Hayır, indirmiştir, bu dünyada iyilik edenler için de iyilik vardır) O Kura'n, sırf bir hayırdır, bir kurtuluş vesilesidir, onu tebliğ eden zat da bir Yüce Peygamberdir, bütün tebligatı sırf hakikattir. İşte böyle sakınan, güzel itikâta bulunan zatlar, iyilik ehli, hakikati gören zatlardır. Artık şüphe yok ki bu dünyada iyilik edenler için iyilik vardır Öyle ihsanda, hayrı tavsiye edici hareketlerde bulunanlar için iyilik güzelliği vardır temiz bir hayat vardır, bir mükâfat vardır. Onların haklarında

وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ

Hayırlıdır Ahiret Elbette yurdu Ve

(ahiret yurdu ise elbette daha hayırlıdır) Onlar ahirette cennetlere, ilâhî tecellilere kavuşacaklardır

وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerinin Yurdu Elbet ne güzeldir Ve

(ve takva sahiplerinin yurdu ise ne güzeldir) O ahiret Âlemindeki makamları, ika-metgâhları ise ne güzeldir. O zatlar o âlemde ne kadar çeşitli ve sonsuz nimetlere ulaşacaklardır.

جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ

كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

31.Adın cennetleridir ki, ona gireceklerdir, altlarından ırmaklar akar. Ve onlar için orada istedikleri vardır. İşte Allah Teâlâ takva sahiplerini böylece mükâfatlandırır.

جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Oraya gireceklerdir Adn Cennetleri

(Adın cennetleridir ki, ona gireceklerdir, altlarından ırmaklar akar) Evet. O takva sahiplerinin kavuşacakları yüksek makamlar O ebedî bağlar, bostanlar, gezinti yerleridir ki, o takva sahipleri O cennetlere gireceklerdir. O cennetler öyle güzel, ruhları coşturan cennetler ki, onların köşkleri vardır ve altlarından ırmaklar Lezzetli, şeffaf sular akar durur

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ

İsterler O şeyler ki Orada Onlar için vardır

(Ve onlar için orada istedikleri vardır) O cennet ehline mahsus o cennetlerde istedikleri arzu eyledikleri, kendisiyle ferahlanacakları, zevk alacakları her şey vardır. Onlar için her türlü hayırlar, saadetler hazır bulunacaktır.

كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerini Allah Mükafatlandırır Böyle

(İşte Allah Teâlâ takva sahiplerini böylece mükâfatlandırır) Artık hangi akıllı bir insandır ki, böyle ebedî, parlak mutluluk dolu bir istikbale kavuşmak için daha dünyada iken iman ile takva ile ibadet ve itaat ile uğraşmayı kendisi için en güzel bir vazife telâkki etmesin?

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ

تَعْمَلُونَ

32.Onlar ki, tertemiz oldukları halde ruhlarını melekler alıverirler, derler ki: Selâm size yapmış olduğunuz şey sebebiyle cennete giriniz.

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ

Tertemiz kimseler iken Melekler Canlarını alırlar Onlar ki

(Onlar ki, tertemiz oldukları halde ruhlarını melekler alıverirler) Evet. Onlar ki o takva ehli müminler ki tertemiz oldukları hâlde temiz bir itikat ile güzel ahlâk ile vasıflanmış, zulmetmek pisliğinden temiz, hakka yönelmiş bir durumda iken ruhlarını melekler alıverirler o melekler, onlara o ölüm anında

يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ

Cennete Girin Sizin üzerinize olsun Selam Derler

(derler ki: Selâm size girin cennete) Ey Allah'ın dostları! Cenabı Hak sizi selâmetle, cennet ile müjdeliyor. Artık giriniz cennete

بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki

(yapmış olduğunuz şey sebebiyle) Dünyada iken takvaya, ibadet ve itaate devam etmiş olduğunuzdan dolayı cennete giriniz Yani: Cennet sizin için hazırdır, o size mahsustur, sizin için hazırlanmış bir mutluluk makamıdır. Siz haşrolununca lâıyk olduğunuz cennetlere gireceksinizdir. Ne büyük bir müjde değil mi? İnkârcılar, münafıklar ise bu saadetten ebediyen mahrumdurlar.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

33.O inkârcılar kendilerine meleklerin gelmesinden veya Rab'bin emrinin gelmesinden başka bir şey mi beklerler? Onlardan öncekiler de öylece yapmışlardı ve onlara Allah zulüm etmedi, fakat onlar kendi nefislerine zulüm eder oldular.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin ne kadar kendilerine faidesiz bir bekleyişte, yanlış bir fikirde bulunarak kendi nefislerine ne kadar zulüm eder olduklarını bildiriyor. Ve müşriklerin kendilerini müdafaa için ileri sürecekleri sözlerin boş olduğuna ve Peygamberlerin açık tebligatı var iken artık kimsenin kendisini mazeretli göstermeğe salahiyeti bulunmadığına işaret buyurmaktadır.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ

Meleklerin Kendilerine gelmesini Başka Bekliyorlar mı?

(O inkârcılar kendilerine meleklerin gelmesinden başka bir şey mi beklerler?) O inkârcılar, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini ve Kur'anı Kerim'i tasdik etmeyen müşrikler İman etmek için Kendilerine meleklerin gelmesini mi bekliyorlar ki, o zaman iman etsinler?

أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ

Rabbinin Emrinin Gelmesini Veya

(Veya Rabbin emrinin gelmesini mi?) Yani: Haklarında köklerini kazıyıcı azabın gelmesini helak olup gidecekleri vaktimi? O zaman imanları kendilerine ne faide verir ki? Öyle bir vakitte ise imanları elbette kabule lâıyk olamaz. O bir zoraki İman olmuş olur ki kendileri hakkında bu imanın hiç bir kıymeti olmaz.

كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimselere ki Yapmıştı Böyle

(onlardan öncekiler de öylece yapmışlardı) şimdiki ve asırsaadetteki müşriklerden önce olan ve kendilerine gönderilen Peygamberleri inkâr eden müşriklerin de sözleri, fiilleri bu kabildendi. O müşrikler hemen helake uğramışlardı

وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine İdiler Fakat Allah Onlara zulmetmedi Ve

(ve onlara Allah zulüm etmedi, fakat onlar kendi nefislerine zulüm ettiler) Onlar küfre düştüler, Peygamberlerini tasdik etmediler başlarına gelen belâlara sebebiyet verdiler ve onun için o azaplara hak etmiş oldukları helake kavuşmuşlardı

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

34.Artık onlara yaptıkları şeylerin kötülükleri dökündü ve onları kendisiyle alay ettikleri şey sarıverdi.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeylerin ki Kötülüğü Artık onlara isabet etti

(Artık onlara yaptıkları şeylerin kötülükleri dokundu) O kâfirce hareketlerinden dolayı onlara bela ve musibetler isabet etti, cezaya ve azabına uğradılar

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Kendisiyle İdiler O şey ki Onları Kuşattı Ve

(ve onları kendisiyle alay ettikleri şey sarıverdi) onların etrafını öyle inkârlarının, alay etmelerinin cezası inerek kuşattı. Hepsini de mahvedip gitti. Artık o müthiş felâketlerden sonrakiler bir ibret dersi almalı değil midirler?

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبْدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا

حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا

الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

35.Ve müşrikler dediler ki: Eğer Allah dilese idi ondan başkasına ne biz ve ne de babalarımız ibadette bulunmazdık ve ne de onsuz bir şeyi haram kılmazdık. İşte onlardan öncekiler de böyle yapmışlardır. Artık Peygamberlerin üzerine apaçık tebliğden başka ne vardır?

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا

Şirk koştular O kimseler ki Dedi Ve

(Ve müşrikler dediler ki) Hâlbuki sonraki müşriklerde o eski milletlerin başlarına gelen felâketlerden bir ibret dersi almadılar. Ve bu müşriklerde bir batıl inanç tesiriyle veya bir alay etme ve kıyameti inkâr maksadıyla dediler ki:

لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبْدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا

Ne atalarımız Ve Biz Bir şeye Ondan başka Tapmazdık Allah Dileseydi Eğer

(Eğer Allah Dilese idi ondan başkasına ne biz ve ne de babalarımız ibadette bulunmazdık) Mademki, Allah öyle dilemiş, artık biz başka türlü yapamazdık

وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyi Ondan başkasıyla Haram kılmazdık Ve

(ve ne de onsuz bir şeyi haram kılmazdık) Allah'ın dilemesi olmaksızın bir şeyi haram kılmazdık. 'bahira, saibe, vasile ve ham' gibi hayvanların etlerini haram kabul etmezdik. Cenabı Hak böyle dilememiş olsa idi biz de böyle yapmazdık

كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yapmıştı İşte böyle

(İşte onlardan evvelkilerde böyle yapmışlardı) eski ümmetlerde de böyle yanlış fikre sahip olmuş, onlar da Peygamberleri inkâra cür'et göstermişlerdi. Varsın onlar böyle küfürlerinde ısrar etsinler, elbette bir gün cezalarına kavuşacaklardır. Bu gibi iddiada bulunan müşrikler kendilerinin cebriye mezhebinde olduklarını göstermişler ve şöyle demişlerdi. Mademki, Hak Teâlâ neyi dilerse o meydana gelecektir, artık

Peygamber gönderilmesine gerek kalmamıştır. Herkes yaptığını mecburî bir şekilde yapmakta olduğundan kendisi özürlü bulunmuştur.

Ne kadar yanlış bir inanç! Cenabı Hak, kullarının bir takım fiillerini onların ihtiyarlarına, iradelerine göre vücuda getirir, Hak Teâlâ hikmet gereği kullarına bir cüzî irade, bir kazanma kuvveti vermiştir. Onların mükellef oldukları ameller, fiiller onların seçme ve tercihlerinden dolayı ilâhî irade ile meydana gelmektedir. Öyle zorlamaya inanan kimseler ise bu hakikatten habersiz bulunmaktadırlar. Bununla beraber Allah'ı inkâr eden bir kısım kâfirler de böyle bir iddiayı üstünlük taslamak ve alay etmek için söylemiş olurlar. Demiş oluyorlar ki: Ey müminler! Mademki: Bir Yüce Yaratıcının varlığına inanmış bulunuyorsunuz, o halde biz mazur olmaz mıyız? Her yaptığımız onun iradesiyle, yaratmasıyla meydana gelmiş olmaz mı? İşte onlardan evvelkiler de böyle yapmışlardı eski ümmetlerde böyle yanlış bir fikre sahip olmuşlardı, onlar da kendilerinin iradeye sahip ve ondan dolayı mükellef olduklarını takdir edemeyip Peygamberlerini inkâra cür'et göstermişlerdi.

فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğ Ancak Peygamberler Üzerine Ne vardır

(Artık Peygamberlerin üzerine apaçık tebliğden başka ne vardır?) Evet. Yüce Peygamberlerin vazifeleri dinî hükümleri ümmetlerine açık, parlak birer şekilde tebliğ etmekten ibarettir. Bu suretle ümmetler hakkında ilâhî delil tamam olmuştur. Hiç bir kimsenin cehaletini Mazeret makamında ileri sürmesine mahal kalmamıştır. Artık Peygamberlerinin tebliğlerini kabulden kaçınanlar kendi korkunç akıbetlerini düşünsünler, bütün mesuliyet, onlara aittir. "Bu ayeti celile, Resulü Ekrem Efendimiz hakkında bir teselliye de içermektedir. Taki: Tebliğlerini kabul etmeyenlerin o cahilce hallerinden dolayı fazla üzüntüye düşmesin. Bu da Peygamber Efendimiz hakkında bir ilâhî koruma, bir ilâhî lütuf demektir.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

36.And olsun ki, her ümmete Allah'a ibadet ediniz ve şeytandan kaçının diye bir Peygamber göndermişizdir. Artık o ümmetlerden bir kısmına Allah hidayet etmiştir ve onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. İmdi yeryüzünde yürüyünüz de bakınız ki, yalanlayanların akıbetleri nasıl olmuştur.

Bu mübarek ayetler, vaktiyle her ümmete bir Peygamberin gönderilmiş ve kendilerine lâzım gelen tebligatın yapılmış olduğunu bildiriyor. O ümmetlerden bir kısmının hidayete ermiş, bir kısmının da sapıklığa düşmüş bulunduğunu gösteriyor, o sapıklığa düşmüş milletlerin ibret verici akıbetlerine dikkatleri çekiyor, onların hidayet kabiliyetlerini kaybetmiş, gerçekleşmesi va'dedilen ahiret hayatını inkâr etmiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

Tağuttan Kaçının Ve Allah'a Kulluk edin Diye Bir peygamber Ümmet Her İçinde Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, her ümmete Allah'a ibadet ediniz ve şeytandan kaçının diye bir Peygamber göndermişizdir) Yalnız ortak ve benzerden uzak olan o Yüce Yaratıcıya kullukta bulununuz ve taşuttan şeytandan Bir takım putlara ibadetten kaçının diye Peygamber göndermişizdir. Nitekim bu ümmete de Hazreti Muhammed Aleyhisselam gönderilmiştir,

فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ

Allah Hidayet etti O kimse ki Onlardan vardır

(artık o ümmetlerden bir kısmına Allah hidayet etmiştir) Onlar temiz yaratılışlarını bozmamış, iradelerini kötüye kullanmamış Peygamberlerinin tebliğlerini kabul edip

onlara karşı muhalif bir cephe almamış oldukları için haklarında Allah'ın hidayeti tecelli etmiştir.

وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ

Dalalet Üzerine Hak oldu O kimse ki Onlardan vardır Ve

(Ve onlardan bir kısmı da dalaleti hak ettiler) Kendi yaratılışlarını bozmuş, akıllarını güzel kullanmamış Peygamberlerinin tebliğlerine inanmamış oldukları için sapkınlığa mahkûm bulunmuşlar, nice felâketlere uğramışlardır. Eğer o ümmetlerin bu hallerinden şüphede iseniz

فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

Yalanlayanların Akıbeti Olmuş Nasıl Ve Bakın Yeryüzünde Öyle ise yürüyün

(İmdi yeryüzünde yürüyünüz de bakınız ki yalanlayanların akıbetleri nasıl olmuştur) İlâhî dini kabulden kaçınanların akıbetleri nasıl olmuştur. Ad, Semud, Lut kavimleri gibi inkârcı milletlerin harap yurtları, kendilerinin müthiş hayat tarihleri daima görülüp işitilmektedir. Bunlardan olsun bir ibret almalı değil midir?

إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

37.Sen onların hidayete ermelerine çok düşkünlük göstersen de faydasızdır çünkü Allah Teâlâ sapıklığa düşürdüğüne hidayet etmez ve onlar için yardımcılarından bir kimse de yoktur

إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ

Hidayete ermelerine Hırs gösterirsen Eğer

(Sen onların hidayete ermelerine çok düşkünlük göstersen de faydasızdır) Ey habibim Sallallahu aleyhi Ve sellem O seni yalanlayan bazı Kureyş kabilelerinin vesairesin hidayete ermelerine düşkün olsan da bütün çaba ve gayretini onların hakkı kabul edip imana kavuşmalarına harcasan da faydasızdır, ona kadir olamazsın

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ

Dalalet atar O kimseyi ki Hidayete erdirmez Allah Çünkü şüphesiz

(çünkü Allah'ı Teâlâ dalaletle düşürdüğüne hidayet etmez) Onlar için hidayeti zorla yaratmaz, onları kendi kötü iradelerinden dolayı sapkınlığa düşürmüştür, ilâhî irade bu imtihan âleminde hikmet gereği o şekilde tecelli etmektedir

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Yardımcılardan Onlar için yoktur Ve

(ve onlar için yardımcılarından bir kimse de yoktur) Öyle kendi iradeleri yüzünden sapkınlığa düşürülmüşler için yardımcılarından bir kimse de yoktur ki, onlara hidayet etsin veya onlardan azabı def etsin. Onlar dünyada da, ahirette de öyle bir yardımcıya nail olamayacaklardır.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَىٰ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

38.Ve Allah'a yeminleriyle yemin ettiler ki: Allah ölen bir kimseyi diriltmeyecektir. Hayır. Bu diriltmek onun üzerine hak olan bir vâ'ddir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ

Yeminlerinin Şiddetlisiyle Allah'a Yemin ettiler Ve

(Ve Allah'a olanca yeminleriyle yemin ettiler ki) Ve onların şu sapkınlıklarına da bakınız ki, Allah'a olanca güçleri ile yemin ettiler. Onlar Son derece gayretleriyle Bu dünyada ölüp giden kimse artık hayattan büsbütün mahrum kalmıştır. Ve

لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ

Ölür O kimseyi ki Allah Diriltmez

(Allah ölecek bir kimseyi diriltemeyecektir) Onlara göre insan, bu hususî bünyeden ibarettir, insan ölünce bu bünyesi dağılır, parçalara, atomlara ayrılır, artık iadesi mümkün olamaz. Onların bu yanlış inançlarını red için de buyruluyor ki:

بَلَىٰ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا

Hak olarak Onun üzerine Bir vaadtir Bilakis

(Hayır, Bu diriltmek onun üzerine hak olan bir vaad dir) Onların o iddiaları boştur. Bu diriltmek, ölmüş insanları yeniden hayata kavuşturmak o Kerem sahibi Yaratıcı tarafından hakikaten sabit bulunan kesin bir ilâhî vaadin gereğidir. Elbette ki her insanı yeniden hayata erdirecektir. İnsanın mahiyeti, öyle kuru bir bünyeden ibaret değildir, insan ruh ile beraber cesetten ibarettir. Cenabı Hak, ruhu da cesedi de dilediği zaman iadeye kadirdir, inanıyoruz

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Fakat insanların çoğu bilmezler) Allah Teâlâ'nın ilmini, kudretini, hikmetini ve diğer yüce vasıflarını bilip tasdik etmezler. Öyle bir cehaletten dolayıdır ki, bir takım hakikatleri inkâra cür'et gösterirler. Onlar, Kâinatın yaratıcısının kudret ve yüceliğini, beyanlarının hakikatin ta kendisi olduğunu bilseler, yüce peygamberin gösterdikleri mucizeler ile sabit olan sözlerinin doğru olduğunu tasdik etseler yüce değerini takdir etseler öyle cahilce bir inkâra düşmüş, kâfirce bir kanaatte bulunmuş olmazlar. Ne kadar uğursuz bir cehalet! Değil mi? Evet, Cenabı Hak ölüleri diriltecektir ki

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ

39.Onlara kendisinde ihtilâf ettikleri şeyi açıklasın ve kâfir olanlarda kendilerinin hakikaten ne yalancı kimseler olmuş olduklarını bilsinler.

Bu mübarek âyetler, Hak Teâlânın hikmet gereği ölüleri dirilteceğini ve inkârcıların yalancılığını ortaya koyacağını bildiriyor. İlâhî kudretin her şeye fazlasiyle kâfi olduğuna işaret ediyor ve İslâm yolunda zulme uğramış, hicret etmeye mecbur kalmış, sabır ve tevekkülde bulunmuş olan zatların da hem dünyada hem de ahirette nice nimetlere kavuşacaklarını müjdelemektedir. Hak Teâlâ ölüleri, ölmüş ve ölecek olan bütün müminleri ve kâfirleri yeniden hayata erdirecektir.

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلِفُونَ فِيهِ

Hakkında İhtilaf ederler O şeyi ki Onlara Açıklaması için

(Evet, Onlara kendisinde ihtilâf ettikleri şeyi açıklasın) O yeniden hayat bulacaklara dünyada iken kendisinde ihtilâf ettikleri şeyi açıklasın müminler, inançlarının pek doğru olduğunu gözleriyle görüp katiyet derecesine ulaşmış olsunlar ve kâfirler de ne kadar cahilce, inkârcı bir kanaatte bununmış olduklarını katiiyen anlasınlar. Diye

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ

Yalancılar İdiler Şüphesiz onlar İnkâr ettiler O kimselerin ki Bilmesi için Ve

(ve kâfir olanlarda kendilerinin hakikaten ne yalancı kimseler olmuş olduklarını bilsinler) Dünyada iken hakkında ihtilaf ettikleri şeyi Allah tekrar mı ölmüş bedenleri yaratacak dedikleri o hakikati bilsinler. Ve dahi Dünyada iken kıyameti inkâr etmişlerdi, bir kısmı da Allah dilemese idi biz putlara ibadet etmezdik diye kendilerini mazur göstermek istemişlerdi. Artık onlar yeniden hayata erdirileceklerdir ki: Kendilerinin hakikaten ne yalancı olmuş olduklarını onlar kıyamet gününde o iddialarının ne kadar batıl olduğunu anlayacaklardır.

&-Diğer bir görüşe göre de: Hak Teâlâ Hazretleri her ümmete bir Peygamber göndermiştir ki, insanlara ihtilafa düştükleri şeyleri açıklasınlar ve kâfirler de o Peygamberlerin gönderilmesinden önce cehalet ve sapıklık içinde bulunmuş olduklarını anlayabilsinler.

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

40.Bizim bir şeye sözümüz, onu dilediğimiz zaman ona ol dememizden ibarettir ki, o da hemen olur.

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ

Onu diledik O vakit ki Bir şey için Sözümüz Ancak

(Bizim bir şeye sözümüz, onu dilediğimiz zaman) Evet. Allah Teâlâ her şeye kadir, her ne şeyin varlığını dilemiş olursa o şey mutlaka meydana gelir. İşte insanları öldürdükten sonra tekrar diriltmesi de bu cümledendir. Bundan dolayı hakikati bir misal yoluyla beyan buyuruyor ki: Ancak Bizim sözümüz Yani: irademiz bir şeyin olmasını dilediğimiz vakit meydana getirmek istediğimiz an

أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur O Kendisine Dememizdir

(ona ol dememizden ibarettir ki, o da hemen olur) Yani: Onun belirli zamanda varlığını dilemiş olmamızdan ibarettir ki, o da hemen o takdir edilen zamanda olur ilâhî iradeye muhalefeti düşünülemez. İşte insanların öldüklerinden sonra tekrar dirilmeleri de bu cümledendir. Bunlar ilâhî iradede dolayı mutlaka tekrar hayat bulacaklardır. Allah'ın kudreti karşısında böyle bir hâdise asla imkânsız görülemez.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْأَخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

41.Ve o kimseler ki, zulme uğratıldıktan sonra Allah uğrunda hicret ettiler. Elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz ve ahiret mükâfatı ise elbette daha büyüktür. Eğer bilirlerse.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا

Zulmedildiler O şeyin ki Ardından Allah Uğrunda Hicret ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, zulme uğratıldıktan sonra Allah uğrunda hicret ettiler) O muhterem zatlar ki, Allah'ın dinini yaymaya çalıştıkları için kâfirler tarafından zulme uğratıldıktan sonra Allah uğrunda Allah'ın rızasını kazanmak, İslâm dinini yaymaya devam etmek için yurtlarını bırakarak başka yerlere gittiler

لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

Güzelce Dünyada Elbette onları yerleştireceğiz

(elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz) Onlara fetihler ihsan edeceğiz

وَلَا جَزَاءَ الْأَخِرَةِ أَكْبَرُ

Daha büyüktür Ahiret Elbette mükafatı Ve

(ve onlar için ahiret mükâfatı ise daha büyüktür) Cennete kavuşmak, Allah'ın cimalini görmek ise elbette daha büyüktür daha yüce bir nimettir

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Olsalardı Eğer

(eğer bilmiş olsalar) O kâfirler ve hicretten kaçınanlar o hicret eden müminlerin öyle kavuşacakları nimetleri, mükâfatları bilseler elbette onlara muhalefet de bulunmazlardı. Ve hak yolunda her fedakârlığa katlanır, sabır ederler, öyle dünyevî ve uhrevî mükâfatlara kavuşurlardı.

وَالَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

42.Onlar ki sabır etmişlerdir ve Rablerine de tevekkülde bulunurlar.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Tevekkül ediyorlar Rablerine Ve Sabrettiler O kimselerdir ki

(Onlar ki sabır etmişlerdir ve Rablerine de tevekkülde bulunurlar) O hicret edenler, o muhterem zatlardır ki İslâm dini uğrunda sabır ve sebat göstermişlerdir, vatanlarından ayrılmaya, birçok şiddetlere karşı tahammülde bulunmaya razı olmuşlardı. Ve Rablerine de tevekkülde bulunurlar. Bütün işlerini Cenabı Hakka havale ederler, Hak Teâlâ'ya kalben yönelirler başarıyı ondan beklerler.

&-Bu seçkin vasıflara sahip olan zatlar, bilhassa Resulü Ekrem ile onun ashabı kiramıdır. O mübarek zatlara Mekke halkı zulüm etmişlerdi. Peygamber Efendimiz Medne'i Münevvere ye hicret buyurmuştu. Ashabı Kiramının bir kısmı da evvelâ Habeşistan'a sonra Medine-i Münevvere ye hicret etmişlerdi, bir kısmı da yalnız Medine'i Münevvere ye hicret etmiş, bir kısmı da Mekke'i Mükerreme'den hicret edemeyip müşriklerin eziyetleriyle karşı karşıya kalmışlardı. Bil âli Habeşî, Suheyb, Ammâr gibi zatlar bu cümledendir. İşte bütün bu mübarek zatlar, bu sabırlarının hakka tevekküllerinin dünyevî ve uhrevî mükâfatlarına kavuşmuşlardı. Mekke'i Mükerreme'yi Fet-hederek bütün düşmanlarına karşı galip ve hâkim bulunmuşlardı. Onların adları dünyada daima takdir ile saygı ile hatırlanmaktadır. Uhrevî mükâfatları ise her türlü düşüncelerimizin üstündedir. İşte Allah'ın dinine hizmetin, bağlılığın büyük mükâfatı!

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَسَئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

43.Senden önce de ancak, kendilerine vahy ettiğimiz birtakım erkekleri peygamber olarak gönderdik. Eğer bilmiyorsanız ilim sahiplerine sorun.

Bu mübarek ayetler, insanları irşat için yine insanlardan erkek olan birçok Peygamberlerin mucizeler ile kitaplar ile gönderilmiş olduğunu bildiriyor. Allah'ın dinine muhalif, hilekârca hareketlerde cür'et edenlerin de ilâhî azaptan korkmalarını kendilerine ihtar buyuruyor. Ve Cenab-ı Hakk'ın dinine girmekle onun acıma ve merhametine sığınmanın lüzumuna işaret buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Vahyederiz Erkekler ki Ancak Senden önce Göndermedik Ve

(Ve Senden önce de ancak, kendilerine vahy ettiğimiz birtakım erkekleri peygamber olarak gönderdik) Ey habibim Senden evvelde ümmetlere, insan topluluklarına Resul olarak melekleri, kadınları, çocukları göndermedik. Ancak kendilerine melekler vasıtasıyla vahy ettiğimiz insan cinsinden olan erkekleri gönderdik bütün insanlığa gönderilmiş Peygamberler, insan cinsinden olan bir kısım muhterem erkeklerdir.

فَسَئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ

Zikir Ehline O halde sorun

(İmdi bilenlerden sorunuz) Siz bu hakikati ilim sahibi olan, dünya tarihini bilen, Tevrat, Zebur, İncil gibi kitapların içeriğine vakıf olan ve bu özellikle tanınan kimselere sorunuz. Meselâ: Kitap ehline sorsanız onlar da vaktiyle Hazreti Musa, Hazreti İsa gibi zatların Peygamber gönderilmiş olduklarını haber verirler.

إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsanız İseniz Eğer

(Eğer siz bilmiyor iseniz) Ey Küreyiş müşrikleri vesaire inkârcılar bu hakikati bilmiyor iseniz onlar size bu hususa dair bilgi verirler, bütün ümmetlere meleklerin değil, yine kendi cinslerinden olan erkeklerin Resul gönderilmiş olduğunu söylerler.

&-Bu ayeti kerime de işaret vardır ki, bir cemiyetin fertleri, bilmedikleri meseleleri bilen kişilerden sorup öğrenmelidirler.

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

44.O Peygamberleri açık mucizeler ile ve kitaplar ile gönderdik ve sana da Kuran'ı indirdik ki, kendilerine indirilmiş olan emir ve nehyi insanlara açıkça anlataşın ve gerek ki onlar da düşüneler.

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ

Kitaplarla Ve Mucizelerle

(O Peygamberleri açık mucizeler ile ve kitaplar ile gönderdik) Evet. o Peygamberleri Parlak deliller ile ve Tevrat, Zebur, İncil gibi semavî kitaplar ile gönderdik

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ

Zikri Sana İndirdik Ve

(Ve sana da Kuran'ı indirdik ki) Bir öğüt, bir zikir olan hak ve batılı birbirinden ayıran ve kendilerine iki âlemde de kurtuluş vesileleri olmak üzere indirdik ki

لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ

Kendilerine İndirildi O şeyi ki İnsanlara Açıklaman için

(indirilmiş olanı insanlara açıkça anlataşın) Dinî vazifeleri, dinî kuralları ve ilâhî emirleri ve yasakları insanlara açıkça anlataşın en fasih, en açık bir lisan ile onları irşada çalışasın diye

وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünürler Ta ki onlar Ve

(ve gerektir ki, onlarda tefekkür edeler) O kuran ayetlerini ilahi emir ve yasakları düşünüp uyanınsınlar. Evet. İnsanlığın güzelce düşünerek uyanmaları, hakikatlerden haberdar olmaları hikmet ve menfaatinden dolayıdır ki, hakikatlerin özeti olan Kuranı Kerim nazil olmuş, Resulü Ekrem de bu gerçekleri izah ederek ümmetine tebliğ eylemekle görevlendirilmiştir.

Ş-Bu ayeti celilide işaret buyurmuş oluyor ki, Yüce Peygamberimiz Kuranı Kerimin mücmel kısa ve öz olan bir kısım ayetlerinin hükümlerini ümmetine ayrıntılı olarak açıkça beyan etmekle mükelleftir. Bu sebeple Resulü Ekrem'in mübarek hadisleri bir kısım mücmel Kurani hükümleri açıklayarak bildirmektedir, ümmetin vazifesi de bu hükümleri Hazreti Peygamberin bildirmiş olduğu şekilde bilip kabul etmektir.

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

45.Kötülük tuzakları kuranlar, Allah'ın onları yere geçireceğinden veya anlamadıkları bir yerden kendilerine azabın gelmesinden emin mi oldular?

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ

Kötülüklerle Tuzak kurdular O kimseler ki Emin mi oldular

(kötülük tuzakları kuranlar emin mi oldular) Öyle fena hilelerde, desiselerde bulunup duran bir kısım Kureyş müşrikleri ve dahi çağdaş müşrikler islam'ın kuranın Müslümanların düşmanları emin mi oldular. Neden?

أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ

Yere Kendilerini Allah'ın Geçirmesinden

(Allah'ın onları yere geçireceğinden) Karun ile ashabının başlarına gelen felâketlere uğratacağından emin mi oldular? Nedir bu cesaret?

أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

Fark etmiyorlar O yerden ki Azabın Onlara gelmesinden Veya

(Veya onların anlamadıkları bir yerden kendilerine azabın gelmesinden) Başka türlü bir azabın beklemedikleri belanın musibetin gelmesinden Lut kavmi gibi ağır bir azaba tutulmalarından emin mi oldular? Böyle müthiş bir akıbeti hiç düşünmezler mi?

أَوْ يَأْخُذْهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

46.Veya onları dönüp dolaşırlarken yakalamasından emin mi oldular? Hâlbuki onlar Hak Teâlâ'yı aciz bırakıcılar değildirler.

أَوْ يَأْخُذْهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ

Dönüp dolaşmalarında Kendilerini yakalamasından Veya

(Veya onları dönüp dolaşırlarken yakalamasından) O müşrikler onları dönüp dolaşırlarken sıhhatleri, kuvvetleri yerinde mevcut bir halde seyahatlere çıkıp yeryüzünde gezip dururlarken, Allah Teâlâ'nın onları Bir azap ile yakalamasından emin mi oldular. Böyle bir felâkete ansızın uğrayabileceklerini hiç hatıra getirmezler mi?

فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

Aciz bırakıcılar Halbuki onlar değildir

(halbuki Onlar Hak Teâlâ'yı aciz bırakıcılar değildirler) Kendilerine gelecek herhangi bir felâketi bertaraf edebilecek bir güce sahip bulunmamaktadırlar.

أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْؤُفٌ رَحِيمٌ

47.Veya onları korkutmak üzere yakalamasından emin midirler muhakkak ki, Rab'bin elbette çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.

أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ

Bir korku üzerinde iken Kendilerini yakalamasından Veya

(Veya onları korkutmak üzere yakalamasından) o müşrikleri Cenabı Hakkın sırf korkutmak uyanmalarına bir vesile meydana getirmek üzere yakalamasından emin midirler? Meselâ: Allah Teâlâ günahkâr bir beldeyi ansızın bir zelzele ile vesaire ile mahv ve harap eder, bununla etraftaki beldeler halkı için korkunç bir manzara vücud getirilmiş olur. Veyahut bir millet, bir müddet kıtlık ve pahalılığa müthiş hastalıklara duçar olur, bu da kendileri için bir uyanma vesilesi teşkil etmiş bulunur, İşte böyle korku ve dehşeti gerektiren olaylar da meydana gelebilir. Artık insanlar uyanık bulunmalı, Hak Teâlâ'ya sığınmalı, onun kutsal hükümlerine uymalıdır ki, o gibi felâketlerden emin olabilsinler.

فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْؤُفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok şefkatlidir Rabbiniz Artık şüphesiz

(Muhakkak ki, Rab'bin elbette çok esirgeyicidir çok merhametlidir) Bunun içindir ki, kullarını irşat edecek Peygamberler göndermiştir ve o Kerem sahibi Yaratıcı çok merhametlidir bundan dolayıdır ki, kullarına günahları yüzünden hemen azap etmez, kendilerine durumlarını düzeltebilmeleri için bir müddet verir, onları bir müddet serbest bırakır.

أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَيَّؤُا ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ

48.Allah'ın yarattığı herhangi bir şeyi görmediler mi ki, onun gölgesi Allah için mütevazı bir halde secde ederek sağa ve sol taraflara eğiliverir.

Bu mübarek ayetler, bütün mahlûkatın gölgelerinin kendilerine mahsus birer mütevazı vaziyetiyle Cenab-ı Hakk'a itaat secdesinde bulunduklarını bildiriyor. Ve bütün meleklerin Cenabı Hak'tan korkup emrolundukları şeyleri yaptıklarını beyan buyurmaktadır. Kâinatın yaratıcısının kudret eserlerini uyanık bir ruh ile seyretmek, Yüce Yaratıcının varlığını pek mükemmel bir şekilde ispata kifayet eder. Bununla birlikte o hikmet sahibi Yaratıcının varlığını, birliğini inkâr eden bir kısım beyinsiz insanlar

أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Allah Yarattı O şeyi ki Görmediler mi?

(Allah'ın yarattığı herhangi bir şeyi görmediler mi ki) Dağlar, ağaçlar, kuşlar gibi

herhangi bir şeyi görmediler mi ki onlara birer nazarı ibretle bakmadılar mı ki o kadar cehalet, o kadar küfür ve şirk içinde yaşıyorlar. Hâlbuki

يَتَفَيَّؤُوا ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ

Küçülenler Onlar Allah'a Secde ediciler olarak Soldan Ve Sağdan Gölgeyi Döner

(onun gölgesi Allah için mütevazı bir halde secde ederek sağa ve sol taraflara eğiliverir) Öyle her bir şeyin gölgesi bile Allah için mütevazı bir halde her yönüyle Allah'ın iradesine tam boyun eğmekle gündüzün başlangıcında sağa ve gündüzün nihayetlerinde de sol taraflara eğiliverir. İlâhî irade, bütün bunların üzerinde hükümler bulur. Bunlar bir düzen içinde o vaziyetleri gösterir, bir Yüce Yaraticının kudretine tabi ve boyun eğerek olduklarını lisanı hâl ile itirafta bulunmuş olur.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

49.Ve Allah için göklerde olanlar ve yerdeki canlılar ve melekler secde ederler ve onlar kibirlenmezler.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Secde eder Allah'a Ve

(semalarda ve yerde ne varsa Allaha secde ederler) Ve Cenabı Hakk'ın kudretine, iradesine mahlûkatının yalnız gölgeleri değil, hepsi de tâbi bulunmaktadır. Çünkü Allah için, göklerde olanlar ve yerde olanlar bir takım yüce ruhlar Allahın yarattığı

مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ

Melekler Ve Canlılardan

(canlı mahlûkat ve meleklerde) Allaha secde ederler, hepsi de Allah'ın iradesine boyun eğerek. Kendi varlıkları da birer kulluk secdesi vaziyetini gösterir. Kerem sahibi Yaraticının varlığına, büyüklüğüne işaret eylerler. Ve özellikle mahlûkatın büyük bir kısmını teşkil eden melekler de secde ederler. Bunlardan maksat, bütün melekler olacağı gibi yeryüzündeki hafaza vesaire melekleri de olabilir.

وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

(Ve onlar kibirlenmezler) O melekler, kulluk vazifelerini tam bir tevazu ile yapar, onlar da diğer bir kısım mahlûkat gibi mükellef olup bir korku ve ümit içinde yaşarlar. Bu 49. ayeti kerime, üçüncü bir secde ayetidir.

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

50.Üzerlerinde hâkim olan Rablerinden korkarlar ve emredildikleri şeyleri yaparlar

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ

Üzerlerinde olan Rablerinden Korkarlar

(Üzerlerinde hâkim olan rablerinden korkarlar) Ve o melekler kendilerini yaratan, işlerini düzenleyen, haklarında ihsanda bulunan kerem sahibi Yaraticılarından bir Korku ve dehşet içinde yaşarlar. Diğer bir yoruma göre: melekler üzerlerinden kendilerine ilâhî bir azabın gelmesinden veya kahr ve galebesiyle kendilerinin üstünde olan bir Yüce Yaraticının büyüklük ve yüceliğinden dolayı bir korku ve heybet içinde bulunurlar.

وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

Emrolunuyorlar O şeyi ki Yaparlar Ve

(Ve emir olundukları şeyleri yaparlar) Mükellef oldukları ibadet ve itaatten ve işlerin idaresinden asla ayrılmazlar.

&-Meleklerin kibirlenmeyerek Yüce Yaraticıya boyun eğmeleri, onların masum olduklarını göstermektedir. Onların Cenabı Haktan korkar olmaları da, onların diğer mükellefler gibi haddizatında mükellef bulunduklarını, onlara da emir ve yasağın, vaad ve

tehdidin yönelik olduğunu, onların da korku ve ümit içinde yaşadıklarını bildirmektedir. Zaten kulluğun alâmeti de bundan ibarettir.

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَإَيَّاءَ فَارْهَبُونَ

51.Ve Allah buyurmuştur ki, iki tanrı edinmeyiniz o ancak bir ilahtır. Artık yalnız benden korkunuz.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın birliğini, ortaktan uzak oluşunu, bütün kâinatın ve hakikî dinin ve bütün nimetlerin Hak Teâlâ'ya ait olduğunu bildiriyor. Ve insanların bir zarara uğradıkları zaman Allah Teâlâ'ya yalvarmaya başladıklarını, o zarardan kurtulunca da Hak Telâya ortak koşmaya cür'et gösterdiklerini açıklamakta ve böyle kimselerin yakında lâîk oldukları cezalara kavuşacaklarını şöylece ihtar buyurmaktadır.

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ

İki ilah Edinmeyin Allah Buyurdu Ve

(Ve Allah buyurmuştur ki, iki tanrı edinmeyiniz) Allah Bütün mükelleflere buyurmuştur ki Ey kullarım! Sakın sağlam yaratılışınızı, Allah'ın birliğini idrak etme kabiliyetine sahip olan aklınızı kötüye kullanarak şirke düşmeyiniz o ilahlığa sahip olan zat

إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَإَيَّاءَ فَارْهَبُونَ

Artık korkun Sadece benden Tek ilah'tır O Ancak

(ancak o bir ilahtır, artık yalnız benden korkunuz) evet Onun asla eşi ve benzeri yoktur, Üzüntü ile ıstırap ile yalnız ondan korkunuz ondan başkasından korkmayınız, ondan başkalarına da ilahlık isnat ederek onlardan korkmak cehaletini göstermeyiniz.

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ

52.Ve göklerde ve yerde ne varsa onundur ve din de daima onundur, bu böyle iken siz Allah'tan başkasından mı korkarsınız?

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyler ki Onundur Ve

(göklerde ve yerde ne varsa hepsi de onundur) Ve şüphe yok ki, bütün kâinat, onun birliğine; ilahlığına şahittir. Evet. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de onundur bütün onlar, o birlik sıfatıyla vasıflanan yaratıcındır.

وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا

Daima Din Onun dur Ve

(Ve dinde daima onundur) İbadet ve itaatte o Kerem sahibi Yaratıcı için sabittir, lüzumlu bir görevdir. Onun dininden başka dinler, haddizatında din değildirler, birer batıl, mensuplarını ebedî azaplara kavuşturan çıkmaz yollardan ibarettirler. Bu, böyle iken, bütün bu kâinat Allah'ın birliğine birer şahit iken, bütün mahlûkat o Kerem sahibi Yaratıcıya muhtaç iken artık ey müşrikleri. Siz

أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ

Sakınıyorsunuz Allah'tan Başkasından mı?

(Allah'tan başkasından mı korkarsanız) da öyle putlara ibadet eder durursunuz?

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْءُونَ

53.Size gelen her nimet, Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğu zaman ancak ona seslerinizi yükseltip sığınırınız.

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ

Hep Allah'tandır Bir nimetten Sizdedir O şey ki Ve

(Size gelen her nimet, Allah'tandır) Bir kere düşününüz, vücudunuzun sıhhati, rızıkınızın genişliği, çoluk çocuk ve çocuğunuzun varlığı, kısacağı ilâhî din ile mükellefiyet şerefi gibi maddî ve manevî nimetler, lütuflar hep Allah'tandır onun birer ihsanıdır. Bunlara karşı şükretmek icap etmez mi? Bununla beraber

ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ

Sesinizi yükseltirsiniz Ancak ona Zarar Size dokundu O vakit ki Sonra

(Sonra size bir zarar dokunduğu zaman ancak ona seslerinizi yükseltip sığınır-sınız) Bir hastalık, bir musibet veya bir ihtiyaç yüz gösterdiği vakit ancak o birliğe, ilahlığa sahip olan Rabbinize sığınır-sınız ondan yardım talebinde bulunursunuz, o zaman o putlarınızı unutursunuz, onlardan bir faide beklemezsiniz. Artık nasıl olur da onları Cenabı Hakka ortak tanıyarak onlara ibadette bulunursunuz?

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

54.Sonra sizden o zararı giderdiği vakit o an sizden bir gurup Rablerine ortak koşarlar.

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ

Sizden Zararı Giderdi O vakit ki Sonra

(sonra sizden o zararı giderdiği vakit) Evet, Ey kullar! O ortaktan uzak olan Yararı-cınız sizden o zararı giderdiği vakit

إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

Ortak koşarlar Rablerine Sizden Bir fırka Hemen

(o an sizden bir gurup Rablerine ortak koşarlar) Bir takım müşrikler, o Allah'ın lüt-funu unuturlar kendilerine o nimetleri veren ortaktan uzak yaratıcılarına ortak koşarlar onlara da ibadette bulunurlar. Bu nasıl bir cehalet?

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

55.Kendilerine verdiğimiz şeylere karşı nankörlükte bulunmak için öyle harekette bulunurlar artık bir müddet faydalanıp durunuz, fakat yakında bileceksinizdir.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ

Kendilerine verdik O şeyi ki Nankörlük etmeleri için

(kendilerine verdiğimiz şeylere nimetlere karşı nankörlükte bulunmak için öyle harekette bulunurlar) Evet. O cahiller öyle müşrikçe hareketlerde bulunurlar, o ni-metlerin kendilerine Allah tarafından verilmiş olduğunu bilmez gibi bir halde görülür-ler. Artık Ey müşrikleri Siz dünyada

فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksinizdir Fakat yakında Artık faydalanın

(artık bir müddet faydalanıp durunuz, fakat yakında bileceksinizdir) Öyle toplu olarak putlara tapmağa devam ediniz ki Başınıza gelecek azapları, akıbeti anlamış olacaksınız. Ne korkunç bir ilâhi tehdit

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ

56.Ve kendilerini rızıklandığımız şeylerden mahiyetini bilmedikleri nesneler için bir hisse ayırırlar. Allah'a andolsun ki, iftira etmekte olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz!

Bu mübarek ayetler, müşriklerin putları adına neler harcadıklarını ve onların iftiracı sözlerinden dolayı mesul olacaklarını bildiriyor. Onların kendilerine isnat edilen kız evlâdından utanıp ızdırıp duydukları halde onu Cenabı Hakka isnat etmekten sıkıl madıklarını beyan buyuruyor, ahirete iman etmeyenlerin çirkin vasıflarına, Kâinatın sahibinin ise yüce vasıflarına işarette bulunmaktadır.

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ

Kendilerini rızıklandırıdık O şeyden ki Bir hisse Bilmiyorlar O şeyi ki Kılıyorlar Ve

(Ve kendilerini rızıklandırıdığımız şeylerden mahiyetini bilmedikleri nesneler için bir hisse ayırırlar) O müşrikler, Tahıl ve hayvan gibi bazı ekinlerden, hayvanlardan vesaireden hiçbir şey bilmeyen, madde kabilinden olan putlar için bir hisse ayırırlar.

Bu hayvanlar vesaire putlara aittir, onların etlerini yemek onlardan istifade etmek bize helâl değildir, derler. O müşrikler de o putların kendilerine faydalı olamayacağını bil-medikleri halde onlara tapar, onlardan şefa'at umarlar.

تَاللّٰهِ لَتُسْئَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ

iftira ediyorsunuz idiniz O şeyden ki Mutlaka sorulacaksınız Allah'a yemin olsun

(Allah'a andolsun ki, iftira etmekte olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz!) Ey müşrikler, sizler: o putlara öyle tapınmayı Cenabı Hakk'ın size emrettiğini yalan yere söyleyip iddiada bulunmanız sebebiyle elbette mesul olacaksınız. Ahirette bunun cezasına kavuşacaksınız. Mâide Suresi 103. ayeti kerimede

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَثُرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

(Allah Teâlâ bahireden, saibeden, vasileden ve hâmden hiçbirini meşru kılmamıştır. Fakat kâfir olanlar Allah Teâlâ'ya karşı yalan söyleyerek iftirada bulunurlar. Ve onların çokları ise akıl erdiremezler.) Ve enâm suresi 136. Ayeti kerimede

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

(Ve o müşrikler Allah için O'nun yarattığından. Ekinden ve hayvanlardan bir pay ayırdılar. Sonra zanlarınca, Bu Allah içindir, bu da ortaklarımız putlarımız içindir dediler. Artık ortakları için olan Allah'a ulaşmaz. Allah için olan ise o ortaklarına ulaşır. Hükmeder oldukları şey ne fena!)

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ

57. Ve Allah için kızlar isnat ederler. Hâşâ o münezzehtir. Kendileri için ise arzu ettiklerini isnat ederler.

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ

Kızları Allah'a Kılıyorlar Ve

(Ve Allah için kızlar isnat ederler) Ve o müşriklerin diğer bir çeşit cehaletleri de şudur ki: Onlar Meselâ: Huzaa, Kınana kabileleri derlerdi ki: Melekler Allah'ın kızlarıdır.

سُبْحَانَهُ

(Hâşâ o münezzehtir) Yüce Yaratıcı kendisine öyle kız isnat edilmesinden uzaktır o bütün mahlûkların yaratıcısıdır. Melekler de onun bir çeşit mahlûku bulunmakla övünürler. O cahil müşriklere gelince onlar

وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ

Beğeniyorlar O şeyleri ki Kendilerine Ve

(kendileri için ise arzu ettiklerini) Yani erkek çocukları kendilerine isnat ederler, kız babası olmaktan utanırlar. Cahilce tavır takınır kız evlatlarını diri diri toprağa gömerler

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

58. Onlardan biri kız ile müjdelenince öfke dolu olarak yüzü simsiyah kesilir.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَىٰ

Kız ile Onlardan biri Müjdelendi O vakit ki Ve

(Onlardan biri kız ile müjdelenince) O müşriklerden biri bir kız çocuğun doğdu diye kendisine haber verilince utancından dolayı

ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

Öfkelenmiş O Simsiyah Yüzü Oldu

(öfke dolu olarak yüzü simsiyah kesilir) hiddete kapılır bir halde yüzü hüznün içinde kalır, utanır, eşine karşı bir hiddet ve şiddet gösterir.

يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

59.Müjdelendiği şeyin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu aşağılık duygusu içinde tutacak mı? Yoksa onu toprağa mı gömecek? Diye düşünürdü. Bak ne kötü şey ile hükmediyorlar!

يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ

Onunla Müjdelendi O şeyin ki Kötülüğünden dolayı Kavminden Gizlenir

(Müjdelendiği şeyin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir) Kız çocuğunun kendi kanaatine kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir onlardan utanır, kendisini ayıplayacaklarından korkar. Evet. Cahiliye Araplarında bir âdet vardı ki: Eşlerinin çocuk doğuracağı zaman yaklaşıncı kaçar, gizlenirlerdi. Eğer çocukları erkek olursa sevinir, meydana çıkarlardı ve eğer çocukları kız olarak doğmuş bulunursa üzüldüler, günlerce meydana çıkıp görünmezlerdi. Şimdi bile bu cahiliye kalıntıları var değil mi?

أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ

Toprağa Onu gömecek mi Yoksa Bir zillet Üzerinde Onu tutacak mı?

(Onu aşağılık duygusu içinde tutacak mı? Yoksa onu toprağa mı gömecek?) O kız çocuğunu öldürmeyip aşağılık duygusu içinde onu tutsun mu? Yoksa onu toprağa mı gömecek diye düşünürdü. Ve birçokları da o kız çocuklarını diri diri çukurlara atar, üzerlerine toprak doldururlardı

أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

Hükmediyorlar O şey ki Ne kötüdür Dikkat edin

(Dikkat edin ne kötü bir şey ile hükmediyorlar) Kız evlâdından ne kadar kaçınıyor, utanç duyuyorlar, onların öldürülmesine bile razı, oluyorlar. Öyle iken onlar melekleri Cenabı Hakkın kızları sanıyorlar, kendileri için utanç vesilesi saydıkları kızları Allaha isnat ediyorlar da. Cenabı Hakk'a böyle kız isnadından utanmıyorlar evlât ise anaya, babaya benzer, aynı cinsten bulunmuş olur. Hak Teâlâ ise bütün mahlûkata benzemekten uzaktır, yücedir, bütün mahlûkatın yaratıcısıdır, onlar ile aynı cins olmaktan uzaktır, beridir. Şüphesiz buna inanıyoruz.

لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوِّ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

60.Ahirete inanmayanlar için çirkin bir sıfat vardır. Allah için ise en yüksek vasıflar vardır. Ve o her şeyden üstündür, hikmet sahibidir.

لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوِّ

Kötülük Sıfatı Ahirete İman etmiyorlar O kimseler için var

(Ahirete inanmayanlar için çirkin bir sıfat vardır) O kâfir kimselere mahsus çirkin bir sıfat vardır onlar için evlada ihtiyaç vardır, silsilelerinin devamı evlada bağlıdır. Öyle olduğu halde kız evlâtlarını öldürmekten çekinmezler. Onlardan utanırlar, onların beslenmeleri Yüzünden ihtiyaca düşeceklerini düşünürler, Ahirete inanmadıkları içinde öyle çirkin, vahşice bir sıfat ile vasıflanırlar.

وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى

En yüce Sıfatlar Allah'ındır Ve

(Allah için ise en yüksek vasıflar vardır) Evet, Hak Teâlâ Hazretleri birdir, eşi ve benzeri yoktur, celâl ve kemal sıfatlarına sahiptir, İlim ile kudret ile sonsuzluk ile evla da vesaire ye ihtiyaçtan uzak olmakla vasıflanmıştır

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Ve o her şeyden üstündür, hikmet sahibidir) Yüce Mabut azizdir onun benzeri yoktur, herhangi bir mümkün şeyi vücuda getirmeğe kadirdir, kâfirleri de günahlarından dolayı sorgulamaya yüce kudreti fazlasıyla kâfidir. Ve o hâkimdir onun bütün hüküm ve fiilleri birer hikmete, faydaya dayanmaktadır. Erkekleri de, kızları da yaratması birer ilâhî hikmet gereğidir, hak edenlerin azaplarını bir müddet geriye bırakması da yine hikmet gereği bulunmuştur. Bunu o inkârcıların biraz düşünmeleri icap etmez mi?

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

61.Ve eğer Allah Teâlâ insanları zulümleri sebebiyle cezalandıracak olsa idi yeryüzünde hiç bir canlı bırakmazdı. Fakat onları takdir edilen bir zamana kadar erteliyor. Onların ecelleri geldiği vakit ise onlar ne bir saat geri kalabilirler ve ne de öne geçebilirler.

Bu mübarek ayetler, azabı hak edenlerin derhal azaba uğramamalarının hikmetine işaret ediyor, belirlenen zamanı gelince derhal hayattan mahrum kalacaklarını bildiriyor. Allah'ın şanına lâıyk olmayan şeyleri Cenabı Hakka isnat etmek cüretinde bulunanların o batıl itikatlarından dolayı nasıl bir azaba uğrayacaklarını ihtar ediyor. Son Peygamber Hz. Muhammed'e teselli için ondan evvelki ümmetlerin durumlarını ve Kur'anı Kerim'in inişindeki fa ideleri, gayeleri beyan buyurmaktadır. Kerem sahibi Yaratıcı insanlık hakkında, lütuf ve rahmetini göstermek ve insanların hareketlerini düzeltebilmeleri için kendilerine bir mühlet ihsan buyurmaktadır.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ

Zulümleri yüzünden İnsanları Allah Cezalandırsaydı Eğer Ve

(Ve eğer Allah Teâlâ insanları zulümleri sebebiyle cezalandıracak olsa idi) Böyle bir lütufta bulunmayıp insanları zulümleri sebebiyle küfürleri, isyanları yüzünden cezalandıracak olsa idi hepsini de derhal yaşamaktan mahrum bırakırdı.

مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ

Hareketli bir canlı Üzerinde Bırakmazdı

(Yer üzerinde hiç bir canlı bırakmazdı) Hepsi de o zalimlerin uğursuzlukları yüzünden helak olur giderlerdi.

وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Onları te'hir eder Fakat

(Fakat onları takdir edilen bir zamana kadar erteliyor) Cenabı Hak lütuf ve Keremi ile takdir edilen bir zamana kadar takdir buyurmuş olduğu ecellerin sonuna, ömürlerinin nihayetine kadar tehir eder onlara mühlet vermiş olur

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

Öne geçemezler Ve Bir saat Geri kalamazlar Ecelleri Geldi Artık o vakit ki

(Onların ecelleri geldiği vakit ise Onlar ne bir saat geri kalabilirler ve ne de öne geçebilirler) Artık onlar ecellerini ne bir saat geriletebilirler bir dakika daha olsun yaşayamazlar ve ne de öne geçebilirler daha ecelleri gelmeden bir saniye bile evvel ölüp gidemezler, ömürlerini kısaltmaya kadir olamazlar. Bundan dolayı insanlar bunu düşünmelidirler, daha hayatta iken kaybedileni kazanmaya çalışmadırlar, hallerini güzelce ıslah edip kendilerini istikbalin müthiş azaplarına uğratmış olmamalıdırlar.

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ

لَهُمُ النَّارَ وَآنَهُمْ مُّفْرَطُونَ

62.Ve Allah için kendilerinin hoşlanmadıklarını isnat ederler ve dilleri yalanı söylüyor ki, onlar için elbette en güzel akıbet vardır. Şüphesiz yok ki onlar için ateş vardır. Ve onlar oraya en önde sokulacaklardır

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ

Vasfediyor Ve Beğenmiyorlar O şeyi ki Allah'a Kılıyorlar Ve

(Ve Allah için kendilerinin hoşlanmadıklarını isnat ederler) O müşrikler kendileri kız evlâtlarından nefret ederken melekleri Cenabı Hakkın kızları sanırlar, kendi varlıklarına başkalarının ortak olmalarını istemezlerken bir takım mahlûkatı Hak Teâlâ'ya ortak koşarlar.

الْسنَّتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى

En güzel akıbet Onlardır Şüphesiz Yalanı Dilleri

(ve dilleri yalanı söylüyor ki, onlar için elbette en güzel akıbet vardır) onlar ne kadar batıl bir inançta olduklarını anlamazlar da öyle şirk içinde yaşadıkları halde kendilerinin cennetlere kavuşacaklarını iddiada bulunurlar. Hayır. Öyle değil

لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ

En önde götürülenlerdir Şüphesiz onlar Ve Ateş Onlar için vardır Şüphesiz Gerçekten

(şüphesiz yok ki, onlar için ateş vardır Ve onlar oraya en önde sokulacaklardır) O müşriklere mahsus o ateş, o suçluların cezasıdır onlar o ateş içinde ebedî bir şekilde kalacaklardır. Ve onlar o ateşe gidicilerin öncüleridir

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ وَليُّهُمْ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

63.Allah'a and olsun ki, senden evvel de ümmetlere Peygamberler gönderdik. Şeytan ise onlara amellerini süsleyiverdi. Artık o, bugün onların velisidir ve onlar için pek Acıklı bir azap vardır.

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden evvel ki Ümmetlere Gönderdik Gerçekten Allah'a yemin olsun

(Allah'a and olsun ki, senden evvel de ümmetlere Peygamberler gönderdik) Ey habibim sav. Kudret ve azametle seni kendi ümmetine Peygamber gönderdiğim gibi vaktiyle diğer ümmetlere de Peygamberler göndermişim

فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Şeytan Onlara Fakat süsledi

(Şeytan ise onlara amellerini süsleyiverdi) Kötü amellerini onların küfrünü, yalanlamalarını kendilerine süsleyiverdi bir takım vesveselerde bulundu, onların o kâfirce hareketlerini kendilerine güzel bir hareket gibi gösterdi.

فَهُمْ وَلِيُّهُمْ الْيَوْمَ

Bugün Onların dostudur İşte o

(Artık o, bugün onların velisidir) Şeytan o sapıttığı kimselerin bu dünyada velisidir onların yakınıdır, güya dostudur, koruyucusudur.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır Ve

(ve onlar için pek Acıklı bir azap vardır) O kâfirler için ahirette de pek acıklı bir azap vardır onlar cehenneme atılacaklardır, işte şeytanları, şeytan tabiatlı dinsizleri dost tutanların, onların sözlerine aldananların akıbetleri böyle müthiş bir felâketten başka bir şey değildir.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

64.Ve sana bu kitabı indirmedik, ancak onlara kendisinde ihtilâf ettikleri şeyi açıkça bildirmen için ve iman eden bir kavim için bir hidayet ve bir rahmet olmak üzere indirdik.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ

Kitabı Sana İndirmedik Ve

(Ve sana bu kitabı indirmedik) Ve Ey Peygamberlerin en şerefli! Bu kitabı sana kudret ve azametle ve Cibrili Emin vasıtasıyla boş yere ihsan etmiş olmadım

إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ

Hakkında İhtilafa düştüler O şeyleri ki Kendilerine Açıklaman için Ancak

(ancak onlara kendisinde ihtilâf ettikleri şeyi onlara açıkça bildirmen için indirdik) Meselâ: Allah'ın birliğini, şirkin batıl olduğunu, ahiret hayatının varlığını, helâl ve haram olan şeylerin nelerden ibaret bulunduğunu bilmeyen kimselere ve bu gibi mühim meselelerde ihtilâfa düşmüş, cehalet içinde kalmış şahıslara bunları anlatacın diye indirdik.

وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir topluluğa ki Bir rahmet Ve Bir hidayet Ve

(Ve İman eden bir kavim için bir hidayet ve bir rahmet olmak üzere indirdik) Çünkü bu ilâhî kitaptan asıl istifade edecek olanlar müminlerdir. Müminler, o apaçık kitabı, hareket rehberi kabul ederler, ondan hakkıyla istifadeye çalışırlar, o sayede hidayete, saadete ererler. Ne büyük muvaffakiyet!

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

65.Ve Allah Teâlâ gökten suyu indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra hayata erdirdi. Şüphe yok ki, bunda dinleyen bir toplum için elbette bir ibret vardır. Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakk'ın varlığına, kudretine şahitlik eden ve insanlığın uyanmasına vesile olan bir kısım yüce kudret eserlerini gözler önüne sermektedir. Hayatın kaynağı olan yağmurların, faydeli hayvanların, en güzel gıda maddelerini teşkil eden meyvelerin ve özellikle bir yaratılış harikası olan bal arılarının ve onların pek faydalı, lezzetli olan ballarının birer büyük nimet ve birer ibret vesilesi olduklarını be-yan buyurmaktadır. Allah Teâlâ'nın varlığına, kudretine dair yüce âlem ile bu insanlık âleminde nice deliller vardır, bunların miktarı ağaçların yapraklarından daha fazladır. Bunların parıltıları güneşin ışığından daha parlaktır. Kısacası

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ gökten suyu indirdi) O Kerem sahibi yaratıcıdır ki gökten sema tarafından veya yüksek bulutlardan suyu indirdi yağmurları yağdırdı da o su ile

فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzüne Onunla Ve hayat verdi

(yeryüzünü ölümünden sonra hayata erdirdi) onu kurumuş, büyüyüp gidişmeden mahrum kalmış iken tekrar çeşit çeşit bitki ile faaliyete getirdi, ona pek hoş bir hayat manzarası ihsan buyurdu.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

Dinleyecekler Bir topluluk için ki Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda dinleyen bir toplum için elbette bir ibret vardır) Yeryüzü-

nün böyle yeniden hayata kavuşmasında dinleyen bir kavim için bunlara güzel bir bakış ve tefekkür ile bakan hakikatten inşafı bir şekilde kalben dinleyip kabul eden zatlar için elbette bir ibret vardır. Âlemin yaratıcısının mükemmel kudretine ait pek açık bir şahitlik vardır. Artık öyle bir kavim, elbette ki, bundan istifade ederek aydın bir kalbe, dinin feyziyle donatılmış bir ruha sahip olur.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبْنَا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

66.Ve şüphe yok ki, sizin için sağlam hayvanlarda da elbette bir ibret vardır. Sizde onların karınlarındaki fışkı ile kan arasından gelen halis bir süt içiriyoruz ki, içenlerin boğazından kolaylıkla geçer gider.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً

Elbette bir ibret Sağmal hayvanlarda Sizin için vardır Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, sizin için sağlam hayvanlarda da elbette bir ibret vardır) Yüce Yaratıcı öyle kudret ve yüceliğine şahitlik eden daha nice şeyler vardır. Kısacası insanlar! Sizin için sağlam hayvanlarda da elbette bir ibret vardır onlar da ne kadar çeşitlidirler, ne kadar faydeli birer varlıktır. Özellikle

نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبْنَا خَالِصًا

Halis Bir süt Kan Ve Fışkı Arasından Karınlarındadır O şeyden ki Size içiriyoruz

(Size onların karınlarındaki fışkı ile kan arasından gelen halis bir süt içiriyoruz)

Halis saf, temiz kana vesaire ye asla bulaşmamış, tadı, kokusu asla bozulmamış Öyle leziz bir sütü meydana getirerek size içiriyoruz ki o süt

سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

İçenler için Boğazdan kolayca geçen

(içenlerin boğazından kolaylıkla geçer gider) o süt kendisine bir zahmet vermez. Artık böyle bir hayat kaynağının temiz, güzel bir şekilde meydana getirilmesi, etrafındaki temiz olmayan şeyler ile kendi arasında bir perde bulunup onlardan etkilenmemesi ebetteki bir yüce kudretin eseridir. Bu da o yüce kudret sahibi olan Yaratıcımızın haşra ve neşre kadir olacağına, nice eşsiz eserleri meydana getirmeğe güç yetireceğine pek güzel işaret ve şahitlik etmektedir.

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

67.Ve hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden hem içki ve hem de güzel rızık edirsiniz. Muhakkak ki, bunda da aklını kullanan bir kavim için elbette bir ibret vardır.

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ

Üzümlerden Ve Hurma ağaçlarının Meyvelerinden Ve

(hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden) Ve Ey insanlar! Şunu da düşününüz ki, sizi de hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden yararlandırırsınız sizlere veririz

تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا

Güzel Bir rızık Ve bir içki Ondan Edirsiniz

(ve onlardan hem içki ve hem de güzel rızık edirsiniz) Onların özü sıkılarak çıkan sularından içersiniz ve siz onlardan bir hoşaf, bir şurup yaparsınız ve onlardan sirke, pekmez gibi ihtiyaçlarınızı gidermeye çalışırsınız

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akil erdirecekler Bir kavim için ki Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Muhakkak ki, bunda da aklını kullanan bir kavim için elbette bir ibret vardır) Bu bildirilen şeylerin her birinde de aklını kullanan Cenabı Hakk'ın bu yarattığı şeyleri güzelce düşünen bir kavim için elbette bir ibret vardır bunda da Allah'ın kudretine büyük bir işaret ve şahitlik mevcuttur.

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

68.Ve Rabbin bal arısına da ilham etmiştir ki, dağlardan ve ağaçlardan ve çardaklardan evler edin.

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ

Bal arısına Rabbin Vahyetti Ve

(ve rabbin bal arısına da ilham etmiştir ki) Ve Yüce Yaraticının kudretine yine büyük bir delildir ki, Yani: O zayıf mahlûku pek güzel, enteresan işleri yapmaya kudretli kılmıştır ki

أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

Çardak kuruyorlar O şeyden ki Ve Ağaçlardan Ve Evler Dağlardan Edin Diye

(dağlardan ve ağaçlardan ve çardaklardan evler edin) İnsanların bina ettikleri çardaklardan kovanlardan kendinize evler edinin Ey arılar! Öyle meskenlerde toplanıp çalışınız. O arılar da böylece hareket edip durmaktadırlar. İşte Cenabı Hak arılara da böyle bir ilâhî teklifi kabul edecek bir tabiat, bir içgüdü, bir kabiliyet ihsan buyurmuştur.

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلًّا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

69.Sonra meyvelerin hepsinden yede Rabbinin kolaylaştırdığı yollarına git. İçlerinden renkleri muhtelif bir şerbet çıkar, onda insanlar için bir şifa vardır. Şüphesiz ki, bunda düşünen bir kavim için elbette bir ibret vardır.

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ

Meyvelerin Hepsinden Ye Sonra

(sonra meyvelerin hepsinden ye) Ve Cenabı Hak, arılardan her birine ilham buyurmuştur ki, sen istediğin meyvelerden yararlan

فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلًّا

Kolaylaştırılmış Rabbinin Yollarına Git

(Rabbinin kolaylaştırdığı yollarına git) Hak Teâlâ'nın senin emrine vermiş olduğu ilham ettiği yollara giderek istediğin meyvelerden istifade et. Bakınız Allah'ın kudretine ki, o arıların

يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ

Renkleri Muhtelif Bir İçecek ki Karınlarından Çıkar

(içlerinden renkleri muhtelif bir şerbet bir bal çıkar) O ballar, o arıların yedikleri meyvelere çiçeklere ve yemişlerin farklılığına göre beyaz, kırmızı, sarı gibi birer renkte bulunurlar. O balda

فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ

İnsanlar için Bir şifa Onda vardır

(insanlar için bir şifa vardır) Birçok ağrıları gidermeye sebep olur, bir kısım hastalıklar için bir macun mahiyetinde bulunur, kısacası balgam hastalıkları hakkında bizat şifaya vesile olmaktadır, diğer bazı hastalıklar için de diğer maddeler ile karıştırılmak suretiyle bir şifa vesilesi teşkil etmektedir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünecekler Bir topluluk için ki Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphesiz ki, bunda düşünen bir kavim için elbette bir ibret vardır) Bu zikredilen hoş, lezzetli kudret eserinde düşünen bir kavim için elbette ibretler vardır. Evet. Arılar gibi küçük, cılız hayvancağızların o kadar ince bilgilere, enteresan fiillere kadir olmaları, o kadar faydeli bir hayat maddesini meydana getirebilmeleri, kendilerini yaratan, hikmet sahibi yaratıcının varlığına bir büyük delildir. Bunlar, güzelce düşünenler için uyanmayı gerektiren bir özellik taşımaktadır. Artık bu eşsiz eserleri meydana getiren bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar varlık cüzlerini bir araya getirerek kendilerini hayat ile akıl ile vasıflanmış bir hale koyamaz mı? İnaniyoruz koya-bilir. Bunu ancak düşünceden mahrum olan ahmak insanlar inkâr edebilir. Onların bu inkârları ise kendi ahmaklarını cehaletlerini ortaya koymaktan başka bir önem taşımaz

Birde bu yaradılış harikası arılar hakkında küçük bir bilgi edinelim inşallah

&-Zoooloji ilminde bildirildiği üzere arıların binlerce çeşidi vardır. Onlar çok farklı biçimde ve birer düzen içinde yaşarlar. Onların bir kısmı, vahşidir ki, dağlarda, mağaralarda, meşeliklerde yaşarlar. Bunların bir takımına eşek arıları da denir. Bunlar yuvalarını ağaç kovuklarında, duvar oyuklarında ve benzer yerlerde yaparlar, bunlar zararlı böcekleri yok ederler, bazı meyveleri de yerler, sahiplerine zarar verirler. Arıların bir kısmı da ehlidir ki, onlar da kovanlarda çardaklarda yaşarlar.

Bu ehli arılar, üç guruba ayrılmıştır.

1.gurup, arıların üzerinde hâkim olan bir kısmı dişi arılardır. Bunlardan her kovanda bir tane bulunur, kendisine eş bulmak için bir defa uçuş yapar, ondan sonra yumurta yapmakla vakti geçer, üç dört bin kadar yumurta yapar, bu yumurtalar üç gün içinde patlar, içlerinden kurtçuk şeklinde yavrular çıkar, bunlar sekiz, on gün içinde arı halini alırlar, bunları işçi arılar beslerler.

2.gurup, Erkek arılardır. Dışarıya çıkan arı hâkimlerini dişi arıları bunlardan bir tanesi takip ederler, onları aşırırlar, sonra da hemen ölürler, diğerleri de üçüncü gurubu teşkil eden arılar ile çarpışırlar, onlar bu erkek arıları öldürürler, kovanlarda kalanlarını da dışarıya atarlar, bu erkek arıların iğneleri yoktur.

3.gurup, işçi arılardır. Bunlar her kovanda elli binden seksen bine kadar toplu bir halde yaşarlar. Bunlar çiçekleri emerler, o şekilde bal yaparlar. Arıların görmek, koku almak kuvvetleri pek ziyadedir. Kendisinden bal alacakları çiçekleri çok uzaktan görür, kokularını hissederler gider onlardan yararlanırlar, güzel nağmeleriyle yerlerine dönerler, gelirler. Bunların ikişer gözlerinden başka alınlarının ortasında da birer tek gözleri vardır, bu gözlerde muhtelif ve pek çok gözlere ayrılmıştır. Bu arıların birer iğneleri de vardır ki, onunla düşmanlarına karşı kendilerini korurlar. Şayet bu iğne bir insanın bir uzvuna saplanırsa onu çıkarmalıdır, aksi takdirde zararlıdır. Bal arıları pekteklerini altıgen bir şekilde yaparlar, bu suretle boş bir yer bırakmamış olurlar. Pek büyük bir sanat eseri göstermiş bulunurlar. En kudretli mühendisler bile bir takım aletlere, edevata müracaat etmeksizin öyle mükemmel bir şekilde bir şey meydana getiremezler. Bal arılarının İtalyan, Kafkasya, Kıbrıs arıları diye bazı çeşitleri de vardır. Fennî bir şekilde yapılan kovanlar dan senede kırk kilo bal elde edilebilir. Kışın bir kovandaki otuz bin kadar arı için on beş kilogram kadar bal bırakılır. Bu onların gıdasını teşkil eder. Bal, insanlar için çok faydeli dir. Vaktiyle şeker yapılmadan evvel insanlar şeker ihtiyaçlarını bal ile temin ederlerdi. Bal arıları insanlar tarafından beslenmeden evvel taş, ağaç kovuklarında barınırlardı. Milattan beş bin sene evvel ilk defa olarak Mısır'da arı yetiştirmek usulü meydana gelmiş, o tarihten beri ehli arılar türemeye başlamıştır. Kısacası: Birer yaradılış harikası olan o küçük hayvancağızlar pek büyük birer ibret levhası teşkil etmektedirler.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمْرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

70.Ve Allah Teâlâ sizi yaratmıştır. Sonra sizi öldürecektir ve sizden kimileri, ömrün en aşağı ihtiyarlık çağına red olunur ki, bir bilgiden sonra bir şey bilmez olsun. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bilendir, gücü yetendirdir.

Bu mübarek ayetler de diğer bir kısım enteresan olayları ibret nazarlarına sunuyor, Cenab-ı Hakk'ın insanları yaratıp öldürdüğünü ve onlardan bir kısmını hikmet gereği bir müddet fazla yaşattığını bildiriyor. Ve insanların bazılarını diğer bazılarından daha fazla rızıklandırıldığını ve onları aile hayatına, evlât ve torunlara kavuşturup ve nice nimetlerden yararlandırıldığını gösteriyor. Bu kadar kudret eserlerine ve ilâhî nimetlere rağmen nankörlükte bulunmanın rezilliğine, aciz şeylere tapınmanın ne kadar cahilce bir hareket olduğuna işaret buyuruyor.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ

Sizi öldürür Sonra Sizi yarattı Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sizi yaratmıştır. Sonra sizi öldürecektir) Ve Ey insanlar! İlim ve kudret yönüyle her şeyi kuşatan hikmet sahibi yaratıcı Sizi yoktan meydana getirmiştir, Eceliniz nihayet bulunca sizi öldürecektir kiminizin eceli daha genç veya orta bir yaşta iken nihayet bulur

وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ

Ömrün En aşağısına Ulaştırır Kimi Sizden Ve

(ve sizden kimileri, ömrünün en aşağı ihtiyarlık çağına ret olunur ki) Çok yaşar ihtiyarlık çağına ulaşır o kadar ihtiyarlamadıkça hayatına nihayet verilmez

لَكِنِّي لَا يَعْلَمُ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا

Bir şey Bir bilgiden Sonra Bilmemesi İçin

(Taki bir bilgiden sonra bir şey bilmez olsun) Bir nice şeyleri öğrenmiş iken bilahare kuvvetine, aklına noksanlık gelsin, anlayışının, kuvvetinin noksanlığı yüzünden çocukluk haline benzer bir vaziyete düşsün

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

Her şeye gücü yetendir Her şeyi bilendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bilendir, gücü yetendirdir.) Kullarının bütün hallerini, ömürlerinin miktarını vesaireydi bihakkın bilir ve o Hikmet sahibi Yaratıcı kadirdir her şeye kudreti kâfidir. Dilediği kulunu daha genç iken öldürür, dilediği kulunu çok yaşatır, ihtiyarlığın sonuna kadar öldürmez. Hikmet gereği ne ise onu meydana getirir.

İnsanların ömürleri dört mertebeye ayrılmıştır.

Birinci mertebe, çocukluk ve gelişme zamanıdır ki, ömrün evvelinden itibaren 13 seneye kadar ve 33 yaşına kadar gençlik zamanıdır. İkinci mertebe, öğrenme zamanıdır ki, 33 yaşından 40 seneye kadardır. Bu müddet, kemale erme, aklın olgunluk zamanıdır. Üçüncü mertebe, olgunluk yaşıdır ki, bu da 40 dan 60 yaşına kadar olan müddettir, insanlar bu yaştan sonra yavaşça eksilmeye başlarlar. Dördüncü mertebe ise ihtiyarlık çağıdır ki, 60. yaştan ömrün sonuna kadar olan müddettir. 65 yaştan sonra eksiklik ortaya çıkar, ihtiyarlık yüz göstermiş bulunur. İşte insanlığın vücuda getirilmiş olması, onların hayatlarındaki bu ihtilaflar ve değişiklikler haşır ve neşrin varlığına, ilâhî kudretin her şeye kâfi olduğuna kuvvetli bir delildir. Erzeli ömürden maksat bir rivayete göre yetmiş, diğer rivayetlere göre seksen, doksan veya doksan beş senelik bir ömürdür. Böyle bir ömrün "ersel" sayılması, bir görüşe göre gayrimüslimlere mahsustur. Çünkü bir müslümanın ömrü arttıkça Allah katında kıymeti, üstünlüğü artmış, daha fazla af ve lütfle kavuşması umulmuş olur. Nitekim

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

(Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik) (Tin, 95/5) ayeti kerimesinde buna işaret vardır. Çünkü bu ayet, aşağıların aşağısına indirilenlerin imandan, Salih amellerden mahrum kimselerden ibaret olduğunu gösteriyor. İbadet ve itaat ile Kura'n okumakla, dinî ilimlerle meşgul olanların uzunca bir Müddet yaşamaları ise haklarında bir yardım, bir saadet alâmetidir.

Nitekim bir hadisi şerifte de: (İnsanların hayırlısı o zattır ki, ömrü uzar, ameli güzel olur, insanların şerlisi de o kimsedir ki, Ömrü uzar, amelî kötü bulunur) Buyrulmuştur. Camiüssağir Bundan böyle insan, ömrünün de değerini bilip onu hayra sarf etmelidir, gayrı meşru hareketlerden kaçınmalıdır. Aksi takdirde nimete karşı nankörlük etmiş, azabı hak etmiş olur

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

71.Ve Allah Teâlâ bazınızı bazınız üzerine Rıza hususunda üstün kılmıştır. Artık üstün kılınanlar, rızıklarını onda eşit olmak için ellerinin altındakilere verici değildirler. İmdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ

Rızık hususunda Bazısına Bazınızı Üstün kıldı Allah Ve

(Allah Teâlâ bazınızı bazınız üzerine Rızık hususunda üstün kılmıştır) Ve Ey insanlar! Şüphe yok ki İnsanların kimisi zengin, kimisi de fakirdir, kimisi sahip kimisi de mülktür. Bazı insanlar, cahil, aciz oldukları halde kuvvetli, bilgili kimselerden fazla servete, mevki ye sahip olabilirler. Bütün bunlar birer ilâhî takdirin neticesidir,

فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ

Eşittir Onda Artık onlar Sağ elleri Sahip oldu O şeylere ki Rızıklarını Vericiler Üstün kıldılar O kimseler ki Artık değildir

(Artık üstün kılınanlar, rızıklarını onda eşit olmak için ellerinin altındakilere verici değildirler) Rızıkları servetleri fazla, sahiplikleri sabit olan insanlar rızıklarını kavuştukları servetlerini, o fakirler, o ellerinin altında olanlara vermek istemezler. Mademki: O insanlar, kendi kazançlarına kendi servetlerine fakir ve yoksul insanları müşterek, eşit kılmak istemiyorlar, O halde kâinatın yaratıcısına onun bir kısım aciz mahlûklarını: Yaratıcılık ve sahiplikte, ibadet ve itaat hususunda nasıl eşit, müşterek kılmak istiyorlar? Hiç mahlûk, yüce yaratıcısına eşit olabilir mi?

أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Allah'ın Şimdi nimetini mi?

(İmdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar) Onun âlemlere rızık veren olduğunu bilmiyorlar mı? Bir takım Mahlûkatı ona eşit tutarak onlara da tapıyorlar. Nankörlükte bulunarak kendi haklarında istemedikleri bir eşitliği, bir ortaklığı Yüce Yaratıcı hakkında caiz görüyorlar. Bu ne kadar anlayışsızlık

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

72.Ve Allah Teâlâ sizin için kendi cinsinizden eşler kıldı ve sizin için eşlerinizden, oğullar, torunlar yarattı. Ve sizi temiz, hoş şeylerden rızıklandırı. Onlar hâlâ batıla iman edip de Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar!

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا

Eşler Kendi nefislerinizden Size Kıldı Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ sizin için kendi cinsinizden eşler kıldı) Ve Ey insanlar! Şunu da düşününüz ki güzelce geçinesiniz diye kendi cinsinizden eşler yarattı, vücuda getirdi.

وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً

Torunlar Ve Oğullar Eşlerinizden Size Kıldı Ve

(Ve sizin için eşlerinizden oğullar, torunlar yarattı) Ve bunlar sizin için birer hizmetçi, birer yardımcı durumunda bulunmaktadır, bu sayede nesilleriniz kesilmeyip devam etmektedir. Bunlar da birer nimettir.

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Sizi rızıklandırdı Ve

(Ve sizi temiz, hoş şeylerden rızıklandırdı) O kerem sahibi Yaratıcı size lezzetli sular, çeşitli meyveler, faydeli gıda maddeleri ihsan buyurdu. Bunların kıymetlerini bilmeniz, bunlardan dolayı Cenabı Hakk'a şükretmeniz icabetmez mi?

أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

Nankörlük ediyorlar Onlar Allah'ın Nimetine Ve İnaniyorlar Artık batıla mı?

(Onlar hâlâ batıla iman edip de Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar!) o müşrikler öyle Hak Teâlâ'ya ortak isnadına cüret gösterirler de O nimetleri kendilerine hakikaten başkalarının vermiş olduğunu mu iddia ederler? Helâl olan bir kısım nimetlerin hür-metine ve hikmet gereği haram olan bir kısım şeylerin helâl bulunduğu na mı ina-nırlar? Bu ne kadar cüret ve cehaleti

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ

73.Ve Allah bırakıp da kendileri için ne göklerde ve ne de yerde olan rızıktan hiçbir şeye sahip olmayan ve güçleri dahi yetmeyen şeylere ibadet ederler.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Taparlar Ve

(Allah'ı bırakıp başka şeylere ibadet ederler) Ve Ne cehalet ki, o putlara ibadet edenler, O tapanlar için

مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا

Bir şeye Yerden Ve Göklerden Bir rızga Kendileri için Sahip olmaz O şeylere ki

(göklerde ve ne de yerde olan rızıktan hiçbir şeye sahip olmayan) Rızık veremeyen yağmurları yağdıramayan, bitkileri yetiştirmeyen ve dahi buna

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ

(ve güçleri dahi yetmeyen) Bunlara bir takım putlara ibadet ederler bu ne ahmaklık! Öyle Yaratma ve rızıklandırma Sıfatına sahip olmayan, haddizatında maddeden ibaret olup hiç bir şeye kadir bulunmayan şeylere nasıl olur da ibadet edilebilir? Böyle yanlış bir hareket, insanlığın şanına yakışır mı? Bunu hiç düşünmezler mi? Hiç Cenabı Hakkın benzeri ortağı olabilir mi? Hâşâ o Yüce Yaratıcı, ortak ve benzerden, eşler-den ve nazirden uzaktır buna inanıyoruz! Elhamdülillah

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

74.Artık Allah için benzerler kılmayınız. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bilir, hâlbuki siz bilmezsiniz.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakk'ın hiçbir şeye benzer olmadığını bildiriyor. Âlim, hâkim, kerim, kadir olan Yüce Yaratıcı ile bu gibi yüksek sıfatlardan mahrum olan putların ve sairenin denk olamayacaklarını iki misal ile izah buyurmaktadır.

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ

O misalleri Allah'a Öyle ise misal getirmeyin

(artık Allah için benzerler kılmayınız) Ey insanlar! Allah Teâlâ'nın eş ve ortaktan uzak olduğu aklen ve naklen sabittir, mahlûkattan hiçbirini o yüce Yaratıcıya benzetmeyin, onun bir eşi, benzeri asla yoktur. Hiçbir mahlûk Yaratıcısına, hiçbir aciz, cahil ve fani olan, kadir, Âlim, Baki olan zata denk olabilir mi?

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmezsiniz Siz Ve Bilir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ bilir, hâlbuki siz bilmezsiniz) Allah'ı Teala Her şeyi bilir, kullarının hatalarını da, ne gibi yanlış yollara sapmış olduklarını da bilmektedir.

Hâlbuki siz bilmezsiniz Birçok yanlış hareketlerde, itikatlarda bulunduğunuz halde

bunların ne kadar batıl şeyler olduğunu anlamazsınız. Ve yahut o putları Cenabı Hakk'a ortak ve benzer sandığınızdan dolayı azap göreceksiniz de bunun farkında değilsiniz, nedir bu, kadar cehalet!

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّْا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

75.Allah Teâlâ bir misal verdi: Başkasının malı olmuş bir köle ki, hiç bir şeye gücü yetmez ve bir kimse ki, ona tarafımızdan güzel bir rızık vermişizdir de o ondan gizli ve açık olarak infak etmektedir. Ya hiç bunlar eşit olurlar mı? Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çokları bilmezler.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا

Bir misal olarak Allah Misal getirdi

(Allah Teâlâ bir misal verdi) Bakınız Allah Teâlâ Yüce zatına hiçbir şeyin ortak ve benzer olmadığını size anlatmak için bir misal getirdi Taki, bu hakikati güzelce anlayabilesiniz diye

عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ

Bir şeye Güç yetiremiyor Mülk edinilmiş Bir köle

(Başkasının malı olmuş bir köle ki, hiç bir şeye gücü yetmez) Bir köle düşününüz ki, o hiçbir şeye gücü yetmez hiçbir kudreti, serveti yok, sırf acizlik içinde yaşıyor

وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّْا رِزْقًا حَسَنًا

Güzel Bir rızıkla Bizden Onu rızıklandırdık Bir kimseyi ki Ve

(ve bir kimse ki, ona tarafımızdan güzel bir rızık vermişizdir) Diğer bir kimseyi de düşününüz ki, o kimse ilâhî bir lütuf olan güzel, temiz bir servete, bir nimete kavuşmuş bulunmaktadır. Bunun bir şükür ifadesi olmak üzere de

فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا

Açıkça Ve Gizlice Ondan İnfak eder Böylece o

(O kimse ki ondan gizli ve açık olarak infak etmektedir) O kavuştuğu nimetlerden gizli ve açık olarak daima bağış kastıyla infak etmektedir kavuştuğu maddî ve manevî nimetlerden başkalarını da sürekli yararlandırmaya çalışmaktadır. Artık biraz düşünmeli

هَلْ يَسْتَوُونَ

(ya hiç bunlar denk olurlar mı?) Ebetteki, olmazlar. Mademki: Böyle iki mahlûk arasında bile bir eşitlik bulunamıyor, artık kâinatın Yaratıcısıyla onun aciz mahlûkatı, öyle madde kabilinden şeyler arasında bir benzerlik ve eşitlik düşünülebilir mi? Bu böyle iken ne cehalet ki bir takım putlara, mahlûkata da mabutluğu isnat edenler bulunuyor?

الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'a dır Hamd

(Hamd Allah'a mahsustur) Bütün hamt ve övgüye lâyık olan ancak Allah Teâlâ'dır, bütün insanlığı meydana getirmiş, onları tevhid dairesine davet buyurmuş, kendilerine bir akıl ve şuur ihsan etmiştir. Artık her yönüyle hamd ve şükre lâyık olan ancak o'dur,

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Bilakis

(Fakat onların çokları bilmezler) O insanların birçokları bilmezler ibadete, itaate lâyık olan ve kendilerini yaratıp nimet veren zatın Cenabı Hak'tan başka olmadığını anlamazlar da öyle putlara vesaireyse taparlar, onlardan bir faide beklerler. Bir kısmı da bütün bütün Allah'ı inkâr eder.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

76.Ve Allah Teâlâ iki kişiyi de misal getirmiştir: Onlardan biri dilsizdir, hiç bir şeye güç yetiremez ve o, efendisi üzerine bir yükür, onu nereye gönderse bir hayır ile gelemmez. Hiç bu, adaletle emreden ve kendisi doğru bir yol üzerinde bulunan kimseye eşit olabilir mi?

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ

İki adamı Bir misal olarak Allah Misal getirdi Ve

(Ve Allah Teâlâ iki kişiyi de misal getirmiştir) öyle putlara tapanların hatalarını, sapkınlıklarını göstermek için iki kişiyi de misal getirmiştir öyle açık, parlak bir misal dahi zikretmiştir. Şöyle ki:

أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ

Bir şeye Güç yetiremiyor Dilsizdir Onlardan biri

(Onlardan biri dilsizdir, hiç bir şeye güç yetiremez) söz söylemekten aciz bir halde bulunmaktadır. Herhangi bir şeyi anlayıp anlatmaya kabiliyeti yoktur, hiç bir şey yapamaz bir haldedir ve o aciz şahıs, öyle bir köledir ki hiçbir şeye sahip değildir,

وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ

Bir hayır Getirmez Onu gönderse Nereye Efendisi Üzerine Bir yükür O Ve

(o efendisi üzerine bir yükür, onu nereye gönderse bir hayır ile gelemmez) Ona boş yere ağırlık verip durmaktadır efendisinin hiçbir işini görmeğe kadir olamaz, tam bir acizlik ve miskinlik içinde bulunmuş olur. Şimdi bir düşünelim

هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol üzerindedir O Ve Adaleti Emreder O kimse ki Ve O Bir olur mu?

(Hiç bu, adaletle emreden ve kendisi doğru bir yol üzerinde bulunan kimseye eşit olabilir mi?) Aciz, öyle dört çeşit zellile niteliği kendisinde toplayan şahıs, adaletle emir eden Başkalarına güzelce nasihat veren, başkalarının bir intizam dâhilinde yaşamasını isteyen. Ve kendisi Bir doğru yolu takip edip hikmet ve menfaate riayet-ten, hakka hizmetten ayrılmayan kimseye öyle yüksek vasıflara sahip bir zata eşit olabilir mi? Elbette ki olamaz. Hiç öyle aciz, miskin bir şahıs ile faal, iyiliksever bir zat birbirine eşit sayılabilir mi?

&-O halde bir kere düşünmeli değil midir? Bütün kâinatı yaratan, mahlûkatına lütuf ve ihsanda bulunan, her fiili bir hikmet ve menfaat gereği olan bir Yüce Yaratıcı ile onun aciz, lütfuna muhtaç, kendi kendine bir şey yapmağa güç yetiremeyen bir mahlûku arasında bir benzerlik ve eşitlik bulunabilir mi? Elbette ki bulunamaz. Bu pek açıktır. O halde birer adi mahlûktan ibaret olan, birer maddeden ibaret bulunan, hiç. Bir şeyi halk ve icada muktedir bulunmayan putlara, ölüme mahkûm, kendisini felâketlerden kurtarmaya güç yetiremeyen herhangi bir kimseye nasıl mabutluk isnat edilerek tapılabilir? Böyle bir isnadın batıl olduğu açık değil midir? Ne yazık ki, böyle batıl, saçma sapan isnatlarda, itikatlarda bulunanlar daima görülmektedirler. Elbette ki, hepsinin durumunu, Cenabı Hak bilicidir, hepsi de ölür ölmez lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمَحٍ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ

اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

77.Ve göklerin ve yerin gaybı onları bilmek Allah'a mahsustur. Kıyametin işi ise başka değil, ancak göz kırıp açacak kadardır veya ondan daha yakındır. Şüphesiz yok ki, Allah Teâlâ her şeye kadirdir.

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ Hazretlerinin ilminin genişliğini ve kıyametin kopmasının yakın olduğunu bildiriyor ve kâinatın yaratıcısının kudretine, ilim ve hikmetine

işaret eden insanlığın yaratılışına ve bir takım kuşların nasıl havalarda uçup durduklarına dikkat nazarlarımızı çekmektedir. Evet. Yüce Allah, tam bir İlim ve hikmet ile vasıflanmaktadır

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Gaybı Allah'a aittir Ve

(Ve göklerin ve yerin gaybı onları bilmek Allah'a mahsustur) Kulların görüp bilemeyecekleri birçok gayb, bilinmeyen işler, gelecekteki planlar Allah'a mahsustur onları yalnız Allah Teâlâ bilmektedir. O gaybı işlerden olan

وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ

Daha yakındır O Veya Gözü Açıp kapama gibi Ancak O saat İşi Değildir Ve

(Kıyametin işi ise başka değil, ancak göz kırpıp açacak kadardır veya ondan daha yakındır) Haşrın ve neşrin meydana getirilmesi ancak göz kırpıp açacak kadardır o kadar az bir müddette meydana gelebilir. Veya ondan Göz hareketinden daha az bir an içinde de meydana getirilebilir.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Güçü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ her şeye kadirdir) Bütün mahlûkatını icada kadir olduğu gibi onları bir anda imhaya ve tekrar hepsini yeniden hayata kavuşturmaya da kadirdir, inandık

&-Bu yüce beyanlar, kıyametin süratle vuku bulabileceği için bir misaldir. Yani: Cenab-ı Hak dilediği an kıyamet hadisesini fevkalâde bir süratle, kolaylıkla meydana getirebilir. Artık insanlık, bundan gafil bulunmamalıdır. Olabilir ki, o müthiş olay, hiç kimşenin düşünemediği bir anda meydana getirilir. Zaten her insan ölünce de onun kıyameti kopmuş demektir. Bundan dolayı her insan, daha hayatta iken kaybettiğini kazanmaya çalışmalıdır, o ebediyet âlemine hazır bulunmalıdır.

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

78.Ve Allah sizi analarınızın karınlarından hiçbir şey bilmez olduğunuz halde çıkarır. Ve size teşekkür edesiniz diye kulaklar, gözler ve kalpler verdi.

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا

Bir şey Bilmiyordunuz Analarınızın Karınlarından Sizi çıkardı Allah Ve

(Ve Allah sizi analarınızın karınlarından hiçbir şey bilmez olduğunuz halde çıkarır) Ve Ey insanlar! Bir kere Allah'ın kudretini düşününüz ki Birer damla sular ile şekillendirerek hiçbir şey bilmez olduğunuz halde Sizleri varlık sahasına çıkardı kendinizi de, başkalarını da bilemez bir vaziyette idiniz

وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Kalpler Ve Gözler Ve Kulaklar Size Kıldı Ve

(Ve size teşekkür edesiniz diye kulaklar, gözler ve kalpler verdi) Sizi bilmezlikten cehaletten kurtarmak için bu kadar kıymetli kuvvetlere, kabiliyetlere kavuşturdu. Olur ki siz şükredersiniz Artık insanlara lâzımdır ki, kulaklarıyla Cenab-ı Hakk'ın ayetlerini, öğütlerini dinlesinler, gözleriyle Allah'ın kudret eserlerini seyrederek, Yüce Yaratıcının kudret ve büyüklüğünü düşünsünler, kalpleriyle de manevî bir zevk içinde kalarak tevhid ve tesbihe devam etsinler. Kendilerini bu kadar maddî ve manevî nimetlere ulaştırmış olan Kerem sahibi Yaratıcıya karşı kulluk vazifesini ve şükür görevini yerine getirmeye çalışsınlar.

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

79.Görmediler mi? Gök ile yer arasında emre boyun eğdirilmiş olan kuşları. Onları Allah'tan başkası tutmuyor. Şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için elbette ibretler vardır.

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ

Göğün boşluğunda Boğun eğdirilmişler Kuşları Görmediler mi?

(Görmediler mi? Gök ile yer arasında emre boyun eğdirilmiş olan kuşları) İşte güzel kardeşlerim İnsanlara gaflet ile yaşamak yakışır mı? Kendilerini o kadar nimetlere kavuşturmuş olan Allah Teâlâ'nın kudret ve büyüklüğünün mükemmelliğine işaret eden bu kadar eserleri görmüyorlar mı? Ve özellikle Mevla soruyor ki görmediler mi, o kuşları Onlar ne kadar çeşitli birer kudret eseridir.

مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Onları tutmuyor

(Onları Allah'tan başkası tutmuyor) Onlar birer ağırca cisme sahiptirler, bununla beraber havada uçuşuyorlar, yere düşmüyorlar. Artık şüphe yok ki, onları öyle havalarda tutan, onlara o uçma kabiliyetini veren ancak Cenabı Hakk'ın iradesidir, kudretidir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir topluluk için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için elbette ibretler vardır) Bunların bu hayat tarzında da İman eden bir kavim için elbette ibretler vardır. Çünkü bunlar, bütün akıl sahiplerine karşı ibret vesilesi iseler de bunlardan asıl yararlananlar, ancak hakikî müminlerdir. Elbette ki, Allah Teâlâ'yı tasdik eden, kalbinde iman nuru parlayan her insan bu çeşit çeşit mahlûkattan birer ibret hissesi alır, yaratanın kudret ve yüceliğine delil getirir, temiz bir ruh ile yaşar, Kerem sahibi yaratıcısı için kulluk secdesine ve şükrana kapanmayı en kutsal bir vazife bilir.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ

80.Ve Allah sizin için evlerinizden birer mesken kıldı ve sizin için ehli hayvanların derilerinden evler yaptı. Onları gerek göç gününde ve gerek ikametiniz gününde kolayca taşırsınız. Ve onların yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından bir zamana kadar faydalanacağınız bir ev eşyası ve bir ticaret malı meydana getirdi Bu mübarek ayetler de Allah'ın birliğine ait delillerin ve insanlığa ihsan buyrulmuş olan nimetlerin diğer mühim bir kısmını bildiriyor. Bu nimetlere kavuşanların en mühim vazifelerini gösteriyor, Resul-i Ekrem'in dinî hükümleri tebliğ ile mükellef olduğuna, ona muhalefet edenlerin sorumluluğuna işaret buyuruyor, Cenab-ı Hakk'ın nimetlerine karşı inkârcı bir vaziyet alanların çoğunlukla kâfir kimseler olduklarını ihtar etmektedir.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا

Sükunet yeri Evlerinizden Size Kıldı Allah Ve

(Allah Teâlâ sizin için evlerinizden birer mesken kıldı) ve Ey insanlar! Sizlere olan lütfüne bakınız ki Taştan, tuğladan vesaire den yaptığınız sabit hanelerin odalarında tam bir huzur ile oturursunuz

وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا

Evler Sağmal hayvanların Derilerinden Sizin için Kıldı Ve

(ve sizin için ehli hayvanların derilerinden evler yaptı) Yani taşınır evler çadırlar, geçici ikametgâhlar bu cümledendir. Ve o taşınır evleri

تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ

İkamet ettiğiniz Günde Ve Göç ettiğiniz Günde Onları hafifce taşıyorsunuz

(Onları gerek göç gününde ve gerek ikametiniz gününde kolayca taşırsınız) yani Başka yerlere nakil zamanında ve gerek içlerinde geçici olarak ikametiniz gününde kolayca taşırsınız Bunları bir yerden diğer yere kolay nakladersiniz.

وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ

Bir zamana kadar Bir menfaat Ve Ev eşyası Kıllarından Ve Tüylerinden Ve Yünlerinden Ve

(Ve onların yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından bir zamana kadar faydalanacağınız bir ev eşyası ve bir ticaret malı meydana getirdi) onlar eskiyinceye kadar veya sahipleri ölünceye kadar onlardan istifade edersiniz. Bütün bunlar böyle birer faide için yaratılmış bulunmaktadır.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم

سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

تُسَلِّمُونَ

81.Ve Allah Teâlâ yarattığı şeylerden sizin için gölgeler de yaptı ve sizin için dağlarda barınaklar yaptı ve sizin için elbiseler yaptı ki sizi sıcaktan korurlar. Ve zırhlar ki, sizi savaşlarınızda koruyacaklardır. İşte böyle nimetini sizin üzerinize tamam eder, Taki siz İslâmiyet'e eresiniz.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا

Gölgeler Yarattı O şeyden ki Sizin için Kıldı Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yarattığı şeylerden sizin için gölgeler de yaptı) Meselâ: Bulutlardan, binalardan, ağaçlardan sizin için ey insanlar! Gölgeler de yaptı ki, o sayede istirahat edesiniz.

وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا

Siperler Dağlardan Sizin için Kıldı Ve

(Ve sizin için dağlarda barınak yerleri yaptı) Mağaralarda oyulmuş kazılmış evler barınak yerleri yaptı

وَجَعَلَ لَكُم سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ

Sıcaktan Sizi muhafaza ediyor Elbiseler ki Sizin için Kıldı Ve

(ve sizin için elbiseler yaptı ki sizi sıcaktan korurlar) Ketenden, pamuktan, yünden, ipekten elbiseler yaptı ki bunlar insanları sıcaktan, soğuktan korurlar bunları Allahın bir nimeti olarak düşünmek gerekmez mi?

وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ

Savaşınızda Sizi koruyor Zırhlar Ve

(Ve zırhlar yaptı ki, sizi savaşlarınızda koruyacaklardır) Allah-u Teâlâ Demirden, tunçtan, vesaireden zırhlar, kalkanlar vücuda getirdi ki bunlar da insanlar için savaşlarda düşmanlarına karşı korunacak nimetlerdir muharebelerde bunlardan istifade edilir. İşte Ey insanlar! Ey Allahın kulları Cenabı Hak

كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ

Üzerinizde olan Nimetini Tamamlar Böylece

(İşte böyle nimetini sizin üzerinize tamam eder) Böyle çeşitli şekilde size dünyevî ve uhrevî faydelerinizi gösterir, size kurtuluş ve hidayet yollarını beyan buyurur

لَعَلَّكُمْ تُسَلِّمُونَ

Müslüman olursunuz Ta ki siz

(Ta ki İslâmiyet'e eresiniz) Allaha teslim olursunuz o nimetleri güzelce düşünerek

İslâmiyet'i kabul edersiniz, Allah'ın Rab sıfatını tasdik edersiniz, o sayede maddî ve manevî selâmete erersiniz.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

82.Eğer onlar yine yüz çevirirlerse artık sana düşen, apaçık bir tebliğden ibarettir

فَإِنْ تَوَلَّوْا

Yüz çevirirlerse Fakat eğer

(Eğer onlar yine yüz çevirirlerse) Ey habibim eğer o kendilerini İslâmiyet'e davet ettiğin kimseler, kavuştukları o kadar nimetleri takdir etmez rablerine şükretmezlerde Senin tebligatını kabulden kaçınırlarsa artık sen mazursun

فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

Apaçık Bir tebliğdir Sana düşen Artık ancak

(artık sana düşen, apaçık bir tebliğden ibarettir) Senin üzerine lazım gelen dinî hükümleri, vazifeleri apaçık etmek dir. Sen bu tebliği yapmış bulunuyorsun, artık sen üzülme sen teselli bul, bütün sorumluluklar, bu tebliği kabul etmeyenlere aittir.

يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ

83.Allah'ın nimetini tanırlar, sonra da onu inkâr ederler ve onların ekserisi kâfirlerdir.

يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ

Allah'ın Nimetini Tanırlar

(Allah'ın nimetini tanırlar) Allah'ın birliğini tasdike, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabule davet edilen o bir kısım insanlar aslında kavuştukları bir takım nimetlerin kendilerine Allah tarafından verilmiş olduğunu itiraf ederler

ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا

Onu inkar ederler Sonra

(sonra da o nimeti inkâr ederler) o Kerem sahibi Yaratıcının birliğini (inkâr ederler) o itiraflarına fiilen muhalefette bulunurlar, o gerçek güven verici olan Allah Teâlâ'dan başkalarını da mabud tanırlar, bir takım putlara ibadette bulunurlar, onların şefaatleri sayesinde nimetlere ulaşacaklarını sanırlar. Yahut Hazreti Muhammed Aleyhisselâm büyük bir ilâhî nimettir. Onun ne kadar güzel ahlâk, olgunluk ve fazilet sahibi olduğunu müşrikler de bilirler, sonra da onun risaletini inkâr ederler. Aynı şekilde: İslâmi yetin de ne kadar faideli, insanlığın yükselmesini, selâmetini temine kâfi hükümleri içerdiğini anlarlar, sonra da onun ilâhî bir din olduğunu inkâra cür'et gösterirler. Nitekim zamanımızda da nice yabancılar, İslâmiyet'in, Kur'an-ı Kerim'in Yüce Peygamberimizin sahip oldukları yüceliği, kutsiyeti anlayıp kısmen de itiraf ettikleri halde yine bâtıl geleneklerine tâbi olarak İslâm dinini kabul etmezler.

وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ

Kâfirlerdir Onların ekserisi ve

(ve onların ekserisi kâfirlerdir) O inkârcıların birçokları kâfirlerdir ancak az bir kısmı henüz yükümlülük çağına ermemiş veya akıl hastası bulunmuş veya kendilerine İslâmî hükümlere dair hiçbir haber ulaşmamış olduğu için onlar birer inatçı kâfir sayılmazlar.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

84.Ve bir gün her ümmetten birer şahit göndereceğiz. Sonra kâfir olmuş olanlara izin verilmeyecektir ve onlardan bir özür dileme de istenmeyecektir.

Bu mübarek ayetler, ahirette tatbik edilecek ilâhî hükümleri ve kâfirlere ait azapların hafifletilmeyeceğinin bir tehdit olarak bildirmektedir. Ve o zaman müşrikler ile tapınmış oldukları putları arasında meydana gelecek olan münakaşalar! Ve hakikatin tamamen ortaya çıkarak Allah'ın hükmüne teslimiyetten başka çare bulunamayacağını ihtar buyurmaktadır.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا

Bir şahid Ümmetin Her birinden Göndeririz O gün ki Ve

(Ve bir gün her ümmetten birer şahit göndereceğiz) Ve Resulüm! O inkârcılara hatırlat bir gün de gelecektir ki Kıyamet gününde birer şahit göndereceğiz her ümmetin hallerine şahitlik etmek için onlara kendi Peygamberleri şahit gönderilmiş olacaklardır. Onların lehine veya aleyhine şahitlikle bulunacaklardır. Allah'ın hükmü, hikmet gereği bu şahitlikler üzerine cereyan edecektir,

ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا

İnkar ettiler O kimselere ki İzin verilmez Sonra

(Sonra kâfir olmuş olanlara izin verilmeyecektir) O kâfirlerin kıyamet zamanında izin özür beyan etmelerine müsaade olunmayacaktır. Veyahut onlar bu şahitlikleri sü-kûnetle dinleyeceklerdir, onlara dedikodu yapmaya izin verilmeyecektir.

وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

Özürleri dinlenir Onlar değildir Ve

(Ve onlardan bir özür dilemede istenmeyecektir) Onların af dilemelerine iltifat edilmeyecektir, onların özürleri kabul edilmeyecek Onlar sürekli olarak hesaba çekilip duracaklardır. Ve dahi ebedi azabı boylayacaklardır.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

85.Ve zulüm edenler azabı görünce artık onlardan hafifletilmiş olmayacaktır. Ve kendilerine mühlet verilmiş de olmayacaklardır.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ

Onlardan Artık hafifletilmez Azabı Zulmettiler O kimseler ki Gördü O vakit ki Ve

(Ve zulüm edenler azabı görünce artık onlardan o azap hafifletilmiş olmayacaktır) Nefislerine küfür ile isyan ile zulüm edenler kıyamette muhakemeyi gördükten ve şahitlikten sonra cehennem, azabına uğrayınca artık onlardan o azap hafifletilmiş olmayacaktır Daima aynı şiddetle azap görüp duracaklardır

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

Mühlet verilmiş Onlar değildir Ve

(ve kendilerine mühlet verilmiş de olmayacaklardır) Hemen azaba yakalanmış bulunacaklardır.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ

دُونِكَ فَأَلْقُوا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ

86.Ve müşrikler ortak koşmuş oldukları şeyleri görünce diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz! Bunlar seni bırakıp da bizim kendilerine tapmış olduğumuz ortaklarımızdır. Bunlar da onlara söz atarlar ki: Muhakkak siz yalancılarsınızdır.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ

Ortaklarını Ortak koştular O kimseler ki Gördü O vakit ki Ve

(Ve müşrikler ortak koşmuş oldukları şeyleri görünce) Kıyamet günü o müşrikler dünyada iken kendilerine tapınmış, kendilerini Cenabı Hakk'a ortak eş ve benzer tutmuş olduklarını şeytanları, tapınmış oldukları putları vesaireydi görünce

قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا

Ortaklarımız İşte bunlardır Rabbimiz Dediler

(diyeceklerdir ki Ey Rabbimiz! İşte bunlar sana ortak koştuklarımız) ey bize ih-san eden, bizi beslemiş olan Yaratıcımız

الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ

Senden başka Tapıyor İdik Onlar ki

(seni bırakarak taptıklarımız onlardı) Bizleri sana yaklaştırmaları için kendilerine ibadet ettiğimiz şeyler dir. O ortak koşulmuş olanlar da başlarına gelecek bir felâketten korkarak kendilerini müdafaaya kalkışarak,

فَالْقَوْلَ إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّا لَكَاذِبُونَ

Elbette yalancılarsınız Şüphesiz siz Sözü Onlara Bunun üzerine attılar

(bunun üzerine onlara söz atarlar ki: Muhakkak siz yalancılarsınızdır) Onlar kendilerini müdafa için şu lafı diyecekler ki Siz hakikaten bize ibadet etmediniz, siz ancak kendi nefsanî arzularınıza tapınmakta bulunmuştunuz. Onun için bir takım putlar, madde kabilinden oldukları cihetle onların mabutluk iddiasında bulunmadıkları açıktır. Onların bu tapınmalardan haberleri bile olmamıştır. Cenabı Hak, kadirdir ki, onlara da ahirette böyle kendilerini müdafa edecek bir kabiliyet verir, onlar da o müşriklerin ne kadar cahilce ve iftiracı hareketlerde bulunmuş olduklarını göstererek iddialarını ret edeceklerdir.

وَالْقَوْلَ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

87. Ve o gün Allah Teâlâ'ya arz-ı teslimiyette bulunmuş olacaklardır. Ve iftira eder oldukları da kendilerinden kaybolup gitmiş bulunacaktır.

وَالْقَوْلَ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ

Teslimiyeti O gün Allah'a Sundular Ve

(Ve o gün Allah'a teslimiyette bulunmuş olacaklardır) O kıyamet zamanında o müşrikler Allah Teâlâ'ya teslim bayrağını çekmiş olacaklardır dünyadaki böbürlenmelerini bırakmış, Hak Teâlâ'nın hükmüne teslim olmak mecburiyetinde kalacaklardır.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

İftira ediyorlar İdiler O şey ki Onlardan Kaybolup gitmiş Ve

(Ve iftira etmekte oldukları da kendilerinden kaybolup gitmiş bulunacaktır) O kâfirlerden dünyada iken öyle kendilerine mabutluk isnat eyledikleri şeylerde, onların kendilerine yardım edecekleri iddiaları da yok olacaktır hiç birinden bir faide görmeyeceklerdir. İşte hakkı bırakıp da mahlûkata tapanların, onlardan faide bekleyenlerin akıbetleri böyle olacaktır.

&-Burada şunu da belirtmek de fayda var ki bir takım zavallılar bu ayetleri müminler içinde kullanıyor. Resulullahın varisi olan Allah dostlarına intisabı, onların verdikleri vazifeleri yapmayı onlara hürmet göstermeyi bu müşriklerle aynı kefeye koyuyorlar. Hâlbuki o müşriklerin kendi hevalarına uymaları Allahın hükümlerine muhalefet etmeleriyle, müminlerin Allah ve resulünün beyan ettiği güzel hasletleri umdeleri o dostları vasıtasıyla hayata tatbik etmeleri aynıdır. Burada keskin bir çizgi vardır ki o müşrikler Allahın hükmüne tabi olmak yerine o hükümleri beğenmeyip kendi hevalarına ve dahi kendileri gibi aciz olanların fikirlerine Allahın hükmünün karşısında ihdas edilmiş ideolojilerine uymaktalar. Hâlbuki o müminler irşad vazifesi gören Allah ve resulüne davet eden o zatlara intisap etmekle Allahın şeriatına ve resulünün sünnetine tabi oluyorlar. Zorlama tevillerle müminleri müşriklerle aynı kefeye koyanlara yazıklar olsun.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا

يُفْسِدُونَ

88.O kimseler ki, kâfir olmuşlardır ve Allah'ın yolundan alıkoymuşlardır, onlar için bozgunculuk yaptıklarından dolayı azaplarını kat kat arttırmışsızdır.

Bu mübarek ayetler, insanları Allah yolundan alıkoymaya çalışan kâfirlerin bu bozguncu hallerinden dolayı kat kat azaba uğrayacaklarını bildiriyor. Ve her ümmet arasında aleyhlerine şahadet edecek bir zat bulunacağı gibi son peygamberin de bütün

ümmetler hakkında bir şahit olarak gönderilmiş olduğunu beyan buyuruyor. Ve Peygamber Efendimize indirilmiş olan Kur'anı Kerim'in ne kadar yüce, faydalı bir mahiyette bulunduğunu izah buyurmaktadır.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ettiler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki

(O kimseler ki, kâfir olmuşlardır ve Allah'ın yolundan alıkoymuşlardır) Ey insanlar! Muhakkak O kimseler ki, kâfir olmuşlardır ve Allah'ın yolundan alıkoymuşlardır. Kendi nefislerini küfre düşürmüşlerdir ve Allah'ın yolundan başkalarını da alıkoymuşlardır. Onları da küfre düşürmüşlerdir. Artık onların cezaları da o nispette ziyade olmaktadır. İşte Cenabı Hak o gibi kimseleri tehdit etmek pek korkunç akıbetlerini hatırlatmak için buyuruyor ki:

زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ

Azabın Üstüne Azabı Onlara artırmışsındır

(Onların azaplarının üzerine azap katarak ziyadeleştiririz) O kâfir kimseler hakkında başkalarını da imandan mahrum bırakmaya çalışıp durmuş olmaları sebebiyle azaplarını kat kat arttırırız. Ne için

بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ

Fesat çıkarıyorlar İdiler O şeyden dolayı ki

(bozgunculuk yaptıklarından dolayı) Onlar hem kendi küfürleri yüzünden ve hem de başkalarının küfrüne sebebiyet vermiş oldukları cihetle kat kat azaba uğrayacaklardır. İşte halkı saptırmanın müthiş neticesi!

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

89.Ve o gün her ümmet için de üzerlerine kendilerinden birer şahit göndereceğiz, seni de bunların üzerine bir şahit olarak getirdik ve sana kitabı her şey için bir apaçık beyan ve bir hidayet ve bir rahmet ve Müslümanlar için bir müjde olmak üzere indirdik.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ

Kendilerinden Üzerlerine Bir şahit Ümmet Her İçinde Göndereceğiz O gün Ve

(Ve o gün her ümmet için de üzerlerine kendilerinden birer şahit göndereceğiz)

Ve Ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve selam! Kendilerini İslâm dinine davetle emir olduğun kimselere şunu da ihtar buyur ki: O kıyamet zamanında her ümmet her cemaat içinde üzerlerine kendilerine Peygamber gönderilmiş zatlardan bir şahit göndereceğiz. O şahit onların iman edip etmediklerine, itaatte mi, isyanda mı bulunduklarına şahitlik edecektir. Yüce Resulüm!

وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ

Bunların Üzerine Şahit olarak Seni getirmişsindir Ve

(seni de bunların üzerine bir şahit olarak getirdik) O gün ki seni bütün o ümmetlerin ve şahitlerin üzerlerine veyahut kendi ümmetin hakkında bir şahit olarak getirdik, seni öyle büyük bir vazifeye tayin ettik ki. Yani: Sen kıyamet günü bütün onların hakkında umumi bir şahit olacaksın. Evet. Resul-i Ekrem Efendimizin risaleti, evrenseldir, insanlar ve cinlere aittir. Geçmiş ümmetlerin durumlarını da Allah katından öğrenmiştir. Çünkü Kur'an'ı Kerim ile ilâhî vahiy ile bütün bunlar kendisine bildirilmiş bulunmaktadır. Artık o son peygamber hem, kendi ümmetleri, hem de diğer ümmetler hakkında şahitlik sıfatına sahip olmuştur. İşte Cenabı Hak, buyuruyor ki: Habibim

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ

Her şey için Bir açıklama Kitabı Sana İndirdik Ve

(ve sana kitabı her şey için bir apaçık beyan için indirdik) Hakikatleri açıklayan

Kuranı her şey için dinî hususlara, geçmiş ümmetlerin durumlarına, içtimaî hayatın can damarı olan esaslara ait mevzular için bir apaçık beyan olarak ihsan ettik. Bütün dinî, içtimaî, ahlâkî meseleler, bu semavî kitabın gösterdiği metot, usul ve kurallar sayesinde anlaşılmış tayin edilmiş oldu. Resulü Ekrem'in mübarek hadisleri, sünnetleri de esasen Kuran'ı Kerime dayanmaktadır. İslâm âlimlerinin içtihatları, kıyas yoluyla bir kısım meseleleri tayin etmeleri de yine esasen Kuran'ı Kerim sayesinde, onun gösterdiği usul ve metot sayesinde mümkün olmuştur. İşte bunlardan sebep

وَهْدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

Müslümanlar için Bir müjde olmak üzere Bir rahmet Ve Bir hidayet Ve

(ve bir hidayet ve bir rahmet ve Müslümanlar için bir müjde olmak üzere) O apaçık kitabı bir hidayet, sapkınlıktan kurtulmaya bir vesile ve onu kabul ve tasdik edenler için bir rahmet ve bütün Müslümanlar için cennete, ilâhî lütuflara kavuşacaklarına dair bir müjde olmak üzere indirdik. Çünkü Kuranı Kerim öyle bir ilâhî kitaptır ki, insanlığın bütün ihtiyaçlarını karşılar, insanlığı en güzel ahlâkî, içtimaî vazifeler ile görevlendirir, insanlığı bütün zararlı, insaniyete aykırı olan hareketlerden meneder. Artık böyle yüce bir kitap, bütün insanlık için bir hidayet, rehberi bir rahmet ve saadet vesilesi olmaz mı? Ne mutlu onun kutsî hükümlerine riayet edenlere!

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

90. Muhakkak ki, Allah Teâlâ adaleti, iyiliği ve akrabalara muhtaç oldukları şeyleri vermeyi emrediyor ve çirkin işlerden, fenalıktan hukuka tecavüzden de men ediyor. Düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.

Bu ayeti celile, en mühim içtimaî, ahlâkî esasları ve umumî, hususî terbiye kurallarını içerir. Ve bütün insanlık için en büyük bir hareket rehberi mahiyetine sahip bulunmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ

Akrabalık Sahibine Vermeyi Ve İyiliği Adaleti ve Emreder Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki, Allah Teâlâ adaleti, iyiliği ve akrabalara muhtaç oldukları şeyleri vermeyi emrediyor) Ey mükellef insanlar! Evet! Muhakkak ki Allah Teâlâ adaleti emrediyor. Her hususta adalete riayet ediniz, her hususta ifrat ve tefritten kaçınarak orta yollu yaşayın, insanların haklarına riayet ederek asla saldırıda bulunmayın. Ve Hak Teâlâ Hazretleri iyiliği de emrediyor. Vazifelerimizi gerektiği şekilde yapmalıyız, insaniyete karşı daima ihsan ile lütuf ve kerem ile muamelede bulunmalıyız. Ve Kerem sahibi Yaratıcı akrabalara yakın ve uzak akrabaya muhtaç oldukları Şeyleri vermeyi yardımda bulunmayı da emrediyor bunlar en mühim birer insanî vazife olduğunu beyan ediyor. Ve o Hikmet sahibi Yaratıcı, Ey insanlar! Sizi

وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

Azgınlıktan Ve Kötülükten Ve Çirkin işten Men eder Ve

(Ve çirkin işlerden, fenalıktan hukuka tecavüzden de men ediyor) Çirkin işlerden men ediyor, zina gibi, livata gibi, iffete insaniyete muhalif, ahlâk temizliğine aykırı olan çirkin hareketlerden kaçınmalıdır. Bunların akıbetleri pek korkunçtur. Ve o Yüce Yaratıcı fenalıktan da men ediyor. Dinen yasak, aklen çirkin görülen ve reddedilen şeylerden, meselâ: Kıskançlıktan, gıybetten, hasetten, iftiradan vesaire den kaçınmalıdır, edep ve adap dışına çıkmaya meydan vermemelidir. Edep ve terbiye sahiplerinin çirkin görecekları şeyleri işlememelidir. Ve Yüce Yaratıcı hukuka tecavüzden de men ediyor insanlara karşı haksız yere cebir ve şiddet göstermek, haksız yere onun bunun üstüne atılmak, varlığına saldırmak, dinen yasaktır, kınanmıştır. İşte bu üç nevi harekette en önemli yasaklardan sayılmıştır.

يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Taki siz Size nasihat eder

(Düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor) İşte ey topluluk halinde yaşayan insanlar! Bu emir ve yasak edilen şeylerin ne kadar mühim olduğunu güzelce düşünüp tutasınız gereğine göre hareketlerinizi tanzim edesiniz diye Hak Teâlâ Hazretleri bunlar ile size öğüt veriyor. Artık bu pek mükemmel öğütten yararlanmalıdır, bunun gereğine göre hareket etmelidir. İnsanlığın selâmeti, saadeti ancak bunlara riayet sayesinde tecelli eder. Görülüyor ki: Bu ayeti celile, en lüzumlu, faideli üç şey ile ermediyor, en zararlı üç şeyden de men ediyor. Bunlar içtimaî hayatın en önemli kanunlarıdır, bunlara riayet eden bir cemiyet arasında en güzel bir medenî hayat meydana gelir, ihtiraslardan, tecavüzlerden eser görülmez, halk arasında en faideli bir dayanışma, bir yardımlaşma cereyan eder durur. Bunları biraz izah edelim:

1-Adalet: Güzel bir ruhî melekedir. İfrat ve tefrit arasındaki orta yola riayet sayesinde meydana gelen en büyük bir ahlâkî fazilettir. Bu melekeye sahip olan insanlar, dünyanın düzenine, sosyal dengeye hizmet etmiş olurlar. Özellikle kâinatın yaratıcısını inkâr sırf bir ifrattır, o ezeli yaratıcıya ortak ve benzer isnâdî da sırf bir tefrittir. Onun ortak ve benzerden uzak olduğunu tasdik ile Allah'ı birlemek ise sırf bir adaletten ibarettir. İnsanların haklarına dinî hükümler çerçevesinde riayet de bir adalettir.

2-İhsan: da iyilik etmektir, bağışta bulunmaktır, hayır adına yapılması münasip olanı yapmaktır, emir olunan bir şeyi gerektiği şekilde meydana getirmektir. Nitekim bir hadisi şerifte: İhsan Allah Teâlâ'ya sanki onu görüyor imişsin gibi ibadet etmektir, her ne kadar sen onu göremez isen de şüphe yok ki o seni görüyor, diye buyrulmuştur. Onun için tam bir huzur ve edep ile ibadette bulunmak da bir ihsan demektir.

3-Akrabalara yardım etmek: Bu da uzak ve yakın akrabaya iyiliktir, onlardan muhtaç olanlara yardımda bulunmaktır, haklarında iyiliksever olmaktır. Buda bir nevi ihsan ise de, hususî önemi arz etmesinden dolayı ayrıca zikredilmiştir. Hatta bir hadisi şerifte: Sevabı en acele verilecek itaat "sıla-i rehin"dir. Yani: Akrabaları vakit vakit ziyaretir. Şimdi düşünelim: Bir cemiyetin fertleri, bu üç vazifeyi güzelce yapmaya çalışırsa aralarında pek güzel medenî, insanî bir hayat yüz göstermez mi? Aralarında düşmanlıktan, zulümden, hukuka tecavüzden, akrabalık bağlarını koparmaktan bir eser görülebilir mi? Cemiyet hayatında sağlam bir inanç, mutlu bir hayat, karşılıklı bir sevgi ve dayanışma görülüp durmaz mı? İşte bu üç ilâhî emre uymak, böyle munta-zam, yüceltmeye lâyık bir medenî cemiyet meydana getirmiş olur.

Şimdi biraz da yasaklanan üç özellik üzerinde duralım:

1-Fahşa: Şehvanî kuvvetlerin ifrat derecesindeki heyecanıdır, temiz yaratılışların nefret edeceği, sağlam akılların noksanlık sayacağı herhangi çirkin bir harekettir. İslâm dininin ruhsatı haricindeki şehvanî lezzetler bu cümledendir. Bunlara fuhşiyat da denir. Zina, livata, namahreme şehvetle bakmak gibi. Fuhşiyattan olan şeyler içtimaî hayatı zehirler, felce uğratar, ruhları söndürür, cemiyet hayatında güzellikten, hakikî temizlikten eser bırakmaz.

2-Münker de şeriatın veya aklın çirkin gördüğü veya Kuran'da, Peygamber'in sünnetinde mevcut olmayan herhangi bir şeydir. Adap kurallarının o hasletlerin dışında çirkin işleri ortaya koyma hususundaki ifrattan aşırılık dan ibarettir. Herhangi bir kimseye karşı lüzumsuz yere kalben bir düşmanlık, kötülük beslemek gibi. Kıskanma, gıybet de bu cümledendir.

3.Bağy: Bu da insanlara karşı kibirlenmek, azamet ve büyüklük göstermeğe çalışmaktır, insanlara üstün gelmeye cüret göstermektir. Kibriya-ü azamet hakka yarar, Kul olanda bu sıfatlar ne arar" Bağy, hayal gücünün bir kötü neticesidir. Sahibini gurura, kendini beğenmeye sevk eder. Bağy, haddizatında bir azgınlıktır, dik başlılıktır, normalin sınırını aşma talebinde bulunmaktır, isterse, fiilen tecavüz vuku bulmasın.

&-Bir idareciye karşı isyan eden şahsa bağy, kötü yola ve günaha düşen bir kadına da "müre-i bağiye" denir. İşte kendilerinden yasaklanan bu üç şey de son derece zararlıdır, cemiyet hayatı için ne kadar helak edici birer felâket sebebidir. Bunların işlenip durduğu yerlerde iffetten, ahlâk temizliğinden eser kalmaz, ümmetin fertleri için

şeref vesilesi, dayanışma sebebi olacak bir vasıta bulunamaz, millî hürriyet bozulmuş, insanların hukuku mahv ve perişan bir hâle getirilmiş olur.

Kısacası: Mukaddes İslâm dini, İslâm milletini yüceltmek için bütün sosyal felâketlerden korumak için kendilerine adaleti, ihsanı, akraba hukuku gözetmeyi emretmektedir. Cemiyet hayatında ferdî, içtimaî felâketlere, düşmanlıklara meydan verilmemesi için de fuhuş'u, fenalığı ve azgınlığı katiyen yasaklamıştır. Bu emir ve yasak, bütün insanlık hakkında ne büyük bir ilâhî ihsandır ve bizim uyanmamız, güzelce düşünüp hayatımızı tanzim edebilmemiz için de ne kadar edebî, yüce bir ilâhî Öğüttür.

İbni Mesut, Radiyallahü Teâlâ anı demiştir ki: Kuranı Kerimde hayır ve şerri en çok bir araya toplayan ayet, bu ayeti celiledir. Eğer Kuran'da başka bir ayet daha olmasa idi bu ayeti kerime, yine Kuran'ın her şey için bir açıklayıcı ve bir doğru yolu gösterici olmasına kifayet ederdi. Bu ayeti celile, Halife Ömer İbnü'l Aziz'in zamanından beri cuma günleri hutbelerde okunmakta, Müslüman cemaatlara en mükemmel bir öğüt verilmektedir. Ne mutlu akıllarını, kuvvetlerini iradelerini güzelce kullanarak bu pek yüksek emirlere, yasaklara, hakıyla uyanlara

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

91.Ve antlaşma yaptığınız zaman da Allah'ın ahdini yerine getiriniz ve yeminleri pekiştirdikten sonra bozmayınız. Hâlbuki Allah Teâlâ'yı üzerinize kefil kılmışsınızdır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ yapacağınız şeyi tamamen bilir.

Bu mübarek ayetler, Müslümanların mükellef oldukları şeylerin bir kısmını ayrıntılı olarak bildiriyor. Antlaşmalara ve pekiştirilmiş yeminlere uyulmasını bir misal vererek emrediyor, insanların çeşitli varlıklara sahip olmalarından dolayı birbirine karşı rekabette bulunmamalarını tavsiyede bulunuyor, insanların bir vaziyette toplanılmamasının bir hikmet gereği olduğuna işaret ve herkesin sorguya tâbi olacağını ihtar buyurmaktadır

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ

Sözleştiniz O vakit ki Allah'ın Ahdini Yerine getirin Ve

(Antlaşma yaptığınız zaman da Allah'ın ahdini yerine getiriniz) Ve ey İslâm dinini kabul edecek kimseler. Resul-i Ekrem ile biatte bulunduğunuz, yani onun dinine hizmet edeceğinize dair söz verdiğiniz vakit de O biate uyunuz. Çünkü Resûlullah'a biat etmek, onun risaletini kabul eylemek, Cenabı Hak ile yapılan bir antlaşma ve yemin mesabesindedir. Artık bunu muhafaza etmek mühim bir vazifedir.

وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا

Sağlamlaştırılmasından Sonra Yeminleri Bozmayın Ve

(Ve yeminleri takviye ettikten sonra bozmayınız) Yaptığınız antlaşmaları Cenabı Hakk'a yemin ederek pekiştirdiğiniz takdirde onlara hakıyla uyunuz, onları bozmayınız sonra yemini bozmuş, günahkâr olmuş olursunuz.

وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا

Bir kefil Üzerinize Allah'ı Kıldınız Halbuki gerçekten

(Hâlbuki Allah Teâlâ'yı, üzerinize kefil şahit, gözcü kılmışsınızdır) Onun mukaddes adına yemin ederek sözünüzü kuvvetlendirmişsinizdir. Artık nasıl olurda onu bozabilirsiniz?

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyi ki Bilir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ yapacağınız şeyi tamamen bilir) Yaptığınız antlaşmalara, yeminlere uyup uymayacağınızı da hakıyla bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلِيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

92.Ve ipliğini sağlamca büküp yaptıktan sonra çözüp bozan kadın gibi olmayın. Bir ümmetin diğer bir ümmetten daha fazla servet, kuvvet sahibi olduğu için yeminlerinizi aranızda bir fesat aracı edirsiniz. Şüphesiz ki, Allah Teâlâ sizi bununla imtihan eder ve elbette kendisinde ihtilâf etmekte olduğunuz şeyi size kıyamet gününde açıkça beyan edecektir.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا

Büktükten Sağlamlığının Ardından Bükülmüş ipliği Çözüp bozdu O kadın gibi ki Olmayın Ve

(Ve ipliğini sağlamca büküp yaptıktan sonra çözüp bozan kadın gibi olmayın)

Ve Ey biat edenler! Bu biatinizi bozmayınız Bir vesvese, bir yanlış düşünce tesiriyle onu çözüp bozan kadın gibi olmayın siz de kuvvetlice yaptığınız ve hakkınızda pek faydeli olduğu muhakkak bulunan bir antlaşmayı, bir biati bozup da öyle zararınıza hareket etmiş olmayınız. Böyle bir hareket, büyük bir cehalet, bir ahmaklık eserinden başka bir şey değildir.

&-Müfessirlerin açıklamasına göre bu kadından maksat, Kureyş kabilesine mensup Rita ismindeki bir kadındır. Bu, sabahtan öğleye kadar çalışır yünden, kıldan ip eğirip bükür, organ yaparmış, öğleden sonra ise kendisine arız olan bir vesvese tesiriyle o organı söker, darmadağın eder, boş yere çalışmış bulunurdu. İşte bu, faydeli şeylerin kadrini bilmeyip onları bozmaya çalışanlar hakkında maddî bir misaldir.

تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ

Aranızda Bir hile Yeminlerinizi Ediniyorsunuz

(Yeminlerinizi aranızda hile vesilesi yapmayınız) Birbirinize yemin edip güven verdikten sonra hileye fesada yeltenmeyiniz.

أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ

Bir ümmetten Daha çoktur O Bir ümmetin ki Olması sebebiyle

(bir ümmeti diğer bir ümmetten daha fazladır diye) Yani adet kuvvet veya servet sahibi olduğu için yeminlerinizi aranızda bir fesat aracı edirsiniz bir zulme, hıyanete vesile edirsiniz. Bu nasıl caiz, uygun olabilir? Ve insan süfli geçici dünya için ahdinde sözünde durmaz hıyanete bulunur. Allah muhafaza vaktiyle kabileler arasında anlaşmalar yapılmış, sonra bir kabile, diğer bir kabileyi daha kuvvetli, daha faydeli görünce kendisiyle antlaşma yaptığı kabileyi bırakır yemini bozar, hileye sarılır, o diğer kabile ile antlaşma yapmaya başladılar. Bu suretle ahlâk bozulmuş, antlaşmaların kıymeti kalmamış bulunuyordu. Hâlbuki insan sözünde sabit olmalıdır, öyle lüzumsuz yere bir antlaşmayı bir hıyanetle bozmak doğru olamaz. Cemiyetler arasında itimat kalmaz. Değil mi?

إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ

Onunla Allah Sizi imtihan eder şüphe yok ki

(Şüphe yok ki Allah Teâlâ sizi bununla imtihan eder) Ümmetlerin cemaatlerin kuvvet ve servet vesaire itibariyle muhtelif vaziyetlerde bulunmalarıyla sizleri imtihan eder haklarında imtihan ediyormuş gibi bir muamelede bulunur. Cenabı Hak, herkesin bütün hâl ve durumunu bilir. O İmtihan ihtiyacından uzaktır, ancak böyle bir imtihan, insanlara kendilerinin vaziyetlerini bildirmek içindir, onların sözlerini yerine getirip getirmediklerini kendilerine göstermek içindir

وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşünüyorsunuz Onda İdiniz O şeyi ki Kıyamet günü Size Mutlaka açıklayacaktır Ve

(ve elbette kendisinde ihtilâf etmekte olduğunuz şeyi size kıyamet gününde açıkça beyan edecektir) Dünyada iken kabul veya inkâr etmekte olduğunuz şeyleri ve bu hususta isabet edip etmediğinizi size kıyamet gününde açıkça beyan edecektir. Ona göre hakkınızda mükâfat veya ceza tatbik edilecektir. Artık daha dünyada iken hareket tarzınızı güzelce düzenlemeye çalışınız.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

93.Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizleri bir tek ümmet kılardı. Fakat o dilediğini dalalette bırakır ve dilediğini hidayete erdirir ve sizler yapmakta olduğunuz şeylerden elbette sorulacaksınız.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet Elbette sizi kılardı Allah Dileseydi Eğer Ve

(Ve eğer Allah Teâlâ dilese idi elbette sizleri bir tek ümmet kılardı) Ve Ey insanlar! Şunu da biliniz ki: eğer Allah dilese idi İlâhî hikmetine uygun bulursa idi elbette sizi bir tek ümmet kılardı Aranızda bir birlik meydana getirirdi. Dini ve dünyevî ihtilâflara düşmezsiniz.

وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Ve Diler O kimseyi ki Dalalette atar Fakat

(Fakat o dilediğini dalalette bırakır ve dilediğini hidayete erdirir) O Hikmet sahibi Yaratıcı kendi yaratılışlarını, iradelerini kötüye kullananları dalaletten ayırmaz. Ve dilediğini de hidayet erdirir Kendi ihtiyarlarını, kabiliyetlerini güzelce kullananları da bilir, onları hidayete erdirmiş olur. Bu bir hikmet gereğidir.

وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyden ki Mutlaka sorulacaksınız

(ve sizler yapmakta olduğunuz şeylerden elbette sorulacaksınız) İşte Ey insanlar! Sizler bu dünyada iken yapmakta olduğunuz şeylerden verdiğiniz sözü tutup tutmadığınızdan ve diğer dinî vazifelerinizden kıyamet günü elbette sorulacaksınız. Dünyadaki kesp ve iradenizden dolayı sorgulamaya tâbi olacaksınız. İyilik yapan ve sözlerinde duranlar hakkında ilâhî lütfü tecelli edecektir. Zalim, yeminlerine, sözlerine riayetsiz olanlar da ilâhî adalet gereği lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَرِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا

صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

94.Ve yeminlerinizi aranızda hileye, fesada vesile edinmeyiniz ki bir ayak sabit olduktan sonra kayar. Ve Allah yolundan alıkoyduğunuzdan dolayı kötülüğü tadarsınız ve sizin için büyük bir azap da vardır.

Bu mübarek ayetler, hileye başvurarak yeminlerini bozanları Allah'ın azabı ile tehdit etmektedir. Sözlerine riayet edenlere ve güzel amellerde bulunanlara da, kalıcı olan ilâhî lütuflara ve amellerinin üstünde mükâfata kavuşacaklarını müjdelemektedir.

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ

Aranızda Bir hile Yeminlerinizi Edinmeyin Ve

(Ve yeminlerinizi aranızda hileye, fesada vesile edinmeyiniz) Ve Ey peygamberlerin sonuncusu ile sözleşme ve yeminde bulunmuş Olanlar! Yeminlerinizi Tuzak ve hileye aldatmaya vesile edinmeyiniz yaptığınız sözleşmeyi, yemini birer bahane ile bozmaya cür'et göstermeyiniz ki bu sebeple

فَتَزَلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا

Sebat bulmasından Sonra Bir ayak Yoksa kayar

(bir ayak sabit olduktan sonra kayar) O İstikamet merkezinden kayar mertebesini, kararlılığını kaybeder. Yani: İman ile Resûlullah'a karşı yapılan hizmet ve sadakat ile kuvvet ve güce kavuşan bir şahıs, bilâhare sözünde durmaz, yeminde sebat etmezse mevkiini kaybeder, kendisini helake, azaba maruz bırakmış olur. Bundan dolayı ey insanlar

وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Saptırdınız O şey sebebiyle ki Kötülüğü Tadarsınız Ve

(Ve Allah yolundan alıkoyduğunuzdan dolayı kötülüğü tadarsınız) Dünyevî bir kötülüğü bir takım azapları, sıkıntıları tadarsınız başınıza bazı felâketler gelir. Allah'ın yolundan Allah'ın dininden kendi nefislerinizi veya başkalarını men ettiğinizden dolayı bir takım hilelere, tuzaklara cüret göstermeniz sebebiyle dünyevî bir kötülüğü bir takım azapları, sıkıntıları tadarsınız başınıza bazı felâketler gelir. Bununla beraber

وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Sizin için vardır Ve

(sizin için büyük sabit bir azap da vardır) öldükten sonra ahirette müthiş bir azaba da maruz kalacaksınız. İşte dine karşı ihanetin, dinden dönmenin ebedî cezası.

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

95.Ve Allah'ın ahdini az bir bedel ile değiştirmeyin. Şüphe yok ki, Allah'ın katındaki sizin için daha hayırlıdır, eğer bilir iseniz.

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

Az Bir fiyata Allah'ın Ahdini Satmayın

(Ve Allah'ın ahdini az bir bedel ile değiştirmeyin) Ve ey insanlar! Peygamberi ile yaptığınız biati, anılaşmayı muhafaza ediniz, öyle ebedî selâmete, saadete vesile olan pek muazzam bir nimeti, dünya varlığı gibi, az bir bedel ile değiştirmeyin bu dünyevî varlık ne kadar büyük görülse de geçicidir, o muazzam din nimetine karşı ne kıymeti olabilir ki?

إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Hayırlıdır O Allah'ın Katında Şüphe yok

(Şüphe yok ki, Allah'ın katındaki sizin için daha hayırlıdır) Sevap, dünyevî ve uhrevî mükâfat, zafer ve ganimet sizin için daha hayırlıdır o ebedî bir hayır ve olgunluktur

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Bilir iseniz Eğer

(eğer bilir iseniz) Eğer siz bilgili ve iyi ile kötüyü birbirinden ayıran kimseler iseniz, elbette bunu takdir edersiniz.

Deniliyor ki: Küreyiş müşrikleri, bazı zayıf Müslümanları saptırmaya çalışıyorlardı, dinden döndükleri takdirde kendilerini faidelendireceklerini vaad ediyorlardı. İşte bu ayetler, o gibi kimseleri ve kıyamete kadar gelecek zayıf imanlı dünyalık için dinden taviz verecek dönecek insanları uyanmaya davet etmek için inmiştir. Yarabbi bizleri dönenlerden cayanlardan yoldan kayanlardan eyleme Âmin

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا

كَانُوا يَعْمَلُونَ

96.Sizin yanınızdaki tükenir, Allah'ın katındaki ise bakidir. Ve sabır edenleri amellerinin daha güzeli ile muhakkak ki, mükâfata kavuşturacağız.

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ

Tükenir Sizin yanınızdadır O şey ki

(Sizin yanınızdaki tükenir) Ey insanlar! Şüphe yok ki, sizin yanınızdakiler tükenir. Dünyevî varlıklar, lezzetler bir gün ellerinizden çıkar, nihayet bulur ne kadar çok görülse de sonuç da yok olur. Fakat

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ

Ebedidir Allah'ın Katındadır O şey ki Ve

(Allah'ın katındaki ise bakidir) Onun rahmet hazineleri nihayet bulmaz, onun dünyevî ve uhrevî nimetleri birer saadet vesilesidir, onun rızasına uygun olan dünyevî bir nimet, uhrevî saadeti kazanmaya sebep olur. Hak yolunda sarf edilen servetler gibi. Cenabı Hakk'ın uhrevî nimetleri ise pek muazzamdır ve ebedîdir. Artık akıllı olan bir insan elbette ki, bu ebedî nimetlere kavuşmak için çalışır bu yolda sabır ve sebat-tan ayrılmaz işte Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyin ki Daha güzeli ile Mükâfatlarını Sabrettiler O kimselere ki Elbette karşılık vereceğiz Ve

(Ve sabır edenleri amellerinin daha güzeli ile muhakkak ki, mükâfata kavuşturacağız) Müşriklerin, bir takım kâfirlerin eziyetlerine tahammül ve kötü telkinlerine karşı direnç gösterip dini vazifelerini yapmaya devam eyleyenleri amellerinin daha güzeli ile Onlara yapmış oldukları amellerinin kat kat sevabını vereceğizdir. O sabırlarından dolayı kendilerini büyük mükâfata kavuşturacağız.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

97.Erkekten veya kadından her kim mümin olduğu halde bir Salih amelde bulunursa elbette onu temiz bir hayat ile yaşatırız ve onları yapmakta oldukları amellerin daha güzeliyle muhakkak ki, mükâfata erdireceğiz.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Mü'min O iken Kadından Veya Erkekten Salih bir amel Yaparsa Kim

(Erkekten veya kadından herkim mümin olduğu halde bir Salih amelde bulunursa) Evet. Hak Teâlâ'nın mümin kulları hakkında ilâhî lütufları pek fazladır. İşte buyuruyor ki: Erkekten veya kadından herkim mümin olduğu halde bir Salih amelde bulunursa Üzerine düşen herhangi bir kulluk vazifesini yerine getirirse

فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً

Temiz Bir hayat Artık onu elbette yaşatacağız

(elbette onu temiz bir hayat ile yaşatırız) Onu dünyada helâl bir rızka kavuştururuz. Bol bir rızka ulaşırsa şükrünü yerine getirerek uhrevî bir mükâfata aday olur. Rızkını dar bulursa sabır eder, kanaat eder, kismetine razı olur. O da bu yüzden uhrevî mükâfata aday bulunur.

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyin ki Daha güzeli ile Mükâfatlarını Elbette onlara karşılık vereceğiz Ve

(ve onları yapmakta oldukları amellerin daha güzeliyle muhakkak ki, mükâfata erdireceğiz) öyle güzel itikatlı, sabırlı kulları dünyada iken yapmış oldukları amellerin, ibadetlerin, itaatlerin daha güzeliyle kat kat sevabıyla muhakkak ki ahirette mükâfata erdireceğiz. Onlar, imanları sayesinde ebedî saadetlere kavuşacaklardır. Kâfirler ise dünyada güzel görülen bir amelde, meselâ fakirlere yardımda bulunsalar bunun mükâfatını olsa olsa dünyada görürler, onlar için bu amelleri uhrevî mükâfata vesile olamaz. Çünkü uhrevî mükâfata kavuşmanın birinci şartı İslâmiyet'in gösterdiği şekilde imandan ibarettir. Bu iman bulunmadıkça uhrevî mükâfata, azaptan kurtulmaya bir çare yoktur.

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

98.İmdi Kuran'ı okuyacağın zaman o kovulmuş olan şeytandan hemen Allah'a sığın.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim okunduğu zaman şeytanın şerrinden Cenabı Hak'a sığınılmasını emrediyor. Şeytanın inanan ve Allaha dayanan zatlara değil, kendisini dost tutan ve müşrik bulunan kimselere musallat olacağını beyan buyurmaktadır. En güzel amellerden biri de Kuranı Kerim'i okumaktır. Bu okuma anında şeytanî vesveselerden kurtulmak için en birinci çare ise Cenabı Hakka sığınmaktır. İşte bu mühim çareye işaret için buyruluyor ki:

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ

Kur'anı Okudun O vakit ki

(Kura'n okuyacağın zaman) İmdi Ey Yüce Resul! Ey Resulullah'ın ümmetinden bulunan zat. O mukaddes kitabın ayetlerini okuyacağın vakit

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Kovulmuş Şeytandan Allah'a Hemen sığın

(o kovulmuş olan şeytandan hemen Allah'a sığın) Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmış olan şeytandan iblisten ve öyle lanete uğramışların vesveselerinden kurtulmak için hemen Allah'a o Kerem sahibi yaratıcıya sığın, ondan niyazda bulun, seni öyle melunların şerlerinden, vesveselerinden muhafaza buyursun. Bu sığınma, bu korunma vazifesi "euzü billahi mineşşeytanirracim" diye yapılır.

&-Cibrili Emin, bunu bu şekilde Levhi Mahfuzdan alarak Resulü-i Ekrem'e bildirmiştir. Bu istiaze korunma âlimlerin çoğunluğuna göre mendubtur, sünnettir Ataya göre ise vaciptir. Bu, sesli de sessiz de yapılabilir. Bazı zatlara göre bu istiaze, Kuran okunduktan sonra yapılır. Ashabı kiramdan bazıları ve İmam Malik ile İmamı Zahiri bu görüştedirler. Fakat ashabı kiramın ve fakihlerin İslâm hukukçularının çoğuna göre okumaya başlamadan yapılır. Kuranı Kerim'in okunması gibi mukaddes bir ibadete başlarken istiaze de bulunulması ile emir edilmesi diğer herhangi bir hayırlı amelde de başarı sağlanması ve şeytanların vesveselerinden korunulması için istiaze nin gerekli olduğunu göstermektedir.

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

99.Muhakkak ki, iman etmiş olanların ve Rab'lerine tevekkülde bulunanların üzerine onun için bir hâkimiyet yoktur.

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerin ki Üzerinde Bir hakimiyet Onun için Yoktur şu şüphesiz ki

(Muhakkak ki, İman etmiş olanların üzerine onun için bir hâkimiyet yoktur) Evet, o kovulmuş şeytanın Allah'ın birliğini tasdik, İslâm dinini kabul eylemiş zatlara üzerine hiçbir hâkimiyeti sultanı yoktur.

وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Tevekkül ederler Rablerine Ve

(ve Rab'lerine tevekkülde bulunanların) Cenabı Hak'a işleri havale ederek her hususta başarıyı ve korunmayı o kerem sahibi mabuttan bekleyenlerinde üzerine o kovulmuş şeytan için bir hâkimiyet yoktur. O gibi zatlara şeytan musallat olamaz, vesveseleri ile onları saptıramaz. Öyle inanan ve hakka dayanan zatlar, Allah'ın koruması altındadırlar. Şeytanî vesveselerin onlara tesiri yoktur, şeytan onların işlerine karışamaz. elhamdülillah Mevlam o zatlardan eylesin bizi

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

100.Şüphesiz ki, onun hâkimiyeti ancak onu dost edinenlerin ve Allah'a ortak koşanların üzerinedir.

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ

Onu dost edinirler O kimselerin ki Üzerindedir Onun hakimiyeti Ancak

(Şüphesiz ki, onun hâkimiyeti ancak onu dost edinenlerin üzerinedir) O şeytanın musallat olması, sözünü geçirmesi vesveselerinin sürekli ve tesirli olması ancak o şeytanı ken-dilerine dost edinenlerin onu dost tutup vesveselerine kıymet veren ve onun davetini kabul eyleyenlerin üzerinedir.

وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

Ortak koşanlardır Ona Onlar O kimselerin ki Ve

(Ve Allah'a ortak koşanların üzerinedir) İşte bundan dolayıdır ki şeytan ve şeytan tabiatlı kimselerin kötü telkinlerinden korunmak için Allah'ın birliğini tasdik etmekten, ilâhî dini seçmekten ve Yüce yaratıcının korumasına sığınmaktan başka çare yoktur

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا

يَعْلَمُونَ

101.Ve biz bir ayeti bir ayetin yerine getirince, Allah ise indirdiğine çok iyi bilir, dediler ki: Sen şüphesiz bir iftiracısın. Hayır. Onların çoğu bilmezler.

Bu mübarek ayetler, Allah tarafından mukaddes ruh vasıtasıyla son Peygamber'e inen Kura'n ayetlerinden bazılarının hikmet gereği nesh edilmesini yürürlükten kaldırılmasını bahane ederek Hz. Muhammed'in Peygamberliğini inkâr edenleri reddetmektedir. Kura'n-ı Kerim'in yabancı dille değil, Arapça olarak nazil olduğunu bildir-mektedir. Kuran'ı Kerim'in ayetlerine inanmayanların, yalancı, iftiracı, kâfir kimseler olduğundan onların hidayetden mahrum ve elem verici bir azaba mahkûm bulundukla-rını ihtar buyurmaktadır.

&-İslam'ın başlangıcında dini hükümler, Kuran'ı Kerim vasıtasıyla yavaş yavaş tebliğ edilmekte idi. Sonra bu hükümlerden bazılarının yerine diğer hükümler konulmuştur ki, buna "nesh değiştirme" denilmiştir. Bu bir hikmet gereğidir. Meselâ: Başlangıçta bir İslâm mücahidinin cihat alanında on düşmana karşı koyması emir olunmuştu. Sonra Müslümanların sayısı çoğalınca kendilerine kolaylık olması için bir İslâm aske-rinin iki düşman askerine karşı durması emir edilmiştir. Aynı şekilde: Başlangıçta Mescidi Aksaya yönelerek namaz kılınırdı, sonra Kâbe i Muazzama kible edinilmiştir. Ve namazlar da bilahare beş vakit olarak emredilmiştir. Bütün bunlar ilâhî vahyin inişi zamanında birer hikmet ve menfaate dayalıdır. Fakat bu husustaki hikmet ve faydayı bir takım kâfirler anlayamıyorlardı. İşte Cenabı Hak o kâfirlerin öyle cahilce dediko-dularını gözler önüne seriyor Ve buyuruyor ki

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ

Bir ayetin Yerine Bir ayeti Değiştirdik O vakit ki Ve

(ve biz bir ayeti bir ayetin yerine getirince) Bir dini Hükmü bildiren bir Kuran ayeti yerine o hükmü ortadan kaldıran diğer bir ayeti kerime indirince o kâfirler söylenmeğe başladılar. Hâlbuki

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنْزِلُ

İndirir O şeyi ki Daha iyi bilendir Allah Ve

(Allah ise indirdiğini çok iyi bilir) Önceden indirdiği ve sonradan indireceği ayet-lerin ne gibi hikmetlere, faidelere dayalı olacağını hakkıyla bilen ancak o kerem sahibi mabuttur. Kulları hakkında en faideli olan hükümler neler ise onları tespit etmiş ve emretmiş olur. O kâfirler ise bu nesh hikmetini takdir edemediler.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ

Bir iftiracısın Sen şüphe yok Dediler

(dediler ki sen şüphesiz bir iftiracısın) Ya Muhammed Aleyhisselam Allah adına yalan yere söz söylüyorsun, bir şey ile emrediyorsun, sonra ondan men ediyorsun.

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar Onların çoğu hayır

(Hayır. Onların çoğu bilmezler) o kâfirler takdir edemiyorlar, öyle bazı neshin meydana gelmesindeki hikmetleri anlayamıyorlar onların çoğu bilmezler. Onlar hatayı sevaptan ayıramazlar, neshin ne gibi faidelere, menfaatlere dayalı bulunduğunu anlayamazlar. Onların bir kısmı da bu faideleri, maslahatları anlayabilseler de yine sırf inatlarından dolayı öyle inkâra devam eder dururlar.

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

102.De ki: Onu Rabbin tarafından hak olarak Mukaddes ruh indirmiştir ki, iman edenleri sabit kılsın ve Müslümanlar için bir hidayet ve bir müjde olsun.

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ

Hak ile Rabbinden Ruhul Kudüs Onu indirdi De ki

(de ki Onu Rabbin tarafından hak olarak Mukaddes ruh indirmiştir) O Kuranı Kerim'i Rabbin tarafından hak olarak hikmete uygun ve sabit bir hakikat olmak üzere kutsal ruh indirmiştir mukaddes ve temiz olan Cibrili Emin, Allah tarafından son peygambere indirmiştir ki,

لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Sebat vermesi için

(İman edenleri sabit kılsın) O Kuranı Kerim ile müminlerin kalplerini kararlı kılsın, o Kura'nı Kerim'deki hikmet ve menfaate uygun olan ayetleri görüp okudukça inançları pek kuvvetlenerek iman nurları kalplerinde pek fazla parlamaya başlayıp dursun ve o kutsî ayetler,

وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

Müslümanlara Bir müjde Ve Bir hidayet Ve

(Müslümanlar için bir hidayet ve bir müjde olsun) Açık bir beyan, hidayet ve bir mutluluk rehberi ve bir müjde olsun, öyle Kuran'ın hükümlerine tâbi olup onun ilâhî bir kitap olduğuna inananlar için uhrevî selâmet ve saadete kavuşacaklarını müjdeleyici bulunsun. Böyle bir inançtan mahrum olanlar ise şüphe yok ki, hidayetten, selâmetten ebediyen mahrum kalacaklardır.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا

لِّسَانُ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

103.Ve muhakkak biliyoruz, onlar derler ki, onu şüphe yok bir insan öğretiyor. Kendisine nispet ettikleri şahsın dili yabancısıdır, bu ise apaçık bir Arapçadır.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ

Bir insan Ona öğretiyor Ancak Diyorlar Şüphesiz onlar Biliyoruz And olsun gerçekten Ve

(Ve muhakkak biliyoruz onlar derler ki, onu şüphe yok bir insan öğretiyor) Resulüm! Onlar o kâfirler derler ki, onu o Kuran'ı yüce peygambere bir insan öğretiyor. Öyle Cibrili Emin vasıtasıyla inen, yüceliği gün gibi açık bulunan bir büyük mucizeyi takdir edemeyerek böyle batıl bir iddiaya cür'et gösterirler. Hâlbuki bu Kuran'ı

لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ

Yabancısıdır Kendisine Meyl ediyorlar O kimsenin ki Lisanı

(kendisine nispet ettikleri şahsın dili yabancısıdır) O şahıs, böyle Arap dilini bilen ve belagatine sahip olan birisi değildir, bu kadar hakikatleri, hikmetleri bilip telkin edecek kabiliyetten mahrumdur. O şahıstan maksat, kimdir? Onu açıklamıyorlar. Çünkü haddizatında öyle bir şahıs yoktur. Onun Selman ı Farisî veya Belam adında bir Hıristiyan veya Rumca konuşur olan İbni Meysere gibi bir kimse olduğu sanılmaktadır.

وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

Apaçık Arapça Bir insandır Bu Ve

(Bu ise apaçık bir Arapçadır) Bu mucize Kura'n ise apaçık bir Arapçadır artık bunu yabancı kimseler nasıl meydana getirebilirler? O inkârcılar, bu hakikati görmüyorlar mı? Öyle bir iddiaya nasıl cüret gösteriyorlar? Bunun bir suresine bile en fasih, edip Araplar bile bir nazire meydana getirmekten aciz bulunmuşlardır.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

104.Şüphe yok, o kimseler ki, Allah'ın ayetlerine iman etmezler, Allah onlara hidayet etmez ve onlar için pek acıklı bir azap vardır.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerine iman etmiyorlar O kimseler ki Şüphe yok

(Şüphe yok, o kimseler ki Allah'ın ayetlerine iman etmezler) Onları inkâr ederler. Onları insanların uydurduğu bir şey sanırlar, onlara öncekilerin masalları derler, onları birer iftiradan ibaret kabul ederler, artık

لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ

Allah Onları hidayete erdirmez

(Allah onlara hidayet etmez) Onları Hakka, kurtuluş yoluna erdirmez, onları İman şerefine kavuşturmaz.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır Ve

(Ve onlar için pek acıklı bir azap vardır) Onlar ahirette müthiş bir cehennem azabıyla karşı karşıya kalacaklardır.

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

105.Yalanı ancak Allah'ın ayetlerine iman etmeyenler uydurur. İşte yalancı olanlar onlardır.

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ

Yalanı iftira eder Ancak

(Ancak yalan uyduranlar) Onlar yüce bir Peygambere iftira mı isnat ediyorlar? Hâşâ. O Peygamber ile diğer müminler iftirada bulunmazlar, Yalanı iftirayı uyduranlar

الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerine iman etmiyorlar O kimseler ki

(o kimselerdir ki Allah'ın ayetlerine iman etmeyenler dir) Öyle yalanları, Kuran insanların sözüdür diyenler söylemiş olurlar,

وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

Yalancılar Kendileridir İşte onlar Ve

(işte hakikaten yalancı olanlar onlardır) Öyle Allah'ın ayetlerine inanmayan yüce peygamberi tasdikten ve yüceltmekten kaçınan kâfir kimselerdir. Artık onlar kendilerinin bu dinsizliklerini, bu pek büyük ahlâksızlıklarını düşünüp de başkalarına gerçek dışı isnatlarda bulunmadan çekinmeli değil midirler?

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ

شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

106.Kalbi İman ile dolu olduğu halde zorlanan müstesna, fakat her kim imanından sonra Allah Teâlâ'yı inkâr eder de küfre kalbini açarsa işte onların üzerine Allah'tan Bir gazap vardır ve onlar için pek büyük bir azap da vardır.

Bu mübarek ayetler, dinden dönerek kalben ve lisanen kâfir olanlar ile bir zorlama-

dan dolayı sözle kâfir olanların haklarındaki dini hükme işaret ediyor, öyle küfürlerinden dolayı kalpleri ferahlamış olanların Allah'ın gazabına ve büyük bir azaba maruz kalacaklarını ihtarında bulunuyor. Onların dünya hayatını ahiret hayatına tercih ettiklerinden dolayı nasıl bir felâkete uğradıklarını ve nasıl ebedî bir ziyana uğrayacaklarını da beyan buyuruyor.

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيْمَانِهِ

İman etmesinin Ardından Allah'ı İnkâr ettiyse Kim

(Kim imanından sonra Allah ı inkâr ederse)

إِلَّا مَنْ أَكْرَهُ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيْمَانِ

İman ile Mutmain Kalbi iken Zorlandı O kimse ki Ancak

(Kalbi İman ile dolu olduğu halde zorlanan müstesna) Sağlam inancı olduğu halde küfrü söylemesi için zorlanan hayatına kastetmek veya bir uzvunu kesmek gibi bir şey ile korkutulan bir mümin, böyle bir zorlamadan dolayı sözle küfrü kabul etse o müstesna dır. Böyle bir zorlamadan dolayı küfrünü ortaya koyduğu için kâfir olmaz. Önemli olan kalbidir, yeter ki kalbindeki İman sabit bulunsun.

وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا

Gönlünü Küfre Açtı Kim ki Fakat

(Fakat her kim küfre kalbini açarsa) Yani zorlama tehdit ile olmayıp da her kim imandan sonra İslâmiyet'i kabul etmiş iken bilâhare Kendi reyî ile Allah Teâlâ'yı inkâr eder küfrünü itiraf eder veya küfrü gerektiren bir hareketi tercihte bulunur da küfre kalbini açarsa.

فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ

Allah'dan Bir gazap Artık onların üzerine var

(işte onların üzerine Allah'tan Bir gazap vardır) Onların üzerine Allah tarafından pek muazzam bir gazap vardır. Onların üzerine korkunçluğunu izah dan aciz bulunduğumuz pek büyük bir şiddet takdir edilmiştir

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Onlar için vardır Ve

(ve onlar için pek büyük bir azap da vardır) onlar bu istidatlarının dinden dönüşlerinin öyle müthiş cezasını ahirette göreceklerdir. .

İkrah: Lügatte bir kimseyi istemediği bir sözü söylemeğe veya bir işi yapmaya zorlamaktır. Istilahta ikrah, bir kimseyi tehdit ile korkutmakla rızası olmaksızın bir sözü söylemeğe veya bir işi yapmaya haksız yere sevk etmektir.

Bu zorlamaların hükümleri ise şöyledir:

1-Bir mümin bir zorlamadan dolayı sözle küfrü kabul etse Allah katında kâfir olmuş olmaz. Yeter ki, kalben imanında sebat etmiş olsun. Bununla beraber böyle bir zorlamaya rağmen sebat edip de küfrü sözle de olsa kabul etmezse faziletli olan yolu tercih etmiş olur, bu yüzden öldürülürse şehit sayılır, İslâmiyet'i ilk kabul edenlerden olan "Ammar" ile babası "Yasin" ve annesi "Sümeyye" böyle bir zorlamaya maruz kalmışlardı. Babası ile Validesi sebat ederek öldürülmüşlerdi. İslâmiyette ilk şehit edilen de bu iki zattır. Ammar ise kalben imanında sabit olduğu halde uğradığı zorlamadan dolayı sözle küfrü kabul etmişti. Amma rın böyle din değiştirdiğini Resûlullah'a haber verdiler, Resulü-i Ekrem ise: Hayır. Ammar'ın bütün bedeninin organları İman ile doludur, o dininden dönmez diye buyurmuştu. Ammar ise ağlayarak Peygamberin huzuruna geldi, o merhamet deryası Peygamberde Ammar ın gözlerini sildi, ona teselli verdi, öyle bir zorlanmadan dolayı küfrü söyleyebileceğini, ondan dolayı Allah katında mesul olmayacağını kendisine müjdeledi.

2-Bir kimse bir "ikrah dan zorlamadan dolayı başkasının bir malını yok edebilir. Bu mu-bahtır. Bununla beraber başkasının malına tecavüzden kaçınırda bu yüzden öldürülürse sevaba nail olur.

3-Herhangi bir zorlamadan dolayı başkasının hayatına kastetmek veya bir uzvunu

kesmek veya onu öleceğinden korkulacak derecede dövmek veya kendi anasını babasını isterse azca olsun dövmek caiz olmaz, haramdır. Nefisler eşittir. Bir kimse kendi nefisini kurtarmak için başkasının nefisine kastedemez, anaya, babaya ezada bulunmak ise katiyen yasaktır.

4-Zina da öldürme hükmündedir. Bundan dolayı zorlamadan dolayı zina da helâl olmaz. Hatta İmamı Aza'mdan bir görüşe göre bundan dolayı zina cezası da lâzım gelir. Deniliyor ki: Zorlama, şiddetli bir korkuyu icap eder. Böyle bir korku ise zina yapmaya engeldir. Oysa Zina yapıldığı takdirde ise onun zorlama yoluyla değil, isteyerek yapıldığı anlaşılmış olur.

5-Zorlamadan dolayı yapılan boşamalar, İmamı Aza'ma göre vaki olur. İmamı Şafî'ye göre vaki olmaz.

6-İkrahı mülciden (Zorla ve cebren yaptırım) dan dolayı şarap içmek, domuz etini veya kendi kendine ölmüş, ölü sayılan herhangi bir hayvanın etini yemek vaciptir. Hayatı kurtarmak için bu tercih e-dilir bunda başkasına bir zarar yoktur. Ve Allahın yasağına kasten muhalefette yoktur

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الْكَافِرِينَ

107.Bu da bu korkunç ceza da onların dünya hayatını ahiret hayatı üzerine tercihen daha fazla sevmiş olmalarındandır ve şüphe yok ki Allah Teâlâ kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

Ahirete karşı Dünya Hayatını Tercih ettiler Çünkü doğrusu onlar Budur

(Bu da onların dünya hayatını ahiret hayatı üzerine tercihen daha fazla sevmiş olmalarındandır) O İslâm dininden dönenler hakkında bu korkunç ceza da yahut onların öyle imandan sonra küfrü tercih etmeleri de onların dünya hayatını ahiret hayatı üzerine tercih etmeleri sebebiyledir. Fani olan dünya hayatını daha fazla sevmiş onun uğrunda mutluluk kaynağı olan ahiret hayatını feda eylemiş olmalarındandır onlar dünya varlığına düşkünlük göstermiş, baki olan ahiret nimetlerine kıymet vermemiş ahmak kimselerdir

وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Kafirler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki Allah Teâlâ kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez) Onları öyle kötü iradelerinden, hareketlerinden dolayı küfür içinde bırakır, onları imana, güzel amellere zorla muvaffak buyurmaz. Bu teklif, hikmet gereğidir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ وَأَبْصَرَتْهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

108.Onlar o kimselerdir ki, Allah onların kalpleri, kulakları ve gözleri üzerine mühür basmıştır ve gafiller olanlar da işte onlardır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ وَأَبْصَرَتْهُمْ

Gözlerini Ve Kulaklarını Ve Kalplerini Allah Mühürledi O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki, Allah onların kalpleri, kulakları ve gözleri üzerine mühür basmıştır) Öyle küfür ile İslâm dininden dönmekle nitelenen, hidayet yolundan ayrılan şahıslar o kimselerdir ki. Allah onların o kötü irade ve hareketlerinden dolayı kalpleri, kulakları ve gözleri üzerine mühür basmıştır onlar hakkı anlamaktan, dinlemekten, görmekten, doğru yolu takip edebilmekten mahrum kalmışlardır.

وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

Gafiller Kendileridir İşte onlar Ve

(ve işte onlar gafillerin ta kendileridir) Gerçek halde tamamen gafiller onlardır. O Kâfirler, o İslâm'dan dönenler, o kadar çirkin hareketlerde bulunan kimselerdir ki

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

109.Hiç şüphe yok ki, ahirette ziyana uğrayanlar da onlardır, onlar.

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Kendileridir Ahirette Şüphesiz onlar Gerçekten

(Hiç şüphe yok ki, onlar ahirette gerçekten ziyana uğrayanlardır) Ahirette insanlar arasında en fazla hüsrana uğrayanlar da, onlar olacaktır. Çünkü onlar, ömürlerini boş yere zây etmiş, hayatlarını ebedî azaba sebep olacak şeylere harcamışlardır.

Evet. Hak Teâlâ Hazretleri onları sorumluluk gerektiren şu altı sıfatla vasıflandırıyor:

1-Onlar Allah'ın gazabını hak etmişlerdir.

2-peki acıklı bir azaba aday olmuşlardır.

3-Dünya hayatını ahiret hayatına tercih etmişlerdir.

4-Hidayetten mahrum bırakılmışlardır.

5-Onların kalpleri, kulakları, gözleri mühürlenmiştir.

6-Onlar ahiretin şiddetli azabından gafil kimselerdir. Bu kötü sıfatlardan her biri ise sahibini selâmete, saadete ulaştırmaktan mahrum bırakacak bir engel teşkil etmektedir. Bunlardan kurtulmak için bir çare aramak icabetmez mi? İşte Cenabı Hak, o çareyi de göstermektedir.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ

بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

110.Sonra muhakkak ki, fitneye uğratıldıklarından sonra hicret edenleri, sonra da cihatta bulunanları ve sabır edenleri Rab'bin mükâfatlandıracaktır. Şüphe yok ki, senin Rab'bin onun ardından da elbette bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Bu mübarek ayetler, kâfirler tarafından fitneye düşürülmüş, sonra da hicret ederek cihada atılmış, sabır ve sebatla bulunmuş müminlerin ahiret gününde, o herkesin ameline göre mükâfat ve ceza göreceği bir günde ilâhî lütuflara, ilâhî mağfiretlere kavuşacaklarını müjdelemektedir.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا

Eziyet edildiler O şeyden sonra ki Hicret ettiler O kimseler için ki Rabbin Şüphesiz Sonra

(Sonra muhakkak senin rabbin eziyete uğratıldıklarından sonra hicret edenleri)

İslâm dinine kavuştuktan sonra İslamiyet te sebat edenleri fitneye uğratıldıklarından kâfirler tarafından eziyet görüp zorla dinlerini terk etmeye sevk edildiklerinden sonra hicret edenleri Ammar ve arkadaşları gibi Medine'i Münevvere ye çıkıp gidenleri

ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا

Sabrettiler Ve Cihat ettiler Sonra

(sonra da cihatta bulunanları ve sabır edenleri) Allah yolunda cihatta bulunanları din düşmanlarına karşı cephe alanları ve sabır edenleri cihadın zorluklarına tahammül gösterip kulluk görevini yerine getirmeye devamda bulunanları Rabbin Kerem sahibi mabudun mükâfatlandıracaktır.

إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Elbette çok bağışlayandır Bunlardan sonra Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rab'bin onun ardından da elbette bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir) O ihsan eden ve merhametli olan Yaratıcın o hicretten, cihattan, sabır ve sebatından sonra da elbette o fitneye eziyete düşürülmüş olanları bağışlayıcıdır. Öyle kalben imanlarında sebat edip zorlamadan dolayı dil ile küfür sözü söylemiş olanları af ve mağfiretine kavuşturur. Ve o Kerem sahibi Rab esirgeyicidir öyle dinlerinde sebat eden kullarını ilâhî merhametine kavuşturacaktır.

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

111.O gün gelir ki, herkes kendi nefsinden dolayı mücadelede bulunur ve herkese yaptığıının karşılığı tamamen ödenir ve onlar zulme uğratılmazlar.

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا

Kendi nefsi için Mücadele eder Nefis Her Gelir O gün ki

(O gün gelir ki, herkes kendi nefsinden dolayı mücadelede bulunur) Hatırlayınız O kıyamet günü ki, Herkes kendi nefsinden dolayı mücadelede bulunacak her şahıs, kendisini mes'ûliyetten, azaptan kurtarabilmek için mazeretler ileri sürer, başkalarını düşünemez, nefsim, nefsim diye çırpınır, durur

وَتُؤَفِّي كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ

Yaptı O şey ki Nefse Her Tam verilir Ve

(ve herkese yaptığıının karşılığı tamamen ödenir) O günde her nefse iyi olan ve olmayan her insana dünyada iken yaptığıının karşılığı tamamen ödenir. Herkese kendi ameline göre yeteri kadar mükâfat ve ceza verilir.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Zulme uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar zulme uğratılmazlar) O insanlar zulme uğratılmazlar onların mükâfatları noksan verilmez. Ve hiç birinin azabı günahından ziyade olmaz. Azaba uğrayacak olanlar, mutlaka kendi günahlarından, Allah'ın nimetlerini inkâr ederek küfre düşmüş olmalarından dolayı azap göreceklerdir.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ

فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

112.Ve Allah bir beldeyi bir örnek gösterdi ki, güven ve huzur içinde idi, ona rızkı da her yerden bol bol gelirdi. Sonra Allah'ın nimetlerine nankörlükte bulundular. Artık Allah da onlara işledikleri şeylerden dolayı açlık ve korku sıkıntısını tattırdı.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakk'ın nimetlerine karşı nankörlükte bulunanların dünyada da nasıl korkunç felâketlere uğrayacaklarını bir misal ile hatırlatmaktadır.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً

Bir şehri Misal olarak Allah Misal getirdi Ve

(Ve Allah bir beldeyi bir örnek gösterdi ki) İlâhî nimetlerin kadrini bilip şükrünü yerine getirmeyenleri uyandırmak için bir beldeyi herhangi bir ülkeyi veya Mekkei Mükerrerme şehrini bir örnek bir misal olarak verdi

كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً

Huzurlu Emniyetli İdi

(güven ve huzur içinde idi) O belde vaktiyle güvenilir idi, bir emniyet diyarı idi veya ahalisi tam bir emniyet içinde yaşarlardı. Ve huzur içinde idi başka yerlere nakil etmek ihtiyacında bulunmazlardı, ahalisi düşman hücumlarından bir endişe içinde yaşamaz kalben huzurlu bulunurlardı.

يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ

Mekanın Her birinde Bol bol Rızkı Ona geliyordu

(ona rızkı da her yerden bol bol gelirdi) O belde ahalisine rızkı da kara ve deniz yoluyla her yerden bol bol gelirdi bolluk içinde yaşarlardı.

فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ

Allah'ın Nimetlerine Fakat nankörlük etti

(Sonra o ahali Allah'ın nimetlerine nankörlükte bulundular) O kadar emniyet içinde ve bol geçim ile yaşadıkları halde nankörlüğe cür'et gösterdiler

فَآذَقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

Yapıyorlar İdiler O şey sebebiyle ki Korku Ve Açlık Elbiselerini Allah Artık onlara tattırdı

(Artık Allah da onlara işledikleri şeylerden dolayı açlık ve korku sıkıntısını tattırdı) Öyle nimete karşı nankörlüğe devam edip durduklarından dolayı Allah'ı Teala o topluluğa açlık ve korku sıkıntısını tattırdı bütün vücutlarını, bir korku, bir açlık kapladı, bunun tesiriyle kendi elbiselerini kemirecek bir hale geldiler. İşte Resulü Ekrem'e karşı isyan eden Mekke ahalisi de böyle bir felâkete uğramıştı.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

113.Ve and olsun ki, onlara kendilerinden bir Peygamber geldi, onu hemen yalanladılar, artık onlar zalimler oldukları halde kendilerini azap yakaladı.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ

Hemen onu yalanladılar Kendilerinden Bir peygamber Onlara geldi And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, onlara kendilerinden bir Peygamber geldi) Evet. and olsun ki, muhakkak bir hâdisedir ki, Mekke ahalisine kendilerinden asıl ve nesep itibarıyla kendi cinslerinden olup yüksek ahlâkî, tavırları kendilerince bilinen ve haklarında ne kadar iyiliksever olduğu aşikâr bulunan bir Peygamber geldi Hz. Muhammed Mustafa Teşrif ederek kendilerini irşada, yüceltmeye çalıştı. Onlar ise hemen onu yalanladılar o Yüce Peygamberi yalanladılar. Onun Peygamberliğini kabul etmediler,

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

Zulmedenler Onlar iken Azap Artık onları yakaladı

(Artık onlar zalimler oldukları halde kendilerini azap yakaladı) Artık onlar o inkârcı ahali öyle nankörlükte bulunarak zalimler oldukları halde kendilerini azap yakaladı yedi sene kadar açlık içinde kaldılar, Bedir gazvesinde de büyük bir mağlûbiyete uğradılar. Diğer inkârcı milletler de böyle birer takım felâketlere uğramışlardır. Artık bu tarihî facialardan ibret almalı değil midir?

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

114.Artık siz, Allah'ın size verdiği rızıklardan helâl ve tertemiz olanlarını yiyiniz ve Allah'ın nimetine şükür ediniz, eğer ona kullukta bulunuyorsanız.

Bu mübarek ayetler, bizim için dinen iyilmesi helâl olup olmayan şeyleri bildiriyor. Bir şeyin helâl veya haram olmasına kendi kendilerine hükmedenlerin Cenabı Hakk'a karşı iftirada bulunmuş, felâketi hak etmiş olacaklarını hatırlatıyor. Dünya varlığının azlığına iftiracıların da şiddetle azap göreceklere işaret ediyor. Nefislerine zulüm etmiş olduklarından dolayı vaktiyle Yahudilere bazı şeylerin haram kılınmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا

Temiz Helal olarak Allah Sizi rızıklandırdı O şeyden ki Öyle ise yiyin

(Siz, Allah'ın size verdiği rızıklardan helâl ve tertemiz olanlarını yiyiniz) Artık Ey müminleri. Cenabı Hak sizlere helâl ve haram olan şeyleri beyan buyurmuştur. Haramdan kaçınınız, kulluk vazifenizi yerine getiriniz

وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ

Allah'ın Nimetine Şükredin Ve

(Ve Allah'ın nimetine şükrediniz) Meselâ size ganimet mallarından istifadeye müsaade vermiştir, birçok şeyleri helâl kılmıştır, onlardan dolayı Hak Teâlâ'ya şükür ediniz, nimete karşı nankörlük etmeyiniz

إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

Kulluk ediyorsunuz Ona İseniz Eğer

(eğer ona kullukta bulunuyorsanız) O şekilde hareket ediniz, yasaklara yaklaşmayın, kulluğa aykırı hareketlerden kaçınınız. Ona itaat ediniz.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

115.O size ancak ölüyü, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adıyla kesilmiş olanı haram kılmıştır. Ancak her kim mecbur kalırsa aşırı gitmek ve başka mecbur kalanın hakkına tecavüz etmemek üzere bunlardan yiyebilir artık şüphe yok ki, Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ

Domuzun Etini Ve Kanı Ve Ölüyü Size Haram kılmıştır Ancak

(O size ancak ölüyü, kanı, domuz etini Haram kılmıştır) O Kerem sahibi yaratıcı size Ey müminler Ancak ölüyü kendi kendine ölmüş bir kısım hayvanların etlerini ve kanı genel olarak hayvanların kanlarını ve domuz etini haram kılmıştır,

وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ

Kendisi Allah'tan Başkası için Kesildi O şeyi ki Ve

(ve Allah'tan başkasının adıyla kesilmiş olanı) Cenabı Hakk'ın mübarek ismi kasten terk edilerek putların veya başka kimselerin adına, şerefine olarak boğazlanmış olanı da haram kılmıştır Bunların dışında "behair", "şevâib" denilen hayvanların etleri haram değildir. Yalnız haram olduğu şeran bildirilen hayvanların etlerini yemek haramdır,

فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ

Haddi aşmadan Ve Saldırıcı olmadan Mecbur kaldıysa Ancak kim

(Ancak her kim mecbur kalırsa aşırı gitmek ve tecavüz etmemek üzere bunlardan yiyebilir) Hayatını kurtarabilmek için başka bir yiyecek şey bulamazsa öyle bir mecburiyet halinde aşırı gitmemek zaruret miktarını geçmemek ve haddi aşmamak kendi gibi başka mecbur olanın hakkına tecavüz etmemek üzere öyle haram olan şeylerden yiyebilir.

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Artık şüphesiz

(Artık şüphe yok ki Allah gafurdur, rahimdir) kullarının haklarında af ve keremle, rahmet ve yardımla muamele buyurur. Bu mesele hakkında Sureyi Bakaradaki 173. ayeti kerimede buyruluyor ki

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Allah, size ancak leş, kan, domuz eti ve Allah'tan başkası adına kesileni haram kıldı. Ama kim mecbur olur da, istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın yemek zorunda kalırsa, ona günah yoktur. Şüphesiz, Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Ve Enam Süresindeki 145. ayette de buyruluyor ki

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

De ki: "Bana vahyolunan Kuran'da bir kimsenin yiyecekleri arasında leş, akıtılmış kan, domuz eti ki o şüphesiz neciptir ya da Allah'tan başkası adına kesilmiş bir (murdar) hayvandan başka, haram kılınmış bir şey bulamıyorum. Fakat istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın kim bunlardan yeme zorunda kalırsa yiyebilir." Şüphesiz Rabbin çok bağışlayandır, çok merhametlidir.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

116.Lisanlarınızın yalan yere vasıflandırdığı şeyler hakkında şu helâldir ve şu haramdır demeyiniz ki, Allah'a karşı yalan iftirada bulunmuş olursunuz. Şüphe yok ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunanlar, kurtuluşa eremezler.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ

Haramdır Şu Ve Helaldir Bu Yalanı Dilleriniz Vasfediyor O şey için ki Söylemeyin Ve

(Lisanlarınızın yalan yere vasıflandırdığı şeyler hakkında şu helâldir ve şu haramdır demeyiniz) yani bahire, saibe vasile ham gibi bir takım hayvanlar hususunda kendi hevalarınız arzularınız doğrultusunda kendi kafanıza göre hükümler ihdas ederek şu helâldir, şu haramdır demeyiniz Allah Teâlâ'nın helâl bildirdiğini helâl, haram bildirdiğini de haram biliniz, kendi kendinize hükme kalkışmayınız ki

لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

Yalanı Allah'a İftira etmeniz için

(Allah'a karşı yalan iftirada bulunmuş olursunuz) Onun helâl veya haram kıldığının aksini ona isnat etmiş bulunursunuz.

إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

Yalanı Allah'a İftira ederler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunanlar) Herhangi bir hükmünün aksine bir iddiaya cür'et edenler.

لَا يُفْلِحُونَ

(kurtuluşa ermezler) Bir hayra arzu ettikleri bir kurtuluş ve selâmete kavuşamazlar, Cenabı Hakk'ın hükmüne karşı gelenler elbette ki, kurtuluş ve selâmetten mahrum kalacaklardır. Bu, bir takım cahil, iftiracı kimselerin takip ettikleri menfaat

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

117.Bu, biraz menfaatten ibarettir ve onlara pek acıklı bir azap vardır.

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır Ve Az Bir faydalanma

(Bu, biraz menfaatten ibarettir ve onlara pek acıklı bir azap vardır) Elden çıkıcıdır çabucak yok olucudur, haddizatında bir kıymeti yoktur. Ve onlara pek acıklı bir azap vardır Onlar ahirette ne şiddetli azaplara uğrayacaklardır. Artık böyle müthiş bir akıbeti düşünen bir kimse, öyle geçici, cüzi bir menfaati nasıl tercih edebilir?

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

118.Ve sana evvelce anlatmış olduğumuz şeyleri Yahudilere haram kılmış idik. Ve onlara biz zulüm etmedik fakat onlar kendi nefislerine zulüm eder oldular.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Sana Anlattık O şeyleri ki Haram kılmıştık Yahudi oldular O kimselere ki Ve

(Ve sana evvelce anlatmış olduğumuz şeyleri Yahudilere haram kılmış idik) Ve sana Ey habibim evvelce Enam Suresi'nin 146. ayeti celile sinde anlatmış olduğumuz şeyleri yani: Yahudilere tırnaklı hayvanların hepsini haram kıldık. Sığır ve koyunların ise, sırtlarında veya bağırsaklarında bulunanlar, ya da kemiklerine karışanlar dışındaki içyağlarını (yine) onlara haram kıldık. İşte böyle, azgınlıkları sebebiyle onları cezalandırdık. Biz elbette doğru söyleyenleriz.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ

(Ve onlara biz zulüm etmedik) Bunları haram kılmakla onlara zulmetmedik bu onların haklarında bir adalet, bir menfaat gereği idi

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine İdiler Fakat

(Fakat onlar kendi nefislerine zulmeder oldular) böyle bir haramlığı gerektiren hareketlerde bulundular, Peygamberlerine asi oldular, mahlûkata tapınmak cehaletini bile gösterdiler.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ

رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

119.Sonra şüphe yok ki, senin Rab'bin, bir cahillikle kötülükte bulunanları, sonra onun arkasından tövbe edenleri ve hallerini ıslah eyleyenleri elbette af edecektir muhakkak ki, senin Rab'bin ondan sonra elbette bağışlayıcıdır, pek esirgeyicidir.

Bu ayeti kerime, bir cehalet sebebiyle günahkâr olup da sonra tövbe eden, amellerini ıslah eyleyen kimselere ilâhî affa kavuşacaklarını müjdelemektedir.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ

Rabbin Şüphesiz Sonra

(Sonra şüphe yok ki, senin Rabbin) Bu açıklanan hükümlerden sonra şu da bilinmelidir ki, senin Rab'bin senin ve ümmetin hakkında kolaylık gösteren ve lutfu, ihsanı pek bol olan Kerem sahibi Yaratıcın

لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ

Cehaletle Kötülüğü Yaptılar O kimseler için ki

(bir cehaletle kötülükte bulunanları) Herhangi bil günahı işlemiş ve hatta küfrü bile yapmış olanları

ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا

Islah ettiler Ve Bunun Ardından Tövbe ettiler Sonra

(sonra onun arkasından tövbe edenleri ve hallerini ıslah eyleyenleri elbette af edecektir) Öyle kötü bir hareketin arkasından pişman olarak tövbe edenleri ve hallerini, amellerini ıslah eyleyenleri tövbelerinde sabit ve kararlı olanları elbette af edecektir. Onlar ümitsizliğe düşmemelidirler, elverir ki, daha imkân var iken tövbekâr olsunlar. Evet.

إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Elbette çok bağışlayandır Bundan sonra Rabbin Muhakkak

(muhakkak ki, senin Rab'bin ondan sonra elbette bağışlayıcıdır, pek esirgeyicidir) O Kerem sahibi Yaratıcın o tövbenin ardından, öyle evvelce kötülükte bulunmuş olan kullarını elbette bağışlayıcıdır. Onların o kötü amellerini fazlasıyla affedecektir. Ve onları pek esirgeyicidir haklarında pek ziyade merhamet edendir

&-Bu ayeti celile gösteriyor ki: Bir insanın Yaratıcısını inkâr etmesi veya onun hükümlerine aykırı harekette bulunması mutlaka bir cehalet eseridir. Çünkü tam bir aklı, bilgisi olan bir kimse, Kâinatın Yaratıcısını inkâr edemez, onun emirlerine muhalefette bulunamaz. Bir bilgin şahıs tarafından bir günahın işlenmesi de onun nefsanî eğilimlerinin aklına, bilgisine isterse geçici olsun galip gelmesinden ileri gelmektedir. Yoksa aklını, ilmini güzelce kullanan, nefsanî arzularına mağlûp olmayan bir zat, hiçbir vakit kasten günaha cür'et edemez. Şayet bir gaflet eseri olarak bir günahta bulunursa hemen tövbe ederek Cenabı Hakk'ın af ve bağışına sığınır. İşte Kerem sahibi Yaratıcı böyle tövbeleri kabul buyuracağını bizlere müjdelemektedir. Ne büyük bir ilâhî merhamet!

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

120.Muhakkak ki İbrahim, başlıca bir ümmet idi. Allah'a itaat ediyordu, batıldan uzak idi ve müşriklerden olmuş değildi.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini risalet ve Peygamberliği inkâr eden, bununla beraber Hazreti İbrahim'e bağlanma ve hürmet iddiasında bulunan müşrikleri reddediyor, İbrahim Aleyhisselam'ın niteliklerine ve kavuşmuş olduğu ilâhî nimetlere işaret buyuruyor. Allah'ın dinî hususunda Hazreti İbrahim ile Resulü Ekrem Efendimizin bir olduklarını ve İbrahim Aleyhisselam'ın müşrikler ile bir bağının bulunmadığını bildiriyor ve cumartesi günü hakkındaki ihtilâfların kıyamet gününde Allah'ın hükmüyle çözüleceğini ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً

Bir ümmet idi İbrahim Şüphesiz

(Muhakkak ki İbrahim, başlıca bir ümmet idi) Ey müşrikler! Hazreti İbrahim hakkında yanlış itakatlarda bulunmayınız İbrahim Aleyhisselam, sahip olduğu fazilet ve olgunluk itibariyle başlı başına bir ümmet idi Tevhit ehlinin reisi, Allah'a inanma hususunda zamanındaki insanlığın en birincisi idi. Birçok üstün vasıflara sahip idi ki, bunlar herkeste bulunamaz. Kısacası, dokuz yüksek özelliğe sahip idi ki, bunların Birinci vasfı öyle başlı başına bir ümmet durumunda bulunmuş olmasıdır.

قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş Allah'a İtaat eden

(Allah'a itaat ediyordu, batıldan uzak idi) Hak Teâlâ'nın bütün emirlerini yerine getirirdi, hanif idi yani: Batıldan uzak idi bütün batıl dinlerden uzak olup ilâhî dine sarılmış idi.

وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Olmadı Ve

(müşriklerden olmuş değildi) Hiçbir zaman müşrikler ile alâkası yok idi, daha çocukluğundan itibaren Allah'ı yegâne varlık kabul ediyordu putların, yıldızların ve diğer mahlûkların mabut olamayacaklarını kavmine karşı en açık deliller ile ispata çalışmıştı. Artık o muhterem zatın müşriklerden ne kadar uzak olduğu açıkça görülmektedir.

شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

121.Onun nimetlerine şükredici idi. Cenabı Hak da onu seçkin kıldı. Ve onu dosdoğru bir yola hidayet buyurdu

شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ

Onun nimetlerine Şükredici olarak

(nimetlerine şükredici idi) İbrahim Aleyhisselam'ın beşinci vasfı da kendisi Cenabı Hakkın nimetlerine şükredici idi. Yalnızca pek fazla kavuştuğu nimetler, değil Kerem sahibi Yaratıcının verdiği az bir nimete karşı da kendisini şükretmeye borçlu görürdü.

اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Onu hidayet etmişti Ve Onu seçkin kıldı

(Cenabı Hak da onu seçkin kıldı. Ve onu dosdoğru bir yola hidayet buyurdu)

Cenabı Hak Hazreti İbrahim'i Peygamberlik mertebesine yükseltti. Ve onu seçkin kıldı Ve onu dosdoğru bir yola hidayet buyurdu Hak Teâlâ İbrahim Aleyhisselam'ı dosdoğru bir yola Cenabı Hakk'a kavuşturan bir yola, İslâm dinine hidayet buyurdu bu da onun pek yüce, saadet vesilesi olan hidayet yoluna erdirdi

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

122.Ve biz ona dünyada bir güzellik verdik ve şüphe yok ki, o ahirette elbette Salihlerdendir.

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

İyilik Dünyada Ona verdik Ve

(Ve biz ona dünyada bir güzellik verdik) işte cenabı hak buyuruyor ki biz O Yüce peygamberim olan İbrahim'e, dünyada bir güzellik verdik. Bir şeref ve şan ihsan buyurduk. Bütün milletler, onu severler, onu överler hat'ta küreyiş müşrikleri ve diğer Arap kabileleri de cahiliye döneminde İbrahim Aleyhisselam'a hürmette bulunurlardı, yalnız onunla iftiharla bulunur dururlardı. O Yüce Peygamberin

وَأِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

Elbette Salih kimselerdendir Ahirette Şüphesiz o Ve

(o ahirette elbette Salihlerdendir) En yüksek derecelere kavuşacak zatlardandır. O Yüce Peygamber, daha dünyada iken, Yarabbi. Beni Salihlere kat. Diye duada bulunmuştu. İşte bu duasının da kabul edildiğine bu ayeti kerime işaret etmektedir.

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

123.Sonra sana vahiy ettik ki, İbrahim'in dinine doğru yola yönelerek tâbi ol. Ve O asla müşriklerden olmadı.

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ

Sana Vahyettik Sonra

(Sonra sana vahiy ettik ki) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Sonra sana vahiy ettik ki Kura'n lisanı ile tebliğ eyledik ki,

أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş İbrahim'in Dinine Tabi ol Diye

(İbrahim'in dinine doğru yola yönelerek tâbi ol) İbrahim'in dinine onun için Cenabı Hakk'ın bildirmiş olduğu ibadet ve itaate, meşru yola doğru yola yönelerek tâbi ol sen de halkı yumuşaklıkla, kuvvetli deliller ile tevhid dinine davet et

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Olmadı Ve

(Ve O asla müşriklerden olmadı) Muhakkak ki, o Yüce Peygamber asla müşriklerden olmadı o Allah'ın birliğine inanmayan, müşrikler ile hiçbir alâkası yoktur, Yahudilerin, Hıristiyanların ve diğer müşriklerin ona bağlılık iddiaları boş sözdür.

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

124.Cumartesi tatili, ancak onda ihtilâf edenlere farz kılınmıştı. Ve şüphe yok ki, senin Rab'bin kıyamet günü onların arasında ihtilâf ettikleri şey hakkında elbette hüküm verecektir.

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ

Onda İhtilafa düştüler O kimselere ki Cumartesi Kılınmıştı Ancak

(Cumartesi tatili, ancak onda ihtilâf edenlere farz kılınmıştı) Cumartesi tatiline gelince, bu, İbrahim Aleyhisselam'ın dinine, şeraitine ait bir mesele değildir ki, buna uymak lâzım gelsin. Bu günün tatili bu günde bazı şeylerin yapılmaması, bu güne hürmet gösterilmesi ancak onda ihtilâf edenlere Yahudilere farz kılınmıştı. Onlar bugüne hürmet ile mükellef tutulmuşlardı. Ve ey habibim

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Günü Aralarında Elbette hükmedecektir Rabbin Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, senin Rab'bin Kıyamet günü onların aralarında hüküm verecektir) O ihtilâfa düşmüş fırkaların, milletlerin akılları başlarına gelecektir.

فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Hakkında İdiler O şeyler hakkında ki

(kendisinde ihtilâf ettikleri şey hakkında) Allah-u Teâlâ hazretleri elbette hükme-decektir, iddialarında haklı olanları sevaba, haksız olanları da cezaya kavuşturacaktır. Nitekim onlar dünyada da vakit vakit mükâfatlara veya cezalara kavuşmuşlardır.

&-İbni Abbas Radiyallahu anttan rivayet olunduğu üzere, Musa Aleyhisselam İsrail oğullarına haftada bir gün olmak üzere cuma günleri işlerini bırakarak Allah Teâlâ'ya ibadet ve itaatle meşgul olmalarını emir etmişti. Onlar ise bunu kabulden kaçınmışlar, Allahın emirlerindeki hikmeti anlayamamışlar. Biz Allah'ın yaratmayı tamamladığı cumartesi gününü tercih ederiz demişlerdi. Bunun üzerine cumartesi günü kabul edilmiş ve bu hususta aleyhlerine bir şiddet gösterilmiştir. Hristiyan topluluğu da cuma günü-nü kabul etmeyip pazar gününü tercih etmişlerdir. Bunlar "yaratma ve icat etmenin başlangıcı, pazar günüdür" diyerek o günü bir bayram günü kabul etmişlerdir. Biz Müslümanlarca ise cuma günü, bir tamam ve kemal günüdür. Tamam ve kemalin gelişi ise büyük bir sevinci, ferahlığı, şükrü icap eder. Bundan dolayı biz Müslümanlarca cuma günü bir bayram günü demektir. Fakat bugünde bütün dünyevî işlerimizi terk etmekle mükellef değiliz, elverirki, cuma namazını kılmak için işlerimizi geçici olarak terk edelim. Haddi zatında bir ümmetin vazifesi, Yüce Peygamberinin emir ve tayinine riayet etmektir. Günler haddizatında birer itibarî emirdir, bu sebeple esasen eşittirler, onlara kıymet vermek Allah'a aittir.

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

125.Rab'bin yoluna hikmet ile güzel öğüt ile davet et ve onlar ile en güzel bir şekilde mücadelede bulun, muhakkak ki, o senin Rab'bin, yolundan sapanları en iyi bilendir ve o, doğru yola ermiş olanları da hakkıyla bilendir.

Bu mübarek ayetler, insanlığı irşat için ne kadar güzel, hikmetli bir şekilde hareket edilmesini tavsiye buyurmaktadır. Tatbik edilecek cezalarda adalet, eşitliğe riayet edilmesi gereğini de bildirerek ceza nazariyesinin en mühim bir konusunu özet olarak kapsamış bulunmaktadır. Bir kısım kötülüklere karşı af ve sabır ile karşılıklı bulunmanın da ahlâkî faziletlerden bulunduğunu göstermektedir. Bir takım kimselerin cahilce, aldatıcı hareketlerinden dolayı din ve insaniyet adına kalbi mahzun olan merhamet deryası Yüce Peygamberimize de teselli olmaktadır.

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ

Güzel Nasihatle Ve Hikmetine Rabbinin Yoluna Davet et

(Rab'bin yoluna hikmet ile güzel öğüt ile davet et) Ey habibim Kendilerine Peygamber gönderilmiş olduğun ümmetini Rabbin yoluna İslâm dinine hikmet ile davet et. Onları dini inançları isbat eden kesin delil ile ve güzel öğüt ile faydalı sözler ile inandırıcı hitabeler ile hayrı tavsiye edici nasihatler ile davet et.

وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

En güzeldir O O şey ile ki Onlarla mücadele et Ve

(ve onlar ile en güzel bir şekilde mücadelede bulun) Onları tatlılıkla, yumuşaklıkla irşada çalış, hiddet ve gaflet gösterme, toplumca kabul edilen sunuş konuşmaları yaparak mütalâalarda bulunarak onları ikna etmeye ve susturmaya gayret et, onlara kabiliyetlerine göre hitapta bulun.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

Yolundan Saptı O kimseyi ki En iyi bilen Odur Rabbin Şüphesiz

(muhakkak ki, o senin Rab'bin, yolundan sapanları en iyi bilendir) Senin hakkın-da lütuf ve ihsanda bulunan kerem sahibi mabudun, kendi yolundan dininden sapanları en iyi bilicidir. Öyle hikmetlere, hayrı tavsiye edici öğütlere rağmen yeteneklerini kötüye kullanarak batıl yolları takip edecek olanlar, Allah tarafından bilinmektedir.

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Hidayete erenleri En iyi bilen Odur Ve

(ve o, doğru yola ermiş olanları da hakkıyla bilendir) Evet. O Yüce Mabud, her iki gurubun hâlini de hakkıyla bilir. Kendi iradelerini kötüye kullanıp sapıklıkta kalacak olanları bildiği gibi kendi ihtiyarlarını, kabiliyetlerini muhafaza ederek hidayete erecekleri de bilir. Peygamberlik görevi ise Allah'ın hükümlerini O'nun emri doğrultusunda ümmetlere tebliğden ibarettir. Bu şekilde ilâhî deliller tamam olmuş olur, hiçbir kimse-nin kendi cehaletini Mazeret makamında ileri sürmeye salahiyeti kalmamış bulunur.

وَأَنْ عَاقِبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

126.Ve eğer bir kimseye ceza verecekseniz, kendisiyle cezaya uğramış olduğunuz şeyin misliyle ceza verin ve eğer sabır ederseniz, elbette o, sabır edenler için daha hayırlıdır.

وَأَنْ عَاقِبْتُمْ

Bir ceza verirsiniz Eğer Ve

(Ve eğer bir kimseye ceza verecekseniz) Ey Müslümanlar! Hakkında ceza tatbikinde bulunacak iseniz dikkat ediniz, haddi aşmayınız tecavüzde bulunmayınız, o kimse tarafından size yapılan

فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ

Onunla Size eziyet yapıldı O şeyin ki Misli ile O halde ceza verin

(kendisiyle cezaya uğramış olduğunuz şeyin misliyle cezada bulunun) Meselâ: Bir kimse, bir şahsı haksız yere öldürmüş ise o kimseyi kısas ile öldürünüz, ondan başkasını da öldürmeyiniz. Aynı şekilde: Bir kimse bir şahsın bir malını çalmış ise o malı geri isteyiniz veya ödettiriniz, ondan fazlasını almayınız, böyle bir fazlalık zulüm olmuş olur ki, haramdır.

وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ

Sabrederseniz And olsun eğer Ve

(Ve eğer sabır ederseniz) İntikamı terk ederek karşılık olarak cezada bulunmaz iseniz elbette o sabır ile af ile muamele

لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

Sabredenler için Hayırlıdır Elbette o

(sabır edenler için daha hayırlıdır) Çünkü af ve kerem, rahmetle muamele, birçok sevaba vesile olacağı için intikamdan, gönlü rahatlatmaya çalışmaktan ebetteki, daha iyidir. Çünkü: her ne kadar suçlar ferdi ise de akabinde çok kimsenin mağduriyetine sebep olacak haller doğmaktadır. Buna mukabil Size karşı yapılan o fiil, o haksızlık, siz ve etrafınızdakilere ne kadar zorluk ve sıkıntı yaşıyor ise, sizin haklı olarak ceza tatbiki istemeniz karşı tarafında o kadar mağduriyetine sebep olacaktır. Malum misal o dur ki o şahsın bakmakla yükümlü olduğu insanlar. Tabi bu demek değildir ki insan her gayri meşru işi işlesin sonrada karşı taraf dan af ve sabır beklesin. Düşünülecek olursa Mevla Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Ey kullarım haksızlık yaparsanız misli ile cezayı bulursunuz ve ey kullarım haksızlığa uğrarda af eder ve sabır yolunu seçerseniz ebedi saadet ve selamete kavuşursunuz. Rabbim ne zulüm yapmak dan nede zulme uğramak dan muhafaza buyursun bizleri.

&-Rivayete göre Uhud gazvesinde kâfirler, ashabı kiramdan bazılarını şehit etmişler ve özellikle Hazreti Hamza'yı şehit edip mübarek vücudunu parçalamışlardı. Hatta Ukbe'nin kızı "Hint" Hazreti Hamza'nın ciğerinden bir parçasını yemişti. Resulü Ekrem ile ashabı kiramı da ahdetmişlerdi ki, o kâfirlere galip gelecekleri gün, onlar-dan birçoklarını öldürüp intikam alsınlar. Resulü Ekrem Efendimiz, Hindi'n öldürül-mesine de emir vermiştir. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, adalet ve eşitliğe riayet edilmesi emir olunmuştu. Hatta Mekkei Mükerrreme fethedilince Yüce Peygamberimiz Hin'di af buyurmuştur.

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

127.Ve sabır et ve senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir ve onlara karşı üzülmeye ve yapmakta oldukları hilekârca hareketten dolayı üzüntüye düşme.

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ

Allah ile Ancak Sabrın Değildir Ve Sabır et

(Ve sabır et ve senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir) Ve Ey habibim Sen de İslâm dinini yaymak için, insanları hidayete erdirmek için gayret gösteriyor, bu yolda birçok eziyetlere uğruyorsun. Fakat sen o sana karşı muhalefette bulunanlar tarafından sana isabet eden elem ve kederlere karşı sabırdan sükûnetten ayrılma ve böyle bir sabır aslında zordur, tahammülsüz bırakmaktadır. Fakat senin bu sabrın da ancak Allah'ın yardımıyla Cenabı Hak, seni böyle bir sabra muvaffak buyurur, sana kolaylık gösterir, seni mükâfatlara ulaştırır.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ

Onlara Üzülmeye Ve

(Ve onlara karşı üzülmeye) O, kâfirlerin iman etmeyeceklerinden, sana tâbi olmaya-caklarından dolayı ümidini keserek üzüntü ve keder içinde kalma

وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

Tuzak kuruyorlar O şeyden dolayı ki Sıkıntı içinde Olma Ve

(ve yapmakta oldukları hilekârca hareketten dolayı üzüntüye düşme) Kalbin daralmasın, Hak Teâlâ Hazretleri seni koruyacaktır, senin dinini doğruya ve batıya yaya-caktır, İslâmiyet, Allah'ın koruması altında devam edecektir.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

128.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sakınanlarla ve o daimî ihsanda bulunanlar ile rahmet ve yardımı itibariyle beraberdir.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا

Sakındılar O kimselerle ki Beraberdır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sakınanlarla beraberdir) Bütün kemal sıfatlarını ken-dinde toplayan Kerem sahibi Yaratıcı sakınanlarla Cenabı Hak'tan korkan günahları terk edenlerle ve daha

وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

İyilik edenlerdir Onlar O kimseler ki Ve

(ve o daimî ihsanda bulunanlar ile) Halka güzel muamele yapanlar, onların eziyet-lerine sabır ve tahammül gösterip haklarında iyiliksever bulunanlar ile onlara yardım etmeğe çalışanlar ile Fazlı ve keremi, rahmeti ve inayeti itibariyle beraberdir. O Kerem sahibi Yaratıcı, öyle takva sahibi, iyilik eden, sabırlı, hak yolunda cihada devam eden kullarını herhalde mükâfatlara kavuşturacaktır.

&-Ne mutlu bu gibi ahlâkî olgunluklar ile nitelenen zatlara. Allah Teâlâ Hazretleri, cümlemizi bu gibi Kura'nı öğütlerden hakkıyla istifadeye muvaffak buyursun Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah içindir, Âmin...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

17-İSRA SURESİ

Bu sure'yi celile yüz on bir ayeti kapsamaktadır. Tercih edilen görüşe göre bütün bu ayetler Mekke'yi Mükەرreme de inmiştir. Bazı zatlara göre yalnız 60, 76, 80. ayetler Medine'yi Münevvere'de inmiştir. Bu mübarek sürede Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi Vessellem Efendimizin geceleyin miracı şerife ulaştığı beyan buyrulduğu için buna "isra Suresi" adı verilmiştir. Çünkü "isra" kelimesi, geceleyin bir yerden diğer bir yere yaya veya süvari olarak gitmek ve gidilmek manasınadır. Miraç ise yükseğe çıkmak demektir. Yüce Peygamber'in geceleyin götürülmesi, göklerin üstüne kadar çıkarılması gerçekleştiğinden bu yolculuğa "Miraç" adı da verilmiştir.

Bu mübarek isra suresinin başlıca, içeriği şunlardır:

1. Bundan evvelki Nahl suresinde Hazreti İbrahim'in büyük bir Peygamber olduğu ve Cenabı Hakkın iyilik yapanlarla beraber bulunduğu bildirilmişti. Bu İsra Sûrei süresinde de son peygamber Hz. Muhammed'in Miracı Şerife çıkması bildirilerek onun ne kadar seçkin yüce bir peygamber olduğuna ve ne kadar Allah'ın ihsanına mazhar, iyi ve saygın bir zat olduğuna işaret buyrulmaktadır.
2. Hazreti Musa'ya ve İsrail oğullarının durumlarına ait açıklamalar
3. Kuran'ı Kerim'in nasıl bir hidayet rehberi olduğuna, Allah'ın kudretini gösteren yaratılış eserlerine, kulluk vazifelerini yerine getirmeyenlerin korkunç akıbetlerine ve nice kavimlerin bu yüzden helak olmuş olduklarına dair bilgiler.
4. İnsanların nelerle mükellef olduklarına, valideynin ve akrabaların haklarına riayetın lüzumuna dair uyarılar.
5. Diğer riayet edilecek ve kendilerinden kaçınılacak hususlara dair bilgiler ve bu konudaki hikmetli açıklamaları.
6. Allah'ın birliğine şahitlik eden deliller, Kuran'ı Kerim'e ve bir kısım hakikatlere karşı inkârcıların vaziyetleri, cahilce iddiaları.
7. Hak Teâlâ'nın bu âlemdeki tasarrufları, inkârcıların haklarındaki helak ve cezayı ve bazı hususlardan dolayı tecelli eden ilâhî imtihanı
8. Meleklerin Hazreti Âdem'e karşı secde ile mükellefiyetleri, şeytanın ise bu secde-den kaçınmış ve ebedî lanete hedef olmuş olduğu.
9. İnsanlık hakkındaki çeşitli nimetler, bunlara karşı bir takım kimselerin nankörlükte bulunmakta oldukları akıbet, kimlerin selâmete erip kimlerin eremeyecekleri.
10. Namazların kılınacağı vakitler, Kuranı Kerim'in inişindeki faideler, hikmetler.
11. Ruh hakkındaki suale cevap.
12. Bütün insanlar ve cinlerin Kuranı Kerime bir benzer meydana getiremeyecekleri kâfirlerin nasıl bir inatçı şekilde küfre düşmüş oldukları ve kendilerine verilen cevap.
13. Hazreti Musa'ya verilen ayetler, harikalar. Firavun'un iddiası ve felâkete uğrayışı
14. Kuran'ın büyük bir hak ve hikmet üzere nazil olmuş olduğu, Cenabı Hakkı İlim ve irfan ehlinin tevhid ve tesbihe devam edecekleri ve Hak Teâlâ haz. Vasıfları bu sürede zikredilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

1. Noksan sıfatlardan münezzehtir o kudret sahibi yaratıcı ki, kulunu bir gece Mescidi Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa ya yürüttü. Ta ki, ona ayetlerimizden bir kısmını gösterelim. Şüphe yok ki, ancak o "ezelî yaratıcıdır her şeyi işiten gören.

Bu mübarek ayet, yaratıkların en şerefli olan Yüce Peygamberimizin bir nice kudret ve azamet eserlerini görmesi için geceleyin Mescidi Aksa ya götürülmüş olduğunu beyan buyurmaktadır.

سُبْحَانَ الَّذِي

O zat ki Münezzehtir

(Noksan sıfatlardan münezzehtir) O kudret sahibi yaratıcı ki, Her türlü mükemmellikleri zatında toplamıştır ve bütün noksanlardan uzaktır o Kudret sahibi Yaratıcı ki

أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haramdan Bir gece Kulunu Yürüttü

(kulunu bir gece Mescidi Haram'dan yürüttü) En şerefli bir kulu ve habibi olan Peygamberlerin efendisi Hazreti Muhammed Aleyhisselam'ı bir gece az bir müddet içinde bir kudret harikasının eseri olarak Mescidi Haram'dan yürüttü. Yani Kâbe-i Muazzam'dan, Kâbetullahın kuzey tarafındaki Hicrülkâbe, Hicri İsmail ve Hatimi Kâbe denilen mevkiden veya Hazreti Ali'nin kız kardeşi Ümmühânî Radiyallahü anh anın Kâbe'nin çevresinde bulunan evinden aldırarak

إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ

Etrafını Mübarek kıldık O ki Aksaya Mescid'i

(çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa ya yürüttü) Maddî ve manevî bereketlere bolluklara mazhar kılmış bulunduğumuz Mescidi Aksaya Beyti Mukaddese o zamana kadar daha başka bir mescit bulunmayan ve geçmiş bir kısım Peygamberler için bir mabet, bir vahyin iniş yeri olan o kutsal mevkîye yürüttü. Oraya bir harikulade tarzda kavuşturdu,

لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا

Ayetlerimizden Ona göstermemiz için

(Ta ki, ona ayetlerimizden bir kısmını gösterelim) Hazreti Muhammed Sallallahu aleyhi vessellem Yüce Yaratıcının kudret ve büyüklüğüne şahitlik eden bir nice harikaları, ruhlar ve melekler âleminin eşsizliklerini görmeye muvaffak olsun. O kadar uzak mesafeleri öyle az bir zaman içinde gidip bir nice mübarek Peygamberlerin görünecek ruhaniyetleriyle temasta bulunsun.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Her şeyi gören Hakkiyla işten Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, ancak o ezelî yaratıcıdır her şeyi işiten gören) Bütün mahlûkatının sözlerini, dualarını, niyazlarını işiten ve ancak o ezelî yaratıcıdır her şeyi gören her şeyden hakkıyla haberdar olan. İşte Yüce Resulü olan Hazreti Muhammed'in de bütün yakarışlarını işiten, bütün ibadet ve itaatini görüp bilen o Yüce Yaratıcı, o muhterem habibini, Resulünü öyle pek yüce bir seyahat şerefine kavuşturmuştur.

&-Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimizin Miraç denilen bu mübarek seyahati, en kuvvetli rivayetlere göre peygamberliğin on üçüncü senesinde hicretten altı ay önce recebi şerifin yirmi yedinci gecesinde meydana gelmiştir. Bu gecede yüce Peygamberimiz, zaman ve mekândan münezzehe olan Yüce Allah'ın tecellilerine, ilâhî hitaplarına kavuşmuş, bir nice kutsî ayetleri, alâmetleri görmeye muvaffak olmuştur. Bütün Müslümanlar, her sene Miraç gecesini olarak recebi şerifin 27. gecesini kutlamaya çalışırlar, bu gecede ibadet ve itaatte bulunmayı büyük bir nimet bilirler, günahlarından tövbe etmeyi, insaniyete hizmette bulunmayı mühim bir vazife kabul ederler.

&-Resul-i Ekrem'in bu miracı, Müslümanların çoğunluğuna göre uyanık bir halde ruh ve bedenle beraber vaki olmuştur. O Yüce Peygamber'in bir gece içinde Mescidi Haram'dan Mescidi Aksaya götürülmüş olduğu bu ayeti celile ile sabittir. Bundan dolayı inkâr eden kâfir olur. Mescidi Aksâ'dan göklere, sidretülmünteha ya götürülmüş, orada Allah'ın tecellilerine kavuşmuş olduğu da meşhur hadisler ile sabittir. Bundan dolayıdır ki bunu inkâr edenler de bidat işlemiş ve sapmış olurlar. O Yüce peygamberin bu gecede arş ve kürsüyü, cennet ile cehennemi seyretmiş olduğu da hadisi şerif ile sabittir. Bunu inkâr edenler de hata etmiş sayılırlar.

&-Miracın vukuu icma ile sabittir, ruh ve bedenle beraber olduğu da Müslümanların

çoğunluğunca kabul edilmiştir. Bu seyahat, büyük bir harika kabilinden olarak pek az bir zamanda" vuku bulmuş, Eğer Peygamberin miracı, yalnız ruhanî olsa idi onu birçok kimselerin o zaman inkârına mahal kalmazdı, hâlbuki o hem ruhî ve hem bedenî olduğu içindir ki. Allah'ın kudretini düşünme özelliğinden mahrum bulunanlar onu inkâra kalkışmışlardır.

&-Resul-i Ekrem'in öyle geceleyin Mekke-i Mükerrreme'den ayrıldığını başkaları görmemiş oldukları için bu miracın yalnız ruh ile meydana geldiğini Hazreti Ayşe valide-miz gibi bazıları kabul etmişlerse de bu, çoğunluğun kanaatine ve birçok hadisi şerifi açıklamalarına aykırı bulunmuştur.

&-Resulü Ekrem Efendimiz, Hazreti Cibril'in getirmiş olduğu Burak ile yani: Şimşek gibi son derece parlak ve süratli harekete sahip bir hayvan, bir nakil vasıtasıyla başlangıçta Beytülmu-kaddes'e varmış orada iki rekât namaz kılmış, sonra Cibril'i Emin ile birinci göğe yükselmişler. Gök kapıları açılmış, orada Hazreti Âdem ile görüşmüştür. Sonra ikinci göğe çıkmışlar, orada da Yahya ve İsa Aleyhisselam ile görüşmüştür. Sonra da üçüncü semaya çıkmışlar, orada da Yusuf Aleyhisselam ile karşılaşmıştır, Sonra da dördüncü semaya yükselmişlerdir. Orada da İdris Aleyhisselam ile karşılaşmıştır. Badehu beşinci semaya yükselirken Harun Aleyhisselam ile görüşmüştür. Bu-nu müteakip de altıncı semaya yükselerek orada da Musa Aleyhisselam ile sohbette bulunmuştur. Bundan sonra da yedinci semaya çıkarak İbrahim Aleyhisselam ile görüşmüştür. Bütün bu mübarek Peygamberler, Resul-i Ekrem Efendimize merhabalar diyerek hakkında dualarda bulunmuşlardır. Hazreti İbrahim, Beytülmamûr denilen yüce bir makama dayanmış bulunuyordu ki, buraya her gün yetmiş bin Melek geliyor, bir daha geri dönmüyorlardı.

&-Son Peygamber Hz. Muhammed, o yüce makamlardan sonra "Sidretülmünteha" denilen pek yüce bir makama ulaşmıştı. Orada Resul-i Ekrem Hazretleri pek kutsî tecellilere mazhar olmuş ve o geceden itibaren beş vakit namaz farz kılınmıştır. Başlangıçta elli vakit farz kılınmıştı. Hazreti Musa'nın tavsiyeleri üzerine Resul-i Ekrem Efendimiz bir kaç defa Cenabı Hakka dua ve yakarıшта bulunmuş, ümmeti hakkında kolaylık gösterilmesini niyaz etmiş, nihayet elli vakit beş vakte indirilmiş, fakat bir vak-tin edası için on misli sevap verileceği vaad buyrulmuş olduğundan beş vakit namaz, elli vakit namaz sevabını kazandırmıştır.

&-Sidretülmünteha; bütün meleklerin ilimleri ancak bu makama kadar vasıl olabileceği için bu makama bu unvan verilmiştir. Diğer bir rivayete göre de Hak Teâlâ'nın yukarıdan inen ve aşağıdan yükselen emirleri bu makamda son bulduğu için buna "Sidretülmünteha" denilmiştir.

&-Yüce Yaratıcının kudret ve büyüklüğünü düşünen, bu içinde yaşadığımız dünyada bile nice kudret harikalarının gözler önünde tecelli edip durduğunu gören aydın kimseler için Miraç harikasını inkâr etmek, imkânsız görmek asla mümkün değildir.

&-Evet. Gök cisimlerinin varlığını, süratli hareketlerini görüp biliyoruz. Özellikle güneşin ne kadar süratle hareket ettiği ve ondan yayılan ışıkların birkaç dakika içinde yer-yüzünü kapladığı görülüp durmaktadır. İnsanların bile bir takım maddî vasıtalar ile ne kadar yükseklerle az bir zamanda ulaştığını görüyoruz bunlar, Cenabı Hakkın bu kâinata verdiği özellikler sayesinde meydana gelmektedir. Artık bu kadar muazzam kâinatı var eden bir Yüce Yaratıcı dilediği muhterem bir kulunu derhal dilediği makamlara yükselemez mi? Bunun aksini iddia, Allah'ın kudretini inkârdan başka bir şey değildir.

&-Resulü Ekrem, Kudüs'ü şerifi asla görmemişti, Miraçtan sonra oraya dair bilgi verdiği gibi o esnada yolda tesadüf etmiş olduğu bazı kabilelere dair de bilgiler vermiş ve onlar da öylece ortaya çıkarak Resulü Ekrem'in iddiasını kuvvetlendirmiştir. Göklere çıkmış bulunması ise daha büyük bir hâdise olduğundan bu ayeti kerime de Peygamberin yalnız Beytülmu-kaddes'e kadar olan yolculuğu açıklanmış, bir takım inkârcıların daha ileri inkâra gitmemeleri için göklere yükselme hususu bu ayette hikmet gereği izah edilmemiştir. Fakat her yönüyle güvenilir, doğru sözlü olan Yüce Peygamber göklere kadar olan yükselmesini de birçok hadisler ile ümmetine haber vermiştir. Buna İman edilmesi de müminlerin imanlarındaki sağlamlığı, isabeti bir kat

daha arttırmış bulunmaktadır. Kısacası: Peygamber efendimiz Miraç âleminde âdeta maddî âlemle ilgili hususlardan sıyrılmış, ilâhî bir feyze kavuşmuş, mübarek gözleri önünde bir nice eşsiz kudret eserleri tecelli etmiştir.

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا

2.Ve Musa'ya kitap verdik ve onu o kitabı İsrail oğullarına bir hidayet rehberi kıldık, benden başkasını vekil tutmayın diye.

Bu mübarek ayetler, Hazreti Musa'ya da ilâhî bir ikram olarak pek faydeli bir kitap verilmiş olduğunu ve onun ümmeti olan İsrail oğullarına bir kısım emirlerin tebliğ edilmiş bulunduğunu bildirmektedir. O İsrail oğullarının ise kavuştukları nimetlerin kadrini bilmeyerek nasıl hareketlerde bulunacaklarının ve başlarına ne gibi feci felâketlerin geleceğinin kendilerine evvelce ihtar buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ

Kitap Musa'ya Verdik Ve

(Ve Musa'ya kitap verdik) Yani: O Yüce Peygamber'i de Tur'a davet ederek kendisine Tevrat kitabını ihsan buyurduk ve onu o mübarek kitabı

وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına Bir hidayet rehberi Onu kıldık Ve

(İsrail oğullarına bir hidayet rehberi kıldık) Onun Allah'ın birliğine, dini hükümlere ait içerdiği hususlar bir hidayet ve saadet vesilesi bulunuyordu.

إِلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا

Bir vekil Benden başka Edinmeyin diye

(benden başkasını vekil tutmayın diye) Bütün kâinatın Yaraticısı, Mabudu olan yegâne zatımdan başkasını vekil tutmayın herhangi bir mahlûku Rab, mabut edinecek kendisine tapmayın, işlerinizi onlara havale etmeyin diye kendilerine emir ettik. Çünkü Allah'ın izni olmadıkça hiçbir mahlûk, diğer bir mahlûka bir iyilikte, bir hizmette bulunamaz. Bütün muvaffakiyetler Allah'ın takdirine bağlıdır.

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا

3.Ey Nuh ile beraber gemiye yüklediğimiz kimselerin zürriyeti. Şüphe yok ki o çok şükredici bir kul idi.

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

Nuh ile Beraber Yükledik O kimsenin ki Nesli

(Ey Nuh ile beraber gemiye yüklediğimiz kimselerin zürriyeti) Ey İsrail oğulları Tufan felâketinden kurtulmaları için Nuh'un gemisine yüklediğimiz kimselerin zürriyeti hakkınızdaki bu ilâhî lütfü hatırlayınız. Bunun şükrünü yerine getirmeye çalışınız.

إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا

Çok şükreden Bir kul İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o çok şükredici bir kul idi) Nuh Aleyhisselam kavuştuğu nimetlerin kadrini bilen, bunları kendisine ihsan buyurmuş olan Kerem sahibi Yaraticısına karşı fazlaca şükürde bulunan mübarek bir Allah kulu idi. Şükür ise selâmet sebebidir, nimetlerin artmasına bir vesiledir. O şükür sayesinde Hazreti Nuh selâmet sahasına ermiş, dünya tarihinde yüce bir ad bırakmış, bütün insanlık için uyulması gereken bir örnek olmuştur. Artık ey İsrail oğulları! Siz de Hazreti Nuh'a iman ederek gemisine sığınmış, o sayede selâmete ermiş olan kimselerin zürriyetinden bulunuyorsunuz. Siz de Hazreti Musa gibi bir Peygambere, bir selâmet rehberine kavuşmanızdan dolayı şükretmeli, onun bütün emirlerine, yasaklarına uymalı değil misiniz? Ne yazık ki, siz daima bunun tersine hareket etmiş ve etmekte bulunmaktasınızdır.

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا

4.Ve İsrail oğullarına kitapta hükmettik ki, muhakkak siz yeryüzünde iki defa

fesat çıkaracaksınız ve muhakkak ki, büyük bir yükselişle yükseleceksinizdir. Serkeşlik yapıp kabarcaksınız.

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ

Kitapta İsrail oğullarına Hükmettik Ve

(Ve İsrail oğullarına kitapta Tevrat'ta hükmettik ki) Yani Yakup Aleyhisselam'ın evlât ve torunlarından bulunan kimseler hakkında Hazreti Musa vasıtasıyla, vahiy yoluyla beyan buyurduk ki veya Levhi Mahfuzda tespit kılmış olduk ki, Ey İsrail oğulları!

لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ

İki defa Yeryüzünde Mutlaka fesat çıkaracaksınız

(Muhakkak siz yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız) Evet. And olsun ki, Şam diyarında, o mukaddes ülkede ve diğer bir görüşe göre Mısır diyarında iki defa Tevrat'ın hükümlerine muhalefet edeceksinizdir. Bunun birincisi: Şa'ya Aleyhisselam'ı Şa'ya b.Emus veya Emsiya'dır. Öldürmeleri ve kendilerini Allah'ın azabı ile uyarın Ermiya'yı hapis etmeleridir. İkincisi de: Zekeriya ve Yahya Aleyhisselam'ı öldürmeleri ve İsa Aleyhisselam'ın hayatına suikaste bulunmalarıdır.

وَلَتَعْلَنَّ عُلْوًا كَبِيرًا

Büyük Bir yükselişle Mutlaka yükseleceksiniz Ve

(ve muhakkak ki, büyük bir yükselişle yükseleceksiniz) Ey İsrail oğulları! Siz büyük bir yükselişle yükseleceksiniz yani: Serkeşlik yapıp kabarcaksınız, hakka itaatten kaçınacaksınız, kibirli tarzda hareketlerde bulunarak dik başlılıkta, zulüm ve bozgunculukta devam edip duracaksınız.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَٰئِهِمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا

5.İmdi o ikiden iki fesattan birinin vadesi vakti cezası gelince üzerinize bizim çok şiddetli kuvvet sahibi olan kullarımızdan göndereceğiz. Artık evlerin aralarını bile araştıracaklardır. Bu, bir yerine getirilmiş hükümden ibaret bulunmuştur.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَٰئِهِمَا

O ikincisinden birincisinin Vadesi Geldi O vakit

(İmdi o ikiden iki fesattan birinin vadesi vakti cezası gelince) Ve şöyle buyrulmuştu ki; Ey İsrail oğulları Siz bekleyiniz o ikiden o yapacağınız iki fesattan birinin vadesi vakti, cezası gelince vaad edilen cezanın vakti yaklaşacak olunca sizin

بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ

Şiddetli Kuvvet Sahibi Bizim Kulları Üzerinize Gönderdik

(üzerinize bizim çok şiddetli kuvvet sahibi olan kullarımızdan göndereceğiz) Onlar savaşlarda büyük bir kuvvet ve kudret sahipleri bulunan guruplardır. Bunlar ya Ninova ahalisinden olan Sencarip ile ordusundan ibarettir veya Buhtunnasr'dır veya hut Câlût'tur.

فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ

Evlerin Aralarında Ve girip araştırdılar

(Artık evlerin aralarını bile araştıracaklardır) O kuvvet sahipleri, İsrail oğullarına ait evlerin aralarını bile araştıracaklardır onları öldürmek için her tarafta dolaşıp duracaklardır. Bu şekilde ortaya çıkacak bir azap ve bir azaba uğrama

وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا

Yerine getirilmiş Bir vaad İdi Ve

(bir yerine getirilmiş hükümden ibaret bulunmuştur) Vukua gelmesi takdir edilen

kesin bir ilâhî takdir gereğidir. Nitekim öylece de gerçekleşmiştir. Evet. O kuvvet sahipleri, İsrail oğullarının âlimlerini öldürmüşler, Tevrat'ı yakmışlar, mescitlerini tahrip etmişler, onlardan yetmiş bin kişiyi esir almışlardı, İşte vaktiyle Peygamberlerine isyan eden, dinin hükümlerini kabul etmeyip inkârcı ve kibirli bir tarzda harekette bulunan her kavim, böyle bir cezayı hak etmiştir.

&-Ebussuut tefsirinde de denildiği gibi bir kısım zalimlere, diğer bir kısım zalimlerin musallat olmaları, bu dünyada cereyan eden ilâhî bir sünnettir.

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا

6.Sonra da onlara karşı tekrar size bir galibiyet verdik ve mallar ile ve oğullar ile gücünüzü artırdık ve sizi sayıca düşmanlarınızdan daha fazla kıldık.

Bu mübarek ayetler, günahlarından tövbe etmiş olan İsrail oğullarının tekrar nimetlere, varlıklara kavuşmuş olduklarını ve yapacakları iyilikler ile kötülüklerin kendi nefislerine ait olacağını bildiriyor. Tekrar isyan edip haklarındaki ikinci ilâhî tehdidin ortaya çıkması zamanında da nasıl bir felâket ve helake uğrayacaklarını ihtar ediyor. Bu gibi felâketlerden ibret alarak hallerini düzeltmeye çalışanların Allah'ın merhametine kavuşacaklarını müjdeliyor. Küfür ve isyanda dönüp kalanların da tekrar felâkete uğratılacaklarını ve ebediyen cehenneme atılacaklarını beyan buyurmaktadır.

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ

Ve Onlara karşı Tekrar üstünlük Size Geri verdik Sonra

(Sonra da onlara karşı tekrar size bir galibiyet verdik) Ey İsrail oğulları! O mağlûbiyetinizden bir müddet sonra o sizi mağlûp etmiş olan kavimlerin üzerine tekrar size bir galibiyet verdik yeniden bir devlete, bir hâkimiyete kavuştunuz. Deniliyor ki: Bu, Hazreti Davut un zamanına tesadüf etmektedir. Aradan yüz sene geçmişti, İsrail oğulları bozgunculuktan vazgeçmişler, tövbe edip af dileğinde bulunmuşlardı. Davut Aleyhisselam, kendilerine hâkim olmuş, düşmanları olan Calût'u öldürmüştü. Diğer bir görüşe göre bu, Daniyal Aleyhisselam'ın hâkimiyet zamanına rastlamaktadır. O zat Buhtunnasr'a tabi olanlara galip gelmiş, İsrail oğullarının esirleri, esirlikten kurtularak Şam'a dönmüşlerdi. Ve Cenabı Hak, İsrail oğullarına hitaben buyuruyor ki

وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ

Oğullarla Ve Mallarla Size yardım ettik

(size mallar ile ve oğullar ile yardım ettik) vaktiyle mallarınız yağma edilmiş, çocuklarınız öldürülmüş idi. Size tekrar bu nimetleri vererek gücünüzü artırdık Yeniden servete evlada kavuştunuz, düşmanlarınıza karşı savaşa muvaffak bulundunuz.

وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا

Topluluk olarak Daha çok Sizi kıldık Ve

(Ve sizi sayıca düşmanlarınızdan daha fazla kıldık) Düşmanlarınıza karşı cephe alacak kabilelerce düşmanlarınızdan daha fazla kıldık sizi böyle yükselttik. Artık bunun kadrini bilmeli değil miydiniz?

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُئَرُوا

وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا

7.Eğer iyilik etmiş olursanız kendi nefisleriniz için iyilik etmiş olursunuz ve eğer kötülük etmiş olursanız kendi nefisleriniz için etmiş olursunuz. Artık ikinci vade gelince yüzlerinizi çirkinleştirsınler ve evvelce girdikleri gibi yine mescide girsinler ve ellerine geçirdikleri şeyleri tahrip eylesinler diye düşmanlarınızı

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ

Kendinize İyilik etmişsinizdir İyilik ederseniz Eğer

(Eğer iyilik etmiş olursanız kendi nefisleriniz için iyilik etmiş olursunuz) Gerek nefsinize ve gerek başkaları hakkında güzel muamelelerde, yardımlarda bulunur ise

niz, bunları güzel davranışları sergilemekle kendi nefisleriniz için iyilik etmiş olursunuz bu iyiliğin sevabı mükâfatı kendi şahıslarınıza aittir.

وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا

Yine onun içindir Kötülük ederseniz Eğer Ve

(Ve eğer kötülük etmiş olursanız oda kendinizdir) Bozgunculuğu ve haramları işlerseniz, bunu da kendi nefisleriniz için etmiş olursunuz onun günahı, cezası kendi şahıslarınıza yönelik olacaktır. İşte Bunu düşününüz!

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ

Sonrakinin Vadesi Geldi Artık o vakit

(Artık ikinci vade gelince) Tekrar hak yoldan ayrılıp bozgunculuğa düştüğünüzden dolayı ikinci defa olarak intikama, cezaya uğrayacağınıza dair olan ilâhî tehdidin zamanı gelince de

لِيَسْأُوا وُجُوهَكُمْ

Yüzlerinizi Kötü etmeleri için

(yüzlerinizi çirkinleştirsınler diye) Üzerinize bir takım kuvvet sahiplerini gönderdik

وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa Evvel Ona girdiler O şey gibi ki Mescide Girmeleri için Ve

(ve evvelce girdikleri gibi yine mescide girsınler diye) Mescidi Akşa'yı tekrar tahrip eylesinler diye o kuvvet sahiplerini sizlerin üzerinize saldırdık

وَلِيَتَّبِعُوا مَا عَلُوا تَتْبِيرًا

Harap etmekle Ele geçirdiler O şeyi ki Harap etmeleri için Ve

(ve ellerine geçirdikleri şeyleri tahrip eylesinler diye) İstilâ edip durdukları herhangi bir parçalanacak mahıv ve yok olacak varlıklarınızı helak eylesinler diye düşmanlarınızı yine size musallat ettik. Filhakika İsrail oğulları, yine isyana başlamışlar, Peygamberlerine muhalefette bulunmuşlar, Zekeriya ve Yahya Aleyhisselam'ı şehit eylemişlerdi. Bu ikinci isyanları yüzünden de üzerlerine "Hardun" veya "Cerdus" adındaki Babil hükümdarı musallat olmuş, o muhterem Peygamberlerin intikamını almış, İsrail oğullarının yurtlarını harap edip gitmiştir. Yahudilerden Konstantin adındaki Rum hükümdarının intikam almış olduğu da bilinmektedir.

عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا

8.Umulur ki, Rabbiniz size merhamet buyurur ve eğer yine dönerseniz biz de döneriz. Ve biz cehennemi kâfirler için bir hisar bir zindan kılmışızdır.

عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ

Size merhamet etmesi Rabbinizin Umulur

(umulur ki Rabbiniz size merhamet buyurur) Ve Ey İsrail oğulları! Bu ikinci felâket de uğradıktan sonra tövbe eder, işlemiş olduğunuz günahlardan kaçınırsanız umulur ki Rabbiniz size merhamet buyurur Evvelki fesat ve isyanınızdan dolayı sizi sürekli olarak felâketler içinde yaşatmaz.

وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا

Döneriz Dönerseniz Eğer Ve

(ve eğer yine dönerseniz biz de döneriz) Tekrar bozgunculuğa başlar iseniz biz de affımızdan döneriz sizden tekrar intikam alır, sizi dünyada yeniden cezalara uğratırız. Gerçekten de onlar yine doğru yoldan ayrılmış, Tevrat hükümlerine muhalefet etmiş, İncil'i inkâr eylemiş, Hazreti İsa'nın hayatına kastetmek istemiş ve özellikle Kur'anı Kerim ile Son Peygamberi de yalanlamışlardır. Bundan dolayı Yahudi kabileleri öteden beri birçok milletler ve hükümetler tarafından çeşit çeşit cezalara uğratılmışlardır. Hayber gazvesi neticesindeki mahıv ve perişan olmaları da bu cümledendir. Ve dahi yakın tarih de Avrupa milletlerinin hışmına uğramaları da bu cümledendir. Ve şu anda

ahir zaman nebisinin mazlum ümmetine yaptıkları zulümden dolayı da helak ve perişan olmaları da an meselesidir. Allahın intikamı yakındır.

وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا

Bir zindan Kafirler için Cehennemi Kıldık Ve

(Ve biz cehennemi kâfirler için bir hisar kılmışızdır) Bir hapishane, içinden ebediyen çıkamayacakları Bir zindan kılmışızdır kâfir olanlar, yalnız dünyada görecekleri felâketler ile kalmayacaklardır. Onların bazıları bu dünyada hikmet gereği bir felâkete uğramayabilir. Fakat onlar asıl ahiret âleminde hak ettikleri ebedî azaplara herhalde çarpılacaklardır. Kuran'ı Kerim'in bu beyanları, bütün insanlık için bir ibret dersi mahiyetinde bulunmaktadır.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

9.Şüphe yok ki bu Kuran, en doğru olan yola iletir ve Salih amellerde bulunan müminlere müjde verir ki, onlar için muhakkak bir büyük mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in nasıl yüce bir rehber ve Salih müminler hakkındaki ne kadar güzel bir müjdecisi olduğunu bildiriyor. Buna rağmen dinden ayrılan kimselerin de feci akıbetlerini ihtar ediyor. Ve nice insanların hayırdan uzak, dini hükümlere aykırı şeyleri aceleyle temennide bulunur olduklarını beyan buyurmaktadır. Ey İsrail oğulları! Ve ey diğer kitap ehli ve ey insanlar Kuranı Kerim'in ne kadar yüce bir ilâhî kitap olduğunu güzelce düşündükçe pek güzel anlayabilirsiniz. Artık öyle kutsî, insanlığın maddî ve manevî hayatını mükemmelce tanzim edecek hükümler taşıyan bu apaçık kitabı tasdik etmeniz icap etmez mi?

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ

En doğrudur O O şeye ki Hidayet eder Kuran Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki bu Kuran, en doğru olan hidayet yoluna iletir) Bütün insanlığa hitap eder, bunun hükümleri, bütün insanlığa yöneliktir, yalnız bir kavmi, bir milleti değil, bütün milletleri İslâm dinine davet eder, bütün insanlık âleminin manevî nurlar içinde kalmasına vesile olacak ahlâkî, içtimaî hükümleri içermektedir. Kendisine iman edip hükümlerine uyanları en doğru yola iletir onları İslâm dinine, şeriatına kavuşturur. Ve bu kitap ki

وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yapıyorlar Onlar ki Mü'minlere Müjdeler Ve

(ve Salih amellerde bulunan müminlere müjde verir)Takva gibi, adalet ve ihsan gibi, akraba haklarına riayet gibi toplumun haklarına riayet eden Salih amellerde devam eden müminlere müjde verir ki:

أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

Büyük Bir mükafat Onlara Şüphesiz

(Onlar için muhakkak bir büyük mükâfat vardır) O da cennete kavuşmaktır, Allah'ın cemalini görme şerefine ulaşmaktır.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

10.Ve o kimseler ki, ahiret'e iman etmezler, muhakkak ki, onlar için de pek açıkla bir azap hazırlamışızdır.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahiret'e İman etmiyorlar Onlar ki Şüphesiz Ve

(Ve o kimseler ki, ahirete iman etmezler) Kuran-ı Kerim'in insanlığı bu kadar aydınlatma lutfunda bulunduğu rağmen onun nurlarından istifadeye çalışmaz. Onun pek kesin deliller ile beyan etmekte olduğu ahiret'e haşır ve neşre, cennet ve cehenneme

o apaçık kitabın tarif edip açıklandığı şekilde iman etmezler inkârcı bir halde ölür giderler. İşte onlar için

أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Kendileri için Hazırladık

(onlar için de pek acıklı bir azap hazırlamışsızdır) O da ebedî şekilde olan cehennem azabından ibarettir. Din düşmanlarının böyle feci bir akıbetle uğrayacaklarını beyan da müminler için ayrıca bir müjde mahiyetindedir.

وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

11. İnsan hayra dua eder gibi şerre dua eder. İnsan çok acelecidir. Ve insan pek aceleci olmuştur.

وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ

Hayra Duası Şerre İnsan Dua eder Ve

(İnsan hayra dua eder gibi şerre dua eder) İnsanlık, Kur'anı Kerim gibi bir hidayet rehberine kavuşmuş olduğu halde yine birçok İnsan, hayra dua ettiği gibi o Kur'an'ın beyanlarına, irşatlarına hayır ve iyilikleri tavsiyesine aykırı olarak şerre de duada bulunur. Meselâ: Bazı kâfirler, İslâm dinini inkâr ederler ve bu inkârlarındaki ısrarı göstermek için "yarabbi eğer İslâmiyet bir hak din ise bizim üzerimize gökten taş yağdır veya elem verici bir azap getir" diye duada bulunurlar. Bazı insanlar da, nefislerine, ailelerine veya mallarına arız olan bazı facialardan dolayı pek müteessir olurlar bir gün evvel ölmelerini, mahv olup gitmelerini temennide bulunurlar. Böyle bir dua ise elbette muvafık değildir.

وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

Çok aceleci İnsan Olandır Ve

(Ve insan pek aceleci olmuştur) Her hatırına gelene acele eder, onun akıbetini hiç nazarı tefekküre almaz. Hâlbuki insan her işte mütefekkirane hareket etmelidir, sonra pişmanlık faide vermez. Nitekim bir hadisi şerifte buyrulmuştur. Acele etmek, bir şeyi vaktinden evvel istemek şeytanın vesvesesinden ileri gelir. Acele etmeyip teenni ile hareket etmekte bir Tevfik i ilâhî eseridir. **Tirmizi**

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا

فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ شَيْءٍ فَصْلَانَهُ تَفْصِيلًا

12. Ve geceyi ve gündüzü iki alâmet kıldık, sonra gece alametini mahv ettik. Gündüz alametini ise aydınlatıcı kıldık, ta ki, Rabbinizden bir fazlı lütuf ve kerem isteyebilirsiniz. Ve senelerin sayısını ve hesabını bilesiniz ve her şeyi ayrıntılı olarak açıklamışsızdır.

Bu mübarek ayetler, insanların kavuştukları dünyevî nimetlere hayatlarını düzenleyecek vasitalara işaret ediyor. Artık insanların bir mazeret ileri sürmelerine mahal kalmayıp herbirinin kendi yazılmış amellerinden sorumlu olacağını ihtar buyuruyor ve herkesin kendi doğru veya yanlış hareketine göre mükâfat ve ceza göreceğini ve kendilerine Peygamber gönderilmiş olmadıkça insanlığın azap görmeyeceğini beyan buyurmaktadır.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ

İki alamet Gündüzü Ve Geceyi Kıldık Ve

(geceyi ve gündüzü iki alâmet kıldık) Ey insanlar! Size Kur'anı Kerim gibi pek büyük dini bir nimet ihsan edilmiş olduğu gibi dünyevî nimetler de ihsan buyrulmuştur. Geceyi ve gündüzü iki alâmet kılmıştır Ve Kısacası sizin için Bunlar Allah'ın kudretine işaret eden iki açık görünen delildir, bunlar ile istifade edilmektedir.

فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ

Gecenin Alametini Sonra sildik

(sonra gece alametini mahv ettik) Yüce kudretimizle onun nurunu giderdik, onu karanlık bir hale getirdik, ta ki onda sakin olup istirahata dalabilesiniz

وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً

Gösterici Gündüzün Alametini Kıldık Ve

(gündüz alametini ise gösterici kıldık) Onu ışıklı yarattık, onunla çevrenizi aydınlattık

لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ

Rabb'inizden Bir fazl Aramanız için

(ta ki Rabbinizden bir fazlı ve kerem isteyesiniz) dünyevi faaliyet sahasına atılarak rızınızı elde edesiniz, muhtaç olduğunuz şeyleri tedarik etmeye muvaffak olasınız.

وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ

Hesabı Ve Yılların Sayısını Bilmeniz için Ve

(Ve senelerin sayısını ve hesabını bilesiniz) senelerin miktarını tayin edesiniz, ayların, haftaların, günlerin vakitlerini, saatlerini anlayıp onlara göre muamelelerinizi düzenleyesiniz.

وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا

Ayrıntılı O beyan ettik Şey ki Her Ve

(Ve her şeyi ayrıntılı olarak beyan etmişizdir) dünyevi ve uhrevî muhtaç olduğunuz meseleleri Kur'anı Kerim'de edebî bir şekilde ayrıntılı olarak beyan etmişizdir. Artık onlardan istifadeye çalışmalı değil misiniz?

وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا

13.Ve her insanın amelini boynuna dolayıverdik ve kıyamet günü onun için bir kitap çıkarırız ki, onu açılmış olduğu halde karşılar.

وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ

Boynunda Kuşunu Ona doladık insan ki Her Ve

(Ve her insanın can kuşunu (amelini) boynuna dolayı verdik) Mükellef insanın amelini takdir edilen ve kendisinin iradesiyle meydana gelen hayır ve şerre ait hareketini boynuna dolayı verdik ki insan ona göre mükâfat veya ceza görecektir.

&-Burada tairehu kelimesi kinaye olarak kullanılmıştır. Araplar bir fal bakmak için kuşların hareketlerini gözetlerlerdi, onların muhtelif hareketlerini hayır ve şer olarak yorumlardı. Çünkü kuşlar, ya kendi arzularıyla veya başkalarının tahriki ile uçmaya başlarlar, havalara yükselirler, aşağılara inerler, sağa sola doğru koşarlar, İşte bundan kinaye olarak insanların hayır ve şerrine "tair = kuş" denilmiştir.

وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا

Açılmış olarak Onu karşılar Bir kitab ki Kıyamet günü Onun için Çıkarırız Ve

(Ve kıyamet günü onun için bir kitap çıkarırız ki onu açılmış olduğu halde karşılar) O amel defterinde bütün iyilikleri ve kötülüklerine kavuşacak, hafaza melekleri vasıtasıyla tesbit edilmiş bulacak.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

14.Kitabını oku, bugün senin nefsin senin üzerine hesap sorucu olarak yeter.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

Hesap sorucu olarak Sana Bugün Nefsin Yeter Kitabını oku

(Kitabını oku, bugün senin nefsin senin üzerine hesap sorucu olarak yeter) Ve öyle mükellef her insana ceza gününde denilecektir ki. Ey insan. Dünyada iken neler yapmış olduğunu hatırla oku Kitabını bugün senin nefsin senin üzerine hesap sorucu

olarak yeter. Çünkü mahşer gününde her insan kendine verilecek bir kudret ile amel defterlerindeki yazıları tamamen okuyup anlayacaktır, hiç birini inkâr edemeyecektir. Şayet diliyle inkâr edecek olsa diğer bütün organları aleyhinde şahitlikte bulunacaklardır. Allah'ın kudretiyle bunlar mutlaka vaki olacaktır. Bir demir parçası veya herhangi bir aygıt içinde sene-erce insanın konuşmaları korunuyor, o demir parçası, bu konuşmaları istenilen zaman aynı şekilde aksettirip duruyor. Artık ilâhî kudret ile bu sorgulamaların meydana geleceğini hangi bir akıl sahibi inkâr edebilir veya imkânsız görebilir

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

15.Kim doğru yola giderse ancak kendisi için doğru yola gitmiş olur ve her kim sapıtırsa ancak kendi aleyhine olarak sapıtmış bulunur. Ve bir günahkâr kimse başkasının günahını yüklenmez ve biz bir Resul gönderinceye kadar azap ediciler olmadık.

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ

Kendisi için Hidayete erer Artık ancak Hidayete ererse Kim

(Kim doğru yola giderse ancak kendisi için doğru yola gitmiş olur) Artık herkes, kendi istikbalini düşünmeli sorgulamalı işte bu doğrultuda bu dünyada insan doğru yola giderse hidayet yolunu takip ederse kendi için doğru yola gitmiş olur kendisi hidayete erer, selâmete kavuşur, bu doğru hareketinin sevabı, mükâfatı kendisine aittir

وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

Kendi aleyhine Dalalete düşer Artık ancak Dalalete düşerse Kim Ve

(ve her kim sapıtırsa ancak kendi aleyhine olarak sapıtmış bulunur) Bilakis herkim sapıtırsa hidayete eriştirecek yoldan ayrılırsa ancak kendi aleyhine olarak sapıtmış bulunur kendi ihtiyarını kabiliyetini iradesini kötüye kullanmış, sapıklığa düşmüş, bu dinen yasak hareketinin cezası yalnız kendisine yönelmiş olur.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

Başkasının Günahını Bir günahkar Yüklenmez Ve

(Ve bir günahkâr kimse, başkasının günahını yüklenmez) Herkes kendi günahının cezasına ve sebebiyet verdiği herhangi bir günahın cezasına maruz kalır. Başkasının günahı haksız yere kendisine yükletilmez ve hiçbir kimse, başkasına gelecek olan cezayı üzerine alarak o kimseyi o cezadan kurtaramaz, haklarında ilâhî adaletle aykırı bir muamele yapılmaz, herkesin hayrı ve şerri kendi boynuna bağlanmış olacaktır. Ve Cenabı Hakkın inayeti Rabbaniye sine merhametine bakınız ki, şöyle buyuruyor:

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

Bir peygamber Biz gönderinceye kadar Ta ki Azap edici Değiliz Ve

(Ve biz bir Resul gönderinceye kadar azap ediciler olmadık) Yani: Hiçbir kavime vaktiyle bir Peygamber göndermiş olmayınca onları küfürlerinden dolayı dünyada köklerini kazımak suretiyle azap etmedik, onları büsbütün mahvı perişan edip cezalandırmadık. Nuh Aleyhisselam'ın kavmi gibi.

&-Bilinmektedir ki: Vaktiyle her ümmete bir Peygamber gönderilmiş, bilahare bütün ümmetlere de Son Peygamber Hz. Muhammed gönderilmiştir. Onun dini kıyamete kadar bakidir, onun dininin bütün hükümleri doğu ve batıda yayılmıştır, onlara dair binlerce kitaplar yazılmıştır. Artık hiçbir millet, İslamiyet'ten haberdar olmadık diye kendisini mazur sayamaz. Ancak fetret (ara) döneminde yaşamış, meselâ: Hazreti İsa ile Peygamber efendimiz arasında, öyle Peygambersiz geçmiş olan bir zamanda bulunmuş insanlar ve yerkürenin medeniyetten mahrum yerlerinde yaşayıp İslâm dininin yayılmasından habersiz bulunan kimseler hakkında Eşariyye imamları ile Maturidiyye imamları arasında ihtilâf vardır.

Şöyle ki: Eşariyye imamlarına göre onlar hiçbir şey ile mükellef değildirler, onlar İman etmemelerinden dolayı mesul olmazlar. Fakat Maturidiyye imamlarına göre onlar, namaz, oruç gibi ibadetlerle mükellef olmazlarsa da Allah'ın bir olduğunu bilip tasdik etmekle mükellef bulunurlar. Çünkü Allah Teâlâ'nın varlığına iman, yaratılışın gereğidir. Bunu idrak için insanların sahip oldukları akılları kâfidir, her insanın temiz yaratılışı Allah'ın varlığına şahitlik eder. Bir insan nerede bulunursa bulunsun gözleri önünde parlayıp duran binlerce eşsiz eserler, bir Yüce Yaraticının varlığını ispata yeter. Tefsiri Kebirde yazılı olduğu üzere insanlara kâinatın Yaraticısının varlığını telkin etmek ve anlatmak bakımından akıl da bir nevi elçi demektir. Gerçekte akıl, bir ilâhî delildir, Peygamberlerin nübüvvet ve risaletini tasdik için de bu akla ihtiyaç vardır. Eğer akıl bu hususta yeterli olmasa idi, gösterdikleri mucizelere rağmen Peygamberleri de insanların tasdik ile mükellef olmamaları lâzım gelirdi. Velhâsıl

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ

Ayeti kerimesiyle kaldırılan azaptan maksat, dünya azabıdır veyahut bu azap etme hususu, aklen idrak edilmesi mümkün olmayan dinî hükümlerin uygulanmaması haline mahsustur. Yoksa aklen idraki mümkün olan Allah'ı tanıma hususunda hiçbir kimse mazur değildir.

&-bundan dolayı bazı bilginlere göre fıtrat ehli denilen kimseler üç kısımdır:

Birincisi fetret devrinde yaşadıkları halde akıl ve düşünceleriyle Allah'ın birliğini idrak edip tasdik edenlerdir. Bunlar cennet ehlidir. "Kus bin Saide" gibi.

İkincisi: Cenabı Hakka ortak koşanlardır. Bunlar cehennem ehli dirler. "Amr Bin Lühay" gibi. Bunlar bir mabuda ihtiyaç olduğunu demek ki, akıllarıyla hissetmiş oluyorlar da, o halde öyle kendileri gibi mahlûk, aciz putların, kimselerin mabutluk şerefine sahip olamayacağını anlamalı değil midirler? Bunlar bütün mahlûkatın üstünde varlık sahibi bulunan bir Yüce Yaraticının varlığına aklen delil getirmekle mükelleftirler. Böyle bir delili getirmedikleri için elbette ki, ahirette azap göreceklerdir.

Üçüncüsü de: Fetret zamanında gaflet üzere yaşayıp ilahlık fikrinden kopmuş olan hiçbir şeyi mabut kabul etmeyen kimselerdir. İşte ihtilâf bu kısım hakkındadır.

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا

تَدْمِيرًا

16.Ve biz bir beldeyi helak etmek isteyince onun zengin elebaşlarına hakka itaat etmelerini emir ederiz. Onlar ise orada kötülük işlemiş olurlar. Artık onun üzerine söz helakları hakkındaki hüküm hak olmuş olur. İmdi onu o beldeyi tamamen helak ile helak etmiş oluruz.

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ Hazretlerinin bir takım ülkeleri, sapık olan ahalisi yüzünden ve bir kısım kavimleri de günahları sebebiyle nasıl helak etmiş ve edecek olduğunu bildirmektedir. Yalnız dünyayı aceleyle isteyen kâfirlerin müthiş akıbetlerine, ahiret âlemini kazanmaya çalışan müminlerin de övülen istikballerine işaret buyuruyor. Ve Cenabı Hakkın dilediği kullarına dilediğini vereceğine ve onların bir kısmını diğer bir kısmı üzerine nasıl üstün kıldığına ve uhrevî derecelerin ise pek büyük bulunduğuna nazarı dikkati çekmektedir. Hak Teâlâ Hazretleri, ilâhî dine muhalefet edenlerin azap göreceklerini beyan buyurmuştur. Ve bunun sebeplerine işaret için de buyuruyor ki:

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا

Oranın refah içinde olanlarına Emrettik Bir şehri Helak etmemizi İstedik O vakit ki Ve

(Biz bir beldeyi helak etmek istediğimizde onun zengin elebaşlarına hakka itaat etmelerini emir ederiz) O beldenin devlet servet, hâkimiyet sahiplerine hayırda, hakka itaat de bulunmalarını Yüce Peygamberler vasıtasıyla emir ederiz onlara, o belde halkına selâmet ve saadet vesilesi olan şeyleri bildirmiş oluruz,

فَفَسَقُوا فِيهَا

Orada İsyan ettiler Ve

(onlar ise orada günahla ve kötülükte bulunmuş olurlar) Cenabı Hakka ve Resulüne itaat den kaçınırlar, dik başlı bir halde yaşamak isterler

فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ

Söz Oraya Böylece hak oldu

(Artık onun üzerine söz helakları hakkındaki hüküm hak olmuş olur) O beldeye yönelik olarak söz helakleri hakkındaki hüküm, Peygamberlerinin kendilerine yapmış oldukları azap ihtarı hak olmuş olur sabit olarak gerçekleşmiş bulunur,

فَدَمَّرْنَا هَا تَدْمِيرًا

Bir helak ile Artık orayı helak ettik

(İmdi o beldeyi tamamen helak ile helak etmiş oluruz) O beldeyi tahrip ve halkını yerle bir etmek suretiyle tamamen helak ile helak etmiş oluruz bunlar tarihte birer ibret numunesi teşkil etmiş olurlar. Fakat Hak Teâlâ'nın emirlerine riayet eden, Peygamberlerine tabi olan kavimler ise güzel bir hayata kavuşmuş, temiz bir şekilde yaşamış dünyaları da, ahiretleri de güven içinde bulunmuştur. Bunun hilâfına hareket edenler de ebetteki, Allah'ın kahrını hak etmişlerdir.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

17.Ve Nuh'tan sonra nice nesilleri helak ettik ve kullarının günahlarına rabbın haberdar ve görücü olması kifayet eder.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ

Nuh'un Ardından Nesillerden Helak ettik Nice Ve

(Ve Nuh'tan sonra nice nesilleri helak ettik) evet Helak olan milletler için pek çok örnekler vardır. Kısacası Nuh'tan sonra nice nesillerden küfre ve isyana düşmüş Ad ve Semud kavimleri gibi birçok toplulukları o kötü halleri sebebiyle helak ettik onları lâıyk oldukları cezalara kavuşturduk.

وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

Gören olarak Haberdar olarak Kullarının Günahlarına Rabbın Yeter Ve

(ve kullarının günahlarına rabbın haberdar ve görücü olması kifayet eder) Onları Amellerine göre mükâfat ve cezaya uğratır. Her şeyden haberi vardır, her şeyi görür Hiçbir şey yüce zatına karşı meçhul kalamaz. Bir şahıs, yaptığı bir cinayeti başkalarından saklayabilir, kanunî cezadan kurtulabilir. Fakat kendisini Allah'ın azabından kurtaramaz. Artık ey son ümmet! Siz de o geçmiş ümmetlerin hallerinden, tarih en sabit felâketlerinden birer ibret dersi alınız. Evet. Ben komşularımın gözlerinden saklanabilirim. Fakat Allah Teâlâ benim gizlice yaptıklarımı da, açıkça yaptıklarımı da şüphe yok ki bilir. Öyle ise bu bilinç içinde hareket etmeli değilmi?

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ

يَصْلِيْهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا

18.Her kim bu çabuk geçeni bu dünya varlığını dilerse onun için dilediğimize burada dilediğimiz miktarı çarçabuk veririz. Sonra ona cehennemi tahsis kılmış oluruz. Oraya kınanmış, kovulmuş bir halde girer.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ

Acele olanı İstiyor İse Kim

(Her kim bu çabuk geçeni bu dünya varlığını dilerse) Yalnız bu süratlice yok olan elden çıkacak değersiz sufli olanı dünya varlığını dilerse

عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ

Dileriz O kimse için ki İsteriz O şeyi ki Burada Ona Çarçabuk veririz

(Onun için burada bu dünyada dilediğimiz miktarı çarçabuk veririz) Evet. Onlardan dilediğimize dilediğini veririz, onları böyle yalnız dünyevî bir varlığa sahip kılarız.

ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ

Cehennemi Onun için Kılarız Sonra

(Sonra ona cehennemi tahsis kılmış oluruz) Ona orada azap ederiz

يَصْلِيهَا مَذْمُومًا مَذْهُورًا

Kovulmuş olarak Kınanmış olarak Oraya girer

(Oraya kınanmış, kovulmuş bir halde girer) İşte o cehenneme kınanmış ayıplanmış kovulmuş Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmış bir halde girer o ateşli yerlerde azap görür durur.

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا

19.Ve her kim mümin olduğu halde ahireti diler ve onun için gerektiği şekilde bir çaba çalışırsa işte o gibi kimselerin çalışmaları kabul edilmiştir.

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Mü'min O iken Ona çalışma ile Ona Çalışır Ve Ahireti İsterse Kim Ve

(Ve her kim mümin olduğu halde ahireti diler ve onun için gerektiği şekilde bir çaba çalışırsa) Bilakis herkim mümin olduğu halde ahireti ister ahiret nimetlerini kavuşmak için güzel amellerde bulunur. Ve onun için gerektiği şekilde bir çaba ile çalışırsa öyle putları ve diğer mahlûkları mabut edinerek onlardan yardım isteğinde bulunmazsa

فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا

Karşılık verilen Çalışmaları Olur Artık işte onlar

(işte o gibi kimselerin çalışmaları kabul edilmiştir) Samimi mümin kimselerin çalışmaları ibadet ve itaatleri Allah katında makbul Şükre lââyık bulunur ahiret âleminde nimetlere kavuşacak olanlar işte bu gibi hakiki mümin olan zatlardır.

كُلًّا نُمِدُّ هُوْلًا وَهُوْلًا مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

20.Hepsine, onlara da ve ötekilerine de rabbın ihsanından veririz. Ve rabbın ihsanı men edilmiş değildir.

كُلًّا نُمِدُّ هُوْلًا وَهُوْلًا مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ

Rabbın ihsanından Bunlara Ve Onlara İmdat ederiz Her birine

(Hepsine, onlara da ve ötekilerine de rabbın ihsanından veririz) Evet. Bu dünyada her gurup rızıklandırılır birçok fani nimetlere kavuşabilir. Yalnız dünyayı isteyenlere de ahireti talep eyleyenlere de Rabbın ihsanından onun pek geniş olan nimetlerinden veririz hepsini de bu dünyada hikmetin gereğine göre servete, geçim sebeplerine kavuştururuz,

وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

Yasaklanmış Rabbın ihsanı Değildir Ve

(Ve rabbın ihsanı men edilmiş değildir) Dünyevî olsun, uhrevî olsun bu ihsan men edilmiş değildir Yeter ki, insanlar, bunun kadrini bilsinler. Varlığında tek olan Allah, kulları hakkında böyle pek geniş bir lütuf ve ihsan sahibidir.

أُنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

21.Bak. Onların bazısını bazısı üzerine nasıl üstün kılmışsındır. Ve elbette ki ahiret, dereceler itibariyle daha büyüktür ve üstünlük itibariyle de daha büyüktür.

أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazılarını üstün kıldık Nasıl Bak

(Bak Onların bazısını bazısı üzerine nasıl üstün kılmışsınız) evet Yüce Allah'ın kulları, Allahın kendileri hakkındaki tasarruflarını bir kere dikkate almalıdır. İşte Allah'u Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Bak Ey insan. Veya Ey Yüce Peygamberim, sav o insan topluluklarının bazısını bazısı üzerine nasıl üstün kılmışsınız Evet. Müminlerden bir kısmı bolca nimet ve servete kavuştukları halde bir kısmı bunlara kavuşamamaktadır. Aynı şekilde kâfirlerin de bir gurubu pek bolca varlıklar elde etmiş oldukları halde diğer gurubu, bu kadar bir varlık sahibi değildir. Bu farklı rızıklar, tamamen hikmet ve menfaat gereğidir. Nitekim Enam Süresi 6/165. Ayeti kerimede de buyrulmuştur ki,

وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ (Kiminizi kiminizden derecelerle üstün kıldı)

وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

Üstünlük itibariyle Daha büyüktür Ve Dereceler itibariyle Daha büyüktür Elbette ahiret Ve

(Ve elbette ki ahiret, dereceler itibariyle daha büyüktür ve üstünlük itibariyle de daha büyüktür) İşte ahiret yurdu Dünyevî derecelerden, varlıklardan daha fazladır dünyevî mertebelerin pek çok üstündedir. Çünkü o ebedîdir, sonsuzdur, her yönüyle yücedir, mümin kullar için vaad edilmiştir. İşte insan, asıl böyle ebedî derecelere, nimetlere kavuşmak için çalışıp durmalıdır. Buna kavuşmanın en birinci şartı ise Allah'ın birliğine inanmak, dini hükümlere riayette bulunmaktır.

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا

22.Allah ile beraber başka ilâh edinme. Sonra kınanmış ve rezil olmuş bir halde kalırsın

Bu mübarek ayetler, İmanın alâmetlerini göstererek insanlığı Allah'ın birliğine ve yalnız o yüce varlığa ibadete davet ve aksine hareketin korkunçluğuna işaret ediyor. Anne baba hakkında da ne kadar riayet ve dua edileceğini gösteriyor, Âlemlerin Rabbi'nin ilminin genişliğini beyan ile insanlığı Salih amellere teşvik buyuruyor.

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilah Allah ile Beraber Edinme

(Allah ile beraber başka ilâh edinme) Ey mükellef olan herhangi bir insan! Allah ile beraber başka ilâh edinme Ondan başka ilahlık, mabutluk, yaratıcılık sıfatlarına sahip bir zat yoktur, şayet ondan başka ilâh, mabut edinirsen

فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا

Yalnız başına bırakılmış olarak Kınanmış olarak Sonra kalırsın

(Sonra kınanmış ve rezil olmuş bir halde kalırsın) Dünyada da, ahirette de kınanmış ve Allah'ın yanında rezil olmuş yalnızlığa terk edilmiş bir halde kalırsın çünkü şirk ve küfür, en kötü bir inanç eseridir, sahibi her yönüyle hakarete, cezaya lâyıktır. İman ise sahibi hakkında övgüye, zafere, kurtuluş ve saadete vesiledir.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ

أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

23.Ve Rabbin emretmiştir ki, kendisinden başkasına ibadet etmeyesiniz ve ana ile babaya ihsanda bulunun. Senin yanında onlardan biri veya ikisi de ihtiyarlık çağına gelirse sakın onlara öf bile deme ve onları menetme azarlama sözlerini kesme ve onlara güzel hitapta bulun.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ

Kendisine Ancak İbadet etmenizi Rabbin Emretti Ve

(Ve Rabbin emretmiştir ki, kendisinden başkasına ibadet etmeyesiniz) Ve Ey insan! Kullarına daima lütuf ve ihsanda bulunan Rabbin emir etmiştir ki Siz insanlar

kendisinden o kerem sahibi mabudun ilâhî zatından başkasına ibadet etmeyesiniz Çünkü ibadet, saygının en büyük mertebesidir. Böyle bir saygıya ise Cenab ı Hak'tan başkası layık olamaz. Gayet yüceliği ve son derece inam ve ihsana sahip olan ancak o kerim mabuttur ve o Hikmet sahibi Yaratıcı şöyle de emrediyor ki: Ey insanlar!

وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

İyilik etmeyi Ana babaya Ve

(Ana ile babaya ihsanda bulunun) Onlara da hürmet edin, haklarında güzelce muamelede bulunun. Çünkü onların size hizmetleri şefkatleri pek fazladır, sizin vücuda gelmenize vasıta olmuş, büyüyüp gelişmenize hizmette bulunmuşlardır. Özellikle siz Ey Müslüman çocukları! Onların vasıtalarıyla dünyaya gelmiş, Cenabı Hakkı bilip tasdik etmiş, o sayede ebedî bir hayata, bir saadete aday bulunmuşsunuzdur. Bundan dolayı bunun bir şükrü olmak üzere onlara hürmet ve sevgi gösteriniz, onlara karşı öyle güzelce hareket etmek İslâm ahlâkının gereklerindendir,

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا

Her ikisi Veya Onlardan biri Yaşlılığa Senin yanında Erişirse Eğer

(senin yanında onlardan biri veya ikisi de ihtiyarlık çağına gelirse) Kendilerine fazlaca hizmet ve riayet et, onlardan usanarak veya bazı sözlerinden, hareketlerinden gücenerek

فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ

Öf O ikisine Sakın deme

(sakın onlara öf bile deme) Böyle hoş olmayan, üzücü bir lâf sarf etme, onlardan dolayı, üzüntülü olduğunu gösterme

وَلَا تَنْهَرُهُمَا

(ve onları menetme azarlama sözlerini kesme) Onlara engel olma ve yasaklamada bulunma, hoşuna gitmeyen bir hareketlerinden dolayı onları azarlama onların lâkırdılarını kesme, onlara karşı yumuşakça muameleden ayrılma

وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

Güzel Bir söz Onlara Söyle Ve

(ve onlara güzelce hitapta bulun) Onlar ile güzelce ve edeplince bir tarzda konuşmaya devam et, yüzlerine hiddetle, nezakete aykırı bir şekilde bakıp durma.

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

24.Ve ikisi için merhametten tevazu kanadını indir ve de ki: Yarabbi İkisine de merhamet buyur. Nasıl ki, onlar beni çocuk iken besleyiverdiler.

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ

Merhametten Alçak gönüllülük Kanadını O ikisine İndir Ve

(Ve ikisi için merhametten tevazu kanadını indir) Gerek annen ve gerek baban hakkında onlara karşı sırf bir merhamet, bir hürmet şevkiyle pek alçak gönüllü bir vaziyet al ve haklarında Kerem sahibi Yaratıcıya dua ederek

وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا

O ikisine merhamet eyle Rabbim De ki Ve

(de ki: Ey Rabbim İkisine de merhamet buyur) Anamı da, babamı da lütuf ve kere mine kavuştur

كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

Küçük iken İkisi beni yetiştirdi O şey gibi ki

(nasıl ki, onlar beni çocuk iken besleyiverdiler) hakkımda şefkatle muamelede bulundular. Beni terbiye ettiler bunun bir mükâfatı olarak onları da sen merhametine kavuştur. Böyle bir dua mümin olan ana ve baba hakkında yapılır. Kâfir oldukları takdir-

de hayatta iseler onların hidayeti yani: Din değiştirerek İslâm dinine kavuşmak suretiyle Allah'ın merhametine Muvaffak olmaları temenni olunur. Fakat küfür üzere ölüp gitmişler ise artık onların haklarında rahmet ile dua edilemez. Nitekim

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem ehli oldukları açıkça kendilerine belli olduktan sonra, yakınları da olsalar Allah'a ortak koşanlar için af dilemek ne Peygambere yaraşır, ne de müminlere. Tövbe, 9/113

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنَّ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا

25.Rabbiniz sizin nefislerinizde olanı çok iyi bilir. Eğer siz Salih kimseler oldunuz ise artık şüphe yok ki, o, hakka dönenler için son derece bağışlayıcı bulunmaktadır.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ

İçinizdedir O şeyi ki En iyi bilendir Rabbiniz

(Rabbiniz sizin nefislerinizde olanı çok iyi bilir) ey insanlar Rabbiniz sizi besleyen, size lütuf ve ihsanda bulunan Kerim Yaratıcınız sizin nefislerinizde olana bütün kalbî düşüncelerinizi özellikle ana ve babalarınıza karşı nasıl bir merhamet ve hürmet duygusu beslemekte olduğunuzu çok iyi bilir. Artık pek samimi hareket etmelisiniz ebeveynin haklarına da tam bir samimiyetle riayette bulunmalısınız, gösteriş için, samimi olmayan hareketlerden kaçınmalısınız

إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ

Salik kimseler Olursanız Eğer

(Eğer siz Salih kimseler oldunuz ise) haddizatında takva sahibi, iyilik eden hukuka saygılı iseniz artık emin olunuz.

فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا

Çok mağfirat eden Çokça tevbe eden kimselere Olandır Hiç şüphesiz o

(şüphe yok ki, o, hakka dönenler için son derece bağışlayıcı bulunmaktadır) O Kerem sahibi Yaratıcı hakka dönenler için insanlık icabı kendilerinden meydana gelmiş kusurlardan dönerek vakit vakit hayra, güzel muamelelere çalışanlar için son derece bağışlayıcı bulunmaktadır. Bundan dolayı ebeveyn hakkında yapılmış bir kusur var ise bundan vazgeçmeli, onların rızalarını, dualarını kazanmaya çalışmalı, haklarında lâzım olan hizmeti, yardımı yapmaktan geri durmamalıdır, İslâm terbiyesi, bunu icap etmektedir.

وَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا

26.Ve akrabaya hakkını ver, düşküne de, parasız kalmış yolcuya da ver Ve saçıp savurma.

Bu mübarek ayetler de ihsanın, hayırlı amellerin sahasını genişletmektedir. İsrraftan men ederek onun şeytanî bir hareket olacağına işaret ediyor. Muhtaç olanlara ihsanda bulunamayacak bir durumda bulunanların da onlara karşı nazıkçe bir mazerette bulunmalarını tavsiye ediyor. Mallarının harcanması hususunda cimriliğin de, müsrifce hareketin de kınandığını ve kötü neticesini hatırlatıyor. Zenginliğin de, fakirliğin de bir hikmet gereği olduğuna işaret ederek insanlığı uyanmaya davet buyurmuş oluyor.

وَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

Hakkını Akrabalık Sahibine Ver Ve

(akrabalara da hakkını ver) Ve Ey gücü yeten Müslüman zat! Baba ve ana tarafından akrabalığı olan kimseye muhtaç olduğu takdirde nafakasını temin et, "sıla-i rahın" gibi, güzelce geçinme gibi, dostluk ve ziyaret gibi haklarına riayette bulun. Daha

وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ

Yolda kalmışa Ve Yoksula Ve

(düşküne de parasız kalmış yolcuya da) Hakkını ver, her ne kadar akraba olmasa da insaniyet adına, İslâmiyet adına merhamette bulunarak onun da zekât ile sadaka ile ihtiyacını gidermeğe çalış. Ve Yurdundan ayrılmış olan herhangi bir yolcuya da hakkını ver, öyle misafir bir kimseye de insaniyet adına hakkı olan iyilikte bulun. Muhtaç olduğu şeyi imkân ölçüsünde temine gayret et. İnsanlık merhameti, din kar-deşliği bunu gerektirir.

وَلَا تُبْذِرْ تَبْذِيرًا

Saçarak Savurma Ve

(Ve saçıp savurma) Malını sarf etme hususunda saçıp savurma uygun olmayan şeylere servetini sarf etme, israfta bulunma, ifrat ile tefritten kaçın. Servet, bir ilâhî bağışdır, onu kötüye kullanmak, bir nankörlük alâmetidir ki, pek kötüdür.

إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

27.Şüphe yok ki, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür.

إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ

Şeytanların Kardeşleri Oldular Saçıp savuranlar Şüphesiz

(Şüphe yok ki, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir) Şüphe yok ki mallarını saçıp savuranlar servetlerinin kadrini bilmeyip lüzumsuz yere sarf edip duranlar, başkalarına gösteriş için faide siz yere harcamada bulunanlar, millî ahlâka aykırı modalar, hareketler uğrunda paralarını elden çıkaranlar şeytanların kardeşleridir. Çünkü onlar, şeytanların yolunda yürümüş, şeytanların aldatmalarına kapılmış kimselerdir.

وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

Çok nankör Rabbine karşı Şeytan Olandır Ve

(Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür) Çünkü şeytan, Cenabı Hakkın kendisine verdiği kuvvetleri, kudretleri yaratılış gayesinin dışında sarf etmiştir. Yüce Yaraticının emrine muhalefet ederek Hazreti Âdem'e karşı secdeden kaçınmıştır. Gücü yetse bütün insanlığı saptırmak için bütün açık olan delilleri, görünen nimetleri gizlemek ister durur. Artık insanlara yakışır mı ki, şeytanın Öyle kendi hayatını da ebedî felâkete düşürmüş olan o kadar nankör, pis bir mahlûkun vesveselerine kapılsınlar, onun gösterdiği helak edici bir yola giderek onunla bir kardeşlik kurmuş olsunlar! Bu ne kadar cehalet!

&-Deniliyor ki: Vaktiyle Arap kabileleri, düşmanlarının mallarını yağma eder o malları kibirlenmek ve övünmek için lüzumsuz yere ona buna dağıtırlardı. Kureyş müşrikleri ile başkaları da insanları İslamiyet ten menetmek için ve Müslümanları korkutup düşmanlarına yardım için mallarını sarf eder dururlardı, İşte bu ayeti celile, onların o çirkin hareketlerine işareti ve Müslümanlar hakkında uyarıcı mahiyetinde indirilmiştir.

وَأَمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا

28.Ve eğer Rabbinden umduğun bir rahmeti aramak için onlardan o kendilerine yardım edilecek kimselerden yüz çevirecek isen o halde onlara bir yumuşak söz söyle.

وَأَمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا

Onu ümit ediyorsun Rabbinden Bir rahmet Aramak için Onlardan Yüz çevirirsen Eğer Ve

(Ve eğer Rabbinden umduğun bir rahmeti aramak için onlardan o kendilerine yardım edilecek kimselerden yüz çevirecek isen) Ey Yüce Peygamber! Ey Allahın kulları Rabbinden umduğun bir rahmeti Fakirlere dağıtacağın bir rızkı aramak için o fakirlerden, o kendilerinde yardım edilecek kimselerden yüz çevirecek isen onlardan utanarak kendilerine görünmek istemeyecek bir halde isen

فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا

Yumuşak Bir söz Onlara Artık söyle

(o halde onlara bir yumuşak söz söyle) Güzelce vaad de bulun, kendilerine rızık verilmesi için dua et, bu suretle onların kalplerinin ferahlanmasına ümitlerinin artmasına yardım etmiş olursun.

&-Rivayete göre ashabı kiramdan Mehca Suheyb, Salim, Habbâb, Bilâli Habeşi gibi ihtiyaç sahipleri, bazı vakitlerde Resulü Ekrem'e müracaat ederek muhtaç oldukları şeyleri arz ederlerdi. Peygamber efendimiz ise onların ihtiyaçlarını derhal gideremeyeceği için kendilerinden hayâ eder, ihtiyaçlarının giderilmesini Cenabı Hak'tan rica ederek kendilerine görünmekten çekinirdi. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Artık Yüce Resulümüz, onlara verecek bir şey bulamayınca onlara tam bir yumuşaklıkla cevap verir Allah Teâlâ bizi de sizi de lutfundan rızıklandırırsın diye dua buyururdu.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

29.Ve elini boynuna bağlanmış kılma ve onu büsbütün de açma. Sonra fazlaca kınanmış, hasret içinde kalmış bir halde oturup durursun.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ

Boynuna Bağlı Elini Kılma Ve

(Elini boynuna bağlanmış kılma) Ve Allah Teâlâ, Resulü Ekrem'ine ne suretle infakta bulunacağını tarif ve tembih için buyurdu ki: Elini boynuna bağlanmış kılma Yani: Muhtaç olanlara infak hususunda cimrilik göstererek onlara hiçbir şey veremeyecek bir vaziyet alma

وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ

Açmakla Tümden Onu açma Ve

(ve infak için elini büsbütün de açma) Elinde bulunan bütün malını fakirlere dağıtarak eli boş kalma. Şüphe yok ki, her şeyde ifrat ve tefrit kötüdür. Ahlâkî fazilet ise orta yola uymakla tecelli eder. Şayet bütün mallarını öyle dağıtır isen

فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

Pişman bir halde Kınanmış Yoksa oturup kalırsın

(Sonra fazlaca kınanmış, hasret içinde kalmış bir halde oturup durursun) Allah katında, insanlar yanında fazlaca kınama ve azarlamaya maruz kalmış olursun. Çünkü kendisinden men edilmiş olan bir hareketi tercih eylemiş bulunursun ve hasret içinde kalmış bir halde oturup durursun bütün geçim kaynağını elden çıkarmış, caymış ve pişman bir vaziyette kalmış olursun. Bütün bu hatırlatmalar, Yüce Peygamber vasıtasıyla ümmetin fertlerine yöneliktir.

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

30.Şüphe yok ki, Rabbin dilediğine rızık bol verir ve dilediğine darlaştırır. Muhakkak ki, o, kullarından fazlasıyla haberdardır ve onları çok iyi görür.

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltır Ve Diler O kimseye ki Rızık Yayar Rabbin Şüphesiz

Şüphe yok ki, Rabbin dilediğine rızık bol verir ve dilediğine darlaştırır) Ey habibim Şüphe yok ki. Rabbin dilediğine bol verir onu fazlasıyla bir servete, bir yaşantıya sahip kılar ve dilediğine de rızıkını darlaştırır onu ihtiyaç içinde bırakır. Veren de, alan da ancak Allah Teâlâ'dır. Dilediği kullarını geniş bir yaşayışa kavuşturur, dilediklerini de dar bir yaşantı içinde bırakır. Bütün bunlar birer fayda ve hikmet gereğidir. Zenginler şükretmelidirler. Fakirler de sabrederek manevî mükâfata ermelidirler. İnsanlığın vazifesi, meşru geçim vasıtalarına başvurmaktır. Artık bu husustaki muvaffakiyet, ilâhî takdire dayanmaktadır.

إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

Hakkıyla gören Hakkıyla haberdar Kullarına Olandır Şüphesiz o

(Muhakkak ki o kullarından fazlasıyla haberdardır ve çok iyi görür) O Yüce Yaratıcı Hepsinin de gizli ve açık hallerini, vaziyetlerini, varlıklarını tamamıyla bilir. Ve o kullarının bütün vasıflarını muamelelerini çok iyi görür. Bundan dolayı onların haklarında hikmetin gereğine göre ilâhî irade tecelli etmiş bulunmaktadır. Bütün göklerin, yerlerin hazineleri, o Kerem sahibi Yaratıcının kudret elindedir. Bazı kullarını ihtiyaç içinde bırakması, elbette ki, bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Nice zenginler bilâhare fakir düşerler, nice fakirler de sonradan zengin olmaktadır. Ne maddî bir varlığa mağrur olmalıdır, ne de bir ihtiyaçtan dolayı ümitsizliğe düşmelidir. Bütün bunlar birer hikmet gereğidir. Bizim vazifemiz ise Allah'ın takdirine razı olmaktır.

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا

31.Ve fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz, biz onları da rızıklandırırız, sizi de. Muhakkak ki, onları öldürmek büyük bir cinayettir.

Bu mübarek ayetler insanları bir takım cinayetlerden ve başkalarının hukukuna tecavüzlerden alıkoyuyor. Ve yapılan anlaşmalara, sözleşmelere riayet edilmesini emir ve tembih buyuruyor.

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ

Fakirlik Korkusu ile Çocuklarınızı Öldürmeyin Ve

(Ve fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz) Ve ey insanlar! Fakirlik korkusu ile çocuklarınızı öldürmeyiniz evet Bir takım kimseler, dünyaya gelen çocuklarını besleyemeyecekleri endişesiyle öldürmeğe kalkışırlar. Bir takım kimseler de böyle bir endişe ile ceninleri düşürmeye cüret gösterirler. Özellikle cahiliye zamanında kızların, kazançtan aciz olduklarını ve onları evlendirecekleri zaman para harcamaya lüzum görüleceğini ve onların kendileriyle denk olmayan kimseler ile evlendikleri takdirde aileleri için utanç vereceklerini dikkate alarak o masum kız yavrularını öldürürlerdi, İslâm dini bu gibi cahilce, vahşice hareketlerden insanlığı men etmektedir. Evet. Buyruluyor ki: Ey aile reisleri!

نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ

Sizi Ve Onları rızıklandırırız Biz

(onları da sizi de biz rızıklandırırız) O çocukları da rızıklandıran biziz, sizi de rızıklandıran biziz, öyle ise ihtiyaç endişesiyle vesaire ile onları öldürmek nasıl uygun olabilir?

إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا

Büyük Bir günah Oldu Onları öldürmek Şüphesiz

(Muhakkak ki, onları öldürmek büyük bir günahtır) Müthiş bir cinayettir bunun mesuliyeti pek fazladır. Artık buna katıyken cüret etmeyiniz. Anaya, babaya riayet lâzım olduğu gibi çocukların haklarında da riayet etmek lâzımdır. Onlar da birer kudret eseridir, insanlığın devamı, çocuk silsilesinin devamına bağlıdır. Onları öldürmek, büyük bir katı kalplilik eseridir, güzel ahlâktan, insanlık zevkinden, şefkat duygusundan mahrumiyet işaretidir. Cenab-ı Hakka tevekkülden mahrumiyetin de en büyük nişanesidir. Bundan dolayı böyle büyük bir cinayetten son derece kaçınmak lâzımdır.

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانِيَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

32.Ve zinaya yaklaşmayınız, şüphe yok ki, o pek çirkin bir şeydir ve ne kötü bir yoldur

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانِيَ

Zinaya Yaklaşmayınız Ve

(Ve zinaya yaklaşmayınız) Ey insanlar! Değil bilfiil zinada bulunmak, zinaya sebebiyet verecek, yol açacak şeylere de girişimde bulunmayınız, namahremlere şehvetli bakışlarla bakmayınız

إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

Bir yoldur Ne kötü Ve Çirkin bir iş Oldu Şüphesiz o

(şüphe yok ki, o pek çirkin bir şeydir ve ne kötü bir yoldur) O zina cinayeti insanı için pek büyük bir lekedir, pek açık bir rezalettir, pek fazla utanmayı ve alçaklığı gerektirir. Ve ne kötü bir yoldur O hayvanı muamele o yola sapanlar, ahlâkın çöküşüne neseplerin bozulmasına, karışmasına, vakit vakit bir takım faciaların ortaya çıkmasına meydan vermiş olurlar. Zinâkâr olan bir kadın, insanlık şerefinden mahrum kalır, kendisinden her temiz yaratılış sahibi nefret eder, onunla sair hayvanlar arasında bir fark kalmaz.

&-Bir kadın ile evlenmekten asıl maksat, sırf şehveti tatmin etmek değildir belki meşru surette bir aile hayatı yaşayarak evlât sahibi olmaktır, evinin işleri ile uğraşarak kocasının hayat ortağı, namusunun şeref ve şanının koruyucusu bulunmaktır. Zina cinayeti ise bütün bu gayelere aykırıdır, içtimaî hayat için kesin bir zehirden başka bir şey değildir.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

33.Ve Allah'ın haram kılmış olduğu nefsi öldürmeyin, haklı bir sebep olmadıkça. Ve kim zulmen öldürülürse onun velisine bir tasallut salahiyeti vermişsinizdir. Artık o da öldürmede aşırı gitmesin. Şüphe yok ki o öldürülen veya velisi alacağını almıştır.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ

Allah Haram kıldı O ki Canı Öldürmeyin Ve

(Allah'ın haram kılmış olduğu nefsi öldürmeyin) Ve Ey Müslümanlar Müslüman olan veya Müslümanların ahd ve zimmetine dâhil herhangi bir insanın hayatına suikastta bulunmayın, onlar hayat hakkına sahiptirler,

إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak bir sebepler Ancak

(haklı bir sebep olmadıkça) Meşru bir haktan dolayı öldürmek ise caizdir. Şöyle ki: Masum bir kimseyi haksız yere öldürmüş olan bir şahıs, kısas en öldürülebilir. Bunun usulen affı da caizdir. Kezalik: Mümin olduktan sonra İslâm dininden çıkarak Allah'ın dinine karşı muhalefette bulunan ve kendisine verilen nasihatleri, tavsiyeleri kabul etmeyen bir mürtet de İslâm'dan çıkan kimse de suikastından İslâm âlemini korumak için salâhiyetli olan makam tarafından usulü dairesinde öldürülür. Bir de ihsandan sonra, yani: Vaktiyle meşru şekilde evlenmiş, günahsız bulunmuş olduğu halde zina da bulunan bir şahısta usulü dairesinde sabit olacak olan bu zina cinayetinden dolayı salâhiyetli makamca öldürülebilir. Fakat bu hususta öldürme şartları, pek mühim olduğundan bu şartlara hakkiyle riayet edilmesi lâzımdır. Böyle olmadıkça herhangi bir şahsın hayatına kastedilmesi, caiz ve menfaate uygun olamaz.

وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا

Zulme uğramış olarak Öldürülürse Kim Ve

(Ve kim zulmen öldürülürse) Haksız olarak öldürülürse katlini gerektirecek, öldürülmesini mubah kılacak bir sebep olmadığı halde öldürülürse

فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا

Bir salahiyet Velisine Kılmışsınız Artık gerçekten

(onun velisine bir tasallut salahiyeti vermişsinizdir) O zulmün öldürülenin velisine onun mirasçılara veya mirasçısı olmadığı takdirde onun işlerini üzerine almış olan hükümdara bir tasallut öldürme konusunda bir yetki vermişsinizdir o veli veya hükümdar, dilerse kısası tercih eder dilerse diyet denilen tazminatı almakla yetinir,

فَلَا يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ

Öldürmede Artık haddi aşmayın

(artık o da öldürmede aşırı gitmesin) O kısasa yetki verilen kimse de katil hakkında israf etmesin ileri gitmesin meşru sınırı aşmasın. Meselâ: Katil öldürülürken vücudunu parçalamak caiz değildir veya katil yerine onun yakınlarından birini öldürmek de caiz değildir. Ve bir maktulün yerine, katil ile beraber başkasını da öldürmek caiz değildir, bunlar israftan ibarettir, haddi aşmaktır. Adaletle, eşitliğe aykırıdır.

إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

Yardım olunan Oldu Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o maktul veya velisi yardım olunmuştur) Allah Teâlâ, ona yardım etmeleri için hâkimlere emir vermiştir. Onun için kısas yapılmasına veya diyet alınmasına müsaade bulunmuştur. Ve mümin olan bir şahsın haksız olarak öldürülmesi, bir kısım hataları için ahirette bir keffaret teşkil eder, onu haksız olarak öldüren ise cehennem ateşini hak etmiş olur. Artık öldürülenin velisi de bunları dikkate alarak öldürenen daha fazla intikam almaya kalkışmamalıdır. Öyle bir hareket caiz olamaz. Sırf adalet olan İslâmiyet eşitliğe aykırı hareketlere cevaz vermez.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ

الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

34.Ve yetimin malına erginlik çağına yetişinceye kadar yaklaşmayınız, ancak en güzel bir niyetle yaklaşın. Ve verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ

Yetimin Malına Yaklaşmayın Ve

(Ve yetimin malına yaklaşmayınız) Ve Ey Müslümanlar! Yetimin malına da yaklaşmayın o malı yetim için muhafaza edin

إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

Rüştüne Erinceye dek Ta ki En güzeldir O O şöyle ki Ancak

(ancak rüştüne erinceye kadar en güzel bir niyetle yaklaşın) Erginlik çağına yetişinceye kadar bulûğa erip malında tasarrufa güç yetirinceye kadar onun malına asla tecavüzde bulunmayınız. Ancak O malı meşru şekilde korumak ve arttırmak için olsun veya velisi o maldan kendisi için nafaka almak mecburiyetinde bulunsun. Bu takdirde veli, o malda tasarruf edebilir. İbni Abbas hazretlerinden rivayet edildiğine göre veli bilâhare zengin olursa o kendisi için aldığı malı yetime iade eder, zengin olmazsa iadesi lâzım gelmez. Velinin yetim üzerindeki velayeti baki kalır. "Essiracülmünir"

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ

Verilen sözü Yerine getirin Ve

(Ve Verdiğiniz sözü de yerine getiriniz) İşte Ey Müslümanlar! Gerek Cenabı Hakka karşı yapılması gereken emirler ve yasaklar ve gerek insanlar arasında cereyan eden muameleler, sözleşmeler hususundaki antlaşmalara riayete kusur etmeyiniz,

إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

Mesuliyetli Oldu Verilen söz Şüphesiz

(şüphe yok ki, verilen söz sorumluluğu gerektirir) O sözün sahibi ondan mesul olacaktır. Veyahut o söze riayet gerekir. O sözü zayi etmeyip onu yerine getirmiş olması söz verenden talep olunacaktır. Bundan dolayı her insan, dini ve dünyevî üzerine almış olduğu vazifelerine hakkıyla riayetkâr olmalıdır. Dini, içtimaî fazilet, güven, yükselme ancak bu sayede gelişir. Sözlerinde durmayan, yaptıkları sözleşmelere riayet etmeyen kimseler, insanlık şerefini kaybetmiş, medenî topluluklardan sayılmak özelliğinden mahrum kalmış olurlar, uhrevî mesuliyet ise pek korkunçtur.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

35.Ve ölçtüğünüz zaman ölçüye tam riayette bulunun ve dosdoğru terazi ile tartınız. Bu hayırlıdır ve akıbeti daha güzeldir.

Bu mübarek ayetler de insanlara alış verişlerinde doğruluktan ayrılmamalarını, bilgi sahibi olmadıkları meselelere karışmamalarını yeryüzünde kibirli bir tarzda yürümelerini ve kendi mesuliyetlerini düşünerek öyle çirkin şeyleri tercih etmemelerini hatırlatmaktadır.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ

Ölçtünüz O vakit ki ölçüyü Tam yapın Ve

(Ve ölçtüğünüz zaman ölçüye tam riayette bulunun) Bir şeyi başkalarına satıp da noksan bir şeyi tam göstermeyin, başkalarının hakkına tecavüz etmeyin ve tartılacak bir şeyi tartınca da

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

Doğru Terazi ile Tartın Ve

(dosdoğru terazi ile tartınız) İnsanların zararına harekette bulunmayın. Bu yolda hareket, böyle ölçüye ve teraziye dikkat, sizin için dünyada da, ahirette de

ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Netice itibariyle Daha güzeldir Ve Hayırlıdır Bu

(Bu hayırlıdır ve akıbeti daha güzeldir) İnsan bu sebeple dünyada kötü bir ad almaktan kurtulur, ahirette de azaba uğramaz. Ve bunun akıbeti daha güzeldir Çünkü böyle doğrulukla hareket eden bir kimse, dünyada güzelce tanınır, kendisine kalpler yönelir, ekonomi alanında başarılı olur, ahirette de bu doğruluğunun sevabına kavuşur.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

36.Ve senin için hakkında bilgi olmayan bir şeyin arkasına düşme. Şüphe yok ki, kulak, göz, gönül, hepsinden sahibi sorulmuş olacaktır.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Senin için Yoktur O şeyin ki Ardına düşme Ve

(Ve senin için hakkında bilgi olmayan bir şeyin arkasına düşme) Ve Ey insan! Senin için hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyin ardından gitme Meselâ: Görüp bilmediğin bir hâdise hakkında şahitlikte bulunma, gücünün dışında olan mevzular hakkında mütaallâlara girişme, itikad amel ve ahlâkî konulara dair bilgi sahibi olmadığın meseleler hakkında şahsî hükümlerde, tasdiklerde, tenkitlerde bulunma.

Kısacası: Bir insan, bilmediği herhangi bir şey hakkında isterse tahmini bir delile, bir alâmete dayalı olmaksızın kesin şekilde hüküm vermeğe cür'et etmemelidir. Böyle laubali şekilde hareket eden bir şahıs, konunun ehemmiyetini önemsememiş, başkalarının hukukuna tecavüz eylemiş, kendisini mesuliyete maruz bırakmış olur.

إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

Mesul Ondan Oldu İşte onlar Hepsi Kalp Ve Göz Ve Kulak Şüphesiz

(Şüphe yok ki, kulak, göz, gönül hepsinden sahibi sorulmuş olacaktır) Evet. Bir kimse, kulağı ile işitmemiş olduğu bir sözü işitmiş olduğunu iddia eder, o hususta şahitlikle bulunursa bundan dolayı Allah katında sorumlu olur. Aynı şekilde bir kimse, bir hadiseyi gözü ile görmediği halde görmüş olduğunu iddia etse veya gözünü bakması caiz olmayan şeylere kasten çevirerek baksa bundan dolayı da ahirette mesul olur. Aynı şekilde kalbini yüce ve meşru şeyleri sevmekten onlara eğilim göstermekten mahrum bırakarak basit ve gayri meşru şeyler ile ilgilenen bir şahıs da böyle çirkin bir kalp özelliğinden dolayı mesul olacaktır.

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

37.Ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Şüphe yok ki, sen ne yeri yarabilirsin ve ne de boyca dağlara yetişebilirsin.

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا

Böbürlenerek Yeryüzünde Yürüme Ve

(yeryüzünde kibirli bir halde yürüme) Ve Ey insan! Alçak gönüllü ol, akıbetini düşün lüzumsuz bir zevk ve sevinç ile kibirli bir vaziyet alarak gezip durma

إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ

Yeri Asla yaramasın Şüphesiz sen

(şüphe yok ki, sen ne yeri yarabilirsin) Öyle bir kuvvete sahip değilsin

وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

Boyca Dağlara Asla erişemezsin Ve

(ve ne de boyca dağlara yetişebilirsin) Sen her taraftan sınırlı bir varlığa sahip, birçok ihtiyaçlarla karşı karşıya olan fani bir mahlûktan ibaretsin. Artık o kadar büyüklük taslamak sana yakışır mı?

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا

38.Bütün bunların kötü olanı yasaklanmış bulunanı Rabbin katında çirkin bulunmuştur.

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ

Kötüsü Oldu Bunun Hepsi

(Bütün bunların kötü olanı) Ey insanlar Bu Kuran'ı Kerim ile açıklanan muamelelere dair şeylerin kötü olanı yasaklanmış bulunanı, yapılmaması istenilen herhangi biri

عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا

Hoş görülmeýen bir şey Rabbinin Katında

(Rabbin katında çirkin bulunmuştur) Kötü ve mesuliyeti gerektirici bulunmuştur. Artık akıllı olan bir insan, kendi yaratıcısı ve terbiyecisi olan kerem sahibi mabudunun çirkin gördüğü, yapılmasını yasakladığı bir şeyi nasıl tercih ederek yapabilir? Hiç bunun mesuliyetini düşünmez mi? Cenabı Hak cümlemizi gafletten uyandırsın Âmin.

&-Allah Teâlâ Hazretleri, bu Sûrei celile nin 22. ayeti kerimesinden itibaren 38. ayeti celile sine kadar 25 özellik hakkında bizlere malûmat vermek lutfunda bulunmuştur. Bunların 13 ile emir olunmuşuzdur ki, bunlar övülmüştür, bunlara riayet bizim için bir selâmet ve saadet vesilesidir. Bunların 12 sinden de yasaklanmışızdır ki, bunlar da kötülenmiştir. Bunları işlemek sorumluluğu ve azabı gerektirir. Bundan dolayı bunlardan sakınmalıdır.

Bu emir ve yasakları özet olarak kaydedelim:

Emredilenler:

- 1- Yalnız Allah Teâlâyâ ibadet etmek.
- 2- Anaya, babaya ihsanda bulunmak.
- 3- Onlara güzel söz ile hitap etmek.
- 4- Onlara karşı son derece tevazu göstermek.
- 5- Onların haklarında rahmet talebinde bulunmak
- 6- Akrabaların haklarına riayet etmek.
- 7- Muhtaçlara yardım eylemek.
- 8- Aciz yolculara da yardımda bulunmak.
- 9- Muhtaçlara yardım edilemeyecek ise yumuşak söz söylemek.
- 10- Haksızlıkla öldürülenlerin velilerine ceza hakkı vermek.
- 11- Verilen sözü tutmak.
- 12: Ölçülere riayette bulunmak.
- 13- Tartıları doğru teraziler ile yapmak.

Şunlar da yasaklananlardır:

- 1- Allah Teâlâ'dan başkasını ilâh edinmemek

- 2- Cenab-ı Hak'tan başkasına ibadette bulunmamak.
- 3- Anaya, babaya öf bile dememek.
- 4- Onları men etmemek ve azarlamamak sözlerini kesmemek
- 5- Malları israfta bulunmamak.
- 6- Cimrilikte de bulunmamak.
- 7- Elleri bütün bütün açarak lüzumsuz harcamada da bulunmamak.
- 8- Evlâtları öldürmemek.
- 9- Günahsız kimseleri öldürmemek.
- 10- Öldürme hususunda israf etmemek.
- 11- Bilgi sahibi olmayanların işe karışmamaları.
- 12- Yeryüzünde kibirli bir vaziyet alınmaması.

ذٰلِكَ مِمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اٰخَرَ فَتُلْقٰى فِى جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا

39.İşte bunlar, Rabbin sana hikmetten vahiy etmiş olduğu şeylerdendir. Ve Allah ile beraber başka Tanrı edinme, sonra kınanmış ve uzaklaştırılmış olarak cehenneme atılırsın.

Bu mübarek ayetler, yukarıdan beri tebliğ buyrulan emirlerin, yasakların vahiy edilmiş birer hikmetten ibaret olduklarını bildiriyor. Yüce Allah'ın ortaktan ve evlât edinmekten münezzeh olduğunu ve bu hakikati aydınlatan ve tesbit eden delillerin, düşünülmesi için çeşitli şekilde zikredildiğini beyan ediyor. Ve o Yüce Yaratıcının ortak ve benzerden uzak ve her yönüyle yüceliğe sahip olduğunu açıklamaktadır.

ذٰلِكَ مِمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ

Hikmetten Rabbin Sana Vahyetti O şeydendir ki İşte bu

(İşte bunlar, Rabbinin sana hikmetten vahiy etmiş olduğu şeylerdendir) Ey habibim işte bunlar evvelce bildirilen emirlere ve yasaklara ait hükümler Rabbinin sana hikmetlerinden vahiy etmiş olduğu şeylerdir. Bu hükümler, birer hikmeti, hak ve hakikate ait birer marifeti, birer dini vazifeyi içermektedir ve ey mükellef olan her insan!

وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اٰخَرَ

Başka Bir ilah Allah ile Beraber Kılma Ve

(Allah ile beraber başka tanrı edinme) Allah Teâlâ eş ve ortaktan uzaktır. Şayet onunla beraber başka tanrı da edinirsen

فَتُلْقٰى فِى جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا

Kovulmuş olarak Kınanmış Cehenneme Yoksa atılırsın

(sonra kınanmış ve uzaklaştırılmış olarak cehenneme atılırsın) Ahirette gerek nefsin ve gerek başkaları tarafından kınanmış, cezaya maruz kalmış ve Allah'ın rahmetinden kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki, Kuran'ı Kerim'in kapsadığı hükümler, hikmetin ta kendisidir ve hidayet vesilesidir. Hikmetten maksat, bizzat hakkı bilmektir, hak için hayırlı amelde bulunmaktır. Hikmet, İlim ile amelin birleşmesinden meydana gelen bir yüce sıfattır. Akaide, edep ve ahlâka, öğütlere ait edebî, kısa kıssalarda birer hikmettir. İşte yukarıdaki ayetlerdeki emirler, yasaklar böyle hikmetlerden ibarettir. Onlara riayet edenler, en güzel bir inanca sahip bulunmuş olurlar, en güzel kulluk vazifelerini yerine getirmeyi başarmış bulunurlar, aile hayatında pek güzel bir yaşayış meydana gelir, bütün insanlar arasında en güzel ahlâk ortaya çıkar. Sosyal hayatta büyük bir nizam ve intizam görülür, bir dayanışma meydana gelmiş olur. İnsanlık sahasında şahsî ihtiraslardan, düşmanca vaziyetlerden vahşice çarpışmalardan eser kalmaz. Artık İslâmiyet'in ne kadar yüce hükümleri topladığı anlamalıdır. Hakikî bir medeniyetin, mutlu bir cemiyet hayatının ancak bu pek mühim hükümlere hakkıyla riayet sayesinde meydana geleceğini elbette ki her insafılı ve düşünen zat, itiraf eder.

أَفَاصْفِيكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا

40.Yoksa rabbiniz erkek çocukları sizin için ayırdı da kendisine meleklerden kız çocuklar mı edindi? Şüphe yok ki, siz pek büyük bir söz söylüyorsunuz.

أَفَاصْفِيكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا

Dişiler Meleklerden Edindi Ve Oğulları Rabbiniz Sonra size mi seçti

(Yoksa rabbiniz erkek çocukları sizin için ayırdı da kendisine meleklerden kız çocuklar mı edindi?) Ey Yüce Yaratıcının büyüklüğünü, onun insanî şüphelerden uzak olduğunu idrak etmeyen, melekleri Allah Teâlâ'nın kızları sanan cahil topluluk! Rabbiniz evlâdın efdali olan oğulları size tahsis buyurdu da kendisine meleklerden kız mı edindi? Siz Allah'ın kulları olan meleklerle dişilik unvanı veriyorsunuz, onların değerini düşürmeye çalışıyorsunuz, sonra da öyle Allah'ın mahlûku olan şeyleri Allah'ın kız evlâdı telâkki etmek cehaletinde bulunuyorsunuz. Oysa onlar dişilikten erkeklikten uzaktırlar. Onlarda cinsiyet yoktur ki onlar nurdan yaratılmış varlıklardır.

إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا

Büyük Bir söz Gerçekten söylüyorsunuz Şüphe yok ki siz

(Şüphe yok ki, siz pek büyük bir söz söylüyorsunuz) Kendi batıl görüşünüzün gereği olarak akla aykırı, büyük mesuliyeti gerektiren, Allah'ın şanına zıt bir kanaatte bulunmuş oluyorsunuz. Hâşâ. Kâinatın Yaratıcısı, sizin bu iddianızdan uzaktır, yücedir. Evlât sahibi olmak, evlenmeye ihtiyaç gösterir ve aynı mahiyette birçok kimselerin varlığını gerektirir. Hak Teâlâ ise bu gibi insanî ihtiyaçlardan, kusurlardan uzaktır, yücedir, buna inancımız tamdır. Elhamdülillah

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا

41.And olsun ki, biz Kuran'da bu uyarıyı güzelce düşünsünler diye çeşitli şekilde beyan ettik. Hâlbuki bu onlar için nefretten başka bir şey arttırmıyor.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا

Düşünüp ibret almaları için Kuran Bu İçinde Açıkladık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz Kuran'da bu uyarıyı güzelce düşünsünler diye çeşitli şekilde beyan ettik) Allah'ın birliği inancını insanlar güzelce düşünsünler diye çeşitli şekilde hikmetlice bütün meseleleri beyan ettik Yani: emir ve yasak suretiyle vaad ve tehdit yoluyla, misaller ve ibretler yoluyla bildirdik, Değerli kardeşlerim bazı ayetler de böyle bir menfaate, hikmete binaen aynen veya mana olarak tekrar tekrar inmiş oldu. Neden tekrar tekrar düşünelim ibret alalım diye.

وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا

Bir nefreti Ancak Onlara arttırmıyor Ve

(Hâlbuki bu onlar için nefretten başka bir şey arttırmıyor) Hayrı tavsiye eden beyanlar o inkârcılar için nefretten başka bir şey arttırmıyor onlar yine haktan kaçınıyorlar, kendi batıl inançlarında sebat edip duruyorlar. Artık haklarında Allah'ın delili tamam olmuştur, ahirette bir mazeret ileri süremeyeceklerdir.

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَابَتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

42.De ki: Eğer onunla beraber dedikleri gibi Tanrılar olacak olsa idi, o takdirde arşın sahibine elbette galip gelmek için bir yol ararlardı

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şey gibi ki İlahlar Onunla beraber Olsaydı Eğer De ki

(De ki: Eğer onunla beraber dedikleri gibi Tanrılar olacak olsa idi) Deki Ey habibim diğer bir delil olmak üzere o müşriklere söyle eğer âlemlerin rabbi ile beraber o kâinatın Yaratıcısından başka dedikleri gibi öyle batıl iddiaları doğrultusunda tanrılar olacak olsaydı

إِذَا لَا بُتَغُوا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

Bir yol Arşın Sahibine Mutlaka ararlardı O takdirde

(o takdirde arşın sahibine elbette galip gelmek için bir yol ararlardı) Mutlak manada her şeyin sahibi ve Rabbi olan kâinatın Yaratıcısına elbette galip gelmek, onun hâkimiyetini kendisinden almak için bir yol ararlardı olanca kuvvetleri ile böyle bir yol elde etmeğe çalışırlardı.

&-Nitekim dünya hükümdarları arasında bu ihtiras cereyan etmektedir. Allah'ın şanı ise bu gibi felâketlere maruz kalmaktan uzaktır, yücedir. Şüphesiz inandık.

Meselâ: Bu âlemde iki ilahın mevcudiyeti farz edilse bunlar bu âlemin yaradılışında birbirine muhalefete ya kadir olurlar veya olamazlar. Kadir oldukları takdirde ikisinin de yaratıcılığı hâkimiyeti sınırlı olmuş olur. Kadir olmadıkları takdirde ise ikisi de aciz bulunmuş olurlar. Böyle bir sınırlılık ve acizlik ise Allah'ın şanına aykırıdır. Aynı şekilde iki ilâhtan biri bir şey yaratmak, diğeri de o şeyi yaratmamak istese her ikisinin dilediği olamaz. Çünkü iki zıtlığın yani yokluk ile varlığın birleşmesi lâzım gelir. Birinin istediği meydana gelse diğerrinin aciz bulunmuş olması lâzım gelir. Her ikisinin de istediği meydana gelmese ikisi de aciz, yaratıcılık vasfından mahrum bulunmuş olur. Kısacası kâinatın yaratıcısı birdir, ortaktan uzaktır. Tam bir kudret ve yüceliğe sahiptir. Böyle inandık elhamdülillah

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

43.0 Yüce Allah onların dediklerinden çok münezzehtir, Aladır. Ve son derece yücedir, büyüktür.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeyden ki Pek yücedir Ve O pek münezzehtir

(O Yüce Allah onların dediklerinden çok münezzehtir, ala dır) Evet. O Yüce Allah o müşriklerin dediklerinden çok uzaktır. Onun ortak ve benzeri yoktur, melekler onun kızları değil, birer mahlûkudur, birer kullarıdır. O ezeli yaratıcı öyle noksan sıfatlardan tamamen beridir yücedir ona denk bir şey düşünülmüş değildir ve o varlığı zorunlu olan Allah

عُلُوًّا كَبِيرًا

Büyük Bir yükseklikle

(son derece yücedir, büyüktür) Kıdem, beka, azamet ve Kibriya Varlığının ezeli, ebedi, büyük ve yüce olması sıfatlarıyla vasıflanmıştır. O Allah c.c Eş ve benzerden uzaktır. Şüphesiz inanıyoruz.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

44.Onu yedi gök ve yer ve onlarda bulunanlar tesbih ederler ve hiç bir şey yoktur ki, illâ onu hamd ile tesbihte bulunur. Fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız. Şüphe yok ki, o halimdir, bağışlayıcıdır.

Bu mübarek ayetler, bütün kâinatın Cenabı Hakkı hamt ve tesbihle bulunduklarını bildiriyor. Kuran'ı Kerim'e ve Yüce Peygamber'e karşı inkârcıların iddialarını, düşmanca tavırlarını beyan ediyor ve onların nasıl bir sapıklık içinde yaşadıklarını gözler önüne seriyor.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

Onlardadır O kimse ki Ve Yer Ve Yedi Gökler Onu Tesbih eder

(Onu yedi gök ve yer ve onlarda bulunanlar tesbih ederler) O Yüce Yaratıcıyı yedi gök ve yer ve onlarda olanlar bütün akıl ve irfan sahipleri teşbihte bulunurlar onun yüceliğini kabul eder, eş ve ortaktan uzak olduğunu itiraf ederler

وَأِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Ona hamd ile Tesbih eder Ancak Hiçbir şey Yoktur Ve

(ve hiç bir şey yoktur ki, illâ onu hamt ile tesbih eder) Gerek hayat sahiplerinden ve gerek bitki ve cansız varlıklardan illâ o Kerem sahibi Mabudu hamd ile tesbihle bulunurlar onun lütuf ve ihsanına hamd ve şükür eder, onun yüce zatını lâıyk olmayan şeylerden tenzihte bulunurlar,

وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

Tesbihlerini Anlamazsınız Fakat

(Fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız) Ey Müşrikler. Ey Gafiller siz onların tesbihlerini anlayamazsınız onlar kendilerine mahsus bir lisan ile bir doğal kabiliyette, bir kulluk vaziyetiyle o tesbihe devam ederler,

إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

Çok bağışlayıcı Azap etmede sabırlı Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o halimdir, bağışlayıcıdır) Evet, elbette ki Yüce Mabud halimdir, gafurdur bunun içindir ki, müşrikleri, inkârcıları derhal cezaya uğratmıyor, onlara mühlet veriyor ve onlardan tövbe edecek olanları da affedecek ve bağışlayacaktır.

&-Bilinmektedir ki, mahlûkatın en çoğunu teşkil eden melekler ve mümin olan insanlar ile cinler: "Subhanallahu ve bihamdihi" demek suretiyle Allah Teâlâ'yı hamt ve tesbihte bulunurlar. Diğer hayat sahibi mahlûkat ile ağaçlar, bitkiler, cansız varlıklar dahi bizim bilmediğimiz bir kabiliyete, yeteneğe sahip olup onlar da Hak Teâlâ Hazretlerini kendilerine mahsus bir şekilde tevhit ve tesbihle ve ona hamd ve senada bulunurlar. Bununla beraber bütün bu mahlûkatın varlıkları, kendilerinde görülen çeşitli, eşsiz kabiliyetler, özellikler, vaziyetler de birer lisanı hâl ile Kâinatın Yaratıcısının varlığına, birliğine şahitlik ederek hamt ve tesbihte bulunmaktadırlar. Bundan dolayı da müşriklerin, inkârcıların varlığı da, hayata kavuşmaları da kendilerini yaratan, besleyen bir Yüce Yaratıcının varlığına, birliğine, eş ve ortakdan münezzehe olduğuna lisanı hâl ile şahitlik eder. Fakat o cahiller, gaflet ve sapıklık içinde yaşadıkları için bu şahitliği idrak edemezler. Birliği açık olan o Yüce Yaratıcıya bir takım mahlûkatı ortak kabul etmek veya onun o kutsî varlığını tamamen inkâr eylemek cehaletinde, alçaklığında bulunurlar. Bütün bu varlıklar, o müşrikleri yalanlar da onların bundan haberleri olamaz. Evet! Dağlar, denizler, ağaçlar bütün tesbih ile meşguldürler. Fakat bu sırları öyle her işiten kimseler anlayamazlar. Bunun farkına varamazlar.

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا

45.Ve Kuranı okuduğun zaman seninle ahirete iman etmeyenler arasına örtecek bir perde çekeriz.

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ

Kuranı Okudun O vakit ki Ve

(Ve Kuran'ı okuduğun zaman) Ey habibim Tevhit ve tesbihi zikreden, tesirli öğütleri içeren Kuranı okuduğun zaman

جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا

Gizli Bir perde Ahirete İman etmezler O kimselerin ki Arasına Ve Arana Kıldık

(Seninle ahirete iman etmeyenler arasına örtecek bir perde çekeriz) Seninle o ahirete iman etmeyenler arasına ilâhî kudretimle öyle bir perde çekeriz ki artık o kutsal kitabın açıklamalarını görüp anlayamaz olurlar, onun içindir ki senin Peygamberliğini inkâr eder öyle küfür ve şirk içinde yaşar dururlar. Bu hâl, onların yaratılışlarını bozmuş, iradelerini kötüye kullanmış olmalarının bir cezasıdır. İşte gözleri önünde bir takım hakikat nurları parlayıp durduğu halde onları idrak edemeyenler, böyle bir perde ile görmek nimetinden mahrum kalmış kimseler demektir.

وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

46.Ve onların kalpleri üzerine, onu iyice anlayamamaları için perdeler ve kulakları içine de bir ağırlık kıldık ve Kuran'da Rabbinin birliğini andığın zaman nefret ederek arkalarını dönüp giderler.

وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً

Perdeler Kalplerinin Üzerine Kıldık Ve

(Ve kalpleri üzerine örtüler geçiririz) O müşriklerin, inkârcıların kalpleri üzerine Kuran'ı Kerim'i, iyice anlayamamaları için perdeler meydana getirdik

أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا

Bir ağırlık Kulaklarına Ve Onu anlarlar diye

(ve kulakları içine de bir ağırlık kıldık) Gerektiği şekilde işitmelerine mâni olacak bir sağırlık düşürdük

وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ

O bir olarak Kuranda Rabbini Zikrettin O vakit ki Ve

(Ve Kuran'da Rabbini bir olarak andığın zaman) kelime i tevhidi okuyarak Cenabı Hak'tan başka ilâh olmadığını, putların batıl şeylerden ibaret bulunduğunu gösterdiğin vakit o müşrikler

وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

Bir nefretler Arkalarına Dönerler

(nefret ederek arkalarını dönüp giderler) Allah Teâlâ'nın birliğini işitmek istemezler, şirk içinde yaşamayı tercih ederler.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ
إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

47.Biz pekiyi biliriz, seni dinleyecekleri zaman, onların neyi dinleyeceklerini. Onlar o zaman bir gürülturlar, o zaman o zalimler derler ki; Başka değil, büyülenmiş bir erkeğe tâbi oluyorsunuz.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ

Seni Dinliyorlar O vakit ki Ondan dolayı Dinliyorlar O şeyi ki En iyi bilen Biziz

(Biz pekiyi biliriz, seni dinleyecekleri zaman, onların neyi dinleyeceklerini) Ey Habibim Kuranı Kerimi dinleyenlerin ne gibi guruplara ayrıldıklarını ben, Yüce Mabud, herkesten daha iyi bilmekteyim. Onlar Okuduğun Kuranı işittikleri zaman onların ne maksatla dinleyeceklerini o Kuran'ın beyanlarını nasıl karşılayacaklarını ben bilmekteyim.

وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ

O zalimler Diyor O vakit ki Fısıldarlar Onlar O vakit ki Ve

(Onlar o zaman bir gürülturlar, o zaman o zalimler derler ki) Ey habibim Kuran'ın okunduğu vakit o zalimler birbirine bakar, dinlemekten kaçınır, alaycı bir vaziyet alırlar. O vakit o zalimler derler ki:

إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

Sihirlenmiş Bir adama Ancak Tabi olmuyorsunuz

(Başka değil, büyülenmiş bir erkeğe tâbi oluyorsunuz) Ey bu Peygamberlik iddiasında bulunana tabi olanlar! Başka değil büyülenmiş sihir ile aklını şaşırp aldatılmış bir erkeğe tabi olursunuz Yani: Buna tâbi olduğunuz takdirde sihre uğrayıp cin nenmiş bir kimseye uymuş olursunuz. O cahiller, Yüce Resulün akıl ve faziletinin ne ka-

dar yüksek, ne kadar parlak olduğunun görüp anlayamıyorlardı, gözleri kamaşıyor, kör kesiliyordu da öyle pek büyük bir zata bir takım boş isnatlarda bulunmaya cür'et gösteriyorlardı.

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

48.Bak senin için nasıl misaller getirdiler, artık onlar sapıtmış oldular, artık onlar doğru bir yola gitmeğe güç yetiremezler.

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا

Artık sapıtmış oldular O misalleri Senin için Misal getirdiler Nasıl Bak

(Bak senin için nasıl misaller getirdiler) Ey Bak o müşrikler o cahil kimseler senin için nasıl misaller getirdiler onlar sana şair, sihirbaz sihre uğramış, mecnun, öğretilmiş de dediler, öyle senin yüce şanına lâıyk olmayan vasıfları sana isnada cür'et gösterdiler. Artık sapıtmış oldular Artık onlar haktan, hakikati görüp kabulden sapıtmış oldular dalalete sapıklığa düştüler

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

Bir yola Artık güç yetiremezler

(artık onlar doğru bir yola gitmeğe güç yetiremezler) Artık onlar doğru bir yola gitmeğe, öyle doğru bir yolu takibe güç yetiremezler. Veya habibim Seni aleyhinde yerme ve ayıplamaya asla imkân bulamaz, daima zarar ve ziyana uğrar kalırlar. Bu ayeti celile, Resul-i Ekrem hakkında teselli, inkârcılar hakkında da bir vaad ve tehdidi içermektedir.

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنْآ لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

49.Ve dediler ki: Biz kemikler ve kokuşmuş bir toprak olduğumuz zaman mı, biz mi yeni bir yaratılmış olarak elbette diriltileceğiz.

Bu mübarek ayetler de ilâhiyat, Peygamberlik hususunda sapıklığa düşmüş olanların haşır ve neşri, kıyameti inkâr hususundaki inkârlarını, cahilce iddialarını, vaziyetlerini de tasvir ediyor, onları ilk evvel yaratan yüce Allah'ın tekrar diriltileceğini ve onların kabirlerinde az bir müddet kalmış olduklarını zannedeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا

Ufalanmış bir toprak Ve Bir kemik yığını Olduk O zaman mı Dediler Ve

(Ve dediler ki: Biz kemikler ve kokuşmuş bir toprak olduğumuz zaman mı?) O müşrikler, Allah'ın birliğini, Peygamberliği, uhrevî hayatı inkâr eder oldular ve inkâr edici bir soru yoluyla dediler ki: biz kemikler ve kokuşmuş toprak olduğumuz zaman mı? Yani: Biz ölüp de bütün vücudumuz değişikliğe uğradıktan, toz ve toprak kesildikten sonra mı?

إِنْآ لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

Yeni Bir yaratılışla Elbette diriltileceğiz Biz mi?

(Biz mi yeni bir yaratılmış olarak elbette diriltileceğiz) Evet. O müşrikler sorarlar Biz mi? Öyle bir değişime uğradığımız vakit yeni bir yaratılmış olarak elbette diriltileceğiz? Bu mümkün mü? Bu inkârcılar, insanların öldükten sonra bütün beden organlarının darmadağın olacağını, başka şeyler ile karışık bir hale geleceğini düşündükleri için insanların tekrar vücuda getirileceğini imkânsız görmektedirler. Böyle bir düşünce ise sırf cehaletten, Allah'ın kudretini takdir edememekten doğar. Kâinatta bir zerrenin bile büsbütün mahıv olmadığı bugün fennen de sabittir. Cenabı Hakkın ilmi, kudreti ise sonsuzdur. O Yüce Yaratıcı, binlerce parçalara, şekillere dönüşen insan cüzlerini yeniden toplayıp ona evvelki şekil ve mahiyetini vermeğe de şüphe yok ki fazlasıyla kadirdir.

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا

50.De ki: Siz faraza taş veya demir olunuz.

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا

Bir demir Veya Bir taş Olun De ki

(De ki Siz faraza taş veya demir olunuz) İşte o Yüce Yaratıcı, o inkârcılara cevap veriyor, onların yanlış düşüncelerini kınıyor, Kuran lisanı ile diyor ki: Resulüm o inkârcılara de ki ey cahiller! Siz değil kemik ve döküntü olmak, faraza taş veya demir olunuz onlar gibi dayanıklı, şiddetli bir mahiyete dönüşünüz, Cenabı Hak, sizi tekrar yaratmaya yine kadirdir. Onu hiçbir şey aciz bırakamaz.

أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا

51.Veya göğüslerinizde büyütülenden herhangi bir yaratık olunuz, herhalde diriltileceksinizdir. Diyeceklerdir ki: O halde bizi kim geri getirecektir? De ki: Sizi ilk defa yaratmış olan zat geri getirecektir. Artık sana başlarını sallayacaklar ve diyeceklerdir ki: O ne zaman? De ki: Yakın olsa gerek!

أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ

Gönlünüzde Büyüyor O şeyden ki Bir mahluk Veya

(Veya göğüslerinizde büyütülenden herhangi bir yaratık olunuz) Ey inkârcılar! Veya siz gönlünüzde kendi vicdanî kanaatinize göre hayatı kabul etmeyecek derecede büyük kuvvetli şeyler den herhangi bir yaratık olunuz, isterse, sırf ölüm kesilin, siz yine herhalde diriltileceksinizdir. Çünkü Allah Teâlâ onu diriltmeğe, ona da hayatı iade etmeye kadirdir. O inkârcılar, inkâr ve alay etmeye devam ederek

فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا

Bizi döndürecek Kim Buna rağmen diyecekler ki

(Diyeceklerdir ki: O halde bizi kim geri getirecektir?) Diyeceklerdir ki: öyle başka bir mahiyet kazanınca bizi kim geri getirecektir? Bize eski vaziyetimizi kim verecektir? Yüce Resulüm! Onların bu sualine cevaben de

قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Sizi yarattı O zat ki De ki

(de ki: Sizi ilk defa yaratmış olan zat) Geri getirecektir, size o geçmiş vaziyetinizi verecektir. Şüphe yok ki, sizi öyle başlangıçta yoktan yaratmış olan Yüce Yaratıcı, sizi öldürdükten sonra iadeye de, size yeniden hayat vermeğe de elbette ki, kadirdir.

فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ

O Ne zaman Diyecekler Ve Başlarını Sana Bunun üzerine sallayacaklar

(Artık sana başlarını sallayacaklar Ve diyeceklerdir ki: O ne zaman?) Artık o inkârcılar, bu cevap üzerine de sana bir hayret ve alay sebebiyle başlarını sallayacaklar ve alay ederek diyeceklerdir ki: O yeniden diriltmek, o kıyamet hadisesi ne zaman? Sen de onlara

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا

Yakın Olması Umulur De ki

(De ki: Yakın olsa gerek) O kıyametin kopması yakın olması gerek aslında kıyame-tin vukuu muhakkaktır. Fakat onun kopma vakti, Allah'ın ilmine aittir. Fakat bir takım alâmetlere, hadiselere bakarak geçmişe nisbetle kıyametin yakın bir zamanda vukuu düşünülebilir.

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا

52.0 gün ki, sizi çağıracaktır, siz de hemen onun emrine saygıyla uyacaksınız ve kabirlerinizde pek az bir müddet kalmış olduğunuzu sanacaksınız.

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ

Sizi çağırarak O gün ki

(0 gün ki, sizi çağıracaktır) Evet. Kıyamet günü vuku bulacaktır ki Cenabı Hak sizi kabirlerinizden kaldırıp mahşer alanında toplamak için İsrail Aleyhisselam vasıtasıyla, son sura üförtmek suretiyle çağıracaktır işte bunun umulur ki, vuku bulma zamanı yakındır,

فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ

Ona hamd ile Hemen icabet edeceksiniz

(siz de hemen onun emrine saygıyla icabet edeceksiniz) O gün hemen onun emrine saygıyla tam bir itaat ve bağlılık ile icabet edeceksiniz ve göreceğiniz musibetlerin ve şiddetli kıyamet felâketlerinin tesiriyle kabirlerinizde veya dünyada

وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Kalmadınız Zannedeceksiniz Ve

(pek az bir müddet kalmış olduğunuzu sanacaksınız) Evet. o inkârcılar, ahiret âleminin ebediyetini, akla hayale gelmeyen şiddetlerini görünce o zamana kadar geçirmiş oldukları vakitlerin pek cüzi pek ehemmiyetsiz bir mahiyette bulunmuş olduğuna inanacaklardır. Ve anlayacaklar "Göz yum cihanda aç gözünü kendi haline"

"Sen göz yumup açınca bu âlem gelir gider" İbni Kemal

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ

لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

53.Ve kullarıma de ki: En güzel olanı söylesinler. Şüphe yok ki, şeytan aralarını bozmaya çalışır. Muhakkak ki, şeytan, insan için pek açık bir düşmandır.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in vazifesini, inkârcılar ile yapılacak konuşmaların tartışmaların bir felâkete sebebiyet vermemesi için ne kadar yumuşak, hikmetli bir şekilde yapılmasını gösteriyor. Cenabı Hakkın kulları hakkında dilediği gibi tasarruflarda bulunacağını bütün kâinatın durumunu en iyi bilen zat olduğunu bildiriyor. Peygamberlerinden bazılarını da bazıları üzerine üstün kılmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

En güzeldir O O şeyi ki Söylesinler Kullarıma Söyle Ve

(Ve kullarıma de ki en güzel olanı söylesinler) Ey Habibim Mümin kullarıma de ki: müşrikler ile inkârcılarla tartışmada bulundukları zaman onlara karşı en güzel olanı söylesinler. Onlara karşı şiddet, sertlik göstermesinler nefret etmelerine sebep olacak tarzda konuşmada bulunmasınlar, onların hidayete, rahmete ulaşabilmeleri için duada bulunsunlar, onları en güzel bir üslup ile irşada çalışsınlar.

إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ

Aralarını Bozar Şeytan Şüphesiz

(Şüphe yok ki, şeytan onların aralarını bozmaya çalışır) Onların aralarında münakaşalar, mücadeleler meydana gelsin diye onlara kötü vesveselerde bulunur.

إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

Apaçık Bir düşman İnsana Oldu Şeytan Şüphesiz

(Muhakkak ki, şeytan, insan için pek açık bir düşmandır) Artık onun o haince vesveselerine meydan vermemek için konuşmalarınızda ihtiyatlı hareketten ayrılmayınız. Nazikçe, hikmetlice sözler sarf edilsin ki o güzel sözler ruhlar üzerinde tesir yapar, dürüstçe muhabbetler konuşmalar da insanları aydınlatır. Bu, içtimaî bir hayat için ne güzel bir düsturdur! Değil mi?

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ يَرْحَمَكُمُ أَوْ إِنَّ يَشَاءُ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا

54.Rabbınız sizi en iyi bilendir. Dilerse size merhamet buyurur ve dilerse size azap eder ve seni onların üzerine bir vekil olarak göndermedik.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ

Sizi Ey iyi bilendir Rabbınız

(Rabbınız sizi en iyi bilendir) Ey insanlar! Şüphe yok ki, Rabbınız sizi en iyi bilendir sizin kabiliyetinizi, maksatlarınızı, lââyık olduğunuz şeyleri hakkıyla bilendir. O Kerem sahibi âlemlerin rabbi

إِنْ يَشَأْ يُرْحَمَكُمُ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ

Size azap eder Dilerse Eğer Veya Size merhamet eder Dilerse Eğer

(Dilerse size merhamet buyurur ve dilerse size azap eder) Dilerse sizi hidayete erdirir ve dilerse kusurlarınızdan dolayı size azap eder. Artık ey müminler! Başkalarını da hakir görmeyiniz, olabilir ki, o hakir görülen kimseler, hallerini düzelterek güzel bir sona kavuşurlar. Bundan dolayı onlar ile güzelce tartışmada bulunmalıdır ki, hakkı kabul etmelerine sebep olunabilsin.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا

Bir vekil Onların üzerine Seni göndermedik Ve

(ve seni onların üzerine bir vekil olarak göndermedik) Ey Habibim seni o inkârcıların üzerine bir vekil olarak göndermedik onları korumaya, onları zorla Allah'ın rızasını kazanmaya sevk etmekle emir olunmuş değilsin. Sen ancak bir müjdeci ve uyarıcısın. Artık sen ve sana tabi olanlar, muhalifleri en güzel bir yolla irşada çalışmalısınız. Deniliyor ki: Bu ilâhî emir, cihad hakkındaki ayetin inişinden evvele aittir. Bununla beraber birçok hususlarda en güzel yolu tercih ederek o şekilde halkı irşada devam etmek icap eder.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

55.Ve Rabbin göklerde ve yerde olanları en iyi bilendir. And olsun ki, Peygamberlerin bazılarını bazılarından üstün kıldık ve Davut'a bir Zebur verdik.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O kimseleri ki En iyi bilendir Rabbin Ve

(Ve Rabbin göklerde ve yerde olanları en iyi bilendir) Ve Ey Habibim Senin Rabbin sana ihsanda bulunan seni mahlûkatın en mükemmeli kılan Kerem sahibi Yaratıcın göklerde ve yerde olanı en iyi bilendir. Onun ilmi yalnız insanlığa ait değildir, bütün varlıkları ve yoklukları kuşatmıştır, artık sizlerin de ihtilâflarınızı, ahlâk ve tavırlarınızı hakkıyla bilmektedir, ona hiçbir şey gizli kalmaz ve o Kerem Sahibi Mabut, ilâhî lütuflarına lââyık olanları da yüce mertebelere kavuşturur.

وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Peygamberlerin Bazısını Üstün kıldık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Peygamberlerin bazılarını bazılarından üstün kıldık) Onlar öyle dünyevî varlıklar bakımından değil, zati faziletleri itibariyle, bedenî ilişkilerden arınma yönüyle üstünlüklere sahip olmuşlardı.

وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

Zeburu Davud'a Verdik Ve

(Ve Davut'a bir Zebur verdik) Onun değerini de Zebur la yücelttik o kitabın yüce varlığı yanında dünya varlığının ne kıymeti olabilir? İşte Hazreti Davut, büyük bir dünyaya saltanatına da kavuşmuş olduğu halde onun üstünlüğünü gösteren, o saltanat değil, o kavuştuğu ilâhî kitaptır. Bu ayeti kerime, bir takım müşriklerin iddialarını da reddetmektedir. Onlar diyorlardı ki: Bir takım Kureyş Lideri dururken Ebu Talibin yetimi nasıl Peygamber olabilir? Bir takım aç, çıplak kimseler onun ashabını nasıl oluştura-

bilir? Yahudiler de Tevrat'tan başka kitap tanımıyorlardı, Musa'dan sonra nebi bulunduğu inanmıyorlardı. Bu ayeti celile ise onları reddediyor. Buyrulmuş oluyor ki: Cenabı Hak dilediği zatları lütuf ve keremine kavuşturur ve kimlerin bu nimetlere lâyık olduklarını hakkıyla bilir. İşte Hazreti Davud'u Zebur gibi bir kitaba, bir peygamberliğe mazhar buyurmuş olduğu gibi Hazreti Muhammed'e de Kuran'ı Kerim'i vermiş, bütün insanlığa peygamber olarak göndermiştir. Bunu kimin imkânsız görmeye salahiyeti olabilir? Özellikle efendimiz vasıfları o Zebur kitabının içinde de bulunmaktadır.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا

56.De ki: Allah'ı bırakıp ileri sürdüklerinize dua ediniz. İmdi onlar sizden ne sıkıntıyı açmaya kadir olurlar, ne de değiştirmeye.

Bu mübarek ayetler, müşriklere mabut edindikleri bir takım mahlûkların bir faide veremeyeceklerini bildiriyor. O mahlûkların da Cenabı Hakka manevî olarak yaklaşmak için ibadet ve itaat da bulunup Allah'ın rahmetini niyaz, edip ilâhî azaptan korkar olduklarını beyan buyuruyor. Ve dünyada olanların kıyametten evvel ya helake veya şiddetli azaplara uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ

Ondan başka ileri sürdünüz O kimselere ki Yalvarın De ki

(De ki: Allah'ı bırakıp ileri sürdüklerinize dua ediniz) Ey Habibim o müşriklere de ki: Allah Teâlâ'dan başka melekler, cinler gibi veya Üzeyir, İsa Aleyhisselam gibi tanrı iddia etmiş olduğunuza öyle mahlûklara dua ediniz sizin yardımınıza koşsunlar bakalım bu mümkün mü? Asla

فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا

Ne değiştirmeye Ve Sizden Sıkıntıyı Açmaya Halbuki malik olmazlar

(İmdi onlar sizden ne sıkıntıyı açmaya kadir olurlar ne de değiştirmeye) yani onlar ne hastalık gibi, kıtlık ve pahalılık gibi bir sıkıntıyı gidermeye kadir olurlar ne de o musibetleri başkalarına yönelterek istikametini değiştirmeye Kadir olabilirler. Çünkü onlar da haddizatında birer mahlûktur, icat ve imha kudretini haiz değildirler, kendi kendilerine hiçbir şeyi yaratıp meydana getiremezler.

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ

وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

57.Onların yalvardıkları bu varlıklar, “hangimiz daha yakın olacağız” diye Rablerine vesile ararlar. O’nun rahmetini umarlar, azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı gerçekten korkunçtur .

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ

Yalvarıyorlar O şeyler ki İşte onlar

(Onların yalvardıkları bu varlıklar) Evet. Müşriklerin kendilerine taptıkları ve yalvardıkları melekler ve diğer hayat sahipleri de

يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ

Daha yakın Hangisi Vesile Rablerine Ararlar

(hangimiz daha yakın olacağız diye Rablerine vesile ararlar) Rablerine kendilerinden hangisi daha yakın Allah katında daha faziletli olacağız diye yarışmada bulunurcasına vesile ararlar manevî yakınlığa kavuşmak için ibadet ve itaatle meşgul olurlar, onlar da Cenabı Hakka ihtiyaçlarını arz ederek Allah'ın lütfuna sığınır

وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ

Azabından Korkarlar Ve Rahmetini Umarlar Ve

(ve onun rahmetini umarlar ve onun azabından korkarlar) O Kerem sahibi Yaratıcının rahmetini umarlar ilâhî korumaya ulaşmalarını rica ederler ve onun azabından korkarlar Onlar da diğer kullar gibi Allah'ın azabını düşünerek titrer dururlar.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

Korkunç Olandır Rabbinin Azabı Şüphesiz

(şüphe yok ki Rabbinin azabı gerçekten korkunçtur) Melekler de, Peygamberler de Cenabı Hakkın Azabından korkarlar, onun ne müthiş olduğunu bilir, titrerler. Artık onlara nasıl ilahlık, mabutluk derecesi verilebilir.

وَأَنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

58.Ve hiçbir ülke yoktur ki, illâ onu kıyamet gününden evvel biz ya helak ederiz veya onu şiddetli bir azap ile azarlandırırız. Bu, kitapta yazılmış bulunmaktadır.

وَأَنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününden Önce Onu helak ediciyiz Biz Ancak Hiçbir şehir Yoktur Ve

(Ve hiçbir ülke yoktur ki, illâ onu kıyamet gününden evvel biz ya helak ederiz)

Ey gafil insanlar! Öyle mahlûklara tapmakla ilâhî azaptan kurtulacağınızı mı zannediyorsunuz? Ne cehalet. Elbette herkes lâîk olduğu akıbet erişecektir ve hiç bir ülke yoktur ki bu dünyada illâ o ülkeyi, onun ahalisini kıyamet gününden evvel biz ya helak ederiz yani: onun ahalisini ölüm ile kökünü kazımak suretiyle dünyevî hayattan mahrum bırakırız

أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap ile Ona azap ediciyiz Veya

(veya onu şiddetli bir azap ile azaplandırırız) Veya o ülke ahalisini şiddetli bir azap ile azaplandırırız onları öldürmek gibi, esirlik gibi vesair çeşitli belâlar gibi şiddetli şeyler ile azaba uğratırız.

كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

Yazılmış Kitap da Bu Olandır

(Bu, kitapta yazılmış bulunmaktadır) Bu bildirilen helak ve azap kitapta levhi mahfuzda yazılmış bulunmaktadır. Herhalde meydana gelecektir. Nitekim vakit vakit yüzünde nice olaylar, hareketler, depremler, patlamalar vücuda gelmektedir. Artık insan, bu gibi müthiş akıbetleri düşünmelidir, halini Islaha çalışmalıdır, mahlûkata değil, yalnız Allah Teâlâyâ kullukta bulunarak ondan selâmet ve saadet, güzel ölüm niyazında bulunmalıdır. "Ya ölür ya ayrılır ya terk eder" "Herki haktan gayrı yar oldu sana" Yani haktan gayrı yar edinir isen elbette bir gün hepsi seni terk edecek.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصَرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

59.Ve bizi ayetler ile Peygamber göndermekten bir şey alıkoymuş değildir. Ancak onları eski kavimler yalanlamışlardır. Ve Semud'a gözleri göre göre o dişi deveyi verdik, onlar ise onunla zulmettiler ve biz ayetleri göndermeyiz, ancak korkutmak için göndeririz.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'den mucizeler göstermesini isteyen müşriklerinde eski inkârcı kavimler gibi o gösterilecek mucizeleri inkâr edeceklerine işaret ediyor. Mucizelerin ne gibi faydalardan dolayı gösterildiğini, Resul-i Ekrem'in kavuştuğu görüntü ile Kuran'ı Kerim'de zikredilen nefrete uğramış ağacın nasıl bir imtihan için ifade buyrulmuş olduğunu, o müşriklerin ise bu gibi şeylerden yararlanmadıklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ

Mucizeleri Göndermemizden Bizi alıkoymadı Ve

(Ve bizi ayetler ile Peygamber göndermekten bir şey alıkoymuş değildir) Resulüm! Bilinmektedir ki, bizim kudretimiz sonsuzdur ve bizi ayetler ile istenilen mucizeler

ile Peygamber göndermekten bir şey men etmiş değildir. Benim yüce kudretim her türlü mucizeleri, harikaları meydana getirmeğe fazlasıyla kâfidir, bunları yaratmama hiç bir şey engel olamaz.

إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ

Evvelkilerin Onları Yalanlaması Ancak

(Ancak onları eski kavimler yalanlamışlardır) Onlar meydana getirilen mucizeleri gördükleri halde yalanlamışlardır. Bunun cezası olarak da derhal mahv ve yok olmuşlardır.

وَأَتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً

Gösteren olarak O dişi deveyi Semude Vermiştik Ve

(Ve Semud'a gözleri göre göre o dişi deveyi verdik) Ve Kısacası Semud'a gözleri göre göre açık, parlak bir mucize olarak o dişi deveyi verdik o harikayı görünce Peygamberlerini tasdik etmeli değil mi idiler?

فَظَلَمُوا بِهَا

Ona Ve zulmettiler

(onlar ise onunla zulüm ettiler) O deveyi öldürmekle, Peygamberlerini inkâr etmek le kendi nefislerine zulüm ettiler lâıyk oldukları azaplara derhal kavuştular. Şimdiki kâfirlerin istedikleri mucizeler de hemen gösterilse bunlar da o mucizeleri inkâr ederek derhal Allah'ın kahrına uğrarlar.

وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

Korkutmak için Ancak Mucizeleri Göndermeyiz Ve

(Ve biz ayetleri göndermeyiz, ancak korkutmak için göndeririz) Ta ki korkup da hakkı düşünmeye, hallerini ıslaha çalışarak hidayete ersinler. Aksi takdirde köklerinin kazınması suretiyle hemen helak olur giderler. İşte Şimdiki inkârcılara ise Allah'ın merhametinin bir eseri olarak bir mühlet verilmiş oluyor, düşünüp inançlarını düzeltebilmeleri için imkân bulunuyor, bu hikmetten dolayı istediği harikalar birden meydana getirilmiyor. Ta ki, hemen inkâr edip de mahv ve yok olmasınlar.

&-Rivayete göre Arap müşrikleri, Resulü Ekrem'den birçok mucizeler istemişlerdi. Kimisi yerlerden suların, gözelerin çıkarılıp fışkırtılmasını istemişti. Kimisi de bir takım ölülerin diriltmesini istemişti. Kimisi de rüzgârların kendilerinin emrine verilmesini veya safa dağının altın kesilmesini veya dağların ova kesilip ziraata elverişli bir hale gelmesini teklif etmişti. İşte bu gibi mucizeler gösterildiği takdirde yine inkâra cür'et edince hepsinin birden helak olması lâzım gelirdi

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي آرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ

وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا

60.Ve sana demişti ki: Senin Rabbin şüphesiz bütün insanları kuşatmıştır ve sana göstermiş olduğumuz görüntüleri ve Kurandaki lanet edilmiş olan ağacı da insanları ancak bir imtihan için meydana getirdik ve onları korkutuyoruz. Hâl-buki onlara pek büyük bir taşkınlıktan başka bir şey arttırmış olmuyor.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ

İnsanları Kuşatmıştır Rabbin Şüphesiz Sana Demiştik O vakit Ve

(Ve sana demişti ki: Senin Rabbin şüphesiz bütün insanları kuşatmıştır) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Hatırla ki sana demiştik ki, senin Rabbin senin ve ümmetin hakkında merhamet ve ihsanını bollaştıran kerim mabudun şüphesiz bütün insanları ilmi ile kudreti ile kuşatmıştır. Hepsi de onun kudret elinde bulunmaktadır, onların fiil ve amellerinden hiçbir şey o Yüce Yaratıcıya gizli kalamaz.

وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ

İnsanlar için Bir imtihan Ancak Sana gösterdik O ki Görüntüyü Kılmadık Ve

(ve sana göstermiş olduğumuz görüntüleri insanları ancak bir imtihan için meydana getirdik) Senin için nasip olan fevkalâde, bir görüntüyü, bir görüşü, bir müşahedeyi insanlara bir imtihan için kılmıştık

وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ

Kuranda Lanetlenen Ağacı Ve

(ve Kurandaki lanet edilmiş olan ağacı da) Yani: Cehennemde mevcut olup kendisinden, ancak lanetlenmiş kâfirlerin yiyecekleri zakkum ağacını da bunları insanlar için hikmet gereği bir imtihan için kılmıştık. Bu suretle kendi kabiliyetleri kendilerine gösterilmiş olacaktır.

وَنُخَوِّفُهُمْ

(ve onları korkutuyoruz) Bu gibi imtihan vesileleri ile vesaire ile ta ki, korksunlar da hakkı düşünsünler, inkârı, ihtirasları bırakarak hidayete ersinler. Bu harikalar,

فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا

Büyük Bir azgınlık Ancak Fakat onlara artırmıyor

(Hâlbuki onlara pek büyük bir taşkınlıktan başka bir şey arttırmış olmuyor) Onlar yine haddi aşarlar, cehaletlerinde, inkârlarında devam ederler. İşte Resulü Ekrem'in kavuştuğu görüntüyü ve Kuranı Kerim'deki zikredilen ağacı inkârları da bu cümledir.

&-Bu ayeti kerimede ki rüyadan maksat, ya Miraç gecesindeki temaşadan, semalar-daki, yerlerdeki acayip kudreti seyretmekten ibarettir. Bu harika geceleyin meydana geldiği için rüya diye beyan buyrulmuştur. Mamafih rüya lafzı, temaşa etmek yerinde de kullanılmaktadır. Veyahut buna rüya denilmesi hakikaten meydana gelen temaşayı kâfirlerin inkâr etmelerinden dolayıdır ki, onlar bu harikanın rüya âleminde bile görülmüş olmasını imkânsız kabul etmişlerdi. Bununla beraber bu rüyadan maksat, bir kısım müfessirlere göre de Resulü Ekrem'in Mekke müşrikleri hakkında gördüğü rüyadır ki: Onların Bedir muharebesinde silinip, kahr olacaklarını, onlardan bir kısmının nerelerde öldürülüp toprağa gömüleceğini daha Mekke'de iken rüyasında görmüş, bilahare bu hâdise meydana gelmiştir.

&-Zakkum da kırlardaki bir bitkidir ki, zehirli bulunur. Ve içinde hurma ve kaymak bulunan bir yiyeceğe de Zakkum denilir. İşte Ebu Cehil gibi kâfirler, bu görmeyi, bu Zakkum ağacını inkâr etmişler, cehennem gibi bir ateşli mahalde bir ağaç nasıl bulunabilir demişler, Kuranın beyanlarına karşı inkârcı ve alaycı bir vaziyet almışlardı. Onlar Allah'ın kudreti ile nice harikaların meydana gelmiş ve gelmekte olduğunu düşünmemiş, dünyada bile ateşler içinde, denizler dibinde nice hayvanların yaşayıp ta yanmadıklarını, boğulmadıklarını hiç nazarı ibrete almamışlardır. Artık bütün bu gibi ilâhî açıklamalar, onların haklarında bir sınama, bir imtihan mahiyetinde bulunmuştur. Onlar nihayet lâıyk oldukları ebedî cezalara kavuşacaklardır.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا

61.Ve o zamanı hatırla ki, Âdem'e secde ediniz diye meleklerle emrettik, onlar da hemen secde ettiler. Ancak iblis secde etmedi dedi ki: Ben çamurdan yarattığın bir kimseye secde mi ederim?

Bu mübarek ayetler, insanları küfür ve şirke düşürmeğe çalışan şeytanın nasıl lanete uğramış olduğunu bildiriyor. Allah'ın emrine uymak için Hazreti Âdem'e secde ile emir olunduğu halde ne kadar kibirli bir vaziyet alarak o secdeden kaçındığını ve o yüzden ebedî ziyana uğradığını, kibir ve gururun, Peygamberlere karşı düşmanlığın ne büyük felâketlere sebep olduğunu gösteriyor. Şeytanın insanlara karşı yapacağı vesveselerin ehemmiyetsizliğine işaret ediyor, din kuvveti olan Müslümanların Allah'ın koruması altında olup onların üzerinde şeytanın bir hâkimiyeti bulunmadığını beyan buyuruyor,

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

Hemen secde ettiler Adem'e Secde edin Meleklerle Buyurmuştuk O vakit Ve

(Ve o zamanı hatırla ki, Âdem'e secde ediniz diye meleklerle emrettik hemen secde ettiler) Ey habbim Hatırla ki, Ceddin Âdem'i yarattığım ve kendisine büyük bir üstünlük verdiğim zaman Âdem'e secde ediniz diye meleklerle emrettik. Onlar da bu emre uyararak hemen secde ettiler Hazreti Âdem'in üstünlüklerini takdirde ve kendisine karşı bir saygı selâmında bulundular.

إِلَّا إِبْلِيسَ

İblis Ancak (hariç)

(Ancak iblis secde etmedi) Meleklerin arasında bulunan İblis kendisine de yönelik olan bu ilâhî emre muhalefet ederek secdede bulunmadı ilâhî emirdeki hikmeti takdir edemedi, şahsî bir gururun tesirinden kurtulamadı ve inkârcı ve kibirli bir eda ile

قَالَ عَسَجِدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا

Bir çamur olarak Ve Yarattın O kimseye ki Secde mi edeceğim Dedi

(dedi ki: Ben çamurdan yarattığın bir kimseye secde mi ederim?) Ben bir çamur halinde yarattığına secde eder miyim? Ona karşı öyle mütevazı bir vaziyet alır mıyım?

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا

62. Dedi ki: Şu benden üstün kıldığına da bir bak! Yemin ederim ki, eğer beni kıyamet gününe kadar tehir eder isen elbette onun neslini, birazı müstesna olmak üzere mutlaka hâkimiyetimin altına alırım.

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ

Bana Üstün kıldın O kimseyi ki Şu Gördün mü Dedi

(Dedi ki: Şu benden üstün kıldığına da bir bak!) O pis şeytan dedi ki: Şu Âdem'i ki, onu benim üzerime üstün kıldın ne sebepten dolayı onu benim üzerine tercih ettin ve üstün kılmış oldun? Ben ışıklı bir cevher olan ateşten yaratılmış olduğum halde neden sudan, topraktan yaratılmış bir kimseye secde edeyim? Lânetli İblis düşünmüyordu ki: Bütün kâinat cüzleri, bir cevher mahiyetinde demektir, hepsini de yaratmış olan, Allah Teâlâ'dır, hepsinin de çeşit çeşit faideleri vardır. Bununla birlikte mahlûkâtın vazifesi, Allah'ın emrine uymaktır. Her ilâhî emrin bir nice hikmetleri vardır, mahlûkâtın o hikmetleri tamamen bilmesi icap etmez. Mükellef olan kimselere lâzımdır ki, hiçbir ilâhî emrin boş yere olmayacağını bilip ona riayet edilmesini bir kulluk vazifesi bilsin. Şeytan ise bunu takdir edemedi, nefsine mağlûp oldu ve şöyle dedi:

لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar Beni ertelersen And olsun eğer

(Yemin ederim ki, eğer beni kıyamet gününe kadar tehir eder isen) Yemin ederim ki: Ey Yüce rabbim eğer beni kıyamet gününe kadar tehir eder de yaşatır isen

لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا

Pek azı Müstesna Zürriyetini Mutlaka hakimiyetimin altına alacağım

(Elbette onun neslini, pek azı müstesna olmak üzere mutlaka hâkimiyetimin altına alırım) Âdem'in zürriyetini, birazı ilâhî koruma altında olan evliya zümresi müstesna olmak üzere mutlaka ayartmak, vesvese vermek sureti ile hâkimiyetimin altına alırım onları kuşatırım, onları dilediğim tarafa götürürüm.

قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا

63.Cenabı Hak da buyurdu ki: defol git, imdi onlardan her kim sana tâbi olursa artık şüphe yok ki, sizin cezanız cehennemdir. Tam mükemmel bir ceza

قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ

Onlardan Sana uyarsa Artık kim Git Buyurdu ki

(Buyurdu ki: defol git, imdi onlardan her kim sana tâbi olursa) Cenabı Hak da Âdem Aleyhisselam'a ve onun evlât ve torunlarına karşı o kadar düşmanlıkta bulunan şeytana hitaben buyurdu ki. Ey iblis, çık defol git sen kovulmuşsun, dilediğini yapmaya çalış, sura üfürölünceye kadar yaşatılacaksın. İmdi Âdem'in zürriyetinden her kim sana tabi olursa senin vesveselerine kapılırsa

فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا

Tam Bir karşılık olarak Cezanız Cehennemdir Artık şüphesiz

(artık şüphe yok ki, sizin cezanız tam, mükemmel bir ceza olarak cehennemdir) öyle bir ateş tabakasıdır. Kendi kötü amellerinizden dolayı onu hak etmiş olursunuz.

وَاسْتَفْزِزْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

64.Ve onlardan kime gücün yeterse onu sesin ile oynat ve onları süvarilerinle, piyadelerininle yaygaraya boğ ve onlara mallarda ve evlâtlarda ortak ol ve onlara vaatler yap, onlara şeytanın vaat edeceği şey ise bir aldatmadan başka bir şey değildir.

وَاسْتَفْزِزْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ

Sesinle Onlardan Güç yetirdi O kimseyi ki Yerinden oynat Ve

(Ve onlardan kime gücün yeterse onu sesin ile oynat) Âdemoğullarından hangisini aldatabilirsen onu sesin ile oynat rahatsız et, isyana davet eyle onu oyun ve eğlence ile boş nağmeler, gayrı meşru hareketler ile yoldan çıkarmaya çalış

وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ

Yayalarınla Ve Süvarilerininle Üzerlerine Yaygarayı bas Ve

(ve onları süvarilerininle, piyadelerininle yaygaraya boğ) O aldatacağın âdemoğullarını süvarilerininle, piyadelerininle Yani: Bütün yardımcılarınıla, sana tabi olan insanlar ve cinler ile veya bütün oyun ve eğlence ile yaygaraya boğ kendilerini isyana davet et.

وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ

Onlara vaad et Ve Evlatlarda Ve Mallarda Kendilerine ortak ol Ve

(Ve onlara mallarda ve evlâtlarda ortak ol ve onlara vaatler yap) Meselâ: Onları helâl şeyleri haram saymaya ve haram şeyleri yapmaya sevk et, ibadetlerin kimseye bir faide vermeyeceğini telkinde bulun. Onları zinaya, gayrı meşru şekilde evlât sahibi olmaya teşvik eyle, onlara Abdi Şems, Abdi Uzza gibi adlar verdir, onları batıl dinleri kabule yönlendir, böyle bütün düşmanlığını göster, elbette ki, bu pek haince, kâfirce telkinlerin pek büyük cezasını göreceksindir.

وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

Bir aldatma Ancak Şeytan Onlara vaad etmez Ve

(onlara şeytanın vaat edeceği şey ise bir aldatmadan başka bir şey değildir) Ve Ey lânetli İblis âdemoğullarına vaatler yap batıl vaatlerde bulun. Fakat âdemoğullarına şeytanın vaad edeceği şey ise bir aldatmadan başka bir şey değildir. Bütün bunlar, şeytanın vaadleri, batıl, sabit olmayan şeylerdir, asılsız şeyleri süslemek ve teklif etmekten ibarettir. Meselâ: Şeytan, ahiret azabını inkâr eder, putların birer şefaathçi olduğunu iddiada bulunur, dünya varlığını ahiret varlığına tercih ettirmeğe çalışır, bir takım zararlı şeyleri faydeli göstererek bir nice kimseleri saptırmaya çalışır. İşte akıl sahiplerine lâzımdır ki, şeytanın öyle aldatmalarına kapılmasınlar, şeytan tabiatlı kimselerin dine muhalif, yaldızlı aldatıcı sözlerine kıymet vermesinler.

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا

65.Şüphesiz benim kullarım var ya, senin için onların üzerinde bir hâkimiyet yoktur. Vekil olarak da Rabbin kâfidir.

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ

Bir hakimiyet Üzerlerinde Senin için Yoktur Kullarım ki Şüphesiz

(Şüphesiz benim kullarım var ya, senin için onların üzerinde bir hâkimiyet yoktur) Fakat ey Şeytan! Ey şeytanın yardımcıları! Şunu da biliniz ki: Şüphesiz benim kullarım var ya onlar ki, kulluk vazifelerini takva ile güzel ameller ile yerine getirmeye çalışırlar, onlar ki hakikî müminlerdir. Senin için onların üzerinde bir hâkimiyet yoktur sen onları tamamen ayartmaya güç yetiremezsin. Onları bağışlanmayacak bir günahı işlemeye sevk edemezsin. Onlar, Allah'ın korumasına, ilâhî yardımına kavuşmuş, seçkin kullardır

وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا

Vekil olarak Rabbin Yeter Ve

(Vekil olarak da Rabbin kâfidir)Ve onları ey şeytan senin şerrinden, vesveselerinden korumak için vekil olarak da Rabbin seni yaratmış olan Yüce Yaratıcı kâfidir onları her şekilde ilâhî korumasına kavuşturur. Onlar, Cenabı Hakka tevekkül ederler, şeytanî vesveselerden kurtulmak için O Kerem sahibi Rab'den yardım isterler, onun verdiği nimetlere karşı şükran borçlu olduklarını itiraf ederek dindarca ve faziletli bir halde yaşarlar. İşte! Ey lanetli Şeytan Sen ise yine zarar ve ziyanda kalırsın, Yüce Yaratıcının ebedî azaplarına tutularak cehennemde sonsuz olarak kalırsın, kendisiyle iftihar ettiğin ateş ile sürekli azap görür durursun. İşte Allah'ın emrini hafife almanın insanlar hakkında kötü muamelede bulunmanın müthiş ve Sonsuz cezası!

&-Bu dünya bir imtihan âlemi olduğundan şeytanın bu kadar ömür sürmesine, vesvesede bulunabilmesine hikmet gereği müsaade verilmiştir, şeytana ait bu kıssa, Kuranı Kerim'in yedi suresinde, Bakara, Araf, Hicr, isra, Kehf, Taha, Sat surelerinde zikredilmiştir. Bunun aynen ve mana olarak tekrar beyan buyrulmasındaki hikmet ise şeytanın ne kadar insaniyet düşmanı olduğunu tekrar tekrar zikrederek insanları gafletten uyandırmaktır, onun vesveselerine kapılmaktan men etmektir, onun şerrinden kurtulmaya vesile olan din ve fazilet yoluna sevk eylemektir. Allah Teâlâ Hazretleri cümlemizi şeytanların şerrinden, vesveselerinden emin buyursun Âmin.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

66.Rabbiniz, o kerem sahibi zat dir ki, sizin için denizde gemileri yüzdürür, ta ki, onun lutfundan talepte bulunasınız. Şüphe yok ki, o sizin için pek fazla merhametlidir.

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ'nın kudretini, hikmetini, rahmetini gösteren bir kısım delilleri bildiriyor. Denizlerdeki gemilerini yüzüp gitmelerini ve temin ettikleri faideleri ve ara sıra uğradıkları tehlikeli vaziyetleri hatırlatıyor. Tehlikeli vaziyetlerde Cenabı Hakka niyaza başlayan bir takım kimselerin selâmet sahiline çıkınca yine nankörlükte bulunduklarını ve böyle bir hareketin helak edici bir sonla neticelenebileceğini! Hatırlatmaktadır.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ

Denizde Gemileri Sizin için Yürütür O zattır ki Rabbiniz

(Rabbiniz, o kerem sahibi zat dır ki, sizin için denizde gemileri yüzdürür) Ey insanlar! Rabbiniz sizi yaratıp besleyen yaratıcınız kerem sahibi zat dır ki, sizin için denizde gemileri yüzdürür. Menfaatinizi temin için istediğiniz taraflara gemileri vakit vakit sevk eyler. Nitekim sizin ecdadınızı da Nuh Aleyhisselam ile beraber bir gemi vasıtasıyla bir kurtuluş sahiline erdirmiştir. Evet. O Kerem sahibi Yaratıcı, gemileri sizin emrinize vermiştir

لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Aramanız için

(ta ki, onun lutfundan talepte bulunasınız) Ta ki, onun lutfundan sizin için takdir

edilmiş olan rızkından ihtiyacınızı bertaraf edecek, ekonominize ferahlık verecek malları tedarik edebilesiniz

إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

Çok merhametli Size Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o sizin için pek fazla merhametlidir) Bunun içindir ki, muhtaç olduğunuz şeyleri meydana getirmiş, onları elde edebilme sebeplerini kolaylaştırmıştır.

&-Görülüyor ki, bu ayeti celile, bizlere sosyal ihtiyaçları gidermek, meşru şekilde servet ve mal sahibi olmak yolunu gösteriyor, bizleri iktisadî faaliyetlere teşvik etmiş bulunuyor. Bütün bunlar, İslamiyetin yükselmeye engel değil, bilakis yükselme sebebi olduğunu gösteren birer parlak delildir. Bunu takdir etmelidir, bunu inkâr ederek nankörlükte bulunmamalıdır.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا

67.Ve size denizde bir şiddet isabet ettiği zaman, ondan başka bütün ibadet ettikleriniz kaybolurlar. Sonra sizi kurtarıp karaya çıkarınca da yüz çevirirsiniz. İnsan çok nankör olmuştur.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ

Denizde Zarar Size dokundu O vakit ki Ve

(Ve size denizde bir şiddet isabet ettiği zaman) Ve Ey inkârcılar, müşrikler! Size denizde bir şiddet isabet ettiği zaman deryada dalgalar ortaya çıkarak boğulacağınızdan korktuğunuz vakit

ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ

O Ancak Yalvarıyorsunuz O kimseler ki Kaybolup gitti

(ondan başka bütün ibadet ettikleriniz kaybolurlar) O Yüce Yaratıcıdan başka kendilerine ibadet eder yalvarır, yakarır olduklarınız kendilerini o Kerem sahibi Yaratıcıya ortak sandıklarınız kaybolurlar onları unutursunuz, onlardan bir yardım beklemezsiniz, yalnız Allah Teâlâ'ya yalvarırsınız, sizi ondan başkasının kurtaramayacağını anlarsınız.

فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ

Yüz çevirdiniz Karaya Sizi kurtardı Ve ne zaman ki

(Sonra sizi kurtarıp karaya çıkarınca da yüz çevirirsiniz) Sonra Allah Teâlâ sizi kurtarıp karaya çıkarınca da Allah'ın dininden yüz çevirirsiniz. Yine küfür ve şirke dönüşersiniz. Gerçekte bu nevi beşer

وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا

Çok nankör İnsan Oldu Ve

(insan, çok nankör olmuştur) Selâmete erdirmiş, kendisini kurtarmış olan Kerim Yaratıcısını birlemeye, ona şükretmeye devam etmez, yine başkalarını o benzersiz mabuda ortak koştaktan geri durmaz.

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا

68.O'nun sizi kara tarafında yerin dibine batırmasından veya sizin üzerinize taşlı bir kasırga göndermesinden emin mi oldunuz? Sonra kendiniz için bir vekil bulamazsınız.

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ

Kara Tarafından Sizi Yere batırmasından Emin mi oldunuz

(O'nun sizi kara tarafında yerin dibine batırmasından emin mi oldunuz) Ey bu gibi bir tehlikeden kurtulmuş olan gafil insanlar! Hiç istikbalinizi düşünmez misiniz? Tekrar tekrar felâketlere uğrayabileceğinizi hiç aklınıza getirmez misiniz? O Yüce

Yaratıcının Sizi kara tarafında yerin dibine batırmasından emin olabilir misiniz? Sizi denizde de boğmaya kadir olan o Yüce Yaratıcı, sizi yeryüzünün her hangi bir parçasında da mahvetmeğe, yerlerin altına geçirmeğe de kadirdir.

أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا

Taş yağdırın kasırga Üzerinize Göndermesinden Veya

(Veya sizin üzerinize taşlı bir kasırga gönderme sinden) Emin mi oldunuz? Diler se başınız üzerine gök tarafından taşları yağdırır, o suretle sizi helak eder. Nitekim Lut kavmi üzerine böyle bir helak yağmuru yağdırmıştır.

ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكَيلًا

Bir vekil Kendinize Bulamamanızdan Sonra

(Sonra kendiniz için bir vekil bulamazsınız) Ey insanlar! Sonra kendiniz için bir vekil bulamazsınız ki, sizi o felâketten kurtarabilsin. Artık nasıl oluyor da öyle küfür ve şirke düşüyorsunuz

أَمْ آمَنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا

69.Yoksa sizi tekrar oraya iade etmesinden, sonra da üzerinize şiddetli bir rüzgâr gönderip de sizi küfrettiğinizden dolayı boğmayacağından emin mi oldunuz. Sonra kendiniz için bize karşı intikam alacak da bulamazsınız.

أَمْ آمَنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى

Diğer Bir defa Oraya Sizi geri çevirmesinden Yoksa emin mi oldunuz

(Yoksa sizi tekrar oraya iade etmesinden emin mi oldunuz!) Tekrar herhangi bir sebep, bir ihtiyaç vesilesiyle deniz seyahatine çıkarak yine korkunç bir felâkete uğramayacağınıza hükmedebilir misiniz? Evet! Yine öyle bir sefer esnasında

فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ

Nankörlük ettiniz O şey sebebiyle Böylece sizi boğmasından Bir rüzgardan Ortalığı yıkan Üzerinize Sonra göndermesinden

(sonra da üzerinize şiddetli bir rüzgâr gönderip de sizi küfrettiğinizden dolayı boğmayacağından) Evet! Sizi küfrettiğinizden o Kerem sahibi Yaratıcıya mahlûkatını ortak koştüğunuzdan dolayı bir ceza olarak denizde boğacağından emin mi oldunuz? Ki, öyle küfür ve şirke cür'et edip duruyorsunuz? Şunu da bilmelisiniz ki, sizi boğduktan ve helak ettikten sonra

ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا

Öcünü alan birisi Onun Bize karşı Kendiniz için Bulamamanızdan Sonra

(Sonra kendiniz için bize karşı intikam alacak da bulamazsınız) Sonra kendiniz için bize karşı intikam alacak size yaptığımızı bizden sorup isteyecek bir kimse de, bir koruyucu da bulamazsınız. O taptığınız mahlûkat, size yardımcı olamazlar. Artık nedir bu cehalet? Bu kadar inkârcı cesaret, böyle bir durum, insanlığın şanına yakışır mı?

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

70.And olsun ki, biz insanoğlunu üstün kıldık ve onları karada ve denizde nakil vasıtalarına yükledik ve onları lezzetli, temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları mahlûkatımızdan birçokları üzerine fazlasıyla üstün kıldık.

Bu mübarek ayetler, insanların haddizatında şerefli ve yaratıkların birçoğundan üstün ve nice nimetlere kavuşmuş olduklarını bildiriyor. Ahirette de dünyadaki amellerine göre muameleye tâbi olacaklarını beyan buyuruyor.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ

Adem oğullarını Şerefli kıldık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz insanoğlunu üstün kıldık) Kerem sahibi Yaratıcı, insanlara ihsan buyurmuş olduğu nimetlerden dört çeşidini hatırlatıyor, and olsun ki, Yani: Muhakkaktır ki: Biz âdemoğullarını üstün kıldık hepsine de güzel bir suret, orta bir boy, faideli organ verdik. Bunlar birinci nevi bir ilâhî lütuftur.

وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Denizde Ve Karada Onları taşıdık Ve

(ve onları karada ve denizde nakil vasıtalarına yükledik) Onlar karalarda atlar, develer gibi şeyler ile denizlerde de gemiler vesaire ile diledikleri yerlere giderler. Özellikle insanlar şimdi uçaklar, trenler gibi daha nice mükemmel nakil vasıtalarına kavuşmuşlardır. Bunlar da ikinci nevi bir rabbanî lütuftur.

وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Onları rızıklandırdık Ve

(ve onları lezzetli, temiz şeylerden rızıklandırdık) Ve âdemoğullarını nefis, tatlı meyvelerden, yiyeceklerden rızıklandırdık. Onlar bitkisel ve hayvansal gıdaların en güzellerinden, hoş olanlarından yararlanırlar. Bunlar da haklarında üçüncü nevi bir ilâhî ihsandır.

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

Üstün kılmakla Yarattık O kimselerin ki Birçoğuna Onları üstün kıldık Ve

(ve onları mahlûkatımızdan birçoqları üzerine fazlasıyla üstün kıldık) Kendilerine konuşma yeteneği ve akıl kuvveti verdik, İlim ve irfan tahsil etmek kabiliyeti verdik, dünya ve ahiret saadeti kazanmaya vesile olacak bir yetenek ihsan buyurduk. Bunlar da dördüncü nevi bir ilâhî bağıştır.

&-Artık insanlar, kavuştukları bu nimetlerin kadrini bilmelidir, akıllarını güzelce kullanarak bu nimetleri kendilerine ihsan buyurmuş olan kâinatın yaratıcısının birliğini, yüceliğini tasdik, kendisine hamd ve şükür etmelidir. Bunun aksine hareket, bir takım mahlûkata tapmak, en büyük bir nankörlüktür. İşte Cenabı Hak, insanlığa vermiş olduğu bu nimetleri beyan ile onları uyanmaya davet etmiş oluyor. İnsanlık, güzelce dindar oldukça bu şerefi muhafaza etmiş, Allah katında üstün bulunmuş olur. Böyle bir insanlık, genel görünüşü itibariyle diğer yaratıklardan, hatta meleklerden bile üstündür. Hazreti Âdem'e meleklerin secde ile emredilmiş olmaları da bu üstünlüğü göstermektedir. Çünkü insanlık, bir takım müşkül engellere, alâkalara maruz bulunduğu halde yine Allah'ın yolunu takip ederek nefisine hâkim olunca büyük bir nefis mücadelesinde bulunmuş, bu yüzden büyük bir sevap kazanmış olur. Melekler ise zaten günahsız yaratılmış, öyle bir takım engellere maruz, kalmamışlar, nefis mücadelesine muhtaç bir halde bulunmamışlardır. Bununla beraber topluluklar itibariyle elbette insanlar ile melekler arasında fark vardır, şöyle ki: Beğavî merhum gibi bazı müfessirlerin beyanına göre meleklerin seçkin olmayanı müminlerin seçkin olmasından üstündür. Müminlerin seçkin olanı da meleklerin seçkin olanından üstündür. Özellikle Resulü Ekrem Efendimizin bütün mahlûkatın üstünde bir şeref ve fazilete sahip olduğu bilinmektedir. İman dairesinden çıkmış olan bir takım insanlar ise asli üstünlüklerini kaybetmiş, hayvanlardan bile aşağı bir vaziyette bulunmuşlardır. Velhâsıl insanî faziletleri ilâhî din çerçevesinde muhafaza lâzımdır. Aksi takdirde netice pek korkunçtur.

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ

وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

71.Bir gün her insan topluluğunu önderleriyle çağıracağız, artık onlardan her kimin kitabı sağ eline verilirse işte onlar kitaplarını okurlar ve onlar en küçük bir haksızlığa bile uğramazlar.

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ

Önderleriyle Bir insanı Her Çağırırız O gün

(Bir gün her insan topluluğunu önderleriyle çağıracağız) Hatırla ki, bir gün kıyamet kopunca her insan topluluğunu önderleriyle dünyada iken kimlere uymuşlar, kimleri rehber edinmişler ise o liderleri ile onları çağıracağız Meselâ: Müslümanların asıl imamı Resulü Ekrem efendimizdir, Kuran'ı Kerim'dir. Kıyamette onun ümmeti, Ey Muhammed ümmeti gibi bir nida ile hesap vermeye davet edilecektir. Diğer ümmetlere de: Ey İbrahim ümmeti ey Musa ümmeti gibi bir nida ile davet vaki olacaktır. Nemrut gibi Firavun gibi kâfirlere tabi olanlara da Nemrut ümmeti vesaire diye ceza yerine sevk edileceklerdir.

فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

Sağ eliyle Kitabı Kendisine verilmişse Artık kim

(artık onlardan her kimin kitabı sağ eline verilirse işte onlar kitaplarını okurlar) Artık o çağırılanlardan her kimin amel defterleri sağ eline verilirse onlar, mutlu ve sağduyu sahibi müminlerdir.

فَأُولَٰئِكَ يَاقُرُونِ كِتَابَهُمْ

Kitaplarını Okurlar Artık işte onlar

(İşte onlar kitaplarını okurlar) o kitaplarda güzel amellerinin yazılmış olduğunu görerek büyük bir sevinç ve ferahlık içinde kalırlar

وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

Kıl kadar Haksızlığa uğratılmazlar Ve

(ve onlar en küçük bir haksızlığa uğramazlar) Ayetteki fetil, hurma çekirdeğinin yarığı içindeki pek küçük iplik veya kıl demektir ki, pek cüzî şeyden kinayedir. Yani: o kitapları sağ taraflarından verilen müminler kıl kadar bile zulüm görmeyeceklerdir, amellerinin sevabı kat kat arttırılmış olacaktır. İşte imanın, güzel amellerin mükâfatı!

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

72.Ve her kim burada hakikatleri görmeyip kalben kör oldu ise işte o, ahirette de kördür; üstelik iyice yolunu şaşırmıştır.

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ

Kör Burada Olursa Her kim Ve

(Ve her kim burada hakikatleri görmeyip kalben kör oldu ise) Her kim insanlardan bu dünya âleminde sağduyusunu kaybetmiş, hakikatleri göremeyip kalben kör oldu ise güzel şeyler ile çirkin şeylerin aralarını ayırmaya, faideli şeyleri elde etmeğe zararlı şeylerden kaçınmaya güç yetiremediyse

فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ

Kördür Ahirette İşte o

(işte o, ahirette de kördür) İşte öyle manen kör olan, din nurundan mahrum bulunan herhangi bir şahıs ahirette de kördür orada da doğru bir yolu takibe muvaffak olamaz, kendisini kurtaracak bir şeyi elde etmeyi başaramaz. Ve böyle bir kimse,

وَأَضَلُّ سَبِيلًا

Yolca Daha sapkındır Ve

(üstelik iyice yolunu şaşırmıştır) Yolca da daha sapık içindedir işte bu da amel defteri sol tarafından verilen kimsedir. Bu, kendisini kurtaracak, cennete kavuşturacak bir yolu bulup asla takip edemez. Çünkü artık onun için ahiret yurdunda kaybedileni kazanmaya, kurtuluş sebeplerini elde etmeğe imkân kalmamıştır. Bundan dolayı, insan daha dünyada iken uyanmalı, Allah'ın dinine sarılmak, kendisini öyle ebedî felâketlere maruz bırakan basiretsiz kimselerden sakınmalıdır, onların saptırmasına kapılmak tehlikesinden korunmalıdır.

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِيُفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ خَلِيلًا

73.Ve onlar az kalsın sana vahy ettiğimiz şeyden başkasını bize iftira edesin diye seni fitneye düşüreceklerdi. 0 zaman seni elbette dost edineceklerdi.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin Resul'ü Ekrem hakkında ne kadar haince bir arzuda bulunmuş olduklarını gösteriyor, onların arzularına meyletmenin ise ne kadar dünyevî ve uhrevî cezaya sebep olacağını ihtar diyor. Resul'u Ekrem'i yurdundan çıkarmak için çalışmak isteyenlerin ondan sonra kendilerinin de orada kalamayacaklarını, bütün Peygamberler hakkında değiştirilmesi mümkün olmayacak bir şekilde ilâhî sünnetin böyle cereyan ettiğini beyan etmekte ve öyle sapıkların vesveselerine mutlu müminlerin aldanmamalarına işaret buyurmaktadır.

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ

Seni fitneye düşüreceklerdi Neredeyse Ve

(Ve onlar az kalsın seni fitneye düşüreceklerdi) Ve Yüce Resulüm! o bir takım müşrikler seni Az kalsın sana seni fitneye düşüreceklerdi

عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِيُفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ

Başkasını Bize karşı İftira etmen için Sana Vahyettik O şeyden ki

(sana vahy ettiğimiz şeyden başkasını bize iftira edesin diye) emirlerimize, yasaklarımıza, vaad ve tehdidimize ait husustan demediğimizi demiş gibi gösteresin diye seni fitneye kendilerinin batıl maksatlarını destekleme durumuna düşüreceklerdi. Eğer sen onların öyle arzularına, aldatmalarına kapılacak olsa idin

وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ خَلِيلًا

Bir dost Gerçekten seni edineceklerdi O takdirde Ve

(o zaman onlar seni elbette dost edineceklerdi) Seni kendilerinden sayacak, onların küfür ve şirkine rıza gösterdiğini etrafa yayacaklardı. O halde sen, Allah'ın değil, onların dostu olacaktın. Fakat Cenabı Hak, seni korumuş, günahsızlığa kavuşturmuş olduğundan onların o aldatmalarına eğilim göstermiş bulunmadın.

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا

74.Ve eğer biz seni tesbit etmemiş olsa idik az kaldı onlara biraz meyledecekdin

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ

Sana sebat vermemiz Olmasaydı Eğer Ve

(Ve eğer biz seni tesbit etmemiş olsa idik) Evet. Seni takip ettiğin hak ve hakikat yolunda koruma ve desteğimizle kararlı kılmamış olsa idik, sana sebat vermemiş olsa idik sen insanlık icabı

لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا

Az Bir şey Onlara Meyledeceksin Nerede ise sen And olsun gerçekten

(az kaldı onlara biraz meyledecek idin) Onların hidayetini çok arzu ettiğin için bazı arzularına karşı eğilimli gibi görünecek idin. Fakat seni günahsızlığa ulaştırmış Olduğumuz için onların arzularını kabul değil, o tarafa biraz eğilim göstermekten bile kaçınmış bulundun.

إِذَا لَا ذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

75.0 takdirde sana hayatın da kat kat azabını, ölümün kat kat azabını tattırmış olurduk. Sonra kendin için bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.

إِذَا لَا ذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ

Ölümün Kat katını Ve Hayatın Kat katını Mutlaka sana tattırırdık O takdirde

(O takdirde sana hayatın da kat kat azabını, ölümün kat kat azabını tattırmış olurduk) Evet, Eğer sen onların arzularına rıza gösterseydin o takdirde sana hayatın kat kat azabını, ölümün de kat kat azabını tattırmış olurduk seni dünya hayatında da

ahiret hayatında da birçok cezaya maruz bırakırdık. Çünkü peygamberlik ve risalet gibi en büyük bir nimet ve makama sahip olan bir zat, faraza öyle bir günahla bulursan elbette ki, onun cezasının da öyle büyük olması gerekir. Evet. o takdirde öyle azap görürdün

ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

Bir yardımcı Bize karşı Kendine Bulamazdın Sonra

(Sonra kendin için bize karşı bir yardımcı da bulamazdın) ki seni bizim azabımızdan kurtarabilsin. Fakat günahsız olma nimetine, ilâhî korumaya mazhar olduğun için o aldaticıların arzularına rıza göstermekten, meyletmekten uzak bulundun.

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi olarak deniliyor ki: Sakif kabilesinin elçileri peygamberin huzuruna gelmişler "bizim sana biatte bulunabilmemiz için bize üç hususa dair ayrıcalık ver" demişler. Şöyle ki: Biz namazlarda eğilmeyelim secdeye kapanmayalım ve putlarımızı başkaları değil, biz kendi ellerimizle kıralım ve biz kendilerine tapmaksızın bir sene lat ve Uzza dan men edilmeyelim. İşte Resul'ü Ekrem bunların bu arzularına meyletmemişti. Ancak putlarını kendi elleriyle kırmalarını onlara havale buyurmuştu. Bu ayeti celile, bizlere de bir ibret dersi vermektedir, öyle dünyevî bir maksat için dinin hükümlerine muhalefete cüret edenlerin, bu hususa eğilim gösterenlerin korkunç akıbetlerine nazarı dikkati çekmektedir.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا

76.Ve az kaldı seni yurttan çıkarmak için rahatsız edeceklerdi. 0 halde onlar da senden sonra pek az kalacaklardır.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا

Ondan Seni çıkarmak için Bu yerden Gerçekten seni rahatsız edeceklerdi Ve nerede ise onlar

(Ve az kaldı seni yurttan çıkarmak için rahatsız edeceklerdi) Ve Ey Yüce Resulüm! Az kaldı o Mekke ahalisinden olan düşmanların seni ikametgâhın olan Mekke-i Mükerrreme'den çıkarmak için seni rahatsız edeceklerdi düşmanlıklarını gösterip duracaklardı. Tabi Resul-i Ekrem, Allah tarafından Medine'i Münevvere'ye hicretine emir verilinceye kadar Mekke'de kaldı. Sonra Allah'ın izin vermesinden dolayı bizzat hicret buyurdu.

وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Senin ardından Kalmayacaklardır O taktirde Ve

(o halde onlar da senden sonra pek az kalacaklardır) O halde Ey Yüce Resul! Sen Mekke'den çıkıp başka yere gidince o senin Mekke'den çıkarılmanı isteyen kâfirler de senden sonra Mekke'de pek az kalacaklardı. Nitekim de öyle olmuştur. Resul-i Ekrem Efendimiz Medine'ye hicret etmiş, o düşmanları da Bedir gazvesinde helak olmuş, Mekke-i Mükerrreme de İslâm ordusu tarafından fethedilmiştir. Kuran'ı Kerim'in bu haberi de, bir mucize olarak böyle az bir zaman sonra gerçekleşmiştir.

سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا

77.Senden evvel göndermiş olduğumuz Peygamberlerin sünneti de böyle idi ve bizim sünnetimizde hiçbir değişiklik bulamazsın.

سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا

Peygamberlerimizden Senden önce Gönderdik Gerçekten O kimselerin ki Kanunu

(Senden evvel göndermiş olduğumuz Peygamberlerin sünneti de böyle idi)

Ey Son Peygamber! Senden evvel geçmiş zamanlarda göndermiş olduğumuz Peygamberlerin sünneti de böyle idi. Yani: Onlar hakkında cereyan eden ilâhî kanun, Allah'ın takdiri böylece ortaya çıkardı. Herhangi bir ümmet, Peygamberini kabul etmemiş, onu kendi aralarından çıkarmış ise o ümmeti Allah Teâlâ helak etmiştir:

وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا

Bir değiştirme Bizim kanunumuz için Bulamazsın Ve

(ve bizim sünnetimizde hiçbir değişiklik bulamazsın) Ey habibim bizim sünnetimizde bir değişiklik ve başkalaşma bulamazsın bu kâinatın idaresinde, yokluk ve varlık hususunda Allah'ın kanunu ne ise o cereyan eder durur, hiçbir kimse onu değiştirmeye kadir olamaz. Buna inandık Elhamdülillah. Bizim asıl vazifemiz ise ilâhî kanun ve hükümleri tasdik etmek ve yüceltmekten ve üzerimize düşen namaz gibi en şerefli ibadetleri yerine getirmeye çalışmaktan ibarettir. Başarı Allah'tandır.

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

78.Namazı, güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar güzelce kıl, sabah namazını da. Şüphe yok ki, sabah namazı şahitlidir.

Bu mübarek ayetler, beş vakit namazın farziyetine ve Resul-i Ekrem'in ayrıca da teheccüt namazı ile mükellef ve pek yüce bir makama aday bulunduğuna işaret ediyor. Ve Yüce Peygamberimizin nasıl bir dua ve niyazda bulunmasını ve ümmetine İslamiyetin gelmesini ve yücelmesini nasıl müjdelemesini telkin buyurmaktadır.

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ

Gecenin Karamasına kadar Güneşin Zevalinden Namazı Kıl

(Namazı, güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar güzelce kıl) Resulüm Ya Muhammed Aleyhisselam namazı güneşin dönmesini takip eden vakitten yani: Öğle zamanından itibaren gecenin karanlığına kadar Gece vaktinin karanlığının toplandığı yatsı vaktine kadar güzelce kıl şartlarına, rükünlerine riayet ederek eda et

وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

Şahid olunan Oldu Sabahın Kur'anı Şüphesiz Sabahın Kur'anını Ve

(ve sabah namazını da güzelce kıl, Şüphe yok ki, sabah namazı şahitlidir) Sabah namazı fecir zamanında fazlaca Kuran kıraatiyle eda edilen o mübarek namaz müşahede olunmuş bulunmaktadır. O namazı gece melekleri ile gündüz melekleri görürler. Bir kısmı sabahleyin gökten yere inerler, bir kısmı da gece böyle nihayete erince göğe yükselir giderler. Hepsi de Müslümanların sabah namazını kıldıklarını görmüş olurlar.

Tefsiri kebirde beyan olunduğu üzere: Gece melekleri göğe yükselince: Yarabbi biz senin kullarını sana namaz kılar bir halde bıraktık, derler. Gündüz melekleri de göğe gidince: Yarabbi. Biz kullarının yanlarına gittik, onları namaz kılar bir halde bulduk. Derler. Allah Teâlâ da meleklerine hitaben: "Şahit olunuz, şüphe yok ki, ben onları bağışladım" diye buyurur. "Bu ayeti kerime, beş vakit namazı içine almaktadır. Çünkü güneşin dönme vaktini müteakiben gece karanlığına kadar buyrulmakta öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarına işaret olunmaktadır. Sabah namazı da ehemmiyetinden dolayı ayrıca ifade edilmiştir.

&-Sabah namazına "Kuranülfecr" denilmiştir. Çünkü bu namazda daha fazla Kuran okunması mendubtur, âdet haline gelmiştir. Ve bu fecir zamanında meleklerin zikredildiği gibi birbirleriyle görüştükleri rivayet edilmektedir. Bu ayeti kerimedeki namaz ile emir, Rasulullah a yönelik olduğu gibi onun şahsında ümmetine de yöneliktir. Her gün yirmi dört saat içinde meydana gelen kâinattaki değişiklikler, cidden hayret vericidir. Gecelerin birer istirahat zamanı olarak meydana gelmesi, sonra güneşin doğmasıyla bütün ufukları ışık içinde bırakması, insanlık âleminde yeniden büyük bir hayat faaliyetinin yüz göstermesi, ne kadar büyük birer kudret eseridir. Bunlar ne kadar yüce düşüncelere sebebiyet verir, bütün bu devam eden değişiklikler, mütefekkir kimseleri pek fazla düşündürür, aydın ruhları ferahlık içinde bırakır. Artık bu müddet içindeki geçici vakitlerde kâinatın yaratıcısına saygı ve şükür sunmak için secdelere kapanmak, ne feyizli bir kulluk görevidir. İşte beş vakit namaz ile bu yüce vazife yerine getirmeye çalışılmaktadır. Bunu başarmak da ayrıca bir ilâhî lütuftur.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

79.Ve geceleyin kalk, sana mahsus bir nafile olmak üzere gece namazı kıl. Ümitli ol ki, Rabbin seni övgüye değer bir makama gönderecektir.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ

Sana ait Bir fazla olarak Onunla Teheccüd kıl Geceden Ve

(Ve geceleyin kalk, sana mahsus bir nafile olmak üzere gece namazı kıl) Ve ey Resulüm! Sallallahu Aleyhi Vesellem Sen geceleyin kalk bir aralık uyan, uykuyu bırak sana mahsus bir nafile beş vakit namazdan başka, derecelerini artırmaya vesile olan gece namazı kıl ki, buna teheccüt namazı denir. Bir rivayete göre bu namaz, başlangıçta Resulü Ekrem hakkında farz iken sonra bu farziyeti kaldırılarak mendub olmuştur. Faidesi pek çoktur.

عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

övlümüş Bir makama Rabbinin Seni ulaştırması Umulur

(Ümitli ol ki, Rabbin seni övgüye değer bir makama gönderecektir) Ve Ey Yüce habibim Sallallahu Aleyhi Vesellem Ümitli ol ki yani: Muhakkaktır ki, Rabbin seni bir makamı mahmuda büyük bir şefaat makamına gönderecektir senin derecenin bütün mahlûkların üstüne yükseltecektir.

&-Müfessirlerin ittifakı vardır ki: Cenabı Hak tarafından buyrulan "Esa = umulur ki" gibi tabirler kesinlik ifade eder, vukuu, vacip olur. Çünkü bu tabirler, insanı ümide düşürür. Bir kimseyi ümide düşürüp de sonra onu yerine getirmemek bir utanma vesilesidir. Allah'ın şanı ise kullarını böyle bir ümide düşürüp de sonra onları bundan mahrum bırakmaktan yücedir.

وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

80.Ve de ki, Yarabbi. Beni gireceğim yere dürüstlükle girdir ve beni çıkacağım yerden dürüstlükle çıkar ve benim için kendi tarafından bir yardımcı kuvvet nasip kıl.

وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ

Doğru Bir girdirişle Beni dahil eyle Rabbim De ki Ve

(Ve de ki, Yarabbi Beni gireceğim yere dürüstlükle girdir) Ve Yüce Resulüm! De ki: dua ve niyazda bulun ki, Yarabbi Ey ihsan ve ikram eden mabudum! Beni gireceğim yere sıdk ile girdir beni kabire ilâhî rızana kavuşmuş bir halde girdir

وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ

Doğru Bir çıkarışla Beni çıkar Ve

(ve beni çıkacağım yerden sıdk ile çıkar) Beni kabrimden kıyamet günü bir hoşnutluk ile çıkar, lütuf ve keremine kavuştur. Yahut Yarabbi Beni Medine i Münevvere'ye bir hoşnutluk ile girdir ve beni Mekke'den bir güzel suretle çıkar, o temiz beldeyi fetihmeğe beni muvaffak kıl.

وَّاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

Yardımcı Bir güç Tarafından Bana Kıl Ve

(ve benim için kendi tarafından bir yardımcı kuvvet nasip kıl) Ve Ey Kerim Mabudum! Benim için kendi tarafından bir ilâhî ihsan olarak bir yardımcı, kuvvet nasip kıl bir açık delil ihsan buyur da, onunla bana muhalefet edenlerin üzerlerine beni galip buyur. Allah Teâlâ da o mübarek Peygamberinin bu niyazını kabul etmiş, onu düşmanlarından korumuş, onun dinini doğruya ve batıya yaymış. "Allah seni insanlardan korur Ebetteki, galip olanlar, Allah taraftarı olan müminlerdir" diye müjdelemiştir.

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

81.Ve de ki: Hak geldi ve batıl yıkılıp gitti. Şüphe yok ki, batıl yıkılmaya mahkûmdur.

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ

Batıl Yok oldu Ve Hak Geldi De ki Ve

(**Ve de ki: Hak geldi ve batıl yıkılıp gitti**) Ve Ey Yüce habibim! Sallallahu Aleyhi Vessellem Dostlarına, düşmanlarına de ki: Onlara hitap ederek ihtar eyle ki: hak geldi ilâhî vahy tecelli etti, İslâm dininin hükümleri bildirildi ve batıl yıkılıp gitti küfür ve şirk gibi, şeytanî vesveseler gibi hakka aykırı olan şeylerin mahiyetleri belirlenerek hepsi de çıkıp gitti. Hiç birinin hakikat ve İslâm'ın nuru karşısında kabule lâayık bir mahiyeti kalmadı, hepsinin de batıl olduğu gözler önüne serildi.

إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

Yok olmaya mahkûm Olandır Batıl Şüphesiz

(**Şüphe yok ki, batıl yıkılmaya mahkûmdur**) Evet! Şüphe yok ki, batıl bir şey geçici olarak ne kadar yükselse de, parlansa da haddizatında, mahiyeti itibariyle, İslâm dininin yüceliği karşısında yıkılıp gitmiştir. O devam edemeyecektir. Nihayet mahvolup gidecektir, Allah'ın takdiri bu şekilde tecelli edecektir.

&-Nitekim Resul-i Ekrem de Mekke'yi Mükerrreme'yi fethetmiş, oradaki küfür ve şirke nihayet vermiş, Kâbe'de bulunan üç yüz altmış putu kırıp atmış, "Hak geldi, batıl gitti" diye buyurmuştur. İşte her batıl, gayrı meşru şeyin akıbeti yok olup gitmekten başka bir şey değildir. İşte mucize Kuran ı kerim bu hakikatleri bize haber veriyor, bizim maddî ve manevî hayatımızı, selâmet ve saadetimizi temin edecek hükümleri bizlere tebliğ buyurmuş oluyor.

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

82.Ve Kuran dan müminler için bir şifa, bir rahmet olan şeyi indiririz. Zalimler için ise ziyandan başka bir şey arttırmaz.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in müminler için bir şifa kaynağı bir ilâhî rahmet olduğunu, inkârcılar için de bir helak sebebi bulunduğunu bildiriyor. İnsanların nimetlere kavuştukları zaman şükrünü yerine getirmekten kaçınır olduklarını, bir musibete uğrayınca da büyük bir ümitsizliğe düşüp durduklarını gösteriyor ve herkesin kendi ruhî durumuna göre amelde bulunacağını ve kimlerin doğru bir yolu takip eder olduklarını Cenab-ı Hakkın tamamen bildiğini beyan buyurmaktadır.

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Bir rahmet Ve Bir şifa O O şeyleri ki Kur'an dan İndirdik Ve

(**Ve Kuran dan müminler için bir şifa, bir rahmet olan şeyi indiririz**) Bu Kuranı kerim ki ilahiyata, Peygamberliğe, ibadetlere, ahiret hallerine vesaire ye dair nice hükümleri içermektedir. Ve yine Kuran da onun kutsî ayetleri olmak üzere müminler için bir şifa, bir rahmet olan birçok hikmetler vardır. Evet. Kuran'ın tamamı, ruhî hastalıklar için bir şifadır, insanlar o sayede batıl inançlardan, kötü huylarından kurtularak manevî sıhhatlerini temin edebilirler. Kuran-ı Kerimden Fatihayı şerife gibi surelerini iyi niyetle okumak da bir nice beden hastalıkları için bir şifa vesilesi bulunmaktadır. Ve Kuran'ı Kerim insanlığa bütün olgunluk sebeplerini, takip edilecek kurtuluş yolunu göstermiş, onları maddî ve manevî helake sebep olacak şeylerden alıkoymuş, kendilerine dünyada da, ahirette de tam bir selâmetle yaşayacaklarına vasıta olan pek faydalı şeyleri emreylemiş, bu bakımdan da büyük bir ilâhî rahmetten ibaret bulunmuştur

وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

Bir ziyani Ancak Zalimlere Arttırmaz Ve

(**Zalimler için ise ziyandan başka bir şey arttırmaz**) Fakat Kuranı Kerim, zalimler için ise yani: Kuran'ı inkâr eden, onun hükümlerine muhalefet eyleyen kimseler hakkında ise ziyandan başka bir şey arttırmaz çünkü öyle kimseler, Kuran'ın beyanlarına

karşı düşmanlıkta, hürmetsizlikte bulunur, her türlü ahlâksızlığı yapar, manevî felâke-
te tutulmuş olur. Elbette ki, tedaviye muhtaç olan bir şahıs, kendisine verilen en fay-
dalı ilâcı terk eder de midesini zehirli şeyler ile doldurursa kendi hayatına kastetmiş,
kendisini helake götürmüş olur.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَا بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَؤُوسًا

**83.İnsana nimet verdiğimiz zaman kaçınır, yan çizer ve ona bir şer isabet edin-
ce de pek karamsarlığa düşer**

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ

İnsanlara Ni'met verdik O vakit ki Ve

(İnsana nimet verdiğimiz zaman) Evet. Cenab-ı Hak buyuruyor ki: İnsana yani: Ba-
zı fertleri itibariyle insan nevine nimet verdiğimiz zaman onu sıhhate, nimete, hasta
halinde afiyet vesilesi olacak faydalı şeylere kavuşturduğumuz vakit

أَعْرَضَ وَنَا بِجَانِبِهِ

Yanıyla Uzaklaştı Ve Yüz çevirir

(kaçınır ve yan çizer) Kendisine böyle ihsanda bulunmuş olan Kerem sahibi Yaratı-
cısını zikretmekten, ona şükür ederek beyanlarına riayette bulunmaktan uzaklaşır,
kulluk görevini yapmaktan gafil bulunur

وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَؤُوسًا

İyice ümitsiz Oldu Şer Ona dokundu O vakit ki Ve

(ve ona bir şer isabet edince de pek karamsarlığa düşer) Ve ona fakirlik gibi, has-
talık gibi bir şer bir belâ isabet edince de isterse, küçük bir şey olsun iyice karamsar
olur. Allah'ın rahmetinden ümidini keser, hakka yönelerek dua ve niyazda bulunmaz,
kendisini tamamen mahrumiyete, kötü akıbetle uğratmış olur.

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا

**84.De ki: Herkes kendi kabiliyetine göre amelde bulunur. Rabbin ise doğru yola
takip edenleri en iyi bilendir.**

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ

Kendi haline göre Amel eder Herkes De ki

(De ki: Herkes kendi kabiliyetine göre amelde bulunur) Yüce Resulüm! Sallallahu
Aleyhi Vesellem De ki: Herkes kendi kabiliyetine tabiatına, âdetine, dinine göre amel-
de bulunur. Temiz yaratılışını muhafaza etmiş, hidayet yolunu takip etmekte bulun-
muş, zatlar ile ruhunun cevherini Bozmuş, bir takım nefsanî arzulara tabi olmuş, sap-
kınlık yolunu takibe başlamış kimseler, kendilerinin bu kabiliyetlerine, mizaç durumla-
rına göre harekette bulunurlar, hayır ve şerri tercih ederler

فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا

Yolca Daha doğrudur O O kimseyi ki En iyi bilendir Fakat Rabbin

(Rabbin ise doğru yola takip edenleri en iyi bilendir) Rabbin ise sizden doğru yolu
takip edenleri herkesten elbetteki daha iyi bilendir öyle İslâmiyet, hidayet, yolunu ta-
kip edenleri şüphe yok ki, sevaplara, mükâfatlara kavuşturacaktır. Bilakis sapıklık
yoluna gidenleri de lâıyk oldukları cezaya kavuşturacaktır. O kâinatın yaratıcısı, ebet-
teki, mahlûklarının bütün ruhî durumlarını, bütün doğal kabiliyetlerini, bütün fiil dü-
şüncelerini tamamen bilmektedir. İnaniyoruz.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

**85. Sana ruhtan sual ederler. De ki: Ruh Rabbimin emrindendir. Size ise ilimden
ancak az bir şey verilmiştir.**

Bu mübarek ayetler, ruh hakkındaki soruya Resul-i Ekrem'in ne şekilde cevap ver-
mekle mükellef olduğunu ve Allah'ın ilmine göre insanlığa ait ilmin pek az olduğunu

bildiriyor. Ve pek çok ilâhî lütfa kavuşan Yüce Peygamber'in ulaştığı vahyin Rabbanî bir rahmetten ibaret olduğunu ve böyle vahy edilen şeyleri Cenab-ı Hak giderecek olsa bunları iadeye kimsenin kadir olamayacağını ihtar buyuruyor.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ

Ruhdan Sana soruyorlar Ve

(Sana ruhtan sual ederler) Ey Yüce Resulüm! Sallallahu Aleyhi Vesellem Bir takım kimseler sırf bir imtihan, bir inatlaşma maksadıyla sana ruhtan sual ederler hayatın başlangıcı olan, bedenleri idare eden ruhun hakikati, hususî mahiyeti neden ibarettir diye senden bilgi almak isterler. Onlara cevaben

قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي

Rabbinin Emrindendir Ruh De ki

(De ki: Ruh Rabbimin emrindendir) Cenabı Hakkın emriyle, fiiliyle, yaratmasıyla meydana gelmiştir. Aslında o da sonradandır, yaratılmıştır, ezeli değildir. Fakat onun mahiyetini insanlar tamamen bilemezler. Ruh, bir takım gizli sırlar kabilindendir ki, onun mahiyetini tamamen bilmeği Hak Teâlâ Hazretleri mukaddes zatına tahsis buyurmuştur. Ruhun mahiyetini insan akli tamamen bilip tayin edemez.

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak İlimden Size verilmemiştir Ve

(Size ise ilimden ancak az bir şey verilmiştir) Size ise ey insan nevi veya ey bu suali soranlar! İlimden ancak az bir şey verilmiştir. Öyle her şeyin mahiyetini, geçmişi, geleceğini tamamen idrak edemezsiniz. Evet. Resul-i Ekrem Hazretleri birçok İlim ve hakikati birçok şeylerin mahiyetlerini, varlık hikmetlerini ilâhî bir lütuf olarak biliyordu. Fakat sonsuz olan ilâhî ilme göre Resul-i Ekrem'in de diğer bütün insanların da bilgileri, pek az bir miktarda bulunmaktadır.

Bu ilâhî beyandan şunu da çıkarabiliriz ki: İnsanlar, ne kadar bilgi sahibi olsalar da yine birçok bilmedikleri şeyler de vardır. Ruhun mahiyeti de bu cümledendir. Bununla beraber ruhun varlığı, gösterdiği eserlerden dolayı açık bir şekilde belli demektir. Onun varlığına, faaliyetine, bir kısım özelliklere sahip olduğuna kesin şekilde hükmederiz. Çünkü onun eserleri, varlığına birer mükemmel şahittir, İşte bütün kâinatı var eden, yüce kudretine nihayet bulunmayan Allah Teâlâ'nın mahiyetini de elbette ki, biz bilip tayin edemeyiz, İlâhî varlığının nasıl olduğunu düşünmekten menedilmiş bulunmaktayız. Bununla beraber bütün kâinat, onun varlığına en açık birer delildir, bütün mahlûkat, O'nun yaratıcılığına lisanı hal ile birer şahittir. Artık o Yüce Yaratıcıyı, gözlerimizle görüp ilâhî varlığını tefekkür edemediğimizden dolayı nasıl inkâr edebiliriz. Bütün varlıklar ve kısacası bizim ruhlarmız da o Yüce Mabudun varlığına, birliğine, büyüklük ve kudretine ait birer parlak, kesin delilden ibaret bulunmaktadır. Rivayete göre Yahudi topluluğu, Kureyş kabilesine demişler ki: Hazreti Muhammed'e ashâbı kehf ile zülkarneyinden ve ruhtan sorunuz. Eğer hepsine cevap verir veya hepsine de sükût ederse artık o bir peygamber değildir. Fakat bazılarına cevap verir, bazılarının sükût ederse o peygamberdir. Gelmiş sormuşlar, Resulü Ekrem ise onlara ashâbı kehf ile zülkarneyinin kıssasını bildirmiş, ruhun durumunu ise açıklamamıştır. Zaten bu ruh konusu, Tevrat'ta da izah edilmemiştir.

وَلَيْنَ شَيْئًا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا

86.Kutsal varlığıma and olsun ki, eğer dilesek sana vah yetmiş olduğumuzu elbette gideririz, sonra kendin için bize karşı onunla o giderileni iade için bir vekil bulamazsın.

وَلَيْنَ شَيْئًا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ

Sana Vahyettik O şeyi ki Mutlaka gideririz Dilersek And olsun Ve

(and olsun ki, eğer dilesek sana vah yetmiş olduğumuzu elbette gideririz) Habibim Sallallahu Aleyhi Ve sellem Mukaddes zatına and olsun ki ilâhî kudretim büyüklüğüne göre muhakkaktır ki. Eğer dilesek ilâhî iradem taallûk etse, İnsana vahy etmiş

olduğumuzu öyle ilimlerin kaynağı olup kalplere bir şifa, müminlere bir rahmet bulunan Kuran'ı Kerim'i elbette gideririz kalplerden ezberini, kitaplardan yazılarını siler ve yok ederiz. Bu Allah'ın sünnetine aykırı olsa da Allah'ın kudretine göre mümkündür

ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا

Bir vekil Bize karşı Onun için Kendine Bulamazsın Sonra

(sonra kendin için bize karşı bir vekil de bulamazsın) Sonra öyle yok etme ve gidermenin ardından senin için bize karşı o Kuran ile o giderilen Ayetleri öyle yazılmış, korunmuş bir halde iade için bir vekil bulamazsın buna kimse kadir olamaz, bu hususta hiçbir kimseye tevekkül edilemez ve dayanılmaz.

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا

87.Ancak Rabbinden bir rahmettir ki, o vahy ettiğini gidermiyor şüphe yok ki, onun lütfü senin üzerinde pek büyüktür.

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir rahmet olarak Ancak

(Ancak Rabbinden bir rahmettir ki) O vahy ettiğini gidermiyor o Kuran'ı Kerim, nazil olduğu günden beri olduğu gibi aynen koruyor, o kutsî kitap, kıyamete kadar da korunacaktır.

إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا

Büyük Senin üzerine Oldu İhsanı Şüphesiz

(şüphe yok ki, onun lütfü senin üzerinde pek büyüktür) Habibim Şüphe yok ki, o Yüce Yaraticının lütuf ve ihsanı, senin üzerinde pek büyüktür onun içindir ki, Kuran'ı Kerim'i de baki kılmaktadır. Sana bir nice ilimleri ve hakikatleri öğretmektedir, seni kâinatın efendisi kılarak seninle peygamberlik silsilesine son vermiştir ve sana övülmüş makamı ihsan buyurmuştur. Ve ruh hakkında ve diğer meseleler hakkında verecek cevapları da sana bildirmiştir.

&-Ruhun mahiyetini tamamen bilmek Cenabı Hakka mahsustur. Fakat ona dair bazı bilgilere sahip olmak, İnsanlık için de mümkündür. İşte ayeti kerime de insanların ilminin azlığını bildirmekle buna işaret buyurmaktadır. Bu hususa dair şu mütâlâayı da kaydedelim:

1- "Ruh, Rabbin ermindendir" buyruluyor. Bunun manası, Ruh, Allah'ın emrinden ibarettir, demek değildir. Çünkü ilâhî emir başka, o emir ile meydana gelen şey de başkadır. Ruh, mahlûktur, Allah'ın emri ise kendi zatıyla kaim olduğundan mahlûk olmakla nitelenmiş değildir. Tefsiri kebirde deniliyor ki: Emir lâfzı, bazen fiil manasına gelir. "Ruh, Rabbinin emrindendir" demek, Rabbin fiilinden demektir. Bu, müşriklerin ruh, ezelfî midir sonradan mıdır diye vuku bulan suallerine bir cevap teşkil ediyor. Buyrulmuş oluyor ki: Ruh sonradan yaratılmıştır. Çünkü Allah Teâlâ'nın fiiliyle, icadıyla meydana gelmiştir. Bundan dolayı ruhlar, birer mahlûktur. Hâşâ ezelfî ve Cenabı Haktan bir parça değildirler. Belki ilâhî kudret ile meydana gelmiş âlemlerden bir parçadırlar.

2-Akaidi nesefiyye haşiyesinde de deniliyor ki: Allah Teâlâ'dan başka olan aynı cins varlıklardan her guruba "âlem" denilir. Tabiat âlemi, nefis âlemi, akıl âlemi, İnsanlık âlemi gibi. Binaenaleyh ruhlar da bir âlem demek olduğundan ya cisimdirler veya cevherdirler veya arazdırlar. Ruhlar bizzat mevcut bir varlığa sahip bulunduklarından onlara araz denilemez. O halde ruhlar ya cisimdirler veya cevherdirler, bu iki durumdan uzak olamazlar. Fakat biz bunlardan birini kesin olarak tayin edemeyiz.

3-Ruhlar, âlemden birer parça olduğundan yaratılmış şeylerden sayılır, bu açıdan insanlarca mümkün mertebe bilinmektedir. Nitekim kelâm ilminde: "eşyanın haki katları sabit, onları bilmek ise gerçekleşmektedir" denilmiştir. Bununla beraber ruhun hakikatini, mahiyetini hakkıyla bilmek insanlık için mümkün değildir. Bunu yalnız Cenabı Hak bilir, insanların bilgileri ise sınırlıdır ve bu hususta kesin değildir.

4-Tefsiri kebirde ve diğer bir kısım tefsirlerde deniliyor ki: Ruhlar, nuranî, semavî, cevheri latif, güneş ışığı gibi yaratılmış, dağılmayı kabul etmez cisimlerden ibarettir. Ruhlar, değişmeyi, ayrışmayı kabul etmez. Diğer bir kısım zatlara göre de ruhlar, ci-

sim nevinden olmayan birer cevherdir. Ancak onlar birer kutsî mücerret cevherdir. Birçok arif, keşif ve müşahede sahibi bu kanaatte bulunmuşlardır. Bununla beraber eğer ruhun bilinmesi asla mümkün olmasa idi ümmet içinde birçok büyük âlim, ruh hakkında birçok açıklamada bulunmazlardı. Ruh bilimi psikoloji adıyla bir ilim yazılmış olmazdı.

5-Ruhların mücerret birer cevher olmaları mümkündür. Bilinmektedir ki, cevherden maksat, bölünmesi mümkün olmayan, "öz" dür ki, ona "bölünmeyen parça" da denir. Cevherlerin bir kısmı, mütehayyizdir, (yer işgal eder), bir kısmı da gayrı mütehayyizdir, yani: Bir mevki tutup işgal etmiş bulunmaz. Ruhun bir mütehayyiz cevher olduğu ise batıldır. O halde onun gayrı mütehayyiz bir cevher olması ortaya çıkmış olur. Bedenden ayrıldıktan sonra yine varlığı korunacaktır.

Fahri Razi gibi büyük bir din âlimi bunu kabul etmektedir.

6-Buhari şerif sarihlerinden açıklayıcılarından "Zebidi" merhum diyor ki: İnsan nefsi hakkında birçok görüş vardır. Bu görüşlerden doğruya yakın olan, tahkik ehli âlimlerin söyledikleri gibi nefislerin soyut varlıklardan veyahut kelâmcıların çoğunluğunun dediği gibi bedenlere geçen birer lâtif cisim olmalarıdır, İmamı Matürîdî,

İmamı Cazâlî, İmamül Haremeyn, Razî, Ragıb-i isfehani gibi âlimler ise soyut varlıkların mevcut olduğuna inanmaktadırlar. Ruhların birer nuranî ve yüce cisim olup, cisimlere geçmiş olduğunu da "İbni Kayyum" "elruh" adındaki kitabında yüz beş kadar akîf ve naklî deliller ile isbata çalışmıştır. Bugün elektrik cereyanları, sesleri nakleden radyolar, sesleri kaydeden bir kısım demir parçalan soyut varlıkların mevcudiyetine birer örnek mahiyetinde bulunmaktadırlar.

7- "Keşşâfü istilâhatilfünun" da yazılı olduğu üzere nefis ile ruh, hakkında ihtilâf vardır. Bir görüşe göre bunlar aynı şeyden ibarettir. Muteber olan görüşte budur. Diğer bir görüşe göre de bunlar başka başkadırlar. Bunlara göre nefis, latif bir cisimdir, karanlık bir varlıktır, bedenin hücrelerinde yayılmıştır. Diğer bir görüşe göre de nefis, bir yoğun cisimdir. Ruh ise manevî bir nurdur, nefis için bir âlettir, bedende hayatın durması, ruhun nefiste durmasına bağlıdır. Ruh bir manadır ki, ceset onunla hayata ermiş olur. Akıl ise ruhta bulunan nuranî bir cevherdir.

8-İbni Kemal merhum, "Risâili İbni Kemal" adlı eserinin dokuzuncu risalesinde ruhun latif bir cisim olduğunu ehlisünnetin görüşü olarak açıklamıştır. Ezher üniversitesi âlimlerinden Muhammed Mahlûf da "Elmetalibül kuddusiyye fi ahkâmîr ruhi ve asarihil kevnîyye" isimli eserinde diyor ki: Ruh, bir ruhanî cevherdir, bedeninin dışındadır veya bedene geçmiştir, bizzat diğer cisimlere muhaliftir. Ruhun manasında âlimlerin ihtilâfı vardır. Felsefîlere ve Müslümanların âlimlerinden İmamı gazaliye, Rağibi isfihanîye ve Sofiyeden bir cemaate göre ruh, cisim ve araz değildir, belki soyut bir cevherdir, kendi kendine kaimdir, insan bedeniyle bir nevi ilgisi vardır, beden ruhun ilgisine uygun bulundukça bu ilgi bedenden kesilmez. Şerhi mevakıfta ise ruhun, insan ruhunun soyut halde olmasına inananlar da, bunu inkâr edenlerde gösterilmiştir. Ruhun, kelâmcıların çoğunluğuna göre hususî bir heykelden ibaret olduğu da kaydedilmiştir.

9-Ruhların soyut varlıklardan olmaları, ezeli olmalarını gerektirmez. Bir kısım filozoflar soyut varlıkların ezeli olduğunu kabul etmiş olabilirler. Fakat biz Müslümanlar Allah Teâlâ'dan başka ezeli varlık bulunmadığına kesin olarak inanmaktayız. Ruhlar, ezeli olmadıkları halde soyut varlıklardan olabilirler, kâinatın yaratıcısı soyut varlık denilen şeyleri ezeli olmamak üzere yaratmaya kadirdir inanıyoruz. Binaenaleyh ruhların soyut varlıklardan olduğuna inanmakta dinen bir sakınca yoktur. Nitekim birçok mütefekkir İslâm âlimleri bunu söylemişlerdir. Fakat buna inanmakla ruhun bütün mahiyetini bildiklerini elbette ki iddia etmiş değildirlere.

10-Ruhların cesetlerden bir müddet evvel yaratılmış olmaları kabul edilmektedir. Bu na dair Kur'anı Kerim'de ve hadisi şeriflerde işaretler vardır. Bu yaratılış ta Allah'ın kudreti ile mümkündür, bunu imkânsız görmeye lüzum yoktur. Melekler de birer kutsal ruhtur, insanlardan evvel yaratılmışlardır. Bununla beraber onlar da yine sonradan yaratılmıştır, hiç birisi ezeli değildir Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Araf, 6/172 Emrinin ruhlara yönelik olduğu da birçok müfessirlerce kabul edilmektedir. Kısacası bir hadisi şerifte "Allah Teâlâ'nın ruhları cesetlerden iki bin sene evvel yaratmış oldu-

ğu" bildirilmiştir. Bu hadisi şerifi, İmamı Buhâri ile İmamı Müslim, Hazreti Ayşe vali-demizden vasıta ile nakletmiş ve bu bununla ruhların bedenlerden önce yaratılmış olduğuna delil getirilmiştir. Diğer bir hadisi şerifte de "Ben Peygamberlerin yaratılış itibariyle evveliyim" buyrulmuştur. Bu da Peygamberimizin mübarek ruhunun diğer ruhlardan evvel yaratılmış olduğunu göstermektedir. Çünkü mübarek bedenlerinin diğer bütün Peygamberlerden sonra yaratılmış olduğu bilinmektedir, ilâhî ilmin bütün mahlûkata taallûku ise ezeldir, Allah'ın ilminde gecikme ve öne geçme olamaz. Bundan dolayı bu öncelikten maksat, ruhen yaradılış itibariyle olan bir öncelikten ibarettir. Velhâsıl: Ruhların cesetlerden önce yaratılmış olduğuna hemen hemen bütün din âlimleri inanmaktadırlar. "İbni Hazm" bu hususta icmanın mevcut olduğunu da zikretmiştir. Fakat ruhların böyle önce yaratılışı, onların ezeli olmalarını gerektirmez. Ruhların ezeli olduğuna inanan bir Müslüman yoktur.

11-Ruhülbeyan tefsirinde denildiği gibi ruhların beş durumu vardır.

Birinci durum: Yokluktur görünmezlik İkinci durum: İnsanın üzerinden uzunca bir zaman önce yaratıldı bedenler yaratılmazdan evvel ruhlar âlemi ve Allahu Teâlâ hazretlerinin sualini hatırlayalım. Üçüncü durum: Ruhların cesetlere girmesidir

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

(Artık Ben onu tesviye ettiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman siz hemen onun için secde ediciler olarak yere kapanın) Hicr 15/29 ayeti kerimesi bunu ifade eder. Dördüncü durum: Ruhların cesetlerden ayrılmasıdır. Her canlı ölümü tadacaktır

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

(Her nefis, ölümü tadacaktır ve sizi bir imtihan olmak üzere şer ile ve hayır ile deneriz ve Bize döndürüleceksiniz) Enbiya, 21/35 ayeti Celile'si bunu beyan buyurmaktadır. Beşinci durum da: Ruhların tekrar cesetlere iade edilmesidir. Biz onu şimdi ilk haline sokacağız

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى

(Buyurdu ki: Onu tut ve korkma. Biz onu evvelki suretine iade ederiz) Taha, 20/21 ayeti kerimesi de bunu haber vermektedir. Bununla beraber ruhların mahiyetini vasıflarını her yönüyle bilmek insanlar için nasip olmadığından biz bu hususu Allah'ın ilmine havale ederiz, İşte mucize Kuran'da bizlere bunu tembih buyurmaktadır.

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ

وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

88.De ki: And olsun, eğer insanlar ve cinler bu Kuran'ın bir benzerini getirmek üzere toplanacak olsalar, elbette onun bir benzerini getiremeyeceklerdir. İsterse, bazıları bazılarına yardımcı olsun.

Bu mübarek ayetler, Kuran-ı Kerim'in asla benzerinin getirilmesi mümkün olmayan bir mucize kitap olduğunu bildirmektedir. Ve insanlığın uyanmasına vesile olacak nice emirleri, kıssaları, nasihatleri içerdiği halde yine birçok kimselerin bunu kabulden kaçındıklarını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

Bu kuranın Bir benzerini Getirmeleri Üzerine Cinler ve İnsanlar Bir araya gelse And olsun eğer De ki

(De ki: And olsun, eğer insanlar ve cinler bu Kuran'ın bir benzerini getirmek üzere toplanacak olsalar) Yüce Resulüm! kuranı kerimin yüceliğini takdir edeme

yen, ona benzetme yapılabileceğini iddia eden kâfirlere de ki. And olsun Allah Teâlâya yemin ederim ki eğer insanlar bilgili, belâgate, hikmete aşına olduklarını bildiğiniz bütün fertleri ve cinler sizin kâhinlerinize sihirbazlarınıza bazı gaybî hususları öğretmekle olduklarını iddia ettiğiniz cin topluluğu bu Kuran'ın bir mislini meydana getirmek üzere toplanacak olsalar. Birlikte çalışsalar bütün kuvvetlerini sarf etseler

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ

Onun benzerini Getiremezler

(elbette onun bir benzerini getiremeyeceklerdir) Elbette o Kuran-ı Kerim'in hiçbir yönüyle bir mislini meydana getiremeyeceklerdir bundan aciz kalacaklardır.

وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

Yardımcı Bazısına Bazıları Olsa Velev ki

(Velev ki bazıları bazılarına yardımcı olsun) İsterse, onlar birbirlerine yardımcı olsun yine buna kadir olamayacaklardır.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

89.Andolsun, biz bu Kur'an'da insanlara her türlü misali değişik şekillerde açıkladık. hâlbuki insanların çoğu inkârcılar olarak kaçındılar.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

Misalin Hepsinden Kuran Bu İçinde İnsanlara Açıkladık And olsun gerçekten Ve

(Andolsun, biz bu Kur'an'da insanlara her türlü misali değişik şekillerde açıkladık) Evet, and olsun ki, bu mukaddes semavî kitapta bütün insanlığın istifadeleri için, düşünüp hakkı kabul edebilmeleri için en güzel misalleri açıkladık. Yani ibretlere, hikmetlere, kıssalara, vaad ve tehdide vesaire ye ait her türlü meselelerden, gerekli mevzulardan çeşitli şekiller beyan ettik. Ruhlar üzerinde fazla tesir edebilecek usul ve üslup ile takdir ve tebliğde bulunduk,

فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

İnkârı Ancak İnsanların Çoğu Yinede kabul etmedi

(hâlbuki insanların çoğu inkârcılar olarak kaçındılar) Küfrü tercih eden cahiller, dinî hakikatleri düşünme ve onlara akıl erdirmeden mahrum kimseler, inkârcılar olarak kaçındılar. O kutsal kitabın ilâhî bir kitab olduğunu inkâra cür'et gösterdiler, onun tebliğlerini kabulden kaçınıp durdular, karşılarında tecelli eden o hakikat nurundan yararlanamayıp karanlıklar içinde kaldılar, böyle apaçık bir mucize karşılarında parlayıp dururken başka harikalar meydana getirilmesini istemekten geri durmadılar.

Deniliyor ki; Yahudilerden veya Mekke müşriklerinden bir gurup, Kuran'ın ilâhî kitab bir olduğunu inkâr ve onun benzerini vücuda getirebileceklerini iddia ettikleri için onları reddeden bu mübarek ayetler nazil olmuştur.

Evet. Kuranı Kerim bir ebedî mucizedir. Şöyle ki:

1-Kuranı Kerim, mahiyeti itibariyle ilâhî bir kelâmdır, ezelde, Levhi Mahfuzda kayıtlıdır. Geçmişe, geleceğe dair birçok bilgi vermektedir ki, bunları mahlûkatın bizzat bilmesi mümkün değildir.

2-Kuranı Kerim, lafızları itibariyle de muazzam bir mucizedir. Baştanbaşa ilmî ve hukukî meseleleri, hikmetli mevzuları içerdiği halde hepsini de fevkalâde bir intizam ile bir beyan ahengi ile bir edebî üslûb ile beyan buyurmaktadır. Hâlbuki en güçlü edipler de bu gibi mevzularda bu kadar belagat gösteremezler.

3-Kuranı Kerim, manaları itibariyle de pek büyük bir mucizedir. Çünkü bir nice haki katları, hikmetlere, ilahiyata ait meseleleri ve en mükemmel bir medeniyet esaslarını içermektedir. Hâlbuki Resul-i Ekrem İlim ve marifetten mahrum bir muhitte yetişmişti. Kimseden bir şey öğrenmemişti. Bir kısım ayetler bilahare keşfedilen şeylere vaktiyle işarette bulunmuştur. Onun açıklamalarına aykırı bir şey meydana gelmemiştir.

4-Mucize Kuran, geleceğe ait bir takım hadiseleri haber vermiş ve hâdiseler öylece vücuda gelmiştir. Mekke-i Mükerrreme'nin fethine, Rumların İranlılara galip geleceğine dair olan haberler bu cümledendir.

5-Cenab-ı Hak, Kuran'ın okunması ve ezberlenmesi hususunda kolaylık ihsan buyuracağını vaad etmiş ve bu ilâhî vaadi gerçekleşmiştir. Nitekim az bir zaman içinde çocuklar bile Kuran'ı güzelce öğrenip okuyabiliyorlar ve her asırda yüz binlerce Kuran hafızı yetişmektedir ve Kuran-ı Kerim'in okunması, okuyanlara da, dinleyenlere de ruhanî bir zevk vermektedir.

6-Kuranı Kerim, bütün insanlığa, dünyada da, ahirette de refah içinde ve mesut bir halde yaşayabilmeleri için en lüzumlu, faideli hükümleri, vazifeleri tebliğ ve teklif buyurmaktadır. Artık onun ebedî bir mucize olduğu her şekilde görülüp durmaktadır. Binaenaleyh o ilâhî kitabın bir benzerini meydana getirmeğe ebetteki, mahlûkat kadir olamaz. Kuranı Kerim'in bu beyanları gerçekleşmiş, asırlar geçtiği halde onun büyük düşmanları onun bir suresine bile bir benzetme yapamamışlardır. O kutsal kitabın ebedî bir mucize olduğu bu suretle de tecelli etmiş bulunmaktadır. Bakara süresinde ki 23. ayeti kerimenin izahına ve "muvazza'f ilmi kelâm" isimli esere de bakınız!

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا

90.Ve dediler ki: Biz sana iman etmeyiz. Bize yerden bir kaynak fışkırtmadıkça

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı kerim gibi sonsuz bir mucize karşılarında pırıldayıp dururken inkârcıların altı çeşit plan, başka başka şekilde gösterilmeleri hikmete aykırı bulunan taleplerin devamını gerektiren mucizeleri istemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ

Sana Asla iman etmeyiz Dediler Ve

(Ve dediler ki: Biz sana iman etmeyiz) Kureyş müşriklerinden ileri gelen bir topluluk, güneşin batışını müteakip Kâbe yanında toplanmışlar, Resul-i Ekrem'i de yanlarına davet etmişler, Peygamber Efendimiz de onların imana gelmelerini çok arzu buyurduğu için bu ümit ile yanlarını gelmişti. Hazreti Peygamber'in kendilerini İslâmiyet'e davet etmesiyle aralarına tefrika düşmüş olduğunu ve kendi putlarına hakarete bulunduğunu söylediler. Meydanda Kuran'ı Kerim gibi, ayın yarılması gibi, peygamberin parmaklarından suların akması gibi mucizeler görülmekte olduğu halde bunları dikkate almadılar, ayrıca altı çeşit mucize talebine cüret gösterdiler.dediler ki: Biz sana iman etmeyiz senin hakikaten bir Peygamber olduğunu tasdik eylemeyiz

حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا

Bir pınar Yerden Bize Fışkırtmana dek Ta ki

(Bize yerden bir pınar akıtasın) Bize yerden Mekke sahasından suyu çok bir çeşme akıtıncaya kadar böyle bir mucize gösterir isen o zaman bir Peygamber olduğuna inanırız. O mümkirler ikinci nevi mucize talebinde bulunarak dediler ki:

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا

91.Veya senin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bir bahçe olsun da aralarında ırmakları şarıl şarıl akıtasın.

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ

Üzüm bağlarından Ve Hurma ağaçlarından Bir bahçe Senin için Olmasına dek Veya

(Veya senin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bir bahçe olsun) Ve senin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bunlara ait ağaçları kapsayan bir bahçe bir bostan olsun da

فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا

Akıtmakla Aralarından Nehirler Akıtasın

(aralarında ırmakları şarıl şarıl akıtasın) Aralarında ırmakları bir kuvvet ile devamlı olarak şırıl şarıl akıtasın öyle kuvvetli su akıntılarını meydana getiresin, o zaman iman ederiz. Üçüncü nevi bir mucize olmak üzere de dediler ki:

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا

92.Veya göğü iddia ettiğin gibi üzerimize parça parça düşüresin veya Allah'ı ve melekleri aşikâre olarak karşımıza getiresin.

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا

Parça parça Üzerimize İddia ettin O şey gibi ki Göğü Düşüresin Veya

(Veya göğü iddia ettiğin gibi üzerimize parça parça düşüresin) İddia ettiğin gibi bizi kendisiyle korkuttuğun gibi o göğü üzerimize parça parça düşüresin o parçaların düşürüldüğünü görelim, o zaman sana inanırız. Ve dördüncü nevi bir mucize talebiyle de dediler ki:

أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا

Karşımıza Melekleri Ve Allah'ı Getiresin Veya

(Veya Allah'ı ve melekleri aşikâre olarak karşımıza getiresin) Veya Onları bir kefil olarak getirmiş olasan ki, onlar senin iddianın doğruluğuna şahitlikte bulunsunlar, biz de onlara bakalım, bizce gizli bir şey kalmamış olsun. Ve beşinci çeşit mucize olmak üzere de dediler ki:

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

93.Veyahut senin için altından bir ev olmalı veya göğe derece derece yükselsin ve senin yükselmene de asla inanmayız, ta ki, üzerimize kendisini okuyacağımız bir kitap indiresin. De ki: Rabbimi tenzih ederim ben bir beşer olan elçiden başka bir şey değilim.

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ

Altından Bir ev Senin için Olmalı Veya

(Veyahut senin için altından bir ev olmalı) Yahut senin için sana mahsus olarak altından güzelliği, süsü tam, yaldızlı bir şeyden bir ev olmalı biz onu görmeliyiz ki, senin iddianı kabul edelim. Ve altıncı nevi mucize olmak üzere de dediler ki:

أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ

Çıktığına Asla inanmayacağız Ve Göğü Çıkasın Veya

(veya göğe derece derece yükselsin ve senin böyle yükselmene de asla inanmayız) Böyle yalnız yükselmenden dolayı, seni tasdik etmeyiz

حَتَّى تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ

Onu okuruz Bir kitap ki Bize İndirmene dek Ta ki

(ta ki, kendisini okuyacağımız bir kitap indiresin) Üzerimize o gökten kitap indiresin ki, o kitap, seni tasdik eder ve sana uymamızı emreder bulunsun. O zaman biz de seni tasdik ederiz. Bu inkârcıların böyle sınır tanımaz ve hükmedercesine isteklerine karşı Hak Teâlâ Hazretleri Yüce Resulüne hitaben buyurdu ki:

قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي

Rabbimi tenzih ederim De ki

(De ki Rabbimi tenzih ederim) yani: O şaşılacak durumda olan, hakikatları kabulden kaçınan topluluğa söyle ki: Ben Rabbimi Tenzih ederim. Kudret ve büyüklük ona mahsustur, ilâhî varlığı gidip gelmek gibi mahlûklarına ait hallerden, hareketlerden uzaktır, hikmet ve faydaya uygun olmayan şeyleri meydana getirmekten ilâhî şanı yücedir.

هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

Peygamber olan Bir insan Ancak Olmadım

(ben bir beşer olan elçiden başka bir şey değilim) Ben insan için yapabilmesi takdir edilen şeyleri yapabilirim, bunun üstünde bir şey yapmaya bizzat kadir değilim. Ben melek değilim ki, kendi kendime semaya yükseleyim ve Cenabı Hak dilemedikçe ben kendi kendime mucizeler vücuda getiremem. Ben de diğer Peygamberler gibi kavmimin hâline uygun olan bir kısım mucizeleri Hak Teâlâ'nın takdiriyle göstermeye

muvaffak olurum. Yoksa öyle rastgele istenilen, hikmet ve menfaate aykırı bulunan mucizeleri göstermeye kadir olamam. Bununla beraber bu inkârcılar öyle bir mahiyettedirler ki: O istedikleri mucizeler meydana gelse de yine inkârlarında devam ederler, bunları sihirle, gerçek dışı gösterişlerle yorumlar dururlar. Bir insanın kendilerine bir Peygamber olarak gönderildiğini yine tasdik etmezler.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا

94.insanları kendilerine hidayet geldiği vakit iman etmelerinden alıkoyan şey; başka bir şey değil, onların Allah bir insanı mı elçi olarak gönderdi demeleri olmuştur.

Bu mübarek âletler, inkârcıların başka bir şüphelerini beyan ile onlara verilecek cevabı zikretmektedir. Ve Cenab-ı Hakkın Hz. Muhammed'in Peygamberliğine şahitlik ettiğini ve kullarının durum ve tavırlarını görüp bildiğini ihtar ile Resul-i Ekrem hakkın da bir teselliyi, inkârcılar hakkında da bir tehdidi içermektedir.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ

Hidayet Kendilerine geldi O vakit ki İman etmelerinden İnsanları Alıkoymadı Ve

(insanları kendilerine hidayet geldiği vakit iman etmelerinden alıkoyan şey) İnsanları Kureyş müşrikleri gibi inkârcı kimseleri kendilerine hidayet geldiği vakit yani: bir irşat vesilesi, bir hidayet rehberi olan ilâhî vahiy bir kesin delil olan Kuran'ı Kerim, öyle imanı gerektiren bir mucize gösterildiği zaman onları İman etmelerinden alıkoyan şey batıl düşünce

إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا

Peygamber olarak Bir insanı Allah Gönderdi mi Demeleri Ancak

(başka bir şey değil, onların Allah bir insanı mı elçi olarak gönderdi demeleri olmuştur) Evet, başka değil, onların Allah bir insanı mı elçi olarak bizlere gönderdi demeleri olmuştur. Onlar öyle bir itikatta bulunmuşlardır ki, eğer insanlara Allah tarafından bir Peygamber gönderilecek olsa idi o Peygamberin insan değil, melek olması, gerekirdi.

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

95.De ki: Eğer yeryüzünde yerleşmişler olarak gezip dolaşan melekler olsa idi elbette onlara gökten Peygamber olarak bir melek indirirdik.

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ

Sakinler olarak Gezip dolaşıyorlar Melekler Yeryüzünde Olsaydı Eğer De ki

(De ki: Eğer yeryüzünde yerleşmişler olarak gezip dolaşan melekler olsa idi)

Allah Teâlâ da o yanlış düşünenlere cevap olmak üzere Yüce Peygamberine hitaben buyuruyor ki, Resulüm! De ki söyle onlara eğer yeryüzünde yerleşmişler olarak yani: Yeryüzünü vatan edinerek gezip dolaşan melekler olsa idi

لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

Peygamber olarak Bir melek Gökten Onlara Elbette indirdik

(elbette onlara gökten Peygamber olarak bir melek indirirdik) Onlara vazifelerini telkin edip, kendileri için hak yolu gösterip dururlardı, İnsan cinsini irşat edecek zatın o cinsten olması hikmet gereğidir. Böyle bir maksadı temin etmek ve kolaylaştırmak için en münasip çare budur. Bundan dolayı yeryüzünde sürekli olarak melekler değil, insanlar yaşadıkları için onlara gönderilen Peygamberin de bir mübarek, seçkin insan olması, bir hikmet gereğidir, bir ilâhî lütuf eseridir.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

96.De ki: Allah Teâlâ benimle sizin aranızda şahit olarak kâfidir. Şüphe yok ki, o, kullarından haberdardır, "onları hakkıyla görücü bulunmaktadır.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ

Aranızda Ve Aramda Şahit olarak Allah Yeter De ki

(De ki: Allah Teâlâ benimle sizin aranızda şahit olarak kâfidir) Ve Resulüm! Sallallahu Aleyhi Vessellem o inkârcılar şunu da de ki: Allah Teâlâ kudretiyle, ilmiyle, hikmetiyle her şeyi kuşatan o Yüce Mabud benimle sizin aranızda şahit olarak kâfidir. Onun bir resulü olduğuma, üzerime düşen peygamberlik vazifesini yerine getirmeye çalıştığıma, sizin de bana karşı nasıl inkârcı bir vaziyet aldığınıza o Yüce Yaratıcı şahittir, onun yardımıyla göstermeye muvaffak olduğum mucizeler, benim bir Peygamber olduğuma şahitlik etmektedir. Artık elçinin bir melek olması hakkındaki bir iddia, fesatçı bir zorbalıktan, bir cehalet eserinden başka bir şey değildir, öyle bir iddiaya iltifat olunamaz.

إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

Hakkıyla gören Hakkıyla haberdar Kullarına Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, kullarından haberdardır, onları hakkıyla görücü bulunmaktadır) Onların görünen hallerini de, gizli emellerini de bilmektedir ve onları hakkıyla görücü bulunmaktadır onların nasıl bir harekette, bir inatlaşmada, inkârcı bir vaziyette bulunduklarını tamamen görüp bilmektedir. Hiçbir şey, o Yüce Yaratıcıya karşı gizli kalmaz. Cenabı Hak, Resul-i Ekrem'in hak yolundaki kutsal mesaisini de tamamen bilmektedir, elbette ki onu bu mesaisinin mükâfatına kavuşturacaktır. Bu, Resûlullah hakkında bir teselli ve bir müjde demektir. Ve o âlim yaratıcı, o inkârcıların da o batıl iddialarını, sırf kıskançlık sebebiyle ve liderlik sevdasıyla ileri sürdükleri temennilerini ve kötü iradeleri yüzünden hidayete kavuşamadıklarını da tamamen bilmektedir. Elbette ki, onlar da bu kötü hareketlerinin cezasını göreceklerdir. Bu da onların haklarında büyük bir tehdit mahiyetindedir.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِّيًّا وَبُكَمًّا وَصُمًّا مَاوِيَهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

97.Ve Allah kime hidayet ederse işte hidayete eren o'dur ve kimi saptırırsa artık onlar için Allah'tan başka asla yardımcılar bulamazsın ve onları kıyamet gününde körler, dilsizler ve sağırlar olarak yüzleri üzerine hasrederiz. Onların varacakları yer, cehennemdir. Her ne zaman alev azalırsa onlar için cehennem ateşini arttırırız. Bu mübarek ayetler, insanların sırf küfürlerinin ve kıyameti inkârlarının bir cezası olmak üzere hidayetten mahrum kaldıklarını ve böyle sapıklığa düşenlerin ne feci şekilde cehenneme sevk edileceklerini ihtar etmektedir. Haşrı ve neşri inkâr edenlere karşı gökleri ve yeri yaratan bir Yüce Yaratıcının insanları da tekrar yaratmaya kadir olduğunu göstermektedir. Ve bolca sulara, hazinelere sahip olmak isteyen inkârcıların ne kadar cimri bir yaratılıştaki bulunduklarına işaret buyurmaktadır.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ

Hidayete eren İste odur Allah Hidayet ederse Kime Ve

(Ve Allah kime hidayet ederse işte hidayete eren o'dur) Allah Teâlâ hidayet sahiplerini de, sapıkları da bilir Ve Allah Teâlâ kullarından kime hidayet ederse kimin kalbinde hakka yönelme kabiliyetini yaratırsa işte hidayete eren odur onu artık kimse saptıramaz ve Cenabı Hak

وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ

Bundan başka Dostlar Kendilerine Artık asla bulamasın Dalalet atarsa Kimi Ve

(ve kimi saptırırsa artık onlar için Allah'tan başka asla yardımcılar bulamazsın) Yani: O inatçı, inkârcı, lüzumsuz yere mucize isteğinde bulunan kimseleri ve benzerlerini de kendilerinin kötü iradelerinden dolayı sapıklığa düşürür. Artık onlar için öyle kötü irade ve bozuk inanç sahipleri için O'ndan gayri Cenabı Allah'tan başka asla yardımcılar bulamazsın ki, onları Hak yola sevk edebilsin veya azaptan kurtararak bir kurtuluş yoluna erdiresin.

وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا

Sağırklar olarak Ve Dilsizler Ve Körler Yüzleri Üzerine Kıyamet günü Onları haşrederiz Ve

(ve onları kıyamet gününde körler, dilsizler ve sağırklar olarak yüzleri üzerine haşrederiz) Öyle ki: Onlar dünyaya fazlasıyla bağlı oldukları için yerlere yüzleri sürülerek mahşere sevk edileceklerdir. Artık gözleri kendilerine zevk verecek bir şey göremeyecektir. Dilleri kendi lehlerinde söyleyecek bir söz bulamayacaktır. Kulakları da kendilerini sevindirecek, hoşlarına gidecek bir söz işitemeyecektir. Onlar dünyada iken Hakkın ayetlerini, ibret verici kudret eserlerini görmek istememişler, kelime-i tevhit gibi hak bir söz söylememişler ve hak sözleri dinleyip kabul eylememiş oldukları için ahirette öyle korkunç bir vaziyette bulunacaklardır.

مَاوِيَهُمْ جَهَنَّمَ

Cehennemdir Barınakları

(Onların varacakları yer cehennemdir) Ahirette o cehennemde azap göreceklerdir.

كُلَّمَا حَبَتِ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

Bir alev Onlara artırırız Azalırsa Her ne zaman ki

(Her ne zaman alev azalırsa onlar için cehennem ateşini arttırırız) O cehennemin parıltısı sükûnet bulursa onlar için tekrar cehennem ateşini arttırırız. Yani: Onların derilerini, etlerini ateş yiyip de alevi azalınca o derileri, etleri tekrar tekrar iade ederek cehennem ateşini yine parlar durur bir halde devam ettiririz. Onlar da dünyada iken inkâr etmiş oldukları tekrar yaratılmayı o ruhların bedene iadenin mümkün olduğunu görmüş, o inkârlarının cezasına kavuşmuş bulunurlar.

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

خَلْقًا جَدِيدًا

98.Bu onların cezasıdır. Çünkü onlar bizim ayetlerimizi inkâr ettiler ve dediler ki, «Biz birtakım kemikler ve parçalanmış nesneler olduğumuz vakit mi, biz mi yeni bir yaratılmış olarak diriltileceğiz?

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ

(işte Bu onların cezasıdır) Evet Ahirette ebedi âlemde Şiddetli azap onların cezasıdır. İnkârlarından dolayı lâıyk oldukları cezadır. Varacakları yer cehennemdir

بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi İnkâr ettiler Çünkü şüphesiz onlar

(Çünkü onlar bizim ayetlerimizi inkâr ettiler) Kuran'ın beyanlarını kabul etmediler, hasrın ve nesrin vuku bulacağı hakkındaki aklî ve naklî delillere iltifat da bulunmadılar, küfürlerinde devam edip durdular

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا

Ufalanmış bir toprak Ve Bir kemik yığını Olduk O vakit mi ki Dediler Ve

(ve dediler ki, Biz birtakım kemikler ve parçalanmış nesneler olduğumuz vakit mi?)

إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

Yeni Bir yaratılışla Gerçekten diriltilecek kimseleriz Şüphesiz biz mi?

(Gerçekten yeni bir yaratılmış olarak diriltileceğiz) Bu ne kadar uzak bir ihtimal! İşte o Kâfirler, Allah'ın kudretini hiç düşünmeyerek böyle bir inkârda bulunmuşlar ve dirilmeyi imkânsız görmüşlerdir.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ

وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَابَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا

99.Onlar, gökleri ve yeri yaratan Allah'ın kendileri gibilerini yaratmaya kadir olduğunu görmediler mi? Allah onlar için, hakkında hiçbir şüphe bulunmayan bir ecel belirlemiştir. Fakat zalimler ancak inkârda direttiler.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ

Onların benzerini Yaratmasına Gücü yetendir Yeri Ve Gökleri Yarattı O zat ki Allah Şüphesiz Görmediler mi ki Ve (Onlar, gökleri ve yeri yaratan Allah'ın kendileri gibilerini yaratmaya kadir olduğunu görmediler mi?) O inkârcılar hiç düşünmediler mi, bir takım açık delillere bakıp da kıyametin vukuunu bir basiret gözü ile görüp anlayamadılar mı ki? Göklerin ve içinde ne var ise hepsini yaratan âlemlerin rabbi onların benzerini yaratmaya da kadir. Yani: Şüphe yok ki, Yüce Yaratıcının kudreti onları ikinci defa olarak da tamamen dünyada oldukları gibi vücuda getirmeğe fazlasıyla kâfidir. Diğer bir yoruma göre de Allah Teâlâ kadiridir ki, onlar gibi diğer bir insan silsilesi meydana getirir de bunlar, Cenabı Hakkı birler, onun kudretinin, hikmetinin mükemmelliğini kabul eyler, öyle bozuk şüphelerde bulunmayıp haşır ve nesrin vukuuna inanırlar.

وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ

Onda bir şüphe yoktur Bir ecel Onlar için Kıldı Ve

(Allah onlar için, hakkında hiçbir şüphe bulunmayan bir ecel belirlemiştir) O Yüce Yaratıcı insanlar için, onların hayat süreleri ve kıyamete sevk edilmeleri için bir ecel de bir belirli müddet de tayin etmiştir ki, onda bir şüphe yoktur. Öyle insanların geçici bir zaman yaşayıp sonra öleceklerinde ve kıyamet vukuunda şek ve şüpheyne mahal bulunamaz. Hal böyle iken

فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا

Kafirliği Ancak Zalimler Fakat kabul etmediler

(Fakat zalimler ancak inkârda direttiler) Zalimler öyle inkârcılar ancak küfürde ısrar eder dururlar, ondan ayrılmazlar. Fakat başkasından çekinmiş bulunurlar birçok açık deliller var iken onlara bakmazlar, onları düşünmeden kaçınırlar, öyle inatçı bir inkâr içinde yaşar dururlar.

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ

الْإِنْسَانُ قَتُورًا

100.De ki: Eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olacak olsaydınız, yine harcamak korkusuyla kısıtıkça kısırdınız ve insan pek cimri olmuştur.

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي

Rabbimin Rahmet Hazinelerine Sahip olsaydınız Siz Eğer De ki

(De ki Eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olacak olsaydınız) Resulüm! O inatçı ve inkârcı şahıslara de ki Eğer siz başkaları değil rabbimin rahmet hazinelerine sahip olacak olsa idiniz birçok rızık kaynaklarına ve diğer nimetlere sahip bulunsanız idiniz, siz

إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ

İnfak etmek Korkusuyla Gerçekten tutardınız O zaman

(yine harcamak korkusuyla kısıtıkça kısırdınız) İnfak edilirse elde bir şey kalmaz, fakirlik ve ihtiyaç yüz gösterir endişesiyle elbette kısıtıkça kısırdınız onlardan cüzi bir miktarını olsun yine muhtaçlara vesair hayır işlerine sarf etmekten kaçınırdınız, Öyle son derece bir tamahkârlık, cimrilik gösterirdiniz. Artık siz bu kabiliyette olduğunuz halde mi ülkenizde kaynakların dolup taşmasını, servet ve zenginliğin artmasını, hayat standardınızın yükselmesini istiyorsunuz? Sizlerde o tamahkârlık, o alçaklık var iken bütün rahmet hazinelerine sahip olsanız yine cimriliğinize nihayet vermezsiniz.

وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا

Çok cimri İnsan Olandır Ve

(ve insan pek cimri olmuştur) Ve insan yaratılış itibariyle pek cimri olmuştur. İnsan nevinde bu cimrilik vardır. Çünkü insanlar muhtaç bir halde yaratıldığından elde edindikleri şeyleri ihtiyaç korkusuyla saklamaya yaratılış itibariyle meyyaldirler. Bazı insanlar bir kısım mallarını infak etseler de sırf Allah rızası için olmayıp sadece bir şöhet için olduğundan bu da maddî bir menfaat karşılığında olmuş olacağından bir infak sayılmaz, yine cimrilikten ibaret bulunmuş olur. Aslında sırf Allah rızası için infak eden zatlar da vardır, fakat bunlar azınlıkta kaldıkları için yok hükmündedirler, Burada ki insan cimridir hitabı çoğunluğa göredir itibarda, çoğunluğadır. Bununla beraber bu insandan maksat, Diğer görüşe göre de Resulü Ekrem e müracaat edip ülkelerinde suların fışkırmasını, hazinelerin meydana gelmesini teklif etmiş olan inkârcılardan ibarettir. Bunlar, Resulü Ekrem'e öyle bir kısım mucizeler göstermesini istiyorlardı hâlbuki o mucizeler gösterilse de yine hidayete kabiliyetleri olmayanlar inkârlarında devam edeceklerdi. Nitekim Hazreti Musa'nın ve diğer Peygamberlerin gösterdikleri mucizelere karşı da birçok inkârcılar inkârlarında devam edip nihayet lâıyk oldukları felâketlere kavuşmuşlardı. İşte Kuran'ı Kerim bu hususa da işaret etmektedir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَّئِلُ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا

101.And olsun ki, Biz Musa'ya açık açık dokuz ayet verdik. İşte İsrail oğullarına sor. Musa onlara geldiği zaman ona Firavun dedi ki: Ey Musa! Şüphesiz ki ben seni elbette büyülenmiş zannetmekteyim.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselam'ın da birçok mucizeler göstermeye muvaffak olduğunu buna rağmen yine Firavun gibi inkârcıların küfürlerinde, düşmanlıklarında İsrar edip durmuş olduklarını bildirmektedir. Gösterilen mucizelere rağmen Hazreti Musa'yı ve ona tâbi olanları yurtlarından çıkarıp atmak isteyen Firavun'un helake uğradığını, İsrail oğullarının ise öyle bir düşmandan kurtulup yurtlarında kalmalarına müsaade buyrulmuş olduğunu beyan buyurmaktadır. Resulü Ekrem'e karşı cephe alanların da Firavun gibi helak olup gideceklerine işaret olunmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık Mucize Dokuz Musaya Verdik And olsun geçekten Ve

(And olsun ki, Biz Musa'ya açık açık dokuz ayet verdik) Yüce Resulüm! And olsun ki muhakkak bir gerçektir ki biz Musa'ya açık açık dokuz ayet verdik onun peygamberliğine ve tebliğ ettiği hükümlerin doğruluğuna işaret ve şahitlik eden pek açık dokuz mucize meydana getirdik.

فَسَّئِلُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına İşte sor

(İşte İsrail oğullarına sor) Onlar da bunu bilip itiraf ederler. Artık Son Peygamber in de birçok mucizeler göstermeye muvaffak olabileceği nasıl olur da imkânsız görülebilir? Fakat sapıklar o mucizeleri görünce de yine hakkı kabul etmezler. İşte Firavun açık bir misal,

إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ

Firavun Ona Bunun üzerine demişti Onlara gelmişti O vakit ki

(Musa onlara geldiği zaman ona Firavun dedi ki) İsrail oğullarına vaktiyle Musa Aleyhisselam bir Peygamber olarak geldiği zaman o muhterem Peygamber'e öyle mucizeler gösterdiği halde Mısır hükümdarı, melun Firavun, inatçı ve inkârcı bir vaziyet alarak dedi ki:

إِنِّى لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا

Sihirlenmiş Musa Ey Gerçekten seni zannediyorum Elbette ben

(Ey Musa Şüphe yok ki, ben seni elbette büyülenmiş zannetmekteyim) Sen sihre uğramış, aklını zayı etmişsin, senin gösterdiğin bu mucizeler birer sihir eserinden başka bir şey değildir.

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَائِرٍ وَإِنِّى لَأَظُنُّكَ يَا

فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا

102.Dedi ki: And olsun, sen bilirsin ki, bunları indirmedi, ancak göklerin ve yerin Rabbi birer ibret olmak üzere indirdi. Ve muhakkak ki, Ey Firavun! Ben seni elbette helak olmuş sanıyorum.

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ

Bildin And olsun gerçekten De ki

(Dedi ki: And olsun, sen bilirsin ki) Musa Aleyhisselam da o inkârcı hükümdara karşı büyük bir yiğitlik göstererek dedi ki: Yemin ederim, Ey Firavun! Sen bilirsin ki güzelce bakıp düşününce anlarsın ki, bu mucizeler birer sihir eseri değildir.

مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَائِرٍ

Basiretler olarak Yerin Ve Göklerin Rabbi Ancak Bunları İndirmedi

(bunları indirmedi, ancak göklerin ve yerin Rabbi birer ibret olmak üzere indirdi) Rabbim Bu ayetleri, bu mucizeleri öyle boş yere indirmede varlık alanına getirmede. Benim risaletimin doğru olduğunu açıklayan birer alâmet olmak üzere birer mucize kabilinden indirdi elbette bunları görüp durmaktasın. Fakat sırf inat ve kibir sebebiyle inkâra devam ediyorsun

وَإِنِّى لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا

Mahvolmuş Firavun Ey Seni zannediyorum Şüphesiz ben Ve

(ve muhakkak ki, ey Firavun Ben seni elbette helak olmuş sanıyorum) Veyahut ben seni lanete uğramış, kovulmuş, hayırdan alıkonmuş, aklı bozuk bir halde görüyorum. Çünkü Cenabı Hakkın varlığı, birliği nice mucizeleri meydana getirmeğe kadir olduğu açıktır. Bütün bu kâinat, onun büyüklük ve kudretine birer açık delildir. Böyle olduğu halde bunun aksini iddia etmek, en büyük bir cehalet ve sapıklık eseri değil de nedir? Musa Aleyhisselam, birçok mucize göstermişti. Bu ayeti kerime bunlardan pek açık dokuzuna işaret buyurmaktadır. Bunların nelerden ibaret olduğuna dair çeşitli izahlar vardır.

Kazii Beyzavînin beyanına göre bunlar

- 1-Ejderha kesilen asadır.
- 2-Güneş gibi parlayan yedi beyzadır.
- 3-Etrafa yayılan çekirgelerdir.
- 4-Halka musallat olan bitlerdir.
- 5-Kurbağalardır.
- 6-Meydana gelen kanlardır.
- 7-Taşların yarılıp aralarından fışkıran sulardır.
- 8-Denizin yarılıp yolların vücuda gelmesidir.
- 9-İsrail oğullarının üzerine Tur dağının kalkıp düşecek bir vaziyet almasıdır.

فَارَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا

103.Bunun üzerine Firavun onları o yerden sürüp çıkarmak istedi. Artık biz de onu ve kendisiyle beraber olanları toptan boğduk.

فَارَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ

O yerden Onları çıkarmasını Bunun üzerine istedi

(Bunun üzerine Firavun onları o yerden sürüp çıkarmak istedi) Hazreti Musa'nın

böyle karşılıklıta bulunup Firavun'u susturması üzerine o Mel'un hükümdar onları Musa Aleyhisselam ile ona İman edenleri o yerden o Mısır havalisinden sürüp çıkarmak istedi onları küçümseyerek zahmet vermeğe niyetlendi.

فَاغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا

Hep birlikte Beraberindedir O kimseleri ki Ve Ve onu suda boğduk

(Artık biz de onu ve kendisiyle beraber olanları toptan boğduk) Artık biz de o Firavun'u ve kendisiyle beraber diğer dinsiz Mısır ahalisini, askerlerini toptan boğduk hepsini de birden lâıyk oldukları azaba kavuşturduk. İşte bu dünyada Allah'ın kanunu böyle cereyan etmektedir. Harikaları gören, nimetlere kavuşan kimseler, bunların kadri bilmezlerse, bunları inkâra cür'et gösterirlerse nihayet başlarına böyle bir felâket gelir, hepsi de mahvolur gider. Bu husustaki Kuran'ı açıklamalar, Resüli Ekrem efendimiz hakkında da bir teselli, bir müjdeyi içermektedir ki, ona karşı düşmanlıkta bulunanların da akıbetleri öyle bir felâkete uğramaktan ibaret olacaktır, İslâm dini ise Allah'ın yardımı sayesinde etrafa yayılıp duracaktır.

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

104.Ve ondan sonra İsrail oğullarına dedi ki: O yerde oturun, sonra ahiret vadi gelince sizleri dürülüp toplanılmış bir halde mahşere getireceğiz.

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ

İsrail oğullarına Ondan sonra Buyurduk Ve

(Ve ondan sonra İsrail oğullarına buyurduk) Firavun ile kendisine tâbi olanların öyle boğulup Allah'ın kahrına uğramalarının ardından İsrail oğullarına dedik ki yani: Peygamberleri vasıtasıyla vahiy olarak onlara bildirdik ki: Siz artık

اسْكُنُوا الْأَرْضَ

(o yere yerleşin) O sizi çıkarmak istedikleri Mısır'da, oturun Sizleri oraya firavunun saltanatına mirasçı kıldım Takdir edilen vakte kadar orada yaşayın. Sonra öyle yaşamış olduğunuz, topraklara defnedildiğinize müteakip

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

Toplu halde Sizi Getiririz Ahiretin Vaadi Geldi Artık o vakit ki

(sonra ahiret vadi gelince sizleri dürülüp toplanılmış bir halde mahşere getireceğiz) Evet! Ahiret vaadi gelince vaad edilen kıyamet kopunca sizleri ve dahi bütün insanları, müminleri de, kâfirleri de dürülüp toplanılmış bir halde toplu olarak mahşere getireceğiz aralarında hükmedeceğiz. Mutlu olanları mutsuz olanlardan ayıracağız. Artık bu akıbeti düşününüz, ona göre daha dünyada iken hareketlerinizi güzelce tanzim etmeye çalışınız. Bütün bu ilâhî açıklamalar, birer hakikattir, birer uyanma vesilesidir

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

105.Ve onu hak ile indirdik ve o da hak ile indi ve seni de ancak bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in hakkı ortaya koymak için indirilmiş olduğunu, Resuli Ekrem'in de Peygamberlik görevini bildiriyor. Kuranı Kerim'in ne gibi hikmetten dolayı peyderpey şekilde indirilmiş olduğuna, ona iman edenlerin kendi menfaatlerine, İman etmeyenlerin de kendi zararlarına olarak hareket etmiş bulunacaklarına işaret buyuruyor. İlim ve irfan sahiplerinin ise okunan Kuran'ı Kerim'e karşı ne kadar büyük bir sevgi ve saygı göstererek şükür secdesine kapanacaklarını Hak Teâlâyı takdis ve tenzih ederek büyük bir zevk ve korku ile ağlayacaklarını beyan buyurmaktadır

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ

İndi Hâk ile Ve Onu indirdik Hak ile Ve

(Ve onu hak ile indirdik ve o da hak ile indi) Ve o Kuranı Kerim'i hak ile indirdik yani Sabit manalara sahip, fayda ve hikmete uygun, birçok hükümleri toplayıcı olarak Levhi Mahfuz'dan son peygambere indirdik. Ve o da hak olarak değişme ve başka-

laşmaya uğramaksızın, her türlü felâketlerden korunmuş olarak inmiş oldu. Artık ona değişme ve başkalaşma gibi bir eksiklik arız olmayacaktır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

Korkutucu olarak Ve Bir müjdeleyici Ancak Seni göndermedik Ve

(ve seni de ancak bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik) Ve Resulüm Ya Muhammedi. Aleyhisselam seni de ancak itaatkâr olanlar için sevab ile bir müjdeleyici ve asi olanlar için de ilâhî azap ile bir uyarıcı olarak gönderdik yoksa onların her istedikleri mucizeleri meydana getirmek için göndermedik. Eğer tebliğ ettiğin ilâhî dini kabul ederlerse kendi selâmetlerini, faydelerini temin etmiş olurlar, kabul etmezlerse zararı kendilerine aittir. Onların o hareketlerinden sen mesul olmazsın.

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِقِرْآءَتِهِ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مَكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

106.Ve onu Kuran olarak vakit vakit kısım kısım indirdik, onu insanlara teenni ile dura dura okuyasın diye. Ve onu birbiri ardınca müteferrik surette indirmiş olduk.

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ

Onu kısımlara ayırdık Kur'an olarak Ve

(Ve onu Kuran olarak vakit vakit kısım kısım indirdik) Ve kuranı ayrıntılı bir ilâhî kitab olmak üzere vakit vakit peyderpey, yani: Ayet ayet, sure sure olarak yirmi üç sene kadar bir müddet içinde indirdik hepsi birden indirilmiş olmadı. Ta ki,

لِقِرْآءَتِهِ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مَكْثٍ

Dura dura İnsanlara Onu okuman için

(onu insanlara teenni ile dura dura okuyasın diye) Onu insanlara teenni ile dura dura okuyasın o ayetleri insanların anlamaları, ezberlemeleri kolayca olsun diye

وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

(Yavaş) Bir indirişle Onu indirdik Ve

(Ve onu birbiri ardınca müteferrik surette indirmiş olduk) Hikmet ve menfaatin gereğine göre ve bir takım olayların aralıklarla meydana çıkması üzerine peyderpey bir surette indirmiş olduk bu suretle o ilâhî kitab, o ilâhî kanun tamamen tebliğ edilerek kararlaştırılmış bulundu.

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لَلَّذِقَانِ سُجَّدًا

107.De ki, İman edin veya iman etmeyin. Şüphe Yok ki, bundan evvel kendilerine bilgi verilmiş Olanlar, kendilerine karşı o Kuran okununca Derhal yüz üstü secdeye kapanırlar.

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا

İman etmeyin Veya Ona İman edin De ki

(De ki İman edin veya etmeyin) Habibim O inkârcılara de ki; O Kuran'ın ilâhî bir kitab olduğunu ister tasdik edin ve ister etmeyin sizin imanınız onun kıymetini arttırmaz. İnkâr etmeniz de onun değerini azaltmaz, imanınızın faidesi size aittir, imansızlığınızın zararı da kendi nefsinize aittir, siz cahil olduğunuzdan Kuran'ın değerini, yüceliğini takdir edemiyorsunuz

إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ

Ondan önce İlim Kendilerine verildi Şüphesiz onlar ki

(şüphe yok ki, bundan evvel kendilerine bilgi Verilmiş olanlar) Kuran'ın inişinden önce kendilerine bilgi verilmiş olanlar. Yani daha önceki kitapları okumuş, vahyin hakikatini anlamış, peygamberlik alâmetlerini, işaretlerini öğrenmiş olan bir kısım bilgin zatlar ise Hazreti Muhammed'in vasıflarını önceki kitaplarda okumuş, onun son peygamber olduğunu idrak etmiş oldukları için Kuran'ı Kerim'in ayetleri

إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا

Secde ediciler olarak Çeneleri üstü Kapanırlar Kendilerine Okunur O vakit ki

(kendilerine karşı o Kuran okununca derhal yüz Üstü secdeye kapanırlar) Manevî bir zevke ulaşırlar. Cenabı Hakkın emirlerine saygı göstermek için ve öyle bir mukaddes kitabı insanlığa ihsan buyurduğundan dolayı o kerem sahibi mabuda şükretmek için derhal yüzleri üzerine yerlere kapanırlar bu kulluk vazifesini, bu şükür görevini yerine getirmiş olurlar. Abdullah Bin Selâm, Zeyd Bin Amr, Vereka Bin Nevfel gibi zatlar bu cümledendir. Bu ayeti kerime, secde ayetlerinin dördüncüsüdür, Bunu okuyunca secde etmelidir.

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كَانُوا وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا

108.Ve derler ki: Rabbimizi takdis ve tenzih ederiz. Rabbimizin vadi hakikaten yerine getirilir.

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبَّنَا

Rabbimizi Tenzih ederiz Derler Ve

(Ve derler ki Rabbimizi takdis ve tenzih ederiz) Ve öyle akıllı, düşünen mümin zatlar, secde ederken derler ki Onun ilâhî şanı, her yönüyle mukaddestir, o kerem sahibi olan rabbimiz, kâfirlerin yalanlamasından uzaktır. Ve yine derler ki;

إِنَّا كَانُوا وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا

Elbet yerine getirilmiş Rabbimizin Vaadi Oldu Doğrusu

(Rabbimizin vadi hakikaten yerine getirildi) Rabbimiz önceki kitaplarda dünyayı teşrif edeceğini haber vermiş olduğu son peygamberi varlık alanına getirdi, ona ihsan buyuracağını bildirmiş olduğu Kuran'ı Kerim'i indirerek insanlık âlemini en kutsal bir hidayet rehberine kavuşturdu.

وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا

109. Ve ağlayarak çeneleri üstüne kapanırlar ve Kuran onların saygısını artırır.

وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ

Ağlıyorlar Çeneleri üstü Kapanırlar Ve

(Ve ağlayarak çeneleri üstüne kapanırlar) O mübarek âlim, zatlar, Kuran'ı Kerim'in Kendilerine verdiği bir manevî zevk ile Allah'ın kudretini, kutsiyetini düşünmekten meydana gelen, ruhani bir korku ve huşu ile ağlayarak çeneleri üstüne yerlere kapanırlar saygı göstermeye koşarlar ve Kuran'ı Kerim,

وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا

Gönülden bağlılığı Onlara artırır Ve

(onların saygısını artırır) Gönüllerinin yufkalığını ve Allah'ın büyüklüğünü düşünmekten dolayı meydana gelen korku ve saygılarının artmasına vesile olur. İşte İslâm dininin, Kuran'ı Kerim'in yüceliğini böyle takdir eden ve yücelten zatlar daima mevcut bulunacaklardır. Bu yüceliği takdir edemeyenler varsın zarar ve ziyanda yaşasınlar, insanlığın İslâmiyet gibi hakikî bir dine kavuşan aydın, düşünen bir tabakası, daima Kuran'ı kerim'i yüceltecek, Cenabı Hakkın kutsî ayetleriyle mübarek isimleriyle kalplerini aydınlatacak, lisanlarını süsleyip duracaklardır.

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا

بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

110.De ki: Allah diye dua edin, rahman diye dua edin, hangisiyle dua etseniz nihayet en güzel isimler o'na mahsustur ve namazında sesini pek ziyade yükseltme ve onu büsbütün de kısma ve bunun arasında bir yol tut.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'ya mukaddes isimlerinden herhangi biriyle dua edilmesinin cevazını bildiriyor. Yüce Allah'ı zikretmenin ve Yüce zatına hürmette bulunmanın en kutsal bir şeklini tavsiye buyurmaktadır.

قُلْ اَدْعُوا اللَّهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمٰنَ

Rahman Dua edin Veya Allah Dua edin Deki

(De ki: Allah diye dua edin, rahman diye dua edin) Ey habibim Bir olmakla nitelenen Allah Teâlâ'nın en güzel, mübarek isimleri olduğunu bilmeyenlere de ki: Allah diye dua edin, rahman diye dua edin o Yüce Mabudu hangi kutsal bir ismiyle zikrederseniz ediniz, yine yalnız onu zikretmiş olursunuz. Evet, mübarek isimlerin

اَيَّا مَا تَدْعُو فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى

En güzel isimler işte onundur Dua ederseniz Hangisi ile

(hangisiyle dua etseniz nihayet en güzel isimler o'na mahsustur) O Allah Celle Celaluhu nun isimlerinin hangisine dua etseniz zikirlerde bulunsanız makbuldür, güzel bir ibadettir, Allah katında sevaba vesiledir. Şüphe yok ki, nihayet en güzel isimler Allah Teâlâ'ya mahsustur. İşte Allah ismi de pek güzeldir, isimlerin en yücesidir. Aynı şekilde Rahman ismi de pek güzeldir, o Yüce Yaratıcının kâinatı kuşatan rahmet ve lutfunu göstermektedir.

Bu ilâhî beyan, bir takım müşriklerin iddialarını reddetmektedir.

Şöyle ki: Resul-i Ekrem efendimiz bir gece secde ederken Ya Allah, ya rahman demişti. Ebu Cehil gibi bazı müşrikler bunu duymuşlar, rahmanı da başka bir ilâh sanmışlar, "Muhammed Aleyhisselam bizi iki ilâha ibadetten nehiy ettiği halde kendisi Allah ile beraber rahman diye diğer bir ilâha da dua ediyor" demişlerdi. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki: Evet. Allah Teâlâ birdir. Ortak ve benzerden uzaktır. Rahman ise onun mübarek isimlerinden biridir, isimlerin çokluğu ise isimlendirilen varlığın çokluğunu icap etmez, Cenabı Allah, o en güzel isimlerinin herhangi biriyle zikredilebilir. Ve Hak Teâlâ hazretleri, muhterem Resulüne şunu da emretmiştir ki:

وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ

Namazında Sesini pek yükseltme Ve

(ve namazında sesini pek ziyade yükseltme) Pek yüksek bir ses ile Kuran okuma, çünkü bazı kâfirler bunu işiterek kötü münasebetsizlikte bulunabilirler.

وَلَا تُخَافِتْ بِهَا

Onda Pek gizleme Ve

(ve onu büsbütün de kısma) Sesini namazda Kuran okurken büsbütün kısma senin ve sana uyan cemaatin işitemeyeceği derecede de gizlice okuma

وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

Bir yol Bunun Arasında Ara Ve

(ve bunun arasında bir yol tut) Ve öyle fazla sesli okuma ile fazlaca sessiz okuma arasında bir Yol tut orta bir usul takip et. Çünkü işlerin hayırlısı, orta derecede olandır &-Bir yoruma göre bu ayeti kerime, namazların hepsini de sesli Kuran okuyarak kılmaktan ve hepsini de gizli sesle okuyarak kılmaktan men etmektedir. Bunların arasında takip edilecek yol ise öğle ve ikindiden ibaret olan gündüz namazlarının Sessiz olarak ve sabah, akşam, yatsı vakitlerindeki gece namazlarının da sesli olarak Kuran okunmak suretiyle kılınmasıdır.

&-Bazı zatlara göre de bu ayetteki salâttan maksat, duadır. Bu takdirde emir edilmiş oluyor ki: Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunurken ne öyle adaba aykırı görülecek şekilde bağıra çağıra dua et, ne de kendinin bile duymayacağın bir tarzda, bir sükût ile duada bulun, ikisi arası bir şekilde tam bir hürmet ve saygı ile duaya devam eyle.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا

111.Ve de ki: Hamt o Allah Teâlâ'ya mahsustur ki, bir çocuk edinmedi ve onun için mülkte bir ortak da yoktur ve onun için acizlikten ötürü bir dosta ihtiyaç da yoktur ve o'na tam bir hürmetle hürmette bulun.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamt De ki Ve

(Ve de ki: Hamt o Allah Teâlâ'ya mahsustur) Ve Ey Yüce Resulüm Kerem sahibi yaratıcına hamt ve senada ve kullukta bulunacağın zaman de ki: Hamt o Allah Teâlâ'ya mahsustur ki kendisi için hâşâ

الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا

Bir çocuk Edinmemiştir O ki

(bir çocuk edinmedi) Öyle Yahudilerin, Hıristiyanların ve Beni Melih denilen bir kısım müşrik kabilelerin iddiaları batıldır. Hiç kimse, Cenabı Hakkın çocuğu olamaz. Allah Teâlâ çocuğa ihtiyaçtan uzaktır. Çocuklar, anne babanın birer parçası demektir, mahiyetleri müşterek bulunmaktadır. Yüce Allah, ise parçalara ayrılmaktan başkalarıyla aynı mahiyette bulunmaktan uzaktır, beridir. Şüphesiz inanıyoruz

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ

Mülkte Bir ortak Kendisine Olmamıştır Ve

(ve onun için mülkte bir ortak da yoktur) Ve o kâinatın yaratıcısı için mülkte Hanlıkta, kâinatın tamamına hâkimiyette bir ortak da yoktur. Senevîye topluluğunun iddiaları gibi tanrılıkta çokluk olamaz. O takdirde kâinattaki yaratıcılıkları, Hâkimiyetleri sınırlı, kendileri sonsuz kudretten mahrum bulunmuş olurlar. Böyle bir hâl ise, Hanlığın şanına asla lâayık olamaz.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ

Zilletten dolayı Bir dost Onun için Olmamıştır Ve

(ve onun için acizlikten ötürü bir dosta ihtiyaç da yoktur) Ve o ortak ve benzerden uzak olan Allah'u Teâlâ için acizlikten ötürü bir dost da yoktur kendisine hâşâ bir noksanlık bir acizlik yönelemez ki, onu defetmek için kendisine yardım edecek bir kimse düşünölsün. Öyle bir düşünce, Hanlığın şanına, kudret ve büyüklüğüne aykırıdır.

وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا

Tekbir getirerek Onu yücelt Ve

(ve o'na tam bir hürmetle hürmette bulun) Ve Resulüm! Ve ey Hakikî mümin olan herhangi bir zat! O Yüce Yaratıcıya tam bir hürmet ile hürmette bulun onun Çocuktan, ortak ve benzerden, başkalarının Yardımlarına ihtiyaçtan uzak olduğunu hatırlayarak Tam bir hürmetle birlemeye ve yüceltmeye devam et, kulluk vazifeni yerine getirmeye çalış. İşte İslâm dini, bütün insanlığa böyle yüce bir vazife, bir dinî terbiye öğretmekte ve telkin etmektedir. Artık biz böyle mukaddes bir dine böyle bizleri irşat eden ve aydınlatan bir hikmetli Kurana kavuşmuş olmamızdan dolayı kulluk secdesine kapanır, mukaddes yaratıcımızı birler ve yüceltir ve ona tam bir hürmet ile hamt ve senaya devam ederiz. Başarı Allah'tandır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

18-KEHF SURESİ

Bu mübarek sure, yüz on ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Bütün bu ayetler, Mekkei Mukerreme de nazil olmuştur. Ancak bir görüşe göre 28. ayeti kerime Medine'yi Münevvere'de inmiştir. Bu Sûrei celile de bir kudret harikası olan ashabı kehfın hallerine dair haber verildiği için buna böyle "Kehf Suresi" adı verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

1-Allah Teâlâ'nın övgüye, tesbih ve birlenmeye lâyık olduğunu gösteren Kuranı Kerim'in yüceliğine ve ne gibi hikmetlere, faydalara binaen nazil olmuş olduğuna ve diğer bir kısım ilâhî eserlere işaret olunmaktadır.

2-Haddizatında pek garip olan ve haşır ile naşire bir örnek oluşturan ashabı kehfın hadisesi ve bununla beraber Allah'ın kudreti ile bundan daha garip daha harikulade nice yaratılış hâdiselerinin meydana getirilebileceği beyan buyrulmaktadır.

3-Resul-i Ekrem'in kutsî vazifesi, onun hak yolunda sabır ile vasıflanmış olması bildirilmektedir. İman edenlerin pek güzel bir akibete nail olacakları müjdelenmektedir. Küfür ve zulmü seçenlerin de nasıl korkunç cezalara kavuşacakları ihtar olunmaktadır.

4-Dünya varlığına kapılıp da fânî olan servet ve malına güvenen, uhrevî bir hayattan gafil bulunan bir şahsın bu cahilce hali ile, güzel bir inanca sahip bulunan ve Cenabı Hakka sığınıp ondan başarılar dileyen bir zatın hâlî arasındaki bir mukayeseyi bildiriyor. Ve fânî varlıkların ibret veren örneği ve neticesi dikkatli bakışlara takdim buyrulmaktadır.

5-Şeytanın ve iblis tabiatlı kimselerin ilâhî emre itaatten nasıl kaçındıklarını, onların nihayet imdattan nasıl mahrum, azaba maruz kalacakları bildirilmektedir.

6-Kuran'ı Kerim'de insanlar için ne kadar ibret ve uyanmaya vesile olacak kıssaların anlatılmış olduğu, o ilâhî kitabın ayetlerini dinleyip anlamaktan kaçınan kimselerin de hidayetden ne kadar mahrum bulunduklarını bildirmektedir. O gibi kimselerin sırf bir ilâhî rahmet eseri olarak derhal helake maruz kalmayıp kendilerine bir düşünce müddeti verilmekte bulunduğu beyan olunmaktadır. Ve bir kısım yok olmaya maruz kalmış ülkelere halkın dikkat nazarları çekilmektedir.

7-Hazreti Musa'nın bir seyahati esnasında Hazreti Hızır'la karşılaştığı, aralarında cereyan etmiş olan konuşmaları ve Allah'ın kudretine şahitlik eden bir takım harikaların vücuda gelmiş bulunduğu birer ibret örneği olmak üzere beyan buyrulmaktadır.

8-Zülkarneyin'in doğu ve batıya seyyah atı Yecüc ve Mecüc'ün etrafa yayılmasına geçici olarak mâni olacak bir şeddin inşa edilmiş olduğu ve bir takım hakikatleri kabul etmeyerek inkârcı olarak yaşayanların kötü akıbetleri İman ve güzel amel sahiplerinin de ebedî saadetlere kavuşacakları bildirilmektedir. Resul-i Ekrem Efendimizin de hal-ka hitaben Allah'ın birliğini nasıl telkine memur bulunmuş olduğu izah buyrulmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

1.Hamd Allah Teâlâ'ya olsun ki, kulunun üzerine kitabı indirdi ve onun için bir ihtilâf bir çelişki yapmadı.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in ne gibi Yüce maksatlara binaen son peygamber hazretlerine indirilmiş olduğunu bildiriyor. İnananları Ebedî saadetle müjdeliyor, kâfirlerin de pek çirkin iddialarını red ile kendilerinin cehaletlerini teşhir etmektedir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamd

(Hamd Allah Teâlâ'ya olsun ki) Hamd şükür, güzel övgü, hamd ve yüceltme Allah Teâlâ'ya olsun ki insanlık hakkında pek büyük bir lütufta bulundu, o muhterem ki

الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ

Kitabı Kuluna İndirdi O ki

(kulunun üzerine kitabı indirdi) Yüce Peygamberi olan Hazreti Muhammed Sallallahu aleyhi vessellem in üzerine izzet semasından Kuranı Kerim gibi pek yüce, son derecede mükemmel bir kitabı indirdi onun kutsî hükümlerine riayetle bütün kullarını mükellef kıldı

وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

Bir eğrilik Onda Kılmadı Ve

(ve onun için bir ihtilâf bir çelişki yapmadı) O apaçık kitabın içinde bir ihtilâf yapmadı bütün içeriği, çelişkiden uzaktır, ne lafızlarında bir bozma, ne de manasında hakka davetten bir sapma vardır, bütün ayetleri, insanlığın selâmet ve saadetini temin edecek güzel, edebî, ruha gıda veren beyanlardan ibarettir.

قِيمًا لِّیُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا

2.Dosdoğru olarak indirdi ki tarafından gelen bir şiddetli azap ile kâfirleri korkutsun ve güzel güzel amellerde bulunan müminleri de müjdelesin ki onlar için şüphe yok güzel bir mükâfat vardır

قِيمًا لِّیُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ

Dosdoğru Tarafından Şiddetli Bir azapla Korkutması için

(Dosdoğru olarak indirdi ki tarafından gelen bir şiddetli azap ile kâfirleri korkutsun) Evet! o hikmet sahibi Yaratıcı, o Kuran'ı dosdoğru olarak indirdi ki o kitap ifrat ve tefritten uzaktır, bütün insanlık için bir hidayet vesiledir, dinî ve dünyevî ihtiyaçları karşılayabilecek bir mahiyette bulunmaktadır, içinde müjde ve uyarı içeren ayetleri toplamıştır. Ta ki Allah Teâlâ'nın tarafından gelecek olan bir şiddetli azap ile kâfirleri korkutsun o küfür ve yalanlamaları yüzünden böyle bir azaba uğrayacaklarını onlara ihtar eylesin

وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaparlar O kimselere ki Mü'minlere Müjdelemesi Ve

(ve güzel güzel amellerde bulunan müminleri de müjdelesin) o güzide zatlara İmanları ve güzel amelleri karşılığında

أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا

Güzel Bir mükâfat Onlar için Şüphesiz

(şüphe yok ki, güzel bir mükâfat vardır) O da cennetten ve orada olan pek güzel nimetlerden ibarettir.

مَا كَثِيرٌ فِيهِ أَبَدًا

3.Orada o müminler ebediyen ikamette bulunacaklardır.

مَا كَثِيرٌ فِيهِ أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Kalıcıdırlar

(orada ebedî olarak kalacaklar) O mükâfat âleminde o müminler ebedî olarak ikamette bulunacaklardır. Onların mükâfatları asla son bulmayacaktır.

وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

4.Ve Allah kendisi için çocuk edindi diyenleri de korkutsun diye o kitabı indirdi.

وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

Bir çocuk Allah Edindi Dediler O kimseleri ki Korkutması Ve

(Ve Allah kendisi için çocuk edindi diyenleri de korkutsun) Ve Allah Teâlâ kendi

si için çocuk edindi diyenleri de korkutsun diye o yüce kitabı indirdi. Arap kâfirleri, melekleri Allah'ın kızlarıdır demektedirler, bir kısım ehli kitap da hazreti Üzeyir'in Hazreti Mesih'in Allah'ın birer oğlu olduklarına inanmışlardır. Böyle bir iddia ise, Yüce Allaha karşı büyük bir iftiradır, pek rezilce bir cürettir. Bunun içindir ki, bunların böyle cezaları hak etmiş oldukları da ayrıca açıklanmıştır.

&-Aslında ikinci ayetteki inzâr korkutma, bütün kâfirlere ait olduğundan Cenabı Hakk evlât isnat edenleri de kapsar. Çünkü onlar da kâfirdirler. Fakat onların bu iddiaları pek çirkin bulunduğundan o korkutma kısmı, onların hakkında dördüncü ayeti kerime de ayrıca da zikredilmiştir. Mucize olan Kuranı Kerim'e ait usuldendir ki: Genel bir mesele zikredilince onun üzerine bazı özel hadiseler atfedilerek ayrıca açıklanır. Bunların o genel içerisinden en önemli özel mesel olduğuna bu bir uyarı demektir. Melekler zikredilince bunlara atıf yapılarak Cebrail ve Mikail'in ayrıca zikredilmesi bu kabil-dendir.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا

5.Buna dair ne kendilerinin bir bilgisi vardır ve ne de babalarının. Ne büyük bir söz ki, ağızlarından çıkıyor. Onlar başka değil, ancak yalan söylüyorlar.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ

Ne atalarında Ve Hiçbir bilgi Buna dair Onlar için yok

(Buna dair ne kendilerinin bir bilgisi vardır ve ne de babalarının) Cenabı Hakkın kendisine evlât edinmiş olduğuna dair böyle bir iddiada bulunanların ne bir bilgisi vardır ve ne de Babalarının bilgisi vardır. Bütün onlar, bir delile, bir bilgiye dayanmaksızın böyle gerçeğe aykırı bir iddiaya cür'et etmekte bulunmuşlardır. Onların bu iddiaları, bir küfür ve iftiradan ibaret olan lâkırdıları

كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarından Çıkıyor Bir söz olarak ki Büyük oldu

(ne büyük bir söz ki, ağızlarından çıkıyor) Bu gerçek dışı sözün ne kadar büyük bir cehalet eseri, bir mesuliyet sebebi olduğunu düşünemiyorlar.

إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا

Yalanı Ancak Söylemiyorlar

(Onlar başka değil, ancak yalan söylüyorlar) Asla doğru olamayacak bir lakırdı da bulunuyorlar. Hâşâ, Allah'ın şanı, evlat edinmekten yücedir. Buna inanmışsınız.

فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

6.Demek ki, onlar bu Kuran'a inanmazlarsa arkalarından bir şiddetli üzüntü ile kendini tüketeceksin.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in halk hakkında ne kadar iyilik ister ve onların küfürlerinden dolayı ne derece fazla üzülmüş olduğunu göstermektedir. Ve yeryüzündeki ilâhî nimetlerin ne gibi bir imtihan vesilesi olduğuna, bu devam eden nimetlerin sonunda elden çıkacağına işaret buyurmaktadır.

فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

Üzülerek Söze Buna İman etmezlerse Eğer Arkalarından Kendini Harap edicisin Şimdi belki sen

(Demek ki, onlar bu Kuran'a inanmazlarsa arkalarından bir şiddetli üzüntü ile kendini tüketeceksin) Ey habibim varsınlar inanmasınlar Sen inkârcıların hâllerine bakarak pek çok üzülyorsun. Kuranın ilâhî bir kitap olup ayetlerinin vakit vakit indiğini tasdik eylemezlerse o münkirlerin gıyabında öyle tasdik ve tevhitte yüz çevirdiklerinden dolayı bir şiddetli üzüntü ile kendini tüketeceksin mübarek hayatına kastetmiş gibi olacaksın. Sen hâlbuki vazifen olan irşadı ifa etmekte. Sen onların kalplerini İmana erdiremezsin ki. Hikmetin gereği ne ise o meydana gelecektir. Artık o kadar üzüntü ve keder içinde kalma. İşte değerli kardeşlerim Resulullah efendimiz Sallallahu aleyhi ve sellem o kadar merhametli idi ki bir insanın cehenneme düşmesine ne kadar üzüntü ve keder duyduğunu beyan ediyor bu ayeti kerime bizlere

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

7.Biz yeryüzünde olanları onun için bir ziynet kıldık ki, hangisi amelce daha güzeldir diye insanları imtihan edelim.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا

Kendine Bir ziynet Yeryüzünde O şeyleri ki Kıldık Şüphesiz biz

(Biz yeryüzünde olanları onun için bir ziynet kıldık) Evet. Biz yeryüzünde olanları "mevalidi selâse" denilen madenleri, bitkileri, bütün hayat sahiplerini o yer sahası için bir ziynet kıldık ki: insanları

لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

Amelce Daha güzeldir Hangileri Onları imtihan etmemiz için

(Hangisi amelce daha güzeldir imtihan edelim) O insanların haklarında bir imtihan muamelesi vücuda gelmiş olsun, kendi kabiliyetleri kendilerine gösterilmiş bulunsun. Ve onlardan hangisi daha güzel amel işleyecek diye yeryüzünü imtihan sahası kıldık. Evet. Yeryüzünü süsleyen şeyler, Öyle birer ziynet, birer güzellik eseridir ki, onlar güzelce düşünülürse onların Allah'ın varlığına şahit oldukları pek güzel anlaşılır. Artık bunları görenler, bunlardan istifade edip duranlar, bunları yaratmış olan Yüce Yaratıcıyı tasdik etmeli değil midirler? Hâlbuki onlardan niceleri bu süslere bu muhteşem varlıklara birer nazarı gafletle bakarlar, bunların yaradılışındaki hikmeti düşünmezler, sapıklık içinde kalır giderler. Bundan dolayı Ey Yüce Resulüm Kuran'ı Kerim gibi kâinatı süsleyen ilâhî kitabı ve senin gibi pek ziyade hayırsever Yüce bir Peygamberi takdir ve tasdik edemeyenlerin hallerinden dolayı o kadar üzüntüye tutulma. Öyle inkârcılar bu dünyada eksik değildirler.

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا

8.Ve bununla beraber onun üzerinde ne varsa muhakkak ki, biz hepsini de kupkuru, dağınık bir toprak edicileriz.

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا

Kupkuru Bir toprak Onun üzerindedir O şeyleri ki Elbette kılanız Şüphesiz biz Ve

(biz mutlaka oradaki her şeyi kupkuru bir toprak yapacağız) evet bununla beraber o inkârcılar, bütün insanlar yeryüzünde öyle daima nimetler içerisinde olup kalacak değildirler. Yeryüzünde ziynet vesilesi olacak neler mevcut ise muhakkak ki, biz hepsini de hayvanları da, bitkileri de, madenleri de kupkuru, dağınık bitirme gücünden mahrum bir toprak haline getireceğiz, Sonunda bu topraklar da değişerek baki kalmayacaktır. Artık başka bir âleme sevk edilecek olan o inkârcılar, dünyadaki dinsizliklerinin müthiş cezasına kavuşacaklardır. Elbette ki, Allah'ın kitabını inkâr edenlerin, Hakkın nimetlerine karşı nankörlükte bulunanların akıbetleri başka türlü olmayacaktır. Artık onların hallerinden dolayı o kadar üzölmeye gerek yok!

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا

9.Yoksa sandın mı ki; Ashabı kehf ile Rakım, bizim ayetlerimizden şaşılacak bir şey olmuşlardır. Bu mübarek ayetler, yeryüzünü çeşitli şeyler ile tezyin etmiş, nice harikalar vücuda getirmiş olan Yüce Yaratıcının kudretinin büyüklüğüne bakıldığında Ashabı kehf hadisesinin büyütölemeyeceğini bildirmektedir. Ashabı kehf ne gibi bir hikmete binaen düşmanlarından himaye edilerek senelerce mağarada yatıp kaldıkları, sonra da yeniden hayata kavuştukları beyan buyrulmaktadır.

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ

Ve rakım Mağara Ashabı Şüphesiz Sandın mı ki Yoksa

(Yoksa sandın mı ki; Ashabı kehf ile Rakım) Ey Yüce Peygamber! Ey yüce peygamberimin ümmetleri ey insanlık yoksa sandınız mı ki, ashabı kehf ile rakım Öyle mağarada uzun bir müddet uyku halinde yaşayıp durmaları itibariyle

كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا

Şaşılacak Ayetlerimizden İdiler

(bizim ayetlerimizden şaşılacak bir şey olmuşlardır) Hayır. Onlar o kadar şaşılacak şey değildirler. Gerçek şu ki: Onların öyle uzun bir müddet sağ olarak mağarada uyku halinde yaşayıp durmaları haddizatında bir harikayı âdettir, bir ilâhî kudret eseridir. Öldükten sonra dirilmenin olabileceğini isbat edecek açık bir âlâmettir. Fakat Yüce Yaratıcı, gökleri, yerleri yaratmış, nice binlerce hayret verici şeyler vücuda getirmiş, özellikle yeryüzünü çeşitli şeyler ile tezyin buyurmuş olduğundan bunlara göre ashabı kehf hadisesi pek o kadar garip görülmemelidir. Evet. Cenabı Hakkın bu kâinata o kadar kudret ayetleri tecelli etmektedir ki, ashabı kehfın başından geçen bu olay onların yanında ehemmiyetsiz kalır. Herhangi bir hayat sahibinin asırlarca uyku halinde yaşayabilmesi aklen caiz ve haddizatında olmuştur. Bir kısım hayvanatın topraklar altında hiçbir gıdaya ihtiyaç görülmemeksizin bütün kış boyunca uyuyup kaldıkları görülmektedir. Gıda'î maddeler vesaire hayatı devam ettirmek için adi sebeplerdir. Hak Teâlâ Hazretleri isteyince her hangi bir mahlûkunu gıdasız da pek uzun bir müddet yaşatabilir. Ve hüve âlâ küllî şey'in kadir o, her şeye kadirdir.

&-Kehf, dağda bulunan geniş bir mağara demektir. "Rakim" de bu mağaradakilerin yanındaki köpekleri demektir. Veya rakim, bir levhadır ki onda ashabı kehfın adları, kıssaları yazılmış, mağaranın kapısı üzerine asılmıştı.

&-Diğer bir rivayete göre de ayrıca üç zattan ibarettir ki, bunlar da yağmurdan kaçarak bir mağaraya girmişlerdi. Ansızın koca bir taş düşerek mağaranın kapısını kapatmış, bunlar içersinde kalmışlardı. Sonra her birisi hayır adına yapmış olduğu bir şeyi söylemiş, mağaranın kapısı azar azar açılmış, üçüncüsünün ifadesi neticesinde de tamamen açılarak dışarıya çıkabilmişlerdi. En doğrusunu Mevla bilir.

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا

10.O vakit ki, o gençler mağaraya sığındılar da dediler ki: Ey Rabbimiz! Bize kendi katından bir rahmet ver ve bizim için işimizden dolayı bir muvaffakiyet hazırla.

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ

Mağaraya O gençler Sığınmıştı Bir vakit

(O vakit ki, o gençler mağaraya sığındılar) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem Hatırla o vakit ki o gençler dindar ve bir nice yaşlılardan daha olgun olan ve imanlarını muhafaza için kâfirlerden kaçınarak mağaraya kapanan o genç zatlar, mağaraya sığındılar da hemen orada

فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

Bir rahmet Tarafından Bize ver Rabbimiz Demişlerdi Ve

(dediler ki: Ey Rabbimiz Bize kendi katından bir rahmet ver) Bizim için rızık vesilesi olsun, düşmanlarımızdan bizi korusun, bizim için mağfiret sebebi bulunsun

وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا

Bir kurtuluş yolu işimizden Bize Hazırla Ve

(ve bizim için işimizden dolayı bir muvaffakiyet hazırla) Öyle dinimizi muhafaza için kâfirlerden ayrılıp mağaraya sığındığımızdan dolayı bir muvaffakiyet hazırla o sayede hidayete ermiş, rüşd ve sevap yoluna kavuşmuş olalım.

فَضْرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

11.Bunu müteakip onların kulakları üzerine mağarada senlerce perde vurmuş olduk.

فَضْرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ

Kulakları üzerine Bunun üzerine vurduk

(Buna müteakip onların kulakları üzerine perde vurduk) Onların bu duaları üzeri

ne ve bu sebeple onların kulakları üzerine mağarada senelerce dışarıda ki şeyleri işitmelerine mâni bir perde vurmuş olduk

فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

Sayıli Nice yıllar O mağarada

(Mağaranın içinde nice sayılı yıllar kaldılar) Onları güzel bir uykuya daldırdık, o sayede o mağarada uzun bir müddet rahat rahat yaşayıp kaldılar, dışarıda ki seslerden etkilenip uyanmadılar.

ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا

12.Sonra onları uyandırdık, iki taifeden hangisinin bekledikleri müddeti daha iyi hesap ettiklerini bilelim diye.

ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ

(Sonra onları uyandırdık) Sonra o mağarada uykuya dalmış olan zatlari uyandırdık onları ölüme benzeyen bir uykudan kaldırdık

لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا

Bir müddet Kaldılar O şeyi ki Daha iyi hesap edendir iki fırkadan Hangisi Ortaya çıkarmamız için

(iki taifeden hangisinin bekledikleri müddeti daha iyi hesap ettiklerini bilelim diye) O mağarada yatmış ve bu yatmaları süresi hakkında görüşleri başka başka bulunmuş olan gençlerin hesaplarını bilelim diye. Veyahut o müddet zarfında o havallide zaman zaman hükümdar olanlar ile bu ashabı kehf in arasında hangisinin o ashabı kehf in bekledikleri müddeti daha iyi hesap ettiklerini bilelim diye onları böyle yenden hayat sahasına çıkardık. Yani: Ezelden bilinen bu hakikat, ilim, gözlem sahasına gelsin, başkaları da bunu öğrenerek bununla da Allah'ın kudretine delil getirsin.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى

13.Biz sana onların haberlerini doğru olarak hikâye ediyoruz. Onlar genç bir zümre idiler. Rablerine iman etmişlerdi ve biz de onların hidayetini arttırmış idik Bu mübarek ayetler, Cenab-ı Hakkın ashabı kehf dair Yüce Resulüne bilgiler verdiğini ve o zatların Hak Teâlâyâ nasıl sığınarak onu birleyip takdiste bulunduklarını bildirmektedir. Ve kavimlerinin nasıl bir şirke düşmüş olduklarını ifade ederek mağaraya çekilmelerini birbirine tavsiye ettiklerini ve Allah'ın rahmetine nail, işlerinde kolaylığa mazhar olacaklarına ümit var bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ

Hakkıyla Haberlerini Sana Anlatıyoruz Biz

(Biz sana onların haberlerini doğru olarak hikâye ediyoruz) Ey âlemlere rahmet olan Resulüm! Biz sana o ashabı kehf in mühim olan haberlerini doğru hakikate uygun olarak hikâye ediyoruz Yani: Onların o ibret verici kıssalarını, yüce zatımla sana vahy yoluyla bildiriyorum.

إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ

Rablerine İman ettiler Gençlerdi Şüphesiz onlar

(gerçekten Onlar Rablerine iman etmiş genç bir zümre idiler) Uyanık bir ruha sahip bulunuyorlardı, Rablerine iman etmişlerdi aralarında bulundukları birçok kimseler gibi küfre düşmüş değildiler,

وَزِدْنَاهُمْ هُدًى

Hidayetçe Onları artırdık Ve

(ve biz de onların hidayetini arttırmış idik) Ve sonra biz de onların bu imanlarına mükâfat olarak onların hidayetini arttırmış idik onların ruhlarını aydınlatıp, kalplerini ilâhî bilgiler ile doldurmuş ve kendilerini İmanlarında kararlı kılmış idik.

وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا

14.Ve onların kalplerini kuvvetlendirdik, o vakit ki: Kıyam ettiler de dediler ki: Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir, ondan başkasına bir ilâh diye tapamayız. Diyecek olsak elbette ki, haktan pek uzak bir söz söylemiş oluruz.

وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ

Kalplerini Takviye ettik Ve

(Ve onların kalplerini kuvvetlendirdik) İmanlarını açık olarak da gizli olarak da muhafaza ettiler, İmanları uğrunda zahmetlere katlandılar, yurtlarını, vatandaşlarını terk ederek bir mağaraya kapandılar

إِذْ قَامُوا

Ayağa kalktılar O vakit ki

(o vakit ki kıyam ettiler) Onlar, kendilerini putperestliğe davet eden "Dekyanus" adındaki zorba bir hükümdarın yanında ayağa kalkarak

فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Rabbidir Bizim rabbimiz Ve dediler

(dediler ki Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin rabbidir) Öyle mahlûk, fani olan şeyler nasıl rablık vasfına sahip olabilir ki, biz onları kendimize Rab edinelim?

لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا

ilah olarak Ondan başkasına Asla tapmayız

(ondan başkasına ilâh diye tapamayız) Biz o göklerin ve yerin yaratıcısından başkasına bir ilâh diye tapmayız çünkü o kâinatın yaratıcısından başkası ilahlık vasfına asla sahip olamaz. Öyle bir mahlûka ilâh diyecek olsak

لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا

Batıl söz O takdirde Söylemişizdir And olsun gerçekten

(elbette ki, haktan pek uzak bir söz söylemiş oluruz) Evet! Akıl dışı pek ziyade zulüm ve cehaletten ibaret bir lakırdıda bulunmuş oluruz. Haktan uzak söz sarf etmiş oluruz.

هُؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

15.Şunlar, şu bizim kavmimiz, o'ndan başkasını ilâh edindiler. Onların üzerine bir açık delil getirmeli değil mi idiler? Artık bir yalanı Allah'a karşı iftira edenden daha zalim kim vardır?

هُؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً

İlahlar Ondan başka Edindiler Bizim kavmimiz Şunlar

(Şunlar, şu bizim kavmimiz ondan başkasını ilâh edindiler) O nurlu gençler, birbiriyle konuşarak dediler ki: şu bizim kavmimiz bizden daha yaşlı, daha mevki sahibi oldukları halde ortak ve benzerden yüce olan Allah Teâlâ'dan başkasını ilâh edindiler. Allah Teâlâ'nın birliğini bilemediler. Putlara tapındılar, pek yersiz şüphelere kapıldılar

لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ

Apaçık Bir delil Üzerlerine Getirmeliler Değimliydi

(Onların üzerine bir açık delil getirmeli değil mi idiler?) O ilâh olduklarına inandıkları mahlûk şeylerin üzerine bir zahir hüccet bir kesin delil getirmeli değil mi idiler? Ne yazık ki, onlar öyle bir delile asla sahip olamazlar. Fakat biz Allah'a hamd olsun onun birliği hakkında bir nice açık, kesin delillere sahip bulunmaktayız,

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalanı Allah'a iftira etti O kimseden ki Daha zalim Artık kimdir

(Artık bir yalanı Allah'a karşı iftira edenden daha zalim kim vardır?) Artık ortak edinmek gibi, bir yalanı Allah'a karşı iftira edenden kasten öyle bir isnatta bulunandan daha zalim kim vardır? Elbette ki, o her zalimden daha zalimdir, ondan daha zalim bulunamaz. O ilahlık şanına aykırı öyle batıl bir isnada cüret etmiş bulunmaktadır.

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ فَأَوْا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا

16.Vaktaki, onlardan ve Allah'tan başka tapındıkları şeylerden siz sakındınız, artık mağaraya çekiliniz, sizin için Rabbiniz rahmetinden yayar ve sizin için işlerinizden bir kolaylık hazırlar.

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ

Allah Başkasına Tapıyorlar O şeylerden ki Ve Onlardan ayrıldınız O vakit ki Ve

(Vaktaki, onlardan ve Allah'tan başka tapındıkları şeylerden siz sakındınız) Vaktaki, o putperest kavminizden ve Allah'tan başka tapındıkları şeylerden onların batıl mabutlarından siz kaçındınız Allah Teâlâ'dan başkasını mabut edinmediniz, kavminizden inanç bakımından ayrıldınız ve onlardan cismani bir ayrılıştta bulunmak da istediniz

فَأَوْا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinden Rabbiniz Size Yaysın Mağaraya O halde sığın

(artık mağaraya çekiliniz sizin için Rabbiniz rahmetinden yaysın) Sizin için Rabbiniz kerem sahibi ve ihsan edici olan yaratıcınız rahmetinden yayar size iki âlemde de kifayet edecek güzellikleri ihsan buyurur,

وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا

Bir kolaylık İşinizden Sizin için Hazırlasın Ve

(ve sizin için işlerinizde bir kolaylık hazırlar) O düşmanlardan dininizi korumak için sizi muhafaza eder ve lâzım gelen şeyleri onlardan istifade edebilmeniz için sizlere kolaylıkla ihsan buyurur. Maddî ve manevî hayatınız emin bulunur. İşte imanın mükâfatı

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا

17.Ve güneşi görürsün ki, doğduğu zaman onların mağaralarının sağ tarafına meyleder ve battığı vakit de onların sol taraflarına dönüverir ve onlar ondan bir geniş orta yerededirler. Bu Allahın ayetlerindendir. Allah kime hidayet ederse o hidayet bulmuş olur ve kimi de saptırırsa artık onun için bir irşat edici yardımcı bulamazsın.

Bu mübarek ayetler, ashabı kehf in mağara içinde ne gibi bir vaziyette bulunduklarını ve kendilerini korumak için güneşin mağaraya karşı ne şekilde doğup batmakta olduğunu bildiriyor ve onların mağaradaki duruşlarının ve devam eden yaşayışlarının ne kadar hayret verici olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ

Sağ Tarafa Mağaralarından Meylediyor Doğdu O vakit ki Güneşi Görürsün Ve

(Ve güneşi görürsün ki doğduğu zaman onların mağaralarının sağ tarafına meyleder) Resul-i Ekrem efendimize veya hangi bir zata hitaben buyruluyor ki: Güneşi

görürsün ki O zaman ashabı kehfın mağarasında bulunmuş olsaydın görürdün ki. O güneşin ziyası orada doğduğu zaman onların yanlarının üzerine isabet etmez, onlara eziyet vermez ve güneş

وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ إِلَيْهِمْ ذَاتُ الشِّمَالِ

Sol Taraftan Onları kesiyordu Battı O vakit ki Ve

(battığı vakit de onların sol taraflarına dönüverir) ziyası, onların üzerlerine dokunmazdı, onları rahatsız etmezdi. Güneşin böyle hareketi, ashabı kehf hakkında bir keramet olarak Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiş bir harika idi. Şöyle de denilmiştir ki: o mağaranın kapısı kuzey tarafına doğru açık bulunmuştu. Güneş doğunca mağaranın sağ tarafına, Batınca da sol tarafına müteveccih bulunmuş olurdu. Bunun böyle olması da yine ashabı kehfı korumak gibi bir hikmete dayalı bulunmuş demektir.

وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ

Oranın Genişçe bir yerinde Onlar Ve

(ve onlar oranın bir geniş orta yerindedirler) o mağaradakiler o mağaradan bir geniş orta yerdedirler orada güzel bir hava ile güzel rüzgârların kendilerine isabetiyle rahatça yatıyorlardı

ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Delillerindendir Bu

(Bu Allahın ayetlerindendir) Bu garip vaziyet güneşin öyle doğması ve batması Allah'ın ayetlerindendir, o Yüce Yaratıcının ilminin kemaline, kudretinin büyüklüğüne şahitlik eden hayret verici harikalardandır. Artık böyle bir şey olabilir mi diye tereddütte bulunmaya mahal yoktur, İlâhî kudretin büyüklüğüne inanmış olan bir insan böyle bir harikayı inkâr edemez. Evet

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ

Hidayete eren İşte odur Allah Hidayet ederse Kime

(Allah kime hidayet ederse o hidayet bulmuş olur) Allah kime hidayet ederse kimin kalbinde hidayet nurlarını parlatırsa o hidayet bulmuş olur. İşte ashabı kehf bu zümredendir. Onlar, kendi yeteneklerini, tercihlerini güzel muhafaza ettikleri için bu hidayete lâıyk bulunmuşlardır,

وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا

Bir mürşit Bir dost Onun için Artık asla bulamazsın Dalalete atarsa Kimi Ve

(kimi de saptırırsa artık onun için bir irşat edici yardımcı bulamazsın) Ve bilakis Allah Teâlâ kimi de onun kötü tercihine, karşı küfrü benimsemesinden dolayı saptırırsa hidayet yolundan uzak düşürürse artık onun için bir irşat edici yardımcı bulamazsın. Artık onu hiçbir kimse hak ve hidayet yoluna sevk edemez. Nitekim Allah'ın birliğini inkâr edenler, kudreti ilâhîye ile harikaların vücuda gelmesine inananlar Dekyanus gibi insanları putperestliğe sevk etmek isteyenler böyle sapıklığa düşürülmüş kimselerden ibarettirler.

وَتَحْسَبُهُمْ آيِقَاطًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ

ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمَلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا

18.Ve onları uyanıklar sanırsın, hâlbuki onlar uykudadırlar ve onları sağ taraflarına ve sol taraflarına çeviririz ve köpekleri de iki kolunu kapı tarafına uzatmış bir haldedir. Eğer onların bu hallerine muttali olsa idin elbette onlardan döner kaçardın ve onlardan korku ile dolardın.

وَتَحْسَبُهُمْ آيِقَاطًا وَهُمْ رُقُودٌ

Uyuyanlardır Halbuki onlar Uyanıklar Onları sanırsın Ve

(Ve onları uyanıklar sanırsın, Hâlbuki onlar uykudadırlar) Ey muhatap olan zat. Onları eğer göreceksan uyanıklar sanırsın çünkü onların gözleri havaya doğru

açık, kendileri uyanık gibi bir vaziyette bulunmaktadırlar. Hâlbuki onlar uykudadırlar
Rahat rahat yatıp duruyorlar

وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ

Sol Tarafa Ve Sağa Tarafa Onları çeviririz Ve

(ve onları sağ taraflarına ve sol taraflarına çeviririz) Ve onları o uyku hallerinde kudretimizle sağ taraflarına ve sol taraflarına çokça çeviririz ta ki, havanın esintisi vücutlarının her tarafına isabet etsin ve daima bir tarafları üzerine yatıp da bundan etkilenmesinler,

وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ

Girişte İki kolunu Uzatan İdi Köpekleri Ve

(ve köpekleri de iki kolunu kapı tarafına uzatmış bir haldedir) Ve köpekleri de Kıtırmir veya Sevr veya Reyhan adında olup kendilerini takip etmiş ve tekrar tekrar kovmalarına rağmen yine kendilerinin arkalarından ayrılmamış olan köpekleri de iki kolunu yere koyup mağarada kapı tarafına uzatmış bir haldedir

لَوْ اِطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ

Onlara Muttali olsaydın Eğer

(Eğer onların bu hallerine muttali olsa idin) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem Onların mağaradaki vaziyetlerini görse idin

لَوَلَّيْتُ مِنْهُمْ فِرَارًا

Kaçarak Onlardan Elbette geri dönerdin

(elbette onlardan döner kaçırdın) Kendilerine bakmaya cüret edemezdin

وَلَمُلِّئْتُ مِنْهُمْ رُعْبًا

Bir korku ile Onlardan Elbette dolardın Ve

(ve onlardan korku ile dolardın) İçine büyük bir korku ve ürperti düşerdi. Çünkü Allah Teâlâ onlara büyük bir heybet, pek garip bir vaziyet vermişti. Deniliyor ki: Bir hikmet gereği olmak üzere onların kabirlerini mağaraya girip ziyaret etmeğe kimse muvaffak olamamıştır. Hatta rivayete göre onları ziyaret için Hz. Muaviye tarafından gönderilen bazı kimseler, mağaraya girer girmez bir rüzgâr zuhur ederek kendilerini yakıvermiştir. Ebussuud ve Siracülmünir tefsirleri.

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ

بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ

فَلْيَنْظُرْ أَهْيَا أَزْكَىٰ طَعَامًا فَلْيَاتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

19.Ve onları böylece uyandırdık ki, aralarında soruşturursunlar onlardan bir sözcü dedi ki: Ne kadar durdunuz? Dediler ki: Bir gün veya bir günün bir azı kadar. Dediler ki: Ne kadar durduğunuzu Rabbiniz daha ziyade bilendir. Şimdi birinizi şu gümüş paranız ile şehre gönderiniz, yiyecek olarak hangisi daha temiz ise ondan size bir rızık getirsin ve çok dikkatli hareket etsin ve sizi sakın bir kimseye haber vermesin.

Bu mübarek ayetler, ashabı kehf in asırlarca mağarada uyuyup kaldıkları halde uyanarak ne kadar az bir müddet uykuya dalmış olduklarında ihtilâfa düştüklerini bildiriyor. Ve kendilerine şehirden erzak getirmek için içlerinden gönderdikleri bir zata ne kadar ihtiyatlıca hareket etmesini tavsiye eylemiş, aksi takdirde felâketlere uğrayacaklarını ihtar eylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ

Onları uyandırdık İşte böylece Ve

(Ve onları böylece uyandırdık ki) O mağarada olanları uykuya daldırdığımız ve bedenlerini çürümekten koruduğumuz gibi, kendilerini de âdeta öldürdükten sonra di-

riltmek kabilinden olarak o garip uykudan uyandırdık ki Allah'ın kudretine bir delil teşkil etsinler. Bu hakikatin tecellisi için

لَيْتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ

Aralarında Birbirlerine sormaları için

(onlar aralarında birbirlerine sorsunlar diye) Mağarada bir hikmet gereği ne kadar kaldıkları nazarı dikkate alınarak Allah'ın korumasına mazhar oldukları güzelce anlaşılсын, ilâhî kudret hakkındaki kesin inançları daha ziyade artsın

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ

Kaldınız Ne kadar Onlardan Bir sözcü Dedi

(onlardan bir sözcü dedi ki: Ne kadar durdunuz?) Onların "Maksimilyan" adındaki reisleri dedi ki, ey din kardeşlerim Bu mağarada biliyor musunuz? Ne kadar durdunuz? Ne kadar uyuyup kaldınız, bu hususta zannınız nedir? Onlardan bazıları

قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

Günün Bir kısmı Veya Bir gün Kaldık Dediler

(dediler ki: Bir gün veya bir günün birazı kadar) durmuş olmalıyız. Çünkü onlar, güneşin doğacağı sırada mağaraya girmiş, güneşin batacağı zaman uyanmış oldukları için böyle sanmışlardı. Fakat onlardan bazıları da "Temliha" gibi reisleri de veya hepsi de Meselâ: Tırnaklarındaki, saçlarındaki bazı değişikliklere bakarak veya kalplerine gelen ilâhî ilhama binaen tekrar

قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ

Kaldınız O şeyi ki En iyi bilendir Rabbiniz Dediler

(Dediler ki: Ne kadar durduğunuzu Rabbiniz daha ziyade bilendir) Bu zatlar birbirini cehaletle itham etmiş olmamak için böyle kemali nezaketle güzel bir mütalâada bulundular ve dediler ki: Bu mağarada Ne kadar durduğumuzu Rabbimiz daha ziyade bilendir biz bunu tayin edemeyiz. Ve sonra onlardan biri dedi ki

فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ

Şehre Şu Gümüş paranızla Birinizi Şimdi gönderin

(Şimdi birinizi şu gümüş paranızla şehre gönderiniz)

فَلْيَنْظُرْ آيُّهَا أَرْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ

Ondan Bir rızık Artık size getirsin Yiyecek olarak Daha temiz Hangisi Baksın

(yiyecek olarak hangisi daha temiz ise ondan size bir rızık getirsin) Dinimizce helal, temiz olanlardan size bir rızık getirsin Ondan hepimiz yiyip gıdamızı temin edelim. Ve bununla beraber şehre gidince

وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

Bir kimseye Sizi Sakın sezdirmesin Ve Dikkatli olsun Ve

(çok dikkatli hareket etsin ve sizi sakın bir kimseye haber vermesin) Kendisini gizlesin, böyle mağaraya sığınmış kimselerden olduğu anlaşılmasın. Sizi sakın şehir ahalisinden bir kimseye haber vermesin sonra halimiz etrafa yayılır başımız belâya uğrar, sıkıntıya düşeriz

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا

20.Şüphe yok ki, onlar eğer size galebe ederlerse sizi ya taslayarak öldürürler veya sizi kendi dinlerine döndürürler ve o takdirde artık ebedî olarak kurtuluş bulamazsınız.

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ

Sizden Haberdar olurlarsa Eğer Şüphesiz ki onlar

(Şüphe yok ki, onlar eğer size galebe ederlerse) Evet! Şüphe yok ki, o şehir halkı eğer size galebe ederlerse sizin bu hâlinizi öğrenirlerse

يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ

Dinlerine Sizi döndürürler Veya Sizi taşlarlar

(sizi ya taşlayarak öldürürler veya sizi kendi dinlerine döndürürler) Hakkınızda öyle bir taşlama gibi bir cinayete cür'et gösterirler veya onlara yumuşaklık gösterirseniz sizi de kendileri gibi ilâhî dinden mahrum bırakırlar ve o takdirde onların dinlerine istemeyerek de olsa döndüğünüz takdirde

وَلَنْ تَفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا

Ebediyen O takdirde Asla kurtuluşa eremezsiniz Ve

(artık ebedî olarak felah bulamazsınız) Ne dünyada ve ne de ahirette başarı ve kurtuluşa nail olamazsınız.

&-Evet. İnsana lâzımdır ki; nail olduğu hakikî bir dinin kadrini bilsin. Dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadete ancak o sayede nail olacağına kani bulunsun. Bu mukaddes dini uğrunda her türlü fedakârlıkta bulunmayı pek yüksek bir vazife telâkki etsin. Bir kimse kalben mümin olduğu halde bir zorlamadan dolayı istemeyerek dinsizlik gösterse hemen kâfir olmuş olmaz. Fakat dinî bir direniş gösterir de bu yolda şehit olursa elbette derecesi pek yüksek olur. Bununla beraber istemeyerek dinsizliği kabul eden bir kimse, korkulur ki, gide gide dinsizliğe ısınır, kalbi küfre meylederek inancını zayıf eder kalır. Artık böyle bir fitneye, bir felâkete düşmemek için olanca zorlamaya karşı metanet gösterilerek dinde sebat etmek elbette ki, daha iyidir. Böyle bir zat, şüphe yok ki, Allah katında bir din kahramanı sayılmış olur.

وَكَذَلِكَ أَغَثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ

يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا رَبُّهُمْ أَعْلَمَ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ

غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا

21.Ve böylece onların hallerine başkalarını muttali kıldık ki, vaadi ilâhinin şüphesiz bir hak olduğunu ve kıyametin vuku bulacağına da bir şüphe bulunmadığını bilsinler. O sıradaki, o şehir ahalisi aralarında onların işlerine ait tartışmada bulunuyorlardı. Dediler ki: Onların üzerlerine bir bina yapınız. Onları Rableri daha iyi bilicidir. Onların durumunu anlayanlar da dedi ki: Elbette onların yanlarında bir mescit edineceğizdir. Bu mübarek ayetler, ashabı kehfın durumlarından insanların haberdar olmalarındaki hikmet ve faydaya işaret ediyor. Onların sayıları hakkında ihtilâfa düşülmüş üzerlerine bina veya mescit yapılması istenilmiş olduğunu bildiriyor. Ve onları sayıları hakkında başkalarıyla münakaşaya lüzum Olmadığı ve onlara dair başkalarından bir fetva istenilmemesi beyan ediyor.

وَكَذَلِكَ أَغَثَرْنَا عَلَيْهِمْ

Onlardan Haberdar ettik Böylece Ve

(Ve böylece onların hallerine başkalarını muttali kıldık ki) Ve böylece o mağaradaki gençleri koruyup asırlarca uyku halinde muhafaza ettiğimiz gibi onların şaşılacak hallerine başkalarını da muttali kıldık ki o başkaları da

لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz Bilmeleri için

(Vaadi ilâhinin şüphesiz bir hak olduğunu bilsinler) Allah'ın vadinin insanları öldürdükten sonra yeniden hayata kavuşturacağına ve müminleri cennetlere ulaştıracağına ait ilâhî müjdesinin şüphesiz bir hak olduğunu bilsinler bu vesile ile de güzelce anlasınlar

وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا

Onda Şüphe yoktur Kıyamet Şüphesiz Ve

(ve kıyametin vuku bulacağına da bir şüphe bulunmadığını) Bu hadise ile de bilsinler. Çünkü bir mağara içinde asırlarca uyuyan sonra hiçbir noksan arız olmadan

yeniden tam bir sıhhat ile uyanarak bir müddet daha yaşayan bir zümrenin bu pek şaşırtıcı hali, ilâhî kudretin büyüklüğüne bir şahittir, ölümlerin tekrar hayat bularak mahşere sevk edileceklerine dair göz ile görülen bir canlı örnek demektir.

إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ

İşlerini Aralarında Tartışıyorlardı O vakit

(O sıradaki, aralarında onların işlerine ait tartışmada bulunuyorlardı) O şehir ahalisini, o gençlerin bu hallerinden o vakit haberdar kılmiş idik ki, bu ahali aralarında ashabı kehfın işlerine ait tartışmada bulunuyorlardı. Bu ahali, iki kısma ayrılmış gibi idi. Bir kısmı, insanların öldükten sonra ruh meal ceset haşır olunacaklarına inanmış idiler. Diğer bir kısmı ise bunu inkâr ediyorlardı. Haşırın yalnız ruhanî olacağına veya herhangi bir insanın öldükten sonra artık dirilmeyeceğine inanmış bulunuyorlardı. İşte böyle bir sırada Cenabı Hak, ashabı kehfın hallerinden onları haberdar kıldı.

فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا

Bir bina Üzerlerine İnşa edin Nihayet dediler

(Dediler ki: Onların üzerlerine bir bina yapınız) O haşır inkâr eden kimseler dediler ki: Onların üzerlerine mağaralarının etrafında veya kapısı üzerinde bir bina yapınız onlar bizdendirler, öylece muhafaza edilmiş olsunlar. Yahut onların o hallerini kimse anlayıp da fikir değiştirmesin. Bununla beraber münakaşa edenler dediler ki:

رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ

Onları En iyi bilendir Rableri

(onları Rableri daha iyi bilicidir) Onların hangi zümre ile inanç bakımından aynı olduklarını hakkiyle bilen ancak Allah Teâlâ'dır. Yahut bu, bir ara cümlesi olarak başlı başına Allah'ın bir kelâmıdır,

قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ

Durumları hakkında Üstün geldiler O kimseler ki Dedi

(Onların durumunu anlayanlar da dedi ki) O mağaradaki gençlerin hallerini alayanlar da mümin olan zatlar da, o havalinin dindar olan yeni hükümdarı da dedi ki:

لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا

Mescit Üzerlerine Elbette edineceğiz

(Elbette onların yanlarında bir mescit edineceğizdir) Orada namaz kılınsın Gerçekten de o mağaranın kapısı yanında bir mescit yapılmıştır.

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ

وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا

تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا

22.Diyeceklerdir ki: Onlar, üçtür, dördüncüleri köpekleridir ve diyeceklerdir ki: Beştir, altıncıları köpekleridir. Bu iki söz gayba taş atmaktır ve diyeceklerdir ki: Yedidirler, sekizincileri de köpekleridir. De ki: Onların sayılarını en ziyade bilen. Rabbimdir. Onları ancak pek azı bilir. Artık onların hakkında zahiri bir mücadele-den başka münakaşada bulunma ve onlara dair bunlardan hiç birinden bir fetva da isteme.

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ

Köpekleridir Dördüncüleri Üçtür Diyecekler

(Diyeceklerdir ki: Onlar, üçtür, dördüncüleri köpekleridir) Hz. Peygamber'in zamanındaki Müslümanlar ile ehli kitabın ashabı kehf hakkındaki ihtilâflarını beyan için de buyruluyor ki: Ehli kitabın bir kısmı diyeceklerdir ki: Onlar, üçtür üç erkekten ibarettir dördüncüleri köpekleridir ki, onların arkalarına takılmıştır

وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ

Köpekleridir Altıncıları Beştir Diyecekler Ve

(ve diyeceklerdir ki: Beştir, altıncıları köpekleridir) Ve diğer bir kısmı da diyeceklerdir ki: onların erkekleri beştir, altıncıları köpekleridir bu iki söz

رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ

Köpekleridir Sekizincileri Ve Yedidir Diyecekler Ve Gayba Taş atmaktır

(Gayba Taş atmaktır ve diyeceklerdir ki: Yedidirler, sekizincileri de köpekleridir) Ve müminler de diyeceklerdir ki o gençler yedidirler, sekizincileri köpekleridir müfessirlerin çoğuna göre hakikat-a uygun olan da budur.

قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ

Pek az kimse Ancak Onları bilmez Sayılarını En iyi bilendir Rabbim De ki

(De ki: Onların sayılarını en ziyade bilen Rabbimdir. Onları ancak pek azı bilir) Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki: Resulüm o iki iddiayı red için de ki: Onların sayılarını en ziyade bilen Rabbimdir insanların bilgileri ise noksandır. Onları o mağaradakileri veya onların sayılarını insanlardan ancak pek azı bilir işte yalnız müminlerdir ki, onların tam sayılarını bilmiş bulunuyorlar,

فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا

Açık Bir münakaşa Ancak Onlar hakkında Öyle ise münakaşaya girme

(Artık onların hakkında zahiri bir mücadeleden başka münakaşada bulunma) Ve Yüce Resulüm! Artık o gençlerin durumları hususunda ehli kitap ile zahiri bir mücadeleden başka münakaşada bulunma Kuranı Kerim'in verdiği bilgileri anlatmakla yetin, onların iddialarını yalanlamaya tenezzül buyurma

وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا

Bir kimseye Bunlardan Onlar hakkında Bir şey sorma Ve

(ve onlara dair bunlardan hiç birinden bir fetva da isteme) Ve ashabı kehf ait ehli kitap denilen Yahudi ve Hristiyanların hiçbirinden bir fetva da isteme onların kısımlarına dair bir sualde bulunma. Çünkü bunların o hususta doğru bir bilgileri yoktur. Kuranı Kerim'de verilen bilgiler ise bu hususta yeterlidir.

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا

23.Ve bir şey hakkında: Ben bunu elbette ki, yarın yapacağım deme.

Bu mübarek ayetler, her işte başarı sağlamanın ve herhangi bir şeyden haberdar olmanın ancak Cenabı Hakkın dilemesiyle olacağını bildirmektedir. Ashabı kehf mağaradaki uyuma müddeti de ancak her şeyi hakkıyla bilen, kulları hakkında bağımsız koruyucu olup ortaktan uzak olan Hak Teâlâ'nın bildirdiği şekilde olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا

Yarın Bunu Yapanım Şüphesiz ben Bir şey için Sakın deme Ve

(Ve bir şey hakkında: Ben bunu elbette ki, yarın yapacağım deme) Ve Resulüm! Yapmak veya haber vermek istediğin herhangi bir şey hakkında Ben bunu elbette ki, yarın yani: gelecekte yapacağım deme öyle kesin bir şekilde söz verme. Çünkü yarın ne olacağı meçhuldür. İhtimal ki, insan ölür veya bir mânia karşısında kalır da o sözünü yerine getirmeğe muvaffak olamaz. Takdiri ilâhînin nasıl tecelli edeceği, ortaya çıkmadan önce bilinemez. Bu emir Resulü Ekrem vasıtasıyla bütün ümmetinedir.

&-Rivayete göre Yahudilerin teşvikiyle Mekke ahalisi, Peygamber efendimizden ruha, ashabı kehf ve Zülkarney ne dair malûmat istemişler. Resulü Ekrem de "onlara dair size yarın haber veririm" diye buyurmuş. İnşallah dememiş, bunun üzerine on beş gün veya kırk gün ilâhî vahiy gecikmeye uğramıştı.

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

24.Ancak Allah Teâlâ dileyecek olursa yapacağım de. Ve unuttuğun vakit Rabbini zikret ve de ki: Umulur ki, Rabbim beni bundan daha yakın bir dosdoğru hayra bir muvaffakiyete eriştirir.

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

Allah'ın Dilemesiyle Ancak

(Ancak Allah Teâlâ dileyecek olursa yapacağım de) Evet. Öyle kesin bir vaatte bulunmamalıdır. Ancak Allah dileyecek olursa yapacağım veya haber vereceğim demelidir. İnşallah demekten gaflet etmemelidir. Çünkü aksi takdirde o üstlenilen şey belki yapılamaz, insan sözünden dönmüş olur.

وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ

Unuttun O vakit ki Rabbini Zikret Ve

(Ve unuttuğun vakit Rabbini zikret) Ve inşallah demeyi unuttuğun vakit sonra da hatırladığın zaman Rabbini zikret hemen yine inşallah demekte bulun. Bu takdirde Allah'ın adı ile teberrükte bulunulmuş olur ve insan gaflet günahından kurtulur. Fakat boşama, azat etme gibi muameleler hususunda böyle bir istisnanın tehiri geçerli değildir. Meselâ: bir kimse, eşine: Seni boşadım dese şeran derhal boşama gerçekleşir. Daha sonra inşallah dese bu geçerli sayılarak boşama hadisesi ortadan kalkmaz. Çünkü aksi takdirde hiçbir anlaşılmaya ve muameleye ait sözlerin kıymeti kalmaz. Bütün yüce fakihler bu görüştedirler. Evet. Cenabı Hakki daima zikret

وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

Doğrulukça Bundan Daha yakın olana Rabbimin Beni erİştirmesi Umulur Deki Ve

(ve de ki: Umulur ki, Rabbim beni bundan daha yakın bir dosdoğru hayra bir muvaffakiyete eriştirir) Ve de ki: Umulur ki: Rabbim beni bu sual edilen ashabi kehf ve saire ye ait haberlerden daha yakın benim peygamberliğime daha çok dalâlet eden bir dosdoğru habere bir muvaffakiyete eriştirir. Beni bir nice harikalar göstermeye nail kılar. Nitekim de kılmıştır Evet, ashabi kehfın kıssasından daha büyük, daha zahir olan bir kısım yüce peygamberlerin kıssalarından haberdar buyrulmuş ve geleceğe ait bir nice hadiselerle dair bilgiler vermiştir.

وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

25.Ve onlar mağaralarında üç yüz sene kaldılar, dokuz sene de arttırdılar.

وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

Ve dokuz'u da Ziyade ettiler Sene Yüz Üç Mağaralarında Kaldılar Ve

(Ve onlar mağaralarında üç yüz sene kaldılar ve dokuz'u da ziyade ettiler) Ashabi kehf mağaralarında ölmeden uyku halinde üç yüz sene durdular. Artık uyanmaları yaklaşıyordu, bu müddet sonra ve dokuz'u da ziyade ettiler. Tam üç yüz dokuz sene öyle uyku halinde yaşadılar. Bir yoruma göre onlar, güneş yılı itibariyle üç yüz, ay yılı itibariyle de üç yüz dokuz sene mağarada böyle uyku halinde kaldılar. Çünkü güneş yılı ile ay yılı arasında her yüz senede üç sene fark vardır. Bununla beraber bu yorum pek geçerli değildir.

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ

دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

26.De ki: Ne kadar durduklarını Allah Teâlâ daha iyi bilendir. Göklerin ve yerin gaybı ona aittir. O ne güzel görür, ne güzel işitir! Onlar için o'ndan başka bir yardımcı yoktur ve hükmünde hiç bir kimseyi ortak kılmaz.

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَيْتُوا

Kaldılar O şeyi ki En iyi bilendir Allah De ki

(De ki: Ne kadar durduklarını Allah Teâlâ daha iyi bilendir) Resulüm! De ki: ashabı kehf in mağarada ne kadar durduklarını Allah Teâlâ daha iyi bilendir. İşte onların mağarada uyku halinde ne kadar kalmış olduklarını bize haber veriyor. Artık ondan daha doğru bir haber olabilir mi? Yahut ehli kitabın bu husustaki haberleri muhtelif ve asrısaadete kadar aradan ne kadar zaman geçtiğini ise ehli kitap vesaire doğru tayin edemezler. O müddeti en doğru bilen ancak Allah Teâlâ'dır.

لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Gaybı Ona aittir

(Göklerin ve yerin gaybı ona aittir) Gaybı tam olarak bilmek o Yüce Yaratıcıya mahsustur, o Ezelî Yaratıcı

أَبْصَرَ بِهِ وَأَسْمِعُ

Ne güzel işitir Ve O ne güzel görür

(o ne güzel görür ve ne güzel işitir) Onun göremediği hiçbir şey bulunamaz. O Kerem Sahibi Yaratıcı ne güzel işitir Onun görmediği işitmediği gizli bir söz, bir dua ve niyaz yoktur. Göklerin ve yerin ahalisi için

مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ

Bir dost Ondan başka Onların yoktur

(O Yüce Yaratıcıdan başka yardımcı yoktur) Evet mahlûkat için Allah Celle Celaluhi hazretlerinden başka bir destekçi, bir yardımcı mevcut değildir,

وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

Bir kimseyi Hükmünde Ortak kılmaz Ve

(ve hükmünde hiç bir kimseyi ortak kılmaz) Hükmünde kazasında ve gayba ilim hususunda hiçbir kimseyi bir olan zatına ortak kılmaz. Artık her hususta o hikmet sahibi Yaratıcıya sığınıp dayanmalıdır, o'nun bütün beyanatını, hikmetin kendisi ve sırf hakikat bilip tasdik ve yüceltmeye devam eylemelidir. Ashabı kehf'in bu kıssası, bu süredeki dört kıssanın birincisini teşkil etmektedir.

Ashabı kehf'in özet olarak tercüme halleri: Şöyle ki

1-Kuranı Kerim'de ashabı kehf'in garip kıssaları bir ibret ve uyanma vesilesi olmak üzere bildirilmiştir. Onların zamanları ve bulundukları yer tayin buyrulmamıştır. Bu hususa dair tefsirlerde ve tarih kitaplarında uzunca ve kesin olmayan beyanat vardır. Bu cümleden olarak deniliyor ki, ashabı kehf denilen genç bir zümre soylulardan kimse-ler idiler, Allah'ın birliğine inanıyorlardı. Hz. İsa'nın dini üzere yaşıyorlardı, Adları: Telmiha, Mekselmina, Meslina, Mernûs, Dedernus, Şazenuş, Keşef tetayyuş idi. Kendilerine tâbi olan köpeğin adı da Kıtmir idi.

2-Ashabı Kehf denilen bir zümre, Tarsus veya Efsûs veya Dekinos denilen bir şehir ahalisinden idiler. O tarihte Hıristiyanlık mahiyetini kaybetmiş, Rum hükümdarı olan Dekyanus, halkı putperestliğe sevk etmekte bulunmuş idi. Bu gençleri de kendi batıl dinine davet etmiş, kabul etmedikleri takdirde bunları öldüreceğini söylemişti. Bu gençler ise ağlamışlar, tevhit dininden ayrılamayacaklarını söylemişlerdi. Zalim hükümdar bunlara bir mühlet vermiş, kendisi de geçici olarak başka bir şehre çıkıp gitmişti. Bu gençler de başlarının çaresini aramışlar, o civardaki "Necius" adındaki bir dağda bulunan bir mağaraya gidip kapanmışlardı. Bu mağaranın Tarsus'un kuzeybatısında, ondan üç saatlik bir mesafede bulunan bir dağın eteğinde bulunduğu Müslümanlarca sanılmaktadır. Hıristiyanlar da buna bir takım azizlerin bir hapishanesi bulunmuş gözüyle bakmaktadır. Burası herkesçe bir ziyaret yeridir.

3-Hükümdar Dekyanus, hükümet merkezine dönmüş, bu gençlerin böyle mağaraya gidip saklanmış olduklarını haber alınca orada ölüp kalmaları için mağaranın kapısını kapattırmıştı. Diğer iki mühim zat ise ashabı kehf'in adlarını, haberlerini iki kurşun levhaya yazarak orada saklamışlardı. Ta ki, bu vasıta ile o gençlerin hallerine ileride

muttali olacak zatlar ortaya çıksın da onların o dindarca haberleri meçhul kalmasın. Bu levhaya da "rakim" denilmiştir.

4-Dekyanus, bir müddet daha yaşamış, sonra ölmüş, bulunduğu muhitte birçok değişiklikler meydana gelmiş, ahalinin bir kısmı putperest bir halde kalmış, diğer bir kısmı da Allah'ın birliğine inanmıştı. Aradan böylece asırlar geçmiş, o havalide mümin, Salih bir zat hükümdar olmuştu. Adı Tendüvis imiş. Altmış sekiz sene hükümdarlıkta bulunmuş, memleketindeki insanlar, fırkalara ayrılmışlar idi. Onlardan bir kısmı Allah'a ve ahirete iman etmişlerdi, diğer bir kısmı ise bunları inkâr ediyorlardı. Dindar olan bu hükümdar, onların inkârlarından çok üzülmüştü, batıl ehlinin hak ehlinden, fazla olduğunu görünce gece ve gündüz ağlıyor, yarabbi Bu kavme haşrı nesrin gerçekleşeceğine dair şahitlik edecek bir harika göster diye duada, niyazda bulunuyordu.

5-Ashabı Kehf ise üç yüz dokuz seneden beri o mağarada uyuyup kalmışlardı. Cenabı Hak, kendilerini harikulade bir şekilde muhafaza etmişti. Bir aralık bir kimse o mağaranın önünde kendi koyunları için bir ağıl yapmış, bu sebeple mağaranın kapısı tekrar açılmış idi. İçindeki gençler ise sıhhatleri, neşeleri yerinde olarak uyanmışlardı.

6-Vaktaki, gençler uyandılar, henüz yatmış oldukları günde bulunduklarını sandılar, içlerinden Telmiha'yı gizlice şehre gönderdiler kendilerine erzak getirmesini ve şehrin ahvalinden haberdar olmalarını istiyorlardı. O zat, çıkıp şehre gelince her şeyin değişmiş olduğunu görerek hayrette kaldı. Kendisinin elindeki pek eski zamanlara ait gümüş akçe ise herkesin nazarı dikkatini celp etti, o zatın eski bir hazineyi elde etmiş olduğunu sanıverdiler ve onun sözlerine bakarak cinnet getirmiş olduğuna inandılar. Sonunda işi tetkike başladılar, mağaraya gelip diğer gençleri de orada ibadet ve itaatle meşgul görüp şaşırıverdiler. Oradaki o eski levhalarda bu gençlerin tarihî hayatını göstermiş oluyordu.

7-Mağaradaki o gençleri görenler durumu hükümdarları Tendüvis'e gidip haber verdiler. Hükümdar hemen mağaraya koşup geldi, öyle asırlardan beri mağarada yatıp kalmış gençleri gördü, onların o harikulade hayatını anlayarak duasının kabul edilmiş olduğundan dolayı, Cenabı Hakka şükretti. Çünkü haşır ve nesrin imkânına ait istediği bir harika, bir kuvvetli delil bu şekilde vücuda gelmiş bulunuyordu. Bu olaydan sonra artık o gençler hayatı terk ederek o mağara içinde defnedilip kaldılar. O mağaranın yanında bir mescit inşa edildi, o gençlerin adlarını devam ettirmek için bununla da hizmet edilmek istenildi. Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun.

وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

27.Ve Rab'bin kitabından sana vahyolunanı oku, onun kelimelerini değiştirecek yoktur ve ondan başka bir sığınak da bulamazsın.

Bu mübarek ayetler, değiştirme ve bozmadan korunmuş bulunan Kuran'ı Kerim'in okunmasına devam ve Cenabı Hakka iltica edilmesini emrediyor. Nefsinin isteklerine karşı sabırlı olup ibadet ve itaate devam eden Allah'ın cemalini isteyen zatlara katılmayı ihtar buyuruyor. Onların mevkileri ne olursa olsun ister fakir olsun müminlerle beraber olmayı bizlere emrediyor.

Allah'ın zikrinden gafil, hevalarına tâbi kimselerden de kaçınılmasını, hakkı kabul etmeyip küfrü tercih edenlerin de pek müthiş akıbetlerini beyan buyurmaktadır.

وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ

Rabb'in Kitabından Sana Vahyedildi O şeyi ki Oku Ve

(Ve Rab'bin kitabından sana vahyolunanı oku) Ey Yüce Resulüm! Sallallahu aleyhi vessellem Ashabı Kehf'in durumları gibi nice gaip şeylerden seni haberdar eden ve bir vahy mucizesi olan Kuranı Kerimi okumaya devam et ve Rab'bin o muazzam kitabından sana vahyolunanı oku ona itimat et, onunla amelde bulun, bir takım dinsizlerin sözlerine, bize bir başka Kuran getir demelerine iltifat etme.

لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ

Kelimelerini Değiştirecek yoktur

(onun kelimelerini değiştirecek yoktur) O Kuranı mübinin kelimelerini değiştirecek yoktur. O ilahi kitabı değiştirme ve bozmaya kimse kadir olamaz

وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

Bir sığınılacak Ondan başka Asla bulamazsın Ve

(ve ondan başka bir sığınak da bulamazsın) O Kur'anı sana indiren Allah Teâlâ'dan başka bir sığınak da bulamazsın ki, bir sıkıntı meydana geldiğinde kendisine sığınabilesin. Veyahut o Kur'an'ı Kerim'e müracaat etmez isen hakkı beyan ve halkı irşat için başka bir başvuracak yer elde edemezsin.

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الدُّنْيَا وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

28.Ve nefsine de sabret, o kimseler ile beraber ki, sabah ve akşam Rab'lerine dua ederler, o'nun cemalini dilerler ve dünya hayatının ziynetini dileyerek onlardan gözlerini çevirme ve o kimseye uyma ki, bizim zikrimizden kalbini gafil kılmışsındır ve havasına tâbi olmuştur ve işi de israftan ibaret bulunmuştur.

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ

O kimselerle Beraber Nefsini Sabırlı tut Ve

(Ve o kimseler ile beraber sabret) Ve Ey habibim sallallahu aleyhi vessellem sabırlı ol ve nefsini kendini o kimseler ile beraber sohbet etmeye tahsis eyle ki, onlar

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

Cemalini Dilerler Akşam Ve Sabah Rablerine Dua ediyorlar

(sabah ve akşam Rab'lerine dua ederler o'nun cemalini dilerler) Yani: Her vakit ibadetle, dua ile meşgul olurlar ve bu ibadetleriyle, niyazlarıyla onun o kerem sahibi Rabbinin rızasını isterler, o'nun mukaddes cemalini görme nimetine kavuşmak temennisinde bulunurlar. O zatlar ise müminlerin fakirlerinden olan Suheyb, Ammar, Habbab gibi zatlardır. Yahut yetmiş zattan ibaret olan ashabı suffedir

وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Ziynetini İstiyorsun Onlardan Gözlerini Ayırma Ve

(ve dünya hayatının ziynetini dileyerek onlardan gözlerini çevirme) Ey habibim o müşrikler o kâfirler istiyor diye bir takım zenginlerden, eşraftan bulunan dünyalık sahibi kimseler ile birlikte oturmak düşüncesiyle o Müslümanların fakirlerinden gözlerini çevirme onları meclisinden uzaklaştırma. Gerçekten de bir takım mevki sahibi müşrikler, o fakir zatlar ile birlikte oturmaya tenezzül etmiyorlar, onlar Hz. Peygamber'in huzurundan uzaklaştırılmadıkça kendileri peygamberin huzuruna gelmekten kaçınıyorlardı. Fakat bunların bu gururlu hallerine iltifat edilir mi? İnsanlık şerefine öyle maddî bir servetle değil manevî olgunluklar ile ayakta durduğu bilinmelidir ve Müslümanlar arasında aslî bir eşitlik bulunduğu takdir edilmelidir,

وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا

Bizi anmaktan Kalbini Gafil kıldık O kimseye ki İtaat etme Ve

(Kalbine bizi anmak tan gaflet verdiğimiz kimselere itaat etme) Ve Resulüm! Öyle fakir Müslümanları meclisinden uzaklaştırmak gibi bir davranışla o kimseye uyma ki, bizim zikrimizden onun kalbini gafil kılmışsındır. Yeteneğinin bozukluğundan dolayı onu zikir ve fikirden gafil kılmışsındır. İşte o fakir Müslümanların Hz. Peygamber'in huzurundan kovulmalarını isteyen şahıslar bu kimse kabilindendirler.

وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

Aşırılık İşi Oldu Ve Arzusuna Uymuş Ve

(Ve o havasına tâbi olmuştur ve onun işi de aşırılıktan ibaret bulunmuştur) O kimse ki nefsanî şehvetler peşine düşmüştür O her hususta ifrat ve tefritten ayrılmaz, hayatını zayi eder de haberi olmaz. Evet. En şerli, bedbaht insan odur ki, kalbi Allah-

'ın zikrinden boş olur, bütün boş heva ve hevesi ile dolu bulunur. Bu yüzden kalbinde hakikat nuru parlayıp durmaz, büyük bir karanlık içinde kalmış olur ve bu karanlığı nur sanarak kendisini nurlu görür. Artık böyle pek karanlık bir hayat sahibi olan kimse ile nasıl ülfet edilebilir? Ona nasıl dost olunabilir Onun sözlerine, arzularına nasıl kıymet verilebilir?

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا
أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا

29.Ve de ki: Hak Rabbinizdendir. Artık kim dilerse iman etsin ve kim dilerse inkâr eylesin. Şüphe yok ki, biz zalimler için bir ateş hazırlamışızdır. Onun perdeleri kendilerini kuşatmıştır. Ve eğer yardım dileğinde bulunacak olurlarsa katran gibi bir su ile imdat olunurlar ki, yüzleri kavurur. O ne fena içki, ne fena rahat edilecek bir yer.

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizdendir Hak De ki Ve

(Ve de ki: Hak Rabbinizdendir) Ve Ey peygamberlerin efendisi! O gibi nefsanî arzularına uyan ve bir kötü maksada mebni ashabı kehf vesaire ye dair sana soru sormaya cesaret eden kimselere de ki: Hak Rabbinizdendir bana vahy ettiği şey, hakikatın kendisidir, ashabı kehf hakkındaki bilgiler de ilâhî vahye dayanan bir hakikatten başka değildir.

فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ

Artık inkar etsin Dilerse Kim Ve Artık iman etsin Dilerse Artık kim

(Artık kim dilerse iman etsin Ve artık kim dilerse inkâr eylesin) artık kim dilerse Bu beyanatı kabul eylesin, hakikî bir mümin olduğunu bu şekilde de gösterebilir, bunun faidesi kendisine aittir. Ve artık kim dilerse inkâr eylesin Bu beyanatı kabul etmesin, onun mesuliyeti zararı elbette ki kendisine aittir, bu inkârının muhakkak ki, cezasına kavuşacaktır. Ne büyük bir ilâhî tehdit!

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا

Bir ateş Zalimler için Hazırlamışızdır Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz zalimler için bir ateş hazırlamışızdır) Şüphe yok ki, biz zalimler için öyle hakikatları kabul etmeyen, haddi aşarak nefislerine zulüm eyleyen kâfir kimseler için bir ateş hazırlamışızdır ki, o da müthiş cehennemden ibarettir.

أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا

Duvarları Onları Çepeçevre kuşatmıştır

(Onun duvarları kendilerini kuşatmıştır) O ateşin duvarları perdeleri o zalimlerin hepsini de çepeçevre kuşatmış olacaktır,

وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ

Yüzlerini Kavurur Erimiş maden gibi Bir su ile Yardım edilirler Yardım isterlerse Eğer Ve

(Ve eğer yardım dileğinde bulunacak olurlarsa katran gibi bir su ile imdat olunurlar ki, yüzleri kavurur) O ateş içinde kalacak olanlar kendilerinin imdadına koşulmasını, kendilerine hararetlerini teskin edecek bir su verilmesini isteyecek olurlarsa. Katran gibi bir su ile veya eritilmiş bir demir sıvısı gibi bir su ile imdat olunurlar ki o su şiddetli hararetiyle onların yüzlerini kavurur. Onu içmeğe bile yaklaşamazlar. Artık düşünmeli! Değil mi? İşte O içilecek olan içki

بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا

Bir kalma yeridir Ne kötü Ve İçecektir Ne kötü

(Ne kötü içecektir ve fena rahat edilecek bir yer) Öyle katran gibi olan ateşin bir

suyu ve o cehennem Kendisine dayanılıp itimat kılınacak ne fena bir yer ne kötü varılacak cehennem sahası! İşte hakkı inkârın müthiş neticesi!

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

30.Şüphesiz, o kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular biz elbette öyle güzel amel işleyenlerin mükâfatını zayi etmeyiz.

Bu mübarek ayetler de güzel amellerde bulunan müminlerin ahiret âleminde kâfirlerin aksine ne kadar büyük mükâfatlara, nimetlere nail olacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(şüphesiz, o kimseler ki İman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular) Resûlî Ekrem'e vahiy olunan hakikatları tasdik eylediler ve güzel güzel Allah'ın rızasına muvafık amellerde bulundular namaz gibi, oruç gibi, tevhit ve tesbih gibi mübarek ibadetlerde devamda bulundular. Ebetteki, büyük mükâfatlara kavuşacaklardır.

إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

Amelce Güzel oldu O kimsenin ki Mükâfatını Zayi etmeyiz Şüphesiz biz

(biz elbette öyle güzel amel işleyenlerin mükâfatını zayi etmeyiz) Biz Elbette iman edipte güzel amel işleyenlerin mükâfatını hiç bir şekilde zayi etmeyiz onlar herhalde lâıyk oldukları nimetlere kavuşacaklardır.

أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

31.İşte onlar için adn cennetleri vardır ki, altlarından ırmaklar akar. Orada tahtlar üzerine kurularak altından bilezikleri ile süsleneceklerdir ve ince dibadan ve kalın dibadan yeşil elbiseler giyeceklerdir. O ne güzel mükâfattır ve ne kadar güzel bir kalma yeridir.

أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Adn Cennetleri Onlara vardır İşte onlar

(İşte onlar için adn cennetleri vardır altlarından ırmaklar akar) Evet. İşte onlar için ahiret âleminde adn cennetleri vardır ki orada ikamet edeceklerdir. O ikametgâhlarının altından altlarından ırmaklar akar. Öyle güzel, lezzetli suların akmasını, ruha gıda veren manzarasını görür mutlu olurlar. Ve o mümin, Salih zatlar

يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ

Altından Bileziklerden Orada Süslenecekler

(Orada altından bilezikleri ile süsleneceklerdir) Ve bedenlerini örtmek için

وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ

Kalın ipekten Ve İnce ipekten Yeşil Elbiseler Giyerler Ve

(İnce ve kalın ipek elbiselerden yeşil elbiseler giyecekler) İnce libastan ve kalın libastan dallı ve çiçekli ipek kumaşlardan yeşil elbiseler giyeceklerdir. Fevkalâde güzel bir şekilde süsleneceklerdir.

مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ

Tahtlar Üzerinde Orada Yaslanan kimselerdir

(orada tahtlar üzerine yaslanıp kurulacaklar)

نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

Kalma yeri olarak Ne güzel olmuştur Ve Mükâfattır Ne güzel

(O ne güzel mükâfattır ne kadar güzel bir kalma yeridir) evet o cennetler ne bü

yük ilâhî lütuftur! Ve o cennetler, o tahtlar ne kadar güzel bir kalma yeridir. Cenabı Hak cümlemize nasip buyursun, Âmin.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا

32.Onlara iki adamı misal getir ki Biz; onlardan birine iki üzüm bağı vermiş ve bunları hurmalıklarla kuşatmış ve aralarında da bir ekin yetiştirmiştik.

Bu mübarek Ayetler, fakir Müslümanlara karşı mallarıyla, yardımcılarının çokluğuyla iftiharda bulunan kâfirlere bu gururlu hareketlerinin uygun olmadığını bir misal getirerek ihtar ediyor. Ve o misali teşkil eden iki şahıstan dünyaya dalmış, ahireti inkâr etmiş olan birinin cahilce, bencilce yerli yersiz davranışlarını tasvir buyurmaktadır.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَجُلَيْنِ

İki adamı ki Misal olarak Onlara Misal getir Ve

(Onlara iki adamı misal getir) Ey Habibim o fakir müminlere karşı kibirli bir şekilde vaziyet alan zengin, gururlu, kibirli kâfirlere anlat ki iki erkeği misal getir ki;

جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ

Üzümlerden İki bağ Bunlardan birine Kıldık

(Biz onlardan birine iki üzüm bağı vermişiz) Kendisini çeşit çeşit asmaları, bağ kütüklerini içeren iki bostana sahip kılmış idik

وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ

Hurmalıklarla İkisinin etrafını çevirmiştik Ve

(ve bunları hurmalıklarla kuşatmış idik) Hurma ağaçları onları ihata etmiş bulunuyordu.

Bu ağaçlar, sıcağa dayanıklıdır, çok kere bazı zararları üzüm ağaçlarından engellemeye sebep olurlar.

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا

Bir ekin İkisinin arasında Kılmıştık Ve

(ve aralarında da bir ekin yetiştirmiştik) Ve o iki bağın aralarında da bir ekin yetiştirmiştik bu suretle o iki bağ, hem meyvelerin en hayırlısını ve hem de gıda teşkil eden şeylerin en üstününü içine almış bulunmakta idi.

كَلَّا الْجَنَّتَيْنِ أَتَتْ أَكْلَهَا وَلَمْ تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا

33.O iki bağ da yemişlerini meydana getirmiş ve onlardan hiçbir şey noksan bırakmamıştı ve bunların arasında da bir ırmak akıtmıştı.

كَلَّا الْجَنَّتَيْنِ أَتَتْ أَكْلَهَا

Yemişlerini Vermiş İki bağın Her ikisi

(O iki bağ da yemişlerini meydana getirmiş) Evet! o iki bağ da yemişlerini vermiş onlardan beklenen meyveleri ve gıda maddelerini meydana getirmiş

وَلَمْ تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا

Bir şey Ondan Eksik bırakmamıştı Ve

(ve onlardan hiçbir şeyi noksan bırakmamıştı) Her sene meyveleri, ekinleri tamam bir şekilde vücuda gelmekte idi.

وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا

Bir ırmak İkisinin arasından Akıtmıştık Ve

(ve bunların arasında da bir ırmak akıtmıştı) Bu iki bağın arasında da bir ırmak akıtmıştı bu, güzel bir manzara teşkil ediyordu, bundan sürekli olarak içilmekte idi, bu sayede yağmurlara ihtiyaç görülmemekte idi.

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا

34.Ve onun için başka bir nevi mal da vardı. Sonra o arkadaşına onunla konuşarak dedi ki: Ben malca senden daha fazlayım ve cemaatçe de senden daha kuvvetliyim.

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ

Bir meyve Onun için Olmuştu Ve

(Ve onun için faydalandığı mallarda vardı) O bağlara sahip olan şahsa ait başka bir nevi mal da vardı altın, gümüş, hayvanat gibi bir servete de sahip bulunuyordu.

فَقَالَ لِرَّصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ

Ona konuşuyor Kendisi iken Arkadaşına Ve dedi

(Sonra o arkadaşına onunla konuşarak dedi ki) Sonra o bağlara vesaire ye sahip olan kâfir arkadaşına mümin, fakat fakir olan muhatabına onunla konuşarak övünür bir eda ile ona söz yönelterek dedi ki:

أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا

Nüfusça Daha itibarlıyım Ve Malca Senden Daha ziyadeyim Ben

(Ben malca senden daha ziyadeyim ve cemaatçe da senden daha kuvvetliyim) Görüyorsun ya, benim bağlarım, meyvelerim, ırmaklarım var Şerefli izzetli neferlerim var. Bana hizmet eden kimselere, erkek evlada vesaire ye sahip bulunuyorum. Övünüyor övünsün bakalım, lakin bunların Allahın vergisi olduğunu unutuyor ve bir gün elden çıkacağını ve hesaba çekileceğinin hesabını yapmıyor

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا

35.Ve o nefsine zulmeder olduğu halde bağına girdi, dedi ki: Ben zannetmem ki, bu ebediyen yok olsun

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ

Nefsine Zulmedici O iken Bağına Girdi Ve

(Ve o nefsine zulmeder olduğu halde bağına girdi) Ve o gururlu şahıs, nefsine zulmeder olduğu halde malına güvenip kulluk vazifesini yerine getirmekten kaçınır olduğu bir halde bağına girdi övünürcesine bir vaziyet alarak

قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا

Ebedi olarak Bunun Helak olmasını Sanmıyorum Dedi

(dedi ki: Ben zannetmem ki, bu bağlar, bu nimetler ebedî olarak yok olsun) Yok, olmaya yüz tutsun, elimden çıksın. Bu şahıs, büyük bir gurura, gaflete kapılmış derin bir ihtirasa tutulmuş, mümin olan muhatabının öğütlerine karşı bu gibi yerli yersiz söz lere cüret göstermişti.

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِّدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا

36.Ve zannetmem ki, kıyamet kopsun ve eğer Rabbime döndürülür isem elbette bundan daha hayırlı bir merci bulurum.

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً

Kopucu Kıyamet Sanmıyorum Ve

(Ve zannetmem ki, kıyamet kopsun) Ve şunu da ilâve etmişti: Ben zannetmem ki, kıyamet kopsun onun vuku bulacağına ben inanmıyorum,

وَلَئِنْ رُدِّدْتُ إِلَى رَبِّي

Rabbime Döndürülürsem Ve and olsun eğer

(ve eğer Rabbime döndürülür isem) Ve eğer diyelim ki, senin iddia ettiğin gibi kıyamet kopar da Rabbime döndürülürsem

لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا

Bir dönüş yeri Bundan Daha hayırlı Elbette bulurum

(elbette bundan daha hayırlı bir merci bulurum) Elbette ben bu bağlardan, servet

lerden daha hayırlı bir merci bir akıbet, bir istirahat alanı bulurum. Bu dünya nimetlerine nail olduğum gibi o iddia edilen âlemde de yine böyle nimetlere fazlasıyla nail olurum.

&-Gafil şahıs, kendisinin bu dünya nimetlerine bizzat hak ettiği için sahip olduğu sanıyordu. Bunların bir gün yok olabileceğini düşünmüyordu, bunları kendisine lütuf ve kereminden vermiş olan kerem sahibi Yaratıcısına şükür etmiyordu, bir ahiret âleminin varlığına inanmadığı için bu yüzden ne kadar mahrumiyetlere, azaplara maruz kalacağını hiç düşünmüyordu.

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّيَكَ رَجُلًا

37.Arkadaşı ona, onunla karşılıklı konuşarak dedi ki: Seni topraktan, sonra bir nutfeden yaratan, sonra da seni bir erkek olarak tesviye eden inkâr eder mi oldun?

Bu mübarek ayetler de, ahireti inkâr eden, dünyadaki varlığına gururlanan şahsa karşı mümin olan arkadaşının vermiş olduğu cevabı bildiriyor. Ve o kibirli şahsı ilâhî azap ile tehdit ederek onun ne kadar boş iddialarda bulunduğunu kendisine bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ

Onunla konuşuyor Kendisi iken Arkadaşı Ona Dedi ki

(Arkadaşı ona, onunla karşılıklı konuşarak dedi ki) Arkadaşı ona o servetine gururlanan ahireti inkâr eden şahsa onunla muhaverede onun hatasını kendisine anlatmak için sohbetinde bulunarak dedi ki:

أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ

Bir nutfeden Sonra Bir topraktan Seni yarattı o kimseyi ki İnkâr mı ettin

(Seni topraktan, sonra bir nutfeden yaratanı inkâr mı ettin) Senin aslın ve yaratılışın sebebi olan Hz. Âdemi topraktan yaratan sonra da seni senin varlık madden olan bir damla nutfeden sudan yaratanı

ثُمَّ سَوَّيَكَ رَجُلًا

Bir adam olarak Seni düzenledi Sonra

(sonra seni insan suretine getireni) Seni bir erkek olarak tesviye eden seni böyle birçok hayat aşamaları neticesinde tam, akıl baliğ bir insan olarak vücuda getiren Yüce Yaratıcıyı inkâr eder mi oldun. Çünkü ahiret hayatını inkâr O ahiretin meydana geleceğini haber veren ve ona kadir olan Allah Teâlâyı inkâr demektir. Hâlbuki bütün kâinat zerrelere ve özellikle bir damla sudan vücuda getirilmiş olan bir mükemmel insanlık kitlesi, o Yüce Yaratıcının varlığına, kudretine, haber verdiği şeylerin birer hakikat olduğuna en parlak bir delildir.

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

38.Fakat ben inanıyorum ki o Allah benim Rabbimdir ve ben Rabbime hiçbir ferdi ortak edinmem.

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي

Rabbim Allah'tır O Fakat

(Fakat ben inanıyorum ki o Allah benim rabbimdir) Fakat ey inkârcı! Ben inanıyorum ki: o Allah benim rabbimdir beni yaratan, rızıklandıran ancak o'dur

وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

Hiçbir kimseyi Rabbime Ortak koşmam Ve

(ve ben Rabbime hiç bir ferdî ortak edinmem) ben onun ortak ve benzerden uzak olduğunu tasdik etmekteyim. Zenginliği de, fakirliği de yaratan ancak o'dur. Verdiği nimetten dolayı şükrederim bir derde, bir ihtiyaca düşürürse bir hikmet gereği oldu-

ğunu düşünerek sabır eylerim. O'nun takdiri, kudreti olmadıkça kendi kendime hiç bir şey kazanıp meydana getiremeyeceğime inanmış bulunmaktayım, bencillikten, kibirlice hareketlerden kaçınmayı bir kulluk vazifesi bilirim. Burada o kibirli şahsın müşrik olduğuna bir işaret vardır.

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرِنَ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا

39.Bağına girdiğin zaman "Maşallah, lâ kuvvete illâ billâh" demeli değil mi idin? Eğer beni malca ve evlâtça senden daha az görüyorsan.

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

Allah iledir Ancak Kuvvet yoktur Allah Diledi O şey ki Demeliydin Bağına Girdin O vakit ki Değil mi idin Ve (Bağına girdiğin zaman "Maşallah, lâ kuvvete illâ billâh" demeli değil mi idin?)

Sen ey servetiyle övünen şahıs! Bağına girdiğin zaman Deseydin ki maşallah Yani: Emir, Allah'ın dileyceğidir veya Allah'ın dilediği ne ise o mutlaka olacaktır. Her hangi bir kuvvet, her hangi bir şeyi vücuda getirmeğe takat, ancak Allah Teâlâ'nın dilemesiyle, yardımı iledir. Asıl kudret, Allah'a aittir. Demeli değil mi idin bize lâıyk olan, acizimizi itiraf ederek böyle demektir. Sen neden kendi nefesine gururlanarak Halik'ı Kerimi böyle takdis ve takdir etmiyorsun? Ey bencil, inkârcı muhatabım!

إِنَّ تَرِنَ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا

Evlatça Ve Malca Senden Daha azım Ben Beni görüyorsan Eğer

(Eğer beni malca ve evlâtça senden daha az görüyor isen) Bundan dolayı bana karşı gururluca bir vaziyet almış bulunuyorsan bu doğru değildir.

فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا

40.Umulur ki, Rabbim bana senin bağından daha hayırlısını verir ve senin bağın üzerine de gökten bir yıldırım gönderir de o bağ kupkuru yalcın bir toprak haline gelir

فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ

Senin bağından Daha hayırlısını Bana vermesi Rabbimin Fakat umulur

(Umulur ki, Rabbim bana senin bağından daha hayırlısını verir) Evet. Umulur ki: Cenabı Hakkın bir hikmeti gereği olmak üzere ümit edilebilir ki: Rabbim bana senin bağından daha hayırlısını verir dilerse beni bu dünyada nice nimetlere nail kılar ve dilerse ahirette birçok cennetlere muvaffak buyurur

وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir afet Üzerine Göndermesi Ve

(ve senin bağın üzerine de gökten bir bela bir yıldırım gönderir de) Veya mukadder olan bir ilâhî hükmü tecelli eder de

فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا

Kupkuru Bir toprak Ve olması

(o bağ kupkuru yalcın bir toprak haline gelir) Orası yalcın kayalar verimsiz bir toprak kesilir. Mesela bu olabilir. Artık orada ne otlar, çiçekler, ağaçlar yetişebilir, ne de üzerinde ayaklar sabit kalabilir.

أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلْبًا

41.Yahut suyu çekilir de artık onu talep etsen de asla gücün yetmez.

أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا

Çekilmiş halde Suyu Olması Veya

(Yahut suyu çekilir de) Daha başka bir afet gelebilir. Meselâ: suyu çekilir de yerlerin altına kaçıp kaybolur,

فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا

İstemeye Onu Bir daha asla güç yetiremezsin

(artık onu talep etsen de asla gücün yetmez) O kaybolan suyu aramaya bulmaya asla güç yetiremezsin onu bir daha elde edemezsin. İşte dünya varlığı böyledir. Bunun kalıcılığına güvenilemez, bunun varlığı ile ona buna karşı gururluca bir vaziyet alınamaz.

&-Bu ayetlerde işaret olunan iki şahıstan maksat, bir rivayete göre İsrail oğullarından iki kardeş veya iki ortak dır ki, biri mümin olup adı "Yehuza" diğeri de kâfir olup adı "Katrus" imiş. Aralarında müşterek olan sekiz bin altını bölmüşler, kâfir olan kendi hissesiyle mülk vesaire satın almış, mümin olan da hissesini Allah rızası için hayır yollarına sarf etmiş, sonra aralarında işte beyan buyrulduğu üzere bir konuşma geçmiştir ki, Hak Teâlâ Hazretleri bunu, bir mesel bir uyanma vesilesi olmak üzere anlatmıştır.

&-Evet. Şüphe yok ki, dünya varlığına beyan buyrulduğu üzere güvenilemez. Bir kere gayrı meşru şekilde elde edilen bir dünya varlığı, sahibi için bir felâket sebebidir. Meşru şekilde elde edilen bir servetin de kadri bilinmez, zekâtı verilmez, onu ihsan etmiş olan Yüce Yararıcıya şükredilmezse onun da ebedî bir faidesi yoktur. Bir gün o da elden çıkar, ahirette sorumluluk gerektirir. Bütün insanlığın hayat safhası bu gibi misallerle doludur. Nice servet ve mevki sahiplerinin daha dünyada iken ne kadar zilletlere uğradıkları daima görülmektedir. Nice fakir, aciz kimselerin de daha sonra servet, mevki sahibi oldukları malumdur. Bundan dolayı ihtiraslı olmamalı, dünya varlığına güvenerek başkalarına karşı büyüklük taslamamalıdır. Meşru şekilde bir nimet elde edilince de kadrini bilmeli, ondan güzelce istifade etmeli, onunla insanlığa hizmet etmelidir. Yoksa onunla insanlığa karşı hükmedercesine, kibirlice bir vaziyet almamalıdır. Ve maddi, elden çıkacak fani bir menfaat ümidiyle öyle kibirli, gururlu kimselere karşı yaltaklıkta bulunmamalıdır.

وَأَحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا

42.Ve meyvesini servetini helak kapladı. Artık ona sarf ettiği şeylerden dolayı iki avucunu ovuşturmaya başladı. O bağ ise çardakları üzerine çökmüş ve diyordu ki: Ne olurdu, ben Rabbime bir ferdi ortak koşmamış olsaydım!

Bu mübarek ayetler, o mümin zatın yaptığı ihtarların gerçekleşmiş olduğunu gösteriyor. O kâfir şahsın güvendiği bağlarının mahv ve harap olduğunu, hiçbir kimseden yardım göremediğini, pişmanlıklar göstererek cehaletini Anladığını bildiriyor ve insanları her türlü felâketlerden korumak, hayırlara kavuşturmak için Allah Teâlâ'dan başka bir koruyucu bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

وَأَحِيطَ بِثَمَرِهِ

Meyvesi Kuşatıldı Ve

(Ve meyvesini servetini helak kapladı) Sonunda o servetine güvenen, müşrik şahsa dünyevî bir felâket geldi ve meyvesini Yani servetini, bağlarını, onlardaki meyve ağaçlarını ve diğer mallarını helak kapladı hepsi de mahvolup gitti

فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا

Oraya İnfak etti O şeylere karşı ki İki avucunu Ovuşturuyor Bunun üzerine oldu

(Artık ona sarf ettiği şeylerden dolayı iki avucunu ovuşturmaya başladı) Artık o bağların vesaire nin imarı, gelişip çoğalması için 'sarf ettiği şeylerden dolayı iki avucunu bir pişmanlık eseri olarak ovuşturmaya başladı ellerini bir birine çarpıp durdu.

وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا

Çardakları üzerine Çökmüş O iken

(O bağ ise çardakları üzerine çökmüş) O hurmalıklarla çevrilmiş olan bağ ise çardakları üzerine çökmüş idi üzümler için yapılmış direkler yıkılıp bitmiş oldu.

وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا

Hiç kimseyi Rabbime Ortak koşmasaydım Keşke ben Diyordum Ve

(ve diyordu ki Ne olurdu ben Rabbime bir ferdi ortak koşmamış olaydım!) Öyle dünyevî zararlardan dolayı bir temennide bulunarak söyleniyordu ki: Ne olurdu ben Rabbime bir ferdi ortak koşmamış olaydım Bu ifadesi arkadaşının nasihatini bir nevi hatırlama anlamındadır. Ve şirkten bir tövbe mahiyetindedir. Fakat bu İman: Bela ve musibetin etkisiyle yapılmış olduğu, Allah için samimî bir şekilde yapılmış bir tövbe değil, maddî bir varlığın zayi olmasından dolayı bir pişmanlık eseri olduğundan bu sözleriyle tevhid dinini kabul etmiş sayılamayacağı düşünülmektedir. Tabi pişmanlık gösterip samimi bir şekilde Allaha yönelmek başka, Mevla bela ve musibet gelmeden iman ve itaat nasip eylesin

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةً يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا

43.Ve onun için Allah'tan başka yardım edecek bir cemaat de yok idi ve kendisi de kendisine yardım edebilecek bir halde değildi.

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةً يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Ona yardım edecekler Bir cemaat ki Onun için Olmadı Ve

(Ve onun için Allah'tan başka yardım edecek bir cemaat de yok idi) Yani Kendisine gelmekte olan bir felâketi bertaraf edebilmek için Allah'tan başka yardım edecek kimseler yoktu. Vaktiyle kendilerine güvenmekte bulunduğu yardımcılarından, evlâdından hiç bir kimse ona gelmekte olan felâketi bertaraf etmek için kendisine yardım etmeğe muktedir bulunmuyordu.

وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا

Kendi kendini kurtarıcı Değildi Ve

(Ve kendisi de kendisine yardım edebilecek bir halde değildi) Kendisini ilâhî intikamdan kurtarabilecek, kendisine yüz gösteren felâketi bertaraf edebilecek bir kuvvete sahip değildi. Bunlara kadir olan, ancak Allah Teâlâ'dır.

هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا

44.Böyle bir vaziyette velayet, ancak hak olan Allah'a mahsustur. O sevapça en hayırlıdır ve akıbetçe de en hayırlıdır.

هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ

Hak olan Allah'ındır Velayet İşte burada

(Böyle bir vaziyette velayet, ancak hak olan Allah'a mahsustur) Bu gibi şiddetli bir musibet hususunda yardım, o felâketi bertaraf edecek kuvvet ve salahiyet ancak hak olan Allah'a mahsustur. Ondan başka mahlûkat üzerinde böyle bir tasarrufa kimsekinin kuvveti, salahiyeti yoktur. Cenabı Hakkın mahlûkatı üzerindeki her tasarrufu ise sadece bir hikmet ve menfaat gereğidir.

هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا

Akıbetçe Hayırlı Ve Sevapça Hayırlı Odur

(O sevapça en hayırlıdır ve akıbetçe de en hayırlıdır) O Yüce Yaratıcı, mümin kulları için bir güzel Salih amelden dolayı birçok sevaplar ihsan buyurur. Ve akıbetçe de en hayırlıdır İyi kullarını sonunda muvaffakiyete erdirir, en güzel bir sona nail eder, onları ebedî cennetlere kavuşturur. İşte bundan dolayı insan, böyle güzel bir sona kavuşmak için çalışmalıdır. Yalnız fani bir dünya varlığına aldanıp durmamalıdır, gerçek geleceği düşünmelidir.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ

فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَّاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

45.Ve onlara dünya hayatının misalini irad et. Bir su gibi ki, onu gökten indirdik, sonra onunla yerin bitirmiş olduğu şeyler karıştılar. Sonra da cüzleri kurudu parçalandı, rüzgârlar onu savurur, dağıtır oluverdi. Ve Allah Teâlâ her şey üzerine gücü yetendir.

Bu mübarek ayetler, fani varlıklara aldanmış olanları uyandırmak için umumî bir misal getiriyor. Dünya hayatının başlangıçta gelişip büyüyerek güzelce bir manzara teşkil ettiğini, daha sonra birer arıza ile mahvolup gittiğini bildiriyor. Servetin, çoluk çocuğun dünya hayatına ait birer süsten ibaret olduğunu, Allah katında asıl hayırlı olan şeyin ise iyi amellerden ibaret bulunduğunu ihtar ediyor. Sonunda bütün dünyevî varlıkların alt üst olacağını, bütün mahlûkatın mahşere sevk edileceğini ve insanların da ilk hayat sahasına geldikleri gibi tekrar hayat bularak ilâhî mahkemeye getirileceklerini ve ilâhî adaletin zuhur edeceğini beyan buyurmaktadır.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatına Misal olarak Onlara Misal getir Ve

(Onlara dünya hayatını şu misal ile anlat) Ey habibim o dünya varlığına güvenerek fakir Müslümanlara karşı böbürlenerek vaziyet alanlara dünya hayatının misalini irad et. Geçici ve zahiri olan dünya hayatının güzellik ve hayret vericilik bakımından ve çabucak yok olması itibarıyla benzeri olan bir manzarayı bir misal olarak beyan et, ta ki, uyansınlar, öyle fani şeylere bağlanarak ebedî hayattan gafil bulunmasınlar. O misal, o darbe mesel ise

كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Onu indirdik Bir su gibidir ki

(bir su gibi ki, onu gökten indirdik) Şeffaf bir yağmur halinde yeryüzüne indirilmiş oldu

فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ

Yeryüzünün Bitkileri Onunla Sonra birbirine karıştı

(sonra onunla yerin bitirmiş olduğu şeyler karıştılar) Sonra o su ile yerin bitirmiş olduğu şeyler bütün bitkiler ve ağaçlar birbirine karıştılar büyük bir yekûn oluşturdular. Fakat bu hal devam etmedi

فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَّاحُ

Rüzgârlar Onu savuruyor Bir çöp halinde Nihayet oldu

(sonra da cüz'leri kurudu parçalandı Rüzgârlar, onu savurur dağıtıverdi) Sanki o güzel varlık, o hoş manzara hiç vücuda gelmemiş gibi oldu. İşte dünya varlığının sonu da böyledir.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا

Gücü yeten Her Şeye Allah'tır Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ her şey üzerine muktedirdir) onun kudreti her şeye yeterlidir. Dilediği şeyleri böyle yaratır ve böyle yok edebilir.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَّاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا

وَأَخَيْرٌ أَمَلًا

46.Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür. Ölümsüz olan iyi ameller ise Rabbin katında sevapça hayırlıdır ve ümitçe de hayırlıdır.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Süsüdür Oğullar Ve Mal

(Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür) İşte dünya varlığı türünden olan mal ve oğullar da dünya hayatının süsüdür. Aslında bunlar da bir ilâhî lütuftur, fakat mademki, bütün dünya hayatı, fanidir. Bundan dolayı bunlar da o türden oldukları için bir gün

yok olacaklardır. Artık bir akıllı kimseye lâıyk mıdır ki, bunlar ile iftihar ederek başkalarına karşı kibirlice bir vaziyet alsın?

وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا

Sevapça Rabbinin Katında Hayırlıdır Salih ameller Baki olan Ve

(baki olan iyi ameller ise Rabbin katında sevapça hayırlıdır) Ölmeyecek ebedi kalacak insanın kurtuluşuna vesile olacak beş vakit namaz gibi, tesbih ve tahmîd gibi, fakir insanlara yardım etmek gibi pek güzel şeyler ise Rabbin katında sevapça daha hayırlıdır. İşte o Salih ameller Ahiret gününde mizan terazisinde sevapça faidece dünya süsünden hayırlıdır. Ve bu güzel ameller

وَحَيْرٌ أَمَلًا

Ümitçe Hayırlıdır Ve

(ümitçe de hayırlıdır) Sahibi o sayede ümitli olduğu ahiret nimetlerine nail olur. İşte insanlar için selâmet ve saadete sebep olan şeyler öyle dünyevî varlıklar değil, böyle güzel amellerdir. Artık asıl bunları elde etmeğe çalışmalıdırlar.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا

47.Ve hatırla o günü ki dağları yürütürüz ve yeri apaçık görürsün. Ve onları hasretmiş oluruz. Artık onlardan bir ferdi bile terk etmemişizdir.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ

Dağları Yürütürüz O gün ki Ve

(Ve hatırla o günü ki dağları yürütürüz) Evet, Dünyevî şeyler geçicidirler, çabuk yok olurlar. Ve o dünya perest kimselere hatırla o günü ki, yeryüzündeki dağları kudretimizle yürütürüz onlar yerlerinden kaldırılır, havada dalgalanır giderler. Nitekim şimdi de dağlar ve üzerinde oturduğumuz yeryüzü deveran edip durmaktadır, bizler ise bunun farkına Varamıyoruz Sen dağları görürsün de onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler. Ayeti kerimesi, dağların bulutlar gibi yürümekte olduklarını bildirmektedir.

وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً

Açık olarak Yeri Görürsün Ve

(ve yeri apaçık görürsün) Ve Ey insan! Bir gün gelir ki, yeri çırıl çıplak görürsün üzerinde ne bağ ve ne bahçe kalır, her tarafının görülmesine bir engel kalmaz,

وَحَشَرْنَاهُمْ

(Ve onları hasretmiş oluruz) Ve Cenabı Hak buyuruyor ki: bütün mahlûkatı hasretmiş oluruz onları mevkîf denilen yerde toplarız, hesaplarına bakılır,

فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا

Birini Onlardan Artık bırakmadık

(Artık onlardan bir ferdi bile bırakmayacağız) O hesaba tabi öncekiler ve sonrakilere hiç bir ferdi bile terk etmemişizdir hepsi de tesbit edilmiştir. Hepsi de hesap yerine sevk edilecektir. Artık o günü düşünmeli!

وَعَرَّضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ

نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا

48.Ve Rabbine bir saf olarak arz edilmişlerdir. Muhakkak ki, siz, kendinizi ilk defa yarattığımız gibi bize gelmiş oldunuz. Hayır. Siz iddia etmiş idiniz ki, sizin için hiçbir mev'id tayin etmeyeceğiz.

وَعَرَّضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا

Saf saf Rabbine Arz olunmuşlardır Ve

(Ve Rabbine bir saf olarak arz edilmişlerdir) kıyamet günü bütün mahlûkat rabbine

bir saf olarak dağınık ve karışık olmaksızın bir düzen içerisinde sevk ederiz Yani: Hepsini de birbirine engel olmaksızın muhasebe için sevk edilmiş olacaktırlar. Ve onlara denilecektir ki:

لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa ilk Sizi yarattık O şey gibi ki Bize geldiniz And olsun gerçekten

(Muhakkak siz kendinizi ilk defa yarattığınız gibi bize gelmiş oldunuz) Hepinizde birer birer, baş açık, yalın ayak veya mallar ve yardımcılardan yanınızda bir şey bulunmaksızın mahşer mahkemesine sevk edilmiş bulundunuz. Ahireti inkâr etmiş olanlara da kınamak için denilecektir ki:

بَلْ زَعَمْتُمْ اَللَّٰنَ نَجْعَلْ لَكُمْ مَوْعِدًا

Bir vaad zamanı Size Asla kılmayacağız Sanmıştınız Bilakis

(Hayır. Siz iddia etmiş idiniz ki, sizin için hiçbir mev'id tayin etmeyeceğiz) Hayır, siz dünyada iddia etmiştiniz ki zannetmiş idiniz ki Sizin için kendisinde toplanacağınız bir vakit, bir yer tayin etmeyeceğiz. Evet. Ey inkârcılar! Siz sanıyordunuz ki, sizi öldürdükten sonra artık diriltmeyeceğiz, iyi kulları mükâfatlara kavuşturmayacağız kötüleri cezalandırmayacağız. Zannediyordunuz ki bu hususta ilâhî bir vaad yoktur. Şimdi bu kıyamet gününü görünüz bakalım!

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا

49.Ve kitap amel defterleri meydana konmuştur. Artık günahkârları onda olanlardan dolayı korkar kimseler görürsün ve derler ki: Eyvah bizlere! Bu kitaba ne oluyor ki: Küçük, büyük bir şey bırakmaksızın hepsini, saymış, tesbit etmiş! Ve yapmış oldukları şeyleri hazır buldular ve Rabbin hiçbir kimseye zulüm etmez.

وَوُضِعَ الْكِتَابُ

Kitap Konulmuştur Ve

(Ve kitap amel defterleri meydana konmuştur) O kıyamet gününde kitap herkesin amel defteri meydana konmuştur herkesin amel defteri ya sağ veya sol tarafından eline verilecektir.

فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ

Ondadır O şeyden ki Korkan kimseler olarak Günahkarları Artık görürsün

(Artık günahkârları onda olanlardan dolayı korkar kimseler görürsün) O günahkârları ahiret âleminde o amel defterlerinde yazılı olanlardan dolayı korkar kimseler görürsün. O kitaplarda yazılı olan çirkin, kâfirce amellerinden dolayı Allah katında azaba ve insanlar katında da zillete uğrayacaklarını anlayarak titrer dururlar,

وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا

Eyvah bize Derler Ve

(Ve o günahkârlar derler ki: Eyvah bizlere) Ey helakimiz! Neredesin? Gel, artık şu korkunç ve nice rezilliklerimizi gösteren kitabımızı amel defterimizi görmeğe takatimiz kalmadı. Evet, öyle temenni edecekler ki hayvanlar gibi toprak olup yok olsunlar. Heyhat nerde yok olma mesuliyetin gereği o inkârlarının gereği azap olunmak var.

مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا

Onları sayıp dökmüş Ancak Ne büyük Ve Küçük bir şey Bırakmıyor Kitaba Bu Ne oluyor

(bu kitaba ne oluyor ki küçük, büyük bir şey bırakmaksızın hepsini saymış, tesbit etmiş) Bu ne kadar kapsamlı bir amel defteri ki herkesin en küçük, basit, bir ameli dahi, meselâ: Tebessümü, kahkahası, birisine merhamet veya düşmanlık gözüyle bakmış olması bile o kitapta tesbit edilmiştir.

وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا

Hazır olarak Yaptılar O şeyleri ki Buldular Ve

(Ve yapmış oldukları şeyleri hazır buldular) Ve Hiç ummuyorlardı o mahşere sevk olunanlar, dünyada iken yapmış oldukları şeyleri iyi ve kötü amelleri, o kitaplarda hazır yazılmış, tesbit edilmiş olsun. Evet, o kitabı hazır buldular haklarında ilâhî delil, ilâhî adalet bu şekilde de tecelli etmiş oldu.

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

Hiçbir kimseye Rabbin Zulmetmez Ve

(ve Rabbin hiçbir kimseye zulmetmez) Herkesin hak ettiğine göre muamele yapar, İyi kullarını fazlasıyla ilâhî lütuflarına nail buyurur. Kâfir ve günahkâr olanları da hak ettikleri azaplara kavuşturur. O Yüce Mabudun her emir ve yasağı, her sevab ve cezası birer hikmet ve adalet gereğidir. Buna inanmışsınız. Elbette melekler gibi ilâhî emre riayet edenler, mükâfata kavuşacaklardır. Şeytan gibi emre muhalefet edenler de lâıyk oldukları kötü sona kavuşacaklardır, İşte Kur'anı Kerim de insanlığa bunu haber veriyor.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

50.Ve hatırla, o zamanı ki: Meleklerle demiştir ki: Âdeme secde ediniz. Onlar da hemen secde ettiler. İblis müstesna, cin taifesinden idi. Rabbinin emrinden çıkıverdi. Şimdi benden gayrı onu ve onun zürriyetini dostlar mı ediniyorsunuz? Hâlbuki onlar sizin için bir düşmandır. Zalimler için ne kötü bir değişme.

Bu mübarek ayetler de bu süredeki ikinci kıssayı oluşturmaktadır. Şeytanın kibirlice bir vaziyet alarak Hz. Âdeme secdeden kaçındığını, böyle ilâhî emre muhalefet neticesinde ise nasıl kahredilmiş olduğunu bildiriyor. Şeytanı ve onun benzerlerini rehber edinerek fakir Müslümanlara hakaret gözüyle bakanların da kötü ahlâkî ve kötü akıbetine işaret ediyor. Cenabı Hakkın birliğini ve hâkimiyetini düşünmeyip kendi fani varlıklarına ve kendileri gibi fani varlıklara güvenenlerin daha sonra yardımdan mahrum, azaba uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

Hemen secde ettiler Adem'e Secde edin Meleklerle Demiştik Bir zaman Ve

(Ve hatırla, o zamanı ki: Meleklerle demişti ki: Âdeme secde ediniz Onlar da hemen secde ettiler) Ve hatırla, o zamanı ki pek şerefli, pek nuranî birer mahlûk olan meleklerle emir edip demiştik ki: Âdem'e secde ediniz ona karşı saygı secdesi ve selâmda bulununuz. Onlar da asla büyüklük, bencillik göstermeksizin hemen secde ettiler ilâhî emre riayette bulundular.

إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ

Cin taifesinden İdi İblis Müstesna

(İblis müstesna, cin taifesinden idi) O secde etmedi. Melekler arasında bulunduğu halde kendisine de teveccüh eden bu emre muhalefet etti, bencillik göstererek secdeden kaçındı. Şeytan esasen cin taifesinden idi Ateşten yaratılmıştı, melekler kadar bir nuranî yaratılışa sahip değildi, öyle olduğu halde yine kendisine büyük bir kıymet verip

فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ

Rabbinin Emrinden Ve Çıktı

(O Rabbinin emrinden çıkıverdi) Onun mukaddes emrine itaat etmedi, onun emrini uygunsuz görerek fasık, kâfir oldu. Artık ey Âdemoğulları! Ve ey bir kısım kibirli, ilâhî emre riayetten kaçınan kimseler!

أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي

Benden başka Dostlar Zürriyetini Ve Şimdi onu ediniyor musunuz?

(Şimdi benden gayrı onu ve onun zürriyetini dostlar mı ediniyorsunuz?) Şimdi benden gayrı bana itaati bırakarak o şeytanı ve onun zürriyetini evlât ve tabilerini kendinize dostlar mı ediniyorsunuz? Siz de o şeytan gibi kibirlice bir harekette bulunmak mı istiyorsunuz? Bir takım fakir Müslümanlara bir hakaret gözüyle bakmak alçaklığını mı gösteriyorsunuz,

وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ

Bir düşman Size Halbuki onlar

(Hâlbuki onlar sizin için bir düşmandır) Hâlbuki o şeytan ile onun zürriyeti ey insanlar! Sizin için bir düşmandır, Taki, ilk babanız hazreti Âdem'den beri ona, onun evlât ve torunlarına düşmanlıkta bulunup hepsini de şaşırtmak günaha sokmak istemektedirler. Artık

بئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

Bir bedel Zalimler için Ne kötü

(Zalimler için ne kötü bir değişme) Zalimler için emir olundukları şeylerin zıddını yapanlar için şeytan ve onun zürriyeti için ne kötü bir bedel! Allah Teâlâ'nın emrine riayeti bırakıp da onun yerine şeytanî vesveselere kapılmak, onun gibi kibirlicesine bir tavır takınmak ne kadar çirkin, sorumluluğu gerektiren bir hareket!

مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ

الْمُضِلِّينَ عَضْدًا

51.Onları ne göklerin ve yerin yaratılışına ve ne de kendi nefislerinin yaratılışına şahit tutmadım ve ben insanları saptırıcı olanları da yardımcı edinir olmadım

مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ

Kendilerinin Ne yaratılmasında Ve Yerin Ve Göklerin Yaratılmasında Onları şahid bulundurmadım

(Onları ne göklerin ve yerin yaratılışına şahit tutmadım kendi nefislerinin yaratılışında) Şeytanın ve zürriyetinin ne kıymetleri vardır ki, onlar dost edinilebilirler. İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Ben Yüce Yaratıcı şeytanları, onların yoldaşlarını ve nede kendi nefislerinin yaratılışında göklerin ve yerin yaratılışında şahit tutmadım ki onları o yaratılışta hazır bulundurmadım, onların kendi varlıkları bile kendilerinin hiçbir tesiri, haberi olmaksızın Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiştir. Artık onlar nasıl dost edinilebilir? Onlardan ne faide beklenilebilir?

وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضْدًا

Bir yardımcı Dalalete düşürenleri Edinici Olmadım Ve

(ve ben insanları saptırıcı olanları da yardımcı edinir olmadım) Evet, Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki insanları, saptırıcı olanları da o şeytanı ve onun zürriyetlerini de bu manlûkatın yaratılışında ve diğer kâinatla ilgili işlerde kendime yardımcı edinir olmadım. Artık onlar, âlemin yaratılışı hususunda Allah'ın zatına nasıl ortak zannedilebilirler? Onlara nasıl rablık, mabutluk vasfı verilebilir? Onların izlerinde nasıl gidilebilir? Velhâsıl: Bu hakikati bilip anlamayı da şeytana ve onun yardımcılarına tâbi olanların ne kadar adî görüşe, aklî zayıflığa sahip kimseler olduğu meydanda değil midir?

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا

بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا

52.Ve o gün ki, diyecektir: O bana ortaklar olduklarını iddia ettiğiniz şeylere ni da ediniz. Hemen onları çağıracaklardır, fakat kendilerine icabet etmiş olmayacaklardır. Ve aralarına bir tehlikeli bir vadi koymuşuzdur.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ

Iddia ettiğiniz O kimseleri ki Ortaklarıma Nida edin Der O gün Ve

(Ve o gün ki, diyecektir. O bana ortaklar olduklarını iddia ettiğiniz şeylere nida ediniz) Ve o gün ki Allah Teâlâ kâfirlere, kınamak ve acizliklerini ortaya çıkarmak için, emredip diyecektir ki, O bana ortak olduklarını iddia ettiğiniz şeylere seslenin de gel-sinler ve size şefaât etsinler, sizi azaptan kurtarsınlar. O kâfirler ise hâlâ cehaletlerin-de devam ederek

فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ

Kendilerine Fakat icabet etmemişlerdir Hemen onları çağıracaktırlar

(Hemen onları çağıracaktırlar fakat kendilerine icabet etmiş olmayacaklardır)) Onları kendilerine yardım etsinler diye çağırılmış olacaklardır. Fakat o çağırıldıkları kim-seler gelip kendilerine icabet etmiş olmayacaklardır. Bunların imdadına koşamaya-caktırlar. Çünkü buna imkân yoktur, hepsi de kendi başına gelen felâketle meşgul bulunacaktır

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا

Tehlikeli bir yer Aralarına Kılmışızdır Ve

(Ve aralarına bir tehlikeli bir vadi koymuşuzdur) Ve bu çağırılanlar ile çağırılanların aralarına bir tehlikeli vadi bir cehennem berzahı veya helaki gerektiren şiddetli bir düşmanlık koymuşuzdur. Artık biri birlerinden istifade edebilmeleri mümkün olabilir mi?

وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا

53.Ve günahkârlar, ateşi görüş, artık kendilerinin ona düşeceklerini anlamışlar ve ondan savuşacak bir yer bulamamışlardır.

وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ

Ateşi Günahkarlar Gördü Ve

(Ve günahkârlar, ateşi görür) Ve o günahkârlar o bencil olup. İsyanlara dalanlar, daha sonra ateşi görmüş karşılarında cehennem ateşi parlamaya başlamış

فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا

Ona düşen kimselerdir Gerçekten kendileri Artık anladılar

(artık kendilerinin ona düşeceklerini anlamışlar) veyahut daha uzaktan gördükleri halde hemen o anda cehenneme düşeceklerini zannetmişler, böyle bir korku içinde kalmışlar

وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا

Kaçacak bir yer Ondan Bulmadılar Ve

(ve ondan kaçıp savuşacak bir yer bulamamışlardır) Yani: Muhakkaktır ki, kıya-met günü melekler, o inkârcıları herhalde cehenneme sevk edeceklerdir. Artık inkâr ettikleri akıbet kavuşmuş olacaklardır. Ve o cehennemden kaçıp gidecek bir yer bu-lamayacaklar. İşte inkârın müthiş cezası!

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا

54.İlahlığının şerefi hakkı için bu Kuran'da insanlar için her türlü misalden çe-şit çeşit beyan ettik. İnsan ise tartışma bakımından her şeyin ekseri olmuştur.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'de insanlara daha nice misaller beyan olunduğu halde insanların batıl mücadeleyi yine terk etmez olduklarını bildiriyor Kendilerine gönderilen birer hidayet rehberini kabul etmeyen inkârcıların geçmiş kavimlerin baş-larına gelmiş olan felâketlerin, azapların kendi başlarına da gelmesini beklemekte olduklarını ihtar ediyor. Peygamberlerin birer müjdecî ve korkutucu olarak gönderilmiş oldukları halde kâfir olanların ise hakkı iptal için onlar ile mücadelede ve alayda bu-lunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

Misalin Her birinden İnsanlar için Kuranda Bunda Açıkladık And olsun Ve

(İlahlığımın şerefi hakkı için bu Kuran'da insanlar için her türlü misalden çeşit çeşit beyan ettik) Evet! And olsun ki muhakkaktır ki: Bu Kuran'da insanların faydaları, menfaatler gaflet uykusundan uyanmaları için, birçok ibret verici misalleri tekrar tekrar bildirdik. Meselâ: İki şahsın durumları ile ilgili olan misal, dünya hayatına ait bulunan misal ve çeşitli şekilde beyan olunan yaratılış harikaları bu cümledendir. Bunlar böyle bildirilmiştir ki, insanlar bunlardan öğüt almış olsunlar. Hal böyle iken

وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا

Mücadelece Bir şeyin En çoğu İnsan Oldu Ve

(İnsan ise tartışma bakımından her şeyin ekseri olmuştur) İnsan yaratılışı itibarıyla tartışma bakımından her şeyin ekseri olmuştur. Birçok şeyler hakkında muamelede ve şiddetli tartışmada bulunur. Cedelleşir

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ

الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا

55.Kendilerine Huda Kuran geldiği zaman insanları iman etmelerinden ve Rablerine istiğfarda bulunmalarından men eden olmadı, ancak kendilerine evvelkilerin sünnetinin haklarında mukadder olan helakin gelmesini veya kendilerine azabın açıkça gelmesini istemeleri olmuştur.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ

Rablerinden Mağfaret dilemelerinden Ve Hidayet Kendilerine geldi O vakit ki İman etmelerinden İnsanları Alıkoymadı Ve

(Kendilerine hidayet gösterici geldiği zaman insanları iman etmelerinden ve rablerine istiğfarda bulunmalarından men eden olmadı) Kendilerine hidayet rehberi Hazreti Peygamber vasıtasıyla Kuranı Kerim geldiği zaman. Fakir Müslümanların kovulmasını isteyen bir takım servetlerine aldanmış kimseler. İşte o müşrikleri İman etmelerinden şirki bırakıp Allah'ın birliğini kabul eylemelerinden ve tövbekâr olmalarından kendilerini engelleyen bir şey olmadı

إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ الْأُولَىٰ

Evvelkilerin Kanununun Kendilerine gelip çatması Ancak

(ancak kendilerine evvelkilerin sünnetinin haklarında mukadder olan helakin gelmesini) Yani: Haklarında takdir edilmiş olan felâketin, helakin gelmesini

أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا

Göz önüne Azabın Onlara gelmesi Veya

(veya kendilerine azabın açıkça gelmesini istemeleri olmuştur) Evet! Kendilerinin kökünü kesecek şekilde bir azabın apaçık bir biçimde gelmesini istemeleri olmuştur bu da ahiret azabıdır veya Bedir savaşındaki kahra uğramalarıdır. Evet. Cenabı Hak'ın birliğine, Resuli Ekrem'in doğruluğuna Kuranı Kerim gibi ebedî bir mucize şahitlik edip durmakta iken artık iman etmeleri lâzım değil mi idi? İman etmedikleri takdirde başka inkârcı kavimlerin başlarına gelmiş olan felâketlere, yıldırımların yağması gibi bir azabı beklesinler. Nitekim birçok eski inkârcı milletler, böyle bir cezaya bu dünyada maruz kalmışlardır. Uhrevî cezası ise elbette ki, daha müthişdir.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ

لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا

56.Ve biz Peygamberleri göndermeyiz, ancak müjdeleyiciler uyarıcılar olarak göndeririz. Kâfir olanlar ise batılca mücadelede bulunurlar ki, onunla hakkı iptal etsinler ve onlar bizim ayetlerimizi ve korkutulmuş oldukları şeyleri eğlence edindiler onlar için alayda bulundular,

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ

Korkutucular olarak Ve Müjdeleyiciler Ancak Peygamberleri Göndermeyiz Ve

(Ve biz Peygamberleri göndermeyiz, ancak müjdeleyiciler uyarıcılar olarak göndeririz) Evet. Cenabı Hak, insanlığa ilâhî bir merhamet eseri olarak Peygamberleri göndermiş, insanlığa hidayet ve selâmet yolunu göstermiştir. Ne yazık ki, birçok insanlar bu pek büyük lütfü takdir edememişler, yine küfürlerinde ısrar edip durmuşlardır. İşte Hak Teâlâ buyuruyor ki: Biz Peygamberleri boş yere göndermeyiz onların gönderilmeleri boş yere değildir ki, ancak müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak göndeririz. Onlar ümmetlerini müminleri sevap ile cennetlere nailiyet ile müjdelerler, kâfir olanları da azap ile cehennem ile korkuturlar ta ki, uyansınlar da küfürlerini terk etsinler, o yüzden büyük felâketlere uğramasınlar. Ne büyük bir hayır isterlik değil mi?

وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ

Hakkı Onun ile Kaydırmaları için Batıl ile İnkâr ettiler O kimseler ki Mücadele eder Ve

(Kâfir olanlar ise batılca mücadelede bulunurlar ki, onunla hakkı iptal etsinler) Kâfir olanlar ise ne yazık ki, bunu takdir edemezler yine batılca esassız iddialar ile mücadelede bulunurlar. Meselâ: Sen de bizim gibi insansın, bize Peygamber olarak bir melek gönderilmeli değil mi idi? Gibi sözlerle münakaşaya cüret gösterirler ki, onunla öyle batılca bir mücadele ile hakkı iptal etsinler kendi iddialarınca Kuran'ın kutsiyetini, Hz. Peygamber'in mucizelerinin doğruluğunu yok etmiş bulunsunlar.

وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا

Bir alay Korkutuldular O şeyleri ki Ve Ayetlerimi Edindiler Ve

(ve onlar bizim ayetlerimiz ile ve korkutulmuş oldukları şeyler ile alayda bulundular) O inkârcılar bizim ayetlerimizi Kuran gibi bir mucizeyi ve bir nice kudret harikalarını ve korkutulmuş oldukları şeyleri uhrevî mesuliyeti, cehennem azabını ve eski ümmetlerin küfürleri sebebiyle başlarına gelmiş olan felâketleri eğlence edindiler. Onları ciddî telâkki etmediler, onlar ile alayda bulundular, böyle pek cahilce, zalimce sözlere, hareketlere cüret gösterdiler.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا

57.Daha zalim kim vardır, o kimseden ki, Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatıldığı halde ondan hemen yüz çevirir ve iki elinin takdim etmiş olduğu şeyi unutmuş olur. Biz onların kalpleri üzerine onu güzelce anlayabilmelerine mâni perdeler, kulaklarında da bir ağırlık kılmış olduk ve onları hidayete davet edip dursan onlar yine o vakit hidayete ebediyen ermezler. Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın varlığına, birliğine, kudretine ait zikredilen ayetlerden, gösterilen alâmetlerden kaçınan, kendi işledikleri fenalıkları unutan kimselerin en zalim şahıslar olduğunu bildiriyor. O gibi kimselerin kalpleri perdelenmiş, kulakları tıkatılmış olduğundan artık hidayete kabiliyetleri kalmamış olduğunu bildiriyor. Cenabı Hak, bir rahmet eseri olarak o gibi günahkâr kimseleri hemen cezalandırmayıp, kendilerine bir mühlet verilmiş olduğunu ve o mühlet bitince hemen helak olacaklarını ve buna yurtları harap, kendileri helak olmuş eski kavimlerin birer misal teşkil ettiğini beyan buyurmaktadır

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا

Onlardan Ve yüz çevirdi Rabbi'nin Ayetleriyle Nasihat edildi O kimseden ki Daha zalim Kimdir Ve

(Daha zalim kim vardır? O kimseden ki, Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatıldığı halde ondan hemen yüz çevirir) Evet, Daha zalim yoktur. Kuranı Kerim kendisine okunup hatırlatıldığı halde ondan hemen yüz çevirir onu düşünüp tefekkür etmez.

وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ

İki eli Takdim etti O şeyi ki Unuttu Ve

(ve iki elinin takdim etmiş olduğu şeyi unutmuş olur) Yani: küfrü, isyanı, dinî hü

kümler ile alay gibi cinayetlerini ve daha önce yapmış olduğu günahları unutmuş olur. Bu kâfirce hareketlerinin kötü akıbetini düşünmez. Elbette böyle bir şahıs, en zalim bir kimsedir. İşte Cenabı Hak da buyuruyor ki:

إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً

Perdeler Kalplerinin üzerine Kılarız Şüphesiz biz

(gerçekten Biz onların kalpleri üzerine perdeler çektik) Öyle zalim, kâfir şahısların kalpleri üzerine o Kuran'ı kerimi güzelce anlayabilmelerine mani perdeler koyduk. Onun içindir ki, o ilâhî kitabın açıklamalarından yararlanamıyorlar. Ve onların

أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي أَذَانِهِمْ وَقْرًا

Bir ağırlık Kulaklarında vardır Ve Onu anlarlar diye

(onu güzelce anlayabilmelerine mâni kulaklarında da bir ağırlık kılmış olduk) Artık okunan Kuran ayetlerini dinleyip işitmeğe kadir olamazlar.

وَإِن تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ

Hidayete Onları davet etsen Eğer Ve

(ve onları hidayete davet edip dursan) Kendilerini tekrar tekrar İslâmiyet'e davet etsen o davet müddetince

فَلَن يَهْتَدُوا إِذَا أَبَدًا

Ebedi olarak O takdirde Artık asla hidayete ermezler

(onlar yine o vakit hidayete ebedî olarak ermezler) Çünkü onlar asıl kendi yaratılışlarını bozmuş, iradelerini kötüye kullanmış oldukları için haklarında sapıklık takdir edilmiştir.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ

مَوْعِدٌ لَّن يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلًا

58.Ve Rabbin mağfireti pek fazladır, rahmet sahibidir. Eğer onları kazandıkları sebebiyle cezalandıracak olsa elbette onlar için azabı çarçabuk getirirdi. Fakat onlar için vaad edilmiş bir zaman vardır. Onun ötesinde bir kurtuluş yeri bulamazlar.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ

Rahmet Sahibidir Çok bağışlayıcıdır Rabbin Ve

(Ve Rabbin mağfireti pek fazladır rahmet sahibidir) Ey habibim sallallahu aleyhi vessellem Şu da malumdur ki: Rabbin mağfireti pek çoktur nice günahları affeder ve örter, cezalarını derhal vermez ve o Kerem Sahibi Mabudun rahmet sahibidir kullarına merhameti, şefkati pek ziyadedir. Onun içindir ki, kullarını günahlarından dolayı hemen cezalandırmaz, onlara bir düşünce, bir uyanma müddeti ihsan eder

لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا

Kazandılar O şey sebebiyle ki Onları hesaba çekecek olsaydı Eğer

(Eğer onları kazandıkları sebebiyle cezalandıracak olsa) Eğer onları kazandıkları günahlar sebebiyle cezalandıracak olsa elbette onlar için dünyada

لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ

Azapta Onlar için Elbette acele ederdi

(onlara azabı çok çabuk verirdi) Onlara öyle bir uyanma, kaybettiklerini telâfi etme süresi vermezdi.

بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ

Vaat edilen bir zaman Onlara vardır Bilakis

(Fakat onlar için vaad edilmiş bir zaman vardır.) Evet, bir merhamet eseri olarak onlar için vaad edilmiş bir zaman vardır. O kıyamet günüdür veya Müslümanların on-

lara galip gelecekleri Bedir günü gibi bir fütuhat zamanıdır. Bu vaat edilen zaman geldi mi, ?

لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلًا

Siğınacak bir yer Ondan ötede Asla bulamayacaklar

(onun ötesinde bir kurtuluş yeri bulamazlar) artık önceki ve sonraki zulümleri yüzünden helak olur, cezalarına kavuşurlar. İşte o vaad edilen zaman gelmeden kendilerine verilen 0 mühlet esnasında uyanarak iman nimetine kavuşsalar elbette ki, böyle bir cezaya uğramazlar.

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا

59.Ve hatırlayınız o memleketleri ki, zulmeder oldukları vakti onları helak ettik. Ve onların helakleri için bir muayyen vakit tayin etmiş idik.

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا

Zulmettiler Ne zaman ki Kendilerini helak ettik Şehirler ki İşte bu Ve

(Ve hatırlayınız o memleketleri zulmeder oldukları vakit onları helak ettik) İşte küfürleri yüzünden böyle müthiş cezalara uğramış nice eski kavimler vardır. Evet! Hatırlayınız o memleketleri o ülkelerin Ad, Semud ve Lut kavmi gibi ilâhî dinden kaçınmış olan ahalisini ki, Öyle Zulme devam edip durdukları za-man onları helak ettik ve bununla beraber

وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا

Vaad olunmuş Onların helaki için Kılmışık Ve

(Ve onların helakleri için bir muayyen vakit tayin etmiş idik) O vakte kadar durumlarını düzeltmedikleri için lâıyk oldukları azaplara kavuştular. Artık Son Peygamber Hazretlerinin tebligatına karşı muhalefette bulunanların da o tarihî hâdiselerden ibret almalıdırlar, kendilerine verilen mühletten istifade ederek durumlarını düzeltmeye çalışmalıdırlar. Kibirli, hakikati araştırmaktan kaçınır bir vaziyette bulunmamalıdır, yoksa akıbetleri pek kötüdür.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا

60.Ve hatırla, bir vakit ki, Musa genç arkadaşına demişti: Ben iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım yahut uzun bir müddet geçireceğim.

Bu mübarek ayetler, bu süreyi celilideki üçüncü kıssayı içermektedir. Hz. Musa gibi Yüce bir Peygamberin ilme büyük bir kıymet verdiğini, büyük bir tevazu göstererek kendisi gibi Peygamberliğe sahip olmayan bir zattan bazı şeyler öğrenmek istemiş olduğunu bildiriyor. Fakir Müslümanlara karşı kibirlice bir vaziyet alanlara da bir büyük ahlâk dersi içermiş bulunmaktadır.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ

Genç arkadaşına Musa Demişti Bir vakit Ve

(Ve hatırla, bir vakit ki, Musa genç arkadaşına demişti) Ey habibim hatırla insanlara bir ibret vesilesi olmak üzere zikir eyle o vakti ki. Musa Aleyhisselam genç arkadaşına kendisine tâbi olup hizmet eden Hz. Yuşa İbni Nüne, beraberce yola çıkmışlar-ken demişti:

لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ

İki denizin Birleştiği yere Varmama dek Ta ki Artık durmayacağım

(Ben iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım) Ben iki denizin birleştiği yere yani: Fars deniziyle Rum denizinin birbirine kavuştukları yere varıncaya kadar durmayacağım yoluma devam edeceğim

أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا

Senelerce Geçireceğim Veya

(yahut uzun bir müddet geçireceğim) Kendisiyle görüşmeğe memur olduğum zata

öyle iki denizin birleştiği yerde tesadüf edemezsem ona kavuşuncaya kadar uzun bir müddet vaktimi böyle yolculukla geçireceğim. Çünkü Musa Aleyhisselam, Hazreti Hızır'a kavuşup ondan bazı şeyleri öğrenmekle Allah tarafından bir hikmet gereği mükellef bulunmuştu.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا

61.Vaktaki, iki denizin birleştikleri yere ulaştılar, balıklarını unuttular. Balık, denizde bir yol tutup gitmişti.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا

Balıklarını Unuttular İkinin arasının Birleştiği yere Ulaştılar Nihayet ne zaman ki

(Vaktaki, iki denizin birleştikleri yere ulaştılar balıklarını unuttular) Musa Aleyhisselam ile arkadaşı iki denizin birleştikleri yere ulaştılar. Kendileri için bir yiyecek olmak üzere yanlarına almış oldukları balıklarını unuttular bir aralık onu hatırlayamadılar. Hâlbuki o balık elden çıkmıştı.

فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا

Bir iz bırakarak Denizde Yolunu Hâlbuki tutmuştu

(Balık, denizde bir yol tutup gitmişti) Evet! O vakit o balık denizde uzunca bir yarığa veya kayalık arasına doğru yolunu tutmuştu Yani O balık canlanıp denize düşmüş gitmişti. Bu hali Yuşa Aleyhisselam görmüştü. Fakat bunu Hz. Musa'ya söylemeği unutmamıştı. Musa Aleyhisselam da bu balığı istemeği hatırına getirmemişti. Bu bir hikmet gereği idi

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتِيهِ أَتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا

62.Vaktaki geçip gittiler Hazreti Musa genç arkadaşına dedi ki: Bize kuşluk yemeğimizi getir, biz bu yolculuğumuzda muhakkak ki, yorgunluğa uğradık.

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتِيهِ أَتِنَا غَدَاءَنَا

Kuşluk yemeğimizi Bize getir Genç (arkadaşına) Dedi Geçip gittiler Ne zaman ki

(Vaktaki geçip gittiler genç arkadaşına dedi ki: Bize kuşluk yemeğimizi getir) Hazreti Musa Aleyhisselam genç arkadaşına dedi ki Bize kuşluk yemeğimizi getir. Onlar, bu sırada yolculuklarının ikinci gününün kuşluk vaktinde bulunuyorlardı.

لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا

Yorgunluğa Bu Yolculuğumuzdan Uğradık And olsun gerçekten

(Biz bu yolculuğumuzda muhakkak ki, yorgunluğa uğradık) Hâlâ kendisiyle görüşmeğe memur olduğum zata kavuşamadım.

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنَسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ

أَذْكُرُهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا

63.0 genç de dedi ki: Gördün mü? Kayaya çıktığımız vakit ben şüphe yok balığı unuttum. Onu söylemeği bana şeytandan başkası unutturmuş olmadı. 0 denizde yolunu şaşılacak bir şekilde tutmuştu.

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ

Balığı Unutmuşum Artık doğrusu ben Kayaya Sığındık O vakit ki Gördün mü Dedi ki

(0 genç de dedi ki: Gördün mü? Kayaya çıktığımız vakit ben şüphe yok balığı unuttum) iki denizin toplandığı yerdeki kayaya çıktığımız vakit balığa ait garip bir hâdise oldu Ona ait hadiseyi hatırlayamadım ve sana söylemeyi unuttum

وَمَا أَنَسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرُهُ

Onu hatırlamamı Şeytan Ancak Bana onu unutturmadı Ve

(Onu söylemeği bana şeytandan başkası unutturmuş olmadı) O hadiseyi sana hatırlatmamı bana mutlaka şeytan unutturdu o hadiseyi şimdi hatırladım,

وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا

Şaşılacak bir şekilde Denizde Yolunu Tutmuştu Ve

(denizde yolunu şaşılacak bir şekilde tutmuştu) O balık canlanarak denize atılmış, bir yolu takip edip gitmişti.

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا

64.Dedi ki: İşte bizim aramakta olduğumuz da bu ya, hemen izleri üzerine uyarak geri döndüler.

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ

Árıyoruz İdik O şey ki İşte bu Dedi

(Dedi ki: İşte bizim aramakta olduğumuz da bu ya) Bu sözü işitince Hz. Musa Aleyhisselam da Dedi ki: İşte bizim aramakta olduğumuz da bu ya Böyle balığın denize atlayıp gitmesinden başka yer değildir. İşte beklemiş olduğumuz şey bu idi böyle bir hadisenin gerçekleştiği yer idi Çünkü kendisiyle görüşmeğe memur olduğu zata işte bu balığın böyle denize atılacağı yerde karşılaşacağı Hazreti Musa'ya evvelce vahy olunmuştu.

فَارْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا

Geriye İkisinin izleri Üzerine Hemen döndüler

(Hemen izleri üzerine uyarak geri döndüler) O iki denizin birleştiği yerdeki kaya mahalline dönüp tekrar geldiler.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا

65.Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, ona kendi katımızdan bir rahmet vermiştik. Ve ona katımızdan bir ilim öğretmiştik.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselam ile arkadaşının ilâhî rahmete mazhar bir zata kavuştuklarını ve Hz. Musa'nın kendisinden bazı şeyler öğrenmek üzere o zata tâbi olmak istediğini ve bu hususa dair aralarında geçen konuşmayı beyan buyurmaktadır.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا

Kullarımızdan ki Bir kulu Derken ikisi buldular

(Derken kullarımızdan bir kul buldular ki) Hak Teâlâ Hazretleri buyurmuş oluyor ki: Musa Aleyhisselam ile arkadaşı tekrar iki denizin birleştiği yere döndüler. Oraya varınca orada kullarımızdan bir kul buldular ki, o muhterem kula

آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا

Katımızdan Bir rahmet Kendisine verdik

(Ona kendi katımızdan bir rahmet vermiştik) Yani: Onu vahy ve peygamberliğe ilham ve keramete nail kılmıştık

وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا

Bir ilim Tarafımızdan Kendisine öğrettik Ve

(ve ona katımızdan bir ilim öğretmiştik) Yüce tarafımızdan onu bir kısım gayıp lara ait bilgiler ile seçkin kılmıştık, onu bir nice önemli bilgilere, ilmî hakikatlere, Ledün ilmine kavuşturmuştuk. Zâtiyyuna has, müferiduna has, ikram yollu sunulan indallah tan bağışlanan gaybi ilim. Âlimlerin çoğunluğuna göre o muhterem kuldan maksat Hızır Aleyhisselam dır. Diğer bir kavle göre de İlyesa ve İlyas Aleyhimesselem dır.

قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا

66. Musa ona dedi ki: Sana öğretilenden, bana, doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?

قَالَ لَهُ مُوسَى

Musa Ona Dedi ki

(Ona Musa dedi ki) O bilgin zata Hz. Musa Aleyhisselam bir edep ve nezaket eseri olmak üzere tam bir tevazu ile dedi ki:

هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا

Doğru yol olarak Öğretildin O şeyden ki Bana öğretmen Üzerine Sana tabi olabilir miyim?

(Sana öğretilenden, bana, doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?) Allah tarafından öğretilmiş olduğundan bir takım gayıp lara ait ilim ve bilgilerden bana bir vesileyi irşad beni hayra, doğruluğa, bir kısım hakikatlere irşad edecek bir ilim öğretivermen üzere sana tâbi olabilir miyim? Böyle şeyleri senden Öğrenmeye bana müsaade eder misin?

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

67.Dedi ki: Şüphe yok sen benimle beraber sabra kadir olamazsın.

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Sabretmeye Beraberimde Asla güç yetiremezsin Şüphesiz sen

(dedi ki: Şüphe yok, sen benimle beraber sabra kadir olamazsın) O zat da Musa Aleyhisselam'a dedi ki: Benden meydana geldiğini göreceğin bir takım muamelelerin sırlarına yapılmalarındaki hikmetleri, menfaattarı hemen öğrenemeyeceğinden dolayı itirazda bulunabilirsin

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا

68.Ve hakikatinden tamamen haberdar olmadığın bir şeye karşı nasıl sabır edebilirsin?

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا

Haberdar edilmekle Onu Kavramadın O şeye ki Sabredeceksin Nasıl Ve

(Ve hakikatinden tamamen haberdar olmadığın bir şeye karşı nasıl sabır edebilirsin?) Evet! Hakikatından, yapılmasındaki hikmet ve faydadan tamamen haberdar olmadığın, görünüşte kötü görülen bir muameleye karşı nasıl sabır edebilirsin? Sabır edemezsin Sen ki, bir Yüce Peygamber bulunuyorsun, öyle zahiren yasaklanmış, gayrı meşru görülen bir muameleye karşı nasıl sükût edebilirsin? Elbette edemezsin. o halde bana arkadaşlık etmemelisin.

Sahihi Buhâri de anlatıldığı üzere Hz. Hızır demiş ki: Ya Musa! Allah Teâlâ bana kendi ilminden bir bilgi öğretmiştir ki, onu sen bilemezsin. Sana da kendi ilminden bir bilgi öğretmiştir ki onu da ben bilemem. Evet. İlimler ve bilgiler sonsuzdur. Hepsini herhangi bir insanın tamamen bilmesi mümkün değildir.

قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا

69.Dedi ki: inşallah beni elbette sabreder bulacaksın ve sana hiçbir emirde asi olmam.

قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا

Sabırlı Allah Dilerse Eğer Beni bulacaksın Dedi ki

(Dedi ki: İnşallah beni elbette sabır eder bulacaksın) O zata cevaben Hz. Musa da dedi ki sana karşı itirazda bulunmam

وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا

Bir işte Sana Karşı gelmeyeceğim Ve

(ve sana hiçbir emirde asi olmam) Emredeceğin hususlarda sana muhalefet etmem. O zat, ilâhî ilimlere sahip olduğu için onun gayrimeşru bir harekette, bir emirde bulunmayacağını Hz. Musa bildiği için ona öyle teminat vermiştir. Bununla beraber Musa Aleyhisselam, sabır ve itaat edeceğini Allah'ın dilemesine bağlamış olduğu için kendisinden aksi davranış meydana gelince sözünde durmamış sayılamaz.

قَالَ فَإِنْ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

70.Dedi ki: Eğer bana tâbi olacak isen artık bana hiçbir şeyden soru etme, ondan sana ben haber verinceye değin.

قَالَ فَإِنْ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Artık bana soru sorma Bana tabi olursa O halde eğer Dedi ki

(Dedi ki: eğer bana tâbi olacak isen artık bana hiçbir şeyden soru etme) Bunun üzerine o zat da dedi ki Sen serbestsin söyleyeceğim veya işleyeceğim herhangi bir sözden, bir işten soru etme değil itiraz etmek, onun sebebini, hikmetini bile benden sorma.

حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

Bir söz Ondan Sana Ben haber verinceye dek Ta ki

(ta ki ondan sana ben haber verinceye değin) O söylediğim veya işlediğim şeyden sana ben haber verinceye değin. Sen sabret, açıklama isteğinde vesaire de bulunma, o şeyin zahirine bakma. Çünkü ben haddizatında caiz, uygun olmayan bir şeyi yapmam. Bu tarzdaki bir konuşma, öğretmen ve öğrenci olanlara en güzel bir terbiye örneği teşkil etmektedir.

فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتُهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ

شَيْئًا إِمْرًا

71.Bunun üzerine gidiverdiler. Ne zaman ki bir gemiye bindiler, o gemiyi yaraladı. Dedi ki: Onu yaraladın mı ki, ahalisini boğuveresin? Doğrusu pek kötü bir şey yaptın. Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile Hz. Hızır'ın arkadaşlıkta bulunarak seyahate devam etmelerini ve aralarındaki konuşmaları beyan buyurmaktadır.

فَانْطَلَقَا

(Bunun üzerine gidiverdiler) Hz. Musa ile Hz. Hızır bunun üzerine aralarında geçen konuşmayı ve şartların müteakip gidiverdiler bir gemiye binmek için sahil boyunca yürüdüler. Hz. Yuşa ise beni İsrail arasına dönmüştü.

حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا

Onu deldi Gemiye İki bindiler O zaman ki Nihayet

(Ne zaman ki bir gemiye bindiler, o gemiyi yaraladı) Ne zaman ki Hz. Musa ile Hz. Hızır bir gemiye bindiler Hz. Hızır eline aldığı bir balta ile o gemiyi yaraladı onun denizi temas eden tahtalarından bir ikisini kırıpverdi. Bunu gören Musa Aleyhisselam

قَالَ أَخَرَقْتُهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا

Halkının Boğulması için Onu deldin mi Dedi

(dedi ki: Onu yaraladın mı ki, ahalisini boğuveresin) Öyle tahtalarını parçaladın mı ki, bu gemi içinde bulunan yolcuları denize dökmek ahalisini boğmak için.

لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا

Kötü Bir şey yaptın And olsun gerçekten

(Doğrusu pek kötü bir şey yaptın!) Öyle telâfisi mümkün olmayacak bir felâkete, bütün o yolcuların boğulmalarına sebebiyet vermiş bulundun. Böyle birçok insanların helakine sebep olacak bir muamele, zahiren uygun görülmediğinden Hz. Musa ona tahammül edemeyerek böyle bir itirazda bulunmuştu.

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

72.Dedi ki: Ben demedim mi ki: Şüphe yok sen benimle beraber sabra takat getiremezsin?

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Sabretmeye Beraberinde Asla güç yetiremezsin Şüphesiz sen Ben demedim mi Dedi ki

(Dedi ki Ben demedim mi Şüphe yok sen benimle beraber sabra takat getiremezsin?) Benden meydana geldiğini göreceğin şeylerin sebep ve hikmetini hemen göremeyeceğin için itirazda bulunacaksın, sabır ve vaadini yerine getiremeyeceksin?

قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا

73.Dedi ki: unuttuğum şey ile beni muaheze etme, bana bu işimden dolayı bir güçlük teklif etme.

قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ

Unuttum O şeyden dolayı ki Beni mesul tutma Dedi

(Dedi ki unuttuğum şey ile beni muaheze etme) Senin tavsiyeni unuttuğumdan ve ahdine riayet etmediğimden, bu husustaki gafletimden dolayı beni mazur gör.

وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا

Bir güçlük İşimden dolayı Bana yükleme Ve

(Bana bu işimde dolayı bir güçlük teklif etme) Seninle olan bu arkadaşlığım hususunda bir müşkül durumda kalmayayım, bana kolaylık göster. Aramızda bir münakaşa bulunmasın.

فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا

74.Yine gittiler, nihayet bir oğlan çocuğuna rast geldikleri an hemen onu öldürüverdi. Dedi ki: Bir tertemiz nefsi, bir nefis karşılığında olmaksızın öldürdün mü? Muhakkak ki, pek kötü bir şey yapmış oldun.

فَانْطَلَقَا

(Yine gittiler) Hz. Musa'nın bu mazeretini Hz. Hızır kabul ederek yine arkadaşlığa devam ettiler ve gemiden çıkarak yürüdüler. Yollarına devam ettiler

حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ

Onu hemen öldürüverdi Bir erkek çocuğa Rastladılar O zaman ki Nihayet

(nihayet bir oğlan çocuğuna rast geldikleri an onu hemen öldürüverdi) Hz. Hızır'ın o çocuğu ne şekilde öldürdüğü Kuran'ı Kerim'de anlatılmış değildir. Başını durvara vurmak veya başını el ile çekip veya bıçak ile kesip koparmak gibi bir şekilde onun hayatına son vermiş olduğu rivayet olunuyor.

قَالَ أَقْتَلْتَنَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ

Bir cana Karşılık olmadan Tertemiz Bir canı Öldürdün mü? Dedi ki

(dedi ki: Bir tertemiz nefsi, bir nefis karşılığında olmaksızın öldürdün mü?) Bu hadiseyi gören Hz. Musa dedi ki Ey Arkadaşım! Günahtan uzak bir genci bir nefis karşılığında şer'i bir kısas mahiyetinde bulunmaksızın öldürdün mü? Bu ne garip bir muamele!

لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا

Çok çirkin Bir şeyle Geldin And olsun gerçekten

(muhakkak ki, pek kötü bir şey yapmış oldun) Akılların inkâr, nefislerin nefret edeceği bir harekette bulundun. Ne için buna lüzum gördün. Bu çocuğun hayatını iade artık bizim için mümkün değildir.

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

75.Dedi ki: Ben sana demedim mi ki, şüphe yok sen benimle beraber sabra takat getiremezsin.

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ

Sana Dememiş miydim Dedi

(Dedi ki Ben sana dememiş miydim) Hızır Aleyhisselam da dedi ki Ya Musa! Ev-velce bana tahammül edemezsin diye söylememiş miydim?

إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Sabretmeye Beraberimde Asla güç yetiremezsin Şüphe yok sen

(şüphe yok sen benimle beraber sabra takat getiremezsin) Gördün mü sabre-
medin, sözünde durmayarak yine itirazda bulundun. Hz. Hızır bu ihtarına sana tabirini
de ilâve etmiş, Hz. Musa'nın daha ziyade nazarı dikkatini çekmek istemişti.

قَالَ إِنْ سَأَلْتِكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا

76.Dedi ki: Bundan sonra sana bir şeyden sorarsam artık bana arkadaşlık etme.
Muhakkak ki, benim tarafımdan özre erişmiş oldun.

قَالَ إِنْ سَأَلْتِكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي

Artık beni arkadaşlığa kabul etme Bundan sonra Bir şeyden Sana sorarsam Eğer Dedi ki

(Dedi ki: Bundan sonra sana bir şeyden sorarsam artık bana arkadaşlık etme)

Hz. Hızır'ın bu ihtarı üzerine Musa Aleyhisselam hayâ ederek ve bir pişmanlık eseri
göstererek dedi ki: bu defaki sualimden başka sana yapacağın herhangi bir şeyden
sual edersem artık bana arkadaş olma beni arkadaşlığına alma, benden ayrıl

قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا

Bir özre Benim tarafımdan Ulaştın Muhakkak

(muhakkak ki benim tarafımdan özre erişmiş oldun) Sana iki defa itirazda bulun-
duğum için artık sen mazursun beni arkadaşlığından ayırabilirsin. Senin gibi iyi hali
Allah tarafından haber verilmiş ve kendisine tâbi olmam emir olunmuş olan muhterem
bir zatın ebetteki, her hareketi, meşru ve bir hikmete dayanmaktadır, ona karşı itiraza
yer yoktur. Bu konuşma üzerine yine arkadaşlıkları devam etti.

فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ نَاسْتَطْعَمَ أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا

جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا

77.Sonra yine gittiler, bir belde ahalisine varınca onun ahalisinden yiyecek is-
tediler. Onlar ise bunları misafir kabul etmekten kaçındılar. Derken orada bir
duvar buldular ki, yıkılmak üzere idi. Onu hemen doğrultu verdi. Dedi ki: Eğer
dileseydin bunu üzerine elbette bir ücret alıverirdin.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa ile Hz. Hızır'ın bir müddet daha arkadaşlıkta bulun-
duklarını, sonra Hz. Musa'nın bir ifadesinden dolayı bu arkadaşlığa son verildiğini
beyan buyurmaktadır.

فَانْطَلَقَا

(Sonra yine gittiler) Musa Aleyhisselam ile Hz. Hızır, aralarındaki konuşmadan son-
ra yine yollarına devam edip gittiler bu esnada

حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ نَاسْتَطْعَمَ أَهْلُهَا

Oranın halkından İkiyi yiyecek istedi Bir şehir Halkına Vardılar O zaman ki Nihayet

(nihayet bir belde ahalisine varınca onun ahalisinden yiyecek istediler) Böyle bir
ihtiyaç içinde kalmışlardı.

فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا

İkisini misafir etmelerinden Ve kaçındılar

(Onlar ise bunları misafir kabul etmekten kaçındılar) O belde ahali ise böyle
muhterem iki zatı misafir etmekten kaçındılar onları hanelerine kabul etmediler onlara
ikramda bulunmadılar.

فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ

Yıkılmasını İstiyor Bir duvar ki Orada Derken buldular

(Derken orada bir duvar buldular ki, yıkılmak üzere idi) Yani: Yıkılmaya yüz tutmuştu, hemen hemen yıkılacaktı. Hz. Hızır ise

فَأَقَامَهُ

(onun hemen doğrultuverdi) Mübarek eliyle temas ederek onu dosdoğru bir hale getirdi. Böyle bir mucize gösterdi. Yahut o duvarı sökerek yeniden yapıverdi. Hz. Musa Aleyhisselam bunu görünce Hz. Hızır'a

قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا

Bir ücret Buna karşı Elbette alırdın İsteseydin Eğer Dedi

(dedi ki Eğer dileseydin bunun üzerine elbette bir ücret alıverirdin) Böylece bir hizmette bulunma karşılığında elbette bir ücret alıverirdin o sebeple ihtiyacımızı gidermiş olurduk.

&-Muhterem iki misafiri aç bırakarak hanelerine kabul etmeyen kimselere karşı böyle fedakârca bir hizmette bulunmak büyük bir iyiliktir. Bunun karşılığında bir şey beklemek gerçekte yüce kimselerin âdetine aykırıdır. Fakat bir ihtiyaç ve mecburiyet sebebiyle bu hizmetten dolayı bir ücret beklenebilir. Büyük bir hayati ihtiyacın giderilmesi başka türlü kabil olmayınca bunu cemiyet efradından istemek mubahtır, belki de birçok kere vacip olur işte böyle mecburiyetten dolayıdır ki, Musa Aleyhisselam yine vaadini unutarak öyle bir sualde bulunmuştu. Evet değerli kardeşlerim İşin zahirine bakınca hata gibi görülen böyle hadiseler Musa Aleyhisselam ın peygamber olma hasebiyle müdahale etmiş olması kusur sayılmaz. Çünkü yapılan işlerde zahiren yanlışlık görülüyor değil mi? İşte bu sualden sonrada ayrılık vakti geliyor

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

78.Dedi ki: İşte bu, benimle senin aramızın ayrılışıdır. Üzerine sabra muktedir olmadığın şeylerin izahını sana haber vereceğim.

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ

Aranın Ve Aramın Ayrılmasıdır Bu Dedi ki

(Dedi ki: İşte bu, benimle senin aramızın ayrılışıdır) Hz. Musa'nın bu ifadesi üzerine Hz. Hızır da dedi ki Ya Musa! Aleyhisselam işte bu vakit veya benim ücret almadığımı söylemen veyahut bu üçüncü sualin benimle senin aramızın ayrılışıdır. Çünkü: Hz. Musa demişti ki: Bundan sonra sana bir daha sualde bulunursam artık bana arkadaş olma, aramızda arkadaşlık kalmasın. Şimdi Hz. Hızır da dedi ki:

سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

Sabretmeye Kendisine Güç yetiremedin O şeylerin ki Açıklamasını Sana haber vereceğim

(Üzerine sabra muktedir olmadığın şeylerin izahını sana haber vereceğim) Benim yaptığım üç tür muamelenin izahını sana haber vereceğini o üç meselenin tevili ni, tefsirini, hikmetini sana bildireceğim, artık arkadaşlığımıza son verilmiş olsun.

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ

مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

79.Şöyle ki: Gemi, denizde çalışan bir takım zayıflara ait idi. Artık ben onu kusura yapmak istedim ve onların ötesinde bir hükümdar vardır ki, her sağlam gemiyi zulmederek alıvermektedir.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselam'ın üç muamele hakkındaki itiraz edercesine vaki olan sorularına, onların sebebini, iç yüzünü göstermek üzere Hızır Aleyhisselam'ın şu vermiş olduğu cevapları beyan buyurmaktadır.

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ

Denizde Çalışıyorlardı Yoksul kimselerin ki Artık idi O gemi Ama

(gelelim Gemiye denizde çalışan bir takım zayıflara ait idi) deniliyor ki, onlar on kardeş olup beşi kötürüm bir halde imiş, geçim vasıtaları gemiden ibaret olup kendilerini zalimlere karşı müdafaadan aciz bulunuyorlarmış.

فَارَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا

Onu kusurlu kılmamı Bu yüzden istedim

(Artık ben onu kusurlu yapmak istedim) Ben o gemiyi kusurlu yapmak istedim onu geçici olarak faydasız hale getirdim, tamire muhtaç gibi göstermek diledim.

وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ

Bir hükümdar Onların ilerisinde İdi Ve

(ve onların ötesinde bir hükümdar vardır ki) Ön taraflarında veya arka taraflarında bir hükümdar vardır ki,

يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

Zorla Gemiye Her Alıyordu

(her gemiyi zulmederek alıvermektedir) Her sağlam gemiyi zulüm ederek almakta idi. İşte bu zalimin gaspından kurtarmak için o gemiyi öyle kısmen arızalı etmiş oldum. Ve o zalimin zulmünden alıkoymasından o gemiyi kurtarmak diledim

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

80.Çocuğa gelince onun anası ile babası iki mümin kimselerdir. İmdi onları bir azgınlığa, bir küfre bürümesinden korktuk.

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ

Mü'min kimseler Ana babası Halbuki idi Çocuğa gelince Ve

(Çocuğa gelince onun anası ile babası iki mümin kimselerdir) öldürülen bu çocuk ise deniliyor ki, buluş çağına ermişti, yol kesicilik yapıyordu, çirkin işler yapmaya devam ediyordu. Veya kâfir tabiatlı bir çocuk idi, ileride kâfirce hareketlerde bulunabilecekti.

فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

Küfre Ve Azgınlığa O ikisini bürümesinden Bu yüzden korktuk

(İmdi onları bir azgınlığa, bir küfre bürümesinden korktuk) O ana ile babayı ileride bir azgınlığa, bir küfre bürümesinden korktuk evlât sevgisi onları öyle bir felâkete sevk edebilirdi.

فَارَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا

81.Artık biz istedik ki, Rableri onlara ondan temizlikçe daha hayırlısını ve merhametçe daha yakınını bedel olarak versin.

فَارَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً

Temiz olma cihetiyle Ondan Hayırlısını Rablerinin Onların yerine vermesini Artık biz istedik ki

(Artık biz istedik ki: Rableri onlara ondan temizlikçe daha hayırlısını bedel olarak versin) Rableri o ana ile babaya o öldürülen çocuktan temizlikçe günahlardan, kötü huylardan temiz olmak itibarıyla daha hayırlısını bedel olarak versin

وَأَقْرَبَ رَحْمًا

Merhametçe Daha yakınını Ve

(ve merhametçe daha yakınını) Ve kendilerine karşı merhametçe hürmet ve itaatçe daha yakınını o oğlana bedel olarak versin. İşte böyle bir gayeye binaen o oğlan öldürülmüş, onun şerrinden ana babası kurtarılmıştır. "Bu oğlanın adı "Ceysur" imiş. Deniliyor ki: sonra o ana ile babanın bir kızı dünyaya gelmiş, bir Peygamber ile ev-

lenmiş, bir Peygamberin de annesi olmuştur ki, Cenabı, Hak, o Peygamber ile bir ümmeti hidayete erdirmiştir.

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ
أَبُوهُمَا صَالِحًا فَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

82.Duvara gelince şehirde iki yetim oğlanındı. Altında ise onlara ait bir hazine var idi. Babaları da iyi bir kimse idi. Artık rabbi diledi ki: Onlar erginlik çağına ersinler de hazinelerini çıkarıversinler bu Rabbinden bir rahmet olarak böyle yapılmıştır Ve onu kendi reyimle yapmış olmadım. İşte bu, üzerine sabra takat getiremediğin şeyin izahıdır.

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ

O şehirde İki yetim İki erkek çocuğa ait Halbuki idi O duvar gelince Ve

(Ve Duvara gelince şehirde iki yetim çocuğundu) Düzeltilen duvara gelince O uğradığımız beldede iki yetim çocukların idi adları "Esrem" ve "Sarim" imiş

وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا

O ikisine ait Bir hazine Onun altında İdi Ve

(o duvarın Altında ise onlara ait bir hazine var idi) Onun için o duvarın yıkılmasına meydan verilmemiştir. Bu hazineden maksat ise altın ve gümüşten ibaret imiş Yahut altından yapılmış bir levha olup iki tarafında pek hikmetli, dindarca cümleler yazılı bulunmakta imiş.

وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا

Salih bir kimse Babaları İdi Ve

(Babaları da iyi bir kimse idi) Rivayete göre o zat "kâsih" adında ibadete düşkün sofu bir mümin imiş. Bu ilâhî beyan gösteriyor ki: Bir zatın halinin iyiliği, çok kere zürriyetinin, aşiretinin, etrafında bulunanların Allah'ın korumasında bulunmalarına bir vesile olur.

فَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا

Ergenlik çağlarına Ulaşmalarını Rabbin Böylece diledi

(Artık Rabbin diledi ki onlar erginlik çağına ersinler de) Bulûğa erip o iki yetim yetişince olgunluğuna sahip bulunsunlar da o zaman

وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir rahmet olarak Hazinelerini Çıkarmalarını Ve

(Rabbinden bir rahmet olarak kendilerine ait hazinelerini çıkarıversinler) Ondandır istifadede de bulunsunlar.

وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي

Kendi emrimden Bunu yapmadım Ve

(Ve onu kendi reyimle yapmış olmadım) Bu duvarın böyle düzeltilmesi, hazinenin koruma altında bulundurulması hususunda kendi içtihadımla hareket etmedim. Onu ancak Allah Teâlâ'nın emriyle, onun ilhamıyla yapmış oldum.

ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

Sabretmeye Kendisine Güç yetiremedin O şeylerin ki Açıklaması İşte budur

(İşte bu, üzerine sabra takat getiremediğin şeyin izahıdır) Beyan olunan sebepler, maksatlar o yaptığım şeyler, böyle birer gayeye, faydaya binaen yapılmıştır.

Bu kıssadaki faidelerden biri de şudur ki: Bir insan ne kadar bilgin olsa da yine her şeyi hemen anlayamaz. Bundan dolayı yalnız kendisini görüp durmamalıdır ve her güzel görmediği şeyi, sebebini anlamadıkça hemen inkâr etmemelidir. Olabilir ki,

o şeyde gizli bir faide, bir menfaat bulunmuş olur da onu kendisi bilemez, İnsan, daima bilgilerini arttırmaya çalışmalıdır, İlim adamlarına karşı mütevazice harekette bulunmalıdır, kendisinin bir kusurunu anlayınca onu itiraf edip özür dilemelidir, özür dileyenlere karşı da affedici bulunmalıdır, sertlikle muameleden çekinmelidir. İnsanî erdemler, sosyal terbiye bunu gerektirir.

&-Hz. Hızır'ın hal tercümesi: Hızır Aleyhisselam büyük bir zattır. Rivayete göre ismi "Belyan bin Milkân" imiş. Her uğradığı yerde veya namaz kıldığı sahada yeşil otlar vücuda geldiği için kendisine böyle "Hızır" denilmiştir. Bu zatın bir takım gayb ilimlerini bildiği, pek mümtaz bir şahsiyet olduğu şüphesizdir. Ancak peygamber olup olmadığı kesin şekilde malûm değildir. Hz. Hızır, rivayete göre Zülkarneyn'in ordusunda büyük bir mevki sahibi olarak onunla Atlantik okyanusuna kadar gitmiş, hayat suyundan içerek kıyamete kadar hayatta kalmıştır. Bir hadisi şerif de vefat etmiş olduğunu göstermektedir. Hızır Aleyhisselam, İbrahim Aleyhisselam zamanında yaşamış, sonra Musa Aleyhisselam la karşılaşmıştır. Bazı beyanata göre de Hz. Hızır göğsü kaldırılmış olan "İlyas" Peygamberden ibarettir. Şöyle ki İlyas Aleyhisselam, İsrail oğulları peygamberlerinden olup Hz. İsa'nın doğumundan dokuz asır evvel hayatta bulunmuştur. Beni İsrail, Bâl adındaki puta tapmakta idiler. Bu zat, onları bu müşrikçe hareketten yasakladığı için aleyhinde bulunmuşlardı, o da birçok zaman sahalarda, mağaralarda yaşamış, nihayet ilyesa Aleyhisselam'ı kendisine peygamberlikte halef bırakarak milâttan sekiz yüz seksen sene evvel sema ya kaldırılmıştır,

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا

83.Ve sana Zülkarneyn'den sual ediyorlar. Deki: Ona dair size kâfi bir haber hikâye edeceğim.

Bu mübarek ayetler, bu suredeki dördüncü kıssayı teşkil ediyor. Resuli Ekrem'den sual edilmiş olan Zülkarneyn'in kıssasını bildiriyor, Zülkarneyn'in doğu ve batıya seyahatini, bu esnada ne gibi bir kavme tesadüf ettiğini anlatıyor ve Zülkarneyn'in müminler ile kâfirlere karşı nasıl bir siyaset takip edeceğini bildirmiş olduğunu beyan bu yuruyor.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ

Zülkarneyn'den Sana soruyorlar Ve

(Ve sana Zülkarneyn'den sual ediyorlar) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem sana Yahudiler veya onların teşvikiyle Mekke müşrikleri bir imtihan maksadıyla Zülkarneyn'den sual ediyorlar. Onun tarihi hayatına dair senden bilgi istiyorlar.

قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا

Bir hatıra Ondan Size Okuyacağım de ki

(de ki ona dair size kâfi bir haber hikâye edeceğim) Zülkarneyn in kıssasını bir ilâhî vahye dayanarak size bildireceğimdir.

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا

84.Biz onu yeryüzünde bir kudrete erdirdik ve ona her şeyden bir sebep verdik.

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Ona İmkan verdik Şüphesiz biz

(Biz onu yeryüzünde bir kudrete erdirdik) Evet. Onun hakkında Allah Teâlâ buyuruyor ki: Biz Zülkarneyni yeryüzünde bir kudrete erdirdik onu dünyada hâkimiyete, güzel bir tasarrufa muktedir kıldık,

وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا

Sebepler Her bir şeyden Ona verdik Ve

(ve ona her şeyden bir sebep verdik) Ve Zülkarneyne her dilediği, muhtaç olduğu şeyden bir sebep bir yol, bir ulaşma vesilesi verdik onu ilme, kudrete ve diğer gerekli vasıtalarla sahip eyledik.

فَاتَّبَعَ سَبَبًا

85. Artık o, bir yol takibe başladı.

فَاتَّبَعَ سَبَبًا

Bir sebebi (yolu) Böylece takip etti

(Artık o, bir yol takibe başladı) Artık Zülkarneyn böyle ilâhî nimetlere, yardımlara nail olunca batıya doğru bir yol takibe başladı güneş gibi doğu tarafından batı tarafına yöneldi, yol açıktı. Deniliyor ki: Tövbe kapısı batıda olduğundan onun için olmalıdır ki, evvelâ o tarafa yola çıkmayı gerekli gördü.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا

86. Taki, güneşin battığı yere vardı, onu siyah bir çamur gözesinde batar gibi buldu ve onun yanında bir kavim de buldu. Dedik ki: Ey Zülkarneyn! Ya azap edersin veyahut haklarında güzelce bir muamele yaparsın.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ

Güneşin Batış yerine Vardı O vakit ki Nihayet

(Taki bu yürüyüşte güneşin battığı yere vardı) Yani: Batı tarafındaki yer sahasının sonuna kavuştu. Batıda Büyük Okyanus denilen denizin kenarına varıp durdu

وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ

Siyah balçıklı Bir su kaynağında Batıyor Onu buldu

(onu siyah bir çamur gözesinde batar gibi buldu) Güneşi, görülüş itibarıyla bir siyah çamur gözesinde batar gibi buldu artık onun ötesinde yaşanan bir yer kalmamıştı. Bu batma, göz ile görünüşe göredir. Nitekim bir gemi ile denize açılmış olan kimse de akşamleyin güneşi denizde batıyor gibi görür. Hâlbuki güneş denizden değil, bütün yer küresinden binlerce defa daha büyüktür.

وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا

Bir kavim Yanında Buldu Ve

(ve onun yanında bir kavim de buldu) O sahile bitişik gözenin yanında bir kavim de buldu bu kavim, deniliyor ki kâfir imiş, elbiseleri vahşi hayvanların derilerinden, yiyecekleri de denizin dışarıya attığı balıklar gibi şeylerden ibaret bulunuyormuş. Cenabı Hak buyuruyor ki:

قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ

Zülkarnayn Ey Dedik

(Dedik ki: Ey Zülkarneyn!) Biz de dedik ki. Ey Zülkarneyn sen serbestsin bu kavme

إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا

Bir güzellik Haklarında Tutmandır Ya Ve Cezalandırman Ya

(Ya azap edersin veyahut haklarında güzelce bir muamele yaparsın) Onları küfürlerinden dolayı öldürürsün yada onları İslamiyet'e davet ederek kendilerini irşada çalışırsın, kendilerine dinî meseleleri öğretirsin. Zülkarneyn'e böyle bir ilahî emrin gelmesi, eğer kendisi peygamber ise bir melek vasıtasıyladır, peygamber değilse yanında bulunan bir peygamber vasıtasıyladır veya kendisinin tâbi olduğu şariat daire-sinde yaptığı bir ichtihad yoluyladır.

قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا

87. Dedi ki: Her kim zulüm ederse elbette onu cezalandırırız, sonra da Rabbine gönderilir, artık o da cidden şiddetli bir azap ile cezalandırır.

قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ

Onu cezalandıracağız İşte ileride Zulmederse O kimseye gelince Dedi

(dedi ki: Her kim zulüm ederse elbette onu cezalandırırız) Zülkarneyn de bu emri aldığı vakit dedi ki Her kim nefesine zulüm ederse davetimi kabul etmez, küfründen ayrılmazsa elbette onu cezalandırırız onu öldürürüz

ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ

Rabbine Döndürülür Sonra

(sonra da Rabbine gönderilir) Sonra da ahirette Rabbine gönderilir onun yüce mahkemesine sevk olunur

فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا

Görülmemiş Bir azap ile Ve onu cezalandırır

(artık o da cidden şiddetli bir azap ile cezalandırır) Artık o Yüce Rab de o şahsı şiddetli bir azap ile cezalandırır. Bu da ebedî olan cehennem ateşidir.

وَأَمَّا مَنْ أَمَنَّ وَعَمَلَٰ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ نَّالِحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا

88.Amma her kim iman eder ve iyi amelde bulunursa artık onun için çok güzel bir mükâfat vardır ve ona emrettiğimiz şeylerden bir kolaylık söyleriz.

وَأَمَّا مَنْ أَمَنَّ وَعَمَلَٰ صَالِحًا

Salih bir amel Yaparsa Ve İman ederse Kim Amma Ve

(Amma her kim iman eder ve iyi amelde bulunursa) Amma her kim davetim gereğince İman eder dinî esasları kabul ve tasdik eyler ve güzel amelde bulunursa üzerine düşen vecibeleri, insanî vazifeleri ifaya çalışırsa

فَلَهُ جَزَاءٌ نَّالِحُسْنَىٰ

En güzel Karşılık Artık ona vardır

(artık onun için çok güzel bir mükâfat vardır) ki, o da cennettir, ebedî saadettir.

وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا

Bir kolaylık Emrimizden Ona Söyleyeceğiz Ve

(ve ona emrettiğimiz şeylerden bir kolaylık söyleriz) Öyle iman eden kimse için kendisiyle emir ettiğimiz şeylerden bir kolaylık söyleriz. Ona namaz gibi, zekât gibi, cihat gibi yapabileceği şeyleri teklif ederiz, yapamayacağı pek meşakkatli şeyleri teklif etmeyiz.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

89.Sonra da başka bir yol takip etti.

Bu mübarek ayetler de doğu tarafına seyahatte bulunan Zülkarneyn in o civarda kendilerini güneşten koruyacak bir şeye sahip olmayan bir kavme tesadüf ettiğini bildiriyor. Sonra da başka bir yolu takip ederek iki set civarında yaşayan aciz bir kavme de rastladığını ve onların kendilerini Yecüc veya Mecüc denilen iki taifeden korumak için aralarına bir engel yapılmasını teklif etmiş olduklarını beyan buyuruyor.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

Bir sebebi (yolu) Takip etti Sonra

(Sonra da başka bir yol takip etti) Zülkarneyn, batı tarafına seyahatinden sonra da başka bir yol takip ederek doğu tarafına yöneldi, seyahatine devam etti

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا

90.Vaktaki güneşin doğduğu bir tarafa kavuştu, onu bir kavim üzerine doğar buldu ki, onlar için güneşe karşı, bir siper yapmış değildik.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ

Güneşin Doğduğu yere Vardı O vakit Nihayet

(nihayet o vakit güneşin doğduğu bir tarafa kavuştu) Zülkarneyn bu seyahatinde güneşin doğduğu bir tarafa kavuştu güneşin ilk aydınlattığı bir beldeye geldi

وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّنْ دُونِهَا سِتْرًا

Bir siper Onun önünde Onlar için Kılmamıştık Bir kavim üzerine Doğuyor Onu buldu

(onu o güneşi bir kavim üzerine doğar buldu ki: onlar için güneşe karşı bir siper yapmış değildik) Bu kavim için güneşin ışınlarını etkisiz kılacak bir elbise, bir bina, bir tepe gibi bir şey bulunmuyordu. Bunlar güneş doğunca yer altındaki mahzenlere veya denize sokulurlardı. Güneş etkisiz olunca çıkar maişetleriyle uğraşırlardı. Bunların bir zenci kabilesi olduğu rivayet olunuyor.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا

91.İşte böylece. Ve şüphe yok ki, onun yanında neler olduğunu biz ilmen kuşatmışızdır.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا

Haberdar olarak Yanındaki şeyleri Kuşatmıştık Gerçekten Ve İşte böylece

(İşte böylece. Ve şüphe yok ki, onun yanında neler olduğunu biz ilmen kuşatmışızdır) Zülkarneyn seyahati işte böylece idi. Güneşin battığı yere kadar gittiği gibi doğduğu tarafa da gidiverdi, öyle birtakım kavimlere tesadüf etti, kendisinde öyle bir kuvvet, bir hâkimiyet bulunmuş idi. Ve şüphe yok ki, Zülkarneyn mahiyetinde erlere, silâhlara ve başka şeylere dair neler olduğunu biz ilmen kuşatmışızdır Yani: Onun sahip olduğu kuvvetler, haşmetler o kadar çok idi ki, onları bilen ve haberdar olan Yüce Allah tan başkası tamamen bilip takdir edemezdi.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

92.Sonra diğer bir yolu takibe başladı.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

Bir sebebi Takip etti Sonra

(sonra diğer bir yolu takibe başladı) Zülkarneyn sonra diğer bir yolu takibe başladı Doğu ile batı arasında güneyden kuzeye doğru ayrılmış bir üçüncü yola gidiverdi.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا

93.Vaktaki, iki dağın arasına kavuştu, onların yakınında bir kavim buldu ki, söz anlayabilmeye yaklaşacak bir halde değildiler.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ

İki dağın Arasına Vardı O vakit Nihayet

(Vaktaki, iki dağın arasına kavuştu) Zülkarneyn, bu yeni yolu takip etti iki dağın arasına kavuştu burası Türkistan'ın kesildiği, doğu tarafında son bulunduğu bir saha imiş.

وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا

Bir kavim Bu ikisinin önünde Buldu

(onların yakınında bir kavim buldu ki) Zülkarneyn, o iki dağın yakınında oturan bir kavim buldu ki onlar, kendi dillerinin yabancı oluşundan ve zekâlarının noksanından dolayı âdeta

لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا

Bir söz Anlıyorlar Neredeyse değiller

(söz anlayabilmeye yaklaşacak bir halde değildiler) Zülkarneyn ile beraberindeki zatların sözlerini kolaylıkla anlayacak bir durumda bulunmuyorlardı. Kendilerinin de sözleri kolaylıkla anlaşılıyordu.

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

94.Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Şüphe yok ki, Yecüc ile Mecüc, yerde fesat çıkarıp duran kimselerdir. Bizim ile onların arasına bir set, yapman için sana bir ücret versek olur mu?

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ

Zülkarneyn Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey Zülkarneyn!) Bu kavim dediler ki: Ey Zülkarneyn! Yani bunlar bir mütercim vasıtasıyla maksatlarını arz ettiler veya bunların sözlerini yabancılığına rağmen Zülkarneyn, ilâhî bir lütuf olan yeteneği ile anladı.

إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fesat çıkaranlardır Me'cüc Ve Ye'cüc Şüphe yok ki

(Şüphe yok ki, Ye'cüc ile Me'cüc, yerde fesat çıkarıp duran kimselerdir) Yecüc ile Mecüc denilen bu iki kabile bizim ülkemizde fesat çıkarıp duran kimselerdir. Bunlar birçok kimseleri öldürüyor, birçok yerleri tahrip ediyor, bütün ekinleri ve hatta öldürdükleri insanların etlerini yiyip duruyorlar.

فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

Bir set Aralarına Ve Aramıza Yapman için Bir vergi Sana Bu yüzden kılalım mı?

(Bizim ile onların arasına bir set yapman için sana bir ücret versek olur mu?) Bir engel, bir mâni olacak duvar yapman için Bunu kabul eder misin? Yani: Sana bir ücret veya bağış olarak bir mal verecek olsak şu iki dağ arasında bir set yapıp da o iki kavmin tecavüzünden bizleri korumuş olursun, sen bizim bu teklifimizi kabul eder misin?

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

95.Dedi ki:“Rabbimin bana verdiği imkân ve kudret, sizin vereceğiniz vergiden daha hayırlıdır. Şimdi siz bana gücünüzle yardım edin de, sizinle onların arasına sağlam bir engel yapayım” dedi.

Bu mübarek ayetler de Zülkarneyn in iki dağ arasında pek kuvvetli, pek sanatkârane bir set yaptığını bildiriyor. Artık arka tarafta kalan kabilelerin oradan çıkıp etrafa saldıramaz olduklarını ve bu bir rahmet eseri olup kıyamete yakın onun yıkılıp dümdüz bir hâle geleceğini beyan buyurmaktadır.

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ

Hayırlıdır Rabbimin Onda Bana verdiği imkan Dedi ki

(dedi ki: Rabbimin bana verdiği imkân daha hayırlıdır) Zülkarneyn, kendisine bir ücret vermelerini teklif eden kavme dedi ki Rabbimin beni içinde bulundurduğu imkân, kudret, nimetler, mal, mülk vesair sebepler, sizin bana vereceğiniz karşılıktan, ücretten daha hayırlıdır. O sizin vereceğiniz ücrete ihtiyaç yoktur.

فَاعِينُونِي بِقُوَّةٍ

Bir kuvvetle Şimdi bana yardım edin

(Siz bana bir kuvvet ile yardım edin) Kendi ellerinizle, kuvvetlerinizle ve bir takım inşaat aletleriyle bana yardım etmeniz yeterlidir.

أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

Aşılmaz bir set Aralarına Ve Aranıza Kılalım

(sizinle onların arasına bir kuvvetli set engel yapayım) Sizinle o Yecüc ile Mecüc denilen iki kabilenin arasına bir kuvvetli set çok sağlam bir engel yapayım o sayede o kavimlerin hücumundan kurtulmuş olursunuz.

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا
قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا

96.Bana demir parçaları getirin, iki dağın arası bir seviyeye gelince körükleyin dedi. Onu ateş haline koyduğu zaman da getirin bana, dedi. Üzerine erimiş bakır dökeyim.

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ

Demir Kütlelerini Bana getirin

(Bana demir parçaları getirin) Siz Bana ancak büyükçe demir parçaları getirin dedi. Onlar da getirdiler, inşaata başlandı.

حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا

Körükleyin Dedi Dağın Arası Aynı seviyeye geldi O vakit ki Nihayet

(İki dağın arası bir seviyeye gelince körükleyin dedi) Vaktaki: İki dağın arası bu demir parçalarıyla doldurulup bir seviyeye birbirine denk bir hâle gelince körükleyin dedi onlar da körüklediler.

حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا

Bir ateş Onu kıldı O vakit ki Nihayet

(Nihayet demir ateş haline geldiği vakit) O körüklenen demir kütlesini ateş haline geldiği zaman da orada çalışanlara

قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا

Erimiş bakır Üzerine Dökeyim Getirin bana Dedi

(getirin bana dedi üzerine erimiş bakır dökeyim) O ateş gibi harareti bir hale gelmiş olan demirlerin üzerine erimiş bakır dökeyim dedi. Zülkarneyin, bunu böyle yapmakla demirler ile bakırlar birbirine karışarak pek büyük sanatkârane bir kale duvarı vücuda gelmiş oldu.

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا

97.Artık ne onun üstüne çıkmaya kadir oldular ve ne de onun için bir delik açmaya güçleri yetti.

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ

Onu aşmaya Artık güç yetiremediler

(Artık ne onun üstüne çıkmaya kadir oldular) Ne zaman ki böyle pek sağlam, enteresan bir duvar yapılmış oldu. Artık ne Yecüc ile Mecüc ve ne de başkaları o şeddin üstüne çıkmaya kadir oldular. Onun düzgünlüğü, yüksekliği buna mâni idi.

وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا

Delmeye Onu Güç yetiremediler Ve

(ve ne de onun için bir delik açmaya güçleri yetti) Onun sertliği, demirden yapısı buna müsait değildi. O, Zülkarneyin gibi büyük bir zatın göstermeğe muvaffak olduğu muazzam bir harika idi.

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

98.Dedi ki: Bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin vadi geldiği vakit ise onu dümdüz etmiş olacaktır. Ve Rabbimin vaadi, bir hak olmuştur.

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي

Rabbimden Bir rahmettir Bu Dedi

(Dedi ki: Bu, Rabbimin bir rahmetidir) Zülkarneyin yanında bulunanlara dedi ki: Bu set veya bunu böyle yapmaya muvaffakiyet Rabbimin bir rahmetidir eğer öyle bir ilâhî rahmet olmasa idi insanların öyle bir set yapmaya kudreti olamazdı.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ

Yerle bir Onu kıldı Rabbimin Vaadi Geldi Fakat o vakit ki

(Rabbimin vaadi geldiği vakit ise onu dümdüz etmiş olacaktır) Yani: Kıyamet günü yüz gösterince de veya arkasındaki kabilelerin yeryüzüne dağılmaları için takdir olunan zaman gelince de o kudret sahibi Yaratıcı onu o pek sağlam şeddi dümdüz etmiş olacaktır. O zaman bu demir setten eser kalmaz.

وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

Hak Rabbimin Vaadi Olandır Ve

(Ve Rabbimin vaadi, bir hak olmuştur) Evet, rabbimin Her hangi vaad ve beyan buyurduğu şey bir hak olmuştur kesinlikle sabittir ve gerçekleşecektir. Onda sözünden dönme olamaz.

&-Rivayete göre sonra Yecüc ile Mecüc'ün boyunlarına veya kulaklarına, deve, sığır, koyun gibi hayvanların burunlarındaki kurtlar gibi bir takım hayvancıklar musallat olarak helâklerine sebep olacaktır. Sonra da bir takım kuşlar gelerek onların kokmuş cesetlerini denize atacaktırlar, onu müteakip de yağmurlar yağarak yeryüzünü onların pis kokularından temizlenmiş olacaktır. Bu hâdise Hz. İsa'nın inmesinden ve Decal'in öldürülmesinden sonra vuku bulacaktır. Ebussuud Tefsiri.

Yecüc ve Mecüc "hakkında malûmat: Bunlar iki kabileden ibarettir, bunlara dair çeşitli rivayetler vardır. Bunlar bozguncu, insanların hukukuna tecavüz eden kimseler idi, bunların gayet küçük ve pek büyük cüsseleri vardı, bulundukları yer hakkında da çeşitli rivayetler vardır. Kuranı Kerim, bunların ibret verici olan hâllerine ve bir gün yine yeryüzüne çıkıp dağılacaklarına işaret buyurmaktadır. Bu husustaki tafsîlâtı Allah'ın ilmine havale ederiz. Bunlar, etraftaki kavimlere saldırdıkları için kendilerine karşı Zülkarneyn'in harika kabilinden bir set yapmış olduğu muhakkaktır. Bunu Kuranı Kerim bildirmektedir: Nitekim vaktiyle birçok yerlerde de çeşit çeşit setler, kale duvarları yapılmıştır. Bu cümleden olarak Türkistan'da Azerbaycan'da iki dağ arasında harap olmuş bir set vardır ki, bugün de kalıntıları görülmektedir. Bu setin arkasında "Akuk Makuk" adında bir kavim bulunmuştur. Bu set Nuşirevan'a veya İsfendiyar'a nispet olunuyor. Çin kıtasında da bir takım büyük setler yapılmıştır. Bu cümleden olarak iki yüz elli saatlik bir uzunlukta bulunan "Çin şeddi" meşhurdur. Aynı şekilde 183 tarihinde Harz kavmi, Kaf dağından çıkıp "Babül ebvab"ın beri tarafına hücum ile İslâm beldelerine birçok zarar vermekte idiler, Harun Reşit, onların üzerlerine iki ordu sevk etmiş ve gelip gittikleri gediği kapatmıştı. Bununla beraber Zülkarneyn de sahip olduğu pek büyük bir kuvvetle mütenasip bir demir set yaptırmıştır. Bunu kimse inkâr edemez. Bu setin bir takdir edilmiş zamana kadar devam edeceğini Kuranı Kerim, bildirmektedir. Belki bu mukadder zaman gelmiş, o sette yıkılmıştır ve belki de henüz keşfedilmemiş bir mahalde hâlâ durmaktadır. Arkasındaki iki kavmin medeniyet âlemine dağılacağı da ihtimal ki, kıyametin yaklaşması zamanına rastlayacaktır. Zaten vaktiyle de bir takım vahşi, kan dökücü kabilelerin birçok taraflara dağılarak nice yerleri harap, nice cemiyetleri helak ettikleri tarih en sabit değil midir? İnsanlık cemiyetinin varlığına mukaddesatına, ahlâk ve tavırlarına musallat olan, bu hususta gizli ve açık propaganda yapıp duran bir takım kimseler de bir nevi Yecüc ve Mecüc demektir. Cenabı Hak, şerhlerinden muhafaza buyursun Âmin.

Zülkarneyn Hazretlerinin hal tercümesi Şöyle ki: Bu zat, mümin Salih bir hükümdardır. Cenabı Hak, kendisine İlim ve hikmet, heybet ve kuvvet vermiş, yeryüzünde dolaşarak halkı ilâhî dine davet etmiş ve meşhur setti yapmıştır.

İbni Kesir diyor ki: Doğru olan şudur ki: Zülkarneyn, ne peygamberdir ne de melektir. Belki âdil bir hükümdardır. Halkı hak dine davet etmiştir. Hz. Hızır da ordusunun öncü birliklerinde müsteşar mevkiinde bulunmuştur. Erzekî'nin ve diğerlerinin rivayetine göre Zülkarneyn, İbrahim Aleyhisselam'ın elinde İslâmiyet'i kabul etmiş, onunla beraber Kâbe-i Mükerrremeyi tavafta bulunmuş ve Halilullahın duası bereketiyle harikulade başarılarla nail olmuştur. Kuranı Kerim Zülkarneyn'in harikulade kıssasını bildirmektedir. Onun hangi asırda, hangi millet arasında yetişmiş olduğunu açıklamaktadır. Bundan dolayı bu hususu kesin bir şekilde belirleyemeyiz. Ancak bu husu

sa dair olan müfessirlerin ve diğerlerinin beyanatını burada özet olarak kaydedelim.

1:Zülkarneyin, Yemen'de hükümdarlık etmiş olan ve tebâbia denilen meliklerdendir. İsmi "Sabübnürrais"dir. Başında iki bölük saçları bulunduğu veya doğu ve batıya seyahat eylediği veyahut zamanında iki asrın halkı yok olduğu için kendisine Zülkarneyin" denilmiştir. İmamı Ali'den ve İbni Abbas Hazretlerinden rivayete göre de Zülkarneyin bu Yemen hükümdarlarından ibarettir. Eski zamanlarda bir takım haşmet ve kudret sahibi hükümdarların Yemen'de yetişmiş olduğunu kabule bir mâni yoktur. Mütercim Asım Efendi diyor ki: Bütün İlim adamlarının kabul ederek aldıkları Yemen tarihinde ve diğer muteber kitaplarda ve tarihlerde pekiştirilerek nisbet olunduğu üzere Zülkarneyin, Yemen Tebabiasından, Himyer kabilesindendir. İsmi "Sabübnürrais"dir. Yemen hükümdarları arasında Hinde karşı harbeden, Azerbaycan taraflarında fetihlere nail olan, Afrika ya geçerek orada şehirler inşa eden ve kabileler yerleştiren hükümdarlardan biri olması uzak bir ihtimal değildir. Kendisi pek eski hükümdarlardan olduğu için tarihi meçhul kalmış olabilir.

2:Bazı kimselere göre Zülkarneyin, Feridun adındaki İran hükümdarıdır. Feridun zalim Dehhakin öldürülmesinden sonra İran tahtına oturmuş, İran'dan başka Türk ve Arap beldelerini de zapt etmiş, adaletle saltanat sürmüş, mümin, iyi bir zat imiş. Fakat bu, iddia, hiçbir delile dayanmış değildir. Bir zayıf ihtimalden ibarettir. Zaten Feridun'un tarihî hayatı da efsane kabilinden sanılmaktadır. Malumdur ki, İran'ın eski tarihi karanlıklar içinde kalmıştır. Eski zamanlarda İran'ın hükümdarlarını teşkil eden ilk tabaka "Pişdadiyan" denilen hanedandır. Feridun bunların beşinci hükümdarıdır, kendisi Cimşid'in torunudur, beş yüz sene hüküm sürdüğü Şehname'de rivayet olunuyor. Feridun'dan sonra ise memleketi üç oğlu arasında taksim edilmiş, bu yüzden İran'da karışıklıklar meydana gelmiştir. Bunların hükümeti iki bin dört yüz sene kadar devam etmiş, içlerinden birçok hükümdarlar yetişmiş ise de bir kısmının adları bile meçhul kalmıştır. İran'da putperestliğin Pişdadiyan zamanında ortaya çıktığı rivayet olunuyor. Halk babalarının, dedelerinin saklamış oldukları suretlerine bilahare tapınmışlardı. Velhâsıl: Feridun'un mümin, Salih bir zat olduğuna, doğu ve batıya seyahat ettiğine dair tarihlerde bir şey mevcut değildir. O halde Zülkarneyin in Feridun olduğuna hükmedilemez.

3:Bazı zatlara göre de Zülkarneyin, Yunanlı Isken er'den ibarettir. Diyorlar ki: Yunanlı İskenderin babası "Filbos"dur. Kendisi mümin Salih, âdil bir hükümdar idi ve Makedonyalı Filib'in oğlu "Rum isken er"den iki bin seneden fazla önce bulunmuştu. Rum İskender ise Feylesof, kâfir bir hükümdardı veziri "Arîstatâlîs" idi. Milât dan üç yüz sene önce dünyaya gelmişti. Binaenaleyh bu iki İskender başka başkadır, İşte İbni Kesir ile bir kısım tarihçilerin beyanatı bu merkezdedir. Hâlbuki bu beyanat, tarihi hakikatlara aykırıdır. Araştırmacı zatlara göre İskender birdir, Yunan İskender ile Rum İskender, bir hükümdardan ibarettir, bunlar başka başka değildirler. Nitekim kamus mütercim! Asım Efendi diyor ki: "Bazı insanların İskender Zülkarneyin tabirleri, ahmakça bir bakış, karmakarışık tarih kitaplarından almış olmalarından dolayıdır, geçerli değildir. Zira bazen Rumî ve bazen Yunan i nisbetiyle isimlendirilmiş olmakla her birini başka anlarlar. Bununla beraber anlatıldığı üzere ikisi bir şahıstır ki, bazen yönetimi altında olan Yunan ülkesine ve bazen de soyuna izafe ve nisbet ederler.

Velhâsıl: İskender iki değil, birdir ve bu İskender "Zülkarneyin" gibi mümin, Salih, dünyanın doğu ve batısına hâkim bir kimse değildir. Yunan tarihî eski olmakla beraber milâdın ancak yirmi asır kadar ilerisine gidebilmektedir ve Romalıların milâttan önce yüz kırk senesinde Yunanistan'ı zapt etmeleriyle son bulmaktadır. Yunan iler küçük parçalara ayrılmışlar ve çok kere birbiriyle savaşlarda bulunup durmuşlardır. Bir aralık Daranın oğlu Serhes'in ordularını mağlûp edebilmişler ise de bunları takip ederek İran topraklarına kadar gidememişlerdir. Bundan dolayı saltanatları sınırlı, dinî tarihleri putperestlikle, masallar ve hurafeler ile dolu olan Yunan iler arasında mümin, Salih doğu ve batıya hâkim bir hükümdar çıkmış olduğunu gösterir hiçbir belirti yoktur &-Tefsir-i Kebir'de, Tefsiri Alusi de ve diğerlerinde Zülkarneyin ile İskender i Rum inin bir zat olduğuna ihtimal veriliyorsa da bu ihtimal güzelce tetkik edilince pek zayıf kalmaktadır, İskender, bir feylesof olan Aristo'nun mezhebi üzere bulunuyordu.

Rivayete göre İran'ı zapt etmiş, Hindistan'a kadar da gitmiş ise de silâh arkadaşları kendisini takip etmek istemedikleri için zarurî olarak dönmek mecburiyetinde kalmıştı. Etrafını da bir takım zevk düşkünleri sarmıştı, onların teşvikiyle zevk ve sefaya, işrete, sefahate dalarak daha otuz üç yaşında iken milâttan önce 322 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı bu gibi hayat tarihî malûm diğer Yunanlılar gibi batıl inançların kuvvetlerin tesiri altında bulunan İskender ile her türlü muvaffakiyet ashabına nail olmuştur. Dünyanın doğu ve batısını dolaşan, harikulade bir set inşasına muvaffak bulunan özellikle ilâhî ilhamlara Kuran'ın övgüsüne mazhar olma şerefine kavuşan mümin Salih Zülkarneyn arasında ne münasebet vardır ki ikisi bir zat sayılabilsin. Özellikle "Zülkarneyn" Arapçadır, "İskender" lâfzı ise Rumcadır. Zülkarneyn'in İbrahim Aleyhisselam ile Mekkei Mükerrreme'de görüşmüş olduğu hadis kitaplarında zikredilmiştir, İskender ise Hz. İbrahim'den iki bin sene sonra dünyaya gelmiş, batı tarafına gitmemiştir. Bundan dolayı Zülkarneyn ile İskender'in başka başka olduğunda şüphe edilmemelidir. Gerçek bilgi Allah katındadır.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

99.Ve o gün Yecüc ile Mecüc'ün çıktıkları zaman onların bazılarını bazısı içinde dalgalanır muzdarip bir halde bırakmışsınız ve sura üfürülmüştür, artık onların hepsini toptan toplamışsınız.

Bu mübarek ayetler, kıyamete yakın Yecüc ile Mecüc'ün ne acayip bir tarzda meydana çıkacaklarını, artık gözleri perdeli, hak sözü dinlemekten kaçınan, kerem sahibi olan Yaraticıyı değil, yaratılmışları kendilerine dost edinmeye cüretkâr olan kâfirlerin de cehenneme sevk edilecekleri muhakkak olduğundan o pek korkunç manzarayı ibret bakışlarına hemen olacaktı gibi sunmaktadır.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ

Bazısı İçinde Dalgalanıyor O gün Bazılarını Bıraktık Ve

(Ve o gün bazılarını bazısı içinde muzdarip bir halde bırakmışsınız) Allah'ın vaadi gerçekleştiği vakit, Yecüc ile Mecüc'ün çıkıp etrafa yayıldığı zaman onların bazılarını bazısı içinde dalgalanır muzdarip bir halde bırakmışsınız. Onlar denizin dalgalanması gibi bir vaziyet almış olurlar, insanlar, cinler biri birine karışarak şaşkın bir halde bulunurlar, derken bir nefhai ula = birinci üfleme yüz göstererek bütün mahlûkat ölür giderler, cesetleri çürüyüp dağılır

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

Hep beraber Ve onları topladık Sura Üfürüldü Ve

(ve sura üfürülmüştür, artık onların hepsini toptan toplamışsınız) Kıyamet kopmuş onların hepsini toptan toplamışsınız o ölmüş mahlûkatın hepsi de yeniden hayata erdirilerek mahşerde toplanmış, haklarında lâyük olan muamele yapılmaya başlanılmış olacaktır.

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا

100.Ve o gün cehennemi kâfirler için bir gösterişle göstermişsinizdir.

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا

Sunmakla Kâfirlere O gün Cehennemi Sunduk Ve

(Ve o gün cehennemi kâfirler için bir gösterişle göstermişsinizdir) Bütün mahlûkatı yeniden diriltilip öyle topladığımız zaman Fevkalâde müthiş bir şekilde ortaya çıkarak o cehennemi göstermişsinizdir. Artık onlar öyle dehşeti belirlenemeyecek bir halde olan cehenneme sevk edilmiş bulunacaklardır.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا

101.Onlar ki, gözleri benim zikrimden bir perdede idi ve işitmeğe de kadir olamaz olmuşlardı.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي

Beni anmaktan Bir perde içinde Gözleri İdi Onlar ki

(Onlar ki, gözleri benim zikrimden bir perdede idi) O kâfirler ki, dünyada iken gözleri benim zikrimden bir perdede idi gözlerini gayet kalın bir engel kaplamıştı, Kuran'ın yüceliğini göremiyorlardı. Dünyanın geçiciliğine, ahiretin varlığını gösteren kudret eserlerini göremiyorlardı. Ve o kâfirler, Kuran'ın beyanatını, Resuli Ekrem'in nasihatlerini

وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا

Dinlemeye Güç yetiremiyorlar İdiler Ve

(işitmeğe de kadir olamaz olmuşlardı) Kendi karakterleri bozulmuş, kendi haklarında iyilik isteyen zatlara kendilerine düşman tanımış, artık onlar selâmet ve hidayetlerine vesile olacak şeylerden istifade edebilmek kabiliyetini kendi kötü hareketleriyle elden çıkarmışlardır. Bununla beraber onlar elbette ki, öyle bir cehenneme atılmaya lâyık olmuşlardır.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا

102.Ya o kâfir olanlar, benden başka kullarımı kendilerine dostlar edineceklerini mi sanıverdiler? Biz cehennemi kâfirler için bir konaklık yer olarak hazırladık.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ

Dostlar Benden başka Kullarımı Edinmelerini İnkâr ettiler O kimseler ki Zannetti mi?

(Ya o kâfir olanlar, benden başka kullarımı kendilerine dostlar edineceklerini mi sanıverdiler?) Allah'ın, birliğini, O'nun kudretini takdir ve tasdik etmeyip de Melekler gibi, Hz. Üzeyir ve Hz. İsa gibi ilâhî zatıma karşı kulluk sunmakla övünen bir kısım mehlûkatımı kendilerine dostlar edindiklerini mi sanıverdiler. Onları Mabud edinerek kendilerinden menfaat mi beklediler? Bu ne kadar cahilce bir hareket?

إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا

Bir ağırlama yeri Kafirler için Cehennemi Hazırladık Şüphesiz biz

(Biz cehennemi kâfirler için bir konaklık yer olarak hazırladık) O cehennemi Bütün kâfirler için bir konaklık yer olarak hazırladık. Artık onların istifade edecekleri yer ancak cehennemdir. Onlar için başka bir ziyafet yeri düşünülemez. Bu ilâhî beyan o kâfirler hakkında bir alay etme ve yanlış davrandıklarını bildirmeyi içermektedir. Artık onlar ne kadar aldanmış olduklarını anlasınlar.

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا

103.De ki: Size amellerce en çok hüsrana düşmüş olanları haber vereyim mi?

Bu mübarek ayetler, dünyadaki bütün çalışmalarının boşa giderek ahirette kendilerine bir faide vermeyeceği kimseleri teşhir ediyor. Onlar, ilâhî ayetleri, ahiret hayatını inkâr eden, mukaddesat ile alayda bulunan, artık dünyevî amellerinin hiçbir kıymeti kalmayan kâfir kimseler olduğundan onların varacakları yerin cehennemden ibaret olacağını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا

Amelce En çok zarara uğrayanları Size haber verelim mi ? Deki

(de ki amellerce en çok hüsrana düşmüş olanları Size haber vereyim mi?) Yüce Resulüm! O münkirlere de ki öyle çalışıp yaptıkları işlerce en çok hüsrana düşmüş faide beklerken zararlara uğramış olanları haber vereyim mi? Kimdir, öyle bir felâkete, helake maruz kalmış topluluk?

الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

104.Onlar ki, dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir. Ve hâlbuki onlar güzel bir amel yapar olduklarını zannederler.

الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Çalışmaları Boşa gitti Onlar ki

(Onlar ki, dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir) O çaba ve gayretleri boşa giden şahıslar, o kimselerdir ki, dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir. Bütün zayi ve batıl olmuştur.

وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

Bir işi Güzel yaparlar Gerçekten onlar Zannederler Onlar Ve

(Ve hâlbuki onlar güzel bir amel yapar olduklarını zannederler) Evet. Bunlar bir takım amellerde bulunurlar, bunları lâıyk olduğu üzere meydana getirmiş olduklarını sanırlar, bunlardan dolayı büyük bir gurura kapılırlar. Ne yazık ki: Bu amellerinin uhrevî mükâfatına nail olamayacaklardır.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا

105.Onlar, o kimselerdir ki, Rablerinin ayetlerini ve görüleceğini inkâr ettiler. İmdi onların amelleri batıl olmuştur. Artık kıyamet günü onlar için bir terazi tutmayacağız.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ

Ona kavuşmayı Ve Rablerinin Ayetlerini İnkâr ettiler O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar, o kimselerdir ki, Rablerinin ayetlerini ve görüleceğini inkâr ettiler) Çünkü onlar öyle hüsrana düşenler o kimselerdir ki. Rablerinin ayetlerini onun ilâhî birliğini aklen ve naklen gösteren delilleri, burhanları kabul etmezler. Ve O Yüce Yaraticının görüleceğini kıyametin meydana geleceğini, cismanî ve ruhanî hasrın gerçekleşeceğini, insanların mahşere sevk edileceğini, hak etmiş olanların Allah'ın cemalini görme şerefine nail olacaklarını inkâr ederler böyle kâfirce, inatçı bir vaziyet alıp dururlar. Artık onlar cehenneme lâıyk olmuş olmazlar mı?

فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ

Amelleri Ve boşa gitmiştir

(İmdi onların amelleri batıl olmuştur) O kötü inançlarından, inkârlarından dolayı kendilerinin dünyadaki amelleri zayi, büsbütün yok olduğundan, onlardan dolayı bir sevaba nail olamayacaklardır.

فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا

Bir tartı Kıyamet günü Onlar için Artık tutmayacağız

(Artık kıyamet günü onlar için bir terazi tutmayacağız) Kıyamet günü o amelleri zayi olan şahıslar için bir terazi tutmayacağız o amellere bir kıymet vermeyeceğiz. Çünkü imanla beraber olmayan herhangi bir amelin uhrevî bir kıymeti yoktur ki, onun değeri, sevabı bir uhrevî terazi ile belirlensin.

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا

106.İşte onların cezaları, küfrettikleri ve ayetlerimizi ve Peygamberlerimizi eğlence yerine tuttukları için cehennemdir.

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا

Bir alay Peygamberlerimi Ve Ayetlerimi Edindiler Ve İnkâr ettiler O şey için ki Cehennemdir Onların cezası İşte

(İşte onların cezaları, küfrettikleri ve ayetlerimizi ve Peygamberlerimizi eğlence yerine tuttukları için cehennemdir) Küfür ettikleri bir nice kudret delillerini inkâr eyledikleri ve ayetlerimizi Allah'ın birliği, uhrevî hayata şahitlik eden delilleri ve Peygamberlerimizi peygamberlikleri mucizeler ile sabit yüce zatları eğlence yerine tuttuk-

ları onlar ile alayda bulundukları için onların cezası cehennemdir. Onların o çirkin inançlarının, alaycı bir şekilde hareketlerinin cezası cehennemden başka değildir.

&-Evet. Bir kere insaflıca düşünmelidir. Bir kimseye ki Allah Teâlâ hayat, sıhhat, akıl vermiştir. O kimse bu sayede yaşıyor, bir nice sanat eserleri vücuda getirebiliyor. Dünya hayatı itibarıyla faydeli şeyler keşif ve icat edebiliyor. Şimdi böyle bir kimse, kendisine bu kudreti, bu ehliyeti veren Yüce Yaratıcının varlığını, birliğini, kudretini düşünüp tasdik etmeli değil midir? O Kerem Sahibi Yaratıcının mucizeler ile desteklemiş olduğu Peygamberlerini de tasdik etmeli değil midir? Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcının bütün insanlığı maddî ve manevî selâmet ve saadete kavuşturacak olan Kur'an'ı Kerim'ini de yüceltmeye ve takdire çalışmalı değil midir? Bunun aksine olarak nankörlükte bulunursa, nail olduğu nimetlerin, kabiliyetin şükrünü yerine getirmekten kaçınırsa, gözleri önünde parlayıp duran bir takım mukaddesatı inkârâ cüret eyleyse. Artık başkalarından daha çok cezayı hak etmiş olmaz mı? Öyle bir şahıs, eğer insanlığa faydeli bir eser meydana getirmiş olursa onun mükâfatını dünyada görmüş olabilir. Bu gibi kimseler, iyiliklerini, mükâfatlarını dünyada görmüş geçirmiş olurlar. Fakat kendisine öyle bir kabiliyet ve muvaffakiyeti vermiş olan Yüce Yaratıcıyı lâıykıyla bilip tasdik etmemiş ve diğer mukaddesatı inkâr eylemiş olunca artık bu nankörlüğünün cezasını elbette ki, ahirette görecektir. Bu bir hikmet gereğidir, bir dinî hakikattir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

107.O kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular, onlar için Firdevs cennetleri elbette ki, bir konak olmuştur.

Bu mübarek ayetler de iman edip güzel işler yapanları cennetler ile müjdeliyor. Cenab-ı Hakkın ilim ve hikmetine ait kelimelerin sonsuz olduğuna işaret buyuruyor. Resuli Ekrem'in de ilâhî vahye nail, insanları Allah'ı birlemeye davete memur bir yüce Peygamber olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(O kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular) O kimseler ki, iman ettiler küfür ve şirkten kaçınarak İslâmiyet'le vasıflandılar. Ve güzel güzel amellerde bulundular imanlarının kemaline şahitlik eden namaz gibi, oruç gibi farizaları, güzel güzel ahlâkî vazifeleri ifaya çalışıp durdular

كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

Bir ağırlama yeri Firdevs Cennetleri Onlar için Oldu

(onlar için Firdevs cennetleri elbette ki, bir konak olmuştur) Öyle mümin, güzel amellere sahip zatlar için Firdevs cennetleri, elbette ki, bir konak olmuştur. O zatlar, cennetlerin en yükseği olan ve üstünde Allah'ın Arşı bulunan Firdevs adındaki cennetin bostanlarına, bağlarına, bahçelerine nail olacaklardır.

&-Ebu Hureyre Radiyallahü anh dan rivayet edilen bir hadisi şerifte buyruluyor ki: Allah'u Teâlâ'dan bir şey isteyecek olunca ondan Firdevs'i isteyiniz çünkü o, cennetin ortasıdır, en yücesidir, onun üstünde de Rahman'ın Arşı vardır, cennetlerin suyu Firdevs ten akar. Keab Hazretleri de demiştir ki: İyiliği emreden ve kötülükten sakındıran mü'minler, bu Firdevs cennetlerinde bulunacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا

108.Orada ebediyen kalıcıdırlar. Oradan ayrılmak istemezler.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا

Ayrılmak Oradan İstemezler Orada ebediyen kalıcıdırlar

(Orada ebediyen kalıcıdırlar. Oradan ayrılmak istemezler) Artık o Firdevs cennetlerine nail olanlar orada ebedî olarak kalıcılardır orada ebedî bir halde ikamet edip mutlu bir şekilde yaşayacaklardır. Ve Orası o kadar güzel, neşe vericidir ki, artık ondan ayrılıp daha yüksek bir başka makama intikal etmelerini tasavvur bile etmezler.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

109.De ki: Eğer Rabbimin kelimeleri için deniz mürekkep olsa elbette Rabbimin kelimeleri tükenmeden deniz tükenir biter. İsterse denizin bir mislini de yardımcı getirecek olsak.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي

Rabbimin Kelimeleri için Mürekkep Deniz Olsaydı Eğer Deki

(De ki: Eğer Rabbimin kelimeleri için deniz mürekkep olsa) İşte Allah Teâlâ bir kelâmı kadimi olan Kuran-ı Kerimde, imana, iyi amellere, birçok kimselerin kıssaları-na, ahiret hayatına ait nice hakikatları beyan buyurmuştur ve nice sonsuz malûmat da vardır ki, onları ancak bir olan Allah bilir. Artık ey mahlûkatın en şerefli de ki: Eğer Rabbimin kelimeleri için onun ilim ve hikmetini, bilgilerini, takdir ettiklerini beyan edecek sözleri yazıp tesbit etmek için deniz mürekkep olsa

لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي

Rabbimin Sözleri Tükenmesinden Önce O deniz Elbette tükenirdi

(elbette Rabbimin kelimeleri tükenmeden deniz tükenir biter) Elbette Rabbimin kelimeleri tükenmeden hepsine dair bilgiler yazılabilmeden deniz tükenir biter. O ilâhî kelimeler yine tamamen yazılmış olamaz

وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

Yardımcı olarak Bir mislini Getirsek Veleve ki

(isterse, denizin bir mislini de yardımcı getirecek olsak) Evet. Cenabı Hak, birçok denizleri mürekkep olarak bir araya getirecek olsa, bunların hepsiyle Allah Teâlâ'nın bilgileri yazılacak olsa bu deniz son bulur, Allah'ın bilgilerine ait kelimeler tamamen yazılmış olamaz. Çünkü ilâhî bilgiler sonsuzdur, onun tamamını yazmaya, tasvire ve anlatmaya imkân yoktur. Denizlerin suları ise ne kadar çok olsa da yine tükenir, onunla sonsuz olan yazılamaz ve tesbit edilemez.

&-Bu ilâhî beyanlarda şuna da işaret vardır ki; Herhangi bir kimse ne kadar ilim ve irfana sahip, kâinattaki olayları bilir olsa da onun bu bilgileri Allah'ın bilgilerine göre pek az kalır. Hiçbir kimse, bütün ilâhî takdirleri, bütün mahlûkatın mahiyetlerini kuşatma derecesinde idrake muktedir olamaz. Hatta bir Yüce Peygamber dahi, Cenabı Hakkın kendisine vahiy yoluyla bildirmediği şeyleri kendi kendine bilip kuşatma derecesinde kavrayamaz. Ruh meselesi bu cümledendir. Artık ümmetin fertleri için mütevazı olmayıp da gururluca bir vaziyet almak azıcık bilgilerine güvenmek nasıl doğru olabilir?

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

110.De ki: Ben ancak sizin gibi bir beşerim, bana vah yolunu yor ki, sizin ilahınız ancak bir ilahtır. Artık her kim Rabbinin manevî huzuruna ermek niyazında bulunur oldu ise iyi amel işlesin ve Rabbinin ibadetine hiçbir kimseyi ortak edinmesin.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insanım Ben Ancak De ki

(De ki: Ben ancak sizin gibi bir beşerim) Ey Yüce Peygamber! İnsanlara de ki: Ben ancak sizin gibi bir insanım ben de Cenab-ı Hakkın bütün kelimelerini bilemem, olmayan bir şeyi icada, gaybı bildirmeye kadir değilim, ben öyle bir iddiada bulunmam, Rabbim bana neyi bildirirse, neyi emreder ve yasaklarsa ben onları bilirim

يُوحَىٰ إِلَىٰ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ

Tek Bir ilahtır İlahınız Ancak Bana Vahyolunuyor

(bana vahyolunuyor ki, sizin ilahınız ancak bir ilahtır) Bana o Yüce Mabud tarafından vahyolunuyor ki, Kendisine ibadetle mükellef bulunduğunuz Yaratıcınız ancak bir ilahtır. Onun hiçbir hususta ortak ve benzeri yoktur. İlahlık, mabutluk, yaratıcılık ancak ona mahsustur.

فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا

Salih Bir amel O halde yapsın Rabbine Kavuşmayı Umuyor İse Artık kim

(Artık her kim ki rabbine kavuşmayı arzu ederse artık Salih amel işlesin) Evet. Herhangi bir kul, o Yüce Yaratıcısından korkar, ona isyandan kaçınır, onun rahmetini niyaz eder, onun manevî huzuruna ermek temennisinde bulunursa artık Salih amel işlesin Allah rızasına uygun hareketlerde bulunsun

وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

Hiçbir kimseyi Rabbine Kulluk etmekte Ortak koşmasın Ve

(ve Rabbinin ibadetine hiçbir kimseyi ortak edinmesin) Tam bir ihlâs ile kulluk vazifesini ifaya çalışsın. Ne o Yüce Yaratıcı ile beraber başkalarına da ibadette bulunarak öyle açık bir şirki istesin, ne de ona buna gösteriş için riyakârca bir şekilde hareket ederek bir gizli şirki tercih eylemiş bulunsun.

Bir kula lâzım olan şudur ki: Sırf Allah rızasını kazanmak için, O Yüce Yaratıcısına kulluk sunmak için. İhlâslı bir şekilde ibadet ve itaate devam etsin ve bu cümleden olarak Kuran'ı Kerim'in bütün böyle mübarek surelerini tam bir saygı ile okumaya devam eylesin. İşte insanlığın saadeti ancak bu sayede meydana gelir, müminlerin kalplerinde bir nur bu vesile ile tecelli eder durur. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

19-MERYEM SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Doksan sekiz ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Hz. İsa gibi bir Yaratılış harikasının muhterem annesi Hz. Meryem'e dair ayetleri kapsamış olduğu için kendisine bu ad verilmiştir.

Bu, mübarek Meryem suresi, Sûrei Kehf'in sonunda beyan buyrulan güzel amel ile Yaratıcının birliği İncancının izahını pek mükemmel ve pek ebedî bir şekilde içine almış bulunmaktadır. Bu mukaddes sürede Allah Teâlâ'nın birliği, kudret ve büyüklüğü, yaratmış olduğu kullarını kendisine evlât edinmekten yüce bulunduğu ve ilâhî dinin Peygamberler tarafından insanlara nasıl tebliğ edilmiş olduğu beyan buyrulmaktadır. Bu Meryem suresi, başlıca altı mühim kıssayı içermektedir.

Birinci kıssa: Zekeriya Aleyhisselam'a aittir. Onun münacatını, dualarını tasvir etmektedir.

İkinci kıssa: Hz. Meryem ile İsa Aleyhisselam'a aittir. Hz. Meryem'in hayatının temizliğini, Hz. İsa'nın bir kudret harikası olduğunu tasvir buyurmaktadır.

Üçüncü kıssa: İbrahim Aleyhisselâm'a aittir. Babası Azer'i Allah'ın dinine ne şekilde davet etmiş olduğunu bildirmektedir.

Dördüncü kıssa: Musa Aleyhisselam'a aittir. Onun Allah'ın hitaplarına mazhar oluşunu ve Harun Aleyhisselam gibi bir Peygamber kardeşe nailiyet ini göstermektedir.

Beşinci kıssa: İsmail Aleyhisselam'a aittir. Onun Allah katındaki yüksek mertebesini ve ümmetine namaz ve zekât gibi ibadetleri emir ve tavsiyede bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

Altıncı kıssa da: İdris Aleyhisselam'a aittir. Onun nasıl yüksek bir makama nail olduğunu anlatır ve bütün bu Peygamberlerin üstün mertebelerine ve ne kadar Yüce bir şekilde ibadet ve itaatte bulunmuş olduklarına işaret buyurmaktadır.

Velhâsıl: Bu mübarek Meryem suresi:

İnsanların muhtelif kabiliyetlerde, eğilimlerde bulunmakta olduklarını bildiriyor. Cenab-ı Hakkın birliğini, kudret ve yüceliğini tasdik ve güzel amellere devam eden müminlerin pek mutlu akıbetlerini kendilerine müjdeliyor. Nefsanî İsteklerine kapılan, İman nimetinden mahrum kalan kimselerin de pek cahilce, pek çirkin hâllerini ve pek korkunç akıbetlerini ihtar ederek bütün insanlığı uyanmaya davet buyuruyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كهيعص

1.Kaf, Ha, Ya, Ayın, Sad.

Bu mübarek ayetler, Hz. Zekeriya'nın kıssasını içermektedir. O Yüce Pegamber'in Cenab-ı Hakka olan yalvarmalarını ve bir hayırlı oğul temennisinde bulunmuş olduğunu anlatmaktadır.

كهيعص

(Kaf, Ha, Ya, Ayın, Sad) Kelimeleri müteşabih ayetlerdendir. Manasını Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber denilmiştir ki: Bu, Allah Teâlâ'nın veya Kuran'ı Kerim'in isimlerinden biridir veya bu surenin bir ismidir veya Allah'ın ismi azamidir.

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا

2-Bu Rabbin rahmetiyle kulu Zekeriya'yı anmasıdır.

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا

Zekeriya'ya Kulu Rabbinin Rahmetiyle Anmasıdır

(Rabbin rahmetiyle kulu Zekeriya'yı anmasıdır) Bu okunacak ayetler, Allah c.c hazretlerinin kulu Zekeriya'yı anmasıdır Hz. Zekeriya'nın yüksek mevkiini, Allah

Teâlâ'ya olan dua ve niyazını bildirmesidir. Onun ümmeti hakkında nasıl bir ilahi rahmet olduğunu işaret buyurmaktadır.

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

3.O vakit ki, Rabbine gizlice bir dua ile duada niyazda bulunmuştu.

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

Gizli Bir seslenişle Rabbine Nida etmişti O vakit

(O vakit ki, Rabbine gizlice bir dua ile duada niyazda bulunmuştu) O mübarek Peygamber Rabbine kendisine peygamberlik ve nimet ihsan buyurmuş olan kerem sahibi mabuduna gizli bir yalvarışla gece içinde gizlice kalben bir dua ile duada niyazda, tazimde bulunmuştu. Çünkü geceleyin yapılan dualar, daha çabuk kabul olunabilir.

وَاشْتَغَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

4.Demişti ki: Yarabbi. Muhakkak benim kemiklerim zayıflattı, başımın tüyü de tutuştu ve Rabbim. Sana ne dua ettim ise mahrum kalmadım.

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي

Benim Kemikler Gevşedi Şüphesiz ben Ey rabbim Dedi ki

(Dedi ki ey rabbim Muhakkak benim, kemiklerim zayıflaştı) Hz. Zekeriya bu duasında demişti ki: Yarabbi. Vücudun en kuvvetli kısmını teşkil eden kemiklere böyle zafiyet arız olunca diğer kısımları ebetteki, daha çok zayıf düşmüş olur.

وَاشْتَغَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا

Beyaz (ağardı) Baş Alev aldı Ve

(başım bembeyaz oldu tutuştu) Yani: Beyazlık dağılıp saçlarımı kapladı, ateşin alevi odunlara çarparak yayıldığı gibi bir vaziyet aldı.

وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Mahrum Rabbim Sana dua ile Olmadım Ve

(ve Rabbim sana ne dua ettim ise mahrum kalmadım) Yani yaşadıkça yaptığım dualarını ilâhî katında kabule şayan oldu, bu hususta eli boş ve ziyanda kalmadım. Bundan sonra yapacağım dualarımı da lütfen kabul buyur, Ey ulu mabudum!

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا

5.Ve ben arkamdan beni takip edecek akrabamdan korkmaktayım, eşim de kısırdır. Artık bana sen kendi tarafından bir oğul bağışla.

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا

Kısır Hanımım Oldu Ve Arkamdan Yakınlarımdan Korktum Doğrusu ben Ve

(Ve ben arkamdan beni takip edecek akrabamdan korkmaktayım) Ve Yarabbi, ben arkamdan beni takip edecek akrabamdan korkmaktayım yani: Soy bakımından bana mensup olan amcamın çocukları gibi kimselerin benden sonra yaşayarak Allah'ın dinini yaymaya hizmet edeceklerini, benim mesleğimi seçeceklerini pek ümit etmiyorum, eşim de kısırdır Eşim de kısırdır evlâdı olmuyor.

فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا

Bir dost Kendi katından Bana Artık ihsan eyle

(Artık bana sen kendi tarafından bir oğul bağışla) Yani bu ihtiyarlığım çağında harika kabilinden âdeta muhalif bir şekilde bir oğul bağışla benim sulbümünden bir oğul dünyaya gelsin, benim yerimi alsın benim yetkime sahip bulunsun.

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا

6.Hem bana vâris olsun hem de Yakup hanedanına vâris olsun ve Rabbim. Onu katında rızaya mazhar buyur.

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ

Yakub'un Ailesinden Varis olur Ve Bana varis olur

(Hem bana vâris olsun hem de Yakup hanedanına vâris olsun) Dedi ki: Yarabbi. O bana ihsan edeceğin oğul, hem bana vâris olsun yani: Benim sahip olduğum ilimde, amelde, peygamberlikte bana halef bulunsun. Hem de Yakup hanedanına vâris olsun onların da faziletlerine, güzel huylarına, yüksek tarihi hallerine nail bulunsun.

وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا

Razı olunmuş Rabbim Onu kıl Ve

(ve Rabbim Onu katında rızaya mazhar buyur) Hz. Zekeriya niyazına devam ederek Ve Rabbim! Ey Kerem Sahibi Yaraticım! O bana öylece vâris olacak oğlumu indinde kavlen ve fiilen rızaya mazhar buyur her bakımdan iyi, Allah'ın rızasına lâıyk bir kul olarak dünyaya gelmiş olsun.

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ نَاسِمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

7.Ey Zekeriya! Seni bir oğul ile müjdeleriz ki, adı Yahya'dır. Onun için evvelce kimseyi bir adaş kılmadık.

Bu mübarek ayetler, Zekeriya Aleyhisselam'ın duasının kabul edilip Yahya adında bir oğul ile müjdelenmiş bulunduğunu bildiriyor. Bunu garip karşılayan Hz. Zekeriya'nın kendisine bir alâmet olmak üzere üç gün konuşmaya muktedir olamayacağı ve onun, teşbihte bulunmaları için kavmine işaret etmiş olduğu beyan buyrulmaktadır.

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ نَاسِمُهُ يَحْيَى

Yahya'dır Adı Bir oğul ile ki Seni müjdeliyoruz Şüphesiz biz Zekeriya Ey

(Ey Zekeriya Seni bir oğul ile müjdeleriz ki, adı Yahya'dır) Allah Teâlâ Hazretleri Zekeriya Aleyhisselam'ın duasına vahiy yoluyla cevap olarak buyurdu ki: Ey Zekeriya! Seni bir oğul ile müjdeleriz ki, adı Yahya'dır bu isimde senin bir oğlun dünyaya gelecektir

لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

Bir adaş Bundan önce Ona Kılmadık

(Onun için evvelce kimseyi bir adaş kılmadık) Yani: Ondan evvel hiçbir kimseye Yahya adı verilmiş olmadı. Bu adın ilk evvel ona verilmiş olması, hakkında bir saygı gösterme alametidir. Vakıa Hz. Yahya, haddizatında pek seçkin vasıflara sahip bulunmuştur. Pek ihtiyar, mübarek bir zatın kısır bulunan eşinden dünyaya gelmesi, masum bir hayata kavuşup peygamberlik payesini elde etmiş bulunması onun bu seçkinliği cümlesindendir.

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

8.Dedi ki: Yarabbi. Bana nereden bir oğul olabilir? Eşim ise kısır olmuştur. Ben de ihtiyarlıktan son yaşıya yetişmiş oldum.

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ

Bir oğul Benim için Olur Nasıl Rabbim Dedi ki

(Dedi ki: Yarabbi Bana nereden bir oğul olabilir) Zekeriya Aleyhisselam da daha çok sevinç için, Allah'ın kudretini yüceltmek ve müjdelenmenin zevkini daha çok tatmak için dedi ki: Yarabbi. Ey her şeye kadir olan kerem sahibi mabudum! Bana nereden bir oğul olabilir? Adet e göre benim kuvvetli, erkek bir çocuğum nasıl dünyaya gelebilir?

وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

Son yaşı İhtiyarlıktan Ulaştım Gerçekten Ve Kısır Hanımım Olmuş iken

(eşim ise kısır olmuştur. Ben de ihtiyarlıktan son yaşıya ulaşmış oldum) Şimdi çocuğu olmayacak tam bir ihtiyar halinde bulunmaktayım. Artık ne kudrettir ki, ne şefkattir ki, bize bu halimizde bir oğul ihsan buyuracaksın. Haddizatında Zekeriya

aleyhisselamın bu hale Allahın kudretine şüphesi yoktur. Bu dünyada cehalet bataklığında olup ta Buna şüphesi olan çoktur. İşte bu kıssadan bizler için insanlık için hisse mevcuttur. Elhamdülillah.

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ وَقَدْ خَلَقْتكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا

9.Buyurdu ki: Öyledir. Rabbin buyurdu ki: 0 bana kolaydır ve muhakkak ki, ben seni bundan evvel yaratmıştım, hâlbuki sen hiçbir şey değildin.

قَالَ كَذَلِكَ

(Buyurdu ki: Öyledir) Allah Teâlâ da vahiy ederek buyurdu ki: Ey Zekeriya. Öyledir gerçekten dediğin gibi sen ihtiyar ve eşin de kısırdır. Fakat

قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ

Pék kolaydır Bana O Rabbin Buyurdu ki

(Rabbin buyurdu ki: O bana kolaydır) Her ne kadar âdet e aykırı görülse de Allah'ın kudretine göre onda bir güçlük yoktur. Cenabı Hak, dilediği herhangi bir ihtiyara kuvvet, herhangi kısır bir kadına da yeniden anne olabilmek için bir kabiliyet ihsan buyurabilir.

وَقَدْ خَلَقْتكَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Seni yaratmışım Gerçekten Ve

(ve muhakkak ki, ben seni bundan evvel yaratmıştım) Ve muhakkak ki, ben seni ey muhterem kulum Zekeriya. Bundan evvel yaratmıştım seni dünya sahasına getirmiştim

وَلَمْ تَكُ شَيْئًا

Bir şey Sen olmamışken

(hâlbuki sen hiç bir şey değildin) Artık seni yoktan var eden bir Yüce Yaratıcı sana bu halinde evlât veremez mi? insanlığın ilk babası olan Hz. Âdem'i de düşünmeli değil midir? Onu yoktan var eden bir Yüce Yaratıcı elbette ki, herhangi bir kulunu, her ne halde bulunursa bulunsun dileyince evlada kavuşturabilir, onun kudreti sonsuzdur. Buna inanmışsınız. Zekeriya Aleyhisselam

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا

10.Dedi ki: Yarabbi. Benim için bir alâmet kıl. Buyurdu ki: Senin alâmetin, sen sapasağlam olduğun halde insanlar ile üç gece konuşmaya muktedir olamamandır.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً

Bir alâmet Bana Kıl Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi Benim için bir alâmet kıl) yani: Ey Kerem Sahibi Yaratıcı! İnan-dık, sen her şeye kadirsin. Fakat o çocuğun ne vakit yaratılacağına dair bir belirti ih-san buyur, annesinin ona ne zaman hamile kalacağını anlamış olabileyim.

قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا

Sapasağlamken Gece üç insanlarla Konuşamamandır Senin alâmetin Buyurdu ki

(Buyurdu ki: Senin alâmetin sen sapasağlam olduğun halde insanlar ile üç gece konuşmaya muktedir olamamandır) Yani: Bir hastalığın, bir dilsizliğin olmadığı halde insanlar ile lisan en konuşmaya böyle bir müddet muktedir olamaman, senin için bir evlât dünyaya geleceğine bir alâmet teşkil edecektir.

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

11.Sonra mescitten kavmine karşı çıktı da gündüzlerin evvellerinde ve sonla-rında tesbihte bulununuz diye onlara işaret eyledi.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ

Mihraptan Kavminin Karşısına Bunun üzerine çıktı

(Sonra mescitten kavmine karşı çıktı da) Sonra Zekeriya Aleyhisselam bu ilâhî vahyi müteakip hemen mescitten kavmine karşı çıktı dışarıda durup cam-i şerifin açılmasını bekleyen cemaatin yanına gitti de kendileriyle konuşamamaksızın dudaklarını kımıldatarak veya yazı ile yazarak

فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

Akşam Ve Sabah Tesbîh edin Diye Onlara Ve İşaret etti

(gündüzlerin evvellerinde ve sonlarında tesbihte bulununuz diye onlara işaret eyledi) Yani: sabah ve ikindi namazlarını kılmaya devam ediniz, ibadet, itaat üzerine olunuz. Hz. Zekeriya, kalben, gizlice tevhit ve teşbihe muktedir olduğu halde cemaat ile açıkça konuşmaya muktedir olmadığını görünce artık ailesinin hâmile kaldığını anlamış, bu sükûte mecburiyeti kendisi için istediği bir alâmetten ibaret bulunmuştu.

يَا يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا

12.Ey Yahya! Kitabı kuvvetle tut. Ve ona daha çocuk iken hikmet verdik.

Bu mübarek ayetler, Yahya Aleyhisselam'ın nail olmuş olduğu nimetleri bildiriyor. Ve onun pek güzel vasıflarını ve ahlâkını tasvir ediyor ve o pek muhterem zatın herhalde selâma, yüceltmeye mazhar olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

يَا يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ

Kuvvetle Kitabı Tut Yahya Ey

(Ey Yahya Kitabı kuvvetle tut) Hak Teâlâ Hazretleri buyurmuştur ki: Ey Yahya! Kitabı kuvvetle tut yani: Tevrat'ı ciddiyetle al, mütalaa et, ahkâmına riayette bulun

وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا

Çocuk iken Hikmet Ona verdik Ve

(Ve ona daha çocuk iken hikmet verdik) Cenabı hak Yahya'ya daha çocuk iken rivayete göre henüz üç yaşında iken hikmet verdik Tevrat'ı fıkıh hükümlerini anlamaya kabiliyet verdik yahut ona peygamberlik ihsan ettik buyuruyor. Deniliyor ki: Hz. Yahya'yı daha çocuk iken diğer çocuklar oynamaya davet ederlermiş, o da dermiş ki: Biz oyun oynamak için yaratılmış değiliz.

وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا

13.Ve ona tarafımızdan bir rahmet, bir temizlik verdik ve çok muttaki oldu.

وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكَاةً

Bir temizlik Ve Tarafımızdan bir kalp yumuşaklığı Ve

(Ve ona tarafımızdan bir rahmet, bir temizlik verdik) Hz. Yahya'ya tarafımızdan ilâhî katımızdan bir talim ve tecrübe vasıtası olmaksızın bir rahmet bir bereket, bir kalp inceliği ve bir temizlik günahlardan arınmışlık veya büyük bir itaat ve ihlâs verdik.

وَكَانَ تَقِيًّا

Takva sahibi İdi Ve

(ve çok muttaki oldu) Ve o muhterem Yahya çok muttaki oldu yaratılış ve karakter olarak ihlâslı, itaatkâr biri idi, gayrimeşru şeylerden çokça kaçınırdı. Rivayete göre hiçbir hatada bulunmamış ve ona hiç bir meyil de göstermemiştir.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

14.Ve anasıyla babasına itaatkâr idi ve bir zorba, isyankâr değildi.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ

Ana babasına İyilik eden Ve

(Ve anasıyla babasına itaatkâr idi) Hz. Yahya onlara lütuf ile nezaketle muamelede

bulunurdu, onlara iyilikte bulunmaya çalışırdı. Çünkü ana baba haklarına riayet, hadizatında Allaha büyük bir itaat demektir.

وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

İsyankar Zorba Olmadı Ve

(ve bir zorba, isyankâr değildi) Ve o mübarek masum bir zorba bir kibirli ve bir isyankâr değildi. Mabuduna asi veya ana babasının hukukuna tecavüz eder bulunmuyordu. Bilakis pek itaatli, âlim, selim, mütevazı bulunuyordu.

وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

15.Ve ona selâm olsun, doğduğu günde ve öleceği günde ve diri olarak kabrinden kaldırılacağı günde.

وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ

Ölecek O gün ki Ve Doğdu O gün ki Ona Selam olsun Ve

(Ve ona selam olsun Doğduğu günde ve öleceği günde) Allah Teâlâ tarafından ona doğduğu günde selâm olsun afiyet ve selâmet içinde bulunsun. Şeytanî arızalardan vesair muzır şeylerden emniyet dairesinde dünyaya gelsin. Ve öleceği gün de Kabir azabından korunmuş kalsın

وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

Bir hayat sahibi olarak Kaldırılacak O gün ki Ve

(ve diri olarak kabrinden kaldırılacağı günde) Selâmete, kurtuluş ve saadete kavuşsun. Bu üç vakit insanlık için pek korkunç birer hayat merhalesidir. Bunlarda selâmete nail olan bir kul, hakikaten mutludur. Yüce Yaratıcı hazretleri, bu merhalelerde selâmete nailiyetti Yahya Aleyhisselâm'a müjdelemiş olmakla o muhterem Peygamberinin hakkında pek büyük ikram lutfunda bulunmuştur.

Hz. Zekeriya ile Hz. Yahya'nın tercüme halleri

Zekeriya Aleyhisselâm: Süleyman Aleyhisselâm'ın neslindendir. Beyti mukaddeste reis idi Tevrat nüshalarını yazardı. İsrail oğullarına peygamber tayin buyrulmuştu. Musa Aleyhisselâm'ın şeriatıyla amel ederdi. Hz. Meryem'in validesi Hanne'nin kız kardeşinin kocası idi. Yani Hz. Meryem'in teyzesinin kocası idi Hz. Meryem'i yanına alıp Beyti mukaddesteki bir hücrede himaye etmişti. Hz. Meryem'den İsa aleyhisselâm bir yaratılış harikası olarak babası olmaksızın dünyaya gelmişti. Gösterdiği birçok mucizeler de bunu isbat edip duruyordu. Buna rağmen Yahudiler Hz. Zekeriya'ya iftirada bulunmuş, yüz yaşında bulunan o pek muhterem peygamberi şehit etmişlerdir. Bir rivayete göre de Zekeriya aleyhisselâm, muhterem oğlu Yahya aleyhisselâm'ı, Filistin valisi Herut tarafından şehit edileceği zaman, kurtarmaya çalışmış, kendisinin de takip edildiğini anlayınca Beyti mukaddese bitişik bir bahçede bir ağacın kütüğüne saklanmış, o ağaç ile beraber testere ile ikiye bölünerek şehit edilmiştir.

Yahya Aleyhisselâm: Zekeriya Aleyhisselâm'ın oğludur. Annesi de imrân'ın kızıdır. Cenabı Hak, bu muhterem baba ve anneye ihtiyarlıkları zamanında bu mübarek oğlu ihsan buyurmuştur. Hz. Yahya, daha pek genç iken Tevrat'ı şerifi okur, sahralara çekilerek kimse ile görüşmeksizin ibadet ve itaatte bulunur, İsrail oğullarına vaaz ve nahiye eder, Hz. Musa'nın şeriatıyla amel ederdi. Bilahare Hz. İsa'nın şeraitiyle amel etmek üzere kendisine de peygamberlik ihsan buyrulmuştur. Bu esnada Filistin hükümdarı bulunan "Heredos" kendi kız karındaşının kızını almak istemişti. Bunların nikâhı Hz. Musa'nın şeriatına göre caizdi. Bu nikâhı akdetmesini Hz. Yahya'ya teklif etti. Fakat Hz. İsa'nın şeriatına göre bu nikâh caiz değildi. Bundan dolayı Yahya aleyhisselâm bu nikâhı kıymaktan kaçındı. Bundan dolayı o kız ile annesi gücendiler, Hz. Yahya'yı öldürmesini Heredos'tan istediler, o da bu mübarek zatı onların yanında boğazladı. Şehit etti. Henüz otuz yaşında bulunuyordu. Bu hâdise Hz. İsa'nın semaya kaldırılmasından sonra vuku bulmuştur. Hz. Yahya, Kudüs'te sıbtiyede metfundur. Rivayete göre mübarek başı Dımışke de Ümeyye Camii içerisinde ve bir eli de Beyrut'ta medfün bulunmaktadır.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا

16.Kitapta Meryem'i de yâd et. 0 vakit ki, ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmişti.

Bu mübarek ayetler de Hz. Meryem'in kıssasını içermektedir. Hz. Cibril ile aralarında cereyan eden konuşmalarını bildirmektedir. Hz. Yahya'nın iki ihtiyardan doğmasına kıyasla Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya getirilmesinin Allah'ın kudreti için daha açık, daha eşsiz bir numune teşkil ettiğine işaret buyrulmaktadır.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ

Meryem'i Kitapta Yad et Ve

(Kitapta Meryem'i de yâd et) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Kitapta Kuran'ı Kerim'de bu mübarek surede Meryem'i de hatırla İsrail oğullarının eşrafından olan İmran'ın kızı Meryem'in kıssasını da an

إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا

Doğuda Bir yere Ailesinden Çekilmişti O vakit ki

(O vakit ki, ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmişti) O vakit ki Meryem, bir külfeti, bir inzivayı tercih ederek ailesinden ayrılarak **doğu tarafında bir** mekâna O mekân ki Beytül mukaddesin veya kendi hanesinin doğu tarafında bir yere çekilerek orada tek başına ibadet ve itaate devam edip durmuştu.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا

17.Onların öte yanlarında kendisine bir perde edinmişti. Artık biz de ona ruhumuzu Cibrili Emin'i gönderdik de onun için tam bir insan suretinde görünürmüş.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا

Bir perde Onlar önünde Bunun üzerine edinmişti

(Onların öte yanlarında kendisine bir perde edinmişti) Hz. Meryem, aile fertlerinin ikametgâhlarına yakın bir yerde kendisine hususî bir perde edinmişti ibadetine bir mâni bulunmaması için öyle تنها bir yeri seçmişti.

&-Bir rivayete göre Hz. Meryem, Zekeriya Aleyhisselam'ın eşi ve kendisinin teyzesi olan bir hanımın kendisine tahsis etmiş olduğu bir hücreye ara sıra çekilir, orada yıkanır, taharetini temin edermiş. İşte bir gün öyle bir yerde duruyordu. Cenab-ı Hak buyuruyor ki:

فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا

Ruhumuzu Ona Derken gönderdik

(Artık biz de ona ruhumuzu gönderdik) Yani Cibril-i Emin'i gönderdik de onun için Hz. Meryem'e karşı

فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا

Düzgün Bir insan olarak Kendisine Ve göründü

(onun için tam bir insan suretinde görünürmüş) Cismanî bir şekil almış, güzel bir insan şekline girmişti.

&-Cibril'i Emin, ruhanî bir mahlûk olduğu için veya sırf ruhtan yaratılmış bulunduğu için veya kendisinin ilâhî kitapları Peygamberlere tebliğ etmesi vesilesiyle dinî hayatı temine vasıta olduğu için kendisine "ruhumuz" diye bir şeref verilmiştir, İlâhî vahyi alıp Peygamberlere tebliğ etmesi Cenabı Hakka manevî yakınlığını göstermektedir. İşte böyle bir yakınlığa işaret için de "ruhullah" denilmektedir. Zaten bütün mahlûkat Allahu Teâlâya izafe edildiği gibi ruh da izafe edilebilir. Cenabı Hakkın kulu, Cenabı Hakkın meleği, Cenabı Hakkın ruhu denilir ki, onun yaratmasının eseri demektir. Yoksa Cenabı Hak ruhların da Yaratıcısı olduğundan bir olan zatı ruha muhtaç olmaktan yücedir. Buna inanmışızdır.

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا

18.Meryem dedi ki: Muhakkak ben senden Rahmana sığınırım. Eğer sen gerçekten takva sahibi isen yanımdan çekil

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ

Senden Rahman'a Sığınırım Doğrusu ben Dedi ki

(dedi ki Muhakkak ben senden Rahman'a sığınırım) Hz. Meryem, karşısında bir insan şeklinde görünen Cibril'i bir insan zannederek ona hitaben dedi ki Ahlâkımın temizliğinin muhafazası için, gayri meşru bir temayülün meydana gelmemesi için lütuf ve merhamet sahibi olan Yüce Mabudumun korumasına sığınırım.

إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا

Takva sahibi İsen Eğer

(Eğer sen Gerçekten takva sahibi isen) Yanımdan çekil, bana taarruz etme. Yahut sen de benim gibi Cenabı hakka sığın. Çünkü takva sahibi olan zata lâîk olan öyle hareket etmektir, gayri meşru şeylerden kaçınmaktır.

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا

19.Cibril dedi ki: Ben sana bir tertemiz oğul bağışlamak için, Rabbinin ancak bir elçisiyim.

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا

Tertemiz Bir oğul Sana Bağışlamak için Rabbinin Elçisiyim Ben Ancak Dedi ki

(dedi ki: Ben sana bir tertemiz oğul bağışlamak için Ancak rabbinin sana gönderdiği bir elçiyim) Cibril'i Emin de kendi mahiyetini anlatmak, kendisinin öyle bir korkmaya lüzum olmadığını bildirmek için Hz. Meryem'e hitaben dedi ki: günahattan arınmış, hayır ve bereket sahibi, Peygamberlikle vasıflanmış oğul bağışlamak için. Rabbinin ancak bir elçisiyim. Ben Hak Teâlâ tarafından gönderilmiş bir meleğim, ben yakana ruh üfleme için bir vasıtayım, sen bu sebeple seçkin bir evlada nail olacaksın. Artık benden korkmana gerek yok. Hz. Meryem'de

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكْ بَغِيًّا

20-Meryem dedi ki: Bana bir oğul nasıl olabilir ki, bana bir insan nikâh ile dokunmamıştır ve ben bir iffetsiz de değilim.

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ

Bir oğul Benim için Olur Nasıl Dedi

(dedi ki bana bir oğul nasıl olabilir ki) Nereden ve nasıl mümkündür ki, ben bir oğul annesi olayım? Hâlbuki

وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكْ بَغِيًّا

İffetsiz Olmamışım Ve Bir insan Halbu ki bana dokunmadı

(bana bir insan nikâh ile dokunmamıştır ve ben bir iffetsiz de değilim) Bana Nikâh ile bir insan dokunmamıştır ben kocaya varmış değilim Ben iffetini, tertemiz yaratılışını koruyan bir kimseyim. Evet. Allah Teâlâ'nın babasız evlât vermeğe kadir olduğunu Hz. Meryem de bilir, tasdik ederdi. Fakat bu, harikulade bir hâdis olacağından bu bakımdan Hz. Meryem'in olayı garip karşılamasına sebep olmuştur.

Şuna dikkat çekmek gerekir ki. İnsanlığın yaradılışı dört türdür.

Birincisi: Anasız ve babasız olarak yaratılmaktır. Hz. Âdem'in yaratılışı gibi ikincisi: Dişi vasıtası olmaksızın erkekten yaratılmaktır. Hz. Havva'nın Âdem Aleyhisselâm'dan yaratılışı gibi. Üçüncüsü: Babasız olarak ana vasıtasıyla yaratılmaktır. Hz. İsa'nın, Hz. Meryem'den yaradılışı gibi Dördüncüsü de ana ve baba vasıtalarıyla yaratılmaktır. İnsanların çoğunun yalatılışı gibi Cenabı Hak hepsine de kadirdir. Buna inanmışızdır.

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا

21.Cibril de dedi ki: Öyledir. Rabbin buyurdu ki: O bana göre pek kolaydır ve onu insanlara bir alâmet ve bizden bir rahmet kılacağız. Ve o hükme bağlanmış bir işten ibaret olmuştur.

قَالَ كَذَلِكَ

(dedi ki: Öyledir) Cibril'i Emin de dedi ki: Öyledir her ne kadar alışılmışı aykırı ise de senden babası olmaksızın bir çocuk dünyaya getirilecektir, bu mukadderdir.

قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ

Pék kolaydır Bana O Rabbin Buyurdu

(Rabbin buyurdu ki: O bana göre pek kolaydır) Rabbin buyurdu ki: O öyle babasız bir şekilde çocuk yaratmak bana göre pek kolaydır bir kere ol dedim mi hemen olur. Babasız çocuk dünyaya gelmesi, her ne kadar alışılmışı göre imkânsız ise de Hak Teâlâ bir şeyi dileyince vesaite lüzum göstermeksizin de onu vücuda getirebilir.

وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا

Tarafımızdan Bir rahmet Ve İnsanlar için Bir delil Onu kılmanız için Ve

(ve onu insanlara bir alâmet ve bizden bir rahmet kılacağız) Cenabı Hak buyuruyor ki: öyle bir yaratılış harikasının vücuda getirilmesini insanlara bir alâmet kılacağız. Bu, kâinatın Yaraticısının kudretinin sonsuzluğuna ve insanların daha sonra tekrar hayata kavuşup ahiret âlemine sevk edileceklerine bir delil teşkil edecektir. Ve O babasız yaratılacak zat, kullar için bir hidayet rehberi olacaktır, onları tevhid dinine davet edecektir.

وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا

Hükme bağlanmış Bir iş Oldu Ve

(Ve o hükme bağlanmış bir işten ibaret olmuştur) O takdir edilmiş olan hâdis e hükme bağlanmış bir işten ibaret olmuştur. Bundan dolayı mutlaka meydana gelecektir. Mülkünde hak tasarruf eder keyfemayeşâ, İster cihanı var eder isterse yok eder

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا

22.Artık Meryem ruh üflenmesi ile ona hâmile kaldı. Onunla hemen uzakça bir mahalle çekilip gitti.

Bu mübarek ayetler de Hz. Meryem'in harikulade bir şekilde Hz. İsa'ya hâmile kaldığını bildiriyor. O muhterem valideye Allah tarafından teselli verilmiş olduğunu ve onun bir nice nimetlere nail bulunduğunu ve bir müddet adak olarak oruç tutup başkalarıyla konuşmayı terk eylediğini beyan buyurmaktadır.

فَحَمَلَتْهُ

Artık ona hâmile kaldı

(Artık Meryem ruh üflenmesi ile ona hâmile kaldı) İlâhî takdir, görünmeğe başladı, vasıtasız olarak Allah tarafından veya Cibril'i Emin tarafından Hz. Meryem'in gömleğinin yakasından üfürüldü, bu, Meryem Hazretlerinin içerisine kadar tesir etti, bunun üzerine Hz. İsa'ya hâmile kaldı. Bir rivayete göre de Hz. Cibril, uzaktan üfürdüğü halde bu Hz. Meryem'e kavuşarak derhal hâmile Kalmasına sebep oldu. Hz. Meryem de

فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا

Uzak Bir yere Onunla Bunun üzerine çekildi

(Onunla hemen uzakça bir mahalle çekilip gitti) O yüklendiği çocuk ile hemen ailesinden uzakça bir mahalle çekilip gitti. İkametgâhının sonundaki bir yere varıp orada eyleşti. İhtimal ki, öyle ansızın yüklü kalmasından dolayı bir mahcupluk hissederek başkalarının gözlerinden uzak bulunmak istemişti.

فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا

23.Derken ona doğum hareketi gelerek kendisini bir hurma ağacının altına gitmeğe zorunlu kıldı, dedi ki: Ne olurdu bana, bundan evvel ölmüş olsaydım ve unutulup terk edilmiş bulunsa idim!

فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ

Hurma ağacının Gövdesine Doğum sancısı Nihayet onu gitmeye mecbur etti

(Derken ona doğum hareketi gelerek kendisini bir hurma ağacının altına gitmeğe zorunlu kıldı) Ona doğum vakti hareketi meydana gelerek kendisini bir hurma ağacının altına gitmeğe zorunlu kıldı. Rivayete göre kış mevsimi imiş, ağaç ise kup kuru bir halde bulunuyormuş, bunun altında saklanıp çocuğunu başkalarına göstermeksiniz dünyaya getirmek istemişti.

قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا

Bundan Önce Ölseydin Keşke ben Dedi

(Dedi ki: Ne olurdu bana keşke bundan evvel ölmüş olsaydım)

وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا

Unutulmuş Terk edilmiş Olsaydım Ve

(ve unutulup terk edilmiş bulunsa idim) Hiçbir kimsenin hatırına gelmez olsa idim Hz. Meryem, insanlardan utandığı ve onların dedikodularından endişe ettiği için böyle bir temennide bulunmuştu. Yoksa mübarek bir oğul'a nail olacağına dair bir ilâhî va'di biliyordu.

&-Rivayete göre Hz. Meryem, bu esnada on veya on üç yaşında imiş. Gebelik müddeti ise yedi veya sekiz veya dokuz ay veyahut bir saat veya üç saat kadar devam etmiştir. Bu müddetin böyle birkaç saatten ibaret olması da harika olduğu gibi sekiz ay olması da harika kabilindendir. Çünkü sekiz ayda doğan çocuklar yaşamadıkları halde Hz. isa yaşamıştır. Bilgisi Allah katındadır. En doğrusunu Mevla bilir

فَنَادِيهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا

24.Derken ona aşağısından seslendi ki: Sakın mahzun olma, muhakkak ki, Rabbin senin alt yanından bir su arkı vücuda getirdi.

فَنَادِيهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي

Üzülme diye Aşağısından Derken ona seslendi

(Derken ona aşağısından seslendi) Hz. Meryem öyle üzgün, endişeli bir halde iken Hz. Meryem'e aşağısından veya hurma ağacının alt tarafından Cibril'i Emin veya bir harika olarak Hz. isa seslendi ki: Sakın mahzun olma üzümeyi gerektiren bir şey yoktur. Bilakis sevinçli olmalısın ki, öyle muhterem bir oğul a nail oluyorsun ve

قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا

Bir su arkı Alt tarafından Rabbin Kıldı Gerçekten

(muhakkak ki, Rabbin senin alt yanından bir su arkı vücuda getirdi) Bir küçük ırmak vücuda getirdi diğer bir harika ve lütuf olarak öyle kuru, susuz bir sahada bir ırmak fışkırmaya başladı, ondan istifadeye imkân verdi.

وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا

25.Hurma ağacını kendine doğru silkele, üzerine taze hurma dökülüversin.

وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ

Hurma ağacının Gövdesini Kendine doğru Silkele Ve

(Hurma ağacını kendine doğru silkele) Hz. Meryem'e hitaben buyruldu ki: Hurma ağacını kendine doğru silkele şu altında bulunduğun kurumuş, meyvesiz olan ağaç, öyle kış mevsiminde iken yeşillenecek taze hurmaları içerecektir, bu da başka bir harikadır, bir lütuftur, artık bundan istifade et,

تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا

Toplanmış Taze hurmalar Üzerine Dökülsün

(üzerine taze hurma dökülüversin) Hakkında bu şekilde de bir ilâhî nimet vücuda gelmiş olsun.

فَكُلِّي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا

26.Artık ye ve iç ve gözün aydın olsun, imdi insanlardan bir kimseyi görürsen de ki: Ben Rahman için oruç adadım, artık bugün hiç bir insan ile asla konuşmayacağımdır.

فَكُلِّي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا

Göz(ün) Aydın ol Ve İç Ve Artık ye

(Artık ye ve iç ve gözün aydın olsun) Ey Muhterem Meryem! O taze hurmalardan ye istifade et ve akmaya başlayan ırmaktan su içerek hararetini gider ve gözün aydın olsun sen tebrike lâıyısın, bir manevî zevk ile yaşa

فَمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا

Birini İnsanlardan Görürsen Fakat eğer

(imdi insanlardan bir kimseyi görürsen) Ey mübarek Meryem! İnsanlardan her hangi bir kimseyi görürsen

فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا

Bir oruç Rahman için Adadım Doğrusu ben Artık de

(de ki: Ben Rahman için oruç adadım) De ki: bana bu nimetleri ihsan eden Yüce Mabudum için oruç adadım yani: Sükût etmek için veya sükût etmek suretiyle oruç tutmak için adakta bulundum

فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا

Bir insanla Bugün Artık asla konuşmayacağım

(artık bugün hiç bir insan ile asla konuşmayacağımdır) Bu hususu size işaretle haber verdikten sonra bugün hiçbir insan ile asla konuşmayacağım. Ben ancak melekler ile konuşurum ve Rabbime dua ve niyazda bulunurum.

&-Vaktiyle sükût şeklinde oruç tutulması caiz bulunmuştu. İslamiyet te ise bunun cevazında ihtilâf vardır. Hz. Ebubekir'den rivayet edildiğine göre, bu cevaz, Müslümanlıkta kaldırılmıştır. Deniliyor ki: Gerçekten böyle sükûtta devam edilmesi, nefse işken- cedir, güneşin altında kalmayı adamak gibi nefse baskı sebebidir, bu bakımdan caiz olmaması düşünülebilir. Fakat âlimlerden Kaffal'e göre böyle bir adağın cevazı düşünülebilir. Çünkü bir müddet insanlar ile konuşmayı terk ile fikri başkalarından soyutla- yarak Allah'ı zikretmek ile meşgul olmak, bir ibadet, bir manevî yakınlık demektir.

فَاتَتْ بِهٖ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا

27.Artık onu yüklenerek kavminin yanına getirdi. Dediler ki: Ey Meryem! Doğru- su pek büyük, çirkin bir şey ile gelmiş oldun.

Bu mübarek ayetler de Hz. Meryem'in bir harika olarak doğurmuş olduğu Hz. İsa'yı kavminin yanına götürmüş olduğunu ve bunun üzerine aralarında geçen konuşmayı bildiriyor. Ve Hz. Meryem'in iffet ve yüceliğine pek açık bir şahitlik olmak üzere Hz. İsa'nın daha beşikte bir çocuk iken dile gelip kendisinin yüce mahiyetini, ermiş olduğu nimetleri açıklamış olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَاتَتْ بِهٖ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ

Onu taşıyor Kavmine Onu Nihayet getirdi

(Artık onu yüklenerek kavminin yanına getirdi) Hz. Meryem, hurma ağacı altında iken kendisine yönelen teselli ve tebrik hitabından dolayı üzüntü ve kederden kurtul-

muş, son derece sevinçli bulunmuş oldu artık henüz doğurduğu Hz. İsa'yı kucağına alarak kavminin yanına getirdi kavmi Hz. İsa'yı görünce

قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا

Pek çirkin Bir şeyle Geldin And olsun gerçekten Meryem Ey Dediler

(dediler ki: Ey Meryem! Nedir bu? Doğrusu pek büyük, çirkin bir şey ile gelmiş oldun) Sen genç, kocasız bir kız olduğun halde bu çocuğu nereden tedarik ettin, ne garip bir durum!

يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا

28.Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir şahıs değildi ve anan da iffetten mahrum bulunmuş değildi.

يَا أُخْتَ هَارُونَ

Harun'un Kız kardeşi Ey

(Ey Harun'un kız kardeşi!) O mübarek Meryem'e hitaben dediler ki: Ey Harun'un kız kardeşi! Buradaki Harun'dan maksat, ya Harun Aleyhisselamdır. Gerçekten de Hz. Harun, bin sene önce dünyada bulunmuştu. Meryem ise onun neslinden dünyaya gelmiş olduğu için öyle büyük bir zatın kız kardeşi diye yâd edilmiş, öyle bir aileye gayrı, meşru bir hareketin lâıyk olmadığına işaret edilmiştir. Yahut bu Harun'dan maksat, Hz. Meryem'in zamanındaki iyi kimselerden bir zat imiş, Hz. Meryem de onun gibi iyi hal sahibi görüldüğü için onun bu bakımdan kardeşi sayılmış, onu şimdi ki vaziyetinden ise şaşkınlık gösterilmiş.

مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ

Kötü Bir adam Baban Değildi

(Senin baban kötü bir şahıs değildi) Senin baban İmran kötü bir şahıs değildi zina eden, fuhuş'a meyilli biri değildi.

وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا

İffetsiz Annen Değildi Ve

(ve anan da iffetten mahrum bulunmuş değildi) Ve anan Henne de iffetten mahrum bulunmuş değildi iffetli, temiz bir hatun idi. Artık böyle babası, anası tertemiz olan bir kız, nasıl olur ki, bir gayrı meşru evlât sahibesi olabilsin?

فَإِشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا

29.Bunun üzerine ona çocuğa işaret etti. Dediler ki: Biz daha beşikte bir çocuk bulunan ile nasıl konuşabiliriz?

فَإِشَارَتْ إِلَيْهِ

Ona Bunun üzerine işaret etti

(Bunun üzerine ona çocuğa işaret etti) Hz. Meryem, böyle kendisine yönelen bir sorgulama dolayısıyla ona o beşikte çocuk bulunan Hz. İsa'ya işaret etti o sorgulayıcı kimselere o masum çocuğun cevap vermesini ve bu şekilde de kendi iffetinin ortaya çıkmasını istedi. O kimseler ise kızdılar,

قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا

Bir bebek Beşikte Olandır O kimse ile ki Konuşuruz Nasıl Dediler

(dediler ki: biz daha beşikte bir çocuk bulunan ile nasıl konuşuruz) Henüz konuşma çağına gelmemiş bir çocuk, bizimle konuşabilir mi? Sen bizimle alay mı ediyorsun?

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا

30.O çocuk dedi ki: Ben şüphe yok Allah'ın kuluyum, bana kitap verdi ve beni bir Peygamber kıldı.

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ

Allah'ın Kuluyum Şüphesiz ben Dedi ki

(O çocuk dedi ki: Ben şüphe yok Allah'ın kuluyum, bana kitap verdi ve beni bir Peygamber kıldı) O kimselerin bu garipsemeleri üzerine o pek çocuk bir halde bulunan Hz. İsa, bir kudret harikası olarak konuşmaya başladı. Onlara hitaben dedi ki: Ben de o Yüce Yaratıcının bir kulu mahlûkuyum, ancak ona ibadet ederim, ondan başkasına ibadette bulunmam. O Yüce Mabud

أَتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا

Bir peygamber Beni kıldı Ve Kitabı Bana verdi

(bana kitap verdi Ve beni bir Peygamber kıldı) İncil gibi bir kitabın bana verilmesini takdir buyurmuş oldu veya Tevrat gibi bir ilâhî kitabı anlamayı nasip buyurdu. Ve beni İsrail oğullarına gönderilmiş bir peygamber olmamı Levhi Mahfuz'unda tesbit etti.

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

31.Ve beni nerde olsam mübarek kıldı ve bana hayatta olduğum müddetçe namaz ile ve zekât ile emretti.

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ

Olsam Her nerede Mübarek Beni kıldı Ve

(Ve beni nerde olsam mübarek kıldı) Hz. İsa, sözlerine devam ederek dedi ki: Cenab-ı Hak, beni nerede olsam mübarek kıldı beni çeşitli bereketlere erdirdi, insanlara dinlerini öğretmeye muvaffak etti, beni bir takım mucizeler ile destekledi.

وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

Hayatta Olduğum müddetçe Zekatı Ve Namazı Bana emretti Ve

(Ve bana hayatta olduğum müddetçe namaz ile ve zekât ile emretti) Yani: Ben mükellefiyet yaşına gelince namaza devam edeceğim ve salıp olacağım malların zekâtını vereceğim. Diğer bir yoruma göre de Hz. İsa, daha çocuk iken fevkalâde akıllı, mükemmel bir halde yaratılmış Olduğu için bu ibadetlerle muvazzaf bulunmuştur. Hz. İsa, bu ifadesiyle kendisinin de mükellef bir kul olup ilahlık vasıflarına sahip olmadığını itiraf etmiş demektir.

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا

32.Ve beni valideme itaatkâr kıldı ve beni bir zorba, isyankâr kılmadı.

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي

Anneme İyilik edici Ve

(Ve beni valideme itaatkâr kıldı) Hz. İsa, şöyle de buyurdu ki: Cenabı Hak beni anneme itaatkâr kıldı öyle ilâhî lütfâ mazhar, muhterem ve beni harikulade bir şekilde doğurmaya, muvaffak olmuş olan temiz anneme hürmet ve itaat etmek de benim için elbette bir vazifedir.

وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا

Asi bir kimse Zorba Beni kılmadı Ve

(ve beni bir zorba, isyankâr kılmadı) O Yüce Yaratıcı beni bir zorba bir büyüklük taslayan ve bir isyankâr kılmadı ben de Cenab-ı Hakkın bir kulu olduğumu itiraf ediyorum, onun emrine muhalif şeyleri yapıp da bedbahtlığa düşmekten uzaklaşmış bulunmaktayım. Hz. İsa'nın daha sabi iken bu beyanatı, kendisine "Allah'ın oğlu" diyenleri, kendisine ilahlık isnat edilmesini reddetmek gayesi içermektedir. Bu da onun için bir mucize demektir ki, ileride nasıl yanlış düşünenler olacağını bilmiş, onlara karşı kendi mahiyetini bildirmiş, kendisinin de kulluk vasfını taşıyan bir insanoğlu olduğunu itiraf eylemiştir.

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا

33.Ve selâm benim üzerimedir, doğduğum günde ve öleceğim günde ve diri olarak kaldırılacağım günde.

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ

Üzerimedir Selam Ve

(Ve selâm benim üzerimedir) O Yüce Peygamber buyurdu ki: Allah Teâlâ tarafından selâm benim üzerimedir. O Yüce Yaratıcı, beni daima selâmette bulunduracaktır, hiçbir kimse bana zarar vermeğe kadir olamayacaktır, Bu selâmet, benim için takdir edilmiştir,

يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ

Öleceğim O gün Ve Doğduğum günde

(doğduğum günde ve öleceğim günde) evet doğduğum günde selâmetteyim, şeytan vesaire bana zarar verememiştir. Ve öleceğim günde de selâmet içerisinde hayatı terk edeceğim. Yani: Ben de bir insanım, hâşâ Allah değilim, ben de bir gün öleceğim, fakat selâmetten mahrum kalmayacağım. Bu ifade de Hz. İsa'ya isnat edilen çarmıha gerilme olayını tekzip etmektedir. Çünkü onun vefatının selâmete aykırı bir musibet şeklinde olmayacağına bu ifadesi bir delildir. Ve yine Hz. İsa buyurmuştur ki:

وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا

Diri olarak Kaldırılacağım O gün Ve

(diri olarak kaldırılacağım günde) Kıyamet gününde de yine selâmet içinde hayata nail olacağım, Yaratıcımın, Yüce mabudumun koruma ve himayesine, lütuf ve ihşasına kavuşacağım. İlâhî vahye mazhar, peygamberlik vasfını taşıyan herhangi bir zatın şüphe yok ki, bütün beyanatı gerçeğin kendisidir.

ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ

34.İşte hak olan söze göre bu, kendisinde ihtilâfta bulundukları Meryem'in oğlu İsa'dır. Bu mübarek ayetler de Hz. İsa'nın Kuran'ı Kerim'de evsafı zikredilen zattan ibaret olduğunu, gösteriyor ve Cenabı Hakkın kendisine evlât edinmekten yüce olup dilediğini hemen var etmeğe kadir olduğunu bildiriyor. Hz. İsa'nın da Allah'ın Rab olduğunu itiraf ile ancak O'na ibadet edilmesini tavsiye eylemiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ

Şüphe ediyorlar Hakkında O ki Gerçek Söz olarak Meryem'in Oğlu İsa İşte budur

(İşte hak olan söze göre bu, kendisinde ihtilâfta bulundukları Meryem'in oğlu İsa'dır) Hakikate uygun, şüpheden uzak olan beyana göre harikulade yaratılışı, yüksek vasıfları, yüceltmeye lâyık menkıbeleri anlatılan zat, kendisinde Yahudi ve Hristiyan taifelerinin kendisinde ihtilâfta bulundukları Şek ve şüpheyne, inkâra düşmüş oldukları Meryem'in oğlu İsa Aleyhisselamdır

&-İşte Müslümanlar o muhterem Peygamberi böyle Kuran'ı Kerim'in haber verdiği Yüce evsafıyla tanır, tasdik ederler. Yahudiler ise o kadri pek yüksek zata sihirbaz derler, onun peygamberliğini inkâr ederler. Hristiyan grupları da o muhterem insan-ı noğlunu hâşâ ilahlık mertebesine yükseltmek isterler. Evet. Nesturi ye taifesi "İsa Allah'ın oğludur" derler. Yakubi ye taifesi de "İsa Allah'tır, yeryüzüne inmiş, sonra göğe yükselmiştir" demeye cür'et gösterirler, öyle bir kudret harikasının kadrini yükseltmek isterken Kâinatın Yüce Yaratıcısının Hanlığına birliğini, insanî hallerden münezzeh olduğunu inkâr etmiş olurlar da bundan haberleri bile olmaz. Bu kavimler, taifeler, böyle ifrat ve tefritten kurtulamıyorlar. Hâlbuki Kuran-ı Kerim, o büyük Peygamberin kadrini akla uygun bir şekilde bildiriyor. Hem Allah'ın şanını ortak ve benzerden, evlada ihtiyaçtan yüce tutuyor, hem de bir yaratılış harikasının Allah katındaki yüksek kulluk derecesini gösteriyor. Bu esas kabul edildiği takdirde bütün insanlık ruhu, ifrat ve tefrit karanlığından kurtulmuş olacaktır, aradaki ihtilâf kalkacak, ilim ve hikmete uygun, tek bir inanç vücuda gelmiş olacaktır.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

35.Allah için asla tasavvur olunamaz ki, kendisi için bir çocuk edinmiş olsun. 0 münezzehtir, hangi bir şeyi vücuda getirmek dileyince ona ancak ol der, o da hemen oluverir.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ

Bir çocuk Edinmesi Allah için Olmadı

(Allah için asla tasavvur olunamaz ki kendisi için bir çocuk edinmiş olsun) Evet. Hiçbir şekilde sahih ve doğru olmaz ki kendisi için bir çocuk edinmiş olsun. Bir kere ilahlık şanını rablık vasıflarını güzelce düşünmek lâzım değil midir?

سُبْحَانَهُ

(O Yüce Yaratıcı münezzehtir) onu evlada vesaire ye ihtiyaçtan ve bütün noksanlardan yüce tutarız. O Hikmet Sahibi Yaratıcı

إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur Ol Ona Der Artık ancak Bir işe Hüküm verdi O vakit ki

(hangi bir şeyi dileyince ona ancak ol der o da hemen oluverir) Onun derhal vücuda gelmesine ilâhî kudreti taallûk eder, Oda ilâhî kudret ile oluverir. Bütün mahlûkat, o Ezelî Yaratıcının birer yaratılış eseridir. Bütün bu mahlûkat haddizatında birer yok olmaya mahkûm, Allah'ın kudreti ile ayakta durmaktadır. Artık nasıl uygun olabilir ki, her hangi bir mahlûk, o Ezelî Yaratıcının oğlu sanılsın? Bir "kün ol!" emriyle milyonlarca insanı vesaire yi vücuda getirmeğe kadir olan bir eşsiz Yaratıcıya kim evlât olabilecek bir mahiyete sahip bulunur? Böyle bir iddia, Allah'ın şanına yakışmaz.

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

36.Ve şüphe yok ki, Allah benim de Rabbimdir, Sizin de Rabbinizdir. Artık yalnız ona ibadet ediniz. Bu, dosdoğru bir yoldur.

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ

Rabbinizdir Ve Rabbim Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Allah benim de Rabbimdir, Sizin de Rabbinizdir) Allah Teâlâ'nın evlât edinmeye ihtiyacı olmadığını ve bundan yüce olduğunu Hz. İsa da bildiği için kavmine hitaben buyurmuştu ki: şüphe yok ki, Allah Benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Hepimizi de yoktan vücuda getiren, besleyen, rızıklandıran ancak o Yüce Yaratıcıdır

فَاعْبُدُوهُ

(Artık yalnız ona ibadet ediniz) Artık Ey insanlar! Yalnız o'na o Ezelî Mabuda ibadet ediniz yalnız o'nu Yaratıcı, mabut tanıyınız, o'na ortak ve benzer isnat etmeyiniz, hangi bir mahlûkunu onun oğlu sanmayınız,

هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Yol Budur

(bu dosdoğru bir yoldur) Size bildirdiğim, tavsiye ettiğim, Allah'ın birliği inancı, yalnız o kâinatın yaratıcısına ibadet edilmesi, dosdoğru bir yoldur. Bu yolu takibendenler, sapıtmaz, sapıklığa düşmezler. Hakikî bir mümin, birer Allah'ı birleyen olurlar.

İşte Kuran-ı Kerim'in bu ayetleri, bütün insanlığa en makul, ilim ve hikmete uygun bir yol göstermiş oluyor,

1.Bir kere İsa Aleyhisselam'ın bir hilkat harikası olduğunu inkâr edenler, hiç insaf edip de sair kudret eserlerini göz önüne almıyorlar mı? İnsanlardan milyonlarca sene önce nice binlerce âlemleri vücuda getirmiş olan ve nice harikaları ve özellikle babasız ve anasız olarak Hz. Âdem'i yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı, Hz. İsa'yı da babasız olarak yaratmağa kadir değil midir ki, onun bu yaradılışını inkâr ediyorlar. Onun gösterdiği mucizeleri sihir sanarak onun peygamberliğine inanmıyorlar, hakkında ona yakışmayan lakırdılar sarf ediyorlar. Bu ne kadar insafsızlık!

2.Hz. İsa'ya Allah'ın oğlu diyenler, ona ilahlık isnat edenler de bir kere düşünmeli değil midirler? Milyonlarca senelerden beri nice harikulade şeyleri yoktan var eden bir Yüce Yaratıcıya göre bir çocuğu babasız olarak yaratmak, pek o kadar büyük bir şey midir ki, onu o Yaratıcının oğlu sanmak cehaletine düşmüş bulunuyorlar. Ya o ezelî ve ebedî olan Yüce Yaratıcının yüceliğini kutsiyetini, ortak ve benzerden yüceliğini hiç düşünmüyorlar mı ki: Yaratılışın başlangıcından itibaren nice milyonlarca sene sonra meydana gelen bir insan çocuğunu hâşâ Allah sanmak cehaletinde bulunuyorlar. Nice milyarlarca kudret eserleri parlayıp duran bir Yüce Yaratıcı hakkında tasavvur olunabilir mi ki, kendi mahlûku olan bir kadının rahminden bir insan olarak meydana gelsin, nice üzüntülere maruz kalsın, böyle bir vaziyet, o muazzam Kâinatın Yaratıcısı hakkında nasıl düşünülebilir? O ne kadar cahilce, mecnunca bir düşünüş.

3.Şimdi bir kere de Müslümanların bu husustaki itikadına bir insaf gözü ile bakılsın. Müslümanlar, Cenab-ı Hakkın ezelî ve ebedî olduğunu bilirler, onun birliğini, mahlûkat ile aynı özelliklerle olmaktan uzak bulunduğunu tasdik ederler Fakat o ezelî Yüce Yaratıcının nice âlemleri vücuda getirmeğe, nice harikaları yaratmağa kadir olduğunu itiraf ederler. Allah'ın kudreti ile nice eşsiz eserlerin, fevkalâde hâdiselerin vücuda gelmiş olduğunu da en kuvvetli delillere dayanarak tasdik etmektedirler, İşte Hz. İsa'nın doğuşu ve birtakım harikalar göstermiş olduğu da bu cümledendir. Binaenaleyh Müslümanlar, Hz. İsa'yı pek muhterem, harikulade bir şekilde yaratılmış birçok mucizeler ile desteklenmiş bir Peygamber, bir muhterem Allah kulu olarak tanıyor, tasdik ediyorlar, kendisine hürmet gösteriyorlar, kendisine vaktiyle İncil adında bir ilâhî kitap verilmiş olduğunu da bilip itirafta bulunuyorlar. Hz. İsa'dan evvelki Peygamberleri, kitapları tasdik ettikleri gibi Hz. İsa'dan sonra bütün insanlığa son bir Peygamber olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı ve ona verilmiş olan Kuran'ı Kerim'i de bilip tasdik ediyor ve yüceltiyorlar. Artık Müslümanların en ilmî, en hikmetli, en insafı, en mutedil bir inanç sahipleri oldukları ortaya çıkmış olmuyor mu? Artık Müslümanların bu inancına ifrat ve tefrit e kapılmış olan milletler de katılsalar ne kaybederler? Bilakis doğru bir inanca sahip olurlar, hem Allah'ın birliği inancına güzelce sahip olurlar, hem de bütün Peygamberlere, semavî kitaplara karşı bir tasdik ve hürmet duygusuna sahip olmuş bulunurlar. Aralarındaki çekişme ve ayrılık ortadan kalkar, insanlığın bütün ufuklarını bir hidayet güneşi aydınlıklar içinde bırakır durur.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ

37.Sonra gruplar kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Artık görülecek günün en şiddetli azabı, kâfir olan kimseler içindir.

Bu mübarek ayetler, bir takım taifelerin Hz. İsa hakkında ve diğer dinî hususlarda ihtilâfa düşmüş olduklarına ve bunların ne kadar sapık kimseler olup ne kadar korkunç bir vaziyette kalacaklarına işaret ediyor. Ve Resul-i Ekrem'in insanları o gibi feci akıbetlerden korkutmağa memur olduğunu ve bütün insanlığın yeryüzünden alâkaları kesilerek ahirete sevk edileceğini beyan buyurmaktadır.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ

Aralarında Topluluklar Sonra ihtilafa düştü

(Sonra gruplar kendi aralarında ihtilâfa düştüler) Din hususundaki, Peygamberler hakkındaki kanaatlerinden, iddialarından dolayı insan toplulukları kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Bu cümleden olarak Peygamberimizin saadet devrindeki cemiyetlerin bir kısmını ashabı kiram ile diğer müminler teşkil ediyordu. Bunların arasında bir birlik meydana gelmişti. Fakat cemiyetlerin birer kısmını da, Yahudiler, Hristiyanlar vesair müşrikler teşkil etmekte bulunmuşlardı. İşte bunlar, birlik ve ittifakı temin edecek olan İslâm dinini kabul etmediler, ona karşı muhalif bir cephe aldılar, kendi aralarında da ihtilâf devam edip durmuştur.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Günün Görülmesinden İnkâr ettiler O kimselerin ki Artık vay haline

(Artık vay o kimselerin haline ki görülecek günün en şiddetli azabı, kâfirler için)

dir) Artık gerçekleşecek olan kıyamet gününün en şiddetli azabı, kâfir olan kimseler içindir Evet. O müthiş ahiret azabı, öyle dünyada iken ihtilâfa düşmüş, hakkı kabul etmemiş, Peygamberleri tamamen veya kısmen inkâr etmiş, herhangi bir mahlûka ilahlık isnat eylemiş veya Allah'ın oğlu demiş olan kimselere yönelecektir. Vay onların haline

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

38.Bize gelecekleri gün neler işitecekler ve neler göreceklerdir! Fakat o zalimler bugün pek zahir bir sapıklık içindedirler.

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا

Bize gelecekleri Gün Neler görecekler Ve Neler işitecekler

(Bize gelecekleri gün neler işitecekler ve neler göreceklerdir) O ihtilâfa düşmüş, ilâhî dinden mahrum bulunmuş kimseler ahirette hesap ve cezaya sevk edilecekleri zaman neler işitecekler ve neler göreceklerdir. Onlar o vakit ne kadar şaşılacak şeyler karşısında kalacaklardır.

لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içindedirler Bugün Zalimler Fakat

(Fakat o zalimler bugün pek açık bir sapıklık içindedirler) Fakat o zalimler bu dünya hayatında pek açık bir sapıklık içindedirler. Hakikatları dinleyip kabul etmekten, kudret eserlerini görüp bir ibret dersi almaktan mahrum bir halde bulunuyorlar. Ne kadar nefislerine zulmetmiş oluyorlar da haberleri yok. Artık onların ahiretteki o müthiş görüp işitmeleri kendileri için bir faide vermeyecektir, o âlemdeki pişmanlıkları Dünyaya bir daha döndürülüp tövbe ve istiğfarda bulunacakları hakkındaki boş temennileri kendilerine pişmanlıktan başka bir şey arttıramayacaktır. Artık fırsat, kaçmıştır.

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

39.Ve onların hasret günü ile her emrin bitirilmiş olduğu vakit ile korkut. Onlar ise gaflettedirler ve onlar iman etmezler

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ

İş Bitirilmiştir O zaman Pişmanlık Günü ile Onları korkut Ve

(Ve onların hasret günü ile her emrin bitirilmiş olduğu vakit ile korkut) Ey habibim öyle boş ihtilâflara düşenleri hasret günüyle pişmanlık günüyle kıyamet günüyle her emrin bitirilmiş olduğu öyle müthiş bir vakit ile korkut onları uyar. Ki, o günden evvel daha dünyada iken Allah'ın birliğine ve diğer dini hükümlere dair lâzım gelen bilgiler verilmiş, sevap ve azabı gerektiren şeyler bildirilmiştir. Kıyamet gününde ise dünya hayatı yok olmuş, elden kaçanı telâfi imkânı kalmamış olacaktır.

وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler Onlar Ve Gaflet içindedirler Onlar Ve

(Onlar ise gaflettedirler Ve onlar iman etmezler) O başlarına gelecek olan ahiret gününe inanmazlar, öyle sapıklık içinde yaşamaktan ayrılmak istemezler.

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

40.Biz, şüphe yok ki biz, yeryüzüne ve onun üzerinde bulunanlara vâris olacağız ve bize döndürüleceklerdir.

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا

Üzerindedir O kimselere ki Ve Yeryüzüne Varis oluruz Biz Şüphesiz biz

(Biz, şüphe yok ki biz, yeryüzüne ve onun üzerinde bulunanlara vâris olacağız) Yüce Allah buyuruyor ki: Biz evet şüphe yok ki biz yani bütün kâinata sahip ve hâkim olan ben Yüce Yaratıcı yeryüzüne ve onun üzerinde bulunanlara bütün mahlûkata vâris olacağız. Yani: Bütün insanlık, bütün âlemin işleri, ancak Cenabı Hakkın hük-

müne, kazasına, hâkimiyetine tâbi olmuş olacak, hiçbir kimsenin hâkimiyeti, fayda ve zarara iktidarı kalmayacaktır

وَالَّذِينَ يُرْجَعُونَ

Döndürülürler Bize Ve

(ve bize döndürüleceklerdir) Bütün insanlar bize döndürüleceklerdir Yani: Ahiretteki mahkeme'yi Kübra ya sevk edileceklerdir. Herkes dünyadaki amellerine göre mükâfat ve ceza görecektir. Bu ilâhî beyan, pek büyük bir uyarıyı, korkutmayı içermektedir. Artık her insana lâzımdır ki, o dönüp gideceği ebediyet âlemini düşünsün, daha dünyada iken kulluk vazifelerini güzelce yapmağa ve noksanlarını telâfiye çalışsın.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

41.Kitapta İbrahim'i de zikret. Şüphe yok ki, o pek sadık bir Peygamber idi.

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselam'ın kıssasını, Allah'ın birliği hakkında getirdiği delilleri içerir. Babasını putlara ibadetten men ederek ona verdiği nasihatleri, şeytanın vesveselerine kapıldığı takdirde onun uğrayacağı felâketleri kendisine ihtar buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'i Kitapta An Ve

(Kitapta İbrahim'i de zikret) Ey Yüce Resulüm! Kitapta bu surede veya Kuranı Kerim'de İbrahim'i de zikret o pek muhterem Peygamberin kıssasını da an, İslâm dinine davet ettiğin kimselere onun tevhid dinine nasıl hizmet etmiş olduğunu nakil eyle

إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

Bir peygamber Çok doğru bir kimse İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o pek sadık bir Peygamber idi) şüphe yok ki, Hz. İbrahim, yaratılış ve huy bakımından pek sadık bir Peygamber idi sözleri de, filleri de pek doğru idi, doğruluk ile peygamberliği bir araya getirmiş, ümmeti için bir hidayet rehberi bulunmuştu. Artık bu ümmet de onun yüksek menkıbelerini göz önüne alarak ondan yararlansınlar. &-Hz. İbrahim Arab kavminin ecdadından kabul edilir. Arapların babası sayılırdı. Herkes onun şanının yüceliğini itiraf ederdi. Fakat Arablar o zaman İlim tahsilyle, kitapları mütalâa ile uğraşmadıkları için Hz. İbrahim'in dinini, vasıflarını, tarihî hayatını ilmî bir şekilde bilmiyorlardı. Sonra Kuran-ı Kerim'in Hz. İbrahim'e ait kıssayı böyle ziyade ve noksandan arınmış bir şekilde tasvir buyurması, hem Kuran'ın gaipden haber veren mucize ilâhî bir kitap olduğuna, hem de Peygamberimizin ilâhî vahye mazhar bir Yüce Peygamber bulunduğuna bir delil teşkil etmiştir.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا

42.Bir vakit ki, babasına demişti: Ey babacığım! Ne için işitmez, görmez ve seni hiçbir ihtiyaçtan kurtaramaz bir şeye taparsın?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ

Babasına Demişti O vakit

(o vakit ki, babasına demişti ki) Hz. İbrahim, Azer adındaki putperest babasına bir merhamet ve şefkat eseri, bir peygamberlik görevi gereğince tam bir yumuşaklık ve nezaketle demişti:

يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا

Bir şeyle Sana Fayda vermiyor Ve Görmüyor Ve İşitmiyor O şeye ki Tapıyorsun Niçin Babacığım Ey

(Ey babacığım! Ne için işitmez, görmez ve seni hiçbir ihtiyaçtan kurtaramaz bir şeye taparsın) Senin yaptığın duaları işitmekten, ibadetleri görüp mükâfat vermekten mahrum bulunan ve seni hiçbir ihtiyaçtan kurtaramaz olan bir şeye niçin taparsın niçin kulluk edersin. Bu, muvafık mıdır? Bunda bir faide var mıdır? Ne gezer. Dua ve niyaz, ibadet ve itaat ise ancak âlim, kadir, yaratıcılık sıfatını taşıyan bir zata karşı yapılır. Bu mükemmelliklere sahip olmayan aciz, menfaati temine, zararı savmaya

gücü yetmeyen şeylere yapılacak dualardan, ibadetlerden, ne faide beklenebilir? Onlar kendi nefislerini müdafaadan, muhafazadan aciz iken artık başkalarına ne faydeleri düşünülebilir ki, onlara tapınmak caiz olsun?

يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

43.Ey atacağım! Muhakkak ki, ilimden sana gelmeyen bana gelmiştir. Artık bana tâbi ol, seni bir doğru yola erİştireyim.

يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ

Sana gelmedi O şey ki ilimden Bana gelmiştir Gerçekten Şüphesiz ben Babacığım Ey

(Ey babacığım, muhakkak ki, ilimden sana gelmeyen bana gelmiştir) Dini vazifelerimizi tayin edecek talimattan sana gelmeyen şeyler, Allah tarafından bana gelmiştir. Ben onları Allah'ın yardımı ile biliyorum.

فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

Doğru Bir yola Seni erİştiririm Artık bana tabi ol

(Artık bana tâbi ol, seni bir doğru yola erİştireyim) Benim göstereceğim yolu takip et. Seni bir doğru yola erİştireyim ta ki, sapıklıktan kurtulup hidayet sahasına kavuşabilesin.

يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا

44.Ey babacığım! Şeytana ibadet etme, şüphe yok ki: Şeytan, Rahmana isyan eder olmuştur.

يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ

Şeytana İbadet etme Babacığım Ey

(Ey babacığım Şeytana ibadet etme) Çünkü o taptığın putlar hayatta mahrumdurlar, hiç bir kimseyi saptıracak yeteneğe sahip değildirler. Onların adına insanları saptıran ancak şeytandır. Bundan dolayı putlara yapılan bir ibadet, şeytana ibadet demektir

إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا

Asi Rahmana Olmuştur Şeytan Şüphesiz

(şüphe yok ki: Şeytan, Rahmana isyan eder olmuştur) O şeytan o melun iblis ki rahmana Yüce Yaratıcıya isyan eder olmuştur. Onun emrine muhalefet ederek Hz. Âdem e secdeden kaçınmıştır. Artık öyle asi, melun bir mahlûka tâbi olan, şeytan ile dost olmuş sayılmaz mı?

يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا

45.Ey babacığım! Ben muhakkak korkarım ki, sana Rahman tarafından bir azap isabet eder de artık şeytana bir yar olmuş olursun.

يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ

Rahmandan Bir azap Sana dokunmasından Korkuyorum Doğrusu ben Babacığım Ey

(Ey babacığım! Ben muhakkak korkarım ki, sana Rahman tarafından bir azap isabet eder) Ben sana muhabbetimden ve hakkında hayır diler bulunduğumdan dolayı muhakkak korkarım ki, sana yaptığın bir isyan sebebiyle rahman tarafından Yüce Yaratıcı tarafından bir azap isabet eder de ebediyen felâkete uğramış olursun.

فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا

Bir dost Şeytana Olursun Ve

(artık şeytana bir yar olmuş olursun) Şeytana bir yar bir dost, bir yardımcı olmuş yani: Onunla beraber haşır olunarak cehenneme atılmış olursun. Bundan dolayı böyle pek feci bir akıbeti düşün de putperestliğe son ver, şeytanın vesveselerine aldanma, hakikî geleceğini Güzelce bir düşün. Ne güzel bir nasihat

قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْتَى يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا

46.Azer dedi ki: Ey İbrahim! Yoksa sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviricisin? And olsun ki, eğer buna son vermez isen elbette seni taşlarım ve benden uzun bir müddet uzaklaş.

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim'in delillere dayanmış, merhamet ve yumuşaklık ile yaptığı ihtarına karşı babasının inatçı bir biçimde verdiği karşılığı ve tehdidini bildiriyor. Bunun üzerine Hz. İbrahim'in hayır diler bir şekilde babasından ayrıldığı ve Cenab-ı Hakka iltica eylediği için kendisine bir mükâfat olarak neslinden Peygamberler geldiğini ve âlemde güzel bir ad bırakmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْتَى يَا إِبْرَاهِيمُ

İbrahim Ey İlahlarımdan Sen Yüz çevirici misin Dedi

(Azer dedi ki: Ey İbrahim Yoksa sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviricisin?)

İbrahim Aleyhisselam'ın o pek yumuşakça ve hayır diler nasihatlerine karşı babası Azer, sert bir lisanla dedi ki: Ey İbrahim! Nedir bu öğütler! Yoksa sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviricisin? Onları tanrı tanımayarak kendilerinden yüz mü çeviriyor-sun?

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ

Muhakkak seni taşlarım Son vermezsen And olsun eğer

(And olsun ki, eğer buna son vermez isen elbette seni taşlarım) Eğer buna bu inkârına, bu sözlerine son vermez isen tanrılarımızın aleyhine söz söylemekten geri durmazsan elbette seni taşlarım, seni öldürürüm veya sana çirkin sözler söylerim

وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا

Uzun bir süre Benden ayrıl git Ve

(ve benden uzun bir müddet uzaklaş) Evimden, yurdumdan çık git, seni görmez olayım.

&-Hz. İbrahim babası Azer'e: Babacığım diye tam bir hürmetle, nezaketle hitabettiği halde Azer, ona "oğlum" diye hitabetmeyip adını söylemekle yetinmiş ve Hz. İbrahim'in mülayim, hayır diler sözlerine karşı Azer, onun hakkında şiddet göstermiş, tehditte bulunmuş, onun yurdundan uzaklaşmasını istemiştir. İşte hayır diler zevata karşı kıymet bilmeyen, ahlâksız kimselerin tarzı hareketi böyledir. Bunların böyle Kuran'ı Kerim'de bildirilmesi, Peygamberimiz hakkında bir teselli ifade eder. Çünkü o pek mübarek ve bütün insanlık hakkında pek hayır diler olan zata karşı da kavminden, kabilesinden bir niceleri ve bilhassa amcası Ebu Leheb gibi kimseler ne düşmanca bir vaziyet almışlardı, Yüce Resulü vatani olan Mekkei Mükerrerme'den hicrete mecbur etmişlerdi. Fakat sonra bütün başarılar o Yüce Peygamber'e nasip olmuştur.

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا

47.Hazreti İbrahim de dedi ki: Sana selâm olsun. Senin için Rabbime ebetteki, istiğfarda bulunacağım, şüphe yok ki, o benim için çok ikram etmektedir.

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ

Sana Selam Dedi

(Hazreti İbrahim de dedi ki: Sana selâm olsun) Hz. İbrahim de babasının o şiddetli mukabelesine karşı yine nezaketten, hayır dilerlikten ayrılmadı, bilakis dedi ki: Sana selâm olsun endişe etme, ben selâmetine dua etmekteyim. Yahut seninle barış halinde mütarekede bulunmuş durumdayım, sana bir fenalık yapacak değilim

سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي

Rabbimden Senin için Mağfiret dileyeceğim

(senin için Rabbime elbette ki, istiğfarda bulunacağım) Seni tövbeye muvaffak etsin, seni mağfirete nail buyursun

إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا

Çok lütfekar Bana Olandır Şüphesiz o

(şüphe yok ki, o benim için çok ikram etmektedir) Kerim olan Rabbim benim için çok ikram etmektedir beni tekrar tekrar lütuf ve iyiliğine nail buyurmuştur. Hz. İbrahim'in bu ifadesi gösteriyor ki, daha küfür içinde ölüp gitmemiş, İmana gelmemesinden ümit kesilmemiş olan bir kimsenin imana, hidayete kavuşmasını temenni etmek caizdir. Hz. İbrahim de, babasına olan vaadini yerine getirmiş "babama mağfiret buyur" diye dua etmiştir. Fakat bu dua, Azer in bir Allah düşmanı olduğu apaçık ortaya çıkmazdan önce olmuştur.

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا

48.Ve sizi ve Allah'tan başka tapındıklarınızı bırakıp çekiliyorum ve Rabbime dua ediyorum. Umulur ki, Rabbime dua ile bedbaht olmam.

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Yalvarıyorsunuz O şeyden ki Ve Sizden ayrılıp gidiyorum Ve

(Ve sizi ve Allah'tan başka tapındıklarınızı bırakıp çekiliyorum) İbrahim Aleyhissalam, babasına hitaben dedi ki: Artık ben sizi ve Allah'tan başka tapındıklarınızı o batıl putları bırakıp çekiliyorum. Nasihatlerimi kabul etmediğiniz için hicret etmeğe karar vermiş bulunuyorum.

وَأَدْعُوا رَبِّي

(Ve Rabbime dua ediyorum) Ona yalvarıyorum yahut yalnız Rabbime ibadet ve itaatte bulunmaktayım. Çünkü kulların ibadetlerine lâayık olan ancak o'dur.

عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا

Bedbaht Rabbime Dua etmekle Olmam Umulur

(Umulur ki, Rabbime dua ile bedbaht olmam) Duamı lütfen kabul eder, siz ise putlara yaptığınız dualardan, ibadetlerden dolayı bir faide görmüş değilsinizdir, bilakis hüsrana, bedbahtlığa uğramış bulunmaktasınız.

فَلَمَّا اعْتَزَلْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

49.Vaktaki onlardan ve Allah'tan başka ibadet ettikleri şeylerden çekilip gitti, ona İshak'ı ve Yakub'u ihsan ettik ve hepsini birer Peygamber kıldık.

فَلَمَّا اعْتَزَلْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorlar O şeyden ki Ve Onlardan ayrılıp gitti Nihayet ne zaman ki

(Vaktaki onlardan ve Allah'tan başka ibadet ettikleri şeylerden çekilip gitti) Hz. İbrahim Aleyhissalam o putperest kimselerden ve Allah'tan başka ibadet ettiği şeylerden batıl mabutlardan çekilip Şam'a: Arzı mukaddeste gitti böyle Allah rızası için vatanını, akrabasını terk etmenin mükâfatını gördü. Evet. Allah Teâlâ buyuruyor ki:

وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

Ya'kub'u Ve İshak'ı Ona İhsan ettik

(ona İshak'ı ve Ya'kub'u ihsan ettik) Ona İbrahim Aleyhissalam'a kısırlık çağında bulunan eşi Sare'den İshak'ı ve onun oğlu olmak üzere daha sonra Yakub'u ihsan ettik. Hz. İbrahim'i böyle seçkin bir oğul ile bir toruna nail eyledik

وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

Bir peygamber Kıldık Hepsini Ve

(ve hepsini birer Peygamber kıldık) İbrahim Aleyhissalam Büyük bir Peygamber olduğu gibi bir kısım evlât ve torunları da birer mübarek Peygamber olmuşlardır.

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا

50.Ve onlara rahmetimizden ihsan ettik ve onlar için dillerde yüksek, doğru bir övgü nasip kıldık.

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا

Rahmetimizden Onlara İhsanda bulunduk Ve

(Ve onlara rahmetimizden ihsan ettik) Hz. İbrahim ile peygamber olan evlât ve torunlarına rahmetimizden ihsan ettik dünyevî ve uhrevî nimetler verdik dualarına icabet ettik, kendilerini bereketlere, hayırlı zürriyete muvaffak eyledik

وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا

Yüksek Doğru Bir lisan Onlara Kıldık Ve

(ve onlar için dillerde yüksek, doğru bir övgü nasip kıldık) yani Bütün dinlerin mensupları, Hz. İbrahim'e karşı hürmetkâr bulunurlar. Ve onunla iftihar ederler. Hz. İbrahim, birçok ilâhî lütuflara mazhar, Halilullah unvanına sahip olduğu gibi kâinatın iftiharî bütün Peygamberlerin sonuncusu ve en üstünü olan Yüce Peygamber'in ulu atası bulunmak şerefine de sahip bulunmuştur. Müslümanlar da o mübarek Peygamberi daima hürmetle, salâtı selâm ile anıp durmaktadırlar. Ne büyük bir mazhariyet **Hz. İbrahim ve İsmail, İshak ve Yakub Aleyhisselam ın kıssaları için bakara suresinin 124 ve 140. ayetlerinin izahına bakınız!**

وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

Şunu da yâd et ki, bir vakit İbrahim'i Rabbisi birtakım kelimeler ile imtihan etmişti. O da bunları tamamen yerine getirmişti. Cenabı Hak Dedi ki, Ben seni nâsa imam kılacağım. O da dedi ki: Zürriyetimden de. (Hak Teâlâ da) Buyurdu ki, «Benim ahdime zalimler nail olamaz.» Bakara 124

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yoksa diyor musunuz ki şüphe yok İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve Esbat, Yehûd veya Nasara idiler. De ki: Sizler mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı? Daha zalim kim vardır Allah tarafından nezdinde bulunan şehâdet i gizleyen-den? Allah Teâlâ sizin yaptıklarınızdan gafil değildir. Bakara 140

وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

51.Ve kitapta Musa'yı da an. Şüphe yok ki, o ihlâs ile vasıflanmış idi ve bir resul, bir peygamber olmuş idi.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın kıssasına ve onun yüksek vasıflarına işareti ediyor. Tür dağında mazhar olduğu tecellileri ve hakkındaki ilâhî ihsanı beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ

Musa'yı Kitapta An Ve

(Ve kitapta Musa'yı da an) Ve Ey peygamberlerin iftiharî! Kitapta Kuran'ı Kerim'de veya bu mübarek sürede Musa'yı da an onun kıssası, yüksek mertebesini de zikir eyle. O Musa Aleyhisselâm ki, onun sayesinde İsrail oğulları Firavunlara kulluk etmekten kurtulmuşlardı,

إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا

İhlâsa erdirilmiş İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o ihlâs ile vasıflanmış idi) Şüphe yok ki, Hz. Musa ihlâs ile vasıf

lanmış idi yani: O Allah katında pek seçkin, mümtaz bir zat idi, o Allah'ı birleyen biri idi, ibadetleri şirk ve gösteriştan uzak pek halisane idi. Cenab-ı Hak onu lâıyk olmayan şeylerden korumuştı

وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

Bir nebi Bir resul İdi Ve

(ve bir resul, bir peygamber olmuş idi) Beni İsrail'e Kibt kavmine Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber idi ve o bir nebi olmuş idi yani Hak Teâlâ Hazretleri dile-diği şeyleri ona vahiy yoluyla haber verirdi, o da o almış olduğu dinî hükümleri ümme-tine haber verir, tebliğ ederdi.

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا

52.Ve ona Tur'un sağ tarafından seslendik ve onu münacat eder bir halde yak-laştırdık.

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ

Sağ Tur'un Tarafından Ona seslendik Ve

(Ve ona Tur'un sağ tarafından seslendik) Ve Cenabı Hak buyuruyor ki Mısır'a git-mek üzere Medyen şehrinden çıkıp gitmekte bulunan Hz. Musa'ya Tur'un sağ tara-fından seslendik Yani: Allah'ın sözleri, Hz. Musa'ya Tur dağına vardığı zaman sağ tarafından temessül ederek yönelmiş oldu, Peygamber olduğu kendisine müjdelendi.

وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا

Yalvaran olarak Onu yaklaştırdık Ve

(ve onu münacat eder bir halde yaklaştırdık) Hz. Musa'yı münacat eder bir halde yaklaştırdık yani: O mübarek Peygamberi Yüce Allah'a dua etmeye ve ilâhî vahiy almaya müsait bir vaziyette kıldık, kendisini manevî bir yakınlık şerefine nail kılmış olduk.

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا

53.Ve ona rahmetimizden olarak kardeşi Harun'u bir peygamber olmak üzere ihsan ettik.

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا

Bir peygamber Harun'u Kardeşi Rahmetimizden Ona İhsan ettik Ve

(Ve ona rahmetimizden olarak kardeşi Harun'u bir peygamber olmak üzere ih-san ettik) Ve Musa Aleyhisselâm'a rahmetimizden olarak kendisi hakkında tecelli eden bir rahmet ve şefkat eseri olmak üzere kardeşi Harun'u bir nebi Kendisine bir yardımcı, bir vezir ve peygamber Olmak üzere ihsan ettik. Hz. Musa'nın: yarabbi Ba-na ehlimden Harun'u vezir kıl" diye yaptığı duasını kabul ettik. Artık o iki muhterem kardeş, ilâhî dini yaymağa çalışıp durdular.

Musa Aleyhisselâm'ın kıssası için Bakara süresindeki 50 51 Ve 52. ayetlerin izahına da bakınız!

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

Bakara 50 (Ve hatırlayınız o zamanı ki sizin için denizi yarıdık da hepinizi kurtar-dık Firavun'un âlini de gark ettik, bir halde ki sizler bakıp duruyordunuz)

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

Bakara 51 (Ve bir vakit Musa ile kırk geceyi vadeleştirmiştik, sonra siz zalimler olarak O'nun arkasından buzağıya tapınmış idiniz)

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Bakara 52 (Sonra bunu müteakip sizi affettik, gerekti ki, şükredesiniz)

&-Harun Aleyhisselam, Hz. Musa'nın büyük kardeşidir, isa Aleyhisselam'ın doğumundan 1574 veya 1728 sene evvel Mısır'da dünyaya gelmiştir, güzel konuşan bir zat İdi. Hz. Musa'nın duası üzerine Hz. Harun'da peygamberlik verilmiş ve kendisine bir yardımcı bulunmuştur. Hz. Musa ile beraber Kızıl denizi geçerek Tih çölünde ikamet etmişlerdi. Bu esnada Hz. Musa, Tevrat kitabını elde etmek, Allah'ın hitaplarına mazhar olmak üzere Tur dağına gitmiş Hz. Harun'u İsrail oğullarının başında bırakmıştı. İsrail oğulları ise Samiri adında bir münafığın aldatmalarına kapılmışlar, Mısır'lıların (Abis) öküzünü taklit ederek Samiri nin altından döktürdüğü bir buzağı heykeline tapınmağa başlamışlar, Harun Aleyhisselâm'ın engellemesini, nasihatlerini dinlememişlerdi. Musa Aleyhisselâm Tur'dan dönünce bu hâdiseden çok üzölmüş, Hz. Harun'un mazur olduğunu anlamış, İsrail oğulları yaptıklarından pişman olmuşlardı, İsrail oğulları bir ceza olmak üzere kırk sene kadar Tih çölünde kalmışlardır. Hz. Musa'dan üç sene önce Hz. Harun 123 yaşında olarak vefat etmiştir. Turisina civarında "Müran" dağındaki bir mağarada defnedilmiştir. Mübarek kabri meşhur bulunmaktadır. Sonra Musa Aleyhisselâm, bir peygamber olan "Yuşa" adındaki zatı kendi yerine halife tayin ederek ahirete irtihal buyurmuştur. Vefatından üç gün sonra Yuşa Aleyhisselâm İsrail oğullarını Tih çölünden çıkarmış, arzı mukaddese götürmüş, kendilerine karşı duran bazı Süryan ve Kenan hükümdarlarını bir mucize eseri olarak mağlûp etmiş arzı mukaddesi zapt ile İsrail oğullarını on iki kola ayırmıştır. Yirmi sene İsrail oğullarının başkanlığında bulunmuş, milâttan 1580 sene önce 110 yaşında iken vefat eylemiştir. Nablus yakınlarında defnedilmiş olduğu zannediliyor, İstanbul'da Beykoz'un üstünde kendisine isnat edilen bir ziyaretgâh bulunmaktadır. İsrail oğullarını, Kenan diyarına götürten, Erihayı fetheden, Şam diyarını da zapt eylemiş bulunan Hz. Yuşa'dan sonra İsrail oğulları yine birçok gayrı meşru hareketlerde bulunmuşlar, yine esaretlere, musibetlere uğramışlardır. Nihayet Üşmuil adındaki zat onlara hâkim olup on bir sene İsrail oğullarının işlerini idare etmiştir, İşte o vakit İsrail oğullarının hâkimler devri bitmiş, melikler devri meydana gelmişti.

وَإِذْ كُرِّ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

54.Ve kitapta İsmail'i de an, şüphe yok ki, o vaadinde sadık idi ve bir resul, bir nebi idi.

Bu mübarek ayetler de Hz. İsmail ile Hz. İdris'in kıssalarına işaret ediyor, onların yüksek vasıflarını bildiriyor. Ve isimleri ve yüce vasıfları zikredilen Peygamberlerin ne büyük ilâhî nimetlere nail olmuş ve ne kadar muhterem zatların zürriyetinden dünyaya gelmiş bulunduklarını ve onların nasıl güzel, ruhanî bir kulluk duygusuyla dinî vazifelerini ifa eder olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ كُرِّ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ

İsmail'i Kitapta An Ve

(Ve kitapta İsmail'i de an) Ve Ey Son Peygamber! Kitapta Kuran-ı Kerim'de ve özellikle bu mübarek sürede güzel vasıfları bildirilen İsmail'i de an

Yani: İbrahim Aleyhis-selâm'ın oğlu ve senin büyük ceddin olan o muhterem Peygamberi de zikret. Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr edenler, insandan Peygamber olmaz diyenler dahi Hz. İsmail'in peygamberliğini itiraf ediyor ve onunla iftihar ediyorlar. Hâlbuki o da insan idi. Onun insanlığı peygamberliğine, risaletine mâni olmadığı halde Hz. Muhammed'in insan olması ne için peygamberliğine mâni olsun. İşte Hz. İsmail de bu hususta bir örnek teşkil ediyor.

إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ

Vaadinde Doğru İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o vaadinde sadık idi) Şüphesiz Hz. İsmail vadinde sadık idi yaratılışça sadakatle vasıflanmış idi, verdiği söze riayet ederdi. Nitekim kendisini hak yolunda kurban edeceğini adanmış olan muhterem babası İbrahim Aleyhisselâm'a karşı "inşallah beni sabredenlerden bulacaksın" demişti.

وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

Bir nebi Bir resul İdi Ve

(ve bir resul, bir nebi idi) İşte o zat da bir resul, bir nebi idi evet bir şeriata nail idi, ümmetini hak dine davete, kendilerine ilâhî hükümleri beyana memur bulunuyordu. Artık insanlığın peygamberliğe nail olamayacağı nasıl iddia edilebilir?

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

55.Ve hanedanına namaz ve zekât ile emir ederdi ve Rabbinin katında rızaya nail olmuştu.

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ

Zekatı Ve Namazı Ehline Emrediyor İdi Ve

(Ve hanedanına namaz ve zekât ile emir ederdi) İsmail Aleyhisselam, kendi aşiretine veya kendi ümmetine en büyük bir kulluk vazifesi olan namaz ve zekât ile emrederdi onları bedenî ve malî ibadet ve itaate teşvik buyururdu.

وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

Razı olunmuş Rabbinin Katında İdi Ve

(Ve Rabbinin katında rızaya nail olmuştu) Yani: Üzerine düşen bütün kulluk ve peygamberlik vazifelerini güzelce ifa ederek rızayı ilâhîyi kazanmaya muvaffak olmuştu ki, en büyük başarı da bundan ibarettir.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

56.Ve kitapta İdris'i de zikret. Şüphe yok ki, o, bir Sıddık, bir Peygamber idi.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ

İdris'i Kitapta An Ve

(Ve Kitapta idris'i de zikret) Yüce Habibim! İnsanlar için uyanma vesilesi, uyulacak en güzel örnek olan birçok kıssaları içeren Kuran'ı Kerim'de İdris Aleyhisselâm'a ait evsafı da an.

إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

Bir peygamber Çok doğru İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, bir Sıddık, bir Peygamber idi) Şüphe yok ki, Hz. İdris bir Sıddık sözlerinde, işlerinde pek doğru, ilâhî ayetleri tasdik eden bir Peygamber idi ümmetini hak dine davete memur bulunmuştu.

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

57.Ve onu yüksek bir makama kaldırdık.

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

Yüce Bir yere Onu yükselttik Ve

(Ve onu yüksek bir makama kaldırdık) İdris Aleyhisselam'ı yüksek bir makama kaldırdık yani: Peygamberlik şerefine veya iyilikle anarak yüce bir mertebeye erdirdik veya semaya veya cennete yükselttik.

&-İdris Aleyhisselam Nuh Aleyhisselam'ın büyük dedesi dir. Hz. Şit'ten sonra kendisine Peygamberlik verilmiş ve otuz sahife nazil olmuştur. Adının "Uhnuh" olduğu rivayet edilir. Çok kitap okuduğu için İdris adını almıştır. İlk evvel kalem ile yazı yazan, hesap ve yıldız ilimleriyle uğraşan, silâh yapan ve elbise diken Hz. İdris'tir. Ondan evvel âdemoğulları hayvan derisi giyerlermiş. Kendisi kâfirler ile savaşa bulunmuştur. Hz. İdris'e göklerin sırları açılmıştır. Sonunda bir yüce makama kaldırılmıştır. Bazı zatlara göre Cenabı Hak İdris Aleyhisselâm'ı semaya ve cennete kaldırmıştır. Hâlâ hayattadır. Bazı zatlara göre de dördüncü kat semaya kaldırılmış ve ruhu alınmıştır. Bir rivayete göre de Peygamberlerden dört zat vardır ki: Hâlâ hayattadırlar. Bunlar-

dan Hızır ile İlyas Hazretleri yerde ve Hz. İsa ile Hz. İdris de semada hayatta bulunmaktadır. Doğrusunu Allah daha iyi bilir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

58.İşte bunlar ki, Allah Teâlâ'nın kendilerine ihsan buyurmuş olduğu Peygamberlerdendir, Âdem'in zürriyetinden ve Nuh ile beraber gemiye yüklemiş olduklarımızdandır ve İbrahim ve İsrail'in zürriyetindendir ve hidayete erdirdiğimiz ve seçtiğimiz kimselerdendirler. Kendilerine rahmanın ayetleri okunduğu zaman secde eder ve ağlar oldukları halde yere kapanırlardı.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

Peygamberlerdendir Kendilerine Allah Nimet verdi O kimseler ki İşte onlar

(İşte bunlar ki, Allah Teâlâ'nın kendilerine ihsan buyurmuş olduğu Peygamberlerdendir) Bu mübarek sürede Zekeriya Aleyhisselâm dan İdris Aleyhisselâm'a kadar kıssaları, yüksek vasıfları bildirilen zatlar ki, Allah Teâlâ'nın kendilerine ilim ve hikmet ihsan ve inam buyurmuş olduğu Peygamberlerdendir. Kendilerine risalet, Peygamberlik verilmiştir. Bunlar ki, dinî hükümleri insanlara tebliğe memur, ümmetler arasında büyük mertebelere mevkilere sahip bulunmuşlardır. Bu zatlar

مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

Nuh Beraber Taşındı O kimselerden ki Ve Adem'in Zürriyetinden

(Âdem'in zürriyetinden ve Nuh ile beraber gemiye yüklemiş olduklarımızdandır) Meselâ: Hz. İdris, yakınlığı itibarıyla Âdem Aleyhisselâm'ın zürriyetinden demektir. Hz. İbrahim de Nuh Aleyhisselâm'ın gemisindeki zatlardan birinin zürriyetindendir.

وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ

İsrail'in Ve İbrahim'in Zürriyetinden Ve

(ve İbrahim ve İsrail'in zürriyetindendir) Ve diğerleri de İbrahim ile İsrail'in yani Yakup Aleyhisselâm'ın zürriyetindendir. İsmail, İshak ve Yakup Aleyhimüsselâm, Hz. İbrahim'in zürriyetindendirler. Musa, Harun, Zekeriya, Yahya ve İsa Aleyhimesselâm da İsrail'in, yani: Hz. Yakub'un zürriyetinden bulunmuşlardır.

وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا

Seçtik Ve Hidayete erdirdik O kimselerden ki Ve

(ve hidayete erdirdiğimiz ve seçtiğimiz kimselerdendirler) Ve bu vasıfları anlatılan zatlar ki, hidayete erdirdiğimiz en doğru bir yola sevk eylediğimiz ve seçtiğimiz peygamberliğe, keramete nail olmakla seçkin kıldığımız mübarek kimselerdendirler işte bu pek çok muhterem zatlar

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ

Rahmanın Ayetleri Onlara Okunur O vakit ki

(Kendilerine rahmanın ayetleri okunduğu zaman) Kendilerine herhangi bir okuyucu tarafından rahmanın ayetleri okunduğu zaman secde eder Tilavet secdesine koşarlardı

خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

Ağlayarak Secde ediciler olarak Kapanırlar

(secde eder ve ağlar oldukları halde yere kapanırlardı) Ve dinî bir şevk ile bir Allah sevgisi ile ağlar oldukları halde bir şükran vazifesi olmak üzere secde ederek yere kapanırlardı ne mübarek, muhterem zatları! İşte Kuran'ı Kerim'i böyle bir şevk ile bir ruhanî zevk ve heyecan ile okuyup dinlemeli, onun kutsal beyanlarını düşünerek bir manevî tesir ile gözyaşları dökmelidir. Bu 58.ayet beşinci secde ayetidir.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

59.Sonra arkalarından bir taife onlara halef oldu ki, namazı zayi ettiler ve şehvetlere tâbi oldular. Artık yakında cehennem deresine uğrayacaklardır.

Bu mübarek ayetler, bir kısım muhterem Peygamberlerden sonra bir takım namazsız, şehvetlerine düşkün kimselerin türemiş ve cehenneme aday bulunmuş olduklarını bildiriyor. Ancak daha sonra tövbe ve istiğfar eden, takva sahibi kulların adn cennetlerine nail ve orada güzelce rızıkla nacaklarını müjdelemektedir.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ

Namazı zayi ettiler Bir taife Onlardan sonra Sonra halef oldu

(Sonra arkalarından bir taife onlara halef oldu ki namazı zayi ettiler) Halef, hayırlı, Salih olan evlât ve zürriyet demektir. Hayırsız adı olan zürriyete de "half" denir. İşte Sonra o mübarek Peygamberlerin arkalarından onların zamanlarını müteakip bir taife dinî hükümlere riayet etmez bir grup onlara o Peygamberlere halef oldu ki bu taife namazı zayi ettiler Farz namazları terk veya vakitlerini değiştirdi ve ertelediler. Mesele: Güneş batıncaya kadar ikinci namazını geciktirdiler

وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ

Şehvetlere Tâbi oldular ve

(ve şehvetlere tâbi oldular) İçkiye, zinaya, kumara, faize daldılar çeşit çeşit günahları işlediler, hatta bir baba kız kardeş ile evlenmeyi de caiz gördüler. İbni Abbas Hazretlerine göre bunlar Yahudi taifesidir.

فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

Gayya kuyusuyla Karşılaşacaklar Artık ileride

(Artık yakında cehennem deresine uğrayacaklardır) Yahut hüsrana veya kötü bir akıbete maruz kalacaklardır. Gay kelimesi şer demektir. Zıddı olan hayra da Reşat denir. Bununla beraber gay cehennemde pek çukur, pek müthiş bir vadinin de ismidir

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

60.Ancak tövbekâr olan ve iman eden ve iyi amelde bulunan kimseler müstesna. Çünkü onlar cennete girerler ve bir şey ile zulme uğratılmış olmazlar.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Yaptı Ve İman etti Ve Tövbe etti O kimse ki Ancak

(Ancak tövbekâr olan ve iman eden ve iyi amelde bulunan kimseler müstesna)

Ancak öyle inkârcı günahkâr bir taife fertlerinden daha dünyada iken tövbekâr olan yaptıklarından pişman olup günahları terk eden. Ve iman eden üzerlerine düşen vazifelerin birer ilâhî hükme dayanmış olduğuna inanan ve iyi amelde bulunan namaz, oruç gibi ve zekât gibi ibadetleri ifaya çalışan kimseler müstesna. Onlar öyle cehenneme sevk edilecek değildiler.

فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

Cennete Gireceklerdir Artık işte onlar

(Çünkü onlar cennete girerler) Çünkü onlar öyle tövbe eden ve durumlarını düzelterenler cennete girerler bütün inananlara vaad edilmiş cennetlere onlar da nail olurlar.

وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

Bir şeyle Zulme uğratılmazlar Ve

(ve bir şey ile zulme uğratılmış olmazlar) Onlar iyi amellerinin mükâfatını tamamen görürler. Vaktiyle olan küfür ve günahları artık kendilerine zarar vermez, mükâfatlarının noksanlığına sebep olmaz. Nitekim bir hadisi şerifte: Günahından tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir" diye buyrulmuştur.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ ۚ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا

61.Adn cennetleri ki, Rahman kullarına gıyaben vaad buyurmuştur. Şüphe yok ki, onun vaadi vücuda getirilmekte bulunmuştur.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ ۚ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ

Gıyaben Kullarına Rahman Vaad etmiştir Onlar ki Adn Cennetlerine

(Adn cennetleri ki, Rahman kullarına gıyaben vaat buyurmuştur) Evet. Onların nail olacakları cennetler Adn cennetleri dir ki, Yani: Daimî bir ikametgâh olan, içinde bir daha çıkarılmayacak bulunan bir kısım cennetler, ebedî bağlar ve bahçelerdir ki, onları rahman olan Yüce Yaratıcı Hazretleri kullarına gıyaben vaat buyurmuştur yani: O cennetler o kullara göre şimdilik gayıp bir halde bulunmaktadır, onu görememekte-dirler. Yahut o kullar, o cennetlerden gayb oldukları halde sırf ilâhî dinin verdiği habere binaen o cennetlere inanmış bulunurlar.

إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا

Gelecek olan Va'di Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki Onun va'di vücuda getirilmekte bulunmuştur) Allah Teâlâ hâşâ vaadinden dönmez. İşte o müminlere de bu cennetleri vaad buyurmuştur. O müminler bu cennetlere elbette kavuşacaklardır.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

62.Orada faydasız lakırdı işitmezler, ancak selâm işitirler ve onlar için orada sabah ve akşam rızıklar da vardır.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا

Selam Ancak Boş bir söz Orada İşitmezler

(Orada faydasız lakırdı işitmezler ancak selâm işitirler) Artık o mümin zatlar o adn cennetlerinde faide siz lakırdı işitmezler boş yere söz söyleyip durmazlar ancak selâm işitirler Yani: kendilerine Allah tarafından veya melekler tarafından veya birbirleri tarafından verilen selâmı işitirler, iltifat edici sözleri işitmek nimetine kavuşurlar.

وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

Akşam Ve Sabah Orada Rızıkları Onlar için vardır Ve

(ve onlar için orada sabah ve akşam rızıklar da vardır) Ve o cennetlere giren zatlar için o cennetlerde sabah ve akşam yani sürekli olarak Rızıkları da vardır. Yani: Dünyaya göre belirli vakitlerde yemek, içmek temin edildiği gibi cennetlerde de böyle belirli vakitlerde nimetlere erişmiş bulunacaklardır. Yoksa cennette gece ve gündüz yoktur, belki orası ebedî olarak nur ve aydınlık içinde bulunmaktadır.

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

63.O, o cennettir ki, ona kullarımızdan takva sahibi olanları vâris kılarız.

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

Takva sahibi İdi O kimseyi ki Kullarımızdan Varis kılacağız O ki Cennet İşte budur

(işte, bu öyle cennettir ki ona kullarımızdan takva sahibi olanları vâris kılarız) Küfürden sakınıp, İman ile vasıflanmış bulunanları vâris kılarız o cennetleri onlara ihsan ederiz, orada ebedî bir şekilde selâmet ve saadet içinde yaşar dururlar, İşte imanın mükâfatı. Deniliyor ki: Kâfirlerin iman ettikleri takdirde nail olacakları makamlara da onlar küfür üzere öldükleri takdirde müminler vâris olacaklardır. Yani o makamlar da müminlere verilecektir. Cenab-ı Hak cümlemizi İmandan ayırmasın. Âmin

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ

رَبُّكَ نَسِيًّا

64.Ve Cibril'i Emin demiştir ki Biz inemeyiz, ancak Rabbin emri ile ineriz. Ve önümüzde ve ardımızda ve bunların arasında ne varsa hepsi o'nun içindir ve Rabbin unutkan değildir. Bu mübarek ayetler, her şeyi hakkıyla bilen Allah Teâlâ'nın emri olmadıkça Cibril'i Emin'in Kuran ayetlerini indirmeğe salahiyeti olmadığını bildiriyor ve Cenabı Hakka kulluk arzına devam edilmesini emrediyor. Kendilerinin yoktan yaratılışlarını düşünmeyen bir takım gafil kimselerin öldüklerinden sonra dirilmelerini inkâr ettiklerini beyan ve onları uyanmaya davet edip inkârcı olanların nasıl müthiş bir ahiret azabına uğrayacaklarını ihtar etmektedir.

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ

Rabbinin Emri ile Ancak İnmayiz Ve

(Biz inmeyiz, ancak Rabbin emri ile ineriz) Ve Cibril'i Emin demiştir ki Resul-i Ekrem'den ashabı Kehf e, Zülkarneyin e ve ruha dair bilgiler istemişlerdi. O Yüce Peygamber de bu hususa dair kendisine hemen ilâhî vahyin ineceğini ümit etmekte bulunmuştu. Fakat bu beklenen ilâhî vahy, kırk veya elli gün kadar gecikti. Bu gecikmeden müteessir olan şanı yüce peygamber, bunun sebebinin Cibril'i Emin'den sordu, o'da bu gecikmenin hikmetini gösteren, bu ayeti kerimeyi tebliğ etti. Ve biz inemeyiz Yani: Biz ilâhî vahyi tebliğe memuruz. Fakat biz kendi kendimize her istediğimiz zaman yeryüzüne inip ilâhî vahyi tebliğ edemeyiz. Ancak Rabbin emri ile ineriz, ne vakit bize Emir ederse o vakit gelir, taşıdığınız vahyi tebliğ ederiz.

لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِيَنَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ

Bunların Arasındadır O şey ki Ve Arkamızdadır O şey ki Ve Önümüzdedir O şey ki Onundur

(Ve önümüzde ve ardımızda ve bunların arasında ne varsa hepsi o'nun içindir)

Yani: Geleceğe ait olan ahiret işleri de, maziye karışan dünya işleri de ve ahiret ile dünya arasındaki hâdiseler de bütün Allah Teâlâ'nın iradesine tabidir. Bundan dolayı o'nun emri olmadıkça biz bir yerden diğer bir yere gidemeyiz ve istediğimiz zaman yere inemeyiz.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا

Unutucu Rabbin Değildir Ve

(Ve Rabbin unutkan değildir) Onda unutmak düşünülemez. Bundan dolayı Ey Yüce Peygamber! Seni de şüphe yok ki, unutmuş değildir. Dilediğin vahyin hemen gelmemiş olması, mutlaka bir hikmet ve fayda gereğidir. Artık ilâhî vahyin gecikmiş olmasından dolayı üzülme.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

65.Göklerin ve yerin ve onların arasında olanların rabbidir. Bundan dolayı o'na ibadet et, o'nun ibadeti için sabır ve sebat eyle. Sen o'nun için hiçbir benzer bilir misin?

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Rabbidir

(Göklerin ve yerin ve onların arasında olanların rabbidir) Evet. Cenabı Hak için hâşâ unutmak tasavvur olunamaz. Çünkü Yüce Yaratıcı, bütün göklerin ve yerin ve onların arasında olanların Rabbidir. Hepsinin de yaratıcısıdır, sahibidir, koruyucusudur. Artık o Yüce, mukaddes Yaratıcı hakkında gaflet, unutmak nasıl tasavvur olunabilir?

فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ

Ona ibadet etmekte Sabırlı ol Ve Öyle ise ona ibadet et

(Artık o'na ibadet et, o'nun ibadeti için sabır ve sebat eyle) Ey Yüce Peygamber! Kerem sahibi Mabuduna ibadet et, onun ibadeti için sabır ve sebat eyle ilâhî din yolunda meşakkatlere tahammülde bulun vahyin gecikmeye uğramasından dolayı üzülme, kâfirlerin dedikodusundan müteessir bulunma o Hikmet Sahibi Yaratıcı, seni herhalde koruyacak ve himaye buyuracaktır.

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

Bir adaş Ona Biliyor musun?

(Sen o'nun için hiçbir benzer bilir misin?) Ey Yüce Peygamberi, o Kâinatın Yaratıcısı için hiçbir benzer bilir misin? Ondan başka ibadete layık, yaratıcılık sıfatına sahip bir zatın varlığını tasavvur edebilir misin? Elbette ki, bilemez ve tasavvur edemezsin? O Yüce Yaratıcın ebetteki, seni unutmaz, seni mağlûp bırakmaz, sana indirdiği vahyin gecikmeye uğraması da elbette onun bir hikmeti gereğidir. Artık sen kendini teselli et, o'na ibadet ve itaate devam et. Dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadet senin için takdir edilmiştir.

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِئْتُ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا

66.Ve insan der ki: Öldüğüm zaman mı ileride diri olarak çıkarılacağım.

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِئْتُ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا

Hayat sahibi olarak Çıkarılacağım Gerçekten ileride Öldüm O şey ki O vakit mi ki İnsan Der ki Ve

(Ve insan der ki: Öldüğüm zaman mı ileride diri olarak çıkarılacağım) Allah'ın dininden mahrum kalan herhangi bir inkârcı şahıs iddiada bulunur ki: Öldüğüm zaman mı ileride diri olarak mezarımdan çıkarılacağım? Bu mümkün mü? İşte ilâhî kudreti düşünmeyen bir cahil, böyle ahiret hayatını inkâra cür'et eder.

&-Bu ayeti kerime Ebu cehil veya Übeyy İbni Half hakkında nazil olmuştur. Bununla beraber bu ayetle kıyameti inkâr eden bütün kâfirler kastedilmiştir. Übeyy İbni Half, bir gün eline çürümüş bir kemik almış, ufalamış Muhammed Aleyhisselama bunun tekrar dirileceğini iddia ediyor demişti.

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا

67.0 insan hiç düşünmez mi ki; Biz onu evvelce yarattık, hâlbuki o hiçbir şey değildi.

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Onu yaratmışız Şüphesiz biz İnsan Ve ibret almaz mı?

(0 insan hiç düşünmez mi ki; Biz onu evvelce yarattık) Cenabı Hak da öyle inkârcı, Allah'ın kudretini takdirden mahrum kimselere karşı haşr ve neşrin gerçekleşeceğine delil olmak üzere buyuruyor ki: o insan hiç düşünmez mi ki, Şüphesiz biz onu evvelce yarattık Onu dünyaya getirdik, ona hayat verdik.

وَلَمْ يَكُ شَيْئًا

Bir şey Halbuki değildi

(Hâlbuki o hiçbir şey değildi) Artık onu öyle yoktan var eden bir Yüce Yaratıcı, onu öldürdükten sonra tekrar var edemez mi? Ne gaflettir ki, birçok insanlar kendi yaradılışlarını bile hiç düşünmüyorlar. Her Hangi bir şeyi iade etmek, o şeyi evvelce yoktan var etmeğe göre daha kolay değil midir? Öldükten sonra tekrar diriltmek hakkında bu ayeti kerime kadar kısa, fakat pek kuvvetli bir delil tasavvur olunamaz. Deniliyor ki: Bütün mahlûkat toplansa öldükten sonra dirilme hakkında bu ayeti kerime kadar kısa fakat bu derece kuvvetli, makul bir delil meydana getirmeğe kadir olamazlar.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا

68.Evet. Rabbine and olsun ki onları ve şeytanları elbette toplayacağızdır. Sonra da onları muhakkak ki, cehennemin etrafında dizüstü hazırlamış olacağız.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ

Şeytanları Ve Elbette onları toplayacağız Artık rabbine yemin olsun ki

(Evet, Rabbine and olsun ki onları ve şeytanları elbette toplayacağızdır) Evet Rabbine and olsun ki, onları o kıyameti, haşr ve neşri inkârcı olanları ve onları aldatmış olan şeytanları elbette yeniden diriltilip haşr edeceğiz onları mahşerde toplayacağız

ثُمَّ لَنُخْضِرَنَّ لَهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا

Diz üstü çökmüş olarak Cehennemin Etrafında Muhakkak onları hazır bulunduracağız Sonra

(sonra da onları muhakkak ki, cehennemin etrafında dizüstü hazırlamış olacağız) Onların bu müthiş vaziyetlerini bütün insanlar görecektir. Dinsizliğin o pek feci akıbeti, gözler önünde pek korkunç, manzara teşkil edecektir.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا

69.Sonradan her fırkadan rahmana karşı ziyadece mütekebbir serkeş olanı muhakkak ki, şiddetle yakalayacağız.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ

Taifenin Her birinde Elbette çekip çıkaracağız Sonra

(Sonra da her fırkanın içinden muhakkak çıkaracağız) Aynı mezhep de meşrepte kavimde millette bulunan bir taifenin içinden çıkaracağız

أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا

İsyanca Rahmana En şiddetli olan Onların hangisi

(Onların rahmana karşı çok kibirli serkeş, haddi aşmış olanı hangisi ise) Rahmana kendilerini yaratmış, yaşatmış, dünyada beslemiş olan Yüce Yaratıcıya karşı çok kibirli serkeş, haddi aşmış olanı muhakkak ki, şiddetle cezalandıracağız. Yani: Cehennemin etrafında toplatılmış bulunanların küfür ve isyan itibarıyla daha fazla ileri gitmiş olanları hakkında cehennem azabı da o nisbette fazla olacaktır. Meselâ: Onu bunu sapıklığa, küfür ve isyana sevk etmiş olan bir dinsizin azabı, başkalarının sapmasına sebebiyet vermemiş bir dinsizin azabına oranla daha ziyade olacaktır.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا صِلِيًّا

70.Sonra elbette ki biz, cehenneme girip yanmağa daha lâayık olanı da şüphe yok, daha ziyade biliriz.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا صِلِيًّا

Girip yanmaya Ona Daha yayıktır Onlar O kimseleri ki En iyi bileniz Elbette biz Sonra

(Sonra elbette ki biz, cehenneme girip yanmağa daha lâayık olanı da şüphe yok, daha ziyade biliriz) Yani: elbette cehenneme kimlerin atılacağını ve onların arasında hangilerinin daha çok azabı hak etmiş olduğunu ancak Azamet ve kudreti sonsuz olan Yüce Yaratıcı Allah Teâlâ hakkiyle bilir. Haklarında ilâhî adaleti tam manasıyla tecelli eder. Bu hakikati, bu adaletin tecellisini bütün ahirete sevk edilecek olan insanlar görecektir.

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

71.Ve sizden bir kimse yoktur ki, illâ oraya uğrayacaktır. Bu, Rabbin tarafından hüküm ve kaza buyurmuş bir şeydir.

Bu mübarek ayetler, bütün insanlığın kıyamet gününde cehennemin müthiş manzarasını seyredeceklerini ve takva sahibi olan zatların selâmet sahasında bulunup zalimlerin cehennemde Bulunacaklarını bildiriyor. Kâfirlerin Müslümanlara karşı dünyevî varlıklarıyla üstünlük iddiasında bulunduklarını, hâlbuki eski devirlerde yaşamış, daha çok mülk ve servete sahip bulunmuş olan kâfirleri o varlıklarının helakten kurtarmamış olduğunu ihtar buyurmaktadır.

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا

Oraya uğrayacaktır Ancak Sizden bir kimse yoktur Ve

(Ve sizden bir kimse yoktur ki, illâ oraya uğrayacaktır) Ve Ey insanlar, gerek mümin ve gerek kâfir olsun illâ oraya o cehenneme veya onun ateşin manzarasını gösteren bir sahaya uğrayacaksınız. Bütün insanlar o cehennemi her halde görmüş olacaktır.

كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

Bir hüküm Kesinleşmiş Rabbin için Olandır

(Bu, Rabbin tarafından hüküm ve kaza buyururmuş bir şeydir) Allah'ın takdiri böyle tecelli etmiştir, mutlaka gerçekleşecektir. Evet. Cenabı Hak, bir mutlak hâkimdir, her takdiri bir hikmete dayanmaktadır. Yarın ahirette cehenneme bütün insanları toplayacaktır. İyi, mümin olanlar, o cehennemi seyretmek için içerisine girseler de onlar için o cehennem bir gülistan gibi asla bir zarar vermeyecektir. Çünkü ateşteki ve diğer şeylerdeki tesirleri yaratan, Allah Teâlâ'dır. Dilediği zaman onu derhâl giderir. &-Nitekim dünyada da ateşi Hz. İbrahim'e bir soğuk ve selâmet kılmıştır. Kâfirler ise artık cehennem ateşi içinde ebedî olarak kalıp azap çekeceklerdir. Yahut bütün insanlar cehennem sahasında toplanacaklardır. Müminler o müthiş cehennemden emin olduklarını bilerek sevinçleri kat kat artacak, kendilerinin ne kadar gıptaya şayan bir halde bulunduklarını daha mükemmel bir şekilde anlamış olacaklardır. Cehenneme sevk edilecek olanlar da ne kadar büyük bir felâket ve uğursuzluk içinde kaldıklarını anlayarak tasavvurların üstünde elemeler, kederler içinde çırpınıp duracaklardır.

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا

72.Sonra sakınmış olanları kurtuluşa erdiririz. Zalimleri de orada dizleri üstüne çökmüş bir halde bırakırız.

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا

Sakındılar O kimseleri ki Kurtarıyoruz Sonra

(Sonra sakınmış olanları kurtuluşa erdiririz) Evet. Bütün insanlar öyle toplanıldıktan sonra dünyada iken takva sahipleri küfürden günahlardan Sakınmış olan mümin, iyi kulları kurtuluşa erdiririz cennete Sevk ederiz.

وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا

Diz üstü çökmüş olarak Orada Zalimleri Bırakırız Ve

(Zalimleri de orada dizleri üstüne çökmüş bir halde bırakırız) Zalimleri de dünyada iken küfürleriyle, günahlarıyla nefislerine zulüm etmiş olanları da o cehennemde dizleri üstüne çökmüş bir halde bırakırız. Artık kâfir olarak ölmüş olanlar, o cehennemde ebedî bir şekilde kalacaklardır. Fakat Cenabı Hakkın birliğini, yaratıcılığını, mabutluğunu ve dinini tasdik eden, kalbinde zerre miktarı dahi olsa bir hayır bulunan bir kimse de günahlarından dolayı cehenneme atılacak olsa da bu geçicidir, sonunda cehennemden çıkarılacak yine cennete sevk edilecektir. Nitekim birçok ayetler, hadisler bunu bildirmektedir.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

73.Onlara ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman kâfir olanlar, iman etmiş olanlara dedi ki: İki gruptan hangisi makamca daha hayırlıdır, meclisçe daha güzeldir?

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Açık açık Ayetlerimiz Onlara Okunur O vakit ki Ve

(Onlara ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman) O mümin ve kâfir olan insanlara ayetlerimiz Kuran'ı Kerim'in ahirete ve insanlığın geleceğine ait beyanatı açık açık okunduğu zaman o Kuran'ın lâfızlarındaki açıklık, icaz ve manasındaki yücelik görüldüğü zaman

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi

(kâfir olanlar, İman etmiş olanlara dedi ki) Bir cehalet eseri olarak şöyle dediler ki

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

Meclis itibariyle Daha güzeldir Ve Makam cihetiyle Daha hayırlı O iki topluluktan Hangisi

(İki gruptan hangisi makamca daha hayırlıdır, meclisçe daha güzeldir) İki gruptan bizimle sizden hangisi makamca daha hayırlıdır? Hangimizin ikametgâhları daha büyük daha faideli dir? Ve bizimle sizden hangisi meclisçe daha güzeldir? Hangimizin toplanıp da sohbetle, danışmada bulunduğu yerler daha muhteşem, daha gönül açıcudur.

&-Asrısaadetteki bir takım müşrikler, kendilerini İslâm dinine davet eden müminlere karşı kibirlice bir vaziyet alıyorlar, kendilerinin dünyevî varlıklarına güvenerek fakir Müslümanlara karşı böyle bir iddiaya cüret gösteriyorlardı. Demek istiyorlardı ki: Eğer hak sizin tarafınızda olsa idi sizin servetiniz, ikametgâhlarınız bizimkilerden aşağı bir halde bulunmazdı. Bu cahiller, kendilerinin fani varlıklarına büyük bir kıymet veriyorlardı, onların hakikat gözünde hiçbir ehemmiyeti olmadığını düşünemiyorlardı, onları o geçici varlıkları elbette ki, kurtaramayacaktı. Onlar tarihten de bir ibret dersi almıyorlardı.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَا وَرِيًّا

74.Hâlbuki biz onlardan evvel nice asırlar ahalisini helak ettik ki, onlar eşyaca ve manzara itibariyle daha güzel idiler.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ

Nesilden Onlardan önce Helak ettik Nice Ve

(Hâlbuki biz onlardan evvel nice asırlar ahalisini helak ettik ki) Hâlbuki biz onlardan evvel nice asırlar ahalisini helak ettik ki, yeryüzünde onların yurtları, eserleri görülüp durmaktadır. Arkeolojik çalışmalarla ortaya çıkmaktadır

هُمْ أَحْسَنُ أَثَا وَرِيًّا

Gösterişçe Ve Eşyaca Daha güzel Onlar

(onlar eşyaca ve manzara itibariyle daha güzel idiler) O eski asırlar ahalisi eşyaca dünya malı bakımından ve manzara itibariyle şimdikilerden daha güzel idiler onlar ne kadar sanat eserleri bırakıp gitmişlerdir. Öyle olduğu halde onları bu dünyevî varlıkları mahv ve yok olmaktan kurtaramamıştır. İşte ad, Semud gibi kavimler bu cümledendir. Eğer dünyevî bir varlığın Allah katında büyük bir kıymeti olsa idi o kavimleri helak buyurmazdı. Artık şimdi de öyle fani varlıklarına güvenerek dinî vazifelere karşı cephe alan kimseler, o tarihî facialardan bir ibret dersi almalı değil midirler?

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا

الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا وَأَضَعُفُ جُنْدًا

75.De ki: Her kim sapıklık içinde ise onun için rahman uzattıkça uzatsın onlara dilediklerini versin ne ehemmiyeti var! Ne zaman ki vaad olunduklarını, ya azabı veya kıyamet gününü görürler, artık mekânca daha şerli ve yardımcılarca daha zayıf kim olduğunu bilmiş olacaklardır.

Bu mübarek ayetler, Müslümanlara karşı varlıklarıyla övünerek cephe alan inkârcıların ne kadar dünya varlığına sahip olsalar da sonunda pek acıklı felâketlere uğrayacaklarını ihtar ediyor, inananlara ve hidayete erenlere ise pek mükâfatlı, pek hayırlı bir geleceğe nail olacaklarını müjdelemektedir.

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ

Dalalette İse Kim Deki

(De ki: Her kim sapıklık içinde ise) Ey habibim o servetlerine, mevkilerine güvenen inkârcılara de ki: Her kim sizin gibi sapıklık içinde ise küfür ve dalâlet ile vakit geçirmekte ise

فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا

Bir müddetle Rahman Ona O takdirde mühlet versin

(onun için rahman uzattıkça uzatsın onlara mühlet versin) Onlara İhsanı sonsuz olan Kâinatın Yaratıcısı diledikleri dünya varlığını versin, ne ehemmiyeti var? Yani: O Hikmet Sahibi Yaratıcı, böyle kimselere derece derece helake götürmek üzere birçok nimet verir, onların ömürlerini uzatır, servetlerini artırır. Fakat bunlar geçicidir, uhrevî sorumluluğu gerektirir. Artık bunlar ile iftihar etmeleri uygun değildir.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ

O saati Veya Azabı Ya Va'd olunuyor O şeyi ki Gördüler O vakit ki Nihayet

(Ne zaman ki vaad olunduklarını, ya azabı veya kıyamet gününü görürler) O dünyevî varlıklarına aldanıp hakkı kabul etmeyenler. Allah tarafından tehdit edildikleri vaad olunan o şeyler ki. Ya azabı Müslümanların kendilerine galip gelmeleriyle kahrolunacaklarını veya berzahtaki azabı veya kıyamet gününü O inkâr ettikleri ahiret âlemini görürler de dünyadaki varlıklarından hiçbir faide göremez olurlar.

فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا وَأَضَعُفُ جُندًا

Taraftarca Daha zayıf Ve Yer cihetiyle Daha kötü O kimseyi ki Artık yakında bileceklerdir

(artık mekânca daha şerli ve yardımcılarca daha zayıf kim olduğunu bilmiş olacaktırlar) evet artık mekanca yurt vesairece daha şerli daha yaramaz, hayırdan daha uzak ve yardımdan, imdada yetişeceklerden daha mahrum kim olduğunu bilmiş olacaktırlar. Artık iki gruptan haddizatında hangisinin daha üstün, hangisinin hakikî bir servete ve yardıma nail olduğunu anlayacaklardır. Hidayete, saadete ermiş olan zatların o küçümsemiş oldukları inananlardan ibaret olduğu belirmiş olacaktır.

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا

76.Allah Teâlâ hidayete erenlere hidayeti artırır ve baki olan Salih ameller ise Rabbin katında sevapça da hayırlıdır, âkibetce de hayırlıdır.

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى

Hidayet cihetiyle Hidayete erdiler O kimseleri ki Allah Artırır Ve

(Allah Teâlâ hidayete erenlere hidayeti artırır) Evet, Allah Teâlâ hidayete erenlere İmana muvaffak olanlara hidayeti artırır onları dinin yüceliğine şahitlik eden nice kudret eserlerini görmeğe, ilâhî ayetleri okuyup anlamaya mazhariyetiyle kalplerini ziya-dece nurlandırır, sevaplarını kat kat artırır.

وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ

Salih ameller Kalıcı olanlar Ve

(ve baki olan Salih ameller ise) Şüphe yok ki; Beş vakit namaz gibi, Kuran'ı Kerim'i tilâvet gibi, kalplerde parlayan temiz inançlar gibi, hak yolundaki cihadlar gibi, Allah katında makbul muameleler ise

خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا

Âkibetçe Hayırlıdır Ve Sevapça Rabbinin Katında Hayırlıdır

(Rabbin katında sevapça da hayırlıdır akibetçe de hayırlıdır) Mükâfatları pek çoktur onların faideleri, mükâfatları ahiret âleminde devam edip duracaktır. İnkârcıların kanaatlerince hayır kabul edilen bir takım fâni, gayrı meşru varlıklar, servetler ise çabucak yok olucudur, onların uhrevî faideleri yoktur, bilakis mesuliyeti gerektirir. Artık onlara aldanıp da müminlere karşı muhalefette bulunmak, kibirlice bir vaziyet almak nasıl, uygun olabilir?

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا

77.Gördün mü o kimseyi ki, bizim ayetlerimizi inkâr etti ve dedi ki: Elbette bana mal ve evlat verilecektir.

Bu mübarek ayetler, haşır ve neşri inkâr eden bir kâfirin alay yoluyla söylemiş olduğu

şeyleri bildiriyor. Öyle gaybı bilmeyen ve bir ilâhî vaade nail bulunmayan bir şahsın sözlerinin tesbit edileceği azabının da artırılacağı, kendisinin her türlü varlıktan mahrum kalarak tek başına mahşere sevk edileceğini ihtar buyurmaktadır.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi İnkâr etti O kimseyi ki İşte gördün mü?

(Gördün mü o kimseyi ki, bizim ayetlerimizi inkâr etti) Ey habibim gördün mü ne kadar şaşılacak şey o kimseyi, o inkârcı şahsı ki bizim ayetlerimizi bizim büyüklüğümüze, haşır ve neşre kadir olduğumuza dalâlet eden kudret eserlerimizi ve özellikle uhrevî hayatı bildiren Kuran'ın beyanlarını inkâr etti küfre düştü

وَقَالَ لَأَوْتَيْنَّ مَالًا وَوَلَدًا

Evlat Ve Mal Elbette bana verilecektir Dedi Ve

(ve dedi ki: Elbette bana mal ve evlat verilecektir) Ve bir alaycı eda ile dedi ki: eğer kıyamet koparsa, başka bir âleme gidilirse elbette bana mal ve evlat verilecektir orada da büyük bir varlık sahibi olacağım. Bak! Şu cahilin bu garip iddiasına, kendisine ne büyük bir kıymet veriyor!

أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ آتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

78.Gayba vakıf mı olmuş, yoksa Rahmân'ın nezdinde bir ahd mi edinmiş?

أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ آتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

Bir söz Rahmanın Katından Edinmiş mi Yoksa Gayba Vakıf mı olmuş

(Gayba vakıf mı olmuş, yoksa Rahmân'ın nezdinde bir ahd mi edinmiş?) Bu cahil, gururlu şahıs o kadar mı şanı yükselmiş de Cenabı Hakka mahsus olan gayb ilmini kendisi de öğrenmiş! Yoksa Cenabı Hakkın huzuru ilâhîsinde kendisi için mal ve evlât verileceğine dair bir ilâhî va'de nail mi olmuş ki, böyle bir iddiaya cüret ediyor?

كَأَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا

79.Hayır öyle değil, ne diyeceğini elbette yazacağız ve onun için azabı arttırdıkça arttıracacağız.

كَأَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ

Söylüyor O şeyleri ki Yazacağız Hayır, öyle değil

(Hayır öyle değil, ne diyeceğini elbette yazacağız) O cahil şahıs, bu iddiasında, bu temennisinde hata ediyor! Kendisine bir kıymet vermiş oluyor, biz Meleklerle emredip o söylediklerini, alaylarını, inkârlarını tek tek yazdıracağız, onları amel defterinde koruyarak onlar ile kendisini ahirette azaba uğratacağız.

وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا

Uzatmakla Azaptan Onun için Uzatacağız Ve

(Ve onun için azabı arttırdıkça arttıracacağız) Bu iddiası yüzünden de azabı kat kat artacak, devam edip duracaktır.

وَنَرُّهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا

80.Ve onun dediklerine biz vâris olacağız ve o bize tek başına gelecektir.

وَنَرُّهُ مَا يَقُولُ

Dedi O Şeye ki Ona varis olacağız Ve

(Ve onun dediklerine biz vâris olacağız) Ve onun öyle boş bir iddiada bulunan şahsın dediklerine onun yanında bulunan mal ve evlada biz vâris olacağız. Onun ölümü ile bunlar elinden tamamen çıkmış bulunacaktır.

وَيَأْتِينَا فَرْدًا

Yalnız olarak Bize gelecektir Ve

(ve o bize tek başına gelecektir) Ve o şahıs bize kıyamet gününde tek başına gele

cektir dünyadaki malından, evlâdından da istifade edemeyecektir. Nerede kaldı ki ahirette ayrıca mala, evlada sahip olabilsin! Artık öyle gafilce, alay edercesine hareketlere, lakırdılara son vererek biraz da ciddî şekilde ebedilik âlemini düşünmek icap etmez mi? Nedir bu gaflet, bu inkâr?

&-Rivayete göre bu ayetler, As bin Vail hakkında nazil olmuştur. Habbâb ibn'ül'erret demiştir ki: Benim As'da alacağım var idi, kendisinden istedim, dedi ki: Yok, vallah Muhammed'i Aleyhisselam inkâr etmedikçe onu sana vermem. Ben de dedim ki: Yok vallahi. Ben Muhammed'i Aleyhisselamı ne hayatımda, ne öldüğümde, ne de yeniden diriltileceğim anda inkâr etmem. As da dedi ki: O halde ben de diriltilecek miyim? Dedim ki: Evet. Diriltileceksin. O da alaycı bir eda ile dedi ki: Öyle ise ben diriltileceğim zaman gel, benim orada malım da evlâdım da olur, sana borcumu veririm. İşte Asın bu lakırdısı üzerine bu ayetler nazil olup onu reddetmiştir.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا

81.Ve onlar Allah'tan başka tanrılar edindiler, kendileri için bir izzet olsun diye.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'dan başkasına tapanların ne kadar aldanmış olduklarını taptıkları şeylerin de onlardan nefret edip kaçınacağını bildiriyor. Müşriklerin üzerlerine şeytanların musallat olduğunu ve o müşriklerin belirli günden sonra helak olup cehenneme sevk edileceklerini: Takva sahibi kulların ise ebedî saadete kavuşacaklarını ve Cenab-ı Hakkın müsaadesi olmadıkça hiçbir kimsenin şefaate kadir olmayacağını beyan buyuruyor.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً

İlahlar Allah'tan Başka Edindiler Ve

(Ve onlar Allah'tan başka tanrılar edindiler) O Mekke müşrikleri ve diğer putperestler Allah'tan başka tanrılar edindiler putları, insanları, melekleri birer mabut tanıdılar. Öyle mahlûkata tapınmak cahilliğinde bulundular,

لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا

Bir izzet Kendilerine Olmaları için

(kendileri için bir izzet olsun diye) Bir menfaat, bir selâmet vesilesi, bir şefaate sebebi dünyada mevki makam sahibi olalım diye onlara öyle tapındılar, onlara ibadet sayesinde helakten, azaptan kurtulacaklarını sanıp durdular.

كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا

82.Asıla öyle değil, onların tapındıklarını gelecekte inkâr edecekler ve onların üzerine düşman kesileceklerdir.

كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ

Onların tapmalarını Yakında inkar edecekler Asıla öyle değil

(Asıla öyle değil, onların tapındıklarını gelecekte inkâr edecekler) O putlar sayesinde bir izzete, bir kurtuluşa kavuşmaları asla mümkün değildir. Hatta o putlar kıyamet günü o müşriklerin dünyada kendilerine tapındıklarını inkâr edecekler bunlar bize değil kendi vehimlerine tâbi olmuş, mabutluk sıfatına sahip olmayan şeyleri mabut sanmışlardır, diyeceklerdir. Cenab-ı Hak onlara hayat verecek, kendilerinin böyle suçsuz olduklarını bildireceklerdir. Melekler de kendilerine tapanlara karşı böyle bir redde bulunacaklardır,

وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا

Bir düşman Onlara Olacaklar Ve

(ve onların üzerine düşman kesileceklerdir) Ve o putlar, o mabut edinilen şeyler O müşriklerin üzerine ahiret gününde düşman kesileceklerdir. Onlara bir faydeleri dokunmayacak, bilakis onlardan nefret edip kaçınacaklardır. Diğer bir yoruma göre de o müşrikler, o putları Allah gibi sever, kendilerine ibadet ederken ahirette ne kadar cehalette bulunmuş olduklarını anlayarak o putlara düşman kesileceklerdir. Yani: Her iki taraf da birbirlerine düşman kesilecekler.

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوۡزُهُمۡ أَزًّا

83.Görmedin mi, biz şeytanları kâfirler üzerine musallat kıldık, onları vesvesele-riyle teşvik edip duruyorlar.

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Üzerine Şeytanları Gönderdik Şüphesiz biz Görmedin mi?

(Görmedin mi, biz şeytanları kâfirler üzerine musallat kıldık) Ey Habibim görmedin mi? o müşrikleri öyle putları mabut edinen cahilleri, onların halleri ne kadar şaşıl-maya değer O gibi müşrikler, şeytanların vesveselerine uydular, Öyle akla, hikmete aykırı hareketlerde bulundular, artık şeytanlar

تَوۡزُهُمۡ أَزًّا

Kışkırtmakla Onları kışkırtıyor

(onları vesveseleriyle teşvik edip duruyorlar) Onları küfür ve şirke şiddetle teşvik edip özendirmekten geri durmuyorlar.

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمۡ إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمۡ عَذًّا

84.Artık onların üzerine acelede bulunma. Muhakkak ki, biz onlar için bir sayı sayıyoruz.

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمۡ

Onlar hakkında Öyle ise acele etme

(Artık onların üzerine acelede bulunma) Artık Yüce Resulüm! Öyle müşriklerin şerlerinden insanlığın kurtulması için o müşriklerin helak olmaları üzerine acelede bulunma onlar herhalde helake mahkûmdurlar

إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمۡ عَذًّا

Bir saymakla Onlar için Sayıyoruz Ancak

(muhakkak ki, biz onlar için bir sayı sayıyoruz) Onların hayat süresi sınırlıdır, ya-kındır, bir gün olup cezalarına kavuşacaklardır.

يَوْمَ نَحۡشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحۡمَنِ وَفَدًّا

85.Hatırla o günü ki, takva sahiplerini Rahmana bir elçi cemaati halinde gönde-receğiz.

يَوْمَ نَحۡشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحۡمَنِ وَفَدًّا

Heyet olarak Rahmanın huzuruna Takva sahiplerini Toplarız O gün

(Hatırla o günü ki takva sahiplerini Rahmana bir elçi cemaati halinde göndere-ceğiz) O kıyamet zamanını ki, o gün takva sahiplerini mümin, Salih olan kulları Rah-mana esirgeyici, merhametli olan Yüce Yaratıcıya bir ikram ve ihsan yeri olan cennet-lere bir elçi cemaati halinde göndereceğiz. Yani: Nasıl ki dünyada bir hükümdarın huzuruna bir sefaret heyeti giderek o hükümdarın iltifat ve ihsanına nail olurlar. İşte ahirette de bütün kâinatın Yaratıcısı ve yegâne hâkimi olan Yüce Mabudun manevî huzuruna takva sahibi kulları lütfen kabul edilerek onlar nice rahmet eserlerine, yüce iltifatlara mazhar olacaklardır. İşte iman ile takvanın mükâfatı!

وَنَسۡوُقُ الْمُجۡرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرَدًّا

86.Ve günahkârları da cehenneme susamış olarak sevk edeceğiz.

وَنَسۡوُقُ الْمُجۡرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرَدًّا

Susamış olarak Cehenneme Günahkarları Süretilir Ve

(Ve günahkârları da cehenneme susamış olarak sevk edeceğiz) O kıyamet gününde günahkârları da küfürleri sebebiyle cehenneme susamış olarak Hararetler içinde kalmış, yaya olarak sevk edeceğiz. Cehennemde ebediyen yanıp duracak-lardır. İşte bu da küfrün müebbet cezası!

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

87.Şefaate sahip olamayacaklardır, ancak Rahmanın katında bir söz alan müstesna.

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ

Şefaate Sahip olamayacaklar

(Şefaate sahip olamayacaklardır) Ahirette azaptan kurtulmak veya yüksek derecelere, nimetlere nail olmak için insanlar şefaate sahip olamayacaklardır. Haklarında kimse şefaatte bulunamayacaktır.

إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

Bir söz Rahmanın Katında Edinmiş O kimse ki Ancak

(Ancak Rahmanın katında bir söz alan müstesna) Öyle bir kimsenin hakkında şefaate edilebilecektir. Bu sözden maksat, Allah'ın dinini kabul etmek, Yaratıcının birliğine inanmaktır. Böyle bir kimse mümindir, günahkâr olsa da yine hakkında ilâhî vaad vardır, cennete girecektir, isterse geçici olarak azap görsün. İşte bütün müminler hakkında bir ilâhî ahit, bir ilâhî söz verilmiş olduğundan onların haklarında, salâhiyetli olan zatlar şefaatte bulunabileceklerdir, müşriklerin tapındıkları şeylerin birçoğu ise şeytan gibi kovulmuş, heykeller gibi hayattan mahrum bulundukları sebebiyle bunların şefaate etmeğe ve haklarında şefaate edilmeğe asla liyakatleri yoktur. Müşrikler ise zaten Allah'ın verdiği sözden mahrum oldukları için onların hakkında da şefaate asla yer yoktur, meleklerle tapındıklarından da bir faide görmezler. Çünkü bu müşrikler şefaate mahal olmadıkları gibi melekler de müşriklere şefaate etmek salâhiyetine asla sahip olamazlar. Bundan dolayı müşriklerin o cahilce tapınmaları kendilerine asla bir faide vermeyecek, bilakis ebedî şekilde azap göreceklidir. İşte küfür ve şirkin müthiş cezası!

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

88.Ve dediler ki, Rahman kendisine çocuk ediniverdi.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Allah'a oğul isnat edilmesinin ne kadar layıksız olduğunu, böyle bir isnadın ne kadar felâketlere sebep olabileceğini ihtar ediyor. Allah'ın şanının çocuk edinmekten yüce bulunduğunu bütün mahlûkatın, sayıları tesbit edilmiş Allah'ın birer kulu olduğunu Allah Teâlâ'nın evlâdı sanılan bir kısım mahlûkatın kıyamet günü teker teker ilâhî huzura varacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

Bir çocuk Rahman Edindi Dediler Ve

(Ve dediler ki, Rahman kendisine çocuk ediniverdi) Allah'ın birliğini takdir ve tasdik etmeyenler, pek yanlış inançlarda bulundular dediler ki: Rahman Yüce Yaratıcı kendisine çocuk ediniverdi Bu cümleden olarak Yahudiler Hz. Üzeyir e, Hristiyan tairfesi Hz. Mesih'e Allah'ın oğlu demek cinayetinde bulundular. Arap müşrikleri de melekler Cenab-ı Hakk'ın kızlarıdır dediler, böyle büyük bir cehalet gösterdiler.

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا

89.And olsun ki, pek çirkin bir şey ortaya attılar

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا

Pek çirkin Bir şey ile Geldiniz And olsun gerçekten

(And olsun ki, pek çirkin bir şey ortaya attılar) Öyle Allah'ın şanına lâıyk olmayan bir isnatta, bir iddiada bulunan cahiller! Siz pek çirkin kötü bir şey meydana getirmiş oldunuz Yani: Siz, pek cahilce, cüretkârca bir kanaat yaymaya kalkıştınız. Büyük bir sapıklık eseri gösterdiniz.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

90.Az daha ondan dolayı gökler çatlayacak ve yer yarılacak ve dağlar yıkılıp yerlere geçecekti.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ

Ondan dolayı Çatlayacaklar Gökler Nerede ise

(Az daha ondan dolayı gökler çatlayacak) Az daha ondan dolayı öyle bir lakırdının kötülüğünden, Cenab-ı Hakka evlât isnadı gibi cahilce bir iddiadan dolayı gökler çatlayacak

وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

Yıkılarak Dağlar Çökecektir Ve Yere Yarılacak Ve

(ve yer yarılacak ve dağlar yıkılıp yerlere geçecekti) Bütün bu muazzam kâinat, öyle müşrikçe bir iddianın uğursuzluğundan dolayı mahıv ve yok olacaktı. Evet. Öyle bir iddia, Cenab-ı Hakka evlât isnadı o kadar büyük bir cinayettir ki, onun sebebiyle böyle pek büyük bir felâketin meydana gelmesi uzak görülemez.

أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا

91.Rahmana çocuk isnat etmelerinden dolayı.

أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا

Bir çocuk Rahmana İddia ettiler Diye

(Rahmana çocuk isnat etmelerinden dolayı) Evet, Rahmana bütün mahlûkatını lutfu keremiyle, merhametiyle vücuda getirmiş ve ortaktan, benzerden uzak bulunmuş olan Yüce Yaratıcıya çocuk isnat etmelerinden dolayı öyle helak edici bir inkılâp vücuda gelebilirdi. Yine Cenabı Hakkın bir eseri rahmet ve merhameti olacaktır ki, insanlık, öyle bir yok olmaya maruz kalmamış oldu,

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا

92.Hâlbuki çocuk edinmek, rahman için lâayık olamaz.

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا

Bir çocuk Edinmesi Rahmana Layık değildir Ve

(Hâlbuki çocuk edinmek, rahman için lâayık olamaz) Hâlbuki kendisi için mahlûkatından herhangi birini oğul veya kız edinivermek Allah için öyle bir ihtiyaç, Allah'ın şanına asla münasip bulunamaz. Çünkü bir kere insanlar gibi evlenip bir çocuk babası olmak Allah'ın şanına göre imkânsızdır. Evlât ile baba arasında bir cins birliği, bir tabiat birliği bir ihtiyaç vardır. Hâlbuki Cenabı Hak, cins birliğinden, ortak ve benzerden her bakımdan uzaktır. Ondan başka olan her şey, sonradan yaratılmıştır, onun yaratmasının bir eseridir. Artık bir kere bu bakımdan Allah'ın şanında bir babalık ve oğulluk asla tasavvur olunamaz. Başkalarının çocuklarını kendisine evlât edinmeğe gelince bu da Allah'ın şanına lâayık değildir, imkânsızdır. Bütün kâinat, Cenabı Hakkın birer yarattığı eseri iken onun için evlât edinilmeğe ne salâhiyetleri ne kabiliyetleri olabilir. Evlât edinilmesi, aynı cinsler arasında cari olabilir. Ve başkasının evlâdını kendisine evlât edinen kimse, ya onlardan istifade etmek için veya onlar ile ünsiyette bulunmak için veya onlar ile bir güzelce anılmak için edinmiş bulunur. Allah Teâlâ'nın yüce şanı ise bu gibi şeylere ihtiyaçtan uzaktır. Evlât edinmek, Allah hakkında asla doğru olamaz. Buna inanmak küfrü, şirki gerektirir.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا

93. Göklerde ve Yerde hiç bir kimse yoktur ki o rahmana kul olarak gelecek olmasın

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Hiç bir kimse Yoktur

(Göklerde ve Yerde hiç bir kimse yoktur ki) Yani insan Bir kere düşünmeli değil midir? Bütün melekler de, Hz. Üzeyir ve Hz. İsa gibi bütün insanlar da

إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنُ عَبْدًا

Kul olarak Rahmana Gelicidir Ancak

(o rahmana kul olarak gelecek olmasın) Bunların hepsi de Allah Teâlâ'nın emrine boyun eğmiş, itaatkâr, hürmetkâr kullardır, onun birliğini tasdik etmişler, onun rabliğine, merhamet ve şefkatine iltica etmektedirler, o Yüce Yaratıcıya kul olmakla övünmektedirler. Artık öyle kullukta vasıflanmış, Allah'ın birer mahlûku olan kullara vesâire ye nasıl Allah'ın çocukları unvanı verilebilir?

لَقَدْ أَحْصَيْتُهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا

94.Yemin olsun ki, onları kuşatmıştır ve onları saymakla saymıştır.

لَقَدْ أَحْصَيْتُهُمْ

Onları kuşatmış And olsun gerçekten

(Yemin olsun ki, onları kuşatmıştır) Muhakkak bir hâdisedir ki, kâinatın Yaratıcısı Yüce Allah o kendisine evlât isnat edilen kimseleri ve bütün kâinatın fertlerini İlim ve kudret açısından kuşatmıştır. O şekilde ki, onlardan hiçbirisi Cenab-ı Hakkın ilminin çerçevesinden kudret elinden dışarı çıkamaz.

وَعَدَّهُمْ عَدًّا

Bir saymakla Onları saymıştır Ve

(Ve onları saymakla saymıştır) Onların ne kadar şahıslardan ibaret olduklarını, onların bütün fiillerini günlerini Levhi Mahfuz'da tesbit buyurmuştur. Hepsi de O Yüce Yaratıcının kahr ve galibiyeti altındadırlar. Artık öyle mahlûk kimseler Allah'ın evlâdı olmak mahiyetine, meziyetine nasıl sahip olabilirler?

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا

95.Ve hepsi de kıyamet günü onun huzuruna tek olarak gelecektir.

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا

Tek başına Kıyamet günü Ona gelicidir Onların hepsi Ve

(Ve hepsi de kıyamet günü onun huzuruna tek olarak gelecektir) O Cenabı Hakkın evlâdı sanılan zatlar, o kendilerine tapanlardan, o müşriklerden uzaklaşmış, tek olarak mahşere sevk edileceklerdir. Kendilerinin yanlarında dünya varlığından, yardımcılarından kimse bulunamayacaktır. Hepsi de bütün varlıklardan ayrılmış, Hak Teâlâ'nın emir ve fermanına tâbi olmuş bir halde bulunacaktır. Artık böyle kudret elinde aciz olan bir mahlûkat, O Yüce Mabudun, O Ezelî Yaratıcının, O Azamet Sahibi Yüce Hâkimin evlâdı sayılabilir mi? Evet. Bütün müminler, irfan sahipleri bu hakikati bilir, Allah Teâlâya kulluk sunmakla iftihar eder, Allah'ın şanını bütün noksanlardan, ihtiyaçlardan tenzih eyler. İşte ebedî saadet bu muhterem müminlere vaad edilmiştir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا

96.O kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular, muhakkak ki, Rahman, onlar için kalplerde bir sevgi vücuda getirecektir.

Bu mübarek ayetler, iyi müminlere elde edecekleri bir imtiyaz" müjdeliyor. Kuran'ı Kerim'in ne gibi bir hikmetten dolayı Resuli Ekrem'in lisanıyla indirilmiş olduğunu bildiriyor. Mahvolup gitmiş olup bir nice cemiyetlerin müthiş akıbetlerine nazarı dikkatle rimizi çekmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Doğrusu

(O kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular) Önceki ayeti kerimelerde imandan mahrum müşrik kimselerin pek çirkin halleri, akıbetleri bildirilmiştir. Burada ise Bilakis o kimseler ki İman ettiler Allah'ın birliğini tasdik, şirkten uzak bulundular ve güzel ameller yaptılar. İbadetlerde, güzel ahlâkî muamelelerde bulundular böyle üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirdiler, insanlık şerefini korudular,

سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا

Bir sevgi Rahman Onlar için Kılacaktır

(muhakkak ki, Rahman, onlar için bir sevgi vücuda getirecektir) Muhakkak ki kulları hakkında rahmeti, lütuf ve ihsanı sonsuz Rahman olan Yüce Yaratıcı o seçkin müminler için meleklerin, Peygamberlerin ve diğer ihlâslı müminlerin kalplerinde bir sevgi bir muhabbet, bir dostluk, bir teveccüh ve iltifat hissi vücuda getirecektir. O iyi müminler, böyle bir muhabbet ve teveccühe mazhar olurlar. Bu, güzel inançlarının, amellerinin bir manevî mükâfatı demektir. Böyle bir muhabbete mazhar olan zat el-betteki, Allah katında da büyük bir mevkîe nail bulunmuş olacaktır. İşte iyi bir müminin kendi tarafından birtakım sebeplere, propagandalara teşebbüs edilmeksizin böyle müminlerin kalplerinde bir muhabbete kavuşması, pek gıptaya değer bir mazhariyettir. Ve bu muhabbet, daimidir, bunun faidesi ahirette de görülecektir. Nitekim nice asırlarca önce dünyadan ahirete irtihal etmiş bir kısım zatlar vardır ki, onların haklarında, bugünkü müminler de kalben büyük bir muhabbet ve hürmet beslemektedirler. Ashabı Kiram ile İslâm mücahitleri bu cümlelendendirler. Fakat aldatmaca yapılan bazı, muamelelere, sebeplere binaen bazı kalplerde kazanılan bir muhabbet ve iltifatın manevî bakımından hiçbir kıymeti yoktur. O muhabbet ve teveccüh, hakikatî gören gözlerle göre çabuk yok olucu, bir yok olan gölge yerindedir. Bazı müminler hakkındaki bir takım dinsizlerin, fasıkların, ahlâksızların düşmanlığı ise o müminlerin lehine bir şahitlik demektir. O zatların kendileri gibi dinsiz, ahlâksız olmadıklarını bir itiraf yerindedir. Bu da manen bir övgüden, meth den başka değildir. Ve bu düşmanlık, hakikî müminlerin gücenmesine yol açarak o zat hakkında daha ziyade muhabbet ve temayül göstermelerine bir sebep teşkil eder.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا

97.İşte onu, Kuranı senin lisanın ile kolayca kıldık ki, onunla takva sahiplerini müjdeleyesin ve inat eden bir kavmi de korkutasın.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ

Lisanınla Onu kolaylaştırdık İşte ancak

(İşte onu, Kuranı senin lisanın ile kolaylaştırdık) Kuranı Kerim, insanlığa en belîğ bir lisan ile nice ibret verici kıssaları, öğütleri, tebliğ ediyor. Evet, bu tebliğ, bütün müminlerin yücelttiği bir lisan ile Peygamberimizin pek mübarek, fevkalâde fasih, belîğ Arapça olan lisanı ile yapılmış bulunuyor. Bu da bir ilâhî lütuftur, müminler arasında birliği, dayanışmayı, manevî birliği temine bir vesiledir. Zaten bir Yüce Peygamberin mübarek lisanı ona tâbi olan bütün cemiyetlerin de ortak bir lisanı demektir. Geçmiş kavimlerin lisanı muhtelif, anlaşılması pek müşkül idi. Birçokları da tarihe karışıp mahv ve yok olmuştu. Eğer o kavimlerin kıssaları, ibret verici tarihi halleri birer ibret numunesi, birer uyanma vesilesi olmak üzere böyle açık, geniş bir lisan ile tebliğ edilmemiş olsa idi, şimdiki insanlık, o geçmiş ümmetlere ait birçok vakalardan, ibret verici hâdiselerden habersiz kalmış olurdu. İşte Hikmet Sahibi Yüce Yaratıcı bu ümmete, bir vesile ile de lütfetmiş olduğunu şöylece beyan buyuruyor. İşte o Kuran'ı Kerim'i senin mübarek Arapça olan lisanın ile indirerek onu kolayca anlaşılır kıldık ki,

لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerini Onunla Müjdelemen için

(onunla takva sahiplerini müjdeleyesin) O Kuran'ın ayetleriyle, kapsadığı nasihatler ile takva sahiplerine müjdeleyesin Allah Teâlâ'nın emirlerine, yasaklarına riayet eden müminlere gelecekte nail olacakları nimetleri, saadetleri müjdeleyesin.

وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا

inatçı Bir kavmi Onunla Korkutman Ve

(ve inat eden bir kavmi de korkutasın) Allah'a iman etmeyen, inatçı, dindarlara karşı düşmanlıkları pek şiddetli bir taifeyi de, Mekke müşriklerini de ve kıyamete kadar gelecek müşrikleri korkutasın dünyada ve özellikle ahirette nice felâketlere, azap-

lara uğrayacaklarını kendilerine ihtar edesin. Bu da bir ilâhî merhamet eseridir ki, öyle cahil, inkârcı kimseleri uyandırmak için Yüce Peygamberi böyle bir irşat ve ihtar vazifesiyle vazifeli kılmıştır.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا

98.Ve onlardan evvel nice kavimleri helak ettik. Hiç onlardan bir şahsı görüyor musun? Veya onlar için bir gizli ses işitiyor musun?

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ

Nesillerden Onlardan önce Helak ettik Nice Ve

(Ve onlardan evvel nice kavimleri helak ettik) Resulüm! O zamanındaki inkârcı, inatçı, İslâmiyet düşmanlarına şunu da ihtar et ki, onlardan evvel nice kavimleri helak ettik Peygamberlerini inkâr eden nice geçmiş cemiyetleri o küfür ve inkârları yüzünden bir nice felâketlere uğratarak mahvı perişan eyledik. Kuranı Kerim, bunların bir kısmını beyan ile nazarı dikkatleri çekme lutfunda bulunuyor. Şimdi sen

هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ

Bir kimseyi Onlardan Hissediyor musun?

(hiç onlardan bir şahsı görüyor musun?) Onlardan bir kimse dünyada kalmış mıdır? Öyle bir kavim bulabilir misin?

أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا

Gizli bir sesini Onların İşitiyor musun Veya

(veya onlar için bir gizli ses işitiyor musun?) Ne gezer! Onlar Allah'ın kahrına uğramışlar, tamamen mahv ve yok olup gitmişlerdir. Eğer onlar Peygamberlerinin tavsiyelerine riayet etmiş olsalar idi, öyle pek büyük felâketlere uğramazlardı. Artık o gibi kavimlerin o pek müthiş tarihî hallerinden ibret almalıdır. Onlar gibi inkârcı, kendini beğenmiş bir vaziyet almaktan son derece kaçınmalıdır. İslâm dininin gösterdiği selâmet yolunu takib ederek güzel anılmaya, ilâhî lütuflara nail olmağa çalışmalıdır. Gayret bizden Başarı Allah'tan dır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

20.TA HA SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yüz otuz beş ayeti kerimeyi içermektedir. Bir ismi de Suretül Kelim dir. Başlıca konuları: Allah Teâlâ'nın birliğini, kudret ve büyüklüğünü, hâkimiyetini beyandan ve Resuli Ekrem'i teselli ederek onun başarılarına kavuşacağını kendisine müjdelemekten ibarettir. Hz. Musa'nın da ibret verici olan kıssasını, yüksek mevkiini, muvaffakiyetlerini genişçe izah etmektedir. Firavun'un helakini, İsrail oğullarının selâmet sahasına kavuştuğunu ve bazı cahilce hallere cür'et göstermiş olduklarını da bildirmektedir. Âdem Aleyhisselâm'ın kıssasına ve şeytanın aldatıcı hareketlerine de işaret buyurarak bütün insanlığı uyanmaya, düşünmeye, hakikî geleceği temin etmeye çağırmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه

1.Ta, Ha.

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in ne gibi bir hikmet ve menfaate binaen indirilmiş olduğunu bildiriyor. Bu mukaddes kitabın ne kadar yüce vasıflara, ne kadar güzel isimlere sahip olan bir ulu zat tarafından insanlığa ihsan buyrulmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

طه

(Ta ha) kelimesi, harufu mukattaa dandır, müteşabihattan sayılacağı için manasını Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber, tefsircilerin bu hususta birçok yorumları vardır. Bu cümleden olarak deniliyor ki, bu kelime, bu surenin bir ismidir. Veya Resuli Ekrem'in bir ismidir. Veyahut Allah'ın isimlerindenidir. Bir yoruma göre de ta, taharete, ha da hidayete işarettir. Sanki denilmiş oluyor ki: Ey günahlardan arınmış ve ey insanlar için bir hidayet rehberi olan yüce Peygamber. Caferi Sadık'tan rivayet edildiğine göre de ta, ehli beytin temizliğine, ha da onların hidayetine işarettir. Selabi'ye göre de Ta, Tuba ağacıdır, ha da hâviyeden, cehennemden ibarettir. Bununla sanki cennete ve cehenneme yemin edilmiş oluyor.

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

2.Kurani sana meşakkate düşesin diye indirmedik.

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

Sıkıntıya düşesin diye Kurani Sana indirmedik

(Kurani sana meşakkate düşesin diye indirmedik) Hak Teâlâ Hazretleri, Yüce Peygamberine hitaben buyuruyor ki: Ey Resulüm! Kurani sana Cibrili Emin vasıtasıyla Levhi Mahfuz'dan meşakkate düşesin Nefsine zahmet veresin, üzüntüler içinde kalasın diye indirmedik. Bu ayeti kerimenin iniş sebebi hususunda deniliyor ki: Peygamber efendimiz geceleri pek çok nafil namaz kılıyor ibadetle meşgul oluyor, ayakta çokça durduğundan mübarek ayakları şişiyordu. Bunun yanında Resuli Ekrem, Kureyş taifesinin iman etmelerini pek çok arzu ediyor, onların küfründen dolayı pek fazla üzülmüyordu. İşte bu gibi sebeplerden dolayı buyrulmuş oluyor ki: Ey Yüce Peygamber! Senin peygamberlikle görevli Kurani Kerim'e nail olman, nefsine fazla zahmet vermek için değildir. Senin vazifen dengeli hareket etmektir, hem kolaylıkçı olan İslâm dinine ait ibadetlerde bulun, bu yüce dini ümmetine tebliğ et, hem de nefsine kolaylık göster, kendini fazla yorma ve hakkı kabul etmeyenlerin hallerinden dolayı da kendini üzüntüler içinde bırakma. Sen vazifeni ifa etmekte bulunuyorsun.

&-Diğer bir rivayete göre de Ebu Cehil, Velid İbni Mugayire gibi bazı müşrikler, Resuli Ekrem'e demişler ki: Sen bedbahtlığa düştün çünkü sen babalarının dinini terk ettin Resuli Zîşan da demiş ki: "yok ben âlemlere rahmet olarak gönderildim. O müşrikler

de yine iddialarını tekrar etmişler, işte onları red için bu ayeti kerim'e nazil olmuş, Kuranı Kerim'in inişi, Hz. Peygamber'in bunu ümmetine tebliği, bir bedbahtlığa, bir meşakkate asla sebep olamayacağı bildirilmiştir

إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّمَن يَخْشَى

3.Ancak korkar kimselere bir öğüt olmak üzere indirdik

إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّمَن يَخْشَى

Korkar O kimse için ki Bir öğüt olarak Ancak

(Ancak korkar kimselere bir öğüt olmak üzere indirdik) Evet. Buyruluyor ki: Ey Yüce Habibim Kuran'ın inmesi seni meşakkate, mutsuzluğa düşürmek için değildir. Biz o Kuranı Allah'ın azabından korku ve kaygı içinde bulunan kimselere bir öğüt bir nasihat, bir uyanış vesilesi olmak üzere indirdik. Kalplerinde incelik, hakkı kabul etmek yeteneği olan kimseler o Kuranı Kerim'in beyanatından yararlanırlar, hayatlarını tanzime çalışırlar, istikballerini temin etmiş bulunurlar.

تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى

4.Yeri ve yüksek gökleri yaratan zat tarafından tedricen indirilmiştir.

تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى

Pek yüksek Gökleri Ve Yeryüzünü Yarattı O zattan ki Azar azar indirilmekler

(Yeri ve yüksek gökleri yaratan zat tarafından tedricen indirilmiştir) Evet! Kuranı Kerim, bir mukaddes kitaptır ki: O Yeri ve yüksek gökleri öyle muazzam âlemleri var eden bir hikmet sahibi yaratıcı, zat tarafından insanlığa ihsan buyurmuştur. Artık bu mübarek kitabın ne kadar faideli, ne kadar hikmetli olduğu açıktır. Böyle yüce bir kitap, insanlığı külfete, meşakkate bedbahtlığa elbette ki, asla uğratmaz. Bu ilâhî kitap, kendi ahkâmına riayet edenleri selâmete, saadete, ilâhî lütfâ kavuşturur, o bütün insanlık için en büyük bir yükselme vesilesidir. Elverir ki, onun gösterdiği hidayet yolu takip edilsin.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

5.0 Rahman olan zattır ki, arş üzerine hâkim olmuştur.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

Hükmetmiştir Arş'a O rahman

(O Rahman olan zattır ki, arş üzerine hâkim olmuştur) Kuran'ı Kerim'i indiren yüce ve Ulu Allah o Rahman olan zattır ki, bütün eserleri, bütün hükümleri birer rahmet ve şefkat eseri bulunan Yüce Yaratıcıdır ki, arş üzerine hâkim olmuştur. Onun saltanatı, hâkimiyeti bütün kâinatı içine alır, onun hükmü bütün âlemlerde geçerlidir. Binaenaleyh Kuran'ı Kerim'i indirmiş olması da onun rahmet hükümlerinden ibaret bulunmuştur. Artık öyle bir rahmet eseri insanlık için elbette saadete vesile olur, bir zahmet ve meşakkate asla sebebiyet vermiş olamaz.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى

6.Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa ve ikisinin arasında ne varsa ve nemli toprağın altında ne varsa hepsi onundur.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur

(Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa onundur) O zaman ve mekâna ihtiyaçtan yüce olan Ezelî Yaratıcındır, o bütün kâinata hâkimdir, bütün mahlûkat, onun yaratmasının birer eseridir, hepsinin üzerinde hâkim ve tasarruf sahibi olan o Yüce Yaratıcıdır. Bu cümleden olarak göklerde ne varsa bütün melekler, bütün gök cisimleri ve yerde ne varsa Bütün insanlar, madenler, servetler onundur.

وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى

Toprağın Altındadır O şeyler ki Ve İkisi arasındadır O şeyler ki Ve

(ve ikisinin arasında ne varsa ve nemli toprağın altında ne varsa) Yani: Bütün bulutlar, hava tabakaları vesaire Yer küresinin altında diğer tabakalar adına ne varsa hepsi de onundur bütün bunlar o Ezeli yaratıcının birer kudret eseridir, her birisinde hâkim ve tasarruf sahibi olan, o hikmet sahibi olan Yaratıcıdır. O dilediğini var eder, dilediğini yok eder. Onun asla ortak ve benzeri yoktur. Bütün bu âlemlerdeki durumları hakkiyle bilendir, onun bütün bu âlemlerdeki tasarrufları Birer hikmet ve fayda gereğidir.

وَإِنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى

7.Ve sen sözü izhar etsen de etmesen de eşittir. Çünkü o, şüphe yok gizliyi de daha gizlice olanı da bilir.

وَإِنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ

Sözü Yükseltirsen Eğer Ve

(Ve sen sözü izhar etsen de etmesen de eşittir) Evet. Allah Teâlâ bütün kâinata hâkimdir, her şeyi tam manasıyla bilicidir. Ve Ey insan, sen sözü izhar etsen de dua ve niyazını ne kadar açıkça yapacak olsan da ve bilakis gizleyip izhar ve ilân etmesen de Cenabı Hakk'a göre eşittir Çünkü o Yüce Yaratıcı

فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى

Daha gizliyi Ve Gizliyi Bilir Şüphesiz o

(şüphe yok gizliyi de daha gizlice olanı da bilir) Bütün kalplerde olan sırları bilir, bütün kalplere gelip de telâffuz olunmayan kuruntuları da tamamen bilir. Buna inanmışızdır. Bundan dolayı o Yüce Mabud, kendisine yapılan ibadetleri, yakarışları da tamamen bilir. Bu hususta fazla feryat ve figana, bünyenin selâmetini bozacak şekilde dinî merasim yapmaya da lüzum yoktur. O Hikmet Sahibi Yaratıcı, kullarının ne derecelerde saffet ve samimiyetle ibadette, yalvarıp yakarmada bulunduklarını tamamen bilir, onun mukaddes isimlerini anacak onlar ile kulluk dillerini süsleyip aydınlatmalarını da hakkiyle bilir, onları lâıyk oldukları akıbetlere kavuşturur.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

8.Allah Teâlâ'dır ki, ondan başka ilâh yoktur, onun için en güzel isimler vardır.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur Allah ki

(Allah Teâlâ'dır ki ondan başka ilâh yoktur) O kemal sıfatları zikrolunan Yüce Mabud Allah'U Teâlâ'dır ki, bütün mahlûkâtın Yaratıcısıdır, rızkını verendir, hepsinin ahval ve tavırlarını bilendir. İşte ondan başka ilâh yoktur İlahlık, Yaratıcılık, Mabutluk O'na mahsustur.

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

En güzel İsimler Onundur

(Onun için en güzel isimler vardır)Evet. Onun binlerce mukaddes ismi vardır. Bu Cümleden olarak doksan dokuz yüce ismi Kuran'ı Kerim'de ve hadis kitaplarında zikredilmiştir. İşte yaratıcılık, sahiplik, âlimlik, rahmanlık isimleri, sıfatları da bu cümledendir. Bundan dolayı bizim üzerimizde hâkim, tasarruf sahibi olan o ezeli Yaratıcıdır. Bizim bütün hallerimizi, dua ve niyazımızı o Yüce Mabud hakkiyle bilicidir. Artık o Yüce Yaratana tam bir samimiyetle kulluk arzında bulunmak, onun rahmetine iltica ederek onun lütfuna nail olma ümidimizi kesmemek bizim için bir kulluk vazifesidir. Nitekim Hz. Musa gibi azim sahibi Peygamberler de böyle dua ve niyaz ile kulluk sunmakla mükellef bulunmuşlardı.

وَهَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى

9.Ve sana Musa'nın kıssası gelmedi mi?

Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in hükümlerini tebliğ ile vazifeli olan Resuli Ekrem'in bu uğurda birçok zahmetlere katlanabilmesi için nazik kalbini takviye ediyor. Bu hususta Hz. Musa gibi bir kısım Peygamberlerin de ne kadar üzüntülere uğramış oldukları halde sabır ve sebatan ayrılmamış olduklarını bir teselli vesilesi olmak üzere beyan buyuruyor.

وَهَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى

Musa'nın Haberi Sana geldi mi Ve

(Ve Sana Musa'nın kıssası gelmedi mi?) Ey Son Peygamber! Evet. Geldi, Kuranı Kerim'de onun peygamberlik vazifesini nasıl ifa etmiş, o uğurda nelere katlanmış olduğuna dair malûmat verilmiştir.

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى

10.O vakit ki, o bir ateş görmüş de ailesine demişti ki: Durunuz, ben şüphesiz bir ateş gördüm, belki ondan size bir aydınlık getiririm yahut ateşin yanında bir rehber bulurum.

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا

Durun Ailesine Ve demişti Bir ateş Görmüştü Bir vakit

(O vakit ki, Musa bir ateş görmüştü de ailesine demişti ki) Hz. Musa, Şuayp Aleyhisselâm'ı Medyen'de bırakıp kendisi annesini ve kardeşini ziyaret için eşi ile beraber Mısır'a doğru yola çıkmış, Tur dağının batı tarafında bulunan Tuva vadisine gelince geceleyin bir çocuğu dünyaya gelmişti. O pek karanlık gecede ışsız kalmışlar, âdeta yollarını şaşırılmışlardı. Derken, Hz. Musa karşıdan bir ateş görmüştü ve ailesine demişti ki siz burada durunuz buradan ayrılmayınız

إِنِّي آنَسْتُ نَارًا

Bir ateş Ben gördüm Doğrusu

(ben şüphesiz bir ateş gördüm) Karşımda bir ateşin parıldamasını pek açık, şüpheden uzak bir şekilde gördüm.

لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى

Yol gösterici Ateşin yanında Bulurum Veya Bir kor Ondan Size getiririm Olur ki ben

(Belki ondan size bir aydınlık getiririm yahut ateşin yanında bir rehber bulurum) Belki bir parça kor, bir iktibas edilmiş alev getiririm bulunduğumuz muhiti biraz aydınlatmış oluruz yahut ateşin yanında bir rehber bulurum da bize gideceğimiz yolu gösterir.

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى

11.Vaktaki, ateşin yanına geldi. Ya Musa! Diye nida olundu.

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى

Musa Ey Seslenildi Ona geldi İşte ne zaman ki

(Vaktaki, ateşin yanına geldi. Ya Musa! Diye nida olundu) Hz. Musa, ailesinden ayrılıp karşıdan gördüğü ateşin yanına geldi baştanbaşa yeşil bir ağaç gördü ki, her tarafını bir beyaz ateş kuşatmıştı. Bu ateş, bir pırıltıdan ibaret olup ağaca asla bir zarar vermiyor, onu aydınlıklar içinde bırakmış bulunuyordu. Zaten bu, bir ateş değil, bir ilâhî nurun tecellisinden ibaret bulunmuştu. İşte bu ağacın yanına gelince Ya Musa Diye nida olundu bu hitap, zaman ve mekândan münezzeh olan Allah Teâlâ tarafından Hz. Musa'ya yönelmiş olan bir iltifat idi.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

12.Şüphe yok benim, ben senin Rabbinim. İmdi pabuçlarını çıkar. Muhakkak ki, sen mübarek bir vadide, Tuva'dasın.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ

Senin rabbin Benim Şüphesiz ben

(Şüphe yok benim, ben senin Rabbinim) Ya Musa! Sana hitabeden şüphe yok ki, benim Ben Yüce Yaratıcıyım. Evet. Ben senin rabbinim Benden başkası değildir

فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ

Ayakkabılarını Haydi çıkar

(İmdi ayakkabılarını çıkar) Çünkü mukaddes bir mevkide, bir ibadette bulunurken ayakkabıları çıkarmak edep gereğidir, tevazu ve hürmet alâmetidir.

إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

Tuva'da Mukaddes Vadidesin Şüphesiz sen

(Muhakkak ki, sen mübarek bir vadide, Tuva'dasın) yani: Tuva denilen kutsal bir mevki desin Hz. Musa da hemen ayakkabılarını çıkarıp vadinin ötesine atıverdi. Burada şuna da işaret vardır ki: Bir insan, Cenabı Hakka ibadet edeceği zaman onun dışındaki şeylerden mümkün mertebe ayrılmağa çalışmalıdır, dünya varlığına iltifat etmeyerek tam bir saflık ve samimiyetle hakka yönelmelidir, bir kalp huzuru ile kulluk görevini ifaya gayret göstermelidir.

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ

13.Ve ben seni seçtim, şimdi vahyolunacak şeyi dinle.

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ

Vahyediliyor O şeyi ki Şimdi dinle Seni seçtim Ben Ve

(Ve ben seni seçtim, şimdi vahyolunacak şeyi dinle) Ve Allah tarafından Hz. Musa'ya hitap edilerek buyruldu ki: Ben seni peygamberlik ve risalet için seçtim, artık sen şimdi sana yüce katımdan vahyolunacak şeyi dinle o kutsal beyanatı tam bir huzur ile almaya hazır ol.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

14.Şüphe yok ki, ben, ben Allah'ım, benden başka ilâh yoktur. İmdi bana ibadette bulun ve beni anmak için namaz kıl.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

Ben Ancak ilâh yoktur Allah Benim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben, ben Allah'ım, benden başka ilâh yoktur) Ya Musa! Şüphe yok ki, ben Sana böyle hitapta, vahiyde bulunan zat, ben Allah'ım Ortak ve benzerden münezzeh bulunan ezelî mabudum, benden başka ilâh yoktur İlahlık ve mabutluk benim bir olan zatıma mahsustur.

فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

Beni anmak için Namazı Kıl Ve Öyle ise bana ibadette bulun

(öyle ise bana ibadette bulun Ve beni anmak için namaz kıl) Başkalarına değil yalnız bana ibadette bulun başkalarına ibadet edilmesi asla caiz olamaz. Ve Beni hatırlamak Ve tefekkür edebilmek için namaz kıl öyle pek faziletli bir ibadete devam et. İnsan o sayede Yüce Yaratıcısına manen yönelmiş kalbini, lisanını Allah'ı zikir ile aydınlatarak başkalarından alâkasını kesmiş bulunur.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِيُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ

15.Şüphe yok ki, kıyamet gelecektir, az kalıyor ki, onu gizleyeyim. Ta ki, her nefis çalıştığı şey ile cezalandırılsın.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ

Gelicidir O saat Şüphesiz

(Şüphe yok ki, kıyamet gelecektir) Evet. İnsan daha hayatta iken ibadet ve itaat de bulunarak geleceğini temine çalışmalıdır, bu hayat ise geçicidir şüphe yok ki, kıyamet gelecektir. Artık kıyamet gelmeden kaybedileni kazanmaya gayret etmelidir,

أَكَادُ أَخْفِيهَا

Onu gizleyeceğim Neredeyse

(neredeyse onu gizleyeyim) Yani: o kıyametin ne zaman kopacağını hiçbir kimseye haber vermek istemiyorum, çünkü onun gününü, halka telkin etmek hikmete aykırıdır. Fakat onun gerçekleşeceği muhakkaktır

لَتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى

Koşuyor O şey ile ki Nefis Her Karşılık bulmak için

(Ta ki, her nefis çalıştığı şey ile karşılık bulsun) Bu dünyada yaptıkları ile o kıyamet gününde cezalandırılsın yaptığı hayır ve şerrin mükâfat ve cezasına kavuşsun

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى

16.Sakın ona o saate inanmayıp hevasına tâbi olan kimse, seni ondan alıkoymasın. Sonra helak olursun.

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ

Nefsinin arzusuna Uydu Ve Ona İnanmıyor O kimse ki Ondan O halde seni alıkoymasın

(Sakın ona o saate inanmayıp hevasına tâbi olan kimse, seni ondan alıkoymasın) Ey Resulüm Musa! Sakın o kıyamet saatine inanmayıp da hevasına tâbi olan kimse fânî zevklere, varlıklara esir bulunan herhangi bir şahıs seni ahiret hayatını düşünmekten, namaz gibi, kulluk vazifesini ifadan alıkoymasın

فَتَرْدَى

(sonra helak olursun) Çünkü ahiret fikrinden gafil bulunmak namaz gibi dinî vazifeleri ifadan kaçınmak manevî helaki, gerektirir, ebedî mahrumiyetlere, azaplara sebep-tir. Gerçekten de zaman zaman insanları aldatmaya çalışan, insanları ahiret fikrin-den, ibadet zevkinden mahrum bırakmak isteyen şeytan tabiatlı kimseler bulunabilir. Fakat akıllı, düşünen bir zat, onların o aldatmalarına kapılmaz, onlara asla tâbi ol-maz, kendisine düşen vazifeleri yaparak hakikî istikbalini temine muvaffak olur

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَى

17.Ya Musa! Nedir o sağ elinde olan?

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâmın hakkında büyük bir iltifat olmak üzere Cenabı Hak ile vahiy yoluyla konuşmaya muvaffak olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın elindeki asa ile kendi mübarek elinin ne kadar harikulade birer vaziyet alarak kendisi için birer mucize teşkil etmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَى

Musa Ey Sağ elindeki O Nedir Ve

(Ya Musa Nedir o sağ elinde olan) Allah Teâlâ Hazretleri Musa Aleyhisselâm'a iltifat için, onun ilâhî hitaplara iyice alışması için tekrar seslenerek buyurdu ki: Ya Musa! Nedir o sağ elinde olan? Yani: Sen o asanın ve onu tutan elin birer mucize olarak nasıl birer mahiyet alacaklarını biliyor musun? Cenabı Hak, her şeyi tam manasıyla bildiğinden onun böyle bir sorusu, bir iltifat içindir, muhatabın nazarı dikkatini çekmek içindir, bir nice hakikatların ortaya çıkmasına vesile olması içindir.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَأَهْشُوْا بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيْهَا مَارِئٌ أُخْرَى

18.Dedi ki: O benim asamdır, ona dayanırım ve onunla koyunlarımın üzerine yaprak silkerim ve benim için onda başka menfaatler de vardır.

قَالَ هِيَ عَصَايَ

Asamdır 0 Dedi

(Dedi ki: 0 benim asamdır) Musa Aleyhisselam da cevaben dedi ki: Yarabbi Mukaddes zatına malûm olduğu üzere o benim asamdır o bana bir ilâhî lütuftur,

أَتَوَكَّلُ عَلَيْهَا وَاهْشُ بِهَا عَلَى غَنَمِي

Koyunlarıma Onunla Yaprak silkerlerim Ve Ona Dayanırım

(ona dayanırım ve onunla koyunlarımin üzerine yaprak silkerim) Yürürken ve yorulurken ona dayanır, ondan istifade eylerim ve onunla koyunlarımin üzerine Ağaç yapraklarını silkerim koyunlar o yaprakları yer, onlardan istifade ederler

وَلِي فِيهَا مَارَبٌ أُخْرَى

Başka İhtiyaçlar Onda Benim vardır Ve

(ve benim için onda başka menfaatler de vardır) Meselâ: 0 asa ile kuyulardan su çekilir, bir takım zararlı hayvanlar kovulabilir, bazı şeyler onun üzerine atılarak taşınması kolaylaştırılmış olur veya onunla bir gölgelik temin edilmiş olabilir. Musa Aleyhisselâm'ın bu beyanatı, Allah Teâlâ Hazretleriyle çok konuşma şerefine nail olması içindi. Ve yine denilebilir ki: Bu beyanat, Cenabı Hakka karşı şükür vazifesini ifa maksadına dayanıyordu. Çünkü o asayı Hz. Musa'ya ihsan eden, Yüce Yaratıcı hazretleridir. Artık o asadan o kadar istifade ettiğini arz etmesi, kendisine verilen nimetlerden ne kadar çok istifade ettiğini itiraf maksadına yöneliktir.

قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَى

19.Buyurdu ki: Ey Musa! Onu elinden bırakıver

قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَى

Musa Ey Onu bırak Buyurdu

(Buyurdu ki: Ey Musa! Onu elinden bırakıver) Musa Aleyhisselam'ın ifadesi üzerine Allah Teâlâ Hazretleri buyurdu ki Ey Musa O asayı elinden bırakıver yere at, ta ki, onun daha nice faideleri, harikulade vaziyetleri olduğu görülüp anlaşılsın, Allah'ın kudreti ile ne harikaların vücuda gelebileceği herkesçe bilinsin.

فَالْقِيَهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى

20.Hemen bırakıverdi, o derhal koşar bir yılan kesildi.

فَالْقِيَهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى

Koşuyor Bir yılanıdır O Hemen birden Hemen onu bırakıverdi

(Hemen bırakıverdi, o derhal koşar bir yılan kesildi) Hz. Musa da almış olduğu o ilâhî emre binaen elindeki asayı hemen bırakıverdi onu yeryüzüne attı derhal bir koşar yılan kesildi O asa yere atılınca hemen kalınlığında sarı bir yılan kesilmiş, sonra şişerek büyümüş, muhtelif şekiller almış.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى

21.Buyurdu ki: Onu tut ve korkma. Biz onu evvelki şekline iade ederiz.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ

Korkma Ve Onu tut Buyurdu

(Buyurdu ki Onu tut ve korkma) Asa, öyle müthiş bir şekil alıp hareket edince Hz. Musa, insanlık icabı korkmaya başladı, ondan sakınmak istedi. Fakat Hak Teâlâ Hazretleri vahiy yoluyla buyurdu ki Ya Musa! O asayı sağ elinle tut ve korkma ondan sana bir zarar gelmez,

سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى

Evvel ki Haline Onu döndürecekiz

(biz onu evvelki şekline iade ederiz) O yine asa şekline dönmüş olur. Asanın bir

ejderha kesilmesi bir mucize olduğu gibi öyle bir ejderhanın tekrar asa şekline dönmesi de diğer bir mucize mahiyetinde bulunmuştur.

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى

22.Ve elini koltuğunun altına sok, başka bir mucize olarak kusursuz bir halde bembeyaz olarak çıkıversin.

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ

Göğsüne Elini Sok Ve

(Ve elini koltuğunun altına sok) Ve Allah Celle Celaluhu Hazretleri Musa Aleyhisselâm'a emretti ki: Sağ elini sol koltuğunun altına sok,

تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى

Başka Bir mucize olarak Bir kötülük Olmadan Bembeyaz olarak Çıksın

(başka bir mucize olarak kusursuz bir halde bembeyaz olarak çıkıversin) Gerçekten de bu mübarek el dışarıya çıkarılınca güneşin ziyası gibi bir beyaz parıltı ile parlamakta bulunmuştu.

لِتُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى

23.Ta ki, sana en büyük ayetlerimizden gösterelim.

لِتُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى

En büyük Mucizelerimizden Sana gösterelim diye

(Taki, sana en büyük ayetlerimizden gösterelim) Hak Teâlâ Hazretleri buyurdu ki Bu harikalar vücuda getirilmiş oldu ta ki sana Ey Yüce bir Peygamber olan Hz. Musa! En büyük ayetlerimizden gösterelim öyle asanın müthiş bir yılan olması gibi, bir elin güneş gibi bir hale gelmesi gibi bir mucizeyi görüp Allah katındaki yüksek mevkiini, peygamberlik mertebesine sahip bulunduğunu herkes güzelce anlayabilsin. Sen de peygamberlik görevini ifaya devam edesin.

&-Bu ayeti kerimedeki ayeti Kübra dan maksat, daha sonra sihirbazların harikulade bir şekilde mağlûp olmaları gibi ve asanın vurulmasıyla denizde yolların açılıp İsrail oğullarının selâmet sahiline ermeleri gibi pek muazzam hâdiseler de olabilir. Zaten Hz. Musa'nın mazhar olduğu mucizelerin hepsi de pek büyüktür. Deniliyor ki: Bir bakımdan asa mucizesi, beyaz el mucizesinden daha büyüktür. Çünkü asanın mahiyeti tamamen değişmiş, canlı bir mahlûk kesilmiş, taşları, ağaçları yutmuş, sonra yine asa haline dönmüştür. Tefsircilerin birçoğu bu görüştedir. Fakat diğer bir bakımdan da deniliyor ki: Beyaz el mucizesi daha büyüktür. Çünkü o âdetâ bir güneş gibi aydınlık saçar olmuştur. Sonra onun bir mucize olduğunu inkâra, iptale kimse cûret göstermemiştir, asanın yılanâ dönüşmesi ise sihir'e benzetilmiş, bir takım; sihirler onu iptale, onun benzerini getirmeğe özenmişlerdir. Bununla beraber onun da bir sihir olmadığı tamamen anlaşılacak sihirbazlar da imana gelmişlerdir.

اِذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

24.Firavun'a git. Muhakkak ki, o haddi aşıvermiştir.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın Firavun'u imana davete memur olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın da Allah Teâlâ'dan sekiz hususu talep ve istirhamda bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

اِذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

Azdi Şüphesiz o Firavuna Git

(Firavun'a git Muhakkak ki, o haddi aşıvermiştir) Hak Teâlâ, Hz. Musa'ya vahy etti ki, Ey Musa! Benim Resulüm olarak Firavun'a git onu imana davet et. Muhakkak ki, o haddi aşıvermiştir pek fazla kibirlenip taşkınlıkta bulunmuş, hatta ilahlık iddiasına bile cûret göstermiştir. Musa Aleyhisselam, bütün Mısır ahalisini de dini İslâm'a davete memur olmuş ise de onlar Firavuna tâbi olup başlarında Firavun hâkim olduğundan

ve ilahlık iddiasında bulunduğundan en evvel o melunun dine davet edildiğini beyan, daha uygun bulunmuştur.

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي

25.Musa dedi ki: Yarabbi. Benim göğsüme genişlik ver.

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي

Göğsüme Benim Genişlik ver Rabbim Dedi ki

(dedi ki: Yarabbi Benim göğsüme genişlik ver) Hz. Musa, aldığı bu ilâhî emir üzerine birinci temenni olarak dedi ki: Yarabbi Benim göğsüme genişlik ver Kalbime metanet ihsan buyur, bu peygamberlik görevini layıkıyla yapabileyim, senden başkasından korkmayayım.

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي

26.Ve benim için işimi kolaylaştır.

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي

İşimi Benim Kolaylaştır Ve

(Ve benim için işimi kolaylaştır) Hz. Musa, ikinci bir temennide de bulunarak dedi ki: Yarabbi, benim için işimi kolaylaştır Firavun'u hak dine davet hususunda bana kolaylık, muvaffakiyet nasip buyur. Çünkü kullarına her hususta kolaylık veren ancak sensin Yarabbi

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي

27. Ve dilimden düğümü çöz

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي

Dilimden Düğümü Çöz Ve

(Ve dilimden düğümü çöz) Musa Aleyhisselam üçüncü bir niyaz olmak üzere dedi ki: Yarabbi Dilimden düğümü çöz. Beni açık konuşmaya muvaffak kıl. Hz. Musa'nın lisanında biraz pelteklik var idi. Bu ya ilk yaratılışından beri mevcut idi veyahut Hz. Musa daha çocuk olup Firavun'un sarayında büyürken bir gün bir çubuğu Firavun'un başına vurmuş, Firavun da kızıp bana fenalık yapacak çocuk bu olmalı diye onu öldürmek istemiş, eşi Asiye ise Ey hükümdar! Bu bir çocuktur, akli kesmiyor, kusuruna bakma demiş, bunun üzerine bir imtihan olmak üzere Hz. Musa'nın önüne bir cevher parçasıyla bir ateş parçası bırakmışlar, Hz. Musa da Hz. Cibril'in ruhanî şevkiyle ateş parçasını almış, ağzına bırakmış olduğundan mübarek dilinden öyle bir arıza meydana gelmişti.

يَفْقَهُوا قَوْلِي

28. Sözümü iyice anlayabilsinler.

يَفْقَهُوا قَوْلِي

Sözümü Anlasınlar

(Sözümü iyice anlayabilsinler) Musa Aleyhisselam dördüncü bir niyaz olmak üzere dilindeki arızanın ne gibi bir maksada binaen yok olmasını istirham ettiğini arz için dedi ki: Yarabbi. Sözümü iyice anlayabilsinler için beni o arızadan kurtar. Çünkü irşat peygamberlik vazifesini mükemmel bir şekilde ifa edebilmek için dilin fesahatine, hitap etme gücünün mükemmelliğine ihtiyaç vardır. Güzelce bir hitabete sahip olmak, büyük bir nimettir, bir fazilettir. Hz. Musa'nın Lisanındaki o tutukluk, bir görüşe göre tamamıyla yok olmuştur, diğer bir görüşe göre peygamberlik görevini güzelce ifa edebilecek bir tarzda yok olmuş ise de tamamen yok olmamıştır, çünkü kendisi de zaten bu miktarın yok olmasını temennide bulunmuştur.

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي

29.Ve bana ailemden bir vezir kıl.

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي

Ailemden Bir yardımcı Bana Kıl Ve

(Ve bana ailemden bir vezir kıl)Ve Hz. Musa, beşinci bir temennisi olmak üzere de niyaz etti ki: Yarabbi bana ailemden kendi yakınlarımdan olmak üzere, bir vezir bir destekçi, peygamberlik görevini ifa hususunda bana bir yardımcı ihsan et, beni öyle bir zatın yardımına muvaffak kıl.

هُرُونَ أَخِي

30.Kardeşim Harun'u.

هُرُونَ أَخِي

(Kardeşim Harun'u) Hz. Musa, kendisine yardımcı olacak zatı açıklayarak altıncı temennisini de şöylece arz etti. Yarabbi. Kardeşim Harun u bana yardımcı ver, beni onunla takviye buyur. Hz. Harun, pek düzgün konuşan bir lisana sahip idi, pek güzel bir siması vardı, merhamet ve yumuşaklık vasıflarına sahipti. Hz. Musa'dan dört yaş büyük bulunuyordu.

أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى

31.Onunla arkamı kuvvetlendir.

أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى

Arkamı Onunla Takviye et

(Onunla arkamı kuvvetlendir) Musa Aleyhisselam, yedinci temennisi olarak da niyaz etti ki: Yarabbi. Kardeşim Harun ile arkamı kuvvetlendir karşıımızdaki gücü kuvveti kolaylaştır.

وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي

32. Ve onu işimde ortak kıl.

وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي

İşimde Onu ortak yap Ve

(Ve onu işimde ortak kıl) Hz. Musa, sekizinci istihamını da şöylece arz etti. Yarabbi kardeşim Harun'u işimde peygamberlik ve risalet vazifemde bana ortak kıl o da peygamberliğe kavuşmuş olarak bana gerektiği gibi yardım etmeğe muvaffak olsun.

كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا

33.Ta ki, seni çokça tesbih edelim.

كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا

Çok Seni tesbîh etmemiz İçin

(Ta ki, seni çokça tesbih edelim) Musa Aleyhisselam, ne için bu temennilerde, dualarda bulunduğunu da şöylece arz etmiştir. Taki Yarabbi, seni çokça tesbih edelim müsait vakitler bulup çokça namaz kılalım, ilâhî zatını yüceltmeye ve kutsallaştırmaya devam eyleyelim.

وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا

34.Ve seni çokça zikir eyleyelim.

وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا

Çok Seni zikretmemiz Ve

(Ve seni çokça zikir eyleyelim)Ve Ey Yüce Yaratıcı! Seni çokça zikir eyleyelim. Se

nin bir olan zatını ve kemal, celal, Kibriya sıfatlarını tavsife devam edebilelim. Lisanimizi ve kalbimizi senin zikir ve fikrinle aydınlatmaya ve süslemeye devam edelim

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا

35.Şüphe yok ki, sen bizi hakkı ile görücüsün.

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا

Hakkıyla görücü Bizi Olansın Şüphe yok ki sen

(Şüphe yok ki, sen bizi hakkıyla görücüsün) Ey Yüce ve Ulu Mabudumuz! Bizim bütün hal ve tavırlarımızı bilirsin, amellerimizdeki gayemizin senin rızanı kazanmaktan ibaret olduğu, mukaddes zatınca malumdur. Bizim bu temennilerimizin de Allah'ın dinine hizmet, diyanet nurunun ufuklara yayılmasını temine gayret maksadına dayanmış olduğunu hakkıyla bilirsin. Niyetimiz budur ya rab

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى

36.Buyurdu ki: Ey Musa! Sana istediğin verilmiştir.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın yaptığı sekiz temenninin kabul edildiğini bildiriyor. Hz. Musa hakkında gerçekleşen birçok nimetlere işaret ediyor. Firavun'un şerrinden kurtulması için denize atıldığını, sonra da o düşmanının sarayında beslenildiğini anlatıyor. Diğer bir öldürme belasından da kurtarıldığını, bir takım imtihan devreleri geçirmiş olduğunu, bir müddet de Medyen diyarında kaldığını daha sonra da peygamber olarak Allah katında büyük bir imtiyaza erişmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى

Musa Ey İsteddiğin Sana verilmiştir Gerçekten Buyurdu

(buyurdu ki Ey Musa Sana istediğin verilmiştir) Allah Teâlâ Hazretleri, Musa Aleyhisselâm'a tam bir iltifat ile vahiy ederek buyurdu ki: Ey Musa! Sana bütün istediğin temennide bulunduğun şeyler verilmiştir. Onlar şimdi ve gelecekte meydana gelecektir. Çünkü o istenilen şeyler, meşrudur ve birer fayda icabıdır.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى

37.Ve and olsun ki, sana başka defada ihsanda bulunmuşuzdur.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى

Başka Bir defa Sana Lütüfta bulunmuştuk And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, sana başka defada ihsanda bulunmuşuzdur) Cenabı Hak şöyle de vahiy buyurdu ki: Ey Musa! And olsun ki ben Yüce Yaratıcı sana başka defada ihsanda bulunmuşuzdur. Seni bu temennilerinden başka daha nice nimetlere nail buyurmuşuzdur. Sana temennide bulunmadığın halde nice nimetleri ihsan buyuran bir Yüce Yaratıcı, artık sana bu istediğin nimetleri de verecektir, onun lütuf ve keremi sonsuzdur.

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ

38. Vaktaki, annene vahyolunacak şey'i vahiy etmiştik.

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ

İlham edilir O şeyi ki Annene İlham etmiştik Bir vakit

(Vaktaki, annene vahyolunacak şey'i vahiy etmiştik) Allah Teâlâ Hazretleri Musa Aleyhisselâm'a vaktiyle birçok nimetler ihsan buyurmuştu. Bunların başlıca sı sekizdir. İşte bunlara işaret için buyruluyor ki: Ya Musa! Vaktaki: Annene vahyolunacak şeyi vahiy etmiştik. Yani: Hz. Musa'nın annesine ya rüyasında emredilmişti veya kalbine ilham yolu ile bildirilmişti ve yahut o zamandaki Şuayp Aleyhisselâm gibi bir Peygamber vasıtasıyla kendisine tebliğ edilmişti. Bu birinci ihsandır.

أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي

39.Şöyle ki: Onu tabut içine bırak sonra onu denize at. Hemen deniz de onu sahil bıraksın da onu bana da düşman ve ona da düşman olan, alıversin. Ve üzerine tarafımdan bir muhabbet bıraktım ki, hem de nezaretim önünde yetiştirilsin

أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ

Denize Sonra onu bırak Sandığa Onu koy Diye

(Onu tabut içine bırak sonra onu denize at) Şöyle ce vahiy edilmişti ki Ey Musa'nın annesi! Henüz dünyaya gelmiş olan Musa'yı tabut içine bırak, sonra onu denize at O masum çocuğu tabut ile beraber denize Nil nehrine at endişe etme

فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ

Sahile Deniz Böylece onu atsın

(hemen deniz de onu sahile bıraksın) Yani: ilahi emrimizle muradımızla denizde onu selametle sahile bırakır da

يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ

Ona Bir düşman Ve Bana Bir düşman Onu alsın

(onu bana da düşman ve ona da düşman olan, alıversin) Musa'yı bana da düşman ve ona da düşman olan Firavun alıversin onu Nil nehrinden çıkartsın yanında beslesin. O masum çocuk öyle kendi hayatının düşmanı olan bir kötü kişinin yanında yetiştirilsin, Allah'ın takdirine hiçbir şeyin mâni olamayacağı bu şekilde de tecelli etmiş bulunsun. Hak Teâlâ Hazretleri Musa Aleyhisselâm hakkındaki ikinci ihsanını da şöylece beyan buyuruyor:

وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي

Benden Bir muhabbet Sana Bırakmıştım Ve

(Ve üzerine tarafımdan bir muhabbet bıraktım ki) Ve bu gayenin gerçekleşmesi ve tecavüzden korunman için de üzerine tarafımdan bir muhabbet bıraktım ki, Yani: Ya Musa! Sen Allah'ın muhabbetine mazhar olduğun için, sana karşı insanların kalplerinde de bir muhabbet vücuda getirdim ki, seni her gören sever, sana karşı büyük bir muhabbetle duygulanır Bunun içindir ki; Firavun da eşi Asiye de o masuma karşı büyük bir sevgi duymuşlar, onun hayatına kastedememişler, bilakis onu yanlarında beslemişlerdir. Ve Cenabı Hak, üçüncü bir ihsanı olarak da buyuruyor ki:

وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي

Nezaretim altında Yetiştirilmen için Ve

(Hem de nezaretim önünde yetiştirilesin) Ve ey Musa! Böyle seni korumuş, muhabbete nail kılmıştım, ta ki Yüce Yaraticının koruması, kollaması altında olarak büyüüp gelişesin, bir şefkat ve lütuf'a nail olarak yetişesin.

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَا مُوسَىٰ

40.O vakit ki, kız kardeşin gidip de diyordu ki; Ona bakacak bir kimse için size yol göstereyim mi? Artık seni annene döndürdük ki gözü aydın olsun da mahzun olmasın. Ve sen bir şahsı öldürdün, sonra seni o gamdan kurtardık ve seni fitneden fitneye uğratmıştık. Sonra Medyen ahalisi arasında senelerce kaldın, sonra da Ey Musa! Mukadder olduğu üzere bu muayyen zamana geliverdin.

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ

Sonra diyordu Kız kardeşin Yürüyordu O vakit

(O vakit ki, kız kardeşin gidip de diyordu ki) Ey Musa Aleyhisselâm. Senin öyle denize atılman o vakit vaki olmuştu ki senin kız kardeşin Meryem, Firavun'un sarayına gidip de diyordu ki

هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ

Ona bakacak O kimse için Size rehberlik edeyim mi?

(ona bakacak bir kimse için size delalet edeyim mi?) Şöyle ki: Daha yeni doğmuş olan Hz. Musa, denizden çıkarılmış, saraya alınmıştı, kendisine karşı kalplerde büyük bir şefkat ve muhabbet uyanmıştı. O masum çocuk ise hiçbir kadının memesini kabul etmiyordu. Kız kardeşi ise bir takip ile saraya gitmiş o masum kardeşini görmüş, yabancısı gibi görünerek ona bir münasip sûtanne bulayım mı demiş, Onlar da: Evet. Bul demişlerdi.

فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ

Annene Böylece seni döndürdük

(böylece seni annene döndürdük) Ey Musa! Süt Anne bahanesiyle sana anneni kavuşturduk ki annenin

كَئِن تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ

Üzülmesin Ve Gözü Aydın olması için

(gözü aydın olsun da mahzun olmasın) Senin ayrılığınla kalbi üzüntü duymasın işte bu da dördüncü bir ilâhî ihsan idi. Ve bunlarla beraber

وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ

Üzüntüden Ve seni kurtarmıştık Bir kimse Öldürmüştün Ve

(Ve sen bir şahıs öldürdün sonra seni o gamdan kurtardık) Ey Musa! Daha on iki yaşında iken bir İsraili ile mücadelede bulunan bir kıptiyi vurup defetmek isterken bir hata eseri olarak öldürmüş oldun sonra seni o gamdan o üzüntüden Firavun tarafından kısas yoluyla katledilmek cezasından seni kurtardık. İşte bu da beşinci bir ihsan bulunmuştur.

وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا

Fitnelerle Seni imtihan etmiştik Ve

(ve seni fitneden fitneye uğratmıştık) Şöyle ki: Hz. Musa, gençliğinde çeşit çeşit sıkıntılara uğramış, bunlardan birer ilâhî lütuf olarak kolaylıkla kurtulmuştur. Meselâ: Hz. Musa'yı annesi öyle bir senede doğurmuştu ki, Firavun o sene doğan İsrail oğullarının çocuklarını öldürüyordu, sonra onu annesi tabut ile denize atmıştı, sonra da annesinden başkasının memesini emmez olmuştu. Bir aralık da Firavun'un başına bir odun parçasını çarpmış veya sakalını çekivermişti. Daha sonra da Kıpti yi öldürmüş, Medyen e kaçıp gitmişti. İşte bunlar birer fitne, birer musibet idi. Cenabı Hak ise onu bu fitnelerden kurtarmıştı. Bu da altıncı bir ilâhî ihsan idi

فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ

Medyen Halkı İçinde Yıllarca Nihayet kaldın

(Sonra Medyen ahalisi arasında senelerce kaldın) Ey Musa! Korka korka gidip Medyen ahalisi arasında senelerce kaldın. Hz. Musa Medyen şehrinde bulunan Şuayp Aleyhisselâm ile buluşmuş, onun kızıyla evlenmiş, Hz. Şuayp ile yirmi sekiz sene beraber oturmuş, bunun on senesi eşinin mehri yerine sayılmıştı. Bu da yedinci bir ilahi ihsan idi

ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَا مُوسَىٰ

Musa Ey Bir kader Üzere Geldin Sonra

(sonra da Ey Musa Mukadder olduğu üzere bu muayyen zamana geliverdin) Ya

ni: Allah'ın takdir ettiği üzere kırk yaşında olduğun halde peygamberliğe nail olarak bu belirli zamana geliverdin Yani: Böyle Allahın nurunun tecelli ettiği ilâhî vahyin gelmeğe başladığı, peygamberlik ve risaletle müjdelendiğin bir mübarek vakte kavuşmuş oldun.

وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي

41.Ve seni kendi zatım için seçtim.

وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي

Kendim için Seni seçtim Ve

(Ve seni kendi zatım için seçtim) Ey Resulüm Musa! Seni peygamberlikle şerefledirdim, ta ki emirlerimi insanlara tebliğ edesin, bütün fiil ve hareketlerin Allah rızasını kazanmaya yönelik bulunsun. Bu da Hz. Musa hakkındaki sekizinci, büyük bir ilâhî ihsandan ibaret bulunmuştur. Ne yüce bir başarı!

إِذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي

42. Sen ve kardeşin Ayetlerimle git ve benim zikrimde kusur etmeyiniz.

Bu mübarek Ayetler. Hz. Musa ile Hz. Harun'un mucizeler göstererek tam bir yumuşaklıkla Firavun'u imana davete görevli olduklarını bildiriyor. Ve Firavun'un aşırı şekildeki muamelesinden ve azgınlığından korkar olduklarını arz eden Hz. Musa ile Hz. Haruna Hak Teâlâ'nın teminat vererek korkmamalarını emretmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

إِذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي

Ayetlerimle Kardeşin Ve Sen Git

(Sen ve kardeşin, Ayetlerimle git) Allah Teâlâ Hazretleri, Musa Aleyhisselâm'a vahiy ederek buyurdu ki: Sen ve kardeşin Harun ayetlerimle asa ve beyaz el gibi mucizeler ile git

وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي

Beni anmakta İkiniz gevşemeyin Ve

(ve benim zikrimde kusur etmeyiniz) Kutsal zatımı birlemeğe, tesbihe ve verdiğim nimetleri anmaya devam ediniz veya Firavun ile kavmine Allah'ın birliğini beyan ediniz, onları hak dine teşvike, küfürden sakındırmaya ve nefret ettirmeye çalışınız Cenabı Hakkın nelere razı olduğunu onlara açıkça bildiriniz, bu hususta asla gevşeklik göstermeyiniz.

إِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

43.Firavun'a gidiniz. Şüphe yok ki, o haddi tecavüz etmiştir.

إِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

Azdı Şüphesiz o Firavun'a İkiniz gidin

(İkiniz Firavun'a gidiniz Şüphe yok ki, haddi tecavüz etmiştir) Ey iki Yüce Peygamberim. Firavun'a gidiniz onu tevhit dinine davet ediniz. Şüphe yok ki, o Pek azmıştır, kendi aczine, insanlığına bakmıyor da Rablık iddiasında bulunmak cüretini gösteriyor, onu irşada çalışınız, hakkında ilâhî delil tamam olsun, bilgisizliğini mazeret makamına ileri sürmesine imkân kalmasın.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

44.Ona yumuşakça söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا

Yumuşak Bir söz Ona İkiniz söyleyin

(Ona yumuşakça söz söyleyin) Bununla birlikte Firavun'a yumuşakça söz söyleyin nezaketle, yumuşaklıkla hitap ediniz, şiddette, sert muamelede bulunmayınız. Çünkü şiddetle hitap, hak sözü kabule mâni olabilir, muhatabın kızgınlığını, inadını, kibri

artırabilir. Zaten vaizlerin vazifesi de tam bir yumuşaklıkla hayır ister bir şekilde öğüt vermektir. Bununla birlikte Firavun, Hz. Musa'yı bir müddet sarayında beslemiş idi. Bunun bir hatırası olmak üzere de ona karşı yumuşaklıkla hitap edilip şiddetli bir lisan kullanılmaması muvafık görülmüş olabilir. Bu da bir ahlâkî fazilet eseridir

لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

Korkar Veya İbret alır Olur ki o

(belki öğüt dinler veya korkar) Senin o yumuşaklığın ve hayırseverliğin karşısında tefekküre dalar düşünür merhamete gelir kendisini ıslah eder halini düzeltir. Yahut korkar bu sayede hidayete erer bize yönelir.

قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى

45.Dediler ki: Ey Rabbimiz. Muhakkak biz korkarız ki, ya üzerimize şiddetle saldırır veya haddi tecavüz eder.

قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ

Korkuyoruz Doğrusu biz Rabbimiz İki dediler

(dediler ki: Ey Rabbimiz Muhakkak biz korkarız ki) Hz. Musa ile Hz. Harun niyaz edip dediler ki: Ey Rabbimiz! Muhakkak biz korkarız ki Firavun, gerçekleştirecek davet ve ihtarımıza karşı

أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى

Azmasından Veya Bize karşı Aşırı davranmasından

(ya üzerimize şiddetle saldırır veya haddi tecavüz eder) Davetimizi tamamlamaya: Mucizelerimizi göstermeğe vakit bırakmadan alelacele cezaya başlar, hayatımıza kasteder. Veya haddi tecavüz eder Yarabbi senin ilâhî şanına lâıyk olmayan sözlerle cüret gösterir veya bize karşı kötülüğünde, kötü muamelesinde pek ileri gider.

قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمِعُ وَأَرَى

46.Buyurdu ki: Korkmayın, şüphe yok ki, ben sizinle beraberim, işitirim ve görürüm.

قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمِعُ وَأَرَى

İşitirim Ve Görürüm Sizinle beraberim Şüphesiz ben Korkmayın Buyurdu ki

(Buyurdu ki: Korkmayın, şüphe yok ki, ben sizinle beraberim, işitirim ve görürüm) Allah Teâlâ da buyurdu ki: Korkmayınız öyle kuruntulara düşmeyiniz ben sizinle beraberim yani: Sizin koruyucunuz, yardımcınız benim, sizi korurum, size yardım ederim ve sizin ile Firavun'un arasında cereyan edecek konuşmaları, muameleleri işitirim ve görürüm. Sizi mutlaka korurum, artık endişeye mahal yok.

فَاتِّبَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بَايَةً

مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

47.Haydin ona varıp da deyin ki, şüphe yok biz Rabbin iki resulüyüz, artık İsrail oğullarını bizimle beraber gönder ve onlara işkence etme, biz sana muhakkak Rabbin tarafından mucize ile geldik. Selâm ise hidayete tâbi olan kimse üzerinedir.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile Hz. Harun'un gidip Firavun'u ne şekilde imana davet edeceklerini bildiriyor ve Firavunun sorusuna cevap olarak âlemlerin Rabbi Hz. Allah hakkında Musa Aleyhisselâm'ın vermiş olduğu malûmat" beyan buyurmaktadır.

فَاتِّبَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ

Rabbinin İki elcisiyiz Şüphesiz biz Ve deyiniz Böylece ona ikiniz gidin

(Haydin ona varıp da deyin ki, şüphe yok biz Rabbin iki resulüyüz) Allah Teâlâ Hazretleri Hz. Musa ile Hz. Harun'a vahy ederek buyurdu ki: haydin Firavuna varıp ona deyin ki, şüphe yok biz Rabbin iki resulüyüz onun ilâhî katından gönderilmişiz

فَارْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ

Onlara eziyet etme Ve İsrail oğullarını Bizimle beraber Artık gönder

(artık İsrail oğullarını bizimle beraber gönder, ve onlara işkence etme) Yani: Onları serbest bırak, esaret altında tutma, bizimle beraber Şam'a gitmelerine mâni olma. Ve onlara işkence etme onları meşakkatli işlerde istihdam eyleme, onların doğan çocuklarını zaman zaman öldürüp durma

قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir mucizeyle Sana geldik Muhakkak

(biz sana muhakkak Rabbin tarafından mucize ile geldik) Bizim peygamberlik iddiamız, öyle kuvvetli delile dayanmaktadır, bizim Allah tarafından gönderilmiş olduğumuz öyle harikalar ile desteklenmiş bulunmaktadır.

وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

Hidayete Tâbi oldu O kimsenin ki Üzerine Selam Ve

(Selâm ise hidayete tâbi olan kimse üzerinedir) yani: Allah Teâlâ'nın ve meleklerin selâmı ilahi din ile vasıflanmış olan zatlara mahsustur. Veyahut dünyevî ve uhrevî selâmet, cenabı Hakkın varlığını tasdik, gösterdiği yolu takip eden zatlara aittir. Artık insan bunu düşünüp de buna göre hareket çizgisini tayin etmelidir.

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

48.Muhakkak bize vahyolundu ki, şüphe yok azap, yalanlayan ve yüz çeviren kimse üzerinedir.

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا

Bize Vahyolundu Gerçekten Doğrusu biz

(Muhakkak bize vahyolundu ki) Musa Aleyhisselam, Firavuna şöylece de bir ihtar da bulundu: Muhakkak, bize Allah tarafından vahyolundu ki,

أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

Yüz çevirdi Ve Yalanladı O kimseyedir ki Azap Şüphesiz

(şüphe yok azap, yalanlayan ve yüz çeviren kimse üzerinedir) Şüphe yok dünyevî ve uhrevî azap ve ceza, Cenabı Hakkın ayetlerini, onun Peygamberlerini yalan sanan, onları kabulden yüz çeviren kimse üzerinedir. Hz. Musa aleyhisselam bu tehdidi hikmetli bir şekilde ifa etmiş, bu azabın, inkâr ettiği takdirde Firavunun başına geleceğini açıklamayıp bunu umumî bir şekilde ihtar buyurmuştur. Hz. Musa'nın bu beyanatına karşı Firavun da

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَى

49. Firavun dedi ki: O halde Ey Musa! Sizin Rabbiniz kimdir?

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَى

Musa Ey İkinizin rabbi Peki kimdir Dedi

(dedi ki O halde Ey Musa! Sizin Rabbiniz kimdir?) Siz hangi zatın elçisi bulunuyorsunuz? Siz kimin azabından inkârcıları korkutuyorsunuz? Firavun kibirli, ilahlık iddiasına cüretkâr olduğu için âlemlerin Rabbini inkâr ederek böyle bir soru sormaya cesarete bulunmuştu. Amma Bununla birlikte kalbine düşen bir korku etkisiyle olmalıdır ki, o iki muhterem Peygambere karşı fazla şiddet göstermeğe cür'et edememişti. Şu da düşünülebilir ki, kendisini mucizelere dayanarak irşad etmek isteyen zatlara karşı tartışmada bulunmayıp da akılsızca bir şiddet ve kabalık göstermeği insanlığa muvafık görmemişti. Bu hâdise artık İlim ve İslâmiyet iddiasında bulunanların da herhangi bir tartışma sahasında haddi aşarak kabaca yerli yersiz konuşmalarda bulunmalarının asla uygun olamayacağına bir işaretten boş değildir.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى

50.Hz. Musa dedi ki: Rabbimiz o zattır ki, her şeye hilkatini vermiş, sonra da doğru yolu göstermiştir.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ

Yaratılışını Şeye Her Verdi O zattır ki Rabbimiz Dedi

(dedi ki Rabbimiz o zattır ki, her şeye hilkatini vermiş) Musa Aleyhisselam da Firavun'a cevaben dedi ki Rabbimiz o zattır ki yaratmış olduğu çeşitli mahlûkata layık, uygun olan şekilleri, suretleri, azaları ihsan etmiş, her hayat sahibine kendi cinsinden eşini vücuda getirmiş ve her biri için muhtaç olduğu şeyi yaratmıştır.

ثُمَّ هَدَى

(Sonra da doğru yola göstermiştir) Bütün mahlûkatına istifade edecekleri yolları bildirmiş, kendilerine birer kabiliyet, birer yaratılış kuvveti vermiş, hatta hayvanları, bitkileri dahi birer kabiliyete, birer büyüme ve gelişme özelliğine sahip kılmıştır. Vel-hâsıl: Bütün bu kâinatı güzelce tefekkür eden, bunlardaki muhtelif kabiliyetleri, gayeleri güzelce düşünen ve kendisinin bir zerreyi bile yoktan var etmeğe kadir olmadığını bilen insaflı bir insan, artık bir Yüce Yaratıcının, bir âlemlerin Rabbinin varlığında, kendisinin de Allah'ın bir mahlûku olduğunda asla şüphe edemez. İşte Musa Aleyhisselâm, böyle veciz bir ibare ile Âlemlerin Rabbinin varlığına, İlim ve hikmetine, kudret ve büyüklüğüne delil getirmiş, o insanın acizliğini görmeyip de Rablik iddiasında bulunan kibirli Firavun'u uyandırmak, irşat etmek istemiştir.

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى

51.Firavun dedi ki: Öyle ise evvelki ümmetlerin hali neden ibarettir?

Bu mübarek ayetler, Firavun'un kendisine yöneltilen delillere karşı apışıp kalmış olduğundan sözü başka bir yola çekmek için eski kavimlerin tarihî hallerini sormaya başlamış olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın da maziye karışmış kavimlere ait asıl bilginin Allah katında sabit olduğunu ifade ederek asıl vazifesi olan Allah'ın birliği delillerini yine getirmeye başlamış olduğunu gösteriyor. Cenabı Hakkın da insanları nasıl yaratmış ve tekrar nasıl vücuda getireceğine dikkatleri çekerek Firavun'un mucizeleri kabulden ne kadar kaçınmış olduğunu bildirdiğini beyan buyurmaktadır.

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى

Önce ki Nesillerin Hali Peki nedir Dedi

(Firavun dedi ki Öyle ise evvelki ümmetlerin hali neden ibarettir?) Firavun, Musa Aleyhisselam'ın kuvvetli beyanatını görünce onun Peygamberliğinin doğru olduğu, kendisinin de ilahlık vasfına sahip olmayıp adi bir insan bulunduğu meydana çıkacağından korkmuş, Hz. Musa'yı tarihî hikâyeler ile meşgul etmek istemiş idi. dedi ki: Ya Musa! Evvelki ümmetlerin hali neden ibarettir? Vaktiyle Nuh, Hud, Salih kavimleri gibi putlara tapanlar dünyadan gitmişlerdir, onların tarihî halleri nedir? Onların zamanlarında ne gibi hâdiseler olmuştur, onlara ait hikâyeleri bize anlatmaz mısın?

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى

52.Hz. Musa da dedi ki: Onlara ait bilgi. Rabbimin katında bir kitaptadır ki, Rabbim hata etmez ve unutmaz.

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ

Bir kitaptadır Rabbimin Katında Onların ilmi Dedi

(dedi ki Onlara ait bilgi Rabbimin katında bir kitaptadır) Hz. Musa da Firavun'a cevaben dedi ki O eski kavimlere ait bilgi, Levhi Mahfuzda dır ki, o bize nisbetle gaip bilgilerindendir, aradan asırlar geçmiştir. Cenabı Hak onlara dair bize peygamberlik görevimizle ilgili olmak üzere ne bildirmiş ise biz ancak o miktarını biliriz, tafsilâtı Allah'ın ilmine aittir

لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى

Unutmaz Ve Rabbim Şaşımaz

(Rabbim hata etmez ve unutmaz) O Âlemin Yaratıcısı ise hâşâ hata etmez o gayıpları pekiyi bilendir, başlangıçta hiçbir şeyden habersiz olmaz, unutmuş bulunmaz ve hiç bir şeyi daha sonra da unutmaz onda hata ve unutkanlık asla düşünülemez, onun ilmî, ezelîdir, ebedîdir, bütün mevcudatı, mukadderatı kuşatmıştır. Fakat Ey Firavun! Düşün ki: Senin gibi insanlar, hem sapıklığa düşerler, hem de nice şeyleri unuturlar. İnsan acizdir Artık siz nasıl olur da ilahlık iddiasına cesaret edersiniz? Âlemlerin Rabbi Yüce Allah'ı tasdik etmezsiniz?

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى

53.0 Yüce Yaratıcı ki: Sizin için arzı bir beşik kıldı ve orada sizin için yollar açtı ve gökten bir su indirdi. Artık onunla muhtelif bitkilerden çiftler çıkardık.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا

Bir beşik Yeri Sizin için Kıldı O ki

(0 Yüce Yaratıcı ki: Sizin için arzı bir beşik kıldı) Musa Aleyhisselam, Cenabı Hak kın birliği, yaratıcılığı hakkındaki delilleri, pek açık kanıtları yine beyana devam ederek dedi ki: O Yüce Yaratıcı, bir Rabbül âlemindir ki, sizin için Ey insanlar! Arzı yer küresini bir beşik kıldı yeryüzündeki her yeri insanlardan her biri için bir döşek, bir ikametgâh yaratmış oldu.

وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا

Yollar Orada Sizin için Açtı Ve

(ve orada sizin için yollar açtı) Ve yeryüzünde ey insanlar! Sizin için yollar açtı Karaların, derelerin, dağların aralarında yollar vücuda getirdi, sizin için kolaylık verdi, istediğiniz yerlere çıkıp gidebilirsiniz.

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi Ve

(ve gökten bir su indirdi) Ve gökten bulutlardan bir su bir yağmur indirdi de artık o su ile

فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى

Çeşitli Bitkilerden Çiftler Onunla Böylece çıkardık

(Artık onunla muhtelif bitkilerden çiftler çıkardı) muhtelif bitkilerden çeşitli arazi mahsullerinden birbiriyle ilgili, çeşit çeşit ekinler, sebzeler, meyveler meydana çıkardı bütün bu kudret harikaları, ey insanlar biliniz ki, Allah'ın yaratıklarından başka değildir. Cenabı Hak, bu yaradılışın büyüklüğüne işaret için buyuruyor ki: Bütün bunları ben Yüce Yaratıcı vücuda getirdim, insanların istifadeleri için yaratmış oldum. Artık bunların kadrini bilip bunları yaratmış olan Yüce Yaratıcıyı tasdik etmek onun için şükür secdesine kapanmak icap etmez mi?

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى

54.Yiyiniz ve hayvanlarınızı otlatınız, şüphe yok ki, bunda akıl sahipleri için ibretler vardır.

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ

Hayvanlarınızı Otlatın Ve Yiyin

(Yiyiniz ve hayvanlarınızı otlatınız) Evet. Allah Teâlâ buyuruyor ki: 0 çeşitli, birçok geçim kaynağı olan şeyleri muazzam kudretimle vücuda getirmekteyim, artık ey kullarım! Onlardan yiyiniz ve hayvanlarınızı bir nice bitkilerin çıktığı alan olan yeryüzünde otlatınız onlardan istifadeye çalışınız,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى

Akıl Sahipleri için Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(şüphe yok ki, bunda akıl sahipleri için ibretler vardır) Bu çeşitli kudret eserlerinde, bunların böyle vücuda getirilmelerinde akıl sahipleri için ibretler Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin varlığına, birliğine, kudret ve azametine dair açık deliller, kanıtlar vardır. Evet Akıllı, mütefekkir olan her insan, gözleri önünde parlayan çeşit çeşit kudret eserlerini bunların yaradılışındaki hikmet ve faydayı dikkate alınca bunları yaratan bir Yüce Yaratıcının varlığına kani olur, kendisinin de Allah'ın bir mahlûku olduğunu bile-rek kulluk görevini ifaya çalışır, dünyasını da, ahiretini de temine gayret eder durur. Öyle Firavun gibi bencil olarak ilahlık iddiasında bulunmaz, kendi cehaletini, aşağılığını bütün âleme karşı teşhir edip durmaz.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

55. Sizi o yerden yarattık ve sizi ona döndüreceğiz ve sizi ondan diğer bir defa daha çıkaracağız.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ

Sizi Yarattık Ondan

(Sizi o yerden yarattık) İşte Allah Teâlâ Hazretleri, kullarına ebedî hayatı hatırlatmak ve dünyevî varlıkların, menfaatlerin haddizatında birer gaye olmayıp bunların ahiret menfaatlerini temine birer vesile olduğuna işaret için buyuruyor ki: Ey insanlar! Sizi o yerden yarattık yani: Sizin aslınız topraktır. Çünkü beşeriyetin ilk babası Âdem topraktan yaratılmıştır. Diğer insan fertleri de yine vasıtalı olarak topraktan yaratılmakta demektir. Çünkü insanın maddesi olan meni vesaire yeryüzünün yetiştirdiği gıda maddeleri sayesinde vücuda gelmektedir.

وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ

Sizi Döndüreceğiz Ona Ve

(ve sizi ona döndüreceğiz) Ve Ey İnsanlar! Unutmayınız ki, sizi o toprağa döndüre-geçiz öldükten sonra topraklara defin olunacaksınız.

وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

Diğer Bir defa Sizi çıkaracağız Ondan Ve

(Ve sizi ondan diğer bir defa daha çıkaracağız) Kıyamet kopunca bütün vücut or-ganlarınızı toplayıp birleştirerek kabirlerinizden kaldıracak, mahşere sevk edeceğiz. Artık bu kâinata tecelli eden Allah'ın kudretini güzelce düşünenler, insanlığın böyle yeni bir hayata kavuşacağını asla inkâr edemezler ve uzak göremezler.

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى

56.Yemin olsun ki, biz ayetlerimizin hepsini ona gösterdik. Böyle iken o yalan-ladı ve kaçındı

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا

Hepsini Mucizelerimizin Ona gösterdik And olsun gerçekten Ve

(Yemin olsun ki, biz ayetlerimizin hepsini ona gösterdik) Allah Teâlâ Hazretleri, bu kadar kudret eserlerine karşı küfründe, cehaletinde ısrar etmiş olan Firavunun ne kadar sapkınlık içinde kalmış olduğunu teşhir için şöyle buyuruyor. Yemin olsun ki, biz ayetlerimizi Hz. Musa'ya ihsan etmiş olduğumuz mucizeleri onların hepsini o Fira-vun'a gösterdik. O inkârcı firavun Hz. Musa'nın gösterdiği çeşitli mucizeleri görmüştü ki: Bunlar, asa, beyaz el, denizin yarılması, dağın parçalanması gibi harikalar idi

فَكَذَّبَ وَأَبَى

Kaçındı Ve Fakat yalanladı

(Böyle iken o yalanladı ve kaçındı) Bu kadar harikalar gösterilmiş olduğu halde o Firavun bu mucizeleri yalanladı onları birer sihir saydı ve inanmaktan kaçındı Allah'ın

dinini, onun birliğini kabulden ve gösterilen mucizeleri tasdikten yine yüz çevirdi, küfründe ısrar edip durdu. Deniliyor ki: Musa Aleyhisselam, nice harikaların, mucizelerin Allah'ın kudreti ile meydana gelebileceğini ve geçmiş Peygamberlerin ümmetlerine göstermiş oldukları ayetleri, harikaları, Firavun'a bildirmişti. İşte bu bakımdan da bütün ayetler, mucizeler Firavun'a gösterilmiş, hikâye edilmiş demektir.

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسَى

57.Firavun dedi ki: Ey Musa! Sen geldin mi ki, bizi sihrin ile yurdumuzdan çıkarıveresin. Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile Firavun arasında geçen konuşmayı ve Hz. Musa'ya karşı cephe alabilmesi için Firavun'a verilen mühleti bildiriyor ve Firavun'un kendisini müdafaa için nasıl hilelere başvurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسَى

Musa Ey Sihrinle Yurdumuzdan Bizi çıkarman için Bize geldim mi? Dedi ki

(dedi ki: Ey Musa Sen geldin mi ki, bizi sihrin ile yurdumuzdan çıkarıveresin) Ey Firavun, Musa Aleyhisselam'ın metanetini, manevî heybetini görünce büyük bir korkuya düştü de dedi ki Musa! Sen geldin mi ki, bizi sihrin ile yurdumuzdan Mısır'dan çıkarıveresin? Bizim mülkümüzü, hâkimiyetimizi elde edesin? Kıpti taifesinin bütün yurdunu, bütün varlığını elde etmiş olasan?

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى

58.0 halde biz de sana onun misli bir sihir elbette getireceğiz. Artık bizim aramızla senin aranda bir buluşacak vakit tayin et ki, o bizim de senin de caymayacağımız düz bir yer olsun.

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ

Benzeri Bir sihir ile Öyle ise mutlaka sana geleceğiz

(0 halde biz de sana onun misli bir sihir elbette getireceğiz) 0 halde Ya Musa! Maksadın öyle bizi yurdumuzdan çıkarıp atmak ise and olsun ki, biz de sana senin gösterdiğin sihrin benzeri bir sihir meydana getireceğiz sana karşılık vereceğiz.

فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا

Bir buluşma zamanı Aranda Ve Aramızda Şimdi kıl

(Artık bizimle senin aranda bir yer ve zaman tayin et) Evet! Seninle Buluşacak münasip bir vakit bir yer tayin et ki, o öyle vaad ve tayin edilecek yer

لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى

Orta Bir yer olarak Ne sen Ve Bîz Ona muhalefet etmeyiz

(bizim de senin de caymayacağımız düz bir yer olsun) Her iki gruba göre eşit bir sahadan ibaret bulunsun, ortaya çıkacak hâdiselerin görülmesine mâni bir vaziyette bulunmasın.

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضَحًى

59.Hz. Musa dedi ki: Size vaad edilen vakit, ziynet günü ve insanların toplanacağı kuşluk zamanıdır.

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ

Ziynet Günü Size vaat edilen vakit Dedi

(dedi ki Size vaat edilen vakit, ziynet günü) Musa Aleyhisselam da dedi ki Size vaat edilen vakit aramızda cereyan edecek olan tartışma ve münakaşa zamanı ziynet günüdür. Yani: Aşura günü veya Nevruz günüdür veyahut insanların bayram edinin ziynetlendikleri bir özel gündür.

وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضَحًى

Kuşluk zamanı İnsanların Toplanması Ve

(Ve insanların toplanacağı kuşluk zamanıdır) çünkü böyle bir vakitte yapılacak

şeyler, herkesçe görülebilir, şöhret bulur, hak batıldan ayrılmış, hakikat meydana çıkmış bulunur.

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى

60.Artık Firavun, dönüp gitti, bütün hilesini topladı, sonra geliverdi.

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى

Geldi Sonra Hilesini Hemen topladı Firavun Artık dönüp gitti

(Artık Firavun, dönüp gitti, bütün hilesini topladı, sonra geliverdi) Bu beyanat üzerine Firavun dönüp gitti Hz. Musa'dan ayrıldı, onun emrine boyun eğmedi, kendini kurtarmak, küfrünü devam etmek için bütün hilesini topladı, sonra geliverdi. Hâl-buki bunca ayetlere ve nasihatlere rağmen insan hem dünyasını hem ahiretini temine gayret etmesi lazımdı. Allahın resulüne itaat edip Allaha iman etmesi lazımdı. Fakat Firavun bencil olarak ilahlık iddiasında bulundu kendi cehaletini, aşağılığını bütün âleme karşı teşhir etti ve sihirbazlarıyla geri döndü

قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ

مَنْ افْتَرَى

61.Musa onlara sihirbazlara dedi ki: Yazıklar olsun sizlere! Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunmayın, sonra sizi azap ile helak eder ve muhakkak ki, iftira eden hüsrana uğramıştır.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın toplanan sihirbazlara karşı nasihat edici bir tarzda yapmış olduğu ihtarını bildiriyor. Buna karşı sihirbazların aralarında münakaşada bulunarak Hz. Musa ile Hz. Harun'u birer sihirbaz sanmış olduklarını ve onlara karşı topluca cephe almak istediklerini ve o günde galip olacak tarafın kurtuluşa ereceğini söylemiş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ

Yazıklar olsun size Musa Onlara Dedi

(Musa onlara dedi ki) Musa Aleyhisselam o sihirbazlara ve diğer inkârcılara hitaben dedi ki: Yazıklar olsun sizlere Kendinizi ilâhî azaba lâyık bir durumda bulunduruyorsunuz da bundan haberiniz yok. Artık uyanın

لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Yalan yere Allah'a iftira etmeyin

(Allaha karşı yalan yere iftirada bulunmayın) Cenabı Hakka başkalarını ortak koşmayın, benim elimde görülecek harikaları birer sihir sanarak sapıklığınızda ısrar edip durmayın

فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى

İftira etti O kimse ki Hüsrana uğramıştır Gerçekten Ve Bir azap ile Sonra kökünüzü keser

(sonra sizi azap ile helak eder Ve muhakkak ki, iftira eden hüsrana uğramıştır)

Allah Teâlâ'ya iftira eden o kendisine ortak edinmiştir diyen, onun vücuda getirdiği mucizeleri birer sihir sanan kimse hüsrana uğramıştır. Nitekim Firavun da uğramıştır.

فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى

62.Artık sihirbazlar aralarında işlerine dair münakaşada bulundular ve gizlice konuştular.

فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ

Aralarında İşlerini Buna rağmen tartışılar

(Artık sihirbazlar aralarında işlerine dair münakaşada bulundular) Sihirbazlar, Hz. Musa'nın bu ihtarını üzerine aralarında işlerine dair Hz. Musa'ya karşı nasıl bir vaziyet alıp ona nasıl galip gelebilecekleri hususunda münakaşada bulundular her biri bir başka görüş beyanında bulundu

وَأَسْرُوا النَّجْوَى

(ve gizlice konuşular) Sözlerine Hz. Musa'nın vâkıf olmamasını istediler, onun galip gelmesi takdirinde ne yapacaklarını kendi aralarında söz konusu ettiler.

قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى

63.Dediler ki: Bunlar herhalde iki sihirbaz, istiyorlar ki, sizi sihirleriyle yurdunuzdan çıkarıversinler ve sizin en faziletli olan dininizi gidersinler.

قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرَانِ

Gerçekten iki sihirbazdır Bunlar Doğrusu Dediler

(dediler ki Bunlar herhalde iki sihirbaz) O sihirbazlar, Hz. Musa'dan korktular, münakaşaları neticesinde gizlice dediler ki bunlar Hz. Musa ile Hz. Harun herhalde iki sihirbaz

يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا

Sihirleriyle Yurdunuzdan Sizi çıkarmalarını İstiyorlar

(istiyorlar ki, sizi sihirleriyle yurdunuzdan çıkarıversinler) Bundan başka bir şey değil, istiyorlar ki, sizi Ey insanlar! Sihirleriyle yurdunuzdan çıkarıversinler Mısırı ele geçirerek o dedelerinizden kalma yurdunuzdan sizi mahrum bıraksınlar.

وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى

En üstün olan Yolunuzu Gidermelerini Ve

(ve sizin en faziletli olan dininizi gidersinler) Sizin en faziletli olan dininizi mezhebini gidersinler Firavun'un kavmini kendi inançlarından, Firavun'a tapınmalarından geri bıraksınlar, kendi dinlerini, mezheplerini yaysınlar.

فَاجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ اتُّوْا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَى

64.Artık bütün çarelerinizi toplayınız, sonra saf halinde geliniz. Şüphesiz ki, bugün galip gelen kurtuluşa ermiş olacaktır.

فَاجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ اتُّوْا صَفًّا

Sıra sıra Gelin Sonra Hilelerinizi Onun için toplayın

(Artık bütün çarelerinizi toplayınız sonra saf halinde geliniz) İşte onlar öyle sizi yurdunuzdan çıkarmak isteyince siz de bütün çarelerinizi toplayınız yapacağınız sihirleri yapmaya çalışınız, elinizden gelen bir şeyi geri bırakmayınız. Musa ile Harun'u karşı saf halinde geliniz çünkü böyle bir vaziyet, görecekle kalplerine korku düşürür

وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَى

Üstün geldi O kimse ki Bu gün Kurtuluşa ermiştir Gerçekten Ve

(Şüphesiz ki, bu gün galip gelen kurtuluş bulmuş olacaktır) Bu muazzam toplantıda galibiyeti kazanan, kurtuluş bulmuş olacaktır. İstedigine erecektir, Firavun'un sevgisini kazanacaktır. Ne cahilce bir arzu!

&-Rivayete göre bu sihirbazlar, yetmiş bin kaddı, hepsinin de elinde asa ve ipler bulunuyordu. Diğer bir rivayete göre bunlar yetmiş iki sihirbazdı, bunların ikisi Kıpti taifesinden, kalanları da İsrail oğullarından idi. Diğer bir rivayete göre de dokuz yüz kişi idiler. Üç yüzü Fars dan üç yüzü Rum'dan, üç yüzü de İskenderiye den idi. Diğer rivayetler de vardır. Doğrusunu Allah daha iyi bilir.

قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى

65.Dediler ki: Ey Musa! Ya sen atı ver ve yahut ilk atan biz olalım.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile sihirbazlar arasında müsabakaya ne şekilde başlanıldığını bildiriyor. Korkunç sihirbazca görüntülerden Hz. Musa'nın korkmaması halı

neden ibarettir? Niçin kendisine Allah tarafından teminat verilmiş olduğunu ve Hz. Musa'nın göstermeğe muvaffak olduğu mucizeler tesiriyle sihirbazların secdelere kapanarak ilâhî dinî kabul eylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالُوا يَا مُوسَى

Musa Ey Dediler

(Dediler ki: Ey Musa) Musa Aleyhisselam ile sihirbazlar ziynet günü denilen belirli günde toplandılar, sihirbazlar, Hz. Musa'ya karşı edebe riayet için ve onun gösterdiği metanete, yiğitliğe, yüksek görüşe hürmet için dediler ki: Ey Musa! Göstermek istediğin, meydana çıkarılmasını arzu ettiğin şeyi

إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى

Attı O kimsenin İlki Olalım Yada Atarsın Ya

(Ya sen ativer veyahut ilk atan biz olalım) Ya sen ativer evvelâ bizimle münazara-ya başlamış ol veyahut ilk atan ve Münakaşaya başlayan biz olalım. Sen hangisini istersen onu tercih et, o yolda hareket edelim.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى

66.Dedi ki: Hayır siz atınız. Hemen onların ipleri ve sopaları sihirlerinden dolayı koşuyormuş gibi ona görünür oldu.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا

Atın Bilakis Dedi

(Dedi ki: Hayır siz atınız.) Hz. Musa da o sihirbazların bu nazik davranışlarına güzelce karşılık vermek ve kendisinin metanetini göstermek ve hakkın parlak bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olmak için dedi ki Hayır ilk atan ben olmayacağım. Mademki: Benimle münazarada bulunmak istiyorsunuz. O halde siz atınız elinizden geleni yapınız. Hz. Musa'nın bu ifadesi, sihrin yapılması için bir müsaade mahiyetinde değildir. Bilakis sihirbazların acizliklerini, hayalperestçe hallerini meydana çıkararak kendi sapıklıklarını teşhir, onları aydınlatarak ve ikaz ederek ilâhî dinî kabule sevk etmek içindi. Sihirbazlar da Hz. Musa'nın bu müsaadesi üzerine,

فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ

Sopaları Ve İpleri Hemen birden

(Hemen onların ipleri ve sopaları) Hemen ellerindeki asaları, ipleri yere atıverdiler, o sihirbazların ipleri ve sopaları,

يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى

Koşuyorlar Şüphesiz onlar Sihirlerinden dolayı Ona Görünüyor

(sihirlerinden dolayı koşuyormuş gibi ona görünür oldu) Sihirlerinden dolayı koşuyormuş gibi Hz. Musa'ya görünür oldu bütün o ipler ve sopalar görünürde birer yılan gibi kıvrılır hareket eder bir halde görünerek insanlık icabı Hz. Musa'nın kalbinde bir korku, bir endişe uyandırdı. Fakat bunlar birer görünüşten, birer hayalden ibaret idi, yoksa haddizatında yılan çıyan mahiyetine asla dönüşmüş değildir.

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى

67.Musa, içerisinde hemen bir korku hisseder oldu.

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى

Musa Bir korku Kendi İçinde Bu yüzden duydu

(Musa, içerisinde hemen bir korku hisseder oldu) Hz. Musa, o sihirbazların gösterdikleri o korkunç yılanlar manzarasını görünce insanlık icabı içerisinde hemen bir korku hisseder oldu nitekim başlangıçta kendi esasının da bir ejderha haline geldiğini görünce bir korku hissetmişti. Bununla birlikte hazreti Musa'da ki bu korku, bir takım kimselerin o gösterilen hayali manzaraları mucize kabilinden birer hakikat sanarak sihirbazlara tâbi olup, ilâhî dinî kabulden kaçınacaklarını düşünmekten de olabilir

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى

68.Dedik ki: Korkma, şüphe yok, üstün olan sensin, sen.

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى

En üstün Sensin Şüphesiz sen Korkma Dedik ki

(Dedik ki: Korkma, şüphe yok, üstün olan sensin, sen.) Allah Teâlâ Hazretleri ise buyuruyor ki: O zaman Hz. Musa'ya vahiy ederek dedik ki: Ya Musa! Korkma o sihirbazların gösterdikleri şeylerden dolayı müteessir olma, o gösterilen şeyler, birer hayalden ibarettir, hepsi de yok olacak, hakikat meydana çıkacaktır. Şüphe yok ki, üstün olan sensin Açıkça ve parlak bir şekilde galip gelecek sensin, O sihirbazlar galip gelecek değiller.

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَاجِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَى

69.Ve elinde olanı bırakıver, onların yaptıklarını yutuverir. Şüphe yok ki, onlar ne yaptılar ise bir sihirbaz hilesinden ibarettir. Sihirbaz ise her nerede olsa felaha eremez.

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا

Yaptıkları şeyleri Yutar Sağ elindedir O şeyi ki Bırak Ve

(Ve elinde olanı bırakıver, onların yaptıklarını yutuverir) Ve Hak Teâlâ Hazretleri, Musa Aleyhisselâm'a vahiy ederek buyurdu ki: Elinde bulunan asayı yere at hakikaten bir ejderha kesilerek o sihirbazların yaptıklarını kendilerinin hayalî bir şekil verdikleri şeyleri yutuverir. Fevkalâde bir kuvvetle, bir süratle hepsini mahıv ve yok eder durur, bir mucize olduğu tahakkuk etmiş olur.

إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَاجِرٌ

Bir sihirbaz Hilesidir Yaptılar Şüphesiz o şeyler ki

(Şüphe yok ki, onlar ne yaptılar ise bir sihirbaz hilesinden ibarettir) Şüphe yok ki, o sihirbazlar taifesi ne yaptılar ise ne gibi hayalî suretler gösterdilerse hepsi de bir sihirbaz hilesinden ibarettir onlar birer uydurmadır, birer gösteriştir, hiçbirinin bir hakikati, bir kalıcılığı yoktur.

وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَى

Vardıysa Nereye Sihirbaz Kurtuluşa ermez Ve

(Sihirbaz ise her nerede olsa felaha eremez) Sihirbazlar bu cins taife ise her nerede olsa her ne tarafa yönelse asla felaha eremez. Asla muvaffakiyete nail olamazlar.

فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى

70.Nihayet sihirbazlar, secde eder oldukları halde yerlere atıldılar. Harun ile Musa'nın Rabbine iman ettik, dediler.

فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا

Secde ediciler olarak Sihirbazlar Atıldı Ve

(Nihayet sihirbazlar, secde eder oldukları halde yerlere atıldılar) Musa Aleyhisselâm, aldığı ilâhî emir üzerine esasını meydana atınca hakikaten bir büyük yılan kesilerek sihirbazların meydana çıkarmış oldukları şeyleri tamamen yutup mahvetti, hakikî bir mucize meydana gelmiş oldu. Bunun üzerine sihirbazlar secde eder oldukları halde yerlere atıldılar kulluk secdesine kapandılar, güzelce düşündükleri için hakikati anlayarak

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى

Musa'nın Ve Harun Rabbine İman ettik Dediler

(Harun ile Musa'nın Rabbine iman ettik dediler) İlâhî dinî kabul şerefine nail oldu

lar. Meydana atmış oldukları şeyler tamamen mahvolup gitmiş olduğu için bu hadisenin kuru bir gösteriş olmayıp hakikatin kendisi olduğunu anladılar. Sihirbazlar; "âlemlerin Rabbine" İman ettik dememişlerdi. Çünkü Firavun, "ben sizin en Yüce Rabbinizi" diyordu. Âlemlerin Rabbi denilse idi kendisine işaret olunduğunu sanabilirdi. Aynı şekilde "Musa'nın Rabbi" denilmekle de iktifa edilmemiştir. Zira Firavun, Hz. Musa'yı bir müddet sarayında beslemiş olduğu için onun Rabbi benim diyebilirdi. Bundan dolayı bu gibi zanlara meydan kalmaması için "Harun ile Musa'nın Rabbi" denilmiştir. Harun Aleyhisselâm'ın takdim edilmesi ise yaşça büyük olduğuna ve ayetlerin son harflerinin birliğine riayet edilmesine yönelik olmalıdır.

قَالَ أَمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ فَلَا قُطْعَنَ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ
عَذَابًا وَأَبْقَى

71.Firavun dedi ki: Ben size izin vermeden evvel siz ona iman ettiniz. O sizin büyüğünüzdür ki, size sihri öğretmiştir. Artık sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama olarak elbette keseceğim ve elbette ki, sizi hurma dallarına asacağım ve elbette ki, bileceksinizdir ki, hangimiz azapça daha şiddetli ve daha devamlıdır. Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'ya iman eden sihirbazlara karşı Firavun'un yapmış olduğu tehdidi bildiriyor. O İman şerefine nail olan zatların da dinî metanetlerini göstererek Firavun'a karşı nasıl reddiyyede bulunmuş ve kâfirlerin uğrayacakları ebedî cezalar ile müminlere vaad olunan ebedî mükâfatları nasıl söylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır

قَالَ أَمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ

Size İzin vermemden Önce Ona İman mı ettiniz Dedi

(Dedi ki Ben size izin vermeden evvel siz ona iman ettiniz) Firavun, sihirbazların öyle Hz. Musa'yı tasdik ederek hak dinî kabul ettiklerini görünce dedi ki: Ben size izin vermeden evvel benim müsaadem olmaksızın siz Hz. Musa'ya İman ettiniz ona tabi oldunuz.

إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ

Sihri Size öğretti O ki Elbette büyüğünüzdür Şüphesiz o

(o sizin büyüğünüzdür ki size sihri öğretmiştir) Yani: Onun gösterdiği harika da sizin sihirleriniz kabilindendir. Siz ortaya çıkan bir hakka tâbi olmuş değilsinizdir, belki onunla ittifak etmiş, böyle bir hilede bulunmuşsunuzdur. Kâfir Firavun, bu tür sözleriyle başkalarını saptırarak Hz. Musa'ya tâbi olmalarına meydan vermemek istemiştir. Ve o iman edenlere hitaben dedi ki:

فَلَا قُطْعَنَ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ

Çaprazlama Ayaklarınızı Ve Ellerinizi Öyle ise mutlaka keseceğim

(Artık sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama olarak elbette keseceğim) Yani: And olsun ki, sizden her erkeğin sağ eliyle sol ayağını kesivereceğim.

وَلَا صَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ

Hurma ağacı Dallarına Sizi mutlaka asacağım Ve

(Ve elbette ki, sizi hurma dallarına asacağım) sizin öldürülmenizi öylece teşhir edeceğim ta ki başkalarının iman etmelerine bir korkunç engel teşkil etmiş olsun.

وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى

Daha devamlıdır Ve Azapça Daha şiddetlidir Hangimiz Kesin bileceksiniz Ve

(ve elbette ki, bileceksinizdir ki, hangimiz azapça daha şiddetli ve daha devamlıdır) Firavun diyor ki ben mi, yoksa Musa veya Musa'nın Rabbi mi azapça daha şiddetli ve daha devamlıdır onu göreceksiniz ve bileceksiniz. Yani: siz onun azabından, gösterdiği asa harikasından korkarak ona tâbi oldunuz, bunun cezasını göreceksiniz.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

72.Dediler ki: Elbette seni bize gelen ayetlere ve bizi yoktan var etmiş olana tercih edemeyiz. Artık sen, ne ile hüküm edecek isen hüküm et. Sen ancak bu dünya hayatında hükmedersin.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا

Bizi yarattı O zata ki Ve Apaçık mucizelerden Bize geldi O şeylere ki Seni asla tercih etmeyiz Dediler

(Dediler ki: Elbette seni bize gelen ayetlere ve bizi yoktan var etmiş olana tercih edemeyiz) Firavunun bu saçmalamalarına karşı o iman eden zatlar da dediler ki Ey Firavun! Hz. Musa'nın lisanıyla, onun vasıtasıyla bize görünen harikalar ve mucizelerden sonra ve bizi yoktan var etmiş olana Kâinatın Yaratıcısı hazretlerine seni niye tercih edelim. Asla seni tercih edemeyiz öyle apaçık mucizeler meydana iken, Allah'ın Rab oluşu anlaşılmış iken onlara muhalefet edip de ey Firavun! Senin gibi haddizatında aciz, bir mahlûka nasıl tabi oluruz, senin ilâh olduğuna nasıl inanabiliriz?

فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ

Hüküm vericisin Sen O şeyi ki Artık hüküm ver

(Artık sen ne ile hükmedeceksen hükmet) Ey Firavun! Eğer takdir edilmiş ise sen bizim maddî hayatımıza suikast etmiş olursun, bizi dünyevî bir hayattan mahrum bırakırsın. Artık böyle geçici bir ceza endişesiyle biz Kâinatın Yaratıcısı hazretlerinin dinine muhalif hareketlerde bulunarak kendimizi ebedî helake, azaba maruz bırakmak ister miyiz? Onun için ey Firavun!

إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatına Buna Hükmedersin Ancak

(Sen ancak bu dünya hayatında hükmedersin) Bizi geçici olan dünya hayatından mahrum etmiş olursun. Bunun ise ne ehemmiyeti vardır? Evet! Bir insan bu dünyada ne kadar zahmetlere, felâketlere uğrasa da bu geçicidir, asıl korkulacak şey, ahiret azabıdır. O azap, kâfirler hakkında ebedîdir, her türlü tasavvurların üstünde şiddetlidir. Artık hangi akıllı bir kimse, öyle geçici bir cezadan kurtulmak, geçici bir varlığa nail olmak için kendisini ebedî azaba, sonsuz mahrumiyetlere maruz bırakmak ister?

إِنَّا أَمَّا بِرَبِّنَا لَيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السَّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

73.Muhakkak biz Rabbimize iman ettik ki, bizim için hatalarımızı ve bizi üzerine zorladığın sihirden dolayı yarlıgasın. Ve Allah hayırlıdır ve ebedîdir.

إِنَّا أَمَّا بِرَبِّنَا

Rabbimize İman ettik Şüphesiz biz

(Muhakkak biz Rabbimize iman ettik ki) Ve o muhterem zatlar dediler ki: Muhakkak biz Rabbimize iman ettik bize lütuf ve ihsanda bulunan, bizi hakikî bir dine kavuşturan mabudumuzu bilip birliğini tasdik eyledik ki,

لَيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السَّحْرِ

Sihirden Üzerine Bizi zorladın O şeyi ki Ve Günahlarımızı Bizi Bağışlaması için

(bizim için hatalarımızı ve bizi üzerine zorladığın sihirden dolayı yarlıgasın) İşlemiş olduğumuz küfrü, günahı hataları Hz. Musa'ya cephe alarak ona sihirlerimizle karşı gelmeye sevk ettiğinden dolayı günahlarımızı kusurlarımızı yarlıgasın af ve mağfiret buyursun, onlar ile bizi ahirette azaba tabi tutmasın.

وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

Daha devamlıdır Ve Hayırlıdır Allah Ve

(Ve Allah hayırlıdır ve ebedîdir) Ve Allah katındakiler haddizatında daha hayırlıdır veya onun sevabı sırf hayırdır ve o ezeli yaratıcı ebedîdir onun sevabı azabı da ebe-

dîdir. Artık bizim üzerimize düşen vazifelerde o Yüce Yaraticının rızasına muvafık olacak şeyleri yapmak, onun azabını gerektiren şeylerden kaçınmaktır. Başka türlü kurtuluş imkânı yoktur.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

74.Şüphe yok ki, her kim Rabbine inkârcı olarak gelirse elbette ki, onun için cehennem vardır. Orada ne ölür ve ne de dirilir.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا

Günahkar olarak Rabbine Kim gelirse Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki her kim Rabbine inkârcı olarak gelirse) Yani: Küfür ve isyan üzerine ölürse

فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

Yaşamaz Ve Orada Ölmez Cehennem Ona vardır Artık şüphesiz

(elbette ki, onun için cehennem vardır, Orada ne ölür ve ne de dirilir) Ahiret'te O cehennemde ne ölüm var ki, ölsün de azabı son bularak kurtulabilsin. Ve o cehennemde nede dirilir ki, faideli bir hayata sahip bulunabilsin, ondan istifade edebilsin, Artık öyle bir azap âlemini göz önüne almalı da ondan kurtulmaya sebep olan imana, güzelce amellere sarılmalıdır.

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى

75.Her kim de güzel güzel ameller işlemiş olduğu halde ona mümin olarak gelirse işte onlar için en yüksek dereceler vardır.

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yapmış Gerçekten Bir mü'min olarak Ona gelirse Kim Ve

(Her kim de Salih ameller işlemiş olduğu halde ona mümin olarak gelirse) Görevli olduğu dinî vazifelerini yerine getirmiş olduğu halde yüce Mabud Hazretlerine mümin olarak gelirse öyle iman ile güzel ameller ile vasıflanmış olduğu halde vefat edip ahiret âlemine giderse

فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى

En üstün Dereceler Onlara vardır Artık işte onlar

(işte onlar için en yüksek dereceler vardır) Öyle güzel iman ve güzel ameller sahipleri için en yüksek dereceler vardır büyük mükâfatlar, yüce ikametgâhlar takdir edilmiştir.

جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى

76.Adn cennetleri ki, altlarından ırmaklar akar, orada ebediyen kalıcılardır ve bu, temizlenmiş olan kimsenin mükâfatıdır.

جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada ebediyen kalıcılardır Irmaklar Altlarından Akar Adn Cennetleri

(Adn cennetleri ki altlarından ırmaklar akar) Evet. Onlar için Adn cennetleri cennetler sahası, o cennetlerde ikamet nimeti vaad edilmiştir ki, o cennetlerin altlarından ırmaklar akar Onların ikametgâhları önünden berrak sular akıp gider ve o cennetlere nail olanlar artık orada ebediyen kalıcılardır. Ebedî olarak cennette oturup yüce zevk ve sevinç içinde yaşayıp dururlar.

وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى

Temizlendi O kimsenin ki Mükafatı İşte budur Ve

(ve bu, temizlenmiş olan kimsenin mükâfatıdır) Ve bu nimet, böyle bir feyiz ve kurtuluşa ermek, yüksek derecelere ulaşmak temizlenmiş olan küfür ve isyan kirlerinden tertemiz bulunan kimsenin mükâfatıdır. Ne yüce bir mazhariyet!

&-Bu son üç ayeti kerime de o iman eden sihirbazların beyanatını anlatmaktadır. Bu

nunla beraber bu üç ayetin Allah tarafından ayrıca beyan buyrulmuş olması da düşü-
nülebilir. Bu iman eden zatlar hakkında Firavun'un tehdidini yerine getirmiş olduğuna
dair ne Kur'anı Kerim'de ne de tarihî haberlerde bir kayıt yoktur. Allah bilir hepsi de
selâmete kavuşmuşlardır.

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا
تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى

**77.Ve and olsun ki, Musa'ya Şöyle vahiy ettik. Kullarım ile beraber geceleyin
yürü ve onlara denizde kuru bir yol aç, yetişilmekten korkmasın ve endişe de
etmesin diye.**

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın müminler ile beraber Mısır'dan ayrılmalari
hakkındaki Allah'ın emrinin tecellisini bildiriyor. Ve müminlerin bir harika olarak deniz-
de açılan yollardan geçip selâmet sahiline kavuşmuş olduklarını, kavmini sapıklığa
düşürmüş olan Firavun ile ordusunun da denizde boğulduklarını beyan buyurmaktadır

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى

Musa'ya Vahiyetmiştik Ve And olsun gerçekten

(Ve and olsun ki, Musa'ya Şöyle vahiy ettik) Allah Teâlâ Hazretleri, Musa Aleyhis-
selâm'a ayetleri, mucizeleri göstermiş, o Yüce Peygamber'e tâbi olanların sayısı ço-
ğalmış idi. Geri kalan olayları da son derecedeki önemine işaret için, şöyle yemin
ederek beyan buyuruyor. And olsun ki. Musa'ya şöyle vahiy ettik:

أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي

Kullarımı Geceleyin yürüt Diye

(Kullarım ile beraber geceleyin yürü) Firavun'un zulmünden kurtulmaları takdir
edilmiş olan müminler ile beraber geceleyin Mısırdan çıkarak yürü kızıl deniz tarafına
yola çık

فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا

Kuru Denizde Bir yol Onlara Sonra vur

(ve onlara denizde kuru bir yol aç) O kurtarılmaları istenmiş olan müminlere deniz-
den kuru bir yol aç. Yani: Asanı denize vur, her kabile için harikulade bir yol açılsın,
suları çekilsin, muazzam kupkuru birer yol haline gelmiş olsun.

لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى

Endişe etmezsın Ve Yetişilmesizden Korkmazsın

(yetişilmekten korkmasın ve endişe de etmesin) Yetişilmekten korkmasın yani:
Firavun'un ve onun ordusunun gelip size yetişmesinden korkmaz bir halde o yollar-
dan sahile çıkasınız. Ve boğulma endişesinde de bulunmak dan firavuna yaka-
lanmaktan da emin olasınız. Ve siz Allah'ın korumasına mazharsınız. Diye vahiy ettik

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ

**78.Derken Firavun ordusuyla onların arkasına düştü. Artık kendilerini Firavun
ile ordusunu denizden saran sarıverdi.**

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ

Ordusuyla Firavun Derken onların peşine düştü

(Derken Firavun ordusuyla onların arkasına düştü) Hz. Musa, aldığı ilâhî vahye
dayanarak hemen gecenin evvelinden itibaren beraberindekilerle birlikte Mısırdan
çıktı. Derken Firavun da onların bu hareketlerinden haberdar olarak ordusuyla beraber
onların arkasına düştü onları takibe başladı, onlara deniz kenarında kavuştu.

فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ

Onları sardı O şey ki Denizden Hemen onları sardı

(Artık kendilerini denizden saran sarıverdi) Firavun ile ordusunu denizden saran

sarıverdi harikulade bir olay meydana geldi, aklen düşünölemeyecek bir felâkete uğradılar, şöyle ki: Hz. Musa, maiyetiyle beraber denizden açılan yolları takib edip selâmet sahiline çıktılar. Onları takib etmek isteyen Firavun ile ordusu ise o yolların kapanması üzerine tamamen helak olup gittiler.

&-Rivayete göre Musa Aleyhisselâm'ın beraberindeki zatlar, altı yüz yetmiş bin kimse imiş. Firavun'un ordusunun öncü birliklerinde ise yedi yüz bin kişi var imiş. Denizde Hz. Musa'nın vurduğu asa ile on iki yol açılmış, müminler bu yollardan sağ salim sahile kavuşmuşlardır. Firavun ile ordusu bunları takip ederken tamamen boğulup gitmişlerdir.

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى

79.Ve Firavun kavmini sapıklığa düşürdü ve onları doğru bir yola götüremedi.

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى

Hak yola sevk etmedi Ve Kavmini Firavun Dalalete düşürdü Ve

(Ve Firavun kavmini sapıklığa düşürdü ve onları doğru bir yola götüremedi) Firavun kavmini kendisine tapınmaya davet etmek suretiyle sapıklığa düşürdü onları hidayetden, ilâhî dine kavuşmaktan mahrum bıraktı. Bilakis sapıklıktan sapıklığa düşürdü. Nihayet hepsinin de kâfirce bir halde sular içinde boğulup gitmelerine sebebiyet vermiş oldu, onları dünyada da, ahirette de hüsrana, azaba maruz bıraktı.

Deniliyor ki: Firavun elbette deli değildi. O denizde açılan yollara ordusuyla beraber atılmaya nasıl cesaret etti? Buna cevaben denilebilir ki: Firavun, İsrail oğullarının o yollardan selâmetle geçmekte olduğunu gördüğü için kendisinin de geçebileceğine kani olarak o yollara atılmıştır. Şu da düşünölebilir ki: Ordusundan bir kısmının o yollara atılıp yürüyüşlerine devam ettiğini gördüğü için Firavun'a da o yolları selâmetle takip edeceğine dair bir kanaat gelmiş idi. Bununla beraber şöyle de denilebilir ki: Firavun'un müminlere karşı fevkalâde düşmanlık ve ihtirası, kendisini tehlikeyi düşürme kabiliyetinden mahrum bırakmış olmalıdır ki öyle bir tehlikeye atılmaya cür'et göstermiştir. İşte hakka karşı olan bir düşmanlık, inkârcı şekilde bir ihtiras, sahibini böyle felâketlere maruz bırakır. Velhâsıl: Firavun, Allah'ın azabına lâayık olmuş, olduğu için kendi başına gelecek bir tehlikeyi düşünmek hassasından mahrum kalmış, lâayık olduğu cezaya kavuşmuştur. Demek oluyor ki, öyle dinsizce hareket ederek helake, ilâhî azaba liyakat kazananlar, görünüşte ne kadar akıllı, uzak görüşlü ilerici çağdaş da görünseler de yine başlarına gelecek felâketten ne kendilerini, ne de kendilerine tâbi olanları kurtaramazlar. Bundan dolayı öyle helaki, ilâhî azabı getirecek hallerden son derece kaçınmalıdır, başka türlü selâmet çaresi yoktur.

يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا

عَلَيْكُمْ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوى

80.Ey İsrail oğulları! Sizi muhakkak ki, düşmanınızdan kurtardık ve size Tur'un sağ tarafını vaad ettik ve sizin üzerinize kudret helvasıyla bildiricini indirdik.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ Hazretlerinin İsrail oğulları hakkındaki himayesini ve ilâhî lütuflarını bildiriyor. Onların ne ile mükellef olduklarını ve ilâhî emre muhalefetin cezasını ihtar ediyor ve kimlerin Allah'ın mağfiretine nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ

Düşmanınızdan Sizi kurtardık Gerçekten İsrail oğulları Ey

(Ey İsrail oğulları! Sizi muhakkak ki, düşmanınızdan kurtardık) Ey İsrail oğulları! Yani: Ey Musa Aleyhisselâm'ın maiyetinde bulunarak selâmet sahiline kavuşmuş olanlar yahut onların torunları olup Hz. Peygamber'in zamanında bulunanlar. Sizi veya aranızda bir birlik bulunan aba ve ecdadınızı muhakkak ki, düşmanınız olan Firavun'un zulüm ve işkencesinden kurtardık,

وَوَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ

Sağ Tur'un Tarafında Size vaat ettik Ve

(ve size Tur'un sağ tarafını vaat ettik) Yani Mısır'dan Şam'a gidecek kimselere göre sağ tarafında bulunacak Tur mevkiini, Hz. Musa için bir dua mahalli ve Tevrat'ın ineceği bir yer olmak üzere tayin eyledik. Bu ilâhî lutfun menfaati, bütün İsrail oğullarına yönelik olduğu için bu vaat, hepsine izafe edilmiştir.

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى

Bıldırcın Ve Kudret helvası Size İndirdik Ve

(ve sizin üzerinize kudret helvasıyla bıldırcın indirdik) Sizin için Ey İsrail oğulları! Ecdadınızın yaşayabilmeleri için her gün şafaktan güneşin doğmasına kadar her insan için bir ölçek miktarı kudret helvası indirilmiştir. Ve bıldırcın indirdik Onlar Tih çölünde tarafımızdan da Selva denilen bıldırcınlar gönderilmiştir. Herkes kendisine yetecek kadarını alır, ondan geçimini temin ederdi.

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلِّ

عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى

81.Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyiniz ve onda aşırı gitmeyiniz, sonra üzerinize gazabım iner ve kimin üzerine gazabım inerse artık helak olmuş olur.

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ

Sizi rızıklandırdık O şeyler ki Temizlerinden Yiyin

(Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyiniz) Ve Cenabı Hak, ken dilerine emretmişti ki: Ey İsrail oğulları! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temizlerinden yiyiniz onların helâl, lezzetli olanlarından istifade ediniz.

وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي

Gazabım Üzerinize Yoksa iner Onda Aşırı gitmeyin Ve

(Ve onda aşırı gitmeyiniz Sonra üzerinize gazabım iner) O rızık olarak verilen şeylerde haddi aşmayınız, onlardan lâıyk olanlara verilecek miktarı veriniz, bundan geri durmayınız. Sonra üzerinize gazabım iner ilâhî azaba maruz kalırsınız.

وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى

Yıkılıp gitmiştir Artık gerçekten Gazabım Üzerine İnirse Kimin Ve

(Ve kimin üzerine gazabım inerse artık helak olmuş olur) Öyle bir kimse, bedbahtlığa düşmüş, cehennemi hak etmiş olur. Bundan dolayı böyle mesuliyeti gerektiren hareketlerden son derece sakınmalıdır.

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى

82. Ve şüphe yok ki, ben tövbe eden ve iman eyleyen ve güzel amelde bulunan, sonra da doğru yolda sebat gösteren kimse için çok yarlıgayıcıyım.

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ

Çok mağfiret ediciyim Şüphesiz ben Ve

(Ve şüphe yok ki, ben çok bağışlayanım) O Yüce Yaratıcı buyuruyor ki ben çok bağışlayanım af edenim kimi

لِّمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Yaptı Ve İman etti Ve Tövbe etti O kimseyi ki

(tövbe eden ve iman eyleyen ve güzel amelde bulunan) Tövbe eden küfür ve isyandan, haddi tecavüzden pişman olup hakka dönen ve iman eyleyen inanılıp tasdik edilmesi dinen icab eden şeylere inanan ve güzel amelde bulunan şeran, aklen güzel, dosdoğru herhangi bir hareketi yapmış olan

ثُمَّ اهْتَدَىٰ

(sonra da doğru yolda sebat gösteren) Hidayet yolundan ayrılmayan, dinî vazifelerine devam edip duran kimse için çok bağışlayıcıyım öyle kimseler hakkında ilâhî mağfiretini ziyadesiyle tecelli eder, onların geçmiş günahlarını af eder ve örterim. Bundan dolayı her insan için lâzımdır ki, insanlık hali bir kusurda bulunmuş ise hemen tövbe ve istiğfar etsin, Cenabı Hakkın affına ve mağfiretine sığınsın, ümitsizliğe düşerek tembelce bir vaziyet almasın, üzerine düşen vazifeleri ifaya çalışsın, Hak Teâlâ hazretlerinden muvaffakiyetler niyaz eylesin. Çünkü Allah Teâlâ Hazretleri tövbe-kâr olan kullarını af edeceğini vaad buyurmaktadır.

وَمَا أَغْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ

83.Ya Musa! Seni kavminden ayırıp aceleye düşüren nedir?

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın ilâhî vahyi almak için alacele Tura dağına gitmiş olduğunu ve tecelli eden ilâhî hitaba verdiği cevabı bildiriyor. Hz. Musa'nın Tura hareketini müteakip İsrail oğullarının Samiriye uyarak buzağıya tapmış olduklarını ve daha sonra ileri sürmüş oldukları mazeretleri beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَغْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ

Musa Ey Kavminden Seni acele ettirdi Nedir ki Ve

(Ey Musa Seni kavminden ayırıp aceleye düşüren nedir?) Musa Aleyhisselam, ilâhî emre binaen Tura giderken İsrail oğullarından yetmiş zatı da beraberine almıştı. Sonra bu zatlara geride bırakarak kendisi alacele Tura varmıştı. İşte bu sırada, kendisine ilâhî vahiy gelerek buyruldu ki: Ya Musa! Seni kavminden ayırıp aceleye düşüren nedir? Ne için onlardan evvel bu makama gelmiş bulunuyorsun?

قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ

84.Dedi ki: Onlar da beni takip etmektedirler Ve Rabbim ben senin için acele ettim ki, benden razı olasın.

قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي

İzim üzerinde İşte onlar Onlar Dedi

(dedi ki Onlar da beni takip etmektedirler) Musa Aleyhisselam da dedi ki yarabbi O seçilmiş olan zatlara da beni takip etmektedirler ben onlardan birkaç adım önde bu makama gelmiş bulunuyorum, onlardan tamamen ayrılmış değilim.

وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ

Razı olman İçin Rabbim Sana Acele ettim Ve

(Ve Rabbim ben senin için acele ettim ki, benden razı olasın) Senin emrini çabucak yerine getirmek için acele ettim ki, benden razı olasın hakkımdaki ilâhî rıza artmış olsun. Çünkü ilâhî emri çabucak yerine getirmek, ilâhî rızanın tecellisine bir vesiledir. Allah Teâlâ Hazretleri, kullarının bütün amel ve fiillerini bilicidir. Onun böyle bir suali, Hz. Musa hakkında büyük bir iltifattır ve o Yüce peygamberin yüksek amellerini, tavırlarını, yüce hitaplara, tecellilere mazhariyetini bütün insanlığa duyurmak gibi bir hikmete aittir. İnsanlarında ilahi emirleri yerine getirmede titizlik göstermelerine işarettir. Yoksa Allah u Teâlâ hazretlerinin suali hazreti Musa'nın niyetini bilmemesi değildir.

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ

85.Buyurdu ki: Biz senden sonra kavmini imtihan ettik ve onları Samiri saptırdı.

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ

Senden sonra Kavmini İmtihan ettik Gerçekten Fakat şüphesiz biz Buyurdu

(buyurdu ki Biz senden sonra kavmini imtihan ettik) Allah Teâlâ, Musa Aleyhisselâm'a vahy ederek buyurdu ki Biz senden sonra kavminden ayrılıp Tura geldiğini müteakip İsrail oğullarını imtihan ettik onlarda buzağıya tapma cahilliğine düştüler

وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ

Samiri Onları dalalete düşürdü Ve

(ve onları Samiri saptırdı) Buzağı heykelini yaptı, İsrail oğullarını ona ibadet etmeğe davet etti, Onların çocuklarını saptırarak öyle bir şirke düşürmüştü.

&-Rivayete göre Hz. Musa'nın arkasında Harun Aleyhisselâm ile altı yüz bin kişi kalmıştı. Bunlardan ancak on iki bin kişi, buzağıya tapmamış, diğerleri tapmışlardı. Samiri ise münafık bir şahıs idi. İsrail oğullarından "Samire" denilen bir kabileye mensup idi veyahut sığıra tapan diğer bir kavmin fertlerinden bulunuyordu.

فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي

86.Artık Musa, kavminin yanına gazaplı bir halde mahzun olarak döndü. Dedi ki: Ey kavmimi. Size Rabbiniz güzel bir vaad ile vaad etmiş değil mi idi? Yoksa üzerinize zaman mı uzadı? Yoksa Rabbinizden üzerinize bir gazap inmesini mi arzu ettiniz ki, bana olan vaadinize muhalefette bulundunuz?

فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا

Üzgün olarak Kızgın olarak Kavmine Musa Bunun üzerine geri döndü

(Artık Musa, kavminin yanına gazaplı bir halde mahzun olarak döndü) Artık Musa Aleyhisselam, Tur da kırk günü tamamlamış ve Tevrat kitabına nail olmuş olduktan sonra kavminin yanına yaptıkları hareketten dolayı gazaplı bir halde mahzun olarak döndü, onlara hitaben

قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا

Güzel Bir vaat ile Rabbiniz Size vaat etmemiş miydi Kavmim Ey Dedi

(dedi ki: Ey Kavmim size Rabbiniz güzel bir vaad ile vaad etmiş değil mi idi) Sizde nuru, hidayeti kapsamış olan Tevrat kitabını bildirmemiş mi idi? Sizin geçmiş hatalarınızı af edeceğini, sizi düşmanlarınıza galip kılacağım diye vaad etmiş değil mi idi?

أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ

Müddet Size Yoksa uzun mu geldi

(Yoksa üzerinize zaman mı uzadı) Size vaat olunan ilâhî lutfun zamanı tehire mi kaldı ki, böyle benden sonra hâlinizi değiştirdiniz, Allah'ın birliği inancına aykırı harekete cüret gösterdiniz?

أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabbinizden Bir gazabın Üzerinize İnmesini İstediniz mi Yahut

(Yoksa Rabbinizden üzerinize bir gazap inmesini mi arzu ettiniz ki)

فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي

Bana verdiğiniz sözden Ve caydınız

(bana olan vaadinize muhalefette bulundunuz?) Cenabı Hakkın birliğini tasdikte, ilâhî emirlere riayette bulunacağınıza dair olan sözlerinizi neden bozmaya cür'et gösterdiniz? Bunun ilâhî gazabı çekeceğini, ebedî azaba sebep olacağını elbette ki bilir, itiraf ederdiniz.

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا

فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ

87.Dediler ki: Biz sana olan vaade kendimize sahip olarak muhalefette bulunmuş olmadık. Velâkin biz kavmin ziynetinden bir takım ağırlıkları yüklenmiştik, onları ateşe atıverdik. İşte Samiri de öyle atıverdi.

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا

Kendiliğimizden Sana verdiğimiz sözden Caymadık Dediler

(dediler ki Biz sana olan vaade kendimize sahip olarak muhalefette bulunmuş olmadık) Yaptıklarından pişman olan İsrail oğulları da mazeret ileri sürmek üzere dediler ki Ey Musa Aleyhisselâm! Biz sana olan vaad de kendimize sahip olarak muhalefette bulunmuş olmadık biz yine vaadimizde sebat etmekteyiz. Biz aldatıcı bir muamelenin esiri olduk,

وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا

Sonra onları attık O kavmin Ziynetinden Bir takım ağırlıklar Yüklenmiştik Fakat biz

(Velâkin biz kavmin ziynetinden bir takım ağırlıkları yüklenmiştik, onları ateşe attık) Firavun'a tâbi olanların ziynetinden bir takım ağırlıklar yüklenmiştik onlar emanet olarak yanımızda bulunmuşlardı o altın, gümüş kabilinden olan ziynet eşyasını ateşe atıverdik

فَكَذَّبْتَ الْقَى السَّامِرَى

Samiri Attı İşte bunun gibi

(İşte Samiri de öyle atıverdi) Yanında bulunanı mücevheratı öyle atıverdi bunun neticesinde zuhura gelen heykele tapınılmış oldu.

&-Rivayete göre o süs eşyası denilen şeyleri İsrail oğulları bir düğün veya bayram günü Kipti taifesinden emanet olarak almışlardı, bunlar yanlarında bulunuyordu.

Samiri bunları ateşe attırmış, eritmiş, bunlardan bir buzağı şekli vücuda getirilmişti.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى فَفَسَى

88.Derken onlara bir buzağı, böğürmesi olan bir ceset çıkardı. Dediler ki: Bu sizin ilahınızdır ve Musa'nın ilâhıdır, fakat unutmuş.

Bu mübarek ayetler, Samiri nin İsrail oğullarını nasıl saptırmaya çalışmış olduğunu bildiriyor. Buzağıya tapanların ne kadar kınanma ve azarlanmaya lâyık olduklarını gösteriyor. Hz. Harun'un ihtarını kabul etmeyenlerin sapıklıklarında ne kadar ısrar edip durmuş olduklarını beyan buyuruyor.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ

Bir böğürtü Heykel olarak Bir buzağı Onlara Böylece çıkardı

(Derken onlara, böğürmesi olan bir buzağı heykeli çıkardı) Samiri elindekini ateşe attı, o atılan şeyler eridiler derken Samiri İsrail oğullarına o eritilen ziynet maddelerinden içerisi boş, ruhsuz böğürmesi olan bir buzağı bir sığır yavrusu çıkardı. Bu cesedin aşağısından içerisine girip ağzından çıkan bir rüzgârın tesiriyle böğürüp ses verir olduğu İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunmaktadır. Samiri ile aldattığı kimseler,

فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ

İlahınızdır Bu Dediler

(dediler ki: artık sizin ilahınız budur) Bu buzağı, ey İsrail oğulları! Sizin ilahınızdır sizin mabudunuz bundan ibarettir.

وَإِلَهُ مُوسَى فَفَسَى

Unuttu Musanın ilahı Ve

(Ve Musa'nın da ilahı budur onu unutmuş) Bu Musa'nın da ilâhıdır o da buna tapar. Fakat unutmuş yani: Musa, bunu kaybetmiş, şimdi gitmiş Tur'da aramaktadır. Yahut Samiri evvelce iman etmiş olduğu zatı unutmuş da şimdi böyle bir şirke düşmüştür.

أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا

89.Görmüyorlar mı idi ki, onlara ne bir söz iade edebiliyordu ve ne de onlar için bir zarara ve bir faideye sahip bulunuyordu.

أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا

Bir söz Onlara Gerçekten iade edemez Görmüyorlar mı idi ki

(Görmüyorlar mı idi ki, onlara ne bir söz iade edebiliyordu) Buzağıya tapanlar, ne kadar gaflet ve cehalet içinde bulunuyorlar! Onlar görmüyorlar mı idi ki, bu taptıkları heykel ne onların dualarına, isteklerine karşı, bir cevap vermeğe kadir bulunuyordu

وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا

Fayda vermeye Ve Zarar vermeye Onlara Gücü yetmez Ve

(Ve ne de onlar için bir zarara ve bir faideye sahip bulunuyordu) Böyle cevap vermekten aciz zarar ve faide vermeğe gücü yetmeyen bir şeyi artık ne diye ilâh edinmiş bulunuyorlardı?

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي

وَأَطِيعُوا أَمْرِي

90.Ve muhakkak ki, Harun onlara daha evvel demişti ki: Ey kavmim! Siz bunun ile fitneye düşürülmüş oldunuz ve şüphe yok ki, sizin Rabbiniz Rahmandır. Artık bana tâbi olunuz ve benim emrime itaat ediniz.

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ

Önceden Harun Onlara Dedi And olsun Ve

(Ve muhakkak ki, Harun onlara daha evvel demişti ki) Ve muhakkak ki Harun Aleyhisselâm o buzağıya tapanlara Musa Aleyhisselâm'ın Tur'dan dönmesinden önce demişti ki:

يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ

Bununla Fitneye düşürüldünüz Ancak Kavmim Ey

(Ey kavmim Siz bunun ile fitneye düşürülmüş oldunuz) Ey Kavmim siz böyle bir buzağıya tapınmakla fitneye düşürülmüş oldunuz bunun şekline, böğürmesine bakarak aldandınız, doğru olan inancınızı bırakarak böyle bir şirke düştünüz, Samiri sizi aldatmış ve saptırmış oldu

وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ

Rahmandır Rabbiniz Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, sizin Rabbiniz Rahmandır) Ve ey kavmim Bilmeli değil misiniz şüphe yok ki, sizin Rabbiniz rahmandır lütuf ve ihsanı bütün mahlûkatına yönelik olan bir Yüce Yaratıcıdan başka değildir.

فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي

Emrime İtaat edin Ve Artık bana uyun

(Artık bana tâbi olunuz ve benim emrime itaat ediniz) Artık o şirkinizi bırakarak bana tâbi olun benimle beraber yalnız âlemlerin Rabbine kulluk arzında bulunun. Ve benim emrime itaat ediniz size tebliğine memur olduğum ilâhî dinde sebat edip öyle müşrikçe hareketlerden sakınınız. O İsrail oğulları da Hz Haruna cevaben

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى

91.Dediler ki, bize Musa dönüp gelinceye kadar biz buna buzağıya sürekli olarak tapmaktan geri duracak değiliz.

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى

Musa Bize Dönünceye kadar Taki Tapan kimseler olarak Buna Asla geri durmayacağız Dediler

(Dediler ki, bize Musa dönüp gelinceye kadar biz buna buzağıya sürekli olarak tapmaktan geri duracak değiliz) Biz bu buzağıya sürekli olarak tapmaktan geri duracak değiliz, sanki demiş oluyorduk ki: Ey Harun! Biz senin bu husustaki fikrini, delilini kabul etmeyiz. Ancak Musa'nın sözünü kabul ederiz. O gelsin bakalım ne diyecek.

Onlar bu sözleriyle pek açık olan bir hakikati anlamak kabiliyetinden mahrum olduklarını göstermiş, Harun Aleyhisselâm gibi bir Peygamber'in hidayet vesilesi olacak teklini ret etmiş bulunuyorlardı.

قَالَ يَا هَرُونَ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا

92.Dedi ki: Ey Harun! Onların sapıklığa düştüklerini gördüğün zaman seni ne men etti. Bu mübarek ayetler, Turdan dönen Musa Aleyhisselâm'ın Hz. Harun ile aralarında geçen konuşmayı ve Harun Aleyhisselâm'ın ileri sürmüş olduğu mazereti beyan buyurmaktadır.

قَالَ يَا هَرُونَ

Harun Ey Dedi ki:

(Dedi ki: Ey Harun) Musa Aleyhisselam, İsrail oğullarının buzağıya tapmış olduklarını gelip anlayınca kardeşine hitaben dedi ki: Ey Harun! Sen ki, peygambersin, sen ki benim kardeşim, vezirim ve halifemsin

مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا

Dalaletle düşmüşler Onları gördün O vakit ki Seni alıkoyan Nedir

(Onların dalaletle düştüklerini gördüğün zaman seni ne men etti) İsrail oğullarının dalâlete düştüklerini gördüğün zaman seni ne men etti? Ki, onların aralarından ayrılmadın, öyle hidayet yolundan çıkarak buzağıya taptıklarını gördüğün halde yine aralarında kaldın?

أَلَا تَتَّبِعُنِ أَفْعَصَيْتَ أَمْرِي

93.benim ardımca gelmedin? Emrime isyan mı ettin?

أَلَا تَتَّبِعُنِ أَفْعَصَيْتَ أَمْرِي

Emrime Yoksa karşıma geldin Bana tabi olmadın?

(benim ardımca gelmedin? Emrime isyan mı ettin?) Evet. Seni ne men etti ki, Bana tabi olmadın benim ardımca gelmedin? Gelip durumu bana haber vermedin veya benim yolumda hareket ederek onlara karşı bir gazap, bir hiddet göstermedin, onlar ile mücadeleye atılmadın yoksa sen emrime isyan mı ettin? Vazifende direnme göstermedin, durumun gerektirdiğine aykırı harekette bulundun.

&-Hz. Musa: Kavminin öyle müşrikçe hareketlerinden çok etkilenmiş olduğu için kardeşine karşı böyle bir hitapta bulunmaya ruhen bir ihtiyaç hissetmiş ve mübarek kardeşinin sakalını, başının tüylerini tutup dinî bir gayret etkisiyle kendisine doğru çekeerek olayın mahiyetini anlamak istemişti.

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي

إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

94.Dedi ki: Ey anamın oğlu! Ne sakalımı ve ne de başımı tutma. Ben muhakkak senin İsrail oğullarının aralarını dağıttın ve benim sözümü gözetir olmadın, diyeceğinden korktum.

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي

Ne başımı Ve Sakalımı Tutma Ey anamın oğlu Dedi

(Dedi ki: Ey anamın oğlu ne sakalımı ve ne de başımı tutma) Harun Aleyhisselam da dedi ki: Ey anamın oğlu ey şefkatli kardeşim! Ne sakalımı ve ne de başımı tutma Ben mazurum ben gerekeni yaptım

إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğulları Arasında Ayrılık çıkardın Demenden Korktum Doğrusu ben

(Ben muhakkak senin İsrail oğullarının aralarını dağıttın diyeceğinden korktum) Tur'dan dönünce bana hitaben sen: İsrail oğullarının aralarını dağıttın onlar ile mücadelede bulundun, birbiriyle savaşa sebep olacak derecede sertlik gösterdin.

وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

Sözümü Tutmadın Ve

(Ve benim sözümü gözetir olmadın) Benim tavsiyeme riayet etmeyip aralarında anlaşmazlık çıkmasına sebebiyet verdin diyeceğinden korktum. Hz. Musa, Tura giderken Hz. Haruna demişti ki: Sen kavmim hakkında benim halifem ol ve ıslahta bulun, bozguncuların yoluna tâbi olma. Şimdi Hz. Harun ileri gidip de mücadelede, savaşta bulunmuş olsa idi, bu emre muhalefet etmiş olacaktı. Bir de Harun Aleyhisselâm'ın ana ve baba bir kardeşi olan Musa Aleyhisselâm'a: Ey ananın oğlu! Demesi onun daha ziyade yumuşaklığını, şefkatini celp içindi. Çünkü analar, babalardan daha ziyade evlâtlarına karşı şefkat ve merhamet beslemekte bulunurlar. Artık öyle şefkatli bir mahlûkun evladına düşen vazife de onun gibi şefkatli, merhametli bulunmaktır.

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ

95.Musa Aleyhisselam dedi ki: Ey Samiri 0 acayip işi yapmaktaki maksadın ne idi?

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın Samiri ye olan hitabını, Samiri nin de ileri sürdüğü mazereti bildiriyor ve Samiri nin ne şekilde huzurdan kovulduğunu ve Hanlığın Rab lığın mabutluğun yalnız her şeyi hakkiyle bilen Allah Teâlâya mahsus bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ

Samiri Ey Maksadın Neydi Dedi

(dedi ki Ey Samiri 0 acayip işi yapmaktaki maksadın ne idi) Musa Aleyhisselam, Hz Harun'un mazeretini kabul ettikten sonra İsrail oğullarını saptırmış olan Samiri ye; kinamak için ve onun yaptığı şeyin batıl olduğunu meydana çıkarmak için hitap yönelterek dedi ki: Ey Samiri! Ne için insanları öyle bir heykele tapmaya sevk ettin

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ

سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي

96.Samiri" de dedi ki: Onların görmediklerini ben gördüm. Artık Resulün izinden bir avuç toprak aldım da onu attım ve nefsim bana öylece hoş göstermiş oldu.

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ

Onu Görmediler O şeyi ki Gördüm Dedi ki

(dedi ki Onların görmediklerini ben gördüm) Samiri de cevap olarak dedi ki İsrail oğullarının görmediklerini ben gördüm onların bilmediklerini ben bildim

فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا

Onu attım O elçinin İzinden Bir avuç Hemen avuçladım

(artık resulün izinden bir avuç toprak aldım da onu attım) O ziynet maddelerinin eritildiği ateşe attım artık olan oldu

وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي

Nefsim Bana Hoş gösterdi İşte bunu Ve

(ve nefsim bana öylece hoş göstermiş oldu) Ve nefsim bana o toprağı alıp atmayı hoş göstermiş oldu. Bana karşı bezemiş, güzel göstermiş bulundu.

&-Bu ayeti kerimede zikredilen Resulden maksat, birçok müfessirlere göre, Cibrili Emin'dir. Denizin yarılıp İsrail oğulları yürüdükleri zaman Cibril Aleyhisselâm, bir at üzerinde şekillenerek görünmüştü. Onun atının ayak bastığı yerlerden hemen yeşil otların meydana geldiğini Samiri görmüş; o yerlerden bir miktar toprak almıştı. İşte o toprağı o eritilen ziynetler üzerine atıvermiş, öyle fevkalâde bir buzağı meydana gelmişti. Burada Kuranı Kerim olayın gerçekte nasıl meydana geldiğini anlatmıyor. Sadece Samiri nin sözünü aktarıyor. Biz Kuranın olayı bu şekilde verişini Samiri nin, meydana gelen olayın sorumluluğundan kurtulmak amacıyla bir mazeret olarak ileri

sürdüğü şeklinde değerlendirmeyi doğru buluyoruz. Yani Samiri İsrail oğullarının beraberinde getirdikleri Mısırlılara ait süs eşyalarını toplamış ve bunlardan bir altın buzağı yapmıştı. Ve bunu, rüzgâr estiğinde buzağının böğürmesini andıran bir ses çıkarak şekilde yapmıştı. Sonra bu elçi hikâyesini ileri sürerek kendini temize çıkarmaya çalışmıştı. Kurnaz davranarak bu işin sorumluluğunu, elçinin izine yüklemek istemişti. Fakat bu müşahedeyi garip gören bazı zatlara göre bu resulden maksat, Hz. Musa'dır. Samiri demek istemişti ki: Ya Musa! Ben senin sünnetini, yolunu hareketini gördüm, onun hak olmadığına kanaat getirdim. Artık ben senin dininden, eserinden bir tutam aldım, bazı şeyler edindim; sonra onu atıverdim onunla amel etmek istemedim. Bu takdirde Samiri, küfrünü itiraf etmiş oluyordu. Evet. O kendi nefsinin isteklerine uymuş, bir aklî delile dayanmaksızın öyle müşrikçe bir harekette bulunmuştur.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ

وَانْظُرْ إِلَى إِلْهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا

97.Hz. Musa da dedi ki: Çık git. Çünkü artık sana hayatta bulundukça takdir edilmiş olan dokunma yok demektir. Ve muhakkak ki, senin için bir vade mahalli de vardır ki, ondan asla ayrılmayacaksınız. Ve kendisine tapınıp durduğunuz tanrıya da bak. Biz onu elbette ki, yakacağız, sonra da onu denizde parça parça edip savuracağız.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ

Dokunmak yok Denmesi Hayatta Sana var Artık şüphesiz Artık git Dedi ki

(dedi ki: Artık git Çünkü artık sana hayatta bulundukça takdir edilmiş olan dokunma yok demektir) Yani sen hayatta Bulundukça sana takdir edilmiş olan bir arızadan dolayı her gördüğün kimseye söyleyeceğin söz bana temas etmeyin demektir. Yani: Ona öyle bir hastalık arız olmuştu ki, artık hiçbir kimse ile temasta bulunmaya takati kalmamıştı

وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ

Ondan asla ayrılmayacaksınız Vaat edilen bir yer Sana var Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin için bir vade mahalli de vardır ki, ondan asla ayrılmayacaksınız) Ve Ey Samiri Bundan başka muhakkak ki, senin için bir vade mahalli de zamanı da vardır ki sen ondan asla ayrılmayacaksınız. O vaad edilen şeye herhalde kavuşacaksınız, artık o senden ayrılmayacaktır. Hayat boyu öyle ürkek bir halde yaşayacaksınız.

وَانْظُرْ إِلَى إِلْهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا

Tapan kimse olarak Ona Devam ettin O ki İlahına Bak Ve

(Ve kendisine tapınıp durduğunuz tanrıya da bak) Ve ey Samiri Kendisine tapınıp durduğunuz tanrıya da o kendi kanınca mabut tanıyıp ibadetine devam eylediğin buzağıya da bak onun ne aciz, ne ehemmiyetsiz bir şey olduğunu anla.

لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا

Bir savurma ile Denize Onu savuracağız Sonra Onu mutlaka yakacağız

(biz onu elbette ki, yakacağız, sonra da onu denizde parça parça edip savuracağız) evet biz onu ateşe atıp kızdıracak, eriteceğiz. Sonra da onu Firavun ile ordusunun boğuldukları Kızıl Denizde parça parça edip savuracağız. Bir şekilde ki, artık ondan bir eser kalmayacaktır. Nitekim Hz. Musa, öyle de yapmış, öyle mahıv ve yok olan bir şeyin Mabud olamayacağını bu şekilde de insanlığa göstermiştir. Hz. Musa için Bakara süresindeki 50 51. ayetin izahına müracaat!

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

98.Sizin ilahınız ancak o Allah'tır ki, ondan başka ilâh yoktur. Her şeyi ilmen kuşatmıştır.

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ

Allah'tır İlahınız Ancak

(Sizin ilahınız ancak o Allah'tır ki) Ey insanlar! Şüphe yok ki, sizin ilahınız Rabbiniz, mabudunuz, Yaratıcınız ancak o Allah tır ki onun varlığı, birliği, kudret ve azameti binlerce deliller ile sabittir. O ezelîdir, ebedîdir, onda yok olma asla düşünülemez.

الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O 'dan Ancak İlah yoktur O zat ki

(Ondan başka ilâh yoktur) İlahlık, vasfına sahip başka bir zat mevcut değildir. O yüce vasfa başka hiçbir kimsenin sahip olmaya salahiyeti olamaz. Artık bir buzağı ne oluyor ki, ilâh vasfına sahip olabilsin? O ezelî, Yüce Mabudumuz

وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

İlmen Şeyi Her Kuşatmıştır

(her şeyi ilmen kuşatmıştır) O Yüce Yaratıcı, her şeyi tamamen bilir. Her şey ona muhtaçtır. O ise bütün ihtiyaçlardan yücedir. Hayvanlar gibi, heykeller gibi, yok olmaya mahkûm, kendilerini bile felâketlerden kurtarmaya gücü yetmeyen fani şeyler nasıl Mabud, tanrı edinilebilir? Böyle batıl bir kanaat, hiç insanlığa yakışır mı?

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا

99.İşte böylece geçmişlerin haberlerinden bir kısmını sana hikâye ediyoruz ve sana kendi tarafımızdan bir kitap da vermişizdir.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem Hazretleri için birer mucize ve ümmetinin ibret almaları için de bir vesile olmak üzere geçmiş kavimlerin kıssalarına dair malûmat verildiğini ve özellikle Kur'anı Kerimin verilmiş olduğunu bildiriyor. O Kur'anı Kerim'e muhalefette bulunanların ne büyük felaketlere uğrayacaklarını, öyle günahkârların kıyamet gününde ne çirkin bir vaziyette haşr olunacaklarını ve dehşetler içinde kalarak dünyada yaşayışlarının pek az olduğunu söyleyeceklerini beyan buyurmaktadır.

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ

Geçmiş Gerçekten O şeylerin ki Haberlerinden Sana Anlatıyoruz İşte böylece

(İşte böylece geçmişlerin haberlerinden bir kısmını sana hikâye ediyoruz) Resulüm! İşte böylece Musa Aleyhisselâm'ın güzel, ibret verici kıssası gibi geçmişlerin haberlerinden bir kısmını sana hikâye ediyoruz. Tarihe karışmış ümmetlerin garip tarihî hallerinden mühim bir kısmını bildiriyoruz. Taki, o hususlardaki malûmatın artsın, mübarek kalbin için teselliye sebep olsun, üzüntü ve kederini gideriversin ve o bildirilen şeyler halk için bir ibret, bir uyanış vesilesi bulunsun. Tarihte meçhul kalmış bir takım kıssalar, hâdiseler meydana çıkarılarak Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispat eden mucizeler çoğalsın.

وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا

Bir zikir Katımızdan Sana verdik Gerçekten Ve

(ve sana kendi tarafımızdan bir kitap da vermişizdir) Ve Ey Yüce Peygamber! Sana kendi tarafımızdan Allah tarafından bir kitapta vermişizdir ki, o da Kur'anı Kerim den o ebedî mucizeden ibarettir.

&-Kur'anı Kerim'e "zikir" denilmesinde birçok sebep vardır. Bu cümleden olarak Kur'anı Kerim, bir kitaptır ki, on'da insanların dinlerine ve dünyalarına ait muhtaç oldukları başlıca şeyler zikredilmiştir. Ve o mukaddes kitapta Allah Teâlâ'nın çeşitli nimetleri, kudret eserleri zikredilmiştir, İnsanlık için en faydeli nasihatler zikredilmektedir. İslâm ümmetinin değerinin yüceltilmesine bütün insanlık arasında güzel anılmaya kavuşmasına en güzel bir vesile bulunmuştur.

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا

100.Her kim ondan yüz çevirirse şüphe yok ki, o kıyamet günü bir ağır günah yükü yüklenecektir.

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ

Ondan yüz çevirirse Her kim

(Her kim ondan yüz çevirirse) Artık her kim öyle kutsî bir kitabın, bir hikmetli zikrin kadrini takdir edemez de on'dan yüz çevirirse ona inanmazsa onu yüceltmezse

فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا

Bir vebal Günü kıyamet Yüklenecektir Artık şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o kıyamet günü bir ağır günah yükü yüklenecektir) Şüphe yok ki, o inkârcı kimse kıyamet günü bir ağır günah yükü yüklenecektir. Pek ağır bir cezaya uğrayacaktır, dinsizliğinin, mukaddesatı inkâr etmesinin öyle müthiş cezasına maruz kalacaktır.

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا

101.Orada ebediyen kalıcılardır ve onlar için kıyamet gününde o ne fena bir yük olmuştur.

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا

Yükçe Kıyamet günü Onlar için Ne fenadır Ve Orada Ebediyen kalıcılardır

(Orada ebediyen kalıcılardır ve onlar için kıyamet gününde o ne fena bir yük olmuştur) Öyle suçlu kimseler, orada o günahlarının azabı içinde, mesuliyeti daire-sinde ebediyen kalıcılardır daha dünyada iken tövbe ve istiğfar etmedikleri takdirde o azaptan artık kurtulamayacaklardır. Ve onlar için kıyamet gününde o yüklenmiş oldukları günah yükü ne fena bir yük olmuştur? Bunun altında ezilip duracaklardır.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا

102.O gün ki, sur'a üfürülür ve o gün suçluları gök gözlü olarak haşır ederiz.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ

Sura Üfürülür O gün ki

(O gün ki, sur'a üfürülür) Evet! O gün ki, o kıyamet anı ki, sur'a üfürülür Sur: boynuz denilen ve sesi yaymaya alet olan bir yaratılış harikasına İsrail Aleyhisselâm tarafından üfürülerek ikinci üfleme denilen olay meydana gelir.

وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا

Gök gözlü O gün Günahkarları Haşrederiz Ve

(ve o gün suçluları gök gözlü olarak haşır ederiz) Ve o gün suçluları kâfirleri, yüz-leri simsiyah ve kendilerini gök gözlü olarak veya kör bir halde haşır ederiz yani: On-ları en çirkin bir sima ile bir vaziyet ile kabirlerinden kaldırır cehenneme sevk eyleriz.

يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا

103.Aralarında gizlice konuşurlar ki: dünyada on günden ziyade kalmış olmadınız

يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Gizli gizli konuşurlar

(Aralarında gizlice konuşurlar ki) Artık o kâfirler büyük bir korku içinde kalarak ara-larında gizlice seslerini kısarak konuşurlar ki, siz dünyada veya kabirde

إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا

On gün Ancak Kalmadınız

(on günden ziyade kalmış olmadınız) Orada nihayet on gün kadar kalmış oldunuz. Yani: Onlar öyle ebedî bir sıkıntıya, bir azaba maruz kalacaklardır ki, bunun yanında dünya hayatı vesaire nihayet on gün kadar geçici görülecektir.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا

104.Biz onların ne diyeceklerini daha iyi biliriz, o vakit ki, onların daha olgunca görüş sahibi olanları diyecektir ki, siz bir günden başka kalmış olmadınız.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeyi ki En iyi bilen Biziz

(Biz onların ne diyeceklerini daha iyi biliriz) Cenabı Hak da buyuruyor ki: Biz o suçluların kıyamet gününde ne diyeceklerini herkesten daha iyi biliriz onların demeleri ona mahsus kalmayacaktır

إِذْ يَقُولُ آمَنَّا لَهُمْ طَرِيقَةً

Gidişatça Onların en örnek olanı Der O vakit

(o vakit ki, onların daha olgunca görüş sahibi olanları diyecektir ki) O vakit onların daha olgunca görüş sahipleri daha fazlaca düşünebilenleri diyecektir ki, siz bugüne, bu dehşetli hale göre dünyada veya kabirde

إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا

Bir gün Ancak Kalmadınız

(bir günden başka kalmış olmadınız) Evet. Ebediyete göre geçici olan şeyler yok derecesindedir. Bütün dünyevî varlıklar, hâdiseler, uhrevî hayata, ahiret hadiselerine göre nihayet bir günden başka değildir. Artık böyle pek geçici bir şeye kapılıp da ebedî hayatı düşünmemek, onu temine çalışmamak insanlığa yakışır mı?

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا

105.Ve sana dağlardan sorarlar. Bundan dolayı de ki: Onları Rabbim darmadağın edip savuracaktır.

Bu mübarek ayetler, yeryüzündeki dağların yerlerinde sabit olduğuna bakarak kıyametin kopmasını inkâr eden bir takım müşriklerin bu dağlar hakkında alaycı bir şekildedeki sorularına karşı verilen cevabı bildiriyor. Kıyamet zamanında dağların ne hale geleceğini, herkesin ne kadar korku ve endişe içinde kalacağını, Cenabı Hakkın geçmişe ve geleceğe ait bütün olayları bildiğini anlatıyor, küfür ve zulüm sahiplerinin ne kadar ziyan ve hüsranda olacaklarını, güzel amellerde bulunan müminlerin de ne kadar emniyete ve mükâfata nail bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ

Dağlardan Sana soruyorlar Ve

(Ve sana dağlardan sorarlar) Ey sanı yüce Resul! Bir takım kâfirler, senin bildirdiğin haşır ve neşri inkâr ederler ve bir alay yoluyla sana dağlardan sorarlar. Yani: Demek isterler ki, kıyamet nasıl kopabilir ki, dağlar o kadar sağlamlıklarında yerlerinde sabit bulunmaktadırlar. Bunlara bir noksanlık arız olmuyor, bunlar bu dünyanın devam edeceğini göstermektedirler.

فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا

Bir savurma ile Rabbim Onları savuracak Öyleyse dedi

(de ki: Onları Rabbim darmadağın edip savuracaktır) Resulüm! Bu soruya cevap olarak derhal de ki: o dağları Rabbim takdir edilen zaman gelince darmadağın edip savuracaktır hiçbirinin şekli, durumu devam edecek değildir.

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا

106.Artık onları dümdüz, bomboş bir halde bırakacaktır.

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا

Bomboş Dümdüz Böylece onları bırakacak

(Artık onları dümdüz, bomboş bir halde bırakacaktır) Artık o dağları veya yeryüzünde olanları dümdüz, bomboş bir halde bırakacaktır. Âlemin Yaraticısı hazretleri, böyle bir değişim vücuda getirecektir, dağlar da vaziyetlerini kaybederek diğer şeyler ile eşit bir durumda bulunacaktır.

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا

107.Orada ne bir eğrilik ve ne de bir yumruluk göremezsin.

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا

Ne bir tümsek Ve Bir eğrilik Orada Görmeyeceksin

(Orada ne bir eğrilik ve ne de bir yumruluk göremezsin) O yeryüzünde veya dağların yerinde ne bir eğrilik ve ne de bir yumruluk göremezsin kıyamet kopunca böyle bir değişim vücuda gelir. Dağlar da, diğer şeyler de dümdüz olur gider.

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا

هَمْسًا

108.O gün çağırana tâbi olurlar. Onun için bir eğrilik yoktur ve sesler Rahman için bir korku ile kısılmıştır. Artık en hafif bir sestten başkasını işitemezsin.

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ

O çağırıcıya Uyarlar O gün

(O gün çağırana tâbi olurlar) O gün dağların öyle dümdüz olduğu zaman, insanlar kabirlerinden kalktıktan sonra çağırana tâbi olurlar Yani: Kendilerini mahşer yerine davet eden İsrail Aleyhisselâm'ın emrine uyup mahşer sahasına yürürler.

Şöyle ki: Hz. İsrail, suru ağzına alır, Beytümukaddes teki, sahra büyük taş üzerinde durur ey çürümüş kemikler, ey dağılmış azalar ve ey parçalanmış etler! Kalkınız, Allah'ın tayin ettiği yere koşunuz diye seslenir, bütün o mahıv ve yok olmuş mahlûkat tekrar ilâhî kudret ile teşekkül eder, davet edildikleri mahşer yerine koşar giderler.

لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ

Rahmandan dolayı Sesler Kısılmıştır Ve Ona Bir eğrilik yoktur

(Onun için bir eğrilik yoktur ve sesler Rahman için bir korku ile kısılmıştır) O davetçinin daveti tam bir istikamet üzeredir, umum hakkında tam bir nüfuz sahibidir. hiçbir kimse için o davetçinin davetine icabet etmemeye takat yoktur, mutlaka onun davetine tâbi olurlar, başka bir tarafa sapamazlar. Ve sesler Rahman için sahiplerine ait bir korku ile kısılmıştır. Hiçbir kimse sükûnetten, korku ve endişeden uzak olamaz.

فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا

Hafif bir ses Ancak Artık işitemezsin

(Artık en hafif bir sestten başkasını işitemezsin) Artık ey insan! O günde en hafif bir sestten başkasını işitemezsin o mahşerde ancak pek zayıf, hafif sesler işitilebilir, en yavaş ayak seslerinden veya dudak kıpırtılarından başkası duyulamaz. Hiçbir kimse sesini kaldırarak dedikoduda bulunmaya muktedir olamaz.

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا

109.O gün şefaât faide vermez, ancak Rahman kime izin verirse ve kim için söylemeğe razı olursa o müstesna.

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ

Şefaât Fayda vermez O gün

(O gün şefaât fayda vermez) O gün o korkunç hallerin görüleceği kıyamet kopunca hiçbir kimseye şefaât faide vermez hiçbir kimsenin şefaati başkası hakkında kurtuluş vesilesi olamaz

إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ

Rahman Kendisine İzin verdi O kimse ki Ancak

(ancak Rahman kime izin verirse müstesna) Ancak Rahman kerim olan Yüce Yaratıcı kime hakkında şefaât edilmesi için izin verirse müsaade buyurursa

وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا

Sözce Kendisinden Razi oldu Ve

(ve kim için söylemeğe razı olursa) Yani: Kimin hakkında şefaath edecek zatın söylemesine, şefaath etmek dilemesine ilâhî rıza tecelli ederse o kimse müstesna onun hakkında şefaath edilebilir.

&İbni Abbas hazretlerinden rivayet edilen diğer bir yoruma göre de kimin sözüne Cenabı Hak razı olursa onun hakkında şefaath edilebilir. Bundan dolayı kelime'yi şahadeti söyleyerek imanını açıklamış olan herhangi bir mümin hakkında şefaath edilebilir. Böyle bir imandan mahrum olan kimse hakkında ise şefaath edilmez. Çünkü mümin olmayanların sözlerine Cenabı Hak razı değildir.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

110.Onların ilerisinde olanı da, gerilerinde olanı da bilir. Onlar ise onu ilmen kuşatamazlar.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

Arkalarındadır O şeyleri ki Ve Önlerindedir O şeyleri ki Bilir

(Onların ilerisinde olanı da, gerilerinde olanı da bilir) Bütün mahlûkatın ilerisinde olanı da gerilerinde olanı da Allah Teâlâ bilir yani: Onların ahirete ait işlerini de dünya ile ilgili işlerini de tamamen bilir. Yahut onların vaktiyle yaptıkları da, daha sonra yapacakları da Hak Teâlâ Hazretlerince tamamen bilinmektedir. Buna inanmışsındır.

وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

İlmen Onu Kuşatamazlar Ve

(Onlar ise onu ilmen kuşatamazlar) Onlar ise Hak Teâlâ'yı veyahut o Âlemin Yaratıcısının malûmatını veya geçmişe ve geleceğe ait şeyleri ilmen kuşatamazlar. Evet. Mahlûkatın ilmi, idraki sınırlıdır, her şeyi hakkiyle bilip anlamaya kâfi değildir. Bundan dolayıdır ki, bazı kimseler Allah'ın kudretini bu içinde yaşadıkları âlemdeki nice yaratılış harikalarını düşünmezler de akıllarının kesmediği bazı hadiseleri inkâra cüret gösterirler. İşte kıyametin kopmasını inkâr ve uzak görmek de bu cümledendir. Bir kere düşünmeli değil midir ki, daima değişim ve başkalaşıma maruz kalan ve birer kudret eseri olduğu belli olan bu dünya varlıklarını başlangıçta yoktan var etmiş olan bir Yüce Yaratıcı, dilediği zaman bunları yok ederek yerlerine başkalarını getirmeğe de kadiridir. Yeryüzünde zaman zaman nice değişiklikler vaki olmuş değil midir? Nice depremler görülmüş, nice dağlar darmadağın olmuş, nice karalar denizlere dönüşmüştür. Binaenaleyh dağların öyle yerlerinde sabit olduğuna bakıp da kıyametin artık vuku bulmayacağına inanmak nasıl uygun olabilir? Onları ilk önce yaratmış olan Kâinatın Yaratıcısının kudret ve azametini bir kere düşünmeli değil midir? O küfür ve inkârlarından dolayı onlar ne kazanacaklar?

وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا

111.Ve yüzler Hayy ve kayyum için zelilce bir vaziyet almışlardır ve zulmü yüklenmiş olan, muhakkak ki, hüsrana uğramıştır.

وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ

Her şeyi ayakta tutana Ebedi hayat sahibine Yüzler Baş eğmiştir Ve

(Ve yüzler Hayy ve kayyum için zelilce bir vaziyet almışlardır) Ve bütün yüz sahibi olan şahsiyetler o kıyamet günü hayy ve kayyum olan için o ezeli ve ebedî hayata sahip, bütün kâinatı yaratma ve idare etmeğe sahip, her şeyi tam manasıyla bilen Yüce Yaratıcı için zelilce bir vaziyet almışlardır. Onun emir ve iradesine karşı öyle zelilce itaatkâr bir durumda bulunmaktadırlar. Hepsinin üzerinde Allah'ın hâkimiyeti tecelli etmiş bulunmaktadır. Artık dağlarda, bütün kürelerde o Yüce Yaratıcının emrine her bakından tâbi bulunmaktadırlar. Dilediği zaman onları mahv ve yok eder.

وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا

Bir zulüm Yüklendi O kimse ki Gerçekten hüsrana uğramıştır Ve

(ve zulmü yüklenmiş olan, muhakkak ki, hüsrana uğramıştır) Yani: Bu dünyada iken küfür ve şirke düşmüş, kıyameti inkâr etmiş, Allah'ın kudretini tasdik etmemiş olan herhangi bir şahıs da muhakkak ki o ahiret âleminde büyük bir hüsrana uğramış bulunacaktır. Artık bu müthiş akıbeti düşünüp de öyle zulümden, ilâhî dine aykırı hareketlerden kaçınmalıdır. Elbette ki, bundan başka selâmet çaresi yoktur.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا

112.Ve her kim mümin olduğu halde güzel amellerden işlerse artık o ne zulme uğramaktan ve ne de sevabının eksilmesinden korkmaz.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Mü'min O iken Salih amellerden Yaparsa Kim Ve

(Ve her kim mümin olduğu halde güzel amellerden işlerse) Ve bilakis her kim mümin Allah'ın birliğini tasdik edici ahiret gününün vuku bulacağına kani, İslamiyet e nail olduğu halde güzel amellerden işlerse Cenabı Hakkın emrettiği şeylerden gücü dairesinde olanları yerine getirmeye çalışırsa

فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا

Nede hakkının çiğnenmesinden Ve Zulmedilmekten Artık korkmaz

(artık o ne zulme uğramaktan ve ne de sevabının eksilmesinden korkmaz) Artık o ne zulme uğramaktan günahlarından dolayı ziyade azap göreceğinden ve ne de sevabının eksilmesinden güzel amellerine karşı noksan mükâfat göreceğinden korkmaz lâıyk olduğu sevaba tamamen kavuşacağını bilir. Hakkında ilâhî adaletin, ilâhî şefkatin tecelli edeceğine kani bulunur, bir kalp huzuru ile yaşar, İşte imanın mükâfatı وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا

113.Ve böylece o'nu Arapça bir Kuran olarak indirdik ve onda tehditlerden mükerrer şeyler açıkladık. Belki korunurlar yahut onlar için bir öğüt vücuda getirmiş olur.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in Arapça metin olarak indiğini ve bazı korkutucu ayetlerin mükerreren inişindeki fayda ve hikmeti bildiriyor. Kuran'ı Kerim'in tam bir itina ile okunmasını ve ziyade bilgi sahibi olmayı Cenabı Hak'tan niyaz etmeyi beyan buyurmaktadır.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا

Arapça Bir kur'an olarak Onu indirdik İşte böylece Ve

(Ve böylece o'nu Arapça bir Kuran olarak indirdik) Ve böylece geçmiş kavimlerin haberlerini bildirdiğimiz gibi bu haberleri içine alan Kuran-ı Kerim'i bir Arapça Kuran olarak indirdik bilinmesi istenilen, insanlığı aydınlatmaya vesile bulunan manaları, Arap dili üzere kapsamlı bir ilâhî kitap olarak sana ihsan buyurduk

وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ

Tehditlerden Onda Açıkladık Ve

(Ve onda tehditlerden mükerrer şeyler açıkladık) Ve o mukaddes kitapta tehditlerden mükerrer şeyler açıkladık uhrevî cezayı, ilâhî azabı haber veren ayetleri mükerrer şekilde tekrar tekrar genişçe beyan buyurduk

لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

Korunurlar Taki onlar

(Belki korunurlar) O tehdit dolu ayetleri güzelce dikkate alırlar da hayatlarını tanzime çalışırlar, şirkten ve kıyameti inkâr gibi küfre sebep olan şeylerden kaçınırlar, haram olan şeyleri terk ederek takva ile vasıflanmaya gayret eylerler.

أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا

Bir ibret Onlar için Meydana getirir Veya

(Yahut onlar için bir öğüt vücuda getirmiş olur) O Kuran'ı Kerim o mükellef insanlar hakkında bir ibret verici öğüt vücuda getirmiş olur onların uyanmalarına, sakınmalarına bir vaziyet almalarına bir vesile teşkil eder, haklarında ilâhî delil tamam olmuş olur.

&-Evet. Allah Teâlâ bir hikmet sahibi yaratıcıdır, peygamberlik vazifesini en yüce bir fitratta, bir kabiliyette yaratmış olduğu Hz. Muhammed Aleyhisselama tevdi buyurmuştur. Onun lisanı da bütün lisanların en geniş en fasihi olan Arap dilidir. O Yüce Peygamber'e ilk iman edip İslâm dinini yaymaya ilk memur olanlar da necip Arap kavmidir. Bundan dolayı Kuran'ı Kerim Arap dili üzere nazil olmuştur ki, onun belagat ve fesahatini güzelce takdir eden o muhterem kavim, Kuran'ın ahkâmını bütün ufuklara yaymaya çalışsınlar, bu sayede bütün insanlık ilâhî dinden haberdar olsunlar. Bu, insanlık hakkında bir ilâhî lütuf dur, İslâm birliğini temine en uygun bir vesiledir. Sonra Kuran'ı Kerim'de cezaya ait ayetlerin veya ibret verici tarihî kıssaların mükerrer şekilde, muhtelif vecihler ile beyan buyrulması da yine insanlık hakkında büyük bir ilâhî lütuftur ki, insanlar bu sayede uyansınlar, dinsizlikten kaçınsınlar, İslâm dinine nail olarak ebedî hayatlarını temine muvaffak olsunlar. Ne muazzam bir ilâhî lütuf!

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

114.Artık şüphe yok ki, gerçek hükümdar olan Allah Teâlâ pek yücedir. Ve sana vahy edilmesi tamam olmadan evvel Kuran'ı okumakta acele etme ve de ki: Yarabbi Benim için ilmi artır.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ

Gerçek Hükümdar olan Allah İşte çok yücedir

(Artık şüphe yok ki, gerçek hükümdar olan Allah Teâlâ pek yücedir) Evet, şüphe yok ki, gerçek hükümdar olan hâkimiyeti ezeli ve ebedî olup bütün kâinatı kapsamış bulunan Allah Teâlâ pek yücedir zatında ve sıfatında mahlûkata benzemekten yücedir, hiçbir şeyden aciz olmayıp her şeye tam olarak kadirdir.

وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ

Vahyedilmesi Sana Sona ermesinden Evvel Kur'an'ı (okumakta) Acele etme Ve

(Ve sana vahy edilmesi tamam olmadan evvel Kuran'ı okumakta acele etme) Ve Ey Yüce Resulüm! Sana vahiy edilmesi tamam olmadan Cibrili Emin tarafından getirilip tebliğ edilen herhangi bir ayeti kerimenin tebliği son bulmadan Kuran'ı okumakta ve hıfzında acele etme. Vahyin sona ermesini bekle, daha tamam olmadan onu okumaya veya başkalarına tebliğ etmeğe başlama.

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

İlimce Beni artır Rabbim De ki Ve

(ve de ki: Yarabbi Benim için ilmi artır) Ve ey Habibim! De ki: Yarabbi. Benim için ilmi artır malûmatımı ziyade kıl, Kuran'ı Kerim'in tamamen inmesiyle kalbimi ilim ve irfan nuru ile doldur.

&-Bu ayeti kerime de insanlığa büyük bir hikmet dersi vermektedir. Şöyle ki Her insan kendisine tebliğ edilen bir hakikati, verilen bir nasihati tam bir ciddiyet ve samimiyetle dinlemelidir. Ve hiçbir kimse ilmine güvenip ilim tahsilinden bilgisini arttırmaya çalışmadan geri durmamalıdır. İlâhî vahye mazhar olan bir Yüce Peygamber böyle ilminin artmasını niyaz etmekle mükellef olursa! Artık ümmetin fertlerinden bir kimse, kendi ilmine büyük bir kıymet verebilir mi? Ve kendisini ilim tahsilinden bilgisinin artmasını temenni etmekten müstağni görebilir mi? İbni Mesut Hazretleri bu ayeti kerimeyi okudukça: "Yarabbi benim ilmimi ve yakinimi arttır diye dua edermiş.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسَىٰ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

115.Yemin olsun ki, bundan evvel Âdem'e de tavsiyede bulunmuştuk. 0 ise unuttu ve onun için bir azim de bulmadık.

Bu mübarek ayetler de Âdem Aleyhisselamın kıssasını içerir. Onun nasıl bir ilâhî vahye mazhar olduğunu bildiriyor. Meleklerin Hz. Âdem'e secde ettiklerini şeytanın ise bu secdeden kaçınarak vesvesesiyle Hz. Âdem'in cennetten çıkarılmasına sebebiyet verdiğini beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ

Bunda önce Adem'e Ahid verdik And olsun gerçekten Ve

(Yemin olsun ki, bundan evvel Âdem'e de tavsiyede bulunmuştuk) Allah Teâlâ Hazretleri, Peygamber efendimize geçmiş zatlara ait kıssalardan bazılarını haber vereceğini vaad buyurmuştu. Bu ilâhî vaadini yerine getirmek için Hz. Âdem'e ait bir hadiseyi şöylece haber veriyor. Kasem olsun ki yani: Yüce zatım hakkı için bundan evvel bu zamandan önce, insanlığın başlangıcında Âdem'e de tavsiyede bulunmuştuk ki, şu ağacın meyvesinden yeme.

فَنَسَىٰ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

Bir azim Onda Bulmadık Ve Fakat unuttu

(0 ise unuttu ve onun için bir azim de bulmadık) Hz. Adem ise Bu tavsiyeyi hatırlayamadı, o meyveden yiyiverdi tavsiye edilen emirde sebat, metanet göstermiş olmadı. Bir gaflete, bir aldatmaya kapıldı, şeytanın yalan yere yemin edeceğine ihtimal vermedi.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ

116.Ve o vakti ki, Meleklerle dedik. Âdem'e secde ediniz. Onlar da hemen secde ediverdiler. İblis müstesna, o kaçındı.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

Hemen secde ettiler Ademe Secde edin Meleklerle Demiştik Bir vakit Ve

(Ve o vakti ki, Meleklerle dedik Âdem'e secde ediniz Onlar da hemen secde ediverdiler)) Ve Resulüm! Hatırla o vakti ki biz meleklerle şöyle Emir ettik ki, Ey Melekler! Âdem'e secde ediniz ona karşı saygı gösterir bir vaziyet alınız Onlar da bütün melekler de hemen aldıkları emre binaen secde ediverdiler. Allah'ın emrine itaatte bulundular. Ancak onların aralarında bulunup bu secde ile kendisi de mükellef olan

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ

Kaçındı İblis Hariç

(İblis müstesna O kaçındı) Secde etmedi, kendini beğenir bir vaziyet alarak bu secdeden kaçındı.

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰ

117.Biz de demiştik ki: Ey Âdem! Bu şüphesiz senin için ve eşin için bir düşmandır. Sizi cennetten çıkarmasın, sonra meşakkate düşmüş olursun.

فَقُلْنَا يَا آدَمُ

Adem Ey Dedik ki

(Biz de demiştik ki: Ey Âdem) Biz de o vakit, o şeytanın secdeden kaçındığı zaman bir uyanma vesilesi olmak üzere demiştik ki: Ey Âdem! Bu sana secdeden kaçınan, sana karşı büyüklük taslayan iblis

إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ

Zevcene Ve Sana Düşmandır Bu Şüphesiz

(Bu şüphesiz senin için ve eşin için bir düşmandır) Çünkü: İblis, Allah Teâlâ'nın Hazreti Âdem hakkındaki lutfunu, iltifat alâmetlerini görünce ona haset etmiş, ona

karşı kibirlice, düşmanca bir vaziyet almıştı. Bundan dolayı Ey Âdem! Uyanık bulun, o iblis'in vesvesesine, aldatmalarına kapılma ki,

فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى

Yoksa bedbaht olursunuz Cennetten O halde sakın ikinizi çıkarmasın

(Sizi cennetten çıkarmasın, sonra meşakkate düşmüş olursun) Yani oradan çıkarılmanıza sebebiyet vermiş olmasın sonra Ey Âdem! Meşakkate düşmüş olursun cennetten geçici olarak çıkarılıp dünya sıkıntılarına maruz kalırsın. Hz. Âdem'in böyle bir zahmete, meşakkate uğraması, kendisine tâbi olan eşinin uğramasını da gerektireceğinden onu açıklamaya ihtiyaç kalmamıştır.

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى

118.Muhakkak ki, senin için orada acıkmak da yoktur, çıplak kalmak da yoktur.

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى

Çıplak kalmaman Ve Orada Acıkmaman Senin için vardır Doğrusu

(Muhakkak ki, senin için orada acıkmak da yoktur) Ey Âdem! Muhakkak ki, senin için o cennette, o nimetler yurdunda acıkmak da yoktur, orada her türlü leziz, nefis yiyecekler vardır ve çıplak kalmak da yoktur. Orada pek güzel nurani elbiseler de vardır

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى

119.Ve şüphesiz ki, sen orada susamazsın ve güneşin hararetine uğramazsın.

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى

Sıcakta kalmazsın Ve Orada Susamazsın Şüphesiz sen Ve

(Ve şüphesiz ki, sen orada susamazsın) Ve Ey Âdem! Şüphesiz ki, sen o cennette susamazsın susuz kalmazsın ve güneşin hararetine uğramazsın. Çünkü cennette huzuru bozacak bir arıza yoktur. Cennette bulunanlar nimetlere gömülmüş olarak bir huzur ve sükûn içinde yaşarlar. Artık bu gibi nimetlerden mahrum kalmamak için o iblisin aldatmalarına kapılmamalıdır, onun sözüne, vesvesesine asla kıymet vermemelidir.

فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبُلَى

120.Sonra ona şeytan vesvesede bulundu, dedi ki: Ey Âdem, sana ebedilik ağacını ve son bulmayacak bir mülkü göstereyim mi?

Bu mübarek ayetler, Âdem Aleyhisselâm'a şeytanın ne şekilde vesvesede bulunmuş olduğunu bunun neticesinde Hz. Âdem ile Havva'nın ne vaziyete düşmüş bulunduklarını bildiriyor. Sonra Hz. Âdem'in tövbesi kabul olunarak Allah'ın hidayetine mazhar ve eşiyle beraber yeryüzüne inmekle mükellef olduklarını ve insan nevi ile şeytan arasında düşmanlığın devam edeceğini ve Cenab'ı Hakk'ın hidayetine tâbi olanların sapıklığa, bedbahtlığa uğramayacaklarını beyan buyurmaktadır.

فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ

Şeytan Ona Derken vesvese verdi

(Sonra ona şeytan vesvesede bulundu) Cenabı Hakkın Âdem Aleyhisselâm'a olan uyarı ve sakındırmasından sonra Hz. Âdem'e şeytan vesvesede bulundu onun için aldatıcı telkinlere cüret etti

قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ

Ebedilik Ağacını Sana göstereyim mi Adem Ey Dedi

(dedi ki Ey Âdem, Sana ebediyet ağacını göstereyim mi?) Meyvesinden yiyecek kimsenin devamlı bir şekilde yaşayıp cennette kalacağı bir ağaca delil olayım mı?

وَمُلْكٍ لَا يَبُلَى

Son bulmayacak Bir mülke Ve

(ve son bulmayacak bir mülkü) Hiçbir şekilde yok olmayacak, tükenmeyecek de

gişmeyecek bir mevkii göstereyim mi? Sen ondan istifade ederek öyle ebedî bir hayata, bir mevkie sahip olasin.

فَاَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى
آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى

121.Artık ikisi de ondan yediler, hemen ikisi için avret mahalleri açılıverdi. Üzerlerine cennetin yaprağından yapıştırmağa başladılar. Ve Âdem Rabbine asi oldu da şaşırdı kaldı.

فَاَكَلَا مِنْهَا

Ondan ikisi yediler Ve

(Artık ikisi de ondan yediler) Artık şeytanın bu vesvesesi üzerine ikisi de Hz. Âdem de, Havva da o ağacın meyvesinden yediler o husustaki ilâhî yasağı unutmuş, şeytanın aldatmalarına kapılmış oldular.

فَبَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا

Avret yerleri İkisine Böylece göründü

(Hemen ikisi için avret mahalleri açılıverdi) Üzerlerindeki nuranî elbiseler yok olarak örtülmeleri edep gereği olan organları açıkta kalmış oldu. Artık o organlarının

وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ

Cennet Yaprakından Üzerlerine Yamıyorlar Başladılar Ve

(Üzerlerine cennetin yaprağından örtmeye başladılar) Üzerlerine cennetin yaprağından rivayete göre incir ağacının yapraklarından örtmeye başladılar bu suretle o organları örtmeğe çalıştılar.

وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى

Ve şaşırdı Rabbine Adem Asi oldu Ve

(Ve Âdem Rabbine asi oldu da şaşırdı kaldı) Ve Âdem o ağacın meyvesinden yemekle Rabbine asi oldu da şaşırdı kaldı muradına eremedi, cennette ebedî şekilde kalmak gayesinden geçici olarak mahrum oldu. Gerçek şu ki, Âdem Aleyhisselâm, kasten isyanda bulunmuş değildi. Yasaklanan şeyi bir unutma neticesinde yapmış idi. Fakat makamının yüceliğine göre böyle unutmak da onun hakkında bir isyan sayılmıştır. Bununla beraber bu, geçici, dalgınlıktan kaynaklanan bir isyan olduğundan Hz. Âdeme asi denilemez. O haddizatında masumdur, bu unutma da tövbe ettiği için af olunmuştur. Asi ise isyanında devam eden kimselerdir.

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى

122.Sonra onu Rabbi seçkin kıldı, tövbesini kabul etti ve onu doğru yola muvaffak buyurdu.

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ

Rabbi Onu seçti Sonra

(Sonra onu Rabbi seçkin kıldı) Evet. Sonra Âdem Aleyhisselâm'ı Rabbi kerem ve merhamet sahibi olan Yüce Yaratıcısı seçkin kıldı onu seçti ve manevî yakınlığına mazhar buyurdu,

فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى

Doğru yolu gösterdi Ve Onun Sonunda tevbesini kabul etti

(tövbesini kabul etti ve onu doğru yola muvaffak buyurdu) Onu tövbeye muvaffak kıldı, tövbesini kabul ederek kendisini af ve mağfirete nail buyurmuş oldu. Ve onu pişmanlık ve istiğfara ve tövbesinde sebata nail etti, onu masumluk yolunu takibe muvaffak kılmış oldu.

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

123.Buyurdu ki: Bazınız, bazınıza düşman olarak hepiniz oradan ininiz ne vakit size benden bir hidayet gelir de kim hidayete tâbi olursa artık sapıklığa düşmez ve bedbahtlığa uğramaz.

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

Düşmandır Bazısına Bazınız Hep birlikte Oradan İkiniz inin Buyurdu

(Buyurdu ki Bazınız, bazınıza düşman olarak hepiniz oradan ininiz) Allah Teâlâ Hazretleri Âdem Aleyhisselâm'ın tövbesini kabul ve onu hidayete kavuşturduktan sonra ona ve eşi Havva'ya vahy ederek buyurdu ki. Bazınız, bazınıza düşman olarak yani: İnsanlar arasında ve insanlar ile şeytanlar arasında dünyevî geçimler, idareler ve dinî, ahlâkî hareketler hususunda bir muhalefet, bir düşmanlık bulunmak üzere hepiniz o cennetten yeryüzüne ininiz. Takdir edilen müddete kadar orada yaşayıp durunuz

فَمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ

Hidayetime Tabi olursa Ve kim Bir hidayet Benden Size gelirse Artık eğer

(ne vakit size benden bir hidayet gelir de kim hidayete tâbi olursa) yani kendisine bir kitap, bir resul gönderilmiş bulunur da Kim hidayetime o Yüce katımdan gönderilen kitaba, peygambere tâbi olursa

فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

Bedbaht olmaz Ve Böylece dalalet düzmez

(artık sapıklığa düşmez ve bedbahtlığa uğramaz) Dünyada dalâlete sapıklığa düşmez. Ve ahiret'te de bedbahtlığa uğramaz. Bundan dolayı şu an kıyamete kadar umum insanlık için yegâne selâmet ve hidayet vesilesi, en mukaddes bir ilâhî kitap olan Kuran'ı Kerim ile Peygamberlerin en üstünü olan Hz. Muhammed Aleyhisselâtu vesselamdır. Artık hakikî bir selâmet ve saadete kavuşmak isteyen her insan için kuranı kerimi ve âlemlerin sultanı Resulullah efendimizi hareket rehberi edinmekten başka çareleri yoktur. Hz. Âdem için Bakara süresindeki 35. ayetin izahına bakınız!

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى

124.Ve her kim benim zikrimden kaçınırsa artık şüphe yok ki, onun için pek dar bir geçim vardır ve onu kıyamet gününde kör olarak haşr ederiz.

Bu mübarek ayetler de Hak Teâlâ'nın zikrinden yüz çevirenlerin ilâhî ayetlere inanmayıp da müşrikçe hareketlerde bulunanların ne kadar mahrumiyetlere uğrayacaklarını ve kör olarak haşr olunacaklarını ihtar ediyor, geçmiş kavimlerin başlarına gelen ve akıl sahipleri için birer uyanma vesilesi bulunan felâketlerden ibret alınması gereğine işaret buyuruyor. Eğer azaba uğramaları için takdir edilmiş bir zaman bulunmamış olsa idi sonraki isyankâr kavimlerin de hemen azaba uğramış olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي

Zikrimden Yüz çevirirse Kim Ve

(Ve her kim benim zikrimden kaçınırsa) Yani: Herhangi bir insan, kendisini ilâhî dine davet eden Kuran'ı Kerim gibi bir saadet rehberine tâbi olmaktan yüz çevirirse

فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا

Dar Bir geçim Ona var Artık şüphesiz

(artık şüphe yok ki, onun için pek dar bir geçim vardır) Dünyada veya kabirde veyahut ahiret âleminde onun için pek dar bir geçim vardır şiddetli sıkıntılı bir vaziyette kalacak, büyük bir azaba tutulacaktır.

وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى

Kör olarak Kıyamet günü Onu haşrederiz Ve

(Ve onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz) Kabrinden görür bir halde çıkarılacak, sonra mahşere kör bir halde sevk edilecektir.

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا

125.Der ki: Yarabbi Ne için beni kör olarak haşrettin ve hâlbuki ben görücü idim.

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى

Kör olarak Beni haşrettin Niçin Rabbim Dedi

(Der ki Yarabbi Ne için beni kör olarak haşrettin?) Öyle bir azap hak etmiş olan şahıs dedi ki: Yani muhakkak kıyamet günü derki Yarabbi Beni bugün ne için görmekten mahrum bıraktın?

وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا

Gören İdim Halbuki gerçekten

(Ve hâlbuki ben görüyor idim) Dünyada iken veya kabrimden kalkarken görüyordum. Şimdi ne için göremez bir hale getirilmiş bulunmaktayım.

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى

126.Allah Teâlâ da buyuruyor ki: Öyledir. Sana ayetlerimiz geldi, sen hemen onları unutuverdin. Bugün de sen öylece unutulursun.

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا

Fakat onları unutmuştun Ayetlerimiz Sana gelmiştir İşte böyle Buyurdu

(buyuruyor ki: Böylece Sana ayetlerimiz geldi sen hemen onları unutuverdin) ilâhî hitap o şahsa şöylece yönelmiş olacaktır ki: Sana ayetlerimiz geldi Açık, parlak kanıtlar, deliller gösterildi sen ise ayetlerimize karşı körmüş gibi harekette bulunmuştun. Âdeta körleştin, onlara bakmadın, hepsini de terk eyledin,

وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى

Unutulurdun Bugün İşte böyle Ve

(İşte bugünde sen öylece unutulursun) O ayetleri terk ettiğin gibi terk edilir, korunmaktan mahrum kalır, azaba maruz bir halde bırakılırsın. Bu kendi kötü amelinin bir cezasıdır.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى

127.Ve israf eden ve Rabbinin ayetlerine iman etmeyen kimseyi böylece cezalandırırız ve ahiretin azabı ise elbette ki, daha şiddetlidir ve daha kalıcıdır.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ

Rabbinin Ayetlerine İman etmedi Ve İsraf etti O kimseyi ki Cezalandırırız İşte böyle Ve

(Ve İşte biz israf eden ve Rabbinin ayetlerine iman etmeyen kimseyi böyle cezalandırırız) Evet, Kendine verilen hayatı ömrü zamanı hayırda kullanmayıp israf eden şehvetine kapılan, kötü isteklerine uyan. Ve yüce Mabudunun emirlerine boyun eğmeyen ve Rabbinin ayetlerine iman etmeyen Yüce Yaratıcının ayetlerini tasdik etmeyip onları inkâr eyleyen dinsiz kimseyi böylece cezalandırır. Onu o cinayetinden dolayı böylece cezaya uğratır.

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى

Devamlı Ve Daha şiddetli Ahretin Elbette azabı Ve

(ve ahiretin azabı ise elbette ki, daha şiddetlidir ve daha kalıcıdır) Dünyadaki ve kabirdeki azaplara göre ebetteki, ahiretin azabı daha şiddetlidir ve daha kalıcıdır. Ahirette o dinsizlerin gözleri tekrar açılacak, kulakları tekrar işitecek, dilleri tekrar söz söyleyebilecektir. Ta ki, kıyametin korkunç felâketlerini görüp işitebilsinler, cehen-

nemdeki yerlerini görüp maruz kalacakları azapları anlasınlar, yapacakları temennilerin kabul edilmeyeceğini anlayarak kat kat azap çeker olsunlar, bu da kendileri için azap üzerine azap olacak.

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى

128.Onlar için hidayet vesilesi olmadı mı ki, onlardan evvel nice asırlar ahalisini helak ettik. Onların yurtlarında yürüyorlar. Şüphe yok ki, bunda güzel akıl sahipleri için büyük ibretler vardır.

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ

(Onlar için hidayet vesilesi olmadı mı ki) Saadet asrındaki inkârcılara karşı ve dünya üzerindeki insanlara karşı hidayet vesilesi olmadı mı? Yani Onları gafletten uyandırmaya, kendilerine birer ibret dersi olmaya bir sebep teşkil etmedi mi?

كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ

Nesillerden Onlardan önce Helak ettik Nice

(onlardan evvel nice asırlar ahalisini helak ettik) O kavimleri dinsizlikleri, Peygamberlerini inkâr eylemeleri yüzünden her birini bir şekilde helake maruz bırakmış-tık. Nuh, Ad, Semud, Lut kavminin ve diğerlerinin tarihî halleri haber verilmiş bulunmaktadır. Artık daha sonra dünyaya gelmiş olan kavimler onlardan birer ibret dersi almalı değil midirler? Şimdi bunlar

يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ

Meskenlerinde Dolaşıyorlar

(Onların yurtlarında yürüyorlar) O eski kavimlerin yurtlarında mesken tutmuşlar orada ikamet ediyorlar yürüyorlar Şam tarafına vesaire ye sefer ettikçe onların helak kalıntılarını görmüş oluyorlar.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى

Akıl Sahipleri için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda güzel akıl sahipleri için büyük ibretler vardır) Evet! O eski kavimlere gelmiş olan musibetlerde, felâketlerde güzel akıl sahipleri için büyük ibretler vardır. Onların o müthiş tarihî hallerini göz önüne almalı, onların takip etmiş oldukları kâfirce yollardan sakınmalı ilâhî dinin gösterdiği selâmet ve saadet yolundan asla ayrılmamalıdır. Bundan başka kurtuluş ve hidayet yolu yoktur.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَاجِلٌ مُسَمًّى

129.Ve eğer Rabbinden önceden verilmiş bir söz ve tayin edilmiş bir müddet olmasa idi elbette büyük bir azap lâzım gelirdi.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Geçmiş Bir söz Olmasaydı Ve

(Ve eğer Rabbinden önceden verilmiş bir söz olmasa idi) Ezeli âlemde tecelli etmiş bir ilâhî takdir bulunmasa idi

لَكَانَ لِزَامًا وَاجِلٌ مُسَمًّى

Belirlenmiş Bir ecel Ve Lazım Elbette olurdu

(ve tayin edilmiş bir müddet olmasa idi elbette büyük bir azap lâzım gelirdi) Evet Onların ölmeleri, helake uğramaları için belirli bir vakit takdir edilmiş bulunmasa idi Onları daha dünyada iken hemen en dehşetli bir felâket yakalardı, onlar da eski kavimler gibi derhal helak olup gitmiş olurlardı. Fakat bir ilâhî rahmet eseridir ki, şimdiki birçok inkârcılar, günahkârlara bir uyanma müddeti verilmiş oluyor. Bunları Cenabı Hak hemen kahrederek azap etmiyor. Artık bunlar düşünmeli, daha fırsat elde iken uyanıp hakka dönmelidirler. Kulluk vazifesini ifaya çalışarak maddî ve manevî

helakten korunmalarını Hak Teâlâ'dan niyaz eylemelidirler. Bu gibi inkârcıların hali ebetteki müminleri müteessir etmektedir. Cenabı Hak güzel sabır ihsan buyursun.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا
وَمِنْ أَنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ

130.Artık onların dediklerine sabret ve güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel Rabbine hamd ile tesbihte bulun. Ve gece saatlerinde de tesbih et ve gündüzün etrafında da. Taki sen hoşnut olasın.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in sabır ile ve belirli vakitlerde namaz kılmakla ve kendi ehli beytine de namaz ile emretmekle mükellef bulunduğunu bildiriyor. Ve bir takım kâfirlerin bir imtihan için geçici olarak elde etmiş oldukları dünya varlıklarına iltifat edilmemesini ihtar, İman ve takva sahibi için vaad edilen rızkın ve akıbetin ise temenniye değer olduğuna işaret buyurmaktadır.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeylere ki Artık sabret

(Artık onların dediklerine sabret) Artık Yüce Resulüm! O inkârcıların dediklerine sabret onların inkârcı, alaycı lakırdılarından dolayı üzülmeye, onlar mutlaka cezalandırılacaklardır. Bu ilâhî emir Resuli Ekrem hakkında bir teselli etme mahiyetinde ve kolayca sabretmesini sağlayıcıdır.

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

Batmasından Önce Ve Güneşin Doğmasından Önce Rabbine Hâmd ile Tesbih et Ve

(Güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel Rabbini hamd ile tesbih et)

Ve Ey Yüce Peygamber! Rabbini tesbih et onu zikir et onu zikirten gafil olma Güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel Rabbine hamd ile tesbihte bulun yani: Bu vakitlerde Cenabı Hakk'a hamd ederek sabah, öğle ve ikindi namazlarını kıl

وَمِنْ أَنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ

Gündüzün Etrafında Tésbih et Gecenin Saatlerinde Ve

(ve gece saatlerinde de Ve gündüzün etrafında da tesbih et) Yani: Akşam ile yatsı namazlarını da eda et. Özellikle öyle nefsin istirahatata meyilli olduğu vakitlerde de nefsin hâkim olup öyle pek büyük meziyeti, fazileti içine alan sabah ve akşam namazlarını edaya devam eyle

لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ

(Taki sen hoşnut olasın) Ey Yüce habibim ilahi rızaya kavuşasın Sen hoşnut olasın öyle bir ibadete muvaffakiyetle bir kalbî istirahatata eresin, nefsin için razı olacağın tecellilere Allah katında kavuşasın. Hz. Peygamber hakkında ne büyük bir müjde, bir ilâhî iltifat! Bir yoruma göre gecenin saatleriyle gündüzün etrafındaki tabirler ile nafîle namazlara ait vakitlere işaret olunmuştur. Bu takdirde beyan buyrulan namazlardan maksat, beş vakit farz namazlar ile nafîle namazlardan ibarettir.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ
وَرَزَقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

131.Ve gözlerini uzatma, o şeye ki: Onunla kâfirlerden bazı zümreleri dünya hayatının bir ziyneti olmak üzere faidelendirmişiz dir, onları o şeyde imtihana tâbi tutmak için ve Rabbin rızkı ise hayırlıdır ve daha devamlıdır.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ

Gözlerini Sakın uzatma Ve

(Ve sakın gözlerini uzatma) Yani: Ey Kâinatın iftihar! Sakın onlara iltifat etme, bir kıymet verme, bir meyil ve rağbet gösterme

إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Süsüne Onlardan Bazı çiftleri (zümreleri) Onunla Faydalandırdık O şeylere ki

(o şeye ki onunla kâfirlerden bazı zümreleri dünya hayatının bir ziyneti olmak üzere faydalandırmışızdır) Bir takım sınıfları, taifeleri dünya hayatının bir ziyneti bir süsü olmak üzere faydalandırmışızdır. Haddizatında o servetlerin zevcelerin o ihtişamlı ziynetlerin süslerin dünyalıkların hiçbir kıymeti yok. O şeyler dünyevî süfli elden çıkacak olanlardır. Bunların insanlar için ebediyet âleminde bir ciddî menfaati yoktur. Aksine vebali vardır. Halbuki O elde etmiş oldukları süs ve servetler ziynetler kendilerine

لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ

Onda Onları imtihan etmemiz için

(Onları onda dünyada imtihana tâbi tutmak için) verilmiştir. Onlar, bu nimetleri kendilerine vermiş olan Yüce Yaratıcı Hazretlerini bilmez, onun varlığını, birliğini, kudretini tasdik etmezlerse, onlar bu nimetlerin şükrünü ifada bulunmazlarsa elbette ki, bu yüzden ahirette azaba uğratılacaklardır. Çok kere bu nimetler de daha dünyada iken ellerinden çıkar.

وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى

Daha devamlıdır Ve Daha hayırlıdır Rabbinin Rızkı Ve

(Ve Rabbin rızkı ise daha hayırlıdır ve devamlıdır) Yani: Ey Yüce Resul! Cenabı Hakk'ın sana verdiği peygamberlik ve hidayet ise veya sana ahirette vereceği nimetler ise haddizatında daha hayırlıdır ve devamlıdır. Öyle bir takım inkârcılara dünyada iken verilmiş olan fâni şeyler gibi değildir ve sana ihsan buyrulan nimetler devamlıdır. Onlar asla zeval bulmayacaktır. O dünyevî varlıklar, ziynetler ise bir gün son bulup elden çıkacaktır.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ

لِلتَّقْوَى

132.Ailene namazı emret ve sen de onun üzerine sabret, biz senden bir rızık istemiyoruz, seni biz rızıklandırırız. Akıbet ise takva içindir.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

Ona Sabırla devam et Ve Namazı Ailene Emret Ve

(Ailene namaz ile emret ve sen de onun üzerine sabret) Ve Ey Yüce Peygamber! Ehlibeytine veya sana tâbi olan ümmetine namaz kılmalarını emreyle, onlar da namaz ile mükelleftirler. Onlar da namaza devam etsinler ve sen de Namaza devam eyle, geçim işleri ile meşgul olmak gibi şeyler namaza mâni olmasın.

لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ

Seni rızıklandırıyoruz Biz Bir rızık Senden istemiyoruz

(Biz senden bir rızık istemiyoruz seni biz rızıklandırırız) Yani: Nefsine veya çoluk çocuğuna rızık vermekle seni mükellef tutmuyoruz, onların rızkını sen verecek değilsin. Veya biz senin namazından istifade edecek değiliz, ondan faydalanacak olan yine sensin. Evet. Seni de, aile fertlerini de, başkalarını da rızıklandıran sizlerin kerem sahibi olan Yaratıcınızdır.

وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

Takva içindir Akıbet Ve

(Akıbet ise takva içindir) Akıbet ise güzel, temenniye değer bir gelecek ise takva içindir yani: Takva sahibi zatlar için takdir edilmiştir, takva sahibi mümin, herhalde hamdu senaya lâıyk bir akıbet, ebedî bir varlığa kavuşacaktır. Hak Teâlâ onların geleceğini güvenli kılmıştır. Ne büyük bir muvaffakiyet!

&-Rivayete göre bu ayeti kerime nazil olduktan sonra Peygamber efendimiz her sa

bah muhterem kızı olan Hz. Fatma ile damadı Hz. Ali'nin bulunduğu yere gider, "Namaz" diye buyururdu. Bundan dolayı her Müslüman için de lâzımdır ki: Kendi çoluk çocuğunu, akrabasını namaza teşvik ve özendirilmede bulunsun. Ve yine rivayet olunuyor ki: Resuli Ekrem Efendimiz, ehlibeytine bir zarar isabet etse onlara namaz ile emreder ve bu ayeti kerimeyi okurmuş.

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى

133.Ve dediler ki: Rabbinden bize bir ayet getirmeli değil mi idi? Onlara evvelki sahifelerde olanın beyanı gelmiş değil midir?

Bu mübarek ayetler, kendilerine bir ayet bir mucize geldiğini söyleyen inkârcılara verilen ilâhî cevabı bildiriyor. Bize bir peygamber gelmedi diye mazeret ileri sürememeleleri için kendilerine Resulullah'ın gönderildiğini, artık iman edenler ile etmeyenlerin akıbetlerini beklemelerini ve ileride hangi zümrenin doğru yolu takip etmiş olduğunun görüleceğini beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir mucize Bize getirmeli Değil miydi Dediler Ve

(Ve dediler Rabbinden bize bir ayet getirmeli değil mi idi) Asrısaaadetteki bir takım inkârcılar inkârlarına devam ettiler. Ve dediler ki: Muhammed Aleyhisselam Rabbinden bize peygamberlik iddiasına delâlet eden bir ayet bir mucize, bir harika getirmeli değil mi idi? İşte onların bu gibi gerçek dışı iddialarına karşı Cenabı Hak, Resulü Ekrem'ine sabretmesini emretmiş olduğu gibi o inkârcıları ret içinde buyuruyor ki:

أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى

Önceki Kitaplardadır O şeylerin ki Açık delil Onlara gelmedi mi?

(Onlara evvelki sahifelerde olanın beyanı gelmiş değil midir?) Elbette ki, gelmiştir. Bütün bunlar, Hz. Muhammed'in peygamberliğini gösteren birer ayettir. Artık ne için bir ayet gelmedi diye iddiada bulunuyorlar? Evet. Tevrat, İncil gibi semavî kitaplarda Son Peygamber Hazretlerinin vasıfları yazılı idi. Sonra Kuran'ı Kerim'de de o kitaplarda var olan geçmiş milletlere ait kıssalar ve daha nice hikmetli nasihatler, hakikatlar mevcut bulunmaktadır. Hâlbuki Peygamber Efendimiz, kırk yaşına kadar asla okumamış, yazmamış, kimseden bu mevzulara dair bir şey işitip zapt eylememişti. Onun böyle ümmi olduğunu bütün kavmi biliyordu. Artık böyle bir zat: Kuran'ı Kerim gibi bir ebedî mucizeyi tebliğe muvaffak olursa, bu, onun peygamberliği için, pek büyük bir ayet, bir delil teşkil etmiş olmaz mı? Neden bunu düşünmüyorlardı.

&-Bu ayeti kerimede şuna da işaret vardır ki: O inkârcı kimseler, Tevrat, İncil gibi kitapları okumuşlardır. Vaktiyle Peygamberlerini inkâr eden kavimlerin başlarına ne felâketler gelmiş olduğunu o kitaplar bildirmektedir, artık kendilerinin başlarına da böyle bir felâketin gelebileceğini hiç düşünmezler mi? Nedir o kadar gaflet, cehalet!

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ

آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْرَى

134.Ve eğer biz onları ondan evvel bir azap ile helak etmiş olsa idik, elbette diyeceklerdi ki: Ey Rabbimiz! Bize bir Peygamber göndermeli değil mi idin ki, bir zillate ve rüsvaylığa düşmeden evvel senin ayetlerine tâbi olsa idik?

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ

Bundan önce Bir azab ile Onları helak etseydik Şüphesiz biz Eğer Ve

(Ve eğer biz onları ondan evvel bir azap ile helak etmiş olsa idik) Hayır. Bu inkârcılara da açık delil, mucize gelmiş bulunuyor, bunu inkâra hakları yoktur. İşte Allah Celle Celaluhu hazretleri buyuruyor ki o inkârcıları bu küfür ve isyanları sebebiyle bir açık delil bir mucize göstermeden veya Hz. Muhammed'i Peygamber göndermeden önce bir azap ile helak etmiş olsa idik yani: Onları dünyada köklerinden koparıp atarak gibi bir şekilde cezalandırırsa idik elbette kıyamet günü diyeceklerdir ki:

لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا

Bir peygamber Bize Gönderseydin Değil miydi Rabbimiz Elbette derlerdi

(elbette diyeceklerdi ki Ey Rabbimiz Bize bir Peygamber göndermeli değil mi idin ki) Ey Rabbimiz. Bize bir kitap ile beraber bir Peygamber göndermeli değil mi idin ki, biz şimdi böyle bir azaba düşmüş olduk

فَتَتَّبِعْ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى

Rezil olmamız Ve Zillete düşmemiz Öncesinden Ayetlerine Ve tabi olsaydık

(bir rezil ve rüsva olmamızdan evvel senin ayetlerine tâbi olsa idik) Cehalet sebebiyle yapmış olduğumuz isyanlardan dolayı rüsvay lığa düşmeden evvel senin bize göndermiş olduğun ayetlerine tâbi olsa idik de o sayede kurtuluşa ermiş, böyle bir azaba uğramaktan kurtulmuş bulunsa idik? Fakat onlara Hz. Muhammed, Peygamber olarak gönderildi, Kuran'ı Kerim gibi nice ayetleri içeren bir kitap ihsan edildi, onlar ise bunu takdir edemediler, daha sonra ahirette bunu tasdike mecbur olacaklar "evet. Bize uyarıcı geldi, biz ise onu yalanladık" diye itirafta bulunacaklardır. Ne yazık ki, artık bu itiraftan kendilerine bir faidesi olmayacaktır. Artık zamanı geçmiştir.

قُلْ كُلُّ مُتَرَبِّصٍ فَتَرَبِّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى

135.De ki: Hepsi gözlemektedir. Artık siz de gözleyiniz. Yakında bileceksinizdir ki, doğru yol sahipleri kimlerdir ve hidayete ermiş olanlar kimlerdir.

قُلْ كُلُّ مُتَرَبِّصٍ فَتَرَبِّصُوا

Öyle ise bekleyin Bekleyicidir Herkes De ki

(De ki: Hepsi beklemektedir. Artık siz de bekleyiniz) Yüce Resulüm! O inkârcılara de ki Bizden ve sizden herkes, beklemektedir. Bakalım, bizimle sizin durumlarımızın sonu ne olacaktır, artık siz de gözleyiniz Cahilce bir bekleyişte bulunun.

فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ

Doğru Yolun Sahipleri Kimdir Artık yakında bileceksiniz

(Yakında bileceksinizdir ki, doğru yol sahipleri kimlerdir) Yani ölünce veya kıyâmet gününde bileceksinizdir ki, doğru yol sahipleri kimlerdir,

وَمَنِ اهْتَدَى

Hidayete ermiş Kindir Ve

(ve hidayete ermiş olanlar kimlerdir) Yani: Dalaletten uzak bulunmuş, kendilerine faydalı olan şeylere kavuşmuş, zararlı olan şeylerden kaçınmış, selâmete ermiş olan zatların kimler olduğu yakında meydana çıkacaktır. Evet. Bütün inkârcılar, ahirette inananların ne kadar doğru bir yol takip etmiş, ne kadar hidayete, saadete kavuşmuş olduklarını anlayacaklardır. Kendilerinin de ne büyük sapıklıklar içinde yaşamış olduklarını anlayarak cismanî ve ruhanî azaplar içinde kalacaklardır. Bununla birlikte birçok inkârcılara karşı Resulü Ekrem'in ve ashâbı kiramın yüksek mahiyetleri, faziletleri dünyada iken de tecelli etmiş, ehli İslâm'ın az bir müddet içinde ne kadar fütuhât, başarılar elde etmiş oldukları görülmüştür. Güzel bir akıbet, pek nurani bir gelecek ehli İman için takdir edilmiştir. Cenabı Hak cümlemizi İman şerefinden mahrum buyurmasın âmin. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

21.ENBİYA SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yüz on iki ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Bir kısım Muhterem Peygamberlerin kıssalarını içine aldığı için kendisine bu unvan verilmiştir. Bu mübarek sure, kendisinden evvelki, Ta, Ha suresinin sonunda beyan buyrulan ve gelmesinin beklenilmesi emir olunan kıyamet vaktinin yaklaşmış olduğunu ihtar buyuruyor, inkârcıların ne kadar gafilce, alay eder bir vaziyette bulunduklarını ve böyle kimselerin pek feci akıbetlerini bildiriyor, ehli İmanın da selâmet ve saadete nail olacaklarını müjdeliyor. Bütün insanlığa birer uyanma vesilesi olmak üzere Cenabı Hakkın kudret eserlerine işarette bulunuyor, Allah Teâlâ'nın birliğini, yüceliğini, çoluk çocuğa ihtiyaçtan münezzeh olduğunu beyan ve ilâhî dinî insanlığa telkin etmiş olan bir kısım mübarek Peygamberlerin kıssalarını nazarı dikkatlere sunuyor ki, bunlar on kıssadan ibarettir. Bu kutsal sure sonunda da Son Peygamber Hazretlerinin bütün insanlık için bir ilâhî rahmet olduğunu ilân ve yeryüzüne sonunda mümin, iyi kulların vâris olacaklarını müjdelemektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مَّعْرُضُونَ

1.İnsanlara hesapları yaklaştı Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çeviren kimseledir

Bu mübarek ayetler, hesap gününün yaklaştığını, buna rağmen inkârcıların gaflet ve sapıklık içinde yaşadıklarını bildiriyor. Hz. Peygamberin değerinin yüceliğini takdir edemeyip gösterdiği mucizeleri sihir sandıklarını beyan buyurmaktadır.

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ

Hesapları İnsanlara Yaklaştı

(İnsanlara hesapları yaklaştı) Bütün insanlara veya müşriklere hesapları yaklaştı yani: Hesaba tâbi olacakları kıyamet günü yaklaştı

وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مَّعْرُضُونَ

Yüz çeviren kimselerdir Gaflet içinde Onlar Ve

(Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çeviren kimselerdir) Hâlbuki o hesaba tâbi olacak kimseler gaflet içinde o günü, o hesabı düşünmekten mahrum bir halde kendilerine verilen nasihatlerden, okunan ayetlerden yüz çevirir kimselerdir. Kendi geleceklerini düşünmezler, nefislerinin arzusuna tâbi olarak gafilce bir halde yaşar dururlar.

&-Evet. Bu içinde yaşadığımız dünya âlemi, kim bilir ne kadar milyonlarca sene evvel yaratılmıştır. Fakat bu âlem kalıcı değildir. Bir gün mahvolacaktır, insanlık, yeniden hayata kavuşacak başka bir âleme sevk edilecektir ki, o âleme, ahiret âlemi denilir. İşte bu ahiret âlemine insanlığın şevki binlerce sene sonra vaki olacak olsa da geçmiş zamanlara göre bu pek az bir süre mesabesinde bulunmuş olur. Nitekim milyonlarca bir paraya göre binlerce para az bir şey sayılır. Bununla beraber milyonlarca seneler de ezelî ve ebedî olan Allah Teâlâ'ya göre pek az bir zamandan başka değildir. Bundan dolayı hesap günü, yani ahiret günü, bu bakımdan da pek yakın bulunmaktadır.

مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ

2.Onlara Rablerinden yeni bir ihtar gelmez ki, illâ onu alaycı bir halde dinlerler.

مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ

Yeni Rablerinden Bir nasihatten Kendilerine gelmiyor

(Onlara Rablerinden yeni bir ihtar gelmez ki) O gaflet içinde yaşayan kimselere Rablerinden yeni bir ihtar gelmez ki, yani: kendilerini gafletten, cehaletten uyandıracak bir ilâhî vahiy, bir peygamber tebliği gelmez ki

إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ

Oynuyorlar Onlar iken Onu dinlemişlerdir Ancak

(illâ onu alaycı bir halde dinlerler) Fevkalâde bir gaflet, bir cehalet içinde yaşadıkları için öyle kendilerini irşada, hidayete kavuşturmaya vesile olan şeyler ile alayda bulunurlar, onlardan pek ziyade kaçınırlar, akıbetlerini hiç düşünmezler.

لَا هِيَ قُلُوبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ

السَّحَرِ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

3.Kalpleri gaflet içinde olarak dinlemiş olurlar ve zulmetmiş olanlar, pek gizlice fısıltıda bulunurlar da derler ki bu sizin gibi bir insandan başka değil, artık siz görür kimseler olduğunuz halde sihir e mi geleceksiniz?

لَا هِيَ قُلُوبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler ki Fısıldamayı Gizli tuttular Ve Kalpleri Gaflet edici olarak

(zulmetmiş olanlar Kalpleri gaflet içinde olarak pek gizlice fısıltıda bulunurlar) Kendi aralarında söyleşirlerde ve derler ki

هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insan Ancak Bu değildir

(bu sizin gibi bir insandan başka değil) Bu inkârcılar, zannedyorlardı ki: insanlara gönderilecek Peygamberlerin melek olmaları lâzımdır, kendileri gibi insanlık vasfına sahip olan kimselerin Peygamber olamayacaklarına inanıyorlardı, kendilerini, ileri görüşlü, aydın sanıyorlardı. Biçare cahiller! Bir kere düşünmüyorlardı ki, Cenabı Hak, mülkünde dilediği gibi tasarrufa kadirdir, maliktir ve onun her emri, her fiili bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. İnsanlar içinde yaratılıştan pek seçkin zatlar vardır ki, onlar melekler kadar ve belki daha ziyade yüce bir yaratılışa sahiptirler. İşte Resulullah'da tecelli eden ahlâkî olgunluklar ve gösterdiği mucizeler buna parlak bir delil bulunuyordu. O yüce peygamberin bütün teklifleri de insanlığın selâmetine, saadetine ait şeyler idi. Artık hakikaten görüp düşünen kimseler o kadri yüce Peygamberin risaletini tasdik etmezler mi.? Artık insanlığa yine beşer cinsinden bir zatın, bir mürşit, bir hidayet rehberi olmak üzere gelmiş olmasını bir hikmet gereği bir ilâhî lütuf telâkki edip ona tâbi olmazlar mı? Ne yazık ki: Birçok kimseler, kendi cehaletlerini, yanlış düşüncelerini görmezler de karanlıklar içinde yaşadıkları halde kendilerini aydın, gerçekleri gören sanırlar da kendilerini hakikî bir aydınlığa, bir fazilet nuruna kavuşturmak isteyen zatları inkâra cüret gösterirler,

أَفَتَأْتُونَ السَّحَرِ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

Görüyorsunuz Siz iken Sihre Şimdi geliyor musunuz?

(artık siz görür kimseler olduğunuz halde Şimdi sihir e mi geleceksiniz) Evet, O kadar mucizeleri görürde sihir zannederler cehalet içinde sapıklığa ve dalalet dala-lar, Bir nice harikaları, mucizeleri, büyü sanar dururlar. Ne büyük bir cehalet Değil mi?

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

4.Dedi ki: Rabbim, gökteki ve yerdeki söyleneni bilir ve o, her şeyi tamamen işiticidir, bilicidir.

Bu mübarek ayetler, fısıltılarda bulunan inkârcı şahıslara karşı Resuli Ekrem'in yaptığı ihtar anlatıyor. O gafillerin yüce Peygamber hakkındaki boş yakıştırmalarını ve ondan bir mucize talebinde bulunduklarını naklediyor. Bu inkârcıların da helake uğramış olan eski kavimler gibi İman nimetlerinden mahrum kalacaklarını beyan buyurmaktadır

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Gökte Sözü Bilir Rabbim Dedi

(dedi ki Rabbim, gökteki ve yerdeki söyleneni bilir) Ey habibim o inkârcılara hita ben dedi ki Rabbim beni besleyip yaşatan bana ihsan buyuran yaratıcım gökteki ve

yerdeki söyleneni bilir gizli ve açık hiçbir söz yoktur ki, onu Cenabı Hak bilmesin

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkiyla iştedir O Ve

(ve o, her şeyi tamamen işitici, bilicidir) Ve o Kâinatın Yaratıcısı her şeyi tamamen işitici, bilici ona karşı hiçbir şey gizli kalamaz. Bundan dolayı ey inkârcılar! Sizin, sözlerinizi de, içerinizdeki kuruntuları da, kötü fiilleriniz ile kanaatlerinizi de O Yüce Yaratıcı tamamen görüp bilmektedir, sizi o sözlerinizden işlerinizden dolayı muhasebeye tâbi tutacak, cezaya uğratacaktır.

بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ

5.Hayır, dediler: Karışık rüyalardır, hayır, onu iftira etmiştir, o belki bir şairdir. İmdi bize evvelkilerin gönderilmiş oldukları gibi bir ayet getiriversin.

بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ

Rüya Karışık Dediler Bilakis

(Hayır, dediler karışık rüyalardır) O inkârcılar, Resulü Ekrem'in göstermeye muvafak olduğu mucizeleri, kendilerine tebliğ buyurmuş olduğu ayetleri inkâra devam ettiler, bilakis Dediler ki: karışık rüyalardır Yani: O Kuran Yorumu bulunmayan yalan, karışık, muntazam olmayan rüyalardan ibarettir. Yine hepsi veya bazıları dediler ki:

بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ

Bir şairdir O Bilakis Onu uydurmuştur Bilakis

(hayır, onu iftira etmiştir, o belki bir şairdir) O Kuran'ın ayetlerini kendisi tanzim edip Allah'a isnad eylemiştir. Şunu da dediler ki: O belki bir şairdir Tebliğ ettiği şeyler, kendisinin hayal ettiği manzumelerden, şairane sözlerden ibarettir. Bu cahil inkârcılar, Kurani Kerimin, benzerini getirmek imkânsız olan bir söz mucizesi olduğunu ve Rasûlullah ta tecelli eden bir nice harikaları, fevkalâde üstünlükleri, tebligatındaki hikmet ve yüceliği takdir edemeyip de şöyle demişlerdi:

فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ

Öncekilere Gönderildi O şey gibi ki Bir mucize O halde bize getirsin

(İmdi bize evvelkilerin gönderilmiş oldukları gibi bir ayet getiriversin) Eski Peygamberlerin Allah tarafından gönderilmiş oldukları ayetler, mucizeler gibi bir ayet getiriversin asa gibi, Beyaz el gibi, dağların tesbih etmeleri, rüzgârların emre verilmiş olmaları, ölülerin diriltilmeleri gibi bir harika vücuda getirsin.

مَا أَمْنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ

6.Bunlardan evvel helak ettiğimiz hiçbir belde ahalisi iman etmemişti, şimdi bunlar mı iman edecekler?

مَا أَمْنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا

Kendisini helak ettik Bir şehirden ki Onlardan önce İman etmemişti

(Bunlardan evvel helak ettiğimiz hiçbir belde ahalisi iman etmemişti) Cenabı Hak da buyuruyor ki: Bunlardan evvel bu asrısaaadetteki inkârcılardan, böyle harikaların vücuda getirilmesini isteyen çağdaş dinsizlerden önce helak ettiğimiz hiçbir belde ahalisi, kendilerine getirilen harikalara, mucizelere rağmen yine İman etmemişti küfürlerinde ısrar ederek hemen helake maruz kalmışlardı,

أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ

(şimdi bunlar mı iman edecekler?) Ne gezer! Bunlar da istedikleri harikalar vücuda getirilecek olsa yine iman etmeyeceklerdir. Bunlar da aslî yaratılışlarını o kadar zayı etmiş kimselerdir. Bundan dolayı bunlar da derhal helaki hak etmiş olurlar. Ancak Yüce Mabud Hazretleri son Peygambere ait bir imtiyaz, bir lütuf olmak üzere inkâr edenlere bir mühlet veriyor, onları uyanabilecekleri kadar bir müddet yaşıyor, onları küfürlerinden dolayı hemen köklerini kazıyıp azap ile mahvı perişan etmiyor. Eğer

istedikleri harikalar meydana getirilse yine inkâr edecekleri için hemen helak olup gideceklerdi. İşte böyle bir helake hemen maruz kalmamaları için her İstedikleri harika vücuda getirilmemiş oluyor. Fakat böyle inkârlarında devam ettikleri takdirde ergeç lâıyk oldukları azaplara kavuşacaklardır.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

7.Ve senden evvel de göndermedik, ancak kendilerine vahy eder olduğumuz bir takım erkekler gönderdik. Eğer siz bilmez kimseler oldunuz ise artık bilgin zatlardan sorunuz.

Bu mübarek ayetler, Peygamber Efendimizden evvelki peygamberlerin de insanoğullarından olup onların da diğer insanlar gibi yaşayıp hayatî terk etmiş olduklarını bildiriyor. O peygamberler ile bir kısım zatların selâmet ve kurtuluşa nail olduklarını, din-sizlerin de helake uğrayıp cezalarına kavuştuklarını haber veriyor. Bu ümmet için şeref ve selâmete vesile olan Kur'anı Kerime sarılmanın gereğine işaret buyuruyor.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ

Senden önce Göndermedik Ve

(Ve senden evvel de göndermedik) Hak Teâlâ Hazretleri, "Bu da bizim gibi bir insandır" diye Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr eden müşriklere cevap olmak üzere buyuruyor ki: Ey Yüce Resulüm Ve senden evvel hiçbir zaman insanlara melekleri peygamber olarak göndermiş olmadık

إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ

Kendilerine Vahyederiz Erkekleri ki Ancak

(ancak kendilerine vahy eder olduğumuz bir takım erkekler gönderdik) Bütün çeşitli kavimlere gönderilen peygamberler, kendi cinslerinden olan erkek insanlardan ibaret bulunmuştur. Bu hakikati inkâr edenlere de ki:

فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz İseniz Eğer Zikir Ehline Artık sorun

(Eğer siz bilmez kimseler oldunuz ise artık bilgin zatlardan sorunuz) Ey inkârcılar, müşrikler! Siz kendi yaratılışınıza aykırı hareket ederek bu hakikati anlamak kabil-yetinden mahrum kaldınız ise artık bilgin Peygamberlerin hallerini bilen zatlardan sorunuz dünya tarihini bilen, dinî kitapları okumuş, Peygamberlerin hallerinden haberdar olan her İlim sahibi, Peygamberlerin insan nevi'nden olduğunu bilir, itiraf eder. Artık nasıl olur da siz ey inkârcılar! Hz. Muhammed'in bir insan olduğu için Peygamber olamayacağını iddia edebilirsiniz?

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ

8.Ve onları yemek yemez birer ceset kılmadık ve onlar ebedî kalan kimseler de olmadılar.

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ

Yemek Yemiyorlar Bir ceset ki Onları kılmadık Ve

(Ve onları yemek yemez birer ceset kılmadık) Evet! Peygamberler de insan idi, onlar da insan tabiatında yaratılmışlar idi. Onlar melek değildiler ve o Peygamberleri melekler gibi yemek yemez yemekten içmekten müstağni birer ceset kılmadık bilakis onlar da insan oldukları için yiyip içmek ve bir takım beşerî ihtiyaçlar hususunda sair insanlar gibi idiler

وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ

Ebedî kalıcılar Değillerdi Ve

(ve onlar ebedî kalan kimseler de olmadılar) Ve o Peygamberler, bu dünyada ebedî kalan veya fevkalâde ziyade yaşayan zatlar da değildiler. Onlar da sair insanlar gibi vefat edip ruhları cesetlerinden ayrılmıştır.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

9.Sonra onlara olan vaadi gerçekleştirdik de onları ve dilediğimiz kimseleri kurtardık ve müsrif olanları da helak ettik.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ

Vaadi Onlara gerçekleştirdik Sonra

(Sonra onlara olan vaadi gerçekleştirdik) O mübarek Peygamberlere olan vaadi, düşmanlarını helak edip kendilerini selâmet sahasına erdireceğimize dair olan teminatı gerçekleştirdik de meydana getirdik de

فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ

Dileriz O kimseleri ki Ve Ve kendilerini kurtardık

(onları ve dilediğimiz kimseleri kurtardık) O Peygamberleri ve dilediğimiz kimseleri müminlerden olup kurtuluşa erdirilmeleri hikmet gereği bulunan bir kısım insanları kurtardık onları kurtuluşa erdirdik

وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

Haddi aşanları Helak ettik Ve

(ve müsrif olanları da helak ettik) Ve müsrif olanları da müşrikleri de, küfür ve isyanlar hususunda haddi tecavüz edenleri de helak ettik Artık çağdaş inkârcılar da o gibi müthiş tarihî olaylardan birer ibret dersi almalı değil midirler?

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

10.Yemin olsun ki, size bir kitap indirdik ki, sizin şerefiniz ondadır. Hâlâ akıllıca düşünmez misiniz?

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ

Zikriniz İçinde vardır Bir kitab ki Size İndirdik And olsun gerçekten

(Yemin olsun ki, size bir kitap indirdik ki, sizin şerefiniz ondadır) Yemin olsun ki mukaddes zatım hakkı için ki, Ey Kureyş cemaati! Ey insanlık size bir kitap indirdik ki sizi irşat ve yüceltmek için Kur'anı Kerim gibi yüce bir kitap ihsan eyledik ki, sizin şerefiniz ondadır sizin kadrinizi, adınızı yükseltecek hükümler onda yazılıdır, sizin dinî ve dünyevî muhtaç olduğunuz işlere dair malûmat onda anlatılmıştır. Bütün insanlık için lâzım olan güzel ahlâka ait öğütler o ilâhî kitapta beyan buyrulmuştur. Artık bu kutsî kitabı size tebliğ eden Yüce Peygamber Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a tâbi olmayacak mısınız?

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Hâlâ akıllıca düşünmez misiniz?) Hâlâ o Peygamberin dinindeki yüceliği akıllıca düşünmez misiniz? Onun muhterem bir insan olmasının Peygamberliğine mâni olmayacağını güzelce düşünerek onun gösterdiği hidayet yolunu takib edip durmalı değil misiniz? Siz hiç inkârcı olan kavimlerin başlarına gelen felâketlerden haberdar bulunmuyor musunuz? İşte sizlere ihsan buyrulmuş olan o mukaddes kitap, o eski kavimlerin o müthiş tarihî hallerini sizlerin dikkat nazarlarına Sunmak lutfunda bulunuyor. Artık uyanınız!

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ

11.Ve hâlbuki biz nice zulmeden beldeyi helak ettik ve onlardan sonra başka başka birer kavim vücuda getirdik.

Bu mübarek ayetler, dinsizliklerinden dolayı nice ülkeler ahalisinin mahvı perişan edilmiş olduğunu bildiriyor. Başlarına gelen felâketlerden dolayı zulüm kar olduklarını itiraf ederek nasıl bir vaziyet almış olduklarını, artık pişmanlıklarının kendilerine bir faide vermiş olmadığını beyan buyurmaktadır.

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً

Zulmeden İdi Belde Kırıp geçirdik Nice Ve

(Ve hâlbuki biz nice zulmeden beldeyi helak ettik) Çağdaş kâfirler, inkârcılar, bir kere tarihten ibret almalı değil midirler? Ve hâlbuki bir nice zulmeden beldeyi şehirler ahalisini, o zulümleri, inkârları yüzünden helak ettik onları parça parça kırıp attık. Onları o kötü hareketlerinin cezasına kavuşturduk

وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ

Başka Bir kavim Ondan sonra Var ettik Ve

(ve onlardan sonra başka başka birer kavim vücuda getirdik) Ve onlardan sonra yerlerine kendileriyle din ve soy bakımından alâkaları olmayan başka başka birer kavim vücuda getirdik nitekim vaktiyle Yemen'de, Kudüs havalisinde böyle olmuştur. Artık böyle müthiş inkılâplar, sonraki kavimler için birer uyanma vesilesi olmalı değil midir?

فَلَمَّا أَحْسُوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ

12.Ne zaman ki, onlar bizim azabımızı hissetiler, onlar hemen oralardan süratle kaçınmaya başladılar.

فَلَمَّا أَحْسُوا بَأْسَنَا

Azabımızı Hissettiler İşte ne zaman ki

(onlar bizim azabımızı hissetiler) O helak olan ahali bizim azabımızı hissettiler başlarına gelecek olan şiddetli cezanın başlangıcını görüp anladılar

إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ

Hızlıca kaçıyorlardı Oradan Onlar Hemen

(O vakit onlar hemen oralardan süratle kaçınmaya başladılar) Onlar hemen o bulundukları beldelerden süratle kaçınmaya başladılar binmiş oldukları hayvanları dizginleyerek kaçıp kurtulmak ümidine düştüler.

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَسْأَلُونَ

13.Kaçmayınız ve içinde nimetlendiğiniz yere ve meskenlerinize geri dönünüz. Umulur ki siz, sual olunacaksınız.

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ

Evlerinize Ve İçinde Nimetlendirildiniz O şeye ki Dönün Ve Kaçmayın

(Kaçmayınız ve içinde nimetlendiğiniz yere ve meskenlerinize geri dönünüz) Bu firara başlayan sapıklara bir lisanı hal ile veya meleklerin lisanıyla denildi ki: Kaçmayınız nereye gidiyorsunuz? Durunuz öyle kendileriyle iftihar edip durduğunuz varlıkları şimdi nasıl terk ediyorsunuz?

لَعَلَّكُمْ تَسْأَلُونَ

Sual olunursunuz Taki siz

(Umulur ki, siz sual olunacaksınız) Size müracaat edenler, sizinle istişarede bulunmak isteyenler olacaktır veya yurtlarınıza gelecek yolcular, sizin nereye gitmiş olduğunuzu sorup duracaklardır. Sizler ki, onlara bir gösteriş için mallarınızdan harcamada bulunur idiniz! Artık kaçmayın, yerlerinize dönünüz, başınıza gelenleri soracak olanlara bile bile anlatınız! Bu beyanat, onların haklarında bir alay etmek ve kınamak içindir. Onlar kendi Peygamberlerini yurtlarından uzak düşürmek isterlerken kendileri daha sonra böyle bir olay karşısında kalacaklardır.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

14.Dediler ki: Vay halimize! Muhakkak ki, biz zalimler olmuş idik.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا

Eyvah bize Dediler

(Dediler ki: Vay halimize) O inkârcılar, vaktaki kurtuluş ümidini yitirdiler, azaba tutulacaklarını yakinen bildiler, büyük bir üzüntü ile dediler ki vay halimize! Ey helakimiz neredesin, gel bize

إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Zalim kimseler İdik Muhakkak biz

(muhakkak ki, biz zalimler olmuş idik) Peygamberleri yalanlamış, rabbimizin emirlerine muhalefette bulunmuştuk. Binaenaleyh böyle bir azabı hak etmiş bulunuyoruz. Bu onların cinayetlerini bir itiraf demektir. Ne yazık ki, artık pişmanlığın zamanı geçmiştir, böyle gözleri önündeki azabı görür dururlarken yapacakları bir itiraf, bir pişmanlık kendilerine bir faide vermez.

فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ

15.Artık onların bütün çağırımları, bundan başka olmadı. Taki: Onları biçilmiş, sönmüş kimseler kıldık.

فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ

Çağırışları Bu Artık hiç bitmedi

(Artık onların bütün çağırımları, bundan başka olmadı) Artık onların bütün çağırımları kendi aleyhlerinde dua edip durmaları bundan böyle vay halimize diyip başlarına helaki davet etmelerinden başka olmadı onlar böyle çağırmaya devam ettiler

حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ

Sönmüş kimseler Biçilmiş Onları kıldık Ta ki

(Taki, onları biçilmiş, sönmüş kimseler kıldık) Kılıçlar ile vesaire ile parçalanmış, ölüp gitmiş bir hale getirdik. İşte küfrün, Allah'ın eserlerini görüp de Cenabı Hakkın varlığını, birliğini, kudret ve azametini tasdik etmemenin müthiş neticesi!

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

16.Ve göğü ve yeri ve bunların aralarında olanları, oyun olsun diye yaratmadık.

Bu mübarek ayetler, Yüce Yaratıcı Hazretlerinin bütün âlemleri boş yere yaratmamış olduğunu bildiriyor, bütün yaratılış eserlerinin birer hikmet ve menfaate dayanmış olduğunu, bunun aksine inananların azaba layık bulunduklarını ihtar ediyor. Göklerde ve yerde olanların Allah'ın birer mahlûku olduğunu, meleklerin de daima o Yüce Mabudu tesbih ile meşgul bulunduklarını beyan buyuruyor.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

Oyuncular olarak İkinin arasında O şeyi ki Ve Yeri Ve Göğü Yaratmadık Ve

(Ve göğü ve yeri ve bunların aralarında olanları, oyun olsun diye yaratmadık)

Kâinatın yaratıcısı Hazretlerinin bütün eserleri, bütün hükümleri birer hikmet ve menfaate dayanmıştır. Ve o Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: Göğü ve yeri ve bunların aralarında olanları sonsuz yüksek, geniş, çeşit çeşit tabakaları, sanat harikalarını, muhtelif hayat sahiplerini oyun olarak yaratmadık Allah'ın zatı, abes yere bir şey vücuda getirmekten münezzehtir, onun her yarattığı şey bir hikmete, bir faydaya dayanmaktadır. Ve o Yüce Yaratıcının varlığına, şahitlik eden bir kudret eseridir. O halde insanların da abes yere yaratılmış oldukları ebetteki, iddia edilemez. Onların yaradılışı, o Yüce Yaratıcıyı bilip ona kulluk arzında bulunmak, onun hükümlerine tâbi olmak içindir. Bunun mükâfatı olarak da ebedî bir âlemde mutlu bir şekilde yaşamaktır. Bu kulluk vazifelerini ifadan kaçınanlar da ebetteki, azaba tutulacaklardır ki, bu da hikmet gereğidir.

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ

17.Eğer biz bir eğlence edinmek istese idik elbette onu kendi tarafımızdan edinirdik. Eğer yapacak olsa idik.

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُوَ

Bir eğlence Edinmemizi İsteseydik Eğer

(Eğer biz bir eğlence edinmek istese idik) O hikmet sahibi Yaratıcı buyuruyor ki: Eğer biz bir eğlence edinmek istese idik eğlence ve oyun türünden bir şey yapsaydık onu öyle dünyada görülen eğlenceler türünden değil &-Bazı zatlara göre buradaki Lehüvden maksat, Yemen lügatine çocuk demektir veya eştir. Şüphe yok ki, Cenabı Hak kendisine evlât ve eş edinmekten de yücedir. Nitekim Kuran'ın birçok ayeti bunu açıkça söylemektedir.

لَا تَتَّخِذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا

Kendi katımızdan Elbette onu edinirdik

(elbette onu kendi tarafımızdan edinirdik) İlahlık şanına lââyık bir şekilde onu öyle cisim ve maddelerden değil, mücerret şeylerden, insanlığın düşünemeyeceği yüce şeylerden edinirdik.

إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ

Yapacak kimseler İsek Eğer

(Eğer yapacak olsa idik) Evet! Öyle harikulade, insan düşüncelerinin üstünde bir surette yapar idik. Fakat oyun ve eğlence Allah'ın şanına aykırı olduğundan bunlar asla edinilmemiş ve gerekli görülmemiştir. Artık bu gördüğünüz kâinat da şüphe yok ki, bir oyuncak, boş bir şey kabilinden değildir. Bilakis bütün bunlar, birer hikmet ve menfaat gereğidir.

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ

18.Hayır. Biz hakkı batılın üzerine atarız da onu parçalar da derhal yok olup gitmiş bulunur ve şiddetli azap olsun size o tavsif ettiğiniz şeylerden dolayı.

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ

Bâtılın Üzerine Hakkı Atarız Bilakis

(Hayır, Biz hakkı bâtılın üzerine atarız da) Evet! Yüce Yaratıcı Hazretleri, oyun ve eğlenceden uzak olduğunu beyan için buyuruyor ki: Hayır biz oyun ve eğlence gibi abes, batıl şeyleri yapmayız. Bilakis hakkı batılın üzerine atarız da hikmet ve menfaate uygun şeyi, İman ve itaati, oyun ve eğlenceyi, küfür ve isyanın üzerine saldırırız da

فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ

Yok olandır O Birden hemen Ve beynini parçalar

(onu parçalar da derhal yok olup gitmiş bulunur) O oyun ve eğlenceyi o imana aykırı şeyleri hak olan parçalar da o şeyler derhal yok olup gitmiş bulunur nitekim asırlarca küfür içinde yaşamış olan eski ülkeler ahalisi böyle parçalanıp mahvolmaya mahkûm bulunmuşlardır.

وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ

Vasfediyorsunuz O şeyden dolayı ki Şiddetli azap Sizedir Ve

(ve şiddetli azap olsun size o vasf ettiğiniz şeylerden dolayı) Ve Ey dinsiz kimseler! Şiddetli azap olsun size cehennem azabından asla kurtulamayacaksınız. O vasıflandırdığınız şeylerden dolayı Yani: Ey dinsizler, inkârcılar! Cenabı Hakka çocuk ve eş isnat ettiğinizden, onun fiilinin oyun ve eğlence olduğuna inanmış bulunduğunuzdan dolayı ebedî helake maruz kalınız. Bütün insanlar, melekler vesaire kâinatın yaratıcısının hikmeti gereği yaratmış olduğu şeylerden başka değildir. Hepsinin yaradılış hikmeti vardır.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا
يَسْتَحْسِرُونَ

19.Ve göklerde ve yerde kim varsa onun içindir ve onun huzurundakiler, ona ibadette bulunmaktan asla kibirlenmezler ve yorgunluk da duymazlar.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O kimse ki Onundur Ve

(Ve göklerde ve yerde kim varsa onundur) O Yüce Yaratıcının yaratma ve mülk bakımından birer mülkü, birer kudret eseridirler

وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ

Ona ibadet etmekten Kibirlenmezler Katıdadır O kimseler ki Ve

(ve onun huzurundakiler, ona ibadette bulunmaktan asla kibirlenmezler) Yani: Şeref ve rütbe bakımından o ezeli mabuda manen yakın olan melekler o kâinatın yaratıcısına ibadette bulunmaktan asla kibirlenmezler. Kendilerini büyük sanarak böbürlenirce bir vaziyet almazlar, ibadet ve itaatte bulunmaktan bir an hâli olmazlar, kulluk arzında bulunup durmayı kendileri için pek büyük bir şeref sayarlar.

وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ

(ve yorgunluk da duymazlar) Ve o melekler yaptıkları sürekli ibadet ve itaat den dolayı yorgunluk da duymazlar. Bilakis tam bir şevk ile ibadetlerine devam eder dururlar.

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

20.Gece ve gündüz tesbihte bulunurlar, asla usanmazlar.

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

Gündüz Ve Gece Tesbih ederler

(Gece ve gündüz tesbihte bulunurlar) Evet! O mübarek melekler gece ve gündüz tesbihte bulunurlar bütün vakitlerde Cenabı Hakkı takdis ve tenzih ile meşgul olurlar, pek büyük bir manevî zevk içinde yaşarlar.

لَا يَفْتُرُونَ

(Asla usanmazlar) Hiç bir vakit usanmazlar, yorulmazlar, zayıf düşmezler, tesbih ve tehlil den asla geri durmazlar. Artık insanlar için nasıl uygun olabilir ki: Üzerlerine düşen kulluk vazifesini ifaya çalışmasınlar, o sayede manevî bir yakınlığa kavuşmak arzusunda bulunmasınlar!

أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ

21.Yoksa onlar yerden bir takım tanrılar mı edindiler ki, onlar ölüleri dirilteceklerdir?

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın birliğini bildiriyor. Birçok ilâhların varlığı takdirinde kâinatın fesada maruz kalmış olacağını ve birçok ilâha dair bir delil getirilemeyeceğini ihtar ediyor. Bütün semavî kitapların Allah'ın birliğini söylediklerini, bütün Peygamberlerin de Allah Teâlâ'nın birliğine dair ilâhî vahye mazhar olup yalnız ona ibadetle mükellef bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ

Yerden İlahlar Edindiler mi Yoksa

(Yoksa onlar yerden bir takım tanrılar mı edindiler ki) Allah Teâlâ müşriklerin ce haletini kınamak ve teşhir etmek için buyuruyor ki: Yoksa o putlara tapan kâfirler yerden bir takım tanrılar mı edindiler ki, yani: Yeryüzünde bulunup cansız maddeler türünden olan bir kısım heykelleri, suretleri kendilerine Mabud edindiler. Bu ne kadar

cehalet! O tapındıkları şeylerden ne beklenebilir, onların neye kudretleri vardır? O müşrikler sanıyorlar mı ki:

هُمْ يُنْشِرُونَ

Diriltecekler Onlar

(onlar ölüleri dirilteceklerdir?) O batıl tanrılar! Ölüleri dirilteceklerdir. Ne gezer! Onların kendileri hayattan mahrum, mahv olmaya mahkûm bulunuyor, artık başkalarını diriltmeye nasıl kadir olabilirler? Allah Teâlâ O yüce zattır ki: Dilediğini vücuda getirir ve dilediğini öldürür ve dilerse öldürdüğünü tekrar hayata kavuşturur. Böyle bir kudrete sahip olmayan şeyler ise artık ilahlık, mabutluk ile nasıl vasıflanmış olabilir?

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

22.Eğer o ikisinde gökler ile yerde Allah'tan başka ilâhlar olsa idi elbette ikisi de fesada uğramış olurdu. Binaenaleyh arşın Rabbi olan Allah Teâlâ, onların vasıf ettikleri şeylerden yücedir.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا

Fesâda uğrarlardı Allah Hariç İlahlar O ikisinde Olsaydı Eğer

(Eğer o ikisinde gökler ile yerde Allah'tan başka ilâhlar olsa idi elbette ikisi de fesada uğramış olurdu) O müşrikler, Allah'ın birliği hakkındaki kesin delilleri bir kere düşünmeli değil midirler? Eğer Gökler ile yerin yönetimi hususunda, onların idaresi, devamının sağlanması hakkında Allah'tan başka ilâhlar olsa idi birçok yaratıcılar bulunsa idi elbette bütün gökler de, yer de, bunlardan olan şeyler de fesada uğramış olurdu kâinatta hiçbir nizam ve intizam bulunamazdı.

فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

Vasfediyorsunuz O şeyden ki Arşın Rabbi Allah Ve münezzehtir

(arşın Rabbi olan Allah Teâlâ, onların vasıf ettikleri şeylerden yücedir) Arşın genişliği ile büyüklüğü ile diğer bütün mahlûkatın üstünde bulunan öyle yüce bir varlığın Rabbi olan Allah Teâlâ, o müşriklerin vasf ettikleri şeylerden ona ortak ve benzer isnat etmelerinden, ondan başka ilâhların mevcut olmasından münezzehtir. İlahlık, yaratıcılık, yalnız o ezeli Rabbe mahsustur, ondan başka bu sıfatlara sahip başka bir zat yoktur. Buna inanmışsınız. Elhamdülillah Evet! Birçok ilâhların varlığı, aklen ve naklen imkânsızdır. İşte şu deliller de bu cümledendir.

1-Diyelim ki iki ilâh bulunsa da bunlardan biri bu âlemleri yaratmış olsa, diğerinin varlığı fazla, yaratıcılığı sabit olmamış olur. Bunlardan biri bu âlemlerin bir kısmını, diğer biri de diğer bir kısmını yaratmış bulunsa her ikisinin de yaratıcılığı sınırlı, bir kısım şeyleri yaratmaya kadir olamamış veya onu yaratmadan mene maruz bulunmuş olur. Böyle bir hal ise acizliği gösterir, yaratıcılığa aykırıdır.

2-İki ilâhtan biri bu kâinatı yarattıktan sonra diğeri de bu kâinatı tekrar yaratmış olamaz. Çünkü bu, elde olanı yeniden elde etmek türünden olacağı için imkânsızdır.

3-İki ilâhtan her biri diğerinin yaratmasına mâni olabilirse veya olamazsa her ikisi de aciz bulunmuş olur. Aciz olan ise elbette ki: İlahlık, yaratıcılık vasfını taşıyamaz.

4-İki ilâhtan her biri diğerini dilediği zaman mahvedebilirse ikisi de aciz bulunmuş olur. Biri mahvedebilip diğeri edemezse diğeri aciz bulunur. Aciz olan ise ilâh olamaz.

5-İki ilâhtan biri bu âlemi yok etmek istediği halde diğeri bunun bekasını dilese bu iki durum birden gerçekleşemez. Çünkü bunlar, birbirinin zıddıdır. İki zıddın bir araya gelmesi ise mümkün değildir. Bu iki halden yalnız biri vaki olursa bunu istemeyenin acizliği ortaya çıkar ve yaratıcılığı olmadığı anlaşılır.

6-İki ilâhtan her biri diğerinin varlığına, kuvvetinden istifadeye muhtaç olursa ikisi de aciz demektir. Biri muhtaç olup da diğeri muhtaç olmazsa artık muhtaç olan ilahlık ve yaratıcılık vasfına nasıl sahip olabilir?

7-Malumdur ki, bir idare, bağımsız iki hükümdarın hâkimiyeti altında bulunamaz. Çünkü bunlardan her biri, gerçek başkanlığın kendisine ait olduğunu iddia eder, bütün muamelelerin kendi emriyle, kendi yönlendirmesiyle yapılmasını gerekli görür.

Bunun neticesinde ise idare bozulur, bütün işler bozulur, intizam ve sükûnet adına bir şey kalmaz.

8-Bütün bu deliller gösteriyor ki: Hangi takdirde olursa olsun birden çok ilâh inancı batıldır. Birçok ilâhların varlığı, kâinatın bozulmasını gerektirir ve haddizatında imkânsızdır. Her zerresinde bir fayda ve hikmet tecelli edip durduğunu görmekte olduğumuz bu kâinatın böyle bir intizam dairesinde, pek güzel ve eşsiz bir şekilde vücuda gelmiş, fesada uğramamış olduğu, onu yaratan zatın yaratıcılığında, ilahlılığında tek olduğunu açık bir şekilde ispat etmektedir.

"Varlığın bilme ne hacet küre i âlem ile" "Yeter isbatına halk ettiği bir zerre bile"

"Göremez zatını mahlûkunun adi nazarı" "Hisseder nurunu amma ki, basiret basarı" Şinasi

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

23.Allah Teâlâ yapacağından سوال olunmaz, onlar ise سوال olunurlar.

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ

Yapar O şeyden ki Sual olunmaz

(Allah Teâlâ ya yapacağından سوال olunmaz)Evet! Allah Teâlâ ya yapacağından سوال olunmaz o, kâinatın yaratıcısıdır, kuvvet ve azamet sahibidir, bağımsız hâkimiyete maliktir, o yaptığı şeylerden dolayı asla mesul değildir,

وَهُمْ يُسْأَلُونَ

Sorguya çekileceklerdir Onlar Ve

(onlar ise سوال olunurlar) Kullar ise سوال olunurlar çünkü onlar birer mahlûktur, kul-lukla, kul olmakla vasıflıdır, yaptıkları şeylerden mesuldürler. Artık böyle bir durumda bulunanlar, hiç Cenabı Hakka denk olabilirler mi? O kâinatın yaratıcısının Ortağı olarak ilahlık vasfına sahip bulunabilirler mi? Bundan dolayı müşrikler de o pek bozuk kanaatlerinden dolayı sorumlu olacaklardır. Bu ayeti kerime, onların haklarında mühim bir korkutma ve tehdidi içermektedir.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِيَ وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ

24.Yoksa ondan başka ilâhlar mı edindiler? De ki: Delillerinizi getiriniz. İşte bu benimle beraber olanların kitabı ve benden evvelkilerin kitabı Hayır, Onların çoğu hakkı bilmezler de onun için onlar yüz döndürücülerdir.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً

İlahlar Ondan başka Edindiler mi Yoksa

(Yoksa ondan başka ilâhlar mı edindiler)O müşrikler, ne yapıyorlar, ne kadar yanlış düşünüyorlar! Yoksa onlar ondan o kâinatın yaratıcısı Hazretlerinden başka ilâhlar mı edindiler? Buna nasıl cüret edebiliyorlar?

قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ

Delilinizi Getirin De ki

(De ki: Delillerinizi getiriniz) Resulüm! Onlara de ki: bu iddianıza ait delillerinizi getiriniz bu iddianıza ait aklî ve naklî bir deliliniz var mı? Ne yazık ki yok! Buna imkân mı var! Artık delile dayanmayan dinî bir iddia, özellikle birden çok ilâh inancı hiç doğru olabilir mi? Elbette ki, olamaz,

هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِيَ

Berberimdedir O kimselerin ki Zikridir Bu

(İşte bu benimle beraber olanların kitabı) İşte bu Kuranı Kerim, benimle beraber olanların İslâmiyet'i kabul eden zatların kitabıdır, onlar için bir öğüttür, bir şeref ve saadet vesilesidir,

وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي

Benden öncedir O kimselerin ki Zikridir Ve

(ve benden evvelkilerin kitabı) O eski ümmetlerin kitapları da vardır ki, Tevrat, Zebur, İncil o cümledendir. Bir kere bakınız, bu kitaplarda Allah'ın birliğinin aksine bir delil var mıdır? Bu kitapların hepsi de Cenabı Hakkın ortak ve benzerden yüce olduğunu bildirmekte değil midir? Evet! Bütün bu semavî kitaplar da Allah Teâlâ'nın birliğini söylemektedir, şirkin batıl olduğunu bildirmektedir. Bu böyle iken maalesef o müşrikler, bu kesin delillere bakmazlar, kendi iddiaları ise hiçbir makul delile dayanmış değildir,

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ

Hakkı Bilmezler Onların çoğu Bilakis

(Hayır, Onların çoğu hakkı bilmezler) Hayır! Onların tevhid dinine kabule davet edilen müşriklerin çoğu hakkı bilmezler. Yani: Hak ile batılın arasını ayırıp seçemezler, onların ekserisi tam cahil kimselerdir de

فَهُمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çeviricilerdir Onlar Ve

(onun için onlar yüz döndürücülerdir) O cehaletlerinden dolayı Allah'ı birlemekten Peygamberlere tâbi olmaktan yüz döndürücülerdir Onlar, o cehaletlerinin etkisi ile dir ki tevhit dinini Kabulden kaçınırlar

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ

25.Ve senden evvel hiçbir Peygamber göndermedik ki, illâ ona şöyle vahiy etmiştik. Muhakkak ki, benden başka ilâh yoktur, artık bana ibadet ediniz.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ

Bir peygamberden Senden önce Göndermedik Ve

(Ve senden evvel hiçbir Peygamber göndermedik ki) Ve Ey son peygamber! Senden evvel eski kavimlere hiç bir Peygamber göndermedik ki,

إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ

Ona Vahyederiz Ancak

(illa ona şöyle vahiy etmiştik) illâ ona o Peygambere ilâhî katımdan Bütün Peygamberlere vahiy ile semavi kitaplar vasıtasıyla şöyle bildirmiştik:

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

Ben Ancak İlâh yoktur Şu muhakkak ki

(muhakkak ki, benden başka ilâh yoktur) Bütün mahlûkatın yaratıcısı, mabudu ancak mukaddes zatımdır.

فَاعْبُدُونِ

(artık bana ibadet ediniz) Artık Ey kullarım! Bana ibadet ediniz. Sizi yaratan, yaşatan, ortak ve benzerden münezze olan mabudunuzu böylece tevhit ve takdis ederek ondan başkasına ilahlık, mabutluk isnat etmeyiniz, başkalarına tapınarak küfür ve şirke düşmeyiniz. İşte Allah, insanlığı böylece bir tevhit dinine davet buyurmaktadır.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ

26.Ve dediler ki: Rahman evlât edildi. O, bundan münezzehtir. Hayır, onlar ikram olunmuş kullardır.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın kendisine evlât edinmekten münezze olduğunu bildiriyor. Allah'ın hâşâ oğlu veya kızları sanılan zatların ise ancak birer değerli kullardan ibaret bulunmuş olduklarını ve Allah Teâlâ'nın izni olmadıkça onların kimseye şefa'at edemeyeceklerini ihtar ediyor. Kendisine ilahlık isnat edecek olan herhangi mahlûkun ise cehennem azabına maruz kalacağını beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

Bir çocuk Rahman Edindi Dediler Ve

(Ve dediler ki: Rahman evlât edindi) Bir takım müşrikler de Allah'ın şanına layık olmayan isnatlarda bulundular ve dediler ki. Rahman bütün mahlûkatını besleyen, nimetlerinden faydalandıran yüce yaratıcı evlat edindi nitekim bir kısım Yahudiler Hazreti Uzeyre, Hristiyanlar da Hz. İsa'ya Allah'ın oğlu demektedirler. Bir kısım Arap kabileleri de melekler Allah'ın kızlarıdır demişlerdir. Hâlbuki

سُبْحَانَهُ

(O, bundan münezzehtir) O Yüce Yaratıcı bundan uzaktır çünkü baba ile evlât arasında bir ihtiyaç, bir cins birliği vardır, hepsi de aynı mahiyette bulunmak lâzımdır. Cenabı Hak ise bütün mahlûkatın yaratıcısı olduğundan onlara ihtiyaçtan uzaktır, onlar ile aynı cinsten olmaktan yücedir. Bir gerçek nimet verici olan bir ezeli yaratıcı için nimetinin birer eseri olan, hayatı terk etmeye maruz bulunan sonradan yaratılmış mahlûkatı olan insan hiç evlât olabilir mi?

بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ

Şerefli kılınmış Kullardır Bilakis

(Hayır, onlar ikram olunmuş kullardır) Hayır, Onlar, o kendilerine Allah'ın çocukları denilen melekler. Peygamberler ikram olunmuş kullardır Peygamberlik ve meleklik payesine sahip, günahsızlıkla vasıflanmış, kul olmakla övünen zatlardır. Kul olmak ise Allah'a çocuk olmaya aykırıdır.

لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ

27.Onlar, söz ile onun önüne geçmezler ve onlar onun emriyle amelde bulunurlar.

لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ

Söz ile Onun önüne geçmezler

(Onlar, söz ile onun önüne geçmezler) Melekler O muhterem kullar, Cenabı Hakka ibadette bulunurlar, onun emirlerine, yasaklarına itaat ve boyun eğmekten asla ayrılmazlar ve söz ile Hak Teâlâ'nın sözünün önüne geçmezler. Yani: Hak Teâlâ Hazretlerinin buyurmadığı bir şeyi kendiliklerinden söylemezler, hakkında ilâhî müsaade bulunmayan bir fiili işlemezler

وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ

İş yaparlar Emri ile Onlar Ve

(ve onlar onun emriyle amelde bulunurlar) Ve o muhterem zatlar Hak Teâlâ'nın emriyle amelde bulunurlar onlar sözlerinde olduğu gibi fiillerinde de ilâhî emre tam manasıyla riayetkârdırlar. İşte onlar, böyle itaatkâr, değerli birer kuldurlar, yoksa hâşâ Yüce Allah'ın oğulları, kızları değildirler. Hak Teâlâ bundan yücedir, Buna inanmışsızdır

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ

مُشْفِقُونَ

28.Onların ilerilerindekini de gerilerindekini de bilir ve razı olduğundan başkasına şefaath de edemezler ve onlar onun mehabetinden tam bir itina ile korkar kimselerdir.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

Arkalarındadır O şeyi ki Ve Önlerindedir O şeyi ki Bilir

(Onların ilerilerindekini de gerilerindekini de bilir) Evet. Allah Teâlâ o muhterem kullarının bütün söz ve fiillerini bilicidir. Onların ilerilerindekini de vaktiyle işlemiş oldukları şeyleri de gerilerindekini de daha sonra işleyecekleri amelleri de bilir. O bilen Yaratıcıya o kullarının önceki ve sonraki amellerinden hiçbirisi gizli kalmaz.

وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ

Razı oldu O kimseye ki Ancak Şefa'at etmezler Ve

(ve razı olduğundan başkasına şefa'at de edemezler) Ve o muhterem kulları. Cenabı Hakkın razı olduğundan başkasına ne dünyada ve ne de ahirette şefa'at de edemezler Allah Teâlâ'nın haklarında şefa'at edilmesine razı olduğu kimseler ise ehli İmandan başkası değildir. Binaenaleyh ey müşrikler! O kendilerine tapındığınız, Allah Teâlâ'nın evladı saydığınız zatlardan bir şefa'at beklemeyiniz, öyle bir ümit ile yaptığınız tapınmalar, sizin için ebedî azaba sebep olacaktır.

وَهُمْ مِنْ خَشِيَّتِهِ مُشْفِقُونَ

Titreyen kimselerdir Onun korkusundan Onlar Ve

(ve onlar onun muhabbetinden tam bir itina ile korkar kimselerdir) Ve o değerli kullar Hak Teâlâ'nın muhabbetinden kemali itina ile korkar kimselerdir. Artık o zatlara, ilâhî iradeye aykırı bir harekette, Allah'ın izni olmadıkça hiçbir kimse hakkında şefa'at de bulunamazlar.

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

29.Ve onlardan her kim: Şüphe yok ki, ben ondan başka bir ilâhım derse onu cehennem ile cezalandırırız. İşte zalimleri böylece cezalandıracağız.

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ

Ondan başka Bir ilahım Doğrusu ben Onlardan Derse Kim Ve

(Ve onlardan her kim: Şüphe yok ki, ben ondan başka bir ilâhım derse) Ve bütün mahlûkattan, hatta birer muhterem kul olan meleklerden ve Peygamberlerden her kim faraza ilahlık iddiasına cüret edip de şüphe yok ki, ben Allah Teâlâ dan başka bir ilâhım derse yakasını Allah'ın azabından kurtaramaz.

فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ

Cehennemle Onu cezalandırırız İşte böyle

(İşte Onu cehennem ile cezalandırırız) Onu öyle müşrikçe, zalimce iddiasının azabına kavuştururuz.

كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

Zalimleri Cezalandırırız İşte böyle

(İşte zalimleri böylece cezalandıracağız) İşte o zalimleri o müşrikleri cehenneme atmak suretiyle cezalandıracağız. Onlar böyle şiddetli, ebedî bir azaba maruz kalacaklardır. İşte Allah'ın şanına aykırı iddialarda bulunanların müthiş akıbetleri!

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ

الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

30.O kâfir olanlar bilmediler mi ki, muhakkak gökler ve yer bitişik bir halde iken biz onları birbirinden yarıp ayırdık ve her diri şeyi sudan yarattık, hâlâ iman etmezler mi?

Bu mübarek ayetler, inkârcıları uyandırmak için Yüce Yaratıcı Hazretlerinin gökleri, yeri, dağlar ile yolları, geceler ile gündüzleri, güneş ile ayı nasıl harikulade ve birer faydaya dayalı bir şekilde yaratmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ve görmediler mi?

(O kâfir olanlar bilmediler mi ki) O kâfir olanlar Cenabı Hakkın varlığını, birliğini inkâr edenler bilmediler mi ki, âdeta göz ile görülecek derecede açık olan şu hakikati anlamadılar mı ki,

أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا

Ve o ikisini ayırdık Birbirine bitişik İdiler Yer Ve Gökler Şüphesiz

(muhakkak gökler ve yer bitişik bir halde iken biz onları birbirinden yarıp ayırdık) Biz yani: Ben Yüce Yaratıcı onları kudret ve irademle birbirinden ayırdık semalar ile yerin aralarını hava ile açtık.

&-Rivayete göre gökler birbirine bitişik bir tabaka halinde iken daha sonra yedi tabakaya ayrılmıştır. Yer de bir tabaka iken o da sonra yedi tabakaya bölünmüştür. Bunlar, bir Yüce Yaratıcının varlığına, kudret ve azametine ait birinci nevi delillerdendir

وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

Canlı Şeyi Her Sudan Kıldık Ve

(ve her diri şeyi sudan yarattık) Hayat sahiplerini ve gelişip büyüyen bitkileri ve diğer şeyleri Hak Teâlâ Hazretleri başlangıçta sudan yaratmıştır, bunların bekalarına, devamlarına da suyu bir sebep, bir vasıta kılmıştır. Bu da ikinci nevi delillerdendir.

أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

(Hâlâ İman etmezler mi?) O kâfirler, bu açık delilleri düşünüp de bunları yaratan Yüce Yaratıcının varlığını, birliğini tasdikte bulunmazlar mı? Nedir o kadar gaflet ve cehalet!

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ

يَهْتَدُونَ

31.Ve yeryüzünde onları çalkalar diye sabit dağları yarattık ve onlara geniş yollar açlık, Taki maksatlarına erebilsinler.

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ

Onları Sarsar diye Sabit dağlar Yeryüzünde Kıldık Ve

(Ve yeryüzünde onları çalkalar diye sabit dağları yarattık) Ve yeryüzünde insanları çalkalar rahatsız eder diye ona mâni olmak üzere sabit dağlar yarattık. İşte yer tabakası su üzerine yayılmış, âdeta bir gemi gibi titrer dururken onun üzerinde dağlar vücuda getirilerek ona sükûnet verilmiştir. Bu da üçüncü nevi delillerdendir.

وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا

Yollar Genişçe Orada Kıldık Ve

(ve onlara geniş yollar açlık) Ve o dağlar arasında geniş yollar açtık ki aralarında gidip gelecek yolculara kolaylık gösterilmiş olsun.

لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

Doğru gidebilirler Taki onlar

(Taki maksatlarına erebilsinler) Kendi yurtlarında ve sair sahalarda gezerek, seyahatte bulunarak menfaatlerini temin edebilsinler. Bu da dördüncü nevi delillerdendir.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ

32.Ve gökyüzünü de bir korunmuş tavan yaptık. Hâlbuki onlar onun ayetlerinden yüz çeviricilerdir.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا

Muhafaza edilmiş Bir tavan Göğü Kıldık Ve

(Ve gökyüzünü de bir korunmuş tavan yaptık) Ve gökyüzünü de dünya seması denilen yüksek gök tabakasını da yeryüzüne karşı bir korunmuş tavan yaptık bu Allah'ın kudreti ile böyle devam edip durmaktadır. Çözülmeden, aşağıya düşmeden emin bulunmaktadır ve pek güzel bir manzara teşkil etmektedir.

وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ

Yüz çeviren kimselerdir Onu delillerinden Onlar Ve

(Hâlbuki onlar onun ayetlerinden yüz çeviricilerdir) Hâlbuki o inkârcılar, insanların çoğu onun ayetlerinden o semalardaki ilâhî kudrete delalet ve şahitlik eden bir nice harikulade varlıklardan yüz çeviricilerdir. Gökte parlayan milyonlarca büyük ve küçük yıldızları, gök tarafından gelen ışıkları, rüzgârları, yağmurları ve tabiat ve fen ilimlerinde bildirilen daha nice semavî halleri düşünmüyorlar, bunların ne kadar muazzam birer eser olup bir hükümrân yaratıcının varlığına, kudretine şahitlik edip durduklarını düşünmüyorlar, İşte bunlar da Allah'ın varlığını gösteren beşinci nevi delillerdir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

33.Ve o Yüce Yaratıcıdır ki: Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ay'ı yaratmıştır. Her biri bir felekte yüzmektedir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Ve Gündüzü Ve Geceyi Yarattı O zattır ki O Ve

(Ve o Yüce Yaratıcıdır ki: Geceyi ve gündüzü, yaratmıştır) Ve başkası değil ancak o Yüce Yaratıcıdır ki, geceyi ve gündüzü yarattı. Geceleri istirahatata dalarsınız, gündüzleri de yer, içer, Allah'ın nimetlerinden faydalanırsınız. Özellikle birer kudret harikası olup gündüzleri ve geceleri meydana getirmeğe vasıta olan güneşi ve ayı yaratmıştır bunların ışıklarıyla, nurlarıyla ufuklar aydınlanır tenevvür eder durur ve bunlardan bütün hayat sahipleri faydalanır. Ve bunlardan

كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

Yüzmektedirler Bir yörüngede Her biri

(Herbiri bir felekte yüzmektedir) Güneş ile aydan ve bunlara tâbi olan yıldızlardan herhangi biri bir felekte göğün bir sahasında, kendi yörüngesinde, kendisi için çizdiği dairesi içinde yüzmektedir. Sular içinde yüzenler gibi o alanlarda süratle akıp durmaktadırlar. İşte bu parlak, muhteşem yaratılış eserleri de Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine, kudret ve azametini şahitlik eden altıncı nevi delillerden bulunmaktadır. Artık bunları her akıl sahibi olan kimse dikkate alıp uyanmalı değil midir? Tevhit nuru ile kalbini aydınlatmaya çalışıp durmalı değil midir?

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ

34.Ve senden evvel hiçbir insana daimî bir hayat vermedik. Şimdi sen ölür isen onlar baki kalıcılar mıdır?

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in de diğer insanlar gibi bir gün vefat edeceğini ve insanların bu âlemde bir imtihan için birer belirli müddet yaşayıp sonra ahiret âlemine sevk edileceklerini bildiriyor. Hz. Peygamberin putlar aleyhindeki beyanatını alaya alan kâfirlerin ise merhamet sahibi yaratıcıyı inkâr eden kimselerden olduklarını kınayarak teşhir buyurmaktadır.

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ

Ebedilik Senden önce Bir insana Kılmadık Ve

(Ve senden evvel hiçbir insana daimî bir hayat vermedik) Ey yüce Resulüm. Senin bütün insanlık için bir nimet, bir ilâhî rahmet olduğunu takdir edemeyen bir takım inkârcılar, senin vefatını bekliyorlar, yakında vefat edecektir, diyorlar, düşünmüyorlar ki, bu dünyada hiçbir kimse kalıcı değildir. Ve Malumdur ki, Habibim! Sen den evvel de hiçbir insana daimî bir hayat vermedik diğer Peygamberler de birer müddet yaşayıp sonra ahirete gitmişlerdir. İnsanların dünyada ebedî olarak kalmaları yaratma hikmetine aykırıdır,

أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ

Baki kalıcılar San ki onlar Şimdi eğer ölürsen mi?

(şimdi sen ölür isen onlar baki kalıcılar mıdır?) O senin vefatını bekleyenler

Elbette onlar da öleceklerdir. O halde senin vefatınla sevinç ve mutluluk gösterişinde bulunmaları pek aptalca bir hareket olmaz mı?

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُّوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

35.Her nefis, ölümü tadacaktır ve sizi bir imtihan olmak üzere şer ile ve hayır ile deneriz ve bize döndürüleceksinizdir.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

Ölümü Tadıcıdır Nefis Her

(Her nefis, ölümü tadacaktır) Evet, Şüphe yok ki: her nefis her hayat sahibi olan mahlûk ölümü tadacaktır ölümün acısını hissedecektir, ruhu cesedinden ayrılacaktır, hiçbir kimse bu dünyada kalıcı değildir. Artık hiçbir kimse, başkasının ölümünden dolayı sevinmemelidir, ergeç kendisi de ölecektir.

"Her kim var ise bugün cihanda" "Nâbud olacak yakın zamanda"

وَنَبَلُّوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً

Bir imtihan olarak Hayırla Ve Şerle Sizi deneriz Ve

(ve sizi bir imtihan olmak üzere şer ile ve hayır ile deneriz) Ve Ey insanlar! Veya ey inkârcılar! Sizi bir imtihan olmak üzere şer ile ve hayır ile deneriz. Yani: sizi bazen hastalık, fakirlik gibi bir belâya uğratarız bazen de sıhhat gibi, servet gibi bir dünyevî nimete nail kılarız, Taki, sabır ve şükreder olduğunuz veya olmadığınız meydana çıkmış olsun.

وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Bize Ve

(ve bize döndürüleceksinizdir) Ve sonunda bize döndürüleceksinizdir hakkınızda dünyadaki amellerinize göre muamele yapılacaktır. Dindar olanlar, vazifelerini yapmış bulunanlar mükâfata nail olacaklardır, aksine hareket etmiş olanlar da lâıyk oldukları cezalara uğrayacaklardır. Ne büyük bir vaad ve tehdit! Bundan anlaşılmış oluyor ki: Zaten bu dünyaya getirilmiş olmamızdaki gaye, burada bir imtihana tâbi tutulup ona göre ya mükâfata veya cezaya kavuşmaktan ibarettir. Cenabı Hak'tan muvaffakiyetler nasip eylesin.

وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْكُمْ لَئِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا أَهْذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَنِ هُمْ كَافِرُونَ

36.Ve kâfir olanlar seni gördükleri zaman, seni ancak alaya alarak: Bu mu sizin ilâhlarınıza atıp duran! Derler hâlbuki onlar Rahman zikredilince onlar hep onu inkâr edicilerdir.

وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Seni gördü O zaman ki Ve

(Ve kâfir olanlar seni gördükleri zaman) Ve Yüce Resulüm! Kâfir olanlar senin peygamberliğini tasdik etmeyen hain müşrikler, seni gördükleri zaman seni başka değil

إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا أَهْذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ

İlahlarınızı Zikrediyor O kimse ki Bumudur Alay edilmiş Ancak Seni edinmezler

(seni ancak alaya alarak: Bu mu sizin ilâhlarınıza atıp duran!) Sana karşı yalnız bir alaycı tavır takınarak, seni inkâr ederek ve küçümseyerek birbirine hitaben Bu mu sizin ilâhlarınızı eğip duran derler. Öyle batıl, cansızlar türünden şeylere ilahlık unvanı vererek onların aleyhinde bir şey söylenmesine razı olmamış bulunurlar.

وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَنِ هُمْ كَافِرُونَ

İnkâr edenler Kendileridir Rahmanın Zikrini Onlar Ve

(hâlbuki onlar Rahman zikredilince onlar hep onu inkâr edicilerdir) O alaycı kâ

firler rahman zikredilince birlemeye ve kutsamaya ancak onun lâıyk olduğu veya onun bir rahmet eseri olarak insanlığa Peygamberleri göndermiş, semavî kitapları indirmiş olduğu bildirilince onlar hep o Rahmanın zikrini inkâr edicilerdir. Onlar biz Müseylime den başka rahman bilmiyoruz, demeden sıkılmazlar. İşte o inkârcılar, bu kadar cahil kimseler bulunuyorlardı. Batıl putları aleyhinde bir söz söylenmesini istemedikleri halde asıl gerçek mabudun kutsal bir ismi zikredildiği zaman onu inkâra cüret göstermek alçaklığında bulunurlardı. Artık onlar ebetteki bu batıl inançlarının cezasına kavuşacaklardır.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ

37.İnsan; aceleci yaratılmıştır. Size yakında ayetlerimi göstereceğim, artık acele istemeyin.

Bu mübarek ayetler, insan nevinin yaratılıştan aceleci olduğunu ve bundan dolayı bir takım inkârcıların tehdit edilmiş oldukları şeylerin bir an evvel olmasını bir alay ve inkâr yoluyla istemiş bulunduklarını bildiriyor ve istenilen şeylerin ansızın meydana gelmesi ile o inkârcıları apışıp kalmış ve müdafaadan mahrum bırakacağını ihtar buyurmaktadır.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ

Aceleden İnsan Yaratılmıştır

(İnsan aceleci yaratılmıştır)Yani: İnsan nevi, tabiat olarak sabır ve sebatı az ve birçok şeylerin bir an evvel meydana çıkmasını arzu eder bir yaratılıştta bulunduğundan sanki aceleci yaratılmıştır. Bir görüşe göre bu insandan maksat Hz. Âdem'dir ki, daha kendisine ruh üflenir üflenmez kendisine cennet nimetlerine karşı bir acelecilik eseri görülmüştür. Sonra ondaki bu acelecilik hasletine evlât ve torunları vâris olmuşlardır, İşte bundan dolayıdır ki, Hz. Peygamber zamanında bir kısım inkârcılar da kıyamet gününe, ondan önce gelecek olan alâmetlere ve uhrevî azaba dair Resuli Ekrem'in haber verdiği şeylerin bir an evvel olmasını istemişlerdi. Bunlara cevap olarak da buyruluyor ki:

سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ

Artık acele istemeyin Ayetlerimi Size göstereceğim

(Size yakında ayetlerimi göstereceğim artık acele istemeyin) Her şeyin Allah katında takdir edilmiş bir zamanı vardır. Bu bir hikmet gereğidir. Bundan dolayı o zaman gelmedikçe o şey meydana gelmez. Bunu düşünerek aceleyle meydan vermemelidir.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

38. Ve derler ki, bu vaad ne zaman? Eğer siz sadıklar iseniz.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ

Vaad Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve derler ki, bu vaad ne zaman?) Ve inkârcılar, bir alay ve inkâr maksadıyla derler ki: bu vaad, ne zaman? Bizi kendisiyle korkutmak istediğiniz kıyametin vesair felâketlerin zuhuru ne zamandır, bize haber veriniz bakalım!

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer siz sadıklar iseniz) Eğer siz Ey Peygamber ve ey ona iman edenler! Sadıklar iseniz doğru sözlü iseniz. Bizi korkutmak istediğiniz şeyleri, meydana gelecekleri o azapları o felaketleri bize bildiriniz gösteriniz. Haydi, bir an evvel meydana geliversinler bakalım.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ

يُنْصَرُونَ

39.Eğer o kâfir olanlar, o zamanı bir bilseler idi ki, ne yüzlerinden ve ne de arkalarından ateşi men edemeyeceklerdir ve onlar yardımda olunamayacaklardır.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ

O zamanı ki İnkâr ettiler O kimseler ki Bilseler Eğer

(Eğer o kâfir olanlar, o zamanı bir bilselerdi) Cenab-ı Hak da o müthiş hâdiselerin biran evvel ortaya çıkmasını bir alay yoluyla isteyen inkârcılar hakkında buyuruyor ki: Eğer o kâfir olanlar, o çıkışını acele istedikleri zamanı bir bilseler idi ki onun çıkışı anında

لَا يَكْفُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ

Ne arkalarından Ve Ateşi Yüzlerinden Men edemeyecekler

(ne yüzlerinden ve ne de arkalarından ateşi men edemeyeceklerini) Evet, azalarının en şerefli, en mühimi olan yüzlerinden ve ne de Vücutlarının en geniş ve en kuvvetlisi olan sırtlarından cehennem ateşini men edemeyeceklerdir. Buna asla kadir olamayacaklardır.

وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

Yardım edilecekler Onlar değildir Ve

(ve onlar yardımda olunamayacaklardır) Ve onlar o azaba uğrayacakları gün hiçbir kimse tarafından yardım da olunamayacaklardır. Kendilerine yönelecek olan kıyamet azabını kendilerinden Hiçbir kimse men edemeyecektir. İşte onlar bu halleri bilecek olsalar öyle küfürlerinde sebat edip de azabı acele istemezlerdi. Ne yazık ki küfür ve cehalet, insanları böyle felâketlere sevk eder durur.

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

40.Belki onlara ansızın gelecek, hemen onları hayrette bırakacak, artık onu ne reddetmeye takat getirebileceklerdir ve ne de onlara mühlet verilecektir.

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ

Onları dehşete düşürecek Ve Ansızın Onlara gelecek Bilakis

(Belki onlara ansızın gelecek, hemen onları hayrette bırakacak) O meydana gelmesini alelacele istedikleri kıyamet, onun azabı, cehennem ateşi ansızın gelecek hiç ummadıkları bir anda zuhur edecek hemen onları hayrette bırakacak hepsi de apışıp şaşkın bir halde kalacaktır,

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا

Onu geri çevirmeye Artık güç yetiremezler

(artık onu reddetmeye takat getirebileceklerdir) Artık o acele istedikleri kıyamet anını onun azabını ne reddetmeye takat getirebileceklerdir buna asla kadir olamayacaklardır.

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

Mühlet verilirler Ne kendileri Ve

(ve ne de onlara mühlet verilecektir) ki, biran rahat veya tövbe edebilsinler veya bir mazeret ileri sürmeye çalışabilsinler. İşte Peygamberlere iman etmeyen, onlar ile alayda bulunan kimselerin ebedî cezaları!

وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

41.Muhakkak ki, senden evvel de birçok Peygamberler ile alayda bulunulmuştur. Artık onlar ile istihzada bulunanları kendisiyle alayda bulundukları şey kuşatıverdi. Bu mübarek ayetler, Rasûlullah'a teselli vermektedir. Peygamberler ile alayda bulunmuş olanların o yüzden felâketlere uğramış olduklarını bildiriyor. O inkârcıları Allah'ın kahrından kimsenin kurtaramayacağını, o batıl putlarından bir faide göremeyeceklerini ihtar ediyor, o müşriklere verilen müddetin, nimetin geçici olduğuna, onların da yerleri gibi eksilmeğe maruz kalarak, mahvolacaklarına işaret ediyor.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce ki Peygamberler ile Alay edildi And olsun gerçekten Ve

(Muhakkak ki, senden evvel de birçok Peygamberler ile alayda bulunulmuştur) Ey Son Peygamber! And olsun ki muhakkak ki, senden evvel de birçok Peygamberler ile alayda bulunulmuştur. Onlar da kendilerine Peygamber gönderilmiş oldukları kavimler tarafından bir nice inkârcı, alaycı tavırlara maruz kalmışlardır.

فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ

Onlardan Alay etti O kimseleri ki Kuşattı

(Artık onlar ile istihzada bulunanları kuşatıverdi) Artık işin sonunda o Peygamberler ile alayda bulunanları kâfir kimseleri kuşatıverdi

مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Kendisiyle İdiler O şey ki

(kendisiyle alayda bulundukları şey) Yani: O alaylarının cezası, kötü neticesi onları kuşatıverdi hepsi de o yüzden mahvolup gittiler. İşte Ey Yüce Rasûlüm Seninle alayda bulunanları da sonunda böyle bir azap, bir felâket kuşatacaktır.

قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ

42.De ki: Sizi gece ve gündüz o Rahmandan kim koruyabilir? Belki onlar Rablerinin zikrinden yüz çevirici kimselerdir.

قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ

Rahmandan Gündüzde Ve Gecede Sizi koruyor Kim De ki

(De ki: Sizi gece ve gündüz o Rahmandan kim koruyabilir) Sizi gece ve gündüz herhangi bir vakitte o Rahmandan o kulları hakkında merhamet ve ihsanı sonsuz olan Yüce Yaratıcının azabından kim koruyabilir? Sizi ancak o merhametli olan Yaratıcınız muhafaza ediyor, yaşıyor. Bunu bilip de onun gösterdiği daire dâhilinde hareket etmek icab etmez mi? Ne yazık ki o alaycılar bunu takdir edemiyorlar,

بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çevirenlerdir Rablerinin Zikrinden Onlar Bilakis

(belki onlar Rablerinin zikrinden yüz çevirici kimselerdir) Onlar, o kendilerini yaratan, besleyen Yüce Yaratıcıyı bile anmazlar, onun Kuranı Kerim'ini hiç düşünmezler, hatırlarına böyle bir zikir ve fikir gelmez. Artık onlar; o Yüce Yaratıcının azabını düşünüp de uyanabilirler mi? Ne kadar uzak!

أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ

43.Yoksa onlar için kendilerini azabımızdan menedecek ilâhlar mı vardır? Kendi nefislerine yardıma muktedir olamazlar ve onlar bizden dostluk da görmezler.

أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا

Bizden başka Kendilerini men edecek İlahlar Onlar için varmı Yoksa

(Yoksa onlar için kendilerini azabımızdan menedecek ilâhlar mı vardır?) Yoksa O gafil müşrik şahıslar için kendilerini azabımızdan menedecek) Kurtarabilecek ilâhlar mı vardır? Elbette ki, yoktur. Hiç bir takım mahlûkat, ilahlık vasfına sahip olabiliyor de kendilerine tapanlara yardıma bulunabilirler mi? Elbette ki ne öyle bir sığata sahip olabilirler, ne de kimseye yardıma bulunabilirler. O müşriklerin taptıkları o putlar

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ

Kendi nefislerine Yardım etmeye Güç yetiremezler

(Kendi nefislerine yardıma muktedir olamazlar) Kendi nefislerine bile yardıma muktedir olamazlar. Artık başkalarına nasıl yardım edebilirler

وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ

Yakınlık görecekler Bizden Onlar değildir Ve

(ve onlar bizden dostluk da görmezler) Ve o putlar veya o kâfirler Allah tarafından dostluk da koruma ve himaye de görmezler. Putlar böyle bir dostluk ve korumaya nail olamayınca başkalarını nasıl muhafazada, korumada bulunabilirler? Kâfirler de Allah tarafından böyle bir destek görmeyince artık kendilerini Allah'ın azabından kim kurtarabilir? Bunu bir kere tefekkür etmeli değil midirler?

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ
نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

44.Evet, Biz onlara ve babalarına mühlet verdik, Taki kendilerine ömürleri uzamış oldu. Görmüyorlar mı ki, biz yurtlarına varıp onu etrafından eksiltiyoruz. O halde galip olanlar onlar mı?

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ

Onların atalarını Ve Onları Faydalandırdık Bilakis

(Evet, Biz onlara ve babalarına mühlet verdik) Evet o müşrikler gaflete dalmış, geleceklerini düşünmez bir vaziyette bulunmuşlardır. Biz onlara ve babalarına mühlet verdik yani: O kâfirlere ve kendilerinden evvel de babalarına bir istidraç, bir imtihan dönemi olmak için bir müddet ömür verdik, dünyada geniş bir geçimle, bir rahatta yaşadılar. Bu nimetleri kendilerine veren Yüce Yaratıcının bu lütuf ve ihsanını düşünerek şükran vazifesini ifaya çalışmadılar,

حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ

Ömür Kendilerine Uzun geldi Ta ki

(Ta ki kendilerine ömürleri uzamış oldu) Artık kendilerine verilmiş olan nimetlerin kendilerinden yok olmayacağını sandılar, pek büyük bir aldaniş içinde kaldılar. Bu gafiller hiç

أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

Etrafından Onu eksiltiyoruz Yeryüzüne Geliyoruz Şüphesiz biz Şimdi görmüyorlar mı ki

(Görmüyorlar mı ki, biz yurtlarına varıp onu etrafından eksiltiyoruz) Yani: İlâhî kuvvetleri, o kâfirlerin ülkelerine yöneltip o yurdu etrafından eksiltiyoruz. Müslümanları oralara sevk ederek galip kılıyoruz, o kâfirlerin hâkimiyetleri günden güne eksilmeye yüz tutuyor,

أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

Galip gelenler O halde onlar mı?

(o halde galip olanlar onlar mı?) Elbette değil. Evet. İslâm'ın başlangıcını bir düşünmeli, Müslümanları kendi yurtlarından çıkmaya, Mekkei Mükerreremeyi terk etmeye mecbur kılmışlardı. Fakat az sonra Allah'ın yardımı tecelli etti, Müslümanlık ufuklara yayılmaya başladı, Mekkei Mükerreme ve nice beldeler fethedildi. İşte herhangi bir zümre, Allah Teâlâ'nın dinine hakkiyle bağlanır, onun emirleri dairesinde hareket ederse daima böyle başarıdan başarıya kavuşur. Aksine hareket edenler de bir Malî terbiye, bir dünyevî ceza olmak üzere bu gelişmeden mahrum kalırlar.

&-Kaf fal'dan nakledildiğine göre bu ayeti kerime, Mekke kâfirleri hakkında nazil olmuştur. Bu da Kuranın bir mucize olduğunu gösterir. Çünkü bunun inişi zamanında Müslümanlar henüz güç bir durumda idiler. Bu ayeti kerime ise onların galip, düşmanlarının mağlûp olacaklarını kesin bir şekilde göstermiş oluyordu ki, az sonra bu hakikat gerçekleşmiştir.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ

45.De ki: Ben sizi ancak vahy ile korkutuyorum. Sağır olanlar ise korkutuldukları zaman daveti işitmezler.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in ilâhî vahye dayanarak insanları azap ile tehdide memur olduğunu bildiriyor, o azabı kendi tarafından getiremeyeceğini ve onun tehdidinden sağır kesilenlerin istifade edemeyeceklerini haber veriyor. O ilâhî azabın pek ziyade şiddetli olduğunu, o azabın en hafifine tutulanların bile pek büyük pişmanlıklar izhar edeceklerini ve herkes hakkında adaletin gereği ne ise onun tatbik edileceğini beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ

Vahiyle Sizi korkutuyorum Ancak De ki

(De ki: Ben sizi ancak vahiy ile korkutuyorum) Ey Yüce Resulüm 0 azaplarını alay yoluyla acele isteyen müşriklere de ki: Ben sizi ancak vahy ile Rabbinizin kelâmı olan Kuranı Kerim ile dinsizlerin şiddetli azaplara tutulacaklarını bildiren sadık, ilâhî haberler ile korkutuyorum zannetmeyiniz ki ben sizi kendi tarafımdan tehdit ediyorum,

وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذِرُونَ

Korkutuluyorlar O şey zamanı ki Çağırıyor Sağırılar İşitmezler Ve

(Sağır olanlar ise korkutuldukları zaman daveti işitmezler) Kendilerini korkutan tarafından vaki olan daveti irşadı, hayır dileyen tavsiyeyi o kimseler işitmezler yani Kasten sağır kesilirler, hakkı kabulden kaçınırlar, inatları, cehaletleri yüzünden sağır kesilmiş gibi bir vaziyet alırlar. Onlar kendilerine söylenen faideli sözlerle, öğütlere iltifat etmezler.

وَلَيْنَ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

46.And olsun ki: Rabbin azabından hafif bir şey onlara dokunacak olsa elbette diyeceklerdi ki: Eyvah bizlere! Şüphe yok ki, biz zalimler olmuştuk.

وَلَيْنَ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ

Rabbinin Azabından Hafif bir esinti Onlara azıcık dokunsa Ve and olsun eğer

(And olsun ki: Rabbin azabından hafif bir şey onlara dokunacak olsa) And olsun ki Yüce Yaratıcının azabından hafif bir şey cüzi, geçici bir azap o müşriklere dokunacak olsa

لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Zalim kimseler idik Şüphesiz biz Eyvah bize Elbette diyecekler

(elbette diyeceklerdi ki: Eyvah bizlere Şüphe yok ki, biz zalimler olmuştuk) Onlar o azabın şiddetinden dolayı böyle helak olup gitmelerini temenni edeceklerdir ve şüphe yok ki, biz zalimler olmuştuk diyerek zulüm ve küfürlerini itiraf etmiş olacaklardır. İşte daha dünyadalken bu azaba ait verilen haberleri, yapılan öğütleri, dinlemeyip de sağır kesilen inkârcılar, sonra ahiret hayatında böyle pek büyük üzüntülere düşüp duracaklardır. Bütün bunlar hikmet ve adalet gereğidir.

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ

مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

47.Ve biz kıyamet gününde adalet terazilerini koruz da artık hiçbir nefis bir şey ile zulmedilmez. İsterse bir amel bir hardal tanesi ağırlığınca olsun, onu da getiririz. Hesap görücüler olmak üzere biz kifayet ederiz.

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü için Adalet Terazilerini Koyarız Ve

(Ve biz kıyamet gününde adalet terazilerini koyarız) Kulların iyi ve kötü amellerinin derecelerini kendilerine göstermek için adalet terazileri koyarız da onlar ile herkesin amel sahifeleri tartılır. Dünyada iken yapmış oldukları amellerinin miktarı, mahiyeti kendilerine gösterilmiş olur, bu şekilde de ilâhî delil tamam olmuş, Allah'ın adaleti tam manasıyla tecelli etmiş bulunur.

فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا

Bir şeyle Kimse Artık haksızlığa uğratılmaz

(Artık hiçbir nefis bir şey ile zulmedilmez) Hiçbir kimse iyi amelleri noksan, kötü amelleri ziyade edilmek gibi bir şekilde zulme uğratılmaz, kendilerine layık oldukları şeyler tamamen verilir, hayır sahipleri onun mükâfatını görürler, şer sahipleri de onun cezasına kavuşurlar,

وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا

Onu Getiririz Hardaldan Biz dane Ağırlığında Olursa Eğer Ve

(İsterse bir amel bir hardal tanesi ağırlığınca olsun onu da getiririz) İsterse o amel bir hardal tanesi ağırlığınca olsun o da mutlaka göz önüne alınır, mükâfatsız veya cezasız kalmaz. O az ameli de meydana getiririz onu da tartıya, hesaba tâbi tutarız.

وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ

Hesap görücü olarak Biz yeteriz Ve

(Hesap görücüler olmak üzere biz kifayet ederiz) Evet, Hak Teâlâ Hazretleri her şeyi tam manasıyla bilir, hiç bir zerre onun İlim dairesinden hariç bulunamaz ve onun adaleti cihanşümuldür, onun üstünde bir adalet düşünülemez. Artık o Yüce Yaratıcının hesaba çekeceğini düşünerek titremeliyiz, daha imkân var iken işlerimizi ve ahlâkımızı düzelterek uhrevî sorumluluktan kurtulmaya çalışmalıyız. O hikmet sahibi Yaratıcının adaleti ve merhameti gereğidir ki, bizlere o uhrevî hayatı haber veriyor. Ve Peygamberlerinin kıssalarını da bizlere bildirerek o yönden de bizleri uyandırmak lutfunda bulunuyor.

وَلَقَدْ أَتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءَ وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ

48.And olsun ki, biz Musa'ya ve Harun'a Furkan ve bir ziya ve sakınanlar için bir öğüt vermiştik. Bu mübarek ayetler, birinci kıssa olmak üzere Hz. Musa ile Hz. Harun'un nail oldukları nimetleri ve takva sahiplerinin mümtaz vasıflarını, Kur'anı Kerimin mukaddes bir öğüt olup inkârının mümkün olmadığını şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءَ

Bir ışık olarak Furkan'ı ve Harun'a Ve Musa'ya Verdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz Musa'ya ve Harun'a Furkan ve bir ziya verdik) Yani: Hak ile batılın, helal ile haramın arasını ayıran Tevrat kitabını veya hak din ile batıl dinlerinin arasını ayırt eden bir delil ihsan ettik. Ve bir ziya verdik ki: onunla cehalet karanlıkları giderilmiş olup selâmet sahası aydınlanmıştır,

وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Bir öğüt Ve

(ve sakınanlar için bir öğüt) Bir nasihat veya şer'i hükümlere dair muhtaç oldukları meseleleri haber vermiştik. çünkü bunlardan faydalananacak olan sakınan kimselerdir.

الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِّنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ

49.0 sakınanlar ki: Rablerinden tenhada da büyük bir korku ile korkarlar ve onlar kıyametten de titreyicilerdir.

الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ

Gıyabında Rablerinden Korkarlar O kimselerdir ki

(0 sakınanlar ki: Rablerinden tenhada da büyük bir korku ile korkarlar) Evet,0 takva sahipleri Rablerinden onun azabından tenhada da insanlar arasında olmayıp gizli bir halde de bulunsalar yine büyük bir korku ile korkarlar. İlâhi kitabın bildirdiği şeylere inanmış olup ilâhi azaba uğramamaları için son derece uyanık bulunmaya çalışırlar. Yahut daha hicap perdesi açılmamış olduğu ve ilâhi azap gözleriyle görülmediği halde de yine ondan bir korku içinde yaşarlar,

وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ

Korkan kimselerdir O saatten Onlar Ve

(ve onlar kıyamet saatinden de titrerler) O takva sahipleri kıyamet saatinde o adalet terazilerinin meydana çıkarılacağı günü de düşünür, ondan korkarlar. Çünkü onlar kıyametin vuku bulacağını bilirler, ona inanmıştırlar. Kuranı Kerim, onlara bunu haber vermektedir.

وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

50.Ve işte bu Kuran bir mübarek zikirdir ki, onu biz indirdik. Artık siz mi onu inkâr edici kimselersiniz?

وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ

Onu biz indirdik Mübarek Bir zikirdir ki Bu Ve

(Ve işte bu Kuran bir mübarek zikirdir ki, onu biz indirdik) İşte bu Kuranı Kerim bir mübarek zikirdir ki, hayrı, faidesi pek çok olan bir öğüttür ki, onu biz peygamberlerin en şerefli olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a indirdik. O mukaddes kitabı Cibril'i Emin vasıtasıyla Levhi Mahfuzdan o Yüce Peygambere indirdik ki, onun yüceliği gün gibi ortadadır.

أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

İnkâr edenler Onu Artık siz misiniz?

(Artık siz mi onu inkâr edici kimselersiniz?) Artık ey dinsizler! Hiç sıkılmaz mısınız? Siz mi o kuranı kerimi inkâr eden kimselersiniz? Bu ne nasıl bir cüret O kitabı mubini Peygamberine ihsan etmiş olan Cenabı Hak, o değerli kitabını sonsuza değin insanlığın ufuklarına ışık saçarak bir halde bulunduracaktır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ

51.Ve and olsun ki, İbrahim'e de bundan evvel rüşdünü vermiştik ve biz onu bilenler idik.

Bu mübarek ayetler de ikinci kıssa olmak üzere Hz. İbrahim'in nail olduğu peygamberliği bildiriyor. Putlara tapınmakta bulunan babasıyla kavmine olan hitabını ve onların cevaplarına karşı onların sapıklık içinde olduklarını kendilerine ihtar etmiş olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Rüşdünü İbrahim'e Vermiştik And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, İbrahim'e de bundan evvel rüşdünü vermiştik) Muhakkaktır ki: İbrahim'e de bundan evvel Musa, Harun ve Muhammed Aleyhimüsselatü vesselama peygamberlik verilmeden önce rüşdünü vermiştik yani: Ona da peygamberlik ve tam anlamıyla hidayet ihsan buyurmuştuk.

وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ

Bilenler Onu İdik Ve

(Ve biz onu bilenler idik) Hz. İbrahim'in öyle kendisine vereceğimiz peygamberlik ve hidayete zahiren ve batınen ehil olduğunu hakkiyle biliyor idik. Çünkü o muhterem zat, pek nezih bir ruha, bir yaratılışa nail idi, en güzel vasıflar ile en yüksek ahlâk ile vasıflanmış bulunuyordu, insanlığın hidayete nail olmasını ister dururdu.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ

52.O vakit ki, babasına ve kavmine dedi ki: Nedir bu heykeller ki, siz onlara tapınmaya devam edip duruyorsunuz?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ

Kavmine Ve Babasına Demişti O vakit

(O vakit ki, babasına ve kavmine dedi ki) O vakit ki Hz. İbrahim'e peygamberlik

ihsan edilmişti, babasına ve kavmine karşı peygamberlik vazifesini ifaya başlayarak dedi ki:

مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ

Tapınıcı olanlarsınız Kendilerine Siz Onlar ki Heykeller Şu Nedir

(Nedir bu heykeller ki, siz onlara tapınmaya devam edip duruyorsunuz) Nedir bu heykeller ki bu yaptığınız ruhsuz, faideniz bir takım heykeller, suretler ki, siz onlara tapınmaya devam edip duruyorsunuz? Hiç bunların cansız varlıklar türünden aciz, başkalarına faide verecek kabiliyetten mahrum şeyler olduğunu düşünmüyor musunuz?

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ

53.Dediler ki: Biz babalarımız! Bunlara ibadet ediciler bulduk.

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ

Tapanlar Onlara Atalarımızı Bulduk Dediler ki

(Dediler ki: Biz babalarımız! Bunlara ibadet ediciler bulduk) İbrahim Aleyhisselâm'ın böyle kınamak için vaki olan sorusuna cevaben o putperest şahıslar dediler ki: Biz babalarımızı bunlara ibadet ediciler bulduk Biz de onlara uyduk, böyle bunlara tapmakta bulunuyoruz. Ne büyük bir cehalet değimli? Yaptıkları hareketleri bir kanıtla bir akli delile dayanmış değil, yalnız kuru, cahilce bir taklitten ibaret. Bunu da itiraf etmiş bulunuyorlar.

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

54.Yemin olsun dedi: Siz de, babalarınız da pek açık bir sapıklık içinde bulunmuş oldunuz.

قَالَ لَقَدْ

And olsun gerçekten Dedi

(Yemin olsun dedi) Hz. İbrahim de onların bu pek yanlış hareketlerini kendilerine anlatmak, onları o müşrikçe hareketlerinden vaz geçirmek için yemin olsun ki, dedi ey bu heykellere tapınan guruh!

كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir sapıklık içinde Atalarınız Ve Siz Oldunuz

(Siz de babalarınız da pek açık bir sapıklık içinde bulunmuş oldunuz) Evet, Şüphe yok, bu timsallerin ne kıymeti vardır ki, tapınmak uygun olsun. Böyle kendilerini bile hiçbir tehlikeden korumaya kadir olmayan bir takım kuru heykellerden, ne faide beklenebilir? Hiç bunlar, mabutluk sıfatına sahip olabilirler mi? Bunlara tapınanlar biraz akıllıca düşünmeli değil midirler? Ne yazık ki, şeytan onları o kadar aldatmıştır ki, kendilerini sırf Allah rızası için irşada çalışanlara karşı düşmanca bir vaziyet alırlar, bir hak sözü asla dinlemek istemezler.

قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ

55.Dediler ki: Sen bize hak ile mi geldin, yoksa sen lâtife edenlerden misin?

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselâm'ın yaptıkları suale karşı kavmine vermiş olduğu cevabını bildiriyor. Bütün mahlûkatın Yüce Rabbi Cenab-ı Hak'tan başka olmadığını ihtar etmiş ve putların Rablık sıfatına sahip olmadığı isbat için onları parçalamış olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ

Hak ile Bize geldin mi Dediler

(Dediler ki: Sen bize hak ile mi geldin) İbrahim Aleyhisselâm'ın beyanatına karşı kavmi şaşkınlık göstererek dediler ki: Sen bu sözlerini bize ciddî, gerçeğe uygun olarak mı söylüyorsun?

أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ

Oyun yapanlardan mısın Sen Yoksa

(yoksa sen lâtime edenlerden mısın?) Evet, Sen bizimle şakada mı bulunuyorsun? Bizimle oyun mu oynuyorsun Sen neden böyle putlarımıza itirazda bulunuyorsun?

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ

الشَّاهِدِينَ

56.Dedi ki: Hayır Rabbiniz göklerin ve yerin Rabbidir ki, onları yaratmıştır ve ben ona şahitlik edenlerdenim.

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ

Onları yoktan var etmiştir O ki Yerin Göklerin ve Rabbidir Rabbiniz Hayır Dedi ki

(Dedi ki: Hayır Rabbiniz göklerin ve yerin Rabbidir ki, onları yaratmıştır) Hz. İbrahim de onları yine uyandırmak, hatalarını kendilerine anlatmak için dedi ki: Hayır Ben lâtime yapmıyorum, ciddî olarak size söylüyorum. Biliniz ki: Rabbiniz, göklerin ve yerin Rabbidir ki, onları yaratmıştır. İşte Rablik ve Mabutluk sıfatlarına sahip olan ancak o Yüce Yaratıcıdır.

وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

Şahitlik edenlerdenim Buna Ben Ve

(ve ben ona şahitlik edenlerdenim) Ve ben Rabbinizin o ezeli yaratıcı olup başkası olmadığına şahadet edenlerdenim bu hakikati bilip bunu akli ve nakli deliller ile ispat edecek bir zümreden bulunmaktayım. İbrahim Aleyhisselam yine buyurdu ki:

وَتَاللَّهِ لَا كَيْدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ

57.Vallahi yemin ederim ki; Siz dönüp gittikten sonra elbette putlarınıza bir oyun oynayacağım.

وَتَاللَّهِ لَا كَيْدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ

Arkasını dönen kimseler olarak Dönüp gitmenizden Sonra Putlarınıza Elbette bir tuzak kuracağım ve yemin olsun ki

(Vallahi yemin ederim ki Siz dönüp gittikten sonra elbette putlarına bir oyun oynayacağım) Yani: O putlara ibadet edip sonra toplanacakları bir bayram yerine gittiğinizi müteakip Onların boş şeyler olduğunu göstermek için bir çareye başvura cağım. Rivayete göre İbrahim Aleyhisselam, böyle bir beyanatta gizlice bulunmuş idi. Bunu bir şahıs işiterek ifşa etmiş oldu. O putları cahil bir kavim kitlesi ve başlarında bulunan nemrut mel'unu himaye etmekte oldukları için onların parçalanması büyük bir kahramanlığa, mühim bir tedbir alınmasına bağlı idi. İşte bunun lüzumuna işaret için Hz. İbrahim, bu hususta bir oyun, bir hileye, bir çareye başvuracağına and içmiş bulunuyordu. Bu yeminini de yerine getirmiş oldu.

فَجَعَلَهُمْ جُذَاذَا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ

58.Artık onları parça parça etti, ancak onların bir büyüğünü değil, belki kendisine müracaat ederler diye.

فَجَعَلَهُمْ جُذَاذَا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ

Onların Büyüğünü Ancak Param parça Artık onları kıldı

(Artık onları parça parça etti, ancak onların bir büyüğünü değil) Artık İbrahim Aleyhisselam, kavminin bayram yerine gitmelerini müteakip put haneye girdi. O yetmiş kadar olan putları parça parça etti hepsini de kırıp geçirdi Ancak o putların bir büyüğünü kırmadı, baltayı onun boynuna astı.

لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ

Muracat ederler Ona Belki onlar

(belki kendisine müracaat ederler diye) Belki o putlara tapan kimseler kendisine

Hız. İbrahim'e müracaat ederler diye böyle yaptı. Bu suretle o cahillere karşı büyük bir delil, susturma sebebi vücuda getirilmiş oldu. Evet. O putperest kavme denilmiş oluyordu ki: İşte gördünüz ya! Böyle parçalanmaktan kendilerini bile koruyamayan şeyler, size mi yardım edebileceklerdir ki, onlara tapınıp duruyorsunuz?

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِالْهَيْتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ

59.Dediler ki: İlâhlarımıza bunu kim yaptı ise şüphe yok ki, o zalimlerdenidir.

Bu mübarek Ayetler, putlarının parçalanmasını gören müşriklerin bunu Hz. İbrahim'in yapmış olduğunu söyleyerek o muhterem zatı yanlarına getirdiklerini bildiriyor. Onların sorularına cevaben bu hadiseyi putların belki en büyüğü yapmıştır, söyleyebilirlerse, putlardan sorunuz diyerek ve kavminin cehaletine Hz. İbrahim'in işaretle bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِالْهَيْتِنَا

İlahlarımıza Bunu Yaptı Kim Dediler

(Dediler ki: İlâhlarımıza bunu kim yaptı) Ve putlara tapanlar, bayram yerlerinden dönüp putlarının parçalanmış olduğunu gördüler dediler ki: İlâhlarımıza bunu kim yaptı Onları böyle kim parçaladı ise

إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ

Elbette zalimlerdenidir Şüphesiz o

(şüphe yok ki, o zalimlerdenidir) Çünkü o putlarımıza ihanet etmiş, onları böyle parçalamıştır.

قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ

60.Dediler ki: Kendisine İbrahim denilen bir genci işittik ki, onları anıp duruyormuş.

قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ

Onları anıyor Bir genç ki İşittik Dediler

(Dediler ki: bir genci işittik ki, onları anıp duruyormuş) Hz. İbrahim'in o putlar aleyhinde söylemiş olduğu sözü işitenler dediler ki: bir genci işittik ki, onları anıp duruyormuş Onları takip ediyormuş, onları böyle parçalayacağını söylüyormuş,

يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ

İbrahim Kendisine Deniliyor

(Onun isminin İbrahim olduğunu söylediler) Kendisine İbrahim denilen o genç bu hadiseyi yapmış olmalıdır.

قَالُوا فَاتُّوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ

61.Haydin dediler, onu insanların gözleri önüne getiriniz, umulur ki, onlar şahitlikte bulunurlar.

قَالُوا فَاتُّوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ

İnsanların Gözleri önüne Onu Öyle ise getirin Dediler

(Haydin dediler, onu insanların gözleri önüne getiriniz) Bu hadiseyi soranlar, bu hadiseyi yapmış olanı araştıranlar haydin dediler, Hz. İbrahim'i insanların gözleri önüne getiriniz herkes onu görüversin.

لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ

Şahitlik ederler Belki onlar

(Umulur ki, onlar şahitlikte bulunurlar) Onun putlara bu ihanette bulunmuş olduğuna şahadet ederler. Yahut onun tarafımızdan cezaya çarptırıldığında o insanlar hazır bulunmuş olurlar. Bunun üzerine Hz. İbrahim'i getirdiler de

قَالُوا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِالْهَيْتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ

62.Dediler ki: Ey İbrahim! Bizim ilâhlarımıza bunu sen mi yaptın?

قَالُوا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِالْهَيْتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ

İbrahim Ey İlahlarımıza Bunu Yaptın Sen mi Dediler

(Dediler ki: Ey İbrahim! Bizim ilâhlarımıza bunu sen mi yaptın? İlahlarımıza bunu yapmaya sen mi cüret ettin? Bu ihaneti, bu çirkin filli, onları böyle parça parça etmeyi sen mi gerçekleştirdin? Söyle bakalım

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ

63.Dedi ki: Belki onu onların şu büyüğü yapmıştır. Haydin onlara sorunuz, eğer söyleyebilmekte iseler.

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا

Bu Büyükləri Onu yapmıştır Bilakis Dedi

(Dedi ki: Belki onu onların şu büyüğü yapmıştır) Hz. İbrahim de onların aptallıklarına işaret ve putlarının ne kadar aciz, boş şeyler olduğunu izhar için dedi ki: Belki o çirkin hadiseyi onların şu parçalanmamış olan büyüğü yapmıştır. Belki kendisinden küçük olan şeylere kendisiyle beraber tapılmaması için onları o büyükleri parçalamıştır

فَسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ

Konuşuyorlar Iseler Eğer Haydi onlara sorun

(eğer söyleyebilmekte iseler haydin onlardan sorunuz) Eğer o putlar söyleyebilmekte iseler bunu kabiliyetleri varsa Bu felâketi onların başlarına kim getirmiştir, size haber versinler. Yani: Eğer o putlar söyleyemezlerse demek ki, pek aciz şeylerdir. Artık öyle aciz, kendilerini bile müdafaaya gücü yetmeyen şeyler nasıl ilâh edinilebilir? Hiç bu kadar bir şeyi bile düşünemez mi bir insan? Bir de Hz. İbrahim, o hadiseyi büyük putun vücuda getirmiş olabileceğini o putların konuşmasına, haber vermelerine talik etmiş demektir. Onların konuşmaları ise mümkün olmadığından artık bu hadise bir yalan olmak üzere o büyük puta nisbet edilmiş değildir. Belki öyle aciz şeylerin ilâh olamayacaklarına işaretle putperestlerin aptallıklarına bir delil gösterilmiştir.

فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ

64.Bunun üzerine kendi nefislerine döndüler de dediler ki: Siz şüphe yok ki, siz zalimlersiniz.

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselâm'ın ihtarı, üzerine müşriklerin düşünmeye başladıklarını, sonra da putlarının konuşma gücünden mahrum olduğunu itiraf ettiklerini bildiriyor. Hz. İbrahim'in o müşriklere hitap ederek Allah Teâlâ'dan başka tapıkları şeylerin kendilerine bir faidesi ve zararı olmayacağından onlara tapınmanın ne kadar nefrete lâyık olacağını onlara bildirmiş olduğunu naklediyor. Ve o müşriklerin Hz. İbrahim'i içine atmış oldukları ateşin Allah'ın emri ile bir selâmet sahası kesildiğini, onun hakkında kötülük dileyenlerin de büyük bir hüsrana düşmüş olduklarını beyan buyurmaktadır.

فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ

Kendi vicdanlarına Bunun üzerine döndüler

(kendi nefislerine döndüler de) İbrahim Aleyhisselam, putların faydadan uzak, konuşma gücünden mahrum olduklarını söyledi. Bunun üzerine o müşrikler kendi nefislerine döndüler de yani tefekküre daldılar da

فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ

Zalim olanlar Sizsiniz Gerçekten siz Ve dediler

(dediler ki Siz şüphe yok ki, siz zalimlersiniz) Siz şüphe yok ki evet siz zalimlersiniz hakikaten öyle faideden hâli kendi nefislerinden bile zararı def etmeye kadir ola-

mayan şeyler nasıl tanrı olabilir? Biz onlara tapmakta kendi nefislerimize zulmetmiş oluyoruz. Hz. İbrahim ise onlara ihanet etmekle isabette bulunmuştur, çünkü Allah dan gayrisi olarak ilah edinilmiş putlar idi

ثُمَّ نَكِسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ

65.Sonra da başları üzerine döndürüldüler de dediler ki Muhakkak sen bilmişsindir ki, onlar söz söyler değildirler.

ثُمَّ نَكِسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ

Başları üzerine Döndürüldüler Sonra

(Sonra da başları üzerine döndürüldüler de dediler ki) Fakat o müşrikler, bu düşüncelerinde sebat etmediler. Sonra da yine fikir değiştirerek başları üzerine döndürüldüler de kendi cehaletlerini aptalca hallerini anlayıp ikrar etmekte iken tekrar Hz. İbrahim ile mücadeleye dönerek dediler ki Ya İbrahim!

لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ

Konuşuyorlar Bunlar değildir Bildin And olsun gerçekten

(Muhakkak sende bilmişsindir ki, onlar söz söyler değildirler) Evet, o putların konuşamayacağını sende bilirsin ki daha ne için bize onlardan sormayı teklif ediyorsun? Bu müşrikler, bu sözleriyle o putların aczini itiraf etmiş, mabut olamayacaklarını göstermiş oluyorlar da bunun farkında olamıyorlar idi

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ

66.Dedi ki: 0 halde Allah'tan başka size hiçbir şey ile faide veremeyecek ve zarar da veremeyecek bir şeye ibadet eder misiniz?

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Öyle ise tapıyor musunuz Dedi

(Dedi ki Allah tan başkalarına mı ibadette bulunuyorsunuz?) İbrahim Aleyhisselam da onlara dedi ki o halde mademki Siz de onların öyle aciz şeyler olduğunu itiraf ediyorsunuz. Artık öyle

مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ

Size zarar vermiyor Ve Bir şeyle Size fayda vermeyen şeylere

(size hiçbir şey ile faide veremeyecek ve zarar da veremeyecek bir şeylere mi?) yani size bir menfaat bir rızık veremeyecek ve kendilerine tapınmadığınız zaman size bir zarar vermeğe de kadir olamayacak şeylere mi ibadet ediyorsunuz onlara tapınıyorsunuz bunda sizin için ne faide vardır? Böyle ilahlığa aykırı bir durumda bulunan şeyler hiç ibadete lâyık olabilir mi? Onlara ibadetten kaçınmak lâzım gelmez mi? Neden bunu düşünmüyorsunuz?

أَفَ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

67.Yuh size! Ve Allah'tan başka tapar olduğunuza! Siz hiç akıllıca düşünmeyecek misiniz?

أَفَ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ

Allah'dan Başka Tapıyorsunuz O şeylere ki Size Yuh

(Yuh size Ve Allah'tan başka tapar olduğunuza) Doğrusu ey putperestler! Yazıklar olsun o fena hâlinize ve yuh olsun Allah'tan başka tapar olduğunuza hepiniz de çirkin, helak edici bir şeyi yapar durumda bulunuyorsunuz.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Siz hiç akıllıca düşünmeyecek misiniz?) Bu hareketinizin çirkinliğini düşünüp anlamayacak mısınız? Hiç geçmiş kavimler tarihinden bir ibret dersi almış bulunmayacak mısınız?

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

68.Dediler ki: Onu yakınız ve ilâhlarınıza yardım ediniz, eğer yapacak kimseler iseniz.

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ

İlahlarınıza Yardım edin Ve Onu yakın Dediler

(Dediler ki: Onu yakınız ve ilâhlarınıza yardım ediniz) Hz İbrahim in iyilik ister ihtarına rağmen o müşrikler dediler ki: Onu yakınız ve ilahlarınızın intikamını alınız, onları parçalayanı daha şiddetli bir azap olan yakmak suretiyle cezalandırın,

إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

Yapanlar İseniz Eğer

(eğer yapacak kimseler iseniz) Yani: Eğer putlarınıza yardım yapmak veya iftihara değer bir şeyde bulunmak ister iseniz öyle yapınız, onu ateşe atınız.

&-Bu teklifi yapan meşhur olan görüşe göre Nemrut bin Kenan'dır. Bu Babil diyarının hükümdarı idi. Babil ahalisi ise yıldızlara ve onu temsil eden heykellere, putlara taparlardı. Nemrut ile kavmi, İbrahim Aleyhisselâm'ı bir evde tutukladılar, orasını büyük bir ateş mahalli yapmaya çalıştılar, birçok yakılacak odunlar topladılar, bir takım müşrikler birer adak olarak oraya odunlar göndermeye devam ettiler. Bu hal bir ay kadar devam etti. Nihayet bu odunları yakınca pek şiddetli bir ateş vücuda geldi, öyle ki, havada uçan kuşlar bile bu ateşin şiddetli hararetiyle yanmakta bulunuyorlardı. Yedi gün bu ateş yanmaya devam etti. Hz İbrahim i bu ateşe yaklaştırdı ve içine nasıl atacaklarını bilemiyorlardı, yanlarına lanetli İblis, insan suretin de gelip onlara mancınığı öğretmiş, onlar bir mancınık yapıp ona bağlayarak Hz İbrahim i o pek geniş ateşe atmışlardı. İnsanlar ile cinlerden başka bütün yer ve gök ehli, bütün melekler feryat ederek Aman Yarabbi Senin Halil in ateşe atılıyor yeryüzünde ondan başka sana ibadet eden yok, bize izin verir misin ki, ona yardım edelim demişler. Cenab ı Hak da onu koruyacağını beyan buyurmuş: Hz. İbrahim de zaten ateşe atılırken

(hasbinallahu ve niğmel vekil: Allah bize yeter ve o, ne güzel vekildir) demiş hiç bir kimseden yardım beklememişti. Mübarek zat o zaman henüz on altı yaşında bulunuyormuş. Allah Teâlâ Hazretleri o muhterem Halillini o ateşten korudu. İşte ayeti kerime onu anlatmaktadır.

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

69.Dedik ki: Ey Ateş! İbrahim üzerine serin ve selâmet ol.

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'e Karşı Selametli Ve Serin Ol Ateş Ey Dedik ki

(Dedik ki: Ey Ateş! İbrahim üzerine serin ve selâmet ol) Allah'ı Teâlâ hazretleri buyurdu ki yani: Hz. İbrahim için müthiş bir şekilde meydana getirilmiş ateş hakkında ilâhî iradem tecelli etti ki: Ey ateş İbrahim üzerine serin selâmet ol Onu rahatsız etmeyecek bir mahiyet al. Ateş de hemen etkisini kaybedip Hz. İbrahim'e asla zarar vermez bir hale geldi, orası âdeta bir bahçe, bir Gülizar bir selamet bahçesi kesildi.

Deniliyor ki: Cenabı hak inanıyoruz ki her şeye kadirdir. Ateşi tamamen değiştirip ateş mahallini bir gülistan haline getirmeğe kadir olduğu gibi Hz. İbrahim'in de tabiatını değiştirerek onu yanmaktan koruması da mümkündür. O ateş ona karşı bir ışıktanırma, bir aydınlatma, bir parlamadan ibaret olmak üzere baki kalmış da olabilir. Nitekim cehennem bekçileri de cehennemde bulundukları halde onun o müthiş sığından asla etkilenmeyeceklerdir.

Rivayete göre: Hz. İbrahim, o ateş mahallinde yedi gün kalmıştı. Yanına Cibrili Emin ile diğer melekler insan suretinde gelip oturuyorlardı. Nemrut, sarayından bakarak Hz. İbrahim'in bu harikulade halini görüyormuş. Hz. İbrahim'in oradan çıkmasını istemiş ve "Ey İbrahim! Senin Rabbine dört bin sığır kurban keseceğim: Senin hakkındaki kudretini, izzetini gördüğümünden dolayı buna karar verdim", demiş, İbrahim

Aleyhisselâm da "Sen benim dinimi kabul etmedikçe o kurban Allah katında makbul olup sana faide vermez" diye ihtar buyurmuş. Nemrut ise: Ben mülkümü saltanatımı terk edemem" demiş, batıl dininden ayrılmamış, buna rağmen yine birçok kurban kesmiş, Hz. İbrahim'i serbest bırakmıştı.

وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ

70.Ve ona bir tuzak kurmak istediler. Biz de onları pek büyük hüsrana uğramış kimseler kıldık.

وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا

Bir tuzak kurmak Ona İstediler Ve

(Ve ona bir tuzak kurmak istediler) Ve o müşrikler İbrahim Aleyhisselâm'a bir tuzak kurmak istediler onu zarara sokmak, mahvetmek için pek büyük bir tuzak ve hileye başvurdular, pek muazzam bir ateş mahalli vücuda getirdiler

فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ

Daha çok hüsrana uğrayanlar Fakat kendilerini kıldık

(Biz de onları pek büyük hüsrana uğramış kimseler kıldık) Biz de kudret ve azametle o müşrikleri pek büyük hüsrana uğramış kimselerden daha ziyade felâket ve ziyana maruz kalmış kimseler kıldık onların suikast leri sonuçsuz kaldı. Onların batıl üzere oldukları, Hz. İbrahim'in de hak üzere olduğu bu şekilde de ortaya çıkmış bulundu. Hatta bu suikastı asıl tertip eden Nemrut ile yardımcılarını daha sonra sivrisinekler musallat olmuş, onların etlerini yemiş, kanlarını içmiş ve Nemrut un dimağına girerek hepsini de helak etmişlerdir.

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ

71.Ve onu ve Lut u kurtarıp bir yere kavuşturduk ki, o yerde âlemler için bereketler vermişizdir.

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim ile Hz. Lut'un bir bereketli diyara erdirildiklerini ve İbrahim Aleyhisselâm'a Hz. İshak ile Hz. Yakub'un ihsan buyrulmuş olduğunu bildiriyor. Muhterem zatların insanlık için birer hidayet rehberi ve kendilerinin hayırlı işler ile kutsal ibadetlerle mükellef bulunmuş olduklarını gösteriyor. Ve üçüncü bir kıssa olmak üzere de Lut Aleyhisselâm'ın hikmete, ilme, kurtuluşa ve rahmete nail olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ

O yere Lut'u Ve Onu kurtardık Ve

(Ve onu ve Lut u kurtarıp bir yere kavuşturduk ki)Ve İbrahim Aleyhisselâm'ı ve kardeşinin oğlu olan Hz. Lut'u Nemrutun suikast inden kurtarıp tam bir selâmetle bir yere kavuşturduk ki, o yerde

الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ

Âlemler için İçinde Bereket kıldık O ki

(Âlemler için bereketler vardır) Evet. Cenabı Hak o iki zatı, Irak diyarında Fırat nehri-
rine yakın olan Babil şehriden çıkarttı, Şam diyarına hicrete muvaffak etti ki, o Şam havalisinde birçok zatlar Peygamberliğe nail olmuşlar, Allah'ın şeriatlarını âleme yaymaya çalışmışlardır. O havalinin feyiz ve bereketi pek çoktur, suları, ağaçları, meyveleri pek boldur. Hz. İbrahim, sonra Mısır'a da gitmiş, daha sonra Kenan diyarına varıp orada ikamet buyurmuştur. Lut Aleyhisselâm da Babil diyarındaki Sedum nahiyesine gönderilmiştir. Bir rivayete göre İbrahim Aleyhisselâm Filistin'e, Hz. Lut da Mutefikeye gitmişlerdir. Bu iki mahal arasındaki mesafe, bir gündüz ile bir geceden ibarettir.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ

72.Ve ona İshak ı ve fazla olarak da Yakub'u ihsan ettik ve hepsini de Salihler kıldık

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً

Fazla olarak Ya'kub'u Ve İshak'ı Ona İhsan ettik Ve

(Ve ona ishak ı ve fazla olarak da Yakub'u ihsan ettik)Ve İbrahim Aleyhisselam'a ihtiyarlığı çağında İshak aleyhisselamı oğul ve ondan başka da fazla olarak da torunu Yakub'u ihsan ettik o iki zat da peygamberlik şerefine nail bulunmuşlardır.

وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ

Salik kimseler Kıldık Her birini Ve

(ve hepsini de Salihler kıldık) Ve hepsini de İbrahim, Lut, ishak ve Yakub Aleyhimüsselam ı da Salihler kıldık kendilerini dini ve dünyevi iyiliğe ve olgunluğa muvafak buyurduk.

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

73.Ve onları imamlar kıldık ki, bizim emrimizle hidayet rehberi bulunurlar ve onlara hayırlı işleri yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahy ettik ve bize ibadet edenler oldular.

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا

Emrimizle Doğru yolu gösteriyorlar Önderler Onları yaptık Ve

(Ve onları imamlar kıldık ki, bizim emrimizle hidayet rehberi bulunurlar Ve o dört zatı imamlar kıldık başkalarını ıslah ve irşad etmek için görevlendirdik, kendilerini peygamberlikle şereflendirdik ki, Bizim emrimizle izin ve müsaademizle ümmetlerine karşı birer hidayet rehberi bulunurlar idi insanları ilâhi dine davet eder dururlardı.

وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ

Zekâtı Vermeyi Ve Namazı Kılmayı Ve Hayırlar Yapmayı Onlara Vahiy ettik Ve

(ve onlara hayırlı işleri yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahy ettik) O muhterem dört zata hayırlı işleri yapmayı özellikle en muazzam birer ibadet ve itaat olan namaz kılmayı, zekât vermeyi vahiy ettik onları bu vazifeler ile mükellef kıldık

وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

İbadet edenler Bize İdiler Ve

(ve bize ibadet edenler oldular) Ve o dört zat, özellikle bize ibadet edenler oldular Allah'ı birleyen, ibadetlerde ihlâslı olarak vazifelerini ifaya devam ettiler.

وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ

كَانُوا قَوْمَ سَوَاءٍ فَاسِقِينَ

74.Ve Lut'a da bir hüküm bir ilim verdik ve onu çirkince hareketlerde bulunan bir memleketten kurtardık ki, onlar hakikaten fasıklar olan bir kötü kavim idiler.

وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا

Bir ilim Ve Bir hikmet Ona verdik Lut'a Ve

(Ve Lut'a da bir hüküm bir ilim verdik) Ve Lut'a o muhterem zata da bir hüküm yani: Hikmet veya peygamberlik veya davaları hakkıyla halletme ve karar verme kabiliyeti ve bir ilim peygamberliğin şanına lâyük bir bilgi, bir marifet ve fazilet verdik şanını yücelttik

وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ

Çirkin işler Yapıyor İdi O ki O şehirden Onu kurtardık Ve

(ve onu çirkince hareketlerde bulunan bir memleketten kurtardık) Homoseksüel gibi pek çirkin bir cinayeti işleyen bir memleketten yani: Sedum Beldesinin pis ahalisinden kurtardık onu selâmet sahasına erdirdik ki, o Sedum ahalisi

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ

Fasık olan Kötü Bir topluluk İdiler Şüphesiz onlar

(onlar hakikaten fasıklar olan bir kötü kavim idiler) Onlar gayrı meşru fiilleri işlemeye düşkün, her bir hayırdan, ahlâkî hareketten kaçınır kimseler idi.

وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

75.Ve onu rahmetimize kabul ettik, çünkü o, şüphe yok Salihlerden idi.

وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا

Rahmetimize Onu dahil ettik Ve

(Ve onu rahmetimize kabul ettik)Ve Lut Aleyhisselâm'ı rahmetimize kabul ettik rahmeti ilahiyeyi celbe sebep olan güzel amellere, pek güzel ahlâka muvaffak eyledik, kendisini nice ilâhî tecellilere ve ilâhî feyizlere mazhar kıldık

إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salih kimselerdendi Şüphesiz o

(çünkü o, şüphe yok Salihlerden idi) O Yüce Peygamber şüphe yok Salihlerden idi haklarında güzellik, şahsî yücelik, ahlâkî yücelik takdir edilmiş zatlardan bulunuyordu. Almış olduğu ilâhî vahiy üzerine kavminin arasından çıkıp gitti, onu müteakip kavminin başlarına taşlar yağdı, yurtları zelzeleler ile alt üst oldu; hepsi de helak oldular. Rivayete göre Lut Aleyhisselâm seksen yaşında olduğu halde, Hicaz'da vefat etmiştir

وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

76.Ve Nuh'u da hatırla! 0 vakit ki, o evvelce niyazda bulunmuştu. Biz de ona icabet etmiş nihayet onu da, ehlini de pek büyük bir gamdan kurtuluşa erdirmişti. Bu mübarek ayetler de dördüncü bir kıssa olmak üzere Nuh Aleyhisselâm ile ona iman edenlerin kurtuluş sahasına erdiklerini, asi ve inkârcı olan kavminin de helak olup gittiklerini beyan buyurmaktadır.

وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Nida etmişti Bir vakit Nuh'u Ve

(Ve Nuh'u da hatırla! 0 vakit ki, o evvelce niyazda bulunmuştu) Ey Yüce Resulüm! Ve Nuh'u da hatırla, onun da tarihî hallerini bir ibret dersi olmak üzere başkalarına zikret, anlat. 0 vakit ki: Nuh Aleyhisselâm evvelce Hz. Lut tan ve benzerlerinden önce Cenabı Hakkın müsaadesiyle niyazda kavminin helaki hakkında duada yeryüzünde kâfirlerin dolaşıp durmamalarını temennide bulunmuştu çünkü o muhterem Peygamber, İmandan mahrum, insanî faziletlerden nasipsiz kimselerin yeryüzünü kirletip durmalarından müteessir bulunmuştu. Cenabı Hak da buyuruyor ki:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

Büyük O sıkıttıdan Ehlini Ve Böylece kendisini kurtarmıştı Ona Ve icabet etmiştik

(Biz de ona icabet etmiş nihayet onu da, ehlini de pek büyük bir gamdan kurtuluşa erdirmişti) O muhterem Peygamberin duasını azametimizle kabul eylemiş sonunda Hz. Nuh'u da ehlini de imanlarında sebat eden zatlara da, aile fertlerini de pek büyük bir gamdan kurtuluşa erdirmişti. Yani: Onları, o kavmin yalanlamasından, eza ve cefasından, tufanın da müthiş dalgalarından koruyup himaye ederek kendilerini selâmet sahasına kavuşturmuştuk.

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

77.Ve bizim ayetlerimizi yalanlayan bir kavimden onu muhafaza ettik, şüphe yok ki, onlar kötülük yapan bir kavim idiler. Artık onları toptan suda boğuverdik

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar O kimselerden ki O kavimden Ona yardım ettik Ve

(Ve bizim ayetlerimizi yalanlayan bir kavimden onu muhafaza ettik) Ve bizim

ayetlerimizi kudretimize, birliğimize şahitlik eden sonsuz delilleri, kanıtları ve Nuh Aleyhisselâm gibi bir yüce peygamberin gösterdiği mucizeleri, delilleri yalanlayan bir kavimden maddî kuvvetlerine güvenen bir insanlık kütlesinden o yüce peygamberi muhafaza ettik ve ona yardım ettik

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ

Kötü Bir topluluk İdiler Şüphesiz onlar

(şüphe yok ki, onlar kötülük yapan bir kavim idiler)Evet. O Nuh kavmi kötülük yapan iyi amellerden kaçınan bir kavim idiler hakkı yalanlıyorlardı, şerre ve diğer ahlâksızlıklara düşkün bulunuyorlardı,

فَاغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

Hep birlikte Ve onları suda boğduk

(Artık onları toptan suda boğuverdik) Onları tufan hâdisesinin müthiş dalgaları arasında boğuverdik. Çünkü böyle bir dinsizliğe devam etmek, şer ve fesada düşkün olmak mutlaka helakı getirir. Böyle kötü hallere müptela olanlar sonunda mahıv ve yok olup giderler. Dünya tarihi, buna birçok örnekler göstermektedir. İşte Nuh kavminin helaki da bu cümledendir.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ

شَاهِدِينَ

78.Ve Davut ile Süleyman'ı da zikret ki: onlar ekin hakkında hüküm veriyorlardı. 0 vakit ki, onun içinde kavmin koyunları yayılmıştı. Ve biz de onların hükümlerine şahitler olduk.

Bu mübarek ayetler de Hz. Davud ile Hz. Süleyman'a ait olan beşinci kıssayı teşkil edip o iki büyük Peygamberin sahip oldukları İlim ve hikmeti, mülk ve saltanatı bildiriyor. Davud Aleyhisselâm'a dağların, kuşların boyun eğip onunla beraber teşbihte bulunmuş, Süleyman Aleyhisselama da rüzgârların ve şeytanların boyun eğip onun emri dairesinde hareket eylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ

Süleyman'ı Ve Davud'u Ve

(Ve Davud ile Süleyman'ı da zikret) Ey Yüce Resulüm! Davud ile Süleyman'ı da zikret, onların da şanını, hayat tarihini hatırla

إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ

O ekin Hakkında Hüküm veriyorlardı Bir vakit

(onlar ekin hakkında hüküm veriyorlardı) O vakit ki, o muhterem Davut aleyhisselam ile oğlu Süleyman aleyhisselam ekin hakkında hüküm veriyorlardı. Bir şahsın tarlasına veya üzüm bağına bir kavmin koyunları geceleyin, başlarında çobanları ve saire olmadığı halde girmişlerdi.

إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ

O kavmin Koyunları İçinde Yayılmıştı O vakit ki

(0 vakit ki, onun içinde kavmin koyunları yayılmıştı) Hz. Davud ile Hz. Süleyman'a müracaat ettiler, onlar da kendi içtihatlarına göre hüküm ettiler.

وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ

Şahitler Onların hükmüne İdik Ve

(Ve biz de onların hükümlerine şahit olduk) O hükmedenler Ve haklarında hüküm olunanları gördük, o hüküm anında ilmen hazırдық ve haberdar bulunduk.

فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ

وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ

79.Onu (onun hükmünü) derhal Süleyman'a anlattık ve her birine bir hüküm ve bir ilim ihsan ettik ve Davud'a dağları ve kuşları musahhar kıldık, onunla beraber tesbihte bulunurlardı. Ve bunları yapanlar olduk.

فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ

Süleyman'a Bunun üzerine onu anlattık

(onun hükmünü derhal Süleyman'a anlattık) O hadise hakkındaki hükmü derhal Süleyman'a anlattık ona ilham ettik, onu daha uygun bir hükme muvaffak kıldık.

Şöyle ki: Rivayete göre Davud Aleyhisselâm'ın huzuruna iki şahıs girmiş, biri demiş ki: Şu şahsın koyunları benim tarlama geceleyin girerek ekinlerimi harap etmiştir, bu hususa dair hükmet. Hz. Davud da o harap edilen ekinler yerine o koyunların o tarla sahibine verilmesine hükmetmiş. Sonra bu iki şahıs, Hz. Süleyman'ın yanına gidip bu durumu anlatmışlar, o da demiş ki: Koyun sahipleri o tarladaki ekinleri eski haline getirinceye değin o koyunların ekin sahibine verilmesi bence daha uygundur. Bu hükmü Hz. Davud öğrenince o da bunu daha uygun görmüştür. Bu hüküm, kıyasa, içtihadı dayanmış olduğu için böyle bir kanaat değiştirmek caiz bulunmuştur. Eğer o hüküm bir vahye dayanmış olsa idi elbette böyle fikir değiştirmek caiz olmazdı. Fıkıh hükümlerimize göre bu mesele de imamı Azama göre: Eğer o koyunların başında onları sevk eden bir kimse bulunmamış ise bir tazminat lâzım gelmez, İmamı Şafiye göre ise eğer bu hâdisi geceleyin olmuş ise tazminat lâzım gelir, zayi olan ekinlerin kıymetini ödemek lâzımdır. Çünkü bu gibi hayvanları geceleyin zapt edip serbest bırakmamak adettir, fakat gündüzün vaki olmuş ise böyle bir tazminat lâzım gelmez. Zira hayvanların meraya gitmeleri için gündüzün serbest bırakılması adettir. Bundan dolayı ekinleri ve bağları gündüzün sahiplerinin beklemeleri mutad bulunmuştur. İşte Yüce Yaratıcı o iki Peygamberini de büyük nimetlere nail buyurmuş olduğunu bildiriyor.

وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا

Bir ilim Ve Bir hüküm Verdik Her birine Ve

(ve her birine bir hüküm ve bir ilim ihsan ettik) Her birine bir hüküm peygamberlik, hikmet üzerine kurulmuş bir amel ve bir ilim iyi ameller ile desteklenmiş bir irfan ve marifet ihsan ettik her ikisini böyle faziletlerle donattık. İctihatlarındaki fark, onların kadrini hâşâ düşürmüş değildir, nassa muhalif olmayan, içtihadı mahal bulunan bir mesele hakkında içtihadında hata eden de bir sevaba nail olur, hatasından dolayı sorumlu olmaz. Elverir ki; Hakkında hükmedilen hâdisi, içtihadı mehel olsun. Hz. Davud ile Hz. Süleyman'dan herbiri birçok mucizelere, harikalara nail bulunmuştu. Bu cümleden olarak

وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ

Kuşları Ve Tesbih ediyorlardı Dağları ki Davud'la Beraber İteaatkar kıldık Ve

(ve Davud'a dağları ve kuşları musahhar kıldık, onunla beraber tesbihte bulunurlardı) O büyük ve pek çok varlıklar o Yüce peygamber'e tâbi idiler, onunla beraber tesbihte bulunurlardı onlar da Allah Teâlâ'yı takdise, birlemeye devam ederlerdi, Hz. Davud, onların bu tesbihini işitir, kalben daha ziyade sevinç duyardı.

وَكُنَّا فَاعِلِينَ

Yapan Biz idik Ve

(Ve bunları yapanlar olduk) Ve Cenabı Hak buyuruyor ki: Bunları yapanlar olduk. Bu harikalar Allah'ın kudreti ile vücuda gelmiş oldu bunları imkânsız görmeye yer yoktur. Hak Teâlâ Hazretleri her türlü harikaları vücuda getirmeğe kadirdir. Buna inanmışızdır. Peygamber Efendimizin huzuruna konulan yemeğin, mübarek ellerine aldığı taşların da tesbihte bulunmuş oldukları vakidir.

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

80.Ve sizin için sizi savaşlarınızın şiddetinden korusun diye giyilecek zırh sanatını ona Hz. Davud'a talim ettik. Artık sizler şükür ediciler misiniz?

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ

Sizin için Giyecek Sanatını Ona öğrettik Ve

(Ve sizin için ona zırh yapma sanatı öğrettik) Allah Teâlâ Hazretleri, Davut Aley-hisselama verdiği diğer bir nimeti de şöyle beyan buyuruyor: Ve sizin için siz insanlar, istifade edesiniz diye ona zırh yapma sanatı öğrettik.

لِتُخَصِّنَكُمْ مِنْ بَاسِكُمْ

Savaşınızdan Sizi koruması için

(sizi savaşlarınızın şiddetinden korusun diye) Yani: Sizi düşmanlarınızın savaşın-dan veya silahların vücutlarınıza tesirinden sizi koruması için de giyilecek zırh sana-tını Hz. Davud'a talim ettik. Demirler onun parmakları arasında istediği şekli alırdı ateşe vesaire ye muhtaç bulunmazdı. Zırhı ilk icat eden Hz. Davud dur.

فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

Şükredenler Artık siz misiniz?

(Artık sizler şükür ediciler misiniz?) Yani: Artık Ey insanlar! Size bu nimetleri veren Yüce Yaratana şükürler sunmalı değil misiniz?

Bu ayeti kerime gösteriyor ki: Faideli bir sanat, savaş malzemelerini tedarik, takdi-re şayandır, şükre lâyıktır. Hz. Davud gibi bir Peygamber ve aynı zamanda bir hü-kümdar, bir sanat sahibi bulunuyordu. O sanat ile hem milletin beka ve yükselmesi-ne hizmette bulunuyor, hem de geçimini temin ediyordu, kimseye yük olmak istemi-yordu. Demek ki: Allah'ın dini bakımından sanatkâr olmak, faideli şeyleri vücuda ge-tirmek pek övülmüştür, teşekküre pek lâyıktır. Bu da İslamiyet te iktisadi faaliyetin ehemmiyetini ve İslâm milletini koruyacak olan vasıtaların lüzumunu bildirmektedir. Demek ki: İslâmiyet, bizleri dünyevî hayatımız itibariyle de ne kadar çalışma ve gay-rete teşvik etmektedir. Artık bunu güzelce anlamalı da İslâmiyet'in kalkınmaya engel değil, ne kadar çok kalkınma sebebi olduğunu anlamalıdır.

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ

شَيْءٍ عَالِمِينَ

81.Ve Süleyman'a da şiddetli esen rüzgârı emrine verdik ki, içinde bereketler vücuda getirmiş olduğumuz yere onun emriyle eserdi. Ve biz her şeyi bilmekteyiz

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً

Şiddetli esen Rüzgârı Süleyman'a Ve

(Ve Süleyman'a da şiddetli esen rüzgârı emrine verdik) Onun emrine boyun eğer, onun dilediği biçimde şiddetlice veya hafifçe eser ve

تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

İçinde Bereket kıldık O ki O yere Emriyle Akıp giderdi

(içinde bereketler vücuda getirmiş olduğumuz yere onun emriyle eserdi) İçinde bereketler vücuda getirmiş olduğumuz Şam diyarına onun emriyle eserdi. Hz. Süley-man da onun maiyetinde olanlar da o rüzgârların üzerine biner, Şam'dan diledikleri yerlere gidip yine Şam'a dönerlerdi.

وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ

Bilen Her şeyi Biz idik Ve

(Ve biz her şeyi bilmekteyiz) Evet, Cenabı Hak, Peygamberleri ve diğer kulları hak-kında ne gibi şeylerin vücuda getirilmesinde bir hikmet ve fayda bulunduğunu hakkiy-le bilicidir, onun kudreti sonsuzdur. Artık bu gibi harikaları vücuda getirmiş olduğu uzak görülemez. Bugün nice ağır, demirden yapılmış uçakların havada uçup gittiğini görüyoruz. Bütün bunlar Allah'ın kudretinin büyüklüğüne birer şahittir. Çünkü hava-larda o büyük kütleleri düşmekten koruyan ancak Allah Teâlâ'dır. Artık Peygamberle-rine de teknik bir vasıtaya teşebbüs edilmeksizin böyle rüzgârları emrine verebilir

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

82.Ve şeytanlardan onun için dalgıçlık edenleri ve ondan başka işleri yapanları da musahhar kılmıştık ve onlar için hıfzedenler biz olduk.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ

Onun için Dalgıçlık yaparlar O kimseleri ki Şeytanlardan Ve

(Ve şeytanlardan onun için dalgıçlık edenleri) Ve şeytanlardan Süleyman Aleyhisselam'a mahsus olmak üzere dalgıçlık edenleri de emrine verdik ki, kötülükte ısrar eden mahlûklar bile, Hz. Süleyman'ın emrine itaate mecbur bulunuyorlardı, onun için denizlere dalarak en nefis, kıymetli şeyleri, cevherleri çıkarıyorlardı,

وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ

Bundan Başkadır Bir iş ki Yaparlar Ve

(ve ondan başka işleri yapanları da) Ve öyle denizlere dalıp faydeli şeyleri çıkarmadan başka diğer işleri yapanları da öyle muhtelif işlerde çalışan, şehirler yapan, garip sanatlar meydana çıkaran şeytanları da Hz. Süleyman'a musahhar kılmıştık. İşte Cenabı Hak, dileyince böyle harikalar vücuda getirir, kâfirleri de müminlere hizmetçi kılar

وَكَُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

Koruyan Onları Biz idik Ve

(ve onlar için hıfzedenler biz olduk) Ve o istihdam edilen şeytanlar için, Hz. Süleyman'a muhalefette bulunmamaları, onun emrine muhalefet etmemeleri, yaptıklarını daha sonra bozmamaları hususunda muhafaza eden biz olduk. Yani: Hak Teâlâ Hazretleri onları ilâhî kudreti ve büyüklüğü ile öyle zapt etmiş, onları koruma altında bulundurmuş, isyanlarına, kaçınmalarına yaptıklarını bozmamalarına meydan vermemiştir. Şeytanlar, gündüzün yaptıkları şeyleri daha gece olmadan bozarlar, bu onların yaratılışı gereğidir. Fakat Hz. Süleyman'a karşı bunu yapmağa muktedir olamamışlardı. Çünkü Cenab-ı Hak, onları Hz. Süleyman'a karşı öyle bozguncu hareketlerden men etmişti. Deniliyor ki: Bir kısım melekler ve mümin cinler bu hususa tayin edilmişti. O şeytanların fesadına meydan vermiyorlardı.

&-Süleyman Aleyhisselam, Davut Aleyhisselam'ın oğludur. Onun vefatından sonra yerine henüz on üç yaşında iken hükümdar olmuş, sonra da kendisine peygamberlik verilmişti. Payitahtı Kudüs'ü Şerif idi. Tadmür şehrini ve diğer bir kısım beldeleri yaptırmıştır. Yedi senede Mescidi Aksa yı imar ettirmişti. Kendisine birçok hükümdar lar itaatte bulunmuşlar, hediyeler göndermişlerdi. Hatta Himyer hükümdarlarından Yemen melikesi olan Belkis gelerek kendisini ziyaret etmiştir. Zamanında İlim ve hikmet, sanat ve ticaret pek ziyade gelişmişti, mükemmel gemiler yaptırmıştı, Kızıldeniz'de ve Umman'da dolaşan tüccarlar, memlekete kıymetli şeyler getiriyorlardı. Hz. Süleyman, bir mucize olmak üzere kuşların dillerini, maksatlarını anlardı, hükmü cinlere ve rüzgârlara bile geçerdi. Kırk sene hükümte bulunduktan sonra elli üç veya altmış yaşında iken milâttan 962 veya 976 sene evvel ahirete irtihal etmiştir. Kendisinin "Agani" ünvanıyla manzumeleri ve hikmetli bir kitabı olduğu rivayet edilmiştir. Kendisinin veziri, akıl ve hikmet sahibi bir zat olan "Asaf" idi. Süleyman Aleyhisselam dan sonra oğlu yerine hükümdar olmuş ise de devletini muhafaza edememiş, ayrılıklar yüz göstermiş, İsrail oğulları iki devlete ayrılmışlardır. Biri "Yehuda" devleti idi ki, payitahtı Kudüs'ü Şerif idi ve bu devlet insanların gözünde daha muteber bulunuyordu. Diğeri de "İsrail" devleti idi ki, bunun idare merkezi "Nablus" sonra da "Samire" şehri olmuştu. Bu devlet, on kabileden ibaret olduğu için hükümdarlarına "Mülûkî isbat" da denilmiştir. Bunlar Yehuda devletine karşı isyancı, gasp edici sayılıyorlardı. Daha sonra o iki devlet de doğru yoldan çıkmıştı, onlar Musa Aleyhisselâm'ın şeriatına muhalefete başlamış, aralarında birçok bidat lar meydana gelmişti. Hatta İsrail devletinde putperestlik bile ortaya çıkarak "Beal" denilen bir puta tapmaya başlamışlardı. Sonunda İsrail devleti, Asurîler tarafından mahvedildi. Yehuda devleti de "Buhtinesser" in hücumuna uğradı, Birçok Yahudiler Babil esaretine düştü, daha sonra da İsrail oğulları iranilerin, Yunanilerin ve Romalıların hâkimiyetleri altında kalmışlardı.

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

83.Ve Eyyub'u da an o vakit ki, Rabbine nida etti, dedi ki: Şüphe yok, beni zarar kapladı ve sen yarabbi rahmet edenlerin en merhametlisisin.

Bu mübarek ayetler de **altıncı** kıssa olmak üzere Eyyub Aleyhisselâm'ın durumunu bildiriyor. O muhterem Peygamberin yakalandığı rahatsızlıklardan duası neticesinde kurtularak bir nice nimetlere nail olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ

Rabbine Nida etmişti Bir vakit Eyyub'u Ve

(Ve Eyyub da o vakit ki, Rabbine nida etti) Ve Yüce Resulüm! Ya Muhammedi. Sen Eyyub u da an, onun kıssasını da zikret o vakit ki Rabbine nida etti duada, niyazda bulundu da dedi ki:

أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ

Zarar Bana dokundu Şüphesiz ben

(Şüphe yok, beni zarar kapladı) Şüphe yok beni zarar nefsim'e ait bir hastalık ve zafiyet kapladı her tarafımı sardı

وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Merhametlilerin En merhametlisin Sen Ve

(ve sen yarabbi rahmet edenlerin en merhametlisin) Ve sen Yarabbi! Rahmet edenlerin en merhametlisin. Artık beni de ilâhî merhametinden mahrum bırakma, beni bu elem verici arızadan kurtar.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا

وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ

84.Biz de onun duasını kabul ettik de onda olan ıstırapı açıverdik ve ona ailesini ve onlar ile beraber onların bir mislini kendi tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir öğüt olmak üzere verdik.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ

Ona Bunun üzerine icabet etmiştik

(Biz de onun duasını kabul ettik) Cenabı Hak buyuruyor ki: Biz de Eyüp Aleyhisselâm'ın duasını kabul ettik de niyazına icabet eyledik de

فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ

Zarardan Ondadır O şeyi ki Ve açmıştık

(onda olan ıstırapı açıverdik) Hastalığını giderdik, kalp huzurunu iade ettik

وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ

Onlarla beraber Onların bir mislini Ve Ailesini Ona verdik Ve

(ve ona ailesini ve onlar ile beraber onların bir mislini verdik) Erkek ve kız çocuklarını tekrar verdik, ölenleri dirilttik veya onların adedince kendisine evlât ihsan eyledik. Ve bir ilâhî lütuf olarak

رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ

Kulluk edenlere Bir ibret olmak üzere Ve Katımızdan Bir rahmet olarak

(kendi tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir öğüt olmak üzere) İman ve iyi hal sahipleri için de bir öğüt olmak üzere Eyyub Aleyhisselâm'ı böyle birçok evlada nail kıldık. Bu hal, o muhterem Peygamber için bir ilâhî rahmet olmuştur. Diğer müminler içinde bir nasihattir ki, insanlık hali hasta oldukları, bazı nimetlerden mahrum kaldıkları zaman üzüntüye kapılmasınlar, Cenabı Haktan ümitlerini kesmeyip sabretsinler, ihlâslıca dua ve niyazda bulunsunlar. Onlar yine sıhhatlere, nimetlere nail olabilirler, dünyada olmasalar da ahirette bu dünyevî ıstırapların, mahrumiyetlerin

mükâfatını görürler. İşte Hz. Eyyub un kıssası, bir ibret örneği teşkil etmektedir. &-Eyyub Aleyhisselam, ishak Aleyhisselam'ın oğlu İlyas aleyhisselamın evladındandır. Hz. İsa'nın doğumundan sekiz asır evvel yaşamış olduğu zannediliyor. Annesi de Lut Aleyhisselâm'ın evlâdından imiş. Dımışka tarafında birçok serveti ve evlâdı var idi. Eşi de Yusuf Aleyhisselâm'ın oğlu Efrayim'in kızı Rahime bulunuyordu. Kendisi peygamber olduğu gibi kendisinden sonra "Bişr" adındaki oğlu da peygamberliğe nail olmuştur. Hz. Eyyub, bir ilâhî imtihan olmak üzere üzüntülere maruz kaldı, **Deniliyor ki:** Evi yıkılıp on kadar çocuğu altında kalarak vefat etti. Malları elinden çıktı, on sekiz veya on üç sene kadar hasta oldu. Bununla beraber hastalığı insanların nefretini çekecek bir vaziyette değildi. Öyle hastalıklardan Peygamberler bir hikmet gereği korunmuşlardır. Bu muhterem zat, bütün bu musibetlere karşı sabrediyordu. Hatta deniliyor ki: Eşi bir gün kendisine demiş ki: Cenabı Hakka dua etsen olmaz mı ki, bu dertleri sende gideriversin. O da demiş ki: Benim bolluk ile geçim genişliği ile yaşadığım müddet seksen senedir, bu darlık, hastalık müddetini ise o genişlik müddetine kavuşmuş değildir. Artık ben Allah Teâlâ'dan utanırım ki, ona dua ederek bu halin giderilmesini temenni edeyim. İşte bir takım dinsizler eğer o Peygamber olsa idi böyle musibetlere maruz kalmazdı demişler ve kendisi de pek perişan bir halde bulunmuş olduğu için secdeye kapanmış. Yarabbi Beni zarar kapladı sen ise merhametlilerin en merhametlisin diye duada bulunmuş. Hemen kendisine bir nida geleerek denilmiş ki: Başını kaldır duan kabul olundu ayağını yere vur, o da vurmuş, yerden bir su kaynayıp çıkmış, onunla yıkanmakla bedeninin dışındaki hastalıktan bir eser kalmamış. Ayağını tekrar yere vurmuş, diğer bir göze meydana gelmiş, ondan içince de içerisinde ne hastalık adına bir şey kalmamış, tamamen sıhhat bulup kendisine gençlik ve güzelliği yeniden geri verilmiştir. Ve daha sonra evlâdı da dünyaya gelmiş, vefat eden çocuklarının iki misli çocuklara nail olmuştur. Hz. Eyyub, pek yüce bir şahıs idi, fakirlere çok merhametli bulunurdu, misafirlere, yetimlere pek ziyade bakardı. Kendisine kavminden yedi kişinin iman etmiş olduğu rivayet olunuyor. Yüz kırk sene kadar yaşamış olduğu tahmin ediliyor, doksan üç sene kadar yaşamış olduğu rivayet edilmiştir.

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ

85.Ve İsmail ve idris ve Zülkifl'i de hatırla Hepsi de sabredenlerden idiler.

Bu mübarek ayetler de **yedinci** kıssa olmak üzere İsmail, idris ve Zülkifl Aleyhimüselam a dair malûmat veriyor, onların Salih zatlardan olup Allah'ın rahmetine kabul edilmiş olduklarını beyan buyuruyor.

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ

Ve Zülkifl'i Ve İdris'i Ve İsmail'i

Ve İsmail ve idris ve Zülkifl'i de hatırla Ve Ey Son Peygamber! Sen İsmail, idris ve Zülkifl i de an, onların yüksek menkıbelerini de hatırla

كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerdendi Hepsi

(hepsi de sabredenlerden idiler) Mükellef oldukları dinî vazifelerine ve yakalanmış oldukları bir takım arızalara karşı tam bir metanetle sabır ve sebat göstermiş, bu sabırlarının mükâfatına kavuşmuşlardı.

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

86.Ve onları rahmetimize kabul ettik. Şüphe yok ki, onlar Salihler den idiler.

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا

Rahmetimiz İçine Onları Dahil ettik Ve

(Ve onları rahmetimize kabul ettik) Ve onları o isimleri bildirilen muhterem zatlari rahmetimize kabul ettik onları peygamberliğe nail kıldık veya ahiret nimetlerine kavuşturduk,

إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salih kimselerdendi Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar Salihler den idiler)Şüphe yok ki, o muhterem zatlar, iyilerden idiler çünkü onlar peygamberlik ve keramet unvanına sahip oldukları için yaratılış bakımından tam bir iyi hale sahip, Allah'ın rızasına uygun amellere devam eden zatlar bulunuyorlardı. Peygamberler masum oldukları için onlardaki iyi hal, mükemmel dedecededir.

&-Malûm olduğu üzere İsmail Aleyhisselâm, İbrahim Aleyhisselâm'ın büyük oğlu idi. Bir müddet annesi Hacer ile beraber Mekkei Mükerreme civarında bulunmuş, Allah yolunda kurban edilmesine razı olmuş idi. Fakat Cenabı Hak ona bedel bir kurban ihsan edip onu kurban kesilmekten kurtarmıştı. İdris Aleyhisselam da, babası Hz. Şit ten sonra Peygamberliğe nail olmuş, kendisine otuz sahife gelmiştir, İlk önce kalem ile yazı yazan ve ilk elbise diken o muhterem Peygamberdir. Ondan evvel Âdemoğulları hayvan derisi giyerlermiş. Hz. İdris e göklerin sırları açılmış, sonunda hayatta olduğu halde göğe kaldırılmıştır. Zülkifl aleyhisselam da ya İlyas veya Yuşa bin Nun veya Zekeriya Aleyhisselam dır. Büyük bir ibadet zevkine ermişti.

Deniliyor ki: Vefat edinceye kadar her gece yüz rekât namaz kılmayı üzerine almış, tekellüfte bulunmuş olduğu için bu adı almıştır. Bu zatın Peygamber olmayıp pekiyi bir zat olduğu görüşünde olanlar da vardır. Bununla beraber şöyle de rivayet edilmiştir ki, Bu zat ilyesa Aleyhisselâm'a halef olarak Peygamber bulunmuştur. Bitlis şehri yakınında veya Şam'da gömülüdür.

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

87.Ve Zünnun'ü da an o vakit ki: Öfkeli olarak gitmişti. Bizim kendisini sorumlu tutmayacağımızı zannetmişti. Derken karanlıklar içinde kalıp niyazda bulundu ki: Yarabbi! Senden başka ilâh yoktur, seni tenzih ederim şüphe yok ki, ben zalimlerden oldum.

Bu mübarek Ayetler de sekizinci kıssa olmak üzere Zünnun denilen Yunus Aleyhisselâm'ın kavminden uzaklaştığını, sonra büyük bir tehlikeden kurtulup necata erdiğini ve hakikî müminlerin de böyle kurtuluşa ereceklerini beyan buyurmaktadır.

وَذَا النُّونِ

(Ve Zünnun'ü da an) Ve Yüce Resulüm! Sen Zünnun'ü da balık sahibi olan, yani: Balık tarafından geçici olarak yutulmuş bulunan Yunus Aleyhisselâm'ı da an, onun garip hayat hadisesini de zikir eyle

إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا

öfkeli olarak Gitmişti Bir vakit

(o vakit ki: Öfkeli olarak gitmişti) O vakit ki, Ninova ahalisi olan kavminin küfürlerinde devam edip durduklarından, kendi öğütlerini kabul etmemelerinden üzülmüş ve öfkeli olarak onların aralarından, çıkıp gitmişti Dicle kenarına varıp bir dolmuş gemiye bindi,

فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ

Kendisini Asla sıkıştırmayacağız Diye Ve sanmıştı

(Bizim kendisini sorumlu tutmayacağımızı zannetmişti) Yani: Hakkında bir ceza takdir edilmiş olmadığını veyahut kendisini bir sıkıntıya düşürmeyeceğimizi zannetmişti yani: Bir ilâhî müsaade olmaksızın peygamberlik dairesini terk ettiğinden dolayı bir cezaya uğramayacağı kanaatinde bulunmuştu. Fakat iş öyle zannettiği gibi olmadı, bir hikmet gereği bir nevi ilâhî azarlamaya uğradı, o binmiş olduğu gemi yürümez oldu. Gemi reisi dedi ki: İçimizde bir suçlu kimse olmalı, Kura atalım, kime isabet ederse onu denize atalım, Kur'a atıldı, Hz. Yunus'a isabet etti, o da: Suçlu benim ki, daha Allah'ın izni olmadan vazifemin başından ayrıldım diyerek, kendisini denize atıverdi, kendisini hemen büyük bir balık yuttu.

فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ

Karanlıklar içinde Derken nida etmişti

(Derken karanlıklar içinde kalıp niyazda bulundu) Derken karanlıklar içinde balığın karanlık karnında kalıp yaptığından pişman oldu, hemen tövbe ve istiğfar ederek niyazda bulundu ki Yarabbi!

أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ

Seni tenzih ederim Sen Ancak İlah yoktur Diye

(Senden başka ilâh yoktur, seni tenzih ederim) yani: Sana inandım ki hiç bir şey aciz bırakamaz, sen kimseye haksız yere ceza vermezsin, benim başıma gelen bu felakette benim tarafımdan verilmiş bir sebepten dolayıdır.

إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

Zulmedenlerden Oldum Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben zalimlerden oldum) Şüphe yok ki, ben daha ilâhî müsaade olmadan böyle bir hicrete kalkışmamdan dolayı kendimi bu tehlikeye düşürdüm. Zalimlerden oldum nefislerime zulmeden kimselerden bulundum.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ

88.Artık biz de onun duasını kabul ettik de onu gamdan kurtardık ve müminleri de böylece kurtuluşa erdiririz.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ

Ona Nihayet icabet ettik

(Artık biz de onun duasını kabul ettik) Çok yarlıgayan ve esirgeyen Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Artık Yunus Aleyhisselâm'ın öyle yapmaması daha iyi kabilinden olan bir kusurunu itiraf etmesini gösteren o pek güzel bir şekildeki duasını kabul ettik de

وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ

Kederden Onu kurtardık Ve

(onu gamdan kurtardık) Onu gamdan o balığın yutması üzüntüsünden veyahut yapmış olduğu hatanın endişesinden kurtardık onu balık sahile atıverdi, öyle büyük bir tehlikeden kurtulmuş oldu. Rivayete göre balığın karnında dört saat veya üç gün kalmıştır,

وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Kurtarız İşte böyle Ve

(ve müminleri de böylece kurtuluşa erdiririz) Elverir ki: İnsan kusurunu bilip itiraf etmiş, tövbe ve istiğfar edip ilâhî affa ilticada bulunsun. Resuli Ekrem Sallallahu aleyhi vessellem efendimizden rivayet edilir ki: Her kim, hangi bir gam ve şiddetten dolayı bu dua ile yani Hz. Yunus'un yaptığı dua gibi duada bulunursa onun duası kabul olunur.

&-Yunus Aleyhisselam, annesine nispetle Yunus bin Metta diye anılır, İsrail oğullarına gönderilmiş Peygamberlerdendir. Asuriye devletinin payitahtı olup bugün Musul şehrinin karşısında harabeleri görülen Ninova beldesi ahalisine Peygamber gönderilmişti. Onları tevhid dinine davet etmiş, kendilerine otuz üç sene kadar nasihatlerde bulunmuştu. Putlara tapınmakta bulunan o ahali ise o müşrikçe vaziyetlerini terk etmemişlerdi. Artık onların başlarına büyük bir musibet geleceğini onlara ihtar buyurmuştu. Onların ıslahı mümkün olmadıklarını görerek aralarından çıkıp gitti. Gökyüzü karardı, Ninova şehri kara bir duman kapladı, ahalisi başlarına büyük bir felâket geleceğini anlayarak feryat ve figana başladılar. Cenabı Hakka yalvarmada bulundular, bunun üzerine o korkunç azap felâketi üzerlerinden açılmaya başladı. Hz. Yunus da tekrar yanlarına dönerek bir müddet daha vazifesine devam buyurdu, o ahali de o mübarek Peygambere tâbi olup onun nasihatleriyle amel etmeğe başladılar. Bu ayeti

kerimede ki: "Ve müminleri de böylece kurtuluşa erdiririz mealindeki ilâhî beyan, bu ahalinin böyle bir felâketten kurtarılmış olduğuna işareti içermektedir. Rivayete göre Yunus Aleyhisselâm, daha sonra Ninova yı terk ederek uzlet buyurmuş olduğu bir mahalde ahirete irtihal etmiştir. Asuriye devleti de daha sonra yıkılmıştı, Ninova ülkesi de Yunani lerin, Romalıların hâkimiyeti altına girmiş, orada bulunan İsrail oğulları çeşit çeşit inkılâplara, mağlûbiyetlere uğramışlardır.

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

89.Ve Zekeriya'yı da an o vakit ki, Rabbine nida etti. Yarabbi Beni yalnız bırakma, sen vârislerin hayırlısısın dedi

Bu mübarek ayetler de dokuzuncu kıssa olmak üzere Zekeriya Aleyhisselâm'ın menkıbelerini gösteriyor, duasının kabul edilip kendisine Yahya Aleyhisselâm gibi pek kıymetli bir oğul verildiğini, eşinin de halini düzeltmeye muvaffak kılındığını ve hepsinin de mütevazı, Allah korkusu taşıyan zatlar olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ

Rabbine Nida etmişti Bir vakit Zekeriya'yı da an Ve

(Ve Zekeriya'yı da an o vakit ki, Rabbine nida etti) Ve Ey Habibim Zekeriya'yı da an, onun haberini de hatırla O vakit ki o muhterem Peygamber Rabbine nida etti istihamda bulundu

رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا

Tek Beni bırakma Râbbim

(Yarabbi Beni yalnız bırakma) Bana ihsan buyurduğun İlim ve hikmete varis olacak erkek evlâttan beni mahrum kılma

وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

Varislerin En hayırlısısın Sen Ve

(sen vârislerin en hayırlısısın) Bütün mahlûkatın yok olmasından sonra baki olan ancak sensin, eğer bana bir vâris ihsan buyurmaz isen sen bana kâfisin.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي

الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

90.Biz de ona icabet ettik ve ona Yahya'yı ihsan eyledik ve onun için eşini ıslah kıldık. Muhakkak ki, onlar hayırlı işlere koşarlardı. Ve bize rağbetle ve korku ile dua ederlerdi ve bizim için mütevazı zatlar olmuşlardı.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ

Yahya'yı Ona İhsan ettik Ve Ona Bu yüzden icabet ettik

(Biz de ona icabet ettik ve ona Yahya'yı ihsan eyledik) Cenabı Hak buyuruyor ki: Zekeriya Aleyhisselâm'ın duasını kabul buyurduk ve ona ihtiyarlığı zamanında onu kendisinin peygamberliğine vâris olacak muhterem bir oğul sahibi eyledik ona Yahya'yı ihsan eyledik. İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre Hz. Zekeriya, yüz, eşi "iyşâ" da doksan dokuz yaşında bulunuyorlarmış.

وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ

Hanımını Ona Elverişli hale getirdik Ve

(ve onun için eşini elverişli kıldık) Ve onun için Zekeriya Aleyhisselâm'a eşini ıslah kıldık o da ihtiyar, kısır bir kadın iken onu çocuk doğurmaya elverişli eyledik veya onu her hayra, dinî işlere muvaffak kıldık, çabuk sinirlenen biri iken ahlâkını güzelleştirerek kendisini güzel ahlâka kavuşturduk.

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

Hayırlı işlerde Koşarlardı İdiler Gerçekten onlar

(Muhakkak ki, onlar hayırlı işlere koşarlardı) Onlar bu sürede mübarek isimleri

zikredilen Peygamberler veyahut Hz. Zekeriya ile eşi ve Hz. Yahya hayırlı işlere koşarlardı sürekli olarak ibadet ve itaat da bulunurlardı,

وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا

Korkarak Ve Ümit ederek Bize dua ederlerdi Ve

(Ve bize rağbetle ve korku ile dua ederlerdi) Ve ilâhî zatıma rağbetle rahmetimizi şiddetle arzu ederek ve haşyetle ilâhî cezadan korkarak dua ederlerdi dua ve niyazda bulunurlardı.

وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

Gönülden bağlılar Bize İdiler Ve

(ve bizim için mütevazı zatlar olmuşlardı) Ve bizim için mütevazı sürekli bir korku ile alçak gönüllü zatlar olmuşlardı işte bu muhterem zatlar bu gibi pek yüksek ahlâk ile hasletler ile muttasıf oldukları için öyle büyük mevkilere nimetlere nail Olmuşlardı.

&-Zekeriya Aleyhisselam, Süleyman Aleyhisselam'ın soyundandır. Beyti mukaddeste reis idi, peygamberliğe de sahip bulunmuştur. Oğlu Yahya Aleyhisselâm da daha genç iken Peygamberliğe nail olmuştu, Hz. İsa'nın şeriatıyla amel etmekle görevli idi. Zekeriya Aleyhisselâm, şehit edilmiş olduğu gibi Yahya Aleyhisselâm da İsrail oğullarının reisi olan Hiredus'un bir nikâh meselesi hakkındaki arzusuna uygun fetva vermediği için şehit edilmiştir. Bu olay, Hz. İsa'nın göğsü kaldırılmasından bir sene evvel vaki olmuştur. Bu mübarek zatları şehit edenler, daha sonra lâıyk oldukları cezalara kavuşmuşlar, yurtları harap olmuş, nesilleri kesilmiş gitmiştir.

وَالَّتِي أَحْصَنْتَ فَرَجَهَا فَفَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

91.Ve ismetini pek güzelce muhafaza etmiş olanı da (yâd et ki) kendisine rûhumuzdan üfle miştik. Ve O'nu ve oğlunu da âlemlere bir âyet kılmıştık.

Bu mübarek ayetler de onuncu kıssa olmak üzere Hz. Meryem'in ve muhterem oğlunun ibret verici hallerine işaret ediyor. İslâm dininin bütün insanlığa ait bir birlik dinî olduğunu ve âlemlerin Rabbi olan Cenabı Hakka ibadet edilmesini emrediyor. İnsanlar arasındaki ayrılıkların devam edeceğini ve sonunda bütün insanların Allahın huzuruna gideceklerini ihtar buyuruyor. Helak olmaları takdir edilmiş olan kavimlerin de Yecüc ile Mecüc ün yeryüzüne dağılmalarına kadar küfürlerini terk etmeyeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَالَّتِي أَحْصَنْتَ فَرَجَهَا

İrzini Korudu O (kadın) ki

(Ve ismetini pek güzelce muhafaza etmiş olanı da yâd et ki) Ve Ey Yüce Peygamber! Namusunu pek güzelce korumuş olanı da yani kendisine ne helal ne haram olarak bir erkek temas etmemiş, gayet iffetli ve namuslu ve dinî metanetle mümtaz bulunmuş olan Hz. Meryem'i de yâd et ki:

فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا

Ruhumuzdan Ona Üfledik

(Kendisine ruhumuzdan üfle miştik) Yani: Bizim emrimizle meydana gelen bir ruh ile Hz. İsa'yı Meryem'in içerisinde hayata kavuşturmuştuk. Yahut Cenabı Hakkın emrine binaen Cibrili Emin Hz. Meryem'in gömleğinin yakasından üfleyerek o şekilde Hz. İsa vücuda getirilmiş oldu. Böyle hayat vesilesi olan ruhun Hak Teâlâyâ izafe edilmesi, İsa Aleyhisselâm'a şeref vermek içindir. Nitekim mukaddes Kâbe ye "Beytullah Allah'ın evi" denir. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ ruhtan, eve ihtiyaçtan münezzehtir, bütün ruhlar ve mekânlar onun yaratmasının birer eseridir. Evet, Cenabı Hak, İsa Aleyhisselâm'a büyük bir şeref vermiştir, işte buyuruyor ki:

وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

Alemlere Bir ayet Oğlunu Ve Onu kıldık Ve

(ve onu da ve oğlunu da âlemlere bir ayet kılmıştık) Yani: Hz. Meryem'in de, Hz.

İsa'nın da kıssasını, harikulade hallerini âlemlere bir ayet kılmıştık. Onların varlığı, bütün insanlar ve cinler, bütün melekler için Allah'ın kudretinin büyüklüğüne şahitlik eden büyük bir delildir. Onu düşünenlerin gözleri önünde Allah'ın kudretinin sonsuzluğu tecelli eder. Çünkü fevkalâde bir iffet ve temizlik sıfatına sahip olan ve hiçbir erkek ile temas etmemiş bulunan Hz. Meryem'in, Hz. İsa gibi doğar doğmaz konuşup annesinin iffetini aklayan ve peygamberlik rütbesine eren bir oğul'a nail olması, ilâhî kudretin büyüklüğüne şahitlik eden bir açık kesin delildir.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

**92.Şüphe yok ki bu, bir tek din olarak sizin dininizdir ve ben de sizin Rabbini-
zim. Artık bana ibadet ediniz.**

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek olan Bir dindir Dininiz Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki bu, bir tek din olarak sizin dininizdir) Yani: Ey muhataplar! Ey din ile mükellef insanlar! İşte kıssaları beyan olunan Peygamberler, bir tek millet teşkil ediyorlardı, hepsi de Allah'ın birliği inancında birleşmiş idiler, bütün insan cemiyetlerinin tâbi olacakları din, bu İslâm dininden başka değildir.

وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

Artık bana ibadet ediniz Rabbinizim Ben Ve

(Ve ben de sizin rabbinizim Artık bana ibadet ediniz) Hz. İsa'yı da diğer mahlûkatı da meydana getiren, besleyen, hepsine ihsanda bulunan ancak ben Yüce Yaratıcıyım, başkası değildir. Artık bana ibadet ediniz Başkalarını mabut edinmeyiniz, putlara ve insanlara sakın tapınmayınız.

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ

93.Bazı milletler din işlerinde kendi aralarında fırka fırka oldular. Hepsi de bize dönücülerdir.

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ

Kendi aralarında İşlerini Parça parça ettiler Ve

(Bazı milletler din işlerinde kendi aralarında fırka fırka oldular) Fakat ne yazık ki, bazı milletler din işlerinde kendi aralarında fırka fırka oldular. Dinlerini ayrılığa uğrattılar, birbirini lanetleyerek birbirinden ayrıldılar, parça parça olup durdular. Yahudi ve Hristiyan taifeleri gibi ki, bütün Peygamberlerin müttelik oldukları dinî esasları değişikliğe uğrattılar.

كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ

Dönücülerdir Bize Hepsi

(Hepsi de bize dönücülerdir) Evet! Hepsi de bütün bu dağınık halde bulunanlar kıyamet gününde bize dönücülerdir. Artık haklarında hükmedeceğizdir, hakkı savunanlar, mükâfata, batılı savunanlar da hak etmiş oldukları cezaya kavuşacaklardır. Bunu bir kere düşünmelidirler.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ

94.İmdi her kim mümin olduğu halde güzel güzel amellerden işlerse artık onun çalışması için inkâr yoktur ve şüphe yok ki, biz onun için yazıcılarız.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Mü'min O iken Salih amellerden Yaparsa Artık kim

(İmdi her kim mümin olduğu halde güzel güzel amellerden işlerse) Şu muhakkaktır ki, her kim herhangi millet fertleri mümin İslâm dinine nail olduğu halde güzel güzel amellerden işlerse Allah katında makbul, sevabı gerektiren amellerden müm kün merteye ifaya çalışmış bulunursa

فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ

Onun çalışması için Artık inkar yoktur

(artık onun çalışması için inkâr yoktur) Onun için Mahrumiyet yoktur. O güzel amellerinin sevabına mutlaka kavuşacaktır. Cenabı Hak, bir kerem sahibi mabuttur, kullarını lâıyk oldukları mükâfatlardan mahrum bırakmaz, onların takdire şayan amellerini inkâr etmekten münezzehtir,

وَأَنَّا لَهُ كَاتِبُونَ

Yazıcılarınız onu Şüphesiz biz Ve

(ve şüphe yok ki, biz onun için yazıcılarınız) O amelleri işleyen kimse adına onun işlediği şeyleri yazıcılarınız Evet. Cenabı Hakkın emriyle koruyucu melekler, onların bütün işlerini, sözlerini ameller sahifesine kaydetmektedirler, hiçbir ameli zayi olmayacak, meçhul kalmayacaktır.

وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

95.Ve kendisini helak ettiğimiz bir belde ahalisi için dönmemeleri imkânsızdır.

وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا

Onu helak ettik Bir belde (ahalisine) İmkânsızdır Ve

(Ve kendisini helak ettiğimiz bir belde ahalisi için imkânsızdır) Ve kendisini helak ettiğimiz ölüme mahkûm eylediğimiz bir belde ahalisi için imkânsızdır ki, Allah'ın takdirine aykırıdır ki,

أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

Dönmeyecekler Şüphesiz onlar

(onlar bize dönmeyecek olsunlar) Muhakkak böyle bir hal, mümkün değildir. Herhalde o ölenler, yeniden hayat bulup Cenabı Hakkın mahkeme i kübrasına sevk edileceklerdir, ölmekle mahvolup gitmiş olmayacaklardır tekrar dünyayada dönmeleri de mümkün değildir. Mümin, iyi olan kimseler, ebedî nimetlere nail olacaklardır. Kâfir olanlar da ebedî azaplar içinde kalacaklardır.

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ

96.Yecüc ve Mecüc açılıp da onlar her tepeden koşmaya başlayacakları zamana kadar bu kavimlerin halleri devam eder

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ

Me'cüc Ve Ye'cüc Açıldı O vakit ki Nihayet

(Nihayet o vakit ki Yecüc ve Mecüc ün Seddi acılınca) Evet. İnsanlar arasında ayrılıklar devam edecektir, Yecüc ve Mecüc denilen iki büyük kabilenin onları tutan o set açılıp da onları arkasında tutan set yıkılıp da o iki taife

وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ

Akın ediyorlar Her tepeden Onlar Ve

(onlar her tepeden koşmaya başlayacaklar) Onlar her tepeden her yüksek mevki-den koşmaya başlayacakları yeryüzüne yayılacakları zamana kadar bu insanların, yeryüzündeki bu muhtelif milletlerin halleri, ihtilafları devam edip duracaktır.

&-Zülkarneyin, Yemen'de hüküm sürmüş olan bir zattır. Seyahati esnasında "Beynes-seddeyn = iki set arası" denilen bir yere varınca orada bulunan bir kavim kendisine müracaat ederek "Yecüc ve Mecüc" adındaki iki kabilenin kendi arazilerine tecavüz ettiklerinden şikâyetle bulunmuşlar, Zülkarneyin de aralarında güzergâhı kapayacak bir set yaptırdı. Bu set, Allah'ın vadinin gelmesi anındaki, Allah daha iyi bilir kıyamete yakın bir zamandır, yıkılacak, arkasındaki o iki kabile medeniyet dünyasına akın edeceklerdir. Bu bir kıyamet alâmeti sayılmaktadır. Böylece bir hal, uzat görülemez. Nitekim vaktiyle de bir takım vahşî kabileler yeryüzünün her tarafına dağılarak nice şehirleri yıkmış, nice cinayetlerde bulunmuşlardır. Dünya tarihi, buna şahittir. Bu şeddin

kuzey kutup mintikasında iki dağ arasında yapılmış olduğu zannediliyor. Bu gibi mintikalarda henüz keşfedilmemiş bazı mahaller olabilir. Aksini iddia doğru değildir.

&-Bu mübarek süredeki on kıssa için Meryem süresi ile diğer sürelerdeki izahlara da müracaat edilmeli

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ

97.Ve doğru olan vaad kıyamet günü yaklaştığı zaman, artık kâfirlerin gözleri muzdarip bir hale gelecek ve diyeceklerdir ki Eyvah bizlere! Biz bundan gaflette bulunmuş olduk. Hayır. Biz zalimler olduk.

Bu mübarek ayetler, kıyamet gününde kâfirlerin ne korkunç bir halde kalacaklarını ihtar ediyor, kendilerinin de ve taptıkları putların da cehenneme Bulacaklarını ve o putların birer mabut olmadıklarını anlayarak ne şiddetli pişmanlıklara düşeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ

Gerçek Vaad Yaklaştı Ve

(Ve doğru olan vaad kıyamet günü yaklaştı) Zülkarneyin'in Seddi açılınca, Öyle kıyamet alâmetleri görülünce ve doğru olan vaad hakikatin kendisi olan kıyamet günü ve ikinci üfleme de gerçekleşip haşır ve neşir yaklaştığı zaman hesap ve ceza gibi haller görölmeğe başlayınca

فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerin Gözleri Donuktur Artık o vakit

(artık o vakit kâfirlerin gözleri mustarip bir hale gelecek) O günün şiddetinden dolayı bir nice gözler mustarip açık kalacak ve diyeceklerdir ki:

يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا

Bundan Bir gaflet içinde idik Gerçekten Eyvah bize

(Eyvah bizlere Biz bundan gaflette bulunmuş olduk) Eyvah bizlere! Ey Helak ne-redesin gel bize! Biz bu şiddetli günden dünyada iken gaflette bulunmuş olduk bunu düşünmemiş bulunduk.

بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ

Zulmedenler İdik Bilakis

(Hayır, Biz zalimler olduk) Nefsimize zulmettik. Çünkü Peygamberlerin vermiş oldukları haberleri inkâr eyledik, kudret eserlerini düşünüp tefekkürde bulunmadık, artık biz bu müthiş güne gelmiş, kendimizi ebedî bir azaba maruz bırakmış olduk.

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

98.Şüphe yok ki, siz ve Allah'tan başka taptığınız nesneler cehenneme atılıp yakılacak şeylersinizdir. Siz oraya varıp gireceksinizdir.

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ

Cehennemden Yakacağınız Allah'dan Başka Tapıyorsunuz O şeyler ki Ve Şüphesiz siz

(Şüphe yok ki, siz ve Allah'tan başka taptığınız nesneler cehenneme atılıp yakılacak şeylersinizdir) Evet, Mekke müşriklerine ve kıyamete kadar gelecek müşriklerle hitaben Allah Celle Celaluhu hazretleri şöyle de buyruluyor: siz ey müşrikler ve Cansız maddeler türünden olan putlar sizler öyle yakılacak odun yerindesinizdir.

أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

Varacak olanlarsınız Oraya Siz

(Siz oraya varıp gireceksinizdir) Evet. Ey müşrikler! Hepiniz o cehenneme varıp gireceksinizdir orası sizin ikametgâhlarınız olacaktır.

لَوْ كَانَ هُوَ لِإِلَهِتَ مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ

99.Eğer onlar ilâhlar olsalar idi oraya varıp girmezlerdi. Hâlbuki hepsi de orada ebediyen kalıcılarıdır.

لَوْ كَانَ هُوَ لِإِلَهِتَ مَا وَرَدُوهَا

Oraya varmazlardı Birer ilah Onlar Olsaydı Eğer

(Eğer onlar ilâhlar olsalar idi oraya varıp girmezlerdi) Bir kere düşünmeli! Ey müşrikler eğer o tapılan putlar, heykeller sizin iddia ettiğiniz gibi ilâhlar olsalar idi o cehenneme varıp girmezlerdi. Öyle bir azaba uğramazlardı.

وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcılarıdır Orada Hepsi Ve

(Hâlbuki hepsi de orada ebediyen kalıcılarıdır) Hâlbuki hepsi o putlar da, onlara tapanlar da orada ebediyen kalıcılarıdır. Artık oradan kurtuluş ümidi yoktur.

&-Bu cehenneme atılacak mabutlardan maksat, cansız maddeler türünden olan putlardır. Müşriklerin bu batıl mabutlarını böyle kendileriyle beraber cehenneme atılmış olduklarını görünce bu da kendileri için ayrıca bir azap olacaktır, bu sebeple de üzüntüleri artacaktır, bu da bir şiddetli pişmanlığa vesile olacaktır.

Firavun ve Nemrut gibi ilahlık iddiasında bulunmuş olan kâfirler de zaten kâfir oldukları için cehenneme atılacaklardır. Yoksa Hz. Üzeyir gibi Hz. İsa gibi mabutluk iddiasında bulunmamış, bilakis ümmetlerini tevhid dinine davet etmiş olan zatları bu ayeti kerime içine almaz. Melekler de bu türdendir. Bunların cennetlik oldukları nassan ayet ve hadis ve aklen sabittir.

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ

100.Onlar için orada gayet şiddetli bir nefes alma vardır ve onlar orada hiçbir şey işitemezler.

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ

Derin bir iç çekiş Orada Onlar için vardır

(Onlar için orada gayet şiddetli bir nefes alma vardır) O cehenneme atılacak müşriklere mahsus cehennemde gayet şiddetli bir nefes alma vardır. Onlar orada pek şiddetli bir teneffüse, bir ah ve iniltiye tutulacaklardır.

وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ

İşitemezler Orada Onlar Ve

(ve onlar orada hiçbir şey işitemezler) O kâfirler O cehennemin galeyanından, aşırı derecedeki şiddetinden dolayı hiçbir şey işitemezler. Müthiş bir azap içinde kalmış olurlar. Hepsi de kendi azabıyla çırpınıp duracaktır, birbirinin seslerini duymaları, aralarında bu vesile ile bir kaynaşma, bir sohbet meydana gelmesi düşünülemez.

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ

101. Muhakkak ki, Tarafımızdan kendilerine güzel âkıbet takdir edilmiş olanlara gelince, işte bunlar cehennemden uzak tutulurlar

Bu mübarek ayetler, inananlardan olan mutlu zatların cehennemden emin, bir nice ahiret nimetlerine nail, korku ve endişeden, hüznün ve kederden uzak olacaklarını müjdeliyor. Böyle bir başarının tecelli edeceği ve insanların tekrar yaratılacakları ahiret durumlarına işaret buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ

En güzel Tarafımızdan Kendilerine Geçmiş O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak ki, Tarafımızdan kendilerine güzel âkıbet takdir edilmiş olanlara gelince) İşte önceki ayeti kerimede Kâfirlerin pek korkunç akıbetleri bildirilmiş oldu, inananlara gelince muhakkak ki: Allah katından bir güzellik takdir edilmiş olanlar yani: Haklarında ebedî saadet, dinî fazilet, uhrevî mükâfat ezelden takdir edilmiş olanlar

أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ

Uzaklaştırılmış olanlardır Ondan İşte onlar

(İşte onlar oradan uzak bulundurulmuşlardır) O mesut zatlar cehennemden uzak bulundurulmuşlardır. Çünkü onların cennetlerde bulunacakları takdir edilmiştir. Cennetler ile cehennemler arasında ise ne kadar büyük bir ayrılık, uzaklık vardır. İşte Resuli Ekrem'e tabi olan, onun dinine hizmet etmiş bulunan sahabe i kiram, özellikle aşere i mübeşşere den cennetle müjdelenmiş on kişiden olan Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali gibi yüce zatlar böyle bir müjdeye mazhardırlar. Yüce Allah onlardan razı olsun.

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ

102.Onun hışıltısını bile duymazlar ve onlar nefislerinin hoşlandığı şeyler içinde daima kalacak kimselerdir.

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا

Uğultusunu Duymazlar

(Onun hışıltısını bile duymazlar) Öyle cennetlere nail olacak zatlar onun cehennemin hışıltısını bile duymazlar. Cehennemin fevkalade şiddetli olan hareketini, sesini değil, en hafif, en gizli sesini bile duyup rahatsız olmazlar.

وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Canları Çok istedi O şeyin ki içinde Onlar Ve

(ve onlar nefislerinin hoşlandığı şeyler içinde daima kalacak kimselerdir) Cennetlere kavuşacak olan zatlar nefislerinin hoşlandığı şeyler içinde daima kalacak kimselerdir. Onlar korkunç şeylerden emin oldukları gibi arzu ettikleri çeşitli nimetlere de nail olacaklardır, cennetler içinde tam bir huzur ile ebedi olarak yaşayıp duracaklardır

لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

103.Onları en büyük korku mahzun etmez ve onları melekler karşılarlar ve onlara derler ki: İşte bu, size vaad olunan gününüzdür.

لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ

En büyük Dehşet Onları üzmez

(Onları en büyük korku mahzun etmez) O cennetlere aday zatlari en büyük korku mahzun etmez. Onlar üzüntü ve kederden korunmuş bulunurlar. En büyük korku ise ya birinci üflemedir veya ikinci üflemedir veya koç şekline girecek olan ölümün boğazlanmasıdır veya bir kısım insanların cehenneme sevkine emir verilmesidir, İşte böyle pek korkunç olaylar karşısında da o mutlu kullar üzüntü ve kederden uzak, kalp huzuruna kavuşmuş bulunacaklardır,

وَتَتَلَقَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ

Melekler Onları karşılar Ve

(ve onları melekler karşılarlar)Kabirlerinden çıktıkları veya cennetin kapılarına yanaştıkları vakit kendilerini melekler karşılar, tebrikte bulunurlar ve onlara derler ki:

هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

Vaad olunan İdiniz O ki Gününüzdür Bu

(İşte bu, size vaat olunan gününüzdür) İşte bu, size dünyada iken vaad olunan gününüzdür. Artık burada tam bir saadetle yaşayıp duracaksınız, size müjdeler olsun derler. Ne mühim bir mutluluk değimli?

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

104.Düşününüz o günü ki, kitaplar için sayfelerin dürülmesi gibi göğü düreceğiz. İlk yaradılıştaki başladığımız gibi onu iade edeceğiz. Üzerimize bir vaad dir ki, muhakkak yapiverecekleriz.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ

Kitapların Sayfasının Dürülmesi gibi Göğü Düreriz O gün

(Düşününüz o günü ki, kitaplar için sayfelerin dürülmesi gibi göğü düreceğiz)

Ey insanlar! Düşününüz o günü ki, o müminlerin üzülmecekleri, kâfirlerin de ebedî azaplara uğrayacakları zamanı ki, kitaplar için sayfelerin dürülmesi gibi Onların açık, yayılmış bir halde bırakılmaması gibi göğü düreceğiz sanki hiç mevcut değilmiş gibi kısaltıp kaldıracağız, sonra da

كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ

Onu iade ederiz Yaratmaya İlk Başladık O şey gibi ki

(ilk yaradılıştaki başladığımız gibi onu eski haline iade edeceğiz) İnsanı ve ilk yaratmış olduğumuz bir takım şeyleri yeniden vücuda getireceğiz. Meselâ: İnsanlar, yok olduktan sonra yeniden aynı mahiyette olarak iade edileceklerdir veyahut insanların öldükten sonra da aslî parçaları korunmuş kalacağından, o parçaların toplanmasıyla kendileri yeniden vücuda getirileceklerdir. Hepsine de Allah'ın gücü yeter. Buna inanmışızdır. İşte Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

Yapan Olanız Üzerimize Şüphesiz biz Bir vaaddir

(Üzerimize bir vaad dir ki, şüphesiz biz istediğimizi yapanlarız) Onları yeniden vücuda getireceğimize ait beyanatımız gereğidir ki, Biz muhakkak o haber verdiğimiz şeyleri, değişimleri, yeniden oluşumları yapanlarız. Bu konudaki beyanatımız kesindir, bunda kimsenin tereddüde salahiyeti yoktur. Özet olarak: Bir kıyamet vukuu, bir ebedi âlemin varlık alanına gelmesi takdir edilmiş, muhakkaktır. Bunları yaratmak ve iade etmek Cenabı Hakkın kudretine göre pek kolaydır, külfetten uzaktır ve hikmet gereğidir. Bunda hiçbir mümin, şüphe edemez.

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

105.And olsun ki, Zebur'da zikirden sonra yazmıştık ki, Muhakkak yere benim Salih kullarım vâris olacaklardır.

Bu mübarek ayetler, yere kimlerin vâris, sahip olacaklarını bildiriyor.

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ

Zikir'in Ardından Zebur'da Yazmıştık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Zebur'da zikirden sonra yazmıştık ki) muhakkak ki zikirden sonra yani Tevrat kitabından sonra Zebur kitabında da yazmıştık ki

أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

Salih Kullarım Ona varis olacak Yeryüzüne Şüphesiz

(Muhakkak yere benim Salih kullarım vâris olacaklardır) şu muhakkak dır ki yer yüzüne iman eden ve iman gereğini yerine getiren Salih ameller işleyen güzide kullarım varis olacaktır.

إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ

106.Muhakkak ki, bunda Kuranı Kerim'de ibadet ediciler olan bir kavim için mükemmel bir öğüt vardır.

إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ

İbadet eden Bir kavim için Elbette ulaşmak Bunda vardır Şüphesiz

(Muhakkak ki, bunda Kuranı Kerim'de ibadet ediciler olan bir kavim için mükemmel bir öğüt vardır) Kuranı Kerimin ibadet eden kullar hakkında ne kadar büyük bir irşat vesilesi bir şekilde ortaya çıkmış, az zaman içinde doğu ve batıya yayılmıştır.

Endülüs Müslümanları sayesinde batılıların ne kadar nefis bilgiler elde etmiş oldukları tarifen sabittir.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

107.Ve seni başka değil, bütün âlemlere bir rahmet olmak için gönderdik.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

Alemlere Rahmet olarak Ancak Seni göndermedik Ve

(Ve seni başka değil, bütün âlemlere bir rahmet olmak için gönderdik) Peygamber Efendimizin böyle bütün âlemlere rahmet olması, şeriatının evrensel bulunması onun bütün mahlûkattan üstün bulunduğuna en kuvvetli bir şahittir. Bundan dolayı Habibullah olan o mübarek Peygamber meleklerden de üstündür, bunda şüphe edilmemelidir. Bu mesele, kelâm ilminde de açıklanmıştır. Bunun aksine olan iddia, kuvvetli bir delile dayanmış değildir. Özellikle o Yüce Resul Hazretleri Makam-ı Mahmuda sahip olup ahiret de en büyük şefaate muvaffak olacaktır ki, bu da o seçkin Peygamberin ne kadar muazzam bir ilâhî rahmet olduğuna açık bir delildir.

قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

108.De ki: Bana muhakkak vah yolunu yor ki, sizin ilahınız: Şüphe yok bir ilahdır. Artık siz İslâmiyet'i kabul etmiş kimseler misiniz?

Bu mübarek ayetler, Son Peygamber Hazretlerinin kavmine Allah'ın birliğini tebliğ buyurduğunu ve yüz çevirdikleri takdirde haklarında ilâhî azabın ne vakit geleceğini kendisinin bilmediğini ve gizli, aşikâr, her şeyin Allah Teâlâ'ca malûm bulunduğunu ihtar buyurmuş olduğunu bildiriyor. Ve hakkın tecellisini niyaz ederek Allah Teâlâ'ya ne şekilde iltica edildiğini beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ

Bana Vahyediliyor Ancak De ki

(De ki: Bana muhakkak vah yolunuyor ki) Ey Yüce Resulüm! O kendilerini İslâm dinine çağırmakla görevli olduğunu müşriklere de ki: Bana muhakkak Allah tarafından vahyolunuyor ki: Kuran'ın ayetleriyle bildiriliyor ki

أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ

Tek Bir ilahdır İlahınız Ancak

(sizin ilahınız, şüphe yok ki bir ilahdır) Ondan başka bir ilâh yoktur, ondan başka hiçbir şey, ilahlık ve mabutluk sıfatına sahip değildir,

فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Müslüman kimseler Artık siz misiniz?

(Artık siz İslâmiyet'i kabul etmiş kimseler misiniz?) İbadetinizi ihlâslıca bir şekilde o ezeli Yaratıcıya tahsiste bulunmuş kimseler misiniz? Elbette böyle olmanız, İslamiyet i, o birlik dinini kabul etmiş bulunmanız lâzımdır.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ أَذْنُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعَدُونَ

109.Eğer yüz çevirirlerse artık deki: Size aynı şekilde bildirmiş oldum. O tehdit edilmiş olduğunuz şey, yakın mıdır, uzak mıdır ben bilmem.

فَإِنْ تَوَلَّوْا

Yüz çevirirlerse Artık eğer

(Eğer yüz çevirirlerse) Ey kadri yüce Peygamberim! Eğer o kendilerine böyle dinî tebligatta bulunduğu kimseler yüz çevirirlerse İslamiyet ten kaçınır ilâhî vahyin gereklerine iltifatta bulunmazlarsa

فَقُلْ أَذْنُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ

Eşit olarak Size bildirdim Öyle ise de ki

(artık deki Size aynı şekilde bildirmiş oldum) yani: Ben Allah tarafından tebliğe

memur olduğum şeyleri sizin hepinize haber verdim, hiçbirinizi ayırmadım veyahut benim adalet ve doğruluk üzere bulunduğumu ve tebligatımın ilâhî vahye dayanmış olduğunu size parlak bir delil ile bildirmiş bulundum.

وَإِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبَ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ

Tehdit ediliyorsunuz O şey ki Uzak mı Yoksa Yakın mıdır Bilmem Ve

(O tehdit edilmiş olduğunuz şey, yakın mıdır, uzak mıdır ben bilmem) Size ilâhî azabın yöneleceği veya kıyametin meydana geleceği yahut Müslümanların size galebe edecekleri yakın mıdır, uzak mıdır ben bilmem o mutlaka vaki olacaktır. Fakat onun ne zaman vaki olacağını bilmek ancak Cenabı Hakka mahsustur. O zamanı bana bildirmemiştir.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

110.Şüphe yok ki, sözden açığa vurulanı da gizlediklerinizi de bilir.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ

Sözden Açık olanı Bilir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, sözden açığa vurulanı da) Şüphe yok ki o Yüce Yaratıcı sözün açığa vurulanını da bilir hiç bir söz, diğer bir sözün bilinmesine mâni olamaz. Sizin İslâmiyet hakkında, Allah'ın ayetleri hakkında açıkça yaptığınız yerme ve ayıplamayı hakkiyle bilicidir. Ve sizin

وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

Gizliyorsunuz O şeyleri ki Bilir Ve

(gizlediklerinizi de bilir) Müslümanlık aleyhindeki düşünce-lerinizi, Müslümanlar hakkında kalplerinizde sakladığınız düşmanlığınızı o Yüce Yaratıcı, tamamıyla bilmektedir, ona hiçbir şey gizli kalmaz. Elbette ki, siz o kötü sözlerinizin kuruntularınızın, bir gün cezasına kavuşacaksınız.

وَإِنْ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

111.Ve ben bilmem, belki o mühlet verilmesi sizin için bir imtihandır ve bir müddete kadar bir istifadedir.

وَإِنْ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ

Sizin için Bir imtihandır Belki o Bilmem Ve

(Ve ben bilmem, belki o mühlet verilmesi sizin için bir imtihandır) Ve Ey Yüce Peygamber O inkârcılara hitaben de ki: Ben bilmem hakkınızdaki takdir edilmiş olan hâdise ilâhî azap, size ne zaman gelecektir. Belki o hadisenin tehire uğratılması size mühlet verilmesi sizin için bir imtihandır. Taki nasıl hareket edeceğiniz tamamen ortaya çıksın, haliniz başkalarınca da görülsün, uyanacak bir vakit bulamadık diyebilmenize imkân kalsın.

وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

Bir vakte kadar Bir faydalanmadır Ve

(ve bir müddete kadar bir istifadedir) Ve o mühlet verilmesi, sizin için bir müddete kadar ecelleriniz gelmesine değin bir istifadedir. O müddet içinde uyanabilirsiniz, inancınızı düzeltebilirsiniz, bir nice nimetlere nail olabilirsiniz. Artık bu müsaadenin de kadrini bilmez, bunu size ihsan eden Yaratıcınızı bilip onu birlemez ve tasdikte bulunmaz, şükrünü ifaya çalışmaz iseniz, elbette ki, ilâhî azaba her bakımdan lâıyk olmuş olursunuz. Bu mühlet de sizin aleyhinizde bir delil olmuş olur.

قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ

112.Dedi ki: Yarabbi. Hak ile hükmet ve bizim çok esirgeyici olan rabbimizdir. Ancak sizin vasf ede geldiklerinize karşı kendisinden yardım istenilecek olan zat

قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ

Hak ile Hüküm ver Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi Hak ile hükmet) Resul-i Ekrem Hazretleri Yüce Allah'a dua etmeye başlayarak Dedi ki: Yarabbi Ey bana ihsan ve keremde bulunan mabudum! Hak ile hükmet yani: Benimle beni inkâr eden Mekkeliler arasında adaletin gereği ne ise artık ona göre ilâhî hüküm, ilâhî yardım tecelli etsin, o inkârcılar hak ettikleri cezaya kavuşsunlar. Nitekim bu peygamber duası kabul olmuş, o düşmanlar Bedir savaşında azaba, yok olma felâketine uğramışlardır.

وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

Vasf ediyorsunuz O şeylere karşı ki Yardım istenendir Çok merhametlidir Rabbimiz Ve

(ve bizim çok esirgeyici olan rabbimizdir kendisinden yardım istenilecek olan zat) Çok esirgeyici olan rahmeti evrensel bulunan rabbimizdir ancak o ihsan edici olan yaratıcımızdır. Ey müşrikler! Sizin vasf ve isnat ede geldiklerinize karşı Mesela: Allah kendisine çocuk edindi, demenizi veya onun Peygamberine sihirbaz ve kitabına şiir demeye cüretinize karşı, kendisinden yardım istenilecek olan zat. Evet. İslâm dinini koruyan, müminleri zafer ve Galibiyete nail buyuran, her hususunda kendisine sığınılacak zat, ortak ve benzerden yüce olan Allah Teâlâ'dır, ondan başka şey değildir.

&.Bu ayeti kerime gösteriyor ki, bir mümin, zor bir durumda kalınca, ruhunu üzecek gayrı meşru lakırdılara hedef olunca âlemlerin Rabbi Hazretlerine iltica etmelidir, ona dua ve niyazda bulunmalıdır. O gibi musibetlerden kurtulmasını o kerim olan yaradanından istirham edip durmalıdır. Çünkü: O Yüce Mabudun yardımı, şefkati halis kullarını daima selâmet sahasına kavuşturur. Nitekim böyle bir niyazda bulunan Son Peygamber Hazretleri de düşmanlarının şerrinden, inkârcı lakırdılarından kurtulularak büyük bir zafere, fetihlere nail olmuş, yaymaya çalıştığı İslâm dininin nurları az bir zamanda bir nice ufukları aydınlatmıştır, kıyamete kadar da aydınlanacaktır. Ve başarı Allah'dandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
22-HAC SURESİ

Bu mübarek surenin birçok ayetleri Mekke'yi Mükerrerme'de, bir kısım ayetleri de Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur, yetmiş sekiz ayeti kerimeden meydana gelmektedir. İbrahim Aleyhisselâm'ın hac vazifesini nasıl ifa etmiş olduğunu, bu Müslümanların da bu hac vazifesiyle nasıl görevli bulunduğunu bildirdiği için kendisine "Hac Suresi" unvanı verilmiştir. Bu kutsî surede de bundan evvelki Enbiya Suresinin ahirinde ihtar buyrulmuş olan gelecekteki azaptan, sorumluluktan kurtulmak için takvaya sarılmayı tavsiye buyuruyor. İbadetleri, İslâmi faziletleri ibret verici kıssalar, cihad, sulha dair ayetleri kapsamış bulunuyor. Ahiret hayatını isbat edecek bir kısım açık misalleri ve hâdiseleri gözler önüne koyuyor. Birtakım insanların nasıl cahilce bir gaflet ve sapıklık içinde yaşadıklarını ve bir kısım eski ümmetlerin dinsizlikleri yüzünden başlarına gelmiş olan felâketleri bildiriyor. Müminler ile kâfirlerin akıbetlerine, uyanmaları için dikkat çekerek müminlerin kavuşacakları mükâfatlar ile kâfirlerin uğrayacakları cezaları bildiriyor. Bu mukaddes sure, hac farızasının Önemine, haiz olduğu yüce menfaatlara işaret ediyor. Allah yolunda cihadda, savaşta bulunanların nail olacakları zaferleri uhrevî nimetleri müjdeliyor. Allah Teâlâ'dan başkasını mabut kabul edenlerin ne kadar sapıklığa düşmüş olduklarına dikkati çekiyor, Müslümanların üzerlerine düşen kutsal ibadetlere devam etmelerini emir ve tavsiye buyurmaktadır ve ilâhi kudreti gösteren bir nice yaratılış harikalarına dikkati çekmektedir. Mukaddesatı diniye yi, İslâm varlığını muhafaza ve müdafaa için cihadın farz olduğunu bildirmektedir. Bu mübarek sure, muhakkak gerçekleşecek kıyametin ne zaman kopacağını Allah Teâlâ'dan başkasının bilmediğini bildiriyor. Ve Resulü Ekrem Efendimize teselli veren ve onun fetihlere Muaffak olacağını bildiren ayetleri de içermektedir ki bunların geleceğe ait olan bu haberleri daha sonra tahakkuk etmiş, Kuran-ı Kerim'in bir mucize olduğu bu şekilde ortaya çıkmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

1.Ey insanlar! Rabbinizden korkunuz. Şüphe yok ki, kıyametin depremi, pek büyük bir şeydir.

Bu mübarek ayetler, insanları kurtuluş sebeplerini olacak olan takvaya davet ediyor, kıyamete ait en müthiş bir hâdisenin vuku bulacağını bildiriyor, ilâhi din hususunda cahilce münakaşalarda bulunup da şeytana uyan ve haktan yüz çeviren kimselerin ne feci azaplara uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ

Rabbinizden Sakının İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Rabbinizden korkunuz) Ey mükellef olan insanlık zümresi! Sizi yaratan, besleyen, nice nimetlere nail buyurmakta olan yüce yaratanınızdan korkunuz ona asi olmayınız, O'nun azabını düşününüz. Bu cümleden olarak

إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

Pek büyük Bir şeydir O saatin Zelzelesi Şüphesiz

(Şüphe yok ki, kıyametin depremi, pek büyük bir şeydir) İnsanlar bir gün ansızın böyle tasavvurların üstünde korkunç bir musibete uğrayacaklardır. Evet. Yerler şiddetle hareket edecek, nice kimseler birden bire hayattan mahrum kalacaklardır. Bu depremin vakti, bazı zatlara göre kıyamet günüdür, diğer bazı zatlara göre de güneşin batı tarafından doğacağı zamandır. Bu zaman kıyamete en yakın bir vakittir.

يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

2.Onu göreceğiniz gün her emzikli kadın emzirdiğinden gaflet eder onu unuttur ve her yüklü kadın, yükünü düşürür ve insanları sarhoşlar görürsün ve hâlbuki onlar sarhoş değildirler velâkin Allah'ın azabı şiddetlidir.

يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ

Emzirdi O şeyden ki Emziren kadın Her Gaflet eder Onu göreceksiniz O gün ki

(Onu göreceğiniz gün her emzikli kadın emzirdiğinden gaflet eder onu unuttur)

Evet. O deprem, pek müthiştir. Şöyle ki: Onu göreceğiniz gün fevkalâde bir korku içinde kalacaksınız, Her emzikli kadın o depremin verdiği bir korku ve heyecan ile emzirdiğinden gaflet eder onu emzirmekte olduğunu unuttur kendi derdine düşer, titrer durur

وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا

Yükünü Yük Sahibi kadın Her Düşürür Ve

(ve her yüklü kadın, yükünü düşürür)Ve her yüklü kadın da o depremin şiddetinden dolayı yüklü olduğu çocuğunu düşürür, büyük bir korku ve dehşetin tesiri altında kalır

وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ

Sarhoşlar İnsanları Görürsün Ve

(ve insanları sarhoşlar görürsün) Ve insanları o zaman uğradıkları dehşet ve şaşkınlıktan dolayı sarhoşlar görürsün onları göreceksin şarabın tesiriyle sarhoş olmuş kimseler sanırsın

وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ

Sarhoş olanlar Onlar değil iken

(ve hâlbuki onlar sarhoş değildirler) Öyle şarabın vesairenin tesiriyle o hale gelmiş olmayacaklardır.

وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

Şiddetlidir Allah'ın Azabı Fakat

(Velâkin Allah'ın azabı şiddetlidir) İşte o deprem de bu azap cümlesindendir, onun tesiriyle insanlar öyle akıl ve fikirden mahrum bir hale düşmüş olurlar. Azap, ilâhî azap, işte böyle şiddetlidir. Artık bütün insanlar daha hayattalarken bunu düşünüp de hareketlerini güzelce tanzim, güzel bir inanç ve amel ile vasıflanmalı değil midirler?

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ

3.İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah hakkında bilmeksizin mücadelede bulunur ve her bir inatçı şeytana uyar.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bir bilgi Olmadan Allah Hakkında Mücadele eder Kimi İnsanlardan Ve

(İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah hakkında bilmeksizin mücadelede bulunur) Ne yazık ki: öyle kimselerde vardır ki, nefsini ıslaha, inancını iyileştirmeye ve ahlâkını düzeltmeye çalışmazda o yüce yaratıcının kudretiyle öyle müthiş felâketlerin, kıyamet alâmetlerinin ve diğer şeylerin meydana geleceğini inkâra cüret eder. Allah hakkında bir takım batıl kanaatlerde bulunarak mücadelede bulunur.

وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ

İnatçı Şeytana Her Uyar Ve

(ve her bir inatçı şeytana uyar) İnsanlardan ve cinlerden olan bir nice dinsizlerin, bozguncuların telkinlerine kıymet verir, mukaddesata karşı düşmanca bir vaziyet alır,

batıl münakaşalara cüret eder. Rivayete göre bu ayeti kerime "Nazr ubnul hars" hakkında nazil olmuştur. Bu, mücadeleci bir inkârcı imiş, melekler Allah'ın kızlarıdır, Kur'an evvelkilerin masallarından ibarettir, öldükten sonra dirilmek yoktur dermiş. İşte bu ayeti kerime, onun ve onun gibi inatçı kimselerin öyle batıl iddialarını reddetmekte ve kınamaktadır.

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَإِنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

4.Onun üzerine yazılmıştır ki, muhakkak herkim onu dost tutarsa elbette o, onu saptırır ve onu alevli azap ateşine götürür.

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ

Onu dost edinirse Kim Şüphesiz şu Onun hakkında Yazılmıştır

(Onun üzerine yazılmıştır ki, muhakkak herkim onu dost tutarsa) Onun lanetli şeytanın üzerine yazılmıştır ki öyle kesin bir şekilde Allahın ilâhi takdiri gerçekleşmiştir ki: Muhakkak herkim onu dost tutarsa Ona tâbi olursa, onun vesveselerine uyarsa

فَإِنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateşin Azabına Onu götürür Ve Onu dalalet düşürür Artık şüphesiz o

(elbette o, onu saptırır ve onu alevli azap ateşine götürür) Elbette şeytan o kendisini dost tutanı saptırır onu hak yoldan, cennet sahasından uzak düşürür ve onu alevli azap ateşine götürür. Böyle bir azabı gerektiren olan çirkin, batıl şeyleri bezeyerek bunları o saptırdığı kimseye güzel gösterir, onun hidayetden mahrum, cehennem azabına maruz kalmasına sebebiyet vermiş olur. Artık öyle şeytan tabiatlı kimselerin sözlerine kıymet verip de kıyamet günü gibi vesaire gibi bir takım hakikatları inkâra cür'et etmek nasıl uygun olabilir?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

5.Ey insanlar! Eğer siz öldükten sonra tekrar dirilmekten bir şüphede iseniz düşününüz ki biz sizi topraktan, sonra safi bir sudan, sonra kırmızı bir kan parçasından, sonra da tam yaratılmış veya tam yaratılmamış bir et parçasından yarattık, size açıkça anlatalım diye. Ve dilediğimiz rahimlerde belirli bir vakte kadar durduruyoruz, sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz, sonra da kemale erisiniz diye yaşıyoruz ve sizden kimi vefat ettiriliyor ve sizden kimi de ihtiyarlık çağına itiliverilir, Taki, bilgiden sonra bir şey bilmez olsun. Ve yeryüzünü kurumuş bir halde görürsün. Vaktaki, onun üzerine suyu indiriveririz, harekete gelir ve kabarır ve her güzel çiftten otları bitirir.

Bu ayeti kerime, öldükten sonra tekrar hayata ereceğimizi isbat için deliller getirerek insanlığın yaratılışı hakkındaki ilâhî kudrete işaret ediliyor. İnsanların hayat merhalelerine ve yeryüzündeki çeşit çeşit bitkilerin nasıl güzel bir manzara teşkil etmeğe başladığına nazarı dikkatlerimizi çekiyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ

Dirilmekten Bir şüphe içinde iseniz Eğer İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Eğer siz öldükten sonra tekrar dirilmekten bir şüphede iseniz) Ey insanlar! Veya ey ahiret hayatını inkâr eden kimseler! Onu imkânsız görerek ona dair bir delile ihtiyaç görüyorsanız, bir kere düşününüz, yaratılışın başlangıcına bakınız,

فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ

Topraktan Sizi yarattık Artık şüphesiz biz

(şüphesiz biz sizi topraktan yarattık) Bir kere büyük babanız Hazreti Âdem topraktan yaratılmıştı, sonra onun çocukları ve torunları olduğunuz için bu yaratılış, onun yaratılışı içinde sizi de kapsar. Bununla beraber bütün insanlar, gıda vasıtasıyla dünyaya gelmekte ve yaşamaktadırlar. Gıda denilen şeyler ise hayvansal ve bitkisel kısımlarına ayrılır. Bunlar ise netice itibariyle yerden, sudan kaynaklanıyor, doğmuş oluyor. Bu itibar ile de bütün insanlar topraktan yaratılmış demektir.

ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ

Bir nutfeden Sonra

(sonra safi bir sudan) Sonra Ey insanlar! Sizi nutfe denilen safi bir sudan yarattık. Bu ise topraktan daha garip bir hayat kaynağı Çünkü nutfe, beyaz, saf, ince, akan ve çekilip uzanan bir şeyden ibarettir, böyle olduğu halde hayat vesilesi kılınmıştır,

ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ

Bir alakadan Sonra

(sonra kırmızı bir kan parçasından) Sonra alaka denilen, uyuşmuş kırmızı bir kan parçasından yarattık ki, o donmuştur, onda akma kabiliyeti yoktur

ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ

Yaratılmamış Ve Yaratılmış Bir mudgadan Sonra

(sonra da tam yaratılmış veya tam yaratılmamış bir et parçasından yarattık) Sonra da tam yaratılmış veya tam yaratılmamış müdga denilen belli belirsiz bir et parçasından yarattık. İnsanları böyle tertibe ve derece derece gelişmeye, kimisini yaratılışı tam olarak vücuda getirdik, kimisini de düşmeye maruz bıraktık veya bazı azasının noksan yaratmış olduk. Bütün insanlığın yaratılışındaki bu safhalar, dereceler, Allah'ın kudretine birer şahittir. Bunların böyle yaratılışı, birer hikmete dayanmaktadır ve özellikle

لِنُبَيِّنَ لَكُمْ

Size Açıklayalım

(size açıkça anlatalım diye) Size açıkça anlatalım hikmet ve kudretimizi göstermiş olalım diye sizi böyle çeşitli vasıtalarla derece derece yaratılış sahasına getirdik. Artık bunları düşünen bir insan, Allah'ın kudreti uzak görülebilir, nasıl imkânsız görebilir. Bir şeyi yoktan yaratan bir zat onu iadeye kadir olamaz mı? Elbette kadir olur. Evet. Bir kere düşününüz ki, ey insanlar!

وَنُقَرِّئُ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى آجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Dileriz O şeyleri ki Rahimlerde Durdururuz Ve

(ve dilediğimiz rahimlerde belirli bir vakte kadar durduruyoruz) Ve sizden dilediğimizi rahimlerde annelerinin içlerinde belirli bir vakte kadar durduruyoruz. Bu müddetin en azı altı aydır, en çoğu da iki veya dört senedir. Rahimlerin kuvveti iliği ve zayıflığı gibi sebepler ile gebelik müddeti böyle değişir

ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا

Bir bebek olarak Sizi çıkarırız Sonra

(sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz) Sonra sizi bir çocuk olarak annelerinizin içerilerinden dışarıya çıkarıyoruz. Artık annelerinizin içerilerinde kalarak onların perişan bir hâle gelmelerine sebebiyet verilmemiş oluyor,

ثُمَّ لَتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ

Gücünüze Ermemiz için Sonra

(sonra da kemale eresiniz) Sonrada Ey insanlar! Büyüyüp kemale eresiniz diye sizi öyle dışarıya çıkarılmış kılıyoruz, sizi yaşıyoruz, Taki kuvvet, akıl, bilgi kazanmak

itibariyle olgunluk derecesine ermiş olabilesiniz. Deniliyor ki, bu müddet, otuz ile kırk yaş arasındaki hayat müddetidir.

وَمِنْكُمْ مَنْ يَتَوَفَّى

Vefat ettiririz Kimi Sizden Ve

(Ve sizden kimini de vefat ettiriyoruz) Daha genç iken vefat ettiriyor fazla yaşatmıyoruz

وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ

Ömrün En reziline İtilir Kimi Sizden Ve

(ve sizden kimi de ihtiyarlık çağına itiliverilir) O yaşlılık dönemi o ihtiyarlık çağına itiliverilir çokça yaşatılmış olur. Bu kuvvetlerin zaafa uğradığı akıla bozukluk geldiği, vücuttaki âletlerin gerektiği gibi işlemediği bir kocalık zamanıdır,

لَكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا

Bir şey Bir ilmin Ardından Bilmemesi için

(Taki, bilgiden sonra bir şey bilmez olsun) Yeniden çocukluk haline iade edilmiş gibi bulunsun, bu şekilde de bu dünyanın fânî, Allah'ın kudretinin meydana geldiği anlaşılsın. İşte insanlığa ait bu halleri, bu inkılâpları meydana getirmeğe kadir olan bir Yüce Yaratıcı, ebetteki, onları öldürdükten sonra tekrar yaratmaya da, onlara tekrar kuvvet, akıl ve izan vermeğe de kadirdir. Buna inanmışsınız! İşte bir örnek daha! Ey insan! Sen vakit vakit

وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً

Kupkuru Yeryüzünü Görürsün Ve

(yeryüzünü kurumuş, bir halde görürsün) yeryüzünü sonbahara uğramış, bir ölü gibi sükûna dalmış bir halde görürsün yeryüzü de âdeta hayattan mahrum kalmış gibi bir vaziyette bulunur. Fakat

فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ

Suyu Onun üzerine İndirdik Fakat o zaman ki

(vaktaki, onun üzerine suyu indiriveririz) kudretimizle yağmurları yağdırır, mevsimleri değiştiririz. O zaman, yeryüzü yeniden

اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

Güzel Çiftin Hepsinden Bitirdi Ve Kabardı Ve Harekete gelir

(harekete gelir ve kabarır ve her güzel çiftten otları bitirir) Bitkileri meydana çıkarır bir bitirme gücüne kavuşur. Ve her güzel çiftten otları bitirir Tatları, kokuları; menfaatleri, miktarları farklı ve pek güzel, rengârenk ağaçları, çiçekleri, ekinleri vücuda getirir, yeryüzü pek parlak bir güzellik levhası kesilir. İşte bütün bunlar da ilâhî kudret ile meydana gelen şeylerdir. Öyle olmuş bir halde bulunan yerküresini yeniden bir bahar feyzi ile hayata kavuşturan kerem sahibi yüce yaratıcı, artık insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturamaz mı? Onlara lââyık oldukları vaziyetleri veremez mi? İnanmışsınız ki bunların hepsine de fazlasıyla kadirdir. Akıllı olan, bu dünyadaki harikaları, eşsiz yaratılmış şeyleri seyreyleyen bir insan, insanların tekrar hayata ereceklerini, bir ebediyet âlemine sevk edileceklerini asla inkâr edemez.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

6.0 yaradılış, şu sebep den dir ki şüphesiz hak olan, o Allah'tır ve muhakkak ki, o, ölüleri diriltir ve şüphe yok ki, o, her şey üzerine ziyadesiyle kadirdir.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın her şeye kadir ve her fiilinin bir hak ve hikmete dayanmış olduğunu bildiriyor ve kıyametin mutlaka kopacağını ve kabirlerde olanları Cenabı Hakkın dirilteceğini haber veriyor. İnsanlardan bir kısmının da bir bilgiye, bir esasa dayanmış olmaksızın Hak Teâlâ'ya karşı mücadelede bulunduklarını ve böyle inkârcı hareketleriyle insanları Allah yolundan alıkoymak istediklerini beyan ve onların bu yüzden ne müthiş akıbetlere uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ

Hak Odur Allah Çünkü şüphesiz İşte bu

(0 yaradılış, şu sebep den dir ki şüphesiz hak olan, o Allah'tır) O yaratılış, insanların ve yeryüzünün hayata nail kılınmaları şu sebeptendir ki Yani: Ey insanlar! Sizin bilip anlamanız içindir ki Şüphesiz hak olan bizzat sabit olup zatında, sıfatında ve efalinde doğru bulunan o Allah'tır bütün o üstün vasıflara sahip olan Yüce yaratıcıdır, başkaları ise sonradan yaratılmışlardır, fânidirler, yaratıcılık sıfatına sahip değildirler

وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى

Ölüleri Diriltir Şüphesiz o Ve

(ve muhakkak ki, o, ölüleri diriltir) Ve muhakkak ki, o Ezeli yaratıcı, ölüleri diriltir buna Her bakımdan kadirdir. Bir damla sudan insanı yaratan, kurumuş kalmış yeryüzüne hayat veren bir yüce yaratıcı, elbette ki ölüleri de diriltir,

وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Şüphesiz o Ve

(ve şüphe yok ki, o, her şey üzerine ziyadesiyle kadirdir) Ve şüphe yok ki, o âlemlerin yaratıcısı her şey üzerine ziyadesiyle kadirdir. Onun kudreti içerisinde olmayan hiç bir hâdise düşünülemez, dilediği şey hakkında bir kere ol deyince o şey hemen olur. İşte içinde yaşadığımız bu âlemdaki pek mükemmel, muazzam varlıklar da o hikmet sahibi yaratıcının varlığına, kudret ve büyüklüğüne şahitlik edip durmaktadır.

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

7.Ve muhakkak ki, kıyamet gelicidir, onda şüphe yoktur ve muhakkak ki, Allah kabirlerde olanları diriltip kaldıracaktır.

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا

Onda Şüphe yoktur Gelicidir O saat Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, kıyamet gelicidir, onda şüphe yoktur) Ve muhakkak ki, kıyamet gelicidir ileride meydana gelecektir. Ölüler diriltilerek mahşere sevk edileceklerdir onda şüphe yoktur Cenabı Hak, onun vücuda geleceğini haber vermiştir, Hak Teâlâ'nın her beyanı ise bir hakikattir, o hâşâ gerçeğe aykırı bir şeyi beyan buyurmaz ve onun kudreti de bu kıyameti meydana getirmeğe fazlasıyla yeterlidir. Artık kıyametin kopmasında nasıl şek ve şüphe edilebilir?

وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

Kabirlerdedir O kimseleri ki Diriltecektir Allah Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, Allah kabirlerde olanları diriltip kaldıracaktır) Onları mahşer yerine sevk edecektir, onları dünyadaki amellerinin mükâfatına ve cezalarına kavuşturacaktır, bütün bunlar, Cenabı Hakkın kudreti içerisinde ve onun hikmetinin gereğidir. Artık bunlarda şüpheyne, tereddüde asla mahal yoktur.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

8.Ve insanlardan öylesi de vardır ki, ne bir ilme ve ne bir rehber ve ne de aydınlatan bir kitaba sahip olmaksızın Allah hakkında mücadelede bulunur.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bir bilgi olmadan Allah Hakkında Mücadele eder Kimi İnsanlardan Ve

(Ve insanlardan öylesi de vardır ki bil ilim olmaksızın Allah hakkında mücadelede bulunurlar) Kendi cehaletini görmez, kâinatın yaradılışını düşünemez bir ilme Bir zarurî bilgiye, salahiyyetli bir zat tan alınan bir habere dayanmaksızın Allah hakkında mücadelede bulunurlar. Daha

وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

Aydınlatıcı Ne bir kitap Ne yol gösteren

(ve ne bir rehber ve ne de aydınlatan bir kitaba) yani kendisine bilgi verecek doğru bir görüşe, bir delil getirecek yola veya kendisini irşad edecek bir mürşide veya aydınlatan bir kitaba Hakkı gösteren bir vahye sahip olmaksızın böyle üç kısım bilgi yollarından mahrum bulunduğu halde Allah hakkında mücadelede bulunur. Ve dahi Cenab-ı Hakkın kudretini takdir edemez, onun dinî hükümlerini inkâra cür'et eder, kıyametin kopacağına inanmaz, yüce Peygamberin beyanatına karşı cahilane münakaşalarda bulunur durur.

&-Bu ayeti kerime İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olduğuna göre Ebu Cehil hakkında nazil olmuştur ki, hükmü onun gibi diğer kâfirlere de şamildir. O pis adam, insanları saptırmaya çalışarak Resuli Ekrem'e tabi olmaktan alıkoymak isterdi.

ثَانِي عِطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ

الْحَرِيقِ

9.Boynunu böbürlenip bükerek, Allah yolundan şaşırtmak için öyle mücadelede bulunur onun için dünyada zillet vardır ve ona kıyamet gününde yangın azabını tattırırız.

ثَانِي عِطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Saptırması için Yanını Büküp çevirerek

(Boynunu böbürlenip bükerek, Allah yolundan şaşırtmak için öyle mücadelede bulunur) Saniye itfih; küfründen, büyüklenmesinden dolayı zikirden kaçınan, hakkı kabul etmeyen, hakkı küçümseyen, arkasını döndürüp duran kimse demektir ki. İşte öyle cahil bir şahıs, kendi cehaletini görmez de böbürlenirce bir vaziyet alır boynunu böbürlenip bükerek imandan kaçınır, öyle bir halde mücadelede bulunur Allah yolundan başkalarını da şaşırtmak için öyle mücadeleye cür'et göstermiş olur.

لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

Bir rezillik Dünyada Ona vardır

(onun için dünyada zillet vardır) Artık o mücadelecî kâfir hakkında dünyada zillet vardır. Sonunda zelilce bir halde ölür gider. Nitekim Ebu Cehil de Bedir savaşında öldürülmüş, zillate uğramış oldu.

وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ

Yakıcı Azabı Kıyamet günü Ona tattıracağız Ve

(ve ona kıyamet gününde yangın azabını tattırırız) O böbürlenmiş kâfire kıyamet gününde de yangın azabını tattırırız. Onu ebedî olarak cehenneme atmış oluruz, layık olduğu akıbete kavuşmuş olur.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

10.Denilir ki bu azap senin iki elinin evvelce yaptığından dolayıdır. Ve şüphe yok ki, Allah kulları için hiçbir zulmeden değildir.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ

Senin iki elin Takdim etti O şeyden dolayı ki Bu

(Denilir ki bu azap senin iki elinin evvelce yaptığından dolayıdır) Ve kıyamette öyle bir kâfire hitaben denilir ki veya lisanı hal ile denilmiş olur ki: Bu senin uğradığın dünyevî ve uhrevî azap senin iki elinin evvelce yaptığından dolayıdır. Senin dünyada iken yaptığın amellerin, inkârcı bir şekilde hareketlerin, mücadelelerin bir neticesidir. Bu azaplara sebebiyet veren, senin kötü muamelelerindir. İnsanlar, birçok işlerini kendi elleriyle gördükleri için yaptıkları işler böyle ellerine nisbet edilmiştir ki, bu bir adet gereğidir.

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

Kullarına Zulüm eden Değildir Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Allah kulları için hiçbir zulüm eden değildir) Hak Teâlâ Hazretleri, bir âdildir zulümden münezzehtir, hiçbir kulunu günahları olmadıkça cezalandırmaz. İnkârcıların uğradıktan daimî azapları ise, kendi kötü hareketlerinin, inançlarının bir neticesidir. Bu da hikmet gereğidir, bu teklif âlemin icaplarından bulunmuştur.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

11.Ve insanlardan öylesi de vardır ki, Allah'a bir tereddüt üzere ibadet eder. Eğer ona bir hayır dokunursa onunla yüreği rahat eder ve eğer bir musibet dokunursa yüzü üzerine geri döner. Dünyada da ahirette de ziyana uğramıştır. İşte apaçık ziyan budur, bu.

Bu mübarek ayetler, bazı insanların sırf şahsi menfaat düşüncesiyle Allaha ibadet edip kendilerine bir zarar dokununca da hemen dinden dönercesine harekette bulunur olduklarını ve bu yüzden ziyana uğradıklarını bildiriyor. Kimseye bir faide ve bir zarar veremeyecek olan putlara veya zararları fa idelerinden daha ziyade olan kimselelere tapınanların da pek çirkin durumlarını gösteriyor. İhlâslıca imanda ve güzel güzel amellerde bulunanların da ne kadar ebedî nimetlere nail olacaklarını müjdelemekte ve Cenab-ı Hakkın her şeye kadir olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ

Ucundan (şüpheyle) Allah'a Kulluk eder Kimi İnsanlardan Ve

(Ve insanlardan öylesi de vardır ki, Allah'a bir tereddüt üzere ibadet eder) Ve insanlardan öylesi de vardı ki, İslâm dinini, kesin bir inanca dayanmış, kati bir kanaatle, tam bir samimiyetle kabul etmiş değildir. Belki Allah'a bir tereddüt üzere ibadet eder yani: Bir tepenin bir kenarı üzerinde düşmek tehlikesine maruz bir vaziyette bulunuyormuş gibi bir halde, şek ve şüphe içinde ibadette bulunur.

فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ نِ اطْمَأَنَّ بِهِ

Onunla Mutmain oldu Bir iyilik Ona isabet ederse Artık eğer

(Eğer ona bir hayır dokunursa onunla yüreği rahat eder) Eğer ona, sağlık, servet gibi bir hayır dokunursa o dokunan hayır sebebiyle yüreği rahat eder yatışır Dinî üzerine sebat eder

وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ نِ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ

Yüzü üstü Döndü Bir sıkıntı Ona isabet ederse Eğer Ve

(Ve eğer bir musibet dokunursa yüzü üzerine geri döner) Yani: Nefsine, ailesine, malına hastalık gibi, zarar ve ziyan gibi bir tecrübe ve imtihan vesilesi olacak bir hâdise isabet ederse hemen yine küfrüne dönmüş olur. Çünkü onun dinî kabulü temiz bir kanaate, bir yüce maksada dayanmış değildir. Maddi faydeler uğrunda her türlü mukâddesatı feda edecek bir kabiliyettedir. Artık öyle bir kimse, şüphe yok ki:

خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ

Ahirette Ve Dünyada Hüsrana uğramıştır

(dünyada da ahirette de ziyana uğramıştır) Ümit ettiği faidelerden mahrum kalmış din adına yapmış olduğu ameller zayi olmuş, dinden dönmesi sebebiyle ebedî azaba aday bulunmuştur.

ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

Apaçık Hüsrân Odur İşte bu

(İşte apaçık ziyan budur) Bu bildirilen dünyevî ve uhrevî hüsrandır, evet budur. Çünkü bunun gibi bir hüsrân olamaz.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime çöllerden Medine-i Münevvere'ye hicret eden bir

takım bedevi Araplar hakkında nazil olmuştur. Bunlardan bir Medine-i Münevvere'de sağlık, rahat, servet bulunca eşi erkek çocuk doğurunca İslâmiyet güzel bir din, onun sayesinde hayır'a nail oldum der, kalben tatmin olurmuş. İş tersine olup da böyle maddî bir faide göremeyince, meselâ hasta veya fakir düşünce her şerre uğramış oldum, başka değil diyerek İslâm dininden dönüverirmiş. Bir rivayete göre "müellefetülkulub = kalpleri islama ısındırılmış" denilen kimseler hakkında nazil olmuştur. Bir kere düşünmelidir ki, dindar olmaktan asıl gaye, ebedî hayatı temin etmek, iman şerifine nail olup Allah'ın rızasını kazanmaktır. Uhrevî azaptan emin olup ebedî saadetlere kavuşmaktır. Bu dünyada mümin olanlar da, olmayanlar da, bazen musibetlere sıkıntılara maruz kalabilirler. Evet. Bir kere düşünmelidir ki, Yüce yaratıcı, kullarını bu dünyada yaşatıyor, kendilerini birçok nimetlere nail buyuruyor, bir kısmını da bazen hastalık gibi, fakirlik gibi arızalara uğrattıyor, elbette ki bunda da bir hikmet vardır. Özellikle ilâhi takdire rıza göstererek bu gibi arızalara karşı sabreden müminler bunun mükâfatını dünyada olmasa bile ahirette göreceklerdir. Artık böyle geçici bir arızadan dolayı gücenip de dine aykırı harekete nasıl cüret edilebilir. Böyle bir cüretin kötülüğü, pek korkunç akıbeti düşünölmeli değil midir?

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

12.Allah'tan başka kendisine ne zarar ve ne de menfaat veremeyecek olan şeye ibadet eder. İşte bu, en uzak sapıklıktır.

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنْفَعُهُ

Ona bir fayda vermez O şeye ki Ve Ona bir zarar vermeyene o şeye ki Allah'dan Başka Yalvarır

(Allah'tan başka kendisine ne zarar ve ne de menfaat veremeyecek olan şeye ibadet eder) Evet, Ne büyük bir hüsrân ki, o ilâhi dinden mahrum kalan kimse Cenab-ı Allah'a ibadeti bırakır da kendisine ne zarar ve ne de menfaat veremeyecek olan cansızlar türünden olan putlara ibadet eder Evet. O putlar, kendilerine ibadet edenlere bir faide veremeyecekleri gibi kendilerine ibadet etmeyenlere bir zarar veremezler. Artık öyle aciz, mahlûk şeylere nasıl ibadet edilebilir?

ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

Uzak olan Dalalet Odur İşte bu

(İşte bu, en uzak sapıklıktır) İşte bu putlara ibadet, haktan, hidayetden, akıllıca hareketten en uzak sapıklıktır. Artık bunun kadar korkunç, felâket sebebi bir hareket bulnamaz.

يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَبِئْسَ الْمَوْلَى وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ

13.Zararı faydasından daha yakın olan kimseye ibadet eder. Ne fena yardımcı ve ne fena sahip!

يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ

Faydasından Daha yakındır Zararı O kimseye ki Yalvarır

(Zararı faydasından daha yakın olan kimseye ibadet eder) Öyle kâfirlerden bir kısmı da zararı faidesinden daha yakın olan kimseye ibadet eder. Meselâ Firavun, Nemrut gibi reislerine tapınırlar, onların dünyevî varlıklarına bakarak, kendilerinden maddî menfaatler umarlar, Hâlbuki bunlar

لَبِئْسَ الْمَوْلَى وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ

Arkadaştır Elbette ne kötü Ve Yardımcı Elbette ne kötü

(ne kötü sahip ve ne kötü arkadaşır) Çünkü bunlara tapanlar, dünyada öldürülmeye, Hakarete lâyık olurlar, ahirette ise en şiddetli azaplara ebediyen uğrarlar. O taptıkları şahıslardan ümit ettikleri dünyevî menfaatler ise ya hiç gerçekleşmez veya gerçekleşse de çabucak yok olup mesuliyeti gerektirir olacağından onun da ne kıymeti olabilir? Artık böyle ebedî felâketlere sebep olan bir harekete, insan perestliğe akli başında olan bir insan nasıl cüret edebilir?

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

14.Muhakkak ki; Allah, iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirir. Şüphesiz ki Allah dilediği şeyi işler.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller İşlediler Ve İman ettiler O kimseleri ki Girdirir Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki; Allah, iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları girdirir)

evet bir kere düşünmelidir ki: Yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet edenler, ne kadar mutlu, geleceklerini ne kadar emniyete almış zatlardır. Evet. Muhakkak ki, Allah Teâlâ Hazretleri, kendisine iman eden ve namaz gibi, oruç gibi, zekât ve sadaka gibi güzel güzel amellerde bulunanları dünyada da, ahirette de hayra, selâmete erdirir. Fetihlere nail kılar. Onları

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetlere

(altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirir) Onları dünyada nice güzel ülkelere hâkim kılan, onları ahirette de ebedî cennetlere kavuşturur. Cenabı Hak, bunların hepsine kadirdir. Evet. O yüce yaratıcıdır

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

Diler O şeyi ki Yapar Allah şüphesiz

(Şüphesiz ki, Allah dilediğini yapar) O kerem sahibi Mabut dilediği şeyi işler her dilediğini meydana getirir. Bundan dolayı iman ve itaat sahiplerini her türlü selâmet ve saadete kavuşturacaktır, kendisine iman ve itaat etmeyenleri de her çeşit azaplara, felâketlere uğratacaktır. Onun için bir engel ve mâni yoktur. Buna inanmışsınız.

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ

15.Her kim O'na Peygambere Allah'ın ne dünyada ve ne de ahirette yardım etmeyeceğini zannediyor ise semaya bir ip uzatsın, sonra onunla intihar etsin, artık baksın ki, kendisinin bu hilesi, onun nefret ettiği şeyi giderecek mi?

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın yüce peygamberine yardım etmeyeceği kuruntusunda bulunan münafıkların ne kadar yanlış düşündüklerini, kendi nefislerini feda etseler bile o yardıma mâni olamayacaklarını bildiriyor. Ve Kuran ayetlerinin birer açık delil olduğunu ve Cenab-ı Hakkın dilediği kuluna yardım ve hidayet ihsan buyuracağını telkin buyuruyor ve müminler ile diğer milletlerin aralarını her şeyi hakkiyle görüp bilen Allah Teâlâ Hazretleri, Peygamberi Muhammed Aleyhisselama elbette ki, dünyada da, ahirette de yardım edecektir.

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Allah'ın Asla ona yardım etmeyeceğini Sanıyor İse Kim

(Her kim O'na Allah'ın ne dünyada ve ne de ahirette yardım etmeyeceğini zannediyor ise) Her kim o yüce Resule Allah'ın ne dünyada ve ne de ahirette yardım etmeyeceğini zannediyorsa bu yardımın meydana gelmesini arzu etmiyorsa buna mâni olmak için

فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ

Kessin Sonra Semaya Bir ip O halde uzatsın

(semaya bir ip uzatsın, sonra onunla intihar etsin) Göğsü veya hanesinin tavanına bir ip uzatsın onu boynuna takıp havaya yükselmek istesin sonra onunla intihar etsin

فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِيظُ

Öfkeleniyor O şeyi ki Hilesi Giderebilecek mi Artık baksın

(kendisinin bu hilesi, onun nefret ettiği şeyi giderecek mi?) Onun nefret ettiği şeyi Resulullah'a olan ilâhi yardımı giderecek mi? Ne mümkün, elbette ilâhi yardım dinin yüceltilmesi tecelli edecektir. Onu istemeyenler ise kin ve düşmanlıklarından dolayı mahvolup gideceklerdir.

&-Bu ayeti kerime, bir takım din düşmanlarının ve Özellikle "Gatfan" ve "Beni Esed" kabilelerinden bazı kimselerin haklarında nazil olmuştur. Bunlar, Cenab-ı Hakkın Peygamberine yardım etmeyeceğini zannediyorlar ve yardım etmesini istemiyorlardı. Bunlar İslâmiyet'e davet edilince bundan kaçınıyorlardı. Ve diyorlardı ki: bizimle Yahudi'ler arasında bir sözleşme vardır, onlar bize yiyecek, hurma gibi, erzak veriyorlar, eğer biz Müslüman olursak bu erzaktan mahrum kalırız, Peygamberin yardıma nail olacağını ise ummuyoruz. İşte bu ayeti kerime öyle adi, dünyevî bir menfaat uğrunda ilâhi din gibi saadet sebebi olan bir muazzam, ebedî nimeti feda edenlerin o pek çirkin, cahilce düşüncelerini, hareketlerini ret etmekte ve kınamaktadır.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ

16.Ve işte onu böyle açık açık ayetler olarak indirdik. Ve şüphe yok ki, Allah dilediğine hidayet eder.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık Ayetler olarak Onu indirdik İşte böyle Ve

(Ve işte onu böyle açık açık ayetler olarak indirdik) Evet. Cenabı Hak, Resulüne yardım edecektir, Kur'anı Kerim'in ayetleri bunu müjdelemektedir. İşte o Kur'anı Kerim'i böyle açık açık ayetler lâfzen ve hükmen birer mucize, birer söz harikası olarak indirdik o Peygambere ihsan ettik, onun zafere nail olacağını bu vasıta ile de kendisine müjdelemiş olduk.

وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ

Diler O kimseye ki Hidayet verir Allah Şüphesiz Ve

(Ve Şüphe yok ki, Allah dilediğine hidayet eder) Onu hidayette sabit kılan, ona maddî ve manevî nimetlerini, yardımlarını ihsan buyurur. Artık buna o inkârcılar, o hainler mi mâni olacaklar. Ne mümkün! Nitekim Hz. Peygamber hakkında ilâhi yardım tecelli etmiş, az bir zaman içinde düşmanlarına galip olarak Mekke-i Mükerrremeyi ve diğer yerleri Fetih eylemiş, İslamiyet nurları doğu ve batıyı aydınlatmaya devam eylemiştir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِّينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ

اللَّهُ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

17.Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler ve o kimseler ki, Yahudi oldular ve Sabîiler ve Hristiyanlar ve Mecusîler ve şirke düşenler yok mu, muhakkak ki; Allah Teâlâ kıyamet gününde onların aralarını ayıracaktır, şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyi görüp bilendir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler) Evet. Hak Teâlâ dilediğine hidayet eder ve dilediğini hidayetten mahrum bırakır. İşte muhakkak ki, o kimseler ki, iman ettiler Allah Teâlâ'yı ve bütün Peygamberleri, semavi kitapları tasdik eylediler, elbette ki, onlar hidayete mazhar olan zatlardır

وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِّينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا

Ortak koşullar Ve o kimseler ki Ve Mecusiler Ve Hristiyanlar Ve sabiler Yahudi oldular Ve o kimseler ki

(ve o kimseler ki, Yahudi oldular ve Sabîiler ve Hristiyanlar ve Mecusîler ve şir

ke düşenler yok mu) Evet o kimseler ki Yahudilik dinini kabul etmiş bulundular, sonra bir nice hükümleri değiştirdiler ve bir kısım Peygamberleri inkâr ettiler. Ve onları ki sabilerdir Bazı, yıldızlara tapan ve yaratılış eserlerini o yıldızlara isnat eden bir taife-dir. Ve onlar ki Hristiyanlardır Hristiyanlık dinini kabul etmiş, sonra Hazreti İsa ya Allah'ın oğludur demeğe cür'et göstermiş kimselerdir. Ve onları ki Mecusilerdir Peygamberlere inanmayıp güneşe, aya, ateşe tapan ve bu âlem için nur ile zulmetten ibaret iki asıl vardı demekte bulunan kimselerdir. Ve şirke düşenlerdir Peygamberleri tasdik etmeyip esnam denilen putlara tapan bir yığın cahillerdir. İşte bunlar yok mu böyle altı kısma ayrılan din mensupları var ya,

إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Onların arasını Ayıracaktır Allah Şüphesiz

(muhakkak ki, Allah Teâlâ kıyamet gününde onların aralarını ayıracaktır) Doğru yolda olanlar ile batıl yolda olanları tayin buyuracaktır. Her bakımdan açık bir hakikattir ki, bu muhtelif dinler arasında yalnız İslâm dinî, ilâhi bir dindir, bütün Peygamberler ümmetlerine esasen bu ilâhi dinî tebliğ etmişlerdir. Diğer dinler ise bozulmuştur ve batıldır, şeytani bir mahiyette bulunmaktadır. Dinler arasında güzelce tetkikatta bulunanlar bu hakikati itirafa mecbur olurlar.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Şahittir Her şeye Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şeyi görüp bilir) Hiç bir şey, Hak Teâlâ'nın müşahede alanından ezeli ilminin dairesinden hariç olamaz. Artık muhakkaktır ki, ahirette de ilâhi hükmü tecelli edecektir. Doğru yolda olanlar bile batıl yolda olanları tayin buyuracaktır. Doğru yolda olan ehli imanı cennetlere, bir nice tecellilere erdirecektir, küfre düşmüş olanları da cehenneme sevk buyuracaktır, her kul, lâayık olduğu akıbete kavuşmuş olacaktır. İlâhi adalet, ilâhi hikmet bunu gerektirmektedir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ
وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

18.Görmedin mi ki, muhakkak Allah'a göklerde olanlar da ve yerde olanlar da ve güneş, ay, yıldızlar da ve dağlar ve bütün hayvanat da ve insanlardan birçoğu da secde ederler. Ve birçokları da vardır ki, onun üzerine de azap hak olmuştur ve kimi ki, Allah bedbahtlığa düşürürse artık onu saadete erdirecek bir kimse yoktur. Şüphesiz ki, Allah dilediğini işler.

Bu mübarek ayetler, göklerde ve yerde bulunan bütün cisimlerin, bütün eserlerin ve insanlardan birçoklarının Cenabı Hakka karşı tazim secdesine kapanmakta olduklarını ve insanlardan birçoklarının da küfürleri yüzünden- azaba mahkûm, yardımdan mahrum bulunduklarını bildiriyor. Bu iki zümreden küfre düşmüş olanların ne kadar ateşin azaplarına maruz kalacaklarını ve ateşten her çıkmak istedikleri zaman tadınız o yangın azabını diye kendilerine hitap edilerek ve ateşe iade edileceklerini ihtar buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ

Ona Secde eder Allah ki Şüphesiz Görmedin mi?

(görmedin mi? muhakkak Allah'a secde ediyorlar) Ey mükellef, bilgi kabiliyetine sahip insan! Sen görmedin mi? güzelce düşünüp bilmedin mi ki, muhakkak Allah'a O kâinatın yaratıcısına secde ediyorlar.

مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O kimseler ki Ve Göklerde O kimseler ki

(göklerde olanlar da ve yerde olanlar) Bütün semalarda ve yeryüzünde bulunan

Melekler de diğer ruhani mahlûklar da secde ederler, yani o yüce yaratıcının takdir ve tedbirine tamamıyla boyun eğler, bütün varlıkları, parlaklıkları, neşvünemaları birer ilâhi kudret eseri olduğundan hepsi de Allah'ın birliğine delâlet ve şahitlik eder durur. Bu bakımdan bütün insanlar da, cinler de böyle bir boyun eğme ve delaletle sahiptirler

وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ

Yıldızlar Ve Ay Ve Güneş Ve

(ve güneş, ay, yıldızlar da) Ve böyle yalnız akıl sahipleri değil güneş de ay da yıldızlar da secde ederler

وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ

Hareketli olan canlılar Ve Ağaçlar Ve Dağlar Ve

(ve dağlar ağaçlar ve bütün hayvanat da) Ve dağlar, ağaçlar da ve bütün hayvanat da secde ederler. Yani: ilâhi iradeye her bakımdan boyun eğerek teslimiyette bulunurlar. Artık böyle birer mahlûk, ilâhi iradeye tâbi olan şeylere nasıl mabutluk ve ilâhlık isnat edilebilir?

وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ

İnsanlardan Birçoğu Ve

(Ve insanlardan birçoğu da) secde ederler Yani mümin, iyi olan insanlar, Cenab-ı Hakkı birlemeğe, ibadet ve itaate devam ve iradeleriyle vakit vakit kulluk secdesine kapanırlar

وَكَثِيرٌ حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ

Azap Üzerine Hak olmuştur Birçoğu ki Ve

(Ve birçoğları da vardır ki, onun üzerine de azap hak olmuştur) ve insanlardan birçoğları da vardır ki secdeden kaçınır, kendi iradesiyle ibadette bulunmaz onun üzerine de azap hak olmuştur. İşte kâfirler, iman gereği olan secdeden kaçındıkları için haklarında bir ebedî azap mukadder bulunmuştur.

وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ

Allah Alçaltırsa Kimi Ve

(Ve kimi ki Allah bedbahtlığa düşürürse) Yani: Hangi bir şahıs ki, kendi iradesini şerre ve küfre sarf ettiği için hakkında bedbahtlık takdir edilmiş bulunursa

فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ

Bir şerefliendiren Artık onun için yoktur

(artık onu saadete erdirecek bir kimse yoktur) Onu dalâletten kurtarıp hidayete erdirecek bir kerem sahibi bulunamaz. Çünkü buna Cenabı Haktan başkası kadir değildir.

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Yapar Allah Şüphesiz

(Şüphesiz ki, Allah dilediğini yapar) Hikmetin gereğine göre iradesi tecelli eder. Elbette ki, mümin olan kullarının hidayete, saadete, ermeleri, kâfir olanların da sapkınlığa, İhanete düşmeleri, birer hikmet gereği olup Allah'ın hikmeti cümlesindendir. Bu ayeti kerime altıncı secde ayetidir.

هَٰذَا خِصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ

مِّنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ

19.Şu ikisi, iki düşmandır. Rableri hakkında çekişmede bulunmuşlardır. Artık o kimseler ki, kâfir olmuşlardır, onlar için ateşten elbiseler biçilmiştir. Başlarının üzerine de kaynar su dökülür.

هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ

Rableri Hakkında Münakaşa ettiler İki düşmandır ki Bu ikisi

(Şu ikisi, iki düşmandır Rableri hakkında çekişmede bulunmuşlardır) İşte Şu mümin olan zümre ile kâfir olan taife iki düşmandır. Birbirlerine hasım olan iki fırkadır. Onlar Rableri hakkında o yüce yaratıcının dinî, zat ve sıfatı hususunda birbirleriyle münakaşada çekişmede bulunmuşlardır. Müminlerden meydana gelen zümre, hakikat caddesini takib eder, Allah'ın birliğine inanır, bütün Peygamberleri, semavi kitapları tasdik eder ve yüceltir. Diğer zümre fertleri ise batıl itikatlarda bulunurlar, bunların bir takımı bir kısım Peygamberleri, mukaddesatı inkâr ederler, bir takımı da gök cisimlerine ve diğer mahlûkata ilâhlık isnad ederek putlara taparlar,

فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ

Ateşten Elbiseler Onlar için Biçilmiştir İnkâr ettiler Artık o kimseler ki

(Artık o kimseler ki, kâfir olmuşlardır, onlar için ateşten elbiseler biçilmiştir) Onlar Tevhit dininden ayrılmış bulunmaktadır. Kendileri için vücutlarını her bakımdan kuşatacak elbiseler olan cehennem ateşi, öyle müthiş bir felâket takdir edilmiştir,

يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ

Kaynar su Başlarının Üstünden Dökülür

(Başlarının üzerine de kaynar su dökülür) Başlarının üzerine o cehenneme atıldıkları zaman kaynar su dökülür. İbni Abbas Radiyallahu anh demiştir ki: Eğer o sudan bir damla dünya dağları üzerine damlayacak olsa elbette ki, onları eritiverir.

&-Bu ayeti kerimenin iniş sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bir rivayete göre Bedir savaşında ashabı kiram ile müşrikler arasında vuku bulan mübareze hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki: Müşriklerden Utbe, Şeybe ve Velid İbni Utbe, harp meydanına atılmışlar, kendilerine karşı Ensar, ı kiramdan bazı zatlar muharebeye çıkmak isteyince müşrikler böbürlenerek demişler ki: Bunlar bizim eşimiz değildirler, bize karşı Kureyş'ten emsalimiz olan kimseler savaşa atılmalıdırlar. Bunun üzerine Hazreti Ali, Hazreti Hamza ve Hazreti Ubeyd'e meydana atılmışlar, Hz. Ali, Şeybe'yi, Hazreti Hamza da Utbe'yi öldürmüş, Hazreti Ubeyd'e Velid ile harp ederken Hazreti Ali gelip onu öldürmüştür. Diğer bir rivayete göre de bu ayeti kerime, Müslümanlar ile ehli kitap denilen inkârcılar arasındaki bir münakaşa üzerine nazil olmuştur.

Şöyle ki: Ehli kitaptan olanlar, demişler ki: Ey Müslümanlar! Bizim Peygamberimiz sizin Peygamberinizden öncedir, bizim kitabımız da sizin kitabınızdan öncedir. Binaenaleyh biz sizden Allah katında üstünüz. Müslümanlar da demişler ki: Hayır. Biz Allah katında üstünüz. Çünkü bizim kitabımız, bütün kitaplar üzerine hâkimdir, bizim Peygamberimiz de son peygamberdir. Bunun yanında biz bütün semavi kitaplara ve sizin Peygamberinize de iman etmiş bulunuyoruz, siz ise bizim Peygamberimizi de, bizim kitabımızı da bildiğiniz halde onları bir kıskançlık sebebiyle inkâr ediyorsunuz. Gerçekten insaflica düşünen bir insan, Müslümanların ne kadar haklı, İslâm dininin ne kadar yüce, ne kadar evrensel olduğunu itiraf eder

يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ

20.Onunla karınlarındakiler ile derileri eritilir.

يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ

Deriler Ve Karınlarındadır O şeyler ki Onunla Eritilir

(Onunla karınlarındakiler ile derileri eritilir)Evet, cehennemdeki sıcak su öyle şiddetlidir ki: o suyun şiddetli hararetiyle o içine atılacak kâfirlerin karınlarındakiler ile bağırsakları, iç yağları gibi şeyler ile derileri eritilir o kâfirlerin böyle içerileri, dışarıları da böyle ateş ile azaba tutulmuş olur.

وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ

21.Onlar için demirden kamçılar da vardır.

وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ

Demirden Kamçılar Onlar için vardır Ve

(Onlar için demirden kamçılar da vardır) Bununla beraber o cehenneme atılacak kâfirlere ait demirden kamçılar çomaklar, kırbaçlar da vardır. Bunlar ile yüzlerine vurulur, böyle çeşit çeşit azaba uğrar dururlar.

كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

22. Her ne zaman ondan, gamdan çıkmak isterlerse onun içine iade edilirler ve yangın azabını tadın denilir.

كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا

Oraya İade olundular Bir gam dolayı Oradan Çıkılmalarını İstediler Her ne zaman

(Her ne zaman ondan, gamdan çıkmak isterlerse onun içine iade edilirler) Artık o cehennemdeki kâfirler, her ne zaman o cehennem ateşinden veya o ateşin elbiselelerinden, evet. O pek şiddetli gam keder veren yerden çıkmak isterlerse kendilerinin cehennemden dışarıya atılmalarını arzuda bulunurlarsa o ateşin içine zebaniler vasıtası ile iade edilirler demir kırbaçlar ile cehennemin dibine itilirler. Ve onlara

وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

Yakıcı Azabı Tadın Ve

(ve yangın azabını tadın denilir) Ve kendilerine hitaben yangın azabını o pek şiddetli ve her tarafa yayılmış olan cehennem ateşini tadın denilir. Oradan çıkılmalarına asla müsaade edilmez. İşte küfrün en tehlikeli, en ebedî cezası:

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

23. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ, iman edenleri ve güzel güzel amellerde bulunanları altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirecektir. Orada altından bilezikler ile ve inci ile süsleneceklerdir ve oradaki elbiseleri ipektir.

Bu mübarek ayetler, iman ve Salih amel sahiplerinin ahirette nail olacakları nimetleri bildiriyor, onların ne kadar güzel, hoş sözlere ve Allah Teâlâ'nın yoluna irşad edilmiş bulunduklarını müjdeliyor. Kâfir olanların ve Allah'ın yolundan, Mescidi Haramdan insanları men edip zulme meyilli bulunanların da müthiş akıbetlerini böylece ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Dahil eder Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ, iman edenleri ve güzel güzel amellerde bulunanları girdirecektir) Zatının birliğine ve Resüli Ekrem'ine ve diğer dinî hükümlerine iman edenleri tasdikte bulunanları ve imanlarını gösteren, imanlarındaki sebatlarına şahitlik eden güzel güzel amellerde bulunanları Üzerlerine düşen farızaları ve diğer mendub, halis muameleleri yerine getirenleri

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetlere

(altlarından ırmaklar akan cennetlere) girdirecektir Pek lezzetli sulara, çok güzel manzaralara nail kılacaktır. O muhterem kullar o cennetlerde melekler vasıtasıyla

يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا

İnciden Ve Altından Bilezikler Orada Takınırlar

(altından bilezikler ile ve inci ile süsleneceklerdir) Sahip oldukları güzellikler, bu vesile ile de arttırılmış olacaktır,

وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

İpektir Orada Elbiseleri

(ve oradaki elbiseleri ipektir) Ve böyle cennetlere girecek zatların oradaki elbiseleri ipektir. İpekten vücuda getirilmiş, emsalsiz kumaşlardır. Evet. Mümin olan erkekler için dünyada ipekten elbiseler giymek haramdır. Bu elbiseler dünyada kadınlara mahsustur. Erkeklerin dünyadaki vaziyetleri, mesailerini bu gibi ipek kumaşlar ile bezemelerine mânidir ve bu bir hikmet gereğidir. Fakat ahiret âlemi, müminler için bir ebedî istirahat ve saadet âlemi olduğundan mümin olan erkekler orada ipekten elbiseler giyerler, dünyadaki emre uymalarının orada böyle mükâfatını görürler.

وَهُدُّوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُّوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

24.Ve onlar sözden en temiz olana hidayet olunmuşlardır övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna iletilmişlerdir.

وَهُدُّوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ

Sözden Güzel olana Hidayet olunmuşlardır Ve

(Ve onlar sözden en temiz olana hidayet olunmuşlardır) Ve o cennetlere nail olan mutlu kullar sözden en temiz güzel, yüce, kutsal olana hidayet olunmuşlardır. Onlar dünyada iken kelimeyi şehadet ile lisanlarını süsler ve kalplerini aydınlatırlardı veya Kuranı Kerim'i okuma şerefine nail bulunurlardı. Ve yahut: Bize vaad etmiş olduğu hususlarda doğru olan, bizi böyle cennetlere erdiren Allah'ımıza hamdolsun derler

وَهُدُّوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

Övgüye lâyık olanın Yoluna Hidayet edilmişlerdir Ve

(övgüye lâyık olanın yoluna iletilmişlerdir) Yani o mümin zatlar: Hak Teâlâ'nın yoluna erdirilmişlerdir. Onlar dünyadalar iken din yolunu takib etmiş, ilâhi din ile vasıflanmışlardır. İşte bu güzel hallerinin mükâfatı olarak öyle en şerefli, en çok mutluluk veren birer ebedî ikametgâh olan cennetlere nail ve öyle pek güzelce muameleye muvaffak olacaklardır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ

سَوَاءً نَالَعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُدَقُهُ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ

25.Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular ve Allah'ın yolundan ve yerliler ile taşradan gelenler için eşit kıldığımız Mescidi Haramdan insanları men ederler ve her kim ki, orada zulme meyletmek arzusunda bulunur ona bir acıklı azaptan tattıracağız.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular) Dünyada iken küfrü tercih ederek iman nimetinden mahrum bulundular

وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ettiler Ve

(ve Allah'ın yolundan men ederler) İslâmiyet dininin geniş yolundan onu bunu menetmeğe çalışıp durdular

وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً نَالَعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ

Misafir olan Ve İçinde Yerli olan Eşit İnsanlar için Onu kıldık O ki Haramdan Mescidi Ve

(ve yerliler ile taşradan gelenler için eşit kıldığımız Mescidi Haramdan insanları men ederler) yani: Mekke ahalisi ile çöllerden ve diğer ülkelerden gelecek misafirlerin hepsi için de ziyaretine izin vermiş olduğumuz Mescidi Haramdan insanları men ederler. Orada dinin hükümlerinden olan Beytullah'ı tavaf gibi, namazları kılmak gibi, hac ve umrenin hükümlerini ifa gibi güzel amellerin yapılmasına mani olurlar.

وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ

Bir zulüm ile Haktan sapmayı Orada İsterse Kim Ve

(ve her kim ki, orada zulme meyletmek arzusunda bulunursa) meselâ Harem-i Şerifte halka zulmetmek kastinde bulunur veya müşrikçe bir hareketi veya yasaklanmış olan herhangi bir şeyi veyahut gayri meşru lakırdıları yapar veya harem dairesine ihramsız girmeğe cür'et gösterirse artık

نَذِقُهُ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ

Elemli Bir azaptan Ona tattırırız

(ona bir acıklı azaptan tattıracağızdır) Bu gibi yasak şeyleri işleyen herhangi birine bir acıklı azaptan tattıracağızdır. Bundan dolayı her mümin için lazımdır ki, Beytul-lah'a hürmet de bulunsun, orada dinin kuralları dâhilinde harekete dikkat eylesin. İslâmi farizalara lâıyk olmayan şeylerden tamamen kaçınsın.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Resulullah ile ashabı kiramını Hudeybiye senesinde hac ve umre etmekten ve haramı şerifte kurban kesmekten men etmiş olan Ebu Süfyan ile arkadaşları hakkında nazil olmuştur. Peygamber Efendimiz umre için ihrama girmiş olduğu için onlar ile cihatta bulunmayı muvafık görmemiş, bir sene sonra gelip hac etmesi için onlar ile anlaşma yapmıştı. Fetih suresi tefsirine de bakınız!

&-Mescidi Haram tabiri Mekke'i Mükerrreme deki harem dairesi denilen bütün bilinen sahayı da içine alır. İmamı Azam'a ve birçok fakihlere göre bu harem dairesindeki yerler, arazi, bütün Müslümanlar arasında eşit bir mahiyette bulunduğundan satılıp kimseye mülk edilemez.

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

26.Ve hatırla ki, İbrahim'e Beyti şerifin yerini bir makam kılmıştık, bana bir şeyi ortak koşma ve benim beytimi tavaf edenler için ve mukim olanlar için ve rükû ve secde edenler için tertemiz tut diye hazırlamıştık.

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhisselâm'ın Kâbe-i Muazzama'yı yeniden inşa et, ibadet ve itaat hususunda hiçbir kimseyi bana ortak koşma, yapacağın bu mukaddes mabet, hakka itaat den başka bir maksada dayanmış olmasın

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ

Beyt'in Yerini İbrahim'e Hazırlamıştık Bir vakit Ve

(Ve hatırla ki, İbrahim'e Beyti şerifin yerini bir makam kılmıştık) Ve Yüce Resulüm! Hatırla ki, İbrahim e halilullah denilen o pek muhterem Peygambere Beyti şerifin yani: Kâbe-i Muntazam yerini bir makam kılmıştık o mübarek yerini kendisine bildir-miş-tik,

أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا

Bir şeyi Bana Ortak koşma Diye

(bana bir şeyi ortak koşma diye) Yani bir Beyti şerifi sırf benim rızam için yeniden inşa et, ibadet ve itaat hususunda hiçbir kimseyi bana ortak koşma, yapacağın bu mukaddes mabet, hakka itaat den başka bir maksada dayanmış olmasın

وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

Secde edenler Rükû edenler Oturanlar Ve Tavaf edenler için Beytimi Temiz tut Ve

(ve benim beytimi tavaf edenler için ve mukim olanlar için ve rükû ve secde edenler için tertemiz tut) Kâbe i Muazzama'yı her taraftan gelip tavaf edenler için Ve Mekke'de mukim olanlar için ve içinde namaz kılarak rükû ve secde edenler için tertemiz tut diye emir etmiş-tik. O muazzam umumi mabet'in yerini hazırlamış-tık.

&-Tefsirlerde yazılı olduğu üzere kendisinin sırf büyük bir ilâhi mabet bir mukaddes

mekân olduğuna işaret için "Beytullah" denilen Kâbe-i Muazzama evvelce kırmızı yakuttan oluşmuştu, tufan günlerinde semaya kaldırılmıştır, sonra Cenab-ı Hak, onun yerini Hazreti İbrahim'e gönderdiği bir rüzgâr ile veya bir bulut ile harikulade bir şekilde bildirmiş, İbrahim Aleyhisselâm da o yerde Bayt-i şerifi yeniden bina kılmıştır. Ve şöyle de denilmektedir ki; Kâbe-i Muazzama'yı ilk evvel bina eden, Hazreti İbrahim'dir, yeryüzünde ilk evvel yapılan Mescidi Şerif budur. Bundan kırk sene sonra da "Beyti mukaddes" yapılmıştır.

Bununla birlikte şöyle de mervidir ki: Kâbe-i Muazzama beş defa bina edilmiştir.

Birincisini melekler bina etmişlerdi, kırmızı yakuttan oluşmuştu. Sonra tufan zamanında göğe kaldırılmıştır. İkincisi, İbrahim Aleyhisselâm tarafından yapılmıştır. Üçüncüsünü, de Kureyş kabilesi, cahiliyet devrinde bina etmişlerdir. Bunun yapılışında Resüli Ekrem Efendimiz de hazır bulunmuştur. Dördüncüsünü, de İbnüzzübeyir bina etmiştir. Beşincisini, de Haccac bina etmiştir. Asıl mukaddes olan yeri daima mahfuz bulunmuştur. Asıl bir yüce mabedi olan da onun bu yeridir, kıyamete değin müminlerin mübarek bir ziyaret yeri, bir mabedi bulunacaktır.

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ

27.Ve insanlar arasında haccı ilân et, sana yaya olarak ve her bir geniş, uzak yoldan gelen zayıf develer üzerine binmiş olarak geliversinler.

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ

Haccı İnsanlar İçinde İlan et Ve

(Ve insanlar arasında haccı ilân et) Ve Hak Teâlâ İbrahim Aleyhisselâm'a vahiy en emretti ki insanlar arasında haccı ilân et haccın bir kutsal ibadet olduğunu bildir, bu hususa dair nidada bulunun, Beyti şerifi ziyaret için insanları davet eyle

يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ

Uzak Yolun Her birinden Gelsinler Zayıf (deve) Her Üzerinde Ve Yaya olarak Sana gelsinler

(sana yaya olarak ve her bir geniş, uzak yoldan gelen zayıf develer üzerine binmiş olarak geliversinler) sana senin bina ettiğin Beyti şerife piyade olarak Ve her bir geniş uzak yoldan gelen zayıf develer üzerine binmiş olarak geliversinler böyle bir fedakârlıkta bulunarak büyük büyük sevaplar kazansınlar.

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ

بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ

28.Taki, kendileri için bir takım menfaatlere şahit olsunlar ve kendilerini merzuk etmiş olduğumuz dört ayaklı kurbanlık hayvanlar üzerine malûm olan günlerde Allah'ın ismini ansınlar. Artık onlardan yiyin ve yoksul fakirlere yediriniz.

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ

Kendilerine ait Menfaatlere Şahit olmaları için

(Taki, kendileri için bir takım menfaatlere şahit olsunlar)Taki gelsinler de kendileri için bir takım büyük, dinî ve dünyevî menfaatlere şahit olsunlar çünkü hac farızası, dinimizin beş mübarek esasından biridir, malî ve bedenî bir ibadettir. Nail olduğumuz sıhhatin ve servetin bir şükran vazifesidir, mabudumuza karşı en büyük hürmeti içermektedir. Bu yüce ibadet, ruhları fazlasıyla rahatlatır, Müslümanlarca en mübarek olan bir beldeyi ziyarete vesile olur, doğu ve batıdan gelen bir nice Müslümanlar bir arada birlikte ibadet de bulunarak aralarındaki din birliği, İslâm kardeşliği güzelce tecessül etmiş bulunur. Bununla beraber birçok Müslümanlar en güzel, en faydalı bir seyahat olan hac yolculuğuna kavuşmak servet kazanmaya çalışsınlar, bu vesile ile de Müslümanlar arasında iktisadi faaliyet artar, birçok hayırlı işler yapılır, bu sayede bir hayli bilgiler de elde edilmiş olur.

وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

Sağmal Hayvanlardan Kendilerini rızıklandırdı O şeyler üzerine ki Belli Günlerde Allah'ın İsmi Zikretmeleri Ve

(ve kendilerini merzuk etmiş olduğumuz dört ayaklı kurbanlık hayvanlar üzerine malûm olan günlerde Allah'ın ismini ansınlar) Ve böylece hacca muvaffak olan zatlar kendilerini rızıklandırmış olduğumuz dört ayaklı kurbanlık hayvanlar üzerine kurban olarak kesilen deve, sığır ve koyunlar üzerine malûm olan günlerde Allah'ın ismini ansınlar onları tekbir ile kesiversinler. Malûm günlerden maksat, eyyamı nahir denilen günlerdir ki kurban bayramının birinci, ikinci ve üçüncü günüdür.

فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

Fakire Darda kalmışa Yedirin Ve Bunlardan Artık yiyeceğin

(Artık onlardan yiyeceğin ve yoksul fakirlere yedirin) O kesilecek kurbanların etlerinden ey onları kesenler! Siz de yiyeceğin bu size mubahtır. İhtiyaç içinde kalmış aciz kimselelere de yedirin bu da bir vecibedir.

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نَذْرَهُمْ وَلِيُطَوِّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

29.Sonra kirlerini gidersinler ve adaklarını yerine getirsinler ve Beyti ati ki tavaf etsinler.

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ

Kirlerini Gidersinler Sonra

(Sonra kirlerini gidersinler) Sonra o hac vazifesini ifa eden zatlar kirlerini gidersinler üst başlarının temizliğini temin etsinler, fazla olan bıyıklarını, tırnaklarını kessinler, koltuklarını, kasıklarının kıllarını gidersinler, temizliğe dikkat eylesinler

وَلِيُوفُوا نَذْرَهُمْ

Adaklarını Yerine getirsinler Ve

(ve adaklarını yerine getirsinler) Adanmış olduklarını alıp kessinler ve diğer adadıkları meşru şeyleri usulü dairesinde ifa eylesinler

وَلِيُطَوِّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

Atiki Beyti Tavaf etsinler Ve

(ve Beyti atiki tavaf etsinler) Düşman saldırısından emin, olan Ve Beyti atiki, müminler için ilk evvel tesis edilmiş olan Kâbe i Muazzama'yı, o mümin kullar tavaf etsinler o mukaddes evin etrafında dolaşsınlar.

Tavaf: lügatte ziyaret etmek, bir şeyin etrafında dolaşmaktır. Şeriat İstilahında: Kâbe'i Muazzama'nın çevresinde ibadet maksadıyla yedi defa dolaşmaktır ki, oradaki "Hacer i Esvet" denilen mübarek bir taşın bulunduğu köşeden tavafa başlanır, mübarek kâbenin kapısı önünden sağa gidilmek suretiyle devir yapılır, böyle her devir yine Hacer i Esvet in yanına gelmekle son bulur.

Tavaflar beş kısımdır:1.Tavafı kudümdür ki: Mekke-i Mükerrerme'ye başka beldelerden gelen zatların hemen yaptıkları tavaftır ki, bu, sünnettir. Buna tavafı lika da denir.

2.Tavafı ziyarettir ki: Arafat'tan inildikten sonra yapılan tavaftır. Buna "tavafı ifaze" de denir. Bu, hacın iki rüknünden biridir. Bunun dört şavtı, Yani dört defa devir yapılması farzdır. Bunun vakti müsaittir, derhal yapılması lazım değildir. Fakat ergeç bu yapılmadıkça hac farızası tamam olmuş olmaz.

3.Tavafı saderdir ki, hac tavafidir. Buna "tavafı veda" da denir. Bu hariçten gelenler için vaciptir.

4.Tavafı tetevvudur ki: Mekke-i Mükerrerme'de bulunan zatların vakit vakit yaptıkları tavaftır ki, bu nafilidir.

5.Tavafı umredir ki: Hacı umrede bulunanların yapacakları tavaftır ki, bunun dört defa devir edilmesi, umrenin rüknü bulunmaktadır. Bundan dolayı lazımdır. Bunsuz umre tamam olmaz.

Tavaf; bir mühim ibadettir, tekbir ile tehlil ile selâtüselam ile yapılır. Tavaf, yüce düşüncelerin, dinî hissiyatın güzel bir nişanesidir. Tavaf, İslâm cemiyetinin bir birlik teş-

kil ettiğini, aynı gayeye yönelmiş bulunduklarını gösterir, mekândan ve zamandan münezze olan bir yüce yaratıcı, onun kutsal dinine Müslümanların pek sağlam, manevî bir bağlılıkla bağlı olduklarına şahitlik eder. Tavaf, Allah'ın Arşının etrafında teşbih ve tehlil ile dolaşan kutsi meleklerin o yüce, ruhani ibadetlerinin şekline yeryüzünün en mübarek bir parçasında, benzer meydana getirmiş gibi olur. Tavaf, İslam dinine fevkalâde bir bağlılık göstermek, ezeli ahde riayetini devamını arz etmek, kul-luk vazifesidir. İşte İbrahim Aleyhisselâm, fevkalâde bir şekilde olmak üzere insanları hacca, böyle tavafı içeren kutsal bir ibadete davete Allah tarafından görevlendirilmişti. &-Rivayete göre Hazreti İbrahim, safa mevkiine çıkarak "ey insanlar! Allah Teâlâ size hac vazifesini, bu mukaddes evi ziyaret etmeği farz kılmıştır." gibi bir şekilde seslenmiş, bu yüksek nidayı yer ile gök arasında bulunan her şey bütün insan ruhları duymuş, bu davete "lebbeyk allahümme lebbeyk" diyerek icabet eden her ruh sahibi, hac etmeğe daha sonra muvaffak olmuş ve olmakta bulunmuştur. Hatta bu nidaya defalarca icabet eden zatlar ise defalarca hacca muvaffak bulunmaktadırlar, ilâhî kudrete göre bu gibi harikaların vukuunu hiçbir akıllı kimse imkânsız göremez.

&-Hac meseleleri için bakara suresinin (196 ve 197) nci ayetleri izahına da müracaat ediniz!

ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْآَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

30.Emir, böyledir ve her kim Allah'ın hürmetlerine saygı gösterirse onun için Rabbinin katında bir hayırdır ve sizin için enam helâl kılınmıştır. Ancak size haram oldukları okunanlar müstesna! Artık putlardan ibaret olan pislikten kaçının ve yalan lakırdıdan kaçının.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın haram kıldığı şeylere uymanın gereğine, faidesine işaret ediyor, helâl olan hayvanlardan istifadenin caiz olduğunu bildiriyor, müşrikçe hareketlerden ve yalan söylemekten kaçınmanın lüzumunu ihtar ediyor. Müslüman'ca yaşamayı emredip şirke düşenlerin ne müthiş felâketlere uğrayacaklarını pek korkunç iki misal ile tasvir buyuruyor. Cenab-ı Hakk'ın rızası için kesilecek kurbanların faidelerini ve nereye sarf edileceklerini beyan buyurmaktadır.

ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ حُرْمَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Yasaklarına Hürmet gösterirse Kim Ve Budur

(Emir, böyledir ve her kim Allah'ın hürmetlerine saygı gösterirse) Emir böyledir yani: Kendisine riayet edilmesi lâzım gelen hal ve durum böyle beyan olunduğu şekildedir. Ve her kim Allah'ın hürmetlerine saygı gösterirse ilâhi hükümlere, kendilerine muhalefet edilmesi caiz olmayan dinî meselelere, bu cümleden olarak hacın hükümlerine hürmette, riayette bulunursa

فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ

Rabbinin Katında Ona Bir hayırdır Artık o

(onun için Rabbinin katında bir hayırdır) Bu saygılı harekette bulunması onun için Rabbinin katında bir hayırdır. Ahirette bunun mükâfatını görür

وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْآَنْعَامُ

Sağmal hayvanlar Size Helal kılınmıştır Ve

(ve sizin için enam helâl kılınmıştır) Yani: Develer, sığırlar, koyunlar helaldir. Bunlar usulü dairesinde kesilince etlerinden yiyebilirsiniz

إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ

Size Okunur O şey ki Ancak

(Ancak size haram oldukları okunanlar müstesna) Ancak size haram oldukları, yenilmesi caiz olmadığı haklarında haram kılındığına dair ayetler bulunanlar müstesna onlardan yiyemezsiniz. Meyte denilen kendi kendine ölmüş veya putlar adına ke silmiş hayvanlar gibi.

فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ

Putlardan Pis olandan Artık kaçının

(artık putlardan ibaret olan pislikten kaçının) çünkü onlardan her selim tabiatlı kişi, nefret eder, onlar manen pek pis, zararlı, ebedî hayatı zehirleyen şeylerdir,

وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

Yalan Sözdten Kaçının Ve

(ve yalan lakırdıdan kaçının) Ve yalan lakırdıdan da kaçının her türlü yalandan ve hakikate aykırı şahitliklerde bulunmaktan kaçının. Ve özellikle putlara ilâhlık isnadı büyük bir yalan olduğu için bütün bu gibi yalanlardan da kaçınmalıdır ki, ebedî selâmet ve saadet temin edilebilsin.

حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ

الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

31.Allah'a yönelen, O'na ortak koşmayan kimseler (olun). Ve her kim Allah'a ortak koşarsa artık o sanki gökten düşmüşse kendisini kuşlar kapışmıştır veya onu rüzgâr uzak bir yere atıvermiştir, gibi bulunur.

حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ

Ona Şirk koşanlar Değil Allah için Hakka yönelenler olarak

(Allah'a yönelen, O'na ortak koşmayan kimseler olun) Evet. Ey insanlar! Siz hanif kimseler olduğunuz İslâmiyet'ten başka dinlere meyil etmeyip samimi bir şekilde Müslüman olduğunuz halde ve Allah için ortak koşmamış olduğunuz halde yaşayınız, o putperestlik gibi fenalıklardan kaçınınız

وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ

Kuş Kendisini kapıyor Ve Gökten Düşmüş Artık sanki o şey gibidir ki Allah'a Şirk koşarsa Kim Ve

(ve herkim Allah'a ortak koşarsa artık o sanki gökten düşmüş de kendisini kuşlar kapışmıştır) Evet. Öyle bir küfrü işleyen şahıs o, en yüce olan tevhid derecesinden küfrün en aşağı derecesine düşmüş, binlerce yırtıcıların pençesinde parça parça olmuş gibi olur.

أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

Uzak Bir yere Rüzgar Onu Sürüklüyor Veya

(Veya onu rüzgâr uzak bir yere atıvermiştir) Zamanın öldürücü cereyanları, şeytani telkinleri onu yakalamış, kendisini kurtulamayacağı uzak bir yere, bir sapıklık vadi-sine atmış gibi bulunur. İşte ilâhi dine aykırı hareketin müthiş neticesi!

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمَ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

32.İşte bu, böyledir. Her kim Allah'ın kurbanlıklarına saygı gösterirse şüphe yok ki, o, kalplerin takvasındadır.

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمَ شَعَائِرَ اللَّهِ

Allah'ın Alametlerine Hürmet ederse Kim Ve Budur

(İşte bu, böyledir Her kim Allah'ın kurbanlıklarına saygı gösterirse) Evet. İşte bu, böyledir bunu göz önüne alarak ona göre hayatı tanzime, muhafazaya, çalışmalıdır. Herkim Allah'ın kurbanlıklarına saygı gösterirse Mekke-i Mükerrreme ye gönderilecek kurbanlara dikkat de bulunur onların en değerlilerini alır, hak yolunda fazlaca fedakârlık gösterirse

فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

Kalplerin Takvasındadır Artık şüphesiz bu

(şüphe yok ki, o, kalplerin takvasındadır) Artık şüphe yok ki, saygı göstermek, hacca ait nişanlı, alâmetli kurbanların iyilerini seçmek kalplerin takvasındadır. Böyle

bir hareket, kalplerinde takva nuru parlayan samimi müminlerin yapacakları pek güzel amellerdendir.

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ

33.Sizin için onlarda kurbanlarda bir belirli müddete kadar menfaatler vardır. Sonra da onların varacakları yer, Beyti atika kadardır.

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir zamana kadar Menfaatler Onlarda Sizin için vardır

(Sizin için onlarda kurbanlarda bir belirli müddete kadar menfaatler vardır) Ey müminler! Sizin için o Mekkei Mukerreme haremine göndereceğiniz "hedy" denilen kurbanlar da bir belirli müddete kadar kesilecekleri, etlerinin sadaka olarak verileceği zamana kadar menfaatler vardır. Onlar üzerine bazı şeyler konulabilir, sütlerinden, yünlerinden istifade olunabilir,

ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ

Beyt'i atika kadardır Varacakları yere Sonra

(Sonra da onların varacakları yer, Beyti atik dir) Sonra o kurbanlıkların varacakları yer boğazlanmalarının vacip oluşu veya vakti Beyti atika Kâbe'i Muazzama'nın haremine kadardır. O mübarek kurbanlar, orada belirli günlerde kesilirler, etleri fukaraya dağıtılır. Velhasıl: Hac vazifesi, pek mühim ve pek mübarek bir ibadettir. Bu vazifeyi tam bir zevkle ifaya çalışanlar, bunun erkân ve edeplerine güzelce riayet edenler, mübarek ziyaretgâhları ziyaret edip her taraftan gelmiş olan binlerce din kardeşleriyle beraber Cenab-ı Hakki tevhid ve tesbihte bulunanlar. Hak yolunda kurbanlar keserek din uğrunda bu suretle de fedakârlık belirtisi gösterenler, fakir ve zayıf olan bir kısım dindâşlarına bu vesile ile de yardımda bulunmuş olanlar, elbette ki, birçok sevaplara, mükâfatlara nail olacaklardır.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

فَالْهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ

34.Ve her ümmet için kurban kesecek bir yer kılmışsınız ki, Allah'ın ismini kendilerine rızık olarak verdiği dört ayaklı hayvanların üzerine kesecekleri zaman ansınlar. İşte ilahınız, tek ilahdır. Artık ona teslim olun ve mütevazı olanları müjdele.

Bu mübarek ayetler, vaktiyle diğer ümmetler için de kurban kesip Allah'ı anmada bulunacakları mahaller tayin buyrulmuş olduğunu bildiriyor, bütün milletlerin ilâhı, yalnız Allah Teâlâ olup ancak ona kullukla mükellef bir halde ibadet ve itaatte bulunan kulların vasıflarını bildirerek kendilerini müjdeliyor. Kurbanların dinî alâmetlerden olup ne şekilde kesileceklerini ve onlardan nasıl istifade edileceğini ve kimlere etlerinin dağıtılacağını Allah'ın rızasını kazanmaktan ve ilâhi ihsana karşı şükür sunmaktan ibaret bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا

Bir kurban ibadeti Kıldık Ümmetin Her biri için Ve

(Ve her ümmet için kurban kesecek bir yer kılmışsınız) Ve her ümmet için her din mensubu için, bu ümmeti Muhammediyeden evvel dünyaya gelip ahirete irtihal etmiş olan mümin cemaatler için kurban kesecek bir yer kılmıştır ki o ümmetlere içinde ibadet edecek, civarından kurbanlarını kesecek bir yer tayin etmişsiniz ki,

لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

Sağmal Hayvanlardan Onları rızıklandırdık O şey üzerine ki Allah'ın İsmi Zikretmeleri için

(Allah'ın ismini kendilerine rızık olarak verdiği dört ayaklı hayvanların üzerine kesecekleri zaman ansınlar) Evet, Allahın merzuk ettiği enam denilen ve etleri yenilen dört ayaklı hayvanları Develerin, sığırların ve koyunların üzerine onları keseceği-

niz zaman onların üzerine Allahın ismini anın Yani: Allah-u ekber lâ ilahe illallah u vallah u ekber. Allahümme minke ve ileyke "diye zikir etsinler."

فَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

Tek Bir ilahdır Çünkü ilahınız

(İşte ilahınız, tek ilahtır) İşte ey insanlar! Size kurbanları ihsan eden, size şer'i hükümlerini bildiren, ilâhınız, bir tek ilâhtır o, ortak ve benzerden yücedir,

فَلَهُ اسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ

Gönülden bağluları Müjdele Ve Teslim olun Artık ona

(artık ona teslim olun ve mütevazı olanları müjdele) Onun emirlerine ve yasaklarına zahiren ve batinen uymaktan, teslim olmaktan ayrılmayınız, kurbanlarınızı yalnız onun rızasını kazanmak için, kesiniz. Ve Ey yüce Resulüm! Sen de ümmetinde mütevazı itaatli veya ihlâslı olanları müjdele onlar bu tevazu ve itaatlerinin mükâfatını elbette ki, göreceklerdir.

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

35.Onlar ki, Allah zikrolunduğu vakit kalpleri korkudan titrer ve kendilerine isabet etmiş olana sabır edenlerdir ve namazı kılanlardır ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden infakta bulunurlar.

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri Titredi Allah Anıldı O vakit ki Onlar ki

(Onlar ki, Allah zikrolunduğu vakit kalpleri korkudan titrer) O mütevazı, itaatli olan zatlar ki, onlarda şu alâmetler bulunur. Allah zikrolunduğu vakit Allah'ın yüceliğini düşünerek kalpleri korkudan titrer Allah'ın büyüklüğü gözlerin önünde tecelli eden artık kendilerinde tevazu; dua ve niyaz gibi yüce özellikler görülür durur

وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ

Kendilerine isabet etti O şeylere ki Sabredenlerdir Ve

(ve kendilerine isabet etmiş olana sabır edenlerdir) Ve kendilerine isabet etmiş olan bir takım musibetlere, rahatsız edici arızalara karşı sabredenlerdir. Bu husustaki ilâhi takdirin bir hikmete dayanmış olacağını düşünerek teselli olmaya çalışırlar

وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ

Namazı Hakkıyla kılanlardır Ve

(ve namazı kılanlardır) Ve namazı vaktinde kılanlardır bir takım arızalar meşakkatler onları ibadet ve itaat dan geri bırakmaz

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Infak ederler Kendilerini rızıklandırdık O şeylerden ki Ve

(ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden infakta bulunurlar) Servetlerini hayır yollarına sarf edenler, hac yolunda fedakârlıktan kaçınmazlar, en kıymetli kurbanları alır keserler, muhtaç olanlara yardımdan geri durmazlar.

وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

36.Kurbanlık büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişanelerinden kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır. Artık onların üzerlerine birer ayakları bağlı, üçer ayakları bağlı, üçer ayakları üzerine kaim bulundukları halde Allah'ın ismini zikredin. Yanları üzerine yere düşünce de artık etlerinden yiyin; haline

kanaat edip istemeyene de ve isteyene de yediriniz. Onları size öylece musahhar kıldık, ta ki şükredesiniz.

وَالْبُذْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ

Allah'ın Alametlerinden Sizin için Onları kıldık Kurbanlık develer ki Ve

(Kurbanlık büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişanelerinden kıldık) Ve Ey Müslümanlar! Develeri de sizin için Allah'ın şeairinden Allah'ın dinine ait alâmetlerden kıldık onların kurban kesilmelerini meşru ve pek makbul kılmış olduk

لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ

Bir hayır Onlarda Sizin için vardır

(Sizin için onlarda hayır vardır) Sizin için o develerde hayır vardır dünyevî ve uhrevî menfaat mevcuttur. Özellikle onları kurban keserek büyük sevaplara nail olursunuz,

فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ

Ayakta dururken Üzerlerine Allah'ın İsmiyle Öyleyse zikredin

(Onlar saf saf sıralanmış dururken kurban edeceğinizde üzerlerine Allah'ın adını anın) Artık onların üzerlerine birer ayakları bağlı, üçer ayakları bağlı, üçer ayakları üzerine kaim bulundukları halde Allah'ın ismini zikredin artık onların üzerine boğazlanırken Allah'ın ismini zikredin usulüne uygun olarak tekbir alınız,

فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا

Onlardan Artık yiyin Yanları Yere yaslandı Ve o vakit ki

(yanları üzerine yere düşünce de artık etlerinden yiyin) Yani: Kesilip de yere düşerek ölünce de bu size mubahtır. Ve onların etlerinden yiyin

وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ

İsteyene Ve Kanaat edene Yedirin Ve

(haline kanaat edip istemeyene de ve isteyene de yediriniz) Haline kanaat getirip istemeyene de ve ihtiyaçta bulunup isteyene de yediriniz kendilerine birer miktar veriniz, bu suretle bir nevi ziyafette bulunmuş olursunuz.

كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ

Size Onları boyun eğdirdik İşte böylece

(Onları size öylece musahhar kıldık) Ve o develeri size öylece ayakta kurban kesilmeleri için musahhar kıldık o kadar kuvvetli, büyük hayvanları insanlara karşı itaatli, teslim olmuş eyledik, onların serkeşliklerine, vahşiyane hareketlerine meydan vermedik

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz

(Ta ki şükredesiniz) Ta ki Ey insanlar! Şükür edesiniz Cenabı Hakkın bu lutfunu da düşünerek şükrederek vazifelerinizde kusur etmeyesiniz.

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ

لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

37.Elbeste ki, onların ne etleri ve ne de kanları Allah'a erecek değildir. Ve lâkin ona sizden takva erecektir. Onları öylece size musahhar kılmıştır, Taki size hidayet buyurduğundan dolayı Allah'a tekbirde bulunasınız ve güzel davrananları müjdele.

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا

Ne kanları Ve Etleri Allah'a Asla ulaşmaz

(Elbeste ki, onların ne etleri ve ne de kanları Allah'a erecek değildir) Ey kurban

kesen müminler! Elbette ki, o kesilen kurbanların ne etleri sadaka olarak verilen et parçaları ve ne de yerlere akıtılan kanları Allah'a erecek değildir. Bunlar haddizatında Allah rızasını kazandıran, kabul edilen olamaz,

وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ

Sizden Takva Ona ulaşacaktır Fakat

(Ve lâkin ona sizden takva erecektir) Velâkin o yüce yaratıcıya sizden takva erecektir. Bu kurbanları sırf Allah'ın emrine riayet, hakkın rızasını temenni için kestığınızden dolayı bu ameliniz bir takva eseri olacağı için ilâhi kabule mazhar, sevaba vesile olacaktır.

كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ

Size Onları boyun eğdirdi İşte böylece

(Onları öylece size musahhar kılmıştır) Cenabı Hak o büyük, kuvvetli hayvanları öylece size musahhar kılmıştır. Onları kurban kesmeye sizleri muktedir kılmaktadır,

لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْكُمْ

Sizi hidayete erdirdi O şey için ki Allah'ı Yüceltmeniz için

(Ta ki size hidayet buyurduğundan dolayı Allah'a tekbirde bulunasınız) Sizi İslâm şerefine nail, size hac vesaire gibi dinî vazifelerinizi emir edip kolaylaştırarak kurbanlarınızı kesmeğe muktedir kıldığından dolayı Allah'a şükrederek tekbirde bulunasınız Meselâ: "Allahu ekber Allahu ekber Elhamdülillah Elhamdülillah" diye kulluk sunmaya çalışasınız.

وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Müjdele Ve

(ve güzel davrananları müjdele) Ve Ey yüce Resul! Sen de ümmetinden Muhsin olanları, yaptıkları ibadetleri ihlâslı bir şekilde yapanları, bu cümleden olarak kestikleri kurbanları sırf Allah rızası için kesip etlerini fakirlere ve diğerlerine dağıtanları müjdele. Onların bu amelleri Allah katında makbul olup kendileri bu yüzden ilâhi lütuflara nail olacaklardır."Rivayete göre bu ayeti kerime bir cahiliye adedini red ve iptal için nazil olmuştur. Şöyle ki: Cahiliye zamanında kesilen kurbanların kanlarını Kâbenin duvarlarına sürerler, etini de fakirlere verirlerdi, böyle bir hareketi bir ibadet zannederlerdi. Hâlbuki kurbandan maksat, öyle mübarek yerleri kanlar ile pisletmek değildir. Belki insanlığa hizmet etmek, Allah rızasını temennide bulunmaktır. İşte bu mukaddes ayet, buna işaret buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

38.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ iman eden kimselerden kâfirlerin eziyetini defeder. Muhakkak ki, Allah Teâlâ herhangi bir haini, nankörü sevmez.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın müminleri vazifelerini ifa etmelerine engel olan kâfirlere karşı müdafaaya ve zafere nail buyuracağı müjdeliyor. Öyle zulme, uğratılmış, yurtlarından çıkarılmış olduklarından dolayı Müslümanları cihada izinli olduklarını ve cihadın meşru oluşundaki hikmet ve faydayı bildiriyor. Ve Cenab-ı Hakkın ne gibi yüce vasıflara sahip olan kullarına yardım edeceğini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerden ki Müdafaa eder Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ iman eden kimselerden kâfirlerin eziyetini def eder)

Allah Teâlâ, müminlere yardım edeceğine vaad buyurmuştu. Bu ilâhi vaadini pekiştirmek ve bunun sebebine işaret etmek için de şöyle buyuruyor: şüphe yok ki, iman eden kimselerden kâfirlerin eziyetlerini def eder müminler kalben mutmain olsunlar, Hak Teâlâ, düşmanlarına karşı müminlere zafer verecektir, onları hac gibi, vazifelerini yerine getirmekten men edemeyeceklerdir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

Nankörleri Hainleri Bütün Sevmez Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki, Allah Teâlâ herhangi bir haini, nankörü sevmez) Muhakkak ki, Allah Teâlâ herhangi bir haini Yani: Herhangi emanetlere, Hak Teâlâ'nın emirlerine ve yasaklarına hıyanet edenleri ve herhangi nankörü Cenab-ı Hakkın verdiği nimetleri inkâr edenleri, küfre ve şirke düşmüş olanları sevmez onlar Allah'ın muhabbetine lâ-yık olamazlar.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

39.Kendileriyle savaşta bulunulana zulüm olunduklarından dolayı izin verildi ve şüphe yok ki, Allah onlara yardım etmeğe elbette kadirdir.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا

Zulme uğradılar Çünkü gerçekten onlar Kendilerine savaş açılıyor O kimselere ki İzin verildi

(Kendileriyle savaşta bulunulana zulüm olunduklarından dolayı izin verildi)

Yani: Kendilerine karşı kâfirler tarafından savaşa başlanılmış olan Müslümanlara zulüm olunduklarından dolayı Onların hayatlarına, yurtlarına, dinlerine tecavüzler vuku bulmakta olduğu için bu sebeple Müslümanların cihadda bulunmalarına o zalim kâfirlere karşı savaşa atılmalarına artık kendilerine ruhsat verilmiştir.

وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

Elbet gücü yetendir Onlara yardım etmeye Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, Allah onlara yardım etmeğe elbette kadirdir) Ve şüphe yok ki, Allah o zulme uğramış olan Müslümanlara yardım etmeğe onları zafere nail buyurmaya elbette kadirdir. Onun ilâhi kudreti her şeye fazlasıyla yeterlidir, bunda asla tereddüt edilemez. Bu ilâhi beyan, Müslümanların zaferlere nail olacaklarına dair bir müjdeyi içermektedir. Nitekim o zulme uğramış olan Müslümanlar az sonra bir nice zaferlere, fetihlere nail olmuşlardır.

&-Bu ayeti kerime, cihada müsaade için ilk nazil olmuş olan bir ayeti kerimedir. Hz. Peygamberin hicretinden evvel ashabı kiram, müşriklerden pek çok eziyet görmekte idiler. Bu zatlar Resuli Ekrem'e müracaat ettikçe kendilerine sabır etmelerini tavsiye ediyordu. "Bana savaş için emir verilmemiştir." diye buyuruyordu. Vaktaki hicret vuku buldu, artık cihada izin verildiğine dair bu ayeti kerime nazil oldu. Hâlbuki bundan evvel yetmişden fazla ayet ile savaşmaktan nehiy edilmişti. İşte Müslümanlıkta savaşın meşruiyeti, öyle bir zulüm ve tecavüze karşı bir müdafaa zarureti mebni meşru kılınmıştır

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفُتَّتْ صَوَامِعُ وَبِيَاعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

40.Onlar ki, haksız yere, ancak Rabbimiz Allah'tır, demelerinden dolayı yurtlarından çıkarıldılar. Eğer insanların bazılarını bazıları ile Allah'ın defetmesi olmasa idi manastırlar, kiliseler, havralar ve içlerinde Allah'ın adı çok zikredilen mescitler elbette ki, yıkılırdı ve elbette ki Allah kendi dinine yardım edenlere yardım eder. Şüphe yok ki, Allah elbette pek kuvvetlidir, pek izzetlidir.

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ

Haksız yere Yurtlarından Çıkarıldılar Onlar ki

(Onlar ki, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar) O müminler ki zulme uğradıklarından dolayı kendilerine cihat için izin verilen zatlar ki yurtlarından çıkarılmasını gerektiren bir sebep olmaksızın haksız bir nedenle

إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ

Allah'tır Rabbimiz Demeleri Ancak

(ancak Rabbimiz Allah'tır demelerinden) dolayı Allah'ın birliğine inanmış bulunmalarından, resulüne iktiba etmiş olmalarından dolayı yurtlarından çıkarıldılar Mekkei Mükerrreme'den çıkıp Habeşistan'a, Medine-i Münevvere'ye ve diğer yerlere hicrete mecbur edildiler. İşte bu mağdur, mazlum zatlar, o düşmanlarına karşı cihada izinlidirler, bu cihad, bir hikmet gereğidir.

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ

Bazısıyla Bazılarını İnsanları Allah'ın Def etmesi Eğer olmasaydı Ve

(Eğer insanların bazılarını bazılarıyla Allah'ın defetmesi olmasa idi) Yani: Evet. Eğer Hak Teâlâ, savaşı takdir buyurmasa idi, müminleri her asırda kâfirlerin üzerine musallat, o kâfirler ile cihada görevli kılmasa idi,

لَهَدَمْتُ صَوَامِعَ وَبِيعَ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدُ

Mescitler Ve Havralar Ve Kiliseler Ve Manastırlar Elbette yıkılmıştı

(manastırlar, kiliseler, havralar mescitler elbette ki, yıkılırdı) Elbette bir takım dinsizler, kendi zamanlarındaki muhtelif milletler üzerine saldırır, onların yurtlarını istila eder, mabetlerini harap eder dururlardı. Artık rahiplere ait Manastırlar Hristiyanlara ait kiliseler ve Yahudilere ait olup da İbranice seluta ve muarrebine "salâvat" denilen havralar ve Müslümanlara ait olup da içlerinde Allah'ın adı mukaddes isimleri çok zikredilen mescitler İslâm mabetleri, camileri

يَذْكُرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا

Çok Allah'ın İsmi İçlerinde Zikrediliyor

(Allahın isminin çok zikredildiği yerler) Elbette ki yıkılırdı birçok dinsiz zalimler cür'et göstererek bu gibi ibadet mahallerini tahribe çalışır dururlardı. Fakat her asırda dindar olan ümmetlerin ilâhi dinî müdafaa için cihada görevli olmaları diğer kavimlerin de birbirleriyle çarpışıp durmaları mabetlerin öyle umumi şekilde tahrip edilmesine mâni olmuştur,

وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ

Kendisine yardım ediyor O kimseye ki Allah Mutlaka yardım eder Ve

(Ve elbette ki Allah kendi dinine yardım edenlere yardım eder) Ve elbette ki and olsun ki, Allah kendi dinine kendisinin velilerine, mümin kullarına yardım edenlere yardım eder. Nitekim Hak Teâlâ Hazretleri müminler hakkındaki bu vaadini yerine getirmiş, kıymetli muhacirleri, saygı değer Ensar ı Arap müşriklerine, Rum kayserlerine, acem kisralarına galip kılmış, İslam orduları o düşmanları mağlup ederek onların ülkelerine sahip olmuşlardı,

إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

Daima üstündür Elbette kuvvetlidir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah elbette pek kuvvetlidir, pek izzetlidir) Her dilediğini vücuda getirmeğe kadirdir. İşte ehli islama zaferi de bu cümledendir. Ve o yüce yaratıcı pek izzetlidir en büyük bir azamet ve galibiyet sahibidir. Onun iradesinin tecellisine mâni olacak bir kuvvet, mümkün değildir. Hak Teâlâ'nın bu âlemdeki hikmetli mukadderatı daha gözlere çarpacaktır. Meselâ: zamanında Sovyetler gibi bir takım dinsizler ve dahi bunlara benzer dinsizler ateistler bütün dinleri mahvetmek, bütün ibadethaneleri yeryüzünden kaldırmak istemektedirler. Hâlbuki Cenabı Hak, buna meydan vermemektedir de inşallah kıyamete kadar kendi varlığını, kendi mukaddesatını muhafaza ya muvaffak olacaklardır. Onların karşısında birçok milletler, hükümetler bulunarak kendi yurtlarını, mabetlerini müdafaaya, muhafazaya çalışıyorlar Muvaffak oluyorlar. İslâm âlemi de inşallah kıyamete kadar kendi varlığını kendi mukaddesatını korumaya Muvaffak olacaktır.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا
عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

41.Onlar ki, eğer onları yeryüzünde yerleştirecek bir iktidar makamına getirirse namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler ve iyiliği emir ederler ve kötülükten mert eylerler ve bütün işlerin akıbeti ise Allah Teâlâ'ya aittir.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Kendilerine imkan verirse Eğer Onlar ki

(Onlar ki, eğer onları yeryüzünde yerleştirecek bir iktidar makamına getirirse)

O Müslümanlar ki, o yurtlarından çıkarılmış muhacirler ile onlara yardım eden Ensar ı kiram o pek muhterem seçkin sahabe ve dahi kıyamete kadar gelecek olan müminler. Eğer onları yeryüzünde yerleştirecek onları bir iktidar makamına getirirse, cihad izinli olduklarından dolayı İslâm varlığını müdafaaya başlarsa onlar dininin direği, kulluk arzının en büyük vesilesi olan

أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

Zekâtı Verirler Ve Namazı Dosdoğru kılarlar

(namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler) onlar dininin direği, kulluk arzının en büyük vesilesi olan namazı dosdoğru kılarlar dünya ile meşguliyetleri bu yüce ibadetlerine mâni olmaz. Ve o muhterem zatlar zekâtı verirler milletin fakirlerini himaye ederek onlara kendi servetlerinden bir hisse ayırırlar, sırf kendi menfaatlerini düşünmezler

وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Men ederler Ve İyiliği Emrederler Ve

(Ve iyilik ile emir ederler ve kötülükten men ederler) Bütün insanlığın hayrını, selâmetini arzu ettikleri için onları irşada çalışır, onlara güzel, hayırlı, faydalı şeyleri tavsiyede bulunurlar. Ve o hayır ister zatlar insanları kötülükten, zararlı, çirkin, umurun selâmetine aykırı şeylerden nehiy ederler. Bütün insanlığı fenalıklardan korumak ister, herkesin de bir fazilet, bir huzur, bir selâmet dairesinde yaşamasını isterler. Ne yüce insani olgunluklar! Gerçekten de Cenab-ı Hakkın vaktiyle beyan buyurmuş olduğu bu yüce vasıflar, bütün ashabı kiramda hakkiyle meydana gelmiş, o muhterem zatlar fetihlere nail olunca hem bizzat ibadet ve itaate fazlasıyla devam etmekte bulunmuşlar, hem de bütün insanlığın güzel bir toplum halinde yaşamasını temin için çalışmışlar. Bütün insanlık dünyasını nasihatleriyle aydınlatma ve ıslaha çalışmışlardır

وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

İşlerin Sonu Allah'a aittir Ve

(Ve bütün işlerin akıbeti ise Allah Teâlâ'ya aittir) Evet. Bütün kâinat olayları hikmet sahibi yaratıcının, takdirine racidir. Bütün kâinatta müstakil en hâkim, tasarrufa kadir olan ancak yüce yaratıcıdır, ahiret âleminde de yalnız onun hükmü tecelli edecektir, onun izni olmadıkça hiç bir kimse bir söz söylemeğe bile kadir olamayacaktır.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ

42.Ve eğer seni tekzip ederlerse üzülme muhakkak ki, onlardan evvel Nuh, Ad ve Semud kavmi de Peygamberlerini tekzip etmişti.

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekmenden evvelki Peygamberlerin de kavimleri tarafından yalanlanmış olduklarını beyan ile Peygamber efendimize teselli veriyor. O yalancı eski kavimlerin nasıl birer müthiş biçimde helak olduklarını düşünmek için gözler önüne koyuyor. Zamanı saadetteki inkârcıların yeryüzündeki gezip de geçmiş kavimlerin nasıl mahvolup gitmiş olduklarına ibretle bakmadıklarını kınamaktadır.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ

Seni yalanlıyorsa Eğer Ve

(Ve eğer seni tekzip ederlerse) Ve Ey son peygamber! Eğer kavmin seni tekzip

ederlerse senin peygamberliğini inkâr ederek sana ve ashabına zahmet verirlerse, sizi hicrete mecbur kılarlarsa üzülme sabret

فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ

Semud'un Ve Ad'in Ve Nuh'un Kavmi Onlardan önce Yalanlamıştı Halbuki gerçekten

(muhakkak ki, onlardan evvel Nuh, Ad ve Semud kavmi de Peygamberlerini tekzip etmişti) Muhakkak ki onlardan evvel o seni inkâr edenlerden önce Nuh, Ad ve Semud kavmi de Peygamberlerini tekzip etmişti onlar, büyük kuvvetlere, büyük cüsselere, muhteşem yurtlara sahip idiler. Fakat sonra yalanlamaları yüzünden nasıl felâketlere uğradılar! Bir düşünülmeli!

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ

43.Ve İbrahim'in kavmi ve Lut'un kavmi de tekzip etmişti.

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ

Lut'un Kavmi Ve İbrahim'in Kavmi Ve

(Ve İbrahim'in kavmi ve Lut'un kavmi de tekzip etmişti) Ve İbrahim'in o kibirli, zulüm kar kavmi ve Lut'un pek kötü ahlâk ve davranış sahibi kimseler olan kavmi de o muhterem Peygamberlerini tekzip etmişti onlar da bu yalanlamaları yüzünden ilâhi kahra uğradılar.

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

44.Medyen ahalisi de tekzip etti Musa da tekzip olundu. Nihayet o kâfirler için bir mühlet verdim, sonra onları yakaladım. Artık onların yaptıklarını inkârım nasıl oldu bir düşünmeli!

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ

Musa Yalanlandı Ve Medyen Halkı Ve

(Medyen ahalisi de tekzip etti Musa da tekzip olundu) Medyen ahalisi de o pek çok servet ve mala sahip olan şahıslar da kendilerine gönderilmiş olan Peygamberleri Şüayb Aleyhisselâm'ı yalanladılar, sonunda bu yüzden bir azap sayhası ile helak olup gittiler. Özellikle bir nice mucizeler ile müşerref olan Musa da tekzip olundu O muhterem zat, kavminin vesaire nin ne kadar ezasına, zulüm ve gadrine maruz kaldı

فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ

Onları yakaladım Sonra Kafirleri Fakat mühlet verdim

(nihayet o kâfirler için bir mühlet verdim) Onları o yalanlamalarını müteakip hemen helak etmedim, ilâhi delilim tamam olmak için onları bir uyanabilecekleri miktar daha yaşattım. Fakat onlar uyanmadılar, küfürlerinde devam ettiler. Sonra onları yakaladım O kavimlerden her birini kendisine verilen mühleti müteakip tutup helake uğrattım

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Benim inkarım Oldu Artık nasıl

(Artık onların yaptıklarını inkârım nasıl oldu bir düşünmeli!) O yaptıklarının ve inkâr etmenin cezasını gördüler. Artık Peygamberlerini tekzip eden kavimlerin: yaptıklarını, kötü amellerini, hareketlerini çirkin görmem, gayri meşru saymam onların hakkında nasıl tecelli etti haklarında ne gibi cezaları gerektirdi, her biri nasıl bir felâkete uğrayarak helak olup gitti. İşte Bu tarihi faciaları şimdiki tekzip eden yalanlayan kâfirlerin bir düşünmeleri icab etmez mi? Artık ey resulüm sen de kendini teselli et, seni inkâr edenlerin akıbetleri de öyle birer felâketten başka olmayacaktır.

فَكَأَيُّ مَن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْسَ مَعْطَلَةٌ

وَقَصْرٍ مَّشِيدٍ

45.Evet. Nice beldeyi o zalim olduğu halde onu helak ettik ki, onun duvarları, tavanları üzerine yıkılmış ve nice muattal kuyu ve nice yüksek köşk sahipsiz bırakılmıştır.

فَكَأَيُّ مِّنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ

Zalim Onlar iken Onları helak ettik Şehirden vardır ki Nitekim nice

(Evet, Nice beldeyi onlar zalim olduğu halde onu helak ettik) Evet. Nice beldeyi birçok eski şehirler ahalisini o beldeler ahalisi zalim olduğu halde küfre düşmüş, Peygamberlerini yalanlamış bulundukları için helak ettik ki,

فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا

Çatıları üzerine Çökendir Artık o

(onun duvarları, tavanları üzerine yıkılmış) O beldelerden her birinin duvarları, tavanları üzerine yıkılmış dır. Yani: Birer azap sebebi ile tavanları çökmüş, sonra duvarları da o tavanların üzerine yıkılmış, pek ibretli bir manzara vücuda gelmiştir,

وَبُئْرِ مُعَظَّةٍ وَقَصْرٍ مَّشِيدٍ

Yüksek Saray Ve Kullanılmaz hale gelmiş Kuyu Ve

(ve nice muattal kuyu ve nice yüksek köşk sahipsiz bırakılmıştır) Sahiplerinin helâkiyle ölmeleriyle başıboş bırakılmış terk edilmiş bir halde kalmıştır. Bütün bunlar ne mühim birer ibret levhası değil midir?

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا
فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ

46.Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, kendileri için onlar ile düşünecekleri kalpler olsun veya onlar ile işitecekleri kulaklar olsun. Velhasıl onların gözleri körleşmez fakat göğüsleri içindeki kalpleri körleşir.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Hiç dolaşmadılar mı?

(Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı) Artık Ey son peygamber! Seni yalanlayan kâfirler yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı? Elbette ki bir kısmı ticaret vesaire maksadıyla dolaşmakta bulunmuşlardır. Bir kısmı da bir seyahate çıkıp da o ibret verici tarihi beldeleri, o helake uğramış kavimlerin eski yurtlarını, eserlerini görmeli değil midirler?

فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا

Onlarla Akıl erdirecekler Kalpler Onlar için Böylece olursun

(kendileri için onlar ile düşünecekleri kalpler olsun) Öyle gözleriyle gördükleri ve görecekleri şeyler sebebiyle düşünecekleri kalpler olsun o tarihi felâketleri kalben düşünebilsinler,

أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا

Onlarla İşitecekler Kulaklar ki Veya

(veya kendileriyle işitecekleri kulakları olsun) O kulaklar ile helake uğramış eski kavimlere ait tarihi haberleri dinleyip duymuş bulunsunlar.

فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ

Gözler Körleşmez Gerçek şu ki

(Velhasıl onların gözleri körleşmez) Velhasıl sözün özü onların gözleri körleşmez onların zahiri gözleri görüp duyuyor, sapasağlam

وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ

Göğüslerdedir O ki Kalpler Kör olur Fakat

(velâkin göğüsleri içindeki kalpleri körleşir) Akıllarını zayi ederler. Heva ve hevese kapılırlar, bir takım hâdiselerden ibret almak için düşünceye dalmazlar; bu şekilde

asıl kalben körleşmiş bulunurlar. Artık onlar, gün gibi açık olan bir yüce Peygamberin risaletini, dinini inkâra cüret ederler, kendilerini ebedî azaba maruz bırakmış olurlar.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

47.Ve senden azabın acele gelmesini isterler. Hâlbuki Allah vadinden asla dönmez ve şüphe yok ki, Rabbin katındaki bir gün, sizin sayacaklarınızdan bin yıl gibidir.

Bu mübarek ayetler, azaplarını alay yoluyla alalacele isteyen inkârcıları tehdit etmektedir. Nice inkârcı kavimlerin sonunda helak olup azaplara kavuştuklarını ihtar buyuruyor. Mümin, Salih olan kulların nail olacakları mükâfatları, inkârcıların, hakkı iptale koşup duranların da pek feci akıbetlerini beyan buyurmaktadır.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ

Azabı Senden acele istiyorlar Ve

(Ve senden azabın acele gelmesini isterler) Ey yüce Resulüm! Inkârcıların bir gün ilâhi azaba uğrayacaklarını kendilerine tehdit için bildirdiğin zaman, onu inkâra devam ederler ve o inkârcılar senden azabın acele gelmesini bir alay yoluyla isterler inkârlarından vazgeçmezler

وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ

Va'dinden Allah Asla dönmez Ve

(hâlbuki Allah vaadinden asla dönmez) Vaat edilmiş olan azap mutlaka meydana gelecektir, velev ki, hikmet gereği bir müddet tehire uğrasın. Cenabı Hak, halimdir, cezaları acele vermeyip bir müddet tehire bırakması da bir hikmet gereğidir

وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

Sayıyorsunuz O şeyden ki Bin sené gibidir Rabbinin Katında Bir gün Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, Rabbin katındaki bir gün sizin sayacaklarınızdan bin yıl gibidir) Yani: Ahirette kâfirlerin azap görecekleri bir gün sizin dünyada sayacaklarınız seneler den bin yıl gibidir o bir gün, böyle bin seneye denktir. Artık öyle şiddetli devamlı bir azap gününü ne için öyle alalacele istiyorlar. Allah Teâlâ halim, çok sabırlı olduğu için onların azabını bir müddet ertelemiş oluyor. Bununla beraber onların birçoğu bir müddet sonra Bedir gazvesinde katledilerek vaad edilen cezalarına kavuşmuşlardır.

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ

48.Ve nice belde vardır ki, o zalim olduğu halde ona mühlet verdim. Sonra da onu yakaladım. Ve bütün dönüş de banadır,

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ

Şehirden vardır ki Nice Ve

(Ve nice belde vardır ki) O inkârcılar, Mekke müşrikleri ve kıyamete kadar gelecek olan müşrikler tarihten ibret almalı değil midirler? Cenabı Hak buyuruyor ki ve nice belde vardır ki, o beldenin ahalisine de o inkârcılar gibi

أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ

Zalim O iken Onlara Mühlet verdim

(zalim olduğu halde onlara mühlet verdim) Zalim olduğu halde o belde ahalisine de vaktiyle mühlet verdim şimdi bu inkârcılara verilen mühlet de o kabildendir,

ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ

Dönüş Banadır Ve Onları yakaladım Sonra

(sonra da onları yakaladım ve bütün dönüş de banadır) onları azaba uğrattım ve Hepsisi de ölüp mahşere sevk edileceklerdir, hiç birisi kendisini kurtaracak bir kimseye

iltica edemeyecektir. O azaplarını acele isteyenler de bu cümledendirler. Artık lââyık oldukları azaplardan nasıl kaçıp kurtulabilirler ki, o azapları inkâr ederek alaycı bir şekilde istemekte bulunuyorlar?

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

49.De ki: Ey insanlar! Muhakkak ki, ben sizin için ancak apaçık bir korkutucuyum

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ

İnsanlar Ey De ki

(De ki: Ey insanlar) Ey Resulüm! O inkârcılara, bütün kavmine vesair insanlara hitaben de ki, ey insanlar! Ey mükellef olan insanlık zümresi!

إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Sizin için Ben Ancak

(Muhakkak ki, ben sizin için ancak apaçık bir korkutucuyum) Benim peygamberlik görevim size Allah'ın azabını bildirerek sizi iman ve iyilik dairesinde yaşamaya davet etmektir. O azabın inkârcılara ne zaman yöneleceğini ise ancak Cenabı Hak bilir. Onu benden sormanıza mahal yok.

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

50.O kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular, onlar için bir mağfiret vardır ve kerim bir rızık vardır.

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler Artık o kimseler ki

(Artık o kimseler ki iman ettiler güzel güzel amellerde bulundular) İlâhi dinî kabul ve ikrar ederek iman iddialarını tasdik ve teyit eden namaz gibi, oruç gibi güzel ibadetlere devam ettiler, haram olan şeylerden kaçındılar

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Dâimî Bir rızık Ve Bir mağfiret Onlar için vardır

(onlar için bir mağfiret vardır ve kerim bir rızık vardır) evet onların insanlık icabı kendilerinden meydana gelen bazı günahları, kusurları Cenabı Hak, af eder ve örter. Ve onlar için kerim devamlı, bir rızık vardır onlar dünyada ganimetlere vesaire ye nail olurlar, ahirette de cennetin sonsuz nimetlerine kavuşmuş bulunurlar.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

51.Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimiz hakkında muaciz ler olarak koşuşmuşlardır, işte onlar cehennem ashabıdır.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ

Aciz bırakacak kimseler olarak Ayetlerimiz hususunda Koştular O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, bizim ayetlerimiz hakkında muaciz ler olarak koşuşmuşlardır)

Ve bilakis o kimseler ki, imandan mahrum oldular bizim ayetlerimiz hakkında Kuranı Kerim'i hâşâ iptal, kıymetini gidermek, inkârcıları ona intisaptan men etmek kastiyle muacizler olarak koşuşmuşlardır. Yani: Hazreti Peygamber'e tâbi olanları aciz sayarak, onları imandan geri bırakmak isteyerek öyle lanetlice bir çalışma ve gayrette bulunmuşlardır

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem Ehlidirler İşte onlar

(İşte onlar cehennem ashabıdır) İşte onlar için devamlı azap vardır, onlar cehennemin sahipleridir. Onlar o cehennem azabına ebedî şekilde lââyık olmuş kimselerdir. Artık onlar, asil aciz ve azaplara lââyık olan kimselerin kendilerinden ibaret olduğunu bilmelidirler değil mi?

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ
فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

52. Ve senden evvel bir Resul bir nebi göndermedik ki, illâ bir temennide bulunduğu zaman onun temennisine şeytan bir şey atıvermiştir. Fakat Allah şeytanın attığını defeder, sonra Allah ayetlerini muhkem kılar ve Allah bilendir, hikmet sahibidir. Bu mübarek ayetler, yüce Peygamberlerin ümmetleri hakkında temenni edip beyan buyurdıkları şeylerin yanlış telâkki edilmeleri için şeytanın insanlara vesvese atar olduğunu, Cenab-ı Hakkın ise o vesveseyi def ve yok edip Peygamberlerinin beyanlarının tesbit buyurduğunun bildirmektedir. Ve öyle bir vesveseye müsaade edilmesinin ise kalplerinde bir manevî hastalık ve katılık bulunanlar hakkında bir imtihan için olduğunu, o vesveseyi red edip ve Peygamberlerin beyanlarını sırf hakikat bilen ehli ilim için de bir sevap vesilesi bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ

Ne bir nebi Ve Bir resul Senden önce Göndermedik Ve

(Ve senden evvel bir Resul bir nebi göndermedik) Ve Ey son Peygamber! Senden evvel birçok kavimlere bir Resul ilâhi vahye semavi bir kitaba veya sahifelere nail bir Peygamber ve bir nebi ilâhi vahye nail, bir Resulün kitabıyla amel eden, onun hükümlerini ümmetine tebliğ ile görevli memur bir Peygamber göndermedik ki,

إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ

Onun temennisine Şeytan Attı Bir temennide bulundu O vakit ki Ancak

(illâ bir temennide bulunduğu zaman onun temennisine şeytan bir şey atıvermiştir) yani o Peygamber bir temennide bulunduğu zaman ümmetine karşı bir dinî hükmü tebliğ veya kendi tarafından diyanete, ahlâk ve fazilete dair bir şeyi beyan ve onun kabul edilmesini kalben arzu ettiği vakit. O Peygamberin öyle yüce arzusuna şeytan bir şey illa atıvermiştir. Onu dinleyenlerin kalplerine bir vesvese düşürmek istemiştir. O Peygamber tarafından tebliğ edilen şeylerin yanlış telâkki edilip güzelce takdir edilmemesini sağlamıştır.

&-Bütün Peygamberler, masum oldukları için bir dinî hükmü ümmetlerine bir hata neticesi olarak yanlış bir şekilde telkin etmiş olmazlar. Ancak sonra şeytan veya şeytan yaratılışında olan bir takım bozguncu kimseler o telkini yanlış göstermeğe çalışırlar. Nitekim: Kadı iyaz merhum " Kitabüş-Şifa bi Tarifi Hukuku'l Mustafa " da diyor ki: Bütün ümmetin icması vardı ki, Peygamberimiz Aleyhisselatu vesselam, tebliğ eylediği şeylerde masumdur. Öyle hiç bir şeyin aksini ne kasten, ne sehven, ne de gaflet olarak haber vermiş değildir. Binaenaleyh bütün Peygamberlerin tebligatında yanlışlık vuku bulmuş değildir. Belki şeytanlar, o tebligatın yanlış anlaşılması için bazı kimselere vesvesede bulunmuş olurlar. Bunun hilâfına olan rivayetler, batıldır, uydurma kabilindendir, onlara iltifat olunamaz. Evet. O şeytanlar, bir kötü maksatta öyle vesveselerde bulunurlar:

فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ

Şeytan Atıyor O şeyi ki Allah Derhal siler

(Fakat Allah şeytanın attığını defeder) Fakat Allah şeytanın attığını kalplere düşürdüğü yanlış fikirleri, tevilleri defeder onların batıl olduğunu ortaya çıkarır.

ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ

Ayetlerini Allah Sağlamlaştırır Sonra

(Sonra Allah ayetlerini muhkem kılar) Onların yüce mahiyetleri tecelli etmiş olur. Cenabı Hak, elbette buna kadirdir

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olandır Her şeyi bilendir Allah Ve

(ve Allah bilendir, hikmet sahibidir) Ve Allah âlimdir mahlûkatının bütün hallerini

bilir ve Hikmet sahibidir bütün emirleri, yasakları ve her vücuda getirdiği şey bir hikmete, bir menfaate dayanmaktadır. Peygamberlerin temennilerine, çalışıp çabalamalarına karşı şeytanların öyle vesveselerde bulunmalarına, o temennileri yanlış göstermeğe çalışmalarına meydan verilmesi de bir hikmete mebnidir.

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقَى الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ

الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

53.Şeytanın bu vesvesesine müsaade verilmesi ise şeytanın atıverdiği şeyin kalplerinde hastalık olan kimselere ve yürekleri katı olanlara bir imtihan kılınması içindir. Ve şüphe yok ki, zalimler bir uzak ayrılık içindedirler.

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقَى الشَّيْطَانُ

Şeytan Atar O şeyi ki Kılması için

(Şeytanın bu vesvesesine müsaade verilmesi ise) şeytanın atıverdiği şeyin o Peygamberlerin telkinatının yanlış anlaşılması için yaptığı vesvese ise

فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri Katılmış olanlara Ve Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimselere ki Bir imtihan

(kalplerinde hastalık olan kimselere ve yürekleri katı olanlara bir imtihan kılınması içindir) Kalplerinde hastalık olan kimselere şek ve nifak bulunanlara ve yürekleri katı olanlara hakkı kabulden kaçınan müşriklere bir imtihan bir tecrübe sebebi kılınması içindir. Bu dünya bir imtihan âlemidir, birçok kimseler çeşit çeşit imtihanlara tâbi tutulurlar, bununla mahiyetleri meydana çıkarılmış olur. Sağlam yaratılışını koruyan, bu imtihanda muvaffak olur, hakka sarılır, şeytani vesveselere kapılmaz, lâıyk olduğu akıbete kavuşur.

وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

Bir ayrılık Elbette içindedir Zalimler Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, zalimler bir uzak ayrılık içindedirler) Öyle kalp hastalığına, tabiat katılığına tutulmuş olanlar, hakikatları değiştirmeye çalışanlar insanları mukaddesatdan uzak düşürmek isteyenler bir uzak ayrılık içindedirler onlar, Allah'ın seçkin kullarından ayrılmış, bunlara karşı şiddetli bir düşmanlıkta, tam bir muhalefette bulunup durmuş kimselerdir.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ

اللَّهَ لَهُدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

54.Ve bir de kendilerine ilim verilmiş olanların bilmesi içindir ki, şüphesiz o. Kuran Rabbin tarafından gelmiş bir hakikattir. Artık ona iman etsinler de onun için kalplerinde bir itminan meydana gelmiş olsun. Ve şüphe yok ki, Allah, iman edenleri elbette dosdoğru bir yola hidayet edicidir.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

İlim Kendilerine verilmiş O kimseler ki Bilmesi için Ve

(Ve bir de kendilerine ilim verilmiş olanların bilmesi içindir ki) Ve şeytanın öyle vesveselerine, hakikatları yanlış göstermelerine meydan verilmesi: Kendilerine ilim verilmiş olanlar dimağları ilim ve irfan ile donanmış, beyanatı diniyeyi aklî ve naklî deliller ile bilip takdir etmeğe kadir bulunanların bilmesi içindir ki,

أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Haktır Gerçekten o

(Şüphesiz o Kuran Rabbin tarafından gelmiş bir hakikattir) Şüphesiz o Peygamberlerin bildikleri ilâhî hükümler, tebliğ eyledikleri semavî kitaplar, bu cümleden olarak Kurânı Kerim Rabbin tarafından gelmiş bir hakikattir sır bir haktır. Artık o zatlar, böyle bir kalp kanaatinde bulunup

فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ

Kalppleri Ona Derken gönülden bağlanır Ona Ve iman ederler

(Artık ona iman etsinler de kalplerinde bir itminan meydana gelmiş olsun) o kendilerine tebliğ edilen ve doğruluğu açık bulunan dinî beyanata, ilâhi kitaplara iman etsinler de o hakikatin tebliği için, o ilâhi kitabı için Şeytani vesveselerin batıl olduğunu bilerek onlara iltifat eylesinler. Bu vesile ile de büyük sevaplara nail olmuş olsunlar

وَإِنَّ اللَّهَ لَهُدِّ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola İman ettiler O kimseleri ki Elbette hidayet edendir Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Allah, iman edenleri elbette dosdoğru bir yola hidayet edicidir) Peygamberlerinin tebligatını olduğu gibi kabul ve tasdik eden, şeytanın o teville-rine iltifat eylemeyen kullarını elbette dosdoğru bir yola İslâmiyet yoluna hidayet edicidir. Artık onlar, ilâhi dinî kabule vesile olan bir nazarı sahihe, bir kalp kanaatine nail bulunmuş olurlar. İşte şeytan tabiatlı kimselerin aldatmalarına, yanlış telkinatına kıymet vermeyip de İslâm dininin her bakımdan akla, hikmete muvafık olan hükümlerini, telkinlerini güzelce tasdik eden, onları yücelten zatlar için böyle ebedî bir selâmet ve saadet takdir edilmiştir. Cenab-ı Hak, cümlemizi bu gibi hakikati gören seçkin zümrelerden ayırmasın. Âmin.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ

يَوْمٍ عَقِيمٍ

55.Ve kâfir olanlar ise kendilerine kıyamet ansızın gelinceye veya onlara kısır bir günün azabı gelinceye kadar Kurandan bir şek içinde bulunur, dururlar

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin ölüp gidinceye kadar şek ve şüpheden ayrılmış olmayacaklarını bildiriyor. Kıyamet kopunca da Cenabı Hakkın mülk sahipliği ve hâkimiyeti tamamen tecelli edip iman ve ile amel sahiplerinin nimetleri bol cennetlere nail olacaklarını, Allah'ın ayetlerini yalanlayan kâfirlerin de şiddetli azaplara öyle birer felakete uğrayacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ

Ondan yana Bir şüphe içindedir İnkâr ettiler O kimseler ki Geri durmaz Ve

(ve kâfir olan kimseler sürekli şüphe içinde kalırlar) Tabiatı inkârcı, küfür ile vasıflanmış bulunan kimseler ise kur'andan veya kıyamet saatinden sürekli şüphe içinde kalırlar

حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً

Ansızın O saat Kendilerine gelinceye kadar Ta ki

(kendilerine kıyamet ansızın gelinceye kadar) kendilerine kıyamet veya kıyamet alametleri veya ölüm ansızın gelinceye kadar

أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ

Kısır Bir günün Azabı Kendilerine gelinceye kadar Veya

(veya onlara kısır bir günün azabı gelinceye kadar) evet onlara kısır bir günün Yani: kıyamet gününün veya kâfirler için hiçbir hayrı olmayıp onları kasıp kavuran rüzgâr gibi kahreden zürriyetten mahrum bırakan bedir gününün mağlûbiyeti gibi bir kahır ve şiddetli ceza azabı gelinceye kadar. Veya dünyada yok olmaları bir ölüm bir felaket bir musibet başlarına gelinceye kadar o kâfirler o Kuranı mübinden, onun Resulullah'a nazil olan bir ilâhi kitap olduğundan bir şek içinde bulunur dururlar bu hal, kendilerinden ölüp gidinceye kadar yok olmaz.

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

56.Mülk o günde Allah'a mahsustur. Onların arasında hükmeder. Artık iman edenler ve güzel güzel amellerde bulunanlar Naim cennetlerindedir.

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ

Allah'ındır O gün Mülk

(Mülk o günde Allah'a mahsustur) Mülk bütün kâinatın varlığı, mülkiyeti o günde o kıyamet zamanında Allah'a mahsustur bütün mahlûkatı üzerinde hâkimiyeti ve tasarrufları bağımsız olarak geçerli, o gün hiç bir kimse bir hâkimiyete, bir tasarrufa sahip, kadir olamaz, şöyle ki, o yüce yaratıcı

يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ

Aralarında Hüküm verir

(Onların arasında hükmeder) Onların müminler ile kâfirlerin arasında hükmeder onların haklarında lâıyk oldukları hükümleri verir

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naim Cennetlerindedirler Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler Artık o kimseler ki

(artık iman edenler ve güzel güzel amellerde bulunanlar Naim cennetlerindedirler) Peygamberini ve getirmiş olduğu Kuranı Kerimi tasdik etmiş olanlar Cenabı Hak-
kın Kuranı Kerim vasıtasıyla emir etmiş olduğu güzel ibadetlere hareketlere devam etmiş zatlar Naim cennetlerindedirler. Nimet, lezzet, emniyet yeri olan cennetlere nail olmuş olurlar, haklarında ilâhi hüküm böyle tecelli etmiş olur.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

**57.Ve o kimseler ki, kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi tekzip eylediler, artık on-
lar için şedit bir azap vardır.**

وَالَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir oldular) Ve o kimseler ki bilakis dünyada iken kâfir oldular Allah'ın birliğini inkâr ettiler, gözleri önünde parlayan birlik delillerinden göz yumdular, onları örtmeye çalıştılar

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Ve

(Ve bizim ayetlerimizi yalanladılar) Kuranı Kerim gibi bir ilâhi kitabı inkâr ederek onun ne kadar büyük bir ebedî mucize olduğunu düşünmediler, ilâhi dinin yüceliğine, hak olduğuna şahitlik eden binlerce delilleri, kanıtları görüp anlamak istemediler, fitratlarını, kabiliyetlerini kötüye kullandılar,

فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azap Onlar için vardır Artık işte onlar

(artık onlar için şedit bir azap vardır) İşte bu onların dinî ilâhiyi inkâr, mukaddesata ihanet etmelerinin ebedî bir cezasıdır.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قَتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ

اللَّهُ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

58.Ve o kimseler ki, Allah yolunda hicret ettiler, sonra öldürüldüler veya öldüler elbette onları Allah güzel bir rızık ile rızıklandıracaktır. Ve şüphe yok ki, Allah rızık verenlerin hayırlısıdır.

Bu mübarek ayetler, Allah yolunda hicret edenlerin nail olacakları mükâfatları bildiriyor. Düşmanları tarafından eziyetlere uğrayan ve onlara o eziyetle misillemede bulunmakla beraber sonra daha fazla zulümlere maruz kalan müminlere Allah Teâlâ'nın zafer vereceğini müjdeliyor. Bu kâinatta her bakımdan tasarruflarda bulunan yüce yaratıcının bütün mükemmel vasıfları kendisinde topladığını, yaratıcılık ve mabutluk sıfatlarının bir olan zatına mahsus bulunduğunu beyan ile o yüce yaratıcının dilediği kullarına yardım edeceğine işaret buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Hicret ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, Allah yolunda hicret ettiler) Hz. Peygamber zamanında ashâbı kiramdan bir kısmı, Mekke müşriklerinin tahakkümü altında kalmışlardı. Cenabı Hak onları hicrete teşvik ve hallerini beyan için şöyle buyuruyor. Ve o kimseler ki, Allah yolunda din uğrunda, nail oldukları İslâm dinini muhafaza için hicret ettiler vatanlarını, aşiretlerini terk ettiler, Mekkei Mükerrreme den Medine i Münevvere'ye hicret ettiler

ثُمَّ قَاتِلُوا أَوْ مَاتُوا

Öldüler Veya Öldürüldüler Sonra

(sonra öldürüldüler veya öldüler) Sonra hicrete müteakip cihada atılarak din düşmanları tarafından öldürüldüler şehit edildiler veya öldüler düşmanları tarafından öldürülüş olmadılar

لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا

Güzel Bir rızıkla Allah Elbette onları rızıklandıracaktır

(Elbette onları Allah güzel bir rızık ile rızıklandıracaktır) Elbette onları o iki İslâm zümresini Allah güzel bir rızık ile rızıklandıracaktır onlar Allah katında hayatta bulunmaktadırlar, kendilerini cennetlerde sonsuz nimetlere nail buyuracaktır,

وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Rızık verenlerin En hayırlısıdır Elbette o Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Allah rızık verenlerin hayırlısıdır) Ve şüphe yok ki, Allah o yüce yaratıcı o kullarını diriltme ve öldürmeye kadir olan yüce Mabud rızık verenlerin hayırlısıdır çünkü o kerem sahibi yaratıcı, kullarını hesapsız rızıklandırır. Gerçek rızık veren, ancak o'dur. İnsanlara rızık veren denilmesi mecazdır, ilâhi rızık bazı kimselere kavuşturmaya vesile oldukları için kendilerine bu vasıf mecazen verilmiştir.

لَيَدْخِلْنَهُمْ مُدْخَلَ رِزْوَانِهِ إِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ

59.Elbette onları hoşnut olacakları bir meskene girdirir. Şüphe yok ki Allah, elbette pek bilendir, pek halim sahibi idi.

لَيَدْخِلْنَهُمْ مُدْخَلَ رِزْوَانِهِ

Ondan hoşnut olacakları Girilecek bir yere ki Hiç şüphesiz onları dahil edecektir

(Elbette onları hoşnut olacakları bir meskene girdirir) Evet. Âlemlere rızık verici olan Allah Teâlâ elbette onları o iki zümreyi hoşnut olacakları bir meskene cennete girdirir orada fevkalâde güzel bir şekilde rızıklandırır, orada hatır ve hayale gelmeyen nimetlere nail kılar

وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ

Azapta acele etmeyendir Elbette her şeyi bilendir Allah Şüphesiz Ve

(Şüphe yok ki Allah, elbette pek bilendir, pek halim sahibi dir) Şüphe yok ki, Allah rahmeti evrenseldir. Büyüklüğü akılları hayrete düşüren kâinatın yaratıcısı elbette Pek bilendir kullarının bütün amellerini, maksatlarını bilicidir ve pek halim sahibidir kullarının birçok kusurlarını af eden, kendilerini alelacele cezaya uğratmaz, kendilerine bir tövbe ve istiğfar mühleti ihsan buyurur.

&-Rivayet olunuyor ki: Ashâbı kiramdan bazı zatlar, Resulullah Efendimize müracaat ederek: Ey Allah'ın Nebisi! Allah yolunda katledilenlere Cenabı Hakkın hayırdan neler vereceğini biliyoruz, biz de onlar gibi seninle beraber cihatta bulunuyoruz, ya biz öldürülmez de seninle beraber vefat edersek bizim için ne vardır? Demişler. Bunun üzerine bu iki ayeti kerime nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki, öyle mücahit zatlar, harp sahasında şehit edilmiş olmasalar da yine şehitler gibi mükâfatlara nail olacaklardır. Onlar, güzel niyetlerinden, yüksek fedakârlıklarından dolayı şehit gibi cennetlere, lütuflara kavuşacaklardır. Ne büyük bir ilâhî müjde!

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ

60.Bu böyledir. Ve her kim kendisine yapılan bir eziyete misliyle eziyette bulunur da sonra yine kendisine zulmedilirse elbette ona Allah yardım eder. Şüphesiz yok ki, Allah elbette af edicidir yarlıgayıcıdır.

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ

Onunla Kendisine eziyet edildi O şeyi ki Misliyle Eziyetle bulunursa Kim Ve Bu böyledir

(Bu böyledir Ve her kim kendisine yapılan bir eziyete misliyle eziyette bulunur da) evet. Allah Teâlâ'nın vasıflarına, lütuflarına dair verilen bilgi beyan olunduğu üzeredir. Ve müminlerden herkim kendisine müşrikler tarafından zulmen yapılan bir eziyete misliyle eziyette bulunur da haddi aşmaz daha fazla düşmanlıkta bulunmaz ise onların mücadele ve vuruşmalarına karşı aynı şekilde misillemede bulunur da

ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ

Allah Mutlaka ona yardım edecektir Kendisine Saldırılırsa Sonra

(sonra yine kendisine zulmedilirse elbette ona Allah yardım eder) yani yine kendisine o müşrikler tarafından zulmedilirse mesela: Yurdundan çıkarılırsa, malları elinden alınırsa elbette o zulme uğrayan Müslümana Allah yardım eder o zalimden intikamını alır.

إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ

Çok bağışlayandır Elbette çok affedicidir Allah Şüphesiz

(Şüphesiz yok ki, Allah elbette af edicidir yarlıgayıcıdır) Öyle düşmanından intikam alan mümin kulunu af eder, onu mazur görür ve o yüce yaratıcı yarlıgayıcıdır o mümin kulunun daha iyi olan af ve sabır tarafını tutmayıp da intikam tarafını tercih etmiş olduğundan dolayı onu cezalandırmaz, kusuru olsa da örter. Bu ayeti kerimede işaret buyrulmuş oluyor ki: Bazı tecavüzlere, eziyetlere karşı intikam hissi beslemeyip de af ile sabır ile muamele yapılması daha iyidir, bir âlicenaplık alametidir. Nitekim Cenabı Hak da: "Af etmeniz takvaya daha yakındır" diye buyurmuştur.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

61.Bu böyledir, çünkü Allah geceyi gündüzün içine girdirir ve gündüzü de gecenin içine girdirir. Ve şüphesiz yok ki, Allah, tamamıyla işiticidir, görücüdür.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ

Gündüze Geceyi Katar Allah Çünkü şüphesiz İşte budur

(Bu böyledir çünkü Allah geceyi gündüzün içine girdirir) Evet Bu böyledir Allah Teâlâ müminlere yardım eder, o her şeye kadir. Kullarının menfaatleri için geceleri kısaltır, gündüzlerin aydınlıkları ile gecelerin karanlıklarını giderir

وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

Geceye Gündüzü Katar Ve

(ve gündüzü de gecenin içine girdirir) Gündüzün aydınlığını giderir, geceleri uzatır, kullarının istirahat zamanlarını arttırmış olur. Böyle mahlûkatından bazısını bazısı üzerine galip kılar, böyle birbirine muhalif şeyleri vücuda getirir. Bundan dolayı o yüce yaratıcı, kullarına yardım etmeğe de pek ziyade kadir, ve

وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Her şeyi görendir Hakıyla işitendir Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphesiz yok ki, Allah tamamıyla işiticidir) Her söyleneni işitir, müminler aleyhinde o düşmanlarının lakırdılarını da işitmektedir, bilmektedir. Ve o hikmet sahibi Mabud görücüdür her yapılan şeyi görür, ona karşı hiç bir şey gizli kalmaz. O düşmanların bütün hareketlerini ve durumlarını da görmektedir. İşitmek için gecenin sessizliğine, görmek için gündüzün aydınlığına muhtaç değildir. Kullarının gizli ve açık hiç bir sözü, hiçbir hareketi o yüce yaratıcıya karşı gizli kalmaz, buna inanmışsınız.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

62.İşte bu böyledir. Çünkü hak olan, ancak Allah'tır. Ondan başka ibadet ettikleri ise o batıldır ve muhakkak ki, en yüce ve en büyük olan ancak Allah'tır.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ

Hak olan Odur Allah Çünkü şüphesiz İşte budur

(İşte bu böyledir Çünkü hak olan, ancak Allah'tır) Evet İşte bu böyledir Cenabı Hak, tam bir kudretle, sonsuz bir ilim ile vasıflanmıştır, onun ilmi her şeyi kapsar, Biz-zat var olan ve varlığı zorunlu olan ancak Allah'tır o bütün kâinatın yegâne yaratıcısıdır, terbiye edicidir

وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ

Batıl Odur Ondan başka Yalvarıyorlar O şeyler ki Şüphesiz Ve

(Ondan başka ibadet ettikleri ise o batıldır) O müşriklerin mabut tanıdıkları herhangi şey ise o batıldır haddizatında yoktur, ilahlık vasfını asla sahip olmayan şeylerden ibarettir.

وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

Pek büyük olan Pek yüce olan Odur Allah Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki, en yüce ve en büyük olan ancak Allah'tır) Kudretiyle her şeyden yüce ve azametiyle bütün kâinattan büyük bulunan ancak Allah'tır. Evet. Bütün mahlûkat, onun kudreti altında bulunmaktadır, onun birer eseridir. Artık onun bu mahlûkatından herhangi bir şey, o yüce yaratıcının nasıl ortak ve benzeri olabilir? O ezeli mabudun varlığına, birliğine, azamet ve kudretine şahitlik ve delâlet eden nice açık, parlak, kesin deliller vardır. Buna inanmışsınız.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

63.Görmedin mi ki, muhakkak Allah, gökten bir su indirdi de yeryüzü yemyeşil oldu. Şüphe yok ki, Allah çok lütufkârdır, çok haberdardır. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın kudretine, nimetlerine delâlet ve şahitlik eden altı tür yaratılış harikalarını, kudret eserlerini, dikkat nazarı önüne koyuyor. O yüce yaratıcının üstün vasıflarını beyan ve bir nice insanları nankörlükte bulunur olduklarını ihtar buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi Allah Doğrusu Görmedin mi?

(Görmedin mi ki muhakkak Allah gökten bir su indirdi) Ey mükellef insan, görmedin mi ki elbette ki, bakıp görmüş, anlamışsındır ki, muhakkak Allah Rüzgârları gönderdi, bulutları kaldırdı, yeryüzüne yağmurlar yağdırdı

فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً

Yemyeşil Yeryüzü Böylece oluyor

(yeryüzü yemyeşil oldu) Yeryüzü kurumuş, âdeta ölü bir halde bulunmuş iken yemyeşil oldu vakit vakit bahar feyzi ile yeniden hayat bularak güzel bir manzara teşkil etti, umurun menfaatlerine hizmetçi oldu.

إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

Her şeyden haberdardır Çok ihsan edendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah çok lütufkârdır, Her şeyden haberdardır) Şüphe yok ki, Allah kullarına çok lütufkârdır yağmurlar ile bitkileri vücuda getirerek kullarını bol bol rızıklandırır. Ve o yüce yaratıcı tamamen haberdardır mahlûkatının faydalarını, menfaatlerini onların gizli ve açık hallerini, temennilerini hakkiyle bilir. İşte bu birinci nevi bir kudret delilidir.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

64.Göklerde olanlar da ve yerde olanlar da onundur. Ve şüphe yok ki Allah elbette o, zengindir, övgüye lâyıktır.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur

(Göklerde olanlar da ve yerde olanlar da onundur) Evet, Göklerde olanlar da bu cümleden olarak güzel sular da ve yerde olanlar da Çeşit çeşit bitkiler vesaire de onundur o Yüce Yaratıcının birer kudret eseridir, mülk ve yaratılış olarak ona aittir,

وَإِنَّ اللَّهَ لَهُ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

Övgüye lâyıktır Hiç ihtiyacı olmayan Elbette odur Allah Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki Allah elbette o, zengindi övgüye lâyıktır) Ve şüphe yok ki, elbette o Yüce Yaratıcı zengindir her şeyden bizzat müstağnidir, hiç bir şeye hâşâ muhtaç değildir. Ve o övgüye lâyıktır bütün vasıfları ve fiilleri itibariyle hamd ve övgüye lâyıktır. Bu da ikinci nevi bir kudret delilidir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

65.Görmedin mi ki, muhakkak Allah, sizin için yerde olanları ve emriyle denizde yüzen gemileri de hizmetinize verdi ve göğü de izni olmaksızın yerin üzerine düşmekten tutuyor, şüphe yok ki, Allah insanlara çok şefkatlidir, çok merhametlidir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyleri ki Size Boyun eğdirdi Allah Şüphesiz Görmedin mi?

(Görmedin mi ki muhakkak Allah, sizin için yerde olanları hizmetinize vermiştir) Ey akıllı insan! Görmedin mi ki bilinen bir gerçektir ki Yeryüzü emrinize hazırdır. İsteddiğiniz yerlere gidersiniz, istediğiniz taraflara yollar açarsınız, birçok hayvanattan istifade edersiniz, bütün ekinlerden, ağaçlardan geçiminizi temine muktedir olursunuz. Bu da üçüncü tür bir kudret delilidir.

وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ

Emriyle Denizde Akıp gider Gemileri ki Ve

(ve emriyle denizde yüzen gemileri de hizmetinize verdi) Ve o yüce yaratıcı emriyle iradesiyle denizde yüzen gemileri de hizmetinize verdi. O muazzam nakil vasıtalarıyla denizlerde seyri seferde bulunursunuz, o gemiler o kadar büyük, o kadar ağır oldukları halde denizlerin dibine batmıyorlar, suların yüzünde, dalgalar arasında yüzüp gidiyorlar, insanlık için nice menfaatleri temine vesile oluyorlar. Bunlar da dördüncü tür bir kudret delilidir.

وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ

İzniyle Ancak Yerin üzerine Düşer diye Göğü Tutuyor Ve

(ve göğü de izni olmaksızın yerin üzerine düşmekten tutuyor) Ve o kudret sahibi yaratıcı göğü de izni olmaksızın yerin üzerine düşmekten tutuyor o kadar muazzam bir varlık, kendisindeki milyonlarca büyük büyük nurani cisimler ile beraber üstümüzde sabit bir halde bulunuyor, başımızın üzerine düşmüyorlar. Bununla birlikte bazen bir uyanma olmak üzere bazı yıldırımlar ve saire ler bazı yerlere düşerek onların ne kadar büyük kuvvetlere sahip oldukları görülmüş oluyor. Bunlar da beşinci tür bir kudret delilidir,

إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbette çok şefkatlidir İnsanlara karşı Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah insanlara çok şefkatlidir, çok merhametlidir) Hak Teâlâ Haz

retleri insanlara çok şefkatlidir onları çok esirgeyicidir, haklarında ilâhî koruması daima tecelli etmektedir. Ve çok merhametlidir Onlar için nice menfaat kapıları açmış, kendilerine istifade kabiliyeti vermiştir. Kendilerini zararlı şeylerden korumuş, kendilerine selâmet ve saadete ermelerine vesile olacak hükümleri bildirmiştir.

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

66.Ve o, o zattır ki, sizi diriltmiştir, sonra sizi öldürecektir, sonra sizi diriltecektir. Şüphe yok ki, inan elbette çok nankördür.

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ

Size hayat verir O zattır ki O Ve

(Ve o, o zattır ki, sizi diriltmiştir) Ve o yüce yaratıcı o şanı yüce zat dir ki, Ey insanlar! Sizi diriltmiştir yoktan, bir damla sudan yaratıp vücuda getirmiştir

ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ

Sizi diriltecek Sonra Sizi vefat ettirecek Sonra

(sonra sizi öldürecektir sonra sizi diriltecektir) Sonra takdir edilen eceliniz tamam olunca sizi öldürecektir Taki, bu hayat değişimi, basiret sahipleri için bir öğüt mahiyetinde bulunmuş olsun. Sonra sizi Ey insanlar! O yüce yaratıcı, yine diriltecektir ilâhi adaleti tecelli ederek herkesi dünyadaki amellerinin mükâfat ve cezasına kavuşturacaktır. İşte bu da altıncı tür bir kudret delilidir,

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

Gerçekten çok nankördür İnsan Doğrusu

(Şüphe yok ki, insan elbette çok nankördür) Şüphe yok ki küfür ve şirke düşmüş olan herhangi bir insanlık taifesi elbette çok nankördür. O kadar nimetlere nail oldukları ve gözlerinin önünde bu kadar kudret ve azamet delilleri, eserleri parlayıp, durduğu halde onlar yine nimete nankörlükte bulunmaktan geri durmazlar, yine dinsizliklerinde devam eder dururlar. Ne büyük bir aptallık! Ne korkunç bir cüret!

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُونَكَ فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ

لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٌ

67.Her bir ümmet için bir şariat kıldık ki onlar onunla amel edenlerdi. Artık din işinde seninle çekişmede bulunmasınlar. Ve Rabbine davet et. Şüphe yok ki, sen elbette dosdoğru açık bir din üzerindesin.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın vaktiyle de her ümmeti bir şeriata nail buyurmuş olduğundan artık son peygamberin şariat ini inkâra mahal bulunmadığını bildiriyor. Buna rağmen Resuli Ekrem'e karşı mücadelede bulundukları takdirde Hazreti Peygamberin onlara nasıl karşılık vereceğini beyan buyuruyor. Ve Allah Teâlâ göklerde ve yerlerde olan her şeyi hakkiyle bildiğinden onların da o mücadelelerini bilip tesbit buyurmuş olduğu için haklarında lazım gelen hükmü vereceğine işaret buyurmaktadır

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ

Onunla ibadet edenlerdir Onlar Bir şariat Kıldık Ümmetin Her biri için

(Her bir ümmet için bir şariat kıldık ki onlar onunla amel ederlerdi) mesela; Hz. Musa zamanında onun ümmeti onun şariatıyla, onun kitabı olan Tevrat ile amel ederlerdi. Sonra İsa Aleyhisselâm Peygamber gönderilince zamanındaki ümmeti onun şariatıyla, kitabı olan İncil ile amele başlamışlardı. Bundan dolayı daha sonra son peygamber Hazretleri de yeni bir şariatla, yeni bir kitap ile bütün insanlığa Peygamber gönderilmiş olduğundan artık bütün insanlık, onun ümmeti olmak üzere bir birlik teşkil etmektedir, yalnız onun şariatıyla, onun kitabı ile amel etmekle mükellef bulunmuşlardır. Bu, kararlaştırılmış bir dinî emirdir.

فَلَا يُنَازِعُكَ فِي الْأَمْرِ

Bu işte Artık seninle çekişmesinler

(Artık din işinde seninle çekişmede bulunmasınlar) Artık böyle bir emirde ey Resulüm! Seninle o inkârcılar çekişmede bulunmasınlar. Öyle bir mücadeleye, münakaşaya salahiyetleri yoktur, meselenin hakikati, akıl sahiplerince pek açık bir şekilde malûmdur

وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ

Rabbine Davet et Ve

(Ve Rabbine davet et) ve Resulüm! Sen bütün ümmetini, bütün insanlığı Rabbine o Muhsin olan mabudunun dinî olan İslamiyet e davet et zira

إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir hidayet Elbette üzerindesin Doğrusu

(Şüphe yok ki, sen elbette dosdoğru, apaçık bir din üzerindesin) Senin dinin bir hidayet dinidir, bir saadet dinidir, insanlığı ona davet etmek, insanlık hakkında pek büyük bir hayır isterlikten başka değildir.

وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

68.Ve eğer seninle mücadelede bulunurlarsa artık de ki: Sizin ne yapar olduğunuzu Allah pekiyi bilendir.

وَإِنْ جَادَلُوكَ

Seninle mücadele ederlerse Eğer Ve

(Ve eğer seninle mücadelede bulunurlarsa) Ve böyle hak, açık bulunmuş ve böyle bir hayır isterlik gösterilmiş olduğuna rağmen bir takım inkârcı inatçılar eğer Resulüm! Seninle din işinde mücadelede bulunurlarsa artık onlara bir tehdit ve irşat maksadıyla

فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki En iyi bilendir Allah Artık de ki

(de ki: Sizin ne yapar olduğunuzu Allah pekiyi bilendir) Sizin bütün hallerinizi ve böyle batıl yere mücadelenizi de şüphe yok ki, bilmektedir, elbette ki, sizi lâayık olduğunuz cezalara kavuşturacaktır.

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

69.Allah, kendisinde ihtilâf etmiş olduğunuz şeyler hakkında kıyamet günü aranızda hüküm edecektir.

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Aranızda Hüküm verecektir Allah

(Allah kıyamet günü aranızda hüküm verecektir) Ey yüce Peygamber! O seninle mücadeleye cür'et edenlere şunu da de ki: Allah kıyamet günü aranızda hüküm verecektir sizi muhakemeye tâbi tutacak, ne kakında

فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorsunuz Hakkında İdiniz O şey hakkında ki

(kendisinde ihtilâf eder olmuş olduğunuz şeyler hakkında) Dinî meseleler hususunda sizinle müminler arasında ihtilâf ettiğiniz meseleler hakkında hükmünü verecektir, sizin ne kadar boş bir şekilde mücadeleye cür'et etmiş olduğunuz meydana çıkacak, ona göre hakkınızda ceza tertip edilecektir. Artık o müthiş muhakeme gününü bir düşünmeniz icap etmez mi?

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى

اللَّهُ يَسِيرٌ

70.Bilmedin mi ki, şüphesiz Allah, gökte ve yerde olanı bilir. Muhakkak ki, o bir kitaptadır. Hakikaten o, Allah'a göre pek kolaydır.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göktedir O şeyi ki Bilir Allah Şüphesiz Bilmedin mi ki

(Bilmedin mi ki şüphesiz Allah, gökte ve yerde olanı bilir) Ey kadri yüce Habibim! Onların o inkârcı hareketlerinden fazla müteessir olma! Bilmedin mi ki, elbette ki, pekiyi bilirsin ki, O yüce yaratıcıya hiçbir şey gizli kalmaz. İşte o inkârcıların dedikoduları da bu cümledendir. Onların o haksız münakaşaları Allah katında malûmdur.

إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ

Bir kitaptadır Bu Şüphesiz

(Muhakkak ki, o bir kitaptadır) Muhakkak ki, o gökte ve yerde her ne varsa, her ne oluyor ve olacak ise bir kitaptadır Levhi Mahfuz'da daha meydana gelmelerinden evvel bir kudret kalem ile yazılmış, tesbit edilmiş bulunmaktadır.

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Pek kolaydır Allah'a göre Bu Şüphesiz

(Hakikaten o, Allah'a göre pek kolaydır) Hakikaten o her şeyin Levhi Mahfuzda yazılmış olması, Allah'ın ilminin her şeyi kuşatmış bulunması Allah'a göre pek kolaydır. Bu, asla inkâr edilemez. Çünkü o yüce yaratıcının ilmi, kudreti kendi zatının gereğidir, ona hiç bir şey gizli kalmaz ve hiçbir mümkün olan onun için müşkül bulunamaz, onun mukaddes ilim ve kudreti bütün kâinatı kapsar. Artık şüphe yok ki, o inkârcıların o batıl iddialarını da bilir, onların ona göre cezalarını verir. Sen üzülme ey yüce Peygamber!

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا

لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

71.Ve Allah'tan başka öyle bir şeye ibadet ederler ki, ona dair bir delil indirmemiştir. Ve onlar için ona ait bir bilgi de yoktur ve zalimler için bir yardımcı da yoktur. Bu mübarek ayetler, kâfirlerin naklî ve aklî bir delile dayanmış olmaksızın bir takım putlara tapınıp durduklarını kınamak için haber veriyor. O münkirlerin kendilerine karşı okunan Kuranı Kerime ve onu okuyanlara ne kadar düşmanlık göstermekte olduklarını ve bu yüzden pek şiddetli bir ateşe atılacaklarını ve hiç bir yardımcı bulamayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorlar Ve

(Ve Allah'tan başka öyle bir şeye ibadet ederler ki)Ve o müşrik kimseler Allah'tan başka rablık ve mabutluk sıfatına asla sahip olmayan öyle bir şeye bir takım putlara, aciz ve fani şeylere ibadet ederler ki Allah Teâlâ

مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا

Bir delil Hakkında İndirmedi O şeye ki

(ona dair bir delil indirmemiştir) Onlara ibadetin caiz oluşuna ait bir hüccet bir şeri delil indirmemiştir. Bilakis onlara ibadetin caiz olmadığını bildiren birçok deliller, ihtarlar vardır

وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ

Bir ilim Hakkında Onlar için Yoktur O şeye ki Ve

(Ve onlar için ona ait bir bilgi de yoktur)O müşriklere mahsus o putlara ibadetin caiz olduğuna dair bir bilgi de yoktur onlara ibadetin cevazına dair akli bir delil de mevcut değildir. Onlar öyle hiçbir esasa dayanmaksızın cahilce bir biçimde putlara tapınıp dururlar

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

Bir yardımcı Zalimler için yoktur Ve

(ve zalimler için bir yardımcı da yoktur) Ve bu küfrü işleyen o zalimler için bir yardımcı da yoktur onların böyle batıl olduğu açık olan tapınmalarını mazur gören, bu hareketlerine müsaade eden, onlardan ilâhi azabı defedebilecek bulunan bir yardımcı mevcut değildir. Onlar ahirette ebedî azaplara uğrayıp duracaklardır.

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَٰلِكُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

72.Onlara karşı ayetlerimiz apaçık oldukları halde okunduğu zaman o kâfir olanların yüzlerinde bir inkâr bir kin ve gazap alâmeti görün anlarsın. Onlar, kendilerine karşı ayetlerimizi okuyanlara az kalır ki, saldırıversinler. De ki: Size o inkârınızdan daha şerlisini haber vereyim mi, o ateştir. Onu Allah kâfir olanlar için vaad etmiştir. Ve ne fena gidilecek yer!

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Apaçık olarak Ayetlerimiz Onlara Okunuyor O zaman ki Ve

(Onlara karşı ayetlerimiz apaçık oldukları halde okunduğu zaman) Evet. O müşrikler böyle bir buhrana, bir ebedî felâkete uğrayacaklardır. Çünkü onlara karşı kendilerini uyandırmak için ayetlerimiz Kur'anı Kerim'in hükümleri, öğütleri apaçık oldukları halde açık bir şekilde okunduğu zaman

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ

Hoşnutsuzluk İnkâr ettiler O kimselerin ki Yüzlerinde Bilirsin

(O kâfir olanların yüzlerinde bir inkâr bir kin ve gazap alâmeti görün anlarsın)

O kâfir olanların yüzlerinde bir inkâr o ayetlere karşı bir kin ve gazap alâmeti görün anlarsın onların yüzleri, ruhî hallerini göstermeğe yeter. Onlar o derecede bir heycana, düşmanlığa kapılırlar ki,

يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا

Ayetlerimizi Kendilerine Okuyorlar O kimselere ki Saldıracaklar Nerede ise onlar

(Onlar, kendilerine karşı ayetlerimizi okuyanlara az kalır ki, saldırıversinler) O dinsizler, Cenabı Hakkın birliğine, mukaddes vasıflarına ve diğer dinî hükümlere ait ayetlerin okunmasından son derece dargın, kızgın olarak kendilerinde öyle kâfirce bir heyecan zuhura gelir. İşte söylenilen hak sözlere karşı inkârcıların, nefislerinin havalarına mağlûp olanların ruhi durumları böyle düşmanca, alçakça hareketlerden başka değildir. Ey Resuli Ekrem! O gibi inkârcılara

قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَٰلِكُمُ النَّارُ

O ateştir Bundan Daha kötüsünü Şimdi size bildireyim mi De ki

(De ki: Size o inkârınızdan daha şerlisini haber vereyim mi?) Size o inkârınızdan öyle hakkın kelâmından kızgın olup da heyecanlara, ıstıraplara kapılmanızdan daha şerlisini haber vereyim mi? nedir mi o diyorsunuz? O ateştir O muhakkak ki, cehennem ateşidir. Evet. Öyle Kuran okumasından kızmış olanlar, ıstıraplara düşenler, yarın ahirette bu hallerinden binlerce kat elem verici olan cehennem ateşleri içinde kalacaklardır.

وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselere ki Allah Onu va'd etmiştir

(Onu Allah kâfir olanlar için vaat etmiştir) O cehennem ateşini Allah kâfir olanlar için vaad etmiştir. O kâfirler o ateşe mutlaka atılacaklardır. Ne korkunç bir tehdit!

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Dönülecek yerdir Ne kötü Ve

(Ve ne fena gidilecek yer) Ve o ateş ne fena gidilecek yer! Artık o kâfirler, bu ebedî cezayı hiç düşünmezler mi? Onlar, kendilerini uyandıracak olan ayetler, emirleri ve yasakları hiç dinlemeyip de o cehaletlerine bir son vermezler mi? Nedir o kadar cehalet ve sapıklık!

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمْ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ

73.Ey insanlar! Bir misal verildi, onu artık dinleyiniz! Şüphe yok ki, Allah'tan başka kendilerine ibadet ettikleriniz, bir sinek bile yaratamazlar, isterse onun için hepsi de toplansınlar ve eğer sinek onlardan bir şey kapacak olsa onu ondan geri de alamazlar. İsteyen de, istenilen de zayıf olmuştur.

Bu mübarek ayetler, bir takım Mabud edinilen aciz, fani şeylerin mabutluk vasıflarından ne kadar uzak olduklarını bir belîğ nükte ile bildiriyor. Meleklerin de mabutluk vasfına sahip olmayıp bir kısmının peygamberlik şerefine nail bulunmuş olduklarına işaret ediyor. Allah Teâlâ'nın ise bütün üstün vasıfları toplamış ve bütün kâinatın yeğâne mukaddes mercii olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ

Onu Artık dinleyin Bir misal olarak Misal getirildi İnsanlar Ey

(Ey insanlar bir misal verildi onu artık dinleyiniz) Ey küfrün, cehaletin eseri bulunan bir takım kimseler! Sizin güzelce düşünüp de cehaletinizi, gayrı makul hareketlerinizi anlayabilmeniz için bu Kur'anı Kerim'de bir garip, düşünülmeye lâyık bir kıssa, bir açık misal beyan buyruldu, onu artık dinleyiniz O uyanma vesilesi misali artık dinleyiniz onu bir sükûnetle tefekküre dalınız. Şöyle ki: Siz bir takım cansız varlıklar türünden putlara tapınıp duruyorsunuz.

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Yalvarıyorsunuz O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah'tan başka kendilerine ibadet ettikleriniz) O putlar, akıldan, fikirden mahrum, başkalarına ve hatta o kendilerine bile bir faide vermekten aciz şeylerdir. Onlar

لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ

Onun için Toplansalar Velev ki Bir sinek Asla yaratamazlar

(asla bir sinek bile yaratamazlar, isterse onun için hepsi de toplansınlar) İsterse, o sineği yaratmak için o putların hepsi de toplansınlar bir araya gelsinler, yine öyle naçiz bir şeyi bile yaratmaya kadir olamazlar. Artık daha büyüğünü hiç yaratmaya kadir olabilirler mi? Ne mümkün

وَإِنْ يَسْلُبْهُمْ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ

Ondan Onu kurtaramazlar Bir şey Sinek Onlardan koparsa Eğer Ve

(ve eğer sinek onlardan bir şey kapacak olsa onu ondan geri de alamazlar) O putlar, kendilerinden o kapılan şeyi o kapan sinekten geri alamazlar o putların bu kadar basit bir şeye de kudretleri yoktur. İşte

ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ

Kendinden istenen Ve İsteyen Aciz kaldı

(isteyen de istenilen de zayıf olmuştur) Yani: O putlara ibadet edenler de o kendilerine ibadet olunan putlar da haddizatında birer zayıf mahlûktan Başka değildir veya hut o sineklerde zayıf, o putlar da aciz şeylerdir. Artık öyle şeyler nasıl mabut, ibadete lâyık olabilirler? Hiç bu kadar açık bir şeyi o müşrikler düşünemiyorlar mı?

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

74.Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler, şüphe yok ki, Allah elbette kuvvetlidir, güçlüdür.

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ

Kadrinin Hakkıyla Allah'ı Takdir edemediler

(Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler) Evet. 0 müşrikler büyük bir cehalet içinde yaşıyorlar. Onlar Allah'ın kadrini kudret ve büyüklüğünü ve diğer yüce vasıflarını hakkıyla takdir edemediler öyle aciz, zayıf, mahlûk şeylere ilahlık, mabutluk isna-dında bulundular, onlara taparak onlardan bir faide bekler bulundular,

إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

Daima üstündür Elbette çok güçlüdür Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah elbette kuvvetlidir güçlüdür) Bütün kâinatı yaratmaya kadirdir ve güçlüdür bütün mahlûkatı üzerine galiptir, hiç bir şeyi yaratmadan aciz değildir. Artık bir sivrisineği bile vücuda getirmekten aciz olan şeyler, nasıl ilahlık ve mabutluk vasfına sahip olabilirler? Bu kadar açık bir hakikati düşünemeyip de o putlara tapmak, ne kadar bir gaflet, bir aptallık eseridir. Bir kere düşünmeli, Cenabı Hak, insanlara akıl vermiştir ve Peygamberleri, kitapları vasıtasıyla insanlığa o hakikati haber vermiştir. Artık nasıl olur da birçok cemiyetler öyle bir cehalet karanlığı içinde yaşamaya devam ederler?

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

75.Allah meleklerden Resuller seçer ve insanlardan da. Muhakkak ki, Allah tamamen işiticidir, görücüdür.

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ

İnsanlardan Ve Elçiler Meleklerden Seçer Allah

(Allah meleklerden Resuller seçer ve insanlardan da) Evet. Allah Meleklerden Resuller seçer Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail Aleyhimüsselâtu vesselam gibi. Ve insanlardan da Resuller seçmiştir. Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed Mustafa sallallahu Teâlâ aleyhim vesselam gibi. Allah Teâlâ, böyle bir kısım seçkin kullarını yüce ruhlara sahip, mukaddes güç ile desteklemiştir. Bu yüce zatlar ile ruhanî ve cismanî âlemleri ilâhi feyizlerine mazhar kılmıştır. Peygamberlik vazifesi, yalnız meleklerle mahsus değildir, öyle bir inhisar iddiası batıldır.

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Her şeyi görendir Hakkıyla işitendir Allah Muhakkak ki

(Muhakkak ki, Allah, tamamen işiticidir ve görücüdür) Kullarının bütün sözlerini, iddialarını, münakaşalarını, inkârlarını ve tevhid ve tesbihlerini tamamen işitir, bilir. Ve o kâinatın yaratıcısı Hazretleri her şeyi görücüdür kullarının bütün fiil ve hareketlerini görmektedir, hiç bir şey o yüce yaratıcıya karşı gizli, meçhul kalmaz. Buna inanmı-sızdır!

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

76.Onların ilerilerinde olanı da ve arkalarında olanı da bilir. Ve Allah'a bütün işler döndürülür.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

Arkalarındakini O şeyleri ki Ve önlerindeki O şeyleri ki Bilir

(Onların önlerinde olanı da ve arkalarında olanı da bilir) Evet. 0 yüce Mabut Hazretleri onların o Peygamberlerinin ilerilerinde olanı da bilir, geçmiş zamanlara ait hiçbir şey kendisine meçhul kalmaz ve o Peygamberlerin arkalarında olanı da bilir, kendilerinden sonra ümmetleri arasında ortaya çıkan hâdiseleri de tamamen bilmektedir, ilâhi ilmi bütün bunları kuşatmıştır.

وَالِى اللّٰهُ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

İşler Döndürülür Allah'a Ve

(Ve Allah'a bütün işler döndürülür) Sonunda kıyamet gününde bütün mahlûkatının işleri, Cenab-ı Hakkın hükmü adaletine tâbi olur. Haklarında adaletin gereği ne ise o tecelli eder. Ondandır başka yaratıcı, mabut, bütün âlemin hallerini bilen, bütün mahlûkat üzerinde hâkim yoktur. Ne mutlu daha dünyada iken bu hakikati bilip de o eşsiz yaratıcıya tam bir samimiyetle ibadet ve teatte bulunmuş olanlara.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

77.Ey iman edenler, rûkûa varınız ve secde ediniz ve Rabbinize ibadette bulunun ve hayır işleyiniz, Taki kurtuluşa erebilesiniz.

Bu mübarek ayetler, müminlerin yerine getirmekle mükellef oldukları başlıca şer'i hükümleri bildiriyor. İslâm dininin güçlükten uzak ve her bakımdan yüce olduğunu ve Peygamberlerin kendi ümmeti üzerine ve şerefli Müslüman adına sahip olan bu ümmetin de bütün ümmetler üzerine şahitlikte bulunacaklarını haber veriyor ve bu Müslüman ümmetin ilâhi korumaya nail bulunduklarını müjdeliyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا

Secde edin Ve Rûku edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler rûkûa varınız ve secde ediniz) Ey ümmeti Muhammed! İmanınızın güzel bir alâmeti olmak üzere Namazlarınızı rûkû ile secde ile kılınız, Cenabı Hakka karşı en mükemmel bir tevazu ve kulluk alameti olan bu ibadet tarzına devam ediniz.

وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ

Hayır İşleyin Ve Rabbinize Kulluk edin Ve

(Ve Rabbinize ibadette bulunun ve hayır işleyiniz) Nafile ibadetlerde de bulunan güzel ahlâk ile vasıflanın, sılaî rahim gibi, haklarına riayet gibi, akrabalık haklarına riayet gibi güzel, içtimaî vazifeleri terk etmeyin

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa ersiniz Ta ki siz

(Ta ki kurtuluşa erebilesiniz) Ahirette cennetlere nail olabilesiniz. Evet. Böyle ibadet ve itaat de bulunmak bir kulluk vazifesidir, bir insanlık alametidir. Bunlara muvaffakiyet ise bir ilâhi lütuftur. İnsan kendi ibadet ve itaatine, yaptığı iyiliklerle gururlanmamalıdır, o sayede başarı ve kurtuluşa nail olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz eylemelidir. Lealle = umulur ki; kelimesi buna işaret etmektedir.

&-Bu ayeti kerime imamı Şafii'ye göre ve diğer bir kısım zatlara göre bir secde ayetidir. İmamı Azama göre ise bu secde, rûkû ile beraber zikredildiği için, bu zikir bunun bir tilâvet olmadığını göstermektedir.

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ

مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ

شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

78.Ve Allah yolunda hakkiyle cihad ile mücahededede bulununuz. 0 sizi seçti ve sizin üzerinize dinde hiçbir güçlük kılmadı. Babanız İbrahim'in milleti gibi. 0 bundan evvel size Müslümanlar ismini vermişti ve bunda da: Ta ki: Resul sizin üzerinize şahit olsun ve siz de insanlar üzerine şahitler olasınız. Artık namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz ve Allah'a sığınınız. 0 sizin mevlanızdır. İşte ne güzel Mevlâ ve güzel yardımcısı

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ

Cihadının Hakkiyle Allah Uğrunda Cihad edin Ve

(Ve Allah yolunda hakkiyle cihad ile mücahededede bulununuz) Ve Ey iman edenler! Özellikle Allah yolunda hakkiyle cihad ile mücahededede bulununuz dinin düşmanlarını cezalandırmak, Allah'ın dinini yaymak, İslâm'ın mukaddesatını müdafaa ve muhafaza etmek için cihad meydanlarına atılın, nefislerinizi arıtmak ve ahlâk ve davranışlarınızı ıslah için nefse karşı cihadda bulunun:

هُوَ اجْتَبَاكُمْ

Sizi seçmiştir O

(O sizi seçti) O yüce yaratıcı. Ey Müslümanlar! Sizi seçti sizi İslâm dinine hizmet için tercih buyurdu. Sizin Peygamberinizi resullerin en şerefli kıldı, sizin dininizi de dinlerin en mükemmeli kıldı, kitabınız olan Kur'anı Kerim'i de semavî kitapların en büyüğü kıldı, sizi de ümmetlerin en şerefli kılmak lutfunda bulundu

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ

Bir zorluk Dinde Üzerinize Kılmamıştır Ve

(ve sizin için din de hiç bir güçlük kılma) Nail olduğunuz İslâm dininin bütün hükümleri, kolaylıkla yerine getirilebilir. İslâm dinî, hiçbir kimseyi gücünün üstünde bir şey ile mükellef tutmaz. Mükellef olduğumuz ibadetler, güçlükleri içermeyip bir nice maddî ve manevî faideleri içermektedir. Sefer halinde, hastalık halinde gösterilen şer'i müsaadeler, kolaylıklar da malûmdur. İslâm dinine göre en günahkâr kimseler de tövbe ve istiğfar edince ilâhi affa nail olurlar. Evet. İslâm dininin hükümlerini güzelce tatbik edenler, onların sahip oldukları menfaatleri, hikmetleri iyice dikkate alanlar, İslâm dinini bir kolaylık, bir şefkat ve merhamet, bir fazilet ve yücelik dinî olduğunu itirafa mecbur olurlar. Ey Müslümanlar! Sizin bu mübarek dininiz

مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'in Babanız Dini

(babanız İbrahim milleti gibi) dir, Onun gibi gayet mukaddestir, onun gibi gayet geniştir. Hz. İbrahim, Peygamberimizin büyük babasıdır. Bu bakımdan Müslümanların da mübarek bir babası bulunmuştur. Çünkü bir Peygamberin ümmeti onun evlâdı hükmündedir. Cenabı Hak, işte Müslümanları bu şerefe de nail buyurmuştur.

&-Millet, din gibidir. Cenabı Hakkın Peygamberleri lisanîyle kulları için meşru kılmış olduğu şeylerin ismidir. Millet tabiri yalnız Peygamberlere izafe edilir. Allah Teâlâ'ya ve diğer insanlara izafe edilmez. Meselâ: Milleti İbrahim, milleti Muhammed Aleyhisselâm denilir. Milletullah, milletuzeyd denilmez. "Ragıbı İsfahani".

هُوَ سَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Müslümanlar Sizi isimlendirdi O

(O bundan evvel size Müslümanlar ismini vermişti) Ey Müslümanlar! O yüce yaratıcı bundan evvel Kur'anı Kerim'in inmesinden önce indirmiş olduğu diğer kitaplarında size Müslümanlar ismini vermişti ve bunda da bu Kur'anı Kerim'de de size o seçkin ismi vermiştir,

وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ

Size Şahit Peygamber Olması için Bunda Ve

(ve bunda da Ta ki: Resul sizin üzerinize şahit olsun) Taki, Resul Aleyhisselam kıyamet gününde sizin üzerinize şahit olsun size dinî hükümleri tebliğ etmiş olduğunu bildirsın

وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

İnsanlara Şahitler Olmanız için Ve

(ve siz de insanlar üzerine şahitler olasınız) yani: O eski kavimlere de Peygamberlerinin dinî hükümleri, vazifeleri tebliğ etmiş olduklarını Kur'anı Mübin vasıtasıyla bil-

miş olduğunuz için bu hususa dair diğer ümmetlere karşı da siz şahitlikte bulunasınız. Bu da Ey İslâm ümmeti! Size verilmiş bir şeref, bir ayrıcalık demektir. Artık bununda şükürünü ifaya çalışınız,

فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekâtı Verin Ve Namazı Artık dosdoğru kılın

(Artık namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz) Artık ey seçkin ümmeti Muhammediye! Üzerinize düşen namazı erkân ve adabına riayetle kılınız Cenabı Hakka manevî ulaşmaya vesile olan o kutsal namaz ibadetine devam eyleyiniz. Ve zekâtı veriniz ki, o da ruhunuzu temizler, sizde âlicenaplık özelliğini vücuda getirir, sizin ile din kardeşleriniz arasındaki bağılılığı, muhabbeti artırır

وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ

Allah'a Sımsıkı tutunun Ve

(ve Allah'a sığının) Her hususta ona ilticada bulunan, üzerinize düşen vazifeleri güzelce yapmaya muvaffakiyeti o kerem sahibi mabûddan niyaz eyleyin, zaferi, kurtuluşu ancak o kerem sahibi yaratıcınızdan dileyin. Çünkü

هُوَ مَوْلَاكُمْ

Sizin Mevla'nızdır O

(o sizin Mevla'nızdır) Bütün işlerinizin mütevellisi bulunan, sizlere muvaffakiyet veren ancak odur. İşte o yüce yaratıcı

فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ

Yardımcıdır Ne güzel Ve Mevla'dır İşte ne güzel

(ne güzel Mevlâ ve ne güzel yardımcıdır) o ne güzel koruyucudur, destekleyicidir. Ve ne güzel yardımcıdır dilediği kullarına pek mükemmel bir şekilde yardım, muvaffakiyet ihsan buyurur. Artık müminler için ne büyük bir saadet! Öyle ezeli, kerem sahibi, yüce bir mabuda iman etmiş, İslâmiyet şerefini kazanmış bulunan kullar, ne kadar mutludurlar. Bundan dolayı Müslümanlar, nail oldukları bu şeref ve saadetten dolayı daima şükran secdesine kapanmalıdırlar, daima ibadet ve itaate devam ederek kulluk vazifesini tam bir zevk ve şevk ile ifaya çalışmalıdırlar. Her hususta muvaffakiyeti, kulları hakkında merhamet ve şefkati sonsuz olan yüce kerem sahibi yaratıcıdan niyaza devam etmelidirler. Başarı sadece Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

23-MU'MINUN SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur, yüz on sekiz ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Müminlerin vasıflarını bildirdiği ve onların Allah'ın yardımına nail olacaklarını müjdelediği için kendisine böyle "Sûretül Müminun" unvanı verilmiştir. Bu Müminun suresinin ilk ayetleri ile bundan evvelki Hac suresinin son ayetleri arasında büyük bir münasebet ve irtibat vardır. Şöyle ki: Hac suresinin sonundaki ayetler, müminlerin kurtuluşa nail olabilmeleri için kendilerine yedi dinî vazife tebliğ etmektedir. Bu Müminun suresinin ilk ayetleri de yedi vasfı taşıyan, öyle yedi vazifeyi ifa eden, o husustaki ilâhi emre uymuş bulunan müminlerin kurtuluşa başarıya nail olduklarını müjdelemektedir. Bu Mümin un Sureyi celilesi, yüce Peygamberlere ait beş kıssayı içermektedir. Özellikle Peygamber Efendimizin kadrinin yüceliğini, muvaffakiyetlere nail olacağını da bildirmektedir. Bu mübarek sure, Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine ve diğer mukaddes sıfatlarına delâlet ve şahitlik eden başlıca dört nevi kudret eserleri ve insanların yaradılışlarındaki dokuz mertebeyi insanlığın ibret bakışına vaz ediyor. Bu kadar açık delillere, kanıtlara rağmen küfürlerinde ısrar edip duran inkârcıların da kurtuluştan mahrum, ilâhi cezaya ve ebedî azaba maruz bulunacaklarını ihtar ediyor. Erhamürrahimin olan Allah Teâlâ'nın mağfiretine, rahmetine iltica edilmesi gereğine de işaret buyurmaktadır. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ

1. Muhakkak ki, müminler kurtuluşa ermişlerdir.

Bu mübarek ayetler, yedi seçkin vasıflara sahip olan müminlerin başarı ve kurtuluşa nail ve cennetlerin en yükseğine kavuşacaklarını kendilerine şöylece müjde verilmektedir.

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Kurtuluşa ermiştir Gerçekten

(Muhakkak ki, müminler kurtuluşa ermişlerdir) Yani: Cenabı Hakkı birleyenler, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik edenler, kıyametin vuku bulacağını itiraf edenler, zaruri yatı dini yeden sayılan hükümleri yerine getirenler kurtuluşa ermişlerdir onların gelecekları emniyete alınmıştır, onların kurtuluş ve saadeti adeta şimdi meydana gelmiş gibi kesin olarak kararlaştırılmıştır. İşte bu gibi müminler, yedi güzel sıfata sahip oldukları için şimdiden kurtuluşa nail olmuş gibidirler. Bu yüce vasıfların **birincisi**, en mühimi böyle iman, güzel inanç sahibi olmaktır. Felah: Fevzi necattır. Yani: İstenilen meşru şeylere kavuşmaktır, kötü, nahoş olan şeylerden de kurtulmaktır. İflah da böyle bir Fevzi necata dâhil olmak demektir.

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

2.0 müminler ki, namazlarında huşu tevazu sahipleridir.

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

Huşu içinde olanlardır Namazlarında Onlar O kimseler ki

(0 müminler ki namazlarında huşu tevazu sahipleridir) Evet, Kurtuluşa eren o müminlerdir ki, onlar mükellef oldukları ibadetlerin en yükseği olan Namazlarında huşu tevazu, alçak gönüllülük sahibidirler. Namazlarını Cenabı Hakka kulluk arzında bulunmak için tam bir tevazu ile edaya çalışırlar. Namaz kılarken etrafa bakmayıp yalnız secde yerine bakanlar, elbiselerine, yüzlerine, gözlerine ellerini sürüp durmazlar, Hak Teâlâ'nın manevî huzurunda bulunduklarını düşünerek tam bir edep ve itidal ile kalp huzuru ile ve adap ve erkânına riayetle namazlarını kılmaya çalışırlar. Bu da müminlerin ikinci güzel vasfıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

3.Ve o müminler ki, onlar, her lüzumsuz şeyden yüz çevirirler.

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

Yüz çevirirler Boş şeylerden Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o müminler ki onlar her lüzumsuz şeyden yüz çevirirler) O muhterem kullar ki Faidesi olmayan, fuzuli sözlerden, hareketlerden, oyun ve eğlence denilen yasak, faydasız şeylerden daima yüz çevirirler öyle "lağv" denilen boş, hayatı harcamayı gerektiren ve terk edilmesi hikmet gereği olan şeylere iltifatta bulunmazlar. Bu da onların üçüncü güzel vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ

4.Ve o müminler ki, onlar zekâtı ifa edenlerdir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ

Çalışanlardır Zekat için Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o müminler ki onlar zekâtı ifa edenlerdir) Ve kurtuluşa eren o müminler dir ki, Onlar öyle iman ile mütevazice bir şekilde bedeni ibadet ile vasıflanmış, lağviyat türünden olan şeylerden sakınır oldukları gibi malî ibadetlerde de bulunarak hak etmiş olanlara mallarından birer belirli hisse de ayırırlar. Bu şekilde de nefislerini arındırmaya, cimrilik lekesinden temizlemeye muvaffak olurlar. Bu da o zatların dördüncü övülen vasıflarıdır. Zekât; taharet, temizlik demektir. "Tezkiye" de arındırmak, temizleme manasınadır. Fakire verilen bir mal da verenin malını temizleyeceği, ahlâkının güzelleştireceği için ona da zekât denilmiştir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ

5.Ve o müminler ki, onlar elbette avret mahallerini muhafaza edenlerdir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ

Koruyucudurlar İrzlerini Onlar O kimseler ki Ve

(Ve 0 müminler ki, onlar avret mahallerini muhafaza edenlerdir) Temiz bir hayat. Yaşamaya gayret ederler. Tenasül organlarını ve şehvet güçlerini daima muhafaza edenlerdir. Haram olan ilişkilerden, insanlık terbiyesine aykırı olan vaziyetlerden kaçınırlar, örtülmesi icab eden azalarını açıvermekten son derece sakınırlar, ahlâka İslâmî edep kurallarına aykırı hareketlerde bulunmazlar. Bu da onların beşinci temiz vasıflarıdır.

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

6.Ancak eşleri veya sağ ellerinin sahip olduğu cariyeleri müstesna. Çünkü onlar, bundan dolayı kınanmazlar

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ

Sağ elleri Sahip oldu O şeyler ki Veya Eşlerine karşı Ancak

(Ancak eşleri veya sağ ellerinin sahip olduğu cariyeleri müstesna) Yani: meşru şekilde elde edip kendilerine sahip bulundukları kadınlar müstesna bir mümin, kendi eşi ile ilişkide ve mülkü yemin denilen cariyesine şer'i bir mani bulunmayınca cinsel ilişkide bulunamaz veya cariyesini başkası ile evlendirmişse yine kendisinin cinsel ilişkide bulunması caiz olamaz. Fakat böyle bir şer'i mâni bulunmadıkça bu ilişki caizdir

فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

Kınanmış kimseler Değildir Çünkü şüphesiz onlar

(Çünkü onlar, bundan dolayı kınanmazlar) O müminler, bu takdirde kınanmazlar onların bu şartlar altında eşleriyle, cariyeleri ile cinsel ilişkilerine şer'i müsaade vardır. Bu sosyal hayatın meşru şekilde gelişmesine, devamına bir vesiledir. Artık onlar kınanıp ayıplanamaz.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

7.Artık kimler de bunların ötesini istemiş olursa işte haddi tecavüz etmiş olanlar, onlardır, onlar.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ

Bundan Ötesini Ararsa Artık kim

(Artık kimler de bunların ötesini istemiş olursa) yani: Herkim kendisi için verilen böyle bir şer'i müsaade dışına çıkmak isterse, kendileriyle cinsel ilişki caiz olmayan kimseler ile böyle bir yasaklanmış şeyi yapmak arzusuna düşerse: Meselâ zinada, oğlancılıkta, mastürbasyonda veya hayvanlarla cinsel ilişkide ve diğer yasak olan ilişkilerde bulunursa

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

Haddi aşanlar Onlardır Artık işte onlar

(işte onlar haddi tecavüz etmiş olanlardır) Caiz olanı meşru olanı helal olanı bırakıp yasak alanlara can atmış, İslâmi terbiyeye muhalefette bulunmuş kimseler onlardır, işte temiz yaratılıştan uzak düşmüş olanlar, o gibi şahıslardan ibarettir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

8.Ve o müminler ki, onlar, emanetlerine ve antlarına riayet edenlerdir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

Riayet edenlerdir Ahidlerine Ve Emanetlerine Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o müminler ki onlar, emanetlerine ve antlarına riayet edenlerdir) Onlar emanetlerine riayet ederler. Hiç bir kimsenin hukukuna, namusuna, haysiyetine tecavüzde bulunmazlar. Kendilerine bırakılan emanetleri sahipleri adına korurlar. Kendileri için birer emanet sayılan hayatlarını, kuvvetlerini de kötüye kullanmazlar. Ve onlar ahitlerine de, yani: Vermiş oldukları sözlere, yapmış oldukları mukavelelere de riayet edenlerdir. Gerek Allah Teâlâ'ya karşı üstlenmiş oldukları ibadetleri, vazifeleri güzelce ifaya çalışırlar ve gerek insanlar ile yapmış oldukları ahit, sözleşme hükümlerini mutlaka yerine getirirler. Bu da o müminlerin şayanı takdir olan altıncı vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

9.Ve o müminler ki, onlar namazları üzerine muhafazada devamda bulunurlar.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

Korurlar Namazlarını Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o müminler ki Onlar namazları üzerine muhafazada devamda bulunurlar) Ve Allah katında makbul olup kurtuluşa ermiş olan o müminler dir ki, Onlar namazlarını tam bir huşu ile kılmakla beraber Namazları üzerine muhafazada bulunurlar Yani: Namazlarına düzenli bir şekilde devam ederler. Namazlarının farzlarından, sünnetlerinden, adabından bir şeyi terk eylemez, namazlarını vakitlerinde kılmaya çalışırlar. Beş vakit namaza, cuma namazına, teravîh ve bayram namazlarına, vitir ve kuşluk namazlarına ve diğer nafîle namazlara devam eder dururlar. Namazların en yüce bir ibadet olduğunu bilerek onları eda ile kalben neşeli, ruhani bir zevke nail olurlar. İşte bu da kurtuluşa kavuşmuş olan hakiki müminlerin yedinci güzel vasıflarıdır.

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

10.İşte vâris olanlar, onlardır.

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

Varis olanlar Onlardır İşte onlar

(İşte vâris olanlar, onlardır) O güzel vasıflar ile nitelenmiş olan müminler var ya, işte vâris olanlar onlardır Evet. Yüce makamlara nail, vâris unvanına lâîk olan ancak o zatlardır.

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

11.Onlardır ki, Firdevs e vâris olurlar, onlar orada ebedî olarak kalıcılardır.

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ

Firdevs'e Varis olurlar Onlar ki

(Onlardır ki, Firdevs e vâris olurlar) İşte o güzel vasıflara sahip olan müminlerdir ki Firdevs e vâris olurlar. Cennetlerin en yüksek derecesini, tabakasını teşkil eden o ebedî saadet mevkiine kendilerine başkalarından miras kalmış gibi sahip bulunurlar.

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcılardır Orada Onlar

(onlar orada ebedî olarak kalıcılardır) Onlar, o Firdevs cennetinde ebedî olarak kalıcılardır. Artık oradan ebedî olarak çıkmayacaklardır. İşte imanın, İslâmi üstün vasıflara sahip olmanın büyük mükâfatı!

&-Ubadetübnüssamit; Radiyallahu anh, Resul-i Ekrem Sallallahu aleyhi vessellem efendimizden şu mealde bir hadisi şerif rivayet etmiştir. Cennette yüz derece vardır, her iki derecenin arasındaki mesafe, gök ile yer arasındaki mesafe gibidir. Firdevs ise derece itibariyle cennetlerin en yükseğidir, dört cennetin ırmakları ondan cereyan edip akan, onun üstünde de Rahman'ın arşı vardır. Artık Allah Teâlâ'dan dileyeniz vakit, ondan Firdevs i dileyiniz. Cenabı Hak, cümlemize nasip buyursun. Âmin.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ

12.Ve and olsun ki, insanı çamurdan ibaret olan bir hülâsadan yarattık.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın birlik, yaratıcılık ve uluculuk sıfatı ile vasıflanmasına ve kudret eserlerine dair delillerin birinci nevini kapsamaktadır. İnsanlığın yaratılış safhalarındaki dokuz değişim mertebesi ve insanlığın hallerinin sonunu bildirerek insanları düşünmeye davet buyurmaktadır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

İnsanı Yarattık And olsun gerçekten Ve

(ve and olsun ki, insanı biz yarattık) Allah Teâlâ Hazretleri, kullarını uyanmaya davet için şöyle buyuruyor and olsun ki, insanı biz yarattık muhakkaktır ki, o yüce yaratıcı, kudret ve büyüklüğüne delil olan insanın ve onların ilk babaları olan Hz. Âdem'in yaratılışını

مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ

Bir çamurdan Bir hülâsadan

(çamurdan ibaret olan bir hülâsadan) Yani: Evvelâ Âdem Aleyhisselam bir toprak ile sudan ibaret olup "sülâle" denilen bir hülâsadan yaratmış, sonra da onun neslini yine su ile topraktan meydana gelen yiyeceklerden oluşan meniden vesaireden vücuda getirmiş olduk. İşte bu, insanlığın birinci yaratılış mertebesidir.

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

13.Sonra onu sağlam bir karargâhta bir nutfe kıldık

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

Sağlam Bir karargah İçinde Bir nutfe olarak Onu kıldık Sonra

(Sonra onu sağlam bir karargâhta bir nutfe kıldık) Sonra o hülâsayı veya insan nevini, Hz. Âdem'in neslini evlât ve torunlarını sağlam bir karargâhta annelerinin rahimlerinde 'bir nutfe kıldık. Yani; Bel ile göğüsten gelen, meni denilen ak, katı bir su halinde vücuda getirdik. Bu da insanlığın ikinci yaratılış mertebesidir.

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا
الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

14.Sonra o nutfeyi bir donmuş kan yarattık, ardından o donmuş kanı da bir bir parça et kıldık, sonra o et parçasını da kemikler kıldık, kemiklere de bir et giydirdik. Sonra da onu başka bir yaratılışla inşa etmiş olduk. İmdi şekil verici takdir edici olanların en güzeli olan Allah Teâlâ, pek mübarektir.

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً

Bir alaka olarak O nutfeyi Yarattık Sonra

(Sonra O nutfeyi bir donmuş kan yarattık) O meniye "alaka" denilen kırmızı, uyuşmuş bir kan haline getirdik. Bu da üçüncü bir yaratılış mertebesidir.

فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً

Bir mudga olarak O alakayı Sonra

(Ardından da o donmuş kanı da bir parça et kıldık) Yani: O uyuşmuş kanı da muazzam kudret ve kuvvetimle bir parça et halinde yaratmış oldum. Bu da insanlığın yaratılışının dördüncü mertebesidir.

فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا

Kemikler olarak O mudgayı Sonra yarattık

(Sonra o et parçasını da kemikler yarattık) O et parçasının büyük bir kısmını da başlar, ayaklar ve bunların aralarındaki diğer kemikler gibi İzam; denilen kemikler halinde yaratmış olduk. Bu da beşinci yaratılış mertebesidir.

فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا

Bir et O kemiklere Sonra giydirdik

(Kemiklere de bir et giydirdik) Tekrar o kemikleri gerektiği gibi et ile donattık. Bu da insanlığın yaratılışının altıncı mertebesidir.

ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ

Başka Bir yaratılışla Onu meydana getirdik Sonra

(Sonra da onu başka bir yaratılışla inşa etmiş olduk) Sonra da onu öyle mertebe mertebe teşekkül eden mahlûku başka bir halk olarak inşa etmiş olduk o bir damla su gide gide hayat sahibi bir mahlûk halinde dünyaya gelmiş oldu. Görmekten, işitmekten söylemekten, düşünmekten yoksun olan o mahlûk, daha sonra ruh sahibi mahlûk olarak dünyaya geliyor, birçok şeyleri düşünebiliyor, simasında fevkalâde eşsiz güzel bir manzara tecelli ediyor. İşte bu da insanlığın yedinci yaratılış mertebesidir.

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

Yaratanların En güzeli olan Allah İşte ne yücedir

(İmdi yaratıcı olanların en güzeli olan Allah Teâlâ, pek mübarektir) İmdi musavvir olanların, şekil verme ve takdire kadir olanların en güzeli olan, bütün kemal sıfatlarına sahip bulunan Allah Teâlâ, pek mübarektir. Bütün noksanlık lekelerinden yücedir, bütün kâinatın yaratıcısıdır, her bakımdan ortak ve benzerden yücedir.

Ş-Bu ayeti kerimede yaratıcılardan maksat, şekil veren, takdir edenlerdir. Cenabı Hak kın yaratmış olduğu şeylerden birer manzara, birer şekil ve sünneti tertip ve tanzim edebilen kimselerdir. Yoksa yoktan var eden, yaratan manasına olan yaratıcılık, ancak Allah Teâlâ'ya mahsustur. Nitekim diğer bir ayeti kerimede: Evet, Allah Teâlâ'dan başka halk edici, yaratıcı yoktur buyrulmuştur. Buna inanmışsınız.

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ

15.Sonra şüphe yok ki, siz, bundan sonra elbette ölmüş kimselersinizdir.

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ

Elbette öleceksiniz Bundan Sonra Şüphesiz ki siz Sonra

(Sonra şüphe yok ki, siz, bundan sonra elbette ölmüş kimselersinizdir) Sonra Ey insanlar! Şüphe yok ki, siz bundan sonra öyle büyük harikulade bir şekilde yaratılıp hayata kavuştuğunuza müteakip takdir edilen zamanlar gelince elbette öleceksiniz bu muhakkaktır, dünya hayatı kimseye kalıcı değildir. Bu da insanlığın yaratılışının sekizinci mertebesidir.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ

16.Sonra da muhakkak ki, siz kıyamet günü diriltilip kaldırılacaksınız.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ

Diriltileceksiniz Kıyamet günü Şüphesiz siz Sonra

(Sonra da muhakkak ki, siz kıyamet günü diriltilip kaldırılacaksınız) Ey insanlar! Hepiniz öyle dünyaya gelip bir müddet yaşadıkdan ve sonunda ölüme tutulmuş olduğunuzdan sonra da muhakkak ki, siz kıyamet günü ikinci üfleme gerçekleşince mahşerde toplanmak üzere ilâhi kudret ile diriltilip kabirlerinizden kaldırılacaksınız. Cenabı Hakkın adalet mahkemesine sevk edileceksinizdir, dünyadaki amellerinize göre hakkınızda sevap ve ceza ile hükmolunacaktır. Bu da insanlığın yaratılışının dokuzuncu mertebesidir. Artık her insan, o sonu düşünmelidir, Allah'ın azabından kurtulup sevaba, mükâfata, cennetlere nail olabilmesi için daha dünyada iken fiil ve amellerini meşru şekilde tanzime çalışmalıdır. O ebedî geleceği temine çalışmamak, pek büyük bir felâkettir ki, insanlık şanına asla yakışmaz. Her insan, kendi yaratılışını, ebedî hayatını korumaya çalışmadan geri durmamalıdır, Hak Teâlâ Hazretlerinden de muvaffakiyet niyazında bulunmalıdır. İşte gözlerimizin önünde parlayıp duran bir nice yaratılış eserleri, o yüce yaratıcının varlığına, kudretine, Hanlığına, mahlûkatı hakkındaki merhamet ve şefkatine birer kesin delil bulunmaktadır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ

17.Ve yemin olsun ki, sizin üzerinizde yedi yol yarattık ve biz halktan gafil olmadık.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine, yaratıcılığına, ilâhi kudretine dair olan ikinci, üçüncü ve dördüncü nevi delilleri kapsamaktadır. O yüce yaratıcının kudretiyle yedi kat göklerin yaratılmış olduğunu, gökten indirilen sular ile yeryüzünde çeşitli bitkilerin, meyvelerin, ağaçların meydana geldiğini, bunlardan ve evcil hayvanlar ile denizlerdeki gemilerden insanlığın ne kadar istifade eder olduklarını birer uyarı ihtar olmak üzere beyan buyurmaktadır

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ

Yollar Yedi Sizin üstünüzde Yarattık And olsun gerçekten Ve

(Ve yemin olsun ki, sizin üzerinizde yedi yol yarattık) Ve yemin olsun ki var olan bir gerçektir ki, Ey insanlar! Sizin üzerinizde sizin üstünüzdeki sonsuz uzayda yedi yol yarattık. Yani: Yedi kat gökleri vücuda getirdik, gök kubbeleri o kadar muazzam bir şekilde meydana getirilmiş bulunmaktadır.

وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ

Gafil Yaratılanlardan Olan değiliz Ve

(Ve biz yaratmak dan gafil olmadık) Gerek o muazzam mahlûkattan olan göklerden ve gerek diğer yaratılmış şeylerden ve bu cümleden olarak insanlardan, onların ika-metgâhlarından habersiz değiliz. Hâşâ. Kâinatın yaratıcısı Hazretlerinde gaflet, bilgi-sizlik düşünülemez. Onların hepsi de o yüce yaratıcının emri ve koruması altındadır. Hepsinin de devamı, değişme ve bozulması, umumun menfaatlerine hizmeti ilâhi iradeye tâbidir, birer ilâhi hikmet gereğidir. Bu ayeti kerime, yüce Allah hakkındaki delil-lerin ikinci nevini teşkil etmektedir.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ

18.Ve gökten kâfi miktar su indirdik, sonra onu yerde yerleştirdik. Şüphe yok ki, biz onu gidermek üzerine de elbette kadiriz.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ

Bir miktar Bir su Gökten İndirdik Ve

(Ve gökten kâfi miktarda su indirdik) Ve Ey insanlar! Hakk'ınızdaki ilâhi lütuflara bakınız ki, Cenabı Hak, şöyle buyuruyor: Gökten kâfi miktar su indirdik. Yani: Allah'ü Teâlâ hazretleri İnsanların ve yerde bulunan diğer hayat sahiplerinin içmeleri, istifade etmeleri için ve ekinlerin vesaire nin büyüyüp gelişmeleri için yeryüzüne ilâhi kudret ile gökten yetecek miktarda yağmurlar indirmektedir. Şöyle ki: Yeryüzündeki denizlerden, büyük ırmaklardan buharlaşıp havaya yükselen sular, orada toplanıp bulut haline geliyor, sonra da soğuk havanın dokunmasıyla yine su haline gelerek yeryüzüne yağmaya başlıyor. Velhasıl ne şekilde olursa olsun bütün bunları yaratan, böyle değişime, oluşuma tâbi tutan ancak Allah Teâlâ'dır. Ondan başka hiçbir kimse yoktan bir damla bile su yaratamaz. İbni Abbas Radiallahu Teâlâ anının rivayet ettiği bir hadisi şerife göre Allah Teâlâ cennet nehirlerinden yeryüzüne beş ırmak indirmiştir. Biri, Hind ırmağı olan Seyhundur. İkincisi Belh ırmağı olan Ceyhun dur. Üçüncüsü ve dördüncüsü de Irak ırmağı olan Dicle ve Fırat'tır. Beşincisi de Mısır'ın ırmağı olan Nil'dir. İşte bunlarda semadan indirilmiş olan sular cümlesindendir. Bunlar, insanlık için ne büyük bir ilâhi lütuftur. Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki:

فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ

Yerde Sonra onu yerleştirdik

(sonra onu yerde yerleştirdik) Sonra o suyu yerde yerleştirdik sabit kıldık, ondan yeryüzünün istifadesi, takdir edilen güne kadar devam edip duracaktır. Bununla birlikte

وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ

Elbette gücü yeteniz Onu Gidermeye Şüphesiz biz Ve

(Şüphe yok ki, biz o suyu gidermek üzerine de elbette kadiriz) Onu öyle indirmeye kadir olan bir yüce yaratıcı, onu dilediği zaman mahv ve yok etmeye her bakımdan kadir. Buna inanmışızdır. Artık öyle kıymetli hayat veren suların birer ilâhi nimet olduğunu bilip bundan dolayı da kerem sahibi yaratıcımıza şükran arzında bulunmaya devam etmeliyiz.

فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

19.Sonra sizin için onunla hurmalıklardan, üzümlüklerden bağlar inşa ettik ki, onlarda sizin için birçok meyveler vardır ve onlardan yersiniz.

فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ

Üzüm bağlarından Ve Hurma ağaçlarından Bahçeler Onunla Sizin için Böylece meydana getirdik

(Sonra sizin için onunla hurmalıklardan, üzümlüklerden bağlar inşa ettik) Evet. O yüce yaratıcı Hazretleri buyuruyor ki: Sonra o suları indirdiğimizi müteakip de ey insanlar! Sizin için sizin yaşamanız, istifade etmeniz için, o yeryüzüne indirdiğimiz su ile hurmalıklardan, üzümmlerden ibaret olan güzel bağlar inşa ettik vücuda getirdik ki,

لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ

Birçok Meyveler Oralarda Sizin için vardır

(onlarda sizin için birçok meyveler vardır) O bağlarda sizin için birçok meyveler vardır onlardan istifade edersiniz, onları alır satar ticarete bulunursunuz

وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

Yersiniz Onlardan Ve

(ve onlardan yersiniz) Ve o bağlardan veya hurmalardan, üzümmlerden, öyle faydeli meyvelerden yersiniz gıdanızı, rızkınızı, geçiminizi temine muvaffak olursunuz.

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذُّهْنِ وَصَبْغٍ لِلْأَكْلَيْنِ

20.Tur-i Sîna'da da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik ki, bu ağaç hem yağ hem de yiyeceklerin ekmeğine katık edecekleri (zeytin) verir.

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ

Tûr'i sinâdan Çıkar Bir ağaç ki Ve

(Tûr'i Sina'da da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik) Yüce yaratıcı Hazretleri buyuruyor ki: ve özellikle bir ağaç da vardır ki, müstesna bir kıymeti, menfaati içermektedir. Onu da ilâhi kudretimle yaratıp icat ettim ki

تَنْبُتُ بِالذُّهْنِ وَصَبْغٍ لِلْأَكْلَيْنِ

Yiyeceklere Bir katık Ve Yağ Bitirir (verir)

(Bu ağaç hem yağ hem de yiyeceklerin ekmeğine katık edecekleri (zeytin) verir) O pek kıymetli, faideli ağaç ise Yiyecekler için yağ ile ve ekmeğe sürülen zeytinyağı gibi bir katık ile biter umurun faidesini temine hizmet eder. O ağaç, zeytin ağacından ibaret olup, Tûr'i Sina dan çıkar orada çokça yetişip çoğalır. Orası onun asıl yetiştiği yerdir. Tûr'i Sina ise, Cenabı Hakkın mukaddes sözlerini Musa Aleyhisselama yöneltmiş olduğu mübarek bir dağın ismidir ki, Mısır ile Şam arasında veya Filistin'de bulunmaktadır. Bu 18, 19, 20. ayetlerde Allah Teâlâ'nın yaratıcılığı, kudret ve şefkati hakkındaki üçüncü nevi delilleri kapsamaktadır.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

21.Şüphe yok ki, sizin için enamda ehli hayvanlarda bir ibret vardır. Size onların karınlarındakinden içiririz ve sizin için onlarda birçok menfaatler de vardır. Ve onlardan yersiniz.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً

Elbette bir ibret Sağmal hayvanlarda Sizin için vardır Şüphesiz Ve

(Şüphe yok ki, sizin için enamda ehli hayvanlarda bir ibret vardır)O yüce yaratıcı Hazretleri şunu da beyan buyuruyor ki: Ey insanlar! Ve şüphe yok ki, sizin için enam da deve, sığır, koyun, keçi, denilen evcil hayvanlarda da bir ibret vardır. Sular, daima yenilenip duran bağlar, bahçeler birer kudret eseri olduğu gibi hayat sahibi olan bu hayvanatta birer büyük ibret vesilesidir, bunların varlıklarıyla Allah Teâlâ'nın varlığına, büyüklük ve kudretine ve her dilediği şeyi yaratıp yok etmeğe kadir olduğuna, öldükten sonra dirilmenin de vuku bulacağına pek mükemmel delil getirilebilir. Evet. Ey insanlar! Bir kere düşününüz, ne nimettir ki,

نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا

Karınlarındadır O şeylerden ki Size içiririz

(size onların karınlarındakinden içiririz) Yani: Sütlerinden içiririz o, sizin için pek faideli, zevkinize uygun bir şurup mahiyetinde bulunmuş olur.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ

Birçok Faydalar Onlarda Sizin için vardır Ve

(ve sizin için onlarda birçok menfaatler de vardır)Ve sizin için Ey insanlar! O evcil hayvanlarda birçok menfaatler de vardır. Bunların yünlerinden, derilerinden, yavrularından istifade edersiniz, bunları alıp satmak suretiyle de ekonominize bir gelişme verirsiniz,

وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

Yersiniz Onlardan Ve

(ve onlardan yersiniz) Onların vücutlarından da böyle bir istifadede bulunur durursunuz, onlar size teslim olmaktan geri durmazlar.

وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

22.Ve onların üzerlerine ve gemilerin üzerlerine yüklenilirsiniz.

وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

Taşınırsınız Gemilerde Ve Onların üzerinde Ve

(Ve onların üzerlerine ve gemilerin üzerlerine yüklenilirsiniz) Yani karada at merkep develer gibi yüklenmeye kabiliyetleri bulunan hayvanların üzerlerine ve gemilerin üzerlerine yüklenilirsiniz. Yani deniz dede gemilerin üzerlerine yüklenilirsiniz bu vasıtalar ile karalarda ve denizlerde rahatça gezmeğe, seyahatte bulunmaya muvaffak olursunuz. Bütün bunlar insanlık hakkında Allah Teâlâ'nın birer büyük lütuf ve ihsanıdır. Bu 21 22. ayeti kerimde yüce yaratıcı Hazretlerinin varlığına, kudretine, ilâhi lütfuna delil getirmek için bu mübarek surede getirilmiş olan delillerin dördüncü nevinden ibaret bulunmuştur. Bu hakikat böyle açık iken maalesef yine birçok insanlar, yüce yaratıcı Hazretlerine kulluk arzında bulunmaktan şükran vazifelerini ifa etmekten kaçınmışlar, kendilerini ikaz ve irşada çalışan zatların nasihatlerine iltifatta bulunmamışlar, yine inkârlarına devam edip gitmişlerdir. İşte yüce Peygamberlere ait kıssalar, bunu pek açık bir şekilde göstermekte, insanlığı uyanmaya davet buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

23.And olsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik de dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet edin, sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Artık sakınmada bulunmaz mısınız?

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselâmın kıssasını, kavminin Allah'ın dinine davet buyurmuş olduğunu bildiriyor. Kavminden ileri gelenlerin de Hz. Nuh'un bir beşer olduğunu ileri sürerek onun risaletini inkâr, kendisine delilik isnat ve bir müddet beklenilmesini tavsiye etmiş olduklarını naklediyor. Hazreti Nuh'un da kavminin inkârına karşı Allah'ın yardımını niyazda bulunmuş olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ

Kavmine Nuh'u Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik) And olsun ki muhakkak bir tarihi olaydır ki, vaktiyle Nuh'u kavmine Peygamber gönderdik insanlığın ikinci babası sayılan o muhterem Peygamber, zamanında bulunan ve kendisiyle aynı lisanı konuşan, bu sebeple aralarındaki bir ırk birliği meydana gelmiş, fakat ilâhi dinden mahrum bulunmuş olan kimselere

فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a Kulluk edin kavmim Ey Dedi Ve

(dedi ki: Ey Kavmim! Allah'a ibadet edin) Çünkü sizin ilâhınız, mabudunuz, yaratıcınız, ancak odur.

مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için yoktur

(Sizin için ondan başka bir ilâh yoktur) Gerçek Mabut olan ondan başka değildir,

أَفَلَا تَتَّقُونَ

Hiç sakınmaz mısınız?

(artık sakınmaz mısınız?) O yüce mabudun azabından korkmaz mısınız ki, bir takım mahlûkları mabut tanımış, dalâlete düşmüş bulunuyorsunuz!

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

24.Bunun üzerine kavminden kâfirler olmuş olan ileri gelen bir zümre dedi ki: Bu başka değil, ancak sizin gibi bir insan, istiyor ki, sizin üzerinize üstünlük etsin. Ve eğer Allah dilemiş olsa idi elbette melekleri indirirdi. Biz bunu evvelki babalarımızdan işitmedik.

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ

Kavminden inkar ettiler O kimseler ki ileri gelenler Fakat dedi

(Bunun üzerine kavminden kâfirler olmuş olan ileri gelen bir zümre dedi ki) Hazreti Nuh'un bu ihtarına karşı kavminden ileri gelen bir zümre kavminin eşrafından sayılan kâfirlerden olan dinsiz bir taife diğer halk takımına dedi ki:

مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insan Ancak Bu değildir

(Bu başka değil, ancak sizin gibi bir insan) Bu Peygamberlik iddiasında bulunan Nuh Aleyhisselâm öyle iddia ettiği gibi Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber değil, o ancak sizin gibi bir insandır. Aranızda bir fark yok, artık o nasıl olur da Peygamberlik gibi bir imtiyaza sahip bulunur! O bu iddiası ile

يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ

Size Üstünlük sağlamasını İstiyor

(istiyor ki, sizin üzerinize üstünlük etsin) Sizin âmiriniz olsun, sizi kendi arzusuna tâbi kılsın.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً

Melekleri Elbette indirirdi Allah Dileseydi Eğer Ve

(Ve eğer Allah dilemiş olsa idi elbette melekleri indirirdi) Size bir Peygamber göndermek, sizi başkalarına ibadetten men eylemek istemiş bulunsa idi elbette melekleri size Peygamber gönderirdi hâlbuki

مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

Evvelki Atalarımız İçinde Bunu İşitmedik

(Biz bunu evvelki babalarımızdan işitmedik) Yani: Yalnız bir Allaha ibadet edilip de başkalarına ibadet edilmemesini veyahut Nuh gibi peygamberlik davasında bulunmuş bir kimseyi babalarımız arasında işitmedik geçmiş ümmetler içinde böyle bir Allah'ın birliği inancı anlatılmış değildir. Bu cahil kavmin sözleri, kendilerinin akıl ve mantığa aykırı şüpheler içinde kalmış olduklarını göstermektedir. Bunlar, taşlardan, ağaçlardan yapılmış putların Hanlığına, mabutluğuna inandıkları halde bir insanın peygamber olacağına razı olmuyorlardı ve o peygambere inanmıyorlardı. Düşünmüyorlardı ki: Bütün insanlık fertleri, melekler ile görüşerek dinî hükümleri o meleklerden bizzat işitip almaya müstait olamazlar. Allah Teâlâ ancak bir kısım seçkin kullarını melekler vasıtasıyla vahyi almaya müstait bir tabiatla yaratmıştır, böyle bir yetenek bütün insanlığa verilmemiştir. Bu hikmete aykırıdır. Bu sapıklar diyelim ki melekler insan şekline girip kendilerine görünecek, Allah'ın hükümlerini tebliğ edecek olsalardı yine o melekleri de insan sanarak inkâr ederlerdi.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فْتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّى حِينٍ

25.Bu başka değil, kendisinde cinnet bulunan bir erkek. Onu belli bir zamana kadar gözetiniz.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ

Bir delilik Onda var Bir adam ki Ancak O değildir

(Bu başka değil, kendisinde cinnet bulunan bir erkek) O cahil taife şöyle bir şüphe

ye de düşerek dediler ki: Bu Nuh Aleyhisselâm, kendisinde delilik bulunan bir adam dan başka bir şey değil. Onun içindir ki Allah'ın birliğini iddia ederek bizi putlarımıza tapmaktan men ediyor,

فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ

Bir zamana kadar Ta ki Onu Artık bekleyiniz

(onu belli bir zamana kadar gözetiniz) Durumunun sonunu bekleyiniz, ya iyileşerek hastalıktan kurtulur, artık öyle bir iddiada bulunmaz veya ölüp gider de biz de onun tekliflerinden kurtulmuş oluruz.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ

26.Hazreti Nuh da dedi ki: Yarabbi. Bana yardım et, onların beni tekzip etmelerine karşı.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي

Bana yardım et Rabbim Dedi

(dedi ki: Yarabbi Bana yardım et) Hz. Nuh da sapıklık içinde çırpınıp duran kavminin durumunu ıslah etmesinden, hidayete, kurtuluşa ermesinden ümitsizliğe düşerek dedi ki: Yarabbi Onlara karşı bana yardım buyur, o inkârlarında ısrar edip duran kâfirleri helak et

بِمَا كَذَّبُونِ

Beni yalanladılar O şeye karşı ki

(onların beni tekzip etmelerine karşı) Onları bu yalanlamaları sebebiyle mahvet ve cezalandır. Çünkü bir Peygamberi yalanlamak, onu gönderen zatı da yalanlamak ve hafife almak olur. Artık Allah Teâlâ'nın muhterem bir resulünü tekzip etmek rezaletine cür'et eden kimseler, elbette ki helak olmaya lâıyk olmuş olurlar. Onların yeryüzünde dolaşıp durmaları elbette ki, arzu edilmez.

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحَيْنَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ

27.Artık ona vahiy ettik ki, bizim nezaretimiz ve vahyimizle gemiyi yap. Vaktaki emrimiz gelir de Tennur kaynamağa başlarsa hemen o gemiyi her birinden iki çift, aleyhinde söz geçmiş olandan başka aileni de al ve zulmetmiş olanlar hakkında bana bir hitapta bulunma. Şüphesiz ki, onlar boğulmuşlardır.

Bu mübarek ayetler de Nuh Aleyhisselâmın bir gemi yapmakla ve mümin olanları o gemiye almakla ve o gemiye binince Cenabı Hakka hamd etmekle ve bir selâmet sahasına kavuşmasını Hak Teâlâ'dan niyaz eylemekle mükellef olmuş olduğunu bildiriyor. Ve Hz. Nuh'a ait olan bu birinci kıssada Allah'ın kudretinin büyüklüğüne, yüce peygamberlerin doğruluklarına ve güzelce sonlarına delâletler, işaretler bulunduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ

Ona Artık vahiy ettik

(Artık ona vahiy ettik) Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Nuh Aleyhisselâm'ın Allah'ın yardımını temennisi sebebiyle artık ona vahiy ettik ki Ey Nuh!

أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحَيْنَا

Vahyimizle Ve Nezaretimizle Gemiye Yap Diye

(bizim nezaretimiz ve vahyimizle gemiyi yap) Yani: Yüce Mabut un hıfz ve koruması ile onun emir ve öğretmesiyle, sana vereceği kuvvet ve yetenek ile seni ve sana tâbi olanları selâmet sahiline erdirecek bir gemi inşa et. Rivayete göre Cibrili Emin, Cenabı Hakkın emriyle Nuh Aleyhisselâm'a geminin yapılmasını öğretmiş,

فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ

Fırın Kaynadı Ve Emrimiz Geldi Nihayet o vakit ki

(Vaktaki emrimiz gelir de Tennur kaynamağa başlarsa) Yani: Dinsizler hakkında mukadder olan ilâhi emir yaklaşmış olur da Tennur kaynamağa başlarsa Yani: Hz. Âdem den intikal etmiş olan bir ekmek tandırı, âdete aykırı olarak bir su kaynağı keşilmeğe başlamış bulunursa veyahut yeryüzünden sular fışkırmaya yüz tutarsa

فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ

İki Eşi Her birinden İçine Hemen al (bindir)

(hemen o gemiye her birinden iki çift, al) Hemen o gemiye hayvanların her birinden birer çift bir erkek, diğeri dişi olmak üzere ikişer adet al

وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ

Onlardan Söz Aleyhinde Geçmiş O kimseyi ki Ancak Aileni Ve

(ve aleyhinde söz geçmiş olandan başka aileni de al) Yani: Helakleri takdir edilmiş bulunan bir eşin ile oğlun Kenan dan başka aileni de mümin olan ehlibeytini de evlâdını da o gemiye al

وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler ki Hakkında Bana hitapta bulunma Ve

(ve zulmetmiş olanlar hakkında bana bir hitapta bulunma) Zulmetmiş olanlar hakkında küfre düşmüş, nefislerini helake maruz bırakmış olanlara dair bana bir hitapta bulunma onların Tufan azabından kurtulmaları için istekte, bir temennide bulunup durma. Zira

إِنَّهُمْ مُعْرَقُونَ

Suda boğulacak olanlardır Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar boğulacaklardır) Onların şirk ve isyanları yüzünden boğulup cezalarına kavuşacakları hakkında ilâhi hüküm tahakkuk etmiştir. Onlar gördükleri bir nice mucizelere, apaçık delillere rağmen küfürlerinde devam edip gittikleri için nefislerine zulmetmiş, artık o zulmün cezasına kavuşacakları zaman yaklaşmıştır.

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

28.İmdi sen ve seninle beraber olanlar geminin üzerine çıktığınızda de ki: Hamd o Allah'a olsun ki, bizi o zalimler olan kavminden kurtardı.

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ

Gemiye Beraberindedir O kimseler ki Ve Sen Yerleştin O halde o vakit ki

(İmdi sen ve seninle beraber olanlar geminin üzerine çıktığınızda de ki) Yani Ey azim sahibi Peygamberlerden olan Hz. Nuh! Sen ve seninle beraber mümin olan çocukluğun ve diğer müminler ile birer çift hayvanat geminin üzerine çıktığınızda orada oturup yerleştiğiniz zaman, sizi kurtuluşa erdirecek olan Allah Teâlâ'ya şükran arzında bulunarak de ki:

فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğundan Bizi kurtardı O ki Allah'adır Hamt Artık de ki

(Hamd o Allah'a olsun ki, bizi o zalimler olan kavminden kurtardı) O kâfir inatçı kimselerden bizleri kurtardı ve onları boğulmaya mahkûm ederek bizi selâmete erdirdi. Evet. Öyle dinsiz, ahlâksız bir taifenin içinden ayrılıp bir selâmet sahasına ermek, onların uğursuzluğundan dolayı bir felâkete, bir cezaya uğramamak büyük bir lutfu ilâhidir. Artık bundan dolayı o yüce yaratıcıya hamd ve övgüde bulunmak, bir kulluk vazifesidir.

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

29.Ve de ki: Yarabbi, beni bir mübarek yere indir ve sen indirenlerin en hayırlısısin.

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا

Mübarek Bir menzile Beni indir Rabbim De ki Ve

(Ve de ki: Yarabbi beni bir mübarek yere indir) Ve Ey şanı yüce Nuh! De ki: Yarabbi. gemimi bir selâmet sahiline kavuştur, beni, bana tâbi olanları hayır ve bereketi bol olan bir yere ulaştır

وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

İndirenlerin En hayırlısısin Sen Ve

(ve sen indirenlerin en hayırlısısin) Ve sen Ey Rabbim Şüphe yok ki, indirenlerin konuklayanların, bir iltifat yerine kabul edenlerin en hayırlısısin çünkü senin ilâhi zatın dilediği kullarını fevkalâde bir şekilde rahmete, nimete kavuşturur ve inanan kullarını korur. Bu ayeti kerime gösteriyor ki: Bizim gibi kullara yönelen en mühim vazife, daima Cenabı Hakka sığınmaktır, onun lütuflarını, himayesini niyazda bulunmaktır, dünyada da ahirette de hayırlı bir menzile, bir makama kavuşmamızı yüce, merhametli yaratıcımızdan temenni eylemektir. Ve o yüce rızık vericinin verdiği nimetlerden dolayı ulu zatına daima hamd ve şükürde bulunmaktır.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ

30.Şüphe yok ki, bunda elbette bir nice ibretler vardır ve hakikaten biz elbette pek imtihan edicileriz.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir nice ibretler vardır) Nuh Aleyhisselâm'ın bu muhteşem kıssasında, müminlerin öyle selâmete kavuşup kâfirlerin bir azap tufanı ile mahv ve yok olmasından elbette bir nice ibretler vardır. Cenabı Hakkın kudretine, Yüce peygamberlerin kadrinin yüksekliğine, onların bildirmiş oldukları şeylerin birer sırf hakikat olduğuna dair birçok deliller, kanıtlar vardır. Bu kıssadan pek büyük bir uyanış dersi alınabilir. Elverir ki, güzelce düşünölsün,

وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ

Elbette imtihan ediciler Biz olanız Doğrusu Ve

(Hakikaten biz elbette pek imtihan edicileriz) Birçok hâdiseler ile kullarımız hakkında bir deneme muamelesi yapmış gibi oluruz. Evet. İnsanlar, bu dünyada bazı vazifeler ile mükelleftirler, vakit vakit bir nice nimetlere nail olurlar, bazen de, bir takım sıkıntılara maruz kalırlar. Bunlar ile kendilerinin ilâhi hükme uyma dereceleri, ahlâki metanetleri, din bakımından metanet dereceleri meydana çıkmış olur. Bu bir imtihan demektir, bunda muvaffak olanlar büyük mükâfatlara nail olacaklardır, muvaffak olmayanlar da kendi kötü hareketlerinin cezasına uğrayacaklardır. Hak Teâlâ Hazretleri kullarının bütün kabiliyetlerini, onların neler yapıp neler yapmayacaklarını zaten ezeli ilmi ile tamamen bilmektedir. Böyle bir imtihandan maksat ise kullara kendi mahiyetlerini göstermek, onların kendi tercihlerini nasıl kullanmış olacağını meydana çıkarmak, ilâhi adaleti ortaya çıkarmak ve kullar hakkında Allah'ın delilini gösterip bir itiraza asla mahal bırakmamak gibi hikmet gereği hususlardır.

&-Nuh Aleyhisselâm'ın kıssası için Araf ve Yunus ve Hud, Enbiya sûrelerinin tefsirine de müracaat ediniz!

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

31.Sonra onların arkalarından başka bir nesil icat ettik.

Bu mübarek ayetler de insanlara Hz. Nuh'tan sonra Hz. Hud ve Hz. Salih gibi birer

Peygamber gönderilmiş olduğunun ve onlara ait bulunan ikinci kıssayı bildiriyor. O insanların Peygamberlerine karşı almış oldukları inkârcı vaziyetlerini ve ahiret hayatını nasıl inkâra cür'et eylemiş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

Başka Bir nesil Onların ardından Meydana getirdik Sonra

(Sonra onların arkalarından başka bir nesil icat ettik) Sonra onların arkalarından Nuh kavminin helakini müteakip başka bir nesil başka bir kavim varlık alanına getirdik, hayata erdirdik. Bu kavimden maksat, tefsircilerin çoğuna göre Ad kavmidir. Bu, İbni Abbas Hazretlerinden de rivayet olunmuştur. Zaten diğer surelerde de Nuh kavminin kıssasından sonra Ad kıssası getirilmektedir ki, kendilerine Hud Aleyhisselâm gönderilmişti. Bir görüşe göre de bu kavimden maksat, Semud kavmidir ki, kendilerine Salih Aleyhisselâm gönderilmişti.

فَارْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

32.Onların içinde de onlardan bir Peygamber gönderdik, dedi ki: Siz Allah'a ibadet edin, sizin için ondan başka bir ilâh yoktur. Artık sakınmayacak mısınız?

فَارْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ

Onlardan Bir peygamber Onlara Ve gönderdik

(Onların içinde de onlardan bir Peygamber gönderdik) Onların arasında yetişmiş olanlardan bir Peygamber gönderdik ki, o da Hud veya Salih Aleyhisselâm'dır. O mübarek Peygamber, o kavmi tevhid dinine davet ederek dedi ki: Ey kavmim! Siz

أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a Kulluk edin Diye

(Allah'a ibadet edin) Ondan başkalarını tanrı kabul ederek kendilerine ibadette bulunmayın. Çünkü

مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

Ondan başka Bir ilah Sizin için yoktur

(sizin için ondan başka bir ilâh yoktur) O ortak ve benzerden münezze olan Allah dan başka bir ilâh yoktur yaratıcılık, mabutluk sıfatına sahip olan ancak o yüce Allah'tır

أَفَلَا تَتَّقُونَ

(Artık sakınmayacak mısınız?) İlâhi azaptan korkarak şirk ve isyanı terk ederek yalnız o yüce mabuda ibadet ve itaate devam etmeyecek misiniz? Nedir bu sizdeki küfür ve isyan!

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَاتَرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

33.Onun kavminden bir taife ki, kâfir oldular ve ahirete kavuşmayı tekzip ettiler ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz halde dediler ki: Bu başka değil, ancak sizin gibi bir insan, sizin yediğinizden yiyor ve sizin içtiğinizden içiyor

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Kavminden İleri gelenler Dedi Ve

(Onun kavminden bir taife ki, kâfir oldular ve dediler ki) O yüce Peygamberin kendilerine öyle ihtarlar da bulunduğu cemaatin ileri gelenlerinden bir taife ki, kâfir oldular Allah'ın birliğini inkâr ettiler

وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ

Ahirete Kavuşmayı Yalanladılar Ve

(ve ahirete kavuşmayı tekzip ettiler) Uhrevî hayatı, ebedî azabı inkâr edip durdular, Peygamberlerinin ihtarlarını yalan sandılar

وَأَتَرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Kendilerine refah verdik Ve

(ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz halde) Kendilerini birçok nimetlere, evlât ve mallara nail kıldığımız halde bunları kendilerine ihsan buyuran yüce yaratıcının Peygamberini tasdik etmeyerek dediler ki bu Peygamberlik iddiasında bulunan zat,

مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insan Ancak Bu değildir

(Bu başka değil, ancak sizin gibi bir insan) O da sizin gibi aynı yaratılışta, aynı ihtiyaçta bulunuyor. O da

يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

İçiyorsunuz O şeyden ki İçiyor Ve Ondan Yiyorsunuz O şeyden ki Yiyor

(sizin yediğinizden yiyor ve sizin içtiğinizden içiyor) Artık o nasıl Resul olabilir. O cahil kavim, o Peygamberlerin sahip oldukları, yüceliği, seçkinliği, güzel vasıfları görmüyorlar da onların diğer insanlar gibi yiyip içmek ihtiyacında bulunduklarını görüyorlardı.

وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

34.Ve eğer siz benzeriniz olan bir insana itaat ederseniz şüphe yok ki, o halde muhakkak hüsrana uğramış kimselersiniz.

وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ

Kendiniz gibi Bir insana İtaat ederseniz And olsun eğer Ve

(Ve eğer siz benzeriniz olan bir insana itaat ederseniz) Ve diyorlardı ki: Ey millet fertleri! Eğer siz benzeriniz olan bir insana sizin gibi beşeri bir mahiyette bulunan bir mahlûka itaat ederseniz onun emir ve yasağına boyun eğer iseniz

إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlarsınız O zaman Şüphesiz siz

(Şüphe yok ki, o halde muhakkak hüsrana uğramış kimselersiniz) Şüphe yok ki, o halde muhakkak hüsrana uğramış aldanmış, zarar ve ziyana düşmüş kimselersinizdir. Çünkü kendi benzerini kendi üzerimize tercih etmiş bulunursunuz. Bu inkârcı kimseler, ne kadar bir sapıklık içinde kalmışlardı. İnsani olgunluklara sahip olan, kendilerini dünya ve ahiret saadetine nail etmek isteyen bir zata, bir yüce Peygambere tâbi olmayı bir hüsrana sanıyorlardı. Bir takım putlara ilâhlık sıfatı vermeye bir hüsrana görmüyorlardı. Hâlbuki bundan daha büyük bir hüsrana mı olabilirdi?

أَيَعِدُّكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْكُمْ مُخْرَجُونَ

35.Size vaad ediyor ki, siz öldüğünüz ve bir toprak ve birtakım kemikler kesildiğiniz vakit muhakkak ki, siz çıkarılmış olacaksınız.

أَيَعِدُّكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا

Kemik yığını Ve Bir toprak Oldunuz Ve Öldünüz O vakit ki Şüphesiz siz Size vaat mı ediyor

(Size vaad ediyor ki, siz öldüğünüz ve bir toprak ve birtakım kemikler kesildiğiniz vakit) Yine o inkârcı, yüksek düşünceden mahrum kimseler diyorlardı ki: Ey millet fertleri! o Peygamberlik iddiasında bulunan size vaad ediyor ki, Muhakkak siz öldüğünüz vakit Toprak ve bir takım çürümüş kemikler kesildiğiniz vakit büsbütün mahv ve yok olmuş olmayacaksınız

أَنْكُمْ مُخْرَجُونَ

(muhakkak ki, siz çıkarılmış olacaksınız) Yani muhakkak ki, siz kabirlerinizden diri olarak çıkarılmış olacaksınız ilk şekil ve heyetinizi yeniden almış bulunacaksınız.

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ

36. Ne kadar uzak, ne kadar uzak o vaad olunduğunuz şey!

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ

Vaad ediliyorsunuz O şeye ki Ne kadar uzak Ne kadar uzak

(Ne kadar uzak, ne kadar uzak o vaad olunduğunuz şey) O inkârcılar, böyle yeni bir hayata nail olmayı inkâr ederek diyorlardı ki heyhat heyhat cidden ne derece uzak, garip bir şey Öyle yeniden hayata nail olmak. İşte ilâhi kudreti takdir edemedikleri için böyle bir inkârda bulunuyorlar, küfürlerinde devam edip duruyorlardı.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

37. O hayat değildir, ancak bizim bu dünya hayatımızdan ibarettir. Ölürüz ve yaşarız ve biz tekrar hayata erdirilecekler değiliz.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا

Dünya Hayatımız Ancak O değildir

(O hayat değildir, ancak bizim bu dünya hayatımızdan ibarettir) Ve diyorlardı ki: bu hayat Ancak bizim bu dünya hayatımızdan ibarettir ikinci bir hayat yoktur. Tekrar hayata kavuşmak, mümkün değildir. Biz bu dünyada

نَمُوتُ وَنَحْيَا

Yaşarız Ve Ölürüz

(ölürüz ve yaşarız) Yani: Bizden bazıları, ölür, bazıları doğar dünyaya gelir, bir müddet yaşar. Bu hal asırların yok olmasına kadar böyle devam eder, işte hayatımız bu dünya hayatından ibaretti,

وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

Diriltilecek kimseler Biz değiliz Ve

(ve biz tekrar hayata erdirilecekler değiliz) Ve biz tekrar öldükten sonra hayata erdirilecekler değiliz yeniden hayata kavuşup mahşere sevk edilecek değiliz, o Peygamberlik iddiasında bulunan kimsenin bu husustaki iddiası doğru değildir.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ نَافَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ

38. O başka değil, ancak bir erkektir ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunmuştur ve biz ona inananlar değiliz.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ نَافَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalan Allah'a Karşı Uydurdu Bir adam Ancak O değildir

(O başka değil, ancak bir erkektir ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunmuştur) O inkârcılar, bu gibi batıl sözlerini pekiştirmek için de diyorlardı ki o peygamberlik iddiasında bulunan kimse de ancak bir erkektir ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunmuştur. O, öyle Peygamberlik iddiasında ve bizlerin öldükten sonra yeniden hayata erip mahşere sevk edileceğimize dair tehditli sözlerinde doğru değildir, o Allah adına yalan söylüyor

وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ

İnananlar Ona Biz değiliz Ve

(Ve biz ona inananlar değiliz) Ve artık biz ona inananlar değiliz onun sözlerini tasdik etmeyiz. İşte o müşrik kavim, Peygamberlerinin insan oluşuna bakıp da onların Allah tarafından sahip oldukları yüce vasıflarına ve göstermeye muvaffak oldukları mucizelere bakmıyorlardı, küfürlerinde devam ederek artık ilâhi azaba tamamen lâyık bulunmuşlardır.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ

39. O Peygamber de dedi ki: Yarabbi, beni tekzip ettikleri için bana yardım et.

Bu mübarek ayetler de Hz. Hud gibi kavmi tarafından yalanlanan bir yüce Peygamberin Cenabı Hak'tan yardım istemiş olduğunu, bunun üzerine o kavmin bir azap sesi ile mahıv ve yok olup gittiğini bildiriyor. Üçüncü bir kıssa olmak üzere de diğer Peygamberlerin kavimlerine gönderilmiş olduklarını ve kavimlerin takdir edilmiş vakitleri gelince inkârları yüzünden helake uğramış, birer ibret verici tarihi olay teşkil etmiş olduklarını bir uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ

Beni yalanladılar O şeye karşı ki Bana yardım et Rabbim Dedi

(dedi ki: Yarabbi, beni tekzip ettikleri için bana yardım et) Kavmi tarafından yalanlanmaya devam edilen Peygamber de, Hud ve Salih Aleyhimesselem da vaki olan devamlı ve güzelce davetine rağmen kavminin iman etmesinden ümidi kesince. Cenabı Hakka dua ve niyazda bulunarak dedi ki: Yarabbi Beni tekzip ettikleri için bu sebepten dolayı onlara karşı bana yardım et. Artık onları durumlarını ıslah etmeyecekler, benim için onlardan intikam al, onları lâıyk oldukları akıbete kavuştur.

قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصْبِحَ نَادِمِينَ

40.Cenabı Hak da vahiy en buyurdu ki: Biraz sonra elbette ki pişman olarak sabahlayacaklardır.

قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصْبِحَ نَادِمِينَ

Pişman olanlar Mutlaka olacaklar Azdır O şeyde ki Buyurdu

(buyurdu ki Biraz sonra elbette ki pişman olarak sabahlayacaklardır) Hak Teâlâ Hazretleri de o Peygamberinin bu dua ve niyazını kabul edip kendisini ilâhi vahyi ile müjdeleyerek buyurdu ki: Biraz sonra elbette ki o kavim kendilerine gelen azabı görürler de pişman olarak sabahlayacaklardır. Öyle küfre, yalanlamaya devam etmiş olduklarından dolayı pişman olacaklarsa da kendilerine bir faide vermeyecektir.

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

41.Derken onları gerçekten bir ses yakaladı da biz onları bir sel süprüntüsü kıldık. Ardık zalimler olan kavim için bir uzaklık olsun.

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ

Hak ile O ses Nihayet onları yakaladı

(Derken onları gerçekten bir ses yakaladı da) Derken onlar öyle yalanlamalarına devam ederken ansızın onları hakkiyle bir ses yakaladı kendileri için takdir edilmiş olup müdafaası mümkün olmayan bir ilâhi azap meydana geldi, de o ses sebebiyle

فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً

Bir sel süprüntüsü olarak Ve onları kıldık

(biz onları bir sel süprüntüsü kıldık) guşa selin getirdiği çerçöp ki, su üstünde veya kenarında görünür, işte biz onları bir sel süprüntüsü kıldık

فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Kavmi için Artık uzaklık olsun

(artık zalimler olan kavim için bir uzaklık olsun) öyle Peygamberlerini tekzip eden inatçı bir millet için Allah'ın rahmetinden bir uzaklık olsun onlar kendi kuvvetlerini kendileri hakkında pek hayır dileyen Peygamberleri aleyhine sarf ettikleri için böyle bir bedduaya, bir helake lâıyk olmuşlardır.

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ

42.Sonra onların ardından başka başka kavimler vücuda getirdik.

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ

Başka Nesiller Onlardan sonra Meydana getirdik Sonra

(Sonra onların ardından başka başka kavimler vücuda getirdik) Allah Teâlâ Haz

retleri bu mübarek surede üçüncü bir kıssa olmak üzere de özet olarak buyuruyor ki: Sonra onların ardından öyle Peygamberlerini yalanlamaları yüzünden helake maruz kalan Nuh ve Hud kavimlerini müteakip başka başka kavimler vücuda getirdik Salih, Lut, Şuayb Aleyhimesselem gibi Peygamberlerin kavimleri gibi çeşitli milletler vücuda getirilmiş oldular, onlar da kendi itikatlarına; amellerine göre lâıyk oldukları akıbetlere kavuştular. Bütün onların tarihi hayatı umum insanlık için birer ibret levhasıdır.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

43.Hiçbir ümmet, ecelini geçemez ve geriye de kalamazlar.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا

Ecelinden Hiçbir ümmet öne geçmez

(Hiçbir ümmet, ecelini geçemez) Her kavmin, her insanın bir hayat müddeti vardır, bu Allah katında malûmdur, Levhi Mahfuzda yazılıdır. Binaenaleyh hiçbir ümmet, ecelini geçemez daha hayatı Müddeti tamam olmadıkça ölüp gidemez,

وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

Geri kalmazlar Ve

(ve geriye de kalamazlar) Hayatları müddeti tamam olduğu takdirde artık bir saniye bile yaşayamazlar. Takdiri ilâhiyi kimse değiştirmeye kadir değildir. Bundan dolayı o kavimler de takdir edilmiş olan zamanları gelince hemen mahvolup gitmişlerdir.

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رُسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا

وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

44.Sonra birbirinin ardından Peygamberlerimizi gönderdik. Her ne zaman bir ümmete Peygamberi geldi ise onun tekzip ettiler. Artık biz de onların bazılarını bazılarına helak suretiyle tâbi kıldık ve onları birer acayip hâdis kılmış olduk, artık iman etmezler olan bir kavim için uzaklık olsun.

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا

Ard arda Peygamberlerimizi Gönderdik Sonra

(Sonra birbirinin ardından Peygamberlerimizi gönderdik) Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Sonra öyle çeşitli kavimleri vücut sahasına getirdiğimiz gibi o kavimlere birbirini müteakip aralarında uzunca zamanlar bulunmayarak teker teker Peygamberlerimizi de gönderdik o muhterem Peygamberler, o kavimleri ilâhi dine davet, kendilerini uyandırmaya gayret edip durdular. Buna rağmen

كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رُسُولُهَا كَذَّبُوهُ

Onu yalanladılar Peygamberi Bir ümmete Geldi Her ne zaman

(her ne zaman bir ümmete Peygamberi geldi ise onu yalanladılar) İşte Ad, Semud gibi kavimler bu cümledendirler.

فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا

Bazısına Bazılarını Böylece tabi kıldık

(Artık biz de onların bazılarını bazılarına helak suretiyle tâbi kıldık) Artık biz de onların o eski asırlar kavimlerinin bazılarını bazılarına o yalanlamaları sebebiyle katmak hususunda tâbi kıldık artık onlardan insanlar arasında birer ibret verici haberden başka bir şey kalmamış oldu.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ

İbretli hikayeler Onları kıldık Ve

(ve onları birer ibret hâdisesi kılmış olduk) Taki, onların başlarına gelmiş olan felâketleri işitip duranlar onlardan öğüt almış olsunlar,

فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmeyecekler Bir kavim ki Artık uzaklık olsun

(artık iman etmeyen bir kavim için uzaklık olsun) Evet, iman etmeyen bir kavim Allah'ın rahmetinden uzak olsun. Öyle bir nice ayetleri, harikaları gördükleri halde ve kendilerinden evvelki kavimlerin başlarına gelmiş olan felâketleri işitip bildikleri halde onlardan uyanma hissesi almamış bulunan cemiyetler elbette öyle öldürücü bir akıbetle lâyıktırlar. Muhakkaktır ki: Kâfirler kurtuluş bulmazlar, ergeç ilâhi azaba kavuşurlar. Müminler de hikmet gereği geçici bir takım dünyevî sıkıntılara uğrasalar da sonları selâmettir, onlar için kurtuluş ve saadet takdir edilmiştir. Onlar dünyada da güzel bir ad bırakmış olurlar.

"Minnet hüdaya devleti dünya fena bulur" "Baki kalır sahife-i âlemde adımız"

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

45.Sonra Musa'yı ve kardeşi Harun'u ayetlerimizle ve bir açık delil ile gönderdik.

Bu mübarek ayetler de dördüncü kıssa olmak üzere Musa ve Harun Aleyhimes-selâm'ın birçok mucizeler ile pek kuvvetli bir delil ile Firavunu ve kavminin eşrafını imana davete görevli olduklarını bildiriyor. Firavun ile kendisine tâbi olanların ise böbürlenerek o iki yüce Peygamberi yalanlamaya cür'et etmiş, nihayet helake maruz kalmış olduklarını, Hz. Musa'ya ise kavminin hidayete nail olabilmeleri için Tevrat kitabı verilmiş olduğu beyan buyurmaktadır.

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ

Harun'u Kardeşi Ve Musa'yı Gönderdik Sonra

(Sonra Musa'yı ve kardeşi Harun'u ayetlerimizle gönderdik) Sonra o eski kavimlere gönderilen Peygamberleri müteakip Musa'yı ve kardeşi Harun'u da ayetlerimizle çeşitli mucizeler ile onların peygamberlik iddiasında doğru olduklarını gösteren bir takım hayvancıkların ortaya çıkması gibi, Taunun, kıtlık ve pahalılığın yüz göstermesi gibi deliller ile ve özellikle

بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir delil ile Ve Ayetlerimizle

(bir açık delil ile mucizeler ile) Asa gibi bir harika ile öyle çarpmasıyla taşlardan çeşmelerin fışkırmasıyla, denizin yarılmasıyla sihirbazların meydana attıkları şeyleri yutup yok etmesiyle temayüz etmiş olan pek kuvvetli bir mucize ile gönderdik yani: Kudret ve azamete o iki muhterem Peygamberi ilâhi dinî tebliğ etmekle görevlendirdim.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ

46.Firavun'a ve onun kavminin ileri gelenlerine. Onlar ise büyüklendiler ve kendilerini yüksek görür bir kavim oldular.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا

Fakat kibirlendiler İleri gelenlerine Ve Firavuna

(Firavun'a ve onun ileri gelenlerine Onlar ise büyüklendiler) Evet. O iki zat Firavun'a ve onun kavmine eşraftan sayılan cemaatine gönderildi, onlara gidip: "Yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet ediniz, ondan başka mabut yoktur" diye tebligatta bulundular, onlar ise Firavun ile kendisine tâbi olanlar ise büyüklendiler kibirlice bir vaziyet aldılar

وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ

Büyüklik taslayan Bir kavim İdiler Ve

(ve kendilerini yüksek gören bir kavim oldular) hakkı kabulden kaçındılar, başkalarını kahr eden zulüm eden esaret altında yaşatmak istediler. O mübarek Peygamberlerin değerinin yüceliğini takdir edemediler.

فَقَالُوا أَنْتُمْ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ

47.Bundan dolayı dediler ki: Bizim benzerimiz olan iki insana iman eder miyiz onların kavmi ise bizim için kulluk edenlerdir.

فَقَالُوا أَنْتُمْ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا

Bizim gibi iki insana İnanacak mıyız Bu yüzden dediler

(Bundan dolayı dediler ki: Bizim benzerimiz olan iki insana iman eder miyiz) Öyle kibirlice ve inatçı bir şekildeki tavırlarından dolayı dediler ki: Bizim gibi insanlık vasfını taşıyan iki şahsa iman eder miyiz? Onları tasdik ederek yalnız bir Allah'ın varlığına inanır mıyız?

وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ

Kölelik eden kimseler Bize Onların kavmi Ve

(onların kavmi ise bizim için kulluk edenlerdir) Onların kavmi İsrail oğulları ise bizim için kulluk edenlerdir. Onlar birer köle gibi bize zilletle boyun eğmiş bulunanlardır. Artık onları nasıl tasdik edebiliriz?

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

48.Bu cihetle onları tekzip ettiler de artık helak olmuş olanlardan oldular.

فَكَذَّبُوهُمَا

Böylece o ikisini yalanladılar

(Bu cihetle onları tekzip ettiler) Böyle kibirlik büyülenme yanlış bir düşünce, bir iddia neticesi olarak Hz. Musa ile Hz. Harun'u Firavun ile taraftarları yalanladılar.

فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

Helak olanlardan Oldular Ve

(artık helak olmuş olanlardan oldular) Artık Firavun ile kendisine tâbi olanlar kızıl Deniz'de boğulup gittiler, onların iddia ettikleri kuvvetleri, mevkileri kendilerini böyle bir felâketten kurtaramadı. Öyle zayıf, köle sandıkları İsrailoğulları selâmet sahasına erdi, kendileri ise denizin dalgaları arasında mahvolup gittiler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

49.And olsun ki, Musa'ya kitap verdik, kavmi hidayete erebilsinler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ

Kitabı Verdik Musa'ya And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Musa'ya kitap verdik) And olsun ki, muhakkak bir ilâhi lütuftur ki, Musa'ya Firavun'un boğulması ve helakinden sonra kitap verdik ona Tevrat'ı indirdik. O mübarek kitabın hükümlerini kavmi olan İsrail oğullarına telkin buyursun da o sayede onun kavmi, sapıklıktan, cehaletten kurtulsunlar

لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulurlar Taki onlar

(Umulur ki kavmi hidayete erebilsinler) Hak yola, marifetlere, dinlerinin hükümlerini idrake erebilsinler diye kendilerini öyle bir nimete nail kıldık. Artık onlar da bu ilâhi lütuftan istifade edemez de inkâr, yalanlamaya kalkışarlarsa elbette ki, onlar da Firavun ile taraftarlarının kötü sonuna uğrarlar.

Bu mübarek ayetler gösteriyor ki: Bir takım cahiller, Peygamberleri de kendileri gibi birer insan gördükleri için onlara tâbi olmayı bir alçalma sanmışlardır. Hâlbuki insanlar, insanlık itibariyle eşit iseler de haiz oldukları üstün vasıflar itibariyle eşit değildirler. İnsanlar bu bakımdan muhtelif tabakalara ayrılmışlardır. Hak Teâlâ Hazretleri bir kısım kullarını hikmeti gereği bir büyük yeteneğe nail kılmıştır. Onlar birer temiz ruh ile yükseltmiştir, onları birer mukaddes kuvvet ile desteklemiştir, onlarda ruhani ve cismani birer harikulade yücelik tecelli etmekte bulunmuştur. Artık öyle seçkin, yüce

yaratılış sahibi zatların pek hayır diler tekliflerine, tavsiyelerine iltifat edilmesi, onun pek büyük bir selâmet vesilesi telâkki olunması icab etmez mi? İşte bu yüceliği takdir edemeyen Firavun ile onun gibi bir insanın maddî servetine, saltanatına bakarak kendisine tapınmakta bulunan cahil kavmi sonunda lâıyk oldukları feci akıbeta kavuşmuşlardır. Bu kudret harikasını gören İsrailoğulları da daha sonra Musa Aleyhisselâm'a karşı isyankârca bir vaziyet alarak onun emirlerine, Tevrat'ın hükümlerine muhalefette bulunmuşlar, bu yüzden bir yıldırım azabına tutulmuşlardır.

&-Hud, Salih, Musa ve Harun Aleyhimüsselâtü vesselamın kıssaları için "Bakara", "Araf", "Yunus", Hud", "İbrahim", "İsra", "Kehf", "Ta Ha", "Enbiya" surelerinin tefsirine de müracaat ediniz!

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

50.Ve Meryem'in oğlunu ve anasını bir harika mucize kıldık ve ikisini bir oturaklı ve su kaynağı olan yüksek bir mekânda barındırdık.

Bu mübarek ayetler de Hz, İsa ile muhterem annesine ait beşinci kıssaya ve onların birer ilâhi kudret alameti olduğuna işaret ediyor. Allah'ın dininin yalnızca İslâm dininden ibaret bulunduğunu bildiriyor. Buna rağmen milletlerin muhtelif fırkalara ayrılıp dinlerini aralarında parçalamış ve her taifenin kendi diniyle sevinçli bulunmuş olduğunu gösteriyor. Öyle sapıklık içinde kalmış taifelerin dünyadaki maddî varlıklarının bir kıymeti olmadığını, onların haklarında hayır ve saadetin takdir edilmiş bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً

Bir mucize Annesini ve Meryem'in Oğlunu Kıldık Ve

(Ve Meryem'in oğlunu ve anasını bir harika mucize kıldık) Allah Teâlâ kudret ve yüceliğine diğer bir delil olmak üzere buyuruyor ki: Ve Meryem'in oğlunu İsa Aleyhisselâmı ve bu yaratılış harikasının anasını Hz. Meryem'i bir harika kıldık onları yüce kudretime delâlet eden birer ayet olarak vücuda getirdik. Çünkü Hz. Meryem, son derece temiz yaratılışa sahip olup kendisine hiçbir erkek temas etmemiş olduğu halde Hz. İsa gibi bir melek yüzlüyü doğurmuştur. İsa Aleyhisselâm da babası olmaksızın dünyaya gelmiş, daha beşikte iken annesinin temizliğini, kendisinin peygamber olduğunu söylemiş, nasıl bir kudret harikası olduğunu göstermiştir. İşte bunlar, ne kadar büyük bir ilâhi kudret alâmetidir, işaretidir.

وَأَوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

Akarsu Ve Barınma Sahibi Bir tepeye İkisini yerleştirdik Ve

(ve ikisini, bir oturaklı ve su kaynağı olan yüksek bir mekânda barındırdık) Hz. Meryem ile muhterem oğlunu bir oturaklı sabit, geniş, kolaylıkla üzerinde oturulur bir yerde ve su kaynağı olan gözlerin göreceği şekilde açıktan akan bir ırmak civarı olan yüksek bir mekânda barındırdık.

&-Bu mekândan maksat ise İbni Abbas Hazretlerine göre Beytül mukaddestir. Diğer zatlara göre de ya Dımeşk'tır veya Remke'dir veya Mısır'dır. Veyahut Filistin topraklarıdır. İsa Aleyhisselâm için Ali İmran, Nisa ve Meryem sürelerinin tefsirine de müracaat ediniz!

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

51.Ey Resuller! Safi, helâl şeylerden yiye ve iyi amelde bulunun şüphe yok ki, ben sizin her yapar olduğunuz şeyi tamamiyle biliciyim.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Yiye Peygamberler Ey

(Ey Resuller Safi, helâl şeylerden yiye) Ve Allah Teâlâ beşeriyete vakit vakit birer Peygamber olarak göndermiş olduğu zatlara olan ilâhi hitabını şöylece hikâye buyuruyor: Ey Resuller! Her biriniz, tayyibattan yani: Safi, helâl şeylerden yiyilmeleri mubah olan leziz yiyeceklerden, meyvelerden yiye

وَأَعْمَلُوا صَالِحًا

Salih bir amel Yapın Ve

(ve iyi amelde bulunun) Farz ve nafil ibadetlere gizli ve açık olarak devam edin.

إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilenim Yapıyorsunuz O şeyleri ki Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben sizin her yapar olduğunuz şeyi tamamıyla biliciyim)Evet, her yapmış olduğunuz şeyleri zahiri ve batini amellerinizi tamamıyla biliciyim Bir olan yüce zatıma hiçbir şey gizli kalmaz. Herkese amellerine göre mükâfat veririm, artık yüce mabudunuzdan başka hiçbir kimseden korkmayarak ibadet ve itaatinize devam edin.

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ

52.Ve muhakkak ki bu, İslâmiyet bir tek din olarak hepinizin dinidir. Ve ben de rabbinizim, artık bana ittikada bulunun.

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet olarak Ümmetinizedir Bu Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki bu, İslâmiyet bir tek din olarak hepinizin dinidir) Ve Ey Resuller! Ve ey ümmetler. Muhakkak ki, bu beyan olunan İslâm dinî ilâhi şeriat bir tek din olarak hepinizin dinidir. Hepinizin bu dinî vahdet üzere devam ve sebat etmeniz gereklidir,

وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ

Öyle ise benden sakının Rabbinizim Ben Ve

(Ve ben de rabbinizim, Artık bana ittikada bulunun) Ve bu din, aranızda tek din olduğu gibi ben de Rabbinizim sizi yaratan, besleyen, size rızık ihsan eden ancak benim. Bu hakikati kabul etmeyen şirke düşmüş, helak olmuş olur. Artık bana ittikada bulunun benim bir olan zatımdan korkun, ilâhi dine aykırı hareketlerden kaçının, muhtelif kitaplara tâbi olarak boş ihtilâflara düşmeyin.

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

53.Fakat ümmetler, fırka fırka olarak aralarında dinlerini parçaladılar. Her fırka kendi yanlarında olan ile mesrurlardır

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا

Fırkalara Aralarında İşlerini Fakat parçaladılar

(Fakat ümmetler, fırka fırka olarak aralarında dinlerini parçaladılar) Fakat böyle bir ilâhi uyarıya rağmen ümmetler grup gurup olarak farklı cereyanlara kapılarak veya muhtelif kitaplara tâbi olarak aralarında dinlerini parçaladılar. Birlikten sonra ihtilâfa düştüler, Yahudi, Hristiyan, Ateşperest vesaire gibi milletler, muhtelif dinlere tâbi oldular. Ve

كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

Sevinenlerdir Yanlarında O şeylerle ki Her bir topluluk

(her fırka kendi yanlarında olan ile sevinçlidirler) Hakiki bir dine, yani: İslâm dini-ne mensup olanlar, bu mukaddes dinleriyle övünür ve sevinir oldukları gibi, batıl, bozulmuş dinlere mensup olanlar da kendilerinin o makbul olmayan dinlerinden dolayı memnun ve hoşlanır bulunmaktadır. Bunlar ne kadar sapıklık içinde yaşadıklarının farkında değildirler. Kendilerine tebliğ edilen İslâmiyet'i, o hakiki, ilâhi dinî kabule yaşıyorlar.

فَذَرَهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ

54.Artık sen onları kendi sapıklıkları içinde bir zamana kadar terk et.

فَذَرَهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ

Bir zamana Ta ki Gafletleri İçinde Artık onları bırak

(Artık sen onları kendi sapıklıkları içinde bir zamana kadar terk et) Artık ey habibim sallallahu aleyhi vessellem Sen onları kendi sapıklıkları içinde bir zamana kadar terk et. Seni inkâr eden Mekke'deki kâfirleri vesair müşrikleri katledilecekleri veya ölüp gidecekleri bir vakte kadar içine batmış oldukları küfür ve sapıklık dalgaları içinde bırak, onların azaplarını acele isteme. Sen vazifeni ifa etmiş bulunuyorsun, onların halinden, azaba hemen uğramamış olduklarından dolayı üzölmeye lüzum yok, onlar lâıyk oldukları akıbeta elbette ki, kavuşacaklardır. Bu, Resuli Ekrem hakkında bir tesellidir.

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ

55.Zannediyorlar mı ki, onlara kendisiyle imdat ettiğimiz mal ve evlât ile.

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ

Oğullardan Ve Maldan Onu Onlara veriyoruz Şüphesiz o şey ki Sanıyorlar mı?

(Zannediyorlar mı ki, onlara kendisiyle imdat ettiğimiz mal ve evlât ile) Evet. O inkârcılar, o batıl inanç sahipleri zannediyorlar mı ki, onlara kendisiyle imdat ettiğimiz mal ve evlât ile öyle dünyada hal rızık, çoluk çocuk vermiş olmakla onları hayra kavuşturmak isteriz. Ne yanlış bir kuruntu!

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

56.Onlar için hayırları hususunda acele ederiz. Hayır anlamıyorlar.

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ

Hayırlarına Onların Koşuuyoruz

(Onlar için hayırları hususunda acele ederiz) Evet, Zannederler mi ki, kendilerine öyle evlatları servetleri menfaatlerine olan şeyleri vermekle onlar için hayırları hususunda acele ederiz. Onları biran evvel hayra kavuşturmak dileriz. Onlar için ne boş bir düşünce.

بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkına varmıyorlar Bilakis

(Hayır, anlamıyorlar) Şuurlu değiller idrak kabiliyetinden uzaklar. Kendilerinin hayırdan ne kadar uzak olduklarını bilemiyorlar. Kendilerine verilen fâni, dünyevî şeyler, onları yavaş ca helake götürmek içindir, yani: Kâfirlere hacetlerini, istedikleri dünyevî şeyleri vakit vakit verip onları yavaş yavaş azaba yaklaştırmak içindir. Onlar az sonra yakalanacaklar, lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Nail oldukları nimetlerin şükrünü ifa etmemiş olacakları için bundan dolayı da ayrıca cezalandırılacaklardır. Öyle hakiki bir dinden mahrum kimselerin dünyada geçici bir zaman için elde edebildikleri fani varlıkların, servetlerin haddizatında bir kıymeti yoktur, gıpta edilecek, kazanılmaya ve takibine çalışılacak şey, müminlerin halleri ve davranışlarıdır.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

57.Muhakkak o kimseler ki, onlar Rablerinin korkusundan dolayı daima korku üzere bulunur kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, hayırlara ve iyiliklere koşup duran müminlerin dört güzel vasfını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

Titreyenlerdir Rablerinden Korkmaktan Onlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki onlar Rablerinin korkusundan dolayı daima korku üzere bulunur kimselerdir) Hayırlı işlere ibadet ve itaate Hulusi kalp ile koşan zatlara gelince muhakkak o kimseler dir ki onlarda başlıca dört güzel haslet mevcut bulunur. İşte onların Birinci hasleti Rablerinin korkusundan onun rızasına muhalif harekette

bulunmak endişesinden dolayı daima korku üzere bulunur kimselerdir. Onlar daima ilâhi azabı düşünür, ilâhi rızaya muhalefetten sakınırlar.

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

58.Ve o kimseler ki, onlar Rablerinin ayetlerine iman ederler.

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

İman ederler Rablerinin Ayetlerine Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, onlar, Rablerinin ayetlerine iman ederler) Kuranı Kerim'i tasdikte bulunurlar. Cenabı Hakkın Hanlığını, birliğini, kudret ve büyüklüğünü gösteren yaratılış eserlerini müşahade ederek bunlar ile de kâinatın varlığına, birliğine, yüce sıfatlarına delil getirmiş olurlar. Bu da onların ikinci vasfıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ

59.Ve o kimseler ki, onlar Rablerine ortak koşmazlar.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ

Ortak koşmazlar Rablerine Onlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, onlar Rablerine ortak koşmazlar) Ve o muhterem zatların üçüncü vasfı da onlar o zatlardır ki Kendilerini yaratmış, lütuf ve ihsanına nail kılmış olan yüce yaratıcının hiçbir hususta ortak ve benzeri olmadığını bilir, ibadetlerini pek halisane ifa eder, gösteriştten, öyle bir gizli şirkten de kaçınırlar.

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ

60.Ve o kimseler ki, onlar Rablerinin huzuruna muhakkak varacaklarından dolayı kalpleri şiddetli korkarak verdiklerini sadakaları vesaire yi verirler.

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ

Ürperen Kalpleri Ve Verdiler O şeyleri ki Verirler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki kalpleri şiddetli korkarak verdiklerini verirler) Ve onların dördüncü güzel vasıflarına gelince onlar o kimseler dir ki, Kendilerinden kabul edilmeyeceğini, kendilerini ilâhi azaptan kurtaramayacağını düşünerek Allahın kendilerine verdiklerinden verirler infak ederler Zekâtlarını, sadakalarını fakirlere dağıtırlar. Veya üzerlerindeki diğer emanetleri sahiplerine teslim ederler, uhrevî sorumluluktan korkarak böyle Salih amellere koşarlar.

أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ

Dönecek olanlar Rablerine Şüphesiz onlar

(Gerçekten onlar Rablerinin huzuruna muhakkak varacaklarından dolayı) Kıyamet gününde yeniden hayat bulup mahşere, bir mahkeme i Kübra ya sevk edileceklerinden, orada dünyadaki amellerine göre mükâfat veya cezaya uğrayacaklarına iman etmiş olduklarından dolayı bu güzel işleri amelleri yaparlar

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

61.İşte onlar hayırlarda acele ederler ve onlar onun için ileri gidenlerdir.

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

Hayırlı işlerde Koşuşurlar İşte onlar

(İşte onlar hayırlarda acele ederler) İşte onlar bu dört güzel vasfa sahip olan zatlar ki, hayırlarda acele ederler Ölüm gelmeden evvel öyle iyi amelleri ifaya koşarlar.

وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

Önde gidenlerdir Bunlarda Onlar Ve

(ve onlar onun için ileri gidenlerdir) Ve o zatlar o iyi amelleri yerine getirmek için ileri gidenlerdir başkalarından öne geçenler onlardır. Onlar, daha ahirete gitmeden bu güzel amelleri ifaya çalışmış bulunurlar. İşte hakikaten mutlu, gelecekleri tamamen

temin edilmiş yüce makamlara sahip olan zatlar da bunlardan ibarettir. Yoksa bir takım ihtilâflara düşmüş, kendileri için tevhid dinine muhalif birer din edinmiş kimseler değildir. Allah katında makbul olan dinî tevhidin yani İslâm dininin ise bütün mübarek hükümleri hikmet ve menfaate uygun, tatbiki her bakımdan kolay olan pek faydeli şeylerden ibaret bulunmaktadır.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

62.Ve biz bir kimseye gücünün yettiğinden başka bir şey ile teklifte bulunmayız ve bizim katımızda bir kitap vardır ki, hakkı söyler ve onlar zulüm olunmazlar.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ Hazretlerinin kullarını güçlerinin üstünde bir şey ile mükellef kılmayacağını ve ahvalin hakikatini söyleyen bir kitabın varlığını ve hiçbir kimsenin zulme uğramayacağını bildiriyor. Küfür içinde kalmış olanların başlıca üç tür kötülüğü işler bulunduklarını, onların başlarında bulunup kendilerini saptıranların azaplara giriftar olacaklarını, fakat onlara artık yardım edilmeyeceğini, çünkü onların kendilerine telkin edilen ayetleri dinlemeyip gerisin geriye kaçındıklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

Gücünüz yettiği ile Ancak Bir kimseyi Mükellef tutmayız Ve

(Ve biz bir kimseye gücünün yettiğinden başka bir şey ile teklifte bulunmayız)

Ve biz bir kimseye gücünün yettiğinden gücünün üstünde bir şey ile bir ibadet ve itaat ile teklifte bulunmayız iyi kulların yaptıkları ibadetler de onların güçlerinin üstünde değildir. Evet, Cenabı Hak, merhametlidir, her şeyin sahibidir, kullarını zor şeyler ile mükellef kılmaz. Meselâ: Ayakta namaz kılamayacak bir kuluna oturduğu yerde namaz kılmasına, oruç tutamayacak bir kulunun iftar etmesine müsaade buyurmuştur.

وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ

Gerçeği Söylüyor Bir kitap Katımızda vardır Ve

(ve bizim katımızda bir kitap vardır ki, hakkı söyler) Ve o Yüce Yaratıcı şunu da buyuruyor ki: Bizim kudret katımızda bir kitap yani: Levhi Mahfuz veya herkese ait bir amel defteri vardır ki, o apaçık kitap hakkı söyler herkesin söz ve fiilleri o kitapta yazılmıştır. Ona bakılınca her şey bilinmiş olur. Cenabı Hak, her şeyi bizzat tamamen bilici olduğu halde her şeyi de öyle bir kitapta tesbit buyurmuştur.

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar zulüm olunmazlar) Ve onlar bütün halk zulüm olunmazlar hiçbir kimsenin iyi amelleri noksan gösterilmez. Kötü amelleri de artırılmış olmaz, ilâhi adalet her bakımdan tecelli eder.

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ

63.Fakat kâfirlerin kalpleri bundan derin bir cehalet içindedir ve onlar için bundan başka işler vardır. Onlar o işler için çalışanlardır.

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا

Bundan Bir gaflet içindedir Kalpleri Bilakis

(Fakat kâfirlerin kalpleri bundan derin bir cehalet içindedir) Fakat kâfirlerin kalpleri bundan bu beyan olunan hakikattan veya bunu bildiren Kuranı Kerim'den veya koruyucu meleklerinin tesbit ettikleri amel defterinden derin bir cehalet içindedir onlar gaflet ve inkâr dalgaları arasında gark olup gitmiş bir haldedir,

وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ

Bundan Başka Amelleri Onların vardır Ve

(ve onlar için bundan başka işler vardır) Ve o kâfirlere mahsus bundan başka böyle kalpleri bir cehalet içinde kalmış olmaktan ayrı başka işler de vardır

هُمْ لَهَا عَامِلُونَ

Yapanlardır Onun için Onlar

(Onlar o işler için çalışanlardır) Onlar o kötü işlerine amellerine devam ederler, onlar öylece batıl, kötü şeyleri adet üzere işleyerek lâıyk oldukları azaplara kavuşacaklardır

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ

64.Nihayet biz onların ileri gelenlerini azap ile yakaladığımız zaman onlar o an bağırıp yalvarmağa başlarlar.

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ

Azap ile Nimet içinde olanlarını Yakaladığımız O vakit Nihayet

(Nihayet biz onların ileri gelenlerini azap ile yakaladığımız zaman) Mutrif nimet, servet sahibi, rahat yaşayan kimse, ileri gelenler ve eşraf manasınadır ki. Allah Celle Celaluhu hazretleri buyuruyor ki nihayet biz onların ileri gelenlerini onların eşrafından sayılıp kendilerine servet, çoluk çocuk verilmiş bulunanlarını azap ile yakaladığımız zaman yani: Bedir savaşında öldürülecekleri vakit veya Resûlullah'ın duasıyla kendilerine ariz olacak olan açlık, kıtlık ve pahalılık zamanındaki, köpekleri, lâşeleri, kendi çocuklarını bile yemeğe mecbur kalmışlardır.

إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ

Feryat ederler Onlar Birden

(onlar o an bağırıp yalvarmağa başlarlar) Elbette kâfirler, öyle bir felâkete maruz kalacaklarını evvelce düşünmemiş olanla inkârcılar, o felâket zamanı bağırıp yalvarmaya başlarlar feryat ve figan ederek Cenab-ı Haktan yardım istemekte bulunurlar. Ne yazık ki artık vakti geçmiştir.

لَا تَجْعَرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تَنْصَرُونَ

65.Bugün bağırıp yalvarmayınız. Şüphe yok ki, siz bizden yardım olunamazsınız.

لَا تَجْعَرُوا الْيَوْمَ

Bugün Feryat etmeyin

(Bugün bağırıp yalvarmayınız) Allah tarafından bir lisanı hal ile onlara denilir ki: Siz Bugün bağırıp yalvarmayınız artık bu dua ve niyazınız sizin için bir faide verecek değildir,

إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تَنْصَرُونَ

Yardım görmeyeceksiniz Bizden Şüphe siz

(şüphe yok ki, siz bizden yardım olunamazsınız) Bizim tarafımızdan sizi kurtaracak bir yardıma nail olamazsınız. Sizdeki başlıca üç kötü özellik bu mahrumiyetinize sebeptir.

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكِبُونَ

66.Muhakkak ki, size karşı benim ayetlerim, okunuyordu da siz ardınıza dönyordunuz.

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ

Size Okunuyor Ayetlerim İdi Muhakkak

(Muhakkak ki, size karşı benim ayetlerim, okunuyordu da) Evet, Siz ilâhi yardıma kavuşma salâhiyetini kaybetmiş bulunuyorsunuz muhakkak ki, size karşı benim ayetlerim okunuyordu da Kurânı Kerim'in ayetleri sizi uyandırmak için ehli iman tarafından tilâvet olunuyor, ahkâmı sizlere tebliğ buyruluyordu da

فَكُنْتُمْ عَلَىٰ آَعْقَابِكُمْ تَنكِصُونَ

Geri dönüyorsunuz Topuklarınız Üzerinde Ve idiniz

(bunun üzerine siz ardınıza dönüyordunuz) O mübarek Kuranın ayetlerini dinlememek için gerisin geriye kaçıyordunuz. İşte yardımdan mahrum olmanıza **birinci** sebep budur.

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ

67.Ona karşı böbürlenerek geceleyin konuşarak bir cemaat halinde hezeyanlarda bulunuyordunuz.

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ

Onunla Büyüklelenenler olarak

(Ona karşı böbürleniyordunuz) Evet, Ey Hz. Muhammedi'n peygamberliğini inkâr eden kâfirler Siz ona ve ayetlerimize karşı kibirlenip büyüklük taslıyordunuz. Ve ayrıca Kâbe'de bulunmakla, onun hizmetçileri olmakla böbürlenerek iftihar ederek İslâm dinini kabul etmiyor, biz Allah'ın harem evinin halkıyız, bize kimse üstün gelemmez diyordunuz. Hâlbuki siz Allah Teâlâ'ya asi oluyor resulüme muhalefet ediyordunuz onu ve size getirdiklerini inkâr ediyordunuz bu da mahrum olmanızın ikinci sebebidir.

سَامِرًا تَهْجُرُونَ

Saçmalıyorsunuz Gece konuşarak

(geceleyin konuşarak bir cemaat halinde hezeyanlarda bulunuyordunuz) Harem-i şerifin kadrini, hürmetini ihlâl ediyordunuz, geceleyin Beytülharemin çevresinde toplanıp hezeyanlarda bulunuyordunuz Resuli Ekrem'in ve onun mübarek ashabının aleyhinde lakırdı sarf ediyordunuz, Cenabı Hakka imandan, onun Peygamberini tasdikten, Kuranı Kerim'i kabulden kaçınıyordunuz. Mucize Kuran'a sihir ve şiir demekten sıkılmıyordunuz. İşte bu da mahrum olmanızın üçüncü sebebidir. Artık bu inkârcı vasıflar ile yaşayıp ölenler, ilâhi yardıma, rahmeti subhaniyeye nasıl nail olabilirler?

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

68.Ya o kelâmı hâlâ tefekkür etmezler mi? Yahut onara evvelki atalarına gelmemiş bir şey mi gelmiş oldu.

Bu mübarek ayetler, ilâhi yardım nail olamayacak olan inkârcıların dört cahilce zanlarını reddediyor. Kendilerine yönelip şereflerine, iyilikle anılmaya nail olmalarını sebep olacak olan Kuranı Kerim'den kaçındıklarını bildiriyor. Öyle kâfirlerin hevalarına uymanın ne büyük felâketlere sebebiyet vereceğini ihtar ediyor. Resul-i Ekrem'in ise âlemlerin rızkının yegâne vericisi olan yüce yaratıcının rızası için dinî hükümleri insanlara tebliğ etmekte olup karşılığında kimseden bir ücret istemediğini beyan buyurmaktadır.

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ

Sözü Hiç düşünmediler mi?

Ya o kelâmı hâlâ tefekkür etmezler mi?) Son peygamber Hazretlerinin ve ona indirilen Kuranı Kerim'in aleyhinde söz söyleyen o cahil, dinden mahrum kimseler Resul-i Ekrem'in doğruluğuna delalet ve şahitlik eden Kuranı Kerim'i hâlâ tefekkür etmezler mi? Onun ne büyük bir mucize olduğunu, insanlık için ne yüksek bir lütuf olduğunu düşünmezler mi? Ne için onun hakkında öyle kâfirce iddialarda bulunurlar?

Bu onların birinci fasit zanlarıdır.

أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

Evvelki Atalarına Gelmedi O şey ki Onlara geldi mi Yoksa

(Yahut onlara evvelki atalarına gelmemiş bir şey mi gelmiş oldu) O inkârcı şahıslara evvelki atalarına gelmemiş bir şey mi gelmiş oldu? Meselâ: İsmaili takib eden Adnan, Kahtan gibi kabilelere ve diğer insan topluluklarına Allah tarafından birer Peygamber, birer şariat, birer kitap gönderilmiş olduğu halde yalnız o inkârcılara mı

bunlar gönderilmiş bulunuyor? Onlar böyle bir zanda mı bulunuyorlar, bu da onların ikinci batıl kuruntuları demektir. Hâlbuki Cenab-ı Hak, bütün eski milletlere de Peygamberleri vasıtasıyla ilâhi hükümlerini bildirmiş, onları da ilâhi dinine davet buyurmuştur.

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

69.Yoksa Peygamberlerini bilmediler mi? Bunun için midir ki, onu inkâr edicilerdir.

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ

Peygamberlerini Tanımadılar Yoksa

(Yoksa Peygamberlerini bilmediler mi?) Yoksa Hz. Peygamber zamanındaki inkârcılar Peygamberlerini bilmediler mi tanımadılar mı? Kendilerine Allah tarafından Peygamber gönderilmiş olan Hz. Muhammed Aleyhisselatu vesselamı pekâlâ bilirler. O mübarek zatın ne kadar doğruluk ve emniyetle, güzel ahlak ile vasıflanmış ve hiçbir kimseden bir şey öğrenmemiş olduğu halde ne kadar fevkalâde dinî olgunluklara sahip olduğunu görüp bilmiyorlar mı?

فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

İnkâr ediciler Onu Bu yüzden onlar

(Bunun için midir ki, onu inkâr edicilerdir) Yani bu bilmeyişlerinden dolayı mıdır ki o yüce Peygamberi inkâr edicilerdir. İşte bu inkârları da onların üçüncü batıl zanları ve iddialarıdır. Çünkü o pek büyük Peygamberin yüksek hayatı, ahlâki faziletleri ve yaydığı dinin kutsiyeti, insanlığın mutluluğunu temin edecek bir mahiyette bulunduğu zahirdir açık dır. Her insafî ve düşünen insanın tasdik edeceği bir vaziyette bulunmaktadır.

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَآكَثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

70.Yoksa onda cinnet vardır mı diyorlar? Hayır, onara hak ile gelmiştir. Hâlbuki onların ekserisi haktan hoşlanmayanlardır.

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ

Bir delilik Onda vardır Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa onda cinnet vardır mı diyorlar) Yoksa o inkârcılar o yüce Peygamber'de cinnet vardır mı diyorlar? Ne kadar batıl olduğu açık kâfirce bir zan! İşte bu zan da onların pek çirkin, batıl olduğu açık olan dördüncü zanlarıdır. Hâlbuki o peygamberlerin en üstünü, akıl, zihin ve görüş bakımından bütün insanlığın üstündedir. Onun bütün hareket tarzı, bütün yüce tebligatı kendisinin ne kadar temiz bir ruha, ne kadar nurani bir kalbe, ne kadar hikmetli bir idareye, ne derece faydeler sağlayan bir emir yasağa sahip olduğunu gün gibi açık bir şekilde gösterip durmaktadır.

بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ

Hak ile Onlara gelmiştir Bilakis

(Hayır, onlara hak ile gelmiştir) O peygamber ki o inkârcılara çok büyük bir zulmet cehalet içinde kalmışlara hak ile gelmiştir. Bu hakikati takdir edemiyorlar. O eşsiz Peygamber ise o inkârcılara Kur'anı Kerim gibi ilâhi bir kitap ile gönderilmiştir, onun bütün beyanatı hakikatin kendisidir,

وَآكَثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

Hoşlanmayanlardır Hakka karşı Onların çoğu Ve

(Hâlbuki onların ekserisi haktan hoşlanmayanlardır) Hâlbuki o inkârcıların ekserisi hakkı çirkin görenlerin. Onlar kendi zararlı isteklerine tâbi, hayvani şehvetlerine esir oldukları için hakkı çirkin görerek ondan kaçınırlar. Onların bir takımı da başlarında bulunan şahıslara fazlaca uyarak sırf bir korku, bir taklit, bir maddî menfaat tesiriyle öyle inkârda devam ederler. Fakat bazıları da daha sonra uyanır, güzelce düşünmeye başlar, hakkı kabul eden, Allah'ın yardımlarına nail olarak İslâm şerefine nail bulunur.

وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ
بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

71.Eğer hak onların hevalarına uyacak olsa idi elbette gökle ve yer onlarda olanlar fesada uğramış olurdu. Hayır. Biz onlara şereflerine vesile olacak olan Kuran'ı getirdik, onlar ise kendi vesile i şerefleri olan Kurandan yüz çevirenlerdir.

وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Hak Uysaydı Eğer Ve

(Eğer hak, onların hevalarına uyacak olsa idi) Evet, Allah Teâlâ, nice hikmet sahibi yüce yaratıcıdır. Bütün emirleri, yasakları birer hikmet gereğidir. Peygamberlerinin ifadeleri, tebliğ ettikleri kitaplar da birer hikmet ve faydayı içermektedir. Diyelim ki eğer hak herhangi hikmete uygun olan şey, mesela Kuranın beyanları o inkârcıların hevalarına uyacak olsa idi meselâ, onların batıl iddialarına kıymet vererek Allah'ın birliğini inkâr, birden çok ilahın varlığına inansaydı veyahut faraza iki ilâh bulunsa idi

لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

Bunların içindedir O kimseler ki Ve Yer Ve Gökler Elbette bozulmuştu

(elbette gökler ve yer ve onlarda olanlar fesada uğramış olurdu) Bütün ulvi ve süfli âlemler böyle bir intizama sahip olamayıp bu görülen nizam ve intizamdan çıkmış bulunurdu, akla hikmete, hakikate uygun şeyler bulunmamış olurdu. Hâlbuki bütün kâinattaki nizam ve ihtişam, bir hikmet sahihi yaratıcının varlığına şahitlik etmektedir. Bütün yaratılış eserlerinin hak ve hakikate, bir hikmet ve menfaate bağlı olduğu pek güzel görülmektedir.

بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ

Zikirlerini Onlara getirdik Bilakis

(Hayır, Biz onlara Kuran'ı getirdik) O inkârcılara bütün insanlığa hakkı, yani: Onların şereflerine, iyilik ile anılmaya nail olmalarına vesile olacak olan Kuranı getirdik ki, o insanlığın iftihar ve şerefini temin edecek hak bir ilâhi kelâmdır.

فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çevirenlerdir Zikredilmelerinden Fakat onlar

(Onlar ise o Kurandan yüz çevirenlerdir) Onlar ise o inkârcılar topluluğu ise kendi şereflerine, dünyada ve ahirette güzel üne kavuşmalarına vesile olacak olan haktan o Kurandan yüz çevirenlerdir. Ona iltifat etmiyorlar, ondan feyiz almak istemiyorlar, o sayede hakka kavuşup sapıklıktan kurtulmak arzusunda bulunmuyorlar, sapıklıklarında devam edip durmak istiyorlar.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَجَ رَبُّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

72.Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun? İşte Rabbin ecri daha hayırlıdır ve o rızık verenlerin en hayırlısıdır

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا

Bir haraç Onlardan istiyor musun Yoksa

(Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun?)Ey yüce Resul! Sen onlardan, o inkârcılardan o peygamberlik karşılığında bir ücret mi istiyorsun? Elbette ki, istemiyorsun. Öyle bir şeye asla muhtaç değilsin.

فَخَرَجَ رَبُّكَ خَيْرٌ

Daha hayırlıdır Rabbinin İşte haraç

(İşte Rabbinin ecri daha hayırlıdır) İşte senin hakkında Rabbinin ecri mükâfatı dünyadaki rızık ve ahiretteki sevabı daha hayırlıdır daha geniştir, daha devamlıdır.

وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Rızık verenlerin En hayırlısıdır O Ve

(ve o rızık verenlerin en hayırlısıdır) Ve o yüce yaratıcı elbette ki rızık verenlerin en hayırlısıdır o seni sana tabi olanları dünyada da ahirette de rızıklandırır, büyük mükâfatlara nail buyurur. Artık senin başkalarından bir ücret istemeğe ne ihtiyacın olabilir ki, onlardan öyle bir talepte bulunasın? Artık ne oluyor ki o pek yanlış düşünceli kimseler, senin peygamberliğini kabul etmiyorlar? Nedir o kadar cehalet! Kuranı Kerim'in bu husustaki beyanatı da Resuli Ekrem'in kadrini yüceltmekte ve aleyhinde bulunanların cahil olduklarını bildirmekte ve onları kinamaktadır.

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

73.Ve şüphe yok ki, sen onları dosdoğru bir caddeye davet ediyorsun.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in pek doğru bir yola insanları davet ettiğini, ahirete iman etmeyenlerin ise o yoldan yüz çevirir olduklarını bildiriyor. Kendilerine merhamet edip de uğradıkları felâketler kaldırılacak olsa onların yine sapıklıklarında ısrar edeceklerini ve onların azaplara uğratıldıkları halde yine Cenabı Hakka yalvarıp niyazda bulunmadıklarını ve kendilerine şiddetli bir azap yöneleceği zaman da ümitsizlik de kalıp duracaklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Elbet onları davet ediyorsun Şüphesiz sen Ve

(Ve şüphe yok ki, sen onları dosdoğru bir caddeye davet ediyorsun) Ey yüce Resul! Sen bütün insanlığa gönderilmiş bir Peygambersin ve Şüphe yok ki; sen insanları dosdoğru bir caddeye bir hidayet yoluna davet ediyorsun. Bütün selim akıllar, o yolun doğruluğuna, yolcularını selâmet ve saadete kavuşturacağına şahitlik eder. Artık nasıl oluyor da bir takım inkârcılar, senin peygamberliğini inkâra cüret edebiliyorlar? Bu ne büyük cehalet!

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَا كَبُورٌ

74.Ve muhakkak o kimseler ki, ahirete İman etmezler, elbette onlar yoldan sapmışlardır.

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete İnanmıyorlar O kimseler ki Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak o kimseler ki, ahirete iman etmezler) Bu dünya hayatından başka hayat olmadığına inanırlar, kıyameti, sevap ve cezayı inkâr ederler

عَنِ الصِّرَاطِ لَنَا كَبُورٌ

Elbette sapanlardır O yoldan

(elbette onlar yoldan sapmışlardır) Takip edilmesi icap eden o sıratı müstakim caddesinden çıkmışlardır. Bundan dolayı onlar asıl dosdoğru yol olan, mensuplarını selâmete erdiren İslâmiyet yolundan da ayrılmış, sapık kimselerdir. Bundan dolayıdır ki, kendilerini bir felah ve kurtuluş yoluna davet eden bir yüce Peygamberi de inkâra cüret ederler.

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

75.Ve eğer onlara merhamet etsek ve kendilerindeki zararı açıversek elbette ki, yine azgınlıklarında devam edip tereddütte bulunacaklardır.

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ

Onlara merhamet etseydik Eğer Ve

(Ve eğer onlara merhamet etsek) Evet. O inkârcılar, nankörler, kendilerine gönderilen Peygamberin, kendi haklarında ne büyük bir nimet olduğunu takdir edemiyorlar ve eğer onlara merhamet etsek onları herhalde korumada bulunsak

وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ

Şikâyetiden Kendilerinde olanı Açsaydık Ve

(ve kendilerindeki zararı açıversek) Kıtlık ve pahalılığı, cemiyetlerine isabet eden yedi senelik bir açlık devresini giderip kendilerini genişliğe kavuştursak onlar

لَلْجُودِ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Bocalayanlar olarak Azgınlıkları içinde Elbette ısrar ederlerdi

(elbette ki, yine azgınlıklarında devam edip tereddütte bulunacaklardır) O küfür-lerindeki, böbürlenmelerindeki, aşırılıktan ayrılmazlar, tereddütte bulunup Hidayeti kabule yanaşmayacaklardır. Yine Resuli Ekrem'e düşmanlıkta bulunup duracaklardır. &-Rivayete göre Peygamber efendimizin duası üzerine Mekke'deki müşrikler bir müddet kıtlık ve pahalılığa uğramış, pek aç bir halde kalmışlardı. Ebu Süfyan, Resuli Ekrem'e müracaat etmiş, sen âlemlere rahmet olarak gönderildiğini iddia ediyorsun, hâlbuki kavmin açlıktan ölmek durumundadırlar demiş, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Evet. Buyrulmuş oluyor ki: O inkârcılar, öyle kimselerdir ki, kendilerine isabet eden musibetler de birer uyanma vesilesi olmak üzere bir rahmet eseri demektir. Fakat onlar yine uyanmazlar. Hatta bu musibetler giderilip kendilerine büyük nimetler verilse de onlar yine nankörlüklerinde devam edip dururlar.

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ

76.And olsun ki, biz onları azap ile yakaladık, onlar yine Rableri için tevazuda bulunmadılar ve yalvarışta bulunmadılar.

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ

Azap ile Onları yakaladık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz onları azap ile yakaladık) Evet. Onlar öyle küfürlerinde ısrar eden kimselerdir. Muhakkak bir hâdisedir ki biz onları azap ile yakaladık. Bedir savaşında öldürüldüler, esarete uğradılar ve senelerce kıtlık içinde kaldılar

فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ

Rablerine Yine boyun eğmediler

(onlar yine Rableri için tevazuda bulunmadılar) Alçak gönüllü bulunarak onun af ve mağfiretine iltica etmediler,

وَمَا يَتَضَرَّعُونَ

Yalvarmıyorlar Ve

(ve yalvarışta bulunmadılar) O kendilerine musibetlerin giderilmesi için kerim olan Rabbül âlemine dua ve niyaza başlamadılar, yine adetleri olan kibir ve gururdan geri durmadılar.

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

77.Sonunda onların üzerine bir şiddetli azap kapıları açtığımız vakit de onlar onun içinde ümitsizliğe düşmüş şaşkın kimselerdir.

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ

Şiddetli Bir azap Sahibi Bir kapı Onlara Açtık O vakit ki Nihayet

(Sonunda onların üzerine bir şiddetli azap kapıları açtığımız vakit) Evet. Onlar öyle uyanıştan mahrum, kusurlarını itraftan kaçınan, gafil kimselerdir ki: Sonunda onların üzerine bir şiddetli azap kapılarını açtığımız zaman

إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

Ümitsizliğe düşmüş kimselerdir İçinde Birden onlar

(O vakit de onlar onun içinde ümitsizliğe düşmüş şaşkın kimselerdir) Yani: Bir savaş neticesinde katledilince veya ölünce veyahut kıyamet kopup kendilerini yakalayınca da öyle açılan müthiş bir azap bir felâket kapısı dairesinde onlar, her türlü

hayırdan, kurtuluş ümidinden mahrum kalmış lâıyk oldukları cezaya kavuşmuş bulundurlar. Artık yaratılıştan sahip oldukları kuvvetleri kötüye kullanmayıp da bu elem verici akıbeti düşünmek zorundadır insanlık değimli?

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

78.Hâlbuki o, o yüce yaratıcıdır ki, sizin için kulağı ve gözleri ve kalpleri yaratmıştır. Sizler ise ne kadar az şükredersiniz.

Bu mübarek ayetler, kâinatın yaratıcısı Hazretlerinin insanlara vermiş olduğu bir kısım mühim kuvvetleri ve onları yeryüzünde yaymış olduğunu ve onların ahirete sevk edileceklerini bildiriyor ve o âlemlerin Rabbinin kudretiyle meydana gelen hayat ve ölüm hâdiselerini ve geceler ile gündüzlerin ihtilâfını uyanmak için gözlen önüne koyuyor. Bu kadar kudret eserlerini bir şekilde tefekkür etmeyen bir takım inkârcıların ise eski kavimler gibi ahiret hayatını inkâr edip buna dair beyanları eski milletlerin hurafeleri kabilinden saymak cehaletinde bulunduklarını teşhir buyurmaktadır.

وَهُوَ الَّذِي

Odur ki O Ve

(Hâlbuki o, o yüce yaratıcıdır ki) Ey ahirete iman etmeyip doğru yoldan yüz çeviren, sapıklık içinde çırpınıp duran inkârcılar! Siz neden böyle cahilce bir vaziyette bulunuyorsunuz? Hâlbuki o sizi yaratan, sizi iman ile mükellef kılan yüce yaratıcıdır ki,

أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

Kalpler Ve Gözler Ve İşitme Sizin İçin Yarattı

(sizin için kulağı ve gözleri ve kalpleri yaratmıştır) siz öyle bir işitme kuvvetine sahipsinizdir, onunla birçok şeyleri, sizi uyandıracak hikmetli nasihatleri işitirsiniz, Ve o hikmet sahibi mabut, sizin için gözleri yaratmıştır. Onlar ile yollarınızı görüp takip edersiniz, bir nice kudret eserlerini görürsünüz, bu kadar kudret harikaları gözlerinizin önünde parlayıp dururken onları yaratan yüce yaratıcı nasıl inkâr edilebilir? Onun kudretiyle ahiret hayatının meydana gelmesi nasıl imkânsız sanılabilir? Ve o yüce yaratıcı sizin için kalpleri de yaratmıştır birer akıl merkezi olan kalpler sayesinde siz birçok şeyleri tefekkür edebilirsiniz. Onlar ile Cenabı Hakkın varlığına şahitlik eden ayetler, harikalar anlaşılabilir bunlar ile o ezeli yaratıcının varlığına, kudretine delil getirilir. Artık siz böyle pek büyük nimetlere nail bulunduğunuz halde bunları size bir lütuf olarak vermiş olan Kerem sahibi yaratıcıya kulluk arzında, onun kadrini ve büyüklüğünü tasdik edip yüceltmek gerekmez mi? Maalesef

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

Şükrediyorsunuz Ne kadar az

(Sizler ise ne kadar az şükredersiniz) Evet, bu kadar nimetleri veren o yüce mabud ne kadar az şükür edersiniz? O'nun o kadar büyük nimetleri karşısındaki inkârcı vaziyetiniz, ilâhi kudret ile ahiret hayatının meydana geleceğini inkâr etmeniz, ne kâfirce bir cürettir ki. Artık bir nevi şükreder olsanız da o yok mertebesindedir.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

79.Ve sizi yerde yaratıp yayan O dur. Ve Onun huzurunda haşr olunacaksınız.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Sizi yaratıp yaydı Odur ki O Ve

(Ve sizi yerde yaratıp yayan O dur) Evet, o yüce yaratıcının şu nimetini de düşünmeli ki: sizi yerde yaratıp yayan O'dur. Dünya hayatına nail oldunuz, üreme şeklinde artıp cemiyetler kurdunuz.

وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Onun huzuruna Ve

(Ve Onun huzurunda haşr olunacaksınız) Ve kıyamet günü yalnız o Ezeli yaratıcının manevî huzuruna, O'nun tayin buyuracağı mahşer sahasın da haşr olunacaksınız.

nızdır. Yeniden bir hayata kavuşacaksınız. Artık o hayatınızın mutlu olması için, dünyada iken Cenabı Hakkın kudret ve büyüklüğünü tasdik etmeniz, Allahın bir olan zatına ibadet ve itaatle şükür arzında bulunmanız icap etmez mi?

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

80.Ve o, yüce yaratıcı diriltir ve öldürür ve gecenin ve gündüzün ihtilâfı da O'nun dilemesiyle dir. Hâlâ akıllıca düşünmez misiniz?

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ

Öldürür Ve Hayatı verir O odur ki O Ve

(Ve o, yüce yaratıcı diriltir ve öldürür) Ve o, kudret sahibi yaratıcıdır ki, dilediğini diriltir hayata erdirir ve dilediğini öldürür kimse O'na mâni ve ortak olamaz. Artık öldürdüklerini yeniden diriltmesine ne mâni olabilir ki, bunu inkâr ediyorsunuz?

وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüzün Ve Gecenin İhtilafı Ona aiddir Ve

(Ve gecenin ve gündüzün ihtilâfı da) Yani: o gece ile gündüzün Artıp eksilmeleri, karanlık ve aydınlık olmaları da o yüce yaratıcının dilemesiyle dir. Bu vakitlerin böyle ihtilâfı ise nice faydeleri, hikmetleri kapsamaktadır.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Hala akıllıca düşünmez misiniz?) Bütün bunlara kadir olamaz mısınız? Neden bunları tefekkür etmiyor da ahiret hayatını inkâra cüret gösteriyorsunuz?

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ

81.Hayır. Evvelkilerin dedikleri gibi dediler.

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ

Evvelkiler Dedi O şey gibi ki Dediler Bilakis

(Hayır, Evvelkilerin dedikleri gibi dediler) Hayır, o inkârcılar, akıllıca düşünmezler, belki onlar evvelkilerin dedikleri gibi dediler Nuh kavmi gibi vesair eski inkârcı kavimler gibi, kendilerinin cehalet içinde ölüp gitmiş olan babaları gibi iddiada bulundular.

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا فَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

82.Dediler ki: Öldüğümüz ve toprak ve kemikler olduğumuz zaman mı biz herhalde dirilip kaldırılacağız?

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا فَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

Elbet diriltilecek olanlar Şüphesiz biz mi Kemik yığını Ve Bir toprak Olduk Ve Öldük O vakit mi? Dediler ki

(dediler ki: Öldüğümüz toprak ve çürümüş kemikler olduğumuz zaman mı? Biz herhalde diriltilip kaldırılacağız) Bu onların birinci şüpheleri, o inkârcılar, bir kere düşünmeliler ki, vaktiyle hiç mevcut değiller iken daha sonra topraktan, bir damla sudan yaratılmışlardır. Artık ikinci defa yaratılmaları neden uzak görülsün? Onları öyle ilk defa yaratan bir yüce yaratıcı, onları toprak kesildikten sonra tekrar yaratmaya kadir elbet değil mi? Neden gözleri önünde parlayan sonsuz kudret harikalarını görüp düşünmüyorlar?

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

83.And olsun ki, biz de ve evvelce babalarımız da bununla vaad olunmuşuzdur. Şüphe yok ki, bu evvelkilerin efsanelerinden başka değildir.

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Bununla Atalarımız Ve Biz Vaad olunduk And olsun gerçekten

(And olsun ki, biz de ve evvelce babalarımız da bununla vaat olunmuşuzdur) Evet. O inkârcılar, bu batıl iddialarında ısrar edip kibirlice bir tarzda şöyle de dediler:

And olsun ki, biz de ve evvelce babalarımız da böyle öldükten sonra dirilmek ile yeniden hayata ereceğimiz ile vaad olunmuşuzdur. Yani: Bu vaad bize Muhammed Aleyhisselatu vesselam tarafından vaki bulunmuştur. Hâlbuki henüz gerçekleşmedi.

إِنْ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Ancak Bu değildir

(Şüphe yok ki, bu evvelkilerin efsanelerinden başka değildir) Eski milletlerin yazmış oldukları hakikati olmayan şeyler kabilindedir. Bu eski kavimler arasında yaygın olan yalan haberlerden ibarettir. Bu da o cahillerin ikinci şüphesidir. O cahil kimseler bu haşır ve neşir hâdisesinin hemen bu dünyada vaki olacağını sanmışlar, aradan asırlar geçtiği halde vaki olmadığını göz önüne alarak onu inkâra kalkışmış bulunuyorlardır. Hâlbuki bu dünyada hayatı ne kadar uzasa da bir gün son bulacaktır. Yeniden hayata kavuşmak meselesi ise ahiret âlemine mahsus bir hâdisedir ki ergeç vaki olacaktır. Yerleri, gökleri göz önüne alan, bu dünya hayatında nice harikaların vücuda geldiğini görüp düşünen akıllı bir kimse ilâhi kudret ile kıyamet hayatının da vuku bulacağını elbette inkâr edemez, bu aklen mümkündür. Bunun tahakkuk edeceği ise doğru sözlü oldukları, göstermiş oldukları nice mucizeler ile sabit olan mübarek Peygamberler tarafından kesin bir şekilde haber verilmiştir. Birer sırf hakikat olan semavi kitaplar da bunu haber vermektedir. Artık bunu inkâr etmek, pek büyük bir cehalet ve sapıklık alâmetinden başka değildir.

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

84.De ki: Yer ve on'da olanlar, kimindir? Eğer siz bilir, kimseler oldunuz ise söyleyin.

Bu mübarek ayetler, kıyameti veya Allah'ın birliğini inkâr eden cahilleri ikaz ve onları çeşitli deliller ile susturup tehdit ediyor, Allah tarafından hak ve hakikatin meydana gelmiş olduğuna ve bunu itiraf etmelerine rağmen o münkirlerin yine batıl inançlarda bulunarak yalancı kimseler olduklarını teşhir buyurmaktadır.

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا

İçindedir O kimseler ki Ve Yer Kimindir Deki

(Deki Yeryüzü ve onun içinde olanlar kimindir?) Ey yüce Resul 0 inkârcıları susturmak için birinci delil olarak onlara sor ki 0 kadar geniş olan yeryüzü ve onun üzerinde bulunan çeşitli, türlü türlü mahlûkat, hangi zatın kudret eseri?

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer siz bilir kimseler oldunuz iseniz) Evet, eğer siz bilmek kabiliyetine sahip bulunuyorsanız, haber veriniz, bu koskoca varlık, kimin mahlûkudur. Siz ne için hiçbir akıllı kimsenin inkâr edemeyeceği bir hakikati inkâra cüret ediyorsunuz?

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

85.Elbette diyeceklerdir ki: Allah'ındır. De ki: 0 halde düşünmez misiniz?

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ

Allah Diyecekler ki

(Elbette diyeceklerdir ki: Allah'ındır) Bu kınamak ve susturmak için kendilerine yöneltilen suale cevap olarak o inkârcılar elbette diyeceklerdir ki bunlar Allah'ındır onun birer kudret eseridir. Onlar böyle bir itirafta bulunacaklardır. Çünkü bu meselenin açıklığı ve Allah'ın yaratıcılığının bu kâinattaki tecellisi, onları böyle bir itirafa mecbur edecektir. Onlara

قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

Hiç ibret almıyor musunuz De ki

(de ki: 0 halde hiç düşünmez misiniz?) Nedir sizdeki o sapıklık! Mademki: Bu kâinatı yoktan var eden bir yaratıcının varlığını itiraf ediyorsunuz? Yahut mademki, Allah

Teâlâ'yı bütün mahlûkatın yaratıcısı biliyorsunuz, artık neden O'na bir takım mahlûkatı ortak ediyorsunuz? Bir kere güzel düşünüp de böyle batıl inancınızı terk etmeniz icap etmez mi?

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

86.De ki: Yedi semanın Rabbi ve o yüce arşın Rabbi kimdir?

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ

Yedi Göklerin Rabbi Kimdir De ki

(De ki: Yedi semanın Rabbi kimdir) Ve Ey yüce Resulüm 0 inkârcıları susturmak için ikinci bir delil olarak da de ki Yedi göğün Rabbi yaratıcısı, idare edicisi kimdir?

وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Büyük Arş'ın Rabbi Ve

(ve o yüce arşın Rabbi) kimdir? Göklerden ve yerlerden daha geniş olan o âlemi ulvinin, o kudret kürsüsünün yaratıcısı, sahibi hangi zattır? Haber veriniz.

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

87.Hemen diyeceklerdir ki: Allah'ındır. De ki: 0 halde korkmaz mısınız?

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ

Allah'ındır Diyecekler

(Hemen diyeceklerdir ki: Allah'ındır) O inkârcılar, başka cevap bulamayarak hemen diyeceklerdir ki bu gökler gibi o yüce Arş da Allah'ındır. Onun bir kudret eseridir, bunların yaratıcısı da, ezeli Rabbi de Allah Telâdan başka değildir.

قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

O halde sakınmıyor musunuz De ki

(De ki: 0 halde korkmaz mısınız?) Ey Resul-i Ekrem! Sen de onlara de ki: 0 halde korkmaz mısınız? 0 yüce yaratıcıya başkalarını nasıl ortak edebiliyorsunuz? 0 kâinatın yaratıcısının insanlığı tamamen öldükten sonra tekrar dirilteceğini neden inkâr ediyorsunuz? Şu sonsuz âlemleri var eden bir yüce yaratıcı, insanlık kitlesini tekrar hayata kavuşturamaz mı? Siz bu şirk ve inkârınızdan dolayı azabı ilâhiye uğrayacağınızı düşünüp de hiç titremez misiniz?

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

88.De ki: Her şeyin melekûtu elinde kudret elinde olan, kimdir ki: 0 himaye eder ve kendisine karşı kimse himaye edilemez. Eğer siz bilir kimseler olduğunuz iseniz söyleyin bakalım.

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ

Şeyin Her İçyüzü Elinde olana Kimdir De ki

(De ki: Her şeyin melekûtu kudret elinde olan, kimdir ki) Ey Fahri Kâinat! Ey insan ve cinlerin peygamberi! 0 inkârcılara, ikaz için üçüncü bir delil, olmak üzere de ki: Her şeyin melekûtu tamamen mülkiyeti, tasarrufları, hâkimiyeti elinde olan kudret ve dilemesi altında bulunan kimdir. O zikredilen âlemlerin bütün meleklerin, bütün insan ve cinlerin mülkiyeti hangi zata aittir

وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ

Ona karşı Himaye olunamıyor Ve Himaye ediyor O Ve

(0 himaye eder ve kendisine karşı kimse himaye edilemez) O ki Allah Celle Cella-luhu dilediği mahlûkunu himaye eder muhafaza buyurur, artık O'na kimse zarar veremez, kimse O'nun sahasına yanaşamaz. 0 yüce yaratıcının gazap ettiği bir kimseye başkaları yardım edip onu kurtaramaz, ilâhi iradeye aykırı bir şey yapılamaz. İşte kudret ve azamet sahibi, bütün kâinata hâkim olan zat kimdir?

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer siz bilir kimseler olduğunuz iseniz söyleyin bakalım) Eğer ey inkârcılar! Siz bilir kimseler oldunuz iseniz bana cevap veriniz, söyleyin bakalım!

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ

89.Hemen diyeceklerdir ki: Allah içindir. De ki: Artık siz nereden büyüleniyorsunuz?

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ

Allah'ındır Diyecekler

(Hemen diyeceklerdir ki: Allah'ındır) Bu suale cevaben de o inkârcılar hemen diyeceklerdir ki, her şeyin mülkiyeti, hâkimiyeti Allah'a mahsustur, o dilediğini korur, onun korumak istemediğini de hiç bir kimse koruyamaz,

قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ

Büyükleniyorsunuz Öyle ise nasıl De ki

(De ki: Artık siz nereden büyüleniyorsunuz?) artık ey inkârcılar! Siz nereden büyükleniyorsunuz? Sizi kimler aldatıyor da inkâra sapıyorsunuz? Böyle Allah Teâlâ'nın varlığının, hâkimiyetini itiraf ettiğiniz halde neden O'na ortak koşabiliyorsunuz? Veya Onun vücuda getirdiği ahiret hayatını inkâr edip duruyorsunuz? Eğer siz büyülenmiş şuuru bozulmuş olmasanız öyle apaçık olan Allah'ın birliğini, ahiret hayatını inkâra cüret edemezsiniz.

بَلْ أَتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

90.Hayır. Biz onlara hakkı getirdik. Onlar ise şüphe yok ki, elbette yalancılardır.

بَلْ أَتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ

Hakkı Onlara getirdik Bilakis

(Hayır, Biz onlara hakkı getirdik) Onların o inkârları batıldır biz onlara hakkı getirdik yaratıcıyı birlemeye, öldükten sonra dirilmeye dair olan beyanatımız, getirdiğimiz deliller, hakikatin ta kendisidir.

وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Gerçekten yalancıdırlar Şüphesiz onlar Ve

(Onlar ise şüphe yok ki, elbette yalancılardır) O inkârcılar güruhu ise elbette yalancılardır. Onların ahirete ait olan ilâhi vaadi inkâr etmeleri ve Cenabı Hakka ortak koşmaları ve o mahlûkatın yaratıcısına çocuk isnadında bulunmaları birer yalandır, hakikata aykırıdır, Allah tarafından ret edilmektedir.

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلٰهِ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلٰهِ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّا

بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

91.Allah hiçbir çocuk edinmedi ve Onunla beraber hiçbir ilâh da yoktur. O zaman her ilâh, kendi yarattığı ile giderdi ve bazıları bazısı üzerine yükselirdi. Allah ise onların vasıf ettiklerinden münezzehtir.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın evlât edinmesinden ve ortağı bulunmaktan yüce olduğunu bildiriyor, Allah'ın birliğini ispat eden iki mühim delil getiriyor. İnkârcılar hakkında Resulü Ekrem'in nasıl dua edeceğine ve o inkârcılara vaad edilmiş felâketin Hz. Peygambere gösterileceğine işaret buyurmaktadır.

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ

Hiçbir çocuk Ve Allah Edinmemiştir

(Allah hiçbir çocuk ittihaz etmedi) Öyle Hristiyanların dediği gibi Hz. İsa Allah Teâlâ'nın oğlu değildir ve bir takım kâfirlerin iddia ettikleri gibi melekler Cenabı Hakkın

kızları değildirler. Bütün bunlar, o yüce yaratıcının birer kudret eseridir, o Ezeli yaratıcı, evlâda ihtiyacı yoktur, kendisiyle aynı hüviyette hiçbir şey olamaz.

وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهِ

Hiçbir ilah Onunla beraber Olmamıştır Ve

(ve onunla beraber hiçbir ilâh da yoktur) O yüce mabut, her bakımdan birdir. O'na Hanlıkta benzer, ortak hiçbir şey bulunamaz. Puta tapanların putperestlik iddiaları son derece batıldır. Ve o zaman diyelim ki çeşitli ilâhlar olduğu takdirde

إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهِ بِمَا خَلَقَ

Yarattı O şöyle ki Bir ilah Her Elbette gitmişti O takdirde

(O zaman her ilâh, kendi yarattığı ile giderdi) her biri kendi yarattığı üzerine bağımsız olarak, özgürlüğü tanımayan, zorba, despotça muamelede bulunurdu. Her birinin mülkü, hâkimiyet alanı, diğerinin mülkünden, hâkimiyeti dairesinden ayrılmış hanlıkları, yaratıcılıkları sınırlı bulunmuş, aralarında ihtilâflar cereyana başlamış olurdu

وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazıları Elbette üstün gelmişti Ve

(Ve bazıları bazısı üzerine yükselirdi) Hiç birinin elinde bütün kâinatın hâkimiyeti bulunmamış, bazıları aciz bir durumda kalmış bulunurdu, aralarında çekişmeler, savaşlar meydana gelirdi. Nitekim birçok hükümdarlar arasında bu gibi hâdiseler daima görülmektedir.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

Vasıflandırıyor O şeylerden ki Allah Münezzehtir

(Allah ise onların vasıf ettiklerinden münezzehtir) Allah ise onların o müşriklerin vasıf ettiklerinden yücedir. O'nun ilâhlık şanı, evlat edinmekten, kendisine ortak ve benzer bulunmasından uzaktır, yücedir, o bütün kâinatın yaratıcısıdır, mutasarrıfıdır. İşte bu yüce beyan, Cenabı Hakkın ortaktan yüce olduğuna ait bir kesin delildir.

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

92.Gaip olanı da, aşikâre bulunanı da bilendir. İşte onların ortak koştuklarından yücedir.

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Görünmeyeni Hakkıyla bilen

(Gaip olanı da, aşikâre bulunanı da bilendir) Evet. O mukaddes kâinatın yaratıcısı gaip olanı da aşikâre bulunanı da bilendir. O'nun ilminden hiçbir şey hariç değildir. Bu da o yüce mabudun ortaktan yüce, eşsiz olduğuna dair ikinci bir delildir.

فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Şirk koşuyorlar O şeylerden ki İşte pek yücedir

(İşte onların ortak koştuklarından yücedir) İşte böyle yüce, sonsuz evsaf ve üstünlükleri kendisinde toplamış olan âlemlerin yüce yaratıcısı öyle bir kısım müşriklerin o yüce yaratıcıya ilahlık, yaratıcılık gibi hususlarda ortak koştuklarından yücedir. Hiçbir şey, o ezeli yaratıcıya ortak ve benzer olamaz, hepsi de O'nun mahlûkudur, hepsi de onun tasarruf dairesinde olup emir ve takdirine boyun eğmiş şeylerdir. Bunun aksine inananlar, elbette ki lâayık oldukları azaplara kavuşacaklardır.

قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ

93.De ki: Yarabbi. Eğer onlara yapılan tehdidi bana herhalde gösterecek isen.

قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ

Tehdit ediliyorlar O şeyi ki Bana göstereceksen Eğer Yarabbi De ki

(De ki: Yarabbi Eğer onlara yapılan tehdidi bana herhalde gösterecek isen) Allah Teâlâ Hazretleri Resul-i Ekrem'ine olan şefkatini göstermek, onun dualarının Allah

katında makbul olduğuna işaret buyurmak için emrediyor ki, Resulüm! Dua ve niyazda bulunarak de ki: Yarabbi Ey bana ihsanı bol olan ezeli yaratıcım! Eğer o müşriklere edilen tehdidi onların dünyada da azaplara uğrayacaklarına dair tehdidi bana herhalde gösterecek isen onların başlarına gelecek felâketi ben de seyredecek isem

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

94.Yarabbi, beni o zalimler olan kavmin içinde bulundurma.

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

O zalimler Topluluğunun içinde O halde beni kılma Rabbim

(Yarabbi Beni o zalimler olan kavmin içinde bulundurma) O müthiş azabı öyle yakından görmüş olmayayım. Çünkü onun seyri bile fevkalâde müthiştir. Yüce Peygambere Allah tarafından böyle bir tavsiyede bulunulması, o müşriklere gelecek dünyevî azabın da pek dehşetli olacağına işareti içermektedir. Ve Resûli Ekrem, masum, ilâhi korumada korunmuş olduğu halde böyle bir dua ile mükellef olması, bütün ümmetine bir işareti içermektedir ki, daima Cenabı Hakkın korumasına ve himayesine sığınsınlar, dinsizlerden uzak bulunsunlar, duadan ve niyazdan geri durmasınlar. Her bakımdan Allah'ın korumasına mazhar olan yüce Peygamberi, böyle bir duada bulunursa artık ümmetinin de daima böyle dualarda bulunması elbette ki, icap eder. Bunun için dua bir nevi ibadettir. Cenabı Hakkın kudret ve azametini itiraftır. Bu yüzden de dua yapılması dinen pek övülmüştür.

وَأَنَا عَلَىٰ أَنْ نُرِيكَ مَا نَعِدُّهُمْ لِقَادِرُونَ

95.Ve şüphe yok ki, biz onlara yapmış olduğumuz tehdidi sana göstermeğe elbette kadirleriz.

وَأَنَا عَلَىٰ أَنْ نُرِيكَ مَا نَعِدُّهُمْ لِقَادِرُونَ

Elbette gücü yetenleriz Onlara vaad ediyoruz O şeye ki Sana göstermemize Şüphe yok ki, biz Ve

(Ve şüphe yok ki, biz onlara yapmış olduğumuz tehdidi sana göstermeğe elbette kadirleriz) Onlara o müşriklere yapmış olduğumuz tehdidi onların haklarında vaad olunmuş ve kararlaştırılmış olan dünyevî ve uhrevî azabı sana göstermeğe elbette kadiriz. Onların başlarına gelecek olan azabı sen de görebilirsin. İlâhi kudret buna fazlasıyla yeterlidir. Fakat bir hikmet gereği olarak o azap sonraya bırakılmış olur. Onlardan bazıları veya onların evlât ve ahfadı daha sonra mümin olacaklardır. Resulü Ekrem'in vücudu da, âlemlere rahmet olduğundan onun zamanındaki inkârcılar, birden kökünü kazacak azaba uğramayacaklardır. Bununla beraber onlara daha dünyadalarken gelen bir kısım azapları Resulü Ekrem görmüştür. Bedir savaşı ve Mekke i Mükerrreme nin fethi zamanında bir takım müşriklerin öldürülmeleri bu cümledendir. O merhamet abidesi Peygamberin pek güzel, pek hayırlı olan emirlerini, öğütlerini, dinlemeyenler elbette ki, birçok cezalara lââyık olurlar.

إِدْفَعْ بِأَلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ

96.Sen o kötülüğü en güzel olan şey ile defet. Biz onların neler ile vasıf eder olduklarını daha iyi biliriz.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in bir takım kötülüklere karşı pek güzel bir şekilde muamelede bulunmakla memur olduğunu bildiriyor ve kendisinin Cenabı Hakka ne şekilde sığınacağını dua ve niyazda bulunacağını gösteriyor. Ölümüne maruz kalacak kâfirlerin yapacakları temennilerinin ise artık vakti geçmiş olduğunu ihtar buyurmaktadır.

إِدْفَعْ بِأَلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ

Kötülüğü Daha güzeldir O O şey ile ki Def et

(Sen o kötülüğü en güzel olan şey ile defet) Ey Yüce Resulüm! Sen o inkârcılardan gördüğün kötülüğü fena lakırdıları, çirkin muameleleri en güzel olan şey ile en

faideli olan sözler ile fiiller ile defet onların kötülüklerine karşı sen iyilikten ayrıлма, onlara karşı af ve bağış ile güler yüz ile muamelede bulun.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ

Vasıflandırıyorlar O şeyleri ki En iyi bileniz Biz

(Biz onların neler ile vasıf eder olduklarını daha iyi biliriz) Biz onların neler ile vasıf eder olduklarını seni ve ilâhi zatımı nelerle nitelendirmede bulunduklarını daha iyi biliriz öyle olduğu halde onların cezalarını hemen vermiyoruz. Artık sen de sabret, nitekim diğer azim sahibi Peygamberler de sabır etmişlerdir.

&-Bu ilâhi beyan, Resulü Ekrem hakkında bir teselli ve inkârcılar hakkında da bir tehdidi içermektedir. Bir takım cahilce inkârcı sözlere karşı mukabelede bulunmak veya pek nazikçe, halimce bir tarzda karşılık vermek bir ahlâki fazilet meselesidir. Böyle bir muamele, bazen düşmanı dost etmeğe vesile olur. Nitekim "Hasmın sitemin anlamamak, ona mukabele etmemek hasma sitemdir" de denilmiştir. Su kadar var ki, yapılacak yumuşak muamele, dine, mürüvvete, insan karakterine aykırı bir şekilde olmamalıdır. Böyle bir yumuşaklık caiz değildir.

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ

97.Ve de ki: Yarabbi. Ben sana şeytanların vesveselerinden sığınırım!

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ

Şeytanların Vesveselerinden Sana Sığınırım Yarabbi Ve de ki

(Ve de ki: Yarabbi Ben sana şeytanların vesveselerinden sığınırım) Senin mukaddes emirlerine, yasaklarına aykırı hareketlere götüren ve güzel ahlâka aykırı olan ve bu cümleden olarak kötülüklerle karşı iyilikle muamelede bulunulmasına engel kesilen şeytani aldatmalardan beni muhafaza buyur, ey kerem sahibi Rabbim!

وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَحْضُرُونِ

98.Ve yarabbi, sana sığınırım, onların huzuruma gelmelerinden.

وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَحْضُرُونِ

Yanında hazır olmalarından Rabbim Sana Sığınırım Ve

(Ve yarabbi, sana sığınırım, onların huzuruma gelmelerinden) Ve şöyle de duada bulun ki: Yarabbi Sana sığınırım, onların huzuruma gelmelerinden o şeytanların herhangi bir vakit yanıma gelerek vesveselerine cür'et etmelerinden beni koru, namaz kılarken veya Kuran okurken veya ölüm anı gelip çatmışken o pis şeytanın vesveseleri artar. Artık onun vesveselerine uğramamak için Cenabı Hakka niyazda bulunmalıdır. Yüce Peygamberimize olan bu ilâhi uyarı, onun bütün ümmetine yöneliktir. Her insan daha hayatta iken noksanlarını telâfiye çalışmalıdır, Hak Teâlâ'dan muvaffakiyet dilemelidir.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

99.Nihayet onlardan birine ölüm gelince derki: Yarabbi. Beni geri gönderin.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ

Ölüm Onlardan birine Geldi O vakit ki Nihayet

(Nihayet onlardan birine ölüm gelince) Fakat insanlardan birçokları küfür ve isyan içinde yaşarlar, şeytanların vesveselerine uyar dururlar nihayet onlardan birine ölüm gelince ahiret halleri, azap halleri gözleri önünde görülmeye başlayınca, kusurlarının kötü neticesini düşünerek pişmanlık ile

قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

Beni geri döndür Rabbim Dedi

(der ki: Yarabbi Beni geri gönderin) Bana bir müddet daha hayat verin, yaşayayım. Böyle Cenabı Hakka çoğul kipiyle hitap etmesi saygı içindir. Nitekim hükümdarlardan ve diğer büyüklerden her birine sen; yerine 'siz', diye hitap edilir. Yahut geri döndü-

rûlmek hususunda meleklerin de hizmetleri olacağı için çoğul kipiyle hitap, Cenabı Hak ile meleklerle yönelik bulunmuştur.

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

100.Belki ben terk ettiğim şey hususunda bir iyi amel işlerim. Hayır, bu bir la-kırdıdır ki: Bunu söyleyen O'dur ve onların önlerinde dirilecekleri güne kadar engel vardır.

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ

Terk ettim O şeyde ki Salih bir amal Yaparım Olur ki ben

(Belki ben terk ettiğim şey hususunda bir iyi amel işlerim) Evet. Yarabbi. Beni bir müddet daha yaşat, dünyada bulundur, belki ben terk ettiğim şey hususunda kaybetmiş olduğum imana, bedeni ve malî amellere dair bir iyi amel işlerim kaybedileni telafi etmeye çalışırım, bu yüz gösteren felâketten kurtulmuş olurum. Fakat bu temennisi reddedilerek deniliyor ki:

كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا

Onu söyleyen Odur Bir kelimedir Doğrusu o Hayır

(Hayır, hayır O sadece onun söylediği boş bir kelimedir) ona öyle bir müddet daha verilemez. Bu onun temenni ettiği şey boş bir lakırdıdır bir sözdür ki, bu sözü söyleyen o ölüme mahkûm şahsın hasret ve pişmanlıktan doğan, vakti geçmiş olan ve kabule şayan bulunmayan bir temennisinden ibarettir. Artık bu vaziyetteki kimselerin pişmanlıkları kendilerine bir faide vermez.

وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekler O güne kadar ki Bir perde Önlerinde vardır Ve

(Ve onların önlerinde diriltilecekleri güne kadar bir engel vardır) Onların kabirlerde bulunmaları, ruhlarının berzah âlemine gitmiş olması, kıyametin kopmasına da daha bir müddet bulunması sebebiyle onların tekrar hayat bulup bu dünyaya gelmeleri takdir edilmiş delildir. Binaenaleyh onlar öyle geri döndürülmek ümidinden vazgeçsinler, o temennileri boş yeredir, kendilerine bir faide vermeyecektir. Daha sonra kabirlerinden kalkınca dünyaya değil, mahşere ve cehenneme sevk edileceklerdir.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ

101.Sura üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy sop yakınlığı kalacak, ne de birbirlerini arayıp soracaklardır. Bu mübarek ayetler, Sura üfürülmekle kıyametin kopacağı ve insanların o göndeki durumunu ve kimlerin kurtuluşa nail olup kimlerin hüsrana uğrayacaklarını bildiriyor, cehennem ateşine maruz kalanları azarlamak ve kınamak suretiyle yönelecek olan ilâhî hitabı da beyan buyurmaktadır.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ

Sura Üflendi Sonra o vakit ki

(Sura üfürüleceği zaman) İsrail Aleyhisselam'ın sura denilen fevkalâde bir âlete üfüreceği vakit, yani: kıyametin kopması için ikinci üfleme denilen müthiş hâdisenin meydana gelip ruhların cesetlere iade edileceği an

فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ

O gün Aralarında Artık soy sop yoktur

(işte o gün ne aralarında soy sop yakınlığı kalacak) Artık insanlar yeniden hayat alanına atılmış olurlar, kendi dertlerine düşerler, pek büyük bir hayret ve dehşet içinde kalırlar, birbirlerine karşı ilgisiz vaziyet alırlar. O vakit aralarında ne soy bağları vardır ki, kendilerine bir faide versin. Öyle bir zamanda her insan kendi kardeşinden, anasından, babasından ve evlâdından firar eder, zararlarının dokunmasından titrer dururlar.

وَلَا يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine bir şey soramazlar Ve

(ve ne de birbirlerini arayıp soracaklardır) Ve birbirlerinin hallerini sual de etmezler. Çünkü her şahıs kendi nefsiyle meşgul olur, başkalarının hallerini sormaya mecali bulunmaz. Fakat bu müthiş vaziyet, ikinci üfleme zamanına mahsustur. Ondan sonra insanların arasında konuşmalar, soruşmalar vaki olacaktır.

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

102.Artık kimin tartıları ağır gelirse işte kurtuluşu bulmuş olanlar, onlardır.

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

Tartıları Ağır geldiyse Artık kimin

(Artık kimin tartıları ağır gelirse) Bu ikinci üfleme müteakip herkes mahşer alanına sevk edilecek, dünyadaki amelleri bir kudret terazisi ile tartılacaktır, artık kimin tartılan iyi ameller, inanç, ibadet ve itaate ait dünyadaki iyi amelleri ağır gelirse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar

(İşte kurtuluşu bulmuş olanlar, onlardır) İşte kurtuluş bulmuş istedikleri nimetlere kavuşmuş, korktukları şeylerden kurtulmuş olanlar, onlardır o iyilikleri galip olan müminlerdir.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

103.Ve kimin tartıları da hafif olmuş olursa işte nefislerine yazık etmiş olanlar, cehennemde ebedî kalanlar da onlardır.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

Tartıları Hafif geldiyse Kimin Ve

(Ve kimin tartıları da hafif olmuş olursa) Yani: kendisinin iman ile birlikte Allah katında makbul, tartılacak, iyi amelleri bulunmazsa böyle kimseler de kurtuluştan tamamen mahrumdurlar.

فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimselerdir ki İşte onlar

(İşte nefislerine yazık etmiş olanlar) Dünyadaki ömürlerini heva ve heves ile geçirmiş, nefislerinin hayvani arzularına tâbi olmuş, kendilerini Allah katında makbul faziletlerden mahrum bırakmış bulunanlar, onlardır.

فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırlar Cehennemde

(Cehennemde ebedî olarak kalacaklardır) Çünkü! Küfür ile ahrete gidenler cehennemde ebedî olarak kalacaklardır. Küfür gibi en büyük bir cinayet cezası da öyle müthiş bir akıbetir. Bu hususa dair süre i Enbiyanın "47" ayetinin tefsirine de müracaat ediniz!

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ

104.Onların yüzlerini ateş şiddetle yakar ve onlar orada dudakları açılarak dişleri sırtıp duran kimselerdir.

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ

Ateş Yüzlerini Yakar

(Onların yüzlerini ateş şiddetle yakar) O cehenneme atılacak kâfirlerin en mühim azaları olan yüzlerini ateş şiddetli yakar. Artık diğer azalarının da ne kadar müthiş elim verici ateş azabı içinde kalacağı düşünölsün,

وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ

Dişleri sırtıtmış olanlardır Orada Onlar Ve

(ve onlar orada sırtıp duran kimselerdir) Ve onlar o cehennem içinde kalarak oradaki ateşin şiddetli tesirinden dolayı dudakları açılarak dişleri sırtıp duran kimselerdir onlar cehennemde böyle tuhaf, hayret verici bir vaziyet alacaklardır. Öyle şiddetli elim ateş içinde kaldıkları halde azapları devam etmek için yanıp gitmeyeceklerdir. Vücutları daima ateşler içinde kalıp azap çekeceklerdir.

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

105.Değil mi ki benim ayetlerim size karşı okunuyordu da siz onları tekzip ediyordunuz.

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ

Size Okunuyor Ayetlerim Olmadı mı?

(Değil mi ki ayetlerim size karşı okunuyordu) Kâfirlere cehennemde kınamak için, tutuldukları azap hak edilmiş olduklarını kendilerine ihtar için Allah tarafından şöyle denilecektir. Değil mi ki, Benim Ayetlerim Kuran Kerim gibi semavî kitaplarım size okunuyordu da size o kitapların hükümleri bildiriliyordu, ilâhi din her tarafa yayılmakta olup parlayıp duruyordu da

فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Onları Ve idiniz

(siz onları tekzip ediyordunuz) Evet. Siz ilâhi ayetleri inkâr ediyor, onları size tebliğ edenleri tekzibe cür'et gösteriyordunuz. Artık siz kendinizi mazeretli sayabilir misiniz? Elbette ki sayamazsınız.

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ

106.Diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz bizim üzerimize azgınlığımız galip geldi ve biz sapıtmışlar olan bir kavim olduk.

Bu mübarek ayetler, cehennemdeki kâfirlerin gerçekleşecek ilâhi kınama üzerine kendi cinayetlerini itiraf edip bir cinayetlerde bulunmayacaklarını arz ile cehennemden çıkarılmalarını rica edeceklerini bildiriyor. Ve onların sükûta davet edilerek dünyada iken bir kısım ehli iman hakkında ne kadar hakaretlerde bulunmuş olduklarının kendilerine ihtar edileceğini ve ahiret âleminde o müminlerin mükâfata ve kurtuluşa nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

قَالُوا رَبَّنَا

Rabbimiz Dediler

(Diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz) Cehenneme atılacak kâfirlere: Ayetlerim size okunduğu halde siz onları inkâr etmiyor mu idiniz? "Diye Allah tarafından kınama vaki olunca onlar kendi kâfirce hareketlerini itiraf ederek diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz.

غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا

Bedbahtlığımız Bize Galip geldi

(Bizim üzerimize azgınlığımız galip geldi) Nefsimizin arzusu, kötü irademiz hâkim kesilerek bizi müthiş bir akıbeta sevk eylemiş oldu.

وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ

Dalalete düşenler Topluluğu Olduk Ve

(ve biz sapıtmışlar olan bir kavim olduk) O sebeple hak yoldan sapıtmışlardan olan bir kavim olduk bundan dolayıdır ki, kötü hareketlerde bulunmuş, saadet yolundan mahrum kalmış bulunduk.

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ

107. Ey Rabbimiz bundan bizleri çıkar, İmdi bir daha dönersek artık şüphe yok ki, biz zalim kimseleriz.

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا

Ondan Bizi çıkar Rabbimiz

(Ey Rabbimiz buradan bizleri çıkar) O kâfirler, öyle cinayetlerini itiraf ederek şöyle niyazda bulunacaklardır: Ey Rabbimiz Bundan bizleri çıkar bizi lütfen bu cehennem ateşinden kurtar, dünya hayatına iade et, senin rızana uygun hareketlerde bulunalım

فَإِنْ عُدْنَا فَنَا ظَالِمُونَ

Zulmeden kimseleriz Artık şüphesiz biz Dönersek Ve eğer

(İmdi bir daha dönersek artık şüphe yok ki, biz zalim kimseleriz) İmdi bir daha dalaletle dönersek evvelce işlemiş olduğumuz azgınlığın, sapıklığın bir benzerini işlersek artık şüphe yok ki, biz zalim kimseleriz. Nefsimize zulmetmiş, zulümde haddi aşmış, böyle ebedî bir azaba lâayık kimseler bulunmuş olunuz.

قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ

108.Buyuracaktır ki: Alçakça sükût edip durun orada, bana bir şey söylemeyin.

قَالَ اخْسَوْا فِيهَا

Orada Kesin sesinizi Buyurdu ki

(Buyuracaktır ki Alçakça sükût edip durun orada) Cenabı Hak da bunların bu talebine cevaben buyuracaktır ki Artık siz bu cehennemde alçakça bir şekilde sükût edip durun. Orada köpekler gibi ürüp durmayın, siz bu azabı dünyadaki cinayetinizden dolayı hak etmiş bulunuyorsunuz. Şimdi

وَلَا تُكَلِّمُونِ

Bana konuşmayın Ve

(bana bir şey söylemeyin) Bu ateşten çıkarılıp dünyaya iade edilmenizi isteyip durmayın. Bunun zamanı geçmiştir

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ

الرَّاحِمِينَ

109.Çünkü kullarımdan bir zümre var idi ki, "Ey Rabbimiz Sana iman ettik, artık bizi yarlığa ve bize merhamet buyur ve sen rahmet edenlerin elbette hayırlısı-sın" derlerdi.

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي

Kullarımdan Bir zümre İdi Şu şüphesiz ki

(Çünkü kullarımdan bir zümre var idi ki) Onlar dünyada iman sahibi idiler, hürmete lâayık zatlar idiler, onlar kendi imanlarındaki sağlamlığı, inançlarındaki temizliği daima göstererek

يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا

İman ettik Rabbimiz Diyorlardı

(Diyorlardı ki Ey Rabbimiz biz sana iman ettik) Ey bizi yaratan, rızıklandıran, bizlere lütuf ve ihsanda bulunan mabudumuz! Biz sana iman ettik senin muhterem Peygamberinin tebligatını kabul eyledik, senin birliğine inanır ve seni takdis ederiz

فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا

Bize merhamet buyur Ve Bizi Artık bağışla

(artık bizi bağışla ve bize merhamet buyur) Kusurlarımızı affet ve ört günahlarımızı bağışla. Bizi ilâhi rahmetine nail buyur

وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

Merhametlilerin En hayırlısının Sen Ve

(ve sen rahmet edenlerin elbette hayırlısısın) Ve sen ey Mukaddes mabudumuz! Rahmet edenlerin hayırlısısın çünkü sen rahmetine lâıyık olan kullarını her felâketten kurtarırsın derlerdi. Böyle imanlarını açtılar, Allah'ın merhametine iltica ederek dua ve niyazda bulunurlardı.

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ

110.Hâlbuki siz onları alaya aldınız, taki bunlar böyle maskaralıklarınız size beni hatırlamayı unutturdular ve onlardan alay ederek güler kimseler olmuşunuz.

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا

Bir eğlence Halbuki onları edindiniz

(Hâlbuki siz onları alaya aldınız) Hâlbuki Ey kâfirleri, siz o mümin kulları alaya aldınız onların öyle samimi dua ve niyâzlarıyla alayda bulundunuz. Şimdi siz ne yüzle dua ediyorsunuz? Cehennemden çıkmanızı niyaz ediyorsunuz? Ey inkârcılar!

حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي

Beni anmayı Size unutturdu Ta ki

(ta ki bunlar böyle maskaralıklarınız size beni hatırlamayı unutturdular) Taki bunlar böyle maskaralıklarınız, o muhterem müminler ile istihzada bulunmanız size beni yâd etmeyi unutturdular öyle alay etmelerle fazlaca işigalinizden dolayı Allah'ın zatını zikretmez, ilâhi azaptan korkmaz olmuş oldunuz.

وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ

Biliyordunuz Onlardan İdiniz Ve

(ve onlardan alay ederek güler kimseler olmuşunuz) Ve siz o mümin kullardan alay eder ve onlara güler kimseler olmuşunuz kendi kusurlarınızı görmüyordunuz, o müminlerin îmanlarıyla, dualarıyla alay ederek onlara karşı alay eder bir şekilde kahkahalar ile gülüp duruyordunuz. Artık o kötü, kâfirce, edepsizce hareketlerinizin bu cezasına katlanın durun. Elbette ki, ilâhi dinî inkâr eden, mukaddesatı din iyeyi maskaraya alan: Müminlerin halisane dualarıyla ibadet ve itaatleriyle alayda bulunan kimselerin akıbetleri böyle müthiş ebedî bir azaptır.

&-Bu ayeti kerime, Kureyş kâfirleri hakkında nazil olmuştur. Onlar ashabı kiramın fakirlerinden olan Bilal'i Habeşi, Ammar, Suheyb ve Habbab Radiallahu Teâlâ anhum gibi zatlar ile alayda bulunuyorlardı. Cenabı Hak da onların bu alay etmeleri yüzünden daha sonra ne şiddetli azaplara uğrayacaklarını ihtar buyurmuştur ki, hükmü umumdur. Bütün o gibi inkârcı, alaycı kimseleri kapsar.

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ

111.Şüphe yok ki, bugün ben onları sabrettikleri sebebiyle mükâfata nail ettim, muhakkak ki, kurtuluşa ermiş olanlar da onlardır, onlar.

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا

Sabrettiler O şeye karşı ki Bugün Onları mükafatlandırımd Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, bugün ben onları sabrettikleri sebebiyle mükâfata nail ettim)

Hak Teâlâ Hazretleri o dinlerinde sebat eden ve bir takım düşmanların eza ve cefasına karşı sabredip katlanan müminler hakkında da şöyle müjdelerde bulunuyor.

أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Şüphesiz onlar

(muhakkak ki, kurtuluşa ermiş olanlar onlardır) Şüphe yok ki, ahret âleminde ben onları dünyada ki sabrettikleri sebebiyle öyle dinsizlerin alay etmelerine aldırmayarak, ibadet ve itaatlerinde devam edip durduklarından dolayı mükâfata nail ettim onları sürekli olarak cennet nimetlerinden faydalanır kıldım. Muhakkak ki, kurtuluşa ermiş

muratlarına kavuşmuş olanlar da onlardır. Evet, kurtuluşa ermiş olan o müminlerden başkası değildir. İşte imanın, hak yolundan sabır ve sebatın neticesi böyle ebedî bir kazanç ve kurtuluştur. Ne muazzam bir mükâfat!

قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ

112.Buyuracaktır ki: Yerde ne kadar seneler kaldınız?

Bu mübarek ayetler, dünyaya döndürülmelerini isteyecek olan cehennem ehline karşı yönelecek ilâhi suali bildiriyor. Ahiret hayatına göre dünya hayatının az bir müddetten ibaret olduğuna işaret ediyor, Allah Teâlâ'nın abes yere bir şey yaratmamış olduğunun ve bütün kâinatın sahip ve hâkimi olan o yüce yaratıcının manevi huzuruna insanlığın döndürüleceğini ihtar eyliyor. O yüce yaratıcıdan başka bir yaratıcı ve mabudun bulunduğu asla bir delil bulunmadığını, bunun aksini iddia edenlerin asla kurtuluş bulamayacaklarını ve o kerem ve merhamet sahibi yüce yaratıcıya ne şekilde dua ve niyazda bulunulmasını beyan buyurmaktadır.

قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ

Seneler Adediyle Yeryüzünde Kaldınız Ne kadar Buyuracaktır ki

(Buyuracaktır ki: Yerde ne kadar seneler kaldınız?) Cehenneme atılacak kâfirlere karşı Hak Teâlâ Hazretleri veya onun emrettiği melek bir kınamak için buyuracaktır ki Siz yerde o kendisine iade edilmenizi istediğiniz dünyada ne kadar seneler kaldınız? O dünya hayatını bir kurtuluş vesilesi mi sanarak ona tekrar dönmenizi istiyorsunuz?

قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسَلِّ الْعَادِّينَ

113.Diyeceklerdir ki: Ya bir gün veya bir günün birazı kadar kaldık. İmdi sayanlara sor.

قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

Günün Bir kısmı Veya Bir gün Kaldık Dediler

(Diyeceklerdir ki ya bir gün veya bir günün birazı kadar kaldık) Kendilerine böyle hitap yönelecek olan o kâfirler de diyeceklerdir ki biz dünyada ya bir gün veya bir günün birazı kadar kaldık. Onlar ahiret hayatının ebediliğine bakarak dünya hayatını o kadar az görmekte bulunmuşlardır. Veyahut kendilerini büyük bir dehşet ve korku sarmış olacağından dünyadaki hayatlarının müddetini belirtmeye muktedir olamayacaklardır. Bundan dolayı diyeceklerdir ki:

فَسَلِّ الْعَادِّينَ

Sayanlara Artık sor

(İmdi sayanlara sor) Yani: O müddeti tesbit etmiş olan, insanlığın ömürlerini, amellerini sayıp yazmış bulunan meleklerle sual buyur. Çünkü biz maruz kaldığımız bu azaptan dolayı hayretlere düşmüş, dünyadaki hayatımız müddetini belirleyecek bir yetenekten mahrum kalmış bulunuyoruz.

قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

114.Buyuracaktır ki: Siz ancak pek az kaldınız, eğer siz hakikaten bilir kimseler oldunuz iseniz.

قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Kalmadınız Buyurdu

(Buyuracaktır ki Siz ancak pek az kaldınız) Kâfirlerin cehenneme sevk edilecekleri ve onları kınamak için ilâhi hitabın geleceği kararlaştırılmış olduğu için bunların gerçekleşmesine bir işaret olarak gelecek zaman kipi yerinde mazî kipi getirilmiş, "yekulü=der" yerine "kale=dedi" denilmiştir. Bu bir edebi sanat gereğidir. Onların o acizliklerine itiraflarına karşı Cenabı Hak veya melek buyuracaktır ki, bu sözünüz doğrudur siz ancak pek az kaldınız Zira mademki, dünya hayatı fânî idi, orada ne kadar çok kalınsa da yine ahiret hayatına göre pek az bir müddetten ibarettir.

لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz Olsaydınız Gerçekten siz Eğer

(Eğer siz hakikaten bilir kimseler oldunuz iseniz) Yani: Siz eğer ilim ehli olsa idiniz, daha dünyada iken orada pak az kalacağınızı bilir, hayatınızı boş yere zayi etmiş olmaz, geleceğinizi temine çalışırdınız.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

115.Ya siz zannettiniz mi ki, biz sizi ancak bir abes yere yarattık ve hakikaten siz bize döndürülmeyeceksiniz?

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا

Boşuna Sizi yarattık Ancak Yoksa sandınız mı?

(Ya siz zannettiniz mi ki Biz sizi ancak bir abes yere yarattık) Allah Celle Cella-luhu hazretleri kâfirlere kınamak için buyuracaktır ki: siz zannettiniz mi ki: Sizin yaradılışınız bir hikmete dayanmış değildir, siz bir ibadet ve itaatle mükellef değilsiniz, böyle mi sandınız?

وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

Döndürülmeyeceksiniz Bize Gerçekten siz Ve

(ve hakikaten siz bize döndürülmeyeceksiniz?) ve hakikaten siz sandınız mı ki bize döndürülmeyeceksiniz? Ahiret âlemine sevk edilmeyeceksiniz? Bu ne kadar yanlış bir zan bir kanaat Hayır Siz hakka ibadet edip amellerinize göre mükâfat ve ceza görmek için yaratılmışsınızdır. Elbette sizi boş yere yaratmadık ve elbette bize döndürüleceksiniz. Artık boş yere yaratılmadığınızı bir düşünün ona göre hayatınızı tanzim edin.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

116.Hakkiyla hükümdar olan Allah Teâlâ pek yücedir. O'ndan başka bir ilâh yoktur. O yüce arşın rabbidir.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ

Gerçek Hükümdar olan Allah İşte pek yücedir

(Hakkiyla hükümdar olan Allah Teâlâ pek yücedir) Ey inkârcılar! Siz bilmediniz mi ki, Allah Teâlâ abes yere bir şey yaratmamıştır. Hakkiyle hükümdar olan bütün kâinata sahip ve her şeyde hükmü geçer bulunan, zatı da sıfatları da batıl şeylerden yüce olup kendisi için ve hâkimiyeti için yok olmak düşünölemeyen Allah Teâlâ pek yücedir boş şeyleri yaratmaktan beridir.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur

(Ondan başka bir ilâh yoktur) Onun ne mukaddes zatında ve ne yüce sıfatlarında ve ne de fiillerinde bir ortak ve benzeri bulunamaz,

رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

Kerim olan Arşın Rabbidir

(o yüce olan arşın rabbidir) Bütün kâinatı kuşatmış olan bir yüce tahtın, bir yüce arşın sahibidir, malikidir, yaratıcısıdır.

&-Arşı azim; Kuran-ı Kerim gibi ilâhi vahyin indiği yer olduğundan veya hayır ve bereketin, ilâhi rahmetin mahlûkata o taraftan geldiğinden veya yüce olan Cenabı Hakka nisbet edildiğinden dolayı ona böyle "arşı kerim" verilmiştir.

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ

الْكَافِرُونَ

117.Ve her kim Allah ile beraber bir ilâha da taparsa ki, bunun için ona hiçbir delil yoktur, artık onun hesabı muhakkak ki Rabbinin katındadır. Şüphe yok ki, kâfirler kurtuluşa nail olmazlar.

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ

Başka Bir ilah'a Allah ile Beraber Yalvarırsa Kim Ve

(Ve her kim Allah ile beraber başka bir ilâha da taparsa) Başkasını tek olarak mabut tanırırsa veya Cenabı Hakka başkasını ortak koşarsa ki

لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ

Hakkında Onun için Bir delil yoktur

(bunun için ona hiçbir delil de yoktur) Böyle yanlış bir harekette bulunup başkasına da ibadet edildiğinden dolayı Allah tan başkasına kulluk edene hiçbir delilde yoktur o kimse, bu husustaki kanaatinin doğruluğunu isbat edecek bir delile sahip de olamaz. Hâlbuki delile dayanmayan bir kanaat batıldır. Özellikle ki, öyle bir kanaatin batıl olduğu aklen ve naklen apaçık sabit olursa artık öyle batıl bir kanaatte, inançta nasıl devam edilebilir?

فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ

Rabbinin Katındadır Onun hesabı Artık ancak

(artık onun hesabı muhakkak ki Rabbinin katındadır) Artık onun öyle batıl bir itikatta, ibadette bulunan kimsenin hesabı muhakkak ki, Rabbinin katındadır. Elbette ki, onu hak ettiği derecede cezalandıracaktır.

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

Kafirler Kurtuluşa ermez Şu şüphesiz ki

(Şüphe yok ki, kâfirler kurtuluşa nail olmazlar) Onlar kurtuluşa, selâmete, saadete, asla kavuşamazlar. Artık o gibi gelecekleri pek kötü olacak kimseler, daha dünyadalarken o gibi kötü hareketlerinin neticesini düşünerek hallerini ıslaha, Allah'ın hükümlerini gözetmeye son derece çalışmalı, merhametlilerin en merhametlisi olan Allah Teâlâ'dan başarılar temenni etmeli değil midirler? Başka türlü kurtuluş çaresi yoktur.

&-Bu mübarek surenin başlangıcında müminlerin kurtuluş bulacakları, bunun sonunda da kâfirlerin kurtuluş bulmayacakları beyan buyrulmuş, bu iki grubun gelecekleri gösterilmiştir. Bu insanlığa büyük bir nasihat demektir.

وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

118.Ve de ki: Yarabbi. Mağfiret ve rahmet buyur ve sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.

وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ

Merhamet eyle Ve Bağışla Rabbim Dedi ki Ve

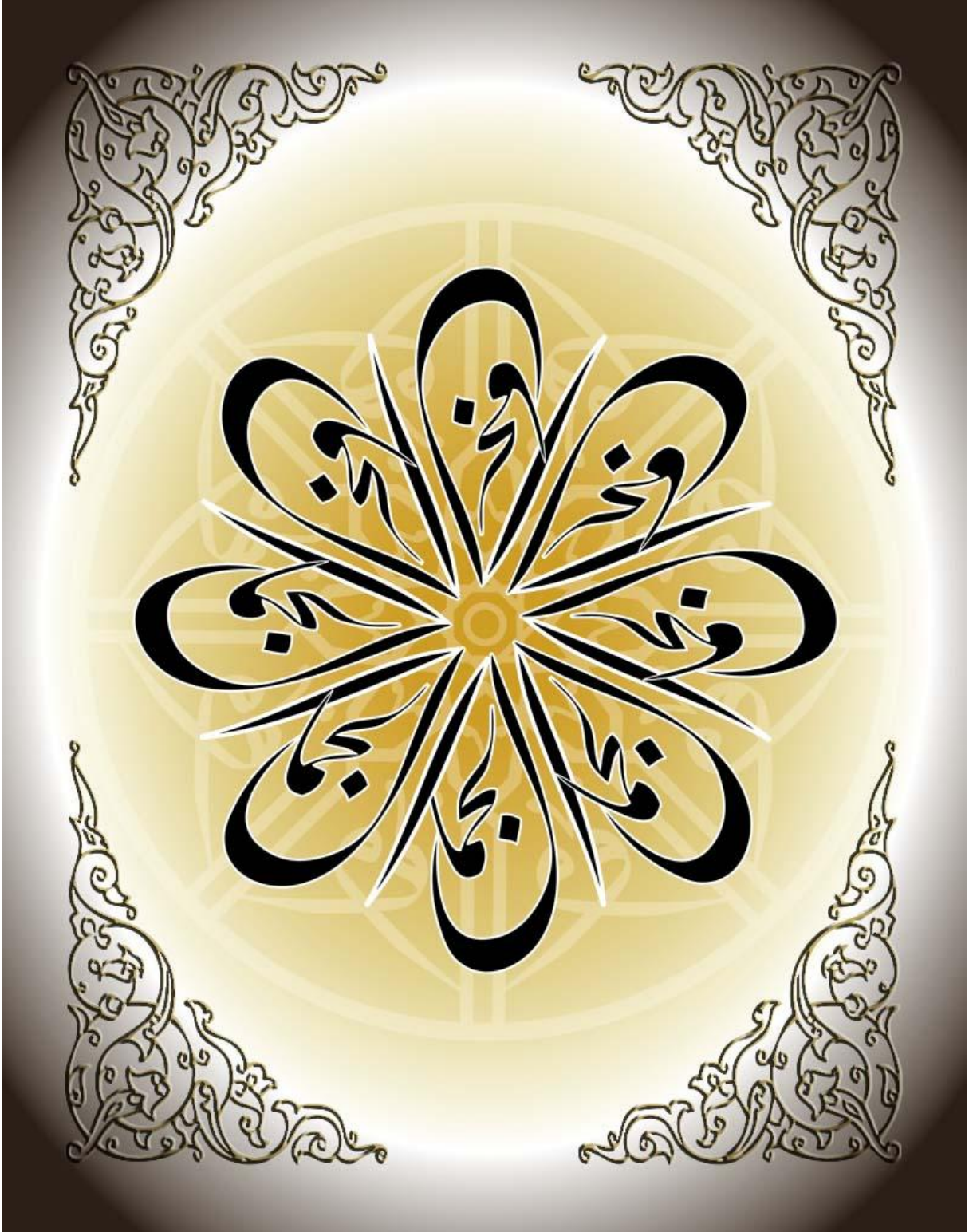
(Ve de ki: Yarabbi Mağfiret ve rahmet buyur) Allah Teâlâ Hazretleri, kullarının kurtuluşa nail olmaları için ilâhi rahmete kavuşmaları için daima ilâhi zatına ilticada, dua ve niyazda bulunmalarının gereğine bir işaret olmak üzere yüce Peygamberine emrediyor ki: Ve Resulüm! De ki Yarabbi. Ey bana lütuf ve ihsanı sonsuz olan mabudum! Mağfiret ve rahmet buyur Böyle çokça niyaz ederek Allah'ın şefkatine sığın ve de ki: Yarabbi.

وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

Merhamet edenlerin En hayırlısısın Sen Ve

(Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın) Ancak senin merhametin ve şefkatin sayesinde kin, bizler felah ve kurtuluşa nail oluruz. Resulü Ekrem'e yönelik olan bu ilâhi hitap, onun hakkında bir ilâhi iltifat alâmetidir. Ve onu ümmeti için bir uyulacak örnek göstermek hikmetini içermektedir. Evet. Her bakımdan masum, olan bir yüce Peygamber ilâhi mağfiret ve rahmeti niyaz eder onlara ihtiyaç gösterirse, artık birçok

kusurlardan uzak olmayan ümmetin fertleri içinde elbette lâzımdır ki, daima yüce yaratanın mağfiretini, rahmetini niyaz ederek o sayede kurtuluş ve saadete nail olsunlar &-Ey merhametlilerin en merhametlisi olan yüce mabudumuz! Bütün mahlûkatın birbirine olan şefkat ve merhameti, senin rahmet denizine göre ondan yararlanmış bulunan bir damla hükmündedir. Biz mümin kulların daima senin sonsuz olan rahmetine, affına ve bağışlamana iltica ederiz, biz aciz kullarını ilâhi rahmetinden ve mağfiretinden mahrum bırakma, Peygamberlerin efendisinin hürmetine! Salât ve selâm onun ve diğer peygamber ve resullerin üzerine olsun. Hamd sana mahsustur ey âlemlerin Rabbi. Velhamdüleke Ya rabbel âlemin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

24-NUR SURESİ

Bu mübarek sure, Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Altmış dört ayeti kerimeyi kapsar. Bu suredeki dört ayeti kerime, bütün kâinatı, ilâhi bir nurun zıyaları içinde bıraktığını, bütün mahlûkata o kutsî nurun hayat verici olduğunu pek belîğ, güzel bir harici misal ile dikkat nazarlara sunduğu için bu aydınlık saçan sureye "Nur Suresi" unvanı verilmiştir.

Bu Süreyi Celile'nin kapsadığı başlıca konuları şunlardır:

- 1.İslâm Cemiyeti'nin temiz bir hayat içinde yaşamalarını temin edecek bir kısım cezai hükümler.
- 2.İslâm cemiyetlerinin gelişmeye nail olacaklarına, bu cemiyetler arasında ahlâka, nezakete muhalefet edenlerin hallerini ıslaha ne şekilde çalışılacağı.
- 3.İffet ile güzel ahlâk ile vasıflanmış namuslu Müslüman kadınlar hakkında hürmete aykırı, şereflerini ihlâl edecek boş, haince, sözlerden yakıştırmalardan kaçınmanın lüzumu.
- 4.İslamiyetin bütün ufukları aydınlatacak ilâhi bir nur olduğu, bu kutsî nurun daima insanlık âlemine aydınlık saçıp asla sönmeyeceğini müjdelemek.
- 5.İçtimai hayatın temizlenmesini ve yücelmesini temin için ne şekilde hareket edileceğini emir ve tavsiye.
- 6.İman nimetinden mahrum olanların pek karanlık vaziyetlerini tasvir ve onları uyardırmak için en kuvvetli delilleri getirmek, alâmetleri beyan.
- 7.Müminlerin yüce Peygamberimize karşı alacakları hürmetkâra ne vaziyetlerin ve İslâmî ahlak kurallarına uymanın gereğine emir ve işaret.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

1.Bu bir suredir ki, bunu indirdik ve bunu farz kıldık ve bunda açık açık ayetler indirdik gerektir ki, düşünesiniz.

Bu mübarek ayet, bu surenin yüceliğine, bir takım hükümleri muhtevi olduğuna ve bunun nüzulündeki hikmet ve menfaate işaret buyurmaktadır.

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا

Onu farz kıldık Ve Onu indirdik Bir suredir ki

(Bu bir suredir ki, bunu indirdik Ve bunu farz kıldık) Ey insanlar! Biliniz ki bu Nur suresi bir suredir ki şerefi yüce, içindekiler pek mühim bir Kuran süresidir ki bunu kudret ve azametli Levhi Mahfuz'da Cibrili Emin vasıtasıyla Resuli Ekrem'e indirdik ihsan buyurduk. Bu suredeki hükümleri kesin bir şekilde takdir veya vahy eyledik, onlara uyulması icap etmektedir. O icabeti de farz kıldık

وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık Ayetler Onda indirdik Ve

(ve bunda açık açık ayetler indirdik) Bu mübarek surede açık açık ayetler indirdik. Hadlere, dinin esaslarına, öğütler ve ibret veren misallere dair pek açık ayetler indirilmiş olduk,

لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Ta ki siz

(gerektir ki, düşünesiniz) Bu ayetleri güzelce düşünüp ve tefekkür ederek nasihat alınız, gerektirdiği gibi hareketinizi tanzim edesiniz. Çünkü umumun selâmeti, bunlara uymakla temin edilmiş olur.

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِيَ فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

2.Zina eden kadın ile zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız. Allah'ın dinindeki bir emri tatbik ederken bu ikisi hakkında bir acımak sizi tutmasın ve bunların cezalarına tatbik edilirken müminlerden bir taife de şahit bulunsun.

Bu mübarek ayetler, zina rezaletini işlemiş olan erkekler ile kadınlar hakkındaki Şeri hükmü beyan buyurmaktadır.

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِيَ فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

Sopa Yüz O ikisinden Birine Her Artık vurun Zina eden erkek Ve Zina eden kadın

(Zina eden kadın ile zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun) Ey yetkili olan hâkimler. Zina eden kadın ile zina eden erkekten her birine zinaları usulen sabit olunca yüzer değnek vurun vücutlarının belirli yerlerine kamçı ile veya değnek ile yüzer darbeye bulunun. Köleler ile cariyeler hakkında ise bu cezanın yarısı tatbik edilir, yani herbirine ellişer değnek vurulur.

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ

Allah'ın Dini hususunda Bir acıma Onlara karşı Sizi alıkoymasın Ve

(Allah'ın dinindeki bir emri tatbik ederken bu ikisi hakkında bir acımak hissi sizi tutmasın) Allah'ın dininde ona itaat hususunda onun hadler hakkındaki emirlerini hükümlerini tatbik ederken zina eden erkek ile zina eden kadına karşı bir acıma ve merhamet sizi tutmasın ilâhi hüküm ne ise onu yerine getirin. Çünkü kamunun selâmeti onunla kaimdir Bu hüküm Allahın emridir. Bu çirkin fiili yaptıklarından dolayı, onlara bu ceza tatbik edilmektedir. Sakın merhametinizden dolayı Allahın hükmünü tatbikten geri kalmayınız.

إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman ediyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız) Allaha ve ahiret gününe iman ediyor iseniz ilâhi hükümlere son derece riayetkâr olmamız gerektiği için bu had cezasından geri durmayınız. Artık

وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Bir topluluk Onların cezasına Şahit olsun Ve

(ve bunların cezalarına tatbik edilirken müminlerden bir taife de şahit bulunsun)

Ve bunların haklarında tatbik edilen zina haddi cezasına müminlerden bir taife de şahit bulunsun o cezanın tatbiki zamanında hazır bulunsunlar. Taki bu Suretle de onların o çirkin halleri teşhir edilmiş, başkaları için de bu ceza bir uyanma vesilesi bulunmuş olsun. Bu zatların hazır bulunmaları, bir denetleme vazifesini de içermektedir. O cezanın usulü dairesinde yapıpı ifrat ve tefrite meydan verilmemesine bir sebep olabilir. Bu taife; en az olarak üç veya dört kişi olmalıdır. İbni Abbas Hazretlerine göre dörtten kırka kadar olmalıdır. Böyle bir cezaya uğrayan erkek, hâkimce uygun görülürse bir sene kadar sürgün edilmesi de sünnetle sabittir.

&-Bu ayeti kerime, bu suredeki birinci hükmü kapsamaktadır. Bununla beraber bu hüküm Muhsan, Evvelce evlenmiş bulunmayan erkekler ve muhsana, Evvelce evlenmiş bulunmayan kadınlar hakkındadır. Evlenmiş bulunanlar hakkında ise usulen recim cezası tatbik edilir. Bu ayeti kerimedeki umumilik, hadisi şerif ile kayıtlanmış nesih edilmiştir. Ve dahi köleler ile cariyeler hakkında recim cezası uygulanmaz. Çünkü recim cezası yarıya bölünemez. Recim, ölüm olduğu için, köleler ile cariyeler hakkında bu zina cezası, hür kimseler hakkındaki bu cezanın yarısı kadar olmak lâ zımdır. Ölümün yarısı ile cezalandırmak ise mümkün değildir.

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ
ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

3.Zina eden erkek, zina eden kadından veya müşrik kadından başkasıyla evlenmez. Zina eden kadın da zina eden erkekten veya müşrikten başkasıyla izdivahta bulunmaz. Ve bu evlenme müminlere haram kılınmıştır.

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً

Müşrik bir kadınla Veya Zani bir kadınla Ancak Evlenemez Zina eden erkek

(Zina eden erkek, zina eden kadından veya müşrik kadından başkasıyla evlenmez) Yani: Onların adi tabiatları ekseri böyle bayağı kimselere meyyal bulunur.

وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ

Müşrik bir erkek Veya Zani erkek Ancak Onunla evlenemez Zani bir kadın Ve

(Zina eden kadın da zina eden erkekten veya müşrikten başkasıyla izdivahta bulunamaz) Çünkü zinaya düşkün olan kadınlar da iffetli, Salih kimseler ile evlenmek eğiliminde bulunmazlar. Kendilerinin o rezaletlerine karşı öyle temiz, iffetli erkeklerin müsamahada bulunmayacaklarını bilirler. Huylar, hareketler arasında bir birlik, bir benzeyiş bulunmayan kimseler arasında kaynaşma ve muhabbet görülemez, bilakis o hal, nefret ve ayrılığa sebebiyet vermiş olur.

وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Bu Haram kılınmıştır Ve

(Ve bu evlenme müminlere haram kılınmıştır) Ve bu evlenme, zina eden erkek ve zina eden kadın ile evlenmek müminlere haram kılınmıştır. Çünkü böyle bir nikâh, birçok fenalıklara sebebiyet verebilir, böyle bir evlilik, kötü şöhrete sebep olur, soy hakkında kötü zanna sebebiyet verir, güzelce yaşamak vaziyetini ihlâl eder. Bundan dolayı böyle bir nikâhtan kaçınmak, bir temizlik görevidir. Bundan dolayı bu evlilikten aşırı derecede kaçınılması için temiz tutmak maksadıyla olan engellemeye haram kılma denilmiştir. Gerçek şu ki: Her selim tabiat, temiz kalp, iffetten mahrum olan kimselerden nefret eder, kaçınır bununla beraber zina etmiş bir kadının veya erkeğin zina etmemiş bir kimse ile nikâhları da sahih olabilir. Elverir ki, bir daha zina rezaletini işlemedinler. Bu görüşe göre de bu haram kılınma, bu ayeti kerimenin inmesine sebebiyet vermiş olan belirli kimselere mahsustur veyahut bu hüküm,

(Aranızdaki bekârları evlendirin Nur suresi, 32) ayeti kerimesiyle nesih edilmiştir. Çünkü "Eyama" kocaları olmayan kadınlar demektir ki, bu tabir zina eden kadınları da içine alır. Bundan dolayı bir Müslüman, vaktiyle zina etmiş olan bir Müslüman kadın ile veya zimmiyye ile evlenebilir. Elverir ki, bir daha iffete aykırı harekette bulunmasın. Öteden beri iffetle vasıflanmış kadınlar ile evlenmek ise elbette ki: Daha iyidir. Bu üçüncü ayet de bu suredeki ikinci hükmü içermektedir.

1.Zina Bir şeri akde dayanmış olmaksızın irade ile yapılan bir cinsel ilişkidir: Zina, en büyük günahlardan olan bir edepsizliktir. Nitekim Kuran-ı Kerim'de onun hakkında büyük bir ceza tayin kılınmıştır. Bu zina adam öldürme ile birlikte yasak edilmiştir. O öyle pek çirkin bir hareket olduğundan dolayı bir hadisi şerifte beyan olduğu üzere zinanın altı kötü hasleti vardır ki: Üçü dünyada, üçü de ahirette ortaya çıkar. Dünyada insanın şeref ve Şanını giderir, kendisine fakirliği getirir, ömrünü kısaltır, Ahirette ise Hak Teâlâ'nın gazabına uğrar fena bir hesaba tâbi tutulur, ateş azabına uğrar. Evet. Şüphe yok ki, zina rezaleti, soyları zayi eder, aileler arasına hıyanet ve alçaklık düşürür, cemiyet hayatını bozar, insanlar arasına düşmanlık ve husumet bırakır, ince temiz aileleri mahcubiyet içinde yaşatır. Zinadan meydana çıkan çocukların yüzlerinde bir talihsizlik vardır, onlar kendi vatanlarına ciddi şekilde bağlı olamazlar, binaenaleyh cemiyet arasında böyle bir cinayetin meydana gelmemesi veyahut azalması için etkili bir cezanın tatbikine lüzum vardır. İşte hikmet dolu olan İslâm dinî bu etkili cezayı tayin buyurmuştur ki, hikmet ve faydanın kendisidir. Bunun-

la beraber bu gibi cinayetlerden tövbe ederek bir daha böyle bir rezaleti işlemeyecek kimseler bulunabilir ve cemiyet fertleri arasında bir düşmanlığa veya bir şüpheye binaen birbirine böyle bir cinayeti isnat edenlerde eksik olmaz. İşte bu bakımdan da zina cezasını tatbik hususu, en ağır şartlara bağlanmıştır. Meselâ: Bir öldürme hâdisesi, bir ikrar ile veya iki şahit ile sabit olacağı halde zina hâdisesi için ayrı ayrı dört defa ikrara veya dört şahidin şahitliğine lüzum gösterilmiştir. Nitekim bir hadisi şerifte de: Hadleri şüpheler ile terk ediniz, buyrulmuştur. Gerçekten bu şartlarda zina cezası nadiren tatbik edilebilse de bunun tesiri pek ziyadedir, cemiyetin ahlâkını, temizliğini temin için pek büyük bir çaredir.

2.Had cezasının tatbiki Celd" lügatte deri üzerine vurmaktır. Her bir vuruşa "celde" denir. Fıkıh ıstılahınca celde Muhsan ve muhsana yani evvelce evlenmiş olamayan zina eden erkek ve zina eden kadının belirli azalarına hususi bir şekilde değnek veya kamçı ile vurmaktır ki, bu ceza suçlunun cildi, yani derisi üzerine yapıldığı için kendisine böyle celde denilmiştir. Bu cezanın tatbikinde uyulması lâzım gelen hususlar vardır. Şöyle ki: Değnek orta halde ve acıtacak bir surette olmalıdır, cezalandırılacak şahsın vücut azalarından bir kısmına vurulmalıdır. Onun başına, yüzüne, karnına, husyelerine, tenasül organına vurulmaz, bunlar müstesnadır. Yüklü bir kadın hakkınca da çocuğunu doğurmadıkça bu ceza tatbik edilmez. Çünkü çocuğa zarar verir.

3.Recim: lügatte öldürmek, sövmek, terk etmek, lanetlemek, iftira etmek, atılan taş gibi manaları ifade eder. Çoğulu "Rücum" dur. İstilahta recim, evvelce evlenmiş olup da zina eden erkek ile yine evlenmiş olup zina eden kadını özel bir şekilde taşıyarak öldürmektir.

4.Hudud: lügatte menetmek manasına olan haddin çoğuludur. Cenabı Hakkın haram kıldığı şeylere ve bütün ilâhi hükümlere hududullah=Allah'ın hududu denir. Çünkü bunların üzerine tecavüz etmek, dinen yasaklanmıştır. Şeriat ıstılahında ise had, Allah'ın hakkı olmak üzere uygulanması gereken, belirli miktarda bulunan cezadır, azaptır. İşte zina cinayetini işleyenler hakkındaki, cezaya da "zina haddi" denilmektedir. Zina cinayeti, salâhiyetli olan bir hâkimin huzurunda usulen sabit olmadıkça bu husustaki ceza, tatbik edilemez. Bundan dolayı zina haddinin icra edilebilmesi için bir kısım şartlar vardır. Şöyle ki:

1.Zina cinayetini işleyen, akıllı, buluğ çağına ermiş olmalı ve zorla yaptırılmış olmamalıdır.

2.Zina hadisesi, mülk şüphesinden ve karışıklığa mahal olan yerde karışıklık şüphesinden uzak bulunmalıdır. Binaenaleyh bir kimse, kendi oğlunun cariyesine yaklaşıp veya bir kör kendisinin karışığı diye kendisine teslim edilen kadına yaklaşıp da daha sonra kendi karısı olmadığı anlaşılırsa haklarında zina haddi uygulanamaz.

3.Bu cinsel birleşme, nikâh akdi şüphesinden uzak bulunmalıdır. Bir akde bağlı olursa İmamı Azama göre zina haddi icra edilmez. Fakat bunun haram olduğunu bildikleri takdirde haklarında tazir şeklinde bir ceza lâzım gelir. İmameyne göre ise bile böyle bir nikâh ile cinsel ilişkide bulunanlar hakkında zina haddi lâzım gelir. Bilmemiş oldukları takdirde yalnız haklarında münasip görülecek bir terbiye cezası verilir.

4.Bu cinsel birleşme, bir ücret karşılığında olmamalıdır. Bir bedel karşılığı olursa bundan dolayı yalnız tazir cezası lâzım gelir. Bu İmamı Azama göredir. İmameyne göre bundan dolayı da zina haddi lâzım gelir.

5.Bu birleşmede bulunan şahıs, dilsiz olmamalıdır. Dilsizlik bir şüphe doğurur, dilsiz kendisini müdafaa edemez. Bu sebeple hakkında zina haddi icra edilemez, had cezasını mümkün olduğu kadar az tatbik etmek İslamiyet'te gerekli görülmüştür. Mebsut ve Bedayi kitaplarında yazılı olduğu üzere Hz. Ömer Radiallahu Teâlâ anı buyurmuştur ki: "hadleri muktedir olduğunuz derecede düşürmeye çalışınız" yani: Haddi uygulayarak hâkimin affetmede hata etmesi, ceza vermekte hata etmesinden hayırlıdır, bir Müslüman hakkında bir çıkış yolu bulduğunuz zaman ondan haddi hemen düşürünüz.

6.Bu gayrı meşru birleşme, adalet yurdunda İslâm yurdunda meydana gelmelidir ki, haddi icabetsin binaenaleyh darı harpte yaptığı böyle bir cinsel ilişkiden dolayı bir

Müslüman veya bir zimmî hakkında daha sonra İslâm yurduna gelince zina haddi tatbik edilemez. Çünkü bu hâdise, İslâm hâkimiyetinin dışında meydana gelmiştir.

7.Bu birleşme, İslâm yurdunda bulunan bir gayrı Müslim tarafından yapılmış olunca o, İslâm yurdunda bulunan gayrı Müslimlerden bir erkek veya bir kadın İslâm yurdunda bulunsa hakkında zina haddi uygulanmaz. Çünkü onlar İslâm hükümlerini kabul etmiş değildirler. Bu mesele, İmamı Azam ile İmamı Muhammed'e göredir. İmamı Yusuf'un içtihadına göre bunların hakkında da zina haddi lâzım gelir. Zina bunlar İslâm yurdunda bulundukça zimmî hükmünde bulunmuş olurlar.

8.Bu cinsel birleşimi yapan, bunun haram olduğunu bilebilecek bir durumda bulunmalıdır. Binaenaleyh zinanın haram olduğunu bilmeyen bir millet arasında yaşamış olup da İslamiyet i henüz kabul eden bir şahıs, bu husustaki seri hükmü daha öğrenmeden zinada bulunsa hakkında zina haddi tatbik edilmez.

9.Bu cinsel ilişki, hayatta bulunan bir insan ile gerçekleşmiş olmalıdır. Bir ölü ile gerçekleşmiş bulunursa, tazir cezasın icab ederse de zina haddini gerektirmez. Çünkü bundan insan tabiatı zaten nefret eder. Nitekim hayvanattan hangi birine bir yaklaşma da esasen tiksiniyecek bir rezalet olduğundan bunu yapan hakkında ağır bir tazir cezası verilir, had yönüne gidilmez. Fakat bazı fakihlere ve İmamı Şafii'den rivayet olunan üçüncü bir görüşe göre böyle bir şahsın evlenmiş olsun olmasın kılıç ile öldürülmesi icab eder. O hayvana gelince o da kesilip yakılır, bu hayvandan artık istifade etmek, mekruhtur. Bedayi ve hedaye kitaplarında yazılı olduğu üzere o hayvanın böyle aradan yok edilmesi, o çirkin ilişki hâdisesinin kapatılmasına yardım eder. O hayvan başkasına ait ise ondan kıymetiyle satın alınıp kesilmesi menduptur. Bu hayvan yiyilmesi helal olan hayvanlar kısmından ise İmamı Azama göre bunun kesilip etinin yiyilmesi caizdir. İmameyne göre ise mutlaka yakılmalıdır.

10.Bu cinsel ilişki, tenasül organı yoluyla vuku bulmuş olmalıdır. Ters bir yol ile vuku bulunsa ağır bir cezayı gerektirir. Fakat zina haddini gerektirmez. Şu kadar var ki, yönetici, yönetim açısından lüzum görürse bunu işleyen öldürebilir. Bu İmamı Azama göredir. İmameyne göre bu çirkin iş bir ecnebi hakkında işlenilmiş olunca zina haddini gerektirir.

11.Bir gayrı meşru ilişki usulen sabit olunca artık bunu işleyen şahsın cezası, yalnız tövbe etmesiyle düşmez. Cumhuri fukaha bu görüştedir.

12.Hakkında zina haddi tatbik edilen ve ehli imandan bulunan bir erkek veya bir kadın ölünce yıkanır, kefenlenir, cenaze namazı kılınır ve İslâm mezarlığına defnedilir. Çünkü zinayı işleyen bir Müslüman, büyük bir günaha girmiş olursa da kâfir olmuş olmaz. Ancak zinayı helal görür olması ayrı.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

4.Hür, iffetli olan Müslüman kadınlarına zina isnat eden, sonra dört şahit getirmeyen kimselere seksener değnek vurun ve onların şahitliklerini ebediyyen kabul etmeyin ve onlar ise fasık kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, namuslu olan kadınlara isnat ettikleri zina suçunu dört şahit ile isbat edemeyenlerin haklarında tatbik edilecek cezayı bildiriyor. Ve kendi eşlerine zina cinayetini isnat eden erkekler ile o cinayeti inkâr eyleyen eşlerin de ne suretle şahitlikte ve bed duada bulunacaklarını ve Cenabı Hakkın lütuf ve rahmetini beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ

İffetli kadınlara İftira atıyorlar O kimseler ki Ve

(Hür, iffetli olan Müslüman kadınlarına zina isnat eden) Hür, iffetli olan Müslüman kadınlarına zina isnat eden öyle bir kadına: "Sen zina edensin", " sen zina ettin" veya "şu kadın zina etmiştir" yahut "karnındaki çocuk zinadandır" gibi bir ifade ile gayrı meşru cinsel ilişki isnadında bulunan

ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ

Şahit Dört Getirmediler Sonra

(sonra dört şahit getirmeyen kimselere) Sonra bu isnatlarını ispat için dört şahit getiremeyen kimselere bir kazf haddi olmak üzere ey salâhiyetli olan hâkimler!

فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً

Sopa Seksen Bu takdirde onlara vurun

(artık onlara Seksenler değnek vurun) Çünkü bu halde onların yalan yere zina isnadında bulunmuş oldukları ortaya çıkmış olacağı için böyle bedeni bir cezaya çarptılmaları icab eder.

وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا

Ebedi olarak Bir şahitlik Onlar için Kabul etmeyin Ve

(ve onların şahitliklerini ebediyen kabul etmeyin) Ve onların şahitliklerini ebediyen hayatta bulundukları müddetçe kabul etmeyin isterse, daha sonra tövbekâr olsunlar. Bu da onlar için manevî bir cezadır

وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Onlardır İşte onlar Ve

(ve onlar ise fasık kimselerdir) Ve onlar ise öyle yalan yere kazfde, zina isnadında bulunan şahıslar ise fasık kimselerdir. Çünkü iffetli olan erkek ve kadınlara zina isnadında bulunmak, en büyük günahlardandır.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5.Bundan sonra tövbe edenler ve hallerini islah eyleyenler müstesna. Çünkü Allah Teâlâ şüphe yok ki, çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا

Düzeltiler Ve Bunun Ardından Tövbe ettiler O kimseler ki Ancak

(Bundan sonra tövbe edenler ve hallerini islah eyleyenler müstesna) Bundan sonra böyle bir günahı işlemenin ardından tövbe edenler ve tövbeden başka da hallerini islah eyleyenler iyi hal iyi ahlâk sahibi olanlar, kalplerini kırmış oldukları kimselerden af dileyenler müstesna onlar bu fasıklık lekesinden kurtulmuş olurlar. Bununla beraber onların yine şahitlikleri kabul edilmez. Ancak onları, o fasıklıktan dolayı artık sorumlu tutulmazlar,

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Artık şüphesiz

(Çünkü Allah Teâlâ şüphe yok ki, çok bağışlayan, pek esirgeyendir) evvelce işlemiş oldukları günahı af eden ve örter ve o Yüce yaratıcı rahimdir onların haklarında kerem merhametle muamelede bulunur.

&-Bu dördüncü ve beşinci ayetlerde bu suredeki üçüncü hükmü şer'i kapsamaktadır.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ

شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

6.Ve o kimseler ki, eşlerine zina isnat ederler ve kendileri için kendi şahıslarından başka şahitler de bulunmazsa her birinin şahitliği, Allah Teâlâ'nın ismiyle elbette ki, kendisi doğru söyleyenlerdendir diye dört defa şahitlik etmektir.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ

Zevcelerine Atıyorlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, eşlerine zina isnat ederler) Ve o kimseler ki, kendi eşlerine gerek mümin, hür kadınlar ve gerek kâfir veya cariye bulunsunlar zina isnat ederler me selâ: "Sen zina eden bir kadınsın", "sen zina ettin" derler

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ

Kendileri Ancak Şahitler Onlar için Olmadı Ve

(ve kendileri için kendi şahıslarından başka şahitler de bulunmazsa) Ve kendileri için bu yaptıkları isnadı isbata mahsus kendi şahıslarından başka şahitler de bulunmazsa bu halde o isnatta bulunan kimselerden

فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ

Allah'a yeminle Şahitlik Dört Onlardan birinin Artık şahitliği

(her birinin şahitliği, Allah Teâlâ'nın ismiyle dört defa şahitlik etmektir) Her birinin şahitliği iddiasının doğruluğu hakkında Allah Teâlâ'nın ismiyle Allah'ın adıyla şahitlik ederim diyerek dört defa şahitlik etmektir.

إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru söyleyenlerdir Şüphesiz o

(elbette ki, kendisi doğru söyleyenlerdendir diye) Elbette ki, böyle yeminden kasıt kendisinin o zina isnadında doğru söyleyenlerden olduğuna delalet edilmesi içindir ki, böyle dört defa Allahın adına şahitlik etmektir. Bu dört şahitlik, dört şahidin şahitliklerine karşılık demektir.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

7.Beşinci de: Eğer yalancılardan olmuş ise üzerine hakikaten Allah'ın laneti olsun demektir.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ

Kendi üzerinedir Allah'ın La'neti Şüphesiz Beşincide Ve

(Beşinci de üzerine hakikaten Allah'ın laneti olsun) Bu şahitliklerin beşincisi de üzerine hakikaten Allah'ın laneti olsun demek suretiyle yapılır.

إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

Yalan söyleyenlerden İse Eğer

(Eğer yalancılardan olmuş ise) O zina isnadı hususunda iftirada bulunmuş ise üzerine hakikaten Allah'ın laneti olsun demek suretiyle yapılır Koca, böyle deyince "Lean" da bulunmuş olur, artık kendisine kazf haddi uygulanmaz, karısı ise tevkif edilir, ya zinayı itiraf ederek cezaya uğrar veya o da, inkârda bulunarak cezadan kurtulur

وَيَذَرُوهَا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

8.Ve o kadından cezayı bertaraf eder, dört defa: Billahi o kendisine zina isnat eden kocası muhakkak ki, yalancılardandır diye şahitlik etmesi.

وَيَذَرُوهَا عَنْهَا الْعَذَابَ

Cezayı Kendisinden Def eder Ve

(Ve o kadından cezayı bertaraf eder) Ve o kendisine kocası tarafından zina isnat edilen kadında hapis gibi, recim gibi dünyevî azaptan ibaret olan cezayı kaldırmak için o kadının mahkemede

أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

Elbette yalan söyleyenlerdendir Şüphesiz o Allah'a yeminle Şahitlikle Dört Şahitlik etmesi

(Billahi o kendisine zina isnat eden kocası muhakkak ki, yalancılardandır diye şahitlik etmesi) O kendisine zina isnat eden kocası hakkında muhakkak ki, yalancılardandır. Isnat ettiği zina iftiradan ibarettir diye şahitlik etmesi bu da kadına ait dört şahitliktir.

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ

9.Beşincisi de: "Eğer o kocası doğru söyleyenlerden ise kendi üzerine muhakkak ki, Allah'ın gazabı olsun" demesidir.

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا

Kendi üzerinedir Allah'ın Gazabı Şüphesiz Beşincide Ve

(beşincisi de kendi üzerine muhakkak ki, Allah'ın gazabı olsun demesidir) Kadına ait şahitliğin beşincisi de: Eğer kendisine zina isnat eden kocası,

إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru söyleyenlerden İse Eğer

(doğru söyleyenlerden ise) O iddia ettiği zina hususunda doğru sözlü bulunmuş ise kendi üzerine muhakkak ki, Allah'ın gazabı olsun demesidir. İşte kadın da böyle bir şahitlikte bulununca kendisinden zina cezası kalkmış olur, kocasıyla araları da ayrılmış bulunur. Bu 6.7.8.9. ayetler de bu suredeki dördüncü hükmü kapsamaktadır &-Bu ayeti kerimenin iniş sebebi hakkında birkaç rivayet vardır. Bununla birlikte bir ayetin inmesi için birçok sebepler de olabilir. Bu cümleden olarak deniliyor ki: "Kazf" ayeti nazil olunca Resuli Ekrem Sallallahu aleyhi vessellem minbere çıkmış, onu ashabı kirama karşı okumuştur. Asım İbni Ediyil ensari ayağa kalkarak: Allah Teâlâ beni sana feda etsin bir erkek karısıyla beraber başka bir erkeğin cinsel ilişkide bulunduğunu görür de haber verirse kendisine seksen kırbaç vurulacak şahitliği kabul edilmeyecek. Ve eğer gördüğü şahsı kılıç ile öldürürse kendisi de katl olunacaktır, sükût ederse kin içinde kalacaktır, dört şahit getirmeğe gitse o yabancı erkek, ihtiyacını yerine getirmiş bulunacaktır. Böyle derken Ensar dan Hilâl İbni Umeyye oraya gelmiş, karısı Havle ile Şüreyk bin Sehma'nın cinsel ilişkide bulunduklarını gördüğünü söylemiş, durumu Resûlullah'a arz etmişler, Havle ise bu isnadı inkâr etmiş, bu isnadı yapan kocası ise müşkül durumda kalmış iken bu ayeti kerime nazil Olmuş, aralarında lean muamelesi yapılmış, bu sayede kazf haddinden, zina haddinden kurtulmuşlardır. Evet değerli kardeşlerim tabi ki böyle yeminin uhrevi sorumluluğu büyüktür. Koca eğer iftira ediyor da böyle yeminle had cezasından kurtulmakla ahiretteki hesaptan kurtulmuş olmaz. Kadında inkâr ederek dünyadaki had cezasından kurtulmakla ahiretteki cezadan kurtulmuş olmaz. Allah böyle hem iftira atma ve hem de zina etme zilletine düşmekten muhafaza buyursun. Lakin Allah Celle Celaluhu hazretlerinin lutfunun ne kadar geniş olduğunu ve tövbe kapılarıyla kurtuluşa ermenin yollarını da bizlere beyan ediyor.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ

10.Ve eğer üzerinize Allah'ın lutfu ve rahmeti olmasa idi haliniz ne olurdu? Ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ tövbeleri kabul edicidir, hikmet sahibidir.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

Rahmeti Ve Üzerinizde Allah'ın İhsanı Eğer olmasaydı Ve

(ve eğer üzerinize Allah'ın lütfü ve rahmeti olmasa idi) Ey lanetleşmede bulunan koca ile karı haliniz ne olurdu? Ne müşkül, ne rezilce bir vaziyette kalmış bulunurdunuz, o kerem sahibi rabbiniz, size bir kurtuluş lütuf etti de bu şahitlikleriniz vasıtasıyla cezadan kurtulmuş oldunuz. Artık bu ilâhi lütufu takdir ve tebcil ederek tövbekâr olunuz, halinizi ıslaha çalışınız. Evet.

وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetli olan Tevbeleri kabul edendir Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ tövbeleri kabul edicidir, hikmet sahibidir) İşte bu hâdisede de eşlerden biri şahitlikte yalancıdır. Böyle iken Cenabı Hak, onların bu şahitliklerine binaen kendilerinden cezayı kaldırmıştır. Bu büyük bir ilâhi rahmet eseridir. Artık tövbe ederek uhrevî sorumluluktan da kurtulmaya gayret etmelidir. Ve o yüce yaratıcı hâkimdir Bütün yüce hükümleri hikmet ve menfaati içermektedir, bunu takdir ederek ilâhi zatına şükür sunmaya devam etmelidir.

İffetli kadınlara ve namuslu erkeklere kazfde bulunan zina isnat eden şahıs hakkında kazf haddi cezasını verebilmek için şöyle şartlar vardır.

1.Kazıf: Akıllı, buluş çağına ermiş, hür, isnat ettiği zina hâdisesini dört şahit ile isbat-

tan aciz olmalıdır.

2.Mekzuf: Kendisine zina isnat edilen şahıs, iffetli erkek veya kadın olmalıdır, tanınır bulunmalıdır, kazfın firuundan olmamalıdır.

3.Mekzuf: Konuşur bulunmalıdır, tenasül organları kesilmiş, hünsayı müşkül bulunmamalıdır. Mekzufe de retka, yani: Tenasül organında cinsel ilişkiye mâni bir bez veya bir et parçası bulunmamalıdır. Bu şartlar bulunmayınca kazif tazir cezasını hak etmiş olabilir de kazf haddini hak etmiş bulunmaz. Bununla beraber kazifin hür; Müslüman, zina etmeyen olması, iftira ettiği anda sarhoş olmaması şarttır.

Lian: Lânetleşmek, erkeğin hanımını zina etmekle suçlaması veya bu çocuk benden değildir demesi hâlinde dört şahit getiremezse, zevcenin isteği üzerine eşlerin hâkim huzuruna çağrılarak usulüne uygun ayeti kerimedeki bildirildiği şekilde karşılıklı yemin etmeleri ve lânetleşmeleridir. Bunu yapan koca, haddi kaziften, karı da haddi zinadan kurtulmuş olur.

Şöyle ki: Karısına zina isnat eden veya çocuğunun zinadan meydana geldiğinin iddia bulunan, dava açıldığında hâkimin huzuruna getirilerek karısına öyle zina isnadında "Allah'ın adıyla şahitlik ederim ki ben doğru söyleyenlerdenim" diye dört defa şahitlik eder, beşinci defa da "eğer bu zina isnadında yalancılardan isem Allah Teâlâ'nın laneti üzerime olsun" der ve her defasında karısına işaret eder. Sonra da karısı dört defa "Allah'ın adıyla şahitlik ederim ki bana öyle zina isnadında kocam yalancılarıdır" diye şahitlik eder, beşinci defa da: "Eğer kocam bu isnatta doğru söyleyenlerden ise üzerime Allah Teâlâ'nın gazabı olsun" diye bed duada bulunur. Bu lanetleşmede kocanın lanet, karının gazap tabirini kullanmalarının çeşitli sebepleri olabilir. Kısaca deniliyor ki: gazap tabiri burada lanet tabirinden daha şiddetlidir. Bu hâdiseye karının sebebiyet vermiş olması daha ziyade düşünülmüş olduğundan bu sebeple onun gazap tabiriyle şahitlikte bulunması tercih edilmiştir. Bununla beraber koca, bu şahitliği ile karısını uzaklaştırdığı onun şahitliğinde lanet lâfzı münasip bulunmuştur, karı da kocasını kızdırmış olacağı için onun üzerine gazap ile dua etmesi uygun bulunmuştur. Lian yapılması, bir vecibedir. Hâkime müracaat vukuunda bakılır, eğer karı müracaat etmiş ise hâkim, kocaya cebreder, yalanda veya kendi yalanlamada bulunmadıkça onu serbest bırakmaz, hapseder. Tersine koca lian talebinde bulunmuş ise kadın hapsedilir, yalanda veya ikrarda bulunmadıkça serbest bırakılmaz. Lianda af ve sulh ve vekâlet geçerli değildir. Ve lian, zaman aşımına uğramakla düşmez. İmamı Şafii'ye göre lian, bir vecibe değildir. Eşlerin liana tâbi tutulmaları herhalde icab etmez. Şu kadar var ki, kendileri lianı gerekli görürlerse kazif haddinden, zina haddin kurtulmuş olurlar.

Lian yapılabilmesi için bir takım şartlar vardır. Şöyle ki:

1.Koca ile karıdan her bir şahitliğe ehil olmalıdır. Yani: Akıllı, buluş çağına ermiş, konuşabilen, hür ve Müslüman bulunmalıdır, evvelce kaziften dolayı hakkında had icra edilmemiş olmalıdır.

2.Aralarında nikâh, sahih bir nikâh olup zina isnadı zamanında devam eder olmalıdır ve bu kaziften sonra da aralarında bir talakı bain ile boşanma meydana gelmiş bulunmamalıdır.

3.Lian yapılmasını koca ile karıdan her ikisi de veya biri talep etmiş olmalıdır.

4.Kadın, zinadan iffetli ve kendisine isnat edilen zinayı inkâr edici bulunmalıdır.

5.Zina isnadı, açık veya açık yerinde geçerli bir tabir ile yapılmış ve zina ile kazf, tenasül organı hakkında vuku bulmalıdır.

6.Zina isnadı: İslâm yurdunda yapılmış ve isbatı için delil bulunmamış olmalıdır. Bu şartlar, Hanefi fakihlerine göredir. Bu şartlar bulunmadıkça lian yapılamaz. Diğer müçtehitlere göre bu hususlarda bazı ihtilâflar vardır. Hukuki islamiye kamusunda geniş bilgi mevcuttur. Bu lian sebebiyle koca ile karı arasında meydana gelen ayrılık. İmamı Azam ile İmamı Muhammed'e göre bir lian boşama hükmündedir. Bu hüküm, müebbet değildir, koca bundan sonra kendisi yalanlayıp hakkında kazf haddi icra edilse o kadın ile tekrar evlenmesi caiz olur. Fakat İmamı Ebu Yusuf'a İmamı Züfer e ve İmamı Şafii'ye göre bir lian ile talaksız bir ayrılık meydana gelir ki, ebedî olarak haram kılmayı icap eder. Artık onların bundan sonra yeniden evlenmeleri caiz olmaz.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ
أَمْرٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

11.Muhakkak o kimseler ki, iftira ile geliverdiler, sizden bir zümredirler. Onu sizin için bir şer saymayın, belki o sizin için bir hayırdır. Onlardan her kişiye de gūnahtan kazandığı şey vardır. Onlardan o kimse ki, onun büyüğünü üstlenmiştir, onun için de pek büyük bir azap vardır.

Bu mübarek ayetler, münafıklar tarafından iftiraya uğrayan bir temiz yaratılışın iffet ve yüceliğini beyan ile kendisine teselli verici olmaktadır. Bu iftirayı duyan Müslümanların bunu reddederek bunun aksine nasıl bir vaziyette, nasıl güzel bir kanaatte bulunmaları gereğini bildiriyor. Bu iftiralarını dört şahit ile isbat edemeyecek olan iftiracıların da Allah'ın kahrına uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

Sizden Bir topluluktur İftira ile Geldiler O kimseler ki Muhakkak

(O ağır iftirayı uyduranlar, sizin içinizden bir guruptur) Ey yüce Resul! Muhakkak o kimseler ki, o kısmen münafık ve kısmen güzelce düşünmeyen şahıslar ki, Doğruluktan çok uzak olup "ifk" denilen bir yalanı söyleyerek etrafa yaymak istediler, en iffetli, temiz yaratılışa sahip, melek özelliğinde bir Müslümanların annesi hakkındaki bir iftirayı, aralarında söylemek gaflet ve cehaletinde bulundular. Onlar sizden Aranızda bulunan bir taifedir, o iftiranın yapılmasına sebebiyet veren onlar olmuştur. Bununla beraber ey yüce Peygamber!

لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ

Kendiniz için Bir şer Onu sanmayın

(Onu sizin için bir şer saymayın) O iftirayı sizin için bir şer sanmayın öyle gerçeğe aykırı bir isnat, sizin için haddizatında bir fitne değildir, onu hiçbir mümin tasdik etmez,

بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

Sizin için Bir hayırdır O Bilakis

(belki o sizin için bir hayırdır) O yüzden sevaba nail olmuş olursunuz, bu husustaki ayetlerle sizlerin temizliğinizi, kadrinin yüceliğini göstermiş olacaktır,

لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ

Gūnahtan Kazandı O şey ki Onlardan Kişinin Her biri için var

(Onlardan her kişiye de gūnahtan kazandığı şey vardır) O iftirayı yapan ve etrafa yayan her kişiye de gūnahtan kazandığı şey vardır. Onlar bu iftira ile meşgul oldukları nisbette günaha girmiş, azabı hak etmiş bulunacaklardır. Bu azabı dünyada da kazf haddi cezası şeklinde göreceklerdir,

وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ

Onlardan Büyüğünü Üslendi O kimse ki Ve

(Onlardan o kimse ki, onun büyüğünü üstlenmiştir) O iftirada bulunan taifeden o kimse ki, o iftiranın büyüğünü üstlenmiştir. O iftirayı ilk evvel kendisi çıkarmış, Hz. Peygambere düşmanlığından dolayı insanlar arasında o yaymaya çalışmıştır,

لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Ona vardır

(onun için de pek büyük bir azap vardır) Bu şahıs ise münafıklardan olan Abdullah İbni Ubeyyi'dir. Evet. Bu şahıs, ahiret azabını hak etmiştir. Dünyada da kazf haddine uğramış, şahitliğe ehliyetten mahrum kalmış, münafıklık ile şöhret bulmuştur. "Bu iftira kıssası da bu suredeki beşinci hükmü göstermektedir.

Şöyle ki: Bu mübarek Ayetlerin iniş sebebine dair bazı tefsirlerde genişçe bilgi vardır. Özeti şöyledir: Resuli Ekrem Sallallahu aleyhi vessellem Hazretleri bir sefere çıkınca

muhterem eşleri arasında kura çeker, hangisinin adına isabet ederse onu beraberine alır götürürdü. Hicretin altıncı senesi "Beni Mustalik" seferinde Hz.Aişe i Sıddık a validemizi saadet yanlarına alarak sefere çıkmıştı. Medine'i Münevvere'ye dönüş başlarında beraberindeki kuvvetler ile bir sahada akşamlamışlar, sonra yollarına devam edilmesi için emir etmiş, yine yollarını takibe başlamışlardı. Bu esnada ise Hz.Aişe, tuvalet ihtiyacını gidermek için o kafileden uzakça bir yere çekilmişti, bununla beraber de gerdanını mübarek boynundan düşmüş olduğunu anlayarak onu da aramakla meşgul bulunmuştu. Kendisi ise pek zayıf bir genç bulunduğundan devesindeki şutufun içinde zannedilmişti. Kafileden uzaklaşmış olduğu bilinmeyerek yola devam edilmişti. Hz.Aişe, kafilenin bulunduğu yere dönünce kafilenin gitmiş olduğunu görmüş, kendisini elbette arayıp bulacaklardır diye beklemiş, bir aralıktaki uykuya dalmıştı. Böyle seferber olan kafilelerde bir âdet var idi ki, kabile yoluna devamla başlayınca görevlendirilmiş olan bir kimse o kafilenin konmuş olduğu yerde dolaşır, bir şey unutulup unutulmadığını araştırırdı. Bu kafilede de bu vazifeye Sefvan İbnilmüettelis-selem'i görevlendirmiş bulunuyordu. Bu zat, kabile mahallini dolaşırken Hz. Aişe'ye tesadüf etmiş, hemen onu kendi devesine bindirmiş, ikinci bir konaklama yerinde kafilere yetişmişlerdi. İşte bu iki mübarek zatın böyle sonradan gelip kafilere kavuştuklarını gören münafıkların reislerinden Abdullah İbni Ubey, yaratılışındaki adiliği gösterecek o tertemiz, üstün ahlâki vasıflara sahip iki zat hakkında kötü zanda bulunarak iftiraya başlamış, etrafında bulunanlar da öyle haince, münafıkça haber yaymaya cür'et göstermişlerdi. Onun o gerçek dışı, düşmanca lakırdısından dolayı bazı saf müminler de fae, Mistah, Hemne binti Cehş bu cümledendir. Hâlbuki Hz. Aişe nin temizliği, yaratılışındaki yüceliği pek açık bulunuyordu, fevkalade tesettüre riayet etmiş yolda Sefvan ile konuşmakta bile bulunmamıştı. Sefvan ise ashabı kiramın pek hayırlılarından idi, Peygamberimizin bütün savaşlarında bulunmuştu. Bu muhterem zat, Hz. Ömer'in halifeliği zamanında hicretin 19. senesinde 'Ermeniyeye' savaşında şehit olmuştur. Radiyallahü anh. Aişe i Sıddık a validemiz, o münafıkların o kötü dedikodularından haberdar değildi. Bu seferden dönünce bir ay kadar hasta kalmıştı. Bu müddet içinde Resuli Ekrem'in üzüntülü yaşadığını görüyor, sebebini anlamayarak pek üzülyordu. Bir ay sonra iyileşince münafıkların diriltilerinden haberdar olmuş, üzüntüsünden dolayı tekrar hastalanmıştı, Cenabı Hakka sığınarak iffet ve temizliği hakkında Allah tarafından bir aklamanın olmasına dua etmekte bulunmuştu.

&-Bu düşmanca dedikodunun yayılması üzerine yüce Peygamber Efendimiz, Saadet mescidinde bir hutbe okuyarak buyurmuştu ki: Ey Müslümanlar topluluğu! Benim ehli beytim hakkındaki ezası, bana yetişmiş olan bir heriften dolayı bana kim teselli verici olabilir? Allah'a yemin ederim ben ailem hakkındaki hayırdan başka bir şey bilmiş değilim. Hazreti Aişe ise: "Allah benim günahsız olduğumu bilir, ben bir şey demem, ben bir Salih kul olan Hz. Yusuf'un pederi gibi (artık bana düşen hakkıyla sabretmektir) Yusuf Suresi,18 Anlattığınız karşısında yardım edecek olan ancak Allah'tır derim diyerek Cenabı Haktan yardım dileğinde bulunuyordu. Derken yüce Peygamberimize ilâhi vahy inmeye başladı. Hz. Aişe'nin temizliği, kendisine isnat edilen şeyden uzak olduğu Allah tarafından bildirilmiş, oldu. Resuli Ekrem de ıstırap içinde bulunan hakiki müminler ve özellikle Hz. Aişe'yi ve muhterem pederi Ebu Bekri Sıddık ı müjdeleyerek onların kalplerindeki ıstıraba son verilmiş oldu. Aişe Sıddık a validemiz de: Ben kimseye değil, yalnız Allah Teâlâ'ya hamd ederim demiştir. Radiyallahu anhuma.

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ

12.Onu işittikleri zaman mümin erkekler ile mümin kadınlar kendi vicdanlarında hayırlı bir zanda bulunarak bu bir apaçık iftiradır demeli değil mi idiler?

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ

O nu işittiniz O vakit ki Değil miydi?

(Onu işittikleri zaman) Ne olurdu müminlerin annesi ve sahabenin hayırlılarından olan Hz.Sefvan hakkında ki o iftiraları işittikleri vakit

ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا

Hayırlı Kendi vicdanlarıyla Kadın mü'minler Ve Erkek mü'minler Zanna bulunmalı

(mümin erkekler ile mümin kadınlar kendi vicdanlarında hayırlı bir zanda bulunarak) Ey cemaati Müslim'in o iftirayı işittikleri zaman mümin erkekler ile mümin kadınlar güzelce düşünüp de kendi vicdanlarında hayırlı bir zanda bulunarak bir takım münafıkların sözlerine kıymet vermeyerek

وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ

Apaçık İftiradır Bu Demeliler Ve

(bu bir apaçık iftiradır demeli değil mi idiler?) Bu isnat edilen hâdisse bir apaçık iftiradır demeleri gerekmez mi idi? Bunu idrak edemediler mi? Güzel ahlâkı bütün müminlerce bilinen bir iffet ve fazilet örneği hakkında nasıl kötü zan edilebilir? Resuli Ekrem'in eşi olmak şerefine sahip olan, Hz. Sıddık ın kerimesi olup müminlerin annesi olma vasfına sahip bulunan pek muhterem bir annemizin iffet ve ismeti daima Allah'ın korumasındadır. Bir yüce Peygamberin eşi kâfir bulunmuş olabilir. Fakat bütün insanlığın tiksineceği iffetsizlikle vasıflanmış olamaz. Bu bir hikmet gereğidir, &- Evet, bu ayeti kerime müminler hakkında bir iftirada bulunulduğu zaman müminlerin tavrının nasıl olması gerektiğini bizlere öğretiyor.

لَوْلَا جَاؤُ عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ

13.Onun üzerine dört şahit getirmeli değil mi idiler? Mademki, şahitleri getiremediler, işte onlar Allah yanında yalancılardan ta kendileridir.

لَوْلَا جَاؤُ عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ

Şahit Dört Buna karşı Getirmeliler Değil miydi?

(Onun üzerine dört şahit getirmeli değil mi idiler?) O iftirada bulunanlar o iftiralarını isbat için dört şahit getirmeli değil mi idiler? Herhangi bir iffetli kadın aleyhindeki böyle bir iftiradan dolayı dört şahit getirilmesine şeran lüzum görüldüğü halde iffetlilerin en üstünü olan, müminlerin annesi bulunan fevkalâde temiz bir iffet örneği aleyhindeki münafıkça sözlerden dolayı dört şahit olsun getirmekten aciz olanlar iftiraya nasıl cür'et etmiş bulunuyorlar? Hâlbuki onların bu iddialarını isbat için bir şahitleri bile yoktur,

فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ

Şahitler Getirmediler Madem o vakit

(mademki, şahitleri getiremediler) Zaten getirebilmelerine de imkân yoktur,

فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ

Yalancılar Onlardır Allah'ın Katında Öyle ise işte onlar

(işte onlar Allah indinde yalancıların ta kendileridir) Artık o iftiracılarıdır, o kötü zanda bulunanlardır. Allah katında yalancılar. Evet, onlar yalan söylemekte pek ileri gitmiş, yalancı oldukları gün gibi açık bulunmuş olan kimseler onlardan ibarettir. Hiçbir şahide, bir görgüye dayanmış olmaksızın öyle bir iftiraya, suizanna cür'et etmek, ne kadar çirkin bir yalandır, sorumluluğu gerektiren bir harekettir. Bundan dolayı böyle kimseler hakkında kazf haddi cezası bir hikmet ve fayda gereğidir.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ

عَذَابٌ عَظِيمٌ

14.Ve eğer Allah'ın fazlı rahmeti dünyada ve ahirette üstünüzde olmasa idi elbette o içine daldığınız yaygaradan dolayı sizi pek büyük bir azap kaplardı.

Bu mübarek ayetler de temiz, iffetli zatların haklarında iftirada, kötü zanda bulunan kimselerin büyük bir günah işlemiş, büyük bir azap hak etmiş olduklarını ihtar ediyor.

Öyle bir şayiaya karşı Müslümanlara lâıyk olan hareketi bildirerek o gibi iftiralara bir daha temayül gösterilmemesini tenbih buyuruyor ve insanlığın üstünlüklerine ve güzel ahlâkına delâlet eden ayetlerin açıklanmış olduğunu beyan ile insanlığı uyanmaya davet buyurmaktadır.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Rahmeti Ve Üzerinizde Allah'ın İhsanı Eğer olmasaydı Ve

(ve eğer Allah'ın fazlû rahmeti dünyada ve ahirette üstünüzde olmasa idi) Ey o iftirayı söyleyenler ve dinleyenler. Eğer Allah'ın fazlû rahmeti dünyada ve ahirette üstünüzde olmasa idi, yani sizi öyle günahlarınızdan dolayı hemen cezaya uğratmayıp tövbe etmenize imkân vermesi gibi ve bir tövbeden sonra sizi af ve mağfirete nail buyurup ahirette sorumlu tutup cezalandırmaması gibi ilâhî lütufları hakkınızda tecelli etmese idi

لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap İçine Daldınız O şeyden dolayı ki Elbette size dokunurdu

(elbette o içine daldığınız yaygaradan dolayı sizi pek büyük bir azap kaplardı) O pek çirkin, mesuliyeti gerektiren iftiradan dolayı, onu söyleyip durmanız yüzünden sizi pek büyük bir azap kaplardı elbette ki, dünyada kınanmaktan, kazf haddinden binlerce kat daha şiddetli olan ahiret azabını hak etmiş olurdunuz. Böyle pek büyük bir felâketten, azaptan ancak bir ilâhî lütuf sayesinde kurtulmuş oldunuz.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالسِّنِّتِمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسِبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

15.0 vakit ki, onu iftirayı dillerinizle karşılayıp kabul ediyordunuz. Kendisine sizin bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylüyordunuz ve onu kolay sanıyordunuz. Hâlbuki o, Allah katında pek büyüktür.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالسِّنِّتِمْ

Dillerinizle Onu alıyordunuz O vakit ki

(0 vakit ki, onu iftirayı dillerinizle karşılayıp kabul ediyordunuz) Evet. Eğer hakkınızda ilâhî lütuf tecelli etmemiş olsa idi sizi öyle pek müthiş bir azap yakalardı, o vakit ki o iftirayı dillerinizle karşılayıp Yani: 0 asılsız, mücerret lakırdıdan ibaret olan çirkin iftirayı, ağızlardan dinleyip kabul ediyordunuz sonra da

وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Sizin için Yoktur O şeyi ki Ağızlarınızla Söylüyordunuz Ve

(Kendisine sizin bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylüyordunuz) Bilginiz olmayan öyle iftiradan ibaret bir şeyi ağızlarınızla söylüyordunuz onu başkalarına söylemekten geri durmuyordunuz

وَتَحْسِبُونَهُ هَيِّنًا

Kolay bir şey Onu sanıyordunuz Ve

(ve onu kolay sanıyordunuz) Siz öyle bir iftirayı kolay sanıyordunuz büyük bir mesuliyeti gerektirdiğini tahmin edemiyordunuz.

وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

Büyüktür Allah'ın Katında O Ve

(Hâlbuki o, Allah katında pek büyüktür) Hâlbuki sizin öyle kötü zanda bulunarak onu söyleyip durmanız Allah katında pek büyüktür. Son derece büyük bir günahdır, pek muazzam bir azabı gerektirmektedir, ona nasıl cür'et etmiş oldunuz? Eğer Cenabı Hak, tövbenizi kabul etmeyecek olsa idi haliniz ne olurdu?

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

16.Onu işittiğiniz zaman, bunu söylemek bize lâayık olmaz, hâşâ, bu, pek büyük bir iftiradır, demeli değil mi idiniz?

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ

Demelisiniz Onu işittiniz O vakit ki Değil miydi Ve

(Onu işittiğiniz zaman deseydiniz) Evet. Ey Müslümanlar o iftira lakırdısını uydu-ranlardan veya onu etrafa yayanlardan işittiğiniz zaman onları yalanlamak için şöyle demeniz gerekmez mi idi?

مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا

Bu hususta Konuşmamız Bizim için Olmaz

(bunu söylemek bize lâayık olmaz) Bunu iftirayı söylemek bize hiçbir şekilde lâayık caiz, sahih olmaz bu, pek düşmanca bir isnattır

سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir iftiradır Bu Haşa

(hâşâ bu, pek büyük bir iftiradır) Ne kadar şaşılacak bir iftira! Demeli değil mi idiniz? Müminlere yakışan, derhâl böyle diyerek o isnadı reddetmekten ibarettir. Müslüman a yakışanda budur değil mi? İşte değerli kardeşlerim "Hayreti gerektiren bir şey görüldüğü vakit "suphanallah" denilmesi bir âdettir. Burada bu iftiranın öyle temiz bir Müslümanların annesi ile ashabı kiramdan temiz bir zat hakkında yapılmasının son derece hayrete şayan bir batıl iddia olduğuna işaret için "subhaneke" buyrulmuştur. İşte bilinmeyen meseleler hakkında da müminlerin tavırları böyle olmalıdır. Başkalarına iftira edecek konumda bulunmamalıdır.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

17.Allah size öğüt veriyor ki, bunun bir benzerine ebedî olarak dönmeyesiniz, eğer siz mümin kimseler iseniz.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ

Allah Size nasihat ediyor

(Allah size öğüt veriyor ki) Ey müminler! Allah size öğüt veriyor sizi uyandırıyor, kalplerinizi aydınlatıyor ki,

أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا

Ebediyen Onun benzerine Dönersiniz diye

(bunun bir benzerine ebedî olarak dönmeyesiniz) Bunun bir misline böyle bir iftirayı söyleyip etrafa yaymak gibi pek büyük bir günaha ebediyen hayatta bulundukça dönmeyesiniz bu pek büyük bir günahdır

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler iseniz Eğer

(eğer siz mümin kimseler iseniz) Kuvvetli bir iman sahibi bulunuyorsanız artık bu gibi bir günaha bir daha dönmeyiniz. Çünkü hakiki bir iman, sizi bundan engeller.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

18.Ve Allah sizin için ayetleri apaçık beyan ediyor ve Allah bilendir, hikmet sahibidir.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Allah Açıklıyor Ve

(Ve Allah sizin için ayetleri apaçık beyan ediyor) Ve Ey müminler Allah sizin için ayetlerini dini hükümlere ait delilleri, ahlâki faziletlere, güzel ahlâka dair öğütleri apaçık beyan ediyor Taki ona göre hareket edesiniz, ahlâk ve tavırlarınızı düzeltmeye muvaffak olasınız, İslâm, ahlâkına, üstün insani vasıflara aykırı hareketlerden, lakırdılardan sakınınız. İnsanlık hakkında ne büyük bir ilâhi lütuf! Değil mi?

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(ve Allah bilendir, hikmet sahibidir) Mahlûkatının büyük, küçük, gizli ve aşikâr bütün sözlerini, hallerini, bilir. Ve o yüce yaratıcı hikmet sahibidir onun bütün emirleri, yasakları, bütün ilâhi fiilleri birer hikmet ve menfaate dayanmaktadır, artık o yüce yaratıcının öğütlerine, hükümlerine hakkiyle riayete çalışınız ki, dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadete eresiniz.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

19.Muhakkak o kimseler ki, iman etmiş olanlar arasında çirkin, yaramaz şeylerin yayılmasını arzu ederler, o kimseler için dünyada ve ahirette pek acıklı bir azap vardır ve Allah bilir, sizler ise bilmezsiniz.

Bu mübarek ayetler, İslâm muhitinde kötü sözleri, iffet ve temizliğe aykırı şeyleri neşretmeğe cür'et edenlerin pek kötü akıbetlerini bildiriyor yüce yaratıcının lütufu, rahmeti olmasa insanların ne kadar felâketlere uğrayacaklarına işaret buyuruyor. Mümin olan kulları şeytanların izlerini takib etmekten menediyor. O şeytanlar ne kötü şeyleri insanlara telkin ettiklerini ve onlara uyanların pek kötü bir durumda kalacaklarını ihtar da bulunuyor, ancak Allah Teâlâ'nın lütuf ve rahmeti sayesinde insanların iffet ve temizliklerini muhafazaya muvaffak olacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ

Arzu ediyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, arzu ederler) Muhakkak o Abdullah İbni Ubeyyi gibi münafilek kimseler ki arzu ederler. Neyi arzu ederler

أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler içinde ki Çirkin işin Yayılmasını

(iman etmiş olanlar arasında çirkin, yaramaz şeylerin yayılmasını) İman etmiş olanlar arasında onların aleyhinde olan sözleri ve fiilleri ile çirkin sözlerin ve hareketlerin yapılmasını arzu ederler. Bazı zatlara veya bir insan zümresini kirletmek kastında bulunurlar. Bundan dolayı

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Elemli Bir azap Onlar için vardır

(o kimseler için dünyada ve ahirette pek acıklı bir azap vardır) Dünyada yaptıkları iftira cezasına uğrarlar, müminler arasında kötü şöhret bulmuş, gözden düşmüş olurlar. Tövbe ve istiğfar etmeksizin ahirete gidince de orada cehennem azabına ve Cenab-ı Hakkın bildiği daha nice felâketlere uğrarlar,

وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmezsiniz Siz Ve Bilir Allah Ve

(ve Allah bilir sizler ise bilemezsiniz) Bütün mahlûkatının halleri yüce zatınca bilinmektedir. Herkesin fiil ve amellerini bilir, ona göre haklarında mükâfat ve ceza verir. Ve Ey insanlar! Öyle Cenabı Hakkın bildiği her şeyi sizler bilemezsiniz. Sizler haberdar olamazsınız, ancak görünen şeyleri sahip olduğunuz duyu organları vasıtasıyla görüp anlayabilirsiniz ve Hak Teâlâ'nın sizlere emir ve beyan buyurduğu şeylerden haberdar olursunuz. Artık ona göre hareketinizi tanzime çalışmalısınız.

وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

20.Ve eğer Allah'ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinize olmasa idi elbette ki, sizi azaplandırırdı ve şüphe yok ki, Allah çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

Rahmeti Ve Üzerinizde Allah'ın İhsanı Eğer olmasaydı Ve

(Ve eğer Allah'ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinize olmasa idi) Ve Ey insanlar! Allah Teâlâ'nın hakkınızdaki lütuf ve iyiliğini düşününüz, eğer Allah'ın fazlı keremi ve rahmeti sizin üzerinize olmasa idi öyle pek temiz, fedakâr zatlar hakkındaki iftiradan ve benzeri günahlardan dolayı elbette sizi derhal cezalandırırdı, helake maruz bırakırdı

وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametli Çok şefkatli Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, Allah çok esirgeyicidir çok merhametlidir) Rahmet ve şefkati sonsuz derecededir ve Merhamet ve şefkati pek ziyade olup sürekli olarak mahlûkatı üzerinde görülmektedir. Bunun içindir ki, günahkâr kullarını hemen köklerini kesecek şekilde bir azaba uğratmamaktadır.

&İbni Abbas Hazretlerine göre bu Ayeti kerimedeki, hitap, Hassan İbni Sabit ile Mıstaha ve Himneye yöneliktir. Ve onlar için bir müjdeyi, affa mazhar olduklarını içermektedir. Bununla beraber bunun umuma yönelik olması da caizdir. Nice insanlar birçok günahları işledikleri halde yine derhal azaba tutulmuyorlar, kendilerine bir tövbe, bir kaybedileni telafi edecek zaman verilmiş oluyor ki, bütün bunlar birer ilâhî lütuftur. Elverir ki, insanlar bunun kadrini bilip Cenabı Hakka hamd ve şükretsinsinler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

21.Ey iman etmiş olanlar! Şeytanın adımlarına uymayın ve her kim şeytanın adımlarına uyarsa elbette ki o, çirkin ve inkâr edilmiş şeyler ile emreder. Ve eğer üstünüzde Allah'ın lütuf'u ve merhameti olmasa idi sizden hiç bir kimse ebediyen temize çıkamazdı velâkin Allah dilediğini temize çıkarır ve Allah hakkıyla işiticidir, bilicidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar!) Ey Allah Teâlâ'yı da, onun dinî hükümlerini de, onun bildir-diği ahiret hayatını da bilip tasdik eden zatlar! Sakın

لَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Adımlarına Uymayın

(şeytanın adımlarına tabi olmayın)Onun gösterdiği yola gitmeyin, onun süslediği şeylere el atmayın, onun dininize aykırı telkinlerine bir kıymet vermeyin

وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Adımlarına Tabi olursa Kim Ve

(ve her kim şeytanın adımlarına uyarsa) Ona tabi olursa, onun vesveselerine karnarsa, hakkı bırakıp batılı tutarsa

فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

Kötülüğü Ve Çirkin iş Emreder Artık şüphesiz o

(elbette ki, o şeytan çirkin ve inkâr edilmiş şeyleri emreder) Çirkin fiilleri dinen kötü şeyleri tavsiyede bulunur, bunları yaldızlayarak sizleri aldatmak ister, artık ondan ne bekleyebilirsiniz?

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

Rahmeti Ve Üzerinizde Allah'ın İhsanı Olmasaydı Ve

(ve eğer üstünüzde Allah'ın lütfü ve rahmeti olmasa idi) Ey müminler! Kısaca sizi

irşad eden bu ilâhi beyanlar, bu Kurani nasihatler bulunmasa idi ve bir kısım günahlar için birer kefarete olan Hudud cezası meşru, tövbeler makbul olmasa idi tövbelere nail olmak için ilâhî yardım yetişmeseydi

مَا زَكَّى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا

Ebedi olarak **Hiçbir kimse Sizden Temize çıkmazdı**

(sizden hiçbir kimse ebediyen temize çıkamazdı) Hayatının sonuna kadar günah-tan pak olamazdı

وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ

Diler **O kimseyi ki Temize çıkarır Allah Fakat**

(ve lakin Allah dilediğini temize çıkarır) Onun kalbine lütuf ve rahmetinin eserlerini akıtarak onu uyanmaya, tövbe ve istiğfar etmeye muvaffak kılar, tövbesini kabul ederek kendisini günahlarından ter temiz bir hale getirir,

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir **Hakkıyla işitendir Allah Ve**

(ve Allah her şeyi hakkıyla işitendir her şeyi bilicidir) İşte kullarının her söylediklerini ve tövbe ettiklerini, aflatı hususundaki niyazlarını da hakkıyla işitmektedir ve o kâinatın yaratıcısı, her şeyi bilicidir bütün mevcudatı hakkı ile bilmektedir. Kullarının kalplerinde olanı da hal ve ahvallerini de bilmektedir. Kullara düşen en mühim vazife de Allahın emretmiş olduğu o pek yüce ilâhi vasıfları yüceltmek, kendilerine göstermiş olduğu hidayet yolunu takip edip bir takım şeytani aldatıcı, dinî terbiyeden mahrum kimselerin aldatmalarına kapılmamaktır.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ
وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

22.Ve sizden fazilet ve servet sahibi olanlar yakınlarına ve yoksullara Allah yolunda hicrette bulunmuş olanlara bir şey vermemek için yemin etmesin ve af etsinler, bağışlasınlar, siz sevmez misiniz ki, Allah sizin için mağfiret buyursun ve Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir.Bu mübarek ayet, Müslümanlardan fazilet ve servet sahibi olan zatların kendi yakınlarına ve diğer yardıma lâıyk kardeşlerine yardım etmekten geri durmamalarını ve o din kardeşlerinde görülen bazı kusurları af ve bağış ile karşılayarak ilâhi mağfirete nail olmalarını emir ve tavsiye buyurmaktadır

وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا

Verirler diye **Genişlik Ve Sizden Fazilet Sahipleri Yemin etmesin Ve**

(sizden fazilet ve servet sahibi olanlar bir şey vermemek için yemin etmesin) Ve Ey Müslümanlar! Sizden fazilet ve servet sahibi olanlar Ebubekris Sıddık gibi güzel vasıflara sahip bulunanlar

أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda **Hicret edenlere Ve Yoksullara Ve Akrabalık Sahiplerine**

(yakınlarına ve yoksullara ve Allah yolunda hicrette bulunmuş olanlara) Kendi akrabalarına ve fakirlere yardıma muhtaç olanlara bazı kusurlarından dolayı kendilerine bir şey vermemek için onlara yardım etmemek için yemin etmesin böyle bir yemin uygun değildir. Hatta böyle yemin edilen bir şeyin aksi daha hayırlı bulunursa o hayırlı şeyi işleyip bu yeminden dolayı kefarete verilmesi lazım gelir,

وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا

Aldırmasınlar Ve Affetsinler Ve

(ve af etsinler, bağışlasınlar) Ve onlarda görülen bazı kusurları af etsinler, bağışlasınlar başlarına kakıp durmasınlar

أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ

Sizi Allah'ın Bağışlamasını Arzu etmez misiniz?

(siz sevmez misiniz ki, Allah sizin için mağfiret buyursun) Siz Ey Müslümanlar! sevmez misiniz ki, sizin bu affınız karşılığında Allah sizin için mağfiret buyursun elbette ki, seversiniz. Öyle ise bu af ve bağışlamayı terk etmeyiniz

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir) Kullarının nice günahlarını af edip örtmektedir. Onları cezalandırmaya kadir olduğu halde cezalandırmayıp kendilerini mağfirete nail kılmaktadır. Ve o yüce yaratıcı rahimdir kullarına merhameti pek ziyadedir. Artık ey o kerem sahibi mabudun kulları. Siz de onun ahlâkı ile ahlaklanmaya çalışınız.

&-Bu ayeti kerime, Hz. Ebu Bekir ve emsali hakkında nazil olmuştur. Bir kere bu ayeti kerime, Hz. Ebu Bekir'in değerinin yüceliğini gösteriyor, dinen fazilet sahibi olduğuna bu sebeple Peygamberlerden sonra en büyük zat bulunduğuna işaret buyuruyor. Bazı kusurlara karşı af ile muamele yapılmasının ilâhi mağfirete nail olmak için bir vesile olacağını göstererek Müslümanları bu hususa özendirip ve teşvik ediyor, Müslümanların birbirine karşı af ve kerem ile muamele yapmaya sevk ederek sosyal hayata büyük bir ahlâki fazilet dersi vermiş bulunuyor. Evet. Hazreti Aişe'i Sıdika validemiz hakkındaki lâıyk olmayan uydurma sözlerde bulunan bir münafığı dinlemiş, bunu reddetmeyip bundan dolayı gülümsemiş olan bir zat da vardır ki adı "Misteh" idi. Bu zat Hz. Ebu Bekir'in teyzesinin oğlu idi Bedir savaşında bulunmuştu durumu fakir olduğu için öteden beri Hz. Sıddık'ın himayesinde yaşıyordu. O iftira hâdisesinden sonra Hz. Sıddık, onu reddetmiş, ona bir daha yardım etmeyeceğine dair yeminde bulunmuştu. Misteh, ihtiyaç içinde müşkül bir durumda kalmış oldu. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, bu gibi yakınları ve diğer muhtaç kimseleri ve muhacir zatlardan bazı kusurlarından dolayı korumadan mahrum bırakmanın uygun olmayacağını bildirmiş, bu husustaki affın, müsamahanın ilâhi mağfiretin tecellisine vesile olacağını müjdelemiştir. Hz. Sıddık da bu ilâhi emri öğrenince hemen Misteh'i affetmiş onu yine yanına kabul buyurmuş, sizi kovduğum, Cenabı Hakkın size gazap ettiği zamanda idi. Şimdi mademki, Cenabı Hak sizi affetmiştir, artık bu husustaki ilâhî hükmü başım ve gözüm üzerine kabul ettim. Diyerek ilâhi emre olan tam bağlılığını bu suretle de göstermiştir. İşte Müslümanlara lâıyk olan, böyle iyiliksever, affedici harekette bulunmaktır.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ

عَذَابٌ عَظِيمٌ

23.Muhakkak o kimseler ki, iffetli, habersiz, mümine olan kadınlara kötülük isnadında bulunurlar, o kimseler dünyada ve ahirette lanete uğratılmıştır. Onlar için pek büyük bir azap da vardır.

Bu mübarek ayetler de iffetli, çirkin kuruntulardan kalpleri temiz, iman ile vasıflanmış, Müslümanlar namuslu kadınlar hakkında iftirada bulunanların pek müthiş akıbetlerini ve o iftiracıların aleyhine kendi azalarının şahitlikte bulunacağını ihtar ediyor. Murdar olan kadınların murdar olan erkeklere, murdar erkeklerin de murdar olan kadınlara ait olduğunu ve bilakis iffetli kadınların iffetli olan erkeklere ve iffetli olan erkeklerin de iffetli kadınlara mahsus bulunduğunu ve böyle iffetli, temiz zatların kendilerine isnat edilen kötülüklerden uzak bulunduklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlara Habersiz kadınlara İffetli kadınlara Atıyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki iffetli, habersiz, mümine olan kadınlara kötülük isnadında bulunurlar.) O münafık, ahlâkı İslami'ye den mahrum şahıslar ki tam bir iffet

ve temizlik vasfı ile vasıflanmış kendilerine isnad edilen kötülüğü hatırlarına getirmek-
ten bile uzak ve iman edilmesi icab eden her şeyi bilip inanmış olan İslâm kadınlarına
kötülük isnadında bulunurlar. Onların üzerlerine çirkin sözleri atanlar

لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada La'netlenmişlerdir

(o kimseler dünyada ve ahirette lanete uğratılmışlardır) O kötü isnatlarından do-
layı kendilerine müminler de, melekler de lanet okurlar.

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Onlar için vardır Ve

(Onlar için pek büyük bir azap da vardır) O lanetten başka pek müthiş bir cehen-
nem azabına da tutulacaklardır. Bütün bunlar, o iftiralarının bir cezasıdır. İşte bu ce-
za, bu ilâhi tehdit Abdullah Bin Ubeyd ile onun gibi bu iftiraya cür'et eden münafıklara
has bulunmuştur. Ne kadar büyük bir ilâhi tehdit!

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

24.0 günde ki onların aleyhine dilleri ve elleri ve ayakları neler yapmış oldukla-
rına dair şahitlikte bulunacaktır.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ

Aleyhlerinde Şahitlik edecektir O gün

(0 günde ki onların aleyhine şahitlik edecek) Evet. Bu azap, o iftiracılaraya yönele-
cektir, o günde ki o kıyamet zamanındaki, o vakit onların aleyhine şahitlikte buluna-
caktır. Ne şahitlikte bulunacak?

أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylere dair ki Ayakları Ve Elleri Ve Dilleri

(neler yapmış olduklarına dair dilleri elleri ve ayakları) Şahitlikte bulunacaktır. On-
lar, ahirette müthiş felâketleri, azap merkezlerini görünce titreyeceklerdir, dünyadaki
yapmış olduklarını inkâr etmek isteyecekler, ne yazık ki, buna imkân bulamayacaklar.
Zaten dünyada yapmış oldukları amel defterlerine yazılmış bulunacaktır. Bundan
başka da ilâhi kudret ile onların bedeni azaları dile gelecek, her aza, kendisinden ne-
lerin meydana gelmiş olduğunu haber verecektir. Bunu inkâra mahal yok. Allah'ın
kudreti ile neler vücuda gelemes. Dünyada bile görüyoruz ki, bir demir parçası bile
hayata sahip olmadığı halde söylenilen sözleri tamamen aynı ahenk ile zapt ediyor, o
sesleri tekrar tekrar aksettirip duruyor. Bu ne harika! Bir demire bu hassasiyeti vermiş
olan bir yüce yaratıcı, kullarının esasen hareketli, hayat sahibi olan azalarında böyle
bir şahitlik özelliği yaratamaz mı? Bunun daha nice üstünde harikaları da yaratabilir.
Allah'ın varlığını, kudretini tasdik eden bir kimse, bunda asla şüphe etmez.

يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ

25.0 gün Allah onlara hak ettikleri cezalarını tamamen verecektir. Ve bilecekler-
dir ki, şüphe yok Allah apaçık haktır.

يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ

Hak Cezalarını Allah Onlara tam verecektir O gün

(0 gün Allah onlara hak ettikleri cezalarını tamamen verecektir) Evet.0 gün o
kendi azalarının kendi aleyhlerinde şahitlik edeceği kıyamet zamanında Allah o mü-
nafık iftiracılaraya, tövbe ve istiğfar etmeksizin ahirete gittikleri takdirde hak ettikleri ce-
zaları hakkiyle sabit olan cinayetlerinin cezasını tamamen verecektir. Onlar azap gö-
rüp duracaklardır.

وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ

Apaçık Hak olan Odur Allah Şüphesiz Bileceklerdir Ve

(Ve bileceklerdir ki, şüphe yok Allah apaçık haktır) Ve öyle felâketleri, azapları

görünce, haklarındaki cezaların tahakkukunu anlayınca bileceklerdir ki, şüphe yok Allah o her dilediğine gücü yeten hikmet sahibi yaratıcı apaçık haktır onun yaratıcılığı, mabutluğu açıktır, adaleti, hikmeti zahirdir ve bir nice hakikatleri kullarına göstermekte ve beyan buyurmaktadır.

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

26.kötü olan kadınlar, kötü olan erkekler içindir ve kötü olan erkekler de kötü olan kadınlar içindir ve temiz kadınlar da temiz olan erkekler içindir ve temiz olan erkekler de temiz olan kadınlar içindir. Bu temiz olanlar, onların dediklerinden iftiralarından uzaktırlar. Bunlar için bir mağfiret vardır ve bir kerim rızık vardır.

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ

Kötü kadınlar içindir Kötü erkekler Ve Kötü erkekler içindir Kötü kadınlar

(kötü olan kadınlar, kötü olan erkekler içindir, kötü olan erkekler de kötü olan kadınlar içindir) Bir takım münafıklar, nasıl cüret ederler de iffet ve temizlikleri açık olan bir kısım İslâm kadınları hakkında iftirada bulunurlar? İşte Allah u teala hazretleri buyuruyor ki murdar olan kadınlar habişçe olan lakırdılar, kötü isnatlar murdar olan erkekler içindir onlar ona lâyıktırlar aynı şekilde kötü olan erkekler de kötü olan kadınlar içindir Öyle murdar kadınlara, lakırdılara layık bulunmaktadır,

وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ

Temiz kadınlar içindir Temiz erkekler Ve Temiz erkekler için Temiz kadınlar Ve

(ve temiz kadınlar da temiz olan erkekler içindir ve temiz olan erkekler de temiz olan kadınlar içindir) Ve temiz olan kadınlar da sözlerinde temiz olan erkekler içindir onlara da böyle temiz olan erkekler lâyıktırlar ve temiz olan erkekler de temiz olan kadınlar içindir. Evet, Murdar olanlara lâyük olan, murdarlardır, temiz zatlara lâyük olan da temiz olanlardır.

أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeyden ki Uzak olanlardır İşte onlar

(Bu temiz olanlar, onların dediklerinden iftiralarından uzaktırlar) Bu temiz olanlar özellikle en büyük bir temizliğe sahip bulunmuş olan Hz. Aişe de o münafıkların dediklerinden yaptıkları iftiradan, kötü zandan uzaktırlar. İnsani üstün vasıflara sahip böyle mü'mineler ve müminler isnat edilen şeylerden masum bulunmaktadır.

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Bol Bir rızık Ve Bir mağfiret Onlar için vardır

(Bunlar için bir mağfiret vardır ve bir kerim rızık vardır) Bu temiz olan erkek ve kadın zatlara için bir mağfiret vardır onlar Allah'ın korumasına mazhardırlar. Ve bunlar için bir kerim rızık vardır Bunlar cennetlere nail olacaklar orada çeşitli nimetler ile rızıklanacaklardır. Ne mutlu böyle Allah tarafından aklanan, böyle saadet dolu bir gelecek ile müjdelenen temiz fitrat sahiplerine.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

27.Ey iman edenler, kendi evlerinizden başka evlere müsaade istemeden ve sahiplerine selâm vermeden girmeyiniz. Bu sizin için hayırlıdır. Umulur ki, düşünüp anlırsınız.

Bu mübarek ayetler, görgü kurallarının en mühim bir kısmına işaret buyuruyor. Başkalarının evlerine müsaadeleri alınmaksızın ve kendilerine selâm verilmeksizin girilmemesini emrediyor. İçinde kimse bulunmayan bir eve de müsaade ile girilmesini ve izin verilmeyince dönülüp gidilmesini, böyle bir hareketin ise sosyal temizlik bakımın-

dan faideli olacağını bildiriyor. Belirli kimselere mahsus olmayıp içinde kendisi için bir menfaat hakkı bulunan binalara girilmesinde bir sakınca bulunmadığını beyan bu burmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا

İzin almanıza kadar **Ta ki Kendi evlerinizden Başka Evlere Girmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey**

(ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere müsaade istemeden girmeyiniz) sahiplerinden, içlerinde oturanlardan müsaade istemeden izin talebinde bulunmadan izinsizce girmeyin

وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا

Halkına Selam vermenize dek Ve

(ve sahiplerine selâm vermeden) Öyle başıboş kendi kendinize sormadan, müsaade almadan selam vermeden girmek cüretinde bulunmayın

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ

Sizin için Hayırlıdır Bu

(Bu sizin için hayırlıdır) İzin talebiyle selâm verilmesi müsaade alınması müsaade verilir ise davet edilip o eve girilmesi öyle müsaade edilmeksizin: Selâm verilmeksizin girmekten sizin için daha hayırlıdır.

&-Bunun aksine hareket, cahiliyet zamanına ait bulunuyordu. Bir kimse, başkasının evine müsaadesini almadan hemen giriverirdi. Böyle bir hareket, içtimai terbiyeye aykırıdır, bazı hoş olmayan hallerin, sözlerin meydana gelmesine sebebiyet vermiş olabilir. İslâm terbiyesi ise buna aykırıdır,

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Olur ki siz

(umulur ki düşünüp anlarsınız) Siz bu husustaki ilâhi emrin hikmet faydasını güzelce düşünüp anlarsınız onun gereğince hareketinizi tanzim edersiniz.

&-Evet. Hususi ikametgâhına müsaadesi olmaksızın girmekte birçok sakıncalar vardır. Bu cümleden olarak: Böyle bir hareket, başkasının mülkünde izni olmaksızın bir nevi tasarruf sayılır ki, bu caiz olamaz. Evde bulunan kimse, başkalarından saklanması icap eden bir şeyi açıkta bulundurmuş olabilir, onun izni olmaksızın hanesine giren kimse ise bu maksadı ihlâl etmiş olur. Bununla beraber böyle müsaadesiz başkasının hanesine girilmesi, bir nevi hırsızlık ve suikast şüphesinden de uzak bulunmaz.

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا

فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

28.İmdi onlarda kimse bulamaz iseniz artık size izin verilinceye değin içerilerine girmeyin ve eğer size geri dönün denilirse geri dönün. Bu sizin için daha temizdir. Ve Allah yapar olduklarınızı bilicidir.

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا

Bir kimseyi Orada Bulmazsanız Fakat eğer

(İmdi onlarda kimse bulamaz iseniz) İmdi o içlerine girmek istediğiniz evlerde, içlerine girmeniz için size izin vermeğe yetkili kimse bulamaz iseniz sabrediniz, hemen içine atılmayınız,

فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ

Size İzin verilinceye dek Ta ki O zaman oraya girmeyin

(artık size izin verilinceye değin içerilerine girmeyin) Artık size yetkili olan kimse tarafından gelip izin verilinceye değin o hanelerin içerilerine girmeyin aksi takdirde bir takım dedikodulara, mahzurlara sebebiyet verilmiş olabilir,

وَأِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا

Artık dönün Geri dönün Size Denirse Eğer Ve

(ve eğer size geri dönün denilirse geri dönün) Ve eğer size o haneler içinde bulunan kimseler tarafından dönün denilirse o hanelere girmenize müsaade edilmezse geri dönün orada durup içerisine girmek için ısrarda bulunmayın, böyle bir hareket, insanlığa aykırıdır. Kalplerde nefret uyandırır

هُوَ أَزْكَى لَكُمْ

Sizin için Daha temizdir O

(Bu sizin için daha temizdir) Bu dönüp gitmek sizin için daha temizdir ısrar edip kapı önünde durmak ise adilik ve rezalet şüphesinden uzak olamaz, buna tenezzül edilmemelidir, bu insanın simasını kirletir, lekeler

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Yapıyorsanız O şeyleri ki Allah Ve

(ve Allah yapar olduklarınızı bilicidir) Başkalarının hanelerine onların müsaadeleri ile mi, müsaadeleri olmaksızın mı girmiş olacağınızı bilir, ona göre hakkınızda cezada bulunur. Evet. Bazen olabilir ki, bir hane sahibi, başka bir yere gideceği için veya başkasıyla bir hususu mahremce görüşeceği için veya başka bazı engellerden dolayı kendisiyle görüşmeğe gelen kimseyi kabul etmemek mecburiyetinde kalabilir. Artık onu mazur görmelidir, gelen kimse, hemen kabul edilmediğinden dolayı üzülp onun aleyhinde bulunmamalıdır.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

29.Meskûn olmayıp kendinize ait içlerinde menfaat bulunan evlere girmenizde sizin için bir günah yoktur ve neyi açıklar ve neyi gizler iseniz Allah bilir.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ

Sizin için Bir menfaat İçinde var Oturulmayan Evlere Girmenizde Bir günah Size Yoktur

(Meskûn olmayıp kendinize ait içlerinde menfaat bulunan evlere girmenizde sizin için bir günah yoktur) Yani muayyen kimseler için bir mesken edinilmeyip insanların istifadesine sunulan yerler ki bunların vücuda getirilmesindeki gaye, zaten herkesin bunlardan usulen istifade etmesidir. Yani: İnsanların faydalanmaları için, umurun istifadesi için hazırlanmış açık bulunmuş hanlar, misafirhaneler, hamamlar, dükkânlar gibi binalara girmenizde bir günah yoktur.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

Gizlersiniz O şeyi ki Ve Açıklarsınız O şeyi ki Bilir Allah Ve

(ve neyi açıklar ve neyi gizler iseniz Allah bilir) Kendi evlerinizin dışındaki evlere girmenizdeki maksatlarınızı da o yüce yaratıcı tamamen bilmektedir, iyilik kastıyla olan hareketler ile kötülük maksadıyla olan hareketler de onca tamamen malûmdur. Artık bunu düşünüp de hareketlerinizi buna göre tanzim ediniz. Ne büyük, bir ilâhi tehdit ve ne yüce bir ilâhi öğüt. Bu mübarek ayetler bu suredeki altıncı hükmü kapsamaktadır.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ

خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

30.Müminlere de ki: Gözlerini sakınsınlar ve avret mahallerini muhafaza etsinler bu onlar için çok temizliktir. Şüphe yok ki, Allah ne yapar olduklarından haberdardır. Bu mübarek Ayetler de ehli İmanı bir iffet ve temizlik içerisinde yaşamaya sevk ediyor. İman sahipleri olan erkekler ile kadınların gözlerini, namuslarını nasıl koruyacaklarına dair kendilerine büyük bir içtimai terbiye dersi veriyor. Kadınların ziy-

netlerini kimlere karşı saklayıp kimlere karşı açık bulundurabileceklerini belirtmekte ve ehli İmanın hepsini de tövbeye, iyi hal sahibi olup saadete nail olmaya davet buyurmaktadır.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ

Gözlerini Yumsunlar Mü'min erkeklere Söyle

(Müminlere de ki Gözlerini sakınsınlar) Ey yüce Resul! Müminlere de ki gözlerini kendisine bakmaları helâl olmayan şeylere bakmaktan sakınsınlar men etsinler, helâl olan şeylere bakmakla iktifa eylesinler,

وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ

Irzlarını Korusunlar Ve

(ve avret mahallerini muhafaza etsinler) Kendilerini namahrem olanlardan muhafaza etsinler o avret mahallerini örtsünler. Kendilerini eşleri, cariyeleri gibi kendilerine helâl olan kimselerden başkasına göstermesinler.

ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ

Onlar için Daha temizdir Bu

(bu onlar için çok temizliktir) Bu gözleri sakınmak, avret mahallerini korumak o müminler hakkında çok temizliktir. Pek hayırlıdır, onların hallerinin iyiliğine hizmetçidir, kendilerini töhmet altına, başkalarını fitneye, kötü zanna düşürmeğe engeldir

إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

Yapıyorlar O şeyden ki Hakkıyla haberdardır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah ne yapar olduklarından haberdardır) Elbette Allah kullarının yaptıklarını bilicidir. Evet, hikmet sahibi yaratıcı Hazretleri, kullarının amellerini, niyetlerini, maksatlarını tamamen bilir, ona göre mükâfat ve ceza verir. Bundan dolayı insan her hususta ilâhi emre uymalıdır, haram olan şeylerden gözlerini de kalplerini de korumaya çalışmalıdır, başkalarının fitneye, günaha tutulmalarına sebebiyet vermemelidirler.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَى إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَى أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

31.Ve mümin kadınlara da söyle: Gözlerini sakınsınlar ve avret mahallerini muhafaza etsinler ve ziynetlerini açmasınlar, onlardan her zahir olanı müstesna ve başörtülerini yakalarının üzerine sarkıtsınlar ve ziynetlerini açivermesinler. Ancak kocalarına veyahut kendi babalarına veya kocalarının babalarına veya kendi oğullarına ve kocalarının oğullarına veya kendi kardeşlerine veya kendi kardeşlerinin oğullarına veya kendi kız kardeşlerinin oğullarına veyahut kendi kadınlara veya kendi ellerinin sahip olduğu cariyelerine veyahut erkeklikten kesilmiş hizmetçilerine veya kadınların avret mahallerine muttali olmayan çocuklara karşı aç verilmesi müstesna. Ve ziynetlerinden gizledikleri bilinsin diye ayaklarını da birbirine vurmasınlar ve cümleten Allah'a tövbe ediniz, ey müminleri. Tâki kurtuluşa erebilesiniz.

وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ

Gözlerini Yumsunlar Mü'min kadınlara Söyle Ve

(Ve mümin kadınlara da söyle gözlerini sakınsınlar) Ey yüce Peygamber! Ümmetinden olan mümin kadınlara da söyle ilâhi emri tebliğ et ki, onlar da kendilerine bakmaları helâl olmayan şeylere bakmaktan geri dursunlar, gözlerini men eylesinler

وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ

Ziynetlerini Göstermesinler Ve Irzlarını Korusunlar Ve

(ve avret mahallerini muhafaza etsinler ve ziynetlerini açmasınlar) Ziynet yerlerini namahrem olanlara göstermesinler, ziynet yerlerindeki küpe, gerdanlık, bilezik gibi şeyleri de başkalarına karşı açık bulundurmaktan sakınsınlar. Çünkü bunlara bakmak, bir fitneye sebep olabilir,

إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا

Ondan Göründü O şeyi ki Ancak

(ancak onlardan zahir olanı müstesna) O ziynetlerden zahir olanı müstesna ki onları örtmek mümkün olamayacak bir vaziyette görülmeleri, bir mazerete dayanmış olduğundan caiz bulunmuştur. Eller, yüzler Parmaktaki yüzüğün, eldeki kınanın görünmesi gibi. Bunları saklamak, güç olduğu için bunların görünmesi herhalde memnu değildir. Bununla beraber mümkün olduğu kadar örtülmesi daha iyidir,

وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ

Yakalarının üzerine Başörtülerini Vursunlar (örtünler) Ve

(ve başörtülerini yakalarının üzerine sarkıtsınlar) Çarşaflarını başları üzerine örtünler. Cahiliyet zamanında kadınlar, başörtülerini arkalarına salıvererek gerdanlıklarını diğer ziynetlerini ona buna gösterirlerdi, böyle bir vaziyet ise İslâmi terbiyeye aykırı olduğundan yasaklanmıştır,

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ

Ziynetlerini Açmasınlar Ve

(ve ziynetlerini açivermesinler) Yani: Yüzlerinden ve ellerinden başka gerek namazda ve gerek yabancılara karşı açık bulundurulması caiz olmayan azalarını ziynet mahallerini başkalarına göstermesinler

إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ

Kocalarına Ancak

(Ancak kocalarına) Ancak bunların kendilerine gösterilmesi caiz olan kimseler vardır onlara gösterilebilirler. İşte onlar şöylece beyan buyruluyor nikahlısı bulunan eşlerine kocalarına ziynetlerini gösterebilirler. Daha

أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ

Kocalarının Babalarına Veya Babalarına Veya

(veyahut kendi babalarına veya kocalarının babalarına) Babalarının ve analarının babaları, dedeleri de bu cümledendir veya kocalarının babalarına Yani kayınpederlerine gösterebilirler,

أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ

Kocalarının Oğullarına Veya Oğullarına Veya

(veya kendi oğullarına veya kocalarının oğullarına) yani Oğullarının çocuklarına torunlarına veya üvey evlât ve torunlara

أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَى إِخْوَانِهِنَّ

Erkek kardeşlerinin Oğullarına Veya Erkek kardeşlerine Veya

(veya kendi kardeşlerine veya kardeşlerinin oğullarına) yani erkek kardeşlerine ve o kardeşlerinin kendisi için yeğen olan evlatlarına ziynetlerini gösterebilirler

أَوْ بَنَىٰ أَخَوَاتِهِنَّ

Kız kardeşlerinin Oğullarına Veya

(veya kız kardeşlerinin oğullarına) Bunların arasında zaruri olarak görüşme bulunduğu, fitne korkusu pek az olduğundan aralarında böyle bir müsaade geçerlidir. Amcalara, dayılara karşı görünmek de caizdir. Bununla beraber ziynet mahallerini bunlara karşı açık bulundurmamak daha iyidir. Ta ki, kendi oğullarına tanıtımlarına bir sebebiyet verilmiş olmasın,

أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

Sağ elleri Sahip oldu O şeylere ki Veya Kendi kadınlarına Veya

(veyahut kendi kadınlarına veya kendi ellerinin sahip olduğu cariyelerine) Yani: bu ziynetleri Müslüman kadınlara Kendilerine sohbet ve hizmette bulunan hür, mümin kadınlara Göstermeleri de caizdir. Kâfir olan kadınlar, manen erkek mesabesinde oldukları, onların yanlarında Müslüman kadınların elbiselerini soyunarak bütün ziynetlerini onlara göstermeleri uygun değildir. Çünkü bunları kendi erkekleri yanında söylemekten çekinmezler. Bir kadının erkek olan kölesi ise bir ecnebi erkek hükmünde olduğundan ona karşı ziynet mahallerini açık bulundurmaması lâzımdır. Kendisiyle fetva verilmiş olan görüş budur. Meğerki o köle, çok yaşlı biri olsun,

أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ

Erkeklerden Kadına ihtiyacı olmayan Hizmetçilere Veya

(veyahut erkeklikten kesilmiş hizmetçilerine) Ve yahut O ziynet mahalleri erkeklikten kesilmiş, kadınlara ihtiyaçları kalmamış, ihtiyar hizmetçilerine gösterilsin

أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ

Kadınların Mahrem yerlerine Muttali olmadılar Onlar ki Çocuklara Veya

(veya kadınların avret mahallerine muttali olmayan çocuklara) Şehvet çağına ulaşmamış bulunan çocuklara karşı açılsın. Bunlar da müstesnadır, bunlara karşı açılması caizdir. Ancak göbekten diz kapaklarına kadar olan mahallerini kocalarından başka hiç bir kimseye açmak caiz değildir.

وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ

Ziynetlerinden Gizliyorlar O şeyler ki Bilinsin diye Ayaklarını Vurmasınlar Ve

(Ve ziynetlerinden gizledikleri bilinsin diye ayaklarını da birbirine vurmasınlar) yani: Ayaklarında hal hâller bulunduğunu başkalarına bildirmek için ayaklarını birbirine çarpıp durmasınlar. Veya topuklu ayakkabılar giyerek yürüyüşlerini değiştirerek adeta ben buradayım demesinler. Çünkü bu, erkeklerin nazarı dikkatini çeker, kendilerine karşı gayri meşru bir arzu uyandırır. Cahiliyet zamanında böyle yapan kadınlar bulunmakta idi. İslâmiyet ise bunu yasaklamıştır. Böyle şüpheleri davet eden İslâm temizliğine aykırı olan hareketlerden kaçınmak lâzımdır. Ahlâki fazilet bu şekilde tecelli eder. Bir zaruret hali de müstesnadır. Meselâ: Kesin bir zarurete binaen bu yasak azalara doktorun tedavi için bakması veya bir boğulmakta veya yanmakta olan bir kadını kurtarmak için yasak azalarına bakılması veya zina hâdisesine şahitlik edilebilmesi için bakılmış olması caizdir. Bu bir hayata maddî ve manevî hizmet demektir

وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا

Hep birlikte Allah'a Tövbe edin Ve

(ve cümleten Allah'a tövbe ediniz) Ve ey Müslümanlar zümresi! Cenabı Haktan af ve mağfiret talebinde bulununuz. Çünkü insanlardan insanlık hali bazı kusurların, caiz olmayan temayüllerin, bakışların vukuu mümkündür, vâkidir. Artık daima uyanık bulunmalıdır, kusurlardan dolayı tövbe istiğfar etmelidir.

أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erersiniz Ta ki siz Mü'minler Ey

(Ey müminler Ta ki kurtuluşa erebilesiniz) Böyle Cenabı Hakkın emrettiği şekilde

hareket ediniz sizin dünyada da, ahirette de selâmet ve saadetiniz ancak bu sayede temin edilmiş olur. Evet. Bir insan cemiyetinin güzelce devamı, hayat intizamı, hakiki bir hürriyet içinde yaşaması, bir takım ahlâki olmayan temayüllerden, lakırdılardan, töhmetlerden korunması ve saadeti uhreviye ye kavuşması ancak bu gibi pek mühim ve hikmet ve menfaatin kendisi olan dinî emirlere, yasaklara riayet sayesinde tecelli eder. İnsanlık için bu riayetden başka kurtuluş çaresi yoktur. Cenabı Hak, cümlemizi bu kutsal ahkâma riayete muvaffak buyursun Âmin. Bu mübarek ayetler de bu suredeki yedinci nevi şeri hükmü kapsamış bulunmaktadır.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

32.Ve sizden olan bekârları ve kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi hali olanları evlendiriniz. Eğer yoksul oldular ise Allah onları lütfundan zengin kılar ve Allah vâsidir, âlimdir.

Bu mübarek Ayetler, iyi hal sahipleri olan kölelerin ve cariyelerin evlendirilmelerini emrediyor, yoksul oldukları takdirde Allah'ın lütfü ile zengin olacaklarını bildiriyor. Evlenmek için halleri müsait olmayanları da ilâhi lütuf ile zengin oluncaya kadar sabredip iffetlerini korumaya devam etmelerini tenbih ediyor. Mukatebe yapmak isteyen kölelerin ve cariyelerin kendilerinde bir hayır bilinmekte ise kitabeye kayıt ile kendilerine mal bakımından yardım edilmesini tavsiye ediyor. İffetlerini korumak arzusunda bulunan cariyelerin de dünya malını dileyerek zorlama ile zinaya sevk edilmemelerini ihtar ve böyle bir zorlamaya maruz kalanları daha sonra Cenabı Hakkın af edip günahlarını örteceğini beyan buyurmaktadır.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ

Cariyelerinizden Ve Kölelerinizden İyileri Ve Sizden Bekarları Nikahlayın Ve

(Ve sizden olan bekârları ve kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi hali olanları evlendiriniz) Ey ehli iman! Sizden olan bekârları evlendiriniz. Yani: Zevcesi olmayan erkekleri ve henüz evlenmemiş veya kocası ölmüş kadınları evlendirmeye gayret ediniz ve kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi hali olanları da onların velileri, efendileri olan zatlar! Evlendiriniz bu evlenecek kimseler,

إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Allah Onları zenginleştirir Fakirler Olurlarsa Eğer

(Eğer yoksul oldular ise Allah onları lütfundan zengin kılar) Eğer yoksul oldular ise bunlardan dolayı ümitsizliğe düşmemelidirler, çünkü Allah Teâlâ dilerse onları lütfundan zengin kılar rızıklandırır, bu evliliği onların haklarında geçim bolluğuna bir vesile kılmış olur.

وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Lütfu geniştir Allah Ve

(ve Allah vâsidir Âlimdir) Mahlûkatı için genişlik göstermeğe kadirdir, onun nimetine, kudretine son yoktur ve yüce Allah her şeyi hakkıyla bilir, dilediği kullarını hikmet menfaat gereğince bol rızka nail buyurur.

&-Bu ayeti kerime, bu suredeki sekizinci Hükmü kapsamaktadır. Köleler ile cariyeler, iyi hal ile kayıtlanmış bulunuyor. Çünkü iyi olmayan köleler ile cariyeler ise hallerini itinâ, kendilerine şefkat gösterilecek bir durumda bulunmamış olacakları için onları evlendirmeye kalkmak, faide yerine zarar verir. Hür kimselerde ise nisbeten iyi hal galip ve kendi işlerini mallarını bağımsız olarak ifaya, idareye salâhiyetli oldukları için onlar evlenmek isteyince velilerin müsaade etmesi lâzımdır. Bu sebeple onların haklarında "iyi hal" kaydı zikredilmemiştir.

&-Ve bu nikâh ile emir, nedb içindir, yoksa vücut için değildir. "Eyama" eymin çoğuludur. Karısı olmayan erkekler ile kocası bulunmayan bakire veya dul kadınlar demektir.

وَلَيْسَتَعْفِیَ الذِّینَ لَا یَجِدُونَ نِکَاحًا حَتَّىٰ یُغْنِیَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِینَ یَبْتَغُونَ
الْکِتَابَ مِمَّا مَلَکَتْ أَیْمَانُکُمْ فَکَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِیهِمْ خَیْرًا وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ
اللَّهِ الَّذِیْ أتیَکُمْ وَلَا تُکْرِهُوا فَتِیَاتِکُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ
الْحَیْوةِ الدُّنْیَا وَمَنْ یُکْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِکْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِیمٌ

33.Evlenmeğe çare bulamayanlar da Allah kendilerini lütfundan zengin kılınca-ya değin iffetlerini korusunlar ve ellerinizin sahip olduğu kimselerden mükatebe yapmak isteyenler olunca da eğer onlar da bir hayır bilmiş iseniz onları kitabete kaydediverin ve Allah'ın size verdiği mallardan onlara veriniz. Ve genç cariyeleriniz iffetlerini korumak isterlerse dünya hayatının geçici metaini dileyerek fuhşa sevk etmeyiniz. Ve her kim onları zorlarsa şüphe yok ki, Allah onların zorlanmalarından sonra da çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

وَلَيْسَتَعْفِیَ الذِّینَ لَا یَجِدُونَ نِکَاحًا

Bir nikah (imkanı) Bulamıyorlar O kimseler ki İffetlerini korusunlar Ve

(Evlenmeğe çare bulamayanlar da iffetlerini korusunlar) Nikâh için lâzım gelen mihri, nafakayı teminden aciz bulunanlar da iffetlerini namuslarını ırzlarını muhafaza etsinler

حَتَّىٰ یُغْنِیَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Allah Kendilerini zenginleştirinceye kadar Ta ki

(Allah kendi lütfundan zengin edinceye kadar) zinadan ve diğer haram şeylerden kendilerini korumaya çalışsınlar, Cenabı Hakkın kendilerine zenginlik vereceği zamana kadar sabırdan, temizlikten ayrılmasınlar. Onların böyle iffetlice yaşamaya çalışmalarının bir mükâfatı olarak bir gün bir nimete, servete nail olabilirler. Artık o zaman evlensinler,

وَالَّذِینَ یَبْتَغُونَ الْکِتَابَ مِمَّا مَلَکَتْ أَیْمَانُکُمْ فَکَاتِبُوهُمْ

Artık onlarla mükatebe yapın Sağ elleriniz Sahib oldu O şeylerden ki Mükâtebe İstiyorlar O kimseler ki Ve
(ve ellerinizin sahip olduğu kimselerden mükâtebe yapmak isteyen olunca da onları kitabete kaydediverin) Yani: ellerinizin sahip olduğu Köleler ile cariyelerden mükatebe yapmak isteyen olunca da Yani: bir bedel karşılığında azat edilmelerini isteyince de bakınız: Düşününüz;

إِنْ عَلِمْتُمْ فِیهِمْ خَیْرًا

Bir hayır Kendilerinde Bilirseniz Eğer

(eğer onlarda bir hayır bilmiş iseniz) Yani: Onlarda iyi hal, emanete riayet, kitabete ait bedeli kazanıp vermelerine kabiliyet görür iseniz onları kitabete kaydediverin onları hürriyetlerine kavuşturmaya yardım etmiş olun.

وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِیْ أتیَکُمْ

Size verdi O şeyden ki Allah'ın Malından Onlara verin Ve

(ve Allah'ın size verdiği mallardan onlara veriniz) Ve ey onların velileri, efendileri Allah'ın size verdiği mallardan onlara veriniz onları biran evvel hürriyete kavuşturmak için kendilerine yardım ediniz, **Meselâ:** Kitabet bedelinin bir kısmını kendilerine bağışlayınız. Beytülmal tarafından kölelere yapılacak yardım da bu cümledendir. Bu ilâhi emir de bu suredeki **dokuzuncu** hükmü kapsamaktadır,

Kitabet" Efendi ile kölesi veya cariyesi arasında bir bedel karşılığında yapılan bir akittir. Şöyle ki: Mükellef olan bir kimsenin mükellef kölesini veya mükellef olan cariyesini onların rızalarıyla bir muayyen hizmet veya muayyen bir nakdi bedel karşılığında azat etmesi demektir ki, o hizmet veya bedel ifa edilince kölelik ortadan kalkar. Kölelerin ve cariyelerin böyle kendi rızalarıyla birer bedel karşılığında mükatebe yapmaları İslâm hukukunda sade caiz olmakla kalmamış, belki mendub bile bulun-

muştur. Emin, geçimini temine muktedir bir köle veya cariyeyi kitabete kesmek, onu hürriyete sevk etmek demek olacağından pek övülmüş bir muameledir. Bu sebeptendir ki, kitabete başlanan bir köleye veya cariyeye kolaylık göstermek, üzerine aldığı kitabete bedelinin bir kısmını, meselâ: Üçte birini veya dörtte birini kendisine bağışlamak veya kendisine ayrıca nakden yardımda bulunmak pek güzel görülmüştür. Hatta böyle bir yardımda bulunmak Şafiilere ve Zahirilere göre bir vecibedir. İşte İslamiyet'in hürriyeti ne kadar gerekli gördüğüne bu da pek açık bir delildir.

وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ

Fuhşa Cariyelerinizi Zorlamayın Ve

(ve genç cariyelerinizi fuhşa zorlamayın) Cahiliye zamanında Abdullah İbni Übeyy gibi bazı kimseler, para kazanmak için cariyelerini zinaya teşvik ederlerdi. Übeyy'in iki cariyesi Resulü Ekrem'e müracaat ederek bu pek çirkin hareketten dolayı şikâyetle bulunmuşlardı. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş böyle bir hareketin insanlığa aykırı, pek ziyade çirkin bir şey olduğunu bildirmiştir.

إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا

İffetli kalmak İsterlerse Eğer

(iffetlerini korumak istiyorlarsa) Onlar nefislerine hâkim olup zinadan kaçınmak istedikleri halde siz de onları takdir ve korumaya devam ediniz, buyrulmuştur.

لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Geçici menfaatini İstiyorsunuz diye

(dünya hayatının geçici menfaatini dileyerek) onları fuhşa sevk etmeyiniz onların fuhşiyatına meydan vermeyiniz, onların sürekli olarak iffet ile yaşamalarını temine gayret gösteriniz. Onlar iffetlice yaşamak istemeyince de onları engellemeye çalışmak lâzımdır, bu halde yapılacak şey, onların zinasına müsaade değil, onları zinadan men'e çalışmaktan ibarettir

وَمَنْ يُكْرِهْنَّ

Onları zorlarsa Kim Ve

(ve her kim onları zinaya zorlarsa) O zorlayan büyük bir günaha girmiş olur, tövbe ve istiğfar etmedikçe bu günahattan kurtulamaz. Fakat o zorlanan cariyelere gelince

فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Bağışlayandır Zorlanmalarının Ardından Allah Artık şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah onların zorlanmalarından sonra da çok bağışlayan, pek esirgeyendir) Şüphe yok ki, Allah o cariyelerin haklarında öyle zorlandıklarından sonra da çok bağışlayandır onları af eder ve günahlarını örter ve rahimdir onları ilâhi merhameti ile korur, cezalandırmaz. Gerçek şu ki, zorlamaya binaen boyun kırmakta teslim olmakta caiz değildir. Şu kadar var ki, gönülsüz olarak ağır zorlamaya maruz kalan şahıs hakkında ilahi af tecelli eder. Allahın Yüce "El Gafur" isminin zikri buna işareti içermektedir ve bu beyanı ilâhi, bu suredeki onuncu hükmü kapsamaktadır.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً

لِلْمُتَّقِينَ

34.And olsun ki size apaçık beyan eden ayetler ve sizden evvel gelip geçmiş olanlardan bir mesel ve takva sahipleri için bir öğüt indirdik.

Bu mübarek ayet, Kuranı Kerim'in taşıdığı olduğu üç yüce sıfatını beyan buyurmaktadır

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ

Açıklayıcı Ayetler Size İndirdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki size apaçık beyan eden ayetler indirdik) Ey İslâm ümmeti! Mukaddes zatıma and olsun ki pek açık bir hakikattir ki, size ilâhi katımdan apaçık beyan eden Ayetler indirdik. Bu, Kuranı Kerim'in **birinci** güzel sıfatıdır. Evet. Kuranı Kerim,

dinî hükümlere vesaire ye ait birçok yüce ayetleri içine almış bulunmaktadır. İnsanlığı bir nice hakikatlerden haberdar buyurmaktadır

وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden önce Gelip geçenler O kimselerden ki Bir misal Ve

(ve sizden evvel gelip geçmiş olanlardan bir mesel) Yani: Geçmiş kavimlerin garip, hayret ve ibret verici kıssalarına, hayat tarzlarına, kitaplarında anlatılmış hâdiselere benzer, onların emsali şeyleri de size Kuran lisanı ile anlatmış olduk. Bu da anlattıkları hikmet dolu Kuran'ın **ikinci** bir sıfatıdır. Hz. Meryem'in, Hz. Yusuf'un kıssaları bu cümledendir

وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Bir nasihat Ve

(ve takva sahipleri için bir öğüt) Evet, bu Kur'anı hâkim vasıtasıyla takva sahipleri için bir öğüt indirdik takva sahibi olan zatlar, bundan nasihat alırlar, lâıyk olmayan şeylerden sakınırlar, güzel ahlâk ile vasıflanmaya çalışırlar. İşte bu da mucize Kur'anı Kerim'in üçüncü bir seçkin sıfatıdır. Gerçek şu ki: Bu hikmetlerle dolu kitap bütün insanlığa hitap eder, bütün insanlık âlemine nurlar yayar, bütün insanlara en mükemmel bir selâmet yolunu gösterir. Fakat bundan hakkiyle istifade edenler, bunun nurlarından gerektiği gibi vicdanını aydınlatmaya muvaffak bulunanlar, ancak takva sahibi olan zatlardır. Yani: Cenabı Hak'tan korkan, onun dinî hükümlerinin yüceliğini takdir edip yücelten, gerçekten aydın olan İman sahipleridir.

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

35.Allah Teâlâ, göklerin ve yerin nurudur. Nurunun meseli, içinde güzel bir çırağ bulunan bir kandillik gibidir, o çırağ ise bir kandil içindedir. O kandil ise sanki bir incimsi yıldızdır, doğusu ve batısı olmayan mübarek bir zeytin ağacından tutuşturulmaktadır. Onun yağı bir halde ki, kendisine ateş dokunmasa bile hemen hemen ışık verecektir. Nur üstüne nurdur. Ve Allah nuruna dilediğini kavuşturur. Ve Allah Teâlâ insanlara misaller getirir ve Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler, ilahiyata ait en belîğ, en parlak bir temsili içermektedir. Allah'ın nurunun bütün kâinatı aydınlıklar içinde bırakacak bir mahiyette olduğunu en açık bir temsil ile anlatmakta ve tasvir buyurmaktadır. Bu yüce nurani yetinin en fazla tecelli ettiği yer olan mukaddes mabetlerde ehli imanın nasıl ibadet ve itaatle teşbih ve tehlil ile meşgul bulunduklarını beyan ve böyle manevî nimetlere kavuşmanın bir ilâhi feyiz eseri bulunduğuna işaret buyuruyor.

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Nurudur Allah

(Allah Teâlâ göklerin ve yerin nurudur) Bunları yaratıp aydınlatan O dur. Bunları güneş gibi, ay gibi ışıklı, nurani vasıtalarla maddeten aydınlattığı gibi göklerin melekleriyle, yeryüzünü de muhterem Peygamberleriyle, velileri ile manevî bir şekilde aydınlattmış ve tezyin buyurmuştur. Nurdan mahrum olan muhitlerde yaşamak, hayata hizmet eden şeyleri görüp elde edebilmek mümkün değildir. Allah Teâlâ, mahlûkatının tümünden kinaye olarak zikredilen göklerin, yerlerin,

Yani: Bütün âlemlerin icat edicisi, tanzim edicisi, idare edicisi ve aydınlatıcısı olmasa idi bu âlemlerden asla eser görülemezdi, bütün kâinat, sırf yokluktan ibaret bulunurdu. Bundan dolayı bütün gökler, yerler, bütün âlemler, yüce Allah'ın varlığına, birliği-

ne kudret ve yüceliğinin sonsuzluğuna, yücelik nurunun bütün âlemlere yayılmış olduğuna birer şahittir. O Ezeli yaratıcının nuru, her türlü tasavvurların, yüceliklerin üstündedir. O nuru hakkiyle anlamak, onun künhüne ermek, insanlık için mümkün değildir. Ancak o kutsi nurun ebedî parlaklığını zihinlere bir dereceye kadar yaklaştırmak mutlak hâkim olan kerim mabudumuz, şöyle bir temsil ile beyan buyuruyor,

مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ

Bir lamba içinde vardır Bir kandillik gibidir ki Nurunun Misali

(nurun meseli içinde güzel çırağ bulunan bir kandillik gibidir) Sanki onun meseli yüksek sıfatı bir daireye aydınlatmak için evvelce özel şekilde yapılmış bir hücre, bir meşale bucağı bulunuyor, bunun içinde de muazzam, sabahı andıran bir çırağ parlayıp duruyor,

الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ

Bir cam içindedir O lamba

(o çırağ ise bir kandil içindedir) O güzel meşale ise bir kandil, bir saf, temiz sırça, bir parlayan fanus içindedir, bir berrak şişe ampul içinde parıldayıp etrafa ziyalar dağıtan bir mükemmel elektrik kuvveti gibi bulunmaktadır,

الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ

İnciden Bir yıldızdır Sanki o O cam ki

(o kandil ise sanki bir inci gibi yıldızdır) O güzel çırayı sinesinde tutan, kandil fanus ise sanki bir inci gibi saf, parıldayıp duran bir yıldız gibidir, öyle alelade bir kandil değil, belki her hangi bir parlak yıldız gibi son derecede parlak bir halde bulunur.

يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ

Ne batıya hastır Ve Ne doğuya hastır Zeytin ağacından Mübarek Bir ağaçtan Yakılır

(doğusu ve batısı olmayan mübarek bir zeytin ağacından tutuşturulmaktadır) yani: O yıldız gibi parlayıp duran kandilin içindeki güzel çırağ, o ilâhi lamba, öyle mübarek, menfaati çok bir zeytin ağacından tutuşur, her tarafa ışıklar dağıtmaya devam eder ki, o mübarek ağaç, ne doğuya, ne de batıya mensuptur. O öyle yalnız doğuş zamanında veyahut yalnız batış anında güneşe maruz kalarak noksan şekilde gelişip büyümüş adi bir zeytin ağacı değildir. Belki o, bütün gün güneş görmüş, doğu ve batı arasında bulunan, hakkiyle gelişip büyüyen mükemmel bir ağaçtır. Bir görüşe göre bu ağaç, Şam'a aittir. Çünkü Şam, yerin ortasında bulunmaktadır, ne doğuda ve ne de batıdadır, onun zeytinyağı pek mükemmeldir. Veya o cennete ait bir ağaçtır yahut onun gelişmesi ve neması, nur ve ışığı yalnız doğuya veya batıya mahsus olmayıp o, bütün âlemleri kapsar, mekansız bir varlık sahibidir. Denilebilir ki, o, anlaşılmasını bir dereceye kadar kolaylaştırmak ve zihne yaklaştırmak için elektrik cereyanı gibi bir kuvvetle temsil edilebilecek güzel, akıcı, mahiyeti bizce görülmeyen bir kudret harikasıdır,

يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ

Bir ateş Kendisine değmedi Velew ki Işık verecek Yağı Nerede ise

(onun yağı bir halde ki, kendisine ateş dokunmasa bile hemen ışık verecektir) Evet. O mübarek ağacın yağı, meyvesinin yanıp parlayan usaresi, bir haldedir ki, kendisine ateş başlar, başkasının ateş tutuşturarak yandırmasına ihtiyaç göstermeyecek bir mahiyettedir, daima ışık yaymaya yakın, hazır bulunur. Kuran-ı Kerim, bu belîğ beyaniyle, iniş tarihine göre keşfi geleceğe ait olan elektrik kuvvetinin hususi vasıflarını tasvir etmiş gibi bulunmuyor mu? Bu da Kuran'ın mucizelerinden sayılma-ya lâyık olsa gerek!

نُورٌ عَلَى نُورٍ

(Nur üstüne nurdur) O öyle sınırlı bir nur değil, kat kat, katmerli bir ışık kitlesidir, bir aydınlık kaynağıdır. İstenildiği kadar artar ebedî bir ışık ve berraklık mecmuasıdır. Malûmdur ki: Eşyanın tam manasıyla ortaya çıkması ve görülmesi zıttı ile olur. Karan-

lıklar arasında parlayan muazzam bir çırağın, nuru, kendi varlığını hakkiyle hissettirir, muhitindeki karanlıkları açarak kendi varlığındaki faideleri açıkça göstermiş olur. Karanlıklarla birlikte olmayan bir nur, bir ışık ise bu üstün varlığını öyle herkese hissettirmiş olmaz. İşte ilâhi nur da şüphesiz sapıklık karanlıkları arasında parlayıp onları yok ettiği için güneşin vesair parlak cisimlerin nur ve ışıyla temsil buyrulmayıp muazzam bir lambanın nuru ile temsil buyrulmuştur. Bununla beraber bir lamba ile temsil buyrulmuştur ki, onun fanusu bile parlak yıldızlar gibi parlak bulunmaktadır. Ve o, öyle boş bir fezada değil, binlerce müminin secde yeri olan kutsî mabetlerde parlayıp durmaktadır. Artık onun zatındaki aydınlığın, aydınlatmak özelliğinin azametini düşünmeli! Özet olarak: Allah'ın nuru, her şeyin üstündedir, onu kabiliyeti olan gözler görür, uyanık kalpler sezer, hidayete nail olan zatlar kavramaya muvaffak olur. Evet.

يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Nuruna Allah Hidayet eder

(ve Allah Teâlâ nuruna dilediğini kavuşturur) Aradan karanlık perdeleri kaldırarak istediği mutlu kullarını o nura erdirir, bu sahada bir hakkı hak ile görme tecellisine buyurur. Yoksa böyle bir hidayet ve yardım bulunmadıkça o âlemleri kapsayan nurun karşısında gözler kamaşır, sapık ruhlar, birer yarasa kesilerek o ilâhi nuru inkâra cür'et gösterir durur

وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ

İnsanlara O misalleri Allah Misal getirir Ve

(ve Allah Teâlâ insanlara böyle misaller getirir) Bir takım hakikatleri, aklî ve manevî varlıkları, anlaşılma ve kolaylaştırmak için maddî, alışılmış hâdiselere, varlıklara benzetme yoluyla beyan buyurur. Ta ki, insanlar gözlerini açsın, selim yaratılışı üzere hareket etsin, hidayete kavuşmak için kabiliyetli bir halde bulunsun

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Ve

(ve Allah Teâlâ her şeyi hakkiyle bilendir) Onun ezeli ve ebedî olan ilmi, her şeyi kuşatmıştır, onun ilminde hiçbir şey hariç kalmaz. O yüce yaratıcı, kullarının yeteneğini, eğilimini, fiillerini ve hareketlerini tamamen bilir, onların uyanmalarına vesile olacak şekilde ilâhi ayetlerini gözler önüne serer, nurunu, kudret ve azametini temsil yoluyla beyan ederek kendilerini hidayet ve saadet yoluna davet buyurur.

&-Bu ayeti kerime hakkında bazı yorumlar: Değerli tefsircilerden bazılarına göre "Meselü nurihi" ayeti kerimesindeki nurdan maksat: Ya Kuranı mübindir veya dinî İslamdır veya Resul-i Ekrem'dir veyahut müminlerin kalplerinde parlayıp duran bir iman ve hidayet, bir ibadet ve itaat nurudur.

Bu ayeti kerimeden alınacak dersin özeti: Allah Teâlâ Hazretlerinin nurundan maksat, gerek bizzat birliğinin nuru olsun, gerek Kuran-ı Kerim olsun ve gerek Resul-i Ekrem Efendimiz ile müminlerin kalplerindeki iman ve İslâm nuru olsun, bundan şu hakikat çıkmaktadır ki: Bütün kâinatın hakiki hayatı, bu nur ile kaimdir. Bu bir ilâhi, kutsi nurdur. Öyle ilâhi bir nur ki, bütün insanlık âlemi için yegâne bir hidayet ve saadet meşalesidir. İnsanlar için yaşamak, doğru yolu görüp takip etmek, maddî ve manevî muvaffakiyete ermek için en birinci, en zaruri olan rehber, bu ilâhi nurdan başka değildir. Bu ilâhî nurun parlaklığını, kutsallığını tasvir için aciz, fânî lisanlar, kalemler yeterli olmaz, bu ilâhi nurun yüceliği, beyanı mucize olan Kuranı Kerim'in lisanından temsil şeklinde şöyle anlaşılmaktadır. Binlerce ehli imanın bütün gün secde yeri olan, bir nice Allah adamlarının tespihleriyle, tahlilleriyle süslenen muazzam mabetlerinden herhangi birindeki bir kandillik içine konulmuş güzel bir lamba, parlak bir çırağ, düşünülün ki billur bir kandil, parıldayan bir yıldız gibi saf bir fanus içinde parlayıp etrafı aydınlatıyor. Ve doğuya ve batıya mensup olmayan fevkalâde bir zeytin ağacından meydana gelen yağı, kesintisiz parlamaya hazır, etraf o ışıkları yayması için ateşe temas ihtiyacından uzak, bizzat aydınlatmaya yetenekli, kat kat nur, aydınlığına son yok. İşte ilâhi, manevî nurun haricî bir timsali! Artık insan böyle bir nura can atmaz mı? Böyle kutsî bir nurdan hakkiyle istifade etmek istemez mi? Bu mübarek nura ka-

vuşmak içinse Allah Teâlâ ya sığınmaktan başka çare yok. Çünkü Allah'ı Azımuş-
şan, bu mukaddes nura yalnız dilediği mutlu kullarını kavuşturur, muvaffak eder.
Onun nurundan mahrum ettiği kimseler için artık nur bulunamaz. O mutlak hükümda-
rın dalâlete düşüreceği kimseler için artık hidayete erdirecek mevcut olamaz. Evet.
Kendi fitratını, kendi iradesini kötüye kullananlar böyle bir cezaya çarpılacaklardır. O
halde insan, daima hakka yönelmeli daima kerem ve hikmet sahibi olan mabuduna
yalvarmalı, daima aslî yaratılışını korumaya çalışıp üzerine düşen vazifelerini ifaya
gayret etmeli. Ve bu hususta muvaffakiyete ulaşmak için mukaddes yaratıcısının yar-
dım ve korumasına sığınmalıdır ki, dünyada da ahirette de hidayet ve kurtuluşuna
vesile olan bu ilâhi nura nail olabilsin. Yarabbi. Ya ilâhi! Bizleri bu ebedî, kutsî nuruna
mazhar olan seçkin kullarının zümresine kat.

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

**36.0 kandillik bir nice evlerde ki, Yüce Allah, o evlerin yükseltilmesine ve içle-
rinde mübarek isminin zikredilmesine izin vermiştir. O evlerde kendisi için sa-
bahleyin ve akşamüstleri teşbihle bulunurlar.**

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ

İsminin İçlerinde Anılmasına Ve Yükseltilmesine Allah İzin vermiştir Bir takım evlerdedir ki

**(0 kandillik bir nice evlerde ki, Yüce Allah, o evlerin yükseltilmesine ve içlerinde
mübarek isminin zikredilmesine izin vermiştir)** İşte o bilen ve ezeli olan mabudu-
muzun hikmet ve ilâhî nurunun misali olan o kandillik ve lamba, bakınız ne kutsî yer-
lerde bulunmaktadır. Yüce Allah o evlerin o ibadethanelerin maddeten ve manen
yükseltilmesine yüce tutulmalarına, saygı gösterilmelerine O mescitlerine tazim edil-
mesine ve içlerinde mukaddes isminin zikredilmesine izin vermiştir. Evet. O ibadetha-
neler daima yüce, daima hürmetsizce hareketlere, lakırdılara mahal olmaktan uzak
olup her zaman Müslümanların birer ulu secde yeri bulunmaktadır,

يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

Akşam Ve Sabah Orada Onu Tesbih eder

(0 evlerde kendisi için sabahleyin ve akşamüstleri tesbihte bulunurlar) O müba-
rek mabetlerde kendisi için Allah Teâlâ'ya mahsus olarak sabahleyin ve akşamüstleri
Yani: Bütün namaz ve niyaz vakitlerinde tesbihte bulunurlar o yüce mabudu takdis ve
tenzihe devam eder dururlar.

&-Bu ayeti kerime, mescitlerin muhterem tutulmalarının gereğine ve yüksek" muaz
zam bir tarzda yapılmalarını övülmüş olduğuna bir delildir. "Buyut" kelimesi, beytin
çoğuludur. Beyt ise lügatte ev, ikametgâh demektir. Bu âyeti kerimedeki buyuttan
maksat ise mescitlerdir. Bunlar birer manevî nur ile ziyadece aydınlanmış bulunmak-
tadırlar. Bazı zevata göre bu buyut ile maksat, Allah'ın izni ile yeryüzünde Peygam-
berler tarafından yapılmış, değerleri yüceltilmiş olan dört mübarek mescittir. Biri: Kâ-
be-i Muazzamadır ki, bunu İbrahim ve İsmail Aleyhimesselem yapmışlardır. İkincisi:
Beytümukaddesdir ki, bunu da Davut ve Süleyman Aleyhimesselem yapmışlardır.
Üçüncüsü ve Dördüncüsü de: Mescidi Küba ve Mescidi Medine dir ki, bunları da bi-
zim yüce Peygamberimiz tesis buyurmuştur.

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ

يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

**37.Birçok erler ki, onları ne bir ticaret ve ne de bir alım satım Allah Teâlâ'nın
zikrinden ve namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar,
kalplerin ve gözlerin muzdarip olacağı bir günden korkarlar.**

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ

Ne bir alış veriş Ve Bir ticaret Onları alıkoymaz Nice erler ki

(Birçok erler ki, onları ne bir ticaret ve ne de bir alım satım alıkoymaz) Evet. 0

kutsal mescitlerde daima ibadette, tevhit ve tesbihte birçok erler bulunurlar ki, onları ne bir ticaret ve ne de bir alım satım

عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ

Zekâtı Vermekten Ve Namazı kılmaktan Ve Allah'ı Anmaktan

(Allah Teâlâ'nın zikrinden ve namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten)

alıkoymaz. O ibadet eden, takva sahibi kullar, ya hallerine kanaat ederek zahidane bir hayat geçirirler, daima ibadet ve taatle uğraşır dururlar. Yahut hem dinî vazifelerini yaparlar, hem de meşru şekilde ticaretleriyle, alış verişleriyle meşgul olurlar, bu dünyevî meşguliyetleri, kendilerini dinî vazifelerine engel olmaz, dünya varlığı kendilerinin dinî vazifelerine engel olmaz, dünya varlığı kendilerini ahiretten gafil bırakmaz, malî ve bedeni ibadetlerine de aldanıp durmazlar.

يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

Gözler Ve Kalpler Kendisine Kıvrılacak Bir günden ki Korkarlar

(Onlar, kalplerin ve gözlerin muzdarip olacağı bir günden korkarlar) Onlar, kalplerin ve gözlerin muzdarip ve allak bullak o kıyamet gününün mesuliyetinden korkarlar Allah korkusu ile titreyen kalpleri, kendilerini daima zikir ve fikre sevk eder, onlar gafil bulunmazlar, daima korku ve endişe üzere uyanık bir halde bulunurlar.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

38.Taki, Allah Teâlâ onlara amellerinin en güzeli ile mükâfat versin ve onlara ziyadesini de kendi kereminden ihsan buyursun ve Allah Teâlâ dilediğini hesapsız derecelerde merzuk buyurur.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeylerin ki Daha güzeliyle Allah'ın Onları mükafatlandırması için

(Taki, Allah Teâlâ onlara amellerinin en güzeli ile mükâfatlandıracaktır) Allah onların amellerindeki kusurlarını gidersin, kendilerini amellerini en güzel mükâfatına erdirdin.

وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ

Lütfundan Onlara artırır Ve

(ve onlara ziyadesini de kendi kereminden verir) Allah onlara lütuf ve ihsanından versin onların güzel amellerini kat kat iyilikle karşılansın, kendilerini hatır ve hayale gelmedik nimetlere muvaffak kılsın. O kerem sahibi mabudumuzun lütuf ve ihsanının sonu mu vardır?

وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Bir hesap Olmadan Diler O kimseyi ki Rızıklandırır Allah Ve

(ve Allah Teâlâ dilediğini hesapsız derecelerde rızıklandırır) Onları maddî ve manevî nice lütuflara kavuşturur. Onun lütuf ve keremi, her türlü tasavvurların üstündedir. Bundan dolayı kulların vazifeleri de ilâhi nur sayesinde hareket sahasını aydınlatarak saadet yollarını takip etmektir, o kerem ve merhamet sahibi olan Hak Teâlâ Hazretlerinden aklar, lütuflar niyaz ederek o mukaddes ezeli mabudun şeref ve yücelik huzuruna işlerini, bütün varlıklarını terk eylemektir. Bundan başka selâmet çaresi yoktur.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ

يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ فَوْقِيَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

39.Kâfir olanların amelleri ise bir engin çöldeki bir serap gibidir ki, susamış kimse onu bir su sanır, nihayet ona vardığı zaman onu bir şey olarak bulmamış olur. Ve amelinin yanında Allah'ı bulmuş olur. O da hesabını tamamen ifa etmiştir ve Allah hesabı süratle görücüdür.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin pek karanlıkça olan hallerini ve pek feci olacak akı betlerini pek hayret verici bir misal ile tasvir ediyor, onların nasıl şiddetli azaplara tutulacaklarını, onların hidayet nurundan mahrum olduklarını ihtar buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ

Çöllerde Serap gibidir Amelleri İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Kâfir olanların amelleri ise bir engin çöldeki bir serap gibidir) Müminlerin pek nurlu halleri, gelecekleri önceki ayeti kerimede gösterilmiş bulunuyor ki Kâfir olanların amelleri ise bilakis pek karanlıklıdır, pek faidesiz dir. Bilakis büyük bir felâkete götürücüdür. Evet. Kâfirlerin amelleri bir engin çöldeki serap gibidir onların karanlık halleri müminlerin aydınlanmış hallerinin tersinedir. Öyle ki,

يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً

Bir su Susayan Onu zanneder

(susamış kimse onu bir su sanır) Ziyadesiyle susuzluk harareti içinde kalmış bir Şahıs o serabı, o karşısında su gibi görülen hayali, su sanarak ona koşan,

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا

Bir şey olarak Onu bulamadı Ona geldi O vakit ki Nihayet

(nihayet ona vardığı zaman onu bir şey olarak bulmamış olur) O su gibi parıldayan hayali onun bir kuru hayalden ibaret olduğunu anlamış bulunur

وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ

Yanında Allah'ı Buldu Ve

(Ve amelinin yanında Allah'ı bulmuş olur) Ve o seraba koşan bir kâfir amelinin yanında Allah'ı bulmuş olur yani: Allah Teâlâ'nın muhasebesine tâbi olmuş, onun cezasına uğramış bulunur

فَوْفَيْهِ حِسَابُهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Çok çabuk görendir Allah Ve Hesabını Hemen ona tam verir

(O da hesabını tamamen ifa etmiştir ve Allah hesabı süratle görücüdür) O hikmet sahibi yaratıcı da o kâfire hesabını tamamen ifa etmiştir amellerinin cezasını tamamen vermiş olur ve Allah hesabı süratle görücüdür Cezaya lâıyk olanları derhal cezaya kavuşturur. İşte kâfirler de cezalarına kavuşacaklardır. Onların dünyadaki varlıkları, servetleri, çalışmaları yarın ahirette kendilerine faide verici olamayacaktır. Onlardan istifade edemeyeceklerdir.

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

40.Yahut onların amelleri bir derin denizdeki karanlıklar gibidir ki, o denizi bir dalga vurur, üstünden bir dalga bir bulut ihata eder. Bunlar birbiri üstünde olan zulmetlerdir. Elini çıkardığı zaman onu görmeğe yaklaşamaz. Ve her kim için ki, Allah bir nur nasip kılmamıştır, artık onun için nurdan bir şey yoktur.

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّيٍّ

Derin Denizde Karanlıklar gibidir Veya

(Yahut onların amelleri bir derin denizdeki karanlıklar gibidir) Yahut o inkârcıların o kâfirlerin küfür içindeki hâlleri Çirkin amelleri bir derin denizdeki karanlıklar gibidir ki

يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ

Bir bulut Onun üstünden Bir dalga Üstünden Bir dalga Onu örtüyor

(o denizi bir dalga vurur, üstünden bir dalga bir bulut ihata eder) o denizi tamamen kaplar, örter, o dalgayı da onun üstünden diğer bir dalga daha ve Onun üstünden de bir bulut ihata eder, karanlık bir bulut havayı kaplar, yıldızların bile görülmesine mâni olur. Bütün bunlar

ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

Bazısının Üstündedir Bazıları Karanlıklar ki

(birbiri üstünde olan karanlıklardır) Böyle üç nevi karanlık, birbirini kaplamış bulunur ki: Bunların biri, denizin karanlık olmasıdır. İkincisi: Dalgaların karanlığıdır. Üçüncüsü de bulutun karanlığı artırıcı bir manzara teşkil etmesidir.

Böyle müthiş bir hâdise karşısında kalan kimse

إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْذِبْ يَرِيهَا

Onu görür Neredeyse olmadı Elini Çıkardı O vakit ki

(elini çıkardığı zaman onu görmeğe yaklaşılamaz) Onu görmek değil, görmeğe yaklaşmış bile olamaz, o kadar karanlık, her tarafı kaplamış bulunur

وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا

Bir nur Ona Allah Kılmamış Kim ki Ve

(ve her kim için ki, Allah bir nur kılmamıştır) Bir hidayet, bir dine muvaffakiyet nasip etmemiştir yani: Allah celle celaluhu hazretleri Hangi bir şahıs ki iradesini kötüyeye kullanarak ilâhî dine aykırı cereyanlara tâbi olduğundan dolayı onu hidayet yolundan mahrum kılmıştır,

فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

Hiçbir nur Onun için Artık yoktur

(artık onun için nurdan bir şey yoktur) Artık o asla nurlanmış olamaz ona hiçbir kimse hidayet edici bulunamaz, o ebediyyen karanlıklar içinde kalmış, ebedî azaba lâıyk bulunmuş olur. İşte küfrün müthiş sonu!

Kısaca: Bu mübarek ayetler, kâfirlerdeki manevî karanlıkları, üç nevi maddî karanlıklar ile temsil buyurmaktadır. Denizlerin karanlığı, dalgaların karanlığı, bulutların karanlığı birer maddî karanlıktır, eşyanın görülmesine birer engel teşkil etmektedirler. Kâfirlerin ise kalplerinde inanç karanlığı vardır. Sözlerinde hakka muhalefet karanlığı vardır, amellerinde de ilâhî hükümlere muhalefet karanlığı vardır, bunlar da birer manevî karanlıktır. Artık bu karanlıklar da o kâfirlerin bir takım harikaları görmelerine, bütün kâinatın birer hal lisani ile Cenabı Hakki tevhit ve tesbihte bulunduğunu işitip anlamalarına birer engel teşkil etmiş bulunmaktadır. Onun içindir ki, İslâmiyet gibi nurlar ufuklara yayılıp duran hakiki bir güneşi göremiyorlar onun ışıklarından istifade edemiyorlar, bilakis onu inkâra cüret gösteriyorlar. O maddî karanlıklar, kat kat bölünmüş olduğu gibi kâfirlerin mânevi karanlıkları da öyle kat kat bir halde bulunmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَاتٍ كُلُّ قَدْ عَلِمَ

صَلَاتُهُ وَتَسْبِيحُهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

41. Görmedin mi ki, şüphe yok göklerde olan da ve yerde olan da ve kanatlarını açıp uçan kuşlar da o Allah Teâlâ için tesbihte bulunur. Herbiri gerçekte namazını ve tesbihini bilmiştir. Ve Allah Teâlâ da ne yapar olduklarını hakkıyla bilendir Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini, ilâhi kudretini açık olarak isbata yeterli olan çeşitli delilleri uyanmak için gözler önüne koyuyor. Böyle pek parlak delilleri göremeyenlerin ise sırf kalplerindeki karanlıklardan dolayı görmekten mahrum bulunmuş olduklarına işaret buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَاتٍ *Görmedin mi*

Kanatlarını açanlar olarak Kuşlar Ve Yerde Ve Göklerde O kimseler ki Onu Tesbih eder Allah Şüphesiz

(Görmedin mi ki, şüphe yok göklerde olan da ve yerde olan da ve kanatlarını açıp uçan kuşlar da o Allah Teâlâ için tesbihte bulunur) Ey yüce Habibim ilâhi vahiy ile sahip olduğun peygamberlik nuru ile gayip âleminin sırlarını bilmenle âdeta gözün ile görmüş gibi bilmedin mi ki elbette bilmişsindir. Evet, bütün hayat sahipleri, bütün mevcudat Kanatlarını açıp havada, gök boşluğunda uçan kuşlar da yüce yara-

tıcıyı devamlı olarak tenzihte, onun birliğine, kudret ve büyüklüğüne delâlet ve şahitlikte bulunur dururlar. Çünkü bütün yaratılış sırları, bir yüce yaratıcının kudret eseridir, onun varlığına, kudret ve ululuğuna hal lisanı ile şahitlikte bulunmaktadır. Gerçekten bir kısım kimseler, yaratılışlarını kötüye kullanarak sapıklığa düşmüş, o yüce mabudu birleme ve yüceltme nimetinden mahrum kalmışlardır. Fakat onların da varlığı, o ezeli yaratıcının varlığına bir delildir aslında. Ne yazık ki, karanlıklar içinde kalmış gafiller, bu haki-kattan habersiz bulunmaktadır. Yoksa bütün mahlûkattan

كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ

Tesbihini Ve Duasını Gerçekten bilmiştir Her biri

(Her biri gerçekte dua ve tesbihini bilmiştir) O kuşlardan Her biri gerçekte haddizatında dua ve niyazını ve tesbihini bilmiştir. Cenabı Hakka muhtaç olup ona sığınmada, niyazda bulunmak ve o yüce yaratıcıyı tesbih ve yüceltmek kabiliyetinde yaratılmıştır,

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

Yaptıkları şeyleri Hakkıyla bilendir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ da ne yapar olduklarını hakkiyle bilendir) Yaratmış olduğu mahlûkatının kabiliyetlerini iyiye kullandıklarını da, o yeteneklerine aykırı harekette bulunduklarını da tamamen bilir, ilâhi dinî, bütün mahlûkatının hallerini tamamen kuşatmıştır. Buna inanmışızdır. Evet. Bütün melekler, bütün iman sahipleri Cenabı Hakkı bilfiil birleme ve tesbihte bulundukları gibi kendi mevcudiyetleri de Allah'ın birliğine, ilâhi kudrete delâlet edip durmaktadır. Bir takım kuşların vaziyetleri de hal lisanı ile Allah Teâlâ'yı birlemekte ve tesbih etmektedir. Bununla beraber kuşların vasıflarına dair hayvanat ilmi göz ününe alınırsa görülür ki: O kuşların arasında fevkalâde kabiliyetlere sahip, hayatlarını koruma çarelerini, maksatlarını temin edecek vasıtaları bilen zümreler vardır. Artık onlar da mazhar oldukları bir zekâ, bir kabiliyet, bir ilâhi ilham sayesinde Hak Teâlâ'nın varlığını bilip kendilerine mahsus birer lisan ile o yüce mabudu birleme ve tesbihte bulunabilirler. Bunu kimse uzak göremez.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

42.Ve göklerin de, yerin de mülkü, Allah'ındır ve dönüş de Allah'adır.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Allah'ındır Ve

(Ve göklerin de, yerin de mülkü, Allah'ındır) Evet. Bütün mahlûkat, Allah Teâlâ'nın birer kudret eseridir ve onu tevhit ve tesbihe devam etmektedir. Çünkü göklerin de, yerin de mülkü varlığı Allah'ındır. Onun birer yaratılış eseridir, başkasının değil, zira bunların hepsi de sonradan yaratılmıştır. Böyle sonradan yaratılmış olan her şey ise elbette ezeli olan bir vacibül vücuda muhtaçtır, onun birer kudret eseridir,

وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Allah'adır Ve

(ve dönüş de Allah'adır) Bütün bu mahlûkat, Cenabı Hakkın iradesiyle yok olacak, daha sonra Allah'ın kudreti ile bir kısım mahlûkat yeniden hayat bulup mahşere sevk edilecektir, orada Allah'ın hâkimiyeti tam manasıyla tecelli edecektir. Evet. Cenabı Hakkın sonsuz kudretine, mutlak hâkimiyetine delâlet eden sonsuz eserler gözlerimizin önünde daima parlayıp durmaktadır. İşbu 41, 42. ayetler de tevhid delillerinin birinci nevini kapsamaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ

مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ

وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

43.Görmedin mi ki, muhakkak Allah Teâlâ, bir bulutu sevk ediyor, sonra arasını telif ediyor, sonra onu üst üste yığıyor. Artık görüyorsun ki, onun aralarından yağmur çıkıyor ve gökten, ondaki dağlardan bir dolu indiriyor da onu dilediği kimseye isabet ettiriyor ve onu dilediğinden uzaklaştırıyor. Az kalıyor ki, şimşeginin parıltısı, gözleri gideri versin.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا

Bir bulut Sürüyor Allah Şüphesiz Görmedin mi ki

(Görmedin mi ki, muhakkak Allah Teâlâ bir bulutu sevk ediyor) Ey Allah'ın kulu! elbette daima gözlerinle görüp duruyorsun ki, Onu yoktan yarattıktan sonra tam bir merhameti ile dilediği semte gönderiyor, muhtelif durumlarda bulunduruyor

ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا

Bir yığın Onu kılıyor Sonra Arasını Birleştiriyor Sonra

(sonra arasını telif ediyor sonra onu üst üste yığıyor) O bulutun aykırı yönlerde olan cüzilerini topluyor, büyük bir bulut tabakası haline getiriyor sonra onu üst üste yığıyor Onun pek ince olan parçalarını birbirine katarak gayet geniş geniş bir kıta halinde bulunduruyor

فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ

Arasından Çıkıyor Yağmuru Ve görüyorsun

(artık görüyorsun ki, onun aralarından yağmur çıkıyor) O bulutun arasından yağın yağmurlar yeryüzünü sular içinde bırakıyor

وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ

Bir doludan Oradadır Dağlardan ki Gökten İndirir Ve

(ve gökten, ondaki dağlardan bir dolu indiriyor) ve Cenabı Hak, gökten havadan ondaki dağlar gibi pek büyük bulunan bulutlardan bir dolu indiriyor da o doluyu

فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseden ki Ve onu çevirir Diler O kimseye ki Onu Ve isabet ettirir

(dilediği kimseye isabet ettiriyor ve onu dilediğinden uzaklaştırıyor) O kimseyi yağmura doluya tutulmuş bulunduruyor ve o doluyu, yağmuru dilediğinden uzaklaştırıyor dilediği kimseleri onun sıkıntısından kurtarmış oluyor

يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

Gözleri Giderir Şimşegin Parıltısı Neredeyse olur

(Şimşegin parıltısı ise neredeyse gözleri kamaştırır) O fevkalâde parlaklığından dolayı gözleri alır. Bütün bunlarda bu hadiselerde Allah'ın kudretinin birer parlak delili bulunmaktadır. Şimşegin pek kuvvetli olması, bulutların yoğunluğuna alâmettir, yağmurun fazlaca olacağına işarettir. Ve yıldırımların düşeceğini de bir ihtar mahiyetindedir. Bu vasıfları taşıyan bir şimşek şüphe yok ki, pek büyük bir ateş olmuş oluyor. Ateş ise suyun, dolunun zıddıdır. Buna rağmen suyun bunlardan çıkması yani mahiyetinin zıddından çıkması demektir ki, bu ancak kudreti ilahiye ile mümkün bulunmaktadır. Bundan dolayı bu hâdiselerin hepsi de Allah'ın birliğinin birer delilidir.

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ

44.Allah geceyi ve gündüzü çeviriyor. Şüphe yok ki, bunda gözleri olanlar için elbette bir ibret vardır.

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

Gündüzü Ve Gece Allah Evirip çeviriyor

(Allah geceyi ve gündüzü çeviriyor) Evet. Allah Teâlâ her şeye kadirdir, karanlığı aydınlığa, aydınlığı karanlığa çevirir, geceyi ve gündüzü çeviriyor bu sebeple insanlık alanında bir takım değişiklikler vücuda geliyor, bunların müddetleri vakit vakit azalıyor, çoğalıyor. Artık

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

Gözler Sahipleri için Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda gözleri olanlar için elbette bir ibret vardır) Şüphe yok ki, şu beyan olunan pek büyük hâdiselerden her birinde gözleri olanlar için basiret sahibi olup Allah'ın kudretini takdir edip yüceltenlere mahsus elbette bir ibret vardır. Kâinatın yaratıcısı hazretlerinin varlığına, birliğine, kudretinin sonsuzluğuna bütün eşyayı ilmen kuşatmış olduğuna delâlet ve şahitlik mevcuttur. Ancak kalpleri karanlıklar içinde kalmış olanlar, bu kadar parlak eserlerindeki kudretini, birliğinin delillerini görüp tasdik etmek duygusundan mahrum bulunmuşlardır. Bu 43, 44. ayetler de tevhid delillerinin ikinci bir nevi'ni kapsamaktadır.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى

رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

45.Ve Allah her canlıyı bir sudan yarattı. Artık onlardan kimisi karnı üstüne yürüyor ve onlardan kimisi iki ayak üzerine yürüyor ve onlardan kimisi de dört ayak üzerine yürüyor. Allah dilediğini yaratır. Şüphe yok ki, Allah her şey üzerine tamamıyla kadirdir.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın yaratıcılığına, kudret ve hikmetine ait diğer bir nevi delilleri kapsamaktadır. Ve insanlığa hidayet yolunun gösterilmiş, lâzım gelen bilgilerin açıkça beyan buyrulmuş olduğunu ve Allah Teâlâ'nın dilediği kullarını doğru yola sevk edeceğini bildirmektedir.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ

Sudan Canlıyı Her Yaratmıştır Allah Ve

(Ve Allah her canlıyı bir sudan yarattı) Bütün kâinat, Allah Teâlâ'nın birer yarattığı harikasıdır, kudretinin birer eseridir. Ve bu cümleden olarak Allah yeryüzünde dolaşıp duran her hayvanı bir sudan yarattı o kadar muhtelif hayvanların asıl maddeleri, sudan, nutfeden ibarettir.

فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ

Karnı Üstünde Kimi yürür Artık onlardan

(Artık onlardan kimisi karnı üstüne yürüyor) O hayat sahiplerinden kimisi karnı üstüne yılanlar gibi sürünerek yürüyor.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ

İki ayak Üstünde Yürür Kimi Onlardan Ve

(ve onlardan kimisi iki ayak üzerine yürüyor) insanlar ile kuşlar gibi.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ

Dört (ayak) Üstünde Yürür Kimi Onlardan Ve

(Ve onlardan kimisi de dört ayak üzerine yürüyor) Koyunlar, sığırlar, bir takım vahşi hayvanlar gibi. Örümcek akrep gibi dörtten çok ayaklı hayvanlar da vardır. Fakat hepsinin yürüyüşlerinde en ziyade dayandıkları, dörder ayaktan ibarettir.

يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyleri ki Allah Yaratır

(Allah dilediğini yaratır) Yarattığı şeyleri muhtelif şekillere, tabiatlara, kuvvetlere sahip kılar. Nitekim melekleri nurdan, cin taifesini ateşten, Hz. Âdemi topraktan, Hz. İsa'yı özel bir üfürükten yaratmıştır.

&-Bununla birlikte Tefsiri kebirde ve diğerlerindeki bir rivayete göre: Cenabı Hak, ilk evvel bir cevher yaratmış, ona bir heybet bakışı ile bakmakla o su kesilmiş, sonra o su da bölünerek ondan ateş, hava, nur ve toprak yaratılmıştır. Bundan dolayı bu ayeti kerimeden kast edilen asıl hilkati beyandır. Bu asıl hilkat ise sudan ibarettir,

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Güçü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah her şey üzerine tamamıyla kadirdir) Dilediği şeyleri ezeli iradesi yönünde muhtelif şekillerde, kabiliyetlerde olarak vücuda getirebilir. Onun ilâhi kudreti, bunların hepsine de fazlasıyla yeterlidir. Artık bu kadar çeşitli kudret eserleri karşımızda tecelli edip dururken bunların yüce yaratıcısını insan nasıl inkâr edebilir?

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

46.Yemin olsun ki, açık açık beyan eden âyetler indirdik ve Allah dilediği kimseyi dosdoğru bir yola iletir.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ

Açıklayıcı Ayetler İndirdik And olsun gerçekten

(Yemin olsun ki, açık açık beyan eden ayetler indirdik) İşte o yüce yaratıcı, buyuruyor: Yemin olsun ki muhakkak bir gerçektir ki açık açık beyan eden ayetler indirdik gerek bu Nur Suresinde ve gerek diğer surelerde dinî hükümlerin, kevnî yani Kâinat ilmine dair. Varlıkla alâkalı ilâhi kudreti gösteren yaratılış eserlerini hikmetli beyanatta bulunduk, nice güzel misaller, harikalar anlattık ve bütün bunlar Kâinatın yaratıcısının kudret ve azametini, ilâhi dinin hükümlerini göstermekte bulunmuştur. Artık bunlar böyle parlak bir şekilde meydanda iken kim kendi cehaletini bir mazeret makamında ileri sürebilir?

وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Diler O kimseye ki Hidayet eder Allah Ve

(ve Allah dilediği kimseyi dosdoğru bir yola iletir) Yani: Selim yaratılışlarını muhafaza eden, kulluk vazifelerini, ifaya çalışan, ilâhi muvaffakiyetlere kabiliyetli bulunan kullarını bir ilâhi lütuf olmak üzere İslâm dinine nail kılar, o sayede saadet, yoluna, başarı ve kurtuluşa erdirir, cennetlerine sokar. Bu Rabbimin lütfundandır. Bu 45, 46. ayetlerde Allah'ın birliği hakkındaki delillerin üçüncü bir nevini kapsamaktadır.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا

أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

47.Ve derler ki; Allah'a ve Peygambere inandık ve itaat ettik, bundan sonra onlardan bir taife yüz çevirirler ve onlar iman etmiş kimseler değildirler.

Bu mübarek ayetler de açık ve hakikatin kendisi olan İslâm dinini lisanlarıyla kabul ve itiraf edip kalben kabul etmeyen bir takım münafık kimselerin o çirkin ruhi hallerini teşhir etmekte ve kınamaktadır.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا

İtaat ettik Ve Peygambere Ve Allah'a İnandık Diyorlar Ve

(Ve derler ki; Allah'a ve Peygambere inandık ve itaat ettik) Ve o münafıklar, o Allah'ın hidayetinden mahrum kimseler lisanlarıyla derler ki: Allah'a ve Peygambere inandık emir ve yasak ettikleri şeylere itaat ettik fakat onların bu iddialarında ciddi olmadıkları müteakiben sabit olur.

ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

Bunun Ardında Onlardan Bir taife Yüz çeviriyor Sonra

(bundan sonra onlardan bir taife yüz çevirirler) Bundan sonra böyle iman ve itaat iddialarını müteakip onlardan bir taife yüz çevirirler kalben olan inkârlarını açığa vurarak Allah'a ve resulüne imandan, itaatten kaçınırlar

وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler İşte onlar değildir Ve

(ve onlar iman etmiş kimseler değildirler) Ve o öyle İman ve itaat iddiasında bulu

nanlar, bu iddialarında samimi olmadıkları için ve bir kısmı da bu iddialarına fiilen muhalefet ederek yüz çevirdikleri için haddizatında iman etmiş kimseler değildirler. Onlar, hakikaten kalpleri sözlerine uygun olan samimi müminler zümresine dâhil bulunmamaktadırlar.

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ

48.Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulüne davet olundukları vakit de onlardan bir fırka kaçıverirler.

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Hüküm vermesi için Resulüne Ve Allah'a Çağırıldılar O vakit ki Ve

(Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulüne davet olundukları vakit) 0 iman, itaat iddiasında gerçek dışı olarak bulunanlar, her hangi bir hâdiseden dolayı Cenabı Hakkın hükmüne ve resulüne o hükmü resulünün tatbik ve beyan etmesine davet olundukları vakit de

إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ

Yüz çeviricidirler Onlardan Bir taife Birden

(onlardan bir fırka kaçıverirler) Haklarında ilâhi bir hükmün tatbikini istemezler, kendilerinin haksız oldukları, Resûlullahın ise adaletten ayrılmayacağını bildikleri için Resul-i Ekrem'in hükmüne razı olmayarak ona müracaattan kaçınır yüz çevirirler.

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ

49.Ve eğer hak kendilerinin lehine ise ona boyun eğerek geliverirler.

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ

Hak Lehlerine Olursa Eğer Ve

(Ve eğer hak kendilerinin lehine ise) Ve diyelim ki hak kendilerinin lehine ise kendilerinden yana ise o zaman o adalete tam bir süratle koşar

يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ

İtaat edenler olarak Ona Gelirler

(ona boyun eğerek geliverirler) Çünkü bu takdirde o yüce peygamberin kendi lehlerine hükmedeceğine kani bulunurlar. Onların bu müracaatları Allahu Teâlâ'nın ve Resulü'nün hükmüne razı, itaat etmiş olduklarından değil, sırf kendi lehlerinde hükmedileceğini bildiklerinden dolayıdır. Hâlbuki hakiki bir mümin, herhalde ilâhi hükme, peygamberin hükmüne razı olur, isterse kendi aleyhinde olsun.

أَفَى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ

أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

50.Onların kalplerinde bi hastalık mı vardır? Yoksa şüphe mi ediyorlar? Yoksa onlara Allah'ın ve Peygamberinin haksızlık edeceklerinden mi korkuyorlar? Hayır. 0 şahıslar zalim kimselerdir.

أَفَى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا

Kuşkulandılar Yoksa Bir hastalık Kalplerinde var mı?

(Onların kalplerinde bi hastalık mı vardır? Yoksa şüphe mi ediyorlar?) Nedir, o kimselerin bu fasık'ca, münafıkça durumları? O hak yoldan kaçınmaları, fitratlarının uğramış olduğu bir manevî hastalıktan mı kaynaklanıyor ki? Yoksa o cahiller Resul-i Ekrem'in peygamberliğinde, onun hak ve hakikati takip edip etmemesinde şüpheleri mi var? Kendilerinin haklarında âdilce hükmetmeyeceğini mi zannediyorlar?

أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ

Resulünün Ve Kendilerine Allah'ın Haksızlık etmesinden Korkuyorlar (mı) Yoksa

(yoksa onlara Allah'ın ve Peygamberi'nin haksızlık edeceklerinden mi korkuyor

lar?) Hiç kerem ve rahmet sahibi olan yüce yaratıcının ve onun bütün ahlâki olgunluklara sahip bulunan yüce Peygamberi de hiçbir kimseye bir haksızlıkta bulunmaz, onların yüce şanları bu gibi töhmetlerden uzaktır

بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kendileridir İşte onlar Hayır

(Hayır, 0 şahıslar zalim kimselerdir) Hayır, Allah Teâlâ ile Resuli Ekrem'i hakkında öyle bir düşünceye asla yer yoktur. Ancak o şahıslar zalim kimselerdir onlar, haktan ayrılmış, küfre ve nifaka düşmüş, kendi nefislerine zulüm etmiş şahıslardır. Eğer öyle olmasa idi, Hak Teâlâ'nın ve mübarek Resulü'nün hükümlerine tam bir memnuniyetle razı olur kalben ve lisan en onları tasdik eder ve yüceltirdi, samimi şekilde iman ve itaat sahibi bulunurlardı. Çünkü hakiki müminler, bu gibi yüce vasıflara sahiptirler.

Deniliyor ki: münafıklardan "Bişr" namındaki bir şahıs bir Yahudi ile bir arazi davasında bulunmuştu. Yahudi, muhakeme için Resulullah'a müracaat edilmesini teklif etmiş, Bişr ise bu müracaata razı olmamış, bu hususta münafıklardan olan "Keab ibnüleşrefe" müracaat edilmesini teklif etmişti. Diğer bir rivayete göre de münafıklardan "Mugiretübü Vail" Hz. Ali ile aralarında müşterek bir tarlanın satılması ve bölünmesi hususunda tartışmada bulunuyor, Hz. Ali, keyfiyeti Resul-i Ekrem'e arz ile onun hükmüne teklif ediyor, Mugire ise "ben onu hakem tayin edemem, çünkü o beni sevmez, korkarım ki, hakkımda gadreder" demiştir. İşte böyle birer sebepten dolayı bu mübarek ayetler nazil olmuş, münafıkların o çirkin kanaatleri, teşhir edilmiştir.

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

51.Aralarında hükmetmek için Allah'a ve peygamberine davet olundukları zaman müminlerin sözü ancak "işittik ve itaat ettik" demeleridir ve işte kurtuluşa ermiş olanlar da onlardan ibarettir. Bu mübarek ayetler de müminlerin övülmeye lâyık hallerini, Allah'ın hükmüne olan itaatlerini ve bu sayede kurtuluşa nail bulunduklarını bildiriyor. Münafıkların da çirkin olan hallerine işaret ederek itaat edenlerin hidayete ereceğini, Resuli Ekrem'in de yüce vazifesini beyan buyurmaktadır.

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Sözü İdi Ancak

(Müminlerin sözü ancak şu olmalıdır) Hakiki müminlerin sözü şu olmalıdır ki

إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Hüküm vermesi için Resulüne Ve Allah'a Çağırıldılar O vakit ki

(Aralarında hükmetmek için Allah'a ve peygamberine davet olundukları zaman) Aralarında hükmetmek için Allah'a o hikmet sahibi yaratıcının indirmiş olduğu ahkâma ve hakkı tatbik memur olan, hevasından bir şey söylemeyip Cenabı Hakkın kendisine vahiy ve ilham buyurduğu hükümleri tatbik edecek bulunan Peygamberine davet olundukları zaman müminlerin sözü ancak

أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

İtaat ettik Ve İşittik Demeleridir

(işittik ve itaat ettik demelidir) Yani: 0 yüce Peygamberin huzuruna davet edilince hemen icap ederler ve haklarında vereceği hükme isterse, aleyhlerinde olsun razı olurlar. Çünkü bilirler ki, Hz. Peygamber hak ve adaletten ayrılmaz, Allah'ın hükümleri her ne ise onu tatbikten asla geri durmaz. İşte müminlere lâyık olan da böyle icabet ve itaatten ibarettir

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar Ve

(ve işte kurtuluşa ermiş olanlar da onlardan ibarettir) Evet. 0 halis, itaatkâr mü'minler, başarı ve kurtuluşa ererler, korkunç akıbetlerden emin bulunmuş olurlar.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

52.Ve her kim Allah'a ve resulüne itaat ederse ve Allah'tan korkarsa ve ona korunursa işte kurtuluş bulacak olanlar, ancak bunlardır.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a ve resulüne itaat ederse) Evet ve şüphe yok ki, her kim Allah'a ve resulüne itaat ederse onların her husustaki emirlerine, hükümlerine seve seve riayette bulunursa

وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ

Ondan sakınırsa Ve Allah'tan Korkarsa Ve

(ve Allah'tan korkarsa ve ondan korunursa) Kendisinden insanlık hali meydana gelen veya gelecek olan günahları düşünerek Allah korkusu ile kalbi titrerse ve tam bir sakınmakla kalbini aydınlatarak hayatta olduğu müddetçe Cenabı Hakka iltica eylerse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

Kazanan kimseler Onlardır Artık işte onlar

(İşte kurtuluş bulacak olanlar ancak bunlardır) Uhrevî selâmet ve saadete kavuşacak, gözlerin görmediği kulakların işitmediği, kalplerin düşünemediği nimetlere nail olacak olan zatlar ancak bunlardır böyle itaatle, Allah korkusuyla vasıflanmış olan müminlerdir.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجْنَ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً

إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

53.Ve Allah'a en ağır yeminleriyle yemin ederler ki: Eğer onlara cihat ile emredersen elbette cihada çıkacaklardır. De ki: Yemin etmeyin, bu sözünüz bilinmiş bir itaattir. Şüphe yok ki, Allah yapar olduğunuz şeylerden hakkıyla haberdardır

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ

Yeminlerinin En güçlüsüyle Allah'a Yemin ettiler Ve

(Ve Allah'a en ağır yeminleriyle yemin ederler) Fakat samimi şekilde mümin olmayanlar, kalpleri nifak ve düşmanlıktan boş bulunmayan kimseler ise Allah'a en ağır yeminler ile yemin ederler ki yani: Son derece gayret ve takatlerini sarf ederek, mese-lâ: "Vallahilazim" diyerek yalan yere yeminlerde bulunurlar ki,

لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجْنَ

Kesinlikle çıkacaklar Onlara emredersen And olsun eğer

(Eğer onlara cihat ile emredersen elbette cihada çıkacaklardır) Eğer onlara neyi emreder isen meselâ cihada çıkmalarını emreder isen elbette cihada çıkacaklardır emirlerine muhalefette bulunmayacaklardır. Ey yüce Resul! O münafıklara red ve men için

قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً

Bilinen Bir itaattir Yemin etmeyin De ki

(De ki: Yemin etmeyin, bu sözünüz bilinmiş bir itaattir) Öyle bana itaat de bulunacağınıza dair yeminde bulunmayınız, çünkü bu sözünüz, itaat iddiası bilinmiş bir itaattir O münafıkça bir itaatten, bir itaat iddiasından ibarettir, lisanlarınız ile söylemiş, fakat uygun düşmemiş bulunmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden ki Hakkıyla haberdardır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah yapar olduğunuz şeylerden hakkıyla haberdardır) Şüphe

yok ki, Allah Teâlâ Hazretleri sizin görünen ve görünmeyen bütün amellerinizi, maksatlarınızı bilir, işte bu yalan yere and içmeniz de o cümledendir. Artık şüphe yok ki, o hikmet sahibi yaratıcı, bir gün sizin bu ahlâki rezaletinizi de teşhir edecektir, sizi nifakınızdan dolayı cezaya uğratacaktır. İşte nifakın müthiş neticesi!

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا

حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

54.De ki: Allah'a itaat edin ve Peygambere itaat edin. İmdi eğer yüz çevirirseniz artık onun üzerine olan, ona yükletilmiş olandır. Ve sizin üzerinize düşen de, size yükletilmiş olandır ve eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz ve Peygamber üzerine ait olan vazife ise apaçık tebliğden başka değildir.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ

Allah'a İtaat edin De ki

(De ki: Allah'a itaat edin) Ey son peygamber! De ki Ey Allah'ın kulları! Allah'a itaat edin o mabudu kerimin bütün emirlerine, hükümlerine riayette bulunun

وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

Peygambere İtaat edin Ve

(Ve Peygambere itaat edin) O hikmet sahibi yaratıcının dinî hükümlerini size tebliğe memur olan yüce Resulüne de itaat de bulunun, onun da emirlerine, yasaklarına, tavsiyelerine muhalefette bulunmayın.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ

(ona) yüklendi O şeydir ki Ona gereken Artık ancak Yüz çevirirseniz Fakat eğer

(İmdi eğer yüz çevirirseniz artık onun üzerine olan, ona yükletilmiş olandır) İmdi eğer Ey kullar! Selâmet sebebiniz olacak olan bu tebligatta riayet etmez de bundan yüz çevirirseniz bunun müthiş neticesini siz düşününüz! Artık o Resuli Ekrem'in üzerine düşen ona yükletilmiş olandır risalet ini size tebliğden, Allah'ın hükümlerini size beyandan ibaret ki, o da bu kutsal vazifesini yapmış bulunuyor

وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ

Yükletildiniz O şeydir ki Size gereken Ve

(Ve sizin üzerinize düşen de, size yükletilmiş olandır) Sizin kabul etmenizle mükellef bulunmuş olduğunuz şey de sizin Allah'ın hükümlerine riayet etmenizdir, Cenabı Hakka ve Resulüne samimi bir şekilde itaat etmeniz ve boyun eğmenizdir.

وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا

Hidayete erersiniz Ona itaat ederseniz Eğer Ve

(ve eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz) Ve ey mükellef insanlar! O yüce peygambere, size emir ve tebliğ ettiği dinî vazifeler hususunda, itaat ederseniz hidayete erersiniz asıl maksat olan hayra, ebedî selâmete nail olursunuz

وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğ Ancak Peygamberin Üzerine değildir Ve

(ve Peygamber üzerine ait olan vazife ise apaçık tebliğden başka değildir) O kadri yüce Peygamber ise bu yüce vazifesini pek mükemmel yapmış, insanlığa dinî vazifeleri, hükümleri Kuran lisanı ile hadisi şeriflerle bildirmiş, onun bu açık beyanatı tesbit edilmiş, göstermeye muvaffak olduğu mucizeler ile kuvvetlenmiş bütün doğu ve batıya yayılmıştır. Artık bu hakikati insanlık düşünmelidir, ona göre hareket tarzını belirlemeye çalışmalıdır ki, ebedî mesuliyetten kurtulsun, bir ebedî selâmet ve saadete kavuşsun. Hakiki müminler, itaatli kullar hakkında Allah Teâlâ'nın lütuf ve ihsanı dünyada da, ahirette de tecelli edip duracaktır. Ne büyük başarı!

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

55.Allah sizden iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanlara vaad etmiştir ki, elbette onları yeryüzüne sahip edecektir. Nasıl ki, onlardan evvelkileri sahip etmiştir ve elbette onlara kendileri için razı olduğu dinlerini temkin edecektir. Ve muhakkak ki, onları korkularından sonra bir eminliğe çevirecektir. Bana ibadet ederler bana bir şeyi ortak koşmazlar ve bundan sonra kim kâfir olursa artık fasıklar olan, onların kendileridir.

Bu mübarek ayetler, ehli iman ve itaat için vaad edilmiş olan güvenli bir geleceğe, bir milli hâkimiyet ve ilâhi lütuflara işaret ediyor. Allah'ın rahmetine vesile olacak olan başlıca ibadet ve itaati gösteriyor, kâfirlerin ise ilâhi kahrı uzaklaştıramayıp sonunda cehenneme ateşine maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktır.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve Sizden İman ettiler O kimselere ki Allah Vaat etmiştir

(Allah sizden iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanlara vaat etmiştir ki)

Ey yüce Resul İnsanlara hitaben buyurur ki: Allah sizden iman eden mümin olarak dünyaya gelen ve mümin olarak yaşayan. Veya küfrü terk ederek İslâmiyet'i samimi şekilde kabul eyleyen ve güzel güzel amellerde bulunanlara, imanlarını kuvvetlendiren ve iyi hallerini artıran güzel ibadetlere devam edenlere vaad etmiştir ki,

لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Mutlaka onları hakim kılacak

(elbette onları yeryüzüne sahip edecektir) Elbette o mümin, iyi kulları yeryüzünün sahipleri halifeleri yapacaktır. Onları başkalarının yerine geçirecek, birçok yerlere hâkim kılacaktır, hükümleri bir nice yerlerde geçerli bulunacaktır,

كََمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedirler O kimseleri ki Hakim kıldı O şey gibi ki

(nasıl ki, onlardan evvelkileri sahip etmiştir) onlardan evvelki ümmetler arasında böyle halef kılma meydana gelmiştir. Nitekim Firavun'un ve bir kısım zorbarların yok edilmesinden sonra İsrail oğullarını da Mısır'a ve Şam bölgesine hâkim kılarak kendilerini o helak edilen kimselerin yerlerine halef kılmıştır, daha evvel de Nuh, Ad, Semud kavimlerinin helakiyle de onların yerlerine başkaları yerleşmiştir. Bir takım dindar olan kavimler, o dinsizlerin yerlerini elde ederek o yerlerde hükümler olmuşturlardır,

وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ

Onlar için Razı oldu O ki Dinlerini Onlar için Elbette yerleştirecek Ve

(ve elbette onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine) Ve elbette o mümin, Salih kullara kendileri için Cenabı Hakkın razı olduğu dinlerini yani: İslâm dinini yerleştirecektir o apaçık dinî onların kalplerinde tesbit ve takviye buyuracaktır, onun mübarek hükümlerine riayette devam edip duracaklardır,

وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا

Güvenli bir hale Korkularının Ardından Mutlaka onları çevirecektir

(Ve muhakkak ki, onları korkularından sonra bir eminliğe çevirecektir) Ve muhakkak ki, o samimi müminleri düşmanlarına karşı olan korkularından sonra bir emniyete erdirecektir. O korkudan onları kurtarıp tam bir emniyet ile kalp huzuru ile yaşama imkânı verecektir. Nitekim de bu ilâhî vaad, az sonra tecelli etmiştir. Evet. Resuli Ekrem'i tasdik edip İslâm şerefine olan ashabı kiram, on sene kadar Mekke-i Mükerrreme'de müşriklerin birçok eza ve cefalarına karşı tahammül etmiş, bir korku ve he-

yecan içinde yaşamışlardır. Bilahare Medine-i Münevvere'ye hicret etmişler, düşmanlarının eza ve cefasından kurtulmuşlar ve az sonra da Mekke-i Mükerrreme'ye de Arap Yarımadasına da hâkim olmuşlardır. Doğu ve batı taraflarında nice beldeleri fethetmişler, Kisraların, Kayserlerin yerlerini elde ederek onların hazinelerine sahip bulunmuşlar, evvelce hiç bir ümmete nasip olmamış olan böyle muazzam bir hâkimiyeti ele geçirmişlerdir. İşte Cenabı Hakkın müminler hakkındaki ilâhî vaadi, böyle parlak bir şekilde meydana gelmiştir. Kur'anı Kerim'in bir mucize olduğu bu vesile ile tezahür eylemiştir, Artık şüphe yok ki, Müslümanlar, İslâm dininin hükümlerine, tavsiyelerine daima riayet ettikleri takdirde yine birçok nimetlere, hâkimiyetlere nail olacaklardır. Elverir ki: Üzerlerine düşen kulluk vazifesini hakkiyle ifaya çalışsınlar. İşte Cenabı Hak, buyuruyor ki: O müminler, öyle bir iman sahipleridir ki: Yalnız

يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا

Bir şeyi Bana Ortak koşmayacaklar Bana ibadet edecekler

(bana ibadet ederler, bana bir şeyi ortak koşmazlar) Şirkten uzak oldukları halde Allah'a ibadete devamda bulunurlar,

وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ

Bundan Sonra İnkâr ederse Kim Ve

(ve bundan sonra kim kâfir olursa) Ve bundan sonra öyle müminler hakkındaki ilâhî vaad gerçekleşmesinden veya dinsizlerin yerlerine müminler hâkim olduklarından sonra kim dinden döner de kâfir olursa nail olduğu ilâhî dinin kadrini takdir edemez de ondan yüz çevirirse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Kendileridir Artık işte onlar

(artık fasıklar olan, onların ta kendileridir) Artık fasıklar olan şüphe yok ki öyle dinden dönenlerin ta kendileridir. Bundan böyle fıska, bir öldürücü felâkete maruz kalmamak için İslâm dininin pek yüksek kıymetini, ehemmiyetini güzelce bilip ona tam bir samimiyetle sarılmalı, o sayede ilâhî feyizlerin tecellisini, devamını niyazda bulunmalıdır.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

56.Ve namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin ve Peygambere itaat edin Taki rahmete erdirilesiniz.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekâtı Verin Ve Namazı Hakkıyla eda edin Ve

(Ve namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin) İşte Hak Teâlâ Hazretleri bizlere yükselme yolunu, ilâhî lütuf'a nail olmanın yolunu göstermek için buyuruyor ki: Ey Müslümanlar! Namazı dosdoğru kılın namazları adap ve erkânına tamamen, riayetle yerine getirin, o en büyük bir ibadettir, kalplerde iman nurunun parlamasına bir vesiledir, manevî yakınlığı temine ne güzel bir çaredir. Ve zekâtı verin Çünkü zekât, din kardeşliğini temin, ruhlarda cömertliğin tecellisine pek büyük bir hizmetçidir,

وَاطِيعُوا الرَّسُولَ

Peygambere İtaat edin Ve

(ve peygambere itaat edin) O yüce peygamberin bütün emirlerine, yasaklarına, tavsiyelerine riayetden ayrılmayınız. Çünkü o yüce peygambere itaat, onu peygamberlik mertebesine nail buyurmuş olan yüce yaratıcıya itaati gerektirmektedir. Siz Ey müminleri Bu tebliğ edilen hususlara, emirlere hakkiyle riayet eyleyiniz

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Ta ki siz

(Umulur ki, rahmete kavuşturulmuş olursunuz) İlâhî rahmete kavuşma ümidine sahip olursunuz. Çünkü rahmete, ebedî saadete ermek için başka çare yoktur

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ

57.Sakın kâfir olan kimseleri bizi yeryüzünde aciz bırakacak kimseler sanma ve onların varacakları yer ateştir ve elbette ne fena bir gidiştir.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Aciz bırakanlar İnkâr ettiler O kimseleri ki Sakın sanma

(Sakın kâfir olan kimseleri bizi yeryüzünde aciz bırakacak kimseler sanma)Ey Allah'ın mümin kulu! Öyle dinsiz kimselerin dünyadaki fani varlıklarına, kuvvetlerine kıymet verme, sakın kâfir olan kimseleri yeryüzünde hâşâ Cenabı Hakkı ve onun koruyacağı müminleri aciz bırakacak kimseler sanma o kâfirler sonunda helake maruz kalacaklardır, onların varlıkları fânidir. Yüce yaratıcının varlığı ebedidir, kuvvet ve kudreti sonsuzdur, onun iradesine engel olacak bir kuvvet, düşünülemez. O kuvvetli, saltanatlı görülen kâfirler ise bir gün helake uğrayacaklardır.

وَمَا لَهُمْ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ

Dönüş yeridir Gerçekten ne kötü Ve Ateştir Onların sığınağı Ve

(Onların varacakları yer ateştir ve elbette Ne kötü varış yeridir) Onların bu ateşe gidişleri ne fena bir gidiştir artık kendilerini böyle ebedî bir ateşten kurtarmaya kadir olamayan kimseler, hâşâ Cenabı Hakkı ve onun korumuş olduğu müminleri nasıl aciz bırakabilirler? Elbette samimi müminleri, muvaffakiyetlere nail buyuracaktır. Elverir ki: müminler dinin bütün hükümlerine riayet etsinler. İslamiyetin verdiği terbiyeden, ahlaki faziletlerden ayrılmasınlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ ذَلِكَ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

58.Ey iman etmiş olanlar! Ellerinizi altında olan kimseler ve sizden olup da henüz bulûğ çağına ermemiş bulunanlar, üç defa izin istesinler. Sabah namazından önce ve öğle vaktinde elbiselerinizi çıkarmış olduğunuz sırada ve yatsı namazından sonra, bunlar sizin için üç avrettir. Bu vakitlerden sonra üzerinize bakınız bazısı üzerine dolaşır olmalarından dolayı ne sizin üzerinize ne de onların üzerlerine bir günah yoktur. İşte Allah ayetlerini size böyle açıkça beyan ediyor ve Allah bilendir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, İslâm cemiyetinin yüce bir insani terbiye dairesinde yaşamaları için kendilerine pek mühim içtimai bir ders veriyor. İnsanların avret yerlerini örtmeye riayet etmelerini, başkalarının mahrem azalarına bakmamalarını, bazı vakitlerde bir müsaade almak suretiyle birbirlerinin huzuruna girmelerini emir ve tavsiye buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Yani: Ey iman sahibi olan erkekler ve kadınlar. Bu hitap, özellikle erkeklere yönelik ise de kadınlar da bu nassın delaletiyle bu hükme girerler hitap her iki zümreye de yöneliktir,

لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

Defa Üç Sizden Bulûğ çağına Ulaşmamışlar O kimseler ki Ve Sağ elleriniz Sahip oldu O kimseler ki Sizden izin istesin

(Ellerinizi altında olan kimseler ve sizden olup da henüz bulûğ çağına ermemiş bulunanlar, üç defa izin istesinler) Yani: Boyunlarına sahip olduğunuz köleler ve cariyeler ve hür Müslüman çocuklarından olup da henüz ihtilâm görmeğe başlamamış bulûğa ermemiş, bir halde bulunan çocuklar, sizin yanınıza girmek isterlerse

üç defa izin istesinler. Gece ve gündüze ait üç vakitte izin istemeksizin yanınıza girmesinler. Bu bir vecibedir. Bu vecibe baliğ olan kölelere yöneldiği gibi baliğ olmayan çocukların da velilerine yöneliktir ki, onlara öyle bir terbiyeyi öğretsinler. Bu vakitlerin birisi:

مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ

Öyle vaktinden Elbiselerinizi Koyuyorsunuz O zaman ki Ve Sabah Namazı Öncesinden

(Sabah namazından önce ve öğle vaktinde elbiselerinizi çıkarmış olduğunuz sırada) odanıza girmek isterlerse izin istesinler. Çünkü bu vakitte yataktan yeni kalkmış, urbalarını tamamen giymemiş, kısmen açık bir halde bulunmuş olabilirler ve ikincisi: öğle vaktinde elbiselerinizi çıkardığınız vakitte girmek istenilirse izin istemelidirler. Zira o vakit de sıcağın vesairesinden dolayı elbise kısmen çıkarılmış, kaylulede gündüzün ortasında uyumak arzusunda bulunulmuş olabilir ve üçüncüsü de

وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ

Yatsı Namazının Ardından Ve

(yatsı namazından sonra) Bu vakitte de izin isteğinde bulunmalıdırlar. Çünkü bu, artık gündüze mahsus elbiseden soyunarak yatağa yatmak halvette bulunmak zamandır. Böyle zamanlarda başkalarının yanlarına girivermek, hoş gözükmeyecek görümelere, hâdiselere sebebiyet vermiş olabilir. İşte ey Müslümanlar Bunlar

ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ

Sizin için Avret yeri Üç

(sizin için üç avrettir) Yani: Yürürlükteki âdete göre örtünmenin düzensiz olup açıkça bulunulacak birer zamandır. Bunlara riayet lâzımdır,

لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ

Onlardan sonra Bir günah Ne onlara Ve Size Yoktur

(Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur) Ne için mahsur yoktur sizler izinsiz olarak

طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ

Bazısı Üzerine Bazınız Üzerinize Dolaşan kimseler olarak

(birisinin yanında dolaşmış olmanızdan) Dolayı o köleler ile cariyelerin ve çocukların üzerlerine bir günah yoktur çünkü o üç vakitten başka zamanlarda örtünmeye ziyadesiyle riayet edileceği, hoş olmayan bir vaziyetin görülmüş olması, düşünülmeyişi ve o hizmetçilerin hizmetlerine fazlaca ihtiyaç görüleceği için kendilerinin izin istemeksizin girmelerine ruhsat vardır. Mesela: üç zamanın dışında bir köle, efendinin veya bir çocuk annesinin yanına izin istemeden de girebilir.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Allah Açıklıyor İşte böyle

(İşte Allah ayetleri size böyle açıkça beyan ediyor) Dini hükümlere vesaire ye dair olan ayetleri size böyle açıkça beyan ediyor sizi aydınlatma lütfunda bulunuyor

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(ve Allah bilendir, hikmet sahibidir) Ve o yüce yaratıcı, Allah c.c şüphe yok ki alimdir her şeyi tamamen bilir, insanlığın bütün hallerini ve tavırlarını da bilmektedir. Ve o yüce mabud hâkimdir bütün emirleri, yasakları birer hikmete dayanmaktadır. Evet. Bu husustaki emirleri insanlığın iyilik ve selâmetini temin hikmetini içermektedir.

&-Ebussuud tefsirinde diğerlerinde yazılmış olduğu üzere Resuli Ekrem, Sallallahu aleyhi vessellem efendimiz bir öğle vakti Hz. Ömer'i çağırmak için Müdlic İbni Ömeril'ensarî'yi göndermişti. Müdlic Hz. Ömer'in yanına müsaade istemeksizin girmiş, onu uyku halinde elbisesi üzerinden açılmış bir halde bulmuştu. Hz. Ömer, bunun üzerine demişti ki: Cenabı Hak'tan temenni ederim ki, bu saatlerde babalarımızı, o-

ğullarımızı, hizmetçilerimizi izin istemeden yanımıza girmekten men buyursun. Sonra Hz. Ömer, o genç ile beraber Resulü Ekrem'in yanına girince o yüce peygambere bu ayetin nazil olmuş olduğunu görmüş, Hak Teâlâ'ya Hamd eylemiştir. Bundan dolayı Hz. Ömer'in temennisi, bu âyeti kerimenin bir nüzul sebebi hükmünde bulunmuştur

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

59.Sizden olan çocuklar da buluğa erince artık onlar da kendilerinden evvel olanların izin istemeleri gibi izin istesinler. İşte Hak Teâlâ ayetlerini böylece açıkça beyan buyuruyor ve Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilendir, hikmet sahibidir.

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ

Buluğ çağına Sizden Çocuklar Ulaştı O vakit ki Ve

(Sizden olan çocuklar da buluğa erince) Ey Müslümanlar Sizden olan çocuklar da hür olan Müslüman çocuklar da buluğa erince ihtilâm yaşına ermiş, yani kameri aylar itibariyle on beş yaşında bulunmuş ise ki, bu fakihlerin umumuna göredir. İmamı Azama göre de çocukların bulûğu ihtilam ileidir. Yani rüyalarında cinsel ilişkide bulunmaktır. Böyle ihtilam olmayınca oğlanlar on sekiz, kızlarda on yedi yaşlarında buluğ çağına ermiş, mükellef bulunmuş olurlar,

فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimseler ki İzin istedi O şey gibi ki Artık izin istesinler

(artık onlar da kendilerinden evvel olanların izin istemeleri gibi izin istesinler)

Yani: Kendilerinden evvelce mükellefiyet yaşında bulunan hür müminlerin izin istemeleri gibi başkalarının yanlarına girmeleri için her defasında ve her ne vakitte olursa olsun izin istedikleri gibi ey mükellef olan buluğa ermiş çocuklar, müsaade edilmedikçe ebeveynlerinizin hanelerine, odalarına girmeyiniz. Mesela bir bulûğa ermiş baliğ çocuk, izin istemeden babasının veya anasının bile hususi odasına girmemelidir. İslam terbiyesi bunu icap etmektedir.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Size Allah Açıklıyor İşte böyle

(İşte Hak Teâlâ ayetlerini böylece açıkça beyan buyuruyor) İslâm milletini aydınlatmak, ahlâki olgunlukları temin buyuracak olan dinî hükümleri böyle açık bir şekilde beyan lütfunda bulunuyor,

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ her şeyi hakkıyla bilendir, hikmet sahibidir) Bütün mahlûkatının hallerini, onların haklarında hayırlı olup olmayan şeyleri tam manasıyla bilmektedir. Ve o yüce mabut, hikmet sahibidir kullarına her emir ve tavsiye buyurduğu şey, elbette ki, bir mühim hikmete bağlıdır. Bundan dolayı biz kullar da o yüce yaratıcının bütün emirlerine, beyanatına göre hareketlerimizi tanzim etmeliyiz. Bizim için bundan başka selâmet çaresi yoktur.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ

ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

60.Evlenme arzuları kalmayan oturmuş kadınların isé bir ziynet ile açılıvermeleri halinde üst örtülerini bırakmalarından kendileri için bir günah yoktur. Bununla beraber iffete ziyadesiyle riayet etmeleri, kendileri için daha hayırlıdır ve Allah bihakkın işiticidir, hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayet, pek ihtiyar kadınlar hakkındaki bir şer'i müsaadeyi ve riayet edilmesi daha uygun olan bir vaziyeti beyan buyurmaktadır.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا

Evlenmeyi Ümit etmiyorlar Onlar ki Kadınlardan Oturanlar Ve

(Evlenme arzuları kalmayan oturmuş kadınların) Yani ihtiyar olduklarından dolayı erkekler ile evlenmek ümidinde bulunmayan oturmuş hayız dan kesilmiş, çocuk doğuramaz bir hale gelmiş, başkalarının şehvet bakışlarını çekecek bir vaziyette bulunmamış kadınlar ise Haklarında şöyle bir müsaade vardır. Onların

فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ

Bir ziyneti Gösterecek kimseler olmadan Elbiselerini Koymalarında Bir günah Kendilerine Artık yoktur

(ziynetlerini göstermeksizin üst örtülerini bırakmalarında kendileri için bir günah yoktur) Ziyetlerini teşhir etmemeleri halinde Nur 31.ayeti kerimedeki ilâhi emre uyararak gizli tutulması icap eden ziyet mahallerini ve örtülmesi lazım gelen güzelliklerini namahreme göstermemek suretiyle üst örtülerini elbiselerinin, başlarındaki örtülerinin üzerine ayrıca almış oldukları pardesülerini feracelerini, çarşafalarını bırakmalarında kendileri için bir günah yoktur. Örtülmesi lazım gelen azalarını, ziyetlerini örtünce o üst örtülerini kaldırmaları kendi haklarında bir günah teşkil etmez. Onların artık dikkat çekmeyecek halleri, haklarında böyle bir müsaadeye vesiledir,

وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ

Onlar için Daha hayırlıdır İffetli davranmak istemeleri Ve

(Yinede iffete ziyadesiyle riayet etmeleri, kendileri için daha hayırlıdır) O ihtiyar kadınların da iffete ziyadesiyle riayet etmeleri iffetli davranışta bulunmaları, Yani: Yabancılarından sakınıp örtünmeleri kendileri için daha hayırlıdır çünkü bu şekilde İslami ahlaka daha ziyade riayet etmiş, kendilerini töhmetten uzak bulundurmuş olurlar

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakkıyla İşitendir Allah Ve

(ve Allah hakkiyle işiticidir hakkiyle bilicidir) Ve Allah c.c Bütün kullarının söylediklerini işitir ve hakkiyle bilicidir bütün kullarının kalplerinde olanı, hepsinin niyetlerini; emellerini, tasavvurlarını bilir. Bundan dolayı bütün erkek ve kadınlar arasında cereyan eden sohbetleri, konuşmaları tamamen işitir, bilir. Buna inanmışızdır! Artık insanlık için lâzımdır ki, bu hakikati bilip hayatlarını temiz bir şekilde tanzime çalışsınlar.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

61.Kör üzerine bir güçlük yoktur, topal üzerine bir güçlük yoktur. Ve hasta üzerine bir güçlük yoktur. Ve kendi nefisleriniz üzerine de bir güçlük yoktur. Kendi evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya analarınızın evlerinde veya kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya anahtarlarına sahip olduğunuz evlerde veya sadık dostunuzun evinde yemenizden dolayı sizin üzerinize gerek toplu ve gerek dağınık bir halde yemenizden dolayı da bir günah yoktur. İmdi evlere girdiğiniz zaman

Allah tarafından mübarek, hoş bir sağlık dilemek üzere kendinize selâm veriniz. İşte Allah sizin için ayetleri böyle açıkça beyan buyuruyor, ta ki, akıl erdiresiniz. Bu mübarek ayet, bir kısım zararlı kimselerin başkalarıyla birlikte yemek yemelerinde bir mahzur olmadığını bildiriyor ve yine bir takım kimselerin aralarında soy yakınlığı bulunan zatların hanelerinde veya sahiplerinin izniyle tasarrufuna salâhiyetli oldukları hanelerde yemek yemelerinde bir vebal, bir güçlük olmadığını haber veriyor. Ve Müslümanların bir arada ayrı ayrı veya toplu olarak yemek yemelerinde bir günah bulunmadığını beyan buyuruyor. Ve evlere girilince kendilerine bir bereket ve rahmet vesilesi olmak üzere selâm vermelerini emir ve tavsiye buyurmaktadır.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ

Bir zorluk Topala Yoktur Ve Bir zorluk Köre Yoktur

(kör olanlar üzerine bir güçlük yoktur, topal bulunanlar üzerine de bir güçlük yoktur) Ey Müslümanlar! Size hiçbir sıkıntıyı gerektirici değildir onların haklarında bir vebali gerektirmez

وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ

Bir zorluk Hastaya Yoktur Ve

(ve yine hasta olanlar üzerine de bir güçlük yoktur) Onlar da başkalarıyla beraber toplanarak yemek yiyebilirler. Böyle bir arızaya tutulmuş olan Müslümanlardan yine temiz, nezih dindaşlar bulunmaktadır.

&-Böyle olduğu halde onlar, bedenleri sağlam dindaşlarıyla beraber bir sofrada bulunup yemek yemekten sıkılmakta bulunuyorlarmış, kendilerinin vasıfları ve tavırlarından başkalarının tiksinecekleri, üzüleceklerini düşünerek onlar ile beraber bir sofrada oturup yemek yemekten çekinir bulunmuşlardır. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, onların diğer din kardeşleriyle bir arada yemek yemelerinde bir güçlük bir vebal, çekinmeği gerektiren bir vaziyet olmadığını bildirmiş, Müslümanların arasında bağlılık ve sevginin devamının lüzumuna bu vesile ile de işaret buyrulmuştur.

وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ

Evlerinizden Yemenizde Kendinize yoktur Ve

(kendi evlerinizde kendi nefisleriniz üzerine de yemek yemenizde bir sakınca yoktur) Yani: Karılarınızın, çocuklarınızın hanelerinde yemek yemekte, Çünkü koca ile karı arasında büyük bir bağlılık vardır. Evlâdın haneleri de babalarının haneleri hükmündedir. Nitekim bir hadisi şerifte: "sen de, senin malın da baban içindir" buyrulmuştur.

أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ

Annelerinizin Evlerinden Veya Babalarınızın Evlerinden Veya

(ve babalarınızın evlerinde veya analarınızın evlerinde) Yemek yemekte de bir sakınca yoktur. İsterse soy bakımından uzak bulunsunlar, çünkü dedeler de babalar, analar makamındadırlar. Bunların aralarında da büyük bir bağ, bir bütünlük ve parçalık mevcuttur.

أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ

Kız kardeşlerinizin Evlerinden Veya Erkek kardeşlerinizin Evlerinden Veya

(Veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde) Yemek yemekte de bir vebal yoktur. Bunların baba ana bir kardeşler olmalarıyla yalnız baba bir veya ana bir kardeşleri olmaları eşittir. Herhalde bunların aralarında da büyük bir velayet, bir bağlılık vardır

أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ

Halalarınızın Evlerinden Veya Amcalarınızın Evlerinden Veya

(veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde) Yemek yemenizde de bir sakınca yoktur, bunlar da babaların birer parçaları demektir, aralarında büyük bir yakınlık vardır

أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ

Teyzelerinizin Evlerinden Veya Dayılarınızın Evlerinden Veya

(veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde) Yemek yemekte de bir sakınca mevcut değildir. Bunlar da annelerin birer parçasıdır, bunların da hanelerinde gidip yemek yemeğe, adeta göre müsaadeleri vardır. Meğerki açıkça men edilmiş olsunlar

أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ

Anahtarlarına Malik oldunuz O şeyden ki Veya

(veya anahtarlarına sahip olduğunuz) evlerde yani: Sahiplerinin vekil olup kendilerinde tasarrufa ta salahiyetli bulunduğunuz hanelerde veya köleleriniz hanelerinde yemek yemenizde de bir sakınca yoktur, çünkü bu takdirde izin verilmiş olur. Efendiler ise köleleri üzerinde mülkiyet hakkına sahiptirler

أَوْ صَدِيقِكُمْ

Dostunuzdan Veya

(veya sadık dostunuzun) Evinde yemek yemekte bir vebal yoktur, isterse, arada bir soy yakınlığı bulunmasın. Çünkü dostlar arasında büyük bir bağlılık, bir yardımlaşma geçerli bulunur. Ve ey Müslümanlar!

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا

Ayrı ayrı Veya Hep beraber Yemenizde Bir günah Size Yoktur

(sizin üzerinize gerek toplu ve gerek dağınık bir halde yemenizden dolayı da bir günah yoktur) yani: Bir hanede toplanan Müslümanlar içlerinde kör gibi topal gibi hasta yatalak gibi mazeret sahipleri bulunsun, bulunmasın, bir kaptan toplu olarak yemek yiyecekleri gibi ayrı ayrı da yiyebilir. Bir kere öyle toplu olarak yemek de çirkin görülecek bir cihet yoktur. Bunun birliği temine, külfeti mene hizmet edeceği de düşünülebilir. Bununla beraber her ferdin kendi arzusuna göre yemek alarak tek başına yemesi de caizdir, bunda da bir zarar yoktur.

Bununla birlikte tefsirlerde deniliyor ki: Vaktiyle müminlerden "Beni Leys" gibi öyle âlicenap, misafirperver zatlar varmış ki, hanelerde misafir bulunmadıkça tek başına yemek yemekten üzüldür imişler, hatta içlerinden bazıları misafir gelmedikçe aç durur, bir gün aradan geçse bile yemek yemez, misafir gelmesini beklerdi. Bazı Müslümanlar da fakir olan yakınlarının veya dostlarının hanelerine gidince onların ihtiyaçlarını göz önüne alarak yemeklerinden yemek istemezlerdi. Bu ayeti kerime ise böyle bir harekette bulunmaya lüzum olmadığını bildirmiş, tek başına da, toplu olarak da yemek yenilebileceğini ve belli yakınlık sahiplerinin vesairenin hanelerindeki yemeklerden istifade edilebileceğini beyan buyurmuştur.

فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا

Evlere Girdiniz Artık o zaman ki

(İmdi evlere girdiğiniz zaman) Ey Müslümanlar! Cenabı Hakkın müsaadesinden istifade ediniz, onun lütuflarına sığınınız, şu beyan olunan evlere girdiğiniz zaman

فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً

Güzel Mübarek Allah'ın Katından Bir sağlık temennisi olarak Kendinize Hemen selam verin

(Allah tarafından mübarek, hoş bir sağlık dilemek üzere kendinize selâm veriniz) Allah tarafından sabit, onun emriyle meşru bulunan mübarek ziyade hayır ve sevaba vesile olacak işitenlerin nefislerini hoş ve taltif edecek olan bir sağlık dilemek üzere kendinize fertlerinden bulunduğunuz o haneler ehline selâm veriniz. Böyle selâm vermek, büyük bir hayır dilerlik eseridir, bir dostluk nişanesidir, Allah katında kabule karin olacak bir güzel duadır. Hatta deniliyor ki: Bir kimse eve girince ailesine selâm vermelidir. Onlar selâma daha lâyıktırlar. Hanede kimse bulunmazsa: "Esse-lâmü aleyna ve ala ibadillahissalihin" Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın Salih kullarının üzerine olsun." diye selâm vermelidir, melekler bunu selâm ile karşılırlar.

&-Tefsiri kebirde ve Ebussuud efendinin tefsirinde yazılı olduğu üzere ashabı kiramdan Hz. Enes demiştir ki: Resulullah sallallahu aleyhi vesellem'e on sene hizmet ettim yaptığım bir şey için "bunu ne için yaptın" diye sormadı ve terk ettiğim bir şey için de "onu niçin terk ettin" diye sorulmadı. Başında bulunarak ellerine su döküyordum, mübarek başını kaldırarak buyurdu ki: "Her ne zaman ümmetinden bir kimseye tesadüf edersen ona selâm ver ömrün uzun olur. Ve hanene girince onlara selâm ver, hanenin hayrı artmış olur ve kuşluk namazını da kıl, çünkü Allah'a yönelen iyilerin namazıdır" Yani: Hakka dönen ümmetin iyilerinin devam edecekleri bir güzel nafîle namazdır.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Allah Açıklıyor İşte böyle

(İşte Allah sizin için ayetleri böyle açıkça beyan buyuruyor) İşte ey ehli İslâm!

Allah sizin için ayetleri böyle bir lütuf olmak üzere tekrar tekrar ve açıkça beyan buyuruyor sizi irşad ve uyanmaya davet etmiş oluyor

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akil erdirirsiniz Ta ki siz

(Taki akıl erdiresiniz) Güzelce, akıllıca düşünerek o hikmet sahibi yaratıcının sizlere yönelen emirlerindeki, ebedî saadetinizi temine muvaffak olasınız. Ne büyük bir ilâhi lütuf!

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

62.Muhakkak müminler, onlardır ki, Allah'a ve resulüne î mân etmişlerdir Onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. Muhakkak ki senden izin isteyenler İşte onlar, öyle kimselerdir ki, Allah'a ve Resulüne î mân ederler. Bundan dolayı bazı işleri için senden izin istedikleri zaman artık sen de onlardan dilediğine izin ve onlar için mağfiret iste, şüphe yok ki, Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

Bu mübarek ayet, hakiki müminlerin dinlerine ne kadar bağlı, peygamberin emrine ne derece itaatli olduklarını ve mühim bir hâdisle dolayısıyla toplu bir halde bulundukları zaman, içtimai ahlâka riayet edip Resul-i Ekrem'den müsaade almadıkça meclislerini terk etmediklerini bildiriyor. Resuli Ekrem'in de bunlardan dilediğine müsaade vermeğe Allah tarafından izinli ve onların haklarında istiğfarda bulunmakla görevli bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman ettiler O kimselerdir ki Mü'minler Ancak

(Muhakkak müminler onlardır ki Allah'a ve Resulüne iman etmişlerdir) Mükemmel bir imana sahip zatlar o müminlerdir ki: görünürde ve gizlide mümin bulundukları zamanda yani: Cuma ve bayram namazlarını kılmak veya cihada dair veya diğer mühim bir hadise hakkında danışmada bulunmak için peygamberin huzurunda toplanılmış olunca da imanlarındaki olgunluğu gösterirler

وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ

Ondan izin almalarına kadar Ta ki Gitmediler Toplu Bir iş üzerine Onunla beraber Oldular O vakit ki Ve

(ve onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler) Ondan o yüce peygamberinden izin istemedikçe ondan müsaade almadıkça o meclisi bırakıp gitmezler o müminler, bu kadar itaatkâr zatlardır.

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve **Allah'a İman ederler** **O kimselerdir ki İste onlar Senden izin istiyorlar** **O kimseler ki Şüphesiz** (muhakkak ki senden izin isteyenler onlar, öyle kimselerdir ki: Allah'a ve Resulü'ne iman ederler) İşte onların güzelliklerini ifade etmek için buyruluyor ki: onlar, öyle kimselerdir ki: Allah'a ve Resulü'ne iman ederler. Ve bu imanlarının tesiriyledir ki Resûlullah'tan izin istemeyi terk etmezler

فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ

İşleri Bazısı için Senden izin istediler Öyle ise o zaman ki

(bazı işleri için senden izin istedikleri zaman) Bununla beraber o müminler bazı mühim işleri için Ey yüce Peygamber! Senden izin istedikleri zaman serbestsin

فَإِذْنٌ لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ

Onlardan Diledin O kimseye ki Artık izin ver

(artık sen de onlardan dilediğine izin ver) hangisinin izin istemesi bir fayda ve hikmete dayanıyorsa onun hakkında müsaade lütfunda bulun

وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ

Allah'tan Onlar için Mağfiret dile Ve

(ve onlar için mağfiret iste) Gerçekte izin isteği, özre, ihtiyaca mebnî olsa da yine de istenmemesi daha iyi kabilinden olabilir ve dünyevî bir işin uhrevî bir işe takdimi lekesinden uzak olamaz. Bu sebeple haklarından mağfiret istemek faideden boş değildir,

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Şüphesiz Allah

(şüphe yok ki, Allah çok bağışlayandır) El gafur kullarının kusurlarını ziyadesiyle af eder ve örter ve Er rahim pek esirgeyendir kullarının üzerlerine ilâhî rahmetini ziyadesiyle akıtmaktadır. İşte o müminler için müsaade verilmesine, istiğfarda bulunulmasına dair olan ilâhî emir de bu mağfiret ve rahmet cümlesindendir.

Deniliyor ki: Resulî Ekrem, hutbe okurken münafıklığı ayıpladı. Orada bulunan münafıklar ise sağa sola bakar, kendilerini kimse görmeyecek ise hemen oradan çıkar giderlerdi, Kendilerini görecektense kimse bulunursa o zaman durur, Müslümanlar ile beraber namaz kılarlardı. Hâlbuki hakiki müminler, bir lüzum görülmedikçe ve izin almadıkça o toplantı mahallinden ayrılıp gitmezlerdi. İşte bu ayeti kerime, bunlara işaret buyuruyor ve şuna da işaret buyrulmuş oluyor ki: Umuma ait mühim bir içtimai mesele hususunda toplanmış olan Müslümanlara lâıyık olan odur ki: Gerekmeydikçe o meclisi terk etmesinler. Bir lüzum görüldüğü takdirde de o meclise başkanlık eden zattan müsaade istesinler. Çünkü içtimai ahlâk, İslâm terbiyesi bunu icap eder.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ

يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ

يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

63.Aranızda Peygambere ait olan çağırmaı, bazınızın bazınıza olan çağırması gibi kılmayınız. Muhakkak ki: Allah, sizden saklanarak azar azar savuşup gidenleri bilir. Artık onun emrine muhalefet edenler, kendilerine bir fitne ermesinden veya kendilerine elem verici bir azabın çarpmasından sakınsınlar.

Bu mübarek ayetler de Resulî Ekrem'e karşı saygılı bir şekilde hitaplarda bulunulmasını emrediyor, o yüce Peygamberin huzurundan ayrılan, emirlerine muhalefette bulunan münafıkların dünyevî ve uhrevî felâketlere uğrayacaklarını bildiriyor. Bütün kâinatın yüce yaratıcısına karşı kullarının yapar oldukları şeylerin gizli kalamayacağını ve herkesin kendi ameline göre muamele yapılacağını ihtar buyurmaktadır.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا

Bazısını Bazınızın Çağırması gibi Aranızda Peygamberin Çağırmasını Kılmayın

(Aranızda Peygambere ait olan çağırmayı, bazınızın bazınıza olan çağırması gibi kılmayınız) Ey müminler! Resuli Ekrem'e hitap etmeyi, onu hatırlamayı bazınızın bazınıza olan çağırması gibi kılmayınız Hazreti Peygamberin davetine hemen icabet ediniz, saadet huzuruna koşup gidiniz. Çünkü onun emrine koşuvermek bir görevdir. O kadri yüce peygambere karşı tam bir hürmet ve saygı ile nidada bulunun

Meselâ: Ona yalnız mübarek ismiyle veya künyesiyle hitap ederek: "Ya Muhammed "yahut "ya ebelkasım" diye hitapta bulunmayın, belki: "Ey Allah'ın Resulü!", "Ey Allah'ın nebisi!" gibi saygılı bir şekilde hitap ediniz. O yüce Resulü daima saygı ile anınız,

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا

Saklanarak Sizden Savuşup gidiyorlar O kimseleri ki Allah Biliyor Gerçekten

(Muhakkak ki: Allah, sizden saklanarak azar azar savuşup gidenleri bilir) Ey cemaati Müslimin! Muhakkak ki, Allah sizden saklanarak azar azar savuşup gidenlerin bir takım münafıklar bilir O bilen yaratıcıya karşı hiçbir şey gizli kalmaz,

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ

Onun emrinden Muhalefet ediyorlar O kimseler ki Artık sakınsın

(Artık onun emrine muhalefet edenler sakınsınlar) Artık onun Cenabı Hakkın veya Resuli Ekrem'in veyahut Hak Teâlâ ile yüce Peygamberden her birinin emrine muhalefet edenler Hz. Peygamberin huzurundan izin istemeksizin çıkıp savuşanlar, Resuli Ekrem'e karşı hürmetkâra ne vaziyet almaktan, şu muhterem Peygambere karşı tam bir saygı ile hitap etmekten kaçınanlar

أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Kendilerine isabet etmesinden Veya Bir bela Kendilerine isabet etmesinden

(kendilerine bir fitne ermesinden) veya kendilerine elem verici bir azabın gelmesinden) Kendilerine dünyada bir fitne bir hastalık, bir musibet, bir mağlûbiyet ermesinden Kendilerine ahirette elem verici azabın çarpmasından kendilerine cehennem ateşinin isabet etmesinden sakınsınlar. Çünkü onların o kötü hareketleri böyle bir cezadan boş olamaz. Bununla birlikte haklarında hem dünyevî, hem de uhrevî felâket ve azabın birlikte olması da düşünülebilir.

&-Rivayete göre münafıklar, cuma günleri peygamber mescidinde durmadan ve özellikle Hz. Peygamberin hutbesini dinlemek den sıkılarak mescidi şeriften gizlice çıkmaya cür'et ederlerdi. İşte bu ayeti kerime, onların bu fena hallerini bildirmektedir.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ

فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

64.Haberiniz olsun, iyi biliniz. Göklerde ve yerde ne varsa şüphe yok ki, Allah'ındır. Muhakkak ki, sizin üzerinde olduğunuz hâli ve ona döndürülecekleri günü bilir. Artık onlara yapmış olduklarını haber verecektir. Ve Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ındır Şüphesiz Dikkat edin

(Haberiniz olsun, iyi biliniz Göklerde ve yerde ne varsa şüphe yok ki, Allah'ındır) Ey insanlar! Cenabı Hakkın her şeye kadir, dinsizleri de istediği şekilde cezalandırmağa muktedir olduğu şüphesizdir. Bir kere o yüce yaratıcının, kudret eserlerini gözünüze alınız. Evet. Haberiniz olsun, iyi biliniz! Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de şüphe yok ki, Allah'ındır hepsini de yaratan, hepsine de sahip olan, hepsini de yok etmeğe ve tekrar diriltmeğe kadir bulunan ancak o yüce yaratıcıdır,

قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ

Üzerindesiniz Siz O şeyi ki Biliyor Gerçekten

(muhakkak ki, sizin üzerinde olduğunuz hali bilir) Yüce Allah Bütün kulların Hal ve durumlarını kısaca ilâhi dine itaat demi muhalefette mi bulunduklarını, samimiyetle mi, münafıklık ile mi vasıflanmış olduklarını bilmektedir

وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ

Ona Döndürülecekler O gün ki Ve

(Ve O'na döndürülecekleri günü de bilir) Ve bütün dinsizlerin, münafıkların o ezeli yaratıcıya, onun mahkemeyi kübrasına döndürülecekleri günü de bilir. Buna inanmışlardır. Ona hiçbir şey gizli kalmaz,

فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyleri ki Artık onlara bildirilecektir

(Artık onlara yapmış olduklarını haber verecektir) o hikmet sahibi yaratıcı o manevî huzuruna getirilmiş olacak kullarına dünyadalken neler yapmış olduklarını haber verecektir. Kendilerini dünyadaki amellerine göre cezaya uğratacaktır, artık bunu düşünmelidirler!

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Ve

(ve Allah Teâlâ her şeyi hakkiyle bilendir) Onun ilminden çerçevesinden bir zerre bile hariç kalmaz. Bundan dolayı o yüce mâbud, itaat eden ve âsi bulunan bütün kullarının da amellerini maksatlarını tam manasıyla bilmektedir, kendileri ona göre mükâfata veya cezaya kavuşturacaktır. Evet. O Hikmet sahibi yaratıcı Hazretleri, insanları irşad edecek olan Peygamberlerini, kitaplarını insanlık âlemine göndermiş, ilâhi kudretini gösteren ayetleri, yaratılış harikalarını teşhir buyurmuş, artık hiç bir kimsenin bir mazeret ileri sürmesine imkân kalmamıştır. Nitekim bu son bulan mübarek sureyi takib eten Furkan suresinde bu hakikatları izah buyurmaktadır. Artık, her akıllı insanın bunları güzelce düşünerek hayatını ona göre tanzim etmesi lâzımdır. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

25-FURKAN SURESİ

Bu mukaddes sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Ancak bazı zatlara göre yalnız 68, 69, 70. ayetleri Medine'yi Münevvere'de inmiştir. Bu mübarek sure, hak ile batılın arasını ayırt eder, bu sebeple "Furkan" unvanına da sahip bulunan Kuran-ı Kerim'in öyle yüce ayetleri kapsamış olduğu için kendisine böyle "Furkan Suresi" adı verilmiştir. Bu muazzam sure Kuran-ı Kerim'in inmesindeki hikmeti bildirmektedir. Kâinatın yaratıcısı Hazretlerinin birliğini isbata, kutsî vasıflarını beyana ait ayetleri içermektedir. O yüce yaratıcının kudret ve azametini, bütün noksanlardan yüce olduğunu izah buyurmaktadır. Risalet ve peygamberliğe, kıyametin hallerine, hâlis müminlerin en şerefli vasıflarına dair beyanları içermektedir. Bütün insanlık için pek büyük bir öğüt, pek mühim bir irşad ve uyanma vesilesi bulunmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

1. Hayır ve bereketi sonsuzdur, o zatın ki, Furkan'ı kulu üzerine indirdi ki: Bütün âlemlere bir sakındırıcı olsun.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın her şeyden yüce, sonsuz hayır ve berekete sahip olduğunu bildiriyor. İnsanlığı aydınlatmak ve sakındırmak Hak ile batılı ayıran Kuranı Kerim'i Resulüne indirmiş olduğunu haber veriyor. Bütün kâinata sahip olan o ezeli Yaratıcının evlât edinmekten, ortak ve benzerden münezzeh olduğunu beyan buyuruyor. Buna rağmen bir takım aciz mahlûkları kendilerine mabut edinmiş olan müşriklerin cehaletlerine aşağılıklarına işaret buyurmaktadır.

تَبَارَكَ الَّذِي

O ki Ne yücedir

(o zat ki Hayır ve bereketi sonsuzdur) Yani: Bütün mahlûkatı hakkında hayır ve ihsanı pek ziyade boldur, her bakımdan üstün kudret ve hâkimiyete sahiptir ve zatı ve sıfatları bütün kâinattan yücedir. O zatı ki o hikmet sahibi yaratıcıdır ki

نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ

Kuluna Furkan'ı indirdi

(Furkan'ı kulu üzerine indirdi ki) Furkan'ı hak ile batılı ayıran ve ayetleri hikmet gereği parça parça nazil olmuş bulunan Kuranı Kerimi kulu Hz. Muhammed Aleyhisselatu vessellem üzerine indirdi. Ta ki o Yüce Yaratıcı veya o indirilen hikmet dolu kitab Kuranı kerim veya kendisine o yüce kitap indirilmiş bulunan Peygamber

لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

Bir korkutucu Âlemlere Olması için

(Bütün âlemlere bir sakındırıcı olsun) Bütün âlemlere bir sakındırıcı bir uyarıcı ve müjdeleyici olsun bütün mükellef mahlûkatı haktan, kulluk vazifelerinden haberdar eylesin. Resulullahın bu kutsal vazifesi, bütün Allah'ın mahlûkatı hakkında bir rahmet eseridir, bir sırf hayırdır. Çünkü onları uyandırmaya, ebedî bir selâmet ve saadete kavuşturmaya en mükemmel bir vesiledir.

&-Bu ayeti kerime, Kuranı Kerim'in inmesindeki hikmeti beyan buyuruyor. Bu hikmet ise bütün âlemlere, yani: Mükellef kullara bir müjdeleyici ve uyarıcı olmaktan ibarettir. Bu sebeple yüce Peygamberimizin de bütün insanlara bir Peygamber gönderilmiş olduğu gibi meleklerle, cinlere de bir Peygamber gönderilmiş olduğuna bir işarettir. Çünkü: Âlemin; Tabiri bunların hepsini içine alır. Fakat Resulü Ekrem'in meleklerle de Peygamber gönderilmiş olduğu hakkında âlimler arasında ihtilâf vardır. Cumhurun görüşüne göre meleklerle Peygamber gönderilmemiştir. Şu kadar var ki, Kuranı Kerim'in ilâhi beyanlarından meleklerin de faydalanmaları düşünülebilir. Bu bakış açısı

sından Kurani Kerim, onların haklarında bir ilâhi rahmet demektir. Resulü Ekrem Efendimizin âlemlere bir rahmet olduğu ise yine Kurani Kerim'in beyanlarıyla sabittir.

&-Tebareke; kelimesi, bereketi ve hayrın çokluğunu ve fazlalığını ifade eder, Hak Te-âlâ'ya mahsus bir saygı kelimesidir, başkaları hakkında kullanılamaz.

&-"Furkan"dan maksat ise Kurani kerimdir. Çünkü Kurani, hak ile batılın aralarını ayırdığı için ve ayetleri birbirinden farklı olarak yirmi üç senede parça parça nazil olmuş bulunduğu için kendisine böyle "Furkan" ismi de verilmiştir.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ
وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا

2.Öyle zat ki, göklerin ve yerin mülkü O'nundur ve hiç oğul edinmemiştir. Ve O'nun için mülkünde bir ortak da yoktur ve her şeyi yaratmıştır, onu bir miktar ile takdir buyurmuştur.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur O ki

(Öyle zat ki, göklerin ve yerin mülkü O'nundur) O Kurani Kerimi indirmiş olan yüce Allah öyle bir zat dır ki göklerin ve yerin mülkü özel olarak O'nun içindir kesin hâkimi-yet, üstün bir saltanat o yüce yaratıcıya mahsustur, bütün mahlûkat O'na muhtaçtır, onun kudreti ve iradesi altında bulunmaktadırlar ve ortak ve benzerden münezzeh olan o Ezeli Yaratıcı

وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا

Bir çocuk Edinmemiştir Ve

(hiç bir oğul edinmemiştir) O'nun yaratıcılığı, her bakımdan birliği evlât edinmekten yüce olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı Hristiyanların Hz. Mesih'e "Allah'ın oğlu" demeleri Sümeniyye" taifesinin meleklerle "Allah'ın kızları" demeleri pek batıl birer iddiadır, o yüce yaratıcının ilâhlık şanına aykırıdır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ

Mülkünde Bir ortak Onun için Olmamıştır Ve

(Ve O'nun için mülkünde bir ortak da yoktur) O Yüce Yaratıcı Hanlığında da, kâi-nata sahip oluşunda da tektir, bütün göklerin yerlerin mülkü ve hâkimiyeti o eşsiz ya-ratıcıya mahsustur. Artık bir takım mahlûk, yok olmaya mahkûm şeylere nasıl yaratı-cılık, mabutluk isnat edilebilir?

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ

Her şeyi Yarattı Ve

(0 her şeyi yaratmıştır) Bütün mahlûkatı ve onların fiillerini o Yüce Yaratıcı, hikmeti-nin gereğine göre vücuda getirmiş ve getirmektedir. Mahlûkattan hiç biri, yaratıcılık sıfatına sahip, kendi fiillerini bile yaratacak bir kabiliyete sahip değildir. Ve 0 Hikmet Sahibi Yaratıcı

فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا

Bir takdir ile Onu takdir etti Ve

(onu bir miktar ile takdir buyurmuştur) Her yarattığı şeyi bir miktar ile takdir bu-yurmuştur her yarattığı şeye bir özel şekil vermiştir. Her birini bir harika mahiyette bulundurmıştır, her yarattığının yaratılışında bir hikmet ve menfaat vardır. Her birinin hayat müddeti, devam zamanı, halinin akıbeti Allah katında takdir edilmiştir, onun katında bilinmektedir.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ

ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوَةً وَلَا نُشُورًا

3.Öyle iken ondan başkasını ilâhlar edindiler ki, hiçbir şey yaratamazlar. Hâlbuki onlar yaratılırlar ve kendi nefisleri için ne bir zarara ve ne de bir faydaya sahip değildirler. Ne ölüme ve ne hayata ve ne de ölüleri kabirlerinden diriltip kaldırmağa mâlik bulunmazlar.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً

Bir takım ilahlar Ondan başka Edindiler Ve

(Öyle iken ondan başkasını ilâhlar edindiler) Cenabı Hakkı bütün yarattığı eserlerinde birliği, hâkimiyeti, kudret ve büyüklüğü görünüp durmakta iken bir takım kimse-ler, küfür ve şirke düşerek o benzersiz mabud dan başkasını ilâhlar edindiler ki, o ilâh sandıkları şeyler

لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ

Yaratılmışlardır Kendileri Ve Bir şey Yaratamazlar

(hiçbir şey yaratamazlar Hâlbuki onlar yaratılmışlardır) Onlar aciz şeylerdir, bir zerreyi bile yoktan var edemezler. Onlar da diğer mahlûkat gibi Allah'ın kudreti ile vücuda getirilmekte bulunurlar. Artık bir yaratıcıya muhtaç olan, bir zerreyi bile yaratmaya kadir bulunmayan şeyler, Hanlık vasfına nasıl sahip olabilir ki, onlara tapınmak uygun olabilsin? Onlar

وَلَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا

Ne bir faydaya Ve Bir zarara Kendileri için Sahip olmuyorlar Ve

(ve kendi nefisleri için bile zararı def etmeye malik değillerdir) Ve o ilâh edinilen mahlûklar kendi nefisleri için bile ne bir zararı defetmeğe ve ne de bir faydayı bir menfaati celp etmeğe sahip değildirler. Artık onlar başkaları hakkında neye sahip, kadir olabilirler ki, onlara tapınmak istenilsin? Evet. O ilah edinilen şeyler

وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا

Ne bir dirilmeye Ve Ne bir hayata Ve Bir ölüme Sahip olmuyorlar Ve

(ne ölüme ve ne de hayata ve ne de ölüleri kabirlerinden diriltip kaldırmaya malik bulunmazlar) Bu hususlarda hiçbir tasarrufa kadir olamazlar. Ne bir kimseyi öldürmeye ve ne de diriltmeye; yeniden varlık alanına getirmeğe kudretleri yoktur. Bütün bu gibi hâdiseler, bütün kulların fiilleri, Cenab-ı Hakkın kudretiyle, takdiriyle, yaratmasıyla vücuda gelmektedir. Artık her bakımdan aciz, kendilerine tapanları sevaba nail edecek azaptan koruyabilecek bir kudrete sahip bulunmayan mahlûk şeylere nasıl ilâhlık isnat edilerek kendilerine tapılabilir? Kendilerine bile hiç bir faide veremeyecek şeylerden başkaları hakkında nasıl bir faide beklenebilir?

Kısacası ilâh olan zat bu gibi üstün vasıfları kendisinde toplamaktadır:

- 1.Kendisi yaratıcı olup asla yaratılmış değildir.
- 2.Zararları savmaya, menfaatleri çekmeye kadirdir.
- 3.Dilediğini öldürmeğe ve dilediğini diriltmeğe muktedirdir.
- 4.Ölüleri diriltip bir mükâfat ve ceza âlemine sevk edecektir. İşte bu seçkin vasıflara sahip olmayanlar, ilâhlık vasfına asla sahip olamazlar.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا افْكٌ نَافْتَرِيهِ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُ ظُلْمًا وَزُورًا

4.Ve kâfir olanlar, dediler ki: Bu bir yalandan başka değil, onu kendisi uydurdu ve ona başka bir kavim de yardım etti. Muhakkak ki, o kâfirler bir zulüm ve bir iftira ile geldiler.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin Kur'anı Kerim hakkındaki yanlış görüşlerini ikinci şüphelerini, batıl iddialarını red ve teşhir ediyor. O apaçık kitabın çok iyi bilen, bağışlayan ve esirgeyen kâinatın yaratıcısı tarafından indirilmiş bir mukaddes ilâhî kitap olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar, dediler ki) Ve Resul-i Ekrem'in yüce vaziyetini, Kuranı Kerim'in bir ebedi mucize olduğunu takdir edemeyen bir takım kâfir olanlar Nadr İbnil hars, Abdullah İbni Ümeyye, Nevfel İbni Hureyl gibi batıl kanaatte bulunan dinsizler dediler ki: Bu Kuran kitabı

إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ نَافْتَرِيهِ

Onu uydurdu Bir yalan ki Ancak Bu değildir

(Bu bir yalandan başka değil, onu kendisi uydurdu) Bu kitap gerçeğe aykırı bir şey onu kendisi uydurdu onu Muhammed Aleyhisselam kendi tarafından vücuda getirdi, bir yalan olarak Cenabı Hakka isnat etti

وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ

Başka Bir topluluk Bu hususta Ona yardım etti Ve

(ve ona başka bir kavim de yardım etti) Yani: Yahudiler ona eski ümmetlerin haberlerini hikâye ettiler, Mekke'de bulunan bir takım ehli kitap da ona Tevrat'a, İncil'e dair bilgiler verdiler.

فَقَدْ جَاءُ ظُلْمًا وَزُورًا

Yalanla Ve Zulümle Geldiler Böylece gerçekten

(Muhakkak ki, bir zulüm ve bir iftira ile geldiler) Muhakkak ki böyle bir isnatta bulunanlar, Hz. Peygamberin başkalarından istifade etmiş olduğunu iddia eden kâfirler bir zulüm ve bir iftira ile geldiler. Onların bu iddiaları, bir zulümden, büyük bir yalandan başka değildir. Çünkü Resûlullah onların bu iddialarından tamamen uzaktır, onun hiçbir kimseden bir şey öğrenmemiş olduğu kesin olarak bilinmektedir. Kuranı Kerim'in içerdiği ise binlerce hakikatlara aittir, sahip olduğu edebi vasıf itibariyle de bütün insan eserlerinin üstünde olduğu açıktır. Artık onun hakkındaki böyle bir iddia, pek cahilce bir iftiradan başka değildir.

وَقَالُوا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

5.Ve dediler ki 0 evvelkilerin yazmış oldukları uydurmalarıdır. Onlar yazdırmıştır. Artık onlar O'na sabah ve akşam okunuyor.

وَقَالُوا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا

Onu yazdırmış Evvelkilerin Masallarıdır Dediler ki Ve

(Ve dediler ki 0 evvelkilerin yazmış oldukları uydurmalarıdır) Ve 0 cahil, iftiracı kimseler dediler ki: 0 Kuran evvelkilerin yazmış oldukları uydurmalarıdır. Eski milletlerin hurafeler kabilinden olarak kaleme almış bulundukları yalan şeylerdir. Onları kendisi için eski kavimlerden istemiştir.

فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

Akşam Ve Sabah Kendisine Yazdırılıyor Ve o

Artık onlar O'na sabah ve akşam okunuyor. Artık o uydurma şeyler o Peygamberlik iddia eden zata sabah ve akşam okunuyor. Yani: Daima veya gizlice vakit vakit okunuyor ki, onları kavrasın, ezberlesin, sonra halka yaysın ve tebliğde bulunsun. İşte o kahrolası topluluk, böyle bir bozuk iddiaya cür'et etmişlerdi.

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

6.De ki: Onu o zat indirmiştir ki, göklerde ve yerde olan gaybı bilir. Şüphe yok ki, o çok yarlıgayan, çok merhamet edendir.

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي

O ki Onu indirmiştir De ki

(De ki Onu o zat indirmiştir) Cenabı Hak da o lanetlileri red için yüce habibine

hitaben şöyle buyuruyor: Resulüm! O inkârcılara deki o bir suresinin bile benzerini yazmaktan aciz bulunduğunuz Kuranı Kerimi o zat o Kâinatın Yaratıcısı sana indirmiştir ki, o Ezeli Yaratıcı

يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde ki Ve Göklerde ki Sırrı Bilir

(göklerde ve yerde olan gaybı bilir) Onun ilmi, bütün açık ve gizli olan kâinatı kuşatmış, bulunmaktadır. İşte o apaçık kitapta haber verdiği şeylerin bir büyük kısmı da gaip şeylere aittir ki, onlar birer birer görünme alanına gelecektir. Artık böyle bir nice gerçekleri içeren bir kitap nasıl uydurmalardan, geçmiş milletlerin uydurdukları yalan şeylerden ibaret sanılabilir? Böyle bâtil, inançlarda bulunanlar, derhal azabı hak etmiş olurlar. Fakat

إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayan Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o çok yarlıgayan, çok merhamet edendir) Şüphe yok ki O Yüce Yaratıcı El gafur çok yarlıgayan dır, çok af eden ve örtendir. Ve o yüce yaratıcı Er rahim çok merhamet edendir bu yüce sıfatlarından dolayıdır ki, azabı hak etmiş olanları derhal kahr ve helak etmiyor. Onlara bir uyanabilecek hayat müddeti veriyor. Bundan istifade etmeyen inkârcılar, elbette ki, lâıyk oldukları cezaya sonunda uğrayacaklardır

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ

فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا

7.Ve dediler ki: Bu Resul için ne var ki, yemek yiyor ve çarşılarda yürüyor. Ona bir melek indirilmeli değil mi idi ki, artık onunla beraber bir korkutucu olsa idil.

Bu mübarek ayetler de o kâfirlerin üçüncü batıl iddialarını teşhir ediyor. Onların Hz. Peygamber hakkındaki edepsizce iddialarından ve getirdikleri misallerden dolayı sapıklığa düşmüş, doğru yolu bulmaktan mahrum kalmış olduklarını ihtar buyurmaktadır

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ

Peygambere Bu Ne Oluyor Dediler Ve

(ve dediler ki Bu Resul için ne var ki) o inkârcılar dediler ki böyle peygamberlik iddiasında bulunan kimse ne biçim peygamber ki o da bizim gibi

يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ

Çarşılarda Geziyor Ve Yemek Yiyor

(yemek yiyor ve çarşılarda yürüyor) İhtiyaç içinde bulunuyor, geçimini sağlamaya çalışıyor, artık peygamberlik sıfatıyla bizden nasıl üstün olmuş olabilir? Peygamber olan, melek olmalı, bu gibi ihtiyaçlardan uzak bulunmalı değil midir? Veyahut

لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ

Bir melek Ona İndirilmeli Değil miydi?

(ona bir melek indirilmeli değil mi idi ki) Onu tasdik etsin, onun peygamberliğine şahitlikte bulunsun.

فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا

Bir korkutucu Onunla Berabe Artık Olsa İdi

(Artık onunla beraber bir korkutucu olsa idi) O melek ile birlikte uyarıcı olsa idi O zaman onun Peygamberliği sabit olurdu. Bu cahil inkârcılar, yiyip içmenin, geçimi sağlamaya çalışmanın peygamberliğe engel olmayacağını anlayamıyorlardır, insanlara yine insanlardan Peygamber gönderilmesinin menfaat ve hikmet gereği olduğunu düşünemiyorlardı. Hz. Peygamberin risalet ini desteklemek için bir melek gönderilmiş olsa idi, onu görmek duyarlığına sahip olmadıkları için yine maksatları sağlanmış olamazdı. Gördükleri takdirde onu yine bir insan veya bir hayal zannederek batıl iddialarında yine devam eder dururlardı. Hâlbuki: Peygamberliğe sahip olan zatın

fayda ve ortaya koymaya muvaffak olduğu mucizeleri, onun peygamberliğini yeter bulunmuştur.

أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

8.Yahut ona bir hazine indirilmeli veya onun için ondan yiyivereceği bir bostan olmalı değil mi idi ve zalimler dedi ki: Siz başka değil, bir büyülenmiş adama tâbi oluyorsunuz.

أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ

Bir hazine Kendisine Bırakılmalı Veya

(Yahut ona bir hazine indirilmeli) O inkârcılar, bu dilemelerini güya hafifleterek dediler ki: Yahut ona bir hazine indirmeli değil mi idi ki, onunla idaresini temin edip geçim talebinde bulunmasa idi

أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا

Ondan Yer Bir bahçe ki Onun için Olmalı Veya

(veya onun için ondan yiyivereceği bir bahçesi olmalı idi) Veya onun için hiç olmazsa bir bostanlık bir bahçe olmalı değil mi idi ki, ondan yese onun ürünlerinden geçimini temin etmiş olsa idi.

وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

Sihirlenmiş Bir adama Ancak Tâbi olmuyorsunuz O zalimler Dedi Ve

(ve zalimler dediler ki) Ve o inkârcı zalimler müminlere hitaben dediler ki:

(Siz ancak bir büyülenmiş adama tabi oluyorsunuz) Sihre uğramış, aklen mağlup olmuş bir kimseyi Peygamber sanarak onu kendinize rehber ediniyorsunuz. O zalimler, bu sözleriyle müminleri de sapıtmak istiyorlardı. Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek arzusunda bulunuyorlardı. Fakat bu mümkün mü? Asla.

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

9.Bak senin için nasıl misaller getirdiler! Artık sapıklığa düştüler, artık hiçbir yol bulmaya da güçleri yetmez.

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ

Misaller Senin için Getirdiler Nasıl Bak

(Bak senin için nasıl misaller getirdiler!) İşte Cenabı Hak da o inkârcıların öyle cahilce iddialarını, yanlış düşüncelerini kınamak ve Resuli Ekrem'ine teselli vermiş olmak için buyuruyor ki: Ey mahlûkatın en değerlisi! Bak! Senin için o zalimler nasıl misaller getirdiler sana büyülenmiş dediler, geçimini temin edecek şeylere seni muhtaç sandılar, seni doğrulamak için seninle beraber bir melek bulunmasına gerek gördüler.

فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

Bir yola Artık güç yetiremezler Ve dalaletle düştüler

(Artık sapıklığa düştüler artık hiçbir yol bulmaya da güçleri yetmez) Artık Şüphe yok ki, o zalimler, bu batıl iddialarıyla dalâlete düştüler bütün hidayet yollarından uzak kaldılar. Artık kendilerini bir kurtuluş sahasına erdirmek için hiçbir yol bulmaya da ne şu anda ve ne de gelecekte güçleri yetmez onlar o yanlış kanaatleri yüzünden sürekli zarara uğramış bulunacaklardır. Onlar fâni dünyayı dikkate alıyorlar, fâni mülk ve mala, servet ve hâkimiyete kıymet veriyorlar, Resuli Ekrem'de meydana gelen şahsi üstünlükleri görmekten yoksun bulunuyorlardı.

تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا

10.Hayır ve nimeti pek ziyade olan zat ki, eğer dilerse sana ondan daha hayırlısını, altlarından ırmaklar akan güzel bostanlar nasip kılar ve senin için köşkler vücuda getirir.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin batıl iddialarını, yanlış düşüncelerini onlara karşı bir cevap teşkil ediyor ve o kâfirlerin kötü kanaatlerde, durumlarda bulunduklarını göstermekle kendilerini en şiddetli bir azap ile tehdit buyurmaktadır.

تَبَارَكَ الَّذِي

O ki Ne yücedir

(Hayır ve nimeti pek ziyade olan zat ki) Uğur ve bereketi sabit bulunan bir şanı yüce yaratıcıdır ki, her dilediğini vücuda getirmeğe gücü yeter

إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ

Bundan Daha hayırlısını Sana Kılar Dilerse Eğer

(eğer dilerse sana ondan daha hayırlısını verir) Ey Kadri Yüce Peygamber! Sana ondan o inkârcıların bir istihza ve alay yolu ile söyledikleri hazineden, bostandan daha hayırlısını yani:

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetleri

(altlarından ırmaklar akar olan güzel bostanlar) nasip kılar o bostanları, bahçeleri, çeşitli ırmakların akıp durduğu yerlerde yaratıp Resulüne ihsan buyurur, o Yüce Halik'in, kudreti her şeye fazlası ile kâfidir

وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا

Saraylar Sana Kılar Ve

(ve senin için köşkler vücuda getirir) Ey Peygamberlerin en değerlisi! Senin için köşkler vücuda getirir nice yüksek ikametgâhlar yaratır. Nitekim ahirette nice yüce makamlar ihsan buyuracaktır. Artık o münkirler, o alaycı şeklindeki iddialarından utanırlar.

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا

11.Üstelik kıyameti de tekzip ettiler. Biz de kıyameti tekzip edenler için şiddetli bir ateş hazırladık.

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ

O saati Yalanladılar Bilakis

(Üstelik kıyameti de tekzip ettiler) O münkirler, yalnız Resulullahın risalet ini inkâr ile kalmamışlardır. Bilakis kıyameti de yalanladılar. O da onların diğer bir cinayetidir. Onlar yalnız dünya varlığını tanırlar, ahiret hayatını düşünüp tasdik etmezler. Kıyamet hakkındaki delilleri düşünüp onlardan yararlanmazlar. İşte Cenabı Hak da onların kötü akıbetlerini ihtar için buyuruyor ki:

وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا

Alevli bir ateş O saati Yalanladı O kimseye ki Hazırladık Ve

(Bizde kıyameti tekzip edenler için şiddetli bir ateş hazırladık) O inkârcılar öyle azabı pek şiddetli olan cehennemlere sevk edileceklerdir. Bu ilâhi açıklamada cehennemlerin bu gün yaratılmış olduğunu göstermektedir.

إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْطًا وَزَفِيرًا

12.Cehennem ateşi uzak bir mesafeden kendilerini görünce, onun öfkelenişini (müthiş kaynamasını) ve uğultusunu işitirler.

إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir yerden Onları gördü O zaman ki

(Cehennem ateşi uzak bir mesafeden kendilerini görünce) Cehennem o cehenneme sevk edilecek inkârcıları uzak bir mekândan bir senelik ve bir rivayete göre yüz senelik bir mesafeden görünce

سَمِعُوا لَهَا تَغِيْظًا وَزَفِيرًا

Bir uğultu Ve Bir öfkeleniş Onun için işittiler

(onun öfkelenişini ve uğultusunu işitirler) O cehenneme sevk edilecek olanlar bir galeyan bir öfke eseri ve bir şiddetli ses işitirler. Evet. İlâhî kudret ile bu haller meydana gelecektir. Cenabı Hak, büyük kudreti ile cehennemler için böyle bir görme, bir anlayış, bir heybet ve şiddet yaratacaktır, o inkârcıları da öyle fevkalâde şiddetli bir azaba uğratacaktır.

وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا

13.Ve o ateşten dar bir yere elleri boyunlarına bağlı bir halde atıldıkları zaman oradaki helaki davet eder dururlar.

وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ

Ellerini boyunlarına bağlı bir halde Dar Bir yere Ondan Atıldılar O zaman ki Ve

(Ve o ateşten dar bir yere elleri boyunlarına bağlı bir halde atıldıkları zaman) Ve O inkârcılar, kendileri için bir zillet olmak üzere o ateşten o cehennemin ateşinden dar bir yere elleri boyunlarına bağlı bir halde atıldıkları zaman

دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا

Bir helaki Oracıkta Çağırdılar

(orada helaki davet eder dururlar) Orada o son derece dar ve ezici yerde Ey helak ey yok olma neredesin? Gel artık senin zamanındır" diye bir temennide bulunurlar. Hey hat ki hey hat o felâketten kurtulmak onlar için ne mümkün!

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا

14.Onlara denilir ki, Bugün tek bir helaki davet etmeyiniz, birçok helaki davet ediniz.

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا

Tek Bir helaki Bugün Çağırmanın

(Bugün tek bir helaki davet etmeyiniz) O kâfirlere melekler veya zebaniler tarafından denilir ki: Ey kâfirler. Bugün tek bir helaki dahi davet etmeyiniz artık sizin için tek-rar ölüp de bu azaptan kurtulmak imkânı yoktur.

وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا

Birçok Helaki Çağırın Ve

(Birçok helaki davet ediniz) Siz maruz kaldığınız şiddetli azaptan dolayı, ne kadar helakinizi istesiniz yine azdır. Fakat böyle helaki istemekle bu azaptan kurtulabilecek misiniz? Ne mümkün. Bir rivayete göre bu ayetler, Ebu Cehil'in ve o batıl inançlarda, şüphelerde bulunan kâfirlerin hakkında nazil olmuştur.

قُلْ أَذِلَّكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا

15.De ki: Bu mu daha hayırlıdır, yoksa Allah'a karşı gelmekten sakınanlara vaad edilen ebedilik cenneti mi?" Orası onlar için bir mükâfat ve varılacak bir yerdir

Bu mübarek ayetler de cehenneme sevk edilecek olan müşriklere karşı kınamak için, yönelecek soruyu, ehli cennetin de nail olacakları nimetleri bildiriyor. Ve kıyamet günü o kâfirleri dünyada iken kendilerine tapmış oldukları şeylerin tekzip edeceklerini ve o şeylerin o büyük azapları tadacak olan kâfirlere asla yardımda bulunamayacaklarını ihtar bulunmaktadır.

قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ

Takva sahiplerine Vaad edildi O ki Ebedilik Cenneti mi Yoksa Hayırlıdır Bu mu? De ki

(de ki: Bu mu daha hayırlıdır, yoksa Allah'a karşı gelmekten sakınanlara vaad edilen ebedilik cenneti mi) Ey Yüce Resul! O kâfirlere de ki Böyle ateşli bir mahal mi, bu müthiş cehennem felâketi mi daha hayırlıdır, Yoksa muttakiler için Allah katından vaat edilmiş o bir daimî ikamet mahalli olan Huld cenneti mi? daha hayırlıdır? Cehennemlerde hayır bulunmadığı bilinmektedir. Burada: "Cehennem mi daha hayırlıdır, cennet mi?" Denilmesi, bir kınamak, bir başa kakmak hikmetine dayanır ve edebi diyalog gereklerindendir. Nitekim efendisinin yaptığı iyiliklere karşı isyanda bulunan bir köleyi efendisinin dövüp de: "Şimdi bu dayak mı daha hayırlı, yoksa o iyilikler mi?" Demesi bu kabildendir.

&-Cenneti Huld; Nimetleri kesilmeyen cennet demektir. Huld ile Hulud eşittir. Şükr ile şükür gibi. Cennetler zaten birer Hulud yurdudur. Böyle Huld ile tavsif edilmesi, onların üstünlüğünü açıklamak içindir veya dünyevî cennetlerden, bahçelerden ayrılması içindir.

كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا

Bir dönüş yeri Ve Bir mükâfat Onlar için Olandır

(Orası onlar için bir mükâfat ve varılacak bir yerdir) O cennet takva sahibi zatlar için bir lütfü ilâhi olarak bir mükâfat ve bir varılacak yer olmuştur bu bir hakikattir ki, Allah'ın ilminde sabittir, Levhi Mahfuzda yazılmıştır.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا

16.Onlar için orada ebedî kalacaklar oldukları halde diledikleri her şey vardır. Bu Rabbin üzerine almış olduğu istenen bir vaad olmuştur.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ

Ebedi kalıcılar olarak Dilerler O şeyler ki Orada Onlar için vardır

(Onlar için orada ebedî kalacaklar oldukları halde diledikleri her şey vardır) O cennete lâıyk olacak takva sahibi zatlara mahsus o cennette diledikleri her şey ebedî olarak vardır. Arzu ettikleri her türlü nimetlere nail olurlar. Öyle bir haldeki, artık nail oldukları o nimetlerle huzurlu bir halde yaşarlar, kendilerinden daha ziyade nimetlere nail olanların hallerine bakıp da onlar kadar kendilerinin de yüksek mertebelere nail olmaları arzusunda bulunmazlar, böyle bir hatır onların kalplerinden Allah'ın hikmeti ile yok edilir. Ehli cennetin böyle dilediklerine nail olmaları

كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا

İstenen Bir vaad Rabbinin Üzerinde Olandır

(Bu Rabbin üzerine almış olduğu istenen bir vaad olmuştur) Bu ehli cennet tarafından istenilecek ve Allahın müminlere vereceği bir vaad olmuştur bu mutlaka gerçekleşecektir. Bunu müminler, daha dünya dalarken Cenabı Haktan istirhamda bulunurlar. Nitekim rabbimiz!

رَبَّنَا وَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Ey Rabbimiz! Peygamberlerin aracılığı ile bize vaad ettiklerini ver. Kıyamet gününü bizi rezil etme. Şüphesiz sen, vaadinden dönmezsin. Ali İmran 3/194 ayeti kerimesi de bunu göstermektedir.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ

هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ

17.Ve o gün ki, onları ve Allah'tan gayrı kendilerine ibadet ettiklerini hasreder de derki: Şu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa onlar mı yolu kaybettiler?

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorlar O şeyleri ki Ve Onları toplayacak O gün ki Ve

(ve o gün ki, onları ve Allah'tan gayrı kendilerine ibadet ettiklerini hasreder) Ve Resulüm! O kâfirlere hatırlat o gün ki, onları ve Allah'tan gayrı kendilerine ibadet ettiklerini bir takım putları ve melekleri, cinleri, Hz. İsa ile Hz. Üzeyir'i Allah Teâlâ haşır eder de

فَيَقُولُ ءَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ

Bunları Kullarımı Dalalete düşürdünüz Siz mi? Ve der

(derki: Şu kullarımı siz mi saptırdınız) Ey kendilerine dünyada iken müşriklerin tapmakta bulunmuş oldukları mahlûkatım. Size tapan şu şahısları siz mi saptırdınız kendinize tapmaya davet ettiniz

أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ

Yoldan Saptılar Onlar mı Yoksa

(yoksa onlar mı yolu kaybettiler?) Hidayet yolundan çıkarak sapıklığa düştüler? Böyle bir sorudaki hikmet ise bu hakikatin herkese karşı ortaya çıkmasını temindir. Bir takım zatların ilâhlık iddiasında bulunmamış olduklarını umuma karşı meydana çıkarmaktır, müşriklerin ne kadar bilgisizce harekette bulunmuş olduklarını teşhirdir.

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ

وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا

18.0 Mabud itti haz edilenler de derler ki: Sen zatı ahadiyetine lâîk olmayan şeylerden münezzehsin. Bizim için yaraşmaz ki, senden başka veliler itti haz edinelim. Fakat onları ve babalarını nimetlere nail kıldın, Taki, zikri unuttular ve bir helak olmuş kavim oldular.

قَالُوا سُبْحَانَكَ

Seni tenzih ederiz Dediler

(Derler ki Sen zatı ahadiyetine lâîk olmayan şeylerden münezzehsin) Böyle bir soruya cevaben 0 mabûd edinilmiş olanlar da kendilerine isnat edilen şeyden dolayı şaşkınlıklarını açıklayarak derler ki Yarabbi! Sen bir olan zatına layık olmayan şeylerden münezzehsin senin ortak ve benzerin yoktur. Buna inanmışızdır.

مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ

Dostlardan Senden başka Edinmemiz Bize Yaraşır Değildi

(Bizim için yaraşmaz ki senden başka veliler edinelim) Yarabbi bizim için asla sahih ve doğru olmaz ki senden başka dostlar edinelim onlara tapıalım ve kendimizi mabut göstererek başkalarını kendimize taptıralım

وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَأَبَاءَهُمْ

Babalarına ve Onlara nimetler verdin Fakat

(fakat Onları ve babalarını nimetlere nail kıldın) Yarabbi! O nimetlerin kadrini bilip şükürünü ifa etmeleri icap ederken onlar arzu ve heveslerine, nefsanî şehvetlerine daldılar

حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ

Anmayı Unutmalarına dek Ta ki

(Taki zikri unuttular) Yarabbi! Onlar, seni zikretmekten, senin Kuranını okuyup anlamaktan, senin nimetlerine şükür eylemekten gaflette bulundular

وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا

Helak olan Bir kavim Oldular Ve

(ve helak olmuş kavim oldular) Yarabbi! Onlar senin ezeli ilminde, ezeldeki hikmet

dolu hükmün sebebiyle ebedî helake, hüsrana maruz kaldılar, kendi kötü iradelerinin, hareketlerinin cezasına kavuştular.

&-Melekler gibi, Hz. İsa gibi zatlar konuşmaya kadir oldukları gibi cansızlar kabilinden olan putlara da Cenabı Hak ahirette konuşma kabiliyeti verecektir. Bununla beraber onların lisanı hali de kendilerini böylece aklamaya çalışacaktır.

فَقَدْ كَذَّبُواكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نَذِقْهُ

عَذَابًا كَبِيرًا

19.Ey müşrikler! İşte sizi söyler olduğunuz şeylerde tekzip ettiler. Artık ne azabı bertaraf etmeğe ve ne de yardıma muktedir olamayacaksınız ve sizden her kim ki, zulmeder ise ona büyük bir azap tattıracağız.

فَقَدْ كَذَّبُواكُمْ بِمَا تَقُولُونَ

Söylüyorsunuz O şeylerde ki Sizi yalanladılar İşte gerçekten

(İşte sizi söyler olduğunuz şeylerde tekzip ettiler) O mabut edinilenlerin öyle tekzipleri üzerine o müşriklere susturmak için ilâhi hitap yönelerek buyrulacaktır ki: Ey müşrikler! O mabûd edinilmiş olduğunuz şeyler işte sizi tekzip ettiler onlara öyle ilâhlık isnadında yalancı olduğunuzu bildirirler, onların öyle bir ilâhlık iddiasında bulunmamış oldukları kesin kes ortaya çıkmıştır.

فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا

Ne bir yardıma Ve Geri çevirmeye Şimdi güç yetiremezsiniz

(Artık ne azabı bertaraf etmeğe ve ne de yardıma muktedir olamayacaksınız)

Artık Ey müşrikler! Siz kendinizden ne azabı diğer bir felâketi uzaklaştırmaya ve ne de kendinize yardıma muktedir olamayacaksınız Evet. Ne siz kendi nefislerinize ve ne de mabut edinmiş olduklarınız, sizlere bir faide vermiş olamayacaktır.

وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ

Sizden Zulmederse Kim Ve

(ve sizden her kim ki, zulmeder ise) Ve sizden her kim ki, zulmeder ise şirk ve küfre düşer kalırsa, tövbe ve istiğfar etmiş olmazsa ahirette

نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا

Büyük Bir azap Ona tattırırız

(ona büyük bir azap tattıracağız) Onlar cehennem ateşine atılacaklardır. Onların dünyada öldürülmek ile esaret ile cizyeye tâbi tutulmakla azap görecektir. Onların bu azap cümlesindendir.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ

وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

20.Ve senden evvel de Peygamberlerden göndermedik ki, illâ onlar da elbette yemek yerlerdi ve çarşılar da gezerlerdi ve sizin bazınızı bazınız için bir fitne kıldık. Sabredecek misiniz? Ve rabbin her şeyi tam manasıyla, görücü bulunmaktadır. Bu mübarek ayetler de bütün Peygamberlerin yemek yemelerini ve çarşılar da yürümelerinin bir sürekli âdet olduğunu, bundan dolayı bunun peygamberlik şanına engel bulunmadığını bildiriyor. Ahiret hayatını inkâr edenlerin batıl inançların başka bir şekilde kibirli bir tarzda göstermeğe cüret etmiş olduklarını ve görmek istedikleri melekleri ahiret âleminde görünce nasıl bir mahrumluğa uğrayacaklarını ve dünyadaki amellerinin bütün yok edilmiş ve tükenmiş olacağını ihtar buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ

Yemek Elbette yerlerdi Şüphesiz onlar Ancak Peygamberlerden Senden önce Göndermedik Ve

(Ve senden evvel de Peygamberlerden göndermedik ki illâ onlar da yemek yerlerdi) Onlar da diğer insanlar gibi yiyip içmek ihtiyacında bulunurlardı

وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ

Çarşılarda Gezerlerdi Ve

(ve çarşılarda gezerlerdi) Onlarda ihtiyaçlarını temin için çarşıya pazara çıkarlardı. Bu insanlık arasında cari olan bir sürekli adettir. Böyle bir hâl yalnız son peygambere mahsus değildir. Artık bundan dolayı onun peygamberliğinde nasıl şüphede bulunulabilir?

وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً

Bir imtihan Bazısına Bazınızı Kıldık Ve

(Ve Sizin bazınızı bazınız için bir fitne kıldık) İnsan topluluğundan bir kısmı diğer bir kısmı için bir imtihan mahiyetinde bulunmuştur. Nitekim Peygamberlere karşı, insanların bir kısmı bir fitne, bir bela hükmünde bulunmuştur, o kendilerini irşad etmek isteyen zatlara karşı ne kadar düşmanlıklarda lâıyk olmayan lakırdılarda bulunup durmuşlardır. Yine bir takım insanlar, hikmet gereği servete, nimete nail bulunurlar, bunlara karşı bir kıskançlık gözüyle bakanlar ise kendi hallerine razı olmazlar, düşmanca bir vaziyet alarak bir fitne kesilmiş olurlar, o servetlerin, nimetlerin elden çık-mamasını arzu ederler, rekabet duygusundan kendilerini kurtaramazlar. Fakat bu gibi fitnelere karşı sabırlı olmak lâzımdır, haktan yardım beklemelidir. İşte Cenabı Hak, buna işaret için buyuruyor ki

أَتَصْبِرُونَ

(Sabredecek misiniz?) Öyle görüp tutulduğunuz fitnelere, imtihanlara karşı sabır ile dirençle mukabelede bulunacak mısınız? Yani: Sabırdan ayrılmayınız, insanlara lâıyk olan sabır ve sebatır.

وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

Hakkıyla görücü Rabbin Olandır Ve

(Ve senin rabbin her şeyi tam manasıyla, görendir) Ve Ey Yüce Peygamber Rabbin her şeyi eksiksiz olarak görücüdür sana karşı bir takım inkârcıların nasıl bir vaziyet aldıklarını, neler söylediklerini görüp bilmektedir. Artık onların o çirkin vaziyetlerinden dolayı üzülmeye. Şüphe yok ki, sen Peygamberlik vazifeni ifa etmiş olduğundan dolayı dünyevî ve uhrevî mükâfatlara kavuşacaksın. Sen dünyâ ve âhîret saadetine namzet bulunmaktasın. Ne büyük bir ilahi vaad!

&-Senin Rabbin" denilerek Rab, ismi şerifinin Resuli Ekrem'e izafe edilmesi de yine Hz. Peygamberin şerefini yüceltmek ve kendisine büyük bir iltifat içindir.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلِيكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا

فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا

21.Ve bize kavuşmayı ümit etmeyenler dedi ki: Bizim üzerimize melekler indirilmeli değil mi idi? Veya Rabbimizi görmeli idik. And olsun ki, onlar nefislerinde bir büyüklük görmüşlerdir ve büyük bir azgınlık ile azgınlıkla bulunmuşlardır

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا

Bize kavuşmayı Ummuyorlar O kimseler ki Dedi Ve

(Ve bize kavuşmayı ümit etmeyenler dedi ki) O inkârcıların diğer batıl bir lakırdıların dördüncü bir şüphelerini hikâye için de Cenabı Hak buyuruyor ki: Ve bize kavuşmayı ümit etmeyenler yani: öldükten sonra hayat bulup Allah Teâlâ'nın manevî huzuruna sevk edileceklerine inanmış bulunmayanlar, öldükten sonra diriltilmekten korkmayanlar, Allah'ın büyüklüğünü düşünüp titremeyenler, bir inkâr ve alay maksadıyla dedi ki

لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلِيكَةُ

Melekler Bize İndirilmeli Değil miydi?

(bizim üzerimize melekler indirilmeli değil mi idi?) Onlar gelip de Hz. Muhammed

'in hakikaten bir Peygamber olduğunu bize haber vermeli idiler yahut ona melek indirildiği gibi bize de Peygamberlik yolu ile melek gönderilmeli idi

أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا

Rabbimizi Görmeliyiz Veya

(veya Rabbimizi görmeli idik) Rabbimizi görerek Başka vasıtaya ihtiyaç kalmaksızın dilediğini bizlere emin etse idi, neden böyle olmuyor? Neden bizlere kendini göstererek iman etmemizi istiyor hâşâ

لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ

Nefislerinde Büyüklük tasladılar And olsun gerçekten

(and olsun ki onlar nefislerinde bir büyüklük görmüşlerdir) O müşrikler Büyüklük taslar bir vaziyet almışlar, hakkı kabulden kaçınmışlar. Taki öyle iddialarda bulunmaya cüret göstermişlerdir.

وَعَتَوْا عُتْوًا كَبِيرًا

Büyük Bir azgınlıkla Azgınlashıldılar Ve

(Ve büyük bir azgınlıkta bulundular) Utuv; Zulümde haddi aşmaktır ve kibirli olmaktır ve çok yaşlı olmaktır ki. İşte onlar Zulüm ve taşkınlık hususunda haddi aşmışlar, bunun son mertebesine varmışlar, o kadar mucizeleri gördükleri halde onlara inanmamışlar, her birinin bir Peygamber olmasını veya Hak Teâlâ yı bizzat görüp onunla vasıtasız konuşmayı istemek cüretinde bulunmuşlardır. Bunların bu hâlleri, iddiaları ne kadar hayret vericidir.

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حَجْرًا مَّحْجُورًا

22.Melekleri görecekleri gün günahkârlar için o gün de bir müjde yoktur ve derler ki: Müjde haram, yasak.

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ

Melekleri Görürler O gün ki

(Melekleri görecekleri gün) O inkârcılar, melekleri mi görmek istiyorlar? Oysa Onlar Melekleri görecekleri gün ölecekleri zaman veya kıyamet gününde artık öyle

لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ

Günahkarlara O gün Müjde yoktur

(suçlular için o gün de bir müjde yoktur) Onlar melekler tarafından bir müjdeye nail olamayacaklardır, cennetler ile müjdelenmek, müminlere mahsus bir nimettir, kâfirler bundan ebediyyen mahrumdurlar. Ve o melekler onlara

وَيَقُولُونَ حَجْرًا مَّحْجُورًا

Yasaklanmıştır Yasaktır Derler Ve

(Size müjde yasak, yasak Diyeceklerdir) hicran mahcura Tabiri, bir düşman, bir korkunç şey gördüğü zaman bir sığınma, bir yardım dileme maksadıyla söylenilen bir kelimedir, "aman bizden uzak olsun" gibi bir manayı ifade eder. Yani: o gün melekler o kâfirlere hitaben diyeceklerdir ki o cennetlere girmek sizin için haramdır, haram edilmiştir, yasaktır. Siz ondan ebediyyen mahrumsunuzdur. Veya O kâfirler, görmek istedikleri melekleri görünce, o meleklerin kendilerine karşı nasıl korkunç bir vaziyet aldıklarını görünce o kâfirler diyeceklerdir ki: Bize müjde haramdır, yasaktır, biz bu müjdeye nail olamayacağız. Aman bu melekler bizden uzak olsunlar, biz onların öyle korkunç vaziyetlerini görmüş olmayalım. "Hicr" lügatte haram olan yasak olan şey demektir ve Şam nahiyesinde semüd diyarı denilen bir yerdir. Ve Kâbe'nin kuzeyi tarafından Hatim dedikleri yere "Hicrülkâbe" ve ayın etrafındaki daireye de "hicrülkamer" denilir.

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا

**23.Ve onların amelden ne işlemiş bulundular ise önüne geçtik de onu bir saçıl
mış ince zerreler kıldık.**

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ

Bir amelden İşlediler O şeye ki Vardık Ve

(Ve onların amelden ne işlemiş bulundular ise önüne geçtik de) Kâfir olanlar, dünyada iken bazı güzel davranışlarda bulunsalar da bunların ahirete ait bir kıymeti yoktur, çünkü imanı olmaksızın yapılan ameller zayıdır. İşte bunu ihtar için buyruluyor ki: ve o kâfirlerin amelden ne işlemiş bulundular ise güzel ahlâk gibi, akrabayı ziyaret gibi, muhtaçlara yardım gibi ne yapmış oldular ise önüne geçtik de yani: Onun ehemmiyetsizliğinin büyük kudretimizle kast ve takdir buyurduk da

فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا

Yayılmış Toz zerreleri Onu kıldık

(onu bir saçılmış ince zerreler kıldık) O yapmış oldukları herhangi dünyevî bir ameli biz saçılmış ince zerreler kıldık. Artık o amellerinden ahirette istifade edemez olacaklardır. Çünkü o ameller, imanla birlikte değildir. Onlar o amellerinin karşılığını ancak bu dünyada görebilirler.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا

24.0 günde cennet ehli, karargâh itibariyle hayırlıdır, istirahat gâh ca da daha güzeldir.

Bu mübarek ayetler, cennete nail olanların pek mutlu hallerini bildiriyor. Kıyamet kopacağı, meleklerin gökten indirileceği zaman kâinat üzerindeki ilâhi hükümranlığın eksiksiz bir şekilde tecelli edeceğini beyan buyuruyor. Artık o zaman kâfirlerin pek korkunç, pişmanlıkları artmış bir vaziyette kalacaklarını, boş yere birçok temennilerde bulunacaklarını, şeytanın da insanlar için ne kadar zararlı bir mahlûk olduğunu ihtar buyurmaktadır.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا

Karargah En iyidir O gün Cennet Ehli

(0 günde cennet ehli, karargâh itibariyle hayırlıdır) 0 günde o kıyamet anında, müminlere müjdeler verilip kâfirlerin pişmanlıklar gösterecekleri vakit de cennet ehli mümin olan zatlar karargâh itibariyle hayırlıdır o müminlerin duracakları yer pek faideli dir, bir zevk ve sevinç ile oturup konuşmaya pek elverişlidir ve o müminler

وَأَحْسَنُ مَقِيلًا

İstirahatça En güzeldir Ve

(istirahatça da daha güzeldir) Kendi zevceleri ile istirahata çekilecekleri yer itibariyle de pek güzel bulunmaktadır. Mekîl; Kuşluk zamanında istirahat edilecek yer demektir. Buna kaylule, zamanı denir. İşte cennet ehli, böyle güzel, rahat bir vaziyette bulunacaktır. Cehennem ehli de ateşe sevk edilecektir. İbnî Mesud Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre kıyamet gününde daha gündüz yarı olmadan cennet ehli cennete varıp istirahata kavuşacaktır. Cehennemlikler ise cehenneme sevk edilecektir

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا

25.Ve o gün ki, gök bir bulutta parçalanacaktır, melekler de indirilmekle indirilecektir.

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ

Bulutla Gökyüzü Yarılır O gün ki Ve

(Ve o gün ki, gök bulutla parçalanacaktır) Yani: Bulutun gökten doğmuş olması ile bundan gök levhası açılıp ayrılmış bir hale gelecektir.

وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا

Bir indirilmekle Melekler İndirildi Ve

(Melekler de indirilmekle indirilecektir) Acayip bir tarzda ve amel defterleri ellerin

de olduğu halde o bulutlar arasından çıkarılarak görünmeğe başlayacaklardır. Allah-'ın kudreti bu şekilde de tecelli edecektir.

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ نَالِحٌ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا

26.0 gün sabit olan mülk, Rahmanındır. Kâfirlere ise gayet güç bir gün olmuştur

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ نَالِحٌ لِلرَّحْمَنِ

Rahmanındır Gerçek O gün Mülk

(0 gün sabit olan mülk, Rahmanındır) o gün o bulutlar ile semanın yarılaacağı zaman sabit olan mülk yok olması mümkün olmayan ezici saltanat, her şeyi kuşatan hâkimiyet açık ve gizli olarak sahip olmak ve tasarruf Rahmanındır. Her iki âlemde de rahmeti, şefkati tecelli edip duran kerem sahibi yaratıcı hazretlerindir. Artık o günde hiç bir kimsenin ne manen ve ne de zahiren bir mülke sahip olma hakkı yoktur. Artık o gün

وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا

Çok zor Kâfirlere Bir gün Oldu Ve

(kâfirlere ise gayet güç bir gün olacaktır) Dünyada iken görmek istedikleri melekler o gün görünecek o kâfirler, o melekleri görünce tir tir titreyecekler, neye uğrayacaklarını anlayacaklardır. Müminler için ise o gün, bir saadet başlangıcıdır, pek hafif bulunacaktır. Hatta deniliyor ki: O kıyamet günü bir mümin için dünyada iken kıldığı bir farz namazdan daha hafif bulunacaktır.

وَيَوْمَ يَعِضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

27.Ve o gün ki, zalim iki elini ısırır, der ki: Keşke ben Peygamber ile bir yol tutmuş olsa idim.

وَيَوْمَ يَعِضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ

İki elini Zalim Isırır O gün ki Ve

(Ve o gün ki, zalim iki elini ısırır) Dünyada iken küfür ve şirk ile yaşayıp hayata veda etmiş olan kimse, göreceği korkunç felâketlerden dolayı pek çok üzülp ve etkilenerek iki elini ısırır da çok fazlaca pişmanlık izhar eder

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

Bir yok Peygamberler Beraber Edinseydim Keşke ben Der ki

(der ki Keşke ben Peygamber ile bir yol tutmuş olsa idim) Nefsime hâkim olup da Hz. Muhammed Sallallahu aleyhi vesellem'e tâbi olarak onun gösterdiği hidayet yolunu takip etmiş bulunsa idim de şimdi böyle dehşetli bir felâket karşısında kalmasa idim.

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

28.Eyvah bana! Keşke falanı dost edinmese idim

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

Bir dost Falancayı Edinmeseydim Keşke ben Eyvah bana

(Eyvah bana Keşke falanı dost edinmese idim) Böyle bir kâfir devamlı olarak üzüntülerini açığa vurarak diyecektir ki: Eyvah bana yazıklar olsun bana Ey Helak ey yok olma neredesin. Keşke beni yoldan çıkaran şahsı dost edinmese idim o beni azdırdı, sapıklığa düşürdü, hem de şimdi böyle şiddetli bir azap karşısında kalmış oldum.

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا

29.And olsun ki, beni zikirden saptırdı, o zikir bana geldikten sonra ve şeytan insan için yardımcı olmayıp O'nu perişan bir halde terk eder olmuştur.

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي

Bana geldi O vakitten ki Sonra Zikirden Beni saptırdı Yemin olsun gerçekten

(And olsun ki, beni zikirden saptırdı, o zikir bana geldikten sonra) Nasıl helaki temenni etmesin ki O dost edindikleri şeytanlaşmış şahıslar onları Allah'ın zikirinden ve Kur'anı dinleyip gereğine göre hareketten onları engelledi veya Resuli Ekrem'in öğütlerinden veya kelime-i şahadeti söyleyip İslâmiyet'i kabul eylemekten onları gafil bıraktı. Evet. O zikir bana geldikten sonra O Kur'anı Kerim, o mübarek öğüt bana geldikten tebliğ edildikten sonra böyle bir saadet bana yönelmiş iken benim ondan istifade etmeme engel oldu, o her şahıs benim için bir şeytan kesilmiş bulundu

وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا

Yardımsız bırakan İnsanı Şeytan Oldu Ve

(ve şeytan ise insan için yardımcı olmayıp insanı zelilane bir halde terk eder olmuştur) İnsana asla yardım etmez, bilakis onu büyük bir sapıklığa sevk eder, onu helake maruz bırakmış olur, ona asla bir faide veremez. İşte insanlar için lazımdır ki, hakiki dost ile düşmanı tanısinlar, şeytan tabiatlı kimseleri dost edinmesinler, onların vesveselerine, gaflete düşürmelerine kapılmasınlar. Sonra kendilerinin başlarına bir felâket gelince o şeytanlardan asla bir faide beklenilemez, yapılacak bir pişmanlık, sahibine bir faide vermiş olamaz.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime "Ukbe" adındaki bir dinden dönmüş kimse ile benzerleri hakkında nazil olmuştur. Sabi merhumun rivayetine göre Ukbe, Ümeyye'nin dostu imiş, Ukbe, Müslümanlığı kabul etmiş, Ümeyye bundan haberdar olunca demiş ki Ey Ukbe! Eğer sen Muhammed'e Aleyhisselam beyatte bulunur isen yüzüm yüzüne haram olsun. İşte değerli kardeşlerim böyle kimseleri dost edinip de onların sözlerine kıymet verenler dinden yoksun kalan mürted kimselerdir. Yarın ahirette böyle feryadı figan edeceklerdir Artık öyle zararlı şahıslara karşı pek uyanık bulunmak ve muhalefet etmek gerektir. Aksi takdirde pek büyük bir felâket mukadderdir.

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

30.Ve Peygamber dedi ki: Yarabbi. Şüphe yok benim kavmim bu Kur'anı büsbütün terk ettiler.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in Kur'anı Kerim'in emir ve yasaklarını gözetmeyen kavminden şikâyetini içine almaktadır. Cenabı Hakkın geçmiş ümmetlerin durumlarına işaretle muhterem Peygamberine teselli vermekte olduğunu bildirmektedir. Ve kâfirlerin Kur'anı Kerim hakkındaki beşinci şüphelerini, batıl düşüncelerini ve onlardan itirazlarının batıl oluşunu teşhir ediyor ve öyle itirazcıların ne acı bir vaziyette cehennem-sevke dileceklerini ihtar buyurmaktadır.

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ

Ey rabbim Peygamber Dedi Ve

(Ve Peygamber dedi ki: Yarabbi) Kavminin Kur'anı Kerim hakkındaki batıl iddialarını işitip duran Peygamber de Hz. Muhammed Aleyhisselam da dedi ki Yarabbi

إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

Terk edilmiş Kur'anı Bu Edindiler Kavmim Doğrusu

(Şüphe yok benim kavmim bu Kur'anı büsbütün terk ettiler) Bu Kur'anı nazarı dik kate almadılar, onu tamamı ile terk ettiler ona inanmadılar, onu bir gerçek kabul etmediler, onun yüce beyanlarını dinlemek istemediler. Bunun içindir ki: Bir takım alaycı temennilerde bulundular.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا

31.Ve işte biz böyle her bir Peygamber için gürhâkârlardan bir düşman kılmışızdır. Ve sana bir yol gösterici ve yardım edici olarak Rabbin kifayet eder.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarlardan Bir düşman Her peygamber için Kıldık İşte böylece Ve

(Ve işte biz böyle her bir Peygamber için günahkârlardan bir düşman kılmışızdır) Hak Teâlâ o nezih peygamberine teselli vermiş olmak için buyuruyor ki: İşte biz böyle sana kendi kavminden hikmet gereği düşmanlar meydana getirmiş olduğumuz gibi. Vaktiyle de her bir Peygamber için kendi kavimleri arasında günahkârlardan bir düşman topluluğu halk etmişizdir. Bu bir hikmet gereğidir. Artık Ey Son Peygamber! Sen de diğer Peygamberler gibi sabır et, kavmin arasındaki iftiracıların sözlerinden dolayı fazla üzülmeye

وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًّا وَنَصِيرًا

Yardımcı olarak Ve Hidayet edici olarak Rabbin Yeter Ve

(Ve sana bir yol gösterici ve yardım edici olarak Rabbin kifayet eder) Seni himaye edecek olan, ancak Kerim Yaratıcıdır. Sana bir yol gösterici ve yardım edici olarak Rabbin kifayet eder. Nitekim bu ilâhi vaad da gerçekleşmiş, Resuli Ekrem Efendimiz, müşriklere üstün Gelerek İslâmiyet i her tarafa yaymağa muvaffak olmuş, hidayet nuru Arap Yarımadası ve yavaş yavaş nice diyarları aydınlatmıştır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا

32.Ve kâfir olanlar dedi ki: Kur'an O'nun üzerine toplu bir halde indirilmiş olmalı değil mi idi? Onunla kalbini takviye etmek için böyle parça parça indirdik. Ve onu ayet ayet beyan ettik.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar dedi ki) Ve kâfir olanlar düşmanlıkları, kıskançlıkları sebebi ile hakkı kabul etmeyen, Kuranı Kerim'in yüceliğini görmeyen kimseler dedi ki:

لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً

Bir Topluca Kur'an Ona İndirilmeli Değil miydi?

(Kur'an O'nun üzerine toplu bir halde indirilmiş olmalı değil mi idi?) Tevrat, Zebur, İncil birden indirilmiş olduğu gibi Kur'an da birden indirilmeli idi, öyle parça parça indirilmemeli idi. Bu inkârcılar Kuranı Kerim ile diğer kitaplar arasında farkı ve parça parça indirilişindeki hikmeti anlayamıyorlardı. İşte Cenabı Hak bu hususta da işaret için buyuruyor ki: Ey yüce Peygamber

كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ

Kalbini Onunla Kuvvetlendirelim diye İşte böyledir

(Onunla kalbini takviye etmek için böyle parça parça indirdik) Onunla o Kuranın ayetleriyle kalbini takviye etmek için onu böyle parça parça indirdik görülen faide ve hikmetten dolayı ayet ayet, sure sure inmiş oldu

وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا

Tane tane okuyuşla Onu tane tane okuttuk Ve

(ve onu ayet ayet beyan ettik) Duruma göre bir güzel şekilde düzenleyip parça parça ayet ayet o kitabı okuduk ve o kitabı üstün kılmak için ve bir ilahi söz mucizesi meydana getirmek için böyle beyan ettik. Evet. O inkârcılar, Kuranı Kerim ile diğer semavî kitaplar arasındaki farkı takdir edemiyorlardı. Hâlbuki Kuranı Kerim birçok! Özelliklere sahiptir. Özet olarak:

1.Gerçek şu ki, diğer semavî kitaplar da pek mübarektir, bir kısım dinî hükümleri içinde bulundurmaktadır. Fakat onlar, kendilerini tebliğ eden Peygamberlerin peygamberlikleri hakkında bir söz mucizesi mahiyetinde değildir. Beyanı çok açık olan Kur'an

ise hem birçok hükümleri kapsar, hem de Resûl-i Ekrem'in peygamberliği hakkında bir büyük mucizedir.

2.Resuli Ekrem Efendimiz hiçbir kimseden bir şey okuyup yazmamış olduğu halde onun tebliğ ettiği Kur'an'ın ayetleri pek belîğ, güzel bir tarzda bulunmaktadır, her yüce ayet, Peygamber efendimizin peygamberliğine biter şahit mesabesinde olup bir kısmı gayb bilgilerine ait haberleri kapsamaktadır.

3.Yüce Peygamber efendimizden vakit vakit birçok şeyler soruluyor, bunlara cevap olmak üzere ayetler nazil oluyordu ve yine o yüce peygambere zaman zaman zahmetler veriliyor, mübarek kalbini mahzun edecek lakırdılar söyleniyordu, bunlara cevap olmak ve birer teselli vesilesi bulunmak için de ayetler vakit vakit nazil oluyordu.

4.Kur'an ayetlerinin bir defada, birden inmemesindeki bir büyük hikmet de bu Müslümanlar hakkında kolaylıklar göstermektir. Çünkü birden nazil olsa idi Müslümanların daha İslâm'ın başlangıcında bütün şeri hükümler ile birden mükellef olmaları icap ederdi, kendilerine böyle bir teklif pek ağır gelirdi. Hâlbuki yavaş yavaş nazil olması dinî hükümlere kolayca alışmaya vesile olmuştur.

5.Cibril'i Emin'in vakit vakit inerek Kuranı Kerim'in ayetlerini getirmesi bu vesile ile Resuli Ekrem'le tekrar tekrar karşılaşması Peygamber Efendimiz hakkında bir ilâhi sevgi ve şefkat idi. Onun mübarek kalbini güçlendirmeye kendisine teselli vermiş olmaya sebep bulunmakta idi. Ve o sayede Resuli Ekrem sallallahu aleyhi vessellem efendimiz bir takım gaybı haberlere ait hallere vâkıf bulunmuş oluyordu.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا

33.Ve onlar sana herhangi bir mesel ile gelmezler ki, illâ biz sana hakkı ve tefsirce daha güzelini getirmiş oluruz.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ

Bir temsil Sana getirmezler Ve

(Ve onlar sana herhangi bir mesel ile gelmezler ki) Ve Ey mahlûkatın en şerefli o inkârcılar sana herhangi bir mesel ile peygamberlik şanına aykırı bir iftira ile batıl bir şüphe ile Mesela: gökten bir hazinenin inmesi gibi, Kuranı Kerim'in birden nazil olması gibi hikmete aykırı bir temenni ile gelmezler ki

إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا

Açıklama cihetiyle Daha güzelini Ve Hakkı Sana getirdik Ancak

(illâ biz sana hakkı ve tefsirce daha güzelini getirmiş oluruz)İlla onlar geldiler mi? Bizde sana hakkı ortaya çıkaracak olan bir cevabı ve açıklama bakımından en mükemmeli, haddizatında en yüksek güzellik derecesi ve üstünlüğe sahip olan açıklamaları getirmiş oluruz. Seni her yönden aydınlatır ve güçlendirir, hasımlarına karşı pek mükemmel cevaplar vermeğe gücü yeter bir halde bulundurmuş oluruz. Daima galip gelme, peygamberlik tarafından tecelli eder durur.

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا

34.Onlar, o kimselerdir ki: Yüzleri üzerine cehenneme haşır olunurlar. İşte onlar mevkice en fena ve yolca en sapkındırlar.

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ

Cehenneme Yüzleri Üstü Toplanacaklar O kimseler ki

(Onlar, o kimselerdir ki: Yüzleri üzerine cehenneme haşır olunurlar) Onlar 0 Resul-i Ekrem'e karşı muhalif cephe de yer alanlar o kimselerdir ki yarın kıyamet günü yüzleri üzerine cehenneme haşrolunurlar dünyadaki ters düşüncelerinin bir cezası olmak üzere öyle perişan bir halde cehenneme sevk edilmiş bulunurlar

أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا

Yolcu En sapkın Ve Yerce En kötü İşte onlar

(İşte onlar mevkice en fena ve yolca en sapkındırlar) O imandan uzak kalan lânetli kimseler mevkice en fena bir felaket yeri sonsuz azap yurdu ve sonsuza dek azap

halindedirler onların mevkileri ne şerli mevkidir. Ve takip ettikleri yol itibariyle de en ziyade sapıklığa düşmüş, hidayetden uzak kalmış kimselerdir.

&-"Ebu Hüreyre Radiallahu Teâlâ anının Resuli Ekrem Sallallahu Teâlâ aleyhi ves-sellemden rivayet ettiği bir hadis-i şerife göre insanlar, mahşerde üç sınıfa ayrılacaktır. Bir sınıfı hayvanlara binerek haşr olunacaktır, Bir sınıfı da yaya olarak haşr edilecektir, Bir sınıfı da yüzleri üzerine hasredilmiş olacaktır. Yine Resuli Ekrem'den şöyle buyurduğu rivayet edilir: Onlar ayakları üzerine yürütmeğe kadir olan Allah Teâlâ, onlar yüzleri üzerine yürütmeğe de kadirdir" buna inanmışsızdır. Artık insanlar daha dünyadalarken hallerini güzelce tanzim etmelidirler ki, ahiret âleminde müşkül bir durumda bulunmasınlar.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

35.Ve Celâlim hakkı için Musa'ya kitabı verdik ve onun maiyetinde kardeşi Harun'u vezir kıldık.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'i teselli etmek için ve kavminin dikkat nazarlarını celp için Hz. Musa ile Hz. Harun'un ve Hz. Nuh'un kıssalarını bildiriyor, Peygamberlerine karşı düşmanca bir vaziyet almış olan Ad, Semud gibi eski kavimlerin feci felâketlere uğramış olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ

Kitabı Musa'ya Verdik And olsun gerçekten Ve

(Ve Celalim hakkı için Musa'ya kitabı verdik) Ve ey Habibim sav cemalim hakkı için bir olan zatıma yemin olsun ki Musa'ya kitabı verdik ve Tevrat'ı indirdik

وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

Bir vezir Harun'u Kardeşi Beraberinde Kıldık Ve

(ve onun maiyetinde kardeşi Harun'u vezir kıldık) Ona yardımcı olarak kardeşi Harun'u vezir kıldık Hz. Harun, aynı zamanda peygamberlik ve risalet hususunda Hz. Musa'ya ortak bulunuyordu. Çünkü "Essiracül Münir" adlı eser de denildiği gibi peygamberlik ve risalet ile vezirlik arasında aykırılık yoktur. Bir zamanda birçok peygamberler gönderilip birbirlerine vezirlikle, yardım etmekle memur olmuş olabilirler.

فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَذْمِيرًا

36.0 vakit dedik ki: Bizim ayetlerimizi tekzip etmiş olan kavme gidin. Sonra o kavmi tam bir helak ile helak ediverdik.

فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar O kimselere ki O kavme İkiniz gidin Dedik ki

(0 vakit dedik ki gidin: Bizim ayetlerimizi tekzip etmiş olan kavme) 0 vakit Hz. Musa ile Hz. Harun'a dedik ki gidin Bizim ayetlerimizi Firavun ile kavmine karşı açıkça gösterilen beyaz el gibi, asa gibi çeşitli mucizeleri yalanlamış olan kavme gidin. onları Allah'ın dinine davet edin. Musa Aleyhisselâm ile muhterem kardeşi ise bu emre binaen giderek onları hak dine davette bulundular, fakat onlar küfürlerinde sebat ettiler, o iki mübarek Peygamberi yalanlamağa cür'et gösterdiler,

فَدَمَّرْنَاهُمْ تَذْمِيرًا

Bir helak ile Bunun üzerine onları helak ettik

(Sonra o kavmi tam bir helak ile helak ediverdik) Sonra devam ettikleri inkârlarına yalanlamalarına müteakip o kavmi tam bir helak ile helak ediverdik onların haklarında hayret verici bir helak ile mahıv ve yok olmalarına ait ilâhi hüküm tecelli etmiş oldu, küfürlerinde ısrarın cezasına kavuşmuş oldular. Artık ey Habibim Peygamberliği, kitabı ilk inkâr edilen Peygamber yalnız sen değilsin. İşte Hz. Musa ile kardeşinin kıssası sana bir numune. Hz. Musa'ya Tevrat kitabı birden inmiş olduğu halde onu da yalanladılar, nice mucizeleri gördükleri halde onları da tasdik etmediler. İşte o Peygamberlere yardım etmiş olan büyük yaratıcı, sana da vaad buyurmuş olduğu yardım ihsanı buyuracaktır. Onun kudreti her şeye fazlası ile kâfidir. İşte bu birinci bir kıssa

وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِنَاسٍ آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
عَذَابًا أَلِيمًا

**37.Ve Nuh kavmini de helak ettik Peygamberleri tekzip ettikleri vakit onları boğ-
duk ve onları insanlara bir ibret yaptık. Zalimler için bir acıklı azap hazırladık**

وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ

Onları suda boğduk Peygamberleri Yalanladılar Ne vakit ki Nuh'un Kavmini Ve

(Ve Nuh kavmini de Peygamberleri tekzip ettikleri vakit onları boğduk) Nuh Aleyhisselâm'ın ve ondan evvelki Peygamberlerin peygamberlik ve risaletlerini inkâr edenleri küfürlerinde direttikleri zaman onları gark ettik gökten kırk gün yağmurlar yağmış, yerlerin altındaki sular da fışkırıp çıkmış, yeryüzü bir deniz kesilmiş. Nuh Aleyhisselâm'ın gemisine sığınan müminler o tufan azabından kurtulmuş, bütün kâfir-ler de suların içinde kalmış, boğulup gitmişlerdir

وَجَعَلْنَاهُمْ لِنَاسٍ آيَةً

Bir ibret İnsanlar için Onları kıldık Ve

(ve onları insanlara bir ibret yaptık) O kâfirlerin boğulmalarını veya onların bu kıs-salarını insanlara ibret kıldık onlardan sonra dünyaya gelecek kimseler için bir uyanış dersi olmuş olsun, onlar gibi inkâra devam edenlerin akıbetleri böyle pek korkunç bir helakten başka değildir

وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap O zalimler için Hazırladık Ve

(Zalimler için bir acıklı azap hazırladık) Ve öyle kâfirlere mahsus bir acıklı azap da hazırladık ki, o da âhiret azabıdır, pek elim olan cehennem ateşidir. Bu da ikinci kıs-sadır.

وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا

**38.Ve Ad'ı da, Semud'u da ve Res ashabını da ve bunların arasında birçok asır-
lar erbabını da helak ettik.**

وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ

Res Halkını Ve Semud'u Ve Ad'ı Ve

(Ve Ad'ı da, Semud'u da ve Res ashabını da helak ettik) Hud Aleyhisselâm'ın kavmi olan ad kavmini de rüzgâr ile helak ettik. Salih Aleyhisselâm'ın kavmi Semud'u da bir gürültü ile helak ettik. ve ashâbı ressi de Helak ettik. Bu da üç, dört, ve beşinci bir kıssadır. Bir rivayete göre res kavmi Yemame civarındaki bir bölgede veya An-talya'da Res denilen bir kuyu civarında ikâmet edip putlara tapınan bir taife imiş. Kendilerine Şuayb Aleyhisselâm Peygamber gönderilmişti. O mübarek zatı inkâr etti-ler, nihayet kuyularının suları kurumuş, kendileri bir zelzele ile mahvolup gitmişlerdir

وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا

Birçok Bunların Arasında Nice nesilleri Ve

(ve bunların arasında pek çok nesilleri de helâk ettik) Bu muhtelif, inkârcı taifele-rin arasında birçok asırlar erbabını da helak ettik. Evet. Küfürleri yüzünden daha nice kavimler de helak olmuşlardır ki, onların miktarı, tafsîlâtını ancak Cenabı Hak bilir.

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَرْنَا تَبِيرًا

39.Ve bütün onların kendileri için misaller getirdik ve hepsini de kırdık geçirdik.

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ

O misalleri Ona Misal getirdik Her birine Ve

(Ve bütün onların kendileri için misaller getirdik) Ve bütün onların kendileri için o felâketlere uğramış eski kavimlere küfür ve isyandan kaçınmaları için Peygamberleri

vasıtası ile misaller verdik birçok kıssalar, uyanmayı gerektirecek olaylar beyan buyurduk, onlara doğru yolu göstermiş olduk. Buna rağmen onlar nasihat almadılar, yine inkârlarında, isyanlarında devam ettiler

وَكُلًّا تَبَرْنَا تَبِيرًا

Bir kırıp geçirme ile Kırıp geçirdik Her birini Ve

(ve hepsini de kırdık geçirdik) Ve hepsini de bu kötü hareketlerinin bir cezası olmak üzere kırdık geçirdik hepsini de bir surette helak etmiş olduk. İşte küfür ve isyanın müthiş akıbeti! Artık sen peygamber Hazretlerinin risaletini kabul etmeyen, onun tebligatına muhalefet eden taifeler de bunu düşünsünler, onlar da o eski kavimlerin tarihi hallerine pek ala vakıf bulunmaktadırlar.

وَلَقَدْ آتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرْتُ مَطَرًا سَوَاءً أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا

40.Ve and olsun ki, felâket yağmuruna tutulmuş olan beldeye varmışlardı. Artık onu görür olmamışlar mı idi? Hayır öldükten sonra dirilip kalmayı ummaz olmuşlardır.

Bu mübarek ayetler, peygamber asrındaki bir kısım müşriklerin de eski kavimlerin yok olan yurtlarını gördükleri halde onlardan ibret almadıklarını bildiriyor. Bilakis Hz. Muhammed'in peygamberliğini uzak görerek onunla alaya cür'et gösterdiklerini kınamak için teşhir ediyor. O müşriklerin neticede azaba uğrayınca doğru yoldan çıkmış olduklarını anlayacaklarını ve öyle nefislerine hevalarına tapan kâfirlere Resuli Ekrem'in ilgilenme ve savunmada bulunamayacağını ve onlardan ekserisinin hayvanlardan daha sapık ve işitmek, anlamak kabiliyetinden yoksun kimseler olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرْتُ مَطَرًا سَوَاءً

Kötülük Yağmuru ile Yağmura tutuldu O ki O şehre Geldiler And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki felâket yağmuruna tutulmuş olan karyeye varmışlardı) O Muhammed'in sav Peygamberliğini inkâr eden Kureyş müşrikleri ve diğerleri Lut kavminin mahiv ve harap olan yurtlarına varıp o harap olan beldeyi

أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا

Onu görüyorlar Hiç olmadılar mı?

(artık onu görür olmamışlar mı idi) Elbette görmüşlerdi, ondan bir ibret dersi almalı değil mi idiler? Küfürlerinden ve eşcinsellik gibi çirkin hareketlerinden dolayı Lut kavminin beş beldesinden dördü üzerine gökten taşlar yağarak hepsi de helak olmuşlardı. Yalnız bir belde ahalisi öyle çirkin bir harekette bulunmadıkları için onlar bu felâketten ugramamışlardı,

بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا

Dirilmeyi Ummuyorlar İdiler Bilakis

(Hayır, öldükten sonra dirilip kalkmayı ummaz olmuşlardır) O çağdaş müşriklerde öldükten sonra dirilip kalkmayı ummaz olmuşlardır onlar da kıyameti inkâr edenler, bunun içindir ki, tarihten ibret almazlar, sonunda daha nice azaplara tutulacaklarını düşünmezler, bu sebeple o şirk dolu hareketlerinde devam eder dururlar.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوءًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا

41.Ve seni görünce de seni ancak bir eğlence yerine tutuyorlar, Allah'ın Peygamber olarak gönderdiği bu mudur diyorlar.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوءًا

Bir alay Ancak Seni edinmiyorlar Seni gördüler O zaman ki Ve

(Ve seni görünce de seni ancak bir eğlence yerine tutuyorlar) Ve Ey yüce peygamber! O müşriklerin cahilliğine davranışlarının alçaklığına son yoktur. Hatta onlar

seni görünce de seni ancak bir eğlence yerine tutuyorlar senin yüceliğini, faziletini, onların haklarında ne kadar iyilik ister olduğunu takdir edemiyorlar, bilakis alay etme alçaklığında bulunuyorlar.

أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا

Peygamber olarak Allah Gönderdi O kimse ki Bumu

(Allah'ın Peygamber olarak gönderdiği bu mudur, diyorlar) Hz. Muhammed'in öyle Peygamberliği apaçık olan bir zatın risaletini uzak görüyorlar.

إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ الْهِتَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا

42.Az kaldı ki bizi mabutlarımızdan saptıracaktı, eğer biz onların üzerine sabreder olmasa idik diyorlar ve yakında azabı gördükleri zaman yolca kimin daha sapık olduğunu bileceklerdir.

إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ الْهِتَا

İlahlarımızdan Gerçekten bizi saptıracak idi Nerede ise Şüphesiz

(Az kaldı ki bizi mabutlarımızdan saptıracaktı) o müşrikler, küfür ve şirk üzere sebat ettiklerini bir başarı sanarak şöyle de iddiada bulunuyorlar: az kaldı ki, o Peygamberlik iddia eden zat bizi mabutlarımızdan sapıtıverecekti bizi onlara ibadetten uzaklaştıracaktı

لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا

Üzerlerine Sabırlı olmamız Olmasaydı

(eğer biz onlar üzerine sabreder olmasa idik) Ey Habibim sav o müşrikler diyorlar ki o putlarımıza ilahlarımıza ibadete devam hususunda sabır ve sebat göstermese idik bu peygamber olduğunu iddia eden elbette bizi onlara tapmaktan yoksun bırakacak idi, Cenabı Hak da buyuruyor ki:

وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا

Yolca Saha sapkın olan Kimdir Azabı Görürler O zaman ki Bilecekler İleride Ve

(ve yakında azabı gördükleri zaman yolca kimin daha sapkın olduğunu bileceklerdir) Ve Onlar ahirete sevk edilerek cehennem ateşine atılacakları vakit artık dünyada kimin daha sapık bulunmuş olduğunu bileceklerdir. Müminlerin mi, yoksa kendilerinin mi sapıklık içinde yaşamış olduklarını anlayacaklardır. Artık kendilerinin sapıklık içinde kalmış oldukları gerçekleşmiş olacaktır. Ama ne yazık ki, artık geçmişi geri getirme imkânı yoktur.

أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا

43.Gördün mü o hevasını mabut edineni? Artık seni mi onun üzerine bir vekil olacaksın?

أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ

Hevasını İlah Edindi O kimseyi ki Gördün mü?

(Gördün mü o hevasını mabut edineni?) Ey Habibim 0 müşriklerin halleri ne kadar kınamaya lâyıktır? Gördün mü o hevasını mabut edineni? Bir delile, bir düşünceye dayanmaksızın mahlûkata tapınan kimsenin o pek cahilce hali ne kadar gariptir, tuhaftır, akıl ve hikmete aykırıdır. Bundan dolayı ey şanı yüce Resul! Sen mazursun, öyle bir kimseyi düzeltmeğe bizzat güç yetiremezsin.

أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا

Bir vekil Üzerine Olacaksın Artık sen mi?

(artık sen mi onun üzerine bir vekil olacaksın?) Onu öyle heva ve hevesine tâbi olmaktan geri bırakıp muhafaza edeceksin? 0 kabiliyetini öyle kötü kullanarak hidayet yolundan ayrılmıştır. Öyle sapkınları korumaya senin kudretin yoktur, sen mazursun.

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا

44.Yoksa zanneder misin ki, onların ekserisi işitirler veya akıllıca düşünürler? Onlar başka değil, hayvanlar gibidirler, belki onlar yolca daha sapıklardır.

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ

Akil erdirirler Veya İşitirler Onların çoğu Gerçekten Sanıyor musun Yoksa

(Yoksa zanneder misin ki, onların ekserisi işitirler veya akıllıca düşünürler) Ey Yüce Resul! Sen o gibi müşrik kimseleri olanca azim ve gayretle irşada, aydınlatmaya çalışıyorsun. Ne yazık ki onlar, istifade kabiliyetlerini kaybetmiş kimselerdir yoksa zanneder misin ki, onların ekserisi işitirler senin öğütlerini dinlerde kendilerini fenalıklardan uzaklaştırırlar? Veya onları akıllıca düşünürler? Ne gezer. Onlar yaratılıştan gelen güzel kabiliyetlerini, akli güçlerini elden çıkarmış kimselerdir. Onlar güzelce düşünmek, haklarındaki hayır ister öğütleri takdir edebilmek kabiliyetinden mahrum kalmışlardır,

إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا

Yolca Daha sapkındır Onlar Hatta Hayvanlar gibidir Ancak Onlar Değildir

(Onlar başka değil, hayvanlar gibidirler, belki onlar yolca daha sapıklardır) Nasihatlerden, ayetlerden yararlanmış olmamak hususunda hayvanlar kabilinden kimselerdir, belki o müşrikler yolca hayvanlardan daha sapıklardır. Çünkü: Hayvanlar, kendilerini besleyen sahiplerine boyun eğler. Kendilerine zararlı olan birçok şeyleri bilirler, onlardan çekinirler, kendi otlayacakları yerleri bilip dosdoğru oraya giderler. O müşrikler ise kendilerini yaratan Yüce Yaratıcının emirlerine itaat etmezler, onun kendi haklarındaki lütuf ve ihsanını takdir edemezler, karşılarında parlayıp duran Allah'ın birliğini kudret ve azamet delillerini görmezler, körü körüne yaşarlar, şeytanca vesveselere tâbi olurlar, bir takım aciz, fani mahlûklara, kendi heva ve heveslerine tapınmak cehaletinden geri durmazlar. Bundan dolayı hayvanlar, mükellef olmadıkları için kendi hareketlerinden sorumlu değildirler. İnsanlar ise mükelleftirler, bütün amellerinden dolayı sorumludurlar

أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا

45.Görmedin mi Rabbin gölgeyi nasıl uzatmıştır? Eğer dileyecek olsa idi onu elbette sakın kılardı. Sonra güneşi gölge üzerine bir delil kıldı.

Bu mübarek ayetler, âlemi yaratan Allah Teâlâ hazretlerinin mukaddes varlığına şahitlik eden çeşitli delilleri kapsar. İnsanlığın istifadesi için yaratılmış olan bir kısım yaratılış izlerini tefekkürün gereğine işaret ediyor. Buna rağmen birçok insanların nankör, kıymet bilmez bir halde bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ

Gölgeyi Uzatı Nasıl Rabbin Görmedin mi?

(Görmedin mi Rabbin gölgeyi nasıl uzatmıştır?) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Ey kullarım görmedin mi Kerim olan yaratıcının kudretinin sanatına, hilkatinin şaheserine bakmadın mı? Elbette ki, bakmış bulunuyorsun ki Fecrin doğuşu ile güneşin doğuşu arasında uzatılmış bir tarzda ortaya çıkan gölge, daha güneş bulunmadığı halde nasıl şahane şekilde vücuda gelmektedir. Sonra güneşin doğuşu anında her şeyin gölgesi ne kadar uzun, bir biçimde görünmeğe başlamaktadır,

وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا

Hareketsiz Elbette onu kılardı Dileseydi Eğer Ve

(Eğer dileyecek olsa idi onu elbette sakın kılardı) Eğer o Kudret sahibi Allah dileycek olsa idi o gölgeyi elbette sakın kılarda o gölge sabit bir halde kalırdı, onu güneş yok edemez, değiştiremezdi. Ve Cenabı Hak buyuruyor ki

ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا

Delil Üzerine Güneşi Kıldık Sonra

(sonra güneşi gölge üzerine bir delil kıldı) Artık insanlar güneş ile onun yürüyüşündeki değişimler ile gölgelerin hallerine, bir yerde ne kadar sabit olacağına ne zaman oradan ayrılacağına delil getirmiş bulunurlar. Eğer güneş olmasa idi gölge bilimezdi, nur olmasa idi karanlık bilinemezdi, çünkü eşya zıtlarıyla bilinir.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا

46.Sonra onu o gölgeyi azar azar kendimize dilediğimiz yöne çekip almışsınız.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا

Azar azar Tutarak Kendimize Onu çektik Sonra

(Sonra onu o gölgeyi azar azar kendimize çekip almışsınız) Cenabı Hak, diğer bir kudret ve hikmet belirtisine işaret için buyuruyor ki: Sonra o gölgeyi azar azar yavaş yavaş dilediğimiz yöne çekip almışsınız. Artık hiçbir yaratık onu başka bir yöne çevirmeğe gücü yetmez. Gölgelerin devamlı olarak durması uygun olmadığı gibi hemen birden uzaklaştırılması da insanların faydasına uygun değildir, aksi takdirde insanların birçok işleri yüzüstü bırakılmış bir halde kalmış olur. Binaenaleyh güneşin bir müddet devamı, gölgenin ona göre değişim göstermesi, sosyal hayatın ihtiyaçlarını tatmin, hikmet ve faydasını kapsamaktadır.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا

47.0, o mukaddes zattır ki: Sizin için geceyi bir örtü ve uykuyu bir rahat ve gündüzü de bir yayılma zamanı kıldı.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا

Bir istirahat Uykuyu Ve Bir örtü Geceyi Size Kıldı O zattır ki O Ve

(0 mukaddes zattır ki: Sizin için geceyi bir örtü ve uykuyu bir rahatlık kıldı) Güneşi, gölgeleri ve diğer hâdiseleri yaratan o En yüce zattır ki Ey insanlar! Gecenin karanlığı bir elbise gibi sizi örter, eşyayı gizler. Geceleyin meşgalelere son verilir, bedenler rahata kavuşur, herkes uykuya dalarak istirahata kavuşur

وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا

Dağılma Gündüzü Kıldı Ve

(ve gündüzü de bir yayılma zamanı yaptı) Gündüz olunca herkes uyanır, yeni bir hayat faaliyeti başlar, rızkını vesair menfaatlerini temine çalışır. Adeta bir ölüm demek olan uykudan uyanıp kalkar, bir haşır ve neşir hükmünde bulunan uyanıklık haline gelmiş olur.

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا

48.Ve o, o Kerim zat tır ki: Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderdi ve gökten tertemiz bir su indirdik.

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinin Önünde Bir müjdeci olarak Rüzgârları Gönderdi O zattır ki O Ve

(Ve o, o Kerim zattır ki: Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderdi) Ve o Hikmet sahibi yaratıcının mukaddes varlığına şahadet eden şu delile de bakınız ki: o yüce zat Yağmurlardan önce yağmur yağacağını müjdelemektedir. Bu ne büyük bir ilâhi lütuftur? Evet. O yüce halıkın, lütuflarına bakınız ki, şöyle buyuruyor:

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا

Tertemiz Bir su Gökten İndirdik Ve

(Ve gökten tertemiz bir su indirdik) Ve gökten buluttan, üstünüzden hayatın mayası olan tertemiz bir su indirdik bir su ki, hem de başkasını temizleyicidir. İnsanlığın hayatını devam ettirmesine bir vesiledir, birçok faidelere sahiptir.

لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْاسٍ كَثِيرًا

49.Taki onunla bir ölü beldeyi ihya edelim ve yaratmış olduklarımızdan bir nice hayvanları ve birçok insanları sulayalım.

لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا

Ölü Bir yeri Onunla Diriltelim diye

(Tâki onunla bir ölü beldeyi ihya edelim) İşte o Kerim olan yaratıcı buyuruyor ki: O suyu indirdik Tâki onunla bir ölü beldeyi diriltelim o belde arazisini bitki bitirme gücüne nail kılalım, birçok ekinler ile sebzeler ile ağaçlar ile yeniden bir hayat bulsun

وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْاسٍ كَثِيرًا

Birçok İnsanları Ve Hayvanları Yarattık O şeyleri ki Onunla sulayalım Ve

(ve yaratmış olduklarımızdan bir nice hayvanları ve birçok insanları sulayalım)

Yaratmış olduklarımızdan develer, sığırlar, koyunlar gibi bir nice hayvanlar ve birçok insanlar bu hayat sahipleri o sulardan istifade ederek en büyük hayati ihtiyaçlarını sağlamaya muvaffak olsunlar. İşte bu hikmet dolayısı ile ki, yeryüzünün her tarafında çeşitli su kaynakları mevcuttur, bir nice ırmaklar çeşmeler akıp durmaktadır. Bütün bunlar, birer büyük ilâhi nimettir.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا هُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَابَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

50.And olsun, biz bunu insanlar arasında, düşünüp ibret alsınlar diye tekrar tekrar açıkladık. Hâlbuki insanların pek çoğu ancak nankörlükte bulunmuştur.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا هُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا

İbret almaları için Aralarında Onu açıkladık And olsun gerçekten Ve

(And olsun, biz bunu insanlar arasında, düşünüp ibret alsınlar diye tekrar tekrar açıkladık) İşte Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Zatı mukaddesim hakkı için o yağmurların inişini, o nimetlerin arka arkaya gelişini insanlar tefekkür etsinler için aralarında öteden beri her türlü türlü suretlerde bulundurmaktayız. Muhtelif yerlerde vakit vakit yağmurlar yağıyor oralarda bulunanlar ondan istifade ediyorlar. Ve bulutları yaratıp, var etmeye ait izahları, gerek Kur'anı Kerim ile ve gerek diğer semavi kitaplar vasıtasıyla insanlar arasında tetarar tekrar ifade etmişizdir" Taki bu beyanattan insanlar yararlanmış olsunlar, nail oldukları nimetlerin kıymetini bilip şükürünü edaya çalışsınlar. Bu Mevlanın ne büyük bir nimeti değil mi?

فَابَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

Nankörlüğü Ancak İnsanların çoğu Fakat kabul etmedi

(Hâlbuki: İnsanların pek çoğu ancak nankörlükte bulunmuştur) Bu nimetleri kendilerine ihsan eden yüce yaratıcıya kulluk etmekten kaçınmış, bir takım yaratıklara tapınmakta bulunmuş, Allah fikrinden mahrum kalmışlardır. Hatta deniliyor ki: Cahiliyet zamanında bir takım kimseler, yağmurların yağmasını bir takımyıldızların düşmesi veya doğmasına hamleder, bu yıldızları birer hakiki yaratıcı tanır, bunlara tapınırlardı. Şöyle ki: Onlara göre tan yerinin ağarması ile beraber batı tarafındaki bir yıldız menzilinden düşer, onun rakibi olan diğer bir yıldız da hemen doğu tarafından doğmuş olur. İşte bu, yıldızların böyle düşmesi üzerine bu yağmurlar yağmaya başlarmış. Yıldızların bu düşmesine "Nev" denilir ki: çoğulu "Enva"dir. Böyle bir iddia, tabiata tapma neticesinde oluşan bir kanaattir ki batıl oluğu gayet açıktır.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا

51.Ve eğer dilemiş olsa idik elbette her beldede bir korkutucu gönderirdik.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem Efendimizin bütün beldeler ahalisine Peygamber gönderilmiş olduğunun ve bu hususta münkirlere aldırmaıp onlara karşı cihad ile vazifeli bulunduğunu bildiriyor. Yüce Yaratıcı Hazretlerinin birliğine, kudretine diğer birer delil olmak üzere denizlerin farklı durumlarını ve insanların iki kısma ayrılmış

olduğunu düşünmek için gözler önüne koyuyor. Kâfirlerin de ne cahilce hareketlerde bulunduklarını teşhir buyurmaktadır.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا

Bir korkutucu Her bir şehirde Elbette gönderirdik Dileseydik Eğer Ve

(Ve eğer dilemiş olsa idik elbette her beldede bir korkutucu gönderirdik) Elbette her karyede her beldede onun ahalisi için bir korkutucu bir Peygamber gönderirdik bu peygamberlik vazifesi, yalnız sana bağlı kalmazdı. Fakat senin kadrini yüceltmek seni diğer Peygamberlere üstün kılmak için böyle müstakil ve bütün insanlığa yönelmiş bir şanı yüce Peygamber olmak üzere göndermiş olduk.

فَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا

52.Artık sen kâfirlere itaat etme ve onlara karşı kuran ile büyük bir cihat ile macahedede bulun.

فَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ

Kâfirlere Öyle ise uyma

(Artık sen kâfirlere itaat etme) Artık ey seçkin ve yüce peygamber! Sen kâfirlere itaat etme onlara karşı yumuşaklık gösterme, öyle güzel muamele ile İslâm dairesine girecek kabiliyette bulunmayanların kalplerini ısındırmak için kendilerine hoş görünme muamelesinde bulunma

وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا

Büyük Bir cihat ile Onunla Onlarla mücadele et Ve

(ve onlara karşı kuran ile büyük bir cihat ile mücahede de bulun) Ve onlara karşı Kur'anı Kerim'i okuyarak, ondaki öğütleri, kıssaları, eski inkârcı kavimlerin başlarına gelmiş olan azapları bildirmek suretiyle büyük bir cihad ile mücahede de bulun.

&-Çünkü bütün insanlığı bu şekilde İslâm dinine davet etmek, büyük bir cihattır. Bu suretle birçok kimseler uyanarak İslâm şerefine nail olabilirler. Hatta deniliyor ki: Cahil ahmak kimselere karşı böyle ilmi deliller ile cihatta bulunmak, düşmanlara karşı kılıç ile cihatta bulunmaktan daha büyüktür. İşte güzel öğütün mühim neticeleri!

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا

وَحِجْرًا مَحْجُورًا

53.Ve o, o büyük yaratıcı dir ki: İki denizi kendi mecralarına salıvermiştir, şu lezzetlidir fazlaca tatlıdır, şu da tuzludur, acı bir sudur. Ve ikisinin arasına da bir hail, görülemeyecek bir perde vücuda getirmiştir.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ

İki denizi Salıverdi O zattır ki O Ve

(Ve o, o Büyük Yaratıcı dır ki İki denizi kendi akış istikametlerine salıvermiştir) Onlar birbirine yakın, bitişik ve pek geniş oldukları halde yine biri birine karışmıyorlar. İlâhi Kudret ile ayrı ayrı akıp duruyorlar,

هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ

Acıdır Tuzlu Bu Ve Susuzluğu giderici Tatlı Bu

(şu lezzetlidir fazlaca tatlıdır susuzluğu giderir, şu da tuzludur, acıdır) Şu deniz suyu lezzetlidir, fazlaca tatlıdır son derece lezzetli bulunmaktadır. Şu ikinci deniz de yakıcı bir derecede tuzludur, acı bir sudur böyle biri birine yakın iki deniz oldukları halde suları arasında böyle büyük fark vardır. Bu ne büyük bir ilâhi kudret eseri!

وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا

Aşılmaz Bir sınır Ve Bir engel Aralarına Kılmıştır Ve

(Ve ikisinin arasına da bir engel, görülemeyecek bir perde vücuda getirmiştir) Ve o Büyük Yaratıcı bu ikisinin arasında da bir engel bir mâni görülemeyecek bir perde

veya pek ziyade bir zıtlasma vücuda getirmiştir. Her biri sanki diğerinden uzaklaşarak kaçınır, birinin suyu diğerine tesir edemez. Nitekim ırmaklar ile denizler arasında da böyle bir fark görülmektedir. Irmak suları tatlı olduğu halde birçok denizler acı bulunmaktadır. Bütün bunlar Allah'ın birer kudret eseridir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا

54.Ve o, o kerim yaratıcıdır ki, sudan insanı yaratmıştır, sonra onu erkek ve dişi kılmıştır ve Rabbin her şeye tamamıyla kadirdir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا

Bir insan Sudan Yarattı O zattır ki O Ve

(Ve o, o kerim yaratıcıdır ki, sudan insanı yaratmıştır) Hz. Âdemi başlangıçta sudan yaratmış, Onun çocukları ve torunları da birer damla su mesabesinden bulunan nutfe sularından yaratılmış ve yaratılmakta bulunmuşlardır

فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا

Bir hısım Ve Bir nesep Sonra onu kıldı

(Sonra onu nesep ve hısım kılmıştır) Sonra onu ilk suyu, bir yaratma devirleri neticesi olarak iki kısma ayırmış erkek ve dişi kılmıştır. Bu suretle aralarında nesep ve akrabalık meydana gelmiştir. Bir kısmının arasında nikâh caiz olmaz, bir kısmının arasında ise nikâh helâl bulunur, bu şekilde de insanlar arasında akrabalık denilen bir yakınlık meydana gelmiş olur.

وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا

Pek güçlü Rabbin Olandır Ve

(ve Rabbin her şeye tamamıyla kadirdir) Onun o Allah c.c hazretleri her şeye hak kıyla gücü yetendir.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا

55.Böyle iken kâfirler Allah'ın gayrı kendilerine ne menfaat ve ne de zarar vermeyecek olan şeylere taparlar ve kâfirler, Rabbine karşı şeytanlara yardımcı Olmuştur.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ

Onlara zarar vermez Ve Onlara fayda vermez O şeylere ki Allah'tan Başka Tapıyorlar Ve

(Böyle iken kâfirler Allah'ın gayrı kendilerine ne menfaat ve ne de zarar vermeyecek olan şeylere taparlar) Böyle iken Cenabı Hakkın varlığı, kudret ve hikmeti bu denizler bu insanlığın yaratılması sebebiyle de gözükp durmakta iken o kâfirler Allah dan gayrı yaratıcılık ve mabutluk mertebesinin gerisinde bulunan, bu gibi yüksek vasıflara asla sahip olamayan ve kendilerine ne menfaat ve ne de zarar vermeyecek olan şeylere taparlar onların taptıkları putların hiçbir şeye gücü yetmediği bilinmektedir. İnsanlardan hiçbir fert de Cenabı Hakkın takdiri, müsaadesi olmadıkça ne bir faideye ve ne de bir zarara kendi başlarına muktedir olamazlar

وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا

Yardımcı Rabbine karşı O kafir Oldu Ve

(ve kâfirler, Rabbine karşı şeytanlara yardımcı olmuştur) Ve bu böyle iken yine herhangi bir kâfir Ebu Cehil gibi bir inkârcı Rabbine karşı o kudret ve azameti zikredilen yüce yaratıcının emirlerine muhalefet ederek ins ve cin şeytanlarına yardımcı olmuştur. İslâmiyet'e karşı düşmanlık hususunda batıl şeylere tapınmak hususunda şeytanlara, şeytan tabiatlı kimselere uyan kâfirler, ne kadar cehalette bulunmaktadır. Kendilerini yaratmış, nimetlere nail kılmış olan Kerim Rabbe ibadeti, şükretmeyi bırakarak öyle batıl, faydasız şeylere tapınmakta bulunuyorlar. Kendilerini irşada çalışan, haklarında hayır isteyen bir yüce peygamberin gösterdiği selâmet yolunu takip etmeyerek kendilerini dehşetli bir helake aday etmiş oluyorlar. Ne kadar üzülmeye değer bir hareket!

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

56.Ve biz seni ancak bir müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik

Bu mübarek ayetler. Resuli Ekrem'in ne gibi vasıflara sahip olduğunu, peygamberlik vazifesi karşılığında bir ücret istemeyip onun yüce gayesinin insanlığı doğru yola iletmek olduğunu bildiriyor. Ve o yüce peygamberin ne kadar çok nefret gösterdiklerini kınamak için teşhir buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu Ve Bir müjdeleyici Ancak Seni göndermedik Ve

(Ve biz seni ancak bir müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik) Cenabı Hak yüce peygamberine iltifatta bulunuyor ve buyuruyor ki Ey yaratılanların en şerefli olan Hz. Muhammed biz seni boş yere göndermedik seni bu sahip olduğun peygamberlik vazifesiyle ancak bir müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdik. Seni risalet vazifesiyle vazifeli kıldık ki, senin başlıca vazifen, iman ve itaat sahibelerini sevap ile müjdelemektir, küfür ve isyan içinde yaşayanları da ceza ile ilâhi azap ile korkutmaktır.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

57.De ki: Ben bunun üzerine sizden bir ücret istemiyorum, ancak Rabbine doğru bir yol edinmek isteyen kimseyi istiyorum.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Bir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum De ki

(De ki Ben bunun üzerine sizden bir ücret istemiyorum) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem 0 imana davet ettiğin kimselere de ki Ben bunun üzerine bu risaletimi size tebliğ ettiğimin karşılığında sizden bir ücret istemiyorum öyle bir zanda bulunmayın, benim peygamberlik şerefim, öyle zanlardan, töhmetlerden uzaktır,

إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

Bir yol Rabbisine Edinmesini İstedi O kimseyi ki Ancak

(ancak Rabbine doğru bir yol edinmek isteyen kimseyi istiyorum) Benim tebligatım üzerine iman şerefine nail, hidayete ulaşanların varlığını, o vesile ile Allah yanında ecir ve mükâfata nail olmamı Cenabı Hak'tan niyaz ediyorum. Artık her insaf sahibi, düşünen insan için lâzım değil midir ki, bunu takdir ederek Allah'ın yoluna girsin

وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ بُذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

58.Ve ölmeyecek olan bir hayat sahibine tevekkül et ve ona hamd ile beraber tesbihte bulun ve kullarının günahlarına onun haberdar olması kifayet eder.

وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ

Ölmez O zata ki O hayat sahibine Tevekkül et Ve

(Ve ölmeyecek olan bir hayat sahibine tevekkül et) Ey şanı yüce Resul! Bütün menfaatlerin elde edilmesi zararların giderilmesi hususunda ölmeyecek olan bir hayat sahibine yani ölmeyecek diri olan ve kıdem ve beka sıfatlarıyla vasıflanmış bulunan Allah Teâlâ'ya tevekkül et yalnız ona itimat da bulun. Çünkü tevekkül ve itimada en lâıyk olan, ancak O'dur. Ölümüne mahkûm olan mahlûkat ise tevekküle mahal olamaz, onlar fanidirler, onlara tevekkül edenler onların ölmeleriyle büyük ümitsizlik ve keder, hayal kırıklığına uğramış olurlar

وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ

Ona hamd ile Tesbih et Ve

(ve ona hamt ile beraber tesbihte bulun) Ve Ey en kerim dost! O ezeli ve baki olan mabuduna hamt ile beraber tesbihte bulun onun nimetlerine hamd ve şükret, onun mukaddes zatını bilcümle noksanlardan tenzihe çalış. Bu kulluk vazifesini ifa için subhanallah vebi hamdihi mübarek cümlesini çokça okumalıdır

وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

Haberdar olarak Kullarının Günahlarına O yeter Ve

(Ve kullarının günahlarına onun haberdar olması kifayet eder) Ve kullarının günahlarına o büyük yaratıcının haberdar olması kifayet eder. Onların gizli ve aşikâr bütün günahlarını ve peygamber aleyhindeki dedikodularını, kötü niyetlerini Cenab-ı Hak tamamen bilmektedir. Artık sen, Ey Yüce Resul! Üzülme, onların küfürlerinden dolayı sen mesul değilsin. Onlar kendi cinayetlerinin cezasına ergeç uğrayacaklardır.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسْئَلُ بِهِ خَبِيرًا

59.0 ki, gökleri ve yeri ve bunların arasında olanları altı günde yarattı, sonra arş üzerine hükümrân oldu. 0, Rahmandır, onu haberdar olandan sor.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde İki arasında O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yarattı O ki

(0 ki gökleri ve yeri ve bunların arasında olanları yarattı altı günde) Ey Yüce Peygamber! 0 ki seni tevekkül ile tevhit ve tesbih ile mükellef kılan kerim mabud ki fezalari, maddeleri, Çeşitli hayat sahiplerini altı günde yarattı yani: O kadar bir müd det içinde yoktan meydana getirdi,

ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

Arşa Hükmetti Sonra

(sonra arş üzerine hükümrân oldu) Yani: İlâhi hükümrânlığı tecelli etti, bütün bu vücuda gelen âlemler üzerinde Cenabı Hakk'ın tedbiri, idari hâkimiyeti cereyan etmeğe başladı. İşte o bu kâinatı böyle yaratıp idare buyuran

الرَّحْمَنُ فَسْئَلُ بِهِ خَبِيرًا

Bir haberdar olana Onu Artık sor Rahmandır

(Rahmandır, onu haberdar olandan sor) o Kerim ve merhamet sahibi olan yaratıcıdır ki, ondan başkasına kulluk edip bağıllık arz etmek, tazim secdesinde bulunmak asla caiz değildir. Artık Onu öyle kısaca bildirilen kâinatın yaratılışına Cenabı Hakkın arş üzerine istivasına ait meseleyi her şeyden hakkıyla haberdar olandan sor yani: Bütün kâinatın zahirine, içyüzüne tamamıyla vakıf olan şanı yüce yaratıcı Hazretlerinden sual et, onun Kur'an lisanı ile vahiy ve ilhamıyla açıklamalarını bekle. Çünkü o pek muazzam şeyler hakkında layık'ı ile bilgi sahibi olabilmek için başka çare yoktur.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا

60.Ve onlara "Rahmana secde ediniz" denildiği zaman, dediler ki: Rahman nedir? Bize emrettiğine biz secde eder miyiz? Ve bu emir onların daha ziyade nefretlerini arttırdı.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ

Rahman'a Secde edin Onlara Denildi O vakit ki Ve

(Ve onlara "Rahmana secde ediniz" denildiği zaman) Ve o müşriklere Rahmana secde ediniz namaz kılınız kulluk secdesinde bulununuz denildiği zaman o kâfirler, bilmezlikten gelen bir vaziyet alarak

قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا

Beze emrediyorsun O şeye ki Secde mi edeceğiz Rahman Nedir Ve Dediler

(dediler ki: Rahman nedir? Bize emrettiğine biz secde eder miyiz?) Biz onu bilmiyoruz. Artık Böyle neden ibaret olduğunu bilmediğimize biz secde eder miyiz? Biz böyle bir secde emrine asla riayette bulunmayız

وَزَادَهُمْ نُفُورًا

Nefretlerini Onların artırdı Ve

(Ve bu emir onların daha ziyade nefretlerini arttırdı) Ve böyle rahmana secde ile emir veya Müslümanların secdeye vardıklarını görmeleri onların o müşriklerin daha ziyade imandan, hakka tâbi olmaktan nefretlerini arttırdı dinsizliklerinde ısrar edip durdular, böyle hidayetlerine vesile olacak bir emre riayet etmediler, kulluk secdesinden kaçındılar. Ne büyük bir mahrumiyet Bu ayeti kerime, yedinci secde ayeti bulunmaktadır. Bunu okuyanın ve dinleyeninin tilâvet secdesinde bulunması Hanefilere göre vacip, diğer imamlara göre sünnettir.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

61. Pek yüce o, büyük yaratıcı ki, gökte burçlar vücuda getirmiştir ve orada bir çırağ ve bir nurani ay yaratmıştır

Bu mübarek ayetler, Allah'ın zatı için kullarının kulluk secdesi etmekle mükellef olduklarını büyük yaratıcının bir kısım yüce kudret eserlerine dikkat nazarları çekiyor. Halis kulların hareket tarzlarını ve ne gibi yakarışlarda bulunarak ibadete ve taate devam ettiklerini bildiriyor ve Allah'ın azabının pek şiddetli olduğunu hatırlatmaktadır.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا

Burçlar Gökte Kıldı O ki Ne yücedir

(Pek yüce o, büyük yaratıcı ki Gökte burçlar vücuda getirmiştir) Pek yücedir ortak ve benzerden uzaktır. O Büyük yaratıcı ki; Gökte burçlar vücuda getirmiştir. Bunlar gezegen denilen yedi yıldız için birer yüksek köşk mesabesinden bulunan yüksek menzillerdir

وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

Aydınlatıcı Bir ay Ve Bir lamba İçlerinde Kıldı Ve

(ve orada bir çırağ ve bir nurani ay yaratmıştır) Ve o gökte veya burçlarda bir çırağ yani: Güneş ve bir nurani ay Geceleyin ışık saçan ayı yaratmıştır bunlar ne kadar büyük birer kudret eseridir! Buruç lügatte burcun çoğuludur, yüksek makamlar, saraylar, köşkler demektir.

Astronomi tabirine göre: On iki semavi makamdan ibarettir ki, bunlar Kuzu, Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, oğlak, Kova, Balık, adındaki burçlardır. Kuzu ile Akrep, Merih yıldızının menzilleridir. Boğa ile Terazi, Zühre yıldızlarının menzilleridir. İkizler ile Başak, Utarit yıldızının menzilleridir. Yengeç, Ayın menzili- dir, Aslan, Güneşin menzili- dir. Yay ile Balık Müşteri yıldızının menzili- dir. Oğlak ile Kova da Zuhale yıldızının menzilleridir. Bu burçlar, tabiat itibariyle üçer üçer olarak dört kısma ayrılmıştır. Şöyle ki: Boğa, Başak ve Oğlak burçları yaratıştan toprakla ilgilidir. Kuzu, Aslan ve Yay burçları yaratılıştan âteşle ilgilidir. İkizler, Terazi ve Kova burçları yaradılışlarından hava ile ilgilidir. Yengeç, Akrep ve Balık burçları da yaratılıştan su ile ilgilidir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا

62. Ve o, o Halik'ı Kerimdir ki: Tefekkür eden veya şükürde bulunmak isteyen kimse için geceyi ve gündüzü birbiri ardınca gelmekte kılmıştır.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً

Birbiri ardınca Gündüzü Ve Geceyi Kıldı zattır ki O Ve

(Ve o, o Halik'ı Kerimdir ki geceyi ve gündüzü birbiri ardınca gelmekte kılmıştır)

Bunlardan her bir diğerine halef oluyor, biri diğerinin yerine geliyor, herbiri kendisine ait nurdan, ışıktan yeryüzündeki olanları faydalandırıyor. Bunlardan her biri, kendi hareketindeki, varlığındaki intizam ve hikmet itibariyle bir kudret hârikası, bir Allah'ın birliğinin delili mahiyetinde bulunmaktadır. Eğer bunların her biri daima aynı vaziyette bulunsaydı âlem, insanların menfaatleri zayi olur giderdi. İşte bu gece ile gündüzün birbiri ardınca sürekli gelir olması

لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكْرًا

Şükretmek İstedi Veya İbret almak İstedi O kimse için ki

(Tefekkür eden veya şükürde bulunmak isteyen kimse için) Tefekkür eden Cenabı Hakkın şefkatini tefekkür edip, kudretinin sanatını düşünen veya şükürde bulunmak isteyen onun nail olduğu çeşitli nimetlerine karşı şükretmeye bir kulluk vazifesi bilen kimse için dir

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

63.Ve Rahmanın halis kulları, onlardır ki, yeryüzünde mütevazı bir halde yürürler ve cahiller onlara hitap ettikleri vakit "selâmetle" derler.

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ

O kimselerdir ki Rahmanın Kulları Ve

(Ve Rahmanın halis kulları, onlardır ki) Ve Rahmanın O Rabbi Kerim'in samimi, düşünen kulları ise öyle kulluk secdesinden kaçınan kimseler gibi değildirler. O muhterem kullar onlardır ki:

يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا

Vakarla Yeryüzünde Yürürler

(yeryüzünde mütevazı bir halde yürürler) Allah'ın büyüklüğünü düşünerek kibir ve gururdan kaçınırlar, kendi acizliklerini bilerek yumuşaklık ile tevazu ile hareket ederler, kimseye karşı kibirli olarak, kendilerini öven bir vaziyet almazlar

وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ

Cahiller Onlara hitab etti O zaman ki Ve

(ve cahiller onlara hitap ettikleri vakit) Bir takım ahmaklar, o alçak gönüllü zatlara karşı hoş görülemeyecek lakırdılarda bulundukları zaman, o muhterem zatlar, fena bir tarzda karşılıklıta bulunmazlar, belki

قَالُوا سَلَامًا

(selâmetle derler) Yani: Haydi işinize gidiniz, sizinle bizim aramızda ne hayır ve ne de şer vardır, biz sizden selamette bulunmaktayız, siz de hâlinizi düzelterek selamete kavuşunuz.

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

64.Ve onlar ki: Rableri için secde edenler ve kıyamda bulunanlar olarak gecelerler.

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

Kıyama durarak Ve Secde edenler olarak Rablerine Gecelerler Onlar ki Ve

(Ve onlar ki Rablerine secde ederek ve kıyamda durarak geceleleyenlerdir) O samimi müminler ki ibadete devam eder bir haldedirler, böyle gecelerini ibadet ve taatle tamamen veya kısmen değerlendirmeğe çalışırlar, kerim mabudumuza kulluk etmeye devam ederler.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

65.Ve onlar ki: Ya Rabbena. Bizden cehennem azabını defet derler. Şüphe yok ki, onun azabı, bertaraf olmayan bir hüsrandır.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ

Cehennem Azabını Bizden Uzaklaştır Rabbimiz Derler Onlar ki Ve

(Ve onlar ki Ey Rabbimiz Bizden cehennem azabını defet derler) O ibadet eden muttaki kullar ki, Hak Teâlâ'ya yakarıшта bulunarak Kendi güzel amellerine bu amellerinin devam edeceğine aldanmayarak böyle bir şefkat istemeye gerek görürler. Evet.

إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

Devamlı Olandır Onun azabı Şüphesiz

(Şüphe yok ki, onun azabı, bertaraf olmayan bir hüsrandır) O müthiş cehennemin azabı bertaraf olmayan bir hüsrandır. Bir sürekli felâkettir. Artık ondan korunmak, öyle bir azaba uğramamak temennisinde bulunmak her düşünen insan için bir görevdir.

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

66.Şüphesiz orası ne kötü bir durak ve ne kötü bir konaktır

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

İkametgah Ve Bir karargah Ne kötü Şüphesiz orası

(Şüphesiz orası ne kötü bir durak ve ne kötü bir konaktır) Filhakika o Cehennem, o ebedî azap yurdu pek kötü bir karargâh dır, pek ateşli bir istikrar yeridir ve orası kâfirler için pek müthiş, sonsuz bir ikametgâhtır. Orada sürekli azap görüp duracaklardır. Artık böyle pek korkunç bir ceza yurduna sevk edilmemek için kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışmaktan ve kerem ve merhamet sahibi olan mabudumuzun korumasına sığınmaktan başka çare yoktur. İşte samimi, düşünen müminler, bu görevi pek güzel değerlendirirler. Aksi takdirde düşünmeyenler cehennemi boylarlar.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

67.Ve onlar ki: Harcama yaptıkları zaman ne israfta ve ne de ne de cimrilik edenlerdir bunun arasında mutedil bir halde bulunmuş olurlar.

Bu mübarek ayetler de samimiyet sahibi, muttaki olan kulların bir kısım seçkin özelliklerini güzel göstermek için beyan buyurur. Dinen yasak olan şeyleri işleyenlerin de ne büyük bir sorumluluğa düşeceklerini hatırlatıyor. Fakat daha sonra tövbe edip, af dileyip de yararlı amellerde bulunacak olanların da ilâhi affa nail olacaklarını müjdelemektedir.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا

Harcadılar O vakit ki Onlar ki Ve

(Ve onlar ki: Harcama yaptıkları zaman) Ve o Salih kişiler ki, harcama yaptıkları zaman itidalden ayrılmazlar,

لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا

Cimrilik etmediler Ve İsrâf etmediler

(ne israfta ve ne de ne de cimrilik edenlerdir) Üzerlerine düşen malî vazifeleri, sadakaları yerine getirirler, fakirlere, zayıflara iyilikte bulunurlar. Başkalarına iyilik etmekte cimrilikte bulunmazlar Fakat lüzumsuz yere, gösteriş için israfta da bulunmazlar, kendilerini ihtiyaç içinde bırakacak derecede hareket etmezler

وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

Orta Bunun Arasında İdi Ve

(Bunun arasında mutedil bir halde bulunmuş olurlar) Bunun arasında böyle israf ile cimrilik arasında mutedil bir halde bulunmuş olurlar hayatlarında bir intizam bulunur, hem kendilerini muhtaç, güç bir halde bulunmaktan korurlar, hem de başkaları hakkında yardımda, iyi muamelede bulunur dururlar.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا

68.Ve onlar ki, Allah ile beraber başka bir tanrıya dua etmezler ve Allah'ın haram kıldığı nefsi öldürmezler, hakkiyle olan müstesna ve zinada bulunmazlar ve her kim bunu yaparsa büyük bir cezaya uğrar.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilaha Allah ile Beraber Yalvarmazlar Onlar ki Ve

(Ve onlar ki, Allah ile beraber başka bir tanrıya dua etmezler) Ve o dürüst, düşünen kullar ki: Cenabı Haktan başka mabutluk sıfatına hiç bir kimsenin sahip olmadığını bilir, yalnız o şanı yüce yaratıcıya kullukta bulunurlar, ona duaya ve yalvarmaya devam ederler

وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak bir sebeple Ancak Allah Haram kıldı O ki Canı Öldürmezler Ve

(ve Allah'ın haram kıldığı nefsi öldürmezler hakkiyle olan müstesna) Ve Allahın öldürülmesini haram kıldığı nefsi öldürmezler öyle suçsuz kimselerin hayatlarına suikast de bulunmaz. Ancak Hak ile olan ise müstesna usulü dairesinde kısas tatbiki gibi, İslâm varlığına hücum eden din düşmanlarına karşı savaşta bulunulması gibi haller, müstesna, bu takdirde halkın selametini temin için öldürmek caiz olur.

وَلَا يَزْنُونَ

(ve zinada bulunmazlar) Ve o iyi kullar zinada da bulunmazlar çünkü zina en çirkin, en mesuliyeti gerektiren bir cinayettir

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا

Bir günah ile Karşılaşır Bunu Yaparsa Kim Ve

(ve her kim bunu yaparsa büyük bir cezaya uğrar) Ve herkim bu beyan olunan haramlardan her hangi birini işlerse büyük bir cezaya uğrar hakkında ağır bir ceza uygulaması gerekli olur.

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

69.Onun için kıyamet gününde azap kat kat olur ve orada çeşit çeşit zillete tutulmuş olarak devamlı kalır.

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Azap Ona Katlanır

(Onun için kıyamet gününde azap kat kat olur) Onun o dini yasakları işleyen herhangi bir şahıs için kıyamet gününde azap kat kat olur yaptığı alçaklığın layık olan cezasına uğrar

وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

Zillete tutulmuş olarak Onun içinde Ebediyen kalır Ve

(ve orada çeşit çeşit zillete tutulmuş olarak devamlı kalır) Ve o azap içinde çeşit çeşit zillete tutulmuş olarak devamlı kalır bedeni ve ruhani bir surette azap görür durur. İşte küfrün ve ona bağlı kötülüklerin neticesi, böyle dehşetli, ebedî bir azaptır.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ

اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

70.Ancak tövbe eden ve iman eden ve Salih amel ile amelde bulunan müstesna. Artık Allah onların günahlarını sevaplara tebdil eder ve Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyici bulunmaktadır.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا

Salih Bir amel Yaptı Ve İman etti Ve Tövbe etti O kimse ki Ancak

(Ancak tövbe eden ve iman eden ve Salih amel ile amelde bulunan müstesna)

Ancak daha dünyada iken bir güzel düşünce neticesinde tövbe eden ve yapmış oldukları kusurları terk ederek onlardan kaçınan. Cenabı Hak'tan aflar temenni ederek Salih amel ile amelde bulunan dinen övülmüş sevaba vesile bulunan güzel hareketlere, ibadetlere başlayan kimse müstesna. Cenabı Hak onu af ve mağfiret buyurur.

فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

İyiliklere Onların kötülüklerini Allah Çevirir Artık işte onlar ki

(Artık Allah onların günahlarını sevaplara tebdil eder) Evet. Allah Teâlâ öyle tövbe istiğfar etmiş olanların günahlarını sevaplara tebdil eder kötülüklerini af ederek kendilerini güzel mükâfatlara nail buyurur

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Allah Olandır Ve

(ve Allah çok yarlıgayıcı, çok esirgeyici bulunmaktadır) tövbekâr kullarının kusurlarını affeder ve örter ve o Kerim Yaratıcı çok esirgeyicidir kusurlarını bilip itiraf eden, onları terk eyleyen kullarını azaptan korur, haklarında rahmet ve şefkat ile muamele yapar.

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا

71.Ve her kim tövbe etmiş ve Salih amelde bulunmuş olursa artık şüphe yok ki, o Allah Teâlâ'ya rızasını kazanmış olarak döner.

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Yaptı Ve Tövbe etti Kim Ve

(Ve her kim tövbe etmiş ve Salih amelde bulunmuş olursa) Evet. Her kim tövbe etmiş ve Salih amelde bulunmuş meşru olmayan davranışlarına samimi bir şekilde son vererek üzerine düşen dini vazifelerini ifaya başlamış olursa artık

فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا

Tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a Döner Artık şüphesiz o

(şüphe yok ki, o Allah Teâlâ'ya rızasını kazanmış olarak döner) Şüphe yok ki, o kimse bu güzel hareketi neticesinde Allah Teâlâ'ya rızasını kazanmış olarak döner. Artık vaktiyle yapmış olduğu günahları, kusurları ilâhi af sayesinde işlenilmemiş gibi olur. İşte Hak Teâlâ Hazretlerinin kulları hakkında lütuf ve şefkati böyle pek ziyadedir. Bundan dolayı günahkâr olanlar, Ümitsizliğe düşmemelidirler, hemen tövbe edip ve af dileyerek ilâhi af va sığınmada bulunmalıdırlar.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

72.Ve onlar ki, yalan yere şahitlikte bulunmazlar ve faidesiz bir şeye uğradıkları vakit kerimler olarak geçer giderler.

Bu mübarek ayetler de o seçkin kulların diğer bir kısım güzel vasıflarını, temennilerini bildiriyor, o muhterem zatların o yüksek vasıfları sebebiyle ne kadar güzel, muazzam, ebedî mevkilere, nimetlere nail olacaklarını şöyle müjdelemektedir.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ

Yalan yere Şahitlik etmezler Onlar ki Ve

(Ve onlar ki, yalan yere şahitlikte bulunmazlar) O Salih, muttaki kullar ki yalan yere şahitlikte bulunmazlar yahut yalan sözler söylenen yerlerde hazır bulunup durmazlar, hakka aykırı, adaba zıt lakırdıları dinlemekten kaçınırlar. Çünkü o gibi batıl şeyleri seyredip durmakta onlara ortak olmak demektir

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

Bir vakarla Geçip gittiler Boş şeylere Uğradılar O vakit ki Ve

(ve faidesiz bir şeye uğradıkları vakit kerimler olarak geçer giderler) O muttakiler faydasız bir şeye uğradıkları vakit meselâ: Çirkin bir lakırdıyı işittikleri veya ahlâka aykırı bir hareket gördükleri zaman kerimler olarak geçer giderler kendi şereflerini koruyarak o gibi kötülüklerden yüz çevirmiş olurlar. Veyahut mümkün ise iyilik ile kötülükten sakındırarak işlenen kötülüklerin ortadan kalkmasını sağlamaya çalışırlar, bu suretle de insanlık adına iyilikte, ihsanda bulunmuş olurlar.

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا

73.Ve onlar ki, Rablerinin ayetleriyle kendilerine öğüt verildiği zaman ona karşı sağır ve kör olarak yıkılıp durmazlar.

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Ayetleri ile Hatırlatıldılar O vakit ki Onlar ki Ve

(Ve onlar ki, Rablerinin ayetleriyle kendilerine öğüt verildiği zaman) Ve o güzel inançlı zatlar ki rablerinin ayetleriyle kendilerine öğüt verildiği zaman nasihatleri, hükümleri ihtiva eden Kuran ayetleri kendi yanlarında Okunduğu zaman onları tam bir hürmet ile dinlerler

لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا

Kör olarak Ve Sağırlar Onlara karşı Yıkılıp durmadılar

(ona karşı sağır ve kör olarak yıkılıp durmazlar) O verilen öğüte karşı sağır ve kör olarak yıkılıp durmazlar onun yüce hakikatini idrak ederler, onu düşünüp dinleyerek kulluk secdesine kapanırlar, bir takım inançsızların, cahillerin, zillet çukurunda yıkılıp kalmış kimselerin o çirkin vaziyetlerinde asla bulunmazlar.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

74.Ve onlar ki: "Ey Rabbimiz Bize eşlerimizden ve zürriyetlerimizden gözler aydınlığı ihsan et ve bizi takva sahiplerine iman kıl derler.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ

Derler Onlar ki Ve

(Ve o kimseler derler ki) O ibadet eden muttaki müminler ki, daima Cenabı Hakka yakarış ve niyazda bulunurlar ve derler ki

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ

Gözlerin Aydınlığı Nesillerimizde Ve Zevcelerimizden Bize İhsan eyle Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bize zevcelerimizden ve zürriyetlerimizden gözler aydınlığı ihsan et) Diye dua ederler. Çünkü bir kimsenin temiz, iffetli, dinî terbiyesi olan bir hanımefendiye sahip olması büyük bir mutluluk alâmetidir yine: Bir kimsenin itaatkâr, güzel inanç, ahlâka sahip evlat ve torunları bulunması, kendisi için tebrike değer büyük bir bahtiyarlık alâmetidir, ruhen pek ziyade rahat olmasına büyük bir sebeptir. Bundan dolayı her akıllı, dindar zat, böyle yüksek ahlâk ile güzelliklerle aydınlanmış olan bir aileye, bir hanedan fertlerine nail olmasını Hak Teâlâ'dan temenni eder.

وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

Bir imam Takva sahiplerine Bizi kıl Ve

(ve bizi takva sahiplerine iman kıl derler) Ve öyle Salih zatlar derler ki Ey Allah'ım! Bizi din ilmi ile ahlâki faziletler ile vasıflandır. Mümin, muttaki olan din kardeşlerimiz, dinî görevlerini ifa hususunda bize uysunlar. Biz hak dan korkan, dinî vazifelerini ifa etmek isteyen kimselere birer davranış rehberi olarak bu yüzden de manevî mükâfata nail olalım. Diğer bir görüşe göre de: Yarabbi. Muttaki zatları bizim için bir davranış kılavuzu kıl, onlara tâbi olalım, onlar ile beraber dinî vazifelerimizi ifa edelim.

أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا

75.İşte onlar sabretmiş oldukları şey karşılığında en yüksek köşklerle mükâfatlanacaklardır ve orada bir sağlık ve selâmet duasıyla karşılanacaktır.

أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا

Sabrettikleri şeye karşılık Yüksek makamlarla Mükafatlandırılırlar İşte onlar

(İşte onlar sabretmiş oldukları şey karşılığında en yüksek köşklerle mükâfatlanacaklardır) O açıklanan yüksek meziyetlere sahip, büyük mertebelere nail olan zatlar sabretmiş oldukları şey karşılığında. Yani: Dini vazifelerini hakıyla yerine ge-

tirme hususunda ve bir takım inkârcıların dedikodularına kıymet vermeyerek birtakım eziyetlere hoş olmayan hallere tahammül etmeleri dolayısıyla göstermiş oldukları sabır ve sebatın bir güzel neticesi olarak en yüksek köşklerle en üstün derecedeki cennet makamlarıyla mükâfatlanacaklardır öyle bir ilâhi merhamete mazhar olacaklardır

وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا

Selamla Ve Sağlık temennisiyle Orada Karşılanırlar Ve

(ve orada bir sağlık ve selâmet duasıyla karşılanacaktır) O yüksek makamda melekler tarafından bir sağlık ve selâmet duasıyla karşılanacaklardır. Melekler, onları karşılayarak onların ebediyen yaşayarak selâmet içinde hayat sürmelerine dua edeceklerdir, onları böyle ebedî bir saadette müjdelemiş olacaklardır. Diğer bir görüşe göre de: O cennetlere girmek mutluluğuna eren zatlar, birbirlerine Allah ömür versin, diyerek selâmda bulunacak, bütün belâlardan uzak olarak yaşamalarına dua ederek bu vesile ile de Cenabı Hakka Hamd ve şükürde bulunmuş olacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنْتَ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

76.Orada ebedî olarak kalacaklardır, orası bir karargâh ve bir ikametgâh olmak üzere ne güzel olmuştur.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırlar

(Orada ebedî olarak kalacaklardır) Artık o cennetlere nail olacak kişiler o yüksek cennet âleminde ebedî olarak kalacaklardır. Artık ne öleceklerdir ve ne de oradan çıkarılacaklardır.

حَسُنْتَ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

Bir ikametgah Ve Bir karargah Ne güzel oldu

(orası bir karargâh ve bir ikametgâh olmak üzere ne güzel olmuştur) Yarabbi Bu ne büyük bir şefkat ve saadet! O cennet âlemi ne kadar ebedî bir karargâh bir istikrar yeri ve orası ne kadar sürekli bir ikametgâh olmak üzere ne güzel olmuştur ne kadar temenniye lâyıktır, ebedî saadet için ne kadar yüce bir tecelli yeridir. İşte bütün bu nihayetsiz nimetler, şefkatler, gerçek bir imana sahip olmanın ebedî bir mükâfatıdır. Allah Teâlâ Hazretleri cümlemizi kendi ihsanı ile böyle bir mükâfata nail buyursun, **Görülüyor ki: 63. ayeti celile den işbu 76. ayeti kerimeye kadar olan mübarek Ayetler, mümin, Salih kulların dokuz seçkin özelliklerini açıklamaktadır**

- 1.özellik; o kulların yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürümeleridir.
- 2.özellik, cahillerin dedikodularına karşı "selâmetle" deyip, iyilik dilemektedirler.
- 3.özellik Cenabı Hakka ibadetle secdelere, kıyamlara devam etmelidir.
- 4.özellik, Hak Teâlâ ya sığınarak cehennem azabından emin olmalarını temenni etmeleridir.
- 5.özellik, harcamada bulundukları zaman israftan ve cimrilikten kaçınmalarıdır.
- 6.özellik Allah Teâlâ dan başkasına kulluk etmemeleri ve haksız yere insan öldürmemeleri ve zina rüsvalığından sakınmalarıdır.
- 7.özellik, yalan yere şahitlik etmekten kaçınmaları ve faidesiz, terk edilmesi gerekli şeyler ile meşgul olmamaları ve fenalıklara karşı kendi haklarında soylu bir vaziyet almalarıdır.
- 8.özellik, kendilerine ayetler ile öğüt verilince onu tam bir saygı ve şuurla dinleyip pek hürmet edici bir vaziyet almalarıdır.
- 9.özellik de, zevceleri, aile fertleri haklarında hayırlı dualarda, temennilerde bulunarak kendilerinin de muttakiler için birer uyulacak önder olmalarını istemeleridir. İşte bu üstün vasıfların böyle beyan buyrulması, bütün Müslümanlar için bir uyarı ve aydınlatma hikmetini taşımaktadır. Artık her Müslüman bu gibi yüksek vasıflar ile bezemeye çalışmalıdır ki, yüce yaratıcının övgüsüne, şefkatine lâyık olabilsin bu gibi üstün vasıflardan yoksun kalan kimselerin ise gelecekleri pek dehşetlidir.

قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

77.Deki: Sizin ibadetiniz olmayınca Rabbim size ne kıymet verir. Hâlbuki siz yalanladınız, artık bu yalanlamanın cezası size yakın bir zamanda gelecektir.

Bu mübarek ayet de iyi kullara aykırı bir durumda bulunan ibadet ve itaatten yoksun, dinî gerçekleri inkâr eden kimselerin Allah yanında hiçbir mevkii olmayıp ebedî hüsrana uğrayacaklarını hatırlatmaktadır.

قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

İbadetiniz Olmasaydı Rabbim Size Ne kıymet verir De ki

(Deki: Sizin ibadetiniz olmayınca Rabbim size ne kıymet verir) Habibim deki: Siz Allah Teâlâ'ya îman ve ona ibadet ve itaatle meşgul olmadıkça, o Kerim yaratıcıya muhtaç olduğunuzu bilerek daima ona dua ve yalvarışta bulunmadıkça Rabbim size ne kıymet verir. İnsanların Allah yanında makbul, iltifata lâyık olabilmeleri için iman ile, güzel ameller ile bezenmiş olmaları lazımdır. Cenabı Hak cinleri de, insanları da ancak kulluk vazifelerini ifa etmeyen, yaratılış gayelerine aykırı hareketlerde bulunan kimselerin hayvanlardan ne farkları olabilir?. Hatta öyle kimseler, hayvanlardan daha aşağı bulunmaktadır. Çünkü hayvanlar zaten mükellef değildirler, insanlar ise mükelleftirler. Artık ey inkarcılar, ey ibadet ve itaatten kaçınanlar!. Siz nasıl bir kıymete sahip, iltifata lâyık olabilirsiniz?

فَقَدْ كَذَّبْتُمْ

Yalanladınız Fakat gerçekten

(hâlbuki siz yalanladınız) Size sunulan ilâhî hükümleri tasdik etmediniz, Allah'ın Peygamberini inkâra yeltendiniz, hakkı kabulden kaçındınız,

فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

(azap) Kaçınılmaz Olacaktır Artık ileride

(artık bu yalanlamanın cezası size yakın bir zamanda gelecektir) Evet, bu kötü hareketlerinizin cezası, size yakın bir zamanda gelecektir o cezanın size gelmesi gereklidir, tesbit edilmiştir. Evet. Öyle inkârcılar, ergeç felâketlere, azaplara maruz kalacaklardır. Nitekim bir kısmı Bedir savaşında öldürülerek cezalarına kavuşmuşlardı, bir kısmı da dünyada bir cezaya uğraması da ölür ölmez ebedî cezaya kavuşmuş olacaktı. Artık öyle kendi iradelerini kötüye kullanarak küfre düşen, o sebeple ebedî olarak felâkete maruz kalan kimseler, kendi korkunç geleceklerini düşünsünler. Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vessellem efendimiz, peygamberlik vazifesini hakkiyle yerine getirmiş olduğu için kendisi mesul değildir, üzülmesine gerek yoktur. Ebedi mutluluk o Peygambere ve ona uyanlara aittir. Nitekim "Şuara Suresinin" ilk ayetleri de bu gerçeği beyan ederek yüce Peygamberimize teselli vermiş olmaktadır. Ve hamd ancak Allah'a mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

26-ŞUARA SURESİ

Bu mübarek sure Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Ancak son dört ayeti Medine'yi Münevvere'de inmiştir, iki yüz yirmi yedi ayeti celile den meydana gelmektedir. Bu mübarek ayetlerde Resuli Ekrem'e teselli verilmektedir, bir takım inkârcıların kötü akıbetlerine işaret buyuruyor, Cenabı Hakkın muazzam kudret eserlerine dikkatleri çekiyor. Musa Aleyhisselâm'ın Firavun ile olan tartışmasını, sihirbazların mağlûp olup İman şerefine eriştiklerini, müminlerin selâmet sahasına erip düşmanlarının ise Allah'ın kahrına uğradıklarını bildiriyor. Bu sure i celile, İbrahim, Nuh, Hud, Salih, Lut, Şuayb Aleyhimüsselatü Vesselam'ın da kıssalarını, ümmetlerini aynı surette aydınlatıp, ikaz ve irşada çalışmış olduklarını ve onların pek yüce tebliğlerini tasvir buyuruyor, bu tebliğlere, tavsiyelere karşı muhalif vaziyetler almış olanların da müthiş akıbetlerini bir uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır. Son Peygambere de nasıl yüce bir semavi kitabın inmiş olduğunu ve o yüce Peygamberin de ne kadar iyiliksever bir surette insanlığı aydınlatmaya, dinî hakikatlerden haberdar etmeğe çalıştığını gösteriyor. Şeytani vesveselerin düşkünün olan bir takım şairlerin de kötü hareketlerini gözler önüne sererek mümin, Salih zatların ise müstesna bir mevkide bulunduklarını beyan buyurmaktadır. Bu münasebetle de bu mübarek sûreye "Şuara Sûresi" adı verilmiştir. Hikmet dolu Kur'an'ın ise asla şiir kabilinden olmayıp ilâhî vahye dayanan en kutsî bir kitap olduğuna işaret buyrulmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسم

1.Ta, Sin, Mim

Bu mübarek ayetler, Kur'an-ı Kerim'in yüceliğini bildiriyor, Resuli Ekrem'in de bir takım dinsizler yüzünden ne kadar üzülmüş olduğunu gösteriyor. Cenabı Hakkın da dilemiş olsa o dinsizleri zorla imana sevk edeceğini anlatıyor ve o dinsizlerin de herhangi bir öğütten kaçındıklarını beyan ve bunun neticesinde korkunç bir akıbetle karşılaşacaklarını ihtar buyurmaktadır.

طسم

(Ta, Sin, Mim) Bu ayeti kerime, müfessirlerin çoğunluğuna göre bu sürenin ismidir. Katade ye göre de Kuranı Kerim'in isimlerindendir. İbni Abbas Radiallahu anhdan bir rivayete göre de bu, Allah'ın isimlerindendir. Daha doğrusu bu, müteşabihattandır, Yüce Allah ile Resuli Ekrem'i arasında bir şifre durumundadır, bununla yüce Peygamber muhatap olduğundan elbette bununla Allah'ın maksadının ne olduğunu o bilir. Biz bunun manâsını Allah'ın ilmine havale ederiz. Mutasavvıflardan bazılarına göre bu, Resuli Ekrem'e şöyle bir hitaptır: "Ey kalplerin tabibi! Sırların sırrı! Seçkin Muhammedi. Sallallahu Aleyhi Vessellem. Diğer bir görüşe göre de: Ta, ariflerin kalplerindeki neşe ve sevince işarettir. Sin, muhabbet dostlarının coşkuluğuna, manevî zevkine işarettir. Mim de: Müritlerin yakarışına, dua ve niyazına işarettir. Diğer bir bakımdan da Resûlullah'a hitaben şöyle bir iltifatta bulunulmuş demektir: "Ey ebedî saadete, sonsuz mutluluğa talip olan ve ey insan tabiatının kirlerinden yarattığı temiz olan ve ey sırrı ve gizli fikri, dünyevî irtibatlardan korunmuş olan ve ey birlik şenliğini bozan ahlak dışı eserleri mahveyleyen zati."

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

2.Bu, gayet açıkça bildiren kitabın ayetleridir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

Apaçık Kitabın Ayetleridir Bunlar

(Bu, gayet açıkça bildiren kitabın ayetleridir) Bu gibi harflerden meydana gelen bu

yüksek sureyi celile Bundaki kutsî ayetler, gayet açıkça bildiren dinî hükümleri tam bir açıklıkla telkin eden, hak ile batılın arasını ayıran, bir söz mucizesi olduğu açıkça görülen kitabın hakikati beyan eden Kuranın ayetleridir. O semavi kitabın içerdiği pek edebi açıklamalar cümlesindendir. Artık böyle apaçık bir vahdaniyet delili, gözler önünde parlayıp dururken herkes ondan hakkıyla istifadeye çalışmalı değil midirler?

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

3.Sen, mümin olmayacaklar diye neredeyse, kendi nefsin helak edeceksin!

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Olmamaları sebebiyle Nefsin Helak edicisin Olur ki sen

(Sen, mümin olmayacaklar diye neredeyse, kendi nefsin helak edeceksin!) Ey habibim Sallallahu aleyhi Ve sellem Bu Kuranı Kerimi tasdik etmeyecekler diye ihtimal ki, kendi nefsin helak edeceksin o derece üzüntülü bulunuyorsun. Hâlbuki sen haysiyetliliğini göstermiş, kavmini ıslaha, irşada çalışmış, pek büyük bir iyilikte bulunmuş bir Peygambersin. Buna rağmen onlar, imandan, tasdikten mahrum kalırlarsa elbette bütün mesuliyet, kendilerine aittir. Sen böyle apaçık bir kitabı halka tebliğ ile Peygamberlik vazifesini yerine getirmekte bulunuyorsun, artık sen mazursun, fazla üzüntü ve kedere düşmeğe hacet yok. Bunun sorumluluğu onlara aittir.

إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةٌ فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ

4.Eğer dileyecek olsak üzerlerine gökten bir mucize indiririz de artık ona boyunları eğili kalmış olurlar.

إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةٌ

Bir mucize Gökten Onlara İndiririz Dilersek Eğer

(Eğer dileyecek olsak üzerlerine gökten bir mucize indiririz) Evet, Üzülmeye, hasret çekmeye lüzum yok Eğer dileyecek olsak o imandan kaçınanların imana gelmelerine Allah'ın iradesi taalluk etmiş olsa üzerine gökten bir ayet onlara imana mecbur edecek zorlayıcı bir alamet, helak edici bir hadise indiririz de

فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ

Eğilip kalanlar Ona Boyunları Hemen olur

(artık ona boyunları eğili kalmış olurlar) Mecburiyetle boyunları eğili kalmış olur Peygamberlerinin emirlerine zaruri olarak boyun eğmeğe başlarlar. Nitekim Firavun ile yadakçıları hakkında denizlerin yarılması suretiyle böyle bir felâket yüz göstermiş, onlar da canlarının korkusundan dolayı ister istemez Hz. Musa'yı tasdik etmeğe başlamışlardı. Ne yazık ki, artık vakit geçmiş, öyle zora dayalı bir iman, Allah katında kabule layık bulunmamıştır.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ

5.Onlara Rahman tarafından yeni bir öğüt gelmez ki, ondan yüz çevirmesinler.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ

Yeni Rahmandan Bir nasihat Onlara gelmez Ve

(Onlara Rahman tarafından yeni bir öğüt gelmez ki) O kâfirlere Rahman tarafından haklarından nice nimetleri, merhametleri bulunan Kerem sahibi mabut katından yeni bir mucize Kuran'ın yeni yeni ayetleri, öğütleri gelmez ki,

إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ

Yüz çevirici kimseler Ondan Oldular Ancak

(illâ ondan yüz çevirmesinler) O kendi menfaatleri için kendilerine verilen nasihatleri, ihtarları dinlemezler, ondan yüz çevirirler. Onlar, öyle imana yaklaşmaz, inatçı, inkârcı kimselerdir.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

6.Muhakkak ki, yalanladılar. Artık kendisiyle alay edip durduktan şeyin haberleri kendilerine yakında gelecektir.

فَقَدْ كَذَّبُوا

Yalanladılar Muhakkak

(Muhakkak ki yalanladılar) İşte böyle ahlâki alçaklıklarından dolayı muhakkak ki, Kuranı Kerimi, onunla nasihatte bulunan Resuli Ekrem'i, onun pek iyiliksever tebliğlerini yalanladılar onunla mücadelede bulunmak cinayetini işlediler.

فَسَيَاتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler O şeylerin ki Haberleri Artık onlara gelecektir

(Artık kendisiyle alay edip durduktan şeyin haberleri kendilerine yakında gelecektir) artık dünyevî ve uhrevî azapları kendilerine yakında gelecektir. Bundan dolayı o inatçı, kâfirce olan hareketlerinin kötü ve müthiş akıbetine kavuşmuş olacaklardır. Elbette ki, öyle bir hakikatları, haklarındaki pek açık faideleri inkâr eden, Allah'ın kudretiyle meydana gelmiş olan eserleri görüp anlamak istemeyen kimseler böyle bir felâketten başka bir şeye layık olamazlar, artık onların haklarında üzülmeye mahal yok!

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

7.Yere bir bakmadılar mı ki, orada her güzel çiftten ne kadar bitirmişizdir!

Bu mübarek ayetler, bir kısım kudret eserlerine dikkatleri çekiyor, dinsizleri uyanma dairesine davet buyuruyor, Yüce Yaratıcının ne kadar üstün sıfatlar ile vasıflanmış olduğunu bildiriyor:

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ

Yeryüzüne Bakmadılar mı?

(Yere bir bakmadılar mı ki) O ilâhi ayetleri, onları tebliğ eden yüce Peygamberi yalanlayan cahiller, hiç yere bir bakmadılar mı? Yeryüzündeki binlerce eşsiz güzellikleri, muazzam eserleri görmediler mi? ki,

كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

Güzel Çiftin Her birinden Orada Bitirdik Nice

(orada her güzel çiftten ne kadar bitirmişizdir) O yer sahasında her güzel çiftten muhtelif nevilere ayrılmış, övgüye lâyık, pek faydeli ağaçlardan, bitkilerden vesaireden ne kadar şeyler bitirmişizdir. Onların öyle büyüüp gelişmeleri, insanların ihtiyaçlarını temine vesile olmaları birer ilâhi kudretin, birer ilâhi lütfün eseridir. Artık insanlık o nimetleri güzelce düşünüp de onları yaratan Kerem sahibi yaratıcıya kulluğa koşmalı değil midirler?

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

8.Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır. Hâlbuki onların çoğu iman etmiş kimseler olmadı.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Apaçık bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır) Şüphe yok ki, Böyle mükemmel ve çeşitli olarak yaratılmış eşsiz eserlerin herbirinde elbette bir ibret vardır bunları yaratan yüce yaratıcının kudretindeki mükemmelliğe büyük bir alamet mevcuttur. Bunların herbiri Cenabı Hakkın kudretine, ilim ve hikmetine birer parlak delildir. Hâlbuki o insanların, Resuli Ekrem'in ilâhi dinî kabule davet ettiği kimselerin

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(çoğu iman etmiş kimseler olmadı) Kendi dinsizliklerinde inat ederek sebat eder oldular, kendi iradelerini kötüye kullandıkları için öyle küfür içinde kalmaları takdir edilmiş oldu.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

9.Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, çok izzet sahibidir, çok merhametlidir.

وَإِنَّ رَبَّكَ

Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin Rabbin) Ve muhakkak ki Ey Yüce Resul! Senin Rabbin Sana Peygamberlik ihsan eden, temiz kalpleri senin emrine veren, senin yüksek vasıflarını doğu ve batıya yayan

لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur

(elbette o, çok izzet sahibidir çok merhametlidir) elbette o Kerem sahibi mabudun çok izzet sahibidir. Her irade buyurduğunu meydana getirmeğe kadirdir, bütün kâinat üzerine galiptir. Ve o rahmet sahibi yaratıcı kullarına lütuf ve ihsanı daima tecelli etmektedir. Bunun içindir ki, o inkârcı, günahkâr kullarını da hemen kahr ve yok etmiyor. O büyük cinayetlerinden dolayı kendilerini hemen hesaba çekmeyerek onlara mühlet veriyor. Artık bütün insanlık, bu büyük ihsanı düşünerek o Kerem sahibi yaratıcıya kulluğa, teşekkür etmeye koşup durmalı ve eski ümmetlerin başlarına gelmiş olan felâketlerden ibret almalı değil midirler?

وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ أَتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

10.Ve hatırlat o zamanı ki, Rabbin Musa'ya seslenmişti ki: Zalimler olan kavme gidiver.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselâm'ın Firavun ile kavmini ilâhî dine davetle emir olunmuş olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın da kendisini yalanlayacaklarını ve Lisanındaki bir arızadan dolayı o kavmi açıkça bir şekilde irşada çalışamayacağını ve kendisine bir suç isnat edildiğini arz ile kardeşi Hz. Harun'un da kendisiyle beraber peygamberlik vazifesine tayin buyrulmasını istirham eylemiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى

Musa'ya Rabbin Nida etti Bir vakit Ve

(Ve o vakit ki, Rabbin Musa'ya seslenmişti ki) Ey Peygamberlerin sonuncusu! Ey habibim sav hatırlat o haktan kaçınan, seni yalanlamaya cür'et eden kimselere hatırlat o zamanı ki; Rabbin Musa'ya seslendi Tuva denilen mukaddes bir vadide Cenabı Hak, ilâhlık şanına lâıyk bir şekilde ilâhî emrini Hz. Musa'ya bildirdi. Bu da, İmamı Maturidi'ye göre: Hz. Musa'nın idrak edeceği harfler ve sesler kabilinden bir kelâm ile vuku bulmuştur. İmamı Eşari'ye göre de: Allah'ın zatına mahsus olan ezeli bir kelâm-dan ibaret bulunmuştur. Nitekim ahirette müminler, böyle kutsî bir kelâma ulaşacaklardır. Bu kutsal nida ile buyrulmuştu ki: Ya Musa!

أَنْ أَتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

O zalimler Topluluğuna Git Diye

(Zalimler olan kavme gidiver) Küfür ile isyan ile İsrail oğullarını esaret altında yaşatarak onların yeni doğan erkek çocuklarını öldürmekle vakit geçiren cinayet kar bir topluluğa, gidiver kendilerini imana, insafa davet et

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ

11.Firavun'un kavmine ki, daha sakınmayacaklar mı?

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ

Sakınmayacaklar mı? Firavunun Kavmine

(Firavun'un kavmine ki, daha sakınmayacaklar mı?) Evet, O zalim kavme, yani: Firavun'un kavmine ki, onlara söyle ki daha sakınmayacaklar mı? Onlar o kadar ta-

accübe şaşılacak dereceye layık olan zulüm ve kötülüğe hala devam edip duracaklar mı? Artık onlar, Allah'tan korkmaz, kendilerinin ne kadar cani olduklarını anlamazlar mı? Bu hususu kendilerine ihtar et, onları iman dairesine, insafa davet eyle.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

12.Dedi ki: Yarabbi. Şüphe yok ki, beni yalanlayacaklarından korkarım.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

Beni yalanlamalarından Korkarım Şüphe yok ben Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi. Şüphe yok ki, beni yalanlayacaklarından korkarım) Musa Aleyhisselam, bu muazzam emri alınca dedi ki: Yarabbi. Ey benim hakkımda lütuf ve ihsanı, acıma ve merhameti sonsuz olan mabudum! Şüphe yok ki, o gurubun o azgın kavmin beni yalanlayacaklarından korkarım artık benim onlara yalnız gidişim bir faydalı olmayacak gibidir.

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ

13.Ve göğsüm daralır ve dilim açılmaz. Artık Harun'a da risalet ver.

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي

Dilim Açılmaz Ve Göğsüm Daralır Ve

(Ve göğsüm daralır ve dilim açılmaz) Ve Onların yalanlamalarından dolayı göğsüm daralır üzüntülü bir halde kalırım ve dilim açılmaz üzerime düşen Peygamberlik vazifesini hakkıyla yerine getirebilecek bir surette onlara hitapta bulunamam, o üzüntü böyle bir hale sebebiyet verir. Bununla beraber deniliyor ki: Hz. Musa'nın çocukluğu zamanında ağzına almış olduğu kızgın bir taş parçasından dolayı mübarek dili zedelenmiş, konuşma kudretine bir zayıflık arız olmuştu. Bunun için dua ederek dedi ki:

فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ

Harun'a Artık peygamberlik ver

(Artık Harun'a da Peygamberlik ver) Cibril'i Emin'in göndererek kardeşim Harun'u da peygamberlik şerefine kavuştur. Onunla beraber bu yüce peygamberlik vazifesini yerine getirmeye çalışalım. Hz. Musa, aldığı emri ilâhi şükürle beraber kabul etmiş, ona boyun eğmiştir. Fakat kendisinin fasih, belîğ bir lisana sahip olan kardeşiyle desteklenmesi ve o şekilde peygamberlik vazifesini daha mükemmel bir şekilde eda edebilmesi için böyle bir temennide bulunmuştur.

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

14.Ve hem onlar için benim üzerimde bir suç da var. Bundan dolayı beni öldüreceklerinden korkarım.

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ

Bir suç Üzerimde Onlar için var Ve

(Ve hem onlar için benim üzerimde bir suç da var) Ve Musa Aleyhisselam temennisine şunu da ilave etti. O Firavun'un kavmi için benim üzerimde onların zannınca bir suç da vardır. Bu da Hz Musa'nın daha Mısır'dan çıkmadan evvel İsrail oğulları'ndan bir şahıs ile bir Kıpti nin tartışmada bulunduklarını görüp bir darbesiyle Kıpti nin ölmüş olmasından ibarettir. Nitekim bu hâdise "Kasas Suresinde"de ayrıntılı olarak bildirilmiştir,

فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

Beni öldürmelerinden Bu yüzden korkarım

(Bundan dolayı beni öldüreceklerinden korkarım) O kavme yalnızca gidersem, daha peygamberlik vazifemi kendilerine tebliğ etmeden beni öldüreceklerinden korkarım artık yarabbi. Lütfen beni kardeşim ile kuvvetlendir.

قَالَ كَلَّا فَادْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ

15.Cenabı Hak buyurdu ki: Asla! İmdi ikiniz de bizim mucizelerimizle gidiniz. Şüphe yok biz, işiticiler olduğumuz halde sizinle beraberiz.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselâm'ın güvence verilip kardeşi ile beraber elçi olarak Firavun'a gönderilmiş olduklarını ve İsrail oğulları'nın kendileriyle beraber Mısır'dan çıkmalarına müsaade istediklerini bildiriyor. Firavun'un da Hz. Musa'ya karşı minnette bulunarak ona nankörlük isnat etmek cehaletinde bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ كَلَّا

(buyurdu ki: Asla) Musa Aleyhisselam, Firavun'un kavmi tarafından kendisinin öldürülmesi ihtimalini ileri sürünce Cenabı Hak, bu ihtimale mahal olmadığını beyan için Buyurdu ki: Asla! Senin hayatına kastedemezler, öyle bir düşünceden vaz geç, ona imkân yok. Kardeşin hakkındaki niyazın ise kabul edilmiştir.

فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا

Mucizelerimizle Şimdi ikiniz gidin

(İmdi ikinizde bizim mucizelerimizle gidiniz) Sizin doğruluğunuzu gösteren, sizin birer Yüce Peygamber olduğunuzu kuvvetlendiren mucizeler ile Firavun'un ve kavminin yanlarına gidiniz onlardan hiç korkmayın

إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ

İşiticiler olarak Sizinle beraberiz Şüphesiz biz

(şüphe yok ki, biz işiticiler olduğumuz halde sizinle beraberiz) Şüphe yok ki bütün söylenilecek, yapılacak şeyleri işitir, görür olarak sizinle beraberiz sizi muhafaza eden, sizi o dinsizlerin fenalıklarından koruruz. Bu Hz. Musa hakkında büyük bir tesellidir ve onun muvaffakiyete ulaşması için muazzam bir ilâhi müjdedir.

فَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

16.Artık Firavun'a gidin de deyin ki: Biz şüphe yok, âlemlerin Rabbinin elçisiyiz.

فَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا

Deyin Ve Firavun'a Haydi ikiniz gidin

(Artık Firavun'a gidin de deyin ki) Artık Ey muhterem Musa ve Harun Aleyhimes-selam! Korkmayın Firavun'a gidin de deyin ki:

إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbinin Elçisiyiz Şüphesiz biz

(Biz şüphe yok, âlemlerin Rabbi'nin elçisiyiz) Onun yüce katından insanları ilâhi dine davetle emir olunmuşuz, bizim gayemiz birdir. İnsanların hak dinî kabul ederek bir birlik oluşturmalarını temine çalışmaktan ibarettir.

أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

17.İsrailoğullarını bizimle beraber salı veresin diye

أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarını Bizimle beraber Gönder Diye

(İsrail oğullarını bizimle beraber salı veresin diye) Evet. Deyiniz ki: Ey Firavun! Senelerden beri esaret altında tutmakta olduğun İsrail oğullarını bizimle beraber salı-veresin diye biz Allah tarafından gönderilmiş bulunmaktayız. Artık o mazlum cemaati bırak, Mısır'dan çıkıp gitmelerine mâni olma. Rivayete göre Firavun, İsrail oğulları nı dört yüz sene kadar köle halinde bulundurmuştu. O zaman onların sayısı: Otuz bin altı yüz kadar imiş.

قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ

18.Firavun da dedi ki: Seni çocuk iken içimizde büyütmedik mi? Ve hayatının birçok yıllarını aramızda geçirmedin mi?

قَالَ أَلَمْ نَرْبِّكَ فِيْنَا وَلِيدًا

Bir çocuk olarak İçimizde Seni yetiştirmedik mi? Dedi ki

(dedi ki Seni çocuk iken içimizde büyütmedik mi?) Hz. Musa ile Hz. Harun da Firavun'a giderek İsrail oğulları'nın Mısır'dan çıkmalarına mâni olmamasını teklif ettiler. Firavun da o teklifi reddederek dedi ki: Ey Musa! seni çocuk iken kendi sarayımızda büyütüp seni beslemedik mi?

وَلَبِثْتَ فِيْنَا مِنْ عُمْرِكَ سِنِينَ

Nice yıllar Ömründen Aramızda Kaldın Ve

(Ve hayatının birçok yıllarını aramızda geçirmedin mi?) Senin üzerinde bizim böyle bir hakkımız yok mudur? Artık bizimle yüz yüze gelerek İsrail oğulları'nın serbest bırakılmasını teklif etmeniz uygun mudur? O hakka riayet lâzım değil midir? Lakin firavun şunu kavrayamıyordu ki âlemlerin rabbinin hakkı daha önce gelir değil mi? İşte Musa ve Harun aleyhimesselemlar onu hakka davet ediyorlar idi

وَفَعَلْتَ فَعَلَتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

19.Ve o yaptığın fiilini yapı verdin, o halde sen nankörlerdensin.

وَفَعَلْتَ فَعَلَتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ

Yaptın O ki İşini Yaptın Ve

(Ve o yaptığın fiilini yapı verdin) Ve Bununla beraber ya Musa! Sen o yaptığın fiilini de yapiverdin bir kiptiyi vurdun öldürdün,

وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Nankörlerdensin Sen Ve

(o halde sen nankörlerdensin) Biz seni senelerce kendi sarayımızda besledik, seni köle edinmedik. Buna rağmen sen İsrail oğulları'nın serbest bırakılmasını istiyorsun, böyle bir teklif, uygun mudur?

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ.

20.Hz. Musa dedi ki: Onu o vakit yaptım, fakat ben o zaman cahillerden idim.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselâm'ın Firavun'a verdiği cevabı bildiriyor. Hz. Musa'nın Allah tarafından hikmet ve peygamberliğe ulaşmasını haber veriyor. Hz. Musa hakkındaki yapılan bir iyiliğin de İsrail oğulları hakkındaki esirliğin bir neticesi olduğundan dolayı da minnete mahal bulunmadığına işaret buyurmaktadır.

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا

O vakit Onu yaptım Dedi

(Dedi ki Onu o vakit yaptım) Hz. Musa Firavun'un iddiasını ret için Dedi ki o yaptığımı işaret ettiğin öldürme hâdisesini o vakit yaptım bunu itiraf ederim

وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ

Cahillerden Ben iken

(fakat ben o zaman cahillerden idim) öyle bir vuruşun ölüme yol açacağını bilemezdim, o kasten yapılmış bir katil cinayeti değildir, belki bir hatadır. Bundan dolayı o öldürülen kipti, haksız yere bir şahsın hayatına kastetmiş gibi bulunuyordu, onu müdafaa için ve bir terbiye vermek maksadıyla böyle bir hadise vücuda gelmiştir.

فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ

21.Vaktaki sizden korktum, artık sizden firar ettim, imdi Rabbim bana hikmet verdi ve beni Peygamberlerden kıldı.

فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ

Sizden korktum Ne zaman ki Sizden Hemen kaçtım

(Vaktaki sizden korktum artık sizden firar ettim) Ve Ey Firavun! Vaktaki sizden o

bir hata eseri olan hâdiseden dolayı benim hayatıma kastedeceğinizi düşündüm, artık canımı kurtarmak için sizden firar ettim Cenabı Hakkın korumasına sığındım

فَوَهَبْ لِي رَبِّي حُكْمًا

Bir hikmet Rabbim Bana Sonra verdi

(İmdi Rabbim bana hikmet verdi) Bana ilim ve anlayış ihsan etti, beni hikmete ve fazilete kavuşturdu

وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlerden Beni kıldı Ve

(ve beni Peygamberlerden kıldı) Bundan dolayı ben Allah'ın dinini halka tebliğ ile emir olundum. Artık sen, ne yapmak istiyorsan yapmaya çalış, ben senden asla korkmam, beni kerim olan Rabbim şimdiye kadar korumuş ve himaye etmiş olduğu gibi bundan sonra da korur ve himaye eder.

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

22.Ve o da bir nimettir ki, benim başıma kakıyorsun, İsrail oğullarını köle edinmiş olduğundan dolayıdır.

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ

Beni Onunla minnette bırakıyorsun Bir ni'met ki Bu Ve

(Ve o da bir nimettir ki, benim başıma kakıyorsun) Ey Firavun! Beni bir müddet sarayında bulundurduğundan dolayıdır ki öyle bir nimettir ki onu benim başıma kakıyorsun. Ama o benim başıma kaktığın o nimet senin

أَنْ عَبَّدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarını Köle edindin Diye

(İsrail oğullarını köle edinmiş olduğundan dolayıdır) Eğer sen onları köle edinmeseydin, onların dünyaya gelen erkek çocuklarını öldürmese idin ben de öyle bir korkudan dolayı denize atılmazdım, senin sarayına alınarak bir müddet korunmuş olmazdım, kendi ailem arasında yaşar, şimdi böyle bir minnete maruz kalmazdım. Artık benim hakkımda öyle bir müddet sarayında kalmam, haddizatında bir nimet değildir. Belki kendilerine mensup olduğum İsrail oğulları hakkındaki zulmünün bir neticesi olmuştur. Eğer böyle olmasa idi ben senin himayende bir müddet bulunmadan uzak bulunmuş olurdu. Diğer bir görüşe göre de: Ey Firavun! Sen İsrail oğullarını kendine köle yaptın, onların mallarını ellerinden aldın, bana da işte o mallardan harcamış bulundun. Artık benim hakkımda senin bir nimetin, bir terbiye hakkın yoktur. Benim terbiyem, kavuştuğum nimet, kendi validem, kendi kavmim tarafındandır, seninki bir kuru isimden ibarettir. Bundan dolayı benden minnet duymamı isteme

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

23.Firavun dedi ki: Âlemlerin Rabbi nedir?

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile Firavun arasında cereyan eden bir konuşmayı bildiriyor. Allah'ın Rabliğinin bütün kâinatı kuşatmış olduğunu tebliğ buyurmaktadır.

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi Nedir Ve Firavun Dedi

(Firavun dedi ki âlemlerin Rabbi nedir?) Musa Aleyhisselam, Rabbim bana hikmet, Peygamberlik ihsan buyurdu deyince Firavun suale kalkışarak dedi ki: Ya Musa! âlemlerin Rabbi nedir? Kendisinin elçisi olduğunu iddia ettiğin Rabbin nasıl şeydir, öyle bir Rab mevcut mudur?

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

24.Musa Aleyhisselam da dedi ki: Göklerin ve yerin ve bunların arasında bulunanların Rabbidir, eğer siz yakinen bilir kimseler oldunuz iseniz.

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır Ve o şeylerin ki Yerin Ve Göklerin Rabbidir Dedi ki

(Dedi ki Göklerin ve yerin ve bunların arasında bulunanların rabbidir) Bütün kâinat, 0 yüce Rabbin varlığına şahitlik ettiği, Firavun'un vicdanı da öyle kerem sahibi bir yaratıcının varlığını inkâra güç yetiremeyeceği halde yalnızca bilmemezlikten gelir gibi görünerek âlemlerin Rabbinin neden ibaret olduğunu sual eder. Öyle inkârcı birine cevaben Musa Aleyhisselam da Dedi ki Göklerin ve yerin ve bunların arasında bulunanların rabbidir bütün bu varlıklar, o ezeli yaratıcının birer kudret eseridir,

إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

Kesin bilenler İseniz Eğer

(eğer siz yakinen bilir kimseler oldunuz iseniz) Eşyanın hakikatları güzelce anlayabilmek kabiliyetine sahip bulunmuş iseniz, Cenabı Hakkın bu Rabliğini de, onun kâinatın yaratıcısı olduğunu da anlamanız icap eder. Biz yaratıklar, âlemlerin Rabbi'nin mahiyetini bilip tayin etmeğe muktedir ve onunla mükellef değiliz, biz onun mukaddes varlığına, kudret ve yüceliğine şahitlik eden sonsuz yaratılış eserlerini görmekteyiz. Gözlerimizin önünde parlayan bütün bu muazzam eserler, o Kerem sahibi Rabbin Rabliği'ne açıkça şahitlik ve işaret edip durmaktadır.

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ

25. firavun Etrafında olanlara dedi ki İşitiyor musunuz?)

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ

Etrafındadır O kimselere ki Dedi

(firavun Etrafında olanlara dedi ki) Firavun, Hz. Musa'nın bu pek hikmetli cevabını işitince endişeye düştü, kavminin kalplerine bu cevabın tesir edeceğinden korktu. Etrafında olanlara kavminin eşrafından olup beş yüz kadar bulunan erkeklere dedi ki:

أَلَا تَسْتَمِعُونَ

(İşitiyor musunuz?) Musa nasıl bana bir cevapta bulunuyor? Benim Rabliğimi inkâr ediyor, bizzat mevcut olan gökleri, yerleri vesaire yi bir Rabbin eseri sanıyor.

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

26.Musa Aleyhisselam da dedi ki: 0, sizin Rabbinizdir ve sizin evvelki atalarınızın Rabbidir.

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

Evvelki Atalarınızın Rabbidir Ve Rabbiniz Dedi ki

(Musa Aleyhisselam da dedi ki: 0, sizin Rabbinizdir ve sizin evvelki atalarınızın Rabbidir) Musa Aleyhisselam da, Firavun'un öyle materyalist olan bir kâfirin hayretine, ahmakça lakırdısına mahal olmadığına işaret için dedi ki: Ey Firavun! 0, sizin Rabbinizdir ve sizin evvelki atalarınızın Rabbidir. Sizlerin bizzat mevcut olmayıp birer yaratılış eseri olduğunuz açık değil midir? Siz, varlığınızın kendinizden olup başkasına ihtiyacınızın olmadığını iddia edebilir misiniz? Sizlerin sonradan meydana geldiği bilinmektedir, o halde nasıl olur da Rablik iddiasında bulunabilirsiniz? Nedir sizdeki bu cehalet, bu inkâr!

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ

27.Firavun da dedi ki: Size gönderilmiş olan elçiniz, şüphe yok ki, elbette bir mecnun dur.

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ

Elbette delidir Size Gönderildi O ki Elçiniz Şüphesiz Dedi ki

(Dedi ki: Size gönderilmiş olan elçiniz, şüphe yok ki, elbette bir mecnun dur)

Hız. Musa'nın bu pek susturucu olan hitabına rağmen o inkârcı Firavun yine küfründe ısrar ederek kavmine zorbalık yoluyla Dedi ki Sizin gibi akıllı olan kimselere gönderilmiş olan elçiniz, şüphe yok ki, elbette bir mecnundur artık o size nasıl elçi olabilir?

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

28.Hazreti Musa da dedi ki: 0, doğunun ve batının ve bunların aralarında olanların Rabbidir. Şayet aklınızı kullanırsanız

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Batının Ve Doğunun Rabbidir dedi ki

(dedi ki: doğunun ve batının ve bunların arasında olanların rabbidir) Hz. Musa da onların o alay etmelerine karşı daha açık bir şekilde cevap vererek Dedi ki: Ey Firavun! 0 tasdik etmediğin âlemlerin Rabbi doğunun ve batının ve bunların arasında olanların rabbidir. Bütün bu kâinat, bunlardaki enteresan ve güzel değişimler, ışıldamalar 0 yüce Rabbin birer kudret eseridir. Ondandır başka yaratıcı, Mabûd yoktur

إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

Akl erdiriyorsunuz iseniz Eğer

(eğer siz akıllıca düşünür iseniz) Bu hakikati anlarsınız. Sizin sualinize karşı bundan daha uygun cevap olamaz. Bizler Allah'ın hakikatini ve mahiyetini tarif ve tağyire muktedir değiliz, onun varlığı, birliği kudret ve yüceliği onun eseriyle görünüp durmaktadır. İşte gözlerimize çarpan bu kâinat safhaları da o Yüce Rabbin birer kudret eseridir, Allah olduğunun birer delilidir. Artık bundan daha münasip daha açık ne cevap olabilir? Eğer aklınız var ise bunu takdir ederek Allah'ın Rabliği'ni tasdik etmeniz icap etmez mi?

قَالَ لَئِنْ اتَّخَذَتِ الْهَآ غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ

29.Firavun dedi ki: And olsun, eğer benden başka ilâh edinmiş isen elbette seni zindana atılmışlardan kılarım.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa ya karşı Firavun'un tanrılık iddiasında bulunduğunu bildiriyor. Musa Aleyhisselam ın da onu reddederek kendi iddiasının doğruluğunu, Allah'ın birliğinin sabit olduğunu isbat etmek için iki muazzam mucize göstermeye muvaffak olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ لَئِنْ اتَّخَذَتِ الْهَآ غَيْرِي

Benden başka Bir ilah Edinirsen And olsun eğer dedi ki

(dedi ki And olsun, eğer benden başka ilâh edinmiş isen) Musa Aleyhisselam'ın ileri sürdüğü o kuvvetli delilleri, onun o azim ve sebatını Firavun görünce şiddet göstermek yolunu tercih etti. Dedi ki: And olsun Ey Musa! Eğer sen benden başka tanrı edinir isen başkasının tanrılıkla, rablıkla vasıflanmış olduğuna inanmış isen

لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ

Zindana atılanlardan Seni mutlaka kılarım

(elbette seni zindana atılmışlardan kılarım) Seni de onlar gibi en korkunç en helak edici bir zindana sevk ederim. Artık en büyük bir tehlikeye, felâkete maruz kalmış olursun.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ

30.Musa Aleyhisselam da dedi ki: Ben sana apaçık bir şey getirmiş olunca da mı beni zindana alacaksın!

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir şey Eğer sana getirsem de mi? Dedi

(Dedi ki Ben sana apaçık bir şey getirmiş olunca da mı?) Musa Aleyhisselam da o meluna cevaben dedi ki: Kendi iddiamın doğruluğunu gösteren, Rabliğin yalnız Allah Teâlâ'ya mahsus olduğuna ve onun tarafından benim elçi gönderilmiş bulundu-

ğuma şahitlik edecek en muazzam mucizeleri rabbimin izni ile gösterir isem de mi? Sen öyle bana zulüm edeceksin zindana atacaksın

قَالَ فَاتِ بِهِ إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

31.Firavun da dedi ki: Haydi onu getir, eğer sen doğru söyleyenlerden isen

قَالَ فَاتِ بِهِ

Onu Haydi getir Dedi

(Firavun da dedi ki Haydi onu getir) Hz. Musa'nın bu ihtarına cevaben Firavun da Dedi ki: Haydi, onu getir o meydana çıkarmak istediğin harikayı getir bizlere göster

إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden İsen Eğer

(eğer sen doğru söyleyenlerden isen) Eğer sen o elçilik iddianda sadıklardan oldun isen doğru sözlü isen durma, o harika ile davayı isbat etmiş olursun.

فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

32.Bunun üzerine esasını bırakıverdi, o hemen bir apaçık ejderha kesildi.

فَالْقَىٰ عَصَاهُ

Asasını Bunun üzerine bıraktı

(Bunun üzerine esasını bırakıverdi) Hz. Musa da bunun üzerine Firavun'un öyle bir teklifi sebebiyle elindeki esasını yere bırakıverdi,

فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir ejderhadır O Hemen birden

(o hemen bir apaçık ejderha kesildi) O asa hemen apaçık müthiş bir ejderha kesildi Firavun'a karşı pek dehşetli bir manzara vücuda getirmiş oldu. Nitekim bu mucize: Araf ve Taha surelerinde de zikredilmiştir.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

33.Ve elini çekip çıkardı. Hemen o, seyredenlere karşı bembeyaz kesilmiş idi.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

Bakanlara Bembeyazdır O Hemen birden Elini Çekip çıkardı Ve

(Ve elini çekip çıkardı Hemen o, seyredenlere karşı bembeyaz kesilmiş idi) Ve ikinci bir harika olmak üzere Hz. Musa elini yakasından çekip çıkardı: Hemen o el Güneşin ışığı gibi etrafa parlaklık saçtı, her tarafı aydınlıklar içinde bıraktı, gözleri kamaştırır bir halde parlayıp durdu.

قَالَ لِلْمَلَآئِكَةِ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

34.Firavun etrafındaki ileri gelenlere dedi ki: şüphe yok, bu elbette çok bilgili bir sihirbazdır.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'yı Firavun'un bir sihirbaz sandığını ve onun kendilerini Mısır'dan çıkarmak isteğine inandığına ve etrafındaki ileri gelen ile müşaverede bulunduğunu bildiriyor ve reislerinin tavsiyeleri üzerine sihirbazların muayyen günde toplanmış olduklarını, insanların o topluluğa katılıp sihirbazların galip gelmeleri durumunda onlara tâbi olacaklarını söylemiş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالَ لِلْمَلَآئِكَةِ

Etrafında ki İleri gelenlere Dedi

(Firavun etrafındaki ileri gelenlere dedi ki) Musa Aleyhisselam'ın gösterdiği o harikaların tesiriyle kavminin iman edeceklerinden korkan Firavun etrafındaki ileri gelenlere dedi ki gördünüz ya, bu gösterilen hârikalar, birer sihir eseridir,

إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

Bilgili Gerçekten bir sihirbazdır Bu Şüphesiz

(şüphe yok, bu elbette çok bilgili bir sihirbazdır) Şüphe yok ki, bu Peygamberlik iddiasında bulunan Musa elbette çok bilgili bir sihirbazdır sihir sanatını çok iyi biliyor.

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

35.Sizi büyüsi ile yurduzdan çıkarmak istiyor. Artık siz ne emredersiniz?

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ

Sihri ile Yurduzdan Sizi çıkarmak İstiyor

(Sizi büyüsi ile yurduzdan çıkarmak istiyor) Firavun, artık şaşırmişti, o etrafında bulunanlara dedi ki: Musa Aleyhisselam sizi büyüsiyle yaptığı sihirlerin tesiriyle yurduzdan çıkarmak istiyor bu sihirler yüzünden insanlar ona tâbi olacak, o suretle kuvvet bulacak, bizim yerlerimize hâkim kesilecek

فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

Emredersiniz Şimdi ne

(artık siz ne emredersiniz) Ona karşı nasıl bir müdafaada bulunalım? Utanmadan Rablik iddiasında bulunan Firavun, tutulduğu büyük bir korku tesiriyle artık mevkiini unutmuş, etrafındakiler! Birer amir tanımış, onların reylerine ihtiyaç göstermiş, kendisi âdeta onların idareleri altında imiş gibi bir vaziyet almıştı.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

36.Dediler ki: Onu ve kardeşini alıkoy: Şehirlerde toplayıcılar yolla.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ

Gönder Ve Kardeşini Ve Onu alıkoy Dediler

(Dediler ki Onu ve kardeşini alıkoy) Etrafında bulunanlar da dediler ki Hz. Musa'yı ve kardeşini alıkoy onların haklarında yapılacak muameleyi, onlar ile tartışmayı sonraya bırak, onları hemen öldürme, haklarında başka bir muamele yapma

فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

Toplayıcılar Şehirlere

(Şehirlerde toplayıcılar yolla) Şehirlerde bulunan sihirbazları toplayıcıları yolla onları toplayarak Mısır'a getirsinler.

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ

37.Sana çok bilgin sihirbazlar getirsinler.

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ

Bilgili Mahir sihirbazın Her birini Sana getirirler

(sana çok bilgin sihirbazları getirsinler) O toplayıcılar büyücülükte, ilimde ihtisas sahibi olan kimseleri toplayıp alıp Mısır'a gelsinler, Musa ile Kardeşine karşı galip gelmeye çalışsınlar.

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

38.Artık sihirbazlar, belli bir günün muayyen bir vaktinde toplanmış oldu.

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

Belli Bir günün Tayin edilen vaktinde Sihirbazlar Böylece bir araya getirildi

(Artık sihirbazlar, belli bir günün muayyen bir vaktinde toplanmış oldu) Bu tavsiye üzerine etrafa toplayıcılar gönderilmiş, birçok sihirbazlar belli bir günün muayyen bir vaktinde kuşluk zamanında toplandılar Mısır'a getirildiler. İki muhterem Peygambere karşı cephe almak hazırlığında bulunuldu.

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ

39.Ve insanlara da denildi ki: Siz de toplanıyor musunuz?

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ

Toplanacak olanlar Siz misiniz? İnsanlara Denildi Ve

(Ve insanlara da denildi ki: Siz de toplanıyor musunuz?) Sihirbazların toplanacakları, tartışmaya başlayacakları gün Siz de toplanıyor musunuz? Elbette öyle bir günde siz de toplanmalısınız.

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

40.Umulur ki, biz de sihirbazlara tâbi oluruz, eğer galip olanlar, onların kendileri olmuş olursa.

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ

Sihirbazlara Uyarız Belki biz

(Umulur ki, biz de sihirbazlara tâbi oluruz) İnsanları toplamaya teşvik için şöyle de söylediler: Umulur ki, biz de sihirbazlara tâbi oluruz onların dinini tercih ederiz

إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

Galip gelenler Onlar Olurlarsa Eğer

(Eğer galip olanlar, onlar olurlarsa) Evet, O sihirbazlar Musa ile kardeşine galip gelince artık o galip sihirbazları, rehber ediniz. Artık Musa ile kardeşinin dinine eğilim gösterilmez. O kâfirlerin bu sözleriyle maksatları, sihirbazların dinine tâbi olmak değil belki onları bu mücadeleye fazlaca gayret göstermeğe sevk etmek olmuştur. Bir görüşe göre de: alay etme yoluyla denilmiş oluyor ki: şayet sihirbaz olan Musa ile kardeşi bu mücadelede galip gelirlerse onlara tâbi oluruz. Artık buna meydan vermemek için bizim topladığımız sihirbazlar olanca hünerlerini gösteriversinler.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّا لَنَا أَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

41.Vaktaki sihirbazlar geldi, Firavun'a dediler ki: Eğer galip olanlar bizler olursak bizim için mutlaka bir mükâfat var mı?

Bu mübarek ayetler de sihirbazların Mısır'da toplandıkları ve galip oldukları takdirde kendilerinin mükâfata kavuşmalarını Firavun'dan dilemiş ve ondan teminat almış olduklarını bildiriyor. Ve nihayet sihirbazların mağlûp olup Hz. Musa'nın gösterdiği muazzam asa mucizesinden dolayı secdeye atılarak âlemlerin Rabbine iman ettiklerini şöylece beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ

Firavun'a Dediler Sihirbazlar Geldi Ne zaman ki

(Vaktaki sihirbazlar geldi, Firavun'a dediler ki) Vaktaki Mısır'ın bütün etrafındaki beldelerde bulunan sihirbazlar Mısır'a geldi Firavun'un huzurunda toplandılar Firavun'a dediler ki:

أَيْنَّا لَنَا أَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

Galip gelenler Biz Olursak Eğer Elbet bir mükafat Şüphesiz bize var mı?

(Eğer galip olanlar bizler olursak bizim için mutlaka bir mükâfat var mı?) Eğer Musa ile kardeşine karşı galip olanlar bizler olursak galibiyet bizim tarafımızda yüz gösterirse bizim için mutlaka bir mükâfat var mı?

&-Sihirbazlar, kendilerinin galip olacaklarını sanmışlardı. Ancak Firavun'un bir mükâfatta bulunmaya sevk için böyle "olursak" diye şüphe edatı ile beyanda bulunmuşlar "sen bize mükâfatta bulunmaz isen biz de arzuna hizmet etmiş olmayız" demek istemiş gibi idiler.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

42.Firavun da dedi ki: Evet. Ve o vakit elbette siz, en yakın kimselerden olacaksınız.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

Elbette yakın olanlardan O takdirde Doğrusu siz Ve Evet Dedi ki

(Firavun da dedi ki: Evet. Ve o vakit elbette siz, en yakın kimselerden olacaksınız) Firavun da onların bu sualine cevaben dedi ki evet Ve o vakit elbette siz, en yakın kimselerden olacaksınız Evet, Sizin için mükâfat vardır ve o vakit sizin galip gelmeniz durumunda elbette siz benim yanımda büyük bir mevtiniz olacaktır.

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

43.Musa onlara dedi ki: Siz ne atacaksanız atıveriniz.

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ

Musa Onlara Dedi

(Musa onlara dedi ki) Vaktaki, müsabaka meydanında toplandılar, sihirbazlar, Hz. Musa ya hitaben: Sen mi meydana atacağın şeyi evvelâ atacaksın, yoksa biz mi atalım diye izin isteme nezaketinde bulundular. Hz. Musa da onlara dedi ki:

أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

Atanlar Siz O şeyleri ki Atın

(Siz ne atacaksanız atıveriniz) Musa Aleyhisselam, bununla onların sihirde bulunmalarına müsaade etmiş değil, belki onların sihirlerini iptal ile hakkı ortaya çıkarmaya hizmet etmek gayesini temin eylemek istemiştir.

فَالْقُوا حِبَالَهُمْ وَعَصِيَّتَهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ

44.Hemen iplerini ve sopalarını atıverdiler ve dediler ki: Firavun'un kudreti hakkı için şüphe yok ki, elbette biz galip olanlarız.

فَالْقُوا حِبَالَهُمْ وَعَصِيَّتَهُمْ

Sopalarını Ve İplerini Bunun üzerine attılar

(Hemen iplerini ve sopalarını atıverdiler) Hz. Musa'nın bu teklifi üzerine sihirbazlar sihir yapmak için hazırlamış oldukları ipleri sopaları yere atıverdiler ve cahiliyet üzere olduğu hükümdarlarının adına hükümdarın adına yemin için

وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ

Galip olanlar Elbette bizim Şüphesiz biz Firavun'un Şerefine Dediler Ve

(dediler ki: Firavun'un izzeti hakkı için şüphe yok ki, elbette biz galip olanlarız) kendilerinin galibiyetlerine olan kuvvetli kanaatlerini göstermek istediler, böylece and içmiş oldular.

فَالْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

45.Bunu müteakip Musa da esasını bırakıverdi, hemen o zaman o, onların uydurdukları şeyleri süratle yutar oldu.

فَالْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ

Asasını Musa Bırakıverdi

(Bunu müteakip Musa da esasını bırakıverdi) sihirbazların o ellerindeki sihir vasıtalarını yere attıklarına müteakip Musa Aleyhisselam da derhal esasını yere bırakıverdi,

فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

Uyduruyorlar O şeyleri Yutuyor O Hemen birden

(o vakit ki o onların uydurdukları şeyleri süratle yutar oldu) Hemen o zaman Musa Aleyhisselamın elinde ki Allah c.c hazretleri tarafından verilmiş mucize olan o asa O sihirbazların göstermiş oldukları sihir kabilinden olan hakikatları mahiyetleri başka

bir şekilde değiştirilmiş gibi gösterdikleri ipleri, sopaları: süratle yutar oldu artık onlardan bir şey meydana kalmadı, hepsi de mahv olup gitti.

فَالْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

46.Bunun üzerine sihirbazlar derhal secdeye kapandılar

فَالْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

Secde edenler olarak Sihirbazlar Hemen atıldı

(Bunun üzerine sihirbazlar derhal secdeye kapandılar) Sihirbazlar Hz. Musa'nın göstermeye muvaffak olduğu bu harikayı görünce hemen secde ediciler olarak yere atıldı bunun bir sihir eseri değil, bir mucizeden, Hz. Musa'nın doğruluğunu isbat eden kesin bir delilden ibaret olduğunu katiyen anladılar. Kalplerinde parlayan iman nuru, ilâhi coşku, kendilerini böyle süratle kulluk secdesine sevk etmiş oldu.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

47.Dediler ki: Âlemlerin Rabbine iman ettik.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbine İman ettik Dediler

(dediler ki: Âlemlerin Rabbine iman ettik) Ve o secdeye kapananlar dediler ki Kâinatın yaratıcısının birliğini, Hanlığını tasdik eyledik.

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

48.Musa'nın ve Harun'un Rabbine.

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

Harun'un Ve Musa'nın Rabbine

(Musa'nın ve Harun'un Rabbine) Ve o iman şerefine kavuşan sihirbazlar maksatlarının yanlış anlaşılması için şunu da ilave ederek dediler ki: Musa'nın ve Harun'un Rabbine iman ettik. Maksudımız, bütün âlemleri yoktan yaratan ve o iki zatı Peygamberlik şerefine ulaştıran ve mucizeler ile destekleyen Allah Teâlâ'yı tasdikten ibarettir. Yoksa yalan yere Rablik iddiasında bulunan Firavun'a îman etmiş değiliz. O, Rablik, Hanlık vasfına asla sahip değildir.

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَا لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَا قُطْعَانَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صُلْبَتَكُمْ أَجْمَعِينَ

49.Firavun" dedi ki: Ben size izin vermeden evvel siz ona iman ettiniz, şüphesiz ki, o size sihri öğretmiş olan büyüğünüzdür. Artık yakında bileceksiniz, elbette ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlanmasına kestireceğim ve muhakkak ki, sizi toplu bir halde astrıcağım.

Bu mübarek ayetler de sihirbazların Hz. Musa'yı tasdik ederek imana nail olduklarından endişeye düşen Firavun'un o zatlari idam ile tehdit ettiğini bildiriyor. O zatlari da bu tehdide kıymet vermeyip imanları sayesinde Cenab-ı Hakkin mağfiretine, manevî yakınlığına kavuşacaklarını söylemiş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَا لَكُمْ

Size İzin vermemden Önce Ona İman mı ettiniz Firavun dedi ki

(Firavun" dedi ki: Ben size izin vermeden evvel siz ona iman ettiniz) Firavun, büyük bir topluluk meydana getiren sihirbazların iman ettiklerini görünce endişeye düştü, onlara bakarak kavminin Hz. Musa'ya tâbi olabileceklerini düşündü, artık şiddetli bir tehditte bulunarak dedi ki: Ey sihirbazlar! Ben size izin vermeden evvel siz ona iman ettiniz Diğer bir kıraate göre de ona iman mı ettiniz? Demek ki, sizin ona meyliniz onunla irtibatınız, ittifakınız var imiş. Evet.

إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ

Sihri Size öğretti O ki Elbet büyüğünüz Şüphesiz o

(Şüphesiz ki, o size sihir i öğretmiş olan büyüğünüzdür) Aranızdaki bir ittifaktan dolayı mağlûp oldunuz, onu galip gösterdiniz. Firavun bu sözleriyle kavmini aldatmaya çalışmış ve sihirbazların bir ciddiyet, bir basiret dairesinde hareket etmemiş oldukları hissini kavmine aşılama istemiştir. Firavun, şiddet göstererek o iman eden sihirbazlara dedi ki:

فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ

Çaprazlama Ayaklarınızı Ve Ellerinizi Mutlaka keseceğim Bileceksiniz Artık mutlaka yakında

(Artık yakında bileceksiniz, elbette ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlanmasına kestireceğim) Bu hareketinizin cezasını anlayacaksınız Her birinizi sağ eli ile sol ayağından mahrum bırakacağım.

وَلَا صَلْبَيْنِكُمْ أَجْمَعِينَ

Hepinizi Kesinlikle sizi asacağım Ve

(ve muhakkak ki, sizi toplu bir halde astıracağım) Ve bununla kalmayacak muhakkak ki, sizi idama mahkûm, öyle şiddetli bir cezaya maruz bırakacağım.

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

50.0 iman edenler de dediler ki: Zararı yok, şüphesiz ki, biz Rabbimize dönücüleriz.

قَالُوا لَا ضَيْرَ

Zararı yok Dediler

(Dediler ki Zararı yok) 0 iman eden sihirbazlar da dini kudretlerini göstererek Firavun'a cevaben dediler ki o yapacağın şeyin haddizatında bizim için bir zararı yok dur

إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

Dönerleriz Rabbimize Şüphesiz biz

(şüphesiz ki, biz Rabbimize dönücüleriz) Bizi böyle hidayete muvaffak eden Rabbimizin manevî huzuruna gideceğiz, bu imanımız, yarın ahiret âleminde bizim için bir saadet vesilesi olacaktır. Artık bir geçici ölümün bizce ne ehemmiyeti olabilir ki, bizi onunla tehdit ediyorsun? O muhterem zatlar, bu cevaplara ilaveten şöyle de dediler:

إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ

51.Biz müminlerin evveli olduğumuzdan dolayı bizim için hatalarımızı Rabbimizin bağışlayacağını ümid ederiz.

إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin İlki Olduk Diye Hatalarımızı Rabbimiz Bizim için Bağışlamasını Umarız Doğrusu biz

(Biz müminlerin evveli olduğumuzdan dolayı bizim için hatalarımızı Rabbimizin bağışlayacağını ümid ederiz.) Yani: bu harikulade hâdisenin ortaya çıkışını müşahade edenlerin arasında ilk evvel Cenabı Hakkın Rabliğine, Hz. Musa'nın peygamberliğine iman etmiş kimseler bulunduğumuzdan dolayı Rabbimizin mağfiret buyuracağını ümid ederiz. Kerim olan Rabbimizden rica ve niyazda bulunuruz. Artık Ey Firavun! Sen bizi öldürsen de o bize bir zarar vermiş olmaz, belki biran evvel ahiret nimetlerine kavuşmuş oluruz. İşte müminlerdeki kalp sağlamlığı! Onlar maddî, geçici bir hayat endişesiyle öyle Firavun tabiatlı kimselerin tehditlerine, taltiflerine bir ehemmiyet vermezler.

وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُم مُّتَّبِعُونَ

52.Ve Musa'ya vahiy ettik ki, Kullarım ile beraber geceleyin yürü. Çünkü siz şüphesiz ki takibe dileceksiniz.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyh i selâm in kendisine iman edenler ile beraber Mısır'dan çıkıp gitmeleri için ilâhi vahye kavuştuğunu bildiriyor. Onların Mısır'dan çıkma-

ları üzerine Firavun'un da asker toplatarak onları takip ettiğini ve onların ehemmiyetsiz bir topluluktan ibaret olduklarını iddiada bulunduğunu gösteriyor. Hz. Musa ile beraberindeki zatlar sabahleyin erkenden takibe başlayan Firavun ile kavminin ellerindeki çok nimetlerden mahrum kaldıklarını, bu nimetlerin bilahare İsrail oğulları'na intikal etmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي

Kullarını Gece yürüt Diye Musa'ya Vahyettik Ve

(Ve Musa'ya vahiy ettik ki Kullarım ile beraber geceleyin yürü) Musa Aleyhis-salam senelerce Mısır'da kalmış, Firavun'u ve onun kavmini Allah'ın dinine davet etmiş ve nice mucizeler göstermişti. Fakat onlar bu daveti kabul etmemişlerdi. Artık Hz. Musa'nın Mısır'daki vazifesi nihayete ermiş demektir. Bundan dolayı Cenabı Hak buyuruyor ki: ve Musa'ya vahiy ettik ki, Allah'ın dinini kabul etmiş, sana tâbi bulunmuş olan müminler ile geceleyin yürü Mısır'dan çıkıp yolunuza devam edin

إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ

Ta'kip edilenlersiniz Şüphesiz siz

(çünkü siz şüphesiz ki, takip edileceksiniz) Yani: Firavun kendi kuvvetleriyle sizi takibe başlayacaktır, onlar size daha yetişmeden siz deniz kenarına kavuşmuş olunuz.

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

53.Artık Firavun şehirlere asker toplayıcılar gönderdi.

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

Toplayıcılar Şehirlere Firavun Artık gönderdi

(Artık Firavun şehirlere toplayıcılar gönderdi) Vaktaki: Firavun, Hz. Musa ile kendisine tâbi olanların Mısır'dan geceleyin çıkıp gitmiş olduklarını haber aldı. Artık Firavun şehirlere askerleri toplayıcılar gönderdi Hz. Musa'yı ve beraberindekileri takip edecek büyük bir askeri kuvvet toplanmış oldu.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ

54.Şöyle diyor ki: Şüphe yok, onlar İsrail oğulları az kimselerden ibaret bir topluluktur.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ

Az olanların Elbette topluluğudur Şunlar Şüphesiz

(Şüphe yok, onlar az kimselerden ibaret bir topluluktur) Firavun, kendi askerlerinin çokluğunu, Beni İsrail oğullarının ise nisbeten az olduğunu iddia ederek şöyle de diyordu: Şüphe yok, onlar İsrail oğulları az kimselerden ibaret bir topluluktur biz onları takip ederek cezalandırabiliriz. Bir rivayete göre İsrail oğulları altı yüz yetmiş bin kadar imişler, Firavun'un kuvvetleri ise bir milyondan fazla imişler.

وَأَنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ

55.Ve muhakkak ki, onlar bizi elbette çok öfkeliendirmekteler

وَأَنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ

Gerçekten kızdıranlardır Bizi Şüphesiz onlar Ve

(Ve muhakkak ki, onlar bizi elbette çok öfkeliendirmekteler) Bizim hiddetimizi, kızgınlığımızı tahrik eden şeyleri yapmaktadırlar. İşte öyle ansızın Mısır'dan çıkıp gitmelerinde böyle bir hiddete, kızgınlığa sebep olmuştur. Diğer bir yoruma göre de: O İsrail oğulları bizim için muhakkak ki, çok gazap besleyicidir. Bize karşı büyük bir kin düşmanlıkları vardır.

وَأِنَّا لَجَمِيعٌ حَاضِرُونَ

56.Ve şüphe yok ki, bizler elbette pek uyanık bir cemiyetiz.

وَأَنَا لَجَمِيعٌ حَازِرُونَ

İhtiyatlı olan Elbette bir cemaatiz Doğrusu biz

(**Ve şüphe yok ki, bizler elbette pek uyanık bir cemiyetiz**) Ve firavun şöyle de iddia ediyordu: Şüphe yok ki, bizler elbette pek uyanık bir cemiyetiz. Âdeta demek istiyordu ki: Bizim âdetimiz, ihtiyatlı, uyanık bir halde yaşamaktır, güven üzere bulunmaktır, her ne kadar o düşmanlarımız az kimseler ise biz yine ihtiyattan ayrılmayız, o gibi fesat ateşini söndürmeğe çalışırız. Onun içindir ki, ey şehirler ahalisi! Sizi toplayarak o düşmanları takibe lüzum görmüş olduk. Melun Firavun bu suretle de kendi korkusunu, içerisindeki saltanatının yok olma endişesini saklamak istiyordu.

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

57.Cenabı Hak da buyuruyor ki: Artık biz onları bahçelerden, ırmaklardan çıkardık

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Pınarlardan Ve Bahçelerden Böylelikle onları çıkardık

(**Böylece biz onları çıkardık bahçelerden ve ırmaklardan**) Fakat Firavun'un bu sözleri, iddiaları bir hayal kabilinde idi. Artık onun belâsını bulacak zaman yaklaşmıştı. Bundan dolayı Cenabı Hak da buyuruyor ki: Artık biz o Firavun ile kavmini bahçelerden ve ırmaklardan çıkarmış olduk İsrail Oğulları'nı takip sebebiyle o nimetlerden mahrum kalmış oldular.

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

58.Ve hazinelerden ve nimet dolu bir makamdan mahrum bıraktık

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

Güzel Bir yerden Ve Hazinelerden Ve

(**Ve hazinelerden ve nimet dolu bir makamdan**) Ve Firavun ile kavmini hazinelerden altınlardan, gümüşlerden, büyük servetlerden ve nimet dolu bir makamdan Gayet güzel, gönül alıcı ikametgâhlardan, saraylardan, saltanat tahtlarından çıkarıp mahrum bıraktık. Kendileri denizde boğulmaya mahkûm oldukları için bütün o muhteşem varlıklar bilahare İsrail oğulları'na intikal etmiştir.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

59.İşte böyle oldu! Ve bunları bu nimetleri İsrail oğullarına miras kıldık.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarını Oralara varis kıldık Ve

(**İşte böyle oldu! Ve bunları bu nimetleri İsrail oğullarına miras kıldık**) Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki: İşte böyle oldu onları o yurtlarında varlıklarından öyle acaib bir şekilde çıkarmakla çıkarmış olduk Ve bu yüce nimetleri İsrail oğullarına miras kıldık. Bunlara bilahare İsrail oğulları kendilerine miras kalmışçasına sahiplenmiş oldular, Firavun'un kahır altında bulunmaktan kurtuldular.

فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ

60.Derken Firavun ile kuvvetleri güneş henüz parlamaya başlamış iken onların İsrail oğullarının arkalarına düştüler.

فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ

Gündoğumuna ulaşanlar iken Derken onların peşine düştüler

(**Nihayet güneş doğarken onların peşine düştüler**) Firavun ile kavmi, İsrail Oğulları'nı takibe karar verdiler. Derken daha güneş henüz parlamaya başlamış iken sabahleyin doğmaya başlayarak ışıkları etrafa dağılmakta iken Firavun ile kuvvetleri israiloğulları'nın arkalarına düştüler onlara yaklaşımakta bulundular. Artık Firavun'un da, kuvvetlerinin de mahvolacakları zaman gelip çatmıştı.

فَلَمَّا تَرَاءَ الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرَكُونَ

61.Ne zamanki, iki topluluk biri birini gördü, Musa'nın adamları dedi ki: Şüphe yok, bizler elbette yetişilmiş yakalanmışlarız.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'nın yanında bulunan zatlar ile onları takip edenler birbirini görünce o zatların yakalanacaklarını zannederek korkmaya başlamış olduklarını, Hz. Musa'nın da Allah'ın yardımı ile selâmete ereceklerini söyleyerek o zatlara teminat vermiş bulunduğunu bildiriyor. Ve Hz. Musa'nın aldığı ilâhi vahiyden dolayı esasını denize vurmakla denizde dağlar gibi parçalar meydana gelip yollar açıldığını, israiloğullarının da bu yollardan geçip selâmete erdiklerini onları takip edenlerin ise tamamen boğulup gittiklerini haber veriyor. Ve bu hâdisenin fevkalâde bir mahiyette bulunduğunun, buna rağmen yine birçoklarının iman etmediklerini, Cenabı Hakkın da aziz ve rahim olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا تَرَاءَ الْجَمْعَانِ

İki topluluk Birbirini gördü Ne zaman ki

(Ne zamanki, iki topluluk biri birini gördü) Musa Aleyhisselam, aldığı ilâhi vahye uyarak İsrail oğulları'nı alıp Mısır'dan çıkmıştı. Firavun da bundan haberdar olunca birçok kuvvetler yanına alarak İsrail oğulları'nı takibe başlamıştı. Nihayet İsrail oğulları'na yaklaştırmışlardı. Ne zamanki, bu iki topluluk birbirini gördü.

قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى

Musa'nın Arkadaşları Dedi

(Musa'nın adamları dedi ki) Hz. Musa'nın adamları kendilerinden pek fazla olan düşman kuvvetlerinin öyle kendilerine yaklaştıklarından korkmaya başlayarak dedi ki:

إِنَّا لَمُدْرَكُونَ

Elbet yetişilenleriz Şüphesiz biz

(Şüphe yok, bizler elbette yakalandık) Şüphe yok, bizler elbette yetişilmiş Firavun ile kavmi tarafından yakalanmışlarız. İsrail oğulları, vaktiyle Firavun ile kavminden görmüş oldukları hakaretlerin, işkencelerin tesiri altında kalmışlardı. Bu defa da yine bir takım cezalara, felâketlere uğratılacaklarını düşünmeğe başladılar.

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

62.Hz. Musa da dedi ki: Asla. Muhakkak ki, Rabbim benim ile beraberdir, beni yakında selâmete erdirecektir.

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

Bana yol gösterecektir Rabbim Benimle beraber Şüphesiz Asla Dedi

(Hz. Musa da dedi ki: Asla. Muhakkak ki, Rabbim benim ile beraberdir, beni yakında selâmete erdirecektir) Asla! O melunlar, size yetişemeyeceklerdir, size bir şey yapamayacaklardır. O Kerem sahibi Rabbimin yardımı, muvaffakiyeti bana yöneltir. Beni düşmanlarıma karşı koruyacaktır. Artık korkuya lüzum yok!

فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ

الْعَظِيمِ

63.Artık Musa'ya vahiy ettik ki, asan ile denize vur, vurunca derhal yarıldı, hemen her parça pek büyük dağ gibi oluverdi.

فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى

Musa'ya Bunun üzerine vahiy ettik

(Artık Musa'ya vahiy ettik) Kısacası: Hz. Musa yanındakiler ile beraber kızıl deniz veya Nil kenarına varmış, düşmanları da onlara yaklaştırmışlardı. Artık Hak Teâlâ onlara kurtuluş çaresini gösterdi. İşte bunu beyan için Cenabı Hak şöyle buyuruyor: Musa'ya vahiy ettik ki,

أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ

Denize Asanla Vur Diye

(asan ile denize vur) Asan ile sahiline yaklaşmış olduğunuz denize vur yeni bir kudret harikası müşahade etmiş olunuz. Hz. Musa da asasını denize vurunca deniz

فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ

Büyük Dağ gibi Parça Her Ve oldu Derhal yarıldı

(derhal yarıldı, hemen her parça pek büyük dağ gibi oluverdi) İsrail oğulları'nın kolları sayısınca on iki parçaya yola ayrıldı. Hemen her parça pek büyük dağ gibi oluverdi yerinde sabit, sert bir şekilde, göğe doğru yükselmiş bir manzara teşkil etti.

وَأَزَلَفْنَا ثَمَّ الْآخِرِينَ

64.Ötekilerini de buraya yaklaştırmıştık.

وَأَزَلَفْنَا ثَمَّ الْآخِرِينَ

Ötekileri Buraya Yaklaştırdık Ve

(Ötekilerini de buraya yaklaştırmıştık) Cenabı Hak buyuruyor ki: Ötekilerini de yani Firavun ile kavmini de bu denize yaklaştırmıştık onlar da Hz. Musa ile İsrail oğulları'nı takip için hiç ilerisini düşünmeden denizin açılan yollarına atıldılar.

وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ

65.Ve Musa'yı ve onunla beraber olanları, hepsini kurtuluşa erdirdik.

وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ

Hepsini Onunla beraberdir O kimseleri ki Ve Musa'yı Kurtardık Ve

(Ve Musa'yı ve onunla beraber olanları, hepsini kurtuluşa erdirdik) Gerek kendi kavmini ve gerek diğer iman edenleri, Evet Hepsini kurtuluşa erdirdik deniz, aldığı vaziyeti muhafaza etmiş, hiç biri bir üzüntüye uğramaksızın hepsi de kurtuluş sahiline kavuşmuş oldular.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ

66.Sonra Ötekilerini boğduk.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ

Ötekilerini Suda boğduk Sonra

(Sonra ötekilerini boğduk) Firavun ile kavmini, denizin birbirine kavuşup eski haline dönmüş olmasıyla onları boğduk hepsini de helake uğratmış olduk.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

67.Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır. Hâlbuki onların çoğu iman etmiş kimseler olmadı.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Bir ibret Bunda var Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır) Şüphe yok ki bu beyan olunan kısada, Hz. Musa'dan çıkan büyük mucizelerin hepsinde, dinsizlerin başlarına gelen felâketlerin her birinde elbette bir ibret vardır. Tavsif edilemeyecek derecede büyük bir alamet, bir uyanma vesilesi mevcuttur. Allah Teâlâ'nın kudretine muhalefet edenler için de pek dehşetli tehdit içermektedir. Böyle olduğu halde birçok kimseler bundan bir ibret dersi almadılar

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(Hâlbuki onların çoğu iman etmiş kimseler olmadı) Hâlbuki o eski Mısır ahalisinin veya bu kıssayı dinlemiş bulunanların çoğu iman etmiş kimseler olmadı. Böyle hari-

kaları gördükleri, bunların vaki olduğundan kesin şekilde haberdar bulundukları halde yine inkâra, küfre devam eder bir halde bulunmuşlardır ki, bu da en büyük bir cehalet, bir ahmaklık eseridir.

&-Nitekim İsrail oğulları da bu harikaları gördükten sonra birçokları Allah'ın birliği inancına muhalif harekette bulunmuş, buzağıyı mabud edinmek cehaletini göstermişlerdi. Bu ilâhi açıklamalar, bizim yüce Peygamberimiz hakkında bir teselliye içermektedir. Onun mucizelerini de gördükleri halde îman etmeyenler olmuştur. Bu inkârcı hareket, öteden beri bir takım insanlar arasında devam ede gelmiştir. Artık Hz. Peygamberin asrındaki inkârcıların hallerinden dolayı da üzülmeye hacet yok. Kendilerinin kötü akıbetlerini onlar düşünsünler.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

68.Ve şüphe yok ki, Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhametlidir.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhametlidir) Elbette o Yüce Yaratıcı seni yalanlayanlardan intikam almaya kadirdir ve o Kerem sahibi mabud Rahîmdir merhametlidir kulları hakkında nimetleri pek boldur. Bu kadar ayetleri, mucizeleri gördükleri halde yine inkârlarında, isyanlarında devam edenleri hemen cezalandırmıyor, kendilerine kaybettiklerini telafi edebilmeleri için bir mühlet veriyor, bu ne kadar büyük bir rahmet eseridir, artık bunu düşünerek uyanmalıdır, kıssalardan ibret almalıdır, o Kerem sahibi yaratıcının hükümlerine uymaya çalışarak ilâhi zatına şükretmeye devam etmelidir.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ

69.Onlara İbrahim'in de kıssasını oku.

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselamın putperest pederiyle ve kavmi ile aralarında cereyan eden konuşmayı bildiriyor, o putlara tapan kimselerin sırf babalarını taklit yoluyla böyle bir sapıklığa düşmüş olduklarını gösteriyor, bu kıssa da Hz. Muhammed hakkında bir teselli mahiyetinde bulunmaktadır.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ

İbrahim'in Haberini Onlara Oku Ve

(Onlara İbrahim'in de kıssasını oku) Allah Teâlâ Hazretleri, Resuli Ekrem'ine emir ediyor ki ey Habibim! Sav 0 müşriklere, 0 sana iman etmeyen, bir kısım Mekke ahali-sine İbrahim o muhterem Peygamberin kıssasını da oku onun hayatına dair haberleri bunlara haber ver. Onun kavmi de öyle büyük bir Peygambere muhalefette bulunmuşlardı.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ

70.O vakit ki babasına ve kavmine dedi ki: neye ibadet ediyorsunuz?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz Neye Kavmine Ve Babasına Demişti Bir vakit

(O vakit ki babasına ve kavmine dedi ki neye ibadet ediyorsunuz) O vakit ki Hz. İbrahim, kendilerini uyandırmak, ne kadar sapkınlık içinde yaşadıklarını kendilerine anlatmak için O putperest babasına ve kavmine dedi ki: Hiç biliyor musunuz? ey kavmim Siz! neye ibadet ediyorsunuz Hiç o taptığınız şeyler ibadete lâıyk mıdır? Bir kere düşünmeli değil misiniz?

قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظْلُ لَهَا عَاكِفِينَ

71.Dediler ki: Putlara ibadet ediyoruz. Onlara ibadete devam edip duruyoruz.

قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا

Bir takım putlara Tapıyoruz Dediler

(Dediler ki Biz putlara ibadet ediyoruz) O müşrikler de cevaben dediler ki Biz putlara ibadet ediyoruz) Onları mabut tanıyoruz ve

فَنَظِلُّ لَهَا عَاكِفِينَ

Tapan kimseler olarak Onlara Öyle ki devam ederiz

(Onlara ibadete devam edip duruyoruz) O putlara gündüzleri ibadete devam edip duruyoruz. Onların ibadetleriyle meşgul bulunuyoruz. Müşrikler, cevaplarını uzunca vermiş, adeta o putlara tapınmakla iftihar etmiş olduklarını göstermiş bulunuyorlardı. &-"Zaile" kelimesi bir işi gündüzün işlemek hakkında kullanılır. "Ukûf" da bir şeye devam, etmek ve başarmak demektir. "Akîf" de bir şeye devamlı olarak yönelmiş olan, nefsinin bir yerde hapsedip ikamet eden kimse demektir.

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ

72.Dedi ki: Onlara dua ettiğinizi zaman sizi işitiyorlar mı?

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ

Dua ediyorsunuz O zaman ki Sizi işitiyorlar mı? Dedi ki

(Dedi ki Onlara dua ettiğinizi zaman sizi işitiyorlar mı?) İbrahim Aleyhisselam da onların o bozuk görüşlerine, zararlı hareketlerine tenbih için dedi ki: o putlara dua ettiğiniz ibadette bulunup yalvardığınız zaman onlar sizi işitiyorlar mı? Duanızı duyup niyazından haberdar olabiliyorlar mı?

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ

73.Yahut size bir menfaat veya bir zarar verebiliyorlar mı?

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ

Zarar veriyorlar mı Veya Size fayda sağlıyorlar mı Veya

(Yahut size bir menfaat veya bir zarar verebiliyorlar mı?) Ki, onlara ibadet ediyorsunuz, Taki o ibadet sayesinde onların menfaatlerine ulaşasınız veya onların zararlarından emin bulunasınız. Hâlbuki onlar ne menfaat ve ne de zarar vermeğe kadir değildirler

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

74.Dediler ki: hayır, biz babalarımızı böyle yapar bulduk.

قَالُوا بَلْ

Hayır Dediler

(Dediler ki: Hayır) O müşrikler de, o putların öyle işitmeğe, menfaat ve zarar vermeğe kadir olmadıklarını adeta itiraf edencesine bir vaziyet alarak dediler ki: hayır biz onlardan öyle bir şey görmüş, bilmiş değiliz. Ancak

وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar Böyle Atalarımızı Bulduk

(biz babalarımızı böyle yapar bulduk) Biz babalarımızı böyle o putlara dua ve ibadet yapar bulduk biz de onlara uymuş bulunduk. Demek ki: O müşrikler, bir delile, bir hikmete dayanmaksızın sırf körü körüne bir taklit yoluyla öyle cahilce bir harekette bulunup durduklarını itiraf etmiş bulundular. İşte şimdi müşrikler de bu kabilden kimselerdir. Artık Resuli Ekrem üzülmesin, o kâfirler, kendi pek korkunç istikballerini düşünsünler!

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

75.Dedi ki: Şimdi neye ibadet ettiğinizi görmüş oldunuz mu?

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhisselamın kavmine olan ihtarını ve Âlemlerin Rabbinden başka o mabûd edinilen şeylerin kendisince birer düşman olduklarını söylemiş olduğunu bildiriyor ve Hz. İbrahim'in kendi hakkında tecelli eden Âlemlerin Rabbinin ihsanını, tasarruflarını bir hürmet ve şükür lisanı ile ifade etmiş bulunduğunu beyan buyuruyor.

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz İdiniz O şeyler ki Artık gördünüz mü? Dedi ki

(Dedi ki şimdi neye ibadet ettiğinizi gördünüz mü?) İbrahim Aleyhisselam, o kendilerine hitap ettiği putperestlerin cahilce cevaplarına karşı dedi ki: Size böyle faideye ve zarara güç yetiremeyen aciz taşlara, heykellere tapıp durduğunuzu görmüş bakıp anlamış oldunuz mu?

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ

76.Sizin ve eski atalarınızın?

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ

Önce ki Atalarınız Ve Siz

(Sizin ve eski atalarınızın) Evet. O sizin ve eski atalarınızın tapmakta bulunmuş olduğunuz o faidesiz putları. Onları görüp mahiyetlerini düşündünüz mü? Hiç onlar mabutluk vasfına sahip olabilirler mi? O eski atalarımızın onlara tapınmış olmaları, sizin böyle cahilce hareketinizin doğruluğu için, bir delil olabilir mi? Batıl bir şey eskiden beri işlenmiş olmakla hakka dönmüş olur mu? Bundan dolayı ey müşrikler siz bu taklit hususunda asla mazur değilsinizdir. Kendinizi pek büyük bir mesuliyetten kurtaramazsınız.

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

77.İşte onlar, benim için şüphe yok bir düşmandır, âlemlerin Rabbi ise müstesna

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي

Bana Bir düşmandır İşte şüphesiz onlar

(İşte onlar, benim için şüphe yok bir düşmandır) O kendilerine cahillerin tapmakta bulundukları batıl şeyler benim için şüphe yok ki, bir düşmandır. Yani: Onlar kendilerine tapanlar için de birer düşmandır, bunların felâketlerine sebep olmuş olurlar. Artık onlara tapılır mı?

&-Hz. İbrahim, bir hikmeti üslup ile o putlara tapanlara taşlamada bulunmuş, onları ikaza, irşada çalışmıştır. Adeta buyurmuş oluyor ki: Her kim o putlara tapınırsa sanki düşmanlarına tapınmış gibi olur. Çünkü o yüzden bir ebedî felâkete maruz kalacaktır. Bu bir hakikattir ki, güzelce tefekkür edilince pek güzel anlaşılır.

إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi Ancak

(Âlemlerin Rabbi ise müstesna) O benim mabudumdur, O benim dünyada da, ahirette de nimet sahibimdir, ona ibadet, mutluluk sebebidir. İşte ey gafil insanlar! Siz de uyanınız da o hakiki mabuda ibadette bulunun, öyle faidesiz şeylere tapmak cehaletinde bulunmayın.

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

78.0 Âlemlerin Rabbi ki, beni yarattı, elbette beni hidayete iletecek olan O'dur.

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

Bana doğruyu gösterir Ve o Beni yarattı O ki

(0 Âlemlerin Rabbi ki, beni yarattı, elbette beni hidayete iletecek olan O'dur) Evet. O Âlemlerin Rabbi olan Kerem sahibi mabud ki, beni yarattı kudretiyle vücuda getirdi. İşte beni hidayete iletecek olan o'dur. Benim dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadetimi temin edecek zad ondan başka değildir. Yoksa kendisine tapanın duasını

işitemeyen, onun hakkında bir faide ve zarar vermeğe kadir olmayan bir şey, nasıl mabûd olabilir? Bu apaçık bir hakikat değil midir?

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

79.Ve O'dur ki, bana o yiyecek ihsan eder ve beni suya kavuşturur.

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

Beni içiriyor Ve Beni yediriyor O O ki Ve

(Ve O'dur ki, beni yedirir ve beni suya kavuşturur) Ve o Kerem sahibi yaratıcıdır ki bana o yiyecek ihsan eder ve beni suya kavuşturur Yani: Beni çeşitli nimetleriyle rızıklandırır. Eğer onun lütfü, müsaadesi olmasa hiçbir kimse bir nimete kavuşturamaz.

وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

80. Ve hasta olduğum zaman bana ancak o şifa verir.

وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

Bana şifa verir Artık o Hastalandım O vakit ki Ve

(Ve hasta olduğum zaman bana ancak o şifa verir) O merhamet sahibi yaratıcıdan başka şifa verecek yoktur. Hz. İbrahim, hastalığı nefesine, şifa vermeğe de Allah Teâlâ'ya izafe etmek suretiyle bir ahlâk güzelliğine riayette bulunmuştur. Yoksa haddizatında hastalığı veren de yine Cenabı Hak'tır. Bununla beraber yemek, içmek vesaire hususunda koruyucu hekimlik usulüne riayet etmeyen insanlar, kendi hastalıklarına sebebiyet vermiş olurlar. Bu cihetle de hastalık kendilerine nisbet edilir.

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ

81.Ve O'dur ki, beni öldürür, sonrada beni diriltir.

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ

Beni diriltir Sonra Beni öldürür O ki Ve

(Ve O'dur ki, beni öldürür Sonra da beni diriltir) O âlemlerin Rabbidir ki beni öldürür dünyada ruhumu alır, beni dünyanın musibetlerinden kurtarmış olur. Sonra da beni diriltir Ahiret nimetlerine kavuşturur. Bir yüce Peygamber hakkındaki ölüm, onun ebedî bir hayata kavuşmasına, pek yüce nimetlere, tecellilere ulaşmasına sebep olacağı için İbrahim Aleyhisselâm, öldürmeyi de, diriltmeyi de Cenabı Hakka isnat etmiştir, bunların birer büyük nimet olduğuna işaret buyurmuştur.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

82.Ve O'dur ki, ceza gününde benim için kusurumu affetmesini ve bağışlamasını umarım niyaz edersem

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

Hesap Günü Hatalarımı Benim için Bağışlamasını Umarım O dur ki Ve

(Ve O'dur ki ceza gününde benim için kusurumu affetmesini ve bağışlamasını umarım) İbrahim Aleyhisselâm, âlemlerin Rabbinin kutsi vasıflarını şöylece de beyan ediyor: Ve O'dur ki, O Yüce Yaratıcıdır ki, O hesap gününde ki insanlık icabı meydana gelmiş olan hatalarımı affetmesi ve bağışlamasını onun lütuf ve kereminden umarım niyaz ederim. Çünkü o kerem sahibi mabud, gafurdur, rahîmdir.

&-Hz. İbrahim yüce bir Peygamber olduğu için masumdur. Fakat tevazusundaki mü-kemmellik ve nefsinin hazım etmesinden dolayı böyle bir niyazda bulunmuştur. Ve bu vesile ile de ümmetler için bir fazilet dersi vermiş, günahlardan kaçınma ve ilâhî mağ-firete sığınılması lüzumunu ümmetlere öğretmiştir.

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ

83.Yarabbi. Bana bir hikmet bahşet ve beni iyilerin arasına kat.

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhisselamın dua ederek Kerem sahibi yaratıcıdan neler temenni ettiğini bildiriyor ve kıyamet gününde insanlara temiz kalpten başka bir şeyin faideli olamayacağını ihtar buyurmaktadır.

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا

Bir hikmet Bana İhsan buyur Rabbim

(Yarabbi bana bir hikmet bahşet) Hz. İbrahim niyazda bulunarak dedi ki: Yarabbi Ey bana ihsanı pek çok olan mabudum! bana bir hikmet bahşet Yani; Beni ibadet ve itaat hususunda en mükemmel dereceye eriştir veya ilâhi hükümleri hakkıyla bilmeyi nasip eyle veya beni kulların, arasında, adilce hükme muvaffak kıl

وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ

Salih kimselere Beni kat Ve

(ve beni iyilere kat) Yani: Günahların büyüklerinden de, küçüklerinden de kaçınan, insani faziletlerle tam anlamıyla sahip bulunan, dünyada da, ahirette de takva sahiplerine rehber olan yüce Peygamberler zümresine dâhil buyur veya onlar ile benim aramı cennette cem et. Cenabı Hak, İbrahim Aleyhisselâm'ın bu duasını kabul etmiş "şüphesiz yok ki, ahirette elbette Salihlerden dir" buyurmuştur.

وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ

84.Ve sonrakiler arasında benim için iyilikle anılmayı nasip kıl.

وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ

Sonrakiler içinde Doğruluk Dili Bana Kıl Ve

(Ve sonrakiler arasında benim için iyilikle anılmayı nasip kıl) Hz. İbrahim yine dua ederek dedi ki: Yarabbi. 'sonrakiler arasında benden sonra dünyaya gelecek insanlar arasında benim için iyilikle anılmak nasip kıl ben herkesin kabulüne, güzelce övgüsüne daima kavuşmuş olayım. Bu dua da kabul edilmiştir. Nitekim İbrahim Aleyhisselâm bütün milletler arasında yüceltilmektedir. Kendisine muhabbet gösterilmektedir. Özellikle onun zürriyetinde olarak Peygamberlerin sonuncusu dünyaya gelmiştir, o vasıta ile de Hz. İbrahim daima iyilikle hatırlanmaktadır, kendisinin ve ailesinin salât ve selama mazhar oldukları kema salleyte ala İbrahim = İbrahim'e salât ettiğin gibi", cümlesiyle beyan olunmaktadır.

وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

85.Ve beni Naim cennetinin vârislerinden kıl.

وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

Naim Cennetinin Varislerinden Beni kıl Ve

(Ve beni Naim cennetinin vârislerinden kıl) Hz. İbrahim duasına devam ederek, Ey Allah ım! Beni ahiret te Naim cennetinin vârislerinden kıl diye de niyazda bulunmuştur. Yani: Yarabbi İçinde senin güzel cemaline, yüce sâna lâayık bir şekilde bakılacak olan o yüce cenneti bana lütfen nasip buyur ki, o büyük bir mutluluktan ibarettir. Böyle bir nimete kavuşmanın ancak ilâhi bir lütuf ve Allah'ın keremi ile mümkün olabileceğine işaret için burada kazanmadan elde edilen (irs)varis olma tabiri zikredilmiştir

وَاعْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ

86.Ve babam için mağfiret buyur, şüphesiz o sapıklardan oldu.

وَاعْفِرْ لِأَبِي

Babama Mağfiret eyle Ve

(Ve babam için mağfiret buyur) İbrahim Aleyhisselam, duasına şunu da ilave etmiştir: Yarabbi. Babam için mağfiret buyur ona hidayet nasip et, onu îmana muvaffak kıl, o sayede onu af ve mağfirete kavuştur,

إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ

Dalalete düşenlerden Oldu Şüphesiz o

(şüphe yok ki o dalalete düşenlerden oldu) Hak yoldan çıkmış, sapkınlığa düşmüş bulundu. Bir rivayete göre, Hz. İbrahim'in pederi Azer, İslamiyet'i kabul edeceğine dair muhterem oğluna vaad de bulunmuştu. Bu sebeple Hz. İbrahim de onun hakkın-da böyle dua etmişti. Bilahare bunun tersi gerçekleşince İbrahim Aleyhisselâm da ondan uzaklaşmıştır. "Tövbe Suresine" de bakınız!

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ

87.Ve İnsanların kabirlerden diriltilip kaldırılacakları gün beni mahcup etme.

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ

Diriltirler O gün ki Beni utandırma Ve

(Ve dirileceğimiz gün beni mahcup etme) Yine 0 muhterem Peygamber şöyle ni-yazda bulundu: Ey Kerem sahibi yaratıcı! Bütün insanların kabirlerinden diriltilip kaldı-rılacakları gün kıyamet gününde, o müthiş mahşer gününde beni zelil etme horluğa düşürme, beni halka karşı rezil etme. İbrahim Aleyhisselâm, tevazu göstermiş nefsi-si sindirmiş, insanlık icabı kendisinden en iyi olanı terk etme kabilinden bazı şeyler meydana gelebileceğini düşünmüş, bu sebeple böyle bir istirhama lüzum görmüştür. Bununla beraber bu temennisiyle kendisine ait derecelerin pek yüksek olmasını da niyazda bulunmuş demektir.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

88.O gün ki, ne mal faide verir ve ne de oğullar.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

Ne oğullar Ve Bir mal Fayda vermez O gün ki

(O gün ki, ne mal faide verir ve ne de oğullar) Evet. Yarabbi. Beni horluğa uğratma 0 kıyamet gününde ki, artık herhangi bir kimseye ne mal faide verir ve ne de oğullar isterse, malını dünyada iken hayır yollarına sarf etmiş olsun, oğulları da iyi kimseler-den bulunmuş olsunlar. Hiçbir kimse ahirette bunlardan bir faide göremez. Ancak, iman ile ahiret e gelmiş ise o başka. O zaman dünyada iken yapmış olduğu hayır ve iyiliklerin mükâfatını görür, hayırlı evlâdının yardımına kavuşabilir. İşte bu hakikati beyan için de şöyle buyuruyor.

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

89. Ancak Allah'a selim bir kalp ile varan kimse müstesna.

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

Selim Bir kalple Allah'a Geldi O kimse ki Ancak

(Ancak Allah'a temiz bir kalp ile varan kimse müstesna) Yani: Kalbi şirk ve nifak hastalığından temiz bulunan kimseye gelince ona hayırlı, iyilik yoluna sarf edilmiş malları ve Salih evladı yarın ahirette fayda verir. Bundan dolayı insanlar, daha dün-yada iken kalp selametine, gerçek bir imana sahip olmalıdırlar ki, istikballerinden emin olabilsinler.

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

90.Ve cennet takva sahipleri için yaklaştırılmıştır.

Bu mübarek ayetler, müminleri cennetle müjdeliyor, müşrikleri de cehennem ile tehdit ediyor. Ahirette müşrikleri kınamak için nasıl müthiş bir sualin geleceğini ve onların da kendilerini saptırmış olan şeytanlar ile nasıl bir münakaşada bulunacaklarını bildi-riyor ve o dinsizlerin ne gibi bir itirafta bulunmaya mecbur kalacaklarını ihtar buyur-maktadır.

وَأُزْلِفَتْ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerine Cennet Yaklaştırıldı Ve

(Ve cennet muttakiler için yaklaştırılmıştır) Yani: Küfür ve isyandan sakınanlar için yaklaştırılmıştır öyle mutlulardan olan zatlar, bulundukları mevkiden cenneti, ondaki çeşitli nimetleri görürler, cennet gözlerinin önünde tecelli eder durur, onların sevinçlerini, şereflerini arttırmış bulunur.

وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

91.Cehennem de azgınlar için açılıp aşikâre kılınmıştır.

وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

Azgınlara Cehennem Açıkça gösterildi Ve

(Cehennem de azgınlar için açılıp aşikâre kılınmıştır) Cehennemde azgınlar için Hak yoldan çıkmış imandan mahrum kalmış kimselere karşı açılıp aşikâre kılınmıştır. Onun şiddetli ateşleri daha oraya gitmeden karşılarında görünmeğe başlamış, o cehennemin müthiş felâketleri gözleri önünde meydana gelip kalplerini pek ızdıraplı bir hale getirmiş olacaktır.

وَقِيلَ لَهُمْ آيْنَ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ

92.Ve onlara denildi ki ibadet ettiğiniz şeyler nerede?

وَقِيلَ لَهُمْ آيْنَ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz İdiniz O şeyler ki Nerededir Onlara Denildi Ve

(Ve onlara denildi ki ibadet ettiğiniz şeyler nerede?) Ve o cehenneme sevk edilecek kâfirlere denildi ki yani: O kıyamet günü onları azarlamak için, küçümsemek ve kınamak için muhakkak denilecektir ki, dünyada iken kendilerine ibadet ettiğiniz O putlar, o size ahirette yardım edeceklerini umduğunuz batıl mabutlar, nerede onlar ne oldular? Hani imdadınıza koşmuyorlar?

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ

93.Allah'tan gayrı, onlar size yardım ediyorlar mı? Veya kendilerine mi yardıma çalışıyorlar?

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ

Size yardım ediyorlar mı Allah'tan Başka

(Allah'tan gayrı, onlar size yardım ediyorlar mı?) Evet, Allah'tan başka olan, öyle tanrılık mertebesine asla sahip bulunmayan o âciz, fani şeyler ne oldu? Siz onlardan menfaat bekliyordunuz, şimdi onlar size yardım ediyorlar mı? Sizden azabı bertaraf edebilecekler mi?

أَوْ يَنْتَصِرُونَ

Kendilerine yardımları dokunuyor mu Veya

(veya kendilerine yardımları oluyor mu?) kendilerine, gelecek olan bir azabı kendilerinden defe kadir olabilecekler mi? Ne mümkün! Bu! O müşrikler için bir azarlama ve kınama sualıdır.

فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ

94.Artık onlar putlar ve o azgınlar orada ateşlere fırlatılmışlardır.

فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ

Azgınlar Ve Onlar Oraya Artık yüz üstü atıldılar

(Artık onlar putlar ve o azgınlar orada ateşlere fırlatılmışlardır) Evet. Artık şüphe yok ki o putlar, o kendilerinden faide umulan şeytanlar, iblis tabiatlı kimseler ve o azgınlar o putlara tapmak şaşkınlığında bulunmuş olan müşrikler o cehennemlerde ateşlere fırlatılmışlardır cehennemde defalarca yüzleri üzerine bırakılmışlardır. Evet.

Onlar öyle korkunç bir azaba maruz kalacaklardır ki. İşte istikbale ait olan bu gibi hadiseler, mutlaka gerçekleşeceğinden dolayı derhal vaki olmuş gibi bildirilmektedir.

وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ

95.Ve şeytanın bütün orduları da o ateşe atılmışlardır.

وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ

Hepsi İblisin Orduları Ve

(Ve şeytanın bütün orduları da) İblise tabi olan, onun gibi insanları dinden, ahlâki faziletten mahrum bırakmaya çalışan ve insan ve cin topluluğunda bulunanlar da o cehennem ateşine atılmış bulunacaklardır.

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ

96.Ve onlar orada birbirleriyle düşmanlıkta bulunarak demiş olacaklardır ki:

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ

Çekişiyorlar Orada Onlar iken Dediler

(Ve onlar orada birbirleriyle düşmanlıkta bulunarak demiş olacaklardır ki) Evet, 0 batıl mabutlara tapanlar orada cehennemde birbirleriyle düşmanlıkta bulunarak kendilerinin cehenneme atılmalarına sebep olan bâtil mabutlar ile şeytanlar ile çekişerek demiş olacaklardır ki Eyvah biz ne kadar aldanmışız!

تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

97.Allah'a and olsun ki, biz apaçık bir sapıklık içinde imişiz.

تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet Elbet içinde Şüphesiz idik Allah'a yemin olsun ki

(Allah'a kasem olsun ki gerçekten apaçık bir sapıklık içinde imişiz) Biz dünyada iken ey putlar, ey şeytanlar sizlere tapınmak suretiyle gerçekten apaçık bir sapıklık içinde imişiz bu şimdi mükemmel anlaşıldı. Biz sapıklık içinde yaşamış olduğumuzu şimdi itirafa mecburuz.

إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

98.Çünkü biz sizi ey putlar âlemlerin Rabbine eşit tutuyorduk.

إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbiyle Sizi eşit tuttuk O vakit

(Çünkü biz sizi ey putlar âlemlerin Rabbine eşit tutuyorduk) Çünkü biz büyük bir cehalet içinde bulunmuşuz, ey Putlar! Batıl mabutlar! Biz dünyada iken sizi âlemlerin Rabbine eşit tutuyorduk siz Allah'ın en aşağı birer mahlûku olduğunuz halde sizi ibadete lâyük görme hususunda âlemlerin Rabbine eşit sanmış idik, artık şüphe yok ki pek fahiş bir sapıklık içinde bulunup durmuştuk. Ne elem verici bir itiraf!

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ

99.Ve bizi ancak o günahkârlar sapıtmış oldular.

Bu mübarek, ayetler de ahirette dinsizlerin kendi sapıklıklarını itiraf ile buna kimlerin sebebiyet verdiğini ve dosttan, şefaatçiden mahrum bulunduklarını söyleyerek dünyaya dönecek olsalar da îmana kavuşsalar temennisinde bulunacakların bildiriyor. Ve Hz. İbrahim'e ait kissanın muazzam bir öğüt teşkil ettiğini ve yüce Allah'ın kudret ve yardımını beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Ancak Bizi dalalete düşürmedi Ve

(Ve bizi ancak o günahkârlar sapıtmış oldular) Müşrikler, kıyamet gününde kendi sapıklıklarını anlamış, pişmanlık göstermeye başlamış olacaklardır ve sapıklıklarına

sebepler olanları anlamış olarak diyeceklerdir ki: bizi ancak o günahkârlar o kendilerine tâbi olduğumuz reislerimiz büyüklerimiz sapıtmış oldular onların sözlerine baktık, izlerine düştük, o yüzden sapıklık içinde yaşamış olduk.

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ

100.Artık bize ne şefa'at edicilerden var.

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ

Şefa'at edicilerden Artık bizim için yoktur

(Artık bize ne şefa'at edicilerden var) Artık O sebeptedir ki, bugün bize ne şefa'at edicilerden var dır ki, bize şefa'atleriyle bu felâketten kurtarabilsinler.

وَلَا صَدِيقٌ حَمِيمٌ

101.Ne de yakın bir dost var.

وَلَا صَدِيقٌ حَمِيمٌ

Yakın Ne bir dost Ve

(Ne de yakın bir dost var) O dost ki üzülsün, bize yardım etmek arzusunda bulunsun. O cehenneme atılacaklar, ahirette Müslümanlara Peygamberlerin, meleklerin, şefa'at edeceklerini, onların haklarında ne kadar iyiliksever bulunduklarını görecekler, kendilerinin ise her türlü yardımdan mahrum kaldıklarını anlayacaklar, artık üzüntülerini, pişmanlıklarını bu sözleriyle de gösterip duracaklardır.

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

102.İmdi bizim için bir kere geriye dönüş olsa idi artık müminlerden olsa idik.

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً

Bir daha Bizim için olsa Şüphesiz Fakat eğer

(İmdi bizim için bir kere geriye dönüş olsa idi) Ve o günahkârlar son derece üzüntülü olmalarından dolayı mümkün olmayan şeyi temennide bulunarak diyeceklerdir ki. Artık bizim için bir kere geriye dünyaya dönüş olsa idi de hakkımızda öyle bir müsaade bulunsa idi de. Artık biz de o şefa'atlere, samimi dostlara nail bulunan zatlar gibi

فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Ve Olsak

(Artık mü'minlerden olsa idik) Ama ne yazık ki, böyle bir temenni, büyük bir ümitsizlik ile kederin faidesiz bir neticesidir, artık kaybedileni iade etmeye imkân kalmamıştır. İşte daha dünyada iken böyle bir istikbalî nazarı dikkate alarak ona göre hayatlarını tanzim etmelidirler, sonra pişmanlık faide vermez.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

103.Şüphe yok ki, bunda elbette ibret vardır. Hâlbuki onların çoğu iman etmiş kimseler olmadı.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette ibret vardır) İşte Cenabı Hak da dikkatlerimizi bu husustaki Kurani açıklamalara çekerek buyuruyor ki: Şüphe yok ki, İbrahim Aleyhis-selam ile kavmine ait kıssada elbette bir ibret vardır. Dinsizliğin kötülüğüne, korkunç akıbetine, dindarlığın da selâmet ve saadete vesile olacağına dair bir öğüt, bir muaz-zam alâmet mevcuttur,

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(Hâlbuki onların çoğu iman etmiş kimseler olmadı) Bu kıssaya vâkıf olanların, kendilerine böyle ibret verici kıssalardan, tarihi olaylardan haber verilenlerin çoğu

îman etmiş kimseler olmadı onlar, bu kıssalardan, haberlerden bir ibret dersi almadılar, istikballerini düşünmediler, yine küfürlerinde ısrar edip durdular. Artık haklarındaki ilâhi hüküm tecellisini beklesinler!

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

104.Ve şüphe yok ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galip, merhamet sahibidir.

وَإِنَّ رَبَّكَ

Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, senin Rabbin) Ey Yüce Peygamber! Sen teselli bul, o gibi günahkârların o kâfirce hallerine bakıp mahzun olma. Cenabı Hakkın, onlara dünyada öyle bir mühlet vermesi, bir hikmete dayanmaktadır. Ve şüphe yok ki, senin Rabbin

لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur

(elbette o, mutlak galip, merhamet sahibidir) Elbette Yüce mabudun el azizdir kendisinin kutsî dinine muhalefet edenleri dilediği zaman azapla kahretmeye kadirdir ve o Hikmet sahibi yaratıcı er rahimdir öyle rahmetinin gereği olmak üzere o günahkârlara mühlet verir. Tâki, onların bazıları veya zürriyetlerinin bir kısım iman nimetine kavuşarak uhrevî azaplardan kurtulabilsinler. Bu yönüyle de ilâhi deliller tamam olmuş, artık mazeret ileri sürülmesine imkân kalmamış olsun.

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ

105.Nuh'un kavmi de Peygamberleri yalanladılar.

Bu mübarek âyetler, Nuh Aleyhisselâm'ın kıssasını bildiriyor, Hz. Nuh'un kavmine olan tavsiyelerini, tebliğlerini, o kavmin de nasıl bir muhalefet vaziyeti almış olduklarını beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Nuh'un Kavmi Yalanladı

(Nuh'un kavmi de Peygamberleri yalanladılar) Evet, o muhterem Peygamberin kavmi zamanındaki bütün insanların büyük bir kısmı Hz. Nuh'un peygamberliğini kabul etmediler, onun peygamberliğini inkâr etmiş oldular. Çünkü bütün Peygamberler, Allah'ın dinî bakımdan bir birlik oluştururlar, onlardan birini yalanlamak, hepsini yalanlamak hükmünde bulunmuş olur.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

106.O vakit ki, kardeşleri Nuh, onlara dedi ki: Sakınmaz mısınız?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

Siz sakınmayacak mısınız Nuh Kardeşleri olan Onlara Dedi O vakit ki

(O vakit ki, kardeşleri Nuh, onlara dedi ki: Siz sakınmayacak mısınız?) O kavim O vakit yüce Peygamberleri yalanlamış oldular ki nesep yönünden kardeşleri olan ve kendi aralarından yetişmiş, ahlâki üstünlükleri kendilerince de pekiyi görülüp bilinmiş bulunan Nuh, onlara dedi ki: Ey kavmim! Cenabı Allah'tan korkmayacak mısınız ki, ondan başkasına tapıyorsunuz! Nedir sizdeki bu gaflet, bu cehalet!

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

107.Şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir bir Peygamberim.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir Peygamberim) Sizi irşat için Allah tarafından gönderilmiş vazifelendirilmiş bir memurum.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

108.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık sakının

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Onun mukaddes celâl ve cemalini düşünerek korku ve ürperti üzere bulunun ve bana itaat edin Size tebliğ ettiğim tevhit inancından, kulluk vazifesinden kaçınmayın taki, selâmet ve saadete erebilesiniz.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

109.Ve bunun karşılığında sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbine aittir.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum Ve

(Ve bunun karşılığında sizden bir ücret istemiyorum) Sizi böyle hak yoluna davetinden, sizi aydınlatmaya, irşada çalıştığımdan dolayı sizden bir ücret istemiyorum bir mükâfat beklemiyorum ki, öyle bir menfâat düşüncesiyle sizi irşada çalıştığıma inanarak bana bir suçlama isnat edebilirsiniz

إِنْ أَجَرْتُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine ait Ancak Ücretim Değildir

(benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir) Yerine getirdiğim peygamberlik vazifesinden dolayı kavuşacağım sevap, sonsuz lütuf ancak âlemlerin Rabbine o Kerem sahibi mabuda mahsustur, ben sizden bir mükâfat beklemekte değilim.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

110.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Ey kavmim! Bu hususları güzelce düşünün Allah'tan korkun onun dinine aykırı hareketlerde bulunmayın ve bana itaat edin Size tebliğ ettiğim ilâhi emirleri, yasakları kabul ederek gereğine göre harekette bulunun, sizin için bundan başka kurtuluş vesilesi yoktur.

قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ

111.Dediler ki: Sana iman eder miyiz? Hâlbuki sana en bayağı kimseler tâbi oluvermişlerdir.

قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ

Sana İman edermiyiz Dediler

(Dediler ki Sana iman eder miyiz?) Hz. Nuh'un büyük bir iyilikseverlik eseri olarak tekrar tekrar kavmini takvaya, itaate davet etmesine rağmen o kendini beğenmiş, cahil, kavim dediler ki Ey Nuh! Biz Sana iman eder miyiz? Senin bu tavsiyelerine riayette bulunur muyuz?

وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ

En düşük kimseler Sana tabi olmuşken

(Hâlbuki sana en bayağı kimseler tâbi oluvermişlerdir) Sana en düşük seviyeli olan içtimai bir mevkii bulunmayan fakir, zelil kimseler tâbi oluvermişlerdir. Artık biz onlar ile beraber aynı dîne tâbi olur muyuz?

&-O cahil kavim, kendilerinin maddî, fânî servetlerine, mevkilerine mağrur olarak bir kısım fakir, onlara göre adi sanatlar ile meşgul müminlere bir hakaret gözüyle bakmışlar, onlar ile aynı inancı paylaşmak istememişlerdi. Nitekim Peygamberimizin za-

manındaki Kureyş müşrikleri de sahabe i kiram arasındaki fakir zatlara bakarak onlar ile beraber olmamak için İslâmiyet'i kabulden kaçınmışlardı. Hâlbuki insanın şerefi, insanlığın saadeti, öyle maddî, geçici şeyler ile ayakta durmaz, bunların Allah katında bir sinek kanadı kadar bile kıymeti yoktur. Hakiki şeref ve saadet, güzel bir itikat ile ahlâki üstünlük ile mümkündür.

قَالَ وَمَا عَلِمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

112.Dedi ki: Onların ne yaptıkları hakkında benim ne bilgim olabilir?

Bu mübarek ayetler de, Hz. Nuh'un kavmi tarafından hafife alınan müminler hakkındaki kanaatini onları kovamayacağını ve kendisinin vazifesinin neye ait bulunduğunu bildiriyor. Buna karşı kavminin de o muhterem Peygamber hakkında yapmış oldukları tehdidi beyan buyurmaktadır.

قَالَ

(Dedi ki) Hz. Nuh'un kavmi, müminlerin zelil olduklarını söylemekle beraber onların bir dikkat ve düşünce neticesinde olmayıp samimiyetsiz bir şekilde îman etmiş olduklarını iddiada bulunmuşlardı. Nuh Aleyhisselâm da onlara cevaben dedi ki:

وَمَا عَلِمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerde ki Bilgim yoktur Ve

(Onların ne yaptıkları hakkında benim ne bilgim olabilir?) O iman edenlerin ne yaptıkları hakkında ne gibi bir kanaatte bulunduklarına benim ne bilgim olabilir? Ben onların kalbi sırlarını bilemem onu araştırmak benim vazifem değildir ki. Onlar imanlarını açıklamış, Allah'ın dinini kabul eylemiş olduklarını söylemektedirler. İşte böyle görünen durumlara göre hüküm verilir, halkın gizli hallerini araştırmak icap etmez ki. Biz zahire göre hüküm verimiz.

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ

113.Onların hesabı ancak Rabbime aittir, eğer anlayabilerseniz.

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي

Rabbime ait Ancak Hesapları Değildir

(Onların hesabı ancak Rabbime aittir) Öyle imanlarını gösteren ve ilân eden kimse-lerin hesabı ancak Rabbime aittir. Kullarının bütün açık ve gizli ruh hallerini bilmek onları amellerine göre sorgulamaya tâbi tutmak âlemlerin Rabbine mahsustur,

لَوْ تَشْعُرُونَ

(eğer anlayabilerseniz) Ey inkârcılar! Eğer Siz anlayabilerseniz sizin şuurunuz, idra-kiniz var ise bu beyan edilen hakikati anlarsınız, öyle itirazda bulunmazsınız. Ne ya-zık ki, eğer şuurunuz olsa idi böyle bir iddiaya cür'et etmez idiniz.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ

114.Ve ben müminleri kovacak değilim.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Kovucu Ben değilim Ve

(Ve ben müminleri kovacak değilim) Ve Ey inkârcılar! Şunu da biliniz ki ben mü-minleri kovacak değilim sizi kendime çekmek için o görmekten hoşlanmadığınız îman sahiplerini kendimden uzaklaştıramam. Böyle bir muamelede bulunmak, peygamber-liğin şanına yakışmaz asla böyle yapmak doğru olamaz.

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

115.Ben apaçık bir uyarıcıdan başka bir şey değilim.

إِنَّا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucu Ancak Ben değilim

(Ben apaçık bir uyarıcıdan başka bir şey değilim) Ben apaçık görünen delillere dayanarak bir uyarıcıdan Cenabı Hakkın azabını haber veren, uhrevî sorumluluğu bildiren, küfür ve isyandan halkı sakındıran bir peygamberden başka değilim bence mevki sahipleri olanlar ile olmayanlar eşittir. Artık zelil gördüğünüz kimseleri ben kendi yanımdan nasıl uzaklaştırabilirim.

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ

116.Dediler ki: Ey Nuh! Eğer vazgeçmez isen elbette taşlanmışlardan olursun,

قَالُوا

(Dediler ki) Nuh Aleyhisselâm'ın öyle hikmetli ve faziletli açıklamalarına karşı o inkârcılar, tehdide başlayarak ve öyle bir yüce Peygambere karşı sırf ismiyle hitap etmek terbiyesizliğinde bulunarak Dediler ki:

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ

Nuh Ey Son vermez isen And olsun eğer

(Ey Nuh Eğer vazgeçmez isen) Ey Nuh! Eğer vazgeçmez isen sözlerine nihayet vermez bizi dîne davet eder durursan

لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ

Taşlananlardan Mutlaka olacaksın

(elbette taşlanmışlardan olursun) Sen de üzerlerine atılan taşlar ile öldürülmüş kimselerden bulunursun. Senin hayatına kastetmiş oluruz. İşte o kâfir kavim, küfürlerinde bu kadar ısrar edip durmuşlardı.

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ

117.Nuh Aleyhisselâm dedi ki: Yarabbi. Şüphe yok ki, kavmim beni yalanladılar.

Bu mübarek ayetler de kavminin îmana gelmeyeceklerini anlayan Nuh Aleyhisselâm'ın îman edenlerle beraber bir selâmet sahasına kavuşmalarını Cenabı Hak'tan istirhamda bulunduğunu bildiriyor. O Yüce Peygamber ile ona tâbi olanlar kurtuluşa erişip dinsizlerin de boğulup gittiklerini ve bu hâdisenin büyük bir ibret teşkil ettiğini, âlemlerin Rabbi'nin de kudret ve rahmetini beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ

Beni yalanladılar Kavmiim Şüphesiz Rabbim Dedi

(dedi ki Yarabbi Şüphe yok ki, kavmim beni yalanladılar) Nuh Aleyhisselâm, Cenabı Hakka niyazda bulunarak Dedi ki Yarabbi şüphe yok ki, kendilerini senelerce ilâhi dine davet ettiğim kavmim seni yalanladılar benim onları dine davetim, onlar için bu dinden firardan başka bir şey olmadı.

فَأَفْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

118.Artık benim aram ile onların aralarını bir fetih ile fethet ve beni ve benimle beraber olan müminleri kurtuluşa erdir.

فَأَفْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا

Bir açma ile Aralarını Ve Aramı Artık aç

(Artık benim aram ile onların aralarını bir fetih ile fethet) Ey Kerem ve hikmet sahibi olan mabudum! Benim aram ile onların aralarını tamamen ayır, herbirimizin hakkında lâıyk olduğumuz şekilde hükmün tecelli etsin

وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Benimle beraberdir O kimseleri ki Ve Beni kurtar Ve

(ve beni ve benimle beraber olan müminleri kurtuluşa erdir) Bizi o dinsizlerin sui

kastinden veya onların kötü amellerinden uzaklaştı, bizi öyle sıkıntılardan kurtararak bir selâmet sahasına kavuştu.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

119.Bunun üzerine biz onu ve beraberindekileri o dolu geminin içinde taşıyarak kurtardık.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

Dolu Gemi İçinde Onunla beraberdir O kimseler ki Ve Bunun üzerine onu kurtardı

(Bunun üzerine biz onu ve beraberindekileri o dolu geminin içinde taşıyarak kurtardık) Hazreti Nuh'un bu duası kabul oldu. Bu duası sebebiyle onu ve onunla beraber gemide bulunanları müminleri ve münasip görülen gemiye alınmış olan kuşları, hayvanları kurtuluşa erdirdik onlar tufan felâketinden korunmuş oldular.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ

120.Sonra arkada kalanları boğduk.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ

Geride kalanları Ardından Suda boğduk Sonra

(Sonra arkada kalanları boğduk) Sonra Hz. Nuh'u ve onunla beraber olanlar kurtuluşa erdirdiğimizi müteakip arkada kalanları boğduk o inkârcı kavim denizin dalgaları arasında helak olup gittiler. Bu kıssa için "Nuh Sûresi"ne de bakınız!

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

121.Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır. Hâlbuki onların çoğu, îman etmiş olmadılar.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır) Artık ey insanlar! Şüphe yok ki, Hz. Nuh'un öyle duasında ve Allah'ın o müşriklere bir müddet mühlet vermesinde, sonra da inananları kurtuluşa erdirip dinsizleri helak etmesinde elbette bir ibret vardır o hâdiseleri gören veya işiten kimseler için büyük bir öğüt, bir uyanma vesilesi mevcuttur,

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(Hâlbuki onların çoğu, iman etmiş olmadılar) hâlbuki onların ekserisi bu gibi hâdiseleri bilen insanlardan birçokları iman etmiş olmadılar yine küfürlerinde devam ederek Allah'ın kahrına lâıyk bulundular. Nuh Aleyhisselâm'ın inkârcı olan kavmi, bu gibi bir azabın ilk alametlerini gördükleri halde o müthiş tarihi hadiseyi işitip bilenlerden de bir nice kimseler, yine dinsizliklerinde devam etmekte, bundan ibret dersi almayıp yine îman dairesinden uzak bulunmaktadırlar.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

122.Ve muhakkak ki, Rabbin, elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir.

وَإِنَّ رَبَّكَ

Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki Rabbin) Ey Peygamberlerin sonuncusu! Sana ihsanı çok olan, sana tâbi olanları günden güne arttıran, senin kudretini daima yükselten kerim mabudun

لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur

(Elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir) Elbette o Yüce Yaratıcın el azizdir dinsizleri helake götürmeye, inananları da kurtuluşa erdirmeye kadirdir. Ve o Kerim Yaratıcı er rahimdir kulları hakkında merhameti pek çoktur. Onun içindir ki, onları

irşad ve selâmete ulaştırmak için Peygamberlerini göndermiştir. Ne yazık ki, birçok kimseler, bu ilâhi lütfü takdir edemeyerek kendilerinin maddî ve manevî helaklerine sebebiyet vermişlerdir. İşte diğer Peygamberlere ait kıssalarda bunu göstermektedir.

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ

123.Ad kavmi de gönderilen elçileri yalanlayıverdi.

Bu mübarek ayetler de Ad Kavminin kendilerini Allah'ın dinine davet eden Hud Aleyhisselâm'ı yalanladıklarını bildiriyor, o mübarek Peygamberin de onlara takva ile itaat ile emir ettiğini ve onlardan bir mükâfat beklemediğini bildirmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberler Ad Yalanladı

(Ad kavmi de gönderilen elçileri yalanlayıverdi) Ad kavmi de Nuh Aleyhisselâm'ın kavminden sonra yeryüzünde yerleşmiş, kuvvet sahibi olmuşlardı. Onlar da ilâhi dine muhalif bir cephe almış, küfür içinde kalmışlardı. O kavmin ilk babasının ismi "Ad olduğundan kendilerine de bu isim verilmiştir. Bu kavim de kendilerine gönderilen elçileri yalanladılar kendi Peygamberleri olan Hud Aleyhisselâm'ın mucizelerinden yüz çevirerek onun peygamberliğini tasdik etmediler.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

124.0 vakit ki, onlara kardeşleri Hud dedi ki: Korkmaz mısınız?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

Korkmuyor musunuz Hûd Kardeşleri olan Onlara Dedi O vakit

(0 vakit ki, onlara kardeşleri Hûd Aleyhisselam dedi ki, Korkmaz mısınız?) Sizi yaratan yaratıcınızın azabını düşünmez misiniz ki, ondan sakınmıyorsunuz ona ibadet etmiyorsunuz da sizlere bir faide ve zarar vermeğe kadir olmayan şeylere tapınıp duruyorsunuz!

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

125.Şüphe yok ki, ben sizin için bir güvenilir elçiyim.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben sizin için bir güvenilir elçiyim) Şüphe yok ki ben Allah katından sizin için gönderilmiş bir güvenilir elçiyim. Bundan dolayıdır ki, sizi irşada çalışıyor, sizi bâtıl şeylere ibadetten men etmek istiyorum. Ben emir olunduğum hükümleri saklamaksızın, onlara muhalefet etmeksizin size tebliğ ediyorum.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

126.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Artık üzerime düşen bu peygamberlik vazifesi sebebiyledir ki, size Allah'tan korkun ve bana itaat edin demektedir. Bundan dolayı size tebliğ ettiğim ilâhi hükümlere riayetden ayrılmayın, ben sizden bunu istiyorum, yoksa sizden bir menfaat beklemiyorum.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

127.Ve buna karşı sizden bir ücret istemiyorum, benim mükâfatını ise ancak âlemlerin Rabbine aittir.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum Ve

(Ve buna karşı sizden bir ücret istemiyorum) Ve Hud Aleyhisselam buyuruyor ki sizi böyle Allah'ın dinine davet ettiğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Öyle bir zanna düşmeyiniz. Çünkü

إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine aittir Ancak Ücretim

(benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir) O Kerem sahibi mabut dur ki, kullarını güzel amelleri, iyiliksever hareketleri karşılığında ilâhi lütuflarına kavuşturur. Kavuşacağı sevapları mükâfatları o verir.

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

128.Siz her yüksek tepede bir alâmet bina edip eğlenir misiniz?

Bu mübarek ayetler de Hz. Hud un kavmine karşı onların kavuştukları birçok nimetleri hatırlatarak onların zalimce ve inkârcı şeklindeki hareketlerini kınamış ve kendilerini uhrevî azap ve tehdit etmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

Eğleniyorsunuz Alâmet Her yüksek yere Bina mı ediyorsunuz

(Siz her yüksek tepede bir alâmet bina edip eğlenir misiniz?) Ey Ad kavmi! Siz her yüksek tepede her yüksek mekânda veya iki dağ arasındaki geniş bir yolda bir alâmet kendi kuvvet ve servetinizi gösterecek bir nişan, bir işaret bina edip yoldan geçip gidenler ile eğlenir misiniz? Bu ne kadar ahlaka aykırı bir muamele! O kavim, yaptıkları o muhteşem binalarıyla iftihar ederlermiş ve o binaların önünden geçip Hud Aleyhisselam ı ziyarete gidenler ile eğlenip alay ederlermiş.

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

129.Ve bir takım sağlam köşkler de ediniyorsunuz. Sanki daimî kalacaksınız?

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ

Sağlam yapılar Ediniyorsunuz Ve

(Ve bir takım sağlam köşkler de ediniyorsunuz) Ve Ey öyle maddî bir varlıkla iftihar eden kavim! Bir takım sağlam köşkler de veya kaleler da yahut havuzlar da ediniyordunuz öyle sağlam eserler de vücuda getiriyorsunuz, bunlar ile iftihar ediyorsunuz.

لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

Ebedi kalırsınız Olur ki siz

(sanki daima kalacaksınız?) Sanki dünyada sürekli kalacaksınız hiç ölmeyip onlardan mahrum kalmayacaksınız? Bu ne derece gaflet! Boş bir ümit!

وَإِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ

130.Ve şiddetle tutup yakaladığınız zaman, zorbalar olarak şiddetle yakalamış oldunuz.

وَإِذَا بَطِشْتُمْ

Yakaladınız O vakit Ve

(Ve şiddetle tutup yakaladığınız zaman) Ve Ne kadar kötü bir harekettir ki, ey kavim! Siz bir kimseyi şiddetle tutup yakaladığınız zaman yani: Her hangi bir düşmanınızı dövmek veya öldürmek için yakalamak istediğiniz zaman siz acıma ve merhametten mahrum

بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ

Zorbalar olarak Yakaladınız

(zorbalar olarak şiddetle yakalamış oldunuz) O kimseyi şiddetle yakalamış oldu

nuz sizin bu muamelenizde bir terbiye etme kasti bulunmaz, bunun akıbetini düşünüp dikkate almış olmanızdır.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

131.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Artık uyanın, durumunuzun kötülüğünü düşünüp Allah'tan korkun öyle zalimce hallerde bulunmayın ve Size tebliğ ettiğim şeylere riayette bulunur, Allahın o sizin için en faidelidir.

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ

132.Ve o zattan korkunuz ki, bildiğiniz şeylerle size yardım etti.

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz O şey ile ki Size yardım etti O zattan ki Korkun Ve

(Ve o zattan korkunuz ki, bildiğiniz şeylerle size yardım etti) Ve Ey kavim! O Kerem sahibi yaratıcıdan korkunuz ki, bildiğiniz şeyler ile ellerinizde olan çeşitli nimetler ile size yardım etti bu, sizce de bilinen bir hakikattir.

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ

133.Size davarlar ile ve oğullar ile yardım etti.

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ

Oğullar Ve Sağmal hayvanlar ile Size yardım etti

(Size davarlar ile ve oğullar ile yardım etti) Evet. Ey kavimim! O âlemlerin Rabbi size enam ile at, deve, koyun, sığır gibi kendilerinden istifade ettiğiniz dört ayaklı hayvanlar ile ve oğullar ile yardım etti o ehli hayvanlardan faidelenirsiniz ve oğullarınızdan yardım görürsünüz. Bunlar ne büyük birer nimet!

وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

134.Ve bağlar ile ve ırmaklar ile yardım etti

وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Pınarlar ile Ve Bahçeler Ve

(Ve bağlar ile ve ırmaklar ile yardım etti) Ve O Kerem sahibi yaratıcı size bağlar ile ve ırmaklar ile de yardım etti, bağlardan, bostanlardan ihtiyacınızı temin edersiniz, ırmaklar ile bağlarınızı, bahçelerinizi sularsınız, sularından içer, istifade edersiniz. Artık bu kadar çeşitli nimetlerin değerini bilip bunları size ihsan buyurmuş olan Yüce Yaratıcıyı birleyip kutsamakla O'na şükürde bulunmanız icap etmez mi? Siz ise bunun aksini tercih etmiş bulunuyorsunuz.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

135.Şüphe yok ki, ben sizin üzerinize pek büyük bir günün azabından korkarım.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Sizin üzerinize Korkuyorum Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben sizin üzerinize pek büyük bir günün azabından korkarım) Ey inkârcılar nimete karşı nankörlükle vasıflanmış kavim! Şüphe yok ki, Siz nail olduğunuz nimetlerin değerini bilmez, şükürünü yerine getirmez, durumlarınızı düzeltmeye çalışmaz, böyle inkârcı bir halde yaşar iseniz ben sizin üzerinize pek büyük bir günün azabından korkarım. Öyle bir azaba dünyada da, ahirette de mâruz kalırsınız. Çünkü nimete nankörlük, azabı ve nimetin yok olmasını gerektirir. Ne hayırlı bir tavsiye

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ

136.Dediler ki, öğüt versen de veya öğüt verenlerden olmasan da bizce birdir.

Bu mübarek ayetler de Hud Aleyhisselâm'ın nasihatlerini kabul etmeyen kavmin o yüce Peygambere karşı ne gibi bir inkârcı iddialarda bulunmuş olduklarını bildiriyor, nihayet o kavmin o yalanlamaları yüzünden helake uğramış olduklarını ve Cenabı Hakkın da kudret ve rahmetini beyan buyurmaktadır.

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ

Öğüt verenlerden Olmasan da yoksa Öğüt versen de Bizim için Eşittir Dediler

(Dediler ki, öğüt versen de veya öğüt verenlerden olmasan da bizce birdir) Ad kavmi, Hz. Huda Dediler ki Sen bizi korkutsan da, bizi men'e çalışsan da veya hiç bize nasihat verebilecek kimselerden olmasan da bizce birdir çünkü biz kendi kanaatimizi, kendi hareketimizi değiştirmeyiz.

إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ

137.Bu, evvelkilerin âdetinden başka bir şey değildir.

إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Adetleri Ancak Bu değildir

(Bu, evvelkilerin adetlerinden başka bir şey değildir) Ve o kavim, şöyle de dediler: Bu Senin bize din adına tebliğ ettiğin şey eski kimselerinde âdetinden başka bir şey değildir onlar da böyle şeyleri ona buna telkin eder dururlardı. Yahut demiş oluyorlardı ki: Bu bizim üzerinde bulunduğumuz din, eski kavimlerin de dinleri, adetleri idi, biz de onlara uymuş bulunuyoruz. Artık senin tebliğ ettiğin dinî kabul edemeyiz. Veyahut demek istemişlerdi ki: Bizim üzerinde bulunduğumuz vaziyet, yaşamak, ölmek evvelkilerin de âdetidir. Bir kısmı yaşar, bir kısmı ölür bir takımı, zengin bulunur, bir takımı da fakirliğe mâruz kalır, bunlar hayat ve dünya gereğidir. Artık öğüt vererek bizleri bu gibi şeyler ile korkutma.

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ

138.Ve bizler azaba uğratılacak da değiliz.

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ

Azaba uğratacaklar olarak Biz değiliz Ve

(Ve bizler azaba uğratılacak da değiliz) Ve Bununla beraber bizler azaba uğratılacak da değiliz yaptığımız şeylerden dolayı kimse bize azap edemez. Çünkü biz kuvvetliyiz ve yiğit kimseleriz, kendimizi müdafaa edecek belagate, ilim ve fazilet itibariyle üstünlüğe sahibiz.

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

139.Artık onu yalanladılar, biz de onları helak ettik. Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır ve onların çoğu îmân etmiş olmadılar.

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ

Ve onları helak ettik Böylece onu yalanladılar

(Artık onu yalanladılar, biz de onları helak ettik) Artık o inkârcı kavim Peygamberleri Hz. Hud u yalanladılar bunda ısrar edip durdular. Cenabı Hak da buyuruyor ki: biz de onları helak ettik dünyada şiddetli bir rüzgâr ile mahv ve perişan eyledik,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır) Şüphe yok ki, her asırdaki inkârcıları helak etmekte ve tasdik edenleri de kurtuluşa erdirmekte elbette bir ibret vardır kendilerinden sonrakiler için büyük bir nasihat mevcuttur,

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(ve onların çoğu iman etmiş olmadılar) Ve o sonradan gelenlerin çoğu iman etmiş olmadılar. O kendilerine nakil ve hikâye edilen müthiş tarihi olaylardan, felâketlerden bir ibret dersi almadılar. Artık Ey Son Peygamber! Sen de kavminin arasında öyle inkârcı kimselerin bulunmasından dolayı üzülmeye. İnsanlık silsilesinden bu gibi inkârcı hareketler daima görülmüştür. İşte Kur'anı Kerim'deki kıssalar bunu göstermektedir. Ad kavmi için 69.El hakka Suresine de bakınız!

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

140.Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir) Ve Ey habibim Muhakkak ki, senin Rabbin Elbette o Yüce Yaratıcı el azizdir inkârcılardan, asilerden intikam almaya onlara, azap etmeye kadirdir ve Kerem Sahibi mabûd er rahimdir kullarını nice nimetlere nail buyurmaktadır. Onlara Peygamberlerin gönderilmiş, nasihatlerin verilmiş olması da birer ilâhi rahmet eseridir.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ

141.Semud kavmi de gönderilmiş olan Peygamberleri yalanladılar.

Bu mübarek ayetler de Semud kavminin Peygamberlerini yalanlamış olduklarını bildiriyor. Onlara Peygamber gönderilmiş olan Salih Aleyhisselâm'ın da onları sırf Allah rızası için sakınmaya itaate davet etmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Semud Yalanladı

(Semud da Peygamberleri yalanladılar) Hicr mevkiinde bulunan Semud kavmi de kendilerine gönderilmiş olan Peygamberlerini yalanladı o muhterem zatlari yalan söylüyorlar sanarak onları tebliğlerini kabulden kaçındılar.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

142.O vakit ki, onlara kardeşleri Salih dedi ki: Korkmaz mısınız?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

Sakınmıyor musunuz Salih Kardeşleri Onlara Dedi O vakit

(O vakit ki, onlara kardeşleri Salih dedi ki korkmaz mısınız?) O vakit ki, onlara nesep yönünden kardeşleri olan Salih Aleyhisselam dedi ki Ey Allah'ın dinini kabul etmeyen kimseler! Siz Allah Teâlâ'nın azabını düşünerek titremez misiniz? Nedir bu sizdeki imandan mahrumiyeti.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

143.Şüphe yok ki, ben size gönderilmiş bir güvenilir elçiyim.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben size gönderilmiş bir güvenilir elçiyim) Şüphe yok ki, ben size Tarafı ilâhiden gönderilmiş bir emin uhdesine düşen risalet vazifesini kemali sadakatle ifaya çalışan bir resulüm bunun içindir ki, size icap eden ahkâmı tebliğ ve tavsiye ediyorum.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

144.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Ey kavmim onun dinine muhalefete cür'et etmeyin, sonra onun azabından kendinizi nasıl kurtarabilirsiniz? Ve bana itaat edin size Allah tarafından getirip tebliğ ettiğim şeylerde bana muhalif bir cephe almayınız, beni inkâra cür'et göstermeyiniz.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

145.Ve onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum, benim mükâfatını ancak âlemlerin Rabbine aittir.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum Ve

(Ve onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum) Ve Ben size getirilip tebliğ ettiğim şeye karşı peygamberlik vazifemi yerine getirme karşılığında sizden bir ücret istemiyorum bir maddî faide beklemiyorum.

إِنْ أَجَرْتُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine ait Ancak Mükafatım Değildir

(benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir) O kerim olan mabudum, beni bu vazifemden dolayı mükâfata, sevaplara nail buyuracaktır, ben sırf onun emrine uymak, rızasını kazanmak için size böyle dinî tebliğlerde, nasihatlerde bulunuyorum. Bu da sizin hakkınızda büyük bir iyilikseverlik

أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأَمِينٍ

146.Siz burada güvenilir kimseler olarak bırakılacak mısınız?

Bu mübarek ayetler de Salih Aleyhisselâm'ın kavmini ikaza çalışmış olduğunu gösteriyor, o kavmin öyle nail oldukları çeşitli nimetler içinde daima yaşayamayacaklarını işaret buyurmuş olduğunu bildiriyor. O kavmi takvaya, itaate davet etmiş, onların yer-yüzünde fesada çalışan durumunu düzeltmekten mahrum bulunan aşırı kimselere tâbi olmamalarına tenbih buyurmuş bulunduğunu beyan buyuruyor.

أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأَمِينٍ

Güvenilir kimseler olarak Burada Bırakılacak mısınız?

(Siz burada güvenilir kimseler olarak bırakılacak mısınız?)Hz. Salih, kavmine dedi ki: Siz Bu yurdunuzda güvenilir kimseler olarak bir takım felâketlerden, facialardan korunmuş bir halde bulunarak bırakılacağınızı mı zannediyorsunuz? Siz ki, Cenabı Haktan korkmuyorsunuz, onun emirlerine muhalefette bulunuyorsunuz, artık bir takım belalara, felâketlere uğratılmanızdan nasıl emin olabilirsiniz?

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

147.Bağlarda ve ırmaklarda?

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Irmaklar Ve Bahçeler içinde

(Bağlarda ve ırmaklarda?) Evet. Ey kavmim Siz Cenabı Hakkın size birer nimet olmak üzere verdiği Bağlarda ve ırmaklarda daimi bir surette kalacak mısınız? Bunlardan daima istifade edip duracak mısınız?

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ

148.Ve ekinlerin ve tomurcukları hoş hurma ağaçlarının içinde?

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ

Olgunlaşan Tomurcuklar Hürmalıklar Ve Ekinler Ve

(Ve ekinlerin ve tomurcukları hoş hurma ağaçlarının içinde?) Ve diğer çeşitli

ekinlerin ve tomurcukları hoş veya birbirine bağlanmış yahut güzel, cömert hurma ağaçlarının içinde sürekli olarak yaşayıp bunların yok olmasını görmeyecek misiniz? Neden bu kadar gaflet, nimete karşı nankörlük içinde yaşıyor, istikbalinizi hiç düşünmüyorsunuz?

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

149.Ve dağlardan ustaca bir halde evler yontuyorsunuz.

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

Uсталıklarla Evler Dağlardan Yontuyorsunuz Ve

(Ve dağlardan ustaca bir halde evler yontuyorsunuz) Ve siz ki, ey kavmim Hak Teâlâ'nın size verdiği bir kuvvet ile Dağlardan ustaca inşaat sanatını bilen bir halde evler yontuyorsunuz kendinize pek sağlam ikametgâhlar hazırlayabiliyorsunuz.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونَ

150. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونَ

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Artık bu nimetlere kavuşmanızdan dolayı Cenabı Hakka şükredin, onun emirlerine muhalefette bulunmayın, daima Allah'tan korkun ve bana itaat edin size emir ettiğim hususlarda sözümü tutun. Çünkü benim size emir ve tavsiye ettiğim şeyler sizin faidelerinize, menfaatlerinize aittir.

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُشْرِفِينَ

151.Ve aşırı gidenlerin emrine itaat etmeyin.

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُشْرِفِينَ

Haddi aşanların Emrine Uymayın Ve

(Ve aşırı gidenlerin emrine itaat etmeyin) Ve Ey kavmim Siz aşırı gidenlerin emrine itaat etmeyin öyle haddi aşmış kimselerin sözlerine iltifatta bulunmayınız.

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

152.Öyle kimseler ki, yerde bozgunculuk yaparlar ve ıslah olmazlar.

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

Düzeltmezler Ve Yeryüzünde Fesat çıkarırlar Onlar ki

(Öyle kimseler ki, yerde bozgunculuk yaparlar ve ıslah eder olmazlar) Çünkü o aşırılar Öyle kimseler dir ki onlar bozgunculuk yaparlar muntazam şeyleri bozmaya çalışır dururlar ve onlar yeryüzünde hiç bir şeyi ıslah eder olmazlar. Onların âleme güzel bir nizam ve intizam vermeğe kabiliyetleri yoktur. Bilakis onlar güzel şeyleri bozar, toplumun düzenini hezimete uğrattılar. Artık o gibi zararlı kimselere itaat edilebilir mi?

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

153.Dediler ki: Şüphe yok sen çok büyülenmişlersin.

Bu mübarek ayetler de Semud Kavminin Hz. Salih'i büyülenmiş sanarak onun da kendileri gibi bir insan olduğunu söylemiş olduklarını ve kendisinden doğruluğuna dair mucize istemiş bulunduklarını bildiriyor. Hz. Salih'in de mucize olarak istenilen garip bir deveyi taştan çıkmak suretiyle meydana getirdiğini, onun insanlar ile beraber belirli günlerde su içeceğini, ona dokunulduğu takdirde başlarına bir azabın geleceğini ihtar eylemiş bulunduğunu anlatıyor. Bu ihtarla rağmen o deveyi boğazladıkları için o kavmin büyük bir azaba yakalanmış olduklarını, bu hadisenin de büyük bir ibret teşkil ettiğini, Cenabı Hakkın da aziz ve rahim olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

Çok büyülenmişlersensin Sen Ancak Dediler

(Dediler ki şüphe yok, sen çok büyülenmişlersensin) Şam ile Hicaz arasındaki "Hicr" denilen yerde bulunan Semud kavmi, Salih Aleyhisselamın tasdik etmeyip dediler ki: Sana defalarca sihir yapılmış, bu cihetle aklına bozukluk gelmiş.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَيَّةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

154.Sen başka değil, bizim gibi bir insansın. Eğer doğru söyleyenlerden isen haydi bir mucize getiriver.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا

Bizim gibi Bir insan Ancak Sen değilsin

(Sen başka değil, bizim gibi bir insansın) Bununla beraber sen neden aramızda peygamberliğe sahip olmakla seçkin bulunmuş olasın?

فَأْتِ بَيَّةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden İsen Eğer Bir mucize Haydi getir

(Eğer doğru söyleyenlerden isen haydi bir mucize getiriver) Eğer sen bu peygamberlik iddianda doğru söyleyenlerden isen haydi bir mucize getiriver senin doğru söylediğine işaret ve şahitlik etmiş olsun.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

155.Dedi ki: İşte bu bir dişi devedir. Bunun için bir su içme hakkı vardır, belli bir günün su içme hakkı da sizin içindir.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ

Bir içme hakkı Onundur Dişi bir devedir Bu Dedi

(Dedi ki işte bu bir dişi devedir. Bunun için bir su içme hakkı vardır)Hz. Salih de o inkârcılara cevaben dedi ki, işte bu bir dişi devedir. Sizin talebiniz üzerine bir hârika olarak büyük bir taştan dışarı çıkmış, bu husustaki duam, Allah katında kabul edilmiştir. Şimdi bunun için bir su içme hakkı vardır Belli bir su kaynağından bir gün o su içecektir,

وَلَكُمْ شِرْبٌ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

Belli Bir gün İçme hakkı Sizindir Ve

(belli bir günün su içme hakkı da sizin içindir) Böyle sıra ile o belirli yerdeki suyu içersiniz. Bu mübarek deve kendisine mahsus günde mevcut suyu tamamen içermiş, insanlara mahsus günde ise asla su içmezmiş.

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ

156.Ve buna bir kötülük ile dokunmayın, sizi hemen pek büyük bir günün azabı yakalar.

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ

Bir kötülük ile Ona dokunmayın Ve

(Ve buna bir kötülük ile dokunmayın) Hz. Salih o kavme şöyle de ihtarda bulundu ki:Bu deveye sakın bir kötülük etmeyin onu boğazlamayın, şayet böyle bir şey yaparsanız

فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabı Yoksa sizi yakalar

(sizi hemen pek büyük bir günün azabı yakalar) Evet, istediğiniz mucizeye karşılık Allahın lütuf ve kereminden iman etmeniz hidayet yolunu bulmanız için Allahın ayetlerinden olan o deveye dokunur iseniz onu boğazlar iseniz sizi daha dünyada iken pek büyük bir günün azabı yakalar. O kavim ise Hz. Salih'in bu ihtarına uymadılar

فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا نَادِمِينَ

157.Derken onu boğazladılar, sonra pişman da oldular

فَعَقَرُوهَا

(Derken onu boğazladılar) O deveyi kestiler veya kılıç ile bacağına vurup öldürdüler sonra bu cinayetlerinin korkunçluğunu anlayarak, kendilerinin helakine sebep olacağını sezerek

فَاصْبَحُوا نَادِمِينَ

Pişman olanlardan Sonra oluverdiler

(sonra pişman da oldular) Ne yazık ki, artık pişmanlık faide vermez olmuştu. Çünkü bunlar küfürlerinden tövbe etmiş değil, ancak başlarına bir bela geleceğinden endişeye düşmüş oldukları için öyle pişmanlık göstermişlerdir. Artık tövbe bekâr olmuş olsalar da o tövbe kendilerini kurtaramazdı. Çünkü tövbe tayin edilen azaptan evvel olmalıdır ki, makbul olsun. Bu cinyeti içlerinden bir şahıs yapmış olsa da buna hepsi de razı oldukları için bu cinayet, o kavmin hepsine nisbet edilmiştir.

فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ

158.Artık onları azap yakaladı. Şüphe yok ki, bunda bir ibret vardır. Böyle iken onların çokları imân etmiş olmadılar.

فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ

Azap Artık onları yakaladı

(Artık onları azap yakaladı) Artık onları Bu suikastlarından dolayı vaad edilen azap yakaladı gökten gelen müthiş bir ses ile cümlesi helak oldu. Yalnız Hz. Salih ile ona iman edenler selâmette kaldılar, Mekke-i Mükerreme'ye girerek orada ibadetle meşgul oldular,

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda bir ibret vardır) Şüphe yok ki, bu kıssada Allah Teâlâ'nın ve Peygamberlerinin emirlerine muhalefetin ne kadar fecî akıbetlere sebebiyet verdiğine dair büyük bir alamet, işaret vardır,

وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(böyle iken onların çokları iman etmiş olmadılar) Küfürlerinde ısrar edip durdular. Nihayet öyle müthiş bir helake uğradılar. Bu kıssa için Araf, Hud Surelerine de bakınız!

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

159.Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, pek galiptir, pek esirgeyicidir.

وَإِنَّ رَبَّكَ

Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin Rabbin) Ve muhakkak ki, Ey Peygamberin en şerefli! Senin Rabbin,

لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur

(elbette o, pek galiptir, pek esirgeyicidir) Elbette sana sonsuz ihsanına, lütuflarına kavuşturan kerim mabudun pek galiptir her şeyin üstünde hâkimiyete sahip, kudreti sonsuzdur ve o Yüce Yaratıcı pek esirgeyicidir kulları hakkında rahmeti pek çoktur. Onun içindir ki, öyle bütün ümmetlere Peygamber göndermiş, onları hallerini düzeltmeye davet etmiş, onlara bir uyanma müddeti vermiş, onları isyanlarından dolayı

derhal helak buyurmamıştır. Artık bütün insanlık, bu ilâhi rahmete lâyık olmaya çalışmalı değil midirler?

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ

160.Lut kavmi gönderilen Peygamberleri yalanladılar.

Bu mübarek ayetler de Lut kavminin Peygamberlerini yalanladıklarını bildiriyor. Hz. Lut'un da onları sakınmaya, itaate davet ettiğini, onlardan bir mükâfat beklemediğini söylediğini ve onların eşlerini bırakıp da erkeklere musallat olmalarının ne kadar gayr-ı meşru rezilce bir hareket olduğunu kavmine ihtar buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Lut'un Kavmi Yalanladı

(Lut kavmi gönderilen Peygamberleri yalanladılar) Diğer kavimler gibi Lut kavmi de kendilerini hak dine davet için gönderilen Peygamberleri yalanladılar. Onların risaletini tasdik etmeyip onlara muhalefetten geri durmadılar.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ

161.O vakit ki, onlara kardeşleri Lut dedi ki: Korkmaz mısınız?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ

Lut Kardeşleri olan Onlara Dedi O vakit

(O vakit ki, onlara kardeşleri Lut dedi ki) O vakit ki, onlara Bir belde de oturma ve evlilik itibarıyla kardeşleri bulunan Lut Aleyhisselam dedi ki Ey kavmim! Siz bu çirkin hareketlerinizden dolayı Cenabı Hak'tan

أَلَا تَتَّقُونَ

(Korkmaz mısınız?) Onun şiddetli azabını düşünüp titremez misiniz? Hz. Lut, İbrahim Aleyhisselamın kardeşinin oğludur. Onunla beraber Babil diyarından Şam tarafına geçmişti. Sonra "Sedum" nahiyesi ahalisine Peygamber gönderilmiş, orada evlenerek aralarında bir akrabalık meydana gelmişti. İşte bu itibarla onların kardeşi denilmiştir.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

162.Muhakkak ki, ben sizin için güvenilir bir Peygamberim.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(Muhakkak ki, ben sizin için güvenilir bir Peygamberim) Hz. Lut, o kavme hitaben buyurdu ki: Ey kavmim! Muhakkak ki, ben sizin için emin bir Peygamberim Sizi, doğrulukla vasıflanmış olduğum halde irşada, hidayet yoluna meşru şekilde harekete sevk etmek istiyorum, bana muhalefet etmeniz, elbette ki uygun olamaz.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

163. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık korkun

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) O'na isyanda bulunmayın çünkü benim emirlerime, tavsiyelerime, uymanız, sizin kurtuluşunuza sebep olacaktır.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

164.Ve buna karşı sizden bir ücret istemiyorum, benim mükâfatını başkasına değil ancak âlemlerin Rabbine aittir.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum Ve

(Ve buna karşı sizden bir ücret istemiyorum) Ve Ey kavmim. Biliniz ki, ben sizi böyle Allah'ın dinine davet, ahlaki temizlikle vasıflanmaya teşvik ettiğimden dolayı sizden bir ücret istemiyorum ki, beni itham edesiniz, öyle bir ücretten dolayı size nasihat verdiğime inanasınız.

إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbime ait Ancak Mükafatım Değildir

(benim mükâfatım başkasına değil ancak âlemlerin Rabbine aittir) Ben yalnız o kerem sahibi mabuttan lütuf ve ihsan beklemekteyim, beni mükâfata kavuşturacak ancak o Yüce Yaratıcıdır.

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ

165.Siz insanlar içinden erkeklere mi gidiyorsunuz?

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ

İnsanların içinden Erkeklerle Gidiyor musunuz?

(Siz insanlar içinden erkeklere mi gidiyorsunuz?) Hz. Lut, o kavmi kınamak için şöyle de buyurdu: Siz bu âlemde insanlar arasından erkeklere mi gidiyorsunuz? Şehvetinizi tatmin için öyle gayri meşru bir muameleyi mi işliyorsunuz?

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ

166.Ve Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyorsunuz da. Hayır, siz haddi aşan bir kavimsiniz.

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ

Eşlerinizden Rabbiniz Sizin için Yarattı O şeyleri ki Bırakıyorsunuz Ve

(Ve Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyorsunuz da) Ve Rabbinizin sizin için yarattığı kendilerinden nikâh ile yararlanmaya, istifadeye müsaade buyurduğu eşlerinizi bırakıyorsunuz da. Öyle erkekler ile şehvetinizi teskin etmek istiyorsunuz. Bu ne kadar alçakça bir davranış

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ

Haddi aşan bir kavimsiniz Siz Bilakis

(Hayır, siz haddi aşan bir kavimsiniz) Siz meşruluk dairesinden çıkan fazla günahkâr olan bir kavimsiniz sizin o çirkin hareketiniz, temiz insanlarda değil, hayvanlarda bile görülemez. Nedir bu sapıklık, nedir o kadar şehvetlere düşkünlük?

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

167.Dediler ki: Ey Lut! And olsun ki, eğer sen nihayet vermezsen elbette çıkarılmışlardan olacaksın.

Bu mübarek ayetler de Lut Aleyhisselam'a karşı kavminin nasıl bir tehditte bulunduğu ve o Yüce Peygamberin de onlara verdiği cevabı bildiriyor. Ve o kavmin başına nasıl müthiş bir azabın gelmiş olduğunu ve bundan kimlerin kurtulmuş bulunduğu ve bu kıssanın da büyük bir ibreti içerdiğini, Cenabı Hakkın da kudret ihsanını beyan buyurmaktadır.

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ

Ey Lut Son vermezsen And olsun eğer Dediler

(Dediler ki Ey Lut Eğer sen bundan vazgeçmezsen) Lut Aleyhisselamın o kadar iyiliksever nasihatlerine karşı o ahlâksız kavim Dediler ki Eğer sen bizi kınamaya veya bizi yaptığımızdan alıkoymaya yahut peygamberlik iddiasında bulunmaya nihayet vermezsen vazgeçmezsen

لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

Çıkarılanlardan Elbette olacaksın

(elbette çıkarılmışlardan olacaksın) And olsun ki elbette sen bizim bu yurdumuzdan çıkarılmışlardan olacaksındır. Seni feci bir şekilde sürgün ederiz. Demek onlar, başkaları hakkında da zalimce bir muamelede bulunuyorlarmış.

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

168.Dedi ki: Şüphe yok, ben sizin işlediğiniz şey için buğuz edenlerdenim.

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

Buğz edenlerdenim İşinize Şüphesiz ben Dedi

(Dedi ki Şüphe yok, ben sizin işlediğiniz şey için buğuz edenlerdenim) Hz. Lut da onlara cevaben Dedi ki: Şüphe yok ben sizin işlediğiniz öyle haram, edepsizce muamelelerden dolayı şiddetle buğuz edenlerdenim ben bu buğzumu göstermekten geri duramam. Gayrı meşru bir şeye karşı müsamahada bulunmak, onun kötülüğünü uhrevî sorumluluğunu söylememek yüce bir Peygambere layık olmaz.

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

169.Yarabbi Beni ve ailemi onların yaptıkları çirkin işten kurtar

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar O şeyden ki Ve Ailemi Beni kurtar Rabbim

(Yarabbi Beni ve ailemi onların yaptıkları çirkin işten kurtar) Artık Lut Aleyhisselam o kavmin düzeltilmesinin mümkün olmadığını anlamış öyle ahlâksız kimseler ile bir beldede oturmayı çirkin görmüş, onların kötü çevrelerinden kurtulmak arzusunda bulunmuştu. Cenabı Hakka yalvarmaya başlayarak dedi ki: Yarabbi Beni ve ehlimi aile fertlerimi o inkârcı o kötü ahlâk sahibi kimselerin yapar oldukları şeyden o çirkin amellerinin kokusundan necata erdir bizi kurtar.

فَنَجِّينَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

170.Artık onu ve ailesini tamamen kurtardık.

فَنَجِّينَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

Hepsini Ailesini Ve Bunun üzerine onu kurtardık

(Artık onu ve ailesini tamamen kurtardık) Cenabı Hak da buyuruyor ki: Artık Lut Aleyhisselamın ve ailesini ve kendisine dinen tabi olanları kurtuluşa erdirdik o kavme azabın yaklaştığı bir sırada bu zatlara onların aralarından çıkararak bir selamet sahasına kavuşturduk.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

171.Ancak bir koca karı geri kalanlar için de kaldı,

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

Geri kalanlar içinde olan Bir koca karı Hariç

(Ancak bir koca karı geri kalanlar içindeydi) Hz. Lut un kendisine iman etmemiş olan bir eşi o kavim gibi helake uğramış bulundu. Çünkü bu kadın, o kavme eğilim göstermiş, onların kötü amellerine razı bulunuyormuş. Bu cihetle kurtuluşa erenlerin arasından ayrılmış, O da o kavim gibi helake maruz kalmıştı. Diğer bir rivayete göre bu kadın da her ne kadar Lut Aleyhisselâm ile beraber o beldeden çıkmış ise de kötü itikadından dolayı onun başına bir taş isabet ederek helakine sebebiyet vermiştir.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ

172.Sonra geri kalanları helak ettik.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ

Diğerlerini Helak ettik Sonra

(Sonra geri kalanları helak ettik) Evet. Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Sonra Lut Aleyhisselamın o beldeden ayrılmasını müteakip, orada kalıp Hz. Lut tan geri kalanları, helak ettik onları şiddetli bir azap ile mahv ve yok ettik. Şöyle ki: Onların başlarına havadan taşlar yağdırılmış, yurtları da zelzele ile altüst olmuştur. İşte buyruluyor ki

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

173.Ve onların üzerlerine bir yağmur yağdırdık. Artık ne fena oldu korkutulmuşların yağmuru!

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا

Bir yağmur Üzerlerine Yağdırdık Ve

(Ve onların üzerlerine bir yağmur yağdırdık) O geri kalanların üzerlerine görülmüş bir şekilde pek şiddetli bir yağmur yağdırdık kibrit gibi ateşli taşlar yağmış oldu.

فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

O korkutulanların Yağmuru Artık ne kötüdür

(Artık ne fena oldu korkutulmuşların yağmuru) Artık ne fena Bir yağmur oldu, vaktiyle Peygamberleri tarafından sakındırılıp korkutuldukları halde bundan ders almayan o kimselerin yağmuru! Onların hepsini helak edip gitti.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

174.Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır. Hâlbuki onların çokları iman etmediler.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette bir ibret vardır) Şüphe yok ki, bunda Lut Aleyhisselam'a tâbi olanların kurtuluşunda, muhaliflerin de öyle şiddetli bir helake uğramasında elbette bir ibret vardır Peygamberlere muhalefetin ne kadar facialara sebebiyet verdiğine dair büyük bir işaret ve alamet mevcut dur.

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(Hâlbuki onların çokları iman etmediler) Böyle bir helak olma Akıbetini düşünmediler, öyle bir felâketin kendilerine geldiğini anladıkları halde yine Peygamberlerini tasdik etmiş bulunmadılar. Nitekim bu gibi ibret verici kıssaları işitip bir nice felâketleri gören birçok kimseler de vardır ki, bunlardan bir ibret dersi alarak itikatlarını düzeltmez hareketlerini güzelce tanzim etmezler

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

175.Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir)

Ve Ey Habibim Muhakkak ki, senin Rabbin, o Yüce Yaratıcı el azizdir din düşmanlarını kahretmeğe her şekilde kadirdir. Ve o kerem sahibi mabud er rahimdir dindar ve iyi kulları hakkında lütuf ve ihsanı sonsuzdur. Artık öyle ortak ve benzerden uzak, bütün kudret ve yüceliğe sahip, rahmet ve lütufta vasıflanmış bir Yüce Yaratıcıya isyandan kaçınmak, onun mukaddes dininin hükümlerine her durumda riayet etmek icap etmez mi?

كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ

176.Eyke halkı da peygamberleri yalanladılar.

Bu mübarek âyetler de Şüayb Aleyhisselamın kavmi tarafından yalanlanmış olduğunu ve o muhterem Peygamberin de onları takvaya itaate davet ettiği ve kendilerinin bir mükâfat beklemediğini söylemiş bulunduğunu bildiriyor. Ve o kavmine alışverişlerinde doğruluktan ayrılmamalarını, insanların haklarına tecavüz etmemelerini ihtar ederek Cenabı Haktan korkmalarını emir ve tavsiye buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Eyke halkı Yalanladı

(Eyke halkı da peygamberleri yalanladılar) Eyke halkı yani: Medyen şehri civarında bulunan ve "gayze" de denilen bir mahaldeki topluluk da peygamberleri yalanladılar kendilerine gönderilen Peygamberlerin risaletini kabul etmediler.

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ

177.0 vakit ki onlara Şüayb dedi ki: Sakınmaz mısınız?"

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ

Sakınmıyorsunuz Şuayb Onlara Dedi O vakit

(0 vakit ki onlara Şüayb dedi ki sakınmaz mısın?)) 0 vakit ki, onlara 0 Eyke'deki topluluğa Şüayb Aleyhisselam dedi ki: Ey cemaat! Neden Allah'tan sakınmıyorsunuz? Peygamberlerin bir kısmı gönderildikleri belde halkından olmadığından aralarında dinen olmadığı gibi nesep yönünden de bir kardeşlik olmadığı içindir ki, Şüayb Aleyhisselama "onların kardeşleri" denilmemiştir. Çünkü Hz. Şüayb, İbrahim Aleyhisselâm ile beraber Şam'a hicret etmiş olan mümin bir kabileye mensuptur, büyük annesi, Lut Aleyhisselamın kızıdır. Kendisi "Medyen" şehri ahalisine Peygamber gönderilmiş olduğu gibi çölde "Eyke" halkına da Peygamber gönderilmişti. Medyen'de iken bir kızını Musa Aleyhisselam'a vermişti.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

178.Şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir bir elçiyim!

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir bir elçiyim) Hz. Şüayb, Eyke'lilere şöyle dedi: şüphe yok ki, ben sizin için emin Hıyanetten uzak, ciddiyetle nitelenen bir elçiyim Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamberim, bunun içindir ki, size karşı peygamberlik görevimi yerine getirmeye çalışıyorum.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

179.Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık sakının

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Artık Ey Cemaat! Allah'tan korkun Onun dini hükümlerine aykırı hareketlerde bulunmayın ve bana itaat edin sözlerimi tutun, gösterdiğim selâmet yolunu takibe başlayın.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

180.Ve onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak âlemlerin Rabbine aittir.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Hiçbir ücret Ona karşılık Sizden istemiyorum Ve

(Ve onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum) Ben sizi Allah rızası için irşada, ıslaha çalışıyorum Ve onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum. Hatırınıza öyle bir şey gelmesin

إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine ait Ancak Ücretim değildir

(Benim ecrim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir) Bütün âlemleri yaratan, besleyen, rızıklandıran o Yüce Yaratıcı, bana da lâıyık olduğum mükâfatı ihsan buyurur, sizlere bir ihtiyacım yoktur. "Bütün Peygamberler ümmetlerine bu şekilde hitap edip onları takvaya, itaate davet etmeleri gösteriyor ki: O mübarek peygamberlerin gönderilmelerindeki gaye, aynıdır, İnsanları, Allah'ı tanımaktan haberdar etmektir, insanı hakka, hukuka riayetkâr kılmaktır, insanlar Allah korkusu ile hakka itaatle yüce bir mertebeye yükseltmektir ve kendi yüce vazifelerini, kimseden bir menfaat beklemeksizin sırf Allah rızası için yapmakta olduklarını ifade ederek haklarında yanlış düşünceler meydana vermemektir. Velhasıl: Bütün Peygamberler, aynı gayeye yönelmişler, hepsi de dinî esasları ve İslâm inancı itibariyle birdirler, hepsinin de gayesi birdir, pek yücedir. İnandık! Elhamdülillah

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ

181.Ölçüyü tamamlayın ve noksan ölçenlerden olmayın.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ

Eksiltenlerden Olmayın Ve Ölçüyü Tam yapın

(Ölçüyü tamamlayın ve noksan ölçenlerden olmayın) Hz. Şüayb Aleyhisselam nasihatlerine devam ederek buyurdu ki: Ey Eyke halkı! Ölçüyü tamamlayın Şüphesiz bir halde ölçün. Ve noksan ölçenlerden olmayın İnsanların hukukunu bozan, sattıkları ölçülen şeyleri fazla, aldıkları ölçülen şeyleri noksan göstermeğe çalışan hain kimse-ler gibi hareket etmeyin.

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

182.Ve dosdoğru terazi ile tartın.

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

Doğru Terazi ile Tartın Ve

(Ve dosdoğru terazi ile tartın) Ve Aldığınız, sattığınız tartılan kabilinden olan şeyleri de doğru terazi ile tartın kendi malınızı fazla, başkasının malını noksan göstermek gibi bir adaletsizlikte bulunmayın.

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

183.Ve insanlara eşyalarını noksan yapmayın ve yerde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın.

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ

Eşyalarını İnsanlara Eksik vermeyin Ve

(Ve insanlara eşyalarını noksan yapmayın) Başkalarına ait her hangi bir malı da noksan göstererek değerini düşürüp, sahibini zarara sokmayın, iktisâdî şeyler hususunda adaletten, doğruluktan ayrılmayın

وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranlar olarak Yeryüzünde Bozgunculuk yapmayın Ve

(ve yerde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın) Halkın rahatını, emniyetini, huzurunu bozacak şeylere sebebiyet vermeyin. Meselâ: Onun bunun malını çalmak gibi, yan kesicilikte bulunmak gibi hayatlarına, geçimlerine tecavüz etmek gibi dinen

yasak, aklen kötü, canice hareketlere cüret göstermeyin. Sonra bunun korkunç akıbetinden kendinizi kurtaramazsınız.

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولِينَ

184.Ve sizi ve sizden evvelki ümmetleri yaratandan korkun.

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولِينَ

Evvel ki Nesilleri Ve Sizi yarattı O zattan ki Korkun Ve

(Ve sizi ve sizden evvelki ümmetleri yaratandan korkun) o kudret sahibi yaratıcı ki, vaktiyle de nice kavimleri büyük bir tabiatla yaratmış, onlara kuvvet ve sağlamlık vermişti, bilahare onları küfür ve isyanları yüzünden kahretmiş ve cezalandırmıştır. Artık o kudret ve kuvvet ve azamet sahibi olan bir Yüce Yaratıcıdan korkmak icap etmez mi? Artık bir insan onun kutsal dinin hükümlerine nasıl muhalefet edebilir? "Takva pek mühim bir kulluk vazifesi olduğu için bütün Peygamberler ümmetlerine tekrar bunu teklifte bulunmuşlardır. Evet. "Takva", "İttika", günahlardan sakınmaktır, Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına riayet etmektir, şeriatın adabını korumaktır, insanı Allah'ın dergâhından uzaklaştıracak olan şeylerden kaçınmaktır, ilâhi cezaları çekecek şeylerden kaçınmaktır. Evet. Takva, bir yüce özelliktir ki, insanın suretini süsler, yolunu aydınlatır, uhrevî saadetini temin eder.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

185.Dediler ki: Şüphe yok, sen iyice büyülenmişlersensin.

Bu mübarek ayetler de Şüayb Aleyhisselamı kavminin sihirbaz ve kendileri gibi âdi bir insan sanarak yalanlamış ve başlarına bir belanın gelmesini istemiş olduklarını bildiriyor. Nihayet onların o yalanlamaları yüzünden büyük bir azaba yakalanarak Allah'ın kahrına uğramış olduklarını ve bunda büyük bir ibret bulunduğu halde yine birçoklarının iman etmemiş olduklarını, Cenabı Hakkın da her şeye kadir ve pek merhametli olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

İyice sihirlenmişlersensin Sen Ancak Dediler

(Dediler ki Şüphe yok, sen iyice büyülenmişlersensin) Hz. Şüayb Aleyhisselamın o kadar iyiliksever ihtarına rağmen onu yalanlayan Eyke halkı dediler ki: Sen iyice büyülenmişlersensin. Senin peygamberliğe salahiyetin yoktur

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

186.Ve sen bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Ve seni muhakkak yalancılardan zannediyoruz.

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا

Bizim gibi Bir insan Ancak Sen değilsin Ve

(Ve sen bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin) Ve o cahil halk, iddialarını kuvvetlendirmek için şöyle de dediler: sen bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin Bir insan ise nasıl Peygamber olabilir? Senin bizden ne farkın var?

وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

Muhakkak yalancılardan Seni sanıyoruz Şüphesiz Ve

(Ve seni muhakkak yalancılardan zannediyoruz) Ve biz seni muhakkak yalancılardan zannediyoruz. Senin bu elçilik iddian doğru değildir, gerçek dışıdır, hiç büyülenmiş ve insan bulunmuş bir kimse Peygamberliğe sahip olabilir mi?

فَاسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

187.Artık sen eğer doğru söyleyenlerden ise üzerimize gökten bir parça düşür.

فَاسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden isen Eğer Gökten Parçalar Üzerimize Haydi düşür

(Artık sen eğer doğru söyleyenlerden isen üzerimize gökten bir parça düşürü-ver) O inkârcı kavim, yalanlamalarında ısrar ettiklerini göstermek için şöyle de dediler: Ey peygamberlik dâvasında bulunan! Eğer sen bu peygamberlik iddianda sadıklar-dan doğru sözlü isen isen üzerimize gökten semadan veya üstümüzdeki bulutlardan bir parça düşürüver de biz de senin doğru sözlü olduğunu o zaman anlamış olalım.

قَالَ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

188.Dedi ki: Rabbim, yaptıklarınızı pekiyi bilendir.

قَالَ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyi ki En iyi bilendir Rabbim Dedi

(Dedi ki Rabbim, yaptıklarınızı pekiyi bilendir) Şuayb Aleyhisselam da onları pek hikmetli bir şekilde tehdit ederek Dedi ki: O Kudret sahibi yaratıcı yaptığınızı küfür ve isyanı ve hak etmiş olduğunuz azabı pekiyi bilendir sizin fiil ve amellerinizin hepsini bilmektedir, ona göre size azap edecektir. Sizin azabı acele istemenize hacet yok.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

189.Velhasıl: Onu yalanladılar. Derken onları gölge gününün azabı yakaladı, şüphe yok ki, o, pek büyük bir günün azabı olmuş idi.

فَكَذَّبُوهُ

(Velhasıl: Onu yalanladılar) O cahil, inatçı topluluk o muhterem Peygamberi yalan-ladılar yalanlamalarında ısrar edip durdular,

فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ

O gölge Gününün Azabı Ve kendilerini yakaladı

(Derken onları gölge gününün azabı yakaladı) O yalanlamaları sebebiyle onları gölge gününün o istemiş oldukları semavi parçanın, müthiş bir bulut kitlesinin başla-rına düştüğü vaktin azabı yakaladı hepsini de yok etti.

إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabı İdi Gerçekten o

(Şüphe yok ki, o, pek büyük bir günün azabı olmuş idi) Evet. O günün azabı o başlarına düşen parçadan ibaret bulunmayıp daha nice azabı da içermiş bulunmak-tadır. Şöyle ki: O Eyke halkını evvelâ pek şiddetli bir sıcak yakaladı, yedi gün devam etti, bütün ırmakları kaynadı, kendilerine ne gölgeler ve ne de saire faide vermez ol-du, sonra bir sahraya çıkmaya mecbur kaldılar. Derken üzerlerine bir bulut geldi, on-dan bir soğukluk, bir rüzgâr havası bulur gibi oldular, hemen onun altına toplandılar. Fakat o buluttan da onların üzerlerine ateş yağdı, hepsi de yanıp bitti. Medyen ahalisi de şiddetli bir ses ile telef olmuşlardır. Hz. Şuayb de kendisine tâbi olanlar ile Mekke i Mükerreme ye gitmiş, vefatına değin orada ibadetle meşgul olmuştur,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

190.Muhakkak ki, bunda elbette bir ibret vardır. Hâlbuki onların çoğu, iman et-mediler.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Muhakkak ki, bunda elbette bir ibret vardır) Hak Teâlâ Hazretleri de buyuruyor ki: Muhakkak ki, böyle pek müthiş bir azabın meydana gelmesinde, bunu bildiren bu kıssada elbette bir ibret vardır Peygamberlerin doğru sözlü olduklarına dair büyük bir işaret, şehadet vardır.

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler Onların çoğu Olmadı Ve

(Hâlbuki onların çoğu, iman etmediler) Kendilerine Peygamberler gönderilmiş olan kimselerin birçoğu iman etmediler yine inkârlarında devam ettiler. Nitekim bizim Yüce Peygamberimizi de kavmi arasından birçokları tasdik etmemişlerdi. Onun mucizelerini gördükleri ve geçmiş kavimlere ait o ibret verici kıssaları işitip bildikleri halde yine îmandan kaçınmışlardı.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

191.Ve şüphe yok ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Daima üstün Elbette odur Rabbin Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, senin Rabbin elbette o, mutlak galiptir, merhamet sahibidir) İşte Allah Teâlâ Hazretleri de Peygamber Efendimize lütufta bulunmak ve ona teselli vermek üzere şöyle buyuruyor. Şüphe yok ki, senin Rabbin senin kadrini yücelten, senin peygamberliğini kuvvetlendirmek için seni nice açık mucizelere muvaffak buyuran elbette o Yüce Yaratıcı azizdir Her şeye kadirdir onu hiç bir şey aciz bırakamaz. Ve rahimdir rahmeti âlemi kuşatıcıdır, insanları aydınlatacak ve irşad edecek olan bu gibi kıssalar beyan buyurması da onun rahmetinin bir tecellisinden ibarettir. Ve böyle bazı âyetlerin tekrar ederek inmesin de bir ilâhi rahmetin eseridir. Çünkü bunlar, kalplere fazlaca nüfuz ederek yüce mânaları ruhlar üzerinde pek tesirli olur, tekrar tekrar okunarak unutmadan korunmuş olur, daha nice hikmetleri içermiş bulunur.

&-Bu Şuara Suresinin kapsadığı yedi kıssanın yedincisi burada sona ermiştir. Bütün bunlar, Resulü Ekrem'e teselli vermektedir, halk içinde bir ve irşat vesilesi bulunmaktadır.

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

192.Ve şüphe yok ki, o Kuran âlemlerin Rabbinin indirmesidir.

Bu mübarek ayetler de Kur'anı Kerimin Resulü Ekrem'e Cibril'i Emin vasıtasıyla ve pek edebi olan Arap dili ile ne gibi bir hikmetten dolayı indirilmiş olduğunu bildiriyor. Ve bu Kur'an-ı Kerim'in birçok açıklamalarının diğer semavi kitaplarda da zikredilmiş olmasının ve bunun İsrail oğulları âlimlerince de bilinmiş olmasının inkârcılara karşı Peygamberimizin elçiliğine dair bir delil teşkil ettiğini beyan buyurmaktadır.

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbinin Elbette indirmesidir Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o Kuran âlemlerin Rabbinin indirmiş olduğudur) Evet, kur'anı kerimde ve dahi bu sürede birer delil, birer ibret vesilesi üzere kıssalar beyan buyrulduktan sonra yine bu sure i celilenin evvelinde bildirilen ve ilk maksud olan Kur'anı Kerim'in beyanına dönülerek şöyle buyruluyor. Şüphe yok ki o kıssaları içeren Kur'anı Kerim veyahut o ibret verici kıssalara ait ayetlerden her biri o Kerim olan mabudun kutsal tarafından insanlık için bir rahmet ve acıma eseri olmak üzere indirilmiş bulunmaktadır.

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

193.Onu ruhul emin indirdi.

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

Ruhul emin Onu İndirdi

(Onu Ruh'u'l emin indirdi) O Kur'anı Kerim'i onun bütün ayetlerini yavaş yavaş en yüce ufuktan ruhul emin Cibril Aleyhisselam indirildi Son Peygambere tebliğ etti.

&-"Hz. Cibril'e Ruh denilmesi, onun yalnız ruhtan yaratılmış, yalnız ruhtan ibaret bulunmuş, tamamen ruhani olduğu içindir. Yahut o, vahyi ilâhiyi indirmekle emir olundu-

ğu için din hususunda ruh gibi halkın manevî hayatına sebep, kurtuluşa vesile bulunmuştur. Bu cihetle kendisiyle hayat sabit olan bir ruh durumunda gösterilmiştir. Cibril Aleyhisselâm, ilâhî vahyi Allah tarafından aldığı gibi Peygamberlere getirip tebliğ ettiği ve her türlü hıyanetten korunmuş bulunduğu için de "emin" vasfıyla hatırlanarak bununla da değerinin yüceliğine işaret olunmuştur.

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ

194.Senin kalbin üzerine, Taki, sen uyarıcılardan olasin.

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ

Korkutuculardan Olman için Kalbinin üzerine

(Senin kalbin üzerine, Taki, sen uyarıcılardan olasin) Ey Yüce Resul! Sen 0 ayetleri ümmetine tebliğ edersin, îmandan kaçınanlara, isyanları işleyenlere vaktiyle isyankâr kavimlerin başlarına gelmiş olan cezaları, ilâhî azapları bildirmek suretiyle korkutuculardan olasin sen de diğer Peygamberler gibi ümmetine ilâhî azabı hatırlatasın. "Cibril'i Emin" getirmiş olduğu âyetleri Resuli Ekrem'e yüz yüze, hususi bir şekil üzere tebliğ etmiştir. Bu ayeti kerimede (Kalbin üzerine) inzal etti, tebliğ etti denilmesindeki hikmet ise Allah bilir şöyledir: Resuli Ekrem tebliğ edilen âyetleri evvelâ mübarek ruhu karşılamış, bu âyetler derhal kalbine intikal ederek orada yerleşmiş onun ardında da yüce beynine yükselerek hafıza levhasını aydınlatmış ve süslemiştir. Gerçekten de bütün ruhani manalar, evvelâ ruha iner, sonra da oradan kalbe intikâl eder. Çünkü ruh ile kalp arasında böyle bir alâka vardır. Bununla beraber kalp, vücut organlarının en mühimidir, insanların mükâfatı veya cezayı hak etmiş olmaları, kalbi durumlarının bir neticesidir.

Nitekim bir âyeti kerime: İnsanların kalben kazanmış oldukları şeyler ile hesaba çekileceklerini bildirmektedir.

Bir hadisi şerifte şu mealdedir: Şüphesiz cesette bir müdga küçük bir et parçası vardır ki, o iyi olunca ceset de iyi olur, o kötü olunca cesette kötülüğe uğrar, o parça ise haberiniz olsun! Kalpten ibarettir. Bir amelin, iddianın makbul, muteber olup olmaması da kalpteki itikada, kanaate göredir. İşte izah edilen âyeti kerimede kalbin bu mühim mahiyetine işaret vardır.

بَلِسَانَ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

195.Pek açık olan Arap lisanı ile.

بَلِسَانَ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

Apaçık Arapça Bir lisan ile

(Pek açık olan Arap lisanı ile) Evet. Ey Yüce Peygamberim. Kuranı Kerim sana Pek açık pek net olan Arapça bir lisan ile indirilmiş oldu ki, onunla ümmetini korkutasın. Öyle bir lisan ki, mânası, aşikâr, anlamı açıktır. Nitekim Hud, Salih, Şüayb, İsmail Aleyhimüsselam da ümmetlerini bu pek geniş, fasih lisan ile hak dine davet etmişler, muhalefet edenleri korkutmakta bulunmuşlardı.

وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْوَلَيْنِ

196.Ve şüphe yok ki, o, daha evvelkilerin kitaplarında da vardır.

وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْوَلَيْنِ

Evvelkilerin Elbette kitaplarında Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o daha evvelkilerin kitaplarında da vardır) Kuranı Kerim'in sana nazil olacak bir ilâhî kitabı olduğu veya onun içerdiği itikad usulleri ve ibret verici kıssalar ve bir kısım mühim şer'i hükümler daha evvelkilerin kitaplarında da Zikredilmiş tir. Tevrat gibi, İncil gibi semavî kitaplar da bu hakikati ifade etmiştir.

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمُوا بَنِي إِسْرَائِيلَ

197.Onlar için bir delil olmuş değil midir? İsrail oğulları âlimlerinin onu bilmeleri

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ

Bir delil Onlar için Olmadı mı?

(Onlar için bir delil olmuş değil midir?) Hz. Muhammed'in elçiliğini inkâr eden Mekke'deki kâfirler için, Kur'an-ı Kerim'in doğruluğuna veya Hz. Muhammed'in peygamberliğine dair bir delil olmuş değil midir? Elbette ki, pek büyük bir delildir. Hz. Muhammed'in elçiliğini, ona nazil olan kitabın ilâhi bir kitap olduğunu.

أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarının Alimlerinin Onu bilmesi

(İsrail oğulları âlimlerinin onu bilmeleri) Evet, 0 âlimlerin bunu bilip söylemeleri bu hususta bir delildir, bir kanıttır. Nitekim İsrailoğulları âlimlerinden Abdullah Bin Selâm, İbni Yamin, Sâğlebe, Üseyyit gibi zatlar, Müslüman olma şerefine ulaştılar ve Peygamberimizin mübarek vasıflarını eski kitaplarda görmüş okumuş olduklarını itirafta bulunmuşlardı. İbni Abbas Hazretleri demiştir ki: Mekke ahalisi, Medine'de bulunan Yahudi âlimlerine bazı kimseleri göndererek Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a dair sualde bulunmuşlar, o âlimler de demişler ki: "Bu işte onun zamanıdır, Tevrat'a onun vasfını, sıfatını bulmaktayız" Velhasıl: Resûl-i Ekrem Efendimizin yüksek vasıfları gün gibi açıktır. Bugün de batıda bulunan birçok bilginler o yüce Peygamberin ve Hikmet dolu Kur'an'ın yüceliğini itiraf etmektedirler. Artık bir takım cahiller nasıl olur da bu hakikati inkâra cür'et eder dururlar.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ

198.Eğer onu Arapça bilmeyenlerin biri üzerine indirmiş olsa idik.

Bu mübarek ayetler de asrısadetteki bir kısım müşriklerin ne kadar inkârcı kimseler olduklarını ve onların Kur'an-ı Kerim'i ne kadar inkâr ettiklerini bildiriyor. Onların kalplerine küfrün ne kadar tesir etmiş olduğunu, onların şiddetli bir azap görmedikçe îman etmeyeceklerini, öyle bir azap gelince de mühlet temennisinde bulunacaklarını ve diğer sözleriyle de azabı çarçabuk istemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ

Arapça bilmeyenlerin Bazısına Onu indirseydik Eğer Ve

(Eğer onu Arapça bilmeyenlerin biri üzerine indirmiş olsa idik) Kuranı Kerim'i Arapça bilmeyenlerin biri üzerine indirmiş olsa idik yani: 0 kadar hikmeti içeren, mucize Kuranı Kerimi Arabça konuşmaya kadir olmayan bir zat üzerine indirmiş veya Arabça dan başka bir dil ile inzal etmiş bulunsaydık.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

199.Artık onu onlara karşı okuyacak olsa idi yine ona iman etmezlerdi.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ

Onlara Ve onu okusaydı

(Artık onu onlara karşı okuyacak olsa idi) Artık 0 zat da o hikmet beyan eden Kuranı 0 Mekke'deki kâfirlere karşı harikulade bir şekilde, doğru bir okuyuş ile okuyacak olsa idi böyle bir hârikayı gördükleri halde o inkârcılar,

مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

İman edeler Ona Olmazlardı

(yine ona iman etmezlerdi) O Kuran'ın ilâhi bir kitap olduğuna iman etmiş olmazlardı o kâfirler yine inkârlarında ısrar eder, inat ve kibirlerinde devamda bulunurlardı. Diğer bir yoruma göre de eğer Kur'an-ı Kerim başka bir lisan ile indirilmiş olsa idi o inkârcılar "Biz bunu anlayamıyoruz" diye mazeret göstermek isterlerdi, onu tasdik etmek istemezlerdi. Hâlbuki o Kuranı Kerim, tam bir fesahatle okunur, mânası kendilerine anlatılır, içerdiği hükümler kendilerine açıklanır ve izah edilirse artık kendi lisansları üzere nazil olmamış olduğu bahanesiyle onu kabulden nasıl kaçınabilirler? Bir memlekette bir kanun bile hangi lisan ile yazılmış olursa olsun onun hükmü umuma

yönelik olur, hepsi de ona riayetle mükellef bulunurlar, isterse ki, bir kısmı o kanunun yazıldığı lisanı bilmesinler.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

200.İşte öylece onu küfrü, günahkârların kalplerine sokmuşuzdur.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarların Kalplerine Onu soktuk İşte böylece

(İşte öylece onu günahkârların kalplerine sokmuşuzdur) Yani: O inkârcılar, yaratılışlarını değiştirip, iradelerini kötüye kullandıkları için başka bir lisanla okunacak bir ilâhi kitabı yalanlama kötülüğü onların kalplerine sokulmuş olduğu gibi, O küfrü de sokmuşuzdur. Artık Kuranı Kerimi kendi Lisanlarıyla kendilerine okuyan, peygamberliği birçok mucizeler ile sabit olan Hz. Muhammed'i de onlar tasdik etmezler.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

201.O pek acıklı azabı görünceye değin ona Kurana iman etmezler.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Elemli Bir azabı Görmelerine dek Taki Ona İman etmezler

(O pek acıklı azabı görünceye değin ona iman etmezler) Evet, o inkârcılar, o kadar inatçı, küfürlerinde o kadar ısrarlıdır ki; O pek acıklı azabı kendilerini ister istemez îmana sevk eden ilâhi kahrın eserlerini görünceye değin o Kuran'a, onun tebliğ eden zata veya Cenabı Hakkın birliğine iman etmezler. Fakat öyle bir azabı gördükleri zamandaki îmanları ise artık bir ümitsizlik îmanı olacağından kendilerine faide vermez.

فَيَا تِيَهُمْ بَعْتَهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

202.Artık o azap onlara hiç farkında olmadıkları bir halde iken ansızın geliverir.

فَيَا تِيَهُمْ بَعْتَهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar iken Ansızın İşte onlara gelecektir

(Artık o azap onlara hiç farkında olmadıkları bir halde iken ansızın geliverir) O azap dünyada ve ahirette o inkârcılara hiç fark edemez bir halde iken ansızın geliverir ne gibi bir felâkete uğrayacaklarını anlamış olurlar

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ

203.İmdi derler ki: Bir mühlet verilmişlerden miyiz?

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ

Mühlet verilenler Biz olur muyuz? İmdi derler ki

(İmdi derler ki: Bir mühlet verilmişlerden miyiz?) O inkârcılar, böyle bir azabın gelip çattığını görünce îmandan yoksun oluşlarına hasret çekerek tam bir üzüntü ile derler ki: biz mühlet verilmişlerden miyiz? Acaba hayat müddetimiz daha son bulmuş mudur, biraz daha yaşayabilecek miyiz ki, Kuranı dinleyelim, hakka itaat edelim, inkârımıza nihayet verelim. Ne yazık ki, artık vakit gelip çatmış bulunacaktır.

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

204.Şimdi bizim azabımızı acele mi istiyorlardı?

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

Acele istiyorlar Şimdi azabımızı mı?

(Şimdi bizim azabımızı acele mi istiyorlardı?) Yoksa gelecek için öyle mühlet temennisinde bulunacak kâfirler şimdi bizim azabımızı çarçabuk mu isterler? Yüce Peygambere karşı, haydi bizim başımıza gökten taş yağdır, bize elem verici bir azap getir diye alaycı bir vaziyet mi alıyorlar? Bunlara eski kavimlerin kıssaları ve başlarına

gelen felâketlerin ne kadar şiddetli olduğu bildirilmiş olduğu halde bunlar, onlardan bir ibret dersi almamışlardır, yine inkârlarına devam etmişlerdir. Fakat kendilerinin başlarına da azap gelince ağız değiştirerek mühlet istirhamında bulunacaklardır. Sözleri arasında ne kadar zıtlık ve terslik bulunacaktır.

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ

205.Gördün mü? Onları senelerce faidelendirmiş olsak.

Bu mübarek ayetler de mühlet ümidinde bulunacak kâfirlere verilecek bir mühletin bir faide verici olamayacağını ve helake uğrayan kavimlere zulmedilmiş olmayıp onların verilen öğütlerden istifade etmediklerini bildiriyor ve Kur'an-ı Kerim'in âyetlerini şeytanların indirmeğe lâyük ve haddizatında kadir olmadıklarını ve onların meleklerin sözlerini bile işitmekten yasaklanmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ

Senelerce Onları ni'metlendirsek Eğer Artık gördün mü?

(Gördün mü? Onları senelerce faidelendirmiş olsak) Ey hitap mümkün olan insan gördün mü? Haber ver bakalım o inkârcıları, o kendilerine mühlet verilmesini temennide bulunacak kimseleri senelerce yaşatıp faidelendirmiş olsak ömürlerini uzatarak kendilerini bolca geçimlikler, nimetler içinde barındırsak.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ

206.Sonra onlara tehdit edilmiş oldukları şey gelecek olsa.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ

Tehdit ediliyorlar İdiler O şey ki Onlara gelse Sonra

(Sonra onlara tehdit edilmiş oldukları şey gelecek olsa) Sonra onlara verilmiş O kadar uzunca ömürlerine, fazlaca nimetlere müteakip tehdit edilmiş oldukları şey Allah'ın azabı gelecek olsa onları yakalasa.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ

207.O faidelenmiş oldukları şey, onları neden kurtarabilir?

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ

Faydalandırılıyorlar İdiler O şeyler ki Kendilerine Bir fayda vermedi

(O faidelenmiş oldukları şey, onları neden kurtarabilir?) O faidelenmiş oldukları şey Uzun müddet yaşamış, birçok servet ve makama kavuşmuş olmaları onları neden kurtarabilir? O servetlerin o nimetler ve mühletler onlara fayda sağlar mı? O başlarına gelen azabı bertaraf edebilir mi? Onu azaltabilir mi? O insan ki Adeta hiç yaşamamış, hiç nimet içinde olmamış gibi bir hale düşmüş olmaz mı? Artık bu akıbeti düşünmeli, öyle geçidi bir varlığa güvenip de gafilce, günahkâr bir halde yaşamak uygun olur mu?

Bir kere düşünmelidir ki: Cenabı Hak, insanları uyandırmak, vazifelerinden haberdar etmek, dinen yasak olan şeyleri işleyen kimselerin azaplara uğrayacaklarını haber veren Peygamberleri ve onların vekilleri olan yardımcı zatları insanlık muhitine göndermiştir. Artık o muhterem zatların nasihatlerini, ihtarlarını dinleyip gayrı meşru hareketlerine devam edenler azaba uğramalarına kendileri sebebiyet vermiş olmazlar mı? İşte bu mühim akıbete nazarı dikkati çekmek için Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ

208.Biz hiçbir beldeyi helak etmedik, ancak onun için uyarıcılar bulunmuştur.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ

Hiçbir memleketi Helak etmedik Ve

(Biz hiçbir beldeyi helak etmedik) Biz hiçbir beldeyi Geçmiş kavimlere ait ülkelerden herhangi birini köklerini kazımak suretiyle helak etmedik,

إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ

Korkutucular Ona oldu Ancak

(Ancak onun için uyarıcılar bulunmuştur) Ancak o helak edilen belde ahalisi için mutlaka uyarıcılar bulunmuştur bizzat Peygamberleri veya onların mümin olanları olan ümmetler tarafından kendilerine bildirilmiştir. Buna rağmen yine fenalıklarında devam ettikleri için lâıyk oldukları azaplara tutulmuşlardır.

ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ

209.Büyük bir tembih yapılmıştır ve biz zulmedenler olmadık.

ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ

Zalimler Olmadık Ve Uyarılma (yapılmıştır)

(Büyük bir tembih yapılmıştır ve biz zulmedenler olmadık) Evet. O kavimlere Peygamberleri ve onların vekilleri tarafından Azim bir tembih yapılmıştır. Kendileri için kurtuluşa vesile olacak ameller, hareketler bildirmiştir. Ve biz zulmedenler olmadık O inkârcıları zulüm yoluyla helak etmedik, belki onları küfürlerinde devam ettiler, nail oldukları nimetlerin değerini bilmediler, kendilerini ikaza çalışan zatlara kulak vermediler. Binaenaleyh öyle korkunç bir akıbete kendileri sebebiyet vermiş oldular.

وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ

210.Ve bunu şeytanlar indirmiş değildir.

وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ

Şeytanlar Onu İndirmedi Ve

(Ve bunu şeytanlar indirmiş değildir) Ve Ey inkârcılar! Sizi irşada çalışan, size doğru yolu gösteren Kuranı Kerim'i şeytanlar indirmiş değildir. O öyle zannettiğiniz gibi bir sihir, bir kehanet, bir şeytan aldatması neticesi bulunmaktan uzaktır, o sizi en hayırlı bir şekilde ikaz etmek lütfunda bulunan bir ilâhi kitaptır, ilâhi vahye dayanmış bulunmaktadır.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ

211.Ve onlara lâıyk olmaz ve güç de yetiremezler.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ

Güç yetiremezler Ve Onlara Yaraşmaz Ve

(Ve onlara lâıyk olmaz ve güç de yetiremezler) O şeytanların haddi değildir Böyle yüce, mucize bir kutsal kitabı indirmek şeytanlara lâıyk sahih, doğru olmaz ve onlar haddizatında böyle bir yüce kitabı indirmeye güç de yetiremezler Bu onlar için asla mümkün değildir.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ

212.Şüphe yok ki, onlar işitmekten elbette uzak tutulmuşlardır.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ

Elbette uzak tutulmuşlardır İşitmekten Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar işitmekten elbette uzak tutulmuşlardır) O şeytanlar, meleklerin bile sözlerini işitmeye çalışsalar kendileri derhal bir ateş parçasının isabetiyle men edilmiş ve kovulmuş olurlar. Melekler ile şeytanlar arasında mahiyet, varlığın saflığı itibariyle bir benzerlik yoktur, Melekler, nurdan yaratılmışlardır, ilâhi feyzlere mazhar dırlar. Şeytanlar ise ateşten yaratılmışlardır, rabbani bilgilerden, ilâhi feyzlerden istifade etme kabiliyetine asla sahip değildirler. Artık bir nice dinî hakikatleri toplayan, ilâhi kelim olmak yüceliğine sahip bir ilâhi kitabın âyetleri, şeytanlar tarafından Resuli Ekrem'e telkin edilmiş olabilir mi? Şeytanın vesveseleri, insanları şerre, küfre, ahlâksız hareketlere sevk eder. Kuranı Kerim'in ayetleri ise bütün insanlığı aydınlatmak ister, insanlara kulluk vazifelerini öğretir, onları yaratılışın gayesinden haberdar eder,

en faziletli hareketlere sevk ederek kendilerini melekler gibi temiz ve mutluluğa yaraşır bir halde yaşatmak ister.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ

213.Sakin Allah ile beraber başka bir tanrıya da dua etme. Sonra azap edilenlerden olursun.

Bu mübarek âyetler, Resûl-i Ekrem'e ve onun vasıtasıyla bütün müminlere karşı en yüce talimatı içeriyor. Yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet ve tevekkül edileceğini bildiriyor. Müminlere ve isyankâr olanlara karşı nasıl bir muamelede bulunacağını gösteriyor. Yapılan ibadetlerin hakkıyla işitici ve bilici olan Cenabı Hakka malûm bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilaha Allah ile Beraber O halde yalvarma

(Sakin Allah ile beraber başka bir tanrıya da dua etme) Cenabı Hak, muhterem Resulüne hitaben buyuruyor ki: Sakin Allah ile beraber başka bir ilâha da dua etme. Başkasını da tanrı edinerek ona da duada, ibadette bulunma

فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ

Azap edilenlerden Sonra olursun

(Sonra azap edilenlerden olursun) Bu hitap, görünüşte Hz. Peygambere yöneliktir, fakat asıl kasediler başkalarıdır. Çünkü Peygamber efendimiz, masum olduğundan ondan böyle bir hareket zaten meydana gelmez. Adeta buyrulmuş oluyor ki: Bu dua-dan masum olan kendisinden böyle bir hareket çıkmayacak bir zat bile yasaklanmış-tır, artık böyle bir hareket, başkaları için de yasaklanmış olmaz mı?

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

214.Ve en yakın akrabayı uyar.

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

En yakın Akrabayı Uyar Ve

(Ve en yakın akrabayı uyar) Cenabı Hak, o Yüce Peygamberine şöyle de emir ediyor: Ve Ey Resulüm! En yakın akrabayı uyar sana derece derece yakınlıkları olan kimseler de küfür ve isyandan sakındır, yalnız bir yüce yaratıcıya duada, ibadette bulunmalarını kendilerine tebliğ et, buna muhalefetin ne kadar büyük azabı gerektireceğini onlara ihtar buyur.

Rivayet olunuyor ki: Bu ayeti kerime nazil olunca Resûl-i Ekrem Efendimiz, safa tepesine şeref vermiş ve nida buyurarak kureyş taifelerini toplamış, onlara hitap ederek: Ey Keab oğulları! Ey Abdulmuttalib oğulları! Ey Haşim oğulları! Nefislerinizi ateşten koruyunuz. Ey Ebubekir'in kızı Ayşe! Ey Ömer'in kızı Hafza! Ey Muhammed'in kızı Fatima! Ey Muhammed'in halası Safiye! Nefislerinizi ateşten koruyun. Çünkü ben sizden bir şey bertaraf etmeğe kadir değilim. Diyerek öğüt vermiştir.

Şöyle de nakledilir ki: Yüce Peygamber, sefa mevkiinde toplanan Kureyş topluluğuna hitaben buyurmuş ki: "Şu dağın arkasında bir süvari bölüğü var, üzerinize hücum etmek istiyorlar" diyecek olsak beni tasdik eder misiniz? Onlar da demişler ki: Evet. Tasdik ederiz, biz senden doğruluktan başka bir şey görmedik. Bunun üzerine o Yüce Peygamber de buyurmuş ki, öyle ise ben sizi şiddetli bir azaptan korkutucuyum. Artık benim sözüme itimat ederek öyle bir azabı gerektirecek hareketleri terk ediniz. Böyle pek iyiliksever bir tenbihe rağmen Ebu Cehil, Ebu Leheb gibi kâfirler, sen bizi bunun için mi buraya topladın? Diyerek dağılıp gitmişlerdir.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

215.Ve müminlerden sana uyanlara kanadını indir.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Sana tabi oldu O kimseye ki Kanadını İndir Ve

(Ve müminlerden sana uyanlara kanadını indir) Hak Teâlâ Hazretleri şöyle de emir ediyor: Ve Ey Yüce Peygamber! Müminlerden sana uyanlara karşı kanadı indir yani: Onların haklarında yumuşaklıkla ve merhametle muamele yap, onları ister akrabadan olsunlar ister olmasınlar, hepsinin de haklarında lütuf ile yumuşaklıkla muamele yapılması uygundur. Yalnız lisan en mümin olsalar da görecekleri bu tatlılık ve nezaket tesiriyle ciddi surette mümin olmaları temin edilmiş olabilir.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ

216.Sonra sana isyan ederlerse hemen de ki: Şüphe yok ben sizin yaptıkları nızdan beriyim.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ

Artık deki Sana isyan ederlerse Fakat eğer

(Sonra sana isyan ederlerse hemen de ki) Ey Yüce Resul! Sonra sana isyan ederlerse O kendilerini irşada çalışacağıın akrabaların veya kâfirler topluluğu sana muhalefette devam eden dururlarsa sen onlara hemen de ki:

إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden ki Beriyim Şüphe yok ki

(Şüphe yok, ben sizin yaptığınız şeyden beriyim) Ben sizin işlediğiniz isyanlardan, Kuranı Kerim'in men ettiği o inkârcı hallerinizden uzak bulunmaktayım.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

217.Ve o mutlak galip engin merhamet sahibine tevekkül et.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

Çok merhametliye Daima üstün olana Tevekkül et Ve

(Ve o mutlak galip engin merhamet sahibine tevekkül et) Ve ey Yüce Resul! Kavmine öyle tebliğde bulun Ve o aziz, rahim her şeye kadir, rahmeti âlemleri kuşatan kerîm mabuduna tevekkül et. İtimat da bulun, her hususta korumasını, kurtuluş ve selâmetini o Yüce Yaratıcıya havale et, düşmanlarından korkma.

الَّذِي يَرِيكَ حِينَ تَقُومُ

218.0 ki, seni kalktığın vakit görüyor.

الَّذِي يَرِيكَ حِينَ تَقُومُ

Kalkıyorsun O zaman ki Seni görür O ki

(O ki seni kalktığın vakit görüyor) Ey Habibim O Kerem sahibi yaratıcı ki, seni kalktığın vakit görüyor Teheccüt namazı kılmak için uykudan uyanıp kalktığını, bütün iş ve fiillerini biliyor.

وَتَقَلُّبِكَ فِي السَّاجِدِينَ

219.Ve secde edenler arasındaki dönüşünü de görüyor,

وَتَقَلُّبِكَ فِي السَّاجِدِينَ

Secde edenler içinde Değişik hallere girmeni Ve

(Ve secde edenler arasındaki dönüşünü de görüyor) Ve Namaz kılıp, secde edenler arasındaki kıyam, rükû, secde için dönüşünü de aldığıın bütün vaziyetlerini de görüyor, biliyor.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

220.Şüphe yok, hakkıyla işitici, tam anlamıyla bilici O'dur.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkiyla işten Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, işitici, tam anlamıyla bilici O'dur) Bütün mahlûkatının sözlerini, dualarını işitici ve bütün kullarının açıkladıklarını, gizlediklerini, açık ve gizli amellerini, maksatlarını tam olarak bilici olan ancak O'dur. O kâinatın yaratıcısıdır. Artık Ey Yüce Peygamber! O büyük, mukaddes mabuduna tevekkûlden ayrılma, bütün işlerini o yüce yaratıcıya bırak, başkalarından korkma, peygamberlik vazifeni yerine getirmeye çalış kalben ferah ol.

"Allah'a tevekkül edenin yaveri haktır" Naşad gönül, bir gün olur şad olacaktır"

هَلْ أَنْبَأُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ

221.Size haber vereyim mi? Kimlerin üzerine şeytanların iniverdiğini.

Bu mübarek âyetler, şeytanların nasıl ahlâksız, dinsiz kimselere musallat olduklarını bildiriyor. Gerçeğe aykırı iddialarda ve şaşkınca hareketlerde bulunan bir kısım şairlere de sapık kimselerin tâbi olacaklarını gösteriyor, îman ve iyi hal sahipleri olan, zikir ile meşgul bulunan ve kendilerine zulüm edilmedikçe intikam almaya kalkışmayan zatlar ise müstesna bir vaziyette olduklarını, zulmedenlerin de nasıl bir felâkete uğrayacaklarını beyan buyurmaktadır.

هَلْ أَنْبَأُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ

Şeytanlar İner O kimseye ki Size haber vereyim mi?)

(Size haber vereyim mi? Kimlerin üzerine şeytanların iniverdiğini) Cenabı Hak, Yüce Peygamberinin şeytani telkinlerden uzak olduğunu kuvvetlendirmek için buyuruyor ki: Ey hitap mümkün olan insanlar! Size haber vereyim mi? Size hakikatten haberdar edecek, istifadenize vesile olacak açık bir surette bildireyim mi? O şeytanların kimleri saptırmaya çalıştıklarını iyice anlamış olmanız için size haber vereyim mi?

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

222.Her yalancı, günahkâr üzerine iniverir.

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

Çok günahkar İftiraya düşkün Herkesin Üzerine İner

(Her yalancı, günahkâr üzerine iniverir) O şeytanlar Her yalancı, günahkâr kimse üzerine iner. Bir takım sihirbazları, kâhinleri, hevalarına mağlûp kimseleri yalan, yanlış telkinleriyle saptırmaya devam eder dururlar. Yoksa iman ile irfan ile kalpleri aydınlanmış olan zatları aldatıp kendilerine tâbi kılamazlar. Bundan dolayı sahip olduğu yüce olgunluklar, hususi faziletler her türlü tasavvurların üstünde olan bir Peygamberin yanına da sokularak ona bâtil şeyleri telkin edip duramazlar. O yüce elçinin tebliğ ettiği âyetler, şeytanın vesvesesinin eseri olmaktan uzaktır.

يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ

223.Onlar şeytanın sözlerine kulak verirler ve onların çoğu yalancı kimselerdir.

يُلْقُونَ السَّمْعَ

Kulak Verirler

(Onlar kulak verirler) Ancak o yalancı, günahkâr kimselerdir ki, o şeytanların sözlerine kulak verirler onların vesveselerini dinlerler veya o şeytanlardan dinledikleri hayalleri, vehimleri, asılsız şeyleri insanlara naklederler,

وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ

Yalancılardır Onların çoğu Ve

(ve onların ekserisi yalancı kimselerdir) söyledikleri şeyler içinde gerçeğe uygun olanları bulunmaz. Gerçekte şeytanların telkinlerine kapılan kimseler içinde bazıları da vardır ki, bütün sözleri doğru olabilir. Fakat bu sözleri de yine halkı aldatmak, kendilerini doğru sözlü göstererek onun içinde kendi bâtil kanaatlerini, aldatıcı sözlerini

halka aşılıp içindir. Mamafih onların bir takımı da vardır ki, şeytanlar, cinler adına söz söylerler, onlardan almadıkları sözleri de onlara isnat ederler, şahsi menfaatlerini temin için halkı aldatıp dururlar. Artık o gibi kimselerin sözlerine karşı çok ihtiyatlı bulunmak icap eder.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

224.Şairlere gelince onlar da sapıklara tâbi olurlar.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

Azgınlar Onlara uyar Şairler ki Ve

(Şairlere gelince onlar da sapıklara tâbi olurlar) Yüce Peygamberin bütün beyanatı ise birer hakikattir, birer ilâhi vahye, Allah'ın ilhamına dayanmaktadır. Onun tebliğ ettiği Kur'anı Kerim hâşâ, şeytanların; kâhinlerin atmakta oldukları bâtil şeyler kabilinden değildir. Ve şiirden, hayal kabilinden, gerçeğe uymayan açıklamalar kabilinden hâşâ, değildir. Şairlere gelince onlara da sapıklar tâbi olurlar. Hayallere kapılanlar, samimiyet dairesinde hareket etmeyenler onların arkalarına düşer, onları takdir eder dururlar.

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ

225.Görmez misin ki, onlar her vadide şaşkıncasına yürür dururlar.

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ

Şaşkın şaşkın dolaşırlar Her vadide Şüphesiz onlar Görmedin mi?

(Görmez misin ki, onlar her vadide şaşkıncasına yürür dururlar) 0 şairler Ciddiyetten, doğruluktan ayrılırlar, dilediklerini metheder ve dilediklerini kötölemeye çalışırlar. İçki gibi, şehvetli hareketler gibi şeyleri methederek halkı eğlenceye sevk etmek isterler.

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

226.Ve şüphe yok ki, onlar yapmayacak oldukları şeyleri söylerler.

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

Yapmayacaklar O şeyleri ki Söylerler Şüphesiz onlar Ve

(Ve şüphe yok ki, onlar yapmayacak oldukları şeyleri söylerler) 0 şâirler İftiharda bulunurlar, ne kadar muazzam kahramanlıkta bulunabileceklerini iddia ederler, kendilerine büyük kıymetler verirler, bazı faziletli durumların güzelliklerinden bahsettikleri halde kendileri o durumlarla vasıflanmaktan mahrum bulunurlar. Hayallere kapılırlar, bâtil cereyanlara tâbi olurlar, çok büyük insan hakkında inkârcı bir vaziyet almaktan geri durmazlar. Müfessirlerin beyanına göre bu şairlerden maksat, peygamber zamanında bir takım müşrik şairler idi ki, onlar Resulî Ekrem'in aleyhinde söz söyler, halkı Müslüman olma şerefinden mahrum bırakmak isterlerdi. Hübeyretübnü Veheb, Ümiyyetübnü Elbisselet, bu cümledendir. Bunların İslâmiyet aleyhindeki şiirlerini bir takım sapık kimseler de dinleyerek etrafa yaymağa çalışırlardı.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا
وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

227.Ancak iman edenler ve güzel amellerde bulunanlar ve Allah'ı çokça zikredenler ve zulme uğradıktan sonra öçlerini alanlar müstesna. Ve o kimseler ki, zulüm ettiler, nasıl bir dönüş mahalline yuvarlanıp gideceklerini yakında bileceklerdir.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak iman edenler ve Salih amellerde bulunanlar müstesna) Allah Teâlâ Haz

retleri Müslüman şairleri ise onlardan istisna tutuyor. O seçkin şairlerin vasıflarını beyan için buyuruyor ki: İman edenler Dini İslâm'ı kabul eyleyenler ve Salih amellerde bulunanlar Dinî vazifelerini yerine getirmeğe çalışanlar müstesna daha

وَذَكِّرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

Çok Allah'ı Zikrettiler Ve

(ve Allah'ı çokça zikir edenler) Cenabı Hakkın kudret azametini, ihsan ve keremini daima hatırlayıp duranlar

وَأَنْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا

Zulmedildiler O şeyden Sonra İntikamlarını aldılar Ve

(ve zulme uğradıklarından sonra öçlerini alanlar) Bir takım zalimlerin hücumlarına, fena lakırdılarına uğradıkları için karşılıklı hücumda, kendilerini müdafaada bulunanlar müstesnadırlar. Bu gibi dine kavuşmuş, hakka hizmet eden, haklarını müdafaa ya mecbur olan şairler, öyle din ve fazilet düşmanları olan şairler gibi değildirler. Bu İslâm şairlerini İslâm nazarından seçkin bir mevkileri vardır. İşte Hassan İbni Sabit, Keab İbni Mâlik, Abdullah İbni Revâhe gibi ashâbı kiramdan olan şairler bu yüce topluluktan bulunmuşlardır. Bu gibi seçkin İslâm sairlerinin manzumeleri, Cenabı Hakkı birlemeye, Resûli Ekrem'i yüceltmeye aittir, hikmetli öğütleri içermektedir, halkı fazilete, ibadet ve itaate teşvik etmektedir. Ahlâksız hallerden sakınılmasını tavsiye etmektedir, İslâm kuvvetini artırmaya, İslâm milletinün yücelmesini temine ait teşvikleri kapsamaktadır. İşte bu gibi muhterem şairler, pek güzel övgülere, feyizlere ulaşırlar, Evet. Resuli Ekrem Efendimiz, Hz. Hassan'e hitaben buyururdu ki: "söyle Ruhulkudüs seninle beraberdir. Hassan Radiallahu anı için Peygamber mescidinde bir minber tâyin edilmişti. Orada oturur, Resûl-i Ekrem aleyhinde söz söyleyen kâfirleri hicveder. O kâfirleri yerici mahiyetteki manzumelerini okurdu. Şiir, meşru konuları kapsayıcı olmak şartıyla mubahtır, övülmüştür.

Nitekim bir hadisi şerifte Şüphesiz şiirde hikmet vardır buyurmuştur.

Diğer bir hadisi şerif de şu mealdedir. Şiir, bir sözdür, güzel olanı da vardır, çirkin olanı da vardır. Artık sen güzelini al, çirkinini bırak.

Bilginlerden Şadi Merhum demiştir ki: Hz. Ebubekir de, Hz. Ömer de Hz. Ali de şiir söylerler idi. Hz. Ali, bunların arasında en güçlü bir şair bulunuyordu Radiyallahu Anhum. İşte bu mübarek zatlar gibi ediplikteki güçlerini, İslâm ın güzelliklerini tasvire, insanın mükemmel-liklerini yüceltmeye sarf etmeyerek, insanların ahlâkını bozmaya çalışanlar, haddizatında zalim, bozguncu kimselerden başka bir şey değildir. Artık onlar da o kötü hareketlerinin elbette cezasına kavuşacaklardır. Evet.

وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler ki Yakında bilecektir Ve

(Ve zulüm eden o kimseler ki, yakında bilecekler) İslâmiyet'e düşman kesilenler. Hz. Peygamberin aleyhinde söz söylemek alçaklığında bulunanlar, insanların haklarına tecavüzde bulunmak cinayetini işleyenler, Kurânı Kerimin ayetlerini tefekkürde bulunmayanlar, artık öyle kimseler de ileride

أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

Dönecekler Dönüş yerine Hangi

(nasıl bir dönüş mahalline yuvarlanıp gideceklerini) Yakında ölür ölmez hemen bileceklerdir. Ahiret âleminde öyle hayal ettikleri gibi bir selâmete, kurtuluşa kavuşamayacaklardır. Bilakis büyük bir felâkete, ebedî azaba uğrayacaklardır. Ne büyük bir ilâhî tehdit! Artık her insan için lâzımdır ki, daha dünyada iken hayatını tanzim, ruhunu dinin nuruyla aydınlatarak güzel güzel ameller ile istikbalini temin etmeye çalışsın. Ve başarı, Allah'tandır,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 27-NEML SURESİ

Bu mübarek sure Mekke'yi Mükerrreme'de nazil olmuştur, doksan üç ayetten ibarettir. Bu âyetler, Şuara suresinin sonunda beyan olunan zalimlerin, inkârcıların gelecekte ne korkunç değişikliklere uğrayacaklarını izah ediyor, bu müthiş hâdiselerin imkânına işarette bulunuyor, vuku bulacağını kuvvetlendirmek için geçmişe ait bir kısım müthiş olayları birer misâl olarak göstermiş oluyor. Bu sureyi celile de Hz. Musa'nın, Hz. Davut ile Hz. Süleyman'ın Hz. Salih ile Hz. Lut'un kıssalarını beyan ederek Allah'ın kudretiyle ne kadar garip, harikulade hâdiselerin meydana gelmiş olduğunu gösteriyor. Haşr ve neşre, kıyametin kopmasına ait vuku bulacak harikulade hadiseleri dikkat nazarlarına sunmaktadır. Bunları inkâr edenlerin bâtil iddialarını red ediyor. Nihayet kimlerin selâmet ve hidayete ereceklerini, kimlerin de inkârları yüzünden sapıklıkta kalarak lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklarını beyan buyurmaktadır. Süleyman Aleyhisselâm'ın bir hârika olmak üzere vahşi hayvanların ve kuşların lisanlarını bilen ve "Neml" denilen karıncaların bulunduğu vadiye gittiği vakit karıncaların neler söyleyip ne kadar bir vaziyet almış olduklarını hikâyeye buyurduğu için bu mübarek sureye "Neml Suresi" adı verilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

1Ta, Sin, bu sana Kura'nın ve pek açıkça beyan eden bir kitabın ayetleridir.

Bu mübarek âyetler, Kuranı Kerim'in yüceliğini bildiriyor, dini vazifelerini yerine getiren Salih müminler için ne büyük bir hidayet ve müjde vesilesi olduğunu haber veriyor. Ahirete îman etmeyenlerin de ne kadar aldanmış, fena bir azaba aday bulunmuş en çok ziyana uğramış kimseler olduklarını ihtar ediyor. Kuranı Kerimin de hâkim ve âlim olan Allah tarafından vahy ve telkin edilmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

طس

(Ta, Sin) Bu mübarek kelime, müteşabihattandır. Bu kelimenin, bu surenin bir ismi olduğunu kabul edenler de vardır. İbni Abbas Radiyallahu Anhı tan rivayet edildiğine göre de Allah'ın isimlerinden bir isimdir,

تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir kitabın Ve Kur'anın Ayetleridir Bunlar

(bu sana Kura'nın ve pek açıkça beyan eden bir kitabın ayetleridir) Bu sureyi celile yahut bu yüce ve nazmı eşsiz beyanlar, Resulüm! Sana dini hakikatleri içeren, hak ile bâtilin arasını ayıran, mucize bir Mushaf'ı Şerifin ayetleridir. Ve pek açıkça beyan eden İnsanlığın dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadeti için lâzım gelen hükümleri, vazifeleri, ahiret hallerini, kısacası sevaba ve azaba vesile olan şeyleri açıkça bildiren bir kitabın, pek yüce hükümleri bir ilâhi mecmuanın veya Levhi Mahfuz'un ayetleridir. Evet. Bu ayetler, o kadar yüce, o kadar kutsidir.

هُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

2.Müminler için hidayettir ve bir müjdedir.

هُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Bir müjdedir Ve Bir hidayet

(Müminler için hidayettir ve bir müjdedir) Evet, Bu Kuranı Kerim, bu ilâhi kitap Müminler için samimi surette İslamiyet'i kabul etmiş olan zatlar hakkında bir hidayettir onları bir selâmet ve saadet sahasına kavuşturur ve bir müjdedir o müminlerin Allah'ın rahmetine, nice nimetlere ulaşacaklarını kendilerine müjdelemektedir.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

3.Öyle mümin kimseler ki: Namazı doğruca kılarlar ve zekâtı verirler ve onlar ahirete de evet onlar kati surette inanırlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

Namazı Dosdoğru kılarlar O kimseler ki

(Öyle mümin kimseler ki namazı doğruca kılarlar) Samimi surette iman sahipleri kimlerdir? İşte onu da izah etmek ve o zatların vasıflarını beyan için buyruluyor ki: Onlar öyle mümin, iman ile hakkıyla vasıflanmış kimseler dir ki en büyük kulluk vazifelerinden olan namazı doğruca kılarlar. Namazların şartlarına, rükünlerine riayette bulunurlar, Cenabı Hakka kulluk etmek için o kutsi ibadeti tam bir samimiyetle, bir gönül ferahlığı ile yerine getirmeye çalışırlar,

وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Verirler Ve

(ve zekâtı verirler) Fakir olan din kardeşlerine yardımda bulunurlar, bu hususta Allah'ın emrine itaatlerini ve ruhlarındaki cömertliği göstermiş olurlar,

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

Kati olarak inanırlar Onlar Ahirete Onlar Ve

(ve onlar ahiret'e de evet onlar kati surette inanırlar) O hakiki müminler ahiret'e de kıyametin vukuuna, insanlığın başka bir âleme sevk edileceğine, o âlemde mükâfat ve ceza görüleceğine de O mümin zatlar kati surette inanırlar. İtikatlarında büyük bir sağlamlık vardır, bu husustaki dinî haberlere, şüpheden tereddütten uzak bir şekilde inanmış olurlar. İşte uhrevî saadet, bu zatlar için takdir edilmiştir, kendileri de bununla müjdelenmiş bulunmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ

4.Şüphe yok, o kimseler ki, ahirete inanmazlar, onlar için yaptıklarını süslemişizdir. Artık onlar şaşkın bir halde bulunurlar.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete İnanmıyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(şüphe yok, o kimseler ki, ahiret'e inanmazlar) Şüphe yok öyle samimi bir îman ile vasıflanmış olmayanlar, Evet. O kimseler ki, ahirete inanmazlar Kur'anı Kerim'in haber verdiği o âlemi, oradaki sevap ve cezayı inkâr eder dururlar, artık

زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Kendilerine Süsledik

(onlar için yaptıklarını süslemişizdir) Onların felaket getiren amellerini, hareketlerini o kötü inançlarının bir cezası olmak üzere süslemişizdir. O çirkin şeyleri, nefsanî arzuları için uygun görmüşlerdir, onlardan hoşlanmışlardır, onları seve seve işlemek üzere bulunmuşlardır. Evet. Nice kimseler vardır ki; kendi dinsizliklerinin, zararlı hareketlerini bir hüner sanırlar, kendilerini o çirkin hallerinden dolayı aydın sayarlar, başkalarını da aldatmaya çalışırlar

فَهُمْ يَعمَهُونَ

Bocalayıp dururlar Bu yüzden onlar

(Artık onlar şaşkın bir halde bulunurlar) Artık onlar o küfür içinde yaşayıp duranlar sapıklık vadisinde şaşkın tereddütlü bir halde dolaşırlar, hiç ilerisini düşünmeksizin o fenalıklara kapılmış, onlar ile uğraşıp durmaktan geri durmazlar.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخَسَرُونَ

5.Onlar öyle kimselerdir ki, azabın en kötüsü onlar içindir ve onlar ki, ahirette en çok ziyana düşenler onlardır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ

Azabın En kötüsü Onlarındır O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar öyle kimselerdir ki, azabın en kötüsü onlar içindir) Öyle sapıklıkta kalmış olanlar öyle kimselerdir ki dünyada azabın en kötüsü öldürülme gibi, esir düşmek gibi, bir takım facialara uğramak gibi felâketler, korkunç musibetler onlar içindir. Onların haklarında takdir edilmiştir. Nitekim Resuli Ekrem'e karşı düşmanlıkta bulunmuş olanlar, Bedir gazvesinde bu gibi felâketlere uğramışlardır

وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخْسَرُونَ

En çok hüsrana uğrayanlar Onlardır Ahirette Onlar Ve

(ve onlar ki, ahirette en çok ziyana düşenler onlardır) Ve 0 kâfirler ki, o küfürleri yüzünden ahirette de en çok ziyana düşenler olacaklardır. Onlar sevaba erişme kabiliyetini zayı etmiş, cezaya layık bulunmuş oldukları için insanların en zarar ve ziyana uğrayan gurubunu oluşturmuş bulunacaklardır.

وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ

6.Ve muhakkak ki, Kuran, bir hâkim, Âlim olan Allah Teâlâ, tarafından sana ulaştırılmaktadır.

وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ

Kur'an'a Ulaştırlıyorsun Şüphesiz sen Ve

(Ve muhakkak ki, Kuran sana ulaştırılmaktadır) Ve Ey mahlûkatın en şerefli olan son peygamber! Muhakkak ki, bu Kuran bütün insanlığı Allah'ın dinine davet eden, bütün insaniyet âlemine hidayet yollarını gösteren o apaçık kitap

مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ

Her şeyi bilen Her işi hikmetli Tarafından

(Bir hikmet sahibi, her şeyi bilen tarafından) Yani: Bütün kâinattaki tasarrufları, kullarına yönelik olan bütün yükümlülükleri birer hikmet ve faydaya dayanan ve ilâhî zatında bütün dini mükemmellikleri tecelli eden yüce bir zat tarafından sana ulaştırılmaktadır sana ayetleri vakit vakit vahiy edilerek buyrulmaktadır. Bundan dolayı o Kuranı Kerim'deki akaide, Şer'i hükümlere ait beyanlar, birer hikmetten, birer kurtuluş vesilesinden ibarettir. Yine o yüce kitaptaki kıssalar, gayıb âlemine ait haberler, birer hakikattir, insanları uyanmaya, hayatı tanzime muvaffak olarak güvenilir bir geleceğe kavuşmalarına birer vesiledir. Ne mutlu onlardan istifade edenlere!

إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُمْ بِشَهَابٍ قَبَسٍ

لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

7.Hani Musa ailesine demişti ki: ben muhakkak bir ateş gördüm, ondan size bir haber getireceğim veyahut size bir parlak ateş koru getiririm. Belki ısınırsınız.

Bu mübarek âyetler, Musa Aleyhisselamın ailesiyle beraber sefer durumunda iken mazhar olduğu nurlu bir tecelli tasvir ediyor. 0 mübarek Peygamberin ilâhî kitaplara kavuştuğunu, âsa mucizesinin meydana geldiği ve Peygamberin korkudan emin olup kimlerin korkmaları icap edeceğini beyan buyurmaktadır.

إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا

Bir ateş Gördüm Muhakkak ben Ailesine Musa Dedi Bir vakit

(Hani Musa ailesine demişti ki ben muhakkak bir ateş gördüm) Habibim Musa Aleyhisselam'ın kıssasını hatırlat Hani o vakti ki, Musa ailesine eşine, Şüayb Aleyhisselamın kızı olan hanımına Medyen'den Mısır'a gittikleri zaman demişti ki: Muhakkak ben bir ateş gördüm Karşıda parlayıp duruyor. Biraz bekleyiniz, ben onun bulunduğu tarafa gidip

سَاتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُمْ بِشَهَابٍ قَبَسٍ

Parlak Ateş koru Getireceğim Veya Bir haber Ondan Size getireceğim

(ondan size bir haber getireceğim veyahut size parlak ateş koru getiririm)

لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

Isınırsınız Ta ki siz

(Belki ısınırsınız) Hz. Musa, eşi ile beraber takip edecekleri yol hakkında tereddüde düşmüştü, bir taraftan da hava pek soğuk imiş. Bundan dolayı o ateş tarafında bulunacak kimselerden yol hakkında bilgi almak istemiş hiç olmazsa o ateşin bulunduğu yerden bir ateş parçası getirip ısınmalarını temin etmek arzusunda bulunmuştu.

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

8.Ne zaman ki oraya vardı, kendisine şöyle seslenildi ki: Bu ateşte olan da ve bunun etrafında bulunan da mübarek kılınmıştır ve âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ münezzehdir.

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ

Seslenildi Oraya geldi Ne zaman

(Ne zaman ki oraya vardı, kendisine şöyle seslenildi ki) Vaktaki Musa Aleyhisselam, eşinin yanından ayrılıp o ateş bulunduğunu zannettiği mevki ye vardı Tur'i Sina tarafından kendisine seslenildi ki,

أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا

Etrafındadır O kimse ki Ve Ateştedir O kimse ki Mübarek kılınmış Diye

(Bu ateşte olan da ve bunun etrafında bulunan da mübarek kılınmıştır) Bu ateş sandığı mahalle gelmiş olan Musa Aleyhisselamda ve bunun ateş mahalli sanılanın etrafında bulunan da yani: Melekler de mübarek kılınmıştır. Bu nida, Hz. Musa hakkında ilâhi bir iltifat idi onun hakkında bereketle yapılmış olan bir selâmlama, bir müjdelemeden ibaret bulunuyordu. O ateş sanılan şey ise, çoğu müfessire göre bir nur idi ki: Etrafında bulunanlar, tesbih etmek ve kutsamakla meşgul bulunuyorlardı. Diğer bir yoruma göre de o nur içinde bulunanlar, melekler idi, etrafında bulunan da Hz. Musa'dan ibaret idi. Başka bir görüşe göre de o ateşin içinde görülen "mübarek yer" idi. Onun etrafında bulunan da Şamı Şerif arazisidir ki, bunlar mübarek kılınmıştır. O havalede nice Peygamberler ortaya çıkmış, ahalisi nice nimetlere kavuşmuştur. Ve o yüce nidanın Allah tarafından olduğunu hissettirmek içinde şöyle buyruldu:

وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah Münezzehdir Ve

(âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ münezzehdir) Bir mekânda bulunmaktan, bütün noksanlardan, ihtiyaçlardan uzaktır. Yani Ya Musa! Bu karşılaşp hayretler içinde kaldığın nida da o Yüce Yaratıcı tarafındandır, başka nidalar kabilinden değildir. Gerçekte bu kutsal nida, Hz. Musa'ya her taraftan yönelmiş, onu bütün kuvvetleriyle işitmekte bulunmuştu.

يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

9.Ey Musa! Şüphe yok ki, o seslenen ben mutlak galip ve hikmet sahibi olan Allah'ım

يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan Daima üstün olan Allah'ım Ben Şüphe yok ki o Musa Ey

(Ey Musa Şüphe yok ki o seslenen ben mutlak galip ve hikmet sahibi olan Allah'ım) Hak Teâlâ Hazretleri, bir büyük iltifat olmak üzere de buyurdu ki: Ey Musa! işittiğin nidayı yapan, senin berekete ulaşmanı sana müjdeleyen kutsal varlık ben el aziz her şeye kadir olan, seni mucizeler göstermeye kudretli kılan ve el hâkim olan her emri, her eseri bir hikmete, menfaate dayalı bulunan Allah'ım sen benim en kutsal nidama kavuşmuş bulundun.

وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى لَا تَخَفْ
إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ

10.Ve asanı bırak. Ne zaman ki, onu sanki küçük bir yılanmış gibi deprenir gördü, geriye dönerek kaçtı ve arkasına bakmadı, buyruldu ki: Ey Musa: Korkma, şüphe yok ki, ben bir kerim mabudum ki benim huzurumda Peygamberler korkmaz.

وَأَلْقِ عَصَاكَ

Asanı Bırak Ve

(**Ve asanı bırak**) Ve Allah Teâlâ, kudretini başka bir hârika vücuda getirmekle de göstermek için şöylece nida buyurdu: Ya Musa! Asanı bırak o da hemen yere bıraktı-verdi,

فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ

Yılandır Sanki o Hareket eder Onu gördü Ne zaman ki

(**Ne zaman ki, onu sanki küçük bir yılanmış gibi deprenir gördü**) Vaktaki Hz. Musa o asayı yeryüzünde sanki küçük hafif, süratli hareket eden bir yılanmış gibi çalkalanır titrer bir halde gördü, geriye dönerek kaçtı korku içinde kaldı

وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ

Geri dönmedi Ve Arkasını dönerek Kaçtı

(**geriye dönerek kaçtı ve arkasına bakmadı**) O yılanın ne yolda harekete devam etmekte olduğunu bakıp takip etmedi. Hak Teâlâ Hazretleri de o mübarek Peygamberine arız olan bu korku ve dehşeti gidermek için yine nida buyurarak dedi ki:

يَا مُوسَى لَا تَخَفْ

Korkma Musa Ey

(**Ya Musa Korkma**) O gördüğün harikalar vesaire den dolayı korkup durma, ilâhi zâtına itimat et.

إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ

Peygamberler Benim huzurumda Korkmaz Şüphenin ben

(**şüphe yok ki, benim huzurumda Peygamberler korkmaz**) Ben kerem sahibi bir mabudum ki, benim huzurumda Peygamberler korkmaz yani: Benim korumama ve himayeme kavuşan Peygamberler, öyle yılanlardan vesaire felâketlerden korkmazlar. Onlar masum oldukları için kendilerinden bir günah çıkmaz ki, ondan dolayı azap göreceklərini düşünerek korksunlar. İşte ilâhi nidaya mazhar oldukları vakit de Allah'ın işlerinin hikmet ve yüceliğini mütalâaya dalacaklarından dolayı yine kalplerine korku ve dehşet âriz olmaz. Bununla beraber diğer vakitlerde Peygamberlerin kalplerinde de Allah'ın zatının büyüklük ve heybetini düşünme neticesi olarak iradesiz en büyük bir ilâhi korku tecelli eder.

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

11.Ancak diğer insanlardan olup da zulmeden korkmalıdır, fakat sonra kötülüğün arkasından zulmü güzelliğe çeviren kimseler başka onlar da korkudan kurtulabilirler artık şüphe yok ki, ben mağfiret, rahmet ediciyim.

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ

Zulmettiyse Kim Ancak

(**Ancak diğer insanlardan olup da zulmeden korkmalıdır**) Ancak Diğer insanlardan olup da zulmeden kimseler müstesna, onlar korkmalıdır Fakat

ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ

Kötülükten Sonra İyiliğe Değiştirdiyse Sonra

(sonra kötülüğün arkasından güzelliğe çeviren başka) O yaptıkları zulmü mütea kip tövbe ederek o zulmü güzelliğe çeviren kimseler başka onlar da korkudan kurtulabilirler,

فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhametliyim Bağışlayanım Artık şüphesiz ben

(artık şüphe yok ki, ben mağfiret, rahmet ediciyim)Şüphe yok ki, ben Kerem sahibi yaratıcı mağfiret, rahmet ediciyim öyle tövbe edip af dileyen kullarımın günahlarını affeder ve bağışlarım, haklarında ilâhi rahmetim tecelli etmiş olur.

&-Bazı müfessirlerin beyanına göre bu âyeti kerime, Musa Aleyhisselam'a diğer bir bakımdan da teselli verici olup onun korkusunu gidermektedir. Şöyle ki: Hz. Musa, vaktiyle bir kıptiye sille vurup bir kaza eseri olarak onun ölümüne sebebiyet vermişti. Bunu bir zulüm telâkki ederek korkmuş, hemen af dileğinde bulunmuştu. İşte bu hâdiseden dolayı da artık korkuya lüzum kalmadığına işaret buyrulmuştur.

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

12.Ve elini koynuna sok, bembeyaz, kusursuz olarak çıkıversin. Dokuz mucize ile Firavun'a ve kavmine git şüphe yok ki, onlar yoldan çıkan bir kavim oldular.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'nın diğer bir ilâhi nidaya kavuşarak "yadibeyza" mucizesine erişmiş bulunduğunu bildiriyor. Firavun ile adamlarını ise bu gibi mucizeleri, vicdani kanaatlerine aykırı olarak sırf bir zulüm ve kibir sebebiyle sihir kabul ettiklerini beyan ve bu gibi kimselerin müthiş akıbetlerine işaret buyurmaktadır.

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ

Koynuna Elini Sok Ve

(Ve elini koynuna sok) Ve Allah Teâlâ Hazretleri Peygamberi Musa Aleyhisselama diğer bir mucizesini, bir kudret eserini göstermek için buyurdu ki: Ya Musa, elini Yakandan içeriye sok, o el

تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ

Kötülük Olmadan Bembeyaz olarak Çıksın

(bembeyaz, kusursuz olarak çıkıversin) Güneş gibi ışıklı olarak ve kusursuz olarak vücuda alacalık lekesi düşüren bir hastalıktan uzak bulunarak müşahede meydanına çıkıversin bu mübarek el, asa gibi, cevheri ve mahiyeti, başka bir cevhere ve mahiyete dönüşmeksizin bizzat kendisi, güneş gibi her tarafa ışık saçıcı bir hale gelmiş bulundu. Ve yine Hz. Musa'ya Şöyle de emir olundu:

فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ

Kavmine Ve Firavun'a Mucizeler Dokuz İçinde

(dokuz mucize ile Firavun'a ve kavmine) git. Zira

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Fâsiklar Topluluğu Oldular Şüphesiz onlar

(şüphe yok ki, onlar yoldan çıkan bir kavim oldular) onları küfür ve isyan hususunda haddi aşmış bir vaziyette bulunmaktadırlar. Onlara Cenabı Hakkın kudret ve azametini şahitlik eden hârikaları gösterilir de onlar yine ilâhi dinî kabul etmez, küfürlerinde devam ederlerse artık ilâhi delil tamam olmuş olur, cehaletlerini bahane ederek bir mazeret ileri sürmelerine imkân kalmaz. Bu dokuz ayetten, harikalardan maksat ise şunlardır: Asa, Yedibeyza, Tufan, Kuraklık, Çekirge, Kene, Kurbağa, Kan, Kıtılık seneleri. Bazı zatlara göre bir de ekinlerin noksaniyeti ve denizin yarılması alâmeti vardır. Buna göre bu hârikaların sayısı on bire ulaşır. Bu görüşe göre âyeti kerime, şu

mealde bulunmaktadır. Ya Musa! Asa ve Yedibeyza mucizesinden başka dokuz mucize ile de Firavun'a ve kavmine git. Araf suresine de bakınız!

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

13.Ne zaman ki, onlara mucizelerimiz, açık olarak hidayet yolunu gösteri bir halde geldi. Dediler ki: Bu bir apaçık sihirden ibarettir.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً

Açıkça gösterir bir şekilde Mucizelerimiz Onlara geldi İşte ne zaman ki

(Ne zaman ki, onlara mucizelerimiz, açık olarak hidayet yolunu gösterir bir halde geldi) Ne zaman ki, Firavun ile kavmine ayetlerimiz o çeşitli harikalar, mucizeler, hâdiseler, Hz. Musa'yı desteklemek için açık olarak hidayet yolunu gösterir bir halde açıkça geldi gözlerinin önünde tecelli edip durdu, o inkârcı herifler

قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir sihirdir Bu Dediler

(Dediler ki: Bu bir apaçık sihirden ibarettir) Dediler ki: Bu görülen fevkalâde şeyler bir apaçık sihirden ibarettir. Bunlar birer hayaldir, bunların bir hakikati yoktur, bunların birer hayal olduğu aşikâre bulunmaktadır.

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

14.ve bu ayetleri, vicdanları da tam bir kanaat getirdiği halde bir zulüm ve kibirden dolayı inkâr ettiler. Artık bak, o bozguncuların akıbeti nasıl oldu.

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا

Kibir yüzünden Ve Zulüm yüzünden Kendileri Onlara kati olarak inanmışlar iken Onları inkar ettiler Ve

(ve bu ayetleri, vicdanları da tam bir kanaat getirdiği halde bir zulüm ve kibirden dolayı inkâr ettiler) Ve bu ayetleri Öyle açık, yoruma ihtiyaç kalmadan gördükleri halde vicdanları da bunların birer hârika, birer mucize olduğuna tam bir kanaat getirdiği halde yine onu tasdik edip, hareketlerini değiştirmediler. O muazzam alametleri bir zulüm ve kibirden dolayı inkâr ettiler o harikaların ilâhi kudret ile meydana gelmiş birer mucize olduklarını vicdanen bildikleri halde yalnızca bir zulüm ve gurur tesiriyle Hz. Musa'nın Peygamberliğini kabule yaklaşmadılar, yine inkâra devam edip durdular

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

O fesat çıkaranların Akıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak, o bozguncuların akıbeti nasıl oldu) Onlar nihayet dünyada pek korkunç bir şekilde boğularak helake uğradılar, ahirette ise cehennem azabı içinde ebedî olarak kalacaklardır. İşte Ey Peygamberlerin en faziletlisi! Seni inkâr edenler de senin gösterdiğin mucizeleri kabul etmeyenler de senin gerçekliği, yüceliği apaçık olan dinini, sırf bir gurur, dinsizlikte bir ısrar neticesi olarak inkâra cüret gösterenler de elbette bir gün öyle müthiş bir akıbetle uğrayacaklardır. Hz. Musa'ya ait birinci kıssa, burada nihayete ermiştir. Bütün insanlık için ne büyük bir ibret numunesi Hz. Davud ile Hz Süleyman'a ait olan ikinci kıssaya sıra gelmiştir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ

عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

15.And olsun ki, Davud a ve Süleyman'a bir ilim verdik ve dediler ki: Hamd o Allah'a olsun ki, bizi mümin kullarından birçoğu üzerine üstün kılmıştır.

Bu mübarek âyetler, Hz. Davud ile Hz. Süleyman'ın eriştikleri nimetlerden dolayı Allah Teâlâ'ya Hamd ve senada bulunmuş olduklarını bildiriyor. Süleyman Aleyhisselamın ne kadar muhterem bir zata mirasçı, ne kadar çeşitli mahlûkattan meydana gelen ordulara kavuşmuş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا

Bir ilim Süleymana Ve Davud'a Verdik And olsun Ve

(And olsun ki, Davud a ve Süleyman'a bir ilim verdik) Allah Teâlâ Hazretleri, Kur'anı Kerim'in hikmet sahibi ve her şeyi bilen zatı tarafından telâkki edilmekte olduğunu bir başka delil ile de bildirmek için iki büyük Peygambere ait mühim bir kıssa pek edebi bir şekilde beyan ediyor. Ve bu kıssanın ehemmiyetine işaret için yüce zatına yemin ederek şöyle buyuruyor: And olsun ki, Davud'a Ve oğlu Süleyman'a bir ilim verdik onları dinî hükümlere ait, bir nice hakikatlere dair, şanlarına lâıyk bir bilgiye kavuşturduk. Onlar da bu ilâhi ihsana şükür ettiler, ilimlerinin gerektirdiği şekilde amelde bulundular

وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler olan Kullarından Birçoğunu Bizi üstün kıldı O ki Allah'adır Hamd Dediler Ve

(ve dediler ki: Hamd o Allah'a olsun ki bizi mümin kullarından birçoğu üzerine üstün kıldı) Yani O Kerem sahibi Yaratıcı bizleri peygamberliğe, ilim ve hikmete, hükümdarlığa kavuşma sebebiyle üstün kılmıştır. Bu iki muhterem Peygamberin eriştikleri nimetlerden dolayı Cenabı Hakka Hamd etmeleri, bütün insanlık için uyulması gereken bir örnek olmak, bir kulluk dersi vermek hikmetini içermektedir. Evet. Her hangi bir eriştiği bir nimetin, bir ilim ve marifetin değerini bilmelidir, onu kendisine ihsan buyuran kerem sahibi yaratıcıya şükürde bulunmalıdır. Böyle bir hamd ve şükür, nimetin artmasına ve Allah'ın rızasının kazanılmasına bir vesile olmuş olur.

وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

16.Ve Süleyman Davud a varis oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize her kuşun dili öğretildi ve bize her şeyden verildi. Şüphe yok ki, bu, elbette bu, apaçık bir lütuftur.

وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ

Davud'a Süleyman Varis oldu Ve

(Ve Süleyman Davud a varis oldu) Ve Süleyman Aleyhisselam, babası Davud'a o muhterem zata peygamberlik, ilim ve hükümdarlık itibarıyla mirasçı oldu. Davut Aleyhisselamın on dokuz oğlu varmış, içlerinden yalnız Hz. Süleyman o muhterem babası gibi peygamberliğe erişmiş ve büyük bir hükümdarlığa sahip bulunmuştur. Ve O mübarek Süleyman Aleyhisselam, nimeti anmak için ve sahip olduğu mucizeleri yâd ederek halkı hak dine davet için

وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ

Kuşların Dili Bize öğretildi İnsanlar Ey Dedi Ve

(dedi ki: Ey insanlar Bize her kuşun dili öğretildi) her kuşun kendine mahsus bir konuşması, bir işareti, maksudını anlatmaya ait bir kabiliyeti, bir ötüşü vardı. Zaten bütün hayvanat, görülüyor ki: Muhtelif vaziyetlerinde başka başka sesler çıkarıyorlar. Kendi maksatlarını, ihtiyaçlarını başkalarına anlatmak istiyorlar. İşte kuşların ötüşleri, nameleri de kendilerine mahsus birer konuşma demektir. Hz. Süleyman da bütün kuşların bu kabil lisanlarını bir mucize olarak bilirdi. Bu kâinatta sürekli olarak tecelli eden eşsiz kudreti görüp takdir edenler, kuşların da birer lisana sahip olduğunu ve bu onların lisanlarını bir yüce Peygamberin mucize olarak bilmesini asla uzak görmezler. Hz. Süleyman da böylece bir ilme erişmenin ilâhi bir lütuf olduğunu takdir ederek bunu etrafında bulunanlara bildirmiş

وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

Her şeyden Bize verildi Ve

(ve bize her şeyden verildi) Yani: Cenabı Hak, bizi peygamberliğe, ilme, hâkimiyete avuşturdu: Cinleri, insanları, rüzgârları emrimize verdi, demiştir.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

Apaçık Lutüfdur Gerçekten o Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, elbette bu, apaçık bir lütuftur) Şüphe yok ki, bu eriştiğimiz çeşitli nimetler elbette büyük ilâhi lütuflar, apaçık bir inayettir Allah Teâlâ tarafından ih-san buyrulmuş pek açık bir ihsandır. Bu nimetler kimseye karşı gizli kalacak bir hal değildir. Süleyman Aleyhisselam, bir şükür ve hamd maksadıyla böyle buyurmuştur.

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

17.Ve Süleyman için cinlerden ve insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı. Artık onlar bir düzen, üzere sevk olunuyordu.

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ

Kuşlardan Ve İnsanlardan Ve Cinlerden Orduları Süleyman'a Toplandı Ve

(Ve Süleyman için cinlerden ve insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı)Evet. Hz. Süleyman hakikaten pek çok ve benzersiz nimetlere erişmiştir. İşte buyruluyor ki: Ve Hz. Süleyman için cinlerden, insanlardan ve kuşlardan orduları topladı.0, zat böyle çeşitli kuvvetlerden meydana gelen, harikulade bir askeri kuvvete sahip bulunuyordu

فَهُمْ يُوزَعُونَ

Düzenli olarak sevk ediliyordu Böylece onlar

(Artık onlar bir düzen, üzere sevk olunuyordu) Artık 0 orduyu meydana getiren kuvvetler bir intizam üzere sevk olunuyordu bu orduların başları ile sonları arasında güzel bir irtibat vardı, bunların bir araya kolaylıkla toplanabilmeleri mümkün bulunuyordu. Böyle bir vaziyet, selâmetin, zaferin ve düşmana karşı heybetin görünmesine pek elverişli bulunmuştur.

حَتَّىٰ إِذَا اتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا

يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

18.Ne zamanki, karınca vadisi üzerine geldiler, bir karınca dedi ki: Ey Karıncalar! Yuvalarınıza giriniz, Süleyman ve onun askerleri farkında olmadıkları halde sizi ezmesinler.

Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselamın bir mucize olarak bir karıncanın diğer karıncalara olan ihtarını anlamış olduğunu bildiriyor ve bu ihtara vakıf olmaktan dolayı tebessüm ve Cenabı Hakka hamd ve şükrederek pek lüzumlu teminatta bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

حَتَّىٰ إِذَا اتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ

Karınca Vadisine Geldiler O vakit Nihayet

(Ne zamanki, karınca vadisi üzerine geldiler) Süleyman Aleyhisselam bir kısım ordusuyla Ne zamanki, karınca vadisi üzerine geldiler burası Şam veya Taif tarafında bulunan bir vadidir ki, karıncaları pek çok olduğu için kendisine böyle "karınca vadisi" adı verilmiştir,

قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ

Yuvalarınıza Girin Karıncalar Ey Bir karınca Dedi

(bir karınca dedi ki Ey Karıncalar! Yuvalarınıza giriniz) Bir karınca 0 muhteşem ordunun gelişini görünce diğer karıncalara hitaben dedi ki: Ey Karıncalar Yuvalarınıza giriniz Yoldan çekiliniz

لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar iken Orduları Ve Süleyman Sizi ezmesin

(Süleyman ve onun askerleri farkında olmadıkları halde sizi ezmesinler) Böyle bir şeye sebebiyet vermemek için zamanında yuvalarınıza çekiliveriniz. "Bu karıncadan maksat, hakikatleri bilinen karınca hayvanıdır. Cenabı Hak, hayvanlara da mak-

satlarını hemcinslerine anlatabilecek derecede bir nevi konuşma kuvveti ihsan buyurmuştur. Evet. Hayvanların kendilerine ait birer lisanı, kendi dileklerini hemcinslerine anlatabilecek birer hususi işaretleri bulunduğunu bugün birçok araştırmacı da kabul ve iddia etmektedirler. Hatta Amerikalı "Gazner" gibi lisan âlimleri tavuk, kaz, maymun gibi hayvanların Lisanlarını fotoğraf yardımıyla tetkik etmişler bunların lisanlarına dair dilbilgisi kitaplarının bile yazılacağını ümit etmişlerdir. Tutu ve papağan gibi bazı kuşların öğretme sayesinde insanlar gibi birçok sözleri söyledikleri de daima görülmektedir". Şu da şüphesizdir ki: Allah Teâlâ Hazretleri, dilediği kuşlara lisan ve anlayış ihsan edeceği gibi dilediği bir kuluna da kuşların lisanlarını öğretir ve anlatır. İşte Hz. Süleyman da böyle bir ilâhi öğretime erişmiştir. Bu, o Peygamber hakkında bir mucize demektir nice mucizelere muvaffak olan bir yüce Peygamber, bu mucizeye de kavuşabilir. Bunu imkânsız görmeye, o vadideki karıncadan maksat, insanlardan meydana gelen bir kabileden ibarettir demeğe lüzum yoktur. Öyle bir iddia, Hz. Süleyman'ın eriştiği mucizeleri kısmen inkârdan, Kuran'ı beyanları keyfi bir şekilde değiştirmekten başka bir şey değildir.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

19.Hz. Süleyman Artık onun sözünden gülercesine tebessüm etti ve dedi ki: Yarabbi. Bana ilham buyur, bana ve anama babama vermiş olduğun nimetine şükredeyim ve senin razı olacağın iyi amelde bulunayım ve beni rahmetinle iyi olan kullarının arasına kat.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا

Sözünden dolayı Gülercesine Bunun üzerine tebessüm etti

(Hz. Süleyman Artık onun sözünden gülercesine tebessüm etti) Hz. Süleyman, karıncanın bu pek hayırlı ihtarını işitince hayrete düştü. Artık 0 şefkatli, takdir edici ifadesinden dolayı tebessüm etti. Çünkü bir karınca olduğu halde kendisine mahsus fasih bir lisan ile arkadaşlarına hitap ettiği onların haklarında şefkat gösterdiğini gördü. Ve Hz. Süleyman ile ordusunun zulmen ve kasten değil, bilmeden bir zarar verebileceklerini karıncalara ihtar eylediğini görünce Cenabı Hakkın dilediği mahlûklarına ne kadar mühim kabiliyetler vermiş olduğunu düşünerek bir gönül ferahlığına kavuştu

وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي

Bana ilham eyle Rabbim Dedi Ve

(ve dedi ki Yarabbi Bana ilham buyur) Kendisinin de harikulade bir bilgiye, hayvanların sözlerini anlamak kabiliyetine erişmiş bulunduğundan dolayı dedi ki: Yarabbi. Ey bana lütuf ve ihsan bol olan Kerem sahibi yaratıcım! Bana ilham, buyur Muvaffakiyet ver

أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ

Anne babamı Ve Beni Nimetlendirdin O ki Ni'metine Şükretmemi

(bana ve anama babama vermiş olduğun nimetine şükredeyim) Yani: İhsan buyurduğun nimetin kadrini, kıymetini bileyim, o nimeti, ona olan ihtiyacımı göstermek suretiyle kabul edeyim ve o nimetten dolayı hakiki nimet verici olan yarabbi sana, cömertlik ve keremini hatırlayarak övgüde ve hürmette bulunayım. İşte şükür vazifesi bu üç şeye riayetle meydana gelmiş olur. Hz. Süleyman'ın bu duası şunu da gösteriyor ki: Bir kimsenin anasına, babasına ait bir nimet de, kendisine ait bir nimet durumundadır. Bundan dolayı Cenabı Hakka şükür etmelidir. Ve Süleyman Aleyhisselam, duasına devam ederek dedi ki: Ey Allah'ım!

وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ

Ondna razı olursun Salih ameller ki İşlememi Ve

(ve senin razı olacağın iyi amelde bulunayım) Bazı güzel ameller vardır ki, samimiyete iyi niyete bağlı olmasa haddizatında övgüye ve Allah'ın rızasına layık olamaz.

Gösteriş için yapılan ibadetler, sadakalar gibi. İşte o Yüce Peygamber bunu da işaret için Allah'ın rızasına uygun olan iyi işler yapmak niyazında bulunmuştur. Ve buna muvaffakiyetin ise ancak ilâhi bir lütuf sayesinde mümkün olacağına işaret için buyurdu ki:

وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

Salihler olan Kullarının İçine Rahmetinle Beni dahil eyle Ve

(Ve beni rahmetle Salih olan kulların arasına kat) Yani: beni de İbrahim, İshak, Yakup Aleyhimüsselam gibi ve diğer Peygamberler gibi gerçekten iyi hal ile günahsızlıkla vasıflanmış bulunan zatların zümreleri arasında cennetine kavuştur. İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre Süleyman Aleyhisselam bu duasıyla bunu kastetmiştir. Hz. Süleyman'ın bu duası, şunu da gösteriyor ki: iyi hale kavuşmak da, cennete girmek de ancak Hak Teâlâ'nın bir fazlı ve rahmeti ile mümkündür, yoksa kulların hak etmeleri ile değildir. Deniliyor ki: Peygamberler, masum oldukları için onların dereceleri iyi kimselerin derecelerinden üstündür. O halde neden böyle bir temennide bulunmuşlardır. Cevaben de deniliyor ki. Bundan maksat, olgunluk sahibi kimselerdir ki, onlar, Allah Teâlâ'ya isyan etmezler, bir günah, işlemek kastında da bulunmazlar. Bu ise, yüce bir derecedir ki, ancak Peygamberlerde görülür. Bundan dolayı böyle bir duada bulunan zat, Peygamberler zümresi arasında bulunmayı niyaz etmiş olur ve o zümrenin makamının yüceliğine işaret etmiş bulunur. Ve bu mübarek dua gösteriyor ki: Bir zat, masum olsa da yine Cenabı Hakkın korumasına ihtiyaçtan uzak kalamaz.

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ

20.Ve kuşları gözden geçirdi de dedi ki: Bana ne oldu? Hüdühüd'ü göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı?

Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselamın saltanat işlerinde Hüdühüd kuşunun kullanıldığını gösteriyor. Bir müddet kaybolan Hüdühüd'ün gelip de mazeretine dair bir delil getirmediği takdirde şiddetli bir azaba uğrayacağını bildiriyor. Hüdühüd'ün ise bilâhare gelip Seba melikesine ve halkına dair bilgi verdiği, onların şeytana uyup güneşe taptıklarını ve kâinatın bütün sırlarını bilen, büyük arşın Rabbi olan Kerem sahibi yaratıcıya secde etmemek istediklerini beyan buyurmaktadır.

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ

Kuşları Teftiş etti Ve

(Ve kuşları teftiş etti) Onların hallerini, vaziyetlerini anlamak istedi. Rivayete göre Süleyman Aleyhisselam muhterem pederi Davut Aleyhisselamın vefatı üzerine henüz on iki yaşında iken onun yerine geçti, o da Peygamberlikle hükümdarlığı kendisinde topladı, dört sene sonra pederinin vasiyeti üzerine Beytülmuğaddesi, yani: Mescidi Aksa yı yaptırdı, sonra da Kudüs'i şerifte büyük bir hükümet sarayı yaptırmış oldu. Sonra doğuda ve batıda bulunan hükümdarlar, kendisine hürmet ve itaat gösterdiler. Bir aralık Mekke i Mükerrreme ye, oradan da Yemen'e gitmişti. Beraberinde insanlardan, cinlerden, kuşlardan meydana gelen bir ordu bulunuyordu. Bu kuşlar arasında Hüdühüd, büyük bir kabiliyete sahip idi, yerlerin altındaki suları görür, haber verirdi. Yolculuk esnasında susuz bir yere gelinmiş, suya ihtiyaç görülmüş idi. Nerelerde su bulunduğunu haber vermesi için Hüdühüd'ün gelmesi istenilmişti. Bundan dolayı Hz. Süleyman bakıp Hüdühüd'ü göremeyince

فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ

Kayıplardan Oldu mu Yoksa Hüdühüd'ü Göremiyorum Bana ne oldu Sonra dedi

(dedi ki: Bana ne oldu Hüdühüd'ü göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı?) O da kuşlar arasında hazır bulunmuyor mu? Onu görmeye bir şey mi engel oluyor. Sonra onun kaybolduğunu anlayınca buyurdu ki: yoksa kayıplara mı karıştı? Öyle görülüyor, siz ne dersiniz?

لَاُعَذِّبَنَّكَ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَاَذْبَحَنَّكَ أَوْ لِيَأْتِيَنَّكَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

21. Herhalde ona şiddetli bir azap ile azap ederim veya onu boğazlarım yahut bana apaçık bir delil getirir.

لَاُعَذِّبَنَّكَ عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap ile Onu elbette cezalandıracağım

(Herhalde ona şiddetli bir azap ile azap ederim) Hz. Süleyman, Hüdühüd'ün ordu-dan ayrılmış olduğuna kanaat getirince buyurdu ki: Herhalde ona şiddetli bir azap ile azap ederim. O gibi kuşların cezalandırılmaları, tüylerinin yoldurulması, kendilerinin sıcak güneşe mâruz bırakılması veya kendilerinin zıttı olan kuşlar ile beraber bir kafese konulması ve yahut kendi arkadaşlarından ayrı düşürülmeleri gibi bir şekilde yapı-lırdı. Hz. Süleyman, söylemine devam etti

أَوْ لَاَذْبَحَنَّكَ

Onu mutlaka keseceğim Veya

(veya onu Hüdühüd'ü boğazlarım) Diyerek başkaları için ibret numunesi olmak üzere Hüdühüd'ü daha ağır bir cezaya uğratacağını söylemiş oldu. Bunda şuna da işaret vardır ki, bu orduyu meydana getiren erlerden, kuvvetlerden herhangi birinin kesin bir öze dayanmaksızın ve kumandanından müsaade almaksızın orduyu terk etmesi, büyük bir isyan demektir, ordunun kuvvetini azaltmak mahiyetindedir. Böyle bir hareket, büyük bir cezayı gerektirir. Süleyman Aleyhisselam, Hüdühüd'ün bir mazeretinden dolayı ayrılmış olduğunu da dikkate alarak buyurdu ki

أَوْ لِيَأْتِيَنَّكَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir delil Kesinlikle bana getirecek Veya

(yahut bana apaçık bir delil getirir) Özüne dair kanaat verecek bir delil getirir, o zaman cezadan kurtulur. Çünkü özür, Allah katında ve müsamahakâr olan insanların yanında makbul dur.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَا بِنِيبٍ يَقِينٍ

22. Derken Hüdühüd çok geçmeden geldi de dedi ki: Ben senin bilmediğin bir şeyi öğrendim ve sana Seb'a den muhakkak bir haber ile geldim.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ

Uzak Olmadan Derken beklerdi

(Derken Hüdühüd çok geçmeden geldi de) Hz. Süleyman, böyle söylemişti Derken Hüdühüd, aradan daha çok zaman geçmeden geldi Süleyman Aleyhisselam huzuruna tam bir saygı ile vardı, kendisini, faideli bir haber getirmek suretiyle mazur göstermek için

فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ

Onu Sen bilmedin O şeyi ki Bildim Ve dedi

(dedi ki Ben senin bilmediğin bir şeyi öğrendim) Ben senin bilmediğin bir şeyi bir memleketin her tarafını, olanca varlığını öğrendim her vaziyetinden haberdar oldum, sana mühim bir hizmette bulunmak istedim

وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَا بِنِيبٍ يَقِينٍ

Kat'i Bir haber Sebeden Getirdim Ve

(ve sana Seb'a den muhakkak bir haber ile geldim) Ve sana Seba dan o kabileden muhakkak kesin ve mühim bir haber ile geldim "seb'a" Yemen'de doğu tarafında, üç günlük bir mesafede bulunan bir eski ülkenin ismidir. Merkezi bütün Yemen diyarının eski başşehri olan "Ma'rib"şehri idi. Bu şehir'e de bu isim verilmiştir. Bu ayeti kerimedeki Seb'a dan maksat, oranın ahalisidir, siyasi teşkilatıdır. Oradaki bir kabileden ibarettir. Deniliyor ki: Hüdühüd, Süleyman Aleyhisselamın namaz ile yemek ile meşgul olduğunu görünce uçup havaya yükselmiş, dünyanın her tarafını seyretmiş.

Belkıs adındaki bir kadın hükümdarın başkenti olan Seb'a şehrini görmüş, o kadının büyük bir taht ve ihtişam sahibesi olduğunu görüp bilmişti.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ

23.Muhakkak ben, bir kadın buldum ki, onlara hükümdarlık ediyor ve kendisine her şeyden verilmiş ve onun için pek büyük bir taht da var.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ

Onlara hükümdarlık ediyor Bir kadın Buldum Şüphesiz ben

(Muhakkak ben, bir kadın buldum ki, onlara hükümdarlık ediyor) Hüdühüd, getirdiği haberi Hz. Süleyman'a ayrıntılı olarak arz etmek için dedi ki: Muhakkak ben Seba kavmi arasında bir kadın buldum ki, Onlara o Seba kavmine hükümdarlık ediyor onların hükümet başkanlığında bulunuyor,

وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

Her şeyden Kendisine verilmiş Ve

(ve kendisine her şeyden verilmiş) O kadına hükümdarların muhtaç oldukları her şey kendisine verilmiş

وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir taht Kendisi için vardır Ve

(ve onun için pek büyük bir taht da var) Altın ile gümüş ile yapılmış, her tarafı cevherler ile süslenmiş bir saltanat tahtı.

&-Bu kadının adı Belkıs idi. Babası, "Şerahil" adında bir hükümdardı. Onun baba ve dedeleri arasında kırk kadar hükümdar bulunmuş idi. Şerahil'in ise oğlu bulunmadığından kızı Belkıs yerine hükümdar olmuş idi. Bütün Yemen kıtasına sahip bulunuyordu. Bunların zamanlarında Yemen ve Hazremevt tarafları Yagreb bin ikah'ın neslindendir. Bu Yagebin oğlu "Himyer" Yemen kazasında "Himyerîler" ismiyle meşhur devlet kurmuştu. Bunlar vaktiyle Arap devletlerinin en büyüğü bulunuyorlardı. İşte Belkıs da bu Himyerîler dendir.

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ

فَصَدَّاهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

24.Onun ve kavminin Allah'tan başka güneşe secde ettiklerini gördüm ve şeytan onlara amellerini süslemiş, artık onları yoldan sapıtmış, bundan dolayı onlar hidayete eremezler.

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Güneşe Secde ediyorlar Kavmini Ve Onu buldum Ve

(Onun ve kavminin Allah'tan başka güneşe secde ettiklerini gördüm) Hüdühüd Belkıs'a ve kavmine dair bilgi vererek dedi ki: Ben o kadının ve kavminin Allah'tan başka Cenabı Hakka ibadeti bırakarak güneşe secde ettiklerini gördüm. Öyle mabutluk mertebesine sahip olmayan bir mahlûka tapınmakta bulunuyorlar

وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Şeytan Onlara Süslemiş

(ve şeytan onlara amellerini süslemiş) Öyle güneşe tapınmayı, öyle kâfirce hareketleri onlara güzel bir ibadet gibi göstermiş artık

فَصَدَّاهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

Doğru yolu bulamıyorlar Bu yüzden onlar Yoldan Ve onları men etmiş

(artık onları yoldan sapıtmış, bundan dolayı onlar hidayete eremezler) Onları hak ve sevap olan Allah yolundan mahrum bırakmış artık onlar hidayete eremezler O müşrik olan kavim, hidayete eremezler doğru bir yolu takip edemezler.

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ
وَمَا تُعْلِنُونَ

25.Allah'a secde etmemeleri için böyle yapmış o Allah ki göklerdeki ve yerdeki her gizliyi meydana çıkarır ve neyi gizlediğinizi ve neyi de aşikâre yaptığınızı bilir.

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ

Allah'a Secde etmemeleri için

(Allah'a secde etmemeleri için böyle yapmış) Evet. Şeytan Allah'a secde etmemeleri için o kavmi böyle yapmış, onlara çirkin ve şirk olan amellerini süslemiş Allah yolundan uzaklaştırmış, onlara çirkin amellerini güzel göstermiş. Evet, O Allah'a Secde yapmaktan menetmek istemiş ki,

الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Gizli olanı Çıkarır O ki

(o Allah ki göklerdeki ve yerdeki her gizliyi çıkarır) Nice, yüce, ışık saçan gök cisimlerini ve yerlerdeki nice muazzam hâdiselerin, yaratılış eserlerini yaratır, müşahe-
de alanına koyar, meydana çıkarır

وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

Açıklıyorsunuz O şeyleri ki Ve Gizliyorsunuz O şeyleri ki Bilir Ve

(ve neyi gizlediğinizi ve neyi de aşikâre yaptığınızı bilir) ve Sizin de ey insanlar! Neyi gizlediğinizi ve neyi de aşikâre yaptığınızı bilir. Artık böyle ilim ve hikmete, yüce bir kudrete sahip bir yaratıcı var iken öyle bir takım müşrikler, ne cehalettir ki, şeytanların sözlerine aldanıyorlar da öyle mahlûk olan güneşe vesaire ye tapınıp duruyorlar? **Bu ayeti kerime bir secde ayetidir.**

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

26.Allah, o büyük arşın Rabbidir ki, ondan başka ilâh yoktur.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Büyük Arş'ın Rabbidir O Ancak ilâh yoktur Allah ki

(Allah'tan ondan başka ilâh yoktur, O büyük arş'ın rabbidir) Bütün gök cisimlerinin başı ve büyüğü bulunan o büyük arşın o yüce âlemin Rabbidir ki, bu apaçık bir hakikat iken maalesef öyle bir takım kavimler, güneşe aya, o gibi mahlûkata tapmak cehaletinde, alçaklığında bulunmuş

lardı, hâlâ da bulunanları vardır.

&-Bu 25 26. ayetlerdeki beyanat, Hüdhüd'e ait olduğuna göre o mübarek kuş, bu husustaki ilim ve bilgiyi Hz. Süleyman'dan aldığını göstermiştir ve temiz bir itikat sahibi olduğunu Hz. Süleyman'a karşı göstererek onun sevgisini kazanmak istemiş ve mazeretinin kabul edilmesini temennide bulunmuş olmalıdır.

Deniliyor ki: Bir Hüdhüd bu hakikatleri nasıl bile bilir? Çünkü Cenabı Hak herhangi bir mahlûkuna böyle bir kabiliyet verebilir, Hüdhüd'ün böyle bir kabiliyete erişmesi, Hz. Süleyman için bir mucize demektir.

Evet, Hak Teâlâ Hazretleri: Dilediği ilim ve marifeti dilediği bir mahlûkuna ilham bu-
yurabilir. Bir demir parçası bile insanların vesairenin bütün konuşmalarını, nağmelerini zapt ederek sürekli olarak nakledip duruyor, nice uzaklardaki manzaraları zapt ederek halka gösteriyor. Bu da bir yaratılış harikası değil mi? Hâlbuki böyle bir hârika keşfedilmeden evvel söylenilse idi birçok kimseler bunu mümkün görmezlerdi. İşte Cenabı Hak, vakit vakit böyle hârikaları meydana getiriyor, artık Allah'ın kudreti ile daha bunların üstünde de nice harikaların da meydana gelebileceğini hangi akıl sahi-
bi ve düşünen bir insan inkâr edebilir?

Şu da denilemez ki: Hz. Süleyman, o kadar büyük bir saltanata sahip iken neden Seba melikesi hakkında bilgileri Hüdhüd den almıştır? Çünkü Kur'anı Kerim, Hz. Süleyman'ın bunlara dair hiç haberi yok idi diye buyurmuyor. Ayeti kerimede tam kavrayış yoluyla olan bilginin bulunmadığı zikredilmiştir. Tam bir kavrayışın olmaması ise şüphe yok ki, tamamen bilgisizliği gerektirmez. Caizdir ki, o söz konusu Peygamber o zamana kadar zikredilen hükümetin büyüklüğünden ve saltanatının derecesinde ve idaresinde bir kadının bulunduğundan haberdar olmamıştı. Sonra bir hârika suretiyle onu öğrenmiştir. Zaten ilk zamanlarda muhabere vasıtaları bilinmiyordu, kavimler arasında siyasî, iktisadî münasebetler sınırlı idi, hemen hemen de yoktu. Süleyman Aleyhisselamın bu gibi hususları vaktiyle manevî vasıtalar ile vesaire ile tamamen bilmesi ise zaruri gerekli bir iş değildir. Nitekim Allah celle celaluhu hazretleri Peygamberini takdir edilen bir zamanda onlardan haberdar buyurmuştur.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

27.Hz. Süleyman Hüdhüd'e dedi ki: Bakacağız, doğru mu söyledin yoksa yalancılardan mı oldun?

Bu mübarek âyetler, Hüdhüd'ün ifadesindeki doğruluğunu meydana çıkarmak için onun vasıtasıyla Hz. Süleyman'ın, Seba kavmine bir mektup gönderip onları İslâm dinine davet buyurmuş olduğunu bildiriyor ve Seba hükümdarı olan Belkıs'ın da o mektubu alıp mahiyeti hakkında kavmine bilgi verdiğini beyan buyurmaktadır.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ

Doğru mu söyledin Bakacağız Dedi

(Dedi ki Bakacağız doğru mu söyledin) Hüdhüd, gelip de Seba kavmine, hükümdarına dair Süleyman Aleyhisselama haber verince Hz. Süleyman, Hüdhüd'e dedi ki: Bakacağız doğru mu söyledin Seni tecrübe etmiş olacağız ki seni mazur görelim

أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

Yalancılardan Oldun Yoksa

(yoksa yalancılardan mı oldun) Öyle yalancılığı alışkanlık edinen kimselerden mi bulundun ki, bizim huzurumuzda yalana cüret etmiş olasın.

إِذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَاَلْقِهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ

28.Şu mektubumu götür, hemen onlara bırak, sonra onlardan çekil de bak ki, neye varacaklar?

إِذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا

Bu Mektubumu Götür

(şu mektubumu götür) Hz. Süleyman, hemen bir mektup hazırlayarak Hüdhüd'e hitaben buyurdu ki: Şu mektubum ile git Durmaksızın koş, bu mektubu

فَاَلْقِهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ

Onlardan Çekil Sonra Kendilerine Ve bırak

(hemen onlara bırak sonra onlardan çekil) O güneşe taptıklarına dair haber verdiği kimselerin üzerine at sonra onlardan çekil Onlara karşı saklanarak hallerine dikkat et

فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ

Dönecekler Neye Ve bak

(bak ki, neye varacaklar?) Düşün, anla ki birbiriyle ne yolda konuşmada, istişarede bulunacaklar, neye karar verecekler?

&-Hüdhüd, aldığı emirden dolayı yıldırım gibi süratle Belkıs'ın sarayına varmış, götürdüğü mektubu oradakilerin yanlarına munasip bir suretle atıvermiş, onların hükümdarı olan kadın da bu mektubu alıp okuyunca Hz. Süleyman'ın mührünü, imzasını görmüş, onun pek muazzam bir hükümdar olduğunu anlayarak titremeye başlamıştı. Yanında bulunan ileri gelenlere hitaben

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ

29.Hükümdar olan kadın dedi ki: Ey ileri gelenler: Şüphe yok ki bana çok şerefli bir mektup bırakıldı.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ

Şerefli Bir mektup Bana Bırakıldı Doğrusu ben İleri gelenler Ey Dedi

(Dedi ki: Ey Ulular, beyler şüphe yok ki, bana çok şerefli bir mektup bırakıldı) Ey kavmimin eşrafı ve ileri gelenleri şüphe yok ki, bana çok şerefli bir mektup bırakıldı Yani: Kerem, şeref ve şân sahibi, pek büyük bir hükümdar tarafından gönderilmiş bulunmakta.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

30.O muhakkak ki, Süleyman tarafından ve şüphe yok ki o: "Rahman, Rahîm olan Allah'ın ismiyle" başlanarak yazılmıştır.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ

Süleyman dandır Şüphesiz o

(O muhakkak ki, Süleyman tarafından) Evet. O Mektup muhakkak ki, Süleyman tarafından öyle muazzam bir hükümdarın katından gelmiş

وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahim Rahman Allah'ın İsmiyledir Şüphesiz o Ve

(ve şüphe yok ki, o mektup Rahman, rahim olan Allah'ın ismiyle) Başlanılarak yazılmış.

أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

31. Şöyle ki: Bana baş kaldırmayın ve bana Müslümanlar olarak geliniz.

أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

Müslümanlar olarak Ve Gelin Bana Büyüklemeysin diye

(Şöyle ki: Bana baş kaldırmayın) O yüce hükümdar şöyle emretmiş ki: bana baş kaldırmayın Teklifimi reddederek bir takım zorba hükümdarlar gibi büyüklük taslamayın ve bana Müslümanlar olarak geliniz Teklifimi kabul ederek İslâm dinî ile şerefleniniz. Teslimiyetten ayrılmayınız.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ

32.Dedi ki: Ey ileri gelenler: Bu işim hakkında bana fetva veriniz. Siz hazır bulununcaya kadar ben bir işimi kestirip atmam.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي

İşim hakkında Bana fetva verin İleri gelenler Ey Dedi

(Dedi ki: ey ileri gelenler: Bu işim hakkında bana fetva veriniz Seba hükümdarı olan kadın, almış olduğu mektubu yanında bulunan kavminin ileri gelenlerine bildirmiş, onların reylerini almak istemiş olduğu için onlara hitaben Dedi ki: Ulular, beyler! Ey ülkemizin eşraf ve ileri gelenleri! Bu işim hakkında bana fetva veriniz Beni dehşetler içinde bırakan bu mektuba karşı ne cevap vereceğiz? Lütfen bana bildiriniz. Bu kadın, mühim bir hâdisе karşısında kaldığını, anlamış, yurdunun ileri gelenleriyle istişareye lüzum görmüş, ileri sürecekleri reyin ehemmiyetine işaret için "bana fetva veriniz" demişti. Çünkü "fetva" ekseri müşkül hâdiselere; meselelere dair verilen cevap mânasında kullanılmaktadır. Ve işin ehemmiyetine işaret için şöyle de dedi:

مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ

Siz yanımda oluncaya Kadar Bir işe Kesin karar veren Olmadım

(siz hazır bulununcaya kadar ben bir işi kestirip atmam) Yani: sizin şahitliğiniz oluncaya kadar ben bu işe kati karar vermiş değilim. Memleketimizin işleriyle ilgili bir

hususta, isterse, ehemmiyetsiz olsun, sizin gıyabınızda bir hüküm vermiş, bir işi hal-letme ve çözmüş değilim. Artık bu pek mühim bir hususta sizin reyiniz olmadıkça ben bir hüküm verebilir miyim? O kadın, bu sözleriyle güzel bir akıla, tedbire sahip olduğunu ve memleketinin adamlarına karşı hürmette, saygıda bulunduğunu göstermiş bulunuyordu ve onların gönüllerini alarak kendisine karşı muhalif bir cephe kurmalarını temine çalışmış idi. Bunda istişarenin ehemmiyet'ine: Desbotca hareketlerin uygun olmadığına bir işaret vardır.

قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

33.Dediler ki: Biz kuvvetli kimseleriz ve zorlu savaş erbabıyız ve emir sana aittir. Artık bak, ne emir edeceksen et.

قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً

Bir kuvvet Sahipleriyiz Biz Dediler

(Dediler ki: Biz kuvvetli kimseleriz) O hükümet adamları da savaş taraftarı olduklarını göstermek için Dediler ki: Biz kuvvetli kimseleriz Ordumuz, harp malzemelerimiz servet ve ihtişamımız çoktur.

وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ

Şiddetli Savaş Ve sahipleriyiz

(ve biz zorlu bir savaş erbabıyız) Yiğitlikle, kuvvetle, muharebe hususunda kararlılık ve gayretle vasıflanmış bulunmaktayız,

وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ

Sana aittir Emir ise

(ve emir sana aittir) Ey hükümdarımız! Emir sana aittir Savaş ve barış hususunda hüküm vermek, sana bağlıdır,

فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

Emredersin Ne Artık bak

(Artık bak, ne emir edeceksen et) Biz senin emrine itaatkâr bulunmaktayız. O hükümet adamları, bu sözleriyle hükümdarlarına karşı bir hürmet göstermiş ve kendilerine rey ve istişareleri olmaksızın da onun emirlerine riayete hazır bulunduklarını söylemek istemişlerdi.

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ

يَفْعَلُونَ

34.Dedi ki: Şüphe yok, hükümdarlar bir şehre girdikleri vakit onu perişan ederler ve ahalisinin şerefliilerini zelil kırlarlar ve işte öyle yaparlrlar.

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا

Onu bozguna uğratırlar Bir memlekete Girdikleri Zaman Hükümdarlar Doğrusu Dedi ki

(Dedi ki: Şüphe yok, hükümdarlar bir şehre girdikleri vakit onu perişan ederler) Hükümdar olan kadın Hz. Süleyman'ın ne muazzam kuvvetlere sahip olduğuna kendi hükümet adamlarının vâkıf olmadıklarını harbe eğilimli olduklarından anladığı için. Ve harbin mühim bir hâdise olup akıbetinin neden ibaret olacağını bilemediklerinden dolayı o hükümet adamlarına Dedi ki: Şüphe yok, hükümdarlar bir savaş yoluyla bir şehre girdikleri vakit onu perişan ederler oradaki bayındır yerleri harap, malları yağma ederler dururlar

وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً

Zelil Halkının Şerefli olanlarını Kırlarlar Ve

(ve ahalisinin şerefliilerini zelil kırlarlar) O şehrin mevki, şeref sahiplerini öldürürler, sürerler, esir alırlar vesair çeşit çeşit ihanetlere maruz bırakılırlar,

وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

Yaparlar Böyle

(ve işte öyle yaparlar) Ve işte hükümdarlar öyle yaparlar bu, hükümdarların sürüp giden âdetleridir. Artık emrine, insanlardan başka vahşi hayvanlar ve kuşlar ve diğerlerinin de itaat ettiği bir hükümdar, neler yapamaz, bunu bir düşünmeliyiz.

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ

35.Ve muhakkak ki, ben onlara bir hediye ile bir heyet göndereceğim, artık gönderilenlerin ne ile dönüp geleceklerine bakacağım.

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ

Bir hediye Onlara Gönderenim Ve şüphesiz ben

(Ve muhakkak ki, ben onlara bir hediye ile bir heyet göndereceğim) Ve muhakkak ki, ben Hz. Süleyman ile kavmine bir büyük hediye ile bir heyet göndereceğim onların bize karşı alacakları tavrı anlamak istiyorum,

فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ

Elçiler Dönecek Ne ile Sonra bakanım

(artık gönderilenlerin ne ile dönüp geleceklerine bakacağım) Artık 0 heyet fertlerinin ne ile dönüp geleceklerine bakacağım ona göre vaziyet almalıyız.

&-Rivayete göre birçok köleler, cariyeler, mücevherler, pek kıymetli kumaşlar göndermiş, bakalım demiş, eğer o hükümdar, Peygamber ise bu hediyemizi kabul etmez ve eğer Peygamber değilse kabul eder. Bu hediyelerin nelerden ibaret olduğu Kur'anı Kerim'de zikredilmiş değildir. Bunlara dair tefsirde muhtelif rivayetler vardır. Bunları kesin şekilde tâyin mümkün olmadığından Allah'ın ilmine havale etmelidir. Nitekim Fahri Razi de bunu sunmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنَ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَيْنِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَيْكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ

36.Ne zamanki hediye getirenler Süleyman'a geldi, dedi ki: Bana bir mal ile yardım mı ediyorsunuz? İşte Allah'ın bana verdiği size verdiği hayırlıdır. Belki siz hediyenizle sevinirsiniz.

Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselamın kendisine gönderilen hediyelere iltifat etmeyip onları getirenler karşı tehdit edici bir hitapta bulunmuş olduğunu bildiriyor. Hükümdar Belkıs'a ait muhteşem bir tahtında harikulade bir suretle hemen Hz. Süleyman'ın yanına götürülmüş bulunduğunu, bir muvaffakiyete kavuşmaktan dolayı da o muhterem Peygamberin Cenabı Hakka şükrettiğini ve şükür etmemenin nimete karşı büyük bir nankörlük olacağını söylemiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنَ

Süleyman'a Geldi Ne zaman ki

(Ne zamanki hediye getirenler Süleyman'a geldi) Belkıs'ın gönderdiği hediye getirmekle görevlendirilen heyet, Ne zamanki Hz. Süleyman'a geldi hediye takdim etmek istedi, Süleyman Aleyhisselam, onlara

قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ

Mal ile Bana yardım mı edeceksiniz Dedi

(dedi ki Bana bir mal ile yardım mı ediyorsunuz?) Bana bir mal ile öyle adi bir şey ile yardım mı ediyorsunuz? Benim öyle bir mala ihtiyacım mı var? İşte Görüyorsunuz

فَمَا آتَيْنِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَيْكُمْ

Size verdi O şeyden ki Hayırlıdır Allah Bana verdi O şey ki

(Allah'ın bana verdiği size verdiği hayırlıdır) Allah'ın bana verdiği bu pek büyük mülk ve saltanat ve özellikle peygamberlik ve hikmet size verdiği hayırlıdır.

Yani sizin ülkeleriniz, dinden, peygamberlik şerefinden mahrum bulunuyor, mallarınızın ise ne ehemmiyeti vardır. İşte hediye adıyla getirdiğiniz şeyler de haddizatında öyle ehemmiyetsiz şeylerdir,

بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ

Sevinirsiniz Hediyenizle Siz Bilakis

(Belki siz hediyenizle sevinirsiniz) Belki siz bir birinize hediye vermekle sevinirsiniz dünyevî varlıktan başka bir şey düşünmediğiniz için mallarınızın artmasından dolayı kalben sevinçli bulunursunuz. Hâlbuki Bir Peygamberin ise öyle bir mala ihtiyacı yoktur. Çünkü Cenabı Hak ona din ve peygamberlik ihsan etmiş, onu hakiki bir hükümdarlığa kavuşturmuştur.

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ

صَاغِرُونَ

37.Onlara dön, elbette onlara öyle ordular ile gelirim ki, onların bunlara karşı takatları yoktur. Ve elbette onları zelil ve hakir kuvvetten mahrum kimseler oldukları halde oradan çıkarırım.

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ

Ordularla Artık elbette onlara geliriz Onlara dön

(Onlara dön, elbette onlara öyle ordular ile gelirim ki) Hz. Süleyman, hediyeyi getiren heyet başkanına hitaben buyurdu ki: Belkis ile kavmine dön onların yardımına, imdadına ihtiyacımız olmadığını onlara anlat. Elbette onlara öyle ordular ile gelirim ki Elbette Allaha And olsun ki: onlara öyle ordular ile Bir nice muazzam kuvvetler ile gelirim ki,

لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا

Buna karşı Onlar için Mukavemet yok

(onların bunlara karşı takatları yoktur) Onların bu bizim kuvvetlerimize karşı takatları güçleri yoktur onlar benim bu kuvvetlerime karşı koymaya kadir olamayacaklardır

وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ

Küçük düşmüş kimseler Onlar iken Zeliiller olarak Oradan Elbet onları çıkarırız

(Ve elbette onları zelil ve hakir kuvvetten mahrum kimseler oldukları halde oradan çıkarırım) Ve elbette onları zelil ve onları hakir kuvvetten mahrum, esir düşmüş kimseler oldukları halde o Seba diyarından çıkarırım. Yani: Onlar, İslamiyet'i kabul etmez, öyle küfür ve şirk içinde yaşarlarsa onları mutlaka öyle bir felâkete mâruz bırakırım, bunu onlara gidip haber ver.

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

38.Hz. Süleyman Dedi ki: Ey ulular! Hanginiz bana onun tahtını onların bana teslimiyet gösterip gelmelerinden evvel getirir.

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوا

İleri gelenler Ey Dedi ki

(Hz. Süleyman Dedi ki: Ey ulular) Hz. Süleyman'ın böyle bir ihtarı üzerine hediyeyi getirenler geri dönmüşler, durumu Belkis'a anlatmışlardı. Belkis da Süleyman Aleyhisselam'ın öyle sıradan dünya hükümdarları gibi olmayıp büyük bir kudrete ve peygamberliğe sahip olduğunu anlamış, tam bir teslimiyet göstermek üzere birçok kimseler ile beraber yola çıkmış, Hz. Süleyman'ı ziyarete gelmekte bulunmuştu. Süleyman Aleyhisselam ise onun böyle gelmekte olduğunu öğrenince ona başka bir mucize daha göstermek için kendisinden evvel, o muhteşem tahtının fevkalâde bir surette Kudüs'e getirilmesini uygun görmüştü. Bundan dolayı ordusundaki kimselere hitaben Dedi ki: Ey ulular! Ey ileri gelenler ve reisler!

أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا

Onun tahtını Bana getirir Hanginiz

(Hanginiz bana onun tahtını getirir) Sizden hanginiz o Seba melikesi kadının tahtını bana getirir

قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

Müslümanlar olarak Bana gelmelerinden Önce

(Müslüman olarak bana gelmelerinden evvel?) Süleyman Aleyhisselam, o müşrik kavme bu suretle de kendisinin mucizeler ile desteklenmiş bir Peygamber olduğunu göstermek ve Allah tarafından öyle harikulade bir kuvvet ve heybete kavuşmuş olduğunu göstermek istemişti. Ve onların Müslüman olduktan sonra rızaları olmadıkça mallarını ellerinden almak caiz olmayacağı için de "daha Müslüman olarak gelmeden evvel" tahtının getirilmesini emretmişti.

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا أَتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ

39.Cin taifesinden bir ifrit dedi ki: Ben onu daha sen makamından kalkmadan sana getiririm ve şüphe yok ki, ben ona elbette güç yetiririm ve bana güvenebilirsiniz.

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ

Cinlerden Bir ifrit Dedi

(Cin taifesinden bir ifrit dedi ki) Hz. Süleyman'ın bu teklifine cevaben ordusunda bulunan Cin taifesinden bir ifrit yani: Dahi veya şiddetli, kuvvetli veya kötü, kaba olan bir fert ki, adı: Zekvan veya Sahr imiş dedi ki:

أَنَا أَتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ

Makamından Kalkmadan Önce Onu Sana getiririm Ben

(Ben onu daha sen makamından kalkmadan sana getiririm) Ben onu o tahtı daha sen makamından kalkmadan hükümet işlerini yürütmek için öğleye kadar oturmakta olduğun makamdaki, hüküm meclisinden henüz ayrılmadan o tahtı sana getiririm bu vazifeyi bana havale et.

وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ

Güvenilenim Elbette gücü yetenim Bana Ve şüphesiz ben

(ve şüphe yok ki, ben ona elbette güç yetiririm ve bana güvenebilirsiniz) O tahtı sapa sağlam getirmek için elbette kuvvetliyim ondan aciz kalmam ve onun hakkında güç yetiririm ve ben emin biriyim o tahttaki mücevherlere ve diğerlerine bir hainlik yapacak değilim. Bana güvenebilirsiniz

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا أَتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَأَهُ

مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا

يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

40.Yanında kitaptan bir ilim bulunan zat da dedi ki: Ben onu daha gözünü açıp kapamadan getiririm. Ne zamanki Hz. Süleyman onu tahtı yanında yerleşmiş olarak gördü, dedi ki: Bu Rabbimin lutfundan dır, taki beni imtihan etsin ki, şükür mü ederim yoksa nimete karşı nankörlük mü ederim ve her kim şükür ederse ancak kendi nefsi lehine şükür eder. Ve kim de nimete karşı nankörlükte bulunursa, şüphe yok ki, Rabbimin hiç bir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir.

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ

Kitab'dan Bir ilim Yanında vardır O zat Dedi

(Yanında kitaptan bir ilim bulunan zat da dedi ki) Süleyman Aleyhisselam o tahtın daha çabuk getirilmesini arzu buyurduğu için yanında kitaptan bir ilim bulunan zat. Yani: Bütün vahiy ve ilmin yollarını bilen veya Levhi Mahfuz'daki yazılara vakıf bulunan veya Hz. Süleyman'a ait bir kitabın içeriğini bilen bir yüce zat da dedi ki:

أَنَا أَتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ

Göz açıp kapaman Sana Dönmesinden Önce Onu Sana getiririm Ben

(Ben onu daha gözünü açıp kapamadan getiririm) Ben onu o tahtı Ey Muhterem Hz. Süleyman! Sana daha gözünü açıp kapamadan getiririm Yani: Bir şeye bakıp da daha ondan bakışını çekmeden o tahtı huzuruna getirmiş olurum. Bunu diyen zat hakkında ihtilâf vardır. Bu zat, çoğu müfessirlere göre Süleyman Aleyhisselamın kâti-bi veziri "Asaf ibni Berhiyâ" dır veya Hızır Aleyhisselam dır

فَلَمَّا رَأَهُ مُسْتَقَرًّا عِنْدَهُ

Yanında Yerleşmiş olarak Onu gördü Ne zaman ki

(Ne zamanki Hz. Süleyman onu tahtı yanında yerleşmiş olarak gördü) Ne zaman ki, bu konuşmayı müteakip Hz. Süleyman o tahtı yanında yerleşmiş olarak gördü öyle harikulade bir şekilde hemen huzuruna getirilmiş buldu

قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Rabbimin Lütfundan Bu Dedi

(dedi ki: Bu Rabbimin lutfundan dır) Böyle büyük bir tahtın uzak bir beldeye kadar bir an içinde getirilmiş bulunması, Allah'ın lutfundan başka bir şey değildir, bizim buna bir hakkımız yoktur. O kerim Rabbim, böyle bir lütufta bulundu

لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ

Nankörlük mü ederim Yoksa Şükür mü ederim Beni imtihan etmesi için

(taki beni imtihan etsin ki şükür mü ederim, yoksa nimete karşı nankörlükte mi bulunurum) Yani: Bu ilâhi lütuftun değerini bilir, bundan dolayı da şükür vazifesini yerine mi getiririm, yoksa aksine hareket ederek nankörlükte mi bulunurum, bu ortaya çıkmış olsun. Evet. Bu suretle de halka bir kulluk dersi verilmiş olsun, kavuştuğu bir nimetten dolayı Yüce Peygamberin nasıl şükür secdesine kapandığını umuma karşı uyulması gereken bir örnek olmak üzere tecelli etmiş bulunsun. İşte Hz. Süleyman da bu şükürün lüzumuna işaret için şöyle buyurmuştu:

وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ

Kendisi için Şükreder Artık ancak Şükrederse Kim Ve

(ve herkim şükrederse ancak kendi nefsi lehine şükreder) Çünkü o şükürün faidesi kendisine aittir, nail olduğu nimetin artmasına sebep olur, insanlık kulluk vazifesini yerine getirmiş bulunur,

وَمَنْ كَفَرَ

Nankörlük ederse Kim Ve

(ve kim de nankörlük ederse) Kendi zararına hareket etmiş olur, şükür vazifesini yetine getirmemiş nankörlük göstermiş, fazla nimete ulaşmak kabiliyetinden mahrum kalmış bulunur.

فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

Çok cömerttir Çok zengindir Rabbim Artık şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbim ganidir kerimdir) Kimsenin teşekkürüne muhtaç değildir. Şükürün terk edilmesi, hâşâ Allah'ın zatına bir zarar vermez, o Allah Teâlâ kerîmdir şükretmeyen kullarına da nimet verir, onları hemen cezalandırmaz. Artık o yüce yaratıcının nimetlerine kavuştukları halde nankörlükte bulunanlar, şükür vazifesini yerine

getirmeye çalışmayanlar, kendileri bu insani olmayan vaziyetlerinden dolayı utanç duymaları gerekmez mi?

قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ

41.Dedi ki: Ona tahtını değiştirin, bakalım onu tanımaya muvaffak olacak mı, yoksa muvaffak olamayacaklardan mı olacak? Bu mübarek ayetler de esasen müşrik olan kavmine, uyararak Allah'ın dininden mahrum bulunan Belkıs'ın zekâsını anlamak, uyanmasına vesile olmak için kendisine iki garip manzaranın gösterilmiş olduğunu bildiriyor. Belkıs'ın da gördüğü harikulade hallerden dolayı kusurunu itiraf edip İslâmiyet i kabul etmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا

Tahtını Kendisine Tanınmaz yapın Dedi

(Dedi ki: Ona tahtını değiştirin) Belkıs'ın tahtı bir mucize olarak hemen getirilince Hz. Süleyman, hizmetçilerine Dedi ki: O şehrimize gelmekte olan Belkıs'a karşı tahtını onun görünüşünü bir şekilde değiştirin

نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي

Doğruyu bulacak mı Bakalım

(bakalım, onu tanımaya muvaffak olacak mı) Bu suretle onun zekâ derecesi bir tecrübeye tâbi tutulmuş olur. Yahut o tahtın böyle harikulade bir şekilde getirilmiş olduğunu görür de onun bir mucize eseri olduğunu anlayarak İslâm dinini kabul eder. Hidayete muvaffak olur

أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ

Doğruyu bulamıyorlar O kimselerden Olacak mı Yoksa

(yoksa muvaffak olamayacaklardan mı olacak) Yoksa o tahtı tanımaya veya İslâm dinini kabule muvaffak olamayacaklardan mı olacak? Yoksa anlayışsızlığı böyle bir muvaffakiyete engel mi bulunacak?

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ

42.Ne zamanki o hükümdar kadın geldi, denildi ki senin tahtın böyle midir? Dedi ki: bu, sanki o bununla beraber bize ondan evvel bilgi verilmiş idi ve bizler Müslümanlar olduk.

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ

Tahtın Böylemiydi Denildi Geldi Ne zaman ki

(Ne zamanki o hükümdar kadın geldi, denildi ki senin tahtın böyle midir?) Ne zamanki o hükümdar olan Belkıs, Süleyman Aleyhisselam'ın yanına geldi kendisine Hz. Süleyman tarafından bizzat veya birisi vasıtasıyla denildi ki senin tahtın böyle midir Buna benzetmekte bulunuyor mu? O kadında

قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ

Odur Sanki o Dedi

(dedi ki: Bu, sanki o) Yani: taht âdeta benim tahtım gibi, aralarında bir fark göremiyorum. Kadın; "bu o'dur veya değildir" demekte bulunmamış kendisinin yalanlanacağından korkmuş, fazla bir ihtiyat ve akıl alameti göstermiş oldu. Ve o pek zeki kadın dedi ki:

وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا

Ondan önce Bilgi Bize verilmişti Ve

(bize bundan evvel bilgi verilmiş idi) Bize Bu tahtın buraya böyle bir mucize olarak getirilmesinden evvel bilgi verilmiş oldu biz Hz. Süleyman'ın yüce bir Peygamber olduğuna, Allah'ın kudretiyle ne kadar mucizeler göstermeye muvaffak bulunduğunu öğrenmiştik. Kısacası Hüdhüd'ün mektubu getirmesi, hediyeelerin kabul edilmemesi de bu bilgiyi temin eden sebeplerden bulunmuştur,

وَكُنَّا مُسْلِمِينَ

Müslüman kimseler Olmuştuk Ve

(ve bizler Müslümanlar olduk) Hz. Süleyman'ın Peygamberliğini tasdik ederek ona teslimiyeti bir vazife bildik.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ

43.Onu, Allahtan n başka taptığı şeyler İslamiyet ten men etmiş idi. Şüphe yok ki o, kâfirler olan bir kavimden idi.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyor Oldu O şeyler ki Onu alıkoymuştu Ve

(Onu, Allahtan başka taptığı şeyler İslamiyet ten men etmiş idi) Görülüyor ki: Belkıs pek akıllı düşünen, konuşan bir kadın imiş. Onu, Allahtan başka taptığı şeyler Öyle güneşe tapınması, onu İslamiyet ten men etmiş idi böyle pek fahiş bir cereyana tâbi olmuş idi. Evet.

إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ

Kâfirler olan Bir kavimden İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o kâfirler olan bir kavimden idi) Onlara uymuş, Hz. Süleyman'ın yanına gelinceye kadar o kâfir kavminden korkarak tevhit dinî ile şereflenmemişti, şimdi Süleyman Aleyhisselam'ın koruması sayesinde İslamiyet'ini ilan etmiştir.

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا قَالَ إِنَّهُ

صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ

44.Ona denildi ki saraya gir. Ne zamanki onu gördü, onu derin bir su sandı, iki baldırını açıverdi. Hz. Süleyman dedi ki: O hakikaten billurdan döşenmiş, düz, açık bir yerdir. Kadın da dedi ki: Yarabbi! Ben nefsimi zulmettim ve Süleyman ile beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum.

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ

Köşke Gir Ona Denildi

(Ona denildi ki saraya gir) Belkıs Hz. Süleyman'ın sarayına gelince teşrifatçılar tarafından Belkıs'a denildi ki, saraya gir içeriye git. Hâlbuki: O sarayın girişi, beyaz şeffaf, billurdan bir tabaka ile döşenmiş altından da akan su bulunmuş idi. O ince cam tabaka adeta bir engin deniz, derin bir su safhası gibi görünüyordu. Belkıs,

فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً

Derin bir su Onu zannetti Onu gördü Ne zaman ki

(Ne zamanki onu gördü, onu derin bir su sandı) Ne zamanki, gelip onu gördü, onu derin muazzam bir su sandı oradan geçmek için

وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا

İki inciğinden Açtı Ve

(eteğini yukarı çekti iki baldırını açıverdi) Belkıs'ın bu hareketini karşıdan gören Hz. Süleyman, ona bakmamak için mübarek gözlerini başka tarafa çevirerek seslendi

قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ

Billurdan Düzeltilmiş Bir köşktür Doğrusu o Dedi

(dedi ki: O hakikaten billurdan döşenmiş, düz, açık bir yerdir) O su sandığın hakikaten billurdan ince camlardan döşenmiş düz, açık bir yerdir öyle açılmaya lüzum yok. O hükümdar olan kadın da

قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي

Nefsime Zulmettim Şüphesiz ben Rabbim Dedi

(dedi ki: Ey Rabbim Ben nefsimi zulmettim) Şimdiye kadar senden başkasına ibadette bulundum, şimdi uyandım,

وَأَسَلْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'a Süleyman'la Beraber Teslim oldum Ve

(ve Süleyman ile beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum) Ey Yüce Mabudum! Senin birliğini tasdik yalnız ilâhi zatına ibadetle mükellef olduğumu idrak ederek İslâm dinini kabul eyledim.

&-İşte bu zeki kadın, bu hadiseden de bir ders almış oldu, böyle bir camdan meydana gelmiş olanı su sahası sanarak hataya uğradığını anladı, vaktiyle güneşi mabut sanarak ona ibadet etmiş olmasının da bir hata bir sapıklık olduğunu düşündü. Kısacası: Hz. Süleyman'ın böyle bir manzarayı ona göstermiş olması onun için bir uyanma vesilesi teşkil etmişti.

&-Bir rivayete göre Belkıs İslamiyet i kabul ettikten sonra yine Yemen'e hükümdar olarak gönderilmiş, orada ölünceye kadar kalmıştır. Belkıs'ın Hz. Süleyman ile evlendiğine ve anasının bir cin olduğuna dair Kur'an Kerim'de bir işaret yoktur. Süleyman Aleyhisselam, kırk sene kadar hükümdarlıkta bulunmuş, elli üç yaşında iken ahiret e irtihal buyurmuştur. Kendisinden sonra oğlu hükümdarlık makamını elde etmiş ise de Beni İsrail arasında ihtilâflar meydana gelmiş. Yehuda ve İsrail devleti adıyla iki devlete ayrılmıştır. Yehuda devletinin payitahtı, Kudüs i Şerif idi, hükümdarları Hz. Süleyman'ın oğulları ve torunları bulunuyordu. İsrail devletini de Süleyman Aleyhisselamın hizmetçilerinden biri kurmuş, sonra bunlar bir babadan türemiş on kabileden ibaret bulunmuşlardır ki: Esbatı beni İsrail denilir. Bunların başkentleri "Nablus" sonra "Sâmiriyye" şehri idi. Bunlar tamamen yoldan çıkmış, nice bâtil yollara, kanaatlere sahip olmuşlardır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ

45.Ve ant olsun ki, Semud kavmine; Allah'a ibadet ediniz diye kardeşleri Salih'i gönderdik. Onlar ise hemen birbiriyle çekişen iki guruba ayrıldılar.

Bu mübarek ayetler de üçüncü bir kıssa olmak üzere Salih Aleyhisselamın, kavmini Allah'ın dinine davet buyurmuş olduğunu bildiriyor. O kavmin de iki guruba ayrıldığını, kâfir olan gurubun Hz. Salih yüzünden uğursuzluğa maruz kaldıklarını söylediğini, o mübarek Peygamberin de onları reddederek kendilerine verdiği cevabı beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a ibadet ediniz diye Salih'i Kardeşleri Semud'e Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Ve ant olsun ki, Semud kavmine; Allah'a ibadet ediniz diye kardeşleri Salih'i gönderdik) Ve and olsun ki, Semud kavmine de: Allah'a ibadet ediniz diye Kabile itibariyle kardeşleri olan Salih'i Peygamber gönderdik

فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ

Çekişiyorlar İki fırkadır Onlar Hemen birden

(Onlar ise hemen birbiriyle çekişen iki guruba ayrıldılar) O Şam ile Hicaz arasındaki "Hicr" denilen mahalde oturan Semud kavmi ise hemen birbiriyle çekişen iki guruba ayrıldılar bir gurubu, Hz. Salih'e tâbi olarak îman şerefine kavuştu, diğer bir gurubu ise küfürlerinde ısrar edip düşmanca bir vaziyet aldı. Ve Hz. Salih'e karşı cephe alarak: Ey Salih! Eğer doğru sözlü bir kimse isen bizi korkutmakta olduğun azabı başımıza getir bakalım, demeğe cüret ettiler, çokluk da bu grupta idi.

قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

46.Dedi ki: Ey kavmim! Ne için iyilikten evvel kötülüğü acele istiyorsunuz? Allah'tan af dilemeli değil misiniz? Olabilir ki, rahmete kavuşursunuz.

قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ

İyilikten Önce Kötülüğü Acele istiyorsunuz Niçin Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim! Ne için iyilikten evvel kötülüğü acele istiyorsunuz?) Hz. Salih de o kâfir guruba Dedi ki: Ey kavmim! Ne için iyilikten evvel kötülüğü başınıza gelecek azabı acele istiyorsunuz? Ne için tövbe edip azaptan kurtulmayı istemiyorsunuz? O tövbe ki, en güzel bir kurtuluş vesilesidir. Ey kavmim! Başınıza azap gelmeden evvel

لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ

Allah'tan Mağfiret dileyeydiniz Olmaz mıydı?

(Allah'tan af dilemeli değil misiniz) Neden böyle küfrünüzde ısrar edip duruyorsunuz?

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Olur ki siz

(Olabilir ki, rahmete kavuşursunuz) Olabilir ki Siz af dileyince tövbeniz kabul olur da azaptan kurtulursunuz, hepiniz de 'rahmete kavuşursunuz azap, geldiği vakit ise artık tövbe kabul olmaz.

قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ

47.Dediler ki: Biz seninle ve seninle beraber olanlar yüzünden uğursuzluğa uğradık. Hz. Salih de dedi ki: Sizin uğursuzluğunuz, Allah katında malûm dur. Hayır. Siz imtihana çekilen' bir kavimsiniz.

قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ

Beraberindedir O kimselerden dolayı ki Ve Senden dolayı Uğursuzluğa uğradık Dediler

(Dediler ki: Biz seninle ve seninle beraber olanlar yüzünden uğursuzluğa uğradık) Salih Aleyhisselam'ın o kadar iyiliksever tenbihine rağmen o mübarek zata o kâfirler Dediler ki: Biz seninle ve seninle beraber sana iman edenler ile uğursuzluğa uğradık. O kavim için bir uyanma vesilesi olmak için bir müddet yağmurlar yağmamış, yurtlarında kıtlık yüz göstermişti. Bunu, o mübarek Peygamberler ile ona iman edenler yüzünden kendilerine yönelmiş bir musibet kabul etmişlerdi. Hz. Salih de o cahillere hitaben

قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Uğursuzluğunuz Dedi

(Hz Salih de dedi ki: Sizin uğursuzluğunuz, Allah katında malum dur) Sizin uğursuzluğunuz size isabet edip edecek fenalığın sebebi Allah katında malûm dur siz kendi kötü Hareketlerinizden dolayı öyle fena akıbetlere uğruyorsunuz, buna siz sebebiyet vermiş oluyorsunuz da haberiniz yok, artık Allah'ın takdiri ne ise o tecelli eder

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ

İmtihana çekiliyorsunuz Bir kavimsiniz Siz Bilakis

(hayır, Siz imtihana çekilen bir taifesiniz) Siz hayır ve şer ile genişlik ve darlık ile bir tecrübeye tabi tutuluyorsunuz, bu imtihan, hikmet gereği bir uyanmaya vesiledir. Bundan bir ders alarak uyanmalı, Allah'ın dinine sarılarak Cenabı Haktan selamet ve saadet temenni etmeli değil misiniz?

Tetayyür: Bir şey ile uğursuzlukta bulunmak, onu kötü görerek uğursuz saymaktır. Zamanı cahiliyette bazı kimseler bir yola çıkmak, bir iş yapmak isteyince yanlarına bir kuş alır, onu yolda salıverirmiş. Eğer bu kuş, onların sol taraflarından sağ taraflarına doğru uçarsa bunu uğurluluk sanarlardı, bilakis sol taraflarına döner, onların sol taraflarına doğru uçarsa bunu da şer sayar, o işte hayır olmadığına kail olurlardı. Bu münasebetle bu "tetayyür" tabiri uğursuzluk manâsında kullanılır olmuştur.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

48.Ve şehirde dokuz kişi var idi ki: Yeryüzünde bozgunculuk yapıyorlardı, ıslah da bulunmuyorlardı.

Bu mübarek ayetler de Salih Aleyhisselam ile aile fertlerine karşı suikast de bulunmak isteyen kâfir kavminin nasıl bir helake uğramış olduklarını bildiriyor. O kavmin hileleri yüzünden ne fecî bir akıbete uğramış bulunduklarını ve halen gözler önünde duran yurtlarındaki harabelerin bir ibret vesilesi oluşturduğunu, müminleri de o facialardan emin olarak kurtuluşa kavuşmuş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ

Kişi Dokuz O şehirde İdi Ve

(Ve şehirde dokuz kişi var idi ki) Şehirde Semud Kavmine ait "Hicr" denilen belde-
de dokuz kişi var idi ki:

يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

Islah da etmiyorlardı Ve Yeryüzünde Fesat çıkarıyorlar

(Yeryüzünde bozgunculuk yapıyorlardı) Yerde öyle sade kendi beldelerinde değil her tarafta bozgunculuk yapıyorlardı bunlar Semud kavmine mensup bir takım ileri gelenlerin oğulları idi. Bunlar küfürlerinde ısrar edip duruyorlardı, Hz. Salih'in devesini boğazlamaya bunlar cüret etmişlerdi. Reisleri "Kudar bin Salef" imiş, deveyi boğazlamaya bizzat bu teşebbüs etmişti. Bu dokuz şahıs, daima bozgunculuk yapıyorlardı. ıslah da bulunmuyorlardı. Alemi ıslah etmeye ait hiçbir şey yapmıyorlardı.

&-"Peht" topluluk, taife bir kimsenin, kavmi, kabilesi demektir. Üç veya altı kişiden on kişiye kadar olan erkeklerdir. "Nefer" de cemaat, nefis ve üçten dokuza veya ona kadar olan erler demektir.

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

49.Allah'a and içerek dediler ki: Her halde onu ve ailesini geceleyin öldürelim de sonra velisine diyelim ki: biz onun ehlinin helak olduğu yerde hazır bulunmadık ve şüphe yok ki, bizler elbette doğru sözlü kimseleriz.

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ

Allah'a Aralarında yemin ettiler Dediler

(Allah'a and içerek dediler ki) O dokuz kişi, Salih Aleyhisselam aleyhine yaptıkları istişarede Allah'a and içerek dediler ki:

لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ

Onun velisine Kesinlikle diyelim Sonra Ailesine Ve Mutlaka ona bir gece baskın yapalım

(Her halde onu ve ailesini geceleyin öldürelim de sonra velisine diyelim ki) Her halde onu Hz. Salih'i ve ailesini ona iman edenleri geceleyin telef edelim hepsini de gece vakti helak etmiş bulunalım sonra velisine Hz. Salih'in kanını isteyecek bir kimsesi bulunursa ona da kendimizi müdafaa ederek diyelim ki:

مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ

Ailesinin Helakine Şahit olmadık

(biz onun ehlinin helak olduğu yerde hazır bulunmadık) Biz onun ehlinin helak olduğu yerde veya o zamanda hazır bulunmadık böyle bir helakin vukuunu bile görmedik, nerde kaldı ki, onu helak etmiş olalım,

وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

Elbet doğru kimseleriz Şüphesiz biz Ve

(ve şüphe yok ki, bizler elbette doğru sözlü kimseleriz) bu ifadelerimiz de doğrudur, biz yalan söyleyen kimseler değiliz.

وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

50.Onlar bir hile yaptılar, biz de hiç bilgileri olmaksızın bir hile ile hile yaptık

وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا

Bir tuzak ile Tuzak kurdular Ve

(Onlar bir hile yaptılar) O yalancı herifler bir hile yaptılar suikast hazırladılar böyle gerçek dışı bir söz ile de kendilerini müdafaa etmek istediler. Kalben ise Hz. Salih ile ona iman edenlere büyük bir düşmanlıkta bulunarak suikast'e karar verdiler

وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar Ve Bir tuzak ile Tuzak kurduk Ve

(biz de hiç bilgileri olmaksızın bir hile ile hile yaptık) Onlara hiç bilgileri olmaksızın farkına varmaksızın bir hile ile hile yaptık yani: Onları görülmemiş bir tarzda helak ettik, onları ansızın hilelerinin cezasına kavuşturduk.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ

51.Artık bak. Hilelerinin akıbeti nasıl oldu? Muhakkak ki biz, onları da kavimlerini de toptan helak ettik.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ

Tuzaklarının Akıbeti Oldu Nasıl İşte bak

(Artık bak Hilelerinin akıbeti nasıl oldu) Evet. Onlar pek garip bir şekilde helake uğramışlardı. Cenabı Hak bunu da şöyle beyan buyuruyor: Artık bak! Tuzaklarının Yapmak istedikleri hilelerin akıbeti nasıl oldu o yapmak istedikleri felâket, nasıl kendi başlarına geldi

أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsini Kavimlerini Ve Onları helak ettik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki biz, onları da kavimlerini de toptan helak ettik) O dokuz şahsı da ve kendileriyle aynı fikirde olan kavimlerini de toptan helak ettik hepsi de görülmemiş bir şekilde Allah'ın kahrına uğrayarak dünyadan çıkıp gittiler. Evet. O melunlar, evvela Salih Aleyhisselami, sonra da ona tabi olanları öldürmek için silaha sarılmışlar Hz. Salih'in bir tepe arasındaki ibadethanesine doğru gitmekte bulunmuşlardı. Cenabı Hakkın emriyle melekler onların üzerlerine yukarıdan birçok taşlar yağdırdılar, onlar taşları gördükleri halde melekleri göremiyorlardı. Nihayet gökten gelen şiddetli bir ses ile kâfir kavmin hepsi de helak olup gitti

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

52.İşte onlar, onların zulümleri sebebiyle çökmüş olan evleri! Şüphe yok ki, bunda anlayan kavim için elbette bir ibret vardır.

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا

Zulmettiler O şey yüzünden ki Çökmüş olarak Evleri Artık işte onlar

(İşte onlar, onların zulümleri sebebiyle çökmüş olan evleri!) İşte 0 birer ibret manzarası oluşturan harap yurtlar, o Semud kavminin zulümleri sebebiyle çökmüş yıkılmış boş kalmış olan evleri hala bu harabeler görülmektedir,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim için Elbette bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda anlayan kavim için elbette bir ibret vardır) Evet, Bu yurtların böyle acayip bir şekilde mahıv ve yok edilmesinde bilen bir kavim için Allah'ın kudretini bilen o Yüce Yaratıcıya isyanın ne kadar felâkete yol açtığını anlayan bir cemaat için elbette bir ibret vardır Evet. 0 helake maruz kavmin yaşam tarihini bilen, yurtlarının feci manzarasını gören her kimse, bundan bir ibret dersi, almalıdır, o gibi dinsiz kavimlerin izlerini takip etmek cehaletinde bulunmamalıdır.

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

53.Hâlbuki: İman edip kötülükten sakınanları kurtuluşa erdirdik.

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar İdiler Ve İman ettiler O kimseleri Kurtardık Ve

(Hâlbuki: İman edip kötülükten sakınanları kurtuluşa erdirdik) İşte Cenabı Hak buna da şöylece işaret buyuruyor: Biz iman edip kötülükten sakınanları kurtuluşa erdirdik o iman edenler o kâfirlere yönelen felaketten korundular, Allah'ın inayetine kavuştular. Evet. Salih Aleyhisselam ile ona tabi olanlar, Semud kavminin başına gelen felâketlerden sonra kendileri selametle Mekke i Mükerreme ye veya Kudüs'ü şerife hicret ederek ibadet ve itaatle meşgul olmuşlardır. Allah'ın dinine sarılmanın pek büyük mükâfatına nail bulunmuşlardır.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

54.Lut'u da Peygamber gönderdik o zaman ki: Kavmine demişti ki: 0 en iğrenç şeyi yapacak mısınız? Hâlbuki siz onun fenalığını görürsünüz.

Bu mübarek ayetler de Lut Aleyhisselam'a ait olan dördüncü kıssayı kapsayıp onun kavminin ne kadar ahlâksızlığa düşkün kimseler olduğunu bildiriyor. Hz. Lut'un nasihatlerine rağmen onu ve ailesini yurtlarından çıkarmak istediklerini, nihayet Hz. Lut'un ve eşinden başka ailesinin kurtuluşa erdiklerini, kavminin de müthiş bir felâketle uğrayarak kahrolup gittiklerini beyan buyurmaktadır.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ

Kavmine Demişti O vakit Lut'u Ve

(Ve Lut ta o vakit kavmine dedi ki) Ve hak Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Şam taraftaki Semud bölgesine Lut'u da Peygamber gönderdik, o zaman ki: 0 zat Kavmine demişti o kavmin çirkin hareketlerini kınayarak kendilerini temiz bir hayata davet etmişti ki Ey Kavmim! Siz

أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ

Çirkin işe Geliyor musunuz? (yapacak mısınız?)

(0 en iğrenç şeyi yapacak mısınız?) Son derece çirkin, kötü olan bir muameleye nihayet vermeyecek misiniz?

وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

Görüyorsunuz Halbuki siz

(Hâlbuki siz onun fenalığını görürsünüz) Onun ne kadar fena, insanlığa aykırı bir muamele olduğunu o fiilin ahlaksızlıktan olduğunu aklen anlayabiliyorsunuz Yahut birbirinizin öyle çirkin bir muamelede bulunduğunu görür durursunuz. Bu ne kadar insanlığa ahlaka aykırı, bir hareket!

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

55.Siz kadınlarınızı bırakıp da şehvetle erkeklere mi yaşayacaksınız? Doğrusu siz cahilce hareket eden bir kavimsiniz.

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ

Kadınlardan Başka Şehvetle Erkeklerle Gerçekten geliyorsunuz (yaşayacaksınız) Şüphesiz siz mi?

(Siz kadınlarınızı bırakıp da şehvetle erkeklere mi yaşayacaksınız) Ey kavmim! Kendi helâl eşlerinizi terk edip de livata cinayetini mi işleyeceksiniz? İşte sizin bu hareketiniz ne kadar çirkin, ne kadar meşru bir gayeden uzak, ne derece hayvani bir muamele!

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

Cahillik ediyorsunuz Bir kavimsiniz Siz Bilakis

(doğrusu siz cahilce hareket eden bir kavimsiniz) yaptığınız pek çirkin hareketin

fenalığını bilmiyorlar gibi görünüyorsunuz yahut siz, bu hareketin kötü akıbetini düşünmeyip deliller gibi, beyinsizler gibi cahilce bir halde yaşayıp duruyorsunuz.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ

56.Artık kavminin cevabı da: Lut ailesini yurdunuzdan çıkarın, şüphe yok ki, onlar çok temizlikte bulunan insanlardır, demelerinden başka olmamıştı.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا

Demeleri Ancak Kavminin Cevabı Olmadı

(Buna kavminin cevabı da şu sözler oldu) Artık Hz. Lut'un o güzel ihtarına karşı kendilerini müdafaa için bir delile, bir mazerete sahip bulunmayan kavminin cevabı da bir yanıltmaca dan ve cinayetlerine bir devam gayesinden ibaret olmak üzere

أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ

Yurdunuzdan Lut'un Ehlini Çıkarın

(Lut ailesini yurdunuzdan çıkarın) Onlar bizimle beraber bir yurttan bulunarak bizi tenkit etmesinler, hesaba çekmesinler

إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ

Çok temizlik taslıyorlar İnsanlardır Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar çok temizlikte bulunan insanlardır) onları bizim yaptığımız şeyleri pis sayarak onlardan kaçınmaktadırlar, demelerinden başka olmamıştı O ahlaksız kavim o kendilerini temizliğe davet eden Peygamberleri hakkında alay yoluyla böyle demişlerdi.

فَانْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا مِنَ الْغَابِرِينَ

57.Bunun üzerine onu ve bütün ailesini kurtardık, karısı müstesna, onu takdirimizle azapta baki kalanlardan kıldık.

فَانْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ

Karısı Hariç Ehlini Ve Bunun üzerine onu kurtardık

(Bunun üzerine onu ve bütün ailesini kurtardık, eşi müstesna) Cenabı Hak da buyuruyor ki: O kavminin ahlâksız öyle kötü lakırdıları üzerine Lut Aleyhisselamı ve bütün ailesini fertlerini kurtardık kendilerine hiçbir kötülük dokunmadı, onlar geceleyin bulundukları beldeden çıkıp gittiler. Ancak eşi Hz. Lut'a itaatkâr olmadığı için

قَدَرْنَا مِنَ الْغَابِرِينَ

Geride kalanlardan Onu takdir ettik

(onu takdirimizle azapta baki kalanlardan kıldık) O kadını ilâhi hüküm gereğince azapta baki kalanlardan kıldık. O da o kavim arasında kaldı, onlar ile beraber aynı azaba uğradı.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

58.Ve onların üzerlerine bir yağmur yağdırdık, artık ne fena oldu, o uyarılmış olanların yağmuru.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا

Bir yağmur Üzerlerine Yağdırdık Ve

(Ve onların üzerlerine bir yağmur yağdırdık) Görülmemiş bir şekilde başlarına taşlar yağdırıldı,

فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

O korkutulanların Yağmuru Artık ne kötü idi

(artık ne fena oldu, o uyarılmış olanların yağmuru) O yağmur, bir azaptan, bir ilâhi

kahırdan ibaret olarak onların hepsini de helak edip gitti, onların bütün şehirler bir zelzele ile altı üstüne getirilmiştir. Evet, Vaktiyle Peygamberleri tarafından kendilerine nasihat verilmiş, kendilerini bu gibi azaba uğratılmaktan korkutulmuştu. Onlar ise buna kulak vermemişlerdi, nihayet dinsizliklerinin, ahlâksızlıklarının böyle müthiş cezasına çarptırılmış oldular.

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ

59.De ki, Hamd Allah'adır, selam da seçkin kıldığı kullarınadır. Allah mı hayırlıdır, yoksa ona ortak koştukları mı?

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'e karşı Cenabı Hakkın ilâhi iltifatını içermektedir. İbret ve bilgi veren kıssalarla kitaplarla Allah'ı birleyenleri aydınlatan yüce yaratıcıya hamdın lüzumunu tebliğ ediyor ve dindar seçkin kulların da selamete kavuştuklarını müjdeliyor. Kerem sahibi Yaratıcının rahmetinin eserlerinden olan üç çeşit hayra, faydaya işaret ediyor ve Yüce Allah'ın birliğini, azamet ve hâkimiyetini, şerik ve ortak-tan uzak bulunduğunu çeşitli kudret eserlerini nazarı dikkatlere sunarak ispat ediyor, inkârcıların cehaletlerini göstererek azarlıyor ve bütün insanlığı düşünme ve insafa davet buyuruyor.

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamd Deki

(De ki, Hamd Allah'adır) Ey Son Peygamber! Seni böyle ilâhi vahyine kavuşturan, birçok hakikatlerden haberdar buyuran kerim mabuduna şükretmek için De ki: Hamd Allah'adır bütün mükemmel sıfatlarla vasıflanmış olan, O Yüce Yaratıcıdır,

وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى

Seçti O kimselere ki Kullarına Selam olsun Ve

(selam da seçkin kıldığı kullarınadır) Selam da Selâmet ve saadet de o hikmet sahibi yaratıcının seçmiş olduğu kullarınadır. Bu zatlardan maksat, Peygamberlerdir. Veya Peygamberimizin ashâbı kiramıdır ve bir görüşe göre de önceki ve şimdiki bütün müminlerdir. Cenabı Hak, böyle seçkin, inanan kullarını ebedî selâmet ve saadete eristirecektir. Artık düşünmeli, seçkin kullarını böyle mükâfatlara eristirecek

اللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar Yoksa o şey mi ki Hayırlıdır Allah mı?

(Allah mı hayırlıdır, yoksa ona ortak koştukları mı?) Allah mı hayırlıdır, yoksa o müşriklerin o Yüce mabuda ortak koştukları mı? Hayırlıdır? O bir takım putlar ki, birer fâni mahlûkturlar, kendi haklarında bile bir faide temine, bir kötülüğü gidermeye kadir olamazlar. Evet. Açıktır ki: Cenabı Haktan başka bütün mevcudat, mahlûktur, ölüme mahkûmdur kendisini ölümden, bir takım felâketlerden kurtaramaz. Artık öyle bir mahlûk, mabut edinilmeye elbette ki, lâayık olamaz. Aksine hareket ise en büyük bir cehalet değil midir?

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ

بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ؕ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْقَوْمِ يَعْدِلُونَ

60.Yoksa gökleri ve yeri yaratan ve gökten sizin için bir su indiren mi hayırlıdır sonra onunla güzelliğe sahip olan bahçeleri bitirdik ki, sizin için onun bir ağacı bile bitirebilmeniz mümkün değildir. Allah ile beraber bir tanrı mı var? Hayır. Onlar doğru yoldan sapmış olan guruhur.

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten Size Ve İndirdi Ve Yeri Gökleri Yarattı Yoksa o zat mı ki

(Yoksa gökleri ve yeri yaratan ve gökten sizin için bir su indiren mi hayırlıdır)

Ey insanlar! Bir kere kâinatın yaratıcısının kudret levhalarına, rahmetinin eserlerine bakınız. Öyle âciz putlar mı hayırlıdır ki, onlara tapıp duruyorsunuz? Yoksa gökleri ve

yeri O kadar güzel, faideli bir şekilde yaratan ve gökten sizin için hayat kaynağı olan bir su indiren mi? o ortak ve benzerden uzak olan Allah Teâlâ mı hayırlıdır? Ebetteki, hayır ve rahmet, yaratma ve mabutluk o kerim yaratıcıya mahsustur. İşte o kerim mabudumuz, bizi uyanma dairesine, şükür vazifesini yapmaya sevk için buyuruyor ki:

فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ

Güzellik Sahibi Bahçeler Onunla Böylece bitirdik

(sonra onunla güzelliğe sahip olan bahçeleri bitirdik) Yukarıdan yağdırılan hayat suyu ile güzelliğe sahip olan parlaklık ve güzelliği ile gönüllere zevk veren bahçeleri bitirdik bostanları meydana getirdik ki,

مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا

Ağacını Bitirmeniz Sizin için Olmadı

(sizin için onun bir ağacını bile yetiştirebilmeniz mümkün değildir) Nerde kaldı ki öyle çeşit, çeşit ağaçları ve onların meyvelerini yetiştirebilirsiniz. İşte taptığınız putlar da bütün âciz şeyler değil mi? Artık

عَالَهُ مَعَ اللَّهِ

Allah ile Beraber Bir ilah mı var

(Allah ile beraber bir ilah mı var) Hayır, elbette ki, başka bir ilah daha yoktur.

بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ

Sapıyorlar Bir kavimdir Onlar Bilakis

(Hayır, Onlar doğru yoldan sapmış olan topluluktur) Bundan dolayı o putlara tapanlar doğru yoldan sapmış olan bir topluluktur onların adetleri, akıllıca düşünmemektir, doğruluk yolundan ayrılmaktır. Onun içindir ki, Allah'ın birliğine şahitlik eden milyonlarca kudret eserlerini göremiyorlardı âciz, fâni şeylere tapınıp duruyorlardı. Bu ayeti kerime birinci nevi rahmet eserlerini göstermektedir.

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا عَالَهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

61.Yoksa yeri bir karargâh kılan ve aralarında ırmaklar akıtan ve o yer için sabit dağlar yaratan ve iki deniz arasında bir engel meydana getirilmiş olan mı hayırlıdır? Allah ile beraber başka tanrı mı vardır? Hayır. Onların çokları bilmezler.

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا

Yerleşme yeri Yeryüzünü Kıldı Yoksa o zat mı ki

(Yoksa yeri bir karargâh kılan) Evet, Bir kere düşünmeli değil midir? Öyle âciz, yaratılmış putlar ve diğer şeyler mi hayırlıdır ki, onlara tapmaktan bir faide beklenebilirsin? Yoksa yeri bir karargâh kılan İnsanları üzerinde tam bir sükûnetle barındıran

وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا

Irmaklar Arasında Kıldı Ve

(ve aralarında ırmaklar akıtan) Ve aralarında o mekânın çeşitli yerlerinde ırmaklar akıtan öyle faide'li nehirleri, kaynakları meydana getiren

وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي

Sabit dağlar Onun için Kıldı Ve

(ve o yer için sabit dağlar yaratan) Yer sahasının sükûnetini, intizamını temin eden, bir nice faide'li madenleri bünyesinde toplayan muhteşem dağlara öyle faideli bir varlık veren

وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا

Bir engel İki denizin Arasına Kıldı Ve

(ve iki deniz arasında bir engel vücuda getirmiş) Hikmet gereği suları lezzetli olan

denizler ile tuzlu bulunan denizler, nehirler arasına bırakmış olduğu bir engel ile onların birbirine karışmalarına meydan vermemiş olan mı hayırlıdır? Elbette ki, hayır ve kerem, lütuf ve ihsan ancak bu harikaları yaratan, takdir ve idare buyuran Allah Teâlâ'ya mahsustur. Bütün insanlar bu hakikati takdir etmeli değil midirler? Evet.

إِلَٰهٌ مَعَ اللَّهِ

Allah ile Beraber Bir ilah mı var

(Allah ile beraber başka ilah mı vardır) Hâşâ, bu ne mümkün!

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar Onların çoğu Bilakis

(Hayır, Onların çokları bilmezler) Bu kudret eserlerini gören, bunlardan istifade eden insanların birçoğu bu hakikati anlamazlar, kendi kanaatlerinin batıl olduğunu anlayamazlar. Onlar kendi asli yaratılışlarını zayi ettikleri için bu kadar açık kudret eserleri karşısında hayvan gibi bir vaziyet almış bulunurlar. Bu ayeti kerime de ikinci nevi, rahmet eserlerini bildirmektedir.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِلَٰهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

62.Yoksa kendisine dua ettiği zaman, sıkıntı içinde kalana karşılık veren ve kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün hâkimleri kılan mı? Hayırlıdır? Allah ile beraber bir tanrı mı vardır? Siz pek az düşünüyorsunuz.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ

Kendisine dua etti O vakit ki Darda kalana İcabet eden Yoksa o zat mı?

(Yoksa kendisine dua ettiği zaman, sıkıntı içinde kalana karşılık veren mi?) Evet, Şunu da bir kere düşünmeli değil midirler? Kendilerine hiçbir faide temin edemedikleri görünüp duran putlar mı hayırlıdır? Yoksa kendisine kendi yüce zatına dua ettiği zaman, sıkıntı içinde kalana karşılık veren mi?

وَيَكْشِفُ السُّوءَ

Fenaliği Giderir Ve

(ve kötülüğü açıp gideren mi?) Nice kullarının vakit vakit müptela oldukları ıstıraplarını, ihtiyaçlarını onların dua ve niyazı üzerine bertaraf buyuran mı? Ve ey insanlar!

وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ

Yeryüzünün Halifeler Sizi kılar Ve

(sizi yeryüzünün hâkimleri kılan mı?) Hayırlıdır. Öyle kendilerinde bir faide beklenmeyen batıl mabutlar, insanlığı meydana getiren insanlık silsilesini devam ettiren, nesilleri devam ettirip insanları birbirinin ardından getiren bir hikmetli yaratıcı gibi olabilir mi? Hâşâ! Hiç bir şey, o hikmet sahibi yaratıcıya eşit, ona ortak ve benzer olamaz. Artık

إِلَٰهٌ مَعَ اللَّهِ

Allah ile Beraber Bir ilah mı var

(Allah ile beraber bir tanrı mı vardır) Hâşâ ne mümkün elbette ki, başka bir ilah daha yoktur. Bu apaçık bir hakikattir. Ne yazık ki, ey cahiller!

قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

Düşünüyorsunuz Ne kadar az

(siz pek az düşünüyorsunuz) Yani: Hiç doğru düşünemiyorsunuz. Bu kadar kudret eserlerinden bir nasihat almış olmuyorsunuz, pek büyük bir cehalet içinde yaşıyorsunuz. Bu ayeti kerime de üçüncü nevi rahmet eserlerini ifade etmektedir.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
عَالَهُ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

63.Onlar mı hayırlı yoksa karanın ve denizin karanlıkları içinde sizi doğru yola sevk eden mi ve rahmetinin önünde rüzgârları müjdecî gönderen mi? Allah ile beraber bir tanrı mı vardır? Allah onların ortak koştuklarından yücedir.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın lütuf ve rahmet eserlerinden dördüncü ve beşinci nevi hayırları, menfaatleri zikrederek Allah'ın birliğini ispat ediyor. O Yüce Yaratıcıya ortak sanılanların ise âciz, bu gibi hayır ve iyiliklere kadir olmayan şeylerden ibaret bulunduklarını bildiriyor. Bütün gayba dair hususları Hak Teâlâ'nın bildiğini, başkalarının bunu bilmediğini beyan buyuruyor. Müşriklerin ahiret hayatına dair malûmat edinmiş oldukları halde yine şek ve şüphe içinde yaşadıklarını, o hakikati görmez bulunduklarını gözler önüne sermektedir.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

Denizin Ve Karanın Karanlıklarında Size yol gösterir Yoksa o zat mı ki

(Onlar mı hayırlı yoksa karanın ve denizin karanlıkları içinde sizi doğru yola sevk eden mi?) Ey müşrikler şunu da düşününüz, sizin o kendilerine taptığınız âciz, kendilerini bile idareye kadir olmayan putlarınız mı hayırlı? Yoksa karanın ve denizin karanlıkları içinde sizi yıldızlar ile dağlar ile rüzgârlar ile yarattığı bir nice nakil vasıtalarıyla doğru yola sevk eden mi? Hayırlıdır.

وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinin Önünde Müjdecî olarak Rüzgarlar Gönderir O zat mı ki Ve

(Ve rahmetinin önünde rüzgârları müjdecî gönderen mi?) Ve rahmetin önünde yağmurların yağacağına dair rüzgârları müjdecî gönderen mi? o kerem ve merhamet sahibi, her şeye gücü yeten Yüce Yaratıcı mı hayırlıdır?

عَالَهُ مَعَ اللَّهِ

Allah ile Beraber Bir ilah mı?

(Allah ile beraber bir tanrı mı vardır?) Ki, öyle mahlûkata da tapınıp duruyorsunuz,

تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Allah Çok yücedir

(Allah onların ortak koştuklarından yücedir) Allah O müşriklerin ilâhi zatına ortak koştuklarından yücedir. Onun ilâhi zatı her yönüyle münezzehtir, kutsaldır. Bu ayeti kerime dördüncü rahmet eserini içermektedir.

أَمَّنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ عَالَهُ مَعَ اللَّهِ قُلْ

هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

64.Onlar mı hayırlı yoksa ilk defa yaratan, sonra yaratmayı tekrar eden ve sizi gökten ve yerden rızıklandıran mı? Allah ile beraber bir tanrı mı vardır? De ki: Haydi delilinizi getiriniz, eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz.

أَمَّنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

Onu iade edecek Sonra Yaratan İlk defa Yoksa o zat mı ki

(yoksa ilk defa yaratan mı, sonra tekrar yaratacak olan mı) Ey gafiller. O taptığınız putlar mı hayırlı Yoksa ilk defa yaratan Nice hayat sahiplerini birer nutfeden meydana getiren sonra O yaratılanları tekrar yaratan öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturan

وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerden Ve Gökten Sizi rızıklandırır Ve o zat mı ki

(ve sizi gökten ve yerden rızıklandıran mı?) Ve sizi gökten yağdırdığı yağmurlar ile

sıcaklar ve soğuklar ile ve yerden meydana getirdiği ekinler ile hayvanlar ile madenler vesaire ile rızıklandıran mı hayırlıdır. Yoksa size hiçbir faydası olmayan o putlar mı hayırlıdır? Elbette ki, bundan bir hayır beklenilemez,

عَالَهُ مَعَ اللَّهِ

Allah ile Beraber Bir ilah mı var

(artık Allah ile beraber bir ilah mı vardır?) Ki, ona da tapmanız uygun olabilsin? İşte Cenabı Allah'ın birliğine mabutluğuna, yaratmış olduğu şeyler birer parlak, kesin delil bulunmaktadır. Ey Yüce Peygamberim. O müşriklere

قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ

Delilinizi Getirin De ki

(De ki: Haydi delilinizi getiriniz) O putlara taptığınız doğru olduğuna, çeşitli tanrıların varlığına dair delilinizi getiriniz elinizde bir kanıt var ise gösteriniz,

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz) Eğer siz Başka mabutların da varlığına dair o iddianızda doğru sözlü kimseler iseniz öyle bir delil getirmeğe koşunuz. Çok uzak! Buna imkân mı var? İşte bu ayeti kerime de beşinci nevi, rahmet eserlerini içermektedir.

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

65.De ki: Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilemezler, lâkin Allah bilir ve onlar ve zaman tekrar diriltileceklerini de bilmezler.

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak Gaybı Yerde Ve Göklerde O kimse ki Bilmez De ki

(De ki: Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilemezler, lakin Allah bilir) Evet. Yaratıcılık, mabutluk yalnız Allah Teâlâ'ya mahsustur. Artık Ey Yüce Peygamber! O müşriklere De ki: Göklerde ve yerde olanlar ne melekler ve ne de insanlar gaybı bilemezler kendilerinden gaip olan, istikbale ait bulunan şeylere dair bilgileri olamaz, lakin Allah bilir Evet, o gaybı ancak Allah bilir başkaları böyle bir bilgiye bizzat kudretli değildirler

وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekler Ne zaman Farkında olmazlar Ve

(ve onlar ne zaman tekrar diriltileceklerini de bilmezler) O göklerde ve yerdeki kimseler ne zaman tekrar diriltileceklerini de mezarlarından kaldırılacaklarını da bilemezler bilip tayin edemezler.

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلِ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلِ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ

66.Oysa onlara ahiret hakkında bilgi verilmiştir Fakat onlar ondan şüphe içindedir. Hayır, onlar, ondan yana kördürler.

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ

Ahirete dair Onların bilgileri Birbirine katılmıştır Bilakis

(Oysa onlara ahiret hakkında bilgi verilmiştir) Ahiret gününün gerçekleşeceği hakkında peygamberler aracılığı ile onlara peş peşe bilgi verildi, lakin onlar ahiret âlemine dair bir şeyden haberdar olmadık diye mazeret ileri süremezler,

بَلِ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا

Ondan Şüphe içindedirler Onlar Bilakis

(Fakat onlar ondan şüphe içindedir) O dinsizler Ahiretin vuku bulacağından şüphe içindedirler kendilerine verilen o kadar bilgiye rağmen yine kendileri onun meydana gelip gelmeyeceği hususunda şaşkınlırlar.

بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ

Körlerdir Ondan yana Onlar Bilakis

(Hayır, onlar ondan kördürler) Ahiret hayatına dair olan delilleri, kesin kanıtları görüp takdir edemezler. Onlar yine inkârcı bir halde devam eden dururlar. Lakin iman ve irfan sahipleri ise gözleri önünde parlayıp duran o kadar muazzam kudret, eserlerini bir hürmet ve saygı ile seyrederek onları yoktan var eden yüce Yaraticının varlığını, birliğini tasdik ederler ve ahiret hayatına inanırlar. Cenabı Hak için kulluk secdesine kapanmayı en yüksek bir insani vazife kabul ederek Allah'ın kudretinin eserlerini bir hürmet lisanı ile anlatmaya çalışırlar.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ

67.Ve kâfir olanlar dedi ki: Biz ve atalarımız toprak olduğumuz vakit mi, muhakkak bizler kabirlerimizden çıkarılmış olacak mıyız?

Bu mübarek ayetler, bir takım kâfirlerin haşır ve neşri ne kadar inkâr eder olduklarını bildiriyor, Resuli Ekrem'e teselli verici oluyor, o kâfirleri, kendilerine bir takım felâketlerin geleceği ile tehdit buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler Dedi Ve

(0 kâfir olanlar dedi ki) Ahiret hakkında cehalet ve körlük gösterenler dedi ki:

إِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ

Elbet çıkarılacak kimseleriz Şüphesiz biz mi Atalarımız Ve Toprak Olduk O vakit mi?

(Biz ve atalarımız toprak olduğumuz vakit mi, muhakkak bizler kabirlerimizden çıkarılacak kimseleriz) Gerçekten bizler toprak kesilip yok olduğumuz vakit mi Öyle aradan zamanlar geçtikten sonra mı? kabirlerimizden hayat sahasına çıkarılmış olacağız? Otlar gibi yeniden yetişmiş mi olacağız, bu ne kadar garip bir iddia!

لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

68.And olsun ki, bu tehdit bize ve evvelce de atalarımıza yapılmıştır. Bu evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir.

لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Atalarımız Ve Biz Bununla Va'ad olunduk And olsun gerçekten

(And olsun ki, bu tehdit bize ve evvelce de atalarımıza yapılmıştır) And olsun ki, bu tehdit öldükten sonra tekrar hayat bulup kabirlerden çıkarılacağımız bize ve bundan nice asırlar evvel atalarımıza da yapılmıştır. Hâlbuki şimdiye kadar böyle bir şey vuku bulmamıştır. Artık anlaşılıyor ki:

إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Ancak Bu Değildir

(Bu evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir) Bu söz, böyle bir iddia evvelkilerin masallarıdır o eski kimselerin uydurdukları ve yalan yere yazmış oldukları şeylerden başka bir şey değildir. Bu inkârcılar, insanlığın nasıl ve ne gibi hikmetlerden dolayı meydana getirilmiş olduğunu düşünmüyorlardı. Kıyametin hemen meydana gelmemesinden yola çıkarak Ahiret hayatını inkâra cüret gösteriyorlardı, insanlığın hayat tarihinden bir ibret dersi almış bulunmuyorlardı.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

69.De ki: Yeryüzünde yürüyünüz de bakınız ki, günahkârların akıbeti nasıl olmuştur.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Yürüyün De ki

(Dedi ki yeryüzünde yürüyünüz) İşte Cenabı Hak, o gibi inkârcılara bir ibret manza

rası gösterilmesi için Yüce Peygamberine emir ediyor ki: Resulüm! Onlara De ki sizler bir kere yeryüzünde yürüyünüz dolaşınız seyahatler ediniz ve geçmiş kavimlere dair halleri hadiseleri görüntüleri bir müşahede ediniz ve

فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

O günahkarların Akıbeti Olmuş Nasıl Ve bakın

(bakınız ki, günahkârların akıbeti nasıl olmuştur) Nice kavimler, Peygamberlerine muhalefet ederek küfürde, isyanda devam ettikleri için nihayet ne fecî felâketlere uğramışlardır. Yıkılmış yurtları, tarihe mal olmuş kıssaları bunu pek açık gösteriyor. Artık onların başlarına gelmiş olan faciaları düşünerek onlardan ibret dersi almak icap etmez mi? Nedir bu inkârdaki devamınız?

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

70.Ve onlara karşı mahzun olma ve onların hilelerinden dolayı bir sıkıntıya düşme.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Üzülmeye Ve

(Ve onlara karşı mahzun olma) Hz. Peygamber, elçilik görevini yerine getirmiş olduğundan dolayı Cenabı Hak o muhterem Peygamberine teselli veriyor Ve emir ediyor ki: Resulüm! O inkârcılara karşı mahzun olma onların o küfürlerindeki ısrarlarından dolayı üzüntü ve keder içinde kalma

وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

Tuzak kuruyorlar O şeyden dolayı ki Sıkıntıda Olma Ve

(ve onların hilelerinden dolayı bir sıkıntıya düşme) Ve onların sana karşı kurmak istedikleri tuzak ve düzenden dolayı bir darlığa düşme mübarek kalbin daralmasın, sen Allah'ın korumasına erişmiş bulunmaktasın, endişeye etme

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

71.Ve derler ki: Bu tehdit ne zamandır? Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz haber veriniz bakalım

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ

Va'ad Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve derler ki: Bu tehdit ne zamandır) Ve o inkârcılar derler ki: Bu vaad kâfirler hakkında vaad edilen azap, öldükten sonra dirilmek, mahşere sevk edilmek ne zamandır bize haber veriniz

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz) Eğer siz ey Peygamber ile sana îman edenler doğru kimseler iseniz bizi ondan haberdar ediniz bakalım.

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ

72.De ki: O acele istediğiniz şeyin bir kısmı belki de sizin ardınıza takılmış bulunmaktadır.

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ

Acele istiyorlar O şeyin ki Bir kısmı Size Yaklaşmış Olması Umulur Deki

(De ki: O acele istediğiniz şeyin bir kısmı belki de sizin ardınıza takılmış bulunmaktadır) Hak Teâlâ Hazretleri de peygamberine hitaben buyuruyor ki: Habibim öyle alay edici şekilde bir suale cüret eden inkârcılara ihtar et ki: o acele istediğiniz şeyin bir kısmı, belki de sizin ardınızda takılmış bulunmaktadır. Yakında başınıza gelecektir. Nitekim de gelmiştir. Onların bir kısmı Bedir gazvesinde katledilmiş olup ahiret azabına kavuşmuşlardır.

&-"asa", "Lealle" Belki, umulur ki, ihtimâl ki, yakinen arzu edilir ki, sözleri büyükler, hükümdarlar tarafından söylenildiği vakit, adeta kati karar verme durumunda bulunur. Mesela bir hükümdar: "belki sana şöyle bir iyilikte bulunurum" dese: Ben sana iyilik yapacağım demiş gibi olur. "Umulur ki" seni öldürürüm, demesi de "seni öldüreceğim" gibi bir ihtar içerir. Bu şekilde hitap, bir ağır başlılık nişanesidir, intikamda acele edilmeyeceğini gösterir. İşte Kur'anı Kerim'deki bu kelimelerde de bu esas geçerlidir. Allahu Teâlâ'nın vaad ve tehdidi bu usul üzere cereyan etmiştir.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

73.Ve şüphe yok ki, senin Rabbin insanlara karşı elbette kerem sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ Hazretlerinin bütün kullarına çokları şükür vazifelerini yerine getirmedikleri halde yine lütuf ve keremde bulunduğunu bildiriyor ve herkesin kalben gizledikleri veya açığa vurdukları şeyleri bildiğini ihtar ediyor ve bütün gayb ve gizli şeylerin Levhi Mahfuz'da yazılmış olduğunu haber veriyor. Kur'an-ı Kerim'in de İsrail oğullarına, ihtilâfa düşmüş oldukları şeylerin birçoğunu haber vermekte olduğunu ve o ilâhi kitabın müminler için bir hidayet ve rahmet bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

İnsanlara karşı Bir lütuf Elbet sahibidir Rabbim Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, senin Rabbin insanlara karşı elbette kerem sahibidir) Ve Ey Yüce Peygamber! Şüphe yok ki, senin Rabbin Seni besleyip en yüksek mükemmelliklere erıştiren kerim Yaratıcın insanlara karşı elbette kerem, sahibidir bütün insanlara ihsan eder ve nimet verir. Kısacası onların günahlarından dolayı hemen azaba uğratmaz, kendilerine hallerini düzeltabilmeleri için bir mühlet verir

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

Şükretmezler Onların çoğu Fakat

(Fakat onların çoğu şükretmezler) Fakat o insanların çoğu bu ilâhi lütfu, takdir edemeyip ona şükretmezler inkârcı hareketlerinde devam edenler, haklarında azabın hemen gelivermesini bile bir küçümseme yoluyla istemek alçaklığında bulunurlar. Bu ayeti kerime, gösteriyor ki: Cenabı Hak, kâfirlere de dünyada nimet verir. Fakat onlar bunun kadrini bilmedikleri ve şükrünü yerine getirmedikleri için azabı hak etmiş olur.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

74.Ve şüphe yok ki, senin Rabbin onların kalplerinin neyi sakladığını ve neyi ilan ettiklerini elbette bilir.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklıyor O şeyi ki Ve Sineleri Gizliyor O şeyi ki Elbette bilir Rabbim Şüphesiz Ve

(Ve Şüphe yok ki, senin Rabbin kalplerinin neyi sakladığını ve neyi ilan ettiklerini elbette bilir) Kısacası Yüce Peygamberlere karşı cephe alanların da bütün gizli ve açık hallerini, düşüncelerini o Yüce Yaratıcı, bilmektedir. Onlar bu dedikodularının ve içerdiklerindeki düşmanlık hislerinin pek acıklı akıbetine hazırlansınlar.

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

75.Ve gökte ve yerde bir gaip bir gizlenmiş şey yoktur ki, apaçık bir kitapta yazılmış olmasın.

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Gökte Hiçbir gizli olan Yoktur Ve

(Ve gökte ve yerde bir gaip bir gizlenmiş şey yoktur ki) Ve gökte ve yerde bir gaip Bir saklı ve gizli şey yoktur ki o şey

إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir kitabdadır Ancak

(apaçık bir kitapta yazılmış olmasın) Apaçık bir kitapta yanı: Levhi Mahfuz da yazılmış olmasın evet bütün bu hadiseler, meydana gelmeden önce Allah tarafından bilinmekte ve Levhi Mahfuz'da yazılı bulunmaktadır.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

76.Muhakkak ki, bu Kuran, İsrail oğullarına, kendisinde ihtilâf ettikleri şeylerin çoğunu anlatır.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Onda Onlar O şeyin ki Çoğunu İsrail oğullarına Anlatır Kur'an Bu Şüphesiz

(Muhakkak ki, bu Kuran, İsrail oğullarına kendisinde ihtilâf ettikleri şeylerin çoğunu anlatır) Onların ihtilâftan kurtularak hakikati öğrenmelerini diler. Elverir ki, onlar insaf edip bundan istifadeyi bir nimet bilsinler. Meselâ: Hz. İsa ile Hz. Üzeyir hakkında ihtilâfa düşmüşlerdir. Bir kısım dinî meseleleri değiştirmeye ve gizlemeye cüret göstermişlerdir. Son Peygamberin vasıfları kitaplarında yazılı olduğu halde onun Peygamberliğini de birçokları inkâr edip durmuştur.

وَإِنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

77.Ve şüphe yok ki, o Kuran müminler için elbette bir hidâyettir ve bir rahmettir.

وَإِنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Bir rahmettir Ve Elbette bir hidayet Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o Kuran müminler için elbette bir hidayettir ve bir rahmettir)

Ve Şüphe yok ki, o Kuranı Kerim müminler için elbette bir hidayettir. Çünkü o ilâhi kitapta, tevhide, Allah'ın sıfatlarına, risalet ve nübüvvete, haşır haşır ve neşre, öğütlerle dair nice âyetler, deliller mevcuttur. Bu âyetler müminleri selâmet ve saadet sahasına kavuşturur ve O Kuranı Kerim müminlerce bir rahmettir bir ilâhi nimettir, bir büyük ikramdır, Bundan dolayı Kuranın yüceliğini güzelce düşünenler, onun mukaddes bir kitaba olduğunu anlayarak îman şerefine kavuşmuşlardır. Nitekim bugün de muhtelif milletlerden bir nice mütefekkir zatlar, bunu takdir ederek Müslüman olma şerefine erişmektedirler. İsrail oğulları arasından da bu hakikati anlayarak Müslümanlık şerefine kavuşmuş olanlar da vardır. Kuranı Kerim'i inkâr edenler de elbette ki, lâıyk oldukları müşkül bir akıbete bir gün kavuşacaklardır.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

78.Muhakkak ki, Rabbin onların arasında adaletiyle hükmedecektir. Ve o, her şeye kadirdir, her şeyi tam anlamıyla bilendir.

Bu mübarek âyetler, ihtilâfa düşenler hakkında Allah Teâlâ'nın nasıl bir hükümde bulunacağını bildiriyor, Resûl-i Ekrem'in yüksek vasfını beyan ile hakka tevekkül etmesini kendisine tavsiye buyurmaktadır. O Yüce Peygamberin tebliğlerini kimlerin işitip kabul edeceklerini, kimlerin de sağırlaşıp kabul etmeyeceklerini göstermekte dir.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ

Hükümü ile Onların arasında Hüküm verecektir Rabbin Şüphesiz

(Muhakkak ki, Rabbin onların arasında adaletiyle hükmedecektir) Ey Yüce Peygamber! O İsrail oğulları ve diğer muhalif topluluklar beklesinler Muhakkak ki, Rabbin seni korumasına, ihsanına eriştiren yaratıcın o bütün ihtilâflarda bulunanların arasında adaletle hikmetiyle hükmedecektir hakikat ne ise o ortaya çıkacaktır,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Daima üstündür O Ve

(Ve o, her şeye kadirdir, her şeyi tam anlamıyla bilendir) O Kerem sahibi mabut el aziz her şeye kadirdir onun kudreti sonsuzdur, onun hükmünü Kimse reddedemez ve

o yaratıcı el alim her şeyi tam anlamıyla bilendir O her şeyi bilen Yaratıcıya karşı hiçbir şey gizli kalmaz, herkesin bütün yaptıklarını, kuruntularını tamamen bilir, ona göre haklarında ezeli hükmü meydana gelmiş olun.

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ

79. Artık Allah'a tevekkül et. Şüphe yok ki, sen apaçık bir hak üzere bulunmaktasın.

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Öyle ise tevekkül et

(Artık Allah'a tevekkül et) İşte ey yüce Peygamber! Cenabı Hakkın ilim ile hikmet ile tam bir adaletle, azamet ve kudret ile vasıflanmış olduğu açıktır. Artık Allah'a tevekkül et öyle yüce sıfatlarla vasıflanmış olan bir Yaratıcıya tevekkül etmek, ona işleri havale etmek her kul için bir vazifedir,

إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ

Apaçık Hak üzerindesin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen apaçık bir hak üzere bulunmaktasın) Şüphe yok ki, Ey Habibim Sallallahu aleyhi ve sellem sen bütün ümmetlerine hakikati beyan etmekte, hak ile bâtılın arasını ayırmakta, mahiyetlerini tâyin eylemekte. Senin gibi bir zat, elbette ki, Allaha tevekkül eder, onun koruma ve yardımına güvenir.

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

80. Şüphe yok ki, sen ölülere duyuramazsın ve arkalarına dönüp kaçan sağırlara da davetini işittiremezsin.

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى

Ölülere İşittiremezsin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen ölülere duyuramazsın) Evet. Ey Yüce Peygamber! Sen Cenabı Hakka tevekkül et, üzüntüye kapılma, sen peygamberlik görevini yerine getirmekte. Şüphe yok ki, sen ölülere, manen ölmüş, helake uğramış kimselere o faideli sözlerini, öğütlerini duyuramazsın sen mazursun

وَلَا تَسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

Arkalarına dönenler olarak Kaçtılar O zaman ki Davete Sağırlara İşittiremezsin Ve

(ve arkalarına dönüp kaçan sağırlara da davetini işittiremezsin) Ve öyle arkalarına dönüp kaçan doğru sözleri dinlemekten yüz çeviren, kalben sağır kimselere de davetini işittiremezsin elbette ki, hem sağır, hem de gerisin geriye kaçıp giden kimseler, yapılan bir daveti bir nasihatı işitmekten, anlamaktan daha ziyade mahrumdurlar. Elbette ki, öyle şahıslar, yüce bir Peygamberin dine davetini, pek faideli öğütlerini can kulağıyla işitip anlayamazlar.

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمَى عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تَسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

81. Ve sen o körleri dalaletlerinden hidayete erdirici değilsin, sen ancak bizim ayetlerimize inananlara işittirirsin, işte Müslüman olanlar da onlardır.

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمَى عَنْ ضَلَالَتِهِمْ

Dalaletlerinden Körleri Hidayete erdiren Sen değilsin Ve

(Ve sen o körleri dalaletlerinden hidayete erdirici değilsin) Ve Ey Yüce Peygamber! Sen o körleri o kalp gözleri olmayanları, o hakikatleri görüp anlamak kabiliyetleri olmayan dinsiz kimseleri içine düşmüş oldukları dalâletlerden, cehaletlerden kurtararak hidayete erdirici değilsin. Hidayete kavuşmak, kalp gözleri açık, güzel bir düşünmeye sahip olan zatlara aittir, onları Allah Teâlâ hidayete eriştirir,

إِنْ تَسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimize İman eder O kimseye ki Ancak İşittiremezsin

(sen ancak bizim ayetlerimize inananlara işittirirsin) sen ey Muhterem Peygam

berim Ancak bizim ayetlerimize inananlara işittirirsin imana kabiliyetli olanlar Cenabı Hakkın ayetlerini anlayıp tasdik eden zatlardır ki, onları öyle dinî, yüce beyanları memnuniyetle işittir kabul ederler.

فَهُمْ مُسْلِمُونَ

Müslüman olanlardır İşte onlar

(İşte Müslüman olanlar da onlardır) Onlar, geçekten samimi birer uyanık kalbe sahip oldukları içindir ki, Yüce Allah'ın Ayetlerini dinlerler, onları kabul ederler, gerektirdiği şekilde harekete çalışırlar, nihayet selamet ve saadete ermiş olurlar.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ

82.Söylenen söz, başlarına geldiği zaman, onlar için yerden bir dâbbe çıkarırız da bizim ayetlerimize insanların kati surette inanmaz olduklarını onlara söyler.

Bu mübarek ayetler, kıyametin vaktini alay yoluyla soran ve acele vuku bulmasını isteyen inkârcılara karşı bir tehdit makamında bulunuyor, kıyametin bazı alametlerine işaret ediyor. O inkârcıların, nasıl bir kınama hitabına uğrayacaklarını, zulümleri yüzünden nasıl bir azaba maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ

Üzerlerine Söz Vaki oldu O zaman ki Ve

(Söylenen söz, başlarına geldiği zaman) Söylenen söz kıyamete dair verilen haber, kıyametin vuku bulacağına, onun müthiş bir ses olacağına dair Kuranı Kerim'in bildirdiği felâket, o inkârcıların başlarına geldiği zaman yani: O korkunç musibetlerin zamanı yaklaşmış azabın başlarına geleceği vakit

أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ

Yerden Hareketli bir canlı Onlara Çıkardık

(onlar için yerden bir dabbe çıkarırız da) Garip, harikulade bir hayvan meydana çıkarırız da bu pek enteresan bir kıyamet alameti bulunan mahlûk

تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ

Kati inanmıyorlar Ayetlerimize Oldular İnsanlar Şüphesiz Kendilerine söyler

(bizim ayetlerimize insanların kati surette inanmaz olduklarını onlara söyler)

Yani: Kıyamet saatinin geleceğini ifade eden Allah'ın ayetlerini yakinen bilip tasdik etmezler. O ayetlerin haber verdiği alâmetlerden biri de bu dabbenin ortaya çıkmasıdır. Artık o inkârcılar, bu dabbeyi görecekleri zaman utanmayacaklar mıdır? Korkuları içinde kalmayacaklar mıdır?

Dabbe: Lügatte yürüyen, hareket eden, üzerine binilen herhangi bir hayvan demektir. Bu âyeti kerimede ki dabbe den maksat da Allah bilir ya, harikulade bir şekilde yerden çıkacak olan garip bir hayvandır ki, insanlara karşı hitap etmek harikasını gösterecektir. Bunun Mescidi Haram veya Safa mevkiinden çıkacağı rivayet olunmaktadır. Bu hayvan, kıyamet alâmetlerindendir, kıyameti inkâr eden insanları kınayıp Arapça konuşacaktır. Bunun hakkında birçok ayrıntı vardır, bunun bir insandan ibaret olacağını söyleyenler de vardır. Kendisinin ne kadar iri yapılı olduğuna, iki üç defa yerden çıkacağına dair bir hayli rivayetler de vardır. Fakat bu rivayetler, bu hususta birer kuvvetli delil teşkil etmemektedir. Biz bunun hakikatini, mahiyetini, ayrıntısını Allah'ın ilmine havale ederiz. Ancak şunu da ilave edelim ki: Büyüklüğüne ve kudretine nihayet olmayan, nice garip harikulade şeyleri meydana getiren Yüce Allah, dilediği vakit böyle harikulade bir hayvanı da vücuda getirir. Cereyan eden hususlara aykırı ince kudret eserlerini müşahade edip duruyoruz. İnsanları akıla ve konuşma yeteneğine kavuşturmuş olan Yüce Yaratıcı, herhangi bir mahlûkunu da ilme, hikmete, konuşma kudretine kavuşturabilir, bunu hiçbir mümin, imkânsız göremez, bundan dolayı Allah celle celaluhu kıyamete yakın böyle bir dabbeyi, hayat sahibi bir mahlûku da meydana getirecektir. Buna inanıyoruz.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ

83.Ve o gün ki, her ümmetten bizim ayetlerimizi yalanlayan kimselerden bir cemaat toplarız. Artık onlar sevk edileceklerdir.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanlar O kimselerden ki Bir bölük Ümmetin Her birinden Toplarız O gün Ve

(Ve o gün ki, her ümmetten bizim ayetlerimizi yalanlayan kimselerden bir cemaat toplarız) Evet. Kıyamet alametleri de, kıyametin meydana geleceği de birer hakikattir. Ve o gün o dinsizlerin inkâr ettikleri kıyamet zamanı ki, her asırda yaşamış, her Peygamberin ümmetleri içinde bulunmuş insanlardan bizim ayetlerimizi yalanlayan kimselerden ibaret olmak üzere bir taifeyi onlardan birer cemaati ve o dinsizlerin başlarında bulunan şeytan tabiatlı kimseleri sertlikle, şiddetle toplarız

فَهُمْ يُوزَعُونَ

Toplu olarak sevk edilirler Artık onlar

(Artık onlar sevk edileceklerdir) Artık onlar sırasıyla bir hesap mahalline toplanarak sevk edileceklerdir. Birbirlerine karışarak hepsi de azaba tutulmuş olacaklardır.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءُ قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

84.Nihayet geldikleri vakit Cenabı Hak buyuruyor ki: Benim âyetlerimi ilmen kavrayamaz olduğunuz halde onları yalan mı saydınız? Yoksa sizin yaptığınız şey ne idi?

حَتَّىٰ إِذَا جَاءُ

Geldiler O vakit ki Nihayet

(Nihayet geldikleri vakit) Nihayet O kâfirler, sual ve cevap ve hesaba çekilme yerine geldikleri vakit

قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا

İlmen Kendilerini Kavrayamaz olduğunuz halde Ayetlerimi Yalanladınız mı Buyurdu

(buyurur ki Benim ayetlerimi ilmen kavrayamaz olduğunuz halde onları yalan mı saydınız?) Cenabı Hak, onları azarlamak için buyurur ki: Benim ayetlerimi böyle bir mahşere sevk edilecek olmanızı haber vermiş olan Kuran'î açıklamaları ilmen kavrayamaz olduğunuz halde onları anlamınıza vasıta olacak şekilde düşünme ve tefekkürde bulunmaksızın yalan mı saydınız? O ne cahilce bir hareket idi!

أَمَّاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz Yoksa neyi

(yoksa sizin yaptığınız şey ne idi) Sizin hayatınızın gayesi, öyle inkârcı olarak yaşamak mı idi, dinî vazifelere aykırı olan şeyleri yapmak mı idi ki: Öyle helak edici bir harekette bulundunuz?

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ

85.Ve zulümleri sebebiyle o söylenen söz, gerçekleşmiştir. Artık onlar söz söyleyemezler.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا

Zulmettiler O şey yüzünden ki Üzerlerine O söz Vaki olmuştu Ve

(Ve zulümleri sebebiyle o söylenen söz, gerçekleşmiştir) Artık kıyamet gününde o inkârcılar için bir kurtuluş çaresi kalmayacaktır Ve onların dünyadaki zulümleri dinsizce yaşamaları, Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleri sebebiyle o söylenen söz dünyada iken kendilerine bildirilen azap üzerlerine vuku bulmuştur haklarında vaad edilen uhrevî ceza gelmiş, vacip olmuştur,

فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ

Konuşamazlar Artık onlar

(artık onlar, söz söyleyemezler) Kendilerini müdafaaya imkân bulamazlar, ağızları kapanmış, cevaptan aciz kalmış, pek elem verici bir azap ile meşgul bulunmuş olurlar. İşte küfrün pek korkunç akıbeti

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنَا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

86.Görmediler mi ki, biz geceyi karanlık kıldık ki, onda rahat etsinler ve gündüzü de aydınlık kıldık şüphe yok ki, bunda iman edecek bir kavim için elbette ibretler vardır.

Bu mübarek ayetler de inkârcıları kınamak için Allah'ın kudretine şahitlik eden diğer mühim bir yaratılış eserini nazarı dikkatlere sunmakta ve kıyamet hallerine dair muazzam bir hadiseyi haber vermektedir.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنَا فِيهِ

İçinde İstirahat etmeleri için Geceyi Kıldık Şüphesiz biz Görmediler mi ki

(Görmediler mi ki, biz geceyi karanlık kıldık ki, onda rahat etsinler) İnsanlar kalben düşünüp görmediler mi? güzelce tefekkür edip anlamadılar mı? Biz geceyi karanlık kıldık güneşin batmasını sağladık ki insanlar onda, o gece vaktinde rahat etsinler uykuya yatarak istirahat etsinler

وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا

Aydınlatıcı Gündüzü Ve

(ve gündüzü de aydınlık kıldık) Aydın bir halde bulundurduk ki, geçimliklerine ait işleri kolaylıkla görsünler.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir kavim için Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(şüphe yok ki, bunda iman edecek bir kavim için elbette ibretler vardır) Şüphe yok ki, Bu gece ile gündüzün varlığında, biri birini pek muntazam bir surette takip etmesinde iman edecek bir kavim için Cenabı Hakkın varlığını, kudretini anlayıp tasdik edecek kabiliyete sahip zatlar için elbette ibaretler vardır. O Hikmet sahibi yaratıcının varlığına, birliğine, kudret ve yüceliğine ve kıyamet hadiselerinin vuku bulacağına dair parlak delilleri bulunmaktadır. Gerçekten de gece ile gündüzün öyle güzel, muntazam bir surette birbirini takip etmesi, ne büyük bir ilâhi kudret eseridir. Buna kadir olan bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten, öyle bir guruba uğrattıktan sonra elbette ki yine diriltebilir, onu yeni bir doğuşa muvaffak kılabilir.

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ

وَكُلُّ أَوْتَاهُ دَاخِرِينَ

87.0 gün ki, sura üfürülür. Artık göklerde olanlar da ve yerde olanlar da şiddetli bir korkuya tutulur. Allah'ın dilediği müstesna Ve hepsi de ona boynu bükük bir halde gelirler.

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ

Sur'a Üfürülür O gün ki Ve

(0 gün ki, sur'a üfürülür) Evet. 0 Yüce Yaratıcının kudreti sonsuzdur. Kısacası 0 gün ki, sura üfürülür Cenabı Hakkın emriyle İsrafil Aleyhisselam sur denilen bir boruya üfürür

فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O kimseler ki Ve Göklerdedir O kimseler ki Dehşete kapıldı

(artık göklerde olanlar da ve yerde olanlar da şiddetli bir korkuya tutulur) Korkarak bağırıp çağırmaya başlarlar.

إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ

Allah Diler O kimseler ki Ancak

(Ancak Allah'ın dilediği müstesna) Cenabı Hakkın korkudan, bağırıp çağırmadan koruduğu bir kısım muhterem zatlar, böyle bir korkuya, feryat ve bağırıtıya maruz kalmazlar. Bu zatlardan maksat, bir rivayete göre Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail Aleyhimüsselam dır. Bir hadisi şerife göre de onlardan maksat, şehitlerdir ki, onlar Allah katında diridirler ki, onlara korku dokunmaz. Başka rivayetler de vardır,

وَكُلُّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ

Boyun eğenler olarak Ona geldiler Hepsi Ve

(Ve hepsi de ona boynu bükük bir halde gelirler) Ve hepsi de bu sura üfürülme üzerine toplanarak Cenabı Hakkın manevî huzuruna sual ve cevap için getirilecek olanlar o Yüce Yaratıcının manevî huzuruna, duruşma mahalline boyunları bükük tam bir tevazu ile razı olmuş bir halde gelirler. &-Rivayete göre sura üfürme, üç defa vaki olacaktır. Birincisi: Kıyametin başlangıcında vuku bulacaktır ki, bundan dolayı halk, büyük bir korku ve bağırıtı içinde kalacaktır. İkincisi: Kıyamette vâki olacaktır ki. Bununla herkes helake uğramış olacaktır. Üçüncüsü de kıyametten sonra vâki olacaktır ki, bununla her ölmüş kimse yeniden hayat bularak mahşere sevk edilecektir.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

88.Ve dağları görürsün, onları yerlerinde sabit sanırsın, hâlbuki onlar bulutların geçişi gibi geçer gider. Her şeyi sağlam kılmış olan, Allah'ın sanatıdır. Şüphe yok ki, o, yaptığınız şeylerden haberdardır.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً

Donuk Onları sanırsın Dağları Görürsün Ve

(Ve dağları görürsün, onları yerlerinde sabit sanırsın) Hak Teâlâ Hazretleri, ilâhi kudretine Peygamberinin Yüce bakışlarını çekmek için buyuruyor ki: Resulüm! Ve Sura üfürüldüğü zaman dağları görürsün baktıkça onları yerlerinde sabit sanırsın nitekim büyük cisimler, bir semte doğru hareket edince onun bu hareketi görülmez bir tarzda bulunmuş olur.

وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ

Bulutların Geçişi gibi Geçer gider Onlar Ve

(hâlbuki onlar bulutların geçişi gibi geçer gider) Hâlbuki o dağlar, o birinci sura üfürmenin tesiriyle bulutların geçişi gibi geçer gider fevkalâde bir surette hareket etmekte bulunur. Bakanlar onun farkında olamazlar. Bu sura hâdisesi, kıyametin vuku, dağların hareketi, bütün bu muazzam olaylar

صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ

Şeyi Her Sağlam yaptı O zat ki Allah'ın İşidir

(Her şeyi sağlam kılmış olan, Allah'ın sanatıdır) Her şeyi sağlam kılmış hikmetinin gerektirdiği şekilde takviye etmiş ve düzeltmiş olan Allah'ın sanatıdır O Yüce Yaratıcının birer yaratılış eseridir.

إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden Haberdardır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, yaptığınız şeylerden haberdardır) Şüphe yok ki, o hikmet sahibi mabut, ey mükellef insanlar! Sizin her yaptığınız şeylerden haberdardır bütün kâinat, bu kadar yaratılış eseri o Yüce Yaratıcının ne kadar ilim ve hikmete, kudret ve yüceliğe sahip olduğunu isbat edip durmaktadır. Bundan dolayı bütün kullarının açık ve gizli hafi hallerini de bilmektedir. Artık bu muazzam kâinatı ibret gözü ile seyredenler, bir kıyamet âleminin, bir uhrevî hayatın ilâhi kudret ile meydana geleceğinden şüphe

edemezler. İşte bütün bu kutsî âyetler, bütün insanlık için birer uyanma vesilesidir. Ne mutlu bunlardan yararlananlara! Bu 88. ayeti celile, yer küresinin bugün de devran edip durduğuna işaretten uzak olmasa gerektir.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَرَعِ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ

89. Her kim iyilik ile gelirse onun için bundan dolayı bir hayır vardır ve onlar o günde korkudan emin kimselerdir. Bu mübarek âyetler, güzel amellerde bulunanları hayır ile müjdeliyor çirkin amellerde bulunanların da lââyık oldukları cezalara kavuşacaklarını ihtar buyuruyor. Resuli Ekrem'in de ne ile emir olunmuş bulunduğunu bildiriyor ve Allah Teâlâ'nın kullarına kudretinin delillerini göstereceğini ve kullarının işlediklerinden habersiz bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا

Ondan Hayırlısı Artık ona vardır İyilikle Geldi Kim

(Her kim iyilik ile gelirse onun için bundan dolayı bir hayır vardır) Yani: Mükemmel bir iman ile ölür, ahiret'e varırsa Onun için bu imana kavuşması sebebiyle bir hayır vardır. O da cennete, ilâhi lütuflara ulaşmaktır, dünyadaki o güzel itikadının ahirette kat kat mükâfatına kavuşmaktır

وَهُمْ مِنْ فَرَعِ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ

Güvendedirler O gün Korkudan Onlar Ve

(ve onlar o günde korkudan emin kimselerdir) Ve öyle iyilikle ahiret'e gidenler, o müthiş kıyamet vaktinde korkudan emin kimselerdir. Onlar, azaba uğramazlar, azabı müşahadededen dolayı bir üzüntü ve korkuya maruz kalmazlar.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

90. Ve her kim kötülük ile gelirse artık onların yüzleri ateşe sürülür. Siz başka değil, ancak işlemiş olduğunuz şey ile cezalanacaksınız.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ

Ateşe Yüzleri Bunun üzerine sürülür Kötülükle Gelirse Kim Ve

(Ve her kim kötülük ile gelirse artık onların yüzleri ateşe sürülür) Ve her kim Ahiret'e kötülük ile küfür ve şirk ile isyan ile gelirse artık Onlar yüzleri üzerine ateşe bırakılırlar, öyle bir horluğa uğratılırlar ve onlara denilir ki:

هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyle ki Ancak Cezalandırılmıyorsunuz

(Siz başka değil, ancak işlemiş olduğunuz şey ile cezalanacaksınız) siz ancak dünyada iken işlemiş olduğunuz küfür ve isyan sebebiyle bir ceza ile cezalanacaksınız. Bu, kendi kötü hareketinizin bir neticesidir. Sizler daha dünyada iken, böyle uhrevî bir cezadan haberdar edilmiş idiniz, o zaman bunu düşünüp de hareketlerinizi ıslah etmeli değil mi idiniz? İşte bu ceza, bir hikmet gereğidir, bir ilâhi adalet icabıdır.

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ

مِنَ الْمُسْلِمِينَ

91. De ki: Ben muhakkak emir olundum ki: Bu beldenin Rabbine ibadet edeyim ki: Buna dokunulmazlık vermiştir ve her şey onun içindir ve emir olundum ki, Müslümanlardan olayım.

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ

Şehrin Bu Rabbine Kulluk etmemle Emir olundum Ancak

(Ben muhakkak emir olundum ki: Bu beldenin Rabbine ibadet edeyim) Ey Yüce Peygamber! Kavmine de ki: Ben muhakkak Yüce mabud tarafından emir olundum ki, bu beldenin bu Mekke'i Mükerreme'nin Rabbine ibadet edeyim

الَّذِي حَرَّمَهَا

Onu haram kıldı O zat ki

(Buna dokunulmazlık vermiştir) öyle bir Kerim Rab ki: bunu bir güvenilir belde kılmıştır. Burada kan akıtılması, zulmedilmesi, hayvanların avlanması, ağaçların kesilmesi yasaklanmıştır. Burada, Cenabı Hakkın Beyti muazzamı vardır, yani: en yüce bir mabedi mevcut dur

وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ

Şey Her Onundur Ve

(ve her şey onun içindir) Bütün kâinat Allah Teâlâ'nın mahlûkudur, kölesidir, onun için bir ortak ve benzer yoktur. Artık ondan başkası, hiç mabud edinilebilir mi?

وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlardan Olmama Emir olundum Ve

(ve emir olundum ki, Müslümanlardan olayım) Ve O Yüce Yaratıcı tarafından ben emir olundum ki, Müslümanlardan olayım o kerem sahibi yaratıcının bütün emirlerine, hükümlerine itaat eden ve boyun eğenlerden bulunayım. Bir tevhit dininde, ibaret olan İslâm dinî üzerine son derece sebat edip durayım. İşte bütün insanlığa yönelen en kutsî vazifede böyle İslâmiyet üzere yaşamaktır.

وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ

92.Ve emir olundum ki, Kuranı okuyayım. İmdi her kim hidayete ererse kendisi için hidayete ermiş olur ve kim de sapıklığa düşürse artık de ki: Ben ancak Allah'ın azabını haber verenlerdenim.

وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ

Kur'an'ı Okumama Ve

(Ve emir olundum ki, Kuranı okuyayım) Ve yine Allah tarafından emir olundum ki, Kuran'ı okuyayım onu okumaya devam ederek o sayede meydana çıkacak nice hakikatleri öğrenmiş olayım, onun ayetleriyle kalbim aydınlanarak nurlar içinde kalsın. Ve yahut birer mucize olan Kuranı Kerimin ayetlerini insanlara karşı okuyarak kendilerini irşada devam edeyim, artık başka bir mucize göstermeye ihtiyaç kalmayın.

فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ

Kendisi için Hidayete gelir Artık ancak Hidayete gelirse O halde kim

(İmdi her kim hidayete ererse kendisi için hidayete ermiş olur) Bu Kuranı Kerime tâbi olarak her kim hidayete ererse bunu tasdik edip bildirdiği hükümlere riayette bu lunursa kendisini cehennemden kurtarmış, kurtuluşa, sevaba kavuşmuş bulunur,

وَمَنْ ضَلَّ

Dalalete düşerse Kim Ve

(ve kim de dalalete düşerse) Küfrü tercih eder, Kuranın beyanlarını kabulden kaçınır, bir doğru yol olan imandan ayrılırsa

فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ

Korkutuculardanım Ben Ancak Artık de

(artık de ki: Ben ancak Allah'ın azabını haber verenlerdenim) Ey Yüce Peygamber! Artık Sen de ki: Ben ancak diğer Peygamberler gibi bir elçilik vazifesi olarak insanları hayırlı bir maksatla korkutucuyum, onlara Allah'ın azabını haber verenlerdenim ben böylece vazifemi yerine getirmiş bulunmaktayım, artık mesuliyet, bu tebliğleri kabul etmeyenlere aittir.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سِيرِكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

93.Ve de ki: Allah'a hamdolsun o size ayetlerini gösterecektir. Artık siz de onları tanıyacaksınız ve Rabbin ne işleyeceğinizden habersiz değildiniz.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamd De ki Ve

(Ve de ki: Allah'a hamdolsun) Ve Ey Yüce Peygamber. Kavmini imana teşvik için, onları inkârdan alıkoymak ve tehdit için de ki: Allah'a hamd olsun hamd ve sena o Kerim yaratıcıya mahsustur ki, beni dini ve dünyevi nimetleri toplayan peygamberliğine kavuşturmuş, bütün kullarına Peygamberleri vasıtasıyla kurtuluş sebebi olacak hükümleri bildirmiştir,

سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Size gösterecek

(o size ayetlerini gösterecektir) Ve De ki: Ey İnsanlar! O Yüce mabud size sizler daha dünyada iken ayetlerini gösterecektir "dabbetülarz" gibi, kıyamet alâmetlerinden olan şeyleri ve diğer birçok hârikaları insanlık âleminde meydana getirecektir,

فَتَعْرِفُونَهَا

Böylece onları tanıyacaksınız

(Artık siz de onları tanıyacaksınız) Artık Siz de onları göreceksiniz, onların birer ilâhi mucize, birer kudret hârikası olduğunu bileceksiniz o alâmetleri müşahede edip anlayacaksınız. Fakat onlara dair haberleri evvelce işitip de tasdik etmemiş olanlara artık bu görüp bilme bir faide vermeyecektir, zamanı geçmiş olacaktır,

وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyden ki Gafil Rabbin değildir Ve

(ve Rabbin işleyeceğinizden habersiz değildir) O her şeyi bilen yaratıcı, kullarının bütün amellerini, maksatlarını bilir, güzel amellerde bulunanları da hak etmiş oldukları cezalara kavuşturacaktır. Bu cezaların hemen verilmemesi, sonraya bırakılması, bir hikmet gereğidir. Yoksa bu cezaların böyle sonraya bırakılması, hâşâ bir gaflet eseri değildir. Artık insanlara lâzım olan odur ki: Kur'anı Kerim'in ayetlerini güzel bir tefekkür ile okuyup dinlesin, daha fırsat var iken kaybettiklerini telâfi etmeye çalışarak güzel güzel amellerde, insanlığa layık hareketlerde bulunmaya gayret eylesin, bunun mükâfatını da Kerem Sahibi Yaratıcıya istirhamda bulunsun, işte kurtuluş yolu, bundan ibarettir. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

28-KASAS SURESİ

Bu mübarek sure; Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Ancak 52, 53, 54 ve 55. ayetlerin Medine'yi Münevvere'de nazil olduğu Mukatil tarafından rivayet olunmuştur. 85. ayetin de yüce Peygamberimizin mağaradan çıkıp "Cehfe" denilen mevki ye gelişleri esnasında nazil olmuş olduğu İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edilmiştir. Bu süreyi celile de Musa Aleyhisselamın kıssası, ayrıntılı olarak bildirildiği için buna "Kasas Suresi" denildiği gibi "Musa Suresi" adı da verilmiştir. Bu mübarek sure, Hz. Musa'nın ibret verici hayat tarihini, onun ilâhi vahye, mukaddes bir kitaba, büyük bir muvaffakiyete, birçok mucizeler ile desteklenmiş olduğuna dair bilgi veriyor. Yüce Peygambere karşı muhalif bir cephe alanların nihayet ne kadar felâketlere uğramış olduklarına bir misal olmak üzere Firavun ile kavminin helakini bildirerek insanların kibirli bir halde yaşayanların, insanların hukukuna tecavüz edenlerin bilhassa nasıl mahv ve yok olacaklarına bir numune olmak üzere Karun'un başına gelen felâketi gösteriyor. Son Peygamber Hz. Muhammed'in de düşmanlarına galip gelerek muvaffakiyetlere ulaşacağına ve hicret buyurmuş olduğu mübarek beldesine geri döneceğine işaret buyurmaktadır. Velhasıl: Bu yüce ayetler, Kur'anı Kerim'in ilahi bir kitap olduğunu bildiriyor, birer büyük ibreti, birer yüksek öğüdü içeriyor, Resuli Ekrem'in doğruluğuna şahitlik ediyor, o Yüce Peygamberin mübarek kalbini teselli etmeye bir vesile olup onun nice muvaffakiyetlere kavuşacağını müjdeliyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسم

1.Ta, Sin, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in yüceliğini bildiriyor. Musa Aleyhisselam'a ait kıssanın bildirileceğini, Firavun'un da nasıl bir bozguncu olduğunu beyan buyurmaktadır.

طسم

(Ta, Sin, Mim) Bu mübarek harfler, müteşabihattan bir ayet bulunmaktadır. Bir rivayete göre de bunlar Allah'ın isimlerinden veyahut Kur'anı Kerim'in isimlerinden bir isimdir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

2.Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

Apaçık Kitabın Ayetleridir Bunlar

(Bunlar apaçık kitabın ayetleridir) Bu şanı yüce olan ayetler apaçık bildiren hakkı ortaya çıkaran, hakkı batıldan seçip ayıran Kur'anı Kerimin ayetleridir dünyevi ve uhrevî hikmetleri, faydaları içermektedir.

نَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَأِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

3.Sana Musa ile Firavun'un kıssasından bir kısmını gerçek şekliyle okuyacağız, iman eden bir kavim için.

نَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَأِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ

Hak ile Firavun'un Ve Musa'nın Haberinden Sana Okuyacağız

(Sana Musa ile Firavun'un kıssasından bir kısmını gerçek şekliyle okuyacağız)

Ey Son Peygamber! Bu ayetler ile Sana Musa ile Firavun'un kıssasından bir kısmını gerçek şekliyle gerçeğe uygun, hakikatin ta kendisi olarak azar azar pey der pey okuyacağız yani: Bu husustaki hadiseleri bildiren ayetleri birbirini müteakip bir surette Cibril-i Emin vasıtasıyla indirerek sana okumuş olacağız. Bunlar

لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman ediyorlar Bir kavim için

(iman eden bir kavim için) Beyan edilmiş okunmuş, bildirilmiş olacaktır. Çünkü böyle ayetlerden, kıssalardan asıl istifade edecek olanlar, müminlerdir.

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

4.Şüphe yok ki, Firavun, o yerde azdı ve ahalisini bölük bölük etti onlardan bir taifeyi zayıf düşürmek istiyordu. Oğullarını boğazlıyordu, kadınlarını da sağ bırakıyordu. Muhakkak ki, o, bozgunculardan olmuştu.

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ

O memlekette Büyüklendi Firavun Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Firavun, o yerde azdı) Şüphe yok ki, Firavun Tanrılık iddiasında bulunan Mısır hükümdarı o Mısır diyarında azdı Allah'ın kullarına karşı kibirli bir vaziyet aldı, onları kahretmeye çalıştı

وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا

Fırkalar Halkını Kıldı Ve

(ve ahalisini bölük bölük etti) Onları guruplara ayırdı, her birini kendi maksadı uğrunda kullanmak istedi, özellikle

يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ

Onlardan Bir taifeyi Güçsüz bırakmak istiyor

(onlardan bir taifeyi zayıf düşürmek istiyordu) Yani: Mısır'daki İsrail oğullarını zayıf düşürmek istiyordu "kipti" kavmi ile İsrail oğulları arasına nifak ve düşmanlık düşürmüş bulunuyordu, şöyle ki:

يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ

Kadınlarını Sağ bırakıyor Ve Oğullarını Boğazlıyor

(Oğullarını boğazlıyordu, kadınları da sağ bırakıyordu)İsrail oğullarının dünyaya gelen erkek çocuklarını boğazlıyordu onların artmalarına, yaşamalarına meydan vermiyordu kız çocuklarını boğazlatmıyordu, çünkü onlardan korkmuyordu

إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranlardan İdi Şüphesiz o

(Muhakkak ki, o, bozgunculardan olmuştu) muhakkak ki o Firavun bozgunculardan olmuştu onun içindir ki, öyle masum kimseleri öldürtmek alçaklığında bulunuyordu. Rivayete göre denilmiştir ki: Firavun, Hz. Musa'yı araştırıp öldürmek için İsrail oğullarından yetmiş bin kişiyi öldürmüştür. "Firavun, İsrail oğullarının Mısırda çoğaldıklarından korkuyor, kendisine karşı bir devrim yapacaklarını düşünüyor, böyle bir cinayete cüret etmiş bulunuyordu.

Rivayete göre: Bir kâhin, Firavun'a demiş ki: İsrail oğullarından bir erkek çocuğu dünyaya gelecek, senin hâkimiyetine son verecektir. Bu rivayet, tenkite layıktır, çünkü bir kâhin, istikbale ait, gayıb la ilgili bir şeyi öyle ayrıntısıyla bilip haber veremez. İkinci bir rivayete göre: Firavun bir rüya görmüş, Beyt'i mukaddes tarafından ortaya çıkan bir ateş, gelip Kiptilerin evlerini yakmış, İsrail oğullarının evlerine zarar vermemiş. Üçüncü bir rivayete göre de: Musa Aleyhisselam dan evvelki Peygamberler, Hz. Musa'nın ortaya çıkarak Firavun'un ve kavminin helakine sebep olacağını haber vermişlerdi. İşte böyle bir endişeden dolayı Firavun, İsrail oğullarının dünyaya gelen erkek çocuklarını öldürmeğe senelerce devam etmiştir. Firavun, Allah'ın takdirine hiçbir hareketin engel olamayacağını takdir edemediği için böyle cahilce, zalimce bir cinayete cüret edip durmuş, nihayet korktuğu felâkete uğramıştır.

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ

5.Biz de o yerde zayıf düşürülmeleri istenilen kimselere lütfetmek ve onları ileri gelenler kılmak ve onları o yere varisler kılmak istiyorduk.

Bu mübarek ayetler, zayıf düşürülmek istenilen bir zümreyi Cenabı Hakkın nasıl korumaya ve kudrete kavuşturmuş olduğunu bildiriyor. Firavun ile Haman'ın ve ordularının da korktuklarına nasıl uğratılmış olduklarını gösteriyor. Hz. Musa'nın annesinin de nasıl bir ilhama eriştiğini ve Nil'e atmış olduğu o masum yavrusunu oradan yakalayıp alanların da nasıl bir kuvvet, bir korku karşısında kaldıklarını anlatıyor. Firavun ile taraftarlarının da ne helak edici bir hataya düşmüş bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ

Yerde Güçsüz düşürüldüler O kimselere ki Lütufda bulunmamızı İstiyoruz Ve

(Biz de o yerde zayıf düşürülmeleri istenilen kimselere lütfetmek istiyorduk)

Cenabı Hak, Firavun'un zayıf düşürmek istediği İsrail oğulları hakkındaki ilâhi takdirini beyan için buyuruyor. Yani: Ben Yüce Yaratıcı da Mısır diyarında zayıf düşürülmeleri istenilen ihanete, felâkete, fakirliğe ve muhtaç duruma düşürülmeye çalışılan İsrail oğullarını nimetlere kavuşturmak istiyordum

وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ

Varis olanlar Onları kılmamızı Ve Rehberler Onları kılmamızı Ve

(ve onları ileri gelenler kılmak ve onları o yere varisler kılmak) Onları dinî ve dünyevî işlerde ileri bir mevkiye getirmek, insanları hayra sevk ve cennete davet edici bir halde bulundurmak istiyordum. Ve o zayıf düşürülmek istenilenleri Firavun'un saltanat alanına vârisler kılmak istiyordum yani: Onları böyle bir galibiyete ulaştırmak için, tanrılık iddiasında bulunmaktan dolayı utanmayan Firavun ile adamlarını da kahrelemek için kudret ve azametle ilâhi iradem tecelli etmekte bulundu.

وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

6.Ve yeryüzünde onlara kudret vermek ve Firavun ile Haman'a ve ordularına onlardan sakındıkları şeyi bizler göstermek istiyorduk.

وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ

O yerde Onlara İmkan vermemizi Ve

(Ve yeryüzünde onlara kudret vermek istedik) Ve yeryüzünde İsrail oğullarına kudret vermek yani: Onları yalnız Mısır'a değil, her tarafta ve özellikle Mısır ve Şam ülkelerinde yerleştirmek, kendilerine kudret ve kuvvet vermek dilemiş olduk. Gerçeklerde onların yeryüzünde hâkimiyetleri geçerli olmuş, aralarından birçok muhterem Peygamberler ortaya çıkarak Allah'ın birliği inancını yaymaya çalışmış, Hz. Süleyman zamanında bütün Mısır diyarına varis olmuşlardır,

وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

Sakınıyorlar İdiler O şeyi ki Onlardan İkisinin ordularına Ve Haman'a Ve Firavuna Göstermemizi Ve

(ve Firavun ile Haman'a ve ordularına onlardan sakındıkları şeyi bizler göstermek istiyorduk) Firavun ile Veziri Haman'a ve onların dinsizliğini takviyeye çalışan ordularına da o sakındıkları yani şeyi İsrail oğulları tarafından korkup çaresine bakmak istedikleri mağlûbiyeti, hâkimiyetlerinin son bulmasını biz onlara göstermek istedik. O kendisinden korkmakta oldukları masum çocuk, dünyaya getirilmiş oldu.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَالْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي

وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

7.Musa'nın annesine de ilham ettik ki, onu emzir, onun üzerine korkunca da onu denize bırak ve korkma ve üzülmeye, şüphe yok ki, biz onu sana geri döndüreceğiz ve onu Peygamberlerden kılacağız.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ

Onu emzir Diye Musa'nın Annesine İlham ettik Ve

(Musa'nın annesine de onu emzir diye ilham ettik) İşte Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Musa'nın Yani: O Firavun ile taraftarlarının mahıv ve kahrına sebep olacak olan masum çocuğun annesine de ilham veya rüyasında işaret ettik ki, onu emzir Onu saklamak mümkün oldukça sakla, kendisine süt ver. O da rivayete göre sekiz veya dört veya üç ay o masumu, kucağında beslemiş, onun varlığını kız kardeşinden başkası bilmemiş idi. O mübarek çocuk da ağlamaksızın, hareket etmeksizin, durmakta bulunmuştu. Ve Cenabı Hak şöyle de ilham buyurmuştu ki:

فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ

Denize O takdirde onu bırak Onun hakkında Korktun Artık o vakit ki

(onun üzerine korkunca da onu denize bırak) Yani: komşuların vesairenin ondan haberdar olarak Firavun'a haber vermelerinden endişe edince de onu bir şeye sarak Nil nehrine bırakıver

وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي

Üzülmeye Ve Korkma Ve

(ve korkma ve üzülmeye) onun sütsüz kalacağından, suda boğulacağından dolayı korku ve dehşet içinde bulunma ve ondan ayrılacağından dolayı üzüntü ve kedere kapılma

إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ

Sana Onu geri verecek olanız Şüphesiz biz

(şüphe yok ki, biz onu sana geri döndüreceğiz) Şüphe yok ki, biz o masum yavrunu sana geri döndüreceğiz sen yakın bir zamanda yine ona kavuşacaksın

وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlerden Onu kılacak olanız Ve

(ve onu Peygamberler den kılacağız) İşte rabbi Teâlâ hazretlerinin en büyük bir müjdesi, bundan dolayı üzölmeye gerek yok.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ

8.Artık O'nu Firavunun adamları bulup aldılar, taki, kendileri için bir düşman ve bir üzüntü olsun. Şüphe yok ki Firavun ile Haman ve orduları, hata eden kimse-ler olmuşlardı.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ

Firavun'un Ailesi Derken onu buldu

(Artık O'nu Firavunun adamları bulup aldılar) Firavun'un adamları o masum çocuğu bulup tam bir özenle, muhafazasına dikkat ederek aldılar nehirden çıkarmış oldular, götürüp Firavun'un yanına teslim ettiler. Artık Firavun'un korktuğu başına gelmek üzere idi. Onlar güya kendilerini kurtarmak için çare arıyorlardı, hâlbuki Allah'ın takdirine kim mani olabilir? İşte korktukları çocuğu böyle yanlarına aldılar

لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا

Üzüntü Ve Bir düşman Kendilerine Olması için

(taki, kendileri için bir düşman ve bir üzüntü olsun) O masum büyüünde onları dine davet etsin, ona muhalefetten korksunlar hâkimiyetlerinin yok olmasını düşüne-rek üzüntü ve keder içinde kalsınlar, onları ise başlangıçta bunun hiç de farkında bu-lunmamışlardı.

إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ

Hata edenler idiler ikisinin orduları Ve Haman ve Firavun Şüphesiz

(Şüphe yok ki Firavun ile Haman ve orduları hata eden kimseler olmuşlardı)

Şüphe yok ki, Firavun ile Haman ve orduları öyle kendilerini kurtarabilmek için bir nice masum çocukların hayatlarına kastetmek suretiyle cinayetlerde bulunan şahıslar, her hususta hata eden kimseler olmuşlardı. Zulüm ve küfre düşmüşlerdi, yaptıkları, yapmadıkları şeylerin kendileri için faydeli mi, zararlı mı olacağını takdirden aciz idiler, daima hataya maruz bir halde bulunmuşlardı. Kendilerini kurtarmak için nice masumları öldürdükleri halde asıl kendilerinin helakine sebep olacak mübarek bir masumu yanlarında beslemekte bulundular, ilâhi takdire karşı ne kadar aciz bulunduklarını bilâhare anlayacaklardı. Fakat pişmanlık kendilerine bir faide vermeyecekti.

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ

وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

9.Ve Firavun'un eşi dedi ki: Benim için ve senin için bir göz aydınlığı. Bunu öldürmeyiniz. Umulur ki bize faydeli olacaktır veya onu oğul ediniriz. Onlar ise farkında olamıyorlardı.

Bu mübarek ayetler de Nil'e atılmış olan Hz. Musa'yı Firavun'un eşinin tam bir sevinçle yanına alarak himaye etmiş olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın kalben pek kederli bulunan annesine ise Allah tarafından sabır ve sebat ihsan buyrulduğunu ve kızı vasıtasıyla yaptırmış olduğu takip neticesinde o masum çocuğun Firavun sarayında bulunduğunu, oradaki sütannelerinin sütlerini emmediğini anlamış olduğunu gösteriyor. Ve saraya giden kız kardeşinin tavsiyesi üzerine Hz. Musa'nın sütanne namıyla annesine iade edilmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ

Firavunun Hanımı Dedi Ve

(Ve Firavun'un eşi dedi ki) Hz. Musa; Nil'den çıkarılarak Firavun'un sarayına götürüldü Ve Firavun'un eşi Asiye, o masumun yüzünde parlayan güzelliği, hoşluğu görünce ona kalben tutulmuş oldu da dedi ki: Ey hükümdar! bu pek seçkin çocuk

قُرْتُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ

Senin için Ve Benim için Bir göz Aydınlığı

(Benim için ve senin için bir göz aydınlığı) Benim için ve senin için bir göz aydınlığı Bu çocuğun yüzü kalplerimize neşe verecek bir güzellikte bulunuyor. Onun için

لَا تَقْتُلُوهُ

(Bunu öldürmeyiniz) Bunun hayatına ne sen ve ne de emredecek başkaları dokunmayınız.

عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا

Çocuk Onu edinmemiz Veya Bize fayda vermesi Umulur

(Umulur ki bize faydeli olacaktır veya onu oğul ediniriz) Umulur ki bu çocuk ileride bize faydeli olacaktır onun gözleri arasında parlayan nur, onun soyluluğunu gösteren bir alamet, onun pek faydeli bir şahsiyet olacağını göstermektedir, veya onu oğul ediniriz Çünkü o, oğul edinilmeye pek lâyık, ondan büyük bir fayda beklenilebilir. Firavun'un ise o zaman yalnız bir kızı varmış, oğlu yok imiş

وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar Ve

(onlar ise farkında olamıyorlardı) Yani Firavun ile adamları o hayatına kastetmek istedikleri masum sebebiyle ileride nasıl layık oldukları bir cezaya kavuşacaklarını anlayacak bir kabiliyette bulunmuyorlardı. Öyle bir masumu haksız yere öldürmek istemişlerdi.

Firavun'un eşi: Hz. Asiye, Hz. Yusuf'a iman eden zamanında Mısır Firavun'u bulunan Reyyan bin Velid'in neslindendir. Tarih ve tefsir kaynaklarında onun nesli, Asiye binti Muzahim binti Ubeyd binti Reyyan binti Velid olarak zikredilir. Ve rivayete göre Hz. Musa'ya bu ismi veren de asiye'dir. Ne için bu ismin verildiğini sual edenlere demiş ki: "mu" su demektir "sa" da ağaç manasınadır. Bu çocuk da su ile ağaç arasında bulunduğu için kendisine "Musa" adını verdik.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا

لَتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

10.Musa'nın annesinin kalbi, bomboş olarak sabahladı. Eğer inananlardan olsun diye onun kalbini pekiştirmemiş olsaydık, neredeyse onu açığa vuracaktı.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا

Bomboş olarak Musa'nın Annesinin Gönlü Sabahladı Ve

(Musa'nın annesinin kalbi, bomboş olarak sabahladı) Hz. Musa'nın Nil'e bırakılıp da sonra Firavun'un sarayına götürülmüş olduğunu haber alınca Musa'nın annesinin kalbi bomboş olarak sabahladı kendisine gelen üzüntü ve kederden dolayı akıllıca düşünmekten mahrum kaldı. Diğer bir görüşe göre de: onun kalbinde Hz. Musa hakkındaki düşüncesinden, üzüntü ve kederinden başka bir şey kalmadı, o masumun hayatına kastedileceğini sandı.

إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ

Onu Elbette açığa vuracaktı Neredeyse Şüphesiz

(neredeyse onu açığa vuracaktı) Az kaldı Hz. Musa'yı ona ait hususları, onu kendisinin doğurup Nil'e attırmış olduğunu tam bir şaşkınlıktan dolayı gerçekten açığa vuracaktı kemali şefkatinden dolayı "vah evladım diye bağırıacaktı.

لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لَتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

İnananlardan Olması için Kalbini Takviye etmemiz Eğer olmasaydı

(Eğer inananlardan olsun diye onun kalbini pekiştirmemiş olsaydık) Cenabı Hak da buyuruyor ki: eğer inananlardan Allah'ın vaadini tasdik edenlerden olsun diye onun kalbini sabır ve sebat ile pekiştirmeseydik onu bir kalp sağlamlığına kavuşturmasaydık Hz. Musa'nın evladı olduğunu neredeyse açığa çıkaracaktı. Fakat Cenabı Hak kendisine sabır ve sebat verdiği için böyle harekette bulunmadı.

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيه فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

11.Ve kız kardeşine dedi ki: Onun izini takip et, artık o da onu uzaktan bakıp gördü. Onlar ise farkında değillerdi.

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيه

İzini takip et Kız kardeşine Dedi Ve

(Ve kız kardeşine dedi ki: Onun izini takip et) Hz. Musa'nın annesi kendisinin kızı Ve Hz. Musa'nın "Meryem" adındaki kız kardeşine dedi ki: Onun izini takip et ondan bir haber almak için koştur

فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ

Uzaktan Onu Artık gözetledi

(artık o da onu uzaktan bakıp gördü) O kız kardeşi de Hz. Musa'yı uzaktan bakıp gördü saraya aldıklarını anladı, kendisi de bir yolunu bularak saraya gitti

وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar Ve

(Onlar ise farkında değillerdi) Sarayda bulunanlar ise farkında değillerdi onun kendilerini gözettiğini, Hz. Musa'nın kız kardeşi olduğunu anlamış bulunmuyorlardı. Hepsi de gaflet içinde idiler, olan hadiselerden habersizdiler.

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ

12.Ve önceden onun sütanalarını kabulüne izin vermedik, bunun üzerine kız kardeşi dedi ki: Size bir hane halkını göstereyim mi ki: Onu sizin için güzelce korurlar ve onlar onun için iyi davranışta bulunurlar.

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Sütanalığını Ona Haram etmiştik Ve

(Ve önceden onun sütanalarını kabulüne izin vermedik) Cenabı Hak da buyuruyor ki: Hz. Musa için hikmet gereği sütanalarını kabulüne izin vermedik yani: Onların sütlerinden istifade etmeyi nasip etmedik, annesine kavuşmasına bir vesile olmak üzere o süt verecek kadınlardan hiç birini emmedi, sütünden istifade etmek istemedi. Saraya girmiş olan kız kardeşi bu vaziyeti gördü

فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ

Bir ev Halkına Size rehberlik edeyim mi Bunun üzerine dedi

(dedi ki: Size bir hane halkını göstereyim mi ki) Bunun üzerine kız kardeşi dedi ki: Size bir aileyi göstereyim mi öyle bir aileyi haber vereyim mi ki,

يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ

Sizin için Onu üsleneceler

(onu sizin için alıp güzelce korurlar) Onun bütün işlerine bakarlar, süt ihtiyacını temin ederler, onun bütün bakımını üslenirler

وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ

İyi davrananlardır Onun için Kendileri Ve

(ve onlar onun için iyi davranışta bulunurlar) Ona süt vermekte, onu güzelce beslemekte kusur etmezler. Bunun üzerine uygun görülerek Hz. Musa, o tavsiye edilen ailenin himayesine verildi, bu şekilde o masum, kendi annesine kavuşmuş oldu.

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

13.Artık onu annesine döndürdük ki, gözü aydın olsun ve mahzun olmasın ve bilmiş olsun ki, Allah'ın vaadi şüphe yok ki, haktır ve lâkin onların çoğu bilmezler

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ

Annesine Böylece onu geri verdik

(Artık onu annesine döndürdük) Artık 0 masum çocuğu annesine döndürdük ki

كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ

Üzülmemesi Ve Gözü Aydın olması İçin

(taki, gözü aydın olsun ve mahzun olmasın) vicdanen rahat bir halde bulunsun ve o muhterem oğlunun ayrılığından dolayı mahzun olmasın üzüntü ve kederden kurtulmuş olsun,

وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Va'adi Şüphesiz Bilmesi İçin Ve

(ve bilmiş olsun ki, Allah'ın vaadi şüphe yok ki, haktır) Yani kesin bilgi ile bildiği gibi gözüyle görerek de bilip anlamış olsun ki, Hak Teâlâ'nın vaad ettiği şey, elbette ki gerçeğe uygundur, herhalde meydana gelecektir

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(ve lâkin onların çoğu bilmezler) İnsanlar Allah'ın vaadinin muhakkak sabit olduğunu takdir edemezler, yine kendilerini şüphelerden, tereddütlerden kurtaramazlar ve nice kimseler de Allah'ın vaadine kavuşmak için takip edilecek yolu takip etmeyip kendilerini o kutsi vaad'den mahrum bırakmış olurlar.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

14.Vaktaki: Musa, yiğitlik çağına erdi ve olgunlaştı, ona hikmet ve ilim verdik ve işte güzel davrananları böylece mükâfatlandırırız.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'nın olgunluk çağına erişip ilim ve hikmete nail olduğunu bildiriyor. Ve ahalisinin gaflette bulundukları bir zamanda içerisine girmiş olduğu belde de birbiriyle çarpışan iki şahıstan birinin yardım istemesi üzerine diğerine bir tokat atmakla ölümüne sebebiyet verdiğini ve bundan dolayı nefisine zulmettiğini itiraf ederek niyaz eylediği ilâhi bağışlamaya kavuşturulduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ

Olgunlaştı Ve Yiğitlik çağına Erdi Ne zaman ki

(Vaktaki: Musa, yiğitlik çağına erdi ve olgunlaştı) Musa Aleyhisselam süt müddetini bitirdikten sonra yine Firavun'un sarayına alınmış, orada çocukluk ve gençlik devresinde bir müddet bulunmuştu. Vaktaki: Musa, yiğitlik çağına erdi Yani: Büyüyüp gelişmenin sonu olan otuz yaşından kırk yaşına yetişti ve olgunlaştı aklı, fikri tam normal bir hale geldi

آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا

Bir ilim Ve Bir hikmet Ona verdik

(ona hikmet ve ilim verdik) Ona hüküm yani hikmet veya peygamberlik ve ilim dine ait bilgi, anlayış veya âlimlerin, hikmet sahiplerinin bilgisini 'verdik onu öyle mükemmellikle seçkin kıldık

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız İşte böyle Ve

(ve işte güzel davrananları böylece mükâfatlandırırız) Ve işte iyi davrananların ilâhi dine mensup, güzel ahlak ve davranışlarla vasıflanmış bulunanları böylece mükâfatlandırırız bundan dolayı Hz. Musa ile annesi de ihsana, güzel bir yaratılışa sahip oldukları için ilâhi lütuflara kavuşmuşlardır.

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ

شَيْعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ

مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالِ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ

15.Ve ahalisinin gaflette bulundukları bir vakitte şehre girdi, orada birbiriyle vuruşmada bulunan iki erkek buldu. Biri, kendi kabilesinden idi ve diğeri de düşmanından idi. Kendi kabilesinden olan düşmanından olana karşı ondan yardım diledi. Musa da ona bir yumruk vurdu artık onun ölümüne sebep olmuş oldu. Dedi ki: Bu şeytanın işindendir. Şüphe yok ki, o şaşırtıcı, apaçık bir düşmandır

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا

Hakkından Bir gaflet Zamanında Şehre Girdi Ve

(Ve ahalisinin gaflette bulundukları bir vakitte şehre girdi) Ve Musa Aleyhisselam'a ahalisinin gaflette bulundukları bir vakitte yani: Şehre girilmesi adet olmayan bir zamanda, meselâ: İnsanların yatsıdan sabaha kadar uykuya dalmış oldukları bir müddet içinde şehre girdi Firavun'un köşkünden çıkarak Mısır şehrine veya onun civarındaki nahiyelerden birine vardı,

فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ

Dövüşüyorlar İki adam Orada Buldu Ve

(orada birbirleriyle vuruşmada bulunan iki erkek buldu) Bunlar, birbirlerinin boğazına sarılmakta, âdeta birbirini öldürecek bir surette dövmekte bulunuyorlardı.

هَذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ

Düşmanından Bu Ve Kendi kabilesinden Bu

(Biri, kendi kabilesinden idi ve diğeri de düşmanından idi) Bunlardan biri, kendi kabilesinden idi İsrail oğullarından bir şahıs idi bunun Samiri adında bir şahıs olduğu da nakledilmektedir ve diğeri de düşmanından idi Bir kâfir kipti bulunuyordu.

فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ

Düşmanından O kimseye karşı Kendi kabilesindendir O kimse ki Bunun üzerine ondan yardım istedi

(Kendi kabilesinden olan düşmanından olana karşı ondan yardım diledi) Kendisinin kabilesinden olan şahıs, kendisiyle öyle vuruşmada bulunup Hz. Musa'nın da düşmanından olan o kiptiye karşı Hz. Musa'dan yardım diledi imdadına koşmasını rica etti

فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ

Böylece onu öldürdü Musa Ona bir yumruk vurdu

(Musa da ona bir yumruk vurdu, artık onun ölümüne sebep olmuş oldu) Musa da o kiptiye, yapılan mücadeleyi terke dair yapılan tavsiyesini kabul etmeyince bir yumruk vurdu ona bir elinin içiyle bir sille attı, onu defetmek istedi onun ölümüne sebep olmuş oldu. Artık onun işini bitirmiş oldu hayatına nihayet vermiş, onu ölümüne mahkûm kılmış bulundu, kimse de bunun farkında olmadı. Bu hâdiseden üzüntü duyan Hz. Musa

قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

Şeytanın İşindendir Bu Dedi

(Dedi ki: Bu şeytanın işindendir) Bu şahsın böyle ölü vermesi şeytanın işindendir çünkü ben onu öldürmekle emir olunmuş değildim onu öldürme kastinde de bulunmadım. Bu iş 0, şeytanın bir vesvesesi neticesinde yapılacak bir muameledir.

إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ

Apaçık Şaşırtıcı Bir düşmandır Şüphesiz o

Şüphe yok ki, o şaşırtıcı, apaçık bir düşmandır. Şüphe yok ki, o şeytan şaşırtıcı apaçık bir düşmandır ondan sakınmak lâzımdır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

16.Dedi ki: Yarabbi! Ben şüphe yok ki, nefsim zulmettim, artık beni bağışla. Bunun üzerine onu bağışladı. Muhakkak ki, çok bağışlayan, çok merhamet buyuran O'dur,

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي

Nefsime Zulmettim Doğrusu ben Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi Ben şüphe yok ki, nefsim zulmettim) Musa Aleyhisselam şöyle dedi ki: Yarabbi! Ben şüphe yok ki nefsim zulmettim bana emretmediğin bir ölümüne sebebiyet verdim, o maktul, her ne kadar kâfir, belki de düşman olduğu için onu öldürmek mubah olsa da bir emir almadan öyle şeyi yapmasını Hz. Musa, bir zulüm bir cinayet saymış ve dedi ki

فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ

Onu Bağışladı Beni Artık Bağışla

(artık beni bağışla. Bunun üzerine onu bağışladı) Yarabbi! Beni hesaba çekme diye niyazda bulunmuştur. İşte Cenabı Hakkın dini hükümlerine her şekilde boyun

eden zatlar, kendilerinden çıkan bir hatayı bile büyük bir günah gibi kabul ederek Allah'ın affına sığınarlardı, bunun üzerine Bu niyaz ve yakarışı müteakip, o Kerim Yaratıcı da Onu bağışladı Allah da Hz. Musa'yı bağışladı onu, duası sebebiyle bağışladığını kendisine müjdeledi

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet eden Çok bağışlayan O dur Şüphesiz o

(muhabbakk ki, çok bağışlayan çok merhamet buyuran O'dur) Evet, o kerim, rahim olan Allah Teâlâ Kullarının günahlarını çok affeden ve bağışlayan ve onlara çok merhamet buyurandır. İşte bunun içindir ki, Hz. Musa da Allah'ın affına kavuşmuş ve bu öldürme hâdisesinden dolayı bir sorgulamaya maruz kalmamıştır.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ

17.Dedi ki: Ey Rabbim! Bana verdiğin nimetler hakkı için artık ben suçlular için asla arka çıkmam.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselamın suçlulara yardım etmemek temennisinde bulunduğunu ve öldürme olayından dolayı endişe içinde iken o yardım ettiği şahsın kendisinden tekrar yardım istemiş olduğunu bildiriyor. Ve o şahsı kınama neticesinde o öldürme olayının meydana çıkmış olduğunu ve kısas yapılmasına karar verildiğini bir zatın gelip Hz. Musa'ya haber verdiğini, bunun üzerine Hz. Musa'nın da şehirden çıkıp başka bir yere gittiğini beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ

Bana Ni'met verdin O şey hakkı için ki Rabbim Dedi

(Dedi ki Ey Rabbim Bana verdiğin nimetler hakkı için) Musa Aleyhisselam, bir hata eseri olarak o kiptiyi öldürmüş olunca Dedi ki: Yarabbi! Bana verdiğin nimetler hakkı için beni ilahi affına kavuşturduğundan dolayı

فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ

Günahkarlara Yardımcı Bir daha asla olmayacağım

(artık suçlular için asla arka çıkmam) Bundan sonra onlara yardımda bulunmam, mesela: Haksız yere mücadelede bulunanlardan hiç birinin tarafını tutmam veya Firavun gibi, onun tarafları gibi kâfirlere arkadaş olup onların toplulukları arasında durmam.

فَاصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ

مُوسَى إِنَّكَ لَعَوِيُّ مُبِينٌ

18.Derken şehirde korkarak, gözetleyerek sabahladı; Bir de gördü ki, kendisinden dünkü gün yardım isteyen, yine kendisine feryat ediyor, kendisinden yardım bekliyor Musa ona dedi ki:

فَاصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ

Gözetliyor Korkarak Şehirde Böyle sabahladı

(Derken şehirde korkarak, gözetleyerek sabahladı) Böyle bir kararı veren Hz. Musa o öldürme hâdisesi meydana gelen beldede korkarak sebebiyet verdiği öldürmeden dolayı korku içinde bulunarak ve gözetleyerek kendisine karşı ne gibi bir muamele yapılacağını düşünerek sabahladı gecesini öyle bir endişe içinde geçirmiş oldu

فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ

Kendisinden imdat istiyor Dün Kendisinden yardım istedi O kimse ki Hemen birden

(Bir de gördü ki, kendisinden dünkü gün yardım isteyen yine kendisine feryat ediyor) Bir de gördü ki, kendisinden önceki gün yardım isteyen İsrail oğullarından olan şahıs yine kendisine feryat ediyor. Başka bir kipti ile mücadelede bulunduğu için sesleniyor idi kendisine yardım etmesini Hz. Musa'dan istiyordu, ondan yardım bekliyor. Bunun üzerine

قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ

Apaçık Elbet bir azgınsın Doğrusu sen Musa Ona Dedi

(Musa ona dedi ki Şüphe yok, sen apaçık bir azgınsın) Böyle onunla bununla çekişiyorsun! Dünkü hadiseden ibret almadın mı? Ne için öyle gücün yetmediği kimse-lerle çarpışıp duruyorsun?

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ

19.Ne zaman ki, her ikisinin de düşmanı olan kimseyi yakalamak istedi, o yardım isteyen dedi ki: Ey Musa Beni öldürmek mi istiyorsun? Nasıl ki, dünkü günde bir şahsı öldürmüştün. Sen yerde başka bir şey değil, zorba olmak istiyorsun ve sen ıslah edicilerden olmak istemiyorsun.

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا

İkisinin düşmanıdır O O kimseyi ki Yakalamasını İstedi Diye Ve ne zaman ki

(Ne zaman ki, her ikisinin de düşmanı olan kimseyi yakalamak istedi) Musa Aleyhisselam: O mücadelede bulunan İsrail oğullarından olan şahsa, sen apaçık bir azgınsın ihtarında bulunmakla beraber yine ona yardım etmek istedi. Vaktaki, her ikisinin de Hz. Musa'nın da o İsrailinin de düşmanı olan kimseyi o mücadelede bulunan diğer kıptiyi yakalamak istedi o yardım isteyen şahıs Hz. Musa'nın gazabını görmüş, kendisi üzerine saldıracağını sanmış olduğu için

قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي

Beni öldürmeni İstiyor musun Musa Ey Dedi

(dedi ki: ey Musa! sen bu seferde Beni öldürmek mi istiyorsun?) Hâlbuki ben seninle aynı kabileden bulunuyorum

كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ

Dün Bir kimseyi Öldürdün O şey gibi ki

(Nasıl ki, dünkü günde bir şahsı öldürmüştün) bir kıptiyi bir vuruş ile helake erdirmiştin. Ya Musa!

إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Bir zorba Olmanı Ancak İstemiyorsun

(sen yerde başka bir şey değil, zorba olmak istiyorsun) Kendini beğenmişçesine harekette bulunuyorsun, ilerisini düşünmeksizin onu bunu dövüp öldürmekten geri durmuyorsun,

وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ

Islah edicilerden Olmanı İstemiyorsun Ve

(ve sen ıslah edicilerden olmak istemiyorsun) İnsanların arasını söz ile fiil ile ıslaha çalışmak arzusunda bulunmuyorsun. Bu şahsın Hz. Musa'ya böyle hitap etmesi, o katilin Musa Aleyhisselam olduğunu insanlara bildirmiş oldu. Artık Mısır'lılar durumu Firavun'a bildirdiler, Hz. Musa hakkında kısas yapılmasına karar vermekte bulundular. Bu karar üzerine:

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ

لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ

20.Şehrin uzak tarafından bir şahıs koşarak geldi, dedi ki: Ya Musa! İleri gelenler, seni öldürmek için senin hakkında istişarede bulunuyorlar, hemen çık git şüphe yok ki, ben senin için iyiliksever olanlardanım.

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَى

Koşarak Şehrin En uzak tarafından Bir adam Geldi Ve

(Şehrin uzak tarafından bir şahıs geldi) Bu şahıs, Hz. Musa'yı sevenlerden idi. Adında ihtilaf vardır. Firavun'un ailesinden olup da iman etmiş olan "Hezkıl" veya "Şem'un" idi. Veyahut Firavun'un amcası oğlu olan "Şeman" idi.

قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ

Seni öldürmeleri için Seni Müzakere ediyorlar İleri gelenler Doğrusu Musa Ey Dedi

(dedi ki: Ya Musa İleri gelenler, seni öldürmek için senin hakkında istişarede bulunuyorlar) Kıptilerin önde gelenleri seni öldürmek için senin hakkında istişarede bulunuyorlar seni öldürmek için her biri diğerine emir edip duruyor. Artık Ya Musa!

فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ

Nasihat edenlerdenim Sana Şüphesiz ben Hemen çık git

(hemen çık git şüphe yok ki, ben senin için iyiliksever olanlardanım) Bu şehir-den kaç, başka bir yere git senin bir cezaya uğramanı asla istemem.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

21.Bunun üzerine Hz. Musa'da oradan korkarak ve gözetleyerek çıktı. "Ey Rab-bim! Beni o zalim olan kavimden kurtar" dedi.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ

Gözetliyor Korkarak Oradan Bunun üzerine çıktı

(Bunun üzerine Hz. Musa'da oradan korkarak ve gözetleyerek çıktı) Bunun üze-rine Hz. Musa da o bulunduğu Mısır şehrinden korkarak ve gözeterek çıktı nefsi hak-kında Firavun'un adamlarından korkuyor, kendisini o dinsizlerin takip edeceklerini düşünerek her tarafa bakıp duruyordu. Sonra da Cenabı Hakka dua ve niyazda bulu-narak

قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğundan Beni kurtar Rabbim Dedi

(Ey Rabbim Beni o zalim olan kavimden kurtar" dedi) Böyle niyaz ve yakarıшта bulundu Allah'ın korumasına sığınmış oldu. Kerem sahibi yaratıcı da onun bu duasını kabul buyurdu. O mübarek zat, tam bir güvenle Medyen şehrine doğru yürümeğe başladı.

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

22.Ne zamanki, Medyen tarafına yöneldi dedi ki: Umarım Rabbim beni doğru bir yola iletir.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselamın Mısır'dan çıkıp Medyen tarafına gittiğini, orada iki kadının hallerine acıyarak koyunlarını sulamış olduğunu bildiriyor. Sonra bir gölgelikte istirahat dalmış iken o iki kadından birinin utana utana bir halde gelip kendisini pederinin davet etmekte olduğunu bildirdiğini, Hz. Musa'nın da o zatın yanı-na gidip şahsi durumunu ona hikâye ettiğini, o zatın da: Artık korkma, kurtuluşa erdin diyerek kendisini müjdelediğini beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ

Meyden Tarafına Yöneldi Ne zaman ki Ve

(Ne zamanki, Medyen tarafına yöneldi) Musa Aleyhisselam Mısır'dan çıktı. Ne za-man ki Medyen tarafına yöneldi Burası Mısır'a sekiz günlük bir mesafede bulunuyor-du. Şüayb Aleyhisselamın köyü ki, İbrahim Aleyhisselamın oğlu Medyen in ismiyle anılmış. Burası Firavun'un hâkimiyeti altında değildi. Hz. Musa, buranın yolunu bilmi-yordu, Cenabı Hakka tevekkül etti de

قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

Yolun Doğrusuna Beni ulaştırması Rabbimin Umulur Dedi

(Dedi ki: Umarım Rabbim beni doğru bir yola iletir) En doğru bir yolu takip etmeyi nasip buyurur. Gerçekten de Hak Teâlâ da onu tam bir huzur ile gayesine erdirdi kendisine Cibril'i Emin'in yol göstermiş olduğu rivayet olunmaktadır.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

23.Ne zamanki, Medyen suyuna vardı, üzerinde insanlardan bir topluluk buldu ki, hayvanlarına su veriyorlardı ve onların gerisinde iki kadın buldu ki, koyunlarını geri tutuyorlardı. Dedi ki: Nedir, ikinizin hâli? Dediler ki: Çobanlar sulayıp geri dönünceye kadar sulamayız. Babamız ise çok yaşlıdır.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ

Meyden Suyuna Vardı Ne zaman ki Ve

(Ne zamanki, Medyen suyuna vardı) Ne zamanki Musa Aleyhisselam Medyen suyuna vardı bu bir kuyu idi ki, halk hayvanlarını burada suluyorlar idi

وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ

Suluyorlar İnsanlardan Bir topluluk Üzerinde Buldu

(üzerinde insanlardan bir topluluk buldu ki, hayvanlarına su veriyorlardı) O kuyunun kenarında insanlardan bir topluluk buldu ki hayvanlarını orada suluyorlardı. Büyük bir kalabalık oluşturmuyorlardı.

وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ

Men ediyorlardı İki kadın Onlardan başka Buldu Ve

(ve onların gerisinde iki kadın buldu ki, koyunlarını geri tutuyorlardı) Ve onların gerisinde Aşağı bir yerde iki kadın buldu ki kendileriyle beraber olan koyunlarını geri tutuyorlardı. Kuyuya koşup gitmekten alıkoymaya çalışıyorlardı, ta ki, kendileri erkeklerin arasına karışmış olmasınlar. Hz Musa, onların öyle beklediklerini görünce hallerine acıdı, kendilerine

قَالَ مَا خَطْبُكُمَا

İkinizin hali Nedir Dedi

(Dedi ki: Nedir ikinizin hali?) Ne için böyle geride duruyorsunuz, sizde koyunlarınızı sulayıp durmuyorsunuz? O iki kadın da

قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ

Çobanlar Döndürünceye kadar Ta ki Sulamayız Dediler

(Dediler ki: Çobanlar sulayıp geri dönünceye kadar sulamayız) Dediler ki çobanlar kendi hayvanlarını sulayıp geri dönünceye kadar biz kendi koyunlarımızı sulamayız biz kadınlarız, erkeklere engel olmak istemeyiz, onlar kendi hayvanlarını suladıktan sonra biz de kendi koyunlarımızı sularız,

وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

Büyük Bir ihtiyardır Babamız Ve

(babamız ise çok yaşlıdır) Yaşlı bir zat olduğu için koyunları o sulayamıyor. Birçok zatın beyanına göre bu zat: Şüayb Aleyhisselam idi. Kavminin helakinden sonra bir hayli yaşamış, Hz. Musa'nın zamanına kavuşmuştur.

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

24.Bunun üzerine Musa ikisi için sulayıverdi, sonra gölgeye çekildi de dedi ki: Yarabbi! Şüphe yok ki, bana indireceğin bir hayra muhtacım.

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ

Gölgeye Çekildi Sonra O ikisi için Hemen suladı

(Bunun üzerine Musa ikisi için sulayıverdi sonra gölgeye çekildi de) Musa Aleyhisselam bu konuşmayı müteakip o ikisi için merhamet ederek koyunların biran evvel sulayıverdi zayıfların hallerine yardım edilmesi lüzumuna bir örnek göstermiş oldu. Sonra gölgeye çekildi de Bir ağacın altında istirahatata başladı. Günlerden beri yemeksiz kalmış olduğu rivayet olunuyor

فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

Muhtacım Hayırdan Bana İndirdin O şeye ki Şüphesiz ben Rabbim Ve dedi

(dedi ki: Yarabbi Şüphe yok ki, bana indireceğin bir hayra muhtacım) Az olsun çok olsun her hangi bir nimete muhtacım o nimete ihtiyacım var, ona kavuşmamdan dolayı sana şükrediyorum. Diğer bir görüşe göre de: Yarabbi! Beni en hayırlı bir nimet olmak üzere Firavun'dan kurtardın, bundan dolayı dünya itibariyle fakir düşmüş bulunuyorum. Firavun'un sarayındaki geniş yaşantıdan ayrılmış oldum. Fakat bana ihsan buyurduğun bu hayır, kurtuluş karşısında onun ne kıymeti vardır. Yarabbi! Ben sana teşekkür borçluyum.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

25.Derken ona, o iki kadından biri, utanır bir halde yürüyerek geldi, "Muhakkak babam seni çağırıyor, bizim için sulayıvermiş olduğunun ücretini sana ödemek için" deyiverdi. Vaktaki Hz. Musa da ona geldi ve ona kıssayı anlattı, o zat da Dedi ki: Korkma, o zalim olan kavimden kurtulmuş oldun.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ

Utanır bir halde Yürüyor O ikisinden biri Derken ona geldi

(Derken ona, o iki kadın dan biri, utanır bir halde yürüyerek geldi) Koyunları biran evvel sulanmış olan iki kız kardeş, babalarının yanına gidince kendilerine nasıl yardım edilmiş olduğunu anlatmışlar, muhterem babaları da onlardan birini, bir rivayete göre "Safûra" adındaki küçük kızını, Hz. Musa'yı davet için gönderdi. Derken Hz. Musa'ya o iki kız kardeş den biri utanır bir halde örtünmeye gayet riayet ile yürüyerek Utana utana geliyordu.

&-Evet, Temiz, iyi, iffetli ve terbiyeli kızların bir erkekle karşılaştıklarında yaptıkları gibi "Utana utana geliyordu." Ne kırıma, ne çalım, ne gösteriş ne de baştan çıkarma. Geliyor ve en kısa, en öz sözlerle daveti ulaştırıyordu Hz Musa ya yol gösteriyor, babasının yanına götürüyor. Gelmesindeki maksadı beyan için

قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا

Bizim için Suladın O şeyin ki Ücreti ile Sana mükafat vermesi için Seni çağırıyor Babam Muhakkak Dedi

(muhakkak babam seni çağırıyor bizim için sulayıvermiş olduğunun ücretini sana ödemek için) O iyiliğine bir mükâfatta bulunmak için deyiverdi iffetinden namusundan dolayı utancından lafı ağzında gevelemeden. Karşısındakini tahrik edecek, baştan çıkaracak, heyecanlandırarak şekilde konuşmadan. Lafı uzatmadan, gerektiği kadar açık konuşarak Musa Aleyhisselamı davet etti Musa Aleyhisselam da bu daveti kabul etti

فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ

Hikayeyi Kendisine Anlattı Ve Ona geldi Ve ne zaman ki

(Vaktaki Hz. Musa da ona geldi ve ona kıssayı anlattı) Ne zaman ki Hz. Musa Hz. Şüayb'in yanına vardı Şüayb Aleyhisselama hayatına dair bilgi verdi, Firavun ile ve onun taraftarlarıyla aralarında cereyan eden halleri nakletti, onların küfürlerini, azgınlıklarını, kendisine suikaste bulunmak istediklerini anlattı. O zat da,

قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğundan Kurtuldun Korkma Dedi

(Dedi ki: Korkma, o zalim kavimden kurtulmuş oldun) Onların bu belde üzerinde bir hâkimiyetleri yoktur. Musa Aleyhisselam o iki temiz, örtünmeye riayetkâr kız kardeşin büyük bir aileye mensup olduklarını anlamış, muhterem pederleriyle görüşmek için bu davete icabet etmişti. Yoksa yapmış olduğu bir iyilik karşılığında bir ücret almak kastinde asla bulunmamıştır. Onun ahlaki mükemmellikleri, buna aykırıdır.

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

26.0 ikiden biri dedi ki: Ey babacığım! Onu ücretle çoban tut. Şüphe yok ki, ücretle tutacağın en hayırlı kimse, kuvvetli ve güvenilir olmandır.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'nın Şüayb Aleyhisselam yanında iki kızından birinin nikâhı karşılığında bir müddet ücretle çalışan kimse olarak kalması üzere yapılan konuşmayı ve sözleşmeyi beyan buyurmaktadır.

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ

Onu ücretle tut Babacığım Ey 0 ikiden biri dedi ki

(0 ikiden biri dedi ki: Ey babacığım! Onu ücretle çoban tut) Musa Aleyhisselam daveti kabul edip gidince 0 iki kız kardeş den biri muhterem babası Hz.Şüayba hitaben dedi ki: Ey babacığım! Onu Hazreti Musa'yı koyunlarımızı otlatıp idare etmesi için ücretle çoban tut,

إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ

Ücretle tuttun O kimsenin ki En hayırlısı Şüphesiz

(Şüphe yok ki, ücretle tutacağın en hayırlı kimse) Şüphe yok ki, tuttuğun ücretlilerin en hayırlısı çalışan bir kimse odur, çünkü o

الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

Emin olmandır Kuvvetli olmandır

(kuvvetlidir, güvenilir olmandır) bu iki sifata sahip olunca ona her şekilde itimat edilir. İnsan gönlü ferah olarak yaşar. İşte bu zat da o iki vasfa sahip bulunmaktadır. İşte Şüayb Aleyhisselam'ın Evladına! Bunu sen nereden anladın? Sualine cevaben demişti ki: 0, büyük bir kuvvet ve cesaretle koyunlarımızı suladı, sonra beraber gelirken de bana bakmaması için kendisi ileride yürüyordu. Benim arkadan gelmemi söyledi.

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ حِجَجٍ فَإِنْ

أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ

الصَّالِحِينَ

27.Dedi ki: Ben muhakkak istiyorum bana sekiz sene çalışmana karşılık bu iki kızımdan birini sana nikâh edeyim. Şayet kendiliğinden on yıla tamamlar isen o da kendi tarafındandır ve ben sana güçlük vermek istemem, inşallah beni iyi kimselerden bulacaksın.

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ

Sana nikahlamamı İstiyorum Doğrusu ben Dedi

(Dedi ki Ben muhakkak istiyorum sana nikâh edeyim) Şüayb Aleyhisselam, Hz. Musa'yı öyle iyi, güvenilir, doğru yolda olan zat görünce ona Dedi ki: Cidden sana teklif ediyorum

إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ حِجَجٍ

Şene Sekiz Bana ücretle çalışmana karşılık Şu ikisinden İki kızımdan Birini

(bu iki kızımdan birini bana sekiz sene çalışmana karşılık) Koyunlarımı idarede

bulunmak üzere bu iki kızından birini sana nikâh etmek istiyorum o müddetteki hizmetin bir mehir mahiyetinde bulunmuş olsun,

فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ

Artık senin tarafındandır Ona Tamamlarsan Fakat eğer

(Şayet kendiliğinden on yıla tamamlar isen o da kendi tarafındandır) Şayet kendi arzulla o müddeti on sene ile tamamlar isen o da kendi tarafındandır o senin bir fazla hizmet ve yardımın olmuş olur, o ücret kabilinden mecburi değildir, bir bağış ve ih-sandan ibaret bulunmuş olur.

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ

Sana Zorluk çıkarmamı İstemem Ve

(ve ben sana güçlük vermek istemem) Herhalde on sene hizmette bulunmaya seni mecbur tutmam, sana ağır şeyleri teklif etmem, seninle münakaşada bulunmam

سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salih kimselerden Allah Dilerse Eğer Beni bulacaksın

(inşallah beni iyilerden bulacaksın) Yani, ben Allah'ın muvaffak kılması sayesinde sözümü yerine getiririm, güzelce muamelede, arkadaşlıkta bulunurum, her hususta iyi halden ayrılmak istemem.

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

28.Hz. Musa da dedi ki: Bu taahhüde benimle senin aramızdadır. İki müddetten hangisini ödersem benim üzerime bir husumet yoktur. Allah da dediğimiz şey üzerine vekildir.

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ

Senin arandadır Ve Aramda Bu Dedi

(Dedi ki Bu sözleşme benimle senin aramızdadır) Bu hayırlı teklif üzerine Hz.

Musa da Dedi ki: Bu verilen söz, bu tayin edilen müddet benimle senin aramızdadır ben de sen de bu ileri sürülen esasa riayet ederiz,

أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ

Bana Düşmanlık O halde yok Ödediysem İki müddetten Hangisini

(iki müddetten hangisini ödersem artık benim üzerime bir husumet yoktur) Ya sekiz veya on sene ücretle çalışırsam bundan fazlasını benden kimse talep edemez.

وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

Vekildir Söylüyoruz O şeye ki Allah Ve

(Allah de dediğimiz şey üzerine vekildir) Yaptığımız şartları, anlaşmaya şahittir, onlar olduğu gibi Allah'ın koruması altında bulunmuştur, onlara muhalefete artık hiç birimizin salahiyeti yoktur. &-Müfessirlerin çoğuna göre Hz. Musa'ya eş olarak verilen, o iki hemşirenin Safura adında bulunan küçüğüdür ki, Musa Aleyhisselamın davet etmeğe gitmiş olan da o idi.

فَلَمَّا قَضَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

29.Musa o müddeti bitirip ailesiyle yola çıkınca, tur tarafından bir ateş gördü. Ailesine dedi ki: Durunuz, ben şüphe yok ki, bir ateş gördüm, olabilir ki, ondan size bir haber veya o ateşten bir parça, getiririm, umulur ki ısınırsınız.

Bu mübarek ayet de Musa Aleyhisselamın tayin edilen müddeti tamamladıktan sonra eşiyle beraber Mısır'a giderken Tur dağı tarafından ateş şeklinde görmüş olduğu tecelli eden bir nuru beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَىٰ لَأَجَلٍ وَسَارَ بِأَهْلِهِ

Ailesiyle Yürüdü Ve Müddeti Musa Bitirdi Ve ne zaman ki

(Musa o müddeti bitirip ailesiyle yola çıktı) Musa Aleyhisselam tercih etmiş olduğu on seneyi tamamlamış, on sene daha Hz. Şüayb Aleyhisselamın yanında durmuş sonra da ondan müsaade alıp akrabasıyla görüşmek üzere Mısır'a gitmek istemişti. İşte onun o gidişi şöylece beyan buyruluyor: Musa o müddeti bitirip sözleşme hükmüne fazlasıyla riayet edip ailesiyle beraber Mısır'a gitmek üzere yola çıkınca yola devam ederken uzakça bulunan

أَنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا

Bir ateş Tur Tarafından Hissetti

(Tur dağı tarafından bir ateş gördü) Parlayıp duruyordu,

قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا

Bir ateş Hissettim Şüphe yok ki ben Bekleyiniz Ailesine Dedi

(ailesine dedi ki bekleyiniz, ben şüphe yok ki, bir ateş gördüm) Siz burada durunuz ihtimal ki, yanlarında çocukları da bulunduğu için böylece hitapta bulunmuştu,

لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ

Ateşten Bir parça kor Veya Bir haber Oradan Size getiririm Umulur ki ben

(olabilir ki, oradan size bir haber veya o ateşten bir parça getiririm) yani Takip edeceğimiz yolu bize güzelce tayin edecek bir kimseye tesadüf ederim veya o ateşten bir parça Bir alev, ısıveren bir parça getiririm,

لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

Isınırsınız Umulur ki siz

(umulur ki ısınırsınız) O getireceğim ateş parçasıyla ısınırsınız soğğun tesirinden kurtulmuş olursunuz. Bu ifade, seyahatlerinin kış mevsimine tesadüf etmiş olduğuna bir delil sayılmaktadır.

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا

مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

30.Oraya gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafından, ağaçtan şöyle seslenildi, ya Musa! Şüphe yok ki, âlemlerin Rabbi olan Allah benim, ben.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselamın Mısır'a geri dönerken Tur civarında kavuştuğu tecellileri bildiriyor, Allah'ın hitabına erişip iki büyük mucize ile öyle iki kesin delil ile Firavun'u hak dine davet etmekle emir olunmuş olduğunu beyan buyuruyor.

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ

Seslenildi Oraya geldi Ne zaman ki

(Nihayet oraya varınca nida edildi) Musa Aleyhisselam, eşinden ayrılıp o parlayan ateş tarafına gitti. Ne zamanki o ateş mahalline vardı kendisine nida edildi nereden?

مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ

Ağaçtan Mübarek Yerde Sağ Vadinin Kıyısından

(o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafından, ağaçtan) Evet. O vadinin sağ tarafındaki o mübarek yerdeki ağaçtan yani: Mekân ve zamandan münezzeh olan Allah Teâlâ'nın yüce katından bir nida tecelli etti ki:

أَنْ يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'ım Ben Şüphesiz ben Musa Ey Diye

(ya Musa! şüphe yok ki, âlemlerin Rabbi olan Allah benim, ben) Ben bütün mah-lûkatı yaratan, besleyen Kerem Sahibi yaratıcıyım.

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ

31.Ve asanı bırak. Ne zaman ki, onu sanki yılan imiş gibi deprenir gördü, arkasına dönerek kaçtı ve asayı takip etmedi. Buyruldu ki: Ya Musa. Beri gel ve korkma. Şüphe yok ki, sen fazlasıyla emniyette olanlardansın.

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ

Asanı Bırak Diye Ve

(Ve asanı bırak) Ey Musa! Elindeki asanı bırak yere at, bir kudret harikasını görmüş ol, o da asasını hemen bıraktı

فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ

Bir yilandır Sanki Hareket ediyor Onu gördü Ve ne zaman ki

(Ne zaman ki, onu sanki yılan imiş gibi deprenir gördü) Ne zamanki onu o asayı sanki yılan imiş gibi deprenir süratle hareket eder bir halde gördü büyük bir korku ve heyecan içinde kalarak

وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ

Arkasına bakmadı Ve Geri dönen kimse olarak Kaçtı

(arkasına dönerek kaçtı ve takip etmedi) arkasına dönerek kaçtı onun tarafına bakmadı, onu seyrederken bulundu ve o asayı takip etmedi şiddetli korkusundan dolayı onun ne olacağını araştırmaya cesaret edemedi. Yine Allah tarafından seslenilerek buyruldu ki:

يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ

Güvende olanlardansın Şüphesiz sen Korkma Ve Beri gel Musa Ey

(Ey Musa Beri gel ve korkma, şüphe yok ki, sen fazlasıyla emniyette olanlardansın) Kardeşlerin olan diğer Peygamberler gibi sen de Cenabı Hakkın himayesi, koruması sayesinde pek emin bulunmaktasın.

أُسْلِكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

32.Elini yakanın içine sok, bembeyaz bir halde kusursuz olarak çıkıversin ve korkudan kollarını kendisine yapıştır. İşte bu ikisi Rabbin tarafından Firavun'a ve adamlarına karşı iki kesin delildir. Şüphe yok ki onlar yoldan çıkan bir kavim oldular.

أُسْلِكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ

Yakana Elini Sok

(Elini yakanın içine sok) Şöyle de Allah tarafından seslenildi ki: Ey Musa! Elini yakanın içine sok diğer bir harika olmak üzere o elin

تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ

Bir kötülük Olmadan Bembeyaz olarak Çıksın

(bembeyaz bir halde kusursuz olarak çıkıversin) Güneşin ışığı gibi parlak bir halde görünmeğe başlasın. Onun o parlayışı, bembeyaz bulunması, bir ayıptan bir hastalıktan veya bir ateşte yanmış olmasından dolayı değil, sırf bir mucize olmak üzere parlayıcı bir şekilde gözleri aydınlatacaktır,

وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ

Korkudan Kanadını (kollarını) Kendine Kavuştur Ve

(ve korkudan kollarını kendine yapıştır) Ey Muhterem Musa! Korkudan açılan kolunu kendine çek toparlan Yani: Bu makamda gördüğün heybetten dolayı kollarını

kavuşturup dur, korkup da kaçma. Diğer bir yoruma göre de: Ya Musa! Korkma, iki kanat durumunda olan iki elini kendine raptet, korkudan dolayı kollarını açıp durma. &-Nitekim bir kuş, bir manzaradan korkmazsa kanatlarını açıp durmaz değil mi? Fakat korkarsa kanatlarını açar, korkunç bir vaziyette kaldığını göstermiş olur. Bundan dolayı düşmana karşı da laubali harekette bulunup elleri ceplerden çıkarmamak, bir kudret ve yiğitlik alametidir. İşte Hz. Musa'ya da böyle bir güç ve emniyet verilmiş oluyordu.

فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

İleri gelenlerine Ve Firavuna karşı Rabbinden İki delildir İşte bu ikisi sana

(İşte bunlar Rabbin tarafından Firavun'a ve adamlarına karşı iki kesin delildir) Bu asa ile yedi Beyza yani nurlu parlak el Rabbin tarafından Firavun'a ve adamlarına karşı vücuda getirilmiş iki parlak delildir kuvvettir. Bunların karşısında mağlûp ve kahredilmiş bir vaziyette kalacaklardır.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Fasıklar olan Bir topluluk Oldular Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar yoldan çıkan bir kavim oldular) Evet, yaratılış ve tabiatları itibarıyla onlar yoldan çıkan bir kavim oldular. Onlar itaat dairesinden çıkmış, böyle iki kesin harikanın tesiri altında kalarak zarar ve ziyana uğramaya layık bulunmuşlardır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

33.Dedi ki: Ey Rabbim! Muhakkak ben, onlardan bir şahsı öldürdüm, artık korkarım ki, beni öldürürler. Bu mübarek ayetler de Firavun'u imana davet etmekle emir olunmuş olan Musa Aleyhisselamın vaktiyle vuku bulan bir öldürme hâdisesinden dolayı korktuğunu ileri sürerek daha düzgün lisanlı olan kardeşi Hz. Harun'un da kendisine yardımcı verilmesini temenni etmiş olduğunu bildiriyor. Bu temennisine erişip, Allah'ın desteği ile müjdelenmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا

Bir kimse Onlardan Öldürdüm Doğrusu ben Dedi ki: Rabbim!

(Dedi ki: Ey Rabbim! Muhakkak ben, onlardan bir şahsı öldürdüm) Musa Aleyhisselam asa ve yedi beyza mucizeleriyle Firavun'a ve kavmine gitmekle emir olunca yalvararak Dedi ki: Ey Rabbim! Muhakkak ben onlardan bir şahsı Bir vuruşmada bulunan kıptiyi öldürdüm ondan dolayı Mısır'ı terk ederek başka yere gittim

فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

Beni öldürmelerinden Bu yüzden korkarım

(artık korkarım ki, beni öldürürler) O bir hata neticesi olarak öldürdüğüm Kıpti den dolayı hakkımda kısas cezasını tatbik ederler, kendimi müdafaadan aciz kalırım.

وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

34.Ve kardeşim Harun ise o lisan bakımından benden daha düzgündür. İmdi onu da benimle beraber beni tasdik eden bir yardımcı olarak gönder. Şüphe yok ki, ben, beni yalanlamalarından korkarım.

وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا

Lisan cihetiyle Benden Daha fesahatlidir O Harun Kardeşim Ve

(Ve kardeşim Harun ise o lisan bakımından benden daha fasihtir) Daha düzgün ve edebi bir tarzda hakikatleri beyana, hakları müdafaaya güç yetirebilir

فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي

Beni tasdik eder Yardımcı olarak Benimle beraber Onu da gönder

(İmdi onu da benimle beraber beni tasdik eden bir yardımcı olarak gönder) Benim sözlerimi izah ve doğruluğum hakkında deliller ikame ederek bana bir koruyucu olarak onu da Firavun ile kavmine gönder onları beraberce hakka davet edelim,

إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

Beni yalanlamalarından Korkarım Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, beni yalanlayacaklarından korkarım) Evet, o firavunun kavmi gerçekten beni yalanlayacaklarından korkarım

&-Hz. Musa'nın mübarek lisanında yaratılıştan veya daha çocuk iken Firavun'un sarayında ağzına almış olduğu bir ateş parçasından dolayı biraz tutukluk var idi, tebliğlerini tam anlaşılır bir dille yerine getiremeyeceği endişesiyle kardeşinin de kendisine bu hususta yardımcı olmasını niyaz etmiştir.

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعُكُمَا الْغَالِبُونَ

35.Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz.

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ

Kardeşinle Pazunu Kuvvetlendireceğim Buyurdu

(Buyurdu ki Seni kardeşinle destekleyeceğiz) Allah Teâlâ da o mübarek Peygamberinin bu istirhamını kabul ederek vahiy yoluyla cevaben Buyurdu ki Ya Musa! Seni kardeşin ile kuvvetlendireceğiz yani: Senin peygamberlik görevini kardeşin Harun'un katılmasıyla kolaylaştıracak, onu sana yardımcı vermiş olacağız

وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا

Mucizelerimiz sayesinde Size Artık erişemeyecekler Bir kuvvet İkinize Kılacağız Ve

(ve size öyle bir kudret vereceğiz ki Ayetlerimiz sayesinde onlar size erişemeyecekler) Artık ayetlerimizle sizi kati delillere, mucizevi yardımlarımızla büyük bir heybete kavuşturacağız ki, o düşmanlarınız size erişemeyeceklerdir. Size hiçbir şekilde galip gelemeyeceklerdir.

أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعُكُمَا الْغَالِبُونَ

Üstün gelenlersiniz İkinize tâbi oldu O kimse ki Ve İkiniz

(Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz) Yani: Kendi kavminizden diğer kavimlerden size uyup sizin yaydığınız ilâhi dinî kabul edenler de elbette galip olanlardır. Herhalde galibiyet sizin tarafınızda görünecektir. Artık onlardan korkmaya mahal yoktur. Bu ilâhi müjde, Hz. Musa'yı tasdik eden sihirbazlar topluluğunun da selâmete erdiklerini, Firavun tarafından bir cezaya uğramamış olduklarını göstermektedir. Çünkü o sihirbazlar da Hz. Musa'ya tâbi olmuşlardı. Firavun'un onlara karşı: "elbette sizi asarım" sözü kuru bir tehditten ibaret kalmıştır.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

36.Ne zaman ki, Musa onlara bizim gayet açık açık ayetlerimizle geldi dediler ki: Bu başka bir şey değil, ancak uydurulmuş bir sihirdir ve biz bunu evvelki atalarımızdan işitmedik.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselamın Firavun ile kavmine mucizeler ile gitmiş olduğunu, onların da bu mucizeleri sihir kabul ederek inkâra cüret eylemiş olduklarını bildiriyor. Hz. Musa'nın da onlara karşı nasıl bir müdafaada bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ

Apaçık Ayetlerimizle Musa Onlara Geldi Ve ne zaman ki

(Ne zaman ki, Musa onlara bizim gayet açık açık ayetlerimizle geldi) Musa Aleyhisselam'ın peygamberliği, kardeşi Hz. Harun'un risaletiyle desteklenince artık

Firavun ve kavmini hak dine davete sıra gelmişti. Rabbimizde buyuruyor ki ne zamanki Musa Aleyhisselam Firavun ile kavmine ayetlerimizle yani: Hz. Musa'nın peygamberliğine pek açıkça işaret eden asa, yedibeyza gibi mucizeler ile geldi onları hak dine davet etti. Onlar ise

قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرَى

Uydurulmuş Bir sihir Ancak Bu değildir Dediler

(dediler ki bu gösterilen harikalar ancak uydurulmuş bir sihirdir) Yoksa Allah tarafından bir mucize değildir ve Bu iddialarını kuvvetlendirmek için de dediler ki:

وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

Evvelki Atalarımızda Bunu İşitmedik Ve

(ve biz bunu evvelki atalarımızdan işitmedik) Biz bunların böyle bizi davet ettikleri dini, Peygamberliği evvelki atalarımızdan işitmedik onların günlerinde böyle bir şey görülmüş, işitilmiş değildir. Bu inkârcılar hakikate aykırı iddiada bulunuyorlardı. Hz. İbrahim'in, Hz. Yusuf'un ve diğer evvelki Peygamberlerin hallerine dair herhalde kendi muhitlerinde de bir kısım bilgiler mevcut bulunuyordu.

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

37.Musa da dedi ki: Rabbim, kendi katında kimin hidayet ile geldiğini ve hayırlı akıbetin kimin için olacağını daha iyi bilendir. Şüphe yok ki, zalimler, kurtuluşa eremezler.

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ

Kendi katından Hidayet ile Geldi O kimseyi ki En iyi bilendir Rabbim Musa Dedi

(Musa dedi ki: Rabbim kendi nezdinden kimin hidayet ile geldiğini daha iyi bilendir) Musa Aleyhisselam da onları reddetmek için dedi ki: Rabbim yüce katından tayin ile hangi zatın ilâhi dinî yayararak insanlara bir selamet rehberi olduğunu

وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ

Yurdun Akıbeti Onun Olacak O kimseyi ki Ve

(ve hayırlı akıbetin kimin için olacağını) Dünyada da, ahirette de kimlerin güzel, övülen bir akıbete, bir gayeye, bir istirahat ve istikrara nail bulunacağını daha iyi bilendir artık bu akıbeti bir düşününüz!

إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Kurtuluşa ermez Şu şüphesiz ki

(şüphe yok ki, zalimler kurtuluşa eremezler) Onlar öyle güzel bir akıbete ulaşmazlar. Yani Ey Firavun! Sizin gibi dinsizliklerinde devam edip gidenler, nefislerini küfür ve isyan felâketine maruz bırakanlar, elbette kurtuluş ve selamete eremeyeceklerdir. Mutlu bir istikbal, müminlere aittir. Buna inancımız tamdır.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ

38.Firavun da dedi ki: Ey ileri gelenleri. Ben sizin için benden başka bir tanrı tanımıyorum, haydi ey Haman! Benim için çamurun üzerine ateş yak tuğla yap hemen benim için bir köşk yapıver. Umulur ki, ben Musa'nın ilâhını görmüş olurum ve şüphe yok ki, ben onu Musa'yı yalancılardan sanıyorum.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselamın ilâhi dine davetini kabul etmeyen Firavun'un tanrılık sıfatını kendisine ait kılma cüretinde bulunduğunu ve yüksek bir kale yaptırarak gökte de bir tanrı bulunup bulunmadığını araştırmak istediğini bildiriyor. Böyle kibirli ve ahmakça hareket eden ve insanları ateşe göndermek için elebaşılıkta bulunan Firavun'un da, onu kendilerine rehber edinenlerin de nihayet denizde boğu-

larak hepsinin de dünyada ve ahirette nasıl bir lanete, ne çirkin bir vaziyete ve ne kadar feci bir akıbete maruz kalmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ

İleri gelenler Ey Firavun Dedi Ve

(Firavun dedi ki Ey ileri gelenler) Musa Aleyhisselam Firavun'u imana davet edip lâzım gelen teşvik ve korkutma vazifesini yerine getirip sihirbazları mağlup edince Firavun da dedi ki: ey yurdumun önde gelenleri!

مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي

Benden başka Hiçbir ilah Sizin için Bilmedim

(ben sizin için benden başka tanrı tanımıyorum) yani: Tanrı benden ibarettir, başka tanrı yoktur. Başka ilahın varlığını iddia ediyorlar, bu nasıl olabilir? Bu yalancı Firavun, etrafındakileri kandırmak kendi iddiasının doğru olduğunu güya ispat etmek gibi bir gösteri maksadıyla vezirine hitaben dedi ki:

فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ

Çamurun Üzerinde Hâmân Ey Benim için Haydi ateş yak

(haydi, ey Hâmân Benim için çamurun üzerine ateş yak) Tuğla yap, çamurdan ateş ile kurutulmuş, tuğlalar, kiremitler vücuda getir. Bunlar ile

فَجَعَلْ لِي صَرْحًا

Bir kule Bana Ve kıl

(hemen benim için bir yüksek köşk yapiver) Pek yüksek bir kale inşa et.

لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى

Musa'nın İlahına Muttali olurum Umulur ki ben

(umulur ki, ben Musa'nın ilâhını görmüş olurum) Bu melun Firavun, adeta zan-netmiş oluyordu ki eğer başka bir ilâh olsa o gökte mevcut bir cisimden ibaret bulunur ben onu gözetleme neticesinde görmüş olurum. Bu hilekâr hükümdar! Öyle rasathane yüksek kule ile göklerde de araştırma yaptım öyle bahsedilen ilaha rastlamadım. Cüretinde ve inkârında bulunmak için bu gibi bir hareketle halkı aldatmak, "işte lazım gelen araştırmayı yaptım, gökte de benden başka bir tanrı bulunmadığı anlaşılmış oldu demek istemiştir. Kısacası ahâlisinin cehaletinden istifade etmek arzusunda bulunmuştu. Bununla beraber kendi iddiasını kuvvetlendirmek için şöyle de bir saçmalıkta bulundu

وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ

Yalancılardan Onu sanıyorum Şüphesiz ben Ve

(ve şüphe yok ki, ben onu yalancılardan sanıyorum) Yani: Hz. Musa'yı yalancılardan sanıyorum onun peygamberlik iddiasını, kâinatın bir ilâhının varlığına dair ifadesini gerçeğe aykırı görüyorum. Mel'un Firavun, utanmadan, kendi aczini görmeden tanrılık iddiasında bulunduğundan dolayı kendisinin ne kadar yalancı olduğunu görmüyor da, bütün sözlerinin doğru olduğu, meydana koyduğu parlak mucizeler ile açık olan bir zatı yalancılıkla itham ediyor. İşte Firavun gibi fani, kibirli, dinden mahrum kimseler en sadık, en temiz ahlâklı zatları böyle suçlamadan geri durmazlar.

&-Şöyle de deniliyor ki: Firavun'un yaptırdığı yüksek, bina, bir rasathane demekti, oraya çıkıp yıldızların vaziyetlerini gözetleyecekti, Hz. Musa'nın gönderilişine ve kendi devletinin yok olacağına dair bir alâmet, bir işaret bulunup bulunmadığını araştırıyordu. Ne boş bir hareket!

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ

39.Ve o da Firavun'da askerleri de yeryüzünde haksız yere kibirlendiler ve sandılar ki, onlar bize döndürülmeyeceklerdir.

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Askerleri Ve O Büyüklük tasladı Ve

(Ve o da Firavun'da askerleri de yeryüzünde haksız yere kibirlendiler) Hak Teâlâ Hazretleri de Firavun'un ve onun askerlerinin ne kadar ahlâksız bir şekilde hareket etmiş olduklarını beyan için buyuruyor ki: Firavun ve onun askerleri de ona tapınan cahil ordusunun fertleri de yeryüzünde haksız yere kibirlendiler. Kendilerinin birer aciz mahlûk olduklarını anlamadılar, asla hak etmediği halde Mısır diyarında tanrılık iddiasında bulunan fâni, yok olmaya mahkûm bir herife tapmaktan geri durmadılar. Yalnız kuru bir dünyalık ümidiyle öyle sapık bir herife tanrılık isnadı alçaklığını gösterdiler, akıl ve mantığa büsbütün aykırı bir harekette bulundular

وَوَظَنُوا أَنَّهُم إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ

Döndürülmeyecekler Bize Gerçekten onlar Sandılar Ve

(ve sandılar ki, onlar bize döndürülmeyeceklerdir) Ve o cahil, dünya perest herifler sandılar ki, bize döndürülmeyeceklerdir ne yanlış bir kanaat! Hayır. Bilakis onların hepsi de öldükten sonra layık oldukları cezaya kavuşmaları için mahşere sevk edileceklerdir. Cenabı Hakkın hükmü, tecelli edecek, hepsi de ebediyen azap görüp duracaklardır.

فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

40.Artık onu da, askerlerini de yakaladık, onları hemen denize atıverdik. Artık bak ki, zalimlerin akıbeti nasıl oldu.

فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ

Askerlerini Ve Bunun üzerine onu yakaladık

(Artık onu da, askerlerini de yakaladık) Evet. Onlar daha dünyada iken de Allah'ın kahrına uğradılar. İşte Hak Teâlâ Hazretleri bunu da Şöyle beyan buyuruyor: Artık onu Yani: Firavun kâfirini de, onun askerlerini de yakaladık zarar ve ziyana uğramış olarak Allah'ın kahrına maruz kaldılar

فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ

Denize Onları Ve attık

(onları hemen denize atıverdik) Hz. Musa ile ona tabi olanları takip neticesinde Nil veya Kızıl denizdeki harikulade bir şekilde açılan yollara atılarak derhal dalgaların hücumuyla boğulup gittiler. Ve onları mahvı perişan ettik

فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

Zalimlerin Akıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak ki, zalimlerin akıbeti nasıl oldu) Hepsi de helak olup gitti, kuvvetleri, çoklukları kendilerine bir fayda vermedi. İşte bütün zalimler için bu bir ibret numunesidir.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُنصَرُونَ

41.Ve onları ateşe çağıran öncüler kıldık, yevmi kıyamet günü onlar yardım olunmayacaklardır.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ

Ateşe Çağırıyorlar Önderler Onları kıldık Ve

(Ve onları ateşe çağıran öncüler kıldık) Evet. Öyle küfre ve zulme düşkün kimseler, temiz, yaratılışlarını zayi eden, fani emeller arkasında koşup duran şahıslar için birer sapıklık rehberidirler. İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: onları O Firavun ile adamlarını ve kıyamet sabahına kadar gelecek firavun zihniyetlileri kendi zamanlarındaki halkı ateşe davet eden öncüler kıldık. Onlar elebaşılar bulunmuşlardı, insanları aldatarak onların cehenneme sevk edilmelerine sebep olmuşlardı,

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُنْصَرُونَ

Yardım olunmayacaklardır Kıyamet günü Ve

(kıyamet gününde ise yardım olunmayacaklardır) Onların hiç birine kıyamet gününün de yardım olunmayacaktır ve kendilerine gelen azabı hiçbir kimse onlardan bertaraf etmeğe hiç bir şekilde güç yetiremeyecektir.

وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ

42.Ve arkalarına bu dünyada bir lanet taktık, kıyamet gününde ise onlar çok çirkin kimselerdendirler.

وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً

Bir lanet Dünya Bu İçinde Onların peşine taktık Ve

(Ve arkalarına bu dünyada bir lanet taktık) Onlar Allah'ın rahmetinden kovulmuş oldular, bütün melekler de bütün müminler de o gibi kâfirlere her zaman lanet okuyup dururlar,

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ

Çirkin kılınmış kimselerdendir Onlar Kıyamet Günü Ve

(kıyamet gününde ise onlar çok çirkin kimselerdendirler) Evet. Onlar fevkalade çirkin birer yüze, pek kötü birer şekle bürünmüş pek iğrenç alâmetlerle alçaklıkları gözler önüne serilmiş, Allah'ın rahmetinden kovulmuş bir halde bulunacaklardır. İşte küfür ve şirkin pek müthiş neticesi!

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بِصَآئِرٍ لِلنَّاسِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

43.And olsun biz evvelki asırlardakileri yok ettikten sonra insanlar için kalp gözleri ve bir hidayet ve bir rahmet olmak üzere Musa'ya kitap verdik. Gerek ki, düşünürler diye. Bu mübarek ayetler de birçok kuvvetlerin helakini müteakip Musa Aleyhisselama ne gibi bir hikmet ve maslahattan dolayı Tevrat'ın verilmiş olduğunu bildiriyor. Ve Hz. Peygamberin de eski kavimler arasında ikamet etmemiş olduğu ve Hz. Musa'ya Tur dağında yapılan nida zamanında bulunmadığı halde, bununla beraber Allah'ın yardımının eseri olarak o eski tarihi halleri öğrenmiş olduğuna ve kendisinin de bir Peygamber olmuş olarak insanlığı ilâhi dine davet etmekle emir olunmuş bulunduğuna işaret buyrulmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ

İlk Nesilleri Helak ettik O şeyden sonra ki Kitabı Musa'ya Verdik And oldun gerçekten Ve

(And olsun biz evvelki asırlardakileri yok ettikten sonra Musa'ya kitap verdik) Ey Habibim Sallallahu aleyhi vessellem ilahi zatıma and olsun ki, biz Nuh, Hud, Salih, Lut Aleyhisselam ların kavimlerini ve diğerlerini dinsizliklerinden dolayı helak ettikten sonra Musa ya kitap verdik

بَصَآئِرٍ لِلنَّاسِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً

Bir rahmet olarak Ve Bir hidayet Ve İnsanlar için Basiretler olarak

(insanlar için kalp gözleri ve bir hidayet ve bir rahmet olmak üzere) İnsanlar için onların hakikatları güzelce görüp kalp açıklığına erişmeleri için ve güzelce kabul edenler için bir hidayet ve bir rahmet olmak üzere doğru yolu gösteren ve dünyevi uhrevî hayırları toplayan Tevrat kitabını ihsan ettik. Ebu Heyyamın beyanına göre farzlara ve hükümlere dair ilk nazil olan ilâhi kitap, Tevrat i Şeriftir.

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İbret alırlar Umulur ki onlar

(Gerek ki, düşünürler) Düşünen ve tefekkür eden kimselerin halleri gibi bir halde bulunurlar diye kendilerine böyle bir ihsanda bulunulmuştur.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ

44.Ve Musa'ya emri vahiy ettiğimiz zaman sen Turún batı tarafından değildin ve sen görenlerden de olmadın.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ

Emri Musa'ya Hükmettik O zaman ki Batı Tarafında Değildin Ve

(Ve Musa'ya emri vahiy ettiğimiz zaman sen batı tarafında değildin) Ey habibim sen Musa Aleyhisselam kendisine parlayan ateşi gördüğü ve onun Tur dağının batı tarafında olduğu Ve Musa'ya emri vahiy ettiğimiz zaman. Firavun'u ve kavmini dine davet için Hz. Musa'yı Peygamber kıldığımız vakit öyle bir zamanda orada bulunmuş olmadın ona dair evvelce de bilgin yok idi.

وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ

Şahit olanlardan Değildin Ve

(ve sen görenlerden de olmadın) Orada hazır bulunarak o vaki olan ilâhi nidaya, ilâhi vahiy işitmiş değildir. Bundan dolayı şimdi onlara, kavmine zamanında bulunan insanlara dair böyle mucize olan bir üslup ile bilgi verilmesi, sırf sana mahsus bir ilâhi vahyin eseridir. Yoksa öyle gayba dair işler kabilinden olan şeyleri insanlar, kendi kendilerine bilemezler. Şimdi onlar bunu niçin anlamazlar. Bu verilen haberlerden kıssalardan dolayı ibret almazlar.

وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

45.Ve lâkin biz nice ümmetler meydana getirdik. Onların üzerlerine ömürleri uzadı ve sen Medyen ahalisi arasında ikamet edip de onların üzerlerine ayetlerimizi okumuş olmadın ve lâkin biz Peygamberler gönderir olduk.

وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا

Nice nesiller Yarattık Fakat biz

(Ve lâkin biz nice ümmetler meydana getirdik) Ve lâkin Ey Son Peygamber! Senin zamanınla Hz. Musa'nın zamanı arasında ve daha da sonra biz nice ümmetler meydana getirdik onlar da nice asırlar yaşadılar,

فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ

Ömürler Onların üzerine Ve uzadı

(onların üzerlerine ömürleri uzadı) Pek uzunca müddet yaşadılar, ilâhi vahiy kesilmiş, Peygamberlerin tebliğleri unutulmuş, ilim ve marifet izi silinmiş bir hale gelmişti.

وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا

Ayetlerimizi Onlara Okuyorsun Meyden Halkı içinde Oturan bir kimse Değildin Ve

(ve sen Medyen ahalisi arasında ikamet edip de onların üzerlerine ayetlerimizi okumuş olmadın) Ve sen Ey Yüce Peygamber! Medyen ahalisi arasında ikamet edip de onların üzerlerine ayetlerimizi okumuş olmadın Hz. Şüayb ve benzerleri ile görüşmedin, onlardan bir şey öğrenmiş bulunmadın, şimdi onların kıssalarına dair böyle edebi, öğüt verici bilgiler verişin artık şüphe yok ki, sana mahsus bir ilâhi vahiy neticesidir. Bu haddizatında bir harikadır,

وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

Gönderenler Olanız Fakat biz

(ve lâkin biz Peygamberler gönderir olduk) Onlara da nice hakikatleri vahiy ettik artık Ey Son Peygamber! Seni de Peygamber göndermiş, sana bu hakikatleri vahiyen bildirmiş olduğumuz imkânsız görülemez.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَأْتِيهِمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

46.Ve sen Tur'un yanında bulunmuş olmadın, o vakit ki, biz seslendik. Ve lâkin Rabbinden bir rahmet olarak seni de Peygamber gönderdik taki, senden evvel kendilerine bir uyarıcı gelmemiş olan bir kavmi sen uyarasın. Olabilir ki, onlar güzelce düşünürler.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا

Seslendik O zaman ki Tur'un Yanında Değildin Ve

(Ve sen Tur'un yanında bulunmuş olmadın o vakit ki, biz seslendik) Ve Sen ey Yüce Peygamber! Tur'un yanında bulunmuş olmadın Sen Musa Aleyhisselama kendisine seslenilen Tur Dağının civarında bulunmuş değildin o vakit ki, biz Hz. Musa'ya vahiy ederek onu Firavun ile kavmini hak dine davetle görevlendirmiştik.

وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir rahmet olarak Fakat

(Ve lâkin Rabbinden bir rahmet olarak seni de Peygamber gönderdik) Velâkin Şimdi seni de Rabbinden sana ve bütün insanlığa bir rahmet olarak Peygamber gönderdik, sana da irade buyurduğum ayetleri inzal ediyoruz,

لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَأْتِيهِمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Bir korkutucu Kendilerine gelmemiş Bir kav mi ki Korkutman için

(taki, senden evvel kendilerine bir uyarıcı gelmemiş olan bir kavmi sen uyarasın) Kendilerini Allah'ın azabı ile korkutup hakkı kabule davet eden bir Peygamber gelmemiş olan bir kavmi sende uyarasın diye seni gönderdik.

&-O kavimden maksat, fetret ehlidir ve kıyamete kadar gelecek olan kavimlerdir. Çünkü Musa ve İsa Aleyhisselamin dine daveti yalnız İsrail oğullarına mahsus idi, Peygamber Efendimiz ise zamanındaki insanları ve kıyamete kadar meydana gelecek bütün insanlığı hak dine davetle emir olunmuştur. İlk evvel, Arap kavmini İslâm dinine sevk etmeğe çalışmıştır,

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İbret alırlar Umulu ki onlar

(Olabilir ki, onlar güzelce düşünürler) Son Peygamberin yüce tebliğlerinin, İslamiyetin ne kadar mükemmel bir din olduğunu iyice tefekkür ederek onu kabule koşanlar. O sayede selamet ve saadete ererler, fetret devreleri de nihayet bulmuş, artık "ne yapalım bize bir Peygamber gelip de Allah'ın dinini tebliğ etmedi" diye bir mazeret ileri sürebilmelerine imkân kalmaz, haklarında ilâhi delil tamam olmuş bulunur. Ne büyük bir ilâhi lütuf!

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا

رَسُولًا فَنُتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

47.Ve eğer kendi elleriyle takdim ettikleri günahları sebebiyle kendilerine bir musibet isabet edip de: Ey Rabbimiz! Bize bir Resul göndermeli değil mi idin ki, artık ayetlerine tâbi olup da müminlerden olsa idik, diyecek olmasalardı onlara Resul gönderilmezdi.

Bu mübarek ayetler de Peygamberlerin gönderilmiş olduğundaki hikmet ve faydayı bildiriyor. Kâfirlerin istedikleri harikalar meydana gelse de onların yine iman etmeyeceklerine işaret ediyor. Musa Aleyhisselama verilmiş mucizelerin benzerini talep edenlerin Hz. Musa ile kardeşini ve ona verilen mucizeleri de inkâr etmiş olduklarını haber veriyor. Resuli Ekrem'in davetine icabet etmeyenlerin de kendi heveslerine

uyan, hidayetden mahrum bir takım zalim kimselerden ibaret bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

Elleri Takdim etti O şeyden dolayı ki Bir musibet Onlara isabet etmesi Olmasaydı Ve

(Ve eğer kendi elleriyle takdim ettikleri günahları sebebiyle kendilerine bir musibet isabet edip de) Evet o kâfirler kendi elleriyle takdim ettikleri tercih eyledikleri küfür ve isyanları sebebiyle kendilerini bir musibet bir azap, bertaraf edilemeyecek olan uhrevî bir ceza isabet edince

فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا

Bir peygamber Bize Gönderseydin Olmazmıydı Rabbimiz Ve demeleri

(derler ki Ey Rabbimiz Bize bir Resul göndermeli değil mi idin) Ey Rabbimiz! Bize bir Resul bir takım ayetler ile desteklenmiş bir Peygamber gönderilmeli değil mi idi ki? Onun tebliğleri sayesinde dinî vazifelerimizden haberdar olmuş olsa idik de

فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Olsaydık Ve Ayetlerine Ve tabi olsaydık

(artık ayetlerine tâbi olup da müminlerden olsa idik) Artık ayetlerine onun vasıtasıyla bildirilen dinî hükümlere tabi olup ta ilâhi varlığını tasdik eden samimi müminler zümresinden olsa idik diyecek olmasalardı yarın ahirette böyle bir mazeret ileri sürmeye kalkışmasalardı, onlara Resul gönderilmezdi.

&-Bu cevap, hazfedilmiştir. Çünkü bu ayeti kerimedeki sözün akışı bu cevaba işaret etmektedir. İşte Peygamberlerin gönderilmiş olması, yarın ahirette kâfirlerin bir mazeret ileri sürmelerine meydan bırakmamak hikmetini de içermektedir. Özellikle bizim Yüce Peygamberimizin dinî tebliğleri bütün her tarafa yayılmış, Kuranı Kerim'in mübarek ayetleri hidayet yolunu göstermekte bulunmuş olduğu için artık hiçbir milletin kendi cehaletini bir mazeret makamında ileri sürmeğe salahiyeti kalmamıştır. Bütün dünya işlerini öğrenmeğe çalışan cemiyetlerin, dinî vazifelerini de öğrenmeğe çalışmaları icap etmez mi? Geçici bir istikbali temin için o kadar çalışan kimseler ebedi istikbali neden unuturlar ve neden o ebedi istikbale çalışmazlar? Evet, artık hiçbir mazeret kalmamıştır ve gereken tebliğler her tarafa ulaşmıştır. Artık insanlık kendi halinden sorumludur. Bundan böyle insanlığın mazeret ileri sürmeye hakkı yoktur.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوَلَمْ يَكْفُرُوا

بِمَا أُوتِيَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَافِرُونَ

48.Ne zamanki, onlara tarafımızdan hak geldi, dediler ki: Musa'ya verilenin benzeri buna da verilmeli değil mi idi? Evvelce Musa'ya verilmiş olanı da inkâr etmiş olmadılar mı? Dediler ki: İki sihir, birbirine yardım ettiler ve dediler ki: Biz şüphe yok hepsini de inkâr ediyoruz.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا

Katımızdan Hak Onlara geldi Ne zaman ki

(Ne zamanki, onlara tarafımızdan hak geldi) Ne yazık ki, birçok insanlar, gözleri önünde bulunan hakikatleri görmek istemezler, onlardan yüz çevirir dururlar. İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Ne zamanki, onlara tarafımızdan hak geldi Mekke i Mükerrerme ahalisinden olan müşriklere Son Peygamber vasıtasıyla Kuranı Kerim'in ayetleri gelip tebliğ edildi, o yüce Peygamberin sünnetleri, nasihatleri da bildirilmiş oldu.0 dinsizler, yine inatlarında, inkârlarında devam ederek

قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى

Musa'ya Verildi O şeyin benzeri ki Verilmeli Değil miydi Dediler

(dediler ki: Musa'ya verilenin benzeri buna da verilmeli değil mi idi?)Yani: Ona verilen asa, yedi Beyza gibi mucizeler, buna da, yani: Peygamberlik iddiasında bulunan Hz. Muhammed'e de verilmeli değil mi idi? o inkârcılar Son Peygamberin tebliğ

ettiği o yüce ayetleri, göstermeye muvaffak olduğu mucizeleri takdir edemiyorlardı. Zaten kâfirler daima böyle boş iddialarda bulunurlar.

أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Musa'ya Verildi O şeyi ki inkâr etmemişler miydi?

(Evvelce Musa'ya verilmiş olanı da inkâr etmiş olmadılar mı?) Onun tebliğ ettiği Tevrat kitabını da ve göstermiş olduğu mucizeleri de inkâr etmiş olmadılar mı? Evet. O mübarek Peygamberi de tasdik etmediler

قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا

İki birbirini destekledi İki sihiridir ki Dediler

(Dediler ki: İki sihir, birbirine yardım ettiler) Yani: Musa'ya da, Hz. Muhammed'e de verilen şeyler iki büyüden ibaret, bu iki zat birbirine yardım ettiler bir birini tasdikte bulundular, yoksa ikisi de Peygamber değil

&-Bu ayeti kerime şu mealde de bulunmuş olur. Firavun ile kavmi İsrail oğullarından olan kâfirler, dediler ki: Musa da Harun da iki sihirbazdırlar, bunlar sihir hususunda biri birine yardım etmiştir. Yahut Hz. Musa da, Hz. Muhammed de iki sihirbazdır. Biri birine yardımcı olmuştur, birbirini Peygamberlikle vasıflandırmaktadırlar.

&-Bir rivayete göre Kureyş kâfirleri ahir zaman Peygamberinin vasıflarını Yahudilerden sormuşlar, onlar da Tevrat da bildirilen niteliklerini haber vermişler. Kureyş kâfirleri de bu nitelikleri tamamen Resuli Ekrem'de görünce yine inkârlarına devam ederek: Musa ve Muhammed Aleyhimesselem iki sihirbaz kimsedir" demek cahilliğinde bulunmuşlardır.

وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَافِرُونَ

İnkâr edenleriz Hepsini Şüphesiz biz Demişlerdi Ve

(ve dediler ki: Biz şüphe yok hepsini de inkâr ediyoruz) Ve böylece o iki mübarek Peygamberi tasdik etmeyenler dediler ki: biz şüphe yok hepsini de inkâr ediyoruz onların kitaplarına inanıp tasdikte bulunmayız.

قُلْ فَاتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

49.De ki: Allah tarafından bir kitap getiriniz ki, o, ikisinden daha doğru olsun da ona tabi olayım. Eğer iddianızda doğru sözlü kimseler iseniz.

قُلْ فَاتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا

İkisinden Daha doğru O Allah'ın Katından Bir kitap O halde getirin De ki

(De ki Allah tarafından bir kitap getiriniz ki, o, ikisinden daha doğru olsun da)

Allah Teâlâ da o inkârcıları yalanlamak ve susturmak için buyuruyor ki: Ey Resulüm! O kâfirlere De ki: Allah tarafından o yüce mabudun kutsal katından bir kitap getiriniz ki, o kitap ikisinden daha doğru olsun Tevrat ile Kuran'dan daha ziyade birer hidayet rehberi bulunsun da

أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Ona tabi olayım

(Eğer iddianızda doğru sözlü kimseler iseniz ona tâbi olayım) Eğer Ey inkârcılar! Siz, kanaatinizce bize sihirbaz isnadı hususunda doğru sözlü kimseler iseniz O getireceğiniz kitaba tâbi olayım ona kıymet vereyim öyle bir kitap getirmekten geri durmayınız. Heyhat! Bu mümkün mü?

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ

بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

50.Artık senin bu teklifini kabul etmezlerse bil ki: Onlar ancak kendi heveslerine tâbi olmaktadır. Ve o kimseden daha sapık kim vardır ki, Allah tarafından bir delil olmaksızın kendi hevesine uyar. Muhakkak ki, Allah zalim kavmi doğru yola iletmez.

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ

Sana Cevap veremezlerse Fakat eğer

(Artık sana icabet etmezler ise) Ey Son Peygamber! O kâfirler, kendilerini susturmak ve kınamak için yapılan bu teklifini kabul etmezlerse daha çok saadet rehberi olacak bir kitap meydana getiremezlerse artık

فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Tabi oluyorlar Ancak Artık bil ki

(bil ki, onlar ancak kendi heveslerine tâbi olmaktadır) Evet. Şüphe yok ki, bütün insanlar ve cinler toplansa Kur'anı Kerimin bir sûresine bile meydana getiremezler

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ

Allah'tan Bir yol gösterici Olmadan Arzusuna Tabi oldu O kimseden ki Daha sapkın Kimdir Ve

(ve o, kimseden daha sapkın kim vardır ki Allah tarafından bir hidayet delil olmaksızın kendi hevesine tabi olur) Allah tarafından hidayete tabi olmaksızın Hiçbir delile, asla dayanmaksızın bir takım boş iddialar ile bir nice sabit hakikatleri inkâra cüret gösterir. Elbette ki, böyle bir cüret, en büyük bir sapıklık, cehalet eseridir, en fena bir zulüm nişanesidir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki, Allah zalim kavmi hidayete iletmez) Öyle heveslerine uyan, nefislerine zulmeden, hak yoluna sevk eden ayetleri kabulden kaçınan kimseler, maddeten ne kadar kuvvetli olsalar da yine hidayetten doğru bulunandan mahrum bulunarak nihayet Allah'ın kahrına uğrayacaklardır. İşte küfrün müthiş neticesi!

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

51.And olsun ki, onlar için belki düşünürler diye sözü birbiri ardınca yetiştirdik.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'deki bazı ayetlerin tamamen veya kısmen tekrar tekrar inmiş olduğunun hikmetini, faide sini bildiriyor. Ve Resuli Ekrem'in Peygamberliğine, Kur'an-ı Kerim'in de ilâhi bir kitap olduğunu kitap ehlinde birçoklarının bilip iman ettiklerini ve o zatların vasıflanmış oldukları ahlâki olgunlukları beyan buyurmaktadır

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ

Sözü Onlar için Ardı ardına ulaştırdık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, onlar için sözü biri biri ardınca yetiştirdik) Ey yüce Peygamber! And olsun ki, 0 kendilerini İslâm dinine davet ettiğin kabilelerin, toplulukların istifade edebilmeleri için sözü biri biri ardınca yetiştirdik yani: Kur'anı Kerim'in ayetlerini hikmet ve menfaat gereğine göre birbiri peşine indirdik yahut o apaçık kitapta vaade, tehdide, kıssalara, öğütlere vesaire ye dair bir nice ayetleri ard arda inzal buyurduk.

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İbret alırlar Umulur ki onlar

(belki onlar düşünürler) De iman ederler Artık onlardan istifade edip de iman şerefine kavuşmaları ve Cenabı Hakkın bu lütfuna karşı şükür vazifesini yerine getirmeleri icap etmez mi? Ne yazık ki, birçokları onlardan yararlanarak iman şerefine kavuşamamışlardır.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ

52.Bundan evvel kendilerine kitap vermiş olduklarımız, onlar buna da iman ederler.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ

Bundan önce Kitap Kendilerine verdik O kimseler ki

(Bundan evvel kendilerine kitap vermiş olduklarımız) Bundan evvel Kur'anı Keri-

m'in inişinden önce kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler Tevrat, İncil gibi semavi kitaplara erişmiş olanlardan bir topluluk ise

هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ

İman ederler Buna Onlar

(onlar buna da iman ederler) Onlar bu Kuranı Kerim'e veya Hz. Muhammed Aley-hisselam'a iman edenler. Onlar kendi kitaplarında Resuli Ekrem'in vasıflarını görmüş okumuş ona iman etmek nimetine ulaşmışlardır.

&-Bu ayeti kerime, kitap ehlinden olup İslamiyet'i kabul eden bir cemaat hakkında nazil olmuştur. Kısacası Yahudilerden "Abdullah İbni Selâm" ile onun ashabı İslamiyet'i kabul etmişlerdi. İncil ehlinden de kırk erkek, Habeşe'den gelip Resuli Ekrem'e iman etmişlerdi. Bu zatlar, kendi servetlerinden bir kısmını da getirip fukarayı Müslim'ine infakta bulunmuşlardı.

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

53.Ve olara karşı Kuranı okuduğu zaman dediler ki: Buna biz İman ettik. Şüphe yok ki, bu Rabbimizden gelen hak bir kitaptır. Şüphe yok ki, biz bundan evvel Müslüman olmuştuk.

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ

Onlara Okunur O vakit ki Ve

(Ve olara karşı Kuranı okuduğu zaman) Öyle İslamiyet'i kabul eden zatlara karşı Kuranı Kerim okuduğu zaman

قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا

Rabbimizden Haktır Şüphesiz o Ona İman ettik Dediler

(dediler ki Buna biz iman ettik şüphe yok ki, bu Rabbimizden gelen haktır) Bu ilâhi bir kitaptır, biz bunun beyanatını tasdik etmekteyiz şüphe yok ki, bu Rabbimiz Allah tarafından nazil olan bir hak olan gerçeğe uygun bir mukaddes kitaptır.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

Müslüman kimseler Ondan önce İdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz bundan evvel Müslümanlar olmuştuk) Bu Kuranın inişinden önce Cenabı Hakki birlemede, ahir zaman Peygamberinin dünyaya şeref bahşedeceğini bilmekte idik, tam bir samimiyetle ilâhi dine boyun eğmiştik. Bu haberlerin geleceğini bilip teslim olmuştuk

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

54.İşte onlar ki, sabretmeleri sebebiyle mükâfatları kendilerine iki defa verilecektir. Ve onlar kötülüğü güzellikle savarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcamada bulunurlar.

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا

Sabrettiler O şeyden dolayı ki İki defa Mükâfatları Kendilerine verilecektir İşte onlar

(İşte onlar ki, sabretmeleri sebebiyle mükâfatları kendilerine iki defa verilecektir) Öyle hakkıyla dindar, yüksek bir mertebeye sahip zatlar ki, sabretmeleri sebebiyle din yolunda bir takım dinsizlerin eza ve cefalarına tahammül gösterip hem vaktiyle kendilerine verilmiş olan kitaplara, hem de Son Peygambere verilen Kuranı Kerime iman ettiklerinden dolayı mükâfatları kendilerine iki defa verilecektir. Onlar ahiret âleminde pek büyük mükâfatlara ulaşacaklardır,

وَيَدْرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ

Kötülüğü İyilikle Def ederler Ve

(ve onlar fenalığı iyilik ile bertaraf ederler) Evet, o dindar zatlar dinsizlerden işittik-

leri fena lakırdılara karşı af etme ve bağışlamakla karşılıklıta bulunurlar. Ve onlar keli-me'yi şahadeti okuyarak küfür ve şirki bertaraf etmiş olurlar,

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

İnfak ederler Onları rızıklandırdık O şeylerden ki Ve

(ve kendilerini rızıklandırdığımız şeyden infakta bulunurlar) Az olsun çok olsun elerindeki mallarından muhtaç olanlara infakta bulunurlar bu suretle de insaniyete hizmet etmiş, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmış olurlar.

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا

نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ

55.Ve onlar, lüzumsuz bir söz işitince ondan yüz çevirirler ve derler ki: Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz de size aittir. Üzerinize selâm. Biz cahilleri aramayız.

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ

Ondan Yüz çevirdiler Boş söz İşittiler O vakit ki Ve

(Ve onlar, lüzumsuz bir söz işitince ondan yüz çevirirler) Ve Öyle müminler ki sabırlı kötülüğü iyilik ile bertaraf eden ve dahi cömert müminler lüzumsuz bir söz işitince ondan yüz çevirirler dini faide den faydadan uzak, ahlaka aykırı lakırdılara kıymet vermezler, onlara iltifatta bulunmazlar. Böyle boş lakırdılara cüret edenlere bir nasihat vermek maksadıyla

وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

Amelleriniz Sizedir Ve Amellerimiz Bizdedir Dediler Ve

(ve derler ki: Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz de size aittir) Hiçbirimiz, diğerinin amelinden dolayı ne mükâfata, ne de cezaya lâyık olmaz,

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

(üzerinize selâm olsun) Yani: Biz sizinle antlaşmada bulunmuş bir durumdayız.

Artık Cenabı Hak, size uyanıklık versin, sizi bu akıbeti korkunç durumdan kurtarsın, sizi tevbeye nail buyursun, sizi bir selamet sahasına kavuştursun.

لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ

Cahilleri İstemeyiz

(Biz cahilleri aramayız) Onlar ile sohbet etmek istemeyiz, onları dost edinmeyiz Allah'ın dininden mahrum, ahlâksız şeyler ile meşgul olan kimseler ile bir arada olmaktan çekiniriz. Çünkü onların o beyinsizce hallerinden her sağlam yaratılışlı nefret eder. Bundan dolayı her mümin için lazımdır ki: Yanlış telkinatta bulunan, genel ahlâkı bozmaya çalışan kimseler ile dostane bir şekilde arkadaşlıkta ve anlaşmada bulunmaya tenezzül etmesin.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

56.Şüphe yok ki, sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Bilâkis Allah dilediğini hidayete erdirir ve o, hidayete erecekleri en iyi bilendir.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Haktan başkasının bir kimseyi hidayete erdiremeyeceğini bildiriyor. İslam dinini kabul etmemeleri için varlıklarından mahrum kalacaklarını sebep göstermek isteyenlere de haklarındaki ilahi nimetlerin bolluğunu beyan ile kendilerini susturmaktadır. Kavuştukları geniş bir yaşantının değerini bilmeyip bu yüzden azgınlıkta bulunmuş olanların da nasıl Allah'ın kahrına uğramış olduklarını nazarı dikkate sunuyor. Ve insanlık cemiyetinin başlıca bir merkezine ilâhi dinin hükümlerini tebliğ eden bir Peygamber gönderilmiş olmadıkça da onların helake uğratılmamış olduğunu, zalim ve inkârcı kimselerden başkalarının öyle ilâhi kahra uğramadıklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ

Sevdi O kimseyi ki Hidayete erdiremezsin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen sevdiğini hidayete erdiremezsin) Ey Peygamberlerin efendisi! Bütün gayretini göstersen sen sevdiğini hidayete erdiremezsin senin vazifen insanlara hidayet yolunu göstermektir, onları hidayete teşvik etmektir

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Allah Fakat

(Ancak Allah dilediğini hidayete erdirir) İrade buyurduğu kulunu Müslüman olma nimetine kavuşturur

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Hidayete erecekleri En iyi bilendir O Ve

(ve o Hidayete erecekleri en iyi bilendir) O Allah celle celaluhu hazretleri hangi kulunun asli yaratılışını muhafaza ettiğini, iradesini kötüye kullandığını, Müslüman olmaya kabiliyetli olduğunu veya olmadığını o Kerim mabud, tamamen bilir, ona göre kulları hakkında ilâhi hidayeti tecelli eder.

&-Âlimlerin çoğunluğuna göre bu ayeti kerime, Ebu Talip hakkında nazil olmuştur. Ebu Talib, hastalanmış, son nefesini verme durumuna gelmişti. Resuli Ekrem Efendimiz, onun yanına gitmiş, "ey amcam! Bir kere La ilahe illallah de İslâmiyet'i kabul et, şirkten kurtul, senin Müslüman olduğuna Allah katında şahadette bulunabileyim" diye tavsiyede bulunmuş, o da demiş ki: "Ey kardeşimin oğlu. Vallahi ben bilirim ki sen elbette doğrusun, ancak "Ebu Talip ölüm anında korktu da ondan dolayı kardeşinin oğluna iman etti" demelerini kötü görüyorum demiş, Müslüman olma şerefine ulaşamamıştı. Resuli Ekrem ise bundan dolayı üzüldüğü için bu ayeti kerime nazil olmuştur. Rivayete göre Ebu Talip, Resuli Ekrem'in zamanında "ey Beni Haşim cemaati! Muhammed'e Sallallahu aleyhi vesselame itaat edin, onu tasdik eyleyin ki, kurtuluşa, selâmete erebilesiniz" diye tavsiyede bulunmuştur. Buna rağmen kendisi Resuli Ekrem'in teklifini kabul etmeyip kavminin dedikodusuna hedef olmamak üzere kendi dedelerinin dinî üzere ölmeği tercih eylemiştir. Bununla beraber Ebu Talibin iman ettiğine dair bazı rivayetler de vardır. Gerçek bilgi Allah'ın katındadır.

وَقَالُوا إِن نَتَّبِعِ الْهُدَى مَعَكَ نُخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا أَمِنَّا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

57.Ve dediler ki: Eğer seninle beraber hüdaya İslam'a tabi olursak yurdumuzdan hemen çıkarılırız. Biz onlar için bir emniyetli haremi, sağlam bir mekân kılmadık mı ki, her şeyin ürünleri bizim tarafımızdan bir rızık olmak üzere onun için toplanır. Fakat onların çoğu bilmezler.

وَقَالُوا إِن نَتَّبِعِ الْهُدَى مَعَكَ نُخْطِفُ مِنْ أَرْضِنَا

Yurdumuzdan Hemen çekip alınırsız Seninle beraber Hidayete Tabi olursak Eğer Ve dediler ki

(Ve dediler ki: Eğer seninle beraber hüdaya İslam'a tabi olursak yurdumuzdan hemen çıkarılırız) Arap topluluğundan, Kureyş kabilesinden bazı kimseler Peygamberin huzuruna gelip dediler ki Ya Muhammed Aleyhisselam, senin hak ve hidayet üzere bulunduğunu biz yakinen biliyoruz. Lâkin İslâmiyet'i kabul eder, seninle beraber harekette bulunursak Bütün Araplara karşı muhalif bir cephe almış oluruz, hâlbuki çoğunluk onlardır, biz onların kuvvetlerine karşı koyamayız, onlar bizleri derhal yurdumuzdan çıkarıverirler, bizleri zelil bir halde bırakırlar. Cenabı Hak da onların bu mazeretlerini red için buyuruyor ki:

أَوْ لَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا أَمِنَّا

Emin olan Bir hareme Onları Ve yerleştirmedik mi?

(Biz onlar için bir emniyetli haremi sağlam bir mekân kılmadık mı?) Mekke-i Mükerrreme şehrini onlar için sağlam bir mekân kılmadık mı? Orada ikamet edenlere

cahiliye döneminde bile hiç bir kimse tecavüzde bulunamazdı. O havalide bulunan kuşlar ve diğer hayvanlar bile tecavüzden emin idiler, onlara kimse dokunmazdı, Mekke-i Mükerrerme'ye sığınan bir caniyi bile oradan zor zoruna çıkarmaya çalışmazlardı. İşte orası, o kadar emniyetli, feyizli bir hayat sahasıdır.

يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِّزْقًا مِّنْ لَّدُنَّا

Katımızdan Bir rızık olarak Şeyin Her Mahsulleri Ona Toplanıyor

(her şeyin ürünleri bizim tarafımızdan bir rızık olmak üzere onun için toplanır)

Birçok nefis meyveler, gıda maddeleri her taraftan bizim tarafımızdan bir rızık olmak üzere yalnız o mübarek Mekke'ye mahsus olmak üzere toplanır orada bulunanlar bunlardan bol bol istifade ederler. Artık o ahalinin İslâm dinini kabul etmeleri, ne için onların mahrumiyetlerine sebep olsun? Böyle mahrumiyeti düşünmek, Allah'ın nimetlerine karşı bir nankörce hareket sayılmaz mı?

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(fakat onların ekserisi bilmezler) Hidayetten mahrum olan insanlar Allah'ın bu lütfunu takdir etmezler. Bu nimetleri kendilerine ihsan eden Kerem Sahibi yaratıcının iman ettikleri takdirde daha ziyade nimetlere, lütuflara, ebedî Saadete nail buyuracağını düşünmezler de pek boş olan maddî bir mahrumiyet düşüncesiyle öyle imanı kabulden kaçınırlar. Ne gaflet ne cehalet!

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ

58.Ve bir nice memleketleri de helake uğrattık ki, ahali refahının çokluğuyla şımarmış idi. İşte şu onların yerleri ki, onlardan sonra pek azı müstesna kimseye ikametgâh olmadı ve bizler varisler olduk.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ

Şehirden Helak ettik Nice Ve

(Ve bir nice memleketi de helak ettik) Yani: nice beldeler ahalisini de helake uğrattık ki, o beldelerin ahali

بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا

(Bol) geçimleriyle Şımarmış

(geçimliklerinin çokluğuyla şımarmış idi) Geniş bir varlığa nail oldukları halde onun kadrini bilmemiş, nankörlükte bulunmuş, zekât gibi Allah'ın hakkına riayet etmemiş, kötü bir tarzda hareket eylemişlerdi. Böyle pek kötü bir yaşayış neticesinde de helake maruz kalmışlardı,

فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Kendilerinden sonra Oturulamamıştır Meskenleri İşte şu

(işte şu onların yerleridir ki, onlardan sonra pek azı müstesna kimseye ikametgâh olmadı) işte şu onların yerleridir Yeryüzündeki Harabeleri hâlâ göze çarpıp duruyor. O helak olan kavimlerden sonra o yerlerin pek azı müstesna o helak olanların yurtları kimseye ikametgâh olmadı bütün sahipleri mahvolup gittiler. Oralarda ancak yolcular geçici olarak uğrayıp durmakta bulunmuşlardır. Bütün bunlar, günahkâr sahiplerinin kötü bir sonudur ve Cenabı Hak buyuruyor ki: Artık o harap diyarlar kimsele intikal etmiş olmadı, onlara

وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ

Varis Biz Biz olduk Ve

(ve bizler varis olduk) Yani: O diyarlara ezeli ve ebedi olarak sahip olan ilâhi zatımdır, o yerler bizim hâkimiyetimizin altında kalmıştır, oralarda artık başkaları tasarrufta bulunur olmadılar,

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَّسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

59.Ve Rabbim memleketleri helak edici olmadı; onların ana merkezlerine bir Peygamber gönderip de onlara ayetlerimizi okumadıkça ve biz ahalisi zalim olan kasabalardan başkasını helak edici olmadık.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ

Memleketleri Helak edici Rabbin Değildir Ve

(Ve Rabbin memleketleri helak edici olmadı) Evet. Ey Yüce Peygamberi rabbin Onların ahalisini bir takım musibetlere, felâketlere maruz bırakmadı

حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَّسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا

Ayetlerimizi Kendilerine Okuyor Bir peygamber ki Onların analarında Gönderinceye kadar Ta ki

(ta ki onların ana merkezlerine bir Peygamber gönderip de onlara Ayetlerimizi okumadıkça) Evet, Allah'ın merhametinin eseri olarak Peygamber Efendimize kadar her milleti ilâhi dine davet eden, onları teşvik eden ve korkutan bir Peygamber gönderilmiştir. O Peygamberler, ümmetlerine ait beldelerin en büyüğünde en şereflişinde Peygamberlik vazifesini yerine getirmeye başlamış etrafını aydınlatmaya çalışmış, ümmetlerine lâzım gelen hükümleri öğretmiş ve telkin buyurmuşlardır. İşte Son Peygamber de Mekke-i Mükerre'me'de, Medine-i Münevvere'de ikamet buyurarak ümmetlerine İslâm dinini tebliğ, yaymaya fevkalâde bir şekilde çalışmıştır, Kurânı Kerim'in ayetleri de bütün her tarafa yayılmaya başlamıştır. Bundan dolayı hiçbir kimse, artık kendi cehaletini mazeret makamında ileri süremez. İşte öteden beri muhtelif ümmetlere Peygamberler gönderilmiş buna rağmen onlar dinsizliklerinde ısrar edip durunca nihayet Allah'ın kahrına maruz kalmışlardır. Evet. Hak Teâlâ Hazretleri şöyle de buyuruyor ki:

وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

Zalim kimseler Halkı iken Ancak Şehirleri Helak edici Biz değiliz Ve

(ve biz ahalisi zalim olan kasabalardan başkasını helak edici olmadık) Fakat ahalisi yine Peygamberlerini inkâr, küfürlerinde ısrar ettikleri için helake uğramışlardır, harap olan yurtları da kendilerinden sonra gelen milletlere karşı birer ibret manzarası teşkil etmekte bulunmuştur.

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

60.Ve size herhangi bir şeyden verilmiş ise ancak dünya hayatına ait geçim vasıtası ve onun süsünden ibarettir. Allah katında olan ise daha hayırlıdır ve daha bakidir. Artık akıl erdiremez misiniz?

Bu mübarek ayetler, dünya varlığı ile ahiret varlığı arasındaki büyük farkı bildiriyor. Güzel amellerinden dolayı Allah'ın vadine kavuşanlar ile dünya hayatına aldanmış, dinî terbiyeden yoksun olmuş bu sebeple azaba uğramış olanların aralarındaki ayrılığı ihtar ediyor. Dünyada iken küfür ve şirk ile başkalarını da aldatmakla vakit geçirmiş olanların yarın ahirette cinayetlerini itirafa mecbur olup, ne büyük bir mesuliyeti taşımış olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Size verildi O şey ki Ve

(ve size herhangi bir şeyden verilmiş ise) Hak Teâlâ Hazretleri, dünya varlığından mahrum kalmak korkusuyla İslâm dinini kabul etmeyen dinsizlere bir ibret dersi vermek üzere buyuruyor ki: size herhangi bir şeyden verilmiş ise Siz dünyevî sebep ve işlerden nelere sahip iseniz, onlar

فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا

Ziynetidir Ve Dünya Hayatının Ancak menfaati

(ancak dünya hayatına ait geçim vasıtası ve onun süsünden ibarettir) Siz onlardan ancak dünyada geçici bir zaman için istifade edersiniz, onlar nihayet elden çıkmaya mahkûm şeylerdir. Fakat

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

Daha devamlıdır Ve Daha hayırlı Allah'ın Katındadır Ve o şey ki

(Allah katında olan ise daha hayırlıdır ve daha bakidir) Allah katında olan ise uhrevî sevap cennet nimetleri ise daha hayırlıdır çünkü onlar her türlü şüphelerden, noksanlardan beridir, son derece temiz, zevk verici bulunmaktadır ve o uhrevî nimetler daha bakidir. Onlar ebedidir, yokluğa maruz kalmayacaktır.

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(Artık akıl erdiremez misiniz?) Böyle baki, yüce nimetler ile fâni, adi nimetler eşit olabilir mi? Elbette ki eşit olamaz. O halde nasıl oluyor da böyle çabucak yok olan nimetlerden ayrılmamak için öyle ebedî, mutluluk veren, pek muazzam nimetleri terk ediyorsunuz Biraz akıllıca düşünülürse bu pek açık hakikat, pek güzel anlaşılmış olmaz mı? Nedir o kadar gafilce, dünyaya taparcasına hareketi.

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ

الْقِيَمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ

61.Ya kendisine güzel bir vaad ile vaad de bulunmuş olduğumuz, sonra da ona o vaad edilene erişecek olan kimse, kendisini dünya hayatının geçici menfaat ve zevkiyle yaşattığımız, sonra da kıyamet gününde ateş için huzurumuza getirilenler arasında bulunan kimse gibi midir?

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ

Ona kavuşucudur Artık o Güzel Bir vaad ile Kendisine vaadde bulunduk Hiç o kimse gibi midir?

(kendisine güzel bir vaad ile vaad de bulunmuş olduğumuz, sonra da ona o vaad edilene erişecek olan kimse) Bir kere şunu da düşünmeli değil midir ki insan? Kendisine imanından güzel amellerinden dolayı güzel bir vaad ile vaad de bulunmuş olduğumuz kendisini cennete, ebedî bir nimete eriştireceğimizi müjdelediğimiz ve sonra da o vaad edilen cennete, nimete erecek olan kimse öyle mümtaz bir kul ile

كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Menfaatıyla Onu faydalandırdık O kimse gibi ki

(kendisini dünya hayatının geçici menfaatleriyle yaşattığımız) Kendisine dünyada bir kısım fâni nimetler verdiğimiz mevki makam servet sıhhat gibi

ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ

Huzura getirilenlerden Kıyamet günü O Sonra

(sonra da kıyamet gününde ateş için huzurumuza getirilenler arasında bulunan kimse gibi midir?) Bu iki şahsın akıbeti bir midir? Elbette değildir. İşte İman ehli hakkında öyle selamet ve saadete vesile olan ilahi bir vaad vardır. Allah'ın vaadinde de caymak söz konusu değildir. Kâfirler için öyle ebedi bir cehennem vardır. Artık o kâfirlerin elindeki fani varlığın uhrevi nimetlere göre ne kıymeti vardır ki, o fani varlığın elden çıkmaması için o istikbale ait ebedi, muazzam nimetlerden mahrumiyet felaketi tercih edilsin?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

62.Ve o gün ki, onlara seslenir de der ki: Nerede o ortaklarınız ki, siz iddia ediyordunuz!

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ

Onlara seslenir O gün Ve

(Ve o gün ki, onlara seslenir) Ve hatırlayınız o gün ki o kıyamet âlemindeki Cenabı Hak o dinsizlere ve başkalarını da dinsizliğe sevk etmiş olanlara

فَيَقُولُ أَأَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

Zannediyorsunuz İdiniz Onlar ki Ortaklarım Nerede Ve buyurur

(buyurur ki: Nerede o ortaklarım ki, siz iddia ediyordunuz) ey dünyada iken küfür ve şirke düşmüş kimseler! Nerede o bana ortak edindiğiniz putlar, insanlar ki siz iddia ediyordunuz! Öyle yaratılmış, aciz, fani şeyleri Yüce yaratıcıya ortak koşuyordunuz! Onlardan yardım bekliyordunuz hadi yardım etsinler ya Şimdi anladınız mı? Siz onların ne mahiyette olduklarını hiç düşünmediniz mi? öyle kendileri için bile bir faydeleri olamayan şeyler, sizin için faydeli olabilsin.

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ

63.Aleyhlerine söz hak olanlar diyeceklerdir: Ey Rabbimiz! Şunlar kendilerini saptırmış olduğumuz kimselerdir. Biz onları, kendi sapıttığımız gibi saptırdık onlardan uzaklaştık. Sana sığınırız onlar bize tapar olmadılar.

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ

Söz Aleyhlerine Hak oldu O kimseler ki Dedi

(Aleyhlerine söz hak olanlar diyeceklerdir) Artık o müşrikler, ne kadar cehalette, alçaklıkta bulunmuş olduklarını o ebedi âlemde anlayacaklar ve öyle Aleyhlerine söz hak olanlar cehennemlere atılmalarına dair ilâhi emir çıkan müşrikler diyeceklerdir ki:

رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا

Azdırdık O kimseler ki Şunlardır Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Şunlar kendilerini saptırmış olduğumuz kimselerdir) Ey Rabbimiz. Şu dünyada iken bizlere tabi olanlar, bizimle beraber şirke düşmüş bulunanlar kendilerini dünyada iken saptırmış olduğumuz kimselerdir biz onları zorlamadık,

أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا

Azdık O şey gibi ki Onları azdırdık

(biz onları kendi azdığımız gibi azdırdık) Yani: biz kendi ihtiyarımızla şirke düşmüş olduğumuz gibi onları da bizim bu tavsiyelerimize, vesveselerimizden dolayı kendi iradeleri ile şirke düşmüş oldular. Biz onları şirke zorlamadık,

تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ

Sana (sığınırız) (onlardan) Uzaklaştık

(onlardan Sana sığınıp uzaklaştık) Biz şimdi onlardan uzaklaştık onların işlerinden, işledikleri küfür ve isyandan uzak bulunmaktayız, Yarabbi sana Sığınırız

مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ

Tapıyorlar Bize Değillerdi

(onlar bize tapar olmadılar) Onlar ancak kendi heveslerine tabi olmuş, arzularının kendilerine süslü gösterdiği putlara tapmakta bulunmuşlardır. Ne yazık ki, öyle demekle o müşrikler, kendilerini müdafaa edebilmiş olamayacaklardır. Değil mi ki, kendileri şirke düşmüş, başkalarını da şirke davet etmiş, şeytani vesveselerde bulunmuşlardır. Artık bu yüzden hepsi de ebediyen azap göreceklerdir.

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا

يَهْتَدُونَ

64.Ve denilmiş olacak dır ki: Ortaklarınızı çağırınız. Artık onları çağırılmış olacaklardır. Fakat kendilerine cevap vermiş olamayacaklardır ve azabı görmüş olacaklardır. Eğer onlar hidayete ermiş olsalar idi böyle azaba uğramayacaklardı.

Bu mübarek ayetler, ahirette müşriklerin nasıl bir suale, azaba maruz ve cevaptan aciz kalacaklarını bildiriyor. Tövbe eden, iyi amellerde bulunan müminler de ahirette kurtuluşa ermiş zatlardan olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ

Ortaklarınızı Çağırın Denildi Ve

(Ve denilmiş olacaktır ki: Ortaklarınızı çağırınız) Ahirette o müşriklere hükmet-mek için veya onları susturmak kınamak için denilmiş olacaktır ki ey müşrikler! Şimdi ortaklarınızı çağırınız onlara yalvarınız bakım öyle dünyada iken bir takım putları vesaire'yi Cenabı Hakka ortak edinmiş, onlardan menfaat beklemiş idiniz, şimdi onlardan yardım isteyiniz, bakınız ki, sizin yardımınıza koşabilecekler mi? O müşrikler de

فَدَعَوْهُمْ

(Artık onları çağırılmış olacaklardır) O müşriklerde o Cenabı Hakka ortak tanımış oldukları şeyleri çağırılmış olacaklardır. Son derece korku ve hayret içinde kalmış olacakları için böyle boş yere bir çağırmaya cüret edeceklerdir,

فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ

Kendilerine Fakat cevap vermediler

(Fakat kendilerine icabet etmeyeceklerdir) O çağırdıkları aciz, fani şeyler kendilerine cevap vermiş olamayacaklardır. Çünkü onların bu cevaba kudretleri, yardım etmeğe kabiliyetleri yoktur

وَرَأَوْا الْعَذَابَ

Azabı Gördüler Ve

(ve azabı görmüş olacaklardır) Ve o müşrikler azabı görmüş olacaklardır. Artık cehennem ateşine atılacaklarını kendilerini kurtaracak bir yardımcının bulunmadığını anlamış bulunacaklardır. Hâlbuki

لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ

Hidayete ermiş Olsalardı Şüphesiz onlar Keşke

(Keşke onlar hidayete ermiş olsalar idi) Keşke onlar daha dünyada iken hidayete ermiş olsalar idi ahirette böyle azap görmezlerdi. Yahut: Onlar boş yere temennide bulunarak derler ki: "Keşke biz dünyada iken hidayete ermiş, Allah'ın birliğini tasdik etmiş olsa idik de şimdi böyle bir azaba maruz kalmasa idik. Ne yazık ki, artık kurtuluş imkânı kalmamış olacaktır.

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ

65.Ve o gün onlara seslenecek de diyecektir: Gönderilen Peygamberlere ne cevap verdiniz?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ

Onlara seslenir O gün ki Ve

(Ve o gün onlara nida edilir) O kıyamet zamanında Allah Teâlâ o müşriklere seslenecek de nida edecek te

فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlere Cevap verdiniz Ne Ve buyurur

(diyecektir: Gönderilen Peygamberlere ne cevap verdiniz?) Size Allah'ın dinini tebliğ için gelen Peygamberlere ne cevap verdiniz? Onlar size Allah'ın birliğini tebliğ ettikleri halde siz ne için onlara muhalefette bulundunuz? Artık o müşrikler sükûttan başka bir cevap vermeğe kadir olamayacaklardır.

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ

66.Artık o gün haberler onlara karşı kör karanlık kesilmiş olacaktır. Onlar birbirine de soramayacaklardır.

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ

O gün Haberler Onlara İşte körleşmiş

(Artık o gün haberler onlara karşı kör karanlık kesilmiş olacaktır) Artık o gün O ahiret âleminde haberler kendilerini kurtarabilecek cevaplar onlara karşı kör gizli karanlık, kesilmiş olacaktır kendilerini azaptan kurtarabilecek bir cevaba, nefsi müdafaya kadir olamayacaklardır ve

فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine soramazlar Artık onlar

(Onlar birbirine de soramayacaklardır)O müşrikler, o kıyamet gününde birbirine de soramayacaklardır. Birbirinin reyine müracaat edip de ne şekilde cevap verileceğini birbirinden sormaya da kadir olamazlar, böyle bir suale, uğradıkları dehşet kesilecekler ve zaten hiçbirinin de cevaba kadir olamayacağı anlaşılmış bulunacaktır.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ

67.Amma tövbe eden ve iman edip iyi işlerde bulunan ise, kurtuluşa ermişlerden olmasını umabilir.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih amel Yaptıysa Ve İman ettiyse Ve Tövbe ettiyse Kim İşte ama

(Amma tövbe eden ve iman edip iyi işlerde bulunan ise) Daha dünyada iken küfür ve şirkten tövbe eden ve iman edip iyi işlerde bulunan kimse ise müstesnadır. Öyle bir kimse

فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ

Kurtuluşa erenlerden Olması Artık umulur

(kurtuluşa ermişlerden olmasını umabilir) Evet. Günahından tövbe ederek ömrünün sonuna kadar iyi amele dayalı doğru bir imana kavuşmuş bulunan bir kimse ahiret azabından emin bulunacaktır. Cenabı Hakkın bu husustaki ilahi vaadi herhalde gerçekleşecektir. Bir kul için lâzım olan da tövbesinde devam etmektir, korku ve ümitten ayrılmamaktır, güzel bir son ile ahiret'e gideceğini, ahiret nimetlerine kavuşacağını Kerem Sahibi mabuttan niyazda bulunmaktır, böyle bir temenniden geri durmamaktır. Ve başarı Allah'tandır.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

يُشْرِكُونَ

68.Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer, onlar için ise seçim hakkı yoktur. Allah onların ortak koştuklarından münezzehtir ve şanı yücedir.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ Hazretlerinin yaratıcı olduğunu, dilediğini seçip ihtiyar edeceğini, ilim ve kudretini, birliğini, sübhaniyesini, hamd ve senaya layık bulunduğunu, ilâhi hükmünü ve manevî huzuruna bütün kullarının çağrılacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ

Seçer Ve Diler O şeyi ki Yaratır Rabbin Ve

(Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer) Ey Peygamberlerin en şerefli. Rabbin dilediğini yaratır ve ihtiyar eder hiç bir kimse, o hikmet sahibi yaratıcının bir şeyi dileyip seçmesine mani olamaz,

مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ

Seçme hakkı Onların Olmadı

(onlar için ise seçim hakkı yoktur) O kulların iradeleri, bizzat tesirli değildir. Allah Teâlâ onların dileyip seçecekleri şeyleri yaratmaya hâşâ mecbur değildir. Rivayete göre "Mugayre" demiş diki: Kuran, bu iki beldedeki en büyük bir şahsa nazil olmalı değil mi idi? İşte onu ve benzerlerini red için buyrulmuş oluyor ki: Cenabı Hak, Peygamberlerini kendilerine gönderilen kimselerin rey ve iradelerine göre göndermez, ancak kendi ilâhi seçimine göre gönderir. Hayır. Ve iyiliğin ne şekilde, ne vasıta ile tecelli edeceğini ancak o Kerem sahibi yaratıcı bilir.

سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Pek yücedir Ve Allah Pek münezzehtir

(Allah onların şerik koştuklarından münezzehtir, şanı yücedir) Hiçbir şey, o Yüce Yaratıcıya ortak olamaz ve onun ezeli iradesine aykırı bir şeyi meydana getiremez ve hiçbir kimsenin iradesi, o ezeli mabudun pek yüce olan iradesine, ihtiyarına aykırı ve zıt bulunamaz.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

69.Ve Rabbin onların sinelerinin neler sakladığını ve neler ilân ettiklerini bilir.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklarlar O şeyi ki Ve Sineleri Gizler O şeyi ki Bilir Rabbin Ve

(Ve Rabbin onların sinelerinin neler sakladığını ve neler ilân ettiklerini bilir) Ve Ey Habibim Rabbin onların sinelerinin neler sakladığını sadırlarından kalplerinden neler geçtiğini ve neler ilan ettiklerini de bilir. O müşriklerin, inkârcıların peygamber hakkındaki lakırdılarını, açıktan olan hakaretlerini de tamamen bilmektedir.

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

70.Ve Allah, O'dur. O'ndan başka ilâh yoktur. Hamd önünde de sonunda da onun içindir. Ve hüküm O'na mahsustur ve ona döndürüleceksinizdir.

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur Allah'tır O Ve

(Ve Allah, O'dur Ondan başka ilah yoktur) Ve Allah, O'dur İbadete layık olan Allah, o ortak ve benzerden uzak olan Yüce mabuttur. Ondan başka hiçbir şey yaratıcılık, mabutluk vasfına sahip, ibadete layık değildir,

لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ

Sonunda Ve Önünde Hamd Onadır

(hamd önünde de ve sonunda da onun içindir) Dünyada da ahrete de hamd ve sena o Kerim yaratıcıya mahsustur. Ondan başka bütün mükemmel vasıfları kuşatan bir zat yoktur. Müminler, o Yüce Yaratıcıya dünyada da, ahirette de hamd ve senada bulunurlar,

وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve Hüküm Onundur Ve

(Ve hüküm O'na mahsustur ve ona döndürüleceksinizdir) Her şeyde geçerli olan hüküm, kaza o ezeli mabuda aittir. İtaat ehli için af ile isyan ehli için de bedbahtlık ile haklarında Allah'ın hükmü tecelli etmiştir. Allah'ın hükmüne hiçbir kimse, engel ve ortak olamaz. Ve Ey insanlar! Nihayet hepiniz de ona döndürüleceksinizdir. Kabirlerinizden kaldırılarak O Yüce Yaratıcının yüce mahkemesine sevk edileceksinizdir. Artık o akıbeti düşününüz! Müminler, o âlemde ilâhi lütuflara kavuşacaklardır. Kâfirler ve isyankârlar da lâayık oldukları cezalara kavuşacaklardır. Ne büyük bir müjde ve tehdit!

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ أَمْ لَا تَسْمَعُونَ

71.De ki: Haber veriniz, eğer Allah geceyi kıyamet gününe kadar üzerinize daimî kılacak olsa Allah'tan başka ilah kimdir ki, size bir ışık getiriversin, hâlâ işitmeyecek misiniz?

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın bu kâinattaki tasarruflarını, kulları hakkındaki ilâhi lütuflarını bildirerek hamd ve senaya lâyük olduğunu göstermektedir. Geceler ile gündüzlerin birbirini muntazaman takip etmesindeki hikmet ve faydaya, bunların birer ilâhi rahmet eseri olduğuna işaret buyuruyor. Müşriklerin de ne kadar batıl bir kanaatte bulunduklarını ve nihayet Allah'ın birliği tecelli ederek küfür ve şirkin ve batıl mabutların yok olmaya mahkûm kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar Devamlı Geceyi Üzerinizde Allah Kılarsa Eğer Gördünüz mü De ki

(De ki: Haber veriniz, eğer Allah geceyi kıyamet gününe kadar üzerinize daimî kılacak olsa) Ey Resulüm İslâm dinine davet ettiğin Mekke ehline ve diğerlerine de ki düşününüz söyleyiniz bakalım eğer Allah geceyi kıyamete kadar üzerinize daimi kılacak olsa Sizi gündüzlerden mahrum bıraksa

مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ

Bir ışık Size getirecek Allah'tan başka ilah ki Kimdir

(Allah'tan başka tanrı kimdir ki size bir ışık getiriversin?) Sizi gündüze kavuştursun, geçiminizi temine çalışacağınız bir zamana sizi ulaştırsın?

أَمْ لَا تَسْمَعُونَ

(Hâlâ işitmeyecek misiniz?) Hâlâ dinleyip kabul etmeyecek misiniz? Hâlâ Cenabı Hak'tan başka bir yaratıcının mevcut olmadığına dair nice ilâhi beyanları dinleyip anlamayacak mısınız? Nedir öyle şirk içinde yaşayıp durmanız?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ

يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَمْ لَا تُبْصِرُونَ

72.De ki: Söyleyiniz, eğer Allah sizin üzerinize gündüzü daimî kılacak olsa Allah'tan başka hangi mabuttur ki, size kendisinde istirahat edecek olduğunuz bir geceyi getiriverir. Hâlâ görmüyor musunuz?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar Daimi Gündüzü Üzerinizde Allah Kılarsa Eğer Gördünüz mü? De ki

(De ki: Söyleyiniz, eğer Allah sizin üzerinize gündüzü daimî kılacak olsa) Ey Habibim Onlara yine de ki düşününüz söyleyiniz bakalım eğer Allah sizin üzerinize gündüzü daimi kılacak olsa Güneşin batmasına izin vermeyip daima üzerinize ışığını yayıp duracak bulunsa artık

مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ

İçinde İstirahat edeceksiniz Bir gece ki Size getirecek Allah'tan başka ilah ki Kimdir

(Allah'tan başka hangi mabuttur ki, size kendisinde istirahat edecek olduğunuz bir geceyi getiriverir?) Elbette ki, hiçbir kimse bunu getiremez. Elbette ki, Cenabı Haktan başka bir yaratıcı, bu gibi tasarruflara kadir bir zat yoktur.

أَمْ لَا تُبْصِرُونَ

(Hâlâ görmüyor musunuz?) Bu gibi pek açık bir menfaati takdir edip de onu size ihsan eden Kerem sahibi yaratıcıya kullukta devam etmeli onun birliğini tasdik etmeli ve Onu yüceltmeli değil misiniz?

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

73.Ve onun rahmetindendir ki, sizin için geceyi ve gündüzü yarattı. Taki dinlenesiniz ve onun fazlından dileyesiniz ve umulur ki şükredersiniz.

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

Gündüzü Ve Geceyi Sizin İçin Kıldı Rahmetinden Ve

(Ve onun rahmetindendir ki sizin için geceyi ve gündüzü yaratmıştır) Ve Ey insanlar! Bir kere düşününüz O Yüce Yaraticının rahmetindendir ki sizin için geceyi ve gündüzü yaratmıştır. Ve onları iki büyük iki mühim menfaat vasıtası kıldı onları birbiri ardınca muntazaman meydana getirmektedir

لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Aramanız İçin Ve Onda İstirahat Etmeniz İçin

(Taki dinlenesiniz ve onun fazlından dileyesiniz) Gecelerde sakin olasınız istirahatı varıp yorgunluklarınızı giderebilesiniz. Ve Gündüzleri de o Kerem sahibi yaratıcının fazlından dileyesiniz muhtelif kazanç yollarını takip ederek geçiminizi temine muvafak olasınız

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Ve

(ve umulur ki şükredersiniz) Böyle sürekli nimetlere kavuşmanızı güzelce düşünerek bunları size ihsan buyuran Allah Teâlâ'ya teşekkürle devam eylersiniz, nimete karşı nankörlükte bulunmak, Allah'ın birliğini ve Rabliğini tasdik etmemek ise en büyük bir cinayettir, en çirkin bir nankörlük eseridir.

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

74.Ve o gün ki, onlara seslenecek de nerede iddia ettiğiniz ortaklarını diyecektir

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ

Onlara seslenir O gün ki Ve

(Ve o gün ki, onlara seslenecek) İşte Cenabı Hak, o gibi nankör kimselerin pek feci akıbetlerine şöylece işaret buyuruyor. Ve Hatırla! O gün ki, O kıyamet zamanındaki Hak Teâlâ o müşriklere seslenecek nida edecek

فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

Zannediyorsunuz İdiniz Onlar ki Ortaklarım Nerede Ve buyurur

(nerede iddia ettiğiniz ortaklarım diyecektir) Yani: O müşrikler, kıyamet gününde Allah'ın gazabına uğrayacaklardır, ortak ve benzerden uzak olan ezeli mabuda onun aciz, fani mahlûkatını ortak edinmiş olduklarından dolayı kınamaya, tehdide, ebedi azaba maruz kalacaklardır.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ

مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

75.Ve her ümmetten bir şahit çıkarmış, artık delillerinizi getiriniz demiş olacağız. Bundan dolayı bileceklerdir ki, şüphe yok hakikat Allah içindir ve onlardan iftira ettikleri şey kaybolup gitmiş olacaktır.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا

Bir Şahit Ümmetin Her Birinden Çıkardık Ve

(Ve her ümmetten bir şahit çıkarırız) Hak Teâlâ Hazretleri şöyle de buyuruyor: o gün her ümmetten Kıyamet günü bir şahit çıkarmış olacağız. Ümmetlere gönderilmiş olan Peygamberler ve ümmetlerin hallerini bilen diğer müminler, o ümmetlerin sözlerine, fiillerine şahitlikte bulunacaklardır. Ve o ümmetlere hitaben

فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ

Delilinizi Getirin O zaman dedik

(artık delillerinizi getirin demiş olacağız) Ne gibi bir delile dayanarak tevhid dinini kabul etmediniz, neye dayanarak küfür şirk içinde sebat edip durdunuz, diye azarlanmış olacaksınız. Artık böyle bir sual ve muhakeme neticesinde hakikat tecelli etmiş olacaktır

فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ

Allah'a aittir Hakk Şüphesiz Artık bildiler

(artık bilecekler şüphesiz Hakikat Allah içindir) O dinsizler bileceklerdir ki, şüphe yok ilahlık ve Rablik mabutluk yalnız kâinatın yaratıcısına mahsustur. Ona aittir

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şeyler ki Onlardan Kaybolup gitmiştir Ve

(ve onların iftira ettikleri şey kaybolup gitmiş olacaktır) Öyle Yüce Yaratıcıya ortak isnadına ait iddiaları, batıl inançları kaybolup gitmiş olacaktır ne kadar akla, hakikate muhalif bir kanaatte bulunmuş olduklarını anlamış dünyadaki sapıklıklarını tamamen öğrenmiş olacaksınız. Ne yazık ki, artık pişmanlıkları kendilerine bir fayda vermeyecektir. İşte fâni dünya varlığına düşkün olarak Peygamberlerinin nasihatlerini dinlememiş olanlar, nihayet böyle bir akıbete uğrayacaklardır. Nitekim böyle inkârcı kimseler, daha dünyada iken de bir nice felâketlere maruz kalmışlardır. Karun'un hayat tarzı da buna bir misal oluşturmaktadır.

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءَ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

76.Şüphe yok ki, Karun, Musa'nın kavminden idi. Fakat onlara karşı haddi aştı ve ona hazinelerden öylesini vermiş idik ki, onun anahtarları muhakkak kuvvetli, büyük bir cemaate ağır geliyordu. O vakit kavmi ona dedi ki: Şımarma! Şüphe yok ki, Allah şımarık olanları sevmez.

Bu mübarek Ayetler, elde etmiş olduğu pek büyük bir servete güvenerek azgınca harekette bulunmuş olan Karun'un hayat tarihçesini bildiriyor. Kendisine verilen nasihatleri kabul etmeyip sadece kendi bilgisi sayesinde öyle günahkârların bütün işlemiş oldukları günahları, Allah tarafından bilinmiş olduğundan o günahlardan suale lüzum görülmeceği beyan buyrulmaktadır.

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى

Musa'nın Kavminden İdi Karun Şüphesiz

(şüphe yok ki Karun Musa'nın kavminden idi) Büyük bir servete sahip olmakla meşhur olan Karun adındaki şahıs Musa'nın kavminden idi İsrail oğulların dan pek zengin bir kimse idi

فَبَغَى عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Fakat azgınlık etmişti

(fakat onlara karşı haddi aştı) Elindeki servetle gururlanarak diğer İsrail oğullarını hakir görmeğe başladı, onlara karşı üstün olma arzusunda bulundu, Hz. Musa ile kardeşi Hz. Harun'un risaletle, peygamberlikle vasıflanmasını, onların İsrail oğulları arasındaki liderliklerini kıskanıp durdu,

وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءَ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ

Kuvvet Sahibi Bir topluluğa Gerçekten ağır geliyordu Anahtarları Şüphesiz O şeyler ki Hazinelerden Ve Ona vermiştir

(ve ona hazinelerden öylesini vermiş idik ki, onun anahtarları muhakkak kuvvetli, büyük bir cemaate ağır geliyordu) Ve O Karun'a hazinelerden biriktirdiği mallardan öyle şey vermiş idik ki o hazinelerin anahtarları muhakkak büyük bir cemaate ağır geliyor idi O anahtarları çokluğundan dolayı taşımakta güçlük çekiyorlardı

إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ

Kavmi Ona Demişti O zaman

(o vakit kavmi ona dedi ki) O malının çokluğuna gururlanan Karun'a kavmi dedi ki Ey Karun! Öyle servetine bakıp da şımarma öyle pek fazla bir sevinç içinde yaşama

لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

Böbürlenlenleri Sevmez Allah Şüphesiz Böbürlenme

(şüphe yok ki, Allah şımarık olanları sevmez) Öyle dünyevî bir servete güvenerek kibirli bir sevinç içinde yaşayanlar Allah'ın sevgisine layık olamazlar, belki onlar ihanete uğrarlar, manevi yakınlıktan uzaklaşırlar, rahmetten mahrum bırakılırlar. Haddizatında kıymetsiz olan yaldızlı, parlak görülen fâni şeylere güvenip durmak, elbette ki insanlığa layık değildir.

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا

أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

77.Ve Allah'ın sana verdiğinde, ahiret yurdunu araştı ve dünyada olan nasibini de unutma ve Allah'ın sana ihsan ettiği gibi ihsanda bulunup ve yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, şüphe yok ki, Allah bozguncuları sevmez.

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ

Ahiret Yurdunu Allah Sana verdi O şeyde ki Ara Ve

(Ve Allah'ın sana verdiğinde, ahiret yurdunu araştı) Ve Karun'a hayrı tavsiye eden zatlar, öğüt verip dediler ki: Allah'ın sana verdiğinden kavuştuğun dünya varlığından dolayı ahiret yurdunu araştı. Cenneti iste bu varlığı, Allah'ın rızasına uygun bir şekilde kullan, bunun zekâtını ver, bundan fakirlere yardım eyle ki, bu varlığın faidesini ahirette göresin. Ve Ey Karun!

وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

Dünyadan Nasibini Unutma Ve

(dünyada olan nasibini de unutma) Dünyada iken nail olduğun hayatın, sıhhatin, gençliğin, kuvvetin, servetin kadrini de takdir et, bunları unutmuşçasına gözden çıkarma, bunlar ile ahiret hayatını da temine çalış, bunlardan meşru şekilde istifade ederek bunları sana ihsan buyurmuş olan kerem sahibi yaratıcıya kulluğa, şükre devam eyle.

وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ

Sana Allah İyilik etti O şey gibi ki İyilik et Ve

(ve Allah'ın sana ihsan ettiği gibi ihsanda bulun) Sen de fakirlere, zayıflara yurduna, vatandaşlarına yardım etmeyi bir vazife bil, herkes ile güzelce görüşmeğe, konuşmaya gayret et

وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fesat Arama Ve

(ve yeryüzünde bozgunculuğu arzulama) Kötü hareketlerde bulunma, servetini kötü yere kullanma, israftan, cimrilikten kaçın

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranları Sevmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah bozguncuları sevmez) Onları gayrı meşru hareketlerden dolayı ilâhi rahmetinden mahrum bırakır. Evet, şair ne güzel söylemiş "Cihanda merdimümsik malik olsa mülki Karun'a" "Cihandan göz yumunca malı el yer, kendisin yer yer" Yani: Cihanda eli sıkı olan Karun'un hazinelerine malik sahip olsa sonrada gözü yumup hayata veda eylese onun malını dahi el yer oda malından hayır görmediğinden ve felakete uğradığından dolayı kendisini yer

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَآكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

78.Dedi ki: Bu, ancak bende olan ilim sebebiyle bana verilmiştir. O bilmedi mi ki, Allah evvelki nesillerden ondan daha kuvvetli ve daha çok taraftarı olan kimse-leri helak etmiştir ve günahkâr günahlarından sorulmaz.

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي

Yanımdadır Bir bilgi sayesinde O bana verdi Ancak Dedi

(Dedi ki Bu ancak bende olan ilim sebebiyle bana verilmiştir) Karun, kendisine verilen ve ahlâki faziletlerin esasları olan öyle güzelce öğütlere rağmen yine cimrilikte devam ederek Der ki: Ben sahip olduğum bilgi sayesinde böyle başkalarından fazla bir mala, bir varlığa servete sahip bulunmuş oldum. O gafil şahıs, kendisinin sınırlı bilgisinden dolayı gururlanıyor, o bilgiyi de, o varlığı da kendisine ihsan etmiş olan Kerem Sahibi Yaratıcıyı unutmış bulunuyordu.

أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ

Nesillerden Kendisinden önce Helak etmiştir Gerçekten Allah Şüphesiz Ama bilmedi mi ki

(O bilmedi mi ki, gerçekten Allah ondan evvelki nesillerden nice memleketleri helak etmiştir) Diğer kuvvetli kavimlere mensup kimselerden olup da

مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَآكْثَرُ جَمْعًا

Toplama cihetiyle Daha çok Ve Kuvvetçe Ondan Daha güçlü O O kimseyi ki

(ondan daha kuvvetli ve daha çok taraftarı olan kimseleri) O Karun'dan daha kuvvetli ve daha çok taraftarı olan servete, mevkie sahip kimseleri helak etmiştir. Artık kendisinin de helak olmayacağından emin midir ki, o fani bir dünya varlığına güvenerek büyüklük taslamakta bulunup duruyor,

وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlara Günahlarından Sorulmaz Ve

(ve günahkârlar günahlarından sorulmaz) Onların günahları zaten Cenabı Hakça bilinmektedir. Amel defterlerinde yazılıdır. Onların ne kadar günahkârlar olduklarını melekler de onların yüzlerine bakınca anlamış oldular. Onların günahlarını, anlaşılıp tayin edilmesi için sormaya gerek yoktur. Ancak onların günahları sırf kendilerini kınamak için azarlamak için yüzlerine çarpmak için sorulacaktır.

فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

(Rabbin hakkı için mutlaka onların hepsini sorguya çekeceğiz) Hicr 15/92

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا

أُوتِيَ قَارُونَ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

79.Derken Karun kavmine karşı ihtişamıyla çıkıverdi. Dünya hayatını isteyenler, dedi ki: Keşke Karun'a verilmiş olan şeyin misli bizim için de verilmiş olsa. Şüphe yok ki, o, pek büyük bir baht sahibidir.

Bu mübarek Ayetler de nasihat kabul etmeyip görkemli bir şekilde kavmi arasında gezmeğe başlayan Karun'un bu ihtişamına karşı dünyaya eğilim gösteren bazı kimselerin bir gıpta eseri olduklarını bildiriyor. Hakiki bir ilim ile donatılmış zatların da, iman ve iyi amel sahiplerinin kavuşacakları ilâhi mükâfatların daha hayırlı bir temenni etmeye layık olduğunu söylemiş olduklarını haber veriyor. Bilahare Karun'un bütün yanlışıyla helak olduğunu gören kimselerin de uyanıp fikir değiştirdiklerini ve eğer Allah'ın korumasına kavuşmamış olsalardı, kendilerinin de öyle bir helake maruz kalmış olacaklarını itiraf ettiklerini beyan buyurmaktadır.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ

Ziyneti İçinde Kavminin Karşısına Derken Çıktı

(Derken Karun kavmine karşı ihtişamıyla çıkıverdi) Karun, kendisine iyilik ve iktisat ederek hareket etmesini tavsiye eden zatlara karşı gücendi, de kendini methetmek istedi Derken kavmine karşı ihtişamıyla çıkıverdi büyük bir ihtişam ile gezmeğe başladı, varlığını göstermek istedi. Yanında birçok hizmetçileri de bulunuyormuş

قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatını İstiyorlar O kimseler ki Dedi

(dünya hayatını isteyenler dedi ki)Dünya varlığına eğilim gösterenler, o ihtişamı görünce dedi ki:

يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ

Karun'a Verildi O şey ki Gibi Bizim için Keşke olsa

(Keşke Karun'a verilmiş olan şeyin misli bizim için de verilmiş olsa) Keşke Karun'a verilmiş olan servet ve devletin bir misli bizim için de verilmiş olsa biz de öyle bir varlığa sahip bulunmuş olsak idik.

إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

Büyük Bir nasip Elbette sahibidir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o, pek büyük bir baht sahibidir) Şüphe yok ki, Karun pek büyük bir nasip, bir zenginlik sahibidir. Böyle bir temennide bulunanlar, ya mümin kimseler idi. İnsanlık hali böyle bir varlığa kavuşma arzusunda bulunmuşlardı. Belki de demek istemiştiler ki: Keşke biz de böyle bir servete sahip olsa idik de onu Allah yolunda sarf edip dursa idik, hayır ve iyilikte bulunsak idik de uhrevî mükâfata da kavuşabilseydik. Yahut bu temennide bulunanlar kâfir bir cemaat idi, onların arzuları yalnız böyle dünya varlığından ibaret olduğu için böyle hırslı şekilde bir temennide bulunmuşlardı.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا

يُلْقِيهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ

80.Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise dedi ki: Yazıklar olsun size! Allah'ın sevabı, iman eden ve iyi amelde bulunanlar için daha hayırlıdır. Ona ise ancak sabredenler kavuşurlar.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ

Yazıklar olsun size İlim Kendilerine verildi O kimseler ki Dedi Ve

(Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise dedi ki Yazıklar olsun size) Dünya ve ahiret işlerini bilen, müminlerin ahirette kavuşacakları mükâfatlara inanan seçkin bir bilgin gurubu ise dedi ki Yazıklar olsun size yani: öyle fânî bir varlığa gıpta edilmesi hiç uygun olur mu? Böyle bir temennide bulunmayınız

ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih amel Yaptı Ve İman etti O kimse için ki Hayırlıdır Allah'ın Sevabı

(Allah'ın sevabı, iman eden ve iyi amelde bulunanlar için daha hayırlıdır) Allah'ın ahirette ki mükâfatı Karun'un yanında sizin temenni ettiğiniz, şeyin, o Karun'a ait servetin ne kıymeti olabilir?

وَلَا يُلْقِيهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ

Sabredenler Ancak Ona kavuşturulmaz Ve

(ona ise ancak sabredenler kavuşturulur)O sevaba, uhrevî mükâfata veyahut o ilim sahiplerinin bu telkinlerine bu güzel nasihatlerine ise ancak sabredenler kavuşturulur. Bunlardan ancak haramlardan kaçınan, ibadetlere, itaatlere devam eden zatlar faydalanır. Bu husustaki nasihatleri, ihtarları da ancak sabırlı, insafı zatlar güzelce kabul eder.

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ

81.Derken onu sarayı ile beraber yere geçirdik. Ve ona Allah'tan başka yardım eden bir cemaat bulunmadı ve kendisine yardım edeceklerden de değildi.

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ

Yere Evini Ve Onu Nihayet geçirdik

(Derken onu sarayı ile beraber yere geçirdik) Karun, münafıkça harekette bulunuyor, Hz. Musa'ya eziyet veriyor, düşmanlıkta bulunmaktan geri durmuyordu, durumunu düzeltecek bir kabiliyetten mahrum bulunuyordu. Bundan dolayı Cenabı Hak da buyuruyor ki: Bulunduğu sahada bir değişme meydana geldi, bütün servetiyle ikametgâhı ile beraber yerlerin altına geçirildiler mahıv ve yok olup gittiler,

فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Ona yardım edecekler Bir topluluk ki Onun için Artık olmadı

(ve ona Allah'tan başka yardım eden bir cemaat bulunmadı) Onun haline şefkat göstererek ona yönelen helaki ondan bertaraf edecek bir topluluk mevcut değildi,

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ

Kendini kurtaracaklardan Olmadı Ve

(ve kendisine yardım edeceklerden olmadı) kendisine yönelen bu felâketi kendisinden bertaraf edebilecek bir kuvvete, bir kabiliyete sahip bulunmuş değildi, o kadar maddi varlığından bir faide görmüş olamadı.

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْ لَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانَهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

82.Ve dünkü gün onun yerinde olmayı temenni edenler, ertesi sabah diyorlardı ki: Vay sana! Şüphe yok ki, Allah kullarından dilediğine rızkı bol veriyor, dilediğine de az. Eğer Allah bize lütfetmese idi elbette bizi de yerin dibine geçirmişti. Vay! Muhakkak ki, kâfir olanlar kurtuluşa eremezler.

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ

Diyorlar Dün Onun yerini Temenni ettiler O kimseler ki Sabahladı Ve

(Ve dünkü gün onun yerinde olmayı temenni edenler, ertesi sabah diyorlardı ki) Artık Karun'un bu felâketi, insanlar için bir büyük uyanma vesilesi teşkil etmekte bulunmuştu. Dünkü gün onun yerinde olmayı temenni edenler Biraz evvel Karun gibi bir servet ve mevki sahibi olmak arzusunda bulunanlar ertesi sabah onun o pek feci şekilde yok olmasını görünce diyorlardı ki:

وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ

Daraltıyor Ve Kullarından Diler O kimse için ki Rızkı Genişletiyor Allah Vay, demek şüphesiz

(Vay Şüphe yok ki, Allah kullarından dilediğine rızkı bol veriyor, dilediğine de az) ne garip müthiş bir hâdis ki demek ki Allah, kullarından dilediği kimselere rızkı bol verir onu pek bol bir rızka kavuşturuyor ve dilediği kulun dan da daraltıyormuş Bu-nu Allah yapıyormuş. Bütün bunlar bir hikmet ve fayda gereğidir. Artık ilâhi takdire razı olmalı, hayırlısını niyaz etmeli, körü körüne, bir takım boş temennilerde bulunmamalı

لَوْ لَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا

Bizi Elbette yere batırırdı Bize Allah'ın Lütufu bulunması Eğer olmasaydı

(eğer Allah bize lütfetmese idi elbette bizi de yerin dibine geçirmişti) Biz de Karun gibi hayırsız bir servete sahip olsa idik bizim de akıbetimiz demek ki, öyle korkunç olacaktı. Bundan dolayı elimizdeki nimetlere şükretmeliyiz, bir takım lüzumsuz temennilerde bulunmamalıyız.

وَيَكَّانَهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

Kafirler Kurtuluşa ermeyecek Vay demek şu gerçek ki

(vay Muhakkak ki, kâfir olanlar kurtuluşa eremezler) Ne acayip bir hal Onların akıbetleri pek korkunçtur. Evet. Kavuştukları nimetleri kötüye kullananlar, insanlara karşı kibirli vaziyet alanlar, uhrevî hayatı inkâr ederek inkârcı bir halde yaşayanları elbette ki, selamet ve saadete kavuşamayacaklardır. Onların akıbetleri de işte Karun'un akıbeti gibi pek korkunçtur. Artık bu Karun kıssasından öyle maddi ve geçici varlıklarından dolayı gururlananlar, bir ibret dersi almalıdırlar.

&-Karun İsrail oğullarından idi. Musa Aleyhisselamın amcası "Yeshen Bin Faheşin" oğlu imiş, Tevrat'ı tamamen ezberlemişti. Rivayete göre kimya ilmine vesair ticaret, ziraat fenlerine ve iktisadiyata ait bilgilere sahip bulunuyordu. Çehresindeki güzelliğinden dolayı kendisine "Hur" adı da verilmişti. Fakat Hz. Musa'ya münafıkça bir şekilde iman etmiş idi. Hz. Musa'nın ve Hz. Harun'un risalet ve peygamberliğine haset ediyor, kendisine de öyle bir makam verilmesini istiyordu. Nihayet ikiyüzlülüğünü meydana koymuş, Musa Aleyhisselamın gösterdiği mucizeleri sihir sanarak o mübarek Peygambere eziyet vermekten çekinmemişti. Fevkalade bir şekilde elde ettiği servetine dünya varlığına güvenerek, fakirleri hafife almış, kendisine verilen en mühim, ahlaki nasihatlere aldırış etmemiş, artık Allah'ın kahrını tamamen hak etmişti. Kendisi de, bütün sahip olduğu servet de harikulade bir şekilde yerlerin altına geçirilerek mahvedilmiş onun bu müthiş akıbeti insanlar arasında darbı mesel hükmünde bulunarak bir ibret numunesi olmuştur.

&-Karun'un servetine, adamlarının çokluğuna ve ne şekilde yerin yarılıp kendisinin helak olup gittiğine dair birçok ayrıntı vardır ki, onlar Kur'anı Kerim'de zikredilmediği için o konudaki ayrıntıyı Allah'ın ilmine havale ederiz. En doğru olan budur.

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

83.İşte ahiret yurdu, biz onu yeryüzünde ne böbürlenmek ve ne de bozgunculuk çıkarmak istemeyen kimselere veriyoruz ve akıbet, takva sahipleri içindir.

Bu mübarek ayetler de uhrevî selâmet ve saadete kimlerin kavuşacaklarını gösteriyor. Güzel amellerde bulunanların kat kat mükâfatlara nail olacaklarına, kötü amellerde bulunanların da o amellerine göre cezaya uğrayacaklarına işaret buyurmaktadır.

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ

O kimselere ki Onu kılarız Ahiret Yurdu İşte

(İşte ahiret yurdu biz onu o kimselere veriyoruz) O haber verilen ahiret âlemindeki selamet ve saadeti o ahiret yurdunu öyle kimselere veriyoruz ki o kimseler

لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا

Ne bir fesat Ve Yeryüzünde Bir büyüklenme İstemiyorlar

(yeryüzünde ne böbürlenmek ve ne de bozgunculuk çıkarmak istemezler) Fırvun gibi, Karun gibi ona buna karşı ululuk gösteren, fani varlığının çokluğuna güvenerek emre itaat etmeyen, yeryüzünde bozgunculuğu dinsizliği yaymaya çalışan kimseler ise o uhrevî selâmet ve saadetten ebediyen mahrum kalacaklardır

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerininidir Akıbet Ve

(ve akıbet takva sahipleri içindir) Dünyadaki geçici varlığın ne ehemmiyeti vardır? Ebedi varlık, nimet ve lütuf Allah'tan korkan onun hükümlerine riayet eden, günahlardan sakınan zatlar için takdir edilmiştir, onlar böyle bir saadete ereceklerdir.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا
السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

84. Her kim iyilik ile gelirse onun için ondan daha hayırlısı vardır. Her kim de kötülük ile gelirse artık o kötülük yapanlar da başkasıyla değil, ancak o yaptıktan ile cezalandırırlar.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا

Ondan Hayırlısı Artık ona vardır İyilikle Gelirse Kim

(Her kim iyilik ile gelirse onun için ondan daha hayırlısı vardır) Evet. Bu dünyadan ahiret âlemine Her kim iyilik ile gelirse ilâhi dinle vasıflanmış, güzel amele ulaşmış, bir halde ölüp ahrete kavuşursa o getirdiği güzellikten onun için daha hayırlısı vardır. O güzel amelin en az on misli veya yetmiş veyahut yedi yüz misli sevaba nail olur, samimiyetine, ruhi faziletine göre kat kat mükâfata kavuşurlar. Bilakis

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ

Kötülükle Gelirse Kim Ve

(her kim de kötülük ile gelirse) Cenabı Hakkın yasaklamış olduğu bir kötülüğü işlemiş, ondan tövbe edip af dilememiş bulunursa

فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerle ki Ancak Kötülükleri Yaptılar O kimseler ki Cezalandırılmaz

(artık o kötülük yapanlar da başkasıyla değil ancak o yaptıktan ile cezalandırırlar) Ancak o yaptıkları ile o işledikleri günahın tam bir misliyle cezalandırılırlar. Ceza-ları amellerine denk bulunmuş olur. Bu da Allah'ın bir lütfudur ki, güzelliklerin mükâfatını kat kat vereceği halde kötülüklerin cezasını ise ancak o kötülüğe eşit bir surette verecektir. Ancak kâfirler, ebediyen azap göreceklerdir. Çünkü onlar dünyada iken ebediyen yaşayacak olsalar devamlı olarak küfürde sebat edeceklerine karar vermiş oldukları için cezaları da öyle ebedi olacaktır.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ

هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

85. Muhakkak o zat ki, senin üzerine Kuranı farz kıldı, elbette seni dönülecek yere döndürecektir. De ki: Rabbim, hidayetle geleni de ve apaçık bir sapıklıkta bulunanı da daha iyi bilendir.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'e teselli veriyor, onun yüce vatanına geri döneceğini bir mucize olmak üzere müjdeliyor ve Yüce Resul'ün bir ümidi, bir çalışması olmaksızın kendisine Kuranı Kerim'in vahiy edildiğini bildiriyor. Cenabı Hak'tan başka tanrı bulunmadığını ve bütün mahlûkatın yokluğa maruz olduklarını telkin ederek o Hz. Peygamberin Yüce vazifesini ve yalnız Hak Teâlâ'ya niyazda bulunmasını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ

Kur'anı Sana Farz kıldı O zat ki Şüphesiz

(Muhakkak o zat ki, senin üzerine Kuranı farz kıldı) Ey habibim Sallallahu aleyhi vessellem Muhakkak o zat ki, o Yüce Yaratıcı ki, senin üzerine Kuranı farz kıldı sana Kuran'ın ayetlerini indirdi veya o Kuran'ın hükümlerine göre güzel amelde bulunmayı sana emretti, dinî bir vazife kıldı,

لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ

Dönülecek yere Elbet seni iade edicidir

(elbette seni dönülecek yere iade edecektir) Kendi vatanın olan Mekke'i Mükerrime'ye iade edecektir. Orayı düşmanlardan temizleyerek fethi muvaffak olacaksın. Artık Ey Yüce Peygamber! Seni tasdik etmeyen, sana sapıklık isnat eden kafirlere

قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içindedir O Ve O kimseyi ki Hidayetle Geldi O kimseyi ki En iyi bilendir Rabbim De ki

(De ki: Rabbim, hidayetle geleni de ve apaçık bir sapıklıkta bulunanı da daha iyi bilendir) Evet, O Yüce Yaratıcı, hangi kulunun doğru yolu takip ettiğini, ahirette sevabı hak ettiğini tamamen bildiği gibi hangi kulunun da doğru yoldan çıkıp sapıklıkta bulunduğunu ve azaba maruz kalacağını da hakkıyla bilir. Artık o inkârcılar öyle müthiş bir akıbeta hazırlansınlar! Rivayete göre Resuli Ekrem Efendimiz, hicret için Mekke'i Mükerrerme'den çıkmış, düşmanlıklarının takibinden kurtulmak için Hira Dağındaki bir mağaraya kapanmış, sonra da oradan çıkıp Mekke-i Mükerrerme'ye karşı bir arzu tebliğ etmiştir. Bu mübarek ayet ise Peygamber Efendimizin Allah'ın yardımı ile Mekke'i Mükerrerme'ye tekrar geri döneceğini müjdelemiştir.

&-Ruhülbeyan da deniliyor ki: Bu ayetin tefsirinde "vatan sevgisinin imandan olduğuna" dair işaret vardır. Bununla beraber bu ayeti celile, Peygamberlerin iftiharı Hz. Muhammed'in, makamı Mahmud'a ahiretteki pek yüce derecelere kavuşacağına da işaret etmektedir.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُوا أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ

86.Ve sen kendine kitabın gönderileceğini ummuyordun, ancak Rabbinden bir rahmet olarak sana gönderilmiş oldu bundan dolayı sakın kâfirlere arka çıkma.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُوا أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ

Kitabın Sana Bırakılmasını Ummuyorsun Değildin Ve

(Ve sen kendine kitabın gönderileceğini ummuyordun) Ve Ey Son Peygamber! Sen kendine kitabın gönderileceğini ummuyordun Sen vaktiyle ümmi idin, tam bir korunma içinde yaşıyordun, ilim ile tarih ile dini meseleler ile meşgul olmuş değildin, kırk yaşına kadar bu hal devam etmiştir. Bu, bütün kavmince de bilinmekteydi,

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir rahmet olarak Ancak

(ancak Rabbinden bir rahmet olarak) Sana gönderilmiş oldu. Şimdi böyle bir kitaba kavuşman, birçok hakikatleri o sayede bilip insanlara tebliğe kadir olduğun sırf bir ilâhi yardımın eseridir, peygamberlik iddiasındaki doğruluğuna açık bir delil demektir. İşte sana böyle yüce bir kitap ihsan buyuran Kerim Yaratıcı, seni vatanına da iade buyuracaktır. Seni nice muvaffakiyetlere kavuşturacak İslam dinini her tarafa yayacaktır.

فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ

Kâfirlere Arka çıkan Öyle ise sakın olma

(o halde sakın kâfirlere arka çıkma) Onlara dost gibi görünme, onların dilediklerine cevap verme, onlara bir kıymet verme. Onlar Hz. Peygamberi kendi babalarının batıl dinlerine davet ediyorlardı. Resuli Ekrem ise Allah tarafından desteklendiği için bu teklifleri korkusuzca reddedebiliyordu.

وَلَا يَصُدُّنَكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

87.Ve seni Allah'ın ayetlerinden, sana indirildiğinden sonra çevirmesinler ve Rabbine davet et ve sakın müşriklerden olma.

وَلَا يَصُدُّنَكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ

Sana İndirildi O vakitten ki Sonra Allah'ın Ayetlerinden Seni alıkoymasınlar Ve

(Ve seni Allah'ın ayetlerinden, sana indirildiğinden sonra çevirmesinler) Ve Ey Yüce Peygamber! O kâfirler O ayetlerin sana indirilmesinden sonra seni Allah'ın ayet-

lerinden onları okumaktan, onlar ile amel etmekten seni sakın çevirmesinler onların bu ayetler aleyhindeki sözlerine iltifat etme, o kâfirleri redde devam et.

وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ

Rabbine Davet et Ve

(ve Rabbine davet et) Ve Onları Rabbine Cenabı Hakkı birlemeye, o ezeli mabuda ibadet ve itaate davet et onlara dini tebliğ etmeye devamdan ayrılma

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Sakın olma Ve

(ve sakın müşriklerden olma) Hiçbir hususta onlara müsaade gösterme. Onların topluluklarına iltifatta bulunma.

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ

وَالِيهِ تُرْجَعُونَ

88.Ve Allah ile beraber başka bir tanrıya da ibadet etme, ondan başka bir ilâh yoktur. Onun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm onundur ve ona döndürüleceksinizdir.

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilaha Allah ile Beraber Yalvarma Ve

(Ve Allah ile beraber başka bir tanrıya ibadet etme) Öyle ilâhlığa sahip olmayan şeylere ibadet edilmeyeceği Resuli Ekrem'ce katiyen bilinmektedir. Ancak bu konudaki Allah'ın tebliği kâfirlerin ümitlerini kesmek, onların davetlerine Resuli Ekrem'in icabet etmeyeceğini kendilerine anlatmak içindir. Bununla beraber Resuli Ekrem'e olan bu gibi hitaplar, emredilen vazifelerin ehemmiyetine işaret için, bu vazifeleri başkalarına da işittirmek, anlatmak hikmet ve faydasına dayanmaktadır. Binaenaleyh hiçbir mümin için caiz değildir ki:

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur

(ondan başka ilâh yoktur) İlahlık, mabutluk ancak kâinatın yaratıcısına mahsustur. Başkaları asla tanrı edinilemez. Çünkü

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

Onun zatı Ancak Helak olucudur Şey Her

(onun zatından başka her şey helak olucudur) Cenabı Hak'tan başka ezeli ve ebedî bir şey yoktur. Bu âlemlerdeki her şey, o ezeli yaratıcının birer kudret eseridir, hepsi de yaratılmıştır, hepsi de yokluğa kabiliyetlidir. Hepsinin de varlığı Allah'ın kudreti ile kaimdir. Artık öyle yaratılmış, yokluğa kabiliyetli şeyler, hiç tanrı olmak vasfına sahip olabilir mi?

لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve Hüküm Onundur

(Hüküm onundur ve ona döndürüleceksinizdir) Mahlûkat hakkındaki hüküm, kaza ve bütün tasarruflar o yüce yaratıcıya aittir. Ve Sizler ey o Yüce Yaratıcının kulları! Ona o Yüce Mabudun yüce huzuruna döndürüleceksinizdir Yani: Kıyamet günü hepinizi tekrar hayata kavuşturacak, yüce mahkemesine sevk edecektir. Artık dünyadaki amellerinize göre hakkınızda ilahi hükmü, tam bir adalet ve hakkaniyetle tecelli edecektir. Bundan dolayı o akıbet düşünülmelidir, daha fırsat elde iken uyanıp kaybedileni kazanmaya çalışmalıdır, fedakârlıktan, bazı zorluklara katlanmaktan geri durulmamalıdır. Ebedi istikbali temine gayret edip muvaffakiyeti kerim olan Yüce Yaratıcıdan beklemelidir. İnsanlık için en mühim olan kulluk vazifesi bundan ibarettir Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

29-ANKEBUT SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de peygamberlerin hicretine yakın bir zamanda nazil olmuştur. Altmış dokuz ayeti kerimeden meydana gelmektedir. Bir rivayete göre yalnız ilk on ayeti Medine-i Münevvere'de inmiştir. Bu sure'i celile de putlara ve diğer aciz, fânî şeylere tapanların halleri ve onların dünya varlığını avlamak için kurdukları tuzakları ve öyle pek boş gayretleri, "ankebut" denilen örümceklerin o pek adi ve bir üfürülmekle mahıv ve yok olmaya mahkûm olan ağına benzetilmiş, onların öyle kıymetsiz, ehemmiyetsiz olduğuna işaret buyrulmuştur. Bunun için bu hikmetli sureye Ankebut Suresi adı verilmiştir. Bu mübarek surede bir kısım müminlerin Allah yolunda bazı sıkıntılara uğrayacaklarına ve bunun kendileri için dünyevî ve uhrevî faidelere, sevaplara vesile olacağına işaret olunmaktadır. Allah'ın dinine aykırı hususlarda anaya, babaya bile itaat edilmeyeceği ihtar olunuyor. Bu suredeki bir kısım ayetler de Hz. Nuh ile Hz. İbrahim'in ve Hz. Lut ile Hz. Şüayb'in ve diğer bazı Peygamberlerin Aleyhimüsselam kıssalarını özet olarak işaret ederek onların hayat tarzını, Allah yolundaki fedakârlıklarını ve sonuçta başarılarına kavuşmalarını nazarı dikkate sunmaktadır. Ve Kuran'ı Kerim'in yüce mahiyetini, pek muazzam bir mucize olduğunu, insanlık için ne büyük bir temizlik ve fazilet vesilesi bulunduğunu göstermektedir. İslâmiyet'e karşı cephe alanların da pek feci akıbetlerine işaret edip müslümanların selâmete, ebedî nimetlere kavuşacaklarını müjdeleyerek kendilerine kuvvet ve teselli veriyor. Ve Allah yolunda mücahede edenlerin emeklerinin zayi olmayıp kendilerinin hidayete, büyük mükâfatlara kavuşacaklarını beyan buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم

1.Elif, Lâm, Mim.

Bu mübarek ayetler, müminlerin hak yolunda hikmet gereği bazı zahmetlere uğrayacaklarını ve böyle bir ilâhî âdetin eski ümmetler arasında da cereyan etmiş olduğunu bildiriyor. Günahkâr olanların da kaçıp kendilerini Allah'ın azabından kurtaramayacaklarına işaret buyuruyor. Cenabı Hakkın lütfuna kavuşmak isteyenlerin takdir edilen zamanın gelmesini beklemelerine ve hak yolunda çalışanların da kendi şahsi menfaatlerini temin etmiş olacaklarına tembih buyurmaktadır.

(Elif, Lam, Mim) Bu mübarek kelimeler, okunacak ayetler için dikkat nazarlarını çekmeye bir vesiledir. Çünkü böyle manası ilk bakışta anlaşılmayan birer kelime, birer cümle ile mühim bir konuya başlanılması okuyanlarda, dinleyenlerde bir uyanma meydana getirir, ayetlerin ehemmiyetle okunup dinlenilmesini temin eder. Bununla beraber bu hususta daha birçok hikmetler vardır. Onu Cenabı Hakkın ilmine havale ederiz. Bazı zatlar da bu gibi kelimeleri uygun şekilde yorumlamışlar Bu cümleden olarak "Nimetullahi Nahcıvani Elfevatihül'ilâhiyye" adlı tefsirinde diyor ki:

(E) Olgun insana **(L)** liyakata layık olma **(M)** de müeyyediye desteklenmeye işaret eder ve Resulullah'a bir hitap demektir. Allah bilir şöyle buyrulmuş oluyor ki: Ey olgun insan olan Yüce Peygamber! Ey ilâhî lütuflara layık bulunan Yüce Peygamber! Ey Allah tarafından desteklenen Son Peygamber! Vahiy edilen ayetleri güzelce takip et

أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

2.İnsanlar "iman ettik" demeleriyle bırakılacaklarını ve kendilerinin imtihan edilmeyeceklerini mi sanıverdiler.

أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

İmtihan edilmeyecekler Kendileri Ve İman ettik Demeleriyle Bırakılacaklarını İnsanlar Sandılar mı?

(İnsanlar "iman ettik" demeleriyle bırakılacaklarını ve kendilerinin imtihan edilmeyeceklerini mi sanıverdiler) Bütün insanlık topluluğu, sadece İman ettik deme

riyle bırakılacaklarını artık bir şey ile mükellef olmayacaklarını, hiçbir vakit bir belâya mâruz kalmayacaklarını ve kendilerinin imtihan edilmeyeceklerini mi sanıyordular? böyle bir kanaat asla doğru değildir. Bu dünya imtihan âlemidir. İnsanlar vakit vakit bazı hoş olmayan durumlara düşebilirler. Ve yine insanlar, bir kısım vazifeler ile görevlendirilmiş bulunurlar. Meselâ: Namaz, oruç, zekât gibi ibadetler yapmaları gerekir. Bütün bunlar, birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır, bu vesile ile hakiki samimi müminler ile sadece sözle mümin olanların kimlerden ibaret olduğu ortaya çıkmış olur &-"Rivayete göre bu ayeti kerime, ashab'ı kiramdan bazı zatlar hakkında nazil olmuştur. Bu zatlar, Mekke-i Mükerreme'de İslamiyet'i kabul etmişler, sonra da başka yerlere hicret etmeye gerek görmüşlerdi. Bu mübarek zatların arkalarından müşrikler koşmuşlar, onlardan bazılarını şehit etmişler, bazıları da kurtulabilmişlerdi. Amman Bin Yasir, Abbas ibni Ebi Rebiy'a, Velid Beni Velid, Seleme Bin Hişam Hazretleri bu cümledendir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ

3.And olsun ki, onlardan öncekileri de imtihan ettik, elbette ki: Allah doğrulukta bulunanları da ve yalancı olanları da bilir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseleri İmtihan ettik And olsun Ve

(And olsun ki, onlardan öncekileri de imtihan ettik) İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: And olsun ki Celalim hakkı için o Mekke'yi Mükerreme'de eza ve cefaya uğrayan ashabı kiramdan evvelkileri de imtihan ettik. Geçmiş ümmetler arasındaki müminler de, onların Peygamberlerini de hikmet gereği bir imtihana tâbi tuttuk, onlar da birçok zahmetlere, sıkıntılara maruz kaldılar. Nitekim Peygamberlerden bazıları dinsizler tarafından şehit edilmiş kimi de birçok eziyetlere uğratılmıştır. Bu muhterem iman ehlinin böyle bir takım belâlara, ağır hâdiselere maruz kalmaları, onların imanlarındaki samimiyeti, sağlamlığı ortaya çıkarmak yalancı münafık olanları da meydana çıkarıp gözler önüne sermek içindir,

فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ

Yalancıları Muhakkak bilir Ve Doğru söylediler O kimseler ki Allah Muhakkak bilir

(elbette ki, Allah doğrulukta bulunanları da ve yalancı olanları da bilir) Ezeli ilmiyle bildiği gibi böyle hallerinin meydana çıkarılması suretiyle de müşahede ilim yoluyla da bilir işte bu ilâhi ilmin tecellisi içindir ki kullarını dünyada öyle bir imtihana tabi tutmaktadır. Artık bu kullar için yarın ahirette bir mazeret ileri sürmelerine imkân kalmamış olacaktır. Bu hususta Allah'ın âdeti, öteden beri böyle sürüp gitmektedir. Bundan dolayı bu ümmet de bazı imtihanlara tabi olmalarından dolayı üzüntüye kapıl-mamalıdır. Bunun neticesi selamettir, saadettir.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

4.Yoksa kötülükleri yapanlar, bizden kaçıp kurtulacaklarını mı sandılar? Hükmettikleri şey ne kadar fena!

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا

Bizden kaçabileceklerini Kötülükleri Yapıyorlar O kimseler ki Yoksa Sandı mı?

(Yoksa kötülükleri yapanlar, bizden kaçıp kurtulacaklarını mı sandılar?) Şirke düşenler, birçok günahları işleyenler yeryüzünde bozgunculuk yapanlar isyan içinde yaşayanlar bizden kaçıp kurtulacaklarını bizim azabımızı kendilerinden bertaraf edebileceklerini mi, onları cezalandırmağa bizim kadir olamayacağımızı mı zannettiler?

سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorlar O şeyler ki Ne kötüdür

(hükmettikleri şey ne kadar fena) Öyle kendilerinin azaptan kurtulacakları hakkındaki kanaatleri ne kadar yanlış, boş bir kanaatten ibaret! Onlar dünyadaki varlıklarına, azaba uğramadıklarına bakarak, ahirette de azaba uğramayacaklarına kanaat

getiriyorlar, böyle bir hükümde bulunuyorlar, bu pek batıl bir kanaat, pek çirkin bir hükümden başka bir şey değildir.

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

5. Her kim Allah'a kavuşmayı ümit ederse elbette Allah'ın tayin ettiği müddet, herhalde gelicidir. Ve o, hakkıyla işitendir, bilendir.

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ

Allah'a Kavuşmayı Umuyor İse Kim

(Ve her kim Allah'a kavuşmayı ümit ederse) Yani: Cenabı Hakkı ahiretteki hükmüne sevap veya azabına ermeği ve cennete, Allah'ın cemalini görmeye erişmeyi ümit ederse buna inanıp kavuşmak isterse

فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ

Mutlaka gelicidir Allah'ın Vakti Artık şüphesiz

(elbette Allah'ın tayin ettiği müddet gelecektir) Bu istenilen şeylerin meydana gelmesi için takdir edilen zaman herhalde gelicidir bu muhakkaktır, bu husustaki Allah'ın vaadinde cayma, asla söz konusu değildir,

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir O Ve

(Ve o, hakkıyla işitendir, bilendir) O Yüce Yaratıcı işitendir kullarının bütün dediklerini, dilediklerini, tamamen işitir ve o Kerim mabud bilendir kullarının bütün gizli ve aşikâr olan hallerini, kalplerindeki kanaatlerini bilir, haklarında ona göre ilâhi hükmü tecelli eder. Artık bunları güzelce düşünüp de o Yüce Yaratıcıya imandan itaatten ayrılmamalıdır. Aksi takdirde hiçbir kimse Allah'ın azabından kendisini kurtaramaz.

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

6. Ve her kim cihat ederse ancak kendi nefsi için cihad etmiş olur. Şüphe yok ki Allah, elbette âlemlerden müstağnidir.

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ

Kendisi için Cihat eder Artık ancak Cihat ederse Kim Ve

(Ve her kim cihat ederse ancak kendi nefsi için cihad etmiş olur) Bu dünyada cihat yaparsa gayretini sarf ederek güzel amellerine devam ederse, Allah'ın dinî uğrunda cihada atılırsa ancak kendi nefsi için cihad etmiş olur. Çünkü onun bu çalışma ve gayretinin, bu ibadet ve itaatının menfaati kendisine aittir, Allah Teâlâ ise bütün mahlûkatından zengindir, hiçbirinin ibadetine muhtaç değildir, kullarını o gibi vazifeler ile sorumlu tutmuş olması yine onların faideleri içindir, onların ebedî mükâfatlara kavuşmaları içindir. Bundan dolayı bu da bir ilâhi rahmetten başka bir şey değildir

إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

Âlemlerden Elbette müstağnidir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, elbette âlemlerden müstağnidir) Ne insanlara, ne cinlere ve ne de meleklerle ve onların ibadetlerine bir ihtiyacı yoktur ve mekâna, zamana ihtiyaçtan da uzaktır. Fakat bütün bu mahlûkat, o Yüce Yaratıcının lütuf ve ihsanına muhtaçtırlar. O halde o Âlemlerin Rabbi'nin rızasını kazanmak, onun ihsanına erişmek için elbette ki, o kerim olan Yüce mabuda ibadet ve itaatte bulunmaları icap eder. Evet, Herkes kendi çalışma ve gayreti nisbetinde ilâhî kurtuluştan nasibini alır. Eğer bir kimsenin kabı az su alırsa, bundan dolayı dermanın ne kusuru vardır? Bundan dolayı insan çalışmalıdır ki, kendisinde güzel bir kabiliyet bulunmalıdır ki, ebedî nimetlere ulaşabilsin.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي

كَانُوا يَعْمَلُونَ

7.Ve o kimseler ki, iman etiler ve iyi işler yaptılar elbette onların kötülüklerini af ile örteriz ve elbette onları işlemiş oldukları şeyin en güzeli ile mükâfatlandırırız. Bu mübarek ayetler, güzel amellerde bulunan zatların kavuşacakları büyük mükâfatları bildiriyor ve anaya babaya karşı güzelce muamelenin yapılmasını, fakat onların dine aykırı tekliflerine riayet edilmemesini ihtar buyuruyor ve iman ve itaat sahiplerinin Salihler zümresine katılacağını şöylece müjdeliyor,

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, iman ettiler ve iyi işler yaptılar) Cenabı Hakkın birliğini tasdik ederek islam dinini kabul eylediler ve İmanlarını kuvvetlendirmek, üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmek için ibadet ve teate devam ettiler

لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ

Kötülüklerini Onlardan Mutlaka örteceğiz

(elbette onların kötülüklerini örteriz) İnsanlık icabı yapmış oldukları günahları affedererek örteriz o günahlarından dolayı kendilerine ahirette azap etmeyiz. Yani: iman eden bir kimse, vaktiyle işlemiş olduğu küfürden kurtulur. Mümin olduğu halde küçük günahları işleyenler de namaz gibi, oruç gibi ibadetlerde bulundukça bağışlanır, affa uğrar. "Kebair" denilen günahlarda, tövbe ile ve başkalarının haklarına tecavüz etmek suretiyle vuku bulan büyük günahlar da o hakları yerine getirmekle veya helallik almak suretiyle af ve bağışlanmış olur.

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyin ki Daha güzeliyle Mutlaka onları mükafatlandıracağız Ve

(ve elbette onları işlemiş oldukları şeyin en güzeli ile mükâfatlandırırız) O inanan ve ibadet eden zatları işlemiş oldukları şeyin o iyi işlerin mükâfat itibarıyla en güzeli ile mükâfatlandırırız mesela: bir iyi amel karşılığında en az on misli sevap ihsan ederiz. Ne büyük bir ilâhi lütuf! Bir günaha mislinden fazla ceza vermediği halde bir güzel amele böyle kat kat sevap ihsan buyuruyor.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعُكُمْ فَاَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

8.Ve insana anası ve babası hakkında güzellik tavsiye ettik. Bundan sonra senin için hakkında hiçbir bilgi olmayan bir şeyi bana ortak koşarsın diye uğraşırlarsa o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Artık size yapmış olduğlarınızı haber vereceğim.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا

İyilikle Ana babasına İnsana Tavsiye ettik Ve

(Ve insana anası ve babası hakkında güzellik tavsiye ettik) Ve Allah Teâlâ insana güzel ameller cümlesinden olmak üzere anası ve babası hakkında güzellik tavsiye etti bir kimsenin anası ve babası onun varlığının sebebidirler, onun terbiyesine, büyüüp gelişmesine hizmet etmiş bulunmaktadırlar. Artık onların meşru emirlerine riayet etmek kendilerine yardımda bulunmak, bir insanlık vazifesidir. Bunun içindir ki, Cenabı Hak da bunu bizlere emir buyurmaktadır. Şöyle de emrediyor ki:

وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا

Artık onlara itaat etme Bir bilgi Hakında Senin için Yoktur O şeyi ki Bana Ortak koşmak için İki seni zorlarsa Eğer Ve

(Bundan sonra senin için hakkında hiçbir bilgi olmayan bir şeyi bana ortak koşarsın diye uğraşırlarsa o zaman onlara itaat etme) Ey insan! Senin için hakkında hiçbir bilgi olmayan bir şeyi Mabutluğu hakkında bir delil bir bilgi bulunmayan herhangi bir mahlûku bana ilahi zatım hakkında ortak koşarsın diye uğraşırlarsa seni şirke düşürmek için çalışırsa bana isyanda seni günaha düşürmek isterlerse seni zorlarsa o zaman onlara itaat etme. Öyle küfür ve şirki gerektiren emirlerine tavsiyelerine

iltifatta bulunma. Çünkü hiçbir mahlûka, isyan hususunda itaat Caiz değildir. Bir kere düşününüz ki:

إِلَىٰ مَرْجِعُكُمْ

(dönüşünüz **banadır**) İman edenler etmeyenler de, ana babanın tekliflerine itaat de bulunanlar da bulunmayanlar da yarın ahirette Hak Teâlâ'nın manevî huzuruna, yüce mahkemesine sevk edileceklerdir.

فَأَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki O zaman size haber vereceğim

(Artık size yapmış olduklarınızı haber vereceğim) Artık Dünyada iken yapmış olduklarınızı o ahiret âleminde size haber vereceğim sizi dünyadaki amellerinize göre mükâfata ve cezaya kavuşturacağım, artık akıbeti dikkate alıp da ona göre hayatınızı, fiil ve hareketlerinizi tanzime gayret ediniz.

Rivayete göre: Saad ibni Ebi Vakkas" Radiyallahu anh, İslâmiyet'i kabul edince annesi "Hemme Binti Ebi Süfyan" bunu işitmiş "Ey Sad senin İslâmiyet'i kabul ettiğini haber aldım. Vallahi ben daima güneş altına duracağım hiçbir evin gölgesinde bulunmayacağım ve yemek içmek de bana haram olsun, sen Muhammed'i Aleyhisselam inkâr edinceye kadar" demiş ve üç gün kadar öyle yemeksizin, içmeksizin güneşin sıcak ışıkları altında durmuş. Hz. Sad ise ona itaat etmemiş yüz canım olsa da hepsini birer birer çıkaracak olsa ben yine Muhammed Aleyhisselamı inkâr etmem demiş, sonra da Peygamberin huzuruna gelerek annesinin o halinden şikâyetle bulunmuş, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Demek ki: Bir kimseye anası, babası ne kadar ısrar etseler de meşruluğu bilinmeyen bir hususta onlara itaat edilmesi caiz bulunmuyor. Artık meşru olmadığı bilinen, bazı deliller ile sabit bir husus hakkında onlara ısrarları halinde itaat caiz olmadığı gibi ısrar etmemeleri halinde de hiçbir şekilde itaat edilmesi caiz olamaz. Böyle bir itaat, insanı intihara, ebedî helaki gerektiren dinden dönmeye sevk etmek demektir. Bundan sonra böyle bir hususta herhangi bir kimseye nasıl itaat edilebilir?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

9.O kimseler ki: iman ettiler ve iyi işler yaptılar elbette onları Salihler arasına katacağız.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(O kimseler ki: iman ettiler ve iyi işler yaptılar) O kimseler ki Dinsizlikten kaçınarak iman ettiler İslâm dinini kabul eylediler ve bu imanlarını kuvvetlendirmek için iyi işlerde bulundular üzerlerine düşen dinî vazifeleri yerine getirmeye çalıştılar

لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

Salih kimseler içine Elbette onları sokacağız

(elbette onları Salihler arasına katacağız) elbette böyle iman ile güzel ameller ile vasıflanan kulları Salihler arasına girdireceğizdir onları Peygamberler ile veliler ile beraber toplayacağız yahut onları o mübarek zatlar ile cennetlere sokacağız. O zatlar ki, durumlarını düzeltme hususunda maharet sahibidirler. Durumu düzeltmek ise müminlerin derecelerinin son noktasıdır, umulan olgunluğun gayesidir. Böyle bir gayeye ulaşmak için her insan, kalbini iman nuru ile aydınlatmaya, vücudunu güzel amellerle süslemeye çalışıp durmalı değil midir? Ve başarı Allah'tandır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ

10.Ve insanlardan öylesi de vardır ki, Allah'a iman ettik der. Sonra Allah uğrunda bir eziyete uğrasa insanların işkencesini Allah'ın azabı gibi telakki eder. And olsun ki, Rabbinden bir zafer gelecek olunca da elbette diyeceklerdir ki: Biz de muhakkak sizinle beraber bulunduk. Allah, âlemlerin kalplerinde olanı en iyi bilen değil midir? Bu mübarek ayetler de iman iddiasında bulunan münafıkların dünyevî bir sıkıntıyı, Allah'ın azabı gibi saydıklarını ve müminlere bir zafer yüz gösterince kendilerinin de o müminlerin ile beraber olduklarını iddia ettiklerini bildiriyor. Ve bütün müminlerin de münafıkların da kalbilerinden geçenleri Cenabı Hakkın bildiğini ihtar buyuruyor. Calip gelen kâfirlerin de müminleri hak yolundan ayırmak için nasıl batıl tekliflerde bulunduklarını ve o kâfirlerin ahirette kimseye yardım edemeyeceklerini, bilakis kendilerinin de, başkalarının da yüklerini yüklenerek nasıl büyük bir ceza-ya çarpılacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ

Allah'a iman ettik Der O kimse ki İnsanlardan vardır Ve

(Ve insanlardan öylesi de vardır ki, Allah'a iman ettik der) Allah Teâlâ, insanların müminler ile kâfirler kısımlarına ayrılmış olduklarını yukarıda bildirdiği gibi üçüncü kışımı da münafıkların oluşturduğunu şöylece beyan buyuruyor ve insanlardan öylesi de vardır ki Müminlere karşı biz Allah'a iman ettik der kendisini Müslüman gösterir

فَإِذَا أُذِيَّ فِي اللَّهِ

Allah uğrunda Kendisine eziyet edildi Fakat o vakit ki

(sonra Allah uğrunda bir eziyete uğrasa) imanından dolayı kâfirler onu bir azaba uğratacak olsalar

جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ

Allah'ın Azabı gibi İnsanların Fitnesini Kıldı

(İnsanların işkencesini Allah'ın azabı gibi telakki eder) Kâfirler tarafından kendisine isabet eden o eza ve cefayı, Allah'ın azabı gibi şiddetli sayarak dininden döner ve bunu açıkça gösterir. Hâlbuki bu münafıkça, dininden dönme hareketinden dolayı ahirette uğrayacağı ilâhi azap, her türlü dünyevî eziyetlerin, mahrumiyetlerin üstündedir. Ne yazık ki, bunu takdir edemez. Evet. Münafıklar, öyle kimselerdir ki, onlar yalnız dünyevî menfaatler arkasında koşarlar. İşte Cenabı Hak, buyuruyor ki:

وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir yardım Gelirse And olsun eğer Ve

(And olsun ki, Rabbinden bir zafer gelecek olunca da) And olsun ki Rabbinden Müminler için bir nusret bir fetih ve zafer, bir ganimet malı gelecek olunca da elbette o münafıklar

لَيَقُولَنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ

Sizinle beraber İdik Şüphesiz biz Mutlaka diyeceklerdir

(diyeceklerdir ki: biz de muhakkak sizinle beraber bulunduk) Biz de iman husu-
sunda sizinle beraberiz. Artık bizi de o ganimet, mallarına ortak kılın, biz de onlardan birer hisse alalım.

أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Sinelerindedir O şeyleri ki En iyi bilen Allah Ve değil midir?

(Allah, âlemlerin kalplerinde olanı en iyi bilen değil midir?) Elbette o kâinatın yaratıcısı, bütün mahlûkatın hallerini tamamen bilmektedir, bütün kullarının kalplerinden geçenler Allah katında malûmdur. Artık şüphe yok ki, o münafıkların kalplerindeki nifakı, o kâfirlere karşı gösterdikleri eğilimleri de sonsuz olan muazzam ilmiyle tamamen bilmektedir. Buna inanıyoruz.

&-Tefsirülmerağî de deniliyor ki: Bu ayeti kerime, bir rivayete göre "Ayyaş bin Ebi Rebiya" hakkında nazil olmuştur. Bu zat, Müslüman olmuş, hicrette bulunmuştu. Sonra ona bir kardeşleri Ebu Cehil ile Haris tarafından dövülmüş, eziyetlere uğramış ol-

duğu için dinini değiştirmişti. Daha sonra uzun bir müddet yaşamış, imanını yenileyerek güzelce Müslüman olmuştur.

وَلْيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلْيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ

11.Ve elbette ki, Allah iman edenleri bilir ve münafık olanları da bilir.

وَلْيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Allah Elbette bilir Ve

(Ve elbette ki, Allah iman edenleri bilir) Evet Ve elbette ki, Allah o Yüce Yaratıcı iman edenleri bilir samimi surette mümin olanları bilir, onları ebedi saadete eriştirir

وَلْيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ

Münafıkları Elbette bilir Ve

(ve münafık olanları da bilir) Onların da cezalarını verir. İnsanlar, bu hakikati bilip ona göre hareketlerini güzelce tanzim etmeli değil midirler? Kâfirlerin sözlerine bakıp da münafıkça bir vaziyet almak, ciddi surette Müslüman olmamak, insan için nasıl uygun olabilir?

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ

بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

12.Ve o kâfir olanlar, iman edenlere dedi ki: Bizim yolumuza tâbi olun ve biz sizin hatalarınızı yüklenelim. Hâlbuki onlar, bunların hatalarından bir şey yüklenici değildirler, şüphe yok ki, onlar cihete yalancılardır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve o kâfir olanlar, iman edenlere dedi ki) Ve o kâfir olanlar Zaten İslâmiyet düşmanlarıdır, onların sözlerine iltifat edilebilir mi? Onlar iman edenlere açık ve gizli olarak mümin bulunan zatlara, onları aldatmak için dediler ki ey Müslümanlar!

اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ

Hatalarınızı Yüklenelim Ve Yolumuza Tabi olun

(Bizim yolumuza tâbi olun ve biz sizin hatalarınızı yüklenelim) Din hususunda bizim takip ettiğimiz yolu takip edin, İslamiyet ten ayrılın, kork mayınız. Eğer İslâmiyet'ten geri dönmek, bir hata, bir günah ise ondan dolayı ahirette hesaba çekilecek iseniz, onun cezasını biz yükleniriz, sizi sorgulamadan kurtarırsınız

وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Onların hatalarından Yüklenecek kimseler Onlar değildirler Ve

(Hâlbuki onlar, bunların hatalarından bir şey yüklenici değildirler) Hâlbuki o Müslümanları dinden dönmeye sevk etmek isteyen kâfirler bu müminlerin hatalarından dolayı bir şey yüklenici değildirler onlar, saptıracakları müminlerin hatalarını yüklenerek o müminleri mesuliyetten kurtarmaya asla kadir olamazlar. Onlar, gerçeğe aykırı bir iddiada bulunuyorlar, bu suretle de Müslümanları aldatmaya çalışıyorlar.

إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Elbette yalancıdır Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar elbette yalancılardır) Evet. Onlar, kendi dinlerinin doğru olduğunu söylerler ki, bu da bir yalandır.

&-Tefsiri Keşşaf" sahibi diyor ki: Müslüman adını alan bazı kimseleri görürsün ki, arkadaşını bir günaha sevk için ona cesaret vermek için der ki: "Şunu sen yap, onun günahı benim boynuma" birçok cahil zayıf kimselerde bu söze aldanarak öyle yasak bir şeyi işlemiş olur. Bundan dolayı akıllı, düşünen insanlar için lâzımdır ki, onun bunun heves ve arzuları doğrultusundaki sözlerine, güvencelerine kıymet vermeyip dini terbiyeye, İslami ahlaka aykırı olan şeylere meyletmekten son derece kaçınırsınlar.

وَلِيَحْمِلَنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

13.Ve elbette ki, onlar kendi ağırlıklarını ve kendi ağırlıklarıyla beraber nice ağırlıkları da yükleneceklerdir. Ve elbette iftira ettikleri şeylerden kıyamet gününde sorguya çekileceklerdir.

وَلِيَحْمِلَنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ

Kendi yükleriyle Beraber Bir niceyükleri Ve Kendi yüklerini Mutlaka yüklenecekler Ve

(Ve elbette ki, onlar kendi ağırlıklarını ve kendi ağırlıklarıyla beraber nice ağırlıkları da yükleneceklerdir) Ve And olsun ki onlar Ahirette kendi hatalarının, küfürlerinin yükünü taşıyacakları gibi başkalarını sapıtmaya çalıştıklarından dolayı da ayrıca azaba uğrayacaklar, pek büyük mesuliyetler altında kalacaklardır. O sapıklığa uğrayanlar da bu yüzden ayrıca azap görecekler kendi kötü iradelerinin cezasını görüp duracaklardır, bunların azabını başkaları yüklenmiş olmayacaktır,

وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şeylerden ki Kıyamet günü Mutlaka sorguya çekileceklerdir Ve

(Ve elbette iftira ettikleri şeylerden kıyamet gününde sorguya çekileceklerdir)

Evet o kâfirler dünyada iken iftira ettikleri şeylerden yalan yere söyledikleri sözlerden, uydurdukları batıl iddialardan ve kısacası azdırdıkları kimselerin yüklerini yükleneceklerine dair lakırdılarından kıyamet gününde sırf kınamak için, azarlamak için sual olunacaklardır. Onlara çıkışmak için denilecektir ki: Neden dünyada öyle çok kötü niyetli ve şeytanca bir halde yaşadınız? Hem kendinizi küfre düşürdünüz, hem de başkalarını sapıtmaya çalıştınız. Şimdi işte o çirkin amellerinizin cezasına kavuşmuş oldunuz. İşte küfrün, başkalarını dinsizliğe sevk etmek isteyenlerin pek müthiş akıbet'i

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

14.And olsun ki, biz Nuh'u kavmine gönderdik, artık aralarında elli yılı hariç, bin sene durdu. Nihayet onlar, zulümlerini sürdürürken kendilerini tufan yakaladı.

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselamın kavmine Peygamber olarak gönderilmiş ve o kavmin bilâhare tufan ile helak olmuş olduğunu bildiriyor. İbrahim Aleyhisselamın da kendi kavmine Peygamber gönderilmiş ve onları putperestlikten alıkoymaya çalışarak kendilerine ne kadar güzel nasihatlerde bulunmuş olduğunu beyan buyuruyor. Vaktiyle de birçok milletlerin Peygamberlerini yalanlamış olduklarını, Peygamberlerin vazifelerinin ise Allah'ın dinini ümmetlerine açıkça tebliğden ibaret bulunmuş olduğunu beyan ile Resuli Ekrem'e teselli olmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ

Kavmine Nuh'u Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz Nuh'u kavmine gönderdik) Büyük Peygamberlere karşı ümmetlerinin inkârcı vaziyet aldıkları, o mübarek zatlara eza ve cefada bulunmuş oldukları öteden beri vuku bulmaktadır. İşte buna işaret için Cenabı Hak buyuruyor ki: And olsun ki Gerçek bir hadisedir ki biz Nuh'u kavmine Peygamber gönderdik onları Allah'ın dinine davet etti, onların birçok eziyetlerine katlandı

فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا

Yıl Elli Hariç Sene Bin İçlerinde Kaldı

(artık aralarında elli yılı hariç bin sene durdu) kırk yaşında iken peygamber olmuş, dokuz yüz elli sene kavmini dine davet etmiş, tufandan sonra altmış sene daha yaşamış, bin elli yaşında iken ahiret'e teşrif etmişlerdir. İnsanların hayat müddeti Allah'ın takdiri ile az da çok da olabilir. Eğer ilâhi takdir olmasa ne insan meydana gelebilir ne de bir gün olsun yaşayabilir. Bundan dolayı Cenabı Hakkın takdiriyle, kudretiyle herhangi bir kimsenin ne kadar fazla yaşayabileceği asla imkânsız görülemez. "Tabi-

at kanunları" denilen şeyler, Allah'ın iradesine bağlıdır. Onların hepsi de İlâhi irade ile değişebilir. Hikmetin gereği ne ise o meydana gelir,

فَاَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

Zalim kimseler Onlar iken Tufan Sonunda onları yakaladı

(Nihayet onlar, zulümlerini sürdürürken kendilerini tufan yakaladı) Nihayet onlar O Nuh kavmi zulümlerini sürdürürken, kendilerini tufan yakaladı onlar, müşrik kimseler olarak o muazzam tufanın dalgaları arasında kahrolup gitmişlerdir. İşte küfür ve isyanın korkunç bir cezası

فَانْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

15.Fakat biz onu ve gemi arkadaşlarını kurtuluşa erdirdik ve onu o hadiseyi âlemler için bir ibret kıldık.

فَانْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ

Gemi Halkını Ve Fakat onu kurtardık

(Fakat biz onu ve gemi arkadaşlarını kurtuluşa erdirdik) Fakat biz Hz. Nuh'u ve onun gemi arkadaşlarını onunla beraber gemiye binmiş olan zatlara ki, bir rivayete göre yetmiş sekiz kişiden ibaret olup yarısı erkek, yarısı da kadın imiş kurtuluşa erdirdik. Onları boğulmaktan kurtardık, onlar dine bağlılıklarının bu dünyevi mükâfatını görmüş oldular

وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

Alemlere Bir ibret Onu kıldık Ve

(ve onu âlemler için bir ibret kıldık) Ve onu o gemiyi veya tufan hâdisesini âlemler için bir ibret kıldık bundan insanlar bir ibret dersi almalıdır. Evet. Bir hâdis, Allah'ın kudretine şahitlik ediyor, Hak Teâlâ'nın itaatkâr kullarını nihayet selâmet ve saadete kavuşturacağını, isyankâr kullarını da lâyük oldukları cezalara erdireceğini gösteriyor ve kavmi tarafından çok eza ve cefaya uğramış olan Hz. Peygamber'e teselli oluyor. Nuh Aleyhisselam'ın kıssası için "Hud Suresi" ne de bakınız!

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

16.İbrahim'i de hatırla o vakit ki, kavmine dedi: Allah'a ibadet edin ve ondan korkun. Bu, sizin için eğer bilmiş olsanız pek hayırlıdır.

İşte diğer bir ibret vesile de İbrahim Aleyhisselamın hayat tarihidir. Cenabı Hak, buyuruyor ki:

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ

Ondan sakını Ve Allah'a Kulluk edin Kavmine Demişti O vakit İbrahim'i Ve

(İbrahim'i de hatırla o vakit ki, kavmine dedi) İbrahim'i de hatırla, o da büyük bir peygamberdir o vakit ki, kavmine Peygamber olarak gönderilmişti, onlara dedi ki: Allah'a ibadet edin onu birleyin ve kutsayın ve ondan korkun o Yüce Yaratıcının azabını düşünerek titreyin, ona hiçbir şeyi ortak koşmayın

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer Sizin için Hayırlıdır Bu

(Bu, sizin için eğer bilmiş olsanız pek hayırlıdır) Bu samimi ibadette bulunup takva ehli olarak yaşamanız sizin için eğer bilerseniz hayır ile şerrin, faideli şeyler ile zararlı şeylerin aralarını ayırmaya güç yetirebilerseniz pek hayırlıdır. Her şeyin üstünde bir hayra sahiptir. Çünkü ebedi selamet ve saadet bununla kaimdir.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

17.Siz ancak Allah'tan başka putlara ibadet ediyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Allah'tan başka kendilerine tapındığınız şeyler, şüphe yok ki, sizin için bir

rızka sahip olamazlar. Artık rızkı Allah'ın katında arayınız ve ona ibadet ediniz ve ona şükür eyleyiniz, siz ancak ona döndürüleceksiniz.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا

Putlara Allah'tan Başka Tapıyorsunuz Ancak

(siz ancak Allah'tan başka putlara ibadet ediyorsunuz) Ne yazık ki, Ey kavmim! Asla mabutluk sıfatına sahip, ibadete lâîk olmayan bir takım taşlara, heykellere tapınıp duruyorsunuz

وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا

Yalan Uyduruyorsunuz Ve

(ve yalan uyduruyorsunuz) Öyle mahlûk, fânî, aciz şeylere tanrı unvanını veriyorsunuz, onların size şefa'at edeceklerini iddiada bulunuyorsunuz.

إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorsunuz Onlar ki Şüphesiz

(gerçekten Allah'tan başka taptıklarınız) Şüphe yok ki pek aciz, kudretten mahrum şeylerdir,

لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا

Bir rızka Size Malik olamazlar

(onlar sizin için bir rızka sahip olamazlar) Sizi asla bir şey ile rızıklandıramazlar onlar kendi başlarına gelen bir belâyı bile kendilerinden bertaraf eyleyemezler. Artık onlardan ne beklenilebilir?

فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ

Rızkî Allah'ın Katında Öyle ise arayın

(artık rızkı Allah'ın katında arayınız) Çünkü âlemlere rızık veren ancak o Kerim yaratıcıdır.

وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ

Ona Şükredin Ve Ona kulluk edin Ve

(Ve ona ibadet ediniz ve ona şükreleyiniz) Ondan başkası ibadete layık olamaz, o Kerim Yaratıcıya sizi kavuşturmuş olduğu nimetlerden dolayı şükrü bir mühim vazife biliniz, yerine getirmeye çalışınız siz ancak

إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(ona döndürüleceksinizdir) O Yüce Yaratıcıya döndürüleceksinizdir sizi öldükten sonra tekrar hayata erdirecek, sizin ahiret âlemine çekecek, itaatkâr olanlarınızı sevaba, isyankâr olanlarınızı da azaba kavuşturacak olan ancak o Kâinatın Yaratıcısıdır. Artık bu akıbeti dikkate almalı değil misiniz?

وَإِنْ تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

18.Ve eğer yalanlarsanız, muhakkak ki, sizden evvel birçok ümmetler de yalanladılar. Peygamber üzerine de apaçık tebliğden başka bir şey yoktur.

وَإِنْ تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ

Sizden önceki Ümmetler Yalanlamıştı Muhakkak ki Yalanlarsanız Eğer Ve

(Ve eğer yalanlarsanız, muhakkak ki, sizden evvel birçok ümmetler de yalanladılar) Hz. İbrahim, kavmine karşı Allah'ın birliğine dair öyle hitapta bulunduktan sonra onları tehdit ve ikaz için şöyle de buyurmuştur. Ve eğer yalanlarsanız Benim bu sözlerimi kabul etmez, beni yalancı sanırsanız, neticesini artık siz düşününüz! muhakkak ki, sizden evvel birçok ümmetler de Peygamberlerini, meselâ: Şit, İdris, Nuh Aleyhis-selam gibi zatları Yalanladılar bu yalanlayanlar Peygamberlere değil kendi nefislerine kötülükte bulundular. İnkârlarının cezasını, kendileri çekmiş oldular

وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğ Ancak Peygamber Üzerine Yoktur Ve

(Peygamber üzerine de apaçık tebliğden başka bir şey yoktur) Bir Peygamber, kavmine Allah'ın hükümlerini açık bir şekilde bildirir, birçok mucizeler gösterir, bu suretle peygamberlik vazifesini yerine getirerek Allah katında mükâfata kavuşur. İşte Son Peygamberin de Peygamberlik vazifesi bundan ibarettir. Artık onun tebliğlerini kabul etmeyenler de kendilerinin korkunç akıbetlerini düşünsünler.

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

19.Görmediler mi ki, Allah, yaratılanı ilk başta nasıl yaratıyor, sonra da tekrarlıyor. Şüphe yok ki, bu, Allah'a göre kolaydır.

Bu mübarek ayetler de insanların bakışlarını kudret eserlerini seyretmeye davet ederek ahiret hayatını inkâr edenleri ikaz ediyor ve ilâhi kudretin her şeye fazlasıyla kâfi olduğunu bildiriyor. Yüce Yaratıcının hiçbir hususta aciz bulunmadığını, ondan başka hakiki bir dostun, bir yardımcının mevcut olmadığını bildirerek Cenabı Hak'ın ayetlerini ve Ona kavuşmayı inkâr ederek ümitsizliğe düşmüş olanların da ne kadar helak olmuş bir vaziyette kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ

Yaratmaya Allah Başlıyor Nasıl Ve görmediler mi?

(Görmediler mi ki, Allah, yaratılanı ilk başta nasıl yaratıyor) Allah Teâlâ Hazretleri, ahiret hayatını yalanlayanların cehaletini gözler önüne sermek için buyuruyor ki: Görmediler mi yani: Kendilerine açık bir bilgi ulaşmadı mı ki Allah Teâlâ Hazretleri yaratılanı ilk baştan nasıl var ediyor? Bir nutfeden, bir kan parçasından böyle bir maddeden veya maddesiz dilediği mahlûkunu nasıl meydana getiriyor?

ثُمَّ يُعِيدُهُ

(sonra da onu tekrarlıyor) Sonra da o mahlûkunu öldürdükten sonra geri çeviriyor bir şeyi ilk baştan yaratan, elbette ki, onu öldürdükten sonra tekrar var etmeye de kadirdir. İlk yaratılış, yaratılışın tekrarı için bir delil teşkil etmektedir,

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Pek kolaydır Allah'a göre Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, Allah'a göre kolaydır) Şüphe yok ki bu, Dilediğini ilk baştan yaratmak, sonra da onu tekrar etmek, yeniden hayata kavuşturmak Allah'a göre kolaydır. Cenabı Hak, yüce kudret sahibidir. Bir şeyi ilk baştan yaratmak, onu öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmak o yüce kudrete göre pek kolaydır, onda zorluk, düşünülmesi değildir.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ

اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

20.De ki: Yerde yürüyünüz de bir bakınız ki: Yaratmaya nasıl başlamış. Allah Teâlâ sonra da ahiret hayatını meydana getirecektir. Şüphe yok ki Allah Teâlâ, her şey üzerine fazlasıyla kadirdir.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ

Yaratmaya Başlamış Nasıl Ve bakın Yeryüzünde Yürüyün De ki

(De ki: Yerde yürüyünüz de bir bakınız ki: Yaratmaya nasıl başlamış) Hak Teâlâ Hazretleri, İbrahim Aleyhisselama veyahut bizim yüce Peygamberimize şöyle emretmiştir. Ey Resulüm! O inkârcılara De ki: Yerde yürüyünüz de bir bakınız ki Nazarı itibara alınız ki, Rabbiniz İnsanları ve diğer birçok mahlûkatı ilk baştan nasıl çeşitli tavırlar değişik tabiatlar, farklı ahlâk ve kabiliyet üzere yaratmış. Yeryüzünde ne kadar çeşit çeşit dağlar, dereler, denizler meydana getirmiş, bunları nazarı dikkatle seyret-

denler, elbette ilâhi kudretin büyüklüğünü takdire mecbur olurlar. Evet. Allah Teâlâ Her şeye kadirdir

ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ

Ahiret Hayatını Meydana getirecek Allah Sonra

(sonra da Allah ahiret hayatını meydana getirecektir) Nice çeşitli hayat safhalarını meydana getirmiş olan o Yüce Yaratıcı, buna da inanıyoruz ki kadirdir.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ her şey üzerine fazlasıyla kadirdir) Binaenaleyh insanları öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmaya da ilâhi kudreti fazlasıyla yeterlidir

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ

21.Dilediği kimseye azap eder ve dilediği kimseye de merhamet buyurur. Ve ona döndürüleceksinizdir.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Azap eder

(Dilediği kimseye azap eder) Evet. O Hikmet Sahibi Yaratıcı, bütün kulları üzerinde hikmetinin gerektirdiği şekilde tasarruflarda bulunur. Dilediği kimseye Dünyada ve ahirette azap eden onu ilâhi adaleti sebebiyle cezaya uğratar,

وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Merhamet eder Ve

(ve dilediği kimseye de merhamet buyurur) mümin ve Salih kullarını lütuf ve kere-miyle nimetlere, mükâfatlara ulaştırır ve Ey insanlar!

Şüphe yok ki, hepiniz

وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve

(Ve ona döndürüleceksinizdir) O Yüce Yaratıcının manevî huzuruna döndürülecek-sinizdir artık hakkınızda kabiliyetinize ve kazandığınıza göre onun rahmeti veya azabı tecelli edecektir.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

22.Ve siz onu ne yerde ve ne de gökte aciz bırakıcı değilsiniz ve sizin için Al-lah'tan başka bir dost, bir yardımcı da yoktur.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

Ne gökte Ve Yerde Aciz bırakacak kimseler Siz değilsiniz Ve

(Ve siz onu ne yerde ve ne de gökte aciz bırakıcı değilsiniz) Ve Şüphe yok ki, O Yüce Yaratıcı, her şeye kadirdir, siz ey insanlar! O kâinatın yaratıcısını ne yerde ve ne gökte aciz bırakıcılar değilsiniz. Onun hükmünün, ilâhi takdirinin sizlere yönelme-sine asla engel olamayacaksınız, isterse, yerlerin altlarına saklanınız, isterse, faraza semalara yükselerek gizlenmeye çalışınız, herhalde sizi yakalatıp lâıyk olduğunuz akıbete kavuşturacaktır. Yerde olanlar da, göklerde bulunanlar da O Yüce Yaratıcının hâkimiyet dairesinden asla çıkamazlar

وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı Ve Hiçbir dost Allah'tan Başka Sizin için yoktur Ve

(ve sizin için Allah'tan başka bir dost, bir yardımcı da yoktur) Ve Ey insanlar! Şunu da iyice bilmelisiniz ki, sizin için Allah'tan başka bir veli sizi koruyacak bir yakı-nınız, bir dostunuz yoktur ve sizin için bir yardımcı da yoktur sizi o Kerim Yaratıcıdan başka koruyacak bir kuvvet sahibi bulunamaz. Artık bunu biliniz de ona göre kulluk vazifelerinizi yerine getirmeye çalışınız, Allah'ın korumasına sığınınız.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

23. Ve o kimseler ki, Allah'ın ayetlerini ve ona kavuşmayı inkâr ettiler, işte onlar, benim rahmetimden ümitlerini kestiler ve işte onlar için pek acıklı bir azap vardır

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ

Ona kavuşmayı Ve Allah'ın Ayetlerini İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, Allah'ın ayetlerini ve ona kavuşmayı inkâr ettiler) Onun varlığına, kudret ve azametine pek açıkça, işaret ve şahadet eden delilleri, parlak kanıtları inkâr ettiler, onlara iman etmediler ve Allah Teâlâ'nın manevi huzuruna, Yüce mahkemesine kavuşmayı inkâr ettiler ahiret hayatına inanmazlar işte Yüce Allah buyuruyor ki:

أُولَئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي

Rahmetimden Ümidi kesmişlerdir İşte onlar

(onlar benim rahmetimden ümitlerini kestiler) Onlar kıyamet gününde Allah'ın rahmetine asla nail olamayacaklardır. Çünkü onlar, Cenabı Hakkın varlığına, ahiret hayatının gerçekleşeceğine inanmadıkları için öyle bir rahmete kavuşma ümidinden mahrum bulunmuşlardır. Onlar, Allah Teâlâ'ya sığınarak onun rahmetine kavuşma niyazında bulunmamış, inkârcı kimselerdir. Bundan dolayı

وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır İşte onlar Ve

(ve işte onlar için pek acıklı bir azap vardır) Onlar için yarın ahiret âleminde pek acıklı bir azap vardır. İşte dinsizliklerinin müthiş akıbeti

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجِيَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي

ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

24. Artık İbrahim Aleyhisselam'ın kavminin cevabı: Onu öldürünüz veya onu yakınız demekten başka bir şey olmadı. Fakat Allah onu ateşten kurtardı. Şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için elbette ibretler vardır.

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhisselamın pek kuvvetli, hayır tavsiye edici tebliğlerine karşı kavminin ne kadar canice bir suikastte bulunmuş olduklarını bildiriyor. Hz. İbrahim'in de kurtuluşa erip kavmine onların müşrikçe hallerini bildirerek pek korkunç bir akıbetle uğrayacaklarını ihtar buyurmuş olduğunu beyan etmektedir.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ

Onu yakın Yahut Onu öldürün Demeleri Ancak Kavminin Cevabı Ve olmadı

(Artık İbrahim Aleyhisselam'ın kavminin cevabı: Onu öldürünüz veya onu yakınız demekten başka bir şey olmadı) O müşrik kavim, Hz. İbrahim'in bildirdiği pek açık, kuvvetli delillere karşı, makul bir surette cevap vermeğe kadir olamadılar. Artık o muhterem Peygambere karşı onun kavminin cevabı onu öldürünüz veya onu Ateşe atarak yakınız demekten başka bir şey olmadı. Bunun üzerine birlikte hareket ettiler, birçok odun toplayarak büyük bir ateş meydana getirdiler, o masum Peygamberi o ateş içine attılar,

فَأَنْجِيَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ

Ateşten Allah Fakat onu kurtardı

(fakat Allah onu ateşten kurtardı) O ateş, bir harika olarak selametli bir hale geldi

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir kavim için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(şüphe yok ki, bunda iman eden bir kavim için elbette ibretler vardır) Bu kıssada, bu harikulade hadisede Bu halin, bu değişmenin böyle meydana gelmesinde Hz. İbrahim'in Peygamberliğine, onun Allah katındaki yüksek mevkiine ve ilahi kudretin

her şeye kâfi olduğuna dair elbette ki pek büyük şahitler, deliller vardır. Kabiliyetten mahrum dinsizler ise bunu takdir ederek uyanamazlar.

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوِيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ

25.Ve dedi ki: Siz dünya hayatında aranızda bir sevişme sebebi olmak için Allah'tan başka putlar edinmiş oldunuz. Sonra kıyamet gününde bazınız, bazınıza küfür edecek ve bazınız bazınıza lanet eyleyecektir, varacağınız yer de ateştir ve sizin için yardımcılardan bir kimse de yoktur.

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا

Putları Allah'tan Başka Edindiniz Ancak Dedi Ve

(Ve dedi ki Sizler Allah'tan başka putlar edinmiş oldunuz) İbrahim Aleyhisselam, öyle harikulade bir şekilde ateşten kurtulduktan sonra da müşrik kavmine karşı korkusuzca dedi ki: Sizler Allah'tan başka putlar edinmiş oldunuz. Bunu da Birbirinize karşı veya sizinle putlar arasında

مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Aranızdaki Muhabbet ile

(dünya hayatında aranızda bir sevgi) vesilesi bulunsun diye o Kâinatın Yaratıcısının hükmü ve kahrı altında bulunan aciz varlıkları putlar edinmiş oldunuz. Güya onlardan bir faide görecektimşiniz, güya onların sebebiyle aranızda bir dostluk ve sevgi meydana gelecekmiş! Heyhat!

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ

Bazısını Bazınız İnkâr edecek Kıyamet günü Sonra

(sonra kıyamet gününde bazınız bazınıza inkâr edecek) O batıl mabutlar ile onlara dünyada iken tapmış olanlar, birbirine karşı böyle inkârcı bir vaziyet alacaklardır, aralarındaki sevgi, düşmanlığa dönmüş bulunacaktır,

وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا

Bazısını Bazınız La'netleyecek Ve

(ve bazınız bazınıza lanet eyleyecektir) Cenabı Hak, o putlara da ahirette bir söz söyleme kabiliyeti verecek. Onlara tapanlar, onların yüzünden felakete uğradıklarını görecektir putlara lanet okuyacaklarıdır. O putlar da kendilerinin böyle bir ibadete onları davet etmemiş olduklarını ileri sürerek o kendilerine tapınmış olanlara lanet okuyacaklardır. Hz. İbrahim, şunu da ilâve buyurdu ki: Ey müşrikler! Sizin

وَمَاؤِيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ

Yardımcılardan Sizin için yoktur Ve Ateştir Varacağınız yer de Ve

(ve varacağınız yer de ateştir ve sizin için yardımcılarda olmayacaktır) evet sizler Cehenneme atılarak orada ebediyen kalacaksınız, Bir kimse de yoktur ki sizi o ateşten yardım edip de kurtarsın. Müminleri ise Cenabı Hak ateşten korur. Nasıl ki, İbrahim Aleyhisselamı da düşmanlarının ateşinden kurtarmıştır,

فَأَمَّنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

26.Bunun üzerine ona Lut, iman etti ve dedi ki: Şüphe yok, ben Rabbime bir hicret ediciyim. Muhakkak ki, mutlak güç ve hikmet sahibi olan O'dur, 0.

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhisselama, Hz. Lut'un inanıp tabi olduğunu, Hz. İbrahim'in de Cenabı Hakkın emredeceği başka bir yere hicret eyleyeceğini söylemiş bulunduğunu bildiriyor. Ve Hz. İbrahim'e bir mükâfat olarak Hz. İshak ile Yakub'un verildiğini ve soyunun peygamberliğe ilâhi kitaba nail olduklarını ve Hz. İbrahim'in ahirette de büyük bir makam sahibi olacağını müjdeliyor. Lut Aleyhisselamın da pek

çirkin fiillerde bulunan kavmini ne şekilde kınamış ve hareketlerini değiştirmeleri için ne kadar çaba ve gayret göstermiş bulunduğunu ve kavminin inkârlarına ve azap temennisinde bulunmalarına karşı da ilâhi zafere kavuşmayı niyazda bulunmuş olduğunu açıklamaktadır.

فَأَمَّنَ لَهُ لُوطٌ

Lut Ona Bunun üzerine iman etti

(Bunun üzerine ona Lut, iman etti) İbrahim Aleyhisselam'ın o harikulade başarısını, gerçeğe uygun olan sözlerini onun kardeşi Hara'nın oğlu olan Hz. Lut görmüş dinlemiş oldu. Bunun üzerine Hz. İbrahim'e Lut iman etti onu tasdik eyledi, onu ilk tasdik edenlerden bulundu

وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي

Rabbime Hiçret ediciyim Doğrusu ben Dedi Ve

(ve dedi ki: Şüphe yok, ben Rabbime bir hicret ediciyim) Ve İbrahim Aleyhisselam da dedi ki: şüphe yok ben Rabbime yani o kerim Yaraticının emrettiği razı olduğu bir beldeye hicret ediciyim kendi beldemden, kendi kabilemden ayrılarak kendisinde dostum, yakınım, yardımcım olmayan bir beldeye gideceğim,

إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli olan Daima üstün olan O dur Şüphesiz o

(Muhakkak ki o, mutlak güç ve hikmet sahibi olan O'dur) Muhakkak ki o Allah celle celaluhu **el aziz** Düşmanlarına galip, her emri geçerli olan ve **el hâkim** olan her iradesi, her fiili hikmet ve menfaate dayalı bulunan O'dur o Yüce Yaraticıdır.

&-Bundan dolayı Hz. İbrahim, ikametgâhı olan ve Küfe köylerinden bulunan "Kusa" dan ayrılarak evvelâ "Harran'a" sonra da arzı mukaddese = Şam'a girerek Filistin'de kalmıştır. Her Peygamber bir kere hicret etmiş olduğu halde Hz. İbrahim böyle iki defa hicret etmişti. Onun bu hicreti sırf Allah rızası için olmuştu. Yanında da eşi Sara Hazretleriyle kardeşinin oğlu Hz. Lut bulunmuştu. Rivayete göre Hz. İbrahim, 0 zaman yetmiş beş yaşında imiş. Hz. Lut da "Sedum" da kalmıştı.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَاتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي

الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

27.Ve ona İshak'ı ve Yakub'u bağışladık ve Peygamberliği ve kitabı onun soyundan gelenlere verdik ve ona dünyada mükâfatını verdik ve şüphe yok ki, o ahirette de elbette Salih olanlardandır.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

Ya'kub'u Ve İshak'ı Ona İhsan ettik Ve

(Ve ona İshak'ı ve Yakub'u bağışladık) Hz. İbrahim'e bu hicretin bir mükâfatı olarak Sara adındaki ihtiyarlamış olan eşinden İshak'ı ihsan ettik ve bunun oğlu olarak da Yakub'u bağışladık kendilerine böyle lütufta bulunduk

وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ

Kitabı Ve Peygamberlik Neslinde Kıldık Ve

(ve Peygamberliği ve kitabı onun soyundan gelenlere verdik) Ve özellikle peygamberliği ve kitabı semavi kitaplara kavuşmayı Hz. İbrahim'in soyundan gelenlere verdik yani: Bütün Peygamberler, artık Hz. İsmail ile Hz. İshak'ın evlat ve torunları arasından dünyaya gelmiş oldular. Bilâhare, bütün Peygamberler, Hz. İshak'ın neslinden dünyaya gelmiş, yalnız Son Peygamber Efendimiz de Hz. İsmail'in soyundan olarak dünyaya şeref vermiş ve bütün peygamberlerin faziletlisi ve sonuncusu olduğu için diğer bütün Peygamberlere eşit bulunmuştur

وَأَتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Mükâfatını Ona verdik Ve

(ve ona dünyada mükâfatını verdik) Hz. İbrahim Aleyhisselam Allah rızası için olan hicretinin mükâfatını dünyada da gördü. Bol bir rızık, hayırlı evlat ve torunlara, insanlar arasında pek güzel şekilde anılmaya kavuştu

وَأَنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

Elbette Salih kimselerdendir Ahirette Şüphesiz o

(ve şüphe yok ki, o, ahirette de elbette Salih olanlardandır) Hz. Âdem, Hz. Nuh gibi pek yüksek mertebelere sahip, ebedî saadette seçkin, her şekilde tam bir iyilik ile vasıflanmış zatlar cümlesindendir.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ

28.Lut'u da hatırla o vakit ki, kavmine dedi: Şüphe yok, siz elbette öyle pek bir harekette bulunuyorsunuz ki, sizden evvel âlemlerden hiçbir fert, onu işlemiş değildir

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ

Kavmine Demişti O vakit Lut'u Ve

(o vakit ki, Lut kavmine dedi) Ey habibim Lut'u da 0 mübarek Peygamberi de hatırla, güzel vasıflarını zikir eyle o vakit ki, o muhterem zat kavmine onları kınamak ve çirkin hareketlerinden men için kendilerine hitap ederek dedi ki:

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ

Çirkin işe Elbette geliyorsunuz Şüphesiz siz

(şüphe yok, siz elbette öyle pek çirkin bir harekette bulunuyorsunuz) Son derece çirkin, haram olan livata cinayetine cüret ediyorsunuz ki

مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ

Alemlerden Hiçbir kimse Onunla Sizi geçmedi

(sizden evvel âlemlerden hiçbir fert onu işlememiş idi) Ne insanlardan ve ne de cinlerden bir şahıs o pek çirkin muameleyi işlemiş değildir bu ne kadar alçakça ve ahlaksızca bir hareket.

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ

جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَئِتَيْنَا بَعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

29.Siz hâlâ erkeklere yaklaşacak ve yolu kesecek ve toplantılarınızda çirkin şeyleri yapacak mısınız? Artık kavminin cevabı: "Eğer sen sadıklardan isen bize Allah'ın azabını getir" demekten başka bir şey olmadı.

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ

Erkeklerle Gerçekten geliyorsunuz Şüphesiz siz mi?

(Siz hâlâ erkeklere yaklaşacak mısınız?) Hz. Lut, kınamasına devam ederek buyurdu ki: Ey nefislerine yenilen, hayvani hareketlere devam eden kimseler. Siz hâlâ erkeklere gidecek onlara şehvetle tecavüz edecek misiniz?

وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ

Kötülüğe Toplantılarınızda Geliyorsunuz Ve Yolu Kesiyorsunuz Ve

(ve yolu kesecek ve toplantılarınızda çirkin şeyleri yapacak mısınız?) Gidip gelen yolculara saldırarak, onların mallarını ellerinden alarak, namuslarına, hayatlarına tecavüz edip duracak mısınız? Veya meşru olan hanımlarla evlilik yolunu kesecek misiniz? Ve Siz toplantılarınızda bir araya toplanıp o meclislerde çirkin şeyleri yapacak mısınız? Öyle akla, şahsiyete, insanlığa, namus ve haysiyete aykırı, sosyal terbiyeye zıt, sözlerde, vaziyetlerde bulunacak mısınız? Nedir sizin öyle hayvanca, edepsizce hareketleriniz? Bu ne zalimce, edepsizce bir hareket? Bun sualden sonra

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ

Kavminin Cevabı Artık olmadı

(Artık kavminin cevabı doğru bir söz söylemek olmadı) Artık bu gibi hayrı tavsiye edici ihtarlara, tembihlere rağmen Hz. Lut'a karşı kavminin cevabı onların cahilce ve alay konusu sözleri

إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden İsen Eğer Allah'ın Azabını Bize getir Demeleri Ancak

(Eğer doğru söyleyenlerden isen bize Allah'ın azabını getir) bizi Allah'ın kahrına uğrat demekten başka bir şey olmadı. Terbiyesiz kimseler, kendilerini müdafaa için makul bir söz bulamadılar. Kendilerinin o kötülöklere devam edeceklerine işaretle bulunmuş oldular. Hz. Lut'un devam eden ihtarlarına karşı, muhalefette devam edip bilâhare o mübarek zatı beldelerinden çıkarmak bile istediler. Bu hususa dair "Araf Suresi" ile "Neml Suresi" ne de bakınız!

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ

30.Dedi ki: Ey Rabbim! O fesatçılar topluluğuna karşı bana yardım eyle.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ

Fasatçılar Topluluğuna karşı Bana yardım et Rabbim Dedi

(Dedi ki: Ey Rabbim O fesatçılar topluluğuna karşı bana yardım eyle) Lut Aleyhisselam, kavminin o kötü hareketlerinden vaz geçmeyeceklerini anlayınca Hak Teâlâ Hazretlerine dua ve niyaza başlayarak Dedi ki Yarabbi ey ihsanı bol olan kerim Yaraticım! O fesatçılar topluluğuna o kadar gayri ahlâki hareketlerde bulunan kavim üzerine bana zafer ver onları mağlup et, onları lâıyk oldukları azaba kavuştur. Artık O terbiyesiz, dinsiz kavim, haklarında vaad edilen akıbete, müthiş bir cezaya kavuşacaklardı.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا

كَانُوا ظَالِمِينَ

31.Elçilerimiz, İbrahim'e müjde ile gelince, dediler ki: Biz muhakkak şu kasabanın ahalisini helak edeceğiz Çünkü onun ahalisi, zalim kimselerdir.

Bu mübarek ayetler, meleklerin İbrahim Aleyhisselama gelip ona oğlu Hz. İshak ile torunu Hz. Yakub'un ihsan buyrulacaklarını müjdelemiş ve Lut kavminin helak edileceğini, Hz. Lut'un ise eşinden başka kendisine tâbi olanlar ile korunacaklarını haber vermiş olduklarını bildiriyor. Ve bu meleklerin birer insan suretinde Hz. Lutra gidip gördükleri için kavmi tarafından tecavüze uğrayabilecekleri endişesiyle Hz. Lutrun üzüldüğünü, meleklerin ise ona teminat verip o kavmin semavi bir azap ile helak edileceklerini bildirmiş olduklarını ve o kavme ait yurdun büyük bir ibret levhası teşkil ettiğini beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى

Müjde ile İbrahim'e Elçilerimiz Geldiler Ne zaman ki Ve

(Elçilerimiz, İbrahim'e müjde ile gelince) Lut Aleyhisselam, kavmine karşı Allah'ın yardımına ulaşmayı temenni etmişti, artık bu duasının kabul olduğunu görecekti. Ne zamanki elçiler Melekler, Hz. Cibril ile arkadaşları Hz. İbrahim'e müjde ile geldiler oğlu Hz. İshak'ın ve torunu Hz. Yakub'un dünyaya geleceklerini müjdelediler ve bu melekler "Sedum" tarafına yönelecekleri zaman Hz. İbrahim'e

قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ

Şehrin Bu Halkını Helak edicileriz Doğrusu biz Dediler

(dediler ki, biz muhakkak şu kasabanın ahalisini helak edeceğiz) Onların helaki takdir edilmiştir

إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ

Zalim kimseler Oldular Oranın halkı Şüphesiz

(çünkü onun ahalisi zalimler oldular) Onlar zulme, bozgunculuğa devam etmektedirler, çeşit çeşit günahları işleyip durmaktadırlar.

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ

الْغَابِرِينَ

32.Dedi ki: Orada muhakkak ki, Lut vardır. Dediler ki: biz orada kim olduğunu daha iyi biliriz. Elbette onu ve ailesini kurtaracağız, kansı müstesna. O geride kalanlardan oldu.

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا

Lut Orada var Şüphesiz Dedi

(Dedi ki: Orada muhakkak ki, Lut vardır) Hz. İbrahim, meleklerin verdikleri bu haberi işitince, kardeşinin oğlunu düşündü, onun hakkında şefkati parlamaya başladı da Dedi ki: O kasabada muhakkak ki, Lut vardır. Onun hali ne olacak? Orasını nasıl helak edeceksiniz? Melekler de

قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا

Oradadır O kimseyi ki Daha iyi bilenleriz Biz Dediler

(dediler ki: biz orada kim olduğunu daha iyi biliriz) orda Hz. Lut'un da, başkalarının da bulunduklarına pekiyi biliyoruz

لَنَنْجِيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ

Karısı Hariç Ailesini Ve Elbette onu kurtaracağız

(elbette onu ve ailesini kurtaracağız, kansı müstesna) Hz. Lut ile ona tâbi olanları, onun mümin olan çoluk çoğunu kurtaracağız onlar helake uğramayacaklardır, ancak karısı müstesna o helak olacaktır. Çünkü o

كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

(geride kalanlardan oldu) Yani: O kadın, kasabada kalıp helak olanlardan bulunacaktır. Deniliyor ki: O kadın, aslında Lut kavmi gibi ahlaksızlığı bizzat işlemiş değildi. Fakat Hz. Lut'un evine gelen misafirleri, O kasabanın şerli ahalisine haber verir, onların şerlerine sebep olurdu. Şerre sebep olan ise şerri fiilen işlemiş gibi sayılır.

وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا

تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

33.Ve o vakit ki, elçilerimiz Lut'a geldi. Lut onlar hakkında tasalandı ve onlar sebebiyle takati darlaştı. Ve dediler ki: Korkma ve üzülmeye, şüphe yok ki, seni ve aileni kurtaracağız, yalnız eşin müstesna. O geride kalanlardan oldu.

وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا

Lut'a Elçilerimiz Geldi Ne zaman ki Ve

(Ve o vakit ki, elçilerimiz Lut'a geldi) Ve o vakit ki, elçilerimiz Hz. İbrahim'i ziyaret eden melekler, ondan ayrılıp Lut'a geldi ler, onu ziyarette bulundular. Hz. Lut

سِئًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا

Eli kolu Onlardan dolayı Daraldı Onlardan dolayı Tasalandı

(Lut onlar hakkında tasalandı ve onlar sebebiyle takati darlaştı) Onlar, birer güzel insan suretinde görünmüşlerdi, kavminin onlara kötü bir iş yapacaklarını düşünerek üzüntü ve keder içinde kaldı. Ve onlar sebebiyle takati darlaştı düşünülen tecavüzü bertaraf edebilmek için bir çare bulamaz bir halde kaldı. Melekler, Hz. Lut'un o kalbi üzüntülerini gördüler

وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ

Üzülme Ve Korkma Dediler Ve

(ve dediler ki: korkma üzülme) Ey muhterem, Lut! Bizim için korkma ve üzülme bize senin kavmin tecavüz edemeyecektir ve onlar helak olmayı hak ettikleri için ondan dolayı da üzüntü ve kedere mahal yok

إِنَّا مُنْجُونَكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرَاتَكَ

Karın Hariç Aileni Ve Seni kurtaracağız Şüphe yok ki biz

(Şüphe yok ki, seni ve aileni kurtaracağız, yalnız eşin müstesna) Sana tabi olan müminleri, çoluk çocuğunu kurtaracağız kavmine yönelik helâkten siz korunacaksınız yalnız eşin müstesna çünkü o

كَانَتْ مِنَ الْعَابِرِينَ

Geride kalacak olanlardan Oldu

(geride kalanlardan oldu) o kötü hareketinden dolayı helake lâıyk olmuştur, o sürekli azaba uğrayanlardan bulundu. Ve melekler, Hz. Lut'a hitaben şöyle de dediler

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

34.Muhakkak ki biz, bu kasabanın ahalisi üzerine yaptıkları fıskları sebebiyle gökten müthiş bir azap indireceğiz.

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ

Gökten dehşetli bir azap Şehrin Bu Halkının Üzerine İndiricileriz Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, biz bu kasaba ahalisi üzerine gökten müthiş bir azap indireceğiz)

Bu azap ise onların başlarına gökten taşların veya ateşlerin veya siyah suların yağmasıdır ve onları bulundukları yerlerin bir zelzele ile yarılıp kendilerinin yerler altına atılarak helak olmalarıdır. Bu felaketlerde bu musibetlerde o azgın milletin

بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

Fasıklık ediyorlar İdiler O şeyden dolayı ki

(yaptıkları fasıklıktan dolayı) Kötü haram hareketleri sebebiyle Allaha isyan etmeleri sebebiyledir. Lut Aleyhisselam ise ailesi ile kendisine tâbi olanlar ile o kasabadan çıkıp bir kurtuluş sahasına kavuşmuştu.

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

35.And olsun ki, akıllıca düşünen bir kavim için oradan bir apaçık alâmet bırakmışızdır.

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akıl erdirecekler Bir kavim için Apaçık Bir alâmet Oradan Bıraktık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, akıllıca düşünen bir kavim için oradan bir apaçık alâmet bırakmışızdır) Gerçekten o ahlâksız kavmin bütün yurtları mahıv ve harap oldu, insanlık için büyük bir ibret numunesi teşkil etti. İşte buna işaret içinde Cenabı Hak buyuruyor ki: Muhakkak bir gerçektir ki, O Lut kavminin mahıv ve yok olan yurtlarından Allah'ın kudretine ait, günahkârların feci akıbetlerine dair Mütefekkir, ibret alan zatlar için bir apaçık alâmet bırakmışızdır. Onlar o zatlar o tarafları da gezip seyahatte bulunanlar, onların yurtlarının harabelerinden ve onların pek enteresan kıssalarından bir alâmet, bir ibret nişanesi görüp dururlar. Ve ibret alırlar kendilerini İslah ederler Allah dan korkar ve sakınırlar. Akıldan, tefekkürden mahrum olanlar ise bu gibi hâdiselerden ibret alıp uyaracak bir durumda bulunmazlar. Allaha isyana devam ederler hem dünyada korkunç akıbet de duçar olurlar hem de ahirette ebedi azaba kavuşmuş bulurlar.

وَالِى مَدِينِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوْا
فِى الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

36.Ve Medyen e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik dedi ki: Ey kavmimi. Allah'a ibadet ediniz, ahiret gününe umut bağlayın. Ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

Bu mübarek ayetler de Şuayb Aleyhisselam'ın kavmine olan nasihatlerini kavminin de nasıl bir helake uğramış olduklarını bildiriyor. Ad ve Semud kavimlerinin de Allah'ın kahrına uğramış olduklarını ve onların kabiliyetlerini kötüye kullanarak şeytanın aldatmalarına kapılmış bulunduklarını ve onların yurtlarına bakılınca başlarına gelmiş olan felâketlerin anlaşılmakta olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَالِى مَدِينِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا

Şuayb'ı Kardeşleri Medyen'e Ve

(Ve Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik) Ve Medyen'e de Bu isimdeki kavme de soy ve belde itibariyle kardeşleri olan Hz. Şuayb'ı peygamber gönderdik. O zat da onlara nasihatlerde bulundu ve

فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

Allah'a Kulluk edin Kavmim Ey Böylece dedi

(dedi ki: Ey kavmim Allah'a ibadet ediniz) Ona hiçbir şeyi ortak koşmayınız

وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ

Ahiret Gününe Ümit bağlayın Ve

(ahiret gününe umut bağlayınız) O günde güzel bir âkibete ulaşmanız için çalışınız. O gündeki felâketlerden kurtulmak için güzel amellerde bulununuz veyahut o gündeki azaptan korkunuz

وَلَا تَعْتَوْا فِى الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Fesat çıkaranlar olarak Yeryüzünde Bozgunculuk yapmayın Ve

(ve yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayınız) Fesat ve fitne kastında bulunmayınız.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِى دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

37.Hâlbuki onu yalanladılar, artık onları şiddetli bir sarsıntı yakaladı da yurtlarında dizleri üzerine çöküvermiş kimseler olarak sabahladılar,

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَكَذَّبُوهُ

Hâlbuki onu yalanladılar O sarsıntı Derken kendilerini yakaladı

(Hâlbuki onu yalanladılar, artık onları şiddetli bir sarsıntı yakaladı) Hz. Şuayb'ın kavmi onun bu güzel ihtarını kabul etmediler, bilakis onu yalanladılar onun Peygamberliğini inkâra cüret gösterdiler. Artık onlar Şiddetli bir zelzeleye tutuldular ve Cebrail Aleyhisselam'ın şiddetli bir sesine uğradılar.

فَأَصْبَحُوا فِى دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

Çöküp kalanlar olarak Yurtlarında Ve sabahladılar

(yurtlarında dizleri üzerine çöküvermiş kimseler olarak sabahladılar) Yurtlarında veya evlerinde dizleri üzerine çöküvermiş kimseler olarak sabahladılar hepsi de ölmüş bir halde bulunmuş oldular.

وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِينِهِمْ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ

عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ

38.Ve Ad ve Semud kavmini de helak ettik muhakkak ki, sizin için onların oturmuş oldukları yerden "başlarına gelen felâketler açıklanmıştır ve şeytan onlara

yaptıkları işleri süslü göstermiş de onları yoldan saptırmıştır. Oysa bakıp görebilecek durumdaydılar.

وَعَادًا وَثَمُودًا

Semud'u Ad'ı Ve

(Ve Ad ve Semud kavmini de) Ve Cenabı Hak, buyuruyor ki: Medyen halkını öyle helake mâruz kılmış olduğumuz gibi Ad ve Semud kavmini de helak ettik. Hud Aleyhisselâm'ın kavmi olan Ad Taifesi "Ehkâf" denilen yerde oturmakta idiler, Salih Aleyhisselâm'ın kavmi olan Semûd taifesi de "Hicr" denilen yerde ikamet etmekte idiler. Bunlar, gururlu ve kibirli kimseler idi.

وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِينِهِمْ

Meskenlerinden Size Belli oldu Gerçekten Ve

(muhakkak ki, sizin için onların oturmuş oldukları yerler belli ediliyor) Başlarına gelmiş olan felâketler açıklanıyor Şam taraflarına ticaret için veya seyahat için gidenler, onların yurtlarının nişanelerini görmektedir, onların müthiş hayat tarihçelerini hatırlarına getirmektedirler

وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ

Yoldan Ve onları men etti Amellerini Şeytan Onlara Süsledi Ve

(ve şeytan onlara yaptıkları işleri süslü göstermiş de onları yoldan saptırmıştır) şeytan onların küfürlerini, çeşitli isyanlarını süslü göstermiş de böylece onları yoldan saptırmıştır Onları hakka kavuşturan yoldan uzak düşürmüştür.

وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ

Basiret sahipleri İdiler Halbuki

(Hâlbuki gözleri görür kimseler idiler) O kavimler, yaratılış itibariyle gözleri görür kimseler idiler onlar, esasen görüp düşünmek kabiliyetine sahip idiler. Fakat onlar, Kendilerindeki bu kabiliyeti bu kuvveti güzelce kullanmadılar, onu zây etmiş bulundular, öyle aldatıcı şeytanların sözlerine kıymet verdiler. Bundan dolayı öyle feci akıbetlere kavuşmaya lâyık olmuşlardı. Özellikle onlara Peygamberler gönderilmiş, kendilerini uyandırmaya, ıslaha çalışmışlardı. Artık onların bir mazeret ileri sürmeye salâhiyetleri kalmamıştı.

Velhasıl: Bütün bu Kuran'î beyanlar, bütün insanlığı uyanmaya davet etmektedir. O müthiş tarihi hâdiselerden ibret almak herkes için lâzımdır. Hikmet sahibi yaratıcı insanlara bir akıl bir tefekkür kudreti vermiştir. Bu kuvvetleri güzel kullanmak bir vazifedir. Artık insan bir takım aldatıcı şahısların insanları güzelce düşüncelerden inançlardan mahrum bırakmaya çalışan bir takım beyinsizlerin yaldızlı sözlerine kapılmamalıdır, din ve fazilet yolundan ayrılıp da sapıklık, felâket yollarını tâkibetmek cehaletinde bulunmamalıdır. Sonra Allah'ın azabından kendisini asla kurtaramaz.

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا

كَانُوا سَابِقِينَ

39.Ve Karun'u ve Firavun'u ve Haman'ı da helak ettik And olsun ki, onlara Musa mucizeler ile gelmişti. Fakat onlar yeryüzünde böbürlendiler. Hâlbuki onlar Helâkin önüne geçecek kimseler değildiler.

Bu mübarek âyetler de Musa Aleyhisselâm'ı tasdik etmeyen kibirli kimselerin helake uğramış çeşit çeşit azaplara felâketlere maruz kalmış olduklarını ve onların kendi zulümlerinin cezasına kavuşmuş bulunduklarını beyan etmektedir.

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ

Haman'ı Ve Firavun'u Ve karun'u Ve

(Ve Karun'u ve Firavun'u ve Haman'ı da helak ettik) Allah Teâlâ, küfürleri, zulümleri yüzünden helak etmiş oldukları kimselere dikkatleri çekiyor Ve Karun'u ve Fira-

vun'u ve Haman'ı da helak ettik, buyuruyor. Onların servetleri, hâkimiyetleri, mevkileri, kendilerini helakten kurtaramadı.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık deliller ile Musa Onlara gelmişti And olsun gerçekten

(And olsun ki, onlara Musa, beyyineler ile gelmişti) Kendilerinde asla şüphe edilemeyecek olan pek açık deliller ile mucizeler ile gelip o kibirli inkârcıları uyandırmaya çalışmıştı,

فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fakat büyüklük taslamışlardı

(fakat onlar yeryüzünde böbürlendiler) Her büyükten daha büyük görünmek sevdasına düştüler

وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ

Öne geçecek kimseler Değillerdi Ve

(Hâlbuki onlar Helâkin önüne geçecek kimseler değildiler) kendilerine yönelecek olan helakin, felâketin önüne geçecek kudretleri yoktu. Haklarında takdir edilen ilâhi kahr, kendilerine yönelmiş oldu, kendilerini kurtarmaya asla kadir olamadılar.

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

40.Artık hepsini de kendi günahlarıyla yakaladık. Bundan dolayı onlardan bazıları üzerine bir rüzgâr gönderdik ve onlardan bazılarını şiddetli bir ses tutuverdi ve onlardan bazısını da yere batırdık ve onlardan kimisini de boğduk ve Allah onlara zulmedici olmadı. Fakat onlar kendi nefislerine zulmediciler oldular.

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ

Günahı sebebiyle Yakaladık Bunun üzerine her birini

(Artık hepsini de kendi günahlarıyla yakaladık) Cenabı Hak buyuruyor ki: Artık hepsini de O inkârcıların, kibirliğin tamamını da kendi günahlarıyla yakaladık Hz. Musa'yı yalanlayıp, ona muhalefeti tercih ettiklerinden dolayı onlar azaplara uğrattık,

فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا

Bir kasırga Üzerine Gönderdik Kimi Artık onlardan

(onlardan bazıları üzerine bir rüzgâr gönderdik) onları kendisinde ufacık taşlar bulunan bir rüzgâr ile helak ettik, Lût kavmi gibi

وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ

O ses Onu yakaladı Kimi Onlardan Ve

(ve onlardan bazılarını şiddetli bir ses tutuverdi) Müthiş bir sesin tesiriyle helak oldular, Medyen ve Semûd kavimleri gibi

وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ

Yere Onu Batırdık Kimi Onlardan Ve

(ve onlardan bazısını da yere batırdık) Yerlerin altına düşürülerek kaybolup gittiler. Karun ile onun cemaati gibi

وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا

Suda boğduk Kimini Onlardan Ve

(ve onlardan kimisini de suda boğduk) Tufan ile denizlerin dalgaları arasında kalmak suretiyle boğulup mahvoldular. Nuh kavmi gibi ve firavun ile kavmi gibi

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ

Onlara zulmedecek Allah Değildi Ve

(ve Allah onlara zulmedici olmadı) Onlara günahları olmaksızın azap edici bulunmadı. Hâşâ Cenab-ı Hak, zulümden münezzehtir. Zulüm onun hikmetine aykırıdır,

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendilerine İdiler Fakat

(Fakat onlar kendi nefislerine zulmediciler oldular) O Allah'ın kahrına uğrayanlar kendi nefislerine zulüm ediciler oldular. Onlar, günah işlediler, verilen nasihatları kabul etmediler, uhrevî cezayı düşünmediler, fânî varlıklarına güvenerek yeryüzünde kibirli bir vaziyet aldılar, içlerinde tanrılık iddiasına cür'et edenler bile bulunmuştu, fakat onların öğündükleri dünya varlığı, kuvvet ve hâkimiyeti kendilerini kurtaramadı. Nihayet kahrolup gittiler, dünya tarihinde pek fena bir isim bırakmış oldular. Velhasıl: Onlar, o kadar dünya varlıklarına rağmen kendilerini Allah'ın kahrından kurtaramamışlardır. Artık onlar kadar bir varlığa bir kuvvete mâlik olmadıkları halde Hak'ka karşı kibirli bir vaziyet alanlar, Allah'ın dinine karşı muhalefete cüret edenler, kendilerini ilâhî azaptan nasıl kurtarabilirler? Heyhat! Bu mümkün müdür?

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

41.Allah'tan başka dostlar edinenlerin durumu, bir yuva edinmiş olan örümceğin durumu gibidir. Ve şüphe yok ki, yuvaların en çürüğü elbette ki, örümceğin yuvasıdır. Keşke bilselerdi.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin tercih etmiş oldukları mesleği, örümcek ağı ile temsil ederek o mesleğin ne kadar çürük, boş olduğunu bildiriyor ve müşriklerin Cenabı Hak'tan başka taptıkları şeylerin mutlak ve hikmet sahibi olan yüce mabut tarafından bilindiğini ihtar ile müşrikleri tehdit etmektedir. Ve bu gibi zikredilen misallerin ancak bilgin zatlarca anlaşılıp takdir edileceğini beyan buyurmaktadır.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Allah'tan Başka Edindiler O kimselerin ki Misali

(Allah'tan başka dostlar edinenlerin misali) Bir nice kimseler, güzelce düşünmüyorlar, mabutluk vasıflarına asla sahip olmayan şeylere tapınıyorlar onlardan bir faide bekliyorlar. Hâlbuki Allah'tan başka o Yüce Mabud'un dışında olan şeyleri kendilerine dostlar edinenlerin onlara tapınarak onlardan faide, yardım bekleyenlerin durumu sıfatı, tavrı, vaziyeti kendisine

كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا

Bir ev Edindi Örümceğin Misali gibidir

(bir ev edinmiş olan örümceğin durumu gibidir) Bir ağ yapmış bulunan o örümceğin bu evi, ne kadar boş, faidesiz ise o müşriklerin mabut edindikleri şeyler de veya onların seçtikleri bâtil dinleri de o kadar boştur, faidesizdir, yok olmaya mahkûmdur

وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ

Örümceğin Elbette evidir Evlerin Zayıfı Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, evlerin en çürüğü elbette örümceğin evidir) Onun yuvasıdır ki, bir hafif rüzgâr ile bir el dokunmasıyla yer bir olarak biter gider. İşte bu örümcek ağı, ne kadar faidesiz, kararsız ise, örümceklerden sıcağı ve soğuğu defedemezse o müşriklerin tapındıkları putlar da veya onların bâtil dinleri de kendilerine karşı o kadar faidesizdir ve bilakis zararlıdır, felâket getirmektedir,

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Olsalardı Eğer

(keşke bilselerdi) O müşrikler, güzelce düşünecek bulunsalardı, kendi bâtil mabutla

rının dinlerinin o faidesiz örümcek ağı gibi olduğunu bilselerdi elbette ki, öyle yanlış bir itikatta bulunmazlardı, öyle âciz, fâni şeylere tapınmazlardı. Gerçekten de öyle fâni, âciz şeyler, hiç mabut dost edinilebilir mi? (Ya ölür, ya ayrılır, ya terk eder) (Kim ki, haktan gayrı yar oldu sana)

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

42.Şüphe yok ki, Allah kendisinden başka neye ibadet ettiklerini bilir. Hâlbuki mutlak güç ve hikmet sahibi o'dur.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeye Kendisinden başka Yalvarıyorlar O şeyleri ki Bilir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah kendisinden başka neye ibadet ettiklerini bilir) Ey Yüce Peygamber! O müşriklere şunu da ihtar et: şüphe yok ki, Allah O hakiki mabud olan Yüce Yaratıcı kendisinden başka neye ibadet ettiklerini bilir o müşriklerin putları mı, insanları mı, cinleri mi, yıldızları mı mabut edinmiş oldukları Allah tarafından bilinmektedir. Onlar nasıl mabut edinilebilirler?

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Hâlbuki mutlak güç ve hikmet sahibi o'dur) Hâlbuki aziz, hâkim olan Her şeye kadir, bütün kudret eserleri, hikmetlere dayalı olan zat ancak O'dur o Yüce Yaratıcıdır. Artık nasıl olur da bir takım âciz, fâni mahlûkat, o ezeli mabuda ortak edinilebilsin.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

43.Ve şu misalleri ki, onları insanlar için getiriyoruz. Bununla beraber onları ancak bilenler düşünüp anlayabilir.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ

İnsanlar için Onları misal getiriyoruz Misaller ki İşte şu Ve

(Ve şu misalleri ki, onları insanlar için getiriyoruz) İşte o Kerim Yaratıcı, kullarının uyanmaları için, yanlış telâkkilerde bulunmamaları için buyuruyor ki: Şu misaller ki Bir kısım mahlûkat ile verilen kıssalar malumatlar, bir takım duygularla anlatılması ve temsil edilmesi ki, onları insanlar için getiriyoruz Kur'anı Kerimin ayetleriyle insanlara tebliğ ediyoruz, onlar haddizatında ne kadar güzel ve uyanmaya vesile olan pek faydeli beyanlar dar dır.

وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

Alimler Ancak Onlara akıl erdiremez Ve

(ancak onlara bilginlerden başkası akıl erdiremez) Evet. O misâllerin ne kadar güzel, ne kadar manâlı ve ne çok şeyin güzelce ortaya çıkmasına sebep olduğunu uyanık ruha, aydın kalbe, temiz vicdana sahip olan zatlar, pekiyi anlar takdir ederler. Artık bu gibi hikmetli misâlleri anlayabilecek bir kabiliyet elde etmeye çalışmalıdır.

"Rivayete göre kureyş müşriklerinden bazıları: "Muhammed Aleyhisselam ne için utanmıyor da karıncalardan, örümceklerden, sivrisineklerden misâller veriyor?" diyerek gülümsemişlerdi. İşte o cahil kimselere ihtar için bu ayeti celile nazil olmuştur.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

44.Allah Teâlâ, gökleri ve yeri hak olarak yaratmıştır. Şüphe yok ki, bunda müminler için bir alâmet vardır.

Bu mübarek ayetler, dikkatleri Cenabı Hakkın bir takım kudret eserlerine çekiyor ve Kur'anı Kerim'in okunmasını emrediyor. Namazın emredilmesindeki hikmeti, Allah'ı zikretmenin yüceliğini ve Hak Teâlâ'nın ilminin büyüklüğünü beyan buyurmaktadır.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Allah Yarattı

(Allah Teâlâ, gökleri ve yeri hak olarak yaratmıştır) Evet. Allah Teâlâ, her şeye

kadirdir ve her meydana getirdiği, bir nice Hikmetlere dayanmaktadır. İşte bu hakikati en parlak şekilde isbat eden şey, şu yüksek göklerdir, bu üzerinde yaşadığımız lâtif yer küresidir. Ve Allah Teâlâ o Yüce Yaratıcı gökleri ve yeri hak olarak birer hikmet ve faydaya sahip, bâtil yere yaratılmış olmaktan uzak bir halde yaratmıştır. Bunlar birer gerçek varlığı daima gözlere çarpıp duruyor,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Elbet bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda müminler için bir alâmet vardır) Bunların böyle birer muaz-zam ve düzgün şekilde yaratılmış olmalarında müminler için bir alâmet vardır. Bu gibi yaratılış eserlerini seyredip onlardan yararlanmak kabiliyetine sahip olan müminler için bunlar Allah'ın kudreti hakkında birer açık delildir, birer ibret levhasıdır.

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

45.Kitaptan sana vahiy edilmiş olanı oku ve namazı dosdoğru kıl. Şüphe yok ki, namaz, hayâsızlıklardan ve yaramaz şeylerden alıkoyar Ve elbette ki, Allah'ın zikri en büyüktür. Ve Allah ne yaptığınızı bilir.

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ

Kitaptan Sana Vayh edildi O şeyi ki Oku

(Kitaptan sana vahiy edilmiş olanı oku) Ey bütün müminlerin hidayet rehberi olan Yüce Peygamberi. Bir nice hakikatleri, hükümleri, kıssaları, ibretleri toplayan Kuranı Kerimi okumaya, ümmetine tebliğe devam eyle, onların güzel ahlâk ile vasıflanmış olmalarına yardım et, bu vesile ile de manevî yakınlığa, ebedî mükâfatlara kavuş. Ve Habibim. Sana emredilen ibadetlerin en yücresi olan

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ

(ve namazı hakkıyla eda et) En büyük ibadetlerden olan namaza devam et. Onu âdab ve şartlarına riayetle kılmaya devam eyle.

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

Kötülükten Ve Çirkin işten Alıkoyar Namaz Şüphesiz

(Şüphe yok ki, namaz, hayâsızlıklardan ve yaramaz şeylerden alıkoyar) Şüphe yok ki namaz insanları hayâsızlıklardan en çirkin hareketlerden ve yaramaz şeylerden dinen yasaklanmış, Allah'ın rızasına aykırı olan hareketlerden alıkoyar. Namaza devam edilmesi, o gibi ahlâksız şeylerin yapılmamasını temine vesile olur. Namaza düzgün şekilde devam edenler, o gibi yasakları terke muvaffak olurlar

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ

En büyüktür Allah'ı Elbette zikretmek Ve

(ve elbette ki Allah'ın zikri en büyüktür) İşte namazda Allah'ı zikretmeye vesiledir, bu cihetle namaz diğer ibadet ve itaatlerin en büyüğüdür. Bütün mükemmel sıfatları toplayan bir Yüce Yaratıcı'ya hürmet için yapılan, kendisinde Kuranı Kerim'in ayetleri okunan namaz, elbette ki: Allah katında pek büyük ve faziletli bir ibadettir. Artık namaza devam edilmez mi? Bu husustaki emirler, Yüce Peygamberimiz vasıtasıyla bütün ümmetlerine de yönelik birer emirdir. Bunlara riayet hepimizce lâzımdır

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki Bilir Allah Ve

(ve Allah ne yaptığınızı bilir) Hayır ve şer adına yapılan her hareket o yüce yaratıcı tarafından bilinir. Ona göre kullarını mükâfatlara, cezalara kavuşturur. Artık o Kerim Mabûd'un kulları olmak şerefine kavuşan kimseler için lâzım ki, daima ibadet ve itaatte bulunsunlar ve özellikle Kuranı Kerim'i okumaya ve beş vakit namazı kılmaya de-

vam etsinler o herşeyi bilen ve kerem sahibi olan mabudun lütfuna lâıyk olmuş olsunlar. Ve başarı Allah'tandır.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَالْهَنَا وَالْهَكُمُ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

46.Ve ehli kitap ile en güzel yoldan başkasıyla mücadele etmeyin. Onlardan zulmedenler ise müstesna ve deyiniz ki: bize indirilmiş olana ve size indirilmiş olana biz îmân ettik ve bizim ilâhımız ile sizin ilahınız birdir ve biz ancak ona teslim olmuş olanlarız. Bu mübarek âyetler, müslümanların kitap ehlini ne şekilde müslümanlığa davet edeceklerini ve onlar ile tartışmada bulunabileceklerini bildiriyor ve o Yüce Peygambere verilen Kuranı Kerim'e ehli kitabın ve bir kısım müşriklerin iman ettiklerini, onu ancak kâfirlerin inkâr eylediklerini haber veriyor. Son Peygambere hikmet gereği ümmi olup evvelce kitap okumamış ve yazı yazmamış olduğunu ve artık inkâr edenlerin inkârına mahal kalmamış bulunduğunu gösteriyor ve Kur'an-ı Kerim'in, pek açık kudret delillerinden olup ilik ehlinin kalplerinde korunmuş olduğunu ve o âyetleri zalimlerden başkasının inkâr etmediğini beyan buyurmaktadır.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

En güzel olandır O O şöyle ki Ancak Ehli kitapla Mücadele etmeyin Ve

(Ve ehli kitap ile en güzel yoldan başkasıyla mücadele etmeyin) Ey Müslümanlar! Ey Muhammed ümmeti! Müşrikleri bu âyetlerin işaret ettikleri şekilde irşada çalışınız, Allah'ın birliğine dair delilleri, kanıtları getiriniz. Ve ehli kitap ile de yani: Yahudi ve Hristiyan topluluklarıyla da onları irşad için en güzel yoldan başkasıyla mücadele etmeyin gazaba, hiddete mağlup olmaksızın tam bir yumuşaklıkla, hayrı tavsiye edici bir şekilde tartışmaya, onları ikaza çalışın. Bu şekilde hareket, ruhlar üzerinde daha fazla tesir bırakır,

إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ

Onlardan Zulmettiler O kimselerle ki Ancak

(onlardan zulmedenler ise müstesna) Ehli kitaptan oldukları halde müslümanlara karşı savaşta bulunmak isteyenlere, üzerlerine aldıkları cizyelerini vermeyenlere veya Allah'ın şanına aykırı şeyleri Cenabı Hakka isnat edip duranlara veya Resuli Ekrem'e veya Müslümanlara eziyet vermek, hürmetsizlikte bulunmak cüretini gösterenlere karşı şiddet gösterilmesi lâzım gelir

وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ

Size İndirildi Ve Bize İndirildi O şeye ki İman ettik Deyin Ve

(ve deyiniz ki: bize indirilmiş olana ve size indirilmiş olana biz iman ettik) Ey Müslüman topluluğu! Kitap ehli ile tartışmada bulunurken onlara deyiniz ki: bize indirilmiş olan Kuranı Kerim'e ve size indirilmiş olan asıl Tevrat ve İncil kitaplarına biz iman ettik onların birer ilâhi kitap olduğunu bilip tasdik etmekteyiz

وَالْهَنَا وَالْهَكُمُ وَاحِدٌ

Birdir İlahınız Ve İlahımız Ve

(ve bizim ilâhımız ile sizin ilâhınız birdir) hepimizin de Yaratıcısı mabudu, Allah Teâlâ'dan başkası değildir. Onun Hanlıkta bir ortağı ve benzeri olmadığını biz itiraf etmekteyiz

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Teslim olanlarız Ona Biz Ve

(ve biz ancak ona teslim olmuş olanlarız) O Yüce Yaratıcıya teslim olmuş olanlarız biz onun birliğini Hanlığını tasdik etmekte, onun dinî hükümlerine boyun eğmiş bulunmaktayız. Artık insaf ediniz güzelce düşününüz Müslümanlığın nasıl yüce Hilim ve hikmet üzere kurulmuş Allah'ın zatını kutsal şanına lâıyk bir şekilde tasdik eden bir din olduğunu anlayınız. O mübarek dinin insanlık âleminde ne kadar güzel bir birlik,

bir dayanışma meydana getirmeğe kâfi bulunduğunu takdir ediniz, bir takım yanlış kanaatlere kapılarak İslâm dinine aykırı hareketlerde bulunmayın. Meselâ: Birer insan olarak Hz. Üzeyre, Hz. İsa'ya Allah'ın oğludur, diyerek Allah'ın birliğine, kutsallığına aykırı olan iddialara cür'et etmeyin.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ

47.Ve işte sana böylece kitabı indirdik. Artık kendilerine kitap vermiş olduklarımız ona îmân ederler. Şunlardan da ona îmân edecek olanlar vardır. Ve bizim âyetlerimizi kâfirlerden başkası inkâr etmez.

Evet. İslâm dinî böyle pek güzel bir mahiyettir. Kuranı Kerim, fikir birliğini ve kardeşliği temin edecek hükümler içermektedir. İşte buna işaret için de Cenabı Hak, Yüce Peygamberine hitaben buyuruyor ki:

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ

Kitabı Sana İndirdik Böylece Ve

(Ve işte sana böylece kitabı indirdik) Ve Ey Resulüm! İşte böylece Diğer Peygamberlere kitap indirmiş olduğumuz gibi sana da böylece kitabı Kuranı Kerim'i indirdik ki, bu apaçık kitap, diğer ilâhi kitapları tasdik edici bulunmaktadır ve öylece pek yüksek hükümleri, emirleri, yasakları ihtiva etmektedir,

فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ

Ona İman ederler Kitap Kendilerine verdik Onun için o kimseler ki

(artık kendilerine kitap vermiş olduklarımız ona iman edenler) Yani: Yahudi ve Hristiyan topluluklarına mensup olup gerçek ilm ve irfan sahipleri olan Abdullah ibnisselâm ve benzeri gibi zatlar Kuranı Kerim'in de bir ilâhi kitap olduğunu bilir, tasdikte bulunurlar. Çünkü onun da bir ilâhi kitap olduğunu evvelki kitaplarda okumuş anlamış bulunmaktadır.

وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ

Ona İman eder O kimseler ki Şunlardan vardır Ve

(işte şunlardan da ona iman edecek olanlar vardır) Araplardan veya Mekke'î Mükerrerme ahalisinden veya Peygamber devrindeki ehli kitaptan da ona iman edecek olanlar vardır. Onlar da vakit vakit İslâmiyet'i kabul ederek Kuranı Kerim'in bir ilâhi kitap olduğunu tasdik edeceklerdir. Evet. Bilgin, düşünen ve insafı olan insanlar bunu takdir ederek iman şerefine kavuşacaklardır.

وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ

Kafirler Ancak Ayetlerimizi Bilerek inkar etmez Ve

(Ve bizim âyetlerimizi kâfirlerden başkası inkâr etmez) Allah'ın birliğine kudretine, açıkça işaret ve şahitlik eden Kuranı Kerim'i, o kutsî kitabın beyanlarını kâfirlerden başkası inkâr etmezler. Ancak kâfirler mücadele eder inkârlarında, cehaletlerinde ısrar eder dururlar. Parlak hakikatleri görmekten kaçınan inkârcılar, pek açık ayetleri dinlemezler, onları inkâr ederek cehaletlerinde devam ederler

وَمَا كُنْتُمْ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكُمْ إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ

48.Ve sen ondan evvel hiçbir kitap okur olmadın ve sağ elin ile onu yazmadın. Öyle olsa idi elbette iptal etmeye çalışanlar, şüpheyi düşmüş olurlardı.

وَمَا كُنْتُمْ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ

Bu kitaptan Bundan önce Okuyorsun Değildin Ve

(Ve sen ondan evvel hiçbir kitap okur olmadın) Bir kere düşünmeli, insaf etmeli, Kuranı Kerim, yüce bir mucizedir. O ilâhi kitabı ümmetine tebliğ eden zat, vaktiyle asla okuyup yazmamış, öyle dinî meseleler ile uğraşmamış, sonra kırk yaşına girince o eşsiz belâgati, o hikmet ve hakikat mecmuasını bütün insanlığa tebliğe nasıl kadir

oldu? İşte Cenabı Hak, bu hususta da inkârcıların dikkatlerini çekiyor Ve Yüce Peygamberine hitaben buyuruyor ki: sen ondan evvel O Kuranı Kerimi sana indirmeden önce hiçbir kitap okur olmadın hiç bir ilim ve fen ile meşgul bulunmadın

وَلَا تَخْطُهُ بِيَمِينِكَ

Sağ elinle Onu yazmıyordun Ve

(ve sağ elin ile onu yazmadın) O muazzam kitabı alışılmış şekilde yazmaya kadir ve devam eder olmadın öyle olsa idi vaktiyle okumakla yazmakla meşgul bulunmuş olsa idi

إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ

Batıla dalarlar Elbette şüpheye düşerdi O takdirde

(Öyle olsa idi elbette iptal etmeye çalışanlar, şüpheye düşmüş olurlardı) Hakikatleri inkâr etmeye ve değiştirmeye cüret edenler, şüpheye düşmüş olurlardı hâlbuki Hz. Peygamberin hayat tarihi, ahlâki temizliği kavmi tarafından bilinmektedir. Artık onun aksini nasıl iddiaya cüret edebiliyorlar?

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ

49.Hayır. 0 kendilerine ilm verilmiş kimselerin sinelerinde apaçık olan âyetlerdir ve bizim âyetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez.

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

İlim Kendilerine verildi O kimselerin ki Sinelerinde Apaçık Ayetlerdir O Bilakis

(Hayır. 0 kendilerine ilm verilmiş kimselerin sinelerinde apaçık olan ayetlerdir) Bilakis 0 hakikati beyan eden Kuran kendilerine ilim verilmiş kimselerin sinelerinde Müminlerin, hakikatleri güzelce anlayıp takdir edebilecek bilgin zatların sinelerinde pek açık olan ayetlerdir onların hafızalarını süsleyen, değiştirme ve bozmaktan korunmuş bulunan sabit ve Resuli Ekrem'in peygamberlik ve yüceliğine şahit birer açık ayetlerden başkası değildir

وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ

Zalimler Ancak Ayetlerimizi İnkâr etmez Ve

(ve bizim ayetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez) Böyle yüceliğe sahip olan Kuran'ı beyanları zalimlerden başkası inkâr etmez. Ancak inatçı, kötülükte haddi aşan, kibir ve gurur içinde yaşayan kimseler bunu inkâra cür'et gösterirler. Çünkü onlar zaten ibtal eden kimseler oldukları için böyle bir cürette bulunabiliyorlar. Artık onlar da nihayet lâıyk oldukları cezalara kavuşurlar. Nitekim bir nicesi de kavuşmuştur

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ

مُبِينٌ

50.Ve dediler ki: Onun üzerine Rabbinden mucizeler indirilmiş olmalı değil mi idi? De ki: 0 mucizeler ancak Allah'ın katındadır ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım. Bu mübarek ayetler Resuli Ekrem'den başka mucizeler göstermesini isteyen inkârcılara cevap veriyor, bu hususta Kuranı Kerim'in kâfi olduğunu ve onun müminler hakkında bir rahmet ve bir öğüt bulunduğunu bildiriyor. Ve Hak Teâlâ'nın kâinatın bütün durumlarını bildiğini, müminler ile kâfirlerin hallerine şahit bulunduğunu ve kimlerin ziyana uğramış bulunduklarını ihtar ile o inkârcıları tehdit buyurmaktadır.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Mucizeler Ona İndirilmeli Değil miydi Dediler Ve

(Ve dediler ki: Onun üzerine Rabbinden mucizeler indirilmiş olmalı değil mi idi?) Bir takım inkârcılar Resüli Ekrem'de tecelli eden Allah vergisi mükemmellikler ve Kuranı Kerimin ne büyük bir sonsuz mucize olduğunu görüp durdukları halde yine onun Peygamberliğinden şüphe etmekten kurtulamadılar. Ve dediler ki: 0 da Hz. Salih'in devesi, Hz. Musa'nın asası ve Hz. İsa'nın sofrası gibi hârikalar göstermeli değil

mi idi kendisinin doğru söylediğine onlar ile delil getirilse idi. Cenab-ı Hak'da o inkârcılara cevap verilmesi için Resûl-i Ekrem'ine şöyle emrediyor: Habibim! O inkârcılara

قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Mucizeler Ancak De ki

(de ki: O mucizeler ancak Allah'ın katındadır) O Yüce Yaratıcı, dilediği mucizeyi, hârikayı meydana getirir, bunları başkaları meydana getiremez.

وَأِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Ben Ancak Ve

(Ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım) Allah Teâlâ'nın emirlerine, yasaklarına riayet etmeyenleri azap ile korkutmakla emrolunmuşum, onları irşada çalışmakla yükümlüyüm, ben dilediğiniz hârikaları meydana getiremem. Maamafih nice hârikalar, mucizeler Allah'ın kudreti ile meydana gelmiş olduğu halde yine birçok inkârcılar, onları sihirle gösteri ile yorumlayarak yine inkârlarında ısrar edip durmuş değil midirler?

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

51.Onlara kâfi gelmedi mi ki, şüphesiz biz senin üzerine kitabı indirdik, onlara karşı okunmaktadır. Muhakkak ki, onda îman eden bir kavim için elbette bir rahmet ve bir nasihat vardır.

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ

Onlara Okunuyor Kitabı ki Sana İndirdik Şüphesiz biz Onlara kâfi gelmedi

(Onlara kâfi gelmedi mi ki, şüphesiz biz senin üzerine kitabı indirdik, onlara karşı okunmaktadır) Hak ile batılı bildiren, diğer semavi kitapları tasdik eden ve bütün insanlığa selâmet ve saadet yollarını gösteren o mukaddes kitabı sana ihsan eyledik. Bunu güzelce dikkate alanlar, elbette ki, o Yüce Peygamberin nübüvvet ve risaletinde şüpheden kurtulur. O apaçık kitap o inkârcılara ve bütün insanlığa karşı okunmaktadır her zaman, her yer de okunarak bütün insanlara hitabeden o ilâhi kitab daimi bir mucizedir ve doğu ve batıya yayılmış yüce bir kitaptır. Diğer mucizeler ise sınırlı birer zamanda birer birer mahalde ortaya çıkmış, sonra nihayete ermiştir. Artık bu daimi olan Kur'anı Kerim'den başka bir mucize, bir hârika istemeye ne hacet vardır

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir kavim için Bir nasihat Ve Elbette bir rahmet Bunda vardır Şüphesiz

(ve muhakkak ki, onda iman eden bir kavim için elbette bir rahmet ve bir öğüt vardır) O şanı öyle pek yüksek olan Kur'anı Kerim'de, onun öyle mükemmel bir şekilde inşinde iman eden bir kavim için elbette bir rahmet ve bir öğüt vardır Evet. Hak'kı araştıran, inattan ve kibirden kaçınan, güzel bir itikada kavuşan bir cemaat için o ilâhi kitap büyük bir rahmettir, muazzam bir öğüttür, onlar için selâmet ve saadete vesiledir, onun emirlerine, tavsiyelerine riayet edenler, herhalde ilâhi lütuflara erişirler. Artık ondan büyük bir âyet, bir hârika istenilmesi, nasıl uygun görülebilir?

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيِّنَىٰ وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

52.De ki: Benimle sizin aranızda Allah Teâlâ'nın şahit olması kifayet eder. O göklerde ve yerde ne olduğunu bilir. Ve o kimseler ki, bâtıla inanmışlar ve Allah'ı inkâr etmişlerdir. İşte hüsrana uğramış olanlar, ancak onlardır.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيِّنَىٰ وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا

Şahit olarak Aranızda Ve Aramda Allah Yeter De ki

(De ki Benimle sizin aranızda Allah Teâlâ'nın şahit olması kifayet eder) Hak Teâlâ Hazretleri Yüce Peygamber Efendimize şöyle de emrediyor: Resulüm! O inkârcılara

De ki: Ben peygamberlik vazifemi yerine getiriyorum, sizlere nasihatlar veriyorum. Sizler ise beni inkâr ediyorsunuz göstermeye muvaffak olduğum mucizelerin ehemmiyetini bilmiyorsunuz, artık kıyamet gününde Cenab-ı Hak, benimle sizin aranızda hükmünü verecektir. Evet. O Yüce mabûd

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyi ki Bilir

(göklerde ve yerde ne olduğunu bilir) Ona karşı hiçbir şey gizli kalmaz. Bundan dolayı bizlerin hakkında asıl şahit, hallerimizi tamamen bilen ancak o kâinatın yaratıcısıdır

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ

Allah'ı inkâr ettiler Ve Batıla İnanırlar O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, batıla inanmışlar ve Allah'ı inkâr etmişlerdir) Putlara tapmak, insanlara tanrılık vasfını vermek cehaletinde bulunmuşlar ve Allah'ı inkâr etmişlerdir Hayal edilen bir tabiata yaratıcılık isnadına cüret göstermişlerdir,

أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Kendileridir İşte onlar

(işte hüsrana uğramış olanlar, ancak onlardır) Onlar ebediyen azap göreceklerdir, onlar Allah'ın rahmetinden ebediyen mahrum kalmış kimselerdir. İşte küfrün, Son peygamberi ve ona verilmiş olan Kur'anı Kerimi inkârın müthiş neticesi, öyle ebedî azaptan, felâketten ibarettir. Bu akıbeti artık o gibi inkârcılar düşünmeli değil midirler?

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْ لَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

53.Ve senden azabı alelacele isterler. Eğer tayin edilmiş bir vakit olmasa idi elbette onlara azap geliverirdi. Ve muhakkak ki, o, onlara kendileri farkında olmaksızın gelecektir. Bu mübarek ayetler kâfirlerin başlarına azap gelmesini bir alay maksadiyle Hz. Peygamberden istemekte olduklarını bildiriyor ve onların başlarına ilâhi azabın ansızın geleceğini ve cehennemin zaten onları kuşatmış olduğunu ihtar ediyor. Kıyamet gününde de ne müthiş bir azabın onları yakalayacağını ve kendilerine amellerinizin cezasını tadın denileceğini beyan buyurmaktadır.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ

Azabı Senden acele istiyorlar Ve

(Ve senden azabı alelacele isterler) Ve Ey Yüce Peygamber! Kendilerini ilâhi azap ile tehdit etmekte olduğun inkârcılar senden bir alay yoluyla azabı alelacele isterler. O bizi kendisiyle korkutmakta olduğun azap nerede başımıza gelse ya? Derler. Nazr ibnilhars gibi kâfirler, "başımıza gökten taş yağdır" diye teklifte bulunurlar

وَلَوْ لَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ

Azap Onlara mutlaka gelirdi Belirlenmiş Bir müddet Eğer olmasaydı Ve

(eğer tayin edilen bir vakit olmasa idi elbette onlara azap geliverirdi) Onların azapları için Cenabı Hakkın Levhi Mahfuz'da tespit buyurmuş olduğu takdir edilmiş bir vakit bulunmasa idi elbette onlara azap geliverirdi Evet. Hak Teâlâ dilediği kimse-leri hemen helak edebilir

وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar iken Ansızın Kendilerine gelecektir Ve

(Ve muhakkak ki, o, onlara kendileri farkında olmaksızın gelecektir) Ve muhakkak ki, o Takdir edilen azap kendileri farkında olmaksızın ansızın gelecektir. Onlar gaflet içinde yaşarken kendilerini müthiş bir azap kuşatacaktır. Nitekim o inkârcılardan bir kısmı Bedir gazvesinde ilâhi kahra uğramış ve cezalandırılmıştır, birniceleri de hiç beklemedikleri birer günde öterek ebedî azaba maruz kalmışlardır.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

54. Senden azabı çarçabuk istiyorlar. Hâlbuki cehennem o kâfirleri elbette kuşatmış bulunmaktadır.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ

Azabı Senden acele istiyorlar

(Senden azabı çarçabuk istiyorlar) Evet. Yüce Peygamber! O inkârcıların cehaletleri ne kadar hayrete layıktır. Senden azabı çarçabuk istiyorlar hak ettikleri azabın başlarına gelmesini bekliyorlar

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

Kafirleri Elbette kuşatıcıdır Cehennem Doğrusu Ve

(Hâlbuki cehennem o kâfirleri elbette kuşatmış bulunmaktadır) Hâlbuki en müthiş azap mahalli olan cehennem o kâfirleri elbette kuşatmış bulunmaktadır onların ise bundan haberleri yok. Yani: Onlar kâfir oldukları için zaten cehenneme sevk edileceklerdir. Bu ihtar ile cehennem onları daha dünyada iken kuşatmış demektir. Evet. Deniliyor ki: Küfür ve isyan, zaten bir ateş mahiyetindedir. Bunlar sahiplerinin daha dünyada iken yakalamış bulunmaktadır. Böyle ebedî bir felâkete sebep olan bir hal, manevi bir azap değil de nedir?

يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

55.0 gün azap, onları üstlerinden ve ayakları altından saracaktır ve "yaptıklarınızı cezasını tadın" diyecektir.

يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ

Ayaklarının Altından Ve Üstlerinden Azap Onları kaplayacak O gün

(0 gün de azap onları üstlerinde ve ayakları altlarında saracaktır) Evet, Cehennem onları kuşatacaktır. Bu şekilde ki: Yani: Cehennem azabı o kâfirleri her taraflarından kuşatmış olacaktır. Artık istemiş oldukları azaba o günde tam kavuşmuş bulundacaklardır

وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Tadın Diyecektir Ve

(yaptıklarınızın cezasını tadın" diyecektir) Ve Cenabı Hak da veya onun emriyle meleklerden bazısı da kâfirlere bir ruhani azap olmak üzere hitab ederek dünyada iken yaptığınız şeyi o kötü amellerinizin cezasını şimdi bu cehennemde artık tadın diyecektir. O inkârcılar da alelacele azap istemelerinin cezasına da bu halde kavuşmuş olacak.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةً فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ

56. Ey iman eden kullarım! Şüphe yok ki, benim arzım geniştir. Bundan dolayı bana ibadet ediniz.

Bu mübarek ayetler de kulluk vazifelerini yerine getirebilmek için gerektiğinde hicrete müsaade buyurulmuş olduğuna ve ölüm korkusuyla hicreti terk etmenin uygun olmayacağına işaret buyuruyor. İyi amellerde bulunan ve sabrederek hakka tevekkül eden müminlerin kavuşacakları uhrevî mükâfatı bildiriyor ve bütün mahlûkatın rızkını kerem sahibi yaratıcının vermekte olduğunu beyan ederek rızk korkusuyla hicretin, ibadet ve taatin terkedilmemesine işaret buyurulmaktadır.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Kullarım Ey

(Ey iman eden kullarım) Hak Teâlâ Hazretleri, Mekke-i Mükerrede'de bulunup müşriklerin eza ve cefalarına maruz kalan ashâbı kirama ve onlar gibi müşkül bir vaziyette bulunan Müslümanlara hitaben buyuruyor ki: Ey iman eden kullarım! Ey İslâmiyet şerefine sahip zatlar!

إِنَّ أَرْضِيَّ وَاسِعَةٌ

Geniştir Benim arzım Şüphesiz

(şüphe yok ki, benim arzım geniştir) Eğer o müşrikler yüzünden rahatsız oluyor, bir tehlikeye mâruz bulunuyorsanız, dinî vazifelerinizi layı ki veçhile yerine getiremiyorsanız, Medine-i Münevvere vesaire gibi başka beldelere çıkıp hicret edebilirsiniz, ben sizleri oralarda da rızıklandırırım

فَاَيَّايَ فَاعْبُدُونِ

Artık bana kulluk edin O halde ancak bana

(o halde bana ibadet ediniz) Kendi diyarınızda ibadet ve itaate gücünüz yetmiyorsa diğer yerlere giderek bana ibadet ediniz kulluk vazifenizi sekteye uğratmayınız, en büyük hayat gayeniz, kerim mabudunuza ibadet ve itaatten ibaret bulunsun.

Nitekim bir hadisi şerifte buyruluyor ki: "Dininden dolayı bir yerden diğer bir yere isterse bir karışlık bir mesafeye olsun firar eden kimse, cenneti hak etmiş ve İbrahim ile Muhammed Aleyhisselam'a arkadaş olmuş olur."

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

57. Her nefis, ölümü tadıcıdır, sonra da bize döndürüleceksinizdir.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

Ölümü Tadıcıdır Her nefis

(Her nefis, ölümü tadıcıdır) Ve ey müminler! Siz de bilirsiniz ki: Her nefis, ölümü tadıcıdır İnsanlar, gerek kendi vatanlarında ikamet etsinler ve gerek başka yerlere çıkıp gitsinler, herhalde bir gün öleceklerdir. Hiçbir kimse, kendisini ölümden kurtaramaz. Ve ölünce yine yurdundan, vatandaşlarından ayrılacaktır,

ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Bize Sonra

(sonra da bize döndürüleceksinizdir) Artık bu akıbeti düşününüz, dinî vazifelerinizi yerine getirmeye koşunuz, öyle dünyevî varlıklar, menfaatler, sizin bu vazifelerinizi yapmanıza engel olmasın. Siz ebedî selâmet ve saadeti dikkate almalısınız.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

58. Ve o kimseler ki, iman ettiler ve iyi amellerde bulundular elbette ki, onları cennetten altlarından ırmaklar akan yüksek makamlara, içlerinde ebediyyen kalmak üzere yerleştireceğizdir. İyi amellerde bulunanların mükâfatı ne kadar güzeldir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, iman ettiler ve iyi amellerde bulundular) Evet. O kimseler iman ettiler ve imanlarını tasdik etmek ve sağlamlaştırmak için üzerlerine düşen dinî, ahlâki vazifeleri yerine getirmeye çalıştılar

لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdır ırmaklar Altlarından Akar Yüksek makamlara Cennetten Elbette onları yerleştireceğiz

(elbette ki, onları cennetten altlarından ırmaklar akan yüksek makamlara, içlerinde ebediyyen kalmak üzere yerleştireceğizdir) Evet o mu'minleri altlarından ırmaklar akan yüksek makamlara, içlerinde ebediyyen kalmak üzere köşklere eriştireceğiz. Onları o yüksek sarayların, köşklere de içlerinde ebediyyen kalmak üzere yerleştireceğiz Evet. Onlar böyle mükâfata kavuşacaklardır. Elbette o yüksek makamlar o ebedî saadet yurduna mahsustur. Artık düşünmelidir ki

نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

Amelde bulunanların Mükâfatı Ne güzeldir

(iyi amellerde bulunanların mükâfatı ne kadar güzeldir) Bunun içindir ki insanlar böyle bir mükâfata ulaşmak için daha dünyada iken güzel amellere devam edip durmalı değil midirler?

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

59.0 zatlar ki, sabrettiler ve Rablerine tevekkülde bulunurlar.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Tevekkül ettiler Rablerine Ve Sabrettiler O kimseler ki

(0 zatlar ki, sabrettiler ve Rablerine tevekkülde bulunurlar) Evet. 0 güzel amellerde bulunan müminler 0 zatlar dır ki onlar dünyada iken sabrettiler bir takım engellere, meşakatlere karşı, göğüs germekten ayrılmadılar, müşriklerin eza ve cefalarına, hicretin zahmetlerine tahammül gösterdiler. Ve Rablerine tevekkülde bulunurlar Cenabı Hakkın rahmetine, himayesine itimat eder ve sığınır, fâni bir arzu uğrunda dinî vazifelerini bırakmış olmazlar. İşte böyle zatlar, o ebedî mükâfatlara lâayık olmuşlardır.

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

60.Ve yeryüzünde yürüyen nice hayvanlar vardır ki, rızıkını taşıyor. Onları da sizleri de Allah Teâlâ rızıklandırır Ve o, hakkıyla işiticidir, bilicidir.

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا

Rızıkını Taşıyamaz Hareketli canlı vardır ki Nice Ve

(Ve yeryüzünde yürüyen nice hayvanlar vardır ki, rızıkını taşıyor) Evet. Kâinatın yaratıcısından başka kime tevekkül ve itimat edilebilir? Ve o Kerim mabudun lütuf ve ihsanından nasıl ümit kesilebilir. Bütün mahlûklatını koruyan, yaşatan o Yüce Yaratıcıdır yeryüzünde yürüyen nice hayvanlar vardır ki canlılar vardır ki onlardan hiç birisi kendi rızıkını yüklenmiş olmaz kendileri için geçim kaynağı olacak bir şey toplamış, bir yerde biriktirmiş bulunmaz.

اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ

Size Ve Onlara rızık verir Allah

(onları da sizleri de Allah Teâlâ rızıklandırır) Her gün hepinize de rızık ihsan eder, hepinizi de takdir edilen vakte kadar yaşatır, barındırır

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Hakkıyla işitendir O Ve

(Ve o, hakkıyla işiticidir, bilicidir) Ve o Kâinatın Yaratıcısı her söylenilen sözü hakkıyla (es semiğ işiticidir) sizin de neler söylediklerinizi, hicret ettiğiniz takdirde ihtiyaç içinde kalacağınıza ait lakırdılarınızı da tamamen işitmektedir. Ve o Yüce mabud bütün mahlûkatının durumlarını (el âlim bilicidir) sizin kalplerinizdeki lerini de bilmektedir, nelere muhtaç olup olacağınız da o Kerem Yaratıcı tarafından bilinmektedir. Buna İnadık! Elhamdülillah

&-Rivayete göre Mekke-i Mükەرreme'de bir kısım zayıf müslümanlar vardır. Müşriklerden korkarak îmanlarını açığa vuramayacak bir halde idiler, bir kısım müslümanlar da kâfirlerin eza ve cefalarına uğramakta idiler, kendilerine Medine-i Münevvere'ye hicret etmeleri tavsiye buyurulmuş, onlar da: "Bizim orada evlerimiz, mallarımız yok, artık bizlere orada kim yemek verir, su içirir" demişler. Bunun üzerine bu mübarek âyetler nazil olmuştur. Buyurulmuş oluyor ki: Cenabı Hakkın yarattığı yerler çoktur, kullarını rızıklandıran da ancak O'dur. Allah'a tevekkül ederek hicret edenler de rızıklanacaklardır. Korkmaya lüzum yok. "Bu hicret, Mekke-i Mükەرreme'nin fethinde evvel vacip idi. Sonra bu vücut kalmamıştır. Büyük bir sakınca bulunmadıkça bir müslüman, yurdundan çıkıp başka bir yere hicrete dinen mecbur değildir. Velez ki dinini yaşayamaz bir halde bulunmuş olsun o zaman mutlak vacip olmuş olur.

وَلَيْنُ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

61.And olsun ki, eğer onlara sorsan ki, kim gökleri ve yeri yarattı? Ve güneşi ve ayı buyruğu altında tuttu? Elbette diyeceklerdir ki: Allah 0 halde nasıl çevriliyorlar? Bu mübarek ayetler de müşriklerin ne kadar çelişkili ve makul olmayan durumlarını gösteriyor. Allah Teâlâ'nın mahlûkatı hakkında dilediği gibi tasarrufta bulunacağını bildiriyor. Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğunda tutan ve gökten suları indirip yeryüzüne hayat veren zatın Allah Teâlâ'dan başka olmadığını itiraf ettikleri halde yine küfür ve şirkten ayrılmayanların o akılsızca düşüncelerini gözler önüne sererek kendilerini ikaz buyurmaktadır.

وَلَيْنُ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Yeri Ve Gökleri Yarattı Kim Onlara sorsan And olsun eğer Ve

(And olsun ki, eğer onlara sorsan ki kim gökleri ve yeri yarattı) Ey Yüce Peygamber! And olsun ki Eğer sen Mekke'i Mükerrreme'deki ve diğer yerlerdeki müşriklerle sorsan ki gökleri ve yeri kim yarattı Onları böyle mükemmel bir nizam üzere kim meydana getirdi. Ve kim

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Boyun eğdirdi Ve

(ve güneşi ayı buyruğunda tuttu?) Lazım olan yiyecekler vesaireyi yetiştirmek, vakitleri bildirmek, yeryüzünde güzelce yaşanılmasını temin için o gibi ışıklı, nurani, parlak semavi cisimleri kim var etti ki, onlar öyle bir itaat ve intizam dairesinde devam edip durmaktadırlar?

لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

Allah Elbette derler

(Elbette ki, diyeceklerdir ki: Allah) O müşrikler diyecekler ki onları bütün mükemmel sıfatları toplayan Yüce Yaratıcı var etmiştir, onlara o varlığı, o intizamı ancak o hikmet sahibi mabut vermiştir. Bu hususta o müşriklerin inkâra takatları yoktur,

فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar O halde nasıl

(o, halde nasıl çevriliyorlar?) O müşrikler böyle bir sözden, Cenabı Hakkın yaratıcılıkta tek olduğunu itiraftan sonra Allah'ın birliğini bırakarak şirke, bir takım mahlûkata tapınmaya nasıl cüret gösteriyorlar? Bu ne kadar çelişkili bir hareket!

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

62.Allah, rızkı kullarından dilediğine bol verir, dilediğine de kısar. Şüphe yok, Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ

Ona Daraltır Ve Kullarından Diler O kimseye ki Rızkı Genişletir Allah

(Allah, rızkı kullarından dilediğine bol verir ve dilediğine kısar) Evet. Allah 0 Yüce Yaratıcı ki: Onun ilâhi tasarrufları, bu âlemde hikmetin gerektiği şekilde tecelli etmektedir, rızkı da kullarından dilediğine bol verir ve yine o kullarından herhangi bir dilediği için rızkını kısar hikmetin gereği ne ise kullarını ona göre rızka, nimete kavuşturur. Ve bazı kullarını bir müddet fazlaca rızıklandırdığı halde bir müddet de dar bir rızık içinde bırakır

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah, her şeyi hakkıyla bilendir) bundan dolayı, o Hikmet Sahibi Yaratıcı, kullarının her zaman neye lâayık olduklarını bilir, haklarında hikmet ve fayda

ya uygun olan çeşitli ve farklı şeyleri yaratır. Bütün bu varlık değişiklikleri o Yüce Yaratıcının varlığına pek mükemmel birer şahittir.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ
قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

63.And olsun ki, eğer onlara: Gökten suyu kim indirdi de onunla yeri ölümünden sonra kim diriltti diye sorsanız, elbette derler ki: Allah. De ki: Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çoğu akıl erdiremezler.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi Kim Onlara sorsan And olsun eğer Ve

(And olsun ki, eğer onlara sorsan gökten suyu kim indirdi) Evet 0 şirke düşmüş kimselere sorsan gökten yukarıdaki bulutlardan suyu kim indirdi yağmurları kim yağdırdı da

فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا

Ölümünün Ardından Yeryüzünü Onunla Sonra diriltti

(onunla yeri ölümden sonra diriltti) Yani o su ile yeryüzünde yeniden çeşit çeşit nebatları vesaire'yi arzı bir hayata kim kavuşturdu diye sorsanız, o müşrikler yine

لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

Allah Elbette derler

(elbette derler ki: Allah) Bütün bunları böyle yaratıp vücade getiren zatın bir Yüce Yaratıcı'dan ibaret olduğunu itirafta bulunurlar. Resulüm! Artık sen de

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamd De ki

(de ki: Hamd Allah'a mahsustur) O Hikmet Sahibi Yaratıcı, ne büyüktür ki, o müşrikler de bu hakikati itirafa mecbur oluyorlar, o Yüce Mabûd'un yaratıcılığını inkâra cür'et edemiyorlar,

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Akil erdirmezler Onların çoğu Bilakis

(fakat onların çoğu, akıl erdiremezler) Bu itiraflarına aykırı hareketlerde, kanaatlerde bulunurlar, putlara, insanlara taparak onlara da bir nevi yaratıcılık, mabutluk isna-dında bulunurlar. Sözleri ile fiilleri arasındaki çelişkinin farkında olamıyorlar. Ancak bir kısmı, bilâhara güzelce düşünerek fikir değiştirmiş, Allah'ın birliğini tasdik ederek küfür ve şirkten kurtulmuş bulunur. İşte Resûl-i Ekrem'e îman edip de İslâmiyet'e ermiş olan bir kısım müşrikler, bu kabildendir ki, artık onlar İslâmiyete ermiş, hakiki, daimi bir hayata, bir saadete aday olmuşlardır. Bu zatların, fâni varlıklar arkasından koşan, asıl yaratılışlarına aykırı hareketlerde bulunan müşrikler ile dinsizler ile alâkaları kal-mamıştır. İtibar ise son nefesidir.

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

64.Bu dünya hayatı eğlenceden ve bir oyundan başka birşey değildir. Ve haki-katen ahiret yurdu ise elbette ki, daimî hayat O'dur, eğer bilecek olsalar idi.

Bu mübarek âyetler, bu dünya hayatının bir eğlence kabilinden olup asıl ahiret haya-tının ebedî temenni etmeye lâayık olduğunu bildiriyor denizlerden Allah'ın yardımı se-lâmete, nimete kavuşan müşriklerin bunu müteakip nankörlükte bulunarak şirk ve isyana koşup durduklarını gösteriyor. Ve o müşriklerin harem dairesi gibi bir emniyet sahasına kavuştuklarını ve onların çevresindeki kimselerin tecavüzlere uğradıklarını gördükleri halde, yine nankörlük edip durmalarını kınamak için teşhir ediyor. Ve o müşrik ve iftiracı kimselerin en zalim kimseler oldukları ve onlar için cehennemin bir karargâh bulunduğunu ihtar eyliyor. Allah yolunda cihadda bulunan müminlerin ise ilâhi lütuflara mazhar olacaklarını müjdelemektedir.

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ

Bir oyun Ve Bir eğlence Ancak Dünya Hayatı Bu Değildir Ve

(Bu dünya hayatı eğlenceden ve bir oyundan başka bir şey değildir) Ey insanlar! Bir kere güzelce düşününüz, şüphe yok ki: Bu dünya hayatı geçicidir. Adeta bir eğlenceden ve bir oyundan başka bir şey değildir. Bu gibi şeylerin devamı, ebedî faidesi olmadığı gibi dünya hayatı da bu kabildendir, az sonra yok olacaktır

وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ

Hayat sahibi Elbette odur Ahiret Yurdu Şüphesiz Ve

(ve hakikaten ahiret yurdu ise elbette ki, daimi hayat O'dur) O bakidir, yok olmayacaktır, orada kimseye ölüm gelmeyecektir,

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Olsalardı Keşke

(eğer bilecek olsalar idi) Eğer bütün dünyaya dalıp gaflet içinde yaşayanlar bilecek olsalar idi öyle cahilce hareket etmezlerdi, o çabucak yok olan bir yaşayışı, ebedî bulunan ahiret hayatı üzerine tercih etmiş olmazlardı. O ebedî âlemde selâmet ve saadet içinde yaşayabilmelerini temin edecek ibadetlere itaatlere çalışır dururlardı

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيْهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

65.gemiye bindikleri zaman, dini Allah'a has kılmak suretiyle ihlâsla duada bulunurlar. Fakat onları selâmetle karaya çıkarınca, o vakit hemen şirke düşerler.

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ

Gemiye Bindiler Artık o vakit ki

(Vaktaki onlar gemiye binmiş olurlar) Hâlbuki müşrik olanlar, bu âkibeti nazara almazlar. Onlar gemiye binmiş olurlar denizde çarpışan korkunç dalgalar arasında kalırlar, o zaman ölüm korkusunda dolayı

دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona İhlaslı kimseler olarak Allah'a Yalvardılar

(dinî Allah'a has kılmak suretiyle halisane duada bulunurlar) O kendilerine tapar oldukları putları unuturlar, onlardan bir faide beklemezler, yalnız Allah Teâlâ'ya sığınarak bir selâmet sahiline erdirmesini yalnız o Kerim Yaratıcı'dan niyaza başlarlar. Fakat öyle kalmazlar

فَلَمَّا نَجَّيْهُمْ إِلَى الْبَرِّ

Karaya Onları kurtardı Ve na zaman ki

(Ne zamanki onları selâmetle karaya çıkardı) Allah Teâlâ o müşrikleri korkudan kurtarıp bir selâmet alanına kavuşturdu mu, onlar o yalvarışlarını unuturlar

إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar Onlar O vakit

(o vakit hemen şirke düşerler) Yine putlara tapınmaya başlarlar, onlardan menfaat beklerler. Bu ne kadar ahmaklık! "Hatta rivayet olunuyor ki: Cahiliye devrindeki müşrikler, bir gemiye bindikleri zaman yanlarına putlarını da alırlarmış. Fakat şiddetli bir rüzgâr eserek dalgalar meydana gelince o putları denize atarak yalnız: ey rabbim diye duaya başlarmış. Fahri Razi merhum "El levâmî" adındaki eserlerinde şöyle diyor: Bu hal gösteriyor ki, Âlemlerin Rabbini bilmek, her insanın yaratılışında vardır. Onlar, genişlik zamanında gaflette bulunurlar, fakat bir sıkıntı yüz gösterdi mi, şüphe yok ki, hemen Cenabı Hakka sığınmaya başlarlar.

لَيَكْفُرُوا بِمَا أُتَيْنَاهُمْ وَلَيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

66.Kendilerine verdiğimiz şeye nankörlük etsinler ve istifadede bulunsunlar diye. Fakat yakında bileceklerdir.

لَيَكْفُرُوا بِمَا أُتَيْنَاهُمْ وَلَيَتَمَتَّعُوا

Faydalansınlar diye Ve Kendilerine verdik O şeylere ki Nankörlük etmeleri için

(Kendilerine verdiğimiz şeye nankörlük etsinler ve istifadede bulunsunlar diye)

Evet. Müşrikler, öyle bir felâket ten, korkunç bir vaziyetten kurtulunca kendilerine verilen öyle kurtuluş nimetine nankörlük ederler ve putlara taparak onlardan güya istifadede bulunsunlar yine şirke düşerler, zevke dalarlar nimete karşı nankörlüğe devam etmek isterler. İşte müşriklerin delice hareketleri!

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Fakat ileride

(fakat yakında bileceklerdir) Evet. Onlar ölür ölmez o müşrikçe hareketlerinin cezasına kavuşacaklardır, o yüzden nasıl bir azaba uğradıklarını görüp anlayacaklardır. İşte küfür ve şirkin pek müthiş akıbeti!

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ

67.Ya görmediler mi ki, biz güven içinde kutsi bir yer yaptık, hâlbuki insanlar onların çevresinden zorla kapılıp götürülmektedir. Artık batıla mı îmân ediyorlar ve Allah'ın nimetine mi nankörlükte bulunuyorlar?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا

Emniyetli Dokunulmaz bir yer Kıldık Şüphesiz biz Ve görmediler mi ki

(Ya görmediler mi ki, biz güven içinde kutsi bir yer yaptık) Ya o müşriklerin bir gurubunu oluşturan ve Mekke'i Mükerrerme'de ikamette bulunan bir kısım inkârcılar, görmediler mi ki, düşünüp anlamadılar mı ki, onların içinde yaşadıkları o mübarek beldeyi biz güven içinde kutsî bir yer yaptık. Orasını düşman tecavüzünden emin, ahalisini istirahatata, hürriyete kavuşturmuş bulundurmaktayız. Bunun da şükrünü yerine getirmeleri icabetmez mi?

وَيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ

Etraflarından İnsanlar Kapılıp götürülürken

(hâlbuki insanlar onların çevresinden zorla kapılıp götürülmektedir) Mekke'nin dışında bulunan yerlerde insanlar zorla kapılıp götürülmektedir esir alınmakta, öldürülmekte ve malları saldırıya uğramaktadır. Hâlbuki Mekke müşrikleri o emin beldede Allahın emin kılmasıyla emniyettedirler

أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ

İnanıyorlar Hala batıla mı?

(Artık batıla mı iman ediyorlar) O müşrikler, bu nimetleri kendilerine ihsan buyuran Kerim Yaratıcıyı birleyip kutsamıyorlar da batıla mı şeytanlara mı putlara mı, uydurma dinlere mi iman ediyorlar. Hâlbuki onların bâtil şeyler ohduğunda akıllı olan bir kimse şüphe etmez. Ve öyle şirke düşerek

وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorlar Allah'ın Nimetini Ve

(Allah'ın nimetine mi nankörlükte bulunuyorlar) Bu ne hal! Yalnız o Kerim Yaratıcı'ya ibadette ve şükürde bulunmaları icabettiği halde ona kulluğu terkederek bir takım fâni mahlûkata ibadette bulunup duruyorlar. Bu ne kadar bir gaflet ve cehalet!

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

68.Ve daha zalim kim vardır o, kimseden ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunmuştur. Veya kendisine geldiği zaman hak şeyi yalanlamıştır. Cehennemde kâfirler için bir duracak yer yok mudur?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalanı Allah'a iftira etti O kimseden ki Daha zalim Kimdir Ve

(Ve daha zalim kim vardır? O kimseler ki, Allaha karşı yalan yere iftirada bulunmuştur) Ebetteki, en zalim odur. Evet. Allah'ın birliğini, inkâr eden putlara tapınan onlara ibadet etmelerini kendilerine Cenabı Hakkın emrettiğini iddiada bulunan, biz babalarımızı bunlara ibadet eder bulduk diyerek şirkinde ısrar edip duran kimseden daha zalim kim olabilir?

أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ

Kendisine geldi Ne zaman ki Hakkı Yalanladı Veya

(Veya kendisine geldiği zaman hak şeyi yalanlamıştır) Veya O kimseden daha zalim kim vardır ki, kendisine geldiği zaman tebliğ edildiği vakit hak şeyi yalanlamıştır. İşte Bu da en zalim bir kimsedir. İşte Allah resulünün Son Peygamberliğini Kuranı Kerimin ilâhi bir kitap olduğunu inkâr eden herhangi bir şahıs, böyle en zalim bir kimsedir. Artık öyle kimseler, uhrevî cezalarına hazırlansınlar.

أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

Kafirlerle Bir yer Cehennemde Yok mu?

(Cehennemde kâfirler için yer mi yok?) Elbette ki, vardır. Onlar öyle müthiş âkibeti hiç düşünmüyorlar mı ki, böyle bir şirk ve inkâra cüret etmiş bulunuyorlar?

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

69.Ve o kimseler ki, bizim uğrumuzda cihadda bulundular, elbette onları bizim yollarımıza hidayet ederiz ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ elbette iyi davrananlarla beraberdir.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا

Bizim uğrumuzda Cihat ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, bizim uğrumuzda cihat da bulundular) Ve Bilakis o kimseler ki, o inanan ve ibadet eden kullar ki, bizim uğrumuzda cihad da bulundular gizli ve açık olan din düşmanlarına karşı cihada atıldılar, İslâm dinini müdafaaya çalıştılar

لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

Yollarımıza Elbette onlar eriştireceğiz

(Elbette onları bizim yollarımıza hidayet ederiz) elbette o mücahit, fedakâr kulları bizim yollarımıza hidayet ederiz. Onlara muvaffakiyet verir, onları uhrevî nimetlere kavuştururuz, onları pek nurlu bir âkibete erdiririz

وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerle Elbette beraberdir Allah Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, Allah Teâlâ elbette iyi davrananlarla beraberdir) Mümin, hak yolunda fedakâr olan kullarını dünyada zaferlere, nimetlere ulaştırır, ahiret âleminde de ilâhi rahmetine, ilâhi mükâfatına ve manevî yakınlığına kavuşturacaktır. Ne yüce bir Rabbani lütuf Hak Teâlâ Hazretleri hepimizi o salih zatlar zümresine katsın. Hz. Peygamber hürmetine Âmin Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a aittir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
30-RUM SURESİ

Bu mübarek Sure de Mekke'yi Mükerrerme'de inmiştir. Yalnız 18. ayetinin Medine-i Münevvere'de indiği naklediliyor. Altmış ayeti kerimeyi kapsar. Ehli kitaptan olan Romalıların putlara tapmakta bulunan eski İran halkına birkaç sene zarfında galip geleceklerine bir mucize olmak üzere haber verdiği için böyle "Rum Suresi" adını almış bulunmaktadır. Bu yüce sure, bir tarihi olayı ortaya çıkışından evvel haber vererek Müslümanları müjdeliyor ve Kuranı Kerim'in bir ebedî mucize olduğunu göstermiş oluyor. Bir kısım fetihlerin meydana geleceği hakkındaki ilâhî vaadin gerçekleşeceğini bildiriyor. Cenabı Hakkın yüce sıfatlarından bir kısmını açıklıyor, o Büyük Yaratıcının birliğine, ilmine, hikmetine, kudretine şahitlik eden dıştaki ve içteki birçok hikmet eserlerini açıklamakla insanların dikkat nazarlarını o yaratılış harikalarını seyretmeye çekmektedir. Allah'ın dinine aykırı, alaylı hareketlerde bulunanların da pek fena akıbetlerini ve ahirette azaplara uğrayacaklarını hatırlatmak ile halkı uyanmaya davet etmektedir. Müslümanların İslâm dinine sarılmalarını, üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışmalarını, akrabalık hukukunu da gözetmelerini emrediyor. İslâmiyet'in her tarafa yayılacağına ve müslümanların maddî ve manevî bereket ve zafere kavuşacaklarına işaret etmektedir. İnsanların fena hareketlerinden dolayı da yeryüzünde bir takım fenalıkların meydana gelmiş olduğunu hatırlatıyor. İnsanların dikkatini istifadesini sağlamak için Kuranı Kerim'in birçok ibret verici misalleri kapsadığı bildiriyor. İlâhî vaadin mutlaka gerçekleşeceğini tekrar açıklamak ile müminleri sabır ve sebata davet etmektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم

1.Elif, Lâm, Mim. Bu mübarek ayetler, ehli kitaptan olan Romanlıların, müşriklerden olan eski İranlılara galip ve müminlerin gönül rahatlığına kavuşacaklarını müjdeliyor. Her hususta emir ve irade bir olan zatına ait olan Büyük Yaratıcının her şeye gücü yettiğini ve pek merhametli olduğunu bildiriyor ve o Hikmet Sahibi Yaratıcının vaadinden vazgeçer olmadığını, birçok insanların ise bunu bilmeyip yalnız dünyanın pek açık olan varlığını bilmekte, ahiret hayatından ise gafil bulunmakta olduklarını açıklamaktadır. **(Elif Lâm, Mim)** Bu mübarek ayetler, Kuran'ı Kerim'in hak olduğunu, hidayete vesile olduğunu bildirmektedir. Gayba inanan, dinî vazifelerini yerine getiren, semavî kitaplara ve ahret gününe İman eden kimselerin hidayet üzere olup kurtuluşa erdiklerini müjdelemektedir. **(Elif lam mim):** Harfleri, Rum suresinin birinci ayetini teşkil etmektedir. Bu gibi harflere "Hurufi Mukatta" denir ki manaları bizce bilinmemektedir. Bunların inişinde birer hikmet vardır. Kısaca deniliyor ki bunlar başlarında bulundukları sûrelerin isimleridir. Bunlar, İnsanların dikkatlerini çekmeye sebeptir. Adeta denilmiş oluyor ki ey insanlar! Bütün Kuran ayetleri bu gibi harflerden meydana gelmiştir. Böyle olduğu halde siz ne için bu harflerden oluşan bir sure meydana getirmiyorsunuz? Öyle ise acizliğinizi İtiraf ediniz ve Kuran'ı Kerim'in edebî bir mucize olduğunu kabul ediniz. Bununla beraber ibni Abbas hazretlerinden bir rivayete göre Elm'in manası: (Ben en âlim olan Allah'ım) demektir. Araplar bazen bir kelimenin bir harfini zikredip o kelimenin tamamını kast ederler. Nitekim şimdi Türkiye'de de bazı şahıs ve yer isimlerinin ilk harflerini yazmakla yetinilmektedir.

غُلِبَتِ الرُّومُ

2.Rum mağlûp oldu.

غُلِبَتِ الرُّومُ

(Rum mağlûp oldu) Yani: Ehli kitaptan olan Doğu Romalıları, putlara tapan Eski İranlılar tarafından bir savaş neticesinde büyük bir yenilgiye uğratılmıştı.

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

3.Yerin en yakınında. Bununla beraber onlar mağlûbiyetlerinden sonra muhakkak ki, galip olacaklardır.

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ

(Yerin en yakınında) Bu yenilgi Yerin en yakınında meydana gelmiştir. Yani Arabistan'a veya Rum Başkentine en yakın bir Roma arazisi dâhilinde vukuu bulmuştu. Buranın Ürdün veya Filistin veya Şam bölgelerinden ibaret olduğu da naklediliyor.

وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

Galip geleceklerdir Mağlubiyetlerinin Ardından Onlar Ve

(Bununla beraber onlar mağlûbiyetlerinden sonra muhakkak ki, galip olacaklardır) Bununla beraber onlar 0 Romalılar, müşrik olan İranlılara yenilgilerinden sonra muhakkak ki, o müşriklere galip olacaklardır. Diğer bir savaş neticesinde o mağlûbiyetlerinin intikamını alacaklardır.

فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ

4.Üç ile nihayet dokuz sene içinde. Önceden de, sonradan da emir Allah'a aittir ve o gün müminler mutlu olacaklardır.

فِي بَضْعِ سِنِينَ

Sene Birkaç İçinde

(Üç ile nihayet dokuz sene içinde) Bu galibiyet gerçekleşecektir. Bunun hakkında ilâhî takdir böyle tecelli etmiştir. Şüphe yok ki,

لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ

Bundan sonra Ve Bundan önce Emir Allah'ındır

(Önceden de sonradan da emir, Allah'a aittir) vaktiyle İranlıların galip gelmesi, sonra da Romalıların galip olacakları ilâhî takdir gereği bulunmuştur. Elbette ki, bütün tabii olaylar, o Büyük Yaratıcının emir ve takdirine göre meydana gelmektedir.

وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler Sevinecektir O gün Ve

(ve o gün müminler mutlu olacaklardır) Ve o gün 0 Romalıların galibiyeti zamanında müminler de bir zafere kavuşarak mutlu olacaklardır. Yani: 0 tarihte Müslümanlar da Bedir Savaşında müşriklere galip gelerek bir fetih zevkine kavuşacaklardır. Ve o zaman Kuranı Kerim'in bu haberi gerçekleşecektir, onun bir ebedî mucize olduğu bu vesile ile de ortaya çıkacaktır, bu da Müslümanlar için büyük bir iftihar ve gönül rahatlığı vesilesidir.

بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

5.Allah'ın yardımı ile. Dilediğine yardım eder ve O, azizdir, rahimdir.

بِنَصْرِ اللَّهِ

(Allah'ın yardımı ile) Evet. Romalıların o galip geldikleri günde Cenabı Hakkın Müslümanlar hakkında da şefkati tecelli edecektir. Allah'ın yardımı ile Müslümanlar da mutlu kalpleri huzurlu olacaklardır. Bu kesindir, nitekim öyle de olmuştur. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ

يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Yardım eder

(dilediğine yardım eder) Dilediği herhangi bir kavmi, diğer bir kavim üzerine galip kılar, kulları üzerinde istediği şekilde tasarruf hakkı, o Hikmet sahibi Yaratıcıya aittir

وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametlidir Daima üstündür O Ve

(ve O, azizdir, rahimdir) Ve o büyük mabud El Azizdir en büyük bir izzet ve kudret sahibidir, dilediğini yardıma kavuşturur, dilediğini de mağlûp eder, hikmetin gereği ne ise onu yaratır, kimse ona engel olamaz. Ve o Kerim Yaratıcı Er Rahîmdir kulları hakkında merhameti pek çoktur. Ondandır ki, onlara peygamberlerini göndermiş, onların selâmet ve saadetlerine vesile olan hükümleri bildiren kitaplarını ihsan etmiş, kendilerini gafletten uyandırmak için bir takım ibret verici hâdiseleri, tarihî olayları o mübarek kitapları vasıtasıyla insanlara bildirmiştir.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

6.Bu Allah'ın va'didir. Allah vadinden dönmez. Ancak insanların çoğu bilmezler.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ

Va'dinden Allah Caymaz Allah'ın Va'didir

(Bu Allah'ın va'didir. Allah vadinden dönmez) Bu Romalıların düşmanlarına üstün geleceklerine dair olan kesin açıklama da Allah'ın vaadi dir. Artık gerçekleşecektir. Çünkü Allah İlahi vaadinden vaz geçmez. Gerek dünyaya ve gerek ahiret'e ait ilâhî vaadi mutlaka yerine gelecektir, hakikate aykırı açıklamalarda bulunmaktan ilâhlık şanı münezzehtir. Biz buna inandık.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Ancak insanların çoğu bilmezler) Bilgisizliklerinden düşünce yoksunluklarından dolayı ilâhî va'din kıymetini, kesinliğini takdir edemezler. Bu galibiyet hususundaki ilâhî va'di de takdir edemeyip onu uzak görenler de bulunur. Nitekim bulunmuştur. Fakat bilâhare bu ilâhî vaad de gerçekleşerek onu inkâr edenler, mahcubiyetler içinde kalmışlardır.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

7.Dünya hayatından bir aşikâre olanı bilirler, ahiretten ise habersiz olanlar onlardır, onlar.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatından Görünüşte olanı Bilirler

(Dünya hayatından bir aşikâre olanı bilirler) Evet. O insanların birçoğu yalnız maddî menfaatlerini sağlayan, nefsi arzularına hizmet eden şeyleri bilir, gösterişe kapılır dururlar, ebedî menfaatlerini, selâmet ve saadetlerini temin edecek şeyleri düşünüp kazanmak istemezler.

وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

Gafil olanlar Onlardır Ahiretten Onlar Ve

(ahiretten ise habersiz olanlar onlardır) O ebedî hayatı düşünmeyenler, onu temine çalışmayı hatırlarına getirmeyenler, işte onlardır o yalnız dünyanın geçici varlığıyla mutlu olanlardır. Evet, Tam gaflet ehli işte onlardır. Böyle bir hâl ise üzülmeye lâyıktır. İnsan, yaratılışındaki, hikmeti, gayeyi düşünmelidir, ona göre çalışmalıdır, üzerine düşen vazifelerden habersiz bulunmamalıdır.

&-Bu mübarek ayetlerin iniş sebebi şöylece nakledilmektedir. Peygamberimizin Peygamberliğinin beşinci senesinde bu ayetlerin nazil oluşundan yedi sene evvel İranlılar ile Romalılar arasında bir muharebe başlamış, bu savaşta Romalılar büyük bir yenilgiye uğramışlardır. Bu mağlûbiyet, Arabistan'a ve Romalıların Başkenti olan Kostantiniye şehrine en yakın bir yerde meydana gelmiş, Romalıların ellerinden birçok şehirleri çıkmıştı. Bu hadise, Mekke'i Mükerrreme'deki müşrikleri sevindirdi. Diyorlardı ki: Bizim gibi müşrik olan İranlılar kitap ehli olan Romalılara galip geldiler, biz müşrikler de kitap ehli olan Müslümanlara galip geleceğiz. Bunların bu saçmalamaları, eshab'ı

kıramı üzmemekte idi. İşte bu hâdisi üzerine bu mübarek ayetler nazil olup Romalıların da o mağlûbiyetlerinden sonra İranlılara nihayet üç ile dokuz sene arasında galip olacaklarını ve o zaman müslümanların da ilahi yardıma kavuşacaklarını müjdelemiştir. Hz. Ebu Bekir, bu ilâhî müjdeyi Mekke müşriklerine karşı ilân ederek artık o kadar sevinmeyin, az sonra Romanlılar da İranlılara galip olacaklardır, demiş, onlar ise buna imkân olmadığını düşünüyorlardı. Öyle zayıf, perişan düşmüş bir millet, o koskoca muhteşem bir millete nasıl galip olabilir diyorlardı. Çünkü o zaman Romalılar pek mağlûp perişan bir halde bulunuyorlardı. Hatta o müşriklerden "Übeyy ibni Halef" Hz. Ebu Bekir'i yalanlamış, Hz. Ebu Bekir de: Ey Allah'ın düşmanı! Yalancı olan sensin, diye karşılıklıta bulunmuş, nihayet aralarında bir bahis akdetmişlerdi.

Şöyle ki: Üç seneye kadar Romalılar galip olurlarsa Übey ibni Halef Hz. Ebu Bekir'e on deve verecek, aksi takdirde ise Hz. Ebu Bekir, ona on deve verecekti. Resuli Ekrem Efendimiz bu mukaveleden haberdar olunca buyurdu ki: Ya Eba Bekir. Bu mukavelelenin süresini ve develerin sayısını arttırınız. Çünkü bu galibiyet, üç sene ile dokuz sene arasında meydana gelecektir. Ebu Bekir Radiyallahu anhu da bu Peygamber emrine göre "Übeyy ibni Halef" ile tekrar görüşmüş, o bahsin süresini dokuz seneye, verilecek develerin miktarını da yüze çıkarmışlardı. Nihayet bu mukaveleden itibaren altı sene geçmiş, yedinci senenin başında Romalıların galip oluşu gerçekleşmişti. "Übeyy ibni Halef" ise Uhud Savaşında Resuli Ekrem tarafından aldığı bir kılıç darbisiyle yaralanmış Mekke-i Mükerrreme'ye dönerek ölmüştü. Hz. Ebu Bekir de o mukavele gereğince yüz deveyi Übeyy ibni Halefin mirasçılarından almıştı. Bu develeri Resuli Ekrem'in emriyle fakirlere tesadduk etti.

&-Deniliyor ki: Bu mukavele, faizin, kumarın haram kılınmasından önce meydana gelmişti. Bunların haram olduklarına dair ayetler ise daha sonra Medine'i Münevver'e'de inmiştir. Fakat "Ze mahşeri" demiştir ki: İmamı Azam ile İmamı Muhammed'in mezheplerine göre faiz ve kumar gibi şeylere ait fasit akitler darul İslâm'da caiz değildir. Darul harpte ise, Müslümanlar ile kâfirler arasında caizdir, yapılabilir. İşte Hz. Ebu Bekir'in yapmış olduğu o mukavele de bunun sıhhatine bir delildir. Fakat sair fukahâ'ya göre bu gibi fasit akitler, hiçbir yerde caiz değildir. Essiracul Münir ve tefsirul merağı.

&-Rum ismi, Roma şehrinden alınmıştır. Roma halkına "Rum" adı verilmişti. Roma hükümdarlarına da "Kayser" adı verilmişti. Eski İran Fars hükümdarlarının unvanları da "Kisra" idi. Çoğulu ekâsire'dir. Bilâhare Roma devleti Doğu ve batı devletleri namıyla iki kısma ayrılmıştı. Doğu Roma devletine tâbi olanlara "Rum" adı ve batı Roma'ya tâbi olanlara da "Frenk" unvanı verilmiştir. Peygamberimizin Peygamberliğinin senesindeki, milâdın (613)'üncü yılına rastlamaktadır. Roma ve İran devletlerinin sınırları, Dicle ve Fırat nehirleri üzerinde birbirine temas ediyordu. Mısır, Suriye, Filistin ve Irak'ın bir kısmı ve Anadolu, Roma hükûmetine tâbi idi. Bu tarihte vuku bulan bir muharebede Roma orduları, İran ordularına yenilmiş, Suriye'deki birçok şehirleri ve bütün Filistin'i İranlılar elde etmişlerdi. Anadolu'yu da işgal ederek İstanbul boğazına kadar gelmişlerdi. Bu sırada Roma hükümdarına karşı kendi valileri de isyan etmiş, onun hükûmeti hemen hemen parçalanıp yok olacak bir hâle gelmişti. Aynı zamanda hükümdarları da eğlenceye düşmüştü, ülkesini savunacak vasıtalarından yoksun kalmıştı. Artık öyle bir hükûmetin pek kuvvetli ve galip olan İran hükûmetine karşı tekrar cephe alacağı hiç ümit edilmiyordu. İşte Kur'anı Kerim, Romalıların galip olacaklarına böyle bir zamanda haber vermiş, tâbi duruma göre buna imkân görülmemişti. Fakat o ilâhî kitabın bu haberi öyle hiç umulmayan bir zamanda gerçekleşti. Roma hükümdarı, kendisini muayyen bir zaman için mümkün merteye toparlamış, perişan bir millettten topladığı bir kuvvet ile o muhteşem İran hükûmetine karşı savaşa atıldı ve parlak bir galibiyete kavuştu. Bu galibiyet zamanında İslâm orduları da Bedir Savaşında büyük bir başarı göstermişti. İşte Kur'anı Kerim'in müjdeleri de gerçekleşmiş, ilâhî kitabın bir ebedi mucize olduğu bu vesile ile de anlaşılmış bulundu. Bu, rabbimizin ihsanıdır...

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

8.Nefisleri hakkında tefekkürde bulunmadılar mı? Allah gökleri ve yeri ve bunların aralarındaki lerini yaratmadı, ancak hak ile ve muayyen bir vakit için yaratmıştır. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları Rab'lerine kavuşmayı elbette inkâr ederler.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın birliğini, kudret ve azametini inkâr edenlerin o pek cahilce hallerini ortaya koyuyor. Onların güçlü olma belirtilerini ve kendilerinden daha varlıklı olan eski inkârcı kavimlerin pek feci olan tarihî durumlarını dikkate almadıklarını kınamak için beyan buyuruyor. Fenalıklarda bulunanların, Allah'ın ayetlerini inkâr ve inananlar ile istihza edenlerin pek korkunç, çirkin sonlarına işaretle insanlığı uyanmaya davet buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ

Kendi nefislerinde Hiç düşünmediler mi?

(Nefisleri hakkında tefekkürde bulunmadılar mı?) Bakışlarını yalnız dünyanın kabuk kısmına atfedip duranlar Nefisleri hakkında tefekkürde bulunmadılar mı? Kendilerinin yaratılmış olduklarını düşünmediler mi? Kalplerinde bir düşünce duygusu bir vicdani kanaat hâsıl olmadı mı ki, bakıp da anlasınlar ki:

مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisinin arasındadır Ve o şeyleri ki Yeri Ve Gökleri Allah Yaratmadı

(Allah gökleri ve yeri ve bunların aralarındakilerini boş yere yaratmadı) evet Allah Birçok mahlûkatı, muhtelif sanat eserlerini birbirinden farklı kudretini gösteren eserleri boş yere yaratmadı hepsini de şüphe yok ki,

إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir ecel ile Ve Hak ile Ancak

(ancak hak ile ve muayyen bir vakit için yaratmıştır) Ancak hak ile gerçeğe uygun, sabit bir emir ile bir menfaat ve hikmete dayalı bir halde yaratmıştır. Kendilerinin yoktan yaratılmış olduğu bu cümleden değil midir? Ve hepsini de muayyen bir vakit için yaratmıştır Yüce zatının programlayıp, belirlemiş olduğu bir zamana kadar onlar devam edip duracaklardır. O belirli zaman gelince de; yani kıyamet kopunca da hiçbirisi bu âlemde kalmayacaktır, hepsinin de bu dünyadaki varlığı sona erecektir, sorumlu olanlarda bu âlemdeki amellerinin mükâfat veya cezasına kavuşacaklardır.

وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

Gerçekten inkâr edenlerdir Rablerine Kavuşmayı İnsanlardan Çoğu Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları Rab'lerine kavuşmayı elbette inkâr ederler) Bu kesin akıbete inanmış değildirler, onlar Rab'lerine kavuşmayı yeniden hayat bulup mahşere sevk edileceklerini ilâhi mahkemeye teslim edileceklerini elbette inkâr ederler onlar ahiret hayatına, oradaki sevap ve azaba inanmazlar.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ
فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

9.Yeryüzünde gezip de bakmadılar mı ki, onlardan evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur. Onlardan kuvvetçe daha şiddetli idiler ve onların imar ettiklerinden daha ziyade yeri altüst etmiş ve imarda bulunmuşlardı ve onlara Peygamberleri açık deliller ile gelmişlerdi. Artık Allah onlara zulmeder olmadı velâkin onlar kendi nefislerine zulüm eder oldular.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Akıbeti Olmuş Nasıl Ki baksınlar Yeryüzünde Ve dolaşmadılar mı?

(Yeryüzünde gezip de bakmadılar mı ki, onlardan evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur) Nedir o kadar cehalet ki, o dinsizler, ahiret hayatını inkâr ediyorlar, kendilerinin yok olacak varlıklarına güvenip duruyorlar? Onlar hiç Yeryüzünde gezip de bakmadılar mı? Hiç dünya tarihini ibret nazarı ile görüp okumadılar mı ki onlardan evvelkilerin akıbeti nasıl olmuştur? Ad, Semud kavimleri gibi eski ümmetlerin küfürleri yüzünden başlarına gelmiş felâketleri işitip, alâmetlerini görmüş bulunmuyorlar mı? O eski kavimler ki,

كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً

Kuvvetçe Kendilerinden Daha şiddetli idiler

(kuvvetçe daha şiddetli idiler) Şimdiki inkârcı kavimlerden daha güçlü bedenî yapıya, kuvvete sahip bulunuyorlardı

وَأَنَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا

Onu imar ettiler O şeyden ki Daha çok Onu imar etmişler Ve Yeryüzünü İşlemişler Ve

(ve onların imar ettiklerinden daha ziyade yeri altüst etmiş ve imarda bulunmuşlardı) Ve onların şimdiki inkârcı kimselerin yeryüzünde imar ettiklerinden yapıp vücuda getirdiklerinden daha ziyade yeri alt üst etmiş ziraatta bulunmuş, madenler arayıp bulmuş, su kaynakları bulup her tarafa akıtmış idiler. Yeryüzünde şimdikilerden daha fazla imarda bulunmuşlardı nice görkemli binalar, kaleler, saraylar yapmışlardır. Artık o eski milletler, inkârları yüzünden öyle helak olmuş olunca onların gerisinde bulunan sonraki inkârcılar, yok olmaya maruz kalamazlar mı?

وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler Peygamberleri Onlara getirmişti Ve

(Ve onlara Peygamberleri açık delil ile gelmişlerdi) o eski kavimlere de peygamberler kendilerinin Allah'ın dinini tebliğe memur, doğru sözlü zatlar olduklarını gösterir birçok mucizeler, harikalar göstermişlerdi. Buna rağmen onları tasdik etmeyenler, neticede yok olup cezalarına kavuşmuşlardı.

فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ

Onlara zulmeden Allah Artık olmadı

(Artık Allah onlara zulüm eder olmadı) Onları günahsız kimseler oldukları halde cezalandırmadı

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Zulmediyorlar Kendi nefislerine idiler Fakat

(Velâkin onlar kendi nefislerine zulüm eder oldular) Allah'ın birliğini inkâr etmeğe, Peygamberleri yalanlamaya devam ettiler, ahiret hayatına inanmadılar, birçok çirkin hareketlerde bulundular da o yüzden Allah'ın azabına maruz kaldılar. Artık ey Son Peygamber'e karşı da öyle inkârcı bir halde bulununlar! Siz de öyle korkunç bir akıbetle lâıyk olduğunuzu bir kere düşünmeli değil misiniz?

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ آسَأُوا السُّوْأَى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ

10.Sonra fenalık yapanların akıbeti, pek fena oldu. Çünkü Allah'ın ayetlerini tekzip ettiler ve onlar ile alayda bulunur olmuşlardı.

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ آسَأُوا السُّوْأَى

Çok kötü Kötülük ettiler O kimselerin ki Akıbeti Oldu Sonra

(Sonra fenalık yapanların akıbeti, pek fena oldu) Evet. O akıbeti siz de düşünmeli-siniz. Şüphesiz yok ki, o fenalık yapanların kötü inançlarda, çirkin hareketlerde bulunanların akıbeti pek fena oldu pek şiddetli bir cezalandırmaktan ibaret bulundu, dünyada da, ahirette de, azaba, felâkete uğradılar

أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Yalanladılar diye

(çünkü Allah'ın ayetlerini tekzip ettiler) Evet! Onlar Peygamberlerin tebliğ ettikleri ilâhi kitapları, gösterdikleri mucizeleri inkâra yeltenip durdular

وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onlarla İdiler Ve

(ve onlar ile alayda bulunur olmuşlardı) Ve O ayetler ile mucizeler ile alayda bulunur olmuşlardı artık şüphe yok ki, o kadar dinsizlikte, kutsal şeylere karşı saygısızlıkta bulunan kimseler, öyle korkunç bir akıbete lâayık olmuşlardı. Binaenaleyh sonrakiler için lâzımdır ki, onların o pek feci akıbetlerinden bir ibret dersi alsınlar, Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinden korkup onun mukaddes dinine karşı gelmesinler, aksi takdirde hiçbirisi Allah'ın azabının pençesinden kendisini kurtaramaz. Cenabı Hak, her şeye gücü yeter, onun kudretinin alâmetleri onun yaratıcılığındaki büyüklüğü isbata yeter.

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

11.Allah halkı evvelâ yaratır, sonra onu geri çevirir, nihayet ona döndürüleceksinizdir. Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın bu yaratıkları nasıl yaratmış ve sonra nasıl iade edeceğine dikkatleri çekiyor. İnsanların ahirette nasıl gruplara ayrılacaklarını, Salih müminlerin cennette nasıl Mesut bir şekilde, gönülleri rahat bir halde kalacaklarını müjdeliyor. Allah'a ortak koşanların, ayetlerini yalanlayanların da nasıl yarımdan mahrum, sahte mabutlarını inkâr eder bir halde kalarak cehenneme sevk edileceklerini hatırlatmaktadır.

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

Onu iade eder Sonra Yaratmaya Başlar Allah

(Allah halkı evvelâ yaratır, sonra onu geri çevirir) Ey insanlar! Bir kere düşünün Allahın ilim ve kudretini, bütün kâinatı kuşatan büyük yaratıcı halkı evvelâ yaratır insanları ve diğerlerini önce bu dünyada yaratır, yaşatır, sonra o halkı, o kullarını kıyamet gününde geriye çevirir onları ölmüş oldukları halde yeniden hayata kavuşturur. Artık ey insan! Kesindir ki,

ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Sonra

(nihayet ona döndürüleceksinizdir) O kıyamet âleminde O büyük Yaratıcının manevi huzuruna, hesap ve ceza mevkiine döndürüleceksinizdir. Artık orada amellerinize göre mükâfata veya cezaya kavuşmuş olacaksınız.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ

12.Ve o gün ki, kıyamet kopar, günahkârlar susup duracaklardır.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ

Kıyamet Kopar O gün Ve

(Ve o gün ki, kıyamet kopar) bütün insanlar yeniden hayat bularak mahşere sevk edilir, pek muazzam bir manzara meydana gelir o zaman o

يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Susar

(günahkârlar susup duracaklardır) Şaşkın bir halde susmaya mecbur kalacaklardır. Müşrikler kendilerini savunabilmek için bir delil bulamayacakları için hayretler içinde kalıp susmaya mecbur olacaklardır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاؤُا وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ

13.Ve kendilerine şeriklerinden şefa'at ediciler de bulunmuş olmayacaktır ve şeriklerini inkâr ediciler olacaklardır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاؤُا

Şefaât edenler Ortaklarından Kendilerine Olmadı Ve

(Ve kendilerine şeriklerinden şefaât ediciler de bulunmuş olmayacaktır) Ve o müşriklere o müthiş günde şeriklerinden Cenabı Hakka ortak koşmuş oldukları putlardan ve diğerlerinden şefaât ediciler de bulunmayacaktır. Onları cehennem azabından kurtaramayacaklardır

وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ

İnkâr edenler Ortaklarını Oldular Ve

(ve şeriklerini inkâr ediciler olacaklardır) Ve o müşrikler, o kıyamet gününde şeriklerini dünyada iken kendilerine tapıp da şefaât beklemiş oldukları putları inkâr ediciler olacaklardır. Onların birer mabud olmadığını anlayarak onlardan kaçınacaklardır. Fakat ne yazık ki, artık bu inkârları, kendilerine bir faide vermeyecektir.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِرُونَ

14. Ve o gün ki kıyamet kopar, o gün birbirinden ayrılırlar.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِرُونَ

Ayrılırlar O gün Kıyamet Kopar O gün ki Ve

(Ve o gün ki, kıyamet kopar o gün birbirinden ayrılırlar) Evet! O gün Müslümanlar ile kâfirler birbirinden ayrılırlar bir kısmını müminler bölümü, diğer bir kısmını da kâfirler bölümü teşkil etmiş olur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ

15. İmdi o kimseler ki, iman etmişler ve sahih amellerde bulunmuşlardır, artık onlar bir bahçede sevinç içinde kalırlar.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve yaptılar İman ettiler O kimseler ki İşte ama

(İmdi o kimseler ki iman etmişler ve yararlı amellerde bulunmuşlardır) Evet, o kimseler daha Dünya da iken imanlarını Allah'ın rızasına uygun hareketleriyle, ibadetleriyle kuvvetlendirmişlerdir.

فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ

Sevinç içinde kalırlar Bir bahçede Artık onlar

(artık onlar bir bahçede sevinç içinde kalırlar) artık o halis, muhlis müminler, o ahiret âleminde bir bahçede gülleri, çiçekleri, suları bol, parlaklık ve tazeliği içinde bulunduran birer cennette sevinç içinde kalırlar pek büyük nimetlere, ilâhi lütuflara kavuşmalarından dolayı kalben pek büyük bir rahatlık içinde ebediyen yaşar dururlar

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

16. Fakat o kimseler ki, kâfir olmuşlar ve bizim ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalan saymışlardır, artık onlar da azap içinde kalmaya hazırlanmış olurlar.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ama Ve

(Fakat o kimseler ki, kâfir olmuşlar) Dünyada iken kâfir olmuşlar Allah'ın birliğini inkâr etmişlerdir

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ

Ahirete Kavuşmayı Ve Ayetlerimizi Yalanladılar Ve

(ve bizim ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalan saymışlardır) Kuranı Kerim gibi en nurlu bir ilâhi kitabı ve birçok kudret eserlerini inkâra yeltenmişlerdir. Özellikle haşir ve neşir de inkâr edip küfreder bir halde yaşamaya devam etmişlerdir

فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

Hazır bulundurulacak kimselerdir Azap içinde Artık işte onlar

(artık onlar da azap içinde kalmaya hazırlanmış olurlar) Artık onlar da o gibi kötülenmiş, çirkin özelliklere sahip kimseler de azap içinde kalmaya hazırlanmış olurlar onlar sürekli olarak cehennem ateşi içinde kalmaya mahkûmdurlar. Onlar cehenneme sevk edileceklerdir, oradan asla ayrılıp kurtulamayacaklardır. İşte küfrün dehşetli, ebedî cezası!

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ

17.Artık akşamladığınız vakit ve sabahladığınız vakit Allah Teâlâ'ya tesbihte bulunun. Bu mübarek ayetlerde Yüce Yaratıcı Hazretlerini daima tesbih ve takdise bulunmanın ve belirli vakitlerde namaz gibi ibadetleri yerine getirmenin gereğine işareti buyuruyor. Ve o Büyük Yaratıcının insanlık hakkındaki ilâhi tasarruflarını ve ilâhi şefkatini bildiriyor. İnsanları düşünmeye ve Allah'ın kudretine şahadet eden yaratma eserlerini düşünmeye davet etmektedir.

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ

Sabaha girersiniz O zaman ki Ve Akşama girersiniz O zaman ki Allah'ı Öyle ise tesbih edin

(Artık akşamladığınız vakit ve sabahladığınız vakit Allah Teâlâ'ya tesbihte bulunun) Allah Teâlâ, bir büyük mabud dur, her veçhile tesbih ve takdise lâyıktır, artık Ey o ezelî Yaratıcının kulları! Akşamladığınız vakit ve sabahladığınız vakit Yani: Gece vakti olunca akşam ve yatsı namazını ve sabah vakti olunca da sabah namazını kılın, en büyük tesbih ve yüceltmeyi kapsayan o mübarek ibadeti yerine getirin.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

18.Ve Hamd, göklerde ve yerde o'na mahsustur ve gündüzün nihayetinde de ve öğle vaktine vardığınızda da.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Hamd Onadır Ve

(Ve hamd, göklerde ve yerde o'na mahsustur) O büyük mabuda göklerde bulunanlar da, yerde bulunanlar da hamd'u sena etmekle yükümlüdürler. Zaten bütün kâinat birer hâl lisanı ile o Yüce Yaratıcıyı tasdik etmekte, o'na hamd ve senada, yakarıшта bulunmaktadır. Artık nasıl olur ki, mahkûkat arasında büyük bir mevki olan insanlar o büyük Yaratıcıya hamd'u senada bulunmasınlar? Bundan dolayı ey sorumlu insanlar! Siz de bu yüksek kulluk vazifesine devam ediniz

وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Öylene girersiniz O zaman ki Ve Akşam üzeri Ve

(ve gündüzün nihayetinde de ve öğle vaktine vardığınızda da) Yani: öğle namazı vakti olunca da öğle namazını eda edin. İkinci vaktinde de ikinci namazını kılın ve Bu vesile ile tesbih ve hamd-u sena vazifesi yerine getirilmiş olur. Kerim mabudun bir rahmet eseridir ki, bu ulvî namaz ibadeti için böyle belirli zamanları tayin etmiş, kullarını sürekli olarak böyle bir ibadetle sorumlu kılmamıştır. Yalnız gündüzün evvelinde, ortasında ve ahirinde, gecenin de evveli ile ortasına doğru bir zamanda namaz kılmasını emretmiştir. Bu vakitlerdeki ibadeti yerine getiren bir mümin, bütün gün ve gece ibadet etmiş gibi olur.

&-İbni Abbas Hazretleri diyor ki:"Bu 17 18. iki ayeti celile beş vakit namazı vakitleriyle beraber bildirmektedir" bu beş vakit namaz, Mekke-i Mükerre'me'de hicretten evvel farz kılınmıştır. Peygamberin miracı hakkındaki hadisi şerif de bunu göstermektedir

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ

19.Ölüden diriye çıkarır ve diriden ölüyü çıkarır ve yeri ölümünden sonra diriltir ve işte siz de öylece çıkarılacaksınız.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ

Ölüden Diriye Çıkarır

(Ölüden diriye çıkarır) O Büyük Mabudun varlığı, kudreti, azameti nasıl inkâr edilebilir? Onun kutsal emirlerine nasıl muhalefet edilerek namaz gibi bir ibadet terk olunabilir? O Büyük Yaratıcı ki, Ölüden diriye çıkarır meselâ: İnsanları, kuşları birer nutfeden, birer yumurtadan vücuda getiriyor

وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

Diriden Ölüyü Çıkarır Ve

(ve diriden ölüyü çıkarır) Meselâ: Yumurtayı kuşlardan, nutfeyi de insanlardan meydana çıkarıyor. Yahut manen ölü olan bir kâfirin sulbünden manen diri olan bir mümini yaratıyor ve bilâkis manen diri olan bir müminin sulbünden de manen ölü sayılan bir kâfiri meydana çıkarıyor. Bütün bunlar birer hikmet gereğidir,

وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzünü Diriltir Ve

(ve yeri ölümünden sonra diriltir) Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı yeri de, arz sahasını da ölümünden sonra diriltir. Solmuş, bitki bitirme gücünden mahrum kalmış olan yeryüzünü de baharın bereketi ile yeniden hayata erdirir, üzerinde çeşit çeşit otlar, ekinler, çiçekler vücuda gelmiş olur. Bunlar birer ibret vesilesi değil midir?

وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

Çıkarılacaksınız işte böyle Ve

(ve işte siz de öylece çıkarılacaksınız) Ve işte Ey insanlar! Siz de öylece Öldükten cesetleriniz darmadağın olduktan sonra tekrar kabirlerinizden hayat sahasına çıkarılacaksınız. Bu da Allah'ın kudretine göre pek kolay bir hâdisedir. İşte örnekleri meydana, artık kıyamet hayatı nasıl inkâr edilebilir?

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

20.Ve o'nun ayetlerindendir ki, sizi topraktan yaratmıştır, sonra siz şimdi insan-sınız, yeryüzüne yayılmaktasınız.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ

Bir topraktan Sizi yaratması Delillerindendir Ve

(Ve o'nun ayetlerindendir ki, sizi topraktan yaratmıştır) Evet. O Büyük Yaratıcının birliğine kudretinin yüceliğine delâlet ve şahadet eden ayetlerindendir ki, sizi sizin aslınız olan Âdem Aleyhisselamı topraktan yaratmıştır onun zürriyeti olan diğer insanlar da su ile topraktan ve onlar ile elde edilen gıda maddelerinden meydana gelen bir damla sudan yaratılmış bulunmaktadır,

ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

Yayıyorsunuz Bir beşersiniz Siz Birden Sonra

(sonra siz şimdi insansınız, yeryüzüne yayılmaktasınız) Böyle mükemmel organlar ve kuvvetler ile mücehhez birer yaratık bulunuyorsunuz. O Kâinatın Yaratıcısının takdiriyle kudretiyle çoğalarak yeryüzüne yayılmaktasınız yeryüzünün her kıtasını işgal etmiş, orada yaşamaktasınız. Bütün bunlar, Büyük Yaratıcının kudretine, şanının yüceliğine birer açık, yüce deliller değil de nedir?

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً

وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

21.Ve o'nun ayetlerindendir ki, sizin için nefislerinizden zevceler yaratmış, onlara ısınasınız diye ve aranızda bir sevgi ve merhamet yapmıştır. Şüphe yok ki, tefekkür edecek olan bir kavim için bunda elbette ibretler vardır.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا

Eşler Kendinizden Size Yaratması Ayetlerindendir Ve

(Ve o'nun ayetlerindendir ki sizin için nefislerinizden zevceler yaratmış) Ve onun O Kerim Yaratıcının yine ayetlerindendir ki kullarını yeniden hayata erdirip mahşere, bir mükâfat ve ceza âlemine sevk edeceğine delâlet ve şahadet eden eserlerdendir ki, Kendi cinslerinizden zevceler yaratmış tır. Nitekim Hz. Havva'yı da Âdem Aleyhisselâm'ın kaburga kemiğinden yaratarak onun hayat arkadaşı kılmıştı. Bu zevceleri yaratması

لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً

Bir şefkat Ve Bir sevgi Aranızda Kılmıştır Ve Kendilerine Üflet etmeniz için

(onlara ısınasınız diye ve aranızda bir sevgi ve merhamet yapmıştır) Bundaki başlıca hikmet ve fayda, onlar ile güzelce kaynaşıp, birbirinize yaklaşmanızdır, temiz, iffetli olarak yaşayıp evlât ve torun sahibi olmanızdır. Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı sizin aranızda bir sevgi ve merhamet yapmıştır siz birer aile teşkil edersiniz, aranızda bir sevgi ve şefkat duygusu yüz gösterir, birbirinizin hayrını, rahatını, hukukunu korumaya çalışırsınız. İşte yaratılıştan gelen temizliği koruyan, İslâm ahlâkı ile vasıflanan insanlar, böyle mutlu, iyilik dileyen bir aile hayatına kavuşmuş olurlar.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünecekler Bir kavim için Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, tefekkür edecek olan bir kavim için bunda elbette ibretler vardır)

Yani: Aile kurumlarındaki faideyi, gayeyi düşünen, böyle bir varlığın güzelce korunmasını takdir ederek onu temine çalışan bir cemiyet fertleri için öyle kocaların ve karıların yaratılmasında, aile kurmaya müsaade buyrulmuş olmasında elbette ibretler vardır. Kâinatın Yaratıcı Hazretlerinin kudretine hikmetine ve İslâm dininin ne kadar yüce, sosyal hükümleri ihtiva ettiğine dair pek açık şahitler, deliller vardır. Bundan dolayı hakikaten akıllı, düşünen, aydın olan bir sosyal kurul bütün bu ilâhi nimetleri düşünür, özellikle aile hayatının kıymetini bilir, onu güzelce temiz bir şekilde devam ettirmeye ve böyle büyük nimetlere kavuştuklarından dolayı Yüce Yaratıcı Hazretlerine hamd eder, üzerine düşen kulluk vazifelerini ifaya çalışır. Başarı yalnız Allah'tandır

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَأْنِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ

22.Ve o'nun ayetlerindendir: Semaların ve yerin yaradılışı ve dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu, muhakkak ki, bunda bilginler için elbette ayetler vardır. Bu mübarek ayetlerde diğer bir kısım kudret eserlerini dikkat nazarlarına sunuyor. Aile teşkilatındaki ilâhi lütuflar, göklerin ve yerin yaradılışındaki ve lisanların, renklerin farklı oluşundaki hikmet ve faydaya işaret buyuruyor. İnsanların gece ve gündüz istirahate daldıklarını ve geçimlerini temin için ilâhi ihsan olanistirhamda bulunduklarını gösteriyor. İnsanları korkuya ve ümide düşüren şimşekleri ve gökten yağdırılan yağmurlar ile yerin yeniden hayat bulduğunu bildiriyor. Göklerin ve yerin Allah'ın emri ile ayakta durduklarını, ölmüş insanların da bir ilâhi çağrı anında yenden hayat sahasına çıkacaklarını haber veriyor. Bütün bu yaratılış harikalarının bilir, işitir, akıllıca düşünür olan insanlar için birer ibret, birer Allah'ın birliğinin delili teşkil etmekte olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve Yerin Göklerin Yaradılması Ayetlerindendir Ve

(Ve o'nun ayetlerindendir: Semaların ve yerin yaradılışı) O kâinatın Yaratıcısının ayetlerindendir ki onun varlığına, birliğine, kudretine, ahiret hayatını da yaratacağına

delâlet ve şahadet eden semaların ve yerin yaradılışı Bu muazzam âlemler, dış âleme ait ne mühim birer ilâhi kudret eseridir

وَإِخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَانِكُمْ

Renklerinizin Ve Lisanlarınızın Muhtelif olması Ve

(ve dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu) Ve ey insanlar! Sizin dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu da birer hayranlık uyandıran iç âleme dair delildir, birer ibret vesilesidir. İnsanlar esasen bir babadan bir anadan doğmuş oldukları halde çeşitli zümrelere ayrılmışlardır, muhtelif lügatler ile konuşmaktadırlar, renkleri de beyaz, siyah gibi kısımlara ayrılmıştır, her birisinin siması da başka başka bir vaziyettedir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

Alimler için Kati deliller Bunda vardır Şüphesiz

(muhakkak ki, bunda bilginler için elbette ayetler vardır) Muhakkak ki, bunda insanların böyle yaradılışlarındaki mükemmelliğinde âlimler, bilenler için ibretler vardır. İşte insanlar böyle farklılıkları dikkate alarak Büyük Yaratıcının birliğini, kudret ve hikmetini elbette ki, tasdike vicdanen mecbur olurlar.

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

23.Ve o'nun ayetlerindendir. Gecede ve gündüzde uyumanız ve o'nun fazlından talepte bulunmanız. Şüphe yok ki, bunda kulak verip dinleyen bir kavim için elbette ayetler vardır.

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüzde Ve Gecede Uyumanız Ayetlerindendir Ve

(Ve o'nun ayetlerindendir. Gecede ve gündüzde uyumanız) Ve o büyük Yaratıcının yine ayetlerindendir ki hikmet ve şefkatine delâlet eden hâdiselerdendir ki, ey insanlar! Sizlerin öyle vakit vakit uykuya dalarak istirahatınızı temine, tabii kuvvetinizi takviyeye muvaffak olmanız ne büyük bir kudret eseridir?

وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Aramanız Ve

(ve o'nun fazlından talepte bulunmanız) Ve O Kerem Sahibi Yaratıcının fazlından talepte bulunmanız geçiminizi temin için çalışıp bolluğa kavuşmanız. Evet. Bunlar da ne büyük bir ayettir, birer ibret vesilesidir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

İşitecekler Bir kavim için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda kulak verip dinleyen bir kavim için elbette ayetler vardır) Böyle uykuyu da uyanıklığı da yaratmakta ve gece gündüz istirahate ve çalışmaya başarı vermekte de söylenilen faideli sözleri, verilen güzel nasihatleri işitip kabul etmek kabiliyetinde bulunan zümreler için elbette ayetler vardır. Bunlarda da Cenabı Hakkın kudretine, dilediğini yaratacağına ve özellikle ahiret hayatını da vücuda getireceğine ait büyük deliller vardır. Ki: Bir insan, nail olduğu nimetleri birer ilâhi ihsan kabul etmelidir, kendi varlığına, kabiliyetine güvenmemelidir, nice kuvvetli, kabiliyetli kimseler vardır ki, büyük bir nimete, servete nail olamazlar, bilâkis nice zayıf, kabiliyetsiz kimseler de görülür ki, pek fazla bir nimete, servete nail olmuşlardır. Velhâsıl insana düşen vazife, aklını, kuvvetini güzelce kullanmak, muvaffakiyeti de Allah'ın lütfundan beklemektir.

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

24.Ve o'nun ayetlerindendir. Size bir korku ve bir ümit olmak üzere şimşeği gösterir ve gökten bir su indirir de onunla yeri ölümünden sonra diriltir. Muhakkak ki, bunda da akıllıca düşünen bir kavim için elbette ayetler vardır.

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا

Ümit olarak Ve Korku olarak Şimşeği Size gösteriyor Ve o'nun ayetlerindendir

(Ve o'nun ayetlerindendir. Size bir korku ve bir ümit olmak üzere şimşeği gösterir) Ve o büyük Yaratıcının ayetlerindendir ki o'nun pek parlak kudreti, birliğinin delilinin eserlerindendir ki, ey insanlar! Size bir korku ve bir ümit olmak üzere şimşeği gösterir Onu başınızın üzerinde parlak ve korkunç bir şekilde, bir mahiyette görmeğe başlarsınız, yakıcı yıldırımlar yağdırılacağından korkarsınız ve bol bol lezzetli yağmurların yağacağı ümidine düşerek de sevinirsiniz.

وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْشِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzü Onunla Ve diriltiyor Bir su Gökten İndiriyor Ve

(ve gökten bir su indirir de onunla yeri ölümünden sonra diriltir) Ve O Kerem Sahibi Yaratıcı gökten bulutlar vasıtasıyla bir su indirir de onunla yeri ölümünden sonra diriltir Solmuş, gelişip büyümeğe mahrum kalmış olan yeryüzü, tekrar o ilâhi bereket sayesinde yeniden canlanmaya başlar, üzerinde renk renk bitkiler meydana gelir. Bunlar âdeta yeryüzünün ruhu mesabesinde olup onu yeniden canlandırır,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akil erdirecekler Bir kavim için Kati deliller Bunda vardır Şüphesiz

(muhakkak ki, bunda akıllıca düşünen bir kavim için elbette ayetler vardır) Bu kadar harikaları gören, böyle ölmüş mesabesinde bulunan yerlerin yeniden bir hayat bereketine nail olduğunu seyreden akıllı, güzelce düşünen zatlar için bu, bir ibret vesilesi, kudret delili teşkil etmektedir. Böyle bir hâdis, insanların da öldükten sonra tekrar hayat bularak başka bir âlemde yaşayacaklarına bir delil bir örnek mahiyetinde bulunmaktadır.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

25.Ve o'nun ayetlerindendir. O'nun emriyle göğün ve yerin durması, sonra sizi bir çağırışla çağırdığı zaman derhal yerden çıkacaksınız.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ

Emriyle Yerin ve Göğün Ayakta durması Onun ayetlerindendir Ve

(Ve o'nun ayetlerindendir O'nun emriyle göğün ve yerin durması) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcının o'nun kudretinin eksiksiz oluşunu, hikmetinin yüceliğini gösteren delillerdendir. O göğün ve yerin kendi muhitlerinde bir şeye dayanmaksızın pek muntazam bir surette belirli vakte kadar devam edecek olmaları, pek büyük bir kudret delilidir. İşte bütün bu yaratma harikalarını meydana getirmiş olan büyük Yaratıcı, şüphe yok ki, her şeye kadirdir. İnsanları da belirli bir zaman için yaşıyor, tayin edilmiş vakit gelince de hepsini dünya hayatından mahrum bırakacaktır. Evet. Ey insanlar!

ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

Çıkacaksınız Siz Hemen Yerden Bir davetle Sizi çağırdı O vakit ki Sonra

(Sonra sizi bir çağırışla çağırdığı zaman derhal o vakit yerden çıkacaksınız)

Yani: Bütün ölmüş insanlar kıyamet âlemine sevk için o Büyük Yaratıcının emriyle İsrâfil Aleyhisselâm tarafından sur'a üfürülecek, bütün ölümler kabirlerinden diri olarak çıkarılacaklardır. İşte gözlerimizin önünde parlayıp duran şu kadar kudret eserleri, birer muazzam delildir ki, Kâinatın Yaratıcı Hazretlerinin insanları öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturacağı ve dilediği âleme sevk kadir olduğunu pek mükemmel göstermektedir.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ

26.Ve onun içindir, göklerde ve yerde kim varsa, hepsi de o'na itaatkârdırlar.

Bu mübarek ayetlerde Allah Teâlâ'nın bütün kâinata malik hepsinin de o Büyük Yaratıcıya itaat ettiğini ve bütün mahlûkatını yoktan var eden o şanı Yüce Yaratıcıya göre onların diriltişi, tekrar gönderilmesi de pek kolay olacağını bildiriyor. Efendiler ile köleler arasında bir ortaklık ve eşitlik ve bir korku bulunmadığını bir misal olarak ortaya koyup kâinatın sahibi olan Büyük Yaratıcının ortak ve benzerden uzak olduğunu izah etmektedir.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O kimseler ki Ve onundur

(Ve göklerde ve yerde kim var ise onun dur) Mülkiyet ve mahlûk olma itibariyle o büyük Yaratıcıya aittirler. Bütün onları yaratan onların üzerinde hâkim olan ancak Allah Teâlâ Hazretleridir

كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ

İtaatkârdırlar Ona Hepsi

(hepsi de o'na itaatkârdırlar) Bütün bu mahlûkat, o kudret sahibi Yaratıcının iradesine, fiiline boyun eğmektedirler, hepsinin de yaradılışı, yaşayışı, ölümü, sonra da diriltişi, Allah'ın iradesine tâbidir, hiçbir buna muhalefet edemez. Kulluk vazifesi hususundaki bazı asi hareketler ise mükelleflere hikmet gereği verilmiş olan bir ihtiyar, bir cüzi irade sebebiyle meydana gelmektedir. Eğer hikmet gereği böyle bir ihtiyar bir kabiliyet verilmemiş olsa idi o asiler de asla muhalefet ederek isyanda bulunmuş olamazlardı.

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

27.Ve o zattır ki, başlangıçta yaratır, sonra onu iade eder. Bu, o'na göre pek kolaydır ve o'nun için göklerde ve yerde en yüksek şan vardır. Ve o, azizdir, hâkimdir.

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

Onu iade eder Sonra Yaratmaya Başlar O zat ki O Ve

(Ve o zattır ki, başlangıçta yaratır, sonra onu iade eder) Ve o Kâinatın Yaratıcısı, o sıfatları yüce zattır ki, halkı başlangıç da ilk olarak yaratır dünyaya çıkarır sonra O yaratmayı tekrarlar öldürdükten, yok ettikten sonra kıyamet günü tekrar yaratır o aldığı canı iade eder yeniden hayata, varlığa kavuşturur

وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ

Ona Daha kolaydır O Ve

(Bu, o'na göre pek kolaydır) O mahlûkatı yeniden geri getirmek, hayata kavuşturmak o'na göre pek kolaydır. Kâinatın Yaratıcısına göre bütün mahlûkatı ilk defa yaratmak ile ikinci kez vücuda getirmek eşittir, hepsini de dileyince derhal var veya yok edebilir. Bizlere göre ise elbette ki, bir şeyi yoktan var etmeğe nispetle o şeyi iade etmek daha kolaydır. Artık herhangi bir şeyi icada kaadir olan bir Büyük Yaratıcı, o şeyi öldürdükten, mahvettikten sonra tekrar geri getirmeye kaadir olamaz mı? Amen-na Elbette ki, kaadir olur.

وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ve yerde Göklerde En yüce Misal Onundur Ve

(Ve o'nun için göklerde ve yerde en yüksek şan vardır) O Kâinatın Yaratıcısı en yüksek, en mukaddes sıfatlara sabittir. Tam, umumi kudretle, hikmetle Muttasıftır, onun asla bir benzeri ve nazırı yoktur. Bütün semalar da yer de o'nun bu yüce sıfatlarına şahadet edip durmaktadır.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Ve o, azizdir, hâkimdir) Ve o Kâinatın Yaratıcı Hazretleri el azizdir her dilediğini derhal vücuda getirebilir, her şey o'nun iradesine boyun eğmeye mecburdur. Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı el hâkimdir o'nun her emri, her fiili birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

28.Sizin için kendi nefislerinizden misal irâd etti. Sizi rızıklandırıdığımız şeyde sizin için sağ ellerinizin maliki olduğu köle ve cariye gibi şeylerden ortak olanları var mıdır ki, onda siz müsavi olasınız? Kendi nefislerinizden korktuğunuz gibi onlardan da korkasınız? İşte böyle ayetleri akılcıca düşünen bir kavim için tafsilatlı olarak bildiririz.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ

Kendinizden Bir misal olarak Size Misal getirdi

(Sizin için kendi nefislerinizden misal getirdi) Artık ey o Kâinatın Yaratıcısının bu kudret ve azametini, O'nun ortak ve benzerden münezzeh oluşunu, anlayıp, itiraf etmeyen müşrik kimseleri. O Hikmet Sahibi Yaratıcı, sizi uyandırmak için sizin için kendi nefislerinizden misal getirdi. Taki, şirkin batıl olduğunu anlayabilesiniz. Şöyle ki:

هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ

Sizi rızıklandırıdık O şeylerde ki Ortaklardan Sağ elleriniz Sahip oldu O şeylerden ki Sizin için var mı?

(Sizi rızıklandırıdığımız şeyde sizin için sağ ellerinizin maliki olduğu köle ve cariye gibi şeylerden ortak olanları var mıdır) Size verdiğimiz mallarda ve diğerlerinde sizin için sağ ellerinizin malik olduğu köleleriniz olan kimseler, verdiğimiz mallarda ve diğerlerinde tasarruf hakları var mıdır buna müsaade eder misiniz? Sizin servetiniz mallarınıza sizinle beraber ortak olarak tasarrufta bulunabilirler mi?

فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ

Eşitsinizdir Kendisinde Artık siz

(bu konuda onda siz müsavi olur musunuz?) O servet vesaire sizinle o hâkimiyetiniz altında bulunan kimseler arasında eşit, müşterek bulunsun da

تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ

Kendinizden Korkmanız gibi Onlardan korkarsınız

(kendi nefislerinizden korktuğunuz gibi onlardan da korkasınız?) Yani: Kendiniz gibi hür olan kimseler ile olan şirketlerdeki korku gibi o köle ve cariyeler ile olacak bir şirketten dolayı da korkup durasınız? Elbette bu, böyle değildir. Köleler, efendilerinin mallarına ortak olamazlar ki, onlardan bu hususta korkulabilsin. Artık birer insan olan efendiler ile köleler arasında bir ortaklık bulunmadığı halde bütün kâinatın içinde bulunan mülke sahip olan bir Büyük Yaratıcının birer aciz mahlûku olan, o'nun mülkü ve hâkimiyeti altında bulunan putlar putlaştırılmış insanlar canlılar nesneler vesaire o Kâinatın Yaratıcısının nasıl ortağı olabilirler? O'nun mülkünde nasıl diledikleri şekilde tasarrufta bulunabilirler ki, onlara da ilâhlık isnat ediyorsunuz, onları kendilerinin de Yaratıcısı ve sahibi olan Cenabı Hakk'a ortak kabul ediyorsunuz, bu ne bilgisizlik!

كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akıl erdirecekler Bir kavim için ki Ayetleri Açıklyoruz İşte böyle

(İşte böyle ayetleri akılcıca düşünen bir kavim için tafsilatlı olarak bildiririz) Artık akıllı olanlar, bu gibi misallerden ibret alırlar, bir efendinin kölesi, cariyesi kendisine

eşit kendisinin mülkünde kendisine ortak olamadığı halde bütün Kâinatın Yaratıcısı, sahibi olan bir şanı yüce mabuda onun mahlûkatı nasıl ortak olabilirler? Bunun mümkün olmadığı çok açık değil midir? Elbette ki pek açıktır. Bunun aksini savunanlar, elbette güzelce düşünmekten, aklını çalıştırmaktan mahrum kimselerdir. Bundan dolayı bu ayeti kerime, müşrikler hakkında büyük bir kınama ve bilgisizlik halini kapsamaktadır.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

29.Fakat zulmedenler, bilmeksizin kendi nevalarına tâbi oldular. Artık Allah'ın dalâlete düşürdüğünü kim hidayete erdirebilir? Ve onlar için yardım edecekler de yoktur. Bu mübarek ayetler, müşriklerin ne gibi bir sebeple tevhid dininden İslâm yolundan, yardımcından mahrum kalmış olduklarını bildiriyor. Bir dinî fitriden bir hilkat-ı ilah iyeden ibaret olan İslâm dinine yönel inmesini, onda değiştirmenin cari olamayacağını ve namaza devam edilmesini emir ediyor, dinlerini parçalamış, ayrılığa düşmüş olan müşriklerden kaçınılması lüzumunu da hatırlatmaktadır.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ

Bir bilgi Olmadan Nefsani arzularına Zulmettiler O kimseler ki Uydu Bilakis

(Fakat zulmedenler, bilmeksizin kendi hevalarına tâbi oldular) Evet. 0 müşrikler, ilâhi ayetleri, delilleri akıllıca düşünüp uyanmadılar fakat onlar öyle nefislerine zulmedenler kendilerini azaba maruz bırakanlar işledikleri küfür ve şirkin batıl oluşunu bilmedikleri hâlde kendi hevalarına tâbi oldular nefislerinin meylettiği faide siz zararlı şeylerin ardına düşüp durdular

فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ

Allah Dalâlete attı O kimseyi ki Hidayete erdirir Artık kim

(Artık Allah'ın dalâlete düşürdüğünü kim hidayete erdirebilir?) Artık Allah'ın dalâlete düşürdüğünü öyle kendi heveslerine tâbi olup iradelerini küfre harcamış olmalarından dolayı doğruyu bulmaktan mahrum kalmış kimseleri kim hidayete erdirebilir? Elbette ki kimse erdiremez, onları hidayete erdirmeğe kimse kaadir olamaz.

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Yardımcılardan Onlar için yoktur Ve

(Ve onlar için yardım edeceklerde yoktur) Onlar kendilerini ahirette Allah'ın azabından kurtaracak bir yardımcı bulamazlar, öyle kendilerinden medet umdukları yardım bekledikleri putlarından ve diğerlerinden bir yardım göremeyeceklerdir.

فَاقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

30.Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrata sımsıkı tutun. Allah'ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

فَاقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا

Hakka yönelmiş olarak Dine Yüzünü Öyle ise doğrult

(Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir) Hanif; Batıldan hakka meyleden, İslâm dinine uyan, İslâmiyet'te sabit, Allah'ın birliğini itiraf eden zat ol Artık Ey sorumlu insan! Ey iman sahibi! Sen o müşrikleri bırak, sen yüzünü bütün varlığını, gaye ve iradeni

فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا

Onun üzerine İnsanları Yarattı O şeye ki Allah'ın Fitratına

(Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrata sımsıkı tutun) Yüzünü o Fitrata tıynet, hilkat, Allahın ilk yaratmış hali olan bir fitri din olan İslâm dinine tamamıyla yönelt, ona sarıl, ona daima yönelmiş bulun yüzünü Allahın dinine çevirerek temiz bir Müs-

lûman ol. O ki, Bütün insanları tevhit dinine müsait bir kabiliyette vücuda getirmiştir. Her insan, İslâm fıtratı üzere dünyaya getirilmektedir, sonra bazıları kendi nefsinin arzusuna uyarak bu temiz yaratılışına aykırı hareketlerde, kanaatlerde bulunur

لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ

Allah'ın Yaratışında Değişirme yoktur

(Allah'ın yaradılışı için değişiklik yoktur) Yani: Onu insanların değiştirmeye salahi-yetleri olamaz, yaratılış gayesine ve kendisine yönel inmesi gereken ilâhi dine aykırı hareketleri caiz görülemez. Özellikle o fıtrattan maksat, Allah'ın dinî olduğuna göre o yüce dinî kimsenin değiştirmeye salâhiyeti yoktur, ona olduğu gibi bağlanması ge-reklidir.

ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ

Doğru Din İşte budur

(İşte müstakim olan din o'dur) O tevhit dininden ibaret olan İslâm dinidir

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(velâkin insanların çokları bilmezler) O Allah'ın dininin kıymetini, yüceliğini, gerekli-liğini takdir edemeyerek nefislerinin arzularına uyarlar, batıl dinlere tâbi olur dururlar.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

31.Hep o'na dönünüz ve o'ndan korkunuz ve namazı doğruca kılınız ve müşrik-lerden olmayınız.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ

Ondan sakının Ve Ona Yönelen kimseler olarak

(Hep o'na dönünüz ve o'ndan korkunuz)Ey akıllarını güzelce kullanan müminler! Siz Hep o'na dönünüz Allah'ın dinine iman etmiş olduğunuz halde o Yüce dinin emir-lerine yasaklarına riayete çalışınız. Ve ondan o büyük mabudun dinine karşı gelmek-ten korkunuz o Kerem Sahibi Yaratıcıya ibadette bulunmakla beraber kötü akıbeta uğramak ihtimalinden de gafil bulunmayınız, daima korku ve ümit üzere bulunarak Allah'ın korumasına iltica ediniz

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Olmayın Ve Namazı Hakkıyla eda edin Ve

(ve namazı doğruca kılınız ve müşriklerden olmayınız) Namazlarınızı belirlenen vakitlerinde şartlarına dikkat ederek edaya devam eyleyiniz. Ve müşriklerden olmayı-nız yani doğuştan gelen temiz halinizi değiştirmeyiniz, müşrikler ile sevgiye ve düşüp kalkmaya devam edip, onlara benzemeğe meyletmeyiniz, kendi değerlerinizi koru-maya çalışınız.

مَنْ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

32.O kimselerden ki, dinlerini parçaladılar ve fırka fırka oldular, onlardan her taife, kendi yanlarında olan ile sevinicidirler.

مَنْ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا

Kısım kısım Oldular Ve Dinlerini Ayrıldılar O kimselerden ki

(O kimseler ki, dinlerini parçaladılar ve fırka fırka oldular) Evet. Siz ey müminler! O kimselerden Olmayınız ki onlar bir fıtrat dinî olan tevhid dinini parçaladılar birçok batıl dinlere, mezheplere tâbi oldular, birbirinin aleyhinde bulunup durdular, birbirin-den farklı gruplara ayrıldılar, birbirinin aleyhinde çalışmaya başladılar. Onlardan

كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

Sevinenlerdir Kendi yanlarındadır O şeylerle ki Taife Her

(her taife kendi yanlarında olan ile seviniler) Kendi inançlarıyla, batıl dinleriyle

sevindiler onlar, kendilerinin sadık, doğru bir dine bağlandıklarını zannederek mutlu bir şekilde yaşamak isteyen kimselerdir. Hâlbuki onlar ileride ne müthiş azaplara, felâketlere, uğrayacaklar da ondan hiç haberleri yok!

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

33.Ve insanlara bir ziyan dokunduğu vakit Rab'lerine dönerek o'na duada bulunurlar. Sonra onlara ondan bir rahmet tattırverince o vakit onlardan bir grup Rablerine ortak koşarlar.

Bu mübarek ayetler, insanların farklı psikolojik durumlarını gösteriyor. Bir belaya uğrayınca Cenabı Hakka yalvarmaya başladıklarını, bir ilâhi nimete kavuşunca da içlerinden bazılarının hiçbir delile dayanmaksızın şirke düştüklerini bildiriyor ve insanların bir nimete eriştikleri zaman sevindiklerini, kendilerinin sebebiyet verdikleri bir felâkete uğrayınca da ümitsizlik ve keder içinde kaldıklarını beyan buyuruyor. Yüce Yaratıcının dilediği kullarını fazlaca rızıklandırıp veya dar bir geçime düşürdüğünü, bunda da inananlar için ibretler bulunduğunu beyan ile Allah'ın fiillerinin birer hikmet ve menfaate dayanmış olduğuna işaret buyurmaktadır.

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ

Bir zarar İnsanlara Dokundu O vakit ki Ve

(Ve insanlara bir ziyan dokunduğu vakit) Meselâ: Bir hastalığa, bir ihtiyaca uğradıkları zaman

دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ

Ona Yönelen kimseler olarak Rablerine Yalvardılar

(Rab'lerine dönerek O'na duada bulunurlar) sapıklığı bırakarak Cenabı Hakka duaya, yakarışa başlarlar, bilirler ki, O'ndan başka kendilerini o belâdan kurtaracak yoktur. Evet. Allah Teâlâ'nın böyle yaratıcı oluşunu, rabliğini bilmek, beşeri fıtrat gereğidir

ثُمَّ إِذَا آذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً

Bir rahmet Kendinden Onlara tattırdı O vakit ki Sonra

(Sonra onları ondan bir rahmet tattırverince) Cenabı Hak insanları o beladan kurtarıp bilâhare sıkıntılardan kurtarıp bir rahata erdirince

إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar Rablerine Onlardan Bir taife Birden

(o vakit onlardan bir grup rab'lerine ortak koşarlar) Kendilerini öyle bir nimete kavuşturan Kerem Sahibi Yaratıcıyı unutarak bir takım yaratıklara ilahlık isnat ederek onlara tapmaya başlarlar. Bu ne kadar cehalet ve nankörlük? Bununla beraber insanların bir kısmı da kendilerini o felâketlerden kurtaran Cenabı Hakkın birliğini tasdiğe ve nimetlerine karşı şükür vazifesini yerine getirmeye devam ederler. İşte insanlığa yakışan da budur.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

34.Onlara verdiklerimize nankörlük yapsınlar için öyle şirke düşerler İmdi faide-lenip durunuz, artık yakında bileceksiniz.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ

Kendilerine verdik O şeylere ki Nankörlük etmeleri için

(Onlara verdiklerimize nankörlük yapsınlar) Evet. Şirke düşenlerin o halleri ne kadar cahilcedir. Onlara verdiklerimize nankörlük yapsınlar için öyle şirke düşerler. Hâlbuki kavuştukları nimetlerden dolayı şükrederek Allah'ın birliğini tasdikten ayrılmamaları gerekmez mi idi? Adeta buyrulmuş oluyor ki: O müşrikler, o kavuştukları nimetlerden dolayı varsın şirke düşsünler, artık ileride onun müthiş cezasını elbette göreceklerdir. İşte Büyük Yaratıcı Hazretleri, o müşrikleri tehdit için şöyle de hitap buyuruyor,

فَتَمَتَّعُوا

(imdi faidelenip durunuz) Ey müşrikler! Bu geçici dünyada ellerinizdeki varlıklardan istifadeye çalışınız zevk edin yaşayın bakalım

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz Artık ileride

(artık yakında bileceksiniz) Bu istifadenizin neticesini ahiret âleminde anlayacaksınız, bu nankörlüğünüzden dolayı ne kadar dehşetli azaplar içinde kalacaksınız, dünyadaki küfür ve Allah'a şirk koşmanın müthiş cezasına kavuşmuş olacaksınız.

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ

35.Yoksa biz onlara apaçık bir delil mi indirdik de o'na ortak koşmalarını bu mu söylüyor?

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا

Bir delil Onlara İndirdik mi Yoksa

(Yoksa biz onlara apaçık bir delil mi indirdik) İşte Allah Teâlâ Hazretleri onları kınamak ve tehdit için buyuruyor ki: Yoksa biz onlara apaçık bir delil mi indirdik de açık bir hüccet, kesin bir delil vermiş olduk da: Ne cehalettir ki, Allah'ın birliğini tasdiğe devam etmeyerek öyle şirke düşüyorlar?

فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar Kendisiyle İdiler O şeyi ki Söylüyor Ve o

(o'na ortak koşmalarını bu mu söylüyor?) O kâinatın Yaratıcısına şirik koşmalarını bu mu böyle kendilerine indirilmiş olan açık, kesin delil mi söylüyor? Kendilerine teklif ediyor? Hâlbuki böyle bir delil ne mümkün! Artık neye dayanarak öyle şirke düşmek cehaletin de bulunuyorlar.

وَإِذَا أَدَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ

يَقْنَطُونَ

36.Ve insanlara ne zaman bir rahmet tattırdı isek onunla sevinivermişlerdir. Ve işledikleri günah sebebiyle kendilerine bir kötülük isabet edecek olursa o vakit de onlar ümitsizliğe düşerler.

وَإِذَا أَدَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا

Onunla Sevindiler Bir rahmet İnsanlara Tattırdık Ne zaman ki Ve

(Ve insanlara ne zaman bir rahmet tattırdı isek onunla sevinivermişlerdir) İnsanlarda başka bir garip ruh hali de vardır ki. Bunu da Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri şöylece beyan buyuruyor: İnsanlara ne zaman bir rahmet tattırdık ise sağlık gibi, geçim rahatlığı gibi bir nimet ihsan eyledik ise onun bir ilâhi lütuf olduğunu dikkate almaksızın sadece o nimetten dolayı bir zevk ve sevince dalmış bulunurlar. Cenabı Hakka hamd ve senada, şükür azmetmede bulunmak vazifesini hatırlarına getirmezler

وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

Ellerinin Takdim ettiği şeyler yüzünden Bir kötülük Kendilerine isabet ederse Eğer Ve

(Ve işledikleri günah sebebiyle kendilerine bir kötülük isabet edecek olursa) Kendi günahlarının uğursuzluğu neticesi olarak kendilerine bir kötülük isabet edecek olursa bir korkunç felâkete tutulursalar

إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ

Ümitsizliğe düşerler Onlar O vakit

(o vakit de onlar ümitsizliğe düşerler) Artık Allah'ın rahmetinden ümitlerini keserler, ümitsizlik ve keder içinde kalır dururlar. Hâlbuki böyle bir durum, müminlere yakışmaz, gerçek müminler, bir nimete kavuştukları zaman onu Cenabı Hakkın bir ihsanı

bilerek hamd ve şükre devam ederler. Bir musibete, bir şiddete uğrayınca da onu bir hikmet gereği bilerek uzaklaştırılmasını Hak Teâlâ'dan ümit ve niyaz ederler, Ümitlerini kesmezler.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

37.Görmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ dilediği kimse için rızkı yayar ve daraltır. Şüphe yok ki, bunda inanan bir kavim için elbette ibretler vardır.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltıyor Ve Diler O kimseye ki Rızkı Genişletiyor Allah Şüphesiz Ve Görmediler mi ki

(Görmediler mi ki, muhakkak Allah Teâlâ dilediği kimse için rızkı yayar ve daraltır) Öyle kendilerine isabet eden bir ihtiyaçtan, bir musibetten dolayı ümitsizliğe düşenler görmediler mi ki, bakıp da anlamadılar mı ki, Allah'ı Teala bazı kullarını geniş bir rızka, bir nimete erdirir bol bir geçim vasıtasına, bir rahatlığa nail kılar. Sonra da o rızkı, nimeti daraltır dilediği bir kulunu böyle bir imtihana, bir belaya tâbi tutar diğer bazı kullarını da dar bir geçime üzüntülü bir hale sokar. Bütün bunlar, birer hikmet gereğidir ve geçicidir.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir kavim için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda mümin olan bir kavim için elbette ibretler vardır) Hak Teâlâ'nın kullarını bir vakit nimetlere, bolluğa kavuşturması, bir vakit de ihtiyaçlara, üzüntülere sokmasında mümin olan bir kavim için elbette ibretler vardır. Bütün bu farklı hayati olaylar, birer delildir, bunlar ile Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretlerinin kudretinin, hikmetinin eksiksiz oluşuna delil getirilir. Bundan dolayı insan, Allah'ın takdirine razı olmalıdır, bir nimete nail olunca kadrini bilmeli, şükürünü yerine getirmelidir bir meşakkate düşünce de sabır etmelidir, onun da bir hikmete bağlı olduğunu düşünüp, teselli olmalıdır. Hayırlısıyla o meşakkatin ortadan kalkmasını Kerem Sahibi Yaratıcısından niyaz etmelidir, kesinlikle, ümitsizliğe düşmemelidir. Cenabı Hak durumları değiştirir. Biz buna inanmışızdır.

فَاتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

38.Artık akrabana hakkını ver yoksula da, yolcuya da. Bu Allah'ın cemalini dileyenler için pek hayırlıdır ve işte kurtuluşa erecek olanlar da onlardır. Bu mübarek ayetlerde gücü yeter olan müminlerin bazı kimselere malî yardım etmelerini ve bu yardımın pek hayırlı olup Allah katında sevaba vesile olacağını bildiriyor. Sadece artması için verilen bir malın bir ihsanın Allah yanında sevaba vesile olamayacağını hatırlatıyor. Fakat Allah rızası için verilen zekâtların, sadakaların kat kat sevaba vesile olacağını ve Allah Teâlâ'nın Yaratıcı rızık verici, diriltici ve öldürücü olduğunu beyan ve o Büyük Yaratıcıya ortak koşanların bu üstün özelliklere sahip olmadıklarını hatırlatarak Allah'ın zatını tenzih ve insanları güzel harekete teşvik buyurmaktadır.

فَاتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

Hakkını Yakınlık Sahibine Öyle ise ver

(Artık akrabana hakkını ver) Ey şanı Yüce Peygamber! Veya geniş imkâna kavuşan dürüst Müslüman! Akrabana hakkını ver akrabandan olan kimselere iyilikte bulun, muhtaç olanlara sadaka ver, hatırlarını hoş et.

وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ

Ve yolda kalmışa Yoksula Ve

(yoksula da, yolcuya da) Yani: Hiçbir şeye sahip olmayıp dilenmeye muhtaç olan

kimseye de yardım et isterse, aranızda bir yakınlık bulunmasın yolcuya da yani: Malı beldesinde kalıp yanında bulunmayan kimseye de yardım, ihtiyacını gidermeğe gayret et. Böyle yardım, insanlık alâmetidir, islam terbiyesinin bir gereğidir. Diğer fakirlerle, muhtaç olanlara elden gelen yardımda bulunmak da bu kabildendir. Böyle bir yardım, sevap kazanmaya güzel bir vesiledir.

ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını İstiyorlar O kimseler için ki Hayırlıdır Bu

(Bu Allah'ın cemalini dileyenler için pek hayırlıdır) Bu yardım, böyle hukuka riayet Allah'ın cemalini ilâhi zatına manen yaklaşmayı ve onun ilâhi ihsanlarına kavuşmayı dileyenler için pek hayırlıdır bu vesile ile o yüce gayelere kavuşmak tecelli eder

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Ve işte onlar

(ve işte felaha nail olacak olanlar da onlardır) Çünkü bu sebeple Allah'ın rahmetine, cennet nimetlerine aday bulunmuş olurlar. Hâlbuki bu harcama vazifesini yapmayanlar veya Allah'ın rızası için değil, bir gösteriş için yapanlar, böyle bir kurtuluşa lâ-yık olamazlar. Onlar kendi varlıklarından hakkiyle istifade etmiş sayılamazlar.

وَمَا أَتَيْتُمْ مِنْ رَبٍّ لَيْرَبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرَبُّوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا أَتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

39.insanların mallarında artsın diye faiz kabilinden verdiğiniz şey Allah indinde gelişip artmaz ve Allah'ın rızasını dilediğimiz hâlde verdiğiniz zekât ise böyle değildir. İşte mallarını kat kat arttıranlar ancak onlardır.

وَمَا أَتَيْتُمْ مِنْ رَبٍّ لَيْرَبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرَبُّوا عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katında Artmaz İnsanların Mallarında Artması için Bir faizden Verdiniz O şeyler ki Ve

(İnsanların mallarında çoğalsın diye faiz kabilinden verdikleri şey Allah indinde gelişip artmaz) Yani: Karşılığı olmaksızın artması istenilen bir mal istense, öyle bir muamele, kesinlikle haram olmayıp mekruh bir halde de bulunsa ahiret'e ait faide sağlayamaz. Meselâ: Bir ihsan bir iyilik için verilip de ondan fazlası gözetilen bir mal, o ihsan Allah indinde gelişip artmaz O mal ahiret'e ait sevaba, bir mükâfata sebep olmaz. Nitekim El-Müddessir 74/6. Ayette buyrulmuştur ki

وَلَا تَمَنَّيَنَّ تَسْتَكْثِرُ

Yaptığını çok görerek İyilik etme Ve

(karşılığında fazla bekleyerek iyilikte bulunma) Yani: Bir kimseye bir iyilikte bulunup da ondan fazlasını dileme.

وَمَا أَتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını İstiyorsunuz Bir zekattan Verdiniz O şeyler ki Ve

(ve Allah'ın rızasını dilediğimiz hâlde verdiğiniz zekât ise böyle değildir) Onun Ahiretteki faideleri pek çoktur.

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

Kat kat artıranlar Onlardır İşte onlar

(İşte mallarını kat kat arttıranlar ancak onlardır) Çünkü bu vesile ile onların malları artar ve berekete kavuşur, ahirette de birçok sevaplara lâ-yık bulunurlar. Artık cimrilikte bulunmamalıdır. Cenabı Hakka tevekkül etmelidir, ondan lütuf ve ihsan niyazında bulunmalıdır.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

40.Allah o yüce zat dır ki, sizi yarattı, sonra sizi rızıklandırdı. Sonra sizi öldürür,

sonra da diriltir. Hiç sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan, bunlardan birini yapan var mıdır? Allah Teâlâ onların ortak koştuklarından münezzehtir ve çok yüksektir

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ

Seni rızıklandırdı Sonra Sizi yarattı O zattır ki Allah

(Allah o yüce zattır ki, sizi yarattı Sonra sizi rızıklandırdı) Çünkü Allah o Yüce zattır ki, sizi yarattı hiçbir varlık sahibi olmadığınız hâlde sizi varlık sahasına getirdi. sonra sizi rızıklandırdı bu dünyada birçok nimetlere kavuşturdu yaşattı

ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ

Sizi diriltecek Sonra Sizi öldürecek Sonra

(sonra sizi öldürür sonra da diriltir) o yüce yaratıcı sizi öldürür bu geçici hayatı terk etmiş olursunuz sizi yeniden diriltir başka bir âleme gönderir. İşte ey insanlar! Sizin Halik'ınız, mabudunuz böyle kudret ve hikmet sahibidir, onun her emir ve yasağı yalnız birer hikmettir, ona riayet pek gereklidir. Artık ey o Kâinatın Yaratıcısının bu kudret ve azametini düşünmeyen müşrikler.

هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَمْ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Bunlardan Yapar O kimse ki Ortak koştuklarınızdan var mı?

(Hiç sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan, bunlardan birini yapan var mıdır?) O Büyük Yaratıcıya ortak koştuğunuz putlar ve diğerleri Onlar herhangi bir ferdi yaratmaya, yaşatmaya, rızıklandırmaya güç yetirebilirler mi? Ne mümkün Elbette ki, güç yetiremeyecekleri gayet açık. Artık ne diye onlara tapıyorsunuz? Evet. O müşrikler, akıllarını kötü kullanmış, sapıklığa düşmüş kimselerdir. Elbette ki,

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Pek yücedir Ve O pek münezzehtir

(Allah Teâlâ onların ortak koştuklarından münezzehtir ve çok yüksektir) O Allah ki o müşriklerin ilâhi zatına şerik koştuklarından münezzehtir ve çok yüksektir. Ve Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin yüce şanı, her türlü ortak ve benzerden uzaktır pek yücedir. Biz buna inandık.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي

عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

41.insanların ellerinin kazandığı şey sebebiyle karada ve denizde fesat meydana geldi. Onlara yaptıkları şeylerin bazısını tattırsın için. Gerek ki, onlar dönü-verirler.

Bu mübarek ayetlerde insanların fena hareketleri yüzünden karalarda, denizlerde bir takım felâketlerin meydana gelmiş ve bunu ne gibi bir hikmete bağlı bulunmuş olduğunu hatırlatıyor. Pek çoğu müşrik olan geçmiş kavimlerin korkunç akıbetlerine dikkatleri çekiyor. Artık daha dünyada iken Allah'ın dinine sarılmanın gereğini ve kıyametin ortaya çıkarılmasındaki hikmet ve menfaati bildirerek yararlı müminlerin mükâfatlara kavuşacaklarını müjdeleyip, kâfirlerin de küfürleri sebebiyle azab edileceklerine işaretlerle kendilerini tehdit buyurmaktadır.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ

İnsanların Elleri Kazandı O şey yüzünden ki Denizde Ve Karada Fesat Çıktı

(insanların ellerinin kazandığı şey sebebiyle karada ve denizde fesat meydana geldi. Bu ibret verici hâdiselerin ortaya çıkarılmasındaki hikmet ve menfaate ise şöylece işaret buyruluyor: İnsanların ellerinin kazandığı şey sebebiyle kendilerinin günahları yüzünden öyle yasaklanmış hareketleri neticesinde bu felaketler oldu. Birçok yerlerde kıtlık, pahalılık ve zararlı yağmurlar gibi, deprem gibi, gemilerin parçalanıp batması gibi, korkunç savaşların olması gibi helak edici hâdiseler yüz gösterdi.

لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا

Yaptılar O şeyin ki Bir kısmını Kendilerine tattırması için

(Onlara yaptıkları şeylerin bazısını tattırsın için) Onlara o günahkâr kullara Cenabı Hak, onların yaptıkları şeylerin gayrimeşru hareketlerin cezasını, kötü meyvesini tattırsın için o fesadın meydana gelmesini takdir buyurmuş.

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönüyorlar Ta ki onlar

(Gerek ki, onlar dönüverirler) Gerek ki, lâıyk olan o'dur ki, o günahkâr kullar, bu hâdiseleri düşünerek izledikleri fena yollardan geri dönüverirler onlardan umulmaya lâıyk olan budur. Bu ayeti kerime, Cenabı Hakkın kulları hakkındaki ihsan ve keremin koruma yumuşaklığını göstermektedir. Çünkü onları küfürlerinden dolayı hemen mahvedip, cezalandırmıyor, bazı olayları onların uyanmalarına bir sebep kılmış oluyor. Küfürlerinde ısrar edenlerin asıl cezalarını ahirette bırakıyor, onlara bir uyanma devresi ihsan buyuruyor. Artık bundan istifade etmeli değil midirler?

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ

مُشْرِكِينَ

42.De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da bakınız ki, bundan evvelkilerin akıbeti nasıl olmuştur. Onların ekserisi müşrik kimseler idi.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا

Ve bakın Yeryüzünde Yürüyün Deki

(Deki yeryüzünde gezip bakın) İşte Kerem Sahibi Yaratıcı Hazretleri, kullarını uyanmaya davet için şanı yüce Peygamberine şöylece de emrediyor: Resulüm! O dünyadan başkasını düşünmeyen gafillere de ki, , yeryüzünde gezip dolaşın ve bir ibret nazarı ile bakınız ki,

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ

Bundan öncedir O kimselerin ki Akıbeti Olmuş Nasıl

(bundan evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuş) Bu sizin zamanınızdan önce dünyaya gelip gitmişlerin akıbeti nasıl olmuştur onların harap olan yurtlarını görünüz, pek feci bulunan hayat tarihlerini anlayınız, kendi kötü hareketlerinin cezalarına nasıl uğramış olduklarını düşünün.

كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ

Müşrik kimseler Onların çoğu idi

(Onların ekserisi müşrik kimseler idi) Onun içindir ki, helake uğratılmışlardır. Onların dünyadaki varlıkları kendilerini kurtaramamıştır.

فَاقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدِّعُونَ

43.İmdi yüzünü o müstakim dine çevir. Allah tarafından bir günün gelmesinden evvelki, o günü reddedecek yoktur. O gün fırka fırka olacaklardı.

فَاقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ

Döşdoğru Dine Yüzünü O halde doğrult

(İmdi yüzünü o müstakim dine çevir) İmdi Ey akıllı, düşünen insan! Sen yüzünü o müstakim dine çevir İslâm dininin hükümlerine riayete devam et

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ

Allah'tan Onun için Geri çevrilmek yoktur Bir gün ki Gelmesi Evvelinden

(Allah tarafından bir günün gelmesinden evvelki, o günü reddedecek yoktur) Yani: Kıyamet gününün meydana gelmesinden önce kulluğa devam et ki, o günü reddedecek yoktur onu hiçbir kimse red ile geriye bırakmaya gücü yetmez.

يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ

Fırka fırka ayrılırlar O gün

(O gün fırka fırka olacaklardır) İnsanlar hesaba çekildikten sonra dağılarak bir kısmı cennetlere, bir kısmı da cehennemlere sevk edilecektir.

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَهُ يَمْهَدُونَ

44.Kim kâfir olursa küfrü kendi aleyhinedir ve kim Salih amelde bulunursa kendi nefisleri için konaklarını hazırlamış olurlar.

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ

İnkârı Artık kendi aleyhinedir İnkâr ederse Kim

(Kim kâfir olursa küfrü kendi aleyhinedir) Artık ey insanlar o gelecek âlemi düşünün. İnsanlardan Kim kâfir olursa küfrü kendi aleyhinedir onun vebali kendisine yöneliktir, o cehenneme sevk edilecektir.

وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَهُ يَمْهَدُونَ

Hazırlarlar Artık kendileri için Salih bir amel Yaparsa Kim Ve

(ve kim Salih amelde bulunursa kendi nefisleri için konaklarını hazırlamış olurlar) yani her kim Mümin olup dinî vazifelerini yerine getirmeye çalışırsa Kendi nefisleri için konaklarını cennetteki makamlarını hazırlamış olurlar geleceklerini öyle güzelce sağlamaya muvaffak olmuş olurlar. Ne büyük ilâhî müjde

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

45.Taki, iman edenleri ve Salih amellerde bulunanları fazlından mükâfatlandır-sın, şüphe yok ki, o, kâfirleri sevmez.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Mükâfatlandırması için

(Taki, iman edenleri ve Salih amellerde bulunanları fazlından mükâfatlandır-sın) İşte yarın ahiret âleminde insanlar öyle fırkalara ayrılacaklardır. Taki Allah Teâlâ iman edenleri ve yararlı amellerde bulunanları ihsanından mükâfatlandır-sın. O mümin kulları hakkında ilâhi lütufları fazlasıyla tecelli etsin.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

Kâfirleri Sevmez Şüphesiz o

(şüphe yok ki, o, kâfirleri sevmez) Şüphe yok ki, o Büyük Yaratıcı kâfirleri sevmez. Onlar Allah'ın sevgisine lâyık kimseler değildirler, küfürleri yüzünden, Cenabı Hakkın nimetlerini, kudretinin eserlerini inkârları sebebiyle azaba lâyık olmuşlardır. Artık onlar da lâyık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ

وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

46.Ve onun ayetlerindendir. Rüzgârları müjdeciler olarak göndermesi ve size rahmetinden tattırması için ve emriyle gemilerin akması için ve onun fazlından arayıp kazanmanız için ve ola ki şükredesiniz diye.

Bu mübarek ayetlerde Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin rahmet ve kudretini gösteren bir kısım mühim hilkat eserlerine dikkatleri çekiyor. Hz. Muhammed döneminden evvelki kavimlere de mühim mucizeler ile Peygamberlerin gönderilmiş olduklarını, inkârcıların cezalara, müminlerin de ilâhî yardıma lâyık bulunduklarını bildirerek Resuli Ekrem'e teselli vermiş oluyor. Rüzgârların gönderilmesindeki muazzam ilâhi ihsanları ve yağmursuzluktan dolayı ümitsizliğe düşen insanların daha sonra yağdırılan yağmurlar ile müjdelenerek sevinçler içinde kalmakta olmalarını beyan ve bu suretle de onları tevhid dairesine şükür vazifesini ifaya davet buyurmaktadır.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيَّاحَ مُبَشِّرَاتٍ

Müjdeciler olarak Rüzgârları Göndermesi Onun ayetlerindendir Ve

(Ve onun ayetlerindendir, rüzgârları müjdeciler olarak göndermesi) 0 şanı büyük Yaratacının ayetlerindendir kudret ve hikmetine açıkça delalet eden yaratma harikalarındandır. Yani: Yağmurların yağacağına veya havaların güzel olacağına dair kuzey, saba güney rüzgârları birer müjdeci durumunda bulunmuşlardır. Bunları o hikmet sahibi Yaratacıcı böyle yaratmaktadır.

وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinden Size tattırması için Ve

(ve size rahmetinden tattırması için) Ey insanlar! Size Bu rüzgârlar vasıtasıyla rahmetinden tattırması için siz bu sayede vücut sağlığına nail olursunuz, tatlı güzel suları içer, onlar ile bağlarınız, bahçeleriniz, tarlalarınız sulanmış olur ve daha nice faydeleri elde etmiş bulunursunuz.

وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ

Emriyle Gemiler Akıp gitmesi için Ve

(ve emriyle gemilerin akması için) Ve Bu rüzgârlar, Kerem sahibi Yaratacının emriyle ilâhi iradesiyle gemilerin denizlerde akması güzelce akıp, seyretmesi için gönderilmektedir.

وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

Fazlından Aramanız için Ve

(Ve onun fazlından arayıp kazanmanız için) Ve O'nun fazlından Hak Teâlâ'nın ihsan ve kereminden size nasip buyurduğunu arayıp kazanmanız deniz ticaretlerinde bulunmanız için o rüzgârlar öyle gönderilmektedir.

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Ve

(ve ta ki şükredersiniz) Ve 0 rüzgârlar, ey insanlar! Ola ki şükredersiniz diye vakit vakit gönderilmektedir. Elbette ki, böyle pek faydeli şeyleri ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaratacıcıya kullukta, şükrande bulunmak gerekir. Aksine hareket ise Allah'ın azabını celb eder.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَنْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ

أَجْرُمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ

47.Celâlim hakkı için senden evvel, kavimlerine Peygamberler gönderdik de onlara açık açık deliller ile gelmişlerdi. Artık günahkâr olanlardan intikam almış idik. Müminlere yardım etmek ise bizim üzerimize bir hâk olmuştur.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler Ve onlara getirdiler Kavimlerine Peygamberleri Senden önce Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Celâlim hakkı için senden evvel, kavimlerine Peygamberler gönderdik de onlara açık açık deliller ile gelmişlerdi) Ey Habibim senden evvel, kavimlerine Peygamberler gönderdik de onlara Allah'ın dinini telkin için onlara açık açık deliller ile gelmişlerdi Fakat o kavimlerden birçoğu, o Peygamberleri inkâr etmiş, nimete nankörlükte bulunmuş idiler.

فَاَنْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُمُوا

Günah işlediler O kimselerden ki Bunun üzerine intikam aldık

(Artık günahkâr olanlardan intikam almış idik) Öyle Peygamberleri yalanlayan, Allah'ın ayetlerini, nimetleri takdir eylemeyen topluluklar, elbette ki, ilâhi azabı hak etmişlerdi.

وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Yardım Üzerimize Hak Oldu Ve

(Müminlere yardım etmek bizim üzerimize bir hak olmuştur) Bu bir ilâhi vaad dir ki, herhalde gerçekleşecektir, bu bir ilâhî iltifat dır ki, mümine büyük bir şeref vermektedir, onların yardımlara kavuşacaklarını müjdelemektedir. Kerem Sahibi Yaratıcı ise her şeye gücü yeter, dilediği kullarına yardım, başarı ihsan buyurur, bütün hilkat eserleri o ilâhi kudrete şahadet etmektedir

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

48.Allah o Kerem sahibi yaratıcıdır ki, rüzgârları gönderir de bir bulut kaldırır, sonra onu gökte dilediği gibi yayar ve onu parça parça da eder. Artık görürsün ki, aralarından yağmur çıkıyor nihayet onu kullarından dilediğine kavuşturunca onlar hemen sevinirler.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا

Bir bulutu Ki harekete geçirir Rüzgarları Gönderir O zattır ki Allah

(Allah o Kerem sahibi yaratıcıdır ki, rüzgârları gönderir de bir bulut kaldırır) Evet şanı büyük Allah her şeye kaadirdir. Allah o Kerem Sahibi Yaratıcı dır ki, rüzgârları gönderir de o rüzgârlar hava boşluğuna bir bulut kaldırır arada bir tabaka teşkil eder

فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ

Diler Nasıl Gökte Sonra onu yayar

(sonra onu gökte dilediği gibi yayar) Sonra o bulutu Cenabı Hak gökte dilediği gibi yayar dilediği taraflara dağıtır, uzun veya kısa bir müddet havada tutar,

وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا

Parça parça Onu kılar Ve

(ve onu parça parça da eder) Ve Dileyince o bulutu hikmet sahibi Yaratıcı Hazretleri parça parça da eder biri birine bitişik bir vaziyette bulunmaz olurlar.

فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ

Aralarından Çıkar Yağmuru ki Artık görürsün

(Artık görürsün ki, aralarından yağmur çıkıyor) yeryüzüne şeffaf damlalar halinde dökülmeye başlar.

فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

Sevinirler Onlar Hemen Kullarından Diler O kimselere ki Onunla İsabet etti Artık o vakit ki

(nihayet onu kullarından dilediğine kavuşturunca o vakit onlar hemen sevinirler) Evet, Allah'ı teala o yağmuru kullarından dilediğine kavuşturunca onların ülkelerine, topraklarına yağdırınca onlar hemen sevinirler yüzlerinde sevinme izleri meydana gelir.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لُمُبْلِسِينَ

49.Hâlbuki onların üzerlerine indirilmeden evvel ondan evvelce elbette ümitsizliğe düşmüşlerdir.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ

Üzerlerine İndirilmesi Öncesinden İdiler Halbuki

(Hâlbuki onların üzerlerine indirilmeden evvel) 0 yağmur suları onların üzerlerine indirilmeden evvel o yağmurların yağacağından önce,

مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ

Elbet ümitsizliğe düşmüşlerdi Bundan önce

(Ondan evvelce elbette ümitsizliğe düşmüşlerdi) Artık, yağmurların yağmayacağına, ekinlerin yetiştirmeyeceğine, kendilerinin ihtiyaç içinde kalacaklarına kanaat getirmiş bulunuyorlardı. Hâlbuki böyle bir ümitsizliğe düşmek, kulluk şanına yakışmaz, insan Kerem Sahibi Yaratıcının bereket ve ihsanından ümidini kesmemelidir. İnsan bazen bir darlığa, bir hoş olmayan duruma düşebilir, bunda elbette ki bir hikmet vardır. İşte böyle bir hâl vukuunda yine Cenabı Hakka dua ve yakarıшта bulunmalıdır ve tavrını düzeltmeye çalışmalıdır. İşte 50. ayeti kerime de buna işaret buyurmaktadır.

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتَىٰ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

50.Artık Allah'ın rahmet eserlerine bak, yeri ölümünden sonra nasıl hayata kavuşturuyor. Şüphe yok ki, o, ölüleri elbette diriltecektir ve o, her şey üzerine fazlasıyla gücü yeter. Bu mübarek ayetler, yağmurlar ile yeryüzünü hayata kavuşturmuş olan Yüce Yaratıcının insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturacağını bir ibret örneği olmak üzere bildiriyor. Birçok insanların ellerindeki nimetlerden belirli bir süre mahrum kalmaları üzerine hemen nankörlüğe başladıklarını gösteriyor. Resuli Ekrem'in davetini ölümlere ve sağirlara duyuramayacağını, körleri de doğru yola iletemeyeceğini haber veriyor. Her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten Allah Teâlâ'nın mahlûkatı üzerinde dilediği gibi idarede bulunacağını açıklamaktadır.

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ

Allah'ın Rahmetinin Eserlerine Şimdi bak

(Artık Allah'ın rahmet eserlerine bak) Artık ey düşünen insan! Bir ibret nazariyle Allah'ın rahmet eserlerine bak yağmurlar vasıtasıyla meydana getirmekte olduğu çeşit çeşit bitkileri ve diğerlerini seyre dal, gör ki, Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri

كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzünü Diriltiyor Nasıl

(yeri ölümünden sonra nasıl hayata kavuşturuyor) Yeri, Kupkuru oluşunun ölümünün peşinden nasıl hayata kavuşturuyor ona nasıl mükemmel bir hayatî kuvvet, güç veriyor. Üzerinde ne kadar çeşitli bitkiler, ağaçlar meydana getiriyor.

إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتَىٰ

Ölüleri Elbette diriltilicidir O (zat) Şüphesiz

(Şüphe yok ki, o, ölüleri elbette diriltecektir) Şüphe yok ki, o şanı Yüce Yaratıcı Hayvanlardan, bitkilerden olan ölüleri elbette dilediği vakit diriltilicidir onları yeniden hayata, gelip, büyümeye kavuşturmaya elbette ki gücü yeter

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Hakkıyla gücü yetendir Her şeye O Ve

(ve o, her şey üzerine fazlasıyla gücü yeter) Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı her şey üzerine fazlasıyla gücü yeter bütün bu mahlûkatı baştan yoktan var eden bir Büyük Yaratıcı elbette ki, onları öldürdükten sonra tekrar diriltmeye, fazlasıyla gücü yeter.

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ

51.And olsun eğer, bir rüzgâr göndersek de onu o rüzgâr ile ekinleri sararmış solmuş görseler, elbette ki, onun ardından nankörlüğe başlarlar.

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا

Bir rüzgar Göndersek And olsun eğer Ve

(And olsun eğer, bir rüzgâr göndersek) Ne yazık ki, insanlarda garip bir ruh hali vardır, ilâhi kudreti, gereği şekilde düşünüp takdir edemezler, birçok vakit ümitsizliğe

düşerler, elden kaçanı telâfi etmeğe imkân bulunmadığını zannederler. İşte buna işa-ret için Cenabı Hak şöyle buyuruyor: And olsun ki, eğer bir rüzgâr göndersek de

فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا

Elbette olurlar Sararmış Ki onu görseler

(o ekinleri sararmış solmuş görseler) Onu o ekinleri o rüzgâr ile sararmış solmuş bir halde görseler rüzgârın fazla çarpması, ya sıcaklığı veya soğukluğu sebebiyle ağaçları, bitkileri kurumuş, bozulmuş bulsalar

مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ

Nankörlük ediyorlar Bundan sonra

(elbette ki, onun ardından nankörlüğe başlarlar) elbette ki onun öyle sararıp sol-masını, bozulmasını müteakip hemen nankörlüğe başlarlar nimete nankörlükte bulu-nurlar, ümitsizlik ve keder içinde kalırlar. Hâlbuki böyle bir hareket, kulluk şanına lâıyk değildir. İnsan, bir nimete nail olunca şükretmelidir ve bir musibete uğrarsa uzaklaştı-rılmasını Cenabı Hak'tan dilemelidir, o yüzden ümitsizliğe düşüp ümitsizlik ve keder içinde kalmamalıdır, Hak Teâlâ'ya sığınmak vazifesini unutmamalıdır.

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

52.Çünkü sen o daveti ölülere duyuramazsın ve arkalarına dönüp giderlerken sağırlara da duyuramazsın.

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى

Ölülere İşittiremezsin Ve şüphesiz sen

(Çünkü sen o daveti ölülere duyuramazsın) Resuli Ekrem Hazretleri, öyle nankör olan kimseleri uyandırmaya çalışmakta, onları dinî hükümlere riayete davet etmekte, onların o cahilce davranışlarından dolayı üzülmekte idi. İşte o şeref sahibi peygamberine teselli vermek üzere Cenabı Hak buyuruyor ki: Ey Resulüm! Çünkü sen o daveti ölülere duyuramazsın kalpleri ölmüş, manevi hayattan yoksun kalmış kimselere o daveti ulaştırmak zordur

وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

Arkalarını dönenler olarak Yüz cevirdiler O vakit ki Daveti Sağırlara İşittiremezsin Ve

(ve arkalarına dönüp giderlerken sağırlara da duyuramazsın) Hak sözleri dinle-mekten kaçınırlarken artık öyle kabiliyetsiz kimseler, elbette pek hayırlı bir davete evet demezler. Onun için arkalarına dönüp giderlerken senin o güzel davetini işitip kabul edecek bir durumda bulunmayanlara da o daveti duyuramazsın

وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

53.Ve sen körleri sapkınlıklarından kurtarıp doğru yolailetici değilsin. Sen ancak ayetlerimize iman edenlere dinletebilirsin. İşte Müslüman olanlar onlardır.

وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ

Sapkınlıklarından Körleri Yol gösterici Sen değilsin Ve

(Ve sen körleri sapkınlıklarından kurtarıp doğru yolailetici değilsin) Ve Ey şanı Yüce Peygamber! Sen körleri de Kalpleri körleşmiş, faideli şeyleri görmeğe gözlerini çevirmekten kaçınan kimseleri içine düştükleri sapıklık çukurundan kurtarıp doğru yolailetici değilsin onları doğru yola kavuşturamazsın. Onlarda böyle bir kabiliyet kalmamıştır. İşte kâfirler böyle korkunç bir vaziyette bulunmaktadır,

إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimize İman eder O kimseye ki Ancak Sen işittiremezsin

(Sen ancak ayetlerimize iman edenlere dinletebilirsin) Sen Ey Kadri Yüce Pey-gamber! Ancak ayetlerimize iman edenlere Kuranı Kerim'in beyanlarını kabul eyle-yenlere dinletebilirsin onlar, Kuranın yüceliğini takdir ederler, hükümlerini anlayıp ka-bul ederek güzel güzel amellerde bulunurlar

فَهُمْ مُسْلِمُونَ

Müslüman'dırlar Artık onlar

(İşte Müslüman olanlar, onlardır) O ayetleri öyle kabul ve hürmet edenlerdir, onların hükmüne razı ve boyun eğenlerdir. Velhâsıl insanlar! Hem zahiri delillere ve hem de şu gibi batini delillere bakmalıdır, haktan ayrılmamalıdır.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

54.Allah o Büyük Yaratıcı dir ki, sizi bir zayıf şeyden yarattı, sonra zayıflık ardından bir kuvvet verdi, sonra da kuvvetin ardından zayıflık ve ihtiyarlık vücuda getirdi. Dilediğini yaratır ve o, öyle âlimdir, kadirdir.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ

Bir zayıflıktan Sizi yarattı O zattır ki Allah

(Allah o Büyük Yaratıcı dır ki, sizi bir zayıf şeyden yarattı) O Allah ki, Ey İnsanlar! Sizi bir zayıf şeyden yarattı birer damla meniden meydana getirdi,

ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً

Bir kuvvet Zayıflığın Ardından Kıldı Sonra

(sonra zayıflık ardından bir kuvvet verdi) Çocukluk çağını müteakip size bir kuvvet verdi gençlik zamanına kavuştu güçlü; kuvvetli birer şahıs oldunuz

ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً

Bir ihtiyarlık Ve Bir zayıflık Kuvvetin Ardından Kıldı Sonra

(sonra da kuvvetin ardından zayıflık ihtiyarlık vücuda getirdi) Yaşınız ilerledi, saçlarınız ağardı, birer piri fani olmaya başladınız. Evet. Büyük Yaratıcı Hazretleri, hikmetinin gereğine göre

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

Çok güçlüdür Her şeyi bilendir Ve O Diler O şeyi ki Yaratır

(Dilediğini yaratır ve o, öyle âlimdir, kadirdir) O Hikmet Sahibi Yaratıcı öyle nice değişken hâdiseler vücuda getirir. Ve o yüce yaratıcı el âlimdir mahlûkatının davranışlarını sözlerini tamamen bilir ve el kadir dir her dilediğini mümkün olan şeyi yaratmaya gücü yeter. Biz buna inandık. İşte insanlara ait muhtelif, çeşitli devreler, değişmeler de bu cümledendir. Bütün bunlar, o kâinatın Yaratıcısının dinî, kudreti, hikmeti çerçevesinde meydana gelmektedir. Artık bu dünya hayatını gafletle geçirmemelidir, ahiret hayatını unutmamalıdır, ilâhi eserleri dikkate alarak uyanık bir halde yaşamalıdır

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ

55.Ve o gün ki, kıyamet kopar, günahkârlar dünyada bir saatten başka kalmadıklarına yemin ederler. İşte onlar doğru sözden böylece çevrilir kimseler olmuşlardı. Bu mübarek ayetler, kıyamette kâfirlerin şaşkın bir hâlde kalıp dünyada bir saatten fazla kalmamış olduklarına yemin edeceklerini bildiriyor. İlim ve iman sahiplerinin ise o kâfirlerin Levhi mahfuzda yazılmış olan kıyamet gününe kadar dünyada yaşamış olduklarını yeminle söyleyeceklerini haber veriyor. Ve dünyada iken zalim olanların ahirette bir mazeret ortaya koyamayacaklarını ve kendilerinden hakkın rızasını celp edecek bir amel istenilmeyeceğini şöylece hatırlatmaktadır,

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ

Kıyamet Kopar O gün ki Ve

(o gün ki, kıyamet kopar) Bütün insanlar yeniden hayat bularak kabirlerinden kaldırılır, mahşere sevk edilirler.

يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ

Bir saatten Başka Kaldılar Günahkarlar Yemin eder

(günahkârlar dünyada bir saatten başka kalmadıklarına yemin ederler) İşte o günde günahkârlar yani: Kâfirler, dehşetler içinde kalırlar ve yemin ederler bu yemin dünyada veya kabirde bir saatten başka kalmadıklarına dairdir. Onların böyle yemin etmeleri, ya yalan yeredir veya dünya hayatının müddetini unutmuş olmalarından dolayıdır veyahut ahiret'in ebedî hayatına göre dünyanın pek çabuk geçmiş olduğuna işaret içindir,

كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar İdiler İşte böyle

(İşte böylece çevrilir kimseler olmuşlardı) İşte o günahkârlar, daha dünya dalar-ken doğru söz söylemekten böylece çevrilir kimseler olmuşlardı. Evet. Onlar dünyada iken de kıyamet gününü inkâr etmekte, yalan söylemekte bulunmuşlardı.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

56.Kendilerine ilim ve iman verilmiş olanlar da dediler ki: And olsun Allah'ın kitabında yazılmış olan diriltirme gününe kadar durdunuz. İşte bu, öldükten sonra diriltirme günüdür ve lâkin siz bilmez kimseler oldunuz.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ

İman Ve İlim Kendilerine verildi O kimseler ki Dedi Ve

(Kendilerine ilim ve iman verilmiş olanlar da dediler ki) Kendilerine Dünyada iken ilim ve iman verilmiş olanlar da o kâfirleri tekzip, onların cehaletini ilân için dediler ki, yani: Kıyamette diyeceklerdir ki:

لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ

Dirilme Gününe kadar Allah'ın Kitabında Kaldınız And olsun gerçekten

(And olsun Allah'ın kitabında olan diriltirme gününe kadar durdunuz) Allah'ın adına yemin ederek sözümüzü teyit eyleriz ki: Yani: Cenabı Hakkın ezeli takdiriyle Levhi mahfuzda yazılı olan iş bu diriliş gününe böyle tekrar dirilip mahşere sevk edildiğiniz güne değin durdunuz öyle bir saat durmuş değilsinizdir.

فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ

Dirilme Günüdür İşte bu

(İşte bu, öldükten sonra diriltirme günüdür) siz dünyada iken bunun vuku bulacağını inkâr etmekte idiniz,

وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz İdiniz Fakat siz Ve

(velâkin siz bilmez kimseler oldunuz) Bugünün kesinlikle geleceğini bilmiyordunuz inanmıyordunuz, bunun olmasını dünyada iken alay yolu ile acele istiyordunuz. İşte bu müthiş güne kavuşmuş oldunuz. Bütün fırsatları elden kaçırmış bulundunuz.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعَذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

57.Zulmetmiş olanlara o günde özür dilemeleri kendilerine faide vermez ve onlardan Allah'ın hoşnutluğunu celbeden bir şey de istenmeyecektir.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعَذِرَتُهُمْ

Mazeretleri Zulmettiler O kimselere ki Fayda vermez Artık o gün

(Zulmetmiş olanlara o günde özür dilemeleri kendilerine faide vermez) Artık o mahşer gününde herkes dünyadaki inancına, amellerine göre ya mükâfat veya ceza görecektir. Dünyada iken zulüm etmiş olanlara yani: Ahiret hayatını inkâr ile küfre

düşmüş, nefsinin azaba lâyık kılmış olan kimselere o mahşer zamanında özür dilemeleri cehaletlerine, kötü inançlarına dair bir özür beyan etmeleri kendilerine faide vermez zaten o âlemde kabul edilebilir bir mazeret beyan edemezler. Kendileri hiçbir şekilde mazur değildirler,

وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

Razı etmeleri istenir Ne onlardan Ve

(ve onlardan Allah'ın hoşnutluğunu celbeden bir şey de istenmeyecektir) Yani: Hak Teâlâ'nın rızasına uygun kendilerinden günahlarının izlerini yok edecek bir amelde bulunmaları, mesela: Tövbe etmeleri, ibadette bulunmaları gibi bir şey de kendilerinden istenmeyecektir. Çünkü artık bunların zamanı geçmiş bulunacaktır. İbadet ve amel yeri dünyadır, ahiret ise bir ceza yurdu. Bir mükâfat ve ceza âlemdir. Bundan dolayı daha dünyada fırsat var iken insan, güzel inançta, güzel amellerde bulunmalıdır ki, bunun faidesini ahirette görsün, onu mahşerin şiddetlerinden kurtarsın.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ

58.And olsun, biz bu Kuran'da insanlara her türlü misali verdik. And olsun, eğer sen onlara bir ayet getirsen, inkâr edenler mutlaka, "Siz ancak asılsız şeyler uyduranlarsınız" derler.

Bu mübarek ayetlerde kâfirlerin ahirette bir mazeret beyan etmelerine yetkileri kalmamış olduğunu bildiriyor. Onlara dünya iken Kur'anı Kerim vasıtasıyla yeterinden fazla ikazlarda bulunulmuş olduğunu haber veriyor. Onların ise küfürleri yüzünden kalpleri mühürlenmiş olduğu için o ikazları değerlendiremeyip Hz. Peygamber'e karşı lâyık olmayan iftiralarda bulunmuş olduklarını gösteriyor. Artık Resuli Ekrem'i sabır ve sebata davet ederek kendisine teselli vermiş olmaktadır. Ve o muhterem Peygamberin peygamberlik vazifesini yerine getirmeye devam etmesine işaret buyurmaktadır.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

Misalin Hepsinden Kur'an Bu İçinde İnsanlara Misal getirdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, bu Kuran'da insanlar için her türlü misali getirdik) Ey Resullerin sonuncusu. And olsun ki, Allah hakkı için biz bu Kuran'da insanlar için her türlü misali getirdik her mühim hâdiseyi, hayret uyandıran kıssayı zihinlere yaklaştırmak için güzelce tasvir ve birer misal ile açıklamış olduk,

وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ

Bir ayet Onlara getirsen And olsun eğer Ve

(ve muhakkak ki, onlara herhangi bir ayet getirecek olsan) Öyle faideli misalleri içinde bulunduran birer ayeti kerime tebliğ eylesen veya Hz. Musa'nın bastonu, beyaz el gibi birer mucize göstersen

لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Mutlaka diyeceklerdir

(elbette kâfir olanlar diyecekler ki) Yine ona kıymet vermeyecekler, onlara bakıp uyanmayacaklardır. Bilâkis onlar, Resuli Ekrem'e ve müminlere hitaben diyeceklerdir ki

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ

Batıl ehli olanlar Ancak Siz değilsiniz

(Siz ancak asılsız şeyler uyduranlarsınız) Siz hilede bulunuyorsunuz, bir takım gerçeğe ters düşen şeyler söylüyorsunuz! Hâşâ İşte dinsizler, müminlere karşı böyle iftirada bulunurlar, böyle eksiklikler isnada cüret eder dururlar.

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

59.İşte bilmeyenlerin kalplerini Allah Teâlâ öylece mühürler.

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O kimselerin ki Kalplerini Allah Mühürler İste böyle

(İşte bilmeyenlerin kalplerini Allah Teâlâ öylece mühürler) Kendi kötü tercihlerinden fena hareketlerinden dolayı kalpleri kararır, hakikatleri göremez olurlar, karanlığa nur, nura karanlık demekten geri durmazlar. Güzel bilgi sahibi olmak istemeyenlerin hak ve hakikati araştırmayanların, hurafelere kıymet verenlerin, bir takım ahlâka, insanlığa yakışmayan şeyleri, birer terakki alameti zannedenlerin kalplerini Allah Teâlâ öyle mühürler

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ

60.Artık sen sabret. Şüphe yok ki, Allah'ın vadi haktır ve kesin şekilde imanı olmayanlar, seni hafif görecektir.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz Artık sabret

(Artık sen sabret. Şüphe yok ki, Allah'ın va'di haktır) Bütün insanlığı irşada çalışan, bütün insanları mümin, mesut bir halde görmek isteyen şiarı merhamet olan Resuli Ekrem Efendimiz, o gibi inkârcıların hallerine acıyan, son derece şefkatli olmasından dolayı üzülyordu. Kerem Sahibi Yaratıcı Hazretleri de o Kadri Yüce Peygamberine teselli vermiş olmak için şöylece emir ediyor: Artık Ey Resulüm! Sen sabır et O kâfirlerden gördüğün eziyet ve kabalığa karşı tahammül göster, onların inkârlarına, kötü düşünce sahibi olmalarına rağmen sen yine onların Allah'ın azabından korkutmağa irşada çalış, hak yolunda fedakârlıktan ayrılma şüphe yok ki, Allahın vadi haktır Sana yardım edecektir, senin dinini yüceltecek doğruya, batıya yayacaktır. Senin yüce dinini inkâr edenleri de neticede cezalarına kavuşturacaktır. Bu husustaki ilâhi vaad, elbette ki, gerçekleşecektir,

وَلَا يَسْتَخِفَّنَكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ

Kesin inanmıyorlar O kimseler ki Sakın seni hafifliğe sevk etmesin Ve

(ve kesin şekilde imanı olmayanlar, seni hafif görecektir) Senin beyanlarını olduğu gibi kabul etmeyenler, tereddüt ve münafıklık içinde yaşayanlar seni hafif görüş ve düşüncelerinde isabetsiz sayacak olmasınlar seni sabırsızlığa sevk edecek, seni peygamberlik vazifesini yerine getirmekten alıkoymasınlar. Sen ey şanı Yüce Peygamber o inkârcılara karşı daima sağlam bir cephe olmuş ol, onlara ilâhi ayetleri, dinî vazifeleri anlatmaya devam et. Onlar seni öyle hayır ister çalışmalar sayesinde zayıf düşmüş, aciz kalmış bir hâlde görmesinler. Sen daima başarılarla nail olacaksın, ilâhi korumaya mazhar bulunacaksın. Senin hakkında ilâhi yardım şüphe yok ki tecelli edecektir. Ey Peygamberlerin Sonuncusu Hazretleri! Allah'ın salât ve selâmı sana ve diğer peygamberlere ve Resullere olsun, hamd, âlemlerin rabbi Allah'a aittir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

31-LOKMAN SÛRESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrreme'de inmiştir. Otuz dört ayeti kerimeyi kapsar. Bunlardan yalnız 27, 28 ve 29. ayetlerin Medine'yi Münevvere'de indiğine dair bir rivayet vardır. Hz. Lokman'ın kıssasını, onun pek hikmetli öğütlerini ihtiva ettiği için bu yüce sureye böyle, "Sure'i Lokman" adı verilmiştir. Bu mukaddes surenin beyanları da pek yücedir. Bunlar, bizlere Kuran-ı Kerim'in bir hidayet rehberi olduğunu ve kurtuluşa ermek için ne gibi ibadetlere devam edilmesinin gereğini bildiriyor. İmandan mahrum olanların, ilâhi ayetlere karşı ne gibi bir tavır almakta olduklarını, bu yüzden nasıl bir azaba tutulacaklarını haber veriyor, müminlerin ise ne kadar büyük nimetlere kavuşacaklarını müjdeliyor. Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin ne kadar sanatkârane, lâtif, fideli bir şekilde yaratmış olduğu kâinata insanlığın ibret nazarlarını çekmektedir. Lokman hekimin Allah tarafından ilim ve hikmete kavuştuğunu ve şükran vazifesiyle sorumlu olduğunu ve o dinî ve hikmeti besleyen zatın da evlâdına ne kadar hakimane bir surette öğütler vermiş olduğunu bir itaat örneği olmak üzere gösteriyor. Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin göklerde ve yerlerde tecelli eden kudret eserlerini bildiriyor, Allah'ın ilminin ve kelimelerinin sonsuz olduğunu, o Büyük Yaratıcıya iman edenlerin saadete ereceklerini küfür ve isyan içinde kalanların da nasıl şiddetle azaplara sevk edileceklerini haber vererek insanları uyanmağa davet buyuruyor. Geleceğe ait bir takım işlerin içyüzünü ve ne zaman meydana geleceklerini ancak Cenabı Hakk'ın bildiğini beyan ile insanları bencillikten men etmekte ve müminlerin ilâhi yardıma, ilâhi şefkat ve merhamete kavuşacaklarını kendilerine müjdelemektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم

1.Elif, Lâm, Mim.

Bu mübarek ayetler, beyanı hikmet olan kitabın, Kuranı Kerim'in samimi zatlar için hidayet ve rahmet olduğunu bildiriyor. Samimi zatların da kimlerden ibaret olduklarını bildirerek kendilerini hidayete, kurtuluşa kavuşmakla müjdelemektedir.

(Elif, Lam, Mim) Bu mübarek harfler hakkında Bakara ve Ankebut surelerinin ilk ayetleri hakkındaki açıklamaya müracaat!

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

2.İşte bunlar, hakîm olan kitabın ayetleridir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

Hikmetli Kitabın Ayetleridir İşte bunlar

(İşte bunlar hâkim olan kitabın ayetleridir) Bu yüceliğe, büyüklüğe sahip ayetler bütün açıklanan hikmetin kendisi ve hakikat olan Kuran-ı Kerim'in pek yüce ayetlerinden ibarettir.

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

3.Muhsinler için bir hidayet ve bir rahmettir.

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

İyilik edenler için Bir rahmettir Ve Bir hidayet

(Muhsinler için bir hidayet ve bir rahmettir) Evet, Bu yüce ayetler, iyiliklerle güzel sözler ve davranışlar ile bezenmiş olan zatlar hakkında bir hidayet vesilesi, bir rahmet eseri olmak üzere nazil olmuştur. Bu yüce ayetlere riayet edenler, onların gösterdiği yolu izleyenler, ebedî saadete nail olurlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

4.Onlar ki, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler ve onlar ahirete kesin şekilde inanırlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Verirler Ve Namazı Hakkiyla eda ederler Onlar ki

(Onlar ki, namazı dosdoğru kılarlar ve zekâtı verirler) O zatlar ki, samimi olmak şerefine sahiptirler, işte onlar üzerlerine düşen namazları, o pek mübarek ibadetleri bütün farz ve şartlarına riayet ederek bir manevi zevk ile edaya çalışırlar. Ve mükellef oldukları zekât vazifesini yerine getirirler, fakir Müslümanlara yardımda bulunurlar

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

Kesin inanırlar Onlar Ahirete Onlar Ve

(ve onlar ahirete kesin şekilde inanırlar) O samimi zatlar, o ebediyet âlemine de, evet onlar kesin şekilde inanırlar ölüme mahkûm olan bütün insanlığın yeniden dirilti- lerek bir ebediyet âlemine sevk edileceklerine kesin kes inanırlar.

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5.İşte onlar, Rab'lerinden bir hidayet üzeredirler ve işte kurtuluşa erenler de onlardır.

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ

Rab'lerinden Bir hidayet Üzeredir İşte onlar

(İşte onlar rab'lerinden bir hidayet üzeredirler) O yüksek niteliklere sahip, o yüce ibadetlerle, kabul edilen amellerle, nezih inançlarla donatılmış zatlar Âlemlerin Rabbi Hazretlerinin kendilerine olan ilâhi yardımı sayesinde ki, hidayete ermiş Allah'ın dinine kavuşarak selâmet ve saadete aday bulunmuşlardır,

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır İşte onlar Ve

(ve işte felaha erenler de onlardır) Yani: Korku ve endişeden kurtulmuş, muratları- na ermiş, ebedî saadete lâıyk olmuş zatlar, öyle samimi unvanını hakkıyla elde eden zatlardan ibarettir. Bundan dolayı kurtuluşa selâmet ve saadete kavuşmak isteyen her insan, daha dünyada iken hayatını boş yere gafıl bir hâlde zayi etmemelidir, üze- rine düşen ve pek makbul ve değerli olan o gibi dinî görevlerini yerine getirmeye ça- lışmalıdır, Allah yolunda malî ve bedenî fedakârlıkta bulunmalıdır. İnsani yücelikler bu sayede ortaya çıkar kurtuluş ve mutluluğa ermek bu vesile ile sağlanmış olur.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا

هُزُوءًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

6.Ve insanlardan öylesi de vardır ki, lâkırdının boş eğlencesini satın alır ki, bil- gisizlikle Allah'ın yolundan sapıtsın ve o yol ile alay ediniversin. İşte onlar için hor ve hakir edici bir azap vardır

Bu mübarek ayetler, insanların başlıca iki kısma ayrılmış olduklarını gösteriyor. Bir kısmının hayatını boş yere zayi ve Allah'ın dinî ile alay ettiğini ve sağır kesilmiş gibi Kuran-ı Kerim'i dinlemekten kaçınır olduğunu ve bu yüzden pek büyük bir zarara uğ- rayacağını hatırlatıyor. Diğer bir kısım insanların ise iman ve Salih amel sahiplerin- den oldukları için Allah'ın vaadi gereğince ebedî cennetlerde nimetleneceklerini müj- deleyip ve Cenabı Hakkın yüce sıfatlarına işaret buyurmaktadır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ

Sözün Eğlencesini Satın alır O kimse ki İnsanlardan vardır Ve

(Ve insanlardan öylesi de vardır ki, lâkırdının boş eğlencesini satın alır) O insan- lar ki sözlerin boş eğlencesini satın alır insani olgunluklar ile donanmış olup kurtuluşa aday bulunan zatlara tamamen aykırı hareketlerde bulunurlar. Ayette geçen Lehv oyun, eğlence, insanı hayırdan, faideli işlerden geri bırakan herhangi batıl şey de-

mektir. Lehvel hadis ise, asılsız, uydurma lâkırdılardır, insanı aldatan, kulluk ve itaat-ten geri bırakan sözlerdir, şarkı ve türkülerdir, oyunlardır. Yani: o insanlar çirkin, faidesiz sözlerle kıymet verir, insanı yoldan çıkaran gaflete, şehvete düşüren sözleri dinlemeğe devam ederler ki.

لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بَغِيرَ عِلْمٍ

Bir bilgi Olmadan Allah Yolundan Saptırmak için

(bilgisizlikle Allah'ın yolundan sapıtsın) Bilgisizlikle hiçbir bilgiye dayanmaksızın sadece bir bilgisizce maksatla insanları Allah'ın yolundan sapıtsın sapıklığa düşürsün. İşte O insanların işlerindeki gayeleri budur

وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا

Bir alay Onu edinir Ve

(ve o yol ile alay ediniversin) "Huzuv" da alay etmek, maskaralığa almak, istihzada bulunmak demektir. İşte o cahil şahıs ister ki, o ilâhi yol ile İslâm dinî ile alay edini-versin onunla alay etsin

أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azap Onlar için vardır İşte onlar

(İşte onlar için hor ve hakir edici bir azap vardır) öyle lüzumsuz şeyler ile uğraşan, öyle alay ederek harekette bulunan, insanları Allah'ın dininden uzaklaştırmak isteyen kimseler için hor ve hakir edici bir azap vardır. Onlar dinî değerlere karşı alay edici bir vaziyet aldıkları için ahirette en büyük zilletlere, azaplara maruz kalacaklardır.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشَّرَهُ

بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

7.Ve ona karşı ayetlerimiz okunduğu vakit, sanki onu işitmemiş sanki iki kulağında bir sağırlık varmış gibi böbürlenerek arkasını döner. Artık onu pek acıklı bir azap ile müjdele.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا

Ayetlerimiz Kendisine Okunur O vakit ki Ve

(Ve ona karşı ayetlerimiz okunduğu vakit) Evet. O öyle fesatçı kimsedir ki, insanları yoldan çıkarmağa çalışır ve ona karşı Kuran-ı Kerim'in hikmet dolu ayetleri okunduğu vakit

وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا

Bir ağırlık İki kulağında varmış Sanki Onları işitmemiş Sanki Kibirli bir kimse olarak Yüz çevirdi

(sanki onu işitmemiş sanki iki kulağında bir sağırlık varmış gibi böbürlenerek arkasını döner) evet o kişi sanki o mübarek ayetlerin okunuşundan haberleri olmamış gibi ve sanki iki kulağında bir sağırlık varmış da o kutsal ayetlerin okunmasıyla, okunmaması eşitmiş gibi bir vaziyet alarak Kibirlice bir vaziyet alır. İşte o kimseler gururlu bir hâlde Kuran'ın emir ve yasaklarını kabulden kaçınır arkasını döner gider. İşte o gibi kimseleri ey habibim Sallallahu aleyhi vessellem

فَبَشَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azap ile İşte onu müjdele

(artık onu pek acıklı bir azap ile müjdele) Öyle inkârcı kibirli şahıs için en şiddetli bir cehennem azabı takdir edilmiştir. Burada "hatırlat" yerine "müjdele" denilmesi, alay içindir. Yani: Ciddi bir tavır ile alay etmek fazla öfke göstermek nüktesine mebni-dir.

&-Tefsirlerde yazıldığı üzere bu şahıstan murat "Nadr İbnil hars"dır. Bu bir müşrik idi ticaret için Hiyyeye, Acemistan'a giderdi eski İran ateşperestlerine ait, hurafeler kabinden kitapları alır getirirdi. Onlardaki mitoloji kabilinden hikâyeleri Kureyş taifesine karşı okur ve derdi ki: Muhammed Aleyhisselam size Ad ve Semud kavimlerine ait

kıssaları anlatıyor ben de size Rüstem ve İsfendiyyar Kıssalarına ait hikâyeleri anlatıyorum artık beni dinleyiniz derdi. İşte bu herif, bu sözleriyle insanların Kuranı Kerim'i dinlemelerine engel olmak isterdi. Hatta deniliyor ki: Bu herif, gittiği yerlerden şarkı söyleyen cariyeleri de getirirdi, onları ona buna musallat eder, onların şehvetli sözleri lakırdıları ile halkı aldatmaya yoldan çıkarmağa çalışırdı. İşte bu mübarek ayetler nazil olarak onun bu ahlâki rezaletlerine işarette bulunmuştur.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

8.Muhakkak o kimseler ki, iman ettiler ve yararlı amellerde bulundular, onlar için de nimet cennetleri vardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(muhakkak o kimseler ki, iman ettiler ve yararlı amellerde bulundular) İşte öyle İslâmiyet düşmanı olup Kuran-ı Kerim'i dinlemekten kaçınan, başkalarını da sapıtmak isteyen zararlı kimseler olduğu gibi İslâmiyet'e sarılan, kurtuluş ve saadeti o sayede gören nice gerçek aydın kişiler de vardır. Evet, İslâmiyet'i kabul etmiş bulundular üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeğe çalıştılar, insanları yoldan çıkarmağa değil, aydınlatmağa gayret ettiler

لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

Naim Cennetleri Onlar için vardır

(onlar için de nimet cennetleri vardır) Onlar cennetlerin nimetlerine nail olacaklardır. Onlar ahirette ebedî bağların, bahçelerin nimetlerine kavuşmuş bir halde mutlu olarak yaşayıp duracaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

9.Oralarda ebediyen kalıcılardır. Allah hak olarak vaad buyurmuştur. Ve o azizdir, hakîmdir.

خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırlar

(Oralarda ebediyen kalıcılardır) Evet, O mutlu zatlar o nimet dolu cennetlerde ebediyen kalıcılardır o nimetler asla yok olmayacaktır

وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

Hak olan Allah'ın Vaadidir

(Allah hak olarak vaad buyurmuştur) Öyle mümin, Salih kulların o huzur dolu cennetlere kavuşacakları Allah tarafından vaad edilmiştir, Allah'ın vaadi ise elbette ki, gerçekleşecektir. Çünkü Allah Teâlâ hâşâ vaadinden dönmez,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Ve o azizdir, hakîmdir) Büyük Yaratıcı el azizdir her şeye kaadirdir, onun vaadini yerine getirmesine hiçbir kimse engel olamaz ve o Kerem Sahibi Yaratıcı el hâkimdir her emir ve fiili bir hikmet ve faide ye dayanır. Hikmet ve fayda gereği olmayan bir şeyi yaratmaz. Bütün kudret eserleri onun bu gibi yüce sıfatlar ile vasıflanmış olduğuna şahadet etmektedir.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ

فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

10.Göklere direksiz olarak yaratmıştır ki, onları görürsünüz ve yerde de sizi sarsmasın diye yüksek dağlar bırakmıştır ve orada her yürüyen hayvanlardan dağıtmıştır ve biz gökten su indirdik, artık orada her faydeli çeşitten bitkiler bitirdik.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın kudret ve azametine şahadet eden bir kısım hil-kat eserlerine, ilâhi nimetlerine dikkatleri çekiyor. Hiçbir şey yaratmaya gücü yetme-yen putlara tapan kimselerin de ne kadar sapıklıkta bulunduklarını hatırlatıyor.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

Onu görürsünüz Bir direk Olmadan Gökleri Yarattı

(Gökleri direksiz olarak yaratmıştır ki Onu görürsünüz) Ey insanlar! Elbette ki, Allah Teâlâ azizdir, hâkimdir. İşte bakınız! O Büyük Yaratıcı gökleri direksiz olarak yaratmıştır ki, onu görürsünüz daima gözlerinizi semalara yöneltir durursunuz onların birer direğe, birer mekâna dayanmaksızın ne kadar geniş bir vaziyette bulunduğu gözlemlere çarpıp durmaktadır. Ne kadar muazzam bir kudret eseri değil mi?

وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ

Sizi Sarsar Diye Sabit dağlar Yeryüzünde Bıraktı Ve

(ve yerde de sizi sarsmasın diye yüksek dağlar bırakmıştır) O Hikmet Sahibi Ya-ratıcı, yere yüksek dağlar bırakmıştır. O yeryüzü sizi sarsmasın diye daima hareketiy-le sizi rahatsız etmemesi için o dağları yaratmıştır işte ey insanlar! Bunlar ne büyük birer kudret eseridir. Yeryüzüne bu dağları bırakmasının hikmeti

وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ

Hareketli canlıların Hepsinden Orada Yayırdı Ve

(ve orada her türlü canlılardan dağıtmıştır) O yeryüzünde çeşit çeşit hayvanlar görülüp durmaktadırlar,

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdik Ve

(ve biz gökten su indirdik) O Kerem Sahibi Yaratıcı buyuruyor ki: biz gökten şeffaf yağmurları yağdırdık

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

Güzel Çiftin Her birinden Orada Ki bitirdik

(artık orada her faydalı çeşitten bitkiler bitirdik) Bunlar, ne kadar güzel, latif birer manzara teşkil ediyorlar, kalplere ne kadar neşe veriyorlar değerli? İnsanlık âlemi bunlardan ne kadar faydalanıyor. Elhamdülillah

هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

11.İşte bu, Allah'ın yarattığıdır. O halde bana gösteriniz ki, ondan başkaları ne yaratmıştır? Hayır. O zalimler apaçık bir sapıklık içindedirler.

هَذَا خَلْقُ اللَّهِ

Allah'ın Yarattığıdır Bu

(İşte bu Allah'ın yarattığıdır) işte bu Açıklanan göklerden, yerden vesaire den her biri bunca yaratılmış harikalar güzellikler bunlar, Allah'ın kudretini gösteren birer ilâhi yaratıktır. Birer kudret eserleridir

فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ

Ondan başkadır O kimseler ki Yaratmış Neyi Şimdi gösterin bana

(O halde bana gösteriniz ki ondan başkaları ne yaratmıştır) evet o halde bir delil ile ispat ediniz ki O Kâinatın Yaratıcısından başka olup kendilerini o yaratıcıya ortak etmekte olduğunuz şeylerden hangisi ne yaratmıştır? Onlar, bu âlemde görülen bu kadar çeşitli eserleri, harikalardan hangi birini yaratabilmişlerdir?

بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet İçindedir Zalimler Bilakis

(Hayır. O zalimler apaçık bir sapıklık içindedirler) muhakkak ki, o taptığınız şey-lerden hiçbirisi bir şey yaratmış değildir, hiçbir şey yaratmaya asla güçleri yetmemiştir.

Aksine kendileri yaratılmışlardır, hepsi de Allah'ın birer yaratışıdır. O halde o ne cehalet, o ne sapıklıktır ki, öyle mahlûklara yaratıcılık ve mabutluk sıfatını veriyorlar? Artık şüphe yok ki, O müşriklerin kalp gözleri kör kesilmiş, karşılarında parlayıp duran o kadar muazzam kudret eserlerini göremiyorlar, Allah'ın birliğini tasdik etmek nime-tinden mahrum kalmış, cehalet içinde sönüp gitmeğe mahkûm olmuşlardır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

12.Yüce zatıma and olsun ki, Lokman'a Allah'a Şükret diye hikmet verdik ve her kim şükür ederse ancak kendi nefsi için şükretmiş olur ve her kim de nankörlük ederse şüphe yok ki, Allah zengindir, Hamd'e lâıyktır.

Bu mübarek ayetler, Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretlerinin Lokman'a hikmet verdiğini ve onu şükür ile sorumlu kılmış olduğunu bildiriyor. Lokman'ın da oğluna bir büyük zulüm olan şirkten kaçınmasına dair nasihat vermiş olduğunu gösteriyor. Ve anaya, babaya iyilikte ve onlara da şükürde bulunmalarını Cenabı Hakkın insanlara tavsiye buyurduğunu, validelerin mühim hizmetlerine de işaret buyurmuş olduğunu haber veriyor. Fakat ana ve babanın şirki gerektiren tekliflerine riayet edilmeyip kendilerine yumuşak bir karşılıkta bulunulmasını ve müminlerin yoluna gidilmesi gereğini ve ahiret sorumluluğunun vuku bulacağını şöylece ihtar buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ

Allah'a Şükret Diye Hikmet Lokman'a Verdik And olsun gerçekten Ve

(Yüce zatıma and olsun ki, Lokman'a Allah'a Şükret diye hikmet verdik) Ve Allah-u Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Zatı ulûhiyetime and olsun ki İslâm dinini kabul edip, Allah'ın emrine itaat eden o muhterem kula Allah'a şükret diye hikmet verdik. Onu kavuştuğu nimetlerden dolayı nimetin gerçek sahibi olan Kerem Sahibi Allah'a şükür etmekle mükellef kıldık kendisini hikmete ermekle şereflendirdik. Yani: Onu ilim ile destekleyen amellere muvaffak eyledik, nazari ilimleri elde edip ve faziletli fiilleri kazanmak için kendisine tam bir meleke, bir ruhi kabiliyet ihsan buyurduk. Evet. Hikmet, bir nurdur ki, insanı Allah'ı tanımaya kavuşturur, güzel ameller ile meşgul olma-ya yöneltir. Güzel bir ilim ile güzel amellere muvaffak olan bir zata hikmet verilmiş demektir. İlmiyle amel etmeyen bir kimse ise, ne kadar bilgili olsa da hakîm olmak şerefini kazanmış olamaz. İşte Hz. Lokman, böyle bir hikmete, bir üstünlüğe nail olduğu için Cenabı Hakka şükür etmekle mükellef tutulmuştu,

وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ

Kendisi için Şükreder Artık ancak Şükrederse Kim Ve

(ve her kim şükrederse ancak kendi nefsi için şükür etmiş olur) Çünkü bu şükürün sevabı kendisine aittir. Bu sebeple hakkındaki ilâhi nimetler artar, devam eder.

وَمَنْ كَفَرَ

Nankörlük ederse Kim Ve

(ve her kim de nankörlük ederse) Nail olduğu nimetlerin kadrini bilmeyip şükür vazifesini yerine getirmezse bunun zararı da kendisine aittir. Hak Teâlâ kimsenin şük-rüne hâşâ muhtaç değildir. Evet.

فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Hamd'e çok layıktır Çok zengindir Allah Hiç şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, zengindir Hamd'e lâıyktır) O Allah hiçbir şeye muhtaç değildir. Hiçbir kimsenin şükürüne ihtiyacı yoktur ki, onun yokluğundan dolayı zarar görmüş olsun ve o Büyük Yaratıcı hamd ve şükre her veçhile daha lâıyktır, bütün kâinat, birer hal diliyle O'na hamd ve övgüde bulunmaktadır, isterse bir takım kimseler, bu yüce vazifeyi lisanen ifade de bulunmasınlar. Evet "Hamd" kelimesi, şükür de kapsar, hamd, şükürün başıdır. Nitekim Ebussuud tefsirinde bulunan bir hadisi şerif, şu meal-dedir: Allah'a hamd etmeyen bir kul, ona şükür etmiş olamaz.

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لَابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

13.Ve hatırla o vakti ki, Lokman oğluna nasihat ederek demişti ki: Allah'a ortak koşma, şüphe yok ki, şirk elbette pek büyük bir zulümdür.

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لَابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ

Ona nasihat eder Kendisi iken Oğluna Lokman Demişti Bir vakit Ve

(ve hatırla o vakti ki, Lokman oğluna nasihat ederek demişti ki) Hikmet sahibi düşünen zatlar, elbette ki, bu şükür vazifesini hakkıyla takdir eder, bunu yerine getirmeye kendileri çalıştıkları gibi başkalarına da bunu tavsiyede, teklifte bulunurlar. İşte Lokman Hekim'in bu vazifeyi böylece ifa etmiş olduğunu bir itaat örneği olmak üzere Cenabı Hak şöylece haber veriyor: hatırla o vakti ki, Lokman oğluna nasihat ederek demişti ki

يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ

Allah'a Şirk koşma Oğulcuğum Ey

(Ey oğulcuğum Allah'a ortak koşma) O Büyük Yaratıcının birliğini, ortak ve benzerden uzak oluşunu bilip tasdik et

إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir zulümdür Şirk Şüphesiz

(şüphe yok ki, şirk elbette pek büyük bir zulümdür) Şirke düşen bir şahıs, kendi nefsinin ebedî bir surette azaba maruz bırakmış olur. Lokman Hekimin bu tavsiyesi üzerine oğlu da şirki terk ederek İslâmiyet'e kavuşmuştur.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ

لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ

14.Ve insana ana ve babasını tavsiye ettik: Onu anası zaaf üstüne zaaf ile yüklenmişti. Onun sütten kesilmesi de iki sene içindedir. Bana şükret ve ana ile babana da. Dönüş de banadır, dedik.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ

Ana babasını İnsana Tavsiye ettik Ve

(Ve insana ana ve babasını tavsiye ettik) Hak Teâlâ Hazretleri, Lokman Hekimin evlâdına olan nasihatini açıkladıktan sonra evlâdın da ana babasına karşı nasıl bir vaziyette bulunmaları gereğini bizlere şöylece açıklıyor: Onlara itaat etmelerini, iyilikte bulunmalarını emir eyledik. Çünkü onların evlâtları hakkında hizmetleri pek çoktur.

حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ

Zayıflık üstüne Zayıflıkla Anası Onu taşıyordu

(onu o evlâdı anası zaaf üstüne zaaf ile yüklenmişti) Ona bir müddet yüklü kalmış, doğum sancısına tutulmuş, zayıflığa uğramıştır,

وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ

İki sene içindedir Ayrılması Ve

(onun sütten kesilmesi de iki sene içindedir) annesi ona böyle bir müddet süt verir durur, çoğunlukla anneler çocuklarına böyle iki sene süt verirler. Süt müddeti, İmamı Azama göre doğumdan itibaren otuz aydır. Ondandır sonra içilen süt ile sütanalık sabit olmaz. Fakat İmamı Yusuf'a, İmamı Muhammed'e ve İmamı Zufer'e göre süt müddeti iki kamer senesidir. Malikilere göre de bu müddet nihayet iki sene ile iki aydan ibarettir. Şafilerce de iki kamer senesinin sonuna doğru nihayet bulur. Hanbelî hukukçularınca da bu müddet tam iki senedir. Zahirîye mezhebine göre ise süt için böyle bir belirli süre yoktur. Binaenaleyh süt emen pek yaşlı da olsa yine hürmeti rida yani sütannelik sabit olur. Süt emen, süt verenin süt evlâdı hükmünde bulunur. Hz. Aişe ile ibni Mesud gibi bazı sahabe-i kiramda bu görüştedirler. Artık tedbirli bulunmalıdır.

أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ

Ve Ana babana Bana Şükret Diye

(bana şükret ve anan ile babana da) teşekkür et. Çünkü asıl gerçek nimeti veren Allah Teâlâ olduğu için ona hamd ve şükürde bulunmak en birinci bir vazifedir. Ana baba da evlâdın varlığına sebep olup onun hayatına, terbiyesine hizmet etmiş oldukları için teşekkürle hak kazanmışlardır. Evet. Şükret. Çünkü

إِلَى الْمَصِيرِ

(dönüşte banadır) Hak Teâlâ hazretleri böyle buyurarak insanlara ilâhi emir yöneltmiştir. Yani: Ey insanlar! Siz ahiret âleminde sorguya çekileceksiniz. Şükür vazifesini ifa edip etmediğinizden dolayı sizi mükâfata veya cezaya kavuşturacak olan ancak bir olan Allah'tır. Bunu unutmayınız!

وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

15.Eğer kendisi hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşarsın diye seni zorlarlarsa o vakit onlara itaat etme ve kendilerine dünyada maruf veçhile musahip ol ve bana yönelenlerin yoluna tâbi ol. Sonra dönüşünüz banadır. Artık neler yapmış olduğunuzu size haber vereceğim.

وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Senin için Yoktur O şeyi ki Bana Ortak koşman üzerine Seni ikisi zorlarsa Eğer Ve

(Eğer kendisi hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşarsın diye seni zorlarlarsa) Bununla beraber anaya, babaya itaat, ancak meşru olan hususlardadır. Onun için Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Ey kullarım Eğer anne baban kendisi hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana şirk koşman için sana cebir ve şiddetle bulunurlarsa yani: Cenabı Hakkın ortağı olduğuna dair hiçbir delil bulunmayan bir yaratığı, öyle gerçeğin aksine olarak Seni şirk koşmakta zorlarlarsa

فَلَا تُطِعْهُمَا

(o vakit onlara itaat etme) Onların hatırları için öyle yaratıklara tapmak cehaletinde bulunma, bu hususta onlara itaat etmemek lâzımdır,

وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا

İyilikle Dünyada Onlara sahip çık Ve

(Ve onlara dünyada maruf surette iyi ve nazik davran) Dine aykırı olmayan hususlarda kendilerine yumuşaklık göster, insanlığa uygun ve dinin hükmüne uygun bir şekilde onlar ile muamelede bulun

وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ

Bana Yöneldi O kimsenin ki Yoluna Tabi ol Ve

(ve bana yönelenlerin yoluna tâbi ol) Müminlerin ibadet eden muttaki kulların izlerini takip et, başkalarını taklit etme. Çünkü

ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ

Dönüşünüz Banadır Sonra

(sonra dönüşünüz banadır) Hepiniz de benim manevî huzuruma döneceksiniz, sorgulamaya tâbi tutulacaksınız,

فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Ve size haber vereceğim

(Artık neler yapmış olduğunuzu size haber vereceğim) Her birinizi dünyadaki amellerinize göre mükâfata, cezaya kavuşturacağım. Bundan dolayı bu akıbeti güzelce düşünerek daha fırsat elde iken hareketinizi ona göre tanzime çalışınız.

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

16.Oğulcağızım! Muhakkak ki, o yaptığın şey bir hardal tanesi ağırlığında olsa da bir kaya içinde veya göklerde veya yer içinde bulunsa Allah onu getirir, meydana çıkarır şüphe yok ki, Allah lâtiftir, habîrdir.

Bu mübarek ayetler de Lokman Hekim'in oğlunu irşada çalıştığını bildiriyor. Oğluna tavsiye ettiği en güzel amelleri ve en önemli ahlaki hareketleri beyan buyurmaktadır.

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ

Bir hardaldan Bir dane Ağırlığında Olursa Eğer Gerçekten o Oğulcuğum Ey

(Ey Oğulcağızım Muhakkak ki, o yaptığın şey bir hardal tanesi ağırlığında olsa da) Ey Oğulcağızım! Muhakkak ki, o Yaptığın şey, gerek iyilik, gerek kötülük bir hardal tanesi ağırlığında olsa da öyle pek küçük, pek hafif bir miktarda olmakla beraber

فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ

Yerin dibinde Veya Göklerde Veya Bir kaya içinde Bulunsa

(bir kaya içinde) (veya göklerde) (veya yer içinde bulunsa) öyle en gizli veya en yüksek veya alçak bir yerde gizlense

يَأْتِ بِهَا اللَّهُ

Allah Onu Getirir

(Allah onu getirir) Yine ortaya getirir yine meydana çıkarır, onunla sahibini sorgulamaya tâbi tutar, ona göre mükâfat ve ceza verir,

إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

Her şeyden haberdardır İnceliklere vakıftır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah lâtiftir, habîrdir) o yüce yaratıcı latiftir bir işi yapma hususunda yumuşak olmayı ve faydalı şeyleri, yarattıklarından dilediğine güzellikle ve incelikle ulaştırandır. Ve O Yüce Yaratıcı el habîrdir her şeyin aslını, mahiyetini bilir. Biz buna inandık. Artık her insan bu hakikati düşünerek hayatını ona göre düzenlemelidir

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

17.Oğulcağızım! Namazı dosdoğru kıl ve maruf ile emir et ve münker den nehiy et ve sana gelen musibete sabır eyle. Şüphe yok ki, bu, kesinlikle gerekli işlerdendir.

Lokman Hekim, oğluna son derece şefkatli olduğunu gösterir bir tarzda hitap ederek inanca, ait nasihat verdiği gibi en büyük ibadetlere, ahlâki hareketlere dair de şöylece öğüt veriyor.

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ

Namazı Dosdoğru kıl Oğulcuğum Ey

(Oğulcağızım Namazı dosdoğru kıl) Kalbini aydınlatmak, ruhunu temizlemek için namazları farz ve şartları dairesinde kılmaya devam et

وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

Kötülükten Ve Men et İyiliği Ve Emret

(ve maruf ile emir et ve münker den nehiy et) ey oğulcuğum meşru, faideli şeyleri başkalarına da tavsiye et, hemcinslerinin çocuklarına şefkat göster, onların da ahlakını düzeltmeye çalışarak sevap kazan. Ve münkerden nehiy et Haram, çirkin ve sosyal hayat için zararlı olan şeylerden de başkalarını gücün nispetinde engellemeye çalış, bu suretle de insanlık adına iyilik iste.

وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ

Sana isabet etti O şeye ki Ve Sabret

(ve sana gelen musibete sabır et) Gerek ibadet ve teat hususunda ve gerek insanları irşad yolunda görülecek bazı felâketlere, sıkıntılara karşı sabırdan, metanetten ayrılma, elinden geldiği kadar bu gibi pek faideli vazifelere devam eyle

إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

İşlerin Azmedilenindendir Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, kesinlikle gerekli işlerdendir) Şüphe yok ki, bu zikir ve tavsiye edilen husus kesinlikle gerekli işlerdendir. Bunları Cenabı Hak, kulları üzerine kesin şekilde farz kılmıştır, bunlara riayet edilmesi, kesin bir vazifedir.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

18.Ve insanlara avurdunu şişirme ve yeryüzünde çalımla yürüme, şüphe yok ki, Allah hiçbir böbürleneni, öğüneni sevmez.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ

İnsanlara karşı Yüzünü Yan çevirme Ve

(Ve insanlara avurdunu şişirme) Lokman Hekim, oğluna karşı nasihatine devam ederek şöyle de demiştir: insanlara avurdunu şişirme Yani: İnsanlara karşı gurur ve kibirli bir vaziyet alarak onlardan yüzünü çevirme, hastalıklı bir şahıs gibi bir tavır takınma, güler yüzlü ve tebessüm bir vaziyette bulun

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا

Böbürlenerek Yeryüzünde Yürüme Ve

(ve yeryüzünde çalımla yürüme) Merah şımarık bir tarzda kibirli olarak bir vaziyet almaktır. Gururlanarak, alay eder bir vaziyet alarak yeryüzünde gezip durma,

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

Çokça övüneni Kendini beğeneni Her Sevmez Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, hiçbir böbürleneni, öğüneni sevmez) Muhtâl" kendini üstün görüp kibirlenen ve kendini beğenen kimsedir. Fehûr" da iftihar eden, kendisini büyük görüp nazlanan kimse demektir. İşte İnsanlara karşı çalım satan, kendisini başkalarının üzerinde görüp duran kibirli kimseler, Allah'ın sevgisine lâyık olamazlar.

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

19.Ve yürüyüşünde dengeli ol ve sesini alçalt, muhakkaktır ki, seslerin en çirkini, elbette ki, eşeklerin sesidir.

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

Sesini Alçalt ve Yürüyüşünde Dengeli ol Ve

(Ve yürüyüşünde dengeli ol ve sesini alçalt) Yolda giderken ne çok süratli ve ne de pek ağır yürüme, dengeli olmaktan ayrılma, ne hafiflik eseri göster, ne de, gururlu bir vaziyet al. Böyle bir yürüyüş, insanın şerefini giderir. Nitekim bir hadisi şerifte buyrulmuştur. Pek hızlı yürümek; müminin şerefini kıymetini giderir. ve sesini alçalt Fazla bağırıp çağırma, ihtiyaç ölçüsünün üzerinde yükseltme,

إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

Eşeklerin Elbette sesidir Seslerin En çirkini Şüphesiz

(muhakkaktır ki, seslerin en çirkini, elbette ki, eşeklerin sesidir) Çünkü o hayvan, gereksiz yere sesini pek fazla yükseltir, hoş olmayan bir surette anırışlarda bulunur. Artık bir insana yakışır mı ki, öyle boş yere yırtınırcasına bir eda ile bağırıp dursun?

&-"Hz. Lokman" büyük bir din âlimi idi, hikmetle vasıflanan bir zat olduğu Kuranı Kerim'in ifadesiyle sabittir. Kendisine Allah tarafından hikmet ihsan olunduğu ve bu sayede evlâdına pek hikmetli nasihatlerde bulunduğu bir itaat örneği olmak üzere Kura-

nı Kerim'de zikredilmektedir. Bu zatın peygamberliğini kabul edenler de vardır. Lokman Hekim'in şahsiyetine, hayat hikâyesine ortaya çıktığı yere dair tarihlerde kesin bilgiler yoktur. Bu hususta farklı rivayetler vardır. Kendisinin aslen "Nübe"li bir köle olduğunu iddia edenler de vardır. Arap olması ihtimali daha kuvvetli görülmektedir.

&-Bir rivayete göre babasının ismi "Baura"dır. Baura ise Eyüp Aleyhisselamın kız kardeşinin veya teyzesinin torunudur. Diğer bir rivayete göre de Azer'in evlâdındandır, bin sene yaşamıştır, Davud Aleyhisselamın zamanına yetişmiş, o mübarek Peygamberden ilim almıştır. Hz. Davud'un Peygamberliğinden evvel fetva vermiş, daha sonra fetva vermez olmuştu. Diğer bir rivayete göre de İsrail oğulları arasında kadılık görevinde bulunmuştur. Hülâsa: çoğunluğun görüşüne göre Hz. Lokman, bir peygamber değil, bir hikmet âlimi idi. Bu zatın birçok hikmetli, faydalı nasihatleri tesbit edilmiştir.

Ezcümle oğluna nasihat vererek demiştir ki:

"Ey oğlum! Tövbeni geciktirme, çünkü ölüm ansızın geliverir" Allah'tan kork, kalbin günahkâr olduğu halde sana değer versinler diye kendini insanlara muttaki gösterme", "Oğulcağızım. Ben susmamdan dolayı asla pişmanlık duymuş olmadım, çünkü söz gömüştün olsa bile susma, altındır." âlimlerin meclislerine devam et, hikmet sahibi kimselerin sözlerini dinle. Çünkü Allah Teâlâ, ölü kalpleri hikmet nuru ile diriltir, nasıl ki, yeri yağmur sularıyla diriltiyor."

Rivayet olunuyor ki: Bir gün Lokman Hekim'e efendisi demiş ki: Bir koyun kes, onun en temiz iki uzvunu bana getir, o da bir koyun kesmiş, onun dili ile kalbini alıp efendisine getirmiş, efendisi tekrar demiş ki: Bir koyun kes, onun en habis iki parçasını bana getir. O da kesmiş, koyunun yine dili ile kalbini getirivermiş. Efendisi bunu böyle görünce sebebini sormuş, Lokman Hekim de demiş ki: Bu iki organ, temiz olunca o koyunun bütün vücudu temiz olmuş olur ve aksine bu iki parça temiz olmayınca o koyunun bütün parçaları da temiz bulunmamış olur. Essirâcül Münir. Bundan dolayı insanın da temizliği, ruhî nezafeti dili ile kalbine göre belirlenmektedir.

لَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ

ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

20.Görmediniz mi ki: Allah Teâlâ sizin için göklerdekini ve yerde olanı musahhar kılmıştır. Ve üzerinize zahiren ve batın en nimetlerini pek geniş surette itmam buyurmuştur. Ve insanlardan öylesi de vardır ki, ne bir ilme ve ne de bir rehber ve ne de aydınlatan bir kitaba dayanmaksızın Allah hakkında mücadelede bulunur.

Bu mübarek ayetler, Kerem Sahibi Yaratıcı Hazretlerinin insanlık hakkındaki birer Allah'ın birliğine delili olan çeşitli nimetlerini bildiriyor. Bir takım kimselerin ise bir delile dayanmaksızın sadece bir taklit sebebiyle cahilce harekette bulunarak küfre düşmüş, hidayetden mahrum kalmış olduklarını haber veriyor. Cenabı Hakkın emrine boyun eğip dinine girenlerin ise kurtuluş haline işaretle güzel bir sona kavuşacaklarını müjdeliyor. Kâfir olanların da dünyada süreli bir istifadeden sonra Allah'ın azabına sevk edileceklerini ve onların o inkârcı hâllerinden dolayı Resuli Ekrem'in üzülmemesini beyan ile o şanı Yüce Peygambere teselli vermiş olmaktadır.

لَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyleri ki Ve Göklerdeki O şeyleri ki Size Boyun eğdirdi Allah Şüphesiz Görmediniz mi?

(Görmediniz mi? Allah Teâlâ, sizin için göklerdekini ve yerde olanı musahhar kılmıştır) Ey insanlar! Siz göz ile görmüş gibi bilmiyor musunuz ki Bütün onlardan istifade edip duruyorsunuz. Mesela: Göklerde bulunan güneşin, ayın ve yıldızların ışıklarından, bulutların yağdırdığı yağmurlardan yararlanıyorsunuz. Yeryüzündeki bağlardan, bahçelerden, denizlerden, ırmaklardan, madenlerden, çeşitli hayvanlardan nebatat dan da istifade edip duruyorsunuz. Bütün bu hilkat eserleri, insanların menfaatlerini temin ediyor, faidelerine hizmette bulunuyor,

وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً

Gizlice Ve Açıkça Ni'metlerini Size Bol bol verdi Ve

(ve üzerinize zahiren ve batın'en nimetlerini pek geniş surette tamamlamıştır) İşte O Kerem Sahibi Yaratıcı ey insanlar! Size nimetlerini böyle bahşetmiştir. Sizin Bunları takdir etmeniz gerekmez mi? ibni Abbas Hazretlerinden nakledildiğine göre zahir nimetten maksat, Yüce Kuran'dır, İslâm dinidir. Gizli nimetten maksat da, insanların günahlarından dolayı alelacele cezası verilmeyip o günahların örtülmesi tövbe için süre verilmiş olmasıdır. Mücahidin beyanına göre de zahiri nimetler, İslamiyet'in ortaya çıkışı Müslümanların düşmanlarına karşı zafer elde etmeleridir. Bâtini nimetler de Müslümanlara melekler ile yardım edilmiş olmasıdır. Bir kavle göre de zahiri nimetler, göz, kulak, lisan ve diğer organlardır. Bâtini nimetlerden maksat da kalp, akıl, fehim ve benzerlerinden ibarettir. Hülâsa: Cenabı Hak insanlara maddî ve manevî birçok nimetler ihsan buyurmuştur. Bunların kıymetini bilip şükrünü eda etmek lâzımdır

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ

Allah Hakkında Mücadele eder O kimse ki İnsanlardan vardır Ve

(ve insanlardan öylesi de vardır ki Allah ile mücadele ederler) Nimete nankörlükte bulunur, Allah ile mücadele ederler, isyanlarda bulunurlar. Bunu da

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

Aydınlatıcı Ne bir kitap Ve Bir rehber Ve Bir bilgi Olmadan

(ne bir ilme ve ne de bir rehber ve ne de aydınlatan bir kitaba dayanmaksızın) Sadece cahilce bir taklit ve kuruntu tesiriyle Allah hakkında mücadelede bulunurlar. O Kâinatın Yaratıcısının birliğini ve diğer yüce sıfatlarını inkâr eder, bir takım yaratıklara mabutluk yaratıcı olma niteliği isnat ederek şirke düşer, gözleri önünde parlayan ilâhi birliğin delillerini görmez olur.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ

الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

21.Onlara "Allah'ın indirmiş olduğuna tâbi olun" denildiği vakit, dediler ki: Hayır. Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye tâbi oluruz. Ya şeytan onları alevli ateşin azabına davet eder olsa da mı? Yine tâbi olacaklar,

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeye ki Tabi olun Onlara Denildi O vakit ki Ve

(Onlara "Allah'ın indirmiş olduğuna tâbi olun" denildiği vakit) Öyle küfre ve şirke düşen cahillere Allah'ın indirmiş olduğuna tâbi olun onun kitabını kabul edin, onun Peygamberine muhalefette bulunmayın denildiği vakit o inkârcılar

قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا

Atalarımızı Üzerinde Bulduk O şeyi ki Tabi oluruz Bilakis Dediler

(dediler ki: Hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye tâbi oluruz) Yani: biz kanaatimizi terk etmeyiz Putlara tapar dururuz. Bu ne cehalet!

أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateşin Azabına Onları çağırıyor Şeytan Velev olsa da mı?

(velev şeytan onları alevli ateşin azabına davet eder olsa da mı?) Yine atalarının gitmiş olduğu yanlış yola mı tâbi olacaklar! Yüce Peygamber, onları Allah'ın kitabına davet ediyor ki, ona iman edip sarılanlar, ilâhi nimetlere kavuşacaklardır. Şeytan ise onları küfre davet ediyor ki, onun neticesi, en büyük ebedî cehennem azaplarından başka değildir. O halde nasıl olur ki, öyle şeytani vesveselere kıymet verilebilsin?

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

22.Ve her kim samimi olduğu halde yüzünü Allah'a teslim ederse muhakkak ki, en sağlam kulpa sarılmıştır. Bütün işlerin akıbeti, Allah'a dönecektir.

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ

İyi bir kimse O iken Allah'a Yüzünü Teslim ederse Kim Ve

(Ve her kim samimi olduğu halde yüzünü Allah'a teslim ederse) Yani: Zahiren ve batin en halis, güzelce amellere sahip, kalp berraklığını elde etmiş bulunduğu hâlde yüzünü Allah'a teslim ederse bütün işlerini Yüce Yaratıcıya bırakırsa, bütün varlığıyla hakka yönelirse, bütün başarıyı o kerem sahibi rabbinden beklerse

فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ

En sağlam Kulpa Tutunmuştur Artık gerçekten

(muhakkak ki, en sağlam kulpa sarılmıştır) Artık en büyük manevî bir yüceliğe erecektir. Böyle sağlam bir şeye sarılmak bir temsilden ibarettir. Nasıl ki: Yüksek bir yere yükselmek için kopmasından, kırılmasından korkulmayan pek sağlam bir urgana sarılan kimse, bu vasıta ile o makama yükselebilir. İşte yüce bir makama kavuşmak için de ibadet ve teat gibi bir manevi vasıtaya yapışan bu suretle kendisini Allah'ın dinine bağlayan bir zat da o yüce gayesine elbette ki, kavuşur,

وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

İşlerin Akıbeti Allah'a dır Ve

(bütün işlerin akıbeti, Allah'a dönecektir) Bütün kulların son sevk edilecekleri makam Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin manevî huzurudur, ahiret önündeki büyük mahkemesidir. Herkes orada dünyadaki amellerinin mükâfat ve cezasına kavuşacaktır. İşte o akıbeti düşünerek ona göre kurtuluş sebeplerini temine çalışmalıdır.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

بِذَاتِ الصُّدُورِ

23.Ve kim de küfre düşerse artık onun küfrü seni üzmesin. Onların dönüşleri bizedir. Artık onlara ne işler yapmış olduklarını haber vereceğiz. Şüphe yok ki, Allah sinelerde gizli olanı hakkıyla bilicidir.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ

İnkârı Artık sen üzmesin İnkâr ederse Kim Ve

(Ve kim de küfre düşerse artık onun küfrü seni üzmesin) Ve her kim Bu dünyada Cenabı Hakkın birliğini, kudret ve azametini düşünmeyip hakka yönelmekten kaçınırsa artık Ey Habibim onun küfrü seni üzmesin o küfrün dünya ve ahirete ait sorumluluğu, kötü neticesi o küfre sarılan şahsa aittir,

إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ

Onların dönüşleri Bizedir

(onların dönüşleri bizedir) Dünyada da, ahirette de onların üzerinde hâkim, tasarruf sahibi olan ancak ilâhi kudrettir,

فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyleri ki Ki onlara haber verimiz

(artık onlara ne işler yapmış olduklarını haber vereceğiz) Onları o yapmış oldukları şeylerin cezasına kavuşturacağız,

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin içinde olanı Hakkiyle bilendir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah sinelerde olanı hakkiyle bilicidir) O Büyük Yaratıcıya karşı hiçbir şey gizli kalmaz. Artık o inkârcılarında içerilerinde saklamış oldukları bozuk düşünceleri arzuları meydana çıkaracak, teşhir edecek, sahiplerini ona göre cezalandıracaktır.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

24.Onları biraz nimetlendiririz, sonra onları en şiddetli bir azaba atarız.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا

Biraz Onları faydalandırırız

(Onları biraz nimetlendiririz) Evet, Cenabı Hak buyuruyor ki: Öyle inkârcıları bu dünyada hikmet gereği biraz nimetlendiririz kendilerine dünyada bir miktar nimet ve süre veririz, onları bir mazeret beyan edememeleri için bir imtihana tâbi tutmuş oluruz

ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

Şiddetli Bir azaba Onları mecbur kılarız Sonra

(sonra onları en şiddetli bir azaba atarız) Onlar ahirette son bulmayacak olan şiddetli bir azaba atılmış olacaklardır, dünyadaki alçaklıklarının cezasına öylece uğramış bulunacaklardır.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

25.And olsun ki, onlara gökleri ve yeri kim yarattı diye soracak olsan elbette diyeceklerdir ki: Allah. De ki: Elhamdülillah. Hayır. Onların pek çoğu bilmez.

Bu mübarek ayetlerde bütün kâinatı yaratan zatın Allah Teâlâ dan başka olmadığını kâfirlerin de kabul ve itirafa mecbur olduklarını bildiriyor ve göklerde ve yerde olan bütün varlıkların Hak Teâlâ'ya ait olduğunu ilân ediyor. O Büyük Yaratıcının kelimelelerine, hayranlık uyandıran eserlerine, kudretinin harikalarına olmadığını pek açık bir şekilde tasvir ve ifade buyuruyor. Ve o Kudret Sahibi Yaratıcıya göre bütün insanlığın diriltip, iadesi bir şahsın diriltip iadesi mesabesinde olduğunu beyan ile kıyameti inkâr edenlerin bozuk düşüncelerini çürütüp ve o Yüce Yaratıcının üstün vasıflarına işaret buyurmaktadır.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Yeri Ve Gökleri Yarattı Kim Onlara sorsan And olsun eğer Ve

(And olsun ki, onlara gökleri ve yeri kim yarattı diye soracak olsan) O Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini inkâr eden müşriklere bütün o gökleri ve yeri ve onlarda olanları hangi zat vücuda getirdi? Diye soracak olsan

لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

(elbette o müşrikler diyeceklerdir ki: Allah) evet. Onlar böyle itirafa mecbur olacaklardır. Sen de Resulüm!

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'a dır Hamt Deki

(de ki: Elhamdülillah) Onlar, Allah'ın yaratıcılığını itirafa mecburiyet oluyolar. Allah'ın birliğinin delillerine karşı inkâra cesaret gösteremiyorlar.

بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Bilakis

(hayır, onların pek çokları bilmezler) onlar öyle itirafa mecbur olmakla beraber yine şirkten, Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkârdan geri durmazlar, Allah'ın birer

mahlûku olduğunu kabul ettikleri şeyleri o Büyük Yaratıcıya ortak koşarlar. Kendilerini böyle müşrikçe bir hareketten engelleyecek bir bilgiye sahip bulunmamaktadırlar.

لِّلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيْدُ

26.Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Şüphe yok ki, Allah'tır, gani, hamid olan O'dur.

لِّلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ındır

(Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır) O kâfirler, bir kere düşünmeli değil midirler? Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır Onlar, birer yaratılındırlar. Nitekim o kâfirler de bunu itiraf etmektedirler. Artık

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيْدُ

Hamde çok layık Çok zengin Odur Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah'tır gani, hamid olan o'dur) Evet. O yüce zat el ganidir bütün varlıklar o yüce zata muhtaçtır, o hiç bir şeye muhtaç değildir. Ve o yüce zat el hamidir her hamd ve övgüye lâayık olan da o'dur, isterse, O'na hiçbir kimse lisan ile hamd da bulunmasın, bütün kâinat, bir hal lisanı ile O'na hamd ve övgüde bulunmaktadır.

وَلَوْ اَنَّ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَا

نَفَدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيْمٌ

27.Muhakkak ki: Eğer yerde olan ağaçlar kalem olsa, deniz de mürekkep olsa ona arkasından yedi deniz de yardım eylese yine Allah'ın kelimeleri yazılmakla tükenmez. Şüphe yok ki, Allah Azizdir, hakîmdir.

وَلَوْ اَنَّ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ

Kalemler olsa Ağaçlardan Yeryüzündedir O şeyler ki Şüphesiz Eğer Ve

(Muhakkak ki, eğer yerde olan ağaçlar kalem olsa) O Büyük Yaratıcının kudret ve azametini bir kere düşününüz. Bütün ağaçlar kalem kesilse

وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ

Deniz Yedi Ondan sonra Ona yardım eder Deniz ki Ve

(deniz de mürekkep olsa ona arkasından yedi deniz de yardım eylese) Bütün suları mürekkep kesilen bir okyanusa yedi denizin suları da mürekkep kesilerek ilave edilecek olsa, bunların hepsiyle Cenabı Hakkın mukaddes kelimeleri, kudretinin harikaları çeşit çeşit hilkat eserleri yazılacak olsa

مَا نَفَدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ

Allah'ın Kelimeleri Tükenmez

(yine Allah'ın kelimeleri tükenmez) Yine Allah'ın o mukaddes kelimeleri öyle yazılmakla tükenmez hepsi de yazılıp tesbit edilmiş olmaz. Bilâkis kalemler de, mürekkepler de son bulmuş olur.

اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيْمٌ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah Azizdir, hakimdir) evet Allah azizdir kudreti her veçhile eksiksizdir, O'nun kudretine son yoktur ve o Kerem Sahibi Yaratıcı el hâkimdir onun ilminden, hikmetinden hiçbir şey hariç kalmaz. Onun ilmine, hikmetine son düşünülemez.

&-Bu ayeti kerimenin nazil oluş sebebi hakkında birkaç rivayet vardır. Bir rivayete göre Yahudi'ler, Resuli Ekrem'e demişler ki: Allah Teâlâ her şeyi Tevrat'ta zikretmiştir, o'nun zikretmediği bir şey kalmamıştır. Resuli Ekrem de buyurmuş ki: Tevrat'ta zikredilen şey, Allah Teâlâ'nın kelâmına nispetle ancak denizden bir damla mesabesindedir. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

28.Sizin yaratılmanız da, tekrar diriltilmeniz de ancak bir tek kişiyi yaratıp iade etmek gibidir. Şüphe yok ki, Allah hakkıyla işiticidir, görücüdür.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Tek Bir nefis gibidir Ancak Diriltilmeniz değildir Ve Sizin yaratılmanız değildir

(Sizin yaratılmanız da, tekrar diriltilmeniz de ancak bir tek kişiyi yaratıp iade etmek gibidir) Artık o Büyük Yaratıcının kudretini, büyüklüğünü düşünmelidir. Ve ey insanlar! Şüphe yok ki, sizin yaratılmanız da tekrar diriltilmeniz de hepinizin ilk olarak dünyaya getirilip sonunda öldürüldükten sonra tekrar kıyamette yeniden hayata kavuşturulmanız da o büyük Yaratıcıya göre ancak bir tek kişi gibidir. Çünkü o Yüce Yaratıcıya karşı hiçbir çetinlik düşünülemez. Bütün mahlûkatı yaratmakla onlardan yalnız birini yaratmak aynı kolaylıkta bulunur. Bütün yaratıkların ortaya çıkması için o Büyük Yaratıcının bir Kün = ol diye emir etmesi kâfidir. Artık o büyük kudrete göre ahiret hayatını ve diğerlerini kim inkâr edip uzak görebilir?

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Her şeyi görendir Hakkıyla işiticidir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah hakkıyla işiticidir, görücüdür) Her sözü, her sedayı her iddiayı tamamen işitip bilmektedir. Ve her var olanı görücüdür birini görmesi, diğerlerini görmesine engel olamaz. Bundan dolayı ey o Büyük Yaratıcının kulları! Sizin de bütün sözlerinizi, işlerinizi o Kerem Sahibi Halik işitip bilmektedir, artık bunu düşünerek bütün tavır ve davranışlarınızı ona göre tanzime çalışınız, dikkatli bir halde yaşayınız.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

29.Görmedin mi ki, şüphe yok Allah Teâlâ, geceyi gündüze katar ve gündüzü de geceye katar ve güneşi ve ayı da musahhar kılmıştır. Hepsi de muayyen bir vakte kadar akar gider. Ve muhakkak ki, Allah her işlediklerinizden haberdardır.

Bu mübarek ayetler de Büyük Yaratıcı Hazretlerinin diğer birer nevi kudret eserlerine dikkatleri çekiyor, yaratıcılığın Cenabı Hakka ait olduğunu, ondan başka mabut edinenlerin ise batıl bulunduğunu ihtar ediyor. Geceler ile gündüzlerin birbirini takip ettiği gibi denizlerde de gemilerin birer ibret numunesi olmak üzere akıp gittiğini ve müthiş dalgaların ortaya çıkması anında yalnız Allah Teâlâ'ya sığınıldığını ve öyle ilâhi ayetlerin bir takım nankörlerden başkasını inkâr edemeyeceğini beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

Geceye Gündüzü Katıyor Ve Gündüze Geceyi Katıyor Allah Şüphesiz Görmedin mi?

(Görmedin mi ki, şüphe yok Allah Teâlâ, geceyi gündüze katar ve gündüzü de geceye katar) Ey sorumlu olan insan görmüş gibi kesinlikle bilmedin mi ki, Şüphe yok; Allah Teâlâ, geceyi gündüze gündüzü de geceye katar. Bu vakitlerden her birini diğerine girdirir, vakit vakit geceler ve gündüzler artar, eksilir. Onlarda böyle bir yenilik, farklılık eseri görülür durur

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Boyun eğdirdi Ve

(ve güneşi de ayı da musahhar kılmıştır) O Hikmet Sahibi Yaratıcı bunları da kendi semalarında muntazam bir harekete tâbi tutmuştur, yeryüzüne ışıklarını, nurlarını yayar dururlar.

كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Akıp gider Her biri

(Hepsi de muayyen bir vakte kadar akar gider) Güneş de, ay da kıyamete kadar doğar ve batır, yaratılıştaki hikmet ve fayda parlar durur,

وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdardır Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Şüphesiz Ve

(muhabkak ki, Allah her işlediğinizden haberdardır) Ey insanlar! Muhabkak ki, Allah Sizin öyle gündüzlerde ve gecelerde her işlediğinizden haberdardır. O'nun bir olan zatına hiçbir şey gizli kalmaz. Öyle ise bu vakitleri boş şeyler ile uğraşarak zayı etmemelidir, bunlarda güzel, güzel amellerde bulunarak Allah'ın rızasını kazanmaya muvaffak olmalıdır.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ

الْكَبِيرُ

30.Şu beyan olunanlar, şundandır ki, hak olan şüphe yok, ancak Allah Teâlâ'dır. O'ndan başka çağırıcıları hep batıldır. Ve muhabkak ki, Allah'tır, o çok yüce, çok büyük olan O'dur.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ

Hak olan Odur Allah Çünkü şüphesiz İşte bu

(Şu beyan olunanlar, şundandır ki, hak olan şüphe yok, ancak Allah Teâlâ'dır) Yani: öyle bildirilen ayetlerin, gösterilen kudret eserlerinin gerçek sebebi şudur ki hak olan, şüphe yok, ancak Allah'ı Teâlâ'dır. Bütün farklı yaratıklar, o'nun birer kudretinin eseridir. Yaratıcılık ve mabutluk ancak o'na aittir.

وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ

Batıldır Ondan başka Yalvarıyorlar O şeyler ki Şüphesiz Ve

(O'ndan başka taptıkları hep batıldır) Kendilerine ibadet de, dua ve yakarıştaki bulundukları şeyler hep batıldır onlara ilâhlık, mabutluk isnat edilmesi batıldır, boştur,

وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

Çok büyük olan Çok yüce olan Odur Allah Şüphesiz Ve

(Ve muhabkak ki, Allah'tır, o çok yüce, çok büyük olan O'dur) o çok yüce bütün yaratıkları üzerinde hâkim, yüksek sıfatlarla vasıflanan ve çok büyük olan ululuk ve büyüklüğe sahip bulunan ancak o Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir. Biz buna inanmı-şızdır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

31.Görmedin mi ki, muhabkak gemiler, denizde Allah'ın nimetiyle akar gider, size onun ayetlerinden göstermek için. Şüphe yok ki, bunda çokça sabır eden, çokça şükür eden için ibretler vardır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ

Allah'ın Ni'metiyle Denizde Akıp gider Gemiler Şüphesiz Görmedin mi?

(Görmedin mi ki, muhabkak gemiler, denizde Allah'ın nimetiyle akar gider) Ey hitap edilebilir olan insan! Görmüyor musun ki muhabkak gemiler büyük olsunlar, küçük bulunsunlar hepsi de Denizde Allah'ın nimetiyle onların sebeplerini hazırlamak için kullarına vermiş olduğu kabiliyetle veya rüzgârları ortaya çıkarmasıyla akar gider arzu edilen tarafa harekette bulunur. Taki, ey insanlar!

لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ

Ayetlerinden Size göstermesi için

(size onun ayetlerinden göstermek için) Size O Kerem Sahibi Yaratıcının ayetle-lerinden bir kısmını göstermek için öyle denizde akmasına devam eder. Evet. Bütün bu ulaşım vasıtalarının varlığı, muntazam hareketleri, Büyük Yaratıcının birliğine, ilmine,

kudretine ait birer delildir, bunlara bakıp da kendilerine o kabiliyeti veren nimet sahibi yaratıcının varlığını, kudretini tasdik edip, yüceltmek elbette ki, gerekir,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Çok şükreden Çok sabreden Herkes için Deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda çokça sabır eden, çokça şükür eden için ibretler vardır)

Evet bu zikredilen yüce ayetler de, alâmetler de çokça sabır eden düşünce hususunda, ibadet ve teat hususunda sabır ve sebatan ayrılmayan. Ve çokça şükür eden ilâhi nimetlere karşı şükür vazifesini lâıykıyla yerine getirmeye çalışan müminler için ibretler vardır. Öyle mümin, düşünen zatlar, bu gibi ulaşım vasıtalarını düşünürler, kıymetlerini takdir ederler. Evet. Onların o koca denizlerde nasıl yürüyerek uzak kıta'lara yolcuları nasıl taşımakta oldukları düşünülmeye lâıktır. Ve özellikle zamanımızdaki uçakların havalarda ne kadar süratle uçup gittiklerini de nazarı dikkate almak gerekmektedir. Bütün bunlar, ilâhî kudret ile meydana gelen birer hilkat harikasıdır. Artık her zaman, bu gibi eserleri dikkate alarak bunları yaratan şanı yüce Yaratıcıyı yüceltmeye devam etmelidir, gafletle yaşamamalıdır.

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ

32.Ve onları kara bulutlar gibi dalgalar sardığı zaman, onlar Allah'a dini ona tahsis ediciler olarak yalvarmaya başlamış olurlar. Sonra onları karaya selâmetle çıkardığı zaman onlardan mutedil olan vardır ve bizim ayetlerimizi ise pek çok gaddar ve pek nankör olandan başkası inkâr etmez.

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ

Gölgelikler gibi Bir dalga Onları kapladı O vakit ki Ve

(ve onları kara bulutlar gibi dalgalar sardığı zaman) Hâlbuki nice insanlar vardır ki, bu gibi büyük nimetlerin kadrini bilmezler, bunları yaratan Kerem Sahibi Yaratıcıya kulluk etmeğe devam etmezler, ancak vakit vakit denizlere vardıklarında onları kara bulutlar gibi dalgalar sardığı zaman can korkusuna düşerler, o vakit

دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona İhlaslı kimseler olarak Allah'a Yalvardılar

(onlar Allah'a dini ona tahsis ediciler olarak yalvarmaya başlamış olurlar) Onlar Allah'a, dinî o eşsiz mabuda tahsis ediciler olarak yalnız, O'nun kendilerini kurtuluşa erdirebileceğine inanarak yalvarmaya başlamış olurlar o korkunç durumdan kurtulmalarını yalnız o Kerem Sahibi Yaratıcıdan niyazda bulunurlar,

فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ

Karaya Onları kurtardı Ne zaman ki

(sonra onları karaya selâmetle çıkardığı zaman) Yine onların ekserisi küfürlerinde, isyanlarında devam ederler. Ancak

فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ

Orta yolu tutan Artık onlardan vardır

(onlardan mutedil olan vardır) Allah'ı bir kabul etmeye devam, hayatına bir düzen vermeğe kabiliyetli bulunur. Fakat böyleleri pek azdır. Nail oldukları nimetlerin kıymetini bilmeyip yine küfürlerine dönenlerin ise ne kadar fena bir kabiliyette insanlar olduklarını bildirmek için Cenabı Hak buyuruyor ki:

وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ

Çok nankör Gaddar Her Ancak Ayetlerimizi Bilerek inkar etmez Ve

(ve bizim ayetlerimizi ise pek çok gaddar ve pek nankör olanlardan başkası inkâr etmez) Evet. Sözlerinde durmayanlar, ahitlerine vefa göstermeyenler, nimete nankörlükte bulunurlar, Cenabı Hakka yalvarıp böyle bir felâketten kurtulduktan sonra

yine küfürlerine devam eder dururlar. Doğuştan gelen kabiliyetlerini tamamen zayıf etmemiş olanlar ise böyle bir nimete nail olunca kıymetini bilirler, onu kendilerine ih-san buyurmuş olan Allah'ın dinine gönül vererek ebedî kurtuluşa ermiş bulunurlar.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Ebu Cehil'in oğlu ikrima hakkında nazil olmuştur. ikrima önceden babası gibi İslâmiyet'e cephe almıştı, Mekke'î Mükerrerme nin fethi üzerine firar edip deniz sahiline varmış, Yemen'e gitmekte olan bir gemiye binmişti. Cemi ansızın bir rüzgâra tutulmuş, büyük bir tehlike yüz göstermişti. ikrima kendi kendine söz vermiş ki, eğer Allah Teâlâ beni bundan kurtarırsa elbette Muhammed Aleyhisselam'a döner giderim, mübarek dine sarılarak İslâmiyet'i kabul ederim. Derken rüzgâr dinmiş, ikrima de selâmetle Yemen sahiline çıkmıştı. Kendisinden evvel karısı Ümmülhâkim de İslâmiyet'i kabul etmişti. Yemen'e gelerek kocası ikrima ile beraber Peygamber efendimizin yanına dönüp gelmişler, ikrima de Müslümanlığını açıklayarak samimi bir şekilde İslâm dinine sarılmış oldu. Ebu Bekrissıddık zamanında bir askeri birlik ile Umman ve Yemen taraflarına giderek kâfirler ile dinden dönenler ile savaşlarda bulunmuştur. Sonra Şam fethine gidip şehit olmuştur. İslâmiyet'e güzelce hizmetlerde bulunmuştur. Radiallahu Teâlâ anı

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَآخِشُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

33.Ey insanlar! Rabbinizden korkunuz ve bir günden de endişe ediniz ki, bir baba evlâdından bir şey ödeyemez, evlât da atasından bir şey ödeyecek değildir. Şüphe yok ki Allah'ın vadi haktır. Artık sizi dünya hayatı sakın aldatmasın ve sizi o çok aldatıcı şeytan Allah hakkında şaşırtmasın.

Bu mübarek ayetler, insanlığa Allah'dan sakınmalarını, kıyamet gününün müthiş durumlarını düşünüp korkmalarını ve dünyanın fani varlığına ve şeytanın aldatmalarına kapılmamalarını emir ediyor. Kıyametin zamanını, yağmurların ne vakit yaşacağını, ana rahimlerinde nelerin olduğunu ve insanların ileride neler kazanacaklarını ancak Allah Teâlâ'nın bildiğini, başkalarının bilemeyeceğini açıklamaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ

Rabbinizden Sakının İnsanlar Ey

(Ey insanlar Rabbinizden korkunuz) O Büyük Yaratıcının kudretini, azametini düşünerek titreyiniz, onun dinine aykırı harekette bulunmayınız

وَآخِشُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ

Evladından Bir baba Ödeyemez Bir günden ki Korkun Ve

(ve bir günden de endişe ediniz ki bir baba evlâdından bir şey ödeyemez) O gün başka günlere benzemeyecektir, deniz fırtınalarının ve diğer dehşet verici olayların çok fevkinde olan nice korkunç olayları içinde bulunduracaktır. Artık öyle bir günden nasıl korkulmaz ki, bir baba O kadar şefkatli olduğu hâlde yine evladının bir günahını yüklenemez, onun cezasını kendisi çekemez

وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا

Bir şey Babasından Ödeyicidir O Ne bir çocuk Ve

(evlât da atasından bir şey ödeyecek değildir) babasının sorumluluğunu üzerine atamayacaktır. Bir kâfir babaya mümin olan evlâdının ahirette hiçbir faidesi olamaya caktır. Babasını Allah'ın azabından kurtaramayacaktır.

إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah'ın vadi haktır) Vaad buyurmuş olduğu o kıyamet günü herhalde meydana gelecektir. Herkese amellerine göre sevap ve ceza verileceği hususundaki ilâhî açıklama gerçeğin ta kendisidir,

فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Artık sizi aldatmasın

(Artık sizi dünya hayatı sakın aldatmasın) Bu fani âlemin güzelliği ve süsü sizi sakın aldatmasın sizi gaflete daldırıp insanlık vazifenizi yerine getirmekten geri bırakmasın. Çünkü o hayat sürelidir, ebedî hayatı düşünüp onu sağlamaya çalışmalıdır,

وَلَا يَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغُرُورُ

O çok aldatıcı Allah ile Sakın sizi aldatmasın Ve

(ve sizi o çok aldatıcı şeytan Allah hakkında şaşırtmasın) Ve Ey insanlar! O çok aldatıcı olan şeytan Allah hakkında şaşırtmasın sizi kötülöklere sürükleyerek o yüce mabudunuza karşı isyan edici bir vaziyette bırakmasın, kalplerinizi Allah korkusundan boş, tövbe edip, af diler olmaktan gafil bir hale getirmiş olmasın. Daima uyanık bulunarak kulluk vazifelerinizi yapmağa çalışınız, müthiş kıyamet gününü unutmayınız.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ

مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

34.Şüphe yok ki, o kıyamet hakkındaki bilgi Allah indindedir ve yağmuru o indirir ve rahimlerde olanı o bilir ve hiçbir kimse, yarın ne kazanacağını kestiremez ve bir kimse hangi yerde öleceğini kestiremez. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ âlimdir, habîrdir.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ

O saatin Bilgisi Onun katındadır Allah ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki, o kıyamet hakkındaki bilgi Allah indindedir) O kıyamet kopacağı güne dair bilgi Allah indindedir onun ne zaman ortaya çıkacağını Allah'tan başkası bilemez. İnsanların vazifesi, o meydana geleceği kesin olan günü düşünerek daha dünyada iken hayatlarını tanzime, davranışlarını düzeltmeğe çalışmaktan ibarettir,

وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ

Rahimlerde olanı O şeyleri ki Bilir Ve Yağmuru İndirir Ve

(ve yağmuru o indirir ve rahimlerde olanı o bilir) O Kerem Sahibi Yaratıcı, takdir edilmiş olan vakitlerde yağmurları yeryüzüne yağdırır, bir hayat mayası olan sular ile yeryüzüne bir nevi hayat vermiş olur. Ve Kerim olan Yaratıcı annelerin rahimlerinde olan çocukların erkek mi, dişi mi olduklarını yarattıklarının tamam mı, noksan mı bulunduğunu ancak o Büyük Yaratıcı bilir

وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا

Yarın Kazanacak Neyi Bir kimse Bilemez Ve

(ve hiçbir kimse, yarın ne kazanacağını kestiremez) Hayra mı kavuşacağını, şerre mi uğrayacağını bilemez, hayat faaliyetinin nasıl bir netice vereceğini kesin şekilde belirleyemez,

وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ

Ölecek Yerde Hangi Bir kimse Bilemez Ve

(ve bir kimse hangi yerde öleceğini kestiremez) ileride ne gibi hâdiseler zuhur edeceğini, ne gibi bir sebeple dünya hayatından mahrum kalacağını ve ölüm olayının meydana geleceği günü kesin olarak bilemez. Binaenaleyh insan, o günü hatırdan çıkarmamalıdır, gaflet içinde yaşamamalıdır, insan, hiç umulmayan bir zamanda hayata veda edebilir, hayatından ümit kesilmek üzere olan bir hasta da şifa bularak nice seneler daha yaşayabilirler. Bütün bunları hakkıyla bitmek, Cenabı Hakka aittir. Evet.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Her şeyden haberdardır Her şeyi bilendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ âlimdir habîrdir) Onun ezeli ilmi, külli ve cüzi bütün ha

diseleri, bütün olayları kapsar ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı habirdir gerek açık ve gerek gizli bütün olayları bilir, bütün gönüllerde gizli olan düşüncelerden, kanaatlerden haberdardır. Hiçbir şey o Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerine gizli kalmaz, artık bu gibi ilâhi vasıfları düşünerek uyanık bir halde, kulluğun şanına lâyık bir tarzda yaşamaya çalışmalıyız.

&-Rivayete nazaran "Hars Bin Amır" adında bir şahıs, çölden peygamberin huzuruna gelerek: Kıyamet ne zaman kopacaktır? Ben tohumlarımı yere bıraktım, yağmur ne zaman yağacaktır? Zevcem hâmileler. Oğlan mı kız mı doğuracaktır? Ve ben yarın ne iş göreceğimdir? Ve ben nerede öleceğim? Diye bu beş şeyden sualde bulunmuştu. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, bunları ancak Cenabı Hakkın bildiği ifade buyrulmuştur.

&-Bunlara "Mugayyebatı Hamse" denilir. Bunları Allah Teâlâ dilediği kuluna vahiy veya ilham yoluyla bildirmediği kimse bilip kesin surette tayin edemez. Bazı alametlere dair elde edilen malûmat ise kesin değildir. Bundan dolayı öyle bir bilgi, o alametlere dayanacağı için yine Cenabı Hakkın bildirmesiyle meydana gelen bir bilgiden başka değildir. Bu mugayyebat = gayıpler hakkında "Buharî'de" zikredilen bir hadis-i şerif, şu mealdedir. gayıb anahtarları beştir, onları Allah'tan başkası bilmez. Şöyle ki: Yarın ne olacağını Allah'tan başkası bilmez. Ve rahimlerde ne olduğunu Allah'tan başkası bilmez ve kıyametin ne vakit kopacağını Allah'tan başkası bilmez ve bir kimsenin nerede öleceğini kendisi bilmez, ancak Allah bilir ve yağmurun ne vakit geleceğini de Allah'tan başka bir kimse bilmez. Bu gibi gayba ait şeylerin Allah'ın ilmine tahsis buyrulmuş olması, bir hikmet ve menfaat gereğidir. İnsanlara gerekli olan, üzerlerine düşen vazifeleri yapmaktır, zahiri sebeplere yapışmakla beraber Cenabı Hakka tevekkülde, teslimiyette bulunmaktır, her hususta başarıyı o kerem sahibi, merhametli şanı yüce Yaratıcıdan beklemektir. Ve başarı yalnız Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

32-SECDE SURESİ

Bu mübarek Sure de Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Otuz ayeti kerimeden oluşur. Bir rivayete göre 18, 19 ve 20. ayetleri Medine-i Münevvere'de nazil olmuştur. İçerisinde bir secde ayeti bulunduğu için kendisine böyle "Secde Suresi" adı verilmiştir. Müminlerin geceleyin uykularını, rahat döşeklerini terk ederek ibadet için kalktıklarını bildiren 16. ayeti kerime de o rahat uyku yerleri manasına gelen Medâci" tabiri bulunduğu için böyle ibadetlere teşvik nüktesini kapsamış olan bu mübarek sureye "sûretül Medci" adı da verilmiştir. Bundan evvelki Lokman Suresinde inanca ait esasların birincisi ve ikincisi olan Allah'ın birliğine, kıyamet günü toplanıp dağılmaya ait deliller gösterilmişti. Bu surede de üçüncü esas olan peygamberlik ve risalet'e dair bilgi verilmektedir. "Mefâti'hülgayb" denilen beş mühim hadiseyi insanların bilemeyeceklerini, onları ancak Cenabı Hakkın bildiğini beyan ile insanları uyanık olmaya davet gafilce yaşamaktan menediyor. Müminlerin nasıl samimi ve temiz olarak kullukta ve itaatte bulunduklarını ilâhi ayetlerin tesiriyle nasıl kulluk secdesine kapandıklarını bir takdir ile beyan buyuruyor. İnkârcıların da ne müthiş azaplara tutulacaklarını, nasıl imkânsız isteklerde bulunacaklarını hatırlatıyor ve müminler ile kâfirler ve isyan arasındaki mühim farklara işaret ederek insanlığı tevhit dairesine davet buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم

1.Elif, Lâm, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in muhakkak bir ilâhî kitap olduğunu bildiriyor. O mukaddes kitabı müşriklerin inkâr etmelerini red ederek onun ne gibi bir hikmet ve menfaate dayanarak Resuli Ekrem'e indirilmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

الم

(Elif, Lam, Mim) Bu mübarek kelime müteşabihattandır. Manasını Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber bu surenin ismi olduğunu da müfessirlerden kabul edenler vardır. Bu takdirde bu kelime, gizli bir mübtedanın haberi demektir ki, "bu sure Elif, Lam, Mim" ile isimlendirilmiştir, manasınadır. Benzerlerine de müracaat!

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

2.Bu kitabın indirilişi, bunda şüphe yok ki, âlemlerin Rabbindendir.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ

Kitabın ki İndirilmesi

(Bu kitabın indirilmesi) Yani: Bu Kur'anı Kerim'in Resullerin sonuncusu Hz. Muhammed Hazretlerine indirilmesi,

لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbindendir Onda Şüphe yoktur

(bunda şüphe yok ki âlemlerin Rabbindendir) Güzelce düşünen, nurlu vicdana sahip bulunan zatlar yanında şek ve şüpheden uzaktır ki, bu kitap âlemlerin rabbindendir. Bunları böyle indirmiş olan ancak Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir. Bunların yüceliği bu hakikati gösterip durmaktadır. Bunlar, o Hikmet Sahibi Yaratıcının iradesiyle şanı Yüce Resule indirilmiş bulunmaktadır. Bunların ilâhî iradeye dayanmadığını hiçbir mütefekkir insan, iddia edemez.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَأْتِيَهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

3.Yoksa onu uydurdu mu diyorlar? Hayır. 0, Hak'tır, Rabbindendir. Bir kavmi korkutasın ki, senden evvel kendilerine korkutur bir zat gelmiş değildir. Gerek-tir ki, onlar hidayete ersinler.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa onu uydurdu mu diyorlar?) Bu hakikat, böyle apaçık iken artık bir takım inkârcılar, o Kur'anı Kerim'i Muhammed Aleyhisselam uydurdu mu diyorlar? Kendisi düzenlediği halde onu Cenabı Hakka isnat ediyor mu demek istiyorlar? Böyle bir is-nada hangi insaflı, düşünen bir kimse cesaret edebilir?

بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Haktır O Bilakis

(Hayır, 0, Hak'tır, Rabbindendir) Bilakis 0 Yüce kitap, beşeri eserlerden değildir. 0, haktır, Rabbindendir. Onun bir ilâhî kelim olduğu sabittir, bütün açıklamaları, hakika-tin ta kendisidir. 0 mübarek ayetler, indirilmiştir ki, Ey Şanı Yüce Peygamber. Sen bu ayetler ile

لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Bir korkutucu Kendilerine gelmemiş Bir kavmi ki Korkutman için

(bir kavmi korkutasın ki senden evvel kendilerine korkutucu bir zat gelmiş de-ğildir) Onlar büyük, kuvvetli bir topluluk hâlinde bulunmakla beraber cehalet içinde kalmışlardır. Ey Habibim onlara senden evvel korkutucu, uyarıcı, onlara geleceğin önemini, ahiretin azabını hatırlatarak kendilerini kurtuluşa kavuşturmak isteyen bir Peygamber, bir hidayet rehberi gelmemiştir. Bir ara dönem fetret devri içinde yaşa-maktadırlar. Onlar Hz. İsa ile Peygamber Efendimizin arasındaki geçmiş olan cahiliye zamanında dünyaya gelmiş kimselerdir.

لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

Hidayete ererler Ta ki onlar

(Gerektir ki, onlar hidayete ersinler) Öyle vaktiyle Peygamberlerden, kendilerini irşad eden zatlardan mahrum kalmış kimseler, böyle kendilerini korkutup, aydınlatan bir şanı yüce Peygamberin peygamber olarak gönderilişinden sonra, hidayete ersin-ler o hayır isteyen, iyilik ve cömertlikte bulunan Peygamberin gösterdiği kurtuluş yo-lunu izleyerek sapıklıktan kurtulsunlar. Artık cehaletlerini mazeret makamında ileri sürmelerine bir imkân kalmamış olsun. İşte Şanı Yüce Peygamberimizin bütün insan-lığa Allah'ın dinini tebliğe memur olması, böyle mühim bir hikmet ve menfaate daya-nır ki, insanlar, vazifelerini öğrensinler, Allah'ın dinine sarılarak hidayete, saadete ermiş olsun. Ne büyük bir ilâhi ihsan!

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

4.Allah, 0 zattır ki, gökleri ve yeri ve bunların aralarında bulunanları altı günde yaratmıştır, sonra da arş üzerine istiva buyurmuştur. Sizin için ondan başka bir veli ve bir şefaatçi yoktur. Artık iyice düşünmez misiniz?

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ'nın yaratıcılığındaki büyüklüğünü ve hâkimiyetini bil-diriyor. Bütün dünya işlerini, kâinat olaylarını o hikmet sahibi Yaraticının idare ettiğini ve bütün olayların bizce bir seneye denk olan bir gün içinde Allah'ın zatına arz edil-miş olacağını hatırlatıyor. Ve o Yüce mabudun üstün vasıflarını beyan buyurmaktadır

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde İki arasında O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yaratmış O zattır ki Allah

(Allah, 0 zattır ki, gökleri ve yeri ve bunların aralarında bulunanları altı günde yaratmıştır) Allah bütün üstün sıfatlar ile vasıflanan 0 Yüce ve mukaddes zat dır ki, gökleri ve yeri ve bunların aralarında bulunanları Milyarlarca maddi ve manevi kudret

eserlerini altı günde yaratmıştır. Böyle bir müddet içinde yaratması, bir hikmet gereği bulunmuştur. Yoksa dilese idi bir anda da yaratabilirdi. Biz buna inandık,

ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

Arş'a Hükmetti Sonra

(sonra da arş üzerine istiva buyurmuştur) O ezeli olan Yaratıcı ilâhi zatına lâıyk bir şekilde arş üzerine istiva buyurmuştur. Mekân ve zamana ihtiyacı olmayan O Büyük Yaratıcının hâkimiyeti, kudreti, azameti her şeyin üzerinde olarak tecelli edip durmuştur. Artık ey insanlar!

مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ

Ne bir şefaâtçi Ve Bir dost Ondan başka Sizin için yoktur

(Sizin için ondan başka bir veli ve bir şefaâtçi yoktur) O büyük, kerem sahibi olan âlemin yaratıcısından başka bir veli ve bir şefaâtçi yoktur. Bütün işlerinizi idare eden o Kerim olan yaratıcıdır. Sizi zafere ve başarıya kavuşturacak olan ancak O'dur, O'ndan başka hakiki bir yardımcı, bir dost bulunamaz ve O Kerim mabudun izni olmadıkça hiçbir kimsenin başkası hakkında şefaate gücü yetmez,

أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

(artık iyice düşünmez misiniz?) Bu ilâhi öğütleri, hatırlatmaları güzelce düşünerek durumlarınızı düzeltmeye, yanlış düşüncelerinizden vazgeçmeğe çalışmaz mısınız? Hiç o kadar gaflet ve cehalet insana yakışır mı? Altı gün ile "istiva" meselesi için Araf süresindeki 54. ayeti kerimenin izahına müracaat!

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

5.Bütün işleri gökten yere kadar tedbir eder. Sonra o iş ona bir günde yükselir: 0 günün miktarı, sizin saydığınızdan bin yıl kadar bulunmuştur.

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ

Yere Gökten İşi tedbir eder

(Bütün işleri gökten yere kadar tedbir eder) Tedbir Lügate: Bir işin idaresini düşünmek, sonunu dikkate alıp düşünmek demektir. Cenabı Hak ise böyle bir tedbire ihtiyacı yoktur. O'na göre isnat edilen tedbirden maksat, onun takdir ve irade buyurmasıdır, sebepleri hazırlayıp yaratmasıdır. İşte bir kere Allah'ın büyüklüğünü düşünmeli değil midir ki? O Hikmet Sahibi Yaratıcı Bütün işleri gökten yere kadar tedbir eden mesela: Dünya işlerini melekler gibi ve diğerleri gibi bir kısım semavi vasıtalarla, sebepler ile idare eder ve düzenler.

ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ

Bir günde Ona Yükselir Sonra

(Sonra o iş ona bir günde yükselir) Sonra o dünya işi veya ona memur olan melek O Yüce Yaratıcının tayin buyurmuş olduğu yüksek makama veya kendisinin inmiş olduğu yüce sema ya bir günde yükselir ilâhi kudret ile böyle bir yükselme meydana gelir.

كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

Sayıyorsunuz O şeyden ki Yıl Bin Miktarı Oldu

(0 günün miktarı, sizin saydığınızdan bin yıl kadar bulunmuştur) O bir günün miktarı ise sizin saydığınızdan bin yıl kadar bulunmuştur yani: Allah Teâlâ mahlûkatının işlerini kıyametin kopmasına kadar düzenler, sonra bütün olaylar, o şanı Yüce Yaratıcıya arz edilir. Onlar hakkında bir gün içinde hükmetmesi için ki, o bir günün miktarı bizim dünya hayatında saydığımız bin sene kadardır.

Deniliyor ki: Bin seneden maksat, pek uzun bir zaman demektir. Arap dilinde bin sayısı, sayı mertebelerinin nihayeti sayılır, bununla en çok adetler kast edilir, isrtese,

binden daha fazla olsun. Kıyamet gününün fazla ve eksik olması, şahısların durumlarına göre farklı olur, kâfirlere göre elli bin sene kadar uzun görüleceği halde müminler için bir farz namaz vakti kadar bulunmuş olacaktır. Nitekim Buharî ve Müslim'de merfu olarak zikredilen bir hadisi şerif, bunu göstermektedir.

Şöyle de deniliyor ki: Gök ile yer arasında beş yüz senelik bir mesafe vardır. O halde semadan bir emrin yeryüzüne inmesi, beş yüz senede ve yerden birinin sema ya yükselmesi de beş yüz senede olacağından bu inip çıkma müddeti bize göre bin seneye eşit olmuş olur. İşte bu gibi emirler, hadiseler ilâhi kudretle bir gün içinde gerçekleşir.

ذٰلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

6.İşte O'dur, görünmeyeni de, görüneni de bilen, izzetli, merhametli olan.

ذٰلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Görünmeyeni Bilendir İşte bu

(İşte O'dur görünmeyeni de; görüneni de bilen) O gökleri, yerleri yaratan, hüküm arş üzerinde tecelli eden Hâkim Yaratıcıdır bütün görünmeyenleri, görünenleri bilen

الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhametlidir Daima üstündür

(izzetli, merhametli olan) Evet, kuvvetle, izzetle vasıflanan, mahlûkatı hakkında Rahmet ve şefkati bol bulunan o Büyük Yaratıcıdır, ondan başkası değildir.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ

7.O ki, yarattığı her şeyi güzel kıldı ve insanın yaradılışına çamurdan başladı.

Bu mübarek ayetlerde Kâinatın Halik'ı Hazretlerinin her şeyi güzelce yarattığını ve insanlığın yaratılış biçimini ve ne gibi kıymetli organlara sahip olduğunu bildiriyor. Bir kısım insanların ise nankör olup ilâhi kudrete rağmen ahiret hayatını inkâr eder olduklarını ve onların nihayet öldürülerek ilâhi cezaya kavuşacaklarını ifade buyurmaktadır.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

Onu yarattı Şeyi ki Her Güzel yaptı O ki

(O ki, yarattığı her şeyi güzel kıldı) Ey insanlar! Bir kere de Allah Teâlâ'nın varlığını, kudretini gösteren şahsınıza ait delilleri, eserleri nazarı dikkate alınız! O Büyük Yaratıcı ki her şeyi güzel kıldı bütün yarattığı şeyler birer güzelliği, birer hikmet ve faydayı kapsamış bulunmaktadır. Onun her yarattığında bir faide bir başka güzellik vardır. Bu şeylerin güzellikleri itibariyle aralarında farklar var ise de hiçbir kendi niteliği itibariyle güzellikten, bir gayeye yönelmiş olmaktan uzak değildir,

وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ

Çamurdan İnsanı Yaratmaya Başladı Ve

(ve insanın yaradılışına çamurdan başladı) Özellikle mahlûkat arasında seçkin bir nitelikte bulunan insanın yaradılışına o hâkim Yaratıcı çamurdan başladı bir topraktan, bir sudan Hz. Âdem'i yarattı. O ne sanatkârane bir hilkat eseridir ki, o güzelce düşünülürse onun akıllara hayret veren bir kudret eseri olduğu pekiyi anlaşılır.

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

8.Sonra onun zürriyetini bir döl suyundan, hakir zayıf bir sudan yaptı.

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

Hakir Bir sudandır Bir hulasadan ki Onun neslini Kıldı Sonra

(Sonra onun zürriyetini bir hulasadan hakir zayıf bir sudan yaptı) Hikmet Sahibi Halik Hazretleri Âdem Aleyhisselam'ın zürriyetini çocukları ve torunlarını, insanlık soyunu Öyle bir nutfeden yaratıp, dünyaya getirdi ki. Öyle hor, adi birer su damlalarından o kadar mükemmel insanlar teşekkül etmiş oldu. Ne kudret değil mi?

ثُمَّ سَوَّيْهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

9.Sonra onu düzeltti ve içerisine ruhundan üfürdü ve sizin için işitmeyi ve gözleri ve gönülleri yarattı. Pek az şükür edersiniz.

ثُمَّ سَوَّيْهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ

Kendi ruhundan İçine Üfledi Ve Onu düzeltti Sonra

(Sonra onu düzeltti ve içerisine ruhundan üfürdü) Evet, O Kerem Sahibi Yaratıcı sonra o teşekküle başlayan insanı insan neslinden her birini düzeltti onun organlarını ana rahminde iken tamamladı, layık'ı veçhile şekillendirdi ve içerisine ruhundan üfürdü Yani: Ona hayat verdi, onu ruh adındaki hayatı güce kavuşturdu. Ruh, görünmeyen, tuhaf bir hilkat eseri olduğundan onun şerefine, önemine işaret için Cenabı Hak, onu kendi bir olan zatına ekleyerek "ruhumdan" diye buyuruyor. Zaten ruh da diğer bütün hilkat eserleri de Allah Teâlâ'nın birer mahlûku oldukları için o Büyük Yaratıcıya mensup bulunmaktadırlar. Ruhun şerefini göstermek için burada bu, ruhun Allah'a aidiyeti açıkça ifade edilmiş oluyor. Nitekim Hak Teâlâ Hazretlerinin insanlar hakkın-da benim kullarım diye buyurması da böyle şerefi ifade etmektedir.

Nefh: üfürmeden murad da burada ruhun kabiliyetli olan mahalline kavuşturulması, o mahallin o ruh ile hayata kavuşturulmuş olması demektir. Kastedilen üfürmenin neticesidir. Şüphe yok ki, üfürme şekli, Allah hakkında imkânsız ve düşünülemez. Bu gibi tabirler, ilâhi kudretin kâinat hakkında ne kadar tesirli, hükmünün ne kadar seri olduğunu bildirmek için kullanılmıştır.

وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

Kalpler Ve Gözler Ve Kulaklar Sizin için Kıldı ve

(Ve sizin için işitmeyi ve gözleri ve gönülleri yarattı) Ey insanlar! O Kerem Sahibi Yaratıcı sizin için işitmeyi öyle faideli bir kuvveti ihsan etti, o sayede söylenilen sözleri, birçok sesleri işitir, dinlersiniz. Ve Sizin için gözleri ve gönülleri yarattı gözlerinizle, etrafınızdaki şeyleri görürsünüz, gönüllerinizle faideli, zararlı olan şeyleri anlar, takdir edebilirsiniz. Bunların her biri ne büyük birer ilâhi lütuftur. Ama ne yazık ki: Birçok kimseler, bunların kadrini bilip şükrünü eda etmezler. Bundan dolayı Cenabı Hak o gibi nankörlere uyanmaları için hitap ederek buyuruyor ki: Siz

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

Şükrediyorsunuz Ne kadar az

(pek az şükredersiniz) O kadar nimetleri size ihsan buyuran Kerim olan Yaratıcıya karşı, daima vazife'i şükranı devam ederek uhdenize düşen ibadetleri ifaya çalışmanız icabetmez mi? Neden bunu düşünmüyorsunuz.

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ

10.Ve dediler ki: Biz yerde gaib olduğumuz zaman mı, muhakkak biz bir yeni yaratılıшта bulunacağız? Evet. Onlar rablerine kavuşmayı inkâr eden kimselerdir

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Bir yaratılış Elbet içinde Şüphesiz biz mi Yerin İçinde Kaybolduk O zaman mı ki Dediler Ve

(Ve dediler ki: Biz yerde gaib olduğumuz zaman mı, muhakkak biz bir yeni yaratılıшта bulunacağız?) İnsanların büyük bir kısmı da ve hakkında bu ayeti kerime'nin nazil olduğu rivayet olunan Übeyy ibni Half gibi pek cesaretti olan inkârcılar da küfre düşerek dediler ki: Biz yerde Ölüp de kabirlerde toprak kesildiğimiz vakit mi? Tekrar hayat bularak ahirete sevk edileceğiz? Evet. İşte bunlar, ahiret hayatını böyle inkâr ederler. Bu ne kadar cehalet! Kendilerini baştan birer parça topraktan, birer damla sudan yaratmış olan bir Büyük Yaratıcı, onları öldürdükten sonra tekrar yaratamaz mı? Elbette ki, yaratabilir. İade, ilk defa yaratmaktan daha kolay değil midir?

بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ

Inkar edenlerdir Rablerine Kavuşmayı Onlar Bilakis

(Evet, Onlar rablerine kavuşmayı inkâr eden kimselerdir) O yeniden hayat bulacaklarını inkâr edenler, gelecekte rablerine kavuşmayı inkâr eden kimselerdir onlar yalnız ahiret hayatını değil, Cenabı Hakkın varlığını, onun azabına kavuşacaklarını da inkâr eden kâfir kimselerdir. Cenabı Halik'ın varlığına, kudret ve azametina inananlar, öyle bir iddiada, inkârda nasıl bulunabilirler?

قُلْ يَتَوَفَّيْكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

11.De ki: Size müvekkel olan ölüm meleği, sizin canınızı alacaktır. Sonra da rabbinize döndürüleceksinizdir.

قُلْ يَتَوَفَّيْكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ

Size Vekil kılındı O ki Ölüm Meleği Canınızı alacak De ki

(De ki: Size müvekkel olan ölüm meleği, sizin canınızı alacaktır) Ey habibim Artık Sen de o inkârcılara De ki: Evet. Şüphe yok ki, bir gün öleceksiniz, Sizin ruhunuzu almaya memur bulunan ölüm meleği Azrail Aleyhisselam sizin canınızı alacaktır sizin ölümünüz böyle bir surette olacaktır. Yoksa ölüm, tabii hallerden olup kendi kendine hayat sahiplerine arız olacak bir durum değildir. Belki her insanın ruhunu belirlenen zaman gelince ölüm meleği alır, o ruh kendisine tahsis edilen âlemde kalır, sonra kıyamet kopunca yine bedenler ilâhî kudret ile teşekkül ederek kendilerine ruhları iade edilir. İşte ey inkârcılar! Size de böyle yeniden hayat verilecektir.

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Rabbimize Sonra

(Sonra da rabbinize döndürüleceksinizdir) hepiniz hesap ve ceza için o Büyük Yaratıcının büyük mahkemesine sevk edileceksinizdir. Artık o mahşerde, o muhakeme âleminde uğrayacağınız azabı, bu inkârınızın müthiş cezasını hiç düşünmez misiniz?

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا

نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

12.Görecek olsan o vakit ki, günahkârlar Rab'lerinin huzurunda başlarını eğmiş oldukları hâlde ey Rabbimiz! Gördük ve işittik, artık bizi geri çevir. Bir Salih amel işleyelim. Şüphe yok ki, biz katî surette inanmışlarız, derler,

Bu mübarek ayetler de inkârcıların ahirette ne kadar perişan bir vaziyette kalacaklarını gösteriyor. Onların isteklerinin Allah tarafından ne şekilde reddedileceğini bildiriyor ve kendilerine iltifat edilmeyip ebedî bir azaba sevk edileceklerini hatırlatmaktadır.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rablerinin Yanında Başlarını Öne eğen kimselerdir Günahkarlar O vakti ki Görsen Eğer Ve

(Görecek olsan o vakit ki, günahkârlar Rab'lerinin huzurunda başlarını eğmiş oldukları hâlde) Ey Habibim eğer sen Görecek olsan ne kadar hayret verici, garip bir hâli müşahade etmiş olursun. O kıyamet günündeki günahkârlar o dünyada iken kıyameti inkâr etmiş olan kâfirler Yüce Yaratıcının kendilerini yeniden hayata kavuşturup mahşere sevk ve muhasebeye tâbi tutacağı günde o günahkârların başlarını eğmiş tam bir korku ve üzüntü ile utanarak perişan bir vaziyet almaya başlayarak diyecekler ki

رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا

İşittik Ve Gördük Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Gördük ve işittik) Biz şimdi inkâr ettiğimiz şeylerin birer gerçek olduğunu görmeğe başladık, tebliğ edilen ayetleri işitmek, anlamak kabiliyetine sahip bulunduk

فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا

Salih bir amel Yapalım Şimdi bizi döndür

(artık bizi geri çevir bir salih amel işleyelim) dünyaya tekrar döndür bir salih amel işleyelim senin rızana uygun ve işittiğimiz ayetlerin gereğine tıpa tıp uyan hareketlerde bulunalım

إِنَّا مُوقِنُونَ

Kesin inananlarız Doğrusu biz

(Şüphe yok ki, biz katî surette inanmışlarız) şimdi biz de bu ahiret âlemine ve bize tebliğ edilmiş olan ilâhî ayetlerin birer gerçek bulunduğuna kesin iman elde etmiş bulunmaktayız; diyeceklerdir. İşte onların bu hâlleri ne kadar elem verici, müthiş bir manzara arz etmektedir.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

13.Ve eğer dilemiş olsa idik her nefsi elbette hidayete erdirirdik. Fakat elbette ki, cehennemi bütün cinlerden ve insanlardan dolduracağım, sözü benden hak olmuştur.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى

Hidayetini Bir nefse Her Elbette verirdik Dileseydik Eğer Ve

(Ve eğer dilemiş olsa idik her nefsi elbette hidayete erdirirdik) Cenabı Hak, kullarına bir irade, yaratılıştan gelen bir kabiliyet vermiştir. Onlar o iradelerini, kabiliyetlerini hidayet yolunda harcarsa Hak Teâlâ da onların haklarında hidayeti yaratır, aksine sapıklığa sarf ederlerse haklarında sapıklık vücuda getirilir, onları zorla hidayet veya sapıklığa sevk etmez. Bu durum, teklif hikmetine aykırıdır. Bundan dolayı rabbimiz buyuruyor ki: Ve eğer dilemiş olsa idik her nefsi elbette hidayete erdirirdik kendisini ister istemez din yoluna gitmeğe başarılı kılardık. Ancak böyle bir muamele, cebre dayanacağından hikmete uygun düşmez.

وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Bütün Ve İnsanlardan Cinlerden Cehennemi Elbette dolduracağım Benden O söz Hak olmuştur Fakat

(Fakat elbette ki, cehennemi bütün cinlerden ve insanlardan dolduracağım, sözü benden hak olmuştur) Evet. Bu hususa dair ilâhî kelimeler daha önce geçmiştir.. Kendi iradelerini kötü kullanarak hidayet yolunu terk edenleri Cenabı Hak da hidayetten mahrum bırakacak, cehenneme sevk edilecektir. Allah'ın takdiri böylece ortaya çıkacaktır. O müthiş ceza o kimselerin kötü iradelerinin bir neticesidir. Ve cehenneme sevk edilenlere cehennem bekçileri tarafından denilecektir ki:

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

14.Artık tadın bu gününüze kavuşmayı unutmanız sebebiyle. İşte biz de sizi unuttuk. Ve yapar olduğunuz şeyler yüzünden ebedî azabı tadın.

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا

Bu Gününüzle Karşılaşmayı Unuttunuz O şeyden dolayı ki Öyle ise tadın

(Artık tadın, bu gününüze kavuşmayı unutmanız sebebiyle) Artık tadın Cehennemin bu dehşetli azabını siz bu ahiret hayatını dünyada iken inkâr ettiğiniz için şimdi böyle bir azaba lâyık bulunmuş oldunuz. Ve Allah tarafından kendilerini kınamak için buyrulacaktır ki:

إِنَّا نَسِينَاكُمْ

Sizi unuttuk Şüphesiz biz

(İşte biz de sizi unuttuk) Yani: Hakkınızda unutulmuş gibi bir muamelede bulunarak sizi kötü hâlinizin cezasına kavuşturduk

وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Ebedilik Azabını Tadın Ve

(Ve yapar olduğunuz şeyler yüzünden ebedî azabı tadın) Ve dünyada iken yapar olduğunuz şeyler yüzünden küfrünüzden, ahireti inkâr etmiş olmanızdan dolayı şimdi ebedî azabı tadın işte küfrün sebep olduğu korkunç akıbet.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

15.Bizim ayetlerimize ancak öyle kimseler iman eder ki, onlar ile kendilerine nasihat verildiği zaman secde ediciler olarak yüzüstü yere kapanırlar ve Rab'lerini hamd ile tesbih ederler. Ve onlar büyüklük taslamazlar.

Bu mübarek ayetlerde imana kabiliyeti olan zatların kimlerden ibaret olduğunu ve o zatların pek seçkin özelliklerini bildiriyor. Ve o saygıdeğer müminlerin ne büyük, nurlu takdirimizin üzerinde mükâfatlara kavuşacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ

O kimseler ki Ayetlerimize İman eder Ancak

(Bizim ayetlerimize ancak öyle kimseler iman eder ki) Allah Teâlâ Hazretleri müminlerin alametini beyan için buyuruyor ki: bizim ayetlerimize Kur'anı Kerim'in beyanlarına, Yüce Yaraticının kudret ve azametini öyle kimseler iman eder ki,

إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا

Secde ederek Kapandılar Bunlarla Nasihat edildiler O vakit ki

(onlar ile kendilerine nasihat verildiği zaman secde ediciler olarak yüzüstü yere kapanırlar) O ayetler ile nazarı dikkatleri çekildiği vakit hemen tereddütsüz tam bir tevazu ile boyun eğerek tilâvet secdesini yaparlar

وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ

Rablerine Hamd ile Tesbih ettiler Ve

(ve Rab'lerini hamd ile tesbih ederler) O'nun nimetlerini düşünerek ve özellikle öyle mübarek ayetleri okumaya, dinlemeğe başarılı kılındıklarını hatırlayarak hamd ve övgü ile beraber tesbih ederler. Cenabı Hakk'ı ilâhi zatına lâıyk olmayan her bir şeyden ve özellikle ortak ve benzerden ve haşır ile neşri meydana getirmeğe kudretsizlikten tenzihe çalışırlar ve "Sübhanallâhi ve bihamdihi" diyerek o güzel inançlarını açığa vururlar

وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

Kibirlenmezler Onlar Ve

(Ve onlar büyüklük taslamazlar) Ve öyle gerçek müminler büyüklük taslamazlar Allah'ın büyüklüğünü düşünerek alçakgönüllü bir halde bulunurlar, kendi kulluk ve itaatlerini de çok samimi bir şekilde yaparak ondan dolayı da bir gurur, bir kendini beğenmişlik göstermezler.

&-Bu ayeti kerime, bir tilâvet secdesi ayetidir. Müminlerin: Şu üç seçkin özelliğini bildirmektedir. Birincisi: Ayetlerle verilen öğütleri güzelce kabul edip şükür secdesine kapanmalarıdır. İkincisi: Cenabı Hakkı noksan sıfatlardan takdis ve tenzih etmeleridir. Üçüncüsü de: Mütevazı olup kibir ve gururdan kaçınmalarınıdır.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

16.Yanları yataklarından uzaklaşır ve Rab'lerine korku ve ümit ile dua ederler ve kendilerini rızıklandırıdığımız şeylerden de infakta bulunurlar.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

Yataklardan Yanları Uzaklaşır

(Yanları yataklarından uzaklaşır) Ve o müminler öyle kimselerdir ki: Yanları yatakla

rından uzaklaşır Yani: Geceleri kalkarlar, uykularını terk ederler, teheccüt yani gece namazını kılarlar veyahut akşam ile yatsı namazı arasında "Salâtı evvabin" denilen nafile namazı kılmaya devam ederler.

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا

Umarak Ve Korkarak Rablerine Dua ederler

(Ve Rab'lerine korku ve ümit ile dua ederler) Hem o Yüce Mabudun azabından korkarlar, hem de onun rahmetini, şefkatini düşünerek ümitli bulunurlar.

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

Infak ederler Kendilerini rızıklandırıdık O şeylerden ki Ve

(Ve kendilerini rızıklandırıdığımız şeylerden de infakta bulunurlar) O müminler fakirlere, zayıflara ve diğer hayır yerlerine infakta bulunurlar israftan da, cimrilikten de kaçınarak hak rızası için mallarını güzelce harcarlar, bu suretle de Rızık verici ve Kerim olan Allah'a itimat ederek malî ibadette bulunmaktan da geri durmazlar. Bu ayeti kerime ile de müminler üç seçkin vasıf ile övülmektedir. Bunların birincisi: Geceleyin namaz kılmalarıdır. İkincisi de: Cenabı Hak'tan korku ve ümit üzere bulunmalarıdır. Üçüncüsü de mallarından infakta bulunup durmalarıdır.

&-Hz. Enes, radiallahu anh demiştir ki: Bu ayeti kerime, bir ensar topluluğu hakkında nazil olmuştur. Biz akşam namazını eda ederdik veya yatsı namazını da Peygamber Aleyhisselatu vesselam ile beraber kılmadıkça hanelerimize gitmezdik.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

17.Onlara yapar oldukları şeylere mükâfaten gözlerin aydın olacağı şeylerden neler saklanılmış olduğunu artık hiçbir kimse bilmez

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ

Gözlerin Aydınlığından Onlar için Gizlendi O şeyleri ki Bir kimse Artık bilmez

(artık onlara gözlerin aydın olacağı şeylerden neler saklanılmış olduğunu hiçbir kimse bilmez) Hiçbir nefis takdir edemez ki düşüncem tasavvur edemez ki insan için sevinç vesilesi iftihar sebebi bulunacak şeylerden neler saklanılmış olduğunu onlar için Allah yanında takdir edilen ahirete ait nimetlerin büyüklüğünü, ehemmiyetini artık hiçbir kimse bilmez. O nimetler o kadar mühim, o kadar büyüktür ki, onları ancak Allah Teâlâ bilir. Evet gözlerin aydın olacağı bu nimetler Onlara öyle yüksek vasıflara sahip olan müminlere

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylere ki Bir karşılık olarak

(yapar oldukları şeylerin mükâfatı olarak) Allah indinde verileceklerdir. Artık hiçbir nefis bunu tasavvur edemez onu ancak Allah bilir. Nitekim Kudsi bir hadiste buyrulmuştur ki: "Salih kullarım için öyle şeyleri hazırladım ki, onları ne bir göz görmüştür ve ne de bir kulak işitmiştir ve ne de bir insanın hatırına gelmiştir. Ne büyük bir ilahi mükâfat!

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ

18.Evet. Hiç mümin olan kimse, fasık olan kimse gibi midir? Elbette ki eşit olmazlar. Bu mübarek ayetler de müminler ile kâfirlerin asla eşit olmadıklarını bildiriyor. Müminlerin nail olacakları ebedî mutluluğu müjdeliyor. Kâfirlerin de dünyada ve ahirette azaplara uğrayacaklarını haber veriyor. İlâhi ayetleri dinlemeyip kaçınanların da nasıl bir ilâhi intikama maruz kalacaklarını hatırlatmaktadır.

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا

Bir fasık Oldu O kimse gibi ki Bir mü'min Oldu Hiç o kimse midir ki

(Hiç mümin olan kimse, fasık olan kimse gibi midir) Evet. Müminler ile fasıklar arasındaki ayrılık gayet açık müminlerin güzel vasıfları zikredilmiştir. Artık hiç mümin olan kimse, fasık olan kimse gibi midir? Buna hiç ihtimal var mı? Elbette ki

لَا يَسْتَوُونَ

(eşit olmazlar) Bunların aralarında büyük bir fark vardır. Ebedi kurtuluşa mutluluğa nail olacak mümin zatlar ile sürekli azaplara, felâketlere maruz kalacak olan fasık, inkârcı şahıslar hiç eşit görülebilir mi?

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

19.Evet. O kimseler ki, iman ettiler ve sahih amellerde bulundular, artık onlar için yapmış oldukları amelleri karşılığında konak olmak üzere Megva cennetleri vardır.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ama

(Evet. O kimseler ki, iman ettiler ve sahih amellerde bulundular) O kâfirlerle o müminlerin Aralarında eşitlik olmadığı pek açıktır. Çünkü o kimseler ki, iman ettiler Cenabı Hakkın dinini güzelce kabul etmiş oldular ve İmanlarını destekleyip, güçlendiren ibadetlere, itaatlere devam edip durdular

فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeye karşılık ki Bir ağırlama yeri olarak Me'va Cennetleri Artık onlar için vardır

(artık onlar için yapmış oldukları amelleri karşılığında konak olmak üzere Me'va cennetleri vardır) O Me'va cennetleri ki, onların birer yurdu, birer daimi ikametgâhı bulunacaktır, artık o cennetlerde daha nice nimetlere, tecellilere nail olacaklardır.

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

20.Fakat o kimseler ki, fıska sapmışlardır, artık onların barınacakları yer, ateştir. Her ne vakit oradan çıkmalarını istedikçe onun içine geri döndürüleceklerdir ve onlara denilmiş olacaktır ki, o ateş azabını tadın ki, siz onu yalan saymakta idiniz

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ

Ateştir Artık onların barınağı Fasıklık ettiler O kimseler ki Ama Ve

(Fakat o kimseler ki, fıska sapmışlardır, artık onların barınacakları yer, ateştir) onlar İman dairesinden çıkmış hakka itaatten kaçınmışlardır. Artık onların Onların yurtları da cehennemden başka değildir.

كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا

Oraya Geri döndürülürler Oradan Çıkılmalarını İstediler Ne zaman ki

(Her ne vakit oradan çıkmak istedikçe onun içine geri döndürüleceklerdir) Yani: Cehennemin muhtelif tabakaları içinde ebediyen kalacaklardır.

وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Kendisini İdiniz O ki Ateşin Azabını Tadın Onlara Denildi Ve

(ve onlara denilmiş olacaktır ki, o ateş azabını tadın ki, siz onu yalan saymakta idiniz) O fasık inkârcılara denilmiş olacaktır ki, siz devamlı o ateş azabını tadın ki, siz onu yalan saymakta idiniz Dünyada iken size bu sonu haber veren kişileri yalanlıyorsunuz. Böyle ahretle ilgili bir hayatın olacağına asla inanmıyordunuz.

وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

21.Ve elbette onlara o en büyük azaptan önce o yakın azaptan tattıracağız, umulur ki, onlar dönüverirler.

وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ

En büyük Azaptan Başka En yakın Azaptan Onlara mutlaka tattıracağız Ve

(Ve elbette onlara o en büyük azaptan önce o yakın azaptan tattıracağız) O

fasık, ahireti inkâr eden kimselere o ahirete ait büyük azaptan önce daha dünyada iken o yakın azaptan arzı semavi dünya felâketlerinden, esaretlerden, ölümlerden ibaret olan belirli cezaları da tattıracağız. Onları dünyada öyle bir takım belirli felâketlere uğratacağız

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

(umulur ki onlar dönüverirler) O felâketlerden birer ikaz dersi olarak kâfirce hareketlerine son verirler. Bu da haklarında birer ilâhi imtihandır. Aslında Cenabı Hak, onların ne hâlde devam edeceklerini kesinlikle bilir. Ancak haklarında hikmet gereği böyle bir muamelede bulunur, onların artık bir mazeret beyan edebilmelerine bir imkân kalmamış olur.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

22.Ve daha zalim kimdir, kendisine Rabbinin ayetleriyle nasihat verilip de sonra onlardan yüz çeviren kimseden? Şüphe yok ki, biz günahkârlardan intikam alıcılarız.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا

Onlardan Yüz çevirdi Sonra Rabbinin Ayetleriyle Nasihat edildi O kimseden ki Daha zalim Ve Kimdir

(Ve daha zalim kimdir, kendisine Rabbinin ayetleriyle nasihat verilip de sonra onlardan yüz çevirsin) Kendisine Kuranı Kerim'in hükümleri tebliğ edilip de sonra onlardan yüz çeviren Öyle kurtuluşunu temin edecek öğütleri dinlemeyen, kendi faidesini düşünmeyip inkâr ederek, düşmanca bir vaziyet alan kimseden daha zalim kimdir? Elbette ki, böyle bir kimseden daha zalim bir şahıs yoktur.

إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

İntikam alıcılarız Günahkârlardan Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz günahkârlardan intikam alıcılarız) Onlar kendilerinden intikam almaya lâyık olmuşlardır. Artık Allah'ın ayetlerinden yüz çeviren küfür içinde yaşayıp en zalim bir kimse olan herhangi bir şahıs da kendisini ilâhi intikamdan, ebedi azaptan nasıl kurtarabilir? Böyle bir sonu o inkârcı fasıklar, hiç düşünmezler mi?

&-Rivayete nazaran Bedir savaşında İmamı Ali Radiallahu Anh ile "Velid ibni Ukbe" arasında bir münakaşa meydana gelmişti. Velid Hz. Ali'ye hitaben: Sen sus, çünkü sen çocuksun, ben ise yaşlıyım, lisanım senden uzundur, süngüm senden keskindir, kalbim senden daha cesaretlidir ve askeri kuvvetim de senden fazladır" diyerek öğünmüştür. Buna karşı Hz. Ali de: Ey Velid. Sen sus, şüphe yok ki, sen kâfirsın" demişti. İşte bu karşılıklı konuşma üzerine bu ayetler nazil olmuş, Hz. Ali'yi teyit etmiş, İmamı Ali gibi müminlerden olan zatlar ile Velid gibi kâfirlerden bulunan fasıklar arasındaki pek büyük farkı göstermiştir. Ebussuud tefsiri, Essiracul Münir tefsiri.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ

23.And olsun ki, Musa'ya kitap vermiştik. Artık sen de ona kavuşacağından şüphede bulunma ve onu İsrail oğulları için bir hidayet rehberi kılmıştık.

Bu mübarek ayetler de yine inanç esaslarından olan peygamberlik ve ilâhi kitap mevzuuna dikkatleri çekerek bir misal olmak üzere Hz. Musa ile ona verilmiş, olan kitabı hatırlatıyor. Beni İsrail arasında sabır ile sağlam inanç ile vasıflanmış olan bir kısım zatların vaktiyle birer hidayet rehberi olmuş olduklarını bildiriyor ve ümmetlerin aralarındaki ihtilaflarını Cenabı Hakkın kıyamet gününde çözüme kavuşturacağını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ

Kitabı Musa'ya Verdik Ve and olsun gerçekten

(And olsun ki, Musa'ya kitap vermiştik) Birçok ara dönemlerden sonra İsrail oğulları Peygamberlerinden ilk evvel kendisine kitap verilen zat Musa Aleyhisselam'dır. İşte Allah-u Teâlâ hazretleri de buyuruyor ki Ey habibim sallallahu aleyhi vessellem Mu-

hakkak bir ilâhi lütuf dur ki, Musa'ya birçok dinî hükümleri kapsayan Tevrat adındaki kitabı vermiştik.

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ

Ona kavuşmaktan Bir şüphe içinde Sakın olma

(Artık sen de ona kavuşacağından şüphede bulunma) Artık sen de Ey şanı Yüce Resul! Ona kavuşacağından şüphede bulunma Sen de Musa Aleyhisselam'a bir gün kavuşacağını kesinlikle bil. Nitekim bu kavuşma, Miraç gecesi semada olmuştur. Yahut Ey şanı Yüce Peygamber! Sen de Kuranı Kerim gibi bir ilâhi kitabın tamamına nail olacağını şüphesiz bil, o hususta tereddütte bulunma. Hz. Musa'ya Tevrat verildiği gibi sana da Kuranı Kerim tamamen nazil olacaktır.

وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına Bir hidayet rehberi Onu kıldık Ve

(ve onu İsrail oğulları için bir hidayet rehberi kılmıştık) O Tevrat kitabını veya Musa Aleyhisselam'ı İsrail oğulları için bir hidayet rehberi kılmıştık Ey Son Peygamber! Senin mübarek varlığında sana nazil olan Kuranı Kerim de senin ümmetin için bir hidayet rehberi, bir mutluluk vesilesi bulunmaktadır. Deniliyor ki: Tevrat'taki hükümler ile yalnız İsrail oğulları kullukta bulunmuştur. İsmail Aleyhisselam'ın çocukları, zürriyeti onunla kullukta bulunmamışlardır. Bizim mübarek Peygamberimizin peygamberliği ve ona ihsan buyrulan Kuranı Kerim'in hükümleri, ise bütün insanlığa yöneliktir.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ

24.Ve sabır ettikleri zaman onlardan rehberler kılmıştık ki, bizim emrimizle doğru yola sevk ederlerdi ve ayetlerimize kesin olarak inanmışlardı.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً

Önderler ki Onlardan Kıldık Ve

(onlardan rehberler kılmıştık) İsrail oğulları peygamberlerinden ve bilginlerinden rehberler imamlar kılmıştık bir takım din önderleri, uyulacak zatlar yaratmıştık ki,

يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا

Sabrettiler Ne zaman ki Emrimizle Hak yolu gösterir

(sabır ettikleri zaman bizim emrimizle hidayete sevk ederlerdi) Bizim emrimizle Tevrat'ta bildirdiğimiz hükümlere göre İsrail oğullarını sabır ettikleri zaman dinlerine riayete devam, düşmanlarının eza ve cefasına karşı sabır ve sebat ettikleri vakit sabır ve sebatlarından dolayı hidayete sevk eyleyen rehberler imamlar eyledik onları. İşte ey habibim senin seçkin ümmetinden olan değerli sahabelerin, büyük müctehidler de ümmetinin fertlerini hak yoluna sevk etmektedirler.

وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ

Kesin inanıyorlar Ayetlerimize İdiler Ve

(ve ayetlerimize kesin olarak inanmışlardı) Ve O İsrail oğullarının imamları, âlimleri ayetlerimize kesin olarak inanmışlardı Allah'ın birliğine, noksanlıklardan uzak olduğuna delâlet eden ilâhi ayetleri, delilleri kesin şekilde tasdik etmiş, kalpleri şek ve şüpheden tamamen uzak bulunmuş idi. İşte ey Son Peygamber! Senin ümmetin arasındada da öyle sağlam inanca hakkıyla sahip, başkaları için de birer hidayet rehberi olmak kabiliyetine sahip zatlar bulunacaktır.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

25.Muhakkak ki, senin Rabbin evet o, kendisinden ihtilâf eder oldukları şeylerde aralarını kıyamet günü onların aralarında hükmedecektir.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Aralarını Ayıracak Odur ki Rabbin Şüphesiz

(Muhakkak ki, senin Rabbin evet o kıyamet günü onların aralarını ayıracaktır)

Habibim Muhakkak ki, senin Rabbin ortak ve benzerden uzak olan mabudun kıyamet günü onların aralarını ayıracaktır O umumi muhakeme ve muhasebe zamanında ilâhi hüküm ortaya çıkacaktır.

فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Hakkında İdiler O şeylerde ki

(kendisinde ihtilaf eder oldukları şeylerde) Dinî meselelerde Dünyada iken kimlerin hidayet rehberi oldukları, kimlerin hidayete ermiş bulunduklarını ve aksine kimlerin insanları sapıklığa sevk eyledikleri ve kimlerin sapıklığa düşmüş oldukları o gün tamamen anlaşılmış bulunacaktır. Artık öyle bir günün dehşetini düşünmelidir, daha fırsat elde iken durumu düzeltmeğe çalışmalıdır.

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ

26.Onlar için bir hidayet vesilesi olmadı mı ki, onlardan evvel nice nesilleri helak ettik ki, onların yurtlarında gezip dolaşırlar. Şüphe yok ki, bunda elbette ibretler vardır. Hâlâ dinlemeyecekler mi?

Bu mübarek ayetler de küfürleri yüzünden helake maruz kalmış olan eski kavimlerin yurtlarında gezip duran, onlardan bir ibret dersi almayan o zamanın inkârcılarını kınamaktadır. Cenabı Hakkın yarattıklarını öldürmeğe de, tekrar diriltmeğe de kadir olduğuna bir misal vererek ahiret hayatı için bir örnek göstermiş bulunuyor. Ahiret hayatı vuku bulunca orada inkârcılara iman etmelerinin bir fayda vermiş olamayacağını ve öyle inançsızlardan Resulü Ekrem'in yüz çevirmesine müsaade olunduğunu ve o günün beklenilmekte bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ

Nesillerden ki Onlardan önce Helak ettik Nice Onları Doğru yola iletmedi mi?

(Onlar için bir hidayet vesilesi olmadı mı ki, onlardan evvel nice nesilleri helak ettik) O Muhammed'in peygamberliğini inkâr eden, ahiret hayatına inanmayanlar için bir hidayet vesilesi olmadı mı? Kendilerini uyandırmaya bir sebep, hidayet yolunu takip etmelerine bir sevk edici bulunmadı mı ki, onlardan evvel nice nesilleri helak ettik Küfürleri yüzünden ne müthiş felâketlere uğramış oldular ki,

يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ

Onların meskenlerinde Yürüyorlar

(onların yurtlarında gezip dolaşırlar) Mesela: Şam'a ve diğer beldelere girerek Ad, Semud, Lut kavimlerinin harap olmuş yurtlarını görmekte bulunurlar

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette ibretler vardır) Öyle nice kavimlerin helake uğramış, yurtlarının birer harabe yerine dönmüş bulunmasında elbette ibretler vardır. İlâhi kudrete dair deliller vardır, küfür ve isyanın ne korkunç neticelere sebep olduğuna ait işaretiler bulunmaktadır.

أَفَلَا يَسْمَعُونَ

(Hâlâ dinlemeyecekler mi?) Bunlara ait kıssaları, olayları düşünen bir insan olarak işitip anlamaya gayret etmeyecekler mi? Nedir bu kadar gaflet!

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرْزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ

27.Görmediler mi ki, muhakkak biz suyu çorak yere sevk ederiz de onunla hemen ekinleri çıkarırız, onlardan hayvanları ve kendileri yiyiverir. Hâlâ görmezler mi?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ

Kurak Yere Suyu Sürüyoruz Muhakkak biz Görmediler mi?

(Görmediler mi ki muhakkak biz suyu kurak yere sevk ederiz) O kıyamet hayatını inkâr edenler görmediler mi ki, muhakkak biz, suyu gökten veya yeryüzünden kurak yere sevk ederiz otları, ekinleri kesilmiş, kurumuş, kupkuru kalmış herhangi bir sahaya göndeririz de

فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا

Bir ekini ki Onunla Ve çıkarıyoruz

(Onunla hemen ekinleri çıkarırız) O su ile hemen ekinleri yerlerin altından dışarı çıkarırız onlar yeni bir hayata kavuşarak büyüüp, gelişirler. Sonra da

تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ

Kendileri Ve Hayvanları Ondan Yiyor

(onlardan hayvanları ve kendileri yiyiverir) O ekinlerden insanlar da, hayvanlar da gıdalarını temin ederek yararlanırlar.

أَفَلَا يُبْصِرُونَ

(Hâlâ görmezler mi?) Bunları güzelce düşünüp de bunlar ile ilâhi kudrete delil getirmezler mi? Evet. İşte bunlar da insanların öldükten sonra tekrar hayat bulacakları için güzel bir numune teşkil etmektedir. Bunları böyle tekrar tekrar vücuda getiren bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata erdirmeğe elbette ki, kadirdir, bunda nasıl şüphe edilebilir?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

28.Ve diyorlar ki: Bu fetih ne zamandır? Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz söyleyiniz bakalım

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ

Fetih Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve diyorlar ki Bu fetih ne zamandır?) O inkârcılar, bir alay tarikiyle diyorlar ki: Kıyamet günü ne vakit kopacaktır? Yahut Resulü Ekrem Hazretleri Müslümanların fetihlere nail olacağını beyan buyurmuş olduğu için o inkârcılar, bu fetihlerin ne zaman vuku bulacağını alay eder bir tarzda soruyorlar da diyorlardı ki: Ey Müslümanlar.

إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz) Verdiğiniz haberler gerçek ise o vakti bize haber veriniz bakalım, sizin sözlerinize inanalım.

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

29.De ki: Kâfir olmuş olanlara o fetih günü imanları bir fayda vermez ve onlara mühlet de verilmez.

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ

İmanları İnkâr ettiler O kimselere ki Fayda vermez Fetih Günü De ki

(De ki o fetih günü küfredenlere imanları bir fayda vermez) Cenabı Hak da buyuruyor ki: Ey Resulüm! O inkârcılara Kâfir olmuş olanlara De ki: o fetih günü küfredenlere imanları bir fayda vermez artık imanları makbul olmaz

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

Mühlet verilirler Onlar değildir Ve

(ve onlara mühlet de verilmez) Cezaları bir an bile tehir edilmez. Evet. Bir kere kıyamet günü artık iman zamanı geçmiş, gayba iman anlamı kalmamış olacağından o zamanki iman zorunlu bir iman olacağından asla makbul olamaz.

&-Fetih gününden maksat Bedir savaşı günü veya Mekke'yi Mükerrerme'nin fethi gününü olduğuna göre de o gün katledilmekte olan bir kâfir, sadece kedisini o katilden kurtarmak için imanda bulunacağı ve o bir ümitsizlik imanından ibaret olacağı için o da kendisine bir faide vermiş olamaz. Nitekim Firavun'a da boğulacağı zamandaki imanı bir faide vermiş değildi.

فَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ إِنَّهُمْ مُنْتَظَرُونَ

30.Artık onlardan yüz çevir ve bekle. Şüphesiz ki, onlar da bekleyicilerdir.

فَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ

Bekle Ve **Onlardan Artık yüz çevir**

(Artık onlardan yüz çevir ve bekle) Artık Ey şanı Yüce Peygamber! Onlardan yüz çevir öyle kâfirlerin yalanlamasına önem verme ve bekle onların azaba uğrayacaklarını gözet, elbette ki, onlar bir gün lâıyk oldukları cezaya kavuşacaklardır,

إِنَّهُمْ مُنْتَظَرُونَ

Bekleyiciler Şüphesiz onlar

(Şüphesiz ki onlar da bekleyicilerdir) O münkirler de kendilerinin helak olmaları günü bekleyip durmaktadırlar. Çünkü onların o kıyamet gününün veya İslami zaferin meydana geleceği vakti alay için acele edip sormaları, başlarına gelecek azabı beklemeleri mesabesindedir. Veya Ey şanı Yüce Resul! Sen Cenabı Haktan yardım bekle. O inkârcılar da kendi batıl putlarından yardım beklemektedirler. Elbette ki, bu iki bekleme arasındaki fark, ortaya çıkacaktır, elbette ki, onlar müslümanların yardıma kavuşmalarını göreceklidir, kendileri de mağlup, zarar ve ziyana uğramış bir hâlde kalacaklardır. Şüphesiz ki hak daima yükselir, onun üzerine başkası yükselmez.

&-Nitekim az bir müddet içinde İslâmiyet, büyük bir başarıya kavuşarak her tarafa yayılmış, onu söndürmek isteyenler de perişan olmuşlardır. Bu ayeti kerimenin, savaş ayeti ile nesih edildiğini kabul edenler de vardır. "Kazı Beyzavî" velhâsıl bu ayeti kerime müslümanların, başarıya, güzel sona nail olacaklarını Müjdelemektedir. Hamd yalnız Allah'a aittir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

33-AHZAB SURESİ

Bu mübarek sure, Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Yetmiş üç âyeti kerimeyi kapsamaktadır. Hendek savaşında birçok düşman grupları gelip Müslümanlara karşı cephe almışlardı. O savaşa "Ahzab" savaşı denilmiştir. Bu mübarek sure de o gazve-ye ait ayetleri içine aldığı için buna "Ahzab Suresi" ünvanı verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

1-İslamiyet'in karşı düşmanlarının nasıl çalışmış ve sonunda nasıl hüsrana uğramış oldukları.

2-Aralarında bir din kardeşliği bulunan Müslümanlara hakka tevekkül ve kalp temizliği akrabalık haklarına riayet etmeleri.

3-Resulü Ekrem'in müminlere kendi nefislerinden daha önce olduğu ve mübarek eşlerinin müminler için birer manevi anne bulundukları ve akrabanın birbiriyle olan güzelce münasebetleri.

4-Cenabı Hakkın mübarek Peygamberlerinden almış olduğu ahid ve yemin.

5-Ahzab savaşında Müslümanların başlangıçta görmüş oldukları korkunç vaziyet ve daha sonra galibiyete kavuşmaları. Ve bu sırada münafıkların pek haince olan kuruntularını teşhir

6-Ahzab savaşında müminlerin ne büyük bir iman kuvvetine mazhar oldukları ve ne gibi mükâfatlara kavuştukları, kâfirlerin de nasıl bozguna, cezaya uğrayacakları.

7-Peygamber Efendimizin eşleri olmak şerefine sahip olan muhterem annelerimizin ne gibi vasıflara sahip ve ne gibi yüce derecelere nail bulundukları ve onların ahlâki üstünlükleri.

8-Hakkiyle İslâmiyet'le şereflenmiş olan erkek ve kadın zümrelerinin ne kadar büyük mükâfatlara aday oldukları ve Cenabı Hak ile mübarek Peygamberinin emirlerine ne derece itaatle mükellef bulundukları.

9-Peygamber Efendimiz ile azatlısı olan bir sahabi arasındaki bir konuşma ve o zatın kendisinden alâkasını kesmiş olduğu eşiyle Resul'i Ekrem'in ne gibi bir hikmete binaen evlendiği ve böyle Allah tarafından takdir ve müsaade buyrulmuş olan bir meşru muameleden dolayı bir sıkıntıya, bir yanlış anlamaya mahal bulunmadığı.

10-Resul-i Ekrem'in, Son Peygamber olduğu ve ümmetinden olan erkeklerden hiçbirinin soy bakımından babası olmadığı.

11-Müslümanların nasıl bir zikir ile tesbih ve tehlil ile mükellef ve meşgul oldukları ve nasıl bir ilâhi lütuf'a mazhar bulundukları.

12-Peygamber Efendimizin ne gibi yüksek vasıflara sahip olarak Peygamber gönderilmiş olduğu ve Müslümanlara neleri müjdelediği ve kâfirler ile münafıklardan ne kadar kaçınmakla mükellef bulunduğu.

13-hanımlarını boşamış Müslümanların ne yolda hareket edecekleri ve Resulullah'ın hangi kadınlar ile evlenmesinin meşru olduğu ve onlardan dilediğini nikâhı altında tutup tutmayacağı ve onlardan başkasıyla artık evlenemeyeceği.

14-Resul-i Ekrem'in evine müminlerin ne şekilde girecekleri ve kimlerin hanelerine girmekte bir mesuliyet bulunmadığı.

15-Resulullah hakkında Cenabı Hakkın ve meleklerin şefkati ve müminlerin Salât ve Selâm ile mükellef olmaları.

16-Hz. Peygambere ve müminlere eziyet verenlerin nasıl lanete ve şiddetli azaba uğrayacakları.

17-Peygamber Efendimizin muhterem eşlerinin ve diğer İslâm ailelerinin nasıl örtünmeye riayet edecekleri ve bu şekilde tanınıp bir eziyete maruz kalmamaları.

18-Kalpleri nifaktan, kötülükten boş olmayanların da kötü asılsız işlerinden dolayı nasıl bir cezaya lâyık oldukları ve bu husustaki ilâhî kanunun bütün eski kavimler hakkında cereyan etmiş olduğu.

19-Kıyametin vaktini Cenabı Hak'tan başkasının bilmediği ve o günde kâfirlerin ne kadar ceza çekecekleri ve ne kadar pişmanlıklar gösterecekleri.

20-Üzerlerine düşen vazifelere riayet ile takva ile vasıflanmış olan müminlerin de ne kadar ilâhî lütuflara ve büyük bir başarı ve kurtuluşa nail olacakları.

21-Semaların ve yerin kabul etmeye cesaret edemedikleri emaneti insanların yüklenmiş oldukları ve bu emanete riayet etmeyenlerin büyük mesuliyeti ve münafıkların, müşriklerin de ebedî azaba uğrayacakları, ehli imanın ise tövbelerinin kabul edilmesiyle ilâhi merhamete nail olacaklarını müjdelemek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

1.Ey Peygamber! Allah'tan korkmaya devam et ve kâfirlere ve münafıklara itaat etme. Şüphe yok ki, Allah âlim, hakîm bulunuyor. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ Hazretlerinin yüce sıfatlarını bildirerek Resul'i Ekrem'e sakınmayı, ilâhi vahye tâbi olmayı ve Allah'ın zatına tevekkülü tavsiye buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ

Allah'tan Sakın Peygamber Ey

(Ey Peygamber Allah'tan korkmaya devam et) Ey peygamberlik şerefine sahip olan zat Allah Teâlâ'nın Resul'i Ekrem'ine böyle peygamberlik unvanıyla hitap buyurması, Hz. Peygamber'in yüksek şanına işareti içermektedir. Allah'tan korkmaya devam et Üzerine düşen peygamberlik görevini ifa hususunda sabır ve sebatan ayrılma

وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ

Münafıklara Ve Kâfirlere İtaat etme Ve

(ve kâfirlere ve münafıklara itaat etme) Hiçbir korku veya ümide binaen onların arzularına, bir ilâhi müsaade bulunmadıkça asla meyil gösterme, çünkü onlar Allah'ın da, senin de düşmanlarıdır.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Her şeyi bilici Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah âlim hâkim bulunuyor) O'nun ilmi her şeyi hakkiyle kuşatmıştır. O dinsizlerin de bütün amel ve davranışlarını bilmektedir ve Allah Teâlâ hâkim dir. Bütün beyanatı hikmet ve menfaat gereğidir. O Yüce Yaratıcı işte bu gibi bütün yüce vasıfları toplamış bulunuyor. Artık O'nun bütün emirlerine, yasaklarına, tam manasıyla uymak, elbette ki, icap etmektedir. Bu gibi emirleri, yasakları, Yüce Peygamberimiz vasıtasıyla bütün ümmetine yöneliktir.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

2.Ve sana Rabbinden vahiy olunana tâbi ol. Muhakkak ki, Allah ne yapar olduğunuzdan haberdardır.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Sana Vahyediliyor O şeye ki Tabi ol Ve

(Ve sana Rabbinden vahiy olunana tâbi ol) Ey Yüce Peygamber! Sana Rabbinden vahiy olunana tâbi ol O'nun bütün vahiy ve ilham buyurduğu şeylere riayet edilmesi, insanlık için pek gereklidir, başarı ve kurtuluş sebebidir. İşte ehli küfür ve nifaka uymamaya ve takva ehli olmaya, Allah korkusu ile vasıflanmaya ait ilâhi vahiy de bu cümledendir.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Hakkıyla haberdardır Yapıyorsunuz O şeylere ki Olandır Allah Şüphesiz

(Ve muhakkak ki, Allah ne yapar olduğunuzdan haberdardır) Ey Yüce Peygamber! Ve ey bütün insanlar! Allah Sizin ne yapar olduğunuzdan haberdardır. Kâfirlerin, münafıkların da bütün yaptıkları, düşündükleri şeyler Cenabı Hak'ça malûmdur. Artık herkes kendisinin fiil ve amellerine göre mükâfat veya ceza görecektir.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

3.Ve Allah'a tevekkülde bulun, vekil olmaya Allah yeter.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül et Ve

(Ve Allah'a tevekkülde bulun) Ey Allah'ın kulu! Her işinde Allah'a tevekkül et kendi tedbirine güvenme, her hususta Cenabı Hakka güven, muvaffakiyeti ondan bekle

وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

Vekil olarak Allah Yeter Ve

(vekil olmaya Allah yeter) Kullarını koruma ve himaye buyurmaya, bütün işlerde muvaffakiyeti yüce zatından beklemeğe Allah yeter başkalarına itimada hacet yok. Her kul, işlerini Cenabı Hakka bırakarak başarıyı O'ndan beklemelidir.

&-Bu ayetlerin iniş sebebi olmak üzere ibni Abbas Hazretlerinden şöyle rivayet olunuyor: Mekke ahalisinden Velid ibni Mugayre ve Şeybe gibi bazı kâfirler, Hz. Peygamber'e müracaat ederek onların dinlerini yermemesi ve putların onlara şefaateceğini söylemesi şartıyla kendisine mallarının bir kısmını vereceklerini söylemişler. Medine'yi Münevvere'deki münafıklar ile Yahudiler de Resulü Ekrem'in iddiasından vazgeçmediği takdirde öldürüleceğini söyleyerek o mübarek Peygamberi korkutmak istemişlerdi. İşte bunun üzerine bu mübarek ayetler inmiş, Resulü Ekrem'e teminat vermiştir.

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ الَّتِي تَظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكَ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ

4.Allah bir kişi için içerisinde iki kalp yaratmamıştır. Ve kendilerinden zihar da bulunduğunuz eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamıştır ve evlâtlıklarınızı da sizin oğullarınız kılmış değildir. O sizin ağızlarındaki bir lâkırdınızdır. Ve Allah hakkı söyler ve O, doğru yola irşat buyurur.

Bu mübarek ayetler, bir kişinin içindeki boşlukta iki yürek bulunmadığını, bir kadının da bir erkeğin hem eşi, hem de anası olamayacağını bildiriyor, zihar denilen muameleden kaçınılmasına işaret buyurmuşlar. Ve herhangi bir şahsın da babası biliniyor ise ona nispet edilmesini, bilinmiyorsa Müslüman olduğu takdirde dinen kardeş ve dost olacağını ve kasıtlı olmayan bir hatanın af edilmiş bulunduğunu ve Cenabı Hakkın yüce vasıflarını beyan buyurmaktadır.

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ

İçinde İki kalp Bir adam için Allah Kılmadı

(Allah bir kişi için içerisinde iki kalp yaratmamıştır) Herkesin içerisinde hikmet gereği bir kalp yaratılmıştır. Kalp, ruhun asıl madenidir, bütün kuvvetlerin bir kaynağıdır, Allah Teâlâ'nın izniyle beden bir idarecisidir. İki kalp olsa idi hayatında intizam kalmaz, aynı anda farklı tedbirler, hadiseler yüz gösterirdi.

&-Vaktiyle Arap'lar sanıyorlarmış ki, her zeki kimsenin iki kalbi vardır. Hatta Ma'meri Fihri için hafızasındaki kuvvetinden dolayı "iki kalbi vardır" derler imiş. Ma'mer de dermiş ki: Benim iki kalbim vardır. Birisiyle hafızama aldıklarım, Muhammed Aleyhisselam'ın hafızasına aldıklarından ziyadedir. İşte bu ayeti kerime, öyle bir iddiada bulunanları yalanlamış bulunuyor. Tefsiri Merağı.

وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ الَّتِي تَظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ

Analarınız Kendilerinden Zihar yapıyorsunuz Onlar ki Zevceleriniz Kılmadı Ve

(ve kendilerinden zihar da bulunduğunuz eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamıştır) Ve Ey Müslümanlar! Allah Teâlâ kendilerinden ziharda bulunduğunuz eşlerinizi,

sizin analarınız kılmamıştır binaenaleyh bir kişi eşine hitaben: Sen benim üzerime anamın arkası gibisin" demekle o kadın o kişinin anası olmuş olmaz. Böyle bir tabir, cahiliyet zamanında boşamak sayılıyordu. İslâm hükümlerine göre ise böyle bir ziharda bulunan kimse, şeran belirlenmiş kefareti yerine getirmedikçe o eşiyile cinsel ilişkide, şehvetle temasta bulunamaz.

Hanefî Mezhebine ve diğer muteber mezheplere göre ziharın tahakkuku için şöyle şartlar vardır:

1.Ziharda bulunan koca, akıllı, bulûğa ermiş, uyanık ve Müslüman bulunmalıdır. Bu vasıflara sahip olmayanların ziharı muteber değildir.

2.Müzaherün biha, yani: Kendisine benzetilen kadın, ziharda bulunan erkeğe nesep, süt veya evlilik yoluyla akrabalıktan dolayı ebedî olarak haram olmalıdır. Bundan dolayı teyzeye, sütkız kardeşe veya kayınvalideye benzetmek ile zihar sabit olur. Fakat baldıza teşbih ile sabit olmaz.

3.Kendisine benzetilen kimse, kadın olmalıdır. Bir kimse karısını, babasına veya oğluna veya kayınpederine teşbih etmekle zihar meydana gelmez.

4.Kendisine benzetilen aza, müzahir için, yani: zihar yapan erkek için bakılması caiz olmayan bir aza olmalıdır. Annenin yüzüne veya eline veya başına benzetmek ile zihar sabit olmaz.

5.Müzaherün, bih, yani: Kendisi ile zihar yapılan söz, açık bir tabir ise benzetme, niyete muhtaç olmaz. Fakat kinaye bir tabir ise bununla zihara niyet edilmiş olmalıdır. Meselâ: Koca, karısına: Sen bana annemin arkası gibisin" dese bununla niyete muhtaç olmaksızın zihar gerçekleşir, isterse bununla haram kastedilmiş olmasın. Fakat: "Sen bana annem gibisin veya sen bana annem misillisin" dese bu, niyete muhtaç bulunur. Bununla zihara niyet edilmiş ise zihar ve boşanmaya niyet edilmiş ise boşanma gerçekleşir. Fakat bir kadir ve değere niyet edilmiş ise bu söz Lağıvdir, bununla bir şey lâzım gelmez. Adeta: Sen bence anam gibi muhteremsin, denilmiş olur. Hatta: "Sen benim anamsın" veya "sen benim kızımsın" denilmesi de böyledir. Şu kadar var ki, eşe bu şekilde anam kızım diye hitap edilmesi, harama yakın mekruhtur. Ve o kimseler ki, eşlerine ziharda bulunurlar, sonra da dediklerinden geri dönerler, artık temas etmeden evvel bir köle azat etmek lâzımdır. Fakat kim köle veya cariye bulamazsa birbiri ile temastan evvel birbiri ardınca iki ay oruç icap eder. Ona da güç yetiremeyen kimse artık altmış yoksulu doyurmak lâzım gelir.

وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ

(Öz) oğullarınız Evlatlarınızı Kılmadı Ve

(ve evlâtlıklarınızı da sizin oğullarınız kılmış değildir) Ve Nitekim Allah Teâlâ sizin evlâtlıklarınızı da babalarından başkasına evlât olarak isnat edilenleri de, köleleri de sizin oğullarınız kılmış değildir onlar, asıl babaları kimler ise o kimselerin evlâdıdır. Cahiliyet zamanında ve İslam'ın başlangıcında bir kimse başkasının oğlunu evlâtlık edinince, yani: Kendisine oğul edinince onun hakkında soy bakımından oğul hükmü geçerli olurdu. Nitekim Resul'i Ekrem'e de peygamberlik gelmeden önce Zeyd ibni Harise'yi Hz. Ömer de Âmir ibni Rebia'yı ve Ebu Huzeyfe ve Salim'i oğul edinmişlerdi. Bu âyeti kerime, bu muameleyi iptal etmiştir.

ذَلِكَم قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ

Ağızlarınızda Sözüünüzdür Bunlar

(0 sizin ağızlarındaki bir lâkırdınızdır) Öyle zihar da bulunmak ve başkasının evlâdını kendilerine evlat edinmek sizin ağızlarındaki bir lâkırdınızdır. Hakikate uygun olmayan soyut bir iddiadan ibarettir. Bir kişinin içinde iki kalp olmadığı gibi bir kimse de iki kimsenin oğlu olamaz ve bir kadın da kocasının hem eşi, hem de annesi bulunamaz. Böyle boş lakırdılardan sakınmalıdır.

وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ

Yola Hidayet eder O Ve Hakkı Söyler Allah Ve

(ve Allah hakkı söyler ve 0, doğru yola irşat buyurur) Gerçeğe uygun, hakikaten sabit olan şeyi beyan buyurur. Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı, kullarını doğru yola irşat

buyurur. Bütün insanlığa selâmet yolunu göstermekte bulunmuştur. Artık insanlar, kendi yanlış sözlerini bırakmalıdırlar, Cenabı Hakkın beyanlarına riayetle ayrılmamalıdırlar.

أَدْعُوهُمْ لِإِبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

5.Onları babaları adına çağırınız. 0, Allah katında adaletle daha yakındır. Eğer onların babalarını bilmiyorsanız artık onlar sizin dinde kardeşlerinizdir ve dostlarınızdır. Ve sizin için kendisinde hata ettiğiniz şeyden dolayı bir günah yoktur. Fakat kalplerinizin kastettiği şeyden dolayı günah vardır ve Allah Teâlâ çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir.

أَدْعُوهُمْ لِإِبَائِهِمْ

Babaları için Onları çağırın

(Onları babaları adına çağırınız) Artık ey insanlar! Kendinize oğulluk edindiğiniz kimseleri kendinize oğul olarak nispet etmeyiniz, asıl babaları kimler ise onlara nispet ediniz. Mesela: Harise'nin oğlu Zeyd "deyiniz" Hz. Muhammed'in oğlu "Zeyd" demeyiniz.

هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah katında Daha adaletlidir Bu

(Allah katında adaletle daha yakındır) Asıl babalarına nispet etmek Allah katında adaletle daha yakındır Gerçek şu ki evlât edinmek bir şefkat ve bir ihsan eseri ise de gerçeğe aykırı olduğu için adaletle uygun değildir ve bazı sakıncalardan uzak da olmayabilir.

فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ

Dostlarınızdır Ve Dinde O takdirde kardeşlerinizdir Babalarını Bilmezseniz Fakat eğer

(Eğer onların babalarını bilmiyorsanız, artık onlar sizin dinde kardeşlerinizdir ve dostlarınızdır) Onlara ey din kardeşlerimiz ey dinen dostlarımız! Diye hitap ediniz.

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ

Hakkında Hata ettiniz O şeyden ki Bir günah Size Yoktur Ve

(Ve sizin kendisinde hata ettiğiniz şeyden dolayı bir günah yoktur) Kasıtlı olmaksızın bir yanlışlık veya bir dil sürçmesi neticesi olarak yaptığınız ve söylediğiniz şeylerden dolayı günahkâr olmuş olmazsınız. Meselâ bir şahıs yanlışlıkla babasının gayrisine nispet etmekten dolayı bir günah olmaz.

وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ

Kalpleriniz Kastetti O şey ki Fakat

(Fakat kalplerinizin kastettiği şeyden) Dolayı günah vardır. Böyle bir şey yasaklanmış olduğu halde bunu bilerek işleyen veya bunu işlemeye kalben karar veren Allah katında mesul olur.

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhamet eden Çok bağışlayan Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir) evet Allah el gafurdur tövbe ve istiğfar eden kullarını affettiği gibi hata en işlenen kusurlardan dolayı da işleyenlerini sorumlu tutmaz ve o Kerem Sahibi Mabut er rahim çok esirgeyicidir onun rahmeti cihanşümuludur. Onun içindir ki, insanlığa bu gibi ilâhi hükümlerini beyan buyuruyor ki, bu hikmet dolu hükümlere uyarak selâmete, saadete nail olsunlar.

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

6. Peygamber, müminlere kendi nefislerinden daha önce gelir. Ve onun eşleri de müminlerin anneleridir. Akraba olanlar da Allah'ın kitabında birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındır. Ancak dostlarınıza bir iyilik yapacak olmanız müstesna. Bu, kitapta yazılmış bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetler, Yüce Peygamberimizin ümmetleri hakkında kendilerinden daha tercihe şayan olduğunu, mübarek eşlerinin de müminlerin manen anneleri bulunduğunu bildiriyor. Müminlerin arasında verasetin nasıl işleyeceğine ve vasiyetin caiz olduğuna işaret buyuruyor. Diğer azim sahibi Peygamberlerden dinî hükümleri ümmetlerine tebliğ hususunda kuvvetli söz alınmış olduğu gibi Son Peygamber Hazretlerinden de öyle bir söz alınmış bulunduğunu ve bu söze ne derece riayet edilmiş olduğuna dair ne gibi bir sebep ve hikmete binaen soru sorulacağını beyan buyurmaktadır.

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ

Kendi nefislerinden Mü'minlere Evladır Peygamber

(Peygamber, müminlere kendi nefislerinden daha önce gelir) Peygamber insanlığı ilâhi dinden, kulluk vazifelerinden haberdar ederek saadet yoluna sevk etmeğe Allah tarafından görevlendirilmiş olan Hz. Muhammed Aleyhisselam müminlere kendi nefislerinden daha önce gelir. Daha tercihe şayandır. Çünkü müminlerin hakiki bir hayata, ebedî bir saadete nail olmaları ancak o Yüce Peygamber sayesinde mümkün olacaktır. Bundan dolayı dini ve dünyevî her hususta o Yüce Peygamberi rehber edinmelidir, onun yolunda fedakârlığı, kendi nefisleri uğrunda fedakârlığa takdim ve tercihte bulunmalıdırlar. İnsanların kendi nefisleri, çok kere kendilerini bir takım kötü arzu ve isteklere müptela ederek manevi hayattan mahrum olmalarına sebebiyet verir. O Resul-i Ekrem ise bütün insanları yüce tebliğleri ve uyarıları ile aydınlatmaya çalışarak onları mutlu bir hayata nail kılmak ister. Artık öyle mübarek, şefkatli bir Yüce Peygamber, her insan için onun nefisinden binlerce kat daha kıymetli, daha faydeli değil midir? Artık bir cananı hakiki olan o muhterem Peygamber uğrunda bu fani hayatı feda ederek o sayede ebedî, mutlu bir hayata kavuşmayı hangi bir akıllı kimse, temenni etmez? &-Rivayete göre Resul-i Ekrem Efendimiz, Tebük seferine azmederken sefere çıkmaları için insanlara emretmiş, bir takım kimseler ise "babalarımızdan, analarımızdan izin isteyelim" diye o yüksek emre derhal uymamışlardı. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. İşaret buyrulmuş oluyor ki: Din hususunda Resul-i Ekrem Hazretleri, bütün ümmetine göre bir manevî babadır ki, umurun ebedî hayatı onun sayesinde sağlanmış olacaktır. Ve onun sayesinde ki, müminler birbirinin dinen kardeşi bulunmaktadır. Ebussuud Tefsiri

وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ

Analarıdır Zevceleri Ve

(Ve onun eşleri de müminlerin anneleridir) Ve 0 mübarek Peygamberin muhterem eşleri de müminlerin manen anneleridir. Takdiri şayan ve hürmet hususunda ve kendileriyle evlenmenin haram olması ve ihtiram hususunda en yüksek anneler hükmündedirler. Fakat veraset gibi, kendilerine bakmak gibi hususlarda sair namahrem kadınlar hükmünde bulunmuşlardır.

وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ

Bazısına Evladır Onların bazıları Akrabalık Sahipleri Ve

(Akraba olanlar da birbirlerine daha yakındır) Aralarında soy bakımından yakınlık bulunan kimseler de

فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ

Muhacirlerden Ve Mü'minlerden Allah'ın Kitabında

(Allah'ın kitabında diğer müminlerden ve muhacirlerden) Allah'ın kitabında Levhi mahfuzda tespit edildiğine veya Kuranı Kerim'in bu ayetine göre nesep yakınlığı olanlar birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden mirasa kavuşma hususunda daha yakındır bunlar duruyorken onların mirasını başkaları alamazlar.

إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا

Bir iyilik Dostlarınıza Yapmanız Ancak

(Ancak dostlarınıza bir iyilik yapacak olmanız müstesna) Yani: Onlara hayatınızda bir vasiyet yapmış olursanız o, usulü dairesinde caiz bulunmuş olur.

كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

Yazılmış Kitapta Bunlar Olandır

(Bu, kitapta yazılmış bulunmaktadır) Bu anlatılanlar, Resul-i Ekrem'in üstünlüğü, tercihe daha lâıyık oluşu ve verasetin kimlere ait olacağı levhi mahfuzda ve Kuranı Kerim'de yazılmış bulunmaktadır. Artık buna riayet icap eder.

&-Deniliyor ki: İslâm'ın başlangıcında hicretle ve dinen dostluk ve kardeşlik ile veraset geçerli bulunmakta idi. Mesela: Bir muhacir, bir ensar'ye ve bir mümin kendisine kardeş edindiği bir mümine varis olabilirdi. Bu ayet ise bu veraset meselesini kaldırmış, verasetin mümin akraba arasında geçerli olacağını bildirmiştir.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

7.Ve hatırla ki, biz Peygamberlerden misaklarını almıştık ve senden ve Nuh'tan ve İbrahim'den ve Musa ile Meryem'in oğlu İsa'dan da misak almıştık ve onlardan pek mühim bir misak ahid, and almış olduk.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ

Sağlam sözlerini Peygamberlerden Almıştık O vakit ki Ve

(Ve hatırla ki, biz Peygamberlerden misaklarını almıştık) O peygamberler Risalelerini tebliğ, ümmetlerini ilâhi dine davet, ilâhi hükümleri onlara telkin edeceklerine dair sağlam ahid ve yeminde bulunmuşlardı. Özellikle ey Son Peygamber!

وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

Meryem'in Oğlu İsa'dan Ve Musa'dan Ve İbrahim'den Ve Nuh'dan Ve Senden Ve

(ve senden ve Nuh'tan ve İbrahim'den ve Musa ile Meryem'in oğlu İsa'dan) Senden ve Resullerin ilki olan Nuh'tan ve peygamberlerin babası bulunan İbrahim'den ve İsrail oğulları Peygamberlerinden ilk kitap sahibi olan Musa ile İsrail oğullarına gönderilen peygamberlerin sonu olan Meryem oğlu İsa'dan da ahid ve yemin almıştık.

وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

Kuvvetli Sağlam bir söz Onlardan Aldık Ve

(ve onlardan pek mühim bir misak almış olduk) O mübarek Peygamberlerden pek mühim bir misak bir ahid ve yemin almış olduk onların hepsi de yüce şan ve yemin ile pekiştirilmiş bir ahitte, sözleşmede bulunmuşlardı.

لَيَسْئَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

8.Ta ki o sadıklara sadakatlerinden sual etsin ve kâfirler için de pek acıklı bir azap hazırlamıştır.

لَيَسْئَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ

Doğruluklarından Doğru kimselere Sorması için

(Ta ki o sadıklara sadakatlerinden sual etsin) Bu ahid ve yemin alınmasındaki se

bep ve hikmete gelince onu da Hak Teâlâ Hazretleri şöylece beyan buyuruyor: Taki o sadıklara 0 seçkin Peygamberlere ahirette sadakatlerinden sual etsin üstlenmiş oldukları vazifeleri nasıl ifa etmiş olduklarını kendilerinden Cenabı Hak sorarak meydana çıkarmış olsun. Kendilerini ve kendilerine tâbi olanları mükâfatlara yüksek makamlara nail buyursun

وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Kafirler için Hazırladı Ve

(ve kâfirler için de pek acıklı bir azap hazırlamıştır) Ve Hesaba tâbi olacak olan kâfirler için de pek acıklı bir azap hazırlamıştır. 0 Peygamberlere muhalefet edip de inkârcı bir halde ölmüş olanlar da o ebedilik âleminde lâıyk oldukları şiddetle cezalara maruz kalacaklardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ

رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

9.Ey iman edenler! Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayınız. 0 vakit ki, size düşmanlarınız tarafından ordular gelmişti. Biz de onların üzerlerine hemen bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Ve Allah ne yapar olduğunuzu görüyordu.

Bu mübarek ayetler, Hendek savaşı esnasındaki dehşet verici vaziyeti gösteriyor. Düşmanların mühim kuvvetlerine karşı korkunç bir durumda kalan Müslümanların imdadına ne gibi ilâhi kuvvetlerin yetişmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Üzerinize olan Allah'ın Ni'metini Hatırlayın İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler! Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayınız) Ey Resul-i Ekrem'e tâbi olan İslâm mücahitleri! Allah'ın üzerinize olan nimetini hatırlayınız onun şükrünü ifaya çalışınız

إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ

Ordular Size gelmişti O vakit ki

(0 vakit ki, size düşmanlarınız tarafından ordular gelmişti) Ahzab denilen Kureyş, Gatfan kabilelerinden ve Kureyze ve Nadir Yahudi'lerinden meydana gelen on iki bin kadar düşman erleri Medine-i Münevvere civarına yaklaşmışlardı. Bundan haberdar olan Peygamber Efendimiz, Selman'ı Faris'nin işareti üzerine Medine'i Münevvere'nin önünde büyük bir hendek kazdırmıştı ve üç bin kadar İslâm mücahidi ile hendek muhafaza altına alınmıştı, düşman da hendek kenarına gelmişti. Bu sırada idi ki, büyük bir rüzgâr eserek düşman kuvvetlerini tarumar etti. İşte Cenabı Hak, bunu şöylece bildiriyor:

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا

Kendilerini görmediğiniz Ordular Ve Bir rüzgar Üzerlerine Ve göndermiştik

(Biz de onların üzerlerine hemen bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik) Ey İslâm erleri! 0 düşman kuvvetlerine karşı hemen bir rüzgâr gönderdik ki, Seba rüzgârından ibaret bulunuyordu ve Sizin görmediğiniz ordular göndermiştik ki, bunlarda iki bin melekten oluşuyordu. Bu vasıtalar ile o düşman orduları parçalanmış, mağlûbiyete uğratılmış, Medine'i Münevvere kuşatmadan kurtarılmış oldu.

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

Hakkıyla gören Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Olandır Ve

(ve Allah Ne yapar olduğunuzu görüyordu) 0 Yüce Yaratıcı, ey müminler! Sizlerin Ne yapar olduğunuzu görüyordu Nasıl düşmandan korkarak hendek kazdığınızı, nasıl bir savaş vaziyeti aldığınızı ve Allah'ın yardımına sığındığınızı, görüp biliyordu. Onun içindir ki, düşmanlarınızı yenilgiye uğratarak sizi zafere kavuşturdu.

إِذْ جَاؤُكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا

10.O vakit ki, size hem üstünüzden gelmişlerdi hem de aşağı tarafınızdan ve o vakit ki, gözler kaymış ve yürekler gırtlaklara kavuşmuş ve Allah'a türlü türlü zanlar ile zanda bulunuyordunuz.

إِذْ جَاؤُكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ

Sizden tarafa Aşağıınızdan Ve Üstünüzden Size gelmişlerdi O vakit ki

(O vakit ki, size hem üstünüzden gelmişlerdi hem de aşağı tarafınızdan) Allah'u Teala hazretleri öyle bir zamanda sizi zafere nail buyurdu ki o düşmanlar Vadinin doğu tarafındaki yüksek cihetinden gelmişlerdi Gaffan oğulları ve onlara tâbi olan ehli Necd ve Kureyze ve Nadir Yahudileri o taraftan hücum göstermekte bulunmuşlardı. Ve hem de aşağı tarafınızdan vadinin batı tarafındaki aşağı cihetinden Kureyş taifesi ve Kinâne oğulları ve ehli Tiâme kavimleri toplanıp gelmişlerdi.

وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ

Gırtlaklara Yürekler Ulaşmıştı Ve Gözler Kaymıştı O vakit ki Ve

(O vakit ki, gözler kaymış ve yürekler gırtlaklara kavuşmuştu) yani Hayret içinde kalarak vaziyetinizi kaybetmiş Pek şiddetli bir korku ve ıstırap içinde kalmıştınız

وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا

Zanlarla Allah hakkında Zanda bulunuyordunuz Ve

(ve Allah'a türlü türlü zanlar ile zanda bulunuyordunuz) Samimi müminler, Cenabı Hakkın vadini yerine getirerek kendilerini zafere nail buyuracağına veya kendilerini bir hikmet gereği imtihana tâbi tuttuğuna kani oluyorlardı. Kalpleri zayıf olanlar ve münafıklarda ileride beyan olunacağı üzere dedikoduda, kötü zanda bulunuyorlardı.

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا

11.İşte orada müminler imtihana tutulmuşlardı ve şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmışlardı.

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler İmtihan edilmişti İşte orada

(İşte orada müminler imtihana tutulmuşlardı) O Hendek vakası vaktinde müminler imtihana tutulmuşlardı samimi olan müminler ile münafıklar anlaşılmış, metin, sabit olan zatlar ile korkak, sarsılan şahıslar ortaya çıkmışlardı.

وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir sarsıntı ile Sarsılmışlardı Ve

(Ve şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmışlardı) Vaziyetlerinin dehşetinden dolayı kalpleri titremekte bulunmuştu.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا

12.Ve o vakit münafıklar ve kalplerinde bir hastalık bulunanlar diyordu ki, Allah ve Resulü bize bir aldatıştan başka vaat etmiş olmadı.

Bu mübarek ayetler de Hendek savaşında münafıkların ve inancı zayıf olanların kötü kuruntularını ve göstermiş oldukları aldatmaları bildiriyor. Öyle kimselerin düşmanlara karşı ne kadar itaatte bulunacaklarına işaret ve onların yapmış oldukları ahde riayet etmemekten dolayı sorumlu olacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimseler ki Ve Münafıklar Diyordu O vakit ki Ve

(Ve o vakit münafıklar ve kalplerinde bir hastalık bulunanlar diyordu ki) Ve o vakit O halkın heyecanlar içinde kaldığı Hendek savaşı zamanında münafıklar ve kalplerinde bir hastalık inanç zayıflığı bulunanlar diyordu ki:

مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا

Bir aldatma Ancak Resulü Ve Allah Bize va'detmemiş

(Allah ve Resulü bize bir aldatıştan başka vaat etmiş olmadı) Allah ve Resulü İslâmiyet'in yücelmesine ve zaferlere nail olmasına dair bize bir aldatıştan başka bir şey vaat etmiş olmadı hâlbuki biz şimdi böyle tehlikeli bir düşman hücumu karşısında bulunuyoruz. Binaenaleyh o yoldaki vaatler, asılsız şeylerden başka değil, bizi babalarımızın dininden ayırmak, yurdumuza hâkim olmak için yapılmış boş vaatler. Böyle söyleyen münafıklardan maksat, Abdullah ibni Übey ve arkadaşları gibi kimseler idi. Bunlar diyorlardı ki: Muhammed Aleyhisselam bize fütuhata nail olmaktan bahsediyor, hâlbuki şimdi korkusundan hendek kazdırıyor, düşmana karşı çıkmaktan korkmakta bulunuyor.

&-Rivayet olunuyor ki: Düşman kuvvetlerinin Medine-i Münevvere'ye hücum edemeleri için hendek kazılırken pek büyük bir kaya çıkmıştı, bunu kolaylıkla kıramıyorlardı. Peygamber Efendimiz, mübarek eline bir külünk aldı, Bismillah diyerek o kayaya bir külünk vurdu, kayanın üçte biri koptu. Ve kayadan bir kıvılcım çıktı, Şam tarafına sıçradı. Allahu ekber Bana Şam'ın anahtarları verildi, Vallahi ben şimdi Şam'ın kırmızı köşklerini görüyorum" diye buyurdu. Sonra külüngü bir daha vurdu, kayanın bir parçası daha koptu. İran tarafına bir kıvılcım sıçradı, bu defa da: "Allahu ekber Bana Fars ikliminin anahtarları verildi, şu anda Medâini Kisra'nın beyaz köşklerini görüyorum" dedi. Daha sonra bir daha Bismillah diyerek vurdu, o kaya tamamen yerinden koparılmış oldu ve çıkan bir kıvılcım Yemen tarafına sıçradı ve Allahu ekber Bana Yemen'in anahtarları verildi, ben şimdi oranın kapılarını görüyorum" diye buyurdu. Ve bunlar Müslümanlara nasip olacaktır, bunları bana Cibril-i Emin müjdeledi" diyerek ashabına müjde verdi. Gerçekten de daha sonra bütün bu beldeler İslâm orduları tarafından fethedilmiştir. İşte Resul-i Ekrem'in bu gibi müjdeleri ile o münafıklar alayda bulunuyorlardı. O geçidi bir hâdiseden dolayı yese düşerek Hz. Peygamber'in müjdelerinin bir aldatıştan ibaret olduğuna inanıyorlardı.

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ

النَّبِيِّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا

13.Ve o vakit onlardan bir taife demişti ki: Ey Yesrib ahalisi! Sizin için bir duracak yer yok. Artık geri dönünüz ve onlardan bir zümre de Peygamberden izin isteyerek diyorlardı ki: Muhakkak evleniniz açıktır. Hâlbuki onlar açık değildi. Onlar kaçmaktan başka bir şey dilemiş olmuyorlardı.

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ

Onlardan Bir taife Demişti O vakit ki Ve

(Ve o vakit onlardan bir taife demişti ki) O Hendek olayı zamanında o münafıklardan Evs ibni Kiptî ve arkadaşları gibi bir taife de demişti ki:

يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا

Hemen dönün Sizin için Duracak yer yok Medine Halkı Ey

(Ey Yesrib ahalisi Sizin için bir duracak yer yok artık geri dönünüz) Ey Medine ile civarında duran kimseler! Bu ordugâhta durmanız muvafık değil, vaziyetiniz korkunç artık kaçıp kendi evlerinize dönünüz, böyle bir savaşa iştirak etmeyiniz. Yahut İslam dininin bırakıp eski dininize dönünüz

وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ النَّبِيَّ

Peygamberden Onlardan Bir fırka İzin istiyordu Ve

(ve onlardan bir zümre de Peygamberden izin istiyor) O samimiyetsiz, İslâmiyet'ten mahrum kimselerden Haris oğulları ve Selem oğulları gibi bir zümre de Peygamberden izin isteyerek

يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ

Açıktır Evlerimiz Şüphesiz Diyordu

(diyorlardı ki: Muhakkak evlerimiz açıktır) müstahkem bir halde bulunmuyor, düşmanların saldırısına maruz bulunmaktadır, bize izin ver de hanelerimize dönelim.

وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ

Açık O Değil iken

(Hâlbuki onlar açık değildi) Onların evlerinin kapıları açık değil idi, korunmasız bir hâlde bulunmuyordu

إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا

Kaçmak Ancak İstemiyorlardı

(onlar firar etmekten başka bir şey dilemiş olmuyorlardı) öyle bir bahane ile savaşı alanından ayrılıp kaçmak istiyorlardı.

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَا تَوَّهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا

14.Eğer onların üzerlerine her taraflarından girilse, sonra da kendilerinden fitne istenilecek olsa idi elbette onu meydana getirirlerdi ve bu hususta ancak pek az dururlardı.

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا

Onun etrafından Üzerlerine Girilseydi Eğer Ve

(Eğer onların üzerlerine her taraflarından girilse) Eğer düşman kuvvetleri Bir galibiyet neticesi alarak şehre girse onların evleri düşmanlar tarafından ele geçirilse

ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَا تَوَّهَا

Elbette onu yaparlardı Fitne Kendilerinden istenseydi Sonra

(sonra da kendilerinden fitne istenilecek olsa idi elbette onu yapacaklardı) yani Dinden dönmeleri, Müslümanlara karşı savaşta bulunmaları kendilerine teklif olursa idi elbette o kendilerinden istenilen bu fena hususu meydana getirirlerdi o istenilen şeyi kabulden çekinmezlerdi.

وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا

Çok az Ancak Bunda Gecikmezlerdi Ve

(o konuda fazla gecikmezlerdi) Sizin yanınızda bir an bile durmaz o fitne hareketine yanaşır karışıklık çıkarırlardı. Müslümanların aleyhine dönerlerdi O fitneci hareketten fazlaca geri durmazlardı.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤْلُونَ الْأَذْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا

15.Hâlbuki onlar geriye dönmeyeceklerine dair evvelce Allah'a kesin olarak taahhüt de bulunmuşlardı. Allah için yapılan bir taahhüt ise sorulmuş olacaktır.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤْلُونَ الْأَذْبَارَ

Arkalarına Dönmeyecekler Bundan önce Allah'a Söz vermişler İdiler And olsun gerçekten Ve

(Hâlbuki onlar geriye dönmeyeceklerine dair evvelce Allah'a kesin olarak taahhüt de bulunmuşlardı) Öyle fitnelere kapılanlar İslâm ordusundan ayrılıp bozulmuşça bir vaziyet almayacaklarına ait evvelce Hendek gazvesinden önce Allah'a kesin olarak taahhütte bulunmuşlardı kâfirlere karşı savaşta bulunmaktan firar etmeyeceklerine dair Kısaca Harise oğulları, Uhud savaşında böyle bir ahid de bulunmuştu.

وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا

Sorumlu Allah'a Verilen söz Olandır Ve

(Allah için yapılan bir taahhüt ise sorulmuş olacaktır) O taahhüde riayet edilip edilmemesi ahiret gününde bir hesaba tâbi olacak, riayet edilmemiş olması, büyük bir mesuliyet icap edecektir. Artık böyle bir akıbeti düşünmek lâzım gelmez mi?

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا

16.De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten firar ederseniz, o firar size asla faide vermez. Ve o vakit pek azdan başka istifade ettirilmezsiniz.

Bu mübarek ayetler de ölümden veya öldürülmesinden korkarak savaşa katılmak istemeyen kimselere o korkularının bir faide vermeyeceğini ihtar ediyor. Takdir edilmiş olan bir hayra veya bir fenalığa kimsenin engel olamayacağını bildiriyor. Müslümanları cihada iştirakten alıkoymaya çalışan münafıkların Allah katında bilindiklerini tehdit maksadıyla haber veriyor. Müslümanlara karşı cimrilikte ve fena lakırdılarda bulunan münafıkların kötü hallerini tasvir buyurmaktadır.

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ

Öldürülmekten Veya Ölümden Kaçarsanız Eğer Kaçmak Size asla fayda vermez De ki

(De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten firar ederseniz, o firar size asla faide vermez) Ey Yüce Resul! O seninle beraber cihada katılmaktan kaçınan kimselere de ki: O firar size asla faide vermez. Çünkü takdir edilen ne ise o mutlaka meydana gelir ve bir kimsenin hayat müddeti artıp eksilmez, savaşa iştirak etsin, etmesin vakti gelmiş olunca mutlaka hayattan mahrum kalacaktır,

وَإِذَا لَا تُمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Faydalandırılmazsınız O takdirde Ve

(Ve o vakit pek azdan başka istifade ettirilmezsiniz) Ve o vakit O cihattan firar ettiğiniz zaman pek azdan başka yani haddizatında pek az olan ecel müddetinizden başka dünyada istifade ettirilmezsiniz. Artık böyle çabucak yok olan ömrü korumak ümidiyle ebedî hayata ait menfaatleri temine sebep bulunan cihattan kaçınmak nasıl münasip olabilir?

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا

يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

17.De ki: Sizin için bir fenalık dilerse veya sizin için bir rahmet dilerse sizi Allah'tan saklayacak olan kimdir? Ve onlar kendileri için Allah'tan başka bir veli ve bir yardımcı bulamazlar.

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ

Sizi koruyacak O kimse ki Kimdir De ki

(De ki sizi Allah'tan koruyacak kimdir) Ey gafiller ey cihat dan kaçıp kurtulacaklarını zannedenler sizi Allah'tan koruyacak kimdir

مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً

Bir rahmet Size İsterse Veya Bir kötülük Size İsterse Eğer Allah'dan

(Sizin için bir fenalık dilerse veya sizin için bir rahmet dilerse) Sizin helakinizi, yenilginizi takdir buyurmuş olursa veya sizi bir hayra, bir faide'ye kavuşturmak için irade buyurursa sizi Allah'tan saklayacak o belalara engel olacak olan kimdir? Elbette ki, ona kadir, salahiyyetli kimse yoktur.

وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ne bir yardımcı Ve Bir dost Allah'tan Başka Kendilerine Bulamazlar Ve

(Ve onlar kendileri için Allah'tan başka bir veli ve bir yardımcı bulamazlar) Öyle hayatlarını düşünüp cihattan kaçınan kimseler kendileri için Allah'tan başka bir veli kendilerine faide verecek bir zat ve kendilerine yönelen bir beladan kendilerini kurtarabilecek bir yardımcı bulamazlar. O halde ne için Hak Teâlâ'ya teslim olmakta, işleri O'na bırakmayıp da başkalarının aldatmalarına kıymet veriyorlar?

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا

18.Muhakkak ki, Allah içinizden sizi geri bırakanları ve kardeşlerine: Bize gelin, diyenleri bilir. Hâlbuki onlar savaşa gelmezler, bir azı müstesna!

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا

Bize Gelin Kardeşlerine Diyenleri Ve Sizden Alıkoyanları Allah Biliyor Gerçekten

(Muhakkak ki, Allah içinizden sizi geri bırakanları ve kardeşlerine: Bize gelin, diyenleri bilir) Ey cihattan kaçınanlar. Muhakkak ki, Allah'ı Teala hazretleri içinizden Sizden gibi görünüp de sizi cihattan geri bırakanları, sizi Resul'i Ekrem'in beraberinde bulunarak cihada iştiraktan alıkoymak isteyen münafıkları ve kardeşlerine Medine'deki münafıklara bize gelin harpten kaçınarak bizim yanımıza gelip sokulun diyenleri bilir onların ne zaman münafık kimseler oldukları Allah katında bilinmektedir.

وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek azı Ancak Savaşa Gelmezler Ve

(Hâlbuki onlar pek azı müstesna savaşa gelmezler) harp sahasına gelmezler kaçır dururlar pek azı olanlar da bir gösteriş için gelmiş olurlar, yine harbe iştirak etmezler, fırsat bulunca kaçıverirler.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالْسِّنَةِ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

19.Size karşı pek cimridirler. Sonra korku gelince onları görecektir ki, sana bakıveriyorlar, ölümden üstüne baygınlık çökmüş kimse gibi gözleri döner bir hâlde bulunur. Vaktaki, korku gitmiş olur, hayra karşı cimriler olarak keskin keskin dilleriyle size şiddetli sözler söylerler. İşte onlar iman etmediler. Artık Allah da onların amellerini mahvetmiştir ve bu, Allah'a göre kolay olmuştur.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ

Size karşı Pek cimri olarak

(Size karşı pek cimridirler) Ey Müslümanlar! O münafıklar size karşı, pek cimridirler size yardımdan kaçınırlar, Allah yolunda mallarını sarf etmezler

فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ

Sana Bakıyorlar Onları gördün Korku Geldi Fakat o zaman ki

(Sonra korku gelince onları görecektir ki, sana bakıveriyorlar) yani savaş yüz gösterip ön belirtileri görülmeğe başlayınca onları görecektir ki, sana bakıveriyorlar

تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ

Ölümden Üzerine Baygınlık çöküyor O kimse gibi ki Gözleri Dönüyor

(ölümden üstüne baygınlık çökmüş kimse gibi gözleri döner bir hâlde bulunur) sanki ölüm emarelerinin yüz göstermiş olmasından dolayı korkarak üstüne baygınlık çökmüş kimse gibi öyle müthiş bir korku, bir vaziyet içinde kalmış olurlar.

فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ

Korku Gitti Fakat o zaman ki

(Vaktaki korku gitmiş olur) İslâm ordusu, harbi kazanmış, ganimet malları elde edilmiş bulunur. O zaman da

سَلَقُوكُمْ بِاللَّسِنَةِ جِدَارٍ أَشْحَثَ عَلَى الْخَيْرِ

Hayra karşı Cimriler olarak Keskin Dilleriyle Sizi incittiler

(hayra karşı cimriler olarak keskin keskin dilleriyle sizi incitirler) Evet, o savaş korkusu gidince de ganimete karşı aşırı düşkünlük göstererek sizi keskin dillerle incitirler. Ganimet mallarından dolayı keskin keskin dilleriyle size şiddetli sözler söylerler. Ganimet mallarından dolayı keskin keskin dilleriyle size şiddetli sözler söylerler. Ganimet mallarından dolayı keskin keskin dilleriyle size şiddetli sözler söylerler. Ganimet mallarından dolayı keskin keskin dilleriyle size şiddetli sözler söylerler. Ve Hayra karşı pek kıskanç ve cimrice bir tavır içinde bulunur onlar. Allah yolunda harcamakta cimrilik eden kimseler olarak, keskin dilleri ile sizi ayıplarlar, size eziyet verirler. Hâlbuki o kimseler hayrı ister değil idiler. Hayra hayırlı işlere karşı pek cimri idiler.

أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا

İman etmişlerdir İşte onlar

(İşte onlar iman etmediler) Öyle münafık, kötü dilli kimseler iman etmediler ağızlarıyla mümin olduklarını söylese de kalben iman etmiş değildiler.

فَاخْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Allah Artık boşa çıkarmıştır

(Artık Allah da onların amellerini mahvetmiştir) Mükâfatsız bırakmıştır. Öyle münafıkça bir şekilde harbe iştirak etmeleri, bir iyi niyetle, bir sağlam inanca dayanmış olmadığı için bir sevaba vesile olmuş değildir. Ve bundan dolayı da Allah onların amellerini boşa çıkarmıştır.

وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

Pek kolay Allah'a göre Bu Olandır Ve

(ve bu, Allah'a göre kolay olmuştur) Onların amellerini mahvetmek, faide siz bırakmak Allah'a göre kolay olmuştur çünkü herhangi bir şeyi yok etmek veya sabit bırakmak için yalnız bir ilâhi irade taallûku kâfi bulunmaktadır. Allah hakkında bir güçlük düşünülemez.

يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي

الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا

20.Sanırlar ki, düşman orduları gitmemiştir. Ve eğer o ordular gelecek olsa arzu ederlerdi ki: Çölde bedeviler içinde bulunup size ait haberleri soruversinler. Ve eğer sizin aranızda bulunacak olsalar, pek azdan başka savaşta bulunmazlar.

Bu mübarek ayetler de münafıkların ne kadar korkak ve İslâm ordusundan ayrılmayı ne kadar istediklerini bildiriyor. Resul'i Ekrem'in ise Allah'ın huzurunu temenni ve ahiret günün tefekkür eden ve Allah'ı zikir ile meşgul olan zatlar için pek mükemmel bir uyulacak örnek olduğunu gösteriyor. Ve hakiki müminlerin düşman ordularını görünce kendileri için Cenabı Hakkın ve Yüce Peygamberin vaat buyurmuş oldukları muvaffakiyete, zafere nail olacaklarına kani bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır

يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا

Gitmediler Topluluklar Sanıyorlar ki

(Sanırlar ki, düşman orduları gitmemiştir) O korkak münafıklar Sanırlar ki Hendek savaşındaki Kureyş, Gattfan, Yahudi taifelerinden oluşan düşman orduları gitmemiştir hâlâ Hendek savaşına devam edip durmaktadırlar. Artık onlardan korkarak o münafıklar Medine'ye firar etmekte bulunmuşlardı. Hâlbuki o düşman orduları bozguna uğramış, artık korkuya mahal kalmamıştı,

وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ

O topluluklar Gelirse Eğer Ve

(Ve eğer o ordular gelecek olsa) Ve eğer o bozguna uğramış düşman orduları fara za tekrar gelecek olsa o münafıklar

يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُّونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ

Sizin haberlerinizden Sorsunlar Bedevi Araplar içinde Çölde bulunsunlar Şüphesiz onlar Keşke Arzu ederler ki

(arzu ederlerdi ki: Çölde bedeviler içinde bulunup size ait haberleri soruversinler) kendileri savaşa katılmaktan kurtulmuş olsunlar ve İslâm ordusunun vaziyetine dair haber alsınlar. Allah etmesin! Müslümanların mağlûbiyetini haber alarak seviniversinler.

وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Savaşmazlar İçinizde Olsalar Eğer Ve

(Ve eğer sizin aranızda bulunacak olsalar, pek azdan başka savaşta bulunmazlar) ey Müslüman erleri, O münafıklar harp sahasında sizin aranızda bulunacak olsalar yurtlarına kaçıp gitmemiş bulunsalar pek azdan başka savaşta bulunmazlar. Onlarda Ancak gösteriş için, kınanmamaları için şöyle, böyle savaşa katılmış olurlar.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

21.And olsun ki, sizin için Rasulullah'da bir güzel örnek vardır, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça zikreden zat için.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

Güzel Bir örnek Allah'ın Resulünde Sizin için Oldu And olsun gerçekten

(And olsun ki, sizin için Rasulullah'da bir güzel örnek vardır) Ey bütün insanlar! And olsun ki sırf hakikattir ki, sizin için Resulullah tan bir güzel örnek vardır o mübarek Peygamberin hayat tarzı göz önüne alınmalıdır. O hak yolunda ne kadar fedakârdır. İlahi dine ne kadar hizmetçidir, harp sahalarında düşmana karşı ne kadar yiğitlik ve kahramanlık göstermektedir. Evet. O Yüce Resul!

لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

Ahiret Gününü Ve Allah'ı Umuyorlar İdi O kimseler için ki

(Allah'ı ve ahiret gününü uman) Cenabı Hakkın sevabını, manevi huzuruna kavuşmayı Ümit eden ve ahiret gününü düşünen

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

Çok Allah'ı Zikretti Ve

(ve Allah'ı çokça zikreden zat için) Pek mükemmel bir önderdir. Herkes o Yüce Peygamber'e uymalıdır, onun yolunu takip etmelidir, onun yüksek ahlâkiyle vasıflanmaya çalışmalıdır. İşte o Hakiki iman sahiplerine gelince

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا

22.Vaktaki, müminler, orduları gördüler, dediler ki: Bu, bize Allah'ın ve onun Resulünün vaad ettiği ve Allah ve Resulü doğru buyurmuştur. Ve onlar için başka değil, imanı ve teslimiyeti arttırmış oldu.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ

Toplulukları Mü'minler Gördü Ne zaman ki Ve

(Vaktaki, müminler, orduları gördüler) Vakte ki, müminler imanları kâmil olan ashabı kiram düşmanlarının toplanıp Medine'i Münevvere'ye doğru harekette bulunduklarını müşahade ettiler

قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Allah Bize vaad etti O şeydir ki Bu Dediler

(dediler ki Bu, bize Allah'ın ve O'nun Resulünün vaad ettiği) Allah Teâlâ ve

onun muhterem Peygamberi buyurmuştur ki: Hak yolunda bir takım eski milletler gibi zahmetlere katlanmalısınız ki, cennete girebilesiniz. Ve dikkatli olunuz ki, Allah'ın zaferi yakındır ve size karşı toplanıp cephe alacak düşman ordularına siz galip olacaksınız, sonunda galibiyet size aittir.

وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

Resulü Ve Allah Doğru söylemiştir Ve

(Ve Allah ve Resulü doğru buyurmuştur) Elbette ki, o müminlere vaad edilmiş olan galibiyet tecelli edecektir. Nitekim etmiştir. Mekke-i Mükerrerem'e fethedilmiş, nice düşman ülkesi Müslümanların eline geçmiştir,

وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا

Teslimiyet cihetiyle Ve İman cihetiyle Ancak Onları artırmadı Ve

(Ve onlar için başka değil, imanı ve teslimiyeti arttırmış oldu) O samimi müminlere o gördükleri müthiş düşman kuvvetleri başka değil ancak Allah Teâlâ'ya imanı ve Yüce mabudun emirlerine teslimiyeti arttırmış oldu. İlâhi takdire razı oldular, ilâhi vadin gerçekleşeceğine kani bulundular, savaş meydanına atılmaktan asla çekinmediler, dinî sağlamlıklarını bu şekilde de göstermiş oldular.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ

مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

23.Müminlerden bir kısım erler vardır ki, Allah'a karşı üzerine muahedede bulundukları şeyde sadık oldular. Artık onlardan öylesi vardır ki, adağını ödedi ve onlardan öylesi de vardır ki, gözetiyor. Hiçbir şekilde değiştirmemişlerdir.

Bu mübarek ayetler de münafıkların aksine olarak müminlerin güzel vasıflarını ve yapmış oldukları ahitlere riayetkâr bulunduklarını ve bu sadıkane hareketlerinin mukâfatına ereceklerini bildiriyor. Tövbe etmeyen münafıkların da azaba uğrayacaklarını ve kâfirlerin bir hayra nail olmayarak savaştan heyecanlı bir hâlde geri bırakıldıklarını, ehli imanın ise savaşlarında Allah'ın kudreti ile muvaffak olduklarını haber veriyor. İslâm düşmanlarına yardım eden ehli kitabın da mağlup olarak kalelerinin ellerinden çıkarılmış, bir kısmının öldürülmüş ve bir kısmının da esir düşmüş olduğunu ihtar ediyor. Müslümanların da o gibi kâfirlerin yurtlarına, varlıklarına sahip ve gelecekte nice yerlere de hâkim olacaklarını müjdelemektedir.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ

Öyle erler ki Mü'minlerden vardır

(Müminlerden bir kısım erler vardır ki) Yukarıdaki ayetlerde zikredilen ve edilme-yen samimi müminlerden bir kısım erler vardır ki onlar

صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ

Onu Allah'a Söz verdiler O şeye ki Sadık kaldılar

(Allah'a karşı üzerine muahedede bulundukları şeyde sadık oldular) Resul-i Ekrem'e verdikleri sözde durdular, din düşmanları ile savaşta bulundular.

فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ

Adağını Yerine getirdi Kimi Artık onlardan

(Artık onlardan öylesi vardır ki, adağını ödedi) Artık onlardan öylesi vardır ki, adağını taahhüt ettiği muameleyi ödedi ona hakkiyle riayette bulundu, hak yolunda cihada atıldı, şehitlik şerefine nail oldu. Hz. Hamza, Enes ibni Malik, Musab ibni Ümeyr gibi sehabei kiram bu cümledendir.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ

Bekliyor Kimi Onlardan Ve

(Ve onlardan öylesi de vardır ki, gözetiyor) Adağını, sözünü yerine getirmek için takdir edilen günü beklemektedir. Hz. Osman, Hz. Talha gibi zatlar da bu cümleden-

dir. Bunlar da Uhud savaşında ve diğerlerinde Resul-i Ekrem'e pek çok yardımda bulunmuşlar, büyük kahramanlıklar göstermişler, daha sonra şehit olmuşlardır. Yüce Allah onları hepsinden razı olsun! Ve bu zatlar

وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

Bir değiştirme ile Değiştirmediler Ve

(Hiçbir şekilde değiştirmemişlerdir) Onlar hiçbir şekilde sözlerini, hak yolundaki azim ve gayretlerini değiştirmediler sözlerinde durarak İslâmiyet uğrunda birçok fedakârlıklar gösterdiler.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنْ
اللَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

24.Taki, Allah sadıkları sadakatleri sebebiyle mükâfatlandırısın. Münafıkları da dilerse cezalandırsın veya onlara tövbe nasip etsin. Şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcıdır, çok merhametlidir.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ

Sadakatleri sebebiyle Doğru kimseleri Allah'ın Mükafatlandırması için

(Taki Allah sadıkları sadakatleri sebebiyle mükâfatlandırısın) İşte söze riayet edilip edilmemesine dair durumlar, öylece meydana gelmiştir, taki Allah sadıkları Sözlerinde duran müminleri bu sadakatleri sebebiyle mükâfatlandırısın Ahirette nice nimetlere nail buyursun

وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ

Dilerse Eğer Münafıklara Azab eder Ve

(Münafıkları da dilerse cezalandırsın) kendilerinden meydana gelen haince halleri, sözleri sebebiyle dilerse onlara tövbe nasip etmesin, onlara azap etsin onları cezalandırsın

أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ

Onların Tevbesini kabul eder Veya

(veya onlara tevbe nasip etsin) Kendilerini ıslah eder tövbe eder düzeltirlerse Onları azaptan kurtarsın, haklarında hikmetin gereği ne ise o meydana gelsin

إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcıdır, çok merhametlidir) O Allah ki el gafur çok yarlıgayıcıdır tövbe eden kullarını mağfiretine nail buyurur ve o Yüce Yaratıcı errahim çok merhametlidir kullarına tövbe etmelerini emretmesi ve tövbelerini kabul buyurması da o Hikmet Sahibi Yaratıcının pek büyük rahmet ve şefkatinin bir tecellisidir. Biran evvel tövbekâr olarak bu rahmete nail olmaya çalışmalıyız.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ

اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا

25.Ve Allah, kâfir olan kimseleri öfkeli oldukları halde geri çevirdi, bir hayra kavuşamadılar. Ve Allah, müminlere savaşta muvaffak olmaları için kâfi oldu. Ve Allah Teâlâ pek kuvvetlidir, pek galiptir.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ

Öfkeleriyle İnkâr ettiler O kimseleri ki Allah Geri çevirdi Ve

(Ve Allah, kâfir olan kimseleri öfkeli oldukları halde geri çevirdi) Ve Allah Teâlâ Hazretleri o Hendek savaşında kâfir olan kimseleri öyle toplanıp Medine'yi Münevvere üzerine saldırmak isteyen İslâm düşmanlarını öfkeli oldukları halde maksatlarına nail olamayıp bozguna uğramaya mecbur kıldı. Fevkalâde üzüntülü, heyecana mağ-

lup bir şekilde geri çevirdi muhasarayı bırakarak eli boş ve ziyana uğramış bir şekilde dönüp gittiler. Artık o kâfirler

لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا

(bir hayra kavuşamadılar) Ne dinî ve ne de dünyevî bir faide elde edemeyerek zelilce bir vaziyette kalmış oldular.

وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ

Savaşta Mü'minlere Allah Yetti Ve

(Ve Allah, müminlere savaşta muvaffak olmaları için kâfi oldu) Onları rüzgârlar ile melekler ile perişan ederek başarıya nail buyurmadı

وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا

Daima üstün Çok kuvvetli Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ pek kuvvetlidir pek galiptir) O Allah ki el gaviy pek kuvvetlidir dileğini vücuda getirmeğe kadir ve el aziz pek galiptir her şey üzerinde galibiyet, hâkimiyeti geçerlidir.

وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ
فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا

26.Ve ehli kitaptan olup da onlara yardımda bulunanları kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü. Bir taifeyi öldürüyordunuz, bir taifeyi de esir alıyordunuz.

وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ

Kalelerinden Ehli kitaptan Onlara yardım ettiler O kimselere ki indirdi Ve

(Ve ehli kitaptan olup da onlara yardımda bulunanları kalelerinden indirdi) O Hendek savaşında ehli kitaptan olup da o Medine-i Münevvere civarına gelen düşman kuvvetlerine yardımda bulunanları o müşriklere yardımda bulunmak isteyenleri ki, bunlar Kureyze Yahudi'leriyle onlar ile beraber bulunan Nadir oğulları Yahudilerinden ibaret bulunuyordu. Cenabı Hak bunları kalelerinden indirdi onları o müstahkem yerlerinden mahrum bıraktı, onları bilahare ehli İslâm'a nasip buyurdu

وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ

Korku Kalplerine Bıraktı Ve

(ve onların kalplerine korku düşürdü) Kendilerini öldürmeğe çocuklarını, kadınlarını esarete maruz bırakmış oldular. Artık ey İslâm erleri! Siz o hainlerden

فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا

Bir taifeyi Esir alıyordunuz Ve Öldürüyordunuz Bir taifeyi

(bir taifeyi öldürüyordunuz bir taifeyi de esir alıyordunuz) onların erkeklerini öldürüverdiniz ve onlardan bir taifeyi de esir alıyordunuz bunlar da çocuklar ile kadınlardan ibaret bulunuyorlardı.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

27.Ve sizi onların yerlerine ve yurtlarına ve mallarına ve daha kendisine ayak basmadığınız bir yere vâris kıldı ve Allah Teâlâ her şey üzerine tamamıyla kadir bulunmaktadır.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ

Mallarına Ve Yurtlarına Ve Yerlerine Sizi varis kıldı Ve

(Ve sizi onların yerlerine ve yurtlarına ve mallarına varis kıldı) Ve Ey müminler Hak Teâlâ sizi onların 0 İslâmiyet düşmanı kimselerin yerlerine ve yurtlarına ve mallarına Onların servetlerini, bağlarını ve bahçelerini size nasip buyurdu

وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوْهَا

Ayak basmadınız Bir yere ki Ve

(ve daha kendisine ayak basmadığınız bir yere) de sizi varis kıldı burası, tefsircilerin çoğuna göre Hayber kalesidir veya Fars ve Rum ülkeleridir ve ikrime'den rivayet olunduğuna göre de kıyamete kadar Müslümanlar tarafından fethedilecek olan herhangi bir yerdir. Nitekim daha sonra İslâm orduları bir nice kıtaları fethetme muvaffak olmuşlardır. İşte Kuran'ın ebedî bir mucize olduğu bu şekilde de gerçekleşmiş bulunmaktadır,

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

Gücü yetendir Her şeye Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ her şey üzerine tamamıyla kaadir bulunmaktadır) Onun kudreti ezelidir, ebedidir. Her irade buyurduğu şeyi yüce kudretiyle meydana getirir, dilediği kuvvetleri her türlü zaferlere, nimetlere nail buyurur. Buna inanmışsınız.

&-Hendek savaşı: Hicretin beşinci senesi meydana gelmiştir. Şöyle ki: Kureyş taifesi Yahudi'lerin teşvikiyle bir takım kabileleri ittifakları içine alarak on bin kişiden fazla bir kuvvetle Medine'i Münevvere'ye doğru hareket etmek istediler. Bundan haberdar olan Resul-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vessellem Efendimiz, Ashabı Kiramı ile istişarede bulundu, Salmanı Farisi Hazretlerinin tavsiyesi üzerine Medine-i Münevvere'nin düşmanların gelecekleri tarafına iki hafta içinde bir hendek kazdılar, savunma vaziyeti aldılar. İşte bu esnada Yüce Peygamber Efendimiz ümmetinin birçok yerleri fethetme muvaffak olacaklarını ashabı kiramına müjdelemişti. Aralarında bulunan münafıklar ise: "Muhammed Aleyhisselam birçok fetihlere kavuşmaktan bahsediyor, biz ise hendeğin içinden dışarıya çıkamıyoruz" diye alay ediyorlardı. Düşmanlar Medine'i Münevvere'ye yaklaşınca hendeği görüp şaşırdılar. O zamana kadar Arabistan'da bu usul görülmemişti, hendeği geçip gelmek isteyenler alttan oklar ve taşlar ile men ediliyorlardı. Bu muhasara on beş gün devam etmişti, sonra şiddetli bir fırtına çıkmış, artık düşman orduları perişan bir hâlde kalıp dağılmışlardı. Bu ordu birçok kabilelerden oluşmuştu. Necd bölgesindeki Catfan, Beni Süleym, Beni Esed ve Eşca' kabilleri, Beni Nadir ve Beni Kureyze Yahudileri de bu cümledendir. Asıl bunlar, o düşman ordusunu teşvikte bulunmuşlardı. İşte düşman ordusu öyle bir takım taifelerden müteşekkil olduğu için bu Hendek savaşına "Ahzab Savaşı" denilmiştir. "Beni Nadir" Yahudi milletinden ve Harun Aleyhisselam'ın neslinden bir kabile idi. Medine-i Münevvere'ye iki mil uzak olan "Zühre" adındaki bir nahiyede otururlardı. Muhkem kaleleri vardı. Resul-i Ekrem'in aleyhinde bulunmamak üzere bir sözleşme yapmışlardı. Daha sonra yine münafıkların teşvikiyle Müslümanlara karşı düşmanlığa başlamışlardı. Daha sonra yine münafıkların teşvikiyle Müslümanlara karşı düşmanlığa başlamışlardı. Hz. Peygamber'in hicretinin dördüncü senesi, Resulullah tarafından nahiyeleri kuşatıldı, eman dileyerek bir kısmı Hayber'e ve bir kısmı da Şam ile Filistin tarafına gittiler. Kaleleri ve bir kısım malları Müslümanların ellerine geçmiş oldu, ensar'ı kiram muhacirin güzünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak o malların muhacirlere verilmesini istediler, Hz. Ebu Bekir'de ensar'ı kirama karşı teşekkürde bulunmuş ve o vakit ensar'ı kiramın fezaili hakkında âyeti kerimesi nazil olmuştu. İşte bu Nadir Yahudileri de bu Hendek savaşının olması için düşmanları teşvikte bulunmuş, Müslümanlara saldırmak istemişlerdi. "Kureyze oğulları" da bir Yahudi taifesi idi. Medine-i Münevvere'nin civarında bir nahiyede bulunuyorlardı. Orada sağlam kaleleri var idi. Evvelce Resul-i Ekrem ile bir antlaşma yapmışlardı. Daha sonra bu antlaşmaya aykırı olarak Hendek savaşında düşmanlar ile birleşmişlerdi. Binaenaleyh hendek savaşı sona erince hemen Cibril-i Emin gelmiş, Resul-i Ekrem'in Kureyze oğulları üzerine derhal yürümesi için Allah tarafından bir emir getirmişti. Yüce Peygamber Efendimiz de tekrar silahlanarak üç bin kadar ashabı kiramı ile Kureyze oğulları üzerine yürüdü, sancağı şerifi, Hz. Ali taşıyordu, kaleleri on beş gün kadar kuşatma altına alındı. Onlar kendilerine evvelce verilen nasihatleri dinlememiş, sonra da düşman ordusuna yardım etmişlerdi. Bu defa antlaşmayı bozmuş olduklarını itiraf eylediler ve ensar'ı kiramın en büyüğü olan "Sad ibni Muaz" Radiallahu Anh'ın vereceği hükme razı ol-

dukalarını söylediler. O zat da "Kureyze oğullarından eli silâh tutan erkeklerin idamına, çocukları ile kadınlarının da esir alınmasına karar verdi. Onlar bu şekilde lâıyk oldukları cezaya kavuştular. Arazileri de ensar'ı güzinin rızalarıyla muhacirin kirama verildi.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّزَوَاجِكَ إِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

28.Ey Peygamber! Eşlerine de ki: Eğer siz dünya hayatını ve ziynetini diliyorsanız haydi geliniz, size boşanma bedelinizi vereyim ve sizi bir güzelce salıvermekle salıvereyim.

Bu mübarek ayetler de takva ile Allah'ın emrine saygılı olmakla vasıflanmış olan Resul-i Ekrem'in şefkat ile de tam manasıyla vasıflanmış olduğunu gösteriyor ve eşlerinin şefkate pek lâıyk olduklarına ve özellikle Yüce Peygamberin eşi olmak şerefine sahip olanların özel önemlerine işaret için onların haklarında yapılacak muameleyi beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّزَوَاجِكَ

Zevcelerine De ki Peygamber Ey

(Ey Peygamber) Ey Merhametli Resul! (Eşlerine de ki)

إِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا

Süsünü Ve Dünya Hayatını İstiyorsunuz İseniz Eğer

(Eğer siz dünya hayatını ve ziynetini diliyor iseniz) Dünyadaki pek geniş nimetleri, refahı ve bir takım boş anlayışı, haddizatında kıymetsiz süsleri arzu ediyor iseniz

فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ

Sizi faydalandırayım Haydi gelin

(haydi, geliniz size boşanma bedelinizi vereyim) hemen bana haber veriniz, arzunuzu söyleyiniz size boşanma bedelinizi vereyim icap eden mihrinizi ödeyeyim

وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

Güzelce Bir salıvermeyle Sizi salıvereyim Ve

(ve sizi bir güzelce salıvermekle salıvereyim) Size bir zahmet vermeden, bir hiddet göstermeden sizi nikâhım altından kolayca bırakayım.

وَإِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا

عَظِيمًا

29.Ve eğer siz, Allah'ı ve Resulünü ve ahiret yurdunu diliyor iseniz elbette ki, Allah sizlerden güzel amellerde bulunanlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

وَإِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ

Ahiret Yurdunu Ve Resulünü Ve Allah'ı İstiyorsunuz İseniz Eğer Ve

(Ve eğer siz, Allah'ı ve Resulünü ve ahiret yurdunu diliyor iseniz) Ve eğer siz Ey Yüce Peygamberin eşleri! Allah'ı ve Resulünü ve ahiret yurdunu diliyor iseniz öyle yüksek temennilerde bulunuyor iseniz

فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Sizden İyilik edenlere Hazırlamıştır Allah Hiç şüphesiz

(elbette ki, Allah sizlerden güzel amellerde bulunanlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır) Allah Teâlâ'nın ve Resulünün emirlerine razı, kulluk şanına lâıyk ibadetlere devam edenlere büyük bir mükâfat hazırlamıştır ki Onlar dünyada da, ahirette de selâmet ve saadet için yaşarlar, ahirette tasavvurların üstünde nimetlere, derecelere nail olurlar.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

30.Ey Peygamberlerin eşleri! Sizden hangi biri haddizatında açık bir kötülüğü meydana getirirse onun için azap, iki katlanır. Ve o, Allah'a kolay olmuştur.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ

Apâçık Bir çirkinliğe Sizden Gelirse Kim Peygamberin Eşleri Ey

(Ey Peygamberin eşleri! Sizden hangi biri haddizatında açık bir kötülüğü yaparsa) Söz veya fiil olarak bir günahı işlerse, meselâ: Resul-i Ekrem'e karşı itaatten kaçınırsa, dünyanın fani varlığını, ziynetini ister durursa

يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ

İki kat Azab Ona Artırılır

(onun için azap iki kat katlanır) Çünkü en büyük bir şerefe, bir nimete nail bulunmuş oldukları halde onun kadrini bilmemiş olacakları için elbette ki, başka kadınlara nisbetle kendilerinin cezası ziyade olmak gerekir. Mesela: Bir hür kimsenin cezası, bir kölenin cezasından çok olur, bir âlimin kusurundan dolayı cezası, bir cahilin cezasından ziyade bulunur. Artık Resul-i Ekrem'in eşi, olmak ise ne kadar büyük bir şereftir, nimettir, bunun değerini bilmeyen, inkârcı bir vaziyet olan bir kimse kat kat cezaya lâyık olmaz mı? Evet. Bu yoldaki bir ilâhî tehdit de o muhterem eşler hakkında bir ilâhî lütuf dur ki, onların uyanmasına vesiledir, insanlık icabı bir kusurda bulunacak olurlarsa hemen nadim ve pişman olarak Hz. Peygamber'in rızasını kazanmaya çalışsınlar,

وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

Pek kolay Allah'a göre Bu Olandır Ve

(ve o Allah'a kolay olmuştur) Öyle iki kat ceza vermek Allah'a kolay olmuştur onların öyle bir eşlik şerefine sahip olmaları, kendilerini o halde cezadan kurtaramaz. Cenabı Hak, kulları hakkında dilediği gibi mükâfat ve ceza verebilir, buna kimse engel olamaz.

&-Bu mübarek ayetlerin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: Bu esnada Hz. Peygamberin dokuz muhterem eşi nikâhı altında bulunuyordu. Düşmanlar mağlup olmuş, onların birçok malları ve eşyaları Müslümanların eline geçmişti. Bu muhterem eşlerinden bazıları nafakalarının arttırılmasını, kendilerine ziynetli elbiseler vesaire verilmesini arzuda bulunmuşlardı. Bunun üzerine bu ayetler nazil oldu, Resul-i Ekrem de evvela Aişe annemizden başlayarak Resul-i Ekrem'in nikâhı altında kalıp kalmamak hususunda onların serbest bulunduklarını kendilerine tebliğ buyurdu. Evvela Hz. Aişe, sonra da diğer temiz eşleri: "Hayır biz Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu tercih ederiz" dediler, Resul-i Ekrem'e evvelâ muhabbet ve bağlılıklarını gösterdiler. Onların bu pek samimi ve temiz tercihleri Allah katında şükranla lâyık görülmüş, artık Resul-i Ekrem'in de onların üzerine başka eş edinmemesi ve onlardan ayrılmaması emir edilmiş oldu.

Resul-i Ekrem'in ahirete irtihali zamanına kadar nikâhı altında bulunan dokuz muhterem eşleri şunlardır: (1): Hz. Aişe Binti Ebi Bekr. **(2):** Hafza Binti Ömeril Faruk. **(3):** Ümmi Habibe Binti Ebi Sefyan. **(4):** Ümmü Selem Binti Ebi Ümeyye. **(5):** Şevde Binti Zem'a. **(6):** Zeynep Binti Cehş. **(7):** Meymune Bintül' Haris. **(8):** Cüveyre Bintül' Haris. **(9):** Vasfiyye Binti Huyey. Resul-i Ekrem'in ilk eşi olan Hz. Hatice ile Zeyneb binti Huzeyme adındaki muhterem diğer bir eşi ise Hz. Peygamber'in irtiha-linden evvel vefat etmişlerdir. Allah onlardan razı olsun "İbni Hişam'ın es-siretu'n-Nebeviyye"

&-Peygamber Efendimizin ilk eşi Hatice tül kübra annemizdir. Kadınlardan ilk evvel İslâm ile şereflenen odur. Hz. Peygamber'e çok hizmette bulunmuştur, bütün temiz eşlerinin en üstünüdür, Peygamberimizin İbrahim adındaki oğlundan başka bütün çocukları, Hz. Hatice'den dünyaya gelmiştir. Fatimetüzzehra Hazretlerinin annesidir.

Fahri Âlem Hazretleri elli yaşına kadar başka bir kadınla evlenmemiştir. Böyle gençlik zamanı geçtikten sonra çeşitli kadınlar ile evlenerek onları da müminlerin anneleri dizisine katması bir nice menfaatlere, hikmetlere dayanmaktadır. Hz. Aişe'den başka eşleri, yaşlı ve dul bulunmuşlardı. Onlar ile evlenmesi, hâşâ; nefsanî bir meyle dayanmış değildi, bilakis bir şefkat ve merhamet eseri idi. Evet. Peygamberimizin bu evlenmesi, şehit olan ashabı kiramın eşleri hakkında bir şefkat olmuştu, onları sefaletten, ihtiyaçtan kurtarmıştı. Bununla beraber Resul'i Ekrem'in aile münasebetine ve diğer bir hayli hususlara ait fiil ve sözleri, ancak bu muhterem eşleri vasıtasıyla bilinerek birçok şer'i hükümlerin ortaya çıkarılmasına sebep olmuştur.

&-Mehir; Kadının nikâh akdi ile kocasından almaya hak kazanmış olduğu maldır. Miktarı belirlenirse "Mihri Müsemma" adını alır.

"Mehir" belirlenmeksizin veya Mehir verilmemek üzere nikâh akdedilse koca ile karıdan bir vefat edince veya analarında cinsel ilişki veya halveti sahihe gerçekleşince kocanın üzerine mehri misi lâzım gelir. Fakat karı daha sonra dilerse o mihri kocasına bağışlayabilir. Sahih bir nikâhta mehir belirlenmediği takdirde cinsel yaklaşımdan veya halveti sahiha gerçekleşmeden boşama vaki olursa mehri mislin yarısını geçmemek üzere boşama bedeli lâzım gelir.

&-Mut'a; yetecek kadar azık, istifade olunacak şey ve faidelendirmek manasınadır. Istilahta koca tarafından boşadığı karısına verilecek üç veya beş parça elbisedir. Üç olduğuna göre bir başörtüsü, bir gömlek, bir de çarşaftır. Beş olduğuna göre de bir entari ile diğer bir giysi daha ilave edilir. Bunların kıymeti de verilebilir.

&-Mehri misi Kadının babası tarafından ve olmadığı takdirde beldesi ahalisinden akit tarihinde yaş, güzellik, bekâret gibi vasıflarda akran ve emsali kadınların mehri dir. Miktarı peşin verilen mihre Mehri Muaccel peşin olmayan mehre de "Mehri müeccel" denilir.

وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا

31.Ve kim ki, sizden Allah için ve Peygamberi için itaat ederse ve güzel amelde bulunursa ona mükâfatını iki defa veririz ve onun için bol bir rızık hazırlamışızdır. Bu mübarek ayetler de üzerlerine düşen dinî vazifeleri ifa ile vasıflanmış olan temiz eşlerin kat kat sevaba nail ve büyük bir geçime muvaffak olacaklarını müjdeliyor. Ve onların diğer kadınlar arasında büyük bir üstünlüğe sahip olduklarını ve ne kadar temizce bir tarzda konuşup hareket edeceklerini telkin buyuruyor. Ve o muhterem annelerimizin hanelerinde ikamet edeceklerini, cahiliye merasiminden uzak bulunmalarını ve namazlarını eda edip, zekâtlarını vererek bir hayat temizliği içinde yaşayacaklarını ve kendi hanelerinde okunan ayetleri, hikmetleri hatırlamakla mükellef bulunmuş olduklarını beyan buyuruyor.

وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a Sizden İtaat ederse Kim Ve

(Ve kim ki, sizden Allah için ve Peygamberi için itaat ederse) Ey Resüli Ekrem'in muhterem eşleri! Kim ki, sizden biri takvada ve güzel geçinmede bulunursa, Hz. Peygamber'e karşı hürmetten, itaatten ayrılmazsa

وَتَعْمَلْ صَالِحًا

Salih bir amel Yaparsa Ve

(ve güzel amelde bulunursa) Üzerine düşen dinî vazifelerini güzelce ifaya çalışırsa

نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ

İki defa Mükafatını Ona veririz

(ona mükâfatını iki defa veririz) Onu dünyada da, ahirette de nimetlere kavuştururuz. Çünkü onları, hem ibadet ve itaatte bulunmuş, hem de Yüce Peygamber'in rızasını isteyerek onunla güzelce geçinmeye devam etmiş olacakları için kat kat sevaba, mükâfata liyakat kazanmış olurlar,

وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا

Hoş Bir rızık Onun için Hazırlamışsınız Ve

(ve onun için bol bir rızık hazırlamışsınız) Öyle ahlaki yüceliklere sahip bir peygamber eşi için bir bol rızık hazırlamışsınız. O, ahirette olacağı gibi dünyada da hoşnutluğunu alıp muazzam bir rızık, bir geçim vasıtasına nail olacaktır. Bu ilâhî vaat tahakkuk etmiştir. Şöyle ki: Daha sonra İslâm orduları bir nice kâfirlerin yurtlarını fetih ve nice hazinelerini elde etmiş, bütün Müslümanlar büyük servetlere kavuşmuşlardır. &-Özet olarak Ömerü'l Faruk, Radiallahu Anh'ın zamanı hilafetinde bütün Müslümanlara bol bol erzak verilmiş, hatta meme emer çocuklara bile tahsisat yapılmış ve özellikle Resulullah'ın temiz eşlerinin birine yıllık bin dinar tahsis edilmiş. Hz. Aîşe annemizin Resulullah'ın katındaki büyük mevkiine hürmeten onun için yıllık yirmi beş bin dinar tahsis edilmek istenilmişti. Fakat o muhterem annemiz, bunu kabul etmemiş, kendi arkadaşları olan diğer peygamber eşlerinden fazla bir şey almaktan kaçınmış, pek büyük bir eşitlik örneği göstermişti. Allah onlardan razı olsun. Essiracül Münir.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا

32.Ey Peygamber'in hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınıyorsanız. Sözü yumuşak bir eda ile söylemeyin ki kalbinde hastalık olan kimse ümide kapılmasın. Güzel söz söyleyin.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ

Kadınlardan Herhangi biri gibi Değilsiniz Peygamber Hanımları Ey

(Ey Peygamberin eşleri Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz) Ey büyük bir şerefe sahip olan muhterem müslüman hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz sizin kadriniz, sizin fazilet ve şerefınız pek büyük, pek yücedir eğer siz

إِنِ اتَّقَيْتُنَّ

Sakınırsanız Eğer

(takva sahibi bulunuyor iseniz) Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınıyorsanız Cenabı Hakkın hükmüne muhalefetten, Resul'i Ekrem'in rızasına aykırı hareketten kaçınıyor iseniz, öyle bir imtiyaza sahip bulunmuş olursunuz. Bundan dolayı insanlar ile konuşurken, bir yabancı erkeğin işiteceği bir

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalbinde vardır O kimse ki Yoksa ümide kapılır Sözü O halde yumuşak söylemeyin

(sözü yumuşak bir eda ile söylemeyin ki kalbinde hastalık olan kimse ümide kapılmasın) yani konuşmayı tatlıca bir şive ile ifade'i meramda bulunmayın ki sonra kalbinde bir fesat bulunan kalbi nifaka, kötü meyillere hazır olan kimse ümide düşer hürmet duygusundan mahrumiyetler içinde kalarak kendisi bir haince etki altında kalır

وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا

Güzel Bir söz Söyleyin Ve

(Ve Güzel söz söyleyin) Siz ey muhterem temiz eşler! Daima güzel söz söyleyin. Yani İslâm terbiyesi icaplarına uygun olup yanlış düşüncelere sebebiyet vermeyecek bir tarzda konuşmaktan ayrılmayınız.

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَاطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

33.Ve hanelerinizde oturunuz ve evvelki cahiliye zamanındaki açılış gibi açılı vermeyiniz ve namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz ve Allah'a ve Peygamberine itaat ediniz ve ey ehli beyt! Allah sizden ancak kiri götürmek ve sizi temiz kılmak dilemektedir.

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ

Evlerinizde Oturun Ve

(Ve hanelerinizde oturunuz) Ey muhterem Resulullah'ın eşleri ve müminlerin hanımları hanelerinizde oturunuz Kendi mübarek evlerinizde ikamette bulunmaya devam ediniz,

وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى

Evvelki Cahiliye Açılıp saçılması Açılıp saçılmayın Ve

(ve evvelki cahiliye zamanındaki açılış gibi açılıp saçılmayınız) Teberruc; Salınmak, ziyneti ve güzelliği göstermektir, kendisini tezyin ettikten sonra dışarıya çıkıp süsünü, endamını güzelliğini erkeklere göstermektir, açık saçık bir hâlde gururluca gezmektir, güzellik, ziynet itibariyle bir feleki burç gibi kendisini göstermeğe çalışmaktır ki. İşte Allahu Teâlâ hazretleri Hz. İsa ile Hz. Muhammed Aleyhimesselem in aralarındaki fetret devrelerinde yaşamış olan o gayrı müslim kadınların vaziyetini takınmayınız buyuruyor. Onlar, örtünmeye riayet etmez, açık saçık gezerek ziynetlerini ona, buna gösterir, mağrurane bir vaziyet alırlardı. Böyle bir hareket ise insanlık terbiyesine aykırıdır, hiçbir mümin kadın için uygun değildir. Özellikle Yüce Resul'ün ailesinden bulunmak şerefine sahip olan muhterem bir şahsiyet için böyle bir vaziyette bulunmak elbette ki, asla münasip değildir, mümin hanımlar ise o Allah resulünün hanımları gibi olmak zorundadır.

وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ

Zekatı Verin Ve Namazı Hakkıyla eda edin Ve

(ve namazı dosdoğru kılınız) Ve Ey peygamber hanımları ve müminlerin hanımları namazı dosdoğru kılınız Çünkü namaz en büyük bir ibadettir. Namaz, insanı her türlü kötü hareketlerden, çirkin amellerden men eder, alıkoyar. Ve zekâtı veriniz Bu da mühim bir malî ibadettir, bu şekilde insanlığa hizmette bulunmuş, başka kadınlara da bir uyulacak örnek teşkil etmiş olursunuz,

وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat edin Ve

(ve Allah'a ve Peygamberine itaat ediniz) Her hususta Allah Teâlâ'nın ve Cenabı Peygamber'in emirlerine, tavsiyelerine uymaktan ayrılmayınız, sizin ebedî şeref ve saadetiniz buna bağlıdır,

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ

Ehl-i Beyt Kiri Sizden Gidermesini Allah İstiyor Ancak

(ve ey ehli beyt Allah sizden ancak kiri gidermek istiyor) Ve ehli bayt! Ey Yüce Resul'ün haneyi saadetinden bulunma şerefine nail olan muhterem müslüman hanımlar! Ve ey o yüce haneye mensup olan erkekler ve kadınlar. Ve ey mümin erkek ve kadınlar Allah sizden ancak kiri götürmek Şerefınızı ihlal edecek günahları, şeytani vesveseleri yok etmek istiyor

وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

Bir temizleme ile Sizi temizlemesini Ve

(ve sizi tertemiz kılmak istiyor) Sizi bütün lekelerden, hissi ve manevî noksanlıklardan uzak ve temiz bir halde bulundurmak dilemektedir. Bütün bu emirler, yasaklar böyle birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Artık şüphe yok ki, böyle bir ilâhi korumaya nail olmak için ilâhi emirlere, yasaklara riayet etmek ve o Yüce Yaratıcıya daima şükür arzında bulunmak en mühim bir kulluk vazifesidir.

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

34.Ve hanelerinizde Allah'ın ayetlerinden ve hikmetten okunanları hatırlayınız. Şüphe yok ki, Allah her şeyin iç yüzünü bilendir.

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ

Hikmetten Ve Allah'ın Ayetlerinden Evlerinizde Okunuyor O şeyleri ki Düşünün Ve

(Ve hanelerinizde Allah'ın ayetlerinden ve hikmetten okunanları hatırlayınız) Ve Ey muhterem temiz eşler! Hanelerinizde Resul'i Ekrem vasıtasıyla Allah'ın ayetlerinden Kur'anı Kerim'den ve hikmetten Hz. Peygamberin sünnetinden, hadis-i şeriflerden veya Kur'anı Kerim'e ait hükümlerden, öğütlerden okunanları hatırlayınız kendi nefislerinizde onları güzelce düşününüz veya onları başkalarına vaaz ve talim için telkin buyurunuz

إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

Her şeyden haberdar Bütün inceliklere vakıf Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah her şeyin iç yüzünü bilendir) evet Allah el lâtifir hakkınızda lütuf ve yardımı pek çoktur, o sayededir ki, öyle bir Yüce Peygamber'in ailesinden bulunmak şerefine nail bulunuyorsunuz ve o Yüce yaratıcı el Habir dir bütün mahlûkatının hallerini bilmektedir. Sizin de bütün hal ve hareketleriniz Allah katında tamamen malûmdur. Üzerlerinize düşen vazifelere riayetinizin mükâfatına elbette ki, sizleri nail buyuracaktır.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ
وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ
وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

35.Şüphe yok ki, İslâmiyet'i kabul eden erkekler ve İslâmiyet'i kabul eden kadınlar ve iman eden erkekler ve iman eden kadınlar ve itaate müdavim, erkekler ve itaate devam eden kadınlar ve sadakatli erkekler ve sadakatli kadınlar ve sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar ve hak için mütevazı erkekler ve tevazuda bulunan kadınlar ve sadaka veren erkekler ve tasadduk ta bulunan kadınlar ve oruç tutan erkekler ve oruçlu kadınlar ve namuslarını koruyan erkekler ile muhafaza eyleyen kadınlar ve Allah Teâlâ'yı çokça zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya onlar için Allah Teâlâ bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat hazırlamıştır. Bu mübarek ayet de, on büyük vasıf ile vasıflanmış olan erkeklerin ve kadınların ilâhi mağfirete nail olacaklarını ve büyük bir mükâfata aday bulunduklarını şöylece müjdelemektedir.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ

Müslüman kadınlar Ve Müslüman erkekler Şüphesiz

(Şüphe yok ki, İslâmiyet'i kabul eden erkekler ve İslâmiyet'i kabul eden kadınlar) Yani: İslâmiyet'e dâhil ve Allah'ın hükmüne boyun eğmiş olan erkekler ile kadınlar, bu birinci vasfa sahip bulunanlar

وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlar Ve Mü'min erkekler Ve

(ve iman eden erkekler ve iman eden kadınlar) tasdik edilmesi gereken dinî hükümleri, hakikatleri tasdik edici bulunan erkekler ile kadılar, bu ikinci vasıf ile de nite lenmiş olanlar

وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ

İtaatkar kadınlar Ve İtaatkar erkekler Ve

(ve itaate devam eden erkekler ve itaate devam eden kadınlar) İman ve İslâmiyet hususunda ihlâs sahibi olan erkekler ve kadınlar, bu üçüncü vasfı da kazananlar

وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ

Sadık kadınlar Ve *Sadık erkekler* Ve

(ve sadakatli erkekler ve sadakatli kadınlar) Söz ve amel bakımından doğruluktan ayrılmayan erkekler ile kadınlar, böyle dördüncü bir vasfa da sahip bulunanlar

وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ

Sabreden kadınlar Ve *Sabreden erkekler* Ve

(ve sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar) İbadet ve itaat hususunda, günahlardan kaçınmak hususunda sabır ve sebata sahip olan erkekler ile kadınlar, böyle beşinci bir vasıf ile de vasıflanmış bulunanlar

وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ

Gönülden bağlı kadınlar Ve *Gönülden bağlı erkekler* Ve

(ve hak için mütevazı erkekler ve tevazuda bulunan kadınlar) Allah için kalpleriyle, bütün bedeni azalarıyla, Allah korkusundan, tevazudan ayrılmayan erkekler ile kadınlar, böyle altıncı bir vasıf ile de donanmış bulunanlar

وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ

Sadaka veren kadınlar Ve *Sadaka veren erkekler* Ve

(ve sadaka veren erkekler ve tasaddukta bulunan kadınlar) Mallarından harca-yan, zekât gibi, sadaka gibi malî vazifelerini gizli ve açık olarak yerine getiren erkek-ler ve kadınlar, böyle yedinci bir vasıf ile de vasıflanmış bulunanlar

وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ

Oruç tutan kadınlar Ve *Oruç tutan erkekler* Ve

(ve oruç tutan erkekler ve oruçlu kadınlar) Farz ve nafile kabilinden oruç tutarak kalbi temizlemeye çalışan erkekler ve kadınlar, bu gibi sekizinci bir vasıf ile nitelenmiş olanlar

وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ

Koruyan kadınlar Ve *İrızlarını Koruyan erkekler* Ve

(ve namuslarını muhafaza eden erkekler ile namuslarını muhafaza eyleyen ka-dınlar) Haram şeylerden, gayrı meşru arzulardan nefislerini korumaya muvaffak olan erkekler ve kadınlar, böyle dokuzuncu bir vasfa, bir ahlâk temizliğine sahip bulunanlar

وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ

Zikreden kadınlar Ve *Çok Allah'ı Zikreden erkekler* Ve

(ve Allah Teâlâ'yı çokça zikreden erkekler ve zikreden kadınlar) Kalpleriyle ve Lisanlarıyla vakit vakit Allah'ı zikre devam eden, bu güzel onuncu vasıf ile de ruhlarını aydınlatmaya muvaffak bulunmuş olan zatlar, gerek erkek ve gerek kadın olsunlar, var ya. Onlar, Allah katında ne kadar makbul, selâmet ve saadete namzet kullardır!

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Ve *Bir mağfiret Onlar için Allah Hazırlamıştır*

(onlar için Allah Teâlâ bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat hazırlamıştır) Ce-nabı Hak onlar için o güzel ibadet ve itaatleri sebebiyle pek büyük bir mükâfat da ha-zırlamıştır o mükâfata mutlaka nail olacaklardır. O güzel amelleri inançları sebebiyle, onların bir nice küçük günahları af edilecek ve örtülecektir, Ne büyük bir ilâhi lütuf! Her mükellef insan erkek olsun, kadın olsun, bu yüce gayeyi düşünmeli, üzerine dü-şen dinî, ahlaki vazifelerini bir şevk ve gönül rahatlığı ile ifaya çalışmalıdır.

&-Bir rivayete göre Peygamber Efendimizin Ümmü Seleme adındaki muhterem eşi, demiş ki: Ya Resulullah! Ne için Kuran-ı Kerim'de erkekler zikredildiği gibi biz kadınlar zikredilmiyoruz? Sonra bir gün kulak vermiş dinlemiş ki: Resul-i Ekrem, min-berde cemaate hitaben bu ayeti kerimeyi okuyor. Diğer bir rivayete göre de Peygam-ber Efendimizin muhterem eşleri hakkında ayeti kerime nazil olunca diğer İslâm ka-

dınları: "Bizim hakkımızda neden bir şey nazil olmadı" diye telâşa düşmüşler, kendilerinin de güzel amellerinin makbul olup olmadığını anlamak istemişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, o güzel vasıflar ile nitelenmiş olanların gerek erkek ve gerek kadın bulunsunlar Cenabı Hakkın lütfuna mazhar olacakları kendilerine müjde olunmuştur

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا

36.Ve bir mümin ve bir mümine için sahih değildir ki, Allah ve Resul bir işe hükmettiği vakit onlar için kendi işlerinden dolayı o ilahi hükme karşı bir seçme hakkı olsun. Ve her kim Allah'a ve Peygamberine isyan ederse artık apaçık bir sapıklık ile sapıtmış olur.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın ve Yüce Peygamber'in emir ve hükmüne muhalefetin caiz olmadığını bildiriyor ve Resul-i Ekrem'in Hz. Zeynep ile evlenmesindeki hikmete ve cahiliye zamanına ait bir âdetin iptal edilmiş olduğuna işareti kapsamaktadır.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ

Ne bir mü'min için Ve Mü'min bir erkek için Olmadı Ve

(Ve bir mümin ve bir mümine için sahih değildir) uygun ve doğru olmaz ki,

إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا

Bir işe Resulü Ve Allah Hüküm verdi O vakit ki

(Allah ve Resul'ü bir işe hükmettiği vakit) Bir muamelenin yapılmasını takdir ve emir buyurduğu zaman

أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ

İşlerinden Seçme hakkı Onlar için Olması

(onlar için kendi işlerinden dolayı bir seçme hakkı olsun) O ilahi hükme, o peygamber emrine karşı aykırı bir seçme hakkı olsun bu asla caiz olamaz. Onlar için bir vecibedir ki, Cenabı Hak ve onun Resulü neyi tercih etmiş olurlarsa ona rıza ile tabi olsunlar, ona muhalif reyde bulunmasınlar

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İsyân ederse Kim Ve

(ve her kim Allah'a ve Peygamberlerine isyan ederse) Hangi bir hususta muhalefet göstererek kendi görüşüne göre harekette bulunmak isterse

فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا

Apaçık Bir sapma ile Sapmıştır Artık gerçekten

(artık apaçık bir sapıklık ile sapıtmış olur) Pek açık bir hataya, bir günaha düşmüş bulunur. Bundan dolayı her müslüman için gereklidir ki, Allah Teâlâ'nın ve Resul-i Ekrem'inin emir ve buyruğuna tam bir ihlâs ile uysun. İsterse o emir ve buyruk görünürde bir meşakkatî, bir kalbi isteklere aykırılığı gerektirsin. Çünkü haddizatında menfaat ve selâmetin kendisi o emir ve buyruğa uymaya bağlıdır.

&-Bu âyeti kerime, Hz. Zeynep Binti Caşş hakkında nazil olmuştur. Bu Zeynep Radiallahu anha Resul-i Ekrem'in halası Ümeyme Binti Abdulmuttâlîb'in kızı idi. Peygamber Efendimiz, bunu kendisine oğulluk edinmiş olduğu azatlısı Zeyd ibni Harise ile evlendirmek istemişti. Hz. Zeynep ise, yüksek bir tabiata sahip, Hz. Peygamber'in ailesine mensup olduğu için azatlısı bir köle ile evlendirilmesini garip görmüş "Ya Resulullah Halanızın kızını kölenize mi lâyük görüyorsunuz" demişti. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş. Resulullah'ın emrine muhalefetin caiz olmadığını bildirmiş oldu. Hz. Zeynep de evlenme işini Peygamber Efendimize bıraktı, onun emrine uyarak Zeyd ile evlenmeyi kabul etti. Allah onlardan razı olsun!

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ
وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا
قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ
أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

37.Ve hatırla o zaman ki: 0 kendisine Allah'ın nimet verdiği ve senin de kendisine ihsan ettiğin kimseye "eşini kendin için tut ve Allah'tan kork" diyordun ve kendi içerisinde Allah'ın açığa çıkaracağı sesi gizliyordun ve insanlardan korkuyordun. Hâlbuki korkmaya en fazla lâıyk olan Allah'tır. Sonra Zeyd o kadından alâkasını sona erdirince onu seninle evlendirdik. Taki: Oğulluklarının alâkalarını eşlerinden kestikleri zaman o eşlerde müminler üzerine bir darlık bir günah olmasın ve Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ

Kendisine Sen ni'met verdin Ve Kendisine Allah Ni'met verdi O kimseye ki Diyordun O vakit Ve

(Ve hatırla o zaman ki: 0 kendisine Allah'ın nimet verdiği ve senin de kendisine ihsan ettiğin kimseye diyordun) Ey Habibim hatırla o zaman ki, Allah'ın Kendisini İslamiyet'e nail ve Hz. Peygamber'in huzurunda bulunarak güzelce bir terbiyeye muvaffak buyurduğu. Ve senin de kendisine ihsan ettiğin kendisini azat ederek oğulluk edindiğin kimseye Zeyd Bin Harise'ye hitaben diyordun ki

أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ

Allah'tan Sakın Ve Eşini Üzerinde Tut

(eşini kendin için tut ve Allah'tan kork) Zeyneb Radiallahu Anhayı nikâhın altından ayırma ve Allah'tan kork eşlik hukukuna riayet et. Onu boşama diyordun. Öyle bir tavsiyede bulunuyordun.

وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ

Onu ortaya çıkarıcıdır Allah O şeyi ki İçinde Gizliyordun Ve

(Ve kendi içerisinde Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi gizliyordun) Zeyd'in, eşi Zeyneb'i boşayacağını ve senin temiz eşlerine katılacağını bir ilahi ilham ile biliyordun ve bunu gizliyordun

وَتَخْشَى النَّاسَ

İnsanlardan Korkuyordun Ve

(ve insanlardan korkuyordun) Bu ilahi ilhamı insanlara bildirdiğin takdirde dedikoduda bulunacaklarını, hakkında suizan edeceklerini düşünüyordun,

وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ

Ondan korkmaya Daha layıktır Allah Ve

(hâlbuki kendisinden korkmaya en ziyade layık olan Allah'tır) Asıl Allah'tan korkmalıdır, ilâhi emre aykırı bir sözde, bir harekette bulunmamalıdır. Binaenaleyh ilâhi emir ve takdire dayanmış olan bir şeyi insanlara haber vermekten korkmaya mahal yoktur,

فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا

Onu sana nikahladık Alakayı Ondan Zeyd Kesti Ne zaman ki

(sonra Zeyd o kadından alâkasını sona erdirince) Hz. Zeynep'ten ayrılınca onu boşayıp iddeti bitince, aralarında evlilik münasebeti kalmayınca onu seninle evlendirdik Yani: Onu nikâhın altına almak için sana emrettik veya onu bir akit vasıtasıyla olmaksızın senin eşin kıldık, onu öyle güzel bir şerefe nail buyurduk

لَكِنِّي لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجٍ أَدْعِيائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا

Alakalarını Kendilerinden Bitirdiler O vakit ki Evlatlıklarının Zevzelerinde Bir darlık Mü'minlere Olmaması için

(Taki: Oğulluklarının alâkalarını eşlerinden kestikleri zaman o eşlerde müminler üzerine bir darlık bir günah olmasın) O eşler ile evlenmek hususunda o eşlerde müminler üzerine birer darlık bir günah, bir mesuliyet olmasın Yüce Peygamber bu hususta da bir uyulacak örnek bulunsun. Çünkü cahiliyet zamanında bir kimse kendi üvey annesiyle bile evlendiği halde azatlısı olan bir kölesinin vefatından veya boşamasından sonra eşiyle evlenemezdi. Bunu caiz görmüyorlardı. İşte bu cahiliyet adedi de bu ilâhi emir ile ortadan kaldırılmış bulundu, Resulullah efendimizin de Zeynep Radiallahu Anh ile evliliği de bir hikmete dayanmış bulundu

وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

Yerine getirilmiş Allah'ın Emri Oldu Ve

(ve Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu) Zeynep Radiallahu Anh anın nikâh'ı işi hakkındaki ilâhi takdir yerine gelmiş oldu. Evvela: Zeyd ile evlendirilmesi, sonra da Resulullah'ın eşlerinden olmak şerefine nail bulunması: bütün ilâhi takdirlerin birer tecellisinden başka değildir. "Zeyd Bin Haris'e Radiallahu Anh, Zeynep Radiallahu Anha ile evlenmişti. Fakat Hz. Zeyneb'in yüksek bir aileye mensup ve kendisine karşı büyüklük gösterir bir vaziyette bulunduğunu takdir ederek onu daha sonra boşamıştı. Resul-i Ekrem'in Zeynep Hazretlerine kalben bir meyil göstermiş olduğu iddia edilemez. Resul-i Ekrem'in ahlakı, yüce yaratılışı buna manidir. Öyle bir meyli bulunsa idi, onu daha evvel nikâhı altına alabilirdi. Ancak o mübarek annemiz, vaktiyle Resul-i Ekrem'in emrine itaat etmiş, sonra boşanarak üzüntülü kalmış ve Hz. Peygamber'in halası kızı bulunmuş olduğu için Yüce Peygamber Efendimiz onun hakkında bir iltifat ve bir teselli olmak üzere onu da mübarek eşleri arasında katmıştır.

&-Hz. Aişe buyurmuştur ki: Diyanetçe yani dine bağlılık hususunda Zeyneb'ten hayırlı kadın yoktur. Takva sahibi ve doğru sözlü idi. Sılayı rahme riayetkâr ve sadakası çok idi. Hz. Peygamberin hicretinin yirminci senesinde vefat etmiştir. Allah onlardan razı olsun.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا

38.Allah'ın kendisi için mukadder kıldığı bir şeyde Peygamber üzerine bir güçlük yoktur. Evvelce gelip geçmiş olanların haklarındaki ilâhî sünnet gibi ve Allah'ın emri yerine getirilmiş bir kader bulunmaktadır. Bu mübarek ayetler de Yüce Peygamberimiz için Allah tarafından takdir edilmiş olan hangi bir şeyden dolayı bir meşakkat, bir sorumluluk olmadığını bildiriyor. Bu gibi mukadderatın peygamberlik vazifesini ifa eden ve Cenabı Hak'tan başka hiçbir kimseden korkmayan diğer Yüce Peygamberler hakkında da cari olmuş olduğunu haber veriyor. Ve Hz. Muhammed'in erkeklerden hiçbir kimsenin babası olmadığını, Bilen ve Yaratan Allah'ın bir resulü ve peygamberlerin sonuncusu olduğunu beyan ile şanını yüceltmektedir.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ

Kendisi için Allah Takdir etti O şeyde ki Bir zorluk Peygambere Olmadı

(Allah'ın kendisi için mukadder kıldığı bir şeyde Peygamber üzerine bir güçlük yoktur) Nasip ve kısmet buyurduğu hükümde Mesela: Nikâh meselesinde peygamber üzerine bir güçlük yoktur. Bu, meşrudur, mukadderdir, bundan dolayı ümmetin fertleri hakkında bir güçlük olmadığı halde neden bir Yüce Peygamber hakkında bir güçlük bulunsun. Bu hal

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Gelip geçtiler O kimseler içinde ki Allah'ın Kanunu

(evvelce gelip geçmiş olanların hakkında ilâhî sünnet gibi dir) Yani evvelki Peygamberler ki Onlar da kendileri için mubah olan şeyleri yapmışlardı.

Mesela: Birden fazla eşlere sahip bulunmuşlardı. Bu cümleden olarak Davut Aleyhisselam'ın yüz eşi ve üç yüz cariyesi, Süleyman Aleyhisselam'ın da üç yüz eşi ve yedi yüz de cariyesi var imiş. Artık Son Peygamber Hazretlerine öyle sınırlı birkaç eş neden çok görülsün? Onlar eşleri hakkında her bakımdan adaleti, eşitliği uygulamaya kadir ve onların varlıkları eşleri için ebedî saadete sebep bulunmuştur

وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا

Takdir olunmuş Bir kader Allah'ın İşi Oldu Ve

(ve Allah'ın emri yerine getirilmiş bir kader bulunmaktadır) İşte Resüli Ekrem'in Hz. Zeynep ile evlenmesi de mukadder olduğundan o evlilik gerçekleşmekle bu kader, bu ilâhi hüküm gerçekleşmiştir.

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

39.Onlar ki, Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler ve ondan korkarlar ve Allah'tan başka bir kimseden korkmazlar ve hesap görücü olmaya da Allah kâfidir.

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ

Ondan korkarlar Ve Allah'ın Gönderdiklerini Tebliğ ederler Onlar ki

(Onlar ki, Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler ve ondan korkarlar) O haklarında ilâhi sünnet uygulanmış olan Peygamberler ki Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler. Ümmetlerine gerek nikâha ve gerek diğer şeylere ait ilâhi hükümleri bildirirlerdi, ve O Yüce Yaraticıdan korkarlar Peygamberlik görevini ifa hususunda kimseden sıkılmazlardı,

وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ

Allah'tan Ancak Bir kimseden Korkmazlar Ve

(ve Allah'tan başka bir kimseden korkmazlar) Artık peygamberlerin en üstünü olan Hz. Muhammed de elbette ki, yalnız, Allah Teâlâ'dan korkar, insanların dedikodusuna iltifatta bulunmaz

وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

Hesap görücü olarak Allah Yeter Ve

(ve hesap görücü olmaya da Allah kâfidir) O hikmet sahibi mabut kullarının amellerini tesbit eder ve onları muhasebeye tâbi tutar. Bundan dolayı layık olan odur ki, yalnız o Yüce Yaraticıdan korkulsun, onun rızasına aykırı hareketlerden kaçınılsın.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

40.Muhammed Aleyhisselam sizin erkeklerinizden hiç birinin babası değildir ve lâkin Allah'ın Resulüdür ve Peygamberlerin sonuncusudur ve Allah her şeyi tamamen bilendir.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ

Sizin erkeklerinizden Birisinin Babası Muhammed Olmadı

(Muhammed Aleyhisselam sizin erkeklerinizden hiç birinin babası değildir)Evet, Ey insanlar! Biliniz ki: Muhammed Aleyhisselam, soy itibariyle hiçbirinin babası değildir bununla beraber Zeyd Bin Harise'nin de babası değildir. Onu vaktiyle oğulluk edinmekle o, hakikaten Hz. Peygamber'in oğlu olmuş değildir ki, onun boşanmış eşiyle evlenmesi, caiz olmasın.

وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

Peygamberlerin Sonuncusudur Ve Allah'ın Resulü Fakat

(ve lakin Allah'ın Resulüdür ve Peygamberlerin sonuncusudur) Bu sebeple ümmeti hakkında babalarından daha önce gelir, daha şefkatlidir ve daha iyilik ister, onların ebedî hayatlarına sebeptir. Ve o yüce resul ve Peygamberlerin sonuncusudur Ar

tık onunla risalet ve peygamberlik zinciri sona ermiştir, başka bir Peygamber daha gelmeyecektir, onun peygamberliği bütün insanlığı kıyamete kadar kapsar. Hz. İsa Peygamberimizden evvel Beni İsrail'e gönderilmiş bir Peygamber idi. Daha sonra kıyamete yakın dünyaya inmesi, yani bir peygamberlik vazifesine sahip olarak değildir, o da Son Peygamber Efendimizin şeriatıyla amelde bulunacaktır. Onun kıblesine yönelerek namaz kılacaktır,

وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Şeyi Her Allah Olandır Ve

(ve Allah her şeyi tamamen bilendir) bundan dolayı hikmet ve faydaya en lâyık olan şeyleri de hakkıyla bilir ve Hz. Muhammed'in Son Peygamber olması da o hikmet sahibi Yaraticının ilim ve hikmeti gereği bulunmuştur.

&-Resul-i Ekrem Efendimizin Hz. Hatice'den Kasım, Tayyib ve Tahir adında üç oğlu dünyaya gelmiş ve daha bulûğ çağına ermeden vefat etmişlerdir ve Maniye adındaki eşinden de İbrahim adındaki oğlu dünyaya gelmiş, daha süt emer çocuk iken vefat etmiştir. Ve Hz. Hatice'den dört kızı da dünyaya gelmiştir ki: Zeynep, Rukiye, Ümmü gülsüm ve Fatimetüzzehra adında bulunuyorlardı. Bunlardan üçü, Resulullah efendimiz hayatta iken vefat etmişlerdir. Hz. Fatime de Peygamber Efendimizin irtihalinden altı ay sonra vefat etmiştir. Allah Teâlâ cümlesinden razı olsun. "Zeyd Bin Harise" Ebu Üsametülkelbi, Peygamber Efendimizin pek sevgili bir kölesi idi. Annesi mensup olduğu "Mein" kabilesini ziyarete giderken yanında bulunan bu çocuk esir tutulup Mekke-i Mükerrreme'ye götürülmüş, orada satılığa çıkarılmış, Hekim Bin Hizam tarafından satın alınarak teyzesi Hz. Hatice'ye bağışlanmış, Hz. Hatice Radiallahu Anha da onu Resul-i Ekrem'e hibe etmişti. Peygamber Efendimiz de henüz sekiz yaşında bulunan Zeyd'i azat edip oğulluğuna kabul buyurmuş, çok sevgilisi bulunmuştu, Onları babalarına nispet ederek çağırın ayeti kerimesinin nüzulüne kadar ona "Zeyd Bin Muhammed'e" denilirdi. Zeyd'in babası Harise, oğlunun bu kayıp olmasından dolayı çok üzülmüş bulunuyordu. Daha sonra Kelb oğullarından bazı kimseler Hac mevsiminde Zeyd'i görmüşler, gidip babasına haber vermişlerdi. Babası ile amcası Keab Mekke-i Mükerrreme'ye gelmişler, fidye mukabilinde Zeyd'i Resul-i Ekrem'den almak istemişlerdi. Peygamber Efendimiz de Zeyd'i serbest bıraktı, Zeyd'de Hz. Peygamber'i ana babasına tercih ederek peygamberin yanından ayrılmak istemedi. Resul-i Ekrem de onu kendisine oğul edindi. Bundan memnun olan babası ve amcası geri dönüp gittiler. Zeyd Radiallahu Anh, ilk İslâmiyet'i kabul edenlerin üçüncüsü veya dördüncüsüdür. Hz. Hatice ile Ebubekirissıddık ve Aliyülmurteza'dan sonra İslâm şerefine nail olmuştur. Bedir savaşında hazır olup galibiyet müjdesini Medine-i Münevvere'ye getirmişti. Hicretin sekizinci senesi Rum'lara karşı Şam'a gönderilen birliğe komutan olarak tayin edilmiş, mütede vuku bulan bir çarpışmada şehit düşmüştür. Kendisinden sonra, kumandanlığı üstlenen Cafer ibni Ebu Talip Hazretleri de bu muharebede şehit olmuştur. Allah Teâlâ ikisinden de razı olsun. Resul-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vessellem Hazretleri bu iki muhterem mücahit'in şehitlik haberini alınca çok üzülmüş ve ağlamıştır. Bu Zeyd Radiallahu Anha'dan başka hiçbir sahabinin ismi Kuran-ı Kerim'de zikredilmiş değildir. Kendisinden ve oğlu Usame'den bir hayli hadisi şerif nakl olunmuştur. Ne büyük muvaffakiyettir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

41.Ey iman etmiş olanlar! Allah'ı çokça zikir ile zikrediniz.

Bu mübarek ayetler de müminlerin Hak Teâlâ Hazretlerini zikir ve tesbih ile mükellef olduklarını bildiriyor. Ve o Yüce Mabudun ve Melâike-i Kiram'ın müminler hakkındaki merhamet ve şefkatlerini beyan buyuruyor ve o müminleri haklarında hazırlamış pek yüce mükâfat ile müjdelemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar!) Ey Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tasdik etmek şerefine nail bulunanlar!

اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

Çokça Bir zikirle Allah'ı Zikredin

(Allah'ı çokça zikir ile zikrediniz) O Yüce Mabudu daima tesbihe zikir eylemeye tak dise kutsamaya, temcide yüceltmeye devam eyleyiniz, gafilce bir halde yaşamayınız

وَسَبِّحْهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

42. Ve O'na sabah ve akşam tesbihte bulunun.

وَسَبِّحْهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

Akşam Ve Sabah Onu tesbih edin Ve

(Ve O'na sabah ve akşam tesbihte bulunun) O Kerem Sahibi Yaratıcıya sabah ve akşam öyle faziletli vakitlerde ve sair zamanlarda tesbihte bulunun onun ilâhi zatını lââyık olmayan şeylerden tenzihe devam eyleyiniz. O mukaddes mabudunuzun hakkı- nızdaki nimetlerine karşı şükran vazifesini ifaya çalışınız. Allah noksan sıfatlardan yücedir, hamd Allah'a mahsustur, Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah en büyüktür, güç ve kuvvet ancak Allah'tandır denilmesi en güzel bir tesbih ve takdisten ibarettir.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

43.0 Yüce Yaratıcı dır ki, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size merhamet buyurur, melekleri de. Ve müminler için pek merhametli bulunmaktadır.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ

Melekleri de Ve Üzerinize Rahmet eder O zattır ki O

(0 Yüce Yaratıcı ve onun melekleri size merhamet eder) Evet. O Yüce Mabudu zikre, tesbihe devam ediniz. Çünkü O Yüce yaratıcı dır ki Ey müminler, size merhamet eder. Ve onun melekleri de Hakkınızda istiğfarda bulunurlar. Onların da böyle mağfiret talebinde bulunmaları, müminler hakkında bir merhametten, bir şefkatten başka değildir. O yüce yaratıcının merhameti ve meleklerin hakkınızda ki istiğfarları

لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

Nura Karanlıklardan Sizi çıkarması için

(Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak içindir) Sizi karanlıklardan Küfürden ve günahlardan nura imana ve ibadet ve itaate çıkarmak için size merhamet buyurur sizi iman ve itaat dairesinde yaşatır

وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

Çok merhametli Mü'minlere karşı Olandır Ve

(Ve müminler için pek merhametli bulunmaktadır) Ve O Yüce Mabut bütün müminler için dünyada da ve ahirette de pek merhametli bulunmaktadır. Bunun içindir ki, müminleri, dünyada hallerinin iyiliğini, şanlarının yücelmesini temin edecek şeyler ile mükellef kılmış, onları zikir ve fikre, ibadet ve itaate teşvik buyurmuştur. Melekleri de onların haklarında duada bulundurmıştır.

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا

44. Ona kavuşacakları gün duaları, selâmdır ve onlar için pek şerefli bir mükâfat hazırlamıştır.

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ

Selamdır Ona kavuşacaklar O gün ki Onlara iltifatı (duaları)

(Ona kavuşacakları gün duaları, selâmdır) O Şanı Yüce Yaratıcının, müminler hakkında daha bu dünyada iken öyle ilâhi merhametinin tecelli etmiş olduğu gibi. Ona kavuşacakları gün de ahiret âleminde de cennetlere dâhil, Allah'ı görmeye nail olacakları vakit de duaları o müminler hakkında Cenabı Hakkın veya meleklerin sağlık,

selâmet, saadet dilemesi de selâmdır. Onların her türlü korkudan, afetten, emin, selâmete nail olduklarını kendilerine müjdedir,

وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا

Değerli Bir mükâfat Onlar için Hazırlamıştır Ve

(Ve onlar için pek şerefli bir mükâfat hazırlamıştır) Ve Allah Teâlâ Hazretleri o müminler hakkında sırf ikram ve iltifat için öyle selamet ve saadete kavuşmakla beraber pek şerefli bir mükâfat da hazırlamıştır. O da ebediyen cennetlerde kalmalarıdır, Allah'ı görmeye mazhar olarak ebedi bir ruhani zevke nail olmalarıdır. Cenabı Hak cümlemize nasip buyursun. Âmin

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

45.Ey Peygamber! Şüphe yok ki, biz seni bir şahit ve bir müjdecî ve bir korkutucu olarak göndermişizdir.

Bu mübarek ayetler, Resûl-i Ekrem'in ne gibi güzel vasıflar ile vasıflanmış ve ne gibi bir nurani yete sahip bulunmuş olduğunu bildiriyor. Müminleri büyük bir ilâhi lütfâ mazhar olmakla müjdeliyor. Ve Yüce Peygamberin Hakka tevekkül ile mükellef ve ilâhi korumaya nail olup imansız kimselere iltifat etmekten uzak bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu Ve Bir müjdecî Ve Bir şahit olarak Seni gönderdik Şüphesiz biz Peygamber Ey

(Şüphe yok ki, biz seni bir şahit ve bir müjdecî ve bir korkutucu olarak göndermişizdir) şüphe yok ki biz seni Halkına kavmine insanlara bir şahit onların hallerine, tasdikte mi, yalanlamada mı bulunduklarına, kurtuluşa mı, sapıklığa mı müstait olduklarına şahit olmak üzere gönderdik. Ve bir müjdecî seni iman edenleri cennetle müjdelemeye ve bir korkutucu Dinsizleri de cehennem ateşiyle korkutmaya memur olarak göndermişizdir. Sen böyle bir risalet vazifesine sahip bulunmaktasın.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا

46.Ve Allahın izni ile bir davet edici ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ

Onun izni ile Allah'a Bir davetçi Ve

(Ve Allahın izni ile bir davet edici) Ve Ey Habibim Seni Allaha Cenabı Hakkı birlemeleri ve ona itaat etmeleri için o Yüce Mabudun izniyle onun gösterdiği kolaylık ve muvaffakiyet ile bir davet edici olmak üzere gönderdik, seni öyle yüce bir vazife ile görevli kıldık

وَسِرَاجًا مُنِيرًا

Aydınlatıcı Bir kandil olarak Ve

(ve aydınlatıcı bir kandil olarak) gönderdik ve ey hidayet rehberi olan Yüce Peygamber! Seni nurlandırıcı cehalet karanlıklarını gidererek etrafa hidayet nurları yayıcı bir kandil olarak gönderdik. Sen, insanlık muhitini, manevî nurlar ile aydınlatan, sahip olduğun ilâhi nurlar ile insanları diyanet ve hidayet yoluna sevk eden pek parlak bir kandil hükmünde bulunmaktasın. Kabiliyetli olan kimseler, senin yaydığın nurlardan iktibasa, onunla selâmet sahasına kavuşmaya muvaffak olurlar.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا

47.Ve müminleri müjdele, muhakkak ki, onlar için elbette Allah tarafından pek büyük ihsan vardır.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Müjdele Ve

(Ve müminleri müjdele) Ey hidayet rehberi olan Yüce Resul! Senin yaydığın nurlar ile vicdanlarını aydınlat, hidayet yolunu takip eden ehli iman Müminleri müjdele

بَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا

Büyük Bir lütf Allah'tan Şüphesiz onlara vardır

(muhabbât ki, onlar için elbette Allah tarafından pek büyük bir ihsan vardır) Onların şerefleri Allah katında pek âlidir veya onlara güzel amellerinden dolayı bir ilâhi Lütuf olarak kat kat sevaplar verilecektir. Rivayete göre Peygamberimizi mağfirete kavuşmakla müjdeleyen Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, diye. Fetih/2 âyeti kerimesi nazil olunca Eshabı Kiram demişler ki: Ya Resulullah Senin hakkında Cenabı Hakkın ne yapacağını bilmiş olduk, peki ya bizim hakkımızda ne yapacaktır? Bunun üzerine bu Müminleri müjdele ayeti kerimesi nazil olmuş müminler ilahi lütfâ nailiyetle müjdelenmişlerdir. Tefsiri Merağı

وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذْيَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

48.Ve kâfirlere ve münafıklara itaat etme ve onların ezalarını bırak ve Allah'a tevekkülde bulun ve Allah seni koruyucu olmaya kâfidir.

وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ

Münafıklara Ve Kâfirlere İtaat etme Ve

(Ve kâfirlere ve münafıklara itaat etme) Ve Ey Mahlûkatın en faziletlisi! Sen kâfirlerle ve münafıklara itaat etme onlara memur olduğun ahkâmı tebliğ et, kendilerine asla dostluk gösterme, senin aleyhindeki sözlerinden dolayı endişede bulunarak onlara karşı peygamberlik vazifeni ifadan geri durma,

وَدَعْ أَذْيَهُمْ

Ezalarını Bırak Ve

(ve onların ezalarını bırak) Onların eziyetlerine aldırma, meselâ: Hz. Zeynep ile evlenmenden dolayı öyle cahil, beyinsiz kimselerin dedikodularına ehemmiyet verme, sabır et, Cenabı Hak onların eziyetlerini senden uzaklaştıracaktır. Çünkü sen hak için çalışmaktasın, bütün insanlık hakkında hayır dilersin

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül et Ve

(Allah'a tevekkülde bulun) Her hususta Cenabı Hakka itimattan, teslimiyetten ayrılma

وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

Vekil olarak Allah Yeter Ve

(ve Allah Koruyucu olmaya kâfidir) O Kerem Sahibi Yaratıcı, bütün işlerinde seni muvaffak kılar, düşmanlarından korur, senin yaydığın İslâm dinî, bütün ufuklara yayılır. O Yüce Yaratıcı, seni bir mukaddes kuvvet ile güçlendirmiş bulundurmaktadır. Ne büyük bir ilâhi iltifat!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا

لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

49.Ey iman etmiş olanlar! İman sahibi olan kadınları nikâh ettiğiniz, sonra da onları daha kendilerine temas etmeden evvel boşadığınız vakit, artık sizin için onların üzerlerine sayacağınız bir iddet yoktur. 0 halde onları faidelendiriniz ve onları güzelce bir şekilde salıveriniz. Bu mübarek ayet, müminlerin aile hayatına ait mühim bir vazifelerini bildirmektedir, onların boşanması takdirine, nasıl insana yakışır bir tarzda hareket edeceklerini beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınları Nikah ettiniz 0 zaman ki İman ettiler 0 kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar!) Ey İslâm erleri! (iman sahibi olan kadınları nikâh ettiğiniz zaman)

ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ

Kendilerine temas etmeden Önce Onları boşadınız Sonra

(sonra da onları daha kendilerine temas etmeden boşarsanız) Onlar ile cinsel ilişkide ve cinsel ilişki hükmünde olan bir halveti sahihada yani Koca ile Kadının bir hanede, bir odada yalnız başlarına kapanmış bulunmadan boşadığınız vakit hemen nikâh bağı yok olmuş olur.

فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا

Onu sayacaksınız Bir iddet ki Üzerlerine Artık sizin için yoktur

(artık sizin için onların üzerlerine sayacağınız bir iddet yoktur) 0 boşadığınız eşlerinize o boşanmış kadınlara bir iddet gerekmez, evlilik bağı, kalmamış olacağından başkalarıyla evlenebilirler.

فَمَتَّعُوهُنَّ

(0 halde onları faydalandırın) Eğer kendilerine bir mehir tayin edilmiş ise o mehrin yarısını hak etmiş olurlar, o miktarı onlara veriniz ve eğer mehir adına bir şey tayin edilmemiş ise "müt'a" adıyla onlara bir miktar mal vermek lâzım gelir,

وَسَرَّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

Güzelce Bir salıvermeyle Onları salıverin Ve

(ve onları güzelce bir şekilde salıveriniz) 0 boşadığınız kadınları onları bir müddet hanenizde hapsedmeyin, bir iddet beklemeye mecbur kılmayın, kendilerine bir zarar vermeyin, ahlâki olmayan bir muamelede bulunmayın. Ehli Kitap ile nikâh ve boşanma hakkında da bu hüküm caridir. Müminlerin tahsis en zikredilmesi, müminlerin, mimineler ile evlenmeyi tercih etmelerine işaret içindir.

iddeti Nikâh; Vefat veya ayrıldıktan sonra geriye kalan nikâh izlerinin son bulması için şeran muayyen olan bir müddettir ki, bu müddet nihayet bulmadıkça kadın başkasıyla evlenemez. Bazı hususlarda koca için beklemek lazım gelir, başkasıyla evlenemez. Meselâ dört hanımı olan bir erkek, bunlardan birini boşasa bu kadının iddet'i bitmedikçe başka bir kadınla evlenemez ve boşadığı kadın iddet'i bitmedikçe onun kız kardeşiyle evlenemez. Boşanmış bir kadın, hayız görmüyorsa, boşandığı günden itibaren doksan gün bekler, hayız görüyorsa üç hayız görmekle iddet'i sona erer. Hamile bir kadında çocuğunu doğurmakla iddetten kurtulur. Kocasını ölüp hamile olmayan bir kadın da yüz otuz gün iddet bekler. Bu müddet bitmedikçe başkasıyla evlenemez.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي أَتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا

أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ

الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ

يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي

أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

50.Ey Peygamber! Şüphe yok ki, biz sana helâl kıldık, mehirlerini verdiği eşlerini. Ve Allah'ın sana ganimet olarak verdiği elinin altında bulunan cariye-leri. Ve seninle beraber hicret etmiş bir amcan kızlarını ve halan kızlarını ve dayın kızlarını ve teyzen kızlarını ve bir de iman etmiş bir kadın eğer nefsinin Peygambere bağışlarsa Peygamber de onu nikâhı altına almak isterse o da diğer müminlere değil Ey Peygamber sana mahsus olmak üzere helâl kılınmıştır. Onların diğer müminlerin üzerine eşleri ve sağ ellerinin malik olduğu cariyeleri hakkında ne farz etmiş olduğumuzu elbette bilmişizdir. Sana bu böyle bir aile teşkilini helâl kıldık taki senin üzerine bir darlık olmasın. Ve Allah yarlıgayıcı,

bağışlayıcı bulunuyor. Bu mübarek ayet de Resuli Ekrem Hazretlerine hangi kadınlar ile evlenmen helâl ve hangi kadınların o Yüce Peygamber'e mahsus olduğunu bildiriyor. Ve diğer ehli iman hakkında da hangi kadınlar ile nikâhın, yaklaşmanın, helâl bulunduğunu ve gafur ve rahim olan Cenabı Hakk'ın bu hususta Resuli Ekrem'ine kolaylık göstermiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي أَتَيْتَ أَجُورَهُنَّ

Mehirlerini **Verdin Onlar ki Zevcelerini Sana Helal kıldık Şüphesiz biz Peygamber Ey**

(Ey Peygamber şüphe yok ki, mehirlerini verdiği eşlerini biz sana helal kıldık)

Bir ilâhi lütuf olmak üzere biz sana dinen meşru bulundurduk onlar ile aranızda evlilik bağı meydana gelmiştir. &-Nikâh akit edilirken belirtilen mehir, ya hemen verilir veya bir sure ile kayıtlı bulunur. Her iki takdirde de nikâhın sıhhati bakımından mehir verilmiş sayılır, cinsel yaklaşma helâl olur.

وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ

Sana Allah Ganimet verdi O şeylerden ki Sağ elin Sahip oldu O şeyleri ki Ve

(ve Allah'ın sana ganimet olarak verdiği elinin altında olan cariyeleri) Cihat neticesinde din düşmanlarından esir olunanlar arasındaki kadınlardan elinin altında olan cariyeleri de sana helâl kılmıştır. İşte Hz. Safiye, Cüveyre, Reyhâne ve Mariye adındaki cariyelerini de Resuli Ekrem azat ederek nikâhı altına almak şerefine nail buyurmuştu,

وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكِ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ

Seninle beraber hicret ettiler **Onlar ki Ve Teyzelerinin kızlarını Ve Dayının kızlarını Ve Halalarının kızlarını Ve Amcanın kızlarını**

(ve seninle beraber hicret etmiş amcan kızlarını ve halan kızlarını ve dayın kızlarını ve teyzen kızlarını) Ve Yine Resüli Ekrem'e hitaben buyruluyor ki: seninle beraber hicret etmiş olan amcan kızlarını ve halan kızlarını ve dayın kızlarını ve teyzen kızlarını da Cenabı Hak sana helâl kılmıştır. Bunlardan dilediğini nikâhın altına alabilirsin. Elverir ki, hicrette bulunmuş olsunlar. Resul-i Ekrem, amcası kızı Ümmü haniyi nikâhı altına alamamıştı. Çünkü o hicrette bulunmamıştı. İbni Adil diyor ki: Daha sonra nikâhın helâl olması için bu hicret şartı kaldırılmıştır. "Essiracül Münir"

وَأَمْرًا مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ

Peygambere Kendini Hibe ederse Eğer Mü'min Bir kadın ki Ve

(ve bir de iman etmiş bir kadın eğer nefsinin Peygambere bağışlarsa) Mehir siz Resulullah efendimiz ile evlenmek ister ise ona mehrini bağışlar ise

إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Haricinde Sana Sadece Onu nikahlamasını Peygamber İsterse Eğer

(Peygamber de onu nikâhı altına almak isterse o da diğer müminlere değil sana mahsus olmak üzere) Diğer müminlere değil Ey habibim sallallahu aleyhi vessellem yalnız sana mahsus olmak üzere helâl kılınmıştır. Başka müminler için mehir siz bir kadınla evlenmek helâl değildir. Bir kadın nefsinin, bir erkeğe mehir siz eş olmak üzere hibe edecek olsa o kimse de kabul etse o kadın için mehri misi lâzım gelir. Şu kadar var ki, bir kadın nikâh dan sonra, isterse mihri kocasına bağışlayabilir,

قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ

Sağ elleri Sahip oldu Ve O şey ki Zavceleri Hakkında Onlara Farz kıldık O şeyi ki Bildik Gerçekten

(Onların üzerine eşleri ve sağ ellerinin malik olduğu hakkında ne farz etmiş olduğumuzu elbette bilmişizdir) Yani Diğer müminlerin haklarındaki nikâhların doğru olması için riayet edilmesi lâzım gelen şartlar ve diğer haklar ve hangi kadınlar ile evlenmelerinin helal olup olmadığı Allah katında bilinmektedir. Bu hususta hikmet ve menfaatin gereği ne ise o meşru bulunmuştur. Bundan dolayı bu husustaki ilâhi hükümlere riayet edilmesi ehli iman için bir görevdir. Ve ey Yüce Peygamber! Sana bildirilen kadınlar ile evlenmeni sana helâl kılmış olduk,

لَكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ

Bir zorluk Sana Olmaması için

(taki, senin üzerine bir darlık olmasın) Taki, bir geniş hayat tarzına nail, gönlü rahat olarak yaşayasın, peygamberlik vazifeni güzelce ve kolaylıkla ifaya muvaffak olasın,

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Allah Olandır Ve

(Ve Allah yarlıgayıcı, bağışlayıcı bulunuyor) Kullarının bir nice kusurlarını af eder ve örter ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı kulları hakkında merhameti pek ziyadedir. Onun içindir ki, haklarında hikmet ve menfaate muvafık, içtimai hayatı güzelce tanzime ve sile olan hükümleri beyan buyurmaktadır.

تُرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُتَوَى إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ تَقْرَءَ أَعْيُنُهُمْ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا

51.Onlardan dilediğini geri bırakırsın ve dilediğini kendi yanına alabilirsin. Geri bıraktığından da kimi istersen yanına alabilirsin, bunda sana bir günah yoktur, böyle senin reyine bırakılması gözlerinin aydın olmasına ve üzgün olmamalarına ve kendilerine verdiğinden razı olmalarına en yakın olandır. Ve Allah, kalplerinizde olanı bilir. Ve Allah bilen, hilim sahibi bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetler de Resulü Ekrem'in muhterem eşleri hakkında memnuniyetlerini, hoşnutluklarını sağlayacak şekilde muamele yapacağını ve başka kadınlar ile ne kadar güzel olsalar da artık evlenemeyeceğini, yalnız cariye edinmesinin müstesna olduğunu ve Allah Teâlâ'nın her şey hakkında koruyucu ve bilici bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

تُرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ

Onlardan Dilersin O kimseyi ki Geri bırakırsın

(Onlardan dilediğini geri bırakırsın) Ey habibim sallallahu aleyhi vessellem Eşlerinden hangi biriyle beraber yatmayı, geceleri bir arada bulunmayı terk edebilirsin

وَتُتَوَى إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ

Dilersin O kimseyi ki Kendine Sığındırırsın Ve

(ve dilediğini kendi yanına alabilirsin) Onu mutluluk katında bulundurarak geceleri onunla beraber bulunabilirsin. Bu senin reyine bırakılmıştır, onları eşitlik onunla beraber bulunabilirsin. Bu senin reyine bırakılmıştır, onları eşitlik üzere yanında bulundurmaya mecbur değilsin. Bu, senin tensibine bırakılmıştır.

وَمَنْ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ

Ayrıldın O kimselerden ki Kimi arzu edersen Ve

(Geri bıraktığından da kimi istersen yanına alabilirsin) Bununla beraber bir müddet geri bıraktığından talakı reci ile boşamış olduğun eşlerinden de kimi ister isen tekrar nikâhın altında bulunmasını arzu eylersen yanına alabilirsin rücatte bulunarak onu tekrar eşlik şerefine kavuşturabilirsin. Eşlerin haklarında böyle bir muamelede bulunacağından dolayı

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ

Sana Artık bir günah yoktur

(Artık sana bir günah yoktur) Bundan mesul olmazsın, bu sana Allah tarafından hikmet gereği verilen bir salahiyettir. Bu muamelenin böyle senin görüşüne bırakılması, sana tefviz edilmesi, eşlerinin

ذٰلِكَ اَدْنٰى اَنْ تَقْرَءَ اَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا اٰتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ

Hepsinin Kendilerine verdin O şey ile Hoşnut olmalarına Ve Üzülmemelerine Ve Gözleri Aydın olmasına Daha yakındır Bu

(Bu gözlerinin aydın olmasına ve mahzun olmamalarına ve kendilerine verdiğinden razı olmalarına en yakın olandır) Çünkü bu takdirde hepsine karşı aynı sa-lahiyete sahip bulunmuş olursun. Artık aralarında adalete riayet eder, eşitliği her ba-kımdan temine çalışır isen bunu senin bir lütfün bilerek kalben memnun, hoşnut olur-lar ve eğer bazısını bazısı üzerine tercih edecek olursan bunu da hikmet gereği bir ilâhi hükme, bir ilâhi müsaadeye dayanmış ve takdir edilmiş olduğunu anlayarak kal-ben, razı, mutmain bulunurlar,

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى قُلُوبِكُمْ

Kalplerinizdedir O şeyleri ki Bilir Allah Ve

(Allah kalplerinizde olanı bilendir) yüce Allah kalplerinizden gönüllerinizden hayır mı şer mi ne düşünüyorsanız onu bilendir. Ve ona göre ceza veya mükafat verecektir

وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَلِيْمًا

Azap etmede sabırlı Her şeyi bilen Allah Olandır Ve

(Ve Allah bilen, hilim sahibi bulunmaktadır) Her şeyi tamamen bilir ve o Yüce ya-ratıcı hâlim bulunmaktadır İsyankâr olanların cezalarını hemen vermez kendilerine bir müddet verir, Taki hallerini ıslaha çalışsınlar, ebedî nimetlere nail olsunlar.

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللّٰهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا

52.Bundan sonra sana başka kadınlar helâl olmaz ve bunları başka eşler ile de-ğiştirmek de helâl olmaz, isterse, güzellikleri pek hoşuna gidecek olsun. Ancak sağ elinin sahip olduğu müstesna. Ve Allah her şey üzerine nazır olmuştur.

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ

Bundan sonra Kadınlar Sana Helal olmaz

(Bundan sonra sana başka kadınlar helâl olmaz) Ve ey habibim sallallahu aleyhi vessellem Bundan sonra Böyle nikâhın altında dokuz eşin bulunduğuna müteakip sana başka kadınlar helâl olmaz artık başka bir kadınla daha evlenemezsin.

وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ

(Başka)Zevcelerden Bunları Değiştirmen Olmaz Ve

(ve bunları başka eşler ile değiştirmek de) Şimdi nikâhın altında bulunan eşlerini başka eşler ile değiştirmek de sana helâl olmaz. Bunlardan her hangi birini boşayıp da yerine başkasını alamazsın, bunları boşamaya müsaade yoktur.

وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ

Güzellikleri Hoşuna gitse Veleve ki

(İsterse güzellikleri hoşuna gidecek olsun) O başka almak istediğin kadınların gü-zellikleri hoşuna gidecek olsun onlar pek güzel olsunlar, büyük bir soy ve sopa sahip bulunsunlar. Herhalde bundan sebep onlar ile artık evlenemezsin, bu caiz değildir,

إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ

Sağ elin Sahip oldu O şey ki Ancak

(ancak sağ elinin sahip olduğu müstesna) Yani: Ancak sahip olduğun cariyeleri saadet katında tutabilirsin, onlar üzerinde sahipliğin geçerli olur. Nitekim Kostantiniye Rum İmparatorunun İskenderiye'de emiri hicretin sekizinci senesi Mariye adındaki cariyesini ve "Siyrin" adındaki hemşiresini hediye olarak Resuli Ekrem'e göndermişti. "Mariye Hazretleri İslâm şerefine nail olup Resulü Ekrem'in cariyesi bulunmuş ve Peygamberimizin İbrahim adındaki mübarek oğlunu doğurmuştur. Hz. İbrahim daha süt emer bir yaşında iken vefat etmiştir, Hz. Mariye de hicretin on altıncı senesinde

vefat edip cenaze namazını halife bulunan Ömerülfârûk Hazretleri kıldırmıştır. "siyrin" adındaki hemşire de ashabı kiramdan Hassan ibni Sabit Hazretleri ile evlendirilmişti.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا

Hakkıyla gözeten Her şeyi Allah Olandır Ve

(Ve Allah her şey üzerine gözetleyicidir) Bütün kullarını sözleri ve fillerini bilmektedir, görmektedir. Binaenaleyh meşruiyet dairesinden çıkmamak, ilâhi hükme razı ve riayetkâr olmak icap eder. "ibni Cerir'in rivayetine göre Resuli Ekrem Efendimize eşleri hakkında serbestlik verilince muhterem eşleri boşanacaklarından korkmuşlar, o eşlik şerefinden mahrum kalmamaları için Hz. Peygambere müracaat etmişler, "Ya Resulullah! Bizi nikâhın altında tut, da bize malından, nefsinden dilediğini işle, biz razıyız, demişler, Hz. Peygamber'e olan pek ziyade sevgi ve bağlılıklarını göstermişlerdi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, artık o muhterem annelerimizin üzerine o bağlılıklarının bir mükâfatı olmak üzere Peygamber Efendimizin başka kadınlar ile evlilikte bulunmayacağını beyan buyrulmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَاطِرٍ
إِنِّهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنَسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكَ
كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا
رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكَ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

53.Ey iman etmiş olanlar! Peygamberin hanelerine bir yemeğe davet olunmadan girip yemek pişmesini beklemeyin. Meğerki size izin verilmiş olsun. Fakat öyle davet olunduğunuz vakit giriniz. Yemeği yedikten sonra lâfa dalmaksızın dağılınız. Çünkü o, şüphe yok ki, Peygamber'e eziyet verir, o da sizden utanır. Fakat Allah hakkı bildirmekten çekinmez. Ve onlardan bir lüzumlu şey soracağınız vakit de onlardan bir perde ardından sorunuz bu sizin kalpleriniz için ve onların kalpleri için daha temizdir. Ve Allah'ın Resulüne sizin eziyet vermeniz doğru değildir ve ondan sonra zevcelerini nikâh etmeniz de ebediyen caiz değildir şüphe yok ki, o, Allah katında çok büyük bir günah bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'in haneyi saadetine ne gibi ahlak kurallarına riayet edilmek suretiyle girileceğini ve temiz eşlerden bir şeyin ne şekilde sorulabileceğini ve Yüce Peygamberden sonra muhterem eşleriyle başkalarının evlilikte bulunamayacaklarını bildiriyor, bu husustaki dinî terbiye ve içtimai hikmete işaret buyuruyor. Ve Hak Teâlâ Hazretlerinin her şeyi hakkiyle bilir olduğunu beyan ile insanları uyanmaya davet buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar!) Ey Resulullah ile görüşmek şerefine sahip bulunan müslümanlar

لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَاطِرٍ إِنِّهُ

Vaktini Gözetleyiciler Olmadan Bir yemeye Sizin için İzin verilmesi Hariç Peygamberin Evlerine Girmeyin

(vaktini gözetleyici kimseler olmadan yemeye sizin için davet yapılmadıkça

Peygamberin evlerine girmeyin) Yani ey iman edenler davet olunmadan girip yemek pişmesini beklemeyin böyle bir davet ve müsaade bulunmaksızın Muhterem ailelerinin ikamet ettikleri evlere girmeyin kendi kendinize öyle bir arzuda bulunmayın Ancak bir yemeğe sizin için izin verilmesi hariç Meğerki size izin verilmiş olsun saadet hanesine girmek için bir müsaade bulunsun, o zaman girebilirsiniz,

وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا

Artık girin Çağrıldınız O vakit ki Fakat

(fakat davet olduğunuz vakit giriniz) Davet edildiğiniz zaman peygamberin evine giriniz o davete icabetten geri durmayınız. Şu kadar var ki,

فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ

Söze Dalıp kalanlar olmadan Ve Artık dağılın Yediniz Ve o zaman ki

(Yemeği yedikten sonra lâfa dalmaksızın dağılınız) Birbirinizle çokça sohbetle bulunmaksızın dağılınız gideceğiniz yerlere gidiniz, haneyi saadeti işgal edip durmayın

إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ

Peygambere Eziyet veriyor İdi Bu Şüphesiz

(çünkü 0 şüphe yok ki, Peygamber'e eziyet verir) Sizin öyle fazla lâkırdılara dalıp durmanız şüphe yok ki, Peygamber'e eziyet verir Resûl-i Ekrem'in kalp huzuruna, yüce mesaisine engel olabilir

فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ

Sizden Fakat utanıyor

(o da sizden utanır) Çıkıp gitmenizi emredemez, Hilmi keremi buna mani olur.

وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ

Haktan Çekinmez Allah Ve

(Fakat Allah hakkı bildirmekten çekinmez) Hakk'ınızda uygun olanı, içtimai terbiyeniz icabından size ihtar buyurur. O bütün mahlûkatın Yaratıcısı ve rızık vericisi olan yüce mabut hakkında öyle bir utanma tasavvur olunamaz. O bütün hakikatleri kullarına açıkça beyan buyurur, O'nun ilâhi rahmeti, kulları hakkında bu şekilde de tecelli etmiş bulunur. Ve ey müminler,

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا

Bir şey Onlardan istediniz O vakit ki Ve

(onlardan bir lüzumlu şey soracağınız vakitte) Resuli Ekrem'in muhterem eşlerinden bir lüzumlu şey hane eşyasından çanak, çömlek, elbise gibi bir mal soracağınız isteyeceğiniz vakit de hemen hane içerisine girmeyiniz

فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ

Bir perde Arkasından Artık kendilerinden isteyin

(onlardan bir perde ardından isteyiniz) İsteyiniz ve sormak istediğiniz mesele hakkında onlar ile sizin aranızda, bir engel, bir perde bulunsun,

ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ

Kalpleri için Ve Kalpleriniz için Daha temizdir İşte bu

(bu sizin kalpleriniz için ve onların kalpleri için daha temizdir) Yani Sizlere teklif edilen şey izinsiz Hz. Peygamber'in evine girilmemesi, fazla lâkırdılarda bulunulmaması, perdesiz bir şeyin istenilmemesi sizin kalpleriniz için ve onların kalpleri için daha temizdir. Böyle bir hareket, daha ziyade, ahlâk temizliği icabıdır, böyle bir muamele kalpleri şeytanın vesveselerinden uzak bulundurmuş olur.

وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ

Allah'ın Resulünü İncitmeniz Sizin için (Doğru) Olmadı Ve

(Ve Allah'ın Resulüne eziyet vermeniz doğru değildir) Siz o Yüce Peygamber'e her bakımdan hürmette, saygı sunmakta bulunmakla mükellefsiniz, onun bütün ümmetin fertleri hakkındaki hayır isteyiciliğine karşı teşekkür etmelidir, onun mübarek kalbini hoş edecek şekilde harekette bulunmalıdır, bunun hilâfına hareketle onun mübarek kalbini incitmek nasıl muvafık olabilir?

وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا

Ebedi Kendisinden sonra Zevcelerini Nede nikahlamanız Ve

(ve ondan sonra zevcelerini nikâh etmeniz de ebediyen caiz değildir) Ve 0 Yüce Peygambere karşı daha hayatta iken öyle hürmet ve tazimde bulunmak lâzım olduğu gibi ondan sonra ahirete irtihalini müteakip veya hangi bir eşini boşadıktan sonra eşlerini nikâh etmeniz de ebediyen caiz değildir. Çünkü Resûli Ekrem'in muhterem eşleri, manen müminlerin anneleridir, onların şerefleri pek fazladır, onlar ile evlenmeye kalkışmak, Yüce Peygamber'e karşı hürmete, bağlılığa aykırıdır, ümmetin fertleri arasında ihtilâfı, dargınlığı gerektiricidir. Binaenaleyh, öyle bir muamele, hikmete, İslâmi terbiyeye uygun olamaz,

إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

Pek büyük Allah'ın Katında Oldu İşte bu Şüphesiz

(şüphe yok ki, o, Allah katında çok büyük bir günahıdır) Evet, Resûli Ekrem'e eziyet vermek, hürmetsizlikte bulunmak, kendisinden sonra muhterem eşleriyle evlenmeye kalkışmak Allah katında çok büyük bir günah bulunmaktadır. Müslümanların vazifeleri Resûl-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vessellem Efendimiz hakkında gerek hayatta iken ve gerek ahirete irtihalinden sonra daima hürmette, saygıda bulunmaktır, buna muhalif hareketlerden kaçınmaktır.

إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

54.Eğer bir şeyi açıklar veya onu saklar iseniz, şüphe yok ki, Allah her şeyi hakkıyla bilici bulunmaktadır.

إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفُوهُ

Onu gizlerseniz Veya Bir şeyi Açıklarsanız Eğer

(Eğer bir şeyi açıklar veya onu saklar iseniz) Artık ey Müslümanlar! Bilmelisiniz ki, siz eğer dinen yasak, hürmete aykırı bir şeyi lisan en söyler iseniz, meselâ: Hz. Peygamber'in vefatından sonra muhterem eşlerinden biriyle evlenmek istediğinizi söylemek günahında bulunursanız veya onu saklar öyle bir arzuyu kalplerinizde bulundurun iseniz, bütün bunları Cenabı Hak bilir. Zira

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Her şeyi Olandır Allah Hiç şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah her şeyi hakkıyla bilici dir) Sizin o açık ve gizli olan lâkırdılarınızı da, kuruntularınızı da tamamen bilir. Ona göre sizi mükâfata ve cezaya kavuşturur. Artık güzelce düşünerek hareketinizi buna göre tanzime gayret etmelisiniz.

&-Birçok tefsirlerde ve Sahihi Buhari ve Sahihi Müslim gibi hadis kitaplarında beyan olduğu üzere Resûl-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vessellem Efendimiz, hicreti Seniyyelerinin beşinci senesi Zilkade ayında "Zeynep Binti Cahş" Radiallahu Teâlâ Anha ile evlendiği zaman saadet hanesinde bir ziyafet tertip buyurmuştur. Bazı zatlar davetli bulunuyorlardı, gelip oturdular, yemeklerini yediler, sonra oturup fazlaca sohbe daldılar, Hz. Peygamber, bir aralık yanlarından ayrıldı, sonra yine teşrif etti, o zatlar hâlâ konuşmakta idiler. Nihayet uzunca bir sohbetten sonra çıkıp gittiler. Bunun üzerine sabahleyin bu mübarek hicab ayeti nazil olmuştur. Bu sayede bütün ümmetin fertleri için de bir fazilet dersi verilmiş bulunmaktadır.

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

55.Onların üzerlerine bir vebal yoktur, ne babalarında ve ne oğullarında ve ne kardeşlerinde ve ne kardeşlerinin oğullarında ve ne kız kardeşlerinin oğulların

da ve ne kendi kadınlarında ve ne de ellerinin sahip olduklarında. Bunlar ile görüşebilirler. Ve Allah'tan korkun. Şüphe yok ki, Allah her şey üzerine bir şahittir. Bu mübarek ayetler, müslüman kadınların kimler ile perdesiz görüşebileceklerini bildiriyor ve kendilerine Allah korkusunu telkin buyuruyor. Allah Teâlâ'nın rahmetine ve meleklerini istiğfarına mazhar olan Yüce Peygambere müminlerin de selatu selâmda bulunmalarını emrediyor. Allah Teâlâ'nın emrine muhalefet ve Peygamberine ezaya cüret edenlerin dünyada da ahirette de ilâhi lanete ve pek feci bir azaba uğrayacaklarını ihtar da bulunuyor. Ehli iman olan erkekler ile kadınlara haksız yere ezada bulunanların da, büyük ihanetten ibaret olan bir iftirada ve pek açık bir günahta bulunmuş olduklarını ihtar buyurmaktadır.

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ

Onlara Bir günah yoktur

(onların üzerlerine bir vebal yoktur) O İslam kadınlarının üzerine perdesiz bir arada buluşup görüşmelerinden dolayı bir günah yoktur. Kimdir onlar

فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ

Ne erkek kardeşleri Ve Ne oğulları Ve Babaları Hakkında

(ne babalarında ve ne oğullarında ve ne kardeşlerinde)

وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ

Kız kardeşlerinin Ne oğulları Ve Erkek kardeşlerinin Ne oğulları Ve

(ve ne kardeşlerinin oğullarında ve ne kız kardeşlerinin oğullarında) Bunlar ile perde arkasında olmaksızın görüşmelerinde bir sakınca yoktur. Bu hususta sütbabalar da soy bakımından olan baba hükmündedir. Amcalar ve dayılar da baba hükmünde oldukları için ayrıca zikredilmemişlerdir.

وَلَا نِسَائِهِنَّ

(ve de kendi kadınları ile) Müslüman kadınlarının kendileri gibi müslüman bulunan kadınlar ile görüşmelerinde bir günah yoktur, aralarında bir akrabalık bulunsun bulunmasın. Müslüman bulunmayan kadınlar ise bir görüşe göre yabancı erkekler hükmündedirler. İmamı Nevevi'ye göre iş görürken açılan azalara o yabancı kadınların bakmaları caizdir,

وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

Sağ elleri Sahip oldu Ne o şeylere ki Ve

(ve ne de ellerinin sahip olduklarında) Bir vebal yoktur, bunlar ile görüşebilirler. Bunlardan maksat, köleler ve cariyelerdir. Bunların üzerindeki sahiplik hakkı, onların saygılı bir vaziyet almalarını gerektirir ve bunlar daima hizmetle meşgul bulunurlar, onlardan tamamen kaçınmak, müşkül bulunur. Bundan dolayı bunlar tam yabancı erkekler ve kadınlar gibi değildirler. Bununla beraber bir görüşe göre bunlardan maksat yalnız cariyelerdir. Özet olarak: Bu bildirilen kimseler ile perdesiz görüşebilir, bu yasak değildir.

وَاتَّقِينَ اللَّهَ

(ve Allah'tan korkun) Ve Ey İslâm kadınları! Onun emrettiği ve yasakladığı şeylere layıkıyla riayette bulunun ve özellikle bu örtünme meselesinde Hikmet Sahibi Yaratıcının hükümlerine uymaktan ayrılmayın

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

Hakkıyla şahit Her şeye Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah her şey üzerine bir şahittir) O Yüce Yaratıcıya karşı hiçbir şey gizli kalamaz, onun ezeli ilminden hiçbir şey hariç bulunamaz. Binaenaleyh sizin de bütün fiilleriniz ve amellerinizi O Yüce Mabut bilmektedir, bunu düşünerek ona göre hareketlerinizi tam bir temizlik ile tanzime gayret eyleyiniz. Deniliyor ki: Perde âyeti kerimesi nazil olunca babalar ve oğullar ve diğer akrabalar demişler ki: Ya Resul-

lah. Bizlerde mi perde arkasından konuşacağız? Bunun üzerine bu âyeti kerime nazil olmuş, onların bu hususta müstesna bulundukları bildirilmiştir

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

56.Muhakkak ki, Allah Teâlâ ve melekleri Peygamber üzerine selatta bulunurlar. Ey iman etmiş kimseler! Onun üzerine selatta, teslimiyetle selâmda bulunun.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

Peygambere Salat ederler Melekleri Ve Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki, Allah Teâlâ ve melekleri Peygamber üzerine selatta bulunurlar)

Yani Allah Teâlâ Yüce Peygamberine rahmet eder, onu meleklerle karşı övgüde bulunur. Melekler de o Yüce Resul hakkında duada, istiğfarda bulunarak ona olan muhabbet ve hürmetlerini göstermiş olurlar. Artık

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(ey iman etmiş kimseler!) O Allah Resulünün peygamberliğini kabul, kendisine men-sup olmakla iftihar eden müslümanlar! Siz de

صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Teslimiyetle Selam verin Ve Ona Salat edin

(onun üzerine selatta, teslimiyetle selâmda bulunun) Mesela: Onun mübarek ismi anılınca: "Ey Allah'ım! Muhammed Aleyhisselam'a Selatüselam buyur" diye temenniye devam edin. O kadri Yüce Peygamber'e olan muhabbet ve bağlılığınızı bu şekilde de göstermiş olan, bu sebeple de mükâfata nail olursunuz. Nitekim bir hadisi şerifte buyrulmuştur: Her kim bana bir selatta bulunursa Allah Teâlâ ona on selatta bulunur, ondan on hatasını düşürür, onun için on derece yükseltir. "Essiracül Münir."

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

57.Şüphe yok ki, o kimseler ki, Allah'a ve Peygamberine ezada bulunurlar onlara Allah Teâlâ dünyada ve ahirette lanet etmiştir ve onlar için pek aşağılayıcı bir azap hazırlanmıştır.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Eziyet ediyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki, Allah'a ve Peygamberine ezada bulunurlar) Yani: O kâfirler ki, Cenabı Hakka ortak, evlat isnat ederler, ilâhî ayetlerini inkârâ cüret gösterirler ve onun Yüce Peygamberine şair, sihirbaz, deli demek terbiyesizliğinde bulunurlar, onun muhterem aile hayatına dil uzatma alçaklığında bulunmuş olurlar. Artık

لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünyada Allah Onlara lanet etmiştir

(onlara Allah Teâlâ dünyada ve ahirette lanet etmiştir) Öyle kâfir, iftiracı şahıslara Allah Teâlâ dünyada ve ahirette lanet etmiştir. Onlar ilâhi rahmetten uzak tutulmuşlardır

وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

Aşağılayıcı Bir azap Onlar için Hazırlamıştır Ve

(ve onlar için pek aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır) Onlar ahirette pek büyük bir ihanete, ebedî bir cehennem ateşine tutulmuş olacaklardır.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا

58.Ve o kimseler ki, mümin erkeklere ve mümin kadınlara yapmamış oldukları bir şey sebebiyle ezada bulunurlar, artık muhakkak ki, pek mühim bir iftirayı ve bir açık günahı yüklenmiş olurlar.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا

Kazandılar O şeyden ki Başkası sebebiyle Mü'min kadınlara Ve Mü'min erkeklere Eziyet ederler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, mümin erkeklere ve mümin kadınlara yapmamış oldukları bir şey sebebiyle ezada bulunurlar) Cezayı ve kınama ve ayıplamayı icap eden bir hareket kendilerinden meydana gelmemiş olduğu halde ezada bulunurlar öyle ahlak dışı, iftiracı şekilde bir harekete cüret gösterirler

فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا

Bir iftira Yüklenmişlerdir Artık gerçekten

(artık muhakkak ki, pek mühim bir iftirayı) Büyük bir alçaklığı, dünyada da ahirette de cezayı gerektiren bir hareketi işlemiş

وَإِثْمًا مُّبِينًا

Apaçık Bir günah Ve

(ve bir açık günahı yüklenmiş olurlar) Ahirette de cezayı gerektiren pek açık bir günahı işlemiş olurlar. Ve Yüce Peygamber'in ümmetinin fertlerinden herhangi birine böyle haksız yere dil uzatmakta bulunmak, o merhamet sahibi Peygambere karşı da bir eza mahiyetinde olacağından bu bakımdan da o cüretkâr kimseler her türlü kınamaya, cezaya lâyık bulunmuş olurlar. **Deniliyor ki:** Bu ayeti kerime, münafıklar hakkında nazil olmuştur. Onlar imamı Ali Hazretlerine ezada bulunuyorlar, "Onda bir hayır yoktur" diyorlar imiş. Veyahut iffetli müslüman kadınlarına söz atarak onlara iffetsizlik isnadına cüret eden iftiracı şahıslar hakkında nazil olmuştur

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

59.Ey Peygamber! Eşlerine ve kızlarına ve müminlerin kadınlarına deki, üzerlerine feracelerini sıkı örtsünler. Bu, onların tanınmalarına ve eza edilmemelerine en yakın en uygun bir sebep dir. Ve Allah çok mağfiret edendir, çok merhametli olandır. Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in muhterem eşlerinin, kızlarının ve diğer müslüman kadınlarının şereflerinin korunması ve onun bunun kötü lakırdılarından muhafaza edilmeleri için örtünmeye riayetle mükellef bulunduklarını gösteriyor. Münafıkların ve kalplerinde hastalık bulunanların ve yalan neşriyat yapanların da sonunda lanetlenmişçe bir halde kalır ve şiddetli cezaya maruz kalacaklarını ve bunun bir ilâhi kanun gereği bulunduğunu ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Kadınlarına Ve Kızlarına Ve Zevcelerine Söyle Peygamber Ey

(Ey Peygamber eşlerine ve kızlarına ve müminlerin kadınlarına de ki) Ey habibim sallallahu aleyhi ve sellem eşlerine ve kızlarına ve müminlerin kadınlarına de ki

يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ

Çarşaflarını Üzerlerine Örtmelerini

(Üzerlerine feracelerini çarşaflarını sıkı örtsünler) Celâbı Kadınların örtündükleri çarşafı, feraceler, elbiselerinin üzerinden giydikleri giysiler, demektir. Müfredi Cîl-bâb'dır. Başörtülerini vücutlarına yaklaştırsınlar, dış kıyafetlerini giysinler örtünsünler açık saçık bir halde gezip durmasınlar,

ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ

Böylece rahatsız edilmezler Tanınmalarına Daha yakındır Bu

(Bu onların tanınmalarına ve eza edilmemelerine en yakın en uygun bir sebep dir) Bu böyle kendilerini örtmeleri onların birer cariye olmayıp birer hürriyet sahibi hanımlar bulunduklarına ve eza edilmemelerine birer cariye, birer adi kadın sanılarak onun bunun söz atmalarından, rahatsız etmelerinden kurtulmalarına en yakın en uygun bir sebeptir. Böyle bir hareket, kendi menfaatleri icabıdır. Çünkü böyle bir örtün-

meğre riayet onların şerefli birer hür kadın olduklarını gösterir, vaktiyle cariyelere, açık saçık gezenlere karşı vuku bulan çirkin bakışlara, lakırdılara maruz kalmaktan korunmuş olurlar.

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Allah Olandır Ve

(Ve Allah el gafur çok mağfiret edendir) Allah el gafurdur vaktiyle bu usule riayet etmemiş olduklarından dolayı onların cezalandırmaz ve o Yüce Yaratıcı er rahim çok merhametli olandır Onları korumaktadır. Onlara böyle faideleri temin edecek şeyleri emretmektedir. Böyle bir emir, bir ilâhi rahmetin tecellisidir ki, insanlar hakkında hayırdır, hikmet gereğidir

لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

60.And olsun ki, eğer münafıklar ve kalplerinde bir hastalık bulunan kimseler ve şehirde kötü haberler yayanlar, bu hâllerine son vermezlerse elbette seni onların üzerlerine musallat ederiz. Sonra sana orada ancak pek az komşu olabilirler.

لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimseler ki Ve Münafıklar Son vermezse And olsun eğer

(And olsun ki, eğer münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunan kimseler vaz geçmezler ise) Görünüşte müslüman görünüp içerilerinde küfürlerini saklayanlar ve kalplerinde hastalık bulunan kimseler sinelerinde kin ve haset besleyenler. daha

وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ

Şehirde Yalan haber yayanlar Ve

(ve şehirde kötü haberler yayanlar) Müslümanlar aleyhinde yalan söyleyenler, mesela Düşmana karşı gitmiş olan İslâm kuvvetlerini bozguna uğramış olduğunu yalan yere neşre çalışanlar, bu hallerine son vermezlerse

لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ

Onlara Seni mutlaka musallat ederiz

(elbette seni onların üzerlerine musallat ederiz) Elbette seni ey Yüce Resulüm, onların üzerlerine musallat ederiz. Onları öldürmek ve sürgün eylemek için sana emir ederiz.

ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Orada Sana komşu kalamazlar Sonra

(Sonra sana orada ancak pek az komşu olabilirler) Sonra 0 hain şahıslar sana Medine'i Münevvere'de ancak pek az komşu olabilirler. Orada artık fazla ikamet edemezler, oradan çıkarılmış, kovulmuş ve cezalandırılmış bulunurlar.

مَلْعُونِينَ أَيْنَ مَا تُقِفُوا أَخَذُوا وَقَتْلُوا تَقْتِيلًا

61.Nerede bulunurlarsa lanetlenmişler olarak tutulurlar ve öldürülmekle öldürülürler.

مَلْعُونِينَ أَيْنَ مَا تُقِفُوا أَخَذُوا

Yakalanırlar Bulunurlarsa Nerede Lanetlenenler olarak

(Nerede bulunurlarsa lanetlenmişler olarak tutulurlar) Evet.0 münafık, fitne koparan şahıslar Nerede bulunurlarsa lanetlenmişler olarak tutulurlar Medine'i Münevvere'den çıkarılmakla canlarını kurtarmış olamazlar

وَقَتْلُوا تَقْتِيلًا

Bir öldürölüş ile Öldürülürler Ve

(ve öldürülmekle öldürülürler) Ve onlar nerede bulunurlarsa bulunsunlar öldürül

mekle öldürülürler. Onların haklarında ilâhi hüküm, bu şekilde işler, sonunda ebedî cezalarına kavuşurlar.

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

62.Bu Allah'ın daha evvel gelip geçenler hakkındaki kanunudur ve elbette ki, sen Allah'ın kanunu için bir tebdil bulamazsın.

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Gelip geçtiler O kimseler hakkında ki Allah'ın Kanunu

(Allahın daha evvel gelip geçenler hakkındaki kanunudur) Onların böyle bir akı-bete düşmeleri ilâhi adet gereğidir ilahi adet böyle işlemiştir. Eski kavimler arasındaki münafıklar, bozguncu kimseler de vaktiyle böyle bir öldürülmeye, sürgün ve cezaya maruz kalmışlardı,

وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

Bir değişiklik Allah'ın Kanunu için Asla bulamazsın Ve

(ve elbette ki, sen Allah'ın kanunu için bir değişiklik bulamazsın) İlâhi âdeti, onun tayin ve takdir buyurmuş olduğu yolu değiştirme ve bozmaya hiçbir kimse güç yetiremez. Çünkü bu, bir hikmet ve menfaate dayanmış olduğundan bunu başkalarının değiştirmesine kudreti, salahiyeti yoktur.

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ

تَكُونُ قَرِيبًا

63.İnsanlar, sana kıyametten sorarlar. Deki: Ona bilgi. Allah katındadır. Ne bilirsin? Umulur ki, kıyamet yakınlaşmış olacaktır.

Bu mübarek ayetler, kıyametin gerçekleşeceği zamanı Cenabı Hak'tan başkasının bilmediğini ve onun yaklaşmış olmasının umulduğunu bildiriyor. Kâfirlerin ilâhi lanete uğrayıp cehennemın ebedî ateşleri içinde kalacaklarını ve kendilerine hiçbir yardım edecek bulunamayacağını ihtar ediyor. O dinsizlerin kıyamet gününde ne feci bir vaziyette kalacaklarını ve kendilerini saptırmış olanların haklarında nasıl beddualarda bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ

O saatten İnsanlar Sana soruyor

(Sana kıyametten sorarlar) Ey âlemin Peygamberi! Kıyametin ne zaman kopacağını müşrikler, bir alay yoluyla sormakta bulunurlar. Yahudi'ler de bir imtihan maksadıyla böyle bir soruya cüret ederler. Çünkü gerek Tevrat'ta ve gerek diğer semavi kitaplar-da kıyametin kopma zamanı hikmet gereği bildirilmemiştir. Bunu soranlar, Resuli Ekrem'in buna aykırı bir şey söyleyip söylemeyeceğini anlamak isterler. Yüce Resulüm! Onlara

قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Onun ilmi Ancak Deki

(deki: Ona ait bilgi Allah katındadır) Kıyametin ne zaman kopacağını melekler de, Peygamberler de bilmezler.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

Yakında Olacak O saat Olur ki Sana bildirir Ne şey

(Ne bilirsin? Umulur ki, kıyamet yakınlaşmış olacaktır) Ey Yüce Peygamber! O kıymet gününü sana ne bildirir, o hiçbir mahlûka malûm değildir ki, sana bildirebilsin ve sen nereden bileceksin rabbın sana bildirmeyince Umulur ki, kıyamet yakınlaşmış olacaktır. Evet. Geçmiş binlerce asırlara göre kıyametin yakında kopması düşünülebilir. Bunu güzelce düşünerek ona göre hazırlanmalıdır. Cenabı Hak, kıyametin vak-tini kimseye bildirmemiştir. Bu da hikmet gereğidir.

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا

64.Şüphe yok ki, Allah kâfirlere lanet etmiştir ve onlar için bir şiddetli ateş hazırlamıştır.

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ

Kâfirlere Lanet etmiştir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah kâfirlere lanet etmiştir) onları dünyada da ahirette de rahmetinden kovmuş uzaklaştırmıştır.

وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا

Alevli bir ateş Onlar için Hazırlamıştır Ve

(ve onlar için bir şiddetli ateş hazırlamıştır) Ahirette pek tutuşmuş bir cehennem ateşi onları yakalayacaktır. Öyle kıyameti inkârlarının ve dine muhalif hareketlerinin cezasına kavuşmuş olacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

65.Orada ebediyen kalmaları takdir edilmiştir, ne bir dost ve ne de bir yardımcı bulamayacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdırlar

(Orada ebediyen kalacaklardır) O cehennem ateşi içinde o dinsizlerin ebediyen kalmaları mukadderdir oradan bir daha çıkamayacaklardır. Kendileri için orada

لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ne bir yardımcı Ve Bir dost Bulamayacaklardır

(ne bir dost ve ne de bir yardımcı bulamayacaklardır) Kendilerine şefaate edecek bir koruyucu ve ne de kendilerini oradan kurtarabilecek bir yardımcı bulunamayacaktır. Onlar dünyadaki kesin daimi olan kötü itikatlarından dolayı böyle şiddetli ve devamlı bir azaba lâyık olmuşlardır.

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ

66.0 günde yüzleri ateş içinde çevrilip durur. Derler ki: keşke biz Allah'a itaat etse idik ve Peygamber'e itaat etse idik.

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ

Ateş içinde Yüzleri Çevrilir O gün ki

(0 günde yüzleri ateş içinde çevrilip durur) İşte o müşriklerin ve diğer batıl inançlı kimselerin o kıyamet günü cehennem içine atılarak yüzleri ateş içinde çevrilip durur ateş ile kızartılan bir et parçası gibi her tarafa döndürülüp yanan yakılan, artık büyük bir pişmanlık ve fecaat tesiriyle

يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ

Allah'a İtaat etseydik Keşke biz Diyeceklerdir

(derler ki, keşke biz Allah'a itaat etse idik) Daha dünyada iken rabbimizin emirleri ne boyun eğse idik helalleri haramları gözetse idik iman edip salih amel işlese idik

وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ

Peygambere İtaat etseydik Ve

(ve Peygambere itaat etse idik) de bugün bu azaba tutulmasa idik. Ne yazık ki, artık pişmanlık kendilerine faide vermeyecek.

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا

67.Ve demiş olacaklardır ki; Yarabbi Muhakkak biz reislerimize ve büyüklerimi ze, itaat ettik. Artık onlar da bizi doğru yoldan saptırdılar.

وَقَالُوا رَبَّنَا

Rabbimiz Dediler Ve

(**Ve demiş olacaktı ki; Yarabbi**) Ve o ebedî ateşe atılmış kimseler Demişlerdir ki Yani: O ateşe maruz kalınca herhalde diyeceklerdir ki Yarabbi.

إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا

Büyüklerimize Ve Reislerimize İtaat ettik Şüphesiz biz

(**Muhakkak biz reislerimize ve büyüklerimize itaat ettik**) Muhakkak biz dünyada iken reislerimize efendilerimize ve büyüklerimize bize o kâfirce telkinlerde bulunmuş olanlara itaat ettik onların aldatmalarına kapıldık

فَاضْلَلْنَا السَّبِيلَ

Yoldan Artık bizi saptırdılar

(**artık onlar da bizi doğru yoldan saptırdılar**) Onların makamlarına aldandık, onların fenalıklarını taklit ederek böyle bir azaba düşmüş olduk.

رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

68.Ey Rabbimiz. Onlara azaptan iki katını ver ve onları pek büyük bir lanet ile lanete uğrat.

رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ

Azaptan İki kat Onlara ver Ey rabbimiz

(**Ey Rabbimiz Onlara azaptan iki katını ver**) O cehennem ahalisi yine boş mazeretlerine devam ederek derler ki: Ey Rabbimiz. O bizi salahiyetlerini makamlarını, kötüye kullanarak bizi sapıklığa düşürmüş olanlara azap tan iki katını ver onlar hem kendi sapıklıklarından ve hem de başkalarını sapıttırmış olduklarından dolayı iki kat cezayı hak etmişlerdir,

وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

Büyük Bir lanetle Onlara lanet et Ve

(**ve onları pek büyük bir lanet ile lanete uğrat**) Onları son derece rahmetinden uzak düşür, dünyada iken yapmış oldukları fenalıkların ve başkalarına yapmış oldukları kötü telkinlerin ebedî cezasına kavuşmuş olsunlar, nitekim olacaktı. Fakat öyle telkinlere kapılanlar da mazur değildir. Akıllarını, kabiliyetlerini güzelce kullanıp da öyle aldaticılara tâbi olmamaları icap etmez mi idi? Kendilerini irşada çalışan, hak yoluna davet eden zatlara tâbi olmalı değil mi idiler. İşte Cenabı Hak buna da işaret buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا

69.Ey iman eden zatlar! Siz Musa'ya ezada bulunan kimseler gibi olmayınız. Allah onu onların dediklerinden uzak tuttu ve Allah'ın katında yüksek bir değer sahibi oldu.

Bu mübarek ayetler de bu müslümanlara pek güzel bir ahlâk dersi veriyor. Musa Aleyhisselam'a eziyetle bulunmuş kimseler gibi olmamalarını, Resûl-i Ekrem'in kalbi şerifini incitecek sözlerden kaçınmalarını emrediyor. Allah Teâlâ'dan korkmalarını ve doğru sözlü olmalarını tembih ediyor ki, sayede güzel amellere, günahlarının af edilmesine ve pek mükemmel bir başarı ve kurtuluşa nail olsunlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(**Ey iman eden zatlar**) Ey Cenabı Hakkın birliğini, Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliğini tasdik etmek mutluluğuna nail bulunanlar!

لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ أَذَوْا مُوسَى

Musa'ya Eziyet ettiler O kimseler gibi ki Olmayın

(siz Musa'ya eziyette bulunan kimseler gibi olmayınız) Siz kendi Yüce Peygamberinizin mübarek kalbini, üzecek, incitecek sözlerde bulunmayın

فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا

Dediler O şeydan ki Allah Ve onu temize çıkardı

(Allah onu onların dediklerinden uzak tuttu) Allah Musa Aleyhisselam'ı o kavmin-den bazılarının dediklerinden uzak tuttu. O muhterem Peygamber'e isnat ettikleri şeyden onun beraatı daha sonra sabit oldu.

وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا

Şerefli Allah Katında İdi Ve

(ve Allah'ın katında yüksek bir değer sahibi oldu) Ve 0 kadri Yüce Peygamber Allah'ın manevi katında yüksek bir değer bir yüce makama sahibi oldu.

&-İbni Abbas Radiallahu Anh'tan rivayet olunuyor ki: Hz. Musa'nın Allah katındaki değeri büyüktü. Cenabı Hak'tan her ne ister ise Allah Teâlâ onu kendisine verirdi. Hz. Musa'ya yapılan eziyetin mahiyeti bizce kesin olarak malûm değildir. Onu Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber deniliyor ki: Harun Aleyhisselam Hz. Musa ile beraber gidip Tih çölünde vefat edince İsrail oğullarından bazıları demişler ki, onu kardeşi Musa Aleyhisselam öldürmüştür. Böyle bir isnat ile o mübarek zatın kalbini incitmişlerdi. Sonra melekler, Cenabı Hakkın emriyle Hz. Harun'un cesedini İsrail oğullarının arasına getirmişler, onun öldürülmüş olmadığı anlaşılarak Hz. Musa'nın beraatı sabit olmuştu.

&-Şöyle de rivayet olunuyor ki: Karun, bir iffetsiz kadına birçok mal vermiş ki, Hz. Musa'nın kendisi ile cinsel ilişkide bulunmuş olduğunu bir cemaat arasında yalan yere iddiada bulunsun. Fakat o kadın cemaat arasına gelince Musa Aleyhisselam'ın temizliğini, kendisiyle bir alakada bulunmamış olduğunu itiraf etmiş, o Yüce Peygamber'in iffeti, ismeti Allah'ın yardımı ile ortaya çıkmıştı. İşte Resuli Ekrem Efendimiz hakkında da Hz. Zeynep ile evlenmesinden dolayı bazı cahilce dedikodularda bulunanlar görülmüştü ki, Cenabı Hak, Yüce Peygamber'inin bu husustaki temizliğini, salahiyetini Kuranı Kerim'de beyan buyurmuştur.

&-Şöyle de rivayet olunuyor ki: Huneyn savaşı neticesinde elde edilen ganimet malları taksim edilirken Resûl-i Ekrem Efendimiz "Akna Bini Habis" gibi bazı zatlara fazlaca deve vesaire vermişti. Bu bir maslahat gereği bulunuyordu. Bunu takdir edemeyen bir şahıs ise: "Resûl-i Ekrem'in bu taksimde adaletle riayet etmediğini söylemişti. Bu sözden haberdar olan Peygamber Efendimiz üzüldü: "Eğer Allah ve Resulü adaletle riayete bulunmazsa kim adalette bulunabilir? Allah Teâlâ Musa'ya rahmet etsin, o bundan fazla eziyete uğramış, fakat sabır etmişti" diye buyurdu. İşte bu âyeti kerime de Resûl-i Ekrem'in o gibi sözlerle üzülmemesini müminlere ihtar etmiştir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

70.Ey müminler zümresi! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey müminler zümresi Allah'tan korkun) Her işinizde, sözünüz de takvadan, doğruluktan ayrılmayınız, özellikle Cenabı Hakkın muhterem Resulünü incitecek sözlerde bulunmayın

وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

Doğru Bir söz Söyleyin Ve

(ve doğru söz söyleyin) Sözleriniz hakikate uygun olsun, gerek Resuli Ekrem'in hakkında ve gerek çocuk çocuğu hakkında ve gerek diğer müminlerin ve eşlerinin haklarında gerçek dışı lakırdılardan kaçının.

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

71.Taki, sizin için amellerinizi ıslah etsin ve sizin için günahlarınızı yarlıgasın ve her kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse muhakkak ki, pek büyük bir zafere ermiş olur.

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

Amellerinizi Sizin Düzeltsin

(Sizin amellerinizi ıslah etsin) Taki, öyle hakikate aykırı, kalbi nebeviyi mahzun edecek sözlerden kaçındığınız için Allah Teâlâ Sizin için amellerinizi ıslah etsin yaptığınız iyilikleri kabul eylesin, sizi salih amellere muvaffak kılsın, mükâfatlara nail buyursun

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

Günahlarınızı Sizin için Bağışlasın Ve

(ve sizin için günahlarınızı bağışlasın) Sizden insanlık icabı meydana gelen bir kısım günahları af etsin ve örtsün

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat ederse Kim Ve

(ve her kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse) onların emirlerine ve yasaklarına ve bu cümleden olarak bu husustaki tekliflerine, tembihlerine riayette bulunursa

فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

Büyük Bir kurtuluşla Kurtuldu Artık gerçekten

(muhakkak ki, pek büyük bir kurtuluşa ermiş olur) iki âlemde de kadri pek yüce olan bir başarı ve kurtuluşa kavuşur, muradına erer, öyle bir ilâhi mükâfata liyakat kazanmış olur. Artık böyle pek büyük bir nimete, bir ilahi lütfâ kavuşmak için insan, çok uyanık bulunmalı, üzerine düşen vazifeleri büyük bir zevk ile ifaya çalışmalıdır.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

72.Biz emaneti göklere ve yere ve dağlara teklif ettik, onlar onu yüklenmeden hemen çekindiler ve ondan korkuya düştüler ve onu insan yükledi. Şüphe yok ki, o, çok zalim, çok bilgisiz oldu.

Bu mübarek ayetler de, Yüce Allah'ın mahlûkatına yöneltmiş ve teklif buyurmuş olduğu vazifelerin büyük önemini bildiriyor. Göğlerin, yerlerin kabulüne cüret edemedikleri bir kısım dinî yükümlülükleri insanlığın kabul etmiş olduğunu beyan buyuruyor. Bunun neticesinde de bu yükümlülükleri riayet etmeyen nifak ve şirk ehlinin cezalandırılacaklarını ihtar, bunlara riayet eden ehli imanın da ilâhi lütuf'a nail olacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ

Dağlara Ve Yere ve Göklere Emaneti Arz ettik Şüphesiz biz

(Biz emaneti göklere ve yere ve dağlara teklif ettik) Yüce Yaratıcı hazretleri, insanlığı uyanmaya davet ediyor, insanlığın ne kadar mühim vazifeleri üstlenmiş olduğunu şöylece beyan buyuruyor. Biz emaneti göklere ve yere ve dağlara teklif ettik yani: İbadetlere, emanetleri korumaya, âdilce hareketlere ve diğer görevleri yerine getirmeye ait dinî görevleri o büyük varlıklara emir ettik, onları bu hususta serbest bıraktık

فَآبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا

Ondan Korktular Ve Onu yüklenmelerinde Ve çekindiler

(onlar onu yüklenmeden hemen çekindiler ve ondan korkuya düştüler) onlar ise o kadar büyük birer varlık sahipleri oldukları halde onu yüklenmek den çekindiler o teklif edilen vazifeleri üstlenmeye cüret edemediklerini itiraf ettiler. Ve Böyle ilâhi teklifleri üzerine almaktaki mesuliyeti düşünerek ondan dolayı titreyip durdular, onları kabul edeceklerine dair söz vermeğe cesaret edemediler. Yani: Onlar ya Cenabı Hakkın verdiği bir kabiliyetle böyle bir teklifle karşı karşıya kalmışlar, böyle bir mazerette bulunmuşlardı. Yahut onların mahiyetleri bakımından böyle bir teklife karşı lisanı halleriyle bu şekilde acizlik gösterecekleri temsil yoluyla beyan buyrulmaktadır.

وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ

İnsan Onu yükledi Ve

(ve onu insan yükledi) Hâlbuki o Yüce emaneti insan yükledi insan nevi ruhlar âleminde: Belâ Evet diyerek o muazzam ilâhî teklifleri kabul etmiş oldu. Bünyelerindeki zaafa rağmen böyle mühim vazifeleri ifa edeceklerine dair söz verdiler. Veyahut insan nevini temsil eden ilk babaları Âdem Aleyhisselam böyle bir taahhütte bulunmuş oldu.

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Çok cahil Çok zalim Oldu Doğrusu o

(Şüphe yok ki, o, çok zalim, çok bilgisiz oldu) şüphe yok ki, O İnsan nevi, fertlerinin çoğunluğu itibariyle çok zalim, çok bilgisiz oldu nefislerine zulüm eder oldular, üstlendikleri emanetler hakkında bilgisizlik gösterdiler, onlara riayette bulunmadılar, kendilerinin değer ve şerefini yükseltecek olan o emanetleri güzelce korumaya çalışmadılar. Emanet Eminlik, başkasına ait olmak üzere bir kimsenin yanında bulunan şey, bu şey muhafaza için verilmiş olunca "vedia" adını alır. Dini vazifelere de ehemmiyetlerine işaret için emanet denilmiştir. Geciktirmeksizin yerine getirmesi mükellefe vacip olan hangi bir dinî vazife, bir emanettir. Emanetlere riayet ise, bir mühim görevdir. Onlar Allah'ın haklarından oldukları için onların tam bir itaat ve boyun eğmekle kabul edilip muhafazasına çalışılması icabetmektedir. Emanete hıyanet ise en büyük bir cinayettir.

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

73.Allah, münafık erkekler ile münafık kadınları ve şirke düşmüş erkek ile şirke düşmüş kadınları cezalandırsın için ve Allah iman sahibi olan erkekler ile iman sahibesi olan kadınların da tövbelerini kabul buyursun için öyle bir teklifte bulunmuştur ve Allah Teâlâ çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir.

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ

Münafık kadınlara Ve Münafık erkeklere Allah'ın Azap etmesi için

(Allah, münafık erkekler ile münafık kadınları) Evet. İnsanlar, o emanetleri üstlenmişlerdir. Cenabı Hak insanları bu verdikleri sözlerine riayetle mükellef kılmıştır, lakin nifaka düşmüş erkekler ile nifaka düşen kadınları

وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ

Müşrik kadınlara Ve Müşrik erkeklere Ve

(ve şirke düşmüş erkekler ile şirke düşen kadınları) Bu sözlerine riayet edemediklerinden dolayı cezalandırsın için onları bu emanetlere riayetsizliğin cezasına kavuştursun için

وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

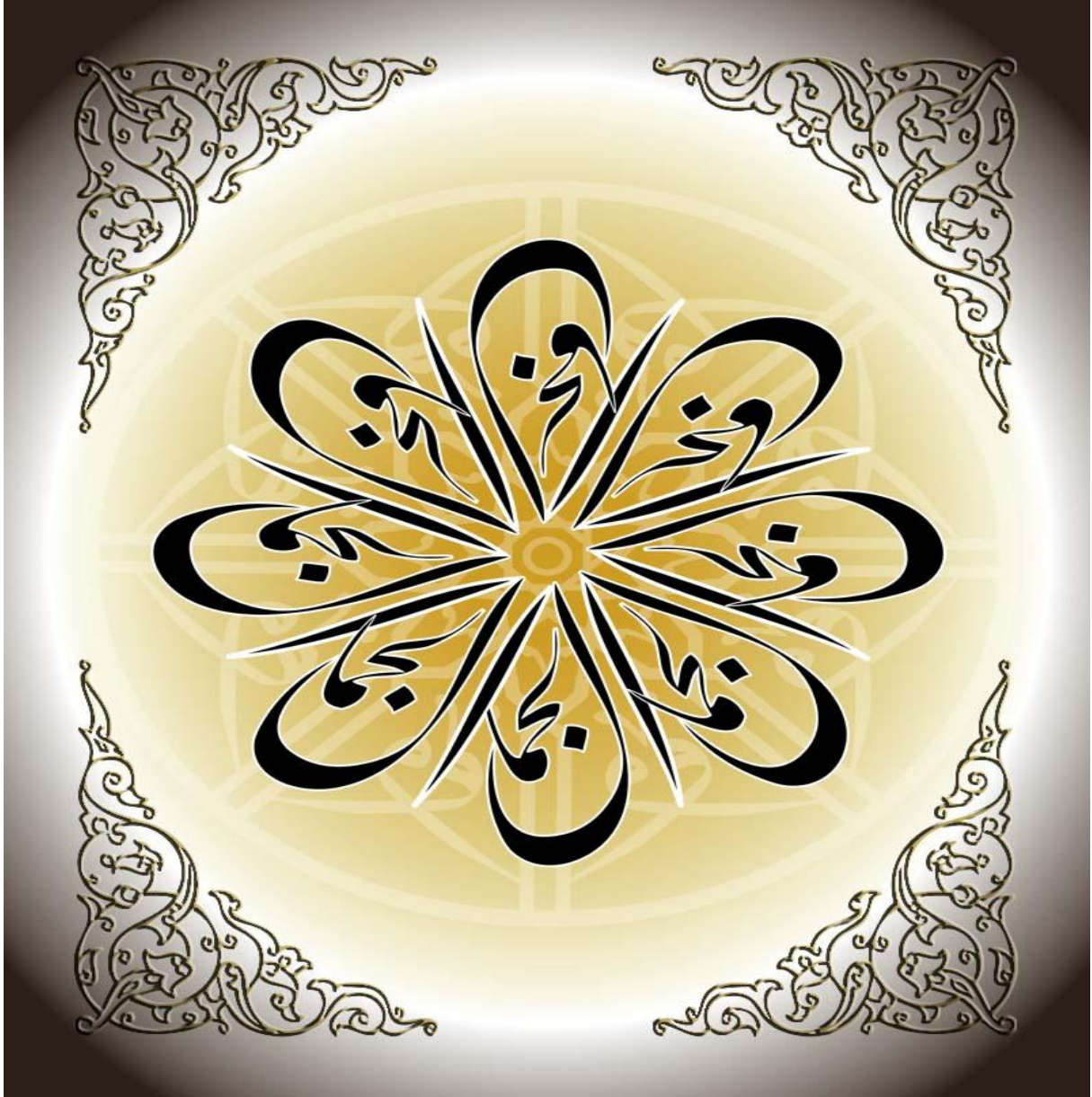
Mü'min kadınların Mü'min erkeklerin Allah'ın Tövbelerini kabul etmesi Ve

(Ve Allah, iman sahibi olan erkekler ile iman sahibesi olan kadınların da tövbelerini kabul edecektir) İşte iman ehli erkek ve kadınların öyle emanetlere riayet edecekleri için kendilerinden insanlık hali meydana gelecek kusurlarından dolayı yapacakları tövbelerini kabul buyurması için onlara öyle bir teklifte bulunmuştur. Bu teklif, böyle bir hikmet ve faydayı içermektedir,

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ çok yarlıgayıcı, çok esirgeyicidir) yüce Allah el gafurdur bunun içindir ki, ehli imanın kusurlarını, tövbeleri sebebiyle af eder ve örter ve o Yüce Yaratıcı er rahim çok esirgeyicidir öyle emanetlere riayette, doğrulukta bulunan kulları hakkında ilâhi rahmeti sonsuzdur. Artık o kerem sahibi mabudumuzun bütün ilâhi tekliflerine riayete çalışmalıyız, kusurlarımızdan dolayı onun af etmesine ve bağışlamasına sığın mal iyi z ve hakkımızda tecelli edip duran sonsuz nimetlerinden dolayı şükür ve hamd e devam eylemeliyiz. Nitekim bu mübarek sureyi takip eden "Sebe" surisinin ilk âyeti kerimesinde bu hamd e işaret buyrulmuştur. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

34-SEBE SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Elli dört âyeti kerimeden meydana gelmektedir. Yemen'de "Sebe" adındaki bir beldenin ve ahalisinin tarihi hâllerini ibret maksadıyla gözler önüne serdiği için kendisine "Sebe' Suresi" ünvanı verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

- 1-Hamd ve övgünün Cenabı Hakka ait olduğunu ve onun muazzam dinî ve diğer yüce vasıfları ve ilâhi hükmün dünyada da ve ahirette de geçerli olduğunu ve kıyametin kopma zamanına ait bilginin Cenabı Hakka mahsus bulunduğu.
- 2-Ehli imanın, ne gibi yüce vazifelerle mükellef oldukları, ilâhi vazifelerin ve büyüklüğü ve ehem niyetini ve bunlara riayetin büyük mükâfatını.
- 3-Kâfirlerin Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr etmeleri ve onların ne kadar gafîlâne bir halde bulunmuş olduklarını.
- 4-Allah'ın hükmünün milletler arasında cereyanına ve buna muhalefetin kötü neticesine dair Süleyman Aleyhisselam ile Sebe' hâkimiyetine ait iki misal.
- 5-Müşriklerin batıl ilâhlarından bir faide göremeyeceklerini ve hak ile batılın ayırt edileceğini ihtar ve ehli imanın muzaffer olacağını müjdelemek ve İslâm dinî sayesinde büyük bir ümmetin teşekkül edeceğine işaret.
- 6-Eski milletler gibi ahlâk dışı ve inkârcı hareketlerde bulunmaktan insanları men ve sakındırmak.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

1.Hamd o Allah'a ki, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa ona aittir ve ahirette de hamd onadır. Ve o hikmet sahibidir, haberdardır.

Bu mübarek ayetler, hamd ve övgünün bütün kâinata sahip olan Yüce Yaratıcıya ait olduğunu bildiriyor. Ve onun ezeli dinî âlemlerdeki bütün açık ve gizli işleri kuşatmış bulunduğunu ve o Kerem Sahibi Mabudun yüce vasıflarını beyan buyurmaktadır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur O zata ki Allah'adır Hamd

(Hamd o Allah'a ki göklerde ne varsa ve yerde ne varsa ona aittir) Hamd Meth ve övgü, şükür ve saygı o kudret ve büyüklükle vasıflanmış ve ululuk ve güzellik sahibi olan Yüce Yaratıcı Allaha ki göklerde ne varsa ve yerde ne varsa ona aittir. Bütün bunlar ve bunlardaki çeşitli yaratılış eserleri ona aittir o Yüce Yaratıcıya mahsustur. İnsanların hepsini de Hz. Âdem'den vücuda getirmiş olan o âlemlerin ilâhıdır. Bütün bu varlıklar, yaratılış, tasarruf ve mülkiyet bakımından o Yüce Yaratıcıya ait bulunmaktadır,

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

Ahirette Hamd Onadır Ve

(ve ahirette de hamd o'nadır) Dünyevi olduğu gibi uhrevî Meth ve övgü, şükür ve saygı da yine o Yüce Yaratıcıya mahsustur. O âlemi de yaratan, oradaki sonsuz kudret eserlerini hikmetinin gereğine göre vücuda getiren ve getirecek olan ancak o eşsiz Yaratıcıdır,

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

Her şeyden haberdardır Her işi hikmetlidir O Ve

(Ve o hikmet sahibidir, haberdardır) Ve âlemlerin Rabbi el hâkim hikmet sahibidir

bütün dinî ve dünyevî işleri hikmetin gereğine göre tedbir ve tanzim buyurmaktadır ve o ezeli mabud el habir haberdardır bütün mahlûkatının açık ve gizli hallerinden tamamen haberdardır.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا
وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

2.Yere ne giriyor ve ondan ne çıkıyor ve gökten ne iniyor ve onda ne yükseliyor, hepsini de bilir ve o rahimdir, gafurdur.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا

Ondan Çıkar O şeyleri ki Ve Yere Girer O şeyleri ki Bilir

(Yere ne giriyor ve ondan ne çıkıyorsa bilir) Evet. O Yüce Yaratıcı, bütün kâinatın işlerini yere giren şeyleri yani ne gibi yağmurlar yağarak yere nüfuz ediyorsa ne gibi mallar, ölümler topraklar altında bulunuyorsa hepsini bilir. Ve o yüce yaratıcı ondan çıkan şeyleri yer altından ne gibi sular, madenler, bitkiler, hayvanlar meydana geliyorsa, ne gibi tarihi eserler keşfedilerek harice çıkarılmış oluyorsa onların cümlesi o Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerince malûmdur

وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا

Onda Yükselir O şeyleri ki Ve Gökten İner O şeyleri ki Ve

(ve gökten ne iniyor ve onda ne yükseliyor) yani gökten inen şeyleri melekler gibi, semavî kitaplar gibi, yıldırımlar gibi neler yeryüzüne nazil oluyorsa hepsini bilir. Ve onda yükselen şeyleri melekler gibi, temiz sözler gibi, iyi ameller gibi neler o göklere yükseliyorsa hepsini de o Yüce Yaratıcı bilir hiçbirisi onun ilminin kuşatmasından hariç bulunamaz,

وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

Çok bağışlayandır Çok merhametlidir O Ve

(ve o rahimdir, gafurdur) Ve o Yüce Mabut, er rahimdir kulları hakkında rahmeti pek ziyadedir. Onlara dinî vazifelerini bildirmek için, onları hidayet ve saadete kavuşturmak için Peygamberlerini göndermiş, kitaplarını indirmiştir ve o Yüce Yaratıcı el gafur çok bağışlayandır mümin kullarının bir kısım günahlarını af eder ve örter, tövbe ve istiğfar eden kullarını da cezalandırmayıp bağışlar.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ

إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

3.Ve kâfir olanlar dedi ki: Bize o kıyamet gelmeyecektir. Deki, hayır gaybı bilen Rabbime and olsun ki, elbette size gelecektir. Ondan ne göklerde ve ne de yerde bir zerre miktarı ve ondan daha küçük ve daha büyük bir şey uzaklaşamaz hepsi de ancak apaçık gösteren bir kitaptadır.

Bu mübarek ayetler, ahiret âlemini kâfirlerin inkâr ettiklerini, hâlbuki o âlemin mutlaka meydana geleceğini bildiriyor. Yüce Yaratıcının ilminden hiçbir zerrenin harice kalamayacağını, hepsinin de Levhi Mahfuzda yazılmış bulunduğunu haber veriyor. Kıyametin kopmasındaki hikmete işaret buyuruyor. Allah Teâlâ'nın ayetlerine karşı düşmanca vaziyet alanların dehşet verici bir şekilde azap çeceklerini ihtar ediyor. Kur'anı Kerim'in de nasıl bir hidayet rehberi olduğunu ilim sahiplerinin bildiğini beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ

O saat Bize gelmez İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar dedi ki: Bize o kıyamet gelmeyecektir) Cenabı Hakkın birliğini,

büyükliğini inkâr eden ve nimetlerine karşı hamd ve şükürden kaçınanlar dediler ki: Bize o kıyamet gelmeyecektir Kıyamet âlemi adına bir şey yoktur. Resulüm! O inkâr-cılara

قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ

Gaybı Hakkıyla bilen Mutlaka size gelecektir Rabbime yemin olsun Bilakis Deki

(de ki: Hayır gaybı bilen Rabbime and olsun ki, elbette size gelecektir) Bütün açık ve gizli âlemin işlerini ilmiyle kuşatmış olan Rabbime and olsun ki, öyle sizin inkâr ettiğiniz gibi değildir. elbette o kıyamet günü size gelecektir o güne kavuşacaksınız.

لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ

Nede yerde Ve Göklerde Zerre Miktar Ondan Gizli kalmaz

(ne göklerde ve nede yerde bir zerre miktarı ondan gizli kalmaz) O Kâinat'ın Yaratıcısının ilminden, onun kudret elinden ne göklerde ve ne de yerde bir zerre miktarı hiçbir şey gizli kalmaz

وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ

Ne daha büyük Ve Bundan Daha küçük yoktur Ve

(ve ondan daha küçük ve daha büyük bir şey) Bir karıncadan daha küçük bir şey ve daha büyük bir şey ondan uzaklaşamaz kaçıp gaip olamaz hepsi de bütün geçmişe, şimdiki hale ve geleceğe ait hadiseler

إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir kitaptadır Ancak

(ancak apaçık gösteren kitaptadır) Her şeye ait malûmatı, tafsilâtı kapsamış bulunan bir kitapta levhi mahfuzda yazılmış, korunmuş bulunmakta dır. İşte kıyamete ait geniş bilgi de o hakikatleri açıklayan kitapta tesbit edilmiştir.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

4.Taki, iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları mükâfatlandırın. İşte onlar için bir bağış ve bir şerefli rızık vardır.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Mükafatlandırması için

(Taki, iman eden ve Salih amellerde bulunanları mükâfatlandıracaktır) Evet. O Hikmet Sahibi Yaratıcı, bütün âlemin işlerini ve özellikle bütün kullarının fiil ve amellerini o levhi mahfuzda tesbit buyurmuştur. Taki iman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları o güzel hareketlerinin mükâfatına kavuşturacaktır

أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Kıymetli Bir rızık Ve Bir mağfiret Onlar için vardır İşte onlar

(İşte onlar için bir bağış ve bir şerefli rızık vardır) İşte Öyle iyi hal sahibi müminlere mahsus bir mağfiret vardır. Onların insanlık hali meydana gelmiş olan kusurlarını af edecek ve örtecektir. Ve onlar için bir şerefli rızık vardır o müminler için bir şerefli rızık vardır. O da cennetlerdeki ebedî nimetlere kavuşmaktır.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزِ آلِهِمْ

5.Ve o kimseler ki, ayetlerimiz hakkında bizi acze düşürmeleri için koşup durmuşlardır. İşte onlar için de pek fena, pek elem verici bir azap vardır.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ

Aciz bırakmaları için Ayetlerimiz Hususunda Yarışarcasına koştular O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, ayetlerimiz hakkında bizi acze düşürmeleri için koşup durmuşlardır) Bilâkis o kimseler ki imandan mahrum kalmış ayetlerimiz hakkında Kurani Kerim hususunda bizi kendi batıl iddialarınca acze düşürmeleri için o Kuranın beyan-

larını iptal etmek, kıymetini düşürmek maksadıyla koşup durmuşlardı. Ve alaycı sözler söyleyerek ayetlerimizi kabulden başkalarını men'e çalışmışlardır,

أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزِ أَلِيمٍ

Elemli Kötüsünden Bir azap Onlar için vardır İşte onlar

(İşte onlar için de pek fena, pek elem verici bir azap vardır) İşte öyle kâfir, bozguncu kimselere mahsus da 'pek fena, pek elem verici bir azap vardır. Onlar o kötü hareketlerinden dolayı öyle ebedî bir azap içinde kalacaklardır.

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

6.Ve kendilerine ilim verilmiş olanlar görüyor ki, sana Rabbinden indirilmiş olan o Kuran sırf hakikattir ve aziz, hamid olanın yolunu göstermektedir.

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

İlim Kendilerine verildi O kimseler ki Görür Ve

(Ve kendilerine ilim verilmiş olanlar görüyor ki) o ilim sahibi olanlar öyle cahil kimseler gibi bir nice hakikatleri inkâr etmezler. O kalpleri iman nuru ile irfan feyzi ile süslenmiş olan zatlar görüyor ki güzelce anlamış oluyorlar ki, ey habibim sallallahu aleyhi vessellem

الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ

Hak Odur Rabbinden Sana İndirildi O şeyi ki

(sana Rabbinden indirilmiş olan sırf hakikattir) Kuranı Kerim bir ilâhi kitaptır, onda bir kuşku ve şüphe yoktur,

وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Hamde çok layık olanın Daima üstün olanın Yoluna Hidayet eder Ve

(ve aziz, hamid olanın yolunu göstermektedir) ve O Mukaddes kitap aziz, Hamit olanın her şeye kadir, galip ve bütün fiilleri ve sözleri methe, övgüye layık olan Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin yolunu göstermektedir bütün insanlığı selâmet ve hidayet yoluna sevk etmek istemektedir. Evet. Hakkıyla ilim ve irfana kavuşmuş olan zatlar, Kuranı Kerimin nasıl Yüce, hidayet vesilesi olan bir ilâhi kitap olduğunu bilir, yüceltirler, bu nezih itikatlarının pek yüksek mükâfatına da elbette ki, nail bulunurlar. Bu muhterem zatların başlıcaları ashabı kiramdır ve vaktiyle İslâm şerefine nail olan Abdullah bir Selâm gibi ehli kitaptan olan zatlardır. Allah onların hepsinden razı olsun!

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَذُكُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمْرَقٍ إِنَّكُمْ لَفِي

خَلْقٍ جَدِيدٍ

7.Ve kâfir olanlar dedi ki: Size bir adam gösterelim mi ki, size haber veriyor ki: Siz büsbütün darmadağın olduğunuz vakit muhakkak siz yeni bir yaradılıшта bulunacaksınız.

Bu mübarek ayetler, kıyameti inkâr edenlerin Resuli Ekrem hakkındaki alay edici, ah-lâksızca lakırdılarını teşhir ediyor, o inkârcıların nasıl bir azaba maruz kalacaklarına işaret buyuruyor. Onların Allahın kudreti ile kıyametin kopmasına delalet ve şahitlik eden yaratılış eserlerini görmez bir halde bulunduklarını bildirerek kendilerini uyanmaya davet için onların pek şiddetli felâketlere maruz kalabileceklerini ihtar buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(ve kâfir olanlar dedi ki) Kureyş müşrikleri gibi ahireti inkâr edenler birbirleriyle konuşarak alay eden bir eda ile dediler ki:

هَلْ نَدُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ

Size haber veriyor Bir adamı Size gösterelim mi?

(Size bir adam gösterelim mi ki size haber veriyor) Size rehberlik edelim mi öyle bir kimseyi tanıtalım mı ki, o size haber veriyor ki, pek acayip bir iddiada bulunuyor ki,

إِذَا مَزَقْتُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ

Parçalanmakla Bütünüyle Parçalandınız O zaman ki

(siz büsbütün darmadağın olduğunuz vakit) ölüp de cesetleriniz çürüyüp parça parça olduktan sonra

إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Elbette bir yaratılışta Muhakkak siz

(muhakkak siz yeni bir yaratılışta bulunacaksınız) Öldükten sonra toprak olup öyle mahvı perişan olduktan sonra yeniden cisim haline gelip yeni bir hayata kavuşacaksınız. Böyle bir iddiada bulanı size tanıtalım mı? Bu nasıl olabilir? Allah'a karşı iftira mı etmiş oluyor? Yoksa onda bir cinnet mi var? Hayır. O ahirete inanmayanlar, azap içinde ve pek uzak bir sapıklık içindedirler.

أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ

وَالضَّالَّالِ الْبَعِيدِ

8.Allah'a karşı iftira mı etmiş oluyor? Yoksa onda bir cinnet mi var? Hayır. O ahirete inanmayanlar azap içinde ve pek uzak bir sapıklık içindedirler.

أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ

Bir delilik Onda var mı Yoksa Bir yalan Allah'a Uydurdu mu?

(Allah'a karşı iftira mı etmiş oluyor? Yoksa onda bir cinnet mi var?) Böyle yeni bir hayat iddiasında bulunan Allah'a karşı iftira mı etmiş oluyor? Böyle yalan yere kasten bir iddiada mı, bulunuyor? yoksa onda bir cinnet mi var? Kendisini böyle, gerçek dışı bir iddiaya sevk ediyor. Cenabı Hak da o inkârcı, cahil topluluğun bu isnadını ret için buyuruyor ki:

بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ

Azap içindedir Ahirete İnanmıyorlar O kimseler ki Bilakis

(hayır, O ahirete inanmayanlar azap içindedirler) Onların kıyameti inkârları, o Yüce Peygamber hakkındaki edepsizce lakırdıları doğru değildir, o ahirete inanmayanlar öyle inkârcı olup Yüce Peygamber'i yalanlayanlar, ahirette azap içinde kalacaklardır.

وَالضَّالَّالِ الْبَعِيدِ

Uzak Dalalet içindedir Ve

(pek uzak bir sapıklık içindedirler) Onlar dünyada da doğruluktan uzaktırlar. Çünkü o muhterem Peygamberi tekzip ettikleri için böyle bir azaba lâyık olmuşlardır. Ve öyle bir hidayet rehberine delilik yakıştırdıkları için de kendileri delice harekette bulunmuşlar, doğru yolu kaybetmişler, felâket çukuruna düşmüşlerdir.

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ نَشَأَ نَحْسِفَ

بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطَ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

9.Bakmazlar mı, gökten ve yerden önlerinde neler ve arkalarında neler olduğuna! Eğer dilesek onları yere geçiririz yahut üzerlerine gökten parçalar düşürürüz. Şüphe yok ki, bunda Hakka dönen her kul için elbette açık bir alâmet vardır

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerden Ve Gökten Arkalarındadır O şeyi ki Ve Önlerindedir O şeyi ki Hiç görmediler mi?

(Bakmazlar mı? gökten ve yerden önlerinde neler ve arkalarında neler olduğuna

0 inkârcılar ne kadar cehalet ve ahmaklık gösteriyor, onlar hiç bakmazlar mı? Onlar öyle çevrelerindeki kudret eserlerini bir dikkat gözüyle seyir etmezler mi? Bütün göz- lere çarpan o yaratılış harikaları, Allah'ın birliğine şahitlik ediyor, onun yüce kudretini gösteriyor, bunları yaratan o Yüce Yaratıcı, artık insanlığı öldürdükten sonra tekrar iadeye, yeniden hayata kavuşturup başka bir âleme sevk etmeye kadir olamaz mı? Evet. 0 Hikmet Sahibi Yaratıcı buyuruyor ki:

إِنْ نَشَأْ نُخَسِّفْ بِهِمُ الْأَرْضَ

Yere Onları Batırırız Dilersek Eğer

(Eğer dilersek onları yere geçiririz) eğer dilersek o inkârcıları muazzam ilâhi kudre- timle yere geçiririz yerleri yarararak onları içerilerine atarız. Nitekim Karun böyle bir fe- lâkete uğratılmıştır,

أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Parçalar Üzerlerine Düşürürüz Yahut

(yahut üzerlerine gökten parçalar düşürürüz) Onlar ile o inkârcıları helak ederiz. Nitekim 'Eyke' ahalisi böyle bir felâkete maruz bırakılmıştı. Ne müthiş bir ilâhi tehdit!

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

Hakka yönelen Kulun Her biri için Elbet bir delil Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda Hakka dönen her kul için elbette açık bir alâmet vardır)

Böyle göklere ve yere dair vuku bulan hadiselerle yüce beyanlara kalben veya bun- lara bir dikkat gözüyle bakmakta olan hakka yönelen kalben sapıklıktan kurtulup âlemlerin Rabbini tasdike yetenekli bulunan kullar için ayetler vardır. Evet. Bu yaratı- lış eserlerinden her biri, ilâhi kudrete ait ve pek açık bir alamettir. Bunları güzel-ce göz önüne alanlar, artık bunları yoktan var etmiş olan bir Yüce Yaratıcının insan-ları da öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmaya fazlasıyla kadir olduğuna kesin şekilde hükmeder, bu hususta asla, bir şüphe, bir tereddüt gösteremez.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّارُ لَهُ الْحَدِيدَ

10.Şanım hakkı için biz Davud'a tarafımızdan bir fazilet vermiştik, ey Dağlar! Onunla beraber tesbihte bulunun dedik? Kuşlara da böyle emrettik ve O'nun için demiri yumuşattık.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'ya yönelen, onun emirlerine boyun eğmiş olan iki zatı, Hz. Davud ile Hz. Süleyman'ı bir örnek olarak gösteriyor, o iki zatın ne kadar harikulade kuvvetlere nimetlere nail bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا

Bir üstünlük Tarafımızdan Davud'a Verdik And olsun gerçekten Ve

(Şanım hakkı için biz Davud'a tarafımızdan bir fazilet vermiştik) yani: Muhakkak bir ilâhi lütuftur ki, Ona bir peygamberlik, bir kitap veya bir mülk ve hâkimiyet veyahut kendisine mahsus güzel bir ses, güzel bir mucize ihsan buyurmuştuk, onu üstün bir vaziyette bulundurmuştuk. Bu cümleden olarak

يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ

Kuşlar Ve Onunla beraber Tesbih edin Dağlar Ey

(ey dağlar ve kuşlar Onunla beraber tesbihte bulunun) dedik. Zikir ve tesbih ile seslerinizi yükseltin diye dağlara da emir etmiş olduk kuşlara da böyle emrettik, onları da Hz. Davud'un emrine verdik, onunla beraber tesbih ve tehlilde bulunmalarını iste- dik

وَالنَّارُ لَهُ الْحَدِيدَ

Demiri Ona Yumuşattık Ve

(ve onun için demiri yumuşattık) Davud Aleyhisselam için demiri yumuşattık demir- lere istediği şekli verebilirdi, bir ateşe, fenni bir vasıtaya müracaat etmeksizin demir- den zırhlar diğer şeyler yapabilir olmuştu. Bütün bunlar birer ilâhi lütuftur, birer kudret

eseridir, birer açık mucizedir. Yüce Yaratıcı Hazretleri dilediği mahlûkuna böyle tesbih ve hamd etme yeteneğini ihsan buyurur. Nitekim bizim mübarek Peygamberimizin avucu içindeki ufak taş parçaları da tesbihte bulunmuştur. Bu gibi harikaları uzak görmeye, teville lüzum yoktur. Meselâ "Dağların muntazam varlıkların, Hz. Davud'u tesbih ve hamd etmeğe sevk ettiği için bu bakımdan dağlar da tesbihte bulunmuş demektir." Diye teville kalkışmak yersizdir. Nitekim diğer bir âyeti kerimede Cenabı Hak her şeyin tesbih ve hamd de bulunduğunu fakat insanların bunu anlamadıklarını beyan buyurmaktadır.

أَنْ اَعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا اِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

11.Geniş, uzun zırhlar yap ve zırh halkalarını güzelce tanzim et ve iyi amel işleyin. Şüphe yok ki, ben ne yapar olduklarınızı görücüyüm.

اَنْ اَعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ

Dokumasını Ölçüyü yap Ve Geniş zırhlar Yap Diye

(Geniş, uzun zırhlar yap ve zırh halkalarını güzelce tanzim et) Evet. Hak Teâlâ Hazretleri, Davud Aleyhisselam'a öyle bir kuvvet, bir kabiliyet vermiş ve şöyle de emir etmiş idi ki: Ey Davud. Geniş uzun zırhlar yap Onları giyineceklerin vücutlarını bolca setretmiş olsun ve zırh halkalarını güzelce tanzim et onlar ne pek kalın ve ne de pek hafif olmasın, her bakımdan uygun olup güzelce dokunmuş, yapılmış bir halde bulunsun,

وَاعْمَلُوا صَالِحًا

Salih amel Yapın Ve

(ve iyi amel işleyin) Hepiniz de güzel, Allah rızasına uygun amellere devam ediniz. Cihat için hazırlanan zırhlar da bu güzel amellerden sayılır. Kulların zaten vazifeleri de güzel amellerde bulunmaktan ibarettir,

اِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görenim Yapıyorsunuz O şeyleri ki Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben ne yapar olduklarınızı görücüyüm) Şüphe yok ki: Ben Yüce Yaratıcı ne yapar olduklarınızı görücüyüm ona göre hakkınızda muamele olunacaktır. Evet. Güzel amellerde bulunanlar mükâfatlara nail olacaklardır. Kötü işleri yapanlar da lâayık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن

يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

12.Süleyman'a da rüzgârları Musahhar kıldık sabahtan öğleye kadar gidişi bir aylık ve öğleden akşama kadar gidişi de bir aylık yol kadar idi. Ve onun için bakır madenini sel gibi akıttık. Ve onun önünde Rabbinin izniyle çalışan bazı cinler de var idi ve onlardan her kim bizim emrimizden sapmış olursa ona da ateş azabından tattırmış olduk.

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ

Rüzgarı Süleyman'a Ve

(Süleyman'a da rüzgârları Musahhar kıldık) Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Süleyman'a da rüzgârı emrine verdik.

غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ

Bir ay Akşam dönüşü Ve Bir ay Sabah gidişi

(sabahtan öğleye kadar gidişi bir aylık ve öğleden akşama kadar gidişi de bir aylık yol kadar idi) Böyle bir müddet içinde aldığı yol miktarı bir aylık yol kadar idi. Hz. Süleyman, bütün ordusuyla beraber bir harika olmak üzere bu kadar uzak bir mesafeye rüzgâr vasıtasıyla gitmiş olurlardı. Akşam dönüşü de bir ay yol kadar idi bütün ordusu ile beraber gündüzün ortasından güneşin batmasına kadar bir aylık

mesafeye değin gitmiş bulunurlardı. Kısaca bir gün içinde iki aylık bir mesafeyi kat etmiş oluyorlardı. Nitekim Hak Teâlâ Hazretleri bizim Peygamberimize de Ahzab savaşında rüzgârları hizmetçi kılmıştı, düşmanların kuvvetleri rüzgârların şiddetli çarpmaları neticesinde büyük bir mahıv ve bozguna uğramıştı. Bununla beraber Resûl-i Ekrem Efendimiz Miraç gecesi az bir zaman içinde ta göklere kadar yükselmişti. Allah'ın kudretine göre bu gibi harikalar asla uzak görülemez

وَأَسْلَمْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ

Erimiş bakır Menba'ını Onun için Akıttık Ve

(ve onun için bakır madenini sel gibi akıttık) Süleyman Aleyhisselam için diğer bir harika olarak bakırlar eritilmiş ve su gibi akmaya başlanmış bir halde bulunmuştu. Bu harika da Yemen'de vaki olmuş, şehir içinde üç gün cereyan edip gitmiştir. Hz. Davud'a demir musahhar olduğu gibi Hz. Süleyman'a da böylece bakır musahhar olmuştu,

وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ

Rabbisinin İzniyle Önünde Çalışıyor O kimse ki Cinlerden vardı Ve

(Ve onun önünde Rabbinin izniyle çalışan bazı cinler de var idi) Hz. Süleyman'ın yanında Allahın izniyle ilâhi emri ile çalışan bazı cinler de var idi bunlar o Yüce Peygamber'e boyun eğmiş bulunmuşlardı,

وَمَنْ يَزِغُ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا

Emrimizden Onlardan Saparsa Kim Ve

(ve onlardan her kim bizim emrimizden sapmış olursa) O cin taifesinden her kim bizim emrimizden sapmış olursa Süleyman Aleyhisselam'a itaatten kaçınmak istemiş, onun tekliflerine muhalefet göstermiş bulunursa

نُذِقُهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateş Azabından Ona tattırırız

(ona da ateş azabından tattırmış olduk) O isyan edenler, ahirette cehennem azabına maruz kalmış olacaktırlar veya daha dünyada iken Hz. Süleyman tarafından harikulade bir şekilde cezaya çarpılmışlardır.

&-Rivayet olunuyor ki: O Yüce Peygamber'in elinde ateşten bir kamçı, bir silâh var idi, kendisine karşı isyan gösteren hangi bir cine onu çarpar, onu öylece cezalandırırdı.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ

إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

13.Onun için pek yüksek binalardan ve heykellerden ve büyük havuzlar gibi çanaklardan ve sabit sabit kazanlardan ne isterse onu yapıverirlerdi. Ey Davud'un hanedanı! Şükür için çalışın ve benim kullarımdan şükreden azdır.

Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselam'ın emriyle cinlerin ne gibi muhteşem şeyler meydana getirmiş olduklarını bildiriyor ve Hz. Süleyman'ın vefatını cinlerin ne şekilde anlamış ve nasıl bir pişmanlıkta bulunmuş olduklarını beyan ediyor ve ölümden hiçbir kimsenin kurtulamayacağına işaret buyurmaktadır.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Ona Yaparlardı

(onun için ne dilerse yaparlar idi) Cin taifesi Süleyman Aleyhisselam için

مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ

Timsallerden Ve Yüksek binalardan

(yüksek binalardan ve timsallerden) pek metin, savaşımlara elverişli kalelerden veya şerefli mescitler yaparlardı. Ve heykellerden bakır, mermer ve cam gibi şeyler ile muhtelif şekillerden dilediğini tasvir ve teşkil ederlerdi,

&-Timsal de suret, resim, numune demektir. Çoğulu temasil'dir. Bu âyeti kerimedeki

timsallerden maksat, caiz ki, binalar, ağaçlar gibi hayat sahibi olmayan şeylerden veya başları terk edilen hayvanlardan ibaret idi. Bununla beraber Hz. Süleyman şeriatına göre mutlak olarak heykellerin haram bulunmamış olması düşünülebilir. Essiracül-Münir'de ve Ebussuud tefsirinde deniliyor ki: Bu heykelden maksat, meleklerin, Peygamberlerin ve salih zatların suretleri idi. Bu heykeller mescitlerde bulundu-ruluyordu ki, onların nasıl ibadetlerde bulunmuş olduklarını insanlar görsün de onlar gibi ibadetlerini arttırsınlar. Fakat daha sonra şeytanın aldatmalarından dolayı insanlar bir takım tasvirlerle tapmaya başlanmış oldukları için Peygamberimizin zamanı saadetinden beri hayat sahiplerine ait tasvirler yasak bulunmuştur.

وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ

Sabit kılınmış Kazanlardan Ve Havuzlar gibi Leğenlerden Ve

(ve büyük havuzlar gibi leğenlerden ve sabit sabit kazanlardan) Yine cinler Hz. Süleyman için havuzlar gibi pek büyükçe leğenlerden ve sabit sabit büyüklüklerinden dolayı yerlerinden kımlıdatılmayacak derecede büyük kazanlardan cinler onu yapı-verirlerdi. Hatta deniliyor ki: O büyük çanaklardan birindeki yemeği, bir kişi yemiştir. Ve Cenabı Hak buyurmuştu ki:

إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا

Şükür için Ey davud'un ailesi Çalışın

(Ey Davud'un hanedanı şükür için çalışın) Yani: Hz. Davud ile Hz. Süleyman ve onların ehli beytleri şükür için çalışın nail olduğunuz nimetlerden dolayı Kerem Sahibi Yaratıcınıza ibadet ve itaatte bulunun ki, şükran vazifesini ifa etmiş olasınız,

وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

Çokça şükreden Kullarımdan Azdır Ve

(ve benim kullarımdan şükür eden azdır) Nail oldukları nimetlerden dolayı gerektiği gibi kalben ve lisan en şükür eden kimseler az bulunmaktadır. Sizler öyle şükran vazifesini ifa etmeyenler gibi olmayınız. Şükredebilmek de ayrıca bir nimettir.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاتَهُ فَلَمَّا

خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَن لَّو كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

14.Sonra vaktaki, onun üzerine ölüm ile hükmettik, onun vefat etmiş olduğuna esasını yemekte olan bir ağaç kurdundan başkası onlara delâlet etmiş olmadı. O vakit ki, yere düşüverdi, cin taifesi anlamış oldu ki, eğer gaybı bilmiş olsalar idi o ihanetli azap içinde kalmış olmazlardı.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ

Ölümü Ona Hükmettik Artık ne zaman ki

(Sonra vaktaki, onun üzerine ölüm ile hükmettik) Hz. Süleyman'ın o hâkimiyetini müteakip vaktaki onun üzerine ölüm ile hükmettik dünyevî hayatı son bulmuş oldu

مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاتَهُ

Asasını Yiyor Bir ağaç kurdu ki Ancak Ölümü üzerine Onlara delil olmadı

(onun vefat etmiş olduğuna esasını yemekte olan bir ağaç kurdundan başkası onlara delâlet etmiş olmadı) Yani Süleyman Aleyhisselam'ın vefatına etrafında çalışan cin taifesi derhal vâkif olmadılar, çalışmalarına devam edip durdular. Sonunda onun vefat etmiş olduğuna ancak esasını yemekte olan bir ağaç kurdu delil olmuş oldu Yani Süleyman Aleyhisselam'ın vefatının cinler tarafından anlaşılmasına onun esasını yemekle bir ağaç kurdu vesile oldu. Süleyman Aleyhisselam çok kere tam bir gece, tam bir gün ve bazen daha fazla esasına dayanarak namazda niyazda bulunurdu. Yine öyle bir vaziyette iken vefat etmiş idi, bir müddet o asaya dayanmış bir halde kalmış, cinler ise onu ibadete devam ediyor sanmışlar, Beyt-i Mukaddesin binasına çalışıp durmuşlar. Aradan bir müddet geçince o asa'yı altından bir ağaç kurdu kemire kemire yere düşmesine sebebiyet vermiş,

فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ

Cinler için Açıkça belli oldu Yıkıldı Ne zaman ki

(o vakit ki yere düşüverdi, cin taifesi anlamış oldu) ona dayanan Hz. Süleyman da yere düşünce o zaman cinler onun vefat etmiş olduğunu anlamışlar. Bu müddetin ne kadar olduğu kesin bir şekilde malûm değildir. İşte

أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبِ

Gaybı Biliyorlar Olsalardı Eğer Şöyle ki

(eğer gaybı bilmiş olsalar idi) Hz. Süleyman'ın da vefatını anlamış olurlardı. Artık

مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

Aşağılayıcı Azap içinde Kalmazlardı

(o küçültücü azap içinde kalmış olmazlardı) Öyle pek meşakkatli inşaat vesaire ile uğraşıp durmazlardı. Çünkü cin taifesi, kendilerinin gayb bilgisine sahip olduklarını sanıyorlardı, böyle bir hâdise, onların nazarı dikkatlerini çekmiş, gayb bilmediklerini anlamalarına sebep olmuştu.

&-Rivayete göre Davud Aleyhisselam, Beytûlmukaddesin binasını yapmaya başlamış, daha tamam olmadan vefat etmiş, onun tamamlanmasını Hz. Süleyman'a vasiyet eylemişti. Süleyman Aleyhisselam da onu tamamlamaya gayret etmiş, bu inşaat işlerinde cinleri çalıştırmıştı. Bu inşaatın tamam olmasına az kalmıştı ki, vefatı gerçekleşmiş, cinler onun vefatından bir hikmet gereği bir müddet haberdar olmamış, çalışıp inşaatı ikmal eylemişlerdi, sonra o mübarek zatın vefatından haberdar olunca gaybı bilmediklerini anlamışlar, onun ahirete irtihalinden sonra da öyle bir müddet meşakkatli bina işlerinde bulunduklarını söylemişlerdi. Bilgi Allah katındadır.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ
وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ غَفُورٌ

15.Celâlim hakkı için Sebe' kavmi için ikametgâhlarında bir alâmet var idi. Sağdan ve soldan iki bahçe ile çevrilmişti, kendilerine denilmişti ki Rabbinizin rızkından yiyin ve ona şükredin. Tertemiz bir belde ve yarlıgayan bir Rab

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın kendilerine ihsan buyurmuş olduğu muazzam nimetlere şükretmeyip de isyanda bulunmuş olan Sebe' kabilesinin nasıl feci bir değişime maruz kalarak lâyük oldukları cezaya kavuşmuş olduklarını beyan ve insanlar o gibi nankörlükten sakındırmaktadır.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ

Bir ibret Meskenlerinde Sebe için Oldu And olsun gerçekten

(and olsun ki Sebe' kavmi için ikametgâhlarında bir alâmet var idi) Celâlim hakkı için Muhakkak, ibret verici bir tarihi olaydır ki: Sebe Kabilesi ikametgâhlarında Yemen'de Sena ile arasında üç günlük bir mesafe bulunan ve "Meğrib" denilen beldelelerinde bir alâmet vardı. Oraların geçmiş ve şimdiki tarihi hallerinde Cenabı Hakkın varlığına, kudretine ve büyük tasarruflarına delâlet eden bir mahiyet mevcut bulunmuştu. Şöyle ki: O gönül alıcı beldeleri

جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ

Soldan Ve Sağdan İki bahçe

(sağından ve solundan iki bahçe ile çevrilmişti) yani o beldeler, öyle bir vadide bulunuyordu ki, onun her tarafını mükemmel bağlar, bostanlar çevrelemişti. O kabileyeye Peygamberlerinin diliyle veya lisanı hali ile denilmişti ki:

كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ

Ona Şükredin Ve Rabbinizin Rızkından Yiyin

(Rabbinizin rızkından yiyin ve ona şükredin) Bu çevrede sizin için vücuda getirdiği çeşitli ürünlerinden vesaireden istifade edin ve ona şükür edin size pek büyük nimet-

leri ihsan eden yaratanaınıza hamd ve övgüde bulunur kulluk vazifenizi ifaya çalışır. İşte yurdunuz

بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ

Çok bağışlayıcı Bir rab Ve Hoş Bir belde

(Tertemiz bir belde ve yarlıgayan bir Rab) Her tarafı güzel, havası sağlam, suları bol, zararlı hayvanattan boş sizi besleyen, bu nimetlere nail eden yaratıcınız, rızık vericiniz ise yarlıgayan bir Rabdir. Kullarını tövbelerini kabul eden, günahlarını af edip örten buyuran bir Yüce Yaratıcıdır. Artık bu kadar muazzam nimetlere karşı şükretmek icap etmez mi? Sebe Arab kabilelerinden biridir, Yemen beldelerinde ikamet etmekte idiler. Bunlardan Arap yarımadasında birçok kabileler meydana gelmiştir. "Sebe" Esasen Araplardan bir şahsın adıdır. Babasının adı "Yeşcüb" onun babasının adı da Yağrub Bini Kahtandır. Deniliyor ki "Sebe" Yemen'deki ilk hükümdardır, adı "Abdüşems" idi, ilk esir Alan bir hükümdar olduğu için kendisine Sebe denilmiştir. Çünkü Seb esir almak demektir. Dört yüz seksen dört sene hükümdarlıkta bulunduğu rivayet olunuyor. Bütün Araplar başlıca iki kısma ayrılmıştır. Birine "Kahtaniyye" diğere de "Adnaniyye" denilir.

فَاعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِىْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَاَثَلٍ وَشَىْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ

16.Fakat onlar kaçındılar. Artık onların üzerlerine Arim selini gönderdik. Ve onların bahçelerini iki bahçe ile değiştirdik ki, bu iki cennet pek acı meyve ağaçlarını ve acı ılgın ve biraz da sidir ağaçlarını içermiş bulunuyordu.

فَاعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ

Arim Selini Üzerlerine Bu yüzden gönderdik Fakat yüz çevirdiler

(Fakat onlar kaçındılar. Artık onların üzerlerine Arim selini gönderdik) Yemen'deki o beldeler ahalisi o kadar nimetlere nail oldukları halde şükür vazifesini ifada bulunmadılar. Hatta deniliyor ki: kendilerine on üç Peygamber gönderilmiş, onlara lâzım gelen vazifeleri tebliğ etmeye ve öğretmeye çalışılmıştı. Onlar ise o Peygamberleri tekzip edip nimete karşı nankörlükte bulunup durmuşlardı. Artık onların üzerlerine Arim selini gönderdik vadilerindeki suları veya pek şiddetli yağmurları gönderecek beldelerini, mallarını perişan bir hale getirdik

وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ

İki bahçe İki bahçelerini Onlara değiştirdik Ve

(Ve onların bahçelerini iki bahçe ile değiştirdik) Ve onların cennetlerini o pek bayındır, güzel bağlarını, bahçelerini iki cennet ile alelade cennet denilen viranelik iki yer ile değiştirdik ki, bu iki cennet

ذَوَاتِىْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَاَثَلٍ وَشَىْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ

Az Sidir ağacından Bir şey Ve Acı ılgın Ve Buruk Yemişler Sahibidirler

(pek acı meyve ağaçlarını ve acı ılgın ve biraz da sidir ağacı bulunuyor idi) Yani o güzelim bağlar bahçeler gitmiş nimete şükür edilmediğinden dolayı yerine pek acılı meyve ağaçları ve acı ılgın kurumuş meyvesiz ağaçlar ve sidir ağacı denilen Arabistan kirazı ağaçları bulunuyordu. Allah celle celaluhu hazretleri Onların asıl yurtlarını, bağlarını, bostanlarını böyle zararlı, faidesiz şeyler ile mahvı perişan etti. O güzel yerlerden eser kalmamış oldu. Onlardan biraz kimse kalıp diğer beldelere dağılıp gittiler. Bu hadise, rivayete göre fetret devrinde, yani Hz, İsa ile Son Peygamber Hazretlerinin aralarındaki müddet içinde vaki olmuştur.

ذٰلِكَ جَزٰىنٰهُمْ بِمَا كَفَرُوْا وَهَلْ نُّجٰزِىْ اِلَّا الْكَفُوْرَ

17.İşte onları böyle nankörlükleri sebebiyle cezalandırdık ve biz nankör olanlardan başkasını cezalandırır mıyız? Elbette cezalandırmayız.

ذٰلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا

Nankörlük ettiler O şeyden dolayı ki Onları cezalandırdık İşte budur

(İşte onları böyle nankörlükleri sebebiyle cezalandırdık) Nimetlerinin kadrini bil-medikleri ve isyana devam ettikleri için kendilerini felâketlere maruz bıraktık, yurtları harap, kendileri de mahıv ve perişan bir hale gelmiş oldular,

وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ

Çok nankörlük edeni Ancak Cezalandırmayız Ve

(ve biz nankör olanlardan başkasını cezalandırır mıyız?) Elbette cezalandırmayız. Böyle bir cezaya ancak küfürlerinde ısrar edip duran, nimete nankörlük etmekten ayrılmayanlar lâıyk bulunmaktadırlar. İşte o kabilede nail oldukları nimetlere rağmen öyle kâfirce bir vaziyet almış oldukları için o kötü felâkete uğramışlardı.

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ

سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَآيَاتًا أَمِينٍ

18.Ve onların aralarında ve kendilerinde bereket vermiş olduğumuz beldeler arasında birbirine bitişik kasabalar meydana getirmiştik. Ve onlara seyri seferi takdir eylemiştik. Geceleri ve gündüzleri korkusuz olarak yürüyünüz, demiştik.

Bu mübarek ayetler de vaktiyle Sebe' kabilesinin nasıl güzel, birbirine yakın kasaba-lara ve bunların aralarında ne mükemmel seyrüsefere nail bulunmuş olduklarını bildi-riyor. Sonra bu nimetlerin kadrini bilmeyip şeytani vesveselere uydukları, nefisle-rine zulüm ettikleri için nasıl felâketlere maruz kalmış olduklarını ve tarihi hayatlarının başkaları için bir ibret örneği bulunmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً

Görünen Şehirler Kendilerini Bereketli kıldık Onlar ki O şehirlerin Arasında Ve Aralarında Kılmiştık Ve

(Ve onların aralarında ve kendilerinde bereket vermiş olduğumuz beldeler ara-sında birbirine bitişik kasabalar meydana getirmiştik) O Sebe' kabilesinin Yemen deki beldeleri arasında ve kendilerinde sular ile ağaçlar ile ve ticarete elverişli sahalar ile feyiz ve bereket vermiş olduğumuz Şam diyarına ait beldeler arasında birbirine bitişik kasabalar meydana getirmiştik. Bunlar Yemen ile Şam arasında birbirine pek yakın bir hâlde bulunuyorlardı,

وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ

Yürümei Buralarda Takdir etmiştik Ve

(ve onlara seyri seferi takdir eylemiştik) aralarında birer belirli mesafe bulunuyor-du. Yolcular yanlarına yiyecek ve içecek bir şey almaya muhtaç olmaksızın bunların arasında kolaylıkla yürüyüşlerine devam edebiliyorlardı. Ve o kabilelere hal lisanı ile veya Peygamberleri vasıtasıyla bu kasabalar arasında

سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَآيَاتًا أَمِينٍ

Emniyette olanlar Gündüzleri Ve Geceleri Oralarda Yürüyün

(geceleleri ve gündüzleri korkusuz olarak yürüyünüz) demiştik. Yani: Buralardaki seyahatler, her vakit emniyet içerisinde gerçekleşecektir. Açlıktan susuzluktan, düş-man hücumundan emin olarak yürümenize devam edebilirsiniz, sizin için bu saha-larda pek kolaylık, pek emniyet mevcuttur.

فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ

مُزْمَقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

19.Fakat onlar: Ey Rabbimiz. Bizim seferlerimizin arasını uzaklaştırdın" dediler ve nefislerine zulmettiler. Artık biz de onları dillere destan ettik ve onları büsbütün parçalamakla parçaladık. Şüphe yok ki, bunda her bir sabır eden, şükür eyleyen için elbette ibretler vardır.

فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا

Seferlerimizin Arasını Uzaklaştır Rabbimiz Fakat dediler

(Fakat onlar Ey Rabbimiz Bizim seferlerimizin arasını uzaklaştır dediler) O Sebe' ahalisi haklarındaki bu ilâhi lütfü takdir edemediler, dualarda bulundular: Ey Rabbimiz! Bizim seferlerimizin arasını uzaklaştır dediler, Şam'a kadar olan mesafeyi kasabalardan boş kıl, ova ve çöl hâline getir, taki, oralarda yaya bir hâlde yürünü-lemesin ve yanlarında yiyecek ve içecek bulunmayan kimseler müşkül bir vaziyette kalsınlar

وَزَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

Kendilerine Zulmettiler Ve

(ve nefislerine zulmettiler) Onlar, bu dilekleriyle kendi nefislerine zulüm ettiler nimetlerinin kadrini bilmeyerek kendi şahsiyetlerini tehlikeye maruz bıraktılar.

فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ

Efsaneler Artık onları kıldık

(Artık biz de onları dillere destan ettik) kendilerinden sonraki milletler için birer ibret vesilesi kıldık, onların o nankörlükleri, kötü akıbetleri insanlar arasında hararetle söylenip durdu, bir darbimesel haline gelmiş oldu.

وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ

Parçalanmakla Bütünüyle Onları parçaladık Ve

(ve onları büsbütün parçalamakla parçaladık) onların kasabaları sel suları içinde kalarak harab olunca kendileri muhtelif yerlere çıkıp gitmeğe mecbur oldular. Onlardan Cassan kabilesi Şam'a, Azd kabilesi, Umman'a, Huzae kabilesi, Tehâme'ye, Huzeyme kabilesi Irak'a, Evs ve Hazrec kabileleri de Medine-i Münevvere'ye göç etmişlerdir,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Çok şükredenin Çok sabredenin Her biri için Elbette ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda her bir sabır eden, şükür eyleyen için elbette ibretler vardır) evet bu anlatılan kıssada günahlardan kaçınıp ibadet ve itaatte bulunan ve şükreyleyen nail olduğu nimetlerinin kadrini bilip Cenabı Hakka şükür etmekten ayrılmayan zat için elbette ibretler vardır. Yüce Yaratıcının kudretine ve mahlûkatı hakkındaki tasarruf atına dair delaletler vardır, uyanmayı icap eden alâmetler mevcuttur.

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

20.And olsun ki, şeytan onların aleyhindeki zannını tahakkuk ettirmiş oldu. Artık ona tabi oldular. Ancak müminlerden bir zümre müstesna

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ

Zannını İblis Onlar hakkında Doğru çıkardı And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, şeytan onların aleyhinde zannını tahakkuk ettirmiş oldu) O gibi nankör kimseleri saptıracağı hususundaki şeytani zannı doğru çıktı, onları hakikaten aldatmış bulundu,

فَاتَّبَعُوهُ

(artık ona tâbi oldular) O Sebe' kabilesi, tabiatları bakımından şeytana meyilde bulundular, onun aldatmalarına kapıldılar.

إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Bir zümre Ancak

(Ancak müminlerden bir zümre müstesna) Onlar hakkiyle samimi iman sahipleri oldukları için şeytana uymadılar, onlar kulluk vazifesini ifaya devam edip durdular.

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ
وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

21.Halbuki onun onlar üzerinde hiçbir nüfuzu yoktur. Fakat ahirete iman eden kimseyi onda şek içinde bulunan kimseden ayırt edelim diye öyle şeytan musallat kılınmış ve senin Rabbin her şey üzerine bir koruyucudur.

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ

Hakimiyet Kendileri üzerinde Onun için Olmadı Ve

(Hâlbuki onun onlar üzerinde hiçbir nüfuzu yoktur) Hâlbuki O şeytanın onlar üzerinde saptırmaya çalıştığı kimselere karşı hiçbir nüfuzu yoktur o şeytan da aciz bir kuldur ve zillate, ilâhi kahra uğramıştır. Bir insan güzelce düşünürse, hareket çizgisini Allah'ın dininin beyanı üzere tanzime çalışırsa şeytanın vesveselerinden emin olabilir,

إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ

Bir şüphe içindedir Ondan O O kimseden ki Ahirete İman ediyor O kimseyi ki Belli etmemiz için Ancak

(Fakat ahirete iman eden kimseyi onda şek içinde bulunan kimseden ayırt edelim diye öyle şeytan musallat kılınmış) Ezeli ilmin taalluk etmiş olduğu bir olayın ortaya çıkması için öyle şeytanı insanlara musallat kılmıştır, ona karşı mukavemet edip de onun vesveselerine kapılmayanlar büyük mükâfatlara nail olacaklardır,

وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

Hakkıyla muhafaza edendir Her şeyi Rabbin Ve

(ve senin Rabbin her şey üzerine bir koruyucudur) O Hikmet Sahibi Yaratıcı, dilediği kullarını o şeytanın aldatmalarından muhafaza buyurur. İblis'i engellemeye ve kovmaya kadirdir, kullarının bütün fiillerini ve amellerini bilmektedir, bütün İradeleri, yaratılışları birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Buna inanmışızdır.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ

22.Deki: Allah'tan başka o iddia ettiklerinize yalvarınız. Göklerde ve yerde bir zerre miktarına sahip olamazlar ve onlar için bunlar da bir ortaklık yoktur ve onun için de onlardan bir yardımcı yoktur.

Bu mübarek ayetler, Resûl-i Ekrem'in müşriklerin hallerine hayret edip kendilerini susturmak için ne şekilde hitap buyuracağını gösteriyor, onların tapındıkları şeylerin ilâhlık evsafına sahip, şefaate salâhiyetli olmadıklarını ihtar ediyor. Cenabı Hakkın izniyle şefaate edecek zatlar ile şefaate olunacak müminler arasında cereyan edecek konuşmayı beyan buyurmaktadır.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Zannettiniz O şeylere ki Yalvarın Deki

(Deki: Allah'tan başka o iddia ettiklerinize yalvarınız) Ey Yüce Resul! O müşriklere inançlarının batıl olduğunu göstermek için De ki: Allah'tan başka ilah iddia ettiklerinize birtakım putlarınıza yalvarınız dua ve niyazda bulununuz, sizden isabet eden zararları, felâketleri uzaklaştırsınlar ve sizin için faideli şeyleri sağlasınlar. Onlar için bu mümkün mü, ne gezer. Onlar

لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ

Ne yerde Ve Göklerde Zerre Ağırlığına Sahip değildirler

(Göklerde ve yerde bir zerre miktarına sahip olamazlar) Onlar bir hayra veya bir şerre asla sahip, kadir değildirler. Artık onları nasıl ilâh edinilerek kendilerinden bir faide beklenilebilir? Veya onların bir zarar vermesinden korkulabilir?

وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكَ

Bir ortaklık Bu ikisinde Onlar için yoktur Ve

(ve onlar için bunlar da bir ortaklık yoktur) Ve 0 ilâh edinilen putlar için bu göklerde ve yerde bir ortaklık yoktur. O putlar, ne yaratmak ve ne sahip olmak ve ne de tasarrufta bulunmak itibariyle Cenabı Hakkın hâşa ortağı değildirler,

وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ

Hiçbir yardımcı Onlardan Onun için yoktur Ve

(ve onun için de onlardan bir yardımcı yoktur) ve o Yüce Yaratıcı Hazretleri için de o putlardan bir yardımcı yoktur o putlar, bu âlemlerin yaradılışı, idaresi veya muhafazası hususunda hâşâ Allah Teâlâ'ya bir yardımcı bulunmuş değildirler. Onlar birer aciz mahlûktan ibaret bulunmuşlardır.

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

23.Onun huzurunda şefaât faide vermez, kendisine izin vermiş olduğu kimse müstesna. Sonunda kalplerinden korku giderilince derler ki: Rabbiniz ne buyurdu? Hakkı buyurdu derler ve o, çok yüce, çok büyüktür.

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ

Onun katında Şefaât Fayda vermez Ve

(Onun huzurunda şefaât faide vermez) Ey müşrikler. Taptığınız mahlûklardan şefaât mi bekliyorsunuz? Bu da sizin için mümkün değildir. Çünkü Onun huzurunda Yüce Yaratıcının manevî katında hiçbir şefaât faide vermez. Azabı hak etmiş olanları o azaptan kurtaramaz.

إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ

Kendisine İzin verdi O kimse için ki, Ancak

(Ancak kendisine izin vermiş olduğu kimse müstesna) Kendisine şefaât etmesi için izin vermiş olduğu kimse müstesna Cenabı Hak Peygamberlere, meleklerle ve diğer şefaât makamına lâyık zatlara şefaât etmeleri için izin verir, onlar da yine Hak Teâlâ'nın müsaade buyurduğu kulları hakkında şefaatte bulunabilirler. Putlar ise cansız varlıklar türünden olup akıldan ve konuşmaktan mahrum şeylerdir, bunlar şefaât edebilecek bir kabiliyette değildirler. Zaten kâfirlerin hakkında ise hiçbir kimseye şefaatte izin verilmeyecektir. 0 müşrikler, meleklerle, Hz. İsa gibi insanlara tapmış oldukları takdirde de bir şefaatte nail olamayacaklardır. Zira kâfirler, müşrikler hakkında şefaât edebilmek için hiçbir zat, izinli olamaz. Şefaât edecek ve şefaât olunacak zatlara, mümin Allah'ı birleyen olan zatlardan başkası değildir.

حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ

Kalplerinden Dehşet giderildi O vakit ki Nihayet

(Sonunda kalplerinden korku giderilince) Sonunda Bu gibi mümin, Allah'ı birleyen zatlara kalplerinden korku giderilince yani: Bir takım zatlara şefaât edilmesi için ilâhi izin çıkıp da şefaât bekleyen ehli imanın kalplerinden korku, heyecan giderilince öyle şefaati bekleyen zatlara

قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ

Rabbiniz Buyurdu Neyi Dediler

(derler ki, Rabbiniz ne buyurdu?) Şefaât hususunda ilâhi emir ne şekilde tecelli etti? Şefaât edecek zatlara da: Rabbiniz

قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

Pek büyüktür Pek yücedir O Ve Hakkı Dediler

(Hakkı buyurdu derler ve o, çok yüce, çok büyüktür) Hakkı buyurdu, razı olduğu

kulları hakkında şefa'at edilmesine izin ve müsaade verdi, bunu sabit, uygulanması muhakkak bir durum kıldı derler ve o şefa'at edecek zatlar, Yüce Yaratıcı Hazretlerine şöyle de övgü ve saygı sunmada bulunarak derler ki: O Yüce yaratıcı el alıyyu çok yücedir. Ve o el kebir çok büyüktür yücelik ve azamet, büyüklük ve ululuk ona mahsustur. Onun yüce müsaadesi bulunmadıkça kimsenin şefa'ate ve söz söylemeğe salahiyeti olamaz. Buna inancımız tamdır.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي

ضَلَالٍ مُّبِينٍ

24.De ki: Sizi göklerden ve yerden kim rızıklandırıyor? De ki: Allah ve muhakkak bizler mi, yoksa sizler mi bir hidayet üzerindeyiz veya apaçık bir dalaletteyiz?

Bu mübarek ayetler, Yüce Peygamberimizin müşrikleri susturmak ve onları Allah'ın birliğini tasdik sevk için kendilerine ne şekilde hitap da bulunmakla memur olduğunu gösteriyor. Ahirette herkesin kendi fiillerinden sorumlu olacağını ve daha sonra araları açılarak haklarında adaletin gerektirdiğine göre muamele yapılacağını haber veriyor. Cenabı Hakka ortak koşanların bu husustaki cehaletlerini göstererek Hanlığın güçlü ve hikmet sahibi olan Allah Teâlâ'ya mahsus olduğunu beyan buyurmaktadır.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerden Ve Göklerden Sizi rızıklandırıyor Kim Deki

(De ki: Sizi göklerden ve yerden kim rızıklandırıyor?) Ey Yüce Peygamber! O müşriklere deki: Sizi göklerden yayılan ışıklardan, havalardan, bol bol yağmurlardan ve yerden meydana gelen çeşit çeşit bitkilerden, ekinlerden kim rızıklandırıyor? Bunu hiç düşünmüyor musunuz? O taptığınız putlar mı sizi rızıklandırıyor ki, onlar bir zerre miktarına bile sahip ve hiçbir şeye kadir değildirler ki. İşte O cahil inkarcılar elbette ki, bir cevap vermeğe muktedir olamayacaklardır. Onların inatları, yanlış inançları onların hakikati itirafta bulunmalarına engel olacaktır. Artık Ey Yüce Peygamber! Sen

قُلِ اللَّهُ

Allah Deki

(De ki: Allah) bizleri rızıklandıran ancak Allah dır. Eğer insafıca düşünür, asıl yaratılışınıza muhalefette bulunmamış olursanız bunu itirafa vicdanen mecbur olursunuz,

وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى

Bir hidayet Gerçekten üzerinde Siz Veya Doğrusu biz Ve

(ve muhakkak bizler mi, yoksa sizler mi bir hidayet üzerindeyiz) Bir kere düşününüz ki: Kâinatı yaratanın birliğini tasdik eden, onun âlemin rızıkını verici olduğunu bilip itiraf eyleyen ehli islam mı doğru bir yolu takip ediyor. Yoksa Allahın yaratmış olduğu aciz mahlûkatı Allaha tercih eden, cansız varlıklara yaratıcılık, rızık vericilik sıfatını isnat eden sizin gibi müşrik kimseler mi?

أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet İçinde Veya

(veya apaçık bir sapıklıktayız?) Veya Hangimiz apaçık bir sapıklıktayız? Şüphe yok ki, böyle bir sapıklık içinde yaşayanlar, öyle cansız varlıklara, mahlûkata ilahlık hüküm koyuculuk, yaratıcılık, rızık vericilik sıfatlarını isnat etmekte bulunanlardır. Bir kere insafıca düşünüp de bu hakikati itiraf etmeli değil misiniz? Ehli imanın hidayet üzere olduğu kesin olarak bilinen bir hakikattir. Müşriklere karşı böyle bir soru sorulması ise bir konuşma ve tartışma usulünden bulunmuştur, böyle halimce, hikmetlice, bir hitap, inkarcıları insafa sevk bir vesiledir ve kendilerini korkmadan tartışmaya davet alâmetidir.

قُلْ لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ

25.Deki: Bizim işlediğimiz günahlardan siz sorulmazsınız, biz de sizin yapar olduğunuz şeylerden mesul olmayız.

قُلْ لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا

Günah işledik O şeylerden ki Mesul olmazsınız Deki

(Deki: Bizim işlediğimiz günahlardan siz sorulmazsınız) Ey Yüce Resul! O inkârcılara şunu da Deki: Bizim işlediğimiz günahlardan siz sorulmazsınız bizden bir günah, bir küçük hata meydana gelince onun sorumluluğu yalnız bize yönelir, size yönelecek değildir,

وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden ki Mesul tutulmayız Ve

(biz de sizin yapar olduğunuz şeylerden mesul olmayız) Sizin küfür ve isyanınızdan dolayı da bize bir sorumluluk yönelmeyecektir. Binaenaleyh biz öyle şahsi bir menfaat düşüncesiyle sizi imana davet etmiş bulunmuyoruz. Sırf Allah rızası için, yalnız insanlığa hizmet için, iyi niyetli bir hareket olmak üzere sizi irşada, hidayet yoluna şevke çalışıyoruz. Bizim bu muamelemizi güzelce düşünmeli değil misiniz? Ne kadar insafıca, mütevazıca bir hitap!

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

26.Deki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak, sonra aramızı hak ile açacaktır. Ve 0, öyle hakimdir, öyle hakkıyla alimdir.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا

Rabbimiz Aramızı Toplayacak Deki

(Deki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak) Ve ey kadri yüce Peygamber! Onlara Deki Yarın ahiret âleminde Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak bir muhasebeye tâbi tutacak

ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ

Hak ile Aramızı Açacak Sonra

(sonra aramızı hak ile açacaktır) Bir sabit emir olan adalet ve lütuf ile ayıracaktır ki, buna muhalefete hiçbir kimse kadir olamayacaktır,

وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Adaletle açandır O Ve

(Ve o, öyle hâkimdir, öyle hakkıyla âlimdir) Ve 0 Hikmet Sahibi Yaratıcı öyle hâkimdir O, gerçeği apaçık ortaya koyan kullarına ait hükümleri verip, muameleleri halletmeğe kadir ve o Yüce Mabud öyle hakkıyla âlimdir kullarının gerek açık ve gerek gizli bütün fiillerini ve amellerini hakkıyla bilir. Ona karşı hiçbir şey gizli kalmaz ve ona hâşâ, hiçbir ortak ve benzer olamaz.

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

27.Deki: Ona ortaklar olarak kattığınız kimseleri bana gösteriniz, hâşâ, ancak her şeye galip, yegâne hakîm olan Allah'tır.

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ

Ortaklar Ona Kattınız O kimseleri ki Bana gösterin Deki

(Deki ona ortak olarak kattığınız kimseleri bana gösteriniz) Ve ey şanı Yüce Peygamber o inkarcılara şunu da Deki: O Kâinatın Yaratıcısına ortak olarak kattığınız kimseleri bana gösteriniz ne cürettir ki, bir takım mahlûkatı o Yüce Yaratıcıya ortak ediniyorsunuz? Onlara da ibadette bulunuyorsunuz. Onlar, hiç bir şey yaratabiliyorlar mı? Onlar bir kimseye bir rızık verebiliyorlar mı? Ne mümkün! Müş-riklerle karşı böyle bir teklif, onların hatalarını teşhir, onları uyanmaya davet içindir.

كَأَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstün Allah'tır O Bilakis Haşa

(hâşâ, ancak her şeye galip, yegâne hakim olan Allah'tır) Hâşâ Allah Teâlâ'dan başka bir mabut, bir yaratıcı yoktur, o Allah ki el aziz ancak her şeye galip üstün bir galibiyete sahiptir. Ve o yüce yaratıcı el hakim yegâne hakim açık bir hikmetle hakkiyle vasıflanmış olan ancak Allah dır. Ondan başka yaratıcılık ve mabutluk sıfatını sahip bir zat yoktur. Artık bu gibi yüce vasıflara sahip olmayan şeylere ilahlık sıfatı nasıl yakıştırabiliyorsunuz? Bu ne kadar cahillik ve sapıklık! Bütün insanlığı irşada memur olan Yüce Peygamber'in gösterdiği hidayet yolunu takip etmeli değil misiniz? Artık gafletten, cehaletten uyanmalıdır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

28.Ve seni göndermedik, ancak bütün insanlar için bir müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik. Fakat insanların pek çoğu bilmezler. Bu mübarek ayetler, Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın bütün insanlığa bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiş olduğunu bildiriyor ve Yüce Peygamberden kıyametin kopacağı zamanı bir alay yoluyla soranlara karşı verilen tehdit dolu cevabı beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu Ve Bir müjdeci İnsanların Hepsine Ancak Seni göndermedik Ve

(Ve seni göndermedik, ancak bütün insanlar için bir müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik) Ey Son Peygamber! Seni Yalnız kavmine, bir zamana özel olarak boşu boşuna göndermedik seni ancak bütün insanlık fertleri için kıyamete kadar dindar olanları, ibadet ve itaatte bulunanları sevaba, dünyevî ve uhrevî mükâfatlara nail olmakla müjdeleyici ve isyankâr olanları da ilâhi azap ile tehdit edici ve korkutucu olarak gönderdik. Seni öyle bir umumi peygamberliğe nail buyurduk, seni bütün insanlık için bir hidayet rehberi kıldık,

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(fakat insanların pek çoğu bilmezler) Senin o pek yüksek cihanşümül peygamberliğini bilip tasdik etmezler, senin gibi bir din güneşinden nur iktibas ederek kalplerini aydınlatmaya çalışmazlar, bilakis muhalif bir cephe alarak ebediyen küfür ve cehalet karanlıkları içinde kalırlar.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

29.Ve derler ki: Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz ne vakit bu vaad?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Vaad Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve derler ki Eğer siz doğru sözlü kimseler iseniz ne vakit bu vaad?) O inkarcılar sıkılmazlar da bir alay yoluyla derler ki: Eğer siz Ey Peygamberlik iddiasında bulunan zat ile sana tâbi olanlar. Doğru sözlü kimseler iseniz haber verdiğiniz şeyler gerçeğe uygun ise ne vakit bu vaad? Böyle kendisiyle müminleri müjdelediğiniz, inkarcıları sakındırıp tehdit etmekte bulunduğunuz kıyamet ne zaman kopacaktır?

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ

30.Deki: Sizin için vaad edilmiş bir gün vardır ki, ondan ne bir saat geri kalabilirsiniz ve ne de ileri geçebilirsiniz.

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ

Bir günün Sözleşme vakti Sizin için vardır Deki

(De ki Sizin için vaad edilmiş bir gün vardır)Ey Yüce Resul! Öyle alay eder bir tarzda senden kıyamet gününü soranlara Deki: Sizin için Allah katında takdir edilmiş bir gün vardır ki o mutlaka sizin başınıza gelecektir. O geldi mi artık siz

لَا تَسْتَخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ

Öne geçemezsiniz Ve Bir saat Ondan Geri kalmazsınız

(ondan ne bir saat geri kalabilirsiniz ve ne de ileri geçebilirsiniz) evet o günü ne bir dakika tehire bırakabilirsiniz, bu sizin için asla mümkün değildir Ve nede o günü ileri geçebilirsiniz daha takdir edilmiş vakti gelmeden o kıyamet gününü meydana getiremezsiniz. Bundan dolayı sizin için lâzımdır ki, henüz o gün gelmeden uyanıp tövbe ve istiğfar edersiniz, o meydana gelecek müthiş günde ilâhi azaba maruz kalmamak için henüz fırsat var iken iman dairesine can atarak geleceğinizi temin etmiş olarsınız.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضِعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

31.Ve kâfir olanlar dediler ki: Elbette biz ne Kurana inanırız ve ne de onun önündekine. Eğer o zalimleri Rab'lerinin huzurunda tevkif edilmiş oldukları zaman göreceksin, Pek şaşırtıcı bir manzara görmüş olursun bazısı bazısına söz çevirir, zayıf sayılmış olanlar, kendilerini büyük görmüş olanlara derki: Eğer siz olmasa idiniz, elbette biz müminler olmuş olurduk.

Bu mübarek ayetler, Kurani Kerim'i ve diğer semavi kitapları inkâr edenlerin ahiret gününde nasıl feci bir vaziyette görüleceklerini bildiriyor. Bir takım zayıf görülen inkarcılar ile kendilerini aldatmış ve büyüklük iddiasında bulunmuş diğer inkarcılar arasındaki uhrevî münakaşaları tasvir buyuruyor. Bu inkarcıların dünyadaki kötü amellerinin cezası olarak ahirette boyunlarına demir zincirler vurulup ne kadar müthiş bir azaba tutulacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar dediler ki) Ve kâfir olanlar Arap müşrikleri dediler ki

لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ

Onun önündedir Ne o şeye ki Ve Kur'an'a Buna Asla inanmayız

(Elbette biz ne Kur'an'a inanırız ve ne de onun önündekine) Ne kur'an'ın ilâhi bir kitap olduğunu tasdik ederiz ve ne de onun önündeki Tevrat gibi, İncil gibi kitapları, öyle ahirete vesaire ye dair bilgiler veren eski kitapları kabul ederiz. Deniliyor ki: Mekke-i Mükerrreme'deki kâfirler, Resulullah'ın vasıflarını ehli kitaptan sormuşlar, onlar da o Yüce Peygamber'in vasıflarını kendi kitaplarında bulmuş olduklarını söylemişler. Bunun üzerine gazaba gelen kâfirler, Kur'an'a da, diğer semavi kitaplara da inanmadıklarını söylemek cehaletinde bulunmuşlardır. Artık o inkarcılar, bu inkârları yüzünden ne büyük bir felâkete aday olmuşlardı. İşte onların bu dehşet verici geleceklerini beyan için Cenabı Hak buyuruyor ki: Resulüm!

وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rablerinin Katında Durdurulmuşlardır Zalimler O zaman ki Görsen Eğer Ve

(Eğer o zalimleri Rab'lerinin huzurunda tevkif edilmiş oldukları zaman göreceksin) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem O senin peygamberliğini, Kurani Kerim'i ve kıyamet alemini inkâr edenleri Rab'lerinin huzurunda tevkif edilmiş olduklarını hesap yerinde mahşer gününde onları bir göreceksin! Ne hayret verici, ne çirkin bir manzara görmüş olursun

يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ

Sözü Bazısına Bazıları Döndürür

(Bazısı bazısına söz çevirir) Tartışmada bulunurlar, birbirini tenkit ederler,

يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklik tasladılar O kimselere ki Zayıf düşürüldüler O kimseler ki Derler

(zayıf sayılmış olanlar, kendilerini büyük görmüş olanlara derki) Bir takım ileri gelenlere tâbi olanlar kendilerini büyük görmüş olanlara dünyada makam sahibi olan, önderlikte bulunan, böbürlenir birer vaziyet gösteren kimselere derler ki:

لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler Elbette olurduk Siz Eğer olmasaydı

(Eğer siz olmasa idiniz elbette biz müminler olmuş olurduk) eğer siz bizi aldatmalarınızla şaşırtmamış bulunsa idiniz Resulullah'a tabi olur, küfür ve isyandan kurtulur bugün böyle bir felâkete maruz kalmazdık.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنْحُنْ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ

جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ

32.Kendilerini büyük görmüş olanlar da zayıf sayılmış olanlara derki: Biz mi sizi hidayetten alıkoyduk, size geldiği vakit? Hayır. Siz günahkârlar idiniz.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا

Zayıf düşürüldüler O kimselere ki Büyüklik tasladılar O kimseler ki Dedi

(Kendilerini büyük görmüş olanlar da zayıf sayılmış olanlara derki) yani Avam tabakasına önderlikte bulunmuş olanlar, topluma yön verenler, liderlik önderlik yapanlar, toplumu sevk ve idare edenlerde kendilerini savunmak için zayıf sayılmış olanlara kendi başkanlıkları, hükümleri altında bulunan kimselere diyecekler ki

بَعْدَ أَنْحُنْ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَى إِذْ جَاءَكُمْ

Size geldi O vakitten sonra Hidayetten Sizi çevirdik Biz mi?

(size geldiği vakit Biz mi sizi hidayetten alıkoyduk?) Sizin aklınız yok mu idi ne için bize uydunuz, hakka tâbi olmaktan, hidayet yolunu takip etmekten geri durdunuz? Ve Allah tarafından bir hidayet rehberi olan Peygamber ve bir hak din size geldiği vakitten sonra ne için ona uymadınız da bize uydunuz?

بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ

Günahkar kimseler İdiniz Bilakis

(Hayır, Siz günahkârlar idiniz) Siz kendi nefsinizin meyillerine tâbi oldunuz, kendinizi imandan mahrum bıraktınız, küfrü imana tercih eylediniz.

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ

نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي

أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

33.Ve zayıf sayılanlar da o büyüklik gösterenlere der ki: Hayır. Gece ve gündüz yaptığınız hiledir. O vakit ki, bize emrederdiniz ki, Allah'ı inkâr edelim ve onun için ortaklar, edinelim ve azabı gördükleri zaman hepsi de için için pişman olurlar ve Biz de inkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar geçiririz. Onlar ancak yapmakta olduklarının cezasını göreceklerdir

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklik tasladılar O kimselere ki Zayıf düşürüldüler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve zayıf sayılanlar da o büyüklik gösterenlere der ki) evet zayıf sayılanlar kendilerinin mazeretleri olduğunu göstermek için nefislerini savunmaya cüret ederek o büyüklik gösterenlere Kendilerini saptırmış olan reislerine derler ki:

بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüz Ve Gece Tuzağı Bilakis

(Hayır, Gece ve gündüz yaptığınız hiledir) Hayır. Öyle değil, kendinizi hiç savunmada bulunmayın, sizin tarafınızdan yapılan gece ve gündüzdeki hile tuzak ve aldatmalar ki, bizi öyle hidayetten mahrum bırakmış oldu. Siz olmasa idiniz biz bu felâketlere uğramazdık,

إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا

Bir takım benzerler Ona Kılmamızı Ve Allah'ı İnkâr etmemizi Bize emrederdiniz O vakit

(o vakit ki bize emir eder idiniz ki, Allah'ı inkâr edelim ve onun için ortaklar edinelim) 0 dünyada bulunduğumuz zaman ki, siz bize emir eder idiniz ki, Allah'ı inkâr edelim ve onun için ortaklar edinelim. İşte sizin bu husustaki aldatmalarınızın etkisiyle biz öyle ilâhi dinden mahrum bulunmuştuk,

وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ

Azabı Gördüler Ne zaman ki Pişmanlığı Gizlediler Ve

(ve azabı gördükleri zaman hepside için, için pişman olurlar) Hepsi de, zayıflarda, onları yoldan çıkaran reisleri de için için pişman olurlar birbirine karşı vaziyetlerini saklayarak kalben büyük pişmanlıklarda bulunurlar, yapmış oldukları fenalıklardan dolayı büyük üzüntülere tutulurlar. Ne yazık ki! Artık pişmanlık, kendilerine bir faide vermez,

وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerin ki Boyunlarına Demir halkalar Kılmışızdır Ve

(Ve Biz de inkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar geçiririz) Halkalar, zincirler vurmuş olacağız o hidayetten mahrum kalmış ve insanları hidayetten mahrum bırakmaya çalışmış kimseler öyle bağlanarak hepsi de cehenneme sevk edilmiş olacaktırlar

هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerle ki Ancak Cezalandırılmayacaklar

(Onlar ancak yapmakta olduklarının cezasını göreceklerdir) Onlar Dünyada iken işlediklerinden başka bir şey ile cezalandırılmayacaklardır. Onlar ancak kötü amellerinden, inançlarından dolayı öyle bir azaba tutulmuş olacaktırlar. Bu akıbet, kendilerine daha dünyada iken ihtar edilmiş idi. Biraz düşünerek hâllerini düzeltmeli değil mi idiler. İşte hak'tan, ilâhi dinden ayrılanlar, kendi kabiliyetlerini kötüye kullandıkları için öyle bir azaba lâyık olmuşlardır. Başkalarını da hak'tan, ilâhi dinden uzaklaştırmaya çalışanlar, kötü propaganda yapanlar da hem kendi sapıklıklarından, hem de başkalarını sapıttırdıklarından dolayı kat kat azaplar içinde kalacaklardır. Bütün bu hususlardaki Kuran açıklamaları, insanlığı uyandırmak, öyle inkarcı hareketlerde bulunmaktan menetmek hikmetine dayanmaktadır. Bu da şüphe yok ki, insanlık hakkında bir ilâhi adalettir, bir ilâhi merhamet eseridir. Buna inanmışızdır. Ne yazık ki bundan istifade edenler, azdır.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

34.Ve hiçbir beldeye bir korkutucu zat göndermedik ki illâ onun refah içinde yaşayanları dediler ki: Biz şüphe yok ki, kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz. Bu mübarek ayetler, bir takım inkarcıların yalanlamasına uğrayan Yüce Resul! Hakkında bir teselliyi içermektedir. Eski kavimler arasında da maddî varlıklarına güvenerek Peygamberlerini yalanlayan ve kendilerinin azap görmeyeceklerini iddia eden kimselerin bulunmuş olduğunu bildirmektedir. Dünyada bazı şahısların fazla veya noksan servete, çoluk çocuğa sahip olmalarının bir hikmet gereği olduğuna işaret buyuruyor. Hakiki bir şerefe, manevi bir yakınlığa, uhrevî makamlara kavuşmaya vesile olan şeyin öyle maddî varlıklardan ibaret olmayıp imandan ve iyi amel-lerden ibaret bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ

Bir korkutucu Bir memlekete Göndermedik Ve

(Ve hiçbir beldeye bir korkutucu zat göndermedik) Ve Ey Yüce Resulüm! Hiç bir beldeye ve oranın ahalisine ilâhi azap ile ihtar ederek kendilerini ilâhi dine davet eden bir bir korkutucu zat bir Peygamber göndermedik ki,

إِلَّا قَالَ مُتِرَفُوهَا

Oranın nimet içinde olanları Dediler Ancak

(illâ onun refah içinde yaşayanları dediler ki) O beldenin refah içinde yaşayanları onların reisleri, fâni şeyler ile nimetlenmiş olan zenginleri dediler ki:

إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

İnkâr edenleriz Kendisiyle Gönderildiniz O şeyi ki Şüphesiz biz

(Biz şüphe yok ki, kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz) Biz Şüphe yok ki, ey bizi ilâhi azap ile korkutan zatlar! Sizin kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz. Yani: Biz Allah'ın birliğine inanmayız, ahiret hayatına kani değiliz, tebliğ etiğiniz hükümlerin bir ilâhi kitaba ait olduğuna inanmış bulunmuyoruz. İşte Ey Son Peygamber! Şimdi saadet zamanında olduğu gibi evvelce de birçok inkarcılar, peygamberlerine karşı böyle inkarcı bir tarzda sizlere cüret göstermişlerdi.

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

35.Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz ve biz azap görecektir kimseler değiliz.

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا

Evlâtça Ve Mallarca Daha fazlayız Biz Dediler Ve

(Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz) O eski inkârcılar, Peygamberlerine hitaben dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz biz dünyada böyle nimetlere ermiş bulunuyoruz,

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

Azap edilecekler Biz değiliz Ve

(ve bir azap görecektir kimseler değiliz) Demek ki: Allah bizi sevdiği için bize dünyada bu nimetleri veriyor. Artık bizi ahirette azaba uğratar mı? Ne yanlış bir düşünce! Onlar kendilerine verilen bu nimetlerin şükrünü ifa edecek yerde küfür ile isyan ile nankörlükte bulunmuş oldukları için daha ziyade azabı hak etmiş olduklarını anlayamıyorlar.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

36.Deki: Şüphe yok Rabbim, rızkı dilediği kimseye genişletir ve darlaştırır. Fakat insanların çoğu bilmezler.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltır Ve Diler O kimseye ki Rızkı Yayar Rabbim Şüphesiz Deki

(Deki: Şüphe yok Rabbim, rızkı dilediği kimseye genişletir ve darlaştırır) İşte onların öyle batıl düşüncelerini ret için Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Ey Yüce Resulüm! O inkarcılara De ki: Şüphe yok Rabbim, rızkı dilediği kimseye genişletir her hangi bir kuluna bu dünyada dilediği vakit bolca mal ve evlât verir. Ve dilediği vakit de o kuluna veya diğer kullarına rızkı darlaştırır onları ihtiyaç içinde, çoluk çocuktan mahrum bir halde bırakır. Bunlar birer hikmet ve fayda gereğidir. Bir kulunu geniş bir geçime nail etmesi, herhalde ondan razı olduğuna delâlet etmez. Bunun aksine bir kulunu da dar bir geçime müptela kılması, ondan razı olmadığına bir alamet sayılmaz. Bu gibi muhtelif hayat tarzları, bu imtihan âleminin gereklerindendir,

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(fakat insanların çoğu bilmezler) Bu gibi çeşitli hallerdeki hikmet ve menfaati takdir edemezler. Fazla bir varlığı, bir şeref ve keramet alâmeti sanırlar, bir maddî mahrumiyeti de bir zillet ve horluğa düşme belirtisi derler. Halbuki çok kere büyük bir varlığa kavuşmak, bir derece derece felâkete düşme yoluyla onu elde edenin daha ziyade sorumluluk altında kalmasına sebep olur, şükrünü ifa etmez, o varlığı gayrimeşru bir şekilde sarf ederse bunun uhrevî cezasına çarptılır. Darca bir geçimde bir imtihan vesilesi bulunur. Sahibi, Allahın takdirine razı olup sabır ettiği takdirde uhrevî mükâfata nail olur. Mamefi bu dünya, bir çalışma alanıdır. Her kim fazla çalışırsa, iktisadi, içtimai esbaba ziyadece riayet ederse bolca bir varlığa kavuşur. Aksine hareket edenler de böyle bir varlıktan mahrum kalabilir. Bunlar dünyevî faaliyetin birer neticesidir. Bu faaliyet, hüsnüniyete Allah rızasına uygun bulunmadıkça sahibi için uhrevî bir faide temin edemez.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ

37.Ve ne mallarınız ve ne de evladınız sizi bize yaklaştıracak yüksek mahiyete sahip değildir. Ancak kimler iman eder ve iyi amelde bulunurlarsa işte onlar için yaptıkları amelleri karşılığında kat kat mükâfat vardır ve onlar yüksek makamlarda emniyete kavuşmuş zatlardır.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى

Bir yakınlığa Katımızda Sizi yaklaştıracak O şey ki Ne evlatlarınız Ve Mallarınız Değildir Ve

(Ve ne mallarınız ve ne de evladınız sizi bize yaklaştıracak yüksek mahiyete sahip değildir) Evet. Ey insanlar! Ve ne mallarınız ve ne evlâdınız sizi bize yaklaştıracak Bir manevi yakınlığa sebep olacak yüksek bir mahiyete sahip değildir onlar haddi zatında birer yakınlık vesilesi olamaz. Artık ne için onlara aldanmalı, başkalarına karşı böbürlenir bir vaziyet almalı,

إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Yaptı Ve İman etti O kimse ki Ancak

(ancak kimler iman eder ve Salih amelde bulunurlarsa) ilâhi dine sarılır üzerlerine düşen dinî vazifeleri ifa eder, meselâ: Namaz kılar, diğer ibadetleri ifaya çalışır, meşru şekilde kazandığı malın zekâtını verirse

فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şey sebebiyle ki Kat kat Mükafat Onlar için vardır Artık işte onlar

(işte onlar için yaptıkları amelleri karşılığında kat kat mükâfat vardır) İşte o müminlere O güzel, ilâhi rızaya uygun amelleri karşılığında kat kat mükâfat vardır. Öyle bir güzel amel karşılığında en az on misli mükâfata nail olurlar,

وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ

Emniyet içinde olanlardır Yüksek köşklerde Onlar Ve

(ve onlar yüksek makamlarda emniyette olanlardır) Evet, Öyle iman ve iyi amel sahipleri yarın ahirette yüce makamlarda cennet köşklerinde emniyete kavuşmuş zatlardır. İşte onlar, korkudan emindirler. Nimetlerinin yok olmayacağından emin bir halde mutluca yaşar dururlar.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

38.Ve o kimseler ki: Ayetlerimiz hakkında bizi aciz sanar oldukları hâlde koşar dururlar. Onlar azap içinde tutulmuş kimselerdir.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin diğer bir kötü durumlarını tasvir etmektedir. Cenabı Hakkın ayetlerini iptale, ilâhi nurunu söndürmeğe çalışan o inkârcıların cehennem,

azabına maruz kalacaklarını ihtar ediyor. Rızık verici Yüce Allah'ın dilediği kullarına bol bol rızık vereceğini ve dilediği kullarını da dar bir geçim içinde yaşatacağını beyan buyuruyor. Meleklerle tapınmış olan müşrikleri meleklerin ahiret gününde yalanlayacaklarını ve öyle müşriklerin cehennemlere atılacaklarını haber vermektedir.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ

Acze düşürmeye çalışanlar olarak Ayetlerimiz hakkında Uğraşıyorlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Ayetlerimiz hakkında bizi aciz sanar oldukları hâlde koşar dururlar) O Kâfir ve mallarının, evlâtlarının çokluğuna aldanmış kimseler Ayetlerimiz hakkında Kur'anı Azim'in beyanları hususunda, aleyhlerindeki ilâhi delilleri iptal maksadıyla ve kendi batıl iddialarınca bizi aciz sanar oldukları hâlde koşar dururlar. Ayetlerimizi geçersiz kılmak için yarışanlar ilâhi azaptan yakalarını kurtaracaklarını zannederler, Cenabı Hakkın kendilerini cezalandırmaya kadir olmadığı hülyasında bulunurlar,

أُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

Hazır bulundurulacak olanlardır Azap içinde işte onlar

(İşte Onlar azap içinde tutulmuş kimselerdir) O kimseler o ilâhi dinden mahrum, gazaba uğramış şahıslar, kıyamet günü zebaniler tarafından azap içinde hazır tutulmuş kimselerdir onlar, o inkâr ettikleri pek kötü akıbetle kavuşmuş olacaktırlar.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

39.Deki: Şüphe yok Rabbim, rızık kullarından dilediğine genişletir ve onun için darlaştırır ve bir şeyden ne harcar iseniz o, onun karşılığını verir ve o, rızık verenlerin hayırlısıdır.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ

Ona Daraltır Ve Kullarından Diler O kimseye ki Rızıkı Yayar Rabbim Şüphesiz Deki

(Deki: Şüphe yok Rabbim, rızık kullarından dilediğine genişletir ve onun için darlaştırır) Ey habibim o inkârcılar öyle ellerindeki dünya varlığına mı, güveniyorlar? Onlara ve bütün insanlara hitaben Deki: şüphe yok Rabbim, rızık kullarından dilediğine genişletir) Onu büyük bir geçime nail eder. Bu bir ilâhi imtihandır, bunun şükrünü bilmelidir. Ve Cenabı Hak, rızık yine onun için darlaştırır O kulu için dilerse o rızık darlaştırır bu da bir imtihandır, bir hikmete dayanmaktadır, sabır etmek icap eder ve nimet elde olunca onun kadrini bilmelidir, onu meşru şekilde sarf etmelidir.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ

Onun yerine verir Artık o Bir şeyden infak ettiniz O şeyler ki Ve

(ve bir şeyden ne harcar iseniz o, onun karşılığını verir) Ve bir şeyden ne infak ederseniz Allah rızası için fakirlere, acizlere ne gibi bir yardımda bulunur iseniz O Kerem sahibi Yaratıcınız o harcanan şeyin karşılığını verir daha dünyada iken onun bedelini ihsan eder, ahirette de sevap ihsan buyurur. Hak yolundaki bir fedakârlık asla zayi olmaz,

وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Rızık verenlerin En hayırlısıdır O Ve

(ve o, rızık verenlerin hayırlısıdır) O Yüce Yaratıcı rızık verenlerin hayırlısıdır. Kullarını hiç ummadıkları yerden de rızıklandırır ve onun takdiri bulunmadıkça kimse kimseye rızık adına bir şey veremez, ondan başka hakiki bir rızık verici yoktur, başkaları ancak takdir edilmiş rızıkı, insanlara kavuşturmaya birer vasıtadırlar.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهُولَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ

40. Ve o gün ki, onları hep beraber toplanmış oldukları hâlde haşır edecektir, sonra meleklerle derki: Ya şunlar size mi tapar olmuşlardır?

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا

Hep beraber Onları bir araya toplar O gün ki Ve

(Ve o gün ki, onları hep beraber toplanmış oldukları hâlde haşır edecektir) Ve Ey Yüce Resul! Kavmine ihtar et o kıyamet gününde ki, Yüce Yaratıcı o şirke düşmüş olanları ve onların tapındıklarını hep toplanılmış oldukları hâlde bir arada haşır edecektir bütün onları mahşerde toplayacaktır,

ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ

Meleklerle Der Sonra

(sonra meleklerle derki) Onlara tapanları göstermek ve ona tapanları kınamak ve yalanlamak için meleklerle hitaben buyuracaktır ki:

أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ

Tapıyorlar İdiler Size Bunlar mı?

(ya, şunlar size mi tapar olmuşlardı?) O ne kadar cahilce bir hareket idi! Şimdi sizin onlardan uzak olduğunuz görünmüş olacak. Cenabı Hakkın meleklerle böyle bir soru yöneltmesi, sırf meleklerin yüceliğini meydana çıkarmak, onlara tapanları rezil etmek ve kınamak içindir. Yoksa Hak Teâlâ Hazretleri, meleklerin öyle bir mabutluk iddiasında bulunmadıklarını elbette bilmektedir. Buna inanmışsınız.

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ

41.Melekler de diyeceklerdir ki, Yarabbi! Seni tenzih ederiz. Bizim velimiz, onlar değil sensin. Hayır. Onlar cinlere tapar olmuşlardı. Onların birçokları onlara iman ediciler idi.

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ

Onlardan başkası olarak Bizim velimizsin Sen Seni tenzih ederiz Dediler

(diyeceklerdir ki, Yarabbi! Seni tenzih ederiz. Bizim velimiz, onlar değil sensin) Melekler de bu ilâhi hitaba cevaben diyeceklerdir ki: Yarabbi Seni tenzih ederiz sen ortak ve benzerden yücesin, senden başkası mabutluk sıfatına sahip olamaz. Bizim velimiz sığınağımız ve koruyucumuz veliyyi nimetimiz o bize bağlılık göstermiş olan müşrikler değil, ancak sensin biz başkalarından uzak bulunmaktayız, bizimle onların arasında bir dostluk yoktur,

بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ

Cinlere Tapıyorlar İdiler Bilakis

(Hayır, Onlar cinlere tapar olmuşlardı) Hayır, Yarabbi Sen bilirsin ki, onlar cinlere tapar olmuşlardı onları şeytan ve onun zürriyeti aldatmış bizim rızamız olmaksızın bize ibadet edilmesini, putlara tapılmasını o müşriklere faideli göstermişler, süslemiş bulunmuşlardı. Evet

أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ

İnanan kimselerdir Onlara Onların çoğu

(Onların birçokları onlara iman ediciler idi) O müşriklerin birçokları cinlere, şeytanlara iman ediciler idi. onların aldatmalarına kapılmışlar, mahlûkattan bir kısmını mabut tanıyarak onlara da ibadette bulunmuşlardı.

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ

النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

42.Artık bugün bazınız bazınıza ne bir faideye ve ne de bir zarara sahip olamaz ve zulüm etmiş olanlara deriz ki: 0 ateşin azabını tadınız ki, siz onu inkâr eder olmuşsunuz.

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

Ne bir zarara Ve Bir faydaya Bazısına Bazımız Malik olmaz İşte bugün

(Artık bugün bazınız bazınıza ne bir faideye ve ne de bir zarara sahip olamaz) Allah tarafından da şöylece bir yüce hitap gelecektir: Ey insanlar! Artık Bu mahşer gününde hiçbir kimse diğer bir kimseye faide ve zarar veremeyecektir. Bugün bütün emir ve buyruk, ortaktan münezzeh olan Allah'a aittir, hakkınızda dilediği gibi muamele yapılacaktır,

وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimselere ki Deriz Ve

(ve zulüm etmiş olanlara deriz ki) O müşrikler hakkında ilâhi emir çıkar ki, onlara deriz ki ey müşrikler! Şimdi siz

ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Kendisini İdiniz O ki Ateşin Azabını Tadın

(o ateşin azabını tadınız ki siz onu inkâr eder olmuştunuz) Siz dünyada iken o cehennem ateşini tabiat ve yaratılış bakımından inkâr eder olmuştunuz şimdi gördünüz mü, o ne kadar bir hakikat imiş! İşte lâyık olduğunuz cezaya kavuşmuş oldunuz.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرَىٰ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

43.Ve onlara karşı bizim açık açık ayetlerimiz okunduğu vakit, dediler ki: Bu, başka değil, bir adamdır ki, sizi atalarınızın ibadet ettikleri şeyden men etmek istiyor. Ve dediler ki: Bu Kuran başka değil, sırf uydurulmuş bir iftiradır. Ve kâfir olanlar, hak için kendilerine geldiği vakit dediler ki: Bu apaçık bir sihirden başka değil.

Bu mübarek ayetler de o münkirlerin neden azabı hak etmiş olduklarına işaret buyuruyor. Onların kendilerine karşı okunan pek açık ayetleri nasıl inkâr ettiklerini, Resûl-i Ekrem hakkında nasıl dil uzatmalarda bulunduklarını göstermektedir. Onların cehalet içinde kalmış ve küfürleri yüzünden helak olmuş eski kavimlerin tarihi hallerinden bir ibret dersi almamış olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Apaçık olarak Ayetlerimiz Onlara Okundu O vakit ki Ve

(Ve onlara karşı bizim açık açık ayetlerimiz okunduğu vakit) Hak Teâlâ Hazretleri peygamber zamanındaki müşriklerin hallerinin kötülüğünü teşhir için buyuruyor ki. O müşriklere karşı Resuli Ekrem'in veya ashabı kiramın lisanıyla Allah'ın birliğinin doğruluğunu şirkin batıl olduğunu insanların vazifelerini pek açık bir tarzda bildiren Kurani Kerim'in ayetleri okununca o müşrikler

قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ

Atalarınız Tapıyor İdi O şeylerden ki Sizi çevirmesini İstiyor Bir adam Ancak Bu değildir Dediler

(dediler ki: Bu, başka değil, bir adamdır ki, sizi atalarınızın ibadet ettikleri şeyden men etmek istiyor) Yani: Muhammed Aleyhisselam Sizi putlara tapmaktan geri bırakmaya çalışıyor, sizi kendi dininizden alıkoyup kendisine tâbi kılmak arzusunda bulunuyor. Onun iddiası, bir delile dayanmış değildir,

وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرَىٰ

Uydurulmuş Bir iftira Ancak Bu değildir Dediler Ve

(Ve dediler ki: Bu ancak sırf uydurulmuş bir iftiradır) Ve O müşrikler şöyle de derler ki: Bu Kuran veya Allah'ın birliği iddiası başka değil, sırf uydurulmuş bir iftiradır yalan yere Allah'a izafe ediliyor

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ

Kendilerine geldi Ne zaman ki O hak için inkar ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar, hak için kendilerine geldiği vakit dediler ki) Ve kâfir olanlar gerek o müşrikler ve gerek ehli kitaptan olup da Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr eyleyenler. İnkârlarında daha ileri giderek hak için gerçekleri açıklayan Kuran hakkında veya Hz. Peygamber'in risalet'i veya yaydığı İslâmiyet hakkında kendileri tevhit dinine, insani fazilete davet edildiği zaman bir insafı düşünme ve tefekkürde bulunmaksızın derler ki:

إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir sihir Ancak Bu değildir

(Bu, apaçık bir sihirden başka değil) Bu açık bir hayalden ibaret, bu bir hakikate dayanmış olmayıp bir büyü mahiyetinde bulunmakta. İşte o inkârcılar, kendi haklarındaki pek büyük bir hidayet vesilesi, bir saadet rehberini öyle takdir edemeyerek kendi cehaletlerini, hakikati araştırmaktan mahrum bulunduklarını meydana koymuş oldular.

وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ

44.Hâlbuki onlara ders alacakları kitaplardan vermemiştik ve onlara senden evvel azap ile bir korkutucu göndermemiştik

وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا

Onlardan ders alıyorlar Kitaplardan ki Onlara vermemiştik Ve

(Hâlbuki onlara ders alacakları kitaplardan vermemiştik) Onlar asırlardan beri ümmi, cehalet içinde yaşamakta bulunuyorlardı. Kendilerini aydınlatacak bir kitaba sahip değillerdi, kendi inançlarını destekleyecek bir ilâhi kitap ise elbette ki, mevcut değildir

وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ

Bir korkutucu Senden evvel Kendilerine Göndermemiştik Ve

(ve onlara senden evvel azap ile bir korkutucu göndermemiştik) Ve O inkârcı taife ey Son Peygamber! Senden evvel Kendilerini ilâhi azap ile bir korkutucu göndermemiştik fetret devrinde yaşıyorlardı, bir Peygamber'e nail olmamışlardı. Artık ne oluyor ki, öyle cehaletlerinde devam edip duruyorlar? Şimdi bütün insanlık için pek muazzam bir nimet olan Kur'anı Kerim'den, Hz. Muhammed'in peygamberliğinden istifadeye çalışmalı değil midirler? Ne için onlar, eski inkârcıların tarihi felâketlerinden bir ibret dersi almak istemiyorlar?

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مِيعَاتَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

45.Ve onlardan evvelkiler de yalanlamışlardı. Hâlbuki onlar, ötekilerine verdiklerimizin onda birine ermemişlerdir. Resullerimizi yalanladılar. Artık bak, benim onları inkârım nasıl oldu.

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedirler O kimseler ki Yalanlamıştı Ve

(Ve onlardan evvelkiler de yalanlamışlardı) Nuh, Ad, Semud kavimleri gibi eski milletler de Peygamberlerini inkâr cüretinde bulunmuşlardı,

وَمَا بَلَّغُوا مِيعَاتَ مَا آتَيْنَاهُمْ

Onlara verdik O şeylerin ki Onda birine Erişmediler Ve

(Hâlbuki onlar, ötekilerine verdiklerimizin onda birine ermemişlerdir) Hâlbuki onlar Asrısaadetteki müşrikler, ötekilerine evvelki milletlere verdiklerimizin onda birine ermemişlerdir o eski milletlere daha çok kuvvet, servet ve hayat müddeti verilmişti. Diğer bir yoruma göre de Resûl-i Ekrem'in ümmeti, en üstün peygamber olan Yüce bir Peygamber'e nail olmuşlardır. Kur'anı Kerim gibi de pek yüce, mucize ilâhi bir kitap

ile aydınlatılmakta bulunmuşlardır. Bu pek muhterem Peygamberin risalet'i ve Kur'anı Kerim'in hükmü kıyamete kadar bakidir, bütün insanlığa yöneliktir, insanlığı dünyevî ve uhrevî selâmete, saadete kavuşturmak gayesine matuftur. Bu ne kadar yüce, muazzam bir nimettir. Eski ümmetler, bu nimetin, bu manevi yüceliğin onda birine bile nail olamamışlardır. Artık bu ümmet, bu kadar yüce bir nimetin kadrini bilmeli, şük-rünü ifaya çalışmalı değil midir? Eğer bunu takdir etmez, bundan yüz çevirirlerse eski kavimlerden daha ziyade azaba, felâkete müstahak olmuş olmazlar mı? Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi mukaddes dinimize tam bir sadakatle bağlılıktan ayırmasın. Amin. İşte onlar

فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Beni inkar etmek Oldu Ama nasıl Peygamberlerimi Böyle iken yalanladılar

(Resullerimizi yalanladılar. Artık bak, benim onları inkârım nasıl oldu) Kendilerine gönderilen Peygamberlerin tebliğlerini kabul eylemediler, küfürlerinde devam etmek istediler. Artık bak inkâr etmelerine karşılık onlar hakkındaki kahr ve cezalandırmam nasıl oldu! Onlar o küfürleri yüzünden ne büyük felâketlere uğratıldılar, onları o kuvvetleri, servetleri o felâketlerden kurtaramadı. Artık onlar kadar kudretleri, varlıkları olmayan şimdiki müşrikleri, başlarına gelecek olan bir ilâhi azaptan kim kutrabilir? Bir kere o eski kavimlerin tarihi facialarını düşünerek onlardan bir ibret dersi almalı değil midirler? Nelerine güvenerek, ne gibi bir doğru esasa dayanarak öyle küfür ve şirk içinde yaşamaya cüret gösteriyorlar? Hiç geleceklerini düşünmezler mi?

قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْفٍ ثُمَّ تَقَفُّوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

46.Deki: Size ancak bir şey ile öğüt veririm: Şöyle ki: Allah için ikişer ikişer ve teker teker kalkarsınız, sonra da güzelce düşünürsünüz, sizin arkadaşınızda cinnetten bir eser yoktur, o sizin için şiddetli azabın önünde bir korkutucudan başka değildir.

Bu mübarek ayetler de Resûl-i Ekrem'in hangi hususa dair ümmetine öğüt verip onları hakikat aramaya sevk eylediğini bildiriyor. O Yüce Peygamber'de cinnetten bir eser bulunmadığını güzelce tefekkür edip anlamalarını emir ediyor. O kadri yüce Peygamberin kimseden bir ücret istemeyip onun Allah tarafından mükâfata nail olacağını anlatıyor. Allamülguyüb olan Cenabı Hakkın vahyi ilâhisini dilediği kulunun kalbine yerleştireceğini beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ

Tek bir şeyle Size nasihat edeceğim Ancak Deki

(Deki: Size ancak bir şey ile öğüt veririm) Ey Son Peygamber! Ümmetine Deki, ben size ancak bir şey ile öğüt veririm. Size en mühim bir haslet ile vasıflanmayı tavsiye eder, sizi irşada çalışırım. Şöyle ki:

أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْفٍ ثُمَّ تَقَفُّوا

Düşünürsünüz Sonra Teker teker Ve İkişer ikişer Allah için Kalkmanızı

(Şöyle ki: Allah için ikişer ikişer ve teker teker kalkarsınız) Allah için sırf Allah rızası için benim meclisimden ayrılırsınız ikişer ikişer ve teker teker kalkarsınız gerek birlikte ve gerek tek olarak Peygamberimizin hal ve vasıflarını onun sizlere neleri getirip tebliğ ettiğini güzelce tefekkür edersiniz. Bunun neticesinde size tebliğ ve teklif ettiği şeylerin doğruluğunu, yüceliğini anlamış ve bilmiş olursunuz ki:

مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ

Bir delilik Arkadaşınızda Yoktur

(sizin arkadaşınızda cinnetten bir eser yoktur) Sizin arkadaşınızda Size arkadaş olup ilâhi hükümleri tebliğ eden Muhammed Aleyhisselam da cinnetten bir eser yoktur. Onun ne kadar yüksek bir akla yüce vasıflara nail ve ne kadar hayır dilerce bir irşada çalışmakta olduğu pek mükemmel anlaşılmış olur.

إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

Şiddetli Bir azabın Öncesinde Sizin için Bir korkutucu Ancak O değildir

(O sizin için şiddetli azabın önünde bir korkutucudan başka değildir) Ve o Peygamber sizin için şiddetli azabın önünde cehennem azabının gelmesinden önce bir korkutucudan başka değildir sırf sizi büyük bir felâketten, bir cezadan korumak içindir ki, size nasihat veriyor, size ahiret azabını hatırlatarak sizi ondan kurtarmaya çalışıyor. Artık siz de onun bu hayır dilediğine karşı teşekkür arzında bulunmalı, tebligatına riayet etmeli değil misiniz?

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

47.Deki: ben sizden ücret adına bir şey istersem o sizin içindir. Benim mükâfatını ise ancak Allah'a aittir ve o, her şey üzerine şahittir.

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ

Sizin olsun O halde o Bir ücret Sizden istedim Şayet Deki

(Deki: ben sizden ücret adına bir şey istersem o sizin içindir) Cenabı Hak buyuruyor ki: Ey Yüce Resulüm! Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini, haşrı neşri inkâr edenlere Deki: Ben sizden ifa ettiğim peygamberlik vazifesi karşılığında ücret adına bir şey istersem. Yani: Ben sizden bir mükâfat beklemekte bulunmadım, ben sadece Allah'ın emrine, onun rızasına binaen sizi irşada, uyarmaya çalışıyorum, sizi bir selâmet alanına erdirmek, istiyorum, sizden bir ücret istemem, sizden istenilecek ücret, sizin olsun. Benim ona ihtiyacım yoktur,

إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ

Allah'a ait Ancak Ücretim değildir

(benim mükâfatım ise ancak Allah'a aittir) Beni peygamberlik vazifemi ifa ettiğimden dolayı sevaba, mükâfata nail kılacak olan, ancak o Yüce Mabud Hazretleridir,

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Hakkıyla şahittir Şey Her Üzerine O Ve

(ve o, her şey üzerine şahittir) Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı her şey üzerine şahittir. Bütün kullarının hallerini, amellerini bilmektedir. Elbette ki, benim de bu husustaki sadakatim, samimi niyetim o Yüce Yaratınca bilinmektedir. Ona göre, hakkımda ilâhi lütufları tecelli edecektir.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَٰمُ الْغُيُوبِ

48.Deki: Muhakkak Rabbim hakkı ortaya koyar, bütün gayıptan tamamıyla bilendir.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ

Hakkı Ortaya koyar Rabbim Muhakkak Deki

(Deki Muhakkak Rabbim, hakkı ortaya koyar) Ey habibim öyle inkârcılara, kâfirlere Deki: Muhakkak Rabbim hakikat ne ise onu Peygamberine vahiy buyurur. Veya hak ve hakikati ortaya koyarak onunla batılı atar, mahıv ve yok eder, İslâmiyet'i bütün ufuklara yayılmış bir hale getirir, bu İslamiyet'in bütün ufuklara yayılması, yükselmesi hakkında ilâhi bir vaad ve bir müjde demektir. Ve o Yüce Yaratıcı

عَلَٰمُ الْغُيُوبِ

Gizlilikleri Çok iyi bilendir

(bütün gayıbları tamamıyla bilendir) Göklerdeki, yerlerdeki bütün olayları, bütün işleri bütün gaybı meseleleri bilir. İslâm dininin gelecekte ne kadar yükselmeye, yayılmaya nail olacağı da Allah katında tamamen malûm bulunmaktadır.

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ

49.Deki: Hak geldi ve batıl ise bir şeyi ne başlangıçta meydana getirebilir ve ne de iade edebilir.

Bu mübarek ayetler de hakkın tecelli edip batılın yıkılmış olduğunu müjdeliyor. Resuli Ekrem'in kimseye bir zararı olmayıp kendisinin ilâhi vahiy sayesinde hidayete nail olduğunu bildiriyor. İnkârcıların da ileride ne kadar heyecanlara düşerek ne kadar mahrumiyetler içinde çırpınıp duracaklarını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ

Hak Geldi Deki

(Deki: Hak geldi) Ey Son Peygamber! O İslâmiyet düşmanlarına Deki: Hak geldi İslâm dinî ortaya çıktı veya Kuranı Kerim inmeye başlamış oldu veya Hz. Muhammed'in peygamberliği mucizeler ile desteklenmiş bulundu, hak ve hakikat tecelli edip durdu,

وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ

İade edemez Ve Batıl Başlayamaz Ve

(ve batıl bir şeyi ne meydana getirebilir) Ve Ey inkârcılar! Sizin tutmuş olduğunuz batıl ise, küfür ve isyan ise hiçbir şeyi ne başlangıçtan meydana getirebilir ve ne de mahıv olup giden bir şeyi iade edebilir yani: İslâmiyet'in gücü ve yüceliği karşısında küfrün batıl olduğu ortaya çıkmış, onun her hangi bir şeyi icat ve iadeye kabiliyeti bulunmadığı belli olmuştur. İbni Mesut Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre, Resul'i Ekrem Efendimiz, Mekke'i Mükerrerme'yi fetih edince Kabe'i Muazzama'daki üç yüz altmış putu kırıp atmış, "Hak geldi, batıl gitti" mealindeki ayeti kerimeyi okumuştur.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنْ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ

سَمِيعٌ قَرِيبٌ

50.Deki: Eğer ben sapıtmış isem şüphe yok ki, kendi şahsını aleyhine sapıtır olurum ve eğer doğru yola ermiş isem bu da Rabbimin bana vahiy ettiği şey sebebiyledir. Muhakkak ki, O Rabbim işiticidir, pek yakındır.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي

Kendi aleyhime Saparım Artık ancak Dalalete düşersem Eğer Deki

(Deki Eğer ben sapıtmış isem şüphe yok ki, kendi şahsım aleyhine sapıtır olurum) Ey faziletler saçan peygamber! Senin yüceliğini itiraf etmeyen o inatçı inkârcılara Deki: Eğer ben Faraza doğru yoldan sapıtmış isem, şüphe yok ki, kendi şahsım aleyhine sapmış olurum onun vebali, mesuliyeti benim şahsıma ait bulunmuş olur.

وَإِنْ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ رَبِّي

Rabbim Bana Vahyeder O şey sayesinde ki Hidayete erersem Eğer Ve

(ve eğer doğru yola ermiş isem rabbimin bana vahiy ettiği şey sebebiyledir) Böy-le bir hidayete kavuşmak da onun ihsan buyurduğu Kuranı Kerim feyiz ve hikmet sayesinde. Bundan dolayı o Hikmet Sahibi Yaratıcının bir olan zatına sığınmalıdır, onun Kurani hükümlerine riayette bulunmalıdır ki, böyle bir hidayete kavuşmak nasip olsun.

إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ

Çok yakındır Hakkiyla işitendir Elbet o

(Muhakkak ki, O Rabbim işiticidir, pek yakındır) Muhakkak ki rabbim, o hikmet sahibi ve Yüce Yaratıcım işiticidir benim de, sizin de sözlerimizi işitmektedir. Ve o kerem sahibi mabud, kullarına ilmen, manen pek yakındır onların bütün sözlerini, işlerini görür, bilir, dualarına icabet buyurur, onun yüce zatına karşı hiçbir şey gizli kalamaz.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ وَأُخِذُوا مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ

51.Görecek olsan telâşa düştükleri zaman ne garip bir manzara görmüş olursun artık kurtuluş yok ve onlar yakın bir yerden yakalanmışlardır.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَرَغُوا

Dehşete düştüler O vakti ki Görsen Ve eğer

(Görecek olsan telâşa düştükleri zaman) Ey peygamberlerin en şerefli! Eğer o inkârcıları Görecek olsan telaşa düştükleri zaman öldükleri veya mahşere sevk edildikleri veya Bedir savaşında mağlûbiyetlere uğradıkları vakit, ne acayip, ne ibret verici bir manzara görmüş olursun,

فَلَا فَوْتَ وَأَخِذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ

Yakın Bir yerden Yakalanmışlardır Ve Artık kaçış yoktur

(artık kurtuluş yok ve onlar yakın bir yerden yakalanmışlardır) Onlar o zaman kendilerini o felâketten asla kurtaramayacaklardır. Ve onlar Elde edilerek cezalarına kavuşturulmuş olacaklardır. O da, ya kabirlerinde veya cehenneme sevke dilecekleri zaman olacaktır veyahut Bedir savaşında meydana gelecektir ki, artık o felâketten, o mağlûbiyetten kaçıp kurtulmalarına imkân kalmamış olacaktır.

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاقُشُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ

52.Ve demiş olurlar ki, ona iman ettik. Fakat onlara uzak bir yerden el sunmak nerede?

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ

Ona İman ettik Dediler Ve

(Ve demiş olurlar ki, ona iman ettik) Ve O inkârcıları haklarında ilâhi azap kararlaştığı zaman, ahiret âleminde Demiş olurlar ki, ona iman ettik şimdi Kuranı Kerim'i veya Hz. Muhammed Aleyhisselam tasdik etmekte bulunuyoruz,

وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاقُشُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir yerden El sunmak Onlar için Nereden Ve

(fakat onlara uzak bir yerden el sunmak nerede?) Artık ahiret gibi uzak bir yerden el uzatarak dünyadaki imanı elde etmek kabil mi? Ne yazık ki artık onun kabul edileceği zaman geçmiş bulunacaktır.

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ

53.Hâlbuki onu evvelce inkâr etmişlerdi ve gayba uzak bir yerden taş atıyorlardı

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Onu İnkâr etmişlerdi Gerçekten Ve

(Hâlbuki onu evvelce inkâr etmişlerdi) Hâlbuki O kâfirler onu Kuranı Kerime, Hz. Muhammed'in Peygamberliğine, ahiret gününe iman edilmesini evvelce dünyadalar iken inkâr etmişlerdi onlara inanmamışlardı.

وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir yerden Gabya Atıyorlardı Ve

(ve gayba uzak bir yerden taş atıyorlardı) kendilerinde hiçbir bilgi, düşünce olmaksızın Resuli Ekrem'e haşa Sihirbaz, şair, kâhin diyorlardı, Kuranı Kerim'e de sihir ve şiir demekten sıkılmıyorlardı. Ahiret hayatını inkâra cüret gösteriyorlardı, kendi batıl zanlarına göre laf atıp duruyorlardı.

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ

54.Artık kendileriyle arzu ettikleri şey arasına bir ayrılık girmiştir. Nasıl ki, evvelce onların benzerleri hakkında da yapılmıştı. Muhakkak ki, onlar şüpheye düşüren bir tereddüt içinde idiler.

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ

Canları çekiyor O şeyin ki Arasına Ve Aralarına Engel konuldu Ve

(Artık kendileriyle arzu ettikleri şey arasına bir ayrılık girmiştir) Artık kendileriyle

arzu ettikleri şey arasına Dünyaya dönüp de imanda, salih amellerde bulunmak arzuları arasında büyük bir ayrılık engel bulunmuştur. Bu arzularına kavuşmaları artık mümkün değildir.

كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Benzerlerine Yapıldı O şey gibi ki

(Nasıl ki, evvelce onların benzerleri hakkında da yapılmıştı) Nasıl ki, evvelce onların benzerleri hakkında da öyle bir ayrılık yapılmıştı eski kavimler de Peygamberlerini inkâr etmişler, sonra kahra uğrayarak ahirete gidince dünyadaki hareketlerinin pek korkunç neticesini anlamışlar, tekrar dünyaya dönüp de iman ile kendilerini kurtarmak istemişlerdi. Fakat bu temennileri artık kendileri için bir faide temin edememiştir. Zira

إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ

Kuşku veren Bir şüphe içinde idiler Şüphesiz onlar

(Muhakkak ki, onları şüpheyeye düşüren bir tereddüt içinde idiler) Muhakkak ki, onlar dünyadalar iken kendilerini şüpheyeye düşüren bir tereddüt içinde idiler yani: Pek büyük bir kuşku ve şüphe içinde yaşıyorlardı, kendilerini uyandırmak isteyen zatların sözlerine iltifat etmiyorlardı, kendi nefislerinin boş isteklerine tâbi olarak hayatın gayesinden habersiz bir halde bulunuyorlardı. İşte bu sebeptendir ki, öyle mahrumiyet, pişmanlık içinde kalmışlardır. İnsanlara lâzım olan odur ki: Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin bu âlemde tecelli eden sonsuz kudret eserlerini bir ibret gözüyle seyir edip uyanık bir halde yaşasınlar, nail oldukları nimetlerden dolayı o kerem sahibi mabuda hamd ve övgüde bulunarak dindarca bir halde yaşamaya devam etsinler. İnsanlık için selâmet ve saadet çaresi bundan ibarettir. Ve Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
35-FATİR SURESİ

Bu mübarek Sure Mekke'yi Mükerrerme'de Furkan suresinden sonra inmiştir. Kırk beş âyeti kerimeden meydana gelmektedir. Hak Teâlâ Hazretlerinin kâinatın yaratıcısı, Mükevvenatın Halik'ı olduğunu bildirdiği için kendisine "Fatır Suresi" adi verilmiştir. Meleklerin vaziyetlerine vazifelerine dair bilgiler verdiği için de kendisine "El melaiké suresi" de denilmiştir. Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Meleklerin yaradılışı, Allah'ın rahmetinin tecellisine kimsenin mani olamayacağı, Yüce Yaratıcı Hazretlerine bütün insanların şükran borçlu bulunduğ,ı,
- 2.Evvelki Peygamberlerin kıssalarına işaretle Resûl-i Ekrem'in saadet kalplerini kuvvetlendirmek ve hakkın tecelli edeceğini müjdelemek ile o Yüce Peygamber'e teselli verici olduğu.
- 3.İnsanların uyanık bir hâlde yaşayarak şeytani vesveselere aldanmamalarını, böyle bir aldanişın kötü neticelerini beyan ile halkı uyanmaya davet.
- 4.Hak Teâlâ'nın sonsuz kudret eserlerini göz önüne alarak uyanık bir halde yaşanmasını ve dinî faziletler ile şahsı süslemeye çalışılmasını tavsiye.
- 5.Bütün insanların ilâhî lütuflara muhtaç olduklarını ve herkesin kendi amelinden mesul olacağını ihtar ve karanlık ile aydınlığın, hayat ile ölümün eşit olmadığı gibi ehli iman ile ehli küfrün de eşit olamayacaklarını bildirmek.
- 6.kudret eserlerini takdir, Allah'ın büyüklüğünü tefekkür eden ehli ilim ile bu gibi hasletlerden mahrum kimselerin eşit olamayacaklarını beyan ile insanları olgunlukları kazanmaya teşvik.
- 7.Ahirette ehli imanın nail olacakları selâmet ve saadeti, inkârcıların da hallerini kötülüğünü ve ne kadar eli boş ve ziyan etmiş bir halde kalacaklarını beyan ile insanlığı uyanmaya davet buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مَثْنَى وَثُلْتَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

1.Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer ve üçer ve dörder kanat sahibi elçiler kılan Allah'a mahsustur. Yaratmada dilediğini arttırır. Şüphe yok ki, Allah her şey üzerine hakkıyla kadirdir.

Bu mübarek ayet, nice kudret harikalarını yaratan ve zalim kavimleri mahıv ve yok eden Yüce Yaratıcıya müminlerin hamd ve şükürde bulunmalarına işaret buyurmaktadır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Yaratıcısıdır Allah'adır Hamd

(Hamd, gökleri ve yeri yaratan Allah'a mahsustur) Hamd Güzelce övgü ve şükür sunma gökleri ve yeri yaratan bu muazzam âlemleri yoktan var eden, birer harika, güzel bir şekilde vücuda getiren Allah'a mahsustur ve o yüce yaratıcı

جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مَثْنَى وَثُلْتَ وَرُبَاعَ

Dörder Ve Üçer Ve İkişer Kanatlar Sahipleri Elçiler Melekleri Kıldırır

(melekleri ikişer ve üçer ve dörder kanat sahibi elçiler kılandır) O pek lâtif mahlûkları süratle harekete muktedir, ruhani kabiliyetlere sahip buyuran ve ilâhî hükümleri, haberleri Peygamberlere, velilere vahiy ve ilham ve sadık rüya şeklinde tebliğ vasıta kılmış olandır. Evet, bütün kâinat, hal ve sözüyle o kudret sahibi Yaratıcıya hamdü senada bulunur, saygılar sunmaya devam edenler. O öyle bir Yüce Yaratıcıdır ki

يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ

Diler O şeye ki Yaratmada Artırır

(Yaratmada dilediğini arttırır) Melekleri daha nice kanatlara, kuvvetlere sahip kılar. Nitekim sahihi müslimde İbni Mesut'tan rivayet olunduğuna göre Resûl-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Vesellem Efendimiz Cibril-i Emin'i altı yüz kanatlı bir surette görmüştü. O mübarek melek böyle bir kuvvete, bir ruhani kabiliyete ve görevli olduğu şeyleri süratle uygulamaya muktedir bulunuyordu. Evet. Cenabı Hak dilediği mahlûkunu yüksek bir kabiliyete, büyük bir ilim ve irfana, fevkalade bir güzelliğe ve ruhi yüceliğe nail buyurabilir.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah her şey üzerinde hakkiyle kadirdir) Dilediği şeyi yaratmaya, çeşitli, farklı nimetlere, kabiliyetlere sahip kılmaya ilâhi kudret fazlasıyla kâfidir. Bütün gözlerimiz önünde parlayıp duran bir nice yüce manzaralar, o Kerem Sahibi Yaratıcının kudreti azimesine şahadet edip durmaktadır.

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

2.Allah, insanlara rahmetten neyi açarsa sonra onun için tutacak yoktur ve neyi tutarsa artık bundan sonra onu salıverecek yoktur. Ve aziz hakîm olan o'dur.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın mahlûkatı üzerindeki tasarruflarına hiçbir kimşenin engel olamayacağını bildiriyor. İnsanları nail oldukları nimetlerden dolayı şükür sunmaya davet edip, nankörlükten sakındırıyor. Evvelki Peygamberlerin de tekzibine uğramış olduklarını beyan ile Resûl-i Ekrem'e teselli vermektedir.

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا

Onu Artık tutan yoktur Bir rahmet İnsanlara Allah Açarsa Şayet

(Allah, insanlara rahmetten neyi açarsa sonra onun için tutacak yoktur) Allah Celle Celaluhu Hazretleri insanlara rahmetinden neyi açarsa kendi rahmet hazinelerinden maddî ve manevî ne gibi nimetler verirse, sıhhat, servet, ilim ve hikmet gibi neler ihsan buyurursa sonra O açılan rahmet kapılarını tutup kapamaya muktedir bir mahlûk bulunamaz,

وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra Onu Artık salıveren yoktur Tutarsa Ve neyi

(ve neyi tutarsa artık bundan sonra onu salıverecek yoktur) O Hikmet Sahibi Yaratıcı neyi tutarsa hangi bir kulunu hangi bir nimetten hikmet gereği mahrum bırakmak dilerse. Artık Cenabı Hakkın onu tutup men ettiğini müteakip onu salıverecek yoktur hiçbir kimse, Hak Teâlâ'nın mahrum bıraktığı bir şahsı bir nimete kavuşturamaz, o şahsa yönelen bela ve musibeti açıp onu kurtaramaz,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(ve aziz, hâkim olan O'dur) Yani: Her dilediğini yapmaya kadir, her şeye galip ve her iradesi, yaratması bir hikmet ve faydaya dayanmış bulunan ancak O'dur. O Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir. Bundan dolayı insanlar her hususta Cenabı Hakka dayanmalı ve sığınmalıdır. Feyiz ve bereketi onun rahmetinden beklemelidir. Bir dünyevî varlık ümidiyle hakkın emirlerine aykırı harekette bulunarak herhangi bir şahsa güvenmemelidir. İnsan bir nimete nail olursa o mutlaka Cenabı Hakkın takdir ve yaratması iledir, bundan dolayı şükür etmelidir. Bir mahrumiyete maruz kalırsa bu da bir hikmete dayanmaktadır ve çok kere de kendi kusurlarının bir neticesidir. Artık durumunu düzeltmeye çalışmalıdır. Dünyevi bir ümit ile ona buna yaltaklık etmek İslâm ahlâkına aykırıdır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنْ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانِّي تُؤْفَكُونَ

3.Ey insanlar! Allah'ın üzerinizde olan nimetini hatırlayınız. Allah'tan başka sizi göklerden ve yerden rızıklandıran bir Halik var mıdır? O'ndan başka ilâh yoktur. O hâlde nereden döndürülmüş oluyorsunuz?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

Üzerinizdeki Allah'ın Nimetini Hatırlayın İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Allah'ın üzerinizde olan nimetini hatırlayınız) Evet, Ey insanlar! Ey Cenabı Hakkın kulları Allah'ın üzerinizde olan nimetini lisan en ve kalben anınız. Sizi var eden o'dur, size sıhhat, akıl, servet, vesaire veren O'dur. Bu yaşadığınız muhitte ne kadar çeşitli nimetlere nail oluyorsunuz hepsi onundur

هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerden Ve Gökten Sizi rızıklandırıyor Allah'tan Başka Bir yaratıcı var mı?

(Allah'tan başka sizi göklerden ve yerden rızıklandıran bir Yaratıcı var mıdır?)

Elbette ki, yoktur. O, ortak ve benzerden münezze olan Kâinat'ı Yaratanın bir lütfüdür ki, göklerden muhitinize yönelen ışıklar ile havalar ile yağmurlar ile sizi yaşıyor, yerden meydana getirdiği çeşit çeşit ürünler ile de sizi besliyor, nimetlere nail buyuyor. Evet. Şüphe yok ki,

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur

(ondan başka ilâh yoktur) O Kerem Sahibi rızık vericiden başka ilâh yoktur Yaratıcılık ve mabutluk yalnız O'na mahsustur

فَإِنِّي تُؤْفَكُونَ

Çevriliyorsunuz Öyle ise nasıl

(o halde nasıl döndürülmüş oluyorsunuz?) Hak Teâlâ'nın bir Yüce Yaratıcı, bir kerem sahibi rızık veren olduğu böylece malum iken ne için siz Allah'ı birlemekten ayrılıyorsunuz? Bir takım mahlûkatı o Kâinat'ı Yaratana ortak ediyorsunuz? Öyle fani, aciz şeylere tapınıp duruyorsunuz? Bu ne gaflet, ne cehalet! İşte bu ilahi hitap! Bütün inkârcı insanlığa müteveccih olduğu gibi özellikle asrısaadetteki Mekke-i Mükerreme müşriklerine de müteveccih bulunmuştur. Onlar Hz. Peygamber'i yalanlayanlar, nail oldukları o muazzam nimetin kadrini bilmeyerek küfür içinde yaşamak istiyorlardı.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

4.Ve eğer seni tekzip ediyorlarsa muhakkak ki, senden evvel de Peygamberler tekzip edilmişlerdi. Ve bütün işler Allah'a döndürülecektir.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önceki Peygamberler Yalanlanmıştı Şüphesiz ki Yalanlıyorlarsa Ve eğer

(Ve eğer seni tekzip ediyorlarsa muhakkak ki, senden evvel de Peygamberler tekzip edilmişlerdi) Ve Ey Son Peygamber! O nankörler seni tekzip ediyorlarsa senin peygamberliğini inkâr ederek muhalefette bulunuyorlarsa, aldırma, üzülme, sabır et muhakkak ki, senden evvel de kavimleri tarafından Peygamberleri tekzip edilmişlerdi onlar da eza ve cefaya uğramışlardı. Fakat sabır ederek selamete ermişlerdi,

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

İşler Döndürülür Allah'a Ve

(bütün işler Allah'a döndürülecektir) Yarın ahiret âleminde sizi bu sabır ve sebatınızdan dolayı nice mükâfatlara erdirecektir.O inkârcılar da lâıyk oldukları azaplara kavuşmuş olacaklardır. Bu, mutlaka takdir edilmiştir. Kuşeyri merhumun dediği gibi bu ilâhi beyanda ilim adamlarına erbabı kulube, müminlere işaret vardır.

Şöyle ki: Bu gibi zatlar her vakit bir takım dinsizlerin, adi kimselerin kınama ve kötülemelerine hedef olabilirler. Bu hal insanlık muhitinde öteden beri görülmekte bulunmuştur. Bu hâlde sabır etmelidir, Allah'ın korumamsına sığınmalıdır. Elbette ki, bu gibi mazlum bir durumda bulunan zatlar mükâfata nail olacaklardır, onların aleyhindeki iftiralara cüret edenler de er geç layık oldukları cezalara kavuşacaklardır. Elbette ki, ilâhî adalet tecelli edecektir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

5.Ey insanlar! Şüphe yok ki, Allah'ın vadi, haktır. Artık sizi bu dünya hayatı aldatmasın ve şeytan da sizi Allah ile onun affına güvendirerek aldatmasın.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın kulları hakkındaki vadinin herhalde meydana geleceğini beyan ile onları uyanmaya davet ediyor. Vesveselerine uyanları cehennemlik edecek olan şeytana uyulmamasını ihtarında bulunuyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Kaktı Allah'ın Va'di Şüphesiz İnsanlar Ey

(Ey insanlar Şüphe yok ki, Allahın va'di haktır) Haşrı, neşre, mükâfat ve cezaya ait ilâhi beyan sabittir, birer sırf hakikattir. Mutlaka meydana gelecektir.

فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Öyle ise sakın sizi aldatmasın

(Artık sizi bu dünya hayatı aldatmasın) Dünyanın fâni gösterişi, zevk ve sefası sizi geleceğinizi düşünmekten gafil bulundurmasın

وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

O çok aldatıcı Allah ile Sakın sizi aldatmasın Ve

(ve aldatıcı da sizi Allah ile aldatmasın) Yani Cenabı Hakkın sizi herhalde af edeceğine, yarlıgayacağına dair vesveseleriyle aldatıcı olan şeytan sizi aldatmasın. Şeytan sizi Allah'ın affına güvendirerek gaflete, hali düzeltmekten men'e çalışır. Onun vesveselerine kapılmayınız.

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

6.Şüphe yok ki, şeytan sizin için bir düşmandır. Artık siz de onu bir düşman tutun. 0 muhakkak ki, kendi etrafında toplananları davet eder ki, alevli cehennemnin yâran'ından oluversinler.

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ

Düşmandır Size Şeytan Şüphesiz

(Şüphe yok ki, şeytan sizin için bir düşmandır) Evet, Ey insanlar! Şeytan sizin için öteden beri pek fena bir düşmandır sizi felâketlere uğratmaya çalışır durur

فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

Bir düşman Öyle ise onu edinin

(Artık siz de onu bir düşman tutun) Onun aldatmalarına aldanmayın. Ona karşı muhalefete devam edin, üzerinize düşen vazifeleri yapmaya çalışın

إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateş Ehlinde Olmaları için Tarafdarlarını Çağırır Ancak

(0 muhakkak ki, kendi etrafında toplananları davet eder ki, alevli cehennem ehlinde oluversinler) O şeytan muhakkak ki, kendi etrafında toplananları kendi vesveselerine kıymet verenleri davet eder ki, onlar kendisine uysunlar da sonunda onlarda kendisi gibi cehenneme atılıp beraberce ceza çeksinler cehennem ehlinde olsunlar bu şekilde de Âdemoğullarından intikam almış bulunsun.

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

7.0 kimseler ki, kâfir oldular, onlar için pek şiddetli bir azap vardır. Ve o kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular onlar için de bir yarlığama vardır ve pek büyük bir mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler Kâfirlerin şiddetli bir azaba, iyi müminlerin de mağfirete, büyük bir mükâfata nail olacaklarını haber veriyor. Kendi çirkin amellerini süslü görenlerin pek aldanmış olduklarını bildiriyor. Cenabı Hak, kullarının bütün amellerini bildiği için onlardan dilediğini delalet ve dilediğini hidayete sevk edeceği için artık Resuli Ekrem'in sapıklar hakkında üzülmemesini beyan ile o Yüce Peygamber'e teselli verici olmaktadır.

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Şiddetli Bir azap Onlar için vardır İnkâr ettiler O kimseler ki

(o kimseler ki, kâfir oldular onlar için pek şiddetli bir azap vardır) Evet, 0 kimseler ki, kâfir oldular şeytanın vesveselerine uyarak dinden çıktılar onlar için pek şiddetli bir azap vardır Şeytanın davetine icabet ettiklerinin cezasına uğrayacaklar, tasavvurların üstünde azap çekip duracaklardır,

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular) Kalplerini iman nuru ile aydınlatmaya muvaffak oldular ve şeytanın vesveselerine kapılmayarak Namaz gibi, oruç ve zekât gibi dinî vazifelerini yerine getirdiler

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

Büyük Bir mükâfat Ve Bir mağfiret Onlar için vardır

(onlar için de bir yarlığama vardır ve pek büyük bir mükâfat vardır) Onlar için de öyle mümin, salih kullara mahsus da Allah tarafından bir yarlığama bir mağfiret vardır ve pek büyük bir mükâfat vardır onlar cennetlere nail olacaklardır, Allah'ın cemalini müşahade şerefine mazhar bulunacaklardır. Ne yüce bir muvaffakiyet!

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

8.Ya o kimse ki, ona kötü ameli süslü gösterilmiş de onu güzel görmüştür. 0 hiç iyi kimseler gibi olabilir mi? Muhakkak ki, Allah dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola iletir. Artık nefsin onların üzerine teessüflerle geçip gitmesin. Şüphe yok ki, Allah onların neler işlediklerini tamamıyla bilendir.

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا

Güzel Ve onu gördü Amelinin Kötüsü Ona Süslendi O kimsemidir ki

(Ya o kimse ki, ona kötü ameli süslü gösterilmiş de onu güzel görmüştür) Evet. Şüphe yok ki, kâfirler ile müminlerin sonları eşit olamayacaktır. Bir kere düşünmeli! O kimdir ki, ona kötü ameli şeytanın vesveseleriyle, nefsinin bozuk meyilleriyle süslü gösterilmişti de onu o çirkin amelini, o akla, ahlaka aykırı hareketi güzel görmüştür. O fena ameline devam edip durmuştur, onun fenalığını anlamamıştır, karanlık hayatını, bir aydınlık sanmıştır, artık öyle aldanmış bir şahıs, hiç iyi kimse gibi olabilir mi, bir mümin kul gibi uhrevî bir nimete nail bulunabilir mi? Elbette ki, öyle olamaz,

فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Dalalet atar Allah Şüphesiz

(muhakkak ki, Allah dilediğini şaşırtır) Öyle şeytana tâbi olan, bencil bulunan, kendi iradesini ve kabiliyetini kötüye kullanan bir şahsı dalalet içinde bırakır, onu lâyük olduğu cezaya kavuşturur

وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Ve

(ve dilediğini doğru yola iletir) Ve Cenabı Hak dilediğini de doğru yola iletir kendi iradesini, yaratılıştaki kabiliyetini iyi kullanan, şeytanın aldatmalarına kapılmayan, üzerine düşen vazifeleri ifaya çalışan bir kuluna Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri hidayete nail eder, onu ahirette makamlara erdirir.

فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ

Hasretlerle Onlara Nefsin Öyle ise gitmesin

(Artık nefsin onların üzerine teessüflerle geçip gitmesin) Hesperat; Hasretin çoğuludur ki, kaybedilen bir şeyden dolayı nefsin şiddetli bir üzüntü ve kedere tutulması demektir. Artık Ey Merhamet Sahibi Peygamberim, nefsin onların üzerine öyle şeytana uyup küfür ve isyan içinde yaşayan kimselerden dolayı üzüntü ile geçip gitmesin sen peygamberlik vazifeni ifa ediyor, onları uyandırmaya çalışıyorsun, onlar ise kendi batıl kanaatlerin den ayrılmıyorlar. Bundan dolayı sen mazursun, şiddetli bir üzüntüde bulunmana lüzum yok, onlar kendi kötü amellerinin cezasına kavuşmuş olacaktırlar. Onlar nice kudret harikalarını gördükleri hâlde onları takdir ederek uyanmıyorlar, küfürlerinde devam edip duruyorlar,

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

Yapıyorlar O şeyleri ki Bilendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah onların neler işlediklerini tamamıyla bilendir) Şüphe yok ki, Allah Teâlâ Hazretleri o inkârcıların neler işlediklerini tamamıyla bilendir onların bütün o çirkin inançlarını, amellerini bilmektedir. Onları ona göre cezaya uğratacaktır. Bu bir adalet ve hikmet gereğidir.

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ

9.Ve Allah 0 zat tır ki, rüzgârları göndermiştir. Sonra onlar bulutu harekete getirir, derken onu bir ölmüş beldeye sevk etmişizdir. Sonra onunla yeri öldükten sonra hayata kavuşturmuşuzdur. İşte ölüleri diriltmek de böyledir.

Bu mübarek ayetler, Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin bu âlemdeki pek güzel, ibret verici kudret eserlerine dikkatleri çekerek ahret hayatının olacağına bir misal getirmekte bulunuyor. Hakiki izzet ve kudretin Cenabı Hakka mahsus olduğunu bildiriyor, dünyevî varlıkların ve kendilerine tapılan putların bir izzet ve şerefe sahip bulunmadıklarına işaret ederek insanları güzelce amellere sevk ve aykırı hareketlerden sakındırmaktadır. İnsanların yaradılışlarında ve yaşayışlarındaki hayret verici tarzı beyan ve bunların bir yüce kitapta kayıtlı olduğunu ihtar ile insanlığı mütefekkirce bir hâlde bulunmaya davet buyurmaktadır.

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ

Rüzgârları Gönderdi O zattır ki Allah Ve

(Ve Allah 0 zat tır ki, rüzgârları göndermiştir) Öyle havada hareketler meydana getiren yaratılış harikalarını yoktan vucuda getirmiştir. Bunlar o Yüce Yaratıcının kudretine birer delildir,

فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ

Ölü Bir beldeye Ve onu sevk ettik Bulutları Sonra harekete geçirir

(Sonra bulutu harekete getirir derken onu bir ölmüş beldeye sevk etmişizdir)

Sonra o rüzgârlar bulutu o kadar ağır kitleleri harekete getirir onları muhtelif taraflara sevk eder, bu şekilde de pek muazzam birer kudret eseri gözler önünde parlamaya başlar. Derken o bulutu bir ölmüş bitirme gücünden, bitkilerden mahrum kalmış bir beldeye sevk ederiz o bulutlar suları ilâhi kudret ile takdir edilen bir yer sahasının üzerine boşaltır.

فَاحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra O yere Onunla Ve hayat verdik

(Sonra onunla yeri öldükten sonra hayata kavuşturmuşuzdur) Sonra 0 buluttan yağan yağmurlar ile yer, öldükten öyle gelişme ve verimden mahrum, hayattan napsiz bir halde kaldıktan sonra hayata kavuşturmuşuzdur. Yağdırılan yağmurlar ile o sahalar yeniden hayata ermiş, çeşit çeşit bitkilerin meydana gelmesine bir sebep bulunmuştur. Bu gibi kudret eserleri daima görülmektedir.

كَذَلِكَ النُّشُورُ

Öldükten sonra dirilme İşte böyledir

(İşte ölüleri diriltmek de böyledir) Cenabı Hak, dilediği zaman candan mahrum kalmış olan ölüleri de feyzi kudretiyle yeniden hayata nail buyurur. O ölmüş yeryüzü nasıl ki, bir hayat kabiliyetine sahip bulunuyor, insanların vücutları da toprak kesilip darmadağın olduktan sonra ilâhi Kudret ile yeniden toplanarak yeniden hayata nail olacaktır. Rüzgârlar vasıtasıyla, dağınık bulutlar, toplatılarak istenilen tarafa sevk edildiği gibi ruhları da ölmüş, dağılmış cesetlere sevk edilerek onların yeniden hayata kavuşmalarına birer sebep teşkil edecektir. İşte bütün bunlar, Hak Teâlâ'nın varlığına, kudretine, her dilediğini vucuda getirebileceğine birer parlak delil teşkil etmektedir.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

10. Her kim izzet şeref ve şan istiyorsa bilsin ki bütün izzet kuvvet ve hâkimiyet Allah'ındır. Pak söz ona yükselir, güzel ameli de O yükseltir ve o kimseler ki, hilekârca bir şekilde günahları işlerler, onlar için de pek şiddetli bir azap vardır. Ve onların o hileleri mahvolur gider.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا

Tamamıyla İzzet O halde Allah'ındır İzzet İstiyor İse Kim

(Her kim izzet şeref ve şan istiyorsa bilsin ki bütün izzet kuvvet ve hâkimiyet Allah'ındır) Her kim izzet Kuvvet, şeref ve şan istiyorsa bilsin ki bütün izzet kuvvet ve hâkimiyet Allah'ındır öyle mahlûkattan olan putlara, insanlara tapınarak onlardan bir faide bekleyenler, aldanmış bulunmaktadırlar. Öyle müşrikçe hareketlerde bulunan her şahıs, bilmelidir ki, bütün izzet, bütün hâkimiyet ve kuvvet, dünyevî ve uhrevî şeref ve yücelik Cenabı Hakka mahsustur. Artık izzeti, şeref ve lütfü o Yüce Yaratıcıdan istirham etmelidir. O'na ibadette, dua ve niyazda bulunmalıdır.

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ

Güzel Söz Yükselir Ona

(güzel söz ona yükselir) Pak söz o yüce Mabudun izzet dergâhına yükselir tevhide, tesbihe dair söylenilen mübarek kelimeler, okunan Kuranı Kerim, yapılan dualar ve istiğfarlar Cenabı Hakkın manevî huzuruna yükselmek şerefine sahip bulunur, yani bunlar Allah'ın kabul etmesine mazhar olup

وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ

Onu yükseltir Salih Amel Ve

(güzel ameli de O yükseltir) Güzel emeli de riyaadan uzak, halisane ifa edilen ibadetleri de O Yüce Mabud yükseltir yani onları kabul ederek sahiplerini kat kat mükâfata nail buyurur,

وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ

Kötülüklerle Tuzak kuruyorlar O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, hilekarane bir şekilde günahları işlerler) Görünüşte mümin görünerek münafıkça bir tarzda harekette bulunurlar veyahut Kureyş kâfirleri gibi Darunnedve'de toplanarak Resulü Ekrem'in, İslâm dininin aleyhinde tedbir almak ci-

nayetine cüret edenler. Veya onlar gibi İslam'ın ve Müslümanların aleyhine tuzaklar kurarlar manevi değerlerle alay ederler hidayetden uzak Allah ve resulüne düşman olma alçaklığında bulunurlar

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Şiddetli Bir azap Onlar için vardır

(onlar için de pek şiddetli bir azap vardır) Onlar er geç bir ilâhi kahra uğrayacaklardır. Özellikle ahiret âleminde ebedî olarak azap çekeceklerdir.

وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

Mahvolur Kendisi İşte onların Tuzağı Ve

(Ve onların o hileleri mahvolur gider) Ve onların o hileleri Dünyada iken yapmak istedikleri suikastları, İslâmiyet aleyhindeki çalışıp durmaları, bozguncu hareketlere, sözlere cüret etmeleri kendilerine bir faide vermeyecektir. Bilakis o hileleri mahvolur gider o hainler arzularına nail olamazlar. Nitekim Resuli Ekrem'in aleyhinde bulunan Mekke müşrikleri sonunda mağlup olmuşlardı. Bedir savaşında ne büyük bir mağlûbiyete, ezilmişliğe uğramışlardı. Evet. Hak Teâlâ Hazretleri kıyamete kadar da İslâmiyet'i koruyacak düşmanlarını akıbet kahr ve cezaya maruz bırakacaktır

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمِّرُ مِنْ مَعْمَرٍ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

11.Ve Allah sizi bir topraktan, sonra bir nutfeden yarattı ve sonra sizleri çiftler kıldı ve O'nun ilmi olmaksızın hiçbir dişi gebe olamaz ve doğuramaz ve bir yaşatılan yaşatılmış olmaz ve onun ömründen kısaltılmak da olmaz ki, illâ kitapta yazılmıştır. Şüphe yok ki, O, Allah göre pek kolaydır.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ

Bir nutfeden Sonra Bir topraktan Sizi yarattı Allah Ve

(Ve Allah sizi bir topraktan, sonra bir nutfeden yarattı) Âlemin Yaratıcısı Hazretleri, inanmışız ki her şeye kadirdir. İşte insanlık Bir kere o yaratıcınızın kudretini, bu kâinattaki tasarruflarını düşünmelidir Evet. Allah bu âlemi yoktan var etti ve Allah sizi de ey insanlar! Bir topraktan Yani: Hz. Âdemi topraktan yarattı, onun zürriyetini de birer meniden meydana getirmektedir,

ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا

Eşler Sizi kılmıştır Sonra

(ve sonra sizleri çiftler kıldı) Ve sonra Ey insanlar! Sizleri çiftler kıldı erkek ve dişi sınıflarına ayırdı, aranızda birer karı koca hayatı vücuda getirdi

وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ

Onun ilmiyle Ancak Doğuramaz Ve Bir dişi Hamile kalmaz Ve

(ve O'nun ilmi olmaksızın hiçbir dişi gebe olamaz ve doğuramaz) Ve onun o hikmet sahibi Yaratıcının iradesi, takdiri olmaksızın hiçbir dişi gebe olamaz bir çocuğa hâmile kalmaz ve bir çocuk doğuramaz bütün doğanlar, o Yüce Yaratıcının ilmine, kudretine, dilemesine dayanmış bulunmaktadır,

وَمَا يُعَمِّرُ مِنْ مَعْمَرٍ

Ömür verilen bir kimseye Ömür verilmez Ve

(ve bir yaşatılan yaşatılmış olmaz) Hiçbir fert, kendi kendine yaşayıp durmaz veya yaşayacağı müddet ne ise o Allah katında malûmdur değişmez

وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ

Bir kitaptadır Ancak Ömründen Kısaltılmaz Ve

(ve onun ömründen kısaltılmak da olmaz ki illâ kitapta yazılmıştır) yani onun ömrü ne ise onu ikmal eden, bütün insanlık fertlerinin ömür sureleri az çok her ne ise

Allah katında malûmdur ki illâ kitapta yazılmıştır. Her canlının ömrü Levhi mahfuzda veya herkesin defteri amalinde yazılmıştır tespit edilmiştir. Bazı amellerden dolayı insanların ömürlerinin artacağı beyan olunmuştur. Mesela sadakalar, ömrü artırır diye buyrulmuştur. Bundan maksat o amel Allah katında malûm olduğu için o sebeple o ameli işleyecek kimsenin ömrü ezelden uzunca takdir edilmiş demektir. Yoksa ömründe bir değişiklik olacak demek değildir,

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Pek kolaydır Allah'a göre Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, O, Allaha göre pek kolaydır) şüphe yok ki, Mahlûkatı vücuda getirmek, yaşatmak, öldürmek ve kâinattaki diğer olaylar her ne kadar haddizatında akıllara hayret verecek derecelerde mühim şeyler ise de Allah'a göre pek kolaydır. O Yüce Yaratıcı, öyle her dilediği şeyi vücuda getirebilir, onun ilahi kudreti her şeye fazlasıyla kâfidir. İşte insanları öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturması da bu cümledendir. Onun bir "ilâhi emri, binlerce âlemi yeniden vücuda getirebilir. Buna inanmışsınız. İşte bunu takip eden ayetler de Allah'ın kudretinin büyüklüğünü göstermektedir.

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاجِرَ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

12.Ve iki deniz eşit olmaz. Bu çok temizdir, pek tatlıdır, kolayca içilir. Şu da çok tuzludur, acıdır. Hepsinden tertemiz bir et yersiniz ve kendisini giyeceğiniz bir ziynet çıkarırsınız ve onun fazlından arayasınız ve umulur ki, şükredesiniz için bunun içinde gemileri yarar yarar bir hâlde gider görürsünüz.

Bu mübarek ayetler de Yüce Yaratıcının birliğine, kudret ve azametine ait başka deliller ve kanıtlar gösteriyor. Denizlerin muhtelif tabiatlarda olup insanlara ne kadar fayda verici bulunduklarını bildiriyor. Geceler ile gündüzlerin değişmesini ve gök cisimlerinin ilâhi emre itaatkâr bulunduğunu nazarı dikkate sunarak Hanlığın, mabutluğun Cenabı Hakka mahsus olduğunu, başkaca mabut edilenlerin ise hiçbir şeye kadir ve kendilerine yapılan ibadetlere, dualara vakıf bulunmadıklarını beyan ile insanları uyanmaya, Allah'ın birliğini tasdiğe davet buyurmaktadır.

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ

İki deniz Eşit olmaz Ve

(Ve iki deniz eşit olmaz) Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri hikmet gereği birçok muhtelif tabiatla, kabiliyette şeyler yaratmıştır. Bunlar birbirine eşit bir durumda değildirler. Mesela: İnsanlar birbirine eşit değildirler ve iki deniz de birbirine eşit olmaz hepsi de sulardan ibaret oldukları halde aralarında birçok farklar vardır. Mesela: bu Bir kısım deniz suları

هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ

Acıdır Tuzludur Bu Ve İçmesi Kolaydır Susuzluğu gidericidir Tatlıdır Bu

(bu çok temizdir, pek tatlıdır, kolayca içilir şu da çok tuzludur, acıdır) İnsan tabiatına uygun bulunmaktadır. Bilakis şu diğer bir kısım deniz suları da çok tuzludur, acıdır içilmesi uygun değildir, içilecek olsa boğaza elem verir, insanın içerisini yakar kavurur, hayatına kötü tesirde bulunur. Bununla beraber bunların bazı müşterek faydeleri de vardır. Mesela:

وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا

Taze Bir et Yersiniz Her birinde Ve

(ve hepsinden tertemiz bir et yersiniz) tutulacak balıklardan istifade edersiniz

وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا

Onu giyeceksiniz Bir ziynet ki Çıkarırsınız Ve

(ve kendisinden giyineceğiniz bir ziynet çıkarırsınız) onlardan kadınların bezenecekleri inciler, mercanlar gibi şeyleri çıkarır elde edersiniz. Özellikle öyle maddeten kıymetli cevherler, tuzlu denizlerden çıkarılmış bulunur,

وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاجِرَ

Suyu yara gidenler Onda Gemileri Görürsün Ve

(ve onda suyu yara yara giden gemileri görürsünüz) O denizlerde suyu yara yara giden gemiler görürsünüz ki o gemilerin gidişi seyri sefer edişi

لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Ve Onun fazlından Aramanız içindir

(onun fazlından aramanız içindir ve umulur ki şükür edersiniz) O Yüce Yaratıcının lütuf ve ihsanından olan pek faideli şeyleri aramanız elde etmeniz için deniz içlerinde gemilerin o deniz sularını yarar yarar bir hâlde muhtelif taraflara gidişi ne büyük bir ibret manzarası teşkil etmektedir? Bundan dolayı Öyle faideli şeylere nail olup da onları size nasip buyuran âlemlerin Rabbine şükür edersiniz.

&-Bu ayeti kerimede işaret vardır ki: İnsanlar da muhtelif sınıflara ayrılmışlardır. Bir kısmı müminlerdir ki: bunlar da manen pek güzeldirler, pek lezizdirler, yüce duygulara sahiptirler, kalpleri nurludur. Hayırlı işlerle meşguldürler insanlara faydalı olurlar. Bir kısmı kâfirlerdir: Bunlar, manen acıdırlar, dinî lezzetlerden mahrumdurlar, aslî yaratılışlarını zayi etmişlerdir. Bununla birlikte bu dünya itibarıyla onlardan istifade edilebilir, onlarda da şecaat, cömertlik, dünyevî işlerle ilgili vasıflar bulunabilir. Hatta onlar bazen dünyaca faideli görülen şeyleri keşif ve icada da muvaffak olabilirler. Acı denizlerden mücevherler çıkarılışı gibi onlardan da bir kısım kıymetli sanat eserleri elde edilebilir. Bu da onlar için bir ilâhî imtihandır. Kendilerine o kadar zekâ ve kabiliyet verilmiş olduğu halde onun şükrünü bilmez, hakiki bir dine sarılmaz, iman nuru ile aydınlanmazlar ise sonunda öyle nimete nankörlükte bulunduklarının cezasına kavuşurlar. Onlar dünyadaki çalışmalarının faidesini bu dünyada görmüş olurlar, fakat aslî yaratılışlarına muhalefet edip hakiki geleceklerini temin etmedikleri için ahiret âleminde mahrumiyetten kurtulamazlar. Bundan dolayı insan, güzelce düşünmeli, kendisini dünyada nimetlere nail buyuran Yüce Yaratıcısını birlemeye, takdise devam ederek kâfirce hareketlerden kaçınmalıdır. Hakiki selâmet ve saadet ancak o sayede tecelli eder.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكَمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ

13.Geceyi gündüzün içine girdirir, gündüzü de gecenin içine girdirir ve güneşi ve ay'ı itaatkâr kılmıştır. Her biri muayyen bir müddete kadar akar gider. İşte bunları böyle yaratan Rabbimiz olan Allah'tır ki, mülk O'na mahsustur. O'ndan başka kendilerine ibadet ettikleriniz ise bir hurma çekirdeğinin zarına bile sahip olamazlar.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ

Gündüzün içine Geceyi Girdirir

(Geceyi gündüzün içine girdirir) Evet. Allah Teâlâ'nın Kudret ve Azameti pek büyüktür, her fiilde bir hikmet ve menfaat vardır. O Hikmet Sahibi Yaratıcı Geceyi gündüz içine girdirir o karanlık zamanı aydınlatır, karanlık aydınlığa dönmüş olur. Bunun aksine

وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

Geceye Gündüzü Girdirir Ve

(gündüzü de gecenin içine girdirir) Gündüzler kısılır, gündüz saatlerinin bir kısmı geceye dönmüş, aydınlık, karanlığa dönüşmüş bulunur. Eğer bunlar düzgün bir tabiat kanununa tâbi olacak olsa idi böyle değişikliklere uğramazdı. Hâlbuki öyle olmuyor; Cenabı Hak, bu vakitler üzerinde ve diğer şeylerde dilediği gibi tasarruflarda bulunuyor ve dilediği takdirde bunları büsbütün değiştirip tağyir edebilir. Buna inanmışsınız, ve

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Boyun eğdirmiştir Ve

(ve güneşi ve ay'ı itaatkâr kılmıştır) Evet, O Kudretli Yaratıcı güneşi ve ay'ı itaatkâr kılmıştır bunlar da ilâhi takdire göre hareketlerine devam ederler. Bu güneş ile ay'dan gök cisimlerinden

كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakit için Akar gider Her biri

(her biri bir belirli müddete kadar akar gider) Gök sahasında yürüyüşlerine devam ederler, takdir edilmiş olan zamanları gelince doğar ve batar dururlar,

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ

Mülk O'na mahsustur Rabbiniz olan Allah İşte budur

(İşte bunları böyle yaratan Rabbiniz olan Allah'tır ki) İşte bunları Böyle yaratan bu yüksek parlak cisimleri yaşatan Rabbiniz olan Allah'tır ki, mülk O'na mahsustur Bütün kâinat, O Yüce yaratıcının birer kudret eseridir. O'nun hâkimiyet ve sahipliği altında bulunmaktadır. Artık ey müşrikler. Bir kere düşününüz.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ

Ondan başka Yalvarıyorsunuz O kimseler ki Ve

(O'ndan başka kendilerine ibadet ettikleriniz ise) O kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinden ayrı kendilerine ibadet ettikleriniz putlar, heykeller vesaire ise

مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ

Bir çekirdek zarına Sahip olamazlar

(bir çekirdeğin zarına bile sahip olamazlar) öyle adi bir şeyi bile yaratamazlar. Artık Ey müşrikler! Öyle aciz, şeyler, mabutluk vasfına nasıl sahip olabilirler. Bunu hiç düşünmez misiniz?

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ

14.Eğer onlara dua etseniz duanızı işitemezler ve işitebilseler bile sizin için cevap veremezler ve kıyamet gününde de sizin ortak koşmanızı inkâr ederler ve sana hakıyla haber veren gibi bir haber veren olamaz.

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ

Duanızı İşitemezler Onlara yalvarırsanız Eğer

(Eğer onlara dua etseniz duanızı işitemezler) Evet, Ey müşrikler eğer O batıl mabutlarınıza duada, ibadette, kendilerinden bir yardım isteğinde bulunsanız duanızı işitemezler çünkü onlar cansız kabilinden şeylerdir,

وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ

Size Cevap vermezler İşitseler Eğer Ve

(ve işitebilseler bile sizin için cevap veremezler) Ve Faraza velev ki işitebilseler bile sizin için cevap veremezler arzunuzu yerine getiremezler. Çünkü buna kudretten mahrumdurlar

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشِرْكُمْ

Sizin ortak koşmanızı İnkâr ederler Kıyamet günü Ve

(ve kıyamet gününde de sizin şirkinizi inkâr ederler) Onlar, o dehşet verici muhasebe gününde Allah'ın kudreti ile dile gelerek sizin kendilerine tapmış olduğunuzu ret edeceklerdir, "Siz bize değil, şeytanların aldatmalarına uyarak mabutluk vasfına sahip olmayan şeyleri mabut edinmek cehaletine düşmüş bulundunuz" diye sizi tekzip edip kınayacaklardır,

وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ

Her şeyden haberdar olan Gibi Sana haber vermez Ve

(ve sana hakkıyla haber veren gibi bir haber veren olamaz) Ve Ey bu ilâhi beyanları işiten kimse! Sana hakkiyle haber veren gibi Bu hakikatleri, böyle putlara tapanların uhrevî hallerine ait bilgileri sana Kuran lisanı ile bildiren Cenabı Hak gibi başka bir haber veren olamaz siz o putlardan ne faide beklersiniz? Onların faideden uzak, şursuz şeyler olduğunu işte Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri sizlere haber veriyor. Artık Allah'ın birliğini tasdik ederek İslâm dinine sarılmalı değil misiniz?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

15.Ey insanlar! Sizler Allah'a muhtaç fakirlersiniz. Allah ise O zengin, övülmeye lâyıktır.

Bu mübarek ayetler de bütün insanlığın zengin ve övülmeye lâyık olan Yüce Yaratıcıya muhtaç olduğunu beyan ile mahlûkata tapınmanın kimseye bir faide vermeyeceğine işaret buyuruyor. Ve o Yüce Yaratıcının dilerse hiçbir güçlük olmaksızın bütün insanları gidererek yerlerine başkalarını getirebileceğini ihtar ediyor. Ve ahirette hiçbir kimse başkasının mesuliyetini yüklenemeyeceğini ve Yüce Peygamber'in ihtarlarını bir temiz kalp ile Allah'tan korkup namazlarına devam eden zatların kabul edeceklerini ve herkesin şahsi temizliğinin kendi hakkında faide verici olacağını beyan ile uyararak için uhrevî hayatı hatırlatmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ

Allah'a Muhtaç kimselersiniz Siz İnsanlar Ey

(Ey insanlar Sizler Allah'a muhtaç fakirlersiniz) ey insanlık topluluğu ey Allahın kulları sizin bütün varlığınız, yaşayabilmeniz, ancak Yüce Yaratıcının lütuf ve ihsanı sayesinde. Siz her bakımdan o Yüce mabudun korumasına, şefkatine muhtaç bulunmaktasınız.

وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

Ayık olan Muhtaç olmayan Odur Allah ki Ve

(Allah ise O zengin, övülmeye lâyıktır) O Kerem Sahibi Yaratıcı ganidir hiçbir kimseye hiçbir şeye asla muhtaç değildir. O her şeyden müstağnidir, kullarının ibadetlerine, itaatlerine da bir ihtiyacı yoktur ve Haliki Azim hamittir bütün kâinattaki tasarrufundan dolayı hamd ve senaya müstahiktir, O'ndan başka tapılan şeyler ise birer aciz, muhtaç mahlûktan başka bir şey değildirler.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

16.Eğer dilerse sizi giderir ve yeni bir halk vücuda getirir.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ

Sizi giderir Dilerse Eğer

(Eğer dilerse sizi giderir) Artık ey insanlar! Uyanın, yaratıcınızın birliğini biliniz, O'na hamd'ü senada bulununuz, O'ndan başkasına tapmayınız eğer O Hikmet Sahibi Yaratıcı dilerse sizi giderir hepinizi de hayattan mahrum bırakır, insanlık silsilesini tamamen mahv eder

وَيَاتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Bir halkı Getirir Ve

(yeni bir halk vücuda getirir) Kulluk vazifesini hakkiyle ifaya çalışan bir başka seçkin zümre yaratır veya başka bir âlem ortaya çıkarır.

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بَعْزٍ

17.Ve o. Allah'a göre bir zor şey değildir.

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بَعْزٍ

Zor bir şey Allah'a göre Bu değildir Ve

(Ve o Allah'a göre bir zor şey değildir) Sizleri gidererek başkalarını vücuda getirmek Allah'a göre zor bir şey değildir O Kudret Sahibi Yaratıcı, bir emir etmesiyle nice âlemleri meydana getirebilir. O'na göre hâşâ zorluk yoktur, dilediğini her zaman yaratması asla imkânsız veya zor değildir.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

18.Ve hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez ve eğer ağır yüklü bir kimse, onu taşımaya çağırarak olsa ondan hiçbir şey yükletilemez isterse, o çağırılan akraba olsun. Sen ancak Rablerinden gıyaben korkar olanları ve namazı dosdoğru kılanları korkutursun ve her kim temizlenirse ancak kendi nefsi için temizlenmiş olur. Ve nihayet dönüş Allaha'dır.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

Başkasının Günahını Bir günahkar Yüklenmez Ve

(Ve hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez) Ancak ey insanlar! Siz hayatta iken vazifelerinizi güzelce anlayınız, uhrevî mesuliyetten kurtulmak için çalışınız ve şunu da biliniz ki, hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Başkasının günahına sebebiyet vermemiş, razı olmamış ise o günahdan dolayı sorumlu olmaz

وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا

Onu taşımaya (Günahı) Ağır gelen kimse Çağırırsa Eğer Ve

(ve eğer ağır yüklü bir kimse, onu taşımaya çağırarak olsa) Yani günahı ağır gelen o yükü kısmen üzerinden atarak hafifletmek için onu taşımaya başka bir şahsı çağırarak olsa

لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

Akrabalık Sahibi Olsa Veleve ki Bir şey Ondan Yüklenilmez

(ondan hiçbir şey yükletilemez velev ki akrabası olsun) Yani onun yükü kısmen başkasına yükletilmiş olamaz başkası o yükü yüklenmez o çağırılan kimse velev ki akraba olsun yine gelip çağırana yardım edemez, buna kadir olamaz O gün herkes kendi nefsinin derdiyle, sorumluluğuyla meşgul bulunur. İşte insanlar, bu akıbeti düşünmelidirler. Ne yazık ki, birçok kimseler, bundan gafil bulunurlar, Resulullah'ın nasihatlerini dinlemeyerek cahilce bir halde yaşarlar. Resuli Ekrem ise o gibi gafillerin hallerinden üzülmüyordu. Cenabı Hak da o Yüce Peygamberine teselli vermek, onun mazur olduğunu göstermek için buyurmuştur ki: Ey Resuli Ekrem!

إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ

Gıyaben Rablerinden Korkarlar O kimseleri ki Korkutursun Ancak

(sen ancak o kimseleri korkutursun ki Rablerinden gıyaben korkarlar) Yani: onlar Cenabı Hakkın azabını daha görmedikleri halde korkarlar yahut başkalarının gıyabında da bir günah işlemekten korkup çekinirler

وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

Namazı Hakkıyla eda ederler Ve

(ve namazı dosdoğru kılanları) Beş vakitte kılınması farz olan namazları ve onlara tâbi bulunan sünnetleri edep ve şartlarına riayetle edaya çalışanları işte onları korkutursun senin tavsiyelerini, ihtarlarını onlar güzelce anlar kabul ederler, kendilerinin dinî terbiyelerini göstermiş olurlar.

وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ

Kendi lehine Temizlenir O takdirde ancak Temizlenirse Kim Ve

(ve her kim temizlenirse ancak kendi nefsi için temizlenmiş olur) evet her kim İbadetleri ifaya, günahları bırakmaya gayret ederek ahlak güzelliğine sahip olursa onun faidesi kendisine aittir, o yüz den sevaba, uhrevî mükâfata aday bulunur.

وَالَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Allah'adır Ve

(Ve sonunda dönüş, Allah'adır) Herkes ölüp ahirete gidecek, dünyadaki amellerinden dolayı hesaba tâbi tutulacaktır. Artık o ahiret hayatını düşünmeli, onu daha fırsat elde iken güzelce temine çalışmalıdır dünyada iken nefsi arındırmaya, durumu düzeltmeye muvaffak olmuş olanlar ahirette Yüce Yaratıcı Hazretlerinin sonsuz ilâhi lütfuna mazhar olacaklardır. Ne yüce bir muvaffakiyet!

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ

19.Ve kör ile gören eşit olamaz.

Bu mübarek ayetler, hidayete müsait olanlar ile olmayanlara birer misal ile işaret ediyor. İnsanları hidayete kavuşturma kudretinin yalnız Cenabı Hakka mahsus olduğunu beyan buyuruyor. Her ümmete bir nice parlak deliller ile Peygamberler gönderilmiş olduğunu ve eski kavimlerin de Peygamberlerini tekzip eder bulunmuş olduklarını beyan ile Son Peygamber Hazretlerine teselli verilmiş oluyor. O muhterem Peygamberleri inkâr edenlerin ne korkunç azaplara uğratılmış olduklarını bir uyanma vesilesi almak üzere Muhammed ümmetine haber vermektedir.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ

Gören Ve Kör Eşit olmaz Ve

(Ve kör ile gören eşit olamaz) Müminler ile kâfirler arasında elbette ki, birçok farklar vardır, bunlar birbirine asla eşit değildirler. Evet. Ve kör ile gören eşit olamaz. Mümin olan bir zat, hakikatleri görür, tasdik eder, kâfir olan bir şahıs ise böyle bir görüşten mahrumdur. Artık aralarında elbette ki, eşitlik yoktur.

وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ

20.Ve karanlıklar ile aydınlık da eşit değildir.

وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ

Ne nur Ve Ne karanlıklar Ve

(Ve karanlıklar ile aydınlık da) Evet, karanlıklar ile aydınlık da Eşit değildir. İman nurundan mahrum bulunan kâfirler, karanlıklar içinde yaşarlar, onlar hidayet yolunu görüp takip edemezler. Müminler ise iman nuru sayesinde hidayet yolunu pek güzel görüp takibe muvaffak olurlar. Bu bakımdan da kâfirler ile müminler eşit değildirler.

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ

21.Ve gölge ile sıcak da eşit bulunmaz

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ

Ne sıcaklık Ve Ne gölge Ve

(ve gölge ile sıcak da) Evet gölge ile sıcak da Eşit bulunmaz. İman sahipleri, sevaba, bir emniyet yurdu olan cennete nail, fevkalâde bir istirahata muvaffak olacaklar-

dır. Kâfirler de azaplara uğrayacaklar, ateşin cehennemlere atılacaklardır. İşte bu itibar ile de aralarında bir eşitlik yoktur.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ
فِي الْقُبُورِ

22.Ve hayatta olanlar ile ölmüşler de eşit olamaz. Şüphe yok ki, Allah dilediğine işittirir ve sen kabirlerde bulunanlara işittirici değilsin.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ

Ne ölümler Ve Diriler Eşit olmaz Ve

(Ve hayatta olanlar ile ölmüşler de eşit olamaz) Evet. Kalpleri iman ile marifetullah ile Kuran nuru ile ebedî bir hayata nail bulunan müminler ile kalpleri küfür ve isyan karanlıkları içinde kalmış, manen ölmüş, hayattan mahrum kalmış olan kâfirler eşit bulunamazlar.

إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki İşittirir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah, dilediğine işittirir) Sağlam yaratılışını koruyan kullarını müsaait kılar, onlar dinî tebliğleri işittirler, dinî delilleri görürler, İslâm nimetine nail olurlar. Öte yandan sağlam yaratılışlarını zayıf edenler de bu işitmekten mahrum bulunurlar. Onlar manen ölmüş, kabirlere atılmış kimseler hükmündedirler.

وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ

Kabirlerdeki O kimşelere ki İşittirecek olan Sen değilsin Ve

(ve sen kabirlerde bulunanlara işittirici değilsin) ve Ey Yüce Peygamberi. Artık sen öyle kabirlerde bulunanlara işittirici değilsin onlar işitme kabiliyetlerini zayıf etmişlerdir, onların bu hallerinden dolayı fazla üzüntüye kapılma, onlar lâîyık oldukları akıbeti kavuşacaklardır.

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ

23.Sen başka değil, ancak bir korkutucusun.

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ

Bir korkutucu Ancak Sen değilsin

(Sen başka değil, ancak bir korkutucusun) Evet. Ey kadri yüce Peygamber! Sen başka değil, O küfür ve isyan erbabını ilâhi azap ile ancak bir korkutucusun onları cebren hidayete erdirmekle mükellef değilsin, sen peygamberlik vazifeni ifa etmiş bulunuyorsun.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ

24.Şüphe yok ki, seni hak ile müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik ve hiçbir ümmet yoktur ki, illâ içlerinde bir korkutucu gelip geçmiştir.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu olarak Ve Bir müjdeleyici Hak ile Sen, gönderdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, seni hak ile müjdeleyici ve bir korkutucu olarak gönderdik) Evet. Ey Son Peygamber! Şüphe yok ki, biz seni Ehli iman için bir müjdeleyici gönderdik. Sen mümin kulları cennetlere, ilâhi lütuflara kavuşacaklarını müjdelemeye memursun. Ve aynı zamanda korkutucu olarak gönderdik küfür ve isyanı işleyip duranları da cehennem ile kahr ile korkutmaya memur bulunmaktasın. Senin peygamberlik vazifesi bundan ibarettir, sen de bu vazifeyi ifaya muvaffak oluyorsun,

وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ

Bir korkutucu İçlerinde Geçmiştir Ancak Bir ümmet Yoktur Ve

(ve hiçbir ümmet yoktur ki, illâ içlerinden bir korkutucu gelip geçmiştir) Evet,

Vaktiyle insan cemiyetlerini irşada, ilâhi azaptan korkutmaya memur Peygamberler ve onların vârisleri olan ehli ilim ve irfan gönderilmiştir, hepsi de gerçeğe uygun, Allah'ın rızasına muvafık bir şekilde delil ile donatılmış olarak ümmetlerini aydınlatmaya, yükseltmeye çalışmışlardır. Şimdi bu ümmet hakkında da bu irşat vazifesi, daha mükemmel, daha yüce delillere dayanmış bir şekilde yapılmıştır. Artık kendileri güzelce düşünmelidirler.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالْزُبُرِ

وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

25. Ve eğer seni tekzip ediyorlarsa onlardan evvelkiler de kendi Peygamberlerini muhakkak ki, tekzip etmişlerdi. Onlara Peygamberleri açık deliller ile ve yazılı sahifeler ile ve aydınlatan kitaplar ile gelmişlerdir.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ

Seni yalanlıyorlarsa Eğer Ve

(Ve eğer seni tekzip ediyorlarsa) Ey Yüce Peygamber! Eğer seni şimdiki kavimlerden bir takımı tekzip ediyorlarsa seni yalanlıyorlarsa

فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yalanlamıştı Artık gerçekten

(muhakkak ki onlardan evvelkiler de kendi Peygamberlerini, tekzip etmişlerdi)

Eski kavimlerde kendilerine gönderilmiş olan Peygamberlerini muhakkak ki, tekzip etmişlerdi artık sen de üzülme. Öyle inkârcı haller insanlık kitleleri arasında öteden beri görülmekte bulunmuştur,

جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالْزُبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

Nur saçan Kitapla Ve Sayfalarla Ve Apaçık delillerle Peygamberleri Onlara gelmişti

(Onlara Peygamberleri açık deliller ile ve yazılı sahifeler ile ve aydınlatan kitaplar ile gelmişlerdir) Yani Hayır ve şerri gösteren ayetler ile ve İbrahim Aleyhisselam'a ait sahifeler gibi ve Davut Aleyhisselam'a verilen Zebur gibi dinî eserler ile ve Selâmet ve hidayet yolunu açıkça gösteren Tevrat gibi, İncil gibi ilâhi kitaplar ile gelmişlerdi. Buna rağmen yine bir nice kâfirler, küfürlerinden ayrılmamışlar, o Peygamberleri, onların o gösterdikleri harikaları inkâra cüret göstermişlerdi. Şimdi sen de Ey Ahir zaman Peygamberi! En kuvvetli mucizeler ile en açık, en mükemmel bir kitap ile ümmetine gönderilmiş bulunmaktasın, onlara hidayet ve saadet yolunu en parlak deliller ile göstermektesin. Artık sana tâbi olanlar mutludurlar, tâbi olmayanlar da lâıyk oldukları akıbetlere hazırlansınlar. Sen teselli bul, vazifeni pek mükemmel surette ifa etmiş bulunmaktasın.

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

26. Sonra ben o küfür edenleri tutup yakaladım, artık benim onlar hakkındaki cezam nasıl oldu? Bir düşünölsün

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseleri ki Yakaladım Sonra

(Sonra ben o küfür edenleri tutup yakaladım) Sonra O eski kavimlere Peygamberleri gelip de onları ilâhi dine davet ettiklerini müteakip Ben Kudret Sahibi Yaratıcı o küfredenleri o Peygamberleri inkâr ederek onların o gösterdikleri parlak ayetleri, mucizeleri tasdik etmeyenleri tutup yakaladım onları çeşit çeşit felâketlere maruz bıraktım

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Beni inkâr etmek Oldu Artık nasıl

(artık beni inkâr etmeleri hakkındaki cezam nasıl oldu?) Artık o inkârcılar hakkındaki cezam şiddetli azabım nasıl oldu bir düşünölsün. O eski kavimlerin tarihi hayatla-

rı ibretler göz önüne alınsın. Onlar ne büyük birer uyanma levhası teşkil ediyor! Anlaşılsın Bundan dolayı sonraki cemiyetler bunları güzelce düşünerek uyanmalı değil midirler? İnkârlarına devam ettikleri takdirde onların da başlarına öyle müthiş felâketlerin gelmesi, bir ilâhi sünnet gereğidir. Ne büyük bir ilâhi tehdit! Şüphe yok ki, Yüce Yaratıcı Hazretleri nice halkları eşsiz güzel şeyleri, hadiseleri yaratmaya kadirdir. Buna inanmışızdır!

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

27.Görmedin mi ki, muhakkak Allah gökten bir su indirdi de onunla renkleri farklı meyveler çıkardık ve dağlardan da yollar vardır ki, beyazdırlar ve kırmızıdırlar, renkleri muhtelifdir ve siyah siyah kayalar da vardır.

Bu mübarek ayetler de Kâinatın Yaratıcısı Hazretlerinin kudret ve azametine şahitlik eden bir takım görünen, çeşitli harika eserlere dikkati çekiyor, durumların farklı oluşunun yalnız insanlara mahsus olmayıp diğer mahlûkatta da, mevcut olduğuna işarete bulunuyor. Yüce Mabuttan hangi zatların korku ve endişe üzere bulunduklarını ve o zatların ne gibi güzel amellerde bulunarak çok yarlıgayan ve şükrü kabul eden Yüce yaratıcının sonsuz mükâfatlarına nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

Bir su Gökten İndirdi Allah Muhakkak Görmedin mi?

(Görmedin mi? muhakkak Allah gökten bir su indirdi) Ey muhatap! İnsan Görmedin mi? Bir kalp görüşü ile görüp bilmedin mi ki, Muhakkak Allah o bütün mükemmel sıfatları kendisinde toplamış olan Yüce Yaratıcı gökten bir su indirdi de üstünüzdeki bulutlar vasıtasıyla yağmurları yağdırdı da

فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا

Renkleri Muhtelif Mahsuller Onunla Böylece Çıkardık

(onunla renkleri farklı meyveler çıkardık) O su ile renkleri muhtelif beyaz, sarı, yeşil, kırmızı gibi renkleri başka başka ve şekilleri, cinsleri, özellikleri farklı meyveler sebzeler, ekinler ilâhi kudretiyle meydana çıkardı da bütün bu çeşit çeşit ürünlerden insanlık istifade etmektedir,

وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا

Renkleri Farklı Kırmızı Ve Beyaz Yollar Dağlardan Ve

(ve dağlardan da yollar vardır ki beyazdırlar ve kırmızıdırlar, renkleri muhtelifdir)

Evet, o dağlardan da ilâhi kudret ile vücuda getirilmiş yollar vardır ki o yolların da renkleri muhtelifdir, onlar da garip manzaralar teşkil etmektedirler,

وَغَرَابِيبُ سُودٌ

Siyah Simsiyah Ve

(ve siyah siyah kayalar da vardır) Ve Dağlarda, ovalarda siyah siyah kayalar da vardır her biri başka bir yaratılış harikasıdır

وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

28.Ve insanlardan ve yürür hayvanlardan ve davarlardan da böylece renkleri muhtelif olanlar vardır ve Allah'tan, kulları arasında ancak ilim sahipleri olanlar korkar. Şüphe yok ki, Allah galiptir, yarlıgayıcıdır.

وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ

Böyle Renkleri Muhtelif olanlar Sağmal hayvanlardan Ve Hareketli canlılardan Ve İnsanlardan vardır Ve

(Ve insanlardan ve yürür hayvanlardan ve davarlardan böyle renkleri muhtelif olanlar vardır) Ve insanlardan ve Atlar, develer gibi yürür hayvanlardan ve koyunlar,

keçiler gibi davranarlardan da böyle renkleri muhtelif olanlar vardır. Her birinin şekli, mahiyeti, faidesi çeşitli bulunmaktadır. Bütün bunlar, birer ilâhi kudret eseridirler,

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

Alimler Kullarından Allah'tan Korkar Ancak

(ve Allah'tan kulları arasında ancak ilim sahipleri olanlar korkar) Çünkü onlar bu kâinat'ı bir nazarı dikkatle seyir ederler, onların yaradılışındaki güzel hikmetleri anlamaya, düşünmeye muvaffak olurlar. Bunları öyle güzel, ilginç, faideli bir surette yaratmış olan hikmet sahibi Yaraticının kudret ve büyüklüğünü güzelce düşünerek kalplerinde bir Allah korkusu bir manevi zevk tecelli eden, o Yüce Yaraticıyı tevhide takdis ve yüceltmeye çalışırlar.

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

Çok bağışlayandır Daima üstündür Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah güçlüdür yarlıgayıcıdır) Evet şüphesiz Allah El aziz güçlüdür Her şeye kadirdir. Ve o merhametli mabud el gafur yarlıgayıcıdır kusurlarını bilip tövbe edip istiğfar eden kullarını af eder, onları cezalandırmaz. Artık öyle kudret ve azamet, af ve keremi sonsuz olan bir Yüce Yaraticıdan bir yüce duygu ile korkmak, O'nun lütuf ve ihsanına iltica etmek O'nun yüceliğini düşünerek muhabbet ve aşk içinde yaşamaya çalışmak ne kadar iyi bir harekettir.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ

29.Muhakkak o kimseler ki Allah'ın kitabını daima okurlar ve namazı dosdoğru kırlarlar ve bizim kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden gizlice ve aşikâra olarak harcamada bulunmuş olurlar, işte onlar hiç zeval bulmayacak bir kazanç umarlar.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

Namazı Hakıyla eda ettiler Ve Allah'ın Kitabını Okuyorlar O kimseler ki Muhakkak

(Muhakkak o kimseler ki Allah'ın kitabını daima okurlar ve namazı dosdoğru kırlarlar) O ilim ile o Allah korkusuyla vasıflanmış zatlar ki: Allah'ın kitabını Kur'anı Kerimi okumaya devam ederler ve namazı Adabına ve şartlarına riayetle edaya çalışırlar

وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

Açıkça Ve Gizlice Kendilerini rızıklandırdık O şeylerden ki İnfak ettiler Ve

(ve bizim kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden gizlice ve aşikâra olarak harcamada bulunmuş olurlar) Kendilerine ihsan buyurduğumuz mallarından Allah yolunda sarf ederler. Bunu da gizlice ve aşikâre olarak Zekâtlarını açıkça ve diğer sünnet olan sadakalarını gizli olarak muhtaç olanlara vermiş bulunurlar,

يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ

Asla zarar etmeyecek Bir ticaret Umarlar

(işte onlar hiç yok olmayacak bir kazanç umarlar) Onlar öyle halisane amellerinden dolayı bir sevaba aday bulunurlar, hiç kesilmeyecek, kıymetsiz kalmayacak bir mükâfata kavuşurlar.

لِيُؤْفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

30.Taki Allah Teâlâ onlara mükâfatlarını tamamen ödesin ve onlara fazlından ziyadesini de versin şüphe yok ki O, çok yarlıgayıcıdır, çok mükâfat verendir.

لِيُؤْفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ

Mükâfatlarını Onlara tam vermesi için

(Taki Allah Teâlâ onlara mükâfatlarını tamamen ödesin) Evet. O zatlar, öyle güzel amellerde bulunurlar: Taki Allah Teâlâ onlara mükâfatlarını tamamen ödesin o amellerinin mükâfatı olan sevapları ihsan buyursun

وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Onlara artırması Ve

(ve onlara fazlından ziyadesini de versin) Ve onlara lütuf ve kereminden, rahmet hazinelerinden ziyadesini de versin, onları kat kat sevaplara kavuştursun,

إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

Çok mükâfat verendir Çok bağışlayandır Şüphesiz o

(şüphe yok ki O, çok yarlıgayıcıdır, çok mükâfat verendir) Evet O Yüce Yaratıcı El gafur çok yarlıgayıcıdır kullarının bir kısım günahlarını af eder ve örter ve o Yüce Mabud Eş şeker çok mükâfat verendir. Kullarının güzel amellerini kabul ederek karşılığında birçok sevaplar ihsan buyurur. Evet. O, Yüce Yaratıcı, bu hakikatleri bizlere kendi mukaddes kitabıyla haber vermektedir.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ

لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ

31.Ve sana kitaptan vahiy ettiğimiz, kendisinden evvelkileri tasdik edici olarak haktır. Şüphe yok ki, Allah kullarından tamamıyla haberdardır ve her şeyi görücüdür.

Bu mübarek ayetler, ehli imanın okuyacakları Kur'anı Kerim'in nasıl bir sırf hakikat olduğunu ve kendisinden evvelki ilâhi kitaplarını tasdik edici bulunduğunu bildiriyor. Ve böyle bir ilâhi kitaba nail olan ümmeti Muhammedi'n başlıca üç kısma ayrılmış olduğunu gösteriyor. Ve imanları sayesinde ne büyük uhrevî nimetlere nail olacaklarını ve yarlıgayıcı, şükrü kabul edici olan Cenabı Hakka nasıl hamd ve övgüde bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ

Kitaptan Sana Vahiyettik O şey ki Ve

(Ve sana kitaptan vahiy ettiğimiz) Ve Ey Son Peygamberim! Sana kitaptan Kur'anı Kerim adına vahiy ettiğimiz süre'i Celileler ayeti kerimeler

هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

Kendisinden öncedir O şeyleri ki Tasdik edici olmak üzere Haktır O

(kendisinden evvelkileri tasdik edici olarak haktır) Kendisinden evvelkileri diğer semavi kitapları tasdik edici olarak vahiy edilmiştir ki, o apaçık kitap haktır sırf hakikattir, beyanları levhi mahfuzda mevcuttur, bildirdiği şeyler gerçeğe uygundur, onlara riayette bulunmak bir görevdir.

إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Elbet hakkıyla haberdardır Kullarına Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah kullarından tamamıyla haberdardır görücüdür) Kullarının gizli, açık olan bütün hâllerini tamamen bilmektedir ve o Yüce Yaratıcı her şeyi tamamen görücüdür onun yüce zatına karşı hiçbir şey gizli kalmaz. Kullarının durumunu ıslaha, şanını yükseltmeye ait şeyleri kendilerine o apaçık kitap vasıtasıyla telkin buyurmuştur.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ

وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

32.Sonra o kitabı kullarımızdan seçip ayırt ettiklerimize miras kıldık. İmdi onlardan nefsine zulüm eden vardır ve onlardan mutedil olan vardır ve onlardan Allah'ın izni ile hayırlarda ileri geçen vardır. İşte bu, en büyük bir keremdir.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا

Kullarımızdan Seçtik O kimselere ki Kitabı Miras kıldık Sonra

(Sonra o kitabı kullarımızdan seçip ayırt ettiklerimize miras kıldık) Evet. O hikmet sahibi Yaratıcı buyuruyor ki: Sonra o kitabı O Kuranı Kerim'i kullarımızdan seçip ayırt ettiklerimize miras kıldık onu Son Peygamber'e indirerek onun ümmetini apaçık bir kitaptan istifadeye muvaffak ettik. Bu müslümanlarda başlıca üç kısma ayrılmış bulunmaktadır

فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ

Nefsine Zulmeden Artık onlardan var

(imdi onlardan nefesine zulmeden vardır) Onlar dinî vazifelerini ifa hususunda kusur etmekte bulunur, bazı haramları işlerler dinî vazifelerini ifa hususunda kusur etmekte bulunurlar, bazı haramları işlerler

وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ

Orta yolda giden Onlardan var Ve

(ve onlardan mutedil olan vardır) Haramları terk ederler, mükellef oldukları farzları edaya çalışırlar, bazı güzel amelleri de terk ederler, bazı kusurlardan boş olmazlar

وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın izni ile Hayırlarda Öne geçen Onlardan var Ve

(ve onlardan Allah'ın izni ile hayırlarda ileri geçen vardır) Bu ümmetin üçüncü kısım fertleri ise sırf Cenabı Hakkın lütuf ve ihsanıyla büyük muvaffakiyete nail olurlar, bütün haramları mekruhları ve bazı mubahları bile terk ederler, bütün vacipleri, müstehabları yerine getirmeğe gayret eder dururlar. Ashabı Kiram bu cümledendir,

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

Büyük Lutuf Odur İşte bu

(işte bu en büyük bir lutufdur) Böyle bir ilâhi kitaba kavuşmak nailiyet veya öyle ibadet ve itaate devam ederek üstün vasıflar kazanmaya muvaffakiyet en büyük bir keremdir. Allah Teâlâ'nın kulları hakkında en muazzam bir lütuf ve ihsanıdır ki, buna nail olmak sırf Allah'ın muvaffak kılması sayesinde mümkün olur.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

33.Adin cennetleridir ki, onlara giriverirler. Orada altından bilezikler ile ve inciler ile süsleneceklerdir. Orada libasları da ipektir.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا

Oraya girecekler Adn Cennetleridir

(Adn cennetleridir ki onlara giriverirler) Evet, o müminler hakkında tecelli eden ilâhi lütuf Adn cennetleri dir ki, içlerinde daima ikamet edilecek olan ebedî bağları, bostanları vardır. O müminler oraya giriverirler O daimi safa dolu cennetlere kavuşurlar

يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا

İnciler Ve Altından Bileziklerden Orada Süslenecekler

(orada altından bilezikler ile ve inciler ile süsleneceklerdir) Evet, o müminler Öyle iman ile ahirete giden erkekler de, kadınlar da hallerine lâıyk, mükâfatlara nail olacaklardır,

وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

İpektir Orada Elbiseleri Ve

(orada elbiseleri de ipektir) O müminler, o cennetler de en güzel, mahiyetleri pek latif, kıymetli elbiseler ile süslenmiş bir halde bulunacaklardır.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ

34.Ve diyeceklerdir ki, Hamd O Allah'a olsun ki, bizden üzüntüyü giderdi. Şüphesiz ki, bizim Rabbimiz, çok yarlıgayıcı ve şükürü kabul edicidir.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ

Üzüntüyü Bizden Giderdi O zata ki Allah'adır Hamd Dediler ki Ve

(Ve diyeceklerdir ki, Hamd O Allah'a olsun bizden üzüntüyü giderdi) Ve O cennetlere nail olan müminler diyeceklerdir ki: Hamd O Allah'a olsun ki, Bizi dünyanın elem ve kederlerinden kurtardı, bizi cehennem korkusundan helâs etti, bizi böyle büyük bir ebedî rızka nail buyurdu.

إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ

Bol mükafat verendir Elbette bağışlayandır Rabbimiz Şüphesiz

(Şüphesiz ki, bizim Rabbimiz çok yarlıgayıcıdır, bol mükafat verendir) Evet o rabbimiz Tövbe istiğfar eden kullarının birçok kusurlarımızı af buyurmuştur ve Kerim Halik imiz şükre layık olandır. Kullarının Mükâfatlarını fazlasıyla verendir. İtaatkâr kullarının güzel amellerini kabul ederek kendilerini birçok mükâfatlara nail buyurmaktadır

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

35.Öyle bir kerem sahibi Rab ki, bizi lütfünden bir ikametgâh olan yurda konurdu. Burada bize bir yorgunluk dokunmayacaktır ve burada bize hiçbir usanç dokunmayacaktır.

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ

Lutfundan Oturulacak olan Yurda Bizi yerleştirdi O ki

(O ki Öyle bir kerem sahibi Rab ki lütfuyla bizi asıl oturulacak yurda yerleştirdi) Öyle cennetlere nail olacak olan ehli iman orada devamlı olarak kalacaklarından dolayı fevkalade olan sevinçlerini göstermek ve Cenabı Hakka şükran arzı için diyeceklerdir ki: Mukaddes Mabudumuz öyle bir kerem sahibi Rab'dir ki, Sırf lütuf ve keremi gereği olarak bir ebedî ikametgâh olan yurda hiçbir zaman yok olmayacak, değişmeyecek olan bu cennetlere yerleştirdi bizi bunlara kavuşturdu. Artık

لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

Bir usanç Orada Bize dokunmaz Ve Bir yorgunluk Orada Bize dokunmaz

(Burada bize bir yorgunluk dokunmayacaktır ve burada bize hiçbir usanç dokunmayacaktır) daima istirahat içinde yaşayacağız böyle bir rahat yerde ebedî bir zevk ve sevinç içinde yaşayıp duracağız.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki; müminlerin hepsi de cennete nail olacaklardır. Bir kısmı kusurlarından dolayı bir müddet azap göreceksin olsa da yine sonunda kurtulup ebedî surette cennete girecektir. Ne büyük bir ilâhi lütuf!

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ

عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ

36.Ve o kimseler ki, kâfir oldular, onlar için cehennem ateşi vardır. Alehlerine hüküm olunmaz ki, ölüversinler ve onlardan O'nun azabı da hafifletilmez. İşte bütün nankörleri böyle cezalandırırız.

Bu mübarek ayetler de, kâfirlerin dünyadaki nankörlüklerinin cezası olmak üzere cehennemde ebedî şekilde kalarak çırpınıp duracaklarını bildiriyor ve o inkârcıların hallerini ıslah için dünyaya iade edilmelerini boş yere talep ederek ret olunacaklarını ihtar buyuruyor.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ

Cehennem Ateşi Onlar için vardır İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir oldular, onlar için cehennem ateşi vardır) Ve o inkârcılara artık bir yardımcı bulunamayacağını ve Cenabı Hakkın bütün kâinatın hallerini bilici olduğunu beyan ederek o inkârcıların bütün düşüncelerini ve yardımcıdan mahrum

kalacaklarını da o hikmet sahibi Yaratacının bilmekte olduğuna öylece işaret buyurmaktadır. O kimseler ki, kâfir oldular Yarattılışlarına muhalefette, Peygamberlerin beyanlarına itimatsızlıkta bulunarak ilâhi dinden mahrum kaldılar onlar ahirette ebedî olarak cehennemde kalacaklardır. Artık ahirette onların

لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا

Ki ölsünler Aleyhlerinde Hüküm verilmez

(aleyhlerine hüküm olunmaz ki ölsünler) Tekrar ölüversinler de cehennem azabında kurtularak istirahatata kavuşsunlar

وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا

Onun azabı Onlardan Hafifletilmez Ve

(ve onlardan onun azabı da hafifletilmez) Bilakis o cehennemin azap yurdunun şiddetli ateşleri vakit vakit daha çok artar durur.

كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافُورٍ

Her azılı kafiri Cezalandırırız İşte böyle

(İşte bütün nankörleri böyle cezalandırırız) Cenabı Hakkın verdiği nimetleri inkâr edenleri, ilâhi dinden mahrum kalanları böyle cezalandırırız. Onlar böyle bir ebedî azaba lâıyk bulunmuş olurlar.

وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ

نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

37.Ve onlar orada feryat ederler ki, Ey Rabbimiz! Bizi çıkar, yapar olduğumuzdan başka Salih amelde bulunalım, onlara denilir ki: Ya sizi düşünüp anlayacak kimsenin kendisinde düşünebileceği bir müddet kadar yaşatmadık mı? Ve size korkutucu geldi, şimdi azabı tadın, artık zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.

وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا

Orada Feryat ederler Onlar Ve

(Ve onlar orada feryat ederler) Evet, onlar O cehenneme atılacak kâfirler orada feryat ederler ki: ah edip inleyerek yardım talebinde bulunurlar ki,

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

Yapıyoruz İdik O şeyden ki Başka Salih bir amel Yapalım Bizi çıkar ki Rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Bizi çıkar, yapar olduğumuzdan başka Salih amelde bulunalım)

Yani ey rabbimiz bizi bu cehennemden çıkar ki bu azaptan kurtar ki bizi tekrar dünyaya çevir ki dünyada iken yapmış olduğumuz Öyle inkârcı bir şekilde hareketlerden, isyanlardan başka güzel amelde bulunalım da senin rızana uygun ibadetlere devam edelim. Ne yazık ki, artık zamanı geçmiştir. Onlara kınamak için Allah tarafından denir ki:

أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ

İbret aldı O kimse ki Onda İbret alır O şey ki Sizi yaşatmadık mı?

(Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı?) Sizi düşünüp anlayacak kimsenin düşünebileceği tefekkür edeceği kendini ıslah edeceği düzeltereği bir müddet kadar yaşatmadık mı? Dünyada iken bu geleceği düşünebilecek kadar yaşamadınız mı?

وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ

Korkutucu Bize geldi Ve

(ve size korkutucu da geldi) Peygamberler ve onların tebliğlerini yaymaya ve öğretmeye memur zatlar, size bu akıbeti haber verdiler, sizi dine davet ettiler. Ne için hayatınızın kadrini bilmediniz?

فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

Hiçbir yardımcı Artık zalimler için yoktur Öyle ise tadın

(Öyle ise tadın azabı artık zalimler için hiçbir yardımcı yoktur) Şimdi Hak ettiğiniz bu cehennem azabını tadın ilâhi dine karşı gelmenizin cezasını çekiniz. Öyle küfre düşmüş, Peygamberlerine karşı düşmanlıkta bulunmuş inkârcılar için hiçbir yardımcı yoktur. Onlardan bu azabı kaldıracak veya hafifletecek bir mahlûk bulunamaz. Onlar ebedî olarak o azap içinde çırpınır dururlar.

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

38.Şüphe yok ki, Allah, göklerin ve yerin gaybını bilendir. Muhakkak ki 0, sine-lerde gizil olanları tamamıyla bilendir.

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Gizliliğini Bilendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah göklerin ve yerin gaybını bilendir) 0 Yüce Yaratıcıya karşı hiçbir şey gizli kalamaz,

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Kalplerde İçinde olanı Hakkıyla bilendir Muhakkak o

(muhakkak ki, 0 kalplerde gizli olanları tamamıyla bilendir) O hikmet sahibi Ma-but ey münkirler bütün kuruntularınızı, kalplerinizdeki kötü kanaatlerinizi bilmektedir. Siz öyle bir inkâra düşmüş kimselersiniz ki, ne kadar çok yaşasanız da faraza dünyaya iade edilseniz de yine kanaatlerinizi değiştirecek, hâlinizi ıslah edecek değilsinizdir. Hatta dünyada diyelim ki ebediyen yaşayacak olsanız yine kâfirce kanaatinizi terk etmiş olmayacaksınız. Sizin bu ruhi durumunuz Allah katında malûmdur. Binaenaleyh sizin cehennemde azap görmeniz de ebedidir. 0 hikmet sahibi Yaratıcının bütün mahlûkatı hakkındaki hükmü, tasarrufları hikmet, adalet ve faydanın ta kendisidir. Buna şüphesiz inanıyoruz.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا

39.0, 0 Yüce zat dır ki, sizi yeryüzünde halifeler kıldı. Artık kim kâfir olursa küfrü kendi aleyhinedir ve kâfirlere küfürleri Rablerinin katında gazaptan başka bir şey arttırmaz ve kâfirleri küfrü, kendilerine ziyandan başka bir şey getirmez.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın insanlık silsilesini yeryüzünde peş peşe meydana getirip nimet verdiğini gösteriyor. Buna rağmen Allah'ın birliğini inkâr edenlerin kendi aleyhlerinde hareket edip kendilerini helake uğratmış olduklarını ihtar ediyor. Yüce Yaratıcıya ortak edinilen şeylerin hiçbir şekilde yaratıcılık sıfatına sahip olmadıklarına işaretle müşrikleri susturmakta ve o zalimlerin birbirini aldatıp durmakta olduklarını beyan buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Halifeler Sizi kıldı O zattır ki 0

(0, 0 Yüce zattır ki, sizi yeryüzünde halifeler kıldı) ey İnsanlar! O Yüce zat, o Yüce Yaratıcıdır ki, Sizi yeryüzünde yarattı, sizi yeryüzünde tasarruflarda muvaffak kıldı veya sizi, sizden evvelki ümmetlere halef kıldı, sizi onların ülkelerine, servetlerine mirasçı kılmış oldu, taki, size bu nimetleri veren o Kerem Sahibi Mabuda şükredesiniz, O'nun birliğini tasdik ederek, O'na ibadet ve itaatte bulunasınız.

فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ

İnkârı Kendi aleyhinedir İnkâr ederse Artık kim

(artık kim kâfir olursa küfrü kendi aleyhinedir) 0 Kerem Sahibi Yaratıcıyı birlemez, O'na ibadet ve itaatten kaçınırsa bu küfrü kendi aleyhinedir bunun pek korkunç ceza sına uğrar, kendi aleyhinde harekette bulunmuş olur.

وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا

Bir gazap Ancak Rableri Katında Küfürleri Kafirlerle Artırmaz Ve

(ve kâfirlere küfürleri Rab'lerinin katında gazaptan başka bir şey arttırmaz) Onlar pek şiddetli bir ilâhi gazaba maruz kalırlar. O batıl şeylere tapındıklarından dolayı bir faide göremezler

وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا

Bir ziyan Ancak Küfürleri Kafirlerle Artırmaz Ve

(ve kâfirlere küfürleri helakten başka bir şey arttıracak değildir) Evet. O kâfirler, dünyadaki küfürlerinden, o nankörlüklerinden dolayı ahirette pek büyük bir hüsrana, pek şiddetli bir azaba tutulmuş olacaklardır. Onlar, dünyadaki hayat sermayelerini zayi' etmiş, öyle ebedî bir zarar ve ziyana uğramış bulunacaklardır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا

40.Deki: Gördünüz mü? Allah'tan başka kendilerine ibadet ettiğiniz ortaklarınızı! Bana gösteriniz, yerden neyi yaratmışlardır? Yoksa onlar için göklerde bir ortaklık var mıdır? Yoksa onlara bir kitap vermişiz de, artık onlar, ondan bir delil üzerine mi bulunuyorlar? Hayır, o zalimlerin bazısı bazısına aldatmadan başka bir vaad'te bulunmazlar.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Yalvarıyorsunuz Onlar ki Ortaklarınızı Gördünüz mü? Deki

(Deki: Gördünüz mü? Allah'tan başka kendilerine ibadet ettiğiniz ortaklarınızı!) Yüce Resulüm! O müşriklere kınamak için Deki: Gördünüz mü? Anladınız mı, bana haber veriniz bakalım Allah'tan gayrı kendilerine ibadet ettiğiniz ortaklarınızı? Cenabı Hakka ortak edindiğiniz o putlar, o fani, aciz mahlûklar

أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ

Yerden Yarattılar Neyi Bana gösterin

(gösterin bana yerden neyi yaratmışlardır?) Onların yeryüzünde ne gibi yaratmış oldukları bir şeyi gördünüz de onlara tapmakta bulundunuz?

أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ

Göklerde Bir ortaklık Yoksa onlar için var mı?

(Yoksa onlar için göklerde bir ortaklık var mıdır?) Yoksa o tapmış olduğunuz putlarınız için göklerde Allah Teâlâ ile aralarında bir ortaklık mı vardır? O göklerin yaradılışında o batıl mabutlarınızın da bir tesiri bulunmuş mudur? Böyle bir iddiada bulunabilir misiniz? Bu ne mümkün!

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ

Ondan Bir delil Üzerindedir Artık onlar Bir kitap Kendilerine verdik Yoksa

(Yoksa onlara bir kitap vermişiz de artık onlar, ondan bir delil üzerine mi bulunuyorlar?) Yoksa O putlara ilâhlık zatıma ortak olduklarına dair bir kitap vermişiz de artık o putlar o kitaptan dolayı bir delil üzerine mi bulunuyorlar? Ona dayanarak kendilerinin Kâinatın Yaratıcısına ortak olduklarını iddia mı ediyorlar, heyhat! Böyle bir iddiada kim bulunabilir?

بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا

Bir aldatma Ancak Bazısına Bazıları Zalimler Vaad etmiyor Bilakis

(Hayır, O zalimlerin bazısı, bazısına aldatmadan başka bir vaad'te bulunmazlar) O müşriklar, hiçbir delile, kanıta sahip değildirler, onlar şeytanların vesveselerine uy-

muşlardır, o putların kendilerine şefa'at edeceklerine inanmışlardır, bu husustaki aldatmalara kapılmışlardır, öyle küfür ve şîrk içinde yaşayıp gitmişlerdir. Ne korkunç bir akıbet!

إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

41.Şüphe yok ki, Allah, gökleri ve yeri nizamları bozulmasın diye tutup koruyor. Ve and olsun ki, eğer onların nizamları bozulacak olsa, ondan sonra onları hiçbir kimse tutamaz. Muhakkak ki, O halimdir, çok bağışlayıcıdır.

Bu mübarek ayetler, gökleri ve yeri yok olmaktan koruyan zatın Cenabı Hak'tan başkasının olmadığını bildiriyor. Eski milletleri kınayıp kendilerine bir Peygamber geldiği takdirde ona tâbi olup hidayet yolunu takip edeceklerini iddia edenlerin daha sonra bu iddialarına riayet etmemiş olduklarını haber veriyor. Kibirli ve hilekârca hareket edenlerin bu yüzden yalnız kendilerinin felâketlere uğrayacaklarını hatırlatmakta ve bu husustaki ilâhi kanunu kimsenin değiştiremeyeceğini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا

İkisi zeval bulu diye Yeri Ve Gökleri Tutuyor Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah, gökleri ve yeri nizamları bozulmasın diye tutup koruyor) İşte o batıl mabutların acizlikleri meydanda! Bir kere de ortak ve benzerden uzak olan hakiki mabudun, âlemi Yaratanın kudretini, büyüklüğünü düşünmeli değimli? Şüphe yok ki, Allah O Yüce Yaratıcı gökleri ve yeri nizamları bozulmasın diye birer felâket ile birer müthiş zelzele ile mahvolup gitmekten tutup koruyor onları muhafaza buyuruyor, onun nizamının bozulmasına meydan vermiyor

وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra Hiçbir kimse O ikisini tutamaz İkisi zeval bulursa And olsun eğer Ve

(Ve and olsun ki, eğer onların nizamları bozulacak olsa, ondan sonra onları hiçbir kimse tutamaz) Evet, and olsun ki, eğer onlar o göklerin ve yerlerin zelzele gibi bir sebeple nizamları bozulacak olsa mahv ve yok olsalar. Onların öyle yok olmasından veya onları Cenabı Hakkın tutmasından sonra onları hiçbir kimse tutamaz artık onları Cenabı Hak'tan başka bir kimse vücuda getiremez, muhafazaya kadir olamaz,

إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

Çok bağışlayandır Azap etmede sabırlı Olandır Muhakkak ki o

(Muhakkak ki, O halimdir, çok bağışlayıcıdır) muhakkak ki O O Kerem Sahibi Yaratıcı el halimdir O muazzam kudret eserlerini muhafaza ediyor, inkârcıları hemen azaba uğratmıyor. Ve o Yüce Mabud el gafur bulunmaktadır tövbe eden ve af dileyen kullarının günahlarını affediyor ve örtüyor. Evet. O ezeli Yaratıcı, ezeli ve ebedî olarak böyle yüce sıfat ile vasıflanmış olduğu içindir ki, birçok müşriklerin, günahkâr kullarının yüzünden gökleri, yerleri parçalayarak başlarına dökmüyor da kendilerine bir mühlet veriyor, onları hallerini düzeltebilecekleri kadar bir zaman yaşatıyor.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ أَهْدَى مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا

42.Ve Allah'a en kuvvetli yeminleriyle yemin ettiler ki, eğer onlara bir korkutucu Peygamber gelecek olursa elbette ki, kendileri herhangi bir ümmetten daha fazla hidayete ermiş olacaklardır. Ne zaman ki, kendilerine bir korkutucu geldi, onlara nefretten başka bir şey arttırmış olmadı.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ

Yeminlerinin En güçlüsü ile Allah'a Yemin ettiler Ve

(Ve Allah'a en kuvvetli yeminleriyle yemin ettiler) Resüli Ekrem Efendimizin Pey

gamber gönderilmesinden evvel, Kureyş müşrikleri, Yahudiler ve Hristiyanlar gibi eski kavimlerin Peygamberlerini inkâr etmiş olduklarını işitmişler, "Allah onlara lanet etsin! Ne için Peygamberlerini inkâr etmişler" diye söylenmişlerdi ve Allah'a en kuvvetli yeminleriyle yemin ettiler ki,

لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ

Bir korkutucu Kendilerine gelirse And olsun eğer

(eğer onlara bir korkutucu gelecek olursa) Eğer onlara bir uyarıcı korkutucu bir Peygamber gelecek olursa

لَيَكُونَنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ

Ümmetlerin (Her) Birinden Daha doğru yolda Elbette olacaklar

(elbette ki, kendileri herhangi bir ümmetten daha ziyade hidayete ermiş olacaklardır) O kendilerine gelecek Peygambere tâbi olup hidayet yolunu daha güzelce takibe muvaffak bulunacaklardır.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ

Bir korkutucu Kendilerine geldi Ne zaman ki

(Ne zaman ki, kendilerine bir korkutucu geldi) Hz. Muhammed Aleyhisselam gibi en şerefli bir Peygamber gelip onları İslâm dinine davet buyurdu. Öyle kadrinin yüceliğini, yüksek nesebini ve ahlâki olgunluklarını vaktiyle bilip tanımış olduklarını o Yüce Peygamber'i tasdik etmediler ona tâbi olmadılar, bilâkis o Yüce Peygamber'in öyle muhitlerine şeref vermiş olması

مَا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا

Bir nefret Ancak Onlara artırmadı

(onlara nefretten başka bir şey arttırmış olmadı) o müşrikler için nefretten başka bir şey arttırmış olmadı o müşrikler sözlerinde durmadılar hidayetden daha ziyade uzaklaşıp durdular, öyle bir nimeti takdir edemediler, o nurdan istifade ederek cehalet karanlıklarını gidermek istemediler.

اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا

43.Bu da yerde böbürlenmekten ve kötü tuzaklar kurmaktan doğmuştur ve kötü bir tuzak, kendi ehlinde başkasına arız olmaz. O halde evvelkilerin kanunundan başka ne bekliyorlar? Artık sen Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın. Ve Allah'ın sünnetinde bir sapma da bulamazsın.

اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ

Kötü Tuzak kurmaktan Ve Yeryüzünde Büyüklük taslamaktır

(Bu da yerde böbürlenmekten ve kötü tuzaklar kurmaktan doğmuştur) Bu hâlde, onların böyle nefrette bulunup Resuli Ekrem'e tâbi olmaları da Yerde böbürlenmekten onların kibirli bir vaziyet almalarından ve kötü bir tuzak kurmalarından O Yüce Peygamber'e karşı hilede, ihanet niyetinde bulunmalarından, Allah'ın nurunu söndürmek arzusunda bulunmalarından doğmuştur

وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ

Ehlini Ancak Kötü Tuzak Kuşatmaz Ve

(ve kötü bir tuzak, kendi ehlinde başkasına arız olmaz) Hâlbuki kötü bir kast öyle bir hile, kötü maksat kendi ehlinde başkasına arız olmaz onun fenalığı, kötü neticesi, o kötü maksat sahiplerine yönelir kendisinin felâketine sebep olmuş olur.

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Kanununu Ancak O halde beklemiyorlar

(O halde evvelkilerin kanunundan başka ne bekliyorlar) O halde o saadet asrındaki müşrikler de, suikast sahipleri de evvelkilerin kanunundan başka ne gözetirler o evvelki kavimler hakkında tecelli eden ilâhi kanunlardan rabbani kanundan köklerini kazıma azabından başka neye lâıyk olduklarını sanıyorlar? Kendilerinin başlarına da öyle bir felâketin gelmeyeceğinden nasıl emin olabilirler?

فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

Değiştirme Allah'ın Kanunu için Asla bulamazsın

(artık sen Allah'ın kanunu için bir değişiklik bulamazsın) İnkârcı kavimler hakkında cereyan eden Allah'ın kanunu ve yürürlükteki hükümler hakkında bir değişiklik bulamazsın bu yeni inkârcılar hakkında da o ilâhi kanun meydana gelecektir,

وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا

Bir sapma Allah'ın Kanunu için Asla bulamazsın Ve

(ve Allah'ın kanununda bir sapma da bulamazsın) Kulları hakkında cereyan eden ilâhi kanun, ilâhi hüküm değişmez, Onda kimse değişiklik vücuda getiremez. Kahrolmayı hak edenlere lütufta bulunmaz, lütfâ lâıyk bulunanları da kahır etmez ve cezalandırmaz. Binaenaleyh eski inkârcı milletlerin haklarında cereyan etmiş olan o ilâhi kanun, sonraki inkârcılar hakkında da cereyan edecektir. Bir kere milletlerin tarihlerini ibret nazarıyla bakmalı değil midirler?

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا

44.Yeryüzünde hiç dolaşıp da bakmazlar mı ki, kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur. Hâlbuki onlar, bunlardan kuvvetçe daha şiddetli idiler. Ve Allah'ı ne göklerde ve ne de yerde hiçbir şey aciz bırakamaz. Şüphe yok ki, O, bilendir, güçlüdür.

Bu mübarek ayetlerde inkârcıların seyahatleri esnasında tarih sahnesinden silinmiş kavimlerin başlarına gelmiş olan felâketlerden haberdar bulunduklarını, buna rağmen ne için onlardan bir ibret dersi almadıklarını kınamak için ihtar buyuruyor. Ve onları bir anda helak etmeye kadir olan ve hâllerini bilen Yüce Yaratıcının onları ilâhi bir hikmetten dolayı geçici bir zamana kadar yaşattığını, o muayyen zaman gelince hepsinin de lâıyk oldukları akıbetlere kavuşacaklarını tehdit etmek için beyan buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا

Ki baksınlar Yeryüzünde Ve dolaşmadılar mı?

(Yeryüzünde hiç dolaşıp da bakmazlar mı ki) O müşrikler, inkârcılar yeryüzünde hiç dolaşıp da bakmazlar mı ki, onlar, Şam, Yemen, Bağdat gibi yerlere ticaret vesaire için daima seyahatte bulunuyorlar da

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Akıbeti Oldu Nasıl

(kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur) Oraları görüyorlar, o sahalarda eski kavimlerin harap olmuş yurtlarını görüyor, başlarına gelmiş olan felâketleri anlamış oluyorlar, onların o feci hâllerini düşünmek suretiyle dikkate almıyorlar. Hâlbuki kendilerinden öncelerin helak olma sebeplerini dikkate almalı değil mi? helak olmuş o kavimlerin hallerinden ders almış olmak lazım gelmez mi?

وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً

Kuvvetçe Kendilerinden Daha şiddetli idiler Ve

(Hâlbuki onlar, bunlardan kuvvetçe daha şiddetli idiler) Hâlbuki O eski kavimler bu şimdiki inkârcılardan kuvvetçe daha şiddetli idiler vücut yapıları, kudretleri, servetleri daha ziyade idi. Öyle olduğu halde kendilerini kurtaramadılar, kötü amellerinin cezalarına kavuştular. Artık şimdiki inkârcılar da öyle birer cezaya kavuşturulamazlar mı? Cenabı Hak, inanıyoruz ki her şeye kadirdir.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ

Ne yerde Ve Göklerde Hiçbir şey Onu aciz bırakacak Allah Olmadı Ve

(Ve Allah'ı ne göklerde ve ne de yerde hiçbir şey aciz bırakamaz) O Allah'ı Teala hazretleri Mahlûkatı hakkında dilediğini meydana getirmeğe fazlasıyla kadirdir.

إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا

Çok güçlü Her şeyi bilen Olandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O, bilendir, güçlüdür) evet o Yüce Yaratıcı, el âlim bilendir Bütün mahlûkatının hâllerini bilmektedir ve o yüce yaratıcı el kadir güçlüdür dilediği şeyleri yapmaya tamamıyla kadirdir. Bundan dolayı şimdiki müşriklerin, asilerin de bütün hâllerini, kanaatlerini bilmektedir, onları da lâıyk oldukları akıbetlere kavuşturacaktır. Artık bunu bir düşünsünler!

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

45.Ve eğer Allah insanları yaptıkları şey yüzünden cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı mahlûk bırakmazdı. Fakat onları belli bir müddete kadar tehir buyuruyor. Nihayet ecelleri gelince haklarında amellerine göre muamele yapılacaktır çünkü Allah Teâlâ kullarını hakkıyla görücü bulunmaktadır.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا

Kazandılar O şeyden dolayı ki İnsanları Allah Cezalandırsaydı Eğer Ve

(Ve eğer Allah insanları yaptıkları şey yüzünden cezalandıracak olsaydı) Bir takım kâfirler, alay etme yoluyla başlarına gelecek bir felâket var ise onun hemen gelmesini istemişlerdi. Onlara bir cevap mahiyetinde olmak üzere buyruluyor ki: Ve eğer Allah insanları kazandıkları şey ile Kötü amelleriyle hemen cezalandıracak olsaydı ona kimse mâni olamazdı. Bilâkis

مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ

Hareketli bir canlıdan (Yer kürenin) Sirtında Bırakmazdı

(yeryüzünde bir canlı mahlûk bırakmazdı) hepsini de hayattan mahrum bırakır, Mükellef olanları hak ettikleri cezalara bir an evvel kavuşturabilirdi.

وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Onları tehir eder Fakat

(Fakat onları belli bir müddete kadar tehir buyuruyor) Fakat Cenabı Hak, hikmet gereği o yeryüzündeki insanları vesaire'yi bir muayyen müddete kadar tehir buyuruyor onları dünyada birer muayyen müddet yaşatıyor, hemen belli olan ahiret âlemine sevk etmiyor,

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ

Ecelleri Geldi Nihayet o vakit ki

(nihayet ecelleri gelince) Belirlenmiş gün gelince, yeniden hayat bulacakları zaman yüz gösterince, hepsi de yeniden hayat bulurlar, mahşere sevk olunurlar, yükümlü olanlar amellerine göre mükâfat ve cezaya uğrarlar,

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

Hakkıyla görücü Kullarını Olandır Allah Artık şüphesiz

(şüphesiz Allah Teâlâ kullarını hakkıyla görücü bulunmaktadır) Evet. Kâinatın yaratıcısı, bütün mahlûkatının hallerini bilicidir, kendilerini tamamen görüp bilmektedir. Azabı hak edenleri azaba kavuşturur, sevaba lâıyk olanları da lûtuft ve ihsanına ulaştırır. O Kerem Sahibi Mabud ki, bizlere peygamberlerin en şerefli olan Hz. Muhammed Aleyhisselatü Vesselam Efendimizi göndermiş, onun vasıtasıyla de semavi kitapların en üstünü bulunan mucize Kuran'ı ihsan buyurmuştur. Artık bizim vazifemiz de, o Yüce Peygamber'e ve o hakikati beyan eden kitaba tâbi olmaktır, hallerimizi düzeltmeye, tanzime çalışarak, kerem ve merhamet sahibi Yaratıcımıza sığınmaktır. İşte bu mübarek sureyi takip eden Yasin suresi de buna işaret buyuruyor. Ve başarı, Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

36-YASIN SURESİ

Bu mübarek sure, Cin suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Seksen üç ayeti kerimeden meydana gelmektedir. "Yasin" tabiriyle başladığı için kendisine bu isim verilmiştir. Mamafih kendisine: "Kalp", "Dafia", "Kaziye" "Muammime" ismi de verilmiştir. Çünkü itikada vesaire'ye ait birçok esasları içine aldığı ve okuyanların kalplerini aydınlattığı için kendisine "Kuranın kalbi" denilmiştir. Birçok yanlış inançları bertaraf ve İslâmiyet'i müdafaa ve muhafaza ettiği için de "Dafia" adını almıştır. Ve birçok gafilleri ikaz ederek haklarındaki ilâhi hükmü bildirdiği önerdiği için de "Kaziye" ismiyle hatırlanmıştır. Kendisini tam bir samimiyetle okuyanların bütün dünyevî ve uhrevî nimetlere kavuşmalarına vesile olacağı ve okunarak sevabının bütün Müslüman ölülerine hediye edileceği cihette de kendisine "Muammime" adı verilmiştir.

Bu sure'i mubarekenin başlıca içeriği şöyle özetlenebilir:

- 1.Son Peygamber Hz. Muhammed'in risalet'ini tasdik ve teyit etmek, onun peygamberlik vazifelerini belirlemek, ona muhalefette bulunanları da sakındırmak ve tehdit etmek.
- 2.Eski kavimlerin inkârcı hâllerinden dolayı başlarına gelen felâketleri beyan ile sonraki cemiyetleri uyanmaya davet etmek ve Resüli Ekrem'e teselli vermek.
- 3.Yüce Yaratıcının bir kısım kudret eserlerine dikkat nazarlarını çekerek akıllı kimseleri tefekküre sevk etmek ve o Kerem Sahibi Mabudu nasıl birleyeceklerini ve tesbihte bulunacaklarını bildirmek.
- 4.Ahiret hayatını inkâr edenlerin bilâhare nasıl pişmanlıklara tutulacaklarını hatırlatmak, müminlere de ne kadar güzel uhrevî mükâfatlara nail bulunacaklarını müjdelemek.
- 5.İnsanların mükellef oldukları dinî vazifelere işaret, görünen ve görünmeyen âlemlerdeki eşsiz yaratılışlara dikkatleri çekmekle bütün insanlığı Cenabı Hakkın kudret ve yüceliğini tasdiğe davet etmek ve bütün insanların ahirette hesaba çekilmek için Allah Teâlâ'nın manevî huzuruna götürüleceklerini beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يس

1.Yasin.

Bu mübarek ayetler, Son Peygamber'in cehalet içinde kalmış bir kavmi ikaz ve irşat için Allah tarafından indirilmiş olan hikmetli Kuran ile gönderilmiş Yüce bir Peygamber olduğunu bildiriyor. O Yüce Peygamber'in hidayet yolu üzere bulunduğuna azabı hak etmiş olan birçok kimselerin ise imandan mahrum kaldıklarını beyan buyurmaktadır.

يس

(Yasin) bu tabir, Hurufi mukattadandır. Benzerlerine dair izahat verilmiştir. Bunun "elâ" ve "ya" harfleri gibi tembih edatı olduğu beyan olunuyor. Bununla beraber deniliyor ki: Bu tabir ibni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre "Ey insan!" Demektir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre de bu tabir, Peygamber Efendimize hitaptır, "Ey Muhammed." "Ey insanlığın efendisi" Aleyhisselam makamındadır.

Velhâsıl: Böyle bazı surelerin evvelinde zikredilen harflerin, tabirlerin asıl manasını, Allah'ın ilmine havale ederiz. Bunlar birer hikmetten uzak değildir. Bu hikmetler insanlık tamamen bilemez. Fakat bunların asıl manalarını bilmediği halde bunları bir müminin kutsayarak ve yücelterek okuması, bunlar ile lisanını tezyin etmesi, kendisini inanç yönünden sağlamlığını gösterir, ruhunun yücelmesine vesile olur, Allah'ın emri-ne olan tam itaat ve bağlılığına işaret ve şahadet eder.

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

2.Kuranı Hâkim'e yemin ederim.

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

Hikmetli Kur'an'a Yemin olsun

(Kurani Hâkim'e yemin ederim) Yani: Hikmeti içeren ve nazım yönünden pek sağlam olan ve nice eşsiz, ince ve nasihat verici manaları kapsayan ve semavi kitapların sonuncusu ve mükemmeli bulunan Kuran'a 0 apaçık kitaba yemin ederim ki

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

3.Şüphe yok ki, sen, elbette Peygamber gönderilmiş olanlardansın.

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Elbette peygamberlerdensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen elbette Peygamber gönderilmiş olanlardansın) Şüphe yok ki, sen Elbette bütün insanlığa Allah tarafından Peygamber gönderilmiş olanlardansın Evet. Sen de insanlığı Allah'ın dininden haberdar etmekle, onları hidayet yoluna davet buyurmakla emir olunmuş bir Peygambersin, sen de Peygamberler gibi masum, melekler gibi nurani kuvvetlere sahip, ilim ve hikmetle vasıflanmış bulunmaktasın.

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

4.Doğru yol üzere bulunmaktasın.

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol Üzerinde

(Doğru yol üzere bulunmaktasın) Ve ey Yüce Peygamber! Sen Dosdoğru bir yol üzere bulunmaktasın. Evet, Sen pek açık, hidayete kavuşturucu bir yolu takip etmekte ve o inkârcıları o doğru yola davet buyurmaktasın ki: 0 da Allah'ı birleme yoludur, dinî hükümleri kapsayan İslâmiyet yoludur.

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

5.0 Kuran üstün ve çok merhametli olan Allah Teâlâ tarafından indirilmiştir.

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

Çok merhametli olanın Daima üstün olanın İndirmesidir

(aziz ve rahim olan tarafından indirilmiştir) Evet. Ey Yüce Peygamber! Bu apaçık Kuran El Aziz bütün celal sıfatlarıyla vasıflanmış ve Er rahim bütün ikram ve ihsan sıfatlarına toplamış olan Allah Teâlâ tarafından indirilmiştir. Senin vasıtanla bütün insanlığa öyle bir hidayet rehberi verilmiştir.

لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

6.Taki, bir kavmi korkutasın ki, onların ataları korkutulmamıştır. Artık onlar gafil kimselerdir.

لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ

Babaların Korkutulmamış Bir kavmi ki Korkutman için

(Taki, bir kavmi korkutasın ki onların ataları korkutulmamıştır) Evet, Ey Peygamberlerin Sonuncusu! 0 hikmetli Kuran Allah tarafından sana ihsan buyrulmuştur. Taki bir kavmi 0 apaçık kitabın hükümlerini tebliğ ederek korkutasın ki, onların ataları korkutulmamıştır. O atalar fetret zamanında yaşamışlar, dinî tebliğlerden mahrum kalmışlar. Kendilerine Peygamberler gönderilmemiş, dine muhalif hareketlerinin korkunç neticeleri kendilerine ihtar edilmemiş idi. 0 atalar, Hz. İsa ile Resüli Ekrem arasındaki asırlarda yaşamış olan cahil kimseler bulunuyorlar idi.

فَهُمْ غَافِلُونَ

(Artık onlar gafil kimselerdir) Gerek Peygamber zamanındaki kavimler ve gerek onların ataları gaflet içinde kalmış, hakiki istikballerini düşünmekten mahrum kişilerdir

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

7.And olsun ki, onların birçokları üzerine o söz o azap emri hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler.

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ

Onların çoğunun Üzenine Söz Hak olmuştur And olsun gerçekten

(And olsun ki, onların birçokları üzerine o söz hak olmuştur) Evet, Muhakkaktır ki, onların birçokları üzerine o söz o azap emri, onların cehenneme atılacaklarına dair olan ilâhî hüküm, Allah'ın takdiri hak olmuştur vacip ve sabit bulunmuştur

فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

(Artık onlar iman etmezler) Güzelce tefekkür ederek iman nimetine kavuşmazlar. Çünkü onlar, temiz yaratılışlarını zayi etmiş, Allah'ın birliğine aykırı inançlarda bulunmuş, akıllıca düşünmeyip kendi iradelerini kötüye kullanmış kimselerdir. Cenabı Hak da onların böyle istikbaldeki hallerini kendi ezeli ilmiyle bildiği için haklarındaki ilâhî takdiri ona göre tecelli buyurmuştur. Artık onları Yüce Peygamber Allah'ın azabı ile korkutsa da, korkutmasa da onlar uyanıp iman nimetine kavuşmazlar.

&-Allah Teâlâ, beyan buyurduğu bir kısım hakikatleri kuvvetlendirmek için yemin buyurmaktadır. Bu yemin, bir kısım hikmetlere ve menfaatlere dayanmaktadır ve konuşmanın gereğidir. Kısacası beyan buyrulan hakikatleri gösteren, ispat eden deliller zikrediliyor. Buna karşı inkârcılar ise yine inkârlarında devam ediyorlar. Artık kendilerine kanaat vermek için "yemin" tarafı da tercih edilmiş oluyor. Çünkü o inkârcılar, o bildirilen delillere karşı "bunlar haddizatında doğru değilse de biz bunları redde, müdafaaya kadir bulunmuyoruz." diyebilirlerdi. Artık o deliller yemin ile de kuvvetlendirilmiş oluyor. Zira o inkârcılar da yalan yere yemin edilmesinin pek fena neticeler vereceğine kani idiler. Yalan yere yemin edenler, elbette bir felâkete tutulurlar demekte idiler.

Nitekim bir hadisi şerifte de buyrulmuştur. Evet. "Yalan yere yapılan çirkin yemin âlemin harap olmasını icap eder" Hâlbuki Resüli Ekrem onların putları, kanaatleri aleyhinde beyanatta bulunuyor, bu beyanatını yeminler ile kuvvetlendirmeye çalışıyordu, bundan dolayı bir zarara uğramıyordu, bilâkis şeref ve şanı günden güne yükselip duruyordu. Bundan dolayı Resüli Ekrem'in Kuran lisanıyla yeminlerde bulunduğu hâlde bundan asla bir zarar görmemesi de onun pek doğru sözlü bir zat olduğuna ayrıca kuvvetli bir delil teşkil etmektedir. İşte bu gibi hikmetlerden dolayıdır ki, Kurani Kerim'de böyle yeminler tercih edilmiştir.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ

8.Şüphe yok ki, biz onların boyunlarına kelepçeler geçirmiştizdir taki onların çenelerine kadar dayanmıştır. Artık onlar başlarını yukarı kaldırılmış, gözleri aşağıya çevrilmiş kimselerdir, bir şey görüp anlayamazlar,

Bu mübarek ayetler, temiz yaratılışlarını zayi ederek imandan mahrum kalmış kimselerin pek ibret verici vaziyetlerini tasvir ediyor. Onların nasihatlerden yararlanacak bir durumda bulunmadıklarını bildiriyor. Yüce Peygamber'in irşat ve ikazından kimlerin faydalanıp kimlerin faydalanamayacaklarını haber veriyor ve bütün hâlleri, eserleri yazılan ve Allah tarafından bilinen insanları öldüklerinden sonra Cenabı Hakkın tekrar hayata kavuşturacağını beyan buyurmaktadır.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا

Demir halkalar Onların boyunlarında Kıldık Şüphesiz

(Şüphe yok ki, biz onların boyunlarına kelepçeler geçirmiştizdir) Cenabı Hak, imandan mahrum kalmış olan kimselerin zelilce vaziyetlerini misal yoluyla şöylece tasvir buyuruyor: Ve buyuruyor ki Şüphe yok ki, biz o küfrü tercih eden kimselerin boyunlarına kelepçeler geçirmiştizdir onların boyunları demir bağlar, kelepçelerle bağlanılmış bulunmaktadır.

فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ

Çenelerine kadardır Öyle ki o

(taki onların çenelerine kadar dayanmıştır) Taki 0 kelepçeler onların çenelerine kadar dayanmıştır. Boyunlarını doğru bir tarafa döndürebilecek bir vaziyette değildirler.

فَهُمْ مُقْمَحُونَ

Başları yukarı kalkık kimselerdir Artık onlar

(Artık onlar başları yukarı kaldırılmış, kimselerdir) gözleri aşağıya çevrilmiş Gözleri etrafa bakacak bir kabiliyette bulunmamaktadır, onlar bir şeyi güzelce görüp anlayamaz bir hâldedirler.

&-Bu ayeti kerime, Ebu Cehil gibi kâfirlerin hakkında nazil olmuştur. Buyrulmuş oluyor ki, o kâfirler, kendi yaratılışlarını zayı etmiş, iradelerini kötüye kullanmış oldukları için onların boyunlarına öyle manevi demir kelepçeler vurulmuştur. Onları hidayet yolunu görüp takip edemezler.

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

9.Ve biz onların önlerinde bir set ve arkalarında bir set meydana getirdik, öylece onları sarıverdik. Artık onlar göremezler.

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا

Bir set Arkalarından Ve Bir set Önlerinden Kıldık Ve

(Ve biz onların önlerinde bir set ve arkalarında bir set meydana getirdik) 0 kabiliyetlerini zayı etmiş olan inkârcıların önlerinde ve arkalarında bir set meydana getirdik. Yani: Onların kalp gözlerini kör ettik, onları dosdoğru yolu görmek kabiliyetinden mahrum bıraktık. Onlar ne şu andaki durumlarını ve ne de geleceklerini nazarı itibara alabilecek bir durumda değildirler.

فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

Görmezler Artık onlar Öylece onları sarıverdik

(Öylece onları sarıverdik. Artık onlar göremezler) Onları her taraftan kuşattık, onları cehalet ve sapıklık içinde bıraktık. Artık onlar Cenabı Hakkın birliğine, kudret ve yüceliğine şahadet edip duran ayetleri, delilleri görüp anlayamazlar. Hidayet yolunu görüp takip edemezler. Onlar öyle manen kör kimselerdir.

Rivayet olunuyor ki: Bu iki ayeti celile, Beni Mahzûm kâfirleri hakkında nazil olmuştur. Bunlar manen kör oldukları gibi maddeten de kör aciz bir halde kalmışlardır. Ebu Cehil yemin etmiş ki: Muhammed Aleyhisselam'ı namaz kılarken görünce başına taş atacağım sonra Hz. Peygamber namaz kılarken, Ebu Cehil eline bir taş alarak gelmiş elini kaldırıp taşı atmak isteyince eli boynuna sarılmış taş da eline yapışmış, o taş elinden zorlukla çekip koparabilmiş. Ve kavmine dönerek bu keyfiyeti haber vermiş, beni Mahzûm'dan başka bir kişinin de onu ben bu taş ile öldüreyim diye gitmiş, hemen gözleri kör kesilmiş. İşte Allah'ın Peygamberine suikastta bulunanların bu bir dünyevî cezaları, onların uhrevî cezaları ise elbette ki, her türlü düşüncemiz üstünde şiddetlidir.

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

10.Ve onları korkutmuş olsan da, korkutmasan da onlar için birdir, iman etmezler

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ

Onları korkutmasan da Yahut Onları korkutsan da Onlar için Eşittir Ve

(Ve onları korkutmuş olsan da, korkutmasan da onlar için birdir) Evet. O kâfirler, manen kör kimselerdir, onlar hidayet yolunu görüp takip edemezler. İşte Ey Habibim Sen o kâfirleri, öyle kötü iradelerinden, amellerinden dolayı hidayetten mahrum kalan kimseleri korkutmuş olsan da onları uyandırmak için dünyevî ve uhrevî azapları onlara ihtar etsen de, yahut onları korkutmasan da Onlar için birdir. Onlar uyanıp hakkı kabul ve takdir edecek bir kabiliyette bulunmuyorlar. Onlar

لَا يُؤْمِنُونَ

(İman etmezler) Onlar öyle küfürlerinde ısrar ederek öyle inkârcı bir halde ölür giderler, lâıyk oldukları cezalara kavuşurlar.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

11.Sen ancak zikre uyan ve rahmandan henüz görmeksizin korkan kimseyi korkutursun. Artık onu bir mağfiret ile ve pek şerefli bir mükâfat ile müjdele.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ

Gıyaben Sonsuz rahmet sahibinden Korktu Ve Zikre Tabi oldu O kimseyi ki Korkutursun Ancak

(Sen ancak zikre uyan ve rahmandan henüz görmeksizin korkan kimseyi korkutursun) Ey Yüce Peygamber! Sen ancak zikre yani Kur'anı Kerim'i kabul ederek onun hükümlerine razı olup boyun eğenleri ve rahmeti sonsuz olan Cenabı Hakkın azabından henüz görmeksizin ölüp o ahiret azabını müşahede etmeden önce korkan kimseyi müminleri korkutursun ve uyarırsın. Öyle bir kimse senin nasihatlerinden ihtarlarından yararlanı, bunun dışındaki insanlar Allah'ın yolunu takip etmez.

فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

Değerli Bir mükafatla Ve Bir mağfiretle İşte onu müjdele

(Artık onu bir mağfiret ile ve pek şerefli bir mükâfat ile müjdele) Artık öyle iman sahibini, bir yarlıgama ile Allahın mağfiretine kavuşmakla ve pek şerefli bir mükâfat ile cennet ile Allah'ın cemalini müşahede gibi en yüce bir uhrevî bir lütuf ile kendisini müjdele. O gelecekte öyle bir mutluluğa nail olacaktır.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

12.Şüphesiz biz ölüleri diriltiriz ve onların yaptıkları her işi ve eserlerini yazarız. Ve zaten her şeyi pek apaçık bildirilen bir Levhi mahfuzda yazmışsınız.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ

Ölüleri Diriltiriz Biz Şüphesiz biz

(Şüphesiz biz ölüleri diriltiriz) Evet. Allah Teâlâ her şeye kadirdir. Kâfirlere azap edeceği gibi, müminleri de öyle ebedî, muazzam nimetlere eriştirecektir. İşte buna şöylece işaret buyuruyor: Şüphesiz yok ki, Ben Yüce Yaratıcı ölüleri diriltirim. Her ölen kimseyi bir gün yeniden hayata kavuştururum. Dünyada da tövbe eden, af dileyen kulları yeniden manevi bir hayata nail buyururum

وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ

Eserlerini Ve Takdim ettiler O şeyleri ki Yazarız Ve

(ve onların yaptıkları her işi ve eserlerini yazarız) Daha dünyada iken yapmış oldukları salih ve salih olmayan amellerini bütün fiillerini ve eserlerini hayra ve şerre ait yapmış oldukları şeyleri faydeli ve zararlı müesseseleri yazarız bir amel defterine kaydederiz onlar tamamen tespit edilmiş bulunur.

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir kitapta Onu kaydetmişsiniz Şey ki Her Ve

(Ve zaten her şeyi pek apaçık bildirilen bir Levhi mahfuzda kaydetmişsiniz) Dünyaya ve ahirete ait her olayı pek açık bildiren bir Levhi mahfuzda yazmışsınız. Bütün o hâdiseler, olaylar, Cenabı Hakkın ezeli ilmince bilindiği için daha meydana gelmelerinden evvel öyle Levhi mahfuz denilen bir yüce kitapta hikmet gereği yazılmış, tespit edilmiş bulunmaktadır. Artık herkes kendi amellerine göre mükâfat veya cezaya kavuşturulacaktır. Dünya tarihi de bunu kısmen olsun göstermektedir.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ

13.Ve onlara O inkârcılara o şehir ahalisini bir misal olarak zikret, o vakit ki onlara o gönderilmiş olan elçiler gelmişti.

Bu mübarek ayetler, inkârcıları uyandırmak için kendilerine başka bir kavmin ibret verici olan yaşam tarihini anlatıyor. Kendilerini Allah'ın dinine davet için gönderilmiş olan elçileri o kavmin nasıl inkâr etmiş ve o elçilerin de kendilerini nasıl müdafaada bulunmuş olduklarını bildiriyor. O kavmin o hayrı tavsiye edici elçiler ile uğursuzlukta bulunarak onları tehlide cüret göstermiş olduklarını, o elçilerin de o yakıştırmayı reddederek o kavmin ne mahiyette kimseler olduklarını kendilerine ihtar eylemiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ

O şehir Halkını Bir misal olarak Onlara Misal getir Ve

(Ve onlara o şehir ahalisini bir misal olarak zikret) Ve Ey Son Peygamber! Onlara O senin peygamberliğini inkâr edenlere o şehir ahalisini bir misal bir ibret vesilesi olarak anlat ahalinin tarihi hallerini hikâye buyur O vakit ki, O şehir ahalisine &-Darbı mesel; Garip bir hali diğer garip bir hale benzetmekten ibarettir. Bazen da böyle bir benzetiş maksadıyla olmaksızın bir garip hali bir ibret verici tarihi olayı insanlara hikâye etmekten ibaret bulunur.

إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ

Elçiler Onlara geldi O vakit ki

(o vakit ki onlara o gönderilmiş olan elçiler gelmişti) O ahaliyi dine davette bulunmuşlardı. O şehirden maksat, rivayete göre "Antakya" şehridir. Onun ahalisi putperest bulunuyorlarmış.

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ

14.O vakit ki, onlara iki elçiyi göndermiştik. Hemen onları yalanlayıverdiler. Sonra bir üçüncü ile kuvvetlendirdik. Dediler ki: Muhakkak biz sizlere gönderilmiş elçileriz.

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا

Hemen onları yalanladılar İki (elçiyi) Onlara Gönderdik O vakit ki

(O vakit ki, onlara iki elçiyi göndermiştik de Hemen onları yalanlayıverdiler) O vakit ki, O şehir ahalisine iki elçiyi iki zatı göndermiştik o ahaliyi gidip ilâhi dine davette bulundular. O ahali ise hemen o gönderilen iki zatı yalanlayıverdiler. Onların gösterdikleri ayetlere, mucizelere iltifatta bulunmadılar

فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ

Üçüncü ile Ve takviye ettik

(Sonra bir üçüncü ile takviye ettik) O gönderilen iki zatı bir üçüncü ile kuvvetlendirdik bu üçüncü zat da o ahaliyi aynı surette tevhit dinine davet etti, o diğer iki zatı destekledi ve tasdik etti. Artık bu üç zat, o şehir ahalisine

فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ

Gönderilmiş elçileriz Size Şüphesiz biz Ve dediler

(dediler ki: Muhakkak biz sizlere gönderilmiş elçileriz) Artık bize tabi olun, putlara ibadeti bırakın, tevhit dinini kabul eyleyiniz ki, selâmete, hidayete erişesiniz.

&-Bu gönderilen elçilerden maksat, önde gelen âlimlere göre Hz. İsa'ya birer yardımcı durumunda olmak üzere Allah tarafından kendilerine peygamberlik verilmiş ve İsa Aleyhisselam'ın şeriatıyla görevlendirilmiş üç Peygamberdir. Cenabı Hakın: "İz erselnâ" o vakit ki biz gönderdik diye buyurması da bunu gösteriyor. Nitekim Musa Aleyhisselam ile beraber Harun Aleyhisselam da Peygamber gönderilmişti. Fakat müfessirlerce meşhur olan görüşe göre bu elçiler, Hz. İsa tarafından gönderilmiş ve Havarilerden bulunmuş zatlar idi. Bunların evvelki ikisi "Yuhanna" ile "Buluş" adında bulunuyordu, üçüncüsü de "Şemun" ismindeki zat idi. Bu zatlar, Cenabı Hakın Peygamberi tarafından ön yardımcı olmak üzere gönderilmiş oldukları için bu gönderilişi Hak Teâlâ yüce zatına izafe ederek "biz gönderdik" diye buyuruyor.

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

15.0 inkârcılar da dediler ki: Siz bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsiniz. Ve rahman hiçbir şey indirmedir. Siz başka değil, ancak yalan söyleyenlersiniz.

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا

Bizim gibi Bir insan Ancak Siz değilsiniz Dediler

(Dediler ki Siz bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsiniz) 0 mübarek zatlar, o şehir ahalisini tevhit dinine davet edince o inkârcılar da Dediler ki: Sizde bizim gibi bir insansınız ize karşı sizin özelliğiniz; bir üstünlüğünüz yoktur,

وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Rahman indirmemiştir Ve

(ve Rahman hiç bir şey indirmedir) Öyle iddia ettiğiniz gibi size bir vahiy indirmedir ve Peygamberlik ihsan etmedi, sizi bize tercih buyurmadı.

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

Yalan söylüyorsunuz Ancak Siz değilsiniz

(siz başka değil, ancak yalan söyleyenlersiniz) Öyle risalet iddianız, hakikate aykırıdır. O ahalinin "Rahman bir şey indirmedir" demelerinden bir işaret var ki, onlar Allah'ın rab lığını hanlığını itiraf ediyorlarmış, fakat putlara tapıyorlar, peygamberliği inkâr ediyorlarmış. O elçiler de o ahalinin inkârını reddederek

قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ

16.0 elçiler de dediler ki: Rabbimiz bilir ki, muhakkak bizler sizin için elbette gönderilmiş elçileriz.

قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ

Gerçekten gönderilmiş elçileriz Size Şüphesiz biz Biliyor Rabbimiz Dediler

(Dediler ki Rabbimiz bilir ki, muhakkak bizler sizin için elbette gönderilmiş elçileriz) muhakkak bizler Allah tarafından ayetlerle gönderilmiş elçileriz biz birer din memuruyuz, size Allah'ın dinini tebliğ ediyoruz. Eğer biz hakikate aykırı bir iddiada bulunursak elbette ki, o Yüce Yaratıcı bizi kahreder, bizden şiddetle intikamını alır. Bu zatlar, "Rabbimiz bilir ki," demekle bir nevi yeminde bulunmuş, iddialarını yemin ile kuvvetlendirmeye çalışmışlardır

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

17.Bizim üzerimize gereken ise apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir.

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğ Ancak Bize gerekmez Ve

(Bizim üzerimize gereken ise apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir) Ve o zatlar, ahaliye hitaben dediler ki: Bizim üzerimize Allah tarafından gelen vazife ise apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir Evet. Bizim vazifemiz, iddiamızı kati deliller ile mucizeler ile kuvvetlendirerek sizi tevhit dinine davetten ibarettir. Kabul etmez iseniz vebali, mesuliyeti size aittir.

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

18.0 inkârcılar da dediler ki: Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. And olsun ki, eğer vazgeçmez iseniz elbette sizi taşılayacaktır. Ve elbette ki, bizim tarafımızdan size pek acıklı bir azap dokunacaktır.

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ

Sizin yüzünüzden Uğursuzluğa uğradık Doğrusu biz Dediler

(Dediler ki doğrusu biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık) 0 zatların o kadar doğru ve iyiliksever ifadelerine rağmen o inkârcılar da Dediler ki: Ey bizi tevhit dinine davet eden zatlar! Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz Sizin bu davetiniz yüzünden bir fitneye düştük, aramızda ayrılık meydana geldi.

لَئِنْ لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ

Sizi mutlaka taşlarız Son vermezseniz And olsun eğer

(and olsun ki, eğer vazgeçmez iseniz elbette sizi taşılayacağız) Bizi tevhit dinine davet eder durursanız, Sizi taşılayarak öldüreceğiz

وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Acıklı Bir azap Bizden Elbette size dokunur Ve

(ve elbette ki, bizim tarafımızdan size pek acıklı bir azap dokunacaktır) Sizi öldürmesek bile yine pek şiddetli bir cezaya maruz bırakacağız, siz elimizden kurtulamayacaksınız.

قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

19.Elçiler de dediler ki: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Siz öğüt verildiğiniz halde de mi? Bunu uğursuzluk sayıyorsunuz? Hayır, Siz aşırı giden bir kavimsiniz.

قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ

Sizinle beraberdir Uğursuzluğunuz Dediler

(dediler ki Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir) O mübarek elçiler de Dediler ki: Sizin başınıza gelen ve gelecek belâlar, felâketler, sizin için amellerinizin birer neticesidir, sizin şirk ve küfrünüzün birer cezasıdır.

أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ

Size öğüt verildi Diye mi?

(Size öğüt verildi diye mi?) Uhrevî azaptan kurtulmanız için hakkınızda hayırlı ihtar yapıldığından dolayı da mı öyle uğursuz sayıyorsunuz, bize karşı düşmanca bir vaziyet alıyorsunuz? Bizi tehdide cüret gösteriyorsunuz? Bu ne kadar cehalet, ne kadar nankörlük!

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

Haddi aşan Bir topluluksunuz Siz Bilakis

(Hayır, Siz aşırı giden bir kavimsiniz) Sizin âdetiniz, israftır, isyandır, haddi tecavüzdür. Ondandır ki, kendilerine karşı şükür borçlu olmanız icap eden kimselelere karşı düşmanlık gösteriyorsunuz. Onların selâmet ve saadetinize vesile olacak ihtarlarını birer felâket sebebi sanarak onları uğursuz sayıyorsunuz. Bu ne kadar asiliktir? Alusi merhum tefsirinde diyor ki: Böyle uğursuz sayma, cahillerin âdetidir. Onlar kendi şehvetlerine nefsanî arzularına uygun olan şeyleri uğurlu sayarlar, isterse, o şeyler bütün kötülöklere yol açmış olsun. Kendi şehvetlerine uygun görmedikleri şeyleri de uğursuz sayarlar. İsterse, o şeyler her hayrı gerektirmiş olsun.

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

20.O şehrin en uzak bir tarafından bir er, koşar bir halde geldi, dedi ki: Ey kavimim! O gönderilmiş olanlara tâbi olun. Bu mübarek ayetler de o kendisine elçiler gönderilmiş olan şehre bir zatın koşarak gelip o fedakâr elçilere tâbi olmalarını ahaliye tavsiye eylemiş olduğunu bildiriyor. Ve o zatın o ahaliyi pek hikmetli bir tarzda uyandırmaya çalıştığını, o taptıkları putların kendilerine bir faide veremeyeceğini ihtar buyurmuş olduğunu hikâye buyuruyor. Ve onun âlemlerin Rabbine iman edip cennete, Allah'ın affına, ilâhi ikrama kavuşmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى

Koşuyor Bir adam Şehrin En uzak yerinden Geldi Ve

(O şehrin en uzak bir tarafından bir er, koşar bir halde geldi) O şehrin O ahalisine elçiler gönderilmiş olan beldenin en uzak bir tarafından bir er bir dindar zat, o elçilerin gelip o ahaliyi tevhit dinine davet ettiklerini ve o ahalinin de muhalif bir cephe aldıklarını haber alınca koşarak bir halde geldi o ahaliye nasihat vermeğe başladı da

قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

Elçilere Tabi olun Kavmim Ey Dedi ki

(dedi ki Ey kavmim O gönderilmiş elçilere tâbi olun) O size gönderilmiş olanlara o muhterem elçilere tâbi olun onların tebliğleri doğrultusunda ibadet ve itaatte bulunun, Allah'ın birliğini tasdik ederek putlara tapmaktan vazgeçiniz.

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

21.O zata tabi olunuz ki, sizden bir ücret istemiyor. Onlar doğru yola ermiş kimselerdir.

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا

Bir ücret Sizden istemiyor O kimselere ki Tabi olun

(O zatlara tabi olunuz ki sizden bir ücret istemiyor) Ey Ahali! O zatlara tabi olunuz Sizi Allah'ın dinine davet eden, sizi selamete kavuşturmak isteyen muhterem bir zatı kendinize rehber ittihaz ediniz ki, o zatlar sırf Allah rızası için sizi irşada çalışıyor, sizden bir mükâfat beklemiyor,

وَهُمْ مُهْتَدُونَ

Hidayete ermiş kimselerdir Onlar Ve

(Onlar doğru yola ermiş kimselerdir) Evet, öyle hak rızası için çalışan zatlar doğru yola ermiş kimselerdir onlar insanları hakka kavuşturan dosdoğru yolu bilen zatlardır, onlara tâbi olanlar, hidayete ererler.

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

22.Ve bana ne mâni var ki, beni yaratmış olana ibadette bulunmayayım? Ve hâl-buki O'na döndürüleceksinizdir.

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي

Beni yarattı O zata ki İbadet etmiyorum Bana ne oldu Ve

(Ve bana ne mâni var ki, beni yaratmış olana ibadette bulunmayayım) Ve o gelen zat, o putperest kavmi uyandırmak için pek yumuşak ve hikmetli bir tarzda hitap ederek dedi ki: Bana ne mâni var ki, beni yaratmış olana ibadette bulunmayayım? Yani: Bütün insanlar için gerekir ki, hepsi de Âlemin Yaraticısına ibadette bulunsunlar, O'ndan başkasını mabut edinmesinler. Sağlam akıl da bunu gerektirir değil mi? Peygamberler de bunu ümmetlerine tebliğ etmekte bulunmuşlardır. Artık ne için bunun hilâfına hareket edilsin? İşte Ey putperest kavim! Siz bu hakikati hiç düşünmez misiniz?

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve

(ve O'na döndürüleceksiniz) İşte ey insanlık ortak ve benzerden uzak olan Kâinatın Yaraticısının manevi huzuruna döndürüleceksiniz. Dünyadaki amellerinizden dolayı muhakemeye tâbi tutulacaksınız, hiç bu akıbeti düşünmez misiniz?

ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ

23. Ben hiç O'ndan başta tanrılar edinir miyim ki, eğer o Rahman benim için bir kötülük dilese onların şefaatleri benim için fayda verici olamaz ve onlar beni asla o kötülükten kurtaramazlar.

ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا

İlahlar Ondan başka Edinir miyim?

(Ben hiç O'ndan başta tanrılar edinir miyim ki) Bir kere düşününüz! Ben, hiç O kâinatı yaratmış olan yüce mabuttan başka Tanrılar edinebilir miyim? Öyle yaratılmış, aciz, fani şeylere tapar mıyım ki

إِنْ يُرِدِ الرَّحْمَنُ بَضْرًا

Bir zarar Rahman Bana isterse Eğer

(eğer o Rahman benim için bir kötülük dilese) Eğer o rahman o Kerem Sahibi Yaratıcı benim için bir kötülük irade buyursa beni bir derde, bir musibete, bir azaba uğratacak olsa

لَا تُغْنِي عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ

Beni kurtaramazlar Ve Bir şeyle Onların şefaati Bana Fayda vermez

(O putların şefaati benim için bir faide verici olamaz) Yani onlar faraza şefaate edecek olsalar bile o şefaate asla iltifat olunmaz. Hâlbuki onlar şefaate edecek bir kabiliyete bir salahiyyete asla sahip değildirler. Ve o batıl mabutlar beni asla bana yönelecek bir fenalıktan, bir ilâhi azaptan kurtaramazlar bana yardımları dokunamaz. Artık öyle aciz şeyler nasıl mabut edinilebilir? Ey kavmim! Siz bunu hiç düşünmez misiniz? Evet. Öyle Allah Teâlâ'dan başka herhangi bir mahlûka tapacak olsam

إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

24. Muhakkak ki, ben o vakit apaçık bir dalalette bulunmuş olurum.

إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir dalalet Elbette içindeyim O zaman Şüphesiz ben

(Muhakkak ki, o vakit ben apaçık bir dalalette bulunmuş olurum) Çünkü hiçbir mahlûkun yaratıcılık ve mabutluk vasfına sahip olmadığı aklen ve naklen sabittir. Artık bunun hilâfına hareket eden kendisini bile ölmekten, mahvolmaktan, felâkete uğramaktan koruyamayacak olan herhangi bir mahlûka tapmak, onu Kâinatın Yaratıcısı'na ortak edinmek, şüphe yok ki, en büyük bir sapkınlık ve hayret verici bir cehalettir

إِنِّي أَمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ

25.Şüphe yok ki, ben sizin Rabbinize iman ettim. Artık bunu benden işitiniz.

إِنِّي أَمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ

Artık beni dinleyin Rabbinize İman ettim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben sizin Rabbinize iman ettim Artık bunu benden işittiniz) Bu muhterem zat, o elçilere veya o konuşma esnasında bütün orada bulunanlara yönelerek dedi ki: Şüphe yok ki, ben sizin Rabbinize iman ettim Ben de o âlemlerin Rabbinin birliğini, ortak ve benzerden münezzehe olduğunu tasdik edici bulunmaktayım. Artık bunu benden işittiniz Benim bu imanıma sizler de şahit olunuz. Ben Allah'ın birliğini tasdik eden bir müminim. Elhamdülillah.

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

26.Denildi ki: Cennete giriver. Dedi ki: Keşke kavmim bilselerdi.

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ

Cennete Gir Denildi

(Denildi ki: gir Cennete) O zat, böyle Allah'ın birliğini tasdik edip kavminin şirk ve küfür içinde kalmış olduklarına işaret edince o kâfir kavim, hücum ederek o muhterem zatı şehit etmişlerdi. Bunun üzerine o zata Allah tarafından Denildi ki, cennete giriver yani: Onun cennete girmesi muhakkak bulundu. O böyle bir ilâhi lütfе erişmiş oldu. Ve bir görüşe göre o zat, şehit edileceği zaman onu Cenabı Hak, cennete kaldırdı, orada yaşayarak rızıklandırılmaktadır. Kavminin böyle zulmüne maruz kalan ve böylede fevkalâde bir nimete nail olan o zat da

قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

Bilseler Kavmim Keşke Dedi

(dedi ki: Keşke, kavmim bilselerdi) Hakkımda tecelli eden ilahi korumadan haber dar olsalardı. Ve iman edipte böyle

بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

27.Rabbimin beni mağfirete erıştirdiğini ve beni ikram edilmişlerden kıldığını.

بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

İkram edilenlerden Beni kıldı Ve Rabbim Bana mağfiret etti O şeyi ki

(Rabbimin beni mağfirete erıştirdiğini ve beni ikram edilmişlerden kıldığını) Bilip düşünselerdi de, öyle küfür içinde yaşamaları idi ve ilâhi dine mensup olanların ne kadar ilâhi korumaya ve ilâhi lütfâ mazhar olduklarından haberdar bulunsalardı. Kendilerinin ne kadar kötü bir kanaatte, helak edici bir durumda bulunduklarını anlasa idiler! Bu muhterem zat, hayatta iken de şehit edildikten sonra da kavmi hakkında hayrı tavsiye etmiş, onların da bu hakikatten haberdar olarak tevhit dinine sarılmalarını temennide bulunmuş demektir. İşte hakiki müminler, böyle umum halk hakkında hayrı tavsiye edici olurlar. Ne yazık ki, bunu birçok kimseler takdir edemezler.

&-"Rivayete göre bu zattan maksat, "Habibi Neccar" adında marangozluk yapan bir mümindir. Bu zat, semavi kitapları okumuş, Allah'ın birliğini tasdik etmiş, hatta Peygamber Efendimizin vasıflarını o kitaplarda görmüş olduğu için O'nun Peygamberliğine dünyaya gelmeden altı yüz sene evvel iman etmiş bulunuyordu. Bir rivayete göre bu zat bir mağara içinde yaşayarak Cenabı Hakka ibadette bulunuyormuş, o elçilerin şehre geldiklerini haber alınca yanlarına giderek onları tasdik etmiş, takviyeye çalışmıştı. Allah'ın rahmeti hepsine olsun.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ

28.Ve onun kavmi üzerine ondan sonra gökten hiçbir ordu indirmedik ve biz indirecek de olmadık.

Bu mübarek ayetler de o elçileri takviye eden zatın şehit edilmesi üzerine o şehir ahalisinin başına gelen ilâhi azabı bildiriyor. Peygamberleri inkâr eden, onlar ile alay eden kimselerin ne kadar pişmanlık içinde kalacaklarını ihtar ediyor. Peygamber zamanındaki inkârcıların da o eski helak olan kavimlerden ibret almadıklarına işaret ve hepsinin de ahirette bir muhakemeye tâbi tutulacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ

Gökten Bir ordudan Ondan sonra Kavminin Üzerine indirmedik Ve

(Ve onun kavmi üzerine ondan sonra gökten hiçbir ordu indirmedik) O elçileri takviye için gelen üçüncü zatın kavmi üzerine ondan sonra o zatın şehit edilmesini veya cennete kaldırılmasını müteakip o kavmi helak etmek için gökten hiçbir ordu indirmedik öyle bir vasıtaya lüzum bulunmamıştır

وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ

İndirecek olan Olmadık Ve

(ve biz indireceklerden olmadık) Onları helak etmek için bir semavi ordunun gönderilmesinde bir hikmet görülmemişti. Onları mahıv ve perişan etmek için öyle büyük bir kuvvete ihtiyaç da yok idi.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ

29.0 bir korkunç sestten başka bir şey olmadı. 0 anda onlar hemen sönüvermiş kimseler oldular.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً

Tek Bir ses Ancak Olmadı

(0 bir korkunç sestten başka bir şey olmadı) Helak vasıtası, o kavmin mahıv ve perişan olmalarına meydana getiren hadise korkunç bir sestten başka bir şey olmadı

فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ

Sönen kimselerdir Onlar Bir anda

(o vakit onlar hemen sönüvermiş kimseler oldular) Yani o kavim sönmüş bir ateş

gibi hayat sıcaklığından mahrum kaldılar, ölümün pençesine tutulup cezalarına kavuştular.

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

30.Yazıklar olsun o kullara ki, ne zaman kendilerine bir peygamber gelse, muhakkak onu alaya alırlardı

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ

O kullara Yazıklar olsun

(Yazıklar olsun o kullara) Hasret; pişmanlık, bir şeyin elden çıkmasından dolayı çok fazla hüznün ve keder içinde kalmak demektir. İşte yazıklar olsun o kullara ki O Peygamberleri yalanlayan kâfirler üzerine gelecek olan hasret! Pişmanlık ve felâket ne büyük felaket değil mi? İşte onları o pişmanlık bu dünyada veya yarın ahirette yakalayacak ki onların üzerine çökecek ki Çünkü

مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler Ancak Bir peygamberden Kendilerine gelmiyor ki

(ne zaman kendilerine bir peygamber gelse, muhakkak onu alaya alırlardı) evet ne zaman onlara kendilerini selâmete, hidayete eriştirmek isteyen bir Resul gelmezdi ki illa onunla alay etmeye kalkışırlardı. Onlar kendi haklarındaki o kadar iyiliksever zatlara karşı inkârcı ve düşmanca bir vaziyet almış olduklarından dolayı böyle bir hasrete, pişmanlığa uğramış olacaklardır. O nankörlere karşı Allah tarafından veya melekler ile diğer müminler tarafından böyle bir hitap yöneltilecektir.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ

31.Görmediler mi ki, onlardan evvel ne kadar kavimleri helak ettik. Şüphe yok ki, onlar, bunlara dönüp gelmiyorlar.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ

Nesillerden Kendilerinden önce Helak ettik Nice Görmediler mi?

(Görmediler mi ki, onlardan evvel ne kadar kavimleri helak ettik) Son Peygamberi inkâr eden Mekke'i Mükerrreme'deki müşrikler ve dahi tüm müşrikler görmediler mi ki, görmüş gibi bilip haberdar olmadılar mı ki O Yüce Peygamber'i inkâr edenlerden önce ne kadar kavimleri helak ettik. Ad ve Semud kavimleri gibi nice inkârcı cemaatleri çeşit çeşit felâketlere uğrattık. Bu sonraki inkârcılar onların o tarihi hâllerinden bir ibret almalı değil midirler?

أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ

Dönüp gelmezler Kendilerine Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar, bunlara dönüp gelmiyorlar) Evet, o evvelce helak olan kavimler bu şimdiki inkârcı kavimler arasına dönüp gelmiyorlar. Artık onlar dünyaya dönecek değildirler. Onlar ahiret azabından yakalarını kurtaramayacaklardır. Materyalist ve diğerleri gibi ruhun bir bedenden diğerine geçtiğine inanan kimselerin kuruntuları ve ölmüş insanların tekrar bu dünyaya geleceklerine dair lâkırdıları birer cahilce, temelsiz iddiadan başka bir şey değildir.

وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

32.Ve hepsi de bizim katımızda hesap vermek için topluca huzura getirilmişlerdir.

وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

Hazır bulunanlardır Huzurumuzda Toplanmış Ancak Hepsi değildir Ve

(Ve hepsi de bizim katımızda topluca huzura getirilmişlerdir) evet hepsi de geçmiş ve şu anda ve gelecekte ortaya çıkacak insanların, kavimlerin her biri de kıyamet günü bizim katımızda muhasebeye tâbi olmak için toptan birlikte huzura getirileceklerdir. Yani: Onların o kıyamet âleminde mahşere sevk edilmeleri, bir muhakemeye

tâbi tutulmaları Allah'ın takdiri ile gerçekleşmiştir, gerçekte vuku bulmuş gibi kesin bir emirdir. Elbette ki, bir gün kıyamet kopacak, herkes dünyadaki amellerine göre mükâfat veya ceza görecektir. Bunu dikkate alıp ona göre hazırlanmalıdır.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيِّتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

33.Ve onlar için ölmüş yer bir ibrettir. Onu hayata kavuşturduk ve ondan daneler meydana çıkardık da ondan yiyiverirler.

Bu mübarek ayetler de her yönüyle mukaddes, noksanlardan münezzeh olan âlemin Yaratıcısı bir kısım yaratılış eserlerine dikkatleri çekiyor. Yeryüzüne vakit vakit yeni bir hayat vererek orada birçok faydalı mahsulâtı yaratışını ve bunlardan insanların yararlandıklarını ve daha nice çiftler, eşsiz eserler yarattığını beyan buyurmaktadır.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيِّتَةُ

Ölü Yeryüzü Onlar için Bir delildir Ve

(Ve onlar için ölmüş yer bir ibrettir) Kerem Sahibi Yaratıcı kendi kudretine ve öldükten sonra dirilmenin vukuuna delil olmak üzere buyuruyor ki: İnsanların öldükten sonra hayata kavuşturulup ahiret âlemine sevk edileceklerini inkâr eden gafiller için ölmüş yer, bir ibrettir Allah'ın kudretine ait yüce bir alâmettir. Sonra

أَحْيَيْنَاهَا

(Onu hayata kavuşturduk) Bir nice yerler vardır ki, öteden beri bitirme kuvvetinden mahrum iken bilahare bu kuvvete sahip olarak üzerinde nice çeşitli bitkiler meydana gelir. Birçok yerlerde görülmektedir ki, kış gelince bitirme kuvvetinden mahrum kalırlar, üzerlerinde bitkilerden, hayati izlerinden bir şey görülmez. Sonra bahar olur, yağmurlar yağar, o yerlerde çeşit çeşit bitkiler, ekinler, çiçekler meydana gelir, o yerler yeniden hayata kavuşmuş olurlar.

وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

Artık ondan yiyorlar Bir dane Ondan Çıkardık Ve

(ve ondan daneler meydana çıkardık da ondan yiyiverirler) Ve ondan Yer sahasından bir dane buğday, arpa, pirinç gibi bir çeşit ürün meydana çıkardık da artık insanlar vesaire ondan yiyiverirler geçimlerini temin ederler. İşte öyle ölü bir hâlde bulunan yeryüzünün vakit vakit yeniden hayat bulmuş gibi olarak üzerinde binlerce çeşit bitkinin vücuda gelmesi, bir kudretin eseridir, Cenabı Hakkın yoktan var ettiği Âdem Aleyhisselam'ı ve O'nun zürriyetleri olan diğer insanları da öldüklerinden sonra tekrar hayata kavuşturacağına pek açık bir örnektir. Artık uhrevî hayat nasıl inkâr edilebilir ve imkânsız görülebilir?

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

34.Ve orada hurmalıklardan ve üzüm bağlarından nice bostanlar vücuda getirdik ve orada su kaynaklarından suları akıtıverdik.

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ

Üzüm bağlarından Ve Hurmalıklardan Bahçeler Orada Kıldık Ve

(Ve orada hurmalıklardan ve üzüm bağlarından nice bahçeler vücuda getirdik)

Kerem Sahibi Yaratıcı yine buyuruyor ki: orada o Yeryüzünde hurmalıklardan ve üzüm bağlarından Nice bostanlar bağlar bahçeler vücuda getirdik ki onları insanların hizmetine sunduk bu pek faydalı bol meyvelerden herkes istifade etmektedir

وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

Gözelerden Orada Akıtıverdik Ve

(ve orada su kaynaklarından suları akıtıverdik) Ve orada Yeryüzünde su kaynaklarından nice suları akıtıverdik her taraftan sular fışkırarak yeryüzüne yayılmakta, insanlar için, vesaire hayvanlar ve bitkiler için birer hayat kaynağı bulunmaktadır. Bunlar da ne büyük birer kudret eseridir, birer ilâhi nimettir.

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

35.Taki, onun mahsulünden ve kendi ellerinin imal ettiklerinden yiyiversinler. Hâlâ şükretmeyecekler midir?

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ

Elleri Onu yapmıştır Ve Meyvesinden Yemeleri için

(Taki onun mahsulünden ve kendi ellerinin imal ettiklerinden yiyiversinler) Evet.

0 kadar çeşitli kudret eserleri meydana getirilmiştir ki. Taki İnsanlar zikredilen bostanların mahsulünden ve kendi ellerinin imal ettiklerinden ettikleri ekinlerin, diktikleri ağaçların meyvelerinden ve imal ettikleri çeşitli yiyeceklerden yiyiversinler bunları kendilerine ihsan buyuran Yüce Yaratıcıyı kutsamaya ve yüceltmeye çalışsınlar, üzerlerine düşen şükür vazifesini yerine getirsinler. 0 bir takım inkârcı kavimler ise,

أَفَلَا يَشْكُرُونَ

(Hâlâ şükretmeyecekler midir?) Hala bu nimetleri kendilerine ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaratıcının birliğini, kudret ve büyüklüğünü düşünerek ona şükürlerini sunmayacaklar mıdır? Bu ne kadar gaflet! Ne derece büyük bir nankörlük!

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

36.0 ilâhî zat noksanlardan münezzehtir ki, yerin bitirdiklerinden ve insanların kendi nefislerinden ve bilmedikleri şeylerden nice çiftleri, onların hepsini yaratmıştır.

سُبْحَانَ الَّذِي

O zat ki Pek münezzehtir

(0 ilâhî zat noksanlardan münezzehtir) Eve, Bu kadar muazzam hilkat eserlerini yaratan ve yaratmakta olan Yüce Yaratıcı, Evet. 0 Yüce zat Bütün kudret ve hikmetlere sahiptir, bütün noksanlardan münezzehtir ki, buna bütün kudret eserleri şahitlik etmektedir. 0 ezeli mabud, kudretine işaret ve şahadet eden nice eşsiz eserleri meydana getirmiştir ve kısacası

خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O şeylerden ki Ve Kendilerinden Ve Yer Bitiriyor O şeylerden ki Hepsini Çiftleri Yaratmıştır

(yerin bitirdiklerinden ve insanların kendi nefislerinden ve bilmedikleri şeylerden nice çiftleri, onların hepsini yaratmıştır) evet o yüce yaratıcı yerin bitirdiklerinden Yeryüzündeki bütün ağaçlardan, madenlerden, su kaynaklarından nice çeşitli ve mükemmel eserleri Ve İnsanların kendi nefislerinden erkek ve dişi nevi'lerini Ve İnsanların bilmedikleri şeylerden de daha nice çiftleri vücuda getirmiştir. Evet, 0 çeşitli yaratılış eserlerinin hepsini de o Yüce Yaratıcı yaratmıştır. Ondandır başka bir yaratıcı yoktur. Bütün bu görülüp duran eserler, eşsiz varlıklar o kudretli Yaratıcının ahiret hayatını da yaratmaya kadir olduğunu pek açık ve kati surette göstermektedir. Ve o Kerem Sahibi Yaratıcının daha nice kudret eserleri de bakışlara çarpıp durmaktadır.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ

37. Ve onlar için gece de bir ibrettir. Ondandır gündüzü yüzüp ayırırız. Hemen onlar, karanlıklara girmişler olurlar.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın kudret ve hikmetine şahitlik eden gök cisimlerine, onların hareket tarzlarına ve geceler ile gündüzlerin birbirini ne kadar muntazam bir surette takip edip durduğuna dikkatleri çekmektedir.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ

Gece Onlar için Bir delildir Ve

(Ve onlar için gece de bir ibrettir) Ve onlar için 0 ahiret hayatını, Allah'ın kudretinin her şeye fazlasıyla kâfi bulunduğunu takdir edemeyen kimseler için gecede bir ibret vardır o da bir şeyin yok olduktan sonra yeniden yaratılmasına bir delil, bir örnektir.

نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ

Gündüzü Ondan Ayırırız

(Ondan gündüzü yüzüp ayırırız) Selh Lügatte soyamak, bir hayvanın derisini soyup kendisini o deriden ayırmaktır. Burada bu selh kelimesi, bir istiare kabilinden olarak gündüzün ışığını gidererek gecenin karanlığını ortaya çıkarmak manasında kullanılmaktadır. İşte bir hayvanın derisinin yüzüldüğü gibi o Gecedden gündüzü yüzüp ayırırız, gündüzü gidererek gecenin karanlığını meydana çıkarmış oluruz,

فَإِذَا هُمْ مُظْلَمُونَ

Kalanlıkta kalanlardır Onlar Hemen o anda

(Hemen onlar, karanlıklarda kalmış olurlar) hemen onlar İnsanlar karanlıklara girmiş olurlar gündüzün ziyasından mahrum kalırlar. Bu, bir nevi ölüm demektir. Sonra gündüz olunca gece vakti ışıklar içinde kalır. Adeta yeniden hayat bulmuş gibi olur. Bu ne eşsiz bir kudretin eseridir.

&-Bu ayeti kerime'de işaret vardır ki, bu dünyada asi olan yokluk mahiyetinde bulunan karanlıklardır, nur ise arızidir. İşte insanlar da esasen yok iken bilahare Allah'ın kudreti ile meydana gelmiş, hayat ışığına kavuşmuşlardır. Binaenaleyh tekrar hayattan mahrum kalıp öleceklerdir. Sonra da tekrar hayata kavuşacaklardır. Nasıl ki, gündüzleri geceler, geceleri de gündüz takip ediyorsa insanları da öldükten sonra bir ebedî hayat takip edecektir. Allah'ın kudretine göre bu her şekilde mümkündür.

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

38.Güneş de kendisine mahsûs karargâhında akar gider. İşte bu, O aziz, âlim'in takdiridir.

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

Kendine mahsus Bir yörüngede Akıp gider Güneş Ve

(Güneş de kendisine mahsus karargâhında akar gider) Her gün doğarak kendi yörüngesinde belirli vakte kadar yürümesine devam eder. Akşam olunca batıp görünmez bir hale gelir, kendisi için bir sene içinde üç yüz batış ve doğuş olmuş olur.

ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Her şeyi bilen Daima üstün olanın Takdiridir Bu

(İşte bu, O aziz, âlim'in takdiridir) İşte bu Güneşin öyle enteresan doğması ve batması, böyle ufuklara ışık yayar bir vaziyette bulunuşu o el aziz her şeye kadir, galip olan ve el âlim her şeyi ilmen kuşatan Yüce Yaratıcının takdiridir. O'nun dilemesinin yaratmasının bir eseridir. Bu ne kadar büyük bir kudret alametidir.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

39.Biz ay'a da menziller takdir ettik. Nihayet hurma salkımının eski kurumuş eğri dalı gibi bir hâle dönmüş olur.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ

Menziller Ona takdir ettik Ay Ve

(Biz ay'a da menziller takdir ettik) Evet, Âlemlerin Rabbi buyuruyor ki: Biz aya da menziller takdir ettik ki o da güneş gibi semada kendisine tayin edilmiş olan yörüngelerde, alanlarda dolaşmasına devam eder durur. Her ay içinde ay için yirmi sekiz konak vardır. Ay otuz gün olunca kamer iki gece gizlenir, görünmez ve eğer ay yirmi dokuz gün olursa kamer bir gece görünmez bir halde bulunur,

حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

Eski Hurma salkımının çöpü gibi Döndü Nihayet

(Nihayet eski eğri hurma dalına döner) Nihayet hurma salkımının eski kurumuş eğri dalı gibi bir hale dönmüş olur Ayın bir ay içindeki dolaşması neticesinde görülen tarafı incelererek git gide gözden kaybolur.

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

40.Ne güneş için lâıyk olur ki, o ay'a yetişmiş olsun. Ne de gece için lâıyk dır ki, gündüzü geçmiş bulunsun ve hepsi de birer felekte yüzerler.

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ

Aya Yetişmesi Kendisine Yaraşır Güneş değildir

(Ne güneş için layıktır ki, o ay'a yetişmiş olsun) Gerek güneş için ve gerek ay için belirli alanlar, belirli doğuş ve batış vakitleri tayin buyrulmuştur. Artık Ne güneş için lâıyk olur ki, yani: Sahih bulunur ki, o güneş ay'a yetişmiş olsun onunla beraber gece vaktinde birleşmiş bulunsun,

وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ

Gündüzün Önüne geçici Gece değildir Ve

(Ne de gece için layıktır ki, gündüzü geçmiş bulunsun) Evet, ne de gece için lâıyktır ki hikmet ve menfaate uygundur ki, gündüzü geçmiş bulunsun daha gündüz vakti tamam olmadan gece vakti girmiş olsun, her birinin takdir edilmiş birer zamanı vardır, o zaman düzgün şekilde devam eder

وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

Yüzerler Bir yörüngede Her biri Ve

(ve hepsi de birer felekte yüzerler) Güneş de, ay da kendilerine tahsis edilmiş olan semada, daire dâhilinde yüzerler dolaşır dururlar, mükemmel bir kolaylık ve rahatlıkta hareketlerine devam eder giderler.

&-Eski Astroloji bilginleri, yıldızların, ay ile güneşin göklerde saplanmış, çakılı olduklarına inanırlardı. Kuranı Kerim ise onların birer felekte, batıkların sular içinde yüzüp gittikleri gibi dönmekte olduklarını haber vermektedir. Nitekim sonraki astronomi ve astroloji âlimleri de bu görüştedirler. Bu da Kuranı Kerim'in nasıl hakikatleri beyan eden bir kitap olduğuna bir delildir.

وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ

41.Ve onlar için bir alâmettir, onların çoluk çocuklarını dolmuş bir gemiye muhakkak bizim yükletmiş olmamız.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın kulları hakkındaki diğer bir büyük nimetini bildiriyor. Onları bir rahmet eseri ve bir uyanma vesilesi olmak üzere takdir edilen vakte kadar yaşatıp faydalandırmış olduğunu ihtar ediyor. Bir kısım insanların ise bu kavuştukları nimetleri takdir ve kendilerini Allah'ın birliğinden haberdar eden delileri kabul etmeyip onlardan kaçınır olduklarını teşhir buyurmaktadır.

وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ

Dolu Gemide Zürriyetlerini Taşımamız Şüphesiz biz Onlar için Bir delildir Ve

(Ve onlar için bir alâmettir, onların çoluk çocuklarını dolmuş bir gemiye muhakkak bizim yükletmiş olmamız) Ve onlar için İnsanlara mahsus bir alâmettir. Cenabı Hakkın kudretine ve kulları hakkındaki rahmet ve yardımına işaret eden bir delildir. Evet. Cenabı Hak, denizlerde cereyan eden ve birçok insanları, hayvanları, eşyayı içine almış bulunan gemileri insanların emrine vermiştir. İnsanlar, ticaret için, seyahat için o gemilere birer, denizlere açılırlar. İnsanları öyle gemilere kavuşturan ve koruyan şüphe yok ki, Allah Teâlâ'dır. Aksi durumda böyle bir hareket mümkün olamaz. Cemiler, parçalanırlar, içindekiler de mahvolur giderler.

&-Bir görüşe göre buradaki zürriyetten maksat, önceki babalardır. Cemiden maksat da, Nuh Aleyhisselam'ın gemisidir. O gemiye binenler, tufandan kurtulmuş, selâmet sahiline ermişlerdi. Zürriyet tabiri, evlat ve torunlar için kullanıldığı gibi baba ve dedeler için de kullanılır.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

42.Ve onlar için bunun gibi binecekleri şeyleri de yarattık.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

Binerler O şeyleri ki Onun gibisinden Onlar için Yarattık Ve

(Ve onlar için bunun gibi binecekleri şeyleri de yarattık) Ve onlar için İnsan nevi'ne mahsus olmak üzere gemi gibi nakil vasıtası olacak şeylerden insanların binecekleri şeyleri de, yarattık karalarda yürümek için develer, atlar mandalar gibi şeyleri de meydana getirdik. Ve Hz. Nuh'un gemisi gibi bilâhare nice gemiler de Cenabı Hakkın verdiği bir kuvvet, bir kabiliyet ile meydana getirilmiştir.

&-Bu ayeti kerime, yeryüzünde ve havalarda gidiş gelişi temin eden otomobilleri, trenleri, uçakları da kapsamaktadır. Çünkü bunların asıl maddelerini yaratan, bunlara o hareket ve sürati veren, onları muhafaza eden de yine Âlemlerin Yaratıcısıdır. Bunları meydana getirmeğe çalışan, muvaffak olan insanları da yaratan, onlara o kabiliyeti veren de yine o Yüce Yaratıcıdır. Eğer O'nun yaratması kabiliyet vermesi olmasa idi hiçbir şey ne meydana gelebilirdi ve ne de başka bir şeyi meydana getirebilirdi.

وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ

43.Ve eğer dilersek onları boğarız, artık onlar için ne bir imdada koşan vardır ve ne de onlar kurtarılabilirler.

وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ

Onları suda boğarız Dilersek Eğer Ve

(Ve eğer dilersek onları boğarız) İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Ve eğer dilesek onları boğarız Onları içinde bulundukları nakil vasıtaları muhafaza etmiş olamaz,

فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ

Kurtarılabilirler Ne onlar Ve Onlara Artık ne imdat eden olur

(artık onlar için ne bir imdada koşan vardır ve ne de onlar kurtarılabilirler) Artık 0 boğulmaları takdir edilen yolcular için ne bir imdada koşan vardır onların imdadına koşup onlara yardım edecek bir kimse bulunabilir ve ne de onları içine düştükleri suların içinden dışarıya çıkarıp kurtaracak bir kimse de bulunamaz. Nitekim vakit vakit öyle feci hâdiseler vuku buluyor. Gemiler batıyor, uçaklar düşüyor, ecelleri tamam olmuş olanlar ölüp gidiyorlar, imdatlarına koşacak bir kimse bulunmuyor. Böyle bir felâketin meydana gelmesinde insanları Cenabı Haktan başkası kurtaramaz.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

44.Ancak bizden bir rahmet olarak ve bir zamana kadar yararlandırmak için dilersek onları kurtarıyoruz.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

Bir zamana kadar Bir faydalandırma Ve Bizden Bir rahmet Ancak

(Ancak bizden bir rahmet olarak ve bir zamana kadar yararlandırmak için dilersek onları kurtarıyoruz) Ancak Dilersek bizden bir rahmet olarak onları o felâketten muhafaza ederiz. Ecelleri nihayet buluncaya değin onları yaşatıp yararlandırmak için o felâketten kurtarıyoruz. Evet. Birçok kere gemiler denizlerde parçalanırlar, sular içinde kalırlar ve yine birçok kere uçaklar vesair nakil vasıtaları düşer, bir yere çarpar. Bununla beraber içinde olanlar kısmen veya tamamen ölmeyip hayatta kalırlar. Bütün bunlar birer ilâhi takdir eseridir. Herhalde Allah'ın korumasına sığınılmalıdır, bu gibi hâdiselerden ibret alarak Hak Teâlâ'nın varlığına, kudretine güzelce itikat edilmelidir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

45. Onlara, “Önünüzde ve arkanızda olan şeylerden (dünya ve ahirette göreceğiniz azaplardan) sakının ki size merhamet edilsin” denildiğinde yüz çevirirler.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ

Onlara Denildi O vakit ki Ve

(Onlara denildiği vakit) Maalesef öyle insanlar da vardır ki, Cenabı Hakkın yaratıcılığını, kudretini güzelce düşünmezler, ona tam bir samimiyetle inanmazlar. İşte o kimselere denildiği vakit

اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ

Arkanızdadır O şeyden ki Ve Önünüzdedir O şeyden ki Sakının

(önlerinizde ve arkalarınızda olandan sakınınız) Dünya ve ahiret azabını düşününüz de onu gerektirecek şeylerde bulunmayınız. Sizden evvelki kavimlerin başlarına gelmiş olan belâlara ve gelecekte ortaya çıkması düşünülen felâketlere düşmeğe sebebiyet vermeyiniz evvelki işlemiş olduğunuza tövbe ediniz ve sonradan işleyeceklerinize de dikkat ediniz ve bu sayede Cenabı Allah'ın korumasına, lütuf ve yardımına erişmiş bulunursunuz

لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Ta ki siz

(umulur ki merhamet olunursunuz) Evet, bu iyi halinizden dolayı umulur ki merhamet olunursunuz ve affa uğrarsınız. Lakin onlar yüz çevirirler, arkalarını dönerler, böyle iyiliksever bir tembihi güzelce karşılayarak ona riayette bulunmazlar.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

46.Ve onlara Rablerinin ayetlerinden bir ayet gelmez ki, illâ ondan yüz çevirmişlerdir.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ

Rab'lerinden Ayetlerinden Bir ayet Onlara gelmiyor Ve

(Ve onlara Rablerinin ayetlerinden bir ayet gelmez ki) Evet. Onlar nasihat kabul etmez, kendi akıbetlerini düşünmezler. Ve onlara Rab'lerinin ayetlerinden bir ayet gelmez ki 0 müşriklere, inkârcılara Allah'ın birliğini bildiren bir delil, bir ilâhi emir gelip tebliğ edildi mi, onu kabul etmezler, onlar

إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

Yüz çevirenler Ondan Oldular Ancak

(illâ O'ndan yüz çevirmişlerdir) Onları öyle delilleri inkâr eder, hakkı kabulden yüz çevirir dururlar. Onlar, Kur'anı Kerim'in yüce beyanlarını kabul edip de İslâm şerefine nail olmak istemezler. Onlar aslî yaratılışlarını öyle zayi etmiş kimselerdir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطِعِم مِّنْ لَّوْ

يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

47.Ve onlara Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarf ediniz denildiği vakit kâfir olanlar, iman edenlere dediler ki: Biz mi doyuracağız, o kimseyi ki, eğer Allah dilese idi onu doyururdu. Siz başka değil, ancak apaçık bir sapıklık içindesiniz

Bu mübarek ayetler de o inkârcıların fakirlere şefkat göstermekten, insaniyete hizmetten mahrum olduklarını bildiriyor, onların ne kadar cahilce, cimrice iddialarına ve bir alay yoluyla kıyametin kopma vaktini sual eder olduklarını hikâyeye buyuruyor. Ve onların nihayet nasıl korkunç bir ses ile Allah'ın kahrına uğrayarak her türlü muameleden mahrum kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ

Allah Sizi rızıklandırı O şeyden ki İnfak edin Kendilerine Denildi O vakit ki Ve

(Ve onlara Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarf ediniz denildiği vakit) O Cenabı Hakkın ayetlerini inkâr eden müşriklere Allah'ın bir lütfü olarak nail olduğunuz mallarınızdan fakirlere, zayıflara yardımda bulununuz denildiği vakit

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi

(kâfir olanlar, iman edenlere dediler ki) Kâfir olanlar Mekkeyi Mükerrerme'de bulunup âlemlerin Yaratıcısını inkâr eden zındıklar iman edenlere alay etme maksadıyla dediler ki:

أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ

Onu yedirirdi Allah Dileseydi Eğer O kimseyi ki Yedirecek miyiz?

(Biz mi doyuracağız, o kimseyi ki, eğer Allah dilese idi onu doyururdu) yani tavsiyeniz doğrultusunda yedirip içireceğimiz z o kimseye sizin iddianıza göre biz mi doyuracağız eğer Allah dilese idi onu doyururdu Onu yiyeceğe, nimete kavuştururdu, bize muhtaç kılmazdı.

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içinde Ancak Siz değilsiniz

(Siz başka değil, ancak apaçık bir dalalet içindesiniz) Ey bize infak ile emir edenler. Bu emriniz doğru değildir. Siz bir lüzumsuz teklifte bulunuyorsunuz, Allah'ın rızık vermediğine biz nasıl verebiliriz? Bu inkârcılar, kendi cimriliklerini göstermemek için böyle bir ifadede bulunmuş oluyorlardı. Nitekim her asırdaki cimriler, böyle söylemektedirler. Bunların maksatları pek yanlıştır. Evet. Kerem Sahibi Yaratıcı bazı kullarını fakirlik ve ihtiyaç içinde bırakır. Bu bir ilâhi imtihandır, bilmediğimiz bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Bu ilâhi takdire kimse itiraz edemez. Fakat o gibi muhtaç kimselere hali, vakti yerinde olanların yardım etmelerini de emir etmiştir. Bu da bir hikmet gereğidir. Bu emre uyanlar, Cenabı Hakka olan itaatlerini göstermiş, sevaba, mükâfata aday olmuş olurlar. Bu vesile ile de insanlar arasında dayanışma, şefkat ve merhamet duyguları meydana gelmiş ve sosyal bir fazilet tecelli etmiş bulunur.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

48.Ve derler ki: O tehdit ne zaman? Eğer siz sadıklar oldunuz iseniz.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ

Vaad Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve derler ki O vaad edilen azap ne zamandır) Ve O inkârcılar, alay etme yoluyla sual ederek derler ki, O tehdit o kıyamet saati ne zamandır onu bize haber veriniz,

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(eğer gerçekten doğru söylüyorsanız) Eğer öyle bir mükâfat ve ceza zamanı var ise o ne vakit meydana gelecektir? Haydi, ona dair bize malûmat veriniz bakalım?

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ

49.Onlar, birbirleri ile çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak olan korkunç bir sestən başkasını gözetmezler.

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً

Tek Bir ses Ancak Beklemiyorlar

(kendilerini yakalayacak olan korkunç bir sestin) Allah Teâlâ da o alaycıları ret etmek ve onların bu alçak durumlarını ilân etmek için buyuruyor ki: onlar beklemiyorlar amma onların kendilerini yakalayacak olan korkunç bir ses den ibarettir o sayha sesi ki onları

تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ

Birbirleriyle çekişiyorlar Onlar iken Onları yakalar

(Onlar birbirleriyle çekişip dururlar iken yakalar) Onlar dünyevî muamelelerinde, geçimliklerine ait işlerde birbiriyle çekişmede, düşmanlıkta bulunurlarken kendilerini

korkunç bir sesten başkasını görmezler. Onlar nefha'i ula ile yani İsrail Aleyhisse-lam'ın Sura ilk üfürmesiyle hemen hayattan mahrum kalırlar, kırk sene sonra da ikinci sur vuku bularak hepsi de yeniden hayat bulup mahşere sevk edilirler, lââyık oldukları cezalara kavuşurlar.

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

50.Artık ne bir vasiyet yapmaya güç yetirebilirler ve ne de ailelerine dönebilirler

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً

Bir tavsiye Artık güç yetiremezler

(Artık ne bir vasiyet yapmaya güç yetirebilirler) Artık Öyle bir ilk sura üfürüldü mü, bütün insanlar, hayatlarından mahrum kalırlar ne bir vasiyet yapmaya malları ve canları hakkında bir vasiyette, bir tavsiyede bulunmaya kadir olabilirler

وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

Dönüyorlar Ailelerine Değildir Ve

(ve ne de ailelerine dönebilirler) Eğer evleri, yurtları dışında bulunmuşlar ise hemen orada ölmüş olurlar, aileleriyle dünyada bir daha görüşmeğe muvaffak alamazlar. Artık bu korkunç akıbeti bir düşünmeli değil midirler?

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

51.Ve Sura üfürülmüş olacaktır. Artık onlar o zaman kabirlerinden kalkıp Rablerine doğru koşarak giderler.

Bu mübarek ayetler, kıyametin ne sekide vuku bulacağını ve insanların kabirlerinden kaldırılarak mahşere ne şekilde sevk edileceklerini bildiriyor. Artık ilâhi vaadin gerçekliğini ve Peygamberlerin sözlerinde sadık olduklarını inkârcıların itiraf edeceklerini ve bütün insanların asla bir zulme uğramaksızın lââyık oldukları akıbetlere kavuşacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ

Sura Üfürülmüştür Ve

(Ve Sura üfürülmüş olacaktır) Ve Büyük kıyamet vuku bulunca Sur'a üfürülmüş olacaktır yani: İkinci sura üfürülmüş olacaktır. Bu hâdisenin vukuu, muhakkak olduğu için mazi sığısıyla "Nüfiha üfürülmüştür" diye beyan buyruluyor.

فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

Koşuyorlar Rablerine Kabirlerinden Onlar Hemen birden

(Artık onlar o zaman kabirlerinden kalkıp Rablerine doğru koşarak giderler) Artık öyle ikinci defa sura üfürülünce o bütün ölmüş gitmiş olan kimseler o zaman kabirlerinden defnedildikleri yerlerdeki bedenlerinin parçaları bir araya getirilip yeni bir hayat bularak kabirlerinden kalkıp Kerem Sahibi Yaraticının tayin buyurmuş olduğu ilâhi mahkemeye koşarak giderler. Öyle bir muhasebe ve muhakeme mevkiine ister istemez sevk edilmiş olurlar.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

52.Demiş olurlar ki, eyvah bize! Bizi kim uyuduğumuz yerden kaldırdı? İşte bu Rahman'ın vaat ettiği ve gönderilmiş olanlar, doğru söylemişler.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا

Yattığımız yerden Bizi kaldırdı Kim Eyvah bize Dediler

(Demiş olurlar ki, eyvah bize! Bizi kim uyuduğumuz yerden kaldırdı?) Azaba uğrayacak şahıslar demiş olurlar ki yani: Kıyamet günü muhakkak ki, diyeceklerdir, eyvah bize! Ey helak neredesin, gel yetiş imdadımıza! Bizi kim uyuduğumuz yerden kaldırdı? Orada böyle bir azaba maruz bulunmuyorduk,

هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

Peygamberler Doğru söylemiş Ve Rahman Vaad etti O şeydir ki Bu

(İşte bu Rahman'ın vaat ettiği'dir ve gönderilmiş olanlar, doğru söylemişler) İşte bu Bizim böyle kabirlerimizden kaldırılmamız rahmanın vaat ettiği'dir ki, gerçekleşmiş oldu ve Allah'ın Peygamberleri meğerse doğru söylemişler. Bu kıyamete dair bizlere verdikleri bilgiler, doğru imiş. Eyvah ki, biz onları tasdik etmemiştik de şimdi böyle bir felâkete uğramış bulunmaktayız.

&-Rivayete göre ilk sura üfürölme ile ikinci defa üfürölme arasındaki kırk sene içinde kabir azabı kaldırılacak, ölümler uykuya dalmış gibi bir hâlde bulunacaklardır. Artık yeniden hayata erip cehennem azabına maruz kalacaklarını anlayınca öyle feryat ve figanda bulunacaklardır. Bazı zatların beyanına göre de her ne kadar kâfirler ve isyankârlar, kabirlerinde azap göreceklere de bu azap, cehennem azabına nazaran pek hafif görüleceği cihetle kabirdeki vaziyet, bir uyku vaziyeti gibi sayılarak bundan ayrılıp da, öyle müthiş bir azaba tutulacaklar: Eyvah bize! Diye feryat ve figana başlayacaklardır.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

53.Olan müthiş bir sestten ibarettir, hemen onlar o anda huzurumuzda hazır bulunurlar.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً

Tek Bir ses Ancak Olmadı

(Olan müthiş bir sestten ibarettir) O beyan olunan "nefha'i saniye", İsrâfil Aleyhis-selam'ın ikinci defa Sur'a üfürmesi ki onunla bütün insanlar yeniden hayata ereceklerdir, olan müthiş bir sestten ibarettir. Nasıl ki, korkunç bir ses ile hepsi birden öleceklerdir, ikinci bir ses ile de hepsi birden hayata kavuşacaklardır,

فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

Hazır bulundurulular olarak Huzurumuzda Toplandılar Onlar Hemen o anda

(hemen onlar o anda huzurumuzda hazır bulunurlar) Hemen onlar o anda öyle yeniden hayata erince huzurumuzda hazır bulunurlar. Yani: Muhasebeye tâbi tutulmak üzere hepsi de Cenabı Hakkın tayin buyurduğu mevkide hazır bulunacaklardır, hiçbirini geri kalamayacaktır.

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

54.Artık bugün hiçbir şahıs bir şey ile zulme uğratılmaz ve sizler de, yapmış olduğunuz şeylerden başkasıyla cezalandırılmazsınız.

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا

Bir şey ile Bir kimse Haksızlığa uğratılmaz Artık o gün

(Artık bugün hiçbir şahıs bir şey ile zulme uğratılmaz) Artık bu kıyamet günü hiçbir şahıs gerek salih ve gerek günahkâr olsun zulme uğratılmaz hiçbir şahıs hakkında hak etmediği bir ceza verilmez,

وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyle ki Ancak Cezalandırılmazsınız Ve

(ve sizler de, yapmış olduğunuz şeylerden başkasıyla cezalandırılmazsınız) Ve sizler de Ey mükellef insanlar! Yapmış olduğunuz şeylerden başkasıyla cezalandırılmazsınız Kendi amelleriniz güzel ise güzel cezaya, mükâfata nail olursunuz. Bilakis amelleriniz çirkin ise ona göre cezaya, azaba uğrarsınız. Herkes dünyadaki amellerinin karşılığına kavuşmuş olur, ilâhi adalet daima tecelli edip durmaktadır.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهِونَ

55.Şüphe yok ki, o gün cennetlikler bir eğlence içinde safa sürerler.

Bu mübarek ayetler de cennet ehli olan müminlerin orada ne kadar rahat edeceklerini

ve çeşitli nimetlere kavuşacaklarını bildiriyor ve onların özellikle Allah'ın selâmına erişmekle en yüce bir ilâhi iltifata mazhar olacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ

Zevk eden kimselerdir Bir meşguliyet içinde O gün Cennet Ehli Şüphesiz

(Şüphe yok ki, o gün cennetlikler bir eğlence içinde safa sürerler) Kıyamet günü kâfirler öyle hasret ve pişmanlık içinde kalarak cehenneme atılacaklardır. Fakat Şüphesiz o kıyamet anında cennet ashabı olan müminler ise bir eğlence içinde bir zevk ve sevinç ile meşgul olanlardır o müminler, çeşitli ve lezzetli nimetlere kavuşup duracaklardır. Artık o kâfirler de müminlerin bu pek mutlu hâllerini görerek bundan dolayı da ayrıca hasretler pişmanlıklar içinde çırpınıp kalacaklardır.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ

56.Onlar ve eşleri gölgeler içinde tahtlar üzerine dayanıp durmuşlardır.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ

Dayanmış olanlardır Tahtlar üzerinde Gölgede Hanımları Ve Onlar

(Onlar ve eşleri gölgeler içinde tahtlar üzerine dayanıp durmuşlardır) O cennete erişen müminler ve kendileriyle beraber iman şerefine ulaşmış bulunan eşleri o cennette son derece istirahatı temin eden gölgeler içinde yani: Kendilerini rahatsız edecek ışıklara, sıcaklıklara maruz kalmaksızın tahtlar üzerine dayanıp durmuşlardır. Evet, O cennet ehli, öyle fevkalade rahatı, huzuru, zevk ve neşeyi temin eden bir vazifeye kavuşmuş olacaklardır.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ

57.Onlar için orada taze yemişler vardır ve onlar için ne isterlerse vardır.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ

Meyveler Orada Onlar için vardır

(Onlar için orada taze yemişler vardır) O cennet ehline mahsus o cennette taze yemişler vardır hiç nihayet bulmaz bir surette o lezzetli, hoş meyveler devam eder onların yenilmesi büyük bir zevke vesile olur. Gerçekten de cennet ehli için acıkmak, yemeğe ihtiyaç hissetmek düşünülmüş değildir. Onların öyle meyveler ile rızıklandıkları sırf lezzet almak içindir, zevk almak içindir,

وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ

İstiyorlar O şeyler ki Onlar için vardır Ve

(ve onlar için ne isterlerse vardır) Onlar her temenni ettikleri şeye kavuşurlar, mad-dî ve manevî zevkler içinde yaşar dururlar.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ

58.Merhâmetli olan Rabbin söylediği bir selâm da vardır.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ

Çok merhâmetli Rabden Söz olarak Selam

(Rahim olan Rabbin söylediği bir selâm da vardır) Özellikle o mesut cennet ehli için Rabbin olan Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan kulları hakkında lütuf ve ihsanı sonsuz bulunan Rab'den o Kâinatın terbiyecisi olan Yüce Yaratıcı tarafından söz olarak bir selâm vardır. Bu cennetlerdeki bütün nimetlerin, lütufların üstünde ilâhi bir ih-sandır. Bu ilâhî selâm ya melekler vasıtasıyla olur veya fazladan bir ikram olmak için bizzat Cenabı Hak tarafından vuku bulur. "Allah Teâlâ Hazretleri cennette kullarına ilâhi cemalini kendi şanına lâıyık bir şekilde göstermek lutfunda bulunacaktır ve onlara hitaben selâm vererek onların değerini, manevî zevkini kat kat arttırmış olacaktır.

&-Selâm; Her çirkin şeyden emin olmaktır, her istenen şeye kavuşmaktır. Allah'ın Selâmı ise bütün ruhani ve cismani nimetlerin üstünde yüce bir lütuftur. Cenabı Hak cümlemize nasip buyursun. Âmin. Hz. Cabir Radiyallahu Anh'dan birçok zatların riva-

yet ettikleri bir hadis-i Nebevi'de beyan buyrulduğu üzere cennet ehli, nimetler içinde bulunurken kendilerine karşı bir nur parlamaya başlayacak, başlarını yukarıya kaldırıncı yukarılarından Allah'ın cemalini görmeğe muvaffak olacaklar. Yüce Allah onlara "Esselamu Aleyküm ya ehlel cenneh Selam üzerinize olsun ey cennet ehli" diye hitap buyuracak ve onlara lütfuyla bakacak. Onlar da Hak Teâlâ'ya bakıp durdukça başka hiçbir nimete iltifatta bulunmayacaklar, sonra o tecelli onlardan ayrılınca onun nuru, bereketi onların ikametgâhlarında baki kalacaktır. Ne büyük bir muvaffakiyet! Siracül Münir, Tefsiri Alusi."

وَأَمَّا تَزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

59.Ve ey günahkârlar! Bugün siz ayrılıp yalnız kalınız.

Bu mübarek ayetler de salih müminlerin kavuşacakları nimetlerin hilâfına olarak günahkârların yalnız başlarına kalarak hem ateş, hem de yalnızlık azabına tutulacaklarını bildiriyor. Yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet edip şeytana tapmamaları emir edildiği halde aksine hareket ettikleri için cehennem ateşi içinde kalacaklarını haber veriyor. Kıyamet gününde o günahkârların ağızları mühürlenerek yaptıklarını ellerinin söyleyeceğini ve onlara ayaklarının şahitlik edeceğini ihtar ediyor. Ve eğer Cenabı Hak dilemiş olsaydı o günahkârları dünyada da görmekten, kuvvetten mahrum ederek kendilerini pek müşkül bir durumda bırakmış olacağını ve onları çokça da yaşatacak olsa idi yine doğru yolu takip edemeyip aciz ve miskinlik içinde kalmış olacaklarını beyan ile kendilerini akılcıca düşünmeye davet buyurmaktadır.

وَأَمَّا تَزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Ey Bugün Ayrılın Ve

(Ve ey günahkârlar! Bugün siz ayrılıp yalnız kalınız) Kıyamet günü Allah tarafından kâfirler cehenneme sevk edilir ve kendilerine hitaben denilir ki: Ey dünyada iken imandan mahrum kalanlar! Bugün siz ayrılıp yalnız kalınız artık sizin müminler ile beraber bulunmaya asla salahiyetiniz kalmamıştır, siz cehennemdeki yerlerinize gidiniz.

أَلَمْ أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

60.Ey Âdemoğulları! Size tavsiye etmedim mi ki, şeytana ibadet etmeyiniz. Şüphe yok ki, o sizin için apaçık bir düşmandır.

أَلَمْ أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ

Adem oğulları Ey Size Tavsiye etmedim mi?

(Ey Âdemoğulları Size tavsiye etmedim mi ki) Ve Allah tarafından şöyle bir hitap da yönelecektir. Ey Âdemoğulları! Size Dünyada bulunduğunuz zaman tavsiye etmedim mi ki, Peygamberler ve semavi kitaplar vasıtasıyla bildirmiş olmadık mı ki,

أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ

Şeytana Kulluk etmeyin diye

(şeytana ibadet etmeyiniz) Onun vesveselerine uymayınız, ona itaatte bulunmayınız, siz kendinize Allah tarafından gösterilen selâmet ve saadet yolunu takip edin, ondan ayrılmayınız

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır Size Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o şeytan sizin için apaçık bir düşmandır) Soy kökünüz olan Hz. Âdem hakkındaki düşmanlığını bilmiyor musunuz? Onun ne kadar aldatıcı, kötülük isteyen bir melun olduğunu anlamış değil mi idiniz? Hiç akli başında olan kimse, öyle hakka muhalif, ahlâka aykırı olan şeytani sözlere, propagandalara kıymet verir mi? İşte Bu şekilde olan bir hitap, o inkârcıları o mücrimleri kınama ve susturmak içindir.

وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

61.Ve bana ibadet ediniz. İşte doğru yol budur.

وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Bir yoldur Bu Bana kulluk edin Ve

(Ve bana ibadet ediniz. İşte doğru yol budur) Ve Ey insanoğulları! Size emir etmedik mi ki: bana ibadet ediniz Benim emirlerime itaatte bulunun ve yasakladığım şeylerden kaçının işte doğru yol budur sizi selâmete, hidayete erdirecek yol, yalnız Allah'ı Teâlâ'ya ibadet etmenizdir, onun emirlerine ve yasaklarına riayette bulunmanızdır. Artık nasıl olur da şeytana uyarsınız? Onun aldatmalarına kıymet verirsiniz?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ

62.And olsun ki, sizden birçok toplulukları sapıklığa düşürdü. Siz akıl erdiriyor olmadınız mı?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا

Birçok Nesilleri Sizden Dalalete düşürdü And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, sizden birçok toplulukları sapıklığa düşürdü) Evet, And olsun ki, Muhakkak bir gerçektir ki, ey insanoğulları! O şeytan sizden birçok toplulukları dalalete düşürdü doğru yoldan çıkardı küfre, isyana uğrattı. Yeryüzünde nice kavimler, Allah'ın birliğine inanmıyorlar, bir takım mahlûkata yaratıcılık, mabutluk isnadına cüret ediyorlar, akıl ve mantığa muhalif iddialarda bulunuyorlar. Bütün bunlar birer şeytani vesvesenin neticesidir. Artık Ey gafiller

أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ

Akil erdiriyorsunuz Hiç mi olmadınız

(siz akıllıca düşünür olmadınız mı?) O şeytanın size olan düşmanlığını anlamadınız mı? Nedir sizdeki bu gaflet.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

63.Bu sizin o vaad olunmuş olduğunuz cehennemdir.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

Vaad olunuyorsunuz İdiniz O ki Cehennemdir Bu

(Bu sizin o vaad olunmuş olduğunuz cehennemdir) Artık o şeytana uyup kâfirce bir hâlde ölüp gidenlere ahirette bir hakaret için denilecektir ki: Bu içine atıldığınız ateşli mahal o dünyada iken Peygamberler vasıtasıyla vaad olunmuş olduğunuz cehennemdir. Şimdi anladınız mı? Vaktiyle bunu inkâr ediyordunuz. Artık lâıyk olduğunuz bu ebedî azaba kavuşmuş oldunuz. Bu kendi kötü hareketlerinizin bir neticesidir.

إِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

64.0 inkâr eder olduğunuzdan dolayı bugün ona giriveriniz.

إِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Bugün Girin oraya

(0 inkâr eder olduğunuzdan dolayı bugün ona giriveriniz) Ve o kâfirleri kınamak için şöyle de denilecektir: Dünyada iken inkâr eder olduğunuzdan dolayı yapılan tembihlere, ihtarlara rağmen bu ahiret âlemi bu cehennem azabını inkâr edip şeytana tabi olduğunuz için şimdi bugün o cehennemin ateşi içine giriveriniz. Onun pek acıklı, yakıcı azabını tadınız, o ebedî azaba duçar olunuz.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

65.Bugün onların ağızları üzerine mühür basarız ve bize elleri söyler ve neler kazanır olduklarına dair ayakları şahitlikte bulunur.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ

Onların ağızlarını Mühürleriz Bugün

(Bugün onların ağızları üzerine mühür basarız) Hak Teâlâ Hazretleri o kâfirlerin

başlarına gelecek olan pek şiddetli azabı şöylece haber veriyor: Bugün bu kıyamet gününde o kâfirlerin ağızları üzerine mühür basarız onları söz söyleyebilmekten aciz bırakırız

وَتَكَلَّمْنَا أَيْدِيَهُمْ

Elleri Bize konuşur Ve

(ve bize elleri söyler) Onlar dünyadaki küfür içinde ki yaşantılarını inkâra cüret gösterirler, fakat buna rağmen onların elleri onların dünyada iken neler yapmış olduklarını söyler, haber verir

وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeyleri ki Ayakları Şahitlik eder Ve

(ve neler yaptıklarına dair ayakları şahitlikte bulunur) Ayakları dile gelerek onların neler yapmış olduklarına şahitlik ederek aleyhlerinde konuşmakla onların inkârlarını çürütmüş olur. Evet, Yüce Yaratıcı, her şeye kadir. Bu dünyada bile insanların sözleri bir alet vasıtasıyla zapt ediliyor, parmakların, ayakların izleriyle onların yaptıkları şeyler anlaşılabilir mahkemelere gösteriliyor. Bunları böyle yaratan Cenabı Hak, yarın ahirette de onların bütün uzuv ve organlarını konuşturabilir, onların dünyadaki amellerini o suretle meydana çıkararak onları susturabilir. Allah'ın kudreti yanında bunlar pek kolay şeylerdir. Şüphesiz inanıyoruz...

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ

66.Ve eğer dilese idik gözlerini büsbütün mahvederdik de yola koşar dururlardı. Artık nereden görebilecekler?

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ

Yola Ki koşuşurlardı Gözlerini Elbette mahvederdik Dileseydik Ve Eğer

(Ve eğer dilese idik gözlerini büsbütün mahvederdik de yola koşar dururlardı) İşte Cenabı Hak, kudretinin mükemmelliğini ve mahlûkatı üzerindeki tasarruflarının pek geniş olduğunu bildirmek için buyuruyor ki: Eğer dilese idik o kâfirlerin daha dünyada iken gözlerini büsbütün mahvederdik. Ve onlar o boş gözleri ile de hiç bir şey göremez olurlardı da şaşkın bir halde evvelce gidip geldikleri bir yolu yine takip etmek isterlerdi.

فَأَنَّى يُبْصِرُونَ

Görecekler Artık nereden

(Artık nereden görebileceklerdi?) Elbette göremeyecekler, zarar ve ziyana uğramış bir halde kalacaklardı. Hâlbuki Allah Teâlâ onları bu dünyada öyle bir körlüğe uğratmadı. Onlar kudret eserlerini görüyor, yollarını takip edebiliyorlardı. Bundan dolayı bunun şükrünü ifa etmeli, bu kuvveti kendilerine veren Kerem Sahibi Yaratıcıya kulukta bulunup durmalı değil mi idiler?

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ

67.Ve eğer dilese idik onları en kuvvetli bulundukları yerde mahvederdik. Artık ne geçip gitmeğe ve ne de geri dönmeğe güç yetiremezlerdi.

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ

Bulundukları yerde Elbette onların şekillerini değiştirdik Dileseydik Eğer Ve

(Ve eğer dilese idik onları en kuvvetli bulundukları yerde mahvederdik) Evet. O Yüce Yaratıcı, kulları hakkındaki lütuf ve ihsanına işaret ve o gibi inkârcıları tehdit için buyuruyor ki: Eğer dilese idik En genç ve dinç bulundukları bir çağlarında onları mahvederdik. Onların şekillerini değiştirdik Onları çirkin bir hale çevirir suratlarını değiştirip kendilerini aciz, miskin felç olmuş bir hale getirirdik

فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ

Geri dönemezlerdi Ve Gitmeye Artık güç yetiremezlerdi

(artık ne geçip gitmeğe ve ne de geri dönmeğe güçleri yetmezdi) Hiçbir tarafa kımıldanmaya güçleri yetmezdi. Hatta Cenabı Hak dilese idi onları maymunlara, domuzlara çevirir veya onları taşlar gibi bir hale getirirdi. O Yüce Yaratıcının sonsuz kudreti hepsine fazlasıyla kâfidir.

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

68.Ve her kimi de çokça yaşatıyor isek onu yaratılış da baş aşağı ediyoruz. Daha akıllıca düşünemiyorlar mı?

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ

Yaratılıştan Onu tersine çeviririz Onu çok yaşatırız Kimi Ve

(Ve her kimi de çokça yaşatıyor isek onu yaratılış da baş aşağı ediyoruz) Hikmet Sahibi Yaratıcı bir takım kâfirlerin "Eğer biz dünyada daha çok yaşamış olsa idik aklımızı başımıza toplar Cenabı Hakkı bilip tasdik ederdik" gibi bir şekilde ahirette ileri sürecekleri mazeretlerine mahal bulunmadığına işaret için de buyuruyor ki:

Her kimi de bu dünyada çokça yaşatıyor isek ihtiyarlık çağına girmiş oluyor ve duygularına kuvvetlerine zayıflık geliyor. Artık geçici olan dünya hayatının gereği olmak üzere yaratılış da onu tersine çeviririz. Yani Onu yaratılış da baş aşağı ederiz eski kuvvetinden, bilgisinden, kabiliyetinden eser kalmamaya başlamış oluyor. İhtiyarlık çağına ermekle adeta çocuk gibi olur. Bundan dolayı o inkârcılar da dünyada öyle kendi iddiaları gibi daha ziyade yaşamış olsalar idi, daha mı iyi düşünebilecek bir halde bulunacaklardı? Ne için onlar daha ziyade kuvvete, faaliyete, hayat kabiliyetine sahip bulundukları sırada hâllerini düzeltmeye çalışmamış bulunuyorlar? Onlar

أَفَلَا يَعْقِلُونَ

(daha akıllıca düşünemiyorlar mı) Nedir o kadar gaflet! O kadar yanlış düşünce. Onlar, kâfi miktar yaşadıklarını ve kendilerini irşada çalışan zatların kendilerine gönderilmiş olduğunu bir kere dikkate almalı değil midirler?

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

69.Ve biz ona şiiri öğretmedik ve onun için lââyık da olmaz. O, başka değil bir öğüttür ve apaçık bir Kuran'dır.

Bu mübarek ayetler, şairliğin peygamberliğin şanına lââyık olmadığını Kuranı Kerim'in ise ilâhi bir öğüt olup ne gibi hikmetlerden dolayı indirilmiş bulunduğunu bildiriyor. Kerem Sahibi Yaratıcının yaratmış olduğu birçok hayvanlardan vesaire den yararlandıkları halde nankörlükte bulunan ve bir takım aciz, yardıma muhtaç şeyleri o Yüce Yaratıcıya ortak tanıyan ve onlardan yardım bekleyen müşriklerin o pek cahilce hâllerini kınıyor ve teşhir buyuruyor. O gibi inkârcıların bütün açıkladıkları ve gizledikleri şeyleri o Yüce zatın bilmekte olduğunu ve onların lakırdılarından Resüli Ekrem'in üzülmemesini beyan ile o Yüce Peygamberi teselli etmiş bulunmaktadır.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ

Ona Layık olmaz Ve Şiir Ona öğretmedik Ve

(Ve biz ona şiiri öğretmedik ve onun için lââyık da olmaz) Ve biz O'na Muhammed Aleyhisselam'a şiiri öğretmedik O'nun beyanları, O'nun tebliğ ettiği Kuran ayetleri asla şiir kabilinden değildir. Ve onun için O Yüce Peygamber hakkında şiir ile uğraşmak ve şairce sözler lââyık olmaz O'nun peygamberlik vazifesi, O'nun değerinin yüceliği böyle bir uğraşıya mânidir.

&-Bilindiği gibi şiir, vezinli, kafiyeli ve çoğu kere zanna, hayale dayanan zorluktan uzak olmayan bir beyan şeklidir. Şairlerin birçoklarıyla kendilerini veya başkalarını gerçeğe aykırı olarak metih eden ve övenler veyahut başkalarını haksız yere veya aşırı bir şekilde kötülemeye ve hicve cüret gösterirler. Gerçekten de pek kıymetli, ha-

kikate tercüman olan şairler de vardır, fakat bunlar bir müddet ilim ile edebiyat ile meşgul olmuş kimselerdir, yazdıkları manzumelerde bir düşünce ve çalışma eseridir, birer gayretin neticesidir. Resûli Ekrem'in mübarek hayatı ise bilinmektedir. Kırk yaşına kadar asla ilim ile edebiyat ile uğraşmamıştır ve kendisinden ahlâksız, gerçeğe aykırı bir şey çıkmamıştır. Kavmi arasında "Muhammed-ül emin güvenilir" unvanına sahip bulunuyordu. Bilâhare ilâhi vahye mazhar oldu, hiç çalışmadığı' halde bir nice dinî hakikatleri öğrendi, Kuranı Kerim'in ayetlerini Cibril-i Emin vasıtasıyla vakit vakit alarak hemen ashâbı kiramına tebliğ etti. Kuranı Kerim'in bütün ayetleri ise sırf hakikattir, birer söz mucizesidir, asla şiir kabilinden sayılamaz.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir kur'an Ve Bir nasihat Ancak O değildir

(0, başka değil bir öğüttür ve apaçık bir Kuran'dır) O Kuranı Kerim ise başka değil bir zikirdir insanlığı irşada, aydınlatmaya hidayet yoluna şevke vesile olan pek şerefli bir ilâhi öğüttür. Ve apaçık bir Kuran'dır bir semavi kitaptır, bir nice hikmetleri toplayıcıdır, hak ile batılın arasını ayırıp tayin etmektedir, daima okunmasıyla sevap kazanılmaktadır. Artık öyle yüce, mucize bir ilâhi kitap, nasıl şiir sayılabilir? Nitekim Resûli Ekrem'e karşı muhalif cephe alanlar, savaşları bile göze aldıkları halde o Kuranı Kerim'in bir suresine bile nazire yazmaktan, O'nun aleyhine bir delil, bir kanıt getirmek-ten aciz kalmışlardır. **Şuara suresinin 224'üncü ayetinin izahına da bakınız.**

لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

70.Hayat sahibi olan kimseyi korkutması ve kâfirler üzerine de azabın gerçekleşmesi için O Kuranı indirdik

لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا

Hayatta İdi O kimseyi ki Korkutması için

(Hayat sahibi olan kimseyi korkutması) Evet, Kuranı Kerim, asla şiir kabilinden değildir, O bir ilâhi kitaptır, bir ilâhi öğüttür. İşte Allah Teâlâ, bu hakikati beyan için buyuruyor ki: Hayat sahibi olan kimseyi korkutması için Yani: Kalben hayatta olan akıllı, düşünen kimseyi ilâhi azap ile korkutup hidayet yoluna sevk için o Kuranı Kerim'i inzal ettik

وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Üzerine Söz Hak olur Ve

(ve kâfirler üzerine de azabın gerçekleşmesi için) ve kâfirler üzerine de manen ölü sayılan dinsizler hakkında da azabın gerçekleşmesi vacip ve sabit olması için O Kuranı Kerim'i indirdik. O'nun nüzulü, bu gibi hikmetlere dayanmaktadır. O öyle hayalle-re, şahsi düşüncelere dayanan bir şiirler mecmuası değildir. Buna inancımız tamdır.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

71.Görmediler mi ki, muhakkak biz onlar için kudret ellerimizin yaptıklarından dörder ayaklı hayvanlar yarattık artık onlar bunlara sahiptirler.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا

Hayvanlar Ellerimiz Yaptı O şeylerden Onlar için Yarattık Şüphesiz biz Görmediler mi ki

(Görmediler mi ki, muhakkak biz onlar için kudret ellerimizin yaptıklarından dörder ayaklı hayvanlar yarattık) O putlara tapınan, Kuranın ilâhi bir lütuf olduğunu takdir edemeyen müşrikler, inkârcılar Görmediler mi ki? Görmüş gibi bilmediler mi ki, Muhakkak biz onlar için kudret ellerimizin yaptıklarından yani: Kimsenin bir yardımı olmaksızın sırf kendi kudretimizle varlık alanına getirdiklerimizden develeri, sığırları, koyunları vücuda getirdik.

فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

Sahiptirler Onlara Artık onlar

(artık onlar bunlara sahiptirler) Artık onlar o insanlar bunlara bu çeşitli cinsteki hay

vanlara sahiptirler bunları disipline etmeye kadirdirler, bunlardan istedikleri gibi istifa-
de edip duruyorlar.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

**72.Ve onlara bunları musahhar itaatkâr kıldık. Artık bunlardan onların binecek-
leri Hayvanlar vardır ve bunlardan yiyiverirler.**

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ

Onlara Bunları itaatkar kıldık Ve

(Ve onlara bunları itaatkâr kıldık) Ve onlara O insanlara bunları bu çeşit çeşit hay-
vanları, musahhar boyun eğici, itaatkâr kıldık onlardan diledikleri gibi tasarrufta bulu-
nabiliyorlar

فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

Yerler Onlardan Ve Binekleridir Onlardan bir kısmı

(Artık bunlardan onların binecekleri Hayvanlar vardır ve bunlardan yiyiverirler)
artık bu hayvanlardan o insanların binecekleri hayvanlar vardır atlar gibi, develer gibi
hayvanlara binerler, onlara yüklerini yüklerler, onlar ile istedikleri yerlere çıkar gider-
ler. Ve O insanlar bu hayvanların deve, sığır, koyun gibi bir kısmının etlerinden, yağ-
larından yiyiverirler bu suretle de istifade ederler, geçimlerini temine muvaffak olurlar.

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

**73.Ve onlar için bunlar da menfaatler ve içilecekler vardır. Hâlâ şükretmeyecek-
ler mi?**

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ

İçecekler Ve Menfaatler Onlarda Onlar için vardır Ve

(Ve onlar için bunlar da menfaatler ve içilecekler vardır) Ve bununla beraber on-
lar için o insanlara mahsus olmak üzere bunlarda bu çeşitli hayvanlar da başkaca da
menfaatler vardır. Onların tüylerinden, yünlerinden, derilerinden ve yavrularından da
istifade ederler. Ve Bunlar da, insanlar için içilecekler de vardır onların bir kısmının
sütlerinden de içip yararlanırlar. Bütün bunlar, insanların hakkında birer büyük ilâhi
ihсандır.

أَفَلَا يَشْكُرُونَ

(Hâlâ şükretmeyecekler mi?) Hâlâ Bir kısım insanlar şükretmeyecekler mi? bunları
kendilerine ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaratıcının birliğini, yaratıcılığını tasdik ede-
rek kendisine ibadette ve şükürde bulunmayacaklar mıdır? Nedir onlardaki, o gaflet,
o cehalet!

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ

74.Onlar, belki yardım olunurlar diye Allah'tan başkasını mabut edindiler.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً

İlahlar Allah'tan Başka Edindiler Ve

(Allah'tan başkasını mabut edindiler) O bir kısım insanların cehaletine, pek divane-
ce düşüncelerine bakınız ki: Onlar,

لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ

Kendilerine yardım edilir Umulur ki onlar

(belki yardım olunurlar diye) Allah'tan başkasını mabut edindiler Bir takım putlara
tapmakta bulundular, o putlardan bir şefaât, bir faide beklemektedirler. Hiç öyle mah-
lûk ve kendilerini bile bilip korumaktan aciz şeyler, Mabut olabilirler mi? Onlardan bir
faide beklen ilebilir mi?

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ

75.Onlara yardım etmeğe güçleri yetmez. Onlar ise bunlar için hazırlanmış yardımcı erlerdir.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ

Onlara yardıma Güç yetiremezler

(Onlara yardım etmeğe güçleri yetmez) Şüphe yok ki, o taptıkları şeylerin Onlara o tapanlara yardım etmeğe güçleri yetmez o putlar, haddizatında aciz, zelil şeylerden başka bir şey değildir.

وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ

Hazırlanmış Bir ordudur Onlar için Kendileri Ve

(Onlar ise bunlar için hazırlanmış yardımcı erlerdir) Onlar ise 0 putperest kimseler ise bunlar için bu putları, bu batıl ilahları için hazırlanmış yardımcı erlerdir o müşrikler, bu taptıkları putları müdafaaya çalışırlar, onların aleyhinde bulunanlara düşman kesilirler, öyle faide siz, kendilerini koruyamaz şeylerden bir faide beklerler. Bu ne kadar ahmaklık!

فَلَا يَحْزُنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

76.İmdi onların lâkırdıları seni üzmesin. Şüphe yok ki, biz, onların neleri gizlediklerini ve neleri açığa vurduklarını biliyoruz.

فَلَا يَحْزُنُكَ قَوْلُهُمْ

Onların sözü Öyle ise seni üzmesin

(İmdi onların lâkırdıları seni üzmesin) İmdi Ey Peygamberlerin Sonuncusu teselli bul onların o müşriklerin öyle ahmak kimselerin lâkırdıları seni üzmesin onların sana şair, sihirbaz demelerinden, senin peygamberliğini inkâr etmelerinden dolayı müteessir olma. Onların artık ne kadar akılsız, cahil kendi faidelerini, zararlarını takdirden aciz kimseler oldukları meydanda. Öyle ehemmiyetsiz kimselerin ne kıymetleri vardır ki, onların dedikodularından dolayı senin için endişeye mahal bulunsun!

إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

Açıklarlar O şeyleri ki Ve Gizlerler O şeyleri ki Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz, onların neleri gizlediklerini biliriz) Şüphe yok ki, biz Ben Yüce Yaratıcı onların neler gizlediklerini nasıl yalanladıklarını, düşmanlık beslediklerini biliyorum Lisanlarıyla neler söylediklerini, ne gibi batıl isnatlarda, lâkırdılarda bulunduklarını biliyoruz onların hiçbir hal ve hareketi Allah katında meçhul değildir. Onlar elbette ki, lâyük oldukları cezalara kavuşacaklardır. Onlar Yüce Yaratıcının mahlûkatı üzerindeki kudretini tasarruflarını bir kere düşünmeli değil midirler? Kâfirler ve münafıklar hakkında ne büyük bir ilâhi tehdit!

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

77.İnsan görmedi mi ki, muhakkak biz onu bir nutfeden yarattık, sonra o, bir apaçık düşman kesilmiştir

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın yüce kudretine işaret eden insanlığın yaratılmasını dikkat nazarlarına sunuyor. Ölülerin tekrar hayata kavuşturulacağını inkâr eden cahillerin iddialarını açık bir şekilde reddediyor ve hatalarını teşhir buyuruyor. Ölülerini tekrar hayata kavuşturmanın imkânına ait, ibret verici, yaratılış harikasını örnek olarak gösteriyor. Bütün kâinat levhalarını yoktan yaratmış olan hikmet sahibi Yaratıcının dilediği şeyleri hemen yaratıp vücuda getireceğini bir misal ile izahta bulunuyor. Bütün varlıklara tamamen sahip, hepsi üzerinde hakkıyla hükmeden ve tasarrufta bulunan ve bütün insanları ahirette manevi huzuruna toplayacak olan Yüce Yaratıcının kutsiyetini ve bütün noksanlardan uzak bulunduğunu beyan buyurmaktadır

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ

Bir nutfeden Onu yarattık Şüphesiz biz İnsan Ve görmedi mi?

(İnsan görmedi mi ki muhakkak biz onu bir nutfeden yarattık) O kıyamet hayatını inkâr eden İnsan görmedi mi ki, hiç göz ile görülmüşçesine bilmedi mi ki muhakkak biz onu bir nutfeden yarattık. Öyle bir damla su mesabesinde olan ehemmiyetsiz bir sıvıdan meydana getirdik.

فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır O Hemen birden

(sonra o, bir apaçık düşman kesilmiştir) Sonra o İnkârcı, o kadar Allah'ın kudretine şahitlik eden yaratma olayını bilip dururken bir apaçık mücadeleci kesilmiş dir. Cenabı Hakka karşı âdeta düşmanca bir vaziyet almış, O'nun yüce kudretini inkâr etmekte bulunmuştur. Bu ne kadar cahilce bir cüret!

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

78.Ve kendi yaradılışını unuttu da bize bir misal getirmeye kalkıştı, dedi ki: Kemikleri kim diriltebilir ki, onlar çürümüşlerdir.

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ

Yaratılışını Unuttu Ve Bir misal olarak Bize Misal getirdi Ve

(Ve kendi yaradılışını unuttu da bize bir misal getirmeye kalkıştı) Ve O inkârcı kendi yaradılışını unuttu da, kendisinin de öyle bir damla sudan vücuda getirilmiş olduğunu düşünmez oldu da bize bir misal getirmeye kalkıştı. Kendi iddiasınca ölüleri tekrar hayata erdirmenin mümkün olmayacağına dair bir acayip örnek göstermeğe cüret etti.

قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

Çürümüş Onlar iken Kemikleri Diriltecek Kim Dedi

(dedi ki: Kemikleri kim diriltebilir ki, onlar çürümüşlerdir) Onlar toprak kesilmiş, her tarafa savrulmuştur. Artık onlar yeniden nasıl hayata erdirebilir? İşte kendisinin başlangıçta nasıl yaratılmış olduğunu düşünmeyen, âlemin Yaratıcısının sonsuz olan kudretini takdir edemeyen bir cahil, böyle yanlış bir kanaatte bulunur.

&-Rivayete göre "As bini Vail" elinde bir çürümüş kemik olduğu halde Peygamberin huzuruna gelerek o kemiği ufalamış, "Bu kemiği mi Allah Teâlâ böyle ufalandıktan sonra diri İtecekti r?" diye söylenmiş. Resüli Ekrem de: Evet. Allah Teâlâ bunu diriltecektir, sonra seni öldürecek, sona seni diriltecek, daha sonra da seni cehennem ateşine girdirecektir. Diye buyurmuş, bunun üzerine bu ayetler, bu surenin nihayetine kadar nazil olmuştur. Diğer bir rivayete göre de Peygamberin huzuruna gelip bu inkârda bulunan "Übey ibni Helel'dir ki, bu inkârcıyı, Resüli Ekrem Hazretleri Uhud gazvesinde bir darbe ile öldürmüştür.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

79.Deki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecektir. Ve o, bütün yaratılmışları tamamıyla bilendir.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Onları yarattı Bir zat ki Onları diriltecek Deki

(Deki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecektir) Artık sen de ey Yüce Peygamber! O gibi inkârcılara De ki: o kemikleri ilk defa yaratmış olan Yüce Yaratıcı onları tekrar diriltecektir onları yeniden hayat sahasına çıkaracaktır.

وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Yaratmanın Her birini O Ve

(Ve o, bütün yaratılmışları tamamıyla bilendir) Ve şüphe yok ki, o âlemin Yaratıcısı bütün yaratılmışları tamamıyla bilendir o kemiklerin de nasıl parçalanmış, nasıl dar-

madağın olarak etrafa savrulmuş ve nerelerde kalmış olduklarını tamamen bilir. Onları takdir edilen vakit gelince yüce kudretiyle tekrar toplar, tekrar hayata nail eder. Özellikle bir damla sudan vücuda gelmiş olan bir insan, yine kendisinin bir zerre miktarı olan aslî bir parçasının baki kılınması ve iadesiyle tekrar teşekkül ederek varlık alanına çıkarılmış olur. Allah'ın kudreti karşısında böyle bir yaradılış asla inkâr edilemez

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ

80.O Yüce Yaratıcı ki: Sizin için yemyeşil ağaçtan bir ateş vücuda getirmiştir de şimdi siz ondan yakıveriyorsunuz.

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا

Bir ateş Yeşil Ağaçtan Size Kıldı O ki

(O Yüce Yaratıcı ki: Sizin için yemyeşil ağaçtan bir ateş vücuda getirmiştir) Ey inkârcı insanlar! Bir kere de şunu düşününüz O Yüce Yaratıcı ki, sizin için insanlar istifade etsinler diye yemyeşil ağaç dan bir ateş vücuda getirmiştir, Evet. Birçok ağaçlar rutubetlidir, kendilerinden suların çıkıp damlayacağı bir mahiyettir. Buna rağmen kendilerinden bir ateş meydana gelir de

فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ

Yakıyorsunuz Ondan Siz Hemen birden

(şimdi siz ondan yakıveriyorsunuz) şimdi siz onda yakıveriyorsunuz o kuru bir mahiyetteki ağacı yakıp ondan istifade edersiniz, öyle rutubetli bir şey, büsbütün ateşli bir durum almış olur. Bütün bunlar, Cenabı Hakkın kudretiyle meydana gelmiş pek garip birer yaratılış eserleridir. Artık insanların kemiklerinin de Allah'ın kudretiyle tekrar büyüyüp gelişerek teşekkül etmesi, nasıl imkânsız görülebilir?

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

81.Gökleri ve yeri yaratmış olan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Elbette kadirdir. Ve o hakkıyla bilen yaratandır.

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ

Onların benzerini Yaratmaya Gücü yeten Yeri Ve Gökleri Yaratı O zat ki Ve değil midir?

(Gökleri ve yeri yaratmış olan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir?) Bir kere düşünmeli! Gökleri ve yeri yaratmış Bu büyük âlemleri yoktan meydana getirmiş olan bir kudret sahibi Yaratıcı onların mislini o gökleri ve yeri mahvettikten sonra onların birer benzerini yaratmaya kadir değil midir? Bu nasıl inkâr edilebilir?

بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Her şeyi yaratandır O Ve Evet

(Elbette kadirdir. Ve o hakkıyla bilen yaratandır) Onların benzerlerini vücuda getirebilir. O halde o muazzam âlemleri yeniden yaratmaya kadir olan Yüce Yaratıcı, insanları öldürdükten sonra tekrar iade edemez mi? Bu nasıl inkâr edilebilir? Ve O ezeli Yaratıcı elbette ki, her şeyi hakkıyla bilen ve her şeyi yoktan yaratan bir Yüce Yaratıcıdır artık insanları da tekrar hayata kavuşturacağı asla imkânsız görülemez.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

82.O'nun emri, bir şeyi istediği zaman ancak O'na "ol" demesidir ki, o da hemen oluverir.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا

Bir şeyi Diledi O vakit ki Onun emri Ancak

(O'nun emri, bir şeyi istediği zaman) Evet, O kâinatın Yaratıcısının emri ilahlık şanı ve rablık vasfı şöyledir ki, O bir şeyi murat ettiği zaman çeşitli mahiyetteki şeylerden herhangi birini yaratmak dilediği vakit

أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur O! Ona Demesidir

(O'na ancak ol demesidir ki o da hemen oluverir). Bundan dolayı Yüce Yaratıcı ölmüş insanların da tekrar hayat bulmalarını istediği vakit, hepsi de hemen yeniden teşekkül eder, hayata ererek varlık alanına atılmış olurlar.

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

83.Hakikaten noksanlardan münezzehtir. O Yüce Yaratıcı ki, her şeyin tam mülkü O'nun kudret elindedir ve siz de ancak O'na O'nun manevi huzuruna döndürüleceksinizdir.

فَسُبْحَانَ الَّذِي

O zat ki İşte münezzehtir

(o zat ki noksanlardan münezzehtir) Hakikaten noksanlardan münezzehtir tesbih ve takdise lâyık dır Tesbih etmeye ve kutsamaya lâyık dır O Kerem Sahibi Yaratıcı ki,

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ

Şeyin Her İçyüzü Onun elindedir

(her şeyin tam mülkü, O'nun kudret elindedir) bütün varlıklara sahip, hepsinin üzerinde hükmü açık ve gizli cereyan eden, ancak O Yüce Yaratıcıdır. O'nun ilâhi hükmü, bütün mahlûkat üzerinde cereyan etmektedir,

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve

(ve O'na döndürüleceksinizdir) ve siz de Ey insanlar bu dünya hayatı nihayet bula-cak, bütün insanlar lâyık oldukları akıbetlere kavuşacaklardır. Artık daha dünyada iken o istikbali düşünmelidir, Yüce mabudun manevi huzuruna gidip ilâhi tecellilerine kavuşmaya vesile olacak güzel amellerde bulunmaya çalışmalıdır. Kuranı Kerim'in bu yüce irşadını, tembihlerini güzelce düşünerek doğru bir inanca sarılmalıdır, ilâhi lütfâ erişmeyi istirham ederek ilâhi korumaya sığınmalıdır. Başarı, Allah'tandır.

&-Melekût; Tam bir mülk manasınadır. Bir şey hakkında tam bir tasarrufa, bir hâkimi-yete sahip olan zat, onun melekûtuna, yani tam mülkiyetine sahip demektir.

&-Yasin sure'i celilesi, pek mukaddes bir Kuran süresidir, okunması pek çok sevaba vesiledir. Tefsir-i Kebir'de vesâirede işaret olunduğu üzere mübarek Yasin suresini ölmek üzere bulunan bir müminin yanında okumakta birçok fayda vardır. Öyle bir zamanda o müminin bedeni kuvveti zayıf bulunur, lisanı söz söylemekten aciz bir halde kalır, artık günahlardan ayrılarak kalben Cenabı Hakka yönelmiş olur. Bundan dolayı böyle bir sırada onun başı yanında bu mübarek sure okununca onun kalbi kuvveti artar, güzel itikadı kuvvetlenir, manen şifa bulmuş olur. Bununla beraber böyle mukaddes ayetlerin okunması bereketiyle o müminin inşallah ölümü kolaylaşır, kabrinde de istirahat eder. Bir hadisi şerif şu mealdedir: "Bir kimse Yasin suresini Allah'ın rızasını talep ederek okursa küçük günah kabilinden olan geçmiş günahı kendisi için bağışlanır. Artık onu ölümlerinin yanında okuyunuz." Bu sahih bir hadistir. Fakat şu meal de iki hadiste rivayet olunuyor. "Şüphe yok ki, her şey için bir kalp vardır, Kuran'ın kalbi ise Yasin'dir, kim Yasin'i okursa onun okunması sebebiyle kendisi için Kuran'ı on defa okuma sevabı yazılır." "Kim Yasin'i bir defa okursa Kuran'ı sanki iki defa okumuş olur. Bu iki hadisin rivayeti ise zayıftır. Bunlar sahih rivayetler kabilinden değildir. Şüphe yok ki: Bir mükâfata erişmek, tercih edilen zahmet miktarıncadır. Bir mübarek sureyi okumakla bütün Kuran'ı okumak elbette ki, aynı olamaz. Bir de bir şey diğer bir şeye bir açıdan benzetilmekle, bu iki şeyin her yönden eşit olmasını gerektirmez. Belki bunlar arasında bir açıdan bir eşitlik bulunduğu işaret edilmiş olur. Bu husus Elcamîüs Sağîr'de ve onun şerh-i Feyzül kadir'de gösterilmiştir.

Kısacası: Biz, kerim, rahim yaratıcımızın daima iltifatını istirham eder, O'nun Yüce rahmetinden ümidimizi asla kesmeyiz. Velhamdülillâhi Rab bil âlemin vessalatü vesselâmü ala seyyidina muhammedin ve âlâ âlihi ve eshabihi acmaîn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

37-SAFFAT SURESİ

Bu mübarek sure, Enam Suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yüz seksen iki ayeti kerimeden oluşmaktadır. İlk ayeti, müminlerin saf saf durup, Cenabı Hakka kullukta bulunduklarına işaret ettiği için bu kutsî sureye böyle "Saffat" adı verilmiştir.

Başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Âlemin Yaratıcısının birliğine, kudret ve büyüklüğüne şahitlik eden ve gök levhasını süsleyen bir kısım yaratılış eserlerini beyan etmek.
- 2.Bazı sırları öğrenmek isteyen bir takım şeytanların birer ateş parçası ile nasıl cezalandırıldıklarını ve bir takım milletlerin ilâhi ayetler ile alay ettiklerini ve ahiret hayatını inkârda bulunduklarını beyan ile onların ileride ne kadar mesul olup, azaplara uğrayacaklarını hatırlatmak.
- 3.Peygamberleri yalanlayan, onlara şairlik isnadında bulunan müşriklerin hâllerini izah ve kendilerinin ne kadar azap göreceklerini açıklamak, müminlerin ise ne büyük nimetlere, makamlara nail olacaklarını müjdelemek.
- 4.Eski milletlere gönderilmiş olan altı Peygamberin adaletlerine işaret ve onlara muhalefette bulunmuş olanların müthiş akıbetlerine dikkatleri çekmek.
- 5.Melekleri hâşâ, Cenabı Hakkın kızları sanarak küfre düşenlerin o cahilce hallerini değersiz göstermek ve iptal etmek ve onların ahirette ne kadar pişman olacaklarını bildirmek.
- 6.Peygamberlerin Allah'ın yardımına kavuşmalarını, ilâhi kuvvetlerin galibiyete muvaffakiyetlerini müjdelemek, Son Peygamberi yalanlayanların da nasıl müthiş bir akıbetle kavuşacaklarını hatırlatmak.
- 7.Allah'ın şanını yanlış vasıflandırmalardan tenzih ile Peygamberlerin Allah'ın selâmına kavuşmalarını ve hamd'in ve sena'nın âlemlerin Rabbine ait olduğunu beyan buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا

1.İbadet için Saflar bağlayanlar hakkı için

Bu mübarek ayetler, Yüce Allah'ın birliğini, bütün kâinatın Yaratıcısı olduğunu kati bir surette bildiriyor. Üstümüzdeki gök kubbesinin yıldızlar ile nasıl bezetilmiş olduğunu ve bazı sırları öğrenmek için göklere yükselmek isteyen şeytanların birer ateş parçalarıyla nasıl defedildiklerini ve cezalandırıldıklarını haber veriyor ve onların daimi bir azaba uğrayacaklarını da ihtar buyurmaktadır.

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا

Saf tutmakla Saf tutanlara and olsun

(And olsun o saf bağlayıp duranlara) Allah Teâlâ kendi birliğini ve yaratıcılığını beyan için muhterem bir vasıfta yaratmış olduğu bir kısım mahlûklarına yemin ediyor. Bu suretle de en mühim bir itikadı meseleyi kuvvetlendiriyor, hem de o mahlûklarını Allah katındaki kıymetlerine işaret ederek onlar gibi üstün vasıflar ile vasıflanmanın ehemmiyetini bildirmiş oluyor. İşte bu gibi hikmetlerden dolayı buyuruyor ki: İbadetler için Saflar bağlayanların hakkı için onların yüksek zatlarına and olsun ki, beyan olunacak bir itikadı mesele, aynen hakikattir.

&-Bu saf bağlayanlardan maksat, Melâike'i kiramdır. Onlar birer büyük mertebeye sahiptirler. Ve onlar kısım kısım cemaat halinde toplanırlar, saf bağlamış olarak Cenabı Hakka kullukta bulunurlar. Veya bu saf saf olan zatlardan maksat, namazlarda saf bağlayan, Yüce Mabud için secdelere kapanan Müslüman gurupları da olabilir. Bunların da Allah katında büyük mertebeleri vardır. Bir de bu zatlardan maksat, Allah yolunda cihada atılan; din düşmanlarına karşı tertip olan İslâm mücahitleri de olabilir.

فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا

2.Fenalıklardan Nehiy ve men edenler hakkı için.

فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا

(Haykırarak) Sevk ederek (Sürenlere) Hem sevk edenlere

(Fenalıklardan Nehiy ve men edenler hakkı için) Yemine devam ile buyruluyor ki: Fenalıklardan başkalarını Nehiy ve men edenler hakkı için bunlara da and olsun ki, o beyan olunacak mesele, sırf bir hakikattir. Bunlardan maksat da Meleklerdir ki, onları, şeytanları defe çalışırlar, müminleri ruhani ilhamlarıyla hayra, iyiliklere teşvik ederler. Veya bu zatlardan maksat, insanları irşada çalışarak onları yasaklardan men'e gayret eden samimi din âlimleri de olabilir.

فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا

3.Kuran'ı okuyanlar hakkı için.

فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا

Zikir Hem okuyanlara

(Kuran'ı okuyanlara) Ve yine yemin ediliyor ki: Kuranı okuyanlar hakkı için 0 beyan olunacak mesele hakikatin ta kendisidir. Bu zatlardan maksat da Cenabı Hakkı zikir ve kutsamaya devam eden ve semavi kitapları Yüce Peygamberlere getirmiş olan melâike-i kiramdır veyahut Kuranı Kerim'i okumaya devam eden, hükümlerine hakkıyla riayetkâr olan Müslümanlardır,

إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ

4.Şüphe yok ki, sizin ilahınız birdir.

إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ

Elbette tektir İlahınız Şüphesiz

(Şüphe yok ki, sizin ilahınız birdir) İşte kendisi için yemin edilen, öyle birçok yeminlere cevap teşkil eden mühim dinî mesele şöylece beyan buyruluyor: Şüphe yok ki, Ey insanlar! Ey bütün mahlûkat sizin ilâhınız birdir Mabudunuz, ancak kâinatın Yaratıcısı olan Yüce Allah'tır. 0 ortak ve benzerden münezzehtir. Binaenaleyh yalnız O'na ibadet ediniz, başkalarına ibadet, asla caiz olmaz. Artık bu hakikati bilip temiz bir itikada sahip bulununuz. Küfre ve şirke düşmüş olanlar, öyle cahilce, kâfirce inançlarından, hareketlerden uzaklaşmalıdırlar.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ

5.0 Göklerin yerin ve bunların aralarındakilerin Rabbidir ve doğuların rabbidir.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır 0 şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Rabbidir

(0 Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakilerin rabbidir) Evet. Bütün kâinatın Yaratıcısı ve bütün mükellef kulların kendisine kullukta bulunacakları yüce zat birdir, ortak ve benzerden münezzehtir. O'nun varlığına, birliğine, kuvvet ve azametini bütün yarattığı şeyler, birer parlak şahittir. İşte insanlığı irşad için buyruluyor ki: 0 Yüce Yaratıcı, Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakilerin geniş fezaların, havaların, birçok kudret, eşsiz varlıkların Rabbidir hâkim Yaratıcısıdır,

وَرَبُّ الْمَشَارِقِ

Doğuların Rabbidir Ve

(ve doğuların rabbidir) Evet, Güneşin de, ayın da, yıldızların da muhtelif doğuları batıları vardır. Özellikle güneşin bir sene içinde üç yüz altmış doğuşu ve batışı vardır. Bütün bunları yaratmış olan, devam ettirmiş bulunan ancak Yüce Allah'tır.

إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ نَالُكُوكِبِ

6. Muhakkak ki, biz yakın olan göğü ziynet ile yıldızlar ile bezettik.

إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ نَالُكُوكِبِ

Yıldızlarla Bir ziynetle Dünya Göğü Süsledik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, biz yakın olan göğü ziynet ile yıldızlar ile bezettik) O Yüce ve kerim Yaratıcımız, bütün insanlığı ikaz için, aydınlatmak için bir takım kudret eserlerine şöylece işaret buyuruyor. Muhakkak ki, bir yakın olan göğü insanların daima seyredip durdukları gök kubbesini ziynet ile bir enteresan, hoş manzara ile Yıldızlar ile Onların ışıklarıyla, bezettik ziynetlendirdik. Mehtaplı bir gecede Semaya bakanlar, ne kadar süslü, ne kadar güzel, ömür artıran bir kudret levhasını seyretmeye muvaffak olurlar. Aslında güneş, ay, yıldızlar başka başka semalarda bulunmakla beraber yeryüzünde yaşayanlar, onların hepsini de kendi başları üzerinde bulunan, kendilerine oranla en yakın olan bir gök küresinde doğar ve batar bir hâlde görmektedirler, onların o ışık saçan, gönül açan manzaralarını seyredip durmaktadırlar.

وَحَفَظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ

7. Ve hem her isyankâr şeytandan muhafaza ettik.

وَحَفَظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ

Asi Her şeytanlardan Muhafaza ederek Ve

(Ve hem her isyankâr şeytandan muhafaza ettik) Ve hem O semaları, o parlak yıldızları, o kadar kudret eserlerini o gökleri her isyan kar olan şeytandan muhafaza ettik. O şeytanlar ve o şeytanlara uyanlar, o kudret eserlerine bir tecavüzde bulunamazlar. Ve onlar o kudret eserlerinin yüceliğini, güzelliklerini, intizamını takdir edemezler, o kudret eserlerini tefekkür ederek onlardan bir ibret dersi alamazlar. Onlar kendi yaratılış kabiliyetlerini zayi etmişlerdir.

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَاِ الْأَعْلَىٰ وَيُقَذِّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

8. Onlar, en yüksek bir cemaati sözlerine kulak vererek dinleyemezler ve her taraftan kovulup atılırlar.

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَاِ الْأَعْلَىٰ

En yüce Meclisi Dinleyemezler

(Onlar, en yüksek bir cemaati dinleyemezler) O şeytanlar, o göklere yükselmek isteyen mel'un, Allah'ın kahrına uğramış kimseler en yüksek bir cemaati semalarda bulunan melekleri, öyle şerefli mahlûkları görüp onların sözlerine kulak vererek dinleyemezler onlar buna muvaffakiyetten mahrumdurlar. Hatta onların birçokları bu yeryüzünde bile hapsedilmişlerdir. Onların gözleri öyle yüksek makamları görmeğe, kendileri de oralardaki sırları, işaretleri idrak etmeye ve düşünmeye kabiliyetli değildir

وَيُقَذِّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

Her taraftan Kendilerine atılır Ve

(ve her taraftan kovulup atılırlar) Kazf recim etmek, taşlamak, atıvermek manasıdır. Onlar göklere yükselip bazı hakikatlerden haberdar olmaya cüret edince her taraftan kovulup taşlanarak atılırlar artık semalara yükselerek batıl gayelerini temine asla kadir olamazlar.

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

9. Bir uzaklaştırılmakla uzaklaştırılmış olurlar ve onlar için bir daimi azap da vardır.

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

Daimi Bir azap Onlar için vardır Ve Kovularak

(Bir uzaklaştırılmakla uzaklaştırılmış olurlar ve onlar için bir daimi azap da vardır) Evet, O şeytanlar öyle bir yükselmek hareketinde bulundukları zaman bir uzak

laştırılmakla uzaklaştırılmış olurlar. Semaya yükselmek istedikleri zaman kendilerine müsaade edilmez. Onlar semanın ufuklarından kovulurlar. Ve onlar ahirette ebedî olarak azap göreceklerdir. Ve müfessir Mukatil'in beyanına göre onlar dünyada da ilk sura üfürülünceye kadar azaptan kurtulamazlar.

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

10.Ancak bir çalıp çırpın müstesna. Ona da hemen bir parlak ateş parçası ulaşır.

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ

Bir kapışla Kaptıysa O kimse ki Ancak

(Ancak bir çalıp çırpın müstesna) Evet, Şeytanlar umumiyeti itibariyle öyle kovulurlar. Ancak Onlardan meleklerle karşılaşp da meleklerden her nasılsa bir sözü, bir haberi çalıp çırpın şeytan müstesna o öyle bir sözü, bir haberi öğrendi mi?

فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

Delici Bir alev Hemen onu takip etti

(Ona da hemen bir parlak ateş parçası ulaşır) Her nasılsa o sözü kapan şeytana da hemen şihab denilen bir parlak ateş parçası ulaşır. O şeytanı yakar, öldürür veya delik deşik ediverir. Onlara isabet eden ateş parçası, bir sabit yıldız değildir. Belki yıldız gibi parlayan bir ateşli cisimdir ki, hikmet gereği şeytanların taşlanması, kovulmasına vasıta olur. Yüce Yaratıcının kudretine nazaran bunların hiçbirini uzak görmeğe ve başka şekilde tevile işte bu ateş gök taşıdır veya bir yıldızdır demeye gerek yoktur.

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

11.Şimdi onlara soruver, onlar mı yaradılışça daha kuvvetli, yoksa bizim diğer yaratmış olduklarımız mı? Şüphe yok ki, biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık.

Bu mübarek ayetler de haşır ve neşrin vuku bulacağını isbat için Allah'ın kudret eserlerine dikkatleri çekiyor. Öyle uyanma vesilesi olan delillere, nasihatlere karşı inkârcıların pek cahilce olan iddialarını, hareketlerini teşhirde bulunuyor. Onların korkunç bir sesin tesiriyle ne gibi hakir bir hâlde mahşere sevk edileceklerini ihtar buyurmaktadır.

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا

Yaratılışça Daha çetin (kuvvetli) Onlar mı Şimdi onlara sor

(Şimdi onlara soruver, onlar mı yaradılışça daha kuvvetli) Ey Yüce Peygamber! Sen Allah'ın birliğine, ilâhi kudrete ait delilleri zikretmiş bulunuyorsun. İmdi onlara 0 kıyametin vukuunu inkâr eden Mekke'i Mü kereme deki müşrikleri kınamak ve susturmak için soruver sana cevap versinler, 0 müşrikler mi yaradılışça daha kuvvetli veya daha ziyade bir sanat ve kuvvet eseri olan

أَمْ مَنْ خَلَقْنَا

Yarattık O kimse mi ki Yoksa

(yoksa bizim diğer yaratmış olduklarımız mı?) O yüce zatını yaratmış olduklarımızı daha kuvvetli Evet, Bir kere düşünmelidirler ki, kendi şahısları mı daha büyük bir kudret eseridir, yoksa melekler mi, gökler mi, yerler mi, bunlardaki çeşitli varlıklar mı? Elbette ki, bunların, bu çeşitli kudret eserlerinin yanında o inkârcıların varlığı inkârcı birer aciz varlık derecesinde kalır, bunu kendileri de itiraf ederler.

إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

Yapışkan Bir çamurdan Kendilerini yarattık Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık) evet, Şüphe yok, biz 0 insanları onların aslı olan Hz. Âdem'i yapışkan bir çamurdan yarattık artık onlar ile o diğer muazzam yaratılış eserleri, haddizatında, yaratılış itibariyle, eşitlik olabilir mi? Elbette ki, olamaz. 0 halde o kadar güzel, eşsiz ve muazzam âlemleri, varlıkları yoktan var etmiş olan bir Yüce Yaratıcı, o insanları öldürdükten sonra tekrar yaratamaz

mı? Ne için bunu düşünüp de o ahiret hayatını tasdik etmiyorlar. Bunu inkârlarında devam edip duruyorlar. Bu ne büyük bir ilâhi kınama ve ne muazzam bir ilâhi delildir!

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ

12. Evet. Sen şaşırdın, onlar ise alay ediyorlar.

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ

Alay ediyorlar Ve Hayret ettin Bilakis

(Evet. Sen şaşırdın, onlar ise alay ediyorlar) Ey Yüce Peygamber! Evet. Sen taaccüb ettin 0 kadar kudret eserleri meydanda iken o müşriklerin Allah'ın birliğini, ahiret hayatını inkârda bulunduklarından dolayı taaccübe düştün, onların o cahilce hâllerinden dolayı teessüfte bulundun, onların iman edeceklerini ümid ediyordun böylelikle hayrat ettin. Onlar ise alay ediyorlar Senin bu taaccübünü takdir edemezler, bilâkis bundan dolayı maskaralığa cüret gösterirler.

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ

13. Ve onlara nasihat verildiği zaman, düşünüp nasihat kabul etmezler.

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ

İbret almıyorlar Nasihat edildiler O vakit ki Ve

(Ve onlara nasihat verildiği zaman, düşünüp nasihat kabul etmezler) 0 müşrikler o kadar kabiliyetsiz kimselerdir ki, 0 Yüce Peygamberi tasdik etmezler Ve onlara nasihat verildiği zaman Kuranı Kerimin ayetleri okunarak kendileri cehaletten, ahlâksız hareketlerden men edilmek istenildiği vakit onlar bunu düşünüp nasihat kabul etmezler. Yine inkârlarında ısrar edip dururlar, o iyiliksever ihtarı takdir edemezler.

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ

14. Ve bir mucize gördükleri vakit de onunla alay eder dururlar.

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ

Alay ederler Bir mucize Gördüler O vakit ki Ve

(Ve bir mucize gördükleri vakit de) Evet. Onlar kendi kâfirce kanaatlerinde ısrar eder dururlar. Ve bir mucize gördükleri vakit de ayın yarılması gibi bir harika gözlerinin önünde vücuda geldiği hâlde de yine iman etmezler, fikir değiştirmeye muvaffak olmazlar, bilâkis onunla alay eder dururlar. Öyle edepsizce bir halde cüret gösterirler.

وَقَالُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

15. Ve dediler ki: Bu, bir apaçık büyüden başka değil.

وَقَالُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir sihir Ancak Bu değildir Dediler Ve

(ve derler ki. Bu ancak açık bir büyüdür) Ve öyle bir mucizeyi gördükleri hâlde yine inkârlarına, alaylarına devam ederek dediler ki: Bu ancak açık bir büyüdür. Onlar o kadar fevkalade bir kudret eserini, bir risalet delilini müşahade ettikleri hâlde yine fikir değiştirmezler, inkârlarını böyle batıl bir iddia ile kuvvetlendirmeye çalışır dururlar.

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ

16. Ya bizler öldüğümüz ve bir toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi, bizler mi muhakkak yeniden diriltilmiş olacağız?

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا

Bir kemik yığını Ve Bir toprak Olduk Ve Öldük O zaman mı ki

(bizler öldüğümüz ve bir toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi?) 0 müşrikler, yine inkârlarına kuvvet vermek maksadıyla derler ki: bizler öldüğümüz ve bir toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi öyle bir değişime uğradığımız hâlde dahi yine

إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

Elbet diriltilecek olanlarız Şüphesiz biz mi?

(bizler mi muhakkak yeniden diriltilmiş olacağız?) bu mümkün mü? Bu nasıl bir iddia? Allah Celle Celaluhu hazretlerine elbette mümkün

أَوَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ

17.Yoksa bizim evvelki babalarımız da mı öyle diriltilecekler?

أَوَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ

Evvelki Ve atalarımız mı?

(Yoksa bizim evvelki babalarımız da mı öyle diriltilecekler?) O öldükten sonra dirilmeyi inkâr eden kâfirler öyle bir hâdiseyi imkânsız göstermek için şöyle de derler: Yoksa bizim evvelki babalarımızda mı? Öyle diriltileceklerdir? Bu da garip değil mi? Nice zamanlardan evvel ölüp gitmiş, mahıv ve yok olmuş kimseler nasıl yeniden hayata kavuşturulabilir?

قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ

18.Deki: Evet. Ve sizler zeliller olarak haşır olunacaksınız

قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ

Zelil kimseler olarak Siz Ve Evet De ki

(Deki: Evet. Ve sizler zeliller olarak haşır olunacaksınız) Cenabı Hak da o ırfandan mahrum, ilâhi kudreti tefekkürden nasipsiz olan inkârcıları kınamak için Yüce Peygamberine emir ediyor ki: Ey Resulüm! O inkârcılara Deki: Evet Siz de, sizin atalarınız da, İster istemez haşır olunacaksınız yeniden hayata erdirileceksinizdir.. Bu, takdir edilmiştir ve Allah'ın kudreti karşısında pek kolaydır.

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ

19.Çünkü o, korkunç bir sestten ibarettir, onlar o zaman hemen bakar dururlar.

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ

Tek Bir seslenmedir O Artık ancak

(Çünkü o, korkunç bir sestten ibarettir) Ey inkârcılar! O hâdiseyi, o yeniden hayata erdirilmeyi imkânsız görmeyiniz. Çünkü o Hâdiseyi meydana çıkarmaya sebep olacak şey bir sestten ibarettir o hâdise ikinci sura üfürülmekle derhal meydana gelir.

فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ

Bakıyorlar Onlar Birden o anda

(onlar o zaman hemen bakar dururlar) Artık o yeniden hayata eren insanlar o zaman hemen bakar dururlar. Derhal hayata erip kendilerini ve kendileri için vaad edilmiş olan şeyleri görmeğe başlar. Öldükten sonra tekrar dirilmeyi inkâr edenler de cehaletlerini anlar, layık oldukları akıbetlere kavuşmuş olurlar.

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ

20. Ve derler ki: Eyvah bizlere İşte bu, ceza günü

Bu mübarek ayetler de kıyamet gününü inkâr edenlerin o günde nasıl üzüntüler içinde kalacaklarını ve onların kendi eşleriyle ve tapmış oldukları batıl mabutlarıyla beraber mahşere ve cehenneme sevk edileceklerini haber veriyor ve onların nasıl bir suale tutulmuş ve nasıl bir zelilce vaziyette kalmış olacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا

Eyvah bize Dediler Ve

(Ve derler ki: Eyvah bizlere!) O dünyada iken ahiret hayatını inkâr edenler, o âleme sevk edildikleri zaman bunun bir hakikat olduğunu görüp anlamış olurlar. Ve Derler ki: Yazıklar olsun Eyvah bize! Ve kendileri veya onlara hitaben melekler derler ki:

هَذَا يَوْمُ الدِّينِ

Din Günüdür Bu

(İşte bu, ceza günü) İşte bu Müthiş gün, bir hesap ve ceza günü şimdi herkes dünyadaki amellerine göre mükâfat veya ceza görecektir. Bu hâdisenin vukuu muhakkak ve kararlaştırılmıştır. Muhakkak o gün vuku bulacaktır.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

21.İşte bu, sizin o yalan sandığınız hüküm günüdür.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Kendisini İdiniz O ki Ayırma Günüdür Bu

(İşte bu, sizin o yalan sandığınız hüküm günüdür)Ve onların başlarına kakmak için melekler veya kendileri birbirlerine derler ki: işte bu Gün sizin dünyada iken inanmayıp o yalan sandığınız hüküm günüdür. Bu gün yaratıklar arasında ilâhi hüküm tecelli edecektir veya hidayet üzere olan cemaatler ile sapıklık içinde yaşamış olan cemaatler ayırt edileceklerdir.

أَحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ

22.Toplayınız mahşere o zulüm etmiş kimseleri ve onların eşlerini ve kendileri-ne taptıkları şeyleri.

أَحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseleri ki Toplayın

(Toplayınız mahşere o zulüm etmiş kimseleri) Ve Allah tarafından meleklerle veya insanların bazıları tarafından bazılarına hitaben denilir ki: toplayınız mahşere o zulüm etmiş kimseleri Cenabı Hakkın emirlerine muhalefet ederek kendi nefislerini felaketlere maruz bırakmış şahısları

وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ

Tapıyorlar İdiler O şeyleri ki Ve Eşlerini Ve

(ve onların eşlerini ve kendilerine taptıkları şeyleri) kendileri gibi putlara tapmış, Allah'ın dininden uzaklaşmış olan arkadaşlarını veya öyle dinsiz eşlerini ve kendileri-ne taptıkları putları, bir takım batıl mabutları toplayınız.

مَنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ

23.Allah'tan başka. Artık onlara cehennem yolunu bildiriniz.

مَنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ

Cehennemin Yoluna Sonra onları götürün Allah'tan başka

(Allah'tan başka. Artık onlara cehennem yolunu bildiriniz) Evet, Allah'tan başka Tapmış oldukları o fâni, mahlûk aciz şeyleri toplayınız. Artık onları cehennem yoluna götürün Onlara o müthiş yolu gösteriniz. Böyle bir ilâhi hitap o müşrikler hakkında bir alaydır ve onları mahvetmek içindir. Ve onların üzüntü ve kederlerinin daha fazla artmasına bir sebeptir.

وَقَفُّوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ

24.Ve onları tutuklayınız. Şüphe yok ki, onlar sorguya çekilecek kimselerdir.

وَقَفُّوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ

Sorguya çekilecek kimselerdir Şüphesiz onlar Onları tutuklayın Ve

(Ve onları tutuklayınız) Ve 0 kâfirler öyle cehenneme sevk edilirken meleklerle karşı bir ilâhi hitap yönelir ki: 0 dinsizleri tevkif ediniz onları tutuklayıp hapis eyleyiniz. Şüphe yok ki, onlar cehenneme atılmadan evvel bütün fiillerinden, sözlerinden dolayı bir sorgulamaya tabi tutulacak, kendi cinayetleri kendilerince pek açıkça anlaşılmış bulunarak Allah'ın adaleti tamamen tecelli edecek, ona müteakip lâıyk oldukları ce-

hennemlere atılacaklardır. Ve o cehennemlere sevk edilecek olan müşriklere bir kınama olarak denilecektir ki,

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ

25.Ve onlara denilecektir ki, sizin için ne oldu ki: Birbirinize yardım edemiyorsunuz?

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ

Yardımlaşmıyorsunuz Size ne oldu ki

(sizin için ne oldu ki: Birbirinize yardım edemiyorsunuz?) Sizin için ne oldu ki, bugün bu dehşetli zamanda birbirinize yardım edemiyorsunuz? Dünyada iken o putlara, o fani şeylere tapıyor, onlardan bir Şefaata, bir faide bekliyordunuz, hani ne oldu şimdi hiç birinizin imdadına koşamıyorsunuz? Şimdi anladınız mı cehaletinizi?

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ

26.Hayır. Bu gün onlar hakir bir hâlde teslimiyette bulunmuş kimselerdir.

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ

Teslim olmuş kimselerdir Bugün Onlar Bilakis

(Hayır. Bu gün onlar hakir bir hâlde teslimiyette bulunmuş kimselerdir) Onlar birbirine yardım edecek bir durumda değildirler Bugün o cehenneme sevk edilmekte olanlar, artık zelilce bir halde teslimiyette bulunmuş kimselerdir. Artık onlar, Allah'ın emrine boyun eğmeğe mecbur olmuş, ona muhalefet edemez, kendilerini azaptan kurtaramaz bir vaziyette bulunmuşlardır. İşte dünyadaki çirkin amellerinin karşılığı!

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

27.Ve onların bazıları bazılarına yönelerek birbirlerini sorumlu tutmaya çalışırlar Bu mübarek ayetler de cehenneme atılacak kâfirler ile onları aldatmış olanların aralarında vuku bulacak tartışmaları tasvir ediyor. Hepsinin de Allah'ın azabını hak etmiş olduklarını ve kendi sapıklıklarını itiraf edeceklerini haber veriyor. Ve öyle sapıklar ile onları saptıranların azapta müşterek olduklarını ve günahkârların öyle bir akıbete maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine soruyorlar Bazısına Onların bazısı Yönelmiş Ve

(Ve onların bazıları bazılarına yönelerek birbirlerini sorumlu tutmaya çalışırlar)

Yani: Dünyada iken küfre düşürülmüş olanlar ile onları öyle küfre düşürmüş bulunanlar, yarın kıyamet gününde bir azarlama ve kınama maksadıyla birbirlerine yönelerek teveccüh etmiş olarak birbirlerini sorumlu tutmaya çalışırlar. Birbirlerini soruşturmaya başlayarak çekişmeye devam ederler.

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ

28.Tâbi olanlar derler ki: Şüphe yok ki, siz bize sağdan gelir olmuştunuz.

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ

Sağdan Bize geliyorsunuz İdiniz Doğrusu siz Dediler

(Tâbi olanlar derler ki: Şüphe yok ki, siz bize sağdan gelir olmuştunuz) Dünyada iken tâbi olanlar, kendilerini sapıtmış olan kimselere, reislerine önderlerini peşlerine düştüklerine derler ki Şüphe yok, siz bize dünyada iken sağdan gelir olmuştunuz. Yani: Şerefli bir taraftan görünmüş, kendinizi doğru sözlü göstermiş idiniz, bizi yükselmeye, hayır ve iyiliklere sevk etmek istediğinizi söyleyerek bizi o suretle aldatmış idiniz.

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

29.Kendilerine tâbi olunanlar da derler ki: Hayır. Siz mümin kimse olmuş değildiniz

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

Mü'min kimseler Olmamıştınız Bilakis Derler ki

(derler ki: Hayır. Siz mümin kimse olmuş değildiniz) O kendilerine uyulan reislerde kendilerine tâbi olmuş bulunanlara cevaben Derler ki: Hayır. Siz zaten mümin kimseler olmuş değildiniz. Siz kendi nefsinize uymuş idiniz yoksa bizim peşimize düşer mi idiniz siz kendi iradenizle imandan mahrum kalmış idiniz. Siz kendi kabiliyetinizi zayı etmiş, çeşit çeşit fenalıkları işlemiş, Allah'ı Teâlâ'ya putları, bir takım mahlûkları ortak koşmuş bulunuyordunuz. Siz bizim aldatmalarımıza kıymet vermemeli idiniz.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ

30.Bizim için sizin üzerinizde zorlayıcı bir güç bulunmuş değildir. Belki siz sapıtmış olan bir kavim olmuş idiniz.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ

Bir hakimiyet Sizin üzerinizde Bizim için Olmadı Ve

(Bizim için sizin üzerinizde zorlayıcı bir güç bulunmuş değildir) O saptıranlar şunu da derler ki: Biz sizi cebren küfre sevk edecek bir kuvvete, bir kudrete sahip değildik, sizin iradenizi elinizden zor zoruna almış bulunmadık. Biz sizi saptırmaya çalıştığımız zaman ne için güzelce düşünmediniz de bizim aldatıcı propagandalarımıza kıymet verdiniz? Kusur sizin. Artık bizi bugün ne için sorgulamak istiyorsunuz?

بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ

Azgın Bir topluluk İdiniz Bilakis

(Bilakis siz sapıtmış olan bir kavimdiniz) Evet, kendi nefsinize uymuş Allah'ı birle-mekten uzak bir yaşantı içinde idiniz. Bizde sizin bu halinizden sapkın yaşantınızdan istifade ettik kedimize taraf dar bulduk. Ve Allahın hükmüne muhalif yapmak istedikle-rimizi sizin sayenizde de yapmış bulunduk. Yani sizinde bizden farkınız yok idi

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَٰئِقُونَ

31.Artık hepimizin üzerine Rabbimizin sözü hak oldu. Şüphe yok ki, bizler, el-bette azabı tadıcı kimseleriz.

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا

Rabbimizin Sözü Üzerimize Artık hak oldu

(Artık hepimizin üzerine Rabbimizin sözü hak oldu) Aralarında öyle cereyan ede-cek düşmanlık neticesi olarak o aldatıcı şahıslar diyeceklerdir ki: Artık hepimizin üze-rine Rabbimizin sözü hak oldu O Yüce Yaratıcı, "cehennemi elbette ki, cinlerden ve insanlardan, hepsinden dolduracağız" diye buyurmuştu. İşte bu ilâhi beyan, bugün gerçekleşmektedir. Bizler bugün dünyadaki amellerimizin cezasına kavuşacağız.

إِنَّا لَذَٰئِقُونَ

Elbet tadanlarız Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, bizler, elbette azabı tadıcılarız) Evet, bizler elbette Cehennem aza-bını tadıcı kimseleriz. Öyle bir cezayı hak etmiş olduk, bu bizim kötü hareketimizin bir neticesidir.

فَاغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ

32.Evet, Biz sizi saptırdık, muhakkak ki, biz de sapkınlığa düşmüş kimseler idik.

فَاغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ

Azgınlar İdik Şüphesiz biz Evet sizi azdırdık

(Evet, Biz sizi saptırdık, muhakkak ki, biz de sapkınlığa düşmüş kimseler idik) O bozguncu kimseler, reisler, şöyle de diyeceklerdir: Evet. Biz saptırdık Sizi hidayet yolundan ayırmak istedik, bu uğurda çalıştık, sizi kendi yolumuza davet ettik Muhak-kak ki, biz de zaten sapkınlığa düşmüş kimseler idik. İstedik ki, siz de bizim gibi sap-

kınlardan olasıdır. Fakat size bir cebir ve tazyikte bulunmadık, siz kendi kötü irade-nizle dalalet yolunu tercih etmiş oldunuz.

فَانَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

33.Artık şüphesiz ki onlar o gün azapta ortak kimselerdir.

فَانَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

Ortaklıklar Azapta O gün Artık şüphesiz onlar

(Artık şüphesiz ki onlar o gün azapta ortak kimselerdir) İlim Sahibi Yaratıcı ise onların ahiretteki vaziyetlerini beyan için buyuruyor ki: Artık şüphesiz ki, O kendilerine uyulanlar ve onlara tâbi olanlar da o kıyamet zamanı azapta ortak kimselerdir. Onlar sapkınlıkta beraber oldukları gibi cehennem azabına maruz kalmakta da beraber bulunacaklardır. Evet, Tâbi olanlar akıllarını güzel kullanmayarak şeytani vesveselere, propagandalara aldanarak doğru yoldan çıkmış oldukları için azaba lâayık olmuşlardır. Onları yoldan çıkaran şeytan tabiatlı kimseler ise hem kendileri sapık oldukları için azabı hak etmişlerdir, hem de başkalarını sapıttırmış oldukları için o sebeple de ayrıca azaba layık bulunmuşlardır. Bundan dolayı onların azapları elbette ki kat kat fazla olacaktır.

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

34.Biz muhakkak ki, günahkârlara böyle yaparız.

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

Günahkârlara Yaparız Böyle Şüphesiz biz

(Biz muhakkak ki, günahkârlara böyle yaparız) İşte o hikmet ve kudret sahibi olan Yüce Yaratıcı şöyle de buyuruyor: Biz muhakkak ki, O uyan ve uyulan günahkâr ve bozguncu kimselere böyle yaparız onları böyle azaplara maruz bırakırız. Öyle küfür ve şirke düşmüş kimseler, böyle bir azaba lâayık olmuşlardır. Onların haklarındaki bu daimi azap, bir hikmet gereği bulunmuştur. Buna inanıyoruz muhakkak.

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ

35.Şüphe yok ki, onlara; Allah'tan başka ilâh yoktur, denildiği vakit kibirle direnirler.

Bu mübarek ayetler de Allah'ın birliğini tasdikten kaçınan ve Resuli Ekrem'e karşı hürmetsizliğe cüret eden kibirli müşrikleri reddediyor. Onların müthiş akıbetlerini ve kendi amellerine göre ceza görececeklerini ihtar buyurmaktadır.

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak İlah yoktur Kendilerine Denildi O vakit ki İdiler Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlara; Allah'tan başka ilâh yoktur, denildiği vakit) Evet hem Allah'ın birliğini, hem de Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr eden müşriklere Allah'tan başka ilâh yoktur ilâhlık, mabutluk yalnız Allah Teâlâ'ya mahsustur. Öyle putlara vesair mahlûklara ilâhlık ve mabutluk isnadında bulunmayın, denildiği vakit

يَسْتَكْبِرُونَ

Büyüklük taslıyorlar

(Onlar kibirle direnirler) Bu teklifi kabul etmezler, kendi haklarında o kadar iyiliksever olan bir hidayet rehberini takdir edemezler, bilakis onu da inkâra cüret gösterirler.

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتَنَا لَشَاعِرٍ مَجْنُونٍ

36.Ve derler ki: Mecnun bir şair için kendi ilâhlarımızı mı terk edeceğiz?

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتَنَا لَشَاعِرٍ مَجْنُونٍ

Deli Bir şair için İlahlarımızı Elbette terk edenleriz Doğrusu biz mi? Ve derler ki

(Ve derler ki: Mecnun bir şair için kendi ilâhlarımızı mı terk edeceğiz?) Evet. Onlara o inkârcılara Allah dan başka ilah yok yalnız ona ibadet edin denildiği vakit onlar

kibirli bir vaziyet alarak direnirler ve derler ki: Mecnun bir şair için Yani: Hz. Muhammed'in bu teklifi üzerine kendi ilâhlarımızı mı terk edeceğiz? Atalarımızdan bizlere miras kalan bir tapınmayı biz bırakır mıyız? Elbette ki, o putlara tapınmaya devam edeceğiz. Allah Teâlâ da o müşrikleri yalanlayarak buyuruyor ki:

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ

37.Hayır. O hak ile geldi ve Peygamberleri tasdik etti.

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ

Hak ile Geldi Bilakis

(Hayır, O hak ile geldi) Hayır, Muhammed Aleyhisselam, hâşâ, mecnun, şair değildir o hak ile geldi aklen sabit olan çeşitli deliller ile desteklenen tevhid dinini insanlığa tebliğ etmekle emir olunmuştur. Ve Hz. Muhammed, bütün önceki

وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ

Peygamberleri Tasdik etti Ve

(ve Peygamberleri tasdik etti) Onların da tevhid dinini yaymakla emir olunmuş olduklarını bildirdi. Artık bütün Peygamberlerin insanlığa tebliğ etmiş oldukları bir ilahi dini neşre çalışan bir yüce zat hiç cinnet ile şairlikle vasıflanabilir mi?

إِنَّكُمْ لَذَائِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ

38.şüphe yok ki, siz elbette o pek acıklı azabı tadıcılarsınız.

إِنَّكُمْ لَذَائِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ

Elemli Azabı Elbette tadanlarsınız Şüphesiz siz

(şüphe yok ki, siz elbette o pek acıklı azabı tadıcılarsınız) Artık ey inkârcılar! Şüphe yok ki, siz bu inkârınızdan, bu kibirli hareketinizden ve öyle yüce bir Peygambere karşı hürmetsizlik göstermekte olduğunuzdan dolayı elbette o pek acıklı azabı tadıcılarsınız Cehennem'in o şiddetli azabından asla kurtulamayacaksınız.

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

39.Ve siz cezalandırılmayacaksınız, ancak yaptığınız şeyler ile cezalandırılacaksınız

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyle ki Ancak Cezalandırmasınız Ve

(Siz ancak işlediklerinizin karşılığı ile cezalandırılırsınız) Ve Ey müşrikler ey inkârcılar! Siz öyle haksız yere azap olacak değilsiniz. Sizin azaplar içinde kalmanız kendi küfür ve şirkinize karşı bir cezadan ibarettir. Yoksa Cenabı Hak, hâşâ bir kimseye yoktan yere azap etmez. Onun ilâhi adaleti buna müsaade etmez. Şüphesiz inandık.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

40. Allah'ın halis kulları müstesna.

Bu mübarek ayetler de ahirette kâfirlerin hilafına olarak samimi müminlerin cennetlere dâhil ve ne kadar çeşitli ve her türlü düşüncenin üstünde nimetlere kavuşacaklarını müjdelemektedir.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

İhlasa erdirilen Allah'ın Kulları Ancak

(Allah'ın halis kulları müstesna) Evet, o İnkârcılar, pek şiddetli bir günde azap göreceklerdir. Fakat Allah'ın lütuf ve keremiyle halis kulları halisane bir şekilde kulluk vazifelerini yerine getirmeye muvaffak bulunmuş olan müminler müstesna onlar kat kat, mükâfatlara, nimetlere ulaşacaklardır.

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ

41.Onlar var ya, onlar için bilinen bir rızık vardır.

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ

Bilinen Bir rızık Onlar için vardır İşte onlar

(Onlar var ya, onlar için bilinen bir rızık vardır) İşte onlar için Cenabı Hakkın öyle samimi, seçkin, müstesna kulları var ya Onlar için belirli bir rızık vardır. Pek lezzetli, pek güzel kokulu pek ziyade mükemmel nimetler ile vakit vakit rızıklanacaklardır.

فَوَاكِهَ وَهُمْ مُكْرَمُونَ

42.Her nevi meyveler vardır ve onlar ikram olunmuşlardır.

فَوَاكِهَ وَهُمْ مُكْرَمُونَ

İkram olunmuşlardır Ve onlar Meyveler

(Her nevi meyveler vardır ve onlar ikram olunmuşlardır) Evet. Onlar için öyle lezzetli, her nevi Meyveler vardır. Ve onlar O cennete nail olanlar orada ikram olunmuşlardır Cenabı Hakkın lütuf ve keremine nail bulunmuşlardır.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

43. Naim cennetlerinde.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

(Naim cennetlerinde) Evet, O seçkin kullar Naim cennetlerinde öyle sıhhat, emniyet, zevk ve lezzet mahalli olan ve çeşitli meyveleri içeren ebedî bağlar ve bahçeler içerisinde rızıklanıp dururlar. Evet. Onlar bir zahmete düşmemiş, bir maddî ihtiyaca düşkün olmamış oldukları halde sırf bir lezzet için, ilâhî bir ziyafete kavuşma şerefini elde etmeleri için öyle pek lezzetli, ferahlık veren meyveler ile ikram olunurlar, daha nice cennet nimetleriyle devamlı olarak rızıklanmış bulunurlar.

عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

44.Birbirleriyle karşı karşıya tahtlar üzerinde

عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

Karşılıklı olarak Tahtlar Üzerindedir

(Birbirleriyle karşı karşıya tahtlar üzerinde) Evet, O mesut zatlar, o cennetlerde Birbirleriyle karşı karşıya tahtlar üzerinde otururlar. Birbirleriyle dostlukta, arkadaşlıkta bulunurlar.

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

45.Onların üzerlerine ırmaktan doldurulmuş bir bardak ile dolaşılır.

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

Pınardan Dolu kadehle Üzerlerinde Dolaşılır

(Onların üzerlerine ırmaktan doldurulmuş bir bardak ile dolaşılır) Main; Yeryüzünde cereyan eden görünen bir ırmak demektir ki o tahtların üzerinde oturan zatların üzerlerine onlardan her birinin zevk ve neşesini arttırmak için o cennet ırmağından bir bardak ile dolaşılır onlardan her birine bu suretle de ikram edilir.

بَيَظَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ

46.Bembeyaz içenler için lezzetli

بَيَظَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ

İçenler için Lezzetlidir Bembeyazdır

(Bembeyaz içenler için lezzetli) 0 bardaklar ile ikram edilecek lezziz sular Bembeyaz

gayet şeffaf, hoş bir manzara teşkil edecektir. O bardakların içlerindeki sular ise içenler için son derece lezzetli bulunacaktır.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ

47.Kendisinde ne bir sersemletme vardır ve ne de onlar onda sarhoş olacaklardır.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ

Sarhoş ediliyorlar Ondan Onlar değildir Ve Bir sersemletme Onda yoktur

(Kendisinde ne bir sersemletme vardır ve ne de onlar onda sarhoş olacaklardır)

İşte O içilecek suyun Kendisinde ne bir sersemletme vardır ki, içenleri rahatsız etsin, onların akıllarına, fikirlerine bir zarar versin ve ne de, o sudan o şuruptan içenler ondan asla sarhoş olmayacaklardır. O cennet şurupları, dünyadaki şaraplara asla benzemez, onları içecek olanlar ruhani zevkler içinde kalacaklardır, hiçbir arızaya uğramayacaklardır.

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ

48.Ve onların yanlarında irice gözlü, bakışlarını kendilerine tahsis etmiş eşler de vardır.

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ

İri gözlüler Bakışı Tahsis edenler Yanlarında vardır Ve

(Ve onların yanlarında irice gözlü, bakışlarını kendilerine tahsis etmiş eşler de vardır) Cennetlere kavuşan zatların yanlarında irice gözlü fazlaca güzel ve bakışlarını kendi kocalarına tahsis etmiş başkalarına bakmayan eşler de vardır. Bu eşler, o kendi kocalarının güzel çehrelerini tam bir zevk ile seyreder dururlar.

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

49.Sanki onlar, örtülüp saklanmış bir yumurta gibidir

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

Örtülüp saklanmış Bir yumurta Sanki onlar

(Sanki onlar, örtülüp saklanmış bir yumurta gibidir) Sanki O zevceler kapalı toz toprak dokunmamış, tertemiz, güzel bir latif renge sahip yumurta gibidirler. Onlar o kadar bir güzelliğe, bir hoşluk ve temizliğe sahip bulunacaklardır.

فَاقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

50.Onların O cennetliklerin bazıları bazılarına karşı yönelerek soruşturmaya başlarlar.

Bu mübarek ayetler de cennet ehlinin birbiriyle sohbette bulunarak dünyadaki bazı arkadaşların hallerini birbirinden soruşturmada bulunacaklarını bildiriyor. Bunlardan bir zatı dünyada iken arkadaşının nasıl sapıtmaya çalıştığını, ahiret hayatını nasıl inkâr eder bulunduğunu hikâye ediyor. Derken o zatın o arkadaşını cehennem içinde görerek ona uymadığından dolayı ne kadar kalben ferah olduğuna işaret buyuruyor. Ve cennet ehlinin bir daha ölüme uğramayacaklarını ve azap görmeyeceklerini ve bunun en büyük bir kurtuluş ve selâmet olduğunu ve böyle bir saadete ermek için çalışmanın lüzumunu beyan buyurmaktadır.

فَاقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine soruyorlar Bazısına Onların bazısı O zaman yöneldi

(Onların bazıları bazılarına karşı yönelerek soruşturmaya başlarlar) O cennet nimetlerinden yararlanan zatların bazıları bazılarına karşı yönelerek sohbette bulundurlar, bir nice marifetlere, faziletlere ait mevzuları ileri sürerler ve birbirlerinden soruşturmaya başlarlar. Dünyada iken görmüş, geçirmiş oldukları bir takım işleri hatırlamış bulunurlar.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ

51.Onlardan bir söyleyici der ki: Benim dünyada iken muhakkak bir arkadaşım var idi.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ

Bir arkadaş(ım) Benim vardı Şüphesiz biz Onlardan Konuşan biri Dedi

(Onlardan bir söyleyici der ki: Benim dünyada iken muhakkak bir arkadaşım var idi) Onlardan 0 cennet ehlinde bir söyleyici konuşmada bulunan bir zat der ki: Benim dünyada iken bir arkadaşım var idi Bu ahiret hayatını tasdik ettiğim için beni kınardı, kendisi bu ebedî hayata asla inanmazdı.

يَقُولُ أَتِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ

52.Derdi ki: Sen de hakikaten tasdik edenlerden misin?

يَقُولُ أَتِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ

Gerçekten tasdik edenlerdensen Şüphesiz sen mi? Derdi

(Derdi ki: Sen de hakikaten tasdik edenlerden misin?) Benim inancımın dolayı taaccüp ederek bana Derdi ki: Sen de hakikaten ahiret hayatını tasdik edenlerden misin? Sen de öyle olmayacak bir şeye inanır mısın?

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَأَنَّا لَمَدِينُونَ

53.Biz öldüğümüz ve biz toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi, hakikaten biz mi tekrar hayat bulup cezalandırılanlar olacağız?

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا

Kemik yığını Ve Bir toprak Olduk Ve Öldük O vakit mi ki

(Biz öldüğümüz ve biz toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi) Yeniden hayata kavuşacağız? Ne garip bir iddia!

ءَأَنَّا لَمَدِينُونَ

Gerçekten cezalandırılanlar Şüphesiz biz mi?

(Hakikaten biz mi cezalandırılanlar olacağız) tekrar diriltilip tekrar hayat bulup cezaya kavuşacağız. Sen de buna inanıyor musun, bu nasıl olabilir?

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ

54.Dedi ki: Siz onun halinden haberdar olmak ister misiniz?

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ

Haberdar olanlar Siz oldunuz mu? Dedi

(Dedi ki Siz haberdar olmak ister misiniz?) 0 zat, cennetteki sohbet ettiği kimsele-re hitaben Dedi ki: Siz 0 ahireti inkâr eden arkadaşımın halinden haberdar olmak isteyen kimseler misiniz? Şimdi onun cehennemde nasıl azap gördüğünü öğrenip de kendi halimizden dolayı ne kadar fazla gönül rahatlığı içinde olmalıyız, Cenabı Hakka hamd ve şükür etmeliyiz ki, öyle aldatıcıların aldatmalarına kapılmadık da şimdi böyle muazzam ilâhi lütuflara kavuşmuş olduk.

فَاطَّلَعَ فَرَأَهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ

55.Derken kendisi bakar, onu o arkadaşını cehennemin ortasında görür.

فَاطَّلَعَ فَرَأَهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ

Cehennemin Ortasında Ve onu gördü Derken haberdar oldu

(Derken kendisi bakar, onu o arkadaşını cehennemin ortasında görür) Cennette arkadaşlarına hitapta bulunan zat, cennetteki bazı pencerelerden bakar o dünyadaki arkadaşından haberdar oldu ve onun cehennemin ortasında Ateşler içinde çırpınıp durduğunu müşahade eder. Cennet ehli, Allah'ın bir ihsanı olarak böyle bir görme kabiliyetine sahip bulunacaklardır, yüce makamlardan cehennemleri seyredeceklerdir

قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَ لَتُرْدِيْنَ

56.Der ki: Vallahi sen az kaldı elbette beni helak edecek idin.

قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَ لَتُرْدِيْنَ

Gerçekten beni helak edecektin Az kalsın Allah'a yemin olsun ki Dedi ki

(Der ki: Vallahi sen az kaldı elbette beni helak edecek idin) O bakan zat, o cehennemdeki arkadaşını kınamak için yemin ederek Der ki, Cenabı Hakka and olsun ki sen az kaldı elbette beni helak edecek idin. Eğer ben senin aldatmana kapılarak bu ahiret hayatını inkâr etmiş olsa idim şimdi ben de senin gibi cehenneme atılmış, ebedî helake uğramış olacaktım. İşte insanları doğru yoldan ayırmak isteyen o gibi şeytan tabiatlı zındıklara uyanların akıbetleri böyle bir helakten başka bir şey değildir.

وَلَوْ لَا نِعْمَةُ رَبِّيْ لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ

57.Ve eğer Rabbimin nimeti olmasa idi, elbette ki, ben de bu cehenneme getirilenlerden olacak idim.

وَلَوْ لَا نِعْمَةُ رَبِّيْ

Rabbimin Ni'meti Eğer olmasaydı Ve

(Ve eğer Rabbimin ni'meti olmasa idi) O zat, imanını muhafazaya muvaffak olmuş olduğundan dolayı fevkalâde sevinç içinde kalmış olarak diyecektir ki: ve eğer Rabbimin nimeti ihsanı ve beni ilâhi dinine kavuşturması, beni öyle şeytani vesveselerden koruması olmasa idi,

لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ

Hazır bulundurulmuşlardan Elbette olmuştum

(elbette ki, hazır bulundurulmuşlardan olmuştum) Elbette ki, ben de ey cehenneme atılmış arkadaş! Şimdi bu cehennemde seninle beraber hazır bulunmuşlardan olacak idim Allah'a hamd olsun, senin batıl sözlerine kıymet vermedim, dinimi muhafazaya muvaffak oldum, böyle bir müthiş akıbetten emin bulundum. Bu zat ile o cehennemdeki şahsın kimler olduğu bizce belli değildir. Bizim için faide, onların şahıslarını bilmekte değil, kıssalarını bilmektir. Mamafih deniliyor ki: Onlar iki arkadaş veya iki ortak imişler. Aralarındaki müşterek sekiz bin lirayı taksim etmişler, o zat kendisine düşmüş olan dört bin lirayı hak yolunda tasaddukta bulunmuş, diğer şahıs da kendi hissesini dünyevi işlere sarf etmiş, ahiret hayatını inkâr etmiş idi.

أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِيْنَ

58.Ö cennetteki zat diyecektir ki değil mi biz artık ölümler olmayacağız?

أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِيْنَ

Ölenler Biz Değil mi olmayacağız

(değil mi biz artık ölümler olmayacağız) O zat, o cehennemdeki şahsa karşı olan hitabına nihayet verince cennet ehlinde olan arkadaşlarına sözü yönelterek diyecektir ki, Değil mi, biz artık ölümler olmayacağız? Biz bu cennette ebedî kalacak, bir daha hayattan mahrum bulunmayacağız. Bu ne büyük bir ilâhi ihsan

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِيْنَ

59.İlk ölümümüz müstesna ve biz azap görücüler de olmayacağız değil mi?

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِيْنَ

Azap edilenler Biz olmayacağız (değil mi) Ve İlk Ölümümüz Ancak

(İlk ölümümüz müstesna ve biz azap görücüler de olmayacağız değil mi?) Dünyada iken öldük, kabirde de geçici bir hayat bularak sorgulamadan sonra yine hayattan mahrum kaldık. Fakat şimdi bu ahiret hayatında ebedî hayata kavuştuk, artık bir daha ölmemiz düşünülmüş değil, bu bizim için bir büyük nimet ve biz azap görücüler de olmayacağız değil mi? Bu da muhakkak artık ne ebedî bir ilâhi lütufl

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

60.Şüphe yok ki, bu, elbette en büyük bir kurtuluştur.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş Elbette odur Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, elbette en büyük bir kurtuluştur) Cennet ehlinin nail olacakları bu ebedî hayat, bu azaptan tamamen uzak bulunmuş elbette en büyük bir kurtuluş ve saadettir.

لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ

61.İşte çalışanlar, bunun misli için çalışıversinler.

لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ

Çalışanlar O halde çalışsın Bunun Gibisi için

(İşte çalışanlar, bunun misli için çalışıversinler) işte çalışanlar dünyada iken iş yapan ve gayrette bulunanlar böylesi bir kurtuluş için çalışıversinler. Böyle cennet ehline mahsus kurtuluş ve saadet için, böyle ebedî saadete nailiyet için ibadet ve ita-
atte bulunsunlar, asıl hayatın gayesi budur. Yoksa çabucak geçen, bir kısım elem ve kederlerin bulunduğu dünyevî zevkler uğrunda kıymetli hayatı feda etmek uygun değildir. Bu yüce nasihat ya o cennet ehlinin bir beyanından ibarettir yahut Allah tarafından söylenen müstakil bir sözdür.

أَذَلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ

62.Nasıl bu mu bir ziyafet nimeti olarak hayırlı, yoksa zakkum ağacı mı?

Bu mübarek ayetler de, cehennem ehlinin yiyecekleri, içecekleri ve içinde bulunacakları şeyler itibariyle ne müthiş bir cezaya maruz kalacaklarını ihtar ediyor. Onların dinsiz atalarını nasıl cahilce bir şekilde taklit ederek onların izlerinde koşup durmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

أَذَلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا

Ağırlama olarak Hayırlıdır Bu mu?

(Nasıl bu mu bir ziyafet nimeti olarak hayırlı) Nüzul; Misafirler vesaire için hazırlanmış olan yiyecek ve içecek şey demektir. Evet, bu Cennet ehli için kavuşacakları bildirilen bu rızık mı bir konuk etme bir ağırlama bir ziyafet nimeti olarak hayırlı bulunmaktadır

أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ

Zakkum Ağacı mı Yoksa

(yoksa zakkum ağacı mı?) Yoksa cehennem ehli için hazırlanmış olan zakkum ağacı mı daha hayırlıdır? Bunların arasındaki fark malûm değil mi? Artık ne için öyle helak edici olan bir ağacın meyvelerine kavuşmak isteniliyor? Bu ilâhi beyan kâfirlere karşı bir nevi eğlenme ve alay kabilindendir. Bu, Kuranı Kerim'de çokça zikredilen bir beyan üslubudur, insanları uyandırmaya bir vesiledir.

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ

63.Şüphe yok ki, biz onu o ağacı zalimler için bir fitne kıldık.

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ

Zalimler için Bir fitne Onu kıldık Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onu) Cenabı Hak, o ağacı şöyle vasıf ediyor. Şüphe yok ki, biz onu 0 zakkum ağacını Zalimler için kâfir kimselere mahsus bir fitne bir nevi azap kıldık o kâfirler, cehennemde o ağacın pek acı, pek yürek yakıcı meyvelerinden yiyerek fazlaca azap göreceklerdir. 0 ağaç, bir nevi'de imtihan vesilesidir. Dünyada bulunan bazı inkârcılar "cehennem gibi ateşli bir mahalde bir ağaç nasıl bulunup meyve vere-

bilir" diye buna dair de olan ilâhi haberi inkâra, bununla alay etmeye cüret gösterirler, bu pek cahilce iddiaları yüzünden de cehennem azabına hak kazanmış bulunurlar. Bazı hayvanların su içinde yaşayıp durdukları mümkün iken böyle hayvanları yaratmaya kadir olan bir Yüce Yaratıcı, ateşler içinde bir ağacı da yaşatamaz mı? Bunu inkâr, büyük bir imtihan neticesi demektir ki: Sahibinin ebedî felâketine sebep olur.

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

64.Muhakkak o bir ağaçtır ki, cehennemin çukurunda meydana çıkar.

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

Cehennemin Dibinde Çıkar Bir ağaçtır ki Şüphesiz o

(Muhakkak o bir ağaçtır ki, cehennemin çukurunda meydana çıkar) Muhakkak o zakkum ağacı öyle bir ağaçtır ki yenilmesi o cehennem ashabına öyle azap verecek ki işte o ağaç Cehennemin dibinde çukurunda biter, meydana çıkar onun dalları cehennemin katlarına yükselir, her tarafında yüz gösterir. Bütün cehennem ehli, onun meyvelerinden yemek mecburiyetinde kalırlar.

طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ

65.Onun meyvesi sanki şeytanların başlarıdır.

طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ

Şeytanların Başlarıdır Sanki o Onun meyvesi

(Onun meyvesi sanki şeytanların başlarıdır) Tal Meyve demektir ve çiçek kılıfı manasınadır ki, çiçek onun içinde bulunur. İşte O zakkum ağacının meyvesi, tomurcukları sanki şeytanların başlarıdır. Onlar o kadar çirkin, o derece korkunç ve pek kötüdür. Bu, bir nevi benzetmedir. En çirkin olan şeyler, şeytanların yüzlerine benzetilir, şunun yüzü sanki şeytan yüzüdür, denilir. Nitekim bilakis güzel bir yüz, bir suret de meleklerle benzetilir, bu melekler kadar güzel denilir.

Bununla beraber deniliyor ki: Yemen'de "Esten" veya "Sevm" denilen bir ağaç var imiş ki, pek ziyade çirkin bir şekilde bulunmuş, adı "Rüu'susşeyatin" imiş. Bundan dolayı cehennem ehlinin o yiyecek oldukları zakkum ağacının meyvesi veya onların yüzleri misal yoluyla bu çirkin manzaralı ağaca benzetilmiştir.

فَإِنَّهُمْ لَا كِلُونَ مِنْهَا فَمَالِؤُنْ مِنْهَا الْبُطُونُ

66.Artık şüphe yok ki, onlar, ondan elbette yerler ve ondan karınlarını doldururlar.

فَإِنَّهُمْ لَا كِلُونَ مِنْهَا

Ondan Elbette yiyenlerdir Artık şüphesiz o

(Artık şüphe yok ki, onlar, ondan elbette yerler) O cehenneme atılacak olan kâfirler O zakkum ağacından veya onun meyvesinden elbette yerler açlık sebebiyle ondan bir faide bekleyerek öyle zehirli bir şeyden yemek mecburiyetini hissedeceklerdir,

فَمَالِؤُنْ مِنْهَا الْبُطُونُ

Karınlarını Ondan Dolduranlardır

(ve ondan karınlarını doldururlar) Fazla bir açlık veya başka bir zorlama ve tazyik, kendilerini öyle pek zararlı bir harekete sevk etmiş olacaktır. İşte onların yiyecekleri böyle pek çirkin, pek zararlı bulunacaktır.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ

67.Sonra muhakkak ki, onlar için onun üzerine elbette pek kaynamış bir su da vardır.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ

Kaynar sudan Elbet bir içecek Onun üzerine Onlar için var Şüphesiz Sonra

(Sonra muhakkak ki, onlar için onun üzerine elbette pek kaynamış bir su da vardır) Sonra O kâfirlerin cehennemde içecekleri suya gelince muhakkak ki, o inkâr-

cılar için o zakkum ağacının meyvelerinden yiyip karınlarını zehirlemeleri neticesinde meydana gelen pek şiddetli bir harareti gidermek için elbette pek kaynamış bir su da vardır. Onu da içmek mecburiyetinde kalacaklardır. Bunun tesiriyle de yüzlerinin derileri soyulacak, bağırsakları parçalanacaktır.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ

68.Şüphe yok ki, nihayet onların dönüp gidecekleri yer cehennemdir.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ

Elbette cehennemedir Dönüşleri Şüphesiz Sonra

(Sonra şüphe yok ki dönecekleri yer) Evet, onlar, böyle pek zararlı, sıcak şeyleri yemekle, içmekle kalmayacaklardır, şüphe yok ki, sonra nihayet onların dönüp gidecekleri yer, elbette cehennemdir orada ebediyen kalacaklar, yanıp yakılacaklardır.

إِنَّهُمْ أَفْوَا أَبَاءَهُمْ ضَالِّينَ

69.Muhakkak ki, onlar atalarını sapık kimseler buldular.

إِنَّهُمْ أَفْوَا أَبَاءَهُمْ ضَالِّينَ

Sapkın kimseler Atalarını Buldular Şüphesiz onlar

(Muhakkak ki, onlar atalarını sapık kimseler buldular) Öyle pek müthiş ve daimi bir azabı hak etmişlerdir. Zira Muhakkak ki, onlar, atalarını sapkın kimseler buldular. Onların babaları, dedeleri Allah'ın dininden mahrum, kâfirce bir halde yaşamış kimseler idi, kendileri de körü körüne onlara tabi oldular, onları kendilerine bir rehber edindiler. Onlar öyle cahilce bir taklitte bulunmalı mı idiler? Hâlbuki onlar, dünyaya ait, adi bir menfaate dair, hususlarda çok kere büyüklerine muhalefet ederek kendi küçük, geçici faidelerini temin etmek isterler. Büyüklerinin kanaatlerine kıymet vermeyip kendilerini daha yüksek düşünceli sanırlar, o halde din hususunda hemen bir delile, bir bilgiye dayanmaksızın körü körüne atalarına tâbi olmaları uygun olabilir mi? Bundan dolayı mazeretli sayılabilirler mi?

فَهُمْ عَلَىٰ أَثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

70.İmdi onlar, atalarının izleri üzerine koşturuluyorlar.

فَهُمْ عَلَىٰ أَثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

Koşturuyorlar Onların izleri üzerinde Fakat onlar

(İmdi onlar, atalarının izleri üzerine koşturuluyorlar) Evet, Hâlbuki o inkârcılar asıl araştırmaya bağlı ve hakiki istikbali temine sebep olan bir meselede öyle bir varlık göstermiş olamıyorlar, bir esasa, makul bir kanaate dayanmaksızın atalarını taklide devam ediyorlar. İmdi onlar öyle kâfir atalarını taklide çalışanlar atalarının izleri üzerine koşturuluyorlar kendileri pek yanlış, müthiş felâketlere sebep olacak bir yola sevk ediliyorlar da onun hiç farkında bulunamıyorlar. Onlar kendi akıllarını, asıl yaratılışlarını güzelce muhafaza ederek takip ettikleri yolun doğru mu, eğri mi olduğunu anlamaya çalışmalı değil mi idiler? Bilahare insanlık muhitine Allah'ın dinî yayılmış o hususa dair milyonlarca eser meydana gelmiş, bütün bunlar medeniyet âlemine yayılmıştır. Bunların nazarı dikkate alınmaları icap etmez mi? Dünyevi bir gaye uğrunda seyahatlerde bulunuyorlar, bir nice eserleri tetkike çalışıyorlar. O halde ebedî hayatlarını temin edecek bir gaye için daha ziyade öyle medeniyet âleminde yaşayanlar, kendi cehaletlerini nasıl mazeret makamında ileri sürebilirler? Bundan dolayı o gibi kimseler, elbette ki, Allah'ın dininden mahrum olarak ölüp gidince kendilerini ahiret azabından asla kurtaramayacaklardır.

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ

71.And olsun ki, onlardan önce evvelkilerin çoğu da sapıtmış idi.

Bu mübarek ayetler de asrısaadetteki kâfirlerden evvel de bir takım kavimlerin sapıklık içinde kalmış, kendilerine gönderilmiş Peygamberlerin korkutmalarına iltifat etme-

yerek helake uğramış olduklarını bildiriyor. Hz. Nuh'un kıssasına işaret ederek ona tabi olanların kurtuluşa erdiklerini, inkârcıların da mahvolup gittiklerini ihtar buyuruyor. Güzel iman sahiplerinin ise Allah'ın koruması altında olduklarını ve mükâfatlara nail bulunacaklarını müjdelemekle Resuli Ekrem Efendimiz teselli edilmiş bulunmaktadır.

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Çoğu Onlardan önce Dalalete düştü And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, onlardan önce evvelkilerin çoğu da sapıtmış idi) Ey Peygamberlerin sonuncusu! And olsun ki, onlardan O senin kavmin olan Kureyş kabilesinden önce, evvelkilerin eski kavimlerin çoğu da sapıtmış idi. İbrahim, Hud, Salih Aleyhisselam gibi Peygamberlerin kavimleri de sapıklık içinde kalmış, o Peygamberlere itaatte bulunmamışlardı.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ

72.Yemin olsun ki, onların içinde uyarıcılar göndermiş idik.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ

Korkutucular Onların içinde Göndermiştik And olsun gerçekten Ve

(Yemin olsun ki, onların içinde uyarıcılar göndermiş idik) Yemin olsun ki, O eski kavimlerin arasında kendilerini Allah'ın azabı ile uyarıcılar göndermiş idik. Onlar ise o kendilerini irşada çalışan Peygamberlerine itaatte bulunmamışlardı. Yine onlara muhalefete devam edip durmuşlardı. Bu hal, yalnız Ey Son Peygamber! Senin zamanına mahsus değil, sen fazla müteessir olma.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

73.Artık bak, o uyarılmış olanların akıbetleri nasıl oluverdi.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

Korkutulanların Akıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(Artık bak, o uyarılmış olanların akıbetleri nasıl oluverdi) Artık bak, o uyarılmış olanların O Peygamberlerini inkâr eden dinsizlerin akıbetleri nasıl oluverdi onlar, ne müthiş felâketlere uğradılar, onların o müthiş tarihi hâllerini şimdiki inkârcılar bir nazarı dikkate almalı değil midirler?

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

74.Allah'ın ihlâslı kulları müstesna.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

İhlâsa erdirilen Allah'ın Kulları Ancak

(Allah'ın ihlâslı kulları müstesna) Evet, Allah'ın ihlâslı olan Tam bir samimiyetle Allah'ın birliğini kabul, Peygamberlerini tasdik etmiş bulunan kulları müstesna. Onlar kurtuluşa ermiş, uhrevî mükâfatlara aday bulunmuşlardır. İşte bütün insanlar, böyle bir selâmet ve saadete kavuşmak için Allah'ın dinine sarılmalı değil midirler?

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ

75.And olsun Nuh bize nida etmişti. Artık biz de duayı ne güzel kabul ederiz.

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ

Nuh Bize seslendi And olsun gerçekten Ve

(And olsun Nuh bize nida etmişti) İşte o kavimlerinin korkutmakla emir olunan muhterem Peygamberlere dair bir misal: And olsun, Nuh nida etmişti Kavminin kendisine karşı olan düşmanlıklarından; suikastlarından kurtulması için Allah'ın himayesine sığınmıştı,

فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ

İcabet edenleriz İşte elbette ne güzel

(artık biz de duayı ne güzel kabul ederiz) Evet, O'nun duasını kabul ettik, onu düşmanlarının hücumundan, suikastından kurtardık.

وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

76.Ve onu ve ailesini o pek büyük felâketten kurtardık.

وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

Büyük Sıkıntıdan Ehlini Ve Onu kurtardık Ve

(Ve onu ve ailesini o pek büyük felâketten kurtardık) Evet. O Yüce Peygamber'in duasını kabul ettik. Ve onu ve ailesini o pek büyük felâketten kurtardık. Onları tufan hadisesinden muhafaza ettik, kendilerini selâmet alanına kavuşturduk, kavminin eziyetlerinden vesair eden koruduk.

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ

77.Ve onun zürriyetini, evet onları kalıcı kıldık.

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ

Kalıcı kimseler Onları Neslini Kıldık Ve

(Ve onun zürriyetini, evet onları kalıcı kıldık) Nuh Aleyhisselam'ın kendisine iman edip gemisine sığınmış bulunan Sam, Ham ve Yafes adındaki oğullarını ve onların evlât ve torunlarını yaşattık onları kalıcı kıldık Suda boğulma felâketinden kurtarıp kıyamete kadar nesillerinin devamını takdir buyurmuş olduk. Tarihçiler arasında meşhur olduğuna göre sam, Arapların, Fars'ların ve Rum'ların babasıdır. Ham, Sudan kavminin babasıdır, Yafes'te Türklerin babasıdır.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

78.Ve onun üzerine sonra gelenler arasında iyi bir nam bıraktık.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

Sonrakiler içinde Ona Bıraktık Ve

(Ve onun üzerine sonra gelenler arasında iyi bir nam bıraktık) Yani: Hz. Nuh Aleyhisselam hakkında sonra gelenler arasında bilahare dünyaya gelmiş Peygamberler vesair ümmetler arasında güzel bir nam bıraktık o mübarek Nuh Aleyhisselam, daima insanlığın güzel methü senasına mazhar bulunmaktadır

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ

79.Selâm Nuh'a, bütün âlemler içinde

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ

Alemler içinde Nuḥ'a Selam

(Selâm Nuh'a, bütün âlemler içinde) Evet, Daima Selâm iki cihanın selâmeti, ebedî saadet bütün âlemler içinde gerek melekler arasında ve gerek insanlar ile cinler arasında Nuh'a o muhterem Peygambere olsun, o seçkin Peygamber devamlı olarak selâm ile hatırlansın.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

80.İşte şüphe yok ki, biz iyileri böylece mükâfata nail kılabiliriz.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükafatlandırırız Böyle Şüphesiz biz

(İşte şüphe yok ki, biz iyileri böylece mükâfata nail kılabiliriz) Cenabı Hak buyuruyor ki: Şüphe yok ki, Ben Yüce Yaratıcı iyi olanları öyle Nuh Aleyhisselam gibi tam bir iyilikle vasıflanmış Allah'ın dinini yaymaya hizmet eden kulluk vazifelerini hakkıyla

yerine getirmeye devam eden seçkin kulları böylece mükâfata nail kılarız. Onları bir nice felaketlerden kurtarır, selâmete erdirir, insanlar arasında iyilikle hatırlanmaya ve güzelce anılmaya nail kılarız.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

81.Muhakkak ki, o, bizim müminler olan kullarımızdan idi.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler olan Kullarımızdandır Şüphesiz o

(Muhakkak ki, o, bizim müminler olan kullarımızdan idi) Muhakkak ki o, Nuh Aleyhissalam bizim müminler olan kullarımızdan idi öyle güzel bir vasfa sahip, hak yolunda pek fazla fedakâr bir Yüce Peygamber idi. Onun içindir ki, öyle bir ilâhi himayeye kavuşmuş ebedî bir selâmete, güzelce anılmaya muvaffak bulunmuştur. İşte bu, imanın, samimiyetin ve hak yolunda fedakârlığın bir Mükâfatı.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ

82.Sonra ötekilerini suda boğduk.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ

Diğerlerini Suda boğduk Sonra

(Sonra ötekilerini suda boğduk) Sonra ötekilerini Nuh Aleyhissalam'ın kavminden olup kendisine muhalefette bulunan, Allah'ın dinini kabulden kaçınan kâfirleri de boğduk tufanın dalgaları arasında mahvolup gittiler, kendi kötü hareketlerinin cezasına kavuşmuş oldular.

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ

83.Ve şüphe yok ki, İbrahim de onun izinden gidenlerdendir.

Bu mübarek ayetler de İbrahim Aleyhissalam'ın kıssasını bildiriyor. Babası ve kavmini ne suretle ilâhi dine davet etmiş ve yıldızlara bakarak hasta bulunduğunu söylemiş olduğunu hikâye buyuruyor.

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ

Elbette İbrahim Onun yolunda olanlardandır Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, İbrahim de onun izinden gidenlerdendir) Şia; Bir zatın dinî, yolu üzerine yürüyen kimse demektir ki İbrahim Aleyhissalam kavminin kendisinden ayrılmaları üzerine putlarına gidip onları nasıl parçalamış bulunduğunu, bundan haberdar olan kavminin de koşarak yanına gelmiş olduklarını şöylece beyan buyurmaktadır. Şüphe yok ki, İbrahim Aleyhissalam da Nuh Aleyhissalam'ın izinden gidenlerdendir. Yani: Hz. İbrahim de Allah'ın birliğini, vesair itikadi esaslar hususunda aynı yolu takip etmekte idi. Belki bütün şer'i hükümler itibarıyla aralarında bir ittifak mevcut idi. Deniliyor ki: Hz. İbrahim ile Hz. Nuh arasında iki bin altı yüz kırk sene vardır. Bu müddet esnasında yalnız Hz. Hud ile Hz. Salih Peygamber bulunmuştur. Aleyhimüsselâm

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

84.Çünkü o, Rabbine tertemiz bir yürekle geldi.

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

Selim Bir kalp ile Rabbine Geldi O vakit ki

(o vakit, Rabbine tertemiz bir yürekle geldi) Çünkü Hz. İbrahim dahi Hz. Nuh gibi Rabbine tertemiz bir yürekle geldi temiz bir ruha, samimi bir kalbe sahip idi. Bütün kusurlardan uzak ve bütün varlığı ile yüce mabuduna yönelmiş bulunuyordu.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ

85.0 vakit babasına ve kavmine dedi ki: Siz nelere ibadet eder siziz?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ

İbadet ediyorsunuz Neye Kavmine Ve Babasına Demişti O zaman

(0 vakit babasına ve kavmine dedi ki Siz nelere ibadet eder siziz?) İbrahim Aleyhisselam Onların putlara tapmalarını azarlamak kınamak ve akli başında olan bir kimsenin öyle putlara tapınmayacağına işaret için temiz bir kalp ile babasına ve kavmine gelip sual eyledi ki Siz nelere ibadet edersiniz?

أَفْئِفْكَ إِلَهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ

86.Bir iftira olarak mı Allah'tan başka ilâhlar diliyorsunuz?

أَفْئِفْكَ إِلَهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ

İstiyorsunuz Allah'tan başka ilâhlar İftira etmek için mi?

(Bir iftira olarak mı Allah'tan başka ilâhlar diliyorsunuz?) Yani Siz iftira etmek için mi akli ve nakli bir delile dayanmaksızın siz sadece yalan yere mi Allah'tan başka ilâhlar diliyorsunuz? Bu nasıl düşünülebilir? Öyle aciz, mahlûk şeylere ne için ibadet edip duruyorsunuz? Bu ne kadar batıl bir kanaat!

فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

87.İmdi âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz neden ibarettir?

فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi hakkındaki Zannınız Peki nedir

(İmdi âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz neden ibarettir?) İmdi Söyleyiniz bakalım, âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz neden ibarettir. Bütün âlemlerin Rabbi olan bir Yüce Yaratıcıya ibadeti tahsis etmeyip de O'na o taptıklarınız adi mahlûkları ortak koşmanıza sebep nedir? Öyle aciz, fani olan şeylerden ne beklersiniz? Yoksa siz Yüce yaratıcıyı da bunlar gibi aciz bir mahlûk mu zannediverdiniz? Nedir sizdeki bu kadar cahilce hareket.

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ

88.Derken yıldızlara bir bakışta baktı.

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ

Yıldızlara Bir bakış Derken baktı

(Derken yıldızlara bir bakışta baktı) Derken İbrahim Aleyhisselam babasına ve kavmine böyle bir hitapta bulunurken mübarek başını kaldırıp yıldızlara bir bakışla baktı rivayete göre kendisinde belirli saatlerde sıtma hastalığı ortaya çıkıyormuş. O saatin gelip gelmediğini anlamak için yıldızlara bakmıştır. Diğer bir yoruma göre de, yıldızlara bakmak uzunca bir tefekküre dalmaktan kinayedir. Arap'lar, uzun uzadıya düşünceye dalan bir zat hakkında yıldızlara bakıyor derlermiş. Bir de, deniliyor ki: "yıldızlardan maksat" dağınık lâkırdılar demektir. Hz. İbrahim de onların öyle dağınık sözlerini dinlemiş olduğu için bu tabir kullanılmıştır. En doğrusunu Mevla bilir

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ

89.Sonra dedi ki: Şüphe yok, ben hastayım.

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ

Hastayım Şüphesiz ben Ve dedi

(Sonra dedi ki: Şüphe yok, ben hastayım) Hz. İbrahim, o bakışından Sonra muhataplarına hitaben dedi ki: şüphe yok ben hastayım Yani: Bende bedeni bir arıza var, onun meydana geleceği saat yaklaştı, artık ben sizin ile beraber bulunamayacağım. &-Rivayete göre kavminin bir bayram vakti imiş. Hz. İbrahim, bu hastalığını sebep göstererek onların o bayramlarına iştirak edemeyeceğine işaret buyurmuştur. Bu hastalığından maksat öyle babasının, kavminin putlara taptıklarından ve kendisine karşı hasma'ne bir vaziyet almış olduklarından dolayı kalben pek üzüntülü, pek ke-

derli ve manevi bir hastalığa sıkıntıya düşmüş olduğuna işaret de olabilir. Çünkü bütün insanlık hakkında fevkalâde merhamet ve şefkat besleyen bir Yüce Peygamber, elbette ki, onların öyle müşrikçe hâllerinden dolayı kalbi yaralı bulunurdu. Bundan dolayı İbrahim Aleyhisselam'ın bu beyanında bir yalan söylemek ihtimali yoktur.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

90.Hemen ondan arkalarını çevirmişler olarak uzaklaştılar.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

Arkalarını dönerek Ondan Hemen yüz çevirdiler

(Hemen ondan arkalarını çevirmişler olarak uzaklaştılar) İbrahim Aleyhisselam'ın bu beyanatı üzerine o muhatapları Hemen Hz. İbrahim'in yanından ona karşı arkalarını çevirmişler olarak ondan uzaklaştılar ya kendi bayram yerlerine koşup gittiler ve yahut Hz. İbrahim'in hastalığı kendilerine geçmesin diye böyle bir kaçırmaya lüzum gördüler.

فَرَاغَ إِلَى إِلَهِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

91.Artık onların putlarına gitti de alay ederek dedi ki: Yemek yemez misiniz?

فَرَاغَ إِلَى إِلَهِهِمْ

Onların ilahlarına Derken gizlice vardı

(Artık onların putlarına gitti) İbrahim Aleyhisselam yalnız kalınca onların putlarına gizlice gitti o putlara hitaben alay yoluyla ve onların ne kadar aciz şeyler olduğunu teşhir için

فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

Yemek yemez misiniz? Ve dedi

(dedi ki: Yemek yemez misiniz?) Siz, Ey Putlar! Yemek yemez misiniz? Nedir sizin öyle cansız vaziyetiniz? O kavim bayram günlerinde bazı yiyecekleri getirir, bu putların yanında bırakır, onlardan bir feyiz ve bereket beklerler imiş.

مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ

92.Size ne oluyor ki, konuşamıyorsunuz?

مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ

Konuşmuyorsunuz Size ne oldu

(Size ne oluyor ki, konuşamıyorsunuz) Hz. İbrahim, putların ne kadar hakir şeyler olduğuna işaret için şöyle de buyurdu: Size ne oluyor ki Ey Putlar! Konuşamıyorsunuz? Bana cevap veremiyorsunuz? Ey ahmak kavim! Artık bu aciz, bu cansız şeylere ne için sıklımadan tapınıyorsunuz, bunlardan bir feyiz ve bereket bekliyorsunuz?

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

93.Ve onların üzerine gizlice vararak sağ eliyle bir vuruş vuruverdi.

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

Sağ eliyle Vurmak için Üzerlerine Derken gizlice vardı

(Ve onların üzerine gizlice vararak sağ eliyle bir vuruş vuruverdi) o putları parça parça bir halde bıraktı. Yalnız onların bir büyüğünü bir fayda gereği parçalamadı. Nitekim Enbiya Suresinde beyan buyrulmuştur.

فَاقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ

94.Bunun üzerine koşarak ona yöneldiler.

فَاقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ

Koşuyorlar Ona Bunun üzerine yöneldiler

(Bunun üzerine koşarak ona yöneldiler) Bunun üzerine Bu hâdiseyi müteakip o

kavim, bayram yerlerinden ayrılarak put hanelerine geldiler, onların öyle parçalandıklarını görünce koşar oldukları halde O'na İbrahim Aleyhisselam'a yöneldiler bu putlarını kimin kırmış olduğunu anlamak istediler. O putperest kimselerden biri olanları Hz. İbrahim'in kırmış olduğunu görüp o kavme haber vermiştir.

قَالَ اتَّعَبُودُونَ مَا تَنْحِتُونَ

95.Dedi ki: Kendi yonttuğumuz şeye mi taparsınız?

Bu mübarek ayetler, İbrahim Aleyhisselam'ın putperest kavmini hesaba çekip onları uyanmaya davet buyurmuş olduğunu, o kavmin de o Yüce Peygamber hakkında nasıl bir suikaste bulunmuş olduklarını bildiriyor. Ve Hz. İbrahim'in o kavimden ayrıldığını ve duasının kabul olunarak yumuşak huylu bir oğul ile müjdelenmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ اتَّعَبُودُونَ مَا تَنْحِتُونَ

Yontuyorsunuz O şeylere ki Tapıyor musunuz Dedi

(Dedi ki: Kendi yonttuğunuz şeye mi taparsınız) Yanına koşup gelen kavmini kınamak için Dedi ki: Kendi ellerinizle taşlardan vesair eden yontar put haline getirir olduğunuz şeylere mi taparsınız? Kendi ellerinizin yapmış olduğunuz bir nesneye bir heykeli nasıl mabut edirsiniz? Siz hiç akıllıca düşünmez misiniz?

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

96.Hâlbuki Allah, sizi ve yaptığınız şeyi yaratmıştır.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki Ve Sizi yaratmıştır Allah Ve

(Hâlbuki Allah, sizi ve yaptığınız şeyi yaratmıştır) Sizin de varlığınız o putların asli maddeleri de Allah'ın birer mahlûkudur. İbadete lâıyk olan ise yaratılmış değil, yaratandır. Bundan dolayı sizin o mahlûklara ibadetiniz en büyük bir günahdır, pek açık bir ahmaklık eseridir.

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ

97.Dediler ki: Bunun için bir bina yapınız da bunu bir ateş içinde bırakınız.

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ

Ateşe Ve onu atın Bir bina Onun için Yapın Dediler

(Dediler ki: Bunun için bir bina yapınız da bunu bir ateş içinde bırakınız) İbrahim Aleyhisselam'ın böyle kuvvetli beyanına karşı nefsi müdafaaya güç yetiremeyen müşrik kavmi dediler ki: Hz. İbrahim için bir bina yapınız da Onu ateş içine atın putlarınızı za yaptığı hakaretin cezasına kavuşmuş olsun.

فَارَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ

98.Onun için böyle bir tuzak kurmayı istediler. Artık biz de onları pek sefil kimseler kıldık.

فَارَادُوا بِهِ كَيْدًا

Bir tuzak kurmak Ona Böylece istediler

(Onun için böyle bir tuzak kurmayı istediler) O müşrikler, Hz. İbrahim hakkında böyle bir hile bir fenalık, bir tuzak kurma istediler o mübarek zatı öyle bir ateş içine atıp yakmak kararında bulundular.

فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ

En alçak kimseler Artık onları kıldık

(Artık biz de onları pek sefil kimseler kıldık) Artık biz de Hz. İbrahim'i o ateşten kurtararak, o ateşi bir soğuk ve selâmet haline getirdik, O'nun o müşrik kavmini ise pek sefil kimseler kıldık. Onların hilelerini bertaraf ettik, kendilerini zelil bir vaziyette bıraktık. Bunu da İbrahim Aleyhisselam'ın şanının yüceliğine bir delil teşkil etmiş olduk

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ

99.Ve dedi ki: Şüphe yok ben Rabbime gidiciyim, elbette beni doğru yola iletir.

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ

Bana doğru yolu gösterecektir Rabbime Gidiciyim Şüphesiz ben Dedi Ve

(Ve dedi ki: Şüphe yok ben Rabbime gidiciyim, elbette beni doğru yola iletir)

İbrahim Aleyhisselam dedi ki: Şüphe yok ben bu küfür diyardan ayrılacağım, ibadet ve itaatıma devam edebileceğim bir diyara gideceğim. Umulur ki Rabbim Elbette beni doğru yola iletir Orada dinî vazifelerimi engelsiz yerine getirmeye kadir olurum. Bu gideceği yer ise Şam-ı şeriften, Arz-ı Mukaddes den ibaret bulunmuştu.

Tefsiri merağı'da deniliyor ki: Bu ayette şu gibi bir işaret vardır ki: Bir insan bir yerde dinini Allah'ın rızasına uygun bir şekilde yaşamaya güç yetiremediği takdirde diğer bir yere hicret etmesi icap eder.

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

100.Yarabbi. Bana salihlerden bir çocuk ihsan buyur.

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerden Bana İhsan eyle Rabbim

(Yarabbi Bana Salihlerden bir çocuk ihsan buyur) İbrahim Aleyhisselam, temennilerine ilâveten şöyle de bir niyazda bulundu. Ey Rabbim. Bana salihlerden bir çocuk ihsan buyur. Bana gurbette arkadaş olsun, bana peygamberlik vazifemi yapma hususunda yardımcı bulunsun.

فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

101.Biz de onu pek yumuşak tabiatlı bir oğul ile müjdeledik.

فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

Yumuşak tabiatlı Bir oğul ile Bunun üzerine onu müjdeledik

(Biz de onu pek yumuşak tabiatlı bir oğul ile müjdeledik) Cenabı Hak da onun bu duasını kabul buyurmuş olduğunu şöylece beyan buyurular. Biz de İbrahim Aleyhisselam'ı pek yumuşak huylu ve uslu halim tabiatlı bir oğul ile müjdeledik ki o da İsmail Aleyhisselam adındaki pek itaatkâr ilk oğlundan ibaret bulunmuştur.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعَىٰ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ

قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

102.Vakte ki onunla beraber yürümek çağına yetişti, dedi ki: Oğulcağızım! Ben, şüphe yok rüyada görüyorum ki, muhakkak seni boğazlıyorum. Artık bak, sen ne görürsün, dedi ki: Ey babacığım! Emir olunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabır edenlerden bulacaksın. Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim'e ihsan buyrulan oğlu Hz. İsmail'in Allah'ın emrine ne kadar razı ve muhterem pederine ne derece itaatkâr olduğunu bildiriyor. Allah Teâlâ'nın da o muhterem oğul'a bedel bir kurban kesilmesi lütfünde bulunup İbrahim Aleyhisselam'ı selâma, mükâfata kavuşturduğunu haber veriyor ve Hz. İbrahim'in İshak adında diğer bir Peygamber oğul ile müjdelenmiş olduğunu ve onların zürriyetlerinden iyi kimseler bulunacağı gibi kendi nefislerine zulmedenlerin de bulunacağını beyan buyurmaktadır.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعَىٰ

Yürüme çağına Onunla beraber Erişti Ve ne zaman ki

(Vakte ki onunla beraber yürümek çağına yetişti) Allah Teâlâ'nın ihsanı olan Hz. İsmail Vaktaki büyüüp muhterem babası Hz. İbrahim ile beraber yürümek çağına muhterem babasına hizmette, arkadaşlıkta bulunur bir yaşa kavuştu. İbrahim Aleyhisselam ona şefkatli bir şekilde hitap ederek

قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ

Seni boğazlıyorum Şüphesiz ben Uykuda Görüyorum Şüphesiz ben Oğulcuğum Ey Dedi

(Oğulcağızım! Ben, şüphe yok rüyada görüyorum ki, muhakkak seni boğazlıyorum) İşte ey oğulcuğum doğrusu ben uykuda rüyam da görüyorum ki gerçekten ben seni Allah yolunda kurban ediyorum,

فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى

Görürsün Ne Artık bak

(artık bak sen ne görürsün?) Bu hususa dair senin reyin, fikrin kanaatin neden ibarettir? Hz. İbrahim'in o muhterem oğlu da

قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ

Sana emrediliyor O şeyi ki Yap Babacığım Ey Dedi

(Dedi ki: Ey Babacığım Emir olunduğun şeyi yap) Beni hak yolunda boğazla, kurban et

سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

Sabredenlerden Allah Dilerse Eğer Beni bulacaksın

(inşallah beni sabır edenlerden bulacaksın) Ben itaatten ayrılmam, mukadderata razı olurum. Bu söz, o muhterem çocuğun ne yüce bir yaratılışta bulunduğunu göstermektedir.

&-Rivayet olunuyor ki: İbrahim Aleyhisselam'a bir gece rüyasında bir zat demiş ki: Allah Teâlâ emrediyor ki, oğlunu boğazlayasın. Hz. İbrahim uyanmış, bu rüyanın rahmani bir rüya olup olmamasında tereddüt etmiş, o güne bundan dolayı "terviye" günü denilmiş. İkinci gece yine böylece bir rüya görüyor, bunun rahmani olduğunu anladığı için bu ikinci güne de "arefe" günü denilmiş. Üçüncü gece de böyle bir rüya gördüğü için artık oğlunu boğazlamaya karar vermiştir, bunun için de bu üçüncü güne "Yevmün'nahr" denilmiştir.

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ

103.Vakte ki, ikisi de boyun eğdiler ve onu alnının bir yanı üzerine yatırdı.

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ

Alnı üzerine Onu yere yatırdı Ve ikisi teslim oldu Ve ne zaman ki

(Vakte ki, ikisi de boyun eğdiler ve onu alnının bir yanı üzerine yatırdı) Vaktaki, Hz. İbrahim'de oğlu da boyun eğdiler Allah Teâlâ'nın emrine itaat edip teslimiyet gösterdiler. Ve İbrahim Aleyhisselam oğlunu alnının bir yanı üzerine yatırdı onu boğazlamak için öyle bir vaziyette bulundurdu. Bu hâdisi Mekke-i Mükerrreme'deki "Mina" mevkiindeki "Sahre" denilen mahal yanında veya Mina mescidi yakınında veya orada bugün kurbanlar kesilen bir yerde vuku bulmuştu.

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ

104.Ve O'na: Ya İbrahim! Diye nida ettik ki:

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ

İbrahim Ey Diye Ona nida ettik Ve

(Ve O'na: Ya İbrahim Diye nida ettik ki) Kısacası: Allah'ın emrine tam bir itaati gösteren bu mühim olay böylece vuku buldu. Cenabı Hak, buyuruyor ki: O zaman Hz. İbrahim'e Ya İbrahim! Diye nida ettik ki, O'nun Allah'ın rızasına kavuşmasını müjdeleyerek buyurduk ki:

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

105.Sen muhakkak rüyayı tasdik ettin. Biz iyileri böylece mükâfatlandırırız.

قَدْ صَدَّقَتِ الرُّؤْيَا

Rüyaya Sadakat gösterdin Muhakkak

(Sen muhakkak rüyayı tasdik ettin) O'nun rahmanı bir rüya olduğunu anlayarak emir olunduğun vazifeyi yapmaya karar verdin, sabrın, Allah'ın emrine itaatin ortaya çıkmış oldu.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız Böyle Şüphesiz biz

(Biz iyileri böylece mükâfatlandırırız) Artık Hak Teâlâ lütfetmiş, o oğlun yerine bir kurban hayvanının kesilmesini emir eylemiş, Hz. İbrahim'i, öyle bir fedakârlıktan kurtarmıştır. İşte bunu beyan için Allah Teâlâ buyuruyor ki

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

106.Şüphe yok ki, bu, elbette apaçık bir imtihandır.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

Apaçık İmtihandır Elbette o Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, elbette apaçık bir imtihandır) Evet. Öyle bir oğul un kurban kesilmesi, bu husustaki ilâhî emir elbette apaçık bir imtihandır. Böyle ağırca bir teklif vukuu, bir denemedir. Buna riayet edip etmeyen kullar belirlenmiş bulunurlar. Böyle bir emre itaatkâr olanlar, mükâfatlara nail olacaklardır.

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

107.Ve O'na bir büyük kurbanlık bedel verdik.

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir kurbanlık ile Ona fideye verdik Ve

(Ve O'na bir büyük kurbanlık bedel verdik) Ve O'na O boğazlanması emir edilmiş olan oğul için bir büyük temiz, kadri yüce kurbanlık bedel verdik o oğul'un boğazlanması kaldırıldı, O'nun yerine öyle bir hayvanın kurban olarak kesilmesi emir edilmiş oldu. **Deniliyor ki:** Bu kurban kesilecek hayvan, vaktiyle Habil'in kesmiş olduğu kurban idi ki, cennette otlatılmakta bulunmuş idi. Doğrusunu Allah bilir.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

108.Ve sonrakilerin arasında O'na karşı iyi bir nam bıraktık.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

Sonrakiler için Ona Bıraktık Ve

(Ve sonrakilerin arasında O'na karşı iyi bir nam bıraktık) Allah Teâlâ Hazretleri şöyle de buyuruyor ki: sonrakilerin arasında Dünyaya bilahare gelecek insanlar ve muhtelif milletler arasında Hz. İbrahim hakkında bir güzel övgü bıraktık her millet, onu sever, onun güzel vasıflarını hürmetle anar. Bu da onun hak yolundaki fedakârlığının bir nevi mükâfatıdır.

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

109.İbrahim üzerine selâm olsun.

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

(İbrahim üzerine selâm olsun) Hak Teâlâ Hazretleri de buyuruyor: İbrahim üzerine Tarafımızdan selâm olsun. O Yüce Peygamber daima Allah'ın korumasına mazhar bulunsun. Meleklerin, insanların, cinlerin arasında selâm ile hürmet ile zikredilsin.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

110.İşte iyileri böylece mükâfatlandırırız.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız Böylece

(İşte iyileri böylece mükâfatlandırırız) Evet. Kerem sahibi Yaratıcı buyuruyor ki: İşte iyileri İbrahim Aleyhisselam gibi ilâhî emre her şekilde riayetkâr bulunanları böylece mükâfatlandırırız. Onun güzel adını milletler arasında kalıcı kılarız. O'nu insanlığın sevgisine mazhar kılarız.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

111.Şüphe yok ki, o mümin olan kullarımızdandır.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

Mü'min Kullarımızdandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o mümin olan kullarımızdandır) Şüphe yok ki İbrahim Aleyhisselam müminler olan kullarımızdandır. Tam bir imana sahip bütün ilâhî hükümlere açık ve gizli olarak riayetkâr bir halde bulunmuş idi.

وَبَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

112.Ve onu salihlerden bir Peygamber olmak üzere ishak ile de müjdeledik.

وَبَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

Salihlerden Bir peygamber olarak İshak ile Onu müjdeledik Ve

(Ve onu Salihlerden bir Peygamber olmak üzere ishak ile de müjdeledik) Evet, İbrahim Aleyhisselam'ı peygamberlik şerefini nail olan ishak adındaki bir oğlu ile de müjdeledik. Oğlunu hak yolunda feda etmek istemesinin bir mükâfatı olmak üzere O'nu böyle ikinci bir oğul'a da nail kıldık ki, O da peygamberlik mertebesine sahip bulunmuştur.

وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ

113.Ve onun üzerine ve ishak üzerine bereketler verdik ve ikisinin zürriyetinden iyi kimseler de vardır ve nefesine apaçık zulmeden de.

وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَقَ

İshak'a Ve Ona Bereket verdik Ve

(Ve onun üzerine ve İshak üzerine bereketler verdik) Ve İbrahim Aleyhisselam'ın üzerine ve ishak Aleyhisselam'ın üzerine bereketler verdik onları dünyevî ve uhrevî bereketlere, nimetlere kavuşturduk. Zürriyetlerini çoğalttık, onlardan bazılarını da risalet ve peygamberlik şerefine ulaştırdık, onları Müslümanlar daima selatu selâm ile hatırlamaktadır,

وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ

Apaçık Nefsine Zulmeden Ve İyilik eden İkisinin neslinden vardır Ve

(ve ikisinin zürriyetinden iyi kimseler de vardır ve nefesine apaçık zulmeden de vardır) Ve ikisinin Hz. İbrahim'in de, Hz. İshak'ın da zürriyetinden onların neslinden dünyaya gelenler arasında iyi olan mümin, itaatkâr bulunanlar da vardır. Ve bilâkis nefesine apaçık zulüm eden kâfir ve fasık olan da vardır.

&-Bu beyan-ı ilâhîde şuna da işaret vardır ki: Hidayet ve sapıklık hususunda, nesep, tesirli değildir. Bazen bir salih kimsenin neslinden bir sapkın meydana gelir, bazen'de bir sapkın şahsın zürriyetinden bir salih zat dünyaya gelmiş bulunur. Herkes kendi amelinden, kendi ihtiyarından mesuldür. Sapkın kimsenin mesuliyeti kendisine aittir, babası buna sebebiyet vermemiş, razı olmamış olunca bundan mesul olmaz. Ancak salih evlâda kavuşma temennisinde bulunmalı ve elden geldiği kadar bunu temine çalışmalı, muvaffakiyeti Cenabı Hak'tan niyaz eylemelidir.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ

114.And olsun ki, Musa ve Harun üzerine de ihsanda bulunduk.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa ile Hz. Harun'un kıssalarına işaret buyuruyor. Onların ve kavimlerinin kurtuluşa erişip, Allah'ın yardımına ve hidayet yoluna ulaşmış olduklarını bildiriyor. O iki inanan ve iyilik yapan zatın, bir mükâfat olmak üzere bu âlemde güzel bir nama, bir selâma mazhar bulunmuş olduklarını beyan etmektedir.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

Harun'a Ve Musa'ya İhsanda bulunduk And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki Musa ve Harun üzerine de ihsanda bulunduk) Onlara da peygamberlik verdik, dinî ve dünyevî nimetlere kavuşturduk, onları düşmanları olan Mısır'daki Kiptilerin sataşmalarından kurtardık.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

115.Ve ikisini de ve kavimlerini de pek büyük bir sıkıntıdan kurtardık.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

Büyük Sıkıntıdan Kavimlerini Ve İkisini kurtardık Ve

(Ve ikisini de ve kavimlerini de pek büyük bir sıkıntıdan kurtardık) Hem Hz. Musa ve Hz. Harun'u ve hem de onların kavimleri olan İsrail oğullarını pek büyük bir sıkıntıdan kurtardık. Onlar, Firavun ve kavminin kötü muamelelerine hedef olmakta idiler, İsrail oğulları onların esareti altında hakir bir halde yaşıyorlar idi. Sonra Cenabı Hak onları, o esaretten, o üzüntüden kurtarmıştır.

وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

116.Ve onlara yardım ettik. Artık galip olanlar, onlar oldular.

وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

Galip gelenler Onlar Ve oldular Onlara yardım ettik Ve

(Ve onlara yardım ettik. Artık galip olanlar, onlar oldular) Musa ve Harun Aleyhi-müssellâm, Allah'ın yardımına kavuştular, kavimlerini Mısır'dan alıp çıkardılar, onları esaretten kurtardılar. Artık galip olanlar, onlar oldular Firavun ile askerleri ise Allah'ın kahrına uğradılar, onların yerlerine, mallarına İsrail oğulları sahip oldular.

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ

117.Ve ikisine de o açıkça bildiren kitabı verdik.

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ

Apaçık anlaşılan Kitabı İkisine verdik Ve

(Ve ikisine de o açıkça bildiren kitabı verdik) Ve ikisine de o açıkça bildiren dinî ve dünyevî menfaatlere ait hükümleri, meseleleri açıkça tebliğ eden Tevrat adındaki kitabı verdik onları öyle semavi bir kitaba da kavuşturduk.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

118.Ve ikisini de dosdoğru yola sevk ettik.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

Dosdoğru Yola İkisini hidayet ettik Ve

(Ve ikisini de dosdoğru yola sevk ettik) O iki muhterem Peygamberi de dosdoğru yola sevk ettik. Aklen ve naklen hak ve sevap olan dosdoğru bir yola takibe muvaffak kıldık. Kendilerini günahsızlığa, ilâhi korumaya eriştirdik.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ

119.Ve sonrakiler arasında da onlar için güzel bir nam bıraktık.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ

Sonrakiler içinde İkisine Bıraktık Ve

(Ve sonrakiler arasında da onlar için güzel bir nam bıraktık) Ve sonrakiler arasın

da da Bilahare dünyaya gelen kavimler arasında da Hz. Musa ile Hz. Harun hakkında güzel bir nam bıraktık. Nice kavimler, onları takdir eder ve yüceltirler.

سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

120.Musa ve Harun üzerine bizden selâm olsun.

سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

Harun'a Ve Musa'ya Selam

(Musa ve Harun üzerine bizden selâm olsun) o muhterem zatlar, böyle bir selâma lâyık bulunmuşlardır. Melekler, insanlar ve cinler, onların haklarında selâmet ve saadet temennisine devam ederler. O mübarek Peygamberler, böyle güzel bir anılmaya, umumi bir sevgiye ve insanların saygısına nail bulunmuşlardır. Ne büyük mazhariyet!

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

121.Şüphe yok ki, biz, iyileri böylece mükâfatlandırırız.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız Böylece Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz, iyileri böylece mükâfatlandırırız) İşte Allah Teâlâ şöyle de buyuruyor: O iki muhterem kardeş de hakikaten iyi ve üzerlerine düşen vazifeleri hakkıyla yapmaya çalışmış oldukları için öyle bir mükâfata, güzel bir metih ve övgüye sevgi ve saygıya kavuşmuşlardır.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

122.Muhakkak ki, ikisi de bizim mümin kullarımızdandır.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

Mü'min Kullarımızdandır Şüphesiz ikisi

(Muhakkak ki, ikisi de bizim mümin kullarımızdandır) Bundan dolayı öyle mükâfatlara erişmişlerdir, Allah'ın lütfüne kavuşmuşlardır. Bu ayeti kerime ile işaret buyrulmuş oluyor ki: Güzel bir iman, en gerekli ve mukaddes bir vazifedir. O iman sebebiyle tecelli eden fazilet, nimet ve selâmet her türlü faziletlerin, nimetlerin, selâmetlerin üstündedir. Cenabı Hak, cümlemizi öyle bir imandan mahrum bırakmasın. Âmin.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

123.Ve şüphe yok ki, İlyas da gönderilmiş Peygamberlerdendir.

Bu mübarek ayetler de İlyas Aleyhisselam'ın kıssasını bildiriyor. O muhterem Peygamberin kavmini Allah'ın birliği inancına davet ettiğini, O'nu yalanlayanların da azaba uğradıklarını beyan buyuruyor. Hz. İlyas'ın seçkin bir mümin olup selâma, güzelce anılmaya mazhar olduğunu ve mükâfata kavuştuğunu şöylece bildirmektedir.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Elbette peygamberlerdendir İlyas Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, İlyas da gönderilmiş Peygamberlerdendir) Evet, İlyas Aleyhisselam da Beni İsrail'i tevhid dinine davet için gönderilmiş peygamberlerdendir.

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ

124.0 vakit, kavmine demişti ki: Siz korkmaz mısınız?

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ

Sakınmaz mısınız Kavmine Demişti O vakit

(0 vakit, kavmine demişti ki: Siz korkmaz mısınız) 0 vakit 0 muhterem Peygamber kavmine gönderildiği zaman, kavmine İsrail oğullarına demişti ki: Siz Yüce Yaratıcının azabından endişe etmez misiniz ki, ondan sakınmıyorsunuz O'nun emirlerine uymuyorsunuz, yasakladığı şeyleri terk eylemiyorsunuz.

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

125.Ba'le mi tapınırsınız? Ve yaratıcıların en güzeline ibadeti terk mi edersiniz?

أَتَدْعُونَ بَعْلًا

Ba'le Tapıyor musunuz

(Ba'le mi tapınırsınız) Ey Kavmim, siz Ba'le mi tapınırsınız? Öyle elinizle yapmış olduğunuz "Ba'l" adındaki puta mı ibadette bulunursunuz

وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

Yaratanların En güzelini Bırakıyorsunuz Ve

(Ve yaratıcıların en güzelini terk mi edersiniz?) Yani: yaratıcıların en güzeline ibadeti terk mi edersiniz? Bu ne kadar cehalet! Ne büyük sapıklık!

&-Haalîk lafzı, icat eden, ortaya çıkaran, bir şeyi yoktan var eden, yaratan manasına olduğu gibi takdir eden, tasvir eden ve terbiye eden manasında da kullanılmaktadır. Allah Teâlâ'dan başka yoktan yaratıcı manasına bir Yaratıcı mevcut olmadığı aklın ve naklen sabittir. Bütün insanların vesairesinin varlıkları ve onların meydana getirdikleri şeyler, bütün Cenabı Hakkın yaratmasıyla meydana gelmektedir. Yaratıklar, bir zerreyi bile yoktan var edemezler. Bundan dolayı bu ayeti kerimede "haalîk" tabirinden maksat en iyisini Allah bilir, takdir ve tasvir eden, demektir.

Buyrulmuş oluyor ki: Herhangi bir şeyi en güzel takdir eden, tasvir buyuran bir Yüce Mabuda ibadeti terk ederek siz bazı şeyleri takdir eden, tasvir eden kimselere mi tapıyorsunuz? Bu ne kadar cahilce bir hareket!

Diğer bir yoruma göre de buyrulmuş oluyor ki: Ey müşrikleri. Siz bazı şeylere Yaratıcılık isnat ediyorsunuz. O şeyler sizin iddianızca hâşâ bir Yaratıcısı bulunuyor. Fakat bir kere düşününüz, o şeyleri de bütün kâinatı da en güzel surette yaratan Allah Teâlâ var iken O'na ibadeti bırakıp da iddianızca Yaratıcı sandığınız aciz, mahlûkata ibadet etmeniz, onlardan bir faide beklemeniz nasıl uygun olabilir? Siz bu cehaletinizin hiç farkında değil misiniz?

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

126.Sizin de Rabbiniz ve evvelki atalarınızın da rabbidir

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

Evvel ki Atalarınızın Rabbi olan Ve Rabbiniz Allah'ı

(Sizin de Rabbiniz ve evvelki atalarınızın da rabbidir) Evet. Hz. İlyas kavmine şöyle de ihtarda bulundu. Hâlbuki Sizin de Rabbiniz ve evvelki atalarınızın da Rabbi Yaratıcısı, terbiyecisi, nimet vereni olan Allah Celle Celaluhu dur. Siz âlemlerin rabbi olan Allah'a ibadeti mi terk eylersiniz. Hâlbuki O âlemlerin Rabbinden başka ibadete lâyık başka bir zat yoktur. İbadete lâyık olan ancak Allah Teâlâ Hazretleridir.

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

127.O vakit onu yalanladılar. Artık onlar da elbette ki, azaba götürülmüş kimselerdir.

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

Elbet hazır bulundurulacak olanlardır Artık şüphesiz onlar Fakat onu yalanladılar

(O vakit onu yalanladılar) İlyas Aleyhisselam, onları böyle uyanmaya davet edip haklarında hayrı tavsiye ederken o müşrik kavmi O vakit Hz. İlyas'ı yalanladılar o mübarek zatın Allah'ın birliğinin lüzumuna, şirkin azabı gerektirici olduğuna dair olan beyanatını kabul etmediler. Artık o müşrik kavim de, bu yalanlamalarından dolayı elbette ki, azaba götürülmüş kimselerdir onlar nihayet cehenneme sevk edileceklerdir. O kötü sözlerin, işlerinin cezasına kavuşmuş olacaklardır.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

128.Allah'ın ihlâslı kulları müstesna.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

İhlâsa erdirilen Allah'ın Kulları Ancak

(Allah'ın ihlâslı kulları müstesna) Fakat o mübarek Peygamberi tasdik eden Allah'ın ihlâslı tevhid dinî ile vasıflanmış olan kulları müstesna onlar elbette azaba değil, mükâfatlara kavuşacaklardır. Bu yüce beyan işaret ediyor ki, bu kavmin arasında imana erişenler de bulunuyormuş.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

129.Ve ona sonrakiler arasında güzel bir nam bıraktık.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

Sonrakiler içinde Ona Bıraktık Ve

(Ve ona sonrakiler arasında güzel bir nam bıraktık) Allah Teâlâ da Hz. İlyas'ın bu hak yolundaki çalışmasının bir başka mükâfatını beyan için buyuruyor ki: O'na karşı O yüce peygamberin o yüce mesaisine bir mükâfat olmak üzere sonrakiler arasında kendisine güzel bir nam, güzel bir övgü bıraktık. Kıyamete kadar dünyaya gelen müminler o mübarek zatı yücelterek, hakkında övgü dolu sözler söyleyeceklerdir.

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

130.İlyas'ın üzerine selâm olsun.

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

İlyas'ın Üzerine Selam

(İlyas'ın üzerine selâm olsun) Cenabı Hak şöyle de buyuruyor: İlyas'ın üzerine bizden selâm olsun. İlyas Aleyhisselam'ın bir adı da "ilyasîn"dir. Yahut bundan maksat, Hz. İlyas ile O'na iman eden zatlardır, onunla beraber bir ilişkiden dolayı bir arada zikredilmişlerdir.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

131.Muhakkak ki, biz iyileri işte böyle mükâfata kavuştururuz.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükafatlandırırız Böyle Muhakkak biz

(Muhakkak ki, biz iyileri işte böyle mükâfata kavuştururuz) Hak Teâlâ Hazretleri, o ilâhî lütuflarının sebebine işaret için de buyuruyor ki: Muhakkak ki, biz iyileri iman ile vasıflanmış ilâhî hükümlere hakkıyla riayet eden kulları mükâfata ulaştırırız. İlyas Aleyhisselam ile O'na tâbi olanlar da öyle iyi kimseler oldukları için ilâhî mükâfatlara aday bulunmuşlardır.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

132.Şüphe yok ki. O, bizim mümin kullarımızdandır.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

Mü'min Kullarımızdandır Şüphesiz o

(Şüphe yok ki O, bizim mümin kullarımızdandır) öyle bir kulluk şerefine sahip olan bir Peygamber, elbette ki, ihlâslılardan olup öyle yüce mükâfatlara lâyık bulunmuştur. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

&-İlyas Aleyhisselam; Harun Aleyhisselam'ın torunlarındandır. Kendisine " ilyasin" de denilmektedir. "Cebelinâ", "cebeli'sinin" tabirleri gibi. Bununla birlikte ilyasin tabiri; Aliyâsîn diye de kıraat olunmaktadır. Bazı zatlara ve bu cümleden olarak imam-ı Ahmet Bin Hanbel'e göre, Hz. İlyas ile Hz. idris bir zattan ibarettir. Hazret-i Musa'dan

sonra Beni İsrail kavmine gönderilen peygamberlerin hepsi Tevrat'ın hükümlerini unutan, yerine getirmeyen insanlara bunları bildirmek için gönderildi. Beni İsrail, o zaman Şam ve civarında dağınık küçük devletler hâlinde yaşıyordu. Çünkü Yuşa bin Nun, Şam kıtasını fethedip, Beni İsrail'e taksim etmişti. Bir kabileye de Ba'lebek ve etrafını verdi. İlyas Aleyhisselam Ba'lebek'in kabilesinde bulunuyordu. Beni İsrail zamanla yoldan çıkmış, aralarında fesat ve karışıklık başlamıştı. Tevrat'taki Allah'ı tealanın emirlerini unutmuşlar, putlara tapmaya başlamışlardı. İlyas Aleyhisselam peygamber olarak gönderildiği zaman, Ba'l adında 8-10 metre büyüklüğünde bir puta tapıyorlardı. Hazret-i İlyas; "Ba'lden vazgeçiniz ve her şeyin yaratıcısı olan Allah'a ibadet ediniz." diye nasihat etti. Fakat dinlemediler. Onları Allah'ın azabı ile korkuttu ise de, beldelerinden çıkarttılar. Allah'ı Teâlâ da onlardan feyiz ve bereketi kaldırdı. Yağmurlar kesildi, kıtlık başladı. Hayvanlar susuzluktan öldü. Başlarına çeşitli belâlar geldi. İlyas Aleyhisselam bu kıtlık yıllarında imanını gizlice halka anlatıyordu. Bütün evlerde kıtlık varken, inananların evlerine, İlyas Aleyhisselam'ın bir mucizesi olarak, bolluk ve bereket gelmişti. Herkes kokmuş leş yerken, bunların evi yiyecek doluydu. Ba'lebek hükümdarının hazineleri doluydu. Fakat satın alacak yiyecek bulamıyorlardı. Nihayet hatalarını anladılar ve hazret-i İlyas'ı bularak af dileyip iman ettiler. İlyas Aleyhisselam'a, sen bize dua et, dediler. Her ne söylerse ona tâbi olacaklarına söz verdiler. Hazret-i İlyas, Allah'ı Teâlâ'ya dua etti. Belâ ve musibetin kalkmasını diledi. Allah'ı Teâlâ hazret-i İlyas'ın duasını kabul etti. O belde yeniden feyiz ve berekete kavuştu. Bol bol yağmur yağdı. Her taraf yeşerdi. Memlekette büyük bir ferahlık meydana geldi. İsrail oğulları sonra hazret-i İlyas'a: "Senin duan ile kurtulduk. Ancak ekebileceğimiz tohum yok. Dua et de tohum elde edelim." dediler. Hazret-i İlyas dua etti. Allah'ı Teâlâ tuz ekmelerini bildirdi. Tarlalara tohum yerine tuz ektiler. Mucize olarak yerde nohut yetişti. İsrail oğulları bu hâl üzere bir müddet hazret-i İlyas'a tâbi oldular. Fakat hak yolda sebat etmeleri uzun sürmedi. Yine nankörlük edip, doğru yoldan ayrıldılar. Bu durum üzerine hazret-i İlyas, Allah'ı Teâlâ'nın izni ile onların arasından ayrılınca, isyanları sebebiyle gitgide perişan oldular. Kuranı kerim'de işte bu surede bunların isyanları sebebiyle Cehennem'e gidecekleri bildirilmektedir.

Abdullah ibni Abbas'tan rivayet edildiğine göre; Hazret-i İlyas Ba'lebek'ten çıkınca, ilâhî emirleri bildirmek üzere dolaşırken yolu bir köye düştü. Bu köydeki insanlara nasihat etti. Onları imana davet etti. Köylüler onu severek köylerinde bir müddet kalmasını istediler. O da kabul etti ve İsrail oğullarından ihtiyar bir kadının evinde misafir oldu. Bu kadının hasta bir oğlu vardı. Hastalığına bir türlü şifa bulunamamıştı. İhtiyar kadın oğlunun durumunu hazret-i İlyas'a anlatarak çocuğunun şifa bulup bu dertten kurtulması için Allah'ı Teâlâ'ya dua etmesini istedi. Hazret-i İlyas, üzülme şifa Allah'ı Teâlâ'dandır, dedi. Abdest alıp iki rekât namaz kıldı. Hasta çocuğa şifa vermesi için Allah'ı Teâlâ'ya yalvardı. Allah'ı Teâlâ duasını kabul etti. Hasta çocuk iyileşti. Bu çocuğun adı Elyesa idi. Şifa bulduktan sonra hazreti İlyas'a iman etti. Yanından ayrılmadı. Ondan Tevrat'ı öğrendi. Hazreti İlyas'ın vefatından sonra da İsrail oğullarına peygamber olarak gönderildi. Fakat o kavim bilahare yine doğru yoldan çıkmış, Allah'ın kitabını terk etmiş, birbirleriyle mülk ve memleket çekişmelerinde bulunup durmuşlardı. Nihayet üzerlerine Asuriyye devleti musallat olmuştur. İşte o asırda Yunus Aleyhisselam da Asuriyye devletinin başkenti olan Ninova şehri ahalisine Peygamber gönderilmişti.

وَإِنَّ لُوطًا لِّمِنَ الْمُرْسَلِينَ

133.Ve muhakkak ki, Lut da elbette gönderilmiş Peygamberler dendir.

Bu mübarek ayetler de Lut Aleyhisselam'ın kıssasına işaret ediyor. O'nun ve kendisine muhalefet eden bir eşinden başka aile fertlerinin kurtuluşa erdirilmiş olduklarını, O'na muhalefet edenlerin ise helake uğramış bulunduklarını bildiriyor. Öyle helake uğramış kavimlerin daima görülmekte olan tarihi yurtlarından ibret alınması lüzumunu şöylece ihtar buyurmaktadır,

وَإِنَّ لُوطًا لِّمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Elbet peygamberlerdendir Lut Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, Lut da elbette gönderilmiş Peygamberlerdendir) Ve muhakkak ki, Lut Aleyhisselam da Şam tarafında "Sedum" adındaki belde ahalisine gönderilmiş Babil tarafından, Şam yakasına geçmiş Peygamberlerdendir. O belde ahalisi ise bir nice çirkin, başka milletlerin yapmadıkları çirkin şeyleri işleyip duruyorlardı.

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

134.0 vakit O'nu ve ailesini kurtardık.

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

Bütün Ailesini Ve Onu kurtarmıştık O vakit ki

(O vakit O'nu ve ailesini kurtardık) Cenabı Hak, Resul-i Ekrem'ine emrediyor ki: Habibim. Hatırlat o vakti ki, 0 vakit Lut Aleyhisselam'ı ve bütün aile fertlerini kurtuluşa erdirdik onları o kavmin üzerine yönelmiş olan felâketlerden kurtardık.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

135.Azap içinde kalanlar arasındaki bir koca karı müstesna.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

Geride kalanlar arasındadır Bir koca karı Hariç

(Azap içinde kalanlar arasındaki bir koca karı müstesna) Ancak azap içinde kalanlar arasındaki bir koca karı 0 Yüce Peygamberin emirlerine muhalefet eden yaşlı başlı eşi müstesna 0 da kavim ile beraber helake uğramış idi.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ

136.Sonra diğerlerini de helak ediverdik.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ

Diğerlerini Helak ettik Sonra

(Sonra diğerlerini de helak ediverdik) Evet, Sonra diğerlerini Hz. Lut ile O'na itaat eden aile fertlerinden başkalarını, kendi isyanları, çirkin hareketleri sebebiyle helak ediverdik başlarına taşlar yağdırıldı, zelzeleler ile yurtlarının altı üstüne getirilmiş oldu, hepsi de lâıyk oldukları cezaya kavuşmuş oldular. Onların harap yurtları birer ibret manzarası teşkil etmekte bulunuyor.

وَأَنْتُمْ لَتَمُوتُنَّ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ

137.Ve şüphe yok ki, siz elbette onların üzerlerine sabahleyin uğrarsınız.

وَأَنْتُمْ لَتَمُوتُنَّ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ

Sabaha ulaşan kimseler iken Onlara Elbette uğruyorsunuz Şüphesiz siz Ve

(Ve şüphe yok ki, siz elbette onların üzerlerine sabahleyin uğrarsınız) Ey Mekke'i Mükerrreme'de bulunan Son Peygamber'e karşı muhalefete cüret eden kimseler! Elbette siz Şam tarafına vakit vakit seyahat ettikçe onların üzerlerine sabahleyin uğrarsınız onların nasıl helak olup gitmiş olduklarını anlarsınız.

وَبِالْأَيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

138.Ve geceleyin de. Siz akıllıca düşünmeyecek misiniz?

وَبِالْأَيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

Hiç akıl erdirmeyen misiniz? Geceleyin Ve

(Ve geceleyin de Siz akıllıca düşünmeyecek misiniz?) evet geceleyin de o taraflara uğrarsınız, onların o harap yurtlarını görürsünüz. Artık siz akıllıca düşünmeyecek misiniz? o kavimlerin dinsizlikleri, ahlâksız şeyleri işlemiş olmaları yüzünden nasıl felâketlere uğramış olduklarını dikkate alıp uyanmayacak mısınız? Sizin başınıza da

öyle felâketlerin gelmeyeceğinden nasıl emin olabilirsiniz? İnsan biraz da tarihten ibret almalı değil midir? Bu kıssa için Enbiya Suresine de bakınız.

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

139.Ve şüphe yok ki, Yunus da elbette gönderilmiş Peygamberlerdendir.

Bu mübarek ayetler de Yunus Aleyhisselam'ın kıssasını bildiriyor. O'nun fazlasıyla olan zikir ve tesbihi bereketiyle nasıl harikulade bir felâketten kurtulmuş ve nasıl büyük bir cemaate Peygamber gönderilmiş ve onların iman ile vasıflanmalarını temine muvaffak olmuş olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır,

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Elbette peygamberlerdendir Yunus Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, Yunus da elbette gönderilmiş Peygamberlerdendir) Ninova ahalisini Allah'ın dinine davet etmekle emir olunmuştu. Onlar putlara tapıyorlar idi o mübarek Peygamberlerinin sözlerini dinlemediler, onların başlarına bir azap geleceğini ihtar etti, onların muhalefetlerinden dolayı pek üzüldü. Daha ilâhi bir müsaade almadan bulunduğu beldeyi terk ederek, bir deniz sahiline vardı.

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

140.o vakit ki, dolu bir gemiye kaçmıştı.

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

Dolu Gemiye Kaçmıştı O vakit ki

(o vakit ki, dolu bir gemiye kaçmıştı) Evet. O Vakit ki, O Yüce Peygamber öyle bir deniz kenarına varmış, yolcular ile dolu bir gemiye kaçmıştı kendi yurdundan uzaklaşmak istiyordu. Fakat gemi, hareket etmez olmuştu. Cemide efendisinden firar etmiş bir kul var denilmiş, gemi ahalisi, aralarında bir kur'a çekmek istemişlerdi.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ

141. Derken kur'a çekmişti, mağlûp olanlardan olmuştu.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ

Mağlup olanlardan Ve oldu Derken kura çekmişti

(Derken kur'a çekmişti) İşte Yunus Aleyhisselam'ın bindiği gemi gitmez hareket etmez olunca O ahali efendisinden firar eden kul kimdir diye kur'a çekmişler de kur'a, Hz. Yunus Aleyhisselam adına isabet edince: "firar eden kul benim" diyerek Allah'ı Teâlâ'dan izin almadan kavminin başından ayrıldığından dolayı hata etmiş olduğunu anlamış bulundu

فَالْتَقَمَهُ الْخُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ

142.Artık nefsinin kınar bir hâlde iken O'nu balık yutuverdi.

فَالْتَقَمَهُ الْخُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ

Kınayan bir kimse O iken Balık Derken onu yuttu

(Artık nefsinin kınar bir hâlde iken O'nu balık yutuverdi) Artık Hz. Yunus Aleyhisselam henüz ilâhi bir emir almadan kavmini bırakıp kaçtığından dolayı nefsinin kınar, bir hâlde Kendisini denize attı, hemen O'nu bir balık yuttu. Fakat Cenabı Hakkın bir koruması olmak üzere o balığın karnında canlı olarak bir müddet kaldı.

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ

143.Eğer o çokça tesbih edenlerden olmasa idi.

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ

Tesbih edenlerden İdi Şüphesiz o Fakat eğer olmasaydı

(Eğer o çokça tesbih edenlerden olmasa idi) Eğer Hz. Yunus Aleyhisselam vaktiy

le çokça tesbih edenlerden Allah Teâlâ'yı fazla zikredenlerden, namaz kılıp tesbih çekenlerden öyle ibadet eden takva sahibi kullardan olmasa idi bu müthiş faciadan kurtulamazdı, canlı kalarak bir daha kurtuluş sahasına varamazdı.

لَلْبَيْتِ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

144.Elbette ki, O'nun karnında tekrar diriltilecekleri güne kadar kalırdı.

لَلْبَيْتِ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekleri O güne kadar ki Onun karnında Elbette kalırdı

(Elbette ki, O'nun karnında tekrar diriltilecekleri güne kadar kalırdı) Elbette ki, O balığın içinde tekrar dirilecekleri güne kadar kalırdı. Kıyametten evvel canlı olarak bir daha dünya yüzüne gelemezdi. İşte O'nun zühd ve takvası, fazlaca zikir ile tesbih ile meşguliyeti kendisi için bir kurtuluş vesilesi olmuştur. Bundan, başkaları da bir ibret dersi almalıdırlar.

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ

145.Artık O'nu kendisi hasta olduğu hâlde bir açık yere atıverdik.

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ

Hasta bir halde Kendisi iken Açık alana Bunun üzerine onu attık

(Artık O'nu kendisi hasta olduğu hâlde bir açık yere atıverdik) Allah Teâlâ buyuruyor ki: Artık Yunus Aleyhisselam'ı kendisi hasta olduğu hâlde mübarek vücudu sü-zülmüş gibi bir hale gelmiş kavminin halinden ve henüz bir izin almaksızın beldesini terk ettiğinden dolayı üzüntülü, ruhen ızdıraplı bulunmuş olduğu halde bir açık yere atıverdik. O'nu balığın karnından alarak bir kurtuluş sahasına kavuşturduk. Yunus Aleyhisselam balığın karnında ne kadar kaldığına dair kati bir bilgi yoktur. Pek az kaldığı veya üç gün veya yirmi veyahut bir ay veya kırk gün kaldığını söylenir.

وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ

146. Ve O'nun üzerine kabak nevinden bir ağaç bitirdik.

وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ

Kabak cinsinden Bir ağaç Üzerine Bitirdik Ve

(Ve O'nun üzerine kabak nevinden bir ağaç bitirdik) Yani: Hz. Yunus'un etrafında kabak nevinden veya "mevz" denilen Şam üzümünden bir ağaç bitirdik. Onun gölgesinde oturuyor, meyvesinden yiyor, başka bir gıdaya muhtaç bulunmuyordu.

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ

147.Ve O'nu yüz bin ve daha çok kişiye öyle bir kavme Peygamber gönderdik.

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ

Daha çok Veya Yüz bin kişiye Onu gönderdik Ve

(Ve O'nu yüz bin ve daha çok kişiye Peygamber gönderdik) Ve 0 mübarek Peygamberi öyle kurtuluş alanına çıkıp tam sıhhat bulduktan sonra yüz bin veya daha çok kişiye 0 kendisinin Ninova'daki büyük kavmine tekrar Peygamber olarak gönderdik. Onları tekrar gidip irşada çalıştı, onlar da hâllerini ıslah ederek 0 mübarek zata tabi oldular.

فَأَمَّنُوا فَتَعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

148.Nihayet iman ettiler, artık onları bir müddete kadar geçindirdik faydalandırdık

فَأَمَّنُوا فَتَعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

Bir zamana kadar Ve onları faydalandırdık Sonunda iman ettiler

(Nihayet iman ettiler, artık onları bir müddete kadar faydalandırdık) Evet. 0 kavim Nihayet gafletten uyandılar, putlarını terk ettiler, Cenabı Hakka iman ettiler o

Peygamberlerinin tebliğ ettiği Allah'ın dinini kabul eylediler. Artık Onları ömürlerinin nihayetine kadar faidelendirdik, kendilerini selamet ve refah içinde yaşattık. İmanlarının dünyevî mükâfatlarına ermiş oldular, elbette ki, onların uhrevî mükâfatları daha pek büyüktür. İşte ilâhî dine sarılmanın pek muazzam faidesi.

فَاسْتَفْتِهِمُ الرَّبُّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ

149.Şimdi onlara sor, Rabbin için kızlar ve onlar için ise oğullar mı var?

Bu mübarek ayetler de kendilerine, küfürleri yüzünden helake uğramış olan eski kavimlerin müthiş tarihi halleri bir uyanma vesilesi olmak üzere bildirilen asrısaaadetteki müşrikleri kınamak için bir cevap vermeğe davet ediyor. Yüce Yaratıcı ile melekler ve cinler arasında bir soy birliği münasebeti bulunduğunu hiçbir delile dayanmayarak iddia eden o müşriklerin cehaletlerini gözler önüne seriyor. O müşriklerin iddialarından Cenabı Hakkın uzak olduğunu ve o müşriklerin cehenneme sevk edileceklerini, müminlerin ise cehennemden emin bulunacağını beyan buyurmaktadır.

فَاسْتَفْتِهِمُ الرَّبُّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ

Oğullar Onlarındır Ve Kızlar Rabbinin midir? Şimdi onlara sor

(Şimdi onlara sor, Rabbin için kızlar ve onlar için ise oğullar mı var?) Allah Teâlâ, Yüce Peygamberine emir ediyor ki: Resulüm! Şimdi Sen o müşrik kabilelere sor onların cehaletlerini göstermek, kendilerini kınamak ve utandırmak için onlardan bir cevap iste Rabbin için kızlar ve o müşrikler için ise oğullar mı var? Kız çocuklarını kendilerine yakıştıramayan o müşrikler melekleri Allahın kızları yakıştırmasına nasıl cüret ederler. Buna cevap verebilirler mi? Elbette ki, veremezler, hangi bir delile dayanarak cevaba cüret edebileceklerdir. Bu gibi Allah tarafından yapılan sorulara "istifham-ı inkarı" denilir ki, sorguya çekilenleri susturmak, onların cehaletlerini teşhir etmek gibi bir hikmete dayanmaktadır.

&-Arap kabilelerinden Cüheyne, Huzaa, Beni Melih ve Beni Selm müşrikleri "Melekler Allah'ın kızlarıdır", derler imiş. Hâlbuki onlardan birinin bir kızı dünyaya gelince utanç duyar, kavminden kaçıp gizlenirmiş. Kendilerince kız evlâdı o kadar çirkin, utanç verici görüldüğü halde Yüce Yaratıcıya öyle kız evladı isnadından geri durmazlar

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ

150.Yoksa melekleri dişiler olarak mı yarattık? Onlar da şahitler mi idiler?

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا

Dişiler olarak Melekleri Yarattık mı? Yoksa

(Yoksa melekleri dişiler olarak mı yarattık?) Hak Teâlâ Hazretleri onların o cehaletlerini teşhir etmek ve kendilerini de kınamak için şöyle de buyuruyor: Yoksa melekleri dişiler olarak mı yarattık? Meleklerin dişi olduklarını ve Allah'ın kızları bulunduklarını neye dayanarak iddia ediyorlar? Yoksa o meleklerin yaradılışına

وَهُمْ شَاهِدُونَ

Şahit olan kimseler Bunlar iken

(Onlar da şahitler mi idiler) Evet, o yaratılıştta o müşrikler de şahitler mi idiler? O yaradılışı, bakıp ta müşahede mi etmişlerdi? Neye dayanarak öyle boş bir iddiaya cüret ediyorlar?

أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ أَفْكَهِمْ لَيَقُولُونَ

151.Dikkat edin, şüphe yok ki, onlar iftiralarından dolayı elbette derler ki:

أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ أَفْكَهِمْ لَيَقُولُونَ

Gerçekten diyorlar İftiraları yüzünden Şüphesiz onlar Dikkat edin

(Dikkat et şüphe yok ki, onlar iftiralarından dolayı elbette derler ki) Evet Haberdar bulun, o müşriklerin o kadar cahilce iddialarına dikkat et. Şüphe yok ki, onlar iftiralarından dolayı kendi batıl iddialarında ısrar ederek söylenirler ki:

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

152. Allah doğurdu! Ve şüphe yok ki, onlar elbette yalancı kimselerdir.

وَلَدَ اللَّهُ

(Allah doğurdu) O melekleri, Allah doğurdu işte onlar, böyle bir cehalette, ahmaklıkta bulunmuş olurlar. Hiçbir delile dayanmaksızın böyle bir iddiaya cüret gösterirler,

وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Gerçekten yalancıdırlar Şüphesiz onlar Ve

(Ve şüphe yok ki, onlar elbette yalancı kimselerdir) Evet, şüphesiz 0 müşrikler elbette yalancı kimselerdir. Bu iddiaları hiç şüphe yok ki, apaçık bir yalandan ibarettir.

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ

153. Kızları oğullar üzerine tercih mi etmiş?

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ

Oğullara Kızları Seçmiş mi?

(Kızları oğullar üzerine tercih mi etmiş) Ne batıl bir iddia! Allah Teâlâ Kızları oğullar üzerine tercih mi etmiş! Ne için kızları seçmiş, tercih etmiş de, oğulları terk eylemiş? Bütün örf ve adet, ruhi eğilimler sağlam akıl, bunun hilafına değil midir?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

154. Size ne oluyor? Nasıl hükmediyorsunuz?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorsunuz Nasıl Size ne oldu

(Size ne oluyor? Nasıl hükmediyorsunuz?) Ey müşrikler. Neden böyle cahilce bir isnatta bulunuyorsunuz? Siz nasıl hükmediyorsunuz? Böyle bozuk bir hükme neden lüzum görüyorsunuz? Her sağlam akıl, bu iddianın batıl olduğunu göstermeğe kâfidir.

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

155. Hiç düşünövermez misiniz?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

(Hiç düşünmez misiniz) Artık ey müşrikler. Siz Hiç düşünövermez misiniz? Sizin aklınız yok mu? Bu batıl inancınızın ne kadar akla, nakle muhalif olduğunu takdir edemiyor musunuz?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ

156. Yoksa sizin için apaçık bir delil mi var?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir delil Yoksa sizin için var mı?

(Yoksa sizin için apaçık bir delil mi var) Yoksa Ey cahiller, sizin için Bu iddianızı isbat edecek apaçık bir delil mi var? Allah Teâlâ'nın evlat sahibi olduğuna dair ilâhi bir vahiy, nakli bir delil mi mevcuttur. Öyle bir şey var ise gösteriniz görelim.

فَاتُّوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

157. Haydi, eğer siz sadıklar iseniz kitabınızı getiriveriniz.

فَاتُّوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Kitabınızı Öyle ise getirin

(Haydi, eğer siz sadıklar iseniz kitabınızı getiriveriniz) Ey müşrikler, elinizde delil olarak dayandığınız bir kitabınız mı var? Melekler dışıdır ve Allahın kızlarıdır iddianı-

zın bir delilimi var. Eğer siz Bu iddianızda doğru sözlülerden iseniz bunu isbat edecek olan kitabınızı getiriveriniz! Heyhat! Ne mümkün! Siz bu iddianızı isbat edecek bir belgeye asla sahip değilsinizdir.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجَنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

158.Ve bir de Allah ile cinler arasında bir nesep iddiasında bulundular. And olsun ki, cinler bilmişlerdir ki, elbette onlar cehenneme götürülmüş kimselerdir.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسَبًا

Bir nesep Cinlerin Arasında Ve Onun arasında Kıldılar Ve

(Ve bir de Allah ile cinler arasında bir nesep iddiasında bulundular) Yüce Yaratıcı o müşriklerin hitap imkânına ve cevaba kadir olmadıklarına işaret için onların diğer bir batıl iddialarını gözler önüne seriyor. Ve bir de 0 ezeli Yaratıcı ile cinler arasında bir nesep iddiasında bulundular ne kadar batıl bir iddia! Hâlbuki cinler dahi onların bu iddiasını reddederler.

وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجَنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

Elbet hazır edilecek olanlardır Şüphesiz onlar Cinler Bildi Anad olsun gerçekten Ve

(And olsun Cinler dahi bilirler ki elbette onlar cehenneme götürülmüş kimselerdir) Elbette böyle müşrikçe bir iddiada bulunanlar cehenneme götürülmüş kimselerdir. Onlar er geç cehenneme atılacaklardır.

&-Bu cinlerden maksat, bazı zatlara göre, meleklerden ibarettir. Fakat melekler ile Cenabı Allah arasında böyle bir nesep iddiasında bulunmuş oldukları beyan buyrulduğu için artık tekrar bu nesep iddiasını beyan fazla olmuş olur. Fahri Razi'nin de tercih ettiğine göre bu cinlerden maksat, melekler değildir. Belki bunlardan maksat, cin taifesinden olan şeytanlar vesairedir. Bir kısım zındıklara göre hâşâ Allah Teâlâ ile şeytan iki kardeştir. Allah, hayırlı, kerim kardeştir, şeytan ise şerli, kovulmuş bir kardeştir. Nitekim Mecusîler de Cenabı Hakka Yezdan, şeytana da ehremen diyerek aralarında bir nesep münasebeti olduğunu söylemişlerdir. En doğrusunu Allah bilir

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

159.Allah Teâlâ, onların vasıflandırdıklarından uzaktır.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

Vasıflandırıyorlar O şeyden ki Allah Pek münezzehdir

(Allah Teâlâ, onların vasıflandırdıklarından uzaktır) Allah'ın şanı ise, o gibi iddialardan uzaktır, mukaddestir. Evet. Allah Teâlâ, 0 müşriklerin, o cahillerin vasıflandırdıklarından Allah'ın kızları vardır, Allah ile cinler arasında bir soy münasebeti vardır demelerinden, o Yüce Yaratıcıyı böyle gerçek dışı Allah'ın şanına lâayık olmayan şeyler ile vasıflandırmakta olduklarından münezzehdir. İnandık.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

160.Allah'ın ihlâsa erdirilmiş olduğu kulları müstesna.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

İhlâsa erdirilen Allah'ın kulları Ancak

(Allah'ın ihlâslı kulları müstesna) Onlar, Cenabı Hakkı o gibi lâayık olmayan vasıflardan tenzih ederler, Onlar böyle bir vasıflandırmada bulunmazlar o Yüce Yaratıcının ortak ve benzerden, çoluk ve çocuktan uzak olduğunu bilirler, tam bir samimiyetle Allah'ın birliğini tasdik eder ve kutsarlar.

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ

161.Artık şüphe yok ki, siz ve ibadet ettiğiniz şeyler.

Bu mübarek ayetler de o müşriklerin dinsizliğe kabiliyetli ve cehennem ehlinde olmaları, Allah tarafından takdir edilmiş olanlardan başkasını sapıklığa düşüremeye-

ceklerini bildiriyor. Meleklerin de kulluklarını itiraf ettiklerini beyan ile o müşriklerin iddialarındaki bozukluğu teşhir buyurmaktadır.

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz O şeyler ki Ve Artık şüphesiz siz

(Artık şüphe yok ki, siz ve taptıklarınız) Allah Teâlâ, o müşriklerin batıl itikatlarını ret ve onların samimi kullara bir zarar veremeyeceklerini kuvvetlendirmek için şöyle buyuruyor. Artık şüphe yok ki, siz Ey müşrikler Ey ilâhi dine karşı cephe almış olan inkârcılar siz ve Kendilerine taptıklarınız ibadet ettiğiniz şeyler kendilerinden bir faide beklediğiniz, şeytanlar, batıl mabutlar, öyle aciz mahlûklar.

مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ

162.O'na karşı kimseyi fitneye düşürücüler değilsinizdir.

مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ

Fitneye düşürenler Ona karşı Siz değilsiniz

(O'na karşı kimseyi fitneye düşürücüler değilsinizdir) Allah Teâlâ'nın kuvvet ve azametini aykırı olarak bir kimseyi, O'nun kullarından herhangi bir şahsı fitneye düşürücüler değilsinizdir. Siz kendi kuvvetlerinizle insanları saptırarak onları Allah'ın birliği inancından mahrum bırakamazsınız.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ

163. Ancak cehenneme girecek olan müstesna.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ

Cehenneme Girendir O O kimse ki Ancak

(Ancak cehenneme girecek olan müstesna) Ancak Kendi yaptığı fili ile cehennem yolunu tutan kendi iradesini kötüye kullanan temiz yaratılışını zayıf eyleyen, o cihetle hakkında Allah'ın azabı takdir edilmiş bulunan kimse müstesna. Öyle bir kimseyi ey dinsizler, siz sapıttırabilirsiniz, yoksa aklını güzelce kullanan halis kulları Allah'ın dininden mahrum bırakamazsınız, o kullar, Allah'ın korumasına erişmişlerdir.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ

164.Ve bizden ise bir kimse yoktur ki, illâ O'nun için bir bilinen makam vardır.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ

Bilinen Bir makam Ona vardır Ancak Bizden yoktur Ve

(Ve bizden ise bir kimse yoktur ki, illâ O'nun için bir bilinen makam vardır) İşte öyle muhterem kullardan olan melekler de Cenabı Hakka kullukla iftihar etmektedirler. Ve o melekler derler ki: bizden ise bir kimse yoktur ki, illa onun için bir bilinen makam vardır. O kendisine mahsus bir sema'da, bir makamda bulunur, kendisine mahsus bir mertebe vardır. Onu aşamaz. Kulluk vazifemiz belirlenmiştir, ona muhalefette bulunamayız.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ

165.Ve şüphe yok ki, bizleriz, elbette bizleriz, o sıra sıra duranlar.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ

Saf saf duranlar Elbette biziz Şüphesiz biz Ve

(Ve şüphe yok ki bizleriz, evet elbette bizleriz) Biz melekler zümresiyiz o sıra sıra duranlar namaz için, niyaz için saf bağlayanlardanız kullukta devam edenleriz.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ

166. Ve muhakkak ki, bizleriz, elbette bizleriz, o tesbih ediciler.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ

Tesbih edenler Elbette biziz Şüphesiz biz Ve

(Ve muhakkak ki, bizleriz, elbette bizleriz tesbih ediciler) O Yüce Yaratıcı Cenabı Hakkın yüce zatını lâıyk olmayan şeylerden tenzih eyleyen kullarıyız, hepimiz de Onun lütfuna muhtacız, O'nun ortak ve benzerden, çoluk çocuk ve çocuğa ihtiyaç dan uzak olduğunu itiraf etmekteyiz. Bizler, hâşâ O Yüce Yaratıcının evlâdı olmak iddia-sında bulunamayız, böyle bir iddia, en büyük bir cehalet, bir sapıklık eseridir.

وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ

167.Ve elbette ki, kâfirler, evvelce diyorlardı ki:

وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ

Elbette diyorlar İdiler Şüphesiz Ve

(Ve elbette ki, diyorlardı ki) İşte melekler de böyle Allahın birliğini tasdik eden, ken-di kulluklarını ve Cenabı Hakkın korumasına muhtaç olduklarını itiraf ettikleri halde birtakım müşrikler, bunun hilafını iddia etmekte bulunmuşlardır. Ve elbette ki, öyle kâfirler, Mekke'deki müşrikler, evvelce, Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce diyorlardı ki: biz bir Peygambere, bir kitaba kavuşmuş değiliz.

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ

168.Eğer bizim yanımızda evvelkilerden bir kitap bulunmuş olsa idi.

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerden Bir kitap Yanımızda Şüphesiz Eğer (olsa idi)

(Eğer bizim yanımızda evvelkilerden bir kitap bulunmuş olsa idi) Eğer bizim ya-nımızda evvelkilerden Geçmiş milletlere ait, Tevrat ve İncil gibi kitaplardan bir kitap bulunmuş olsa idi. bize ilâhi emirleri, nehiyleri bildirecek bulunsa idi.

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

169.Elbette ki, biz Allah'ın ihlâsa kavuşmuş kullarından olur idik.

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

İhlâsa erdirilen Allah'ın kulları Elbette olurduk

(Elbette ki, biz Allah'ın ihlâsa kavuşmuş kullarından olmuş olur idik) Allah'ı Te-âlâ'ya samimi olarak ibadet ve itaatte bulunurduk, başka milletlerden daha ziyade doğru yolu takibe muvaffak olurduk. Öyle bir kitaba kavuşmaktan mahrum oluşumuz, bizi cehalet içinde bırakmış oldu.

فَكْفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

170.Fakat şimdi O'nu inkâr ettiler. Artık ileride bileceklerdir.

فَكْفَرُوا بِهِ

Onu Fakat inkar ettiler

(Fakat şimdi O'nu inkâr ettiler) Hâlbuki onlara bilahare Son Peygamber Hz. Mu-hammed geldi, kendilerine semavi kitapların sonuncusu ve en Faziletlisi olan Kuranı Kerim'in hükümlerini tebliğ etti, onları irşada ve aydınlatmaya çalıştı. Fakat şimdi O kâfirler, sözlerinde durmadılar onlara tebliğ buyrulan o ilâhi kitabı o mukaddes öğütleri inkâr ettiler sözlerinde durmadılar, şirk ve isyan içinde yaşamaktan ayrılmadılar,

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Artık ileride

(Artık ileride bileceklerdir) O küfürlerinin ne müthiş bir cezasına kavuşacaklardır, nankörlüklerinin, Allah'ın dinine karşı cephe almalarının kat kat cezasını görecekler-dir. Ne büyük bir ilâhi tehdit! Artık o gibi sapık insanlar, böyle pek müthiş bir akıbeti, bir ebedî azabı düşünerek o pek zararlı, kötü kanaatlerini, hareketlerini terk etmeli

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ

171.And olsun ki, Peygamber gönderilmiş kullarım için bizim bir sözümüz geçmiştir.

Bu mübarek ayetler de, müşrikleri tehdit eden ayetleri müteakip Resuli Ekrem Hazretlerine tesellide bulunuyor, Müslümanların Allah'ın yardımına kavuşacaklarını müjdeliyor. O Yüce Peygamberin yakında cezalandırılacak olan müşriklere bakıp da üzülmemesini emrediyor. Ve Yüce Allah'ın lâıyk olmayan vasıflardan uzak bulunduğunu ve Yüce Peygamberlerin Allah'ın selâmına mazhar bulunduklarını, asıl hamd övgünün de âlemlerin Rabbine mahsus bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlerden Kullarımız için Sözümüz Geçmiştir And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Peygamber gönderilmiş kullarım için bizim bir sözümüz geçmiştir) Allah Teâlâ Hazretleri, Yüce Peygamberin kalbini takviye ve ilâhi vaadinin ehemmiyetine işaret için buyuruyor ki: And olsun Muhakkaktır ki insanlığı Allah'ın dinine davetle emir olunmuş Peygamber kullarım için onların yardıma, zafere, fetihlere kavuşacaklarına dair bizim bir sözümüz geçmiştir. Bir ilâhi vaadimiz vuku bulmuştur, o herhalde gerçekleşecektir.

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ

172.Şüphe yok ki, onlar elbette zafere ulaşacaklar, onlardır.

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ

Yardım olunanlardır Elbette onlar Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar elbette zafere ulaşacaklar, onlardır) Evet, Şüphe yok ki, O Peygamberler, elbette zafere ulaşacaklardır. Zafere kavuşmuş olanlar dünyada düşmanlarına galip gelerek Allah'ın dinini yaymaya muvaffak bulunanlar onlardır o mübarek Peygamberlerden ibarettir.

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ

173.Ve muhakkak ki, bizim ordumuz, elbette üstün gelecektir.

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ

Galip gelenlerdir Elbette onlar Bizim ordumuz Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, bizim ordumuz elbette galip olanlar onlardır) Müminler zümresi, İslâm mücahitleri Düşmanları üzerine dünyada ve ahirette üstün gelmiş bulunanlar o İslâm erleridir, o müminler zümresidir. Çünkü işin neticesi, zafer ve ilâhi lütuflara erişmek, onlara mahsustur. Evet, Şüphe yok ki, Allah'ın dinî, aklen ve naklen bütün batıl dinlerin, mesleklerin üstündedir, hepsine galiptir. Özellikle Hz. Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem büyük bir muvaffakiyete ulaşmış, milyonlarca insan, İslâm dinini kabul ederek İslâmiyet'i doğu ve batıda yaymaya muvaffak bulunmuşlardır. Aslında bazı mağlubiyetler yüz göstermiş ise de bu geçicidir, bir hikmete dayanmaktadır, bazı kusurların dünyevî bir cezasıdır, bir uyanmaya vesiledir. Fakat şu da muhakkaktır ki, Allah'ın dinî, ebediyen ilâhi koruma altındadır. Ve asıl ebedî hayat sahası olan ahirette de zafere erişecek ve ilâhi lütfı kavuşacak zümre, ancak müminlerdir. İşte asıl temenni etmeye lâıyk olan zafer, de böyle ebedî ve mutlu şekilde bir akıbete kavuşmaktır.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

174.Artık sen, onlardan o muhaliflerden bir zamana kadar yüz çevir.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

Biz zamana Ta ki Onlardan Artık yüz çevir

(Artık onlardan bir zamana kadar yüz çevir) Artık Ey Habibim sen onlardan O Mek

ke'i Mükerrerme'deki muhaliflerden, İslâmiyet'e karşı düşmanlık gösterenlerden bir zamana kadar yüz çevir. Onları hâllerine bakıp üzülme. O zamandan maksat, Allah Resulünün cihat ile emir olunacağı zamandır veya Bedir gazvesi veya Mekke'i Mükerrerme'nin fethi günüdür.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

175.Ve onlara bak! Artık yakında göreceklersindir

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

Görecekler Artık ileride Onları gör Ve

(Ve onlara bak! Artık yakında göreceklersindir) Onların başlarına gelecek azaba nazar et, onların akıbetlerini gözet, artık, yakında göreceklersindir. Kendileri nasıl Allah'ın kahrına ve yenilgiye uğrayacaklar, İslâmiyet ise nasıl muzaffer olup her tarafa yayılacaktır, bütün bunları bir güngörmüş bulunacaklardır. Nitekim de biraz sonra görmüşlerdir, kendi yurtları Müslümanların ellerine geçmiş, kendileri İslâm hâkimiyeti altında kalmaya mecbur olmuşlardır.

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

176.Yoksa bizim azabımızı mı acele mi istiyorlar?

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

Acele istiyorlar Şimdi azabımızı mı?

(Yoksa bizim azabımızı mı acele mi istiyorlar) O düşmanlar, o inkârcılar bizim azabımızı mı aceleyle istiyorlar? Hâlbuki kendilerine ihtar edilen kötü akıbetleri düşünmeyerek alaycı bir eda ile: O "azap bize ne zaman gelecektir" diye söylenmekte bulunmuşlardır.

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ

177.Fakat azap onların sahasına indiği vakit artık korkutulmuş olanların sabahı ne kadar fenadır.

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ

Onların sahasına İndi Artık o zaman

(Fakat azap onların sahasına indiği vakit) Cenabı Hak da buyuruyor ki: O azap onların sahasına indiği yurtlarını kapladığı vakit onlar öyle bir azaba tutuldukları zaman

فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ

Korkutulanların Sabahı Artık ne kötüdür

(artık korkutulmuş olanların sabahı ne kadar fenadır) Artık korkutulmuş olanların böyle bir azaba uğrayacakları vaktiyle kendilerine bildirilmiş bulunan o inkârcıların sabahı ne kadar fenadır. Onlar, nasıl müthiş bir değişikliğe uğramış olacaklardır, nasıl felâket getiren bir güne kavuşmuş bulunacaklardır, bunu hiç düşünmüyorlar mı? &-Nitekim asrısaadetteki bir takım müşrikler az sonra bir nice felâketlere uğramışlardır. Bu cümleden olarak Bedir gazvesindeki ve Mekke'i Mükerrerme'nin fethi gününde büyük mağlubiyetlere maruz kalmışlardır.

وَقَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

178.Ve onlardan bir zamana kadar yüz çevir.

وَقَوْلَ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

Bir zamana Ta ki Onlardan Yüz çevir Ve

(Ve onlardan bir zamana kadar yüz çevir) Ey Habibim Sen teselli bul, sen onlardan bir zamana kadar yüz çevir onların sözlerinden, inkârlarından dolayı üzülüp durma.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

179.Ve gör, onlar da yakında göreceklerdir.

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

Görecekler Nihayet ileride Gör Ve

(Ve gör, onlar da yakında göreceklerdir) Evet, Ey Yüce Peygamber! Sen sabır et ve gör bak, o müşriklerin haline nazar et o inkârcı düşmanlar da yakında göreceklerdir. Başlarına gelecek olan felâketleri görüp anlayacaklardır. Onlar, dünyada mağlûbiyetlere uğrayacakları gibi asıl ahirette de nasıl bir azap içinde kalacaklarını görüp bilmiş olacaklardır.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

180.Rabbin, o izzet sahibi, onların isnat ettikleri vasıflardan münezzehtir.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

Vasıflandırıyorlar O şeyden ki İzzetin Rabbi olan Rabbin Pek münezzehtir

(Rabbin, o izzet sahibi, onların isnat ettikleri vasıflardan münezzehtir) Evet, O dinsizler, Allah Teâlâ'ya o ortak koşanlar, öyle pek fena bir akıbeta lâayık olmuşlardır. Zira o Allah'ın şanına aykırı şeyleri Cenabı Hakka isnat etmişlerdir. O onlardan beridir münezzehtir. Seni yaratan, besleyen, olgunluğa eriştiren kerim mabudun o izzet sahibi olan ve kudreti, azameti her şeyin üstünde bulunan ezeli yaratıcının o müşriklerin vasıflandırdıkları şeylerden münezzehtir. Onlar, yüce zata evlât isnat ediyorlar, Cenabı Hak ile bazı mahlûkatı arasında bir nesep münasebeti bulunduğunu iddiaya cüret gösteriyorlar. Ve daha nice yanlış inançlarda bulunuyorlar. Hâlbuki o Yüce Yaratıcı, o gibi şeylerden tamamen münezzehtir, uzaktır. İnandık. Elhamdülillah

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

181.Ve selâm Peygamberlerin üzerinedir.

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

Peygamberlere Selam Ve

(Ve selâm Peygamberlerin üzerinedir) Dünyevi ve uhrevî selâmet ve saadet Peygamberlerin üzerinedir. Onlar, Allah'ın dinini insanlığa tebliğe çalışmış, ilâhi rahmete ulaşmış ve ilâhi korumaya mazhar bulunmuşlardır.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

182.Ve hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi olan Allah'adır Hamd Ve

(Ve hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir) Ve hamd Meth, övgü ve şükür âlemlerin Rabbi olan bütün melekleri, insanları vesair mahlûkatı yoktan var eden, besleyen olgunluğa eriştiren ve açık, gizli nimetleri, âlemleri kapsayan Allah yüce ve mu-kaddes olan varlık içindir. O'nun yüce zatına mahsustur. İşte müminler için en kutsî bir vazifedir ki, Allah Teâlâ Hazretlerini daima böyle tesbih ve hamd ile zikir ederek kalplerini iman nuru ile aydınlatmaya devam etsinler.

&-Bu ayeti kerime'nin fazileti pek çoktur. Okunan Kuranların, ibadetlerin, duaların sonunda çoğu defa bu ayeti celile okunur. İmam Ali Radiallahu Anh'dan rivayet olunuyor ki: Her kim büyük bir ölçü ile mükâfata ermek ister ise, meclisinden ayrılırken son sözü bu ayeti kerime'yi okumaktan ibaret olsun. Allah Teâlâ, cümlemizi tesbihe tevhide, hamd-ü sena'ya ve selatu selâma devam eden kullarından eylesin. Âmin Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
38-SAD SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de Kamer Suresi'nden sonra nazil olmuştur. Seksen sekiz ayeti kerimeyi kapsar, Saffat Suresinin tamamlayıcısı gibi bir şekilde indirilmiştir. Çünkü bu surede Davut ve Süleyman Aleyhisselam'ın kıssaları da bildirilmiştir. "Sâd" harfiyle başladığı için kendisine "Sâd" suresi adı verilmiştir. Bir adı da "Davut Suresi"dir.

Bu yüce sure'nin başlıca içeriği de şunlardır:

1. Müşriklerin pek batıl inançlarını açıklayıp reddetmek, kendilerini kınayıp susturmak.
2. Nuh, Salih, Hud, Şüayb, Dâvud, Süleyman, Eyyûb, İbrahim, İshak, Yâkub, İsmail, Elyesa, Zülkifl ve Âdem Aleyhisselam'ın kıssalarına işaret etmek.
3. Hak yolunda yüce peygamberlerin çekmiş oldukları eziyetleri ve nihayetinde galibiyete, ilâhi zafere kavuşmuş olduklarını beyan ile Son Peygamber'e teselli vermek, O'nu da Allah'ın zaferine kavuşmakla müjdelemek.
4. Müşriklerin, inkârcıların asıl kıyamette de ne kadar müthiş azaplara uğrayacaklarını hatırlatmak.
5. Âdem Aleyhisselam'a karşı meleklerin secde ile mükellef bulunmuş olduklarını, şeytanın ise böbürlenerek bu secdeden kaçınmış olduğunu ve bu yüzden ne fena bir sapıklığa düşmüş bulunduğunu beyan etmek.
6. Kur'anı Kerim'in nasıl umumi bir ilâhi öğüt olduğuna dikkatleri çekmek ve inkârcıların bilahare nasıl müthiş bir vaziyette kalacaklarını ihtar etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ

1. Sâd, şeref ve şan sahibi olan Kuran hakkı için. İş o kâfirlerin dedikleri gibi değildir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini inkâr eden müşrikleri reddediyor ve cahilliklerini ortaya koyuyor. Onların ne kadar kibirli bir vaziyet almış olduklarını teşhir buyuruyor. Onların putlara tapmaya devam edilmesini istediklerini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve O'na Kur'anı Kerim'in inişini imkânsız gördüklerini haber veriyor. O müşriklerin böyle cahilce iddialara cüret etmeleri, onların henüz layık oldukları azaba kavuşmamış olduklarından neşet ettiğine işaret buyurmaktadır.

ص

(Sâd) Bu lafız benzerleri gibi müteşabihattandır. Bununla ne kastedildiğini Allah'ın ilmine havale ederiz. Mamafih deniliyor ki: Bu lafız, bu mübarek surenin ismidir, okunacak ayetlere nazarı dikkati çekmektedir. "İşte böyle harflerden müteşekkil olduğu halde Kur'anı Kerim'in ayetleri birer mucizedir, nazire mümkün değildir" denilmek istenilmiş gibi oluyor. Bir de deniliyor ki: Bu lâfız, ilk harfleri Sâd olan "Sabur", "Samed" gibi Allah'ın isimlerine işareti gerektirmektedir. Veyahut Resuli Ekrem'in sıdkına işarettir. Bir yemin mahiyetindedir. Evet. Buyruluyor ki:

وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ

Zikir Sahibi Yemin olsun Kuran'a

(Şeref ve şan sahibi olan Kuran hakkı için) Zikir; Lâfzı, şeref, yücelik, şan, öğüt ve beyan manalarını ifade eder. Kur'anı Kerim de, bu yüksek vasıflara sahip olduğu için kendisine zikir adı da verilmiştir. Evet, Şeref ve şan sahibi olan kurana yemin olsun ki Hz. Muhammed Aleyhisselam, doğru sözlü bir Peygamberdir. Diğer bir yoruma göre de üzerine yemin edilen şey, şu mealdedir. Hakikatleri beyan eden Kuran'a yemin olsun ki: İş o kâfirlerin dedikleri gibi değildir, Allah Teâlâ birdir, ortak ve benzerden uzaktır. Hz. Muhammed'in bu husustaki beyanatı da hakikatin ta kendisidir. O Yüce Resul, doğruluk ve sadakatle hakkıyla vasıflanmıştır. Şüphesiz inanıyoruz.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ

2.Hayır o kâfir olanlar, bir gurur ve bir muhalefet içindedirler.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ

Bir ayrılık Ve Bir gurur içindedir İnkâr ettiler O kimseler ki Bilakis

(Hayır, o kâfir olanlar, bir gurur ve bir muhalefet içindedirler) onlar kendi cahilce yollarına devam etmek istiyorlar. Onlar Bir böbürlenmek bir muhalefet bir düşmanlık içindedirler kendilerine büyük bir kıymet veriyorlar, Yüce Peygambere karşı muhalefete cüret gösteriyorlar, o yüzden böyle küfür içinde yaşıyorlar, başlarına gelecek ilâhi azabı hiç düşünmüyorlar.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَلَاتْ حِينَ مَنَاصٍ

3.Onlardan evvel nice kavimleri helak ettik, çağrışmaya başladılar. Artık kurtuluş vakti değildi.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا

Ki feryat ettiler Nesillerden Onlardan önce Helak ettik Nice

(Onlardan evvel nice kavimleri helak ettik) Onlardan O Kureyş müşriklerinden evvel nice kavimleri küfür ve şirke düşmüş, Peygamberlerini tasdik etmemiş oldukları için helak ettik çeşit çeşit felâketlere uğrattık, başlarına öyle felaketler gelince o azaba uğrayanlar bağırıp çağrımaya, imdat istemeye başladılar Heyhat!

وَلَاتْ حِينَ مَنَاصٍ

Kurtuluş Zamanı Değildir Ve

(ve artık kurtuluş vakti değildi) Menâs, Firar, kaçıp kurtulmak demektir ki. İşte O pişmanlıkları kendilerine bir faide vermiş olamadı. Çünkü öyle kimselerin kendilerine henüz ilâhi azap gelmeden inançlarını amellerini düzeltmeleri icap eder.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ

4.Ve kendilerine içlerinden bir uyarıcının gelmesinden dolayı hayrete düştüler. Ve o kâfirler dedi ki: Bu, bir yalancı sihirbazdır.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ

Onlardan Bir korkutucu Kendilerine geldi Diye Şaşılar Ve

(Ve kendilerine içlerinden bir uyarıcının gelmesinden dolayı hayrete düştüler)

Ve O kâfirler kendilerine içlerinden bir korkutucunun gelmesinden kendileri gibi insan nevinden bir insanın gelip de kendilerini ilahi azaptan korkutarak imana davet etmesinden dolayı hayrete düştüler. O davetin faidesini takdir edemediler, o gelen zatın ne kadar yüce vasıflar ile vasıflanmış olduğunu anlayamadılar,

وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ

Pek yalancı Bir sihirbazdır Bu Kâfirler Dediler Ve

(ve o kâfirler dedi ki: Bu, bir yalancı sihirbazdır) Bu Bizi dine davet eden zat bir yalancı sihirbazdır Gösterdiği harikalar sihir kabilindendir, O, hakikaten Peygamber değildir, Allah adına gerçek dışı beyanlarda bulunuyor.

أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ

5.İlâhları bir ilâh mı kılmış? Şüphe yok bu, elbette pek fazla tuhaf bir şey.

أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا

Tek Bir ilah İlâhları Kıldı mı?

(İlâhları tek bir ilâh mı kılmış?) O kâfirler, kendilerini Yüce Peygamber'e yalan isna-dına sevk eden şüphelerini şöyle bildiriyorlardı, ilâhları bir ilâh mı kılmış O Peygamberlik iddiasında bulunan, bu kadar putların mabut olduklarını inkâr ediyor da mabudunun bir ilaha mahsus olduğunu mu iddia ediyor!

إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ

Şaşılacak Elbette bir şeydir Bu Şüphesiz

(Şüphe yok bu, elbette pek fazla tuhaf bir şey) Şüphe yok ki, bu, iddia elbette pek fazla tuhaf bir şey nasıl olur da bir ilâhtan başka tanrı bulunmamış olsun? O kâfirler, öteden beri atalarının öyle birçok putlara tapınıp durduklarını görmüş oldukları için o putların Hanlığa sahip olmadığına dair olan peygamber sözünü tuhaf ve garip görmüşlerdi.

وَأَنْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُّ

6.Onlardan ileri gelenler, yürüyünüz ve ilâhlarınızın üzerine sabır ediniz, şüphe yok ki, istenilen şey budur. Diye çıkıp gittiler.

وَأَنْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ

Onlardan İleri gelenler Kalkıp gittiler Ve

(Onlardan ileri gelenler ortaya atıldı) Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden bir grup, Resuli Ekrem'in kendilerini tevhid dinine davetine karşı makul bir cevap bula-madıkları için kendileri gibi müşriklere hitaben dediler ki:

أَنْ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ

İlahlarınızın üzerine Sabredin Yürüyün Diye

(yürüyünüz ve ilâhlarınızın üzerine sabır ediniz) Haydi O'nun yanından çıkıp gidi-niz putlarınızın aleyhindeki sözlerle bakmayınız, onlara tapınmaya devam eyleyiniz

إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُّ

İsteniyor Elbette bir şeydir Bu Şüphesiz

(şüphe yok ki, istenilen şey budur) Yani: Muhammed Aleyhisselam tevhid inancını yaymak istiyor, onun kastettiği bundan ibarettir. Siz O'nun bu arzusuna bakmayınız, putlarınıza tapmaktan geri durmayınız, o kendi iradesini terk edecek değildir, diye o gurup meclisten çıkıp gittiler Hz. Peygamberin mübarek teklifini kabul etmediler.

Rivayet olunuyor ki: Kureyş müşriklerinin ileri gelenleri Ebu Talibin evinde toplan-mışlar, Hz. Peygamberin putlar aleyhinde bulunmamasını arzu ediyorlardı. O mecliste bulunan Resuli Ekrem de onların arzularını ret etmiş ve buyurmuş ki: Ben sizden bir kelime diliyorum, onu kabul ederseniz size Araplar da, Arap olmayanlar da tâbi olur, hürmet eder. O taife de demişler ki: Ne iyi, o kelime nedir? Resuli Ekrem de o kelime "La ilahe illallah"dır diye buyurmuş. Bunun üzerine o gurup hemen toplanıp dağılmış-lar, bu kutsî teklifi takdir edip kabul etmemişler

مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ

7.Biz bunu son dinde de işitmedik. Bu bir uydurmadan başka bir şey değil.

مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ

Son Dinde Bunu İşitmedik

(Biz bunu son dinde de işitmedik) O takdirden mahrum gurup diyorlardı ki: Biz bu-nu Böyle yalnız bir Allah'ın varlığını, O'nun vasıflarını son dinde de işitmedik Hristi-yan milleti de teslise Üç İlahe inanıyor. Arap müşrikleri arasında Hristiyanlık, dinlerin sonuncusu sanıldığı için onu hassaten misal göstermek istemişlerdi. Diyorlardı ki:

إِنَّ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ

Uydurma Ancak Bu Değildir

(Bu bir uydurmadan başka bir şey değil) Bu Hz. Muhammed'in bize teklif ettiği tevhid dinî bir uydurmadan başka bir şey değil. Bu bir iftiradan, bir yalandan ibarettir, bunun bir hakikati yoktur.

ءَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ

8.0 Kuran, bizim aramızda O'nun üzerine mi indirilmiştir? Dediler Hayır. 0 inkâr

cılar benim vahyimden tereddütler içindedirler. Hayır. Azabımızı henüz tatmadılar.

ءَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا

Aramızdan Zikir Ona İndirildi mi?

(0 Kuran, bizim aramızda O'nun üzerine mi indirilmiştir?) 0 inkârcılar, kendi iddialarını takviye için diyorlardı ki: 0 Kuran, bizim aramızda O'nun üzerine mi indirilmiştir? Hâlbuki biz insanların reisleriyiz, eşrafından bulunuyoruz. Eğer öyle bir ilâhi kitap olsa idi, bizim üzerimize inmesi lazım gelirdi. 0 cahiller, kendi maddî mevkilerine, servetlerine güvenerek böyle kibirli tarzda bir iddiada bulunmuşlardı. Allah Teâlâ da onları ret için buyuruyor ki:

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي

Benim zikrimden Bir şüphe içindedir Onlar Bilakis

(Hayır, 0 inkârcılar benim vahyimden tereddütler içindedirler) 0 inkârcılar benim vahyimden inzal ettiğim semavi kitaptan tereddütler içindedirler eğer onlar güzelce düşünseler, o tereddütleri gider,

بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ

Azabımı Henüz tatmadılar Bilakis

(hayır, Onlar azabımı henüz tatmadılar) Eğer o inkârlarından dolayı lâıyk oldukları ilâhi azap onların başına gelmiş olsa idi, elbette o şüpheleri, tereddütleri gidecek, ne kadar cahilce bir gurur ile küfür içinde yaşamış olduklarını anlayacaklardır. Fakat artık, kanaatlerini değiştirerek Resuli Ekrem'in beyanlarını tasdik etmeleri kendilerine faydeli olmazdı, elbette ki, ümitsizlik halindeki iman makbul değildir.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

9.Yoksa onların yanında mıdır, her şeye galip, çokça bağışlayıcı olan Rabbin rahmet hazineleri?

Bu mübarek ayetler de peygamberliğin Muhammed Aleyhisselam'a ihsan buyrulmasını imkânsız gören inkârcıların ne kadar salahiyetleri dışında münasebetsizce söz söylediklerini ortaya koyuyor. Allah Teâlâ'nın dilediği kulunu peygamberlik şerefine kavuşturacağını, O'na kimsenin mani olamayacağını bildiriyor. Peygamberlerini yalanlayan kavimlerin pek feci felâketlere uğramış olduklarına işaret buyuruyor ve alay etme yoluyla bir an evvel azaba kavuşmalarını isteyen inkârcıların nihayet korkunç bir ses ile helak olup azaba tutulacaklarını ihtar buyurmaktadır.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

Çok ihsan edici Daima üstün olan Rabbinin Rahmet Hazineleri Yoksa onların yanında mı?

(Yoksa onların yanında mıdır? Her şeye galip, çokça bağışlayıcı olan Rabbin rahmet hazineleri?) Ki, o inkârcılar, o hazinelerde diledikleri şekilde tasarrufta bulunsunlar, dilediklerine ondan bol bol, versinler ve dilemediklerini de ondan mahrum bıraksınlar, risalet ve peygamberlik makamlarına da dilediklerini getirebilsinler?

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ

10.Yoksa göklerin ve yerin ve aralarındakilerin mülkü, onlar için midir? Öyle ise sebepler içinde yükseliversinler

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Mülkiyeti Onların (mı) Yoksa

(Yoksa göklerin ve yerin ve aralarındakilerin mülkü, onlar için midir?) Onlar böyle bir iddiada bulunabilirler mi? Eğer faraza öyle ise

فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ

Sebepler içinde Öyle ise yükselsinler

(Öyle ise sebepler içinde yükseliversinler) Yükselme vasıtaları ile yolları ile gökle

re kadar çıkararak arş üzerinde hükme başlasınlar, Rabbanî işler ve ilâhi takdirler hakkında atıp tutsunlar, bu ne mümkün! Bütün kâinat, bir Yüce Yaratıcının hâkimiyeti altında bulunmaktadır. O dilediği kullarını risalete, peygamberliğe vesair yüce nimetlere kavuşturur. Buna kim müdahale edebilir?

جُنْدٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ

11.Onlar, çeşitli guruplardan oluşmuş bir ordudur; işte şurada bozguna uğratılacaklardır.

جُنْدٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ

Topluluklardan Bozguna uğratılmış işte şurada O şey ki Bir ordudur

(Onlar, çeşitli guruplardan oluşmuş bir ordudur; işte şurada bozguna uğratılacaklardır) Allah Teâlâ o inkârcıların nihayet zarar ve ziyanda kalacaklarını şöylece beyan buyuruyor: O Kureyş topluluğundan olan müşrikler Mekke-i Mükerreme belde-sinde muhtelif guruplardan Peygamberlerine karşı muhalefete cüret etmiş olan eski kavimler kabilinden hezimete uğratılacak bir ordudur. Bu şimdiki muhalifler de, öyle yenilmeye mahkûm bir guruptan ibaret bulunmaktadırlar.

&-İşte bu haberde Kuranı Kerim'in bir açık mucize olduğuna bir delildir. Çünkü bu ayeti celile, Mekke-i Mükerreme'de nazil olmuştu. Oradaki müşrikler ise büyük bir varlık sahibi bulunuyorlardı. Fakat az sonra Bedir ve Hendek gazvelerinde olduğu gibi asıl Mekke-i Mükerreme'nin fethi neticesinde de öyle büyük bir yenilgiye uğramışlardır. Resuli Ekrem'in başarısı ve galibiyeti ise gün gibi parlamaya başlamıştır.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ

12.Onlardan evvel Nuh kavmi ve Ad ve demir kazıklar sahibi olan Firavun Peygamberleri yalanlamıştı.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ

Nuh'un Kavmi Onlardan önce Yalanlamıştı

(Onlardan evvel Nuh kavmi de yalanlamıştı) Evet. Son Peygamberi yalanlayanlar, nihayet öyle bir hezimete uğramışlardır. Nitekim O Yüce Peygamberi yalanlayan müşriklerden evvel Nuh kavmi Nuh Aleyhisselam'ı da yalanlamışlardı,

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ

Kazıklar Sahibi Firavun Ve Ad Ve

(ve Ad kavmi ve demir kazıklar sahibi olan Firavun kavmi de) Ve Ad Kavmi Hud Aleyhisselam'ı demir direkler üzerine kurulmuş bir ikametgâha malik bulunan Firavun da Peygamberleri yalanlamıştı. İşte Peygamberlerini yalanlayanların hepsi de nihayet en şiddetli felâketlere, azaplara uğramışlardır.

وَتَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْيَمِينَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ

13.Ve Semud ve Lut kavmi ve Eyke ahalisi de yalanlamışlardı işte bunlar, o guruplardır.

وَتَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْيَمِينَةِ

Eyke halkı Ve Lut'un Kavmi Ve Semud Ve

(Ve Semud ve Lut kavmi ve Eyke ahalisi de yalanlamışlardı) Semud Kavmi Salih Aleyhisselam'ı Lut kavmi Lut Aleyhisselam'a muhalefette bulunmuştu ve Eyke ahalisi de Şüayb Aleyhisselam'a karşı cephe almıştı, bunların hepsi de Peygamberlerini yalanlamıştı,

أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ

O topluluklardır işte onlar

(işte bunlar, o guruplardır) İşte Bu adları bildirilen kavimler o Peygamberlerini inkâra cüret etmiş, dinsiz kavimler cümlesindendirler. Artık asrısaadetteki inkârcı kimseler de o eski kavimler kabilinden bulunmaktadırlar.

إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابُ

14.Başka değil, hepsi de Peygamberleri yalanladılar da artık azabım, hak oldu.

إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ

Peygamberleri Yalanladı Ancak Hepsini Değildir

(Başka değil hepsi de Peygamberleri yalanladılar) Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki: Başka değil doğrusu 0 guruplardan hepsi de Peygamberlerini yalanladılar zaten bir Peygamberi yalanlamak, bütün Peygamberleri yalanlama hükmündedir,

فَحَقَّ عِقَابُ

Azabım Ve hak oldu

(artık azabım hak oldu) Onların hepsi de, azaba lâyık oldular, başlarına lâyık oldukları azap gelmiş oldu. Nitekim diğer bir kısım surelerde o mübarek Peygamberlerin kıssaları ve ümmetlerinin başlarına gelen felâketler gösterilmiş bulunmaktadır.

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ

15.Bunlar da ancak, bir an gecikmesi olmayan korkunç bir ses beklemektedirler

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً

Tek Bir ses Ancak Bunlar Beklemiyor Ve

(Bunlarda ancak bir tek sayhayı bekliyor) Artık o kadar kuvvetli kavimler, küfürleri yüzünden helake uğramış olunca Son Peygamber'i inkâr eden guruplar, bir gün büyüyük bir azaba uğramayacaklar mı? Elbette ki, uğrayacaklardır. Tabi bunlar şimdilik yaşıyorlar, hikmet gereği köklerini kazıyacak bir azaba uğramıyorlar. Fakat takdir edilen vakit gelince, yani: İlk yahut ikinci sura üfürme vuku bulunca hepsi de lâyık oldukları cezalara kavuşacaklardır, o günü bekleyip dursunlar!

مَا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ

Bir bekleme Onun için Yoktur

(Öyle ki onun gecikmesi de yoktur) İşte bir an gecikmesi olmayacak yani: pek ani bir surette vuku bulacak korkunç bir ses bir sayha olacak ki işte öyle bir sayha bir felaket azap anı gelince o inkârcılarda geçmiş inkârcı ümmetler gibi mahvolup gitmiş olacaklar.

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْنَآ قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ

16.Ve dediler ki: Ey rabbimiz Bizim için amel defterimizi hesap gününden evvel çabukça ver.

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْنَآ قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ

Hesap Gününden Önce Payımızda Bize Acele et Rabbimiz Dediler ki Ve

(Ve dediler ki: Ey rabbimiz Bizim için amel defterimizi hesap gününden evvel çabukça ver) İşte o inkârcılar hesap gününe o günün vuku bulacağına inanmadıkları için alay yoluyla Bizim, ahirette azaba uğrayacağımız iddia ediliyor daha biz dünyada iken hesap gününden evvel amel defterlerimizi çabucak ver. Şayet öyle bir azap var ise hemen başımıza getir, onu ahirete bırakma. Yahut: Görelim ki, bizim için güzel ameller mi, yoksa çirkin ameller mi yazılmış, bakalım, anlayalım!

إِصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

17.Dediklerine karşı sabır et ve kulumuz kuvvet sahibi Davud'u hatırla, şüphe yok ki, 0, çok Hakka yönelen bir zat idi.

Bu mübarek ayetler de Peygamber Efendimize kavminin hoş olmayan lâkırdılarına karşı sabır etmesini tavsiye buyuruyor. Hz. Davud'un da fevkalade nimetlere, meziyetlere kavuşmakla beraber bazı üzüntülere bir imtihan için müptela olmuş olduğunu beyan ile Fahri Kâinat Hazretlerine teselli vermiş olmaktadır.

إِصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeylere ki Sabret

(Dediklerine karşı sabır et) Ey Resulüm Senin hakkında Kureyş müşriklerinin Dediklerine karşı sabır et bu senin hakkında bir ilâhi imtihandır bir mükâfat vesilesidir,

وَإِذْ كُنَّا عَبْدًا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ

Kuvvet Sahibi Davud'u Kulumuz Hatırla Ve

(ve kulumuz kuvvet sahibi Davud'u hatırla) Ve kulumuz kuvvet sahibi ibadet ve itaat hususunda büyük bir sebat ve kuvvete sahip bulunan Davud'u hatırla. Onun kısasını göz önüne al, O'nun da ne kadar kuvvet ve hikmet sahibi iken birçok üzüntüyle maruz kalmış ve Allah korkusu ile titreyerek peygamberlik görevini ne kadar güzelce yerine getirmeye çalışmış olduğunu uyulması gereken bir örnek olarak düşün,

إِنَّهُ آوَابٌ

Daima yönelen idi Şüphe yok ki o

(şüphe yok ki, o, çok Hakka yönelen bir zat idi) şüphe yok ki, Hz. Dâvud, çok Hakka dönen Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan bir zat idi geceleri kalkar namaz kılardı, daima bir gün oruç tutar bir gün de iftar ederdi. İmam-ı Buhari'nin tarihinde yazılı olduğu üzere Peygamber Efendimiz, Hz. Dâvud zikredildikçe buyurmuş ki: O, insanların en çok ibadet edeni idi. Allah'ın selâmı üzerine olsun.

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ

18.Muhakkak ki, dağları emrine verdik, Onunla beraber akşamleyin ve kuşluk vakti tesbih ederlerdi.

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ

Dağları Boyun eğdirdik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, dağları emrine verdik) Allah Teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor: Muhakkak ki, dağları emrine verdik O kadar kuvvete, kudrete, yüceliğe sahip olan ve görünüşte his ve hareketten mahrum gibi görülen dağları, Allah'ın emrine itaatkâr ve boyun eğici kılmış olduk.

مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ

Sabah Ve Akşamleyin Tesbih ederlerdi Onunla beraber

(Onunla beraber akşamleyin ve kuşluk vakti tesbih ederlerdi) Hz. Davud'un tesbihi bu iki zamana tahsis edilmiş ise, bu zamanlarda ibadet veya itaatin pek makbul olduğuna işaret vardır. İşte ayet de bildirilen dağlar Davud Aleyhisselam'a arkadaş olarak akşamleyin ve kuşluk vakti beraberce Davut Aleyhisselam ile tesbih ederlerdi. Dağların Hz. Dâvud ile beraber tesbihte bulunmaları, O'nun için bir mucizedir. Hikmet sahibi Yaratıcı o yüce dağlarda kendilerine mahsus bir hayat, bir akıl ve bir kudret ve bir konuşma yaratmıştı da, o zaman Hz. Dâvud ile beraber onlar da tesbihe, Allah'ın zatını kutsamaya devam ediyorlardı. Allah'ın kudreti karşısında dağların bu tesbihi imkânsız görülemez, bunu tevile hacet yoktur.

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ آوَابٌ

19.Kuşları da toplanmış olarak Ona tâbi kıldık hepsi de Ona yönelmiştir.

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ آوَابٌ

Dönüp gelici (Yönelmiş idiler) Ona Hepsini Toplanmış olarak Kuşları Ve

(Kuşları da toplanmış olarak Ona tâbi kıldık hepsi de Ona yönelmiştir) Hepsini de Dağlar da, kuşlar da, Dâvud Aleyhisselam'a yönelmişler idi. O'nun emrine tabi olarak Onunla beraber tesbihe devam ederlerdi. Evet. Hepsini de Allah'ın emrine itaatkâr, beraberce zikir ve tesbih de bulunurlar idi

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلَ الْخِطَابِ

20.Ve O'nun mülkünü kuvvetlendirmiştik ve O'na hikmet ve güzel konuşma vermiştik.

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ

Onun mülkünü Kuvvetlendirdik Ve

(Ve O'nun mülkünü kuvvetlendirmiştik) Hak Teâlâ Hazretleri şöyle de buyuruyor: Ve Dâvud Aleyhisselam'ın mülkünü devlet ve saltanatını heybet ile zafer ile pek fazla bir ordu ile kuvvetlendirmiştik düşmanlarına karşı pek üstün bir vaziyette bulunuyordu

وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلَ الْخِطَابِ

Söz söylemeyi Ayırt edici Ve Hikmet Ona verdik Ve

(ve O'na hikmet ve güzel konuşma vermiştik) Ve O mübarek Peygamber'e hikmet yani: Peygamberlik, eşyanın hakikatlerine vakıf, hak ile batılın arasını ayırma gücü ve güzel konuşma davaları güzelce halletme ve çözme kabiliyeti vermiş idik. O Yüce Peygamber, öyle yüksek olgunluklarla, faziletlerle vasıflanmış bulunuyordu. İnsanlara güzel hitap ediyor ve onların meselelerini güzel bir lisan ile çözüyor idi

وَهَلْ أَتَيْكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ

21.Ve sana o davacıların haberi geldi mi? O vakit ki, mabedin duvarına tırmanıp çıkmışlardı.

وَهَلْ أَتَيْكَ نَبَأُ الْخَصْمِ

Davacıların Haberi Sana geldi mi Ve

(Ve sana o davacıların haberi geldi mi?) Ve Ey Son Peygamber! Sana Hz. Davud'un zamanına ait olan o davacıların haberi geldi mi? o garip tarihi olayı biliyor musun? Yani: Sen de o olaydan haberdar olmalısın, o pek ibret verici bir olay idi.

إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ

Mabede Tırmanmışlardı O vakit

(O vakit ki, mabedin duvarına tırmanıp çıkmışlardı) İşte O vakit ki, O davacılar, Hz. Davud'a mahsus ibadetgâha alışılmamış bir şekilde tırmanıp çıkmışlardı. O Yüce Peygamberin ibadetle meşgul olduğu bir zaman, garip bir tarzda huzuruna girmiş, muhakeme zamanı olmadığı halde O'na kendi hallerini arza başlamışlardı.

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ

22.O vakit ki, Davud'un karşısına girmişlerdi de, onlardan korkuya düşmüştü. Dediler ki: Korkma, iki davacı ki, bazımız bazısı üzerine tecavüz etmiş oldu. Artık sen aramızda hak ile hükmet, haksızlık etme ve bizi doğru yolun ortasına sevk et.

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ

Onlardan Ve korkmuştu Davud'un yanına Girmişlerdi O vakit

(O vakit ki, Davud'un karşısına girmişlerdi de, onlardan korkuya düşmüştü) Çünkü onlar izinsiz yukarıdan aşağıya birden bire inmiş bulunuyorlardı. O mübarek Peygamberin ibadet ve istirahat vaktini ihlâl etmişlerdi. O gelen zatlar

قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ

Bazısına Bazımız Haksızlık etti İki davacı ki Korkma Dediler ki

(Dediler ki: Korkma iki davacı ki, bazımız bazısı üzerine tecavüz etmiş oldu) dediler ki Ey Dâvud Aleyhisselam bizden Korkma biz iki davacı bulunuyoruz ki, bazımız bazısı üzerine tecavüz etmiş oldu bu tecavüzün hükmü nedir?

فَاَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَشْطِطْ

Aşırıya gitme Ve Hak ile Aramızda Şimdi hükmet

(Artık sen aramızda hak ile hükmet, haksızlık etme) Vereceğin hükümde hak ile hükmet haksızlık etme. Haktan ayrılıp uzaklaşma,

وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ

Yolun Ortasına Bizi ulaştır Ve

(ve bizi doğru yolun ortasına sevk et) Adaletin gereği ne ise onu bize bildir, sonra o şekilde hükmet, bir tarafı tercih etme.

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَلِي نَعَجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ

23.Muhakkak ki, şu, benim kardeşimdir. Onun doksan dokuz dişi koyunu vardır. Benim için ise bir dişi koyun var. Öyle iken "onu bana bırak" dedi ve beni konuşmada mağlûp etti.

إِنَّ هَذَا أَخِي

Kardeşimdir Bu Muhakkak

(Muhakkak ki, şu, benim kardeşimdir) Hz. Davud'un huzuruna giren iki şahıstan biri şöyle dedi: Muhakkak ki, şu benim kardeşimdir Yani: Din, meslek veya iyilikseverlik itibarıyla aramızda bir kardeşlik vardır, bir bağ mevcuttur.

لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَلِي نَعَجَةٌ وَاحِدَةٌ

Yek Bir koyun Benim var Ve Koyun Doksan Ve Dokuz Onun var

(O'nun doksan dokuz dişi koyunu vardır benim için ise bir dişi koyun var) Yani: O doksan dokuz koyuna sahiptir, Ben yalnız bir koyuna sahibim

فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ

Tartışmada Beni mağlûp etti Ve Onu bana bırak Öyle iken dedi

(Öyle iken "onu bana bırak" dedi ve beni konuşmada mağlûp etti) Öyle iken bu kardeşim o bir koyundan da alâkanı kes onu bana bırak diye teklifte bulundu. Ve O daha güzel konuşan ve daha ziyade mücadeleyle, münakaşaya güç yetiren biri olduğu için bana galip geldi, ona karşı, kendi hakkımı müdafaaya kadir olamadım, sen bu hususta ne buyurursun, ey yüce hükümdar!

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالٍ نَعَجْتِكَ إِلَى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ

24.Davud Aleyhisselam dedi ki: Elbette senin bir koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana zulüm etmiş oldu. Ve muhakkak ki, mal ortaklarından birçokları mutlaka bazıları bazısı üzerine tecavüz etmektedir. Ancak, iman edenler ve salih amellerde bulunanlar müstesna. Onlar da ne kadar az! Ve Dâvud sandı ki: Muhakkak biz onu bir imtihana tâbi tutmuş olduk. Hemen Rabbinden af dilediğinde bulundu ve rûkû edici olarak yere kapandı ve Hakka yöneldi.

Bu mübarek ayetler de Dâvud Aleyhisselam'ın kendisine müracaat eden davacılara karşı olan açıklamalarını bildiriyor ve o davacıların öyle ansızın gelmelerini kendi hakkında ilâhî bir imtihan kabul ederek hemen af dileyip kulluk secdesine kapanmış olduğunu beyan buyuruyor. Ve Hak Teâlâ Hazretlerinin o Yüce Peygamberine hilâfet ihsan buyurduğunu ve O'nun nefsin arzularına tâbi olmaktan men ederek hakkaniyet dairesinde hüküm ile mükellef kıldığını beyan ve nefsin arzusuna tâbi olanların hak yolundan ayrılmış, büyük bir azaba maruz kalmış olacaklarını ihtar buyurmaktadır.

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجْتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ

Kendi koyunlarına Senin koyununu İstemekle Sana zulmetmiş And olsun gerçekten Dedi ki

(Dedi ki Elbette senin bir koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana zulüm etmiş oldu) Davut Aleyhisselam, öyle ansızın huzuruna giren şahısların ifa-delerini aldı ve kendi beyanatını yemin ile kuvvetlendirerek Dedi ki: Elbette and olsun ki senin koyununu kendi koyunlarına alıp ilave etmek istemesiyle o ortağın sana zu-lüm etmiş oldu. Onun o arzusu, bir insafsızlık eserinden başka bir şey değildir

وَأَنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ

Bazısına Bazıları Kesin zulmeder Ortaklardan Birçoğu Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki, mal ortaklarından birçokları mutlaka bazıları bazısı üzerine tecavüz etmektedir) şirket hukukuna layık'ı ile riayette bulunmuyorlar aralarında ço-ğu defa çekişmeler, mücadeleler meydana geliyor. Hâlbuki herkes kendi arkadaşının, kendi ortağının hakkına riayet etmelidir, insaniyet bunu icap eder.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ancak

(ancak iman edenler müstesna ve salih amellerde bulunanlar) Allah'ın dinî ile vasıflanmış olanlar ve salih amellerde bulunanlar onlar, dinî bir terbiyeye sahip, güzel ahlâk ile donatılmış bulundukları için herkesin hukukuna riayet ederler, kendi menfa-atleri için başkalarının zararına sebebiyet vermezler. Fakat maalesef

وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ

Onlar Ne kadar azdır Ve

(onlar da ne kadar az) Pek hayret edilir ki, öyle yüksek bir insani terbiyeye sahip olanlar, cemiyetler arasında nisbeten pek az bulunmaktadır.

وَزَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ

Onu imtihan ettik Muhakkak Davud Sandı Ve

(Ve Davud sandı ki Muhakkak biz onu bir imtihana tâbi tutmuş olduk) Ve Davud Aleyhisselam, o davacıların çıkıp gitmelerini müteakip, onların maksatlarını ve dava-larında samimi olup olmadıklarını biraz düşününce onların vaziyetlerinden şüpheye düştü, sandı ki: Biz Hz. Davud'u bir imtihana bir denemeye tâbi tutmuş olduk. Öyle âdete aykırı bir hâdisenin, öyle meçhul kimselerin huzuruna ansızın girmelerinin ani bir imtihan olduğunu sanıverdi.

فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ

Yöneldi Ve Rükû ederek Kapandı Ve Rabbinden Hemen mağfiret diledi

(Hemen Rabbinden af dileğinde bulundu ve rükû edici olarak yere kapandı) Ya-rabbi. Eğer bu hususta bir kusurum bulundu ise beni af et diye rica ve niyaza başladı, ve rükû edici olarak yere kapandı Yani: Kulluk secdesine vardı. Allah'ın himayesine sığınmak istedi. Ve Hakka yöneldi Şayet kendisinden en küçük bir günah çıkmış ise ondan dolayı tövbekâr olarak Allah'ın affına sığındı. Bu ayeti kerime, imam-ı Azama göre bir secde ayetidir.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

25.Artık bunun için O'nu bağışladık ve şüphe yok ki, onun için bizim katımızda elbette yüksek bir makamı ve bir akıbet güzelliği vardır.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ

Bundan Onu Bunun üzerine affettik

(Artık bunun için O'nu bağışladık) Cenabı Hak da o Yüce Peygamber'inin o pek samimi niyazını kabul buyurmuş olduğunu şöylece beyan buyuruyor. Artık bunun için O Yüce Peygamber'in bu niyazından dolayı Dâvud Aleyhisselam'ı bağışladık o zan-nından veya zelle kabilinden olan bir muamelesinden dolayı O'nu mesul tutmadık,

وَأَنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

Bir dönüş yeri Güzel Ve Elbette bir yakınlık Katımızda Ona vardır Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, onun için bizim katımızda elbette yüksek bir makamı ve bir akıbet güzelliği vardır) Ve şüphe yok ki, Hz. Davud'a mahsus bizim katımızda ya-nımızda elbette bir yakınlık vardır o manevi bir yakınlığa, ebedî bir saadete adaydır ve onun için cennette yüce makamlara ulaşmak da takdir edilmiştir.

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

26.Ey Dâvud! Şüphe yok ki, biz seni yeryüzünde halife kıldık. Artık insanlar ara-sında hak ile hükmet ve hevâya tâbi olma, sonra seni Allah'ın yolundan şaşırtır. Muhakkak o kimseler ki, Allah yolundan saparlar, onlar için hesap gününü unutmış oldukları için şiddetli bir azap vardır.

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Bir halife Seni kıldık Şüphesiz biz Davud Ey

(Ey Davud Şüphe yok ki, biz seni yeryüzünde halife kıldık) Davud Aleyhisselam kusurlardan beri ve Allah katında pek büyük bir fazilete sahip olduğunu şu ilâhi hitap da kesin bir şahittir. Ey Dâvud! Şüphe yok ki, biz seni yeryüzünde halife kıldık Sana mülk ve saltanat ihsan buyurduk, senin ahali arasındaki hükümlerin geçerlidir, sana itaat etmeleri lazımdır,

فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ

Hak ile İnsanlar Arasında Öyle ise hükmet

(Artık insanlar arasında hak ile hükmet) Artık Sen de insanlar arasında hak ile hükmet sana Allah tarafından bildirilmiş olan dünya ve ahirete ait hükümlere riayet eyle, içtimai kurtuluş onunla mümkündür,

وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah'ın Yolundan Yoksa seni saptırır Nefsin arzusuna Tabi olma Ve

(ve hevâya tâbi olma sonra seni Allah'ın yolundan şaşırtır) Gerek hükümet etme hususunda ve gerek diğer dinî ve dünyevî işlerde nefsin havasına uyma Sonra öyle nefsin havasına uymak seni Allah yolundan şaşırtır. Sapkınlığa düşürür, yüceltme rehberi olan hükümlere riayetden seni mahrum bırakır, bütün dünyevî ve uhrevî istek-ler bozulmuş olur. Bunun mesuliyeti ise elbette ki, Allah katında pek büyüktür. Evet.

إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah'ın Yolundan Saparlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, Allah yolundan saparlar) Hakkı bırakarak batıla sarılırlar

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

Hesap Gününü Unuttular O şeyden dolayı ki Şiddetli Bir azap Onlar için vardır

(onlar için hesap gününü unutmış oldukları için şiddetli bir azap vardır) Kıya-met gününün mesuliyetini düşünmeyip gafilce yaşadıklarından dolayı onlar için bir şiddetli azap vardır. Bundan dolayı istikbaldeki bu müthiş mesuliyet düşünülmelidir. Elbette insanlığın yaradılışı boş yere değildir, hiçbir şey boş yere yaratılmamıştır, ha-yatın gayesini dikkate almayanlar, elbette ki, uhrevî mesuliyetten kurtulamayacaklar-dır. Yüce Peygamberler, masum ve Allah'ın emrine her yönüyle riayetkâr oldukları için onlara yönelen bu gibi ilâhi beyanlar onların asıl ümmetlerine yöneliktir, onların uyanmalarına vesile olmak hikmetine dayanmaktadır.

Bu hâdisе hakkında en muvafık görülen rivayet şöyledir: Her hükümdarın olduğu gibi Hz. Davud'un da düşmanları var idi. Onlardan bir gurup o mübarek zat'ın hayatı-

na kastetmek için pencere gibi bir yerden huzuruna girmişlerdi. Fakat Hz. Davud'un şahsiyetindeki heybetten veya yanında bazı zatların bulunmuş olmalarından dolayı suikasta cüret edememişler, öyle gerçek dışı bir dava ileri sürmüşlerdi. Dâvud Aley-hisselam da, onları ifadelerine nazaran bir tarafın zulüm kar bulunmuş olduğunu söylemiş, onlar gittikten sonra haklarında kötü bir zanda bulunmuş, onlardan intikam almak istemiş, bununla birlikte onların iddialarında samimi olmaları ihtimalini de nazara almış olduğu için o zannından dolayı af dilemeye lüzum görmüştür. Hz. Davud'un bu muamelesi, büyük zatların en cüzi bir kusurlarından dolayı bile af dilemeye lüzum görmekte olduklarını göstermekte bulunmuştur. En doğrusunu Allah bilir.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ

27.Ve göğü ve yeri ve bunların arasında olanları boş yere yaratmadık. Bu, küfre düşenlerin zannıdır. Cehennem ateşinden dolayı vay inkâr edenlerin hâline

Bu mübarek ayetler de bir mükâfat ve ceza âleminin varlığına bir delil olmak üzere bu kâinatın boş yere yaratılmamış olduğunu bildiriyor. Böyle bir zanda bulunan sapıtmış kimselerin ne kadar azap göreceklerini ihtar ediyor. Müminler ile kâfirlerin, takva sahibi olanlar ile isyan içinde bulunanların eşit olamayacaklarını ve Kur'anı Kerim'in ne gibi bir hikmet ve fayda için indirilmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا

Boş yere İki arasında O şeyleri ki Ve Yeri Ve Göğü Yaratmadık Ve

(Ve göğü ve yeri ve bunların arasında olanları boş yere yaratmadık) Bir haşır ve neşir, bir ahiret âlemi vardır. Bütün gözlere çarpan kudret eserleri O'na birer delildir. İşte Cenabı Hak O'na işaret için buyuruyor ki: Ve göğü ve yeri ve bunların arasında olanları Sonsuz küreleri, mahlûkları boş yere yaratmadık bu görülen kudret eserleri, elbette ki, birer muazzam gayeye yöneliktir. Bu hakikat gözlere çarpıp durmaktadır. Artık şüphe yok ki, insanların varlığı da bir gayeye, bir hikmete dayanmaktadır,

ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerin ki Zannıdır Bu

(İşte Bu, küfre düşenlerin zannıdır) Bu çeşitli varlıkların boş yere yaratılmış olması küfre düşenlerin zannıdır Cenabı Hakkın varlığını, O'nun görünen ve görünmeyen âlemdeki sonsuz kudret eserlerini takdir edemeyen inkârcıların kuruntularından ibaret. Yoksa bütün gözlere çarpan kudret eserleri, bir hikmet sahibi Yaraticının varlığına ve O'nun hiçbir şeyi boş yere yaratmamış olduğuna güzelce şahitlik etmektedir,

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ

Ateşten dolayı Küfre düştüler O kimselerin ki Artık vay haline

(Cehennem ateşinden dolayı vay inkâr edenlerin hâline) Artık küfre düşmüş olanlara öyle boş yere yaratılmış olduklarını iddia eden inkârcılara ateşten ibaret pek büyük bir helak vardır onlar cehennem ateşine atılacaklardır. Dünyada iken inkâr etmiş oldukları o ebedî cezaya uğratılmış olacaklardır. İşte küfrün ebedî cezası!

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ

28.Yoksa iman edenleri ve salih amellerde bulunanları yeryüzünde fesada çalışıp duranlar gibi mi kılacağız? Veya korunanları günahkârlar gibi mi sayacağız?

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fesat çıkaranlar gibi Salih ameller Yaptılar Ve İman etiler O kimseleri ki Kılar mıyız Yoksa

(Yoksa iman edenleri ve salih amellerde bulunanları yeryüzünde fesada çalışıp duranlar gibi mi kılacağız?) Evet, Kâinatın Yaraticısının bütün yaratılış eserleri gös-

teriyor ki: O'nun her yarattığı şey bir gayeye yöneliktir. Bundan dolayı insanların yaradılışları da, bir kısım vazifeler ile mükellef bulunmaları da birer hikmete dayanmaktadır. Bu hikmeti, bu yaratılış gayesini bilip takdir edenler ile etmeyenler elbette ki, aynı olamaz, herkes kendi inancına, kendi amellerine göre ya mükâfata veya cezaya kavuşacaktır. İşte bu hakikati beyan etmek için de buyuruyor ki: Yoksa biz iman edenleri ve salih amellerde bulunanları Mümin, itaatkâr kulları yeryüzünde fesada çalışıp duranlar kendileri imansız itaatsiz oldukları gibi başkalarını da öyle yapmaya çalışanlar gibi mi kılacağız? Elbette ki, kılmayız, ilâhî adalet ve hikmet buna terstir.

أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ

Günahkarlar gibi Takva sahiplerini Kılar mıyız Yoksa

(Veya korunanları günahkârlar gibi mi sayacağız?) Bundan dolayı o ahiret âleminde elbette ki, iman ve takva sahibi olan zatlar, nimetlere, saadetlere kavuşacaklardır. İnkârcılar ve isyankârlar da lâıyk oldukları cezalara çarpılacaklardır. Bu nasıl inkâr edilebilir? Hiç bu kadar sonsuz eserleri, muntazam âlemleri yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı, öyle birbirine zıt iki zümreyi aynı akıbete erdirir mi? Elbette ki, erdirmez. Artık muhakkak ki, bir ahiret âlemi vardır, orada herkes dünyada hal ve davranışlarına göre mükâfat veya cezaya kavuşacaktır. İşte Cenabı Hakkın kitabı da bu hakikati bize bildirmiş bulunmaktadır.

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

29.Bu bir kitaptır ki, O'nu sana indirdik, mübarektir. Ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri ibret alsınlar diye.

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ

Mübarek Sana Onu indirdik Bir kitaptır ki

(Bu mübarek bir kitaptır ki, O'nu sana indirdik) Evet, Bu Kuranı Kerimi o hakikati beyan eden kitabı, Ey Peygamberlerin sonuncusu Levhi mahfuzdan Cibril-i Emin vasıtasıyla sana göndermiş olduk. O kitap, şüphe yok ki, mübarektir hayır ve menfaati pek çoktur, bütün insanlığı aydınlatmaya ve dünyevî, uhrevî bir nice hallerden haberdar etmeğe bir vesiledir. O mübarek kitap ki İnsanlar, O'nun

لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri İbret alması için Ve Ayetlerini Düşünmeleri için

(Ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri ibret alsınlar diye) insanlar o kitabın Ayetlerini düşünsünler O'nun lâtif manalarını, işaret buyurduğu enteresan sırları tefekkür etsinler ve akıl sahipleri İbret alsınlar O'ndan bir öğüt alıp hayatlarını güzelce tanzim eylesinler. Dünyaya da ahirete de meşru surette çalışsınlar, gafletten uyanıp temiz bir inanç ile yaşasınlar diye indirdik. İşte Kuranı Kerim'in bizlere ihsan buyrulmuş olması, bu gibi büyük gayelere, hikmetlere dayanmaktadır. O'nun haber verdiği kıssalardan birer ibret dersi almaya çalışılmalıdır. O ilâhî kitabı gafletle okumamalıdır, O'nun yüce açıklamalarını anlamaya gayret etmelidir. O'nun gösterdiği yolu takip etmelidir ki, insan dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadete kavuşabilsin

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

30.Ve Davud'a Süleyman'ı verdik. Ne güzel kul, şüphe yok ki, O daima Hakka yönelir idi.

Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselam'ın muhterem pederi için ilâhî bir bağış olduğunu ve o mübarek peygamberin cihat vasıtalarına ne kadar ehemmiyet verdiğini ve kendisinin daima Hakka yönelik bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ

Süleyman'ı Davud'a İhsan ettik Ve

(Ve Davud'a Süleyman'ı verdik) Kerem sahibi Yaratıcı, Davud Aleyhisselam'a olan diğer bir lütfunu beyan için buyuruyor ki: Davud'a Süleyman'ı verdik O'nu Süleyman adındaki pek mümtaz, pek ziyade mükemmelliklere sahip olan bir oğul'a kavuşturduk,

نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

Daima yöneldi Şüphe yok ki o Kuldu Ne iyi

(Ne güzel kul, şüphe yok ki, O daima Hakka yönelir idi) O Süleyman veya Dâvud Aleyhisselam ne güzel kul idi Şüphe yok ki, O Hakka yönelici idi daima Cenabı Hakka yönelir, tevhid ve tesbihte bulunurdu.

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ

31.O vakit ki, O'na süratle yürüyüp duran safkan koşu atları, öğleden sonra gösterilmişti.

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ

Süratli koşan atlar Üçayacağı üzerinde duranlar Akşam üstü Ona Arz edilmişti O vakit

(O vakit ki, O'na süratle yürüyüp duran safkan koşu atları, öğleden sonra gösterilmişti) işte Süleyman Aleyhisselam'a süratle koşup duran safkan böyle güzel koşu atları öğleden sonra güneşin dönme vaktinden batışına kadar gösterilmişti o, cihat vasıtalarının hâllerini dikkate almış, salâhiyetlerinin derecesini anlamak istemişti

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ

32.Dedi ki: Ben Rabbimin zikrinden dolayı hayrı severcesine o atları seviverdim. Nihayet güneş veya atlar hicap ile gizlenmiş oldu.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي

Rabbimin Zikrinden dolayı Hayrı Muhabbeti Sevdim Bu yüzden demişti ki Doğrusu ben

(Dedi ki: Şüphesiz ben Rabbimin zikrinden dolayı hayrı severcesine o atları seviverdim) Süleyman Aleyhisselam Dedi ki: Tevrat gibi ilâhî kitaplarda övülmüş olduklarından dolayı hayrı severcesine o atları seviverdim onlara kalben muhabbet besledim. Çünkü onlar, birer cihat vasıtasıdır,

حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ

Perde ile Gizlendi Ta ki

(Nihayet hicap ile gizlenmiş oldu) Nihayet o atlar veya güneşin ziyası hicap ile gizlenmiş oldu Yani: Hz. Süleyman, onlara bakıp dururken onlar, yürüyerek gözden gaip oldular. Veya gecenin karanlığı ile ve toz toprak gibi şeylerin perde olmalarıyla o atlar görünmez bir hale geldiler.

رُدُّوْهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ

33.Dedi ki: Onları bana iade ediniz. Hemen bacaklarını ve boyunlarını silip okşadı.

رُدُّوْهَا عَلَيَّ

Bana Onları geri getirin

(Dedi ki: Onları bana iade ediniz) Hz. Süleyman, hizmetçilerine emrederek Dedi ki: o görünmez bir hale gelen atları artık bana iade ediniz getiriniz, yerlerine yerleştiriniz, onların ne kadar mükemmel nakil vasıtaları olduğu anlaşılmış oldu. O atlar tekrar huzura iade edilince Hz. Süleyman, onların

فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ

Boyunları Ve Bacakları Sıvazlamaya Sonra başladı

(Hemen bacaklarını ve boyunlarını silip okşadı) kendi nazarında o atların ne kadar kıymetli ve muhafazaya lâyık olduklarını bu iltifatıyla de göstermiş oldu. Süleyman Aleyhisselam'ın o cihat vasıtaları hakkındaki bu muamelesi, onlara riayetin, güzelce bakmanın lüzumuna işaret etmektedir. Çünkü onlar ile düşmanlara karşı cephe alınır, onlar ile düşman kuvvetleri bertaraf edilir ve onlardan daha birçok faydeler temin edilir

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ

34.And olsun ki, Süleyman'ı biz imtihan ettik ve tahtının üzerin bir ceset olarak bıraktık. Sonra tekrar tahtına donuverdi. Bu mübarek ayetler de Süleyman Aleyhisselam'ın hayat tarihine ve kavuştuğu pek muazzam bir hükümet ve saltanata ve kendisinin Allah katındaki yüce mevkiine dair şöylece beyanatta bulunmaktadır.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ

Süleyman'ı İmtihan ettik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, biz Süleyman'ı imtihan ettik) Onu hikmet gereği bir ağır hastalığa müptela kıldık,

وَالْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَداً ثُمَّ أَنَابَ

Yöneldi Sonra Ceset olarak Tahtının üstüne Bıraktık Ve

(ve tahtının üzerin bir ceset olarak bıraktık. Sonra tekrar tahtına donuverdi) O hastalığın tesirinden dolayı sanki hayattan mahrum kalmış gibi bir halde bulunur olmuştu, Sonra tekrar şifa bulup tahtına donuverdi yine tam bir sıhhatle memleketinin işlerini idareye başladı.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

35.Dedi ki: Yarabbi. Beni bağışla ve bana bir mülk ver ki, benden sonra hiçbir kimseye lâyük olmasın. Şüphe yok ki, sensin çok bağışlayan sensin.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي

Bana Mağfiret eyle Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi Beni bağışla) Süleyman Aleyhisselam, sıhhat bulup tekrar hükmetmeye başlayınca, Cenabı Hakka niyazda bulunarak Dedi ki: Yarabbi Beni bağışla çünkü insanlık icabı bir hata söz konusudur. Ve en iyi olanı terk ihtimali mevcuttur. Nitekim: "Hayır sahiplerinin iyilikleri, Allah dostlarının günahları durumundadır." denilmiştir. Yani: Allah dostu olan peygamberlerin ibadet ve taatları fevkalâde bir samimiyet ve manevî bir zevk ile olduğu için buna cüzi bir muhalefet bile o büyük zatlarca bir kusur gibi görülerek ondan dolayı Allah'ın affına sığınır, yoksa onların bağış talebinde bulunmaları kendilerinin bir günah işlemelerinden dolayı değildir,

وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي

Benden sonra Hiç kimseye Yaraşmayacak Bir saltanat ki Bana İhsan et Ve

(ve bana bir mülk ver ki, benden sonra hiçbir kimseye lâyük olmasın) Ve Hz. Süleyman şöyle de bir niyazda bulundu ki: Yarabbi bana bir mülk bağışla ki, benden sonra hiçbir kimseye lâyük olmasın. Yani: Bana harikulade bir kabiliyet ver, peygamberliğe sahip olduğumu gösterir bir mucize ihsan buyur ki: Peygamberliğe sahip olmayan kimselere öyle harikulade bir nimet, bir şeref ve şan ihsan buyrulmamış olsun, bu ayrıcalıkla benim peygamberliğim kuvvetlenerek hâkimiyeti güçlü bir şekilde icra edeyim Allah'ın dinini yaymaya muvaffakiyetim fazlasıyla tecelli etsin,

إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

Çok ihsan edici olan Sensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sensin çok bağışlayan sensin) şüphe yok ki Yarabbi sensin çok bahşeden bağışlayan sensin. Senin kullarını af ve lütfâ kavuşturman da sırf senin çok ihsan edici olmandan doğmaktadır. Şimdi benim de bu istirhamımı lütfen kabul buyur,

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ

36.Artık rüzgârı onun emrine verdik, onun emriyle dilediği yere kolayca akar giderdi.

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ

Rüzgârı Ona Boyun eğdirdik Ve

(Artık rüzgârı onun emrine verdik) Allah Teâlâ da Hz. Süleyman'ın duasını kabul buyurmuş olduğunu şöylece beyan buyuruyor: Artık rüzgârı onun emrine verdik rüzgârlar, O'nun emrine itaat edici oldular.

تَجْرَى بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ

İstedi O yere ki Yumuşak olarak Emriyle Akıp giderdi

(O'nun emriyle dilediği gibi yere kolaylıkla akar giderdi) O'nun istediği tarafa O'nun arzusu doğrultusunda esip durmaya başlamışlar, O'nun hâkimiyeti bu suretle de kuvvetlenmiş oldu. Düşmanlarına karşı ordularını pek kolaylıkla sevke muvaffak olmuş bulundu.

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بِنَاءٍ وَغَوَاصٍ

37.Şeytanları da, her bir bina yapıcı ve dalgıç olanı da emrini verdik.

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بِنَاءٍ وَغَوَاصٍ

Dalgıçlık eden Ve Bina yapan Her Şeytanları Ve

(Şeytanları da, her bir bina yapıcı ve dalgıç olanı da emrini verdik) Evet, Süleyman Aleyhisselam'ın emrine Şeytanları da verdik, şeytanlarda O'nun emrine verilmiş oldu. Artık Hz. Süleyman, büyük kaleler, köşkler vesaire yapılmasını isteyince şeytanları da çalıştırıyordu. Ve denizlerden inciler, mercanları vesair kıymetli şeyleri de yine şeytanlar vasıtası ile dışarı çıkartabilmişti.

وَأَخْرَيْنَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

38.Başkalarını da demir halkalarla bağlı oldukları halde emrine verdik

وَأَخْرَيْنَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

Zincirlerle Birbirlerine bağlıdırlar Diğerleri ki Ve

(Başkalarını da demir halkalarla bağlı oldukları halde emrine verdik) Şeytanlardan inatçı, emre itaatten kaçınır olanları da bir ceza olarak demir halkalarla bağlı oldukları halde Hz. Süleyman'ın emrine verdik. Taki, onların şerlerinden korunulsun ve başkalarına da bir ibret numunesi olsun. Süleyman Aleyhisselam'ın bu gibi tasarruflara muvaffak olması, onun için bir mucize idi. Bunların ayrıntılarını, onları ne şekilde idareye ve hapse muvaffak olduğunu Allah'ın ilmine havale ederiz.

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

39.Dedik ki Bu bizim ihsanımızdır. Artık dilediğine hesapsız ikram et veya tutuver

هَذَا عَطَاؤُنَا

Bizim ihsanımızdır Bu

(Dedik ki Bu bizim ihsanımızdır) Cenabı Hak, buyuruyor ki: Süleyman Aleyhisselam'a dedik ki: Bu bizim ihsanımızdır. Sana verdiğimiz bu mülk ve saltanat ve böyle şeytanların vesairenin üzerlerine hâkimiyet ve galibiyet sana mahsus ilâhi bir lütuftur.

فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Hesapsız Tut Veya Artık ikram et

(Artık dilediğine hesapsız ikram et veya tutuver) artık dilediğine hesapsızca ihsan et buna salahiyyetin vardır veya tutuver dilediğine bir şey verme, bu da senin görüşüne bırakılmıştır.

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ

40.Ve şüphe yok ki, onun için bizim katımızda bir yakınlık ve bir de dönülecek güzel bir yer vardır.

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ

Elbet bir yakınlık Katımızda Onun için var Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, onun için bizim katımızda bir yakınlık vardır) Süleyman Aleyhisselam'a ait bizim katımızda ahiret âleminde bir yakınlık bir keramet, bir yücelik bir manevi yakınlık vardır, bununla birlikte

وَحُسْنَ مَأْبٍ

Bir dönüş yeri Güzel Ve

(ve bir dönülecek güzel bir yer vardır) O da nimet cennetleridir. Evet, Hz. Süleyman, öyle dünyada da, ahirette de tam bir mutlulukla, Allah'ın lütfuna kavuşarak yaşamış olacaktır. Cenabı Hak, bizleri de o Yüce Peygamber'in şefaatine, iltifatına eriş-tirsin. Âmin. Hz. Dâvud ile Hz. Süleyman'ın kıssaları için Enbiya Suresi'ne de bakınız!

وَإِذْ كُرَّ عِبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ

41.Kulumuz Eyyub'u da an. O vakit ki, Rabbine seslendi: Şüphe yok ki, şeytan bana bir meşakkat ile ve bir eziyet ile dokundu, dedi

Bu mübarek ayetler de Eyyûb Aleyhisselam'ın kıssasını, onun tutulmuş olduğu bir hastalıktan nasıl bir sebeple kurtulmuş ve kendisine neler ihsan buyrulmuş olduğunu bildiriyor ve yapmış olduğu bir yemininden dolayı yeminini bozmaması için nasıl bir muameleyi yerine getirmekle mükellef bulunmuş ve kendisinin nasıl bir ilâhi övgüye kavuşmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ كُرَّ عِبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ

Rabbine Seslenmişti O vakit Eyyub'u Kulumuzu An Ve

(Kulumuz Eyyub'u da an. O vakit ki, Rabbine seslendi:) Ey Peygamberlerin So-nuncusu! Kulumuz Eyyub'ü de an O muhterem Peygamberin kıssasını da, onun sabır ve sebatını da kavmine anlat, O vakit ki, O Yüce zat Rabbine seslendi yalvarış ve yakarıştta bulundu ve dedi ki:

أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ

Bir azap Ve Bir yorgunluk ile Şeytan Bana dokundu Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, şeytan bana bir meşakkat ile ve bir eziyet ile dokundu) Dedi Nûsb; Zahmet ve meşakkat demektir. İşte Eyyub Aleyhisselam yarabbi Şüphe yok ki, şeytan bana bir meşakkat ile ve bir eziyet ile dokundu Dedi. Şeytanın şerrinden Ce-nabı Hakka sığındı. Hz. Eyyûb hastalığına, üzüntüler içinde kalmasına şeytanın se-bebiyet verdiği dair muhtelif rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Eyyûb Aleyhisselam, çokça servete, çoluk ve çocuğa ve fazlaca sıhhat ve afiyete kavuşma-sından dolayı şeytanın bir vesvesesi tesiriyle kibre kapılmış, kendisini görür gibi ol-muş, bunun üzerine Allah Teâlâ da, onu hastalığa düşürmüş, malları zayi olmuş, ev-lâdı etrafa dağılmış, birçoğu da vefat etmiş. İşte bu gibi musibetlere karşı Hz. Eyyûb sabırda bulunmuş, Allah'ın takdirine razı olmuştur. Şu da muhakkaktır ki, ona arız olan hastalık, kendisinden insanların nefret edeceği derecede bulunmamıştır. Çünkü Peygamberler o gibi nefreti gerektiren arızalardan korunmuşlardır.

أَرْكُضْ بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

42.Allah tarafından da denildi ki ayağını yere vur, işte bu, soğuk yıkanılacak ve içilecek bir su.

أَرْكُضْ بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

İçilecek olandır Ve Serindir Yıkanılacak olandır Bu Ayağını Vur

(Allah tarafından da denildi ki ayağını yere vur, işte bu, soğuk yıkanılacak ve içilecek bir su) Eyyub Aleyhisselam'ın dua ve niyazı üzerine vahiy yoluyla kendisine Allah tarafından da denildi ki Ya Eyyub Ayağını Yeryüzüne çarpıver o da ayağını yere çarptı. Derhal sular akmaya başladı. Yine Allah tarafından vahiy olundu ki: işte bu, soğuk yıkanılacak ve içilecek bir su Bundan hem iç ve hem de yıkan, şifa bulursun. Bu ayeti kerime de bir işaret vardır ki, Hz. Eyyub'un hastalığı, midevî olmayıp dil has-talığı imiş, o sular da kısmen kükürtlü sulardan bulunuyormuş. Böyle hastalıklara bir-çok kaplıca sularının faide verici olduğu ise bilinmektedir.

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لَأُولَى الْأَلْبَابِ

43.Ve ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir ibret olmak üzere ailesini, hem de onlar ile beraber onların bir mislini bağışladık.

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ

Onlarla beraber Onların mislini Ve Ailesini Ona Ve Bağışladık

(Ve ona ailesini, hem de onlar ile beraber onların bir mislini bağışladık) Cenabı Hak, Eyyub Aleyhisselam hakkındaki diğer bir lütuf ve ihsanını da şöylece beyan buyuruyor. Hz. Eyyub'e ailesini, hem de onlar ile beraber onların bir mislini bağışladık yani: Onları dağılmış bir hale gelmiş olmaktan kurtararak yine Hz. Eyyub'un yanında topladık, yeni bir hayata kavuşturduk hem de onlar ile beraber onların mislini de verdik. Onun çokluk çocuk ve çocuğunu bilâhare iki kat arttırmış olduk. Bunu da Sabrın ne güzel neticelere vesile olduğuna dair alamet olmak üzere

رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لَأُولَى الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri için Bir ibret Ve Bizden Bir rahmet olarak

(tarafımızdan bir rahmet olarak ve akıl sahiplerine bir ibret) olsun diye hem ailesini hem kaybetmiş olduğu bütün nimetleri misli ile ona verdik Bütün bunlar, sabır edenlerin, Allah'ın takdirine razı olanların mükâfatlara kavuşacaklarına bir delildir. Bunu elbette güzel akıl sahipleri takdir ederler.

وَأَخَذَ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاصْرَبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

44.Ve ona emir olundu ki: Eline otlardan bir küçük demet al, sonra onunla vur ve yeminini bozmuş olma. Muhakkak ki, biz onu sabır edici bir kul bulduk. Ne güzel kul! Şüphe yok ki, o hakka yönelirdi.

وَأَخَذَ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاصْرَبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ

Yeminini bozma Ve Onunla Ve vur Bir demet sap Eline Al Ve

(Ve ona emir olundu ki: Eline otlardan bir küçük demet al, sonra onunla vur ve yeminini bozmuş olma) Allah Teâlâ Hazretleri, Eyyub Aleyhisselam'a diğer bir kolaylık daha göstermiş olduğunu ve onun hakkında başka bir vesile ile de ilâhi rahmetinin tecelli etmiş bulunduğunu bildirmektedir. Şöyle ki: Hz. Eyyûb, hastalığı zamanında eşi Rahîme Binti Efrayim, bir iş için bir yere gitmiş, o muhterem hasta kocasını fazlaca bekletmiş, Eyyûb Aleyhisselam da şifa bulunca o eşine yüz darbe vuracağına yemin etmiş idi. Bunun üzerine Hz. Eyyub'e vahiy olundu ki, Ey Eyyûb! Eline otlardan Yüz parçalık bir küçük demet al, Onunla eşine vur yeminini yerine getirmiş ol, yeminini bozmuş olma Ne büyük bir ilâhi merhamet! O yeminini mesuliyetinden kurtulmak için ne güzel bir ruhsat!

إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا

Sabırlı bir kimse olarak Onu bulduk Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, biz onu sabır edici bir kul bulduk) Evet. Hak Teâlâ, Hz. Eyyub'un güzel vasıflarından dolayı ona böyle bir kolaylık göstermiş olduğuna işaret için buyuruyor ki: Muhakkak ki, biz Eyyub Aleyhisselam'ı bir sabır edici bulduk nefsine, malına, çocuklarına dokunan musibetlerden dolayı sabır etmiş, şikâyetle bulunmamıştır,

نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

Yönelen bir kimse idi Şüphesiz o Kuldu Ne iyi

(ne güzel bir kul! Şüphe yok ki, o hakka yönelirdi) Eyyûb Aleyhisselam ki, Allah'ın takdirine öyle rıza göstermiş, her hususta Hakka yönelendir. Allah Teâlâ'ya sığınıp bütün muvaffakiyeti O'ndan bekleyendir. Hak Teala hazretleri o mübarek zatın sabrına bizleri de muvaffak kılsın Eyyûb Aleyhisselam için Enbiya Suresine de bakınız!

&-Şu da bilinmektedir ki: İnsanlar daima Cenabı Hakka muhtaçtırlar, O'na dua ve niyazda bulunmaları, O'ndan sıhhat ve selâmet temenni etmeleri Allah'ın takdirine karşı bir şikâyet mahiyetinde değildir, sabra aykırı bulunmuş olmaz. Belki Allah Teâlâ'ya her hususta muhtaç olduklarını bir itiraftan ibarettir. Bundan dolayı peygamberlerin ve velilerin şefaathlerini temenni etmek, onların hürmetine olarak bir bela ve ke-

derden kurtulmayı Cenabı Hak'tan niyaz eylemek de yine Hak Teâlâ'ya bağılılığı, O'nun takdirine teslimiyeti bozmaz. O gibi büyük zatların ümmetin fertleri hakkında şefaatte bulunacakları naklen sabittir.

وَإِذْ كُرِّ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ

45.Ve kuvvet ve basiret sahibi olan kullarımız İbrahim'i ve İshak ve Yakub'u da an
Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim ile diğer beş Peygamberin üstün vasıflarına, onların Allah katındaki seçkin mevkilerine işaret buyurmaktadır.

وَإِذْ كُرِّ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ

Basiretler Ve Eller (kuvvet) Sahipleri Ya'kub'u Ve İshak'ı Ve İbrahim'i Kullarımızı An Ve

(Ve kuvvet ve basiret sahibi olan kullarımız İbrahim'i ve İshak ve Yakub'u da an)

Ey habibim kuvvet ve basiret sahibi olan kullarımız ve Peygamberlerimiz bulunan İbrahim'i ve O'nun oğlu olan İshak'ı ve O'nun oğlu bulunan Yakub'u da an. Onların da Allah'ın dinî uğrunda ne kadar fedakârlıklarda bulunduklarını, ne kadar meşakkatlere karşı sabır ve sebat göstermiş olduklarını an, onların ne kadar ibadet ve itaatle meşgul ve marifetullah ile vasıflanmış olduklarını kavmine bildir. Evet, İbadet ve itaat hususunda kuvvet ve ilâhi dinin yüceliğine, sırlarını bilme itibariyle basiret sahibi olan muhterem o kullarımızı kavmine ümmetine ibretlik olmak üzere zikret

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ

46.Şüphe yok ki, biz onları özellikle ahiret yurdunu düşünen ihlâslı kimseler kılmıştık.

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ

(ahiret) Yurdunu Düşünen Bir özellikle Onları İhlâslı kıldık Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onları özellikle ahiret yurdunu düşünen ihlâslı kimseler kılmıştık)

Şüphe yok ki, biz o Peygamberleri özellikle ahiret yurdunu halisane düşünen O ebedî âlemdeki saadete ulaşma maksadı ile ibadet ve itaate devam eden ihlâslı kimseler kılmıştık onları, pek fazla bir kalp samimiyetine kavuşmuş, tam bir zevk ile ibadet ve itaate devam etmişlerdir. İşte o mübarek zatlar, akıllı ve düşünen bir insanlık topluluğu için en mükemmel birer örnek olmuşlardır.

وَأَنَّهٗمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ

47.Ve muhakkak ki, onlar bizim katımızda elbette ki, seçilmişler den, hayırlılardandır.

وَأَنَّهٗمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ

En hayırlı kimselerdendir Elbette seçilmişlerdendir Bizim katımızda Şüphesiz onlar Ve

(Ve muhakkak ki, onlar bizim katımızda elbette ki, seçilmişler den, hayırlılardandır) O seçkin, müstesna zatlar Allah'ın zatının manevî katında insanlık arasında en seçkin, en üstün olan kullarındandır ve en ziyade hayır ve iyiliğe çalışan, bütün insanlık hakkında hayrı tavsiye eden zatlardan bulunmuşlardı. Bundan dolayı onların Allah katındaki mevkileri elbette ki, pek büyüktür.

وَإِذْ كُرِّ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ

48.Ve İsmail'i ve Elyesa ve Zülkifl'i de an ve hepsi de hayırlılardandır.

وَإِذْ كُرِّ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ

Zülkifl'i Ve Elyesa Ve İsmail'i An Ve

(Ve İsmail'i ve Elyesa ve Zülkifl'i de an) Ve Ey Peygamberlerin Efendisi! Muhterem Peygamberlerden olan İsmail'i ve Elyese'i ve Zülkifl'i de an onların da pek mükemmel olan tarihi hallerini kavmine anlat. Onların Allah'ın dinî yolunda ne kadar çalıştıkları, o uğurda ne kadar fedakârlıklarda bulunduklarını ve sabır ve sebat göstermiş oldukları düşünölsün,

وَكُلٌّ مِّنَ الْخَيْرِ

En hayırlı kimselerdendir Hepsi Ve

(ve hepsi de hayırlılardandır) Evet. O zatların hepsi de hayır ile insani olgunluklar ile hakkıyla vasıflanmış, Allah katında üstün, mübarek kullardan ibaret bulunmuşlardır. Allah'ın rahmeti hepsi üzerine olsun. Bu zatlara dair Enam Sûnesi ile Enbiya Sûresinin tefsirine de bakınız!

هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَّآبٍ

49.İşte bu, bir hatırlatmadır. Ve şüphe yok ki, takva sahipleri için elbette güzel bir varılacak yer de vardır.

Bu mübarek ayetler muhterem Peygamberlerin güzelliklerini bildiren kıssaların onları için bir şeref ve şan vesilesi olduğuna işaret ediyor. Takva sahibi kullar için ahiret âleminde ne büyük mevkilerin, ne seçkin eşlerin ve ne tükenmez nimetlerin vaad buyrulmuş olduğunu müjdelemektedir.

هَذَا ذِكْرٌ

(İşte bu bir anmadır) Okunan yani: Yüce Peygamberlerin güzelliklerini bildiren ayetler, onları için bir şereftir güzel bir anılmadır, o Peygamberlerin insanlar arasında da-ima güzellikle yâd edilmelerine bir vesiledir. Veya bu okunan ayetler bir nevi öğüttür ki, o da Kuranı Kerim'den ibarettir,

وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَّآبٍ

Bir dönüş yeri Elbet güzel Takva sahipleri için vardır Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, takva sahipleri için elbette güzel bir varılacak yer de vardır)

Evet, Öyle yüksek vasıflara sahip olan Peygamberler gibi hakkıyla takva sahibi zatlar, dünyada şeref ve şana nail oldukları gibi onlar için istikbalde de varacakları birer güzel makam vardır.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ مُّفْتَحَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ

50.Adın cennetleridir. Onlar için kapıları açılmış olarak.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ

(Adın cennetleridir) O güzel şerefli Allaha teslim olmuş kullar için varacakları makam ise Adın cennetleridir. İçinde devamlı olarak durup kalacakları pek kıymetli bahçeler, bostanlar, köşklerdir.

مُفْتَحَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ

O kapılar Onlara Açılmış olara

(Onlar için kapıları açılmış olarak) Hazır bulunmaktadır. Yani: O takva sahipleri için o cennetlerin kapıları melekler tarafından açılmış, kendileri karşılanarak selâmlanmış bulunacaklardır. Bu ilâhi beyan, o cennetlerin pek geniş, pek güzel, pek açıcı olduğuna işaret etmektedir.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ

51.Orada koltuklara yaslananlardır. Orada birçok meyveler ve içilecek şeyler isteyeceklerdir.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا

Orada Yaslananlardır

(Orada koltuklara yaslananlardır) O takva sahibi zatlar için erişilen nimetler o cennetlerde tahtlar üzerinde, koltuklara yaslanmalarıdır. Rahat rahat oturup nimetlere erişmiş bulunmalarıdır.

يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ

İçeceği Ve Birçok Meyveyi Orada İsterler

(Orada birçok meyveler ve içilecekler şeyler isteyeceklerdir) Evet, o cennetlerde o kadar meyveler ve içecekler vardır ki, onlar fevkalade lezzetli, neşe verici oldukları için o takva sahipleri, bunları kendi hizmetçilerinden isteyeceklerdir. Burada şuna da işaret buyrulmuş oluyor ki: Cennet ehlinin yiyip içmeleri bir ihtiyaçtan, hayatlarının devamını temin mecburiyetinden kaynaklanmış olmayacaktır, onlar ebedî bir hayata erişmişlerdir. Onların yiyip içmeleri sırf lezzet almak ve eğlenmek içindir.

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ

52.Ve onların yanlarında gözlerini kocalarına dikmiş, yaşları müsavi güzeller vardır.

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ

Aynı yaşta Gözü Diken zevceler Yanlarında vardır Ve

(Ve onların yanlarında gözlerini kocalarına dikmiş, yaşları müsavi güzeller vardır) O cennetlere kavuşan mesut kulların yanlarında Gözlerini kocalarına dikmiş onlara bir fevkalade bir muhabbet ile bakıp başkalarına bakmayan yaşları eşit güzeller, temiz tabiatlı eşler vardır. Bu eşler, rivayete göre otuz üçer yaşlarında bulunacaklardır. Bunların aralarında böyle yaşça güzelce bir eşitliğin bulunması, bunların eşit bir muhabbete, bir muameleye tâbi tutulacaklarına, aralarında bir rekabet ve adalet zıt bir muamelenin bulunmayacağına işareti içermektedir. Bunların kocalarına eşit bir vaziyette bulunacakları da düşünülebilir.

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ

53.İşte hesap günü için size vaad edilen şeyler bunlardır denilecektir.

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ

Hesap Günü için Vaad ediliyorsunuz O şeylerdir ki Bu

(İşte hesap günü için size vaad edilen şeyler bunlardır) Artık o takva sahipleri İşte hesap günü için size vaad olunan şeyler bunlardır Siz ahiret âleminde böyle çeşitli nimetlere, ilâhi lütuflara kavuşacaksınız denilecek. Bu, Allah'ın bir vaadidir ki, herhalde meydana gelecektir. İşte imanın, takva sahibi olmanın ebedî mükâfatı!

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ

54.Şüphe yok ki, bu, elbette bizim rızkıımızdır. Bunun için bir tükenmek yoktur.

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ

Bir tükenme Ona Yoktur Elbet bizim rızkıımızdır Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, elbette bizim rızkıımızdır) Cenabı Hak, şöyle de buyuruyor: Şüphe yok ki, bu Beyan olunan güzel güzel nimetler, bizim rızkıımızdır tek olan zatının sizlere ihsan etmiş olduğu ebedî nimetlerdir, kerametlerdir bunun için bir tükenmek yoktur. Ey cennet ehli! Siz bu sonsuz nimetlerden ebediyen yararlanıp zevk ve sefa içinde yaşayacaksınız. Ne büyük bir ilâhi müjde!

هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ

55.Bu, böyle ve şüphe yok ki, azgınlar için de elbette dönüp gidilecek bir yaramaz yer vardır. Bu mübarek ayetler de takva sahipleri hakkındaki mükâfatların sabit olduğuna işaret edip onlara muhalif olan kâfirlerin de ne kadar feci bir şekilde azap göreceklarını bildiriyor. Onların cehennemlerde nasıl korkunç birer vaziyette kalacaklarını ve dünyada iken birbirlerini aldatmış olan o muhtelif gurupların birbirleriyle nasıl münakaşalarda ve beddualarda bulunacaklarını haber veriyor. Bütün insanlık için bir teşvik ve korkutma vesilesi olmak üzere müminlerin kavuşacakları mükâfatları, kâfirleri de uğrayacakları cezalara dikkat nazarlarını çekiyor.

هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ

Bir dönüş yeri Elbet kötü Azgınlar için vardır Şüphesiz Ve Bu

(Bu, böyle ve şüphe yok ki, azgınlar için de elbette dönüp gidilecek bir yaramaz yer vardır) işte takva sahipleri için bu bildirilen mükâfatlar verilecek olan ecirler mükâfatlar böyledir bu bir sabit emirdir. Ancak şüphe yok ki, azgınlar için de Cenabı Hakka itaatten çıkan kâfirler hakkında da elbette dönüp gidilecek bir yaramaz yer vardır) onlar için şerli, korkunç bir akıbet takdir edilmiştir.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمِهَادُ

56.Cehennem vardır. Ona gireceklerdir. Artık ne kötü bir döşektir.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا

Oraya girerler Cehennem

(Cehennem vardır. Ona gireceklerdir) Evet. Onlar o azgınlar haktan sapanlar için Cehennem vardır o ateşli yer onlar için hazırlanmıştır o cehennemin içine gireceklerdir onun şiddetlerine maruz kalacaklardır,

فَبِئْسَ الْمِهَادُ

Döşektir Artık ne kötü

(Artık ne kötü bir döşektir) Onun içine düşecek olanlar, onun o müthiş hararetlerine nasıl tahammül edebilecekler? Bir kere bu akıbeti düşünmeli değil midirler?

هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ

57.İşte bu. Artık onu tatsınlar. Son derece sıcaktır ve gövdelerden çıkan irindir.

هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ

Bir irin Ve Bir kaynar su İşte tatsınlar onu Bu

(İşte bu. Artık onu tatsınlar. Son derece sıcaktır ve gövdelerden çıkan irindir) Evet O kâfirler hakkında İşte bu azap takdir edilmiştir. Artık onu tatsınlar Onun tesiriyle yanıp yakılsınlar. O son derece sıcaktır Yüzlerin derilerini soyar durur ve gövdelerden çıkan irindir Pek ziyade fena kokulu bir sıvı halindedir. Veya kısmen de son derece soğuktur, içilmesine takat getirilemez veya pek müthiş bir azaptır ki, onun mahiyetini ancak Allah Teâlâ bilir.

وَأَخْرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ

58. Ve onun şeklinden başkaca da çiftler vardır.

وَأَخْرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ

Çiftler Bunun şeklinden Başkası Ve

(Ve onun şeklinden başkaca da çiftler vardır) Cehennem ehline mahsus azaplar, onlardan ibaret değildir ve o bildirilen azapların benzerlerinden çeşitli sınıflardan azaplar da vardır ve daha nice meşakkatli şeyler, zehirli zakkum ağaçları ve diğerleri de mevcuttur.

هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ

59.Şunlar, sizinle beraber ateşe dalıvermiş bir topluluktur. Onlara bir merhaba yok muhakkak ki, onlar o ateşe gireceklerdir.

هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَعَكُمْ

Sizinle beraber Dalıvermiş Bir topluluktur Bu

(Şunlar, sizinle beraber ateşe dalıvermiş bir topluluktur) Evet, Cehennem bekçileri o azgınların elebaşlarına evvelce cehenneme atılanlara sonradan atılacakları yani kendilerine uymuş olanları o saptırılanları göstererek diyeceklerdir ki: Şu cehenneme sevk edilen diğer bir topluluk sizinle beraber ateşe dalıvermiş bir topluluktur onlar da sizinle beraber şiddetle azap göreceklerdir. Sonra cehennem bekçileri veya

öyle evvelce cehenneme atılmış olanlar, o sonrakilere, yani dünyada iken kendilerinin aldatmalarına kapılmış bulunanlara diyeceklerdir ki:

لَا مَرْحَبًا بِهِمْ

Onlara Rahatlık olmasın

(onlara bir merhaba yok) Merhaba; yerin geniş olsun, rahat ve huzur içinde bulun manasında bir duadır, bir iyilikseverlik alametidir. İşte Müslümanların birbirine selâm vermeleri merhaba demeleri böyle güzel bir içtimai terbiye neticesidir. Ama la merhaba Onlar için bir genişlik, azap dan bir kurtuluş bulunmasın, onlar için rahatlık olmasın demektir dünyada küfürde birleşip dost olanlar ahirette azabı görünce nasılda lanetleiyorlar değil mi?

إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ

Ateşe Girecek olanlardır Şüphesiz onlar

(muhakkak ki, onlar, o ateşe giricilerdir) Onlar kendi kötü amellerinden dolayı şimdi cehennem ateşine atılmaya layık olmuşlardır.

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيُشَسَّ الْقَرَارُ

60.Onlar da Derler ki: Hayır, Sizlersiniz o bedduaya daha layık sizin için merhaba yoktur. Belki o küfrü, bizim için siz sundunuz. Artık ne kötü bir yerdir.

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ

Siz Rahatlık olmasın Siz Bilakis Dediler

(Onlar da Derler ki: Hayır, Sizlersiniz o bedduaya daha layık sizin için merhaba yoktur) Onlar da, Sonradan cehenneme atılanlar da yani: o elebaşlarına reislerine uyanlar o evvelki atılanlara, dünyada iken kendilerine tâbi olmuş, aldatmalarına kapılmış bulundukları kimselere Derler ki: o bedduaya daha ziyade lâıyık olanlar asıl sizlersiniz. Çünkü sizler bizi sapıklığa ve dalaletle sürüklediniz hidayet yolundan alı koydunuz sizin için merhaba yoktur Siz şimdi cehennemde hiçbir rahat yüzü göremeyeceksiniz. Zira bizi de siz saptırdınız,

أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيُشَسَّ الْقَرَارُ

Karagahtır Artık ne kötü Bize Bunu takdim ettiniz Siz

(o küfrü, bizim için siz sundunuz. Artık ne kötü bir yerdir) Bizi siz saptırarak o küfre düşürdünüz, artık ne kötü bir yerdir O ateş sizin için de bizim için de, bizim için müthiş ve daimi bir ikametgâh bulunacaktır, diyeceklerdir.

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدُّهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ

61.Derler ki: Ey Rabbimiz. Bize bunu kim sundu ise imdi onun için ateşte azabı kat kat arttır.

قَالُوا رَبَّنَا

(Derler ki Ey Rabbimiz) Evet, dünyada iken aldatmalara kapılmış olanlar, kendilerine tâbi olmuş oldukları aldatıcı kimseler hakkında Derler ki: Ey Rabbimiz.

مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدُّهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ

Ateşteki Bir kat Azabı Artık ona arttır Bunu Bize Takdim etti Kim ki

(Bize bunu kim sundu ise imdi onun için ateşteki azabı kat kat arttır) Ey rabbimiz Bizi aldatarak bu ateşe girmemize kim sebebiyet verdi ise bu ahiret âleminde onlar için ateşten azabı kat kat arttır. Hem kendi sapkınlığını, hem de başkalarını sapkınlığa düşürmüş olmasının cezasına uğramış olsun.

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ

62.Ve azgınlar derler ki: Bize ne oluyor ki: Bir takım erkekleri görmüyoruz ki, biz onları en şerli kimselerden sayar idik?

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رَجُلًا

O adamları ki Göremiyoruz Bize ne oldu ki Dediler Ve

(ve derler ki Bize ne oluyor ki: Bir takım erkekleri görmüyoruz ki) Ve o azgınlar, cehenneme atılınca derler ki: Bize ne oluyor ki, bir takım erkekleri görmüyoruz? Şimdi onlar ne ise bizimle beraber bu cehennemde bulunmuyorlar? Bu görmedikleri kimselerden maksatları, onların dünyada iken zelil, azaba lâyık gördükleri ve kendileriyle alay etmiş oldukları bir takım fakir Müslümanlardır.

كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ

Kötülerden Kendilerini sayıyoruz İdik

(ve biz onları en şerli kimseler sayar idik) Ebu Cehil gibi müşrikler, kendi maddî servetlerine, mevkilerine güvenerek Hz. Ammar, Habbab, Bilal'ı Habeşî, Selman'ı Farisî gibi ashâbı kiramın fukarasından olan pek muhterem zatlara kıymet vermez idiler. Ve onların dünyevî bir servete sahip olmadıklarını bir kusur sanar onlar ile alay etmeye cüret eder, onların cehennem ehli olduklarına inanırlardı.

أَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ

63.Biz onları alaya alırdık. Yoksa onlar gözden mi kaçtı?

أَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ

Gözler Onlardan Kaydı mı Yoksa Bir alay konusu Onları edinirdik

(Biz onları alaya alırdık. Yoksa onlar gözden mi kaçtı?) O cehenneme atılan kâfirler, şöyle de diyeceklerdir: Biz onları O fakir Müslümanları dünyada iken maskaraya alırdık onlar ile alay ederdik yoksa onlar gözden mi kaçtı? Onlar da bizimle beraber cehenneme atılmış oldukları halde biz onları göremiyor muyuz? Evet. Onlar böyle diyerek bir kat daha üzüntüler, pişmanlıklar içinde yanıp yakılacaklardır.

إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ

64.Şüphe yok ki, bu, haber verilen şey elbette sabittir. O ateş ehlinin birbiriyle tartışması muhakkaktır

إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ

Ateş Ehlinin Birbirleriyle Çekişmesi Elbette haktır Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, haber verilen şey elbette sabittir) Cenabı Hak da şöyle buyuruyor: Şüphe yok ki, bu Haber verilen hal, o kâfirlerin azap göreceklerine dair bilgi verilen şey elbette sabittir o bir hakikattir ve o ateş ehlinin birbiriyle husumeti Cehennem de yapacakları münakaşa ve tartışmaları muhakkaktır. Herhalde meydana gelecektir. Artık o müthiş akıbeta hazırlansınlar.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

65.Deki: Ben şüphe yok ki ancak bir uyarıcıyım ve tek, kahhar olan Allah'tan başka ilâh yoktur.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'in insanlığı Allah'ın azabından kurtararak hidayet yoluna sevk etmekle emir olunduğunu ve onun Allah'ın sıfatlarını ümmetine nasıl tebliğ edip öğrettiğini gösteriyor. Kuranı Kerim'in ne kadar riayete lâyık bir semavi kitap olduğuna işaret ediyor. O Yüce Peygamberin melâike-i kiramın hallerini ilâhi vahiy ile öğrenmiş olduğunu ve onun ne gibi mühim bir vazifeden dolayı ilâhi vahye kavuşmuş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ

Bir korkutucuyum Ben Ancak De ki

(Deki Ben şüphe yok ancak bir uyarıcıyım) Ey Yüce Peygamber! Müşriklere De ki: Ta ki, siz küfür içinde yaşayamazsınız, Allah'ın emirlerine muhalefet ederek azaba uğramış olmayasınız, yoksa ben bir zorbacı, bir sihirbaz, bir zalim değilim, sizden dünyevî bir menfaat beklemiyorum ve hepimizin söylemesi gerekmektedir ki:

وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

Dilediğini kahreden Tek olan Allah Ancak Bir ilah yoktur Ve

(Ve tek, kahhar olan Allah'tan başka ilâh yoktur) Tek Ortaklıktan, çokluktan uzak olan ve kahhar bütün mahlûkat üzerinde galip, hâkim bulunan Allah Teâlâ'dan başka ilâh yoktur ilâhlık, mabutluk ve hâkimiyet O'na mahsustur.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

66.Göklerin ve yerin ve bunların aralarında bulunanların Rabbi O'dur o her şeye galip, çok bağışlayıcı olandır.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

Arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Rabbidir

(Göklerin ve yerin ve bunların aralarında bulunanların Rabbi O'dur)

Evet, Bütün bunların yaratıcısı, koruyucusu olgunluğa eriştiricisi O hikmet sahibi Yaratıcıdan başkası değildir.

الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

Çok bağışlayandır Daima üstündür

(o her şeye galip, çok bağışlayıcı olandır) O Kerem sahibi Mabut el aziz her şeye galip dir O'nun kuvvet ve azameti her şeyin üstündedir, kendisinde hâşâ mağlubiyet, acizlik asla Düşünülemez. Ve o Yüce yaratıcı el gaffar çok bağışlayıcı olandır dilediği kulunu affeder, yüce zatına karşı olan kusurlarından dolayı pişman olup tövbe eden kullarını da hesaba çekmez, isterse o kusur pek büyük olmuş olsun. Artık o kadar yüce vasıflara sahip olan Kerem Sahibi bir Yaratıcıya kullukta bulunmak, O'nun ortak ve benzerden uzak olduğunu itiraf etmek bütün insanlar için en mühim, en birinci bir vazife değil midir?

قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ

67.Deki: Bu Kuran pek büyük bir haberdir.

قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir haberdir O Deki

(Deki: Bu Kuran pek büyük bir haberdir) Ey âlemlere rahmet olan Son Peygamber! O kendilerini vahdet dinine davet ettiğin insanlara Deki: Bu size hükümlerini tebliğ ettiğim Kur'anı Kerim pek büyük bir haberdir sizi Allah'ın birliğinden, Hz. Muhammed'in peygamberliğinden haberdar ediyor. O'nun Peygamberlere ve eski kavimlere dair verdiği haber, insanlık için bir uyanma vesilesidir. O ne kadar yüce, faide verici bir haberdir. Bunu takdir etmeniz icap etmez mi?

أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ

68.Siz ondan yüz çeviriyorsunuz.

أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ

Yüz çeviren kimselersiniz Ondan Siz

(Siz ondan yüz çeviriyorsunuz) Hâlbuki ey bir takım gafiller sizin için bir kurtuluş rehberi olan Kurandan, onun ihtiva ettiği pek faydeli haberlerden yüz çeviriyorsunuz gafletten ayrılmak istemiyorsunuz, onu tefekkür edip de iman şerefine, ebedî selâmete kavuşmak arzusunda bulunmuyorsunuz. Bu ne kadar cehalet

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ

69.Onlar orada tartışırken benim için melei ala hakkında hiçbir bilgim yok idi.

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ

Tartışıyorlardı O vakit ki En yüce Topluluk hakkında Bir bilgi Benim için Olmadı

(Onlar orada tartışırken benim için melei ala hakkında hiçbir bilgim yok idi)

Evet. O Kuran, o ilâhi vahiy, pek muazzam bir haberdir ki, onun sayesinde nice meçhul şeyler hakkında bilgi edinilmektedir. Kısacası Onlar orada tartışırken benim için melei ala hakkında hiçbir bilgim yok idi. Yani: melâike âlemine, onların Hz. Âdem'e karşı secde ile mükellef olduklarına, iblisin o secdeden kaçındığına vesaire ye dair onların tartışmada bulundukları zamana ait vaktiyle haberdar değil idim. Bilahare bunlara dair bilgim o Kuranı Kerim'in verdiği haberler sayesinde meydana gelmiştir.

إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

70.Bana vahiy olunmuyor, ancak ben şüphe yok apaçık bir uyarıcı olduğum için vahiy olunuyor

إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucu Ben Sadece Ancak Bana Vahyediliyor Değildir

(Bana vahiy olunmuyor ancak ben şüphe yok bir apaçık uyarıcı olduğum için vahiy olunuyor) Yani bu kuran ayetleri bu hakikatin kendisi olan haberler boşu boşuna bana nazil olmuyor ki İnsanlığı Allah'ın azabından haberdar ederek kurtuluş yoluna sevk etmeğe memur olduğum için vahiy olunuyor. Ben de size, Allah tarafından haberdar olduğum şeyleri tebliğ ediyorum, size bir zorlamada bulunmuyorum. Bunları güzelce takdir ederek gerektirdiği şekilde hareket etmeniz icap etmez mi?

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ طِينٍ

71.Ve hatırla o zamanı ki, Rabbin meleklerle demişti ki: Şüphe yok, ben çamurdan bir insan yaratacağım.

Bu mübarek ayetler de Melei âlâyâ dair ayrıntılı şekilde bilgi veriyor. Âdem Aleyhisselam'ın yaratılış şekline ve Allah katındaki ehemmiyetine işaret buyuruyor, meleklerin ilâhi emre olan itaatlerini, iblis'in de bu itaatten kaçınmış olduğu için kovulmuş ve ebediyen lanete maruz bulunmuş olduğunu beyan ediyor, kibir ve hasedin kötülüğünü ihtar buyurmaktadır.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ

Meleklerle Rabbin Buyurdu Bir zaman

(Ve hatırla o zamanı ki, Rabbin meleklerle demişti ki) Yüce Resulüm! Hatırla o zaman ki, Rabbin meleklerle demişti ki yani: Yüce şanına lâayık bir şekilde onları haberdar buyurmuştu ki:

إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ طِينٍ

Çamurdan Bir insan Yaratıcıyım Şüphesiz ben

(Şüphe yok, ben çamurdan bir insan yaratacağım) Şüphe yok ben çamurdan toprak ile sudan bir insan yaratacağım Âdem adındaki bir zat, meydana getirilmiş olmaktadır.

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

72.İmdi onun yaratılışını tamamladığım ve içerisine ruhumdan üfürdüğüm zaman hemen onun için secde ediciler olarak yere kapanın.

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي

Ruhumdan Ona Üfledim Ve Onu düzelttim O zaman ki

(onun yaratılışını tamamladığım zaman ve içerisine ruhumdan üfürdüğümde)

Onun yaratılışını insan suretinde Cismini yoğun bir surette şekillendirip düzeltip tamamladığım vakit İlâhi kudretimle yaratmış olduğum ruh adındaki latif cisimden, hayat kuvvetinden üfürdüğüm zaman yani: O ruhun o bedene geçişi ile yayılmaya başlamasıyla o insana hayat vermiş olduğum vakit

فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

Secde ediciler olarak Ona Hemen kapanın

(hemen onun için secde ediciler olarak yere kapanın) Onun bir yaratılış harikası

olduğunu, Allah'ın feyzine kavuşmuş bulunduğunu dikkate alarak ona karşı bir selâm ve dua makamında olmak üzere secdeye varın. Bu bir hürmet secdesidir, bir ibadet ve tanrılaştırma secdesi değildir. Allah'ın emrine uymanın mükemmel bir nişanesidir.

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

73. Bunun üzerine melekler hepsi de cümleten secde ediverdiler.

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

Topluca Hepsi Meleklerin Ve secde ettiler

(Bunun üzerine melekler hepsi de cümleten secde ediverdiler) Evet, Hz. Âdem'in vücudu yaratılmış kendisine hayat ihsan olunca bütün melekler almış oldukları ilâhi emre uyarak hepsi de cümleten birlikte olarak Hz. Âdem için secde ediverdiler hiçbiri geri kalmaksızın aynı zamanda o hürmet vazifesini yerine getirmiş oldular.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

74. İblis müstesna. O böbürlenmek istedi ve kâfirlerden oldu.

إِلَّا إِبْلِيسَ

(İblis müstesna) Melekler arasında bulunduğu için o secde ile kendisi de mükellef bulunmuş olan şeytan ise bu secdeye iştirak etmedi

اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Kafirlerden Oldu Ve Büyüklük tasladı

(O böbürlenmek istedi ve kâfirlerden oldu) kendisini daha büyük gördü, secdeye tenezzül etmedi Öyle ilâhi emre karşı kibirlenip muhalefet ettiği için kâfirlerden oldu. işte Allah'ın emrine muhalefetin neticesi.

Deniliyor ki: Bu gibi kıssaların tekrar edilerek anlatılması, insanlığı uyandırmak hikmetine dayanmaktadır. Şeytan, kibir ve hasedinden dolayı ilâhi emre muhalefet ettiği için ebediyen lanete hedef olmuştur. Bir takım kâfirler de Resuli Ekrem'e karşı sırf kibir ve hasetlerinden dolayı muhalif bir cephe almış, onun peygamberliğini tasdik etmez olmuşlardı. İşte bu gibi kıssalar, onları uyanmaya davet etmekte bulunmuştur.

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ

الْعَالِينَ

75. Cenabı Hak buyurdu ki: Ey İblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni, ne şey alıkoydu? Kibirlenmek mi istedin, yoksa sen yükseklerden mi oldun?

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي

İki elimle Yarattım O şeye ki Secde etmenden Seni alıkoyan Nedir İblis Ey Buyurdu

(buyurdu ki: Ey İblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni, ne şey alıkoydu?) Allah mukaddes zatına lâıyk bir şekilde Buyurdu ki: Bir kimsenin yardımı ve ana baba vasıtası olmaksızın sırf ilâhi kudretimle, hikmet gereği olan ilâhi irademle yarattığıma insanlığın babası olan Âdem Aleyhisselam'a karşı secde etmekten seni ne alıkoydu? Hâlbuki hiçbir şey seni, o husustaki ilâhi emre riayetden geri bırakmamalı idi. Hiçbir nefsanî tesir altında kalmamalı idin, yoksa Yüce Yaraticının emrine karşı

اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ

Yücelerden Oldun mu? Yoksa Büyüklük mü tasladın

(Kibirlenmek mi istedin, yoksa sen yücelerden mi oldun?) Kendisine karşı secde ile emir olunduğun zatın üstünde bir mertebeye sahip bulunduğuna mı inandın da böyle bir muhalefete cüret gösterdin. Bu ne kadar cahilce bir hareket!

&-Allah Teâlâ Hz. Âdem'i iki mübarek eliyle yaratmış olduğunu beyan buyuruyor. Bu ise Hz. Âdem'in kadrinin yüceliğini, onun yaradılışına itina buyrulduğunu misal yoluyla göstermektedir. Cenabı Hakkın ele ihtiyaçtan uzak olduğu açıktır. Bundan asıl

maksat, Âdem Aleyhisselam'ın ne kadar ilâhî lütfâ mazhar bulunmuş olduğuna işaret-tir. Artık öyle bir zata karşı, kibirli bir vaziyet almak, herhangi bir mahlûk için nasıl uy-gun olabilir?

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

76.İblis dedi ki: Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, O'nu ise çamurdan yarattın.

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ

Ondan Daha hayırlıyım Ben Dedi

(İblis dedi ki: Ben ondan hayırlıyım) İblis ise kendi cehaletini teşhir ederek Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım kendisine karşı secde ile emir olunduğum zattan daha üstün bulunmaktayım. Çünkü

خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

Bir çamurdan Onu yarattın Ve Bir ateşten Beni yarattın

(Beni ateşten yarattın, O'nu ise çamurdan yarattın) O bana denk bile değildir. Ar-tık ona nasıl secde edebilirim? Hâlbuki Mel'un İblis, büyük bir hataya düşmüş bulunu-yordu. Bir şeyin kıymeti yalnız meydana geldiği madde ve unsur itibarıyla değil, belki ona Cenabı Hakkın verdiği bir şeref ve üstünlük itibarı iledir. Ateşin bazı özellikleri olduğu gibi, toprağın da birçok özellikleri vardır. Toprak bir nice faydeli şeylerin büyü-yüp gelişmesine hizmet etmektedir. Bununla beraber her ilâhi emir bir hikmete da-yanmış olduğundan mahlûkun vazifesi o emre itaat etmektir. Hikmet sahibi Yaratıcı-nın hiçbir emir ve yasağını hiçbir mahlûkun tenkide, redde salahiyeti olamaz.

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ

77.Allah Teâlâ'da buyurdu ki: Hemen oradan çıkiver. Çünkü sen şüphe yok ki, kovulmuşsundur.

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا

Oradan Haydi defol Buyurdu ki

(Allah Teâlâ'da buyurdu ki: Hemen oradan çıkiver) Şeytan öyle kibirli bir ifade de, bozuk bir kıyasta bulununca Allah Teâlâ da Buyurdu ki: Ey İblis! Hemen oradan çıkı-ver Cennetten ayrıl veya melekler arasında durma, onların topluluğu arasından çık git veya vücudun güzelliğinden, beyazlığından; nuraniyetinden mahrum kal, çirkin, ka-ranlılık bir manzara teşkil et. Bencilliğin cezasına uğramış ol.

فَإِنَّكَ رَجِيمٌ

Kovulansın Elbette sen

(çünkü sen, şüphe yok ki, kovulmuşsundur) Sen ilâhi emre muhalefetinden dolayı kovulmuşsun, her hayır ve kerametten mahrum bırakılmışsındır. Artık sen cennette, seçkin topluluklar arasında bulunamazsın.

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

78.Ve muhakkak ki, lanetim kıyamet gününe kadar senin üzerinedir.

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

Din Gününe kadar La'netim Senin üzerinedir Muhakkak ki Ve

(Ve muhakkak ki Ey İblis! la'netim kıyamet gününe kadar senin üzerinedir) Kı-yamete kadar lanete uğramış kimseler ise ebedî azabı hak etmiş şahıslardan ibaret-tir. Bundan dolayı şeytan da ahiret âleminde lanetin üstünde azaplara tutulacak, Ce-nabı Hakkın emrini uygun görmemesinin ebedî cezasına maruz kalacaktır.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

79.İblis de dedi ki: Yarabbî. Öyle ise bana tekrar diriltilecekleri güne kadar müh-let ver. Bu mübarek ayetler de Melun iblis'in kıyamete kadar yaşaması hakkındaki

temennisinin kabul buyrulmuş olduğunu ve onun kimleri aldatıp kimleri aldatmayacağını bildiriyor. O kovulmuş İblis ile aldatacağı kimselerin cehenneme atılacaklarını ihtar ediyor. Resuli Ekrem'in de tebliğ ettiği dinî hükümler karşılığında insanlardan bir ücret istemediğini ve onları zorluklara düşürmediğini beyan buyuruyor. Kuranı Kerim'in de nasıl bir gerçek öğüt olduğunu ve onun haber verdiği şeylerin gelecekte gerçekleşip bilineceğini ilân buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Diriltilecekler O güne kadar ki Öyle ise bana mühlet ver Rabbim Dedi

(İblis de dedi ki: Yarabbi Artık bana tekrar diriltilecekleri güne kadar mühlet ver)

İblis de cennetten kovulunca Dedi ki: Yarabbi öyle ise mademki, beni kovdun ve lanete maruz kıldın o zaman bana Âdem'in ve zürriyetinin tekrar diriltilecekleri güne kadar mühlet ver. Beni ikinci sura üfürülünceye kadar yaşat. İblis, bu temennisiyle ölümden kurtulmak ve Âdemoğullarını devamlı olarak aldatmaya çalışmak istemiştir.

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

80.Cenabı Hak da buyurdu ki: Haydi, sen muhakkak ki, mühlet verilenlerdensin.

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

Mühlet verilenlerdensin Haydi muhakkak sen Buyurdu

(Cenabı Hak da buyurdu ki: Haydi, sen muhakkak ki, mühlet verilenlerdensin)

Cenabı Hak da, iblis'in uzun bir müddet yaşaması zaten hikmet gereği takdir edildiği için Buyurdu ki: Senin uzun bir müddet yaşamana müsaade olunmuştur.

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

81.O bilinen vakit gününe kadar.

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

Ma'lum Vaktin Gününe kadar

(O bilinen vakit gününe kadar) Evet. Katımızda bilinen günün vaktine kadar sana mühlet verilmiştir. Sen ilk sura üfürülünceye kadar yaşayacaksın, o zaman sen de ölecek sonra tekrar hayata erdirilerek cehenneme sevk edileceksindir.

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

82.İblis de dedi ki: Senin mutlak kudretine yemin ederim ki, elbette onların hepsini azdıracağım.

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

Topluca Mutlaka onları azdıracağım İzzetine yemin ederim ki Dedi ki

(Dedi ki senin izzetine yemin ederim ki, elbette onların hepsini azdıracağım) O

Âdemoğullarının hepsini toptan azdıracağım isyanları süsleyerek onları aldatmaya çalışacağım, onları da benim gibi cehennem ehli kılacağım.

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِينَ

83.Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş olan kullarım müstesna.

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِينَ

İhlâsa erdirilen Onlardan Kulların Ancak

(Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş olan kullarım müstesna) Ancak O Âdemoğullarından ihlâsa erdirilmiş Allah tarafından masumiyete ermiş, korunmuş, ibadet ve itaate muvaffak kılınmış olan kulların müstesna şüphe yok ki, ben onları şaşırtmaya kadir olamam. Şeytan, bu hususta aczini bildiği için böyle bir istisnada bulunmuş, yalan yere iddiada bulunmak istememiştir. İşte Şeytan bile Cenabı Hakka karşı yalan söylemekten kaçınmıştır. Artık herhangi bir mümin için yalan söylemek nasıl lâıyk olabilir

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ

84.Hak Teâlâ da buyurdu ki: İmdi bu doğru ve şu hakikati söyleyeyim ki:

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ

Söylerim Hakkı Ve İşte hak Buyurdu

(Hak Teâlâ da buyurdu ki: İmdi bu doğru ve şu hakikati söyleyeyim ki) Hak Teâlâ Hazretleri de Buyuruyor ki: Allah'ın ihlâsa ulaştırdığı kullarını veya kalplerini, amellerini halis kılan kimseleri şeytan yoldan çıkaramaz. Ve Cenabı Hakkın her haberi doğrudur ve şu hakikatten sizi şu sabit doğru bir olaydan da haberdar edeyim ki:

لَا مَلَكٌ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ

85.Elbeste cehennemi senden ve onlardan sana tâbi olanlardan, hepsinden dolduracağım.

لَا مَلَكٌ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ

Topluca Onlardan Sana uydu O kimselerden ki Ve Senden Cehennemi Mutlaka dolduracağım

(Elbeste cehennemi senden ve onlardan sana tâbi olanlardan, hepsinden dolduracağım) Ey İblis! Elbeste cehennemi senden ve Âdemoğullarından sana tâbi olanlardan, hepsinden dolduracağım. Öyle insanları sapkınlıklara sevk edenlere de, onlara uyanlara da cehennemde azap edeceğim. Bu takdir edilen bir hakikattir. Onlar kendi o fena hareketlerinin cezasına kavuşmuş olacaklardır. Evet, Bunda bir zorlama yoktur. Onların öyle azap görmeleri kendi ihtiyarlarını, kabiliyetlerini kötüye kullanmalarının bir neticesidir. Kendilerine tebliğ edilen hükümleri, verilen nasihatleri kabul etmemelerinin bir gereğidir.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

86.Deki: Onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum ve ben olduğundan başka türlü görünenlerden de değilim.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

Bir ücret Buna karşılık Sizden istemiyorum Deki

(Deki: Onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum) Artık Ey Son Peygamberim.

Kavmine De ki bu gibi ilâhi beyanlardan birer ibret dersi alınız, peygamberlik vazifemi yerine getirme Kuranı Kerim'in hükümlerini tebliğ karşılığında sizden şahsım için dünyevî bir menfaat beklemiyorum,

وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

Kendiliğinden bir şey iddia edenlerden Ben değilim Ve

(ve ben başka türlü görünenlerden de değilim) Ben ehli olmadığım bir şeyi kendime izafe etmekte, onunla vasıflanmış olduğumu iddiada bulunmuyorum. Peygamberlik ve risalete kavuşmam, Allah'ın bir yardımı olarak sırf hakikattir. Yahut telkin ve tavsiye ettiğim dinî hükümlerin yüceliğini, sıhhat ve doğruluğunu bilmek, bir takım zorluklara ihtiyaç göstermez. Onların sıhhatine, gerçek olduğuna her akli başında insan şahitlik eder.

إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

87.Kuran başka değil, bütün âlemler için bir öğüttür.

إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

Alemler için Bir nasihat Ancak O Değildir

(Kuran başka değil, bütün âlemler için bir öğüttür) Evet. Kuranı Kerim, o size tebliğ ettiğim ilâhî kitap bütün âlemler için bir öğüttür. Bütün insanlar ve cinler için selâmet ve saadet yollarını gösteren en kutsi bir hidayet rehberidir.

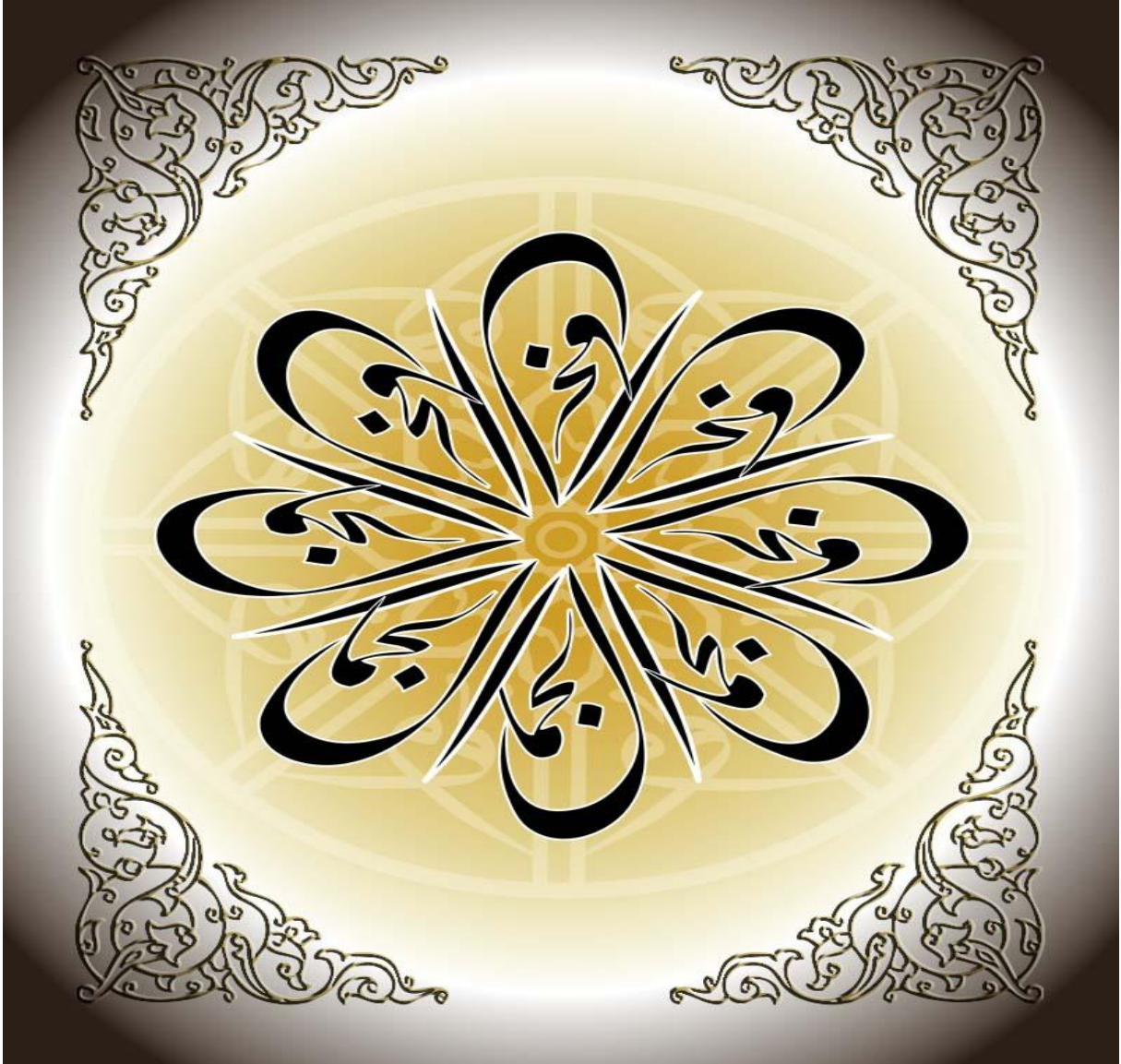
وَلَتَعْلَمَنَّ نَبَاهُ بَعْدَ حِينٍ

88.Ve and olsun ki, onun haber verdiğini bir müddet sonra elbette bilmiş olacaksınız.

وَلَتَعْلَمَنَّ نَبَاهُ بَعْدَ حِينٍ

Bir zaman Sonra Onun haberini Mutlaka bileceksiniz Ve

(Ve and olsun ki, onun haber verdiğini bir müddet sonra elbette bilmiş olacaksınız) Evet, and olsun ki, pek aşikâr bir hakikattir ki, o ilâhi kitabın vaad ve tehdide gelecek hayata vesaire ye dair bildirdiklerinin doğruluğunu öldükten veya kıyamet koştuktan veya İslâmiyet'in her tarafa yayılmasından sonra elbette bilmiş olacaksınız. Bunların her şekilde doğru oldukları er geç ortaya çıkacaktır. Bu ilâhi beyanlar, hem müjdeyi, hem de tehdidi içerir. Şöyle ki: Bunları vaktiyle bilip tasdik edenler, mesut kimselerdir, şeytan ile bir alâkaları yoktur. Bunları bilmeyip inkâr edenler de bilahare bilip cehaletlerinden dolayı pişmanlıkta bulunacaklarsa da artık pişmanlıkları kendilerine bir faide vermeyecektir. Bundan dolayı daha fırsat elde iken o hakikatleri güzelce bilmeli, onlara göre hayatı tanzime çalışmalıdır ki, dünyevî ve uhrevî saadet tecelli etsin. Allah Teâlâ Hazretleri cümlemizi hakkı bilip ona tâbi olmaktan ayırmasın. Âmin. Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

39-ZUMER SURESİ

Bu mübarek Sure, Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Yalnız 53, 54 ve 55. ayetlerinin Medine'yi Münnevve'de nazil olduğunu savunanlar da vardır. Yetmiş beş ayeti kerimeyi içermektedir. Cennet ehli ile cehennem ehlinin hakkı kabul edenler ile etmeyenlerin guruplar hâlinde cennete ve cehenneme sevk edileceklerini beyan buyurduğu için kendisine "Zümer Suresi" adı verilmiştir. Bununla beraber cennet ehlinin gurfelerde =Yüksek âli bina ve köşklerde ikamet edeceğini müjdelediği için kendisine "Guref suresi" ismi de verilmiştir. Bu sure'i celile, Sad sûresinin nihayetini, onun işaret ettiği Kur'anı Kerim'i ve dünya ve ahiret itibarıyla yaratıkların hallerini bir nevi izah mesabesinde. Başlıca içeriği şunlardır: Kur'anı Kerim'in nasıl bir hidayet vesilesi olduğu Allah Teâlâ'ya itaat edenler ile etmeyenlerin hâlleri ve akıbetleri. Kur'anı Kerim'i kabul etmeyip de redde cüret edenlerin nasıl bir felâkete maruz kalacakları. Kusurlarından dolayı pişmanlıkta bulunarak tövbekâr olanların ilâhi affa kavuşmaları kıyamet gününün durumunu beyan etmek ve müminlerin cennetlere şevkini müjdelemek, kâfirlerin de cehenneme sevk edileceklerini ihtar etmek. Meleklerin Allah'ın arşı etrafında tesbih ile hamd ile meşgul olacaklarını beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

1. Bu kitabın indirilişi, aziz, hâkim olan Allah'tandır.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in yüceliğini ve inişindeki hikmeti bildiriyor. Sad ve hakiki dinin, Allah'ın dininden ibaret olduğunu, Cenabı Haktan başkasına tapanların yalancı, nankör, ilâhi kahra lâyük kimseler bulunduklarını ihtar buyuruyor. Âlemin Yaratıcısının çocuk edinmekten uzak olduğunu beyan buyurmaktadır.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Her işi hikmetli Daima üstün Allah tarafından Kitabın İndirilmesi

(Bu kitabın indirilişi, aziz, hâkim olan Allah'tandır) Bu Kitabın Kur'anı Kerim'in indirilişi Cibril'i Emin vasıtasıyla Son peygambere tebliğ buyrulması El aziz mülkünde galip, kadir ve el hâkim yarattığı şeyler birer hikmet ve menfaate dayanan Allah'tandır. Bütün mükemmel sıfatlarla vasıflanmış olan o Yüce Mabudun mukaddes ilâhi vahyinin neticesidir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

2.Şüphe yok ki, biz sana kitabı hak olarak indirdik. 0 halde sen de dini Allah'a has kılarak ihlâs ile ibadet eyle.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

Hak ile Kitabı Sana İndirdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz sana kitabı hak olarak indirdik) Evet. 0 kerem sahibi mabud, buyuruyor ki: Ey mahlûkatın en şerefli! Şüphe yok ki, biz sana bu kitabı Her hayrı içeren, her fenalığa mâni ve bütün insanlık için bir hidayet rehberi olan Kur'anı Kerim'i hak olarak indirdik o kitap, hakka, hakikate tamamen uygundur. Onun Allah'ın birliğine, peygamberliğine, ahirete, kulluk vazifelerine ait bütün beyanları birer hakikattir, onları kabul etmek, onlara göre hayatı tanzim eylemek bir dinî vazifedir.

فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona İhlâslı olarak Allah'a 0 halde kulluk et

(0 halde sen de dini Allah'a has kılarak ihlâs ile ibadet eyle) 0 hâlde Allah'a İslâm dinini o Yüce Mabuda ait olmak üzere samimi bir şekilde tahsis ederek ibadet eyle Kur'anı Kerim'in izahları doğrultusunda Allah'ı birlemeye ve kutsamaya devam et.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَمَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

3.İyi biliniz ki, halis din yalnız Allah'a mahsustur. Ve o kimseler ki, ondan başkasını dost edindiler, onlara ibadet etmeyiz, ancak bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ederiz derler şüphe yok ki, Allah, onların kendisinde ihtilafa düştükleri şeyler hakkında hüküm verecektir. Muhakkak ki, Allah, yalancı, nankörlüğe düşkün olan kimseyi hidayete erdirmez.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ

Halis Din Allah'ındır Dikkat edin

(İyi biliniz ki, halis din yalnız Allah'a mahsustur) Evet. Ey insanlar! Uyanınız, İyi biliniz ki, halis din Allah'a mahsustur hakiki, Allah'ın rızasına uygun, şirk ve riya şüphesinden uzak olan din, Allah Teâlâ'nın kabul buyurmuş olduğu İslâm dinidir, o tevhid dinidir. Bundan dolayı ondan başka hakiki bir din yoktur ve o ezeli mabud dan başka ibadet ve itaate lâyük bir yaratıcı mevcut değildir. İlahlık sıfatlarında tek olan, ancak O'dur.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Ondan başkasını Edindiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, ondan başkasını dost edindiler) Ve o kimseler ki Bu hakikatten gafil bulunurlar da O'ndan başkasını o ortak ve benzerden uzak olan Allah Teâlâ'dan başkasını da kendilerine dost edindiler, kendileri için birer mabut tanıdılar. Melekler gibi, Hz. İsa ve Hz. Üzeyir gibi kulları ve putlar gibi aciz şeylere birer mabutluk isnat ederek onlara da tapınmakta bulundular ve kendilerinin bu müşrikçe hareketlerini doğru göstermek için de biz

مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى

Bir yaklaşma ile Allah'a Bizi yakınlıktırmaları için Ancak Onlara tapmıyoruz

(onlara ibadet etmeyiz, ancak bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ederiz derler) o mahlûkları mabut edinmiş olmayız Ancak bizi Allah'a yaklaştırsınlar için Bize şefaate eylesinler diye onlara ibadette bulunuruz derler, böyle pek cahilce bir mazeret ileri sürerler, bir takım heykellerden faide beklerler. Cenabı Hak da onların bu pek yanlış düşüncelerini şöylece ret ediyor:

إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَمَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Onda Onlar O şeyde ki Aralarında Hüküm verecektir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, onların kendisinde ihtilafa düştükleri şeyler hakkında hüküm verecektir) Şüphe yok ki, Allah O müşrikler ile onları tevhid dinine davet eden Müslümanlar arasında Onların kendisinde ihtilâfa düştükleri şeyler hakkında her birinin tercih etmiş olduğu itikat esaslarına, dinî meselelere dair hükmedecektir. Kıyamet gününde bu ilâhi hüküm tecelli edecektir. Samimi kullarını mükâfatlara erdirecektir. Küfür ve şirk sahiplerini de ebedî olarak cezaya uğratacaktır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

Azılı kafirdir Yalancıdır O O kimseyi ki Hidayete erdirmez Allah Muhakkak

(Muhakkak ki, Allah, yalancı, nankörlüğe düşkün olan kimseyi hidayete erdirmez) Evet, muhakkak ki: Allah Teâlâ yalancı olanı, bir takım yaratılmış şeylere mabutluk isnadında bulunanı bir kısım cansız varlıklardan şefaate bekleyen kimseyi hidayete erdirmez. Ve nankörlüğe düşkün olanı kendi yaratıcı ve rızıklandırıcısının birliğini inkâr ederek büyük bir küfür ve isyan içinde olan kimseyi hidayete erdirmez. Öyle bir şahıs, kendi kötü iradesi yüzünden sapkınlığa düşmüş, ebedî bir azabı hak etmiş olur.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

4.Eğer Allah çocuk edinmek istese idi, elbette yarattığından dilediğini seçiverirdi. O bundan uzaktır, o tek ve kahhar olan Allah'tır.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا

Bir çocuk Edinmesini Allah İsteseydi Eğer

(Eğer Allah çocuk edinmek istese idi) O müşrikler, düşünmeli değil midirler ki, Allah Teâlâ evlat edinmekten uzaktır. Bütün mahlûkat, O'nun birer yaratılış eseridir, O'nun kutsal zatına denk, O'nun la aynı mahiyete sahip olabilirler mi ki, O'nun evladı olabilirler? Faraza Eğer Allah çocuk edinmek istese idi kendisi için evlât edinmeği, kastetseydi

لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

Diliyor O şeyi ki Yaratıyor O şeyden ki Elbette seçerdi

(elbette yarattığından dilediğini seçiverirdi) En mükemmelini kendisine evlât edinirdi, erkek evlât daha kıymetli görüldüğü halde onların dediklerine göre melekleri kendisine kız edinir miydi? Hz. İsa ve Hz. Üzeyir gibi insan acziyetinden uzak olmayan zatlar da birer mahlûk olduğundan hiç O ezeli Yaratıcı için evlat olabilirler mi? Velhâsıl

سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

Dilediğini kahreden Tek olan Allah'tır O O pek münezzehdir

(O bundan uzaktır, o tek ve kahhar olan Allah'tır) O Yüce Yaratıcı kendisine evlat isnat edilmesinden beridir, mukaddestir ve o tek ve kahhar olan Allah'tır O Kâinatın Yaratıcısı tekdir. Mülkünde ortak ve benzerlerden uzaktır ve kahhar olan her yönüyle mükemmel, bütün mahlûkatına galip ve hâkim olan ancak o Allah'tır o bütün mükemmel sıfatlarıyla vasıflanmış, noksan sıfatlardan uzaktır. Bütün yaratmış olduğu şeyler, bu hakikate şahittir. Artık O'na nasıl evlat, ortak ve benzer isnat edilebilir?

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

5.Gökleri ve yeri hak ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine sarar ve gündüzü de gecenin üzerine sarıverir ve güneşi ve ay'ı emri altına almıştır. Her biri belirli bir zamana kadar akıp gider. Haberinizi olsun ki: Her şeye galip, çok bağışlayıcı olan, O'dur.

Bu mübarek ayetler, ortak ve benzerden ve evlat edinmekten münezzeh olan Allah Teâlâ'nın birliğine, kudret ve azametine şahitlik eden yaratılış eserlerine dikkatleri çekiyor. O Yüce Yaratıcının yaratıklarına ihtiyacı bulunmadığını, onların küfürlerine razı olmadığını ve şükreden kullarından ise razı olacağını beyan buyuruyor. Herkesin yalnız kendi amelinden mesul olacağını ve bütün kullarının hallerini bilen Yüce Yaratıcının manevi huzuruna getirileceklerini ve kendi amellerinden haberdar edileceklerini ihtar buyurmaktadır.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Yaratmıştır

(Gökleri ve yeri hak ile yarattı) Âlemin Yaratıcısı Gökleri ve yeri hak ile yarattı bütün bu gök ve yeryüzü varlıkları, birer kudret eseridir, birer hikmet ve menfaati içermektedir, hepsi de hak üzere bulunmaktadır, hiçbir boş yere yaratılmamıştır,

يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ

Gecenin Üzerine Gündüzü Sarar Ve Gündüzün Üzerine Geceyi Sarar

(geceyi gündüzün üzerine sarar ve gündüzü de gecenin üzerine sarıverir) Güneşi batırarak geceyi meydana getirir güneşin doğuşunu sağlayarak gecenin karanlığını giderir

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

Ayı Ve Güneşi Boyun eğdirmiştir Ve

(ve güneşi ve ay'ı emri altına almıştır) Onlar Allah'ın emirlerine boyun eğer, O'nun iradesi doğrultusunda harekette bulunurlar,

كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Akıp gider Her biri

(her biri belirli bir zamana kadar akıp gider) Her birinin belirli doğuş ve batış zamanı vardır, o zamanlar muntazaman meydana gelir. Evet. Ey insanlar!

أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

Çok bağışlayandır Daima üstündür O Dikkat edin

(Dikkat edin Her şeye galip, çok bağışlayıcı olan, O'dur) Evet, ey insanlık haberi-niz olsun ki Uyanık bir kalp ile düşünüp anlayınız ki, her şeye galip, çok bağışlayıcı olan, O'dur o Yüce Yaratıcıdır. Bu kadar kudret eserlerini muntazam eserleri meydana getirmiş olan o kerim mabud, elbette ki, her şeye kadirdir. Ahiret âlemini meydana getirmeğe de yüce kudreti fazlasıyla kâfidir. Buna inancımız tamdır.

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ
أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ
اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانْتَصِرُوا

6.Sizi bir tek kişiden yarattı, sonra ondan eşini meydana getirdi ve sizin için dört ayaklı hayvanlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karınlarında üç karanlık içine bir yaradılıştan sonra bir yaradılışla yaratır. İşte Rabbiniz olan Allah O'dur. Mülk O'nun içindir. Ondaki başka ilâh yoktur. Artık nasıl döndürü-lüyorsunuz?

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا

Eşini Ondaki Kıldı Sonra Tek Bir nefisten Sizi yarattı

(Sizi bir tek kişiden yarattı, sonra ondan eşini meydana getirdi) Evet, Ey insanlar! Bir kere düşününüz ki, o kudret sahibi Yaratıcı Sizi bir tek kişiden yarattı Âdem Aleyhisselam'ın zürriyeti olarak peyderpey meydana getirdi sonrada Hz. Âdemin cin-sinden olarak eşi Havva'yı halk etti ve Ey insanlar!

وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ

Çift Sekiz Sağmal hayvanlardan Sizin için indirdi Ve

(ve sizin için dört ayaklı hayvanlardan sekiz eş indirdi) Sizin için Menfaatlerinizi temin maksadından dolayı dört ayaklı hayvanlardan sekiz çift indirdi Yani: Deve, sığır, koyun ve keçi hayvanlarını erkek ve dişi olmak üzere sekiz gurup olarak varlık alanına getirdi, bunları insanların menfaatlerini temine vasıta kıldı. Ve ey insanlar!

يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

Üç Karanlıklar içinde Bir yaratılış Ardından Bir yaratılışla Analarınızın Karınlarından Sizi yaratır

(Sizi annelerinizin karınlarında üç karanlık içine bir yaradılıştan sonra bir yaradılışla yaratır) Evet, Allah'ı Teala hazretleri Her insanı o küçük çocuğu gelişip büyümesini temin için ana rahminde ve "batın" denilen karın içinde "neşime" denilen ince deri arasında muhafaza etti. Ve her insanı kendi annesinin içerisinde evvela bir nutfeden ibaret kıldı, sonra o nutfeyi "alaka" denilen uyuşmuş kan parçası hâline getirdi. Daha sonra da "mudga" denilen bir et parçası şekline soktu, onu müteakip de et, kemik, sinirden ibaret bir insanî şekle erdirerek kendisine ruh ihsan buyurdu, onu yeni bir mahlûk olarak vucuda getirmiş oldu. Ne kadar eşsiz bir kudret eseri! Değil mi?

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ

Mülk Onundur Rabbiniz Allah İşte budur

(İşte Rabbiniz olan Allah, budur. Mülk O'nun dur) Bütün bu yaratılış eserlerini meydana getiren o Yüce Yaratıcıdır. O'ndan başkası değildir, mülk O'nun dur Dünya-da ve ahirette her ne var ise, hepsi de o Kerem Sahibi Yaratıcının birer kudret eseridir, O'nun hâkimiyeti altında bulunmaktadır.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانِّي تُصْرَفُونَ

Döndürülüyorsunuz Artık nasıl O Ancak ilah yoktur

(O'ndan başka ilâh yoktur. Artık nasıl döndürülüyorsunuz?) İbadete lââyık olan ancak O'dur. Bu kadar çeşitli eserler o ezeli Yaratıcının birliğine mabutluğuna birer açık delil iken artık nasıl oluyor da başkalarına mabutluk isnat ederek inkara cüret gösteriyorsunuz?

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

7.Eğer küfre düşerseniz, şüphe yok ki, Allah size muhtaç değildir. Fakat kulları için küfre razı olmaz ve eğer şükür ederseniz onun için sizden razı olur ve hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez. Sonra dönüp gidişiniz, Rabbinizedir. Artık neler yaptığınızı size haber verir. Şüphe yok ki, O, kalplerde olanları tamamıyla bilendir.

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ

Size Muhtaç değildir Allah Hiç şüphesiz İnkâr ederseniz Eğer

(Eğer küfre düşerseniz şüphe yok ki, Allah sizden müstağnidir) Artık ey insanlar! Bu kadar kuvvetli, parlak deliller mevcut iken bunlara rağmen siz Eğer küfre düşerseniz zararı size aittir şüphe yok ki, Allah sizden müstağnidir Hiç bir mahlûkuna muhtaç değildir. Ona sizin kötü hareketiniz asla zarar veremez

وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ

Küfre Kulları için Razi olmaz Ve

(Fakat kulları için küfre razı olmaz) Fakat o kerim olan Yaratıcı kulları için küfre razı olmaz ona müsaade buyurmaz. Bu da kulları hakkında ilâhi bir merhametten dolayıdır, onlar için menfaati çekmek zararı def etmek hikmetine dayanmaktadır. Çünkü küfür, insanları zelil eder, manevi hayattan mahrum ve azaba lââyık kılar

وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ

Sizin için Buna razı olur Şükrederseniz Eğer Ve

(ve eğer şükür ederseniz onun için sizden razı olur) Ve eğer ey insanlar! Şükür ederseniz iman şerefine ulaşmanızı takdir ederek ondan dolayı Cenabı Hakka şükreder, üzerinize düşen şükür vazifesini yerine getirmeye çalışırsanız onun için o Kerem Sahibi Yaratıcı sizden razı olur çünkü o şükür, sizin için dünyevî ve uhrevî saadete bir vesiledir

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

Başkasının Günahını Bir günahkar Yüklenmez Ve

(ve hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez) Mesela: Bir mümin, sebebiyet vermedikçe, razı olmadıkça başkasının günahından dolayı sorumlu bulunmaz,

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ

Dönüşünüz Rabbinizedir Sonra

(Sonra dönüp gidişiniz, Rabbinizedir) Sonra Ey insanlar! Dönüp gidişiniz rabbini

zedir Ahirette Cenabı Hakkın manevi huzuruna varacaksınız. Dünyadaki amellerinizden dolayı muhasebeye, muhakemeye tâbi olacaksınız.

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Artık size haber verecektir

(Artık neler yaptığınızı size haber verir) Artık O Yüce Yaratıcı, sizin dünyada iken neler yaptığınızı o ahiret âleminde size haber verir O'na hiçbir amel gizli kalmaz. Güzel amel sahiplerini sevaba erdirir, kötü amel sahiplerini de lâıyk oldukları cezalara kavuşturur,

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O, kalplerde olanları tamamı ile bilendir) Şüphe yok ki, O hikmet sahibi Yaratıcı kalplerde olanları da tamamı ile bilendir. Bütün kullarının kuruntularını, kalplerindeki düşüncelerini bilmektedir. Artık açıkça yaptıkları şeyleri de bilmez mi? Elbette ki, o ilim sahibi Yaratıcıya karşı hiçbir şey gizlenemez, o halde insan daima uyanık bulunmalıdır, hakiki istikbalini düşünmelidir, başına bir bela gelmeden evvel hakka yönelerek Allah'ın himayesine sığınmalıdır kalbini temiz tutarak güzel amellere çalışmalıdır. Nitekim Sahih-i Müslim'deki bir hadisi şerif şu mealdedir: "Şüphe yok ki, Allah Teâlâ sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz. Fakat muhakkak ki, sizin kalplerinize ve amellerinize bakar."

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

8.Ve insana bir zarar dokunduğu zaman Rabbine yönelerek duada bulunur. Sonra ona Allah kendi tarafından bir nimet lütfedince ona evvelce yapmış olduğu duayı unuttur ve Allah için ortaklar koşmağa başlar, insanları O'nun yolundan sapıttırmak için. Deki: Küfrün ile biraz faidelen, şüphe yok ki, sen cehen-nem ehлиндensin.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin çelişkili hareketlerini gösteriyor. Bir zarara uğrayınca Cenabı Hakka yalvarmaya mecbur olduklarını, o zarardan kurtulunca da putlara tapınmaya başladıklarını bildiriyor ve onların korkunç akıbetlerini ihtar buyuruyor. Böyle müşrik günahkâr kimselerin Allah'ı birleyen, ona ibadet ve itaat eden zatlara eşit olamayacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ

Ona Yönelen olarak Rabbine Dua etti Bir zara İnsana Dokundu O vakit ki Ve

(Ve insana bir zarar dokunduğu vakit Rabbine yönelerek duada bulunur) Yani: Putlara, herhangi bir mahlûka ibadet eden bir şahsa bir zarar hastalık gibi, ihtiyaç gibi bir çirkin gördüğü musibet dokunduğu zaman başkalarından ümidini keser Rabbine yönelerek duada bulunur O zararın bertaraf edilmesini o kerem sahibi rabbinden rica etmeğe başlar

ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ

Kendi tarafından Bir ni'met Ona verdi O vakit ki Sonra

(Sonra ona Allah kendi tarafından bir nimet verdiği zaman) Evet, Sonra bu insana Cenabı Hak kendi tarafından bir şey karşılığında olmaksızın bir nimet lütfedince o kerem sahibi Rabbe

نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Ona Dua ediyor İdi O şeyi ki Unuttu

(evvelce yapmış olduğu duayı unuttur) Müptela olmuş olduğu zararın Allah'ın lütfü ile bertaraf edilmiş olduğunu düşünmez.

وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

Onun yolundan Saptırması için Ortaklar Allah'a Kıldı Ve

(ve Allah için ortaklar koşmağa başlar, insanları O'nun yolundan sapıttırmak için) Yine bir takım aciz, yaratılmış şeylere tapınmaya, onlardan faide beklemeye cüret eder, insanları Allah'ın yolundan saptırmak için Öyle müşrikçe bir harekette bulunur, bir takım kimseleri de kendisi gibi tevhid dininden, İslâmiyet yolundan mahrum bırakmaya çalışır durur. Resulüm! O gibi küfrüne hükmedilen şahsa

قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا

Biraz Küfrünle Faydalan Deki

(deki: Küfrün ile biraz faidelen) Ömrün nihayet buluncaya değin. Öyle müşrikçe hareket üzere eğlen zevklen

إِنَّكَ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ

Ateş Ehliyorsun Şüphesiz sen

(şüphe yok ki, sen cehennem ehliyorsun) Sen cehenneme atılacak kimseler ile beraber bulunacaksın, artık bu müthiş akıbeti düşün.

&-Bu Ayeti kerime, bir görüşe göre, Ebu Huzeyfetübnü'l muğire veya Utbetübnü Rebia hakkında nazil olmuştur. Fakat hükmü umumidir. Bütün kâfirler hakkında büyük bir tehdidi onlar için uhrevî bir faide bulunmadığını ihtar etmektedir.

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

9.Yoksa o kimse ki, gece saatlerinde ibadete devam eder, secde edici ve kıyamda durucu olarak ahiret azabından çekinir ve Rabbinin rahmetini diler, bununla böyle olmayan eşit olur mu? De ki: Hiç bilenler ile bilmeyenler eşit olabilirler mi? Ancak saf akıl, sahipleri düşünür verir, bundan ibret alırlar.

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ

Gece Saatlerinde İbadet edendir O Yoksa o kimse mi ki

(Yoksa o kimse ki, gece saatlerinde ibadete devam eder) Evet. Öyle bir müşrik ile bir mümin arasında ne kadar fark vardır! Bir kere düşünmeli! Yoksa o mümin zat ki: gece saatlerinde uyanık bulunarak ibadete devam eder meşakatlere katlanır, riya-dan uzak olarak tam bir samimiyetle ibadet zevkine dalar, kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışır

سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ

Ahiretten Sakınır Ayakta duran olarak Ve Secde eden olarak

(secde edici ve kıyamda durucu olarak ahiret azabından çekinir) namaz gibi yü-ce bir ibadeti yerine getirmeye devam eder

وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ

Rabbinin Rahmetini Umar Ve

(ve Rabbinin rahmetini diler) Ahirette cennete girmeyi ve Allah'ın cemalini müşahe-de şerefine kavuşmayı temennide bulunur. Artık böyle bir zat ile küfür ve isyana müp-tela bir şahıs eşit olabilir mi? Elbette olamaz. Ne mutlu öyle samimi, itaatkâr mümin-le Resulüm!

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O kimseler ki Ve Biliyorlar O kimseler ki Eşit olur mu De ki

(de ki: Hiç bilenler ile bilmeyenler eşit olur mu?) Allah Teâlâ'nın birliğini, kudret ve azametini bilip kulluk vazifesini yerine getirenler ile böyle bir olgunluğa sahip olmayanlar, aynı mertebede, aynı fazilette bulunmuş sanılabilirler mi? Buna imkân mı var?

إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri İbret alır Ancak

(ancak akıl sahipleri düşünürler) Bundan ibret alırlar. Bu ayeti kerime: Rivayete göre Hz. Ebu Bekir veya Hz. Ömer veya Hz. Osman veyahut ibni Mesut, Ammar ve Selman'ı Farisî radiyallahu anh um hakkında nazil olmuştur. Amma hükmü umumidir.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

10.De ki: Ey iman eden kullar! Rabbinizden korkunuz. Bu dünyada ihsanda bulunanlar için bir güzellik vardır. Ve Allah'ın ülkesi geniştir. Şüphe yok ki, sabır edenler için mükâfatları hesapsız olarak ödenecektir.

Bu mübarek ayetler, Resulullah'ın müminlere ne şekilde nasihat vermekle mükellef bulunmuş olduğunu gösteriyor ve Hz. Peygamber'in ne gibi ibadetlere devam ettiğini ve Allah korkusu ile vasıflanmış olduğunu bildiriyor. Hüsrana uğrayanların da kimlerden ibaret bulunduğunu ve onların nasıl müthiş, ateşli azaplara, felâketlere uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ

Rabbinizden Sakının İman ettiler Onlar ki Kullarım Ey De ki

(De ki: Ey iman eden kullar) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem hitaben Deki: Ey iman eden Kullar! Rabbinizden korkunuz O'nun emirlerine itaat ediniz, yasakladığı şeylerden kaçınınız

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ

İyilik Dünyanın Bu İçinde İyilik ettiler O kimseler için vardır ki

(Bu dünyada ihsanda bulunanlar için bir güzellik vardır) Bu dünyada ihsanda bulunanlar takva ile ibadet ve itaat ile vasıflanmış olanlar için ahirette bir güzellik vardır cennetlere nail olacaklar, nice nimetlere kavuşacaklardır,

وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ

Geniştir Allah'ın Arzı Ve

(ve Allah'ın arzı geniştir) Onun kulları için güzelce barınacakları nice yerler vardır. Bundan dolayı bir kul bir yerde barınamazsa, üzerine düşen vazifeleri yerine getiremezse başka bir yere çıkıp gidebilir.

إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Bir hesap Olmadan Mükâfatları Sabredenlere Tam verilecektir Ancak

(Şüphe yok ki, sabır edenler için mükâfatları hesapsız olarak ödenecektir) Düşmanlarının eziyetlerine karşı sabır ederek ibadet ve itaatten ayrılmayanlara mahsus sayılamayacak, kıymetleri takdir edilemeyecek derecelerde fazla olacaktır.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Mekke'i Mükerrerme'de müşriklerin eziyetlerine uğramış olan müminlerin veya oradan Habeşistan'a hicret eden Cafer ibni Ebi Talip ve onun arkadaşları gibi zatların haklarında nazil olmuştur.

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

11.De ki: Şüphe yok ben emir olundum ki, dini Allah'a halis kılarak ibadet edeyim.

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona İhlaslı olarak Allah'a Kulluk etmem ile Emrolundum Şüphe yok ben De ki

(De ki: Şüphe yok ben emir olundum ki, dini Allah'a halis kılarak ibadet edeyim) Ey Habibim De ki: ben emir olundum ki yalnız dini Allah'a halis kılarak ibadet edeyim O'nu birleyerek ve kutsayarak ona kullukta bulunayım. İşte o Yüce Peygambere tâbi olanların da vazifeleri, böyle tam bir ihlâs ile Cenabı hakka kullukta bulunmaktadır.

وَأْمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ

12.Ve emir olundum ki: Ben Müslümanların ilki olayım.

وَأْمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların İki Olmam için Emrolundum Ve

(Ve emir olundum ki Ben Müslümanların ilki olayım) Ben öyle takva ile ibadet ve itaatle meşgul olarak bu ümmeti meydana getiren Müslümanların evveli olayım. Onlara uyulması gereken bir örnek olarak tam bir samimiyetle tevhide, ibadet ve itaate devam edeyim. Allaha kullukta tam bir teslimiyet üzere bulunayım

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

13.De ki: Muhakkak ben Rabbime isyan eder isem pek büyük bir günün azabından korkarım.

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Rabbime İsyan edersem Eğer Korkarım Muhakkak ben De ki

(De ki: Muhakkak ben Rabbime isyan eder isem pek büyük bir günün azabından korkarım) Ey habibim İnsanlara hitaben De ki: Doğrusu ben O Yüce Yaratıcıyı, birleme ve kutsama ve O'nun dinini insanlara tebliğ hususunda faraza ihlâsı terk ederek kusurda bulunursam. Kıyamet zamanının dehşetinden yapmış olduğum isyanların cezası olan azaptan korkarım. Bundan dolayı her mümin için de lâzımdır ki, o pek müthiş günü düşünerek kulluk görevini yerine getirmeye gayret göstereyim.

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

14.De ki: Ben dinimde ihlâs ile ancak Allah'a ibadet ederim.

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

Dinimde Ona İhlaslı olarak İbadet ederim Allah'a De ki

(De ki: Ben dinimde ihlâs ile ancak Allah'a ibadet ederim) Yani: Ben Allah'tan başkasına ne tek olarak ve ne de toplu olarak ibadette bulunmam, yalnız tam bir samimiyetle o eşsiz Yaratıcıya ibadette bulunurum. Bunun hilâfına hareket, hem kulluk vazifesine, aykırıdır, hem de Allah'ın kahrını gerektirmektedir. Artık ey insanlar! Siz de uyanın, tevhid dinine aykırı hareketlerde bulunmayın, sonra kendinizi ilâhi azaptan kurtaramazsınız.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

15.Artık siz de onun ötesinde dilediklerinize ibadet ediniz! De ki: Şüphe yok hüsrana düşenler, o kimselerdir ki, kendi nefislerini ve kendi mensuplarını kıyamet gününde helake düşürmüş olurlar. Uyanık olunuz! İşte en apaçık helak ta ondan ibarettir.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ

Ondan başka İstediniz O şeylere ki Artık ibadet edin

(Artık siz de onun ötesinde dilediklerinize ibadet ediniz) Ve ey müşrikler! Eğer siz Allah'ın birliğini tasdik etmiyor iseniz Artık siz de onun ötesinde Cenabı Hak'tan başka dilediklerinize ibadet ediniz putlara, heykellere tapınız, bunun müthiş akıbetini yakında görürsünüz. Yüce Resulüm. O gibi cahillere

قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Ailelerini Ve Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimselerdir ki Hüsrana uğrayanlar Şüphesiz De ki

(De ki: Şüphe yok hüsrana düşenler, o kimselerdir ki, kendi nefislerini ve kendi mensuplarını kıyamet gününde helake düşürmüş olurlar) En büyük zarar ve zi

yana uğrayanlar o kimselerdir ki, kendi nefislerini ve kendi mensuplarını aile fertlerini vesaire'yi küfür ve isyan içinde yaşatarak kıyamet gününde helake düşürmüş olurlar. Telafisi olmayan bir helakin ortasında kendilerini bulmuş olurlar

أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ الْحُسْرَانُ الْمُبِينُ

Apaçık Hüsrân O İşte budur Dikkat edin

(Dikkat ediniz İşte en apaçık helakte ondan ibarettir) işte ey insanlık dikkat ediniz uyanık olunuz Öyle ebediyen cehenneme mahkûm olup bir daha selâmet yüzü görmemek olan bu hüsrandan bu azaptan kendinizi ve ehlinizi sakındırınız. Evet, ne büyük bir ihtar! Ve ne mühim bir ilâhi tehdit aile fertlerini vesaire'yi öyle bir sapıklığa uğratan kimse, kendisini ebedî bir helake maruz bırakmış olacağı gibi kendisine uyanlar da o pek korkunç bir akıbete uğratmış olur. Bundan dolayı o gibi kâfirce hâllerden kaçınmalı ve başkaları için o yolda bir sapıklık rehberi olmamalıdır. Sonra onun alçaklığından, ebedî cezasından hiçbir yakasını kurtaramaz. Bununla birlikte bir kâfir kimse, başkalarını saptırmaya çalıştığı hâlde saptıramayıp da kendi küfrüyle kalırsa, kendisi ebedî hüsrana uğrar, o kimseler ile araları açılmış bulunur, onlardan da mahrumiyet ziyanına uğramış olacaktır.

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا

عِبَادِ فَاتَّقُونِ

16.Onlar için üst taraflarından ateşten tabakalar ve alt taraflarında da tabakalar vardır. İşte bu, Allah kullarını bununla korkutur. Ey Kullarım! Benden korkunuz.

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ

Gölgeler Altlarından Ve Ateşten Gölgeler Üstlerinden Onlar için vardır

(Onlar için üst taraflarından ateşten tabakalar ve alt taraflarında da tabakalar vardır) Evet. öyle küfürleri yüzünden cehenneme atılacak şahıslar için üst taraflarından ve alt taraflarından ateşten tabakalar vardır Yani: Cehennem ateşi onları her taraftan kuşatır, ondan bir daha kurtulamazlar işte bu kâfirler için hazırlanmış olan azaptır ki

ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ

Kullarını Onunla Allah Korkutur İşte bu ki

(Allah kullarını bununla korkutur) kuranı kerimde Ey kullarım, Ey Allah'ın kulları denilmesi, müminlere mahsustur. Çünkü böyle bir izafet, kullar hakkında büyük bir şeref ve kıymeti kapsayıcı bulunur. İşte o kullarını Allah'u Teâlâ uyarıyor ki taki, o mümin kulları kâfirlerin izlerinden giderek kendileri de öyle müthiş bir azaba atılsınlar. O kerem sahibi Yaratıcı, şöyle de buyuruyor ki.

يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ

Artık benden sakının Kullarım Ey

(ey kullarım benden korkunuz) Allah'ın azabını gerektirecek şeyleri işlemeyiniz. Ne büyük bir ilâhî öğüt değil mi? Bu mühim, tembih Cenabı Hakkın bir lütuf ve merhame-tini içermektedir.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ

17.Ve o kimseler ki, şeytandan, ona ibadet etmekten kaçındılar ve Allah'a ibadete yöneldiler, onlar için müjde vardır. Artık kullarımı müjdele.

Bu mübarek ayetler, takva sahibi zatların müjdelere erişeceklerini bildiriyor. Hidayet üzere bulunan zatların kimlerden ibaret bulunduğunu tayin ediyor. Cehenneme aday olanları da kimsenin kurtaramayacağını haber veriyor. Takva sahiplerinin ise nice yüksek mevkilere nail olacaklarını müjdeliyor. Dünya varlıklarının da değişikliğe, yok olmaya mahkûm olduğuna işaret ederek akıl, sahiplerini uyarmaya davet ediyor.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ

Allah'a Yöneldiler Ve Onlara kulluk etmelerinden Tağuttan Kaçındılar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, şeytandan, ona ibadet etmekten kaçındılar ve Allah'a ibadete yöneldiler) Tağut; gayet azgınlık ve son derece isyan sahibi olan demektir. Bundan maksat, şeytandır. Putlara tapanlar, şeytanın vesvesesine, söylemesine kapılarak öyle şirke düştükleri için şeytana tapmış hükmünde bulunmuşlardır. Yani: Onun aldatmalarına kapılarak putlara vesair mahlûkata ibadette bulunanlar, ebedî azaba mahkûmdurlar. Ve o kimseler ki, şeytandan, ona ibadet etmekten kaçındılar Öyle bir isyan sahibinin vesveselerine aldanmadılar Ve Allah'a ibadete yöneldiler başkalarından kaçınarak tam bir samimiyetle ilâhi dine sarıldılar,

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ

Kullarımı Artık müjdele Müjde Onlar içindir

(Onlar için müjde vardır. Artık kullarımı müjdele) Onlar dünyada güzel bir övgüye kavuşurlar. Ölecekleri veya kabir'e konulacakları veya kabirlerden kaldırılıp ahirete varacakları günde Peygamberlerin veya meleklerin Lisanlarıyla kendileri için sevaba uhrevî nimetlere kavuşma müjdesi verilecektir. Artık Ey Yüce Resulüm sallallahu aleyhi ve sellem Sen de kullarımı öyle büyük mükâfatlar ile kendilerini müjdele.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَيْهُمْ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ
أُولُوا الْأَلْبَابِ

18.0 kimseleri ki: Sözü dikkatle dinlerler, sonra onun en güzeline tâbi olurlar. İşte onlar, o kimselerdir ki, onları Allah hidayete erdirmiştir. Ve işte gerçek akıl sahipleri de ancak onlardır.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ

Sözü Dinlerler Onlar ki

(0 kimseleri ki: Sözü dikkatle dinlerler) Evet, 0 kimseleri Müjdele ki, sözü dikkatle dinlerler kendilerine verilen öğütleri bütün kalpleriyle dinleyip kabul ederler

فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

En güzeline Uyarlar Ve

(sonra onun en güzeline tâbi olurlar) En faziletlisini, sevabı en fazla olanını tercih ederler, amellerin en faziletlisi ile vasıflanmaya çalışırlar

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَيْهُمْ اللَّهُ

Allah Kendilerine hidayet verdi O kimselerdir ki İşte onlar

(işte onlar o kimselerdir ki, onları Allah hidayete erdirmiştir) onları hak dine kavuşturmuş, en güzel amellere muvaffak buyurmuştur,

وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri Kendileridir İşte onlar Ve

(ve işte gerçek akıl sahipleri de ancak onlardır) Çünkü hakikaten akıllı, gerçekten aydın olan zatlar, o kimselerdir ki, nefislerinin arzularına ve başkalarının aldatmasına tâbi olmayıp dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadet yolunu takibe devam edip dururlar.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ

19.Ya üzerine azap kelimesi hak olmuş kimseyi mi, ateş içinde bulunan şahsı mı sen kurtaracaksın?

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ

Azap Sözü Üzerine Hak olmuş O kimseyi mi ki

(Ya üzerine azap kelimesi hak olmuş kimseyi mi?) Ey Yüce Resul! Üzerine azap hak olan kimseyi Sen mi himaye edebileceksin? Evet.

أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ

Ateştedir O kimseyi ki Kurtaracaksın Evet sen mi?

(Ateş içinde bulunan şahsı mı sen kurtaracaksın?) Bu senin salahiyetin dâhilinde midir? Elbette ki, değildir. Öyle kimselerin işleri Cenabı Hakkın hükmüne tabidir. Onları hikmet ve adaleti gereğince cezalara uğratacaktır. Sen onların o hallerinden dolayı üzülmeye, sen onlardan dolayı mesul değilsin. rivayete göre o kimseden maksat, Ebu Leheb ile O'nun oğludur. Benzerleri de o hükümdedirler

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ

20.Fakat o kimseler ki, Rab'lerinden sakınmışlardır, onlar için köşkler vardır, onların üstlerinden de yapılmış köşkler vardır. Altlarından ırmaklar akar. Bu, Allah'ın vaadidir. Allah, verdiği sözden caymaz.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ

Rablerinden Sakındılar O kimseler ki Fakat

(Fakat o kimseler ki, Rab'lerinden sakınmışlardır) Üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmiş yasaklanan şeylerden kaçınmış, Onlar, müstesna bir mevkide bulunmaktadır.

لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ

Bina edilmiş Köşkler Üstlerinden vardır Köşkleri ki Onlar için vardır

(onlar için köşkler vardır, onların üstlerinden de yapılmış köşkler vardır) öyle hakıyla mümin olan zatlara mahsus köşkler vardır. O köşklerinde fevkinde o müminler öyle kat kat yüce makamlarda ikamet edeceklerdir,

تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar

(altlarından ırmaklar akar) O köşklerin altındaki ağaçların arasından nehirler akıp gider. Bu

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ

Vaadinden Allah Caymaz Allah'ın Vaadidir

(Allah'ın vaadidir Allah verdiği sözden dönmez) ilâhlık şanı, böyle bir muhalefetten uzaktır. Onun yüce kudreti ise her şeyi vücuda getirmeğe fazlasıyla kâfidir. O'nun rahmetinin eserleri ise daima gözle görülmektedir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتَرِيهَ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ

21.Görmedin mi ki, şüphesiz Allah gökten bir su indidi, onu yeryüzündeki kaynaklara yerleştirdi, sonra onunla renkleri muhtelif ekinleri çıkarıyor, sonra kuruyor da artık onu sararmış görüyorsun, sonra da onu kupkuru bir kırıntı kılıveriyor. Şüphe yok ki, bunda akıl sahipleri için elbette bir öğüt vardır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ

Yerdeki Kaynaklara Ve onu soktu Bir su Gökten İndirdi Allah Şüphesiz Görmedin mi?

(Görmedin mi ki, şüphesiz Allah gökten bir su indirdi, onu yeryüzündeki kaynaklara yerleştirdi) Ey insan görmedin mi Bakıp bilmedin mi ki, şüphe yok, Allah gökten üstünüzdeki bulutlardan yağmurları yağdırdı onu yeryüzündeki kaynaklara yerleştirdi O suyu yeryüzündeki gözellere girdirmiş oradan da bir cereyana tâbi tutmuş

ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ

Renkleri Muhtelif Bir ekin Onunla Çıkartıyor Sonra

(sonra onunla renkleri muhtelif ekinleri çıkartıyor) Sonra o su ile renkleri muhtelif ekinleri çıkartıyor yeşil, kırmızı sarı, beyaz renkli çeşit çeşit otları, ağaçları, meyveleri vücuda getiriyor

ثُمَّ يَهَيِّجُ فَتْرِيَهُ مُصْفَرًّا

Sararmış Ve onu görürsün Kurur Sonra

(sonra kuruyor da artık onu sararmış görüyorsun) Sonra o ekinler kuruyor da artık onu sararmış görüyorsun o, güzel bir renkten, bir gelişme ve büyümeden mahrum bir halde kalmış bulunuyor,

ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا

Kuru bir kırıntı Onu kılıyor Sonra

(daha sonra da onu kuru bir kırıntı kılveriyor) Hutam; gayet kuruluğundan dolayı kırılmış ot, saman ufağı ve saire manasındır. Artık yeryüzünde böyle garip bir değişiklik, yüz göstermiş oluyor.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri için Elbette bir nasihat Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda akıl sahipleri için elbette bir nasihat vardır) Bu güzel, garip, değişime uğramış manzaralar, bir Yüce Yaratıcının birliğine, kudret ve azametine şahadet ediyor. Böyle gözlere çarpan bu yaratılış eserlerini böyle vakit vakit değişmeye ve başkalaşmaya uğratan hikmet sahibi bir Yaratıcının insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata erdirerek başka bir âleme sevk edeceğine pek mükemmel bir şekilde bir delil teşkil etmiş oluyor. Bundan dolayı insanlar, geçici ömürlerine aldanmamalıdır, daha fırsat elde iken ebediyet âlemine ait olan selâmet ve saadeti temine gayret etmelidirler, kalplerini iman nuru ile hakkıyla aydınlatmaya çalışmalıdır. Cenabı Haktan muvaffakiyetler niyaz etmelidirler.

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ

ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

22.O kimse ki, Allah onun göğsünü İslâmiyet için genişletmiş te o Rabbinden bir nur üzere bulunmaktadır. O, hiç kalpleri kararmış kimseler gibi midir? Artık Allah'ın zikrinden kalpleri kaskatı kesilmiş olanların vay hallerine! İşte onlar apaçık bir sapıklık içindedirler. Bu mübarek ayetler de iman nuru ile kalbi açılmış ve nurlanmış olan bir zatın gaflet ve cehalet içinde kalmış bir şahıs gibi olmadığını ve katı kalp sahiplerinin pek korkunç durumlarını bildiriyor. Kuranı Kerim in nurani kalpler üzerinde ne güzel tesir bırakmakta ta olduğunu tasvir buyuruyor. Kendisini Allanın azabından korumaya çalışan bir zat ile o azaptan emin bulunacak bir kimsenin eşit olamayacaklarını ihtar ediyor. Vaktiyle Peygamberlerini yalanlamış olan kavimlerin de ansızın ne müthiş azaplara uğramış olduklarını ve ahiretteki azaplarının ise daha şiddetli olacağını, sonrakiler için bir uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmakta.

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ

İslam'a Kalbini Allah Açtı O kimse mi ki

(O kimse ki, Allah onun göğsünü İslâmiyet için genişletmiş) İnsanların Allah katındaki kıymetleri, dinî terbiyeleri, kalplerinin nurluluğu itibariyledir. Evet. O kimse ki, Allah onun göğsünü İslâmiyet için genişletmiş İslâmiyet'i kabul için onu mükemmel bir kabiliyete sahip kılmış, da bu cihetle

فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ

Rabbinden Bir nur üzeredir Ve o

(o Rabbinden bir nur üzere bulunmaktadır) Pek parlak bir kalbe sahiptir, Cenabı

Hakkın ayetlerini, kudretinin eserlerini seyrettikçe kalbinde ilâhi feyizler tecelli edip durmaktadır. Artık o zat hiç kalpleri kararmış kendi temiz yaratılışlarını kaybetmiş, iradelerini kötüye kullanmış kimseler gibi midir? Elbette ki, değildir.

فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ

Allah'ın Zikrinden Kalpleri Katılaştıranlara Artık Vay

(Artık Allah'ın zikrinden kalpleri kaskatı kesilmiş olanların vay hallerine) Onların kalpleri açılmaz onlar, hayvani bir hayatın eseri olarak her türlü manevi zevkten mahrum bir halde yaşarlar. Onlar, Hikmet Sahibi Yaratıcının yarattığı eşsiz varlıkları kudret eserlerini bir ibret gözüyle seyrederler,

أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içindedir işte onlar

(İşte onlar apaçık bir sapkınlık içindedirler) öyle kalpleri karanlıklar, katılık için de kalmış olanlar Onlar hidayet yolunu takip etmezler, selâmet ve saadete eremezler, daima hak ve hakikatten uzak bulunurlar.

Deniliyor ki: Bu ayeti kerime, Resuli Ekrem ile Ebu Cehil veya Hz. Ebu Bekir ile Übey ibni Half veya Hz. Ali ve Hz. Hamza ile Ebu Leheb ve oğlu hakkında nazil olmuştur.

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانًى تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

23.Allah sözün en güzelini, ayetleri birbirine benzer ve ikişer ikişer olarak bir kitap halinde indirdi. Rablerinden korkanların derileri ondan ürperir, sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikriyle yumuşar. 0 Kuran Allah'ın bir hidayet rehberidir. Allah onunla dilediğini hidayete kavuşturur ve her kimi ki, Allah sapıklığa düşürür, artık onun için bir yol gösterici yoktur.

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانًى

İkişerli Birbirine benzeyen Bir kitap olarak Sözün En güzelini İndirdi Allah

(Allah sözün en güzelini, ayetleri birbirine benzer ve ikişer ikişer olarak bir kitap halinde indirdi) Allah en edebi olarak en güzel hükümleri, öğütleri nice hakikatleri, hikmetleri içinde toplayan bu kitabı. Ve yine aynı şekilde birer mükemmel üslup ile bazı kıssaları, emirleri, yasakları zihinlerde yerleşmesi için tekrar ederek bildiren bir kitap halinde son Peygamber'e vahiy ve inzal buyurdu. O, ruhlar üzerinde öyle tesirli bir kitaptır ki, O kitaptaki tehdide ait ayetlerin okunmasından dolayı

تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ

Rablerinden Korkarlar O kimselerin ki Derileri Ondan Ürperir

(Rab'lerinden korkanların derileri ondan ürperir) rablerinden derileri ürperir kalplerinde büyük bir ilâhi korku tecelli eder

ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ

Allah'ın Zikriyle Kalpleri Ve Derileri Yumuşar Sonra

(sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikriyle yumuşar) Sonra Allah'ın vaadini içeren, ilâhi rahmeti müjdeleyen ayetler okununca da derileri ve kalpleri Allah'ın zikrine karşı yumuşar bir sükûnete, kalp ferahlığına kavuşurlar. İnsan o sayede korku ile ümit içinde yaşar, uyanık bir ruha sahip olur, hayatına güzel intizam vermeğe çalışır,

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ

Allah'ın Hidayetidir işte bu

(İşte bu Allah'ın bir hidayet rehberidir) İşte bu Kuran, o sözlerin en güzeli Allah'ın bir hidayet rehberidir.

يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Onunla Hidayete erdirir

(Allah onunla dilediğini hidayete kavuşturur) Cenabı Hak bu Kuran ile dilediğini hidayete kavuşturur imana muvaffak kılar

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ

Allah Dalalete atarsa Kimi Ve

(ve her kim ki, Allah sapıklığa düşürürse) Yani: Herhangi bir şahsı ki, onu kendisinin kötü iradesinden, Allah'ın nurundan istifadeye çalışmadığından dolayı kalben katı-lıklar, karanlıklar içinde bırakırsa

فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

Bir hidayet eden Artık onun için yoktur

(artık onun için bir hidayet edici yoktur) Onu hiçbir mahlûk o dinsizlik karanlığından kurtararak iman ışığına kavuşturamaz. Öyle bir şahıs, kendi yaratılışının, tabiatının zayı olmasına sebebiyet verdiği için böyle bir felâkete lâayık olmuş bulunur.

أَفَمَنْ يَتَّقِ بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

24.Kıyamet günü azabın en şiddetlisinden yüzü ile kendisini koruyan kimse ve zalimler için; kazandığınız şeyi tadın denilmiş olduğu vakit bunlar o azaptan emin olanlar gibi midirler?

أَفَمَنْ يَتَّقِ بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Günü Azabın Kötüsünden Yüzüyle Korunuyor O kimse mi ki

(Kıyamet günü azabın en şiddetlisinden yüzü ile kendisini koruyan kimse) Artık bir kere şu iki gurubun hâlini düşünmeli! Evet, o kimse ki Kıyamet günü Kendisine yönelen azabın en şiddetlisinden yüzü ile öyle en nazik, en şerefli bir uzvu ile kendisini koruyan o azabı güya bertaraf etmeğe çalışan kimse. Önceki ayeti kerimede bahsedilen hidayete eren kullar gibi azaptan emin olan salih bir mümin gibi olabilir mi? Elbette olamaz

وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

Kazanıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Tadın Zalimlere Denildi Ve

(ve zalimler için; kazandığınız şeyi tadın denilmiş olduğu vakit bunlar o azaptan emin olanlar gibi midirler?) işte öyle nefesine zülüm etmiş olan kimselere daha dünyada iken temiz yaratılışını muhafaza etmeyen ilahi emirlere muhalefet eden ve kendini ıslah etmeyen o kimselere tadın kazandığınız küfrünüzün karşılığı olan azabı denilecek. Evet, bu iki guruptan biri, küfrünün ebedî cezasına uğramış olacaktır. Diğer gurup ise imanları sayesinde bu azaptan emin bulunmuş, cennetlere kavuşmuş bulunacaktır. Elhamdülillah

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

25.Onlardan öncekiler yalanladılar, sonra onlara azap hiç hatırlarına gelmeyen bir taraftan geliverdi.

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yalanladı

(Onlardan evvelkiler yalanladılar) Yani: Peygamber zamanındaki kâfirlerden evvel önceki kavimler bir nice eski milletler, Peygamberlerini yalanladılar kendi küfürlerinden ayrılmadılar

فَاتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Bir yerden ki Azap Onlara geldi

(sonra onlara azap hiç hatırlarına gelmeyen bir yönden geliverdi) Allahın kahır azabı peygamberlerini inkâr eden yalanlayan toplulukların o eski milletlerin üzerine

geliverdi hepsi de mahıv ve yok olup gitti. Artık onların o feci tarihi hallerinden sonra kilerin bir ibret almaları icap etmez mi?

فَإِذَا قَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْىَ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ

26. Artık Allah, onlara dünya hayatında rezilliği tattırdı ve elbette ki, ahiret azabı daha büyüktür, eğer bilen kimseler olsalardı, elbette öyle yalanlamaya cüret edemezlerdi

فَإِذَا قَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْىَ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Rezilliği Allah Artık onlara tattırdı

(Artık Allah, onlara dünya hayatında rezilliği tattırdı) Artık Allah Teâlâ o eski kavimlere dünya hayatında aceleyle zilleti tattırdı onları suret değişikliğine, öldürülmeye, esarete maruz bıraktı,

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ اَكْبَرُ

Daha büyüktür Ahiretin Elbette azabı Ve

(ve elbette ki, ahiret azabı daha büyüktür) O bir ebedî, müthiş azaptır, dünyevî felâketlerden pek fazla şiddetlidir, ona da maruz kalacaklardır,

لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ

Biliyorlar Olsalardı Eğer

(eğer bilen kimseler olsalardı) Elbette öyle yalanlamaya cüret edemezlerdi, öyle kâfirce bir halde yaşayıp da o kadar feci azaplara, felâketlere uğramış olmazlardı. İşte küfür ve şirkin müthiş neticesi!

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هٰذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ

27. And olsun ki, insanlar için bu Kuran da misalin her türlüünden zikrettik, gerek ki onlar iyi düşünsünler.

Bu mübarek ayetler, Arap lisanı üzere nazil olmuş olan Kurani Kerim'de insanların uyanması, istifade etmesi için her türlü misallerin zikredilmiş olduğunu haber veriyor. Allah'ın birliğinin sabit olduğunu bir misal yolu ile anlatıyor. Yüce Peygamber'in de diğer insanların da vefat edeceklerini ve ahiret âleminde bir muhakemeye tâbi olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هٰذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

Her misalden Kuran'ın Bu İçinde İnsanlar için Misal getirdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, insanlar için bu Kuran da misalin her türlüünden zikrettik). İnsanları Allah'ın birliğinden, kulluk vazifesinden haberdar etmek için Kuran'ı beyanlar, en mükemmel bir şekilde zikredilmiştir. Evet, mevlamız da buyuruyor ki And olsun ki, insanlar için bu Kuran'da misalin her türlüünden anlattık İnsanların din hususunda muhtaç oldukları esaslar bildirilmiştir, geçmiş milletlerin dinsizlikleri yüzünden uğramış oldukları felâketlere dair bilgi verilmiştir ve birçok ahlaki, içtimai meselelere işaret olunmuştur,

لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ

(gerek ki onlar iyi düşünsünler) Evet, insanlık bundan nasihat alsınlar, hayatlarını güzelce tanzim ederek istikballerini temin etmiş bulunsunlar.

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِى عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ

28. Bir eğriliği olmayan Arapça bir Kuran ki, belki sakınırlar.

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِى عِوَجٍ

Bir eğrilik Sahibi Olmadan Arapça Bir kuran olarak

(Bir eğriliği olmayan Arapça bir Kuran ki) Evet, 0 misalleri kapsayan kitap bir eğriliği olmayan Arapça bir Kuran dır ki bütün beyanları hakikatin, hikmetin ta kendisidir, ihtilaflardan, tezatlardan uzaktır, son derece doğrudur ki

لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

(belki onlar sakınırlar) Belki 0 inkârcılar, bu yüce beyanları düşünürler de küfür ve isyandan sakınırlar takva sahipleri gurubuna girerek kurtuluşa kavuşurlar.

&-Evet, Evvelki ayette öğüt alma, bu ayette de takva sahibi olma tavsiye buyruluyor. Çünkü takva öğüt alma ve düşünceden sonra meydana gelir.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

29.Allah bir misal olarak vermiştir, bir erkeği ki, onda çekişip duran ortaklar vardır. Ve bir adam ki, yalnızca bir adama aittir. Bunların ikisi hâl ve durum itibari ile birbirine eşit olabilirler mi? Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çokları bilmezler.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ

Birbiriyle çekişip duran Ortaklar Hakkında vardır Bir adamı ki Bir misal olarak Allah Misal getirdi

(Allah bir misal olarak vermiştir, bir erkeği ki, onda çekişip duran ortaklar vardır) Allah'ı Teâlâ, Allah'ın birliği inancıyla çok tanrıcılık inancı arasındaki farkı aydınlatmak, müşrikleri cehaletten kurtarmak için bir misal olarak zikretmiştir. Şöyle farz ediniz: Bir adamı ki Bir köleyi ki onda çekişip duran birbirlerine karşı tartışan ve başka başka arzulara bulunan ortaklar vardır her biri o köleye başka türlü tekliflerde bulunup, duruyor,

وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ

Bir adama Hastır Bir adamı ki Ve

(Ve bir adam ki, yalnızca bir adama aittir) Ve diğer bir erkeği bir köleyi de farz etki, yalnızca tek olarak bir erkeğe aittir. Onun sahibi efendisi bir zattan ibarettir. Artık

هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا

Misalce ikisi eşit olur mu?

(Bunların ikisi hâl ve durum itibari ile birbirine eşit olabilirler mi?) elbette ki, olamazlar. Bir efendinin kölesi, yalnız ona hizmet eder, onun sayesinde rahat yaşar, geçimini, hareketini tanzim etmiş olur. Birçok efendiye ait bir köle ise onların hangi birine hizmet edecektir. Birinin rızasını kazansa diğerlerinin gazabına, düşmanlığına uğrar, hayretler içinde kalır, vicdanen rahat yüzü göremez. İşte bir Yüce Yaratıcıya, kulluk bağlılığında bulunmayıp da bir takım aciz mahlûklara tapanların vaziyetleri de böyledir. Müşrikler, bir takım putlara tapıyorlar, onları bir takım yıldızların, felek'i ruhların heykelleri sanıyorlar, o ruhlar arasında ise çekişmelerin, ihtilafların varlığına inanıyorlar. Artık böyle birbirinin muhalifi olan ve haddi zatında birer mahlûk bulunan şeyler tanrılık vasfına sahip olabilirler mi ki, onlara tapılsın, onlardan menfaat beklenilsin!

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Bilakis Allah'adır Hamt

(Hamt Allah'a mahsustur. Fakat onların çokları bilmezler) Bütün mükemmel vasıflara sahip ve yaratıcılıkla vasıflanmış olan, ancak Allah Teâlâ'dır. O'nun asla ortak ve benzeri yoktur, Fakat insanların çokları bilmezler bu hakikate vakıf değildirler. Öyle aciz mahlûklara da tapınarak onları Cenabı Hakka ortak koşarlar. Ne büyük bir cehalet değil mi?

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

30.Şüphe yok ki, sen öleceksin ve muhakkak ki, onlar da öleceklerdir.

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

Ölecek olanlardır Şüphesiz onlar Ve Ölecek olansın Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, sen öleceksin ve muhakkak ki, onlar da öleceklerdir) Şüphe yok

ki, sen Ey Peygamberlerin sonuncusu! Bir gün öleceksin bu dünya hayatı kimse için baki değildir muhakkak ki, o senin tebliğlerini kabul etmeyen müşrikler de ve başkaları da öleceklerdir. Bütün mahlûkat ölümüne mahkûmdur, baki olan ancak Allah Teâlâ'dır

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

31.Sonra muhakkak ki, sizler kıyamet günü Rabbinizin huzurunda davalasacaksınız.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

Birbirinizden davacı olacaksınız Rabbinizin Huzurunda Kıyamet günü Şüphesiz siz Sonra

(Sonra muhakkak ki, sizler kıyamet günü Rabbinizin huzurunda davalasacaksınız) Fakat insanlar, ölmekle kurtulmuş olamayacaklardır. Bir gün Allah'ın kudreti ile yeniden hayata ereceklerdir. Sonra muhakkak ki, Ey insan Kıyamet günü Rabbinizin huzurunda O'nun sevk edeceği muhasebe ve muhakeme sahasında davalasacaksınız Sen Ey Yüce Resul! Onlara ilâhi dinî tebliğ ettiğini söyleyecek bunu isbat eyleyeceksindir. O inkârcılar da bir takım batıl iddialarda mazeretlerde bulunarak kendilerini müdafaada bulunmak isteyeceklerdir. Kendilerini saptırmış olan reislerine, şeytanlarına karşı cephe alacaklardır. Fakat hepsi de lâıyk oldukları cezalara kavuşmuş bulunacaklardır. Artık Ey Müminler! Siz sabır ediniz, teselli bulunuz, emin bir istikbale kavuşmak, sizin için takdir edilmiştir. İşte hakiki imanın ebedî mükâfatı!

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

32.Artık daha zalim kimdir, o kimseden ki Allah'a karşı yalan söylemiş, kendisine gerçek geldiği zaman yalanlamıştır. Kâfirler için cehennemde bir duracak yer yok mudur? Bu mübarek ayetler de kâfirlerin diğer kötü hâllerini, inkârlarını açıklıyor, onların cehenneme sevk edileceklerini ihtar buyuruyor. Resuli Ekrem'in tebliğlerini tasdik eden zatların da takva sahiplerinden, iyilik edenlerden ibaret olup nasıl ilâhi affa ve büyük mükâfatlara kavuşacaklarını müjdelemektedir.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ

Allah Üzerine Yalan söyledi O kimseden ki Daha zalim Artık kimdir?

(Artık daha zalim kimdir, o kimseden ki Allah'a karşı yalan söylemiş) Yani: Daha zalim bir fert yoktur o kimseden ki, Allah'a karşı yalan söylemiş O Ezeli Yaratıcıya hâşâ evlât ve ortaklar isnat etmiştir,

وَكَذَّبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ

Ona geldi O vakit ki Doğruyu Yalanladı Ve

(kendisine gerçek geldiği zaman yalanlamıştır) Yani: Resul'ü Ekrem'in gerçeğin ta kendisi olan tebliğlerini de, insanları Allah'ın birliğine davetini de, ahirete ait verdiği haberleri de kendisine haber verildiği zaman durup düşünmeksizin yalanlamıştır. Artık böyle bir inkârcı, en zalim bir şahıs bulunmuş olmaz mı? Artık öyle

أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

Kâfirlere Oturacak bir yer Cehennemde Yok mudur?

(Kâfirler için cehennemde bir duracak yer yok mudur?) Elbette ki, vardır. Öyle inkârcıların ebedî ikametgâhları cehennemden başka olmayacaktır.

وَالَّذِي جَاءَ بِالْصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

33.O zat ki, doğruyu getirdi ve onu tasdik ettiler, işte kötülükten sakınanlar, onlardır.

وَالَّذِي جَاءَ بِالْصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ

Onu Tasdik etti Ve Doğruyu Getirdi O kimse ki

(O zat ki, doğruyu getirdi ve onu tasdik ettiler) Fakat O zat ki o Peygamberlerin

efendisi olan Hz. Muhammed Aleyhisselam, doğruyu getirdi Allah'ın dinini insanlara tebliğ etti Bir seçkin topluluk da onu tasdik ettiler o Yüce Peygamber'in izinden yürüdüler

أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

Takva sahipleri Onlardır İşte onlar

(İşte takva sahibi olanlar, onlardırlar) Onlar, Allah'ın birliğini tasdik ettiler, kendilerine teklif edilen dinî vazifeleri yerine getirmeye çalıştılar, dinen yasak olan şeylerden kaçındılar. Bundan dolayı hakkıyla takva ile vasıflanmış zatlardan bulundular.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاُ الْمُحْسِنِينَ

34.Onlar için Rab'lerinin katında diledikleri vardır. Bu ise iyilik edenlerin mükâfatıdır.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Diliyorlar O şeyler ki Onlar için vardır

(Onlar için Rab'lerinin katında diledikleri vardır) Artık o hidayet yoluna giren takva sahibi zatlar için Rab'lerinin katında diledikleri vardır onlar için her nevi keramete ilâhi lütuflara ve cennetlerdeki en yüce makamlara kavuşma, takdir edilmiştir.

ذَلِكَ جَزَاُ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerin Mükâfatı İşte budur

(Bu ise iyilik edenlerin mükâfatıdır) Böyle diledikleri yüksek nimetlere kavuşmak ise iyilik yapanların yani: Amellerini güzelce yapanların, tam bir samimiyetle ibadet ve itaatte bulunanların mükâfatıdır. Haklarındaki ilâhi lütufların bir tecellisidir.

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا

يَعْمَلُونَ

35.Taki, Allah onlardan yapmış oldukları en kötü şeyleri affetsin ve örtsün ve onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandırınsın.

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا

Yaptılar O şeylerin ki En kötüsünü Onlardan Allah Örtmesi için

(Taki, Allah onlardan yapmış oldukları en kötü şeyleri affetsin ve örtsün) Evet. Kerem Sahibi Yaratıcı, o takva sahibi, iyilik eden kullarına öyle her dilediklerini ihsan buyuracaktır. Taki, Allah onlardan insanlık icabı yapmış oldukları en kötü şeyleri affetsin ve örtsün onları bu yüzden hesaba çekmesin. Yani: O takva sahibi zatlar, takvalarının mükemmelliğinden dolayı bir küçük günahı bile büyük bir günah gibi sayacaklarından bu günahları tamamen af edilmiş olacaktır. Yahut onların imandan önce içinde bulunmuş oldukları inkârcı durumları, imanları sayesinde bağışlanacak, o yüzden sevapları noksan olmayacaktır,

وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerin ki Daha güzeliyle Ücretlerini Onlara mükafat vermesi Ve

(ve onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandırınsın) Ve onları yaptıklarının ibadet ve itaatlerinin en güzeli ile mükâfata eriştirsın diye Cenabı Hak onlara öyle lütuf ve ihsanda bulunacaktır. Yani: O takva sahibi kullarına güzel amellerinin mükâfatını kat kat ihsan buyuracak, onları güzel ihlâslarının sevaplarına devamlı olarak fazlası ile kavuşturacaktır. Müminler hakkında ne büyük bir ilâhi lütuf!

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

36.Allah Kuluna kâfi değil midir? Ve seni ondan başkalarıyla korkutuyorlar. Ve Allah kimi sapkınlığa düşürürse artık onun için bir hidayet rehberi yoktur.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in Allah'ın himayesine kavuşup başkalarından asla korkmayacağını bildiriyor. Cenabı Hakkın hidayete erdirmediği kimselere başkaları-

nın hidayet edemeyeceğini ve hidayete erdirdiği zatlara da kimsenin saptıramayacağını beyan buyuruyor. Müşriklerin sözleriyle fiilleri arasındaki tenakuza işaret ederek onların tapındıkları putlardan bir faide beklenilemeyeceğini ve o putların hiçbir şeye güç yetiremeyeceğini haber veriyor ve kâfirlerin pek korkunç bir akıbete uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ

Kuluna Kafi Allah Değil midir?

(Allah kuluna kâfi değil midir?) Elbette kâfidir. Buna inanıyoruz O Yüce Yaratıcı, dilediği kulunu ve özellikle Hz. Peygamber'i daima himaye eden, düşmanlarının şerinden muhafaza buyurur, bunu hiçbir kimse inkâr edemez,

وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ

Ondan başkadır O kimselerle ki Seni korkutuyorlar Ve

(Ve seni ondan başkalarıyla korkutuyorlar) Kureyş müşrikleri diyorlarmış ki: Ey Muhammed! Aleyhissalam: Putlarımıza söz söyleme onların aleyhinde bulunma, sonra onların tarafından sana bir zarar, bir cinnet arız olur. Cenabı Hak ise onların o boş iddialarını bu ayeti celilesi ile ret etmiştir. Ey Yüce Peygamber! O kâfirler seni Allah'dan başka mabud edinmiş oldukları putları ile korkutuyorlar öyle cahilce bir cürette bulunuyorlar. Hâlbuki o putların, ne faide ve ne de zarar vermeğe kudretleri yoktur.

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

Bir hidayete erdiren Artık onun için yoktur Allah Dalalete atarsa Kimi Ve

(Ve Allah kimi sapkınlığa düşürürse artık onun için bir hidayet rehberi yoktur) Allah kimi Doğru yoldan uzak bırakarak dinsizliğe, ahlâksızlığa müptela kılsa artık onu hiçbir kimse doğru bir yola sevk edemez, onu sapkınlıktan kurtaramaz. O şahıs, kendi kötü iradesinin bu helak edici neticesine tutulmuş olur.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ

37.Ve kime ki, Allah hidayet ederse artık onun için bir saptırıcı yoktur. Allah, her şeye galip, intikam sahibi değil midir?

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ

Bir dalalet düşüren Artık onun için yoktur Allah Hidayete erdirirse Kimi Ve

(Ve kime ki, Allah hidayet ederse artık onun için bir saptırıcı yoktur) Yani: Temiz yaratılışını koruyarak nefsinin tezkiyeye ve fiillerini tanzime çalışmak isteyen herhangi bir kulunu da selâmet ve saadete muvaffak buyurursa Artık o hidayete eren kul için bir saptırıcı yoktur. Onu o takip ettiği doğru yoldan kimse men'e kadir olamaz. Çünkü Cenabı Hakkın iradesine, takdirine hiçbir kimse muhalif olamaz, karşı gelemes. Bundan dolayı daima Allah Teâlâ'ya sığınılmalıdır.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ

İntikam sahibi Daima üstün Allah Değil midir?

(Allah her şeye galip intikam sahibi değil midir) Her irade buyurduğu şeyi vücuda getirmeğe kadir ve intikam sahibi değil midir? Müminlere karşı yanlış telkinlerde, hareketlerde bulunan din düşmanlarını lâıyk oldukları cezalara kavuşturmak hakkına sahip değil midir? Elbette ki, sahiptir, her şeye kadirdir. Elbette ki, bir gün o düşmanları kendi kötü hareketlerinin cezasına kavuşturacaktır.

وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ

دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادْنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادْنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ

مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

38. And olsun ki, onlara soracak olsan ki, gökleri ve yeri kim yarattı? Elbette diyeceklerdir ki: Allah. Deki: O hâlde gördünüz mü? Bana haber veriniz Allah'-

tan başka kendilerine ibadet ettiğiniz şeyleri, eğer Allah bana bir zarar verirse onlar, onun zararını açabilecek kimseler midir? Veya bana bir rahmet dilese onlar onun rahmetini tutabilir kimseler midir? De ki: Allah buna kâfidir. Tevekkül edenler, ona tevekkülde bulunurlar.

وَلَيْنُ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yeri Ve Gökleri Yarattı Kim Onlara sorarsan And olsun eğer Ve

(And olsun ki, onlara soracak olsan ki, gökleri ve yeri kim yarattı?) Evet, 0 müşrikler, o dinsizler, gaflet içinde, cehalet içinde yaşıyorlar, sözleriyle fiilleri birbirine uymamaktadır. And olsun ki Muhakkak bir keyfiyettir ki, onlardan soracak olsan ki, gökleri ve yeri kim yarattı? Bunların yaratıcısı kimdir?

لَيَقُولَنَّ اللَّهُ

(elbette diyeceklerdir ki, Allah) Yarattı. Çünkü bütün bu yaratılış eserleri, bir hikmet sahibi Yaratıcının varlığına açıkça şahitlik etmektedir. Bunu o müşrikler de itirafa mecbur olmaktadır. Buna rağmen o kudret sahibi Yaratıcının birer yaratılış eseri olan putlara da mabutluk sıfatını isnat etmekte, onlara da ibadette bulunmaktadırlar. Bu suretle de tenakuza düşmüş oluyorlar, aklın gereğine muhalif hareketlerde bulunuyorlar, o aciz şeylerden bir faide bekliyorlar. Ne kadar akla, irfana muhalif bir hareketi. İşte Cenabı Hak da buyuruyor ki: Ey Resulüm! 0 müşriklere

قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Yalvarıyorsunuz O şeyleri ki Peki gördünüz mü? De ki

(0 hâlde gördünüz mü? Bana haber veriniz Allah'tan başka kendilerine ibadet ettiğiniz şeyleri) 0 halde gördünüz mü? Hatalarınızı anladınız mı? bana haber veriniz: Allah'tan başka kendilerine ibadet ettiğiniz şeyler 0 putlar

إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ

Onun zararını Açacak olanlar Onlar mıdır? Bir zarar Allah Bana isterse Eğer

(eğer Allah bana bir zarar verirse onun zararını onlar kaldırabilecek mi?) Siz böyle bir iddiada bulunabilir misiniz? Hiç onlar, böyle bir şeye kadir olabilirler mi?

أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ

Onun rahmetini Tutacak olanlar Onlar mıdır? Bir rahmet Bana isterse Veya

(veya bana bir rahmet dilese onlar O'nun rahmetini tutabilirler mi?) Allah'u Teâlâ hakkımda bir hayrı takdir buyurmuş olsa O putlar, o rahmetin ortaya çıkmasına mani olabilecek bir kuvvete bir salahiyete sahip midirler? Elbette ki, değildirler. Artık öyle aciz şeylere nasıl mabutluk isnat edilerek kendilerine tapınmak, kendilerinden bir faide beklemek uygun olabilir?

قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ

(de ki: Allah bana kâfidir) Ey Yüce Peygamber! Sana cevap vermekten aciz olan o müşriklere de ki Allah bana kafidir ben öyle aciz putlardan bir faide, bir şefaate beklemek cehaletinde bulunamam,

عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

Tevekkül edenler Tevekkül eder Ona

(tevekkül edenler O'na tevekkülde bulunurlar) yalnız o eşsiz Yaratıcıya tevekkülde bulunurlar. O'ndan başka olan mahlûklar, haddizatında aciz, kendileri muhtaç şeylerdir. Onlara itimat olunamaz. Çünkü onların hepsi de Cenabı Hakkın kudret ve saltanatı altında bulunmaktadırlar. "Allah'a tevekkül edenin yaveri haktır" "İlâ şad gönül, bir gün olur şad olacaktır"

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

39.De ki: Ey kavmim! Siz kendi iktidarınız üzerine çalışınız, şüphe yok ki, ben de çalışıcıyım. Elbette yakında bileceksiniz.

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ

Haliniz üzere Yapın Kavmim Ey De ki

(De ki: Ey kavmim! Siz kendi iktidarınız üzerine çalışınız) Ey Peygamberlerin So-nuncusu! De ki: Ey kavmim! Ey benim tebliğlerimi kabul etmeyen inkârcılar! Siz kendi iktidarınız üzerine çalışınız bulunduğunuz cahilce halde devam ediniz. Siz kendinizi büyük bir kuvvete, şiddete sahip sanıyorsunuz. Bunun nasıl bir hayal olduğunu bila-hare anlayacaksınız. Ne büyük bir ilahi tehdit

إِنِّي عَامِلٌ فَمَا تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz Artık ilerde Yaparım Doğrusu ben

(şüphe yok ki, ben de çalışıcıyım. Elbette yakında bileceksiniz) İslâm dinini yay-maya, insanlığı uyandırmaya gayret edip durmaktayım, yakında hakikat tecelli etmiş olacaktır. Hakikati o gün anlayacaksınız

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

40.Kim imiş o kimse ki, ona kendisini rezil edecek bir azap gelecek ve üzerine devamlı bir azap inecek.

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ

Kendisini rezil edecek Bir azap ki Kendine gelecek Kimdir

(Kim imiş o kimse ki, ona kendisini rezil edecek bir azap gelecek) Artık tamamen anlamış olacaksınız ki: kim imiş o kimse ki, ona kendisini rezil edecek bir azap ge-lecek Bir mağlûbiyete, bir kahra uğrayacak

وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

Devamlı Bir azap Üzerine İnecek Ve

(ve üzerine devamlı bir azap inecek) Fakat artık ona o zaman yapacağı pişmanlık bir faide vermeyecektir. Evet. Bu ilâhi tehdit de tahakkuk etmiştir. O müşrikler, Bedir gazvesinde büyük bir mağlûbiyete uğramışlardı. Bilahare ölüp ebedî bir azaba da maruz kalmışlardır. İşte küfrün ebedî cezası! Şimdiki müşriklere de emsaldır

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ

عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

41.Şüphe yok ki, biz, senin üzerine insanlar için kitabı hak ile indirdik. Artık kim hidayete ererse kendi nefsi içindir ve kini sapıklığa düşerse artık şüphesiz ki, kendi nefsi aleyhine dalâlete düşmüş olur. Ve sen onların üzerine bir vekil de-ğilsin.

Bu mübarek ayetler, Kurânı Kerim'in Resuli Ekrem'e indirilmiş bir ilâhi kitap olduğunu, artık onu kabul edip hidayete erenlerin kendi nefisleri lehine ve bilâkis kabul etmeyip sapıklığa düşenlerinde kendi nefisleri aleyhine hareket etmiş olacaklarını bildiriyor. Cenabı Hakkın ruhları katiyen veya uyku halinde geçici olarak tutmakta olduğunu bunda ise düşünen kimseler için alâmetler bulunduğunu ihtar buyuruyor. Putlardan şefaât umanları utandırıp Allah'ın izni olmadıkça kimsenin şefaât edemeyeceğini ve bütün insanların kâinata sahip olan Allah Teâlâ'nın huzuruna kıyamet gününde çıkarı-lacağını beyan buyurmaktadır.

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ

Hak ile İnsanlar için Kitabı Sana İndirdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz, senin üzerine insanlar için kitabı hak ile indirdik) Ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem şüphe yok ki, biz senin üzerine insanlar için Onlara dün-yevî ve uhrevî vazifelerini bildirmek faydasından dolayı Hikmet beyan eden Kurânı, hakikatlerin beyanı olmak üzere mucizevî bir şekilde hak olarak indirdik. Ve insanları böyle bir kurtuluş rehberine, bir hidayet vesilesine nail kıldık

فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ

Artık kendi lehinedir Hidayete ererse O halde kim

(Artık kim hidayete ererse kendi nefsi içindir) Ey Peygamberlerin artık kim o kutsî kitabın beyanatı doğrultusunda amel ederek hidayete ererse kendi nefsi içindir kendisinin ebedî menfaatine hizmet etmiş olur

وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا

Kendi aleyhine Sapar Artık ancak Dalalete düşerse Kim Ve

(ve kim sapıklığa düşerse artık şüphesiz ki, kendi nefsi aleyhine dalâlete düşmüş olur) Ve bilâkis kim o ilâhi kitabın gereği ile amelde bulunmazda sapkınlığa düşerse bütün mesuliyet kendisine ait bulunur,

وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

Bir vekil Onların üzerine Sen değilsin Ve

(Ve sen onların üzerine bir vekil değilsin) Ve Ey Yüce Peygamber sen Onların bütün hareketlerini gözetmekle, kendilerini hidayete zorla sevk etmekle emir olunmuş değilsin. Senin vazifen dinî hükümleri tebliğden ibarettir. Bunu kabul etmeyenlerin artık başlarına gelecek felâketi, ilâhi azabı kendileri düşünsünler!

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

42.Allah, nefisleri öldükleri zaman ve ölmeyenleri de uykularında öldürür. Artık üzerine ölüm ile hükmettiğini tutuverir ve diğerini de tâyin edilmiş vakte kadar salıverir. Şüphe yok ki, bunda elbette alâmetler vardır, iyi düşünecek bir kavim için.

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا

Uykusunda Ölmedi Onu ki Ve Ölümünü Anında Nefisleri Vefat ettirir Allah

(Allah, nefisleri öldükleri zaman ve ölmeyenleri de uykularında öldürür) Bir kere Allah Teâlâ'nın bu âlemde tecelli edip duran kudret eserleri dikkate alınmalı değil midir? Kısacası Allah O Hikmet sahibi Yaratıcıdır ki, nefisleri öldükleri zaman ecelleri nihayet bulduğu zaman ruhlarını alır onların cesetlerle olan alâkalarını kesmiş olur. Ve ölmeyenlerin de henüz ecelleri tamam olmamış bulunanları da uykularında geçici olarak bir nevi öldürür onların ruhlarını cesetlerinde tasarruftan alıkoyar

فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ

Ölümlerine Üzerine Hüküm verdi Onu ki Böylece tutar

(Artık üzerine ölüm ile hükmettiğini tutuverir) onun ruhunu cesedine reddetmez,

وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Diğerlerini Gönderir Ve

(ve diğerini de tâyin edilmiş vakte kadar salıverir) Ve diğerini de uykuya dalmış olan kimsenin ruhunu da tâyin edilmiş vakte kadar takdir edilen ölüm zamanına değin salıverir sahibinin cesedine uyandıkça tekrar faaliyete onu kavuşturmuş olur.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

İbret alacaklar Bir kavim için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette alâmetler vardır) Yani Ruhların cesetler ile geçici alâkalarında elbette düşünen bir kavim için Allah Teâlâ'nın kudretinin mükemmelliğine, rahmetinin genişliğine işaret eden enteresan ibretler vardır. Bu hal, batmaya başlamış olan güneşin tekrar doğacağı gibi bir örneğe sahiptir. Ahiret hayatının vuku bulacağına dair bir misal teşkil etmektedir. Evet, Mütefekkir zatlar, bütün bu nevi hadiselerden birer ibret dersi alırlar, Allah'ın kudreti ile ahiret hayatının da meydana geleceğine inanmış bulunurlar.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ

43.Yoksa Allah'tan başkasını şefaatçiler mi edindiler? De ki: Eğer hiçbir şeye sahip olmamış ve akıl erdiremez bulunmuş iseler de mi?

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ

Şefaatçiler Allah'tan Başka Edindiler mi Yoksa

(Yoksa Allah'tan başkasını şefaatçiler mi edindiler?) Evet. O müşrikler, o putlardan şefaat bekliyorlar. Bu ne kadar cehalet! Resulüm! O gafillere

قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ

Akıl erdirmiyorlar Ve Bir şeye Sahip olmuyorlar Eğer olsalar da mı De ki

(De ki: Eğer hiçbir şeye sahip olmamış ve akıl erdiremez bulunmuş iseler de mi?) öyle taptıklarınız şeyler Bir fayda ve zarara güç yetirememiş sizin kendilerine taptıklarınızdan bihaber olup durmuş iseler de mi? onlara öyle tapar durursunuz? Hâlbuki onların öyle bilgidен, faideden mahrum şeyler oldukları açık, artık ne diye onlara tapıyor, onlardan bir faide bekliyorsunuz? Bu ne kadar ahmaklık!

قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

44.De ki: Bütün şefaat. Allah aittir. Göklerin ve yerin mülkü O'nun dur. Sonra O'na döndürüleceksinizdir.

قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا

Tamamen Şefaat Allah'a aittir De ki

(De ki: Bütün şefaat Allah'a aittir) Yüce Resulüm! O cahilleri uyandırmak için De ki: Bütün şefaat Cenabı Hakkın müsaadesi, hâkimiyeti altındadır. O Kerem Sahibi Yaratıcı razı olmadıkça hiçbir kimse başkasına şefaat edemez

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur

(göklerin ve yerin mülkü O'nundur) Bütün mahlûkat, o âlemin Yaratıcısının sahipliği, tasarrufu, hâkimiyeti altında bulunmaktadır. O putlar da o Yüce Yaratıcının birer mahlûkudur, onlar şefaat kabiliyetinden mahrum şeylerdir. Artık yalnız o kâinatın sahibi olan eşsiz Yaratıcıya ibadeti tahsis etmek icap etmez mi? Nedir o aciz, mahlûklara, yaratıklara öyle bir tapınmada bulunmak?

ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(Sonra O'na döndürüleceksinizdir) Sonra Düşününüz ki, Ey insanlar! Hepiniz de kıyamet gününde o Yüce Yaratıcının manevî huzuruna döndürüleceksinizdir bir muhasebe ve muhakemeye tâbi tutulacaksınız. Ne büyük bir ilâhi tehdit! Bundan dolayı o günü düşünün, ona göre hayatınızı tanzim ediniz, öyle aciz, fânî mahlûklara değil, bütün kâinata hâkim olan, ezeli ve ebedî bulunan Yüce Yaratıcıya ibadetinizi tahsis eyleyiniz. Sizin için kulluk vazifesi bundan ibarettir. Sizin için bundan başka kurtuluş çaresi, düşünülmüş değildir.

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ

مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

45.Ve Allah tek olarak anıldığı vakit ahirete iman etmeyenlerin kalpleri ürker nefret duyar. Ve Allah'tan başkası anıldığı zaman ise onlar o vakit ferahlanırlar, yüzleri güler. Bu mübarek ayetler, Allah'ın birliğini tasdikten kaçınan müşriklerin ne kadar ahmaklık içinde yaşadıklarını teşhir ediyor. Resuli Ekrem'in kâinatın Yaratıcısı'nı anmak, birlemek ve kutsamakla mükellef bulunduğunu beyan buyuruyor. O Yüce Yaratıcının birliğini inkâr edenlerin de ne büyük bir azaba tutulacaklarını, kendilerini kurtarabilmeleri için bir çare bulamayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete İman etmiyorlar O kimselerin ki Kalpleri Daraldı O tek olarak Allah Anıldı O vakit ki Ve

(Ve Allah tek olarak anıldığı vakit ahirete iman etmeyenlerin kalpleri ürker nefret duyar) evet Cenabı Haktan başka bir Yaratıcı, bir mabud bulunmadığı zikredildiği zaman ahirete iman etmeyenlerin kalpleri ürker nefret duyar, üzüntüler içinde kalır

وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ

Ondan başkadır O kimseler ki Anıldı O vakit ki Ve

(ve Allah'tan başkaları anıldığı zaman ise) Bir takım putlar, kendi heveslerine hizmet eden şeytan tabiatlı, aldatıcı kimseler anıldıkları vakit ise o cahil, zalim şahıslar

إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

Sevinirler Onlar O vakit

(o vakit onlar sevinirler) yüzleri güler, içerileri bir ferahlık içinde kalır. İşte o gibi kimseler nur'dan değil karanlıktan, ilimden değil, cehaletten, güzel ahlaktan değil, çirkin ahlâktan zevk alırlar. Onların ruhi halleri böyledir. Öyle kimselere karşı hak ve hakikat söylenince, hürmete lâyük zatlar anılınca ondan üzüntü duyarlar, yüz çevirirler. Fakat batıl şehvani ahlâksız şeyler, aldatıcı kimseler söylenildiği zaman ise çok neşeli olurlar, yüzlerinde bir sevinç eseri parlamaya başlar.

&-ibni Abbas Hazretleri demiştir ki: Ebu Cehil Bin Hişam, Velid Bin Utbe, Safvan ve Übey Bini Helf namında dört şahıs bu cümledendir.

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ

فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

46.De ki: Ey gökleri ve yeri yaratan ve gizli ve aşikâre olanı bilen Allah'ım! Sen kullarının arasında kendisine ihtilâf ettikleri şeyler hakkında hükmedersin.

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Görünmeyen Bilen Yeri Ve Gökleri Yaratan Ey Allah De ki

(De ki: Ey gökleri ve yeri yaratan ve gizli ve aşikâre olanı bilen Allah'ım!) Allah Teâlâ, Resul-i Ekrem'ine emrediyor ki: Ey Yüce Peygamber! O kâfirlerin, o cahillerin hâllerinden dolayı üzüntü ve keder içinde kalma, sen alemlerin rabbine sığın, O'nu birlemeye ve kutsamaya devam eyle ve De ki: Ey gökleri ve yeri yaratan bunları yokluktan varlığa getirmiş olan Allah'ım

أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Hakında İdiler O şey hususunda ki Kullarının Arasında Hüküm vereceksin Sen

(Sen kullarının arasında kendisine ihtilâf ettikleri şeyler hakkında hükmedersin) Dinî emirler ve konular hakkında hükmünü icra edersin o inkârcılar da kendi cehaletlerini, kendilerinin pek büyük bir felâkete aday bulunmuş olduklarını anlayacaklardır.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ

يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

47.Eğer zulüm etmiş olanlar için yerde olanların hepsi ve onunla beraber onun bir misli de olacak olsa elbette ki, kıyamet gününde azabın fenalığından dolayı kurtuluş için onu mutlaka feda ederlerdi ve onlar için Allah tarafından hiç de hesaba katmamış oldukları şeyler meydana gelmiş olacaktır.

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ

Onunla beraber Onun misli Ve Tamamen Yeryüzündedir O şeyler ki Zulmettiler O kimseler için Şüphesiz Eğer Ve

(Eğer zulüm etmiş olanlar için yerde olanların hepsi ve onunla beraber onun bir misli de olacak olsa) Evet, O inkârcılar, müşrikler pek korkunç bir vaziyette buluncaklardır. Eğer öyle dinsizlikleri yüzünden kendi nefislerine zulüm etmiş olanlar için

ahiret günü faraza yerde olanların bütün dünyevî servetlerin, varlıkların hepsi ve O yerde olan varlıklarla beraber onların bir misli de o müşriklerin elinde olacak olsa idi

لَا فَتَدُوا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Günü Azabın Kötülüğüne karşı Onu Elbette feda ederlerdi

(elbette ki, kıyamet gününde azabın fenalığından dolayı kurtuluş için onu mutlaka feda ederlerdi) evet o kıyamet gününde o azabın fenalığından kurtulmak için o varlıkları mutlaka feda ederlerdi azaptan kurtulmak için o servetleri verirlerdi. Heyhat ki, heyhat bu ne mümkün!

وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

Hesaba katıyorlar Olmadılar O şeyler ki Allah tarafından Onlara Görünmüştür Ve

(ve onlar için Allah tarafından hiç de hesaba katmamış oldukları şeyler meydana gelmiş olacaktır) Evet, dünyada iken kendilerini ıslah etmeyen inkâr ve küfür içinde yaşayan o inkârcılara Allah tarafından, o inkârcıların hiç de düşünmemiş hesaba katmamış oldukları öyle dehşetli şeyler azaplar görünmüştür açığa çıkmıştır. Ve bu yüzden çeşit çeşit azaplara maruz kalacaklardır. İşte küfrün pek korkunç akıbeti!

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

48.Ve onlar için kazanmış oldukları şeylerin kötülükleri açığa çıkmış olacaktır. Ve kendisiyle alay etmiş oldukları şey, kendilerine kavuşmuş bulunacaktır

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا

Kazandılar O şeylerin ki Kötülükleri Onlara Görünmüştür Ve

(Ve onlar için kazanmış oldukları şeylerin kötülükleri açığa çıkmış olacaktır) Ve O inkârcılar, müşrikler hakkında kazanmış oldukları şeylerin fenalıkları dünyadaki batıl inançlarının, gayrimeşru hareketlerinin cezaları ortaya çıkmış tamamen görünmüş olacaktır dünyada iken doğru gördükleri şeylerin ne kadar yanlış, ne kadar batıl ve felâkete sebep olduğunu anlayacaklardır,

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Kendisiyle İdiler O şeyler ki Onları Kuşatmıştır Ve

(ve kendisiyle alay etmiş oldukları şey, kendilerine kavuşmuş bulunacaktır) Ve vaktiyle kendisiyle alay ettikleri, bir geri kalma eseri sandıkları, medeniyete muhalif gördükleri şeyin cezası, o yanlış kanaatlerinin mesuliyeti kendilerine kavuşmuş o azap onları kuşatmış olacaktır. Artık o batıl itikatlarının ebedî cezası kendilerini yakalamış olacaktır. İşte müminlere karşı yapılan, kötü muamelenin müthiş karşılığı!

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ

هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

49.Fakat insana bir zarar dokunduğu vakit bize dua eder. Sonra ona tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit de: Bana o, şüphe yok ki, bir bilgi üzerine verilmiştir, der. Belki o, bir imtihandır. Fakat onların birçokları bilmezler.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin diğer bir bozuk iddialarını teşhir ediyor. Onların kendilerine yanlış yere güvenir olmalarının fenalığına uğrayacaklarını, elde ettikleri şeylerin bir imtihan vesilesi olup kendilerini ihtiyaçtan kurtaramayacağını ihtar ediyor. Bir takım kimselerin zengin veya fakir olmalarının bir ilâhi takdir, eseri olduğunu, bu halin müminler için bir ibret teşkil ettiğini beyan buyurmaktadır.

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا

Bize yalvardı Bir zarar İnsana Dokundu Fakat o vakit ki

(Fakat insana bir zarar dokunduğu vakit bize dua eder) Allah Teâlâ şirk ve gaflet içinde yaşayan insanların hâllerini kınıyor, onların Allah'ı zikrinden kaçındıkları hâlde putları anıldıkça sevindiklerini bildiriyor. Ve buyuruyor ki: Fakat öyle bir insana bir zarar dokunduğu meselâ: Fakir veya hasta olduğu vakit putlarını unuttur, onlardan bir

faide göremeyeceğini anlar, yalnız bize dua eder o arızanın bertaraf edilmesi için yalnız Allah Teâlâ'ya duada, niyazda bulunmaya başlar.

ثُمَّ إِذَا حَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا

Tarafımızdan Bir nimet Kendisine verdik O vakit ki Sonra

(Sonra ona tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit de) Sonra o insana tarafımızdan ihsan olarak bir nimet verdiğimiz vakit de onu o arızadan kurtardığımız, o korkunç hâlini değiştirdiğimiz zamanda yaptığı duayı unuttur, kendisini o belâdan kurtaran Kerem Sahibi Yaraticısına teşekkürde bulunmaz. Bilâkis

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

Bir bilgi üzerine O bana verildi Ancak Dedi

(Bana o, şüphe yok ki, bir bilgi üzerine verilmiştir, der) Bana o nimet şüphe yok ki, bir bilgi üzerine verilmiştir, der kendisinin bilgisine ve bir takım adi sebeplere, ilâçlara teşebbüsünden dolayı o nimete nail olduğunu iddiaya başlar, o nimete bir ilâhi lütuf olarak kavuştuğunu düşünmez. Bu hususta teşebbüs ettiği şeylerin de birer ilâhi ihsan olduğunu hesaba katmaz. Zavallı bilmez ki,

بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ

Bir fitnedir O Bilakis

(Belki o, bir imtihandır) Kendisine verilen nimet, sıhhat ve servet gibi bir varlık bir imtihandır bir denemedir. O nimeti kendisine veren Kerem Sahibi Yaraticı kullukta, şükürde bulunup bulunmamasının meydana çıkması için bir vesiledir,

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(Fakat onların birçoqları bilmezler) Evet, o insanların birçoqları bunu bilmezler. Bunun bir imtihan ve yavaş yavaş azaba yaklaştırmak için olduğunu takdir edemezler, yanlış kanaatler içinde yaşarlar.

قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

50.Muhakkak ki, onu, bunlardan evvelkiler de söylemiştir. Fakat kazandıkları şey, onları ihtiyaçtan kurtaramamıştır.

قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Onu söylemişti Gerçekten

(Muhakkak ki, onu, bunlardan evvelkiler de söylemiştir) Bu insanların öyle kendi bilgilerine, kendi çalışmalarına güvenerek nail oldukları nimetlerin kendi bilgileri eseri olduğunu bunlardan evvelkiler de söylemiştir. Eski müşrik kavimler de ve onların arasında bulunan Karun gibi büyük bir servet sahibi olan kâfirler de böyle bir iddiada bulunmuşlardı.

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeyler ki Kendilerine Fakat bir fayda vermedi

(Fakat kazandıkları şey, onları ihtiyaçtan kurtaramamıştır) Fakat kazandıkları Dünyevi varlıklar, maddî servetler vesaire onları ihtiyaçtan kurtaramamıştır. Onlar, kendilerine küfürlerinin cezası yönelince her varlıktan mahrum kalmışlar, Allah'ın kahırına uğramışlardır. O güvendikleri varlıkları kendilerini o lâıyk oldukları elem verici azaptan kurtaramamıştır.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَٰؤُلَاءِ سَيَّيْبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا

كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

51.Bunun için yaptıkları kötülüklerin vebali onları yakaladı. Ve bunlardan o kimseler ki, zulüm etmişlerdir, yakında kendilerine kazanmış oldukları şeylerin kötülükleri yetiyecektir ve bunlar da Allah'ı aciz bırakıcı değildirlir.

فَاصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا

Kazandılar O şeylerin ki Kötülükleri Sonunda kendilerine isabet etti

(Bunun için yaptıkları kötülüklerin vebali onları yakaladı) Yaptıkları kötülükler yanlarına kar kalmadı elbette Allahın kahrı onları yakaladı azabı onları kuşatıverdi

وَالَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, zulüm etmişlerdir) Ve bunlardan Yani: Peygamber zamanındaki insanlardan o kimseler ki, zulüm etmişlerdir küfre düşmüş, kendi nefislerine azabı hak ettirmişlerdir.

مِنْ هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا

Kazandılar O şeylerin ki Kötülükleri Yakında kendilerine isabet edecektir Bunlardan

(yakında kendilerine kazanmış oldukları şeylerin kötülükleri yetişecektir) Evet, yakında o kâfirlerin kazanmış oldukları günahların, isyanların tekebbürlü davranışlarının kâfirce iddialarının kötülükleri kendilerine yetişecektir günahların cezalarına kavuşacaklardır,

وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

Aciz bırakanlar Onlar değildir Ve

(Ve onlar aciz bırakıcı kimseler değildir) Böyle kötü hareketlerde, kanaatlerde bulunan bu insanlar da kendilerine yönelecek olan Allahın azabını bertaraf ediciler değildirler. Onu bu konuda aciz bırakıcılar değillerdir. Bilahare kendilerine o kötü durumlarının cezası bir gün dünyada da gelir kavuşur, dünyada gelmese de ahirette herhalde gelip kendilerini yakalayacaktır.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

52.Bilmediler mi ki, muhakkak Allah; rızkı dilediğine bol bol verir ve darlaştırır. Şüphe yok ki, bunda iman edecek bir kavim için elbette ibretler vardır.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltır Ve Diler O kimseye ki Rızkı Genişletir Allah Şüphesiz Bilmediler mi?

(Bilmediler mi ki? muhakkak Allah rızkı dilediğine bol verir ve darlaştırır) Bir kulunu dilerse zengin ve dilerse fakir eder. Ve bir kulunu bir zaman zengin eder, bir zaman da fakir düşürür ve nice kimseleri büyük varlıklar içinde zevk ile yaşatır, nice kimseleri de yokluklar, üzüntüler içinde bırakır. Bütün bunlar bir hikmet ve menfaat gereğidir, ilâhi takdirin birer tecellisidir. Artık insan, kendi bilgisine, varlığına güvenmemelidir, elinden gelen uygun işleri yapmalıdır, sonra muvaffakiyeti Cenabı Haktan beklemelidir. O mesaiye kabiliyeti yine bir ilâhi lütuf bilmelidir. İnsan, bir nimete kavuşunca şükrünü yerine getirmeye çalışmalıdır. Bir yokluğa uğrarsa sabretmelidir, onun bir hikmet gereği olduğunu düşünüp teselli bulmalıdır. Cenabı Hakkın nimetinden ümidini yine kesmeyip elinden gelen sebeplere sarılmalıdır, muvaffakiyeti Allah Teâlâ'dan niyaz etmelidir. İnsanlara lâıyk olan hareket, bundan ibarettir,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

İman edecekler Bir kavim için ki Elbette deliller Bunda vardır Şüphe yok ki

(şüphe yok ki, bunda iman edecek bir kavim için elbette ibretler vardır) Evet Cenabı Hakkın bu ilâhi beyanında İman etme şerefini elde etmeye kabiliyetli olan bir kavim için elbette ibretler vardır. İman nuruna ulaşan her insan bilir, takdir eder ki, bütün insanları yaratan, yaşatan, onları nimetlere kavuşturan, onların üzerinde dilediği tasarrufta bulunan ancak Allah Teâlâ'dır. Bundan dolayı kabiliyetli olan insanları, uyandırmaya, aydınlatmaya, hidayet yoluna sevk eylemeye ilâhi beyanlar kâfidir. Buna inancımız tamdır.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

53.De ki: Ey nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz. Şüphe yok ki, Allah bütün günahları bağışlar. Muhakkak ki, O evet. O, çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın müminler hakkındaki rahmetinin genişliğini, ilâhi mağfiretinin büyüklüğünü bildiriyor. İnsanları daha fırsat elde iken hakka dönerek hayatlarını tanzime ve teslimiyete teşvik buyuruyor. Azaba lâyık olanlara bilahare yapacakları pişmanlıkların, temennilerin bir faide veremeyeceğini ihtar buyurmaktadır.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ

Nefisleri aleyhine İsrâf ettiler O kimseler ki Kullarım Ey De ki

(De ki: Ey nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım!) Ey Yüce Peygamber! Mümin kullarıma De ki Allah Teâlâ sizi müjdelemek için buyuruyor ki: ey nefisleri üzerine israfta bulunmuş kullarım Yani Bir takım günahları işlemiş olan kullarım!

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

Allah'ın Rahmetinden Ümit kesmeyin

(Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşmeyin) Sizi mağfiretine kavuşturmasından ümitsizliğe düşmeyin ümidinizi kesmeyiniz

إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

Tamamen Günahları Bağışlar Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah bütün günahları bağışlar) Şüphe yok ki, Allah şirkten kaçınan kullarına ait günahları dilerse hepsini bağışlar onları örter, onlar ile hesaba çekmez.

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet eden Çok bağışlayan O dur Doğrusu o

(Muhakkak ki, o evet O çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir) Evet, o Kerem Sahibi Yarattıcı, şirkten başkasını çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir sizleri de af eder, rahmetine ulaştırır O'nun sonsuz olan rahmetinden ümidini kesmek, doğru değildir. Elverir ki, tövbe edip, af dileyip o Kerem Sahibi Mabudun af ve bağışına sığsın.

&-İbni Cerir, ibni Abbas Hazretlerinden şöyle rivayet etmektedir: Mekke-i Mükerre-me'deki müşrikler demişler ki: "Muhammed Aleyhisselam zannediyor ki: Putlara tapınlar ve Allah ile beraber başka tanrıların da bulunduğunu iddia edenler ve Allah'ın haram kıldığı bir nefsi öldürenler için af yoktur. Artık biz nasıl hicret edip, Müslüman olabiliriz ki, bir takım putlara ibadet etmekte ve nefisleri öldürmüş ve şirke düşmüş bulunmaktayız. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, Cenabı Hakkın rahmetinden ümidi keserek şirk içinde yaşamaya devam etmenin doğru olamayacağını bildir-miştir. Bundan dolayı kendi kusurunu bilip de tövbe eden ve af dileyen herhangi bir kulunu, Allah Teâlâ dilerse af ve mağfiret buyurur. İsterse, vaktiyle olan günahları denizin köpüğü kadar çok olsun. Affeder

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

54.Ve Rabbinize dönün ve O'na teslim olun, size azap gelmeden evvel. Sonra yardım olunmazsınız.

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ

Ona Teslim olun Ve Rabbinize Yönelin Ve

(Ve Rabbinize dönün ve O'na teslim olun) Velhâsıl: Ey Allahın Kulları! Allah'ın azabından kurtulup ilâhi mağfirete kavuşmak istiyor iseniz hemen tövbe edin ve af isteyin Ve Rabbinize dönün O'na sığınarak ibadet ve itaatte bulunun ve O'na teslim olun tam bir samimiyetle O'nun takdirine razı bulunun, O'nun davetine icabet ederek itaatten ayrılmayınız,

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ

Azabın Size gelmesinden Önce

(size azap gelmeden evvel) öyle güzelce, uyanıkça harekete koşunuz. Bunun hilâfına harekette bulunur iseniz

ثُمَّ لَا تَنْصَرُونَ

(sonra yardım olunmazsınız) sizi Allah'ın azabından kurtaracak bir yardımcı bulamazsınız. Bu ayeti kerime ve benzerleri gösteriyor ki: Cenabı Hakkın bütün günahları af etmesi bir takım şartlara bağlıdır. Kısacası evvela küfür ve şirkten tövbe edilmiş olmalıdır. Sonra güzel bir itikat ile Allah Teâlâ'ya sığınılmalıdır, kulluk vazifelerine de riayet etmelidir. Bununla beraber insanlık icabı bazı günahlar işlenilmiş olursa onlardan dolayı ümitsizliğe düşmemelidir, yine tövbe edip Hak Teâlâ'nın af ve mağfiretinden ümidi kesmemelidir.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

55.Ve Rabbinizden sizin için indirilmiş olanın en güzeline tâbi olunuz, size, siz farkında olmadığınız hâlde ansızın azap gelmeden evvel.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ

Rabbinizden Size İndirildi O şeylerin ki En güzeline Tabi olun Ve

(Ve Rabbinizden sizin için indirilmiş olanın en güzeline tâbi olunuz) Ve Ey insanlar! Rabbinizden sizin için indirilmiş olanın Kur'anı Kerim'deki beyanların en güzeline tâbi olunuz. Yani o mübarek kitapta beyan olunan haramlardan kaçınınız, helâl olan şeyleri tercih edin ve ruhsatların üstünde olan azimetleri tercih eyleyin. Meselâ: Bir din kardeşinizin bir kusurunu af etmekle beraber ona mümkün ise iyilikte de bulununuz, nafile ibadetlere de devam eyleyin ve şahsi kusurlarınızdan dolayı Allah'ın affını da niyaz eyleyin

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

Farkında değilsiniz Siz iken Ansızın Azabın Size gelmesinden Önce

(size siz farkında olmadığınız hâlde ansızın azap gelmeden evvel) öyle güzelce hareketlere devam etmiş bulununuz. Aksi takdirde ise elden gideni telâfi etmek mümkün olamaz.

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ

56.Her nefsin: "Allah'a karşı yaptığım kusurlardan dolayı eyvah bana yazıklar olsun" ve ben alay edenlerden olmuş idim" demesinden evvel. İnsan hâlini ıslah etmelidir.

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ

Allah Yanında Kusur İşledim O şeylerden dolayı ki Yazıklar olsun bana Bir nefis Demesi (inden evvel)

(Her nefsin: "Allah'a karşı yaptığım kusurlardan dolayı eyvah bana yazıklar olsun" demesinden evvel) Rabbimiz bir önceki ayeti kerimede azap size ansızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline uyun buyurmuştu. Evet. İnsan daha fırsat elde iken kaybettiği şeyleri telâfiye çalışmalıdır Her nefsin kendisine azap gelip de pişmanlık göstererek Allah'a karşı borçlu olduğum ibadet ve itaat hususunda yaptığım kusurlardan dolayı eyvah bana yazıklar olsun diye çırpınmasından evvel

وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ

Elbette alay edenlerden Doğrusu ben idim

(ve ben alay edenlerden olmuş idim) kibir ve gurura müptela bulunmuştum demesinden evvel insan hâlini ıslah etmelidir, daha fırsat var iken tövbe etmeli ve af dilemelidir. Evet rabbimiz yine uyarıyor

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

57.Veya her nefsin Şüphe yok ki, eğer Allah bana hidayet etse idi elbette ben sakınanlardan olurum. Demesinden evvel uyanması lazımdır

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي

Bana hidayet etseydi Allah Şüphe yok ki Eğer Demesi (nden evvel) Veya

(Veya her nefis diyecek ki Şüphe yok ki, eğer Allah bana hidayet etse idi) Evet. Fırsat elden çıkınca artık bazı mazeretler, temenniler kabul edilmez onun için küfür içinde ölüp giden herhangi bir şahsın şüphe yok ki, eğer Allah bana hidayet etse idi

لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerinden Elbette olurum

(elbette ben sakınanlardan olurum) Şirk ve isyanı terk etmiş olanlardan olurum, demesinden evvel daha dünyada iken ilahi davete icabet edip iman ehli olup uyanması lâzım gelmez mi? elbette kendini ıslah etmesi o hidayet yoluna talip olması lâzım gelir.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

58.Veyahut azabı gördüğü zaman: keşke benim için bir kere daha dünyaya dönmek olsa idi de iyi işler işleyenlerden olsa idim. demesinden evvel uyanmalıdır.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ

Azabı Görür O zaman ki Demesi (nden evvel) Yahut

(Veyahut azabı gördüğü zaman diyecek ki) Evet, yarın ahirette Her şahıs yani o inkârcı ve isyancı olarak hayatını devam ettiren azabı gördüğü zaman diyecek ki

لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً

Bir kere Benim için olsa Şüphesiz Keşke

(keşke benim için bir kere daha dönmek olsa idi) Yani Keşke benim için bir kere daha dünyaya dönmek olsa idi de

فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlerden Böylece olsaydım

(iyi işler işleyenlerden olsa idim) Güzel akide sahibi, güzel amellere devam eden kimselerden bulunsa idim, demesinden evvel elbette uyanmalıdır. Sonra bu gibi temennilerin kendisine bir faidesi olamayacaktır ki bunu bilmesi lazım gelir ve fırsat elde iken yani dünyada iken kendisine ömür sermayesi verilmiş iken kendini düzeltip rahmana kavuşması lazım gelir. Yoksa son pişmanlık elbette fayda vermeyecek telafi içinde dünyaya dönüş olmayacak.

بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

59.Hayır. Muhakkak sana ayetlerim gelmişti de, sen onları yalanladın ve büyüklük tasladın ve kâfirlerden oldun.

بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي

Ayetlerim Sana gelmişti Gerçekten Bilakis

(Hayır, Muhakkak sana ayetlerim gelmişti) Öyle bir şahsın o gibi temennileri kendisine bir faide vermeyecektir. Ona kınamak için denilecektir ki: muhakkak sana ayetlerim gelmişti Peygamberim vasıtasıyla Kuranı Kerim'in ayetleri hükümleri sana tebliğ edilmişti, ilâhi dinin mahiyeti, hükümleri medeniyet âleminde yayılıp durmuştu da

فَكَذَّبْتَ بِهَا

Onları Fakat yalanladın

(sen onları yalanladın) sen Ey inkârcı o ayetleri, o tebliğ edilen hükümleri yalanladın onların Allah tarafından olduğunu kabul etmedin

وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Kafirlerden Oldun Ve Büyüklük tasladın Ve

(ve büyüklük tasladın ve kâfirlerden oldun) kendini büyük gördün, nefesine mağrur olup hakkı kabulden kaçındın ve şeytana ve nefsinin izlerine uydun, gözlerin önünde parlayan hidayet nurlarını görmek istemedin, verilen nasihatleri kabul etmedin, kendi kabiliyetini kötüye kullandın. Artık şimdi lâıyk olduğun azaba kavuşmuş oldun.

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ

60. Ve kıyamet gününde görürsün ki, Allah'a karşı o yalan söylemiş olanların yüzleri kapkara kesilmiştir. Cehennemde kâfirler için bir ikametgâh yok mudur? Bu mübarek ayetler, inkârcılar ile müminlerin ahiretteki muhtelif hâllerini tasvir ediyor. İnkârcıların ne kadar çirkin bir manzara teşkil edeceklerini, müminlerin de nasıl bir kurtuluş ve selâmete kavuşacaklarını bildiriyor. Cenabı Hakkın Hanlığına, birliğine ait delillere işaret buyuruyor. Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet edilmesini isteyenlerin cehaletlerini teşhir buyurmaktadır.

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ تَرَى الَّذِينَ

O kimseleri ki Görürsün Kıyamet günü Ve

(Ve kıyamet gününde o kimseleri görürsün ki) Ey Yüce Peygamber! Ve kıyamet gününde o kimseleri görürsün ki, o kimselerin

كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ

Siyahlaşmıştır Yüzleri Allah Üzerine Yalan söylediler

(Allah'a karşı o yalan söylemiş olanların yüzleri kapkara kesilmiştir) Allah'a karşı Yüce zat hakkında o yalan söylemiş olanların o Yüce Yaratıcıya ortak koşanların, O'na evlât isnat edenlerin, O'ndan başkasına tapanların yüzleri kapkara kesilmiştir. Uğradıkları şiddetli azaptan veya kendilerindeki cehalet karanlığından dolayı yüzleri simsiyah, iğrenç bir hale gelmiştir,

أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ

Büyüklük taslayanlar için Oturacak bir yer Cehennemde Yok mudur?

(cehennemde kâfirler için bir ikametgâh yok mudur?) evet kibirlilik eden büyüklük taslayanlar ve kâfirce yaşayanlar için Elbette ki, vardır. Elbette ki, o inkârcı şahıslar da cehenneme atılacaklardır, orada azap görüp duracaklardır.

وَيُنَجِّى اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

61. Ve Allah, takva sahiplerini başarılı amelleri sebebiyle kurtuluşa erdirir, onlara, kötülük dokunmaz ve onlar mahzun da olmazlar.

وَيُنَجِّى اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ

Kurtulmaları sebebiyle Sakındılar O kimseleri ki Allah Kurtarır Ve

(Ve Allah, takva sahiplerini başarılı amelleri sebebiyle kurtuluşa erdirir) Mefaze; İstenilen şeyi mükemmel bir şekilde elde etmektir. Zafer ve kurtuluş bulacak yer manasındır. Selâmet ve kurtuluşa vesile olan güzel amelden kinayedir. İşte Allah Teâlâ, o inkârcıların hilafına olarak sakınmış şirk ve isyandan kaçınarak tevhid dinî ile güzel ameller ile şereflenmiş olanları onların başarılı olan amelleri sebebiyle öyle eriştikleri bir kurutulmuş ve zaferden dolayı kurtuluşa erdirir onları cehennem azabından korur. Artık

لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Üzülmüyorlar Onlar değildir Ve Kötülük Onlara dokunmaz

(onlara kötülük dokunmaz ve onlar mahzun da olmazlar) onlar bir eziyete, hoş olmayan bir hale uğramazlar Onların kalplerinde dünyevî bir varlıktan vesairden do-

layı bir hüzün ve keder de arız olmayacaktır. Onlar daima bir gönül ferahlığı içinde yaşayacaklardır.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

62.Allah her şeyin yaratıcısıdır ve O her şey üzerine vekildir.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ

Şeyin Her Yaratıcısıdır Allah

(Allah her şeyin yaratıcısıdır) Şüphe yok ki, Allah her şeyin yaratıcısıdır. Cennetleri de, cehennemleri de yaratan O'dur. O Yüce Yaratıcı her şeye kadirdir. Bundan dolayı cennet ehlini cennetlerde nimetlere kavuşturmaya, cehennem ehlini de cehennemlerde azap etmeye kadirdir. İnanıyoruz. İmanı da, küfrü de, hayrı da, şerri de yaratan ancak Allah Teâlâ'dır. Fakat bunları mükelleflerin sebeplere girişmeleri üzerine meydana getirir. Bu hususta bir zorlama cereyan etmez,

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

Vekildir Her Şeye O Ve

(ve o her şey üzerine vekildir) Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı her şey üzerine vekildir her şey, O'nun koruması ve hâkimiyeti altında bulunmaktadır. Kendi mülkünde dilediği şekilde tasarrufta bulunur, buna kimse mani olamaz.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

63.Göklerin ve yerin anahtarları O'na mahsustur ve o kimseler ki, Allah'ın ayetlerini inkâr ettiler. İşte hüsrana uğrayanlar onlardır, onlar.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Anahtarları Onundur

(Göklerin ve yerin anahtarları O'na mahsustur) Yani: Her şey Allah Teâlâ'nın iradesi, muhafazası dairesindedir. Bütün kâinat hazinelerine sahip, onları koruyan, onlarda tasarruf eden, o âlemin yaratıcısının yüce zatıdır, her şey ona aittir

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, Allah'ın ayetlerini inkâr ettiler) O'nun birliğine, kudretine açık ve gizli olarak şahitlik eden ilâhlık delillerini kabul etmediler

أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Kendileridir İşte onlar

(işte hüsrana uğrayanlar onlardır) Mahrumiyetler içinde kalanlar, uhrevî mükâfatlardan uzak bulunanlar onlardır evet. Şüphe yok ki, o inkârcı kimselerdir. İşte küfrün ortaya koyduğu müthiş felâket!

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ

64.De ki: Allah'tan başkasına mı ibadet edeyim diye bana emrediyorsunuz? Ey cahiller!

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ

Kulluk edeyim Bana emrediyorsunuz Allah'tan Şimdi başkasına mı? De ki

(De ki: Allah'tan başkasına mı ibadet edeyim diye bana emir ediyorsunuz?) Ey Yüce Peygamber! O müşriklere De ki: bütün bu kâinat, bir Yüce Yaratıcının varlığına, birliğine ve mabutluğuna, yüce zatına ait olduğuna şahadet edip dururken siz Allah'tan başkasına mı ibadet edeyim diye bana emir ediyorsunuz?

أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ

(Ey cahiller) Hiç O'ndan başka ibadete lâayık olan olabilir mi? Siz bunu neden anlıyorsunuz? Öyle pek cahilce bir teklifte bulunmaya cüret gösteriyorsunuz?

İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğuna göre: Kureyş müşrikleri Resuli Ekrem'e müracaat etmişler "biz sana o kadar mal verelim ki sen Mekke'nin en zengin erkeği ol ve seni istediğin kadınlar ile evlendirelim ve senin izinde yürüyelim, sen bizim putlarımızın aleyhinde olma onları kötülükle anma" demişler. Bunun üzerine bu ayeti kerime ve benzerleri nazil olmuş, o müşriklerin bu pek cahilce teklifleri kınanmıştır.

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ

مِنَ الْخَاسِرِينَ

65.And olsun ki" sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: Eğer "Allah'ın ortağı vardır dersen elbette amelin batıl olur ve elbette hüsrana uğramışlardan olursun.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın ortak ve benzerden uzak olduğunu Peygamberlere vahiy yoluyla bildirilmiş olduğunu ve şirke düşenlerin ne kadar zarar ve ziyanda olacaklarını bildiriyor. Bütün kâinatı kudret elinde tutan ve her şekilde uzak ve yüce olan Yüce Yaratıcının kadrinin yüceliğini birçok kimselerin takdir edemediklerini beyan buyuruyor. Ve Allah'ın kudretinin mükemmelliğine şahadet eden ilk ve ikinci nefaya üfürmeye işaret ederek her şahsın Allah katında tamamen malûm olan dünyadaki amellerine göre ahirette mükâfata ve cezaya kavuşacağını ihtar buyurmaktadır

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden öncedir O kimselere ki Ve Sana Vahyedildi And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki" sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur) Ey Peygamber! And olsun ki, Allah tarafından sana ve senden evvelki Peygamberlerden her birine de şöylece vahiy ile bildirilmiştir ki, faraza

لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ

Amelin Mutlaka boşa gider Ortak koşarsan And olsun eğer

(Eğer "Allah'ın ortağı vardır dersen elbette amelin batıl olur) şirke düşer, evvelce yaptığın amelin batıl olur artık ondan bir faide göremezsin

وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Elbette olursun Ve

(ve elbette hüsrana uğramışlardan olursun) dünyevî ve uhrevî mahrumiyetlere maruz kalmış kimselerden sayılırsın. Peygamberler, masumdurlar, onlardan böyle bir şey çıkmaz. Bu konudaki ilâhi beyan, misal kabilinden bir şartlı hükümdür. Şirkin ne kadar helak edici olduğunu bildirmek ve başkalarını bundan sakındırmak gibi hikmetlere dayanmaktadır.

بَلِ اللّٰهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

66.Hayır, Yalnız Allah'a ibadet et. Ve şükür edenlerden ol.

بَلِ اللّٰهُ فَاعْبُدْ

Öyle ise kulluk et Allah'a Bilakis

(Hayır, Yalnız Allah'a ibadet et) Cenabı Hak, Yüce Peygamberine şöyle de emrediyor: Bilakis ey Peygamber! Ve onun şahsında peygamberin ümmeti Sen o müşriklerin sözlerine bakma, onlara putlarının mabutluğa sahip olmadığını söylemekten geri durma. Sen yalnız Allah'a ibadet et bütün ümmetine bir uyulması gereken bir örnek ol

وَكَُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Şükredenlerden Ol Ve

(ve şükür edenlerden ol) Böyle bir risalete erişmiş, tevhid dinini yaymakla emir olunmuş ve bir nice ilâhi nimetlere mazhar olduğundan dolayı kerem sahibi mabuduna teşekkürle devam et.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

67.Ve müşrikler Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Ve kıyamet günü yeryüzü toptan o'nun tasarruf undadır. Gökler de O'nun sağ eliyle dürülmüşlerdir. 0 ortak koştukları şeylerden uzaktır ve yücedir.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ

Kadrinin Hakkı ile Allah'ı Takdir edemediler Ve

(Ve müşrikler Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler) Müşrikler Allah'ı yüceliği doğrultusunda O'nu kudret ve azametini lâyık bir saygı ile takdir edemediler O'nun yarattığı şeyleri O'na ortak kabul ettiler, bir takım aciz, fâni şeylere mabutluk isnat ederek onlara tapındılar. Bir kere kâinatın Yaraticısının kudret ve azametini düşünmeli değil midirler? Bütün âlemleri yaratan o'dur.

وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Avucunda Tamamen Yer Ve

(Ve kıyamet günü yeryüzü toptan O'nun tasarrufundadır) Evet, kıyamet günü yeryüzü toptan Bütün her şeyi ile o Yüce Yaraticının bir kabzasındadır. Yani: Tamamen O'nun mülkü ve tasarrufu altında bulunacaktır,

وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

Sağ eliyle Dürülmüşlerdi Gökler Ve

(gökler de O'nun sağ eliyle dürülmüşlerdir) Yani: Bütün o yüksek âlemlerdeki varlıklar da o Yüce Yaraticının kudret eliyle kendilerine mahsus şekilleri almışlar, kitap sayfaları gibi tertipli ve düzgün bir hâlde bulunmuşlardır. "Bu ilâhî beyan, pek edebî bir temsil yoluyla anlatılmıştır. Cenabı Hakkın kabzasından ve sağ elinden maksat, bu kâinata olan pek mükemmel tasarruflarını açıklamaktan ibarettir. Yoksa Allah Teâlâ'nın öyle organdan uzak olduğu dinen bilinmektedir. Evet

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Pek yücedir Ve O pek münezzeh

(0 ortak koştukları şeylerden uzaktır ve yücedir) O Hikmet Sahibi Yarattıcı, o müşriklerin şerik koştukları şeylerden uzaktır ve yücedir. Mahlûkatına benzemekten uzak olan Yüce Yaraticının birer kudret eseri olan mahlûkat, hiç o ezeli mabudun ortağı, benzeri olabilirler mi? Hiç öyle aciz, yok olmaya mahkûm şeyler, mabutluk vasfına sahip bulunabilirler mi? Bunu nasıl oluyor da takdir edemiyorlar.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ

نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

68.Ve Sûr üfürülmüştür. Hemen göklerde kim var ise ve yerde kim var ise ölüvermiştir. Allah'ın dilediği kimse müstesna Sonra Sûr tekrar üfürülmüştür. 0 anda onlar kalkarak bakışırılar.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O kimseler ki Ve Göklerdeki O kimseler ki Ve ölmüştür Sura Üfürülmüştür Ve

(Ve Sûr üfürülmüştür. Hemen göklerde kim var ise ve yerde kim var ise ölüvermiştir) Allah Teâlâ'nın kudretini, bütün bu kâinattaki tasarruflarını düşünmeli ki, kıyamet vuku bulunca da bu kâinat ne hale gelecektir. İşte o kıyamet hâdisesi, şu anda vuku bulmuş gibi şöylece tasvir buyruluyor. Sûr üfürülmüştür Nefha'i ula İlk sûra Üfürme denilen büyük hadise meydana gelmiştir, hemen göklerde kim var ise ve yerde kim var ise ölüvermiştir Melekler de, insanlar da, cinler de, hayattan mahrum kalmışlardır. İşte bu, bir küçük kıyamet!

إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نَفَخَ فِيهِ أُخْرَى

Başka Ona Üfürülmüştür Sonra Allah Diledi O kimseler ki Ancak

(Allah'ın dilediği kimse müstesna, sonra Sûr tekrar üfürülmüştür) Evet Allahın dilediği müstesna O hayattan mahrum kalmamıştır. Bunun kimden ibaret olduğu kati şekilde malum değildir. Bunu ancak Cenabı Hak bilir. Bunun için bu birinci nefha ile ölmeyecek zatların Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail Aleyhimüsselam'dan veya arşı taşıyanlar ve Müslüman şehitlerden ibaret bulunduğu tefsirlerde rivayet olunmuştur. Ve daha sonra onlar da geçici olarak vefat edeceklerdir." Çünkü başka bir ayette

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (Her canlı ölümü tadar) Enbiya, 21/35 ve

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ (O'nun zatından başka her şey yok olacaktır) kasas

28/88 bunu göstermektedir, sonra Sûr tekrar üfürülmüştür Bu da ikinci nefhadır ki,

فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

Bakınıp duruyorlar Ayaktadırlar Onlar Birden hemen

(o anda onlar kalkarak bakışırılar) O anda onlar bütün ölmüş kimseler, yeniden hayat bularak yattıkları yerlerden kalkarak bakışırılar gözlerini her tarafa çevirerek bir hayretle, şaşkınlıkla etrafı seyre dalarlar. Bu iki sûr arasında

Kırk sene geçmiş olur. Bu müddetin kırk gün, kırk ay olduğunu söyleyenler de vardır.

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ

بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

69.Ve yer Rabbinin nuruyla parlamaya başlamıştır ve kitap meydana konulmuştur. Ve Peygamberler ve şahitler getirilmiştir ve onların aralarında hak ile hükmolunmuştur ve onlar hiç zulme uğramazlar.

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا

Rabbinin Nuru ile Yer Parlamıştır Ve

(Ve yer Rabbinin nuruyla parlamaya başlamıştır) İşte Allah'ın kudreti ile öyle bir ikinci sûra üfürülmüş ve yer mahşer sahası Rabbinin nuru ile Cenabı Hakkın adalet ve hakkaniyet ışıyla Parlamağa başlamıştır. Artık muhasebe ve muhakeme neticesinde bir nice hakikatler tecelli edip meydana çıkmış bulunacaktır. Allah'ın yüceliği ve ilâhi adaleti her tarafı nurlar içinde bırakacaktır,

وُضِعَ الْكِتَابُ

Kitap Konulmuş Ve

(ve kitap meydana konulmuştur) Hesap için olan amel defterleri, herkesin kendisine mahsus olan amel defteri, meydana konulmuştur herkes kendi amellerinin neden ibaret olduğunu o kendisine mahsus kitapta görüp itirafa mecbur olacaktır,

وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ

Şahitler Ve Peygamberler Getirilmiştir Ve

(Ve Peygamberler ve şahitler getirilmiştir) Peygamberler ve şahitler de o mahşer alanına getirilmiştir Peygamberler, kendi ümmetleri hakkında şahitlikte bulunacaklardır. Şahitlerden maksat da insanların amellerine şahitlikte bulunacak olan hafaza melekleridir. Veyahut Allah'ın dinî uğrunda şehit düşmüş olan zatlardır,

وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ

Hak ile Aralarında Hüküm verilmiştir Ve

(ve onların aralarında hak ile hükmolunmuştur) O mahşerde toplanmış olan kulların aralarında hak ile hüküm olunmuştur. Tam bir adalet ve doğruluk dairesinde Allah'ın hükmü tecelli etmiş bulunacaktır,

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar hiç zulme uğramazlar) onların sevapları azaltılmaz, azapları da arttırılmaz

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

70.Ve her nefis, ne yapmış ise kendisine karşılığı ödenmiştir ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı ne yaptıklarını çok iyi bilendir.

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ

Yaptı O şeylere ki Nefis Her Tam verilmiştir Ve

(Ve her nefis, ne yapmış ise kendisine karşılığı ödenmiştir) Her nefis herhangi mükellef bir insan dünyada iken ne yapmış ise ahiret âleminde kendisine o yapmış olduğu şeyin karşılığı ödenmiştir tamamen lâıyk olduğu mükâfata veya cezaya kavuşmuş olacaktır,

وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar O şeyleri ki En iyi bilendir O Ve

(ve O yaptıklarını çok iyi bilendir) O Hikmetli Yaratıcı, kullarının dünyada iken ne yaptıklarını çok iyi bilendir hiçbir kitaba, hesaba vesaire ye ihtiyaç bulunmaksızın bütün kullarının fiil ve sözleri Cenabı Hakça tamamen malumdur. Ancak ilâhi adaletinin tecellisi için ve ilâhi delillerin tamamen ortaya çıkmasıyla mazeretlerin kesilmesi içindir ki, öyle muhasebeye, muhakemeye lüzum gösterilmektedir, bunun neticesinde herkes, lâıyk olduğu mükâfata veya cezaya kavuşmuş olacaktır. Şüphesiz inanıyoruz

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ

71.Ve kâfir olanlar, bölük bölük cehenneme sürülmüşlerdir. Nihayet Oraya geldikleri zaman, kapıları açılıverdi ve onlara bekçileri dedi ki: Size içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve size bugüne kavuşacağınızı ihtar eden Peygamberler gelmedi mi? Dediler ki: Evet. Fakat azap kelimesi, kâfirler üzerine hak oldu.

Bu mübarek ayetler, cehenneme sevk edilecek olan kâfirlerin kınanmak için nasıl bir suale maruz kalacaklarını ve takım takım cehenneme atılacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا

Bölük bölük Cehenneme İnkâr ettiler O kimseler ki Sürülmüşlerdir Ve

(Ve kâfir olanlar, bölük bölük cehenneme sürülmüşlerdir) İşte ahirette herkes lâıyk olduğu muameleyle tâbi tutulacaktır. Ve kâfir olanlar bölük bölük Dünyadaki sapkınlıklarının kötü hareketlerinin tabakalarına, derecelerine göre takım takım birbirlerinin arkasından cehenneme bir sertlik ve şiddetle sevk edilmişlerdir. Yani: "Cehennem hazinesi" denilen koruyucu memurlar, bekçiler tarafından bir zorlama ve tehdit ile cehenneme sürülüp yürütölmüş olacaklardır.

حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا

Kapıları Açılmıştır Oraya geldiler O vakit ki Nihayet

(nihayet oraya geldikleri vakit kapıları açılıverdi) Ne zaman ki: O kâfirler o cehenneme geldiler bir hakaret ve horluk içinde oraya sevk edilmiş bulundular,

وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا

Bekçileri Onlara Dedi Ve

(ve onlara bekçileri dedi ki) cehennemin yediden ibaret olan bekçileri bir kınama ve bir ihanet maksadı ile dedi ki:

أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ

Rabb'inizin Ayetlerini Size Okuyorlar Sizden Peygamberler Size gelmedi mi?

(Size içinizden Rabb'inizin ayetlerini okuyan Peygamberler gelmedi mi?) kendi cinsinizden, sözlerini anlayacağınız kimselerden Kur'anı Kerim'deki ve diğer ilâhi kitaplardaki hükümleri size bildiren peygamberler gelmedi mi?

وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا

Bu Gününüzle Karşılaşmaktan Sizi korkutuyorlar Ve

(ve size bugüne kavuşacağınızı ihtar eden) bu kıyamet zamanına kavuşacağınızla korkutan Peygamberler gelmedi mi? size Allah'ın dinini tebliğ etmediler mi. Sizlere bu ateşin neticesini ihtar eylemediler mi? Onlara ne için muhalefet edip küfür ve isyan içinde kaldınız da şimdi böyle ebedî bir azaba tutulmuş bulunuyorsunuz? O kâfirler de kendi cinayetlerini hatalarını anlamış oldukları için itirafa mecbur olarak

قَالُوا بَلَىٰ

(dediler ki: Evet) Bize Peygamberler geldiler. İcap eden telkinlerde bulundular, Allah'ın dinine dair malumat her tarafa yayılmaya başlamış bulunuyordu

وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kafirlerin Üzerine Azap Sözü Hak olmuştur Fakat

(fakat azap kelimesi kâfirler üzerine hak oldu) Evet biz muhalefette bulunduk, Peygamberleri yalanladık, kendi yaratılış kabiliyetimizi kötü kullandık, hakka karşı batılı tercih ettik. Artık bundan dolayı Cenabı Hakkın kâfirler hakkındaki ilahi ihtar kâfirler üzerine hak oldu. Evet. Allah Teâlâ, cehennemi şeytan ile ve ona tâbi olanlar ile dolduracağını haber vermişti. Bu kâfirler de şeytana tâbi olmuş, din yolundan ayrılmış oldukları için böyle cehenneme aday bulunmuşlardır.

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

72.Denildi ki: Cehennemin kapılarına içinde ebediyen kalmak üzere giriniz. Artık böbürlenenenlerin yeri ne kötü!

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcılar olarak Cehennemin Kapılarından Girin Denildi

(Denildi ki: Cehennemin kapılarına içinde ebediyen kalmak üzere giriniz) Artık o cehenneme atılan kâfirler için onlara azap etmekle emir olunmuş olan melekler tarafından Denildi ki: Ey kâfirler, cehennemin kapılarından ebediyen kalmak üzere giriniz. Artık sizin için de ebediyen azap göreceğiniz yer, bu cehennemden ibarettir, burada ebediyen kalmış bulunacaksınız

فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

Böbürlenenenlerin Oturma yeri Artık ne fenadır

(böbürlenenenlerin ikametgâhı ne kötü) İşte kibirlenip de hak sözleri kabul etmeyen, Allah'ın dinine aykırı cephe almış bulunan kimselerin içinde ebediyen durup azap görecekları yer, bu cehennemden başka değildir. Buna kendileri o kötü hareketleriyle sebebiyet vermişlerdir. İşte küfrün ebedî ve pek müthiş cezası!

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ

لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

73.Ve Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise cennete bölük bölük sevk edildi. Nihayet Oraya gelip kapılar açıldığında bekçileri onlara dedi ki: Selâm size, tertemiz geldiniz. Artık buraya ebediyen kalıcılar olmak üzere giriniz.

Bu mübarek ayetler de Allah'tan korkan müminlerin ahirette kavuşacakları yüce nimetleri bildiriyor. Bir muntazaman tertip ile cennetlere sevk edileceklerini haber veriyor ve meleklerin Allah'ın arşı etrafında tesbih ve hamd etmekle meşgul bulundukla-

rını ve o cennetlere girecek müminlerin de âlemlerin Rabbine Hamd ve senada bulunacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا

Bölük bölük Cennete Rablerinden Sakındılar O kimseler ki Sevk edildi Ve

(Ve Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise cennete bölük bölük sevk edildi)

Evet, Rablerinden korkmuş olanlar dünyada iken iman ile ve güzel ameller ile muttasıf bulunmuş olan zatlarda kâfirlerin hilâfına olarak cennete bölük bölük mertebelerine göre bir ikram ve şeref ile Sevk edildi. Yani: Bir kısım meleklerin vasıtalarıyla biran evvel o rahat ve huzur âlemine götürülmüş bulunacaklardır,

حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا

Kapıları Açılmıştır Ve Oraya geldiler O vakit ki Nihayet

(nihayet Oraya gelip kapılar açıldığında) vaktaki O takva sahibi kullar o cennete geldiler ve kapıları açıldı kendileri karşılandı

وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ

Tertemiz oldunuz Size Selam Bekçileri Onlara Dedi Ve

(bekçileri onlara dedi ki: Selâm size, tertemiz geldiniz) cennet muhafızları denilen melekler selam size ey müminler, sizler bütün elemelerden hoş olmayan şeylerden selâmette bulunacaksınız, bundan sonra size huzurunuzu bozacak bir şey arız olmayacaktır, sizler temiz bir ruha sahip oldunuz. Dünyada iken din nuruyla kalplerinizi aydınlatmış idiniz, isyan kirlerinden uzak bulunmuş idiniz,

فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

Ebedi kalıcılar olarak Artık oraya gidin

(Artık buraya ebediyen kalıcılar olmak üzere giriniz) artık bu cennetlere ebediyen içinde kalıcılar olmak üzere giriniz bundan sonra sizin için bir yokluk, bir değişme bir üzüntü ve keder yoktur.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ

فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

74.Onlar da dediler ki: Hamd Allah'a mahsustur ki, bizim için vaadini yerine getirdi ve bizi bu yere vâris kıldı. Cennetten dilediğimiz yerde ikamet ediveririz. Artık ne güzeldir, güzel amel edenlerin mükâfatı!

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ

Allah'adır Hamd Dediler Ve

(Onlar da dediler ki: Hamd Allah'a mahsustur ki, bizim için vaadini yerine getirdi ve bizi bu yere vâris kıldı) Öyle cennetlere sevk edilen müminler de nail oldukları nimetleri görünce dediler ki: hamd ve senaya layık olan Allah Teâlâ'dır ki,

الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ

Yere Bizi varis kıldı Ve Va'dinde Bize doğru söyledi O ki

(Bizim için vaadini yerine getirdi ve bizi bu yere varis kıldı) Peygamberleri vasıtası ile bize bildirilen bu ahiret âlemi, bu ebedî saadet makamı gerçekleşmiş oldu, bu husustaki beyanların doğruluğu ortaya çıkmış bulundu ve bize bu cennetleri nasip buyurdu. Artık

نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ

İsteriz O yerde ki Cennetten Otururuz

(cennetten dilediğimiz yerde ikamet ederiz) şimdi bunlarda bir mirasçının miras yoluyla kavuştuğu gibi tasarrufa salâhiyetli bulunacağız, istediğimiz yerlerde, geniş makamlarda ikamet edip zevk alacağız.

فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

Amel işleyenlerin Mükafatı Artık ne güzeldir

(Artık ne güzeldir amel edenlerin mükâfatı) Ne kadar hoştur, rabbimizin verdiği bu mükâfatlar ne güzeldir Cenabı Hak da bunları bir mükâfat olarak bizlere nasip buyurdu. Binlerce şükür olsun.

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

75.Ve melekleri görürsün ki, arşı etrafından kuşatmışlardır. Rablerine hamd ile tesbihte bulunurlar ve aralarında hak ile hüküm olunmuştur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun denilmiştir.

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ

Arşın Etrafından Kuşatıcılar olarak Melekleri Görürsün Ve

(Ve melekleri görürsün ki, arşı etrafından kuşatmışlardır) Ve Ey o yüce âlemi seyretmeye muvaffak olan zat! Melekleri görürsün ki, arşı etrafından kuşatmışlardır. Yüce arşı her tarafından kendilerince mümkün olacak bir mertebede kuşatmış bulunmaktadır.

يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ

Rablerini Hamd ile Tesbih ediyorlar

(Rablerine hamd ile tesbihte bulunurlar) Cenabı Hakkın büyüklük ve kudretini, yüce zatını zikretmekle, kutsamakla pek ruhani lezzetlere dalmış olurlar,

وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ

Hak ile Aralarında Hüküm verilmiştir Ve

(ve aralarında hak ile hüküm olunmuştur) Ve O ahiret âleminde artık bütün yaratıklar arasında veya bütün melekler arasında hak ile hüküm olunmuştur ilâhi adalet tecelli etmiş, müminler cennetlere, kâfirler de cehennemlere sevk edilmişlerdir. Melekler de kendi mertebelerine göre yüksek makamlara ikamete erişmişlerdir ve müminler ve melekler tarafından da

وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'adır Hamd Denilmiştir Ve

(Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun denilmiştir) O Kerem Sahibi Yaratıcının verdiği nimetlerden dolayı şükretmeye devam edilmiş, o yüce mabudun zikrine, takdis ve tenzihine devam edilmesi, maddî ve manevî bütün zevklerin üstünde görülmekte bulunmuştur. Cenabı Hak, cümlemizi böyle bir gayeye muvaffak buyursun Âmin.

&-Bu mübarek surenin başında da; sonunda da hamd beyan olunmuştur. Bu beyan, her işin başlangıcında da, sonucunda da Cenabı Hakka hamd edilmesinin menfaate uygun olacağına işaret etmektedir. Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimizin her gece Beni İsrail sûresiyle işbu Zümer sûresini okuduğunu Hz. Aişe Radiyallahu Anha Validemizden muhaddis imamı Tirmizi ile diğer zatlar rivayet etmişlerdir. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

40-EL MU'MIN SURESİ

Bu mübarek Sure, Mekke'yi Mükerrerme'de Zümer Suresinden sonra nazil olmuştur. 58 ayeti Kerimeden meydana gelmektedir. Yalnız "35, 56 ve 57. ayetlerin Medine'yi Münnevvere'de nazil olduğu da rivayet olunmuştur. Bu surede beyan olunan Firavun ailesi arasında bir seçkin, kahraman, mümin zatın bulunup Firavun'u ikaza çalışmış olduğu bildirildiği için bu mücahit zata bir işaret olmak ve müminlerin değerini yüceltmeye vesile olmak üzere bu mübarek sureye böyle "El mümin Suresi" adı verilmiştir. Bununla beraber bir adı da El gâfir suresidir. Diğer bir ismi de Et tavl Suresi dir. Çünkü bu surenin üçüncü ayetinde Cenabı Hakkın gâfir yani: Günahları bağışlayıcı olduğu ve zittavl yani, fazlu kerem, lütuf, ihsan ve kudret sahibi bulunduğunu bildirdiği için bu mübarek sureye bu isimler de verilmiştir. Bir de bu sure ile bunu takip eden altı sureyi celile, Hâ Mim harfleriyle başladıkları için bunların yedisine de "Hâ Mim Suresi" adı verilmiştir. Bu yedi sure, birbirinin ardından ve Mushaf'ı Şerifteki tertip üzere nazil olmuştur. Faziletleri hakkında birçok rivayetler vardır. Bunlara

Lübabülkuran= Kuranın seçkin, halis sureleri ve

Dibacülkuran = Kuranın pek kıymetli atlası ve

Arâisülkuran = Kuranın çiçekleri adı da verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Kuranı Kerimin yüceliği, Cenabı Hakkın birliği ve affedici ve şiddetli azap edici olduğu ve "Ez Zümer" suresinin sonunda müthiş akıbetleri bildirilen kâfirlere bir kurtuluş çaresi olarak tövbekâr olmalarına işaret buyrulması.
- 2.Nuh kavminin ve benzerlerinin Peygamberlere karşı tutumları ve nasıl azap gördükleri.
- 3.Arş taşıyan meleklerin özellikleri ve müminler hakkındaki duaları.
- 4.Kâfirlerin cehennemdeki durumları ve boş temennileri.
- 5.Âlemin Yaratıcısının kutsal varlığı hakkındaki deliller, kâfirlere yönelik ilâhî yasaklar ve tarihî ibretler.
- 6.Musa Aleyhisselam'ın Firavunu dine daveti ve bir mümin zatın Firavun'a ihtarı.
- 7.Firavun gibi dinsizlere tâbi olanlar ile olmayanların akıbetleri.
- 8.Resûli Ekrem'in sabır ile ve insanları irşada devam ile yükümlü olması.
- 9.Allah Teâlâ'nın kulları hakkındaki çeşitli nimetleri ve inkârcılara bilâhare vuku bulacak pişmanlıklarının bir faide vermeyeceği.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1. Hâ, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in bağışlayıcı, azabı şiddetli, Hanlığında ortaktan uzak olan Allah Teâlâ tarafından Peygamber Efendimize ihsan buyrulmuş olduğunu bildiriyor. Kuranı Kerim hakkında ancak kâfir olanların tartışmada bulunacaklarını ve öyle kâfirlerin geçici varlıklarına ehemmiyet verilmemesini beyan buyuruyor. Hz. Nuh'tan itibaren birçok Peygamberlere karşı kendi kavimlerinin muhalefette bulunarak felâketlere uğramış olduklarını, Son Peygamber'e karşı cephe alan dinsizlerin de nihayet mahv ve yok olacaklarını beyan ile Resûli Ekrem'e teselli vermektedir.

حم

(Hâ, Mim) Bu mübarek kelime, müteşabihattandır. Bundan maksadın ne olduğunu, Allah'ın ilmine havale ederiz. Bu, Cenabı Hak ile arasında bir sırdır. Bununla beraber bunun Allah'ın bir ismi olduğunu söyleyenler de vardır.

Ve şöyle deniliyor ki: Ha harfi Allah Teâlâ'nın (hay, diri) (Hamid, övülmeye lâyık) (Hakîm, hikmet sahibi) (Hannan, Çok acıyan) gibi mübarek isimlerinin ilk harflerine Ve Mim harfi de (Melik, hükümdar) (Mucib, duaları kabul edici) (Mennan, çok ihsan eden) gibi mukaddes isimlerinin ilk harflerine işaret etmektedir. Bir de deniliyor ki: "Ha

Mim" bu Surenin ismidir. Şöyle de deniliyor ki: Bu sureye böyle manası bilinmeyen birer kelime ile başlanması bunu takip edecek ayetlere nazarı dikkati çekmek içindir. Bunlar "ya, elâ" harfleri gibi birer tembih, birer uyanma vesilesi bulunmaktadır. En doğrusunu Allah bilir

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

2.Kitabın indirilmesi, mutlak galip, hakkıyla bilen Allah tarafındandır.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Her şeyi bilen Daima üstün olan Allah tarafındandır Kitabın İndirilişi

(Kitabın indirilmesi, mutlak galip, hakkıyla bilen Allah tarafındandır) Ey Peygamberlerin Sonuncusu! Sana böyle kutsî bir kitabın ihsan buyrulması, şüphe yok ki, el aziz mülkünde galip, her şeye kaadir olan ve el âlim her şeyi tamamen bilip kullarının bütün sözlerini, işlerini ilmen kuşatıcı bulunan Allah tarafındandır. O Allah'ın bir vahyidir, Levhi mahfuzdan Cibril'i Emin vasıtasıyla Son Peygamber'e indirilmiştir. Bütün sureleri birer mucizedir, insanlığın yükselmesine bir vesiledir. Artık böyle kutsî bir kitap nasıl inkâr edilebilir?

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهَ الْمَصِيرِ

3.Günahı bağışlayan ve tövbeyi kabul eden, azabı şiddetli olan geniş ihsan sahibi bulunan Allah tarafındandır. O'ndan başka ilâh yoktur. Dönüş Ancak O'nadır

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ

Tövbeyi Kabul eden Ve Günahı Bağışlayan

(Günahı bağışlayan ve tövbeyi kabul eden) Evet, O mukaddes kitap kuranı kerim Allah'ı tealanın dilediği müminleri hakkında insanlık icabı işlemiş oldukları herhangi bir günahı affeden ve örten küfür ve isyanda bulunmuş olan kullarının bilâhare pişman olup yaptıkları tövbelerini kabul buyuran,

شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ

Çok lütuf Sahibi Azabı Pek şiddetli

(azabı şiddetli olan çok lütuf sahibi) küfür ve isyanlarında devam eden dik kafalı kimseler hakkında da azabı şiddetli olan ve umum mahlûkatı hakkında geniş ihsan sahibi bulunan fazlı ve keremi pek ziyade tecelli edip duran Allah tarafındandır. O kerem sahibi mabudun kulları için indirilmiş olduğu hakikati beyan eden bir kitaptır.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهَ الْمَصِيرِ

Dönüş Onadır O Ancak İlâh yoktur

(O'ndan başka ilâh yoktur) o Kuranı böyle indirmiş olan Allah Teâlâ'dan başka ilâh yoktur ilâhlık ve mabutluk ancak O'na mahsustur. Ve dönüş ancak onadır bütün yaratıklar, O'nun manevî huzuruna sevk edileceklerdir. Dünyadaki amellerine göre mükâfat ve ceza göreceklerdir. Artık bu akıbeti düşünmeli! Bu ayeti kerime, büyük bir teşvik ve tehdidi içermektedir. İnsanlar, bunun bu yüksek işaretlerine güzelce dikkat ederek ona göre hareketlerini tanzim etmelidirler.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرُكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ

4.Allah'ın ayetleri hakkında kâfir olanlardan başkası mücadelede bulunmaz. Onların şimdilik şehirlerde dolaşıp durmaları seni bir endişeye düşürmesin.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ancak Allah'ın Ayetleri hakkında Mücadele etmez

(Allah'ın ayetleri hakkında kâfir olanlardan başkası mücadelede bulunmaz) Allah'ın ayetleri ile Kuranı Kerim gibi ilâhî bir kitabın yüceliğini inkâr, evrensel görünümünü söndürmek hususunda kâfir olanlardan başkası mücadelede kâfirce bir düşmanlıkta bulunmaz. Ancak onlardır ki, o evrensel nuru inkâra cüret gösterirler, aleyhinde dedikodu da bulunurlar

فَلَا يَغْرُوكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ

Memleketlerde Onların dolaşmaları Şimdi seni aldatmasın

(Onların şimdilik şehirlerde dolaşmaları seni bir endişeye düşürmesin) Onların öyle ilâhî din düşmanlarının şimdilik şehirlerde dolaşıp durmaları büyük servetlere, ticaretlere, maddî kuvvetlere sahip bulunmaları, ey düşünen mümin kull! Seni bir endişeye düşürmesin. Ve dahi aldatmasında, Onların o varlıkları bir imtihan olarak geçicidir. Onlar az sonra küfürlerinin ebedî cezasına kavuşacaklardır. Nitekim bir kısmı daha dünyada iken kavuşmuştur, bir kısmı da ölür ölmez ahirette o cezaya çarpılacaktır. Bu Ayeti kerime peygamber zamanındaki Şam, Yemen ve diğer taraflardaki İslâmiyet düşmanlarının yakın bir zamanda köklerinin kesileceğine işaret etmektedir. Ve Onlardan her kavim, Peygamberlerine kastetmişlerdi düşmanları az sonra mağlûp ve yok olmuşlardır.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ
وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

5.Onlardan evvel Nuh kavmi Peygamberlerini yalanlamıştı. Onlardan sonraki guruplar da yalanlamışlardır. Ve her kavim, Peygamberlerine azmetmişlerdi, onu yakalayıversinler diye ve batıl ile mücadelede bulunmuşlardı, onunla hakkı gidermek için. Sonra onları yakaladım. Artık cezalandırmam nasıl oldu bir düşünölmelidir!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonra Topluluklar Ve Nuh'un Kavmi Onlardan önce Yalanlamıştı

(Onlardan evvel Nuh kavmi ve Onlardan sonraki guruplar da Peygamberlerini yalanlamıştı) Evet, Hz. Peygamber zamanındaki din düşmanlarından önce Nuh kavmi ve onlardan sonraki guruplar da Ad ve Semud kavimleri gibi diğer milletler de Peygamberleri yalanlamışlardı. Onlar vaktiyle kuvvetli, tek bir topluluk hâlinde bulunuyorlardı, kendilerini irşada çalışan peygamberlerine karşı düşmanca bir tavır almışlardı

وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ

Onu yakalamaları için Peygamberlerine Ümmet Her Kast etmişti Ve

(Ve her kavim, Peygamberlerine kast etmişlerdi, onu yakalayıversinler diye) Onlardan her kavim, Peygamberlerine kastetmişlerdi düşmanca bir tavır almışlardı. O kendi Peygamberlerini yakalamaları için onlara eziyet vermek, onları mübarek hayatlarından ayırmak için suikastlara cüret göstermişlerdi,

وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ

Hakkı Onunla Gidermeleri için Batıl uğruna Mücadele ettiler Ve

(ve batıl ile mücadelede bulunmuşlardı,onunla hakkı gidermek için.) Ve o cahil kavimler batıl ile mücadelede bulunmuşlardı aslı esası olmayan, hakikate muhalif bulunan şeylere dayanarak münakaşalara atılmış, o Peygamberlerin akıl ve hikmete uygun olan tebliğlerini dinlememişlerdi. O Peygamberlerin tebliğ ettikleri ilâhî hükümleri aradan kaldırmak Maksadıyla öyle cahilce hareketlere cüret göstermişlerdi. Fakat bu hâlleri devam etmedi. Cenabı Hak buyuruyor ki:

فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

Azabım Oldu Artık nasıl Derken onları yakaladım

(Sonra onları yakaladım. Artık cezalandırmam nasıl oldu bir düşünölmelidir!)

Onları o küfürleri sebebiyle onları zelilce bir hâlde lâîk oldukları azaba kavuşturdum. Onlar feci bir surette mahv ve yok olup gittiler, onlar dünya tarihinde bir ibret numunesi teşkil ettiler. Artık onların o müthiş akıbetleri sonraki inkârcılar tarafından düşünölmelidir

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

6.İşte öylece Rabbin kelimesi, kâfir olanların üzerine hak olmuştur. Şüphe yok ki, onlar, cehennem ehlidirler.

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا

Inkar ettiler O kimselerin ki Üzerine Rabbinin Sözü Hak oldu Böylece Ve

(İşte öylece Rabbin kelimesi, kâfir olanların üzerine hak olmuştur) İşte öylece Eski ümmetler hakkında gerçekleşmiş olduğu gibi Rabbin kelimesi azap ile hüküm takdir etmesi, sonraki kâfir olanların üzerine de hak olmuştur vacip bulunmuştur. Çünkü sonrakiler de Allah'ın dinine karşı cephe almış, o ilâhî nuru söndürmek istemektedirler. Bundan dolayı bunlar da o eski ümmetler gibi aynı sebeplerden dolayı öyle bir helake aday bulunmaktadır,

أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateş Ehlidirler Şüphesiz onlar

(şüphe yok ki onlar, cehennem ehlidirler) Onlar da ahirette cehenneme atılacaklardır, lâıyk oldukları cezaya kavuşacaklardır. Artık ey Yüce Peygamber! Sen müteessir olma, onların inkârları, kendilerinin kahrına sebep olacaktır. Allah'ın dini ise onlardan beridir. Bütün kâinat, İsanı hâl ve söz ile Kâinatın yaratıcısını birlemeye ve kutsamaya devam etmektedir.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

7.Arşı yüklenmiş olanlar ve onun etrafında bulunanlar, Rab'lerini hamd ile tesbihte bulunurlar ve O'na iman ederler ve iman etmiş olanlar için af dilerler, yarabbi! Sen her şeyi rahmet ile ilim ile kuşatmışsındır. Artık tövbe etmiş, senin yoluna tâbi olmuş olanları bağışla ve onları cehennem azabından kuru diye niyazda bulunurlar.

Bu mübarek ayetler, ilâhî arşın çevresinde bulunan meleklerin Cenabı Hakka hamd ile ve tesbih ile ve müminler hakkında bağış talebi ile meşgul olduklarını bildiriyor. O mübarek meleklerin bütün mümin aileleri hakkında ne kadar güzel niyazlarda bulunduklarını ve Hak Teâlâ'nın himaye buyuracağı kullarının ne kadar büyük bir rahmete kurtuluş ve selâmete kavuşacaklarını müjdeliyor. Artık kâfirlerin inkârına, düşmanlığına bir ehemmiyet verilmemesine işaret buyurmaktadır.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ

Rablerine Hamd ile Tesbih ederler Onun etrafındadır O kimseler ki Ve Arşı Taşıyorlar O kimseler ki

(Arşı yüklenmiş olanlar ve onun etrafında bulunanlar, Rab'lerini hamd ile tesbihte bulunurlar) evet o kimseler ki Hamele'i Arş" denilen ve meleklerin en yüksek tabakasını teşkil edenler ve arşı âlânın etrafında bulunan yüce arşa ait işleri yönetmekle emir olunan seçkin melekler Rablerini hamt ile tesbihte bulunurlar. Cenabı Hakkın mukaddes ilâhî vasıflarını hatırlar

وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler için ki Mağfiret ederler Ve Ona İman ederler Ve

(ve Ona iman ederler ve iman etmiş olanlar için mağfiret dilerler) Allah Teâlâ'nın birliğini tasdikte, yüce varlığını bütün noksanlardan tenzihte bulunurlar, Müslümanların Allah'ın affına kavuşmalarını Cenabı Hak'tan niyazda bulunur, onların haklarında büyük bir şefkat göstermiş olurlar ve derler ki:

رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا

İlimce Ve Rahmetçe Her şeyi Kuşattın Rabbimiz

(yarabbi Sen her şeyi rahmet ile ilim ile kuşatmışsındır) Yarabbi Sen her şeyi

rahmet ile ve ilim ile kuşatmışsındır. Senin rahmetin kullarının günahlarını, kusurlarını affetmeye ve örtmeye fazlasıyla kâfidir ve senin ilmin bütün mahlûkatını kapsayıcıdır, kullarının bütün işlerini, sözlerini kuşatıcı bulunmaktadır.

فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

Senin yoluna Tabi oldular Ve Tövbe ettiler O kimselere ki Artık mağfiret eyle

(Artık tövbe etmiş, senin yoluna tâbi olmuş olanları bağışla) Artık Ey Rabbim Günahlardan dolayı tövbe etmiş, senin yoluna tâbi olmuş İslâmiyet'in yolunu takip ederek batıl yolları terk eylemiş olanlara mağfiret buyur onları evvelce yapmış oldukları kötülüklerden dolayı bağışla,

وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

Cehennem Azabından Onları koru Ve

(ve onları cehennem azabından koru) O mümin kullarımı koru ve gözet. İşte o kutsal melekler, müminler hakkında böyle bir sevgi ve şefkat gösterir, böyle hayırlı dualarda bulunurlar. Artık o müminlere karşı, dinsizlerin gösterdikleri düşmanlığın ne ehemmiyeti olabilir? Müminler, öyle yüce zatların muhabbetlerine, dualarına ulaşmıştırlar. Allah'a hamdolsun.

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

8.Ey Rabbimiz! Ve onları, kendilerine vaad buyurmuş olduğun Adin Cennetlerine girdir ve onların babalarından ve eşlerinden ve zürriyetlerinden iyi olanları da o cennetlere ulaştır Şüphe yok ki, mutlak galip, hikmet sahibi olan sensin, sen.

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ

Kendilerine vaad buyurdun Onlar ki Adn Cennetlerine Onları sok Ve Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Ve onları, kendilerine vaad buyurmuş olduğun Adin Cennetlerine girdir) Evet. O mübarek melekler, o müminler hakkında dualarına, niyazlarına devam ederek derler ki: Ey Rabbimiz. O mümin kullarını kendilerine Peygamberleri lisaniyla, semavî kitaplar vasıtasıyla vaad buyurmuş olduğun Adin cennetlerine girdir onları o ebedî, güzel ikametgâhlara kavuştur,

وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ

Nesillerinden Ve Zevcelerinden Ve Atalarından Salih oldular O kimseleri ki Ve

(ve onların babalarından ve eşlerinden ve zürriyetlerinden iyi olanları da) Onlardan iman ile ölmüş bulunanları da o cennetlere sok. Taki, onlar ile de toplanarak o sayede de pek büyük bir huzura, bir gönül ferahlığına kavuşmuş bulunsunlar,

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstün Sensin Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki, mutlak galip, hikmet sahibi olan sensin, sen) Şüphe yok ki, Ey Kerem Sahibi Yaratıcı! Aziz, hakîm olan Her şeye galip, her fiili, hikmet gereği olan ancak sensin sen. Buna inanıyoruz!

&-Sâid Bini Cübeyr Radiyallahu Teâlâ Anh demiştir ki: Bir zat, cennete girer, der ki: "yarabbi! Nerede babam, dedem ve anam? Ve nerede çocuğum ve çocuğumun çocuğu? Ve nerede eşlerim? Denilir ki: Onlar senin amelin gibi amelde bulunmadılar. O da der ki: Yarabbi. Ben, kendim ve onlar için amelde bulunmuş idim. Artık denilir ki: Onları da cennete girdiriniz. Sonra Said Hazretleri, bu ayet-i kerimeyi okumuştur. "Tefsirül Merâğî" Velhâsıl, iman ile ahirete gidenler, er geç cennetlere dâhil olacaktırlar.

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

9.Ve onları kötülüklerden koru ve her kimi o gün kötülüklerden korur isen ona muhakkak ki, rahmet etmiş olursun ve işte büyük kurtuluş budur.

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ

Kötülüklerden Onları koru Ve

(Ve onları kötülüklerden koru) 0 mübarek melekler, dualarını daha kapsamlı yaparlar, müminlerin dünyevî ve uhrevî ezalardan korunmalarını niyaz ederler. Ve Şöyle duada bulunurlar: onları 0 mümin kullarını kötülüklerden koru günahlardan uzaklaştır, tövbeden evvel yapmış oldukları kötü amellerinin kötü neticelerinden onları muhafaza buyur, onlar ile kendilerini hesaba çekme

وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ

O gün Kötülüklerden Korursan Kimi Ve

(ve her kimi o gün kötülüklerden korur isen)Evet, her kimi o gün o kıyamet zamanında kötülüklerden korur isen onu dünyadaki günahlarının kötü akıbetine uğratmazda hakkında af ile muamelede bulunur isen

فَقَدْ رَحِمْتَهُ

Ona merhamet etmişindir Artık gerçekten

(ona muhakkak ki, rahmet etmiş olursun) hakkında pek büyük bir merhametin tecelli etmiş bulunur

وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş Odur İşte bu Ve

(ve işte büyük kurtuluş budur) Böyle bir ilâhî rahmetin tecellisine kavuşmaktan ibarettir, artık bu, ebedî bir kurtuluş ve selâmettir. Cenabı Hak, bunu cümlemize nasip buyursun Âmin...

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ

10.Muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlardır. Onlara nida olunacaktır ki: Elbette Allah'ın buğzu sizin kendi nefislerinize olan buğzunuzdan daha büyüktür. Çünkü siz imana davet olduğunuz zaman küfre devam edip duruyordunuz.

Bu mübarek ayetler, kıyamette kâfirlerin nasıl bir azarlama hitabına uğrayacaklarını ve onların cinayetlerini itiraf edip kaybettiklerini telâfi için dünyaya dönmek temennisinde bulunacaklarını bildiriyor. Onlara uğradıkları azabın kendi kâfirce, müşrikçe hareketlerinin bir cezası olduğunu ihtar ediyor. Kulları hakkında hükmedecek olan Allah Teâlâ'nın kudret ve hikmetinin mükemmelliğine işaret eden eserlere tefekkür sahiplerinin dikkatlerini şöylece çekmektedir,

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ

Nida ederler İnkâr ettiler O kimseler ki Muhakkak

(muhakkak o kimseler ki, kâfir olmuşlardır. Onlara nida olunacaktır) Dünyada iken iman etmeyip küfür ve şirk içinde yaşamış onlara ahirette cehenneme atılacakları zaman melekler tarafından nida olunacaktır ki Ey şimdi ahiret âleminde birbirinize karşı mücadelede, lanet okumakta bulunan dinsizler!

لَمَقْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ

Kendinize Sizin gazabınızdan Daha büyüktür Allah'ın Elbette gazabı

(Elbette Allah'ın buğzu sizin kendi nefislerinize olan buğzunuzdan daha büyüktür) Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki ey kâfirler imandan kaçınmış olduğunuzdan dolayı Allah'ın buğzu yani: sizin hakkınızda o hikmet sahibi Yaratıcının gazabı, azabı, şimdi bu cehennemde kendi nefislerine olan buğzundan daha büyüktür. Dünyadaki küfrünüzden ve birbirinizi aldatmış olmanızdan dolayı şimdi ortaya koyduğunuz pişmanlıkların, düşmanlıkların üstünde bir ilâhî azaba uğramış bulunacaksınızdır.

إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ

Fakat inkar ediyordunuz İmana Davet ediliyordunuz O vakit ki

(Çünkü siz imana davet olduğunuzda küfre devam edip duruyordunuz) sizler Peygamberler tarafından imana davet olduğunuz zaman nefislerinizin arzularına ve bir takım dinsizlerin aldatmalarına uymaktan geri durmuyordunuz. Artık bu hak etmiş olduğunuz azap içinde şimdi çırpınıp durunuz.

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا أَثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ

سَبِيلٍ

11.Diyceklerdir ki: Ey Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün ve bizi iki defa dirilttin. Artık günahlarımızı itirafta bulunduk, imdi çıkmak için bir yol var mididir?

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا أَثْنَتَيْنِ

İki (defa) Dirilttin Ve İki (defa) Bizi öldürdün Rabbimiz Dediler

(Diyceklerdir ki: Ey Rabbimiz bizi iki defa öldürdün ve bizi iki defa dirilttin) O kâfirler de kıyamette azaba uğradıklarını görünce Diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz! Ey bizi dünyada nice nimetlerle beslemiş olan Yaratıcımız! bizi iki defa öldürdün ve bizi iki defa dirilttin Yani: Bizi babalarımızın zürriyetinde ölü mesabesinde bulundurmuş iken sonra dünyaya getirip hayata erdirdin, sonra da bizi dünyada öldürdün, daha sonra da kıyamet gününde yeniden dirilterek hayata kavuşturdun. Yarabbi.

فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا

Günahlarımızı Artık itiraf ettik

(artık günahlarımızı itirafta bulunduk) Bu kıyamet âlemini inkâr ediyorduk, Allah'ın emirlerine muhalefette bulunuyorduk. Biz şimdi ne kadar inkârcı hareketlerde bulunmuş olduğumuzu anladık

فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ

Bir yol Çıkmağa Artık var mı?

(imdi çıkmak için bir yol var mıdır?) İmdi dünyaya tekrar çıkmak için bir yol var mıdır? Bu ateşten çıkıp tekrar dünyaya varalım, üzerimize düşen vazifeleri yapalım da bu azaptan kurtulmuş olalım

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ

الْكَبِيرِ

12.Onlara cevaben denilecektir ki: Bu, size o sebeptendir ki: Allah, birdir diye beyan olununca siz inkâr ettiniz ve ona ortak koşulacak olursa inanı veriyordunuz. Artık Hüküm, o pek yüce, pek büyük olan Allah'a aittir.

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ

İnkâr ettiniz O tek olarak Allah'a Davet edildi O vakit ki Şüphesiz şundandır İşte bu size

(Bu, size o sebeptendir ki Allah birdir diye beyan olununca siz inkâr ettiniz) Öyle temennilerde bulunan kâfirlere cevaben denilecektir ki: Bu Ateşte böyle kalmanız şu sebeptendir ki, Allah birdir diye beyan olununca siz Allah'ın birliğini tasdik etmediniz

وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا

İnanıyordunuz Ona Ortak koşulursa Eğer Ve

(ve ona ortak koşulacak olursa inanıveriyordunuz) Ve o eşsiz Yaratıcıya ortak koşulacak olursa inanı veri yordunuz bir müşrik çıkıp da birçok ilâhın varlığını iddia edince siz de onun gibi şirke düşmüş bulunuyordunuz,

فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

Çok büyük olan Çok yüce olan Allah' aittir Artık hüküm

(artık hüküm o pek yüce, pek büyük olan Allah'a aittir) o Yüce Yaraticının hükmü ke-sindir. Artık ahirete intikal edenlerin bir daha dünyaya dönmeleri takdir edilmiş değildir. Küfür ve şirk üzerine ölenlerin ebedî surette cehennemde azap görmeleri hikmet gereğidir

هُوَ الَّذِي يُرِيكُم آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ

13.O, o yüce yaratıcıdır ki: Size ayetlerini gösteriyor ve sizin için gökten bir rızık indiriyor. Bu ayetleri Hakka dönenlerden başkası anıp düşünemez.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُم آيَاتِهِ

Ayetlerini Size gösterir O zattır ki O

(O yüce yaratıcıdır ki size ayetlerini gösteriyor) Ve o yüce zat ki Yüce Yaraticıdır ki Ey insanlar! O'nun birliğine, kudret Ve büyüklüğüne işaret eden alâmetler, sizin gözlerinizin önünde parlayıp duruyor. Onları akıllı bir surette dikkate almalı değil misiniz?

وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ رِزْقًا

Bir rızık Gökten Size indirir Ve

(ve sizin için gökten bir rızık indiriyor) Yağmurları yağıdırıyor, onların vasıtası ile bütün insanlığın gıdasını teşkil edecek olan çeşit çeşit, rengârenk ürünleri meydana getiriyor. Bunlar, ne kadar birer kudret eseridir, birer ilâhî lütuftur. Bunlar Allah'ın birliği hakkında ne kadar mükemmel birer delil bulunmaktadır. Birçok kimseler ise akıllarını kötüye kullanıyor, gaflet içinde yaşıyor, yanlış telkinlere kulak veriyorlar. Bundan dolayıdır ki, bu ayetleri

وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ

Yönelir O kimse ki Ancak ibret almaz Ve

(hakka dönenlerden başkası anıp düşünemez) İşte gaflet içinde yaşayanlar, bu ayetler ile bu yaratılış eserleriyle bunların Yaraticısının varlığına, birliğine, kudret ve büyüklüğüne delil getirme kabiliyetini zayi etmiş bulunurlar. Onun içindir ki: Öyle küfür ve şirk içinde yaşar dururlar ve bilâhare onun ebedî cezasına kavuşurlar. Artık tâbii yeteneğini zayi etmemiş olan bir insan, öyle kâfirlere hiç tâbi olur mu?

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

14.Artık Allah'a dini O'nun için halis kılarak ibadet ediniz. İsterse kâfirler hoşlanmasınlar.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'ya samimi bir şekilde ibadet edilmesini emrediyor. Ve o Yüce Yaraticının diğer bir kısım yüce sıfatlarını bildiriyor. Resûli Ekrem'in insanları pek müthiş olan kıyamet günü ile korkutmakla emir olunduğunu gösteriyor ve Hak Teâlâ'nın gizli ve açık her şeyi ilmen kuşatmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona İhlaslılar olarak Allah'a Artık dua edin

(Artık Allah'a dini O'nun için halis kılarak ibadet ediniz) evet Güzelce tefekküre, ilâhî ayetleri anlamaya muvaffak olacak olanların mademki, Hakka yönelen zatlardan ibaret olduğu beyan buyruluyor. Artık sizler de ey mümin kullar! Yalnız Allah'a tapınız dini O'nun için halis kılarak ibadet ediniz Allah'ın dininden başka din sanılan şeylerin batıl olduklarını bilerek tam bir samimiyetle İslâm dininin emirleri doğrultusunda Cenabı Hakka ibadet ve itaatte bulununuz,

وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

Kafirler Hoşlanmasa Veleve ki

(isterse, kâfirler hoşlanmasınlar) Siz onların sözlerine bir kıymet vermeyiniz, öyle

din düşmanlarının lâkırdılarına iltifat etmeyiniz, bırakınız onlar, öyle ilâhî dine olan düşmanlıklarından dolayı kahrolsunlar, siz kendi yüce vazifelerinizi ifaya çalışınız, insanlığın saadeti bu sayede tecelli eder, düşmanlar da o düşmanlıkları yüzünden elbette ki, bir gün Allah'ın kahrına uğrar giderler.

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ

15.Dereceleri yükselten, arşın sahibi olan Allah Teâlâ, kendi emrinden olan vahyi kullarından dilediğine indirir ki, kavuşulacak gün ile korkutsun.

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ

Arşın Sahibidir Dereceleri Yükseltendir

(Dereceleri yükselten, arşın sahibi olan Allah Teâlâ) o Allah ki Peygamberin, velilerin, meleklerin mertebelerini yükselten, bir kısım mahlûkatın kabiliyetlerini, bilgilerini, huylarını kat kat arttıran bütün âlemin tabakalarının en muazzamı olan arşın sahibi ve yöneticisi bulunan Allah Teâlâ o hikmet sahibi mabud

يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

Kullarından Diler O kimseye ki Kendi emrindendir Ruhu (ilahi vahyi) İndirir

(kendi emrinden olan vahyi kullarından dilediğine indirir) Yani manevi bir ruh mesabesinde olup kabiliyetli kimseler için ebedî bir hayat vesilesi bulunan semavî kitapları, ayetleri dilediği mümtaz kuluna o manevi ruh mesabesinde olan ayetleri indirir ki o kulunu peygamberlik ve risaletle şereflendirir ki o zat

لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ

Karşılaşma Günü ile Korkutması için

(kavuşulacak gün ile korkutsun) Yani: o peygamber Ruhların cesetlere ve göklerle yerlerdeki kimselerin birbirlerine kavuşacakları kıyamet günü ile ümmetlerini korkutsun onlara o ceza gününü ihtar ederek kendilerini kulluk şanına lâayık hareketlerde bulunmaya teşvik eylesin.

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

16.Bir gün ki, kabirlerinden dışarı çıkarlar, onlardan hiçbir şey Allah'a karşı gizli kalmaz. Bugün hükümlanlık kimindir? Tek ve kahhar olan Allah'ındır.

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ

Meydana çıkanlardır Onlar O gün ki

(O gün ki, kabirlerinden dışarı çıkarlar) İşte o gün ki Bir kavuşulacak zaman ki, herkes kabirlerinden vesair bulundukları yerlerden dışarı çıkarlar kendilerini hiçbir şey gizleyemez, bütün hâlleri ortaya çıkmış olur.

لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ

Bir şey Onlardan Allah'a Gizli kalmaz

(onlardan hiçbir şey Allah'a karşı gizli kalmaz) Bütün gizli ve açıkça yaptıkları şeyler, Allah katında bellidir, ona göre haklarında muamele olunacaktır. Artık öyle bir günde Allah tarafından buyrulur ki: Ey Mahlûkat Bakınız

لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ

Bugün Mülk Kimindir

(bugün mülk kimindir?) bu kıyamet gününde bütün mahlûkat üzerinde hükmü geçerli olan zat, kimden ibarettir? Yine Allah tarafından veya bütün mahşer ehli tarafından denilecektir ki: Mülk, mutlak hâkimiyet

لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

Kahhar olan Tek olan Allah'ındır

(Tek ve kahhar olan Allah'ındır) Tek ortak ve benzerden uzak ve kahhar her mah-lûkuna kudretiyle galip ve hâkim olan Allah'ındır işte öyle büyük ve hakikatlerin ta-mamen tecelli edeceği bir günü bütün insanların düşünmeleri icap etmez mi?

الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

17.Bugün her nefis kazanmış olduğu ile cezalandırılacaktır. Bugün zulüm yok-tur. Şüphesiz ki, Allah hesabı çabukça görendir.

الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ

Kazandı O şeyle ki Kimseye Her Karşılık verilir Bugün

(Bugün her nefis kazanmış olduğu ile cezalandırılacaktır) Evet, o gün Buyrula-caktır ki: Bu mahşer anında her nefis dünyada iken kazanmış olduğu ile cezalandırı-lacaktır herkes hakkında yapmış olduğu hayra ve şerre göre muamele olunacaktır. İnanan ve iyilik yapan kullar, mükâfatlara nail olacaklardır. Kâfir ve asi kullar da lâıyk oldukları azaplara kavuşacaklardır,

لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ

(bugün zulüm yoktur) hiçbir kimsenin sevabı azaltılmaz, azabı da artırılmaz. Herke-se hak ettiğine göre muamele yapılır.

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Hesabı Pek çabuk görendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah hesabı çabukça görendir) O'na hiçbir şey mâni olamaz. Bü-tün yaratıkları az bir zamanda muhasebeye tâbi tutmuş, haklarında adaletle hüküm vermiş olur. O Yüce Yaratıcının kudreti, ilmi her şeyi kuşatmıştır, Her şeye kâfidir. Bunda kimse şüphe edemez. Artık her insan o günü düşünmeli, ona göre hazırlan-malıdır.

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَزْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطْهِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ

وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ

18.Ve onları o yakın gün ile korkut. 0 vakit ki, yürekler gırtlığa dayanmış olarak korku ile dolmuş bulunur. Zalimler için ne bir yakın dost vardır, ne de itaat olu-naçak bir şefaatchi vardır.

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَزْفَةِ

Yaklaşan (Yakın) Gün ile Onları korkut Ve

(Ve onları o yakın gün ile korkut) Cenabı Hak, Yüce Peygamberine emir ediyor ki: Ey Resulüm! Sen o kavmini o yakın gün ile korkut o vukuu yakın olan kıyamet günü-nü onlara ihtar et, bir mazeret ileri sürmelerine mahal kalmasın ve haklarında ne ka-dar iyiliksever olduğun tecelli etmiş bulunsun

إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطْهِمِينَ

Kederden yutkunanlar olarak Gırtlakların Yanındadır Yürekler 0 vakit ki

(0 vakit ki, yürekler gırtlığa dayanmış olarak korku ile dolmuş bulunur) O vakit ki, o pek müthiş bir günde ki, yürekler gırtlığa dayanmış olarak korku ile dolmuş bu-lunur herkes o günün dehşetli tesiriyle öyle pek heyecanlı, muzdarip bir hâlde bulun-muş olur. Artık o günde

مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ

Kendisine uyulur Ne bir şefaatchi ki Ve Bir yakın Zalimler için yoktur

(Zalimler için ne bir yakın dost vardır ne de itaat olunacak bir şefaatchi vardır) Zalimler için kendi nefislerine küfür ve şirk ile zulüm etmiş kimseler hakkında ne bir

yakın dost vardır ki, kendisine bir faidesi dokunsun ne de şefaati kabul edilecek bir şefaathçi vardır ki, o sayede azaptan kurtulabilsin. Artık o gibi dinsizler, her yardımdan mahrum kalarak cehenneme sevk edilmiş olacaklardır.

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ

19.Allah, gözlerin hain bakışını bilir ve kalplerin gizledikleri şeyi de bilir.

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ

Gözlerin Hain olanını Bilir

(Allah, gözlerin hain bakışını bilir) Evet, Allah Teâlâ bütün kullarının hâllerini bilmektedir. O Hikmet Sahibi Yaratıcı gözlerin hain bakışını bilir gözlerini kötüye kullanıp namahremlerine bakanları, kötü bir maksatla etrafa göz atanları bundan dolayı mesul tutar,

وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ

Sineler Gizler O şeyleri ki Ve

(ve kalplerin gizledikleri şeyi de) Bilir, herkesin kalben ne düşündüğünü, kendisi veya başkaları hakkında hayır mı, şer mi düşünür olduğu Cenabı Hakka tamamen malûmdur. Artık herkes, bu hakikati bilerek ona göre hareketini tanzim etmeli, temiz ve iyilik ever bir kalbe sahip olmaya çalışmalıdır, gerek kendisi ve gerek başkaları hakkında dine, ahlâka muhalif şeyleri düşünmeğe, işlemeye cüret etmemelidir. Sonra kendisini onun müthiş mesuliyetinden kurtaramaz.

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ

السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

20.Ve Allah, Hak ile hükmeder. O'ndan başka ibadet ettikleri ise bir şey ile hükmedemezler. Şüphe yok ki, hakkıyla işiten, gören ancak Allah'tır. Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın adalet ve hakkaniyetle hükmettiğini, kendilerine tapılan putların, batıl tanrıların ise hiçbir şey ile hükmetmeye kaadir olmadıklarını beyan ile müşriklerin cehaletlerini teşhir ediyor. Vaktiyle şirke düşmüş, Peygamberlerini inkâr etmiş ve şimdiki müşriklerden daha kuvvetli bulunmuş olan eski kavimlerin günahları yüzünden başlarına gelen musibetlere, felâketlere sonraki müşriklerin dikkatlerini çekmek ve kendilerini tehdit ile uyanmaya davet ve ilâhî azabın şiddetini kendilerine ihtar buyurmaktadır.

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ

Hak ile Hüküm verir Allah Ve

(Ve Allah hak ile hükmeder) Allah'ın emrine riayet edenler ile etmeyenler hakkında ilâhî adaleti tecelli eder, ilâhî emre uyararak gözlerini, kalplerini gayrı meşru bakışlardan, düşüncelerden muhafaza edenleri mükâfata erdirir, hilâfına hareket edenlere de azap eder. O müşriklerin

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ

Bir şeyle Hüküm veremezler Ondan başkasına Yalvarıyorlar O kimseler ki Ve

(O'ndan başka ibadet ettikleri ise hiç bir şey ile hükmedemezler) O Hikmet Sahibi Yaratıcıdan başka ibadet ettikleri o putları o batıl mabutları ise hiç bir şey ile hükmedemezler. Çünkü onlar bir şey bilemez, bir şeye kaadir olamaz, ehemmiyetsiz şeylerdir,

إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Her şeyi gören Hakkıyla işiten Odur Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, hakkıyla işiten, gören ancak Allah'tır) Artık öyle her şeye kaadir, her şeyi bilen bir Yüce mabud var iken ibadet ve itaati O'na mahsus kılmayıp da öyle ehemmiyetsiz, aciz, fânî şeylere nasıl ibadet edilebilir? O müşrikler, öyle hareketlerinin mesuliyetini, müthiş neticesini hiç düşünmezler mi?

أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

21.Yeryüzünde bir gezip dolaşmadılar mı ki, bakıversinler ki: kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur. Onlar, bunlardan kuvvetçe ve yerdeki eserlerce daha şiddetli idiler. Sonra onları günahları sebebiyle yakaladı ve onlar için Allah'tan bir koruyucu bulunmadı.

أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا

Ki baksınlar Yeryüzünde Ve dolaşmadılar mı?

(Yeryüzünde bir gezip dolaşmadılar mı ki, bakıversinler) O son zamanlardaki müşrikler, inkârcılar Yeryüzünde bir gezip dolaşmadılar mı ticaret için, seyahat için muhtelif beldelelere gitmediler mi? Onlar bir ibret gözüyle bakıversinler ki:

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden önce idiler O kimselerin ki Akıbeti Olmuş Nasıl

(kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur) Ad ve Semud kavimleri gibi geçmiş milletler, küfürleri yüzünden ne gibi feci felâketlere uğramışlardır. Bunlar, o eski kavimlerin o müthiş tarihî hâllerini bir düşünmeli değil midirler?

كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Eserlerce Ve Kuvvetçe Kendilerinden Daha şiddetli Onlar idiler

(Onlar, bunlardan kuvvetçe ve yerdeki eserlerce daha şiddetli idiler) O eski milletler bu asırsaadetteki müşriklerden, inkârcılardan kuvvetçe ve yerdeki eserlerce daha şiddetli idiler o eski kavimler, daha büyük kuvvetlere, servetlere sahip idiler, daha muazzam şehirler, kaleler, köşkler vücuda getirmişlerdi. Hâlâ o eserlerden bir kısmı görülmektedir. Hâlbuki aradan bir nice sene geçmiştir,

فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ

Günahları yüzünden Allah Böyle iken onları yakaladı

(sonra Allah onları günahları sebebiyle yakaladı) onları yakalayıp cezalandırdı

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

Bir koruyan Allah'tan Onlar için Olmadı Ve

(ve onlar için Allah'tan bir koruyucu bulunmadı) O kendilerine taptıkları putları batıl mabutları, kavimleri kendilerine yönelen felâketlerden asla koruyamadılar. Artık ey şimdiki müşrikler! Siz onlardan bir ibret dersi almalı değil misiniz? Size yönecek felâketlerden artık sizi kim koruyabilecektir?

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَآخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

22.Bunun sebebi ise şüphe yok ki, onlara Peygamberleri apaçık ayetler ile gelir olmuşlardı. Onlar ise hemen inkâr etmişlerdi. Artık Allah onları yakaladı. Muhakkak ki: O, çok kuvvetlidir, azabı çok şiddetlidir.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا

Fakat inkar ettiler Mucizelerle Peygamberleri Kendilerine geliyor İdi Çünkü şüphesiz onlar İşte budur

(Bunun sebebi ise şüphe yok ki, onlara Peygamberleri apaçık ayetler ile gelir olmuşlardı) O eski kavimlerin öyle Allah'ın kahrına uğramış olmalarına sebebiyet vermiş olan hâl ise onlara Allah tarafından gönderilmiş birer yüce Peygamber olduklarına açıkça işaret eden mucizeler ile veya açık ve parlak olan hikmetli hükümler ile gönderilmişlerdi. O müşrik kavimler ise o zatları hemen inkâr etmişlerdi o zatları tasdik etmemiş, emirlerine itaatte bulunmamışlardı.

فَاخَذَهُمُ اللَّهُ

Allah Ve onları yakaladı

(Artık, Allah onları yakaladı) onları ilâhî gazabına maruz bıraktı,

إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Pek şiddetlidir Çok kuvvetlidir Muhakkak ki o

(Muhakkak ki: O, çok kuvvetlidir, azabı çok şiddetlidir) muhakkak ki, O Yüce Yaratıcı çok kuvvetlidir dilediğini vücuda getirmeğe fazlası ile kaadirdir ve O'nun inkârcılar hakkındaki cezası çok şiddetlidir artık sonraki inkârcılar da o eski inkârcıların başlarına gelmiş olan o müthiş felâketleri bir kere düşünmeli değil midirler? O müthiş tarihî hâdiselerden bir ibret dersi almalı değil midirler? Nedir bu kadar gaflet ve cehaleti

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

23.And olsun ki, Musa'yı ayetlerimizle ve apaçık bir delil ile gönderdik.

Bu mübarek ayetler de Peygamberlerine karşı muhalif cephe alan kavimlerin helakine ait bir meşhur kıssayı söz konusu ederek Resûli Ekrem'e teselli vermiş oluyor. Tanrılık iddiasında bulunan Firavun'un Hz. Musa ile diğer müminlere karşı gösterdiği şiddetli düşmanlığı bildiriyor. Musa Aleyhisselam'ın da o düşmanlarına karşı Cenabı Hakka sığınmış olduğunu beyan ile müminlere şöylece pek yüce bir uyulacak örnek göstermekte bulunmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir delil ile Ve Mucizelerimizle Musa'yı Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Musa'yı ayetlerimizle ve apaçık bir delil ile gönderdik) Evet Musa'yı bir nice mucizeler ile o müşrik firavunun kavmine apaçık bir kati delil ile reddedilmesi mümkün olmayan bir harika ile gönderdik ejderha, kesilen asa ve güneş gibi parlayan Yed-i Beyza bu cümleden bulunuyordu.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاجِرٌ كَذَّابٌ

24.Firavun'a ve Haman'a ve Karun'a gönderdik Dediler ki: o bir sihirbazdır. Bir yalancıdır.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ

Karun'a Ve Haman'a Ve Firavuna

(Firavun'a ve Haman'a ve Karun'a gönderdik) Evet, O Yüce Peygamberi, öyle hari-kulade bir kuvvet ile Firavun'a Mısır hükümdarına ve onun veziri olan Haman'a ve Mısır'ın ileri gelenlerinden olan Karun'a gönderdik onları imana davet etmekle görevli kıldık. O dinsizlerde

فَقَالُوا سَاجِرٌ كَذَّابٌ

Yalancı Bir sihirbazdır Fakat dediler ki

(Dediler ki: o bir sihirbazdır Bir yalancıdır) O Musa Bir sihirbazdır Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber olduğuna dair olan iddiası, gerçeğe aykırıdır. O lânetli inkârcılar, Musa Aleyhisselam'a karşı koymaktan aciz kaldıkları için böyle bir iftiraya cüret etmişler insanların ona tâbi olmalarına meydan vermemek için büyük bir cinayete lüzum göstermişlerdi.

فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا

نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

25.Vaktaki, onlara bizim tarafımızdan hak ile geliverdi, dediler ki: Onunla beraber iman edenlerin oğullarını öldürünüz, kadınlarını da diri bırakınız. Kâfirlerin hilesi ise bir sapıklıkta bulunmaktan başka bir şey değildir.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا

Tarafımızdan Hak ile Onlara geldi Ne zaman ki

(Vaktaki, onlara bizim tarafımızdan hak ile geliverdi) Vaktaki, Musa Aleyhisselam o Firavun ile ona tâbi olanlara bizim tarafımızdan hak ile geliverdi bir kısım mucizeler ile Allah'ın birliğine ait ayetler ile ve reddi mümkün olmayan deliller ile Peygamber gönderilmiş oldu. O inkârcılar

قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

Onunla beraber İman ettiler O kimselerin ki Oğullarını Öldürün Dediler ki

(dediler ki: Onunla beraber iman edenlerin oğullarını öldürünüz) Hz. Musa ile beraber iman edenlerin onu tasdik edip onun emrine tâbi olanların oğullarını öldürünüz İsrail Oğulları'nın erkeklerini azaltınız onların kuvvetlenmelerine engel olunuz

وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ

Kadınlarını Sağ bırakın Ve

(kadınlarını da diri bırakınız) kadınlarını da hizmetlerinizde bulunmak üzere diri bırakınız onları öldürmeğe lüzum görmeyiniz.

وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Bir ziyanda Ancak Kafirlerin Hilesi değildir Ve

(Kâfirlerin hilesi ise bir sapkınlıkta bulunmaktan başka bir şey değildir) Hâlbuki o gibi kâfirlerin öyle hilesi bir takım çarelere başvurmaları ise kendilerine bir faide verecek değildi. Ama kâfirlerin tuzağı elbette boşa çıkar Evet, onların öyle tuzakları ancak bir sapkınlıkta bulunmaktan başka bir şey değildir. Onları arzularına asla kavuşturamaz, Allah'ın takdirine hiçbir şey engel olamaz.

&-Firavun, vaktiyle İsrail Oğulları'nın dünyaya gelen erkek çocuklarını öldürmüştü. Hz. Musa dünyaya geldikten sonra öldürme cinayetine nihayet verilmişti. Bilâhare Hz. Musa Peygamberlikle görevlendirilip Firavun'u vesaire tevhid dinine davet edince Firavun ile ona tâbi olan dinsizler, tekrar böyle bir katil hâdisesine lüzum görmüşlerdi.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ

يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ

26.Ve Firavun dedi ki: beni bırakınız Musa'yı öldüreyim ve 0 Rabbine dua ediversin. Şüphe yok ki, sizin dininizi değiştireceğinden veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmasından korkarım.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ

Rabbine Yalvarsın Ve Musa'yı Öldüreyim Bırakın beni Firavun Dedi Ve

(Ve Firavun dedi ki: beni bırakınız Musa'yı öldüreyim ve 0 Rabbine dua ediversin) Firavun Kendisine tâbi olan reislere hitaben dedi ki: Beni bırakınız bana muhalefette bulunmayınız Musa'yı, öldüreyim onun dininin yayılmasına meydan bırakmış olmayayım, ve 0, Rabbine dua ediversin eğer hakikaten Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber ise Allah onu korusun. Melun Firavun bir alay yoluyla böyle konuşmada bulunmuş, Hz. Musa'nın yalan söylediğini, kendisini koruyacak bir mabudun bulunmadığını söylemek istemişti. Ve kavmine hitaben şöyle demişti:

إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ

Dininizi Değiştirmesinden Korkuyorum Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben korkuyorum sizin dininizi değiştireceğinden) Sizi hükümdarınıza ve putlarınıza tapmaktan alıkoyacağından

أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ

Fesat Yeryüzünde Çıkarmasından Veya

(veya yeryüzünde bir fesat çıkarmasından) Bir ihtilâfa, bir ihtilal'a bir vuruşmaya

meydan vereceğinden korkarım öyle dininize ve dünyanıza ait bir değişiklik, bir sıkıntı vücuda gelmemesi için onun öldürülmesi, uygun olacaktır.

&-Firavun'a tâbi olan reisler ise Hz. Musa'nın öldürülmesini uygun görmemişlerdi. Diyorlardı ki: Onu öldürmek, bizim ona karşı ilim ve delil bakımından aciz bir kimseler olduğumuzun kanıtı olur. Bununla beraber belki Firavun da Hz. Musa'yı öldürmeye cüret edemiyordu. O yüzden başına bir felâket geleceğini kalben seziyordu, kendi aczini korkusunu göstermemek için bu öldürme olayına ileri gelenlerin mâni olduğunu göstermek istiyordu.

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ

27.Musa da dedi ki: Şüphe yok hesap gününe iman etmeyen her kibirli kimseden dolayı ben Rabbime ve Rabbinize sığınırım.

وَقَالَ مُوسَى

(Ve Musa da dedi ki) Hz. Musa da o melun Firavun'un bu maksadından haberdar olunca dedi ki:

إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ

Hesap Gününe İnanmıyor Kibirli kimsenin ki Her birinde Rabbinize Ve Rabbime Sığındım Şüphesiz ben (Şüphe yok hesap gününe iman etmeyen her kibirli kimseden dolayı ben Rabbime ve Rabbinize sığınırım) Evet, kıyametin vukuuna inanmayan Firavun gibi her kibirli bencil, kalp katılığına müptelâ olan, hakkı kabulden kaçınan kimseden dolayı onun şerrinden, suikastından emin olmak duasıyla herkesin rabbi olan Allaha sığınırım

&-Musa Aleyhisselam'ın bu yüksek beyanları gösteriyor ki: Her mümin için lâzımdır ki, herhangi bir müşkül durumdan, herhangi bir düşmanın hilesinden, suikastından emin olabilmesi için daima Cenabı Hakkın koruma ve himayesine sığınmalıdır, O'ndan yardım beklemelidir. Hz. Musa'nın maksadı, mutlak olarak dinsizler, zalimler olduğu için Firavun'un ismini açıkça söylemeye lüzum görmemiştir.

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ

وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا

يُصِيبُكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ

28.Ve Firavun'un ailesinden olup imanını saklayan bir mümin kişi dedi ki: Bir erkeği "Rabbim Allah'dır" dediğinden dolayı öldürecek misiniz? Hâlbuki size Rabbinizden apaçık mucizeler ile gelmiştir. Ve eğer yalancı ise onun yalanı, kendi aleyhinedir ve eğer doğru ise korkuttuklarının bir kısmı size İsalet edecektir. Şüphe yok ki: Allah, müsrif, yalancı olan kimseyi doğru yola iletmez.

Bu mübarek ayetler de Firavun'un kavmi arasında bulunup imanını saklayan bir zatın Hz. Musa'yı pek hikmetli bir şekilde müdafaada bulunmuş, O'nun hayatına kastedenlere ne kadar güzel bir şekilde öğüt vermiş olduğunu bildiriyor. Firavun'un da o zata ne şekilde cevap vermiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ

İmanını Gizliyor Firavunun Ailesinden Mü'min Bir adam Dedi Ve

(Ve Firavun'un ailesinden olup imanını saklayan bir mümin kişi dedi ki) Yani Onun yanındaki reislerden, eşraftan olup imanını saklayan bir mümin kişi Firavun'un teklifini ret için filozofça bir tarzda dedi ki:

أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ

Allah'tır Rabbim Demesinden Bir adamı Öldürecek misiniz?

(dedi ki: Bir erkeği "Rabbim Allah'tır" dediğinden dolayı öldürecek misiniz?) Bu nasıl uygun olabilir? Hâlbuki o boş bir iddiada bulunmuyor, bilâkis

وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ

Rabb'inizden Mucizeler Size getirmiş Halbuki gerçekten

(size Rabbinizden apaçık mucizeler ile gelmiştir) bütün bunlar, O'nun doğru sözlü olduğuna şahadet ediyor,

وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ

Yalanı Artık kendi aleyhinedir Yalancı Olursa Eğer Ve

(Ve eğer yalancı ise onun yalanı, kendi aleyhinedir) ve eğer diyelim ki o, faraza yalancı ise O'nun yalanı kendi aleyhinedir günahı O'na aittir. O'ndan size bir zarar dokunmaz

وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ

Sizi tehdit ediyor O şeylerin ki Bazısı Size isabet eder Doğru bir kimse Olursa Eğer Ve

(ve eğer doğru ise korkuttuklarının bir kısmı size isabet edecektir) evet, eğer doğru ise ki, O'nun doğruluğu, gösterdiği mucizeler ile ortaya çıkmış bulunuyor korkuttuklarının bir kısmı olsun elbette size isabet edecektir. Elbette ki, az çok bir azaba uğrayacaksınız. Bu akıbeti düşünmek icap etmez mi? Ne için O'nun hayatına kastetmek istenilsin? Bu zatın açıklaması, pek hikmetli ve normal bir şekilde olan büyük bir sakındırma demektir. Adeta denilmiş oluyor ki: O Peygamberin bildirdiği azapların, felâketlerin hepsi değil, bir kısmı bile size isabet edecek olsa sizi mahva yine kâfidir, ondan kaçınmak gerekmektedir. Artık ne için böyle bir akıbeti düşünmüyorsunuz?

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ

Çok yalan söyleyendir Haddi aşandır O O kimseyi ki Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah, müsrif, yalancı olan kimseyi doğru yola iletmez) Onun elinde bir takım harikalar vücuda getirmez. Bundan dolayı eğer Musa Aleyhisselam, hâşâ bir müsrif, bir yalancı olsa idi elbette ki, öyle muazzam mucizeleri ile desteklenmiş bulunamazdı. Ve faraza müsrif ve yalancı bulunmuş olsa elbette ki, bir gün lâıyk olduğu cezaya kavuşacaktır. Artık O'na sizin tecavüzünüz nasıl uygun olabilir? Ve bu açıklamada şöyle bir taşlama da vardır. Ey Firavun! Ve ey ona tâbi olanlar! Siz o zatın hayatına kastetmekle israfta bulunuyorsunuz ve Firavun'un Rab lığının iddia ise sırf bir yalandır. Artık siz bu fena vasıflarınızın korkunç neticesini biraz düşünün.

يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا
قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ

29.Ey kavmim! Bugün mülk sizin içindir. Yerde yükselmişler bulunuyorsunuz. Fakat eğer bize Allah'ın azabı gelirse bize kim yardım edebilir? Firavun, dedi ki: Ben size uygun gördüğüm kanaatim ne ise ancak onu gösteriyorum ve ben doğru yoldan başkası için size rehberlik edici değilim.

يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ

Bugün Mülk Sizindir Kavmim Ey

(Ey kavmim Bu gün mülk sizin içindir) O Mümin zat, nasihatlerine devam ederek dedi ki: Ey kavmim! Bu gün mülk sizin içindir. Bu yurttaki hâkim mevkiinde bulunuyorsunuz!

ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ

Yerde Üstün gelenler olarak

(Yerde yükselmişler bulunuyorsunuz) Yerde Bu Mısır ülkesinde yükselmişler bulunuyorsunuz İsrail oğulları üzerine üstün gelmiş bir hâldesiniz,

فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا

Bize gelirse Eğer Allahın Azabına karşı Bize yardım edebilir Fakat kim

(Fakat eğer bize Allah'ın azabı gelirse bize kim yardım edebilir?) Evet, Hz. Mu

sa'nın hayatına kastedildiğinden dolayı üzerimize bir müthiş ilâhî ceza gelirse bize kim yardım edebilir? Elbette ki, bir kimse yardım edemez, hepimiz de mahvolur gideriz &-Bu mümin zat, pek hikmetli bir tarzda nasihat vermiş, size bir azap gelirse demeyip bize teveccüh ederse diyerek kendisini müstesna tutmamıştır. Kendi hakkında bir varlık, bir istisna gösterme töhmetinden kendisini korumuştur. Bu suretle de kendisinin iyiliksever olduğunu göstererek muhataplarının kalplerini hoş etmeye çalışmıştır. Ve bu beyan tarzı ile sözlerinin tesirini, kıymetini arttırmıştır. İşte vaizler için bu bir numune teşkil etmektedir. Bu muhterem mümine cevaben

قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ

Size göstermiyorum Firavun Dedi ki

(Firavun dedi ki: Ben size uygun gördüğüm reyim ne ise ancak onu gösteriyorum) İleri sürdüğüm görüşü diğer görüşlerden daha doğru görüyorum da onun için onu size bildiriyorum.

إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ

Doğru olan Yola Ancak Size rehberlik etmiyorum Ve Görüyorum O şeyi ki Ancak

(Ve ben doğru yoldan başkası için size rehberlik etmekte değilim) Yani: Öldürülmelerini istediğimin kimselerin öldürülmeleri menfaatinize uygun olacağı içindir ki, ben öyle bir teklifte bulunmuş oluyorum. O takip edilecek yol, bu benim göstermiş olduğum yoldan başkası değildir. Melun Firavun, korkular, tereddütler içinde bulunduğu hâlde böyle bir yiğitlik göstermek kurnazlığında bulunmuştur.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ

30.İman eden zat da dedi ki: Ey kavmim! Şüphe yok ki, ben sizin üzerinize Ahzab gününün benzerinden korkuyorum.

Bu mübarek ayetler de Firavun'un kanaatindeki ısrarına karşı o mümin zatın kavmine daha başka bir üslup ile nasihatte bulunmuş olduğunu bildiriyor. Bir takım eski kavimlerin küfürleri yüzünden nasıl helak olup gitmiş olduklarını bir ibret örneği olarak ihtar eylemiş olduğunu nakil ediyor. Kıyamet gününün dehşetinden korkmakta olduğunu ve o gün hiç bir kimseyi Allah'ın azabından kurtarmaya bir kimsenin kaadir olamayacağını o zatın bildirmiş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ

Kavmim Ey İman etti O kimse ki Dedi Ve

(İman eden zat da dedi ki Ey kavmim) Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğine İman eden zat da dedi ki: Ey kavmim eğer Firavunun sözlerine kıymet verir de Hz. Musa'yı yalanlar, O'na saldırıda bulunur iseniz

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ

Toplulukların Gününün Benzerinden Sizin üzerinize Korkuyorum Doğrusu ben

(Şüphe yok ki, ben sizin üzerinize Ahzab gününün benzerinden korkuyorum)

Ahzab; Cemaatler, guruplar demektir. Burada Peygamberlerine karşı muhalefette bulunarak fırkalara ayrılmış olan kavimler manasıdır. Evet, peygamberlerini yalayan geçmiş milletlerin başına gelmiş belalar felaketler ve musibetler ki öyle bir felâketin Sizin başınıza da gelmesi düşünülebilir.

مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ

31.Nuh ve Ad ve Semud kavminin ve onlardan sonrakilerin durumu gibi toplulukların başlarına gelenlerden korkuyorum ve Allah kulları için bir zulüm dileycek değildir.

مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonradır O kimselerin ki Ve Semud'un Ve Ad'ın Ve Nuh'un Kavminin Adetlerinin Benzerinden

(Nuh ve Ad ve Semud kavminin ve onlardan sonrakilerin durumu gibi toplulukların başlarına gelenlerden korkuyorum) Evet, o iman eden zat diyor ki yine sizin

başınıza da Nuh kavminin başına gelen benzer felaket gelebilir. İşte bundan korkarım ve yine Ad ve Semud kavminin öyle kuvvetli milletlerin başına gelen felaketlerin sizin başınıza da gelmesinden korkarım ve dahi ve onlardan sonrakilerin O gibi inkârcı gurupların âdeti mislinden başlarına gelen benzer felaketlerin sizin başınıza da gelmesinden korkuyorum. O kavimlerden her biri, küfür ve isyanı yüzünden birer müthiş azaba uğramış mahvolup gitmişti. Şimdi size de böyle küfrünüzde devam eder, Hz. Musa'ya suikastta bulunursanız, sizin de öyle bir helake uğramanızdan pek korkulur. Öyle inkârcıların azaplara uğramaları bir ilâhî sünnet gereğidir. Artık siz de öyle müthiş bir akıbeti bir düşününüz,

وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ

Kullara Zulmetmeyi Murad ediyor Allah Değildir Ve

(ve Allah kulları için bir zulüm dileyecek değildir) Kullarına günahları olmaksızın azap etmez, onlardan zalim, kâfir olanları da cezasız bırakmaz. Yüce Yaraticının bütün kavimler hakkındaki ilâhî fiilleri birer adalet gereği olup birer hikmete dayanmış bulunmaktadır.

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ

32.Ve ey kavmim! Ben sizin üzerinize o bağrışıp çağırma gününden korkuyorum.

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ

Bağrışıp çağırma Gününden Sizin üzerinize Korkuyorum Doğrusu ben Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim! Ben sizin üzerinize o bağrışıp çağırma gününden korkuyorum) yine o iman eden zat iyiliksever nasihatlerine tavsiyelerine devam ediyor ki ben sizin için kıyamet gününde insanların birbirlerine nida ederek yardımda bulunacakları zamandan veya eyvah, yazıklar olsun diyerek büsbütün helak olmalarını temenni edecekleri müthiş bir hengâmeden korkuyorum. Sizler de Peygamberinize muhalefette ısrar ederseniz, sizin de başınıza öyle bir felâketin gelmesi kararlaştırılmıştır. Bu ne kadar müthiş bir felâkettir! Bunu siz hiç düşünmez misiniz?

يَوْمَ تُولُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

33.O arkanıza dönüp gideceğiniz gün sizin için Allah'tan bir koruyacak yoktur ve her kimi Allah saptırırsa artık onun için doğru bir yola iletecek de yoktur.

يَوْمَ تُولُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ

Bir kurtarıcı Allah'tan Sizin için yoktur Arkasını dönenler olarak Kaçacaksınız O günden ki

(O arkanıza dönüp gideceğiniz gün sizin için Allah'tan bir koruyacak) Biliniz ki: O arkanıza dönüp gideceğiniz gün Yani: Kıyamette durak yerinden ateşe sevk edileceğiniz zaman veya ateşten kaçıp kurtulmak isteyeceğiniz an Ey kavmim sizin için Allah'tan O'nun elem verici azabından bir koruyacak yoktur. Sizi hiçbir kimse himaye edemeyecektir, siz ateşten çıkıp kaçacak olsanız bile yine derhal ateşe iade edileceksinizdir.

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

Bir hidayete erdiren Artık onun için yoktur Allah Dalalete atarsa Kimi Ve

(ve her kimi Allah saptırırsa artık onun için doğru bir yola iletecek de yoktur) allah'ı Teala hazretleri herhangi bir kulunu o kulun kötü iradesinden dolayı hidayet-ten mahrum bırakırsa Artık o kul için doğru bir yola iletecek bir kimse yoktur öyle bir şahsı hiçbir kimse hidayete ulaştıramaz. Bundan dolayı bir hidayet ve kurtuluş yolunu takibe muvaffak olmak isteyen her insan için gerekir ki, aklını, kabiliyetini güzelce kullansın, ilâhî tebliğlere itaat ederek nefsinin boş, zararlı eğilimlerine mağlûp olmasın, dinsizlikleri yüzünden felâketlere uğramış olan kavimlerin tarihî durumlarından bir ibret dersi alsın ve Cenabı Hak'tan muvaffakiyetler niyaz etsin.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ

34.And olsun ki, evvelce Yusuf size açık deliller ile gelmişti, o vakit O'nun size getirdiği şeylerden dolayı şüphe içinde durmaktan ayrılmamıştınız. Ne zamanki, vefat etti, dediniz ki, Allah ondan sonra elbette bir Peygamber göndermeyecektir. İşte Allah haddi aşan, şek içinde bulunan kimseyi böyle şaşırtır.

Bu mübarek ayetler de Hz. Musa'ya iman etmiş olan zatın kavmini kınayarak onların evvelce de peygamberleri olan Hz. Yusuf hakkında şek ve şüphe içinde bulunmuş olduklarını ihtar ediyor. Ve sapıklığa düşenlerin hidayete eremeyeceklerine dair bir misal irad etmiş olduğunu bildiriyor. Ve bir kesin delile dayanmaksızın dinî hususlarda yapılan mücadelelerin ne kadar kınanmış olduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler Bundan önce Yusuf Size getirmişti And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, evvelce Yusuf size açık deliller ile gelmişti) Ey Kıptı gurubu and olsun ki Musa Aleyhisselam dan önce Yusuf Aleyhisselam da sizin gibi yanlış inançlarda bulunan atalarınıza açıkça deliller ile açık mucizeler ile kanıtlar ile gelmişti fakat onlar

فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ

Onu Size getirmişti O şeyden ki Şüphe içinde durmaktan Fakat geri durmadınız

(O'nun size getirdiği şeylerden dolayı şüphe içinde durmaktan ayrılmamıştınız) O vakit O'nun size getirdiği Allah'ın dini adına tebliğ ettiği hükümlerden, Allah'ın birliğine ait beyanlardan dolayı şüphe içinde durmaktan ayrılmamıştınız yani: Ecdadınızın o şek ve şüpheleri bugün sizin aranızda da devam edip durmaktadır,

حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا

Bir peygamber Ondan sonra Allah Asla göndermez Dediniz Vefat etti O vakit ki Nihayet

(Ne zamanki, vefat etti, dediniz ki: Allah ondan sonra elbette bir Peygamber göndermeyecektir) Yani: Onlar Hz. Yusuf'un peygamberliğinden dolayı şek ve şüphe içinde bulundukları gibi başkalarının Peygamber gönderilmeyeceğine de kesin şekilde hüküm etmekte bulunmuşlardı. Onların âdetleri; böyle cahilce kanaatlerde, hükümlerden de bulunmaktan ibaret idi.

كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ

Şüphedir Hattı aşandır O O kimseleri ki Allah Saptırır İşte böyle

(İşte Allah haddi aşan, şek içinde bulunan kimseyi böyle şaşırtır) İşte Allah, haddi aşan O kiptiler gibi şirke düşen ve şüphe içinde bulunan bir nice deliller ile sabit hakikatleri inkâr edip vehme kapılan, bir takım dinsizleri taklit eden kimseleri böyle şaşırtır. Böyle yanlış düşüncelere müptelâ kılar, artık gözleri önünde parlayan bir nice hakikatleri göremez olurlar.

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتِيهِمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ

35.Onlar ki, kendilerine gelmiş hiçbir delil olmaksızın Allah'ın ayetlerinde mücadelede bulunurlar. Allah katında ve iman edenlerin yanında büyük bir gazap vesilesi olmuştur. İşte Allah, her kibirli ve zorbanın kalbini öyle mühürler.

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتِيهِمْ

Onlara gelmiştir Bir delil ki Olmadan Allah'ın Ayetleri hakkında Mücadele ederler Onlar ki

(Onlar ki, kendilerine gelmiş hiçbir delil olmaksızın Allah'ın ayetlerinde mücadelede bulunurlar) Öyle müsrif, şüphe içinde yaşayıp duran kimseler ki, kendilerine gelmiş hiçbir aklî ve naklî delil bulunmaksızın yalnızca bir vehim ve kendini beğen-

mişlik eseri olarak Allah'ın ayetlerinde mücadelede bulunurlar. Düşmanca, inkârcı lâkırdılara cüret gösterirler. Onların o cahilce, edepsizce münakaşaları, konuşmaları

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerin ki Yanında Ve Allah'ın Katında Nefretçe Büyük olmuştur

(Allah katında ve iman edenlerin yanında büyük bir gazap vesilesi olmuştur) onların, o vaziyetleri, haddizatında pek nefret verici ve Allah'ın azabına yol açıcıdır, hakiki müminlerin nefretlerini, düşmanlıklarını coşturmaya vesiledir,

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ

Zorbanındır Büyüklük taslayanındır Kalbin ki Her Üzerine Allah Mühürler İste böyle

(İşte Allah, her kibirli ve zorbanın kalbini öyle mühürler) işte Allah 0 şek ve inkâr içinde yaşayan kimseler gibi kendisini kibirli gören her zorba, gaddar, tevhit dinini kabulden kaçınan ve kendi batıl fikrini başkalarına aşılama çalışan ve zalim olanın kalbini öyle mühürler. Artık hakikatleri görmeğe ve Allah'ın dini ile varlığını aydınlatmaya muvaffak olamaz. Kendisinden öyle inkârcı, aşırı hareketler ortaya çıkar, durur. &-Bundan dolayı bir insan, kendi haddini bilmelidir, bilgi ve irfan yoluyla öğrenmediği bir mesele hakkında kendi kendine mütalâalarda bulunmaya cüret etmemelidir. Bir takım yanlış yorumlara kalkışmamalıdır, hikmetini anlamadığı ilâhî bir hüküm hakkında inkârcı bir tavır almak alçaklığını işlememelidir. Çünkü dinen sabit olan hükümler, meseleler, hikmet ve menfaatin ta kendisidir, o ilahi emirler isterse bir takım kimselelerin, zevkine yaramasınlar.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ

36.Ve Firavun dedi ki: Ey Haman! Benim için bir yüksek köşk yap, Belki, ben yollara ulaşırım.

Bu mübarek ayetler de Firavun'un ne kadar inkârcı ve inatçı olduğunu gösteriyor. Hz. Musa'nın peygamberliğini inkâr ve onunla alay etmek için havalara yükselip Musa Aleyhisselam'ın mabudunu görmek istediğini vezirine söylemiş olduğunu bildiriyor ve Firavun'un ne kadar sapık ve hüsrana uğramış olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا

Yüksek bir kule Bana Bina et Haman Ey Firavun Dedi Ve

(Ve Firavun dedi ki: Ey Haman benim için bir yüksek köşk yap) o mümin zatın ihtarını ve nasihatlerini dinledikten sonra firavun dedi ki Ey vezirim benim için bir rasathane vücuda getir, oradan çıkıp seyredeyim

لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ

Sebeplere Erişirim Umulur ki

(belki ben yollara ulaşırım) göklerin kapılarına yaklaşıyorum.

أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَاطَّلَعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ

سُوءِ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ

37.Göklerin yollarına ererim de Musa'nın Allah'ını görürüm ve şüphe yok ki, ben O'nu bir yalancı sanıyorum. Ve işte Firavun için kötü ameli öylece süslendirilmiş oldu ve yoldan saptırıldı ve Firavun'un tuzağı tamamen boşa çıktı.

أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَاطَّلَعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى

Musa'nın İlahına Muttali olurum Göklerin Sebeplerine

(Göklerin yollarına ererim de Musa'nın ilahına muttali olurum) Evet. Belki o rasathane vasıtası ile Göklerin yollarına ererim de oradan Musa'nın ilâhını eğer var ise görmüş bulunurum

وَإِنِّي لَآظُنُّهُ كَاذِبًا

Bir yalancı Elbet onu sanıyorum Doğrusu ben Ve

(ve şüphe yok ki, ben O'nu bir yalancı sanıyorum) Hz. Musa'yı bir yalancı sanıyorum O'nun için semalarda bir ilâh olup da O'nu Peygamber göndermiş olduğuna inanmıyorum,

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ

Yoldan Saptırıldı Ve Ameli Kötü Firavuna Süslendi Böylece Ve

(ve işte Firavun için kötü ameli öyle süslendirilmiş oldu ve yoldan saptırıldı) Şeytan onu öyle şaşkınlığa düşürmüştü, makul olmayan iddialarda bulunuyordu, Hz. Musa gibi yüce bir Peygamberin sözlerine itimat etmeyerek öyle yanlış yolları takip etmek istedi ve doğru yoldan saptırıldı

وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ

Bir hüsrandır Ancak Firavunun Tuzağı değildir Ve

(ve Firavun'un tuzağı tamamen boşa çıktı) Ve Firavun'un hilesi Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğini inkâr ve iptal hususundaki başvurmak istediği çareler tamamen boşa çıktı o husustaki çalışmaları boşa gitmiş, kendisinin helakine bir sebep teşkil etmiş bulundu.

Firavun'un öyle bir emirde, arzuda bulunması, şöyle üç suretle tasavvur olunabilir:

- 1.Firavun, haddizatında ahmak bir şahıs olduğu için yüksek bir makamdan gökleri, yıldızları gözetlemekle semada bir Tanrının bulunup bulunmamasını anlamak istemiştir. Bu ise büyük bir aptallık eseridir. Zaten kendisinin tanrılık iddiasında bulunması da böyle bir ahmaklıktan, Kâinatın Yaratıcısını inkârdan başka bir şey değildir.
- 2.Firavun kurnaz, kendi menfaatine düşkün bir şahıs idi. Kâinatın Halik'ini kendisinin göremeyeceğini takdir ederdi. Yalnız bir alay ve küçümseme maksadı ile böyle bir teklifte bulunmuş, Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğini inkâr etmek istemişti.
- 3.Firavun, kendisinin aciz bir şahıs olduğunu elbette ki, bilirdi. Fakat kavminin cehaletinden ve dünya varlığına tapındıklarından istifade ederek Rablik iddiasında bulunmuştu ve onların ahmaklıklarından faydalananarak böyle bir teşebbüste bulunmak istemişti. Kavmi ise o kadar ahmak, o kadar dünyaya düşkün idi ki, Firavun'un aciz, fâni bir mahlûk olduğunu anlamıyorlardı, ona tapınıyorlardı. Onun bir tanrı olduğuna inanıyorlardı, onun da ölüme mahkûm, fâni bir mahlûk olduğunu hiç düşünemiyorlardı. İşte öyle cahil bir güruha karşı o şeytan fikirli Firavun, tanrılık iddiasında bulunuyor, âdeta onlar ile eğleniyordu. İşte o hâl, öyle bir muhitteki cehaletin bir çirkin neticesinden başka değildir.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

38.İman eden zat ise dedi ki: Ey kavmim bana tâbi olunuz, sizi doğru yola götüreyim

Bu mübarek ayetler de o iman eden zatın, sapıklıkta devam eden kavmini tekrar irşada çalıştığını gösteriyor, onların çabucak geçen dünya varlığına kapılarak ahiret hayatını unutmalarını ihtar etmiş olduğunu bildiriyor. Güzel amellerin kat kat mükâfatlara sebep olacağını bildirmiş ve kendilerini Allah'ın yoluna davet etmiş olduğunu açıklıyor. Kendisinin ne kadar iyiliksever olup kavmini bir kurtuluş yoluna davet etmekte olduğunu, kavminin ise onu hak davetinden mahrum bir şeye davet ve ateşe sevk etmek istediklerini beyan ederek nihayet kavmini ilâhî azabıyla korkutmak ve kendiışlerini Cenabı Hakka havale etmiş olduğunu nakil eylemektedir.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ

İman etti O kimse ki Dedi Ve

(İman eden zat ise dedi ki) Musa Aleyhisselam'ı tasdik edip İman eden zat ise nasihatlerine devam ederek dedi ki:

يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

Doğruluk Yoluna Size rehberlik edeyim Bana tabi olun Kavmim Ey

(Ey kavmim Bana tâbi olunuz, sizi doğru yola götüreyim) ey kavmim bana uyunuz bana tabi olunuz size o hidayet yolunda ilahi doğru yol üzerinde maksuduna kavuşturacak olan bir yola rehberlik edeyim.

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هِذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

39.Ey kavmim! Bu dünya hayatı geçici bir eğlenceden ibarettir ve ahiret ise şüphe yok ki, o bir ebedî karargâhtır.

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هِذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ

Bir faydalanmadır Dünyanın Hayatı Bu Ancak Kavmim Ey

(Ey kavmim Bu dünya hayatı bir geçimlikten ibarettir) Kendisinden geçici bir zaman için istifade edilir, yok olmaya yüz tutar ve sahibinin vefatı ile elinden çıkar,

وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

Karargah Yurdu Budur Ahiret Doğrusu Ve

(ve ahiret ise şüphe yok ki, o, bir ebedî karargâhtır) O'nun yokluğu söz konusu değildir, ondan başka bir âleme intikal de düşünülmüş değildir. Bundan dolayı asıl o ahiret hayatını güzelce temine çalışmalıdır.

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ

فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

40.Herkim bir kötülük yaparsa mislinden başkasıyla cezalandırılmaz ve her kim erkek olsun kadın olsun iman sahibi olduğu hâlde bir salih amelde bulunursa işte onlar cennete girerirler, orada hesapsız derecede rızıklanırlar.

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا

Onun misliyle Ancak Artık cezalandırılmaz Bir kötülük Yaparsa Kim

(Herkim bir kötülük yaparsa mislinden başkasıyla cezalandırılmaz) Her kim Bu dünyada iken bir kötülük yaparsa ahirette mislinden başkasıyla cezalandırılmaz herkes kötü ameline eşit bir şekilde ceza görür

وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ

Bir mü'min O iken Kadından Veya Erkekten Salih bir amel Yaparsa Kim Ve

(ve her kim erkek olsun kadın olsun iman sahibi olduğu hâlde bir salih amelde bulunursa) Yani iman salih amel olarak namazlarını kılar zekâtlarını verir mükellef bulunduğu emirleri yapar ve günah kabilinden olan yasaklardan sakınır ise

فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

Cennete Girerler Artık işte onlar

(işte onlar cennete girerirler) öyle dünyada iken güzel amelde bulunmuş olan mümin zatlar cennete girerirler cennetin nimetlerinden istifade eder dururlar

يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

Bir hesap Olmadan Orada Rızıklanırlar

(orada hesapsız derece rızıklanırlar) Güzel amellerinin kat kat sevabına ulaşmış bulunurlar. Artık o nimetleri ilelebet devam eder. Artık böyle bir selâmet ve saadete kavuşmak için daha dünyada iken güzel amellerde bulunmak icap etmez mi?

وَيَا قَوْمِ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ

41.Ve ey kavmim! Benim için ne var ki, ben sizi kurtuluşa davet ediyorum ve siz beni ateşe davet ediyorsunuz?

وَيَا قَوْمِ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ

Kurtuluşa Sizi davet ediyorum Bana ne oluyor ki Kavmim Ey Ve

(Ve ey kavmim! Benim için ne var ki, ben sizi kurtuluşa davet ediyorum) benim için ne var ki, ne gibi bir hâlden dolayıdır ki, ben sizi kurtuluşa davet ediyorum Allah'a iman ediniz ki, Allah'ın azabından kurtulasınız diye size nasihat veriyorum

وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ

Ateşe Siz beni çağırıyorsunuz Ve

(ve siz beni ateşe davet ediyorsunuz?) Ve siz ise beni ateşe davet ediyorsunuz beni cehenneme atılmama sebep olacak bir yola, dinsizlik yoluna sevk etmek istiyorsunuz. Bu ne kadar enteresan bir durum! İyiliğe karşı böyle kötülükle mukabelede bulunulması nasıl uygun görülebilir.

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ

42.Beni davet ediyorsunuz ki, Allah'ı inkâr edeyim ve benim için kendisine bir bilgi olmayan şeyi O'na ortak koşayım. Ben ise sizi o Aziz, çok bağışlayana davet ediyorum

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ

Allah'ı İnkâr etmem için Beni çağırıyorsunuz

(Beni davet ediyorsunuz ki, Allah'ı inkâr edeyim) Evet, Ey kavmim! Siz Beni davet ediyorsunuz ki, Allah'ı inkâr edeyim o'nun dinine muhalif harekette bulunayım

وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ

Bir bilgi Hakkında Benim için Yoktur O şeyi ki Ona Ortak koşmam için Ve

(ve benim için kendisine bir bilgi olmayan şeyi O'na ortak koşayım) yani: Rabliğine, mabutluğuna dair hiçbir delil bulunmayan herhangi bir putu, fâni bir yaratığı o eşsiz Yaratıcıya ortak koşayım öyle cahilce bir itikatta bulunayım. Bu nasıl uygun olabilir?

وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ

Çok bağışlayıcı olana Daima üstün olana Sizi davet ediyorum Ben Ve

(Ben ise sizi o Aziz, çok bağışlayana davet ediyorum) ben ise sizi el aziz Her şeye galip, kaadir olan el Gaffar dilediği kullarının günahlarını affetmeye ve bağışlamaya güç yetiren ve bütün ilâhlık sıfatlarıyla vasıflanmış bir varlığa davet ediyorum. Bir kere insaf ediniz de aramızdaki farkı anlamaya çalışınız. Öyle benim iyiliğime karşı fenalıkla mukabelede bulunmak alçaklığını göstermeyiniz.

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى

اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

43.Muhakkak ki, siz beni mutlaka öyle bir şeye davet ediyorsunuz ki, O'nun için ne dünyada ve ne ahirette bir davet hakkı yoktur. Ve şüphe yok ki, bizim, dönüp gidişimiz Allah'adır. Ve şüphesiz ki, aşarı gidenler, onlar ateş ehlinin kendileridir.

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ

Kendisine Beni çağırıyorsunuz Şüphesiz o şey ki Gerçekten

(Muhakkak ki, siz beni öyle bir şeye davet ediyorsunuz ki) Ey kavmim! Öyle putlar kabilinden olan herhangi bir şeye ibadet etmemi teklifte bulunuyorsunuz ki,

لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ

Ne ahirette Ve Dünyada Bir davet Onun için Yoktur

(onun için ne dünyada ve ne de ahirette bir davet hakkı yoktur) işte o putlar O, davete güç yetirici değildir. Ve haddizatında davet hakkına sahip de değildir. Ve O, bir kimsenin duasına, ibadetine vakıf olup kabul edecek bir mahiyete bulunmamakta-

dır. Onun ne dünyada ve ne de ahirette bir kimseye bir faide veya bir zarar vermeğe kabiliyeti, salâhiyeti de yoktur. Artık öyle aciz, fânî şeylere nasıl ibadet edilebilir, onlar Cenabı Hakka nasıl ortak olabilirler,

وَأَنْ مَّرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ

Allah'adır Dönüşünüz Şüphesiz Ve

(ve şüphe yok ki, bizim dönüşümüz Allah'adır) işte Ey kavmim! Öldükten sonra tekrar hayata kavuşacak, Cenabı Hakkın yüce mahkemesine sevk edileceğizdir. Bütün insanlık, o zaman kendisinin dünyadaki itikadına amellerine göre ya mükâfat veya ceza görecektir,

وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

Ateşin Ehli Onlardır Haddi aşanlar Doğrusu Ve

(ve şüphesiz ki, aşırı gidenler onlar cehennem ehlidirler) şüphesiz şirke düşmüş bulunanlar, haksız yere kan akıtanlar, haddi aşanlar var ya, Onlar cehenneme atılacaklar, ateşlere tutunup kalacaklardır.

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

44.Artık benim size ne dediğimi yakından anlayacaksınız ve ben işimi Allah'a ısmarlıyorum. Şüphe yok ki, O, kullarını görücüdür.

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ

Size Söylüyorum O şeyleri ki Artık hatırlayacaksınız

(Artık benim size ne dediğimi yakından anlayacaksınız) Artık Ey kavmim, benim size ne dediğimi Sözlerimin ne kadar doğru olduğunu, nasihatlerimin ne kadar güzel niyete bağlı bulunduğunu yakında anlayacaksınız ahirete gidince bunu anlayarak pişmanlık göstereceksiniz. Ne yazık ki, artık pişmanlık bir faide vermeyecektir. O kavmi tefekküre sevk için ne büyük öğüt ve nasihat değil mi?

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ

Allah'a İşimi Havale ediyorum Ve

(ve ben işimi Allah'a ısmarlıyorum) o kerim mabuduma tevekkülde bulunuyorum O'ndan yardım bekliyorum,

إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Kulları(nı) Hakkıyla görendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, O, kullarını görücüdür) şüphe yok ki o Yüce Yaratıcı kullarını görücüdür onların bütün hâllerini bilendir. Onları kabiliyetlerine göre mükâfata ve cezaya kavuşturur. Yüce zatına sığınanları muhafaza buyurur. Ahmet Cemil Ne güzel söylemiş "İlâhî sensin ancak kâinatı eyleyen icat" "Senin zatı azim'inden eder mahlûkun istimdat."

فَوَقِيَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ

45.Nihayet Allah O'nu yaptıkları hilelerin kötülüklerinden korudu. Firavun'un kavmini ise kötü azap kuşattı.

Bu mübarek ayetler de o dua eden mümin zatın Allah'ın korumasına kavuştuğunu, Firavun'a tâbi olanların da lâıyk oldukları şiddetli bir azaba kavuştuklarını bildiriyor. Ve o kâfirlerin cehenneme atılınca birbirleriyle münakaşalarda bulunacaklarını ve geçici de olsa azaltılmasını isteyecekleri cehennem azabının asla azaltılmayacağını ve kendilerinin hesaba çekileceklerini beyan buyurmaktadır.

فَوَقِيَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا

Tuzak kurdular O şeylerin ki Kötülüklerinden Allah Nihayet onu korudu

(Nihayet Allah O'nu yaptıkları hilelerin kötülüklerinden korudu) Nihayet Allah O mü'min zatı, o kâfirlerin dünyada yaptıkları hilelerin kötülüklerinden korudu onu Musa Aleyhisselam ile beraber kurtuluş alanına kavuşturdu.

وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ

Azabın Kötüsü Firavunun Ailesini Kuşattı Ve

(Firavun'un kavmini ise kötü azap kuşattı) O melun ile beraber ona tâbi olanları ise kötü azap kuşattı. Dünyada sulara gark oldular, ahirette ise cehennem ateşleri içinde ebediyen kalacaklardır.

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ

الْعَذَابِ

46.Ateş ki, O'nun üzerine sabahleyin ve akşamleyin arz olunurlar ve kıyamet kopacağı günde Firavun'un ailesini azabın en şiddetlisine girdiriniz denilir.

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا

Akşam Ve Sabah Ona Arz olunurlar Ateştir

(Ateş ki, O'nun üzerine sabahleyin ve akşamleyin arz olunurlar) Evet, O dinsizleri kuşatan azap, bir Ateş dir ki, onun üzerine sabahleyin ve akşamleyin arz olunurlar onların ruhları öldükleri günden itibaren kıyamete kadar öyle vakit vakit ateşlere atılırlar. Yani kabirlerinde bu şekilde azap görürler,

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ

Azabın En şiddetlisine Firavun Ailesini Girdirin Kıyamet Kopacak O gün ki Ve

(ve kıyamet kaim olacağı günde Firavun'un ailesini azabın en şiddetlisine girdiriniz denilir) cehennemin bekçilerine emir olunur ki: Firavun'un ailesini yani: Firavun-u da ona tâbi olanları da azabın en şiddetlisine girdiriniz onları cehennem ateşleri içinde bırakınız, yanıp dursunlar. Bu Ayeti kerime, kabir azabının vuku bulacağına, bir delil mahiyetindedir.

وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ

أَنْتُمْ مُعْنُونَ عَلَيْنَا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ

47.O vakti ki, ateş içinde birbirleriyle çekişirler. O vakit zayıf olanlar, büyüklük taslayanlara derler ki: Şüphe yok, biz size tâbi olmuş idik, şimdi siz bizi bir miktar ateşten kurtarabilir misiniz?

وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ

Ateşin içinde Birbirleriyle tartışır O vakit ki Ve

(O vakti ki, ateş içinde birbirleriyle çekişirler) Ey Yüce Peygamber! O vakti ki: Bir ibret vesilesi olmak üzere kavmine naklet o inkarcılar ateş içinde birbirleriyle çekişip dururlar birbirlerini hesaba çekmek isterler

فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklük tasladılar O kimselere ki Zayıf olanlar Der ki

(zayıf olanlar, büyüklük taslayanlara derler ki) O vakit zayıf olanlar dünyada iken reislerine bağlanmış bulunanlar büyüklük taslayanlara kendilerini dünyada iken büyük görüp önderlik etmiş olanlara derler ki:

إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا

Tabi olanlar Size İdik Şüphe yok ki biz

(Şüphe yok, biz size tâbi olmuş idik) Sizin sözünüze uymuş, sizin izinizi takip etmiştik

فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْنُونَ عَلَيْنَا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ

Ateşten Bir miktar Bize Fayda verenler Şimdi siz misiniz?

(şimdi siz bizi bir miktar ateşten kurtarabilir misiniz?) bize yönelen azabın bir miktarını siz yüklenerek bizim yükümüzü hafifletebilir misiniz? Biz bu azaba sizin yü-

zünüzden uğramış olduk, bütün sizin aldatmalarınıza kapıldık, şimdi bize biraz yardım etmeli değil misinizi. Heyhat.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ

48.0 büyüklük taslayanlar da derler ki: Şüphe yok, bizler hepimiz bunun Bu azabın içindeyiz. Muhakkak ki, Allah kulları arasında hükmetmiştir.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا

Onun içindeyiz Hepimiz Şüphe yok ki biz Büyüklük tasladılar O kimseler ki Dedi

(0 büyüklük taslayanlar da derler ki: Şüphe yok, bizler hepimiz bunun Bu azabın içindeyiz) 0 önderlik Yapan ve elleri altında bulunmuş olanları saptıran dinsizler de derler ki: Şüphe yok, bizler hepimiz Sizinle beraber bu şiddetli azabın içindeyiz eğer elimizden gelse kendimizi kurtarmaya çalışırız. Ne yazık ki, buna imkân yok.

إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ

Kulların Arasında Hüküm vermiştir Gerçekten Allah Şüphesiz

(muhakkak ki, Allah kulları arasında hükmetmiştir) Bu husustaki ilâhî hükmü reddet ve ilâhî hikmete muhalefete kimsenin kudreti ve salahiyeti yoktur. Bizler de, sizler de bu azabı hak etmiş olduk, şimdi bir kimse başkasının günahını yüklenemez, onunla sorumlu tutulamaz.

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ

49.Ve ateşte olanlar, cehennemin bekçilerine derler ki: Rabbinize dua edin, bizden bir gün azabı hafifletsin.

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ

Cehennemin Bekçilerine Ateştedirler O kimseler ki Dedi ki Ve

(Ve ateşte olanlar, cehennemin bekçilerine derler ki) Ve ateşte olanlar Birbirlerinden bir faide göremeyeceklerini anlayınca hepsi de cehennemin bekçilerine cehennem bekçileri denilen memurlara derki:

ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ

Azabı Bir gün Bizden Hafifletsin Rabbinize Dua edin

(Rabbinize dua edin bizden bir gün azabı hafifletsin) Rabbinize bizim için istirhamda bulunun bizden bir gün olsun bu cehennemin azabını hafifletsin. Uğradığımız bu şiddetli azap, geçici de olsa biraz azalmış bulunsun.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاؤُا

الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

50.Derler ki: Size Peygamberleriniz, açık mucizeler ile gelivermekte değil mi idiler? Derler ki: Evet, Bekçiler de derler ki: O hâlde siz yalvarınız. Kâfirlerin duaları ise boş yere olmaktan başka bir şey değildir.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizelerle Peygamberleriniz Size geliyor Ve olmadı mı? Dediler

(Derler ki. Peygamberleriniz açık mucizeler ile gelmemiş mi idiler?) O cehennem memurları da Derler ki: Size dünyada iken Peygamberleriniz Allah'ın birliğini ve üzerlerinize düşen kulluk vazifelerini tebliğ etmiş bulunmuyorlar mı idi? Ne için onlara tâbi olmadınız ne için bir takım şeytan tabiatlı kimselere uydunuz da böyle bir cezayı hak etmiş oldunuz? O cehennemdeki kâfirler de inkâra imkân bulunmadığı için

قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا

O halde siz yalvarınız Derler ki Evet Derler ki

(Derler ki: Evet, Bekçiler de derler ki: O hâlde siz yalvarınız) Bize peygamberler geldi, ilâhî hükümleri tebliğ ettiler. Fakat biz onları inkâr etmek cahilliğinde bulunduk.

O cehennem bekçileri de derler ki: O hâlde siz Kendi cehaletinizi, alçaklığınızı itiraf etmiş bulunuyorsunuz. Artık siz yalvarınız boş yere temennilerde bulununuz. Biz öyle Allah'ı inkâr etmiş, Peygamberlerini yalanlamış kimseler hakkında dua etmeğe salâhiyetli değiliz. Zaten

وَمَا دُعَاؤُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Bir ziyan içinde Ancak Kafirlerin Duası değildir Ve

(kâfirlerin duaları ise boş yere olmaktan başka bir şey değildir) o duaları kendilerine hiç bir faide vermez, artık dua zamanı geçmiştir. Dünya, ahiretin bir tarlasıdır, bir insan bu dünyada ne ekerse, ahirette onu biçer, onu düşünür. Küfrün neticesi ise öyle bir ebedî azaptan başka bir şey değildir. Cenabı Hak, bunu bütün Peygamberleri vasıtasıyla kullarına bildirmiştir. Artık bu müthiş akıbeti düşünüp de daha fırsat elde iken, durumu düzeltmek icap etmez mi? Neden küfür ve fesat üzere yaşanarak insanlık için pek kötü bir örnek olunsun? Bundan dolayı öyle dinsizlerin ebedi bir şekilde azap görmeleri, Allah'ın hikmeti gereğidir. Ve insanlık için bir uyanma vesilesidir. Ve kâfirlerin küfürlerinde ısrar edip durmalarına dair olan kati ve daimi kararlarının karşılığı bir cezadır.

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ

51.Şüphe yok ki, biz elbette Peygamberlerimize ve iman edenlere dünya hayatında ve şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın Peygamberlerini ve diğer müminleri dünyada da, ahirette de zaferlere, nimetlere kavuşturacağını müjdeliyor. Zalimlerin ise ahirette mazeretleri kabul edilmeyip lanete maruz kalacaklarını bildiriyor. Peygamberler ile diğer müminlerin Allah'ın yardımına kavuşacaklarına bir misal olmak üzere Hz. Musa ile O'na iman edenlerin nasıl bir hidayete, bir hidayet rehberi olan kitaba kavuşmuş olduklarını gösteriyor. Hz. Peygambere de sabır etmesini tavsiye ederek O'nun hakkında da vaad edilen ilâhî yardımın tecelli edeceğini müjdelemekte o mübarek Peygamberleri tesbih ve hamd etmeye davet buyuruyor. Cenabı Hakkın ayetlerine karşı mücadelede bulunan inkârcıların ise zarar ve ziyanda kalacaklarını, o gibi zararlı kimselerin şerrinden emin olmak için Hak Teâlâ Hazreti Musa'yı ve O'na iman eden zatı Firavun'un ve onun kavminin tuzağından suikastlarından korumuştur. Bu ilâhî nimetine şöylece işaret buyuruyor:

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Ve e Peygamberlerimize Elbette yardım ederiz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz elbette Peygamberlerimize ve iman edenlere yardım ederiz)

evet biz peygamberlerimize ve o Peygamberleri tasdik edenlere onların tebliğ ettikleri ilâhî dini kabul etmiş bulunan iman edenlere yardım ederiz. Nerede

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ

Şahitler Ayağa kalkacak O gün ki Ve Dünya Hayatında

(dünya hayatında ve şahitlerin şahitlik edecekleri günde) onları dünya hayatında pek parlak, kuvvetli deliller ile destekleriz, onları muvaffakiyetlere erdiririz, onların düşmanlarından intikam alırız. Ve iman edenleri Kıyamet gününde meleklerin, Peygamberlerin ve bir kısım müminlerin insanlar üzerine şahadet için şahitlik edecekleri günde yani kıyamet gününde de onlara yardım ederiz. Onları düşmanları üzerine her şekilde galip kılarız. O düşmanlardan intikam alırız. Evet, Cenabı Hak, Peygamberlerini ve samimi müminleri her yönüyle zafere erdirmiştir.

Meselâ: Nuh Aleyhisselam'ı ve O'na iman edenleri kurtuluşa erdirmiş, O'nu inkâr edenleri de Tufan felâketine uğratmıştır. Davut ve Süleyman Aleyhisselam'ı da mülk ve saltanata erdirmiş, düşmanlarını da kahr eylemiştir. Musa Aleyhisselam ile O'na iman edenleri de selâmete erdirmiş, Firavun ile ona tâbi olanları da sular içinde mahvı perişan kılmıştır. Yahya Aleyhisselam'ı ebedî saadete erdirmiş O'nu şehit ettikleri için yetmiş bir kâfiri öldürülmeye maruz bırakmıştır, o zatın intikamı alınmıştır. Bizim Yüce Peygamberimiz de büyük zaferlere ulaşmış, Mekke-i Mükerrreme'yi fethetmiş,

dini İslâm'ı ufuklara yaymaya muvaffak olmuştur. O'na suikast eden kâfirler de Allah'ın kahrına uğramışlardır.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

52.O gün ki, zalimlere mazeretleri faide vermez ve onlar için lanet vardır. Ve onlar için yurdun kötüsü vardır.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ

Özür dilemeleri Zalimlere Fayda vermez O gün

(O gün ki, zalimlere mazeretleri faide vermez) O kıyamet zamanı ki, zalimlere zulme dalmış, hakkı bırakıp batılı tercih etmiş, küfür ve şirke düşmüş kimselere mazeretleri faide vermez. Yani: Onların makbul bir özrü olamaz. Onların itirazları, batıl bir mahiyette olacağı için elbette ki, kabule lââyık bulunamaz

وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

Yurdun Kötüsü Onlar için vardır Ve La'net Onlar için vardır Ve

(ve onlar için lanet vardır. Ve onlar için yurdun kötüsü vardır) onlar o gün Allah'ın rahmetinden kovulmuşlardır, her hayırdan mahrum bırakılmışlardır. Ve onlar için yurdun kötüsü vardır Onların daimî ikametgâhları cehennemdir, öyle müthiş, bir ateş merkezidir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ

53.And olsun ki, Musa'ya hidayet sebabini verdik ve İsrail oğullarına kitabı miras kıldık.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى

Hidayeti Musa'ya Verdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Musa'ya hidayet sebabini verdik) And olsun ki, Musa'ya O Yüce Peygambere hidayet sebabini verdik O'nu dünyada mucizelere, sahifelere, şeriatlara nail kıldık

وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ

Kitabı İsrail oğullarına Miras bıraktık Ve

(ve İsrail oğullarına kitabı miras kıldık) Hz. Musa'ya indirilmiş olan Tevrat, onların aralarında nesilden nesil'e intikal edip durdu.

هُدًى وَذِكْرٍ لِّأُولَى الْأَلْبَابِ

54.O kitap sağduyu akıl sahipleri için bir hidayet ve bir öğüt olmuştur.

هُدًى وَذِكْرٍ لِّأُولَى الْأَلْبَابِ

Akıl Sahipleri için Bir nasihat Ve Bir hidayet

(sağduyu sahipleri için bir hidayet ve bir öğüt olmuştur) yani: O kitap Saf bir kalbe, vehim ve taklit şüphesinden uzak bir akla sahip olan her kimse, o kitaptan istifade ederek Allah'ın birliğini tasdik eder, selâmet yolunu takibe muvaffak olur.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

55.Artık sabır et. Şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır ve kusurun için bağışlanmak iste ve akşam ve sabah Rabbine hamd ile tesbihte bulun.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Va'di Şüphesiz Artık sabret

(Artık sabır et şüphe yok ki, Allah'ın va'di haktır) o halde Artık Ey habibim Sen de kavminin eza ve cefasına sabret Firavun'un ezasına Musa'nın sabır ettiği gibi. Şüphe yok ki, Allah'ın va'di Peygamberlerini zaferlere eriştireceğine ait olan ilâhî beyanı, herhalde gerçekleşecektir. İslâm dinini yüceltecek din düşmanlarını da imha buyuracaktır,

وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ

Günahın için Bağışlanma dile Ve

(ve kusurun için bağışlanma iste) Yani: Terk edilmesi uygun olan bir şeyi insanlık icabı yapmış olduğundan dolayı veyahut senin hakkında ümmetinden çıkan bazı günahlardan dolayı Cenabı Hakkın af ve bağışını rica et. Veyahut bir günaha girmemek maksadıyla bir kulluk vazifesi olmak üzere istiğfarda bulunarak ümmetine bu şekilde uyulması gereken bir örnek ol.

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

Sabahta Ve Akşamda Rabbine Hamt ile Tesbihi et Ve

(ve akşam ve sabah Rabbine hamd ile tesbihte bulun) yani: Beş vakit namaza devam ederek Kerem Sahibi Yaratıcına hamd ve şükre devam et.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتِيهِمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

56.Şüphe yok: O kimseler ki, kendilerine gelmiş kesin bir delil olmaksızın Allah'ın ayetlerinde mücadelede bulunurlar, onların kalplerinde kendilerinin yetişemeyecekleri bir böbürlenmeden başka bir şey yoktur. Sen hemen Allah'a sığın, şüphe yok ki, hakkıyla iştirici, görücü olan O'dur O.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتِيهِمْ

Kendilerine gelmiş Bir delil ki Olmaksızın Allah'ın Ayetleri Hakkında Mücadele ederler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok: O kimseler ki, kendilerine gelmiş kesin bir delil olmaksızın Allah'ın ayetlerinde mücadelede bulunurlar) Şüphe yok o kimseler ki Kur'anı Kerimi inkâra, Peygamberin mucizelerini yalanlamaya cüret gösterirler. Ve Ey Yüce Peygamber! Sana karşı düşmanca bir tavır alırlar ve dahi bunu da bu inkârı bu tavır almayı bu mücadeleyi de kendilerine gelmiş kesin bir delil olmaksızın bir delile dayanmaksızın sırf kendi boş düşüncelerinden dolayı yaparlar

إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ

Ona ulaşanlar Onlar değildir Bir kibir ki Ancak Sinelerinde Yoktur

(onların gönüllerinde kendilerinin yetişemeyecekleri bir böbürlenmeden başka bir şey yoktur) onlar, sırf kibirlerinden dolayı Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ederler, bu hususta mücadelede bulunurlar. Onlar, o böbürlenmeleriyle Hz. Muhammed'in nübüvvet ve risalet'ini bertaraf etmek arzusundadırlar. Fakat onlar bu arzularına asla nail olamayacaklardır. Allah Teâlâ, onları zelil kılmıştır,

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ

Allah'a Hemen sığın

(sen hemen Allah'a sığın) Ey habibim sallallahu aleyhi ve sellem sen hemen Allah'a sığın seni o koruyacaktır. Senin hakkındaki ilâhî lütuf, pek büyüktür, senin rabim

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Her şeyi gören Hakkıyla işiten Odur Şüphesiz o

(şüphe yok ki, hakkıyla iştirici görücü olan O'dur O) Bütün halkın sözlerini tamamen işitip bilen zat ve onların bütün yaptıklarını görücü olan zat, ancak O Yüce Yaratıcıdır. O'na karşı hiçbir şey gizli kalmaz.

Deniliyor ki: Resul-i Ekrem'e karşı mücadelede bulunanlar. Yahudi gurubu idi. Diyordı ki: Tevrat'ta zikredilen sahibimiz sen değilsin. Belki, bizim sahibimiz, Mesih ibni Davud'tur. Yani: Deccal'dır ki, ahir zamanda meydana çıkacak, onun saltanatı deniz ve karaya ulaşacak, onunla beraber nehirler akacak, O, Allah'ın mucizelerinden bir mucizedir. Artık mülk, bize dönecektir. Cenabı Hak ise onların bu temennilerine "Kibir" ismi vermiş ve onların bu temennilerine eremeyeceklerini bu ayeti celilisiyle beyan buyurmuştur. Tefsiri Ebûsuûd.

لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

57.Elvette ki, göklerin ve yerin yaradılışı, insanların yaradılışından daha büyüktür. Velâkin insanların birçoğu bilmezler.

Bu mübarek ayetler, kıyamet hayatını imkânsız görenleri ret ve o kıyametin mümkün olduğunu en kuvvetli bir delil ile doğruluyor. Hak ile batılın, mümin ile kâfirin eşit olmayacaklarını bir misal ile izah buyuruyor. Kıyametin herhalde meydana geleceğini haber veriyor, insanların Cenabı Hakka duada, ibadette bulunmakla mükellef olduklarını beyan buyuruyor. Bu duadan kaçınanların aşağılanarak cehenneme gireceklerini ihtar buyurmaktadır.

لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Elvette yaratılması

(Elvette ki, göklerin ve yerin yaradılışı) Bir takım insanlar, Ahiret hayatını nasıl inkâr edebilirler? Elvette ki, göklerin ve yerin yaradılışı O muazzam, çeşitli, o muhteşem âlemlerin yoktan vücuda getirilmiş olması, o âlemlerin ancak mahdut ve nispeten kolay bir şubesini teşkil eden insan ki, işte o âlemlerin yaratılışı

أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ

İnsanların Yaratılmasından Daha büyüktür

(insanların yaradılışından daha büyüktür) Artık o kadar büyük âlemleri yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı insanları öldürdükten sonra tekrar yaratamaz mı? Bunu hangi bir mütefekkir insan inkâr edebilir? O hayatın vuku bulacağı ise Allah tarafından katî surette beyan buyrulmuştur.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Velâkin insanların birçoğu bilmezler) Ve lâkin Ne kadar hayret edilecek bir ruh hâlidir ki, insanların birçoğu bu hakikati bilmezler birçok inkârcılar vardır. Onlar, hayvanlar kabilindendirler, bu husustaki delilleri dikkate almazlar, kıyamet hayatını vesaire inkâr eder dururlar.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

58.Kör olan ile görücü olan aynı olmaz. Ve iman eden ve salih amellerde bulunan kimseler ile kötülük yapan da eşit değildir. Ne kadar az düşünüyorsunuz?

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ

Gören Ve Kör Eşit olmaz Ve

(Kör olan ile görücü olan aynı olmaz) Evet. O inkârcılar, o gafiller manen ködürler, en açık hakikatleri, göremezler. Artık öyle Kör olan bir şahıs ile o hakikatleri, delilleri görücü olan herhangi bir basiret sahibi eşit olmaz o kalp gözleri kör olanlar, Allah Teâlâ'yı ve O'nun her şeye kaadir olduğunu inkâr ederler. Bilâkis kalp gözleri açık olan hakikî aydın zatlar ise Cenabı Hakkı tasdik, O'nun kudret ve büyüklüğünün sonsuz olduğunu takdir ve itiraf eder dururlar.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ

Ne kötülük yapan Ve Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve iman eden ve salih amellerde bulunan kimseler ile kötülük yapan da eşit değildir) Öyle kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışan, Cenabı Hakka itaat eden muhterem kullar ile Allah'ın emrine muhalefet ederek günahları işleyen şahıs da eşit değildir. Evet. Âlim ile cahil eşit olmadığı gibi ibadet eden takva ehli bir zat ile günahkâr bir kimse de elbette ki, denk olamaz. İbadet eden bir zat, Allah katında makbuldür, güzel bir istikbale adaydır, günahkâr bir şahıs ise insanlık şerefinden mahrumdur, korkunç bir akıbeta maruzdur, Allah'ın azabını hak etmiştir. Ey insanlar!

قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ

İbret alıyorsunuz Ne kadar az

(ne kadar az düşünüyorsunuz?) Eğer bütün insanlar, Allahın kudretini, yaratılış eserlerini nazarı dikkate alsalar gözleri önünde parlayıp duran o kadar delillere rağmen içlerinden birçokları öyle inkâra düşmez, küfür ve şirk dalgaları arasında mahv olup gitmezler.

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

59.Muhakkak ki, o saat elbette gelicidir, onda bir şüphe yoktur. Ve lâkin insanların çoğu iman etmezler.

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا

Onda Şüphe yoktur Elbette gelicidir O saat Şüphesiz

(Muhakkak ki, o saat elbette gelicidir, onda bir şüphe yoktur) Evet, Muhakkak ki, o saat yani 0 kıyamet günü, insanlığın yeniden hayata erip mahşere sevk edilecekleri zaman elbette gelicidir onun vukuu muhakkaktır. Onda bir şüphe yoktur Bütün Peygamberler, bütün semavî kitaplar onu haber vermiştir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler İnsanların Çoğu Fakat

(Velâkin insanların çoğu iman etmezler) O kıyametin vuku bulacağını tasdik etmezler. Onların düşünceleri sınırlıdır, ileri görüşlü değildir, yanlış fikirlerinde ısrar eder dururlar, sonra da hiç tahmin etmedikleri korkunç akıbetlere kavuşurlar.

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ

جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

60.Ve Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua ediniz, sizin için icabet edeyim. Şüphe yok, o kimseler ki, benim ibadetimden kibirlenirler, onlar yakında aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

Size İcabet edeyim Bana dua edin Rabbiniz Buyurdu ki Ve

(Ve Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua ediniz, sizin için icabet edeyim) Evet, Ey insanlar! Bir kere Kerem Sahibi mabudunuzun kulları hakkında rahmetini, lutfunu düşününüz. Sizi selâmete ve saadete erdirmek için Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua ediniz bana yalvarınız, bana ibadet ve itaatte bulununuz ki sizin için Dualarınızı, ibadetlerinizi kabul ederek sizi mükâfatlara nail buyurayım.

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي

Benim ibadetimle Kibirlendiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki, benim ibadetimden kibirlenirler) Cenabı Hak için kulluk secdesine kapanmazlar, kibirli bir hâlde yaşayarak kulluk vazifelerini yerine getirmeye tenezzül göstermezler, ibadet eden ve takva sahibi zatlar ile alay etmeye cüret göstermek alçaklığında bulunurlar

سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

Zelil olan kimseler olarak Cehenneme Gireceklerdir

(onlar yakında aşağılanarak cehenneme gireceklerdir) işte kibrin, kulluk vazifelerinden kaçınmanın müthiş neticesi! Ne büyük bir ilâhî tehdit! Bundan dolayı Allah Teâlâ'nın korumasına lütuf ve ihsanına kavuşmak isteyen her kul için lâzımdır ki, duada, ibadette bulunsun, Cenabı Hakka kulluğu kendisi için en büyük bir şeref kabul etsin. Aksi takdirde "Sagîrînden ve dahirîn"den yani: Hakir, aşağılanmış kimselerden olmuş olur. **Dua;** Cenabı Hakka yalvarmak, O'ndan af ve bağış talep etmek en büyük bir vazifedir.

&-Hz. Aişe validemizden şöyle rivayet olunuyor: Resüli Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem buyurmuştur ki: Dua, affedilmeyi istemekten ibarettir.

&-Ebu Hüreyre Radiyallahu Anh de Peygamber Efendimizden şöyle rivayet etmiştir. Her kim Allah'a dua etmezse Allah ona gazap eder.

&-Muaz ibni Cebel Radiyallahu Anh, Peygamber Efendimizden şöyle rivayet etmiştir: Kaderden sakınmak bir faide vermez velâkin dua, nazil olandan da, nazil olmayan-
dan da faide verir, artık siz duaya devam ediniz.

&-ibni Abbas Radiyallahu Anh'dan rivayet olunan bir hadis-i şerif de şu mealdedir: İbadetin en faziletlisi duadır. Rabbi Teâlâ hazretleri bizleri dua ile kendisine yönelen-
lerden eylesin âmin. Kuranı Kerim de dua lâfzı çok kere ibadet manasında kullanıl-
mıştır. Bir dua, kabul edilmesi için bir menfaat ve hikmete bağlı bulunmalıdır. Bu bir
şarttır bununla beraber bir duanın kabul edilmesi için dua eden güzel bir itikada, gü-
zel amellere sahip olmalıdır. Kâfirlerin duaları ise kendilerine bir faide vermez.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى
النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

61.Allah 0 zattır ki, sizin için geceyi karanlık kıldı, içinde istirahat edesiniz diye ve gündüzü de gösterici kıldı. Şüphe yok ki, Allah insanlar üzerine elbette lütuf sahibidir. Velâkin insanların çoğu şükretmezler.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın yaratıcılığına, mabutluğuna şahitlik eden ge-
celer ile gündüzlerin birbirini takip etmesindeki hikmet ve faydayı bildiriyor. Cenabı
Hak dan başka yaratıcılığa, tanrılığa, ebedi hayata sahip bir zatın bulunmadığını be-
yan buyuruyor. 0 Kerem Sahibi Yaratıcının yeri ve göğü ne için yaratmış olduğunu ve
insanları nasıl bir güzel surete erdirmiş ve tertemiz şeyler ile rızıklandırmış bulundu-
ğunu insanlığa hatırlatıyor. Bu kadar kudret eserine ve nimete rağmen birçok insanla-
rın nankörlükte bulunduklarını ve öteden beri bu ilâhî ayetleri inkâr ederek hakkı ka-
bulden yüz çevirmekte olduklarını kınamak için haber veriyor. Ve bütün âlemlerin
Rabbi olan o eşsiz Yaratıcıya hamd ve şükürde ve samimi ibadette bulunmanın lü-
zumunu emir ve telkin buyurmakta.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ

İçinde İstirahat etmeniz için Geceyi Size Kıldı 0 zattır ki Allah

(Allah 0 zattır ki, sizin için geceyi karanlık kıldı, içinde istirahat edesiniz diye)
bütün mükemmel sıfat ile vasıflanmış olan Kerem Sahibi mabud o zattır ki, 0 Yüce
Yaratıcıdır ki, ey insanlar! sizin için geceyi karanlık kıldı serin yaptı, bir uyku zamanı
kılmış oldu içinde istirahat edesiniz diye vücuda getirdi

وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا

Gösterici Gündüzü Ve

(ve gündüzü de gösterici kıldı) yani onu aydınlık kıldı Ta ki, o, bir say ve gayret
zamanı olsun, ticaretle sanatlarla, olgunluk kazanmakla meşguliyete elverişli bulun-
sun,

إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

İnsanlara karşı Lütuf Elbette sahibidir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah insanlar üzerine elbette lütuf sahibidir) Kullarını böyle muh-
telif zamanlara, çeşitli nimetlere nail buyurmaktadır. O'nun lütuf ve keremi, sonsuz-
dur,

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

Şükretmezler İnsanların Çoğu Fakat

(velâkin insanların çoğu şükretmezler) O nail oldukları nimetlerin değerini takdir
etmezler, onları kendilerine ihsan buyuran Yüce Yaratıcıya karşı şükür vazifesini ye-
rine getirmeye çalışmazlar, bir kısmı bütün nankörlükte bulunarak küfür ve şirk içinde
yaşar durur.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانْتِ تَوْفَكُونَ

62.İşte O'dur, Rabbiniz olan Allah ki, her şeyin yaratıcısıdır, O'ndan başka ilâh yoktur. O hâlde nasıl döndürülüyorsunuz?

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ

Şeyin Her Yaratıcısıdır Rabbiniz Allah İşte budur

(İşte O'dur, Rabbiniz olan Allah her şeyin yaratıcısıdır) İşte O'dur İnsanlığı çeşitli nimetleri ihsan eden zat, o Rabbiniz olan Allah tır ki, O her şeyin yaratıcısıdır bütün âlemleri, bütün nimetleri yoktan var eden, ancak O'dur

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur

(O'ndan başka ilâh yoktur) Tanrılık ve mabutluk ancak O'na mahsustur

فَانتِ تَوْفَكُونَ

Çevriliyorsunuz Öyle ise nasıl

(o hâlde nasıl döndürülüyorsunuz?) O'na ibadet ve itaati terk ederek başkalarına tapınmaya, itaat göstermeğe nasıl cüret ediyorsunuz? Bu ne kadar cehalet, ne kadar nankörlük!

كَذَلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

63.İşte Allah'ın ayetlerini inkâr eder olanlar, öylece döndürülür.

كَذَلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Allah'ın Ayetlerini İdiler O kimseler ki Çevrilir İşte böyle

(İşte Allah'ın ayetlerini inkâr eder olanlar, öylece döndürülür) İşte Allah'ın ayetlerini inkâr eder olanlar Allah'ın birliğine yüce kudretine şahitlik eden delilleri bir takım yaratılış eserlerini takdir edemeyen cahiller öylece Hz. Peygamber zamanındaki bir takım inkârcı, tefekkürden mahrum şahıslar gibi hidayet yolundan döndürülür. Bir delile dayanmaksızın bir takım batıl, fâni şeylere tapınır dururlar.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

64.Allah o zattır ki, sizin için yeri bir ikametgâh, göğü de bir bina kıldı ve sizi tasvir buyurdu, sonra suretlerinizi güzelleştirdi ve sizi temiz şeylerle rızıklandırdı. İşte Rabbiniz olan Allah O'dur. İmdi âlemlerin Rabbi olan Allah, ne kadar mukaddestir.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا

Bir karargah Arzı Size Kıldı O zattır ki Allah

(Allah O zattır ki: sizin için yeri bir ikametgâh kıldı) O'nun üzerinde yaşarsınız, geçiminizi temin edersiniz. Onun her tarafında gezer durursunuz,

وَالسَّمَاءَ بِنَاءً

Bir bina Göğü Ve

(göğü de bir bina kıldı) Bir süslü kubbe durumunda bulundurdu, onu güneş ile ay ile yıldızlar ile nurlar içinde bıraktı, o vasıta ile geceler, gündüzler meydana gelmektedir, insanlığın hayati ihtiyaçları temin edilmektedir,

وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ

Şekillerinizi Ve güzel yaptı Sizi şekillendirdi Ve

(ve sizi tasvir buyurdu, sonra suretlerinizi güzelleştirdi) ey insanlar! O Hikmet Sahibi Yaratıcı sizi tasvir eyledi sizi pek mükemmel bir tarzda, bir nizam ve intizam içinde yarattı, sizi pek güzel uzuvlara, mükemmel kuvvetlere nail kıldı. Sonra suretle-

rinizi güzelleştirdi sizi gelişip büyümeye ulaştırdı, olgunluklar kazanmaya kabiliyetli bulundurdu, sizi en güzel şekil ve huylara erişmekte yaratıklar arasında seçkin bir hâle getirdi

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Siz rızıklandırdı Ve

(ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı) sizi çeşitli ürünlerden, lezzetli yiyeceklerden, berrak berrak sulardan istifade ettirdi,

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ

Rabbiniz Allah İşte budur

(İşte Rabbiniz olan Allah O'dur) Nimetin Sahibi olan sizleri öyle var eden, nimetlere kavuşturan Kerem Sahibi Yaratıcınız Allah O'dur ki, imdi Bir kere düşününüz!

فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah İşte ne yücedir

(âlemlerin Rabbi olan Allah, ne kadar mukaddestir) âlemlerin Rabbi olan O Allah o Yüce Yaratıcı ne kadar mukaddestir. Ne kadar mübarektir, ne kadar yücedir, ne kadar mükemmel sıfatlarla vasıflanmıştır, bütün noksan sıfatlardan uzaktır bütün ilâhlık vasıflarına sahip olan, yalnız o Yüce Mabuttur. Artık O'ndan başkasına Yaratıcılık, mabutluk vasıfları nasıl isnat edilebilir?

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

65.Ebedî hayat sahibi olan o'dur. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. Artık O'nun için dinde ihlâs sahipleri olarak O'na duada bulunun. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsus dur.

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur Hayatı ebedidir O

(Ebedî hayat sahibi olan o'dur O'ndan başka hiçbir ilah yoktur) Evet. Ebedî hayat sahibi olan o'dur O Yüce Yaratıcı, ezeldir, ebedîdir, bütün âlemleri yaratan, bütün mahlûkatı besleyen ve kısacası insanları o kadar nimetlere nail buyuran ancak O Kadim Yaratıcıdır. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur O'ndan başka mabutluk, yaratıcılık vasfına hiçbir kimse sahip değildir,

فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

Dinde Ona ihlaslı kimseler olarak Öyle ise ona kulluk edin

(Artık O'nun için dinde ihlâs sahipleri olarak O'na duada bulunun) Yalnız o eşsiz yaratıcıya duada ibadette bulunun açık ve gizli şirkten başkalarına tapınmak alçaklığından son derece sakının

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'adır Hamd

(Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsus dur) hamd, zikri cemil, bütün evsafı âliye ile vasıflanmak, Muttasıf Sıfat sahibi olmak âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsus dur. Bütün kulların vazifesi, o Yüce Yaratıcıya hamd ve övgüde bulunmaktır. O'na kulluk vazifesi devam eylemektir. İbni Abbas Radiyallahu Anh'dan rivayet olunmuştur ki Her kim "La ilahe illallah" derse onun arkasında hemen "Elhamdülillâh'i Rabbil âlemin" desin.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي

وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

66.De ki: Ben sizin Allah'tan başka yalvardıklarınıza ibadet etmekten men edildim, o vakit ki, bana Rabbimden apaçık deliller geldi ve emir olundum ki, âlemlerin Rabbine teslim olayım.

Bu mübarek ayetler de âlemlerin Rabbinden başkasını ibadetten Resüli Ekrem'in men edilmiş olduğunu bildiriyor. O Yüce Yaratıcının insanları çeşitli yaratılış mertebelerine kavuşturduğunu ve bu yaradılıştaki hikmetin gayesini haber veriyor. Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcının bu kâinat üzerindeki pek büyük kudret ve tasarrufunu tasvir buyurmaktadır.

قُلْ إِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Yalvarıyorsunuz O kimselere ki İbadet etmemden Yasaklandım Doğrusu ben De ki

(De ki: Ben sizin Allah'tan başka yalvardıklarınıza ibadet etmekten men edildim)

Ey Yüce Resul! Sen müşriklere, o cahillere de ki: öyle aciz, fâni şeylerden bir faide beklenilemeyeceğinden haberdar oldum Ve kesinlikle sizin Allah'tan başka kendilerine dua edip tapınmakta bulunduğunuz putlara, heykellere öyle aciz, fâni şeylere yalvarmaktan ibadet etmekten men edildim

لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي

Rabbinden Apaçık deliller Bana geldi Ne zaman ki

(o vakit ki bana Rabbinden açık deliller geldi) Allah Teâlâ'nın birliğine, ortak ve eşten uzak olduğuna dair Kuranı Kerim'in ayetleri nüzul etti, naklî ve aklî deliller peş peşe gelip durdu,

وَأَمَرْتُ أَنْ أَسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbine Teslim olmamla Emrolundum Ve

(ve emir olundum ki, âlemlerin Rabbi için teslim olayım) Bütün mahlûkatın Yaratıcısı, terbiyecisi olan Allah Teâlâ'nın emirlerine, yasaklarına boyun eğeyim, tam bir samimiyetle O'nun dinine sarılayım.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يَتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

67.O, O Hikmet Sahibi Yaratıcı dır ki: Sizi topraktan, sonra bir nutfeden, sonra da bir kan pıhtısından yarattı. Sonra sizi çocuk olarak çıkarır, sonra kuvvetinizin tekâmülü çağına erişesiniz sonra ihtiyarlayasınız diye sizi yaşatır sizden bazınız daha evvel öldürülür ve muayyen olan zamana erişesiniz ve belki, düşünürsünüz diye böyle yapar,

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ

Bir topraktan Sizi yarattı O zattır ki O

(O Hikmet Sahibi Yaratıcı dır ki: Sizi topraktan yarattı) Evet, O Yüce zatından başkasına ibadet etmekten men edilmiş olduğum ezeli mabud O Hikmet Sahibi Yaratıcı dır ki: ey insanlar! Sizi Başlangıçta babanız Hz. Âdem itibariyle topraktan yarattı

ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ

Bir alakadan Sonra Bir nutfeden Sonra

(sonra bir nutfeden sonra da bir kan pıhtısından) yani sizi, insanlık silsilesini bir nut-feden meni denilen bir su parçasından validelerin rahimlerinde yarattı büyütüp geliştirdi

ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا

Bir bebek olarak Sizi çıkarıyor Sonra

(Sonra sizi çocuk olarak çıkarır) sonra sizi o rahimlerden çocuk olarak yeryüzüne çıkardı hayat alanına getirdi

ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا شُيُوخًا

İhtiyarlar Olmanız için Sonra Gücünüzün kemaline Erişmeniz için Sonra

(sonra kuvvetinizin tekâmülü çağına erişesiniz sonra ihtiyarlayasınız diye) Aklı

nızın, fikrinizin kuvvet bulacağı bir müddete, meselâ: Otuz yaşından kırk yaşına ulaşsınız diye sizi yaşatır sonra ihtiyarlayasınız diye yaşlılık çağına kavuşasınız diye sizi yaşatır.

وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte Erişmeniz için Ve Bundan önce Vefat ettirilir Kimi Sizden Ve

(ve sizden bazınız, daha evvel öldürülür ve muayyen olan zamana erişmeniz için) Bir nice kimselerin de daha olgunluk çağına, ihtiyarlık çağına gelmeden hikmet gereği ruhları alınarak kendileri ölüme mahkûm edilmiş olur. o muayyen olan Ölüm vaktine veya kıyamet gününe erişesiniz, diye

وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akıl erdirirsiniz Olur ki siz Ve

(ve belki düşünüesiniz) bu muhtelif hayat safhalarını, bunlardaki hikmetleri, maslahatları düşünerek bununla Allah'ın birliğine ve kudretine delil bulunasınız diye Cenabı Hak böyle yapar, Yüce kudretini, eşsiz tasarruflarını kullarına göstermiş olur.

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

68.0, 0 hikmet sahibi Yaratıcıdır ki: Diriltir ve öldürür velhasıl: 0 bir şeyi dileyince O'na ancak ol der, 0 da hemen oluverir.

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ

Öldürür Ve Hayat verir O zattır ki O

(0, 0 hikmet sahibi Yaratıcıdır ki: Diriltir ve öldürür) Evet. 0 Kâinatın Yaratıcısı 0 Kerem Sahibi mabud dur ki, dilediğini diriltir hayata eriştirir. Ve dilediğini öldürür hayattan mahrum bırakır velhâsıl: 0 hikmet ve kudret sahibi olan Yüce Yaratıcı

فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا

Bir işe Hükmetti Ve o zaman ki

(bir şeyi irade ettiği vakit) bir şeyin varlığını veya yokluğunu takdir buyurmuş olunca

فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Hemen olur Ol Ona Der Artık ancak

(ona ancak ol der o da hemen oluverir) durmaksızın, ilâhî irade doğrultusunda meydana gelir. Böyle Kün = ol buyrulması, ilâhî kudretin tesirinin kudretini, kâinat üzerindeki yüce nüfuzunu bir temsilden ibarettir. Yoksa ayrıca "ol" denilmesine lüzum yoktur. İşte insanların hayatları, ölümleri ve kıyamet günün vuku da bu cümledendir. Bunlar, ilâhî irade ile ilgilidir. Ne zaman meydana gelmeleri takdir edilmiş ise o zaman hemen meydana gelirler. İlâhî kudret bu kâinata böyle tesirli bulunmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنِّي يُضَرَّفُونَ

69.Bakmadın mı 0 kimselere ki, Allah'ın ayetleri hakkında mücadelede bulunurlar. Nasıl döndürülüyorlar? Bu mübarek ayetler de ilâhî ayetlere karşı mücadelede bulunanların hayret verici durumlarını teşhir ediyor. Onların pek müthiş olan uhrevî vaziyetlerini ihtar buyuruyor. Onların azarlanmak ve kınanmak için nasıl bir suale maruz kalacaklarını gösteriyor. Onların batıl şeylere tapınmış olduklarını anlayarak kendi cinayetlerini inkâr kalkışacaklarını bildiriyor. Artık onların dünyada iken müşrikçe bir tarzda yapmış oldukları hareketlerinden dolayı ebedî surette müthiş cehenneme atılacaklarını ilân buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetleri hakkında Mücadele ederler O kimseleri ki Görmedin mi?

(Bakmadın mı 0 kimselere ki, Allah'ın ayetleri hakkında mücadelede bulunurlar) Ey Yüce Peygamber! Bakmadın mı o inkârcılara ki, ne kadar hayret vericidir onlar, haksız yere kendi batıl kanaatlerine tâbi olarak Kur'anı Kerim gibi vesair semavî kitaplar, eserler gibi hakikatleri, yücelikleri pek açık şeyler hakkında mücadelede bulunur-

lar. Onların o pek yüksek, parlak mahiyetlerini inkâra cüret gösterirler. Ne tuhaf durum değil mi? Onlar

أَنَّى يُصْرَفُونَ

(Nasıl döndürülüyorlar?) ne şekilde o mukaddes ayetleri tasdikten döndürülüyorlar? Onlar ne kadar karanlık bir ruh hâli içinde yaşıyorlar? Hâlbuki bir nice deliller, o ayetlerin sıhhatine, yüceliğine şahitlik edip durmaktadır, hiç bir sağduyu sahibi, onları tasdikten kaçınmaz.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

70.0 kimseler ki, kitabı ve kendisiyle Peygamberimizi göndermiş olduğumuz şeyi yalanladılar, artık yakında bileceklerdir.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا

Peygamberlerimizle Onu Gönderdik O şeyi ki Ve Kitabı Yalanladılar O kimseler ki

(Artık o kimseler ki: kitabı ve kendisiyle Peygamberimizi göndermiş olduğumuz şeyi yalanladılar) Peygamberimizle beraber herhangi bir şeyi bir semavî sahifeyi, herhangi bir dinî meseleyi, herhangi bir peygamberi mucizeyi yalanladılar onun gerçek olduğuna inanmadılar

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

(artık yakında bileceklerdir) artık onlar yakında bileceklerdir. O inkârları yüzünden ne kadar azaplara uğramış olacaklarını anlayacaklardır.

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ

71.0 zaman ki, boyunlarında demir halkalar ve zincirler olarak şiddetle sürükleneceklerdir.

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ

Sürüklenecekler Zincirler Ve Boyunlarındadır Demir halkalar O zaman ki

(0 vakit ki, boyunlarında demir halkalar ve zincirler olarak sürükleneceklerdir)Evet, Bileceklerdir, o verilen haberin doğruluğunu anlayacaklardır. O zaman Boyunlarında demir halkalar ve zincirler olarak şiddetle sürükleneceklerdir? Cehenneme sevk olunacaklardır.

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ

72.Sıcak su içinde, sonra ateş içinde bırakılıp yanacaklardır.

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ

Yakılacaklar Ateşte Sonra Kaynar suda

(Sıcak su içinde sonra ateş içinde bırakılıp yanacaklardır) Evet, Onlar Sıcak su içinde yani: Cehennemin yakıcı suları içinde kaynayıp duracaklardır. **Sonra ateş içinde** odunların yanmaları gibi onlar da cehennemin içinde yanıp duracaklardır.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ

73.Sonra onlara denilecektir ki: Nerede sizin 0 ortak koştuklarınız şeyler?

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ

Onlara Denildi Sonra

(Sonra onlara denilecektir) 0 cehenneme atılan kâfirlere kınamak için, başlarına kalkmak için onlara denilecektir ki:

أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorsunuz İdiniz O şeyler ki Nerede

(Nerede sizin o ortak koştuklarınız şeyler?) dünyada iken Cenabı Hakka ortak ta

nıdığınız putlarınız nerede kaldılar? Şimdi sizi gelip kurtarsalar ya, ne diye siz öyle aciz, fânî şeylere tapındınız? Böyle bir kınama ve azarlamanın vukuu, kati olduğu için bu hâdise, mazî sığasıyla *Gile (denildi)* diye beyan olunmuştur

مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ

الْكَافِرِينَ

74.Allah'ı bırakıp ta, diyeceklerdir ki: Bizden kayboldular. Zaten biz evvelce bir şeye ibadet etmiş olmadık. İşte Allah, kâfirleri böylece sapıklığa düşürür.

مِنْ دُونِ اللَّهِ

(Allah'tan başka) Evet, Allah'ı bırakıp da 0 Yüce Yaratıcıdan başka, onun aciz, fânî birer mahlûku olan putlara, Firavunlar gibi kâfir insanlara tapıyor idiniz, şimdi onların ne olduklarını anladınız mı? Onlar da

قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا

Bizden Kayboldular Dediler

(diyeceklerdir ki: bizden kayboldular) o kendilerine dünyada iken taptıklarımız şimdi bu ahiret âleminde kayboldular zayi olup gittiler, onlardan umduğumuza erişemedik

بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا

Bir şeye ki Bundan önce Yalvarıyoruz Olmamışız Bilakis

(belki biz evvelce bir şeye ibadet etmiş olmadık) yani: Şimdi anlıyoruz ki, kendisinden bir faide beklenen bir şeye ibadet etmemişiz, öyle faide siz şeyleri boş yere kendimize mabud edinmişiz, bu bize şimdi malûm oldu. Yahut onlar son derece bir korku içinde kalacakları için o putlara ibadette bulunmuş olduklarını inkâr edeceklerdir. Bu inkâr, o putlar ile yüzleştirilmeden evvel vuku bulmuş olacaktır,

كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ

Kafirleri Allah Saptırır İşte böyle

(işte Allah kâfirleri böylece sapıklığa düşürür) hangi asırda yaşamış olurlarsa olsunlar nihayet kâfirlerden her biri, böyle müthiş bir akıbetle maruz kalacaktır.

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ

75.Sizin bu cezanız, yerde haksız yere pek fazla sevinir olmanızdan ve çok güvenir bulunmanızdan dolayıdır.

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Seviniyorsunuz İdiniz O şeydendir ki İşte bu

(Sizin bu cezanız, yerde haksız yere pek fazla sevinir olmanızdan dolayıdır) kıyamette o kâfirlere denilecektir ki: işte Sizin bu cezanız Bu uğradığınız şiddetli azap yerde haksız yere fazlasıyla sürura, sevince dalmış bulunurdunuz, küfrü ve isyanları bir zevk ve rahatlık içinde işler olmanızdan dolayıdır. Ve dahi

وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ

Böbürleniyorsunuz İdiniz O şeydendir ki Ve

(Ve o şeydendir ki böbürleniyordunuz) Genişçe bir kibir, pek şiddetli bir sevinç içinde bulunurdunuz. Kendi inançlarınızın doğruluğuna aldanmış onunla övünür bulunuyor idiniz işte bundan dolayıdır ki bu azap size yetişmiştir.

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

76.Cehennemin kapılarından orada ebedî kalıcılar olmak üzere giriniz. Artık ki-birli olanların ikametgâhı ne fena!

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedî kalıcılar olarak Cehennemin Kapılarından Girin

(Cehennemin kapılarından orada ebedî kalıcılar olmak üzere giriniz) 0 inkârcılara denilecektir ki: Sizin için Cehennemin yedi kısma ayrılmış olan kapılarından cehennemde ebedi kalıcılar olmak üzere giriniz sizlere lâayık olan yer bu cehennemdir,

فَبِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

Kibirlenenlerin Oturacakları yer İşte ne kötüdür

(Artık kibirli olanların ikametgâhı ne fenadır) Artık kibirlenenlerin dünyada iken hakkı kabul etmeyenlerin, Allah'ın birliğini tasdikten, Peygamberlerine itaatatten ayrılıp cahilce bir gurura düşmüş bulunanların ikametgâhı ne fenadır işte ey inkârcılar! Sizin ikametgâhınız, bu pek fena olan cehennemdir. İşte küfrün ebedî cezası, böyle pek müthiştir. Artık bu pek korkunç akıbeti, daha dünyada iken düşünmelidir.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَمَا نُرِيكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفِّيكَ فَلَئِنَّا يُرْجَعُونَ

**77. Artık sabret. Allah'ın vaadi şüphe yok ki, haktır. Onlara olan vaadimizin bazı-
sını sana göstereceğiz veya senin ruhunu alacağız, nihayet bize döndürülecek-
lerdir.** Bu mübarek ayetler, Resüli Ekrem'e kavminin yalanlamasına, eziyetine karşı sabretmesini emir ve O'nun vaad edilen zafere erişeceğini müjdeliyor. Peygamberlerden bir kısmının kıssalarına işaret buyuruyor. Her Peygamberin ancak Allah'ın izni ile mucizelerini göstermeye muvaffak olduğunu ve takdir edilen vakit gelince inkârcıların yok olacağını haber veriyor. Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine delil olan çeşitli nakil ve gıda vasıtalarına dikkatleri çekmekte ve daima gösterilmekte olan kudret eserlerini inkâra imkân bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz Artık sabret

(Artık sabret Allah'ın vaadi, şüphe yok ki: Haktır) Ey habibim Artık sen sabret 0 bir takım kimselerin mücadelelerine, inkârlarına ehemmiyet verip üzülme. Çünkü Allah'ın vaadi, şüphe yok ki: Haktır seni iki âlemde de zafere eriştireceğine dair olan ilâhî vaad, herhalde meydana gelecektir,

فَمَا نُرِيكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفِّيكَ

Seni vefat ettirsek Veya Onları tehdit ediyoruz O şeylerin ki Bazısını Sana gösterirsek Böylece eğer

(Onlara olan vaadimizin bazısını sana göstereceğiz veya senin ruhunu alacağız) 0 inkârcılara ait olan vaadimizin bazısını elbette sana göstereceğiz. Onlar, öldürülecekler, esir edilecekler ve mağlûp olacaklardır. Veya senin ruhunu alacağız onların tamamen mağlûbiyete, helake maruz kalmalarından evvel, sen dünya hayatını terk etmiş bulunacaksın. Fakat onlar yine lâayık oldukları cezalara kavuşacaklardır. Evet, Onlar

فَلَئِنَّا يُرْجَعُونَ

Döndürülecekler Sonunda bize

(nihayet bize döndürüleceklerdir) Kıyamet gününde ilâhî mahkemeye sevk edileceklerdir. Dünyadaki amellerine göre cezaya, şiddetli bir intikama tâbi tutulacaklardır. Artık, onlar o günü düşünsünler.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ

عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ

بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

78. And olsun ki, senden evvel de Peygamberler gönderdik. Onlardan bir kısmının kıssasını sana bildirmiştik ve onlardan sana kıssasını bildirmediğimiz de vardır ve bir Peygamber için Allah'ın izni olmadıkça bir mucize getirmek müm-

kün olamaz. Allah'ın emri gelince de hak ile hükümlenmiş olur ve batılı tercih etmiş olanlar ise o zaman hüsrana uğramıştır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce Peygamberler Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, senden evvel de Peygamberler gönderdik) And olsun ki Ey mahlûkâtın şerefli! Senden evvel de Peygamberler gönderdik imamı Ahmed'den rivayet olunduğu üzere bu zatların adetleri yüz yirmi dört bindir. Bunlardan Resul olanlar, üç yüz on beş zattır. Bir rivayete göre seksen bin Peygamber İsrail oğullarından kırk binde diğer insanlardan gönderilmiştir,

مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ

Sana Anlattık Kimini Onlardan

(Onlardan bir kısmının kıssasını sana bildirmiştik) O Peygamberlerden bir kısmının kıssasını sana bildirmiştik Kur'anı Kerim'de bu zatlardan yirmi beşine dair bilgi verilmiştir,

وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ

Sana Anlatmadık Kimini Onlardan Ve

(ve onlardan sana kıssasını bildirmediğimiz de vardır) Bütün bu Peygamberler, Allah'ın dinini yaymaya çalışmış, birçokları kavimlerinin inkârlarına uğramış nice eziyetlere katlanmışlardır. Artık Ey Muhammed Sen de onlar gibi eziyetlere uğruyorsun, fakat sabret! Bunun neticesi büyük bir mükâfattır,

وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak Bir mucize Getirmesi Bir peygamber için Olmadı Ve

(ve bir Peygamber için Allah'ın izni olmadıkça bir mucize göstermek olamaz) Bir harika ortaya koymak mümkün olamaz Çünkü mucize ve diğer ayetler birer hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Bu ise Allah'ın ilmine ve takdirine havale edilmiştir, hikmetin gereğine göre mucizeler ve saire meydana gelir

فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ

Hak ile Hükmedildi Allah'ın Emri Geldi Fakat o vakit ki

(Allah'ın emri gelince de hak ile hüküm olunmuş olur) inkârcılar hakkındaki ilâhî azabın vakti gelince de hak ile hüküm olunmuş olur ilâhî adalet tecelli eder, Peygamber ile onlara iman edenler kurtuluşa ererler,

وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

Boşa çıkarmaya çalışanlar İşte orada Hüsrana uğramıştır Ve

(ve batılı tercih etmiş olanlar ise o zaman hüsrana uğramıştır) Peygamberlere isyan edip küfür ve şirke düşmüş olanlar da lâayık oldukları azaba tutulmuş bulunurlar.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

79.Allah, o kutsal varlık dır ki: Sizin için dört ayaklı hayvanları yarattı. Onlardan bir kısmına binesiniz ve onlardan yiye sizin diye onları meydana getirdi,

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ

Hayvanları Sizin için Kıldı O zattır ki Allah

(O Allah o yüce zat ki: sizin için dört ayaklı hayvanları yarattı) o yüce yaratıcıdır ki sizin için develer, sığırlar, koyunlar gibi pek faydeli şeyleri vücuda getirdi

لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

Yersiniz Onlardan Ve Onlardan Binmeniz için

(onlardan bir kısmına binesiniz ve onlardan yiyesiniz diye) Onların vasıtasıyla yollarınızı takip edesiniz ve onlardan yersiniz. Bundan dolayı onlar ne büyük birer nimettir. İnsanlar bu nimetlerin şükrünü yerine getirmeye çalışmalı değil midirler?

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

80.Ve sizin için onlarda menfaatler vardır ve onların üzerinde göğüslerinizdeki bir arzuya erişmeniz ve onları üstünde ve gemilerin üstünde taşıyorsunuz.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ

Menfaatler Onlarda Sizin için vardır Ve

(Ve sizin için onlarda menfaatler vardır) O hayvanlarda başka başka menfaatler vardır onların sütlerinden, derilerinden de istifade edersiniz

وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ

Gönüllerinizdedir Bir ihtiyaca ki Üzerlerinde Ulaşmanız için Ve

(ve onların üzerinde göğüslerinizdeki bir arzuya erişmeniz için) herhangi bir arzunuzu, iktisadi menfaatlerinizi temin için yolları takip edip durursunuz. Evet,

وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

Taşıyorsunuz Gemilerin üzerinde Ve Üzerlerinde Ve

(ve onların üstünde ve gemilerin üstünde taşıyorsunuz) öyle çeşitli nakil vasıtalarından istifade ediyorsunuz. Bunlar ne kadar büyük bir ilâhî ihsandır. İşte bugünkü tayyareler, trenler vesaire de bu cümledendir.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَ آيَاتِ اللَّهِ تُنَكِّرُونَ

81.Ve size ayetlerini gösterir. Artık Allah'ın hangi ayetlerini inkâr edersiniz?

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ

Ayetlerini Sizi gösterir Ve

(Ve size ayetlerini gösterir) Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı ey insanlar! Size Vakit vakit ayetlerini gösterir muazzam kudretine, sonsuz rahmetine ait eserleri vücuda getirir, bunları keşfe insanları muvaffak kılar, bunları her zaman görür durursunuz, işte vakit vakit keşfedilen, istifade sahasına çıkarılan çeşitli nakil vasıtaları, haberleşme âletleri, trenler vesaire

فَآيَ آيَاتِ اللَّهِ تُنَكِّرُونَ

İnkâr edersiniz Allah'ın Ayetlerinden Şimdi hangisini

(Artık Allah'ın hangi ayetlerini inkâr edersiniz?) artık ey insanlar! Allah'ın hangi ayetlerini inkâr edersiniz? Bütün insanlığı kuşatmış olan bu âlemdeki her zerre bir kudret eseridir, her eser bir ilâhî lütuftur. Bu açık, parlak nimetlerin inkârı mümkün müdür? Bu kadar güzel, çeşitli faideleri olan eserlere kavuştuğunuz hâlde bunları size ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaratıcıya kullukta, şükür vazifenizi yerine getirmeniz icap etmez mi? Hiç nankörlüğün cezasını düşünmez misiniz?

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا آغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

82.Yeryüzünde hiç dolaşmadılar mı ki, bir bakıversinler, kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur. Onlardan daha fazla idiler ve kuvvetçe ve yeryüzündeki eserleri itibariyle daha şiddetli idiler. Fakat onlara kazandıkları şeyler asla fayda vermedi. Bu mübarek ayetler de asrısaaadetteki münkirleri tehdit için onlardan daha varlıklı olan eski inkârcı kavimlerin pek elem verici tarihî hâllerini ihtar ediyor. O eski kavimler ki, Peygamberinin gösterdikleri mucizeleri inkâr etmiş, kendilerinin cahilce zanlarına bir kıymet vererek onunla övünmüş, bilâhare başlarına Allah'ın âdeti gereği olan ilâhî azap gelince kendi dinsizliklerini anlayarak tövbekâr olmak istemişlerse de artık o tövbenin kendilerine bir fayda vermediğini beyan buyurmaktadır

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا

Ki baksınlar Yeryüzünde Hiç yürümediler mi?

(Yeryüzünde hiç dolaşmadılar mı ki, bir bakıversinler) O ilâhî ayetlere karşı mücadelede bulunan Kureyş müşrikleri, yeryüzünde hiç dolaşmadılar mı ki, bir bakıversinler ibret alsınlar, hâlbuki onlar Şam ve Yemen gibi beldelelere daima gidip gelmekte, eski kavimlerin harap olmuş yurtlarını görmektedirler. O yurtlara bir ibret nazarıyla bakmalı değil midirler?

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Akıbeti Olmuş Nasıl

(kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuştur) O eski kavimler, ne şiddetli felâketlere uğramışlardır. O eski kavimler ki

كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde ki Eserlerce Ve Kuvvetçe Daha şiddetli Ve Onlardan Daha çok İdiler

(onlardan daha fazla idiler ve kuvvetçe ve yeryüzünde eserler itibariyle daha şiddetli idiler) o evvel ki kavimler o sonraki müşriklerden nüfusça, malca daha fazla idiler büyük bir varlığa sahip bulunuyorlardı, daha büyük ordulara malik bulunuyorlardı ve pek muhteşem, muhkem binaları, kaleleri, köşkleri var idi

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeyler ki Kendilerine Fakat fayda vermedi

(fakat onlara kazandıkları şeyler faide verici olmadı) onlara yüz gösteren azabı, felâketi bertaraf edemedi, hepsi de mahıv ve perişan olup gittiler.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

83.Vaktaki, onlara Peygamberleri açık mucizeler ile geldi, kendi yanlarındaki bilgiye güvendiler ve onları kendisiyle alay ettikleri şey, şiddetle kuşatıverdi.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler ile Peygamberleri Onlara geldi Ne zaman ki

(Vaktaki, onlara Peygamberleri açık mucizeler ile geldi) Ne zamanki, o inkârcı kavimlere Peygamberleri açık mucizeler ile geldi kendilerinin Allah tarafından gönderilmiş birer Yüce Peygamber olduklarını açık deliller ile ispat ettiler, o inkârcılar ise

فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

Bilgiden Yanlarındadır O şeyden dolayı ki Sevindiler

(kendi yanlarındaki bilgiye güvendiler) Kendi zanlarınca bir ilim kabilinden olan birtakım hurafelere, şüphelere dayanarak o Peygamberleri inkâra devam eylediler. Meselâ: Bizi zamandan başkası helak etmez, dediler, toz toprak kesilmiş olan kemikleri kim diriltebilir diyerek kendi batıl kanaatlerini kuvvetlendirmeye çalışmak istediler, o mübarek Peygamberler ile alay etme alçaklığını gösterdiler.

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler O şey ki Onları Kuşattı Ve

(ve onları kendisiyle alay ettikleri şey, şiddetle kuşatıverdi) Ve 0 inkârcıları ise kendisiyle alay ettikleri şey 0 Peygamberlerin haber vermiş oldukları Allah'ın ani azabı şiddetle kuşattı. Her taraflarını sardı. Artık kendi cehaletlerini, ahmaklıklarını ancak o zaman anlamış oldular.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ

84.Ne zamanki, bizim azabımızı gördüler, dediler ki: Allah'a O'nun birliğine iman ettik ve O'na ortak koştuğumuz şeyleri inkâr eyledik.

فَلَمَّا رَأَوْا بَاسَنَا

Azabımızı Gördüler Ne zaman ki

(Ne zamanki, bizim azabımızı gördüler) Evet, O inkârcılar Ne zaman ki, bizim azabımızı gördüler kendilerine gelen pek şiddetli bir ilâhî kahrı müşahede ettiler

قَالُوا أَمَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ

Şirk koşanlar Onunla İdik O şeyleri ki İnkâr ettik Ve O tek olarak Allah'a İmandık Dediler

(dediler ki: Allah'a, O'nun birliğine iman ettik ve O'na ortak koştuğunuz şeyleri inkâr eyledik) o batıl mabutların ilâhlığa sahip olmadıklarını şimdi anladığımız için onları terk ediverdik. Ne yazık ki artık bu imanları kabul edilir değildir.

فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَاسَنَا سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ
وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

85.Artık onlara bizim azabımızı gördükleri zaman iman etmeleri bir faide vermiş olmadı. Bu Allah'ın kulları hakkında süregelen âdetidir. İşte kâfirler orada helake uğramış oldu.

فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَاسَنَا

Azabımızı Gördüler Ne zaman ki İmanları Kendilerine fayda verecek Fakat olmadı

(Artık onlara bizim azabımızı gördükleri zaman iman etmeleri bir faide vermiş olmadı) Çünkü böyle bir iman cebridir, gayba ait, iradeye dayalı, dinî bir delile bağlı değildir, bu Böyle azabı müşahede anındaki imanın kabul edilmemesi

سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ

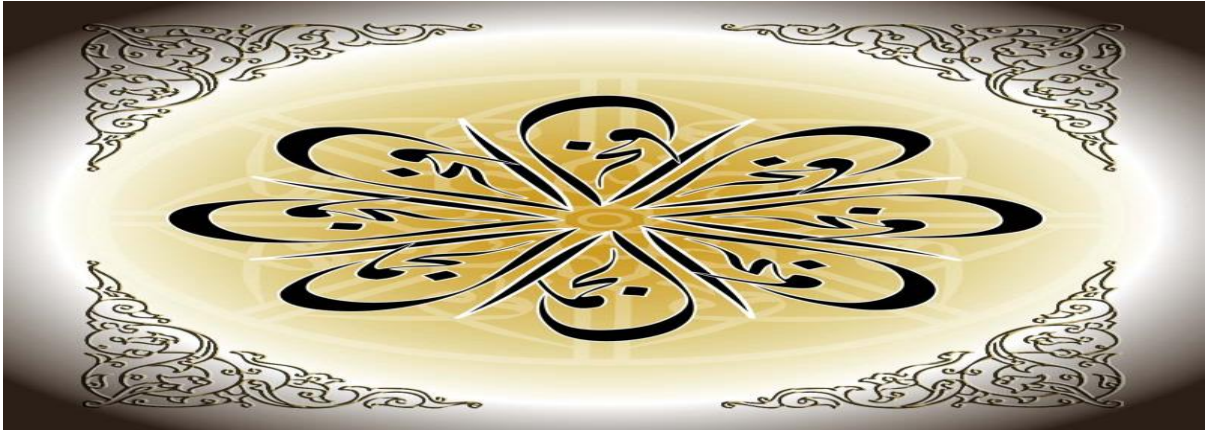
Kulları Hakkında Geçmiştir Gerçekten O ki Allah'ın Kanunudur

(Allah'ın kulları hakkında süregelen sünnetidir) öyle birçok delillere, açık kanıtlara rağmen, Allah'ın birliğini tasdik etmeyip bir takım aciz, fânî şeylere tapmakta bulunmuş kavimlerin, başlarına ilâhî azabın yöneldiğini gördükleri zamanındaki imanları, tövbeleri makbul değildir. Bu husustaki Allah'ın âdeti, böyle tecelli etmiştir,

وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

O kâfirler İşte orada Hüsranı uğramıştır Ve

(İşte kâfirler orada helake uğramış oldu) Öyle başlarına azabın geldiği yerde ve o azabın yöneldiği zamanda hemen helake uğramış oldu. Artık pişmanlıkları kendilerine bir faide vermiş olmadı. Çünkü iman için muayyen olan zaman, artık geçmiş bulunuyordu. Bundan dolayı her mükellef insan için lâzımdır ki, daha fırsat elde iken uyanmış olsun, kusurlarından dolayı tövbe etsin, Allah'ın lutfuna sığınarak ilâhî din dairesinde yaşamaya çalışsın. Böyle bir muvaffakiyete erişmeyi daima kerim mabudumuzdan niyaz ederiz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

41-FUSSİLET SURESİ

Bu mübarek sure de Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Elli dört ayet'i kerimeyi içermektedir. Bir adı da "Secde Suresi"dir. Diğer bir adı da "Mesabîh Suresi"dir. Hâ, Mim harfleriyle başlayan surelerin ikincisi olduğu için ismi de "Hamim Suresi"dir.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1-Mümin Suresinin ahirinde kâfirlere karşı yapılan tehdidi diğer bir nevi tehdit ile kuvvetlendirmek ve ayrıntılara inmek.
- 2-Yüce vasıfları açıklanan Kur'anı Kerim'i kabulden kaçınan müşriklerin hak etmiş oldukları cezaları ve bazı kavimlerin başlarına gelmiş olan felâketleri ihtar etmek.
- 3-Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine ve kudretine, ilminin genişliğine dair dış ve iç âlemdeki çeşitli delilleri zikretmek.
- 4-İnsanların varlıkları zamanındaki kibirli durumlarına ve bir musibet anındaki yalvarış ve yakarışlarına işaret etmek.
- 5-Kur'anı Kerim hakkındaki yanlış telâkkileri ret etmek, O'nun nasıl bir şifa ve rahmet vesilesi olduğunu beyan ve nüzulündeki hikmet ve menfaate dikkatleri çekmek.
- 6-Kâfirlerin kıyamet hakkındaki inkârlarını reddetmek ve âlemde müminlerin nail olacakları kerametleri ve nimetleri beyan etmek.
- 7-Kâinatın yaratıcısının kudret eserlerine dikkatleri çekmek, doğru yolda olan müminlerin ahlâkını ve dünyevî ve uhrevî mevkilerini övmek ve inkârcıların uğursuz hâllerini gözler önüne sermek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1. Hâ, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in insanlığı ıslah etmek ve yüceltmek için inmiş olan hikmetli bir kitap olduğunu bildiriyor. Öyle ayrıntılı ayetleri içeren yüce bir kitaba karşı birçok kimselerin nasıl muhalif bir cephe aldıklarını teşhir buyurmaktır.

حم

(Hâ, Mim) bu kelimeye dair bilgiler, bundan evvelki surenin sonunda verilmiştir. Bununla beraber bir görüşe göre buyrulmuş oluyor ki: Bu ismi içeren bu sure veya bu sureyi içine alan Kur'anı Kerim.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Esirgeyen, merhamet buyuran zat tarafından indirilmiştir.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Çok merhametli Sonsuz rahmet sahibi tarafından indirilmiştir

(Esirgeyen, merhamet buyuran zat tarafından indirilmiştir) Yani: Kulları hakkında himayesi, merhameti bol bulunan zat tarafından Kerem Sahibi bir Yaratıcı tarafından indirilmiştir Hz. Muhammed Aleyhisselam'a vahiy olarak ihsan buyrulmuştur.

كِتَابٌ فَصَّلْتُ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

3.Bir kitaptır ki, bilen herhangi bir kavim için Arapça bir Kuran olmak üzere ayetleri açıklanmıştır.

كِتَابٌ فَصَّلْتُ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Bir kavim için ki Arapça Bir kur'an olarak Ayetleri Açıklanmış Bir kitap dır

(Bir kitaptır ki, bilen herhangi bir kavim için Arapça bir Kuran olmak üzere ayetleri açıklanmıştır) 0 indirilmiş olan Kur'an-ı Kerim, öyle bir kitaptır ki: O'nun beyanatını anlayıp takdir eden ilim ve irfana sahip bulunan herhangi bir kavim için arapça bir

Kur'an olmak üzere en geniş en edebî olan arap lûgatiyle âyetleri açıklanmıştır. O'nun o mübarek âyetleri, dinî vazifelere, hükümlerden, öğütlere ve sâireye ait birçok açıklamayı içine almıştır.

يُرَا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

4.Müjdeleyici ve korkutucu olarak indirilmiştir Fakat onların çoğu yüz çevirmişlerdir. Artık onlar dinlemezler.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا

Korkutucu Ve Müjdeleyici

(Müjdeleyici ve korkutucu olarak indirilmiştir) Müminler cennetler ile Allah'ın lütuflarına erişmekle müjdelemektedir. Dinsizleri, ilâhî hükümlere muhalefet edenleri de şiddetli bir azap ile korkutmaktadır. İşte bu kuran bu ilahi kitap insanlığı uyandırmak bir selâmet ve saadet yoluna sevk etmek için öyle bir nice teşvik etmeye ve uyarmaya ait âyetleri içermiş bulunmaktadır,

فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ

Onların çoğu Fakat yüz çevirdi

(fakat onların çoğu yüz çevirmiştir) İnsanların bir nice gafil, küfür ve şirke müptelâ gurubu, o Kuranı Kerim'in beyanatını kabul etmeyip ondan yüz çevirmiştir O pek faideli beyanları takdir edememişlerdir,

فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

İşitmezler Artık onlar

(artık onlar dinlemezler) O ilâhî kitabın o sırf hikmet olan beyanlarını akıllıca insaflıca, mütefekkir bir şekilde dinleyip anlamak istemezler, kendi cehaletlerinde devam edip durmak isterler.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ
فَاعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ

5.Ve dediler ki: Kendisine bizi davet ettiğin şeye karşı bizim kalplerimiz örtüler içindedir. Ve bizim kulaklarımızda bir ağırlık vardır. Ve bizimle senin aranda bir perde vardır. Artık sen kendi dinine göre amel et. Şüphe yok ki, biz de kendi dinimize göre amel edicileriz.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ

Kendisine Bizi davet ediyorsun O şeyden ki Örtüler içindedir Kalplerimiz Dediler Ve

(Ve dediler ki kendisine bizi davet ettiğin şeyden bizim kalplerimiz örtüler içindedir) Evet. Onlar o apaçık kitabın beyanlarını dinlemediler Ve bilâkis dediler ki Ey Peygamberlik iddiasında bulunan zat Allah'ın birliğine inanmaktan, atalarımızın yollarını terk etmekten bizim kalplerimiz örtüler içindedir biz senin o husustaki beyanlarını güzelce kabul edecek bir durumda değiliz,

وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ

Bir ağırlık Kulaklarımızda var Ve

(ve bizim kulaklarımızda bir ağırlık vardır) Vakr: da kulaktaki ağırlık, sağırılık demektir. İşte bu müşrikler Resulullah efendimize hitaben diyorlar ki kulaklarımızda öyle bir ağırlık var ki Senin sözlerini işitip kabul etmemize bir engel teşkil ediyor

وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ

Bir perde vardır Senin aranda Ve Bizim aramızda Ve

(Ve bizim aramızda ve senin aranda bir perde vardır) sana kavuşmuş olmamıza, senin davetine icabet etmemize mâni olmaktadır. O müşrikler, bir alaycı maksatla böyle üç türlü engel ileri sürmüşlerdi ve kendi muhalefetlerini göstererek demişlerdir ki: Ey Peygamber!

فَاعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ

Yapanlarız Şüphesiz biz Artık yap

(Artık sen kendi dinine göre amel et. Şüphe yok ki, biz de kendi dinimize göre amel edicileriz) artık sen kendi dinine göre amel et dilediğin gibi harekette bulun. Bizde kendi dinimize, kendi arzumuza göre amel edicileriz. Biz kendi yolumuzu terk ederek sana tâbi olmayız.

Deniliyor ki: Bu ayeti kerime'de iddiaları beyan olunan kimseler, Ebu Cehil ve Onunla beraber olan Kureyş'ten bir cemaat idi. Resulü Ekrem onlara demişti ki: Ne için İslâmiyet'i kabul etmiyorsunuz ki, Araplara efendilikte bulunasınız? Onlar da demişlerdi ki: Ya Muhammed. Aleyhisselam biz senin ne dediğini anlamıyoruz, işitmiyoruz, bizim kalplerimizin üzerinde perdeler var. Ebu Cehil bir bez parçası almış, onu kendisiyle Resulü Ekrem arasına uzatmış da demiş ki: Ey Muhammed Aleyhisselam bizim kalplerimiz, senin davet ettiğinden örtüler içindedir. Kulaklarımızda da sağırılık vardır ve aralarımızda bir örtü vardır. Fakat Ebu Cehlin bu iddiasına rağmen ertesi gün onlardan yetmiş zat gelerek Ya Resulullah Bize İslâmiyet'i telkin et demişler. Resulü Ekrem de, İslâmiyet'i telkin edince hemen Müslüman olmuşlardı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz tebessüm buyurmuş, Elhamdülillah çünkü gün kalplerinizin örtülü olduğu iddia ediyordunuz, bugün ise Müslüman oldunuz, demiş, onlar da demişler ki: Ya Resulullah Bizler çünkü gün vallahi yalan söylemiştik. Eğer öyle olsa idi biz asla hidayete eremezdik velâkin Allah Teâlâ doğru sözlüdür hiçbir şeye ihtiyacı yoktur kullar ise yalan söylerler, o Kerem Sahibi Yaratıcıya muhtaç bulunurlar. Alusi Tefsiri. İşte İslâm dini, düşmanlarına rağmen daima böyle yeryüzünde yayılıp duracaktır. O ilâhî nuru hiçbir kuvvet söndüremez, bilâkis ona karşı düşmanlık eden söner giderler.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ

وَاسْتَغْفِرُوا لَهُ وَلَئِلَّا تَكُونُوا مِنَ الْمُتَكِبِينَ

6.De ki: Şüphe yok ben sizin gibi bir insanım, bana vahiy olunuyor ki: Sizin ilâhınız muhakkak ki, bir tek ilâhtır. Artık O'na yönelin ve ondan mağfiret dileyin ve müşrikler için helak kararlaştırılmıştır.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in alçak gönüllülüğünü ve kavmine karşı kendi insanlığını itiraf edip ancak Allah'ın birliğine ait vahye eriştiğini beyan ve doğruluktan ve af dilemekten uzaklaşıp şirke düşmüş olanları azap ile tehdit buyurduğunu bildiriyor. Müşriklerin ne kadar cimri ve inkârcı kimseler olduklarını, imana ve güzel amellere muvaffak olanların da ebedî mükâfatlara nail olacaklarını haber vermektedir.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ

Sizin gibi Bir insanım Ben Ancak De ki

(De ki: Şüphe yok, ben sizin gibi bir insanım) Ey yüce Peygamber! Kavmine De ki: Elbette sizden farklı değilim ki, benim sözlerimi anlayamayasınız. Ben de bir insanım, bir cin, bir melek değilim ancak

يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ

Tek Bir ilâh'tır ilâh'ınız Ancak Bana Vahyediliyor

(ancak bana vahiy olunuyor ki: Sizin ilâhınız muhakkak ki, bir tek ilâhtır) Sizin bütün Kâinatın Yaratıcısı, mabudu bir tek ilâhtır birden çok ilâhlar yoktur. Bu bir hakikattir ki, buna bütün yaratılış eserleri şahitlik etmektedir. Bunu bütün aklî ve naklî deliller isbat edip durmaktadır,

فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا لَهُ

Ondan mağfiret dileyin Ve Ona Artık yönelin

(Artık O'na yönelin ve ondan mağfiret dileyin) Artık o ortak ve benzeri olmayan Kâinatın Yaratıcısı'na yönelin dosdoğru bir itikatta bulunun, Allah'ın birliğinden ayrılmayın, samimi amellere devam edin. Ve O'ndan mağfiret dileyin geçmiş günahlarınızdan dolayı o kerim mabudunuzdan aflar rica eyleyin ve şunu da biliniz ki,

وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ

Ortak koşanlara Vay Ve

(vay müşriklerin haline) Evet, o müşrikler için helak kararlaştırılmıştır ebedî azap, hüsrân onlar için kesindir. Onlar ebedi cehennemde kalıcıdırlar

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

7.O müşrik kimseler ki, zekâtı vermezler. Ve Onlar ahireti de inkâr ederler

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

Zekâtı Vermezler Onlar ki

(O müşrik kimseler ki, zekâtı vermezler) Evet, Helak, azap O müşrik kimseler hakkında kesinleşmiştir ki onlar pek cimri bulunmaktadır onlar zekâtı vermezler fakirlerle karşı şefkatte bulunmazlar, bu husustaki ilâhî emre riayet göstermezler

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

İnkâr ederler Onlardır Ahireti Onlar Ve

(ve onlar ahiret'i de inkâr ederler) Evet, onlar ilâhî dinin haber verdiği şekilde bir kıyametin, bir haşır ve neşrin, bir muhakemenin varlığına inançlı değildirler.

&-Evet, insanlar, mallarına karşı büyük bir alâka gösterirler, o mallarını kendi varlıklarının birer parçası sanırlar, böyle olduğu hâlde sırf Allah'ın emrine uymak için zekât veren bir mümin, dininin hükümlerine olan riayetini ve insanlık hakkındaki iyilikseverliğini ve Hak yolundaki doğruluğunu, iyi niyetini pek güzel göstermiş olur.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

8.Şüphe yok o kimseler ki, iman etmişlerdir ve salih amellerde bulunmuşlardır, onlar için bitmez tükenmez bir mükâfat vardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki, iman etmişlerdir ve salih amellerde bulunmuşlardır)

Allah Teâlâ'nın birliğini ve O'nun Resulünü, kitabını tasdik etmişlerdir. Ve mükellef oldukları namaz gibi, zekât gibi vazifelerini yerine getirmeye çalışmışlardır, yasak olan şeylerden kaçınmışlardır.

لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

Bitmez tükenmez Bir mükâfat ki Onlar için vardır

(onlar için bitmez tükenmez bir mükâfat vardır) İşte o mü'minlere ahirette Allah katında öyle minnete bağlı olmayan veya kesilmeyen veya noksana uğramayan bir ecir ve sevap kararlaştırılmıştır. İşte ilâhî dine uymanın ebedî mükâfatı!

Deniliyor ki: Bu ayeti Kerime, hasta ve yaşlı olan müminler hakkında nazil olmuştur. Onlar öyle bir arızadan dolayı dinî vazifelerini yerine getirmekten aciz bulunsalar yine amel defterlerine sıhhatli zamanlarında yaptıkları güzel amellerin mükâfatı gibi mükâfatlar yazılır. Onlar, güzel niyetlerine, itikatlarına göre böyle sürekli sevaplara nail olurlar. Ne büyük bir ilâhî lütüf!

قُلْ أَنتَ كُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ

9.De ki: Hakikaten siz mi yeri iki günde yaratmış olan zatı inkâr ediyorsunuz? Ve O'nun için ortaklar ediniyorsunuz? İşte, o, âlemlerin Rabbidir.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın birliğine, kudret ve büyüklüğüne şahitlikte bulunan göklerin ve yerin muayyen günlerde, muhtelif tavırlar ile yaradılışını bildiriyor. Onların ilâhî emre tam olarak boyun eğmelerini ve onlarda parlayıp duran ışıkları, sabit ve seyyar yıldızları dikkat nazarlarına sunuyor. Artık öyle her şeye hakkıyla kaadir, sonsuz ilim ve hikmeti açık olan bir Yüce Yaratıcının ortak ve benzerden uzak olduğunu ifade etmekte ve müşriklerin cehaletlerini teşhir buyurmaktadır.

قُلْ أَتَيْنَكُم لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ

İki günde Yeri Yarattı O zatı ki Gerçekten inkâr ediyorsunuz Şüphesiz siz mi? De ki

(De ki Hakikaten siz mi yeri iki günde yaratmış olan zatı inkâr ediyorsunuz?) Ey Habibim Cenabı Hakkın varlığını, kudretini, insanları öldürdükten sonra tekrar dirilteceğini inkâr eden cahilleri kınamak için de ki: Hakikaten ey kendi yaradılışlarını düşünmeyen gafil insanlar! Siz mi yeri iki günde yaratmış olan zatı o Yüce Yaratıcıyı inkâr ediyorsunuz? Onun ölümleri tekrar hayata kavuşturacağına inanmıyorsunuz?

وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا

Ortaklar Ona Kılıyorsunuz Ve

(ve onun için ortaklar ediniyorsunuz) Onun için meleklerden, cinlerden, putlardan eş ve benzer bulunduğu inaniyorsunuz? Öyle cahilce bir kanaatte bulunuyorsunuz

ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbidir İşte bu

(İşte, o, âlemlerin Rabbidir) İşte o yerleri ve gökleri yaratan Allah Teâlâ âlemlerin rabbidir bütün âlemleri yoktan var eden, terbiye eden, olgunluğa eriştiren yalnız O'dur. O'ndan başka Yaratıcı ve mabud yoktur. Bunu ne için takdir etmiyorsunuz ki? Bir takım mahlûkları O'na ortak edinmek cehaletinde bulunuyorsunuz?

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً

لِلنَّاسِ وَالْأَنْعَامِ

10.Ve orada, O'nun üstüne sabit dağlar yerleştirdi ve orada bereketler vücuda getirdi, araştıranlar için müsavi olmak üzere onun azıklarını dört gün içinde takdir buyurdu.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا

Oraya Bereket verdi Ve Üstünden Sabit dağlar Orada Kıldı Ve

(Ve orada, O'nun üstüne sabit dağlar yerleştirdi ve orada bereketler vücuda getirdi) Ve o eşsiz yaratıcı yeryüzünde herkesin görüp ibret alacağı, istifade edeceği bir şekilde açık ve parlak bir surette sabit dağlar nice denizler, ırmaklar, madenler, hayvanlar, faydeli ürünler yaratmış oldu. Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı nice yüksek varlıklar meydana getirdi,

وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ وَالْأَنْعَامِ

Soranlar için Eşittir Gün Dört İçinde Gıdalarını Orada Takdir buyurdu Ve

(araştıranlar için müsavi olmak üzere onun azıklarını dört gün içinde takdir buyurdu) yani: kendi geçimlikleri olan şeyleri elde etmek talebinde bulunanlar için eşit olmak üzere O yeryüzündeki ahalinin her nevi hayat sahibi mahlûka münasip, hâline uygun olan şeyleri yeryüzünün yaradılışından itibaren dört gün içinde varlık alanına getirmiş oldu.

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

أَتَيْنَا طَائِعِينَ

11.Sonra duman halinde olan göğe yöneldi, ona ve yerküreye: İsteyerek veya istemeyerek, gelin! Dedi. İkisi de İsteyerek geldik dediler.

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ

Bir duman O iken Göğe Yöneldi Sonra

(Sonra duman halinde olan göğe yöneldi) Yani: Dumana benzer bir gaz maddesi hâlinde veya bulutlar tarzında veya karanlık bir şekilde bulunan gök âlemini yaratmak, bir hikmet gereği olduğundan O'nun Allah'ın takdiri doğrultusunda vücuda gelmesini emir ve irade buyurdu

فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا

İstemeyerek Veya İtaat ederek İkiniz gelin Yere Ve Ona Ve dedi

(sonra ona ve yere buyurdu ki ikinizde isteyerek ve istemeyerek geliniz) Yani vücuda geliniz artık sizin varlık alanına gelmeniz takdir edilmiştir, siz razı olsanız da olmasanız da her hâlde meydana geleceksinizdir.

قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

İtaat edenler olarak Geldik İkisi dedi

(onlar da isteyiciler olarak geldik dediler) Yani: Yüce Yaratıcı her neyi irade buyursa o şey herhalde vücuda gelir, ilâhî kudret, o kadar tesir edicidir ki, ona hiçbir kimse muhalefet edemez. Bundan dolayı ilâhî iradenin mahlûkat üzerindeki tesiri böyle misal yoluyla beyan buyrulmuş oluyor. Bununla beraber Cenabı Hak, semaları, yerleri yaratıp kendilerine yönelecek bir ilâhî kitabı anlamak kabiliyetini de onlara vermiş olabilir. Onlar da o kavuşmalarından dolayı ilâhî emre tam bir itaatle boyun eğeceklerini kendilerine mahsus bir lisan ile arz etmiş olabilirler. Allah'ın kudreti ile nice eşsiz eserlerin harikaların meydana gelmekte olduğu asla imkânsız görülemez.

فَقَضَيْنَهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيْنَا السَّمَاءَ

الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

12.Artık onları yedi gök olmak üzere iki günde tamamladı ve her göğe O'na ait emri vahiy eyledi ve dünya göğünü de kandiller ile süsledik ve muhafaza ettik. İşte o, aziz, âlim olan Allah'ın takdiridir.

فَقَضَيْنَهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ

İki günde Semalar olarak Yedi Böylece onları tamamladı

(Artık onları yedi gök olmak üzere iki günde tamamladı) Artık Kâinatın Yaratıcısı o gök âlemlerini yedi gök yedi muazzam tabaka olmak üzere iki günde tamamladı. Yeryüzünün yaradılışına mahsus olan dört günden başka iki günlük bir müddet içinde de bütün gökler vücuda getirilmiş gökler ile yerin yaradılışı altı günlük bir müddet içinde tamam olmuş oldu

وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا

İşini Her semada Vahyetti Ve

(ve her göğe O'na ait emri vahiy eyledi) Evet, Cenabı Hak her göğe ona ait emri onun müsait, olduğu şeyleri, onda yaradılışı hikmetin gereği olan eserleri, melekleri, ay ve güneş gibi nurani küreleri vahiy eyledi yani: İrade buyurup varlık alanına getirdi,

وَزَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا

Korumakla Ve Kandillerle Dünyanın Semasını Süsledik Ve

(ve dünya göğünü de kandiller ile süsledik ve muhafaza ettik) Ve 0 Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: dünya göğünü de kandiller ile süsledik o gökte parlayan ışık dolu yıldızlar ile birer misbaha, yani: Birer aydınlatma vasıtası olan kandillere benzeyen o parlak cisimler ile süslü kıldık. Ve onları muhafaza ettik yürüyüşlerinde birbirine çarp-maktan, muntazam bir harekete muhalefet etmekten koruduk, kıyamete kadar onlara öyle bir intizam ve bir ihtişam nasip buyurduk

ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Her şeyi bilen Daima üstün olanın Takdiridir Bu

(İşte o, aziz, âlim olan Allah'ın takdiridir) İşte o beyan olunan çeşitli, muhteşem yaratılış eserleri el aziz her şeye kaadir, galip olan ve el âlim her şeyi hakkıyla bilici olan Allahın takdiridir. Bütün bu eserler, o Yüce Yaratıcının kudretiyle, iradesiyle vücuda gelmiştir. Bundan dolayı bütün bu pek büyük eserler, o Kerem Sahibi Yaratıcının birliğine, kudret ve büyüklüğüne pek parlak bir şekilde şahitlik ve işaret edip durmaktadırlar. Yüce Yaratıcı dilese idi gökleri de, yerleri de bir anda yaratabilirdi. Fakat

öyle altı günde yaratması, bir hikmet gereğidir ve ihtimal ki, bu, insanlık için bir teenni yavaş hareket etme dersi vermektedir ve sabrı tavsiye buyurmaktadır.

&İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğu üzere yeryüzü göklerden evvel yaratılmıştır. Fakat yeryüzündeki dağların, denizlerin, ağaçların yaratılması, göklerin yaratılışından sonradır. Binaenaleyh bu hususa dair olan ayetler arasında ihtilâf yoktur.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثُمُودَ

13.İmdi onlar eğer yüz çevirirlerse o vakit de ki: Ben sizi Ad ve Semud yıldırımı gibi bir yıldırım ile korkutmuş bulunmaktayım.

Bu mübarek ayetler, o kadar kudret eserlerine rağmen Allah'ın birliğini tasdikten kaçınmakta devam eden kâfirleri Ad ve Semud kavimlerinin başlarına gelen azap ateşi ile tehdit ediyor. O eski kavimlerin de Peygamberlerini inkâra nasıl cüret göstermiş olduklarını bildiriyor. Sonra Ad kavminin nasıl bir azap rüzgârıyla helak olduklarını ve onların ahretteki azaplarının daha şiddetli olacağını bir ibret dersi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

فَإِنْ أَعْرَضُوا

Yüz çevirirlerse Fakat eğer

(İmdi onlar eğer yüz çevirirlerse)Ey Muhammed, imdi senin açık beyanlarını, zikrettiğin ayetleri, delilleri düşünmezler de onlar o inkârcılar yüz çevirirlerse hakkı kabul etmeyip inkârlarında devam ederlerse

فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثُمُودَ

Semud'un Ve Ad'ın Yıldırımı Gibi Bir yıldırımla Sizi korkuttum Artık de ki

(Artık de ki: Ben sizi Ad ve Semud yıldırımı gibi bir yıldırım ile korkutmuş bulunmaktayım) Ey habibim o vakit o müşriklere deki: O sizce malûm olan eski kavimlerin üzerlerine yönelmiş bulunan pek korkunç, helak edici, ateş saçan bir azap ile sizleri korkutmuş bulunmaktayım. Yani: Ben sizi öyle şiddetli bir azap ile korkutuyorum ki, o pek acıklı akıbeti düşünmenizi size ihtar ediyorum ki, artık uyanmalı değil misiniz?

Rivayet olunuyor ki: Ebu Cehil ve Kureyş'ten bir cemaat demişler ki: Muhammed Aleyhisselam'ın emri bize örtülü bulunuyor, şiiri, kehaneti bilen bir âlim arasanız da onunla gidip konuşsa, onun emrine dair bize bir haber getirse. Aralarında bulunan Utbe İbni Rebiâ demiş ki: Vallahi ben şiiri, kehaneti, sihri işittim, onlara dair bilgim vardır eğer öyle ise bana gizli kalmaz. Utbe, sonra Resulullah'ın yanına gitmiş, Ya Muhammed Aleyhisselam sen mi hayırlısın, yoksa Kusay Bini Kilab mı? Sen mi hayırlısın yoksa Haşim mi? Sen mi hayırlısın yoksa Abdülmüttâlib mi? Sen mi hayırlısın yoksa Abdullah mı? Artık ne için bizim ilâhlarımıza sövüyorsun ve atalarımızı sapıklar sanıyorsun, akıllı kimselerimizi beyinsiz sayıyorsun ve dinimizi kötülüyorsun? Eğer sen reis olmak istiyorsan sancağımızı senin için bağlayalım, bizim reisimiz olmuş ol. Ve eğer cinsel ilişkiye eğilimli isen seni Kureyş kızlarından dilediğin on kız ile evlendirim ve eğer mal istiyorsan sana istemediğin kadar mal toplayalım ve eğer sana cin tarafından gelip galebe etmiş bir hastalık var ise senin tedavin için mallarımızı harcayalım veya senin uğrunda mağlûp olalım. Resulü Ekrem Efendimiz ise sükût buyuyordu. Utbe sözüne nihayet verince Peygamber Efendimiz buyurdu ki: Ya Eba Velîd. Sözün bitti mi? O da: Evet bitti dedi. Resulü Ekrem de benden dinle diye emir ederek bu suresinin ilk ayetinden bu on üçüncü ayetinin nihayetine kadar okudu. Utbe bu yıldırımı ifade eden ayeti Celile'yi duyunca Resulü Ekrem'in mübarek ağzına elini koydu ve akrabalık adına And içerek sükût buyurmasını diledi ve ailesi yanına dönüp gitti. Kureyş'in yanına çıkmaz oldu. Ebu Cehil, Utbe'nin yanına geldi, ona dedi ki: Muhammed'in dinine mi girdin? Yoksa O'nun yiyeceği hoşuna mı gitti. Bunun üzerine Utbe kızmış ve Muhammed Aleyhisselam ile ebediyen konuşmayacağına dair yemin etmiş, sonra da demiş ki: Vallahi siz elbette bilirsiniz ki, ben Kureyş'in en çok mal sahibi olanıyım. Velâkin ben onunla konuştuğum zaman bana bir şey ile cevap verdi ki, o şey, vallahi ne şiirdir ve ne de kehanettir ve ne de sihirdir. Sonra o işittiği yıldırım

ayetini okudu ve dedi ki: Bunu bana okuyunca ağzını tuttum ve akrabalık adına and verdim ve muhakkak bildim ki, Muhammed Aleyhisselam bir şey söyleyince yalan söylemiş olmaz. Allah hakkı için size de yıldırım azabının ineceğinden korktum. Ve bir rivayete göre Utbe şöyle bir de bir tavsiyede bulunmuştur ki: Bu hususta bana itaat ediniz, onu bana bırakınız, Muhammed ile O'nun durumuna karışmayınız. O'ndan bir tarafa çekiliniz. Allah hakkı için O'nun kelâmından işittiğim için elbette bir haber vücuda gelecektir. Ve O'ndan kurtulmuş olursunuz. Ve eğer bir hükümdar veya bir Peygamber bulunmuş ise siz onunla insanların en mesudu olmuş olursunuz. Çünkü O'nun mülkü sizin mülkünüzdür ve O'nun şerefi sizin şerefinizdir. Onlar da dediler ki: Heyhat! Muhammed Aleyhisselam sana büyü yapmış, ey Eba Velîd. O da dedi ki: Bu sizin için benim görüşümdür, artık siz dilediklerinizi işleyiniz! "Ettefsirül vâzih, tefsirülmeragı "

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

14.Onlara, Peygamberler, Allah'tan başkasına tapmayın diye önlerinden ve arkalarından geldiği vakit dediler ki: Eğer Rabbimiz dilemiş olsa idi elbette melekleri indirmiş olurdu. Binaenaleyh şüphe yok ki, biz sizin kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz.

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

Allah'a Ancak Kulluk etmeyin diye Arkalarından Ve Önlerinden Peygamberler Onlara gelmişti O vakit

(Onlara, Peygamberler, Allah'tan başkasına tapmayın diye önlerinden ve arkalarından geldiği vakit) O Ad ve Semud kavimlerine birçok Peygamberler nasihat verip Allah'ın birliğine muhalif itikatlarda bulunmayın diye Her cihetten kendilerine tebliğat yapıldığı zaman veyahut kendilerinden evvelki cemiyetlere gelmiş olan Peygamberlerin tebliğlerini de telâkki edecek bir durumda bulundukları vakit

قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً

Melekleri Elbette indirdi Rabbimiz İsteseydi Eğer Dediler

(dediler ki: Eğer Rabbimiz dilemiş olsa idi elbette melekleri indirmiş olurdu) Onlar bize ilâhî emirleri tebliğ ederlerdi, siz de bizim gibi insan bulunuyorsunuz, siz Peygamberlik sıfatına sahip değilsiniz. Böyle alaycı bir şekilde inkâra devam eden o kâfirler şöyle de dediler:

فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

İnkâr edicileriz Kendisiyle Gönderildiniz O şeyleri ki Onun için doğrusu biz

(Artık doğrusu biz kendisiyle gönderilmiş olduğunuz şeyi inkâr edicileriz) Şüphe yok ki, biz sizin iddianıza nazaran sizin Peygamberliğinize inanmıyoruz. Siz bize karşı bir üstünlüğe sahip bulunmamaktasınız.

فَإِنَّمَا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

15.Ad kavmine gelince onlar da hemen yeryüzünde haksız yere kibirlendiler ve dediler ki: Bizden kuvvetçe daha şiddetli kim vardır? Bir düşünmediler mi ki, muhakkak onları yaratmış olan Allah, O kuvvetçe onlardan daha şiddetlidir ve bizim ayetlerimizi inkâr eder oldular.

فَإِنَّمَا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Hemen büyüklük tasladılar Ad (kavmine) gelince

(Ad kavmine gelince onlar da hemen yeryüzünde haksız yere kibirlendiler) kendilerine Hud Aleyhisselam Peygamber gönderilmiş olan Ad kavmine gelince o inkârcı kavmin hikâyesi şöyledir: Onlar da hemen yeryüzünde haksız yere kibirlendiler ger-

çeğe aykırı bir hâlde kibirlendiler kendilerini büyük görüp başka kavimlerin üzerlerine yükselmek istediler

وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً

Kuvvetçe Bizden Daha Çetin Kimdir Dediler Ve

(ve dediler ki: Bizden kuvvetçe daha şiddetli kim vardır?) ki, bize galebe etsin, bizi kahredebilsin, onlar kendilerinin maddî kuvvetlerine, iri yapılı olmalarına aldanaarak böyle bir iddiaya cüret gösterdiler. Peygamberlerinin tehditlerine ehemmiyet vermediler. O cahil kavim

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً

Kuvvetçe Onlardan Daha Çetindir O Kendilerini Yarattı O zattır ki Allah Şüphesiz Ve görmediler mi?

(bir düşünmediler mi ki, muhakkak onları yaratmış olan Allah, O kuvvetçe onlardan daha şiddetlidir) O Allah dilediği zaman onları elbette kahreder ve cezalandırır. Evet. Allah Teâlâ buyuruyor ki:

وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Ayetlerimizi İdiler Ve

(ve bizim ayetlerimizi inkâr eder oldular) O kâfir kavim Peygamberimize indirmiş olduğumuz ayetlerin birer hakikat olduğunu şüphesiz anladıkları hâlde bununla beraber küfürlerinden ve dünya varlığına tapındıklarından dolayı, o ayetleri kabul etmeyip onları inkâra cüret gösterdiler. Gözleri önünde parlayıp duran bir nice kudret eserlerini gördükleri hâlde onların Allah'ın birliği hakkında birer açık delil olduğunu itiraf etmeyip inkârlarına devam ettiler.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي

الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ

16.Artık biz de onların üzerlerine uğursuz günlerde pek fazla soğuk bir rüzgâr gönderdik ki, onlara dünya hayatında bir zillet azabını tattıralım ve elbette ki, ahiret azabı daha çok rüsvay edicidir ve onlar yardım da olunmazlar.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ

Uğursuz Günlerde Dondurucu Bir kasırga Üzerlerine Bunun üzerine gönderdik

(Artık biz de onların üzerlerine uğursuz günlerde pek fazla soğuk bir rüzgâr gönderdik) Allah Teâlâ Hazretleri de buyuruyor ki: Artık biz de o dinsizlerin üzerlerine öyle uğursuz günlerde çok şiddetli dondurucu bir kasırga gönderdik ki

لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünyanın Hayatında Rezillik Azabını Kendilerine tattırmamız için

(onlara dünya hayatında bir zillet azabını tattıralım) o kavimlere kendi küfürleri yüzünden dünya hayatında bir zillet azabını tattıralım onları o böbürlenmeleri sebebiyle bir ihanete, bir zillete düşürmüş olalım,

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ

Daha rezildir Ahiretin Elbette azabı Ve

(ve elbette ki, ahiret azabı daha çok rüsvay edicidir) elbette ki, onların haklarında ahiret azabı daha çok zilletlidir ihanet ve zillet itibarıyla daha şiddetlidir. Onlar, o yoldan haktan kaçınmalarından, küfrü tercih etmiş olmalarından dolayı öyle muazzam bir azaba tutulmuş olacaktırlar

وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ

Yardım olunmazlar Onlar Ve

(ve onlar, yardım da olunmazlar) kendilerinden o azabı bertaraf edecek bir yardımcı bir koruyucu da bulamayacaklardır. İşte Ad kavmi, böyle müthiş ve ebedî bir hüsrana lâayık olmuştur.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَآَخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ
الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

17.Semud'a gelince biz onlara doğru yolu gösterdik, onlar ise hidayet üzerine körlüğü tercih ettiler. Artık onları kazanır oldukları şey sebebiyle o zelil edici yıldırım azabı yakaladı.

Bu mübarek ayetler de Semud kavminin sapıklığa düşüp yıldırım azabına tutulmuş olduğunu, iman ve takva sahiplerinin ise kurtuluşa erdirilmiş olduklarını bildiriyor. Ve kâfirlerin uhrevî azabına da işaret buyurup onların aleyhine kendi azalarının şahitlikte bulunacaklarını ve aralarında nasıl bir sual ve cevabın cereyan edeceğini beyan buyurmaktadır.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ

Onlara da doğru yolu göstermiştik Semud Ama Ve

(Semud'a gelince biz onlara doğru yolu gösterdik) Semud Kavmi hakkında da Allah Teâlâ buyuruyor ki: Biz onlara doğru yolu gösterdik Onlara Peygamberleri Salih Aleyhisselam vasıtasıyla hidayet yolunu bildirdik, ahiret hayatına dair malûmat verdik, Allah'ın kudretine ait nice deliller, harikalar vücuda getirdik,

فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ

Hidayete Körlüğü Fakat tercih etiler

(onlar ise körlüğü hidayete tercih ettiler) hidayet yolunu bırakıp Sapıklık içinde yaşamayı ihtiyar ve tercih ettiler, hakka karşı kör olmayı sevdiler. Hatta denilmiştir ki: Onlar bir aralık iman etmişler iken sonra dinden çıkarak yine kâfirlere katıldılar

فَآَخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeyden ki Aşağılayıcı Azabın Yıldırımını Böylece onları yakaladı

(Artık onları kazanır oldukları şey sebebiyle o zelil edici yıldırım azabı yakaladı) öyle sapıklığı hakka karşı batılı tercih etmeleri yüzünden öyle şiddetli yıldırım azabı onları yakalayiverdi kendilerine gök tarafından gelen müthiş bir ses ile toptan helak oldular.

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

18.Ve iman etmiş ve Allah'tan korkmuş olanları ise kurtuluşa erdirdik.

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

Sakınıyorlar İdiler Ve İman ettiler O kimseleri ki Kurtardık Ve

(Ve iman etmiş ve Allah'tan korkmuş olanları ise kurtuluşa erdirdik) Evet, Semud kavmi arasından iman etmiş Hz. Salih'in Peygamberliğini kabul eylemiş ve üzerlerine düşen dinî vazifeleri yerine getirmeye çalışmış olanları ise kurtuluşa erdirdik. Onlar, imanları, takvaları sebebiyle o yıldırım azabından emin bulunmuşlardır. Ve salih Aleyhisselam ile beraber Mekke-i Mükerrreme'ye giderek orada ibadetle meşgul olmuşlardır.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

19.Ve 0 gün ki, Allah'ın düşmanları toplanıp ateşe sevk edilirler artık onlar tamamen hapis olunurlar.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

Toplu olarak sevk edilirler Onlar Ateşe Allah'ın Düşmanları Bir araya getirilir O gün Ve

(Ve 0 gün ki, Allah'ın düşmanları toplanıp ateşe sevk edilirler) Evet Kâfirlerin azabı yalnız bu dünyevî azapla, yıldırımla sınırlı değildir o gün ki, Allah'ın düşmanları öyle ilâhî dini kabulden kaçınmış olanlar toplanıp bir araya getirilirler. Artık onlar tamamen hapis olunurlar O Allahın düşmanları hepsi de bir yerde toplanarak sonra cehenneme birden gönderilmiş bulunurlar. Ateşe cehenneme sevk edilirler,

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاؤَهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

20.Nihayet oraya geldikleri vakit onların aleyhine ne işlemiş olduklarına dair kulakları ve gözleri ve derileri şahitlikte bulunmuş olurlar.

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاؤَهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ

Onların aleyhine Şahitlik etti Oraya geldiler O şey vakti ki Nihayet

(Nihayet oraya geldikleri vakit onların aleyhine şahitlikte bulunmuş olurlar) O kâfirler Nihayet o inkâr etmiş oldukları cehenneme toplanıp geldikleri vakit onların aleyhine dünyada iken küfür ve isyan adına

سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerde ki Derileri Ve Gözleri Ve Kulakları

(Yapmak da oldukları şeyler hakkında kulakları gözleri ve derileri) Onlar hakkında kendi aleyhlerine kulakları ve gözleri ve derileri şahitlikte bulunmuş olur. Evet, Cenabı Hak o Yüce kudretiyle bu uzuvlara bir nutuk kabiliyeti verir, bunlar da sahiplerinin dünyada iken neler yapmış olduklarına şahitlik ederler, bu suretle de ilâhî kudret tecelli etmiş, o inkârcıların bir inkâra, bir mazeret bildirmeğe imkânları kalmamış olur.

وَقَالُوا لَجُلُودِهِمْ لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ

خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

21.Ve derilerine derler ki: Ne için aleyhimize şahitlik ettiniz? Derileri de derler ki: Her şeyi söyleten Allah, bizi söyletti ve O sizi ilk defa yarattı ve O'na döndürüleceksinizdir.

وَقَالُوا لَجُلُودِهِمْ لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا

Aleyhimize Şahitlik ettiniz Niçin Derilerine Dediler Ve

(Ve derilerine derler ki: Ne için aleyhimize şahitlik ettiniz?) O azap görececek kâfirler de bir kınama ve hesaba çekme maksadıyla derilerine kendi uzuvlarına derler ki Ne için aleyhimize şahitlik ettiniz? Biz sizin yüzünüzden muhakemeye tâbi tutulmuş bulunuyoruz. Derileri de cevap olarak

قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ

Şeyi Her Konuşturdu O zat ki Allah Bizi konuşturdu Dediler

(derler ki: Her şeyi söyleten Allah, bizi de söyletti) biz elbette O'nun iradesine, muhalefet edemezdik. Biz bu şahitliğe mecburuz, bundan dolayı siz, bizi hesaba çekemezsiniz,

وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

Defa İlk Sizi yaratmıştı O Ve

(ve O sizi ilk defa yarattı) Bir kere düşünmeli değil mi idiniz ki, O Yüce Yaratıcı sizi ilk defa yarattı yoktan meydana getirdi, sizi birer damla su durumunda bulunan şeylerden büyüyüp gelişmeye erdirdi, O'nun kudreti her şekilde bilinmiş idi. Artık ne diye bu kıyamet hayatını inkâr etmiş idiniz?

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Döndürülüyorsunuz Ona Ve

(ve O'na döndürüleceksiniz) Ve Size bildirilmiş idi ki, nihayet O'na döndürüleceksiniz. O Yüce Yaratıcının büyük mahkemesine sevk olunacaksınız, dünyadaki amelinize göre, mükâfat ve ceza göreceksiniz. Bu hakikatler size evvelce bildirilmişti. Şimdi aleyhinizde olan şahadetten dolayı azalarınıza hesap sormaya salâhiyetiniz yoktur. Bu son beyan, ya derilerin beyanatı cümlesindendir veya tek bir ilâhî kelâmı hikâyeye etmektedir. Nitekim bunu takip eden ayeti kerime de böyledir.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ

22. Ve sizin aleyhinize ne kulaklarınızın ve ne gözlerinizin ve ne de derilerinizin şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Velâkin zannetmiş idiniz ki, şüphe yok Allah, Sizin yaptıklarınızdan birçoğunu bilmez. Bu mübarek ayetler de kâfirlerin kendi aleyhlerine uzuvlarının şahitlikte bulunmalarına mâni olamayacaklarını ve onların pek batıl zanlarını, itikatlarını teşhir ediyor ve onların ilâhî azaptan bir türlü kurtulamayacaklarını ihtar buyuruyor. Ve o kâfirlerin kendilerini aldatan ne kötü kimselere yakın bulunmuş olduklarını ve o yüzden küfür ve isyana düşmüş, eski kavimler gibi helake maruz kalmış bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ

Ne derilerinizin Ve Ne gözlerinizin Ve Kulaklarınızın Aleyhinize Şahitlik etmesizden Sakınıyor Olmadınız Ve

(Ve sizin aleyhinize ne kulaklarınızın ve ne gözlerinizin ve ne de derilerinizin şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz) siz küfürlerinizi ve diğer bir kısım günahlarınızı açıkça yapmakta idiniz, bir kısım günahları da insanlardan gizlice yapmakta, onların dedikodusundan korkmakta idiniz. Azanın aleyhinizde şahitlik edeceğini hiç düşünmediniz

وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeylerden ki Bir çoğunu Bilmiyor Allah Şüphesiz Zannetmiştiniz Fakat

(ve lâkin zannetmiş idiniz ki: şüphe yok Allah, sizin yaptıklarınızdan birçoğunu bilmez) Gizlice işlediğiniz günahlar Allah yanında meçhul kalır. Artık Allah korkusuyla değil, halkın yerme ve kınamasına uğramamak için bir kısım gayri meşru hareketlerinizi gizlice yapmıştınız.

&-İbni Mesut, Radiyallahu Anh demiştir ki: Ben bir gün Kâbe'nin perdeleriyle gizlenmiş bulunuyordum. Üç kişi girdiler. Biri Kureyş'ten, ikisi de Sekiyf'ten veya ikisi Kureyş'ten biri Sekiyf kabilesinden idi. İçlerinin eti çok, kalplerinin bilgisi az idi. Birisi dedi ki: Nasıl görüyorsunuz, Allah bizim bu konuşmamızı işitir mi? Diğeri de dedi ki: Seslerimizi kaldırır isek işitir, kaldırmaz isek işitmez. Bir diğeri de dedi ki: Eğer bizden bir şey işitiyorsa hepsini de işitir. Ben bunu Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'e söyledim, bunu müteakip Allah Teâlâ "vemâ küntüm testirûne" ayeti kerimesini indirdi

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدِيكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

23. Ve işte sizin 0 zannınızdır ki, Rabbinize karşı zannetmiş oldunuz, sizi helake düşürdü. Artık hüsrana uğrayanlardan oldunuz.

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدِيكُمْ

Sizi helak etti Rabbinize karşı Zannettiniz O ki Zannınız İşte bu Ve

(Ve işte sizin 0 zannınızdır ki, Rabbinize karşı zannetmiş oldunuz, sizi helake düşürdü) Cenabı Hak, o gibi yanlış düşünenleri yermek ve tehdit için buyuruyor ki: Sizin o zannınız bir takım günahlarınızın Allah Teâlâ'ya gizli kalacağı hakkındaki batıl kanaatiniz Rabbinize karşı öyle yanlış bir itikatta bulunmanız. İşte o zannınızdır ki sizi helake, lanete, alçaklığa ve bayağılığa müptelâ kıldı

فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlardan Bu yüzden oldunuz

(artık hüsrana uğrayanlardan oldunuz) Ebedî felâkete mahkûm kaldınız. İşte o kötü zannın ebedî cezası!

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ

24. İmdi sabrederlerse hemen ateş onlar için bir ikametgâhtır ve eğer bir hoşnutluk dilerse artık onlar hoşnut olacak kimselerden değildirler.

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

Onların Oturacakları yer Artık ateştir Sabrederlerse Şimdi eğer

(İmdi sabredebilirlerse ateş onlar için bir ikametgâhtır) O helake aday olan kimse-ler sabır ederlerse bir kurtuluş ümidinde bulunurlar da bir yardım talebinde bulunmaz-larsa Allaha yönelmezlerse iman edip hallerini düzeltmezlerse hemen ateş onlar için bir ikametgâhtır. Onlar o umdukları kurtuluşa asla nail olamayacaklardır,

وَإِنْ يَسْتَغْتَبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ

Razı olunacak kimselerden Artık onlar değildirler Razı olunmayı isterlerse Eğer Ve

(ve eğer bir hoşnutluk dilerse artık onlar hoşnut olacak kimselerden değildirler) Eğer onlar Sevdikleri bir şeye ermek, Allah'ın rızasına kavuşmak, o azaptan kurtul-mak temennisinde bulunurlarsa artık onlar razı olunacak kimselerden değildirler. On-ların o temennilerine icabet olunmayacaktır. Onlar hüsrana uğrayan kimseler olacak-lardır.

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

25.Ve onlar için bir takım arkadaşları Musallat ettik. Artık onlar için önlerindeki-ni ve arkalarındakini süslemiş oldular ve onların üzerine de kendilerinden evvel gelip geçen cinler ve insanlardan olan ümmetler arasındaki 0 azaba dair söz hak olmuş oldu. Şüphe yok ki, onlar hüsrana uğramış kimseler oldular.

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ

Arkadaşlar Onlara Getirdik Ve

Ve onlar için bir takım arkadaşları Musallat ettik) O kâfirler için bu dünyada bir ta-kım arkadaşları zararlı yoldaşları, arkadaşları hazırladık, gizleyerek onlara musallat kıldık onları aldatmaya çalışıp durdular

فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

Arkalarında O şeyleri ki Ve Önlerindedir O şeyleri ki Onlara Ve süslediler

(Artık onlar için önlerindeki ve arkalarındakini süslemiş oldular) yani: Onlara karşı dünyanın zevki sefasını, gayrı meşru muamelelerini hoş göstermiş, kendilerini onlarla meşgul kılmış bulundular. Ahiret hayatını, mesuliyetini de inkâr ederek o kâfir-leri ahiret endişesinden de mahrum bıraktılar. Dünya varlığının sonsuzluğunu iddia ettiler, tabiatların, feleklerin üstünde başka bir âlem yaratıcısı bulunmadığını ileri sü-rerek o gafil, güzelce tefekkürden mahrum kimseleri inkâra düşürdüler, onları bir ta-kım şehvanî hareketlere sevk edip durdular

وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ

Ve insanlardan Cinlerden Kendilerinden önce Geçmiş Gerçekten Ümmetler Hakkında O söz Üzerlerine Hak oldu Ve

(ve onların üzerine de kendilerinden evvel gelip geçen cinler ve insanlardan olan ümmetler arasındaki 0 azaba dair söz hak olmuş oldu) Yani: onların ve o aldatmaya kapılan kâfirlerin ve dahi Kendilerinden evvel gelip geçen cinden ve ins-den olan ümmetler arasında o azaba dair, söz hak olmuş oldu. O söz ise Cenabı Hakkın iblise karşı söylediği sözü ve benzeridir,

إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlar İdiler Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar hüsrana uğramış kimseler oldular) Şüphe yok ki, o evvel ve ahır kâfir olanlar: Şeytanlara uyanlar, dinsizlerin aldatmalarına kapılanlar hüsrana uğramış kimseler oldular. Dünya ve ahiret hayatında zillate lanete, pek büyük bir zi-yana uğramış bulundular. İşte küfrün, hakka karşı cephe almanın ebedî cezası!

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَبُونَ

26.Ve 0 kimseler ki, kâfir oldular, dediler ki: 0 Kuranı dinlemeyiniz ve onda gürültü yapınız, olabilir ki, galip olursunuz.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin diğer bir tuzaklarını, Kuranı Kerim'e karşı olan düşmanlıklarını teşhir ediyor. Onların o caniyane hareketlerinden dolayı ne kadar şiddetli ve ebedî azaplara tutulacaklarını ihtar buyuruyor ve kendilerini sapıtıp küfre düşürmüş olan cinleri ve insanları ahirette görüp ayakları altında çiğnemek, onlardan intikam almak isteyeceklerini şöylece beyan buyurmaktadır,

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(o kimseler ki, kâfir oldular ve dediler ki) Hz. Muhammed'in peygamberliğini, yüceliğini tasdik etmeyip küfür ve şirk içinde yaşadılar. Yani Kureyş müşrikleri ve benzeri kimseler dediler ki:

لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ

Onun hakkında Manasız söz edin Ve Kuranı Bu Dinlemeyin

(0 Kuranı dinlemeyiniz ve onda gürültü yapınız) Kur'an okunurken sükût etmeyiniz Ve onun okunması sırasında gürültü yapınız seslerinizi kaldırınız, ısıklık çalınız, hurafelerle karşılıklıta bulunun, şiirler okuyun, tâki, okuyanı şaşırtasınız, okunan ayetlerin tesirinden başkalarını kurtarasınız, onun ruhlar üzerindeki tesirine mâni olasınız,

لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ

Üstün gelirsiniz Olur ki

(olabilir ki, galip olursunuz) Olabilir ki, böyle hareket ederseniz, siz galip olursunuz onun dinlenmesine engel bulunursunuz, İslâmiyet in yayılmasına meydan vermemiş olabilirsiniz.

&-Resulü Ekrem Efendimiz, Kuran-ı Kerimin ayetlerini açıkça okur etrafta bulunanları aydınlatmaya çalışırdı. Kuranı Kerim'in ruhlar üzerindeki güzel tesirleri görülüyordu. Ebu Cehil gibi kâfirler ise insanların uyanmasına mâni olmak, islamiyetin yayılmasına meydan vermemek için kendileri gibi dinsizlere böyle cahilce tavsiyelerde bulunuyorlardı.

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

27.İşte kâfir olanlara elbette bir şiddetli azap tattıracağız ve onları işledikleri şeyin en kötüsüyle cezalandıracağız.

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap İnkâr ettiler O kimselere ki Sonunda mutlaka tattıracağız

(İşte kâfir olanlara elbette bir şiddetli azap tattıracağız) İşte yüce rabbimiz buyuruyor ki Öyle kâfir olanlara İslâm dinine karşı muhalif cephe almak isteyenlere elbette bir şiddetli azap tattıracağız. Niteliği kavranamayacak derecede feci olan bir cezaya çarpılmış olacaklar. Nitekim o kâfirlerin bir kısmı Bedir gazvesinde vesaire de büyük bir mağlûbiyete uğrayarak, mahvı perişan olmuşlardır,

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyin ki En kötüsü ile Mutlaka onları cezalandıracağız Ve

(ve onları işledikleri şeyin en kötüsüyle cezalandıracağız) Ve 0 kâfirleri işler oldukları şeyin yaptıkları amellerin, hareketlerin en kötüsüyle cezalandıracağız. Kâfirlerin yakınları ziyarete riayet gibi, misafirlere hürmet gibi, fakirlere yardım gibi güzel amelleri küfürleri sebebiyle uhrevî kıymetini kaybetmiş, sevaba vesile olmaktan çıkmıştır. Bundan dolayı onların küfür gibi en çirkin amelleri kalmıştır. Artık bu amellerinden dolayı en müthiş azaplara maruz kalacaklardır.

&-Bu ayetler, okunan Kuranı Kerim'e hürmet gösterilmesine, O'na karşı hürmete aykırı bir vaziyet alınmamasına işaret buyuruyor. Okunan Kuranı Kerim'i bozmaya çalışanlar hakkında büyük bir tehdit içermektedir.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

28.Bu, Allah'ın düşmanlarının cezasıdır ki, ateştir. Onlar için orada bizim ayetlerimizi inkâr etmelerinin bir cezası olarak bir ebedî ikametgâh vardır.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ

Ateştir Allah'ın Düşmanlarının Cezası İşte budur

(Bu, Allah'ın düşmanlarının cezasıdır ki ateştir) Bu beyan olunan pek ağır ceza Allah'ın düşmanlarının cezasıdır. Onlar için hazırlanmış bir azaptır ki, o da cehennem ateşinden ibarettir,

لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

Bilerek inkar ediyorlar Ayetlerimizi İdiler O şeylerin ki Cezası olarak Ebedilik Yurdu Orada vardır Onlara

(Onlar için orada bizim ayetlerimizi inkâr etmelerinin bir cezası olarak bir ebedî ikametgâh vardır) O din düşmanlarına mahsus o cehennemde bizim ayetlerimizi dünyada iken inkâr eder onları dinlemekten böbürlenir olmalarının bir cezası olarak bir ebedî ikametgâh vardır. Onlar o cehennem de ebediyen kalacaklardır, onun azabı kendilerinden asla kesilmeyecektir. Her kâfir, cehennemin katlarından birinde ebedî bir hâlde kalarak yanıp yakılacaktır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ ضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ

29.Ve kâfir olanlar diyeceklerdir ki: Ey Rabbimiz. Cinlerden ve insanlardan bizi sapıtmış olanları bize göster, onları ayaklarımızın altına alalım. Tâki, en aşağı kalanlardan olsunlar.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(Ve kâfir olanlar diyecekler ki) Bu hâdisenin vukuunun kesin olduğuna işaret için mazi sıgasıyla dediler ki diye beyan buyruluyor. İşte kâfir olanlar Öyle cehenneme atılacakları zaman muhakkak diyeceklerdir ki

رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ ضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ

İnsanlardan Ve Cinlerden Bizi dalaletle düşürdüler O ikisini ki Bize göster Rabbimiz

(Ey Rabbimiz. Cinlerden ve insanlardan bizi sapıtmış olanları bize göster) Bizi cinlerden ve insanlardan şeytani bir tabiatla bulunan şahıslardan olup da sapıtmış olanları bize dünyada iken batıl şeyleri süsleyerek göstermiş, bizi Allah'ın dininden mahrum bırakmış olan reislerimizi ve diğer dinsiz şahısları bize göster ki,

نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا

Ayaklarımızın Altına Onları alalım

(onları ayaklarımızın altına alalım) onlardan intikam almaya çalışalım, onlara lâyük oldukları zillet ve hakareti gösterelim,

لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ

En aşağılıklardan Olsunlar diye

(Taki, en aşağı kalanlardan olsunlar) Taki Onlar cehennemin en aşağı tabakalarında kalanlardan olsunlar en büyük hakaretlere, azaplara maruz kalıp dursunlar. Elbette ki, insanları sapıtmaya çalışanlar, insanları dinden, güzel ahlâktan mahrum bırakmaya gayret edenler, gelecekte büyük bir ilâhî azaba uğrayacaklardır. Fakat Cenabı Hakkın kendilerine verdiği akı, temiz yaratılışı kötüye kullanıp da öyle aldatıcı kimselerin sözlerine kıymet vermiş, onların gösterdikleri çıkmaz yolları takip etmiş kimseler de azabı hak etmişlerdir. Kendilerini mazur göstermeğe asla salahiyetli olmazlar. Her insan hakikî dostu ile düşmanını güzelce anlamaya çalışmalıdır. Sonra pişmanlık faide vermez.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

30.Şüphe yok, O kimseler ki, Rabbimiz Allah'tır dediler, sonra da dosdoğru yolda yürüdüler, onların üzerlerine melekler ineceklerdir. Korkmayın ve mahzun olmayın ve size vaat olunmuş olan cennet ile müjdelenin diyeceklerdir.

Bu mübarek ayetler de iman ve doğruluk sahiplerinin hakkındaki ilâhî vaadin gerçekleşeceğini bildiriyor. O mümin ve doğru yoldaki zatları meleklerin nasıl bir nimete, bir ilâhî ziyafete kavuşturmakla müjdeleyeceğini ve aralarındaki dostluğu beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ

Allah'tır Rabbimiz Dediler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, O kimseler ki, Rabbimiz Allah'tır dediler) Cenabı Hak, kâfirler hakkındaki tehdidini, ilâhî vaadini bildirdikten sonra müminler hakkında lütfunu, ilâhî vaadini de şöylece beyan buyuruyor, şüphe yok, o kimseler ki, Rabbimiz Allah'tır dediler Allah Teâlâ'nın Rabliğini, yaratıcılığını birliğini ikrar ettiler

ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ

Melekler Üzerlerine İner Dosdoğru oldular Sonra

(sonra da dosdoğru yolda yürüdüler, onların üzerlerine melekler ineceklerdir) İstikâmet: Doğruluk, güzel itikada, amellere, devam etmek, emirlere yasaklara gerektiği şekilde riayette bulunmak, Allah'ın dini çerçevesinde hareket edip durmaktadır. İşte o müminler bu takvalarında sebat edip durdular, mükellef oldukları vazifeleri tam bir samimiyetle yerine getirmeye devam eylediler. Bundan dolayı O mü'minlerin üzerine Allah tarafından müjdeyle melekler ineceklerdir ve onlara hitaben

أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا

Üzülmeyin Ve Korkmayın diye

(Korkmayın ve mahzun olmayın) Korkmayın insanlık icabı yapmış olduğunuz kurlardan dolayı korkuya düşmeyin, Cenabı Hak sizi bağışlar ve kendilerinden ayırmış olduğunuz çoluk çocuğunuzdan vesaire den dolayı üzülmeyin ebedî ferahlığa kavuşacaksınız

وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

Vaad oluyorsunuz İdiniz O ki Cennetle Sevinin Ve

(ve size vaat olunmuş olan cennet ile müjdelenin) ve size dünyada Peygamberler lisanıyla vaat olunmuş olan cennet ile müjdelenin çünkü siz cennetlere kavuşacak, onların içinde ebediyen kalıp nimetlere ereceksinizdir diyeceklerdir. Meleklerin bu müjdesi, ölüm zamanında, kabirlerde ve dirilme zamanında vuku bulacaktır.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ

31.Biz dünya hayatında da ve ahirette de sizin dostlarınız ve sizin için orada nefislerinizin hoşlandığı her şey vardır ve sizin için orada ne isterseniz vardır.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

Ahirette Ve Dünya Hayatında Sizin dostlarınız Biz

(Biz dünya hayatında da ve ahirette de sizin dostlarınız) Ve melekler, o sadık müminlere diyeceklerdir ki: Biz dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınız biz size dünyada iken iyiliksever bulunur, size hayırlı şeyleri ilhama çalışırdık. Meselâ: Sizi uykudan uyandırır, namaza, oruca sevk etmek isterdik, sizi ahlâksız şeylerden uzaklaştırmak isterdik, ahirette de size şefaathçiyiz, cennetlere girinceye kadar sizden ayrılmayız, sizin üzerinize nezaret etmekte bulunmaktayız,

وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ

Nefisleriniz Arzuluyor O şeyler ki Orada Sizin için vardır Ve

(ve sizin için orada nefislerinizin hoşlandığı her şey vardır) evet ey mümin zatlar! Sizin için ahiret âleminde nefislerinizin hoşlandığı her şey vardır çeşitli lezzetler, nimetler, cismanî zevkler hazır bulunmaktadır,

وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ

İstiyorsunuz O şeyler ki Orada Sizin için vardır Ve

(ve sizin için orada ne isterseniz vardır) Ve sizin için o ahiret âlemindeki ne isterseniz vardır her türlü nimetlere, ruhanî zevklere nail olacaksınız, bunlar sizin için takdir edilmiştir.

نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ

32.Çok mağfiret eden, çok merhametli olandan Allah tarafından bir ziyafet olmak üzere.

نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ

Çok merhametli olandan Çok bağışlayandan Bir ağırlamadır

(Çok mağfiret eden, çok merhametli olandan bir ziyafet olmak üzere) Ey müminler! Sizlere vaat edilen bu sonsuz nimetler, lütuflar El gafur Çok mağfiret eden birçok günahları affeden ve bağışlayan Er rahim çok merhametli olandan bütün kullarına ilâhî rahmeti pek fazla bulunan Allah Teâlâ tarafından bir ziyafet olmak üzere size ihsan buyrulmuş olacaktır. Artık bunun şükrünü ifaya devam ediniz.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

33.Ve daha güzel sözlü kim vardır, Allah'a davet eden ve salih amellerde bulunan ve şüphe yok ki, ben Müslüman'ım diyen kimseden?

Bu mübarek ayetler de dost edinmeye lâyık olan zatların kimlerden ibaret olunduğuna işaret ediyor. İyi ameller ile kötü amellerin Allah katında eşit olamayacağını bildiriyor. İnsanların kalplerini uzlaştırmak, kendilerini irşat ile düşmanlıklarını bertaraf etmenin çaresini gösteriyor. Öyle güzel ahlâki bir vazifenin yerine getirilmesine engel olacak olan şeytanî vesveselerden dolayı da Cenabı Hakka sığınılmasını emir ve tavsiye buyurmaktadır.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا

Sözce Daha güzel Kimdir Ve

(Ve daha güzel sözlü kim vardır) Elbette ki: O'ndan daha güzel sözlü bir zat yoktur.

مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا

Salih bir amel Yaptı Ve Allah'a Davet etti O kimseden ki

(Allah'a davet eden ve salih amellerde bulunan) Cenabı Hakkın birliğini tasdike ve O'na ibadet ve itaate insanları teşvik eyleyen ve salih amelde bulunan Kendiside güzel ibadetlerde, ahlâkî vazifeleri yerine getirmeye çalışarak bir örnek teşkil eden

وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlarımdan Doğrusu ben Dedi Ve

(ve şüphe yok ki, ben bir Müslüman'ım diyenden) Müslüman olma şerefine erişmesinden dolayı iftihar edip bir takım bozguncuların ümitlerini parçalayan kimseden elbette ki, öyle iyiliksever, dindar, İslâmiyet'le iftihar eden, böyle seçkin üç özelliğe sahip bulunan zattan daha güzel sözlü bir kimse bulunamaz.

&-Allah dostları ve alimler buyuruyorlar ki: Bu ayeti kerimedeki kimseden maksat, Resûlullah'tır. Çünkü o, Allah'ın birliğini yaymış insanları yüce dine davet buyurmuş, kendisi de daima ibadet ve itaat ile meşgul olmuştur. Hâlâ onun yaydığı ilâhî din sayesinde vakit vakit bir nice insanlar Allah'ın birliğini tasdik etmekte İslâmiyet'le şereflebilmektedir. Bununla beraber bu ayetin bu hükmü umumîdir. Bu üç üstün niteliğe

sahip olanların hepsini de içirmektedir. Güzel amel sahibi olan müezzinler de, hatipler de, vaizler de, imamlar da bu şerefe sahip bulunmaktadırlar.

وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

34.Ve iyilik ile kötülük de denk olamaz, kötülüğü bertaraf et, 0 şey ile ki, 0, en güzeldir. Artık 0 zaman seninle kendi arasında düşmanlık olan kimse, sanki candan bir dosttur.

وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ

Ne kötülük Ve İyilik Eşit olmaz Ve

(Ve iyilik ile kötülük denk olamaz) Evet, Kulların, Kerem Sahibi mabud için yaptıkları güzel amellerin kıymeti pek fazladır. Bununla beraber kulların kendi aralarında yaptıkları güzel muamelelerin de büyük bir yeri vardır. İşte Cenabı Hak buna işaret buyuruyor ki: iyilik de kötülük de eşit olamaz Meselâ: Cömertlik ile cimrilik, sabır ile gazap, af ile intikam, ilim ile cehalet eşit değildir. İnsan mümkün olduğu kadar fenalıklara karşı iyilikte bulunarak uyulacak bir örnek olmalıdır. Böyle bir üslup ile de başkalarını ikaza, ahlâkını güzelleştirmeye sebep bulunmalıdır. Nitekim Resulü Ekrem, Sallallahu Aleyhi Vesellem Hazretleri kavminin birçok eza ve cefasına karşı sabır etmiş, onları ıslaha çalışmış, yarabbi kavmime hidayet buyur, çünkü onlar bilmiyorlar diye duada ve niyazda bulunmuştur. İşte Cenabı Hak, bu hususta da bize en güzel bir hareket tarzını gösteriyor. Şöyle ki:

ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

En güzeldir O O şeyle ki Defet

(kötülüğü bertaraf et, 0 şey ile ki, 0, en güzeldir) Kötülüğü, bazı kimselerin cahilce, beyinsizce, düşmanca hâllerini zarar verecek hâdiseleri bertaraf et onların giderilmesine, terk edilmesine gayret göster. O ey ile ki, o şey, haddizatında en güzeldir mese-lâ: Fenalık yapana ihsanda bulun, bazı kusurları görmemezlikten gel, bir takım kötü huylara karşı güzel huy göster, gazabı tahrik eden şeylere karşı sabır ve sükûnetten ayrılma

فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

Yakın Bir dosttur Sanki o Düşmanlık (var) Arasında Ve Aranda O kimse ki Hemen birden

(Artık 0 zaman seninle kendi arasında düşmanlık olan kimse, sanki candan bir dosttur) çünkü mahcup olur, kendi kötü hâlini düşünür, hakkında gösterilen güzel muameleden dolayı şükran borçlu olur, o kötü hareketlerini terk eder. Düşmanlığı muhabbete çevrilmiş bulunur, O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.

Kısacası: bir takım düşmanların eza ve cefasına karşı sabretmek, onların hoş olmayan lâkırdılarına kıymet vermeyip sükût eylemek, onların kötülüklerine karşı iyilik ile karşılıklıta bulunmak, büyük bir ahlâkî fazilet eseridir. Bunların ruhlar üzerinde büyük tesirleri vardır, bir takım kimselerin durumlarını değiştirerek güzel ahlâk ile vasıflanmalarına vesile olabilir. "Düşmanın sitemini anlamamak, düşmana sitemdir.

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

35.Ve bunu böyle bir tavsiyeyi sabredenlerden başkası kabul edemez ve bunu pek büyük bir nasip sahibi olandan başkası kabul edip yüklenemez.

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا

Sabrettiler O kimseler ki Ancak Buna kavuşturulmaz Ve

(Ve bunu böyle bir tavsiyeyi sabredenlerden başkası kabul edemez) Böyle bir tavsiyeyi, fenaliğe karşı iyilik ile muamelede bulunmak karakterini, bu seçkin özelliği, sabır edenlerden başkası kabul edemez sabır ile vasıflanmış olan zatlar, bu hususta-

ki tavsiyeyi takdir edip kabul eder, ona göre hareketini tanzime çalışır. Evet, Bu mühim tavsiyeyi, bu husustaki güzel olgun ahlâka

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

Büyük Bir nasip Sahibi Ancak Buna kavuşturulmaz Ve

(ve bunu pek büyük bir nasip sahibi olandan başkası kabul edip yüklenemez)

Evet, böyle güzel hasleti pek büyük bir nasip sahibi olandan dünya ve ahiret saadetlerinde nasipli bulunan zatlardan başkası kavuşamaz ve kabul edip öyle güzel hasletleri yüklenemez. Öyle affedici, şerefli bir muamelede bulunmak istemez, bunun güzel bir meyve vereceğini takdir edemez.

&-Bundan dolayı kötülüklere karşı iyiliklerde bulunmak, ahlâksızlığa karşı güzel bir ahlâk ile mukabelede bulunmak, fazilet ve saadet sahipleri olan zatlara mahsus pek üstün bir özelliktir.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

36.Ve şayet seni şeytan tarafından bir vesvese bu affedici muameleden çevirmek isterse hemen Allah'a sığın. Şüphe yok ki, O'dur her şeyi gerçekten işiten, bilen O'dur.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ

Bir dürtü Şeytandan Seni dürtüyorsa Eğer Ve

(Ve şayet seni şeytan tarafından bir vesvese bu affedici muameleden çevirmek isterse) Evet, Kötülüklere karşı iyilikle karşılık vermek, büyük bir kahramanlıktır. Nefis üzerine hâkimiyetin bir nişanesidir. Şayet şeytan tarafından bir vesvese Bir intikam hissi, seni bu affedici muameleden çevirmek fenalığa karşı fenalıkla mukabelede bulundurmamak isterse seni o tavsiye edilen güzel muameleden alıkoymak dilerse ona iltifat etme

Allah'a Hemen sığın (hemen Allah'a sığın) öyle şeytani hatıraların tesiri altında kalmamak için Hak Teâlâ'dan yardım, muvaffakiyet niyaz et. Allah'a tevekkül et, sığın

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ

Allah'a Hemen sığın

(hemen Allah'a sığın) öyle şeytani hatıraların tesiri altında kalmamak için Hak Teâlâ'dan yardım, muvaffakiyet niyaz et. Allah'a tevekkül et, sığın

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakıyla işiten Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O'dur her şeyi gerçekten işiten, bilen O'dur) Evet, o Hikmet Sahibi Yaratıcı, her şeyi hakıyla işiten, bilen O'dur ancak o Kerem Sahibi ezeli mabut dur. Bundan dolayı o Kerem Sahibi Yaratıcı seni düşmanların fenalıklarından, suikastlarından muhafaza buyurur, nihayet muvaffakiyet, ilâhî zafer senin tarafından tecelli eder durur. Yani ilahi zafer böyle güzel muamelede bulunan nefsinin esiri olmayan salih mümin üzerine tecelli eder.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ

وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

37.Ve O'nun ayetlerindendir gece gündüz ve güneş ve ay. Ne güneşe ve ne de ay'a secde etmeyin ve onları yaratmış olan Allah'a secde ediniz, eğer siz O'na ibadet etmek istiyorsanız. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın varlığına, kudret ve hikmetine şahitlik eden göklerdeki ve yerlerdeki yaratılış eserlerini dikkat nazarlarına sunuyor. Allah'ın zatına meleklerin gece ve gündüz ibadette bulunduklarını beyan ile müşriklerin cahilce hâllerinin ehemmiyetsizliğini teşhir bulunuyor. Ve O Yüce Yaratıcının insanları öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmaya kaadir olduğuna dair yeryüzünü vakit vakit nasıl büyüüp gelişmeye erdirerek hayata kavuşturduğunu bir delil olarak beyan buyurmaktadır.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

Ay Ve Güneş Ve Gündüz Ve Gece Onun ayetlerindendir Ve

(Ve O'nun ayetlerindendir gece gündüz ve güneş ve ay) O Yüce Yaraticının varlığına birliğine, kudretine, hâkimiyetine şahitlik eden ayetlerindendir açık, parlak delillerindendir gece ve gündüz ve güneş ve ay bunlardan her biri bir mühim kudret eseridir, bir Yaratılış harikasıdır. O Kudret Sahibi Yaraticının Hanlığına pek mükemmel bir delildir. Artık gafil insanlar!

لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ

Ne aya Ve Güneşe Secde etmeyin

(ne güneşe ve ne de ay'a secde etmeyin) Onlar birer mahlûktur. Cenabı Hakkın dilemesiyle öyle meydana gelip durmaktadırlar, hiç biri bizzat mevcut, değildir ve mabutluk vasfını taşınmamaktadır. Siz onların Yaraticısını tasdik edin

وَأَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ

Onları yarattı O zat ki Allah'a Secde edin Ve

(ve onları yaratmış olan Allah'a secde ediniz) Evet, onları yaratmış olan o Yüce Yaraticı ya secde ediniz onun yaratmış olduğu şeylere secde ederek şirke düşmeyiniz

إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

İbadet ediyorsunuz Sadece ona İseniz Eğer

(eğer siz O'na ibadet etmek istiyorsanız) Eğer siz O Kâinatın Yaraticısına ibadet etmek istiyorsanız böyle ibadetinizi yalnız O'na tahsis ediniz başkalarına tapınıp durmayınız. Bu ilâhî beyan, yıldızlara tapınan ve onlara tapmalarıyla Allah'a ibadet etmekte olduklarına inanan müşrik kavimlerin iddialarını ret etmektedir. Bu, bir secde ayetidir.

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ

38.Eğer kibirlenmek isterlerse onların ne kıymeti var çünkü Rabbin katında bulunanlar, O'nun için gece ve gündüz tesbihte bulunurlar ve onlar usanmazlar.

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا

Büyüklik tasladılarsa Buna rağmen eğer

(Eğer kibirlenmek isterlerse onların ne kıymeti var) Eğer O müşrik kimseler, kibirlenmek isterlerse yalnız Allah Teâlâ ya ibadette bulunmaktan kaçınır, bu husustaki peygamber emrine itaatten böbürlenerek yüz çevirirlerse onların ne kıymetleri var. Cenabı Hak onlara bir ehemmiyet vermez, onlar lâıyk oldukları akıbete uğrarlar,

فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Ve gündüzde Gecede Onu Tésbih ederler Rabbinin Katındadır Artık o kimseler ki

(çünkü Rabbin katında bulunanlar, O'nun için gece ve gündüz tesbihte bulunurlar) Yani: Cenabı Hakkın manevî katında makbul bulunan melekler o şirk ve benzerden uzak olan Allah için O'nun birliğini tasdik'e yüce şanını kutsamaya devam ederler

وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ

(ve onlar usanmazlar) evet o melekler, gece ve gündüz ibadette bulunurlar, asla usanmazlar o kulluk vazifelerini tam bir huzur ile manevî bir zevk ile yerine getirmeye devam ederler.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ

الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

39.Ve O'nun ayetlerindendir ki, yeryüzünü kupkuru bir hâlde görürsün, Vaktaki, O'nun üzerine su indirmiş oluruz, harekete başlar ve kabarır. Muhakkak O zat ki,

O'na hayat vermiştir, elbette ki, ölüleri de dirilticidir. Şüphe yok 0, her şey üzerine hakkıyla kadirdir.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً

Boynu bükük Yeryüzünü Görürsün Doğrusu sen Onun ayetlerindedir Ve

(Ve O'nun ayetlerindedir ki, yeryüzünü kupkuru bir hâlde görürsün) 0 Yüce Yaratıcının varlığına, kudretine bir nice gök cisimleri şahitlik ettiği gibi yeryüzü de şahitlik etmektedir. Evet, O Kerem Sahibi Yaratıcının kudretine şahitlik ve işaret eden ayetlerindedir ki, yaratmış olduğu pek ibret verici alâmetlerdendir ki: yeryüzünü vakit vakit, kış olunca kupkuru bir hâlde görürsün adeta zelilce bir vaziyet almış, üzerinde yeşillikten, rengârenk çiçeklerden vesaireden eser kalmamış bulunur,

فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ

Kabardı Ve Harekete geçti Suyu Üzerine İndirdik Fakat o zaman ki

(Vaktaki, O'nun üzerine su indirmiş oluruz, harekete başlar ve kabarır) Yağmurları yağdırır, onları yeniden bir feyiz ve berekete nail kılarız, o yeryüzü tekrar harekete başlar ve kabarır toprağı kımıldanır, kendisinden çeşit nebatlar, çiçekler meydana gelir, yeniden bir hayata kavuşmuş bulunur. Artık düşünmeli!

إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ

Ölüleri Elbette dirilticidir Onu hayat verdi O zat ki Şüphesiz

(muhakkak o zat ki, ona hayat vermiştir, elbette ki, ölüleri de dirilticidir) O Kudret Sahibi Yaratıcıdır ki, ona hayat vermiştir o yeryüzünü öyle yeniden büyüüp gelişmeye çeşitli ekinlere meyvelere kavuşturmuştur, elbette ki, insanları da öldürdükten sonra tekrar yeni bir hayata kavuşturacaktır.

إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her Şeye Şüphesiz o

(Şüphe yok 0, her şey üzerine hakkıyla kadirdir) Şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı her şey üzerine hakkıyla kaadirdir. Bundan dolayı insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmaya inanıyoruz ki, kaadirdir. Hangi düşünceli bir insan, bu hakikati inkâr edebilir?

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ

يَأْتِي أَمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

40.Şüphe yok 0 kimseler ki, ayetlerimizde haktan ayrılarak saparlar, bize karşı gizli kalamazlar. Ateşe atılan mı hayırlıdır, yoksa kıyamet günü emin ve hâlde gelecek olan mı? Dilediğinizi yapınız, şüphe yok ki: 0, ne yaptığınızı hakkıyla görücüdür.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın birliğine, kıyametin vukuuna ait delilleri yanlış yorumlayan ve değiştirenleri tehdit ediyor, öyle kâfirlerin kıyamette ateşe atılacaklarına işarete bulunuyor. 0 kâfirlerin inkâr ettikleri Kur'anı Kerimin nasıl bir ilâhî kitap olduğunu ve O'nun evvel ve ahir batıl şeylerden her şekilde uzak bulunduğunu haber veriyor ve Resulü Ekrem'i teselli edici olarak Cenabı hakkın hem mağfiret ve hem de şiddetli azap sahibi olduğunu beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا

Bize Gizli kalmazlar Ayetlerimiz hakkında Haktan sapıyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok 0 kimseler ki, ayetlerimizde haktan ayrılarak saparlar) Allah Teâlâ buyuruyor ki: şüphe yok o kimseler ayetlerimizde haktan ayrılarak Onları yererek, onları yanlış yorumlamaya cüret göstererek doğru yoldan saparlar işte öyle dinsiz inkârcı kimseler bize karşı gizli kalamazlar onların her hâli Allah tarafından bilmektedir. Bir kere düşünmelidirler, küfür ve inkârından dolayı

أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Emin bir halde Bilir O kimse mi ki Yoksa Hayırlıdır Ateşin içine Atılıyor O kimse mi ki

(ateşe atılan mı hayırlıdır, yoksa kıyamet günü emin bir hâlde gelecek olan mı?)

Muhakkak ki, bunlar eşit değildirler. İşte kâfirler, inkârcılar ateşe atılacaklardır. Doğru sözlü müminler de emniyetler içinde cennetlere varacaklardır. Artık hangi zümrenin hayırlı olduğu açık değil midir? Elbette ki, öyle küfür ve inkâra düşenler, cehennem ateşine aday bulunmuşlardır. Artık ey insanlar! Eğer siz hakkı kabul etmez iseniz

إِعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Şüphesiz o Dilediniz O şeyi ki Yapın

(dilediğinizi yapınız şüphe yok ki: 0, ne yaptığınızı hakkiyle görücüdür) Evet, o ilim Sahibi Yaratıcı, sizlerin ne yaptığınızı hakkiyle görücüdür hiçbir hareketiniz onun için gizli kalmaz, hepinizi de amellerinizin gereğine kavuşturacaktır. Ne büyük bir tehdit ve irşat!

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ

41.Şüphe yok mülhidler 0 kimselerdir ki, kendilerine geldiği zaman Kuranı inkâr etmişlerdir ve muhakkak ki, o, elbette aziz bir kitaptır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ

Kendilerine geldi Ne zaman ki Zikri İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphe yok

(Şüphe yok mülhidler 0 kimselerdir ki, kendilerine geldiği zaman Kuranı inkâr etmişlerdir) hakikatleri batıl bir şekilde yorumlamaya ve değiştirmeye çalışanlar, kutsal şeyleri yeren ve kötüleyen şahıslardır ki, kendilerine Yüce Peygamber tarafından tebliğ edildiği vakit Kuranı inkâr etmişlerdir. Artık onlar, lâıyk oldukları müthiş akibete hazırlansınlar,

وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ

Çok üstün Gerçekten bir kitaptır Şüphesiz o Ve

(ve muhakkak ki, o, elbette aziz bir kitaptır) Muhakkak ki, o Kuranı Kerim elbette aziz eşi bulunmayan, pek kuvvetli, yüce ve menfaatleri pek çok olan bir kitaptır semavî kitapların sonuncusudur, faziletlisidir, daima ilâhî koruma altındadır.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

42.O'na ne önünden ve ne de ardından batıl bir şey gelemmez. 0 hikmet Sahibi çok övülen Allah'tan indirilmiştir.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ

Ne arkasından Ve Önünden Batıl Ona gelemmez

(O'na ne önünden ve ne de ardından batıl bir şey gelemmez) Evet. 0 Kuranı Kerim, ilâhî bir kitaptır ki, O'na ne önünden ve ne de ardından batıl bir şey gelemmez onun yüceliğini, kutsallığını inkâra hiçbir yol yoktur. O'nun bir söz mucizesi olduğunu, onun ilâhî vahye dayanan bir hidayet ışığı bulunduğunu hiçbir akıllı kimse, bir doğru eser yalanlayamaz. Çünkü öyle mübarek, öyle her şekliyle yüksek, her yönüyle faydeli ve eşsiz olan apaçık kitap

تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

Hamde çok layık Her işi hikmetli tarafından İndirilmedi

(0 hikmet Sahibi çok övülen Allah'tan indirilmiştir) hâkim, olandan hikmetine, mükemmel sıfatlarına nihayet bulunmayan hamid çok övülen övülmeye layık olan Yüce Yaratıcı tarafından indirilmiştir. Son Peygamber olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'a ihsan buyrulmuştur. Artık O'nun o yüce, kutsî mahiyetini kim inkâra, yanlış yorumlamaya kaadir olabilir?

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

43.Sana senden evvelki Resullere denilmiş olan şeyden başka bir şey denilmiyor. Şüphe yok ki, senin Rabbin elbette mağfiret sahibi ve pek acıklı azap sahibidir.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önceki Peygamberlere Söylendi Gerçekten O şeyler ki Ancak Sana Söylenmiyor

(Sana senden evvelki Resullere denilmiş olan şeyden başka bir şey denilmiyor)

Yani ey Habibim Sallallahu Aleyhi Vesellem Bir takım alçak şahısların dedikodularından dolayı üzülmeye Sana senden evvelki Peygamberlere denilmiş olan şeyden başkası denilmiyor. Vaktiyle dünyaya şeref vermiş olan bir nice Peygamberleri de inkârcı olan kavimleri yalanlamış idiler, onların da tebliğ etmiş oldukları kitapları kabulden kaçınmışlardı. Bu kaçınmak insanlık âleminde öteden beri süregelen bir katılık, bir cehalet eseridir. Bu hâle karşı o Peygamberler sabır etmişlerdi. Artık Ey Son Peygamber! Sen de sabret. Fazla üzülmeye, herkes lâıyk olduğu akıbete kavuşacaktır. Diğer bir yoruma göre de: Ey Yüce Peygamber. Allah Teâlâ, senden evvelki Peygamberlere kavimlerin beyinsizliklerine karşı sabır etmelerini, tevhid dinini yaymaya çalışmalarını emir etmiş olduğu gibi sana da o şekilde emrediyor. Artık sen de sabır et, peygamberlik vazifeni yapmaya çalış, elbette bunun mükâfatını göreceksindir.

إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

Pek acıklı Bir azap Sahibidir Ve Çok mağfiret Elbette sahibidir Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, senin Rabbin elbette mağfiret sahibi ve pek acıklı azap sahibidir)

Seni peygamberlikle görevlendiren yüce mabudun elbette mağfiret sahibidir iman edenleri, günahlarından tövbekâr olanları affeder, bağışlar, nimetlere erdirir. Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı, pek acıklı azap sahibidir öyle dinsizliklerinde devam edenleri, Peygamberleri inkâra, ilâhî ayetleri değiştirmeğe ve onlarda alay etmeye cüret gösterenleri de elbette pek şiddetli azaplara uğratacaktır.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ

أَمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ

يُنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

44.Ve eğer O'nu, yabancı bir lisan ile bir Kuran kılsa idik elbette derler ki: Ayetleri ayrıntılı şekilde açıklanmalı değil mi idi Arabî bir Peygambere yabancı bir lisan ile Kuran olur mu? De ki: O, iman edenler için bir hidayet vesilesidir ve bir şifadır ve O kimseler ki iman etmezler, onların kulaklarında bir ağırlık vardır. Ve o, onlara karşı bir körlüktür. Onlara uzak bir yerden sesleniliyor.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerimin Arap lisanı üzere inşinin hikmetini bildiriyor. Bu hususta itiraza mahal bulunmadığını ve o ilâhî kitabın kabiliyetli kimseler için sırf hidayet ve şifa olduğunu izah ediyor. Semavî kitaplara karşı bir takım kimselerin boş itirazlarda bulunmalarının cahilce bir âdet olduğuna Musa Aleyhisselam'a verilmiş olan kitap hakkındaki ihtilâfları bir misal olarak gösteriyor. Eğer Allah katında belirlenmiş bir müddet bulunmasa idi öyle inkârcı, tereddütlü kimselerin derhal Allah'ın kahrına uğramış olacaklarını ihtar ediyor ve herkesin kendi ameline göre mükâfat ve ceza göreceğini ve Cenabı Hak'ın zulümden uzak olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا

Yabancı Bir kur'an Onu kılsaydık Eğer Ve

(Ve eğer O'nu, yabancı bir lisan ile bir Kuran kılsa idik) Bir takım arab müşrikleri:

Bizim kalplerimiz perdeler içindedir bize yapılan tebligatı anlamıyoruz diyorlardı. Ve yahut onların bir kısmı; Kuran başka bir lisan ile nazil olmalı değil mi idi? Diye kâfirce lâkıldılarda bulunuyorlardı. İşte bu gibi kimseleri ret için Cenabı Hak buyuruyor ki: eğer onu yüce bir zikir olan Kur'anı Kerim'i yabancı bir lisan ile indirilmiş bir Kuran kılsa idik o Arapça değil, yabancı lisanda bulunsaydı idi

لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ

Ayetleri Açıklanmalı Değil miydi Elbette derlerdi

(elbette derler ki: **Ayetleri ayrıntılı şekilde açıklanmalı değil mi idi**) elbette o inkârcı kâfirler derlerdi ki bu kitabın ayetleri içerdiği hükümlerden, meseleler ayrıntılı şekilde anlatılmalı bizim lisanımızla beyan olunmalı değil mi idi? neden öyle başka bir lisan ile nazil olmuş bulunuyor? Ve şunu da ilâveten söylerler idi ki:

ءَأَعْجَبِي وَعَرَبِي

Arap iken Yabancı mı (olur)

(Arabî bir Peygambere yabancı bir lisan ile Kuran olur mu?) Ne için o kitap, o Peygamberin kendi lisanı olan Arapça ile indirilmemiş derlerdi. Hâlbuki o kitap, en edebi bir lisan olan ve Yüce Peygamber'in asıl lisanı bulunan Arapça olarak indirilmiştir. Artık öyle bir itirazda bulunmalarına mahal kalmamıştır. Resulüm! O inkârcılara iddialarını ret için

قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً

Bir şifadır Ve Bir hidayettir İman ettiler O kimseler için ki O De ki

(De ki: **O, iman edenler için bir hidayet vesilesidir**) Kuranı Kerim iman edenler için bir hidayet vesilesidir onları hak yoluna erdirtir. Ve bir şifadır o müminlerin kalplerini şek ve şüpheden, manevî hastalıklardan arzulardan kurtarır. Bundan dolayı ey inkârcılar! Siz de iman şerefine nail olsanız kalpleriniz manevî hastalıktan kurtulur, artık öyle perdeler içinde kalmamış olur

وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ

Bir ağırlık Kulaklarında vardır İman etmiyorlar O kimseler ki Ve

(ve **O kimseler ki iman etmezler, onların kulaklarında bir ağırlık vardır**) Ve o kimseler ki, bilâkis iman etmezler Allah'ın birliğine, O'nun Peygamberlerinin risaletine ve o Peygamberin tebliğ ettiği ilâhî kitabın hükümlerine inanmazlar. Artık onların İmansızlıklarından dolayıdır ki, onların kulaklarında bir ağırlık vardır Onun içindir ki, Kuranın ayetlerini işitemezler, onları güzelce dinleyip uyanmazlar. Bundan dolayı

وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى

Bir körlüktür Onlara karşı O Ve

(**o onlara karşı bir körlüktür**) O apaçık kitabın güzelliğini göremezler, onun hükümlerini kendilerine tebliğ eden zatın peygamberliğini görüp anlayamazlar. Körü körüne itirazlara devam eder dururlar. Sanki

أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir yerden Çağırılıyorlar İşte onlar

(**işte Onlara uzak bir yerden sesleniliyor**) Artık kendilerine yöneltilen hitabeleri, nasihatleri işitip kavrayamazlar. Cehaletleri içinde yaşamaya devam ederler. Onların o gafilce hâlleri, kendilerine pek uzaktan seslenilen kimselerin hâllerine misal yoluyla benzetilmiştir. O uzaktan olan bağırma, anlaşılmayacağı gibi o inkârcılar da kendilerine yönelen hitabeleri sanki pek uzaktan yapıyormuş gibi anlamaktan mahrumdurlar

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ

بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

45.And olsun ki, Musa'ya da kitap verdik, onda da ihtilâf edildi. Ve eğer Rabbinden bir söz geçmiş olmasa idi elbette onların aralarında iş bitiriverirdi ve şüphe yok ki, onlar ondan elbette tereddüde düşürücü bir şüphe içindedirler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَخْتَلَفَ فِيهِ

Onun hakkında ihtilafa düşüldü Ve Kitabı Musa'ya Verdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Musa'ya da kitap verdik, onda da ihtilâf edildi) Evet, Ey Habibim

Sen üzülme. Öteden beri insanların bir kısmı hakkı kabul ederse de diğer bir kısmı kabul etmez. İlâhî kitapları kabul etme ve etmeme hususunda cemiyetlerin eski âdetleri bu şekilde süregelmiştir. And olsun ki Muhakkak bir hâdisedir ki, biz Musa'ya da kitap verdik ona Tevrat'ı ihsan ettik ama onda da ihtilâf edildi onun kavminin bir kısmı o kitabı kabul ettiği hâlde diğer bir kısmı kabul etmedi, onun semavî bir kitap olduğunu inkâr edip durdular,

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Elbette hükmedilmiştir Rabbinden Geçmiştir Bir söz ki Eğer olmasaydı Ve

(ve eğer Rabbinden bir söz geçmiş olmasa idi, elbette onların aralarında iş bitiriliverirdi) Bu Muhammed ümmeti arasındaki inkârcıların cezalarını kıyamet gününe tehir hususunda bir ezeli irade bulunmasa idi elbette onlar daha dünyada iken Allah'ın kahrına uğrar, hepsi de birden mahv ve perişan edilmiş olurdu. Nitekim eski inkârcı kavimlerin birçokları böyle bir felâkete maruz kalmışlardır,

وَأَنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

Kuşku veren Ondan Şüphe Elbette içindedir Ve şüphesiz onlar

(ve şüphe yok ki, onlar elbette tereddüde düşürücü bir şüphe içindedirler) Bu ümmet arasındaki inkârcılar hakkı kabulden kaçınanlar O Kuranı Kerim'den elbette tereddüde düşürücü bir şek içindedirler. Onlar kendilerince bile kuvvetli görülecek bir delile dayanamamaktadırlar. Bununla beraber, bir inat, bir taklit bir şeytanî vesvese neticesi olarak Kuranı Kerimi inkâra cüret göstermektedirler. O gafiller bilmiyorlar ki, o çirkin, inkârcı hâllerinin cezasına bir gün uğrayacaklardır.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

46. Kim iyi bir iş yaparsa artık kendi lehinedir ve kim kötülükte bulunursa artık kendi aleyhinedir ve Rabbin kulları için zulmedici değildir.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ

Artık kendi lehinedir Salih bir amel Yaparsa Kim

(Kim iyi bir iş yaparsa artık kendi lehinedir) Evet. Muhakkak ki, Kim bu dünyada iken bir salih iş yaparsa güzel bir itikatta bulunursa, Kuranı Kerim'e inanırsa, üzerine düşen vazifeleri yapmaya çalışırsa, bu güzel hareketi artık kendi nefsi içindir bunun faidesi kendisine aittir, kendi lehine hareket etmiş olur.

وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا

Artık kendi aleyhinedir Kötülük ederse Kim Ve

(ve kim kötülükte bulunursa, artık kendi aleyhinedir) her kim Küfre, isyana düşerse onun zararı da başkasına değil, kendi şahsına nefsine aittir,

وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

Kulları için Zulmedici Rabbin değildir Ve

(ve Rabbin kulları için zulüm edici değildir) Kullarının hakkında adalet zıt bir fiil, Cenabı Haktan çıkmaz. Onların mükâfata veya cezaya ermeleri adalet ve hikmet gereğidir. Binaenaleyh azaba maruz kalanlar, kendi kötü hareketlerinin cezasına uğramış olacaklardır. Büyük hikmet sahibi olan Allah Teâlâ'dan hâşâ zulüm etmek haksız yere ceza vermek asla düşünülmüş değildir. Buna inanıyoruz.

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا

تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ

47. Kıyameti bilmek, O'na havale olunur ve ne meyvelerden bir şey tomurcuklarından çıkar ve ne de bir dişi yüklü kalır ve ne doğurur, ancak O'nun bilmesiyedir. Ve 0 gün ki, onlara nida eder ki: Nerede benim ortaklarım? Derler ki: Sana arz ettik, bizden hiçbir şahit yoktur.

Bu mübarek ayetler, kıyametin vuku bulacağı günü ve geleceğe ait bir kısım hâdise lerin vuku zamanını Cenabı Hak'tan başkasının bilmediğini haber veriyor. Müşriklerin ahirette "nerede ortaklarım" diye bir alay ve kınama için maruz kalacakları suale cevaben o ortak edinmiş oldukları şeylerin kendilerinden ayrılmış olduklarını onlardan bir faide göremeyeceklerini itiraf edeceklerini bildiriyor. İnsanların muhtelif ruh hâllerine işaret için onların faideli şeyler istemekten geri durmadıklarını ve bir kötülüğe uğrayınca da artık ümitlerini keserek ümitsizlik içinde kaldıklarını hikâyeye buyuruyor. Allah tarafından bir nimete kavuşunca kendilerinin o nimete lââyık olduklarını ve kıyametin kopamayacağını iddia ederek şükür vazifesini yerine getirmekten kaçındıklarına ve faraza kıyamet kopsa da yine güzel nimetlere kavuşacaklarını kibirli bir tarz ile ifade eder olduklarına ve hâlbuki onların ağır azaplara tutulacaklarına işaret buyurmaktadır.

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ

O saatin Bilgisi Havale edilir Ona

(Kıyameti bilmek, O'na havale olunur) Kıyameti bilmek, O ilim Sahibi Yaratıcıya havale olunur. Kıyamet ne vakit vuku bulacaktır, diye sual edilecek olsa, onu Allah Teâlâ bilir, denilmelidir. Çünkü o zamanı Cenabı Hak, kullarına hikmet gereği bildirmemiştir. Ta ki, insanlar daima onun vuku bulacağını düşünerek uyanıkça hareket etsinler. Bir hadisi şerifte deniliyor ki: Cibril Aleyhisselam, Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'den kıyameti sormuş, o da buyurmuş ki: Ondandır sorulan, sorandan daha âlim değildir. Rivayete göre müşrikler, Resulü Ekrem'e demişler ki: Eğer sen Peygamber isen bize kıyametin ne zaman kopacağını haber ver. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Evet. İstikbale ait bir takım şeyleri bilmek, Allah'ın ilmine havale edilmiştir.

وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ

Doğurmaz Ve Bir dişi Hamile kalmaz Ve Tomurcuklarından Mahsullerden Çıkamaz Ve

(ve ne meyvelerden bir şey, tomurcuklarından çıkar ve ne de bir dişi, yüklü kalır ve ne de doğurur) İşte o vakit mahsuller yemişler tomurcuklarından çıkamaz

إِلَّا بِعِلْمِهِ

Onun ilmiyle Ancak

(ancak O'nun bilmesiyledir) Ancak o Yüce Yaratıcının bilmesiyledir takdiriyledir, onun ilminden hiçbir şey hariç kalmaz ve onun takdir buyurmadığı hiçbir şey meydana gelmedikçe onu insanlar tamamen bilip takdir edemezler.

&-Deniliyor ki: Bu ayet-i kerime bir delildir ki: Müneccimler de hiçbir şeyin vücuda gelip gelmeyeceğine kat'i surette hükmedemezler. Onlar ancak bazı alâmetlerden dolayı bir zan kabilinden olarak bazı iddialarda bulunurlar, bu iddiaları bazen isabet eder, bazen de isabet etmemiştir,

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي

Ortaklarım Nerede Onlara seslenecek O gün ki Ve

(ve o gün ki, onlara nida eder ki) Ey Yüce Peygamber! Kavmine ihtar et o gün Cenabı Hakka ortak koşanlara Allah Teâlâ kınamak için nida eder ki: Nerede benim ortaklarım? Dünyada iken bana ortak sanarak kendilerine tapmış olduğunuz şeyler şimdi nerede kaldılar? O müşrikler de

قَالُوا أَذْنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ

Bir şahit Bizden yoktur Sana arz ettik Dediler

(derler ki: Sana arz ettik bizden hiçbir şahit yoktur) İşte, yarabbi sana karşı bu kıyamet gününde itiraf ederek kanaatimizi bildirmiş olduk ki, bizden hiçbir şahit yoktur Senin Yüce zatına yaratıcılık, mabutluk itibarıyla bir ortak bulunmadığı artık hepimizce bilinmiş bulunmaktadır, bunun hilâfına bir kimse şahitlikte bulunamaz. Müşrikler, bu ifadeleriyle o tapmış oldukları putlardan, şahıslardan beri olduklarını itiraf etmiş olacaklardır.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ

48.Ve evvelce tapıp durdukları şeyler onlardan kaybolmuştur ve kendileri için bir sığınılacak yer olmadığını anlamışlardır.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Yalvarıyorlar İdiler O şeyler ki Onlardan Kaybolmuş Ve

(Ve evvelce tapıp durdukları şeyler onlardan kaybolmuştur) Evet. O kıyamet gününde artık hakikat tecelli etmiş Ve o müşriklerden, dünyada iken tapıp durdukları batıl mabutları kayıp oluvermişlerdir. Onlardan asla bir faide görememiş, onların Cenabı Hakka ortak olamayacaklarını tamamen anlamış bulunacaklardır,

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ

Kaçacak bir yer Kendileri için yoktur Anladılar Ve

(ve kendileri için bir sığınılacak yer olmadığını anlamışlardır) İşte o müşrikler anlayacaklar ki kendileri için bir sığınılacak Kaçıp Allah'ın azabından kurtulacak yer yoktur. Heyhat ki, artık öyle felaket anında anlamış olmaları kendilerine bir faide sağlamayacaktır. Bundan dolayı İnsanlar, daha dünyada iken o akıbeti düşünerek yanlış kanaatlerini ıslah etmeli değil midirler? Sonra pişmanlık, kusur tarafı bir faide elbette vermeyecektir.

لَا يَسْتُمْ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَوْسُقَنْ قَنُوطٌ

49.İnsan iyilik istemekten usanmaz ve eğer kendisine bir fenalık dokunursa hemen ümidini kesmiş, ümitsizliğe düşmüş olur.

لَا يَسْتُمْ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ

Hayrı İstemekten İnsan Usanmaz

(İnsan iyilik istemekten usanmaz) İnsan Bu dünyada iken bir takım maddî, fânî şeylere ait isteklerde bulunur. Meselâ: Sıhhat ister, fazlaca yaşamak ister, büyük bir servete nail olmak ister. Böylece iyilik istemekten usanmaz ihtiraslı bir şekilde dünyaya talip bulunur. Bir kere de ahireti düşünüp onu da temine çalışmalı değil midir?

وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَوْسُقَنْ قَنُوطٌ

Ümitsizliğe düşendir Hemen çok ümitsizdir Kötülük Ona dokunmuşsa Eğer Ve

(ve eğer kendisine bir fenalık dokunursa, hemen ümidini kesmiş, ümitsizliğe düşmüş olur) Evet o kişiye bu dünyaya ait, ortadan kaldırılması mümkün, bir musibet, hastalık gibi ve fakirlik gibi bir arıza isabet ederse Cenabı Hakkın fazlından, rahmetinden ümidini kesmiş bir hâlde bulunur. Böyle garip bir ruh hâlinin tesiri altında kalır. Hâlbuki bir insan, Kerem Sahibi Yaratıcının lütfünden, merhametinden ümidini asla kesmemelidir, kendisine bir keder isabet ederse onun bir hikmete dayalı olduğunu bilerek hemen Cenabı Hakka sığınmalıdır, kendisinin selâmete kavuşturulmasını o Kerem Sahibi Yaratıcısından niyaz eylemelidir.

وَلَيْنِ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ

قَائِمَةً وَلَيْنِ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لِلْحُسْنِ فَلَنَبْشِئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا

عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

50.Ve eğer ona dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırırsak elbette diyecektir ki: Bu, benim içindir ve zannetmem ki, kıyamet kopacak olsun. Ve eğer Rabbime döndürülmüş olsam bile muhakkak, kendim için O'nun yanında bir iyilik vardır. Fakat O küfre düşmüş olanlara ne yapmış olduklarını elbette haber vereceğiz. Ve elbette onlara pek ağır bir azaptan tattıracağız.

وَلَّيْنِ أَذْقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسْتَهْ

Kendisine kokundu Bir zararın ki Ardından Bizden Bir rahmet Ona tattırırırsak And olsun eğer Ve
(Ve eğer ona dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırırsak)
Ve eğer O arızaya uğramış olan insana dokunan bir sıkıntıdan nefesine ait bir arızadan, geçimine dair bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırırsak o arızayı, o sıkıntıyı kendinden bertaraf edersek

لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً

Kopacak olandır Kıyamet Sanmıyorum Ve Benim içindir Bu Elbette der
(elbette diyecektir ki, bu benim içindir ve zannetmem ki, kıyamet kopsun) Eriştigim muvaffakiyet, kurtuluş ve genişlik benim içindir bu benim hakkımdır. Ben buna kendi bilgimle, kendi çalışmamla nail oldum. Artık bu, benden kaybolmayacaktır, bu bana çocuk ve çocuğuma mahsus ebedî bir varlıktır ve zannetmem ki, kıyamet kopsun) Öyle bir değişmenin vukuuna ben inanmıyorum,

وَلَّيْنِ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي

Rabbime Döndürülür isem And olsun eğer Ve
(ve eğer Rabbime döndürülür isem) Faraza kıyamet kopar da ben Allah'ın huzuruna sevk edilir isem

إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَى

Elbet daha güzeli Onun yanında Bana vardır Şüphesiz
(şüphe yok, kendim için onun yanında bir iyilik vardır) Mademki, ben bu dünyada bu nimete, bu servete nail oldum, demek ki, ben ahirette de bunlara nail olacağım, cennete kavuşacağım. Böyle gafil, cahil, akılsız şahsına böyle bir kıymet veren kimse, böyle akılsızca bir iddiaya cüret eder. Cenabı Hak ise onun bu bozuk iddiasını ret için buyuruyor ki:

فَلَنَنْبِئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyleri ki İnkâr ettiler O kimselere ki Artık mutlaka haber vereceğiz
(Fakat O küfre düşmüş olanlara ne yapmış olduklarını elbette haber vereceğiz)
Evet, o küfre düşmüş olanlara Dünyada iken ne yapmış olduklarını nasıl inkârlarda, günahlarda, hatalarda bulunmuş olduklarını kendilerine elbette haber vereceğiz onlar o vakit nasıl yanlış düşünmüş, ne kadar fena hareketlerde bulunmuş olduklarını tamamen anlayacaklardır,

وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

Şiddetli Bir azaptan Mutlaka onlara tattıracağız Ve
(ve elbette onlara pek ağır azaplardan tattıracağız) Onları ebedî şekilde cehenneme atarak onun takdirlerinin üstünde olan azabıyla kendilerine azap edeceğiz. İşte dünyadaki küfürlerinin, ilâhî nimetlere karşı nankörlükte bulunmuş olmalarının ve bir takım bozuk iddialarda, bencilliklerde bulunmalarının ebedî cezası!

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَا بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ

51.Ve insana nimet verdiğimiz zaman yüz çevirir ve böbürlenir. Ve ona bir kötülük dokunduğu zaman ise artık bol bol duacıdır.

Bu mübarek ayetler, insanların bir hâl üzere kalmayıp nimet zamanında da, nimetin yok olması zamanında da başka başka vaziyetler aldıklarını bildiriyor. Allah tarafından nazil olan bir Kuran'a karşı inkârcı vaziyet alanların haktan ne kadar uzak olduklarını ihtar ediyor. O Kuran'ın semavî bir kitap olduğuna dair dış âlemde ve insanların nefislerinde birçok delillerin ortaya çıkacağını ve Cenabı Hakkın her şeyi görüp bildiğini ve ilmiyle her şeyi kuşatıcı bulunduğunu, o inkârcıların ise kıyametin kopmasından şek ve şüphe içinde yaşadıklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَا بِجَانِبِهِ

Yaniyla Uzaklaştı Ve Yüz çevirdi İnsana Nimet verdik O vakit ki Ve

(Ve insana nimet verdiğimiz zaman yüz çevirir ve böbürlenir) ondan hastalık gibi, ihtiyaç gibi şeyleri bertaraf edip kendisine sıhhat, bol geçimlik gibi şeyleri ihsan ettigimiz vakit yüz çevirir ve yan çizer uzaklaşır. Yani: ibadetten, teşekkürden kaçınır ve kibirli bir vaziyet alır, yükümlü olduğu vazifeleri yerine getirmeye tenezzül etmez,

وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُوْ دُعَاءٍ عَرِيضٍ

Geniş Bir duanın Artık sahibidir Kötülük Ona dokundu O vakit ki Ve

(ve ona bir kötülük dokunduğu zaman ise, artık bol bol duacıdır) meselâ: Bir hastalığa bir ihtiyaca müptelâ olduğu vakit ise O zaman Cenabı Hakki hatırlar, O'na duada, niyazda bulunur durur, tâki o musibeti kendisinden açiverip gidersin. Hâlbuki o musibetten evvel kibirli bir hâlde yaşıyor, ne Peygamberi ve ne de ona nazil olan Kuranı tasdik etmiyor, inkârcı, bir hâlde bulunuyordu.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

52.De ki: Bana haber veriniz. Eğer, 0 Kuran Allah tarafından olmuş ise, sonra siz O'nu inkâr etmiş iseniz, uzak bir muhalefette bulunan kimseden daha sapkın kim Vardır?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ

Gördünüz mü De ki

(De ki: Bana haber veriniz)Ey Yüce Peygamber! 0 inkârcılara Deki: Bana haber veriniz fikrinizi açıklayınız bakalım

إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ

Onu inkar ettiyseniz Sonra Allah Tarafından İse Eğer

(Eğer, 0 Kuran Allah tarafından olmuş ise, sonra siz O'nu inkâr etmiş iseniz) Evet eğer o inkâr ettiğiniz Kuran o, Yüce Yaratıcı tarafından vahiy edilmiş bir kitap ise ki, onun öyle olduğu katıyen sabittir. Siz onu inkâr etmiş iseniz Artık siz haktan uzak düşmüş, sapkınlık içinde kalmış olmaz mısınız? Artık düşününüz! Sizin gibi haktan

مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir ayrılık içindedir O O kimseden ki Daha sapkın Kimdir

(uzak bir muhalefette bulunan bir kimseden daha sapık kim vardır?) Yani; Ey inkârcılar! İşte siz böyle haktan ayrılmış, onun Peygamberine, kitabına muhalefet etmiş, sapkınlık içinde kalmış kimselersiniz.

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ

بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

53.Yakında onlara ufuklarda ve kendi nefislerinde olan Ayetlerimizi göstereceğiz, tâki, onlar için O'nun hak olduğu ortaya çıksın. Kifayet etmiyor mu ki, Rabbin, şüphe yok 0, her şey üzerine şahittir.

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ

Kendi nefislerinde Ve Dış alemlerde Ayetlerimizi Onlara göstereceğiz

(Yakında onlara ufuklarda ve kendi nefislerinde olan Ayetlerimizi göstereceğiz)

Evet. Cenabı Hak buyuruyor ki: Yakında öyle ilâhî hakikatleri, Kuranı Kerim gibi bir ebedî mucizeyi inkâr eden müşriklere, cahillere ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz. Yani onlara kendi dışlarındaki âlemlerde yerlerin ve göklerin çevrelerinde hem de kendi nefislerinde onlara Allahın ayetleri gösterilecektir. O eski ümmetlerin inkârları yüzünden nasıl felâketlere uğrayıp yurtlarının harap bir hâlde kalmış olduğunu ve şimdiki inkârcıların kendi başlarına arız olacak belâları, mağlûbiyetleri kendilerine göstermiş olacağız. Ve yakında bunu bilecekler ve anlayacaklar

حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ

Haktır Şüphesiz o Onlara Belli olur Ta ki

(Ta ki, onlar için O'nun hak olduğu ortaya çıksın) Ta ki, onlar için o Kuranı Kerim in veya İslâm dininin veya Hz. Muhammed'in hak olduğu tamamen hakikate uygun Allah tarafından indirilmiş ve bütün insanlığa gönderilmiş bulunduğu ortaya çıksın fazla düşünmeye hacet kalmaksızın gözler önünde parlayıp dursun. Nitekim asrısaa- detteki inkârcılara Cenabı Hak, ayetlerini, harikalarını göstermiş, Resulü Ekrem efendi- dimizi ve O'nun Ashabını muvaffakiyetlere erıştirmiş, Mekke-i Mükerrreme fethedilmiş, İslâmiyet ufuklara yayılmaya başlamıştır. Kuranı Kerim'in haber verdiği ve işaret bu- yurduğu birçok yaratılış eserleri de vakit vakit ilim ve fennin ilerlemesi neticesinde daha güzelce anlaşılmağa başlanmış, birçok hakikatleri daha fen yoluyla keşfedilme- den önce Kuranı Kerim'in haber vermiş olduğu sabit olmuştur. Artık

أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Hakkıyla şahittir Her şeye Şüphesiz o Rabbin Ve yetmez mi?

(kifayet etmiyor mu ki, Rabbin, şüphe yok o her şey üzerine şahittir) Evet, şüp- hesiz o yüce yaratıcı yeryüzünde vuku bulan hadiseleri, iddiaları görüp bilmektedir. İşte Yüce Yaratıcı, Hz. Muhammed'in peygamberliğini, mucizeler ile kuvvetlendiriyor. Kuranı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu beyan ve onun yüceliğini kelâm'ı bir mucize olması suretiyle de ortaya koyuyor. Artık bu hususlarda şek ve şüpheyi bir mahal yoktur. Ne yazık ki, o inkârcılar, bunu takdir edemiyorlar.

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِئَةٍ مِّنْ لِّقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ

54.İyi bil ki, şüphe yok, onlar Rab'lerine kavuşma konusunda bir şüphe içinde- dirler. İyi bil ki, muhakkak 0, her şeyi (ilmiyle) kuşatmıştır.

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِئَةٍ مِّنْ لِّقَاءِ رَبِّهِمْ

Rablerine Kavuşmaktan Bir şüphe içindedir Şüphesiz onlar Dikkat edin

(İyi bil ki, şüphe yok, onlar Rab'lerine kavuşma konusunda bir şüphe içindedir- ler) Ey habibim İyi bil ki, şüphe yok 0 kâfir kimseler Rablerine kavuşma konusunda bir şüphe içindedirler onlar öldükten sonra tekrar hayata kavuşmayı, haşır ve neşri kıyametin kopmasını tasdik etmemektedirler. Evet.

أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ

Hakkıyla kuşatıcıdır Her şeyi Doğrusu o Dikkat edin

(İyi bil ki, muhakkak 0, her şeyi kuşatmıştır)Dikkat edin İyi bil ki, muhakkak 0 Yüce Yaratıcı her şeyi ilmiyle kuşatandır bütün eşyayı hâdiseleri ayrıntılarıyla bilmektedir. İnsanların mahiyetlerini, ölüp gittiklerinden sonra alacakları vaziyetlerini ve onların bütün fiil ve amellerini tamamen bilmektedir. Artık onları yeniden meydana getirmeğe de elbette ki, kaadirdir. 0 inkârcıların o yanlış kanaatlerini, şek ve şüphe içinde yaşa- dıkları da tamamen bilmektedir. Onları o kötü itikatlarına, hareketlerine göre elbette ki, cezaya uğratacaktır. 0 ilk ve kudreti sonsuz olan Kâinatın Yaratıcısı'nın hikmeti, kudret ve iradesi, bütün kâinat Üzerinde tecelli edip duracaktır. Buna imanımız tamdır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

42-ŞURA SURESİ

Bu mübarek sure Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Elli üç ayeti kerimeyi içermektedir. "Ha, Mim" ile başlayan surelerin üçüncüsüdür. Müslümanların arasında istişare usulünün cereyanını 38 ayeti kerimesi beyan buyurduğu için bu sureye böyle "Şûra" adı verilmiştir. Başlıca konuları şunlardır:

1. Peygamber Efendimizin de diğer Peygamberler gibi ilâhî vahye eriştiğini ve Kuranı Kerimin ne gibi hikmet ve menfaatten dolayı Arap lisanı ile vahiy edilmiş bulunduğunu beyan.
2. İlâhî vahyin kısımlarına ve Resuli Ekrem'in vahiyden önceki vaziyetine ve Yüce Peygamberin tebliğ vazifesine dair bilgiler.
3. Şeriatların usul bakımından bir olduğunu beyan, ilâhî dinde ayrılığa düşülmemesini ve ihtilâfların ilâhî hükümlerden ile hâl edilmesini ve takdir edilen bir zaman olmaması olsa idi ihtilâfa düşenler hakkında ilâhî hükmün hemen tatbik edileceğini ihtar.
4. Bir kötülüğe karşı misliyle mukabelede bulunmanın caiz olmasına fakat affedici muamelenin Allah katında sevaba vesile olacağına işaret ve Cenabı Hakkın zalimleri sevmediğini ihtar.
5. Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine, kudretine şahitlik eden gök ve yerdeki yaratılış eserlerine dikkatleri çekmek.
6. Yüce Yaratıcının mahlûkatını hikmet ve fayda gereğine göre rızıklandırıldığını ve dilediği kullarına çoluk çocuk ihsan ettiğini ve dilediğini de kısır bıraktığını beyan.
7. Kıyametin kopma zamanını Hak Teâlâ'dan başkasının bilmeyeceğini ve onu acele isteyen inkârcıların nasıl bir cezaya maruz kalacaklarını ve herkesin kendi ameline göre mükâfat ve ceza göreceğini ve müminlerin nasıl nimetlere nail olacaklarını müjdelemek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1. Ha, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'de diğer Peygamberler hakkındaki ilâhî vahye dayanmış olduğunu bildiriyor. Allah Teâlâ'nın bütün kâinata sahip olduğunu ve onun heybet ve büyüklüğünden dolayı göklerin parça parça olacak bir hâlde bulunduğunu ve bütün meleklerin o Yüce Yaratıcıya hamt ve tesbihte bulunarak yerde olanlar hakkında mağfiret talep ettiklerini beyan buyuruyor. Allah Teâlâ'dan başkasına tapanların Allah tarafından bilindiklerine işarette onları tehdit ediyor ve onların hâllerini Resuli Ekrem'in gözetleyici olmayıp onlara Allah'ın hükümlerini bildirmekle yükümlü bulunduğunu beyan ile o Yüce Peygamberi teselli etmiş oluyor.

حم

(Ha, Mim) Bu, mukattaa harflerinden bir ayalettir.

عسق

2. Ayın, Sin, Kaf.

عسق

(Ayın, Sin, Kaf) Bunlar da mukattaa harflerinden bir ayalettir. Manalarını Allah'ın ilmine havale ederiz. Bununla beraber bu harfler, bir tembih vasıtasıdır. Okunacak olan ayetlere dikkat nazarlarını çekmektedir. Bunlara dair geniş tefsirlerde bazı yorumlar vardır. Kısacası İbni Abbas Radiyallâhü Anh'dan nakledildiğine göre: Ha, Allah Teâlâ'nın ilmine (Hâlim selim oluşuna) Mim, Macdine, yani: Büyüklük ve galibiyetine. Ayın, Hak Teâlâ'nın ilmine: Sin, senaina, yani: Şeref ve izzetine, Kaf da Kudretine işarettir. Bu büyük sıfatlara yemin edilmiş oluyor.

كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

3.İşte böyle vahiy ediyor, sana ve senden evvel olanlara O aziz, hakîm olan Allah.

كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ

Senden öncedir O kimselere ki Ve Sana Vahyeder İşte böyle

(İşte böyle vahiy ediyor sana ve senden evvel olanlara) İşte Allah Celle Celaluhu hazretleri bu surede ve birçok surelerde olduğu gibi Allah'ın birliğine, Peygamberliğe, ahiret hayatına, ahlâki faziletlere vesaire'ye dair şeyleri Cibril'i Emin vasıtasıyla indiriyor. Son peygamber Resulullah efendimize ve ondan evvel eski asırlardaki Peygamberlere insanların hayrına olan bütün meseleleri ilahi kitaplar sayesinde Cibril'i Emin vasıtasıyla vahiy ediyor.

اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstün Allah

(O aziz hakîm olan Allah) Evet. O her şeye galip, her emri ve yasağı hikmet olan Allah Teâlâ, evvelki Peygamberlerine dini hükümlerini vahiy etmiş olduğu gibi Ey nebilerin en şerefli! Sana da vahiy ediyor, artık gereğine göre amel olunmalıdır.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

4.Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa onundur. Ve O, çok yücedir, çok büyüktür

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur

(Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa onundur) Evet. O yüce dini hükümleri vahiy eden öyle bir yüce Mabud tur ki, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa onundur onları yaratan, yaşatan, değişime uğratan, onlara sahip olan ancak o Yüce Yaratıcıdır.

وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Çok büyüktür Çok yücedir O Ve

(Ve O, çok yücedir, çok büyüktür) O Kerem Sahibi Yaratıcı çok yücedir her şeyin üstündedir, her şeye hakîmdir ve çok büyüktür kudretine, büyüklüğüne nihayet yoktur

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ

لِمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

5.Neredeyse, gökler üstlerinden çatlayacaklar. Melekler de Rablerine hamt ile tesbihte bulunuyorlar ve yerde olanlar için mağfiret diliyorlar. İyi biliniz ki, muhakkak Allah, O çok affedicidir, çok esirgeyicidir.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ

Üzerlerinden Çatlayacaktır Gökler Neredeyse

(Neredeyse, gökler üstlerinden çatlayacaklar) Evet. O Kâinatın Yaratıcısı, o kadar büyüklük ve heybete sahiptir ki, Az kalıyor ki, gökler o büyüklük ve heybetin dehşetinden dolayı onların üst taraflarından itibaren öyle bir yarılma, bir patlama meydana gelmekte bulunacak. İşte Allah'ın büyüklüğü kâinatta böyle tesirli bulunmaktadır.

وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ

Rablerine Hamd ile Tesbîh ediyorlar Melekler Ve

(Melekler de Rablerine hamt ile tesbihte bulunuyorlar) Melekler de o Yüce mabuda hamt ve övgüde bulunarak onu noksan sıfatlardan tenzih ederler,

وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzündedir O kimseler için ki Mağfiret diliyorlar Ve

(ve yerde olanlar için mağfiret diliyorlar) Ve Melekler yerde olanlar için insanlar

hakkında mağfiret diliyorlar yani: Yerde bulunanlar için iman dairesinde yaşayarak mağfirete ulaşmalarına dair duada bulunurlar. İnsanların uyanmalarına vesile olacak şeyleri tertip eylemek gibi birer suretle iyilikseverlik gösterirler. Artık ey insanlar!

أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhametli Çok bağışlayan Odur Allah Şüphesiz Dikkat edin

(İyi biliniz ki, muhakkak Allah, O çok affedicidir, çok esirgeyicidir) İyi biliniz ki Uyanınız, istikbalinizi düşününüz ki, muhakkak ki, Allah o Kerem Sahibi Yaratıcı o çok af edicidir Mümin kullarının tövbelerini kabul ederek günahlarını affeder ve bağışlar. Ve o Yüce Mabut çok esirgeyicidir Onun kulları hakkında merhameti sonsuzdur. Ondan dolayıdır ki: İnsanları dünyada yaşıyor, nimetlere ulaştırıyor. Günahlarından dolayı hemen kahrretmiyor, onları uyandıracak olan ayetlerini Peygamberlerine vahiy etmiş oluyor, meleklerin şefaathlerine, dualarına da müsaade buyuruyor.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

6.Ve o kimseler ki, Allah'tan başkasını dost edindiler, onları, Allah daima gözetmektedir ve sen onların üzerlerine bir vekil değilsin.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ

Allah Dostlar Ondan başka Edindiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, Allah'tan başkasını dost edindiler) O kadar kudreti ve büyüklüğü açık olan ve kulları hakkında lütuf ve ihsanı pek bol bulunan o kullar Allah'tan başkasını dost edindiler. Bir takım putlara, fâni mahlûklara tapmakta bulundular

حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

Vekil Onların üzerine Sen değilsin Ve Onları Gözetleyendir

(onları, Allah daima gözetmektedir ve sen onların üzerlerine bir vekil değilsin) o müşriklerin hâllerini görmektedir, onların sözlerini, işlerini gözetlemektedir. Onları o hareketlerine göre cezaya uğratacaktır. Ve Ey Yüce Peygamber! Sen o müşriklerin, o günahkârların üzerlerine bir vekil değilsin. Onların bütün işlerini, sözlerini gözetim altına alıp kötülüklerini bizzat gidermekle mükellef bulunmuyorsun, sen ancak bir uyarıcısın, onlara fena hareketlerinin kötü neticesini bildirmekle emir olunmuşsun. Sen bu vazifeni yaptıktan sonra artık müsterih ol, üzülüp durma.

&-Bir insan gücünün, vazifesinin üstünde bir şey ile mükellef olmaz. Ondan dolayı sorumlu bulunmaz. Bu ilâhî beyan, ümmetinin durumundan dolayı pek üzüntülü bulunan Resuli Ekrem için bir teselli olmaktadır.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ

لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

7.Ve işte sana böyle arap'ça bir Kuran vahiy ettik ki. Şehirlerin anasını (Mekke'yi) onun çevresinde bulunanları korkutasın ve kendinde şüphe olmayan O toplanma günüyle korkutasın. Bir bölümü cennettir ve bir bölümü de cehennemdedir.

Bu mübarek ayetler de Kur'anı Kerim'in Arap lisanı üzere inişinin hikmetini ve insanların iki fırkaya ayrılıp birinin cennete, diğerinin de cehenneme sevk edileceğini bildiriyor. Cenabı Hakkın insanları bir ümmet hâlinde kılmaya kaadir olduğunu velâkin bir hikmet gereği olarak onları kendi iradelerinden dolayı ihtilâfa düşürmüş bulunduğunu beyan ve zalimlerin nelerden mahrum kalacaklarını ihtar buyuruyor. Kudreti, büyüklüğü ve ölüleri dirilteceği sabit olan Yüce Yaratıcıya başkalarını ortak edinmenin nasıl bir cehalet eseri olduğuna işaret ediyor ve ihtilâf edilen meselelerde Allah'ın hükmüne müracaatın lüzumunu ve ancak Hak Teâlâ'ya tevekkül edilmesini ve sığınılmasını beyan buyurmaktadır.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا

Arapça Bir kur'an Sana Vahyettik İşte böyle Ve

(**Ve işte sana böyle arap'ça bir Kuran vahiy ettik**) ve Ey Son Peygamber! İşte sana böyle Pek güzel, mükemmel ve açık şekilde arap'ça bir Kuran vahiy ettik sana dinî hükümleri ilham ettik ve bildirdik ki,

لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا

Onun etrafındadır O kimseleri ki Ve Şehirlerin Anasını Korkutman için

(**Şehirlerin anasını (Mekke'yi) onun çevresinde bulunanları korkutasın**) yani Mekke-i Mükerrreme ahalisini ve onun çevresinde bulunanları diğer beldeler ahalisini korkutasın O Kuran'daki hükümleri ve o hükümlere muhalefet edenler hakkındaki ilâhî azabı kendilerine bildirerek onları uyanmaya dinî hükümlere riayete davet edesin

وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ

Onda Şüphe yoktur O toplanma Günüyle Korkutman Ve

(**Ve kendisinde şüphe olmayan o toplama gününden korkutasın**) yani: Kıyamet gününden korkutasın ki, Allah Teâlâ o günde göklerdeki ve yerdeki ahaliyi toplayacaktır, ruhlar, cesetler ile beraber toplanacaktır ve herkes kendi ameline göre mükâfata veya cezaya kavuşacaktır. İşte o gün o toplanacaklardan

فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

Alevli ateştedir Bir taife Ve Cennette Bir taife

(**Bir bölümü cennettedir ve bir bölümü de cehennemdedir**) bir fırka imanlarından, güzel amellerinden dolayı cennettedir onların haklarında öyle büyük bir ilâhî rahmet, bir ilâhî lütuf tecelli edecektir ve bir fırka da dünyadaki küfürlerinden, Allah'ın dinine muhalefetlerinden dolayı cehennemdedir mahşerde toplandıktan sonra ayrılarak müthiş bir ateş içine atılmış olacaklardır.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ

مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

8.Ve eğer Allah dilemiş olsa idi elbette onları bir ümmet kılmış olurdu. Velâkin dilediği kimseyi rahmetine girdirir. Zalimlere gelince onlar için ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ

Allah Dileseydi Eğer Ve

(**Ve eğer Allah dilemiş olsa idi**) Ve ey Yüce Nebi! Sen üzülme Ve eğer Allah dilemiş olsa idi elbette onları bütün insanları dünyada iken

لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet Elbet onları kılmıştı

(**elbette onları bir ümmet kılmış olurdu**) hepsini de arzu edildiği üzere Allah'ın dinine eriştirir, iman ile şereflendirip sevaba kavuştururdu. Veya hepsini de küfre düşürür imandan mahrum bırakır, azaba uğrattırdı. Fakat hikmet gereği öyle dilememiştir. Bu imtihan âleminde herkes için bir kabiliyet, bir irade vermiştir. Bu yeteneğini, iradesini hayra sarf edenler hayra, şerre sarf edenler de şerre ereceklerdir. Evet, Allah Teâlâ onların haklarında hak ettiklerine göre muamele yapacaktır, hepsi de cennete veya cehenneme doldurulmayacaktır,

وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ

Rahmetine Diler O kimseyi ki Sokar Fakat

(**Velâkin dilediği kimseyi rahmetine girdirir**) Evet, Allah dilediği kimseyi Onun imanının, güzel amellerinin bir mükâfatı olmak üzere rahmetine girdirir onu bir rahmet yurdu olan cennete kavuşturur,

وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı Ve Hiçbir dost Onlar için yoktur Zalimler ki Ve

(Zalimler ki onlar için ne bir dost ne de bir yardımcı vardır) yani: Zulme dalmış, küfür içinde kalmış olanlara gelince onlar için ne bir dost vardır ki, onların işlerine yardımcı olarak hallerini ıslaha, kendilerinden azabı defetmeğe kâdir olsun. Ve ne de bir yardımcı vardır ki, onların azabını azaltmaya çalışsın, kendilerine bir yardımda bulunsun. Demek ki, onlar, kendi kötü iradelerinden dolayı müthiş bir durumda bulunmuş olacaktırlar.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

9.Yoksa ondan başkasını dost mu edindiler. Fakat Allah dır o'dur dost olan ve O, ölüleri diriltir ve O her şey üzerine hakkıyla kaadirdir.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Bundan başka Edindiler mi Yoksa

(Yoksa ondan başkasını dost mu edindiler) Yoksa O zalimler, o müşrikler ondan başkasını dost mu edindiler. Allah'u Teâlâ'ya ortak koşarak bir takım adi şeyleri mi kendilerine dost, yardımcı edindiler? Onların bu hareketleri ne kadar cahilce, kâfirce-dir. Bunu hiç düşünmediler mi?

فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى

Ölüleri Diriltir O Ve Dost Odur İşte Allah

(Fakat Allah dır o'dur dost olan, Ve O, ölüleri diriltir) Eğer onlar hakikaten bir dost bir yardımcı edinmek istemişlerse Allah'tır, O Yüce Yaratıcı dır veli olan kullarını kurtaran, himaye eden. Ve ancak o eşsiz mabud'tur O Ezeli Yaratıcıdır ölüleri diriltir tekrar hayata kavuşturan

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye O Ve

(Ve O her şey üzerine hakkıyla kaadirdir) O ilim Sahibi Yaratıcı her şey üzerine hakkıyla kaadirdir. Artık öyle bir Yüce Yaratıcı var iken bir takım aciz, fâni, batıl, kendi nefisleri hakkında bile bir zararı defe, bir faideyi temin etmeye kaadir olamayan şeyler nasıl dost, mabud edinilebilir?

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

10.Ve herhangi bir şeyde ihtilâfa düşmüş iseniz, artık O'nun hükmü Allah'a aittir. İşte O Allah'tır benim Rabbim, O'na tevekkül ettim ve O'na müracaat ederim.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Hakkında İhtilafa düştiniz O şeyler ki Ve

(Ve herhangi bir şeyde ihtilâfa düşmüş iseniz) Ve Ey Yüce Peygamber! İnsanlara hitaben tebliğ et ki: Herhangi dinî veya dünyevî bir işte, bir meselede ihtilâfa düşmüş iseniz sizinle kâfirler arasında bir ihtilâf yüz göstermiş olursa

فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ

Allah'adır Artık onun hükmü

(artık onun hükmü, Allah'a aittir) o hususta Allah'ın hükmüne müracaat lâzımdır. İnsanlar aralarında ortaya çıkan ihtilâflardan dolayı tam bir itaatle Allah'ın hükmüne müracaat edecek olurlarsa aralarındaki ihtilâf güzelce giderilir, birbirine karşı kendini beğenmiş bir vaziyet almaktan kurtulurlar, sosyal hayatlarında bir birlik, bir dayanışma vücuda gelmiş olur ve hakka riayetlerinden dolayı da ayrıca sevap kazanmış bulunurlar. Cenabı Hak, ihtilâf edilen meselenin hükmünü Allah'ın kitabı ile veya Peygamberinin sünnetiyle beyan buyurmuştur.

&-Bununla beraber ruhun mahiyeti kıyametin kopma vakti gibi bazı şeyler hikmet gereği insanlara bildirilmemiştir. Bu gibi hususları da Allah'ın ilmine havale etmelidir.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي

Rabbimdir Allah İşte bu

(İşte O Allah'tır benim Rabbim) İşte O Pek yüce sıfatlar ile vasıflanan ve yaşatmaya ve öldürmeye kaadir olan, ihtilâfa düşenler arasında hükmedecek bulunan zat Allandır benim Rabbim benim Yaratıcım, o eşsiz Yaratıcıdan başkası değildir. Ben ancak

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

Yönelirim Ona Ve Tevekkül ettim Ona

(O'na tevekkül ettim ve O'na müracaat ederim) her hususta ve kısacası o düşmanların düşmanlıklarından korunma hususunda Yüce Yaratıcıya itimat ettim ve sığındım ve Her hususta o Kerem Sahibi Yaratanıma müracaat ederim her kusurdan dolayı tövbe ederek o sonsuz merhamet sahibi olan mabuduma sığınırım. Her hususta muvaffakiyeti ondan niyaz eylerim. İşte Resuli Ekrem'in ümmetine uyulması gereken bir örnek olduğu bu ilâhî beyan ile de telkin buyrulmuş oluyor.

فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا

يَذَرُوكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

11.O gökleri ve yeri yaratan, sizin için kendi cinsinizden eşler kılmıştır, hayvanlardan da çiftler yaratmıştır Bu suretle çoğalmanızı sağlamıştır. Onun misli gibi bir şey yoktur ve O hakkıyla işiticidir, görücüdür. Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın Kâinatın Yaratıcısı olduğunu ve insanlar için hayvanlar için eşler yaratmış bulunduğunu ve onun ortak ve benzerden her yönüyle uzak olduğunu bildiriyor. O Yüce Yaratıcının bütün kâinata sahip olduğunu, dilediği kimseleri bolca veya darca bir surette rızıklandırıldığını ve her şeyi hakkıyla bildiğini haber veriyor. Müslümanlar için meşru olan şeylerin Hz. Nuh'a vahiy edilmiş şeyler kabilinden olduğunu ve son Peygamber ile İbrahim ve Musa ve İsa Aleyhisselam'a vahiy edilen şeylerin dinin hükümlerini yerine getirip dinde ayrılığa düşülmemesinden ibaret olduğunu. Ve müşrikler için davet edildikleri şeyin ağır gelmekte bulunduğunu ve Allah Teâlâ'nın dilediği, hakka yönelmiş kullarını seçeceğini ve hidayete kavuşturacağını beyan buyurmaktadır

فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا

Eşler Kendi cinsinizden Size Kılmıştır Yeri Ve Gökleri Yaratandır

(O gökleri ve yeri yaratan, sizin için kendi cinsinizden eşler kılmıştır) O kendisine tevekkül edilip sığınılacak zat Gökleri ve yeri yaratan onları yoktan yaratan ve icat buyuran zattır ki, sizin için kendi cinsinizden eşler kılmıştır Ta ki, insanlık takdir edilen vakte kadar devam etsin

وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا

Çiftler Sağmal hayvanlardan Ve

(hayvanlardan da çiftler yaratmıştır) Dünya hayatının intizamı için, insanlığa ait ihtiyaçların tatmini için yeryüzünde muhtelif hayvanları meydana getirmiştir. Artık ey insanlar!

يَذَرُوكُمْ فِيهِ

Onunla Sizi çoğaltıyor

(Bu suretle çoğalmanızı sağlamıştır) Öyle çiftlerin var olmasını irade etmek suretiyle insanlığın fertlerini çoğaltır. Evlendirmek vasıtasıyla, doğurma ve üreme itibariyle insanlığın hayat müddeti devam etmiş olur.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

Bir şey Misli gibi Yoktur

(onun misli gibi bir şey yoktur) Yani: O Kâinatın Yaratıcısının zatına sıfatlarına

benzer hiç bir şey mevcut değildir, ondan başka bir kâinatı bu kadar eşsiz, hikmete dayalı bir şekilde yaratacak bir zat asla düşünülemez

وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Her şeyi görendir Hakkıyla işitendir O Ve

(ve O hakkıyla işiticidir, görücüdür) O Eşsiz Yaratıcı hakkıyla işiticidir onun işite-meyeceği bir şey yoktur ve O ilim Sahibi Yaratıcı hakkıyla görücüdür onun göreme-yeceği bir şey düşünülmüş değildir. Bütün kâinat, o Yüce Yaratıcının ilim ve kudret dairesinde bulunmaktadır.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

12.Göklerin ve yerin anahtarları o'nundur. Dilediği kimse için rızkı bolca yapar ve kısar. Şüphe yok ki, her bir şeyi bilicidir.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Anahtarları Onundur

(Göklerin ve yerin anahtarları Onun dur) Bütün bu âlemlerin hazineleri, varlıkları Cenabı Hakkın tasarrufu altındadır. O Kerem Sahibi Yaratıcının açtığı bir rahmet ha-zinesini hiçbir kimse kapayamaz ve O'nun kapadığı bir hayır veya şer hazinesini de açabilecek bir mahlûk mevcut değildir. Bütün kâinat olayları o Yüce Yaratıcının kud-ret elindedir. Bununla beraber

يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ

Daraltır Ve Diler O kimselere ki Rızkı Genişletir

(Dilediği kimse için rızkı bolca yapar ve kısar) dilediği kimse için de rızkı kısar onu geniş bir rızka ulaştırmaz. Veya dilediği bir kulunu evvelce ulaştırmış olduğu geniş geçimlikten daha sonra hikmet gereği mahrum bırakır,

إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, her bir şeyi bilicidir) Şüphe yok ki, O Hikmet Sahibi Yaratıcı her bir şeyi bilicidir onun ezeli ilmi her şeyi kuşatmıştır. Kullarının da hâllerini bildiği için ona göre rızıklarını ya artırır veya eksiltir. O Kerem Sahibi Yaratıcı her şey hakkında bir maslahat ve hikmete göre tasarrufta bulunur.

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ

إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا

تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ

13.Sizin için dinden meşru kıldı, kendisiyle Nuh'a tavsiye etmiş olduğunu. Ve o şeyi ki, sana vahiy ettik ve o şeyi ki, onunla İbrahim'e, Musa'ya ve İsa ya vasiyet de bulunduk, dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin den ibarettir Müşrikle-rin üzerine kendisine davet ettiğin şey ağır geldi. Allah dilediği kimseyi kendi-sine seçer ve Hakka dönen kimseyi hidayete erdirir.

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا

Nuh'a Kendisiyle Tavsiye etti O şeyleri ki Dinden Size Şeriat kıldı

(Kendisiyle Nuh'a tavsiye etmiş olduğunu Sizin için dinden meşru kıldı) Evet, O Yüce Yaratıcı, Son Peygamberi de vahye mazhar kıldı. Artık ey O Yüce Peygamberin ümmeti! O Kerem sahibi mabud Kendisiyle Nuh'a tavsiye etmiş olduğunu Onun için de meşru bir açık yol tayin etmiş olduğu ne ise Sizin için dinden meşru kıldı size mahsus da din hususunda bir açık, parlak yol tayin buyurdu. Bu ümmete mahsus din yolu ve fazilet de öyle ilâhîdir, yücedir, hidayet vesilesidir. Ve Ey Son Peygamber!

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى

Ve İsa'ya Ve Musa'ya İbrahim'e Kendisiyle Tavsiye ettik O şeyleri ki Ve Sana Vahiyettik O şeyleri ki Ve (Ve o şeyi ki, sana vahiy ettik ve o şeyi ki, onunla İbrahim'e, Musa'ya ve İsa ya vasiyet de bulunduk) Kur'anı Kerim'in ayetlerinden ve İslâm şeriatlarına ait hükümlerden sana bildirdik. Ve o şeyleri ki, onunla İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya vasiyette bulunduk işte bu meşru kılınan, tavsiye buyrulan şeyler

أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ

Onda Ayrılığa düşmeyin Ve Dini Doğru tutun Diye

(dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin) Yani: Tevhid dinini yaymaya çalışınız onun hükümlerini güzelce muhafaza ve tatbik ediniz. Ve o ilâhî dinde, onun her ümmete yönelen hükümlerinde şeriatların usulü hususunda ayrılığa düşmeyin den ibarettir. Artık bu konudaki ilâhî emre her yönüyle riayete çalışılmalıdır. Kalplerinde iman nuru hakkıyla parlayan zatlar, bu gibi ilâhî emirleri tam bir zevk ile memnuniyetle telâkki ederler. Fakat ey Yüce Nebil!

كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ

Kendisine Onları davet ediyorsun O şeyler ki Müşriklere Büyüdü

(müşriklerin üzerine kendisine davet ettiğin şey ağır geldi) yani Allah'ı birlemek, putlara ibadeti terk etmek o müşriklere ağır geldi kendilerine atalarından intikal eden öyle bir takım batıl kanaatleri, hareketleri terk etmek meşakkatli bulundu. Fakat

اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Ona Seçer Allah

(Allah dilediği kimseyi kendisine seçer) Onun güzel itikada, güzel amellere muvaffak kılar, onu bir manevî yakınlığa, bir fazilete, bir keramete nail buyurur,

وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ

Yönelir O kimseyi ki Ona Hidayet eder Ve

(ve Hakka dönen kimseyi hidayete erdirir) Küfür ve isyandan tövbe edip İslâm dinini kabul eden, ibadet ve itaate devam eden kimseyi hidayete erdirir. Onu doğru yoluna kavuşturur, bir selâmet ve saadet sahasına ulaştırır. Bundan dolayı insan, aslî yaratılışını muhafaza etmelidir, iradesini güzelce kullanmalıdır, Allah'ın yolunu takibe devam etmek istemelidir ki, Allah Teâlâ da onu hidayete muvaffak buyursun.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى

أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِّ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

14.Ve ayrılığa düşmediler, ancak kendilerine bilgi geldikten sonra, sadece aralarında haddi aşmaktan dolayı ayrılığa düştüler ve eğer Rabbinden belirli bir süreye kadar geçmiş bir kelime bulunmasa idi elbette aralarında hüküm olunurdu. Ve muhakkak O kimseler ki, onlardan sonra kitaba vâris oldular, elbette ondan şaşkınca bir şüphe içindedirler.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin bir nice delillere, hüccetlere, rağmen sırf bir düşmanlık ve haset sebebiyle inkârda bulunduklarını ve asrısadetteki inkârcıların da kendi atalarından intikal eden kitaplar hakkında da şek ve şüphe içinde yaşadıklarını bildiriyor. Resuli Ekrem'in de Peygamberlik vazifesini tam bir doğruluk ve adaletle yerine getirmekle emir olunduğunu ve kâfirlerin arzularına iltifat etmeyip bütün semavî kitapları ve Allah'ın birliğini tasdik ettiği ve herkesin kendi ameline göre muameleye tâbi olacağını beyan buyurmaktadır.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَهُمْ

Aralarında Haddi aşmaktan dolayı İlim Kendilerine geldi O şeyin ki Ardından Ancak Ayrılığa düşmediler Ve

(Ve ayrılığa düşmediler, ancak kendilerine bilgi geldikten sonra, sadece aralarında haddi aşmaktan dolayı ayrılığa düştüler) Yahudi'ler, Hristiyanlar gibi kitap

ehli denilen eski kavimler kendilerine bilgi geldikten böyle câhilce ayrılıkların sapkınlıktan ibaret olduğuna aralarındaki düzenin esaslarını bozacağına dâir kendilerine malûmat verildikten sonra. Sadece bir câhiliye taassubunda, bir dünyevî muhabbetle, bir başkanlık talebinde bulunmaktan dolayı öyle ayrılıklara düşmüş oldular. Her biri kendi batıl kanaatini, görüşünü ileri sürerek başkalarının inançlarını, mezheplerini kötülemeye çalıştılar. Cemiyet arasındaki birliği, dayanışmayı yıkmaya sebebiyet verdiler,

&-Demek ki ilim insanların düzelmesi için yeterli değildir. Nefsi emmarenin öyle kötü hisleri vardır ki insanları bildiklerinin tersine açık açık fenalıklara sürükler, onun için insanlığın ahlâkının düzeltilmesi konusunda ilimden başka hislerin süslenmesi, geliştirilmesi için pratik bir terbiye daha lazımdır. Dinî terbiyenin bu özelliği ile de özel bir önemi vardır. Mademki ilim böyle idi: Bu kadar peygamberlere "Onda tefrikaya ayrılığa düşmeyin." buyrulmuş idi. O halde bunu dinlemeyip o ayrılıkları çıkaranlar hemen ilmin gereği olan cezalarını görmeleri gerekmez miydi? Denilecek olursa hak Teâlâ hazretleri de buna cevaben buyuruyor ki:

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Rabbinden Geçmiş Bir söz ki Olmasaydı Ve

(ve eğer belirli bir süreye kadar geçmiş kelime bulunmasa idi) yani: Onların azaba uğramaları için büyük kıyamet gibi bir gün tayin edilmemiş, böyle bir ilâhî takdir geçmemiş olsa idi

لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Elbette hüküm verilmiştir

(elbette aralarında hüküm olunurdu) hepsi de daha dünyada iken, kökleri kazınmak suretiyle Allah'ın kahrına maruz bırakılırlardı,

وَإِنَّ الَّذِينَ أَوْرَثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ

Kendilerinden sonra Kitaba Varis kıldılar O kimseler ki Muhakkak Ve

(ve muhakkak o kimseler ki, onlardan sonra kitaba vâris oldular) Yani Peygamber zamanındaki kitap ehli ki kendi atalarını müteakip kitaba varis oldular. Kendi atalarına verilmiş olan kitaplar kendilerine intikal etti ve kendi zamanlarında da Kuranı Kerim gibi en mükemmel bir semavî kitap insanlığa Allah tarafından ihsan buyruldu, o kimseler ise

لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٌ

Kuşku veren Ondan Gerçekten bir şüphe içindedirler

(elbette ondan şaşkınca bir şüphe içindedirler) o kendilerine miras kalmış olan kitaptan, Kuranı Kerimden ve diğer herhangi bir semavî kitaptan şaşkınca bir şüphe içindedirler. Onlar, inkâra sebep olacak bir delilleri olmadığı hâlde sadece bir tereddüt, bir ızdırap, bir zanna tâbi olma itibariyle tereddütlü ve inkârcı bir vaziyette bulunup durmaktadırlar. Onlar, gözlerinin önünde parlayan bir hakikati güzelce görmediler. Ahmakça bir hareket sergileyip durdular

فَلِذَلِكَ فَادُعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

15.İşte bundan dolayı sen davet et ve emir olunduğun gibi dosdoğru ol ve onların heveslerine tâbi olma ve de ki: Allah'ın kitaptan indirilmiş olduğuna iman ettim ve aranızda adalet yapmakla emir olundum, Allah bizim de Rabbimizdir, sizin de Rabbinizdir. Bizim amellerimiz bizedir, sizin amelleriniz de size aittir. Bizim aramızla sizin aranızda bir düşmanlık yoktur. Allah aramızı toplayacaktır ve dönüş ancak o'nadır.

فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

Heveslerine Uyma Ve Emrolundun O şey gibi ki Dosdoğru ol Ve Artık davet et İşte bunun için

(İşte bundan dolayı sen davet et ve emir olunduğun gibi dosdoğru ol ve onların heveslerine tâbi olma) Cenabı Hak da Son Peygamber Hz. Muhammed'e emir ediyor ki: Ey Resulüm! Milletlerin öyle ayrılığa düşmüş şek ve şüphe içinde yaşar bir hâlde bulunmuş olduklarından dolayı sen bütün insanları hakka, İslâm dinine davet et güzel bir inanç ile birlik ve beraberlik dairesinde yaşasınlar. Ve emir olduğun gibi istikamette bulun Tam bir sağlamlık ve doğrulukla halkı hak dine davet et, irşada çalış ve onların batıl arzularına iltifat etme, Allah'a sığınarak aydınlatmaya devam et, onların pek yanlış kanaatlerini teşhire gayret göster, Onlara hitaben

وَقُلْ أَمِنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ

Aranızda Adalet etmem için Emrolundum Ve Kitaptan Allah İndirdi O şeye ki İnandım De ki Ve

(ve de ki Ben Allah'ın kitaptan indirmiş olduğuna iman ettim ve ben aranızda adalet yapmakla emir olundum) Ben bütün Peygamberlere inen kitapları, sayfeleri tasdik ediyorum, hiçbirini yalanlamıyorum, sizin gibi ihtilâflara sebebiyet vermiş oluyorum. Ve ben aranızda adalet yapmakla emir olundum kendi keyfime göre değil, Allah'ın bana vahiy ettiği yüce hükümlere göre hakkınızda hüküm vermekle yükümlü bulunuyorum, hepiniz aynı hükümlere eşitlik üzere tâbi bulunmuş olacaksınız. Keyfi bir hüküm bulunmayacaktır. Cemiyet arasında böyle bir adalet cereyan edecektir. Mevki sahibi olanlar ile olmayanların araları bu hükümler itibariyle ayrılmayacaktır. Ne güzel, ne insafı bir eşitlik!

اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ

Rabbimizdir Ve Rabbimiz Allah

(Allah bizim de rabbimizdir sizin de rabbinizdir) Hepimizin de Yaratıcısı işlerimizin idarecisi, yüce mabut'tan başka değildir. Bütün insanlık arasında bir birlik vardır. Artık hepimiz de yalnız o Kerim Yaratıcıya ibadet ve itaatte bulunmalı değil miyiz? Neden birtakım aciz, fânî şeyler mabud edinilerek insanlığın sosyal birliği parça parça edilmiş olsun. Bunu hiç düşünüyor musunuz?

لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

Amelleriniz Sizedir Ve Amellerimiz Bizedir

(Bizim amelleriniz bizedir, sizin ameliniz de size aittir) hiçbirimiz, diğerlerinin amelinden dolayı mükâfat veya ceza görecektir. Sırf ilâhî emre uymak, insaniyete hizmet, insanlık merhametini göstermek içindir ki, ey inkârcılar! Sizi Allah'ın dinine davet ediyoruz.

لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ

Aranızda Ve Aramızda Bir tartışma yoktur

(Bizim aramızda ve sizin aranızda bir hüccet yoktur) yani tartışmaya ve birbirimize delil getirmeye gerek yok ey Kitap ehli! Çünkü bu açıklama ve ispat ile Hak ortaya çıkmış, başkaca münakaşaya ihtiyaç kalmamıştır bir delile ihtiyaç kalmamıştır, hak ortaya çıkmıştır. Size karşı bizde nefsanî bir düşmanlık yoktur ki, ondan dolayı sizi kınamış ve teşhir etmiş olalım. Biz sırf Allah'ımızın emrine riayet, insaniyete hizmet içindir ki, sizi İslâm dinine davet ediyoruz, aramızda bir din kardeşliğinin doğmasını temin etmeye çalışıyoruz.

اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Onadır Ve Aramızı Bir araya getirecektir Allah

(Allah aramızı toplayacaktır) Allah aramızı birleştirecek, toplanma günü olan kıyamet günü hepimizi bir araya toplayıp hükmünü verecek. Aramızdaki ihtilâfları çözecektir. O zaman kimin haklı, kimin haksız bulunmuş olduğu tamamen anlaşılacaktır. ve dönüş ancak onadır evet hep O'na gidilecektir. Her neye tapılır, her ne emele hizmet edilirse edilsin nihayet herkesin varıp hesap vereceği merci yalnız Allah'tır. Evet.

Şüphe yok ki, hepimizin de öldükten sonra gideceğimiz makam, Cenabı Hakkın manevî huzurudur, O'nun yüce mahkemesidir, orada hepimizin hakkında lâıyık olan hüküm verilecektir, kimlerin haklı, kimlerin haksız olduğu tam anlamıyla ortaya çıkacaktır. İşte o zamanı bir dikkate almalıdır.

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

16.Ve O kimseler ki, Allah hakkında tartışmada bulunurlar, Allah için daveti kabul edildikten sonra. Onların delilleri Rab'lerinin katında boştur ve onların üzerine bir gazap vardır ve onlar için şiddetli bir azap vardır. Bu mübarek ayetler; İlâhî dinin ortaya çıkmasını ve nice kimseler tarafından kabulünü müteakip inkârcıları ile tartışmaya mahal kalmadığından ve inkâra ait delillerin boş bulunduğunu bildiriyor. Kitabı hakkıyla indiren ve adaleti ortaya çıkaran Allah Teâlâ olduğunu ve kıyametin belki de pek yakın bulunduğunu haber veriyor. İnkârcıların bir alay maksadıyla kıyametin kopmasını acele ettiklerini, müminlerin ise o günün herhalde meydana geleceğini bilip ondan korkar olduklarını ve o günün vuku bulacağında şek ve şüphe içinde bulunanların büyük bir sapıklık içinde yaşadıklarını beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ

Allah Hakkında Tartışıyorlar O kimseler ki Ve

(Ve O kimseler ki, Allah hakkında tartışmada bulunurlar) Evet bir önceki ayeti kerimede Sizinle bizim aramızda hüccet yok. İfadesinin manasını açıklamak için buyruluyor ki: o Müşrik, hakkı kabulden kaçınan kimseler ki, Allah hakkında mücadelede bulunurlar İslâm dini aleyhine bir takım batıl deliller ileri sürmek isterler

مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ

Ona İcabet edildi O şeyin ki Ardından

(Allah için daveti kabul edildikten sonra) Birçok zatlar İslâm dini hakkındaki daveti kabul ettikten, o hakiki dine ilâhî tecellilere kavuştuktan sonra yine o kâfirce, cahilce bir şekilde tartışmaya devam etmekten geri durmazlar. Hâlbuki:

حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Boştur Delilleri

(Ve Onların delilleri Rab'lerinin katında boştur) O inkârcıların, müşriklerin kendi zanlarıncı zikir ettikleri delilleri Rab'lerinin katında boştur batıldır, manasızdır, bir kıymete sahip değildir.

Meselâ: Yahudiler demişler ki: Üzerinde ittifak edilen bir şeyi kabul etmek ihtilâf edilen şeyi kabul etmekten daha iyidir. Bundan dolayı Musa Aleyhisselam'ın Peygamberliği, Tevrat'ın gerçekliği ittifakla bilinmektedir, Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliği, ittifak konusu değildir. Öyle ise Yahudiliği tercih etmek vaciptir. Cenabı Hak ise onların bu delillerinde ki bozukluğu beyan buyuruyor. Şöyle ki: Musa Aleyhisselam'ın peygamberliği hakkındaki ittifak, onun gösterdiği mucizelerden dolayıdır. Hz. Muhammed'in gösterdiği mucizeler ise, daha çoktur, bu mucizeleri Yahudiler de müşahade etmişlerdir. Mademki, mucizeler, peygamberlik iddia eden zatın doğruluğuna işaret ediyor, o hâlde Son Peygamberi de tasdik etmek lâzımdır. Ve eğer işaret etmiyorsa Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğini de tasdik etmemek gerekir, bu ise bir tenakuzdur. Bununla beraber Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğini de birçok kimseler inkâr etmiş, onların birçoğu Firavun ile beraber boğulup ilâhî azaba uğramıştır. Daha sonra Yahudiler de, Musa Aleyhisselam'ın peygamberliğini de birçok kimseler inkâr etmiş, onların birçoğu Firavun ile beraber boğulup ilâhî azaba uğramıştır. Daha sonra Yahudiler de, Musa'nın şeriatına muhalefet etmekte, birçok yanlış itikatlarda bulunmakta ve Tevrat'ı bozmaya uğratmakta bulunmuşlardır. Artık öyle ittifak iddiaları nasıl doğru olabilir? Velhâsıl? Onların bu gibi iddiaları haddizatın da bir delil mahiyetinde değildir.

وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Şiddetli Bir azap Onlar için vardır Ve Bir gazap Üzerlerine vardır Ve

(ve onların üzerine bir gazap vardır Ve onlar için şiddetli bir azap vardır) Öyle inkârcı kimselerin üzerine bir gazap vardır. Onlar, açık olan bir hakikati inkâr etmelerinin cezasına kavuşacaklardır Ve onlar için Ahirette de bir azap vardır ki, onun miktarını dehşetini insanlar takdirden acizdir.

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ

17.Allah, O zattır ki, hakkıyla kitabı ve mizanı indirdi Ve sana ne bildirir? Belki O kıyamet yakındır.

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ

Mizanı Ve Hak ile Kitabı İndirdi O zattır ki Allah

(Allah, O zattır ki, hakkıyla kitabı ve mizanı indirdi) Allah, o Yüce zat dır ki, hakkıyla kitabı ve mizanı indirdi semavi kitapları, sayfeleri dilediği Peygamberlerine inzal etti ve insanlar arasında hakları tayin eden şeriatı veya adaletli zatı lütuf ve ihsan buyurdu. Tâki: İnsanlar arasında adalet ile insaf ile hüküm ediliversin.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ

Yakındır O saat Olur ki Sana ne bildirir Ve

(Ve sana ne bildirir? Belki O kıyamet yakındır) Ey Habibim Sallallahu Aleyhi Vessellem sana ne bildirir? Nereden bileceksin ki rabbim bildirmemiş olsa bu Allah'ın ilmine havale edilmiş bir durumdur. Belki o kıyamet yakındır o acele istedikleri pek korkunç gün, takdir edilmiş vakti gelince ansızın meydana gelecektir. Sizin vazifeniz, onun zamanını tayin değil, emir olunduğunuz şeyleri yapmaya, adaleti yerine getirmeye çalışmaktan ibarettir.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا

الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

18.O'na iman etmeyenler, O'nu acele isterler. İman etmiş olanlar ise, ondan korkarlar ve Onun şüphesiz hak olduğunu bilirler. Haberin olsun! O kimseler ki, O kıyamet hakkında mücadelede bulunurlar, elbette ki, uzak bir sapıklık içindedirler.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

İnanmıyorlar O kimseler ki Onu Acele ister

(Ona iman etmeyenler Onu acele isterler) Kıyametin vuku bulacağına inanmayanlar, onu istical ederler onun takdir edilen zamandan evvel meydana gelmesini alaycı ve inkârcı bir tarzda ister dururlar, onun meydana gelmesinden korkmazlar

بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ

Haktır Şüphesiz o Bilirler ki Ve Ondan Korkan kimselerdir İman ettiler O kimseler ki Ve Ona

(iman etmiş olanlar ise ondan korkarlar ve onun şüphesiz hak olduğunu bilirler) o günde bütün insanların bir muhasebeye, bir muhakemeye tâbi olacaklarına kanaatleri vardır, kalplerinde böyle bir iman nuru parlayıp durmaktadır. O gün haklarında ne çeşit muamele olacağını düşünerek hâllerini ıslaha çalışmaya lüzum görürler, o günün meydana gelmesini acele etmezler, Allah'ın takdirine razı olurlar,

أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ

O saat hakkında Tartışıyorlar O kimseler ki Şüphesiz Dikkat edin

(haberin olsun o kimseler ki, o kıyamet hakkında mücadelede bulunurlar) dikkat edin haberiniz olsun ki iman ehli ile inkârcıların hâlleri farklıdır onu inkâr ederek müminlere karşı düşmanca bir vaziyet almış olurlar

لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir dalalet Elbette içindedir

(elbette ki, uzak bir sapkınlık içindedirler) Elbette ki, onlar hak ve hakikatten uzak bir sapıklık içindedirler onlar bir nice açık delilleri, kanıtları hiç dikkate almazlar, Allah'ın kudretinin genişliğini, büyüklüğünü düşünmezler, kıyametin vukuunu inkâra cüret gösterirler, yalnız dünya varlığına kalplerini bağlayarak, ebedî hayatı, uhrevî nimetleri hiç düşünmekte bulunmazlar.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

19.Allah, kullarına çok lütfedicidir, dilediğine rızık verir. Ve O her şeye kadirdir, galiptir. Bu mübarek ayetler, her şeye kaadir ve galip olan Allah Teâlâ'nın kulları hakkında çok lütuf ve ihsanda bulunduğunu bildiriyor. Ahiret varlığını isteyen kulunu fazlasıyla o varlığa kavuşturacağını, dünya varlığını isteyene ise o fânî varlıktan vereceğini ve artık öyle bir kimse için ahiretten bir nasip bulunmadığını haber veriyor. Müşriklerin şeytanî vesveseleri neticesinde ilâhî dine aykırı inançlarda bulunduklarını ve eğer takdir edilmiş bir gün bulunmamış olsa idi öyle inkârcıların hemen cezalarına kavuşturulmuş olacaklarını beyan ve salih kulların ise Allah'ın bir lütfü olarak cennetlerin bahçelerinde dilediklerine nail olacaklarını müjdelemektedir.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Rızıklandırır Kullarına Çok lütfekardır Allah

(Allah, kullarına çok lütfedicidir, dilediğine rızık verir) yani Onun lütuf ve ihsanı, merhamet ve rahmeti, ilim ve hikmeti pek boldur. Dilediğini rızıklandırır her kulunu iyi olsun, günahkâr olsun bu dünyada hikmetinin gereğine göre rızka, servete eriştirir

وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

Daima üstündür Çok kuvvetlidir O Ve

(Ve O her şeye kadirdir, galiptir) O Kerem Sahibi Yaratıcı Her şeye kaadir, galipdir bütün kâinatta böyle dilediği gibi tasarrufta bulunmak hakkı, onun tek olan zatına mahsustur. Hiçbir kimse, o Yüce Yaratıcının irade buyurmuş olduğu şeye mâni olamaz

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ

مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

20.Her kim ahiret kazancını dilerse onun için kazancında artış meydana getiririz ve her kim dünya kazancını dilerse ona da ondan veririz. O'nun ahirette bir nasibi yoktur.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ

Ekininde (kazancında) Ona Artırırız Ahiretin Ekinini (kazancını) İstiyor İse Kim

(Her kim ahiret kazancını dilerse onun için kazancında artış meydana getiririz)

Yani: Uhrevî meyveleri, faideleri, kazançları, mükâfatları arzu ederse onun için kazançta artış vücud getiririz. O nu güzel amellere kavuştururuz, mükâfatını kat kat arttırırız, bir güzel ameli, muamelesi, karşılığında en az, on misli ihsan buyururuz,

وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا

Ondan Ona veririz Dünyanın Ekinini (kazancını) İstiyor İse Kim Ve

(ve her kim dünya kazancını dilerse ona da ondan veririz) Her kim Bilâkis yalnız dünya kazancını dilerse dünya varlığına, dünyevî lezzetlere düşkün olup ahireti hiç nazara almazsa, o ebedî hayatın alâmeti için çalışmazsa ona da o dünya varlığından takdir edilen miktarda veririz o da dünyada istediğine kısmen olsun kavuşur. Fakat

وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

Hiçbir nasip Ahirette Onun için yoktur Ve

(onun için ahirette bir nasip yoktur) o, ahirette bir sevaba, bir mükâfata kavuşamaz

Çünkü onun isteği, arzusu yalnız dünya varlığına aittir. Herkes niyetine, itikadına göre mükâfat ve cezaya kavuşur.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاؤُا شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

21.Yoksa onlar için ortaklar var da onlar için dinden kendisiyle Allah'ın izin vermediği şeyleri meşru mu kıldılar? Ve eğer O ertelemek sözü olmasa idi elbette aralarında hüküm verilmiş olurdu ve şüphe yok ki, O zalimler için elem verici bir azap vardır.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاؤُا

Ortakları ki Onların var mı Yoksa

(Yoksa onlar için ortaklar var da) Yoksa O kâfirler, dünyaya bağlanan kimseler için hâşâ! Cenabı Hakkın Yaratıcılığına, mabutluğuna ortak olacak kimseler var da o kâfirlere mahsus dinden

شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ

Allah Kendisine İzin vermedi O şeyleri ki Dinden Kendilerine Meşru kıldılar

(kendisiyle Allah'ın izin vermediği şeyleri meşru mu kıldılar?) Allah'ın dininde haram olan şeyleri o kâfirler için helâl mi gösterdiler? Bir takım batıl inançları, hareketleri şeytanî vesveseleriyle tezyin ederek o kâfirlere din adına kabul mü ettirmiş oldular? Nedir onların o kadar ilâhî dine aykırı hareketleri?

وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ

Aralarında Elbette hüküm verilmişti Ayırma Sözü Eğer olmasaydı

(ve eğer o erteleme kelimesi olmasa idi elbette aralarında hüküm verilmiş olurdu) Yani: Cezaların tehirine dair geçen bir ilâhî hüküm ilâhî takdir bulunmasa idi O dinsizler lâyük oldukları azaplara hemen kavuşturulmuş olurlardı. O dinsizler ile o ortak edinmiş oldukları şeyler arasında veya o kâfirler ile müminler arasında hemen ilâhî hüküm tecelli ederdi,

وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır O zalimler ki Şüphesiz Ve

(O zalimler için elem verici bir azap vardır) Evet, şüphe yok ki, o zalimler için O Allah'ın hükümlerine muhalefet edenler, o batıl ortaklar edinmiş olanlar için ahirette elem verici bir azap vardır onlar ebedî surette cehennem azabına maruz kalmış olacaktırlar.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

22.Zalimleri göreceksin ki: Kazanmış oldukları şeylerden dolayı korkarlar. Ve O, korktukları şey onların başlarına gelecektir O iman edenler ve salih amellerde bulunanlar ise cennetlerin bahçelerindedir. Onlar için Rab'lerinin katında diledikleri şeyler vardır. İşte budur, O en büyük lütuf.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا

Kazandılar O şeyden dolayı ki Korkan kimseler olarak O zalimlerin Görürsün

(Zalimleri göreceksin ki: Kazanmış oldukları şeylerden dolayı korkarlar) Evet. O dinsiz zalimlerin uhrevî azapları muhakkaktır. Ey mümin kul! Zalimleri Ahirette göreceksin ki, dünyada iken o dinsizlikten, günahtan, gayrı meşru şeyleri işlemiş olmalarından dolayı korkarlar dünyada iken inkâr edip hiç düşünmedikleri azapların medya na geldiğini görünce tir tir titreyeceklerdir.

وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ

Onlara Gerçekleşendir O Ve

(Ve O, korktukları şey onların başlarına gelecektir) o Korkacakları şey, kötü amel-
lerinin cezası onların başına gelecektir onlar korksunlar, korkmasınlar herhalde o kö-
tü amellerinin cezasına kavuşacaklardır. İşte küfrün akıbeti!

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ

Cennetlerin Bahçelerindedir Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(ve iman edenler ve salih amellerde bulunanlar ise cennetlerin bahçelerindedir-
ler) dünyada iken tevhid dinine sarılarak onun kutsal hükümlerine riayette bulunmuş
olanlara gelince onlar cennetlerin en şerefli, en temiz, en zevk verici mevkilerinde,
bahçelerinde bulunacaklardır

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rablerinin Katında İsterler O şeyler ki Onlar için vardır

(Onlar için Rab'lerinin katında diledikleri şeyler vardır) O salih mübarek kullar için
Rab'lerinin katında o Kerem Sahibi Yaratıcının manevî huzurunda, onun mümin kulla-
rı için yaratmış, hazırlamış olduğu o ebedî cennetlerde diledikleri şeyler vardır hatır
ve hayale gelmez nimetler, maddî ve manevî zevkler, en gönül açan manzaralar ha-
zır bulunmaktadır.

ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

Büyük Lütuf O İşte budur

(İşte budur, O en büyük lütuf) İşte Müminlerin erişecekleri bu pek büyük nimettir.
Bu ebedî cennet hayatıdır o en büyük lütuf en kıymetli bir hayır ve ilâhî lütuf ki, bunun
yanında dünya nimetleri, varlıkların hiç mesabesinde bulunmuş olur. İşte bu da ima-
nın ebedî mükâfatı!

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
شَكُورٌ

23.İşte bu, O haberdur ki, Allah iman eden ve iyi amellerde bulunan kullarına
müjdeler. De ki: Ben bunun üzerine sizden akrabalık sevgisinden başka bir üc-
ret istemiyorum. Ve kim bir iyilik yaparsa O'nun sevabını fazlasıyla veririm.
Şüphe yok ki, Allah bağışlayan, şükrün karşılığını verendir.

Bu mübarek ayetler, bundan evvelki ayeti kerimenin cennetlere kavuşma haberinin
müminler hakkında bir müjde olduğunu bildiriyor. Ve Resuli Ekrem'in sırf Allah rızası
için peygamberlik tebliğinde bulunup karşılığında akrabalık sevgisinden başka bir
ücret istemediğini ve güzel amellerde bulunanların kat kat sevaplara kavuşacaklarını
haber veriyor. Resuli Ekrem'e yalan ve iftira isnadının ne kadar gerçek dışı olduğunu,
hakka karşı iftiralarda bulunanların, kalplerine mühürler basılacağını ihtar buyuruyor.
Cenabı Hakkın tövbeleri kabul, dilediği müminleri af edeceğini ve salih müminlerin
dualarını kabul ile kendilerine büyük sevaplar ihsan buyuracağını, kâfirleri de büyük
bir azaba uğratacağını beyan buyurmaktadır.

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Ve yaptılar İman ettiler O kimselere ki Kullarına Allah Müjdeler O şey ki İşte budur

(İşte bu, O haberdur ki, Allah iman eden ve iyi amellerde bulunan kullarına müj-
deler) İşte bu o Cennetlere erişme hakkındaki haber dir ki, bunu Allah, iman ve salih
amellerde bulunan kullarına müjdeler. Tâ ki, daha dünyada iken bu ilâhî lütuftan ha-
berdar olarak tam bir aşk ve gönül ferahlığı ile kulluk vazifelerini yerine getirmeye
çalışsınlar. Ey Yüce Peygamber! Ümmetine hitaben

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

Akrabalıkta Muhabbet Ancak Bir ecir Ona karşı Sizden istemiyorum De ki

(De ki: Ben bunun üzerine sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum) Yani size tebliğ ettiğimiz dinî hükümlerden, müjdeler, uyarılar karşılığında bir ücret istemiyorum. Ben sırf Allah rızası için tebligatta bulunuyorum, ancak Müslümanlar arasında akrabalık hukukuna riayet edilmesini, yakınların birbirine karşı büyük bir sevgiyle duyarlı olmalarını, aralarında bir dostluğun, iyiliksever bir alâkanın devamını istiyorum, İslâm Cemiyeti arasında dayanışmanın, yardımlaşmanın, ahlâkî olgunlukların cereyanı ancak bu suretle temin edilmiş olur.

&-Bu ayeti kerime, Resuli Ekrem'in ailesine, akrabasına sevgi ve dostlukta bulunmanın lüzumuna da işaret etmektedir. O mübarek zatla sevgi, Hz. Peygamber'e sevginin güzel bir nişan esidir,

وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا

Bir iyilik Onda Ona Artırırız Bir iyilik Kazanırsa Kim Ve

(ve kim bir güzellik kazanırsa, onun için onda bir güzellik artırırız) meselâ: Allah rızası için akrabalık hukukuna riayet gösterirse o güzelliği kat kat sevaba vesile kılarız, bu güzel amel karşılığında en az on güzel sevap ihsan ederiz.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

Çok mükafat verendir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah bağışlayan, şükürün karşılığını verendir) Tövbe edenlerin günahlarını affeder ve bağışlar, küfür ve şirkin dışındakini de dilediği kulları için bağışlar, isterse, tövbe etmemiş olsunlar. Ve o Yüce Yaratıcı şükürün karşılığını verendir kullarının güzel amelleri karşılığında birçok sevaplar ihsan buyurur.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ

الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

24.Yoksa derler mi ki, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulundu. Eğer Allah dilese kalbin üzerine mühür basar ve Allah batılı yok eder ve sözleriyle hakkı ortaya koyar. Şüphe yok ki, O kalplerde olanı bilicidir.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalan Allah'a İftira etti Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa derler mi ki: Allah'a karşı yalan yere iftirada bulundu) Ey Yüce Peygamber! Yoksa Senin hakkında derler mi ki: kendisinin peygamberliğe erişmesini, kendisine Kuranın bir ilâhî bir kitap olarak nazil olduğunu hakikate aykırı olarak iddia ediyor. O kâfirler, böyle bir isnada mı cüret ediyorlar? Bu ne kadar ahmaklık! Hiç yalan yere peygamberlik ve risalet iddiasında bulunan bir şahsı, Cenabı Hak ilâhî kahrına uğratmaz mı? Onu birtakım mucizeler ile teyit eder mi? Faraza sen öyle bir iftirada bulunacak idin sana müsaade eder mi idi?

فَإِنْ يَشَأِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ

Kalbini Mühürler Allah Dilerse Fakat eğer

(Eğer Allah dilese senin kalbin üzerine mühür basar) Sana sabır ve tahammül nasip eder, hakkındaki gerçek dışı isnatlara karşı fazla üzülmeyizsin. Yahut faraza, sen iftirada bulunmak istese idin Allah senin kalbini mühürlerdi. Kuran gibi mucize bir kitabın ayetlerini ezberleyip okuyamazdın, onları unuttur idin. Binaenaleyh böyle İslâm dinini yaymaya, Kuran'ın ayetlerini okumaya muvaffak olduğunda gösteriyor ki: Sen iftiradan uzak, doğru sözlü bir Peygambersin.

وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

Sözleriyle Hakkı Gerçekleştirir Ve Bâtılı Allah Yok eder Ve

(Ve Allah bâtılı mahveder ve sözleriyle hakkı ortaya koyar) Cenabı Hakka karşı

yapılan bir iftira, batıl olduğundan mahıv olmaya mahkûmdur, hiç öyle bir iftiranın devamına müsaade eder mi? Ve Allah delilleriyle, Hakkı gerçekleştirir işte İslâm dini ve onun dayandığı Kur'anı Kerim birer haktır, sırf birer hakikattir. Bundan dolayıdır ki, Hak Teâlâ onu desteklemiş, onun yayılmasına müsaade buyurmuş, Yüce Peygamberini bu uğurda nice muvaffakiyetlere nail kılmıştır,

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O kalplerde olanı bilicidir) Şüphe yok ki. O Hikmet Sahibi Yaratıcı göğüslerde olanı bilicidir. Herkesin kalbinden geçenleri, şahsi işleri hakkıyla bilicidir, batılın itibarını arttırmaya çalışanları bilir, zarar ve ziyanda bırakır, hakka hizmet edenleri de bilir, onları muvaffakiyetlere nail buyurur.

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

25.Ve O, o zattır ki, kullarından tövbeyi kabul eder ve günahlardan af eyler ve ne yaptıklarınızı bilir.

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ

Kullarından Tövbeleri Kabul eder O zattır ki O Ve

(Ve O, o zattır ki: Kullarından tövbeyi kabul eder) ve O Kerem Sahibi mabud o zattır ki: yapmış oldukları günahlardan dolayı samimî şekilde pişman olup bir daha o günahları yapmamaya karar veren mümin kullarını o geçmiş günahlarından dolayı hesaba çekmez.

وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ

Kötülüklerden Affeder Ve

(Ve günahlardan af eyler) o geçmiş günahları af eder ve bağışlar

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki Bilir Ve

(ve ne yaptıklarını bilir) Hayır mı, şerri mi ihtiyar ettiklerini bilir, samimî bir şekilde mi, gayrı samimî bir hâlde mi tövbe edildiğini de bilir. Artık kullarını hikmet ve faydaya göre mükâfata veya cezaya kavuşturur. Bundan dolayı mükâfata lâayık olacak şekilde hareket edilmesi, kulluk vazifesinin gereğidir.

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

26.Ve iman edenlere ve salih amellerde bulunanların tövbelerini kabul eder ve onlara fazlından sevaplarını arttırır. Kâfirlere gelince onlar için şiddetli bir azap vardır.

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimselere ki İcabet eder Ve

(Ve iman edenlere ve salih amellerde bulunanların tövbelerini kabul eder) Evet. Allah Celle Celaluhu hazretleri iman edenlerin ve iyi işler yapanların tövbelerini kabul eder onların dualarını, niyazlarını, tövbelerini kabul buyurur, O Hikmet Sahibi Yaratıcı, kulları hakkında hikmetin gereğine göre muamelede bulunur onlara icabet eder.

وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

Fazlında Onlara arttırır Ve

(ve onlara lütfundan arttırır) onları kat kat sevaplara, mükâfatlara nail buyurur, onları hiç hatırlarına gelmemiş istememiş oldukları nimetlere kavuşturur,

وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Şiddetli Bir azap Onlar için vardır Kafirler ki Ve

(kâfirlere gelince: Onlar için şiddetli bir azap vardır) Onları da o pek batıl kanaat

lerinin cezasına kavuşturacaktır. Onların duaları kabule lââyık değildir, onlar sapıklık içinde mahvolup gidince ahirette ebedi olarak azap görürler. İşte küfrün gereği budur.

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ

بِعِبَادِهِ خَيْرٌ بَصِيرٌ

27.Ve eğer Allah, rızkı kulları için yayacak olsa elbette yerde haddi aşarlardı. Velâkin dilediğini bir miktar ile indiriyor. Şüphe yok ki. O, kullarından haberdardır ve hepsini görücüdür.

Bu mübarek ayetler, kullarının bütün hâllerini görüp bilen Cenabı Hakkın o kullarını hikmetinin gereğine göre rızıklandığı ve eğer onlara rızıklarını pek bol kılmış olsa idi gurura, isyana müptelâ olacaklarını bildiriyor. Ve hamt ve övgüye lââyık olan Kerem Sahibi Yaratıcının ümitler kesilmiş olduğu bir zamanda yağmurları yağdırıp rahmetini yaymak olduğuna dikkatleri çekiyor. Göklerin, yerin ve bunlarda bulunan hayat sahiplerinin ilâhî deliller zümresinden olduklarını ve Kudret Sahibi Yaratıcının bu yaratıkları kıyamet gününde toplamaya kaadir bulunduğunu ihtar buyuruyor. İnsanlara isabet eden musibetlere kendilerinin sebebiyet vermiş olduklarını ve birçok kusurların da Allah'ın affına mazhar bulunduğunu haber veriyor. İnsanların hiçbir ilâhî takdire muhalefet edemeyeceklerini ve onlar için Allah Teâlâ'dan başka bir dost bir yardımcı bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Elbette azgınlık etmişlerdi Kullarına Rızkı Allah Yaysaydı Eğer Ve

(Ve eğer Allah, rızkı kulları için yayacak olsa idi elbette yerde haddi aşarlardı) evet Allah Onları ihtiyaçlarının üstünde servete, nimete nail buyursa idi o varlıklara güvenerek kibirli bir vaziyet alırlar birbirlerine karşı düşmanlıkta bulunuyorlardı. Aralarında bir nice facialar meydana gelirdi, bir takım hizmetleri yapacak kimseler bulunamaz, sosyal faaliyetler sekteye uğrardı,

وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki Bir miktar ile İndirir Fakat

(Velâkin dilediğini bir miktar ile indiriyor) Velâkin O Hikmet Sahibi Yaratıcı dilediğini ilâhî iradesinin gerektirdiğini, o kulları için muayyen bir miktar ile indiriyor haklarında Allah'ın takdiri ne ise ona göre rızıklanıyorlar. Zenginliğe lââyık olanları zengin kılıyor, fakirliğe lââyık olanları da fakir düşürüyor, hepsi de bir fayda ve hikmete dayanmaktadır,

إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَيْرٌ بَصِيرٌ

Her şeyi görendir Hakkıyla haberdardır Kullarından Şüphesiz o

(Şüphe yok ki O, kullarından haberdardır ve hepsini görücüdür) evet O Yüce Yaratıcı, kullarından haberdardır nelere salâhiyetleri olduğunu bilir. Ve hepsini görücüdür hepsinin de açık ve gizli hâllerini görür, herkesi kendi kabiliyetine göre rızıklandırır

وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

28.Ve O, o Yüce Yaratıcı dir ki: ümitsizliğe düştüklerinden sonra, yağmuru indirir ve rahmetini yayar ve O'dur dost, övülmeye lââyık olan O'dur.

وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ

Rahmetini Ve yayar Ümitlerini kestiler O şeyin ki Ardından Yağmuru İndirir O zattır ki O Ve

(Ve O, o Yüce Yaratıcı dir ki: ümitsizliğe düştüklerinden sonra, yağmuru indirir ve rahmetini yayar) Kullarını rızıklandıran Allah Teâlâ O Yüce Yaratıcı dir ki: Artık yağmur yağmayacak, kuraklık devam edecek, mahsulât meydana gelmeyecek diye ümitsiz bir hâlde iken yağmuru indirir bulutları gönderir yeryüzünü yağmur suları içinde bırakır

وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

Hamde çok layıktır Hakiki dosttur O Ve

(ve O'dur dost, övülmeye lâayık olan O'dur) O Kerem Sahibi Yaratıcıdır dost olan. Kullarının işlerini idare eden, kullarına manen en yakın olan ve (Hamit olan) bütün hamt ve övgüye lâayık bulunan ancak O'dur artık o Yüce Yaratıcının elbette ki, kulları hakkındaki her tasarrufu bir hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Lâayık olanları fazla veya noksan nimetlere nail buyurması, O'nun bu hikmeti gereğidir. Ve ancak O'nun lütf ve keremi, sonsuzdur ve her şekilde hamt övgüye lâayıktır. Bütün varlıklar, O'nun kudretinin, rahmetinin genişliğine birer şahittir. Binaenaleyh bir insan bir mahrumiyete maruz kalırsa hemen ümitsiz olmamalıdır. İleride o mahrumiyetten kurtulabilir. Allah'ın rahmetinden ümit kesmek caiz de değildir.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا

يَشَاءُ قَدِيرٌ

29.Ve göklerin ve yerin yaradılışı, O'nun delillerindendir. Onlar da her hareket edenden yaymış olduğu şeyde ve O, dilediği zaman onları toplamaya da kaadirdir.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Yaradılışı Onun delillerindendir Ve

(Ve göklerin ve yerin yaradılışı, O'nun delillerindendir) Evet, göklerin ve yerin yaradılışı da o Kerem Sahibi Yaratıcının ayetlerindendir O'nun kudretini, büyüklüğünü, nimetinin genişliğini gösteren deliller cümlesindendir.

وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ

Hareketli bir canlıdan O ikisinde Yaydı O şeylerin ki Ve

(Onlar da her hareket edenden yaymış olduğu şeyde) yani O gökler ile yerde her hareket edende meleklerden, insanlardan, cinlerden vesair hayat sahipleri olan bir nevi mahlûkattan yaymış olduğu şey de o Yüce Yaratıcının delillerindendir, varlığına, büyüklüğüne şahitlik eden delillerdendir,

وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Diler O vakit ki Onları bir araya getirmeye O Ve

(ve O, dilediği zaman onları toplamaya da kaadirdir) ve O Kudret Sahibi Yaratıcı dilediği zaman o yaratıp yaymış olduğu çeşitli mahlûkatını bir araya toplamaya da kaadirdir. Evet. Onları kıyamet günü toplayacak, sonra aralarında ilâhî adaletle hükmedecektir.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ

30.Ve size musibetten her ne şey isabet ederse kendi ellerinizin kazandığı şey sebebiyledir ve birçoğundan ise af eder.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ

Bir musibetten Size isabet etti O şey ki Ve

(Ve size musibetten her ne şey isabet ederse) Ve Ey insanlar! Size Dünyada musibetten her ne isabet ederse,

فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ

Elleriniz Kazandı İşte o şeydendir ki

(kendi ellerinizin kazandığı şey sebebiyledir) Siz kendi kötü hareketlerinizden, Allah'ın emrine muhalefetinizden dolayı öyle bir musibete maruz kalmış olursunuz. Meselâ: Vakit vakit cemiyetler arasında bir takım felâketler, umumî musibetler, kıtlık ve pahalılıklar meydana gelir. Bütün bunlar, cemiyet fertlerinin birer cezası durumundadır.

&-Kısacası şarap içenler koruyucu hekimlik kaidelerine riayet etmeyenler, cismen ve aklen bir nice hastalıklara müptelâ olurlar. Doğrulukla hareket etmeyen bir nice tüccarlar, nihayet iflâsa düşerler. İnsanlara zulmeden kimseler de nihayet zulümlere, felâketlere uğrarlar. Bütün bunlar, gayrı meşru ve ahlâksızca hareketlerin birer dünyevî cezasıdır,

وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ

Birçoğundan Affeder Ve

(ve birçoğundan ise af eder) Ve O Kerem Sahibi Yaratıcı birçoğundan bir nice günahlardan, kusurlardan ise av eder onları işleyenleri hemen cezaya uğratmaz. Bu da bir ilâhî rahmet eseridir. Evet. Cenabı Hak, birçok mümin kullarını günahlarından dolayı dilerse dünyada ve ahirette azap etmez. Bir kısım kâfirleri de yavaş yavaş sonuca yaklaştırmak üzere bu dünyada azap etmez, fakat onlara herhalde ahirette azap edecektir. İnsanlık cemiyeti de ekseriyeti itibariyle pek çok günahları, ahlâksızca hareketleri işleyip durmaktadırlar. Eğer bunların lâıyk oldukları azap bu dünyada derhal verilecek olsa o varlıklar tamamen perişan olur, büyük bir kısmı yok olup gider. Fakat Hikmet Sahibi Yaratıcı, hikmet gereği hepsini birden azaba uğratmıyor, kendilerine bir mühlet veriyor, uyanıp hareketlerini düzeltmeleri için onları yaşıyor, derhal hepsini yakalayıp azaplara uğratmıyor. Binaenaleyh insanlar, bu ilâhî lütuf dan da istifadeye çalışmalıdırlar, dünyevî veya uhrevî bir cezaya düşmeden evvel hâllerini düzelterek ilâhî affa sığınmalıdırlar. Tâki, ebedî azaptan kurtulabilsinler.

&-Aslında bu dünyada iyi kimselerden olan bazı zatlar da bir kısım musibetlere uğrarlar. Bunun da başka bir hikmeti vardır. Bu bir ilâhî imtihandır. Özellikle o zatlar, sabreder, Allah'ın takdirine razı olurlar, bu vesile ile de kat kat sevaplara, uhrevî mükâfatlara nail bulunurlar. Bununla beraber bazı müminlerin bu dünyada bir takım musibetlere uğramaları günahlarının kefareti durumundadır. Onlar kusurlarının cezasını dünyada görmüş olurlar. Artık ahirette o kusurlarından dolayı ayrıca azap görmezler. Bu da Allah'ın bir rahmeti demektir.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

31.Ve siz yeryüzünde aciz bırakıcılar değilsin izdir ve sizin için Allah'tan başka bir dost ve bir yardımcı da yoktur.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Aciz bırakanlar Siz değilsiniz Ve

(Ve siz yeryüzünde aciz bırakıcılar değilsinizdir) Ve Ey insanlar! Ey müşrikler! Siz yeryüzünde aciz bırakıcılar değilsinizdir. Yani: Siz hâşâ Allah Teâlâ'yı aciz bırakacak O'nun azabından kaçıp kurtulabilecek bir kabiliyette değilsinizdir, hakkınızdaki ilâhî hüküm her ne ise o herhalde vaki olacaktır,

وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ne bir yardımcı Ve Hiçbir dost Allah'tan Başka Sizin için yoktur Ve

(ve sizin için Allah'tan başka bir dost ve bir yardımcı yoktur) Evet, sizin için bir dost yoktur ki işlerinizi idare ederek sizi koruyabilsin ve sizin için bir yardımcı da yoktur ki, size yardım etsin. Size gelen azabı sizden bertaraf ediversin. Bundan dolayı masiyetlerden kaçının, Allah'ın emrine muhalefetten sakının, ilâhî azaptan korkun, o Kerem Sahibi Yaratıcıya sığının. Çünkü sizi o kerim mabudunuzdan başka koruyacak bir zat yoktur. O'nun hükmüne hiçbir kimse muhalefet edemez. Buna imanımız tamdır.

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

32.Ve O'nun ayetlerindendir, denizde dağlar gibi akıp giden gemiler.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın ilâh olduğuna, kudret ve büyüklüğüne bir delil olmak üzere gemilerin denizlerdeki gidip gelmelerini, durmalarını dikkat nazarlarına sunuyor. İlâhî takdirin tersine bir hareketin vuku bulamayacağını bildiriyor. İnsanların

dünyada eriştikleri şeylerin çabucak elden çıktığını, Allah katındaki mükâfatların ise daha hayırlı, daha baki bulunduğunu beyan ile insanların dünya varlığı hevesiyle Yüce nimetleri elde etmeye çalışmaktan geri durmamaları lüzumuna işaret buyurmaktadır

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

Dağlar gibi Denizde Akıp gidenler Onun delillerindendir Ve

(Ve O'nun ayetlerindendir, denizde dağlar gibi akıp giden gemiler) yani: Allah Teâlâ'nın birliğine, kudretine, iradesine işaret eden delillerdendir denizde dağlar gibi cereyan eden gemiler. Onlar, o kadar büyüklükleri ile ağır yükleriyle beraber denize batmayıp üzerinde akar giderler, istenilen tarafa sevk edilebilirler.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

33.Eğer dileyecek olsa rüzgârı, durdurur. Artık O'nun sırtı üzerine dura kalırlar. Şüphe yok ki, bunda elbette ayetler vardır, çok sabreden, çok şükreden kimse için.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ

Onun sırtında Sabit kalanlar Sonra olurlar Rüzgârı Durdurur Dilerse Eğer

(Eğer dileyecek olsa rüzgârı, durdurur. Artık O'nun sırtı üzerine dura kalırlar) Evet Allah Teâlâ dileyecek olsa gemileri sevk eden kuvveti, havaya vesaire tesirsiz bırakır. Artık gemiler deniz sularının üzerinde durarak hareketten mahrum kalırlar. O rüzgârdan o Cereyandan kalarak ileriye ve geriye gidemezler,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Çok şükreden Çok sabreden Herkes için Elbet ibretler Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bunda elbette ayetler vardır, çok sabreden, çok şükreden kimse için) Evet, çok sabreden kulluk vazifelerini yerine getirme hususunda sabır ve sebat gösteren ve ziyade şükreyleyen kavuştuğu nimetlerin değerini bilip Cenabı Hakka şükretmeye çalışan mümin akıllı, bir kimse için Şüphe yok ki, bunda elbette ayetler vardır. Evet. O çeşitli nakil vasıtalarının öyle denizlerde, havalarda istenilen tarafa sevk edilmeleri, bütün Cenabı Hakkın takdiriyle, müsaadesiyle ve onlarda yaratmış olduğu kabiliyet sayesinde mümkün oluyor. Bunları bir ibret nazarı ile seyreden her akıllı insan, o Yüce Yaratıcının kudretini, büyüklüğünü, kâinat üzerindeki harikulade tasarruflarını ve kulları hakkındaki nimetlerini düşünerek elbette ki, şükür secdesine kapanır.

أَوْ يُوبِقْهُمْ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ

34.Yahut onları yaptıkları yüzünden helak eder ve birçoğundan da af buyurur.

أَوْ يُوبِقْهُمْ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ

Bir çoğundan Affeder Ve Kazandılar O şeyler yüzünden ki Onları helak eder Veya

(Yahut onları yaptıkları yüzünden helak eder ve birçoğundan da af buyurur) Evet. O Yüce Yaratıcının kudretini düşünmeli ki: O, her şeye kâfidir, gemileri dilerse öyle yürütmeye tâbi tutar, üzerinde kilerini selâmet sahiline eriştirir yahut o gemileri şiddetli bir rüzgâra, müthiş bir arızaya uğratarak onları üzerinde bulunanların kazandıkları ile işlemiş oldukları günahlar sebebiyle boğar helak eder hiçbirini bir kurtuluş sahiline erdirmez. Ve O kerem sahibi yaratıcı bir nice günahları bağışlar, sahiplerini o yüzden felâkete uğratmaz, onları yine selâmete kavuşturur.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِيصٍ

35.Ve bizim ayetlerimiz hakkında mücadele edenler bilsin ki, onlar için bir kaçacak yer yoktur.

وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا

Ayetlerimiz hakkında Mücadele ediyorlar O kimseler ki Bilsin (diye) Ve

(Ve bizim ayetlerimiz hakkında mücadele edenler bilsin ki) Bütün bu yaratılış eserleri Allah'ın kudretinin şahididir, birliğinin delilidir. İnsan Bunları nasıl inkâra cüret edilebilir? İşte Cenabı Hak, ihtar buyuruyor ki: ayetlerimiz hakkında mücadele edenler Kâinatın Yaraticısının varlığını, kudretini bildiren, gösteren ayetleri, delilleri inkâra cüret eyleyenler bilsin ki,

مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِيصٍ

Bir kaçacak yer Onlar için yoktur

(onlar için bir kurtuluş yeri yoktur) Kendilerine gelecek bir azaptan, meselâ: Bindikleri gemilerin parçalanarak sular içinde mahv ve yok olmasından kendilerini kurtaracak bir mahlûk bulunamaz, hiçbir tarafa kaçıp kendilerini kurtarmaya muvaffak olamazlar. Böyle bir felâket zamanı akılları başlarına gelerek inkârlarının cezasına kavuştuklarını anlayacak olsalar da artık bu, kendilerine bir faide vermez. Çünkü artık uyanma zamanı geçmiş bulunur.

فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

36.Velhâsıl size her hangi bir şeyden verilmiş olanlar, ancak dünya hayatının geçimliğinden ibarettir ve Allah katında olan ise daha hayırlıdır ve daha bakidir, O kimseler için ki, iman etmişlerdir ve Rab'lerine tevekkülde bulunurlar.

فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Faydalanmasıdır Bir şeyden Size verildi İşte o şeyler ki

(Velhâsıl size her hangi bir şeyden verilmiş olanlar, ancak dünya hayatının geçimliğinden ibarettir) Velhâsıl Ey insanlar! Güzelce düşününüz ki: size herhangi bir şeyden verilmiş olanlar meselâ: Zenginlik gibi, çoluk çocuk gibi, makam ve mevki gibi şeyler ancak dünya hayatının geçimliğinden ibarettir bunlardan yalnız dünyada istifade edilir, bunlara mağrur olup da ebedî hayatınızı, gelecek âleminizi unutmayınız

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

Daha kalıcı Ve Daha hayırlı Allah'ın Katındadır O şeyler ki Ve

(Allah katında olan ise daha hayırlıdır ve daha bakidir) Evet, Allah katında olan sevaplar ve cennet nimetleri ise daha hayırlıdır çünkü onlar ebedidir fevkalâde faydalıdır ve daha bakidir yok olmayacaktır. O hâlde pek açıktır ki, fâni olan dünya varlıklarının o ebedî varlıklara göre büyük bir kıymeti yoktur. Artık insan o ebedî nimetlere erişmek için çalışılmalı değil midir? İşte o ebedî hayırlı, nimetler

لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Tevekkül ederler Rablerine Ve İman ettiler O kimseler için ki

(O kimseler için ki, iman etmişlerdir ve Rab'lerine tevekkülde bulunurlar) Evet, onlar dünyada iken iman etmişler Allah'ın dinine kavuşmuş ve Rab'lerine tevekkülde bulunmuşlardır. İşte o kimseler işlerini Cenabı Hakka ısmarlar, o Kerem Sahibi Yaraticıdan feyiz ve bereket ricasında bulunurlar. Başkalarına itimat edip durmazlar.

Rivayet olunuyor ki: Ebu Bekri Sıddık Radiyallâhü Anh bütün malını sadaka olarak verdi. Müslümanlardan bir cemaat, bunu kınadılar, kâfirler de bunu bir hata sandılar. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Allah Teâlâ'ya tevekkül ile hak yolunda yapılan fedakârlıkların zayi olmayıp sahibine pek ziyade faydalı olacağına işaret etmektedir.

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ

37.Ve O kimseler ki, günahın büyüklerinden ve fahiş kötülüklerden kaçınırlar. Ve gazaba geldikleri zaman onlar bağışlarlar.

Bu mübarek ayetler de Allah katındaki daha hayırlı ve daha baki nimetlere kavuşacak olan zatların evvelce zikredilen bir vasfının dışında yedi vasfını daha beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ

Fahiş kötülüklerden Ve Günahın büyüklerinden Kaçınırlar Onlar ki Ve

(Ve O kimseler ki, günahın büyüklerinden ve fahiş kötülüklerden kaçınırlar) O vaat buyrulan hayır ve nimetler, birinci vasıf olarak İman ile ve ikinci vasıf olarak hakka tevekkül ile vasıflanan zatlar için bildirilmiş olduğu gibi şu kimseler için de bildirilmiştir. Üçüncü vasıf olarak günahın büyüklerinden ve fahiş kötülüklerden kaçınırlar yani: Öldürme gibi, zina gibi, hırsızlık gibi büyük günahları işlemezler, hukuk, akıl ve yaratılış itibarıyla çirkin olan sözlerde ve fiillerde bulunmazlar,

وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ

Bağışlarlar Onlar Öfkelenildiler O şey vakti ki Ve

(Ve gazaba geldikleri zaman onlar bağışlarlar) ve Dördüncü vasıf olarak da, gazaba geldikleri zaman onlar gazaplarını bertaraf etmeğe çalışırlar, gazaplarına sebebiyet verenleri af ederler, onların kusurlarını bağışlarlar intikam almaya kalkışmazlar.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

يُنْفِقُونَ

38.Ve o kimseler ki: Rab'lerinin davetine icabette bulundular ve namazı dosdoğru kıldılar ve onların işleri aralarında danışma iledir ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden de harcarlar.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

Namazı Eda ettiler Ve Rablerine İcabet ettiler Onlar ki Ve

(Ve o kimseler ki: Rab'lerinin davetine icabette bulundular ve namazı dosdoğru kıldılar) Ve O büyük hayır, baki nimet o kimseler için bildirilmiştir ki, beşinci vasıf olmak üzere Rab'lerine icabette bulunurlar Allah'ın emrine samimî bir kalp ile tam bir itaat göstererek o emri yerine getirmiş oldular. Ve altıncı vasıf olmak üzere beş vakit namazı dosdoğru kıldılar dinin rükünlerinin en büyüklerinden olan o mübarek ibadetle kalplerini aydınlatmaya çalıştılar

وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ

Aralarında Danışmadır İşleri Ve

(ve onların işleri aralarında danışma iledir) Şûra; Teşâvür, müşavere de bulunmak, bir iş hakkında bilgi edinmek için konuşmak, en doğru, uygun olan hususun anlaşılması için görüşlere müracaat etmek demektir. İşte Allah'ı Teâlâ hazretleri buyuruyor ki yedinci vasıf olmak üzere onların işleri aralarında danışma iledir kendilerine bir hâdise yüz gösterince istişarede bulunurlar, en doğru, en faideli, dini meselelere en uygun olanı ise, onu ittifakla kabul ederler,

Denilmiştir ki: Herhangi bir kavim, istişarede bulunursa en doğru olan işe yol bulmuş olur. Resuli Ekrem Efendimiz dahi Ashabı kiramıyla birçok işler hakkında, meselâ: Cihâd hususunda danışmada bulunurdu. Fakat dinen malûm olan hükümler hakkında istişareye mahal yoktur. O Yüce hükümler her ne ise onu bütün Müslümanların öylece kabul etmeleri icap eder. Ancak bazı dini meseleleri herkes bilmediği için o hususta kitaba ve sünnete müracaat edilir. O meselenin hükmünün o iki esastan nasıl çıkarılmış olduğu ve müttehitlerin o konudaki beyanlarının anlaşılması için ilmî bir şekilde istişare yapılır, o gibi hususlarda keyfi kanaatlere kıymet verilemez.

İstişarede bulunanlar, salâhiyetli olmalıdırlar, sırf hakkın, sevabın tecellisini temin maksadı takip edilmelidir, bencillik ve şahsî faide hissinden uzaklaşarak tam bir samimiyetlere hakikatin, en faideli hususun meydana çıkmasını temine çalışmalıdır ve ortaya çıkan hakkı kabulden kaçınmamalıdır.

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

İnfak ederler Onları rızıklandırdık O şeylerden ki Ve

(ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden de harcarlar) Ve Sekizinci vasıf olarak da o müminler kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden infakta bulunurlar. Fakirlere, zayıflara yardım ederler, İslâm yurdunun yükselmesi için elden gelen yardımları esirgemezler.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

39.Ve O kimseler ki: Onlara bir zulüm isabet ettiği zaman onlar yardımlaşmakta bulunurlar.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

Yardımlaşır Onlar Zulüm Onlara isabet etti O vakit ki O kimseler ki Ve

(Ve O kimseler ki: Onlara bir zulüm isabet ettiği zaman onlar yardımlaşmakta bulunurlar) Evet o hayra nail olan zatlar ki onların dokuzuncu vasfı olmak üzere onlara bir zulüm isabet ettiği zaman kendilerine karşı her hangi bir azgın, isyankâr bir şahıs veya bir gurup haksız yere bir tecavüzde bulunduğu vakit. Onlar, yardımlaşır birbirlere himayeye, müdafaaya çalışırlar. Zulüm eden kimselerden haddi aşmaksızın intikam almak isterler, aralarındaki dayanışmayı, din kardeşliğini ve İslâm kahramanlığını gösterirler yabancıların, ahlâksızların tecavüzlerine meydan vermezler.

Velhâsıl: Bu beyan olunan seçkin vasıflara sahip zatlar, yarın ahirette büyük bir hayra, büyük nimetlere, ilâhî lütuflara nail olacaklardır. İşte bunlar, İslâm ahlâkının, İslâm sosyolojisinin ne kadar mükemmel olduğunu da göstermektedir.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

40.Bir kötülüğün cezası da O'nun misli bir kötülüktür. Fakat kim affeder ve barışı sağlarsa artık O'nun mükâfatı da Allah'a aittir. Şüphe yok ki. O, zalimleri sevmez

Bu mübarek ayetler görülen bir kötülüğe ancak dengi ile karşılık verileceğini, bundan dolayı, hesaba çekilemeyeceğini fakat af ile muamele yapılmasının mükâfata vesile olacağını bildiriyor. Ancak zulüm edenlerin, azgınlıkta bulunanların hesaba çekileceklerini ve azaba uğrayacaklarını ihtar buyuruyor. Kötülüklere karşı sabırdaki, affedici muamelede bulunanın ise teşekküre değer bir ahlâkî fazilet göstermiş olduğuna işaret ediyor. Kötü hareketlerinden dolayı sapıklığa bırakılacak kimselerin ise dost ve yardımcıdan mahrum kalacaklarını ve azabı görünce dünyaya dönmeyi temenni edeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا

Onun misli Bir kötülüktür Bir kötülüğün Cezası Ve

(Bir kötülüğün cezası da O'nun misli bir kötülüktür) Bir kötülüğün Yani: Haksız yere yapılan bir muamelenin, meselâ: bir şahsı öldürmenin cezası da onun misli o haksız muamelenin karşılığı olan bir kötülüktür. Meselâ: Onun gibi öldürmektir. Haksız yere yapılan bir muamelenin, bir konuşmanın karşılık olarak aynısını yapmak bir kısım şartlara bağlıdır. Kısacası o muamelenin, konuşmanın mukabil şekilde yapılması, haddizatında caiz bulunmalıdır. Bir hür mümini kasten öldüren diğer hür mümini öldürmek gibi ki, bu caiz bulunmaktadır. Bu ikinci öldürme hâdisesi, haddizatında meşru olduğu için bir günah, bir kötülük değildir. Belki durumu düzeltmeye, cinayetlerin önünü almaya vesile olduğu gibi güzel bir muameledir. Ancak haddizatında öldürme iyi bir şey olmadığı öldürülene nazaran kötü bir muamele olduğu için ona da, benzerlerine de "seyyie = kötülük" adı verilmiştir. Bazı kötülükler de vardır ki, onların karşılığında aynı şekilde kötülük yapılması caiz değildir, belki o kötülüklerin hukuken belirli cezaları vardır, onlar tatbik edilir. Meselâ: Bir kimse bir şahsın namusuna tecavüz etmiş bulursa onun da namusuna tecavüz edilemez, belki o tecavüzün hukuken belirlenmiş olan cezası tatbik edilir. Bunlar, fıkha ait geniş meseleleri içersine almaktadırlar.

فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ

Islah etmişse Ve Afetmişse Fakat kim

(Fakat kim affeder ve barışı sağlarsa) Fakat kim affeder Herhangi bir kötülük gören kimse o kötülüğü yapan şahıstan intikama kalkışmaz, karşılıklıta bulunmazsa ve barışı sağlarsa aralarındaki düşmanlığı giderecek şerefli hareketleri tercih eyler ise

فَاجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

Allah'a aittir Artık onun mükafatı

(artık O'nun mükâfatı da Allah'a aittir) Artık o af eden kimsenin mükâfatı da Allah'a aittir Cenabı hak ona bu yüzden birçok sevaplar ihsan buyurur. Bu ilâhî beyan, insanları af cihetine teşvik etmektedir,

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

Zalimleri Sevmez Şüphesiz o

(Şüphe yok ki O, zalimleri sevmez) Şüphe yok ki, O Hak Teâlâ Hazretleri zalimleri sevmez. Öyle başlangıçta kötülükte bulunanları sevmediği gibi kötülüğe fazlasıyla karşılıklıta bulunanları da sevmez, bunlar birer zulümden ibarettir. Binaenaleyh bu hususta denklige riayet edilmelidir. Af ciheti tercih edilirse bu da bir ahlâkî fazilet eseridir. Saldırgan kimsenin utanmasına, kusurunu terk etmesine ve bir takım ihtilâfların devam etmeyip ortadan kalkmasına sebep olabileceğinden dolayı övülmüştür, sahibi için manevî mükâfata vesiledir.

وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ

41.Ve her kim zulme uğradıktan sonra hakkını alırsa artık onların üzerine bir yol yoktur.

وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ

Zulme uğramasından Sonra İntikam almışsa Elbet kim Ve

(Ve her kim zulme uğradıktan sonra hakkını alırsa) Kendisine zulüm eden şahsa karşı meşru şekilde karşılıklıta bulunursa, af cihetini tercih etmezse

فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ

Bir yol Aleyhlerine yoktur Artık işte onlar

(artık onların üzerine bir yol yoktur) Artık öyle karşılıklıta bulunan kimselerin üzerine bir yol yoktur. Onlar azaba, kınamaya lâyık olmuş olmazlar. Nihayet olan bir şeyi, af cihetini terk etmiş, haddizatında caiz olan bir fiilde bulunmuş olur.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

42.Ceza ancak O kimseler üzerinedir ki, insanlara zulüm ederler ve yerde haksız yere azgınlıkta bulunurlar. İşte onlar için pek acıklı bir azap vardır.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ

Onların aleyhine ki Yol Ancak

(Ceza ancak O kimseler üzerinedir ki) Hesap, ceza günah ancak o kimseler üzerinedir ki

يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Azgınlık ediyorlar Ve İnsanlara Zulmediyorlar

(insanlara zulüm ederler ve yerde haksız yere azgınlıkta bulunurlar) İnsanlara zulmederler onun bunun hakkına tecavüzde bulunurlar ve intikam hususunda haddi aşarlar ve yerde haksız yere azgınlıkta bulunurlar. Ona buna karşı kibirli ve tahakküm edici bir vaziyet alırlar, başkalarının meşru hareketlerine mani olmak isterler.

أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır İşte onlar ki

(İşte onlar için pek acıklı bir azap vardır) Onlar zulümlerinden, başkalarının haklarına tecavüzlerinden dolayı öyle bir cezaya lâyık bulunmuş olur.

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

43.Ve elbette her kim sabreder ve kötülüğü affederse şüphe yok ki, O yapılmaya değer işlerdendir.

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ

Bağışlamışsa Ve Sabretmişse Elbette kim Ve

(Ve elbette her kim sabreder ve kötülüğü affederse) Gördüğü bir kötülükten dolayı hemen intikama ve benzeri bir karşılığa bulunmaya kalkışmaz ve gördüğü kötülüğü affederse af eyler, onu teşhire kalkışmaz, onu Cenabı Hakka havale eylerse

إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

Elbette azme değer işlerdendir İşte bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, O yapılmaya değer işlerdendir) evet muhakkak sabır ve af yapılmaya değer tercih edilmeğe lâyık, hukuken talep edilen, ahlaken güzel muamelelerden sayılmaktadır. Evet. İnsan, haysiyetli olmalıdır, insanlardan gördüğü bir takım kusurları affetmeye ve bağışlamaya çalışmalıdır.

"Cihanda bi kusur insan bulunmaz" "Ve lâkin her kusur teftiş olunmaz"

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ

يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ

44.Ve Allah kimi sapıklıkta bırakırsa artık O'nun için ondan sonra bir dost yoktur. Ve zalimleri göreceksin ki, azabı gördükleri zaman diyeceklerdir ki: Acaba geri dönmeğe bir yol var mıdır?

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ

Allah Dalalet atarsa Kimi Ve

(Ve Allah kimi sapıklıkta bırakırsa) Ve Allah Hangi kulunu o kulun kötü iradesinden, kabiliyetinden dolayı sapıklıkta bırakırsa onu sapıklık içinde yaşatırsa

فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ

Ondan sonra Hiçbir dost Onun için yoktur

(artık O'nun için ondan sonra bir dost yoktur) artık onun için öyle sapıklığa düşürüldükten sonra bir dost yoktur ona yardım edecek, onu sapıklıktan kurtaracak bir dost, bir yardımcı bulunamaz,

وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ

Azabı Gördüler Ne vakit ki Zalimleri Görürsün Ve

(Ve zalimleri göreceksin ki, azabı gördükleri zaman) Yani: Kâfirleri göreceksin ki, kıyamette azabı gördükleri zaman

يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ

Bir yol Geri dönmeye (var) mı Derler

(diyeceklerdir ki: Acaba geri dönmeğe bir yol var mıdır?) Bizim için tekrara dünyaya gidip iman ve durumlarımızı düzeltmeğe bir yol var mıdır? Onlar böyle boş bir temennide bulunacaklardır. Heyhat ki, artık bu temennileri kabule lâyık değildir, onlar lâyık oldukları azaplara kavuşmuş olacaklardır.

وَتَرِيَهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ
أَمَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ

45.Ve onları göreceksin ki: Zilletten başlarını öne eğerek, zayıfça göz kapağını depreterek baktıkları hâlde ateşe arz olunacaklardır ve İman etmiş olanlar da diyeceklerdir ki: Şüphe yok, ziyana uğrayanlar O kimselerdir ki, kıyamet günü nefislerini ve ailesini hüsrana uğratmış olurlar. Uyanın! Muhakkak ki, zalimler bir ebedi azap içindedirler. Bu mübarek ayetler de kâfirlerin cehenneme ne kadar zelil bir tarzda ve o ateşe korkularından dolayı göz ucuyla baka baka sevk edileceklerini bildiriyor. O kâfirlerin de, ailelerinin de hüsrana uğradıklarını müminlerin söyleyeceklerini ve o kâfirlerin ebedi surette azapta kalacaklarını haber veriyor. Cehenneme atılacak kâfirlere yardım edecek bir dostları bulunamayacağını ve Allah'ın sapıklığa düşürdüğü kimseler için bir kurtuluş yolu bulunmadığını ihtar ediyor. Kıyamet gelmeden evvel âlemlerin Rabbi'nin davetine icabet edilmesini, o günde sığınılacak bir mahal bulunamayacağını ve hiçbir kimsenin kendi günahlarını inkâr edemeyeceklerini anlatıyor. Resuli Ekrem'in davetini kabulden kaçındıkları takdirde bundan o kaçınanların mesul olacaklarını, Hz. Peygamberin vazifesi ise dini hükümleri bildirmekten ibaret bulunduğunu zikrediyor. İnsanların kavuştukları bir rahmetten, bir nimetten dolayı sevinir olduklarını, kendilerine kendi kusurlarından dolayı bir musibet, bir mahrumiyet isabet edince de nankörlük yaparak evvelce nail oldukları nimetleri unuttur olduklarını ve ümitsizliğe düştüklerini beyan buyurmaktadır.

وَتَرِيَهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ

Gizlice Bir bakışla Bakıyorlar Zilletten Boyunlarını bükenler olarak Ona Arz olunurlar Onları görürsün Ve (ve onları göreceksin ki: Zilletten başlarını öne eğerek, zayıfça göz kapağını depreterek baktıkları hâlde ateşe arz olunacaklardır) İşte Habibim o zalimlerin o inkârcıların hallerini böyle görmüş olacaksın

وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(ve İman etmiş olanlar da diyeceklerdir ki) Evet, o iman etmiş olanlar kıyamet günü onlara diyeceklerdir ki:

إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Ailelerini Ve Kendilerini Hüsrana uğrattılar O kimselerdir ki Hüsrana uğrayanlar Şüphesiz (Şüphe yok, ziyana uğrayanlar O kimselerdir ki, kıyamet günü nefislerini ve ailesini hüsrana uğratmış olanlardır) hakikaten sermayesini kaybedip zarara, felâkete uğrayanlar o kimselerdir ki: Kıyamet gününde nefislerini ve ailelerini hüsrana uğratanlardır. Dünyada iken şaşırtmış oldukları ailelerinin de böyle bir akıbete uğramalarına sebebiyet vermiş bulundular. Bilâkis çoluk çocuk ve çocukları dindar olarak ahirete gitmiş olunca da kendi felâketlerinden dolayı onları üzmüş, aralarında büyük bir ayrılık bulunmuş olacaklardır. Artık ey insanlar!

أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ

Devamlı Bir azap içindedir Zalimler Şüphesiz Dikkat edin

(Uyanın Muhakkak ki, zalimler bir ebedi azap içindedirler) uyanın İbret alın. Muhakkak ki, zalimler Yani: Zulme devam eden kâfirler, mutlak surette bir ebedi azap içindirler. O cehennemden asla çıkıp kurtulamayacaklardır.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

46.Ve onlar için Allah'ın ötesinde kendilerine yardım edecek dostlardan hiçbir kimse yoktur ve her kimi ki, Allah sapıtırsa O'nun için bir yol da yoktur.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Kendilerine yardım ederler Dostlar ki Onlar için Olmadı Ve

(Ve onlar için Allah'ın ötesinde kendilerine yardım edecek dostlardan hiçbir kimse yoktur) Ve O cehenneme ebediyen atılacak kâfirler için Allah'ın ötesinde o Yüce Yaraticının hükmüne muhalefet eden o inkarcıların yarın ahirette hiçbir dostları olmayacaktır. Onlar dünyada yapmış oldukları inkârcı tutumlarından dolayı yarın ahirete dostlardan ve dahi en önemli Allahın dostluğundan ve yardımından mahrum kalacaklardır.

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

Bir yol Artık onun için yoktur Allah Dalalete atarsa Kimi Ve

(ve her kimi ki, Allah sapıtırsa O'nun için bir yol da yoktur) evet Allah celle celaluhu hazretleri her kimi ki isyanındaki küfründeki inadından dolayı kendi iradesi ile küfür tarafını seçmiş dalalet ve sapıklık içinde bulunmuş ve yapmış olduğu kötü amellerinin neticesi olarak sapıtırsa. Artık onun kurtulması için ona bir yol yoktur. O yapmış olduğu kötü amellerinin karşılığı olarak cezaya çarpılacaktır ve onun kurtulması mümkün olmayacaktır

اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ

وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ

47.Allah'tan, geri çevrilmesi imkânsız bir gün gelmezden önce, Rabbinize uyun. Çünkü o gün, hiçbiriniz sığınacak yer bulamazsınız, itiraz da edemezsiniz.

اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ

Allah tarafından Onun için Geri çevrilme yoktur Bir günün ki Gelmesinden Önce Rabbinize İcabet edin

(Allah'tan, geri çevrilmesi imkânsız bir gün gelmezden önce, Rabbinize uyun) Evet öyle bir gün ki o günün gelmesi muhakkaktır o gün gelecektir o hesap günü gelmezden evvel işlemiş olduğunuz şirk ve isyandan yapmış olduğunuz hatalardan günahlardan dolayı ona yönelin. Onun dergâhı izzetine yüzler sürün nedametle pişmanlıkla tövbe istiğfarda bulunun rabbinizin davetine icabet ediniz. Çünkü

مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ

Bir inkar etme Sizin için yoktur Ve O gün Sığınacak bir yer Size yoktur

(O gün sizin için ne bir sığınacak yer vardır ve ne de sizin için inkâr etme vardır) Evet, o kıyamet günü kâfirler inkârcılar için sığınılacak yardım dilenecek Allahın azabından kaçacak ne bir yer vardır. Ve ne de sizin için inkâr etme vardır Yani vaat edilen bildirilen o gün gelmiştir o günü inkâr etmek mümkün değildir. Artık o inkârcılarda o günün gerçek hak olduğunu anlamış bulunacaklardır amma iş iş den geçmiş olacaktır. İnsanlar yapmış oldukları amellerinin neticesine kavuşacaklardır

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ

مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

48.Artık kaçınılırsa seni onların üzerine bir muhafız göndermedik. Senin üzerine düşen, tebliğden başka değildir ve şüphe yok ki, Biz insana tarafımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman onunla ferahlanır ve eğer onlara ellerinin takdim etmiş olduklarından bir kötülük isabet ederse artık şüphe yok ki, insan nankördür

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا

Muhafız olarak Onlara Artık seni göndermedik Yüz çevirmişlerse Fakat eğer

(Artık kaçınılırsa seni onların üzerine bir muhafız göndermedik) Ey Habibim artık senin getirdiğin mesajla, senin getirdiğin hayat programıyla ilgilenmez ve kendilerini ıslaha yanaşmazlarsa, Onlar kendi akıbetlerini dert edinmezler ise, sen de onların haline üzülme çünkü Biz seni onlara muhafız kılmadık. Kendi kendisini korumayandı

sen mi koruyacaksın? Kendi kendine acımayana sen mi acıyacaksın? Mademki bunlar kendilerini ıslah etmiyorlar istenilen davete gelmiyorlar, bunlar cehenneme doğru gidiyorlar, kendi kendilerine yazık ediyorlar diye kendi kendini harap etme. Sen zorla onları inandırmakla mükellef değilsin. Onların kâfirlikleri senden sorulmayacaktır, senin böyle bir sorumluluğun yoktur.

إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ

Tebliğdir Ancak Sana gereken Değil

(Senin üzerine düşen, tebliğden başka değildir) Senin görevin hakkı tebliğ etmektir. Senden istenilen hakkı onlara duyurmaktır. İşte peygamberin konumu ve vazifesi budur. Tabii inanmayanlar karşısında peygamber yolunun yolcularının görevi de, yani bizim görevimiz de budur. Ancak tebliğ sadece tebliğ yapmak, sadece dille söylemek değildir. Hayatımızla, tavrımızla, ilgimizle, hediyelerimizle, yardımlarımızla, ziyaretlerimizle, fedakârlıklarımızla, her şeyimizle onlara hakkı anlatmak, göstermek, sevdirmek, teşvik etmek, yönlendirmek zorunda olduğumuzu unutmayacağız.

وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَحَرَّ بِهَا

Onunla Sevindi Bir rahmet Bizden İnsana Tattırdık O vakit ki Doğrusu biz Ve

(ve şüphe yok ki, Biz insana tarafımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman onunla ferahlanır) İşte rabbi Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Onların ıslah olmaları, Allah'ı anlayıp ona kulluğa ve teslimiyete yönelmeleri için katımızdan kendilerine hoşlarına gidecek bir iyilik, bir rahmet tattırdığımız zaman onunla sevinir

وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ

Elleri Takdim etti O şeyler yüzünden ki Bir kötülük Onlara isabet ederse Eğer Ve

(ve eğer onlara ellerinin takdim etmiş olduklarından bir kötülük isabet ederse) Ama onlara kendi ellerinin kazandıkları sebebiyle, kendi işledikleri günahlar yüzünden bir kötülük isabet ettirdiğimiz zaman da, önceki tüm nimetlerimizi unutarak

فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

Çok nankördür İnsan Artık şüphesiz

(artık şüphe yok ki, insan nankördür) Dünyada kendilerine tattırdığımız bu nimetlerin farkına varıyorlar, onlarla sevinip coşuyorlar da kendileri için hazırladığımız ebedî hayatın nimetlerini niçin göz ardı ediyorlar? Kendi hataları yüzünden vermiş olduğumuz bela ve musibetler neticesinde de nimetlerimize karşı nankörlük ediyorlar. Hayır, hayır, ne zenginlik ne de fakirlik, ne iyilik ne de kötülük onları adam etmeye yetmiyor. Onları düşünmeye sevk etmiyor. Düşünmüyorlar, anlamıyorlar, anlamaya yanaşmıyorlar. Nankörlük ediyor, kendilerine sunulan bunca nimetlerin sahibine teşekkür etmiyorlar. Kâfirlik ediyorlar. Nimetler ellerine geçtiği zaman sevinip coşuyorlar da, o nimetler ellerinden alınınca da sanki onların sahibi kendileriymiş gibi feryadı figanı basıp isyan etmeye, küfran-ı nimette bulunmaya çalışıyorlar. Tüm nimetlerin sahibinin Allah olduğunu anlamıyorlar:

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَّا لَهُ نَاصِرُونَ
يَشَاءُ الذُّكُورَ

49.Gökların ve yerin mülkü, Allah'ındır, dilediğini yaratır, dilediği kimseye kız çocukları bağışlar ve dilediği kimseye erkekler bağışlar.

Bu mübarek ayetler de bütün göklere ve yere sahip olan Allah Teâlâ'nın dilediklerini yarattığını ve dilediği kullarına birçok evlât ihsan edip etmediğini bildiriyor. Ve o Kerem Sahibi mabudun kullarına kaç şekilde vahiy ettiği, onlara ilâhî hitabın ne şekilde tecelli eder olduğunu haber veriyor. Hz. Peygamber'in de nasıl bir ilâhî vahiy sayesinde ilmi mükemmelliklere sahip ve bir hidayet nuruna erişip insanlık için bir hidayet rehberi olduğunu gösteriyor ve bütün mahlûkata ait işlerin bütün kâinata sahip olan Ezelî Yaratıcının manevî huzuruna sevk edileceğini beyan buyurmaktadır.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyleri ki Yaratır Yerin Ve Göklerin Mülkü Allah'ındır

(Göklerin ve yerin mülkü, Allahın'dır dilediğini yaratır) Gökleri ve yerleri yaratan, bunlara malik olan, bunlarda dilediği gibi tasarrufta bulunan o Yüce Yaratıcıdır ki, dilediğini yaratır meydana getirir, O'nun her irade ettiği şey mutlaka tahakkuk eder

يَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهْبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَورَ

Erkekleri Diler O kimseye ki Bağışlar Ve Dişileri Diler O kimseye ki Bağışlar

(dilediği kimseye kız çocukları bağışlar ve dilediği kimseye erkekler bağışlar) Dilediği kimseye evlâttan yalnız kızlar bağışlar onları yaratıp ihsan eder. Ve dilediği kimseye de evlâttan yalnız erkekleri bağışlar onları oğullara nail buyurur.

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

50.Veyahut onları erkekler ve dişiler olarak çift eder ve dilediğini de kısır kılar. Şüphe yok ki, O, her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir.

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا

Kısır Diler O kimseyi ki Kılar Ve Dişiler Ve Erkekler olarak Onları çift yapar Veya

(Veyahut onları erkekler ve dişiler olarak çift eder) O evlâdı erkekler ve dişiler olarak çift eder dilediği bir kuluna da hem kız, hem de oğlan evlat nasip eyler, o kulunu öyle iki sınıf evlâda nail buyurur. Ve dilediğini de kısır kılar onun evlâdı meydana gelmiş olmaz

إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

Çok güçlüdür Her şeyi bilendir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O, her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir) Kerem Sahibi Yaratıcı El âlimdir her şeyi hakkıyla bilir ve El kadirdir her şeye kudreti fazlasıyla kâfidir. Bundan dolayı Yüce Yaratıcının dilemesi, var etmesi ve yok etmesi, hikmet ve fayda gereği ne ise ona göre tecelli eder, dilediği kullarını birçok evlâda, nimetlere nail eder ve dilediği kullarını da evlât dan vesair bazı nimetlerden faydalandırmaz.

Meselâ: Şuayb ve Lût Aleyhisselam'a yalnız kız evlâdı vermiştir. İbrahim Aleyhisselam'a yalnız erkek evlâdı ihsan buyurmuştur. Resulullah efendimize de hem erkek hem kız evlatlar ihsan buyurmuştur Erkek olanlar: Kasım ve Abdullah ve İbrahim üç mübarek oğludur. Kız evlâdı Zeynep, Rukiye, Ümmi gûlsüm ve Fatimetuzzehra adında dört mübarek kızıdır.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا

فَيُوحِي بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

51.Ve bir insan için doğru değildir ki, Allah onunla konuşsun. Ancak vahiy ile veya bir perde arkasından sözle veyahut bir elçi göndererek kendi izniyle dilediğini vahiy ettirmesi ile olan konuşma müstesna. Şüphe yok ki, O, pek yücedir, çok hikmet sahibidir.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ

Allah'ın Kendisiyle konuşması Bir insan için Olmadı Ve

(Ve bir insan için doğru değildir ki, Allah onunla konuşsun) Evet. O Yüce Yaratıcının her emri her fiili bir hikmet ve fayda üzere tecelli eder, peygamberlerine de bir hikmet ve fayda dairesinde peygamberlik ve risalet vermiştir. Onları da öyle ruhanî nimetlere nail buyurmuştur, onlara da dinî hükümleri bir hikmet ve yücelik yönüyle bildirmiştir. Ve bir insan fertlerinden herhangi bir zat için doğru lâıyk, kolay ve takdir edilmiş değildir ki, Allah onunla konuşmada bulunsun çünkü Peygamberler, maddiyat âleminde, zaman ve mekân içinde bulunmuşlardır. Cenabı Hak ise maddiyattan, zaman ve mekândan uzaktır, kullarıyla bir mekânda karşı karşıya gelip konuşmaktan yücedir, aralarında nice bir nice manevi perde vardır

إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ

Bir perde Arkasından Veya Bir vahiy ile Ancak

(Allah, bir insanla ancak vahiy yoluyla yahut perde arkasından konuşur) Allah Teâlâ dilediği şeyleri herhangi bir Peygamberine üç şekilden biriyle bildirir. Şöyle ki: Birinci: vahiy dilediği şeyi, arada bir vasıta olmaksızın gizli bir söz ile veya doğru bir rüya ile Peygamberlerinin kalbine düşürür, ilham eder. İlâhî hitabını işitip telâkki etmeğe o Peygamberini muvaffak kılar. Nitekim İbrahim Aleyhisselam'a kurban etmesi öyle bir rüya ile vahiy edilmişti. Veya bir perde arkasından Bir kelâm ile bildirir, ilâhî hitabını Peygamberine bu şekilde işittirir, telkin buyurur ki, ilâhî kelâmı işitildiği hâlde yüce zatı görülmüş olmaz. Nitekim Musa Aleyhisselam böyle bir ilâhi vahye nail olmuştu. Bu da ikinci şekildir

أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ

Diler O şeyi ki İzni ile Ve vahyetmesiyle Bir elçi Göndermesiyle Veya

(Yahut bir elçi gönderip, izniyle ona dilediğini vahyeder) kendi izniyle ilâhî müsaadesiyle kendisinin dilediğini o elçi vasıtasıyla vahiy ettirmesi ile öyle bir konuşma şekliyle bildirir. Bu da üçüncü bir şekildir. Nitekim bizim Peygamberimize ve diğer Peygamberlere Cibril-i Emin vasıtasıyla birçok vahiyler, tebliğler vaki olmuştur. Bu vahiylerin Allah tarafından olduğu, o Peygamberlerin kavuştukları mucizeler ile desteklenmiş ve kuvvetlendirilmiştir. İşte böyle üç şekilde olan konuşma müstesna bunlardan herhangi biriyle Cenabı Hak Peygamberlerine dilediği şeyleri vahiy edip bildirmiştir,

إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ

Her işi hikmetlidir Çok yücedir Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, O, pek yücedir, çok hikmet sahibidir) O Kâinatın yaratıcısı pek yücedir mekândan münezzehtir mahlûkâtının sıfatıyla vasıflanmış olmaktan yücedir. O Yüce Yaratıcı çok hikmet sahibidir. Onun bütün ilâhî fiilleri, birer hikmet yolu üzere cereyan etmektedir, işte Peygamberlerine de hikmet gereğine göre bu üç nevi vahiyden biriyle dilediği şeyleri bildirir, onları ilâhî kelâmından ve ilâhî kitaplarından haberdar buyurur,

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ

وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ

مُسْتَقِيمٍ

52.Ve işte sana da evimizden bir ruh vahiy ettik. Sen bilir değildin ki, kitap nedir, iman nedir ve lâkin biz onu bir nur kıldık, onunla kullarımızdan dilediğimizi hidayete erdiririz ve şüphe yok ki, sen bir doğru yola rehberlik edersin.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا

Emrimizden Bir ruh Sana Vahyettik İşte böylece Ve

(Ve işte sana da emrimizden bir ruh vahiy ettik) Ve işte sana da Ey Son Peygamber! Diğer Peygamberlere vahiy ettiğimiz gibi emrimizden ilâhî vahyimiz cümlesinden olarak bir ruh vahiy ettik yani: Sana da manevî hayatın sebebi olan bir kitabı veya rahmeti vahiy eyledik veya Cibril-i Emin bir ilâhî vahiy olarak sana göndermiş olduk, **Vahiy;** İlham etmek, bildirmek, süratle işaret etmek, gizlice ihbar etmek, bir şeyi gerek uyanık iken ve gerek uyku hâlinde kalbe atmak demektir. Allah Teâlâ'nın herhangi bir şeyi Peygamberlerinden birine bu şekilde bildirmesi, bir ilâhî vahiydir. Bununla beraber vahiy olunan şeylere de "vahiy" denilir ki: İsmi meful siyasiyle "mühâ" manasına gelmiş olur. Bu itibarla vahiyler, iki kısma ayrılır, birisi "vahyi metlu" okunan vahiydir ki. Bu Kuran'ı Kerim'dir. Bunu Cibrili Emin Allah tarafından getirip Peygamberimize tebliğ etmiştir. Diğeri de "vahyi gayri metlûv" okunmayan vahiydir ki, bu da kutsi

hadislerdir. Bunlar da peygamberin kalbine vasıtasız olarak Allah tarafından ilham olunmuşlardır. Resuli Ekrem'in hiçbir kimseden bir şey okuyup yazmamış olduğu hâlde daha sonra Kur'anı Kerim gibi bir mucizeyi yaymaya başlayıp o kadar yüce dini hükümleri, şer'i meseleleri, ahlâkî faziletleri bütün insanlığa tebliğe muvaffak bulunması, onun ilâhî vahye mazhar peygamberlik vazifesiyle yükümlü olduğuna pek parlak bir delil bulunmaktadır.

مَا كُنْتَ تَذَرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ

Ne iman Ve Kitap Nedir Biliyorsun Değildin

(Sen bilir değildin ki, kitap nedir, iman nedir) sen Ey Yüce Peygamber! Vahiyden evvel bilir değildin ki, kitap nedir onun kutsal içeriği neden ibarettir ve bilir değildin ki iman nedir? yani: imanın kitapta ayrıntılı olarak bildirdiği şekilde imanın şartlarını, rükünlerini dini gerekleri detaylı şekilde bilemezdin. Bunlar vahiyden önce meçhul bulunmakta idi. Bütün bunları vahiy sayesinde öğrendin.

&-Gerçekte Resulü Ekrem Efendimiz, ümmi idi. Fetret devrinde dünyayı şerefleştirmişti. Vahiyden önce imanın şartlarına, şariatların hükümlerine ayrıntılı olarak vakıf olamazdı. Fakat akıl ve düşünce yoluyla bilinecek olan Allah'ın birliğine inanıyordu,

وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا

Kullarımızdan Dileriz O kimseyi ki Onunla Hidayete erdiririz Bir nur Onu kıldık Fakat

(ve lâkin biz onu bir nur kıldık onunla kullarımızdan dilediğimizi hidayete erdiririz) Habibim Sana vahiy etmiş olduğumuz Kur'anı Kerim'i büyük bir hidayet nuru kılmış olduk, onunla kullarımızdan Hidayete erme yolunda ihtiyarını, kabiliyetini sarf eden bir kulu hidayete kavuştururuz

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Doğru Bir yola Elbet rehberlik ediyorsun Şüphesiz sen Ve

(ve şüphe yok ki, sen bir doğru yola rehberlik edersin) Ve şüphe yok ki, sen Ey Muhammed. O nur ile elbette bir doğru yola rehberlik edersin. Hak Teâlâ'nın dilediği, lâıyk gördüğü kullarını İslâmiyet e, dini hükümlerini kabule sevk etmiş, onun için bir hidayet vesilesi bulunmuş olursun.

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ

53.O Allah'ın yoluna ki, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hep Onundur. Agâh ol! Bütün işler Allah'a dönüp varacaktır.

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي

O ki Allah'ın Yoluna

(O Allah'ın yoluna ki) Evet. Ey Yüce Peygamber! Sen mazhar olduğun ilâhî vahiy sayesinde bir hidayet rehberisin O ortak ve benzerden uzak olan Allah'ın yoluna davet edersin ki o Allah ki

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Onundur

(göklerde ve yerde ne varsa hep onundur) bütün o varlıklar, yaratılış, mülk ve tasarruf yönüyle o Yüce Yaratıcının kudreti ve iradesi altındadır.

أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ

İşler Döner Allah'a Dikkat edin

(Agâh ol Bütün işler Allah'a dönüp varacaktır) Agâh ol Ey Allah'ın kulu! Haberdar ol, uyanık bulun mahlûkatın bütün işleri, mükelleflerin bütün amelleri Allah'a dönüp varacaktır. Herkes hak ettiğine göre muameleye tâbi tutulacaktır. Bu ilâhî beyan ita-atkâr kullar hakkında vaadi, müjdeyi içermektedir, günahkârlar hakkında da tehdidi kapsamaktadır. Bundan dolayı daha fırsat elde iken kulluk vazifelerini güzelce yerine getirmeğe çalışarak ebedi saadete kavuşmayı kerem ve merhamet sahibi olan ma-budumuzdan niyaz etmelidir. Ve başarı, Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

43-EZZUHRUF SURESİ

Bu mübarek sure Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Seksen dokuz ayeti kerimeyi içermektedir. "Ha, Mim" ile başlanılan sûrelerin dördüncüsüdür. Şûra süresini müteakip indirilmiş, o sürenin nihayetinde işaret edilen ruhun manevî hayatın medarı olan Kur'anı Kerim'in nasıl bir kitap olduğunu açıklamıştır. 35. ayet'i kerimesindeki yaldızlı ziynet, altın ve gümüş manasına olan "Zuhruf" kelimesi münasebetiyle bu mübarek süreye böyle "Zuhruf Süresi" adı verilmiştir.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Kur'anı Kerim'i tavsif etmek, Resulü Ekrem'in o ilahi kitap ile insanları İslâm dinine davet etmekle emir olunduğunu beyan etmek.
- 2.Müşriklerin Hz. Peygamberi yalanlamaya cüret etmiş olduklarını. Meleklerle Allah'ın kızları demekte bulunduklarını ve semaları, yeri Cenabı Hakkın yaratmış olduklarını itiraf ettikleri hâlde putlara tapınmaktan geri durmadıklarını kınamak.
- 3.Kâfirlerin atalarını körü körüne taklit ederek ilâhî dini kabulden kaçındıklarını beyan ve bu yüzden kıyamet gününde nasıl azaplara maruz kalacaklarını ihtar etmek, mümin kulların ise o gün korkudan, hüznün ve kederden emin olarak cennetlere ve nice nimetlere nail olacaklarını müjdelemek.
- 4.İnsanlara ait üstünlüğün maddî servetlerle, altın ve gümüş ile değil, güzel bir itikat ile güzel ahlâk ve amellerle mümkün olduğuna işaret etmek, peygamberlik ve risaletin hangi zatlara ihsan buyrulmuş olduğunu açıklamak.
- 5.Resulî Ekrem'e teselli vermek üzere Peygamberlerin babası Hz. İbrahim gibi bazı peygamberlerin kıssalarına işaret etmek ve sapıklara karşı hâkimce bir üslup ile hareket edilmesini tavsiye etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1.Ha, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kur'anı Kerim'in nasıl bir hidayet rehberi olup Levhi mahfuzda sabit bulunduğunu, onun peygamber tarafından tertip edilmiş bir eser olmadığını bildiriyor. Bir takım kâfirlerin kaçınmalarına rağmen bir ilâhî rahmetin tecellisi olmak üzere o apaçık kitap ile halkın irşadına devam edileceğini müjdeliyor. Eski inkârcıların asrısaaadetteki inkârcılardan daha kuvvetli, daha varlıklı oldukları hâlde Peygamberlerine karşı göstermiş oldukları hürmetsizlikten dolayı ilâhî azaptan yakalarını kurtarmamış olduklarını ihtar ile o eski kavimlerin tarihî hâllerine dikkatleri çekmektedir.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

2.Apaçık bildiren kitaba and olsun ki.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

Apaçık And olsun o kitaba

(Apaçık bildiren kitaba and olsun ki) İnsanlığın muhtaç olduğu en mühim dinî meseleleri, dünyevî ve uhrevî selâmet ve saadete vesile olacak vazifeleri, ahlâkî hareketleri izah eden Kitaba Kur'anı Kerime and olsun ki, şu yüksek beyanlar, hakikatin ta kendisidir.

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

3.Muhakkak biz onu bir Arapça Kuran kıldık, umulur ki, siz düşünürsünüz.

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا

Arapça Bir kur'an Onu kıldık Şüphesiz biz

(Muhakkak biz onu bir Arapça Kuran kıldık) Evet. Muhakkak ki, biz o apaçık kitabı

bir Arapça Kuran kıldık Resuli Ekrem'in kendi lisanı üzere inzal ettik, onu en geniş en edebi olan bir lisan ile bütün insanlığa hitap eder bir şekilde insanlığa ihsan buyurduk

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Ta ki siz Akıl erdirirsiniz

(umulur ki, siz düşünürsünüz) O kitabın yüce hitaplarını düşünür, anlarsınız, hakkınızda ne kadar faydeli olduğunu takdir edersiniz.

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَّيْ حَكِيمٌ

4.Ve şüphe yok ki. O, katımızdaki ana kitapta elbette pek yücedir, çok hikmetle vasıflanmıştır.

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَّيْ حَكِيمٌ

Çok hikmetlidir Elbette çok yücedir Katımızdaki olan Ana kitapta Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki. O, katımızdaki ana kitapta elbette pek yücedir, çok hikmetle vasıflanmıştır) Evet Mukaddes kitap, o muazzam Kuran, katımızdaki ana kitapta Levhi mahfuzda veya ezelî ve ebedî olan Allah'ın ilminde elbette pek yüksektir. Kadri pek yücedir ve çok hikmetle vasıflanmıştır. Çünkü insanlığa en mühim dinî hakikatleri telkin etmektedir. Nice hikmetleri, sırları içermektedir, bütün insanlığa hidayet yolunu göstermektedir. Artık öyle apaçık bir kitabın ebedi bir mucize olduğu, semavî kitaplar arasında büyük bir yere sahip bulunduğu, Allah katındaki yüceliği nasıl inkâr edilebilir?

أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ

5.Siz, haddi aşan kimseler oldunuz diye, sizden Kurani vazgeçip bertaraf eder miyiz?

أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ

Haddi aşanlar Topluluğu Oldunuz Diye Bir vazgeçmeyle Zikri Sizden Artık vaz mı geçelim

(Siz, haddi aşan kimseler oldunuz diye, sizden Kurani vazgeçip bertaraf eder miyiz?) Siz Ey inkârcılar! Ey o yüksek kitaba karşı düşmanca cephe alanlar! Sizler haddi aşan Nimetlerin değerini bilemez, hayatlarını boş yere sarf eden inkârcı kimseler oldunuz diye sizden o Kurani vaz geçip bertaraf eder miyiz? Sizin o cahilce hareketinize göre hakkınızda hemen muamele yaparak sizi helak eyler miyiz? Bütün insanlığı Allah'ın bir rahmet eseri olarak irşada, aydınlatmaya çalışan o Kurani Kerim'in indirilişini eksik bırakır mıyız? Elbette öyle bırakılmayacaktır. O Kurani Kerim tamamen nazil olarak kıyamete kadar bütün insanlığa hitap edecektir, onlara doğru yolu gösterecektir. Bu ne bir ilâhî lütuf, bunu takdir etmeli değil misiniz?

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ

6.Hâlbuki biz evvelkiler için de nice Peygamber gönderdik.

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ

Evvelkiler içinde Peygamberden Gönderdik Nice Ve

(Hâlbuki biz evvelkiler için de nice Peygamber gönderdik) Hâlbuki Geçmiş kavimler arasından nice Peygamber gönderdik o cemiyetlere birer Peygamber gönderilmiş, kendileri ilâhî dine davet edilmiş oldu. Şimdi Ey Peygamber! Sen de kavmine ve bütün insanlığa gönderilmiş bir Peygamber bulunuyorsun. Senden evvelki Peygamberlerin tarihî hâllerini dikkate alarak teselli bul, sana karşı kavminin gösterdiği düşmanlıktan dolayı üzülmeye.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيِّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ

7.Onlara bir Peygamber gelmiş olmazdı ki, illâ onunla alay eder olmuşlardı.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيِّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ

Alay ediyorlar Onunla İdiler Ancak Bir peygamber Onlara gelmezdi Ve

(Onlara bir Peygamber gelmiş olmazdı ki, illâ onunla alay eder olmuşlardı) O

eski kavimlere bir Peygamber gelmiş olmazdı ki: illâ O kavimler o kendilerine gönderilen Peygamber ile alay eder olmuşlardı o Peygamberin nübüvvetini kabul etmez, kendisine karşı maskaralıklarda bulunur, o muhterem zata lââyık olmayan şeyleri is-nada cüret ederlerdi, işte ey Son Peygamber! Senin kavmin arasındaki inkârcılar da öyle alaycı hareketlere cüret eden kimselerden başka değildirler. Bu dünyada bu gibi cahilce hâdiseler öteden beri görülmektedir. Bundan dolayı Sen üzülme!

فَاَهْلَكْنَا اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمِثْلُ الْاَوَّلِينَ

8.Artık bunlardan daha şiddetlisini de helak ettik ve öncekilerde örneği geçmiştir

فَاَهْلَكْنَا اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا

Kuvvetçe Onlardan Daha çetin olanı Artık helak etmişizdir

(Artık bunlardan daha şiddetlisini de helak ettik) Artık Asrısaaadetteki inkârcılardan daha şiddetlisini eski kavimler arasındaki daha kuvvetli, daha haşmetli olan kâfirleri helak ettik onları o inkârlarının, alaylarının cezasına kavuşturduk, bundan dolayı şimdiki inkârcılar da kendilerini öyle bir cezadan kurtarabilirler mi?

وَمِثْلُ الْاَوَّلِينَ

Evvelkilerin Misali Geçmiştir Ve

(o evvelkilerin misali geçmiştir) Eski kavimlerin inkârları yüzünden nasıl felâketlere uğramış olduklarına dair tarihî misaller, numuneler Kuranı Kerim'in ayetleriyle bildirilmiştir. Artık sonraki inkârcı kavimler de öyle bir felâketten yakalarını kurtaramayacaklarını bir düşünmeli değil midirler? Sen müteessir olma, ey merhametli Peygamber! Hak Teâlâ Hazretleri seni daima destekleyecektir. Bu ayeti Kerime, Peygamber efendimiz hakkında vaadi, inkârcılar hakkında da tehdidi içermektedir.

وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

9.And olsun ki, onlara: Gökleri ve yeri kim yarattı? Diye soracak olsan elbette derler ki: Onları güçlü olan ve her şeyi bilen Allah yarattı.

Bu mübarek ayetler, müşriklerin sözleriyle işleri arasında ihtilâf bulunduğunu ihtar ediyor, bütün yerleri, gökleri Cenabı Hakkın yaratmış olduğunu itiraf ettikleri hâlde bir takım mahlûkata tapınmaktan geri durmadıklarını bildiriyor. O Kerem Sahibi Yaratıcının yarattığı yerden sulardan ve birçok nakil vasıtalarından nasıl istifade ettiklerini beyan buyurarak insanları uyanmaya ve Allah'ın zatını kutsamaya ve nimetlerden dolayı şükür vazifesini yerine getirmeye ve nihayet Allah Teâlâ'nın manevî huzuruna gideceklerini itirafta bulunmaya davet buyurmaktadır.

وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Yeri Ve Gökleri Yarattı Kim Onlara sorsan And olsun eğer Ve

(And olsun ki, onlara: Gökleri ve yeri kim yarattı? Diye soracak olsan) Ey Yüce Peygamber! And olsun ki, Muhakkaktır ki o müşriklere gökleri ve yeri kim yarattı? Diye soracak olsan sana cevap olarak

لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Daima üstün olan Onları yarattı Mutlaka diyeceklerdir

(elbette derler ki: Onları aziz, âlim olan Allah yarattı) yani: Her şeye, düşmanlarından intikam almaya kaadir olan ve göklerde ve yerde olanları, bütün mahlûkatının durumunu bilen Allah yarattı. İşte onlar, bu hakikati inkâr edemezler, bilâkis itiraf ederler. Bununla beraber o Yüce Yaratıcıdan başka putlara da taparlar, öyle aciz, fânî şeylere de mabutluk vasfını vermekten geri durmazlar. Bu ne kadar cehalettir! Ve ne kadar hakikate muhalif bir harekettir!

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

10.O Allah ki: Sizin için yeri bir beşik kıldı ve sizin için orada yollar kıldı, tâki, dosdoğru gidebilesiniz.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا

Bir beşik Yeri Size Kıldı O ki

(O Allah ki: Sizin için yeri bir beşik kıldı) Allah Teâlâ Hazretleri, Yaratmanın ve mabutluğun tek olan zatına ait olduğuna şahitlik eden yarattıklarına dikkatleri çekmek için buyuruyor ki. O mutlak galip ve her şeyi bilen Allah ki, sizin için yeri bir beşik kıldı bir yatak hâline getirdi, üzerinde ikamet ve istirahat edesiniz diye döşedi

وَجَعَلَ لَكُم فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Doğru gidersiniz Ta ki siz Yollar Onda Sizin için Kıldı Ve

(ve sizin için orada yollar kıldı, tâki, dosdoğru gidebilesiniz) yani o yeryüzünde nice caddeler, sahalar meydana getirdi tâ ki, dosdoğru yeryüzünün her tarafında gezip dolaşabilesiniz, ticaretle ve diğer bir şekilde istifade edebilesiniz. Yahut Allah'ın bu lütfunu düşünüp Allah'ın birliğini tasdike, ilâhî dini kabule muvaffak olabilesiniz diye.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مِّثًّا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

11.Ve O ki, gökten belirli bir miktar su indirmiştir. Artık onunla bir ölmüş beldeye hayat neşretmiş olduk. İşte siz de kabirlerinizden öyle çıkarılacaksınız.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ

Bir ölçü ile Bir su Gökten İndirdi O ki Ve

(Ve O ki, gökten belirli bir miktar su indirmiştir) evet o ihsanı sonsuz olan Kerem Sahibi Yaratıcıdır ki; gökten belirli bir miktar su indirmiştir. İnsanlığın ihtiyacına, hikmet ve menfaat gereği yağmurları yağdırmaktadır. Fazla yağmur yağdırıp bir daimî Tufanın ortaya çıkmasına meydan vermemektedir. Hiç yağdırmayıp da insanlığın susuzluktan mahvını da irade buyurmamaktadır. İşte o Kerem Sahibi Yaratıcı, bu lütfunu açıklayarak buyuruyor ki:

فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مِّثًّا

Öldü Bir beldeye Onunla Artık hayat verdik

(Artık onunla bir ölmüş beldeye hayat neşretmiş olduk) artık o su ile bir ölmüş beldeye yani: Bitkilerden büyüyüp gelişmeden Uzak kalmış herhangi, bir yer sahasına bir hayat neşretmiş olduk orasını yeniden canlanmaya, çeşit çeşit otlar ile çiçekler ile meyveler ile bezenmeye muvaffak kıldık,

كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

Çıkarılacaksınız İşte böyle

(İşte siz de kabirlerinizden öyle çıkarılacaksınız) Evet. Yeryüzünde daima görülmektedir ki bu çeşitli hâdiseler, yer sahasının vakit vakit canlanıp ne mükemmel bir hâle gelmekte olması, birer kudret delilidir, insanların da öldükten sonra ilâhî kudret ile yeniden hayata kavuşacakları için en kuvvetli bir delildir. Bunları bir ibret nazariyle seyretmek gerekmez mi?

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ

12.Ve O ki, bütün çiftleri yaratmıştır ve sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyleri de yapmıştır.

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا

Hepsini Çiftleri Yarattı O ki Ve

(Ve O ki, bütün çiftleri yaratmıştır) O Yüce Yaratıcı ki: bütün çiftleri çeşitli, birden çok, birbirine benzer, yaratılış eserlerini meydana getirmiştir, hayvanları, bitkileri, ağaçları, çiçekleri, meyveleri ve daha nice eserleri vakit vakit yaratmaktadır,

وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ

Biniyorsunuz O şeyleri ki Hayvanlardan Ve Gemilerden Sizin için Kıldı Ve

(ve sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyleri de yapmıştır) Ve

Ey insanlar! Sizin için gemileri ve hayvanlardan atlar, develer gibi bineceğiniz şeyleri de yaratmıştır. Bunları yaratıp varlık sahasına çıkarmıştır. Vakit vakit nice muhtelif, fevkalâde nakil vasıtalarını da, meselâ: Uçakları vesaire de keşif için insanlara kabiliyet ihsan buyurmaktadır. Bu ilahi beyan, bütün bunlara işareti de içermektedir.

لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

13.Tâki, sırtlarında yerleşip oturasınız, sonra O'nun üzerine yerleştiğiniz zaman Rabbinizin nimetini düşünesiniz ve diyesiniz ki: Bunu bizim hizmetimize veren Rabbimizin şanı pek yücedir. Hâlbuki biz bunu zapt edebilenler değil idik.

لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ

Sırtlarına Yerleşesiniz diye

(Tâki, sırtlarında yerleşip oturasınız) Evet, O Kerem Sahibi Yaratıcı, bu kadar çeşitli nakil vasıtalarını size ihsan buyurmuştur Tâki: onların sırtlarında üzerlerinde yerleşin rahatça oturasınız dilediğiniz taraflara gidip, seyahatte bulunasınız

ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ

Üzerlerine Yerleştiniz O vakit ki Rabbinizin Nimetini Düşünesiniz Sonra

(sonra O'nun üzerine yerleştiğiniz zaman Rabbinizin nimetini düşünesiniz) Sonra nakil vasıtası üzerinde karar kılp tam bir selâmetle yolunuza devamla başlayınca Rabbinizin nimetini düşünesiniz ne büyük nimettir ki, öyle çeşit çeşit binek hayvanlarını, öyle muhteşem vapurları, trenleri, uçakları sizin istifadenize tahsis buyurmuştur. Bunları güzelce tefekkür etmelisiniz

وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا

Bunu Bize İtaatkar kıldı O ki Münezzehdir Diyesiniz Ve

(ve diyesiniz ki: Bunu bizim hizmetimize veren Rabbimizin şanı pek yücedir) bu üzerine bindiğiniz nakil vasıtasını bizim hizmetimize veren Rabbimizin şanı pek yücedir. O Yüce Yaratıcı, bütün noksanlıklardan uzaktır, o müşriklerin ona ortak edinmelerinden münezzehdir. Bu vasıtayı da bize boyun eğdiren, itaatkâr kılan ancak o Hikmet Sahibi Yaratıcıdır

وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

Güç yetirenler Buna Değildik Ve

(Hâlbuki biz buna güç yetirenler değil idik) Hâlbuki biz bu nakil vasıtasını kendi kendimize zapt edebilenler değil idik. Biz bunu itaatimiz altına alamazdık. Dağlar kadar büyük vapurların demirlerden yapılmış tayyarelerin ve diğer değişik nakil vasıtalarının hepsi de birer ilâhi kudret eseridir, birer ilâhi iradeye itaatkâr, garip, enteresan, insanlardan daha kuvvetli, fevkalâde şeylerden ibarettir. Bunlardan insanların öyle diledikleri gibi istifadeye muvaffak olmaları, ancak ilâhi bir lütuf sayesinde mümkün olmaktadır. Artık bundan dolayı o kerim Halıkımıza ne kadar şükürde bulunsak yine kulluk vazifemizi hakkıyla yerine getirmiş olamayız. Onun affına sığınırız.

&-İmamı Müslümin, Ebu Davud'un, Tirmizi'nin ve diğer muhaddislerin rivayet ettikleri bir hadis-i şerif, şu mealdedir: Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi Vesellem bir sefere çıktığı zaman devesine binip yola giderken üç kere tekbir alır, sonra da

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

Ayeti kerimesini okurdu. Diğer bir rivayete göre de Peygamber Efendimiz bir yere inince Ey Allah'ım bizi mübarek bir yere indir. Sen indirenlerin en hayırlısıysın diye buyurdu. İnsan, sefer hâlinde uyanık bulunmalıdır, yurdundan ayrılmış başka bir yere gitmiştir. Bazı seferlerin arızalardan uzak olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı insan, daima ve bilhassa sefer hâlinde dua edip Allah'ın himayesine sığınmalıdır ve son ahiret seferini de düşünmelidir. İşte 14. ayeti kerime buna işaret etmektedir

وَأِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

14.Ve şüphe yok ki, biz Rabbimize elbette dönüp gidicileriz.

وَأِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

Elbette dönecek olanlarız Rabbimize Şüphesiz biz Ve

(Ve şüphe yok ki, biz Rabbimize elbette dönüp gidicileriz) Bizi yaratıp yaşatan, besleyen mabudumuzun manevî huzuruna muhasebe ve muhakeme için elbette öldükten dönüp gediciyiz. Her şahıs dünyadaki amellerine göre mükâfat veya ceza görecektir. Bundan dolayı o gün için hazırlanmalıdır. Gerek ikamet hâlinde ve gerek sefer hâlinde olsun hiçbir vakit o akıbeti hatırdan çıkarmamalıdır. Daima Cenabı Hakkın koruma ve himayesine sığınmalıdır, Allah'ın birliğini, ilâhi hâkimiyetini tasdik etmek ve yüceltmekten dalgın olmamalıdır.

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ

15.Öyle iken Onun için kullarından bir cüz isnat ettiler. Şüphe yok ki, bu gibi bir insan elbette apaçık bir nankördür.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin nasıl birbirine zıt sözlerde, kanaatlerde bulunduklarını bildiriyor. Kendilerine mensup olmalarını bir noksanlık sandıkları aciz kimseleri o Yüce Yaratıcıya nispet etmekten çıkılmadıklarını bildirerek onların ahmaklıklarını teşhir ediyor. Hak Teâlâ'nın kulları olan melekleri o Ezelî Yaratıcının kızları sanarak gerçeğe aykırı şahitlikte ve mahlûkata ibadette bulunduklarından dolayı mesul olacaklarını ihtar ediyor. Bir delile dayanmayan cahilce bir iddiaya cüret ederek kendilerinin müşrikçe hareketlerinden dolayı mazur olduklarını ve atalarının yollarını takip eder olduklarını ileri sürdüklerini beyan buyurmaktadır

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا

Bir parça Kullarından Ona Kıldılar Ve

(Öyle iken Onun için kullarından bir cüz isnat ettiler) yani O müşrikler, gökleri ve yeri Cenabı Hakkın yaratmış olduğunu itiraf ettikleri hâlde o yüce Yaratıcı için kullarından bir cüz isnat ettiler O'nun için çocuk ısbatına kalkıştılar, melekler Allah'ın kızlarıdır dediler

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ

Apaçık Elbette bir nankördür İnsan Doğrusu

(Şüphe yok ki, bu gibi bir insan elbette apaçık bir nankördür) şüphe yok ki, bu gibi itikatta bulunan bir insan elbette pek apaçık bir nankördür. Bir küfürbazdır. Hak Teâlâ'nın yüceliğini, mahlûkatı hakkındaki lütfunu inkâr eden, açık bir küfre düşen bir kimsedir Çünkü melekler, birer mahlûktur, birer yaratıktır çocuk ise babasının bir parçasıdır, onunla aynı cinstir, çocuk mahlûk olunca babasının da mahlûk olması lâzım gelir. Hâlbuki Allah Teâlâ ezelidir, çocuktan münezzehtir, bütün mahlûkatı yaratmış, olup o yüce Yaratıcının birer kudret eseridir. Bundan dolayı o Ezelî Yaratıcıya evlat isnat etmek o Yüce Yaratıcının da mahlûk, cinsine sahip ve mahlûkatı ile aynı cins olduğunu iddiadır ki, bu şirkten başka bir şey değildir

أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفِيكُمْ بِالْبَنِينَ

16.Yoksa O, yaratır olduklarından kendisine kızlar edindi de sizlere oğulları mı ayırdı?

أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفِيكُمْ بِالْبَنِينَ

Oğulları Size ayırdı Ve Kızlar Yaratır O şeylerden ki Edindi mi Yoksa

(Yoksa O, yaratır olduklarından kendisine kızlar edindi de sizlere oğulları mı ayırdı?) Ey müşrikler! Bir kere düşünmez misiniz? Yoksa O Yüce Yaratıcı Yarattıklarından mahlûkatı arasından kendisine kızlar edindi de haşa sizlere oğulları mı ayırdı? Böyle bir iddiaya nasıl cüret ediyorsunuz? Bir kere meleklerin kızlardan ibaret oldu-

ğuna nasıl inanabilirsiniz?" Onlar, erkeklikten de dişilikten de uzaktırlar Sonra onlar birer mahlûktur, ilâhlık ve mabutluk vasfına asla sahip değildirler Onlar âlemin Yaratıcısının evlâdı nasıl olabilirler? Daha sonra ey Müşrikler Kız evlâdına nispetle erkek evlat daha kuvvetli, daha bilgili, daha seçkin bulunmaktadır. O hâlde insanlar öyle seçkin evlâda nail oldukları görülmekte iken Kâinatın Yaratıcısı hâşâ öyle seçkin olmayan evlâda mı sahip bulunmuş oluyor? Bu ne ahmakça bir iddia! İşte bu, bir küfürden başka bir şey değildir.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

17.Hâlbuki onlardan biri O rahmana bir benzer isnat ettiği ile müjdelense, kendisi pek öfkeli olarak yüzü kapkara kesilir.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ

Oldu Bir misal olarak Rahmana Misal getirdi O şey ile ki Onlardan biri Müjdelendi O vakit ki Ve

(Hâlbuki onlardan biri O rahmana bir benzer isnat ettiği ile müjdelense) Yani o müşriklerden biri O rahmana bir benzer bir misli, bir ortak isnat ettiği ile o kız evlâdı ile müjdelense bir kızın dünyaya geldi diye kendisine müjde verilse bundan dolayı

وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

Öfkeden yutkunan Kendisi iken Simsiyah Yüzü

(pek öfkeli olarak utancında dolayı yüzü kapkara kesilir) Be hey gafil müşrik: Eğer kız evladı utanılacak bir şey ise onu âlemlerin rabbine neden evlat olarak isnat ediyorsun. Başkalarının yüzlerine bakamayarak gizlenmeğe başlıyorsun

&-Vaktiyle araplar, kız evladından dolayı utanırlardı, birinin öyle bir çocuğu dünyaya gelince pek mahzun olur, başkalarıyla görüşmekten utanırdı. Artık kendilerince hoş görülmeyen evlâdı, Cenabı Hakka nasıl isnada cüret etmiş oluyordu? Bunun ne kadar cahilce şuursuzca bir kanaat olduğunu hiç düşünmezler mi idi?

أَوْ مَنْ يُنشِئُوا فِي الْحَلِيِّ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ

18.Yoksa süs içinde yetiştirilecek olup da O mücadele halinde delilini göstere-meyecek olanı mı? O rahmana isnat ediyorlar.

أَوْ مَنْ يُنشِئُوا فِي الْحَلِيِّ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ

Açıklayıcı Olmayan Çekişmede O iken Süs içinde Yetiştiriliyor Ve o kimseyi mi ki

(Yoksa süs içinde yetiştirilecek olup da O mücadele halinde delilini göstereme-yecek olanı mı? O rahmana isnat ediyorlar) Evet, O müşrikler, süs içinde yetiştire-lecek ziynet ile kendisine kıymet verilecek olup da buna rağmen bir tartışma münaza-ra esnasında meleklerin Allahın kızları olduğuna bir delil gösteremeyeceklerine rağ-men O Rahman'a böyle bir isnada cesaret ediyorlar? Öyle aciz mahlûklar, dişi deni-len melekler o Yüce Yaratıcının kızları olabilirler mi? O müşrikler, meleklerle dişilik isnadı sebebiyle de küfre düşmüş oluyorlar da bundan hiç haberleri olmuyor!

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ

19.Ve O Rahmanın kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaradılışlarında hazır mı bulundular? Elbette onların şahitlikleri yazılacak ve sorguya çekilecek-lerdir.

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَاثًا

Dişiler Rahmanın Kullarıdır Kendileri O kimseleri ki Melekleri Kıldılar Ve

(Ve O Rahmanın kulları olan melekleri dişi saydılar) Ve Müşrikler o rahmanın o rahmet ve merhameti kulları hakkında sonsuz olan Kerem Sahibi'nin kulları olan me-lekleri o seçkin mahlûkları dişiler kıldılar onların birer dişi mahlûk olduğuna inandılar

أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ

Yaratılışlarına Şahit mi oldular

(Onların yaratılışlarında hazır mı bulundular?) onların yaratılışlarında bu müşrikler hazır mı bulundular ki onların yaratılışına şahit mi oldular ki böyle bir iddiaya cüret gösteriyorlar?

سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ

Sorguya çekileceklerdir Ve Şahitlikleri Yazılacak

(Elbette onların şahitlikleri yazılacak ve sorguya çekileceklerdir) Meleklerin dışı olduklarına dair olan gerçek dışı ifadeleri onların amel defterlerinde kaydedilmiş bulunacaktır. Ve Onlar kıyamet günü bu iddialarından sual olunacaklardır iddialarını isbat dan aciz kalacakları için lââyık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبْدْنَا هُمْ مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

20.Ve dediler ki: Eğer O Rahman dilemeseydi onlara ibadet etmezdik. Onların buna dair hiçbir bilgileri yoktur. Onlar başka değil, ancak yalan söylerler.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبْدْنَا هُمْ

Onlar tapmazdık Rahman Dileseydi Eğer Dediler Ve

(Ve dediler ki: Eğer O Rahman dilemeseydi onlara ibadet etmezdik) Ve O müşrikler, kendilerini mazur göstermek için veya bir alay yoluyla dediler ki: Eğer o rahman o Kerem Sahibi Yaratıcı takdir buyurmuş olmasa idi o melekler adına yapılmış olan putlara, şekillere ibadet etmezdik. Onlara ibadetimiz, Allah'ın dilemesine dayanmaktadır. Eğer Allah Teâlâ razı olmasa idi bizi bu ibadetimizden dolayı derhal azaba uğrattırdı. Müşriklerin bu iddiaları ne kadar yanlış! Evet, Cenabı Hak buyuruyor ki:

مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ

Bir bilgi Bunda Onlar için yoktur

(Onların buna dair hiçbir bilgileri yoktur) Onların O müşriklerin buna dair bu iddialarına ait kendilerinin Allah'ın rızasına aykırı harekette bulunmamış olduklarına yönelik hiçbir bilgileri yoktur bu hususta dayanabilecekleri bir delilleri mevcut değildir,

إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

Yalan söylüyorlar Ancak Onlar Değildir

(onlar başka değil, ancak yalan söylerler) Batıl bir iddiada bulunurlar, yani Cenabı Hakkın buyurmadığı bir şeyi o Yüce Yaratıcıya isnat etmekten sıkılmazlar.

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ

21.Yoksa onlara bundan evvel bir kitap mı vermiştik ki, artık onlar O'na tutunuculardır.

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ

Tutunan kimselerdir Ona Ve onlar Bundan önce Bir kitap Kendilerine verdik mi Yoksa

(Yoksa onlara bundan evvel bir kitap mı vermiştik ki, artık onlar O'na tutunuculardır) Yoksa O müşriklere bu Kuranı Kerim'den önce bir kitap mı vermiştir ki, artık onlar, o kitaba tutunuculardır? Hâlbuki kendilerine öyle bir kitap verilmemiştir, onlar öyle istinat edebilecekleri bir kitaba, bir delile sahip değildirler.

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ

22.Hayır. Dediler ki: Şüphe yok, biz babalarımızı büyük bir din üzere bulduk. Muhakkak ki, biz de onların izleri üzerinde yürüyüp doğru yolu bulmuşlarız.

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ

Bir ümmet Üzerinde Atalarımızı Bulduk Şüphesiz biz Dediler Bilakis

(Hayır. Dediler ki: Şüphe yok, biz babalarımızı büyük bir din üzere bulduk) Şüp-

he yok, biz babalarımızı kendimizden daha akıllı, daha anlayışlı olan atalarımızı kendimize rehber edindik

وَأَنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ

Hidayeti bulanlarız Onların izleri Üzerinde Şüphesiz biz Ve

(muhakkak ki, biz de onların izleri üzere doğru yolu bulmuşlarız) artık bize itiraza mahal yok! İşte o müşrikler, bir delile dayanmayıp sadece babalarını, dedelerini taklit yüzünden o müşrikçe hareketlere devam etmiş ve bunu doğru bir hareket telâkki etmişlerdir, kusurları olsa da onun bir ilâhî takdir eseri olduğunu ileri sürerek kendilerini mazur göstermek istemişlerdir.

Hâlbuki: Bu pek yanlış bir iddiadır, ne kadar batıl bir yol takip ettiklerini hiç farkında bulunmuyorlar. Bir kanıt, bir delile dayanmaksızın sadece baba ve dedelerinin yollarını takip etmek, insanı mesuliyetten kurtaramaz.

Kaza ve kadere gelince: Bilinmektedir ki: Bizim mezhebimize göre kaza: Allah Teâlâ'nın ezelde irade ve takdir buyurmuş olduğu şeyleri zamanı gelince o iradesi doğrultusunda meydana getirmesi demektir. Evet. O Ezelî Yaratıcı, kullarının istikbalde kulların kabiliyetlerine ihtiyarlarına göre tecelli etmiş oluyor, yoksa o Hikmet Sahibi Yaratıcı, kullarını zorla o işledikleri amellere sevk etmiş olmuyor ki, kullar bu hususta kendilerini mazur görebilsinler. Evet. Allah Teâlâ bizleri hikmet gereği bu imtihan âlemine getirmiş, bizlere bir kabiliyet bir irade kuvveti vermiş ve ilâhi rızasına uygun olup olmayan şeyleri de Peygamberleri, kitapları vasıtasıyla bildirmiştir. Artık biz kabiliyetimizi, ihtiyarımızı herhangi bir işe yöneltirsek Cenabı Hak da hikmet gereği onu dilemiş ise yaratır ve bu hâdisenin böyle vuku bulacağını o Ezelî Yaratıcı, ezeli ilmiyle bildiği için onun öyle vukua geleceğini tesbit ve takdir buyurmuştur. Bundan dolayı bu hususta bir zorlama meselesi söz konusu olamaz ve hiçbir kimse kendisini mazur göremez. Herhangi bir fiil, herhangi bir hâdise vücuda gelmeden evvel onun hakkındaki ilâhî takdirin neden ibaret olduğu bize meçhuldür. Bizim vazifemiz, o fiilin yapılması caiz veya vacip ise onu yapmağa çalışmaktır. Caiz değilse onu terk etmektir. Yoksa Allah'ın takdiri ne ise o ortaya çıkar diyerek kendimizi boş bir hâlde bırakamayız. Veya o caiz olmayan fiili işledikten sonra kendimizi mazur sayamayız. Eğer insanlar, Allah'ın takdirinden dolayı yaptıkları fiillerden dolayı mazur sayılacak olsalar, hiçbir katilin, hiçbir caninin, mesul tutulmaması lâzım gelir. Hâlbuki buna hangi bir akıllı inanabilir? Allah'ın takdiri böyle imiş diye kendisini mazur gören bir şahsa bir tokat atılacak olsa, acaba o tokat'ı atanı mazur görür mü? Ya kendisini neden mazur görüyor? Bir kere insaflı düşünmeli değil midir? Demek ki, o haksızlık yapanın o fiilinde bir tesiri, bir ihtiyarı vardır ki, ondan dolayı mesul bulunuyor ve bu mesuliyeti pek makul görüyor. Kısacası: Hiçbir kimse, ilâhî takdir böyle imiş diyerek kendisini gayri meşru bir hareketinden dolayı mazur sayamaz.

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا

عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ

23.Ve böylece senden evvel bir kasabaya bir korkutucu göndermedik ki, illâ O'nun refah içinde yaşayanları dedi ki: Biz babalarımızı bir büyük din üzere bulduk ve şüphe yok ki, biz de onların izlerine uymuş kimseleriz.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin öteden beri atalarına ait batıl yolları takip etmiş ve kendilerini dosdoğru bir yola sevk etmek istemiş olan Peygamberlerini yalanlamaya cüret göstermiş olduklarını bildiriyor. Sonra o müşriklerden Hak Teâlâ Hazretlerinin intikam almış olduğunu, onların ne feci bir akıbete uğramış bulunduklarını beyan ile öyle inkârcıları uyanmaya davet buyurmaktadır.

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ

Bir korkutucu Bir şehirde Senden önce Göndermedik İşte böyle Ve

(Ve böylece senden evvel bir kasabaya bir korkutucu göndermedik ki) Ve Ey Son Peygamber! Senin zamanındaki bir takım müşrikler böyle çirkin, akıl ve mantığa

muhalif lâkırdılarda bulundukları gibi senden evvel senin Peygamberliğinden önce herhangi bir kasabaya bir korkutucu ilâhî azabı ihtar ederek kendilerini uyandırmak isteyen bir Peygamber gönderdiysek

إِلَّا قَالَ مُتَرْفُوهُمَا إِنَّا وَجَدْنَا أَبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ

Bir ümmet Üzerinde Atalarımızı Bulduk Doğrusu biz Oranın nimet içinde olanları Dedi Ancak

(illâ O'nun refah içinde yaşayanları dedi ki: Biz babalarımızı bir büyük din üzere bulduk) illâ o kasabanın refah içinde yaşayanları nimetler içinde bulunanları onların reisleri, büyükleri, servet sahipleri dedi ki: Biz babalarımızı bir ümmet üzere bulduk Onları bir ümmet, yani: Bir dine, bir mezhebe bağlı bir cemaat hâlinde gördük

وَأِنَّا عَلَىٰ أَثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ

Uymuş kimseleriz Onların izleri Üzerinde Şüphesiz biz Ve

(şüphe yok ki, biz onların izlerine uymuş kimseleriz) onların yollarını takipten geri durmayız. İşte eski kavimler de böyle batıl bir iddiada bulunmuşlardır, babalarının çıkmaz yollarını takip etmekten geri durmak istememişlerdir. Bu asrısaaadetteki müşriklere mahsus, cahilce bir taklit değildir, eski kavimlerde böyle bir cehaletin kurbanı olmuşlardı. Bu ayeti kerime, Resul-i Ekrem'e teselli vermektedir ve çok kere dünyevî varlıkların, cahilce taklitlerin sahiplerini böyle zararlı iddialara hareketlere sevk etmekte olduğuna işaret etmektedir.

قَالَ أَوْلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

24.Dedi ki: Ya size atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğrusunu getirdimse de mi? Dediler ki: Şüphe yok biz, kendisiyle gönderilmiş olduğun şeyi inkâr edicileriz.

قَالَ أَوْلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ

Atalarınızı Üzerinde Buldunuz O şeyden ki Daha doğruyu Size getirsem de mi? Veleve ki Dedi

(Dedi ki: Ben size atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğrusunu getirmiş olsam damı?) O atalarının çıkmaz yollarını takip etmek istemiş olan müşrikleri uyanma dairesine davet için kendilerine Allah tarafından gönderilmiş olan Peygamber onlara buyurdu ki. Ben size atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğrusunu daha açık, daha ziyade hidayet ve saadete kavuşturan bir dini getirdimse de mi? yine atalarınızın yollarından ayrılmayacak, yine taklide devam edip duracaksınız? En yüce en açık bir dini yine kabulden kaçınacak mısınız? O Peygamberin bu kadar iyiliksever ihtarına rağmen o müşrikler

قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

İnkâr edenleriz Onunla Gönderildiniz O şeyi ki Şüphe yok biz Dediler

(Dediler ki: Şüphe yok biz, kendisiyle gönderilmiş olduğun şeyi inkâr edicileriz) Dediler ki: Şüphe yok, biz ey Peygamberlik iddiasında bulunan zat kendisiyle gönderilmiş olduğun şeyi inkâr edicileriz. Biz senin tebliğ ettiğin dini kabul etmeyiz, kendi atalarımızın yollarını takipten geri durmayız.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

25.Artık onlardan intikam aldık, işte bak, O yalanlayanların akıbeti nasıl oldu?

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ

Onlardan Bunun üzerine intikam aldık

(Artık onlardan intikam aldık) Allah Teâlâ Hazretleri de buyuruyor ki: Artık O Peygamberlerini yalanlayan, ilâhî dini kabulden kaçınan müşriklerden intikam aldık onları lâayık oldukları azaplara kavuşturduk, cemiyetlerini mahvı perişan ettik

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanların Akıbeti Oldu Nasıl Artık bak

(işte bak, O yalanlayanların akıbeti nasıl oldu?) Peygamberlerinin tebligatını kabul etmeyip ilâhî dini inkâra cüret eyleyen o eski kavimlerin akıbeti nasıl oldu! Onlar çeşit çeşit felâketlere uğratılmış, sonradan dünyaya gelenler için birer ibret vesilesi kesilmişlerdir. Artık Ey Son Peygamber! Seni inkâr edenler de öyle müthiş bir akıbeti düşünsünler. Sen onların inkârlarından dolayı üzülme. Onlar da lâayk oldukları müthiş akıbeti kavuşacaklardır.

&-Evet, Bu ilâhî beyan, Resuli Ekrem hakkında teselliye, müjdeyi ve onu inkâr edenler hakkında da korkutma ve tehdidi içermektedir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ

26.Ve hatırlat! O vakti ki, İbrahim babasına ve kavmine dedi ki: Şüphe yok, ben sizin ibadet ettiğiniz şeyden uzağım.

Bu mübarek ayetler, pek büyük bir zat olan İbrahim Aleyhisselam'ın tevhid dinine sarılıp baba ve dedelerinin yollarını takip etmemiş olduğunu uyulması gereken bir örnek olmak üzere bildiriyor. O Yüce Peygamberin yaydığı tevhid kelimesini kabul etmeleri için zürriyeti arasında devam etmekte olduğunu haber veriyor. Kureyş Kabilesinin ve atalarının da birçok nimetlere nail olduklarını, fakat kendilerine hak ve hakikati açıkça bildiren Kur'anı Kerim ile Son Peygamber gelince o Kur'anı Kerim'in bir sihir olduğuna inanarak ona İmandan kaçındıklarını teşhir ediyor. Ve o ilâhî kitabın iki beldedeki iki meşhur şahıstan birine neden nazil olmadığını söylemek cehaletinde bulunduklarını, Cenabı Hakkın da onların bu iddialarını ret ile ilâhî rahmetini taksime ve inkârcıların salâhiyetleri olmadığını ihtar buyuruyor. Yüce Yaraticının dünyevi varlıklarda bile insanları hikmet gereği farklı derecelerde bulundurduğunu, artık en yüksek, en şerefli olan peygamberlik ve risalet nimetini de uygun gördüğü kuluna ihsan buyuracağını, buna kimsenin itiraza salâhiyetli bulunamayacağını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ

Kavmine Ve Babasına İbrahim Demişti O vakit Ve

(Ve O vakti ki, İbrahim babasına ve kavmine dedi ki) Ve ey son peygamber! Hatırlat Atalarını taklide devam eden kavmine hatırlat o vakti ki, İbrahim Aleyhisselam, putlara tapmakta olan babasına Azer'e ve kavmine dedi ki:

إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz O şeylerden ki Uzağım Şüphe yok ben

(Şüphe yok, ben sizin ibadet ettiğiniz şeyden uzağım) Şüphe yok, ben sizin ibadet ettiğiniz şeyden herhangi bir puttan, uzağım onlardan uzak bulunmaktayım.

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

27.O beni yaratmış olan müstesna. Çünkü O şüphesiz ki, beni doğru yola erdirecektir.

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

Beni hidayete erdirecektir Şüphesiz o Beni yarattı O ki Ancak

(O beni yaratmış olan müstesna. Çünkü O şüphesiz ki, beni doğru yola erdirecektir) O beni yaratmış olan Kâinatın Yaraticısı ise müstesna ben ancak O'na ibadet ederim, ancak O'nun mabutluğuna inanırım şüphesiz ki, O beni doğru yola erdirecektir. O kerim mabudumuz beni ilâhî dinine nail kılmıştır, beni daima ibadet ve itaate muvaffak kılacak, hidayet yolundan ayırmayacaktır.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

28.Ve onu o ifadesini zürriyeti arasında baki bir kelime kıldı. Belki onlar, dönüverirler diye.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ

Zürriyeti içinde Kalıcı Bir kelime Onu kıldı Ve

(Ve onu o ifadesini zürriyeti arasında baki bir kelime kıldı) İbrahim Aleyhisselam o kelime-i tevhidi, yani: Kendisini yaratmış olan Yüce Yaratıcıdan başkasına ibadet etmeyeceğine dair olan ifadesini "İlâ ilahe illallah" cümlesini zürriyeti arasında baki bir kelime kıldı kendi zürriyetine bu kelime-i tevhidi tavsiye etti

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Ta ki onlar

(Belki onlar, dönüverirler diye) belki onlar o zürriyetinden olanlar dönüverirler Cenabı Haktan başkasına ibadeti bırakıp yalnız Allah Teâlâ'ya ibadet ederler, Hz. İbrahim'in dini olan tevhid dini, İslâm dinine dönerler diye öyle tavsiyede bulundu. Gerçekte Hz. İbrahim'in zürriyeti arasında tevhid dinine bağlı olanlar eksik olmamıştır, kıyamete kadar da olmayacaktır. Kureyş taifesi de İbrahim Aleyhisselam'a bağlılıkla iftihar ediyorlardı, artık onlar da Hz. İbrahim'in tavsiye etmiş olduğu tevhid dinine, yani: İslâm dinine dört el ile sarılmalı değil midirler? Ne yazık ki, bir kısmı bu tavsiyeye muhalefette bulunmuştur. İşte Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ

29.Fakat onları ve atalarını kendilerine O hak ve apaçık Resul gelinceye kadar faydalandırdım.

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَأَبَاءَهُمْ

Atalarını Ve Bunları Faydalandırdım Bilakis

(Fakat onları ve atalarını faydalandırdım) Fakat doğrusu onları Hz. İbrahim'in zürriyetinden olan Mekke-i Mükerrreme ahalisini ve onların atalarını faydalandırdık dünya nimetlerini onlara bahsettik

حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir peygamber Ve Hak Kendilerine geldi Ta ki

(kendilerine O hak ve apaçık Resul gelinceye kadar) kendilerine o hak o hakikati beyan eden Kuran ile ve apaçık Peygamberliği pek parlak mucizeler ile açık bir hâlde belli olan ve desteklenen o Resul Muhammed Aleyhisselam'a gelinceye kadar o müşrikleri faydalandırdık onlara uzun ömürler, bolca nimetler ihsan buyurduk. Ne yazık ki, bu nimetlerin kadrini bilmediler, Hz. İbrahim'in tavsiyesinden gafil bulundular, tevhid dinine muhalif hareketten vaz geçmediler.

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ

30.Ne zamanki, kendilerine hak geldi, dediler ki: Bu, bir sihirdir ve şüphe yok ki, biz bunu inkâr edicileriz.

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ

Hak Kendilerine geldi Ne zaman ki Ve

(Ne zamanki, kendilerine hak geldi) Kuranı Kerim'in ayetleri indi

قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ

İnkâr edenleriz Onu Şüphe yok biz Ve Bir sihirdir Bu Dediler

(dediler ki: Bu, bir sihirdir ve şüphe yok ki, biz bunu inkâr edicileriz) Bu Kuran bir sihirdir bu bir ilâhi vahiy eseri değildir Biz buna inanmıyoruz. İşte o müşrikler, kendilerini cehalet karanlığından kurtararak en parlak bir selâmet sahasına sevk etmek isteyen öyle pek kutsi bir ilâhi kitabı takdir edemediler, onu inkâra cüret gösterdiler.

وَقَالُوا لَوْلَا نَزَلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

31.Ve dediler ki: Şu Kuran, iki beldeden bir büyük erkek üzerine indirilmiş olmalı değil mi idi?

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

Büyük İki şehirden Bir adama Kur'an Bu İndirilmeli Değil miydi? Dediler Ve

(Ve dediler ki: **Şu Kuran, iki beldeden bir büyük erkek üzerine indirilmiş olmalı değil mi idi?**) Yani: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği ve Allah tarafından indirdiğini iddia eylediği kitap, eğer hakikaten bir ilâhî kitap ise. Hz. Muhammed gibi servetten, makamdan nasibi olmayan bir zata değil Mekke-i Mükerrreme ile Tâif şehrinde birinde bulunan bir büyük erkek üzerine indirilmiş olmalı değil mi idi.

&-Bu erkekten maksatları, Mekke-i Mükerrreme'deki Velîd Bin Muğire'den ve Tâif şehrindeki İbn-i Mesudissekafi'den ibarettir. O müşrikler, peygamberliğin büyük ve şerefli bir makam olduğunu nazara alıyorlar, böyle bir şeref ancak dünyadaki fânî servete, bir mevkie nail olanların lâıyk olacaklarını düşünüyorlardı. Resûl'i Ekrem'in ise zatındaki yüceliği, ahlâkındaki fevkalâdeliği dikkate almıyorlar, onun dünyevî bir servetten, makamdan nasipsiz olduğuna bakarak onun peygamberliğe erişmesine inanamıyorlardı.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحِمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

32.Rabbinin rahmetini onlar taksim ediyorlar? Biz onların aralarında dünya hayatındaki geçimliklerini taksim ettik ve bazılarını bazısı üzerine dereceler itibariyle yükselttik, tâki, bazıları iş gördürebilsin ve Rabbinin rahmeti ise onların topladıklarından hayırlıdır.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ

Rabbinin Rahmetini Paylaşıyorlar Onlar mı?

(Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar) Allah Teâlâ ise onların o düşüncelerindeki hatalarını, o cahilce müptelalarını ret için buyuruyor ki: Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Peygamberlik ve risaleti kendi münasip gördükleri kimselelere mi tahsis etmek istiyorlar? Bir kere düşünmüyorlar mı ki:

نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatında Geçimliklerini Aralarında Paylaştırdık Biz

(Biz onların aralarında dünya hayatındaki geçimlerini taksim ettik) kendilerini çeşitli geçim sebeplerine sahip kıldık, kimisini zengin ve kimisini de fakir bir hâlde bıraktık

وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ

Derecelerle Bazısının Üstünde Bazılarını Yükselttik Ve

(ve bazılarını bazısı üzerine dereceler itibariyle yükselttik) kimisine fazla kuvvet, güç, şöhret, ilim verdik, kimisini de bu gibi vasıflardan nasipsiz kıldık

لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا

İşçi Bazısına Bazıları Edinmesi için

(Ta ki, bazıları, bazısını istihdam edebilsin) muhtelif vazifeler, hizmetler yüklenilerek dünyevî maslahatlar temin edilsin, âlemin nizamı bozulmasın. Bütün bu dünyevî tasarruflar, ihtilâflar birer hikmet ve fayda gereğidir. İşte insanlar bu dünyevî işlerde bile ilâhî taksime tâbi, ona müdahale salâhiyetine sahip bulunmuyorlar. Artık Peygamberlik ve risalet gibi dinî, en yüce bir hususa nasıl müdahale edebilirler? Bu husustaki ilâhî taksime nasıl olur da itiraza cüret gösterebilir?

وَرَحِمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

Topluyorlar O şeylerden ki Hayırlıdır Rabbinin Rahmeti Ve

(Ve Rabbinin rahmeti ise onların topladıklarından hayırlıdır) Yani: Peygamberlik

ve risalet ise, bir ilâhî kitabın vahiy edilmesi ise, bu husustaki dünyevî ve uhrevî saadet ise o insanların topladıklarından dünyevî servetlerden, mevkilerden Elbette ki hayırlıdır. Dünyevî varlıklar nihayet yokluğa maruzdur. Bu dinî varlık ise ebedîdir, en büyük saadete vesiledir. Artık böyle ebedî, kutsî bir nimete sadece dünyevî bir varlığa sahip olan herhangi bir şahsın daha lâıyk görülmesi, Cenabı Hakkın pek seçkin bir kulu olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın ise lâıyk görülmemesi nasıl uygun olabilir. Neden böyle fâni varlıklara kıymet veriyorsunuz.

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لَبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ

33.Ve eğer insanlar küfre düşüp bir ümmet olacak olmasa idiler elbette Rahmani inkâr edenlerin evleri ve üzerine çıktıkları merdivenleri için gümüşten tavanlar kıldık.

Bu mübarek ayetler, dünyevî bir varlığa kavuşmanın haddizatında bir şeref alâmeti olmadığını bildiriyor. Eğer insanlar sadece dünya varlığına nail olan kâfirlere bakıp da onlar gibi küfre düşecek olmasalar idi Cenabı Hakkın o kâfirleri ahirette daha ziyade azap görmeleri için bu dünyada her türlü süslü, muhteşem varlıklar içinde yaşamış olacağına işaret buyuruyor. Bu gibi süslemelerin, varlıkların haddizatında geçici bir dünya metaından ibaret olduğunu beyan ve ebedî olan ahiret nimetlerinin ise Allah Teâlâ'dan korkan, küfür ve isyandan kaçınan kullar için vaat edildiğini müjdelemiş buyurmaktadır.

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir ümmet İnsanların Olması Olmasaydı Ve

(Ve eğer insanlar küfre düşüp bir ümmet olacak olmasa idiler) yani: birçok cahil kimseler, bütün kâfirlerin dünya varlığına, ihtişamına nail olduklarını görüp de yanlış bir fikre düşerek onlar gibi küfre düşmüş bir ümmet olacak olmasa idiler Allah'ın dininden mahrum kalacak bulunmasa idiler

لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لَبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ

Gümüşten Tavanlar Evleri için Rahman'ı İnkâr ediyor O kimselere ki Elbette kıldık

(elbette Rahmani inkâr edenlerin evleri için gümüşten tavanlar kıldık) rahmeti bütün âleme şamil olan Yüce Allah'ın birliğine inanmayanların, şükür vazifesini yerine getirmeyenlerin

وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ

Çıkıyorlar Üzerlerinde Merdivenler ki Ve

(ve üzerinde çıktıkları merdivenleri) de gümüşten yapardık yani: O kâfirleri hikmet gereği öyle ziynetli, şeylerden meydana gelen ikametgâhlara eriştirirdik. Artık o kâfirler, öyle nimetlere nail oldukları hâlde onu kendilerine ihsan buyuran Yüce Yaratıcının birliğini inkâr etmiş, vazifeyi yerine getirmemiş olacaklarından dolayı ahirette daha fazla hesaba çekilecek ve azabı hak etmiş bulunacaklardır.

وَلَبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُورًا عَلَيْهَا يُتَّكُونَ

34.Ve evleri için yine gümüşten kapılar ve üzerine yaslandıkları tahtlar yapardık

وَلَبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُورًا عَلَيْهَا يُتَّكُونَ

Yaslanıyorlar Üzerlerinde Koltuklar Ve Kapılar Evleri için Ve

(Ve evleri için yine gümüşten kapılar ve üzerine yaslandıkları tahtlar yapardık) Yani O kâfirlerin evleri için gümüşten kapılar ve yine gümüşten olarak üzerine yaslandıkları tahtlar kanepeler yapardık, o kâfirlere dünyada böyle geçici bir varlık vermiş olurduk.

وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

35.Ve altın ziynetler yapardık bunların hepsi de dünya hayatının geçici geçimli-ğinden başka bir şey değildir. Ahiret ise Rabbinin katında takva sahipleri içindir

وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatının Faydalanması Ancak Bunların Hepsini değildir Ve Altın ziynet Ve

(Ve altın ziynetler yapardık bunların hepsi de dünya hayatının geçici geçimli-ğinden başka bir şey değildir) Ve O kâfirler için altından ziynetler yapardık, onları tam, umumî bir ziynete, ihtişama sahip kıldık. Fakat bunların hepsi öyle gümüşten, altından yapılmış tavanlar, kapılar, koltuklar vesaire dünya hayatının geçici metain-dan başka bir şey değildir bunlar nihayet yok olacaktır,

وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri içindir Rabbinin Katında Ahiret Ve

(Ahiret ise Rabbinin katında takva sahipleri içindir) Evet ahirette ebedî ve çeşitli nimetler, ziynetler, gönül açıcı manzaralar ise Rabbinin katında takva sahipleri içindir. O ebedî nimetlere, varlıklara ancak Allah Teâlâ'dan korkan, küfür ve isyandan kaçınan kullar nail olacaklardır.

Kısacası: Hikmet Sahibi Yaratıcı dünyada bir kısım kâfirlere birçok varlıklar verir, bu onların hakkında bir denemedir, bir imtihandır, ilerde daha ziyade azaba düşmelerine bir sebeptir. Bununla beraber onların hepsini de öyle fevkalâde bir surette ziynetlere, ihtişamlara, dünya varlıklarına nail buyurmaz, aralarında birçok yoksullar da vardır. Bu hâl, yine insanlar için ilâhî bir rahmet eseridir, bir hikmet ve fayda gereğidir. Çünkü bütün kâfirler öyle bir umumî varlığa nail bulunsalar, birçok insanlar küfrün öyle bir varlığa vesile olduğuna inanarak hepsi de küfre meyleder, imandan mahrum kalarak ebedî felâkete uğramış olur. İşte böyle bir batıl eğilime meydan verilmemesi hikmetinden dolayı kâfirlerin hepsi de aynı surette muhteşem bir varlığa sahip değildir. Müminlere gelince onların da hepsi bu dünyada öyle bir varlığa sahip bulunmaktadırlar. Bu da bir hikmet gereğidir. Eğer bütün müminlerin tamamen dünya varlığına ulaşmaları takdir edilmiş olsa idi, insanların mümin olmaları, sırf Allah rızası için değil, öyle bir varlığa erişme maksadına dayanmış olurdu. Bu ise samimiyete tam bir samimiyetle ilâhî dini kabul etmek vazifesine aykırıdır. Ciddî surette mümin olan bir zat, öyle dünya varlığına kavuşmak için değil, sırf Allah rızasına kavuşmak için, kulluk şerefine kavuşmak için mümin olmuş olur, ibadet ve itaatten, Allah'ın zikri ile kalbini aydınlatmaktan geri durmayarak ebedî hayatını tehlikelerden kurtarmış bulunur. Ne büyük bir saadet!

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ

36.Ve her kim O Rahmanın zikrinden gaflette bulunursa O'na bir şeytanı Musallat ederiz. Artık bu, O'nun için bir arkadaştır.

Bu mübarek ayetler, dünya varlığına dalıp da Kerem Sahibi. Yaratıcının zikrinden mahrum kalmış olan kimseyi, gözleri bir afete uğramış, şeytana arkadaşlık etmiş bir şahıs olarak teşhir ediyor. Şeytanların saptırmış oldukları şahısların aldanarak kendilerini doğru bir yola ermiş sandıklarını bildiriyor. Öyle şeytanlara uyanlara bilâhare gösterecekleri pişmanlıkların bir faide vermeyeceğini, hepsinin de birlikte azap göceklerini ihtar buyurmaktadır.

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا

Bir şeytanı Ona Musallat ederiz Rahmanın Zikrinden Yüz çevirirse Kim Ve

(Ve her kim O Rahmanın zikrinden gaflette bulunursa O'na bir şeytanı Musallat ederiz) Kerem Sahibi Yaratıcıyı zikretmekten, âlemler için bir ilâhî rahmet olduğunu tasdikten kaçınır da körlükte bulunsaydı gözlerine bir afet arız olmuş gibi görmemezlik gösterirse O hakikati görmeyen bir inkârcıya bir şeytanı musallat ederiz. Ona insanlardan veya cinlerden olan şeytan tabiatlı bir şahıs vesvese verir durur, birçok çirkin, haram şeyleri ona güzel ve caiz göstermeğe çalışır.

فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ

Arkadaştır Ona O artık

(Artık bu, O'nun için bir arkadaştır) Artık bu Şeytan şahıs o körlük gösteren kimse için bir arkadaştır bir yoldaştır, ondan ayrılmaz, onu fenalığa sevk eder durur

وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ

37.Ve şüphe yok ki, bunlar, onları herhalde doğru yoldan çıkarırlar. Ve onlar da zannederler ki, kendileri şüphe yok hidayete erdirilmişlerdir.

وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ

Yoldan Onları mutlaka çevirirler Şüphesiz onlar Ve

(Ve şüphe yok bunlar onları herhalde doğru yoldan çıkarırlar) O şeytanlara uyanları vesveseleriyle onları hidayet yolundan Kur'anı Kerim'in gösterdiği din ve selamet caddesinden mahrum bırakırlar,

وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ

Hidayete erdirilmiş kimselerdir Şüphesiz kendileri Sanırlar Ve

(ve zannederler ki, kendileri şüphe yok hidayete erdirilmişlerdir) O şeytanlara uyanlar da zan ederler ki: Kendileri veya kendilerini saptıran o şeytanlar hidayete erdirilmişlerdir. Öyle şeytanî vesveselerin tesiri altında kalarak ne kadar sapıklıkta bulunmuş olduklarını anlayamazlar. Evet. Bir takım güzelce tefekkürden mahrum kimseler vardır ki: Birçok ahlâksız, zararlı kimselere büyük kıymetler vererek onları körü körüne takdire ve takibe devam ederler. Fakat bir gün bu aldanişlarından haberdar olacaklardır.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ

38.Nihayet bize geldiği zaman O arkadaşına der ki: Keşke benim ile senin aranda iki doğunun uzaklığı olsa idi, sen ne kötü arkadaş!

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا

Bize geldi O vakit ki Nihayet

(Nihayet bize geldiği zaman) Cenabı Hak buyuruyor ki: O saptırılmış kimse nihayet bize geldiği zaman yani: Kıyamette muhakemeye tutulduğu vakit ne büyük bir sapıklık içinde yaşamış olduğunu anlar, o yoldaşına, o kendisini saptırmış olan şeytana

قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ

İki doğu Uzaklığı Aranda Ve Aramda Keşke (olsaydı) Dedi

(derki: Keşke benim ile senin aranda iki doğunun uzaklığı olsa idi) yani: Doğu ile batının uzaklığı olsa idi dünyada birbirimizle karşılaşmasaydık. Sen ey Şeytan!

فَبِئْسَ الْقَرِينُ

Arkadaşmış Demek ne kötü

(demek ne kötü bir arkadaşmışsın) sen beni saptırdın, sen beni bugünkü bu feci duruma düşürmüş oldun.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

39.Bu gün size bu temenniniz, asla bir faide vermeyecektir. Çünkü zulmettiniz. Şüphe yok ki, siz azapta ortalarsınızdır.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ

Bu gün Asla size fayda vermez Ve

(Bu gün size asla bir faide vermeyecektir) Artık kıyamette o sapıklara Allah tarafından bir kınama ve takdir için buyrulur ki: Bu gün size Bu temenniniz, bu pişmanlık göstermeniz asla bir faide vermeyecektir pişmanlık zamanı geçmiştir

إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

Ortak olanlarsınız Azapta Şüphe yok siz Zulmettiniz Çünkü

(Çünkü zulmettiniz Şüphe yok ki, siz azapta ortaklarsınızdır) çünkü siz dünyada iken kendi nefislerinize zulüm ettiniz şeytanların vesveselerine kıymet vererek küfür ve isyanı faideli bir şey zannettiniz. Artık Şüphe yok ki, şimdi bu kıyamet gününde siz azapta ortaklarsınız. Dünyada iken küfür, isyanı ortak olarak işlemiş olduğunuz gibi şimdi cehennemde de ortak olarak azap göreceksiniz. Bu, sizin kendi kötü amelleriniz, Hakka karşı kör, sağır kesilmenizin bir cezasıdır. Elbette ki, herkes lâıyk olduğu bir akıbeta kavuşur.

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

40.Artık sen mi O sağırlara işittireceksin? Veya O körleri ve apaçık bir sapıklık içinde bulunanı hidayete erdireceksin?

Bu mübarek ayetler, manen sağır, kör, sapık olan kimselerin hidayete eremeyeceklerini ihtar ediyor. Resuli Ekrem hayatta olsun olmasın, o inkârcılardan herhalde intikam alınacağını haber veriyor. Yüce Peygamberimizin mazhar olduğu ilâhi vahiy doğrultusunda hareket etmekle mükellef olduğunu ve o ilâhî vahyin kendisine ve kavmine ait muazzam bir şeref bulunduğunu ve ondan sual olunacaklarını tebliğ buyuruyor. Hiçbir Peygamber'in Kerem Sahibi Yaratıcıdan başkasını ilâh edinmemi; olduğunu beyan ile bu hususta bütün insanlığı irşat buyurmak istemektedir.

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ

Sağırlara İşittireceksin O halde sen mi?

(Artık sen mi O sağırlara işittireceksin?) Ey habibim Sallallahu aleyhi Ve sellem Sen elinden gelen gayreti sarf ediyor, kavmini aydınlatmaya çalışıyorsun. Buna rağmen onların içinde bundan istifade edemeyecek kabiliyette kimseler bulunuyor, onların o inkârcı hâllerinden müteessir olma. Artık sen mi o sağırlara işittireceksin? Onlar manen sağırdırlar, senin o güzel, tebligatını işitip kabul etmek kabiliyetinden mahrumdurlar

أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içinde İdi O kimseyi ki Ve Körlere Doğru yolu göstereceksin Veya

(Veya O körleri ve apaçık bir sapıklık içinde bulunanı hidayete erdireceksin?)

Veya Ey habibim o kalp gözleri kör kesilmiş inkârcıları ve apaçık bir sapıklık içinde sabit olan herhangi bir şahsı hidayete erdireceksin? Elbette bu senin için mümkün değildir. Senin vazifen insanlara hidayet yolunu göstermek, o yola teşvik etmektir. Hidayete erdirmek ise ancak Allah Teâlâ'ya mahsustur. O Kerem Sahibi Yaratıcı, hidayete kabiliyetli olup olmayanları bilir, ona göre ilâhî takdiri tecelli etmiş bulunur. Sen üzülme.

فَأَمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ

41.Eğer seni herhalde onların aralarından giderirsek, artık şüphe yok ki: Biz onlardan intikam alıcılarız.

فَأَمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ

Seni Giderirsek Şimdi eğer

(Eğer seni herhalde onların aralarından giderirsek) Habibim Eğer seni herhalde o müşriklerin aralarından ölüm ile veya başka bir şekilde giderirsek,

فَأِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ

İntikam alanlarız Onlardan Artık şüphesiz biz

(artık şüphe yok ki: Biz onlardan intikam alıcılarız) onlar mutlaka o küfür ve isyanlarının cezasına dünyada da, ahirette de uğrayacaklardır. Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Sen teselli bul, senin de diğer müminlerin de öğ aldıkları sonra gönülleri rahatlatmasını temin edecek olaylar, er geç vuku bulacaktır.

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ

42.Yahut onlara vaat ettiğimizi sana göstereceğizdir. Çünkü biz muhakkak ki: Onlara güç yetiririz.

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ

Onlara vaad ettik O şeyi ki Sana gösteririz Veya

(Yahut onlara vaat ettiğimizi sana göstereceğizdir) Yahut Ey Yüce Peygamber onlara vaat ettiğimizi o kâfirler hakkında takdir edilen azabı sana göstereceğizdir sen daha dünyada iken, onların başlarına gelecek felâketleri sen de görmüş olacaksınız.

فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ

Muktedir olanlarız Üzerlerine Çünkü şüphesiz biz

(Çünkü biz muhakkak ki: Onlara güç yetiririz) Yani: ben Yüce Yaratıcı muhakkak ki, onların üzerlerine muktedirleriz. Onlardan dünyada da, ahirette de intikam almaya her şekilde kaadiriz. Onların azaba maruz olabilmelerinde asla şüphe edilemez. O inkârcılar, müşrikler hakkındaki ilâhi tehdit "vaat" tabiriyle ifade buyruluyor. Çünkü vaadi ilâhîde cayma yoktur, mutlaka vuku bulacaktır. O suçluların cezaları da muhakkak olduğu için vaat tabiri tercih edilmiştir.

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

43.Artık sen, sana vahyolunmuş olana kuvvetle sarıl! Şüphe yok ki: Sen bir doğru yol üzerindesin.

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ

Sana Vahyedildi O şeylere ki Artık sarıl

(Artık sen, sana vahyolunmuş olana kuvvetle sarıl) Artık habibim sana vahiy olunmuş olana kuvvetle sarıl Kuranı Kerim'in hükümlerine uymaya devam et, o inkârcıların aleyhindeki ilâhi vaat gerek alelacele ortaya çıksın ve gerek ahirete kalsın herhalde vaki olacaktır,

إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol üzerindesin Şüphesiz sen

(şüphe yok ki: Sen, bir doğru yol üzerindesin) Senin takip etmekle mükellef olduğun yol, dosdoğru bir yoldur, o yolu takip edenler, herhalde cennetlere, nimetlere kavuşacaklardır. Artık o yoldan ayrılmak, elbette ki, asla muvafık olmaz.

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ

44.Ve muhakkak ki. O, elbette senin için ve kavmin için pek büyük bir şereftir ve ileride sual olunacaksınız.

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ

Kavmin için Ve Senin için Elbet bir şereftir Şüphesiz o Ve

(Ve muhakkak ki O elbette senin için ve kavmin için pek büyük şereftir) Sana vahyolunan Kuranı Kerim, emredilen İslami hükümler ismin baki kalmasına bir vesiledir. Arap lisanı üzere nazil olan Kuranı Kerim, bütün insanlığa hidayet yolunu gösteriyor, herkesi selâmet ve saadete davet ediyor, herkese en güzel ahlâk, medeniyet dersi veriyor. Artık bu, sizin için her türlü şerefe, iftihara vesile olan pek muazzam bir ilâhî lütuftur. Bunun kadrini hakkıyla bilmelidir,

وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ

Sual olunacaksınız İleride Ve

(ve ileride sual olunacaksınız) O Kuranı Kerim'in, o büyük nimetin hukukuna ne derece riayet edildiği, onun değeri bilinip bilinmediği ve şükrünün yerine getirilip getirilmemiş olduğu muhakeme altına tâbi tutulacaktır. Artık o uhrevi sorumluluğu düşünmeli, onun hükümlerine hakkıyla riayete çalışılmalıdır. O ilâhî kitabın tebliğ ettiği

Allah'ın birliği inancını, o mukaddes kitabın yüce beyanlarını bütün insanlık dünyasına yaymaya gayret göstermelidir.

وَسْئَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ

45.Senden evvel Resullerimizden göndermiş olduğumuz zatlara sor, biz O Rahmandan başka tapılacak ilâhlar yaptık mı?

وَسْئَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا

Peygamberlerimizden Senden önce Gönderdik O kimselere ki Sor Ve

(Senden evvel Resullerimizden göndermiş olduğumuz zatlara sor) Ey habibim Sen o Kur'anı Kerim ile Allah'ın birliği inancını insanlığa tebliğ etmekteisin, bu bir hakikattir. Senden evvel Resullerimizden insanlığı ilâhî dine davet için göndermiş olduğumuz zatlara sor yani: Onların hayat tarihlerini araştır, onları tasdik eden ümmetleri âlimlerinden sual et, başkalarına karşı hakikatin tecellisini temin için bu açıklamayı istemede, bir bakış ve delil getirmede bir güzelce düşünme ve tefekkürde bulun.

&-Resuli Ekrem'e olan bu emir, asıl onun ümmetinin fertlerine yöneliktir. Çünkü Resuli Ekrem'in böyle bir sualden uzak olduğu apaçıktır.

أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ

Kendilerine ibadet ediliyor İlahlar ki Rahmandan Başka Kılmış mıyız?

(biz O Rahmandan başka tapılacak ilâhlar yaptık mı?) Biz o Rahmandan başka Rahîm, rahman olan, vahdaniyet sıfatıyla vasıflanmış bulunan Allah Teâlâ'dan başka tapılacak ilâhlar yaptık mı? Böyle bir şey ile hükmettik mi? Birçok mabudun varlığına inandık mı? Evette ki, olmadık. Bütün Peygamberler ümmetlerine Allah'ın birliğini tebliğ etmişlerdir. Bu hususta bütün Peygamberlerin icma'sı vardır. Bu Allah'ın birliği akidesini insanlık âlemine yayan zat, yalnız Son Peygamber değildir. Artık hangi insafı, akıllı bir kimse, bu temiz akidenin tersini tercih edebilir? Ve Son Peygamberin tebliğ ettiği yüce dinin hükümleri aleyhinde bulunabilir? Ancak kendi hevesine tâbi olanlar. Peygamberlerin o pek iyiliksever tebliğlerini, tavsiyelerini kabulden kaçınan kötü yaratılışlı şahıslar müstesna, onlar şirk ve isyandan ayrılmak istemezler.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

46.And olsun ki, Musa'yı ayetlerimizle Firavuna ve O'nun cemaatine gönderdik, bundan dolayı dedi ki: Ben şüphe yok âlemlerin Rabbinin bir elçisiyim.

Bu mübarek ayetler, Musa Aleyhisselam'ın gösterdiği birçok ve birbirinden daha büyük mucizelere karşı Firavun ile ona tâbi olanların da, inkârcı ve alaycı bir vaziyet almış olduklarını haber veriyor. Ve o inkârcıların açılmasını temenni ettikleri azabın bertaraf edilmesi üzerine yine sözlerinden dönerek küfürlerinde ısrar etmiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

İleri gelenlerine Ve Firavuna Ayetlerimizle Musa'yı Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, Musa'yı ayetlerimizle Firavuna ve O'nun cemaatine gönderdik)

Allah Teâlâ, Resuli Ekrem Efendimize teselli vermek üzere buyuruyor ki: Ey habibim And olsun ki Seni kavmine ve sair mucizeler ile desteklenmiş bir Peygamber olmak üzere göndermiş olduğumuz gibi. Musa'yı da ayetlerimizle onun Peygamberliğini gösteren mucizeler ile deliller ile firavuna ve Kıpti kavminin ileri gelenlerine gönderdik onları ilâhî dine davete memur kıldık

فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbinin Elçisiyim Gerçekten ben Dedi

(dedi ki: Ben şüphe yok âlemlerin Rabbinin bir elçisiyim) Musa Aleyhisselam onlara giderek dedi ki: Ben şüphe yok âlemlerin Rabbinin bir elçisiyim. Sizi o Kerem Sahibi mabuda iman etmeğe davet ediyorum.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ

47.Ne zamanki: Onlara bizim ayetlerimizle geldi, onlar O zaman, bunlara gülüvermişlerdi.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizle Onlara geldi Ne zaman ki

(Ne zamanki: Onlara bizim ayetlerimizle geldi) Ne zamanki Musa Aleyhisselam O Firavun ile etrafında bulunanlara bizim ayetlerimizle geldi asa gibi, Yed-i Beyza gibi mucizeler göstererek onları tevhid dinine davet etti

إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ

Gülüyorlar Bunlara (ayetlere) Onlar O zaman

(onlar O zaman, bunlara gülüvermişlerdi) Onlar bu gösterilen mucizelerden dolayı bir inkâr ve alay maksadıyla gülüşüverdiler. O mucizelerin yüceliğini takdir edemediler.

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

48.Ve onlara ayetten bir şey gösterir olmadık ki, illâ O, diğerlerinden daha büyük idi. Ve onları azap ile yakaladık, belki onlar geri dönerler diye.

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ

Bir mucize Onlara göstermiyorduk Ve

(Ve onlara ayetten bir şey gösterir olmadık ki) Ve Hâlbuki O Firavun ile dostlarına Hz. Musa'nın bir Peygamber olduğuna, onun tebliğ ettiği ilâhi dinin doğruluğuna dair bir delil, bir mucize göstermiş bulunmadık ki,

إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا

Kardeşinden Daha büyüktü O Ancak

(illâ O, diğerlerinden daha büyük idi) illâ o gösterdiğimiz ayet, harika diğerinden kendisinden evvel gösterilen ayetten, harikadan daha büyük idi. daha kuvvetli bir delil teşkil ediyordu. Bütün mucizeler, Musa Aleyhisselam'ın risaletine, beyanatının doğruluğuna şahitlik edip duruyorlardı.

وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ

Azap ile Kendilerini yakaladık Ve

(ve onları azap ile yakaladık) O inkârcılar, senelerce kıtlık ve pahalılığa müptela oldular, başlarına çekirgeler, kurbağalar yağdırıldı, nice felâketlere uğradılar

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Ta ki onlar

(belki onlar geri dönerler) diye, küfürlerini bırakıp Allah'ın birliğini tasdik, o eşsiz mabuda kulluğa dönsünler diye öyle bir imtihana hikmet gereği tâbi tutulmuş oldular. Geçici belâlara uğradılar.

وَقَالُوا يَا أَيُّهُ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ

49.Ve dediler ki: Ey sihirbaz! Bizim için Rabbine bir dua et, sana verdiği ahdi hürmetine, şüphe yok ki, biz de elbette hidayete ermişler oluruz.

وَقَالُوا يَا أَيُّهُ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ

Senin yanında Söz verdi O şöyle ki Rabbine Bizim için Dua et Sihirbaz Ey Dediler Ve

(Ve dediler ki: Ey sihirbaz! Bizim için Rabbine bir dua et) Ve O inkârcılar ise o kadar açık ayetleri, mucizeleri gördükleri hâlde yine uyanmadılar, bilâkis dediler ki: Ey büyücü! Yani: Ey gösterdiği harikalar, birer sihirden ibaret olan Musa! Veya ey maharetli âlim! Bizim için Rabbine sana verdiği sözü hürmetine bir dua et Bizden bu belâyı bertaraf etsin yani: iman ettiğimiz takdirde bizden bu azabın bertaraf olacağına dair sana o Yüce mabudun vaadi sebebiyle bu azaptan kurtulmuş olalım

إِنَّا لَمُهْتَدُونَ

Elbette doğru yola girenleriz Şüphesiz biz

(şüphe yok ki, biz de elbette hidayete ermişler oluruz) senin hakikaten bir Peygamber olduğunu anlarız, Allah'ın birliğini kabul ederiz, sapkınlıktan kurtulmuş oluruz.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

50.Vaktaki, onlardan O azabı açıverdik, O zaman onlar sözlerinden geri dönuverdiler.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ

Azabı Kendilerinden Açtık Fakat ne zaman ki

(Ne zamanki, onlardan o azabı açıverdik) Hz. Musa'nın duasını kabul ederek o inkârcıları müptelâ oldukları musibetlerden kurtardık

إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

Bozuyorlar Onlar O zaman

(O zaman onlar sözlerinden geri dönuverdiler) O zaman onlar, sözlerinde durmadılar, ahitlerini bozdular geri döner oldular yine kâfirce yaşayışlarına devam ettiler.

&-Nitekim bunların bu hâlleri Araf süresinin 123, 124,125. ayetleri ile de beyan buyrulmuştur. Bundan dolayı bu gibi inkârcı hâller, yalnız asrısaadetteki bir takım cahil kavimlere ait değildir, vaktiyle de nice inkârcılar görülmüştür. Artık ey Peygamber! Sen müteessir olma!

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ

51.Ve Firavun kavmi için de nida etti, dedi ki: Ey kavmim! Mısır mülkü ve altından akan ırmaklar benim için değil mi? Hâlâ görmüyor musunuz?

Bu mübarek ayetler de Firavun'un kavmi üzerinde nasıl tahakküm edici bir vaziyette bulunarak onları kendisine taptırmış olduğunu bildiriyor. Hz. Musa'nın peygamberliği hakkında nasıl boş şüpheler ortaya bırakmış olduğunu gösteriyor. Nihayet Firavun'un da, ona tâbi olanların da Allah'ın gazabına uğrayarak cihan tarihinde bir ibret teşkil etmiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ

Kavmi içinde Firavun Nida etti Ve

(Firavun kavmi içinde nida etti) Onların Hz. Musa'ya iman etmelerine mâni olmak için bizzat veya vasıtalı olarak ilânda bulundu

قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِي

Altından Akıp gidiyor Nehirler ki Bu Ve Mısırın Mülkü Benim Değil mi Kavmim Ey Dedi

(Ey kavmim! Mısır mülkü ve altından akan ırmaklar benim için değil mi?) Mısırın hâkimiyeti, onda tasarruf salâhiyeti ve altından akan ırmaklar köşkümün, sarayımın, bahçelerimin veya emrimin altından akan nehirler benim için değil mi? bu ırmaklar ise Melek nehri, Tulon nehri, Dimyat nehri, Tenîs nehri adındaki dört ırmaktan ibarettir,

أَفَلَا تُبْصِرُونَ

(hâlâ görmüyor musunuz?) Bunlara bakıp da benim ne kadar kuvvete, saltanata sahip olduğumu anlamıyor musunuz?

&-Melun Firavun o fâni varlıklarına güveniyor, onlar ile iftihar ediyor, beyinsiz bir topluluğu kendisine taptırıyordu. Onların bir Yüce Peygambere tâbi olup hidayete ermelerine mani oluyordu. Ve kendi batıl iddiasını takviye için şöyle de diyordu:

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ

52.Yoksa ben O kimseden daha hayırlı değil miyim ki, O bir hakirdir ve maska dını neredeyse anlatamıyor.

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ

Değersiz Kendisi O ki Bundan Daha hayırlı Ben (değil) miyim Yoksa

(Yoksa ben O kimseden daha hayırlı değil miyim ki, O bir hakirdir) Ben şu hakir olan kimseden geniş bir servete, bir hâkimiyete sahip bulunmuyor muyum? Yani Hz. Musa bir hakirdir zayıftır, onun bir mülkü, bir kuvveti yoktur,

وَلَا يَكَادُ يُبِينُ

Açıklıyor Neredeyse değil Ve

(ve açıklamaya yaklaşıyor) maksadını dilediği şeyi açık bir şekilde söylemeğe güç yetiremiyor. Hain Firavun, Hz. Musa'nın değerini düşürmek için insanlara karşı böyle bir iftirada, bir teşhirde bulunmak istiyordu. Musa Aleyhisselam'ın çocukluğu zamanında mübarek lisanında bir nevi düğüm, bir pelteklik var imiş, fakat bilâhare Hz. Musa'nın Taha 20/27 Ayeti kerimede buyrulduğu üzere

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي (Ve dilimden düğümü çöz) diye vaki olan duası kabul buyrularak o arıza kendisinden zail olmuştu

فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوَرَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقْتَرِنِينَ

53.O'nun üzerine altından bilezikler atılmalı değil mi idi? Veya onunla beraber melekler birbirine yardımcıları olarak gelmeli değil mi idi?

فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوَرَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ

Altından Bilezikler Üzerine Atılmalı O halde değil miydi?

(O'nun üzerine altından bilezikler atılmalı değil mi idi?) Firavun, ortaya diğer bir şüphe düşürmek için de demişti ki: O'nun üzerine Hz. Musa'ya mahsus altından bilezikler atılmalı değil mi idi? ki, onun peygamberlik iddiasına bir alâmet teşkil edeydi. &-Vaktiyle o kâfirler bir hükümdarın, bir hususa reis tayin edilen şahsın kollarına altın bilezikler, boynuna altın halkalar takarlar imiş. Artık Peygamberlik rütbesine sahip olan bir zatın da böyle fâni, adi gösteriş ile süslü olmasına lüzum görüyorlardı,

أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقْتَرِنِينَ

Birbiri ardınca Melekler Beraberinde Gelmeli Veya

(veya onunla beraber melekler birbirlerine yardımcıları olarak gelmeli değil mi idi?) Onun peygamberliğine şahitlik etmeli, ona yardımda bulunmalı değil mi idiler? Nitekim bir Hükümdarın bir kumandanın emri altında nice kimseler bulunur.

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

54.Artık kavmine hakaretle baktı, derken onlar da O'na itaat ediverdiler. Şüphe yok ki, onlar, fasıklar olan bir kavim olmuş idiler.

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاطَاعُوهُ

Ve ona itaat etiler Kavmini Böylece küçümsedi

(Artık kavmine hakaretle baktı, derken onlar da O'na itaat ediverdiler) Firavun, böyle boş iddialarıyla kavmini aldatmaya çalışıp duruyordu onların ahmak, gösteriş meraklısı kimseler olduğunu dikkate alarak kendilerine böyle akla, hikmete uygun olmayan sözler ile şahsına taptırmaya çalıştı, derken kavmi de Firavun'un sözüne uyarak ona itaat ettiler dinsizliklerinde sebat ettiler,

إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Fâsiklar Topluluğu İdiler Şüphe yok ki onlar

(şüphe yok ki, onlar fâsiklar olan bir kavim olmuş idiler) O Firavun'un çevresin deki sapık kimseler Firavun'un maddî kuvvetine, servetine büyük kıymet vermiş, onları aldatmalarına kapılmış, ona tapınmaya devam edip durmuşlardı.

فَلَمَّا أَصْفُونَا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

55.Ne zamanki, bizi gazaplandırdılar, onlardan intikam aldık. Hemen hepsini de suda boğduk.

فَلَمَّا أَصْفُونَا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ

Onlardan İntikam aldık Bizi gazaplandırdılar Ne zaman ki

(Ne zamanki, bizi gazaplandırdılar, onlardan intikam aldık) Yüce Allah da buyuru-
yor: Ne zamanki O kâfirler, öyle hakkı kabul etmeyip yeryüzünde kibirli bir vaziyet
aldılar, fesada çalışmaya devam ettiler, bu kâfirce halleriyle bizi gazaplandırdılar ilâhî
azabın kendilerine yöneleceğine sebebiyet verdiler.işte o zaman onlardan intikam
aldık Kendilerini lâıyk oldukları büyük bir azaba uğrattık. İntikam; kin ve öç almak
manasınadır. Evet, Burada Cenabı Hakka nisbet edilen gazap ve intikam tabirleri ise
müteşabihattandır. Bunlar, nefsin tepkileri kabilinden olduğu için Allah Teâlâ bunlar-
dan münezzehtir. Bundan dolayı bunlardan maksat, lâıyk olanların haklarında aza-
bın, cezanın Allah'ın iradesine bağlanmış olmasıdır.

فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsini Bu yüzden onları suda boğduk

(hemen onların hepsini de gark ettik) onlar nehirlerle sahip olmakla iftihar ediyor-
lardı. İşte onların helaki da o iftihar ettikleri sular ile olmuştur. Çünkü Allah Teâlâ'dan
başkasına güvenerek fâni bir şey ile gurura düşen kimseleri Cenabı Hak o şey ile
helak eder.

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ

56.Artık onları sonrakiler için geçmiş ve bir ibret kıldık.

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ

Sonrakiler için Bir misal Ve Bir geçmiş Böylece onları kıldık

(Artık onları sonrakiler için geçmiş ve bir ibret kıldık) O Firavun ile ona tâbi olan
sapıkları Nil nehrinde boğarak Onları sonraki kâfirler için öncelikli bir helak örneği
kılmış olduk ve yine onları sonraki milletler için bir ibret, bir öğüt veya misal yerinde
olan bir kıssa mesabesinde bulundurduk. Artık onların o küfürleri sebebiyle başlarına
gelen felâketten sonraki kavimlerde bir ibret dersi almalı değil midirler?

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ

57.Ne zamanki, Meryem'in oğlu, bir mesel olarak zikredildi. O zaman kavmin bundan sevinip bağrıışmaya başladılar.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'dan başkasını mabud edinenlerin ve o mabutlarıyla
beraber cehenneme atılacaklarına ait olan ayeti celile hakkındaki müşriklerin yanlış
inançlarına işaret buyuruyor. Hz. İsa'nın da Allah'ın nimetine kavuşmuş bir kul olup
İsrail oğulları için bir ibret bulunduğunu ve Cenabı Hak dileyecek olsa insanların zür-
riyetlerini de melekler kılabilceğini ihtar ediyor. Ve kıyametin yaklaşmış olması için
İsa Aleyhisselam'ın bir alâmet olduğunu ve kıyametin vuku bulacağında şüphe edil-
meyeceğini haber veriyor ve açık bir düşman olan şeytanın aldatmalarına kapılarak
sapıklığa düşmekten insanları şöylece men etmekte ve sakındırmaktadır.

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا

Bir misal olarak Meryem'in Oğlu Misal getirdi Ne zaman ki Ve

(Ne zamanki, Meryem'in oğlu, bir mesel olarak zikredildi) Vaktaki, Meryem'in oğlu
Hz. İsa bir mesel olarak zikredildi batıl mabutların kendilerine tapınanlar ile beraber
ateşe atılacaklarını bildiren ayeti celile hakkında bir mücadeleye cüret gösterildi,

إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ

Sevinip bağrıışıyorlar Bundan Kavmin O zaman

(O zaman kavmin bundan sevinip bağrıışmaya başladılar) o zaman Ey Peygam

ber! Kavmin Kureyş topluluğu o müşrikler bu meseleden sevinip neşe ile gülerek sesi yükseltir oldular. Yanlış kanaatlerinin doğruluğuna inanarak sevinç içinde kaldılar. "İbni Abbas Radiyallâhü Anha ve müfessirlerin çoğuna göre bu ayeti kerime, Abdullah ibnu'zzubârî nin Resûlullah Sallallahu Aleyhi Vesellem ile

اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

(Şüphe yok ki, siz ve Allah'tan başka taptığınız nesneler cehenneme atılıp yakılacak şeylersinizdir. Siz oraya varıp gireceksinizdir) Enbiya 21/98 Ayeti celilesi hakkında mücadelesi üzerine nazil olmuştur.

Şöyle ki; Abdullah ibnûzzub'arî, Resul-i Ekrem'e demiş ki: Bu ayetin hükmü, bize ve bizim mabutlarımıza mı ait, yoksa bütün ümmetler için mi geçerlidir? Peygamber Efendimiz de buyurmuştur ki: Bunun hükmü, size ve sizin batıl mabutlarınıza ve bütün ümmetlerin batıl mabutlarına aittir. Bunun üzerine o melun demiş ki: Kâbe için, ben sana düşmanlık etmekteyim. Hristiyanlar, İsa'ya, Yahudi'ler Üzeyir'e Melih oğulları meleklerle ibadet etmiyorlar mı? Eğer onlar ateşe atılacaklar ise biz de kendimizin ve ilâhlarımızın onlarla beraber ateşte olmamıza razıyız. Bunun üzerine o melunun kavmi sevindiler, güldüler, sesleri yükselmeğe başladı.

وَقَالُوا ءَالِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ

58.Ve dediler ki: Bizim ilâhlarımız mı hayırlıdır, yoksa O mu? Bunu sana bir mücadeleden başka olarak söylemiş olmadılar. Hayır. Onlar düşmanlar olan bir kavimdirler.

وَقَالُوا ءَالِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ

O 'mu Yoksa Hayırlı Bizim ilahlarımız mı Dediler Ve

(Ve dediler ki: Bizim ilâhlarımız mı hayırlıdır, yoksa O'mu?) Yani: Bizim taptığımız putlar mı daha faidelidir. Yoksa Hz. İsa mı? Mademki İsa'da daha fazla iyilik sahibi olduğu hâlde ateşe atılacaktır, artık bizimde ve putlarımızın da ateşe atılmamızda bir sakınca yoktur. Bu müşrik herifin yaptığı bir mücadelenin ne kadar boş olduğunu teşhir için Allah Teâlâ da buyuruyor ki:

مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا

Tartışmak için Ancak Sana Onu misal getirmediler

(Bunu sana bir mücadeleden başka olarak söylemiş olmadılar) Bu meseli sana bir mücadeleden başka olarak zikretmiş olmadılar onların maksatları, kendi inkârlarını, düşmanlıklarını göstermek içindir, yoksa hakkı ortaya çıkarmak için değildir,

بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ

Çok kavgacılar Topluluğudur Onlar Bilakis

(Hayır, Onlar düşmanlar olan bir kavimdirler) Onlar Hakkın ortaya çıkması için mesel zikretmiş olmuyorlar onlar düşmanlar olan bir kavimdirler. Şiddetli düşmanlıklardan dolayıdır ki, böyle meseller zikrediyorlar, mücadelede bulunuyorlar. Bu müşrikler, şunu anlamıyorlardı ki: Müşrikler ile beraber cehenneme atılacak mabutlardan maksat, kendilerini mabut göstererek başkalarının kendilerine tapınmalarını istemiş olan Nemrut, firavun gibi kâfirlerdir. Ve insanların kendilerine tapınmalarına razı olan dinsizlerdir, kendilerini sapıttırmış olan şeytanlardır. Hz. İsa gibi zatlar ise asla mabutluk iddiasında bulunmamışlardır, onlar insanlığı ancak Kâinatın Yaratıcısına ibadet ve itaate davet etmişlerdir. Artık o ayeti celile nin Hz. İsa gibi zatlara asla delaleti yoktur. Ve o ayeti kerimede "men" lafzı değil "ma" lafzı bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki: O ateşe atılacak şeyler, o kendilerine tapılan putlardır, heykellerdir. Bunların ateşe atılmaları kendileri için bir ceza değil, belki onlara tapmış olanlara karşı bir şiddet göstermek, tapmış oldukları şeylerin ne kadar aciz, kendilerini bile muhafazadan, korumadan mahrum bulunduklarını meydana çıkarmak gibi bir hikmete dayanmaktadırlar. Bununla beraber

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ

(Muhakkak ki, kendileri için bizden bir güzellik takdir edilmiş olanlar, oradan uzak bulundurulmuşlardır) Enbiya, 21/101. ayeti Kerimesi de Hz. İsa gibi, Hz. Üzeyir gibi zatların müstesna olup ateşe atılacak şeylerin "Esnam" denilen putlardır ki, onları kâfirler, altından, gümüşten, taştan, ağaçtan yapıp onlara taparlar.

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مِثْلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

59.O başka değil, bir kuldur ki, O'nun üzerine nimet verdik ve onu İsrail oğulları için bir ibret kıldık.

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ

Kendisine Nimet verdik Bir kul ki Ancak O değildir

(O başka değil, bir kuldur ki, O'nun üzerine nimet verdik) Azap hakkındaki ayeti celile nin İsa Aleyhisselam gibi muhterem zatları içine almadığına işaret için Allah Teâlâ buyuruyor ki: O İsa Aleyhisselam başka değil, bir kuldur ki, onun üzerine peygamberlikler, harikalar gösterilmesiyle ona nimet verdik

وَجَعَلْنَاهُ مِثْلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarına Bir misal Onu kıldık Ve

(ve onu İsrail oğulları için bir ibret kıldık) onun babasız olarak yaratıp ilâhî kudretin büyüklüğüne bir delil kılmış olduk. Artık öyle bir zat, nasıl mabutluk iddiasında bulunur? Nasıl kendisinin mabud edinilmesine razı olur?

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ

60.Ve eğer dileyecek olsa idik, elbette sizden yerde melekler yaratırdık, sizin yerinize geçerlerdi.

وَلَوْ نَشَاءُ

Dileseydik Eğer Ve

(Ve eğer dileyecek olsa idik) Hz. İsa'yı mabud edinen cahilleri ikaz için Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: O mübarek zatın babasız yaratılmış olduğunu Allah'ın kudretine nazaran çok mu görüyorsunuz? Ve eğer dileyecek olsa idik

لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ

Halef oluyorlar Yeryüzünde Melekler ki Sizden Elbette kıldık

(elbette sizden yerde melekler yaratırdık, sizin yerinize geçerlerdi) Elbette ey insanlar! Siz den İnsan nevinden yerde melekler yaratırdık sizin zürriyetinizi melekler olarak dünyaya getirirdik, Allah'ın kudreti, hepsine de fazlasıyla kâfidir. Diğer bir yoruma göre de ey müşrikler! Düşünmüyor musunuz ki, Allah Teâlâ dilerse sizi helak eder, size bedel yeryüzünde melekleri meydana getirir, hepsi de o Yüce mabuda ibadette bulunurlar. Artık o melekler size halefler olurlardı sizi müteakip yeryüzünde yaratılmış, Allah'ın birliğini tasdik ederek yalnız o eşsiz mabuda ibadet ve itaate devam etmiş bulunurlardır.

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ

61.Ve şüphe yok ki, O Hz. İsa kıyamet için bir bilgidir. Artık O kıyamet hususunda bir şüpheye düşmeyin ve bana tâbi olunuz. Bir dosdoğru yol, budur.

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ

O sat için Gerçek bir bilgidir Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki: O kıyamet için bir bilgidir) şüphesiz İsa Aleyhisselam bir marifet vesilesidir. Çünkü onun babasız yaratılması, onun ölüleri diriltmeğe muvaffak olması, Allah'ın kudreti iledir. Artık o Yüce Kudret ile insanların da öldükten sonra yeniden hayata kavuşturulmaları elbette ki, mümkündür. İşte Hz. İsa'nın varlığı böyle bir bilgiye vesiledir. Bununla beraber İsa Aleyhisselam'ın yeryüzüne ineceği de kıyamet alâ-

metlerinden sayılmaktadır. Diğer bir yoruma göre de Kur'anı Kerim, kıyamete dair bilgi veren kıyametin hâllerini bildiren ilâhi bir kitaptır

فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ

Bana tâbi olun Ve Onda Artık sakın şüpheye düşmeyin

(Artık onda bir şüpheye düşmeyin ve bana tâbi olunuz) o kıyamet hususunda Onun vuku bulacağı muhakkaktır, bana tâbi olunuz benim gösterdiğim hidayet yolunu takip ediniz, Resulümün tebligatına göre hareketinizi tanzim eyleyiniz

هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Bir yoldur Bu

(bir dosdoğru yol budur) işte size böyle emir ve tavsiye edilen şeyler, dosdoğru bir yoldur, sizi Hakka kavuşturacak yol, bundan ibarettir.

وَلَا يَصُدَّنْكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

62.Ve sakın sizi şeytan men eylemesin. Şüphe yok ki, o, sizin için apaçık bir düşmandır.

وَلَا يَصُدَّنْكُمْ الشَّيْطَانُ

Şeytan Sakın sizi çevirmesin Ve

(Ve sakın sizi şeytan men eylemesin) Kalplerinize düşüreceği vesveseleriyle sizi bu ilâhi yoldan, bu kutsal dinden mahrum bırakmasın,

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

Apaçık Bir düşmandır Size Şüphesiz o

(şüphe yok ki: O sizin için apaçık bir düşmandır) nitekim büyük atanız Âdem Aleyhisselam hakkındaki düşmanlığı malûmdur. O mübarek zatın cennetten geçici olarak çıkarılmasına sebebiyet vermişti. Artık şeytanın vesveselerine kapılmamalıdır, Yüce Peygamberin gösterdiği hidayet yolunu takip etmekten ayrılmamalıdır. Selâmet ve saadete ancak bu yol ile kavuşursunuz.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

63.Ne zamanki, İsa, o açık mucizeler ile geldi, dedi ki: Ben size muhakkak bir hikmet ile ve kendisiyle ihtilâf ettiğiniz şeyin bazısını size beyan için geldim. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Bu mübarek ayetler, İsa Aleyhisselam'ın kulluğunu itiraf eden yüce bir Peygamber olup mucizeler ile beraber gönderilmiş olduğunu ve kavmine neleri açıklamakla emir olunmuş olup onları tevhid dinine nasıl davet buyurmuş bulunduğunu bildiriyor. O kavmin ise daha sonra ihtilâflara düşmüş, müthiş bir azaba lâyık olmuş ve karşılıklarına ansızın gelecek olan kıyamet gününü bekler durumda olduklarını ihtar ediyor. O kıyamet gününde ise dünyada takva sahibi olmayan dostların birbirine düşman kesilmiş olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizelerle İsa Geldi Ne zaman ki Ve

(Ne zamanki, İsa, o açık mucizeler ile geldi) Ey müşrikler! İsa Aleyhisselam'ın yüce mahiyetini bir kere düşününüz! O sizin taptığınız putlar kabilinden midir ki, sizinle beraber cehenneme sevk edilsin! O, bir Peygamberdir, Vaktaki, O muhterem zat o açık mucizeler ile İncil gibi ilâhi bir kitap ile ümmetinin kurtuluşunu temin edecek dini hükümler ile Allah'ın birliğini tebliğ için Allah tarafından gönderilmiş oldu. Onlara

قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ

Hikmetle Size geldim Gerçekten Demişti

(dedi ki: Ben size muhakkak bir hikmet ile geldim) içtimai hayatınızı tanzim edecek pek muhkem, pek faydeli bir kitap ile veya bir şariat ile gönderildim

وَلَا بُيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ

Hakkında İhtilafa düşüyorsunuz O şeylerin ki Bazısını Size Açıklamam için Ve

(ve kendisinde ihtilâf ettiğiniz şeyin bazısını size beyan için) geldim yani: Allah'ın dinine, ahlâki faziletlere, içtimai olgunluklara ait olan ihtilâflarınızı aranızdan kaldırmakla emir olundum, sizi bu hususlarda irşat ile aydınlatmakla mükellef bulunmaktayım

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Allah'tan Artık sakının

(Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin) Ey ümmetim! İlâhî azabı düşünün, Onun Peygamberine muhalefette bulunmayın ve İlâhî din adına tebliğ ettiğim hususlarda bana tâbi olun, tekliflerime riayette bulunun. Çünkü bir Peygamberin emrine muhalefet, onu göndermiş olan Yüce mabudun emrine muhalefet demektir.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

64.Şüphe yok ki, Allah, o benim Rabbimdir ve sizin Rabbinizdir. Hemen O'na ibadet ediniz. İşte bu dosdoğru yoldur.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ

Rabbiniz Ve Rabbim Odur Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah o benim Rabbimdir ve sizin rabbinizdir) İsa Aleyhisselam, İsrail oğullarına hitaben şöyle buyurmuştur: Şüphe yok ki, Allah Yalnız kendisi ilâhlıkla vasıflanmış olan O Yüce Yaratıcı benim Rabbimdir ve sizin de rabbinizdir. Hepimizi yaratmış hayata erdirmiş, yaşamakta, beslemekte bulunmuş olan Allah, o ezeli mabud dur.

فَاعْبُدُوهُ

(Hemen O'na ibadet ediniz) O'nun dinî hükümlerine riayette bulunup, başkalarını asla mabud tanımayınız

هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Dosdoğru Bir yoldur Bu

(İşte bu dosdoğru yoldur) işte bu size tebliğ ettiğim ilâhî din, dosdoğru yoldur. Bu yola girenler, asla sapıklığa düşmezler. Bu yoldan ayrılanlar ise ihtilâflardan çıkmaz yolları takip etmekten asla kurtulamazlar.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابٍ يَوْمَ الْيَمِّ

65.Sonra o guruplar kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Artık vay acıklı günün azabından o zulüm etmiş olanlara!

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ

Aralarından Fırkalar Buna rağmen ihtilafa düştü

(Sonra o guruplar kendi aralarında ihtilâfa düştüler) Allah Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Sonra o guruplar O Hristiyan denilen çeşitli fırkalar kendi aralarında ihtilâfa düştüler Hz. İsa'nın tavsiyelerine muhalefette bulundular, Melkâniye, Nesturiye, Yakûbiyye, gibi şubelere ayrıldılar. İçlerinden bir zümre Hz. İsa'nın yüce bir Peygamber olmakla beraber yine Allah Teâlâ'nın bir kulu olduğuna inanmıştır. Onlardan bir gurup ise İsa, Allah'ın oğludur, diyerek şirke düşmüş, diğer bir gurup da İsa, Allah'tan ibarettir diyecek kadar açık bir cehalet göstermiştir, küfür içinde kalmıştır. İncil kitabını da değiştirmişler, birbirine muhalif birden çok nüshalar tertip etmişlerdir. Bununla beraber Yuhanna'ya isnat edilen İncil'de Hz. İsa'nın şu mealde bir ifadesi bulunmaktadır. "Ebedî hayat şudur ki: İlâhî hakikatin ancak Allah Teâlâ'dan ibaret olduğu, İsa'nın da Allah tarafından gönderilmiş bir Resul bulunduğu bilinsin."

Kısacası: Hristiyan taifeleri ihtilâfa düşmüş, dinlerini değiştirmiş, nefislerine zulüm eylemiş, kendilerini ebedî bir azaba aday yapmış oldular, işte Cenabı Hak da buyuruyor ki:

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ

Elemlî Bir günün Azabından dolayı Zulmettiler O kimselere ki Artık vay

(Artık vay acıklı günün azabından o zulüm etmiş olanlara) Artık vay Helak, felâket acıklı günün pek elem verici olan kıyamet zamanının azabından o zulüm etmiş olanlara artık onlar öyle pek şiddetli bir azaba lâyık bulunmaktadır.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

66.Onlar, kendilerine farkında olmadıkları hâlde ansızın gelecek olan o saatten başkasını mı gözetiyorlar?

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

Farkında olmuyorlar Onlar iken Ansızın Kendilerine gelsin diye O saati Ancak Beklemiyorlar

(Onlar, kendilerine farkında olmadıkları hâlde ansızın gelecek olan o saatten başkasını mı gözetiyorlar?) Öyle zulüm edenler, tevhid dinine muhalefette bulunanlar kendilerine farkında olmadıkları hâlde ansızın bela ve musibetlerin veya kıyamet gününden başkasını mı gözetiyorlar? Nedir onlardaki o gaflet! O batıl ihtilâflar! Heyhat ki, onlar gafletten, cehaletten ayrılmıyorlar! Onlar böyle bir hâlde yaşarlarken ansızın kıyametin müthiş belâlarına uğrayacaklardır ki.

أَلَا خِلَاءٌ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

67.O gün dostların bazıları bazısı için düşmandır. Takva sahipleri müstesna

أَلَا خِلَاءٌ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

Düşmandırlar Bazısına Bazıları O gün Dostlar

(O gün dostların bazıları bazısı için düşmandır) Bu dünyada din için değil, adi menfaatler düşüncesiyle birbirine dost görünerek bir takım günahları işlemiş olanlar, ahiret âleminde bu hareketlerinin kötülüğünü anlamış olacaklardır. Birbirlerini sapıtmış olduklarından dolayı aralarında bir düşmanlık bir nefret meydana gelecektir,

إِلَّا الْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri Ancak

(takva sahipleri müstesna) Dünyada iken sırf Allah rızası için birbirini sevmiş, dinî vazifelerini yapmış olan mümin kullar başka, bunların arasındaki dini kardeşliği, insanlık sevgisi ahirette de devam edecektir, bunlar birbiriyle güzelce görüşecekler, başkaları hakkında iyiliksever bulunacaklardır.

&-Evet. Birçok kimselerin aralarında samimî ve ahlâkî fazilete dayanan bir muhabbetin tecelli edebilmesi için hepsinin de yüce bir gayeye yönelik bir dini terbiye ile donatılmış, bir yüce Yaratıcıya kullukta övünmeleri lâzımdır. Aralarında böyle bir birlik bulunan zatların karşılıklı dostlukları ahiret âleminde de devam edecektir ve bunların hepsi de ahiret nimetlerine nail olacaklardır. İşte güzel bir İslâm terbiyesinin pek yüksek neticesi!

يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

68.Ey kullarım! Sizin üzerinize bugün hiçbir korku yoktur ve siz mahzun olacaksınız da değilsiniz.

Bu mübarek ayetler, müminlerin dünyadaki güzel amellerinin mükâfatına ahirette kavuşacaklarını bildiriyor, o İslâmiyet şerefine sahip kulların ahirette korkudan, hüznün ve kederden emin olarak nice kıymetli lezzetli ebedî nimetlere nail olacaklarını müjdelemektedir.

يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

O gün Size Bir korku yoktur Kullarım Ey

(Ey kullarım Sizin üzerinize bugün hiçbir korku yoktur) Allah Teâlâ Hazretleri mümin ve takva sahibi kullarına hitap ederek buyuruyor ki: Ey kullarım! Sizin üzerinize bugün Bu kıyamet âleminde hiçbir korku yoktur siz asla azap görmeyeceksiniz

وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

Mahzun oluyorsunuz Siz değilsiniz Ve

(ve siz mahzun olacaksınız da değilsiniz) evet artık siz mahzun olacaksınız da değilsiniz dünyadan ayrılmış veya hangi bir şeyi elden çıkarmış olduğunuzdan dolayı bir hüznü tutulmuş da olamayacaksınız. Kalpleriniz bütün zevk ve sevinç içinde kalmış bulunacaktır.

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ

69.Öyle kullar ki, bizim ayetlerimize iman ettiler ve Müslüman oldular.

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimize İman ettiler Onlar ki

(Öyle kullar ki bizim ayetlerimize iman ettiler) Böyle bir ilâhi hitap ile müjdelenen müminler Öyle kullar dır ki, onlar Allah'ın birliğini, yüceliğini gösteren delillerin, semavî kitapların beyanlarını kalben tasdik eylediler

وَكَانُوا مُسْلِمِينَ

Müslüman kimseler Oldular Ve

(ve Müslüman oldular)İlâhî emirlere, nehiylere boyun eğerek teslimiyette bulundular

أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ

70.Siz de ve zevceleriniz de sevinç içinde olduğunuz hâlde cennete giriniz.

أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ

Sevindiriliyorsunuz Zevceleriniz Ve Siz Cennete Girin

(Siz de ve zevceleriniz de sevinç içinde olduğunuz hâlde cennete giriniz) Artık ahirette o müminlere müjde için denilecektir ki: Sizde ve İman etmiş olan zevceleriniz de sevinç içinde olduğunuz hâlde cennete giriniz. Cenabı Hakkın size ihsan buyurduğu nimetlerden tam bir zevk ve sevinç ile istifade ediniz.

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ

الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

71.onların üzerine altından tepsiler ile ve destiler ile dolaşılır ve orada canların hoşlanacağı ve gözlerin lezzet alacağı şeyler vardır ve siz orada ebediyen kalıncırsınız.

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ

Bardaklarla Ve Altından Tepsilerle Üzerlerine Dolaşılır

(onların üzerine altından tepsiler ile ve bardaklar ile dolaşılır) O mümin ve takva sahibi kullar cennete girince Onların üzerine çeşitli yiyecekleri, meyveleri içeren altından tepsiler ile Ve lezzetli sular, çeşitli şerbetler bulunan bardaklar ile dolaşılır kendilerine cennet hizmetçileri vasıtasıyla ikram edilir

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ

Gözler Hoşlanır Ve Canlar Onu arzuluyor O şeyler ki Orada vardır Ve

(ve orada canların hoşlanacağı ve gözlerin lezzet alacağı şeyler vardır) onların en yücesi, en ruhanîsi ise Cenabı Hakkın mübarek cemaline bakmaktan ibarettir, o bir Allah'ı görme tecellisine kavuşmaktır. Ve o mutlu kullara hitap ederek buyrulacaktır ki:

وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıncırsınız Orada Siz Ve

(ve siz orada ebediyen kalıncırsınız) o cennet, bakidir, ona nail olanlar da orada ebediyen zevk ve sevinç içinde yasayacaklardır. Artık o nimetler yok olmayacaktır.

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

72.Ve işte bu, o cennettir ki, yaptığınız şeylerden dolayı O'na vâris kılınmış oldunuz.

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeylere karşılık ki Kendisine varis kılındınız O ki Cennet Budur Ve

(Ve işte kendisine vâris kılınmış oldunuz cennet budur) Evet. O Kerem Sahibi Yarattıcı, O mesut kullarına buyuracaktır ki, işte dünyada iken yerine getirmeye devam ettiğiniz güzel ibadetlerin, itaatlerin mükâfatı olmak üzere varis kılınmış oldunuz yüce makam cennet budur.

لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

73.Sizin için burada birçok meyveler vardır, onlardan yiyeceksinizdir.

لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

Yersiniz Onlardan Birçok Meyveler Orada Sizin için vardır

(Sizin için burada birçok meyveler vardır, onlardan yiyeceksinizdir) Ey mutlu Müslümanlar! Sizin için Bu cennette birçok meyveler vardır çeşit çeşit, leziz yemişler mevcuttur, siz o meyvelerden yiyip lezzet alacaksınız, onlar nihayet bulmayacaktır, onlar yine pek güzel manzaralar teşkil edip duracaktır. İşte müminler için böyle ebedî nimetler, saadetler mevcuttur. Bir mümin dünyada hikmet gereği bazı ihtiyaçlara, sıkıntılara maruz kalsa da Fakat sabır eder, din yolundan ayrılmazsa işte ahirette böyle ebedi nimetlere nail olur.

&-işte Kur'anı Kerim'in bir kısım ayetleri, müminlerin kalbi kuvvetlerini takviye için bu ebedî nimetleri tekrar etmektedir. Elhamdülillah

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

74.Kâfirler ise şüphe yok ki, cehennemin azabı içinde ebediyen kalıcılarıdır.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin kendi zulümleri yüzünden cehenneme ebedî surette atılarak azaplarının asla kesilmeyeceğini bildiriyor. Ve o kâfirlerin cehennemde ölüp azaptan kurtulmalarını temenni edeceklerini, fakat onlar hakkı kabulden kaçınmış bulundukları için bu temennilerinin kabul edilmeyeceğini ihtar ediyor. Ve onların batıl kanaatlerinin, gizli lâkırdılarının Allah katında malûm ve amel defterlerinde yazılı bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdırlar Cehennem Azabında Günahkarlar Şüphesiz

(Kâfirler ise şüphe yok ki, cehennemin azabı içinde ebediyen kalıcılarıdır) Allah'ü Teala hazretleri Müminler hakkındaki ilâhi müjdeyi müteakip kâfirler hakkındaki ilâhi tehdidi beyan için buyuruyor ki: Kâfirler Dünyada Allah'ın dininden mahrum kalıp o hal üzere ölüp gidenler ise şüphe yok ki, ahirette cehennemin azabı içinde ebediyen kalıcılarıdır o azaptan asla kurtulamayacaklardır.

لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

75.Onlardan bu azap hafifletilmeyecektir ve onlara bunun içinde şiddetli bir ümitsizliğe düşmüş kimselerdir.

لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

Ümitsizliğe düşenlerdir Orada Onlar Ve Onlardan Hafifletilmez

(Onlardan bu azap hafifletilmeyecektir ve onlara bunun içinde şiddetli bir ümitsizliğe düşmüş kimselerdir) O kâfirlerden bu cehennem azabı hafifletilmeyecektir onlar an olsun bu azaptan yakalarını kurtaramayacaklardır ve onlar bunun için de ümitsizliğe düşmüşlerdir. Artık o kâfirlerin cehenneme ebediyen atılmış, kurtuluştan ümitleri kesilmiş, selâmete ermelerini istemeğe hâlleri kalmamıştır.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ

76.Ve biz onlara zulmetmedik. Velâkin onlar zalimler oldular.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ

(Ve biz onlara zulmetmedik) Ve Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: biz onlara zulüm etmedik O kâfirleri, suçlu kimseleri öyle bir azaba haksız yere uğratmadık

وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ

Zulmedenler Onlar Oldular Fakat

(velâkin onlar zalimler oldular) kendi nefislerine zulüm ettiler. Peygamberlerin tebligatını kabul etmediler, onların gösterdikleri delillere, mucizelere bakmadılar, kendi batıl kanaatlerinde devam edip durdular. İşte bilâhare uğradıkları azaplar, onların o batıl, daimi kanaatlerinin bir neticesidir.

وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُتُونَ

77.Ve seslendiler ki: Ey Malik! Rabbine dua et, bizim üzerimize ölüm ile hükmetsin. Malik de dedi ki: Şüphe yok, siz kalıcılarsınız.

وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ

Rabbin Üzerimize Hüküm ver Malik Ey Seslendiler Ve

(Ve seslendiler ki: Ey Malik! Rabbine dua et, bizim üzerimize ölüm ile hükmetsin) Ve O kâfirler, öyle kurtuluş ümidinden, niyazından mahrum kalınca nida ettiler ki, yani cehennemde nida edeceklerdir ki: ey Malik Ey Cehennem bekçisi Rabbine dua et bizim üzerimize hüküm etsin Bizi öldürsün, ruhlarımızı alarak bizi bu şiddetli azaptan kurtarsın.

قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُتُونَ

Duranlarsınız Şüphe yok siz Dedi

(malik de dedi ki şüphe yok, siz kalıcılarsınız) yani: Onların bu boş temennilerini reddederek diyecektir ki: şüphe yok, Siz bu cehennemden ebediyen çıkamayacaksınız. Artık siz, ne ölmekle ve ne de başka bir sebeple bu azaptan kurtulacak değilsinizdir.

لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

78.And olsun ki: Biz size hakkı getirdik, velâkin sizin birçoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz.

لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ

Hakkı Size getirdik And olsun gerçekten

(And olsun ki: Biz size hakkı getirdik) Allah Teâlâ Hazretleri o kâfirlerin cehennemde ebedî kalmalarının sebebini beyan ve kendilerini kınamak için şöyle buyuracaktır. And olsun ki, biz size hakkı getirdik Peygamberler ve semavî kitaplar vasıtasıyla hak ve hakikati size bildirdik, size kurtuluş yollarını gösterdik

وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

Hoşlanmayanlarsınız Hak için Çoğunuz Fakat

(velâkin sizin birçoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz) hakkı çirkin gördünüz, kabalıdan kaçındınız, ebediyen yaşayacak olsanız yine o batıl kanaatinizden ayrılmamaya azmettiniz. İşte o pek fena kanaatinizin, hareketinizin bu şekilde cezasına kavuşmuş oldunuz. Artık bundan asla kurtuluş yoktur.

أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ

79.Yoksa bir işi sapasağlam mı, tuttular. Artık şüphe yok ki, sapasağlam tutan bizleriz.

أَمْ أَبْرَأُوا أَمْرًا

Bir işi Sapasağlam mı tuttular Yoksa

(Yoksa bir işi sapasağlam mı, tuttular) evet O kâfirler. Yüce Peygambere karşı bir işi bir hileyi, kendilerine bildirilen hak ve hakikati inkâr hususundaki hareketlerini sapasağlam mı tuttular? Bir delile dayalı, sağlam bir kanaat mi sandılar? Heyhat! Onlar hileden, tuzaktan başka bir şeye başvuruca değildirlir,

فَإِنَّا مُبْرِمُونَ

Sapasağlam tutanlarız Artık şüphe yok ki biz

(artık şüphe yok ki, sapasağlam tutan bizleriz) Yani: O kâfirlerin cezaya uğramaları hususunda kati hükmü veren, onların hilelerini başlarına çeviren ve her irade buyurduğu tahakkuk eden zat, ancak Yüce Yaratıcıdır.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

80.Yahut zannederler mi ki, biz onların sırlarını ve aralarındaki fısıltılarını işitmeyiz, hayır. Ve bizim elçilerimiz, onların yanlarında yazıyorlar.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ

Fısıltılarını Ve Sırlarını İşitmiyoruz Şüphesiz biz Sanıyorlar mı Yoksa

(Yahut zannederler mi ki, biz onların sırlarını ve aralarındaki fısıltılarını işitmeyiz) evet O kâfirler zannederler mi ki, biz onların sırlarını içlerinde sakladıkları gizli kuruntularını işitmeyiz ve aralarındaki fısıltılarını birbirleriyle gizlice, haince bir hâlde konuşmalarını işitmeyiz onlar, böyle pek fahiş bir kanaatte mi bulunuyorlar? Onların o zanları, o kanaatleri pek boştur, pek cahilcedir, biz onların bütün gizli ve açık kuruntularını, arzularını bilir, işitiriz,

بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

Yazıyorlar Yanlarında Ve Elçilerimiz ki Bilakis

(Hayır. Ve bizim elçilerimiz onların yanlarında yazıyorlar) evet elçilerimiz olan Hafaza melekleri onların büyük, küçük, gizli ve açık bütün işlerini, sözlerini yazıp tespit etmektedirler. Artık o kâfirler, kendi hareketlerini, kendi düşüncelerini, o yüce yaratıcıya karşı nasıl gizli bulundurabilirler? Ortak ve benzerden uzak olan, bütün mahlûkatın Yaratıcısı bulunan Yüce Allah'ın birliğini kudret ve hâkimiyetini düşünmeli değil midirler?

&-Evet, şu mevcudatın maliki sahibi mülkünde cereyan eden her şeyin kaydedilmesinde büyük bir ihtimamı var. Hem hâkimiyeti vazifesinde nihayet derecede dikkat eder. Hem kâinattaki hâkimiyet ve idaresinde gayet ihtimamı gözetir. O derece ki en küçük bir hadiseyi en ufak bir hizmeti yazdırır. Mülkünde cereyan eden her şeyin suretini pek çok şeylerde muhafaza eder. Şu muhafaza edicilik işaret eder ki ehemmiyetli amellerin bir hesap defteri açılacak ve bil hasa mahiyetçe en büyük en mükerrem en müşerref bir mahlûk olan insanın büyük olan amelleri mühim olan fiilleri mühim bir hesap ve tartıya girecek amel defterleri açılacak (Zülfikar, 10 söz 30)

&-Evet, insan bunu düşünmeli hal ve hareketinin fiillerinin Hafaza meleklerince ihtimamla kayda geçildiğinin hesabını yaparak kendine çekidüzen vermelidir. Rabbim kendi rızası doğrultusunda davranışlar sergilemeyi nasip etsin.

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ

81.De ki: Eğer Rahman için faraza bir çocuk olsa idi, O'na ibadet edenlerin ilki ben olurum.

Bu mübarek ayetler bütün Kâinatın yüce Rabbi olan Allah Teâlâ'nın evlattan ve müşriklerin yanlış vasıflandırmalarından uzak olduğunu bildiriyor. O müşriklerin hâllerine Resuli Ekrem'in bakıp müteessir olmamasına ve o dinsizlerin vaat edilen kıyamet gününe kavuşup azap göreceklere işaret ediyor. Ve göklerde ve yerde o hakim ve âlim olan Allah Teâlâ'dan başka mabud bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ

Bir çocuk Rahman için var İse Eğer Deki

(De ki: Eğer Rahman için faraza bir çocuk olsa idi) Ey Habibim Allah Teâlâ'ya evlat isnat eden müşriklere Deki: Eğer Rahman için rahmet ve inayeti bütün kâinatı Kuşatan kerem Sahibi Yaratıcı için sizin iddianıza göre faraza bir çocuk olsa idi, Onun erkek veya dişi bir çocuğu bulunsan idi, Böyle bir şey doğru bir delil ile açık bir kanıt ile sabit olsa idi, O çocuğa veya onun babası olan Allah Teâlâ'ya

فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ

İbadet edenlerin ilki Artık ben

(ibadet edenlerin ilki ben olurum) Yani: ben ki, bir Peygamberim, herkesten fazla Yaratıcımızın lütfuna, ilhamına mazhar bulunuyorum, artık ben o ibadetten geri durur mu idim? Hâlbuki öyle bir delil, bir kanıt asla mevcut değildir. Bilakis Cenabı Hakkın evlattan uzak olduğuna dair bir nice aklî ve naklî delil mevcuttur. Şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcının tek olan zatı ezeldir. O'nun kutsal varlığı, ortak ve benzerden ve bölünmeden münezzehtir. Bir zatın evladı kendisinden sonra var olacağı için herhalde mahlûktur ve babasından bir parça demektir. Artık ezeli olmayan, parçalanma vasfına sahip olan bir mahlûk, hiç mabutluk sıfatına sahip olabilir mi? Bütün Kâinatın Yaratıcısı olan bir ezeli mabudun çocuğu sayılarak ibadete lâayık bulunur mu?

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

82.Göklerin ve yerin Rabbi arşın Rabbi o müşriklerin vasıflandırdıkları şeyden uzaktır.

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

Vasfediyorlar O şeylerden ki Arşı Rabbi Yerin Ve Göklerin Rabbi Pek münezzehtir

(Göklerin ve yerin Rabbi arşın Rabbi o müşriklerin vasıflandırdıkları şeyden uzaktır) Evet. Şüphe yok ki: Göklerin ve yerin Rabbi Olan, o muazzam âlemleri yaratıp yaşatan ve özellikle göklerden ve yerden daha geniş olan arşın Rabbi o müşriklerin vasıflandırdıkları şeyden münezzehtir. Evet. Bütün bu Kâinatın Yaratıcısı, sahibi olan o Yüce Mabud, Allah Teâlâ'dır. O'nun zatı, tek olarak hâkimiyete, yaratıcılığa, rab lığa, mabutluğa sahiptir. Artık nasıl olabilir ki, O'nun mahlûkatından herhangi biri O'nun bir parçası olsun, O'nun gibi mabutluk vasfına sahip bulunsun? Bundan dolayı Hz. İsa da, Hz. Üzeyir de, bütün melekler de Allah Teâlâ'nın, o ezeli mabudun birer yaratılış eseridir. O'nun birer kulu olmakla övünmektedirler. Hâşâ, Onun oğulları, kızları değildirler.

فَذَرَّهُمْ يُخَوِّضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ

83.Artık onları bırak, boş işlere dalsınlar ve oynaya dursunlar. O vaat olundukları günlerine kavuşacaklarına değin.

فَذَرَّهُمْ يُخَوِّضُوا وَيَلْعَبُوا

Oynasınlar Ve Dalsınlar O halde bırak onları

(Artık onları bırak, boş işlere dalsınlar ve oynaya dursunlar) Artık Ey habibim Allah Teâlâ'ya evlat ortak isnadına cüret gösteren o müşrik, iftiracı kimseleri bırak o kadar açık delillere rağmen kendi yanlış kanaatlerinde ısrar edip duran o cahilleri terk et. Onlar kendilerinin boş, batıl düşüncelerine, işlerine dalsınlar ve dünyalarında pek boş, faide siz şeyler ile oynaya dursunlar bu zararlı hâllerine devam etsinler,

حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ

Tehdit ediliyorlar O ki Günlerine Kavuşmalarına dek Ta ki

(hatta o vaat olundukları günlerine kavuşacaklarına değin) evet o kıyamet zamanına kavuşacaklarına değin dünyaya dalsınlar boş işlerle meşgul olsunlar oyalanıp oynaya dursunlar. Onlar ancak o zaman kendilerinin nasıl batıl, zararlı kanaatte bulunmuş olduklarını anlayacaklardır, lâayık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

84.Ve O, o mukaddes varlıktır ki, gökte ilâhtır ve yerde ilâhtır. Ve O hakkıyla hikmet sahibidir, hakkıyla ilim sahibidir.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ

İlah Yerde Ve ilah Gökte O zattır ki O Ve

(Ve O, o mukaddes varlıktır ki, gökte ilâhtır ve yerde ilâhtır) Ve O Allah Teâlâ o kutsal zattır ki, gökte ilâhtır bütün göklerde olanlar, yalnız O'nu mabud bilir, yalnız O'na ibadet ederler. Ve yerde olanların da mabudu yalnız o Yüce Yaratıcıdan ibaret-tir. Yerdeki de yalnız o ezelî mabuda ibadet etmekle mükelleftirler ve başları dara gelince yalnız o Kerem Sahibi Yaratıcıya sığınır, Ondan yardım beklerler,

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilendir Her işi hikmetlidir O Ve

(Ve O hakkıyla hikmet sahibidir, hakkıyla ilim sahibidir) ve O eşsiz Mabud hak-kıyla hikmet sahibidir mahlûkatını mükemmel bir hikmetle icat ve idare buyurmaktadır ve hakkıyla ilim sahibidir bütün mahlûkatının hâllerini, menfaatlerini tamamen bilir, O'nun ilim dairesinden hiçbir şey hariç kalmaz. Velhasıl: O Yüce Yaratıcının yarat-mış olduğu eşsiz eserler muazzam âlemleri nazarı dikkate alan akıllı ve insafı bir insan, o ezelî mabudun birliğini, çoluk çocuk ve çocuktan uzak olduğunu inkâr ede-mez. Bütün kâinat, o Kerem Sahibi Yaratıcının birliğine, kudret ve yüceliğine birer parlak delil bulunmaktadır.

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ

تَرْجَعُونَ

85.Ve Yücedir O, Allah'ın zatı ki: Göklerin ve yerin ve bunların aralarında bulu-nan şeylerin mülkü O'na mahsustur ve kıyamet saatinin ilmi de O'nun katında-dır ve O'na döndürüleceksinizdir.

Bu mübarek ayetler, semalara ve diğer yerlere sahip ve hâkim olan Allah Teâlâ'nın kutsiyetini ve kıyametin vuku zamanının ondan başka bilen bir zatın bulunmadığını bildiriyor. Müşriklerin taptıkları putları kendilerine şefaât edemeyeceğini ihtar ve o müşriklerin birbirine zıt lâkırdılarını teşhir ediyor. Resuli Ekrem'in duasına, imansızla-rın hâllerinden müteessir bulunduğuna ve o dinsizlerin korkunç akıbetlerine işaret ederek o Yüce Peygambere teselli vermektedir.

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur O zat ki Ne yücedir Ve

(Ve Yücedir O, Allah'ın zatı ki: Göklerin ve yerin ve bunların aralarında bulunan şeylerin mülkü O'na mahsustur) O Allah'ın zatı ki: Bütün âlemlerin mülkü onlardaki engelsiz hâkimiyet ve tasarruf salâhiyeti o mukaddes Yaratıcıya mahsustur O'ndan başka Yaratıcı ve bütün kâinata hâkim yoktur

وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ

O saatin Bilgisi Onun katındadır Ve

(ve saatin ilmi de O'nun katındadır) evet o kıyametin ki ne zaman vuku bulacağını da ancak o Hikmet Sahibi Yaratıcı bilir

وَإِلَيْهِ تَرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Ona Ve

(ve O'na döndürüleceksinizdir) Ve ey insanlar! Hepimiz de nihayet O Yaratıcınızın manevi huzuruna döndürüleceksinizdir. Artık her birinizi hak ettiğiniz şeye göre mü-kâfata veya cezalara uğratacaktır.

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

86.O'ndan başka ibadet eder oldukları şeyler, şefaata etmeğe sahip değildirler. Ancak o bilir oldukları hâlde Hakk'a şahitlik edenler müstesna.

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ

Şefaate Ondan başka Yalvarıyorlar O şeyler ki Sahip olmaz Ve

(O'ndan başka ibadet eder oldukları şeyler, şefaata etmeğe sahip değildirler)

Müşriklerin o mukaddes âlemlerin Yaratıcısından başka ibadet eder oldukları şeyler putlar, o müşriklere yarın ahiret gününde şefaata etmeğe sahip değildirler o müşriklerin bu hususta sözleri, iddiaları boştur

إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Onlar iken Hakka Şahitlik etti O kimse ki Ancak

(Ancak o bilir oldukları hâlde Hakk'a şahitlik edenler müstesna) evet bir ilme, bir basirete, dayalı bir şekilde, Hakka şahitlik edenler müstesna. Yani: Kelime'i tevhid ile lisanlarını süsleyen, güzel inançlar ile kalplerini aydınlatan, melekler gibi, Hz. İsa gibi zatlar, Cenabı Hakkın izniyle lâıyk olan kimseler hakkında şefaata edeceklerdir.

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَاَنَّى يُؤْفَكُونَ

87.Ve and olsun ki, eğer onlara soracak olsan ki, kendilerini kim yarattı? Elbette diyeceklerdir ki: Allah. O hâlde nasıl oluyor da çevriliyorlar?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ

Onları yarattı Kim Onlara sorsan And olsun eğer Ve

(Ve and olsun ki, eğer onlara soracak olsan ki, kendilerini kim yarattı?) Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet eden müşriklere soracak olsan ki, kendilerini kim yarattı? Kendilerinin Yaratıcısı hangi zattır

لَيَقُولَنَّ اللَّهُ

Allah Elbette diyecekler

(elbette diyeceklerdir ki: Allah) yarattı. Bu hususta O'nun bir ortağı yoktur. Bu haki-kati artık inkâr edemezler

فَاَنَّى يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar Öyle ise nasıl

(O hâlde nasıl oluyor da çevriliyorlar) O hâlde nasıl oluyor da o müşrikler yalnız Allah Teâlâ'ya ibadetten çevriliyorlar! İtiraflarına muhalefette bulunmuş oluyorlar. Çünkü Yaratıcılığın ilâhlık zatına ait olduğunu itiraf edenler, O'ndan başka bir şeyin mahlûk olduğuna o Yüce Yaratıcının tasarrufu altında bulunduğuna inanmış olurlar. Sonra mahlûkata ibadet etmekle onlara da Yaratıcılık ve mabutluk isnat etmiş oluyor ki, bu hâlleri, son derece bir cehalet, bir beyinsizlikten başka bir şey değildir.

وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ

88.Ve O'nun yarabbi. Muhakkak ki, onlar iman etmez bir kavimdir, demesi de Allah katında bilinmektedir.

وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler Bir kavimdir ki Bunlar Doğrusu Ey rabbim Demesi Ve

(Ve O'nun yarabbi. Muhakkak ki, onlar iman etmez bir kavimdir, demesi de Allah katında bilinmektedir) O Son Peygamberin Yarabbi Muhakkak ki, onlar O müşrikler iman etmez bir kavimdir demesi Allah katında malûmdur. Diğer bir yoruma göre Allah'ın beyanı. Peygamberin yüce şanına işaret için bir yemini içermektedir. Bu takdirde buyrulmuş oluyor ki: Resuli Ekrem'in: Yarabbi. Diye niyaz etmesi hakkı için: O müşrikler iman etmez bir kavimdir

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

89.Şimdi onlardan yüz çevir ve selâm deyiver, artık ileride bileceklerdir.

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ

Selam De Ve Onlardan Şimdi yüz çevir

(Şimdi onlardan yüz çevir ve selâm deyiver) Allah Teâlâ da Yüce Peygamberine teselli vermek için buyuyor ki: Ey habibim Şimdi Sen o hakkı kabul etmeyen müşriklerden yüz çevir onlardan uzaklaş onların sözlerinden müteessir olma ve selâm deyiver onlara iyilikseverlik göster. Onlara kendilerinin hoş olmayan lâkırdıları gibi bir şekilde hitapta bulunma, kendilerine bir ahlâkî fazilet dersi vermiş ol. Bu selâmdan maksat, Selâm ün Aleykum demek değildir, belki aralarında bir antlaşma, bir saldırının bulunmadığına bir işareten ibarettir. Bununla beraber bu selâmdan maksat, bir iyilikseverlik eseri olarak onların selâmet ve hidayete ermeleri hakkında bir duadan ibaret de olabilir. Müslüman olmayanlara selâm verilir verilmeyeceğine dair, fakihler arasında farklı görüşler mevcuttur. Onlara gerektiğinde en doğru olan yalnız "selâm" denilip "essalamü Aleykum" denilmemesidir.

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

Bilecekler Artık ileride

(artık ileride bileceklerdir) Artık Onlar, öyle küfürlerinde devam ederlerse ileride bileceklerdir. Küfürlerinin korkunç akıbetini görüp anlayacaklardır. Ahirette azap görecekleri gibi dünyada da bunun cezasına uğrayacaklardır. Bu ilâhî beyan, Resuli Ekrem hakkında bir teselli, bir müjdeyi içermektedir. Kâfirler hakkında bir tehdidi ifade eder. Gerçekte Cenabı Hak Yüce Peygamberine olan bu müjdesini yerine getirmiş, O'na cihadı meşru kılmış, birçok kavimler, İslâm şerefine ulaşmış, İslâmiyet, doğu ve batıya yayılmıştır. Günden güne birçok zümreler de bu şerefe nail olmaktadır. Dinsizliklerinde devam edenler de lâıyk oldukları akıbeti er geç kavuşacaklardır. Nitekim bu mübarek süreyi takip eden Duhan Süresindeki bir kısım ayetler de o akıbeti işaret etmektedirler. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi İslâm nimetinden mahrum bırakmasın. Peygamberlerin efendisi hürmetine Âmin...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

44-DUHAN SURESİ

Bu mübarek sure de Mekke'yi Mükerrerme'de "Zuhruf" suresinden sonra nazil olmuştur. "Ha, Mim" ile başlayan surelerin beşincisidir. Kıyamet alâmetlerinden olan bir dumanın, bir kuraklığın ortaya çıkacağını bildirdiği için kendisine böyle "Duhan Sure-si" adı verilmiştir.

Başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Kuranı Kerim'in nasıl bir mübarek gecede nazil olduğunu ve o gecenin ehemmiyeti-ni beyan etmek.
- 2.Cenabı Hakkın Yaratıcılığını ve rab lığını bildirmek, imansızların nasıl azaplara çarpılacaklarını ihtar etmek.
- 3.Musa Aleyhisselam ile Firavun'un ve kavminin kıssalarını beyan ile kâfirleri uyan-maya davet etmek.
- 4.Kâfirlerin kıyameti inkârlarını ve onların cahilce iddialarını kınamak ve teşhir etmek.
- 5.Resuli Ekrem'in peygamberliğini isbat eden delilleri ortaya koymak, müminlere nail olacakları nimetleri müjdelemek, inkârcıların ve suçluların da uğrayacakları felâketle-re işaret etmek.
- 6.Kuranı Kerim'in peygamber lisanı üzere inişindeki hikmete işaret etmek ve durumla-rın neticesinin beklenilmesini emretmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1.Ha, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in mübarek bir gecede indirilmiş olduğunu ve onun bu indirilmesindeki hikmeti ve o mübarek gecede her hikmetli emrin izah ve beyan edildiği bildiriliyor. Peygamber gönderilmesinin ilâhî bir rahmet olduğu ve Cenabı Hakkın birliğini, Rab lığını diğer kutsal vasıflarını beyan buyuruyor. İnkârcıların ise ciddiyetten mahrum, şek ve şüphe içinde ve alaycı bir hâlde yaşamakta olduklarını teşhir buyurmaktadır. Şöyle ki: Ha, Mim bu mübarek tabirlerin sırları ve işaretleri hak-kında evvelce bilgi verilmiştir.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

2.Apaçık bildiren kitaba yemin olsun ki:

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

Apaçık Yemin olsun o kitaba

(Apaçık bildiren kitaba yemin olsun) Apaçık bildiren Dinî hükümleri açıkça tesbit eden ve anlatan kitaba yani: Hakikati beyan eden Kuran'a yemin olsun ki Şu beyan olunacak şey, hakikatin ta kendisidir.

&-Hak Teâlâ'nın Kuranı Kerime yemin etmesi, Kuranın fevkalâde saygıya lâyık ilâhî bir kitap olduğuna işaret içindir ve bildirilen şeyin ehemmiyetine dikkatleri çekmek içindir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ

3.Muhakkak biz onu, bir mübarek gecede indirdik, şüphe yok ki, biz uyarıcıyız.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ

Mübarek Bir gecede Onu indirdik Şüphesiz biz

(Muhakkak biz onu, bir mübarek gecede indirdik) Yani: Yüce zatım kudret ve azametimle o Kuranı Kerim'i bir mübarek gecede yani: Ramazanı şerifin gecelerinden olup kendisine "Kadir Gecesi" denilen değer ve şerefi yüce, pek kutsal ve bir nice

geceden daha hayırlı bir zamanda indirdik. Yani: O ilâhî kitabın tamamı, Cibril'i Emin vasıtasıyla Levhi Mahfuzdan dünyanın üstündeki semaya Kadir gecesinde indirilmiş, sonra yirmi üç sene içinde ayetleri, sureleri hikmetin gereğine göre zaman zaman yine Cibril'i Emin vasıtasıyla Son Peygamber'e indirilmiştir.

&-Kuranı Kerim'in Beraat gecesinde yani Şaban'ı Şerif ayının yarısına tesadüf eden gecede indirilmiş olduğuna ait bir rivayet ise müfessirlerin çoğunluğuna göre muteber değildir. Evet, Allah Teâlâ Hazretleri, o apaçık kitabın inişindeki hikmete işaret için şöyle buyuruyor:

إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ

Korkutucu Olanız Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz uyarıcı olduk) yani: O mübarek kitap vasıtasıyla insanlara vazifelerini bildirdik, o vazifelere riayetini faidelerini beyan ve onlara muhalefetin zararlarını ihtar ettik, kendilerini Allah'ın azabı ile korkuttuk. Tâki haklarında ilâhî delil tamam olsun, biz bilmiyorduk diye bir mazeret ileri sürmelerine imkân kalsın.

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

4.O gecede her muhkem emir, ayırt edilir.

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

Hikmetli İş Her Ayırt edilir Onda

(Onda her muhkem emir, ayırt edilir) O gecede O Kadir gecesinde her muhkem emir değişme ve bozulmaya maruz kalmayacak olan kevni takdirler tefrik edilir ayırt edilir ve açıklanır. Yani: Bir sene içinde vukua gelecek olan bütün olaylar ve onların vaki olacakları zamanlar, mekânlar, ilgili meleklerle bildirilir.

&-İbni Abbas Radiyallâhü Anh dan rivayet olunduğuna göre bir sene içinde vuku bulacak olan hayırlar, şerhler, rızıklar, eceller, "ümmülkitap" denilen bir levhaya kadir gecesinde yazılır, tesbit edilir. Bütün bu takdirler ise zaten Cenabı Hakkın ezeli ilminde sabittir.

أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

5.Bizim tarafımızdan bir emir olarak. Şüphe yok ki, biz Resul gönderir olduk.

أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

Gönderici Olanız Şüphesiz biz Katımızdan Bir emirle

(Bizim tarafımızdan bir emir olarak. Şüphe yok ki, biz Resul gönderir olduk) O muhkem emir Bizim tarafımızdan hikmet ve fayda gereğince bir emir olarak öyle açıklanmış ve ayırt edilmiş olur. Şüphe yok ki, biz Resul gönderir olduk ilâhî hükümleri o gönderilen zat vasıtasıyla insanlığa bildirmek lütfunda bulunduk.

رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

6.Rabbinden bir rahmet olarak. Muhakkak ki, O'dur hakkıyla işiten hakkıyla bilen O'dur.

رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Rahmet olarak

(Rabbinden bir rahmet olarak) Evet O Resul Rabbinden bir rahmet olarak insanlığa gönderilmiştir. Tâki, O Resul vasıtasıyla kendilerince faideli olup olmayan şeyleri öğrenebilsinler, kendileri için bir mazeret ileri etmeğe imkân kalsın,

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bilen Hakkıyla işiten O'dur Şüphesiz o

(Muhakkak ki, O'dur hakkıyla işiten hakkıyla bilen O'dur) muhakkak ki: O'dur O Yüce Yaraticıdır hakkıyla işiten, hakkıyla bilen O'dur. Evet, O ezeli mabud dur bütün kullarını gizli ve açık sözlerini işiten, hâllerini bilen, onların haklarında lâıyk olan şeyleri meydana getiren. İşte Peygamberleri göndermiş olması da umumi bir ihtiyaca,

sosyal bir hikmete dayanmaktadır. Artık o kudret ve büyüklüğü tecelli edip duran Yüce Yaratıcıyı inkâra, O'nun Peygamber göndermiş olduğundan dolayı taaccüpte bulunmaya mahal yoktur.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

7.Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakilerin rabbidir. Eğer siz yakinen inanır kimseler oldu iseniz.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Rabbidir

(Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakilerin rabbidir) O Yaratıcılığa, Rab lığa sahip olan Yüce Mabud göklerin ve yerin ve bunların arasındakilerin Rabbidir. Bütün bu varlıkları yaratan, besleyen ancak O'dur. Artık öyle muazzam bir Yaratıcı, kullarının her hâlini bilmez mi? Onların haklarında hikmetin gereğine göre muamele yapmaz mı?

إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

Yakinen iman edenler İseniz Eğer

(eğer siz yakinen inanan kimseler oldu iseniz) Bu kâinatı meydana getiren zatın Allah Teâlâ'dan başkası olmadığına hakikaten inanıyorsanız artık O'nun kudret ve azametini düşününüz, Peygamber göndermiş olması uzak görmeyiniz, kıyametin vuku bulacağını inkâra cüret göstermeyiniz.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

8.O'ndan başka ilâh yoktur. O diriltir ve öldürür, sizin Rabbinizdir ve evvelki atalarınızın Rabbidir.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak ilah yoktur

(O'ndan başka ilâh yoktur) Evet Şüphe yok ki, o gökleri, yerleri ve aralarındakileri yaratmış olan Allah Teâlâ'dan başka ilâh yoktur Yaratıcılık, mabutluk sıfatına sahip başka bir zat mevcut değildir, O'ndan başkasına asla ibadet edilemez, bu dinen yastaktır. O Ortak ve benzerden uzak olan Kerem Sahibi Mabut

يُحْيِي وَيُمِيتُ

Öldürür Ve Hayat verir

(diriltir ve öldürür) dilediğini hayata erdirir, dilediğini hayattan mahrum bırakır, O'ndan başka yaşatan ve öldüren yoktur. Bu da Allah'ın birliğinin en büyük bir delili bulunmaktadır,

رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

Evvelki Atalarınızın Rabbidir Ve Rabbiniz

(sizin Rabbinizdir ve evvelki atalarınızın rabbidir) Ve O Yüce Yaratıcı, ey hayatta olan insanlar! Sizin Rabbinizdir ve Sizden evvelki atalarınızın da rabbidir onları da vücuda getirmiş, yaşatmış, rızıklandırmış olan ancak o Kerem Sahibi Yaratıcıdır. Artık yalnız ezeli mabuda ibadet ediniz, bir yaratma ve yok etmeye bir fayda ve zarara güç yetiremeyen batıl tanrılara tapınmayı bırakınız, öyle cahilce bir harekette bulunmayınız.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ

9.Fakat onlar, şüphe içinde oynarlar.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ

Oynuyorlar Şüphe içinde Onlar Bilakis

(Fakat onlar, şüphe içinde oynarlar) O müşrik kimseler, böyle hakikatleri nazarı dikkate almazlar, Cenabı Allah'ın birliğine, bu kâinatta ki tasarruflarına dair bildirilen

şeyleri katî surette tasdik etmezler. Lisan'en itiraf etseler de yine bu itiraflarına aykırı, laubali hareketlerden, mahlûkata ibadet etmekten kaçınmazlar, Allah'ın yaratıcılığı hakkındaki itirafları ciddiyete değil, bir taklide, bir alaya bağlı bulunmuş olur.

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ

10.Artık gözet, bir günü ki, gök apaçık bir duman ile gelecektir.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'e teselli veriyor. İnkârcıların başlarına elem verici bir azabın geleceği güne kadar beklemesini tavsiye ediyor. O inkârcıların başlarına bir azap gelince iman edeceklerini söyleyeceklerini, hâlbuki onların uyanıp iman etmiş olmayacaklarını gösteriyor. Onların Resuli Ekrem hakkındaki dine, terbiyeye aykırı lâkırdılarını bildiriyor. O inkârcılardan dünyevî azap kısmen bertaraf edilecek olsa da onların kıyamet gününde pek şiddetli bir intikam azabına çarpılacaklarını ihtar buyurmaktadır.

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir duman ile Gök Gelir O günü ki Artık gözetle

(Artık gözet, bir günü ki, gök apaçık bir duman ile gelecektir) Peygamber Efendimiz, Kureyş müşriklerini senelerce İslâm dinine, davet buyurdu, onlar için en büyük bir rahmet, bir kurtuluş vesilesi bulunuyordu. Ne yazık ki: O büyük zatı bir kısmı takdir edemediler, ona karşı inkârcı ve düşmanca bir vaziyet aldılar, pek nankör bulundular. Kerem Sahibi mabud da o Yüce Peygamberine teselli vermek üzere buyuruyor ki: Artık Resulüm! Sen gözet biraz bekle gök apaçık bir duman ile gelecektir O inkârcılara karşı böyle büyük bir felâket yüz gösterecektir.

يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

11.İnsanları saracaktır. Bu, bir acıklı azaptır.

يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemlî Bir azaptır Bu İnsanları Sarar

(İnsanları saracaktır. Bu, bir acıklı azaptır) O müthiş duman İnsanları saracaktır onları her taraftan kuşatacaktır, ve bu, bir acıklı azaptır diyeceklerdir.

&-Bu duman,"Duhan" dan maksat nedir? Bir görüşe göre bundan maksat: Bir kıtlık ve pahalılığın ortaya çıkmasıdır, yağmurların yağması, havanın karanlıklar içinde kalmasıdır. O zaman aç kalanlar, yer ile gök arasını fezayı dağılmış bir duman içinde göreceklerdir. Kureyş müşrikleri Resuli Ekrem'e karşı düşmanlıklarında ısrar edip durunca o Yüce Peygamber de Cenabı Hakka niyaz etmiş, o inkârcılara karşı Yusuf Aleyhisselam'ın zamanında olduğu gibi şiddetli bir kıtlık ve pahalılık seneleri yüz göstermiş, o inkârcılar aç kalmışlar, temiz olmayan şeyleri bile yemeğe başlamışlardır.

&-Diğer bir yoruma göre de bu dumandan maksat, kıyamet gününden evvel ortaya çıkacak bir dumandır ki, doğu ile batı arasını kaplar, kırk gün ve gece devam eder, bundan dolayı müminler, nezleye tutulmuş gibi olurlar, kâfirler ise sarhoş bir hâle gelirler, kafaları büyük tesirler içinde kalmış bulunur. En doğrusunu Allah bilir

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ

12.Ey Rabbimiz! Bizden bu azabı açiver, şüphe yok ki, biz müminleriz diyeceklerdir.

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ

İnananlarız Şüphesiz biz Azabı Bizden Aç Ey rabbimiz

(Ey Rabbimiz! Bizden bu azabı açiver, şüphe yok ki, biz müminleriz diyeceklerdir) Böyle bir faciaya uğrayan kâfirler, o zaman yalvarmaya başlayacaklar: ve diyecekler ki Ey Rabbimiz! Bizden bu azabı açiver Diye niyaz edecekler ve şüphe yok ki, biz müminleriz yani: O felâket bizden kaldırıldığı takdirde elbette ki, biz iman etmiş olacağız, diyeceklerdir. İşte bu, bir insanlık tabiatından ibarettir birçok insanlar, bir şiddete uğrayınca Cenabı Hakka yalvarırlar, o musibetten kurtulmalarını rica ederler.

Fakat onlar nimetler içinde yaşadıkları zaman nankörlükte bulunurlar, kendilerine o nimetleri ihsan eden Kerem Sahibi Yaratıcıyı düşünerek O'na kullukta, şükürde bulunmazlar.

&-Rivayete göre Kureyş müşrikleri öyle şiddetli bir kıtlık ve pahalılığa tutulmuş, Resuli Ekrem'e müracaat etmişler soy yakınlığı adına istirhamda bulunmuşlar, o felâketin kendilerinden bertaraf olması için dua buyurmasını rica etmişler, o musibet kendilerinden bertaraf edildiği takdirde İslâmiyet'i kabul edeceklerini söylemişler, fakat birçokları vaatlerinde durmamışlardır.

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ

13.Onlar için öğüt almak nerede! Hâlbuki muhakkak onlara apaçık bildiren bir Peygamber geldi.

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى

İbret almak Onlar için Nerede

(Onlar için öğüt almak nerede) Hak Teâlâ Hazretleri de o inkârcıların sözlerinde durmayacaklarına işaret için buyuruyor ki: Onlar için öğüt almak nerede! Onlar güzelce düşünüp öğüt alıcı olmazlar, vaatlerinde sebat etmezler, yine küfür içinde yaşamaya devam etmek isterler.

وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir peygamber Onlara gelmişti Hâlbuki gerçekten

(Hâlbuki muhakkak onlara apaçık bildiren bir Peygamber geldi) evet Hâlbuki muhakkak onlara ilâhî azabı apaçık bildiren kendilerini uyandırmaya çalışan bir peygamber geldi. Fahri âlem gibi bir Yüce Peygamber, onlara lazım gelen malûmatı verdi, onlara nasihatlerde bulundu. Artık o inkârlarını, kötü hareketlerini terk etmeli değil mi idiler? Ve dahi bu insanlık kuranın tebligatını işittikten sonra kendini düzeltmeli değil mi?

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ

14.Sonra ondan yüz çevirdiler ve öğretilmiş bir mecnundur, dediler.

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ

Ondan Yüz çevirdiler Sonra

(Sonra ondan yüz çevirdiler) Hâlbuki onlar Sonra ondan o iyiliksever yüce Peygamber'den yüz çevirdiler o pek büyük zatın nasihatlerini dinlemediler, gördükleri hâdiselerden ibret almadılar

وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ

Bir mecnun Öğretilmiş Dediler Ve

(ve Öğretilmiş bir mecnundur, dediler) Evet, o müşrikler bilâkis o Yüce Peygamber hakkında kendisine başka bir insan tarafından Kuran ayetleri öğretilmiş olan bir mecnundur dediler. O doğruluğu, fazileti, iyilikseverliği, fevkalâde akıl ve zekâsı her veçhile görülüp durmakta olan Yüce Peygamber hakkında öyle bir suizanda bulunmaktan ayrılmadılar.

إِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ

15.Muhakkak biz, o azabı biraz kaldıracğız, sizler ise şüphe yok ki, dönüvericilersiniz.

إِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلًا

Biraz Azabı Açıcıyız Şüphesiz biz

(Muhakkak biz, o azabı biraz kaldıracğız) Allah Teâlâ da o inkârcıların, azap bertaraf olursa iman etmiş oluruz, demelerinin bir samimiyete dayanır olmadığını beyan ve kendilerini kınamak ve tehdit için buyuruyor ki: Ey inkârcılar! Muhakkak ki: Biz o azabı size isabet eden kıtlık ve pahalılığı vesair şiddetli hâdiseleri Resuli Ekrem'in

duası üzerine biraz o azap sizden bir müddet için bertaraf edilmiş olacaktır. Nitekim de edilmiştir,

إِنكُمْ عَائِدُونَ

Dönecek olanlarsınız Şüphesiz siz

(sizler şüphe yok ki, dönüvericilersiniz) Şüphe yok ki sizler vaadinizde durmazsınız, yine küfre dönücüler olacaksınız. Bu sizin karanlık tabiatınızın gereğidir.

&-Bu dumandan maksat eğer âlimlerin bir görüşüne göre kıyamet alâmeti olan duman ise bu dumanda deniliyor ki: Onların iman edeceklerine dair sözleri üzerine kırk gün sonra açılıp bertaraf olacaktır. Fakat bu açılır açılmaz o kâfirler yine derhal binden çıkıp küfür içinde kalacaklardır.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ

16.Pek şiddetli, kuvvetli bir tutuşla tutacağımız gün şüphe yok ki, biz intikam alıcılarız.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ

İntikam alıcılarız Şüphesiz biz En büyük Şiddetli yakalayışla Şiddetle yakalarız O gün ki

(Pek şiddetli, kuvvetli bir tutuşla tutacağımız gün şüphe yok ki, biz intikam alıcılarız) Fakat Allah Teâlâ da buyuruyor ki: O kâfirleri Pek şiddetli, kuvvetli bir tutuşla tutacağımız gün onları kötü hareketlerinin cezasına kavuşturmuş olacağız. O günden maksat, ya da Bedir günüdür ki o gazve neticesinde o inkârcılar büyük bir hezime, mağlûbiyete uğramışlardır. Yahut en sahih görülen görüşe göre, kıyamet günüdür ki: O günde kâfirler en büyük bir felâkete uğramış olacaktır, kendileri için bir dost, bir yardımcı, bir şefaatçi bulunamayacaktır, o gün tam bir intikama maruz kalacaklardır. Artık pişmanlıkları kendilerine bir faide vermeyecektir.

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ

(Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir) Mümin, 40/17 ayeti Celile'si de bunu göstermektedir.

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ

17.And olsun ki, onlardan evvel Firavun'un kavmini bir imtihana tâbi tuttuk ve onlara şerefli bir Peygamber gelmişti.

Bu mübarek ayetler, küfürlerinde ısrar eden kimselerin asrısaadetteki kâfirlerden ibaret olmayıp vaktiyle de Peygamberlerine karşı inkârda bulunan nice kavimlerin bulunduğu Firavun'un kavmini bir misal olarak gösteriyor. Hz. Musa'nın onlara olan tekliflerini ve onların günahlarında ısrarlı bulunduklarını bildiriyor. Sonra Musa Aleyhisselam'ın aldığı ilâhî emirden dolayı kendisine iman edenler ile Mısır'dan çıkıp gittiklerini, Firavun ile kavminin ise helâke maruz kalıp bütün varlıklarından mahrum kaldıklarını ve onların öyle ani helaklerinden dolayı müteessir olanların bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ

Firavun'un Kavmini Kendilerinden önce İmtihan ettik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, onlardan evvel Firavun'un kavmini bir imtihana tâbi tuttuk) Allah Teâlâ Hazretleri Peygamber Efendimize teselli vermek üzere şöyle buyuruyor: And olsun ki, onlardan evvel Arap müşriklerinden önce Firavun'un kavmini bir imtihana tâbi tuttuk yani: Firavun'u da kavmini de bir denemeye, bir sınava tâbi tuttuk

وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ

Pek değerli Bir peygamber Onlara geldi Ve

(ve onlara şerefli bir Peygamber gelmişti) Ve Firavun ile kavmine imtihan vesilesi olmak üzere kerim Allah katında şerefli özellikleri toplayan, övgüye lâyık fiillere sahip olan bir Peygamber gelmiştir ki o da Musa Aleyhisselamdır.

أَنْ أَذُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

18.Onlara demişti ki Allah'ın kullarını bana teslim ediniz, şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir bir Peygamberim.

أَنْ أَذُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ

Allah'ın Kullarını Bana Teslim edin Diye

(Onlara demişti ki Allah'ın kullarını bana teslim ediniz) Hz. Musa, Firavun'a demişti ki: Allah'ın kullarını bana teslim ediniz senelerden beri esaretiniz altında bulundurdunuz İsrail Oğulları'nı salıveriniz, benimle beraber Mısırdan çıkmalarına mâni olmayınız. Yahut: Ey Allah'ın kulları! Sizi kendisine davet ettiğim Allah'ın dinini kabul ederek bu hususta bana itaatinizi gösteriniz,

إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

Emin Bir peygamberim Sizin için Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben sizin için güvenilir bir Peygamberim) şüphe yok ki, ben sizin için Allah tarafından gönderilmiş emin, güvenilir doğruluğu her şekilde sabit olan ve mucizelerle desteklenmiş bir peygamberim

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنْ أَيْتَكُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

19.Ve Allah'a karşı yücelikte bulunmayın. Muhakkak ki, ben size bir apaçık delil ile geliyorum.

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ

Allah'a karşı Üstünlük taslamayın Diye Ve

(Ve Allah'a karşı yücelikte bulunmayın) Ve Ey Firavun ile Firavun'un kavmi! Allah'a karşı yücelikte bulunmayın O'nun Peygamberine hakaret ederek O'nun dinî tebligatına karşı böbürlenmekten, kibirli bir vaziyet almaktan sakının

إِنْ أَيْتَكُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir delil ile Size geliyorum Şüphesiz ben

(muhakkak ki, ben size apaçık bir delil ile geliyorum) Yani: Ben Allah tarafından açık bir delil ile bir mucize ile gelmiş bir Peygamber bulunuyorum, bana muhalefetle küfrünüzde devam edip durmayınız.

وَإِنْ عُدْتُ رَبِّي وَرَبَّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ

20.Ve şüphe yok ki, ben, beni taşlamanızdan Rabbime ve Rabbinize sığındım.

وَإِنْ عُدْتُ رَبِّي وَرَبَّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ

Beni taşlamanızdan Rabbinize Ve Rabbime Sığındım Şüphesiz ben Ve

(Ve şüphe yok ki, ben, beni taşlamanızdan Rabbime ve Rabbinize sığındım) Yani: sizlerin bana Herhangi bir vakitte suikasta bulunabilmenizden, bana üzüntü vermenizden veya bana söverek sihirbaz demenizden dolayı Rabbime ve Rabbinize bütün mahlûkatın Yaratıcısı, terbiye edicisi olan Allah Teâlâ'ya sığınmışımdır. Beni o kerem merhamet sahibi yaratıcım, sizin fenalıklarınızdan korur.

وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَرِلُونِ

21.Ve eğer bana iman etmeyecek iseniz artık benden ayrılın.

وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَرِلُونِ

O halde benden ayrılın Bana İman etmemişseniz Eğer Ve

(Ve eğer bana iman etmeyecek iseniz artık benden ayrılın) Size bir Peygamber olarak Allah tarafından getirmiş, olduğum dinî hükümleri kabul etmeyerek küfrünüzde devam edecek iseniz artık benden ayrılın benim yolumu açık bırakın, bana ellerinizle, dillerinizle eziyet vermeyiniz. Artık ilâhî takdir ne ise o aramızda meydana gelir.

فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ

22.Sonra Rabbine dua etti ki: Muhakkak bunlar, günahkâr olan bir kavimdir.

فَدَعَا رَبَّهُ

Rabbine Ve dua etti

(Sonra Rabbine dua etti ki) Sonra Hz. Musa, o pek yumuşak, hikmet sahibi tebligatına rağmen Firavun ile kavminin yine inkârlarında, küfürlerinde ısrar edip kendisine suikastta bulunmak istediklerini anlayınca Rabbine dua etti ki Yarabbi

أَنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ

Günahkarlar Topluluğudur Bunlar Doğrusu

(Muhakkak bunlar, günahkâr olan bir kavimdir) Muhakkak bu Firavun ile kavmi günahkârlar olan bir kavimdir. Yani: Bunlar, küfür ve şirk içinde yaşayan kendilerine gönderilen Peygamberi yalanlayıp onun hayatına kastetmek isteyen zalim bir topluluktur, bunları lâayık oldukları azaba kavuştur.

فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ

23.Allah Teâlâ da emretti ki hemen geceleyin kullarım ile yürüyüver. Şüphe yok ki, sizler takip edileceksiniz.

فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا

Geceleyin Kullarımı Artık yürüt

(hemen geceleyin kullarım ile yürüyüver) Allah Teâlâ da Musa Aleyhisselam'a vahyen emretti ki: Hemen geceleyin kullarım ile Sana iman eden İsrail oğulları ile vesair iman edenler ile Mısırdan çıkıp yürüyüver yolunuza devam ediniz

إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ

Takip edileceksiniz Şüphesiz siz

(Şüphe yok ki, sizler takip edileceksiniz) Şüphe yok ki, sizler Firavun tarafından takip edileceksiniz bundan dolayı geceleyin şehirden çıkmalıdır ki, düşmanların hemen takipleri mümkün olmasın. Bu çıkıştan onların bilgileri gecikmiş olsun.

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ

24.Ve denizi hâli üzere sakın bırak. Çünkü onlar, boğulmuş olan bir ordudur.

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا

Açık (sakin) Denizi Bırak Ve

(Ve denizi hâli üzere sakın bırak) Ve Cenabı Hak, Musa Aleyhisselam'a emretti ki: denizi hâli üzere sakın bırak Yani: Nil denizine varıp bir harika olmak üzere yollar açılınca siz kurtuluş sahiline kavuşursunuz. O açılan yolları yine açık bırakın, asanı denize vurarak o yolların kapanmasına meydan vermeyin. Tâki takip edecek olan Firavun ile Kıpti gurubu, o yollara atılıversinler

إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ

Suda boğulan Bir ordudur Şüphesiz onlar

(çünkü onlar boğulmuş olan bir ordudur) Onlar boğulacak olan bir ordudur. Onların o denizde boğulmaları takdir edilmiştir, nitekim öyle de olmuştur.

كَمْ تَرَكَوْا مِنْ جَنَاطٍ وَعِیُونٍ

25.Neler terk ettiler, bağlardan ve pınarlardan!

كَمْ تَرَكَوْا مِنْ جَنَاطٍ وَعِیُونٍ

Pınarlardan Ve Bahçelerden Bıraktılar Nice

(Neler terk ettiler, bağlardan ve pınarlardan) Evet, O Firavun ile onun kavmi, lâayık oldukları helake uğradılar, artık Mısır'da ne kadar çok şeyler bağlardan ve pınarlardan

dan nice geniş bahçeler, bostanlar, çeşmeler, havuzlar geri kalmış oldu. Evet, o denizde boğulma felaketi ile birlikte neleri terk etmediler ki

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

26.Ve ekinlerden ve güzel ikametgâhtan!

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

Güzel Makamdan Ve Ekinlerden Ve

(Ve ekinlerden ve güzel ikametgâhtan) Birçok yemyeşil ürünler, bir nice yüksek, süslü köşkler, konaklar arkaya kalmış bulundu.

وَنِعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ

27.Ve içinde zevk ile faydalandıkları nimetten.

وَنِعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ

Zevki sefa sürenler İçinde İdiler Nimetten ki Ve

(Ve içinde zevk ile yararlandıkları nimetten) Kendisinden refah ve neşe ile istifade ettikleri servetten, gelirlerden neler neler geri bırakmış oldular. Güvendikleri o mevki ve makamları ellerinden çıkmış oldu Allahın kahrına azabına uğramış oldular ve ellerindeki nimetlerden de oldular

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ

28.İşte böyle oldu ve onları başka bir kavme miras bıraktık.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ

Başka Bir kavme Onları miras bıraktık İşte böyle

(İşte böyle oldu ve onları başka bir kavme miras bıraktık) Firavun ile kavminin akıbetleri böyle haber verildiği şekilde bir helakten, bir mahrumiyete uğramaktan ibaret bulundu. Ve O helake maruz kalanların geriye bıraktıkları o birçok şeyleri başka bir kavme miras bıraktık. Onların o yurtları, malları o Kiptilerden başka birçok milletlere intikal etmiştir.

Deniliyor ki: Mısır'a İsrail oğulları mirasçı olmamıştır. Çünkü onlar arz-ı mukaddes de ikamet eder olmuşlardı. Mısırı ise bir müddet Asuriyeler, Bâbilliler, Habeşîler elde etmişlerdir. Sonra bir müddet de Yunanlılar, Romalılar elde etmişlerdir. Daha sonra da Mısır'a Araplar, Türkler hâkim olmuşlardır.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

29.Artık onların üzerine gök ve yer ağlamadı ve bir mühlet verilmiş de olmadılar

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ

Yer Ve Gök Onlara Bunun üzerine ağlamadı

(Artık onların üzerine gök ve yer ağlamadı) Velhâsıl: Firavun ile kavmi lââyık oldukları cezaya kavuştular, Mısır'daki varlıklarından mahrum kaldılar, denizin dalgaları arasında mahvolup gittiler. Artık onların üzerine gök ve yer ağlamadı Yani: Onların helakinden kimse müteessir olmadı.

Bilinmektedir ki: İnsanlar arasında kıymetli, muhterem bir zat ölünce onun ölümünden herkesin üzüntülü olduğunu beyan için: "Onun üzerine yer ve gök ağladı" denir. Bu bir istiare-i temsili yedir. Firavun ile kavmi ise böyle bir kıymete sahip olmayıp bilâkis zalim, kâfir bulunmuş oldukları için onların o helakinden başkalarının üzüntülü olmadıklarını beyan için yerin ve göğün ağlamadığı tabiri zikredilmiştir,

وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

Mühlet verilenler Olmadılar Ve

(ve bir mühlet verilmiş de olmadılar) Ve O Firavun ile onun kavmi kendilerine bir mühlet verilmişler de olmadılar. Yani: Tövbe edebilmeleri için veya noksanlarını tedarik eylemeleri için kendilerine bir müsait vakit de bırakılmadı, bilâkis onların azapları

acele edildi, başka bir vakte veya ahirete bırakılmadı, daha dünyada iken hemen ilâhî azaba uğramış oldular, ahiretteki azapları da bambaşka olacaktır. İşte küfrün, zulmün korkunç neticesi!

İşaret buyrulmuş oluyor ki: Ey kendilerine Son Peygamber'in peygamber olarak gönderilmiş olduğu insanlık cemiyeti! Artık siz de o müthiş tarihi olaylardan ibret alınız, o Yüce Peygambere muhalefette bulunmayınız, maddî ve manevî hayatınızı güzelce muhafazaya çalışınız. Dindar, faziletli olan, hakkı kabul eden zatlar, Allah'ın azabından emin bulunurlar. Öldükten sonra da insanlar arasında hayır ile anılırlar. Onların vefatları cemiyet arasında büyük bir tesir bırakır. Dinden, ahlâktan mahrum insanların ölüp yok olmaları ise insanlar arasında bir tesir bırakmaz, onlar bir hayır ile anılmazlar. Bilâkis fena şöhretleri her tarafa yayılmış bulunur. "Âdem oldur ki: Ayağın çekecek dünyadan" "Zikri bil hayır ile âlemde güzel adı kala"

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ

30.And olsun ki, İsrail oğullarını o alçaltıcı azaptan kurtarmıştık.

Bu mübarek ayetler de Firavun'un helakine müteakip Musa Aleyhisselam ile kavminin imanları sayesinde nail oldukları ilâhî ihsanı bildiriyor. Onların nasıl bir ayrıcalığa sahip ve ne kadar ibret verici muvaffakiyetlere mazhar olmuş olduklarını haber veriyor. Bu tarihî mühim hâdiselerden ibret almayan asrısaaadetteki kâfirlerin ise ne derece ahireti inkâr edici olduklarını teşhir buyuruyor. Kendilerinden daha kuvvetli kavimlerin küfürleri yüzünden helak olup gitmiş olduklarını beyan ile o kâfirleri tehdit etmekte uyanmaya davet ehemmiyetine nazarları celp için söyle buyuruyor:

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ

Aşağılayıcı Azaptan İsrail oğullarını Kurtardık And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, İsrail oğullarını o alçaltıcı azaptan kurtarmıştık) Yüce zatıma yemin ederim ki, İsrail Oğulları'nı o alçaltıcı azaptan kurtardık o firavunun zulmün den pek şiddetli bir zillate, hakarete maruz kalmaktan korumuştuk. O azap ki:

مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ

31.Firavun'dan, şüphe yok ki, o, aşırı gidenlerden kibirli biri olmuştu.

مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ

Haddi aşanlardan Üstünlük taslayan İdi Şüphesiz o Firavundan

(Firavun'dan, şüphe yok ki, o, aşırı gidenlerden kibirli biri olmuştu) Firavun, İsrail Oğulları'nı esaret altında yaşıyor, kendilerini pek meşakkatli işlerde kullanıyordu, dünyaya gelen erkek çocuklarını da öldürüyordu, her türlü zulüm ve hakareten geri durmuyordu. İşte o Firavun müsriflerden haddi aşmaya devam eden kimselerden üstünlük taslayanlardan olmuştu. Kendisini pek yüksek görüyordu, kavmine karşı "Ben sizin Yüce Rabbinizim" demekten sıkılmıyordu.

وَلَقَدْ اخْتَرْنَا لَهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

32.And olsun onları Beni İsrail'i bilerek âlemler üzerine üstün kılmıştık.

وَلَقَدْ اخْتَرْنَا لَهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin üzerine Bir bilgi üzerine Onları seçtik And olsun gerçekten

(And olsun onları Beni İsrail'i bilerek âlemler üzerine üstün kılmıştık) Hak Teâlâ hazretleri de buyuruyor ki: And olsun Muhakkak ki, o İsrail Oğulları'nı bilerek ilâhî bir ilim gereği olarak âlemler üzerine üstün kıldık, onların bu ayrıcalığa salâhiyetleri Allah katında bilinmiş olduğundan zamanlarındaki kavimler üzerine üstün onları üstün kıldık. Onlara semavî kitapların verilmesi, onların aralarından birçok Peygamberlerin gönderilmiş olması, birçok varlıklara nail bulunmuş olmaları bu tercih ve ayrıcalık cümlesindendir.

وَأَتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُبِينٌ

33.Ve onlara kendisinde apaçık imtihan olan ayetlerden vermiştik.

وَأَتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir imtihan İçinde var O şeyi ki Ayetlerden Onlara verdik Ve

(Ve onlara kendisinde apaçık imtihan olan ayetlerden vermiştik) O İsrail Oğulları'na kendisinde apaçık imtihan olan öyle ayetler öyle mucizeler verdik ki Nasıl amellerde bulunacaklarının ortaya çıkmasını temin için veyahut onların nasıl nimetlere nail olduklarını düşünenler için birer mühim ibret teşkil eyleyen ayetlerden vermiştik. Onlar için denizde yollar açılmıştı, başlarına bulutlar gölge etmekte bulunmuştu. Men ve Selva denilen nimetler indirilmişti ve daha nice muvaffakiyetler yüz göstermişti

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ

34.Muhakkak ki, iste onlar elbette diyeceklerdir ki:

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ

Gerçekten diyorlar Bunlar Şüphesiz

(Muhakkak ki, iste onlar elbette diyeceklerdir ki) Allah'ın dini sayesinde bir kavmin ne kadar nimetlere selâmetlere nail olmuş olduğuna bu Musa Aleyhisselam kıssası pek güzel şahitlik edip durmaktadır. Fakat Muhakkak ki Ey Peygamber! Senin zamanındaki Mekke'i Mükerrerme müşrikleri, işte onlar, elbette diyeceklerdir ki Kendi din-sizliklerini, ahiret âlemini inkâr ettiklerini şöylece itiraf edeceklerdir ki:

إِنَّ هِيَ إِلَّا مَوْتَتْنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ

35.Bu başka bir şey değil, ancak ilk ölmemizden ibarettir ve biz yeniden diriltilen değiliz.

إِنَّ هِيَ إِلَّا مَوْتَتْنَا الْأُولَىٰ

İlk Ölümümüzdür Ancak O Değildir

(Bu başka bir şey değil, ancak ilk ölmemizden ibarettir) Bu hayat, başka bir şey değil bu dünya hayatından ibarettir. Ancak bu hayat ilk ölmemizden ibaret bu ölmemize ait olan hayattan başka bir şey değildir

وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ

Diriltilecek olanlar Biz değiliz Ve

(ve biz yeniden dirilecek değiliz) bu dünya hayatı yok oldu mu, artık başka bir hayata kavuşup tekrar varlık sahasına gelecek değiliz.

فَآتُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

36.Haydi eğer siz doğru söylüyor iseniz, babalarımızı getiriveriniz.

فَآتُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Atalarımızı O halde getirin

(Haydi eğer siz doğru söylüyor iseniz, babalarımızı getiriveriniz) O inkârcılar, kendi iddialarına kuvvet vermek için şöyle boş bir teklifte bulunurlar. Eğer siz doğru söylüyor iseniz İnsanları öldükten sonra tekrar hayata kavuşacaklarına ait olan sözleriniz, hakikate dayalı ise, bunu ciddî şekilde iddia ediyor iseniz Haydi, ölmüş olan bu dünyadan göçmüş olan bizden evvel ölüp gitmiş olan atalarımızı hemen yeniden hayata kavuşturunuz, bu suretle sözünüzün doğru olduğunu isbat etmiş olursunuz.

&-O inkârcılar hiç düşünmüyorlardı ki: İkinci hayat, bu dünyanın sona ermesinden sonra kıyamet âleminde meydana gelecektir, iddia edilen bu hayata kavuşma, ahirete mahsustur. Bununla beraber şunu da, düşünmeli değil midirler ki: Bu hayatı başlangıçta yoktan var eden bir Yüce Yaratıcı, elbette ki: Bu hayatı iade etmeye de kaadirdir. İlk yaratma iadedden daha zor değil midir? Artık ilk yaratmaya kaadir olan bir zat, iadeye kaadir olamaz mı? Artık öyle cahil, düşünmeden mahrum inkârcılar, ken-

dilerine cevap verilmeğe lâyık değildirler. Bundan dolayı Cenabı Hak, o inkârcıları tehdit için daha evvelki inkârcıların nasıl bir müthiş akıbeta uğramış olduklarını ibret misali olmak üzere zikrediyor. Şöyle ki:

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

37.Ya onlar mı hayırlı yoksa Tübbâ kavmi mi? Ve kendilerinden evvel olanlar mı? Onları helak ettik, şüphe yok ki, onlar günahkâr idiler.

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedirler O kimseler ki Ve Tübbâ Kavmi mi Yoksa Hayırlı Onlar mı?

(Ya onlar mı hayırlı yoksa Tübbâ kavmi mi? Ve kendilerinden evvel olanlar mı?)

Yani: Bu Peygamber zamanındaki müşrikler mi daha kuvvetli, daha devletli, daha kudretli bulunuyorlar, yoksa Yemen hükümdarlarından olan Tübbâ'nın müşrik olan kavmi mi veya kendilerinden evvel olanlar mı? Medyen, Eyke, Semud, Ad kavimleri gibi birçok meşhur milletler mi daha varlıklı bulunuyorlardı. Elbette ki, tarihen sabittir ki: O geçmiş milletler daha fazla kuvvet, güç, ihtişam sahipleri idi. Ona rağmen

أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

Suçlu kimseler idiler Şüphesiz onlar Onları helak ettik

(Onları helak ettik, şüphe yok ki, onlar günahkâr idiler) onlar kendi inkârlarının cezasına kavuştular, o varlıkları kendilerini kurtaramadı. Şüphe yok onlar O eski kavimler günahkârlar idiler. O günahlarından, inkârlarından dolayı helake uğratılmışlardı. Artık sonraki bu inkârcılar da kendi günahları, inkârları sebebiyle helak olacaklarını düşünmeli değil midirler? Kendilerinin boş yere yaratılmamış olduklarını da dikkate almalı değil midirler? Elbette Hikmet Sahibi Yaratıcı hiçbir şeyi boş yere yaratmamıştır. Bu "Tübbâ" dan maksat, Himeyr kabilesi reisi olan büyük Tubba'dır ki: Adı Esad veya Sad idi. Bu zat: inanan ve salih bir kimseydi. Resuli Ekrem Efendimiz buyurmuştur ki: Tübbâ'a sövmeyin, o muhakkak İslâm bulunuyordu. Kur'anı Kerim de ise O'nun kâfir olan kavmi kötülenmiştir. *Alüsi Tefsiri.*

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

38.Ve gökleri ve yeri ve onların arasında olanları oyuncular olarak yaratmadık.

Bu mübarek ayetler. Yüce Allah'ın bütün âlemleri boş yere yaratmayıp bir hikmet ve faydaya dayalı olarak yaratmış olduğunu bildiriyor. Kıyamet gününde umumî bir muhasebe günü olduğunu ihtar ediyor. O günde Allah'ın rahmetine mazhar olanlardan başka kimselerin birbirine asla yardım edemeyeceklerini beyan buyurmaktadır

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

Oyuncular olarak İkisi arasındadır O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yaratmadık Ve

(Ve gökleri ve yeri ve onların arasında olanları oyuncular olarak yaratmadık)

Evet, Ey insanlar! Gökleri ve yeri ve onların Gökler ile yerin arasında olanları çeşitli yaratıkları oyuncular olarak yani boş yere, bir eğlence olmak için yaratmadık. Elbette ki, hepsinin yaradılışı birer gayeye, birer hikmete dayanmaktadır.

مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

39.İkisini de yaratmadık, ancak gerçek bir sebeple yarattık, fakat onların birçokları bilmezler.

مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ

Hak ile Ancak O ikisini yaratmadık

(İkisini de ancak gerçek bir sebeple yarattık) Evet. İkisini de Gökleri de, yeri de, kendilerinde olan şeyler ile beraber gerçek bir sebeple yarattık onların yaradılışı bir hakka, bir hakikatin ortaya çıkmasına sebep bulunmaktadır. Onların varlığı, Allah'ın birliğine bir delildir. Kulların o Yüce Mabuda kullukta bulunmalarının lüzumuna bir sebeptir ve kıyametin, haşir ve neşrin imkânına da pek kuvvetli bir delildir.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar Onların çoğu Fakat

(fakat onların birçokları bilemezler) Yani: İnkârcılar, o hayat, bu dünya hayatından başka bir şey değildir diyenler, bu hakikati anlayıp tasdik etmezler, kendilerinin yaradılışındaki gayeyi takdir edemezler, artık birçok günahları işlemeye devam eder dururlar.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ

40.Şüphe yok ki, o hüküm günü onların hepsinin vaat edilen vakitleridir.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ

Hepsinin Onların buluşma vaktidir O ayırış Günü Şüphesiz

(Şüphe yok ki, o hüküm günü onların hepsinin vaat edilen vakitleridir) Yani: Müminler ile kâfirlerin, güzel ameller ile çirkin amellerin ve benzerlerinin aralarının ayrılacağı kıyamet günü bütün insanların, cinlerin, meleklerin hepsinin vaat edilen buluşma toplanma vakitleridir. Evet, o gün, belirli bir muhasebe zamanıdır, o gün herkes, muhasebeye tabi tutulacak, kendi emellerine göre mükâfat veya cezaya kavuşacaktır.

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

41.O gün bir dost, bir dosttan hiçbir şeyi bertaraf edemez ve onlar yardım da olunamazlar.

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا

Bir şeyle Bir dosta Bir dost Fayda vermez O gün

(O gün bir dost, bir dosttan hiçbir şeyi bertaraf edemez) evet O gün O hesap ve ceza gününde bir dost, bir dosttan hiçbir şeyi bertaraf edemez. Herkes kendi hâlini düşünmeye başlar, insanlar arasında yakınlıktan, dostluktan eser görülemez, hiçbir kimse başka bir kimseye faydalı olamaz. Meselâ: Bir mümin, bir kâfire hiçbir yardım edemeyecektir, isterse, dünyada iken aralarında bir yakınlık, bir dostluk bulunmuş olsun,

وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

Yarım olunuyorlar Onlar değildir Ve

(ve onlar yardım da olunmazlar) O dünyada iken birbirinin yakını, dostu olan kimse-lerden hiçbiri bir yardıma nail olarak lâıyk oldukları azaptan kurtulamaz.

إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

42.Allah'ın rahmet ettiği kimse müstesna. Şüphe yok ki, o Allah, azizdir, rahimdir

إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ

Allah Merhamet etti O kimse ki Ancak

(Allah'ın rahmet ettiği kimseler müstesna)Yani: Hakkında ilâhî rahmet tecelli eden, Allah katında makbul olup affa ve şefaate lâıyk bulunan herhangi bir zat müstesnadır. Böyle zatlar, yardıma nail olurlar, diğer müminlere de yardım şefaate edebilirler &-İbni Abbas Hazretlerinin beyanına göre bu zatlardan maksat müminlerdir. Çünkü bunlara Peygamberler ve melekler şefaate edeceklerdir.

إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Çok merhamet eden Daima üstün olan Odur Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o Allah, azizdir, rahimdir) Şüphe yok ki, o Allah O Yüce Yaratıcı El Azizdir her şeye galiptir ve düşmanlarından intikam almaya kadirdir, buna kimse mâni olamaz. Ve o Kerem Sahibi mabut er Rahimdir mümin kulları hakkında ilâhî merhameti pek fazladır, onları rahmetine, lütfuna mazhar buyuracaktır.

إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقُّومِ

43.Muhakkak ki, o zakkum ağacı.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin ahirette nasıl azap göreceklerini inkârlarının cezasına ne müthiş, ne ateşli bir şekilde kavuşturulmuş bulunacaklarını şöylece ihtar etmekte ve insanlık için bir ibret dersi vermektedir.

إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقُّومِ

Zakkum Ağacı Şüphesiz

(Muhakkak ki, o zakkum ağacı) Yani: Çölde yetişen meyveleri pek acı olan kendisine "zakkum ağacı" denilen ağaca benzeyen ve meyveleri pek yürek yakıcı olan bir ağaç, ağacın ateşli meyveleri.

طَعَامُ الْآثِمِ

44.Çok günahkâr olanın yiyeceğidir.

طَعَامُ الْآثِمِ

Çok günahkar kimsenin Yemeğidir

(Çok günahkâr olanın yiyeceğidir) Yani: Günahları, bozuk kanaatleri pek fazla olan herhangi bir kâfire mahsus, yürek parçalayan yiyeceklerden ibarettir.

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ

45.Erimiş bakır gibi karınlar içinde kaynar.

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ

Karınlarda Kaynar Erimiş maden gibidir

(Erimiş bakır gibi karınlar içinde kaynar) O öyle bir yiyecektir ki, erimiş bakır gibi yahut zeytinyağının tortusu gibi karınlar içinde kaynar. Şiddetli hararetlerden dolayı kaynamaya devam eder.

كَغَلِي الْحَمِيمِ

46. Son derece sıcak suyun kaynaması gibi.

كَغَلِي الْحَمِيمِ

Sıcak suyun Kaynaması gibi

(Son derece sıcak suyun kaynaması gibi) Hamim; altında yakılan şey sebebiyle sıcaklığı son dereceye varmış olan su demektir ki işte o kaynar su bir surette kaynar, öyle fokurdar durur.

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ

47.Onu tutun da cehennemin ta ortasına sürükleyin.

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ

Cehennemin Ortasına Ve onu sürükleyin Onu tutun

(Onu tutun da cehennemin ta ortasına sürükleyin) evet cehennem Zebanilerine yani: Cehennemin hizmetçilerine emir olunur ki: O suçluyu, o kâfiri o dünyadaki inkârından ve kötü amelinden dolayı şiddetle tutun ve cehennemin ta ortasına sürükleyin ki ta ki, lâıyk olduğu azaba kavuşmuş olsun.

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ

48.Sonra başının üstüne o pek kaynar su azabından dökün.

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ

Kaynar su Azabından Başının Üstüne Dökün Sonra

(Sonra başının üstüne o pek kaynar su azabından dökün) Sonra O cehenneme

sevk edilen şahsın başının üstüne o pek kaynar su azabından dökün. Ta ki: O dökülen su, o şahsın bütün vücudunu kaplamış olsun.

ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ

49.Deyin ki tat. Şüphe yok, sen iddia ediyordun ki pek kuvvetli pek şerefli olan sensin.

ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ

Şerefli Üstün Sendin Şüphesiz sen Tat

(Deyin ki tat. Şüphe yok, sen iddia ediyordun ki pek kuvvetli pek şerefli olan sensin) Ve o şahsa alay için başına kakmak için deyin ki: Ey ahireti inkâr eden! Tat Bu azaba, bu harekete katlan, şüphe yok ki, sen iddia ediyordun ki pek kuvvetli, pek şerefli olan sensin Şimdi kendi kıymetini, neye lâyık olduğunu anladın mı?

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

50.Şüphe yok ki, işte bu, kendisinde şüphe ettiğiniz şeydir.

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

Şüphe ediyorsunuz Hakkında İdiniz O şeydir ki Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, işte bu, kendisinde şüphe ettiğiniz şeydir) Şüphe yok ki Ey inkârcılar işte bu Uğramış olduğunuz cehennem azabı kendisinde şüphe ettiğiniz şeydir) siz dünyada iken şek ve şüphe içinde yaşıyordunuz, bunu size haber veren zatları yalanlamaya cüret gösteriyordunuz. Şimdi ne kadar yanlış düşünmüş olduğunuzu anladınız mı? Kâfirler hakkında ne büyük bir ilâhi vaat ve ihtar!

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ

51.Muttakiler ise muhakkak ki, güvenilir bir makamdadırlar.

Bu mübarek ayetler de müminler hakkındaki Allah'ın vaadini bildiriyor. Takva Sahibi zatların ebedî cennetlere, nimetlere kavuşacaklarını müjdeliyor. Kuranı Kerim'in peygamber lisanı üzere inişindeki hikmete, onun büyük bir selâmet ve saadet vesilesi bulunduğuna işaret buyuruyor, nihayet zaferin ve muvaffakiyetin peygamberin yanından tecelli edeceğini müjdelemektedir.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ

Emin Bir makamdadır Takva sahipleri Muhakkak

(Muttakiler ise muhakkak ki, güvenilir bir makamdadırlar) yani: Mümin, dinî vazifelerini yapmaya devam eden, Cenabı Hakkın azabından korkup ilâhî lütfunu bekleyen zatlar ise muhakkak ki, güvenilir bir makamdadırlar. Onlar yok olmaktan, afetlerden korunan bir mekânda bulunacaklardır. Artık hiçbir korkuları, endişeleri kalmayacaktır.

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

52.Cennetlerde ve pınarlardadırlar.

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Pınar başlarında Ve Bahçelerde

(Cennetlerde ve pınarlardadırlar) Evet, O takva sahipleri, ahirete gidince Cennetlerde ve pek lezzetli suları cereyan eden pınarlardadırlar, onların makamları, öyle güzel, temiz mevkilerdir.

يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ

53.Karşı karşıya oldukları hâlde atlastan, parlak ipekten elbiseler giyineceklerdir.

يَلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ

Karşılıklı olanlardır Kalın ipekten Ve İnce ipekten Giyiyorlar

(Karşı karşıya oldukları hâlde atlastan, parlak ipekten elbiseler giyineceklerdir) O takva sahibi zatlar, cennetlerde birbirleriyle alışmak için, güzelce konuşmak için karşı karşıya oldukları hâlde öyle samimi, kardeşçe bir vaziyet alarak atlastan, parlak ipekten elbiseler giyeceklerdir. Öyle çeşitli süslere ulaşacaklardır.

كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

54.İşte böyle. Ve biz onları, iri gözlü hurilerle evlendiririz.

كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

İri gözlü Hurilerle Onları evlendiririz Ve İşte böyle

(İşte böyle. Ve biz onları, iri gözlü hurilerle evlendiririz) Yani: Takva sahipleri hakkında Allah katında takdir edilen şey, böyle pek mükemmel ve muhteşemdir. Ve O takva sahiplerini gözleri iri, elbiseleri tertemiz, renkleri beyaz huriler ile evlendirdik.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ

55.Orada her türlü meyveden emin oldukları hâlde talep ederler.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ

Emin olanlar olarak Meyvenin Her birini Orada İsterler

(Orada her türlü meyveden emin oldukları hâlde talep ederler) O cennetlere kavuşan takva sahipleri o cennetlerde her türlü meyveden emin oldukları halde talep ederler. Yani: Cennet hizmetçilerinden diledikleri meyvelerin hazırlanmasını isterler, o meyvelerden sıhate zararı olmaksızın diledikleri kadar yiyebilirler, o meyvelerin ne azalmasından ve ne de kendilerine dokunabileceğinden hiçbir endişeye düşmezler. Onlardan tam bir zevk ile faydalanırlar.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّيَهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

56.Orada ölümü tatmazlar, ilk ölüm müstesna ve onları cehennemin azabından korumuştur.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ

İlk Ölüm Ancak Ölümü Orada Tatmazlar

(Orada ölümü tatmazlar, ilk ölüm müstesna) Artık o cennetlere nail olan zatlar Orada ölümü tatmazlar bir daha ölmeleri takdir edilmiş değildir. Ölümden korkmaksızın o nimetlerden istifade ederler. İlk ölüm yani dünyada iken ölmüş oldukları başka, artık tekrar bir daha ölmeyeceklerdir

وَوَقَّيَهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

Cehennem Azabından Onları korumuştur Ve

(ve onları cehennemin azabından korumuştur) ve Allah Teâlâ o takva sahibi kullarını cehennemin azabından korumuştur. Onlar cehennemde hiç azap görmeyeceklerdir. Takva ehli olmayan müminlere gelince Cenabı Hak, bunlardan dilediğini cehenneme sevk ederse de bu, geçicidir, sonra Allah'ın affı tecelli eder, onlar da cehennemden çıkarlar, cennete nail olurlar. Fakat bu geçici azap da pek müthiş olacağından öyle bir felâkete geçici de olsa uğramamak için elden geldiği kadar takva ehli olmaya çalışılmalıdır

فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

57.Rabbinden bir lütuf olarak. İşte büyük kurtuluş budur.

فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ

Rabbinden Bir lütuf olarak

(Rabbinden bir lütuf olarak) Müminlerin o kavuşacakları cennetler, nimetler bütün

Rabbinden bir ihsan olarak meydana gelecektir Şu da bilinmelidir, Bir insan, ne kadar ibadet ve itaatte bulunsu da yine bu dünyada nail olduğu ilâhî nimetlerin şükrünü hakkıyla yerine getirmiş olamaz, fazla bir nimete lâıyk olamaz. Ancak Cenabı Hakkın bir ihsanı, bir lütfudur ki, mümin kullarını öyle muazzam, ebedi nimetlere, saadetlere kavuşturacaktır

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş O İşte budur

(İşte büyük kurtuluş budur) İşte budur O takva sahiplerine ihsan olunan ayrıcalık, bu uhrevî lütuf ve keremdir o pek büyük kurtuluş. O ebedi kurtuluş, o her seçkin iste-ye kavuşmuş olmak Artık her akıllı insan, böyle bir kurtuluşa ulaşmak için elden geldiği kadar çalışmalıdır ve Allah Teâlâ'dan muvaffakiyetler niyaz etmelidir

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

58. Artık şüphe yok ki, onu Kuranı Kerimi senin lisanınla kolaylaştırdık. Umulur ki: Onlar düşünürler.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ

Senin lisanınla Onu kolaylaştırdık Artık ancak

(Artık şüphe yok ki, onu kolaylaştırdık) Artık Ey habibim şüphe yok ki, Kuranı Kerim'i bu gibi kurtuluş yollarını gösteren, dünyevî ve uhrevî meseleleri, olayları ümmetine telkin eden o Yüce kitabı senin lisanınla kolaylaştırdık. Onu pek geniş, pek anlaşılır güzel olan arap dili üzere indirdik, herkes o hakikati beyan eden kitap sayesinde dünyevî ve uhrevî vazifelerini öğrenebilir, o takva sahipleri için takdir edilen nimetlere ulaşmak için çalışabilir

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İbret alırlar Ta ki onlar

(Umulur ki, onlar düşünürler) O Kuranı Kerim'in bildirdiği hakikatleri anlamaya çalışırlar, onun gösterdiği yolu takip ederler, nihayet ebedî saadete kavuşurlar.

&-Evet, Kuranı Kerim, bizim Peygamberimizin lisanı üzere nazil olmuştur Zaten sair Peygamberlerin de ümmetlerine tebliğ ettikleri ilâhî kitaplar o Peygamberlerin lisanı üzere nazil olmuştu. Bu, hikmet gereğidir. Eğer öyle bir kutsal kitap, muhtelif lisanlar ile nazil olmuş olsa idi muhtelif ırklara ayrılmış olan cemiyet arasında bir din birliği bulunmazdı, birçok ihtilâflar olurdu. İşte bu lisan Peygambere taabi cemiyetler arasında müşterek birliktelik den dolayı bir rehber bulunmuş, o milletler arasında bir din birliği tecelli etmiştir.

فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ

59. Artık gözet, şüphe yok ki, onlar gözeticilerdir.

فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ

Gözetleyicidirler Şüphe yok onlar O halde gözetle

(Artık gözet, şüphe yok ki, onlar gözeticilerdir) Artık Ey Habibim Sen gözet Hak Teâlâ'dan yardımlar, muvaffakiyetler niyaz et ve seni inkâr edenlerin akıbetlerini dikkate al şüphe yok ki o inkârcılar da senin akıbetini, ne vaziyette bulunacağını gözeticilerdir. Fakat onlar, Allah'ın yardımının yüce Peygamber tarafında, Müslümanlar hakkında tecellisini görerek zarar ve ziyanda kalacaklardır.

&-Nitekim öyle de olmuştur. O inkârcılar, müşrikler, İslamiyetin Mekke-i Mükerre-me'de bile yayılmasına mâni olmak istedikleri hâlde o yüce din, yalnız Mekke-i Mükerre-me'de değil, bütün Arabistan'da ve az bir zaman zarfında dünyanın doğusunda ve batısında yayılmaya başlamış, insanlığı aydınlatmaya çalışmakta bulunmuştur. O kutsî dinin en mübarek dayanağı olan Kuranı Kerim de, bütün insanlığa hitap ederek onların dikkatlerini kudret eserlerine çekmekte, kendilerine en tesirli bir ibret ve uyanma dersi vermektedir. Bu, Rabbimizin bir lütfudur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

45-CASIYE SURESİ

Bu mübarek sure de Mekke'yi Mükerrreme'de nazil olmuştur. Otuz yedi ayeti kerime-den meydana gelmektedir. "Hâ, Mim" surelerinin altıncısıdır. 28. ayetinde her milletin kıyamet günü Casiye, yani: Yerlere serilmiş bir hâlde bulunacağı haber verildiği için kendisine böyle "Casiye Suresi" adı verilmiştir. 18. ayetinde şeriattan ve 24. ayetinde de dehreden zamandan bahsedildiği için kendisine "Şeriat Suresi" ve "Dehr Suresi" namı da verilmiştir.

Başlıca konuları şunlardır:

1. Allah Teâlâ'nın varlığını, kudret ve azametini gösteren yaratılış eserlerine dikkatleri çekmek.
2. İlâhî ayetlerin ehemmiyetine ve onlara karşı kâfirlerin aldıkları vaziyetlere işaret etmek.
3. İsrail oğulları hakkındaki ilâhî lütfü ve onların bilâhare aldıkları nankörce vaziyeti bildirmek.
4. Kıyamet gününün dehşetini ve o gün insanların haklarında kendi amel sahifelerinin şahadette bulunacağını ihtar etmek.
5. Müminlere ahirette nail olacakları büyük nimetleri müjdelemek, inkârcıların da çirkin akidelerini ve maruz kalacakları şiddetli cezalarını teşhir etmek.
6. Âlemlerin Rabbi'nin büyüklüğünü, bütün kâinat üzerindeki hâkimiyetini ve kudretiyle hikmetini beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حم

1. Hâ, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in yüceliğine dikkatleri çekiyor. Dış ve iç âlemdeki çeşitli yaratılış eserlerinin Allah'ın zatına ve Rabbanî Yüceliğine ait ne kadar parlak birer delil ve birer mükemmel ibret ve uyanma vesilesi olduğunu beyan buyurmaktadır. Ha, Mim Bundan maksat, ne olduğunu Allah'ın ilmine havale ederiz. Benzerlerine bakınız.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

2. Kitabın indirilişi, aziz, hâkim olan Allah'tandır.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Her işi hikmetli Daima üstün Allah tarafından Kitabın İndirilmesi

(Kitabın indirilişi, aziz, hâkim olan Allah'tandır) Yani: İnsanlık için bir hidayet rehberi olan bütün hayır ve fazileti içinde toplayan bütün Kuranı Kerim'in veyahut onun bir kısmını teşkil eden bu Hâ, Mim sureyi celilesinin Hz. Peygamber'e vahiyen bildirilmiş olması aziz, hâkim olan Allah'tandır. Evet. O mukaddes kitap, her şeye galip, kaadir olan, bütün mahlûkatın hakkındaki emirleri, düzenlemeleri birer hikmet ve faydaya dayanan Kâinatın Yaratıcısı Allah tarafından son Peygamber'e ihsan buyrulmuştur. O Ezelî Yaratıcımızın aziz ve hâkim olduğuna ise bütün yaratılış eserleri, bütün maddî ve ruhanî varlıklar şahadet edip durmaktadır.

إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

3. Şüphe yok ki, göklerde ve yerde müminler için elbette ibretler vardır.

إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minler için Elbet deliller Yerde Ve Göklerde vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki, göklerde ve yerde müminler için elbette ibretler vardır) Evet. Şüphe yok ki Yüce Allah'ın kudret eseri olan göklerde o yüksek âlemlerde, onlarda

parlayan bir nice varlıklarda ve insanlığın ikametgâhı olan yer sahasında faideli maddenleri, kaynakları içinde saklayan bu yer kürede müminler için elbette ibretler vardır. O mümin zatlar, göklere ve yere baktıkça Kâinatın Yaraticısının varlığına, kudret ve hikmetine ait dış âlemle ilgili milyonlarca delilleri gözlerinin önünde parlamakta bulunmuş olurlar.

وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

4.Ve sizin yaradılışınızda ve yaydığı her bir canlı şeyde yakinen bilip inanan bir kavim için ibretler vardır.

وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ

Hareketli canlıdan Yayıyor O şeylerde ki Ve Yaradılışlarınızda Ve

(Ve sizin yaradılışınızda ve yaydığı her bir canlı şeyde) Ve Ey insanlar! Sizin Allah'ın kudretiyle yaradılışınızda bir nice kuvvetler ile donatılmış olarak vücuda getirilmiş olmanızda ve yine Yüce Yaraticının yeryüzünde yaydığı her bir canlı şeyde çeşit çeşit hayvanların yaradılışında

آيَاتٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

Yakinen iman ediyorlar Bir topluluk için ki Deliller

(yakinen bilip inanan bir kavim için ibretler vardır) imanları pek kuvvetli olup eşyanın hakikatlerini olduğu gibi takdire kabiliyetli olan bir insan topluluğu için ibretler vardır. Bütün bu varlıklar, o mümtaz zatların nazarlarında birer açık delildir, Allah'ın birliği hakkında birer parlak kanıttır. Artık onların kalplerinde şek ve şüpheden bir eser yoktur. İşte gördüğümüz bu varlıklar da, Cenabı Hakkın birliğine, kudret ve yaratıcılığına ait iç âlemdeki delillerden ibarettir.

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

5.Ve gece ile gündüzün değişmesinde ve Allah'ın gökten bir rızık indirip onunla yeri ölümünden sonra diriltmesinde ve rüzgârları bir taraftan diğer tarafa döndürmesinde de akıllıca düşünen bir kavim için ibretler vardır.

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Gündüzün Ve Gecenin Ard arda gelmesinde Ve

(Ve gece ile gündüzün değişmesinde) Işıklı olup olmamalarında birbirini takip edip durmalarında, müddetlerinin çoğalıp azalmasında, vücuda gelmelerindeki gayelerde

وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzünü Onunla Ve diriltti Rızıktan Gökten Allah İndirdi O şeylerde ki Ve

(ve Allah'ın gökten bir rızık indirip onunla yeri ölümünden sonra diriltmesinde) yani: Vakit vakit yağmur indirip O yağmur ile yeri ölümünden kuruyup büyüüp gelişmeden mahrum kaldıkları sonra diriltmesinde yeniden bitirme kuvvetine nail buyurmasında

وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ

Rüzgârları Çevirmesinde Ve

(Ve rüzgârları çevirmesinde) yani rüzgârları bir taraftan diğer bir tarafa döndürmesinde de vakit vakit doğuya, batıya ve kuzeye, güneye doğru Yönlendirilmesinde de

آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Akıl erdiriyorlar Bir topluluk için ki Deliller

(akıllıca düşünen bir kavim için ibretler vardır.) bütün bu çeşitli, muhtelif hâdiseler, bir hikmet sahibi Yaraticının varlığına açık birer delildir, gafletten kurtulan, akıllıca düşünen cemaatler elbette bunu takdir ederler, bu ibret levhalarından bir ibret dersi alarak Allah'ın birliğini tasdikte bulunmuş olurlar.

Velhâsıl: Yaratılış kabiliyetlerini zayıf etmeyen insanlar, imandan, Allah'ın dinine bağlanmaktan ayrılmazlar, kendilerinde ilim ve irfan artıp da bu Kâinatın yaratılışını, bunların nasıl birer yaratılış harikası olduklarını düşününce de imanları fevkalâde kuvvet bularak ilmel yakın kesin bilgi derecesinden aynel yakın mahiyetini kavrama mertebesine yükselmiş olurlar. Bu âlemdeki muhtelif hâdiseleri ve onların gayelerini ve birbirini ne kadar muntazam bir surette takip edip durduklarını düşündükçe de aklî kuvvetleri gelişmiş, Kâinatın Yaratıcısının ne kadar muazzam bir kudrete, hikmete sahip ve ortak ve benzerden uzak olduğunu pek güzelce anlamış bulunurlar. Ne büyük bir muvaffakiyet!

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

6.İşte bunlar, Allah'ın ayetleridir ki: Bunları sana hakkıyla okuyoruz. Artık Allah'tan ve O'nun ayetlerinden sonra hangi bir söze inanırlar?

Bu mübarek ayetler de Kuranı Kerim'in yüksek mertebesine ve O'nun üstünde hakikate dayalı başka bir söz bulunamayacağına işaret buyuruyor. O Kuranı Kerim'in ayetlerine karşı inkârcı ve kibirli vaziyet alanların şiddetli bir azaba uğrayacaklarını ihtar ediyor. O inkârcıları cehennem azabının takip edeceğini ve onların hiçbir kazançlarından ve hiçbir kimseden bir faide göremeyeceklerini haber veriyor. Ve bir hidayet vesilesi olan Kuranı Kerim'i inkâr edenleri pek müthiş bir azap ile tehdit buyurmaktadır.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ

Allah'ın Ayetleridir İşte bunlar

(İşte bunlar, Allah'ın ayetleridir) İşte bunlar Bu okunan Kuran ayetleri Allah'ın ayetleridir. O Kerem Sahibi mabudun insanlığı ilâhî dine davet için göndermiş olduğu mübarek ayetlerdir ki,

نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ

Hak ile Sana Bunları okuyoruz

(Bunları sana hakkıyla okuyoruz) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Bu ayetleri sana hakkıyla okuyoruz hak ve hakikati içermiş olmak üzere sana vahiy etmiş bulunuyoruz, bütün bu beyanat, hakka ve hikmete birer tercümandır,

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

İnanacaklar Ayetlerinden Allah'tan Sonra Söze Artık hangi

(Artık Allah'tan ve O'nun ayetlerinden sonra hangi bir söze inanırlar?) artık İlâhî dine davet edilen kâfirler Allah'tan ve O'nun ayetlerinden sonra yani: Resuli Ekrem'in Allah Teâlâ namına tebliğ ettiği dinî emirlerden, delillerden sonra hangi bir söze inanırlar? Öyle hakikatin ta kendisi olan, en açık bir ulûhiyet delili bulunan Kurana, peygamberin tebliğlerine inanmayanlar, hiçbir doğru söze inanmazlar, onlar gerçek dışı olan şeylere inanırlar, öyle bir cehalet eseri göstermiş olurlar.

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

7.Her bir yalancının, günaha düşkünün vay hâline!

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

Çok günahkarın Çok iftiracının Her birine Vay

(Her bir yalancının, günaha düşkünün vay hâline) Her bir yalancının Hakkı değiştirmeye cüret edenin günaha düşkünün çokça günah kazanmaya çalışanın vay hâline! En büyük azap ona yönelik bulunacaktır.

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

8. Allah'ın ayetlerinin kendisine karşı okunur olduğunu işitir de sonra böbüre nerek ısrar eder, sanki onları işitmemiştir. Artık onu acıklı bir azap ile müjdele!

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَى عَلَيْهِ

Kendisine Okunur Allah'ın Ayetlerini İşitir

(Allah'ın ayetlerinin kendisine karşı okunur olduğunu işitir de) Öyle bir yalancı, günahkâr ki: Allah'ın ayetlerinin kendisine karşı okunur olduğunu işitir Kuranı Kerim'in dinî hükümlerine, faziletlere, vaat ve tehdide, müjde ve korkutmaya ait ayetlerinin okunduğunu işitir durur

ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا

Onları duymamış Sanki Böbürlenerek İsrar eder Sonra

(sonra böbürlenerek ısrar eder sanki onları işitmemiştir) sonra böbürlenerek dinî tebligata karşı kibirli bir vaziyet alarak küfründe ısrar eder yine cehaletinden ayrılmaz sanki o okunan ayetlerden haberdar olmamış gibi bir vaziyette bulunur

فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azap ile İşte onu müjdele

(Artık onu acıklı bir azap ile müjdele) Ey habibim Sallallahu Aleyhi Ve Sellem Artık öyle küfründen ayrılmak istemeyen bir şahsı Sen acıklı bir azap ile müjdele o şahsı, küfrünün böyle cezasına kavuşacaktır. Buna müjde denilmesi, bir alay ve hakaret içindir. Öyle bir inkârcıya haber verilecek şey böyle bir tehditten başka olmadığına işaret içindir.

Deniliyor ki: Bu ayeti celile Nazrîbnilhars hakkında nazil olmuştur. O şahıs İranlılara ait hikâyeleri satın alır, bunları okuyarak insanları Kuranı Kerim'i dinlemekten alıkoy-mak isterdi. Fakat bu ayeti kerime, umumî bir ibare ile varit olmuş, hükmü o bozgun-cu şâhısı da, onun benzerlerini de kapsamaktadır.

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

9.Ayetlerimizden bir şeyi bildiği zaman da onu eğlence edinmiş olur. Onlar var ya, onlar için pek alçaltıcı bir azap vardır.

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا

Bir alay Onları edinir Bir şey Ayetlerimizden Bildi O vakit ki Ve

(Ayetlerimizden bir şeyi bildiği zaman da onu eğlence edinmiş olur) O kötü şahıs yok mu, Ayetlerimizden bir şeyi bildiği zamanda kendisine bir ayet okunup da onun Kuranı Kerim'den bir ayet olduğunu anladığı hâlde de onu eğlence edinmiş olur onunla istihzada bulunur. Nitekim Ebu Cehil de "inne şeceretezzekum" ayetini işitin-ce böyle bir terbiyesizliğe cüret göstermişti,

أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azap Onlar için vardır İşte onlar

(Onlar var ya, onlar için pek alçaltıcı bir azap vardır) onlar var ya! Öyle Kuranı Kerim'in ayetlerine karşı kibirli ve alaycı bir vaziyet alan şahıslar, bilmelidir ki: onlar için pek alçaltıcı bir azap vardır. Onlar zelilce bir hâlde ölüp gideceklerdir.

مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ

أُولِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

10.Arkalarından cehennem vardır. Onlardan ne kazanmış oldukları şeyler ve ne de Allah'tan başka edinmiş oldukları dostlar, bir şeyi bertaraf edemeyecektir. Onlar için pek büyük bir azap vardır.

مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ

Cehennem Arkalarından vardır

(Arkalarından cehennem vardır) evet O inkârcıların arkalarından cehennem vardır onlar öldükten sonra cehenneme sevk edileceklerdir, onların istikballeri öyle müthiştir

وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا

Bir şeyle Kazandılar O şeyler ki Onlara Fayda vermez Ve

(Onlara ne kazanmış oldukları şeyler fayda verir) artık onlar o gelecek azaba kavuşacakları zaman kendilerine hiçbir şey faide verici olamayacaktır, evet onlara ne Dünyada iken kazanmış oldukları şeyler servet ve zenginlik fayda verir

وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Allah'tan Başka Edindiler Ne o şey ki Ve

(ve ne de Allah'tan başka edinmiş oldukları dostlar) putlar, batıl tanrılar onlara fayda verir başlarına gelen bir şeyi bertaraf etmeye kadir olur. Onlar o inkârcılar o kuran ayetleriyle alay edenler kendilerini cehennem azabından kurtaramayacaktır.

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir azap Onlar için vardır Ve

(Onlar için pek büyük bir azap vardır) O dinsizlere mahsus pek büyük bir azap vardır öyle şiddetli bir daimî bir azap ki, kendilerini her cihetten kuşatmış olacaktır.

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ أَلِيمٍ

11.İşte bu, Kuran bir hidayet rehberidir. Rab'lerinin ayetlerini inkâr eden kimseler ise onlar için pek şiddetlisinden bir acıklı azap vardır.

هَذَا هُدًى

Bir hidayettir Bu

(İşte bu, Kuran bir hidayet rehberidir) İşte bu Kuranı Kerim bir hidayet rehberidir kendisine tâbi olanları hakka, doğru yola kavuşturur,

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Ayetlerini İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Rablerinin ayetlerini inkâr eden kimseler ise) Rablerinin ayetlerini inkâr eden iç ve dış âlemde bulunan ilâhî kudret delillerini, kanıtlarını kabulden kaçınan kimseler ise

لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ أَلِيمٍ

Elemli En kötüsünden Bir azap Onlara vardır

(onlar için pek şiddetlisinden bir acıklı azap vardır) onlar için kıyamet gününde pek şiddetlisinden bir acıklı azap vardır. Onlar nihayet öyle şiddetli bir azaba ebediyen uğrayacaklardır. İşte nail oldukları nimetlerin değerini bilip şükrünü yerine getirmeyenlerin, bilâkis küfür ve isyan ile ömürleri nihayet bulanların dinsiz kimselerin akıbetleri böyle pek korkunçtur.

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

12.Allah o zat dır ki: Denizi sizin emrinize verdi, onun emriyle o denizler içinde gemiler cereyan etsin diye ve onun lütfundan talepte bulutlasınız diye ve gerektir ki, şükür edesiniz.

Bu mübarek ayetler de Kerem Sahibi Yaratıcının insanlık hakkındaki bir kısım faydalı ve şükür gerektirici kudret eserlerini bildiriyor. Bütün bu yaratılış eserlerini düşünen insanlar için birer birlik delile teşkil ettiğine işaret ediyor, müminleri ahlâkî vazifeler, af ve bağış ile muameleye davet buyuruyor. Herkesin kendi amellerine göre ahirette mükâfat ve ceza göreceğini ihtar ile insanları güzel amellere teşvik buyurmaktadır.

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ

Denizi Sizin için Boyun eğdirdi O zattır ki Allah

(Allah o zat dır ki: Denizi sizin emrinize verdi) Allah o Varlığına, birliğine, kudret ve

azametine ait nice deliller buyuran yüce zat dır ki: Denizi emrinize verdi ondan istifa-
de etmenizi size kolay kıldı.

لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ

Emri ile İçinde Gemilerin Akıp gitmesi için

(onun emriyle o denizler içinde gemiler cereyan etsin diye) O'nun emriyle O Ke-
rem Sahibi Yaraticının irade ve kudretiyle o denizler içinde gemiler cereyan etsin diye
böyle gemiler emre hazır bulunmuştur,

وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

Lütfundan Aramanız için Ve

(ve onun lütfundan talepte bulunasınız diye) ve O'nun O Yüce Yaraticının lütfun-
dan talepte bulunasınız diye ticaret gibi, bir takım faydeli şeyleri denizden çıkarmak
gibi bir nice balıkları avlamak gibi, ilâhî nimetlerden faydalanasınız diye denizleri,
gemileri emrinize tâbi kılmıştır,

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Şükredersiniz Ta ki siz Ve

(ve gerektir ki, şükredersiniz) Sizlere ihsan buyurduğu o kadar nimetlerden dolayı o
Kerem Sahibi mabuda şükrederek ibadet ve itaat da bulunasınız.

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ

13.Ve göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsini kendi katından sizin için bo-
yun eğdirmiştir. Şüphe yok ki, bunda düşünen bir kavim için elbette alâmetler
vardır.

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ

Kendi tarafından Hepsini Yerdedir O şeyleri ki Ve Göklerde O şeyleri ki Sizin için Boyun eğdirdi Ve

(Ve göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsini kendi katından sizin için bo-
yun eğdirmiştir) O Kerem Sahibi Yaraticıya nasıl şükredilmez ki: işte Ey insanlar!
Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsini kendi katından size boyun eğdirmiştir.
Meselâ: Göklerdeki güneş, ay, yıldızlar ve havalardaki bulutlar, rüzgârlar, yağmurlar
ve yeryüzündeki birçok dağlar denizler, dereler, ağaçlar, hayvanlar Allah'ın birer lütfü
olarak insanların faydelenmeleri için hazır bulunmuşlardır,

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünüyorlar Bir topluluk için ki Elbet deliller İşte bunda vardır Doğrusu

(şüphe yok ki, bunda düşünen bir kavim için elbette alâmetler vardır) Bu bildiri-
len pek büyük şeylerden her birinde kudret harikalarında evet hak ve hakikati, Allah
Teâlâ'nın yarattığı sanat eserlerini güzelce düşünmeye muvaffak olan bir insan toplu-
luğu için elbette alâmetler vardır. Bunların hepsi de Yüce Allah'ın varlığına, kudret ve
hikmetine ait birer parlak delil bulunmaktadır. Evet. O kadar farklı ve çeşitli kudret
eserlerinin pek muntazam bir şekilde insanlığın faydelerini temin edip durmaları, el-
bette ki: Bir Hikmet Sahibi Yaraticının varlığına en açık birer delildir.

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ

14.İman edenlere söyle, Allah'ın günlerini ümit etmeyenleri bağışlasınlar. Çün-
kü Allah her toplumu, yaptığına göre cezalandıracaktır.

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ

Allah'ın Günlerini Ummuyorlar O kimseleri ki Bağışlasınlar İman ettiler O kimselere ki De ki

(İman edenlere söyle Allah'ın günlerini ümit etmeyenleri bağışlasınlar) Ey Habi-

bim İman edenlere söyle Onlara tavsiye buyur Allah'ın günlerini ümit etmeyenleri kıyameti düşünmeyen, Allah'ın azabına uğrayacaklarını beklemeyen kimseler hakkında bağışlamada bulunsunlar yani: Onların eza ve cefalarına karşı af ve bağış ile muamelede bulunsunlar, iyi muameleden ayrılmasınlar, onlara karşı böyle yüksek bir ahlâkî fazilet dersi vermiş olsunlar. Evet. Böyle sosyal fazilet gösterilmelidir.

لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şey ile ki Bir topluluğa Karşılık vermesi için

(Çünkü Allah her toplumu, yaptığına göre cezalandıracaktır) bir kavmi dünyada iken kazandıkları şey ile güzel ahlâk ile muamele yaptıkları sebebiyle, bir takım inkârcıların eza ve cefasına karşı sabır ve tahammül göstermeleri sebebiyle cezalandırması için kendilerine böyle faziletli bir hareketi emretmektedir. Elbette ki: Hak yolunda sabır ve sebat gösteren, fenalıklara karşı iyilikte bulunarak halkın ahlâkını ıslaha çalışan zatlar, ahirette büyük mükâfatlara nail olacaklardır. Bunun hilâfına hareket edenler de elbette ki: Lâyık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

&-Bir görüşe göre bu ayeti kerimenin hükmü, cihat hakkındaki ayeti celile ile nesih edilmiştir. Veyahut bundan maksat, cihadı gerektirmeyecek şekilde görülen bir kısım ahlâkî olmayan muamelelere karşı af ve bağış ile muamelede bulunulup intikama kalkışılmamasıdır. Böyle affedici bir muamele, insanlık için bir fazilet dersi teşkil eder, birçok kimselerin ahlâklarını düzeltmelerine bir vesile olabilir.

Deniliyor ki: Bu ayeti kerime, Hz. Ömer Radiyallâhü Anh hakkında nazil olmuştur. Bir rivayete göre Beni Gıfardan bir şahıs, Mekke-i Mükerrerme'de Hz. Ömer'e sövmüşmüş Hz. Ömer de onu şiddetle yakalamak istemiş bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak af ve bağış ile mukabelede bulunulması tavsiye buyrulmuştur.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

15. Her kim iyi bir işte bulunursa bu kendi lehinedir ve her kim bir kötülük yapsa o da kendi aleyhinedir. Sonra Rabbinize döndürüleceksinizdir.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ

Artık kendi lehinedir Salih bir amel Yapmışsa Kim

(Her kim iyi bir işte bulunursa bu kendi lehinedir) Evet. Her kim iyi bir işte bulunursa Allah Teâlâ'nın emirlerine riayette, yasakladığı şeylerden kaçınarak ibadet ve itaate devam ederse bu kendi lehinedir Bunun faidesini kendisi görecektir,

وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا

Artık kendi aleyhinedir Kötülük yapmışsa Kim Ve

(ve her kim bir kötülük yapsa o da kendi aleyhinedir) ve her kim bir fenalık yapsa Dünyada dinen yasak bir işi işlerse, meselâ: Başkalarının hukukuna tecavüz ederse, üzerine düşen dinî vazifeleri yapmazsa o da öyle muhalif bir hareketi de kendi aleyhinedir. Onun cezasını da kendisi görecektir. Evet

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

Döndürüleceksiniz Rabbinize Sonra

(Sonra Rabbinize döndürüleceksinizdir) Sonra Bu dünya hayatını müteakip, Rabbinize döndürüleceksinizdir. Kıyamette hesaba tâbi olmak üzere ilâhî mahkemeye sevk edileceksinizdir. İnanan ve iyilik yapanlar mükâfatlara, bilakis inkârcı, isyankâr olanlar da cezalara uğrayacaklardır. Artık her akıllı olan kimse, bu akıbeti düşünmelidir, mükâfatlara nailiyet için güzel amellerde, muamelelerde bulunmaya çalışmalıdır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالتَّوْبَةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

16. And olsun ki, İsrail Oğulları'na kitap ve hüküm ve Peygamberlik vermiştik ve onları tertemiz şeylerden rızıklandırmış tık ve onları âlemlere üstün kılmıştık.

Bu mübarek âyetler, vaktiyle İsrail Oğulları'nın nail oldukları ilâhî nimetleri bildiriyor. Ve onların birçok dinî beyanlara rağmen bile ihtilâfa düşmüş, bu yüzden ahirette muhakemeye tâbi olacak bulunduklarını haber veriyor. Böyle ihtilâfların peygamber zamanına ait bulunmadığına işaretle Son Peygamber'e teselli vermiş oluyor. Kendi şer'i hükümlerine tâbi bulunarak cahillerin isteklerine ehemmiyet vermemesini emir ediyor. O cahillerden bir faide beklenilemeyeceğini, onların birbirleriyle dost olduklarını, Allah Teâlâ'nın ise muttaki kullarının vesilesi olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ

Peygamberliği Ve Hükümü Ve Kitabı İsrail oğullarına Verdik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, İsrail Oğulları'na kitap ve hüküm ve Peygamberlik vermiştik) Mu-hakkak bir gerçektir ki, vaktiyle İsrail oğullarına büyük nimetler vermiştik. Yani: Onlara Allah tarafından Tevrat gibi, İncil gibi semavî kitaplar verilmişti, insanlar arasındaki davaları, düşmanlıkları halletme ve çözümede güçlü kılınmışlardı, din hususunda anlayışa ve nazari ve ameli hikmetlere muvaffak bulunmuşlardı ve kendilerine içlerinden birçok Peygamberler gönderilmişti. O Peygamberlerin bir kısmı Peygamberlikte hükümeti bir arada bulunduruyorlardı,

وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

Temiz şeylerden Onları rızıklandırdık Ve

(ve onları tertemiz şeylerden rızıklandırmıştık) Yani: Başka milletlere verilmemiş olan birçok nimetler onlara verilmişti, açılan deniz yollarından selâmetle sahile ermişlerdi. Tih çölünde istirahatı kavuşmuşlardı.

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Alemlere Onları üstün kıldık Ve

(ve onları âlemlere üstün kılmıştık) işte bu vermiş olduğumuz nimetlerden dolayı onları âlemlere üstün kıldık Deniliyor ki: Onlar bu bakımdan kendi zamanlarındaki milletlerin üstünde bulunmuşlardı.

وَأَتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

17.Ve onlara o emirden açık deliller vermiştik, artık ihtilâfta bulunmadılar, ancak kendilerine bilgi geldikten sonra bir azgınlık olarak ihtilâfa düştüler şüphe yok ki, senin Rabbin kıyamet günü onların aralarında kendisinde ihtilâf ettikleri şeyler hakkında hüküm verecektir.

وَأَتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ

Emirden Açık deliller Onlara verdik Ve

(Ve onlara o emirden açık deliller vermiştik) Cenabı Hak buyuruyor ki ve o İsrail oğullarına o kadar nimetler ile beraber o emirden dinî husustan dolayı açık deliller vermiştik yani onların Peygamberlerine vahiy edilmiş olan din emrine dair nice açık deliller, parlak mucizeler verilmişti. O İsrail oğulları da bu sayede nice öğütlere ve Yüce Peygamberlerin durumlarına, vasıtalarına dair nice malûmata nail olmuşlardı,

فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

Aralarında Azgınlıktan dolayı İlim Kendilerine geldi O şeyden sonra ki Ancak Fakat ihtilafa düşmediler

(artık ancak kendilerine bilgi geldikten sonra bir azgınlık olarak aralarında ihtilâfa düştüler) Artık O İsrail oğulları bir zaman peygamberlerine tâbi olarak dinlerini, birliklerini muhafaza ettiler. Ancak kendilerine ilim geldikten sonra o dinî emirlerin, haberlerin birer hakikat olduğuna dair delillere, kanıtlara nail oldukları müteakip veya Allah resulü sallallahu aleyhi Vesellem peygamber geldiği vakit onlara İslam'ı tebliğ ettiği vakit bir azgınlık olarak haset gibi, başkanlık sevgisi gibi bir sebeple ihtilâfa düştüler. Fırkalara ayrıldılar, birbirlerini yalanladılar ve cehalet gösterir oldular.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşüyorlar Hakkında İdiler O şeylerde ki Kıyamet günü Aralarında Hüküm verecektir Rabbin Şüphesiz

(şüphe yok ki, senin Rabbin kıyamet günü onların aralarında kendisinde ihtilâf ettikleri şeyler hakkında hüküm verecektir) Onlara öyle bilgi, kesin bilgi meydana geldiği hâlde nefsanî arzulara tâbi olarak öyle ihtilâfa düşmüş oldukları için haklarında birer ilâhî hüküm sâdır olacak, lâyük oldukları cezalara kavuşacaklardır.

&İbni Abbas Radiyallâhü Teâlâ Anhtan rivayet olunduğuna göre, o İsrail oğullana gelen bilgiden maksat. Peygamber Efendimizin bütün insanlığa Peygamber gönderileceğine dair olan bilgidir. Kendi kitaplarında buna dair bilgi verilmişti, o Yüce Peygamber'in Tehameden Yesrib'e, yani: Mekke-i Mükerreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret edeceğini, Yesrib ahalisinin ona yardım edip onun yardımcıları olacaklarını biliyorlardı. Vakta ki, vasıflarını bildikleri o Yüce Peygamber meydana geldi, kendilerini tevhid dinine davet buyurdu, hemen inkâra kalkışarak İslâmiyet'e karşı muhalif bir cephe almış oldular. Fakat o inkârcılar, elbette ki, bu hareketlerinin cezasını ahirette göreceklerdir.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

18.Sonra seni (din) emrinden bir şeriat üzerine (memur) kıldık. Artık sen ona tâbi ol, bilmezler olanların hevâlarına tâbi olma.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ

Emirden Bir şeriat üzerinde Seni kıldık Sonra

(Sonra seni emrinden bir şeriat üzerine memur kıldık) Ey Habibim Sallallahu Aleyhi Ve Sellem Sonra O vaziyetleri bildiren İsrail Oğulları'nın uğradıkları fetret zamanını müteakip seni din konusunda emrinden bir şeriat üzerine memur kıldık. Seni bir sünnet, şanı pek büyük, pek geniş, pek doğru bir din üzerine memur kıldık sana öyle bir hidayet yolunu nasip ettik,

فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O kimselerin ki Arzularına Tabi olma Ve Artık ona tabi ol

(Artık sen ona tâbi ol, bilmezler olanların hevâlarına tâbi olma) artık sen o dinin hükümlerine hakkıyla riayette bulun, bilmezler olanların arzularına tâbi olma Onların sözlerine iltifat etme, onlar, bilemezler ve bilemez olduklarını da bilemez kimselerdir. Artık onların sözlerine iltifat edilebilir mi?

Deniliyor ki: Bu cahillerden başlıca maksat, Kureyş müşrikleridir. Peygamber Efendimiz Mekke-i Mükerreme'de iken o müşrikler demişler ki: Ya Muhammed Aleyhis-selam Babalarımızın dinine dönüver, elbette onlar senden daha faziletli, daha yaşlı idiler. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

إِنَّهُمْ لَن يَغْنُوكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

19.şüphe yok ki, onlar, Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi senden elbette ki, bertaraf edemezler. Ve muhakkak ki, zalimlerin bazıları bazıları için dostlardır. Allah ise muttakilerin velisidir.

إِنَّهُمْ لَن يَغْنُوكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Hiç bir şeyi Allah'tan gelecek Senden Asla def edemezler Şüphesiz onlar

(şüphe yok ki, onlar, Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi senden elbette ki, bertaraf edemezler) Allah Teâlâ Hazretleri Yüce Peygamberine kuvvet vermek için ve o müşriklerin arzularına tâbi olmaktan yasakladığının hikmetine işaret için şöyle buyuruyor. Şüphe yok ki: O müşrikler o kendi arzularına düşkün kimseler Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi yani: Onların arzularına uyulduğu takdirde Allah tarafından gelecek olan bir azabı, bir felâketi senden elbette ki, bertaraf edemezler onlar öyle men etmeye güç yetirici değildirler.

وَأَنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

Bazısının Dostlarıdır Bazıları Zalimler Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki, zalimlerin bazıları bazıları için dostlardır) Onlar dünyada birbirlerine dostlukta bulunurlar, birbirlerini destekleyebilirler, onların arzularına ancak kendileri gibi cahil, düşünceden yoksun kimseler tâbi olurlar

وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

Takva sahiplerinin Dostudur Allah Ve

(Allah ise muttakilerin vesilesidir) Allah'tan korkan, O'nun dini hükümlerine riayet eden mümin koruyucusu, yardımcısı ise O Yüce Yaratıcıdır. O mümin kullarını zulmetten nura çıkarır. O inkârcılar ise kendilerine uyanları nurdan karanlığa çıkarırlar, ebedi felâkete tutulmuş bulundurlar. Artık öyle kimselere nasıl kıymet verilebilir, onlara nasıl uyulabilir?

&-Resuli Ekrem Efendimiz, masumdur, öyle cahil kimselerin arzularına tâbi olmayacağı açıktır. Bundan dolayı o Yüce Peygamber'e olan bu gibi emirler, asıl onun ümmetine yöneliktir. Tâki işin korkunçluğunu anlayarak öyle batıl inkârcı kimselere uymasınlar. Allah Teâlâ'nın bir hidayet rehberi olan Kuran ayetlerini nazarı dikkate alarak onlara göre yollarını, hareketlerini tanzim etsinler.

هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

20.Bu Kuranı Kerim insanlar için kalp gözleridir ve kesin olarak inanan bir kavim için de bir hidayettir ve bir rahmettir.

Bu mübarek âyetler de Kuranı Kerim'in dini hükümleri gösterdiğini ve hakkıyla müminler için bir hidayet ve rahmet bulunduğunu bildiriyor. Günahlara cüret edip duranlar ile salih müminlerin gerek hayatlarında ve gerek vefatlarında eşit olamayacaklarını haber veriyor. Bütün insanları yaratmış olan bir Hikmet Sahibi Yaratıcının her şahsı kendi kazancına göre mükâfat ve cezaya uğratacağını ihtar buyuruyor. Kendi hevasına tapan, aslı yaratılışını kaybetmiş olan herhangi bir şahsın hidayetden mahrum kalacağını ve kendisine hiçbir mahlûkun hidayet veremeyeceğini beyan ile insanları düşünceye, uyanmaya davet buyurmaktadır.

هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ

İnsanlara Basiretlerdir Bu

(Bu Kuranı Kerim insanlar için kalp gözleridir) Bu Kuranı Kerim insanlar için kalp gözleridir onlara dinen muhtaç oldukları şeyleri gösterir

وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

Kesin iman ediyorlar Bir topluluk için ki Bir rahmettir Ve Bir hidayet Ve

(ve kesin olarak inanan bir kavim için de bir hidayettir ve bir rahmettir) yani: O Kuranın ilâhî vahye dayanan bir mukaddes kitap olduğunu yakinen bilip tasdik eden müminler için de o Kuranı Kerim bir hidayettir ve bir rahmettir. O zatları hidayete kavuşturur, selâmet ve saadete muvaffak kılar. O kutsî kitabı inkâr edenler ise elbette ki, o yüce gayeden mahrum, kalırlar.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

21.Yoksa o kötülükleri kazananlar sandılar mı ki: Onları iman etmiş ve salih amellerde bulunmuş kimseler gibi kılacağız? Onların hayatta olmaları ile ölümlerini eşit bulunduracağız? Ne kötü hükmettikleri şey!

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ

Kötülükleri İşlediler O kimseler ki Sandı mı Yoksa

(Yoksa o kötülükleri kazananlar sandılar mı ki) Küfür içinde yaşayanlar, Allah Teâlâ'nın Peygamberlerini, kitaplarını inkâr ve bir nice günahları işleyenler sandılar mı ki:

أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler gibi ki Kendilerini kılmamızı

(Onları iman etmiş ve salih salih amellerde bulunmuş kimseler gibi kılacağız?) onları da salih müminler gibi dünyada da, ahirette de iltifata, mükâfata lââyık bulunduracağız?

سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ

Ölümlerinde Ve Hayatlarında Eşit

(Onların hayatta olmaları ile ölümlerini eşit bulunduracağız?) o iki zümreyi dünya ve ahirette birbirine denk bir vaziyette kılacağız. Hayır. Böyle bir eşitlik asla düşünülmüş değildir,

سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorlar O şey ki Ne kötü

(Ne kötü hükmettikleri şey) ne fena O inkârcıların hükmettikleri şey? Onlar kendilerini müminler ile eşit nasıl sayabilirler? Çünkü: Müminler, Allah katında makbuldürler, iman şerefine sahiptirler, bir varlık şerefine sahiptirler, güzel amellere devam ederler, haklarında Allah'ın rahmeti tecelli etmektedir, ebedî saadete aday bulunmaktadırlar. Kâfirler ise küfür ve isyan alçaklığına düşmüş Allah'ın rahmetinden mahrum kalmış, azaba lââyık bulunmuş kimselerdir. Artık onlar Müslümanlara nasıl eşit olabilirler?

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

22.Ve Allah, gökleri ve yeri hak ile yarattı ve herkesi kendi kazandığı ile cezalandırılmak için yaratmıştır ve onlar zulme uğratılmazlar.

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Allah Yarattı Ve

(Ve Allah, gökleri ve yeri hak ile yarattı) Bütün bu âlemleri ve bunlarda bulunanları hak ile adaletin gereğine göre meydana getirdi.

وَلِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ

Kazandılar O şey ile ki Nefis Her Karşılık görmesi için Ve

(ve herkesi kendi kazandığı ile cezalandırılmak için yaratmıştır) Ve O Yüce Yaratıcı herkesi kendi kazandığı ile cezalandırılmak için yaratmıştır. Onların yaradılışları birer hikmete dayalıdır, boş yere değildir. Bundan dolayı müminler ile kâfirlerin eşit olmaları, adalete aykırı olacağı için mümkün değildir. Bununla beraber müminler, ilâhî lütuflara mazhar olacaklardır, kâfirler de lââyık oldukları azaba kavuşacaklardır,

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar zulme uğratılmazlar) ve O kimselere haksız yere bir ceza verilmiş olmaz, her biri lââyık olduğu akıbeti kavuşur, hiçbirinin lââyık olduğu sevabı azaltılmaz ve hak ettiği azabı da artırılmaz. Her birinin hakkında hikmetin gereğine ve adalete göre ilâhî hüküm tecelli eder. Bundan dolayı müminler ile kâfirlerin eşit tutulmaları, adalete, hikmete aykırı ve zulmü gerektireceğinden dolayı asla mümkün değildir.

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

23.Gördün mü? O kimseyi ki: Kendi havasını kendisine tanrı edinmiş ve onu Allah bir bilgi üzerine şaşırtmış ve kulağı ve kalbi üzerine mühür basmış ve gözü üzerine bir perde kılmış, artık ona Allah'tan sonra kim hidayet edebilir? Hâlâ düşünmez misiniz?

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ

Arzusunu Kendisine ilah Edindi O kimseyi ki Gördün mü?

(Gördün mü? O kimseyi ki: Kendi havasını kendisine tanrı edinmiş) Kesin olarak bildin mi? nefsinin arzularına tâbi olmuş, ona ibadet eder gibi bir vazife almış, taşlara, heykellere tapmakta bulunmuş

وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ

Bir ilim üzere Allah Onu dalalete attı Ve

(ve onu Allah bir bilgi üzerine şaşırtmış) Yani: O şahıs kendi yaratılışını değiştirmiş hidayetten kaçınmış, sapıklığı tercih etmiş olduğu için Hak Teâlâ da onun bu hâlini bilip onu öyle bir sapıklığa düşürmüştür

وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ

Kalbini Ve Kulağını Mühürledi Ve

(ve kulağı ve kalbi üzerine mühür basmış) Evet, o şahıs öyle bir hâlde ki, artık o şahıs, kendisine verilen öğütleri işitip, dinleyemez, ilâhî ayetleri tefekkür edemez ve Cenabı Hak, o şahsın

وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً

Bir perde Gözünün üzerine Kıldı Ve

(ve gözü üzerine bir perde kılmış dır) Öyle ki: Görünen ve görünmeyen âlemdeki sonsuz mucizeleri, delilleri göremez, onlar ile Allah'ın birliğini delillendiremez, bir hâlde bulunmuştur,

فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ

Allah'tan Sonra Onu hidayete erdirir Artık kim

(artık ona Allah'tan sonra kim hidayet edebilir) Mademki: O şahıs, kendi iradesinden dolayı Allah katında sapıklığa mahkûm bulunmuştur. Artık onu hangi bir mahlûk, hidayete kavuşturabilir? Şüphesiz ki, buna imkân yoktur

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

(hâlâ düşünmez misiniz?) Ey yanlış kanaatlerde bulunanlar! Bu hakikati tefekkür edip de uyanmanız gerekmez mi? Nedir bu gaflet! Elbette ki. İlâhî adalet tecelli edecek, müminler ile inkârcılar birbirine eşit bir vaziyette bulunmayacaklardır.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ

مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

24.Ve dediler ki: Bu, bizim dünya hayatımızdan başka değildir, ölürüz ve diriliriz bizi zamandan başkası helak etmez. Hâlbuki onlar için buna dair bir bilgi yoktur. Onlar başka değil, ancak zanneder dururlar.

Bu mübarek âyetler de tabiata tapınan dinsizlerin haşır ve neşri inkârları hakkındaki diğer bir ahmakça kanaatlerini gözler önüne seriyor. Onların açık, katî delillere karşı müdafaada bulunamayıp pek boş bir teklifte bulunur olduklarını bildiriyor ve öyle inkârcıların öldürüldükten sonra tekrar diriltilerek mahşere sevk edileceklerini, bu hakikati ise birçok kimselerin bilmediklerini beyan buyurmaktadır.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا

Dünya Hayatımızdır Ancak O değildir Dediler Ve

(Ve dediler ki: Bu, bizim dünya hayatımızdan başka değildir) O vasıfları bildiren inkârcılar, kendi cehaletlerini, sapıklıklarını açığa vurdular Ve dediler ki: Bu hayat bizim dünya hayatımızdan başka değildir bundan sonra başka bir hayat yoktur, bizler

نَمُوتُ وَنَحْيَا

(ölürüz ve diriliriz) yani: Bizlere hayat ve ölüm ancak bu dünyada isabet eder, biz

bu dünyada bir müddet yaşar, sonra ölürüz, bizden sonra da evlâdımız bir müddet yaşar, onlar da ölürler. Artık bunun ötesinde başka bir hayat, bir kıyamet yoktur

وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ

Zaman Ancak Bizi helak etmez Ve

(ve bizi zamandan başkası helak etmez) Bizim ölümümüz, uzun zamanların gelip geçmesi iledir, yoksa ölüm meleği vesaire ile değildir, insanları öldüren yalnızca hayat müddetlerinin uzaması ve kuvvetlerinin zayıflığa uğramış olmasıdır,

Dehr; den asıl maksat âlemin başlangıcı olan günden itibaren nihayet bulacağı güne kadar olan müddettir. Bununla uzun bir zamanın gelip geçmesi kastedilmektedir. Ölümü dehre nispet edenler, ölümün Allah tarafından takdir edilmiş olduğuna inanmış bulunmaktadırlar. Ve öldükten sonra tekrar dirilmeyi inkâr etmektedirler. Bu gibi yanlış kanaatlerde bulunan bir kısım inkârcılara "dehriyûn" adı verilmiştir, onlar her hâdiseyi zamana nispet ederler, Allah'ı inkâr eden pek cahil, isyankâr kimselerden ibarettirler.

وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ

Bir bilgi Bir hususta Onlar için yoktur Ve

(Hâlbuki onlar için buna dair bir bilgi yoktur) evet onlar için Öyle hayat ve ölümü dehre, yani zamana nispet eyleyen inkârcılar için buna dair kendilerince bir bilgi yoktur onlar bu hususta akla ve nakle dayanan bir bilgi sahibi değildirler,

إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

Zanda bulunuyorlar Ancak Onlar değildir

(onlar başka değil, ancak zanneder dururlar) onların bu iddiaları bir zan ve tahminden, bir takım dinsizleri taklitten başka bir delile dayanmamaktadır.

&-Evet. Katiyen sabit bir hakikattir ki, zamanı da, onun tesirini de yaratan ancak Allah Teâlâ'dır. Hak Teâlâ'nın iradesi, takdiri olmadıkça zaman vesaire hiçbir şey üzerinde tesirli olamaz. Bir hadisi şerifte beyan buyrulduğu üzere dehre = zamana söz söylemek caiz değildir. Meselâ: Kahır olsun zaman, filân kimseyi öldürdü, felâkete uğrattı denilmesi uygun olmaz. Çünkü zamanı da, onun tesiriyle her hangi bir şahıs da hikmet gereği yaratan yaşatan, öldüren, mahveden ancak Allah Teâlâ'dır.

وَإِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتُّوا بِبَابِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

25.Ve kendilerine karşı ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman onların delilleri, eğer doğru sözlü iseniz atalarımızı getiriniz demekten başka değildir.

وَإِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Apaçık olarak Ayetlerimiz Kendilerine Okunur O vakit ki Ve

(Ve kendilerine karşı ayetlerimiz açık açık okunduğu zaman) O inkârcılar, pek boş fikirlere, zanlara tâbi olurlar Ve kendilerine karşı birçok hakikatleri ve kısacası kıyamet hayatını bildiren ayetlerimiz açık açık okunduğu semavî kitaplar okunduğu Zaman onların o inkârcıların kendi iddialarına nazaran

مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتُّوا بِبَابِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Atalarımızı Getirin Demeleri Ancak Delilleri Olmamıştır

(onların delilleri, eğer doğru sözlü iseniz atalarımızı getiriniz demekten başka değildir) o müşriklerin inkârcıların delilleri kuvvetli bir kanıtları, bir dayanakları yoktur, olmamıştır ancak eğer ey ahiret hayatını iddia edenler! Siz doğru sözlü iseniz atalarımızı getiriniz onları bu dünyada hemen hayata kavuşturunuz demekten başka söylemleri olmamıştır. Bu ne kadar cahilce bir teklif değimli? Ölülerini diriltmek insanların ellerinde değildir ki, istediklerini hemen diriltebilsinler. Yaşamakta öldürmekte ancak Allah Teâlâ'ya mahsustur. Sonra bütün ölülerin haber verilen dirilmeleri kıyamet zamanında vuku bulacaktır. Okunan âyetler, onu haber veriyor ve dinen bilmektedir. Allah'ın izni olmadıkça hiçbir kimse, bir ölünün tekrar hayata kavuşmasına sebep olamaz.

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

26.De ki: Allah sizi diriltir, sonra sizi öldürür, sonra da sizi kıyamet günü için toplar. Onda bir şüphe yoktur. Velâkin insanların çoğu bilmezler.

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ

Sizi öldürür Sonra Size hayat veriyor Allah De ki

(De ki: Allah sizi diriltir, sonra sizi öldürür) İşte Yüce Yaratıcı, o münkirleri akıllıca düşünmeye davet için Yüce Peygamberine emrediyor ki: Resulüm! O kıyamet hayatını inkâr eden dinsizlere De ki: Allah sizi diriltir Allah dilediği zaman dünyada diriltir ana rahminde bir nutfе den meydana getirerek yaşar bir hâlde dünya sahasına çıkarır sonra sizi öldürür dilediği zaman sizi dünya hayatından mahrum bırakır

ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününe Sizi toplayacak Sonra

(sonra sizi kıyamet günü için toplar) Bütün ölmüş insanları kıyamet günü yeniden hayata kavuşturarak cümlesini mahşere sevk eder. O, bir hakikattir

لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar İnsanların Çoğu Fakat Onda Şüphe yoktur

(onda şüphe yoktur velâkin insanların çokları bilemezler) Evet. Ne yazık ki, birçok insanlar, Allah'ın kudretini düşünmezler, kendilerinin başlangıçta, yaratılışlarına bir mukayese gözüyle bakmaz, diriltmenin ilk yaratmadan daha kolay olduğunu düşünemezler, ölüp gidenlerin tekrar hayata kavuşturulacak olmasını imkânsız görürler. Bütün bu yanlış kanaatler, onların bakışlarındaki, düşüncelerindeki noksanlıktan ileri gelmektedir. Yoksa bu Kâinatın başlangıçta yaratılışını düşünen, milyonlarca delillerle sabit olan ilâhî kudretin yüceliğini tefekkür eden bir kimse, böyle batıl bir kanaatte, batıllığı yaratılış eseri olan kâinata dikmeli değil midir?

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُخْسِرُ الْمُبْطِلُونَ

27.Ve göklerin ve yerin mülkü, Allah'ındır. Ve o gün ki, kıyamet kopar, o gün batıla sapanlar hüsrana uğrar.

Bu mübarek âyetler de ölüleri dirilteceğine dair başka bir delil olmak üzere Cenabı Hakkın bütün kâinata sahip ve malik olduğunu gösteriyor. Kıyamet gününün dehşetini ve ümmetlerin nasıl bir muhasebeye tâbi tutulup amel defterlerinin kendilerine gösterileceğini ihtar ediyor. Kıyamette müminlerin nasıl bir rahmete, bir kurtuluşa kavuşacaklarını, kâfirlerin de nasıl bir hesaba çekileceklerini beyan buyurmaktadır.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Allah'ındır Ve

(ve göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır) O Yüce mabut, bütün o çeşitli âlemleri Yaratandır, onlar da dilediği gibi tasarrufta bulunur, kullarını yaşatmaya ve öldürmeye kaadirdir

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ

Kıyamet Kopar O gün ki Ve

(o gün ki, kıyamet kopar) insanlar kabirlerinden kaldırılarak mahşere sevk edilir

يَوْمَئِذٍ يُخْسِرُ الْمُبْطِلُونَ

Batıla sapanlar Hüsrana uğrar O gün

(o gün batıla sapanlar hüsrana uğrar) dünyadaki inkârlarının, batıl hareketlerinin cezalarına uğrar, telâfisi mümkün olmayan bir mahrumiyete düşmüş bulunurlar.

وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

28.Ve her ümmeti diz çökmüş bir hâlde göreceksin. Her ümmet, kitabına çağırılacaktır. Yapmış olduğunuz şey ile bugün cezalandırılacaksınız denilecektir.

وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً

Diz çökmüş olarak Ümmeti Her Görürsün Ve

(Ve her ümmeti diz çökmüş bir hâlde göreceksin) Ve O kıyamet gününde her ümmeti orada toplatılacak olan ümmetlerden her birini diz çökmüş tam bir korku ile pek mütevazıca bir vaziyet almış bir hâlde göreceksin ve o kıyamet gününde

كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا

Kendi kitabına Çağırılır Ümmet Her

(her ümmet, kitabına çağırılacaktır) Kendi Peygamberleri vasıtasıyla kendilerine verilen ilâhî kitapların hükümlerine riayet edip etmediklerini anlamaları için ve hafaza melekleri tarafından yazılmış olan amel defterlerini görüp dünyadaki hareketlerinden haberdar olmaları için o kitapları görüp anlamaya davet edileceklerdir. Ve kendilerine hitap edilerek dünyada iken

الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyle ki Karşılık göreceksiniz Bugün

(yapmış olduğunuz şey ile bugün cezalandırılacaksınız) denilecektir. Güzel amellerde bulunmuş olanlar, mükâfata nail olacaklardır. Kötü amellerde bulunmuş olanlar da onların cezalarına uğrayacaklardır. Bu bir hikmet ve adalet gereğidir.

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

29.İşte bu, bizim kitabımızdır. Size karşı hak ile söylüyor. Şüphe yok ki, biz sizin neler işler olduklarınızı yazdırmıştık.

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ

Hakkı Size karşı Söylüyor Kitabımızdır Bu

(İşte bu, bizim kitabımızdır Size karşı hak ile söylüyor) Ve onlara hitaben şöyle de denilecektir. İşte bu Hafaza meleklerinin yazmış olduğu bu kitaplar bizim kitabımızdır Allah'ın emri ile yazılmış, tesbit edilmiş birer amel defterleridir. Size karşı hak ile söylüyor Yapmış olduğunuz ameller ne ise onları dosdoğru bildiriyor, onlara şahitlik ediyor, bunlarda fazla, noksan bir şey yoktur

إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyi ki Kaydediyoruz İdik Şüphesiz biz

(ve şüphe yok ki, biz sizin neler işler olduklarınızı yazdırmıştık) Bütün sözlerinizi, işlerinizi tesbit ettirmiş idik, artık o kitaplardaki yazılan şeyler, hakikatin kendisidir. Allah'ın emrine dayanan birer hikmet dolu vesikadır, onlarda hakikate aykırı bir şey bulunamaz ve onların öyle yazılmış bulunmaları, Allah'ın kudretine göre asla imkân-sız görülemez.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ

الْمُبِينُ

30.İşte o kimseler ki, iman ettiler ve iyi iyi işlerde bulundular, artık onları Rab'leri rahmet içine girdirecektir. İşte en apaçık kurtuluş, odur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki İşte ama

(İşte o kimseler ki, iman ettiler ve iyi iyi işlerde bulundular) İşte o kimseler ki Dünyada iken iman ettiler Allah'ın dinini kabul ederek ilâhî birliği, melekleri, semavî kitapları, Peygamberleri, kıyamet gününü tasdik eylediler ve iyi işlerde bulundular. Namaz gibi, oruç gibi, hac ve zekât gibi mükellef oldukları vazifeleri yerine getirdiler

فَيَدْخُلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ

Rahmetine Rableri Artık onları girdirecek

(artık onları Rab'leri rahmet içine girdirecektir) artık onları Rableri kerim olan Yüce Allah rahmeti içine yani cennetlere girdirecektir onları birçok nimetlere, tecellilere nail buyuracaktır,

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

Apaçık Kurtuluş O İşte budur

(işte apaçık kurtuluş odur) Öyle Allah'ın lütfuna kavuşmaktadır. Bu, en büyük bir zaferdir, bir kurtuluş ve selâmettir. İşte imanın mükâfatı!

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

31.Kâfir olanlara ise şöyle denilecektir değil mi ki, size karşı âyetlerimiz okundukça siz kibirlendiniz ve günahkârlar olan bir kavim oldunuz?

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ama Ve

(Kâfir olanlar ise) Bilâkis, Kâfir olanlar ise Allah'ın birliğini, ahiret gününde ve sair dinî hükümleri inkâr edenlere gelince onları da kınamak ve azarlamak için şöyle denilecektir:

أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ

Fakat büyüklük tasladınız Size Okunuyor Ayetlerim Hiç olmadı mı?

(değil mi ki, size karşı ayetlerimiz okundukça siz kibirlendiniz) değil mi ki: Ey kâfirler! Size karşı ayetlerimiz okundukça semavî kitapların hükümleri bildirildikçe Peygamberler tarafından size vazifeleriniz tebliğ edilmiş olunca siz kibirlendiniz onlara iman etmeyi kibrinize yediremediniz

وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğu Oldunuz Ve

(ve günahkâr bir kavim oldunuz) adetleri inkâr ve isyandan ibaret bulunan bir topluluk bulundunuz. İşte ondan dolayıdır ki: Bu hüsrana, bu felâkete maruz bulunmaktasınız. İşte bu da küfrün pek müthiş cezası!

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنَّ

نَظْنُ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَيْقِنِينَ

32.Ve şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır ve o kıyamette bir şüphe yoktur, denildiği zaman dediniz ki: Kıyamet nedir? Biz bir zandan başka bir zan etmiyoruz ve biz kesin bilgi elde etmiş değiliz.

Bu mübarek ayetler de birçok günahları işleyen, kutsal şeylerle alay eden, dünya varlığına aldanarak kulluk vazifelerini unutan kâfirlerin ahirette nasıl hesaba çekileceklerini haber veriyor. Bütün kâinatta Yaratıcılığı ve rabliği tecelli eden, bütün görünen ve görünmeyen âlemlerdeki kudret eserleri kendisinin Hanlığına, yüceliğine şahitlik eden Yüce Yaratıcının pek kutsî vasıflarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا

Onda Şüphe yoktur O saat ki Ve Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz Denildi O vakit ki Ve

(Ve şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır ve o kıyamette bir şüphe yoktur, denildiği zaman) Ahirette kâfirlere kınamak için denilecektir ki: Ey inkârcılar! Size dünyada müminler tarafından şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır iman ehlini cennetlere kavuşturacağına vesaireyse ait olan ilâhî vaadi muhakkak ki, meydana gelecektir denildiği zaman ve o kıyamette onun haber verilen vukuunda da bir şüphe yoktur herhalde meydana çıkacaktır denildiği zaman siz inadınız, böbürlenmeniz ve güzelce düşünmemeniz yüzünden

قُلْتُمْ مَا نَدْرَى مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا

Bir zan Ancak Sanmıyoruz O saat Nedir Bilmiyoruz Demiştiniz

(dediniz ki: Kıyamet nedir? Biz bir zandan başka bir zan etmiyoruz) biz o kıyameti bilmiyoruz, Onun vukuu hakkında olsa olsa bir zayıf zanda bulunuyoruz.

وَمَا نَحْنُ بِمُستَيْقِنِينَ

Kesin olarak inanıcılar Biz değiliz Ve

(Ve biz kesin bilgi elde etmiş değiliz) O kıyametin vukuuna dair kesinlik derecesinde bir kanaatimiz yoktur.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

33.Ve onlar için yapmış oldukları şeylerin kötülükleri meydana geldi ve kendisiyle alay ettikleri şey, onları kuşattı.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyin ki Kötülükleri Onlara göründü Ve

(Ve onlar için yapmış oldukları şeylerin kötülükleri meydana geldi) Ve onlar için O inkârcılar hakkında dünyada iken yapmış oldukları şeylerin kötülükleri o çirkin amelleri meydana geldi yani: Ahirette amel defterleri okununca kendilerine malûm oldu ve amelleri âdeti misal olarak kendilerine göründü,

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Kendisiyle İdiler O şey ki Onları Kuşattı Ve

(ve kendisiyle alay ettikleri şey, onları kuşattı) ve kendisiyle alay ettikleri şey O evham ve hurafe saydıkları şeylerin cezası inkârcıları kuşattı onları her taraflarından sarmış oldu, yani öyle müthiş bir azap içinde kalmış olacaktı, bu muhakkaktır.

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسِيكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوِيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ

نَاصِرِينَ

34.Ve denildi ki, bugün sizi unutacağız, nasıl ki, siz bu gününüze kavuşacağınızı unutmuş idiniz ve sizin yurdunuz ateştir ve sizin için yardımcılarından bir kimse de yoktur.

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسِيكُمْ

Sizi unuturuz Bugün Ve Denildi

(Ve denildi ki, bugün sizi unutacağız) Ve O inkârcılara ahirette kınamak için şöyle de denildi ki bugün sizi unutacağız yani: Sizi azap içinde bırakacağız, artık sizi unutmuş gibi bir hâlde terk ederek o ateşten çıkarmayacağız,

كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا

Bu Gününüze Karşılaşmayı Unuttunuz O şey gibi ki

(nasıl ki, siz bu gününüze kavuşacağınızı unutmuş idiniz) Böyle bir güne kavuşacağınız hiç aklınıza getirmiyordunuz, düşünmüyordunuz, bilâkis inkâra cüret ediyordunuz

وَمَاْوِيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ

Yardımcılardan Sizin için yoktur Ve Ateştir Yurdunuz Ve

(ve sizin yurdunuz ateştir ve sizin için yardımcıda yoktur) ve sizin yurdunuz ebedî ikametgâhınız ateştir bu cehennem azabıdır. Ve sizin için yardımcılarından bir kimse de yoktur size şefaatt etsin, sizi bu azaptan kurtarmaya çalışabilsin.

ذَلِكُمْ بِأَنكُمْ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا وَغَرَّتْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ

مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

35.Sizin bu azap görmeyişinizin sebebi ise şüphe yok ki, siz Allah'ın âyetlerini eğlen-
cence yerine tutmuştunuz ve sizi dünya hayatı aldatmış idi, artık bugün ondan
çıkarılmayacaklardır. Ve kendilerinden özür beyan etmeleri de istenilmeyecektir

ذَلِكُمْ بِأَنكُمْ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا

Bir alay Allah'ın Ayetlerini Edinmiştiniz Çünkü şüphesiz siz Budur

(Sizin bu azap görmeyişinizin sebebi ise şüphe yok ki, siz Allah'ın âyetlerini eğlen-
cence yerine tutmuştunuz) Ve o kâfirlere şöyle de denilecektir: Sizin bu azap görmeyiş-
zin böyle büyük bir azap ateşine atılmış olmanızın sebebi ise. Şüphe yok ki, siz dün-
yada bulunduğunuz zaman Allah'ın ayetlerini eğlenence yerine tutmuştunuz size bildiri-
len dinî delilleri, kutsi beyanları kabul etmeyip onlar ile alay etmiştiniz

وَعَرَّيْتُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Sizi aldatmıştı Ve

(ve sizi dünya hayatı aldatmış idi) dünyanın fâni varlığına, gösterişine kapılarak
gelecek hayatı düşünmezsiniz, onun için çalışmadınız, bilâkis onu inkâr eder idiniz,

فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا

Oradan Çıkarılmazlar Atık bugün

(artık bugün ondan çıkarılmayacaklardır) Artık Öyle kâfirler bu kıyamet günü o ce-
hennem ateşinden çıkarılmayacaklardır. Dünyaya bir daha iade edilmeyeceklerdir ki:
Kaybettiklerini telâfi etmeye çalışabilsinler

وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

Razı etmeleri istenir Ne onlardan Ve

(ve kendilerinden özür beyan etmeleri de istenilmeyecektir) ve hiçbir kimse onla-
rın tövbe etmelerini, af dilemelerini kendilerinden talep de bulunmayacaktır. Çünkü
artık özür dilemenin, tövbenin faidesi yoktur, zamanı geçmiştir.

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

36.Artık hamt göklerin rabbi ve yerin rabbi, âlemlerin rabbi olan Allah içindir.

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Yerin Rabbi Ve Göklerin Rabbi Hamd Artık Allah'adır

(Artık hamt göklerin rabbi ve yerin rabbi, âlemlerin rabbi olan Allah içindir) Artık
Şüphe yok ki: hamt Övgü ve Sena, kutsama ve yüceltme göklerin Rabbi ve yerin
Rabbi bütün âlemlerin Rabbi Yaratıcısı, rızık vereni, terbiye edicisi olan Allah içindir.
O'nun Yüce Zatına mahsustur. Bütün bu mevcudat, O Yüce Yaratıcının varlığına,
birliğine, büyüklüğüne, mabutluğuna birer şahittir. Artık biz kulları için de lâzımdır ki, o
Kerem Sahibi Yaratıcımıza daima hamt ve övgüde, şükürde, kullukta bulunalım.

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

37.Ve göklerde ve yerde büyüklük O'na mahsustur ve aziz, hakîm olan da o'dur.

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde Büyüklük Ona aittir Ve

(Ve göklerde ve yerde büyüklük O'na mahsustur) Evet. Göklerde ve yerde Bütün
âlemlerde büyüklük o Yüce Yaratıcıya mahsustur O'ndan başka Yaratıcılık, mabutluk
gibi yüce vasıflara sahip başka bir zat yoktur

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(ve aziz, hakîm olan da odur) Evet. Her şeye kaadir, her şey üzerine galip, mağlû-
biyetten uzak olan ancak, o Ezelî Yaratıcıdır. Ve O'nun bütün fiil ve sözleri bütün dini
hükümleri çok hikmetleri, menfaatleri içermektedir. İşte Kuran-ı Kerim'in bütün ayetle-
ri de birer Allah kelâmı olup hikmetin ta kendisidir. İnanırız Elhamdulillah.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

46-AHKAF SÜRESİ

Bu mübarek sure de "Casiye" süresini müteakip ve onun içerdiği konuları destekleyici olarak Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Otuz beş ayeti kerimeyi içermektedir. Ancak 10, 15, 30. ayetlerinin Medine'yi Münnevve'de nazil olduğu rivayet olunmuştur. 27. ayeti kerimesi, Yemen'de Emman ile Mehre denilen mevziler arasındaki bir vadiden ibaret olan "Ehkaf" takı Ad kavmine Peygamber gönderilmiş olan Hud Aleyhisselam'ın kıssasını bildirdiği için bu süreye böyle "Ehkaf Süresi" adı verilmiştir. Ha, Mim ile başlayan sürelerin yedincisi ve sonu bulunmaktadır.

Başlıca içerdiği konular şunlardır:

1. Allah'ın birliği hakkındaki delilleri getirmek, şirkin batıl olduğunu ispat ve kâfirlerin karşı çıkmalarındaki fesadı teşhir.
2. Müminlere, takva sahibi zatlara gelecekte nail olacakları büyük mükâfatları müjdelemek.
3. Müminlerin analarına, babalarına karşı güzel muamele ile mükellef olduklarını beyan.
4. Dünyanın geçici varlıklarına, lezzetlerine kapılmanın lâıyk olmadığına işaret.
5. Ad kavminin kıssasını beyan ve nimetleri suiistimal etmenin kötülüğünü ilân.
6. Cin taifesinden bir zümrenin Kuranı Kerim'i dinleyip İslamiyet'i Kabul ve kendi hemcinslerini İslâm dinine davet etmiş olduklarını açıklamak.
7. Kuranı Kerim'in tebliğlerine uymanın lüzumunu ve Yüce Yaratıcı ya itaatten mahrumiyetin ve ahiret hayatını inkâr etmenin kötü akıbetini ihtar.
8. Resûli Ekrem'in sabır ve sebat ile mükellef olduğunu beyan, ona muhalefet edenleri helak ile tehdit ve uyanmaya davet etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ح

1. Hâ, Mim.

Bu mübarek ayetler, Kuranı Kerim'in ne yüce bir ilâhî kitap olduğunu bildiriyor. Bütün göklerin ve yerlerin bir adalet ve hikmete bağlı ve belirli bir zaman ile kayıtlı olarak yaratılmış olduklarına dikkatleri çekiyor. Müşriklerin ne kadar aciz; Yaratıcılık sıfatına sahip olmayan şeylere tapınmak da olduklarını teşhir ile kendilerinin cahil olduklarını bildirmekte ve kınamaktadır. Kendilerine yapılan dualardan, ibadetlerden habersiz bulunan putlara ve benzerlerine tapınanların cehaletlerini ilân ve onlar ile o taptıkları şeyler arasında bir uhrevî düşmanlığın meydana geleceğini ihtar buyuruyor.

ح

(Hâ, Mim) Bu mübarek harflere dair evvelce kısmen malûmat verilmiştir ve kısaca denilmiştir ki: Bu harfler, Kuranı Kerim'in veya başında bulunduğu sürenin bir ismi makamındadır. Bununla beraber Ruhûlbeyân gibi, Mefatihülgayb gibi tasavvufî Ma-nalardan da bahseden bazı tefsirlerde bu harflere ait çeşitli yorumlar vardır. Özellikle şöyle denilmiştir:

- 1: Hâ, Hak Teâlâ'nın merhametli manasına olan "Hennan" İsmine, mim de evvel ve âhir verici manasına olan (Mennan) ismine işaret.
- 2: Hâ'dan maksat, Habibim demektir. Mim'den maksat da, Muhammed Aleyhisselam demektir.
- 3: Hâ'dan maksat, ilâhî vahyi havi olan, Mim'den maksat da şüpheleri giderici bulunan Hz. Muhammed Aleyhisselam demektir.
- 4: Hâ'dan maksat, peygamberlik ile görevli olan demektir, Mim'den maksat da birlik tarafına meyilli olan Resûli Kibriya demektir.
- 5: Hâ'dan maksat, ilâhî vahyi koruyan demektir. Mim'den maksat Allah katında müeyyed olan Yüce sevgili demektir.

6:Hâ ile Mim'den murat, Muhammed Aleyhisselam hikmetidir. Çünkü o Yüce Peygamberin sahip olduğu hikmet, "son derece gerçeğe uygundur. Bu gibi teviller, birer güzel yorum olmakla beraber kesin değildir. Bu gibi mübarek harfler, tabirler, bir hikmet gereği getirilmekte ve müteşabihat kabilinden bulunmakta olduğundan bunların kesin manalarını Allah'ın ilmine havale ederiz. İhtiyata uygun olan da budur.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

2. Bu kitabın indirilmesi, o aziz, hakîm olan Allah'tandır.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Her işi hikmetli Daima üstün Allah tarafından Kitabın İndirilmesi

(Bu kitabın indirilmesi o aziz, hakîm olan Allah'tandır) Bu kitabın Bu açıklamaları hikmet dolu Kuranın indirilmesi Son Peygamber'e vahiy edilmiş olması o aziz her şeye galip, hâkim ve hikmet sahibi bütün iradesi ve takdiri ve bütün yarattığı eserleri birer hikmet ve faydaya dayanmış, olan Allah'tandır. O Yüce Yaratıcının mukaddes katındandır.

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ

3.O gökleri ve yeri o ikisinin arasındakileri yaratmadık, ancak hak ile ve bir tayin edilmiş müddetle yarattık kâfir olanlar ise korkutulmuş oldukları şeyden yüz çeviricilerdir.

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

İkisi arasındadır O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yaratmadık

(O gökleri ve yeri o ikisinin arasındakileri boş yere yaratmadık) İşte o Ezeli Yaratıcı, buyuruyor ki: O gökleri ve yeri ikisinin arasında kilerini Bütün o güzel, eşsiz, ibret verici varlıkları, boş yere yaratmadık onları

إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir ecel ile Ve Hak ile Ancak

(ancak hak ile ve bir tayin edilmiş müddetle) ancak hak ve hakikatin ortaya çıkmasını temin için ve ilâhî kudretin, adaletin tecellisiyle Allah'ın büyüklüğüne delil getirilmesi için yarattık. Ve bir tayin edilmiş müddetle Allah katında malûm bir zaman, kıyamet gününe kadar devam etmeleri için yarattık, varlık alanına getirdik, uyanmak için gözler önüne koymuş olduk,

وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ

Yüz çeviricidirler Korkutuldular O şeyden ki İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(kâfir olanlar ise korkutulmuş oldukları şeyden yüz çeviricilerdir) kâfir olanlar ise Peygamberler ve ilâhî kitaplar vasıtasıyla korkutulmuş oldukları şeyden bir müthiş günün meydana geleceğine ait haberlerden yüz çeviricilerdir. Ona inanmazlar, ehemmiyet vermezler, o kadar açık, kuvvetli delillere rağmen yine inkârlarında devam ederler.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي

السَّمَوَاتِ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ آثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

4.De ki: bana haber veriniz! Allah'tan başka tapar olduklarınızı bana gösteriniz yerden neleri yaratıvermişlerdir. Yoksa onlar için göklerde bir ortaklık var mıdır? Bana bundan evvelki bir kitabı veya ilimden bir eseri getiriniz, eğer siz doğru kimseler oldu iseniz.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي

Bana gösterin Allah'tan Başka Dua ediyorsunuz O şeyleri ki Gördünüz mü De ki

(De ki: bana haber veriniz! Allah'tan başka tapar olduklarınızı bana gösteriniz yerden neleri yaratıvermişlerdir) Ey Habibim O kâfirlere Deki: o batıl putların hâllerini bir kere göz önüne alınız da bana haber veriniz söyleyiniz bakalım Allah'tan başka tapar olduklarınız

مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ

Yerden Yaratmışlar Neyi

(yerden neleri yaratıvermişlerdir) hiç onlar bu yerlerde bir zerreyi bile yaratıp vücutta getirmeğe kaadir bulunmuşlar mıdır?

أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ

Göklerde Bir ortaklık Onlara var mı Yoksa

(yoksa onlar için göklerde bir ortaklık var mıdır?) O göklerin yaradılışında o putlar. Kâinatın yaratıcısı ile bir ortaklıkta bulunmuşlar mıdır? Ne mümkün, bunu hangi bir akıllı kimse iddia edebilir? Artık siz neye dayanarak o putlara mabutluk sıfatını vererek tapınıyorsunuz?

أَيُّونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ آثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ

İlimden Bir eser Veya Bundan Önce Bir kitap Bana getirin

(Bana bundan evvelki bir kitabı veya ilimden bir eseri getiriniz) Bu Kuranı Kerim'den evvel nazil olmuş olan Tevrat gibi, İncil gibi bir ilâhî kitabı getiriniz ki, sizin putlara yaptığınız ibadetlerin doğru olduğuna şahadet eder olsunlar. Veya ilimden bir eser getiriniz evvelki milletlerin, mütefekkir zatların ilimlerinden bir kalıntı, bir vesika getiriniz de putlara ibadet etmenize izin verir bulunsun, onun cevazına delâlet etsin Bu mümkün mü?

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(eğer siz sadık kimseler oldu iseniz) öyle putlara fâni mahlûklara tapmanıza ait sözleriniz doğru ise öyle iddianızı destekleyecek bir delil getiriniz bakalım! Ne yazık ki, bu mümkün değil! Bu iddianız, boştur, bunu ispat edecek ne naklî bir delil ve ne de aklî bir delil mevcut değildir.

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ

5.Ve daha sapkın kimdir, o kimseden ki, Allah'a ibadeti bırakıp da kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek olan putlara yalvarır ibadet eder. Hâlbuki Onlar, bunların yalvarmalarından gafillerdir.

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan başka Dua ediyor O kimseden ki Daha sapkın Kimdir Ve

(Ve daha sapkın kimdir, o kimseden ki, Allah dan başkasına ibadet ediyor) Evet. Ey inkarcılar Bir kere düşünmez misiniz? O putlar, o aciz, fâni mahlûklar nasıl mabutluğa sahip olabilirler? İşte o kimseden daha sapkın kimdir ki Allah'a ibadeti bırakıp da

مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününe kadar Kendisine Cevap vermeyecek O kimseye ki

(kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek olan) Putlara ibadet eder, elbette ki, öyle bir kimseden daha sapkın kimse yoktur. Hiç akli başında olan, doğru yolu takip eden bir kimse öyle aciz, cevap vermek kudretinden mahrum şeyleri nasıl tanrı tanıyarak onlara tapınabilir? Bu ne kadar aptallık!

وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ

Gafillerdir Yalvarmalarından Onlar Ve

(Hâlbuki onlar, bunların yalvarmalarından gafillerdir) hâlbuki onlar O kendilerine tapanları putlar bunların bu müşriklerin yalvarmalarından kendilerine ibadet edip onlardan bir şeyler niyaz edip durmalarından gafillerdir Evet. Malûmdur ki, o putlar, cansızlar kabilinden şeylerdir. Kendilerine ibadet edildiğinden habersizdirler, akıl ve şuura sahip değildirler. Artık öyle şuursuz şeylerden ne beklenebilir?

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

6.Ve insanlar mahşerde toplandıkları zaman putlar onlar için düşmanlar olmuş olurlar. Ve onların ibadetlerini inkâr ediciler olmuşlardır.

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً

Düşmanlar Onlara Oldular İnsanlar Toplandılar O vakit ki Ve

(Ve insanlar mahşerde toplandıkları zaman putlar onlar için düşmanlar olmuş olurlar) evet insanlar Kıyamet günü mahşerde toplandıkları zaman o putlar, o kendilerine ibadet etmiş oldukları mahlûklar o kendilerine tapmış olan kimseler için düşman olmuş olurlar bir lisanı hâl veya söz ile onları yalanlarlar, onlardan uzak olduklarını söylerler,

وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

İnkâr ediciler Onların ibadetlerinin Oldular Ve

(Ve onların ibadetlerini inkâr ediciler olmuşlardır) Yani: O dünyada iken mabut edinilen fâni, mahlûklar, kıyamette korkularından titrerler, o müşrikleri yalanlarlar, bize ibadet etmelerini onlara biz emretmedik derler ve onların ibadetlerinden haberdar olmadıklarını söyleyerek onlardan kaçınırlar.

وَإِذَا تُلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

7.Ve onlara açık açık ayetlerimiz okunduğu zaman, kendilerine geldiği vakit hakkı inkâr eder olanlar dedi ki: İşte bu apaçık sihirdir. Bu mübarek ayetler de kâfirlerin Resûli Ekrem'e karşı almış oldukları inkârcı vaziyetlerini ve Kur'anı Kerim'e sihir ve bir iftira eseri dedikleri ve Yüce Peygamberin de onlara ne yolda cevap vermekle mükellef bulunduğunu bildiriyor. Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın ilk Peygamber olmadığını ve O'nun ilâhî vahiyden başka bir şeye tâbi bulunmadığını ve O'nun vazifesini haber veriyor. Kur'anı Kerim'in Allah tarafından gönderilmiş olduğu ve onun kutsallığına İsrail oğullarından bir zatın da şahitlik edip iman eylemiş bulunduğu hâlde sırf böbürlenme sebebiyle o ilâhî kitabı kabul etmeyenlerin zalim kimseler oldukları için hidayetten mahrum kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَإِذَا تُلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ

Açıkça Ayetlerimiz Onlara Okunuyor O vakit ki Ve

(Ve onlara açık açık ayetlerimiz okunduğu zaman) Ve O müşriklere karşı apaçık ayetlerimiz Kur'anı Kerim'in pek açık delilleri okunduğu kendilerine geldiği vakit

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ

Onlara geldi Ne zaman ki Hak için İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi

(kendilerine geldiği vakit hakkı inkâr eder olanlar dedi ki) o Mekke müşrikleri o inkârcılar o hak ve hakikati kabul etmeyenler kendilerine okunan ve hakikatin ta kendisi olan o ayetleri inkâr eder olanlar o müşriklerden her biri kendilerine hakk geldiği vakit o Allahın keliması kur'anı kerim için dedi ki:

هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir sihirdir Bu

(İşte bu apaçık sihirdir) bu okunan Kuran bir apaçık sihirdir. Hakikati olmayan bir hayalden ibarettir, işitenlerin kalplerine sihir gibi tesir ediyor.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

8.Yoksa iftira etti mi diyorlar? Deki: Eğer onu, ben iftira ettim ise artık benim için Allah'tan hiçbir şeye sahip olamazsınız. O sizin neye daldığınızı pekiyi bilendir. O benimle sizin aramızda şahit olmaya kâfidir. Ve O, çok bağışlayan, pek esirgeyendir.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa iftira etti mi diyorlar?) Yoksa O müşrikler kötülüklerini daha ileri götürerek Hz. Muhammed, O Kuranı Allah adına iftira etti mi diyorlar? Evet. Onlar böyle bir isnatta bulunmak cehaletini de göstermişlerdi. Hak Teâlâ Hazretleri de onları ret için Yüce Resulüne emrediyor ki: Resulüm o inkârcılara

قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'tan Benim için Malik olamazsınız Onu uydurmuşsam Eğer De ki

(Deki: Eğer onu, ben iftira ettim ise artık benim için Allah'tan hiçbir şeye sahip olamazsınız) Eğer O Kuranı Kerim'i diyelim ki ben iftira ettim ise o, ilâhî bir kitap olmadığı hâlde onun ilâhî bir kitap olduğunu, bana vahiy edildiğini gerçek dışı olarak iddiada bulundum ise. Artık beni kurtarabilmek için Allah'tan hiçbir şeye sahip olamazsınız. Onun derhal zuhur edecek intikamından, azabından beni kurtarmaya hiçbir kimse kaadir, salahiyetli bulunamaz. Artık öyle bir iftiraya nasıl cüret etmiş olabilirim?

هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ

İçine Daliyorsunuz O şeyi ki En iyi bilendir O

(O sizin neye daldığınızı pekiyi bilendir) O Yüce Yaratıcı sizin neye daldığınızı Kuranı Kerim'e sihir demenizi ve bana karşı nasıl inkârda ve iftira isnadında bulunduğunuzu pekiyi bilendir. O Kâinatın Yaratıcısı gerçek durumu sizden ve diğer bütün mahlûkatından daha ziyade bilip görmektedir.

كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ

Aranızda Ve Aramda Şahit olarak O yeter

(O benimle sizin aramızda şahit olmaya kâfidir) O Yüce Yaratıcı benimle sizin aranızda şahit olmaya kâfidir. O Yüce Mabut, benim doğruluğuma, ilâhî dini size tebliğ ettiğime, sizin de ne inkârcı, ne kibirli kimseler olduğunuza şahitlik edecektir.

&-Bu mübarek söz, Resûli Ekrem hakkında büyük bir müjdeyi, o inkârcılar hakkında da büyük bir tehdidi içermiş bulunmaktadır.

وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır O Ve

(Ve O, çok bağışlayan, pek esirgeyendir) Ve O yüce Yaratıcı, el gafur çok yarlıgacıdır iman edip tövbekâr olanları af eder ve hatalarını örter. Ve o yüce yaratıcı er rahimdir kulları hakkında merhameti pek ziyadedir. Kullarını kusurlarından dolayı hemen cezaya çarptırmaz, onlara uyanıp hâllerini ıslah edebilmeleri için bir mühlet verir, iman ettikleri takdirde onları evvelki inkârlarından, itikatlarından dolayı cezalandırmaz, onları ilâhî rahmetine nail buyurur.

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرَىٰ مَا يُفَعَّلُ بِي وَلَا بِيَكُمُ إِنِ اتَّبَعْتُ إِلَّا مَا

يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

9.Deki: Ben Peygamberlerden ilk evvel olan değilim ve ne bana ve ne de sizlere ne yapılacağını bilmem. Ben başka değil, ancak bana vahiy olunana tâbi olurum ve ben apaçık bir korkutucudan başka değilim.

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ

Peygamberlerden Örneği olmayan Olmadım De ki

(Deki Ben peygamberlerden ilk evvel olan değilim) Allah Teâlâ Hazretleri, Son Peygamber Efendimize şöyle de emir ediyor: Resulüm! O müşriklere Deki: Ben peygamberlerden ilk evvel olan değilim yani; İlk defa olarak Peygamberlik iddiasında bulunmuş, ben garip ve benzersiz görülecek bir vaziyet almış değilim, benden evvel de nice Peygamberler gelmiş, insanlığı tevhit dinine davete memur bulunmuşlardır

وَمَا أَدْرِ مَا يُفَعْلُ بِي وَلَا بِكُمْ

Ne size Ve Bana Yapılacak O şeyi ki Bilmem Ve

(ve ne bana Ve ne de sizlere ne yapılacağını bilmem) yani: Benim vazifem size ilâhî dini tebliğ etmektir. Benim hakkımda takdiri ilâhînin bu dünyada nasıl gerçekleşeceğini ben kendi kendime bilemem. Ben vazifemi ifaya muvaffak olacak mıyım, yoksa diğer bir kısım Peygamberler gibi beldemden çıkarılacak mıyım, şahit olacak mıyım, bunları bilemem. Sizin de küfrünüzde devam edince, dünyada nasıl bir felâkete uğrayacağınız, başınıza gökten taşlar mı yağacağını veya yerler yarılıp içlerine mi düşeceğinizi bilip tayin edemem. Bu gibi istikbale ait şeyleri bilmek Cenabı Hakka mahsustur. Bir Peygamber ise ancak Cenabı Hakkın kendisine bildirdiği şeyleri Peygamberlik vazifelerine ait hususları bilir bunları ümmetlerine tebliğ eder.

إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ

Bana Vahyeditir O şeye ki Ancak Tâbi olmam

(ben başka değil, ancak bana vahiy olunana tâbi olurum) Kuranın beyanatına göre peygamberlik vazifemi tanzim ederim, kendiliğimden onlara muhalif bir şey meydana getirmem,

وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucu Ancak Ben değilim Ve

(ve ben apaçık bir korkutucudan başka değilim) yani: Benim vazifem, sizi imana davet etmektir. Peygamberliği Allah tarafından göstermeye muvaffak olduğum mucizeler ile ispat eylemektir. Küfürlerinde, isyanlarında ısrar edip duranlara da ilâhî azaba maruz kalacaklarını ihtarda bulunmaktadır. Yoksa ben insan gücünün dışında olan şeyleri bizzat vücuda getirmeğe kaadir bulunduğumu iddia edemem.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَأَمَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

10.Deki: Bana haber veriniz! Eğer Kuran Allah tarafından olup da siz onu inkâr eyledinizse ve İsrail oğullarından bir şahit de onun misli üzerine şahadette bulundu ve hemen iman etti de siz böbürlendi iseniz artık zalimlerden olmaz mısınız? Şüphe yok ki, Allah zalimler olan, kavmi doğru bir yola muvaffak kılmaz.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ

Onu Siz inkar etmiş iken Allah Tarafından İse Eğer Gördünüz mü De ki

(Deki: Bana haber veriniz! Eğer Kuran Allah tarafından olup da siz onu inkâr eyledinizse) Hak Teâlâ Hazretleri, O Yüce Peygamberine şöyle de emrediyor: Ey Resulüm! O inkârcılara Deki: Bana haber veriniz! Eğer Kuranı Kerim Allah tarafından olup da siz onu inkâr eylediniz ise o ebedi bir mucize olup onun bir suresine bile benzer getirmekten bütün insanlar aciz bulundukları hâlde siz o ilâhî kitabı ve onu sizlere tebliğ eden Son Peygamberi tasdik etmeyip de inkâra devam ederseniz

وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَأَمَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ

Büyüklük taslamış iseniz Ve Sonra iman etmiş Benzerine İsrail oğullarından Bir şahit Şahitlik etmiş Ve (ve İsrail oğullarından bir şahit de onun misli üzerine şahadette bulundu ve hemen iman etti de siz böbürlendi iseniz) ve İsrail oğullarından bir şahit de onların

en âlim bir ferdi olan, semavî kitaplara vakıf bulunan bir zat da o Kuran'ın veya Son Peygamber'in misli üzerine şahitlikte bulundu yani: Kuran'ın da Tevrat gibi bir ilâhî kitap olup tevhit dinini telkin buyurduğuna veya Hz. Muhammed'in de Hz. Musa gibi bir Peygamber olup insanlığa Allah'ın birliği inancını, şirkin batıl olduğunu, tehdit'e ve diğer şeylere ait meseleleri tebliğ eylemekte bulunduğuna şahitlik eyledi ve hemen iman etti de Siz böbürlendi iseniz Kibirli bir vaziyet alarak hiç gerçek durumu düşünmedi iseniz artık zalimlerden olmuş olmaz mısınız? Nedir o kadar açık, parlak bir hakikate karşı bu derece inkâr!

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, zalim olan kavmi doğru bir yola muvaffak kılmaz) Öyle küfürlerine ısrar edip duran kimseler, kendi o kötü hareketlerinin, ihtiyaçlarının bir neticesi olmak üzere hidayetten mahrum kalmış, bir ebedî azaba lâyık bulunmuş olurlar. &-"Bu ayeti kerimedeki şahitten maksat, bir görüşe göre Musa Aleyhisselam'dır. Çünkü o da tevhit dinini yaymaya çalışmış ve Son Peygamber Hazretlerinin geleceğine, vasıflarına dair malûmat vermişti.

&-Fakat tefsircilerin çoğuna göre bu şahitten maksat, Yahudi âlimlerinden pek mümtaz bir zat olan Abdullah Bin Selâmdır. Bu yüksek âlim, Resûli Ekrem Efendimizin evsafını Tevrat'da okumuştı, sonra O Yüce Peygamberle karşılaşp onun güzel yüzünde parlayan peygamberlik nurunu görünce, onunla sohbetle bulununca onun Son Peygamber olduğunu anlamış, hemen o Yüce Peygamberi tasdikte bulunmuştur. Gerçekten bu zat, Hz. Peygamberin hicretinden sonra Medine-i Münevvere'de Müslümanlığı kabul etti, bu onuncu ayeti kerime de Medine-i Münevvere'de nazil olmuştu. Fakat Allah'ın emri üzerine bu Mekke-i Mükerrerme'de nazil olmuş olan süre-i Ehkaf'a nakil olmuştur.

&- Yine bazı âlimlere göre bu onuncu ayeti kerimenin de Mekke-i Mükerrerme'de nüzulü kabul edildiği takdirde ise hakikatleri açıklayan Kuran'ın ebedî bir mucize olduğuna bu da ayrıca bir delil teşkil etmiş bulunur. Çünkü: O zatın daha İslâmiyet'i kabul etmesinden senelerce evvel onun İslâmiyet'i kabul edeceği, İslâm dini lehine şahitlikte bulunacağı haber verilmiş oluyor. Nitekim bu gibi geleceğe ait olup bilâhare tahakkuk etmiş birçok haberler, Kurânı Kerim'de mevcuttur. Mekke-i Mükerrerme'nin fethi hakkındaki haber de bu cümledendir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ

11.Ve kâfir olanlar, iman edenler için dedi: Eğer bir hayır olsa idi ona bizi geçemezlerdi. Ve onlar bununla Kuran ile hidayete eremedikleri vakit de hemen diyeceklerdir ki: işte bu, eski bir iftiradır.

Bu mübarek ayetler de bazı zatların İslâmiyet'i kabullerinden dolayı müşriklerce meydana gelen diğer bir şüpheyi ve pek boş bir iddiayı teşhir ediyor. Arap dili üzere nazil olan Kurânı Kerim'in de evvelce Hz. Musa'ya bir hidayet rehberi ve rahmet olmak üzere verilmiş olan Tevrat gibi bir ilâhî kitap olduğunu ve kâfirleri tehdit etmekte, müminleri de müjdelemekte bulunduğunu bildiriyor. İstikametle vasıflanmış olan müminlerin bir mükâfat olmak üzere uhrevî korkulardan, üzüntülerden emin ve ebedî şekilde cennete nail olacaklarını da beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki İnkâr ettiler O kimseler ki Dedi Ve

(ve kâfir olanlar iman edenler için dedi ki) Hz. Peygamber zamanındaki Mekke'yi Mükerrerme ahalisinden olan bir kısım inkârcılar iman edenler için Ammar, Suheyb ve ibni Mesut gibi bazı zatlar hakkında veya Cüheyne, Müzeyne ve Gıfar gibi bazı kabileler hakkında dedi ki

لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ

Ona Bizi geçemezlerdi Bir hayır olsaydı Eğer

(Eğer bir hayır olsa idi ona bizi geçemezlerdi) Eğer Hz. Muhammed'in getirip tebliğ ettiği Kuran'da veya İslâm dininde bir hayır olsa idi o bir şerefe Yüceliğe sahip bulunsa idi o hayra kavuşmak hususunda o iman edenler bizi ona kavuşmakta bizi geçemezlerdi. Bizden evvel İslâmiyet şerefine nail olamazlardı. Çünkü: O islamiyet'i kabul edenler servetten, şöhretten, reislikten nasipsiz bulunuyorlar. Bizler ise zengin kimseleriz, mevki sahipleriyiz, milletimizin liderliğinde bulunuyoruz. O hâlde bizim kadar bir varlığa sahip olmayanlar, bizden evvel hayra nail olabilirler mi?

&-Bu cahiller, dünyevî bazı sebeplere güvenerek kendilerini hayır ve saadete herkesten daha ziyade lâyük sanmışlar, kendilerinin akliselimden, manevî olgunluklardan, ahlâki faziletlerden, öyle manevî bir servetten mahrum olduklarının farkında bulunmamışlar, adi bir varlık etkisiyle öyle gururluca bir iddiada bulunuyorlardı,

وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ

Onunla Hidayete ermediler O vakit ki Ve

(Ve onlar bununla hidayete eremedikleri vakit de) yani O inkârcılar bununla Hikmetleri açıklayan Kuran ile hidayete eremedikleri vakit de onun doğruluğunu, yüceliğini takdir edemeyip inkârlarına devam ettikleri zaman da

فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ

Eski Bir yalandır Bu Artık diyeceklerdir

(hemen diyeceklerdir ki: İşte bu, eski bir iftiradır) Allah adına eskilerin uydurmuş oldukları sözlerden ibarettir. Evet. O kâfirler, kendilerinin ne kadar kabiliyetsiz olduklarını anlayamazlar, Kur'anı Mübin'in yüceliğini takdir edemezler, o ilâhî kitap hakkında öyle bir iddiada bulunmak cehaletini göstermiş olurlar.

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذَرَ

الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى لِلْمُحْسِنِينَ

12.Ve ondan evvel de Musa'nın bir rehber ve bir rahmet olan kitabı var idi. Ve işte bu da bir kitaptır, tasdik edicidir, arabça bir lisan ile gönderilmiştir zulüm edenleri korkutmak için, muhsin olanlara da bir müjdedir.

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً

Bir rahmet olarak Ve Bir rehber Musa'nın Kitabı Ondan önce Ve

(Ve ondan evvel de Musa'nın bir rehber ve bir rahmet olan kitabı var idi) Yüce Allah da Kuran'ın bir ilâhî kitap olduğunu inkâr edenleri ret için buyuruyor ki: Evet. Kur'anı Mübin, Son Peygamber'e verilmiş olan bir ilâhî kitaptır Ve O Kuran'dan evvel de Musa'nın bir rehber ve bir rahmet olan kitabı var idi O Peygambere de Tevrat adındaki ilâhî kitap ihsan buyrulmuştu. O kitapta ilâhî din hususunda bir kendisine uyulan bir kitap idi, iman edenler için bir rahmet vesilesi bulunmuştu

وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ

Tasdik edici Bir kitaptır Bu Ve

(Ve işte bu da bir kitaptır, tasdik edicidir) Ve işte bu Kur'anı Kerim de ilahi bir kitaptır kadri yüce, insanlığı Allah'ın dininden haberdar eden bir ilâhî kanundur ve Hz. Musa'nın kitabını da tasdik edicidir. Onun da bir ilâhî kitap olduğunu ve içeriğinin doğruluğunu ve bir rahmet vesilesi bulunduğunu haber vermektedir.

لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذَرَ

Korkutması için Arapça Bir lisan ile

(Arapça bir lisan ile gönderilmiştir) En geniş, en fasih olan bir lisan ile nazil olmuş, onun fesahat ve belagat'i, kapsamının yüceliği akıllı, mütefekkir zatlarca malûm ve kabul edilmiştir ve onun nüzulü nice hikmetlere dayanmaktadır. Bu cümleden olarak

الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشِّرُوا لِلْمُحْسِنِينَ

İyilik edenlere Müjde olarak Ve Zulmettiler O kimseleri ki

(zulüm edenleri korkutmak için, muhsin olanlara da bir müjdedir) zulüm edenleri dinsizlikte sebat edip nefislerini helake maruz bırakanları korkutmak için dir. Onlara ilâhî azabı ihtar ederek kendilerini uyanmaya davet içindir, muhsin olanlara da bir müjdedir. Güzelce imanlarda ve güzel amellerde bulunanlara da azaptan emin ve cennetlere nail olacaklarını müjdelemektedir. Artık öyle bir ilâhî kitap, nasıl inkâr edilebilir?

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

13.Şüphe yok, o kimseler ki, Rabbimiz Allah'tır dediler, sonra istikamette bulundular, artık onların üzerine bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا

Dosdoğru oldular Sonra Allah'tır Rabbimiz Dediler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki, Rabbimiz Allah'tır dediler, sonra istikamette bulundular) Evet. Şüphe yok, o kimseler ki: Rabbimiz Allah'tır dediler Allah'ın Rab olduğunu tasdik ederek başkalarına kulluktan kaçındılar sonra öyle Allah'ı birlemekle beraber dinî vazifelerini de tam bir doğrulukla ifaya çalıştılar, kalpleri şek ve şüpheden uzak, dinî işlerin ehemmiyet ve kutsiyetini anlamış, hakkiyle güzel amelde bulundular

فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Mahzun oluyorlar Onlar değildir Ve Onlara Artık korku yoktur

(artık onların üzerine bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır) onlar kıyamet gününün korkunç ahvalinden emin bulunacaklardır ve onlar mahzun da olmayacaklardır) Kendilerince sevilen, istenen bir şeyin elden gitmesinden dolayı bir üzüntü ve kedere de maruz kalmayacaklardır. Bütün arzularına nail olup tam bir zevk ve huzur ile ebedî bir hayata mazhar bulunmuş olacaklardır.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

14.İşte onlar, cennet sahipleridir. Yapmak da oldukları şeylere bir mükâfat olmak üzere orada ebediyen kalıcıdır.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

Cennet Ehlidir İşte onlar

(İşte onlar, cennet sahipleridir) Öyle Allah'ın birliğini tasdik eden, istikametle vasıflanmış bulunan zatlar cennet sahipleridir. Onlar yarın ahirette cennetlere, o yüce makamlara nail olacaklardır. Ve o muhterem zatlar, o cennetlerde

خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeye ki Bir karşılık olarak Orada Ebedi kalıcıdır

(yapmak da oldukları şeylere bir mükâfat olmak üzere orada ebediyen kalıcıdır) işte o müminler daha dünyada iken iman edip işlemiş oldukları güzel amellere karşı bir mükâfat olmak üzere o cennetlerde ebediyen kalıcıdır. Artık onlar için tekrar ölmek veya o nimetlerden mahrum kalmak düşünülemez. İşte imanın, ibadet ve itaatın, ilâhî emirlere, tavsiyelere riayetinin, Allah rızasını kazanmanın ebedî ve pek yüce neticesi

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ

نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

15.Ve Biz insana anasına ve babasına iyilik etmeyi tavsiye ettik. Onu anası zahmetle yükledi ve onu zahmetle doğurdu, bu yüklenilmesi ve sütten kesilme müddeti ise otuz aydır. Nihâyet reşit olacağı zamana erip kırk seneye baliğ olunca dedi ki: Ya Rabbi! Beni muvaffak kıl, bana ve anam ile babama in'am etmiş olduğun nîmetine şükredeyim ve razı olacağın bir sâlih amelde bulunayım ve zürriyetim hakkında da benim için salah nasip buyur. Şüphe yok ki, ben sana (günahlarımdan) tevbe ettim ve muhakkak ki ben müslümanlardanım.

Bu mübarek ayetler, analara, babalara ve evlâda karşı gösterilecek bağlılık ve hür isterlik hakkındaki insanî vazifeyi, ilâhî tavsiyeyi bildiriyor. Bu husustaki ilâhî tavsiyeye riayet edecek zatların nail olacakları uhrevî mükâfatları müjdelemektedir.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا

İyilik etmeyi Ana babasına İnsana Tavsiye ettik Ve

(Ve biz insana anasına ve babasına iyilik etmeyi tavsiye ettik) Allah Teâlâ Hazretleri tevhide, ihlâslı amele, doğruluğa ait beyanatını müteakip insanlara diğer bir vazifelerini de şöylece beyan buyuruyor. Biz insana anasına ve babasına iyilik etmeyi tavsiye ettik insanı bir iyilik vazifesiyle mükellef kıldık, onlara gerek hayatlarında ve gerek öldüklerinden sonra mümkün olan iyiliklerde, hayır dilemekte bulunmasını emir eyledik. Çünkü: Anaların, babaların evlâtları hakkındaki hizmetleri, fedakârlıkları pek büyüktür.

حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا

Bir güçlkle Onu doğurdu Ve Bir güçlkle Anası Onu yükledi

(onu anası zahmetle yükledi) Evet onu anası zahmetle yükledi gebelik müddetince nice sıkıntılara katlandı ve onu zahmetle doğurdu ne meşakkatli, üzüntülü, ağırlı vaziyetlerde bulundu

وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا

Aydır Otuz Sütten kesilmesi Ve Yüklenilmesi Ve

(ve yüklenilmesi ve sütten kesilmesi müddeti ise otuz aydır) o doğan çocuğun yüklenilmesi ve sütten kesilmesi müddeti ise otuz aydır. Bir anne bu müddet içinde ne kadar rahatsızlıklara uğrar, geceleri bile rahat edemez, çocuğunun idaresiyle meşgul olur durur. Evet. Çocukların anneleri rahminde bulunmalarının en az müddeti altı aydır, süt verme müddetinin en çoğu da iki senedir ki, toplamı otuz ay eder.

Velhâsıl: Bir anne, çocuğu için birçok fedakârlıklara katlanır durur. Evet. Şüphe yok ki, çocukları hakkında annelerinin de, babalarının da büyük hizmetleri, fedakârlıkları vardır. Artık onlara karşı evlâdın da şükran borçlu bulunmaları, pek ziyade hayır diler olmaları icap etmez mi? İşte bu husustaki vazifeyi pek güzel ifa eden hayırlı evlâda bir takdir örneği olmak üzere şöyle beyan buyruluyor:

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً

Seneye Kırk Erdi Ve Rüştüne Erdi O vakit ki Nihayet

(Nihayet reşit olacağı zamana erip kırk seneye baliğ olunca) nihayet bir çocuk reşit olacağı akli ve kuvveti kemale ereceği zamana erip kırk seneye baliğ olunca Cenabı Hakka yalvarıp

قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي

Beni yönlendir Rabbim Dedi ki

(dedi ki: Yarabbi Beni muvaffak kıl) bana ilham et, bana büyük bir meyil ve rağbet ihsan buyur

أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ

Ana babama Ve Bana Nimet verdin O şeylere ki Nimetine Şükretmemi

(bana ve anam ile babama vermiş olduğun nimete şükür edeyim) bizi varlık sahasına getirdin, hayata kavuşturdun, nice şeyler ile rızıklandırdın ve bizleri iman şerefine nail buyurdun. Bunlara şükretmek pek mühim bir vazifedir, bu vazifeyi ifaya muvaffak olayım

وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

Salih bir amel ki İşlemememi Ve

(ve razı olacağın bir güzel amelde bulunayım) Yarabbi Senin razı olacağın bir Salih amelde bulunayım Allah'ın rızasını kazanacak bir hayırlı, amele muvaffak olayım

تَرْضِيَهُ وَأَصْلِحَ لِي فِي ذُرِّيَّتِي

Zürriyetim hakkında Benim için Salah nasip et Ve Ondan razı olursun

(ve zürriyetim hakkında da benim için salah nasip buyur) ve Yarabbi Böyle bir muvaffakiyete evlat ve torunlarını da nail ederek zürriyetim hakkında da benim için iyilik nasip buyur onların muvaffakiyetleri de benim için ayrıca bir muvaffakiyet bir iyi durum teşkil etmiş olsun,

إِنِّي ثَبْتُ إِلَيْكَ

Sana Tevbe ettim Şüphe yok ki ben

(Şüphe yok ki, ben sana günahlarımdan tövbe ettim) şüphe yok ki, Ey rabbim! Ben sana günahlarımdan tövbe ettiğim insanlık hâli benden meydana gelmiş olan lâıksız hareketlerden dolayı pişmanlıkta bulunarak senin af ve bağışına sığındım

وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Teslim olanlardanım Şüphesiz ben Ve

(ve muhakkak ki: Ben Müslümanlardanım) samimî şekilde İslâmiyet'i kabul etmiş, ilâhî dinin yüce hükümlerine teslimiyette bulunmuş bir kulum. Artık bu duamı şu İslâmiyet hürmetine olarak kabul buyur Yarabbi.

أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

16.İşte onlar, o kimselerdir ki: Onlardan işlediklerinin en güzelini kabul ederiz ve onların günahlarından geçeriz, cennetlikler arasındadırlar, bu bir doğru söz iledir ki, onlar vaat olunmuş bulunmaktadırlar.

أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyin ki En güzelini Kendilerinden Kabul edeceğiz O kimseler dir ki İşte onlar

(İşte onlar, o kimselerdir ki Onlardan işlediklerinin en güzelini kabul ederiz) Hak Teâlâ Hazretleri de o gibi halisane niyazda bulunan kullarını müjdelemek için buyuruyor ki: İşte onlar Öyle güzel vasıflara sahip, samimi Müslümanlar o kimselerdir ki: Onlardan işlediklerinin en güzelini kabul ederiz) yani: Mubah olan şeyler, güzel olsalar da bir sevabı gerektirici değildirler. Fakat ibadet ve itaat kabilinden olan şeyler daha güzeldirler, işte kabule, mükâfata lâıık olan da bu türden olan amellerdir, bunlar Allah tarafından kabul buyrulmaktadır.

وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ

Kötülüklerinden Geçeceğiz Ve

(ve onların günahlarından geçeriz) Ve onların o halis müslümanların günahlarından geçeriz bir nice kusurlarını af ederek onlardan dolayı kendilerini cezalandırmayız. Artık o zatlar

فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ

(cennet Ashabı arasındadırlar) cennetle müjdelenmiş olan seçkin kullar arasında bulunacaklardır, onların gelecekleri, öyle pek emindir, pek yücedir. Bu ilâhî müjde

وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

Söz veriliyorlar İdiler O şey ki Sadık Vaad dir

(bu bir doğru söz iledir ki, onlar vaat olunmuş bulunmaktadırlar) bir doğru söz iledir ki, onlar o müslümanlar, bununla, ilâhî müjde ile vaat olunmuş bulunmaktadırlar. Cenabı Hakkın Peygamberleri lisaniyla samimi Müslüman kulları için tebliğ buyrulmuştur. Artık şüphe yok ki, daha sonra gerçekleşecektir. Ne büyük bir muvaffakiyet &-Rivayete göre bu mübarek ayetler, Ebûbekrissiddık Radiyallahu Teâlâ Anh ile benzerleri hakkında nazil olmuştur. Kendisi İslâm şerefine nail olduğu gibi babası Ebu Kuhafe Osman Bini Amr ve anası Ümmülhayır Binti Sahre de İslâmiyet'i kabul etmişlerdi ve kendisinin oğlu Abdurrahmân ile onun oğlu Ebu Atik dahi islamiyet'i kabul edip Ashabı kiramdan bulunmuşlardı. Bu muvaffakiyet, başka Ashabı kirama nasip olmamıştır. Hz. Ebûbekir'in duaları kabul olunmuş, nice güzel amellerde bulunmuştur. Kısaca dokuz Müslüman köleyi azat etmiştir ki, Bilâli Habeşî Hazretleri de bu azat edilenlerdendir ve servetini de İslâm dini uğrunda feda etmiştir. Ve kendisi aşere-i mübeşşereden olup cennetle müjdelenmiştir. Ne büyük bir mazhariyet!

&-Bununla beraber bu yüce ayetler gösteriyor ki: Her müslümanın vazifesi, nail olduğu nimetlere şükür etmektir, bütün çoluk çocuğunun, bütün baba ve ecdadının ve bilhassa annesinin haklarında hayır diler olarak hepsinin de İslâm nimetine nail olmalarını can ve gönülden temenni eylemektir. Böyle her hayır isterlik, İslamiyet'e bir bağlılığın, ahlâki olgunluklara nail olmanın parlak bir alâmeti bulunmaktadır.

وَالَّذِي قَالَ لِيُؤْتِيَنِي أَفٍّ لَكُمْ أَتَعِدَانِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي
وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ وَيْلَكَ آمِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ

17.Ve o kimse ki, anasına, babasına: Dedi ki: Uf ikinize! Beni korkutuyor musunuz ki, ben çıkarılacağım? Hâlbuki benden evvel nice nesiller gelip geçmiştir. Anası ile babası ise Allah'tan medet istiyor, yazık sana! İman et, şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır diyorlardı Oğulları ise hemen diyordu ki, bu, dediğiniz evvelkilerin efsanelerinden başka değildir.

Bu mübarek ayetler de dindar olan anasıyla babasına karşı bilâkis isyankâr olan, ahiret hayatını inkâr eden, o hususa dair beyanları masaldan sayan bir şahsın ahvalinin aşağılığını tasvir ediyor. O gibi inkârcı şahısların hüsrana uğramış olduklarını ve herkesin kendi amellerine göre derecelere ayrılacağını ihtar ediyor ve kâfirlerin nasıl bir ceza hitabına maruz kalacaklarını ve kendilerinin kibirlenmeleri ve fâsıkça hareketleri sebebiyle nasıl bir zillet azabına tutulacaklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِي قَالَ لِيُؤْتِيَنِي أَفٍّ

Ana babasına Dedi O kimse ki Ve

(Ve o kimse ki, anasına, babasına: Dedi ki) Ve o kimse ki, Yani: Gelişigüzel herhangi bir şahıs ki, ehli imandan olan anasına, babasına kendisini imana davet ettikleri zaman dedi ki:

أَفٍّ لَكُمْ أَتَعِدَانِي أَنْ أُخْرَجَ

Çıkarılmamla Beni mi tehdit ediyorsunuz İkinize Uf

(Uf ikinize Beni korkutuyor musunuz ki, ben çıkarılacağım?) Uf ikinize! Teessüf olunur hâlinize! Beni korkutuyor musunuz ki: Ben öldükten sonra bir gün kabrimden çıkarılacağım toprak kesilmiş iken yeniden hayat bulacağım, bir ceza yurduna sevk edileceğim!

وَقَدْ خَلَّتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي

Benden önce Nesiller Gelip geçmiş Halbuki gerçekten

(hâlbuki benden evvel nice nesiller gelip geçmiştir) Ad, Semud kavimleri gibi nice kuvvetli ümmetler tarihe karışmıştır, hiçbirisi yeniden hayat bulmamıştır, artık ben mi bulacağım? Bu ahiret hayatını inkâr eden şahsın

وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ

Allah'tan Yardım istiyorlar O ikisi Ve

(Anası ile babası ise Allah'tan medet istiyor) oğullarının bu cahilce, inkârcı hâlin-den üzülererek Allah'tan medet istiyor oğullarının imana muvaffak olması için Cenabı Hakka yalvarıyorlar ve oğullarına hitaben

وَيْلَكَ أَمِنْ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

Haktır Allah'ın Vaadi Şüphesiz İman et Yazıklar olsun sana

(yazık sana iman et şüphe yok ki, Allah'ın vaadi haktır) kendini ebedî helake maruz bulunduruyorsun iman et Allaha kullukta bulun. Şüphe yok ki, Allah'ın kulları ka-birlerinden kaldırıp tekrar hayata nail buyuracağına ait olan ilâhî vaadi herhalde ger-çekleşecektir, diyorlardı. Bu güzel ihtara rağmen oğulları ise küfürlerinde ısrar ederek

فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Ancak Bu değildir Fakat diyordu

(diyordu ki, bu, dediğiniz evvelkilerin efsanelerinden başka değildir) o evlat he-men diyordu ki: Bu dediğiniz sözler evvelkilerin masallarından başka değildir. Asılsız iddialarından ibarettir, bizim için yeniden hayata ermek mümkün bulunmamaktadır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ

إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

18.İşte bunlar, kendilerinden önce gelip geçen cin ve insanlardan ümmetler arasında bulunan kimselerdir ki, üzerlerine söz, hak olmuştur. Muhakkak ki, onlar hüsrana uğramış oldular.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ

Söz Üzerlerine Hak olmuş O kimseledir ki İşte onlar

(İşte bunlar o kimselerdir ki üzerlerine söz, hak olmuştur) Cenabı Hak da o gibi cahil, Allah'ın kudretini takdirden mahrum inkârcı şahıslar hakkında buyuruyor ki: İşte bunlar Böyle ahiret hayatını inkârcı kimseler, var ya hepsinin de küfürleri sebebiyle cehennemde ebedî olarak ceza görecekları Allah tarafından beyan buyrulmuştur.

فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ

İnsanlardan Ve Cinlerden Kendilerinden önce Gelip geçmiş Gerçekten Topluluklar içinde ki

(kendilerinden önce cinlerden ve insanlardan gelip geçmiş topluluklar içinde)

İşte böyle bir takım dinsiz, inkârcı, isyankâr, Allahın birliğini takdirden uzak ebedi âlemin varlığından bi haber yeniden hesaba çekileceğinin hesabını yapmayan anne ve babasına isyankâr olan o kimseler ki,

إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

Hüsrana uğrayanlar İdiler Şüphesiz onlar

(Muhakkak ki, onlar hüsrana uğramış oldular) muhakkak ki, bütün o kâfirler hü-s-rana uğramış oldular aslî Yaratılışlarını zayi etmiş şeytanın vesveselerine kapılmış, ilâhî beyanları inkâr ederek ebedî felâkete düşmüşlerdir.

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوفيَهُمْ أَعْمَالُهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

19.Ve herkes için yapmış olduklarından dolayı dereceler vardır ve onlara amel-lerini tamamen ödemek için ve onlar zulüm olunmazlar.

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyden dolayı ki Dereceler vardır Her birine Ve

(Ve herkes için yapmış olduklarından dolayı dereceler vardır) Ve herkes için Mümin olanlar ile olmayanlardan her biri için yapmış olduklarından hayır ve şer adına işlemiş bulundukları şeylerden dolayı dereceler vardır kendileri için çeşitli mertebelerde sevap veya ceza kararlaştırılmıştır, her biri kendi ameline göre mükâfat veya cezaya kavuşacaktır,

وَلِيُؤْفِيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Onlara tam vermesi için Ve

(ve onlara amellerini tamamen ödemek için) ve Cenabı Hak insanlara ve cinlere amellerini tamamen ödemek için öyle dereceler kararlaştırmıştır, her biri lâayık olduğı şeye kavuşacaktır,

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Haksızlığa uğratılmazlar Onlar Ve

(ve onlar zulüm olunmazlar) Hiç birinin güzel ameli sevapsız kalmaz ve hiçbirisi kendi günahının üstünde bir azaba uğratılmaz ve hiçbirinin günahı diğere yükletilmez, haklarında ilâhî adalet tamamen tecelli eder. Buna inanmışsınız.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

20.Ve o gün ki, kâfir olanlar, ateş üzerine arz olunurlar, onlara denilir ki lezzetli şeylerinizi dünya hayatınızda giderdiniz ve onlar ile faidelendiniz. Artık yeryüzünde haksız yere böbürlenmiş ve kendisiyle fıska düşmüş olduğunuz şeyden dolayı bugün alçaltıcı bir azap ile cezalandırılacaksınız.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ

Ateşe İnkâr ettiler O kimseler ki Arz olunur O gün ki Ve

(Ve o gün ki, kâfir olanlar, ateş üzerine arz olunurlar) Ve o kıyamet zamanında dünyada iken kâfir olanların, ateş üzerine arz olunur cehenneme sevk edilmiş bulurlar. Onlara kınamak için denilir ki:

أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا

Onlarla Faydalandınız Ve Dünya Hayatınızda Temiz şeylerinizi Giderdiniz

(lezzetli şeylerinizi dünya hayatınızda giderdiniz ve onlar ile faidelendiniz) dünyevî zevklerinizi tatmin eylediniz bütün dünya lezzetleriyle iştigal ettiğiniz, sizin için başka bir lezzet kalmamış oldu

فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ

Aşağılayıcı Azap ile Cezalandırılacaksınız Artık bugün

(artık bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız)

بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

Haksız yere Yeryüzünde Büyüklük taslıyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki

(O şeyden dolayı ki yeryüzünde haksız yere büyüklük taslıyordunuz) haksız yere kibirlice bir vaziyet almış bulunuyordunuz

وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

Fasıklık ediyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Ve

(ve o şeyden dolayı ki fasıklık ediyordunuz) gayrı meşru şeyleri işleyerek insanî faziletten mahrum kalmış olduğunuz şeyden dolayı bugün bu ahiret âleminde alçaltıcı

bir azap ile cezalandırılacaksınız. Siz dünyada iken nail olduğunuz nimetlerin kad-rini bilmeyip onları suistimal etmiş olduğunuzdan dolayı artık ahiret âleminde her türlü nimetten mahrum, azaplara uğramış olacaksınız.

&-Bu ayeti kerime ile işaret buyrulmuş oluyor ki: İnsan, dünyada iken nail olduğu te-miz, helâl nimetlerden dolayı Yüce Yaratıcıya şükür etmelidir, o nimetleri kötüye kul-lanarak mağrurca, müsrifçe hareketlerde bulunmamalıdır, ebedi hayatı düşünerek asıl onu temine çalışmalıdır, Cenabı Hak'tan muvaffakiyetler niyaz etmelidir, dünya tarihinden ibret almalıdır.

وَإِذْ كُرِّىءَ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ

خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

21.Ve Adın kardeşini hatırla. O vakit ki, Ehkaf da ki kavmini korkutmuştu ve muhakkak ki, onun önünden ve ardından nice korkutucular da gelip geçmiştir. Allah'tan başkasına ibadette bulunmayıp, şüphe yok ki: Ben sizin hakkınızda pek büyük bir günün azabından korkarım demişti.

Bu mübarek ayetler de küfürleri yüzünden helake uğramış olan kavimlerden bir ibret örneği olmak üzere Ad kavmini Hz. Hud a karşı almış oldukları inkârcı bir vaziyeti ve o Yüce Peygamber'in ihtarını dinlemediklerini ve başlarına gelmekte olan bir azabı, bir rahmet sanırlarken onunla mahıv ve yok olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ كُرِّىءَ أَخَا عَادٍ

Ad'ın Kardeşini An Ve

(Ve Adın kardeşini hatırla) Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Seni inkâr eden taifelere Ad'ın kardeşini Hz. Hud un kıssasını yâd et. Onlar için bir uyanmak vesilesi olmak üzere o Ad kavminin korkunç hayat tarihini hatırlat.

إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ

Ahkaf'da Kavmini Korkutmuştu O vakit

(O vakit ki, Ehkaf da ki kavmini korkutmuştu) O vakit ki Hud Aleyhisselam Ehkaf da ki o tarihi mevkideki kavmini Ad taifesini, tevhit dinine davet edip kendilerini ilâhi azap ile korkutmuştu onları küfürlerinden vaz geçirmeğe çalışmıştı

وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ

Onun arkasından Ve Kendinden önce Korkutucular Geçmişti Gerçekten Ve

(ve muhakkak ki, onun önünden ve ardından nice korkutucular da gelip geçmiştir) Evet, muhakkak ki, onun önünden ve ardından Hz. Hud un peygamberliğinden evvel de sonra da nice korkutucular da gelip geçmiştir. Kendi kavimlerini irşada çalışmış, onlara ilâhi azabı hatırlatmış olan birçok Peygamberler de insanlık muhitini ıslaha, aydınlatmaya gayret göstermişlerdir. Bu cihetle de insanlık hakkında ilâhi delil tamam olmuştur, artık hiçbir kimse kendi cehaletini bir mazeret makamında ileri sü-remez bulunmaktadır. İşte Hud Aleyhisselam da kavmine hitaben:

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

Allah'a Ancak İbadet etmeyin diye

(Allah'tan başkasına ibadette bulunmayın) küfür ve şirke düşmeyin, tam bir ihlâs ile Allah Teâlâ'nın bir olan zatına ibadete devam edin

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir günün Azabından Sizin üzerinize Korkarım Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben sizin hakkınızda pek büyük bir günün azabından korkarım) muhakkak ben sizin kıyamette müthiş bir cezaya uğramanızdan korkarım demişti.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَّ عَنْ إِلَهِتِنَا فَأَتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

22.Dediler ki: Sen bize geldin mi ki, bizi ilâhlarımızdan geri döndüresin? İmdi bize vaad ettiğin şeyi getiriver, eğer sen doğru söyleyenlerden oldu isen.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَا عَنْ الْهِتِنَا

İlahlarımızdan Bizi çevirmen için Bize geldin mi Dediler

(Dediler ki sen bize geldin mi ki, bizi ilâhlarımızdan geri döndüresin?) O kavim ise bu pek güzel nasihate rağmen Dediler ki: Ey Hud! Aleyhisselam sen bize geldin mi ki Putlarımıza tapmaktan bizi mahrum bırakasın!

فَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

Doğru kimselerden İsen Eğer Bizi tehdit ediyorsun O şeyi ki Haydi beze getir

(eğer sen doğru söyleyenlerden isen haydi, bize vaad ettiğin şeyi getiriver) evet eğer sen doğru sözlü isen putlara taptığımızdan dolayı azabı hak etmiş bulunuyor isek o bahsettiğin o ilahi azabı getir de hemen o azaba maruz kalalım.

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرِيكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

23.Dedi ki: Şüphe yok; bilgi Allah katındadır. Ben size kendisiyle gönderilmiş olduğum şeyi tebliğ ediyorum. Fakat ben sizi bir kavim görüyorum ki: Cehalette bulunuyorsunuz.

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır Bilgi Ancak Dedi ki

(Dedi ki: Şüphe yok; bilgi Allah katındadır) Hz. Hud da o cahil kavmine Dedi ki: Şüphe yok, bilgi Allah katındadır. Başınıza azabın hangi gün geleceğini de vesair hâdiselerin ortaya çıkma zamanını da bilen, ancak Allah Teâlâ'dır.

وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ

Kendisiyle Gönderildim O şeyi ki Size tebliğ ediyorum Ve

(ben size kendisiyle gönderilmiş olduğum şeyi tebliğ ediyorum) Peygamberlik vazifemi ifaya çalışıyorum, hakkınızda hayır diler bulunuyorum

وَلَكِنِّي أَرِيكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

Cahillik ediyorsunuz Bir topluluk ki Sizi görüyorum Fakat ben

(fakat ben sizi bir kavim görüyorum ki: Cehalette bulunuyorsunuz) küfür ve şirki terk etmiyorsunuz, kendinize nasihatleri kabulden kaçınıyorsunuz hayır ve şerri ayırt varlık bakımından o kavimlerden aşağı bulunan sonraki inkârcılar, öyle bir azabın kendilerini de kuşatabileceğini hiç düşünmezler mi?

&-Bu ayeti kerime, büyük bir tehdidi içermektedir. İşaret buyrulmuş oluyor ki: Maddî bir varlığa güvenerek maneviyattan mahrum kalmak asla doğru değildir. Bir insan, ne kadar muntazam duyu organı ve güçlere, kuvvet ve servete sahip bulunsun da bunlar ile tekâmül etmiş, hakikî geleceğini temin etmiş olamaz. Bu fânî varlıklara aldanarak maneviyata, ruhî olgunluklara, vicdan temizliğine karşı kayıtsız bulunması, kendisi için pek büyük bir kusurdur, en feci bir ruhî hastalıktan ibarettir, insanî değeri mahveden bir aşağılıktan ibarettir. Bundan dolayı hakikaten akıllı, düşünen bir insan, nail olduğu kuvvetleri ve diğer imkânları güzelce kullanarak hem dünyasını, hem de ahretini temine çalışır. İşte hakkıyla aydın olanlar, o gibi insanlardan ibarettir.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ

بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

24.Vakta ki, onu kendi vadilerine karşı gelen bir bulut halinde gördüler. Dediler ki: İşte bu, bize yağmur yağdırıcı bir buluttur. Hayır. O, kendisini alelacele istediğiniz şeydir, bir rüzgârdır, onda bir acıklı azap vardır.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ

Vadilerine Yönelen Bir bulut halinde Onu gördü Ne zaman ki

(Vaktâ ki, onu kendi vadilerine karşı gelen bir bulut halinde gördüler) vaktaki Allah'ın azabının vadilerine yayılarak kendilerine doğru yaklaştığını gördüklerinde

قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا

Bize yağmur yağdırıcı Bir bulut Bu Dediler

(Dediler ki: İşte bu, bize yağmur yağdırıcı bir buluttur) Evet dediler ki Bu bir buluttur ve bize rahmet getiriyor. Bu bulut azap değil, bizim tarlalarımıza yağmur getiriyor. Bize yağmur yağdıracak, dediler. Peygamberin kendilerine vaad ettiği gökten Allah'ın azabını getiren, içinde Allah'ın azabını barındıran ve kendilerini helâk edecek olan bulutu yine kendi menfaatlerine hizmet edecek bir rahmet olarak algılamaya çalıştılar. Gözleri ve gönülleri dünyaya meyletmış, dünyayı kible edinmiş, dünyadan ve dünyalıklardan başka hiçbir şey düşünmeyen bir topluluk elbette kendilerine gelen her şeyi bu arzularına yönelik algılamaya çalışacaktı. O güne kadar kendilerine rahmet getiren bulutun boynundaki ipin Allah'ın elinde olduğunu nereden bileceklerdi ki? Kendi boyunlarındaki ipin ucunu Allah'a teslim etmeyen zalimler bunu nereden bilebilirlerdi! Kâinattaki tüm varlıkların Allah'ın kulu ve kölesi olduklarını, hepsinin de Rablerinin yasalarına boyun büktüklerini ve sadece O'nu dinlediklerini bilmeleri mümkün değildi.

بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ

Onu Acele istiyorsunuz O şeydir ki O Bilakis

(Hayır, O, kendisini alelacele istediğiniz şeydir) Evet, Bu bilgisizlere karşı Allah'ın elçisi diyor ki hayır, hayır, bu bulut sizin acele beklediğiniz şeydir. O istediğiniz inanmak için başınıza gelmesini istediğiniz azaptır. Ve

رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap İçinde var Bir rüzgârdır

(bir rüzgârdır, onda bir acıklı azap vardır) O bir rüzgârdır ki, içinde sizin için elim bir azap getiriyor. Rüzgâr, Allah'ın askeri, Allah'ın ordusudur. Sular, ateş, bulutlar, kuşlar, dağlar, taşlar ve tüm varlıklar Allah'ın ordusudur. Tüm varlıkların varlık yasalarını koyan Allah'tır. Suyu, buluta, ateşe, "insanlar için hayat olun! Kullarım için hayat kaynağı olun!" buyurduğu andan itibaren tüm bu varlıklar Rablerinin emriyle insanlar için hayat kaynağı oldular. Ama bu varlıklarının yasalarını değiştirip, "onlar için azap olun!" dediği anda tüm bu varlıklar insanlar için birer azap kaynağı oluverirler. İnsanlara rahmet getiren bulutlar ve rüzgârlar Rablerinin emriyle birdenbire tufana dönüşür ve toplumları helâk ediverdiler.

تُدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَاصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

25.Rabbinin emriyle her şeyi helâk eder. Derken evlerinden başka hiçbir şeyleri görünmez hâle geldiler. İşte günahkârlar olan bir kavmi böylece cezalandırırız.

تُدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا

Rabbinin Emri ile Her şeyi Helak eder

(Rabbinin emriyle her şeyi helâk eder) Evet, hak Teâlâ hazretleri buyuruyor ki "O bulutun, o rüzgârın içinde sizin acele edip durduğunuz azap vardır ve o Rabbinin buyruğuyla her şeyi yok eder. Bunun üzerine onlar yine iman etmeyince, Allah'ın azabı o toplumun üzerine indi.

فَاصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ

Evleri Ancak Görünmez Derken oldular

(Derken evlerinden başka hiçbir şeyleri görünmez hâle geldiler) Hepsi helâk oldu da sadece ortada görünen evlerinin harabeleri kaldı

كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

Günahkarlar Topluluğunu Cezalandırırız İşte böyle

(İşte günahkârlar olan bir kavmi böylece cezalandırırız) İşte Rablerine karşı böyle suç işleyen, isyan eden bir toplumu böylece cezalandırırız. Allah onlara "Sarsar" de-

nen şiddetli, çok soğuk bir fırtına ya da taş yağdıran azgın, bir fırtına gönderdi de, taş taş üstünde kalmadı. Her şeyi büküp büküp atıverdi. Hatta başka bir surede "Müsevvemeten" deniyor. Yani böyle şanlı ve nişanlıydı bu rüzgârın getirdiği ve yağdırdığı taşlar. Adı belli, nereye gideceği, kime vuracağı, belliydi. Ebrehe'nin ve ordusunun helâkini gerçekleştiren taşlar da böyleydi. Allah o kahredici, helâk edici, mahvedici rüzgârı o kavmin üzerine sekiz gün, yedi gece musallat kıldı. Rüzgâra emretti, o da onların üzerine esip durdu. Her şeyi birbirine vurdu, her şeyi birbirine kattı, hepsi mahvoldular, sanki orada hiç insan yaşamamıştı yerle bir olmuşlardı. Yirmi metre, otuz metre boyundaki insanlar kadınlarıyla, erkekleriyle, çocuklarıyla diz çöküp uzanıverdiler yerlere. Güçleri, kuvvetleri, medeniyetleri hiçbir şeye yaramadı. Varlıkları servetleri onları bu helâkten kurtaramadı. Rabbimiz, "Bir bakın," diyor "arta kalan bir şey var mı onlardan? Hani boyları posları vardı. Hani güçleri kuvvetleri vardı. Hani evleri barkları, bağları bahçeleri vardı. Hani apartmanları villaları, köşkleri vardı. Onlardan arta kalan ne vardı şimdi? Hiç bir şeyleri kalmadı. Tüm varlıkları, tüm medeniyetleri, tüm saltanatları büyük bir kum yığını haline geliverdi." O bulut, o rüzgâr, Rabbinin emriyle her şeyi mahv etti perişan etti helak'e uğrattı. Rabbim böyle felakete uğratacak şirk ve küfür amellerinden uzak eylesin

وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَابْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ

26.And olsun ki, onları öyle bir şeyde temkin etmiş idik ki, sizi onda temkin etmiş olmadık ve onlar için kulak ve gözler ve kalpler vermiştik. Fakat onlara ne işitmeleri ve ne gözleri ve ne de kalpleri bir şeyden fayda vermiş olmadı. Çünkü Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı ve onları kendisiyle istihza eder oldukları şey kuşatıverdi.

وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ

Onda Size imkan vermedik O şeyde ki Onlara imkan vermiştik And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, onları öyle bir şeyde temkin etmiş idik ki, sizi onda temkin etmiş olmadık) yani onlara öyle imkânlar vermiştik ki, Ey onların arkasından gelip, onların başlarına gelenleri görüp duydukları halde akıllarını başlarına almayarak tıpkı onlar gibi Allah'a, Allah'ın ayetlerine, Allah'ın elçisine karşı düşmanca tavırlar sergilemeye çalışan Mekkeliler! Veya ey yirminci asrın zalimleri! And olsun ki biz onlara şu anda sizlere vermediğimiz mallar, mülkler, imkânlar, fırsatlar, konumlar, vermiştik

وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَابْصَارًا وَأَفْئِدَةً

Kalpler Ve Gözler Ve Kulaklar Onlara Kıldık Ve

(ve onlar için kulak ve gözler ve kalpler vermiştik) sadece Rablerine kul olmaları gerektiğini anlasınlar diye onlara gözler, gönüller ve kulaklar vermiştik. Kulluğu anlamaları için ne lâzımsa hepsini vermiştik."Rabbimiz bunları onlara da, bize de vermiştir. Bugünkü kâfirlere de vermiştir. Kıyamete kadar kâfir ve müslüman herkese vermeye devam edecektir. Peki, bunları niye veriyor Rabbimiz? Onları kullanarak Rablerine karşı kulluğu anlasınlar diye vermişti ama onlar Allah'ın kendilerine lütfettiği bu hassalarını kullanamadılar.

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyle Ne kalpleri Ve Ne gözleri Ve Kulakları Onlara Fakat fayda vermedi

(Fakat onlara ne işitmeleri ve ne gözleri ve ne de kalpleri bir şeyden fayda vermedi) Onların ne gözleri, ne kulakları, ne de gönülleri başlarına gelecek azaba engel olamadı. Onlar, kulluk gerçeğini anlamalarına yardımcı olmadı. Çünkü onlar Allah'ın ayetlerine karşı peşinen kapılarını pencerelerini kapamışlardı. Bile bile Allah'ın ayetlerini inkâr tavrı sergiliyorlardı. İşi baştan bitirmişlerdi.

إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Bile bile inkar ediyorlar İdiler Çünkü

(Çünkü Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı) Aslında Allah'ı, Allah'ın ayetlerini biliyorlardı. Bile bile reddediyorlardı. Hayatları, yaşantıları, beklentileri inkârı gerektiriyordu. Çünkü inandıkları zaman kesinlikle biliyorlardı ki hayatları değişecekti. Allah'a ve resulüne itaat ettikleri zaman huzurları kaçacaktı. O zaman insanlara zulmedemeyecekler, sömürü düzenleri sona erecekti. Saltanatları, çıkarları sona erecekti. Onun için biliyor ama bile bile inkâr ediyorlardı. Fakat

وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Alay ediyorlar Onunla Oldular O şeyler ki Onları Kuşattı Ve

(ve onları kendisiyle istihza eder oldukları şey kuşattı) İşte inkâr ettikleri şeyler de onları çepeçevre kuşatıverdi. Ve helak olup Allahın kahrına müptela olup hayat sahnesinde kötü bir nam bırakarak gidiverdiler ebedi azabı hak ettiler

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

27.Celâlim hakkı için etrafınızda beldelerden bulunanları helak etmiştik ve ayetleri de beyan etmiştik, gerekti ki: Geri dönüversinler.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ

Şehirlerden Etrafınızdadır O şeyleri ki Helak ettik And olsun gerçekten Ve

(Celâlim hakkı için etrafınızda beldelerden bulunanları helak etmiştik) Allah Teâlâ Hazretleri, Hz. Peygamber zamanındaki Mekke-i Mükerrreme ahalisini vesaire uyandırmak için şöyle de buyuruyor. Celalim hakkı için etrafınızdaki beldelerden bulunanları yani: Mekke'i Mükerrreme'nin civarında bulunan şehirler ahalisinden bir nicelelerini de vaktiyle helak etmiştik helake uğramış olanlar, yalnız Ad kavminden ibaret değildir. Şam, Yemen, Medyen, Eyke, Sebâ, Sedum, Mısır gibi beldelerdeki kâfir ve isyankârlar da vaktiyle nice felâketlere mâruz kalmışlardır. Bütün bunların müthiş, ibret verici kıssaları malûmdur

وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ

Ayetleri İyice açıkladık Ve

(ve ayetleri de beyan etmiştik) ve O beldeler ahalisi, vaktiyle küfürlerinden vazgeçmemişlerdi, hâlbuki onlara ayetleri de beyan etmiştik Allah'ın birliğine, ilahi kudrete şahitlik eden delilleri, en kuvvetli kanıtları onlara göstermiştik

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Dönerler Taki onlar

(gerektir ki geri dönüversinler) gerekti ki, inkârlarından, kötü hareketlerinden geri dönüversinler yanlış düşünceler, telkinlere tâbi olarak küfür ve isyan içinde yaşasınlar. Onlar ise bunlardan asla istifade etmek istemediler, sonunda lâıyk oldukları felâkete kavuştular.

فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ

إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

28.Onlara Allah'tan başka yakınlık sağlamak için tanrı edinmiş oldukları şeyler yardım etmeli değil mi idiler? Bilâkis onlardan gaip oluverdiler ve bu da onların yalanlarının ve iftira eder oldukları şeyin bir eseri dir.

فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً

İlahlar Yakınlık için Allah'tan Başka Edindiler O şeyler ki Onlara yardım etmeli Halbuki değil mi idi

(Onlara Allah'tan başka yakınlık sağlamak için tanrı edinmiş oldukları şeyler yardım etmeli değil mi idiler?) evet o şirke düşmüş, akıllıca düşünmekten mahrum kalmış kimselere, âlemlerin Rabbi'ne yakınlığa bir vesile olmaları kuruntusuyla tanrı

edinmiş oldukları şeyler o putlar, o aciz, fâni şeyler yardım etmeli değil mi idiler? Kendilerine yüz gösteren felâketi gidermek için yardımda, Kâinatın Yaratıcısı katında şefaât eylemekte bulunmalı değil mi idiler? Ne gezer! Onlarda o kabiliyet, o salahiyet ne arar?

بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ

Kendilerinden Kayboldular Bilakis

(Bilâkis onlardan gaip oluverdiler ve bu da onların yalanlarının) bilâkis o azap, o felâket gelmeye başlayınca o batıl mabutlar onlardan gaip oldular kendilerinden hiçbir faide, bir eser görülemez oldu.

وَذَلِكَ إِنْكُفُّهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Uyduruyorlar İdiler O şey ki Ve Onların yalanı İşte budur Ve

(ve iftira eder oldukları şeyin bir eseri dir) Ve bu da O putların vesaire'nin bir yardım edemeyip gaip olmaları o putperest kimselerin yalanlarının ve iftira eder oldukları şeyin bir eseridir. O cahilce hareketin bir neticesinden ibarettir. Hiç öyle aciz, fâni, şuurdan mahrum şeyler, tanrı edinilebilir mi? Onlardan bir menfaat umulabilir mi? Bu, apaçık bir keyfiyet değil midir? Ne gaflettir ki, birçok insanlar, bunu düşünüp takdir edemiyorlar, öyle açız fâni şeylere tapınmak zilletini işlemekte bulunuyorlar! Cenabı Hak, uyanmalar ihsan buyursun Âmin.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ

29.Ve o zamanı da hatırla ki, cinlerden bir zümreyi Kuranı dinlemeleri için sana göndermiştik ki. Vaktaki: Ona hazır oldular, dediler ki: Susun dinleyin Vaktaki, okunması son buldu, kendi kavimlerine korkutucular olarak dönüp gittiler.

Bu mübarek ayetler, cin taifesinden bir zümrenin Resüli Ekrem'le karşılaşp onun okumakta olduğu Kuranı Kerim'i dinlemiş ve sonra kendi taifelerine dönerek Kuranı Kerime dair malûmat verip onları İslâm dinine davet eylemiş bulunduklarını haber veriyor. Allah Teâlâ'nın Peygamberine itaatin kurtuluş ve saadete vesile olacağını, ona itaatten kaçınanların ise sapık kimseler olup Allah'ın kanunundan kendilerini kurtaramayacaklarını ihtar etmiş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ

Kur'anı Dinliyorlar Cinlerden Bir takımını Sana Yönelmiştik Bir vakit Ve

(Ve o zamanı da hatırla ki, cinlerden bir zümreyi Kuranı dinlemeleri için sana göndermiştik) Ey habibim Sallallahu aleyhi Ve sellem kavmini irşat için çalış ve onlara o zamanı an ki: Cinlerden bir zümreyi Kuranı dinlemeleri için sana göndermiştik cinler de İslâm dini ile mükellef bulunmuşlardı. Onlardan bir kısmı da Kurandan faydalanıp Allah'ın birliği inancına sarılmış bulunuyordu, artık nasıl olur da insanlar, bu şereften, bu umumî dine girmekten mahrum bulunsunlar

فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا

Susun Dediler Ona hazır oldular Ne zaman ki

(Vaktaki: Ona hazır oldular, dediler ki: Susun) vakte ki Cinler Kuranı Kerim'in okunması veya Resüli Ekrem'in onu okuması zamanında hazır bulundular, birbirine hitaben dediler ki: Susun okunan Kuranı dinleyin

فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ

Korkutucular olarak Kavimlerine Döndüler Son buldu Ne zaman ki

(ne zaman ki Okunması son buldu kendi kavimlerine korkutucular olarak dönüp gittiler) ne zamanki Resulullah efendimizin kuran kıraati son buldu O cinler kendi kavimlerine korkutucular olarak dönüp gittiler kendi taifelerini İslâm dinine davet ettiler, küfrün ne büyük azaplara sebep olacağını onlara ihtar eylediler.

قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

30.Dediler ki: Ey kavmimiz! Muhakkak Biz bir kitap dinledik ki, kendisinden önce olanları tasdik edici olarak Mûsa'dan sonra nâzil olmuş, hakka ve dosdoğru bir yola rehberlik ediyor.

قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا

Bir kitap ki İştittik Doğrusu biz Kavmimiz Ey Dediler ki

(Dediler ki: Ey kavmimiz! Muhakkak Biz bir kitap istittik) O kendi taifeleri arasına dönen cinler Dediler ki: Ey kavmimiz! Ey cin taifeleri! muhakkak biz Kuran adındaki ilahi kitabın okunan ayetlerini dinleyip anladık ki:

أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

Kendinden öncedir O şeyleri ki Tasdik eden Musa'nın Ardından İndirildi

(kendisinden önce olanları tasdik edici olarak Mûsa'dan sonra nâzil olmuş) kendisinden önce olanları tasdik edici diğer Peygamberlere verilmiş olan semavî kitapların da birer ilâhî kitap olduğunu haber verici Musa'dan sonra nazil olmuş semavî kitapların sonuncusu bulunmuş ve bütün insanlığı

يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yola Ve Hakka Hidayet ediyor

(hakka ve dosdoğru bir yola rehberlik ediyor) hakka sabit hakikate, sahih olan dinî inançlara hidayet rehberlik edici ve dosdoğru bir yola insanları selâmet ve saadete erdirecek olan bir hidayet yoluna, bir güzel ameller sahasına rehberlik ediyor insanları öyle bir kurtuluş ve saadete kavuşturmak istiyor.

يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ

أَلِيمٍ

31.Ey bizim kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin ve O'na inanın, sizin için günahlarınızdan mağfirette bulunsun ve sizi elim bir azaptan kurtarsın.

يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ

Allah'ın Davetçisine İcabet edin Kavmimiz Ey

(Ey bizim kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin) Artık öyle bir kurtuluş ve saadete erebilmeniz için Allah'ın davetçisine icabet edin bizleri İslâm dinine davet eden Son Peygamber Hazretlerine tâbi olarak ona itaatte bulunun

وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ

Günahlarınızdan (bir kısmını) Size Bağışlasın Ona ki İman edin Ve

(ve O'na inanın, sizin için günahlarınızdan mağfirette bulunsun ve) onun Yüce bir Peygamber olduğunu kalben tasdik ederek onun gösterdiği yolu takip edin. Ta ki Allah Teâlâ sizin için günahlarınızdan mağfirette bulunsun Allah'ın haklarına ait bazı kusurlarınızı af etsin ve örtsün

وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azaptan Sizi kurtarsın Ve

(ve sizi elim bir azaptan kurtarsın) kâfirler için hazırlanmış olan en şiddetli cehennem azabından kurtarsın.

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ

أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

32.Ve her kim Allah'ın davetçisine icabet etmezse, artık yerde aciz bırakıcı değildir ve onun için onun ötesinde yardımcıları da yoktur. Onlar apaçık bir sapıklık içindedirler.

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ

Allah'ın Davetçisine İcabet etmez ise Kim Ve

(Ve her kim Allah'ın davetçisine icabet etmezse) O cin zümresi, kendi taifelerini, İslâm dinine teşvik için İrşada devam ederek söyle de dediler: Ve her kim Allah'ın davetçisine icabet etmezse Mükellef kimseleri Allah'ın dinine davete memur olan Yüce Peygamberin tebliğlerini kabulden kaçınır, tevhit diniyle vasıflanmazsa

فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Aciz bırakıcı Artık değildir

(artık yerde aciz bırakıcı değildir) artık öyle bir kimse yerde kaçıp da kendisini cezalandırmaktan Allah Teâlâ'yı hâşâ aciz bırakıcı değildir kendisini Cenabı Allah'ın kahrından asla kurtaramaz

وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ

Dostlar Ondan başka Kendisi için Yoktur Ve

(ve onun için onun ötesinde yardımcıları da yoktur) ve o davete icabet etmeyen şahıs için onun ötesinde Cenabı Haktan başka yardımcıları da yoktur onu ilâhî azaptan kurtarmaya hizmet edecek dostlar, yardımcıları asla bulunamaz,

أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içindedirler İşte onlar

(Onlar apaçık bir sapıklık içindedirler) Öyle, ilâhî dinden Peygamberlere itaatten kaçınan şahıslar apaçık bir sapıklık içindedirler. Onlar, kudret eserlerini düşünmekten ve pek açık, pek nuranî olan bir hidayet rehberini takip etmekten mahrum kalmış, küfür ve isyan karanlıkları içinde yaşamak zilletini işlemiş kimselerden başka değildirler. Artık şüphe yok ki, onlar, en büyük azaplara lâyık olmuşlardır.

&-Rivayete göre vaktiyle cinler, göklere yükselerek bazı sırları öğrenirlerdi. Sonra ateş kıvılcımı ile taşlanarak semaya yükselmekten men edilince bunun mühim bir sebepten kaynaklandığına kaani olmuşlardı. Bu sebebi araştırmaya başladılar. Bu sırada Resüli Ekrem Efendimiz Mekke-i Mükerreme'den Tâif tarafına teşrif etmiş, Tâif ahâlisini İslâm dinine davet buyurmuş, Mekke-i Mükerreme'ye dönerken "Vâ'dii Nenle" denilen bir yerde yalnız başına bulunarak gece veya sabah namazını kılmakta bulunmuştu. İşte bu sırada Nusaybin veya Ninova'daki cinlerin eşrafından yedi veya altı kimse Peygamber Efendimizle karşılaşmış, onun okuduğu Kuran ayetlerini dinlemiş, göğe yükselmeden ne için men edilmiş olmalarının sebebini bu vesile ile anlamış idiler. Bundan dolayı kavimlerine dönerek onları İslâm dinine davet etmişlerdir. Gerçekten de Resüli Ekrem Efendimiz insanlara olduğu gibi cinlere de gönderilmiş Yüce Peygamberdir. Cinleri de ilâhî dine davet buyurmuştur, bir kısmı iman etmiş, bir kısmı da iman etmemiştir. Sahih olan görüşe göre insanlar hakkında cari olan hüküm, cinler hakkında da caridir. Onlar da Allah Teâlâ'ya ibadet ve itaat için yaratılmışlardır. Onlar da hakka itaatlerinden dolayı sevaba, isyanlarından dolayı da cezaya lâyık olacaktırlar. Onların müminleri de cennete gireceklerdir. Mademki: Onlar da mükelleftirler. Mademki. Peygamberlik iftiharı Hz. Muhammed onları da ilâhî dine davete memur olmuştur, artık onların haklarında da mükellef insanlar gibi muamele olunacağı açıktır. Fakat imamı Azamdan bir rivayete göre cinler için sevap yoktur, ancak ateşten kurtuluş vardır. Onlara ahirette hayvanlar gibi "toprak kesiliniz" denilecektir. İbni Abbas Hazretlerinden, imam-ı Mâlik ile ibni Ebi Leylâ'dan ve diğer zatlardan rivayet olunduğuna göre ise cinler de insanlar gibi amellerine, inançlarına göre muameleye tâbi tutulacaktır, müminleri cennetlere kâfirleri de cehennemlere sevk edileceklerdir.

es sirac-ül Münir cin süresine de müracaat!

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَغَيِّ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

33.Yâ görmediler mi ki: Şüphe yok, gökleri ve yeri yaratmış ve onları yaratışında yorulmamış olan Allah, ölüleri de diriltmeye kaadirdir. Evet. Şüphe yok ki. O, her şey üzerine kaadirdir.

Bu mübarek ayetler, ölülerin Allah'ın kudreti ile yeniden hayata ereceklerini ispat için dikkatleri Kâinatın yaratılışına çekiyor. Bu gibi hakikatleri inkâr edenlerin nasıl bir azaba tutulacaklarını ihtar ediyor. O gibi inkârcıların dedikodularına karşı Son Peygamberin de diğer yüce Peygamberler gibi sabır ve sebat ile mükellef olduğunu ve o dinsizlerin azaba mâruz kaldıkları gün, dünya hayatının ne kadar geçici bulunmuş olduğunu itiraf edeceklerini haber veriyor. Bu husustaki ilâhî beyanların pek mükemmel bir öğüt teşkil ettiği ve ebedî helake uğrayacak kimselerin de fâsıklardan ibaret bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Yeri Ve Gökleri Yarattı O zat ki Allah Şüphesiz Görmediler mi?

(görmediler mi ki Şüphe yok, yüce yaratıcı gökleri ve yeri yaratmış) Ölülerin tekrar hayata kavuşturularak mahşere sevk edileceklerini inkâr eden dinsizler, görmediler mi ki: gözleriyle görmüş gibi kesin olarak bilip anlamadılar mı ki: yüce yaratıcı O kadar muazzam âlemleri ve onlardaki hesapsız kudret harikalarını yoktan var etmiş

وَلَمْ يَغَيِّ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ

Ölüleri Diriltmesine Gücü yetendir Onları yaratmakla Yorulmadı Ve

(ve onları yaratışında yorulmamış olan Allah, ölüleri de diriltmeye kâdirdir) işte bu yaratmada aciz kalmamış olan o Yüce Yaratıcı Allah elbette onları yoktan var eden bir Yaratıcı ölüleri de diriltmeğe onları iadeye de kâdirdir. Bunu hangi akıllı bir kimse inkâr edebilir?

بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Şüphesiz o Bilakis

(Evet, Şüphe yok ki. O, her şey üzerine kâdirdir) evet. Şüphe yok ki. O Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri her şey üzerine kâdirdir. Bütün mahlûkatın varlığı, Allah'ın kudretinin büyüklüğüne ve her şeye fazlasıyla kâfi olduğuna pek açık bir şekilde şahitlik etmektedir. Artık ölüleri de tekrar hayata erdirmesi, nasıl inkâr edilebilir?

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا قَالَ

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

34.Ve o gün ki, kâfir olanlar, ateş üzerine arz olunurlar. Onlara denilir ki nasıl bu hak değil mi imiş? Onlar da evet. Ve Rabbimiz hakkı için diyeceklerdir Cenabı Hak da artık siz inkâr eder olduğunuz şey sebebiyle azabı tadınız diyecektir.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ

Ateşe İnkâr ettiler O kimseler ki Arz olunur O gün ki Ve

(Ve o gün ki, kâfir olanlar, ateş üzerine arz olunurlar) Kâfirler, o inkârlarının pek korkunç neticesini bir düşünmeli değil midirler? O gün ki, kâfir olanlar Yeniden hayata erdirilerek ateş üzerine arz olunurlar zebaniler tarafından cehenneme sevk edilerek azap ateşine mâruz bırakılırlar, o kâfirlere kınamak için denilir ki:

أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ

Hak Bu Değil mi imiş

(nasıl bu hak değil mi imiş?) evet artık o inkarcıların artık o azabı gördükten sonra inkâr mecalleri kalmadığı için

قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا

And olsun rabbimize Evet Dediler

(evet derler ki Rabbimiz hakkı için) bu ahiret hayatı, bu cehennem azabı sabittir, bunun gerçekleşmesi muhakkak bulunmuştur diyeceklerdir. Ne yazık ki, bu itiraflarının kendilerine artık bir faidesi olmayacaktır. Çünkü zamanı geçmiştir. Cenabı Hak da onları kınamak için

قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

İnkâr ediyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Azabı Artık tadın Buyurdu

(artık siz inkâr eder olduğunuz şey sebebiyle azabı tadınız diyecektir) o inkârcıları ebediyen cehennemde cezalandıracak-tır, işte küfrün gereği!

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَاغٌ فَعَلَّ يٰهَلْكَ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ

35.Artık sabır et. Resullerden azim sahiplerinin sabır ettiği gibi ve onlar için acele etme. Sanki onlar, vaad olunduk-larını görecekları gün, gündüzden bir saatten başka durmamışlar gibi olacaklardır, bu bir tebliğdir, fasıklar olan kavimden başkası, helake uğratılacak mıdır? Elbette uğratılmayacaktır.

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ

Peygamberlerden Azim Sahipleri Sabretti O şey gibi ki Artık sabret

(Artık sabır et. Resullerden azim sahiplerinin sabır ettiği gibi) Allah Teâlâ Hazretleri Yüce Peygamberine emir ve tavsiye buyuruyor ki: Artık Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem Sen sabır et Seni inkâr edenlerin dedikodularına, gösterdikleri eza ve cefaya karşı Resullerden azim sahiplerinin yani sebatan ve şiddetli şeyler karşısında sabırdan ayrılmayan Peygamberlerin Nuh, Salih, İbrahim, Lut, Şuayb, Musa, isâ Aleyhümüsselam bu mübarek zatlar gibi sabır ve sükûnette bulun, onlar, lâıyk oldukları azaplara sonunda kavuşacaklardır.

وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ

Onlar hakkında Acele etme Ve

(ve onlar için acele etme) ve Ey habibim sallallahu aleyhi Vesellem onlar için Mekte'î Mükerrreme'deki inkârcılar için acele etme başlarına ilâhî azabın hemen gelmesini isteme. Onlar sonunda lâıyk oldukları azaba kavuşacaklardır,

كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ

Vaad olunuyorlar O şeye ki Görürler O gün ki Sanki onlar

(sanki onlar, vaad olunduklarını görecekları gün) haklarında takdir edilmiş olan azabın ortaya çıkma anında

لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ

Gündüzden Bir saat Ancak Durmamışlar

(gündüzden bir saatten başka durmamışlar gibi olacaklardır) yani: O inkârcılar, kıyamette uğrayacakları cezanın tesiriyle şaşkına döneceklerdir, dünyada iken sanki gündüzün bir saat kadar yaşamış gibi kendilerini göreceklarıdır. Mâruz kaldıkları pek şiddetli ve ebedî azap günlerine göre dünya hayatını bir saatten ibaret telâkki edeceklerdir. İşte Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri, insanlığa bir uyanma dersi olmak üzere buyuruyor ki: Bu âhiret hayatına ait olan haber, insanlık için

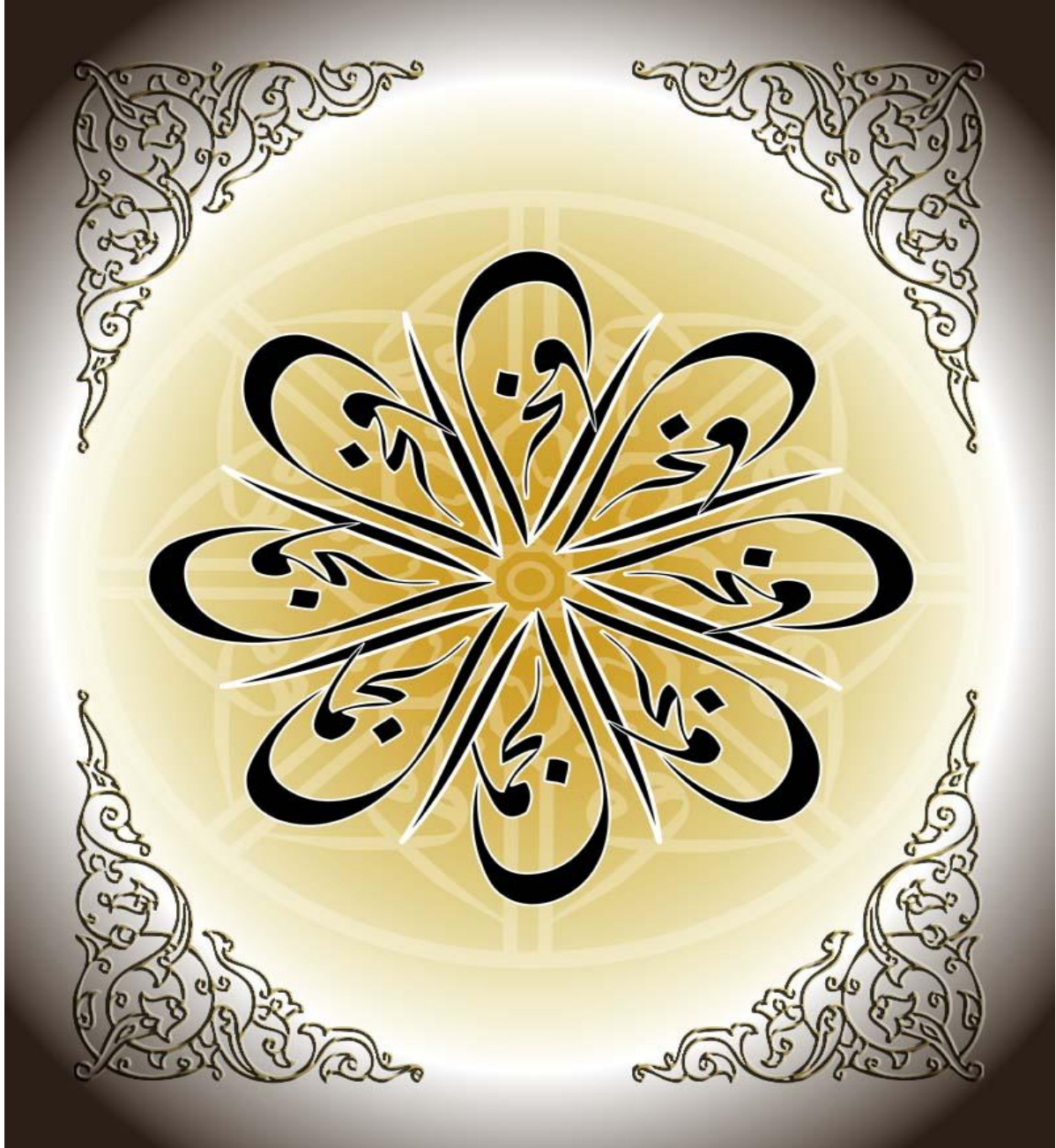
بَلَاغٌ

(bu bir tebliğdir) Kuranı Kerim vasıtasıyla insanlara bildirilen bir hakikattir, bir uyanma vesilesidir, bir ibret öğüdüdür, bundan istifade etmelidir, dinden, İslâm terbiyesinden ayrılmamalıdır.

فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Topluluğu Ancak Hiç helak edilir mi?

(fasıklar olan kavimden başkası helake uğratılır mı?) Elbette ki, uğratılmayacaktır. Evet. Her kim ki Allah Teâlâ'ya ibadet ve teatten kaçınır, onun mukaddes emirlerine, yasaklarına muhalefette bulunur durursa fâsık bulunmuş olur. İşte o gibi kimseler, helake, ebedî azaba aday bulunmuşlardır. Öyle fâsık, münkir olmayan kullar hakkında ise Cenabı Hakkın lütuf ve keremi, ilâhî rahmeti pek çoktur. Bu ayeti Kerime, buna işareti içermekte ve ehli iman için bir büyük müjdeyi kapsamaktadır. İman ile âhirete giden bir kul, günahkâr bulunsa da hakkında ilâhî affa ve cennete nail olacaktır. Bu müminler hakkında ne büyük bir ilâhî lütuftur. Artık her mümin bunun şükrünü ifaya çalışmalıdır. O Yüce mabudun bütün hükümlerine riayeti bir kulluk vazifesi bilip muvaffakiyeti o Yüce Yaratıcıdan niyaz etmelidir. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

47-MUHAMMED ALEYHISSELAH SURESİ

Bu mübarek sure, Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Otuz sekiz ayeti kerime'yi içermektedir. Ancak bir rivayete göre 13. ayeti. Peygamberimizin hicreti esnasında mağarada bulunurken inmiştir. İkinci ayetinde Resuli Ekrem'in ismi şerifi zikredilmiş olduğu için bu mübarek sureye böyle "Muhammed Suresi" Aleyhisselam adı verilmiştir. Yirminci ayetinde de savaşa işaret olunduğu için kendisine "Kıtal Suresi" adı da verilmiştir. Bu surenin ilk ayeti ile bundan evvelki surenin son ayeti arasında büyük bir irtibat vardır.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Müminler ile kâfirlerin muhtelif vasıflarına ve akıbetlerine işaret.
- 2.Müminleri birçok muvaffakiyetler ile müjdeleme, kâfirleri, münafıkları da tehdit.
- 3.Müslümanların bazı vazifelerini ve kendilerine düşmanlıkta bulunan ehli küfre karşı cihad ile mükellef bulunduklarını beyan.
- 4.Allah yolunda harcamaktan, fedakârlıktan kaçınanların hâllerinin kötülüğünü ve onların yerlerine başka seçkin zatların geçeceklerini ihtar.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ

1.O kimseler ki, kâfir oldular ve Allah'ın yolundan men'e çalıştılar Allah onların amellerini iptal etmiştir.

Bu mübarek ayetler, insanların iki kısma ayrılmış olup bir kısmının kâfirlerden, diğer bir kısmının da ehli imandan ibaret bulunduğunu bildiriyor. Kâfirlerin ne kadar eli boş ve ziyanda olacaklarını ihtar ediyor. Müminlerin de Allah'ın lütuflarına nail bulunacaklarını müjdeliyor. Bunun sebep ve hikmetine işaret ederek kâfirlerin batıla tâbi oldukları için mahrumiyetlere, ilâhî kahra uğrayacaklarını, müminlerin de hakka tâbi oldukları için ilâhî lütfâ lâıyk bulunmuş olduklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ettiler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki

(O kimseler ki: Kâfir oldular ve Allah'ın yolundan men'e çalıştılar) Allah'ın birliğini Peygamberin risalet'ini ve İslâm dininin hak olduğunu inkârda bulundular Ve başkalarını da Allah'ın yolundan ilâhî dinden men'e çalıştılar insanların din şerefine kavuşmasına engel kesildiler, din aleyhinde cereyanlara sebebiyet verdiler, Allah Teâlâ da

أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Boşa çıkardı

(onların amellerini iptal etmiştir) onların dünyadaki faideli, hayır diler görülen amelleri de boşunadır, onlardan dolayı ahirette bir mükâfat göremeyeceklerdir. Meselâ: O kâfirler, dünyada sılayı rahimde bulunsalar, fakirlere yardım etseler, esirleri azat eyeseler, mescitleri imar ediverseler bu amellerinden dolayı dünyada bir faide görseler de ahirette göremeyeceklerdir. Çünkü o amelleri, Allah rızası için değil birer dünyevî ve dine aykırı maksada dayalı bulunmuştur. Sahih imana dayanmayan herhangi bir amel, bir uhrevî faide temin edemez.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Bedir savaşında askerlere yemek yediren Ebu Cehil ve Hars Bin-i Hişam gibi on iki kâfir hakkında nazil olmuştur. Bununla birlikte hükümü bütün kâfirleri içine alır. O kâfirler, insanları İslâmiyet'ten men'e çalışıyor, onları küfre sevk etmek istiyorlardı, işte o gibi kâfirlerin İslâmiyet aleyhindeki çalışmaları da boşunadır, o hususta da eli boş ve ziyanda kalacaklardır, hepsi de tevhid nurundan mahrum kalmış, zulmetler içinde yaşayarak hidayet yolundan uzak bulunmuş kimselerdir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

2.Ve o kimseler ki, iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular ve Muhammed'e indirilene de inandılar ki, o Rablerinden gelen bir sırf hakikattir. Allah Teâlâ da onlardan kusurlarını örtmüştür ve hâllerini ıslah etmiştir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki iman ettiler ve güzel güzel amellerde bulundular) o kimseler ki O kâfirlerin aksine olarak iman ettiler Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine kalben inanmış bulundular ve imanlarının birer nişanesi, birer neticesi olmak üzere namazlarına, oruçlarına vesair dini vazifelerine devam ettiler

وَأَمَّا نَزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ

Muhammed'e İndirildi O şeye ki İman ettiler Ve

(Muhammed'e indirilene de inandılar) ve Muhammed'e o Son Peygamber Hazretlerine indirilene de Kuranı Kerim'e de inandılar ki O, bir ilâhî kitaptır

وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden Haktır O Ve

(o Rablerinden gelen bir sırf hakikattir) işte İslâm şerefine nail bulunmuş olan değerli muhacirler ve muhterem Ensar ve diğer bilcümle ehli iman, bu seçkin zümreyi teşkil ederler. Allah Teâlâ da

كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

Hallerini Düzeltti Ve Günahlarını Onlardan Örttü

(onlardan kusurlarını örtmüştür ve hâllerini ıslah etmiştir) Allah Teâlâ da onların İslâm'dan önce Bilâhare meydana gelen bir kısım günahlarını da imanları ve salih amelleri sebebiyle af etmiş ve örtmüştür. Ve O muhterem müminlerin hallerini de din ve dünya hususunda ıslah etmiştir. Kendilerini desteklemiş ve ilahi başarıya nail buyurmuştur.

ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ

كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ

3.Bunun sebebi şudur ki: Şüphe yok, kâfir olanlar, batıla tâbi olmuşlardır. İman edenler de Rab'lerinden gelen hakka tâbi bulunmuşlardır. İşte Allah, insanlara hâllerini böylece beyan eder.

ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ

Batıla Uydular İnkâr ettiler O kimseler ki Çünkü şüphesiz İşte budur

(Bunun sebebi şudur ki: Şüphe yok, kâfir olanlar, batıla tâbi olmuşlardır) Yani: Kâfirlerin öyle cezaya, müminlerin de böyle mükâfata uğramalarının sebebi şudur ki: O inkarcılar Şeytani vesveselere kapılmışlar, hak ve hakikatten gafil bulunarak küfür ve isyan içinde yaşamışlardır.

وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ

Rablerinden Hakka Tabi oldular İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz Ve

(İman edenler de Rab'lerinden gelen hakka tâbi olmuşlardır) İman edenler de O kâfirlere muhalif olarak Rablerinden gelen hakka tâbi bulunmuşlardır. Gerçeğe uygun, hikmete ve menfaate dayanmış olan bir bilgiye sarılmış, Kuranı Kerim'i tasdik etmiş, İslâm dinine nail olmak şerefine ermişlerdir,

كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ

Misallerini İnsanlara Allah Misal getirir İşte böylece

(işte Allah, insanlara hâllerini böyle beyan eder) Onların pek garip, güzel emsal hükmünde bulunan muhtelif vasıflarını, vaziyetlerini böylece bildirir, kâfirlerin kötü akıbetlerini, müminlerin de nasıl ilâhî lütfâ mazhar olacaklarını böyle Kuran lisanı ile anlatıyor ve teşhir buyurur. Ne mutlu bu ilâhî beyanlardan istifade edenlere!

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثَخْتُهُمْ فَأَشَدُّوا الْوَتَاقَ فَمَّا مَنَّا بَعْدُ وَإِنَّا فِدَاءٌ حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَا بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

4.İmdi kâfir olanlar ile savaşıldığınız zaman hemen boyunlarını vurunuz, nihayet onların kanlarını ziyadesiyle döktüğünüz vakit artık bukaguyu sıkıca bağlayın, sonra da onları ya meccanen azat edersiniz veya bir bedel karşılığında serbest bırakırsınız. Taki: Savaş ağırlıklarını atıversin. Emir böyledir. Ve eğer Allah dilese elbette onlardan muharebesiz de intikam almış olurdu. Velâkin bazınızı bazınız ile imtihan etmesi için, böyle savaş ile emretmiştir. Ve o kimseler ki; Allah yolunda öldürülmüşlerdir, elbette Allah onların amellerini zayi kılmayacaktır.

Bu mübarek ayetler, ehli imanın ehli küfre karşı savaşa atıldıkları zaman ne yolda hareket ederek İslâm'ın gücünü ortaya koyacaklarını tayin ediyor, cihadın meşruiyetindeki hikmet ve maslahata işaret buyuruyor. İslâm mücahitlerinin dünyada da, ahirette de muvaffakiyetlere, saadetlere nail olacaklarını tebşir buyurmaktadır.

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ

Boyunları Hemen vurmak İnkâr ettiler O kimselerle ki Karşılaştınız Ve o vakit ki

(İmdi kâfir olanlar ile savaşıldığınız zaman hemen boyunlarını vurunuz)

Ey müminler Kâfirlerin ne kadar batıla tâbi haktan uzak olduklarını bilmiş bulunuyorsunuz. Şimdi Öyle kâfir olanlar ile muharebede karşılaştığınız zaman kahramanca hareket ediniz, dini yüceltmek, İslâm'ın şerefini muhafaza etmek için o kâfirlerin hemen boyunlarını vurunuz onların büyük bir kitlesini öldürünüz

حَتَّىٰ إِذَا أَثَخْتُهُمْ فَأَشَدُّوا الْوَتَاقَ

Bağı Hemen sıkın Onları ağır yaraladınız O vakit ki Nihayet

(nihayet onları ağır yaraladığınız vakit artık bağı sıkı bağlayın) Yani onların kanlarını ziyadesiyle döktüğünüz vakit onlara ağır kayıplar verdiğiniz vakit öyle birçoklarını hayattan mahrum, size karşı cephe almaya gayrı müstait bıraktığınız zaman. Geride kalanları esir alın, esir düşen düşman neferlerinin boyunlarına ipi sıkıca bağlayın taki size karşı tekrar cephe alamasınlar veya kaçıp kurtulamasınlar,

فَمَّا مَنَّا بَعْدُ وَإِنَّا فِدَاءٌ

Fidye alarak Veya Ondan sonra Lütfederek Artık ya

(sonra da onları ya meccanen azat edersiniz veya bir bedel karşılığında serbest bırakırsınız) yani siz elde ettiğiniz esirleri kendilerinden bir bedel almaksızın salıverirsiniz veya bir bedel mukabilinde serbest bırakırsınız. Böyle bir muamele, çok kere ruhlar üzerinde büyük bir tesir bırakarak islamiyetin azametini, üstün emirlerini anlamaya vesile olur, İslâmiyet'i kabule sevk eder. Tarihte bunun emsali çoktur. Velhasıl: Savaşa atılmış olan düşmana karşı böyle bir muamele yapılabilir.

حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا

Ağırlıklarını Harp Koyuncaya kadar Ta ki

(Ta ki, savaş ağırlıklarını atıversin) Yani, kâfirler, mağlup olmuş, silâhlarını bırakmış, şevket ve kuvvetlerini kaybetmiş, müslümanlara karşı cephe alamaz bir vaziyete gelmiş olsunlar. İşte

ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْنَا مِنْهُمْ

Onlardan Elbette intikam almıştı Allah Dilerse Eğer Ve İşte budur

(Emir böyledir. Ve eğer Allah dilese elbette onlardan muharebesiz de intikam almış olurdu) kâfirlere karşı Müslümanların yapacakları muamele, bu beyan olunan- dan ibarettir, ilâhî müsaade bir hikmete binaen tecelli etmiştir. Ve eğer Allah dilese elbette O kâfirlere muharebesiz de intikam almış olurdu hiç cihada lüzum görül- meksizin onları yok edebilirdi. Amenna,

وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَا بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ

Bazısıyla Bazınızı İmtihan etmesi için Fakat

(Velâkin bazınızı bazınız ile imtihan etmesi için, böyledir) yani Ey Müslümanlar! Sizi öyle cihad ile mükellef kılması bazınızı bazınız ile imtihan etmesi içindir Taki: Si- zin hak yolunda sabır ve sebatınız meydana çıksın, İslâm mücahitleri herkesçe bilin- sin, birer numune-i imtisal kesilsinler. İslâmiyet uğrunda canlarını feda eden İslâm mücahitleri cennete sevk edilsinler, işte bu imtihandan murad, bu akıbetlerin meydan- ı zuhura çıkmasını teminden ibarettir. Yoksa Cenabı Hak, herhangi bir şeyi bilmek için bir imtihan yapmaya hâşâ muhtaç değildir. İşte buyuruyor ki:

وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Öldürüldüler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki: Allah yolunda öldürülmüşlerdir) Şehit düşmüşlerdir,

فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Asla boşa çıkarmayacaktır

(elbette Allah onların amellerini boşa çıkarmayacaktır) elbette Allah Teâlâ din düşmanlarına karşı mücadelede bulunan o İslâm kahramanlarının amellerini zayı et- meyecektir. Onları o güzel amellerinden dolayı nice mükâfatlara nail buyuracaktır

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ

5.Allah Teâlâ, o mücahitleri hidayete kavuşturacaktır ve onların hâllerini ıslah buyuracaktır.

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ

Hallerini Düzeltecektir Ve Onları yakında hidayete erdirecek

(Onları hidayete erdirecek ve onların hâllerini ıslah buyuracaktır) Evet. Allah Te- âlâ o mücahitleri Hidayete kavuşturacaktır. Onları dünyada iken şeref ve izzete rızayı ilahi hareketlere muvaffak kılacaktır, ahirette de en yüksek derecelere nail buyura- caktır. Ve onların hâllerini ıslah buyuracaktır Amellerini kabul ederek kendilerini ilâhî lütuflarını mazhar kılacaktır.

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ

6. Ve onları cennete girdirir. Onu kendilerine bildirmiştir.

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ

Onlara Onu tarif etti Cennete Onları sokacaktır Ve

(Ve onları cennete girdirir Onu kendilerine bildirmiştir) Ve Allah Teâlâ o İslâm mücahitlerini ahiret âleminde cennete girdirir. Onları öyle ebedî bir saadet yurduna kavuşturur. Ve o cenneti, onun evsafını daha dünyada iken kendilerine Cenabı Hak, Peygamber-i Zîşan'ı ve kitab-ı ilâhîsi vasıtasıyla bildirmiştir. İslâm mücahitleri öyle ulvî, birer ikametgâha nail olacaklardır. Yahut ahirette o muhterem kahramanlara va- racakları cennet dosdoğru bildirilmiş, kendilerine dereceleri ilham edilmiş olacağı- dan oraya kemali zevk ve huzur ile gidip kavuşacaklardır. İşte hak yolundaki fedakâr- lığın pek muazzam mükâfatı budur.

&-Bu mübarek ayetler, cihadın birçok faidelerinin ihtiva ettiğine işaret buyurmaktadır. İslâmiyet, bir adalet dinidir, hürriyet ve müsavata riayet edilmesini emreder. İnsanları

dini ilâhiye bir ikrah ile bir savaşı ile zoru zoruna davet etmez, belki hikmet ile güzel öğüt ile davet eder, akli ve nakli deliller, hüccetler ile beşeriyeti tenvire çalışır, vaki olan daveti kabul etmeyenler, hasmane bir vaziyet alıp da İslâm varlığına saldırmak istemedikçe kendilerine savaşta bulunmak icap etmez. Fakat zaman oluyor ki: İslâm varlığını, mukaddesatını muhafaza ve müdafaa için savaşa lüzum görülür. Bundan dolayı da cihad, büyük bir hikmet-i ictimaiyeyi ihtiva eder. İslâmiyet, bir din-i merhamettir, bir dini selâmet ve saadettir, bütün beşeriyetin din-i ilâhi sayesinde toplanarak bir vücut hükmünde bulunmalarını, birbirleri hakkında hayırhah olmalarını emir eder. Fakat ne yazık ki; beşeriyet muhitinde çeşitli ihtiraslar yüz gösterip durmaktadır. Bundan dolayı bu ihtirasların pençe-i kahrında esir olmamak için, cihad için hazır bulunmak hayat için zaruridir. Bunu takdir eden bir İslâm cemiyeti daima kuvvetli bulunmaya çalışır, kendi varlığını, geleceğini koruyabilmek için zamanın icaplarına göre mücehhez, müsella bir hâlde bulunur. Bunu temin için de servete, say ve gayrete ihtiyaç görüleceği için üretim ve ekonomi sahasında faaliyete devam eder. Çeşitli sanatlar ile iştigal eyler, fertlerinin sıhhatini, güzel ahlâkını, faideli faaliyetini arttırmaya çalışır durur. Bu sayede ortaya çıkabilecek tehlikelere karşı metin bir vaziyet almış olmaları için o tehlike bertaraf olur, düşmanların ümitleri kırılır. Vaziyet almaya mecburiyet görürler. Bunun içindir ki: "Hazır ol cenge eğer ister isen sulh-u salâh" denilmiştir. Evet, Lüzum görüldükçe düşmanlara metin bir şekilde cephe alarak Cenabı Hakka tevekkül, ondan muvaffakiyetler niyaz etmelidir.

&-Hanefi ulamasının ekserisine göre işbu 4. ayeti kerime Haram aylar çıkınca. Tövbe 9/5 ayeti kerimesi ile nesih edilmiştir. Fakat tefsircilerin çoğuna göre nesih edilmiş değildir, hükmü geçerlidir. Devlet Başkanı serbesttir, esirleri ya meccanen yani bedelsiz veya bir fidye bedel karşılığında azat eder, savaş bittikten sonra artık esirleri öldürmek caiz değildir. Fakat savaş henüz bitmek üzere ise elde edilen düşmanlar, esir alınabileceği gibi öldürülebilirler de. Bir de Arab müşrikleri bu husus da müstesna görülmektedir. Onlardan cizye kabul edilmez. Yani esirler bir bedel karşılığında serbest bırakılmazlar, onlar İslâmiyet'i kabul edinceye değin kendilerine karşı harbe devam edilir. Çünkü evvel onların muhitinde İslâmiyet yayılmış, bütün yüksekliği gösterilmiş ve cihanın her tarafına yayılmağa başladığı görülmüş olduğu hâlde onlar yine inkârlarında, düşmanlıklarında devam edince haklarında öyle bir muamelenin yapılması fayda gereği bulunmuş olur. İmam-ı Azamdan bir rivayete göre mutlak olarak esirlerden fidye bir bedel alınarak kendileri salıverilmezler. İslâmiyet'i kabul etmedikleri takdirde öldürülürler. Çünkü onları salıvermek, küfre yardım demektir, daha sonra o esir, yine savaşçı olarak müslümanlara karşı saldırabilir. Fakat İmamı Mâlik ve İmam-ı Şafii ve İmamı Ahmed'e göre ve İmam-ı Azamdan diğer bir görüşe göre devlet başkanı serbesttir. Dört muameleden hangisini uygun görürse onu tatbik eder. Şöyle ki: İslâmiyet'i kabul etmeyen esirler, ya öldürülürler veya meccanen veya bir bedel karşılığında azat edilirler ve yahut esir olarak İslâm diyarında bırakılırlar.

Sirac-ül Münir tefsir-i Merağî Tefsir-i Vâzih

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

7.Ey iman etmiş olanlar! Eğer siz Allah için yardım ederseniz size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar.

Bu mübarek ayetler, Allah yolunda çalışanların ilâhî yardıma nail olacaklarını müjdeyor, kâfirlerin de ilahi kitaba inkârları yüzünden helake uğrayıp amellerinin boş yere zayi olacağını ihtar buyuruyor. İnkârcıların dikkatlerini kendilerinden evvel ilahi kahra uğramış olan eski kâfir milletlerin tarihî hâllerine çekiyor. Ehli imanı Allah Teâlâ'nın koruyacağını, ehli küfrün ise koruyucudan, yardımcıdan mahrum kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ

Size yardım eder Allah'a Yardım ederseniz Eğer İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Eğer siz Allah için yardım ederseniz size yardım eder)

Ey ehli İslâm! Eğer siz Allah için Cenabı Hakkın dinine. Peygamberine hizmet eder, o

uğurda cihad meydanlarına atılırsanız, Hak Teâlâ Hazretleri de size yardım eder sizi düşmanlarınıza galip kılar

وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

Ayaklarınızı Sabit kılar Ve

(ve ayaklarınızı sabit kılar) ve ayaklarınızı harp meydanında sabit kılar İslâm hukukuna riayet hususunda, dinsizler ile cihad hususunda sizi teyit buyurur, sizde Allah'ın dinini yüceltmeye muvaffak olursunuz. Elverir ki: Cihadınız sırf Allah rızası için olsun, ilahi dine hizmet maksadına dayanmış bulunsun.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ

8.Ve o kimseler ki: Kâfir oldular. Artık helak onlara! Ve onların amellerini iptal etmiştir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ

Onlar içindir Artık yüz üstü yıkılmak İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir oldular artık helak onlara) işte o inkar edenler akla, selim yaratılışa aykırı harekette bulundular, Cenabı Hakkın birliğini. Peygamberinin risalet'ini inkâr ettiler. Artık yüz üstü yıkılmak onlara, onlar büyük bir düşüşe, felâkete uğramış kimselerdir,

وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Boşa çıkarmıştır Ve

(Ve onların amellerini iptal etmiştir) ve Allah Teâlâ onların amellerini iptal etmiştir. Artık onların dünyadaki bazı işleri görünüşte faideli, ahlâka uygun görülse de onların manen kıymeti, faidesi yoktur. Çünkü: Dinî bir esasa dayalı değildir, Cenabı Hakka itaat için yapılmış bulunmamaktadır.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

9.O öyledir, çünkü: Şüphesiz onlar, Allah'ın indirdiğini kötü gördüler. Artık Allah da onların amellerini iptal etti.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeyi ki Hoş görmediler Çünkü şüphesiz onlar işte budur

(O öyledir, çünkü: Şüphesiz onlar, Allah'ın indirdiğini kötü gördüler) Evet. Onlar, helake maruzdurlar, amelleri boşunadır ve bunun sebebi şudur ki çünkü: Şüphesiz onlar, ahır zaman Peygamberini tasdik etmediler, ona indirilen Kur'anı inkâr ettiler, onun beyanatından hoşnut olmadılar

فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Ve boşa çıkardı

(Artık Allah da onların amellerini iptal etti) artık Allah Teâlâ da onların amellerini iptal etti onları, o amellerinden dolayı ahiretten bir faide göremeyeceklerdir. Çünkü amellerin kabulü için esas olan imandır, onlar ise bu imandan mahrum kimselerdir.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ

عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا

10.Yeryüzünde gezmediler mi ki, bakıversinler: Kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuş! Allah onların üzerlerine kahretmiş ve kâfirler için de onların emsali vardır.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Hiç yürümediler mi?

(Yeryüzünde gezmediler mi) O Son Peygamberi ve ona indirilen ilâhî kitabı inkâr edenler Yeryüzünde gezmediler mi? Eski inkârcıların harap olmuş yurtlarını görmediler mi? Onların müthiş tarihî hâllerine vakıf olmadılar mı ki?

فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Akıbeti Olmuş Nasıl Ki baksınlar

(bakıversinler Kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuş) bakıversinler Bir ibret gözüyle bakıp düşünsünler kendilerinden evvelkilerin akıbetleri nasıl olmuş onlar, küfürleri yüzünden ne kadar felâketlere uğramışlar

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

Onları Allah Helak etmiştir

(Allah onların üzerlerine kahretmiş) onları helake mâruz bırakmış, bütün canları, malları mahvolup gitmiş,

وَلِلْكَافِرِينَ أَمَثَلُهَا

Benzerleri Kafirler için vardır Ve

(ve kâfirler için de onların emsali vardır) ve Artık onların yollarını takip eden sonraki kâfirler için de onların emsali vardır. Bu sonrakilerin başlarına da o eski kavimlere ait felâketlerin, müthiş akıbetlerin birer misli ve benzeri gelecektir. Hiç bunu düşünmezler mi? Nitekim bilâhare başlarına bir nice felâketler, mağlûbiyetler gelmiştir. Bu cümleden olarak bir kısmı Bedir savaşında öldürülmüş esir düşmüş idiler.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

11.Şunun için ki, muhakkak Allah iman edenlerin yardımcısıdır ve şüphe yok ki, kâfirlere gelince onlar için yardımcı yoktur.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerin ki Yardımcısıdır Allah Çünkü şüphesiz İşte budur

(Şunun için ki, muhakkak Allah iman edenlerin yardımcısıdır) Evet, Ehli İmanın zafere, güzel akıbeti, ehli küfrün de kahra ve feci akıbetlere aday bulunmaları Şunun içindir ki muhakkak Allah, iman edenlerin yardımcısıdır onların velisidir, yardımcısıdır

وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

Onlar için Bir yardımcı yoktur Kafirler ki Şüphe yok Ve

(ve şüphe yok ki, kâfirlere gelince onlar için mevla yoktur) yani onlar için bir koruyucu bir yardımcı yoktur ki, onlara yönelen azabı, felâketi kendilerinden uzaklaştırabilsin. Evet, Allah Teâlâ, yaratıcı, sahip Rab ve tasarruf edici olmak manasına kâfirlerin de mevlasıdır. Fakat onlara yardım edici olarak azaptan, uhrevî kahırdan kurtarmak manasına onların mevlası değildir. Burada ki manadan maksat da budur.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

12.Şüphe yok ki: Allah, iman eden ve güzel amellerde bulunan kimseleri altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirecektir ve o kimseler ki: Kâfir olmuşlardır, menfaatlenirler ve hayvanların yedikleri gibi yerler ve ateş ise onlar için bir yurt dur.

Bu mübarek ayetler, müminlerin ahirette nail olacakları nimetleri kâfirlerin de nasıl müthiş bir azaba mâruz kalacaklarını bildiriyor. Peygamberlerine ihanet de bulunmuş olan bir nice belde ahâlisinin helake uğramış olduklarını beyan ile Mekke'i Mükerrreme'den hicrete mecbur edilmiş olan Resuli Ekrem'e teselli verici oluyor. Müminler ile kendi arzularına tâbi olan kâfirlerin birbirlerine eşit olamayacaklarını beyan ve ehli imanın değerinin yüceliğine şöylece işaret buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Girdirecek Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah, iman eden ve güzel amellerde bulunan kimseleri girdirecektir) evet o kimseler ki iman ettiler ve güzel amellerde bulundular) Şüphe yok ki, Allah dünyada iken iman eden ve güzel amellerde bulunan kimseleri ahiret gününde

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere

(altlarından ırmaklar akan cennetlere) girdirecektir onları öyle güzel, köşklerde, bahçelerde tam bir zevk ve sevinç ile ebediyen yaşatacaktır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ

Menfaatlenirler İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir olmuşlardır, menfaatlenirler) Allah Teâlâ'nın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ederek küfre düşmüşlerdir, onlar bu dünyada geçici olarak menfaatlenirler servet, mevki sahibi olabilirler

وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ

Hayvanlar Yiyor O şey gibi ki Yerler Ve

(ve hayvanların yedikleri gibi yerler) helâli haramdan ayırmazlar, işin akıbetini düşünmezler, kendilerini rızıklandıran Yüce Yaratıcıya şükran sunmada bulunmazlar,

وَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ

Onlar için Bir kalma yeridir Ateş Ve

(ve ateş ise onlar için yurt dur) nihayet o kâfirlerin varacakları yer, cehennemdir. Cehennem onlar için ebedi bir ikametgâhtır. Evet, Düşünen bir mümin, nefsinin isteğine uymaz, fâni bir hayata tapınmaz, üzerine düşen dini vazifeleri terk etmez, sonunda ebedî ve pek büyük nimetlere nail olur. İşte bu, dine sarılmanın pek güzel bir neticesi. Dinsizler ise, şeytanların aldatmalarına kapılırlar, şehvetlerinin esiri olurlar, pek çirkin şeyleri birer yaldızlı güzel şey imiş gibi görürler, güzelce düşünmeden mahrum bulunurlar, bunun neticesinde de pek büyük bir cezaya uğrarlar. İşte bu da küfrün pek vahim bir neticesi!

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي أَخْرَجْتِكَ أَهْلُكِنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ

13.Ve nice beldeler de var idi ki: Seni çıkarmış olan beldeden kuvvetçe daha şiddetli idi. Onları helak ettik, artık onlar için bir yardımcı yoktur.

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ

Beldelerden vardır Nice Ve

(Ve nice beldeler de var idi ki) Evet, Kâfirler, fani varlıklarına güveniyorlar. Resuli Ekrem'i kendi beldesinden hicrete mecbur eden müşrikler, hiç bu kötü muamelelerinin korkunç akıbetini düşünmediler mi? Ve nice beldeler de var idi ki Ey Son Peygamber!

هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي أَخْرَجْتِكَ

Seni çıkardı O ki Senin memleketinden Kuvvetçe Daha şiddetlidir O

(Seni çıkarmış olan beldeden kuvvetçe daha şiddetli idi) seni çıkarmış olan Hicrete mecbur eden beldeden yani: Mekke'i Mükerrreme ahalisinden kuvvetçe daha şiddetli idi onlar da Peygamberlerini tekzip etmişlerdi, fakat sayılarının çokluğu, kuvvetlerinin, servetlerinin fazlalığı kendilerine bir faide vermemişti

أَهْلُكِنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ

Onlara Artık yardım eden olmadı Onları helak ettik

(Onları helak ettik, artık onlar için bir yardımcı yoktur) onları O küfürlerinden dolayı helak ettik, nice felaketlere, azaplara uğramış oldular. Artık onlar için bir yardımcı yoktur onları dünyadaki felâketlerinden kurtaracak bir kimse bulunmadığı gibi yarın ahirette de kendilerini cehennem azabından hiçbir kimse kurtaramayacaktır. Artık Ey Son Peygamber! Seni inkâr edenler de böyle bir akıbeti düşünsünler, onlar da kendilerinden evvelki inkârcı kavimler gibi helake mâruz kalacaklardır, kendilerine bir yardım edecek bulunmayacaktır.

&-İbni Abbas Radiyallahu Anh tan rivayet olunuyor ki: Resuli Ekrem Sallallahu Teâlâ Aleyhi Ve sellem Efendimiz Mekke-i Mükەرreme'de hicreti esnasında bir mağarada biraz durmuştu. Oradan Mekke'i Mükەرreme tarafına dönmüş: "Sen bence Allah'ın beldelerinin en sevgilisi bulunuyorsun, eğer senin ahalin beni çıkarmamış olsa idiler ben senden çıkmazdım." diye buyurmuş, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

14.Ya şimdi Rabbinden bir açık delil üzerine olan kimse, kendisine kötü ameli bezetilmiş ve hevalarının ardına düşmüş kimseler gibi midir?

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ

Amelinin Kötüsü Ona Süslü gösterildi O kimse gibi ki Rabbinden Bir deli üzerinde Oldu Hiç o kimse midir ki

(Rabbinden bir açık delil üzerine olan kimse, kendisine kötü ameli süslü gösterilmiş kimse gibi midir) evet Rabbinden bir açık delil üzerine olan kimse bir ilâhî kitaba dayanarak ilahi din ile vasıflanmış bulunan her hangi bir mümin kendisine dine, insaniyete muhalif hareketleri şeytanlar tarafından süslü gösterilmekte bulunmuş kimse gibi değildir. Müminler zümresi ile kâfirler topluluğu elbette eşit değildir.

وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Uydular Ve

(ve hevalarının ardına düşmüş) nefislerinin gayrı meşru arzularına tâbi olmuş, ahlâk dışı hareketleri işleyip durmuş kimselerde elbette o mü'minler gibi değildir. Evet. Bir zümre ki: Yüce mabudun emirlerine, yasaklarına riayetkâr bulunmuş, ahlâki fazilet ile nitelenmiş ve tertemiz hayata sahip bulunmaktadır. Diğer bir taife ise Yüce Yaratıcının birliğini, ilâhî hükümlerini inkârcı bulunmuş, nefislerinin arzularına kapılmış, şeytan gibi kimselerin aldatmalarına tâbi olmuş, hakiki geleceklerini düşünmekten mahrum kalmıştır. Artık o seçkin zümre ile bu şaşkın taife eşit olabilir mi? Elbette ki olmaz. O zümrenin geleceği pek emindir, pek nuranidir. O taifenin istikbali ise pek korkunçtur, pek karanlıktır. Öyle bir akıbetten Allah Teâlâ'ya sığınınız.

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

15.Takva sahipleri için vaad olunan cennetin sıfatı, onun içinde bozulmamış sudan ırmaklar ve tadı değişmemiş sütten ırmaklar ve içenler için leziz, şaraptan ırmaklar ve süzölmüş baldan ırmaklar vardır ve onlar için orada her türlü meyvelerden vardır ve Rab'lerinden bağışlanma da vardır. Artık böyle zatlar ateşte ebediyen kalan ve pek kaynar sudan içirilip de bağırsakları parçalanan kimseler gibi midir?

Bu mübarek ayet, müminlerin nail olacakları cennetin vasıflarını beyan ve müminlerin ilâhî mağfirete mazhar olacaklarını müjdeliyor. Cehennemde ebedî olarak kalacak olan kâfirlerin de pek kötü, ateşin akıbetlerini ihtar buyurmaktadır.

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ

Takva sahiplerine Vaad edildi O ki Cennetin Misali

(Takva sahipleri için vaad olunan cennetin sıfatı) evet o Muttakiler için yani: iman ile iyi ameller ile nitelenen, azabı gerektiren şeylerden kaçınan zatlar için Allah tarafından vaad olunan cennetin sıfatı misali güzel vasfı, şu beyan olunandır ki

فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ

Bozulan Değil Sudan Irmaklar Orada vardır

(onun içinde bozulmamış suda ırmaklar vardır) O cennetin içinde bozulmamış tadı, kokusu değişmemiş suda ırmaklar vardır. Daima lezzetlerini, güzelliklerini korumuş bulunurlar,

وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ

Tadı Değişmedi Sütten ki Irmaklar Ve

(ve tadı değişmemiş sütten ırmaklar) ve tadı değişmemiş Ekşimemiş, bozulmamış sütten ırmaklar vardır, akar dururlar

وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ

İçenlere Lezzetli Şaraptan ki Irmaklar Ve

(ve içenler için lezzetli, şaraptan ırmaklar) ve içenler için lezzetli şaraptan dünyadaki şaraplar gibi tadında, kokusunda kerahet bulunan, içenleri sarhoş eden, bir nice zararları görülen şaraplar türünden olmayan, bilakis pek lezzetli, faydeli meşrubat türünden bulunan ırmaklar vardır. Ehli Cennet, onlardan içer zevk alırlar,

وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى

Safi Baldan Irmaklar Ve

(ve süzülmüş baldan ırmaklar) ve süzülmüş Tam saf, lezzetli başka şeylerden arınmış baldan ırmaklar vardır cennette bulunanlar, onlardan bol bol istifade ederler

وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

Meyvelerin Hepsinden Orada Onlara var Ve

(ve onlar için orada her türlü meyvelerden vardır) ve onlar için cennet ehline mahsus orada her türlü meyvelerden vardır. Onlar, tatları, kokuları, şekilleri muhtelif; çeşitli şeylerdir. Bu yemişlerden ehli Cennet, yiyip lezzet alacaklardır,

وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ

Rab'lerinden Bir mağfiret Ve

(ve Rab'lerinden mağfiret) ve Özellikle onlar için en büyük bir ilâhi lütuf olmak üzere Rab'lerinden mağfiret de vardır. Yüce Yaratıcı Hazretleri onlardan razı olacaktır, onların haklarında öyle pek büyük ilâhi ihsan da tecelli edecektir. Artık düşünmeli ki Böyle zatlar, bu kadar ebedî nimetlere, iltifatlara nail olacak olan ehli iman

كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

Bağırsaklarını Parça parça etti Kaynar Bir su İçirildiler Ve Ateşte Ebedi kalıcıdır O O kimse gibi ki

(Artık böyle zatlar ateşte ebediyen kalan ve pek kaynar suda içirilip de bağırsakları parçalanan kimseler gibi midir?) Evet, böyle takva ehli olan ve böyle yüce nimetlere erişen muhterem zatlar, hayatını küfür içinde geçirmiş ve ebedi cehennem azabına duçar olmuş ve pek kaynar suda içirilip de bağırsakları parçalanan kâfir kimseler gibi değildirler. Mümin olanlar, ebedi selamet ve saadete ve nice nimetlere kavuşacaklardır. Kâfir olanlar da ebedî azaplar içinde kalarak tasavvurların üstünde ızdıraplara maruz kalacaklardır. Artık bunlar birbirlerine eşit görülebilirler mi?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا

قَالَ أَنْفًا أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

16.Ve onlardan bazı kimseler vardır ki: Seni dinler, sonra senin yanından çıktıkları zaman kendilerine ilim verilmiş olanlara derler ki: O biraz evvel ne söyledi? Onlar öyle kimselerdir ki, Allah, onların kalpleri üzerine mühürlemiştir ve arzu-larına tâbi olmuşlardır.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'in meclisinde bulunan, onun yüksek sözlerini işiten bir kısım münafıkların alay edici hareketlerini teşhir ediyor. Bir kısım zatların da

hidayete nail, takva ile nitelenmiş olup ilâhî desteğe mazhar bulunmuş olduklarını bildiriyor. Münafıkların kıyameti beklemekte olduklarına, kıyametin ise bazı âlâmetleri meydana gelmiş bulunduğuna, o ehli küfrün ise bunlardan ibret alacak bir kabiliyette bulunmadıklarına işaret ediyor. Sonra da Son Peygamber Hazretlerine Allah'ın birliği inancına devam edilmesinin lüzumunu, kendisiyle mümin erkekler ve mümin kadınlar hakkında istiğfarda bulunmasını emir ve Cenabı Hakk'ın ilmî ihatasını beyan buyurmaktadır.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ

Seni Dinler O kimse ki Onlardan vardır Ve

(Ve onlardan bazı kimseler vardır ki: Seni dinler) Onlardan insanlardan bazı kimseler vardır ki onlar münafık, hakkı kabulden mahrum kimselerdir. Ey Son Peygamber sallallahu aleyhi Ve sellem Onlar seni dinler meclisinde bulunarak beyanatını dinlemiş olurlar. Fakat o beyanata karşı lazım gelen dikkat ve riayette bulunmazlar

حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

İlim Kendilerine verildi O kimselere ki Dediler Yanından Çıktılar O vakit ki Nihayet

(sonra senin yanından çıktıkları zaman kendilerine ilim verilmiş olanlara derler ki:) senin yanından meclisinden ayrılırlar giderler kendilerine ilim verilmiş olan İbni Mesut, İbni Abbas gibi ulemadan bulunan Ashabı kirama derler ki onlardan bir alay yoluyla sorarlar ki:

مَاذَا قَالَ أَنِفًا

Az evvel Söyledi Neyi

(O biraz evvel ne söyledi?) O Hz. Muhammed, ne söyledi? Biz anlamadık, siz bize anlatabilir misiniz? Allah Teâlâ da buyuruyor ki:

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ

Kalplerini Allah Mühürlemiştir O kimselerdir ki İşte onlar

(onlar öyle kimselerdir ki Allah, onların kalpleri üzerine mühürlemiştir) O vasıfları bildirilen münafıklar, öyle kimselerdir ki: Allah, onların kalpleri üzerine mühürlemiştir. Onların kendi kötü tercihlerinden dolayı küfürleri hakkında ilâhî hüküm verilmiştir. Onlar kalblerini hayır tarafına çevirmezler, hakikatleri işitip kabul etmek istemezler

وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Uymuşlardır Ve

(ve arzularına tâbi olmuşlardır) münafıklar, kendi arzularına tâbi olmuşlardır. Kendi nefislerinin meyillerine uyarlar, kendi şehvetlerinin esiri bulunurlar. Onun içindir ki: Hak sözleri kabul etmezler, takip ettikleri batıl yoldan geri dönmezler.

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَاتَّبَعُوا تَقْوَاهُمْ

17.Ve o kimseler ki: Hidayete ermişlerdir, Onlara hidayeti arttırmıştır ve onlara takvalarını vermiştir.

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا

Hidayete erdiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Hidayete ermişlerdir) Evet, o kimseler ki O münafıkların hilâfına olarak hidayete ermişlerdir. İmana nail olmuş, Kur'anı Kerim'den istifade etmişlerdir ve nefisleriyle cihad da bulunarak hakka teslim olmaktan ayrılmamışlardır. Artık Allah Teâlâ da

زَادَهُمْ هُدًى وَاتَّبَعُوا تَقْوَاهُمْ

Takvalarını Onlara Ve Hidayeti Onlara artırdı

(Onlara hidayeti arttırmıştır ve onlara takvalarını vermiştir) Allah-u Teâlâ hazretleri öyle seçkin kullarına hidayeti arttırmıştır. Onların kalblerini iman nuru ile pek ziyade doğru bir yola sevk etmiştir O seçkin kullarını takvaya muvaffak etmiş, o hususta

kendilerine yardımda bulunmuş onları pek büyük sevaplara vesile olan bir nice güzel amellere muvaffak buyurmuştur.

&-Bu iki ayeti kerimedeki mukayese münafıklar ile müminler arasındadır. Münafıklar Hz. Peygamber'in yanında ve yakınında bulunuyor ve onu dinliyorlardı, ama kalplerinde iman bulunmadığı için bu beraberlik ve ondan duydukları şeyler kendilerini rahatsız ediyor, yeri geldikçe alay ederek, olmadık sorular sorarak, problemler çıkararak rahatlamaya çalışıyorlardı. Hem dinleyip hem de başkalarına "O şimdi ne dedi!" diye soru sormak, bir yandan dinlediklerini alaya almak, bir yandan da söyleyeni önemsememektir. Bu tavır ve davranışın sonu kalbin karması, zihnin şartlanması, doğruyu arama ve bulma kabiliyetinin körleşmesidir. Müminler ise Peygamberlerini dinleyerek onun açıklamalarından yararlanmakta, akıllarını düzgün çalıştırmakta, doğru yolda ilerlemeye devam ederken davranışlarında Allah'a itaati merkeze almaktadırlar.

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرُهُمْ

18.Onlar Kıyamet gününün kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar. İşte muhakkak ki, onun alâmetleri gelmiştir. Artık onlara geldiği vakit düşünmeleri anlamaları kendilerine ne faide verecektir?

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

Ansızın Kendilerine gelmesini O saatin Ancak Artık beklemiyorlar

(Onlar Kıyamet gününün kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar) Fakat münafıklara, imandan mahrum kimselere gelince Onlar, kıyametin kendilerine ansızın gelmesinden başka bir şeyi beklemekte bulunmuyorlar. Çünkü onlar, Allah'ın birliğine dair, Hz. Peygamber'in doğruluğuna ait, kıyametin de herhalde kopacağına dair birçok ayetler, deliller, alametler var iken ve bir nice kulların küfürleri yüzünden helak olup gittikleri herkesçe malûm iken o inkârcılar yine inkârlarında devam edip dururlar. Artık onlar, kıyametin ansızın kopmasını mı bekliyorlar?

فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا

Alametleri Geldi Artık gerçekten

(İşte muhakkak ki: Onun alâmetleri gelmiştir) evet kıyametin alamet ve belirtileri gelmiştir. Hal böyle olunca kıyamet kendilerine geldiğinde onlar nasıl düşünüp öğüt alacaklardır? Yani: Son Peygamber olan zat, dünyaya şeref vermiştir, ay'ın yarılması mucizesi meydana gelmiştir, kıyamet yakın olunca insanların işleyecekleri beyan olunan bir nice dini yasaklar yapılmakta bulunmuştur,

فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرُهُمْ

Öğüt almaları Onlara geldi O vakit ki Onlara Artık nerede

(Artık onlara geldiği vakit düşünmeleri kendilerine ne faide verecektir?) artık onlara O inkârcılara kıyamet geldiği vakit düşünmeleri anlamaları, tövbeye koşmaları kendilerine ne faide verecektir! Elbette ki, bir faide vermeyecektir. Çünkü artık tövbe zamanı geçmiş bulunur.

&- Hz. Peygamber'in şahsiyeti, ahlâkı, tebliğ ettiği Kurandaki ikna edici deliller ve kıyamet alametleri, aklını iyi kullanan kimselerin imana gelmeleri için yeterli etkenler ve delillerdir. Ancak inkâra saplanıp kalanlar bir türlü iman etmemekte, âdeta kıyameti beklemektedirler. Kıyamet kopunca iman etmenin de, ibret almanın da faydası yoktur, o zaman artık İmtihan bitmiş, cevaplar açıklanmış olmaktadır. Kıyamet alâmetleri, kıyametin yaklaştığını gösteren olaylar ve oluşlardır. İman konularını içeren kaynaklarda, ilgili rivayetlere dayanılarak bu alâmetlerin küçükleri ve büyükleri hakkında geniş bilgiler verilmiştir. Burada "geldiği bildirilen alâmetlerin neler olduğu konusunda çeşitli yorumlar yapılmıştır. Muhammed Aleyhisselam son peygamber, İslâm da son dindir. Şu halde gelmiş bulunan en önemli ve objektif alâmetler bunlardır. Peygamberimiz bir hadislerinde, orta ve işaret parmaklarını birleştirerek "Benim gönderilmem ile kıyamet birbirine şu iki parmak kadar yakındır" bu-

yurmuşlardır. **Buhârî, "Talâk", 25; Müslim, "Cum'a", 43; "Fiten", 135**

Tabii buradaki yakınlık izafî bir yakınlıktır, dünyanın ve İnsanlığın ömrünün son dilimidir. Bu dilim bütüne nispetle küçüktür, ama kendisi bizim ölçülerimize göre önemli ölçüde uzun ve büyük olabilir. Cibril hadisi diye bilinen hadisin sonunda Peygamberimize "Kıyamet ne zaman kopacak" diye sorulduğunda onu bilmediğini ifade etmiş, alâmet olarak şunları zikretmiştir: Savaşların artması, köleliğin yayılması, ayağın baş olması, kırsal bölge insanların kent hayatının lüksüne kapılmaları ve bu konuda yarışa girmeleri Müslim, **iman**

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوِيَكُمْ

19.İmdi şunu bil ki: Şüphe yok, Allah'tan başka ilâh yoktur ve günahın için ve imanlı erkekler ile imanlı kadınlar için mağfiret dile ve Allah, dolaştığınız yeri de, durduğunuz yeri de bilir.

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Allah Ancak İlah yok Şüphesiz şunu ki işte bil

(İmdi şunu bil ki Şüphe yok Allah'tan başka ilâh yoktur) Yani: ey peygamber Sen ki: Müminlerin saadete nail, kâfirlerin de bedbahtlığa mâruz bulunduklarını bilmiş bulunuyorsun bundan dolayı Allah'ın birliğine ait sahip olduğun bilginde sabit ol, bu husustaki bilgin kat kat artmış bulunsun.

&-Bu gibi ilâhî hitaplar, Resuli Ekrem vasıtasıyla onun ümmetine de yöneliktir. Buyrulmuş oluyor ki: Her mümin, imanında sebat etmeli, onun imanı ilmelyakin derecesinden aynelyakin derecesine yükselmelidir. Çünkü bütün deliller, kanıtlar, mucizeler bunu icap etmektedir,

وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınlar Ve Mü'min erkekler için Ve Günahın için Mağfiret dile Ve

(ve günahın için ve imanlı erkekler ile imanlı kadınlar için mağfiret dile) ve Ey Yüce Resul Kendi günahın için yani: İnsanlık hâli meydana gelen ve daha iyiyi yapmama kabilinden bulunan hangi bir hareketinden dolayı ve imanlı erkekler ile imanlı kadınlar için mağfiret dile. Onlardan da meydana gelmiş olan günahların af ve örtülmesini, yüce mabuttan niyaz eyle. Hz. Peygamber, masum olduğu hâlde, yine istiğfar ile mükellef olması onun için bir tevazu vazifesidir, lütfa olan ihtiyacı göstermektedir bir şükür yerinde bulunmaktadır. Hatta o Yüce Peygamber Efendimiz: Her gün yüz defa istiğfarda bulunduğunu Ashabı kiramına haber vermiştir,

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوِيَكُمْ

Kalacağınız yeri Ve Dolaştığınız yeri Bilir Allah Ve

(ve Allah, dolaştığınız yeri de, durduğunuz yeri de bilir) yani Ey insanlar Allah gündüzleri dünyadaki hareketlerinizi, nerelerde gezip durduğunuzu bilmektedir. Ve sizlerin durduğunuz yeri geceleyin nerelerde kaldığınızı veya ahirette ne gibi birer mevkide bulunacağınızı da bilicidir. Onun muazzam ilminden hiçbir şey hariç bulunamaz. Artık daima muntazam bir vaziyette bulunmak, o Yüce Yaratıcının lutfuna iltica etmek, ondan mağfiretler talep eylemek her kul için en mühim bir kulluk vazifesi bulunmaktadır.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ

20.Ve iman edenler derler ki: Bir süre indirilmiş olmalı değil mi idi. Vaktaki, bir muhkem süre indirildi ve onda savaş zikredildi, kalblerinde bir hastalık olanları gördün ki: Sana ölümden baygın kimsenin bakısı gibi bakıyorlar. Artık ölüm onlara daha layıktır.

Bu mübarek ayetler, cihada vesaire ye dair ayetlerin inişini müminler temenni ettikleri hâlde münafıkların ise böyle bir ayet nazil olunca ne kadar üzgün, baygın bir hâlde

kaldıklarını bildiriyor: Hâlbuki: Allah'ın emrine itaat etmiş, sadakat göstermiş olsalar haklarında ne kadar hayırlı olacağını haber veriyor. Öyle fesat'a çalışan akrabalık haklarına riayet etmeyen kimselerin ne kadar zillete, felâkete uğrayacaklarını ihtar ediyor. Onların Kur'anı düşünmez, kalbleri kilitlenmiş kimseler olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نَزَّلَتْ سُورَةٌ

Bir sure indirilmeli Değil miydi İman ettiler O kimseler ki Diyor Ve

(Ve iman edenler derler ki Bir süre indirilmeli değil mi idi?) Yani: Allah yolunda cihada atılmayı isteyen samimi müminler, ilâhi vahyi bekleyerek derler ki: Allah Bizi cihad ile mükellef tutsa idi de o yüzden sevaplara nail olsa idik

فَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ

Kesin hükümlü Bir sure indirildi Fakat o zaman ki

(Vaktaki, bir muhkem süre indirildi) Ne zaman ki, cihada dair bir muhkem nesih edilmemiş ve her vakit için tatbiki geçerli, faidesi kabul edilmiş süre indirildi

وَذَكَرَ فِيهَا الْقِتَالُ

Savaş Onda Zikredildi Ve

(ve onda savaş zikredildi) ve o sürede savaş zikredildi Müslümanlara cihad ile emir olundu

رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimseleri ki Gördün

(kalblerinde bir hastalık olanları gördün) kalblerinde bir hastalık nifak, şek ve şüp-he olanları gördük ki, o münafıklar topluluğunun hâllerini anladın ki,

يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ

Ölümünden Üzerine Baygınlık çökmüş Bakışıyla Sana Bakıyorlar

(sana ölümünden baygın kimsenin bakışı gibi bakıyorlar) kendilerine ölüm hâli isabet etmiş kimseler gibi bir vaziyet almışlar, şuursuzca bir bakışta bulunuyorlar,

فَأُولَىٰ لَهُمْ

Onlara Halbuki daha layıktır

(Artık onlara daha layıktır) yani artık Ölüm onlara daha lâyıktır onlar kahrolası kimselerdir. Allah onları kahretsin, onların ölmeleri, yaşamalarından iyidir, onlar İslam âlemi için zararlı kimselerdir.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

21.Onlar için, itaat ve güzel söz yaraşır sonra savaş emri, kesinlik kazanınca eğer Allah'a sadakat da bulunsalar idi elbette kendileri için hayırlı olurdu.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ

Güzel Söylemektir Ve İtaat etmek

(Onlar için, itaat ve güzel söz yaraşır) O münafıklar, ilâhi emre hemen itaat etmeli değil mi idiler? Yahut bir ilâhi emir gelince o münafıklar, görünürde itaat gösterir, bizim vazifemiz itaattir demeleri gerekmez mi idi

فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ

İş Ciddileşti Fakat o zaman ki

(fakat ne zaman ki iş ciddileşti) savaş emri kesinlik kazandı onu hoş görmediler ölüm korkusundan titrer, cihad dan yüz çevirir oldular. Hâlbuki

فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

Kendileri için Hayırlı Elbette olmuştu Allah'a Sadık kalsalardı Artık eğer

(eğer Allah'a sadakat da bulunsalar idi elbette kendileri için hayırlı olurdu) evet

onlar ciddi biçimde iman etmiş, Peygambere tabi olmuş, güzel niyet sahibi bulunmuş olsalar idi elbette kendileri için hayırlı olurdu büyük şereflere, sevaplara nail bulunurlardı.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ

22.Demek umulur ki: Eğer siz imandan yüz çevirirseniz, yeryüzünde bozgunculuğa çalışırsınız ve akrabalık münasebetlerini parçalayıverirsiniz.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ

Yüz çevirirseniz Eğer Demek umulur ki

(Demek umulur ki: Eğer siz imandan yüz çevirirseniz) demek sizden umulur ki Ey münafıklar! Sizin bu hâliniz göstermiş oluyor ki: Eğer siz imandan cihad dan, hak yolunda çalışmaktan yüz çevirirseniz bunun neticesi olarak

أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Fesat çıkarmanız

(yeryüzünde bozgunculuğa çalışırsınız) savaş meydanlarından kaçır, İslâm varlığını, kuvvetini darmadağın etmek alçaklığında bulunursunuz

وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ

Akrabalık bağlarınızı Koparmanız Ve

(ve akrabalık münasebetlerini parçalayıverirsiniz) cahiliyet zamanında olduğu gibi birbirinize karşı düşmanca birer vaziyet alırsınız, birbirlerinizin kanlarını akıtırsınız, yurdunuzu, akrabanızı perişan bir hâlde bırakmak istersiniz.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ

23.Onlar o kimselerdir ki: Onlara Allah lanet etmiştir, sonra onları sağır kılmıştır ve gözlerini kör etmiştir.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ

Allah Onlara lanet etmiştir O kimselerdir ki İşte onlar

(Onlar o kimselerdir ki: Onlara Allah lanet etmiştir) Evet, O münafık, fesatçı şahıslar o kimselerdir ki: Onlara Allah lanet etmiştir onları rahmetinden uzak bulundurmıştır

فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ

Gözlerini Kör etmiştir Ve Sonra onları sağır laştırmış

(sonra onları sağır kılmıştır ve gözlerini kör etmiştir) işittikleri hayırlı sözlerden, nasihatler den istifade edemezler ve onlar gördükleri şeylerden ibret alamazlar. İnsanların nefislerinde ve dışındaki bir nice kudret eserlerini bir ibret gözü ile görerek nasihat alamazlar. Onlar yaratılışlarını zayi etmiş zararlı kimseler kesilmişlerdir.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

24.Kurani düşünmeye çalışmazlar mı? Yoksa kalblerinin üzerinde onların kilitleri mi var?

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ

Kur'ani Hiç düşünmüyorlar mı?

(Kurani düşünmeye çalışmazlar mı?) O münafıklar Kurani düşünmeye çalışmazlar mı? Bütün insanlığı irşat lütfunda bulunan, bütün şüpheleri gideren, bütün insanlara hidayet yolunu açıkça gösteren Kurani Kerimin ayetlerini dinleyip yüce mealini düşünmekte bulunmazlar mı? Nedir onlardaki o gaflet o cehalet!

أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

Kilitleri Kalpler üstünde var mı Yoksa

(Yoksa kalplerinin üzerinde onların kilitleri mi var?)Yoksa onların kalplerinin ken-

dilerine mahsus kilitleri mi var ki Kuranı Kerim'in o pek açık nasihatlerinden istifade edemiyorlar? Düşünme özelliğinden tamamen mahrum bir halde bulunuyorlar. Evet, Onların bütün bu kötü vaziyetleri kendi nifaklarının, kötü tercihlerinin bir neticesidir.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ
وَأَمْلَىٰ لَهُمْ

25.Şüphesiz, o kimseler ki, kendilerine hidayet besbelli olduktan sonra arkaları üzerine dönuverdiler, onlar için şeytan süslemiş ve onları uzunca emellere düşürmüştür.

Bu mübarek ayetler, bir takım münafıkların şeytanlara uyarak pek açık delillere rağmen dinden dönmüş olduklarını haber veriyor. Onların Kuranı Kerim'i hoşlanmayan bazı kabilelere itaat edeceklerini gizlice söylediklerini, Allah Teâlâ'nın ise onların bu gizlediklerini bildiğini ihtar ediyor. Artık öyle Allah'ın gazabına uğramış, rızasından uzaklaşmış, amelleri mahv ve yok olmuş olan şahısların öldükleri zaman melekler tarafından nasıl darbelere mâruz kalacaklarını bildiriyor. Onların İslâmiyet'e karşı olan şiddetli düşmanlıklarından Yüce Yaratıcının haberdar olmadığını sanmak cehaletinde bulunduklarını teşhir buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ

Arkaları üzeri Geri döndüler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphesiz, o kimseler ki, arkaları üzerine dönuverdiler) bir takım ehli kitaptan vesaireden olup da İslâmiyet'i kabul edenler veya münafıkça bir şekilde müslüman görünenler dinden döndüler, küfürlerini meydana koydular. Neden sonra

مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ

Doğru yol Kendilerine Belli oldu O şeyin ki Ardından

(kendilerine hidayet besbelli olduktan sonra) evet İslamiyet'in hak oluşu onun bir hidayet yolu olduğu birçok açık, parlak mucizeler ile deliller ile besbelli olduğu halde o kimseler arkaları üzerine dönuverdiler. O hidayet yolundan yüz cevirdiler.

الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ

Onlara Emellere düşürdü Ve Onlara Süsledi Şeytan

(onlar için şeytan süslemiş ve onları uzunca emellere düşürmüştür) şeytan o münafıklara dinden yüz çevirmelerini İslamiyet'e muhalif cephe almalarını süslemiş güzelce bir hareketmiş gibi göstermiş bu dinsizliklerinden dolayı dünyada nice nimetlere, lezzetlere nail olacaklarını şeytan onlara telkin etmiştir.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ

إِسْرَارَهُمْ

26.Bunun sebebi şudur ki: Onlar, Allah'ın indirdiğini hoşlanmayanlara dediler ki: Biz size bazı emirde itaat ederiz. Hâlbuki Allah onların bütün gizli konuşmalarını biliyor.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ

Allah İndirdi O şeyleri ki Hoş görmediler O kimselere ki Dediler Çünkü şüphesiz onlara İşte budur

(Bunun sebebi şudur ki: Onlar, Allah'ın indirdiğini hoşlanmayanlara dediler ki:)

O dinden dönenlerin, münafıkların öyle küfre düşmeleri şundan ileri gelmektedir ki: onlar, Allah'ın indirdiğini kerih görenlere Kuranı Kerim'e karşı büyük bir nefret, düşmanlık besleyen müşriklere, Beni Kureyza, Beni Nadir gibi Yahudi taifelerine gizlice dediler ki:

سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ

İşin Bazısına Size itaat edeceğiz

(Biz size bazı emirde itaat ederiz) Peygambere düşmanlık hususunda, Müslüman

ları cihad dan men hususunda size yardımda bulunuruz, sizin galip gelmenizi temine çalışırız,

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ

Gizlemelerini Biliyor Allah Ve

(hâlbuki Allah, onların bütün gizli konuşmalarını biliyor) Onlar, kendilerinin o ihanetini, o alçaklığını müslümanlardan gizli tutabileceklerini mi sanıyorlar? O ne cehalet! Allah Teâlâ, onların bütün o gizli sözlerini, hareketlerini elbette Peygamberine haber verir.

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ

27.Artık melekler, onların yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını aldıkları vakit halleri ne olacak?

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ

Arkalarına Ve Yüzlerine Vuruyorlar Melekler Canlarını aldı O zaman ki Artık nasıldır

(Artık melekler, onların yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını aldıkları vakit halleri ne olacak?) yani o inkarcıların Ruhlarını almaya memur olan Azrail ve onun yardımcıları olan diğer ruhanî zâtlar o kâfirlerin, o İslâm düşmanlarının yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını aldıkları vakit o dinsizlerin hâlleri ne olacak? Kendilerini o felâket darbesinden, o ilâhî kahırdan nasıl kurtarabilecekler? Böyle bir âkıbeti hiç düşünmezler mi?

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

28.Bunun sebebi de şüphe yok ki, onlar, Allah'ın gazabını çeken şeye tabi oldular ve onun razı olduğu şeyi kötü gördüler. Artık onların amellerini mahvediverdi.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ

Allah'ı Gazaplandırdı O şeye ki Tabi oldular Çünkü şüphesiz onlar İşte budur

(Bunun sebebi de şüphe yok ki, onlar, Allah'ın gazabını çeken şeye tabi oldular) O kâfirlerin böylece feci bir akıbeti uğramalarını gerektiren şey de **onlar, Allah'ın** gazabını çeken şeye tâbi oldular. Allah'ın birliğini inkâr ettiler, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik eylemediler, şeytanın vesveselerine kapılarak en çirkin şeyleri güzel görerek yapmaya cüret gösterdiler,

وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ

Razı olmasını Hoş görmediler Ve

(ve onun razı olduğu şeyi kötü gördüler) Cenabı Hakkın rızasına vesile olan iman gibi, ibadet ve itaat gibi şeyleri hoş görmediler.

فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Bunun üzerine boşa çıkardı

(Artık onların amellerini mahvediverdi) Artık Allah Teâlâ da onların bu kâfirce, düşmanca hâllerinden dolayı amellerini mahv ediverdi. Meselâ: Bir müddet iman ile yaşamış iseler bilâhare kâfir olunca o imanları kendilerine bir faide veremez bulunmuştur. Kâfirlik hâllerinde yaptıkları iyiliklerde, fakirlere yardımlarda uhrevî bir mükâfata sebep olamaz. Çünkü imana dayalı olmayan bu gibi amellerin Allah katında bir kıymeti yoktur.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ

29.Yoksa kalblerinde hastalık bulunanlar, sandılar mı ki, Allah onların kinlerini meydana çıkarmayacaktır?

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ

Bir hastalık Kalplerinde vardır O kimseler ki Sandı mı Yoksa

(Yoksa kalplerinde hastalık bulunanlar zannettiler mi) kalplerinde Nifak gibi, fe-

satıcı hareketlere meyil gibi manevî bir hastalık bulunanlar içlerinde müminlere karşı kin ve düşmanlık besleyenler zannettiler mi ki

أَنْ لَّنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ

Kinlerini Allah Asla ortaya çıkarmayacak

(Allah onların kinlerini meydana çıkarmayacaktır?) Allah onların o düşmanca kuruntularını meydana çıkarmayacaktır? Hayır, hayır Elbette Cenabı Hak, onların bütün gizli ve aleni hâllerini meydana çıkaracaktır. Yüce Peygamberine bildirecektir, o düşmanları eli boş ve ziyanda bırakacaktır. Nitekim bilâhare da öyle olmuştur. Nitekim Beraet süresinde onların çirkin, rezil hâlleri haber verilmiş,

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ

30.Ve eğer dilesek elbette onları sana gösteriveririz de onları herhalde simalarıyla bilirsin. And olsun ki: Onları lâkırdılarının üslûbundan da bilirsin. Ve Allah ise bütün amellerinizi bilir.

Bu mübarek ayetler, münafıkların hangi şahıslardan ibaret olduğunu Cenabı Hak dilemiş olsa idi Peygamberine tamamen göstereceğini, bununla beraber Yüce Peygamber'in de o münafıkları ifade tarzlarından tanımakta bulunduğunu, Yüce Yaratıcının ise bütün kullarının amellerini bildiğini beyan buyuruyor. Hikmet sahibi Yaratıcının kullarından sabırlı ve mücahit olan ile olmayanların belli olması, hâllerinin ortaya çıkması için onları cihad gibi vazifeler ile imtihana tâbi tutacağını haber veriyor. Pek açık, parlak olan İslâmiyet'e, hidayete rağmen küfre düşen Peygambere muhalefet de bulunan, başkalarını da hidayetten mahrum bırakmaya çalışan bir kısım cemaatlerin ilâhî dine bir zarar veremeyip kendi amellerinin yok olmağını ihtar buyurmaktadır.

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ

Elbette onları sana gösterirdik Dilersek Eğer Ve

(Ve eğer dilesek elbette onları sana gösteriveririz) O münafıkları Ey Yüce Resulüm sana gösteriveririz Onların hangi şahıslar olduğunu sana bildiririz de

فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ

Simalarıyla Ve elbette kendilerini tanırdın

(onları elbette simalarıyla bilirsin) münafık olduklarını gösteren alametleri apaçık bir hale getirmiş oluruz. Fakat münafıkların bir kısmı böyle apaçık bir şekilde hikmet gereği bildirilmemiştir, onların hâlleri dünyada örtülmüştür. Onların bir kısmı samimi müslüman olan akrabalarının o yüzden müteessir olup mahcup olmalarına sebebiyet verilmemiştir. Bununla beraber deniliyor ki: Bu ayeti kerimenin inmesinden sonra bütün münafıklar, Resuli Ekrem'ce malum olmuştur, onları yüzlerinden tanımakta bulunmuştur. İşte Cenabı Hak da buyuruyor ki: Ey Resulüm!

وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ

Söz Üslubundan Elbette onları tanırsın Ve

(Elbette Onları lakırdılarının üslûbundan da bilirsin) Muhakkak ki: Sen onları lâkırdılarının üslûbundan da bilirsin onların sözleri, samimî değildir, kinayeli ve tarizli lakırdılardan ibarettir, söyledikleri şeylerin tersini yaparlar, görünüşte güzel sözler söylerler ki, o sözler haddizatında çirkin şeylerdir,

وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ

Amellerinizi Bilir Allah Ve

(ve Allah ise bütün amellerinizi bilir) Samimi kullarının güzel işleri, münafıkların da çirkin işleri Allah katında malûmdur. Herkesi ameline göre mükâfat ve cezaya erdirecektir. Bu ilâhî beyan, müminler hakkında bir müjdeyi kapsamaktadır.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ

31.Celalim hakkı için sizi imtihana tâbi tutacağız, taki, sizden mücahit olanlar ile sabredici olanları bilelim ve sizin haberinizi de deneyeceğizdir.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ

And olsun sizi imtihan edeceğiz

(Celalim hakkı için sizi imtihana tâbi tutacağız) Ey Resuli Ekrem'in etrafında toplanmış, insanlar sizi imtihana tâbi tutacağız Sizi cihad ile vesair bazı meşakkatli vazifeler ile mükellef tutmak suretiyle hakkınızda hikmet gereği bir imtihan muamelesi yapılmış olacaktır.

حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ

Sabredenleri Ve Sizden Cihat edenleri Bilelim Ta ki

(Ta ki, mücahit olanlar ile sabredici olanları bilelim) yani: ilahi emre uyararak cihad gibi şiddetli işlere isteye isteye atılanlar, bir takım sıkıntılara karşı sabır göstererek ilâhi takdire teslimiyette bulunanlar, belli olsun. Zaten Allah katında malûm olan bütün bu gibi şeyler, bir görme bilgisi ile de malûm bulunsun, bunlar, Cenabı Hakkın muhterem kullarınca da bilinmiş olsun,

وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ

Haberlerinizi Deneyeceğiz Ve

(ve sizin haberinizi de deneyeceğizdir) yani haberlerinizi açıklayıncaya kadar durumlarınızı ortaya koyuncaya kadar sizi imtihan edeceğiz. O yaptığınız amelleri de açığa çıkaracağız, yaptığınız güzellikler ile çirkinlikler meydana çıkmış olacaktır.

&-İbrahim Bin Leşes diyor ki: Fudeyl Bin İlyas, bu ayeti kerimeyi okudukça ağlar ve derdi ki: Allah'ım! Bizi imtihan buyurma, çünkü: Bizi imtihan eder isen rüsvay etmiş ve bizim perdelerimizi yırtmış olursun. Yani nice kusurlarımız meydana çıkarılmış olur.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالَهُمْ

32.Şüphe yok, o kimseler ki, kâfir oldular ve Allah yolundan men ettiler ve kendilerine hidayet aşikâr belli olduktan sonra Peygambere muhalefet de bulundular, elbette Allah'a hiçbir zarar vermiş olmadılar ve onların amellerini iptal edecektir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Men ettiler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki, kâfir oldular ve Allah yolundan men ettiler) Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ettiler Allah yolundan insanları men ettiler İslâm dinini kabul etmelerine engel kesildiler

وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ

Hidayet Kendilerine Belli oldu O şeyin ki Ardından Peygambere Karşı geldiler Ve

(ve kendilerine hidayet aşikâr belli olduktan sonra Peygambere muhalefet de bulundular) Son Peygamberin risalet'i hakkında nice deliller, mucizeler zuhura gelmesine müteakip peygambere muhalefet de bulundular. Öyle muhterem ve Allah katından desteklenmiş bir zata karşı düşmanlık gösterip durdular

لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا

Bir şeyle Allah'a Asla zarar veremezler

(elbette Allah'a hiçbir zarar vermiş olmadılar) elbette onlar, o fena hareketleriyle Allah'a O Yüce Yaratıcının dinine. Peygamberine hiçbir zarar vermiş olmadılar. Onlar kendilerini ebedi zararlara aday bırakmış oldular ve bunun farkında bulunmadılar,

وَسَيُحِطُّ أَعْمَالَهُمْ

Amellerini Boşa çıkaracaktır Ve

(ve onların amellerini iptal edecektir) ve Yüce Allah onların o kâfirlerin amellerini iptal edecektir. Onlar, dünyada güzel işler yapmış olsalar da bunların Allah katında bir kıymeti yoktur, çünkü imana dayalı değildir veyahut onların İslâmiyet aleyhindeki hareketleri, hileleri kendilerine bir faide vermeyecektir, hepsi de yok olup gidecektir, kendileri için birer ceza sebebi teşkil etmiş bulunacaktır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

33.Ey iman etmiş olanlar! Allah'a itaat ediniz ve Peygambere itaat ediniz ve amellerinizi iptal etmeyiniz.

Bu mübarek ayetler, müminlerin Allah Teâlâ'ya ve Yüce Peygamber'e itaat edip amellerini iptal etmemelerini emrediyor. Kâfirlerin, dinin yayılmasına mâni olanların da ilâhî mağfiret den mahrum kalacaklarını ihtar buyuruyor. Yüce değere sahip olan müminlerin düşmanlara karşı sertlik gösterip, zafiyet göstermemelerini emir ve tavsiye buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ

Allah'a İtaat edin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Allah'a itaat ediniz) Ey İslâm dinine girmiş bulunanlar! onun bütün emirlerine, yasaklarına riayet de bulununuz,

وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

Peygambere İtaat edin Ve

(ve Peygamber'e itaat ediniz) Onun gösterdiği yolu takip ediniz, ona muhalefette bulunmayınız. Çünkü bir Peygambere muhalefet, onu Peygamber göndermiş olan Allah'a muhalefet demektir. Ona itaat de Hak Teâlâ'ya itaatten başka değildir,

وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

Amellerinizi Boşa çıkarmayın Ve

(ve amellerinizi iptal etmeyiniz) ve güzel amellerinizi şek ve şüphe ile kibir ve riya ile büyük günahlardan olan diğer günahları işlemek ile veya Allah ve resulüne muhalefet etmek suretiyle iptal etmeyiniz. Mesela: Bir kimse, senelerce iman ve ibadet dairesinde yaşadığı hâlde bilâhare küfrü, nifakı gerektiren bir harekette bulunsa ve tövbe ve istiğfar etmeden ölse ebedî azabı hak etmiş olur. Vaktiyle olan imanı, ibadetleri iptal edilmiş bulunur. Bundan dolayı bu gibi pek korkunç hâdiselerden son derece sakınmalıdır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

34.Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular ve Allah yolundan men ediverdiler, sonra da onlar kâfir olarak öldüler, artık Allah, onlar için mağfirette bulunmayacaktır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Menettiler Ve İnkâr ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, kâfir oldular ve Allah yolundan men ediverdiler) onlar İslâm dininden mahrum kaldılar İslâmiyet'i kabul etmek isteyenleri o saadetten mahrum bırakmaya çalıştılar, kendi dinsizliklerini yaymaya çalışıp durdular

ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ

Kafir kimseler Onlar iken Öldüler Sonra

(sonra da onlar kâfir olarak öldüler) Sonra da onlar İslâm dinini kabul etmeksizin, dinsizliklerinden dolayı tövbe ve istiğfar etmeksizin kâfir olarak öldüler öyle dinsiz bir hâlde hayatları sona ermiş bulundu

فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

Onları Allah Artık asla affetmeyecektir

(artık Allah, onlar için mağfirette bulunmayacaktır) onları ebedi şekilde azaplandıracaktır, dünyadaki o kâfirce hâllerini mahşer âleminde örtmeyip teşhir buyuracaktır. &-Bu ayeti kerime, Ashabı Felib hakkında, yani: Bedir savaşında öldürülmüş ve pis cesetleri "Felib" denilen kuyuya atılmış olan müşrikler hakkında nazil olmuş ise de hükmü bütün kâfirlere şamildir.

فَلَا تَهْنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

35.artık zafiyet göstermeyiniz ve sizler en üstün olduğunuz hâlde sulha davet etmeyiniz ve Allah sizinle beraberdir ve size amelinizi eksiltmez.

فَلَا تَهْنُوا

O halde gevşemeyin

(artık zafiyet göstermeyiniz) Kâfirlerin Allah katında ne kadar yerilmiş, ne derece kahredilmiş oldukları beyan buyrulmuş oluyor. Bundan dolayı Ey müslümanlar Siz o zelil şahıslara karşı zafiyet göstermeyiniz onlar ile cihad dan korkup kaçmayınız, onların görünür varlıklarına kıymet vererek kendi şeref ve şanınızı ihlal edecek hareketlerde bulunmayın

وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ

En üstünler Siz iken Sulha Davet etmeyin Ve

(ve sizler en üstün olduğunuz hâlde sulha davet etmeyiniz) sizler en üstün onların üstünde bir mevkie sahip, haddizatında galibiyetle nitelenmiş olduğunuz hâlde onları sulha davet etmeyiniz kendinizi sulha muhtaç gibi göstermeyiniz, celâdet ve yiğitliğinizi muhafaza ediniz

وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

Amellerinizi Asla eksiltmeyecektir Ve Sizinle beraberdir Allah Ve

(ve Allah sizinle beraberdir ve size amelinizi eksiltmez) ve Kerem Sahibi Yaratıcınızın yardımı size yönelmiş bulunmaktadır size amelinizi eksiltmez. Din yolundaki, cihad sahasındaki çalışma ve gayretinizin mükâfatını tamamen görürsünüz, layık olduğunuz sevaplara kavuşursunuz. Ancak dinsizler hakkındadır ki, onların dünyada bazı güzel muameleleri bulunsa da bunların uhrevî bir kıymeti yoktur. Onlar, o yüzden ahirette bir sevaba nail olamayacaklardır. Çünkü imandan mahrumiyetleri, bu sevaba mânidir.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌّ وَلَهُوَ وَإِنْ تَوَمَّنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجُورَكُمْ وَلَا يَسْأَلَكُمْ

أَمْوَالَكُمْ

36.Şüphe yok ki, dünya hayatı, bir oyundur ve bir eğlencedir ve eğer iman ederseniz ve ittikada bulunursanız size ücretlerinizi verir ve sizden bütün mallarınızı da istemez.

Bu mübarek ayetler, bir yok olan gölgeden ibaret olan dünya hayatının mahiyetini bildiriyor. Bu hayata kapılmayarak iman ile takva ile vasıflanmış olanların mükâfatlara nail olacaklarını müjdeliyor. Cenabı Hakkın insanlardan bütün mallarını Allah yolunda feda etmelerini istemediğini, böyle bir istek olmuş olsa birçok kimselerin cimrilik göstererek kötü düşüncelerinin meydana çıkarılmış olacağını ihtar buyuruyor. Allah Teâlâ'nın bütün mahlûkatından müstağni olup insanların ise muhtaç kimseler bulunduklarını ve ilâhî dinden dönenlerin yerlerine başka seçkin, dinlerinde sabit kimselerin getirileceğini şöyle beyan buyurmaktadır,

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌّ وَلَهُوَ

Bir eğlencedir Ve Bir oyun Dünya Hayatı Ancak

(Şüphe yok ki, dünya hayatı, bir oyundur ve bir eğlencedir) Ömrün boş yere zayı

olmasına sebebiyet veren, gelecek için bir faide temin etmeyen bir harekettir ve insanı mühim işlerden alıkoyan, sebatı bulunmayan, manevî menfaatten uzak bulunan, çabucak yok olup giden bir vakitten ibarettir. Asıl hayat, sahibini diyanet ve fazilet dairesinde yaşatan pek hayırlı bir varlıktan ibaret bulunmaktadır,

وَإِنْ تَوَمَّنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجُورَكُمْ

Mükafatınızı Size verir Sakınırsanız Ve İman ederseniz Eğer Ve

(ve eğer iman ederseniz ve ittikada bulunursanız) ve eğer Ey insanlar! Siz bu dünyada iken iman ederseniz ve sakınırsanız üzerlerinize düşen vazifeleri ifaya çalışırsanız, gerektiğinde cihada atılarak sebat ve metanet gösterirseniz, Cenabı Hakta size ücretlerinizi verir o güzel amellerinizin mükâfatını ihsan buyurur

وَلَا يَسْأَلُكُمْ أَمْوَالَكُمْ

Mallarınızı Sizden istemez Ve

(ve sizden bütün mallarınızı da istemez) evet sizden bütün mallarınızı da istemez. Sizi müşkül bir durumda bırakacak bir fedakârlıkla da mükellef tutmaz, bütün mallarınızı harcamanızı size emretmez. Ancak mallarınızın kırkta biri kadar nispeten az bir miktarını hak yolunda feda etmenizi size emreder.

إِنْ يَسْأَلُكُمْوهَا فَيُخْفِكُمْ تَبْخُلُوا وَيُخْرِجَ أَضْغَانَكُمْ

37.Eğer sizden onların hepsini istese de size ısrarda bulunsa cimrilik gösterirsiniz ve sizin kinlerinizi meydana çıkarmış olur.

إِنْ يَسْأَلُكُمْوهَا فَيُخْفِكُمْ تَبْخُلُوا

Cimrilik edesiniz Ve sizi zorlarsa Onları sizden isterse Eğer

(Eğer sizden onların hepsini istese de size ısrarda bulunsa) Ey insanlar! Eğer Allah Teâlâ sizden mallarınızın hepsini istese de size ısrarda bulunsa bütün servetinizi veriniz diye sizi kesin bir şekilde mükellef tutsa siz cimrilik gösterirsiniz bir şey vermek istemezsiniz

وَيُخْرِجَ أَضْغَانَكُمْ

Kinlerinizi Çıkarır Ve

(ve sizin kinlerinizi meydana çıkarmış olur) Allah Teâlâ veya sizin o cimriliğiniz sizin kinlerinizi meydana çıkarmış olur. Öyle bir fedakârlıkla emre karşı içerinizde bir nefret, bir düşmanlık duyarsınız, kendinizin kötü hâlleri meydana çıkmış olur.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا

يَبْخُلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ

لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ

38.İşte sizler, o kimselersiniz ki: Allah yolunda harcamada bulunmaya davet olunursunuz da sizden kimi cimrilikte bulunur. Hâlbuki kim cimrilikte bulunursa şüphe yok ki, kendi nefsi için cimrilikte bulunmuş olur. Ve Allah zengindir. Sizler ise fakirlersinizdir. Ve eğer siz kaçınırsanız sizden başka bir kavmi yerinize değiştirir. Sonra onlar, sizin emsaliniz olmazlar.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda İnfakta bulunmaya Davet olunuyorsunuz O kimselersiniz ki Siz İşte

(İşte sizler, o kimselersiniz ki: Allah yolunda harcamada bulunmaya davet olunursunuz) İşte Ey muhataplar! Sizler o kimselersiniz ki, Allah yolunda infakta bulunmaya Zekât vermekle, gazilere yardımda bulunmakla, İslâmiyet'e hizmet etmekle mükellef olursunuz da

فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ

Cimrilik ediyor Kimi Fakat sizden

(sizden kimi, cimrilikte bulunur) öyle hak yolunda fedakârlıkta bulunmaktan kaçınır, cimrilik gösterir durur

وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلْ عَن نَفْسِهِ

Nefsine karşı Cimrilik eder Artık ancak Cimrilik ederse Kim Ve

(hâlbuki kim cimrilikte bulunursa şüphe yok ki, kendi nefsi için cimrilikte bulunmuş olur) çünkü o cimriliğin zararı kendi nefesine aittir, o yüzden kendisini sevaptan, Allah rızasına nail olmaktan mahrum bırakmış olur.

وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ

Fakir kimselersiniz Siz Ve Zengindir Allah Ve

(Ve Allah zengindir. Sizler ise fakirlersinizdir) O hâşâ kimseye muhtaç değildir, O kullarının mallarını vermelerine ihtiyaçtan yücedir, bütün varlıklar, onun birer kudret eseridir, sizler ise Ey insanlar! Şüphe yok ki, sizler fakirlersinizdir hepiniz de o Yüce Yaraticıya muhtaçsınızdır

وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ

Sizden başka Bir kavmi Değiştirir Yüz çevirirseniz Eğer Ve

(Ve eğer siz kaçırırsanız sizden başka bir kavmi yerinize değiştirir) evet Allah Teâlâ'ya itaat den, O'nun ahkâmına riayet den yüz çevirirseniz, sizi helak eder, sonra sizden başka bir kavmi sizin yerinize tebdil eder sizin yerinize birçok seçkin kimseleri İslâm şerefine nail kılar

ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ

Sizin benzerleriniz Olmazlar Sonra

(Sonra onlar, sizin emsaliniz olmazlar) yani onlar o seçkin zatlar sizin emsaliniz olmazlar onlar, sizin gibi cimrilik göstermezler, ilâhî emirlere, yasaklara muhalefet de bulunmazlar. Nitekim de öyle olmuştur. Maide sûresindeki 54. ayeti kerimede

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Ey iman edenler! Sizden her kim dininden dönerse muhakkak Allah Teâlâ bir kavmi getirir ki, onları sever, onlar da onu severler. Müminlere karşı mütevazı olurlar, kâfirlere karşı da izzet sahipleri bulunurlar. Allah yolunda savaşa atılırlar ve kınayanın kınamasından korkmazlar, işte o, Allah Teâlâ'nın lütfüdür, onu dilediğine verir ve Allah Teâlâ'nın lütfü ve ilmi geniştir

Evet. Vaktiyle Resulü Ekrem'e karşı cephe alan bir nice kabileler, ilâhî kahra uğramışlardır, onların yerlerine pek seçkin kavimler, cemiyetler gelmişlerdir. Ensar'ı Kiram bu cümledendir. Daha sonra doğu ve batıya İslâmiyet'i kabul edip onunla övünen, onun hükümlerine riayetskâr bulunan nice milletler de, zümreler de meydana gelmiştir. Hâlâ da birçok milletler arasında İslâmiyet'i kabul eden zatlar görülmektedir. İşte bu mübarek sureyi takip eden "Fetih suresi" de Müslümanların ilahi yardıma nail olacağını müjdelemektedir.

Kısaca: İslâm dini pek yücedir, kıyamete kadar müslümanlar bulunacaklardır, İslâm dinine girmekle, hizmetle iftihar edeceklerdir. Böyle mukaddes bir dine kavuşmamızdan dolayı bizler de Yüce Yaraticımıza daima şükran sunmada bulunmayı bir kulluk vazifesi biliriz. Hak Teâlâ Hazretleri bizleri bu şereften, bu pek yüce nimetten mahrum bırakmasın Âmin. Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
48-FETİH SURESİ

Bu mübarek Sure, Medine'yi Münevvere'de Cuma suresinden sonra nazil olmuştur. Yani: Hz. Peygamberin hicretinden sonra "Hudeybiye" seferi esnasında inmiştir. Böyle hicretten sonra nazil olan sureler, medenî sayılmaktadırlar, velev ki, Medine'yi Münevvere'nin içinde nazil olmamış olsunlar.

Bu mübarek sure, yirmi dokuz ayet-i kerimeyi kapsamaktadır. Bundan evvelki Muhammed suresi Aleyhisselam da Müslümanlar hakkında ilâhî yardımın zuhur edeceği vaad olunmuş, Müslümanlara istiğfar etmeleri emredilmişti. Bu mübarek surede ise fethin, Allah'ın yardımının meydana geldiği, ilâhî mağfiretin gerçekleştiği müjde edilmektedir. Bu münasebetle buna böyle Fetih Suresi unvan'ı verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Resuli Ekrem'in birçok fetihlere nail olacağını ve İslâm dininin izzet ve yüceliğini müjdelemek.
- 2.Peygamber Efendimizle ağaç altında biatte bulunan zatların Allah rızasına ve ilâhî yardıma nail olacağını ilân.
- 3.Hz. Peygamberin Arab taifesine mükellef oldukları cihat vazifesini tebliğ ve bu vazifeden yüz çevirenlerin azaba uğrayacaklarını ihtar ve bu hususta mazeretli olanları tayin buyurması.
- 4.Yüce Peygamber Efendimizin Mescid-i Haram'a müminlerin tam bir emniyet ile gireceklerine dair olan rüyasının gerçekleşeceğini tebliğ.
- 5.Müminleri Mescid-i Haram'a girmekten men etmeğe çalışan müşriklerin cahiliyle taassuplarını teşhir ediyor. Ehli imanın ise sükûnetle, takva ile vasıflanmış olduklarını Cenabı Hakkın dilediği kullarını cennete sokacağını haber veriyor.
- 6.Son Peygamber Hazretlerinin hidayetle, hak din ile gönderilmiş olduğundaki hikmet ve İslâm dininin yüceliğine işaret buyuruyor.
- 7.Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın bir Allah Resulü olduğunu ve onunla beraber olan ehli imanın kâfirlere karşı vaziyetleriyle kendi aralarındaki pek merhametlice münasebetlerini beyan ediyor. Ve nasıl parlak birer seçkin simaya sahip ve semavi kitaplarda da nasıl bir vasıf ile vasıflanmış bulunduklarını ilân ve salih müminleri mağfiretle, büyük bir mükâfata kavuşmakla müjdelemektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا

1.Muhakkak biz sana bir apaçık fetih ihsan ettik.

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem'in pek parlak bir fethi muvaffak olduğunu ve bu vesile ile ilâhî mağfirete mükemmel nimete nail, sırat-ı müstakimi takibe muvaffak ve pek izzetli bir zafere mazhar olacağını müjdeliyor. Müminlerin kalplerine sükûnet ihsan edilerek bununla imanlarının en kuvvetli bir mertebede bulunacağını ve göklerdeki ve yerdeki orduların bilen, hikmet sahibi olan Allah Teâlâ'ya ait bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا

Apaçık Bir fetih Sana Açık Şüphesiz biz

(Muhakkak biz sana bir apaçık fetih ihsan ettik) Ey habibim Muhakkak biz sana bir apaçık fetih ihsan ettik Seni parlak bir zafere bir galibiyete nail kıldık.

&-Fetih" kelimesi, lügatte açmak, düğümü çözmek manasınadır. Istılahta bir beldeyi sulh veya harb yoluyla elde etmektir. Bu tabir, maneviyatta da kullanılır. Bir üzüntüyü gidermeğe ve bir meseleyi halletmeye de fetih denilmektedir. Mübin; aşikâr, parlak, açık, keşfeden, meydana çıkaran ve ayıran gibi manalarını ifade eder. Bu suredeki fetihten maksat nedir? Bu hususta çeşitli görüşler vardır. Cumhur'a göre bundan

maksat, Hudeybiye barış anlaşmasıdır. Şöyle ki: Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz, hicretinin altıncı senesinde bin dört yüz kadar Ashabı kiramı ile Medine-i Münevvere'den çıkmış. Umre, yani: ifası sünnet-i müekkede olan bir hacda bulunmak maksadıyla Mekke-i Mükerreme tarafına yönelmişti. Fakat Mekke'deki müşrikler bundan haberdar olunca bir ordu ile şehrin dışına çıkmış, Hudeybiye denilen mahalde toplanarak müslümanların Mekke-i Mükerreme'ye girmelerine mâni olmaya karar vermişlerdi. Hz. Osman ile on zat, Mekke'yi Mükerreme'ye gönderildi, Hz. Peygamberin maksadının cihad olmayıp Beytullah'ı ziyaretten ibaret olduğu bildirildi. Buna rağmen Mekkeliler, bu ziyarete razı olmadılar, içlerinden bazı kimseler, Resul-i Ekrem ile Ashabı kiram'ını gelip gördüler, kalplerinde bir korku meydana geldi, Mekkeliler dönüp gidince müslümanların kudret ve yiğitliklerini Mekke'deki müşriklere anlattılar, sonunda bir barış anlaşmasına karar verdiler. Bu anlaşmaya göre Ashabı kiram, o sene Beytullah'ı gidip ziyaret etmeyecekler, ertesi sene gelip üç gün içinde ziyaret edebileceklerdi. Resulü Ekrem, böyle bir anlaşmayı kabul buyurdu. Bu anlaşmadan dolayı bazı Ashabı kiram üzülmüşlerdi, Beytullah'ı ziyaret etmeden Medine'yi Münevvere'ye dönüyorlardı. İşte o sırada "İnnâ Fetahna" yüce suresi nazil olmuş, müslümanların mahzun kalplerine ferahlık vermiş, bir Fethi mübin'in gerçekleşeceğini müjdelemiştir. Hatta Resul-i Ekrem Efendimiz, Ashabı kiram'ına hitaben: "Vallahi bana bu gece bir sure nazil oldu ki: O, bence güneşin üzerine doğduğu her şeyden daha sevgilidir." diye buyurmuş ve bu mübarek sureyi okumuştur. Evet. Bu barış anlaşması, müslümanlar için bir fütihat mukaddemesi idi. Çünkü: O zamana kadar müslümanların, kuvvetli bir varlık teşkil ettiğini bilip itiraf etmeyen müşrikler, bu anlaşmayı yapmakla müslümanların bir kuvvet, bir hükümet teşkil etmiş olduklarını tasdikte bulunmuş oluyorlardı. Bu barış anlaşmasını müteakip müslümanlar daha ziyade kuvvet tedarikine ve etraftaki kabileler ile görüşerek onları İslâm dinine getirmeye muvaffak oldular. Bunu müteakip birçok zaferler, yardımlar yüz göstermiş oldu. Bununla beraber bu müjdelenen fetihten maksat, bazı zatlara göre Hayber'in fethidir. Hayber, Medine'yi Münevvere'nin Şam tarafında ve dört konak ötesinde bulunan bir büyük şehirdir ki, Yahudi'lerin ellerinde bulunuyordu, bunlar da müslümanlar için pek zararlı bir durumda idiler. Resulü Ekrem Efendimiz Hudeybiye'den dönüşünden sonra yirmi gün kadar Medine'yi Münevvere'de ikamet buyurmuş, sonra bin dört yüz piyade ve iki yüz süvari ile Hayber tarafına gitti. Nihayet muharebe neticesinde, Hayber kaleleri birer birer fethedildi, birçok ganimetler elde edildi. Bu fetihten maksat, bazı müfessirlere göre de Mekke-i Mükerreme henüz fetih edilmemişti. Fakat bu fetih, Allah katında takdir edilmiş olduğu için o anda olmuş gibi gösterilmiştir. Şöyle ki: Hudeybiye Müsalehasından sonra Mekke'deki müşrikler, bu anlaşma hükümlerine muhalefet de bulunmuşlar, Resulü Ekrem ile aralarında anlaşma ve güvence bulunan Huzâa' kabilesine tecavüz ederek onlardan yirmi üç kişiyi öldürmüşlerdi. Resulü Ekrem ise Huzâa' kabilesine yardım edeceğine dair söz vermişti. Bundan dolayı Hz. Peygamber'in hicretinin sekizinci senesi on iki bin kadar askerden müteşekkil bir ordu ile Mekke'yi Mükerreme tarafına yönelmiş, bazı gaileler giderilerek savaşımadan Mekke'yi Mükerreme'yi fetih etmiş. İkrime İbni Ebu Cehil, Safvan İbni Ümiyye ve Hz. Hamza'nın katili olan Vahşi gibi bazı şahıslar müstesna olmak üzere diğer ahali hakkında umumi af ilân buyurmuştur. Ve Beytullah'ı ziyaret edip oradaki üç yüz altmış putu kırdırıp atmıştır.

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا

مُسْتَقِيمًا

2.Taki, Allah, senin için günahından geçmiş ve sonraya kalmış olanı mağfiret etsin ve senin üzerine nimetini itmam buyursun ve seni dosdoğru bir yola iletсин.

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ

Geri kaldı O şeyi ki Ve Günahından Öne geçti O şeyi ki Allah Sana Bağışlaması için

(Ta ki, Allah, senin için günahından geçmiş ve sonraya kalmış olanı mağfiret etsin)

Yüce Peygamber Hazretleri böyle bir şerefli fetih'e muvaffak olmuştur. Bunun sebep ve hikmetine işaret için de buyruluyor ki: Ey Kâinatın efendisi Sen böyle bir zafere muvaffak oldun Ta ki Allah'ı Teâlâ Hazretleri senin günahından geçmiş ve sonraya kalmış olanı mağfiret etsin. Yani: Senin yüksekliğine göre bir kusur sayılabilecek bir olay meydana gelmiş ise onu Cenabı Hak af ve setr buyursun.

&-Gerçek şu ki, o yüce peygamber masumdur, ondan kasten bir günah meydana gelmeyeceği muhakkaktır, onun hakkındaki mağfiret, bir fevkalâde lütuftan ibarettir veya onun ümmeti hakkındaki mağfiret demektir, Çünkü ümmetinin mazhar olacağı bir mağfiretten o Yüce Peygamber çok ziyade memnun olur. Bir de bu mağfiret, bir mühim nükteyi içermektedir ki: O da Peygamber olan zatın da bir insan olduğuna ve Allah'ın korumasına muhtaç olup ilâhlık vasfına sahip bulunmadığına işareten ibarettir. Bediüzzaman hazretleri de buyurur ki: ayetteki mağfiret hakiki günahlardan değil çünkü peygamberlerde ismet sıfatı yani günahlara karşı korunmuş olmak var ki işte burada günah yok belki makamı nübüvvete peygamberlik makamına layık bir mana ile mağfiret bağışlanma var.

وَيْتِمَّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ

Üzerine Ni'metini Tamamlaması Ve

(ve senin üzerine nimetini tamamlayacaktır) evet Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem Allah senin geçmiş gelecek tüm günahlarını bağışladığı gibi bununla da kalmayıp böyle müjdelediği bir fetihle de sana nimetlerini tamamlayacaktır.

وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

Dosdoğru Bir yola Seni hidayet etmesi Ve

(ve seni dosdoğru bir yola iletsin) ve Ey saadet sahibi Peygamber, Allah seni dosdoğru bir yola iletecektir öyle bir açık fethe nail kılacaktır. Taki: Risalet vazifeni açık, bir şekilde ifaya ve sana tabi olanları bir hidayet sahasına ulaştırmaya muvaffak olasın, risalet vazifeni pek güzel bir şekilde devam ettirmeye muvaffak bulunasın.

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا

3.Ve Allah sana pek izzetli bir yardım ile yardımda bulunsun.

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا

Üstün Bir yardımla Allah'ın Sana yardım etmesi Ve

(Ve Allah sana pek izzetli bir yardım ile yardımda bulunsun) Ve Ey Kâinatın efendisi Sen öyle pek parlak bir fethe mazhar oldun, ta ki Allah sana pek izzetli, şerefli bir zafer ile yardımda bulunsun seni bütün düşmanlarına galip kılsın, İslâm dinini söndürmek isteyenleri pek şiddetli bir hezimete uğratsın. İslâmiyet'in galebesi tecelli edip dursun. İşte hakikat odur ki Hudeybiye anlaşmasından sonra ilâhi yardım peş peşe gelmiş İslâmiyet her tarafa yayılmaya başlamıştır.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ

جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

4.O, o Yüce Yaratıcı dır ki: Müminlerin kalplerine sükûneti indirdi. Taki: İmanları ile beraber iman arttırsınlar ve göklerin ve yerin orduları; Allah içindir ve Allah, bilendir, hikmet sahibidir.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Kalplerine Sükûneti İndirdi O zattır ki O

(O, o Yüce Yaratıcı dır ki: Müminlerin kalplerine sükûneti indirdi) O, o Yüce Yaratıcı dır ki düşmanlarıyla yüz yüze geldikleri bir sırada müminlerin kalplerine sükûneti indirdi o sükûnet ki sebat, vakar, izzet, kalp yatışması, rahmet ve şefkat hissi, kalbe nur ve kuvvet ve ferahlık veren güzel bir ruhî durumdur. İnsan bu sayede meşru maksadını temine çalışır, muvaffak olur. İşte Allah celle celaluhu hazretleri o mümin-

lere bir sebat, bir sükûnet, bir kalp kuvveti ihsan buyurdu. Onlar, Hudeybiye antlaşması zamanında bir ruhi metanete sahip idiler, Resul-i Ekrem emretmiş olsa idi derhal müşrikler ile savaşa başlamak isterlerdi, diğer zamanlarda da büyük bir dini sebat göstermişler, cihad meydanlarına atılmaktan geri durmamışlardı. Evet, Cenabı Hak, onlara öyle bir ruhî kuvvet ihsan buyurmuştu

لِيَزِدُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ

İmanlarıyla Beraber Bir iman Artırmaları için

(ta ki: İmanları ile beraber iman arttırsınlar) Resul-i Ekrem'in onlara evvelce haber verdiği fütuhâtın tecellisini görerek kalplerindeki gaybi iman, görerek iman derecesine gelmiş olsun. Veyahut dinî vazifeleri ziyadeleşmiş, bu vesile ile de dinlerinin mükâfâtına fazlasıyla nail, bulunmuş olsunlar.

&-Malûm olduğu üzere iman, kesin bilgi mertebesinde olan bir kalbi tasdikten ibarettir. Bu cihetle asıl imanda artıp eksilmek olamaz. Ancak güzel ameller ile imanın nuraniliği artar zevalden korunmuş olur. Bununla beraber yakinin kesin bilginin muhtelif mertebeleri vardır. Apaçık şeyler ile kapalı nazariyeler hakkındaki yakin, elbette ki, bir mertebe değildir. Nitekim beyazın da, aydınlığın da farklı mertebeleri vardır. Nitekim bir ayet-i kerime de şu mealdedir: "Onlara bizim ayetlerimiz okunduğu vakit onlara imanı arttırır"

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Orduları Allah'ındır Ve

(ve göklerin ve yerin orduları Allah'dır) bütün melekler, insanlar, cinler vesair maddî, manevî varlıklar, Allah Teâlâ'nın birer kudret eseridir, onun emir ve fermanına tabidirler. O Yüce Yaratıcı, dilediği zaman din düşmanlarını elbette ki, kahır ve helak buyurur, ehli İslam'ı da zafere nail kılar

وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli olan Her şeyi bilen Allah Olandır Ve

(ve Allah, bilendir, hikmet sahibidir) ve Allah şüphe yok ki, her şeyi bilendir hiçbir şey onun ilminden hariç kalamaz, bütün mahlûkatının hâllerini, amellerini tamamen bilmektedir ve o Yüce Yaratıcı hikmet sahibidir bütün kâinattaki tasarrufları birer hikmete ve faydaya dayanmaktadır. İşte ehli iman cihat ile mükellef kılması da, birçok ibret dolu hâdiselerin zuhura gelmesi de birer ilâhi hikmet gereğidir.

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا

5.Taki: Mümin olan erkekleri ve imanlı olan kadınları altlarında ırmaklar akar cennetlere içlerinde ebedî kalıcılar olmak üzere girdirsin ve onlardan günahlarını örtsün ve bu ise Allah katında pek büyük bir kurtuluş olmuştur.

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem ile O'na tâbi olan ehli iman haklarında tecelli edecek olan ilâhî lütfün, yardım ve zaferin hikmetine işaret ediyor ve onların hak yolundaki çalışmaları vesilesiyle günahlarının af edilip cennetlere sokulacaklarını, ebedî bir kurtuluşa nail olacaklarını müjdeliyor. Nifak ve şirk ehlinin de kötü inançları ve uğursuzca kuruntuları yüzünden ilâhî gazaba uğramış, lanete hedef olmuş, cehennemde ebedî şekilde cezaya uğramış olacaklarını ihtar ediyor. Allah Teâlâ'nın da bütün kuvvetlere sahip, sonsuz bir izzet ve hikmetle vasıflanmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetlere ki Mü'min kadınları Ve Mü'min erkekleri Sokması için

(Ta ki: Mümin olan erkekleri ve imanlı olan kadınları altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirsin) Allah Teâlâ, müminlere cihad ile emretmiş, ehli iman İslam dininde sabitkadem kılmış, kendilerini semavi ve arzı kuvvetler ile desteklemiş, haklarında bir nice ilâhî tedbirler tecelli etmiştir. Ta ki: Mümin olan erkekleri ve imanlı olan

kadınları bu imanlarının pek büyük bir mükâfatı olmak üzere zeminlerinden ırmaklar akan cennetlere girsınler, ya da taht-ı tasarruflarında ırmakların akıp gittiği, yani diledikleri yerden, diledikleri şekilde ırmakların fışkırıp durduğu cennetleri kazansınlar, elde etsinler diye.

خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcılar olarak

(içlerinde ebedî kalıcılar olarak) O müminler gözlerin görmediği, kulakların duymadığı cennetlerde ebediyen mutlu bir hayatı yaşasın, şu dünya hayatındaki çıkmazlarını, açmazlarını bitirsin diye o dindar kullarını böyle pek büyük bir selâmet ve saadete nail buyursun

وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ

Kötülüklerini Kendilerinden Örtmesi için Ve

(ve onlardan günahlarını örtsün) insanlık icabı yapmış oldukları bir kısım kusurlarını, güzel inançları ve amelleri sebebiyle af ederek onları cezalandırmasın.

O kusurları cennete girmelerine asla engel bulunmasın, o kusurları bütün bütün unutulmuş, kendileri için bir mahcubiyet vesilesi olmaktan çıkmış bulunsun,

وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا

Büyük Bir kurtuluş Allah'ın Katında İşte bu Olandır Ve

(ve bu ise Allah katında pek büyük bir kurtuluş olmuştur) Böyle cennete girilmesi ve günahlarının af edilmesi ve örtülmesi ise o ehli iman için O Yüce Yaratıcı tarafından takdir ve ihsan buyrulmuş olan en büyük bir zafer, bir ilâhî lütuf mahiyetinde bulunmuştur.

&-Rivayete göre yukarıdaki üç ayet-i kerime. Yüce Peygamber efendimiz hakkında pek muazzam müjdeleri içermiş olarak inince Ashabı Kiram, o Yüce Peygamberi tebrik etmişler, Ya Resulullah Sen ilâhî mağfirete mazhariyetle müjdelenmiş bulunuyorsun, ne büyük saadet Ya bizim için ne var? Demişler, bunun üzerine işbu beşinci ayeti kerime nazil olmuş Ashabı Kiram da ilâhî mağfiret ile müjdelenmişlerdir.

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنٍّ

السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ

مَصِيرًا

6.Ve taki: Allah hakkında kötü kuruntuda bulunan münafık erkekler ile münafık kadınları da ve müşrik erkekler ile müşrik kadınları da azaba uğratsın, o kötü kuruntuları kendi üzerlerine geliversin. Ve Allah, onlara gaz ab etmiş ve onlara lanet eylemiştir ve onlar için bir cehennem de hazırlamıştır. Ve ne fena bir uğranacak yer!

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنٍّ السَّوْءِ

Kötü Zan Allah'a Zanda bulunanlara Müşrik kadınlara Ve Müşrik erkelere Ve Münafık kadınlara Ve Münafık erkelere Azap etmesi için Ve

(Ve ta ki: Allah hakkında kötü kuruntuda bulunan münafık erkekler ile münafık kadınları da ve müşrik erkekler ile müşrik kadınları da azaba uğratsın) Evet..

Allah Teâlâ, müminleri zaferlere, muvaffakiyetlere nâil buyuracak ve cennetlere koyacaktır. Ta ki, onları imanlarının, hak yolundaki çalışmalarının mükâfatına kavuştursun.Ve Ta ki, Allah hakkında kötü kuruntularda bulunan Cenab-ı Hak'kın Peygamberine ve mü'min kullarına yardım etmeyeceğini onları muzaffer olarak Mekke-i Mükerrreme'ye girdirmeyeceğini zan edip duran münâfık erkekler ile münâfık kadınları da ve müşrik erkekler ile müşrik kadınları da cezalandırsın o dinsizleri ehl-i İslâm'ın zafere kavuşmasını görmekle, İslâm dininin ufuklara yayılmasını anlamakla, İslâm erlerinin ellerine esir düşmekle, öldürülmeye mâruz bulunmakla dünyada cezaya uğratsın, âhirette de cehennem azabına mâruz bıraksın. Artık

عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ

Kötü Hezimet Üzerlerinedir

(o kötü hâdise, kendi üzerlerine geliversin) müminler hakkında düşündükleri mağlûbiyetler, öldürülmeler ve esaretler, o inkârcıların başlarına gelsin, onlar ilâhî kakra uğrasınlar.

وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ

Onları lanetledi Ve Onlara Allah Gazap etti Ve

(ve Allah, onlara gazap etmiş Ve onlara lanet eylemiştir) Onlar Allah tarafından büyük bir gazaba maruz kalmışlardır. Ve onlara lanet eylemiştir O dinsizler, Cenabı Hakkın rahmetinden mahrum bırakılmışlardır,

وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

Bir varış yeridir Ne kötü Ve Cehennem Onlar için Hazırladı Ve

(ve onlar için bir cehennem de hazırlamıştır. Ve ne fena bir uğranacak yer!) Onlar kıyamette o cehenneme atılacaklardır, O cehennem ne fena bir uğranacak yerdir. Artık orada ebediyen azap çekip duracaklardır.

&-Bu ayeti Kerime de münafıkların müşriklerden evvel beyan edilmesi, münafıkların ehli İslâm hakkında müşriklerden daha ziyade zararlı olduklarına işareti içermektedir. Çünkü müşriklerin vaziyetleri malûm olduğu için onlara karşı ona göre cephe alınır. Münafıklar ise nifaklarını sakladıkları için ehli İslâm'ı aldatmış, kendilerini müslüman göstererek İslâmiyet aleyhinde gizlice çalışmış bulunurlar, kendilerine karşı savunma tedbiri alınmamış olur, bu yüzden İslâm âlemi pek zararlara uğramıştır.

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

7.Ve şu göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Ve Allah, bir azizdir, bir hâkim'dir.

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Orduları Allah'ındır Ve

(Ve şu göklerin ve yerin orduları Allah'ındır) Bu orduları teşkil eden zatlar, hâdiselerden bir kısmı, dindar olan zatlar hakkında birer rahmet vesilesidir. Diğer bir kısmı da dinsizler hakkında azapların tatbikine memurdurlar. Bu nükteye işaret için bu ordular, iki defa bildirilmiştir,

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Daima üstün Allah Olandır Ve

(Ve Allah, bir azizdir, bir hâkim'dir) evet allah'u Teala Her şeye galiptir, dinsizleri böyle cezalandırmaya da fazlasıyla kaadir dir. Ve o Yüce Yaratıcı, hâkimdir mahlûkatı hakkındaki bütün takdirleri, tedbirleri birer hikmet muktezası bulunmaktadır. Buna inanmışızdır.

&-Rivayet olunuyor ki: Hudeybiye sulhu yapılınca münafıklardan ibni Übey demiş ki: Muhammed Aleyhisselam zannediyor mu ki: Mekke ahalisiyle sulh yapınca veya Mekke'yi fethedince O'nun için artık düşman kalmayacak! Fâris ve Rum milletleri nerede? Bunun için bu ayeti kerime ile buyrulmuş oluyor ki: Allah'ın göklerdeki ve yerdeki orduları, Fâris ve Rum kuvvetlerinin pek ziyade üstündedir. Hak Teâlâ dileyince onları kahrederek yine Peygamberini, İslâm ordularını muzaffer buyurur. Yüce Yaratıcının kudret ve azametini bir kere düşünmeli değil midirler?

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

8.Şüphe yok ki, biz seni bir şahit ve bir müjdeci ve bir korkutucu olarak gönderdik.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in ne gibi vasıflar ile Peygamber gönderilmiş olduğunu bildiriyor ve O'nun bu gönderilmesindeki faidelere, kulluk vazifelerine işaret buyuruyor. Ve Hudeybiye'de yapılan biatin ehemmiyetini ve bu biate muhalefet edenlerin kendi nefisleri aleyhine hareket etmiş olduklarını ve bu ahde riayet edenlerin de büyük bir mükâfata nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا

Bir şahit olarak Seni gönderdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz seni bir şahit olarak gönderdik) Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem Şüphe yok ki, biz Yani: Güçlü ve hikmet sahibi olan Yüce mabut seni bir şahit olarak gönderdik. Sen Allah'ın birliğine, İslâm dininin hak olduğuna şahadet etmekte-sin, kendilerini ilâhi dine davete memur olduğun kimselerin imanlarına, itaatlerine ve küfür ile isyanlarına kısmen bizzat ve kısmen de koruyucu melekler vasıtasıyla bir şahit olmak üzere gönderilmiş bulunmaktasın,

وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

Bir korkutucu Ve Bir müjdeleyici Ve

(ve bir müjdeci ve bir korkutucu) ve Seni bir müjdeci olarak gönderdik, İslâm dinini kabul edenleri cennetler ile ve bir nice nimetler ile müjdelemektesin ve seni bir korkutucu olarak gönderdik sana itaat etmeyip ilâhi dinden mahrum kalanları da ilâhi azap ile korkutmakla mükellef bulunmaktasın. Senin risalet'in, bütün insanlık hakkında bir selâmet ve saadet vesilesidir. Sen insanlara hidayet yolunu göstermekte, onları irşâda çalışmaktasın. Ne yüce bir vazife!

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

9.Taki: Siz Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edesiniz ve ona yardımda ve tebilde bulunasınız ve onu sabah ve akşam tesbih edesiniz.

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman etmeniz için

(Siz Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edesiniz) Evet. Ey Allah'ın Kulları! Size öyle yüce bir Peygamber gönderilmiştir ki. Taki, siz Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edesiniz O'nun yüksek tebligatı sayesinde güzel inanca, güzel amellere nail olasınız, İslâm dini ile şereflenmiş bulunasınız

وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ

Onu büyük bilmeniz Ve Ona yardım etmeniz Ve

(ve ona yardımda ve tazimde bulunasınız) Ve O Yüce Yaratıcıya yani: O'nun mukaddes dinine. Peygamberine yardımda ve tazimde saygı ve ihtiramda bulunasınız hak yolunda mücadelele devam edesiniz

وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

Akşam Ve Sabah Tesbih etmeniz Ve

(ve onu sabah ve akşam tesbih edesiniz) Ve o yüce mabudu sabah ve akşam tesbih edesiniz yani: Daima tevhid ve tenzihte bulunasınız, özellikle gündüz ve gece namazlarına devamda bulunasınız bu gibi kulluk vazifelerini ifa ederek din nuruna, ilâhî lütfâ nail olabilesiniz. İşte Resuli Ekrem'in insanlığa bir Yüce Peygamber olarak gönderilmesi, böyle pek yüce hikmetleri, faydaları içermektedir. Artık öyle bir büyük peygamberin gösterdiği yolu takip etmek, O'nun mübarek tebligatına hakkiyle riayette bulunmak, bütün insanlık için en lüzumlu, en faideli bir vazife değil midir?

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا

يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

10.Şüphe yok, sana biat edenler, muhakkak ki, Allah'a biat ederler. Allah'ın eli, onların ellerinin üstündedir. Artık kim ahdini bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur ve her kim de Allah ile üzerine sözleşmede bulunduğu şeyi yerine getirirse ona da Allah Teâlâ büyük bir mükâfat verecektir.

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ

Sana biat ediyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, sana biat edenler) İşte Hak Teâlâ Hazretleri bu cihete işaret için buyuruyor ki: Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem Şüphe yok, sana biat edenler Sana tabi olup emirlerin doğrultusunda hareketlerini tanzim eyleyenler, özellikle Hudeybiye seferi esnasında bir ağaç altında toplanarak müşriklere karşı savaşa atılmayı üstlenen Ashabı Güzin

إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ

Allah'a Biat ediyorlar Ancak

(muhakkak ki, Allah'a biat ederler) Çünkü Cenabı Hakkın Resulüne itaat. Allah Teâlâ'ya itaat demektir. O Yüce Peygamberin bütün emirleri, teklifleri, Allah içindir. O asla hevasından bir şey konuşup teklif etmez

يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

Ellerinin Üzerindedir Allah'ın Eli

(Allah'ın eli, onların ellerinin üstündedir) Allah'ın eli yani kudret ve azameti onların o Peygamber ile biatleşmede bulunan zatların ellerinin üstündedir. Onları destekler, muvaffakiyetlere nail kılar, onları o biatlerinin sayesinde mükâfatlara kavuşturur

فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ

Kendi aleyhine Bozar İşte ancak Bozmuşsa Artık kim

(Artık kim ahdini bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur) artık kim bu hakikati takdir edemez de ahdini bozar, yaptığı biatte sebat etmezse kendi aleyhine bozmuş olur onun zararını kendisi görür, Allah Teâlâ da, onun Peygamberi de ondan müstağnidir,

وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ

Allah'a Üzerinde Söz verdi O şeyi ki Yerine getirmişse Kim Ve

(ve her kim de Allah ile üzerine sözleşmede bulunduğu şeyi yerine getirirse) ve Bilâkis her kim de Allaha verdiği sözü yerine getirirse Cenabı Hakkın emrine riayet en onun Peygamberi ile yapmış olduğu biat hükümlerine riayette bulunursa

فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Artık ona verecek

(ona da büyük bir mükâfat verecektir) ona da verdiği söze riayetkâr olan mümine de Allah Teâlâ büyük bir mükâfat verecektir. Onu ahirette cennetlere nail buyuracaktır, nice makamlara kavuşturacaktır. İşte hak yolunda yapılan bir taahhüde riayetin pek büyük karşılığı

&-Mubayaa: Lügatte iki kimse arasında yapılan bir alım satımdan ibarettir. Sonra benzetme yoluyla ahde, muahede'ye misak'a da mubayaa ve biat denilmiştir. Bu ayeti kerimedeki mubayaadan maksat, tefsircilerin çoğuna göre Hudeybiye esnasında yapılan bir biat den ibarettir. Şöyle ki: Resuli Ekrem Efendimiz, Hudeybiye mevkiine teşrif edince Hıraş ibni Ümiyyet-i Huzai Mekke'i Mükerrema'deki Kureyş taifesine göndermişti, Hz. Peygamber'in maksadının savaş olmayıp sadece Beytullah'ı ziyaretten ibaret olduğunu onlara bildirmeğe memur olmuştu. Kureyş taifesi o zatı öldürmek istemişlerdi. Bazı kabilelerin araya girmeleriyle öldürülmekten kurtulmuştu. Dönüp durumu haber verince Resuli Ekrem, Hz. Ömer'i göndermek istedi, fakat kendisinin birçok düşmanları olduğu için Hz. Ömer, mazeret gösterdi, bunun üzerine Hz. Osman gönderildi, o da gidip Yüce peygamber'in maksadını Mekkelilere bildirdi. O mübarek zatı bir müddet tevkif ettiler, müslümanların arasında Hz. Osman'ın öldürüldüğü şayi oldu. Bunun üzerine Resuli Ekrem, savaşı göze aldı, etrafında bulunan Müslümanları biate davet buyurdu, bu zatların adedi on dört bin kadardı, bir ağacın altında toplandılar, Hz. Osman'ın öldürülmüş olması takdirinde cihada atılacaklarına, hiçbirinin bundan kaçınmayacağına dair Resul-i Ekrem ile biatleşmede bulundular. Bu biati haber alan müşrikler korktular, anlaşmada bulunmak üzere bazı kimseleri Hz. Peygamber'e

gönderdiler, Hz. Osman'ın katledildiğine dair şayanın da yalan olduğu anlaşılmıştı. Artık Peygamber Efendimiz, bir sene sonra gelip Beytullah'ı ziyaret etmek üzere Hudeybiye antlaşmasını kabul buyurmuştu. Bununla beraber bu ayeti kerime'deki biat, mutlak, zikredildiğinden bundan evvel ve sonra yapılmış olan biatlara de şümülü vardır. Akabe biatleri bu cümledendir.

&-Malûm olduğu üzere Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz, daha Mekke-i Mükerreme'de iken her sene Hac mevsimi şehrin dışına çıkar, her taraftan gelen hacılar ile görüşür, onlara İslâmiyet'i bildirir, müslüman olmalarını teklif buyururdu. Hz. Peygamber'in gönderilişinin on birinci senesinde yine Mekke'i Mükerreme haricine çıkmış, "Akabe" denilen bir tepede Medine-i Münevvere'den gelen bir cemaat ile görüşmüş, onlara İslâmiyet'i telkin buyurmuş, onlar da İslâmiyet'i kabul ederek Medine-i Münevvere'ye dönmüşlerdi. Bunlardan beş zat ile yine Medine-i Münevvere ahalisinden diğer yedi zat, ertesi sene Hac mevsiminde Mekke-i Mükerreme'ye gelmişler, Akabe mevkiinde Resuli Ekrem ile görüşmüşler: "Allah Teâlâ'ya ortak koşmamak ve zinada, hırsızlıkta, iftirada bulunmamak, kız çocuklarını öldürmemek, hakkı müdafaadan çekinmemek üzere bir biatte bulunmuşlardı. Buna "birinci Akabe biati" denilmiştir.

&-yine Hz. Peygamberin gönderilişinin on üçüncü senesinde de Medine'i Münevvere ahalisinden yetmiş üç erkek ile iki kadın, Mekke'i Mükerreme'ye gelmişlerdi. Ebu Eyyüb el Ensari Hazretleri de bunların arasında idi, Akabe mevkiinde Resuli Ekrem Efendimiz ile buluştular, bu defa da "ikinci Akabe" biati gerçekleşti. Şöyle ki: Peygamber Efendimiz, Medine-i Münevvere'ye hicret buyurduğu takdirde onu kendi nefisleri gibi muhafaza edeceklerine ve ona itaat de bulunacaklarına ve her türlü tehlikelere karşı İslâmiyet'i müdafaaya çalışacaklarına, müslümanların zayıflarına, fakirlerine yardım eyleyeceklerine dair söz verdiler. Resuli Ekrem'in mübarek elini tutarak ahdu misakta bulundular. Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi ve sellem de Medine-i Münevvere'ye hicret buyuracağını onlara müjdeledi. İşte bu onuncu ayeti kerime, bütün bu anlaşmaları kapsamaktadır.

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

11.Bedevilerden geri bırakılmış olanlar, sana diyeceklerdir ki: Bizi mallarımız ve ailelerimiz oyaladı, artık bizim için mağfiret dile. Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler. De ki: Eğer sizin hakkınızda bir zarar dilerse veya sizin hakkınızda bir menfaat murat ederse artık sizin Allah'tan bir şeye kim malik olabilir? Doğrusu Allah Teâlâ işlediğiniz şeyden hakkıyla haberdardır.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem ile yapılan bir biate riayet etmemenin, onun emrine muhalefet de bulunmanın mesuliyetine işaret ediyor. Buna bir misal olmak üzere bir kısım Bedevilerin birer bahane ile Hz. Peygamber'e muhalefet ederek onunla beraber Hudeybiye seferine katılmadıklarını ve o Yüce Peygamberin mağlûp olacağını zan etmiş bulunduklarını bildiriyor. Allah Teâlâ'ya ve O'nun Peygamberine itaat edenlerin mükâfatlara nail olacaklarını müjdeliyor, muhalefette bulunanların da azaplara uğrayacaklarını ihtar buyuruyor. Pek çok merhamet ve mağfiret sahibi olan Yüce Allah'ın bütün kâinata sahip olduğunu ve kulları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunacağını beyan buyurmaktadır.

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ

Bedevilerden Geri bırakılanlar Sana Diyecek

(Bedevilerden geri bırakılmış olanlar, sana diyeceklerdir ki) Ey Peygamberlerin iftihar Bedevilerden geri bırakılmış olanlar Hudeybiye seferine katılmayıp Hz. Peygamber ile beraber bulunmak şerefinden mahrum kalmış bulunanlar, bir mazeret ileri sürmek maksadıyla sana diyeceklerdir ki:

شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا

Aileleriniz Ve Mallarınız Bizi oyaladı

(Bizi mallarımız ve ailelerimiz oyaladı) mallarımızın idaresi, ailelerimizin korunması, geçiminin sağlanması bizi meşgul kıldı bu sefere katılmamıza engel bulundu,

فَاسْتَغْفِرْ لَنَا

Bizim için Bu yüzden mağfiret dile

(artık bizim için mağfiret dile) artık Ey merhamet sahibi Yüce Peygamber bizim için mağfiret dile Cenabı Hak, bizi af etsin, bizim muhalefetimiz öyle bir mazeret sebebiyle zorunlu olarak meydana gelmiştir. Yoksa Hz. Peygamberin emrine muhalefet etmek, isyanda bulunmak maksadıyla vaki olmuş değildir. Allah Teâlâ ise onların bu iddialarını ret ve yalanlamak için buyuruyor ki:

يَقُولُونَ بِالسِّنْتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ

Kalplerinde Yoktur O şeyi ki Dilleriyle Söylüyorlar

(Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler) Onların sefere katılmamaları için ciddi bir mazeret, bir meşguliyet mevcut değildi ve onların mağfiret temennileri de samimi değildir. Çünkü onlar, istiğfara muhtaç olduklarına kalben inanmış bulunmaktadırlar. Bundan dolayı Ey habibim sallallahu aleyhi Ve sellem onlara

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'tan Sizin için Malik olur O halde kim De ki

(de ki artık sizin için Allah'tan bir şeye kim malik olabilir) ey boş yere mazeret ileri süren gafiller! artık düşününüz sizin için Allah'tan bir şeye kim sahip olabilir? Hangi kimse, ilâhi iradeye aykırı hareket edebilir. O yüce yaratıcı

إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا

Bir zarar Size İstemişse Eğer

(Eğer sizin hakkınızda bir zarar dilerse) eğer Cenabı Hak sizin hakkınızda bir zarar dilerse sizin mallarınızı, aile fertlerinizi helak etmek, sizleri zarara uğramış bir hâlde bırakmak murad buyurmuş olursa kim, bu zararı, bu felâketi sizden bertaraf edebilir?

أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا

Bir fayda Size İstemişse Veya

(veya sizin hakkınızda bir menfaat murat ederse) O Yüce Yaratıcı sizin hakkınızda bir menfaat murad ederse mallarınızın, ailelerinizin korunması takdir edilmiş bulunursa size bir zarar vermeğe kim muktedir olabilir? Hangi kimse, ilâhi iradeye aykırı olarak size bir zararda veya bir menfaatte bulunabilir?

بَلْ كَانَتِلَّاهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرًا

Hakkıyla haberdar Yapıyorsunuz O şeylere ki Allah Olandır Bilakis

(doğrusu Allah Teâlâ işlediğiniz şeyden hakkıyla haberdardı) Sizin bu geri kalmanız da böyle bildirdiğiniz mazeretlere mebnî değildir, bilâkis bir kuşku ve nifaktan kaynaklanmış bir ruhi durumun eseridir.

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي

قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ ظَنًّا سَوًّا وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا

12.Hayır, siz sandınız ki: Peygamber ve müminler ailelerine asla dönmeyeceklerdir. Bu kalplerinizde süslenmiş idi ve kötü bir zan ile zan da bulunmuştunuz ve siz helake mahkûm bir kavim oldunuz.

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا

Ebediyen Ailelerine Mü'minler Ve Peygamber Asla dönmeyecek Sanmıştınız Bilakis

(Hayır, siz sandınız ki: Peygamber ve müminler ailelerine asla dönmeyecekler)

Evet İleri sürdüğünüz mazeret, doğru değildir, bilakis siz zannettiniz ki. Peygamber ve müminler asla dönmeyecekler müşrikler tarafından mağlûp edilip, tamamen öldürüleceklerdir, ailelerine ebediyen dönmeyeceklerdir. Bundan dolayı siz muhalefette bulundunuz, kendi hayatınızı kurtarmak sevdasına düştünüz, böyle bir sui zanda bulunmaktan kendinizi alamadınız,

وَزَيْنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ

Kalplerinizde Bu Süslenildi Ve

(Bu kalplerinizde süslenmiş idi) bu kötü kuruntu kalplerinizde süslenmiş idi şeytan, sizi böyle bir çirkin zanna düşürmüş, sizin bu sefere iştirak etmenizin pek uygun bir hareket olmadığını size vesvese etmiş idi. sizde o vesveseye kandınız böyle bir cihad dan geri kaldınız

وَضَنَنْتُمْ ظَنِّ السَّوْءِ

Kötü Zan ile Zanda bulundunuz Ve

(ve kötü bir zan ile zanda bulunmuştunuz) Cenabı Hakkın Yüce Peygamberine yardım etmeyeceği, O'nu düşmanlarına karşı mağlûp, perişan bir hâlde bırakacağı hayaline kapıldınız

وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا

Helak olan Bir topluluk Oldunuz Ve

(ve siz helake mahkûm bir kavim oldunuz) Ve siz ey böyle bir kötü zanda bulunan şahıslar! Helake mahkûm bir kavim oldunuz. Hak Teâlâ'nın gazabına layık, hayırlı işlerde bulunmak salahiyetinden mahrum bir vaziyette kaldınız. O kötü zannınızın akıbeti, böyle manevî bir helakten ibarettir. Meğerki tövbe ve istiğfar edilmiş olarak inanç sağlamlaştırılmış olsun.

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

13.Her kim ki, Allah'a ve Peygamberine iman etmemiş olursa artık bilsin ki: Muhakkak biz, kâfirler için bir çılgin ateş hazırlamışızdır.

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman etmezse Kim Ve

(Her kim ki, Allah'a ve Peygamberine iman etmezse) Ey muhalefette bulunan güruh! Gerek sizden ve gerek başkalarından herhangi bir şahıs ki, Allah'a ve Peygamberlerine iman etmemiş olursa böyle hem Allah Teâlâ'nın varlığını, birliğini hem de Hz. Peygamberin risaletini bilip tasdik etmezse, ilâhi dinden mahrum küfre mahkûm bulunmuş olursa artık bilsin ki:

فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

Alevli bir ateş Kafirler için Hazırladık Hiç şüphesiz biz

(Muhakkak biz, kâfirler için bir çılgin ateş hazırlamışızdır) artık öyle bir kimse bilsin ki muhakkak biz yani: Yüce Allah öyle kâfirler için bir çılgin alevli ateş hazırlamış dır. Onlar, cehennemde pek şiddetli bir ateş ile azap göreceklerdir.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَعْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

14.Ve Allah'ındır, o göklerin ve yerin mülkü. Dilediğini yarlıgar ve dilediğini de cezalandırır ve Allah çok yarlıgayıcı, çok merhamet edici olmuştur.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Allah'ındır Ve

(Ve Allah'ındır, o göklerin ve yerin mülkü) Evet, Allah Teâlâ, Her şeye kaadir dir, mülkünde dilediği tasarrufata salahiyetlidir ve Allah'ındır, o göklerin ve yerin mülkü bütün onlarda tasarruf, hâkimiyet icrası, Allah Teâlâ'ya mahsustur, hiç kimse, onun iradesine engel olamaz. O merhametli yaratıcı

يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Azap eder Ve Diler O kimseye ki Mağfiret eder

(Dilediğini yarlıgar ve dilediğini de cezalandırır) tövbe ve istiğfar eden kulları, onun af ve örtmesine nail olurlar ve dilediğini de Küfründen, nifakından ayrılmayan, günahlarından dolayı nadim ve pişman olmayan kimseleri de lââyık oldukları azaplara kavuşturur. İlâhî hikmeti bunu gerektirmektedir,

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Çok merhametli Çok bağışlayıcı Allah Olandır Ve

(ve Allah çok yargılayıcı, çok merhamet edici olmuştur) bunun içindir ki: İnsanlığı aydınlatmak için, onlara doğru yolu göstermek için Peygamberlerini göndermiş, kitaplarını ihsan buyurmuştur. Artık sizler de onun mağfiretine, merhametine lââyık olmak isterseniz kötü kanaatlerinizi bırakarak ciddi şekilde tövbe ve istiğfar etmelisiniz. Bütün bu husustaki ilâhî ihtarlar, insanlık hakkında birer ilâhî rahmet eseridir. Bunlardan bir an evvel istifadeye çalışılmalıdır.

&-Bu ayeti kerime, o muhalifleri tövbeye ve Resuli Ekrem'e itaate teşvik mahiyetindedir. O muhalifler ise bir kısım tefsirlerde beyan olunduğuna göre Müslümanlığı kabul etmiş olan Cüheyne, Müzeyne, Gıfar, Eşca, Dil ve Eşlem kabileleridir. Bunlar, Kureyş, Sekif, Kinâne gibi müşrik kabilelerden korktukları için Resuli Ekrem'in davetine icabet etmemişler ve Resuli Ekrem'in savaşa atılarak mağlûp olacağını sanmışlardı. Hâlbuki: Peygamber Efendimizin bu seferi, bir savaş için değildi. Umre maksadıyla Beytullah'ı tavaf için yola çıkmış, Hedy denilen kurbanları da beraber götürmüştür, bunlar da Hz. Peygamber'in maksadının savaş olmadığını gösteriyordu. Bu muhaliflerin Beni Lihyan, Beni Gatfan gibi bir takım münafıklardan ibaret olduğuna kail olan müfessirler de vardır. Molla Gurani merhum bu cümledendir.

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا

15.O geri bırakılmış olanlar, siz ganimetler elde etmek için sefere çıkıp gideceğiniz zaman diyeceklerdir ki: Bizi bırakınız, arkanızdan gelelim. Onlar Allah'ın kelamını değiştirmek isterler. De ki: Siz bize asla tâbi olamazsınız, işte sizin için Allah Teâlâ önceden böyle buyurmuştur. Buna da diyeceklerdir ki: Hayır. Bizi kıskanıyorsunuz. Hâlbuki pek azdan başka bir şey anlayamaz olmuşlardır.

Bu mübarek ayetler, Hudeybiye seferine katılmamış olan Bedevilerin daha sonra ganimet elde etmek için Hayber seferine iştirak etmek talebinde bulunacaklarını ve bu katılmanın kabul edilemeyeceğini ve bu kabul edilememenin kıskançlıktan olduğunu söyleyeceklerini bildiriyor. Onların ileride şiddetli bir savaşa davet edileceklerini, ona iştirak edenlerin mükâfatlara, ondan kaçınanların da büyük bir azaba uğrayacaklarını ihtar ediyor. Böyle bir savaştan kimlerin müstesna bulunduklarını beyan buyurmaktadır

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا

Onları almanız için Ganimetlere Gittiniz O vakit ki Geri bırakılanlar Diyecek

(O geri bırakılmış olanlar, siz ganimetler elde etmek için sefere çıkıp gideceğiniz zaman diyeceklerdir ki) O geri bırakılmış olanlar Ashâb-ı kîram ile Hudeybiyye seferine katılmamış olan Bedeviler siz ey Hudeybiyye seferinde bulunan seçkin Ashâb-ı Kirâm! ganimetler elde etmek için Hayber'e doğru sefere gideceğiniz zaman o Bedeviler diyeceklerdir ki:

ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ

Size tabi olalım Bizi bırakın

(Bizi bırakınız, arkanızdan gelelim) bize müsaade veriniz arkanızdan gelelim sizi

takip edip Hayber savaşına katılalım. Fakat onlar, Allah rızası için değil, ganimet malı sevdasıyla bu savaşta bulunmak isteyeceklerdir. Bundan dolayı onlara böyle bir müsaade verilmeyecektir. Çünkü

يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ

Allah'ın Kelamını Değiştirmelerini İstiyorlar

(onlar Allah'ın kelâmını değiştirmek isterler) yani Hudeybiye seferinde bulunan zatlar için vaad edilmiş ganimetlere ortak olmak arzusunda bulunurlar. Bu ise ilâhi vaadi, ilâhi takdiri değiştirmek gibi imkânsız bir talepte bulunmaktan başka değildir. Ganimetler, yalnız Hudeybiye'de bulunmuş olan zatlara aittir. Veyahut o Bedevilerin bu Hayber seferinde iştirak etmelerinin kabul edilemeyeceğine dair bir ilâhi emir çıkmıştı, artık bu emre muhalif olarak onların iştiraki nasıl kabul edebilirdi? Bundan dolayı ey habibim Sallallahu aleyhi ve sellem o Bedevilere

قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا

Asla bize tabi olmayacaksınız De ki

(deki siz bize asla tabi olamazsınız) bu Hayber savaşında bizimle beraber bulunamazsınız

كَذَلِكَ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Allah Buyurmuştur Böyle

(işte sizin için Allah Teâlâ önceden böyle buyurmuştur) Hayber ganimeti yalnız Hudeybiye'de bulunan zatlara aittir, artık siz bize tâbi olarak elde edilecek ganimetlere ortak olamazsınız,

فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا

Bizi kıskanıyorsunuz Bilakis Bunu üzerine diyecekler

(Buna da diyeceklerdir ki: Hayır Bizi kıskanıyorsunuz) buna da O Bedeviler diyeceklerdir ki: Hayır, siz Bizi kıskanıyorsunuz öyle bir ilâhi emir yoktur, bizi sırf bir haset sebebiyle o ganimetlerden mahrum bırakmak istiyorsunuz. Bunların bu cahilce iddialarını ret için de Cenabı Hak da buyuruyor ki:

بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا

Pek az Ancak Anlamıyorlar İdiler Bilakis

(Hâlbuki pek azdan başka bir şey anlayamaz olmuşlardır) Öyle bir iddiada bulunan cahiller, münafıklar pek azdan başka bir şey anlayamaz olmuşlardır. Onlar ancak dünyaya ait bazı şeyleri anlayabilirler, dine ait işleri güzelce anlamaktan mahrum bulunmaktadırlar, onun içindir ki, öyle haset iddiasında bulunmak cehaletine cüret göstereceklerdir.

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

16.O Bedevilerden geri bırakılmış olanlara de ki: Siz ileride şiddetli savaş ehli bir kavme davet olunacaksınızdır. Onlar ile savaşta bulunursunuz veya onlar İslâmiyet'i kabul ederler. Artık itaat ederseniz Allah Teâlâ size güzel bir mükâfat verir ve eğer evvelce çevirmiş olduğunuz gibi yine yüz çevirirseniz bir acıklı azap ile cezalandırır.

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ

Bedevilerden Geri bırakılanlara De ki

(O Bedevilerden geri bırakılmış olanlara de ki) Allah Teâlâ Hazretleri, Yüce Resulüne emir ediyor ki: Resulüm! O Bedevi'lerden geri bırakılmış olanlara de ki Eğer hak yolunda cihada atılmak istiyorsanız, ileride birçok savaşlar vaki olacaktır ve

سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ

Çok şiddetli Savaş Sahipleri Bir kavme Yakında çağrılacaksınız

(siz ileride şiddetli savaş ehli bir kavme davet olunacaksınızdır) yani: Fars ve Rum kavimleri gibi, Hevazin ve Sekif ve Müseylimetülkezzab'ın Ashabı olup Yemame'de bulunan Ben-i Hanife gibi kuvvetli kavimlerden her hangi biriyle cihad da bulunmaya çağırılacaksınızdır.

تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ

Müslüman olurlar Veya Onlarla savaşırsınız

(onlar ile savaşta bulunursunuz veya onlar İslâmiyet'i kabul ederler) savaşa ihtiyaç kalmaz. Çünkü maksat, Allah'ın dinini yüceltmektir, bu elde edilince cihada lüzum kalmaz

فَإِنْ تَطِيعُوا اللَّهََ يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا

Güzel Bir mükâfat Allah Size verir İtaat ederseniz Artık eğer

(Artık itaat ederseniz) artık dini mubini İslâm'ı yüceltmek için Allah yolunda cihada davet edildiğiniz zaman öyle bir daveti kabul ile itaat ederseniz Allah Teâlâ size güzel bir mükâfat verir dünyada ganimetlere, ahirette de cennetlere nail olursunuz,

وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Geri döndünüz O şey gibi ki Geri dönerseniz Eğer Ve

(ve eğer evvelce çevirmiş olduğunuz gibi yine yüz çevirirseniz) ve eğer evvelce Hudeybiye seferinde yüz çevirmiş olduğunuz gibi yine yüz çevirirseniz yine cihad dan kaçınır iseniz. Yüce Yaratıcı

يُعَذِّبُكُمُ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap ile Size azap eder

(sizi bir acıklı azap ile azaplandırır) dünyada zillate, ahirette de cehennem azabına düşmüş olursunuz.

&-Gerçekten de Kur'anı Kerim'in haber verdiği böyle pek şiddetli, kuvvetli savaşlar gerek Hz. Peygamber zamanında ve gerek Raşid halifeler zamanlarında vaki olmuş, birçok İslâm mücahitleri cihad meydanlarına atılarak İslâm dinini yaymaya muvaffak bulunmuşlardı. Geleceğe ait bu haberleri vaktiyle Müslümanlara müjdelemiş olan Kur'anı Kerim'in ebedi bir mucize olduğu bu vesile ile de sabit olmuştur.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَمَنْ

يُطِيعِ اللَّهََ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ

عَذَابًا أَلِيمًا

17.Âmâya güçlük yoktur ve topal'a güçlük yoktur, hasta olana da güçlük yoktur. Ve her kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse onu altından ırmaklar akar cennetlere girdirir ve her kim de yüz çevirirse onu da bir elim azap ile azaplandırır.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ

Bir zorluk Ne hastaya Ve Bir zorluk Ne topala Ve Bir zorluk Köre Yoktur

(Âmâya güçlük yoktur ve topal'a güçlük yoktur, hasta olana da güçlük yoktur)

Cihada katılmamayı mubah kılan şeyler ise o Bedevilerin iddia ettikleri gibi kasa idi kese idi ehli çoluk çocuğu falan değildir, onlar birer mazeret sayılamazlar. İşte mazeret teşkil edecek şeyleri Cenabı Hak bildiriyor: âmâya güçlük yoktur topala güçlük yoktur hastaya da güçlük yoktur. Onlar cihat ile mükellef değildir, onlar da mazeret sahibidirler, cihada iştirak etmeyebilirler, İslâm dininde güçlük, zorluk bulunmadığı malûmdur,

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse) ve Artık bu bildirilen emirler ve yasaklar hususunda her kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse onların bildirdiği dinî hükümlere, vazifelere riayette bulunursa Cenabı Hak

يُدْخِلُهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere Onu sokar

(onu altlarından ırmaklar akar cennetlere girdirir) O Allah'a ve Peygamberine itaat eden itaatkâr kulunu altından ırmaklar akan cennetlere girdirir onu ebedî nimetlere nail buyurur

وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap ile Ona azap eder Yüz çevirirse Kim Ve

(ve her kim de yüz çevirirse onu da bir elim azap ile azaplandırır) evet her kim itaatten kaçınırsa, bir özü bulunmaksızın hak yolunda cihada atılmak istemezse ahirette cehennem ateşine sokulur. Bundan dolayı her insan, uyanık bulunmalıdır, hak yolunda elinden gelen fedakârlığı esirgememelidir ki, hakiki geleceğini temin etmiş iyiler zümresine katılmış olabilsin.

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

18.Yemin olsun ki, Allah, müminlerden razı oldu, o vakit ki, ağacın altında seninle biatlaşmada bulunur oldular. Onların kalplerinde olanı bildi de üzerlerine o sekineti o huzur ve sükûneti indirdi ve onları bir yakın fetih ile mükâfatlandırdı. Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem ile bir ağaç altında biatleşmede bulunan müminlerden Cenabı Hakkın razı olduğunu ve onları bir fethi ve bir nice ganimetlere nail buyurduğunu bildiriyor ve O müminlere, ileride daha nice fetihler ve ganimetlere nail olacaklarını şöylece müjdeliyor.

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ

O ağacın Altında Sana biat ediyorlardı O vakit ki Mü'minlerden Allah Razı olmuştur And olsun gerçekten

(Yemin olsun ki, Allah, müminlerden razı oldu, o vakit ki, ağacın altında seninle biatlaşmada bulunur oldular) Ve Hudeybiye seferi esnasında bir ağacın altında toplanarak Resulullah sallallahu aleyhi Ve sellem ile biat de bulunan ehli iman, Cenabı Hakkın yüce rızasına nail bulunmuş oldular. Bu sebeptendir ki: Bu biatleşmeye "Beyatürrıdvan" razı olunan biat denilmiştir.

فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ

Üzerlerine Sükunet Bunun üzerine indirdi Kalplerindedir O şeyleri ki Böylece bildi

(Onların kalplerinde olanı bildi de üzerlerine o huzur ve sükûneti indirdi) Allah o biat de bulunan samimi müminlerin kalplerinde olanı bildi de onların sadakatlerine ahitlerine vefa edecekleri Allah katında malûm bulunduğu için onların üzerlerine o sekineti indirdi. O kalp huzurunu, o vicdan rahatlığını, o sulh sebebiyle emniyet içinde yaşayacaklarına ait kanaati indirdi onların yüreklerine öyle bir sükûnet verdi,

وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

Yakın Bir fetih ile Onları mükâfatlandırdı Ve

(ve onları bir yakın fetih ile mükâfatlandırdı) onları o itaatlerine, sadakatlerine bir mükâfat olarak Hayber'in fethine muvaffak buyurdu veyahut Mekke'i Mükerreme'nin veya "Hicr" diyarının fethine nail kıldı.

&-Alusi merhumun beyanına göre bundan maksat "Bahreyn" denilen yerdir ki, burası da Hz. Peygamber zamanında fethedilmiştir. Bu beldenin meyvelerinden Ashabı Kiram uzun bir müddet istifade etmişlerdir.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

19.Ve alacakları birçok ganimetler ile de mükâfatlandırmıştır. Ve Allah Teâlâ mutlaka bir galip, bir hâkim bulunmaktadır.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا

Onları alacaklar Bir çok Ganimetlerle Ve

(Ve alacakları birçok ganimetler ile de mükâfatlandırmıştır) Ve Allah Teâlâ, o samimi müminleri ileride alacakları birçok ganimetler ile de mükâfatlandırmıştır. Onlara nice fetihler ihsan buyurmuştur. Bu da ya Hayber veya Hicr veya Fars ile Rum ganimetleridir.

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

Her işi hikmetli Daima üstün Allah Olandır Ve

(Ve Allah Teâlâ mutlaka bir galip, bir hâkim bulunmaktadır) Hikmetinin gereğine göre her dilediğini vücuda getirebilir, din düşmanlarını da mağlup ederek Müslümanları fütuhata nice fetihlere nail buyurmaktadır. Her hadise, o Yüce Yaratıcının kudreti altına dâhil, hikmetine uygun bulunmaktadır.

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ

وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا

20.Allah Teâlâ size birçok ganimetler vaad etmiştir ki, siz onları alacaksınız. Bunu da size acele olarak verdi ve sizden insanların ellerini çekti ki, müminler için bir işaret olsun ve sizi bir dosdoğru caddeye çıkarsın.

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا

Onları alacaksınız Birçok Ganimetler Allah Size vaat etmiştir

(Allah Teâlâ size birçok ganimetler vaad etmiştir ki siz onları alacaksınız) Ey bütün ehli iman Allah Teâlâ size birçok ganimetler vaad etmiştir ki, İslâm orduları, daha nice yerleri fethe muvaffak olacaktır, İslâmiyet, doğu ve batıya yayılıp duracaktır. Nitekim de bu fetihler, tarih en gerçekleştirmiştir. Bununla beraber Müslümanlar yalnız bu dünyevî nimetler ile değil, asıl uhrevî nice ebedî nimetlere kavuşacaklarına dair de müjdelenmişlerdir.

فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ

Bunu Size Şimdi çabuklaştırmıştır

(Bunu da size acele olarak verdi) bunu da Böyle Hayber ganimetini de size çabucak verdi veya biat ile barışa kavuşmayı da size bir ön mükâfat olarak ihsan buyurdu

وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ

Sizden İnsanların Ellerini Çekmiştir Ve

(ve sizden insanların ellerini çekti) Hayber ahalisinin veya onların müttefikleri olan Bini Esed ve Getefan kabilelerinin Medine-i Münevvere ahalisine saldırmalarına meydan vermedi, onların kalplerine bir korku düşürdü, kendilerini savunmaya cesaret edemez oldular. Evet, Cenabı Hak, böyle takdir buyurdu ki,

وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Bir alamet Olması için Ve

(müminler için bir ayet olsun) Resuli Ekrem'in peygamberliğine ve O'nun Allah katında desteklenmiş bulunduğu bir delil teşkil etsin,

وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا

Dosdoğru Bir yola Sizi hidayet etmesi için Ve

(ve sizi bir dosdoğru caddeye çıkarsın) ve Ey müminler sizi dosdoğru bir caddeye çıkarsın Sizi İslâmiyet'te sebat edici kılsın, sizin basiretinizi, kalbi kanaatinizi pekiştir-

sin, Taki, her hususta Hak Teâlâ'ya tevekkül ve O'nun lütuf ve ihsanına güvenip temizce bir inanç ile yaşayınız.

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

21.Ve bir başkası da vaad buyrulmuştur ki onların üzerine sizin gücünüz henüz yetmemiştir. Allah Teâlâ onları muhakkak ki, kuşatmıştır ve Allah Teâlâ her şey üzerine hakkiyle kaadir bulunmuştur.

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا

Üzerlerine Güç yetiremediniz Başkası ki Ve

(onların üzerine sizin gücünüz henüz yetmemiştir) Ve Kerem Sahibi Yaratıcı tarafından ehli imana bir başkası da, diğer fetihler ve ganimetler de vaad buyrulmuştur ki: Onları ey Ashabı Güzin Sizler henüz elde edecek değilsinizdir, onların üzerine gücünüz henüz yetmemiştir. Onlar ilerideki Müslümanlara nasip olacaktır. O Müslümanlara karşı Fâris ve Rum kavimleri gibi ehli küfrün mağlûbiyetleri ileride vücuda gelecektir. Yahut ileride Huneyn gazvesinde "Hevazinden" bir nice ganimetler elde edilecektir

قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا

Onları Allah Kuşattı Gerçekten

(Allah Teâlâ onları muhakkak ki, kuşatmıştır) Allah Teâlâ O inkârcı kavimlere ait yolları, varlıkları muhakkak ki, kuşatmıştır onları ilim ve kudret bakımından kuşatmıştır, onları müminlerin fethine maruz bırakacaktır,

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

Gücü yeten Her şeye Allah Olandır Ve

(ve Allah Teâlâ her şey üzerine hakkiyle kaadirdir) Bunlar mutlaka gerçekleşecektir. Nitekim de ileride gerçekleşmiş, bunları haber veren Kur'anı Kerim'in ebedi bir mucize olduğu bu şekilde de tecelli etmiştir

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَذْوَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

22.Ve eğer o kâfir olanlar, sizinle savaşta bulunacak olsalar idi elbette arkalarına döneceklerdi, sonra ne bir dost ve ne de bir yardımcı bulamazlardı.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'e karşı Mekke müşrikleri savaşa cüret etmiş olsalar idi yenilgiye uğrayıp hiçbir yardımcı bulamayacaklarını bildiriyor. Müminlerin öyle bir ilâhi korumaya nail olmalarının bir ilâhi âdet gereği olduğunu ve buna muhalif hareketlerin başarısızlığa uğrayacağını ihtar ediyor ve Cenabı Hakkın Mekke vadi-sinde müşriklerin ellerini müminlerden, müminlerin ellerini de zaferden sonra müşriklerden def ve men ederek müminleri dünya ve ahirette selamete, galibiyete nail buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Sizinle savaşsaydı Eğer Ve

(Ve eğer o kâfir olanlar, sizinle savaşta bulunacak olsalar idi) Ve eğer o kâfir olanlar O Hudeybiye anlaşmasına razı olan Mekke müşrikleri veya Hayberlilere imdat edemeyen müttefikleri ey ehli İslâm sizinle savaşta bulunacak olsalar idi

لَوَلَّوْا الْأَذْوَارَ

Arkalarına Kesin döneceklerdi

(elbette arkalarına döneceklerdi) Mağlûp ve perişan bir hâle geleceklerdi ve arkalarına dönüp kaçacaklardı

ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

Ne bir yardımcı Ve Bir dost Bulamazlardı Sonra

(sonra ne bir dost ve ne de bir yardımcı bulamazlardı) sonra da kendileri için ne bir dost ve ne de bir yardımcı bulamazlarda hiçbir vakit kendilerinin imdadına koşacak bir kuvvete nail olamazlardı.

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

23.Allah Teâlâ'nın öteden beri süregelen âdeti budur ve Allah'ın âdeti için asla bir değişiklik bulamazsın.

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Geçmiştir Geçekten O ki Allah'ın Kanunudur

(Allah Teâlâ'nın öteden beri süregelen âdeti budur) Böyle Resuli Ekrem'in ve O'na tâbi olan zatların düşmanlarına karşı korunması, muvaffakiyeti Allah Teâlâ'nın öteden beri diğer Peygamberler zamanından itibaren süregelen âdeti dir. Yani: Bu, Cenabı Hakkın bir hükmüdür, bir ezeli takdiridir, onun mübarek Peygamberleri er geç daima ilâhi yardıma mazhar olmuşlardır. Ve Ey insan!

وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

Bir değiştirme Allah'ın Kanunu için Asla bulamazsınız Ve

(ve Allah'ın âdeti için asla bir değişiklik bulamazsın) ilâhi adet ilâhi emir ve yasak ne ise o öylece sürüp gider, onu kimsenin değiştirme ve bozmaya salahiyeti olamaz. Özet olarak: Bu ayeti kerime ile işaret buyrulmuş oluyor ki: Son Peygamber Hazretleri de bir ilâhî sünnet gereği olarak Bedir savaşında olduğu gibi muvaffakiyetlere nail olacaktır. Ve ona tabi olanlarda elbette muvaffakiyetlere nail olacaklardır. Onun apaçık dini, bütün ufuklara yayılıp ona hiçbir kimse mani olamayacaktır.

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ

عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

24.Ve O: o Yüce Yaratıcı dır ki: Onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi de onlardan Mekke vadisinde çekti, sizi onların üzerlerine muzaffer kıldıktan sonra ve Allah, sizin bütün işlediklerinizi görücüdür.

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ

Mekke'nin Ortasında Onlardan Elerinizi Ve Sizden Ellerini Çekti O zattır ki O Ve

(Ve O: o Yüce Yaratıcı dır ki: Onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi de onlardan Mekke vadisinde çekti) Ve ey Ashâb-ı Güzîn! O Yüce Yaratıcı dır ki: Mekke müşrikleriyle diğer kâfirlerin ellerini sizden Men etti ve sizin ellerinizi de o dinsiz düşmanlarınızdan Mekke-i Mükerrreme içinde veya Hudeybiyyede veya "Ten'im" mahâl-linde çekti aranızda savaş devam edip durmadı Ve ey Müslümanlar!

مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Size zafer vermesinin Ardından

(sizi onların üzerlerine muzaffer kıldıktan sonra) sizi O kâfirlerin üzerlerine muzaffer kıldıktan sonra sizin daha ileri giderek o düşmanları büsbütün tenkil o zararlı kimseleri topluca ortadan kaldırmanızı takdir buyurmadı

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

Hakkıyla görücü Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Olandır Ve

(ve Allah sizin bütün işlediklerinizi görücüdür) bütün kullarının fiillerini ve hâllerini bilicidir, onların varlıkları, bütün hareketleri ilâhi takdire dayanmaktadır, Allahın ilmi dairesinde yürümektedir. İnsanlar ise böyle geniş bir ilme sahip değildirler. Bundan dolayı Yüce Yaratıcının kulları hakkındaki bütün takdirleri, tasarrufları bir ilim ve hikmete dayalı bulunmaktadır.

&-Bu ayeti kerimedeki zaferden maksat, bir rivayete göre şu hâdisedir. Hudeybiye seferi esnasında Ebu Cehil'in oğlu ikrima ki sonradan müslüman olmuştur, beş yüz kişi ile Hudeybiye vadisine çıkmış, Müslümanlara baskında bulunmak istemişti, fakat Peygamber Efendimizin gönderdiği bir kuvvet, onları yenilgiye uğratmıştı.

Diğer bir rivayete göre de Resuli Ekrem Efendimiz, Ashabı Kiramıyla Hudeybiye civarında bulunurlarken düşman tarafından silahlı seksen kişi bir sabah vakti Cebeli Ten-

'im tarafından inerek Müslümanlara saldırmak istemişlerdi. Bunları müslümanlar yakaladılar, böyle bir zafer elde edildi. Fakat Yüce Peygamber Efendimiz bunları af etti, serbest bıraktı,

&-Celaleyn tefsirinde bildirildiğine göre Hz. Peygamber'in bu lütfü Hudeybiye anlaşmasına sebep olmuştur. Ve yahut bu zaferden maksat, Mekke'i Mükerrerme'nin fetih olduğu gündeki zaferdir, imamı Azam bununla delil getirmiştir ki: Mekke-i Mükerrerme, sulhen değil, unve'ten yani kahır ve galebe suretiyle fetih olunmuştur.

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ فِتْصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

25.Onlar, o kimselerdir ki: Kâfir oldular ve sizi Mescidi Haramdan men eylediler. Kurbanları da mahalline varmaktan alıkoydular. Eğer bilmediğiniz mümin erkekler ile iman sahibi kadınlar bulunmasa idi, onları bilmeksizin çiğneyip de o yüzden size bilmeksizin bir meşakkat, bir keder, bir üzüntü isabet etmeyecek olsa idi elbette ellerini onlardan çektirmezdi, fakat çektirdi, taki, Allah dilediğini rahmeti içine girdirsin. Eğer onlar seçilmiş olsalar idi, elbette onlardan kâfir olanları elim bir azap ile azaplandırırdık.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'in Mescid-i Haram'ı ziyaretine ve Hac merasimini ifa için kurbanların mahalline gönderilmesine mâni olan kâfirler ile savaşta bulunmadığının sebep ve hikmetini bildiriyor.

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerdir ki Onlar

(Onlar, o kimselerdir ki Kâfir oldular) Onlar Vaktiyle Mekke'i Mükerrerme'de bulunan ve onlara katılmış olan taifeler o kimselerdir ki: Kâfir oldular Allah'ın birliğini inkâr ettiler, İslâm dinini zahiren ve batın'en kabulden kaçındılar

وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

Mescidi haramdan Sizi men ettiler Ve

(ve sizi Mescidi Haramdan men eylediler) Ve sizi Ey Müslümanlar Hudeybiye seferinde Mescidi Haram'dan men eylediler Mekke'i Mükerrerme'ye girip İhram ve Umre vazifelerini ifa etmenize müsaade de bulunmadılar

وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ

Yerine Ulaşmasından Hapsedilen Kurbanı Ve

(kurbanları da mahalline varmaktan alıkoydular) İşte o müşrikler Peygamber Efendimizin göndermiş olduğu yetmiş kurbanın kesilecek mahallerine, yani "Mina" mevkiine gönderilmesine engel oldular. O kâfirlerin böyle çirkin muamelelerine rağmen Yüce Resul Hazretleri müsaleha yani sulh barış ve antlaşma cihetini kabul buyurdu. Bunun sebep ve hikmeti de şöylece beyan buyruluyor.

وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ

Mü'mine Kadınlar Ve Mü'min Erkekler Eğer olmasaydı Ve

(eğer bilmediğiniz mümin erkekler ile iman sahibi olan kadınlar bulunmasa idi)

Yani: Ey müslümanlar Mekke'i Mükerrerme'de bulunup İslâm dinini kabul etmiş, fakat kâfirlere karşı korkarak İslâmiyet'lerini açıklayamamış bu sebeple durumları Müslümanlarca bilinmemiş ehli iman, Mekke'de mevcut olmasa idi ki: Bu zatların yetmiş iki kişiden ibaret olduğu rivayet edilmiştir. Evet.

لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوُّهُمْ

Onları çiğnemeniz Kendilerini bilmediniz

(onları bilmeksizin çiğneyip de) yani Mekke de olup ta henüz kendilerini yani o mümin erkek ve mümin kadınları bilmeksizin çiğneyip de

فَتُصِيبُكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بَغَيْرِ عِلْمٍ

Bir bilgi Olmadan Bir vebal Onlardan dolayı Ve size isabet etmesi

(Onlardan dolayı size bilmeksizin bir vebal isabet etmeyecek olsa idi) din kardeşlerinizden bazılarını bilmeksizin öldürmüş olmanızdan dolayı bir keder, bir manevî üzüntü isabet etmeyecek olsa idi elbette ellerinizi onlardan çektiymezdı elbette sizi o kâfirlere musallat eder, onları öldürür, lâıyk oldukları cezalara kavuştırmış olurdu-
nuz. Fakat ellerinizi onlardan çekti, taki,

لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Rahmetinin İçine Allah'ın Sokması için

(Allah dilediğini rahmeti içine girdirsin) O Mekke'yi Mükerrerme'de bulunanlardan kabiliyetli olanlar, bilâhare İslâm dinine nail olarak ilâhi rahmete mazhar olsunlar. Ve evvelce den beri müslüman olmuş olanlar da hâllerinin bilinmeyişinden dolayı bir za-
rara uğramaksızın ilâhi rahmete mazhar olsunlar ve bir zarara uğramaksızın ilâhî merhamet sayesinde emin bulunsunlar

لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap ile Onlardan İnkâr ettiler O kimselere ki Elbette azap ederdik Ayrılısaldı Eğer

(Eğer onlar ayrılmış olsalar idi, elbette onlardan kâfir olanları elim bir azap ile azaplandırırdık) Eğer, inananlarla inkârcılar birbirinden ayrılmış olsaldı o kâfirlerin aralarında bulunan müslüman zatlar, temayüz ederek İslâm mücahitlerince bilinse-
lerdi, elbette o Mekke ahalisinden kâfir olanları elim bir azap ile azaplandırırdık. İslam mücahitleri onları mahıv perişan ve yok ederlerdi. Fakat aralarındaki bir kısım Müs-
lümanlar bilmeksizin öldürölmüş olacakları için bir ilâhi merhamet eseri olarak öyle bir felâkete sebebiyet verecek bir hareketten Cenabı Hak, İslâm ordularını korumuş ol-
du.

&-Gerçek şu ki düşmanlar arasında bulunan müminler, İslâm mücahitleri tarafından bilinmedikleri için onların öldürölmesinden dolayı o mücahitlere bir günah gelmezdi. Şu kadar var ki, daha sonra haberdar olunca üzölecekleri bir İslâm kardeşliğı netice-
sidir. Kısaca: Hudeybiye Müsalehası, böyle bir rahmet vesilesi olmuştur ve bu husus-
taki ilâhi beyanlar, İslâm dininin Müslümanlara ne kadar kıymet ve ehemmiyet vere-
rek onları korumakta olduğunu göstermektedir.

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ

عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ

اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

26.O vakit ki, o kâfirler, kalplerinde taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmiş-
ler idi. Allah Teâlâ'da Peygamberinin üzerine ve müminlerin üzerlerine sekineti
indirdi ve onlara takva sözünü tutmalarını sağladı. Onlar da buna hakkiyle lâıyk
ve bunun ehli bulunuyorlardı. Allah da her şeyi hakkıyla bilicidir.

Bu mübarek ayetler de o kâfirlerin aralarında o durumları bilinmeyen müminler bu-
lunmasa idi, Allah Teâlâ'nın o kâfirleri hemen azaplandıracağını bildiriyor. Ve kâfirle-
rin ne kadar cahilce bir taassup ile nitelenmiş olduklarını, Resulullah ile müminlerin
kalplerine ise Allah tarafından ne kadar yüce bir sükûnetin, bir sabır ve sebatın indi-
rilmiş olduğunu beyan buyuruyor. Ve Resuli Ekrem'in evvelce görmüş olduğu rüyanın
ileride gerçekleşerek müslümanların Beytullah'ı ziyarete muvaffak olacaklarını ve on-
dan evvel de bazı fetihlere nail bulunacaklarını müjdelemektedir.

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ

Cahiliye Taassubunu Taassubu Kalplerine İnkâr ettiler O kimseler ki Kıldı O zaman

(O vakit ki, o kâfirler, kalplerinde taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişler idi) O vakit ki, o kâfirler kalplerinde taassubu kibir ve gururu Öyle bir taassup ki cahiliye taassubunu yerleştirdiler.

&-Hamiyyet: Hiddet, şiddet, bir maksadı korumak hususunda gösterilen gayret demektir. İki kısma ayrılır. Biri "Hamiyeti fazile" dir ki: Namusu, diyaneti, milletin hukukunu koruma, töhmetten korunma hususunda gösterilen gayret ve ihtimam duygusudur. Diğer de "câhiliyye hamiyeti" dir ki, hak ve hakikate karşı batıl inançları korumak için gösterilen cahilce gayrettir, cahilce bir gurura binaen gazap gücünün feveranı hâlidir. Bu noksanlıktır, kibir ve gurura binaen hakkı kabulden kaçınmaktır. İşte o Mekke müşrikleri cehalet den kaynaklanan bir sertlik ve şiddeti, bir millî gururu kalplerine yerleştirmişler idi hakkı kabulden kaçınmış, Resulullah'a karşı hürmette bulunmaktan çekinmişlerdi.

فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Üzerine Ve Peygamberinin Üzerine Sükunetini Allah Fakat indirdi

(Allah Teâlâ da Peygamberinin üzerine ve müminlerin üzerine sekineti indirdi)

onları kalp sükûnetine ileriye görürcesine harekete muvaffak kıldı, kendilerini sabır ve sebat ile sonunu düşünme niteliği ile vasıflanmış kıldı,

وَأَلَزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى

Takva Sözüne Onları bağlı kıldı Ve

(ve onlara takva sözünü tutmalarını sağladı) Ve onlara O Müslümanlara takva sözünü tutmalarını sağladı onları takva ile ahde vefa ile dinî hükümlerine riayet ile mükellef etti

وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا

Onun ehli Ve Ona Daha layık idiler Ve

(Onlar da buna hakkiyle lââyık ve bunun ehli bulunuyorlardı) o müslümanlar da böyle takva ile vasıflanmaya hakkiyle lââyık ve takvanın tabii olarak, yaratılıştan ehli bulunuyorlardı onların bu güzel kabiliyetleri Allah katında malûm idi

وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Hakkıyla bilen Her şeyi Allah Olandır Ve

(Allah da her şeyi hakkiyle bilicidir) Bundan dolayı o müslümanların da bu kabiliyetlerini, istidatlarını bildiği için kendilerini öyle seçkin bir hâlde yaratmış ve yaşatmıştır. Kâfirlerin de cahiliye taassupları ve ne gibi cezaları hak ettikleri Allah katında malûmdur, onlar da bir gün lââyık oldukları azaplara uğrayacaktır.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَمِينٍ مُخَلَّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

27.Şanıma yemin olsun ki, Allah Teâlâ Peygamberine rüyasını hakkiyle doğru kılmıştır. Muhakkak ki, Kabe'i Muazzama'ya inşallah eminler, başlarınızı tıraş etmiş ve saçlarınızı kısaltmış olduğunuz hâlde korkunuz olmaksızın gireceksinizdir. Fakat sizin bilmediklerinizi bildi de ondan önce bir yakın fetih nasip kıldı.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ

Hak ile O rüyayı Peygamberine Allah Tasdik etti And olsun gerçekten

(and olsun gerçek den Allah Teâlâ Peygamberine rüyasını hakkiyle doğru kılmıştır) O Yüce Peygamberine daha Hudeybiye seferinden önce göstermiş olduğu rüya, Beytullah'a girme hakkındaki işaret, hakka mühim bir hikmete dayanmış olarak bilâhare tahakkuk edecektir. Evet, Ey Ashabı Cüzin

لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ

Mescidi harama Mutlaka gireceksiniz

(Muhakkak ki, Kabe'i Muazzama'ya gireceksinizdir) ne olduğu halde

إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ

Korkmuyorsunuz Kısaltanlar olarak Ve Başlarınızı Tıraş edenler olarak Emniyet içinde kimseler olarak Allah Dilemişse

(inşallah eminler, başlarınızı tıraş etmiş ve saçlarınızı kısaltmış olduğunuz hâlde korkunuz olmaksızın) inşallah eminler Olarak ve bir kısmınız başlarınızı tıraş etmiş ve kısaltmış olduğunuz hâlde ve müşriklerden korkunuz olmaksızın o mescidi harama gireceksinizdir bu sizin için takdir edilmiştir,

فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا

Bilmediniz O şeyleri ki Fakat bildi

(Fakat sizin bilmediklerinizi bildi de ondan önce bir yakın fetih nasip kıldı) fakat Allah Teâlâ ey müslümanlar sizin bilmediklerinizi bildi de anlaşılmadaki vesaire deki hikmet ve faydayı tam manasıyla bilir bulundu da o rüyanın henüz gerçekleşmesinden Mescid-i Haram'a girmenizden önce size bir yakın fetih de nasip kıldı. Oda Hudeybiye anlaşmasıdır veya Hayber'in fetih edilmesidir. Bu sayede müminlerin kalpleri rahatlamıştır, kendilerine vaad edilmiş olan Beytullah'ı gidip, ziyaret edeceklerine dair büyük bir kalbi kanaat meydana gelmiştir.

&-Müslümanların Mescid-i Haram'a gireceklerine dair olan ilâhi vaad mutlaka gerçekleşir. Öyle olduğu hâlde "inşallah" denilmesi bazı hikmetlere dayanmaktadır. Bu cümleden olarak bu mübarek söz ile bereketlenmek içindir ve bunu başkalarına öğretmek içindir ve her şeyin Allah'ın dilemesine bağlı olduğuna işaret içindir ve Hudeybiye'de bulunan Ashabı Kiramdan bazılarının vefatlarına veya diğer engellere binaen Mescid-i Haram'a giremeyeceklerine işareti kapsamaktadır ve insanların konuşmalarındaki âdetlerine dayanmaktadır.

&-Malûm olduğu üzere Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz Ashabı Kiram'ından bir zümre ile hicret-in altıncı senesi Mekke-i Mükerrreme'yi ziyaret ve Umre'de bulunmak için yola çıkmışlardı. Hudeybiye mahalline gelince Kureyş kabilesi tarafından "Süheyl ibni Amr" ile birkaç şahıs Hz. Peygamber'in huzuruna gelmişler Müslümanların bu sene Beytullah'ı ziyaret etmelerini Kureyş'in muvafık görmediklerini söylemişler. Bir sene sonra gelip ziyaret etmelerine müsaade edileceğini bildirmişler, bu hususa dair bir anlaşma yapılmasını teklif etmişlerdi. Bunların bu ziyarete mâni oluşları, bir cahiliye taassubu eseri idi. Fakat Resuli Ekrem, sabır ve sebat göstererek bu anlaşmaya razı oldu. Tefsir-i Kurtubi'de ve Nisâbüri ve diğer tefsirlerde bildirildiği üzere bu müsalehanın hükmü, şunlardır:

- 1.Müslümanlar ile Mekke'deki gayri Müslimler arasında on sene harb olmayacak, hiçbir taraf diğerinin malına ve canına tecavüzde bulunmayacaktır.
- 2.Müslümanlar, bu sene Beytullah'ı ziyaret etmeden dönecekler, ertesi sene üç günden ziyade kalmamak üzere Mekke'ye gelip Kâbe-i Muazzama'yı ziyaret edecekler, bu üç gün içinde Mekkeliler şehrin dışına çekileceklerdir.
- 3.Müslümanlardan Kureyş'e sığınanlar, iade edilmeyecektir, fakat Kureyş'ten Müslümanlara katılanlar iade edileceklerdir. İsterse Müslümanlığı kabul etmiş olsunlar.
- 4.Kureyş'ten başka kabileler, dilerlerse Hz. Peygamber'in ve dilerlerse Kureyş'lilerin himayesine girebilecektir.
- 5.Müslümanlardan Hac ve Umre veya Ticaret için Mekke'ye gelenlerin canları ve malları emniyet altında bulunacaktır, Kureyş taifesinden Mısır'a ve Şam'a geçip gitmek veya ticaret için Medine-i Münevvere'ye gelecek olanların da canları ve malları taht-ı emanette bulunacaktır. Bu husustaki anlaşma belgesi yazılırken Bismillah..." yazılması istenilmişti. Kâfirler ise yalnız Bismikellâhümme" yazılmasını istemişlerdi ve Resulullah ile ehli Mekke arasında" yazılması teklif edildiği hâlde kâfirler bunu da kabul etmeyip "Muhammed ibni Abdullah ile" diye yazılmasını istemişlerdi. İşte bu da bir cahiliye taassubu idi. Resuli Ekrem sabır ve metanet göstererek onların dedikleri gibi yazılmasına müsaade buyurmuştu. Bu anlaşma, yapınca Ashabı Kiramdan bazıları,

Hız. Peygamber'in rüyasının hemen gerçekleşmediğinden dolayı üzölmüşlerdi. Hâl-buki Hız. Peygamberin rüyasındaki müjdenin hemen o sene meydana geleceğı bildi-rilmiş değildi, o daha sonra meydana geldi, o esnada Hayber fetihleri gibi bir Fethi'n zuhuru da gerçekleşti. Yüce Peygamber Efendimiz, ertesini sene Ashabı Kiramıyla Mekke-i Mükerrreme'ye giderek Beytullah'ı ziyaret ve Umre yapmışlardır ki, buna "Umretülkazâ = kaza umresi" denir. Tefsir-i İbni Kesir'de bildirildiğı üzere bu Umretülkazâ esnasında Mekke'deki reisler bütün kinlerinden dolayı Resuli Ekrem ile Ashabı Kiram'ını görmemek için geceleyin Mekke'den çıkmışlardır. Diğerleri de yolların ve damların üzerlerinde durarak Yüce Resul ile Ashabı Güzin'ini seyretmişlerdir. Peygamber Efendimiz, "Kûsvâ" adındaki devesine binmişti, Ashabı Kiramı da önünde yürüyorlardı. Umre-i Kazayı ifa ederek mübarek başlarını tıraş ettirmişti. Ashabı Güzin'inine buyurdu ki: "İşte bu, size vaad ettiğim, yani, rüyasını görüp size müjdele-diğim Beytullah'ı ziyaretten ibarettir ki, gerçekleşmiş bulundu.

"Mekke-i Mükerrreme'nin fethine gelince: Hudeybiye anlaşmasını müteakip Huzâe kabilesi, Resuli Ekrem'in Beni Bekir kabilesi de Kureyş'in ittifakı içine girmişti. Sonra Beni Bekir'den bir şahıs, Resuli Ekrem'in aleyhindeki bir hicviyesini şarkı olarak söy-lemeye cüret gösterdiği için Huzâe'den bir genç, bunu işitip o şahsı vurup yaraladı, Beni Bekir kabilesi de ansızın baskın yaparak Huzâeden yirmi üç kişiyi öldürdüler. Kureyş reislerinden bazıları da Beni Bekir'e yardım etmişti. Bu hâdis e üzerine Huzâe'den kırk kişilik bir heyet, Medine-i Münevvere'ye gelip uğradıkları tecavüzü haber vermiş, Hudeybiye anlaşması hükümlerine aykırı olan bu hadise, Resuli Ekrem Efendimizi pek üzmüştü. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, bir zat vasıtasıyla Kureyş'e şu tekliflerde bulundu.

1.Kureyş, Ben-i Huzâe'den öldürölenlerin diyetlerini verecektir.

2.Yahut Beni Bekir ile ittifaklarını fesih edecektir.

3.Ve yahut Hudeybiye anlaşmasına son verilmiş sayılacaktır. Kureyş taifesi, bu üçüncü teklifi kabul etmişlerdi. Bilâhare pişman olmuşlar ise de artık iş işten geçmişti. Bundan dolayı Peygamber Efendimiz, Nebevi hicretlerinin sekizinci senesi on bin ki-şilik bir ordu ile Mekke üzerine yürüdü, bu orduya Beni Gifar, Eşca, Müziyne, Cüheyne kabileleri de katıldılar. Mekkeliler bu harekettten haberdar olunca ne yap-a-caklarını şaşırđılar, İslâm ordusu, savaşmadan şehre girdi, tekbir sedaları ufuklarda aksediyordu. Bir tecavüze uğramadıkça kimseye dokunulmamasını Resuli Ekrem Efendimiz, ordusuna emretmişti. Ancak Hendeme yolundan şehre girmek üzere bu-lunan Hız. Halit İbni Velid'in kumandası altındaki bir İslâm birliğı bazı kimselerin teca-vüzüne uğramış, iki zat şehit düşmüştü. Hız. Halit de o karşı direnişçileri azametli kılı-cıyla dağıtmaya mecbur olmuştu. Velhâsıl; Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz, tam bir başarı ile Mekke-i Mükerrreme'ye girmiş, mübarek rüyası böyle parlak bir şekilde gerçekleşmiş idi. Kâbe-i Muazzama etrafında toplanıp tir tir titreyen halka karşı bir umumi af ilân buyurdu, ne kadar merhametli bir zat olduğunu gösterdi. Bunun neticesinde birçok kimseler gelip takım takım İslâm şerefine nail oldular.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

28.O, o Yüce Allah dır ki: Peygamberini hidayet ile ve hak din ile gönderdi. Taki, onu her din üzerine yükseltsin ve şahit olmak için de Allah Teâlâ kâfidir.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın Resuli Ekrem'ini nasıl yüce vasıflar ile Pey-gamber göndermiş olduğunu beyan ile onun rüyasındaki doğruluğuna işaret buyuru-yor. O Yüce Peygamberin bir Allah Resulü olduğunu ve onun Ashabı Güzin'inin kâfir-lere karşı pek şiddetli bulunduklarını ve kendi aralarında ise pek merhametli olup ne gibi kutsî bir maksatla ibadet ve itaat de bulunur olduklarını bildiriyor. O zatların sec-delerinden dolayı yüzlerinde bir manevî nurun parıldamakta olduğunu ve onların pek yüksek vasıflarının Tevrat'ta ve pek yüce, feyizler dolu vasıflarının İncil'de kanıtlı bu-lundüğünü ve öyle hakiki mümin, Salih zatların ilâhî mağfirete ve pek büyük mükâfat-lara mazhar olacaklarını beyan etmekte ve müjdelemektedir.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ

Ö hak Din ile Ve Hidayet ile Peygamberini Gönderdi O zattır ki O

(O, o Yüce zat dır ki Peygamberini hidayet ile ve hak din ile gönderdi) O Allah celle celaluhu hazretleri Peygamberini Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı hidayet ile ve hak din ile Hak Teâlâ'nın koymuş ve emretmiş olduğu İslâm dini ile bütün beşeriyeti ikaz ve irşat için gönderdi o Peygamberini bütün insanlığa ilâhî dinini tebliğe memur etti taki

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Hepsi Dinin Üzerine Onu üstün kılması için

(o İslam dinini her din üzerine yükseltsin) diğer Peygamberler tarafından tebliğ edilmiş olan ilâhî dinlerin bir kısım şeri hükümlerini kaldırarak ve değiştirerek daha yüce, daha mühim hükümleri içersin. Ve diğer batıl dinlerin de batıl olduğunu ortaya koyarak onların birer ilahi din olmadıklarını teşhir buyursun ve ehli İslâm'ı, dinen, ah-laken diğer kavimler üzerine üstün kılsın

وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

Şahit olarak Allah Yeter Ve

(ve şahit olmak için de Allah Teâlâ kâfidir) Ve Hz. Muhammed'in peygamberliği veya O'na vaad edilen zafer ve muvaffakiyetin meydana geleceği veyahut İslam dini-nin bütün dinlere galipliği hususunda şahit olmak için de Allah Teâlâ kâfidir. Bu husu-su o Yüce Yaratıcı haber vermektedir. Artık şüphe yok ki, bu husus, herhalde gerçek-leşecektir. Nitekim de gerçekleşmiştir.

&-Bu ilahi beyan da Resuli Ekrem Efendimiz için teselli edici olmuş, onun neşrettiği İslâm dininin herhalde galibiyetini kendisine müjdelemiş demektir.

&-Malûm olduğu üzere İslâmiyet, başlangıçta pek sınırlı bir daire içinde bulunuyordu. Az sonra her tarafa yayılmaya başladı, İslâmiyet'in yüceliğini, bütün dinlerden üstün-lüğü, Kurani Kerim ile en kuvvetli deliller ile birer hidayet vesilesi olan mucizeler ile ve pek faideli, hikmetli İslâm hükümleri ile tezahür etmiş oldu. Birçok beldeler ahalisi İs-lâm hâkimiyetine tâbi oldular, İslâmiyet'in yayılması, hâlâ da doğu ve batıda devam edip durmaktadır. Ve İslâmiyet'in yüceliği karşısında diğer dinlerin ne kadar sönük bir vaziyette bulunduğu tamamen anlaşılmış bulunmaktadır.

"Bugün yeryüzüne yayılmış olan dinler, üç kısma ayrılmaktadır. Birincisi: Hakikaten ilâhî dindir ki, bu İslâm dininden ibarettir. İkincisi: bozulmuş dindir ki: Bu da Musevî'ler ile Hristiyan'lara ait dinlerdir. Gerçekte Hz. Musa ile Hz. İsa'nın yaymış oldukları din-ler birer ilâhî din idi, fakat kapsamış oldukları hükümler, öğütler ve hikmet dolu kıssa-lar itibariyle İslâm dini kadar bir genişliğe, bir mükemmeliyete sahip değildiler. Bunun-la beraber bilâhare Musevî'ler ve Hristiyanlar, o kendi dinlerini pek ziyade bozmuş ve değişikliğe uğratmışlar, onları birer ilâhî din olmak mahiyetinden ayırmışlar, nesih edilmiş bir hâle getirmişlerdir. Üçüncüsü de esasen batıl, tamamen adi insanlar tara-fından uydurulmuş dinlerdir ki. Hindilerin eski dinleri olan "Brahma" dini ve Hindis-tan'da ortaya çıkan "Buda" dini ve Çin'de yayılmış olan "Konficyüs" dini ve irani"ler arasında yayılmış olan ve ateşperestlikten ibaret bulunan "Zerdüş" dini bu cümle-dendir. Bütün bu dinler, Allah'ın birliği inancına ve akıl ve mantığa büsbütün aykırı bulunmaktadırlar. İşte mübarek İslâm dini, bütün o dinlere ilmen, hikmet en, zahiren ve batin en üstün olmuş, hepsinin de bozukluklarını, batıl olduklarını en kuvvetli delil-ler ile göstermiştir. Bugün birçok insaflı bilgin batılilar da İslâm dininin bu pek yüce mahiyetini itiraf etmekte bulunmaktadırlar. İşte İslâmiyet'in bu üstünlüğünü, bu gale-besini, Kurani Kerim daha İslâm'ın başlangıcında haber vermiş ve bilâhare bu hakikat tecelli ederek Kurani Kerim'in bir mucize kitap olduğu bu vesile ile de ortaya çıkmıştır.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا

يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ

فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى
سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

29. Muhammed Aleyhisselam Allah'ın Peygamberidir. Onunla beraber bulunanlar, kâfirlere karşı pek şiddetlidirler, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Onları rükû ediciler, secde ediciler olarak görürsün. Allah Teâlâ'dan inayet ve rıza dilerler, yüzlerindeki nişaneleri, secdelerinin eserindendir. Bu sıfat, onların Tevrat'taki vasıflarıdır ve onların İncil'deki meselleri vasıfları ise bir ekin gibidir ki, filizini çıkarmış, sonra onu kuvvetlendirmiş, sonra da kalınlaşmış, sonra da gövdesi üzerine yükselmiş istikamet almış ekincilerin hoşlarına gidiyor. Onlar ile kâfirleri öfkelenmek için. Allah Teâlâ, onlardan iman edip salih amellerde bulunmuşlar için bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vaad buyurmuştur.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

Allah'ın Resulüdür Muhammed

(Muhammed Aleyhisselam Allah'ın Peygamberidir) Evet, Hidayet ile hak din ile gönderilmiş olan zat, yani: Muhammed Aleyhisselam Allah'ın Peygamberidir. Bunda asla bir şek ve şüphe yoktur, O bütün insanlığı ilâhi dinden haberdar etmek için gönderilmiş olan bir son peygamberdir, onun kadri pek yücedir, onun yaydığı din, en mükemmel olan bir ilâhî din ki, kıyamete kadar değişme ve bozulmadan korunmuştur.

وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ

Kafirlere karşı Çok şiddetlidirler Onunla beraberdir O kimseler ki Ve

(Onunla beraber bulunanlar kâfirlere karşı pek şiddetlidirler) O Yüce Peygamberin Ashabından bulunmak şerefine sahip olan temiz zatlar ve onun dinine tâbi olan bütün samimi müslümanlar kâfirlere karşı pek şiddetlidirler o dinsizlere karşı büyük bir yiğitlik ve sertliğe sahip, onlardan nefret edicidirler

رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

Aralarında Gayet merhametlidirler

(kendi aralarında ise pek merhametlidirler) aralarında bir din kardeşliği vardır, birbirleri hakkında pek hayır diler bulunurlar, birbirlerine karşı merhamet ve şefkat göstermekten geri durmazlar, içlerinden birinin bir musibete uğraması, hepsini üzer, aralarında bir birlik, bir yardımlaşma ve dayanışma cereyan eder durur. İşte hakikî, aydın müslümanların şahsî terbiyeleri bu kadar mükemmeldir. Ey o seçkin müslümanların hâllerine bakan! Sen

تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا

Çok secde edenler Çok rüku edenler Onları görürsün

(onları rükû ediciler secde ediciler olarak görürsün) onlar vakit vakit ilâhi emre tutunmak için, Allah rızasını kazanmak için, kalben bir rahatlığa bir nuraniyete nailiyet için namaza devam ederler

يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا

Bir rıza Ve Allah'tan Bir lütuf Dilerler

(Allah Teâlâ'dan lütuf ve rıza dilerler) öyle kulluk vazifelerini ifaya çalışarak büyük seaplara, hayırlara ve ilâhî rızaya kavuşmak temennisinde bulunurlar,

سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ

Secdenin Eserinden Yüzlerinden Alametleri

(onların yüzlerindeki nişaneleri secdelerinin eserindendir) o devam ettikleri secdelerin bir feyzi olarak yüzlerinde öyle parlak alâmetler, görünmüş olur. Nitekim denilmiştir ki: "Şüphe yok, hasene için, yani: Güzel bir ibadet için kalpte bir nur, yüzde

bir ziya ve rızıkta bir genişlik ve insanların kalplerinde de bir muhabbet vücuda gelmiş olur.

ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ

Tevrat'taki Onların vasıflarıdır Bu

(Bu onların Tevrat'taki vasıflarıdır) Bu Nat, yani: Ashabı Güzin'in veyahut Resuli Ekrem ile Ashabı Kiram'ını bu beyan olunan vasıfları onların Tevrat'taki vasıflarıdır. O mübarek zatların öyle kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında pek merhametli bulundukları ve onların yüzlerinde ibadetlerinden meydana gelen bir nurun parlayıp durması, Tevrat kitabında yazılı bulunmaktadır,

وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ

İncil'deki Vasıfları Ve

(ve onların İncil'deki meselleri) yani: Bu müslümanların Hz. Muhammed Aleyhissalam vasıtasıyla kurulup başlangıçta pek az iken daha sonra büyük bir gelişme ve büyümeye nail olarak her tarafa yayılmaları, kâinata faydalı olmaları, böyle ender nitelikleri itibarıyla emsal yerinde cari olan hoş ve güze vasıfları ise

كَزَّرَعَ أَخْرَجَ شَطْءَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ

Sonra kalınlaştı Sonra onu kuvvetlendirdi Filizini Çıkardı Bir ekin gibidir

(bir ekin gibidir ki, filizini çıkarmış, sonra onu kuvvetlendirmiş, sonra da kalınlaşmış) bir ekin gibidir ki: taze Filizini çıkarmış veyahut henüz ince bir hâlde bulunan başağını göstermeğe başlamış sonra onu kuvvetlendirmiş o filizini kuvvetli bir hâle getirmiş sonra da o filiz hemen kalınlaşmış pek süratle gelişerek olgunlaşmış

فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سَوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ

Ekincilerin Hoşuna gider Gövdeleri üzerlerine Sonra yükseldi

(sonra da gövdesi üzerine yükselmiş istikamet almış ekincilerin hoşlarına gidiyor) yani: Sapı, gövdesi, kökleriyle dalları arasındaki kısmı üzerine bir istikamet almış, dimdik durmaya başlamış, öyle bir haldeki: Kuvvetiyle, intizamıyla, güzel manzarasıyla bakanları zevklendiriyor. Cenabı Hakkın o yüce zatları böyle vasıflara nail kılması, onları öyle bir kuvvete, yüceliğe, yayılmaya mazhar buyurması ise

لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ

Kafirleri Onlarla Öfkeliendirmesi içindir

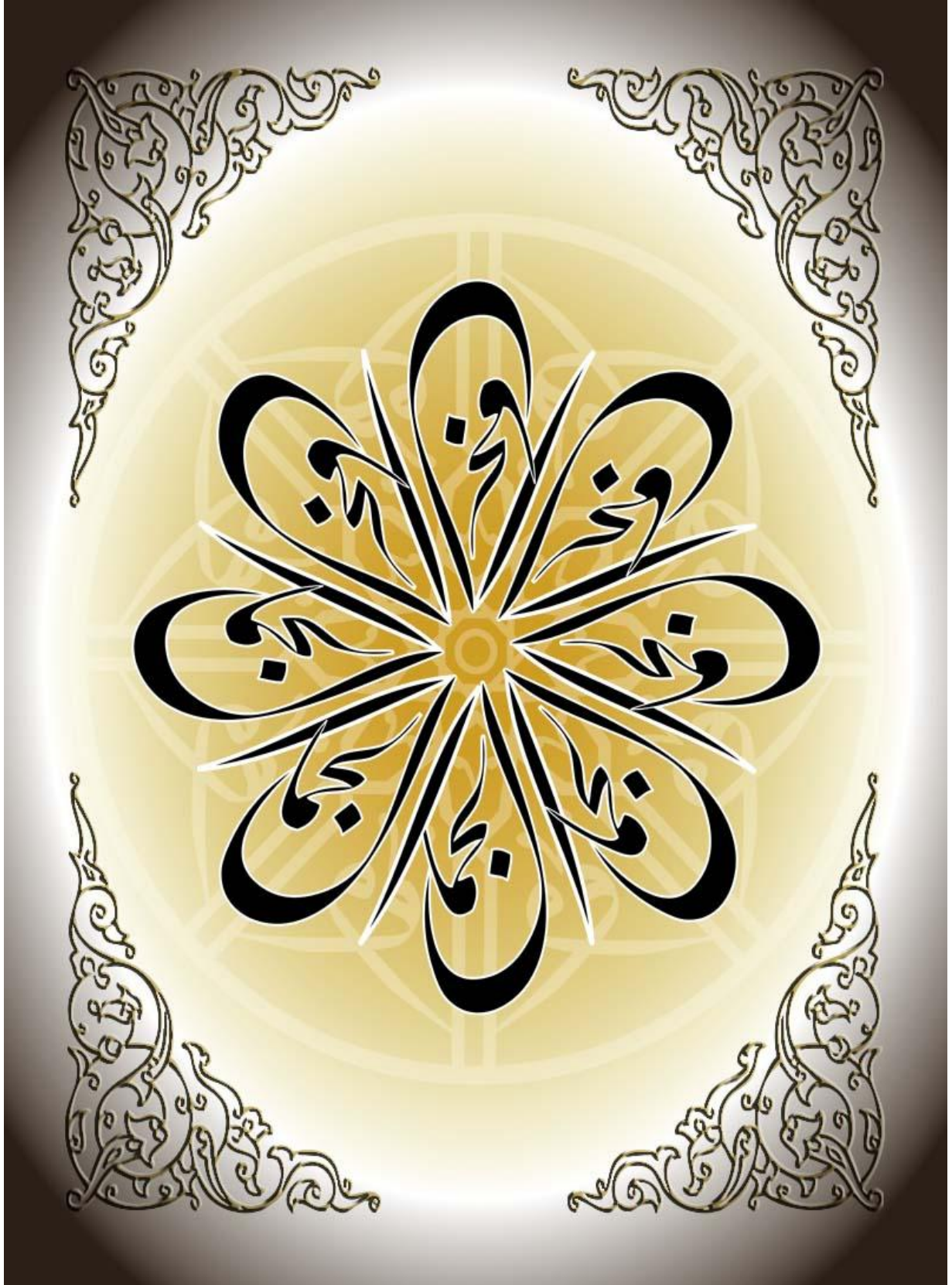
(Onlar ile kâfirleri öfkeliendirmek içindir) o seçkin zatlar ile kâfirleri öfkeliendirmek için vaki olmuştur. Evet, O zatların öyle övülmeye, yüce vasıflar ile ittisafı, cihanşümul bir yayılmaya nail olmaları, kâfirleri kine düşürmektedir, onların öfkelerini arttırmaktadır &-Evet, Gerek Ashabı Kirama karşı ve gerek yükselmeye nail olan diğer Müslümanlara karşı kâfirler, kıskançlıkta, düşmanlıkta bulunurlar. Onların haklarında gayrı layık lakırdılara cüret ederler. Hakiki müminler ise gerek bütün Ashabı Kiram hakkında ve gerek diğer müslüman zümreleri hakkında daima hürmet ve muhabbet beslerler. Onların aralarında insanlık hali bazı hoş olmayan hâdiseler vuku bulmuş olsa da onlar birer ictihad hatasından ibaret bulunmuş olacağı için yine hepsinin şanının yüceliği korunmuştur, hepsi de ilâhî lütfu mazhar olacaktır. İşte Cenabı Hak da buyuruyor ki:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

Büyük Bir mükâfat Ve Bir mağfiret Onlardan Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimselere ki Allah Vaad etmiştir

(Allah Teâlâ, onlardan iman edip salih amellerde bulunmuşlar için bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vaad buyurmuştur) Allah Teâlâ O seçkin zatlardan ibaret olarak iman edip güzel amellerde Allah yolunda cihada atılmak gibi namaz gibi oruç gibi nice daha güzel hasletlerle bezenmiş bulunan seçkin zatlar için bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vaat buyurmuştur onların hepsi de bu ilâhî vaade nail olacaklardır, onlardan insanlık icabı, bir kusur zuhur etmiş olsa da haklarında ilâhî mağfiret tecelli edecektir ve onlar, o güzel inançlarından, amellerinden dolayı, özellikle İslâm dininin yayılmasına hizmet etmiş olmalarından dolayı ahiret âleminde nice mü-

kâfatlara kavuşacaklardır. Artık Öyle seçkin zatlara karşı hangi hakikî bir müslüman dır ki, kalben büyük bir muhabbet, bir hürmet beslemez. Allah'a hamdolsun, biz müslümanlar, bütün Ashabı Kiram hakkında, bütün mümin din kardeşlerimiz hakkın- da bir hürmet ve muhabbet besleriz. Allah onların hepsinden razı olsun...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

49-EL HUCURAT SURESİ

İyi ahlâkı konu edinen bu süreyi celile, mücadele süresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur, on sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Kuranı Kerim'in süreleri "mutavvel uzun" ve "mufasssal kısa" adıyla iki kısma ayrılmıştır. Fetih Süresi ile mutavvel olan kısım, nihayete ermiştir, işbu Hucurat süresinden itibaren de Mufasssal olan kısım başlamıştır. "Tefsirül merağı"

Bu mübarek sürenin içeriğinin özeti şöyledir:

- 1.Müminlerin Resuli Ekrem'e karşı hürmetle hareket ederek Allah'ın ve peygamberin emrine muhalefette bulunmamaları.
- 2.Hz. Peygamber'in huzurunda yüksek sesle konuşulmaması ve hariçten kendisine seslenilmemesi.
- 3.İman edenlerin bundan dolayı Resuli Ekrem'e karşı bir minnet hissi göstermemeleri
- 4.Fasıkların sözlerine kulak verilmemesi ve birbirleriyle mücadelede bulunan müminlerin aralarında barışının sağlanmasına çalışılması.
- 5.Müminlere karşı isyan ederek barışa yanaşmayanlar ile savaşta bulunulması.
- 6.Müslümanlar hakkında sui zandan ve alaycı hareketlerden kaçınılması.
- 7.İnsanlar arasında esasen eşitlik bulunduğu, birbirleri üzerine ancak takva ile üstünlük sağlanabileceğinin belirtilmesi.

Fetih Süresi ile bu Hucurat Süresi arasında büyük bir münasebet vardır. Fetih Süresi, Resuli Ekrem hakkında şereften söz etmektedir, sonundaki bir ayeti kerime de müminler hakkında büyük müjdeler içermektedir. Bu Hucurat Süresi de ilk ayetleriyle müminlere büyük bir dini terbiye telkin etmektedir ve Resuli Ekrem hakkında da çeşitli şereflerden bahsetmektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

1.Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın ve Resulünün önüne geçmeyiniz ve Allah'tan korkunuz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ hakkıyla işiticidir, bilendir.

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'ya ve Resuli Ekrem'e karşı takva sahibi olarak nasıl bir vaziyet alınacağını bildiriyor. Yüce Peygamberin huzurunda nasıl konuşulacağını telkin buyuruyor. Peygamberin huzurunda tam bir saygı ile seslerini kısarak konuşan müminlerin nasıl takva sahibi, mağfiret ve mükâfata nail zatlar olduğunu gösteriyor. Resuli Ekrem'e odaların arkasından seslenenlerin akıllıca hareket etmediklerini ve eğer o Yüce Peygamberin yanlarına çıkacağına değin sabır etmiş olsalar idi bunun kendileri için daha hayırlı olacağını beyan etmekte ve bununla beraber o kusurlarından dolayı tövbe edince ilâhi affa nail olacaklarına işaret buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulün Ve Allah'ın Önüne Geçmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Allah'ın ve Resulünün önüne geçmeyiniz) Yani: Cenabı Hakkın ve O'nun Yüce Peygamberinin emirlerine, yasaklarına muhalefette bulunmayın, onların beyan buyurmuş oldukları hükümlerin, ibadet şekillerinin, insanî vazifelerin tersine harekete cüret göstermeyiniz, öyle bir hareket, dinî terbiyeye aykırıdır,

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının Ve

(ve Allah'tan korkunuz) ve Ey müminler! Allah'tan korkunuz O'nun kudret ve büyük lüğünü düşününüz, O'nun rızasına aykırı olan hareketlerden kaçınınız

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Her şeyi bilendir Hakıyla işitendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah hakıyla işiticidir, bilendir) evet muhakkak ki Allah'ü Teâlâ her söylenilen sözü ve her yapılan işi hakıyla işiticidir, bilendir. Bundan dolayı sizlerin de bütün sözlerinizi, muamelelerinizi işitir ve bilir, sizleri ona göre mükâfata veya cezaya erdirir.

&-Bu ayeti kerime gösteriyor ki: İslâm dinindeki ilâhî bir hükme, peygamberin bir sünnetine muhalif bir harekette bulunmak, dinen yasaktır, kötüdür, cezayı gerektirir. Bu hükmün umumî olmasından dolayı böyle müminlere yönelmesi için hususî bir hâdisenin sebep olduğunu belirlemeye gerek yoktur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ
كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

2.Ey iman etmiş olan zatlar! Seslerinizi Peygamberin sesinin üstüne yükseltmeyin ve O'na sözü bağırırcasına söylemeyin, bazınızın bazınıza bağırması gibi ki, sonra siz farkında olmadığınız hâlde amelleriniz boşa gidiverir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olan zatlar) Ey tevhid dinini tercih etmiş bulunan müslümanlar! Siz Peygamberin huzurunda bulunurken

لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

Peygamberin Sesinin Üstüne Seslerinizi Yükseltmeyin

(seslerinizi Peygamberin sesinin üstüne yükseltmeyin) onun mübarek konuşmasının üstünde bir ses ile konuşmaya cüret etmeyin

وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ

Bazısına Bazınız Bağırması gibi Sözle Ona Bağırmayın Ve

(ve bazınızın bazınıza bağırması gibi O'na sözü bağırırcasına söylemeyin) yani o Yüce Peygamber'e karşı birbiriniz arasında konuşur bir surette sözü bağırırcasına söylemeyin seslerinizi öylece yükseltip konuşmaya cüret göstermeyiniz ki sonra

أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

Farkında oluyorsunuz Siz iken Amelleriniz Boşa gider diye

(siz farkında olmadığınız halde amelleriniz boşa gitmiş olur) öyle değeri pek yüce bir Peygamberin huzurunda edebe aykırı bir tarzda konuşmanızdan dolayı amelleriniz, sevaptan mahrum kalır, dini terbiyeye muhalefete cüret etmiş olursunuz.

&-Kur'anı Kerimin bu emir ve tavsiyesi üzerine Ashabı Güzin, fevkalade hürmetli bir vaziyet almışlar. Peygamberin huzurunda pek ihtiyatlı konuşmaya daha fazla dikkat etmişlerdir. İşte Hak Teâlâ o zatları şöyle büyük bir mükâfat ile müjdelemektedir.

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

3.Ve şüphe yok ki, Allah'ın Peygamberi huzurunda seslerini kısıyanlar o zatlardır ki, Allah Teâlâ onların kalplerini takva için imtihan etmiştir, onlar için bir mağfi-ret ve pek büyük bir mükâfat vardır.

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ

Allah Resulünün Yanında Seslerini Kısıyorlar O kimseler ki Doğrusu

(Ve şüphe yok ki, Allah'ın Peygamberi huzurunda seslerini kısıyanlar) O Peygamber'e karşı fevkalâde bir hürmet göstererek yavaşça konuşanlar, hızlı konuşmaktan kendilerini men edenler

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَمْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لَلتَّقْوَى

Takva için Kalplerini Allah İmtihan etti O kimselerdir ki İşte onlar

(işte onlar o zatlardır ki Allah Teâlâ onların kalplerini takva için imtihan etmiştir) onlar terbiyeleri, mertebeleri o kadar yüksek Ashabı Kiramdır ki: onların ruhlarını vicdanlarını takvanın feyzine ulaştırmış, onları öyle samimi bir hâle getirmiştir, onların öyle yüksek bir terbiyeye erişmelerini dilemiştir. Artık

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir ecir Ve Bir mağfiret Onlar için vardır

(onlar için bir mağfiret ve pek büyük bir mükâfat vardır) öyle seçkin zatlar için bir mağfiret vardır. Onlardan insanlık hali ortaya çıkan küçük günahlar, kusurlar bağışlanmıştır, Öyle Resuli Ekrem'e karşı büyük bir hürmet ve saygı göstererek huzurunda seslerini kısıtıkları için ve diğer dini vazifelerini yerine getirmeye çalıştıkları için ahirette pek büyük sevaplara, nimetlere nail olacaklardır.

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

4.Muhakkak o kimseler ki, sana odaların arkasından seslenirler. Onların çoğu akıllı ermez kimselerdir.

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ

Odaların Arkasından Sana sesleniyorlar O kimseler ki Doğrusu

(Muhakkak o kimseler ki Sana odaların arkasından seslenirler) Yani: Yüce Peygamber'in muhterem eşleri ile beraber ikamet ettiği evlerin odaları dışından seslenirler. Onlar, henüz İslâmiyet'i kabul etmemiş olan Araplardan bir zümre imiş ki, Resulü Ekrem'in vaziyetini anlamak için haneyi Saadeti önüne gelmişler, "Ya Muhammed Ya Muhammed" diye seslenmişler, böyle ahlâka aykırı bir muamelede bulunmuşlardır.

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Akil erdirmiyorlar Onların çoğu

(onların çoğu akıllıca düşünmezler) Onların ekserisi cahil kimselerdir, Resulullah'a karşı nasıl hitap da bulunulmasını, nasıl saygılı bir vaziyet alınmasını düşünüp takdir edemezler.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5.Ve eğer onlar, kendilerine sen çıkıncaya kadar sabretselerdi elbette ki, kendileri için hayırlı olurdu, Allah, gafurdur, rahimdir.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Çıkmana dek Ta ki Sabretselerdi Şüphesiz onlar Eğer Ve

(Ve eğer onlar kendilerine sen çıkıncaya kadar sabretselerdi) Öyle edebe muhalif bir tarzda seslenenler ey Yüce Peygamber! Sen odandan çıkıp onların yanlarına teşrif edinceye değin sabretseler idi öyle cahilce bir nidada bulunmasa idiler

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

Onlar için Hayırlı Elbette olmuştu

(elbette ki, kendileri için hayırlı olurdu) bir Yüce Peygamber'e karşı saygı ve hürmette bulunmuş, acele etmekten kaçınmış olacaklarından dolayı büyük sevaba nail olurlardı. Bununla beraber

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Ve

(Allah, gafurdur, rahimdir) Allah gafurdur öyle odaların arkasından seslendiklerin den dolayı pişman olup tövbe edenleri bağışlar, azap etmez ve o hikmet sahibi Yaratıcı rahimdir öyle merhamet ve lutfu pek fazladır. Şüphesiz buna inanıyoruz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

6.Ey iman etmiş olanlar! Eğer size bir fasık bir haber ile gelirse hemen onu araştırınız. Belki, bilmeksizin bir kavme saldırırsınız da sonra yaptığınızın üzerine pişman olmuş olursunuz.

Bu mübarek ayetler de Müslümanlara büyük bir siyaset dersi veriyor. Herhangi fasığın sözlerine lâzım gelen araştırmada bulunmadan hemen kıymet verilmesinin korkunç bir hâdiseye ve büyük bir pişmanlığa sebebiyet vereceğini bildiriyor. Resuli Ekrem de öyle araştırmada bulunmaksızın etrafında bulunanların arzularına hemen uyacak olsa idi, onların helakine sebebiyet verilmiş olacağını ihtar buyuruyor. Fakat o zatların Allah'ın bir lutfu olarak kalben iman ile süslenmiş ve küfürden, fasıklıktan ve isyandan kaçınmış ve hidayet yolunu takibe muvaffak bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا

Önce açıklığa kavuşturun Bir haber ile Fasık bir kimse Size gelmişti Eğer İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Eğer size bir fasık bir haber ile gelirse hemen onu araştırınız) yani: Din hududundan çıkmış, gayri meşru şeyleri işlemeye cüret etmiş, cemi-yetin selâmetini bozmaya çalışan yalan sözlü herhangi bir şahıs size bir haber ile gelirse bir hâdisenin vuku bulduğuna veya bulacağına ait bir haber verirse hemen onu araştırınız doğru olup olmadığının ortaya çıkmasını temine çalışınız, eğer böyle bir ihtiyatlı harekette bulunulmaz ise

أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ

Cehaletle Bir topluluğa İsabet edersiniz diye

(belki bilmeksizin bir kavme saldırırsanız) O kavmi düşman sanır kendilerine teca-vüzde bulunursunuz da

فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

Pişman olan kimseler Yaptınız O şeye ki Ve olursunuz

(sonra yaptığınızın üzerine pişman olmuş olursunuz) sonra öyle tecrübesizcesine yaptığınızdan dolayı pişman olursunuz. Hüzün ve keder içinde kalırsınız.

&-Bundan dolayı öyle fasıkların sözlerine hemen kıymet vermemelidir, İbnül hazin tefsirinde denildiği üzere bu ilâhî emir umumîdir, muayyen bir fasık şahıs hakkında değildir. Herhangi bir fasığın sözüne karşı itimat edilmeyip tetkik ve tespitte bulunul-ması gereğini göstermektedir. Gerçektende birçok fasık kimseler, kendilerini iyi hâl sahibi gösterirler, iyiliksever bulunduklarını söylerler, bir takım boş haberler ile telkin-ler ile bir müslüman topluluğunu aldatmaya, saptırmaya çalışıp dururlar.

Meselâ: İki müslüman grup arasında veya bir İslâm cemiyeti ile diğer bir millet ara-sında bir barış, bir dostluk bulunmuş olabilir. Bir takım fasık düşmanlar ise dostane bir tarz takınarak o taifelerden ve cemiyetlerden biri aleyhinde yalan yere münase-betsiz sözler söylerler, onların diğerlerine saldırmak kastında bulunduklarını iddia ederler, maksatları ise o guruplar arasında o İslâm cemiyeti ile o millet arasında bir düşmanlığın, bir savaşın meydana gelmesini temin etmektir. Bundan dolayı müslümanlar için lazımdır ki, öyle fasık kimselerin mahiyetlerini anlasınlar, onların sözlerine araştırmaksızın ehemmiyet vermesinler, onların kuvvetli delillere dayanma-yan haberlerine kıymet vererek aralarındaki dostluğu hemen bozmaya kalkışmasın-lar, sonra pişmanlık faide vermez.

وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ

7.Ve biliniz ki, aranızda muhakkak Allah'ın Peygamberi vardır. Eğer' O, birçok işte size itaat edecek olsa idi elbette helake düşmüş olurdunuz. Velâkin Allah Teâlâ size imanı sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi ve size küfrü ve fasık ca hareketleri ve isyanı çirkin gösterdi. İşte doğru yola gidenler de onlardır.

وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ

Allah'ın Resulü İçinizde var Şüphesiz Bilin Ve

(Ve biliniz ki, aranızda muhakkak Allah'ın Peygamberi vardır) Ve ey müslümanlar Biliniz ki, aranızda muhakkak Allah'ın peygamberi vardır. O, sizin için bir hidayet rehberidir, bir hikmet ve fazilet öğreticisidir, her hususta ona itaat etmeniz, onun tekliflerine boyun eğmeniz lâzımdır, o sizin hakkınızda sizlerden daha fazla şefkatlidir, merhametlidir

لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ

Elbette sıkıntıya düşmüşünüz İsten Bir çoğunda Size itaat edecek olsa Eğer

(Eğer birçok işte size itaat edecek olsa idi elbette helake düşmüş olurdunuz) Eğer O Yüce Peygamber birçok iş de bir takım hâdiseler de, nefsanî arzulara, dünyevî eğilimlerde size itaat edecek olsa idi sizin dilediğinizi kabul ederek yapılmasına mâni olmasa idi elbette helake düşmüş birçok zararlara uğramış, günahlara girmiş bulunurdunuz

وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ

İmanı Size Sevdirmiş Allah Fakat

(Velâkin Allah size imanı sevdirdi) velâkin Allah'ı Teâlâ sizi korudu size imanı sevdirdi İslâmiyet'i seve seve kabul etmiş oldunuz

وَزَيَّنَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ

Kalplerinizde Onu süslemiştir Ve

(ve onu kalplerinizde süsledi) ve onu o imanı, İslâmiyet'le vasıflanmayı kalplerinizde süsledi o iman, sizin kalplerinizde yerleşti, tam bir samimiyetle dindar ve Peygambere itaatkâr bulunmuş oldunuz

وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ

İsyanı Ve Fıskı Ve Küfrü Size Çirkin göstermiştir Ve

(ve size küfrü ve fasık ca hareketleri ve isyanı çirkin gösterdi) evet Cenabı Hak size küfrü ve fasık ca hareketleri ve isyanı çirkin gösterdi. Artık o sayede öyle kötü, felâket getiren şeylerden nefret edip kaçınmış bulundunuz. Peygamberinizin emirlerine itaati bir vazife bildiniz, kendi arzularınıza o Yüce Peygamberin tâbi olmayacağını, öyle bir tâbi olmanın hikmet ve menfaate uygun bulunmayacağını anlamış oldunuz

أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ

Doğru yolda olanlar Onlardır İşte onlar

(işte doğru yola gidenler de onlardır) selâmet ve saadet yolunu takip edenler de onlardır. O seçkin vasıflarla vasıflanmış, bulunan zatlardır. Yani: Seçkin Sahabelerdir ve onların vasıflarıyla vasıflanmaya çalışan diğer müminlerdir.

فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

8.Öyle bir yola gidiş ise Allah Teâlâ tarafından bir lütuftur ve bir nimettir ve Allah Teâlâ âlimdir, hâkimdir.

فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً

Bir ni'mettir Ve Allah'tan Bir lütuf

(Allah tarafından bir lütuftur ve bir nimettir) Evet, Öyle pek doğru bir yola gidiş Yüce Peygamber'e tamamen itaat etmeyi ve boyun eğmeyi başarmak Allah Teâlâ tarafından bir lütuftur ve bir nimettir onun şükrünü daima yerine getirmeye çalışmak, bir kutsal vazifedir,

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ âlim dir hâkimdir) ve Allah Teâlâ âlimdir hidayete layık olanları bilir, bütün müminlerin ve diğer mahlûkların hâllerini hakkıyla bilmektedir. Ve o Kerem Sahibi Yaratıcı hâkimdir onun her fiili, bir hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Kâinatın bütün işleri birer gayeye yöneliktir, birer hikmet gereğidir. İşte seçkin bir zümrenin öyle yüksek ahlâk ile vasıflarla nitelenmesi de bu ilâhi hikmetin bir neticesidir.

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

9.Ve eğer müminlerden iki gurup, çarpışarlarsa aralarını hemen ıslah ediniz. Sonra onlardan biri diğeri üzerine tecavüzde bulunmuş olursa o tecavüz eden ile Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle ıslah ediniz ve adaletli harekette bulunun, şüphe yok ki, Allah Teâlâ adalette bulunanları sever.

Bu mübarek ayetler de Müslümanlara pek büyük bir sosyal terbiye vermektedir. İslâm toplumları arasında savaşmaya meydan verilmeyerek barışa çalışılmasını, bu barışa razı olmayarak hukuka saldıranlar ile de Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşta bulunulmasını, dönme durumunda ise aralarının adaletli bir şekilde ıslah edilmesini emrediyor. Müminlerin birbirleriyle dinen kardeş olduklarını beyan ve binaenaleyh Allah Teâlâ'dan korkup ilâhi rahmete nail olunabilmesi için aralarının düzeltilmesini teklif buyuruyor. Ve bir kavmi diğeri bir kavim ile bir kısım kadınları diğeri kadınlar ile alay etmekten men ediyor. Ve kendi nefislerini ayıplamaktan ve birbirini kötü lâkaplar ile çağırmaktan men edip müminleri fık ile zikir etmenin pek kötü olduğunu ve bu gibi günahlardan tövbe etmeyenlerin zalim kimseler bulunduğunu ihtar buyurmaktadır

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا

Savaşsalar Mü'minlerden İki taife Eğer Ve

(Ve eğer müminlerden iki gurup, çarpışarlarsa) Ve eğer müminlerden iki gurup bir fırkadan daha az olan bir cemaat çarpışarlarsa aralarında bir mücadele, bir savaş, meydana gelirse

فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا

Aralarını Hemen düzeltin

(aralarını hemen ıslah ediniz) kendilerine nasihat veriniz, Allah'ın hükmü ne ise ona razı olmalarını, itaat etmelerini tavsiyede bulununuz, onların aralarını adaletle ıslah bu suretle olur

فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ

Diğerine O ikisinden biri Saldırmışsa Artık eğer

(Sonra onlardan biri diğeri üzerine tecavüzde bulunursa) sonra onlardan biri bu nasihatı Allah'ın hükmüne uymayı kabul etmez de diğeri üzerine tecavüzde bulunmuş olursa hakka riayet den kaçınır durursa

فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ

Allah'ın Emrine Dönünceye dek Ta ki Saldırıyor O şöyle ki Artık savaşın

(o tecavüz eden ile Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın) o tecavüz eden ile Allah'ın emrine dönünceye kadar ihtilâf edilen husustaki ilâhi hükmü kabule yanaşmaya kadar kendisiyle savaşta bulunun harbe devam ediniz

فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا

Adaletli olun Ve Adaletle İkinin arasını O halde düzeltin Dönerse Fakat eğer

(Eğer dönerse artık aralarını adaletle ıslah ediniz ve adaletli harekette bulunun)

Yani: o saldırgan şahıs, öyle haksız hareketi bırakarak Allah'ın hükmüne dönerse, ilâhi emre razı olmaya başlarsa Artık o birbiriyle savaş yapan iki gurubun aralarını adaletle ıslah ediniz adaletle ve insafla hareket ederek aralarını bulmaya çalışınız ve adilane hareket de bulunun) yapacağınız muamelede adaletten ayrılmayınız, sadece antlaşma ile yetinmeyiniz taki, birbirleriyle tekrar çarpışmalarına ihtimal kalmasın

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Adaletli olanları Sever Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah adalette bulunanları sever) Evet, Allah'ı Teâlâ hazretleri adilâne harekette bulunanları pek güzel mükâfatlara nail buyurur.

&-Rivayete göre bu Ayeti kerime, Evs ve Hazreç kabileleri hakkında nazil olmuştur. Bu iki gurup İslâmiyet'i kabul etmiştir. Peygamber zamanında bir meseleden dolayı aralarında bir çekişme ortaya çıkmış, birbirlerine ayakkabılarıyla ve hurma dallarıyla hücumda bulunmuşlardı. İşte böyle zümrelerin aralarındaki ihtilâfları adilâne bir surette gidermeye çalışmak ahlâki bir vazifedir.

&-Bu ayeti kerime, işaret ediyor ki, bir mümin kimse, bir dini hükmü inkâr etmedikçe sırf saldırganlığından dolayı dinden çıkmış olmaz, belki günahkâr olmuş, ıslaha muhtaç bulunmuş olur.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

10.Müminler, muhakkak ki, kardeşlerdir. Artık kardeşlerinizin arasını düzeltiniz ve Allah'tan korkunuz, taki: Siz rahmete ensesiniz.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

Kardeştirler Mü'minler Ancak

(Müminler, muhakkak ki, kardeşlerdir) Müminler, muhakkak ki Dinen kardeşlerdir aralarında bir din kardeşliği vardır. Çünkü hepsi de ebedî hayatı gerektiren bir asla, bir imana mensup bulunmaktadır,

فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

Kardeşlerinizin Arasını Öyle ise düzeltin

(artık kardeşlerinizin arasını ıslah ediniz) Onların arasında insanlık hâli bir çekişme, bir mücadele ortaya çıkarsa onu nasihat edici bir şekilde gidermeye çalışınız, din kardeşliği bunu böyle bir muameleyi icap eder.

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının Ve

(ve Allah'tan korkunuz) yapmakla ve terk etmekle mükellef olduğunuz şeyler hususunda kalpleriniz Allah korkusundan uzak olmasın, daima muttaki bir tarzda hareket ediniz

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Merhamet olunursunuz Ta ki siz

(taki, siz rahmete nail olasınız) öyle takva ile vasıflanma sayesinde ve din kardeşlerinize karşı olan şefkat ve merhametle muamelede bulunmanız sebebiyle siz de Allah'ın rahmetine ve lütfuna layık olmaya hak kazanmış bulunasınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ

مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ

بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

11.Ey iman etmiş olanlar! Bir kavim diğer kavim ile alay etmesin. Olabilir ki, o alay edilenler ötekilerden daha hayırlı olurlar ve kadınlardan bir kimseyi eğlenmeye almasın olabilir ki: Onlar, ötekilerden daha hayırlı bulunurlar. Ve kendi nefislerinizi de ayıplamayınız ve birbirinizi kötü lakaplar ile çağırmayınız. İmandan

sonra fasıklık ne kötü bir isimdir ve her kim tövbe etmezse işte zalimler olanlar onlardır, onlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ

Bir toplulukla Bir topluluk Alay etmesin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar bir kavim, diğer bir kavim ile alay etmesin) onunla mas-karalıkta, istihzada bulunmasın, öyle bir muamele, İslâm terbiyesine zıttır,

عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ

Kendilerinden Daha hayırlı Olmaları Umulur

(Olabilir ki, o alay edilenler ötekilerden daha hayırlı olurlar) evet onlar O kendile-riyle alay edilen erkekler ötekilerden o alay eden erkeklerden daha hayırlı olurlar. On-ların mevkileri Allah katında daha yüksek bulunur, daha ziyade bir dini terbiyeye bir insanî fazilete sahip bulunmuş olurlar

وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ

Kadınlarla Ne kadınlar Ve

(ve kadınlarda kadınları eğlenceye almasın) iman sahibi olan kadınlar gurubu da kadınlardan birini eğlenceye almasınlar, onunla alay etmesinler

عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ

Onlardan Daha hayırlı Olmaları Umulur

(olabilir ki Onlar, ötekilerden daha hayırlı bulunurlar) olabilirler ki, o alay edilen kadınlar ötekilerden o alay eden kadınlardan daha hayırlı bulunurlar. Her hangi bir kimsenin zahirine bakarak kendisiyle alay etmek, kişiliğe, ahlaka aykırıdır, şekil ve surete değil, davranışa, kalbin faziletlerine itibar olunur. Evet, Hak Teâlâ, şüphe yok ki, sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz velâkin sizin kalplerinize ve amellerinize bakar, ona göre sizi mükâfat ve cezaya kavuşturur

وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinizi Ayıplamayın Ve

(ve kendi nefislerinizi de ayıplamayınız) Yani: Bazınız, bazınıza kusur, ayıp isnat etmesin, lisan en kınama ve ayıplamada bulunmasın. Çünkü müminler, bir nefis hükümündedirler, başka bir mümini kınayan, kendisini kınamış gibidir,

وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ

Lakaplar ile Birbirinize lakap takmayın Ve

(ve kötü lâkaplar ile atışmayınız) Birbirinize çirkin lâkaplar isnat etmeyiniz. Bu, kar-şılıklı saygıya terstir. Meselâ: Bir müslümanın diğer bir Müslüman'a Ey fasık, ey mü-nafık, ey eşek! Diye hitap etmesi, caiz değildir. Ve İslâmiyet'i kabul etmiş olan bir şahsa: Ey Yahudi veya ey Hristiyan diye hitap etmek de caiz olmaz. Fakat bir Müs-lüman'ı güzel bir lâkap ile anmak caizdir, bir hürmet alâmetidir. Hz. Hamza'ya "Allahın arslanı ve Hz. Halid ibni Velid'e: Seyfullah" denilmesi gibi.

بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ

İmandan Sonra Fasıklık İsmi Ne kötüdür

(İmandan sonra fasıklık ne kötü isimdir) Yani: Mümin olan bir şahsın bir fenalığı işleyerek fasık vasfını alması, pek çirkin bir hâldir ve bir kimseyi müslüman olma şe-refine sahip olduktan sonra fık ile anmak, kendisine fasık demek dinen, ahlaken pek kötüdür. Bir mümine fısık açık olmadıkça fasık denilmesi elbette ki, caiz olamaz

وَمَنْ لَمْ يَتُبْ

Tövbe etmemişse Kim Ve

(ve her kim tövbe etmez ise) kendi din kardeşlerine kötü lâkaplar isnadıyla hareket-te bulunduğundan dolayı veya onlar ile alay ettiğinden veya onlara fık ve günah isn-at eylediğinden dolayı pişman olup da tövbekâr bulunmazsa

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Onlardır Artık işte onlar

(işte onlar, onlardır zalimler) yani onlar zalimlerin ta kendileridir. Çünkü onlar, başkalarının hukukuna tecavüz etmekle onların haklarına da zulmetmiş olurlar ve dinen yasak olan bir şeyi işledikleri için kendi nefislerine de zulmederek onları ilâhi azaba maruz bırakmışlardır. Bundan dolayı o gibi dinen yasak, zulmü gerektiren sözlerden, hareketlerden son derece kaçınılmalıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

12.Ey iman edenler! Çokça zan etmekten kaçınınız, şüphe yok ki, zannın bazıları günahdır ve birbirinizin kusurunu araştırmayınız ve bazınız, bazınızı gıybet etmeyiniz. Sizden biriniz, ölü kardeşinin etini yemeği sever mi? Bilâkis onu çirkin görmüş olursunuz. Artık Allah'tan korkunuz, şüphe yok ki, Allah Teâlâ tövbeleri kabul edicidir, çok esirgeyicidir.

Bu mübarek ayetler de insanları büyük bir sosyal terbiyeye davet ediyor, onları kötü zanlardan, birbirlerinin kusurlarını teşhir etmekten men ediyor. Ve hepsinin de bir asla mensup olduklarını bildirerek öyle birbirinin aleyhinde bulunmanın uygun olmaya-çağına işaret buyuruyor, bir takım Bedevi'lerin de hakkıyla mümin olmadıklarını, fakat mümin görünerek kendilerini kurtuluş sahasına atmış bulunduklarını ve hakikî müminlerin de gafur ve rahîm olan Allah Teâlâ tarafından tam bir mükâfata nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ

Zandan Çok Sakının İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler çokça zan etmekten kaçınınız) Müminler hakkında birer açık delile dayanmaksızın kötü zanalarda bulunmak, haramdır, caiz değildir, ahlâka, takvaya, ihtiyata aykırıdır. Zira

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

Günahdır Zannın Bazısı Şüphesiz

(şüphe yok ki, zannın bazıları günahdır) bir din kardeşi hakkında gerçek dışı bir zanda, bir fenalık isnadında bulunmak büyük bir günahdır, din kardeşliği esasına aykırıdır, fakat bazı zanlar da caizdir, onlar günah değildir. Kendisinde iyi hâl, emanete riayet, şeriat ahlâkı ile vasıflanma durumu görülmeyip gayri meşru şeyleri açıkça yaptığı görülen bir şahıs hakkındaki süi zan gibi

وَلَا تَجَسَّسُوا

(ve araştırmakta bulunmayınız) yani ey müslümanlar! Birbirinizin kusurlarını araştırmayınız diğerinizin gizlice olan hâllerini araştırmaya kalkışmayınız, onlar hakkında mevzu açmayınız, onun bunun kusurlarını teşhir etmek arzusunda bulunmayınız, bu yüzden büyük hatalara düşülmüş olabilir

وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا

Bazısını Bazınız Gıybet etmesin Ve

(ve bazınız, bazınızı gıybet etmeyiniz) Birbirinizin çirkin görülecek hâllerini onun gıyabında açık veya işaret suretiyle söylemeyiniz, bu suretle onların hukukuna tecavüz etmiş, onu duyunca üzülecekleri bir hâlde bulundurmuş olursunuz ve isnat edilen şey, vuku bulmamış ise bir yakıştırmada, iftirada bulunmuş olursunuz. Böyle bir muamele ise pek çirkindir, temiz yaratılış sahipleri bundan nefret duyar.

&Gıybet; Çekiştirmek, bir kimseyi arkasından hoşuna gitmeyecek bir şey ile gereksiz

yere anmaktır. Gıybet kişiliğe aykırıdır, insanlar arasındaki dostluğu keser, düşmanlığı arttırır. Gıybet büyük günahlardan sayılmaktadır. Bundan dolayı ya tövbe etmelidir veya gıybet edilen kimse hakkında Cenabı Hakkın mağfiretini dilemelidir veyahut o kimseden helallik ricasında bulunmalıdır.

أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

Ölmüş Kardeşinin Etini Yemesinden Sizden bir kimse Hoşlanır mı?

(sizden biriniz, ölü kardeşinin etini yemeği sever mi?) elbette ki, sevmez, bilakis

فَكَرِهْتُمُوهُ

(Onu çirkin görmüş olursunuz) işte bir kimseyi gıyabında kötülemek ve kınamak, öyle kendisine isnat edilen şeyden haberdar olmayıp da kendisini müdafaadan aciz bulunan bir kimsenin etini koparıp yemek gibi bir muameledir, temiz bir yaratılışa sahip olanlar ise elbette ki, bundan tiksiniyorlar, böyle bir muamele, büyük bir azabı gerektirmektedir,

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının Ve

(Artık Allah'tan korkunuz) artık Ey insanlar! Allah'tan korkunuz Gıybete cüret etmeyiniz, onu çirkin görünüz, o husustaki ilâhî yasağa riayetkâr bulunun,

إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

Merhametlidir Tövbeleri kabul edendir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah tövbeleri kabul edicidir, çok esirgeyicidir) bundan dolayı olabilir ki, gıybet edilen şahıs, yapmış olduğu bir kusurdan dolayı tövbe etmiş, Allah'ın affına kavuşmuştur. Artık onun kusurunu teşhire devam etmek nasıl uygun olabilir? Ve bununla beraber bir insan da onu bunu gıybet etmiş olunca bu hâlden bir pişmanlık duymalıdır, tövbe ederek Allah'ın affına sığınmalıdır. Böyle tövbe eden bir şahıs hakkında da Kerem Sahibi Yaratıcının af ve keremi tecelli eder.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

13.Ey insanlar! Muhakkak ki, biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık ve sizleri kavimlere ve kabilelere ayırdık ki, birbirinizi tanıyasınız. Şüphe yok ki, sizin Allah katında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Muhakkak ki, Allah Teâlâ her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى

Bir dişiden Ve Bir erkekten Sizi yarattık Şüphesiz biz İnsanlar Ey

(Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık) Yani: İlâhî kudretimle sizi Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın evlat ve torunları olmak üzere meydana getirdim.

وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا

Birbirinizi tanımanız için Kabileler Ve Milletler Sizi kıldık Ve

(ve sizleri kavimlere ve kabilelere ayırdık ki, birbirinizi tanıyasınız) Yani: Bir asla mensup büyük tabakalara ve onun altında bulunan guruplara ayrılmış bir hâlde teşkilâta ulaştırdım ki, birbirinizi tanıyasınız aranızdaki üremeyi, bir toplama mensubiyeti anlamış olasınız. Yoksa birbirinize karşı inkârcı ve alaycı bir vaziyet almak, kendi cemiyetlerinizle iftihar etmek için meydana getirmiş olmadık. Artık öyle ahlâksız sözlerde, hareketlerde bulunmak, sizin için nasıl lâayık olabilir?

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ

En takvalı olanınızdır Allah'ın Katında En üstün olanınız Şüphesiz

(şüphe yok ki, sizin Allah katında en değerli olanınız, en fazla takva sahibi olanınızdır) Evet, Allah katında yüksek mertebe sahibi olan kullar, takva ile vasıflanmış

bulunan zatlardır. Günahlardan sakınan, Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına riayet eden, dinî ahlâkı korumaya çalışan, Allah'ın azabını gerektirecek şeylerden kaçınan zatlar, takva sahipleridir. İşte insan için şeref sebebi, kurtuluş vesilesi olan, böyle takva ile vasıflanmaktır. Yoksa babalarla dedelerle, servet ve mevki ile iftihar etmek, asla doğru değildir.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Her şeyden haberdardır Her şeyi bilendir Allah Şüphesiz

(Muhakkak ki, Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır) Şüphe yok ki, Allah Teâlâ âlimdir bütün kullarının amellerini bilir ve o hikmet sahibi Yaratıcı habirdir bütün kullarının düşüncelerinden, kalplerinde olanlardan haberdardır. Artık kullar için lâzımdır ki, uyanık bulunsunlar, takva ile vasıflanmaya çalışsınlar, öyle fânî varlıklarına güvenerek boş yere iftihar etmesinler ve birbiri aleyhinde dedikoduda bulunmasınlar.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ

14.Bedevi'ler dedi ki: Biz iman ettik. De ki: Siz iman etmediniz ve lâkin deyiniz ki: Biz İslâm'a girdik ve henüz iman sizin kalplerinizin içine girmiş değildir ve eğer Allah'a ve Resulüne itaat ederseniz sizin amellerinizden hiçbir şeyi, sizin için noksan kılmaz. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا

İman ettik Bedeviler Dediler

(Bedevi'ler dedi ki: Biz iman ettik) Bedevi'ler çöllerde, ovalarda oturan kimseler dedi ki: Biz iman ettik Ey Peygamberlerin sonuncusu! Biz senin peygamberliğini, tebliğ ettiğin hükümleri tasdik eyledik, biz de müminlerden bulunmaktayız. Hâlbuki: Onlar, pek kuvvetli ve kalben kendilerini tatmin edici bir imana sahip bulunmuyorlardı. Bundan dolayı Cenabı Hak da Yüce Peygamberine emrediyor ki: ey Resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Onlara

قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا

(de ki: Siz iman etmediniz) gerektirdiği şekilde iman şerefine sahip bulunmadınız

وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا

Teslim olduk Deyiniz Fakat

(velâkin deyiniz ki: Biz İslâm'a girdik) Yani: Ey Peygamber Sallallahu aleyhi Ve sellem Sana itaat ettik karşılıklı barışa girdik, seninle muharebeyi terk ettik. İşte sizin vaziyetiniz bundan ibarettir

وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

Kalplerinize İman Henüz girmemiştir Ve

(ve henüz iman sizin kalplerinizin içine girmiş değildir) tam bir bilgi, bir kalbi kanaat, bir ruhi bağlılık sizde meydana gelmiş bulunmuyor yalnız dille yapılan bir iman iddiası, bu hususta kâfi değildir,

وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat ederseniz Eğer Ve

(ve eğer Allah'a ve Resulüne itaat ederseniz) tam bir samimiyetle dindar olarak münafıklığı, gösterişi ve dini kabulünüzden dolayı başa kakmayı terk eylerseniz, o vakit hakiki, samimi mümin olmuş olursunuz, Allah bilir ya sonradan hepsi veya çoğu öyle hakiki birer mümin olmuşlardır. Artık Allah Teâlâ

لَا يَلْتَكُمُ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا

Bir şey Amellerinizden Size eksiltmez

(sizin amellerinizden hiçbir şeyi sizin için noksan kılmaz) bütün yaptığınız ibadetler, vazifeler, samimiyete, güzel itikada dayanmış olacağı için onlardan dolayı kat kat mükâfatlara erişirsiniz,

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhametlidir Bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ gafurdur, rahimdir) şüphe yok ki, Allah Teâlâ gafurdur müminlerden insanlık hâli çıkan bir nice kusurları affeder ve bağışlar ve o kerem sahibi Yaratıcı rahimdir kullarına merhameti pek çoktur. Tövbe edenlere artık azap etmez, bilâkis onlara büyük sevaplar, mükâfatlar ihsan buyurur.

&-Ebussuud tefsirine göre bu ayet-i kerime, Esad Oğulları kabilesinden bazı şahıslar hakkında nazil olmuştur. Onlar bir kıtlık senesinde Medine-i Münevvere'ye gelmişler, kelime-i şahadeti söylemişlerdi, Resuli Ekrem'e hitaben: Biz sana ağırlıklarımızla, ailelerimizle geldik, sana karşı savaşta bulunmadık demişler, böyle bir nevi yaptıklarını başa kakarak Hz. Peygamberden sadaka almak arzusunda bulunmuşlardır.

&-Tefsirül Merağî'de yazıldığına göre, bu ayet-i celile, Fetih Süresinde işaret buyrulan Gıfar, Müzeyne, Cüheyne, Eşcâ' ve Eslef bedevileri gibi kimseler hakkında nazil olmuştur. Onlar, kendi nefislerini kurtarmak için "biz iman ettik" demişlerdi.

Sonra Hudeybiye senesi Umre yapılması için Mekke-i Mükerreme'ye gidileceği vakit korkmuşlar, boş bahaneler ileri sürerek Resuli Ekrem'e muhalefette bulunmuşlardı,

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ

وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

15.Müminler ancak o zatlardır ki, Allah'a ve O'nun Peygamberine iman etmişlerdir, sonra bir şüpheye düşmemişler ve mallarıyla ve nefisleriyle Allah yolunda savaşanlardır. İşte doğrular da onların ta kendileridir.

Bu mübarek ayetler de olgun imanın alâmetini ve hakiki müminlerin vasıflarını, onların cihad yolundaki fedakârlıklarını bildiriyor. Allah'ın ilminin bütün kâinatı kuşattığını ilân buyuruyor. Ve mümin olanların imanlarından dolayı Hz. Peygamber'e karşı minnet de bulunmaya bir hakları olmadığını, belki onları imana muvaffak buyurduğundan dolayı Cenabı Hakkın onlara lütufta bulunduğunu ihtar ediyor ve Allah Teâlâ'nın bütün gayba dair şeyleri, bütün kullarının fiillerini bilip gördüğünü beyan buyurmaktadır.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ

O kimselerdir ki Mü'minler Ancak

(Müminler ancak o zatlardır ki) Müminler Asıl iman ehli olanlar, kalplerin yaşamasının sebebi olan iman ile hakıyla vasıflanmış bulunanlar ancak o zatlardır ki

آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman ettiler

(Allah'a ve O'nun Peygamberine iman etmişlerdir) Cenabı Hakkın birliğini, bütün mükemmel sıfatlarını tasdik edip sağlam bir itikatta bulunmuşlardır, onun Peygamberinin risaletini de, tebliğ ettiği şeylerin birer hakikat olduğunu da bilip kabul ve itiraf eylemişlerdir,

ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Canlarıyla Ve Mallarıyla Cihat ettiler Ve Şüpheye düşmediler Sonra

(sonra bir şüpheye düşmemişler mallarıyla ve nefisleriyle Allah yolunda cihad etmişlerdir) İslâm dininin ilâhî bir din olduğunu yakinen bilip o hususta kendilerine bir şek ve şüphe de gelmemiştir. Ve o hakiki müminler İslâm dini uğrunda cihada atılmışlardır, mallarıyla ve canlarıyla fedakârlıkta bulunmaktan kaçınmışlardır, iman iddiasındaki ciddiyetlerini bu suretle de ispata muvaffak olmuşlardır

أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

Sadık olanlar Onlardır İşte onlar

(İşte doğrular da onların ta kendileridir) İşte sadık olanlar da sözlerinde, işlerinde, her şekilde doğru bulunan zatlar da onların ta kendileridir. Yoksa lisan en mümin olduklarını söyleyip kalben inançları bulunmayan bir takım bedevî'ler değildir.

&-Deniliyor ki: Bu ayetler nazil olunca bir kısım bedevî'ler. Peygamberin huzuruna gelmişler, kendilerinin gerçekten müminler olduklarına dair yemin etmişlerdi. Bunları yalanlamak için ve bu husustaki ilâhî beyanı kuvvetlendirmek için de şu ayeti kerime nazil olmuştur.

قُلْ أَتَعْلَمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

16.De ki: Siz dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz? Allah ise göklerde olanı da yerde olanı da bilir ve Allah Teâlâ her bir şeyi hakkıyla bilendir.

قُلْ أَتَعْلَمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ

Dininizi Allah'a Öğretiyor musunuz? De ki

(De ki: Siz dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz?) Ey Yüce Peygamber! O bedevilerin cahilliğini ortaya koymak ve susturmak için onlara De ki: De ki: Siz dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz? yani o ilim ve kudretine nihayet olmayan Yüce Yaratıcıya mı: "Biz iman ettik" diye dindar olduğunuzu haber veriyorsunuz?

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyleri ki Ve Göklerde dir O şeyleri ki Bilir Allah Ve

(Allah ise göklerde olanı da ve yerde olanı da bilir) Bunlarda bulunan bir zerre miktarı bir şey bile o Yüce Yaratıcıya gizli kalamaz. Artık sizin de hâlleriniz, içerinizdeki kuruntularınız, o Yüce mabuda hiç gizli kalabilir mi?

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Ve

(ve Allah Teâlâ her bir şeyi hakkıyla bilendir) artık gerçek dışı bir iddiada bulunmadan sakının, ciddi surette mümin olmadığınız hâlde kendinizin dindar olduğunu söyleyip durmayınız.

يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِلَّا مَكْمُومٌ بَلِ اللَّهُ يَمُنُ عَلَيْكُمْ أَنْ

هَدَيْكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

17.İslâm olduklarından dolayı seni minnet altına sokuyorlar: De ki: Müslümanlığınızı benim başıma kakmayınız. Belki Allah Teâlâ sizi imana hidayet ettiğinden dolayı size lütufta bulunmuştur, eğer siz doğru kimseler iseniz.

يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا

İslâm'a girmeleriyle Seni Minnette bırakıyorlar

(İslâm olduklarından dolayı seni minnet altına sokuyorlar) Hak Teâlâ Hazretleri, şöyle de buyuruyor: Ey Resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem O bir takım bedeviler İslâm olduklarından dolayı seni minnet altında bırakıyorlar. Kendilerini İslâm göstermelerini, sana tâbi bulunduklarını bir minnet konusu yaparak senden sadaka almak, mal yönünden yardımlaşmada bulunmak isterler. Habibim sallallahu aleyhi Ve sellem Sen de onlara

قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِلَّا مَكْمُومٌ

İslâm'a girmenizle Beni Minnette bırakmayın De ki

(de ki: Müslümanlığınızı benim başıma kakmayınız) eğer siz cidden müslüman iseniz, onunla iftihar ediniz,

بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدَيْكُمْ لِلْاِيْمَانِ

İmana Sizi erdirmesiyle Sizi Minnette bırakır Allah Bilakis

(Belki Allah Teâlâ sizi imana hidayet ettiğinden dolayı size lütufta bulunmuştur) evet Allah Teâlâ Hazretleri sizi imana hidayet ettiğinden dolayı sizi öyle bir nimete nail buyurduğundan dolayı onun yüce zatına hamd ve şükür etmeniz icap eder

اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseniz Eğer

(eğer siz doğru kimseler iseniz) eğer siz öyle iman sahipleri olduğunuzu iddia hususunda doğru kimseler iseniz çünkü öyle ciddi bir imana erişmek, ilâhi yardımın esesidir. Artık sizi öyle ebedî bir nimete muvaffak kılmış olan kerem sahibi bir mabuda hamd ve şükür etmeniz icap etmez mi? Onun mübarek Peygamberine karşı minnette bulunmanız, nasıl uygun olabilir? Bunu hiç takdir edemiyor musunuz?

اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ

18.Şüphe yok ki, Allah Teâlâ göklerin ve yerin gaybını bilir ve Allah Teâlâ işlediğiniz şeyleri görücüdür.

اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Gizliliklerini Bilir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah Teâlâ göklerin ve yerin gaybını bilir) Evet, Şüphe yok ki, Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri göklerin ve yerin gaybını bilir o yüce zata karşı hiç bir şey gizli kalmaz ve ey iman iddiasında bulunanlar!

وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ

Yapıyorsunuz O şeyleri ki Hakkıyla görendir Allah Ve

(ve Allah Teâlâ işlediğiniz şeyleri görücüdür) Allah Teâlâ, o Yüce Yaratıcı sizlerin de bütün işlediğiniz şeyleri görücüdür. Bütün gizli ve açık yaptığınız şeyler, açıkça ve gizlice vasıflanmış olduğunuz hâller, Allah katında malûmdur. Onlardan hiçbirini o Kâinatın Yaratıcısına karşı gizleyemezsiniz. Artık bu hakikati güzelce düşününüz, hareketlerinizi ve kanaatlerinizi güzelce tanzime çalışınız, hakikaten selâmete, saadete nail olabilmeniz için ciddi bir şekilde iman ile vasıflanmaya gayret ediniz, insanlık için bundan başka ebedî bir selâmet, bir saadet çaresi yoktur. Buna inancımız tamdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

50-KAF SÛRESİ

Bu sureyi celile, 77. mürselat suresinden sonra Mekke'yi Mükەرreme de nazil olmuştur, kırk beş ayeti kerimeyi içermektedir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Müşriklerin peygamberliği ve ahiret hayatını inkâr ettiklerini beyan ve Hucurat suresinde hâlleri bildirilen Bedevî'lerin de bunları inkâr eder olduklarına işaret etmek.
- 2.Göklere ve yere ve bunlardaki çeşitli kudret eserlerine dikkatleri çekmek.
- 3.Helake uğramış milletlerin ibret verici olan tarihî hâllerini hikâye etmek.
- 4.İnsanların bütün amellerinin ve başkalarıyla olan davranışlarının melekler tarafından tespit edilip onlardan mesul olacaklarını ihtar etmek.
- 5.Kâinatın boş yere yaratılmamış olduğunu ve Kurani Kerim'in yüce bir öğüt teşkil ettiğini beyan etmek.
- 6.Resuli Ekrem'in mübarek kalbine teselli verip onun daima tesbih'e devam buyuracağını ve kabiliyetli olanları, Kurani Kerim ile irşat etmekle emir olunmuş bulunduğunu beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ

1.Kaf ve bereketi pek fazla olan Kuran hakkı için Habibim! O kâfirler, seni tasdik etmediler.

Bu mübarek ayetler, kâfirlerin Hz. Peygamber'in beyanlarını kabul etmeyip içlerinden bir zatın Peygamber olarak geldiğini ve öldükten sonra tekrar dirileceklerini uzak gö-rerek şaşırmış olduklarını kesin bir şekilde beyan buyurmaktadır.

ق

(Kaf) Bu, bir hususî harftir, yemini içermektedir, bazı surelerin böyle birer harf ile başlaması, tilavet olunacak ayetlere dikkat nazarlarını çekmek gibi hikmetlere vesaire ye dayanmaktadır ve mûteşâbihat kabilindendir. Bununla beraber bu hususta müfessirlerin birçok görüşleri, rivayetleri de vardır.

Kısaca deniliyor ki: Bu harf, bu surenin ismidir ve yine deniliyor ki: Bu, Kurani Kerim'in isimlerinden biridir veyahut "kadir", "kaadir", "karib" ve "kabz" gibi ilâhî isimlerin anahtarıdır, ilk harfini içermektedir. Ve ikrime ve Dahhak'e göre de bu yeryüzünü her taraftan kuşatan ve yeşil bir zümrüt den meydana gelen pek büyük bir dağın ismidir, gökteki yeşil renk bundan meydana gelmektedir. Fakat bu görüş, Fahri Razi gibi müfessirlerce zayıf görülmektedir. Aslında Cenabı Hak, öyle bir dağ yaratmaya da inanıyoruz ki kaadir dir, fakat onun yaratılmış olduğu sabit değildir. Yerkürenin her tarafında gezip dolaşanlar vardır, öyle bir dağa tesadüf edilmemiştir. Bunun varlığı, hissi bir şahitlikle sabit değildir. Bununla beraber bu dağ, dünya etrafındaki okyanusları kaplayan bir rüzgâr küresinden ibaret olmalıdır diye yorumlayanlar da vardır.

Şöyle de deniliyor ki: Eğer bundan maksat, öyle bir dağ olsa idi "Velkâf" diye yazılırdı: "Vettûr" diye yazıldığı gibi. Zâfir olan "K" "S" ve "N" gibi bir harften ibarettir, bir kelime değildir. Bu, "Muksemün bîh kendisiyle yemin edilen" olduğu için ayrıca yemin harfi olan vav ilâvesiyle zikredilmemiştir.

Velhâsıl: Hepsi de Allah'ın kudretine göre mümkündür. Biz bu hususta katî bir delil bulunmadıkça bunu Allah'ın ilmine havale ederiz. İhtiyata uygun olan da budur.

وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ

Şerefli And olsun kur'an'a

(Ve bereketi pek fazla olan Kuran hakkı için) Mecîd: Keremi pek geniş olan, şerefi ve yüceliği, büyüklüğü bulunan şey veya zat demektir. İşte Kurani Kerim de öyle pek

büyük bir şerefi, yüceliği ve halkı irşat etmek özelliği taşıdığı için öyle bir vasıf ile vasıflanmıştır. İşte buyruluyor ki bereketi pek fazla olan Kuran hakkı için Yani: Kuranı Kerim'e yemin olsun ki: Ey Resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sen Uyarıcı olarak gönderilmiş bir Peygambersin. Bilindiği üzere "K" ve "Kuranı Mecit" kendisiyle yemin edilendir, üzerine yemin edilen ise hafz edilmiştir. Bu birkaç şekilde yorumlanmaktadır. Kısaca deniliyor ki: Resulüm! O kâfirler seni tasdik etmediler, hâlbuki sen hakikaten yüce bir Peygambersin o inkârcıları uyarmak için gönderilmiş bulunuyorsun.

بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ

2.Belki kendilerinden bir korkutucu gelmesine şaşılar, artık o kâfirler dedi ki: Bu şaşılacak bir şeydir.

بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ

Onlardan Bir korkutucu Kendilerine gelmesine Hayret ettiler Bilakis

(Belki kendilerinden bir korkutucu gelmesine şaşılar) Evet, Ey Yüce Peygamber Sen kendilerini uyarmak ve irşat için Kuranı Kerim ile gönderildin, fakat bir takım inkârcılar, seni tasdik etmediler Belki kendilerinden bir korkutucu gelmesinden taaccüp ettiler. Hiç bizim gibi bir insan, bizleri korkutmak, bizleri dine davet etmek için Allah tarafından gönderilmiş olabilirler mi? Diye bunu uzak gördüler, inkâra başladılar

فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ

Şaşılacak Bir şeydir Bu Kafirler Dedi ki

(artık o kâfirler dedi ki bu bir şaşılacak şeydir) Bu, Böyle bizden bir şahsın bizlere peygamber gelmesi şaşılacak şeydir, bizlere bir melek gönderilmeli değil mi idi?

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ

3.Biz öldüğümüz ve toprak kesildiğimiz zaman mı? Tekrar dirileceğiz Bu uzak bir dönüştür.

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

Bir toprak Olduk Ve Öldük O vakit mi ki

(Biz öldüğümüz ve toprak kesildiğimiz zaman mı?) Ve o kâfirler, bu inkârlarında daha ileri giderek imkânsız olarak gördükleri şeyi göstermek için dediler ki: Biz öldüğümüz ve toprak kesildiğimiz zaman mı? Tekrar dirileceğiz, o Peygamberlik iddia eden zatın dediği gibi tekrar başka bir âleme sevk edileceğiz

ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ

Uzak Bir dönüştür Bu

(bu uzak bir dönüştür) Bizim cidden toprak olduktan sonra tekrar teşekkül etmemiz, tekrar dirilmemiz nasıl düşünülebilir? Bunu bizim akıllarımız kabul etmiyor. O cahiller, bu âlemde daima görülüp duran bir nice kudret eserlerini görmüyorlar da, kendilerinin başlangıçta topraktan, birer damla sudan yaratılmış olduklarını düşünmüyorlar da böyle cahilce şaşkınlıkta bulunup duruyorlar.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ

4.Muhakkak ki, yer onlardan neyi eksiltirse biz bilmişizdir ve bizim katımızda koruyucu bir kitab vardır.

Bu mübarek ayetler haşır ve neşri inkâr eden dinsizleri uyandırmak için bakışlarını göklere ve yere ve bunlarda olan çeşitli yaratılış eserlerine çekmektedir. Nice ekinlerin ağaçların meyvelerin insanlar için birer geçim vasıtası olmak üzere meydana getirilmekte olduğunu ve insanların da öldükten sonra tekrar yeryüzünün vakit vakit hayata erdirildiği gibi bir hayata erdirileceklerini ihtar buyurmaktadır.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ

Onlardan Yer Eksiltiyor O şeyi ki Bildik Muhakkak

(Muhakkak ki, yer onlardan neyi eksiltirse biz bilmişizdir) Yüce Yaratıcı ahiret

hayatını uzak, gören gafilleri irşat ve uyanmaya davet için şöyle buyuruyor. Muhakkak ki, yer O ölüp kabirlere defnedilen insanlardan neyi eksiltirse onların etlerinden, kemiklerinden neleri parçalar, darmadağın ederse biz bilmişizdir. Onların öyle bir hâle gelmiş olmaları bize gizli kalmış değildir

وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ

Muhafaza eden Bir kitap Katımızda var Ve

(ve bizim katımızda koruyucu bir kitap vardır) bundan maksat, ya levhi mahfuzdur ki, onda bütün kevnî olaylar yazılıdır. Yahut Cenabı Hakkın bütün eşyaya ait olan ilmini misal yoluyla beyan etmektir. Bir kitab da yazılan şeyler, nasıl sabit ve korunmuş ise Allah'ın ilmindeki şeyler de, Kâinatın bütün hâlleri de Allah katında sabittir, her şekilde korunmuştur. Bundan dolayı her ölen şahsın bütün bedeni zerrelere ve diğer hâl ve tavırları Cenabı Hak'ça tamamen malûm olduğundan o hikmet sahibi Yaratıcı dilediği zaman o şahısları tekrar vücuda getirir, hayata kavuşturur.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ

5.Fakat kendilerine geldiği vakit hakkı yalanladılar. İmdi onlar karmakarışık bir ıstırap içindedirler.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ

Onlara geldi Ne zaman ki Hakkı Yalanladılar Bilakis

(Fakat kendilerine geldiği vakit hakkı yalanladılar) Fakat O inkârcıların daha kötü ve daha cahilce hâllerine bakınız ki: kendilerine Allah tarafından Peygamber olarak gönderildiği zaman hakkı, mucizeler ile sabit ve apaçık olan Hz. Muhammed'in peygamberliğini yalanladılar. Artık öyle apaçık bir hakikati, sabit bir peygamberliği yalayan cahiller o Yüce Peygamberin haber verdiği haşır ve neşri de inkâr cehaletini göstermezler mi?

فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ

Karmakarışık Bir durumdadır Şimdi onlar

(İmdi onlar karmakarışık bir ıstırap içindedirler) Meric; Muztarib, karışık muhtelif şeyleri içeren çeşitli şey demektir. İşte o kâfirler O mübarek Peygamber'e gâh sihirbaz ve gâh kâhin derler, onun tebliğ ettiği pek açık ayetleri şiir telâkki ederler ve bazen insanların peygamber olamayacağını söylerler, bazen da peygamberliğe makam ve mevki sahiplerinin layık olduklarını iddiada bulunurlar. İşte o inkârcılar böyle şaşkınlıklar içinde vakit geçirirler.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

6.Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki: Biz onu nasıl bina ettik ve süsledik ve onun için hiçbir gedik yoktur.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ

Göğe Hiç bakmadılar mı ki

(Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki) Öldükten sonra dirilmeği inkâr eden gafiller Bir kere uyanıp da bir dikkat nazariyle Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki, o ne büyük bir ilâhî kudret eseridir.

فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا

Onu süslemişiz Ve Onu bina etmişiz Nasıl Üstlerinde ki

(biz onu nasıl bina ettik ve süsledik) bir direğe dayandırmaksızın nasıl yüksek bir hâlde yarattık ve o göğü bir nice parlak yıldızlar ile süsledik. Başları üzerinde bir nice ışık saçan yıldızlar ve gezegenler dönüp durmaktadır,

وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

Yarıklar Onun için yoktur Ve

(ve onun için hiçbir gedik yoktur) Furuc Duvarlarda vesaire de meydana gelen ya

rık, aralık, parçalanmak demektir ki. İşte O gök kubbesi için öyle bir yarık hiçbir gedik parçalanma yoktur onda öyle bir kusur ayrılmış parçalanmış bir şey bulunamaz.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

7.Ve yere de bakmadılar mı? Onu döşedik ve onda sabit dağlar bıraktık ve onda her güzel cinsten bitirdik.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا

Onu uzattık Yere ki Ve

(Onu yeryüzünü döşedik) Ve O inkârcılar yere de bakmadılar mı? Kendi ikametgâhları olan yeryüzündeki Allah'ın kudret eserlerini görmüyorlar mı? Onu döşedik basit bir şekilde yarattık

وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ

Sabit dağlar İçine Attık Ve

(ve onda sabit dağlar bıraktık) ve o yeryüzünde sabit dağlar bıraktık ne kadar muntazam, sabit dağlar vücuda getirdik ki, yerkürenin sallantı içinde kalmasına meydan vermemektedirler. Ve nice faydeleri, madenleri içermektedir,

وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

Güzel Çiftin Hepsinden Orada Bitirdik Ve

(ve onda her güzel cinsten bitirdik) Behic: Güzel, yararlı, gayet süslü, hoş giden şey demektir. İşte rabbimiz buyuruyor ki yeryüzü sahasında her güzel cinsten bitirdik gayet süslü güzel manzaralı insanların faydelerine hizmet eden bitkileri, ağaçları meydana getirdik. Bütün bunlar, Allah'ın kudretinin büyüklüğünü göstermektedir. Artık öyle büyük bir kudret ile vasıflanmış olan Kâinatın yaratıcısı, insanları öldükten sonra diriltemez mi? Ne için bu kadar açık bir hakikati düşünemiyorlar?

تَبَصُّرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

8. Allah'a yönelen her kula gönül gözünü açmak ve ibret vermek için (bütün bunları yaptık)

تَبَصُّرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

Yönelen Kulun Hepsini İçin İbret vermek Ve Basireti açmak için

(Allah'a yönelen her kula gönül gözünü açmak ve ibret vermek için) Evet âlemin yaratıcısı şöyle de buyuruyor. Bütün bunları hakka yönelmiş olan Rabbine dönen, yaratıcısının kudretini düşünen, O'nun eşsiz eserlerini tefekküre dalan her bir kul için gönül gözünü açmak için bir ibret ve bir öğüt olarak vücuda getirdik. O eşsiz o yaratılış eserleri, inanan ve düşünen kimseler için birer büyük uyanma vesilesi bulunmaktadır.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

9.Ve gökten bir mübarek su indirdik, sonar onunla bahçeler ve biçilen ekinlerin danelerini bitirdik.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا

Bereketli Bir su Gökten İndirdik Ve

(Ve gökten bir mübarek su indirdik) Evet, Cenabı Hak, yeryüzünde öyle faydeli bitkileri ve diğerlerini meydana getirmek için nasıl bir hayat kaynağı yaratmış oldu-ğuna da şöylece işaret buyuruyor: Ve gökten bir mübarek su indirdik Menfaatleri pek ziyade olan yağmurları yağdırdık

فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

Biçilenin Danesini Ve Bahçeler Onunla Ve bitirdik

(sonra onunla bahçeler ve biçilen ekinlerin danelerini bitirdik) buğday ve arpa gibi biçilen şeylerin dane denilen meyvelerini bitirdik bunları insanların istifadelerine

tahsis ettik. Artık bir su ile bu kadar çeşitli gıda maddelerini meydana getirmekte olan hikmet sahibi bir yaratıcı ölmüş kullarını da dilediği bir şekilde yeniden diriltemez mi? Hangi akıllı bir kimse, bunun imkânsızlığını söyleyebilir?

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ

10.Ve uzunca boylu hurma ağaçları da yetiştirdik ki: Onlar için bir biri üstüne konmuş muntazaman salkımlar tomurcuklar vardır.

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ

Uzayanlar olarak Hurma ağaçları Ve

(Ve uzunca boylu hurma ağaçları da yetiştirdik) onları da büyütüp geliştirdik ki,

لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ

Üs üste dizilmiş Bir tomurcuk Onlar için vardır

(Onlar için bir biri üstüne konmuş tomurcuklar vardır) evet onlar için o yüksek ağaçlara mahsus bir biri üstüne konmuş güzel bir istikamet almış muntazam salkımlar tomurcuklar vardır onlar da Allah'ın kudretine şahitlik eden, pek güzel ve pek faideli birer yaratılış eseri bulunmaktadır.

رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

11.Kullar için bir rızık olarak bunları bitirdik ve onunla o su ile bir ölmüş beldeyi dirilttik. İşte kabirlerden çıkış da böyledir.

رِزْقًا لِلْعِبَادِ

Kullara Bir rızık olarak

(Kullar için bir rızık olarak) Kerem Sahibi Yaratıcı şöyle de buyuruyor. Kullar için bir rızık olarak bunları bitirdik. Böyle çeşitli geçim vasıtalarını vücuda getirdik. Bütün bunlar, Cenabı Hakkın kudretine, kulları hakkında lütuf ve keremine ait birer mühim eserlerdir,

وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا

Ölü Bir beldeyi Onunla Dirilttik Ve

(ve onunla bir ölmüş beldeyi dirilttik) ve Bahusus onunla o hayatın kaynağı olan yağmur suları ile bir ölmüş beldeyi dirilttik sararıp solmuş, büyüme ve gelişmeden mahrum kalmış yeryüzünü tekrar hayata kavuşturduk, çeşit çeşit ve güzel güzel ekinler ile süsledik

كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

Çıkış İşte böyledir

(çıkış da böyledir) işte insanlar için öldüklerinden sonra kabirlerinden çıkışta böyledir. Artık düşünmeli, O kadar çeşitli, güzellik dolu bitkileri, ağaçları, hayata kavuşturan bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata eriştirerek kabirlerinden çıkaramaz mı? Hangi akıl sahibi bir kimse bunu inkâr edebilir? Ancak bir takım dünyaya dalmış, Allah'ın kudretini takdir etmekten aciz bulunmuş, şuursuz kimselerdir ki: Yüce Peygamberleri ve bu gibi hakikatleri inkâra cüret göstermekte bulunurlar. İşte onlardan bir takımını "12, 13, 14"üncü ayetler bizlere bildirmektedir.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ

12.Onlardan Kureyş müşriklerinden evvel Nuh kavmi, Res ashabı ve Semud kavmi de Peygamberlerini yalanladılar.

Bu mübarek ayetler, evvelki kavimlerin de Peygamberlerini yalanlamış ve cezalarına kavuşmuş olduklarını beyan ile Hz. Peygamber'e teselli vermiş oluyor. Mahlûkatı başlangıçta yoktan var eden Yüce Yaratıcının onları iade ederek yaratmaktan aciz olmayacağını ihtar ile öldükten sonra dirilmeyi inkâr edenlerin cehaletlerini ortaya koymakta ve susturmaktadır.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ

Semud Vé Ress Halkı Ve Nuh'un Kavmi Onlardan önce Yalanlamıştı

(Onlardan evvel yalanlamıştı) Yani: Son Peygamberi inkâr eden Kureyş müşriklerinden evvelde Nuh kavmi de Res Ashabı da yani: Bir kuyu veya bir çöl civarında oturan ve Hz. Şuayb'in veya bir nebi olan "Hanzale İbn-i Safvan"ın kavmi de ve Hz. Salih'in Semud denilen kavmi de Peygamberlerini yalanladılar. Onlar da Kureyş müşrikleri gibi öyle küfür ve isyan içinde bulunmuşlardı.

وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ

13.Ve Ad ve Firavun ve Lut'un kardeşleri de yalanladılar

وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ

Lut'un Kardeşleri Ve Firavun Ve Ad Ve

(Ve Ad ve Firavun ve Lut'un kardeşleri de) Ve Ad Kavmi de peygamberleri olan Hz. Hud u ve Firavun ile onun kavmi de Musa Aleyhisselam'ı ve Lut'un kardeşleri de yani: Onunla aralarında hısımlık bulunan bir kavim de Hz. Lut'u yalanlamışlardı, onların risalet ve peygamberliğini kabul etmemişlerdi.

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدُ

14.Eyke ashabı da ve Tubba'a kavmi de hepsi de Peygamberlerini yalanladı. Artık tehdit, hak oldu.

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ

Peygamberleri Yalanladı Bütün bunlar Tubba Kavmi Ve Eyke Halkı Ve

(Eyke ashabı da ve Tubba'a kavmi de hepsi de Peygamberlerini yalanladı) Eyke ashâbı da Yâni: Ağaçları sımsıkı bir meşelik mahâllinde bulunan bir gurup da Peygamberleri olan Şuayb Aleyhisselâm'ı Tüb'ba kavmi de yâni: Yemen diyârında "Tüb'baulhimeyrî" adındaki sâlih, dindar bir hükümdarları tarafından ilâhî dine dâvet edilen bir kavim de hükümdarlarını yalanladılar. Evet. O kavimlerin hepsi de Peygamberleri kendilerini dine dâvet eden zâtları yalanladı kendilerine teklif edilen ilâhî dini kabul eylemedi

فَحَقَّ وَعِيدُ

Tehdidim Ve hak oldu

(artık tehdit, hak oldu) o peygamberlerin korkuttukları azap, onları yalanlayan kavimler hakkında o yalanlamaları sebebiyle vacip oldu, sabit oldu, hepsi de lâıyık oldukları azaplara kavuştular.

&-Evet. Nuh kavmi Tufan ile mahvoldular, Res ashabı bulundukları mevkiin alt üst olmasıyla yok olup gittiler, Semud kavmi de bir zelzele neticesinde helake uğradılar. Ad kavmi de şiddetli bir rüzgâr ile helak oluverdiler. Firavun da kendisine tâbi olanlar ile beraber denizde boğuldular. Lut kavmi de başlarına yağın taşlar ile ve uğratıldıkları zelzele ile mahvoldular. Eyke ahalisi de pek şiddetli bir sıcak içinde kaldılar, başlarına yağın ateş ile yanıp gittiler. Tüb'ba namında mümin bir hükümdarın inkârcı kavmi de sahip oldukları büyük bir kuvvete rağmen küfürleri yüzünden büyük bir helake, bir ateş azabına maruz kalmışlardır.

أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

15. İlk yaratmada acizlik mi gösterdik? Hayır, onlar yeni bir yaratma hususunda şüphe içindedirler.

أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ

İlk Yaratmayla Acizlik mi gösterdik

(İlk yaratmada acizlik mi gösterdik) Yüce Yaratıcı, öyle Peygamberlerini yalanlamış haşır ve neşri inkâr ederek küfürlerinde devam edip durmak istemiş olan kimse-lerin cehaletlerini, o pek batıl düşüncelerini kınama ve teşhir için şöyle de buyuruyor:

Biz ilk yaratmamız ile yoruluverdik mi Bize ondan dolayı bir acizlik mi arız oldu ki, inkârcılar, ölümlerin ilâhî kudret ile tekrar hayata erdirileceklerini imkânsız görüyorlar, ondan dolayı büyük bir şüphe ve inkâr içinde yaşıyorlar?

بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

Yeni Bir yaratmadan Bir karışıklıktadır Onlar Bilakis

(Hayır, onlar yeni bir yaratma hususunda şüphe içindedirler) Onlar da yüce zatın o ilk yaradılışını, ona olan kudretini inkâr edemezler. Fakat onlar yeni yaradılıştan şiddetli bir şüphe içindedirler. Ölmüş bir kimsenin tekrar hayata erdirileceğini onların akılları kabul etmiyor, buna imkân göremiyorlar, bu hususta büyük bir şek ve şüphe içinde yaşıyorlar. Onların bu ruh hâlleri, güzelce düşünülürse pekiyi anlaşılır ki, akıl ve düşünceye tamamen aykırıdır. Bir kere ilâhi kudretin büyüklüğünü düşünmeli değil midir? Herhangi bir şeyi başlangıçta yoktan var etmek, yaratmak icat da bulunmak, o şeyi darmadağın olduktan sonra tekrar iade etmekten, vücuda getirmekten daha güç değil midir? Artık öyle bir yaratma ve icada kaadir olan bir Yüce Yaratıcı, elbette ki, yeniden yaratmaya da kaadir dir. Bundan dolayı bu hakikati inkâr, bunda tereddüt, pek büyük bir cehalet ve pek batıl bir düşünce eseri değil de nedir?

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

16.Ve and olsun ki, biz insanı yarattık ve ona nefsinin ne vesvese verdiğini de biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.

Bu mübarek ayetler de haşır ve neşrin vuku bulacağına dair diğer bir çeşit delil bulunuyor. Yüce Yaratıcının kullarına manevî yakınlık itibariyle ne kadar yakın olduğunu edebî bir üslupla beyan buyuruyor, bütün insanların herhalde öleceklerini ve yeniden sur'a üfürülmekle hayata ereceklerini ve her şahsın bütün yaptıklarını, söylediklerini meleklerin tespit ettiklerini ihtar ediyor. Ve nihayet inkârcıların vesaire'nin gafletleri giderilerek gerçek durumdan pek katî şekilde haberdar olacaklarına şöylece işaret buyrulmaktadır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

Nefsi Ona Vesvese veriyor O şeyi ki Biliriz Ve İnsanı Yarattık And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, biz insanı yarattık ve ona nefsinin ne vesvese verdiğini de biliriz) Kesin bir durumdur ki: biz insanı yarattık Öyle bir yaratılış harikasını yoktan var ettik onun hayır ve şer adına neler düşündüğüne de ve onun başkalarınca bilinmeyen gizlice hâllerini de biz hakkıyla bilmekteyiz

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Şah damarından Ona Daha yakınız Biz Ve

(ve biz ona şah damarından daha yakınız) Yani; İnsanlardan her hangi birinin varlığına, bütün hal ve fiillerine, bütün maziye ve istikbale ait maruz kaldığı ve kalacağı hayati durumlarına ilim ve müşahade itibariyle onun pek mühim ve kendisine pek yakın olan şah damarlarından daha yakın bulunuyoruz. Çünkü damarlarda et parçalarıyla kaplanmış sahibinden bir derece uzakça bulunmuştur, onun duygularına, kuruntularına vakıf değildir. Allah Teâlâ ise kullarını kendisi yaratmıştır, onların bütün fiillerini ve sözlerini o kullarından daha fazla bilmektedir, hiçbir kulun bir hareketi, bir düşüncesi Allah'ın ilmi dışında kalamaz.

Bilinmektedir ki: Allah Teâlâ, mahlûkatına benzemekten, mahlûkat gibi bir mekâna muhtaç olmaktan, mahlûkat gibi cismen, maddeten bir yere yakın veya bir yerden uzak bulunmadan ve herhangi bir mahlûkunun bedenine girmekten hâşâ münezzeh-tir. O Yüce Yaratıcı, bütün bu kâinatı yoktan var etmiş, bu kâinattan evvel yine mekâna ve zamana muhtaç bulunmaksızın var bulunmuştur. Bundan dolayı o Yüce Yaratıcının yakınlığından maksat, onların bütün varlıklarını, bütün amel ve fiillerini kendilerinden daha fazla bilip onların varlıklarını takdir ve icat buyurmuş olduğunu edebî bir

üslûpla tasvir ve ifadeden ibarettir. Evet, O kerem sahibi mabudumuz, bizlere bütün davranışlarımıza ezeli ilmi itibariyle bizden daha yakındır. Ne yazık ki: Biz bu hakikati gerektiği şekilde takdir edemiyoruz. O Yüce Yaratıcımızın manevî yakınlığına lâyık olabilmek için üzerimize düşen kulluk vazifelerini hakkıyla yerine getirmeye çalışmıyoruz. Evet, Dost, hakiki sevgili, bana benden daha yakındır. Bu ise pek enteresandır ki: Ben ondan uzak bulunmaktayım. O Kerem Sahibi Mabudumuz cümlemizi gafletten uyandırır, âmin.

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

17.O vakit ki, iki gözetici melek sağından ve solundan oturucu olarak gözetirler zabıt tutarlar.

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

Oturandır Soldan Ve Sağdan İki kaydedici Alıp kaybeder O vakit ki

(O vakit ki, iki gözetici melek sağından ve solundan oturucu olarak gözetirler zabıt tutarlar) Artık hatırlanmalıdır ki O vakit iki gözetici iki hafaza meleği insanın bütün hal ve davranışlarını sağdan ve soldan oturucu olarak gözetirler kayda alırlar. Yani: Bu meleklerden biri bir insanın sağ tarafında bulunarak onun iyiliklerini yazar, diğer bir melek de o insanın sol tarafında bulunarak onun kötülüklerini tespit eder. İşte insanların bütün fiilleri ve sözleri bu şekilde de bilinmektedir, yazılmaktadır. Bu da insanların uyanmasına bir vesiledir, ileride bir inkâra, bir mazeret ileri sürmelerine meydan kalmayacağını temin hikmetine dayanmaktadır ve haklarında ilahi delillerin tamam olmasına da bir sebeptir.

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

18.İnsan hiçbir söz söylemez ki, illa yanında hazırlanmış bir gözetici melek vardır.

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

Bir gözetleyici Hazır Yanında vardır Ancak Bir söz Söylemez

(İnsan hiçbir söz söylemez ki, illa yanında hazırlanmış bir gözetici melek vardır)

Evet, Herhangi bir insan Bir lâkırdı bir söz telaffuz etmez ki, meşru veya gayrı meşru bir söz söylemez ki, illâ yanında hazır bir gözetici olmasın. İşte bu gözetici melekler o insanın bütün sarf ettiği sözlerini yazar, onun amellerini gözetir, o insanın sevabı veya azabı gerektiren her sözünü yazıverir. Artık insanların bütün halleri bu suretle de bilinmiş, yazılmış bulunmaktadır. Bundan dolayı insanlar, bu vaziyeti düşünüp hayatlarını tanzim etmelidirler, mesuliyeti gerektiren sözlerden, hareketlerden kaçınmalıdır. Bu meleklerin bu husustaki görevleri de insanların tetikte yaşayabilmelerine bir güzel vesile bulunmaktadır.

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

19.Ve ölümün şiddeti hakkıyla gelince: İşte bu, kendisinden kaçtığın şeydir denilecektir.

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ

Hak ile Ölümün Sarhoşluğu Gelmiştir Ve

(Ve ölümün şiddeti hakkıyla gelince) ölüm sarhoşluğu hâli yakinen ortaya çıktı, yani böyle bir ölüm hâli gelince bir konuşma lisanıyla olmasa da bir lisanı hal ile

ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

Kaçıyorsun Ondan İdin O şeydir ki İşte bu

(İşte bu, kendisinden kaçtığın şey denilecektir) Yani: Ey insan! Ölümü hiç düşünmüyor mu idin? Ondan nefret ediyor, ona muhalif bir cephe almak istiyor idin, öldükten sonra nasıl bir istikbale kavuşacağını tefekkürde bulunmuyordun, işte o kendisinden kaçınmak istediğin hâdiseler gelip çattı, artık bundan kurtuluş yoktur. Fakat insan

öyle ölmekle artık kurtulmuş, bir daha hayata kavuşmayacak bir hâlde bulunmuş de ğildir.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

20.Ve sura de üfürülmüştür. İşte bu, tehdit günüdür.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ

Sura Üfürülmüştür Ve

(**Ve sura de üfürülmüştür**) Evet, Her ölen insan, tekrar hayat bulacaktır Ve sura üfürülmüştür yani: Kıyamet zamanı gelmiş olunca İsrail Aleyhisselam tarafından yapılan ilk sura üfürme ile bütün insanlar hayattan mahrum kalmış ve bilâhare ikinci bir üfürme ile de bütün ölümler yeniden hayat bulmuş olacaktırlar, bunun vukuu muhakkaktır,

ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

Tehdit Günüdür İşte bu

(**İşte bu, tehdit günüdür**) ölümlerin böyle yeniden hayata erecekleri gün, kâfirler hakkında pek korkunç bir azap zamanıdır, Cenabı Hakkın kendilerini korkutmuş olduğu bir ceza zamanıdır. Artık bu akıbeti düşünsünler!

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ

21.Ve herkes gelmiştir. Kendisiyle beraber bir sürücü ve bir şahit bulunduğu hâlde

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ

Bir şahit Ve Bir sevk edici Beraberinde var Nefis Her Gelmiştir Ve

(**Ve herkes kendisiyle beraber bir sürücü ve bir şahit bulunduğu hâlde gelmiştir**) Yâni: Onun dünyada iken hayır ve şer adına her ne yapmış ise onun kendince de belirlenmesi için kendisi bir melek tarafından mahkemeye götürülecektir, ve her ne yapmış ise onun hakkında da şâhitlik edici bir melek veya kendisinin herhangi bir uzvu bulunacaktır.

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

22.Muhakkak ki, sen bundan bir gaflet içinde idin, imdi senden perdeni kaldırıp açtık, artık bugün senin gözün keskindir.

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا

Bundan Gaflette İdin And olsun gerçekten

(**Muhakkak ki, sen bundan bir gaflet içinde idin**) Ve o gün kâfirlere veya gafletten uzak olmayan bütün insanlara hitaben şöyle de denilecektir: Muhakkak ki, sen bundan bir gaflet içinde idin bu müthiş günü bu gündeki bu pek korkunç hâlleri düşünmüyordun, büyük bir gaflete, Her nefsanî arzuya tabi bulunuyordun

فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ

Perdeni Senden Şimdi açtık

(**imdi senden perdeni kaldırıp açtık**) dünyada iken gözleri, kulakları, kalbleri örten, insanları sonunu düşünür olmaktan mahrum bırakan engelleri bertaraf ettik, şimdi bu akıbeti sana apaçık göstermiş olduk

فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

Keskindir Bugün Artık gözün

(**artık bugün senin gözün keskindir**) artık bu gün bu dirilme zamanında senin gözün keskindir pek fazla görücüdür. Bundan dolayı bu âlem'i inkâra imkân kalmamıştır ve her insan, dünyada iken işlemiş olduğu şeyleri inkâr edemeyip kabule mecbur bir halde bulunmaktadır.

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ

23.Ve arkadaşı olan melek der ki: Bu yanımda olan şey amel defteri hazırlanmış bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetler de cehenneme sevk edilenlere meleklerin ne diyeceklerini bildiriyor. Ve her inkârcı, inatçı, hayra engel olan, hakka tecavüz eden, şüpheyi müptelâ ve şirk ile vasıflanmış kimselerin cehenneme atılacaklarını ihtar ediyor. Cehenneme atılan ve aralarında arkadaşlık bulunmuş olan kimselerin kendilerini nasıl müdafaa etmek isteyeceklerini Cenabı Hakkın da onları çekişmeden nasıl men buyuracağını gösteriyor ve cehenneme yönelecek bir ilâhî hitaba cehennemin ne şekilde cevap vereceğini beyan buyurmaktadır.

وَقَالَ قَرِينُهُ

Arkadaşı Dedi Ve

(Ve arkadaşı olan melek der ki) Ve Azaba layık olan herhangi şahsın arkadaşı olan yani: Kendisini cehenneme sevk etmekle emir olunan melek, yarın ahirette der ki: bu hâdisenin vuku bulacağı muhakkak olduğu için geçmiş zaman kipiyle "dedi ki:" diye beyan buyurulmuştur

هَذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ

Hazırdır Yanımdadır O şey ki Bu

(Bu yanımda olan şey amel defteri hazırlanmış bulunmaktadır.) yani: Bu sevk ve idaresiyle görevli olduğum şahsa ait amel defteri hazırlanmış bulunmaktadır onu arz edeceğim. Müfessirlerin ekserisine göre, bunu böyle söyleyen melektir. Bazı müfessirlere göre de bunu böyle söyleyen şeytandır. O yarın ahirette diyecektir ki: Bu isyankâr olan şahıs, benim katımda öyle bir şeydir ki, cehennem için hazırlanmıştır, ben onu azdırarak ve saptırarak cehenneme hazırlamış bulunuyorum.

الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

24.Ve emir olunur ki: Cehenneme atınız, her kâfir inatçı olanı.

الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

İnatçıyı Kafir Her Cehenneme İkiniz atın

(Ve emir olunur ki: Cehenneme atınız, her kâfir inatçı olanı) Allah Teâlâ tarafından insanları ahirette mahşere sevke ve onların haklarında şahitlikte emir olunan iki meleğe veya iki cehennem bekçisine emir olunur ki: Dünyada iken her kâfir inatçı olanı Cehenneme atınız. Çünkü: Cenabı Hakkı inkâr eden, pek fazla inatçı olup hakka itaati terk eden kimseler, cehennem cezasına lââyık bulunmuşlardır.

مَنَّا عٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ

25. Hayra mani olanı, azgını, şüphe içinde bulunanı.

مَنَّا عٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ

Şüpheciği Zalimi Hayra Mâni olanı

(Hayra mani olanı, azgını, şüphe içinde bulunanı) Yine cehenneme atınız Hayır için men'e çalışanı insanların İslâmiyet'le, ahlâkî faziletlerle vasıflanmasına mâni olmak isteyen, insanların hayır ve iyilikte bulunmalarına engel olanı. Öyle bir şahıs da cehenneme lâyıktır. Deniliyor ki: "Velid Bin Muğire" kardeşi oğullarını İslâmiyet'ten men'e çalışmış olduğu için bu ayeti celile, onun hakkında nazil olmuştur. Fakat hüküm umumîdir, o gibi hayra engel olanları kapsamaktadır. Ve mütecaviz olanı dinin hududunu aşanı, halkın hukukuna musallat olanı, insana eliyle ve diliyle zulüm edeni ve şüphe içinde bulunanı Allah Teâlâ'nın birliğini, kudretini büyüklük ve genişliği hususunda şüphe için yaşayanı da cehenneme atınız, onların hepsi de cehenneme lââyık bulunmuşlardır.

الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ

26.O kimseyi ki: Allah Teâlâ ile beraber başka ilâh da edinmiştir. Hemen onu pek şiddetli bir azap içine atıveriniz.

الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilah Allah ile Beraber Kıldı O ki

(O kimseyi ki: Allah Teâlâ ile beraber başka ilâh da edinmiştir) Ve hele hele özellikle O kimseyi ki: Allah'ın birliğini inkâr ederek bir takım mahlûkatı da birer tanrı tanımıştır, şirk içinde yaşamıştır

فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ

Şiddetli Azabın İçine Artık onu ikiniz atın

(hemen onu pek şiddetli bir azap içine atıveriniz) o gibi dinsizler hakkın emirlerine tecavüz eden ahlâksızlar, öyle bir azaba her şekilde lâayık bulunmuşlardır.

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

27.Arkadaşı der ki: Rabbimiz! Onu ben azdırmadım ve lâkin o uzak bir sapıklık içinde bulunmuş idi.

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ

Onu azdırmadım Rabbimiz Arkadaşı Dedi

(Arkadaşı der ki: Rabbimiz! Onu ben azdırmadım) Yarın ahirette cehenneme sevk edilecek herhangi bir şahıs, kendisini mazur göstermek için der ki: Yarabbi. Beni yol-daşım olan, arkadaşım bulunan şeytan, azdırdı, doğru yoldan çıkardı. O Arkadaşı olan şeytan da der ki: Ey Rabbimiz Onu ben azdırmadım onu yoldan ben çıkarmadım

وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

Uzak Bir dalalet içinde İdi Fakat

(velâkin o, uzak bir dalalet içinde bulunmuş idi) o yaratılıştan alçak idi, ahlâkı pek bozuktu, artık o kendi kabiliyetine göre hareket etmiş, bizzat dalalete düşmüştü.

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ

28.Allah Teâlâ da buyurmuş oluyor ki: Benim huzurumda, çekişmeyin, ben size muhakkak ki, önceden tehditte bulunmuştum.

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ

Huzurumda Çekişmeyin Buyurdu ki

(Allah Teâlâ da buyurmuş oluyor ki: Benim huzurumda, çekişmeyin) Yüce Allah da öyle çekişmede bulunan herhangi bir sapan şahıs ile onu saptırmış olan şeytana, şeytan tabiatlı saptırıcı kimseye Kıyamet gününde buyurmuş olur ki: benim huzurumda çekişmeyin. Bu ceza gününde kusurlarınızı birbirinize isnat ederek kendinizi mazur göstermeğe çalışmayınız, hepinizin de hâli, durumu Allah tarafından bilinmektedir

وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ

Tehdidi Size Takdim ettim Halbuki gerçekten

(ben size muhakkak ki: Önceden tehditte bulunmuştum) Size hak ve hakikati kabul edesiniz diye peygamberler ve semavî kitaplar vasıtasıyla Allah'ın azabını haber vermiş, onun ne müthiş olduğunu bildirmiş idim. Artık hakkınızda ilâhî delil tecelli etmiş, bir mazeret ileri sürmenize selahiyetiniz kalmamıştır. Şimdi birbirinizle mücadelede bulunmak, sizin için bir faide vermeyecektir, hepinizde lâayık olduğunuz azaba kavuşmuş bulunacaksınız.

مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

29.Benim katımda söz değiştirilmez ve ben kullarım için zulüm kar değilim.

مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ

Katımda Söz Değiştirilmez

(Benim katımda söz değiştirilmez) Yüce Allah tarafından şöyle de buyrulur ki: Benim huzurumda söz değiştirilmez. Yani: Benim katiyen beyan ettiğim, takdir buyurmuş olduğum şeyler hakkındaki ilâhî beyanım, kesindir, onlar değiştirilmez. Meselâ: Müminlerin cennetlere, kâfirlerin de cehennemlere sevk edilecekleri hakkındaki ilâhî beyan kesindir. Aynı şekilde: Bir kimsenin kendi günahı üstünde azap görmeyeceğine, müşriklerin de asla mağfiretine nail olamayacaklarına ait bulunan ilâhî beyanda kesindir, bunlarda bir değişme ve başkalaşma cari olamaz

وَمَا أَنَا بِظَالَمٍ لِلْعَبِيدِ

Kullara Zulmedici Ben değilim Ve

(ve ben kullarım için zulüm edici değilim) Ben hiçbir kimseye yapmış olduğu bir günah bulunmadıkça azap etmem ve hiçbir kimseyi başkasının yerine azaba uğratmam, her hususta ilâhî adaletim tam anlamıyla tecelli eder durur.

&-Mübalâğa sigasıyla "Zellâm" denilmesi, Cenabı Hakkın zulümden ne kadar münezzehe olduğuna bir işarettir. Çünkü denilmiş bulunuyor ki: Faraza Hak Teâlâ, bir şahsa zulüm etse bu zulüm, Allah'ın şanına göre pek büyük bulunmuş olur, böyle bir zulüm ile vasıflanan pek zalim sayılır. Hâlbuki Allah'ın zatı bu noksanlıklardan münezzehtir. Şüphesiz buna inanıyoruz. Bir de bunda şöyle bir işaret vardır. Mükellef kullar, pek fazladır. Bunların bir kısmına olsun zulüm edilmesi, pek büyük bir yekûn teşkil edeceği için bu zulmü tercih eden bir zat, "Zellâm" olmuş olur. Hâlbuki Hak Teâlâ Hazretleri böyle bir vasıf ile vasıflanmaktan uzaktır. O hikmet sahibi Yaratıcı hiçbir kimseye zulüm etmez, azaba uğrayanlar, kendi kötü hareketlerinin hikmet ve adalet gereği olan cezasına kavuşmuş olur.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

30.O gün ki, cehenneme deriz ki: Doluverdin mi? O da der ki: Daha var mı?

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ

Doluverdin mi? Cehenneme Deriz O gün

(O gün ki, cehenneme deriz ki Doluverdin mi?) Evet Allah'ın vaadi ve uhrevî azabı gelmiş, tatbik edilmeğe başlanılmış olur. Allah celle celaluhu hazretleri buyuruyor ki o gün cehenneme deriz ki yani: Bir lisanı hal ile cehenneme hitap buyrulmuş olur ki: Ey cehennem doluverdin mi? İçerine sevk edilen insanlar ile cinler seni dolduruverdiler mi? Daha başkalarını da içerine alabilir misin?

وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

Fazladan mı var Der Ve

(O da der ki daha fazladan mı var?) Cehennem de bir lisanı hal ve soru sormak suretiyle der ki: Daha fazla var mı? Artık ben doldum, bundan fazlasını nasıl içerime alabilirim? Diğer bir görüşe göre de cehennem, kâfir ve isyankârlara karşı kızgınlık ve şiddetini göstermek için der ki: Cehenneme lâayık olanlar var ise onlar da gelsinler, onlara da yer vardır. Bu sual ve cevap, deniliyor ki: Cehennemin genişliğini, dehşetini anlatmak için bir misal ve hayalde canlandırma suretiyle beyan buyrulmuştur. Bununla cehenneme ne kadar çok kimselerin sevk edileceğine işaret buyrulmuş oluyor.

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ

31.Ve cennet takva sahipleri için uzak olmaksızın yaklaştırılmıştır.

Bu mübarek ayetler de cennetlere selâmetle girecek zatların vasıflarını bildiriyor. Onların muttaki, yani: Allah'ın azabından korkan, günahlardan tövbe eden, Allah'ın hududunu muhafazaya çalışan, ibadet ve itaate devam eden, samimi kalb ile Cenabı Hakka yönelik bulunan zatlardan ibaret olduğuna işaret buyuruyor. Ve onların ebedî cennetlerde her istediklerine kavuşmuş ve onun üstünde olarak da Allah'ın rızasına ve tecellisine m az har bulunacaklarını müjdelemektedir.

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ

Uzak Değildir Takva sahiplerine Cennet Yaklaştırılmıştır Ve

(Ve cennet takva sahipleri için uzak olmaksızın yaklaştırılmıştır) Cenabı Hak dan korkan, günahlardan kaçınan zatlar için uzak olmaksızın cennet yaklaştırılmıştır. Öyle bir hâlde ki: O cenneti daha durak mahallinde iken müşahedeye muvaffak olurlar ve oradaki nimetleri öğrenmiş bulunurlar, haklarında böyle bir ilâhî lütuf tecelli etmiş olur. Bununla beraber şöyle de denilebilir ki: Bu dünya hayatı ne kadar devam etse de yine geçicidir, ahiret teki ebedî hayata nazaran pek sınırlıdır. Bu itibar ile ahiret hayatı, insanlar için nispeten pek yakın bulunmaktadır.

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ

32.İşte bu, sizin vaat olunduğunuz şeydir, her bir tövbekâr olan vazifesini muhafaza eden için.

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ

Vaad ediliyorsunuz O şey ki Budur

(İşte bu, sizin vaat olunduğunuz şeydir) Ve melekler tarafından kendilerine cennetler gösterilerek denilir ki: İşte bu, Böyle karşıdan seyretmeye muvaffak olduğunuz yüce makam sizin vaat olunduğunuz şeydir. Allah Teâlâ'nın sizlere dünyada Peygamberleri ve kitapları ile vaat buyurmuş olduğu yüksek cennettir, mükâfat makamıdır. O takva sahibi zatların vasıfları ise şöylece açıklanmaktadır.

لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ

Muhafaza eden Çokça yönelen Herkes içindir

(her tövbekâr olan muhafaza eden için) günahlarından dolayı tövbe ederek Allah'ın affına sığınan ve üzerine düşen dinî vazifesini muhafaza eden Allah'ın haklarına riayet edip ilâhî emirleri yerine getirmeye devam eden olgun mümin demektir. İşte öyle her takva sahibi zat hakkında o Allah'ın vaadi tecelli edecektir.

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ

33.Rahmana gıyaben korku duyan ve hakka yönelik bir kalb ile gelen kimseye mahsus bir cennettir.

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ

Gıyaben Rahmandan Korktu O kimse ki

(o kimse ki Rahmandan gıyaben korku duyan) Evet, O Cennet, takva sahibi olan herhangi bir zata mahsustur. Yani: Rahmana gıyaben korku duyan Cenabı Hakkın yüce zatını görmediği hâlde, onun varlığını bilip tasdik eden, o Yüce Yaratıcıya itaatten ayrılmayan

وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ

Yönelmiş Bir kap ile Geldi Ve

(ve hakka yönelik bir kalb ile gelen) temiz bir itikada sahip, Allah korkusu ile vasıflı bir kalbe sahip olduğu hâlde bu hayatı terk ederek Cenabı Hakka manen kavuşma şerefine erişen kimseye mahsus bir cennettir.

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ

34.Ona selâmetle giriveriniz. İşte bu, ebediyet günüdür.

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ

Selâmetle Oraya girin

(Ona selâmetle giriveriniz) O ahiret gününde öyle takva sahibi zatlara bir ikram için melekler derler ki: O cennete selâmetle giriveriniz azaptan, üzüntü ve kederden uzak, yok olmaktan emin olduğunuz hâlde giriniz

ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ

Ebedilik Günüdür Bu

(İşte bu, ebediyet günüdür) işte bu cennete gireceğiniz gün ebediyet günüdür. Artık bu, ebediyen devam edecektir. Artık ölüm, bu cennetten ayrılış yoktur.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

35.Onlar için orada ne dilerlerse vardır ve bizim katımızda ise fazlası da vardır.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا

Orada İstiyorlar O şeyler ki Onlar için vardır

(Onlar için orada ne dilerlerse vardır) Onlar için O cennete girecek zatlara mahsus orada ne dilerler ise vardır. Çeşitli nimetlere, lezzetlere nail olacaklardır, diledikleri güzel şeylere kavuşacaklardır,

وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

Fazla Katımızda vardır Ve

(ve bizim katımızda ise fazlası da vardır) Ve bizim katımızda ise Yani: Allah tarafından hususi bir lütuf olmak üzere o cennete girecek zatlar için o kavuşacakları nimetlerin, lezzetlerin üstünde daha fazlası da vardır. Onlar, kabiliyetleriyle uygun olmak üzere düşüncelerinin üstünde en yüksek birer ilâhî lütfâ mazhar olacaklardır, Allah'ın zatını müşahede, onun kutsal varlığına bakmak, ilâhî tecellilere kavuşmak gibi en yüce saadetlere erişeceklerdir.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ

مَحِيصٍ

36.Ve onlardan evvel nice nesilleri helak ettik ki, onlar kuvvetçe bunlardan daha şiddetli idiler, beldelerde dolaşıp durdular. Hiç kaçıp kurtulacak bir yer var mıdır?

Bu mübarek ayetler de asrısaaadetteki din düşmanlarını tehdit edip onlardan daha kuvvetli kavimlerin dinsizlikleri yüzünden helake uğrayıp gitmiş olduklarını haber veriyor. Onların beldelerinde dolaşıp, eserlerinin görüldüğüne, onların tarihî felâketlerinden her düşünen kimsenin ibret alacağına işaret buyuruyor. Ahiret hayatını yaratmaya, dinsizleri de kahr ve yok etmeye ilâhî kudretin fazlasıyla kâfi olduğuna bir açık delil olmak üzere bu Kâinatın altı günde yaratılmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ

Nesilden Onlardan önce Helak ettik Nice Ve

(Ve onlardan evvel nice nesilleri helak ettik ki) ve Ey Son Peygamber Senin Peygamberliğini tasdik etmeyen Kureyş müşriklerinden önce nice nesilleri cemaatleri helak ettik ki,

هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا

Yakalayışça Kendilerinden Daha şiddetlidir Onlar

(onlar kuvvetçe bunlardan daha şiddetli idiler) O helake uğrayan gruplar kuvvetçe kudretçe bu Kureyş müşriklerinden daha şiddetli idiler Ad, Semud, Tüb'ba kavimleri bu cümledendir. Onlar, vaktiyle

فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ

Diyarlarda Bu yüzden dolaştılar

(beldelerde dolaşıp durdular) ticaret için, servet sahibi olmak için her tarafa giderek seferlerde bulundular, istikballerini temine çalıştılar. Buna rağmen kendilerini Allah'ın kahrından kurtaramadılar. Artık düşünmeli!

هَلْ مِنْ مَّحِصٍ

(hiç kaçıp kurtulacak bir yer var mıdır?) Elbette ki, yoktur, hiçbiri kendisini kurtaramadı, işte ey Kureyş müşrikleri Sizin ve benzerlerinizin hâli de öyledir, kendinizi Allah'ın kahrından kurtaramazsınız artık istikbalinizi düşünün!

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

37.Şüphesiz yok ki, bunda elbette bir öğüt vardır, kendisi için bir kalb olan veya kendisi şahit olarak kulak veren kimse için.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ

Elbette bir ibret Bunda vardır Şüphesiz

(Şüphesiz yok ki, bunda elbette bir öğüt vardır) O eski kavimlerin hâllerine dair haberde, bu husustaki kıssalardan her birinde veya bu süreyi celile deki güzel, hikmetli işaretlerden her birisinde bir ibret vardır. Bunlar uyanma vesilesi olacak birer öğüt mahiyetindedir. Evet,

لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ

Bir kalp Onun için Oldu O kimseler için ki

(kendisi için bir kalp olan) temiz bir kalbe sahip olup bu gibi öğütlerden istifade kabiliyetine sahip olan kimse için bir öğüt vardır.

أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

Şahit olan O iken Kulak Attı Veya

(veya kendisi şahit olarak kulak veren kimse için) Yani: Kendisine okunan ayetlere, söylenen kıssalara karşı tamamen hazır, zihin bütünlüğüne sahip, zekice bir tarzda yönelmiş olduğu hâlde söylenilen bildirilen şeyleri ehemmiyetle dinleyen herhangi bir insan için öğüt vardır. Bunlardan o kimseler istifade ederler.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

38.Ant olsun ki, gökleri ve yeri ve bunların aralarındakiler ini altı günde yarattık ve bize yorgunluktan bir şey dokunmadı.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Gün Altı İçinde İki arasında O şeyleri ki Ve Yeri Ve Gökleri Yarattık And olsun gerçekten Ve

(Ant olsun ki, gökleri ve yeri ve bunların aralarındakileri altı günde yarattık) O inkârcılar, bir kere Allah'ın kudretinin izlerine bakmıyorlar mı? Ne için ahiret hayatını vesaire inkâr ediyorlar? Âlemin Yaraticısı elbette ki: Öyle her şeyi yaratmaya kadir dir. İşte buna işaret için hak Teâlâ hazretleri şöyle buyuruyor. Ant olsun ki, Muhakkak bir hadisedir ki: gökleri ve yeri ve bunların aralarındakileri altı günde yani Bütün bu kadar muazzam, muntazam kâinatı altı günde yarattık. Evet, O kadar büyük âlemler, hikmet gereği öyle az bir zaman içinde yaratılmıştır. Bununla beraber eğer Kâinatın Yaraticısı dilese idi o âlemleri bir an içinde de yaratabilirdi ve Buyuruyor ki:

وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

Bir yorgunluk Bize dokunmadı Ve

(ve bize yorgunluktan bir şey dokunmadı) Evet, bize O âlemleri yaratmaktan dolayı yorgunluktan bir şey dokunmadı. Evet, Bütün bu kadar muazzam âlemlerin yaradılışından dolayı Yüce Yaraticının mukaddes, kudret ve azametle vasıflanmış olan yüce zatına hâşâ bir zahmet, bir meşakkat arız olmamıştır. Artık bir kere ilâhî kudretin azameti düşünölsün. Bu kadar âlemleri yoktan var etmiş olan o Yüce Yaraticı, insanları öldürdükten sonra tekrar hayata erdiremez, kıyamet âlemini meydana getiremez mi? Elbette bütün bunlara fazlasıyla kaadir dir. Buna inanıyoruz.

&-Bu ayeti kerime haşır ve neşri inkâr edenler için bir ikaz vesilesi olduğu gibi Yahudi'lerin yanlış bir kanaatlerini de yalanlamaktadır. Yahudi'lerin itikadınca Hak Teâlâ gökleri ve yeri pazar gününden itibaren yaratmaya başlayarak cuma gününde, o altı

gün içinde yaratmış, cumartesi günü de istirahat etmiş, arş üzerine çıkarak arkası üstüne yatmakta bulunmuştur. Bu ne kadar Allah'ın şanına aykırı bir itikat! Hâşâ Allah Teâlâ yorgunluktan, bir makamda insanlar gibi yatmaktan münezzehtir. Sonra altı gün denilmesi, bu Kâinatın o kadar bir müddet içinde yaratılışını beyan içindir yoksa bu âlemlerin yaratılışından evvel öyle hafta günleri bulunmuş değildi ki, pazar vesaire diye o günler tayin edilsin.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

39.Artık dediklerine karşı sabret ve güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel Rabbini hamd ile tesbih et. Bu mübarek ayetler de münkirlerin dedikodularına karşı Resuli Ekrem'in sabır edip Cenabı Hakkı belirli zamanlarında tesbih ve tahmid'e devam etmesini tavsiye buyuruyor. İnkâr edilen kıyametin nasıl vuku bulacağını ve insanların nasıl korkunç bir sese tutularak kabirlerinden kalkacaklarını bildiriyor. Yüce Yaratıcının kullarını öldürmeğe de; diriltmeğe de, haşır ve neşri vücuda getirmeğe de hakkıyla kaadir olduğunu ve kullarının neler söyler olduklarını tamamen bildiğini haber veriyor. Yüce Peygamberin de bir zorlayıcı olmadığını ve Hak Teâlâ'dan korkanları Kuranı Kerim ile irşat etmekle emir olunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeylere ki O halde sabret

(Artık dediklerine karşı sabret) Ey Son Peygamber! Artık Sen kıyamet hakkında ve diğer hususlarda müşriklerin dediklerine batıl sözlerine karşı sabır et üzülme, onların o inkârlarının ne kıymeti var? Bu kadar büyük bir kâinatı yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı, insanları öldürdükten sonra tekrar yaratamaz mı? Bunu hangi insafı, düşünen bir insan, uzak görebilir?

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

Rabbine Hamt ile Tesbih et Ve

(Rabbini hamd ile tesbih et) evet Resulullah sallallahu aleyhi Ve selam efendimizde buyururlar ki. Farz namazdan sonra otuz üç tesbih (sübhânallah) otuz üç tahmid, (el-hamdülillah) otuz üç tekbir (Allahü ekber) ve bir de tehlil (*Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh, lehül mülkü ve lehül hamdü yuhyi ve yümit ve hüve alâ külli şey'in kadir*) söyleyiniz. (Hadis-i şerif Mektûbât-ı Rabbani, Sahîhi Müslim) işte Allah celle celaluhu hazretleri buyuruyor ki beni tesbih ediniz ve bana hamd ediniz öyle bir vakitlerdeki

قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

Batmasından Önce Ve Güneşin Doğmasından Önce

(güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve selam Sen güneşin doğmasından evvel yani sabah vaktinde ve güneşin batışından evvel yani: Öğle ve ikindi vakitlerinde Rabbini hamd ile tesbih et. Cenabı Hakka verdiği nimetlerinden dolayı hamd ve senada bulun. O'nun acizlikten, ölüleri tekrar hayata kavuşturamamaktan uzak olduğunu söyle, hamd ve tesbihe devam eyle.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ

40.Ve geceden de onu tesbihte bulun ve secdelerin arkalarından da.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ

Böyle onu tesbih et Geceden Ve

(Ve geceden de onu tesbihte bulun) yani Geceleyin kılınacak namazlardan olan akşam ile yatsı namazlarına devam et

وَأَدْبَارَ السُّجُودِ

Secdelerin Arkalarında Ve

(ve secdelerin arkalarından da) namazların kılınmasının ardından da Cenabı Hakkı tesbih et, hamd ve senada bulun.

&-ibni Abbas Radiyallahü Anh tan rivayet edildiği üzere güneşin doğuşundan evvelki namazdan maksat, "Selâtı Fecr" denilen sabah namazıdır. Güneşin batışından evvelki namazlardan maksat da öğle ve ikinci namazlarıdır. Geceleyin kılınacak namazlardan maksat da akşam ile yatsı namazlarıdır ki, toplamı, beş vakit namazdan ibaret bulunmuş olur. Secdeleri müteakip kılınacak namazdan maksat da farz namazlardan sonra kılınacak nafil namazlardır veya vitir namazlarıdır yahut yapılacak tesbihlerdir.

وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ

41.Ve dinle, o gün ki: Seslenen, yakın bir mekandan seslenir.

وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ

Yakın Bir yerden Nida eden Seslenecek O günü ki Dinle Ve

(Ve dinle, o gün ki: Seslenen, yakın bir mekandan seslenir) Ve Ey Yüce Peygamber! Kıyamet durumlarına dair sana verilen haberi dinle, o gün ki, Seslenen, yakın bir mekandan seslenir yani: İsrail veya Cebrail Aleyhimesselem yakın bir mekandan seslenir Ey insanlar! Muhasebe için tez kalkınız der, insanlar da kabirlerinden hemen kalkar, hesap mevkiine koşarlar. Müfessirlerin çoğuna göre bu da, Beyti Mukaddesteki Huhreden yani: Büyük bir taş üzerinden yapılacaktır.

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

42.O gün ki, o hak ile olan sesi işiteceklerdir. İşte o çıkış günüdür.

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ

Hak ile O sesi İşitirler O gün

(O gün ki, o hak ile olan sesi işiteceklerdir) Evet, O gün ki, bütün insanlar o hak ile olan korkunç sesi işiteceklerdir, Bütün ölümler, ikinci sura üfürülme vaki olunca o hakka dayalı olan sesi duyarak kabirlerinden kalkacaklardır,

ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

Çıkış Günüdür İşte bu

(İşte o çıkış günüdür) O gün bütün ölümler, hayat bulup kabirlerinden çıkacaklar, mahşere sevk edileceklerdir.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ

43.Şüphe yok ki, biz, bizler diriltiriz ve öldürürüz ve dönüşü de bizedir.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ

Öldürürüz Ve Hayat veririz Biz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz, bizler diriltiriz ve öldürürüz) Yüce Yaratıcı şöyle de buyuruyor: Şüphe yok ki, biz Yani: Kudret ve azametle vasıflanan yüce zatım diriltirim insanları vesaire dünyada hayata kavuştururum. Ve öldürürüz onları bilâhare öldürürüz belirlenmiş ecelleri nihayet bulunca kendilerini hayattan mahrum bırakırız, bu hususta yüce zatıma hiçbir kimse ortak olamaz,

وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ

Dönüş Bizedir Ve

(ve dönüş de bizedir) Yani: İnsanların ahirette mükâfata veya cezaya ermeleri için varacakları yer ise ancak Hak Teâlâ'nın tayin buyurmuş olduğu muhasebe sahasıdır

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

44.O gün ki, yer, onlardan süratle çatlayıp ayrılır. İşte o, bir haşırdır, bize göre pek kolaydır.

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا

Çok hızlılar olarak Onlardan Yer Yarılır O gün

(O gün ki, yer, onlardan süratle çatlayıp ayrılır) Evet, İnsanlar Allah'ın huzuruna

yani: Onun tayin buyurduğu yüce mahkemeye sevk edilirler. O gün ki, yer onlardan ölmüş kimselerden süratle çatlayıp ayrılır içinde bulunmuş olan ölümler, hemen fırlayıp çıkı verirler

ذٰلِكَ حٰشِرٌ

Haşırdır işte bu

(işte o, bir haşırdır) bir dirilme, bir toplama ve sevk günüdür. O gün herkes kabrin-den kalkarak mahşere sevk edilmiş olur. Böyle bir haşır ise

عَلَيْنَا يَسِيرٌ

Pek kolaydır Üzerimize

(bize göre pek kolaydır) takdir edilen vakit gelince hemen pek kolaylıkla, bir ilâhî emrin yönelmesiyle meydana gelir. Artık bu hususta hangi akıllı, tereddütte bulunabilir? Nerede kaldı ki, inkâra cüret edebilsin.

نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ

45.Biz onların neler söylediklerini pekiyi bileniz ve sen onların üzerlerine bir zorlayıcı değilsin. Artık benim tehdidimden korkacaklara Kuran ile öğüt ver.

نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeyleri ki En iyi bileniz Biz

(Biz onların neler söylediklerini pekiyi bileniz) Yüce Yaratıcı, Resuli Ekrem'ine teselli vermek, inkârcıları da tehditte bulunmak için buyuruyor ki: Biz onların neler söyler olduklarını pekiyi bileniz. O inkârcıların kıyamet vuku bulacağını inkâr ettiklerini ve kıyamete ait ayetleri yalanladıklarını hakıyla bilmekteyiz. Onlar, inkarlarında devam edince büyük cezalara maruz kalacaklardır,

وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ

Bir zorlayıcı Onların üzerinde Sen değilsin Ve

(ve sen onların üzerlerine bir zorlayıcı değilsin) ve resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem sen onların üzerlerine bir zorlayıcı değilsin. Onları zorla imana, ahiret'i tasdike sevk etmekle emir olunmuş bulunmuyorsun. Zaten samimi bir surette olmayıp da zorlamaya binaen kabul edilen bir iman, bir tasdik, Allah katında makbul olamaz,

فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ

Tehdidinden Korkuyor O kimseye ki Kur'an ile O halde nasihat et

(Artık benim tehdidimden korkacaklara Kuran ile öğüt ver) artık benim tehdidimden Kur'anı Kerim vasıtasıyla vuku bulan ilâhî vaat den korkacaklara öyle korkup uyanacak, hakkı kabul edecek kabiliyette bulunanlara Kuran ile öğüt ver. Onlara dinî vazifelerini bir müjde ve bir uyanma vesilesi olmak üzere zikret, telkinde bulun. Çünkü Hak ve hakikati kabul eden zatlar, ancak Allah'tan korkan, Cenabı Hakkın kudret ve azametini bilip kalplerinde Allah korkusu parlayıp duran müminlerdir, başkaları değildir. Hak Teâlâ Hazretleri, cümlemizi selâmet ve saadetin yegane vesilesi olan iman şerefinden ayırmasın. Peygamberlerin seyyidi olan Hz. Muhammed hürmetine Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

51-EZZARIYAT SURESİ

Bu süreyi celile, Ahkaf suresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Altmış, ayeti kerimeyi içermektedir. Kâf süresindeki haşir ve neşre dair ihtarin bir yaptırımı ve nihayetindeki vaadin bir ayrıntısı makamında bulunmaktadır.

Bu mübarek ayetlerin içerdikleri mananın özeti:

- 1.Haşre ve neşre dair en enteresan ve büyük deliller.
- 2.Takva sahiplerini mükâfatlar ile müjdelemek inkârcıları da azap ile tehdit etmek.
- 3.Geçmiş kavimlerin ibret verici kıssalarına işaret ve Resuli Ekrem'e teselli vermek.
- 4.Cinlerin ve insanların yaradılışındaki maksat.
- 5.Nasihatlerden müminlerin istifade edeceklerini beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالذَّارِيَاتِ ذُرَّوًا

1.Savurup dağıtan rüzgârlara ant olsun ki.

Bu mübarek ayetler, haşir ve neşrin ve mükâfat ile cezanın herhalde vuku bulacağını pek muazzam kudret eserlerinden bir kısmına yemin suretiyle beyan ederek insanları uyanmaya, ahiret hayatını tasdik etmeğe davet buyurmaktadır.

وَالذَّارِيَاتِ ذُرَّوًا

Bir tozutmaya ile Yemin olsun tozutanlardan Ve

(Savurup dağıtan rüzgârlara ant olsun) "Zerv" Lügatte savurmak, geçip gitmek manasınadır. Bu bakımdan rüzgârlara "zariyat" denilmiştir. İşte rabbi Teâlâ hazretleri buyuruyor ki Toprakları vesaire Savurup dağıtan, hayvanatın, bitkilerin hayatına, büyüyüp gelişmesine hizmet eden, denizlerde ayrı ayrı dalgalar meydana getiren velhâsıl bir yaratılış eseri olan rüzgârlara ant olsun ki beyan olunacak şeyler hakikatin ta kendisidir.

فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا

2. Sonra yağmurları yüklenen bulutlara ant olsun ki.

فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا

Bir ağırlık Sonra o yüklenenlere

(Sonra yağmurları yüklenen bulutlara) Onları, takdir edilen yerlere götürüp yağdıran bulutlara ant olsun ki, bildirecek hâdiseler, elbette ki, vaki olacaktır. "Vikra" Lügatte bir hayvanın yüklendiği ağır yük demektir. Çoğulu evkârdır. Buradaki hamilattan maksat ise bulutlar olduğu gibi bulutları yüklenen rüzgârlardır veya çocuklara yüklü bulunan kadınlardır da denilmiştir. En doğrusunu hak Teâlâ bilir

فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا

3. Sonra kolaylıkla akıp gidenlere ant olsun ki.

فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا

Bir kolaylıkla Sonra o akıp gidenlere

(Sonra kolaylıkla akıp gidenlere) Yani: Denizlerde cereyan eden gemilere veya yerlerde ve havalarda süratle dolaşan nakil vasıtalarına ki, bugünkü trenleri, uçakları da vesaire de kapsar. Veyahut estikleri yerlerde dolaşan rüzgârlara veya kendi yörüngelerinde, dolaştıkları yerlerde cereyan eden yıldızlara da ant olsun ki haber verilecek hâdiseler, meydana gelecektir.

فَالْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا

4.Sonra herhangi bir emri taksim eden meleklerle ant olsun ki.

فَالْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا

İşleri Sonra o taksim edenlere

(Sonra bir emri taksim edenlere) yani: Rızıkları, yağmurları vesaire kullar ve belde-ler arasında dağıtmak vazifesiyle görevli olan meleklerle veya bulutlara ant olsun ki, şu beyan olunacak şeyler, elbette ki, hakikatin ta kendisidir.

إِنَّمَا تُوْعَدُونَ لَصَادِقٌ

5. Size vaat olunan: Şüphe yok ki, elbette doğrudur.

إِنَّمَا تُوْعَدُونَ لَصَادِقٌ

Gerçekten doğrudur Size vaat ediyor Şüphesiz o şey ki

(Şüphe yok ki Size vaat olunan) şüphesiz Ey insanlar Size Allah tarafından vaat olunan öldükten sonra yeni bir hayata kavuşacağınıza ait ilâhî vaat elbette doğrudur. Bu husustaki haberler, gerçeğe uygundur bir gün o hakikat, tecelli edecektir.

وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

6.Ve muhakkak ki: Ceza da herhalde vakidir.

وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

Elbette vakidir Hesap Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, ceza da herhalde vakidir) ey insanlar muhakkak ki herkes dünyadaki amellerine göre mükâfata veya cezaya kavuşacaktır. Ahiret'i inkâr edenlerde lââyık oldukları cezalara elbette ki, çarpılacaklardır.

&-Bu mübarek ayetlerdeki birçok yeminler, birer mühim hikmete ve faydaya dayanmaktadır. Kısacası: Bu muazzam eserlere yemin edilmesi bu eserlerin ne kadar muhteşem olduğuna ve Allah'ın kudreti için birer delil bulunduğuna işaret içindir. Ve bu muhteşem eserler, böyle harikulade şeyleri vücuda getirmiş olan bir Yüce Yaratıcının insanları da öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturacağına birer parlak numune olarak gösterilmiş bulunuyor. Bununla beraber böyle yemin buyrulması, beyan olunan hâdiselerin fevkalâde mühim olduğuna bir işareti içermektedir. Ve böyle haber verilen pek mühim hâdiselerin yeminler ile kuvvetlendirilmesi, konuşmada geçerli olan beyan üslubunun gereğidir. Hatta deniliyor ki: Vaktiyle Arap'lar, yalan yere yapılacak bir yeminin beldeleri harap bir hâle getireceğine inanıyorlardı. Kendi iddialarını doğru yeminler ile ispata, kuvvetlendirmeye çalışıyorlardı. Böyle bir yemine dayalı olan iddiaları kabul ederlerdi. Bundan dolayı Kuranı Kerim'deki yeminlerin vukuu da İslam dairesine davet edilenleri temin etmek gibi hikmetlere de dayanmaktadır.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ

7.Muhtelif yörüngeleri yolları olan göğe ant olsun

Bu mübarek ayetler, bir takım kimselerin muhtelif, batıl kanaatlerde, lâkırdılarda bulunduklarını bildiriyor. Böyle ihtilâflardan kurtulamamış şahısların Allah'ın kahrına lââyık olduklarını haber veriyor. Alay yoluyla kıyamet gününü soranların da nihayet ateş azabına atılacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ

Yolların Sahibi And olsun göğe

(Muhtelif yoları olan göğe ant olsun) Hubûk Yollar, caddeler demektir. İşte Yıldızların hareket alanı yörüngesi bulunan yahut uçaklar için yollar bulunan ve yahut güzel, dümdüz bir manzara teşkil eden gök hakkı için o muhteşem Sema'ya ilâhi kudretin güzel bir eseri olan yüksek âleme ant olsun ki:

إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ

8.Şüphe yok ki, siz muhtelif bir söz içinde bulunmaktasınız.

إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ

Çeşitli Bir söz Elbet içindesiniz Doğrusu siz

(Şüphe yok ki, siz muhtelif bir söz içindesiniz) Evet, Ant olsun ki: Ey müşrikler Şüphe yok ki, siz, muhtelif bir söz içinde bulunmaktasınız. Sizin lâkırdılarınız arasında ihtilâflar, tenakuzlar görülmektedir. Meselâ: Siz, Peygamberliği gün gibi açık olan bir zat hakkında şair, bazen sihirbaz, bazen da mecnun diyorsunuz. Kuranı Kerim hakkında da, gâh şiir ve gâh öncekilerin masalları demekten sıkılmıyorsunuz. Bu ne kadar cehalet ve ahmaklık! Siz hiç hakikatleri görüp anlamayacak mısınız?

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ

9.Ondan döndürülen kimse, döndürülür.

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ

Döndürüldü O kimse ki Ondan Döndürülür

(Ondan döndürülen kimse, döndürülür) Ondan gerçek görüşten, olgun imandan veya Resuli Ekrem'i ve Kuranı Kerim'i tasdikten döndürülen kendi yaratılışının bozukluğu, nefsanî arzuları ve kötü iradesinden dolayı mahrum bırakılan kimse döndürülür. Öyle bir hidayet yolundan uzaklaştırılmış bulunur.

&- Yahut diğer bir görüşe göre de öyle muhalif sözlerden bir takım kullar döndürülerek doğru bir söze sevk edilir, Allah'ın hidayetine mazhar olarak ihtilâflardan kurtulmuş bulunur ki; bu da müminler hakkında bir övgü demektir.

قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ

10.O muhtelif sözlü yalancılar kahrolsunlar.

قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ

O yalancılar Kahrolsun

(O yalancılar kahrolsunlar) Yani: Allah'ın dini aleyhinde bulunanlar, bir takım iftiralarla cüret edenler, öyle kendi alçaklıklarından dolayı lanete hedef olarak helak olup gitsinler. Bu, onların haklarında bir beddua mesabesindedir.

الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ

11.O kimseler ki, onlar cehalet içinde gafil kimselerdir.

الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ

Gafillerdir Cehalet içinde Onlar O kimseler ki

(O kimseler ki onlar cehalet içinde gafil kimselerdir) İşte onlar böyle derin bir cehalete dalmış, büyük bir gaflet içinde kalmış, ne söyleyeceklerini bilemez bir hâlde bulunmuşlardır.

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ

12.Sorarlar ki: O ceza günü ne zamandır.

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ

Hesap Günü Ne zaman Soruyorlar

(Sorarlar ki: O ceza günü ne zamandır) O yalancılar, Hz. Peygamberden bir alay yoluyla Sorarlar ki: O ceza günü ne zamandır? Ne vakit kıyamet kopacak, cehennem azabına ne zaman uğrayacağız?

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

13.O gün ki, onlar ateş üzerine arz edileceklerdir.

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

Arz edilirler Ateş üzerinde Onlar O gün

(O gün ki, onlar ateş üzerine arz edileceklerdir) O ceza vakti O gün vaki olacaktır

ki, o inkârcılar müşrikler ateş üzerine arz edileceklerdir. O müşrikler inkârcılar cehen-neme atılarak yanıp yakılacaklardır. İşte o günü beklesinler.

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

14.Onlara denilecektir ki azabınızı tadın. Bu odur ki, bunu alalacele ister idiniz.

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

Acele istiyorsunuz Kendisini İdiniz O şey ki Budur Fitnenizi Tadın

(tadın azabınızı Bu odur ki, bunu alalacele ister idiniz) o ahiret gününü inkâr edenlere denilecektir ki tadın azabınızı. Bu o alay yoluyla sual ettiğiniz ahiret azabıdır ki, siz bunu alalacele ister idiniz bunun meydana gelmeyeceğini zan ediyordunuz. İşte o uzak gördüğünüz elem verici olay, gerçekleşmiş oldu. Bütün bunlar, küfrün is-yanının bir cezasıdır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

15.Şüphe yok ki, takva sahibi olanlar, cennetlerde ve pınarlarda bulunacaklar.

Bu mübarek ayetler de, takva sahibi kulların pek güzel hâllerini bildiriyor, onların gece ve gündüz ibadetler ile fakirlere, zayıflara yardım ile meşgul olduklarını takdir ediyor ve değer veriyor. Bu yüzden nail olacakları uhrevî nimetleri müjdeliyor. Dikkatleri yer-deki, insanlık nüfusuna ve gökteki kudret eserlerine çekiyor, vaat olunan haşır ve neşrin, mükâfat ve cezanın vaki olacağını katî bir surette şöylece beyan buyurmaktadır

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Pınarlardadır Ve Cennetlerde Takva sahipleri Şüphesiz

(Şüphe yok ki, takva sahibi olanlar) yani: İman edip Cenabı Hak dan korkanlar, dini vazifelerine riayette bulunup günahlardan sakınanlar, ahiret'e varınca cennetlerde ve pınarlarda bulunurlar, aralarından ırmaklar akan bahçelere, büyük bostanlara nail olmuş olurlar.

أَخَذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

16.Rablerinin kendilerine verdiğini alıcıdırlar. Muhakkak ki, onlar bundan evvel iyilik eden zatlar olmuşlardır.

أَخَذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ

Rableri Onlara verdi O şeyleri ki Almış kimseler olarak

(Rablerinin kendilerine verdiğini alıcıdırlar) Artık o seçkin zatlar, Rab'lerinin kendi-lerine verdiğini alıcıdırlar. Kendilerine vaat edilen nimetlere ermiş, onları teşekkürle kabul ederek ebedi selâmete, saadete ermişlerdir,

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

İyilik edenler Bundan Önce İdiler Şüphesiz onlar

(Muhakkak ki, onlar bundan evvel iyilik eden zatlar olmuşlardır) muhakkak ki, onlar O cennetlere erişmiş olan takva sahipleri bundan evvel dünyada iken iyilik eden zatlar olmuşlardı Allah'ın rızasını kazanmak için salih salih amellerde bulunmuşlardı. Artık onun mükâfatı olmak üzere bu ebedî nimetlere kavuşmuş oldular.

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

17.Gecedden pek az uyur olmuşlardı.

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

Uyurlar Gecedden Pek az İdiler

(Gecedden pek az uyur olmuşlardı) Evet, O takva sahibi zatlar, dünyada iken Gece-de pek az uyurlardı. Geceleyin kalkar, teheccüt namazı kılar, Allah'ı zikir ile meşgul olurlardı.

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

18. Ve seher vakitlerinde de onlar istiğfarda bulunurlardı.

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

İstiğfar ederlerdi Onlar Seherlerde Ve

(seher vakitlerinde de onlar istiğfarda bulunurlardı) Gecelerin son altıda birinde de, yani: Sabaha yakın da o takva sahibi zatlar, öyle az uyur ve çokça teheccüt namazı kılar olmakla beraber istiğfarda da bulunurlardı kendilerinin kusurdan uzak olmayacaklarını dikkate alarak Cenabı Hakkın af ve mağfiretini niyaza devam ederlerdi. Böyle, uyanık, ihtiyatlı bir hâlde yaşarlardı.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

19.Ve mallarında da dilenen ve yoksul bulunan için bir hak var idi.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

Yoksul için Ve Dilenen için Bir hak Mallarında var Ve

(Ve mallarında da dilenen ve yoksul bulunan için bir hak var idi) O ibadet ehli zatların mallarında da dilenen yani ihtiyacını bildirerek yardım dileyen. Ve yoksul bulunan, yani hiçbir kimseye ihtiyacını arz etmeyerek fakirce bir hâlde yaşayan kimseler için bir hak var idi. İşte o kimseler mallarının belirli bir kısmını ayırır, öyle yardıma muhtaç olanlara sadaka olarak verirlerdi. Cenabı Hakkın mahlûkatına bu suretle de şefkat ve merhamette bulunmuş Allah'ın rızasını kazanmaya muvaffak olmuş idiler.

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ

20.Ve yerde, kesin olarak inananlar için deliller vardır.

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ

Kati iman edenler için Deliller Yerde vardır Ve

(Ve yerde, kesin olarak inananlar için deliller vardır) Evet, Takva sahipleri, Hak Teâlâ'nın kutsal varlığına, yüce kudretine. Şahitlik eden yaratılış eserlerini dikkate alıyorlar, kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışıyorlardı. Çünkü her şeyde Ve özellikle yerküresinin varlığında, yani: Yeryüzündeki çeşitli kıtaların, sahraların, dağların, madenlerin, çeşitli ağaçların, bitkilerin ve birçok hayat sahibi mahlûkların varlıklarında kesin inananlar için deliller vardır. Bütün bunlar, kâinatı yaratanın varlığına, kudret ve büyüklüğüne birer kesin delildir.

وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

21.Ve sizin kendi nefislerinizde de deliller vardır hiç de görmez misiniz?

وَفِي أَنْفُسِكُمْ

Nefislerinizde Ve

(Ve sizin kendi nefislerinizde de) Ve Ey insanlar! Sizin kendi nefislerinizde de Deliller vardır. Evet, İnsanın yaratılışının ne enteresan, ne mükemmel olduğunu dikkate alanlar, bir Yüce Yaratıcının varlığını tasdiğe, ona kullukta bulunmaya mecburiyet görür, iman ile takva ile vasıflanmaya çalışır. Artık ey gafil insanlar! Siz

أَفَلَا تُبْصِرُونَ

Hiç görmez misiniz?

(hiç de görmez misiniz?) bu kadar kudret eserlerine bir dikkat nazarı ile bakıp istifade etmek istemez misiniz? Hiç gaflet ve Allah'ın kudret ve nimetini düşünmekten mahrumiyet, insanlara yakışır mı?

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

22.Ve gökte de rızığınız ve vaat olunduğunuz şey vardır.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

Vaad ediliyorsunuz O şeyler ki Ve Rızkınız Gökte var Ve

(Ve gökte de rızkınız ve vaat olunduğunuz şey vardır) Ve Ey insanlar gökte de rızkınız vardır. Yani: Rızkınızın sebebi olan ışıklar gibi, bulutlar ve yağmurlar gibi şeyler üstünüzde ki gök kubbede bulunmaktadır. Ve vaat olunduğunuz şey de göktedir. Yani: Hayır ve şer veya sevap ve ceza veya cennet ve cehennem semadadır. Nitekim cennetlerin yedinci semada olduğu bildirilmektedir. Diğer bir yoruma göre de ameller ve sevaplar, semada, levhi mahfuzda yazılmıştır, takdir buyrulmuştur.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقُّ مِثْلَ مَا أَنْتُمْ تَنْطِقُونَ

23.İşte o göğün ve yerin Rabbine ant olsun ki: O size vaat edilen herhalde sabittir, sizin konuşmanız gibi bir hakikattir.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göğün İşte and olsun rabbine

(İşte o göğün ve yerin Rabbine ant olsun ki) Ey insanlar o göğün ve yerin O muazzam âlemlerin Rabbine Yüce Yaratıcıya ant olsun ki,

إِنَّهُ لَحَقُّ مِثْلَ مَا أَنْتُمْ تَنْطِقُونَ

Konuşuyorsunuz Şüphesiz siz O şey gibi ki Elbet bir gerçektir Şüphesiz o

(O size vaat edilen herhalde sabittir, sizin konuşmanız gibi bir hakikattir.) O size vaat edilen haşır ve neşir, sevap ve ceza veya beyan olunan semavî rızıklar, nimetler herhalde sabittir onda bir şüphe yoktur. Şüphesiz sizin konuşmanız gibi bir hakikattir. Evet, Nasıl ki bir insan, kendisinin konuşma kuvvetine sahip olup söz söyler olduğunda şüphe edemezse o kendisine vaat edilen de öyle katî bir hakikat bulunmaktadır, onda şüpheye asla yer yoktur. Maalesef böyle açık hakikatleri öteden beri inkâra cüret edenler de vardır ki, nihayet ilâhî azaba uğramışlardır. İşte evvelki Peygamberlerin kıssaları da bunu göstermektedir.

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ

24.Sana geldi mi. İbrahim'in ikram olunmuş olan misafirlerinin kıssası?

Bu mübarek ayetler, bir takım meleklerin insan suretinde olarak İbrahim Aleyhisselam'ın yanına geldiklerini ve aralarındaki konuşmayı bildiriyor. Hz. İbrahim'i pek bilgin bir oğul'a kavuşmakla müjdelediklerini ve bunu işiten pek yaşlı eşinin de almış olduğu vaziyeti beyan buyurmaktadır.

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ

Şerefli kılınmış olan İbrahim'in Misafirlerinin Haberi Sana geldi mi?

(Sana geldi mi. İbrahim'in ikram olunmuş olan misafirlerinin kıssası?) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sana geldi mi Senin haberin var mı? İbrahim'in O büyük Peygamberin kendi tarafından veya Allah tarafından ikram olunmuş olan misafirlerinin kıssası ki, o bir mühim kıssadır. İlâhî vahiy bulunmadıkça ondan haberdar olmuş olamazsın. Bu misafirler ise insan suretinde Hz. İbrahim'in yanına varmış olan on iki melek idi. Diğer bir görüşe göre de Hz. Cibril ve Mikail ile diğer bir melekten ibaret bulunuyordu.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

25.O vakit ki, onun yanına girmişler de selâm demişlerdi, Hz. İbrahim de dedi ki: Selâm, tanınmamış olan bir cemaat.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا

Selam Ve demişlerdi Üzerine Girdiler O vakit ki

(O vakit ki, onun yanına girmişler de selâm demişlerdi) O vakit ki, O melekler Hz. İbrahim'in yanına girmişler de selâm demişlerdi yani: Sana selâm olsun diye hitapta bulunmuşlardı. İbrahim Aleyhisselam da

قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

Tanınmamış Bir topluluk Selam Dedi

(dedi ki: Selâm, tanınmamış olan bir cemaat) sizi tanıyamadım, siz bence tanınmamışlar olan bir cemaat bulunuyorsunuz kimler olduğunuzu bana bildirir misiniz?

فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ

26.Hemen bir bahane ile ailesinin yanına gitti, derhal semiz bir buzağı ile geldi.

فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ

Ailesinin yanına Hemen geçti

(Hemen ailesinin yanına gitti) İbrahim Aleyhisselam Hemen bir bahane ile veya misafirlerinden gizlice ailesinin yanına gitti misafirleri için ikramda bulunmak istiyordu

فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ

Semiz Bir buzağı ile Çok geçmeden geldi

(derhal semiz bir buzağı ile geldi) bir pişirilmiş sığır yavrusu ile misafirlerinin yanlarına geldi onlara ziyafette bulunmak istiyordu.

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

27.Bunu onlara yaklaştırdı. Dedi ki: Yemez misiniz?

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

Yemez misiniz Dedi Onlara Sonra onu yaklaştırdı

(Bunu onlara yaklaştırdı. Dedi ki: Yemez misiniz?) Hz. İbrahim bu getirdiği pişmiş buzağı etini o misafirlerine yaklaştırdı buyurunuz bundan diye teklifte bulundu. O misafirler ise sofraya yanaşmıyorlardı. Bunu görünce İbrahim Aleyhisselam onlara dedi ki: Yemez misiniz ne için takdim edilen yiyeceğe iltifat buyrulmuyor?

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

28.0 vakit onlardan kalbinde bir korku gizledi. Dediler ki: Korkma ve onu bir bilgin oğul ile müjdelediler.

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً

Bir korku Onlardan dolayı Bunun üzerine içine düştü

(0 vakit onlardan dolayı içine bir korku düştü) İbrahim Aleyhisselam O vakit o misafirlerin yemeğe iltifat etmedikleri zaman onlardan kalbinde bir korku gizledi. Onların bir fenalık için gelmiş olabileceklerini sanıverdi. Çünkü bir misafirin kendisine ikram edilen şeye iltifat etmemesi, kötü düşünmeyi gerektiren uygunsuz bir harekettir. Yahut Hz. İbrahim, o misafirlerin insan suretinde görünmüş melekler olup azap için gönderilmiş olduklarını kalben düşünerek korkuverdi. O misafirler de

قَالُوا لَا تَخَفْ

(dediler ki: Korkma) biz Allah tarafından gönderilmiş melekleriz

وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

Çok alim Bir oğul ile Onu müjdelediler Ve

(ve onu bir bilgin oğul ile müjdelediler) ve Hz. İbrahim'i bir bilgin birçok ilim sahibi olacak bir oğul ile müjdelediler. Sare adındaki zevcesinden İshak adındaki oğlunun dünyaya geleceğini müjdelediler.

فَاقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

29.Bunun üzerine eşi bir çılgık içinde yüzünü döndü de elini yüzüne çarpıverdi ve dedi ki: Kısır bir koca kadın!

فَاقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا

Yüzüne Ve elini vurdu Çıglık içinde Zevcesi Bunun üzerine geldi

(Bunun üzerine eşi bir çıglık içinde yüzünü döndü de elini yüzüne çarpıverdi) O misafirlerin bu müjdesini duyar duymaz evlerinin bir köşesinde oturarak misafirlerine bakan Hz. Sare validemiz onlara yönelerek geldi bir çıglık içinde hıçkırarak onlara yüzünü döndü de elini yüzüne çarpıverdi. Kendi ihtiyarlığını düşündü

وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

Kısır Bir koca karı Dedi Ve

(ve dedi ki: Kısır bir koca kadın) dedi ki: ben Kısır gençliğinden beri çocuk doğurmamış bir koca kadın bulunuyorum, artık ben nasıl çocuk anası olabilirim?

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

30.Dediler ki: Öylece, Rabbin buyurdu. Şüphe yok ki, o hikmet sahibidir bilendir.

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ

Rabbin Buyurdu Böylece Dediler

(Dediler ki: Öylece, Rabbin buyurdu) O melekler de Dediler ki: bu verdiğimiz müjde öylece vermiş olduğumuz müjde gerçekleşecektir, bunu Rabbin buyurdu bu, takdir edilmiştir, biz bu Allah katında takdir edilen keyfiyeti size haber vermiş bulunuyoruz,

إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

Her şeyi bile Her iş hikmetli Odur Şüphesiz o

(şüphe yok ki, hakîm, âlim O'dur) O Yüce Yaratıcıdır, O, Her şeye kaadirdir. O'nun her fiili bir hikmete dayanmaktadır, O'na yerde göklerde hiçbir şey meçhul kalamaz. Bundan dolayı öyle seçkin bir oğlun meydana geleceği de Allah'ın kudretine göre asla uzak görülemez. Bu kıssa için Sureyi Hud'a da bakınız

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

31.İbrahim Aleyhisselam dedi ki: O hâlde mühim işiniz neden ibarettir? Ey gönderilmiş zatlar!

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim'in yanına gitmiş olan meleklerin ne gibi bir maksatla gönderilmiş olduklarını bildiriyor. Lut kavmini helak etmekle emir olunduklarını ve onların yurdunda bir Müslüman ev halkından başkasını bulamadıklarını haber veriyor. Ve o kavmin yurtlarında haktan korkanlar için bir işaret bırakılmış olduğunu beyan buyurmaktadır.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

Elçiler Ey Durumunuz O halde nedir Dedi

(İbrahim Aleyhisselam dedi ki: O hâlde mühim işiniz neden ibarettir? Ey gönderilmiş zatlar!) İbrahim Aleyhisselam, o meleklerle Dedi ki bana bu çocuk müjdesinden başka yerine getirmekle mükellef bulunduğunuz başka ne gibi mühim bir vazife-niz vardır? Ey Allah tarafından gönderilmiş olan mübarek Melekler!

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

32.O melekler de dediler ki: Şüphe yok, biz günahkâr olan bir kavme gönderildik.

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

Günahkar Bir topluluğa Gönderildik Şüphesiz biz Dediler ki

(dediler ki: Şüphe yok, biz günahkârlar olan bir kavme gönderildik) yani: Pek ziyade ahlâkî rezalet sahipleri bulunan Lut kavmini helak etmekle emir olunmuş bulunmaktayız.

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ

33.Onların üzerlerine çamurdan taşlar yağdırmak için

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ

Çamurdan Taşlar Üzerlerine Göndermemiz için

(Onların üzerlerine çamurdan taşlar yağdırmak için) O pek günahkâr kimselerin üzerlerine çamurdan pişirilmiş, taş kesilmiş, balçık nevinden olan, cehennemî taşlar yağdırmak için gönderilmiş bulunmaktayız.

مُسَوَّمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ

34.Aşırı gidenler için Rabbin katında işaretlenmiş olarak o taşlar atılacaktır.

مُسَوَّمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ

Haddi aşanlar için Rabbinin Katında İşaretlenmiş

(Aşırı gidenler için Rabbin katında işaretlenmiştir) Aşırı gidenler için Yani: Şeria-tın sınırlarını aşan, kendileri için mubah olan şeylere kanaat etmeyen kimseler için haddi aşanlar için Rabbin katında onun emir ve takdiriyle hangi taşın kime isabet edeceği işaretlenmiş onların helakine tahsis edilmiş olarak o taşlar başlarına atılacaktır. Öyle bir azap yağmuruna uğrayacaklardır.

فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

35.Artık orada bulunan müminlerden kim var ise çıkardık.

فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerden Orada İdi O kimseyi ki Bunun üzerine çıkardık

(Artık orada bulunan müminlerden kim var ise çıkardık) Cenabı Hak buyuruyor ki: Artık O Lut kavminin beldelerinde bulunan müminlerden kim var ise çıkardık. Onlar, semadan yağacak azaptan emin olmaları için bulundukları beldelerden dışarı çıkmış oldular, onların haklarında böyle bir ilâhi koruma tecelli etmiş bulundu.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

36.Fakat orada Müslümanlardan bir ev halkından başka bulmadık.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlardan Bir ev Dışında Orada Zaten bulmadık

(Fakat orada Müslümanlardan bir ev halkından başka bulmadık) O Lut kavminin bulunduğu beldelerde öyle fazlalıkla açık ve gizli olarak İslâmiyet'le, Allah'ın dini ile vasıflanmış kimselere ait bir ev halkından başka inanan Allahın emirlerine teslim olan peygamberine itaat eden Müslüman bulamadık. Bütün onların yurtlarını bir ev halkı kadarının dışında Müslüman olmayanların evleri teşkil ediyordu. Yalnız, Lut Aleyhis-selam'a ait ev müstesna, orada kendisiyle beraber aile fertleri bulunuyordu. Bunlar bir rivayete göre on üç zattan ibaret idi, onlar imanları sayesinde kurtuluşa ermişlerdi.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

37.Ve pek acıklı azaptan korkacaklar için orada bir işaret bıraktık.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

Elemli Azaptan Korkuyorlar O kimseler için ki Bir alamet Orada Bıraktık Ve

(Ve pek acıklı azaptan korkacaklar için orada bir işaret bıraktık) o Lut kavminin beldesinde sonradan gelenler için pek acıklı azaptan, ilâhî cezadan, temiz yaratılışları ve kalplerinin yufka olması sebebiyle korkacaklar için orada bir alâmet bıraktık. Onların helakini göstermek için Şam ile Hicaz arasında bulunan yurtlarının harabeleri gibi, oraları istila etmiş kokmuş dereler gibi veyahut başlarına yağmış taş parçaları gibi

ibret verici, tarihî bir işaret bırakmış olduk, taki Sonraki kavimler de onlardan bir ibret dersi alsınlar, Allah'ın azabını düşünüp uyanık bir hâlde yaşasınlar.

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

38.Musa'da da onun kıssasında da ibret vardır o vakit ki: Onu Firavun'a apaçık bir delil ile gönderdik.

Bu mübarek ayetler de Musa Aleyhisselam'ın Ad, Semud ve Hz. Nuh kavminin kıssalarına işaret ediyor. Firavun gibi inkârcıların, fasıkların nasıl felâketlere, yıldırımlara, azaplara kavuşturulmuş olduklarını birer ibret ve uyanma vesilesi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

وَفِي مُوسَى

Musa'da Ve

(Musa'da da onun kıssasında da ibret vardır) Yani: O muhterem Peygamberin kıssasında da akıllıca düşünen kimseler içinde ibret vardır

إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

Apaçık Bir delil ile Firavun'a Onu göndermiştik O vakit

(o vakit ki: Onu Firavun'a apaçık bir delil ile gönderdik) o Yüce Peygamberi Musa Aleyhisselam'ı da Firavun'a apaçık Birer delil olan Asa ve Yedi Beyza gibi mucizeler ile gönderdik. Musa Aleyhisselamda Firavun'u tevhit dinine davet etti.

فَتَوَلَّىٰ بُرْكُنَيْهِ وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

39.Firavun hemen bütün kuvvetiyle yüz çevirdi ve dedi ki: O, bir büyücüdür veya bir delidir.

فَتَوَلَّىٰ بُرْكُنَيْهِ

Bütün kuvvetiyle Fakat yüz çevirdi

(fakat bütün kuvvetiyle yüz çevirdi) Firavun, o inkârcı, kibirli şahıs, bu davete ica bet etmedi Hemen bütün kuvvetiyle kendi zorbalığıyla, kendisine güvendiği ordusuyla, yüz çevirdi hakkı kabulden dönüp kaçındı, imana yaklaştı

وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

Bir delidir Veya Bir sihirbazdır Dedi Ve

(ve dedi ki: O bir büyücü veya bir delidir) ki, benim gibi kuvvetli bir hükümdara karşı böyle bir teklifte bulunmaya cüret etmiş oluyor. Melun Firavun, gördüğü harikalara karşı hayrette kalmış, onları bir sihir eseri sanmış, sonra da tenakuza düşerek o mucizeleri gösteren pek muhterem bir zata mecnun demek alçaklığıyla bulunmuştu

فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

40.Artık O'nu da, ordularını da yakaladık, hemen onları denize atıverdik. Ve O, kınanacak şeyleri yaparken öyle bir felâkete uğramış oldu

فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ

Ordusunu Ve Bunun üzerine onu yakaladık

(Artık O'nu da, ordularını da yakaladık) Yüce Yaratıcı da buyuruyor ki: Artık O Firavun melununu da ve onun güvendiği ordularını da yakaladık Allah'ın kudret pençesinde zayıf bir hâlde kaldılar

فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

Kınanacak bir kimse Kendisi iken Denize Böylece onları attık

(ve O kınanacak şeyleri yapar iken hemen onları denize atıverdik) yani: Küfür gibi, taşkınlık gibi kınamayı gerektiren ve ceza sebebi olan kötü iddialarda, hareketlerde bulunurken Firavun da ve onun güvendiği askerleri de denizin dalgaları arasında helak olup gittiler öyle yakalanarak Allah'ın kahrına uğramış layık olduğu cezaya kavuştular.

&-Veya bazı müfessirlerin yorumuna göre bu sırada küfrün neticesini anlayıp o azapla yüz yüze geldiği vakit kendini kınayıp duruyordu. Lakin bu pişmanlığı böyle nefsinin kınaması kendisine bir fayda sağlamış olmadı

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ

41.Ve Ad kavminin kıssasında da ibret vardır o vakit ki, onların üzerlerine faydasız, zararlı rüzgârı gönderdik.

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ

Kısır Rüzgarı Üzerlerine Göndermiştik O vakit Ad'de Ve

(o vakit ki, onların üzerlerine faydasız, zararlı rüzgârı gönderdik) Ve Ad Kavminin kıssasında da her akıl sahibi için bir ibret vardır. Onların üzerlerine faydasız Bilâkis pek zararlı bir rüzgârı gönderdik Hud Aleyhisselam'ı, tasdik etmeyen o inkârcı kavim de helake uğradı.

مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ

42.Üzerine her uğradığı şeyi bırakmıyordu, illâ ki, onu çürümüş bir kül gibi kılmış oluyordu.

مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ

Üzerine Geldi Bir şeyi ki Bırakmıyor

(Üzerine her uğradığı şeyi bırakmıyordu) O kavme yönelen o müthiş rüzgâr Her uğradığı şeyi bırakmıyordu. Onu kendi hâlinde terk etmiyordu

إِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ

Toz gibi Onu kılıyordu Ancak

(illâ ki, onu bir kül gibi kılmış oluyordu) illâ ki: Onu çürümüş bozulmuş bir kül gibi kılmış oluyordu. O rüzgârın çarptığı çisimler mahiyetlerini değiştiriyor artık o rüzgârın çarptığı şeyler, kendi varlıklarını muhafaza edemez bulunuyordu.

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ

43.Semud'da da onun kıssasında da ibret vardır o vakit onlara denilmişti ki: Bir zamana kadar faydalanın.

وَفِي ثَمُودَ

(ve Semud da) O kavmin kıssasında da akıl sahipleri için bir öğüt, bir ibret vardır,

إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ

Bir zamana kadar Ta ki Faydalanın Onlara Denilmişti O vakit

(o vakit onlara denilmişti ki: Bir zamana kadar faydalanın) o vakit Semud kavmine Nübüvvetini inkâr ettikleri Peygamberleri Salih Aleyhisselam tarafından denilmişti ki: Bir zamana kadar faydalanın evlerinizde üç gün kadar daha yaşayınız, sonra nasıl bir azaba uğrayacağınızı göreceksinizdir.

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

44.Onlar ise Rab'lerinin emrine uymaktan kaçındılar, artık onları bakar oldukları hâlde yıldırım yakaladı.

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ

Rab'lerinin Emrinden Fakat büyüklendikler

(Onlar ise Rab'lerinin emrine uymaktan kaçındılar) Onlar ise Verilen nasihatleri, ihtarları dinlemediler Rablerinin emrine uymaktan kaçındılar,

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

Bakıyorlar Onlar iken O yıldırım Artık onları yakaladı

(artık onları bakar oldukları hâlde yıldırım yakaladı) gök tarafından gelen bir müt-hiş yıldırım ile helak olup gittiler.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُتَتَّبِعِينَ

45.Ayağa kalkacak güçleri kalmamış, yardım edenleri de olmamıştı.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ

Ayağa kalkmaya Artık güç yetiremediler

(Ayağa kalkacak güçleri kalmamış) Artık O Semud kavmi ayağa kalkacak güçleri de kalmamış bir kaçmaya güç yetiremediler, bir kaçacak yere sahip bulunmadılar

وَمَا كَانُوا مُتَتَّبِعِينَ

Yardım edilenler Olmadılar Ve

(ve yardım edenleri de olmamıştı) kendilerini azaptan kurtarabilecek bir yardımcıya nail olamadılar. Büsbütün mahvolup gittiler.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

46.Nuh kavmini de evvelce helak ettik şüphe yok ki, onlar yoldan çıkmış bir toplum idiler.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğu İdiler Şüphesiz onlar Bundan önce Nuh'un Kavmini Ve

(Nuh kavmini de evvelce helak ettik şüphe yok ki, onlar yoldan çıkmış bir toplum idiler) Onlar da Ad ve Semud gibi kavimlerden evvel işledikleri isyan ve kötülük yüzünden, haram şeyleri işlemeye düşkünlükleri yüzünden, Peygamberleri olan Hz. Nuh'un nasihatlerini, tavsiyelerini kabul etmemeleri yüzünden bir azap tufanı ile mahvolup gitmişlerdi. Elbette kudret eserlerini dikkate alıp Kâinatın yaratıcısının birliğini, kudret ve büyüklüğünü tasdik etmeyen Peygamberlerinin tebliğlerine ehemmiyet vermeyen cemiyetlerin akıbetleri böyle pek müthişti.

&-Bu beyan olunan kavimlerin kıssaları için "Hud, İbrahim ve Enbiya" sûrelerine de bakınız.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

47.Ve göğü bir kuvvetle bina ettik ve şüphe yok ki, biz elbette kaadirleriz.

Bu mübarek ayetler. Yüce Yaratıcının haşır ve neşre kaadir olduğunu ispat için göklerin ve yerin ve her şeyin birer çiftin nasıl mükemmel bir şekilde yaratılmış olduğuna dikkatleri çekiyor. Cenabı Hakka sığınılmasını ve O'nun ortak ve benzerden uzak olduğunu bildiriyor. Resuli Ekrem'in de insanlara Allah'ın azabını hatırlatmak için O'nun tarafından gönderilmiş, pek açık bir beyan sahibi bir Yüce Peygamber olduğunu ifade etmektedir.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ

Bir kuvvetle Onu bina ettik Gök ki Ve

(Ve göğü bir kuvvetle bina ettik) Ve göğü bir kuvvetle Pek muazzam olan bir kudretle, bir şiddetle bina ettik varlık alanına getirdik

وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

Elbet genişleticiyiz Şüphesiz biz Ve

(ve şüphe yok ki, biz elbette kaadirleriz) yani: Büyüklük ve yücelikle vasıflanmış olan ilâhi zatım Böyle nice âlemleri meydana getirmeğe elbette kadirdir. Evet. Yüce zatın kudret ve hâkimiyeti pek geniştir, mahlûkatı idareye, onların yaşamalarını, geçimlerini sağlamaya fazlasıyla kâfidir.

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

48.Yeri de döşedik, ne güzel döşeyiciyiz.

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا

Onu döşedik Yer ki Ve

(Yeri de döşedik) O Kerem Sahibi Yaratıcı buyuruyor ki: Yeri de döşedik Onu pek geniş bir hâlde vücuda getirdik, orada hayat kaynağı olan şeyleri yarattık, üzerinde insanların ve daha nice hayat sahiplerinin yaşamaları mümkün olmaktadır. Evet. Biz

فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

Döşeyiciyiz İşte ne güzel

(ne güzel döşeyiciyizdir) ki: Bu kadar eserleri meydana getirmiş bulunuyoruz. Evet, Bütün göklerdeki, yerlerdeki pek muazzam eserleri meydana getirip her tarafa yaymış ve dağıtmış olan, ancak tam bir hikmet ve yücelikle vasıflanmış bulunan ilâhî zattır, ondan başkası değildir.

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

49.Ve her şeyden iki çift yarattık. Taki düşünesiniz.

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ

İki çift Yarattık Her şeyden Ve

(Ve her şeyden iki çift yarattık) O Yüce Yaratıcı, kudret eserlerine dikkatleri çekmek için şöyle de buyuruyor: her şeyden iki çift yarattık yani: İki nevi olarak vücuda getirdik. Meselâ: Gök ile yer, güneş ile ay, gece ile gündüz deniz ile karalar birer çifttir. Kezalik: Hidayet ile sapıklık, mutluluk ile mutsuzluk, hayat ile ölüm, ışık ile karanlık, güzellikle çirkinlik, birer çifttir. Bütün bunlar böyle vücuda getirilmişlerdir,

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

İbret alırsınız Ta ki siz

(Taki düşünesiniz) Ta ki Ey insanlar tefekkür edesiniz Bunları dikkate alarak Allah'ın kudretini düşünesiniz, anlayasınız: Bu kadar çeşitli eserleri meydana getiren bir Yüce Yaratıcı, elbette ki, insanları öldürdükten sonra tekrar yaratmaya da, onları başka bir âleme sevk etmeğe de her şekilde kaadirdir.

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

50.Artık Allah'a kaçın, şüphe yok ki, ben sizin için onun tarafından apaçık bir korkutucuyum.

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ

Allah'a O halde kaçın

(Artık Allah'a kaçın) Artık Ey insanlar! Bu kadar muazzam eserlerini düşününüz bunların yaradılışlarındaki hikmet ve faydayı dikkate alınız da Allah'a kaçın O'nun ilâhî zatına sığınınız, her işinizde O'na güvenin, teslimiyette bulunun, başarıyı Ondan dileyiniz. Bu gibi ilâhî emirleri insanlığa bildirmekle emir olunan Yüce Peygamber adına da şöyle buyruluyor:

إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Ondan Size Şüphesiz ben

(şüphe yok ki, ben sizin için onun tarafından apaçık bir korkutucuyum) şüphe yok ki, ben Son Peygamber sizin için sizi aydınlatmak ve irşat için O'nun Cenabı Hakkın tarafından apaçık bir korkutucuyum. Sizlere Allah'ın azabını açıkça ihtar ediyor, sizleri uyandırmaya çalışıyor, istikbalinizin selâmet ve saadetini sağlamak istiyorum. Artık bunu takdir etmeli değil misiniz?

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنَّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

51.Ve Allah ile beraber başka bir ilâh edinmeyin. Muhakkak ki, ben sizin için ondan apaçık bir korkutucuyum.

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

Başka Bir ilah Allah ile Beraber Kılmayın Ve

(Ve Allah ile beraber başka bir ilâh edinmeyin) Ve Ey Allah'ın kulları Allah ile beraber başka bir ilâh edinmeyin Yüce varlığın birliğini, kudret azametini bilip yalnız ona kullukta bulunun, onu birleyin ve tesbihe devam ediniz, küfür ve şirke düşerek kendinizi ebedi azaplara uğratmayınız

إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Ondan Size Muhakkak ben

(muhakkak ki, ben sizin için O'ndan bir apaçık korkutucuyum) yalnız o ortak ve benzerden uzak olan Yüce Yaratıcı tarafından gönderilen apaçık bir korkutucuyum O'nun birliğini inkâra, emirlerine muhalefete cüret edenlerin pek şiddetli azaplara uğrayacaklarını size ihtar ediyorum. Taki, bu hakikatleri güzelce düşünesiniz, iman nuru ile kalplerinizi aydınlatarak hayatınızı, saadetinizi temine muvaffak olasınız. İşte insanlığa böyle bir Yüce Peygamberin gönderilmiş olması, ne büyük bir ilâhî lütuf! Yazıklar olsun bunu bilip takdir etmeyenlere.

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

52.Böylecedir. Onlardan evvelkilere de bir Peygamber gelmedi ki: İllâ: Sihirbazdır veya mecnundur dediler.

Bu mübarek ayetler, Hz. Peygamber'e teselli veriyor, ondan evvelki Peygamberlere de kavimleri tarafından sihirbazlık ve cinnet isnat edilmiş olduğunu bildiriyor. O kavimlerin azgın kimseler olduğunu, Yüce Peygamberimizin de öyle inkârcılara iltifat etmeyip müminleri irşada devam buyurmasını emrediyor ve cinlerin ve insanların yaradılışlarındaki gayeyi haber veriyor. Âlemlere rızık veren kudret sahibi Yaratıcının kullarından bir rızık, bir yemek dilemediğini beyan etmekte ve zalimlerin de kendilerinden evvelki zalimleri gibi azaba, helâke uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ

Bir peygamber Onlardan öncedir O kimselere ki Gelmedi İşte böyle

(Böylecedir. Onlardan evvelkilere de bir Peygamber gelmedi ki:) Ey Son Peygamber Seni inkâr edenlerden evvelki kavimlerin sözleri de böyle Peygamberlerini yalanlamaktan, onlara sihir ve cinnet isnat etmekten ibaret bulunmuştur. Evet O Seni tasdik etmeyen Kureyş müşriklerinden evvelkilere de geçmiş kavimlere de bir Peygamber gelmedi ki,

إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

Bir mecnundur Veya Bir sihirbazdır Dediler Ancak

(İllâ: Sihirbazdır veya mecnundur dediler) İlla onu inkâr ettiler ve ona sihirbazdır veya mecnundur dediler. Bundan dolayı bu inkâr, şimdi görülen bir bidat değildir, eski kavimler de böyle bir cehalet ve alçaklıkta bulunmuşlardır

أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

53.Bunu birbirine vasiyet mi ettiler? Hayır, Onlar azgın bir kavimdir.

أَتَوَاصَوْا بِهِ

Bunu Birbirlerine tavsiye mi etiler

(Bunu birbirine vasiyet mi ettiler? Hayır, Onlar azgın bir kavimdir) O inkârcı kavimler Peygamberlerine karşı sihirbazlık ve cinnet isnadını, bu gibi pek çirkin lâkırdıları birbirine vasiyet mi ettiler bundan dolayı mıdır ki, bu alçaklıkta ittifakları görülüyor.

بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

Azgınlar Topluluğudur Onlar Bilakis

(Hayır, Onlar azgın bir kavimdir) Hayır Böyle bir tavsiye vaki olamaz, aralarında asırlarca uzaklık vardır, onlar azgın bir kavimdir. Böyle Peygamberlerine karşı inkârda, hürmete aykırı lâkırdılarda bulunanlar, ilâhî dinin sınırlarını tecavüz etmiş, sapkın kimselerdir.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ

54.İmdi onlardan yüz çevir, artık sen kınanılacak değilsin.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ

Onlardan Artık yüz çevir

(İmdi onlardan yüz çevir) İmdi Ey Yüce Peygamber onlardan O seni tasdik etmeyen cahillerden yüz çevir. Onlardan kaçın, onlara iltifatta bulunma, onların İslâmiyet'i kabul etmediklerinden dolayı üzülmeye,

فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ

Kınanacak bir kimse Artık sen değilsin

(artık sen kınanılacak değilsin) sen onlardan yüz çevirdiğinden dolayı kınama ve yerilmeye uğramayacaksın. Çünkü sen peygamberlik vazifeni layıkıyla yerine getirmiş onlara lazım gelen tebliğlerde ihtarlarda bulunuyorsun.

&-Müfessirler diyorlar ki: Bu ayeti kerime nazil olunca Resuli Ekrem Efendimiz mahzun olmuştu, Ashabı kirama da ağır gelmiş, artık ilâhî vahyin kesilmiş, azabın ortaya çıkmasının kesinleşmiş olduğu zannında bulunmuşlardı. Çünkü Resuli Ekrem, insanlardan yüz çevirmekle mükellef bulunuyordu. Fakat bu zan ve üzüntüyü gidermek için şu ayeti kerime nazil oldu.

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

55. Ve sen öğüt ver. Çünkü şüphe yok, öğüt, müminlere fayda verir.

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlere Fayda verir Nasihat Çünkü doğrusu Nasihat et Ve

(Ve sen öğüt ver. Çünkü şüphe yok, öğüt, müminlere fayda verir) şüphe yok, verilecek bir nasihat, yapılacak bir ihtar müminlere fayda verir. Onların kalpleri saf, itikatları güzel olduğu için kendilerine karşı yapılan öğütlerden pek yararlanırlar, o sayede basiretleri artar, kalbi kanaatleri daha fazla kuvvet bulmuş olur. Ancak kabiliyetten mahrum olanlara, dinsizliklerinde sebat edip duranlara karşı yapılacak bir öğüt, onlara bir fayda veremeyeceği için terk edilebilir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

56.Ve cinleri ve insanları yaratmadım, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ

İnsanları Ve Cinleri Yaratmadım Ve

(Ve cinleri ve insanları yaratmadım) İnkâr eden, ibadet ve itaatten kaçınanlar, ne kadar cahilce ve azabı gerektirici bir şekilde hareket etmiş oluyorlar, bunlar, hiç düşünmüyorlar mı ki: Kendileri elbette boş yere yaratılmış değildirler. İşte onların yaratılış gayesini Cenabı Hak şöylece beyan buyuruyor. Ve cinleri ve insanları yaratmadım yani Boş yere vücuda getirmedim

إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Bana ibadet etmeleri için Ancak

(ancak bana ibadet etsinler diye) yarattım. Onların vazifeleri. Yüce Yaraticının birliğini bilmek, onun yüce bir mabut olduğunu tasdik ederek ilâhî zatına kullukta bulunmaktır. Onlar esasen böyle bir bilgiye kabiliyetli bir hâlde yaratılmışlardır. Eğer böyle

bir kabiliyete başlangıçta sahip olmasalar idi zaten mükellef bulunmazlardı. Ve onlar eğer yaratılmamış olsalar idi bu kabiliyete, bu marifet şerefine nail olamazlardı. Hâl-buki onlar yaratılmışlardır, kendi varlıkları da kendilerini yaratmış olan bir Kerem Sahibi Yaratıcının varlığına bir şahittir. Artık o Rabbülalem'inin varlığını, birliğini bilip tasdik etmeleri icap etmez mi? Özellikle kendilerini uyandırmak için, kendilerini kulluk vazifelerinden haberdar etmek için kendilerine Allah tarafından mübarek Peygamberler de gönderilmiştir. Artık hiçbir kimse, kendi cehaletini bir mazeret makamında ileri süremez.

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا

57.Ve ben onlardan bir rızık istemiyorum ve bana yemek yedirmelerini de istemiyorum.

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

Bir rızık Onlardan İstemiyorum

(Ve ben onlardan bir rızık istemiyorum) Allah Teâlâ, bir lütuf ve ihsan olmak üzere bu mükellef mahlûkatı yaratmıştır. Onlardan yüce varlığı için bir fayda asla düşünülmüş değildir. İşte bu hakikati beyan için de buyuruyor ki: Ben onlardan O cinlerden ve insanlardan bir rızık istemiyorum Allah'ın şanı, böyle bir şeyi istemekten yücedir, asıl âlemin rızık vericisi olan, kendisidir, kullarının hiçbir çalışma ve gayretine muhtaç değildir,

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا

Beni yedirmelerini İstemiyorum Ve

(ve bana yemek yedirmelerini de istemiyorum) Kendilerinden değil rızık vermeleri, bir yemek yedirmeleri bile istenilmemektedir, Allah'ın şanı, böyle şeylere ihtiyaçtan uzaktır. Ancak kullarının kendi menfaatleri içindir ki, öyle kulluk vazifeleriyle mükellef bulunmuşlardır.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

58.Şüphe yok ki, Allah'tır, rızkı veren, güç ve kuvvet sahibi olan O'dur.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

Sağlam Kuvvet Sahibi Bol rızık veren Odur Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah'tır, rızkı veren, güç ve kuvvet sahibi olan O'dur) evet güç ve kuvvet sahibi asla sarsılmaz olan ancak O'dur. Artık öyle bir kerem sahibi Yaratıcı kullarına muhtaç olur mu? Onlardan kutsal varlığı için bir fayda bekler mi?

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ

59.İmdi şüphe yok ki, zulüm eden kimseler için arkadaşlarının nasipleri gibi birçok nasip vardır. Artık acele etmesinler.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا

Zulmettiler O kimseler için var Ve şüphesiz

(İmdi şüphe yok ki, zulüm eden kimseler için) Yani: Dinsizliği seçen ve isyanları işleyip kendi nefislerine zulmeden şahıslar için

ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ

Arkadaşlarının Nasibi Gibi Bir nasip

(arkadaşlarının nasipleri gibi birçok nasip vardır) yani: Bilâhare zulüm edenler için geçmiş kavimler arasında bulunup nefislerine zulmetmiş, Peygamberlerini inkâr etmiş dinsizlerin azaptan olan nasipleri gibi nasipler vardır. Bu sonraki inkârcılar da o evvelki inkârcılar gibi azaplara, Allah'ın kahrına uğramış olacaklardır.

فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ

(artık acele istemesinler) Yani: O azapların başlarına ne zaman geleceğini bir alay yoluyla sorup duranlar, o azapların gelmesini inkârcı bir şekilde acele isteyenler, o azaplara er geç yakalanacaklardır. Takdir edilen zaman gelince o azap meydana gelir, Cenabı Hak, Her şeye kadirdir. Onu hiçbir şey aciz bırakamaz, şüphe yok ki, o korkunç azapları o lâıyk olanların başlarına getirmeğe de fazlasıyla kaadirdir. Buna inancımız tamdır.

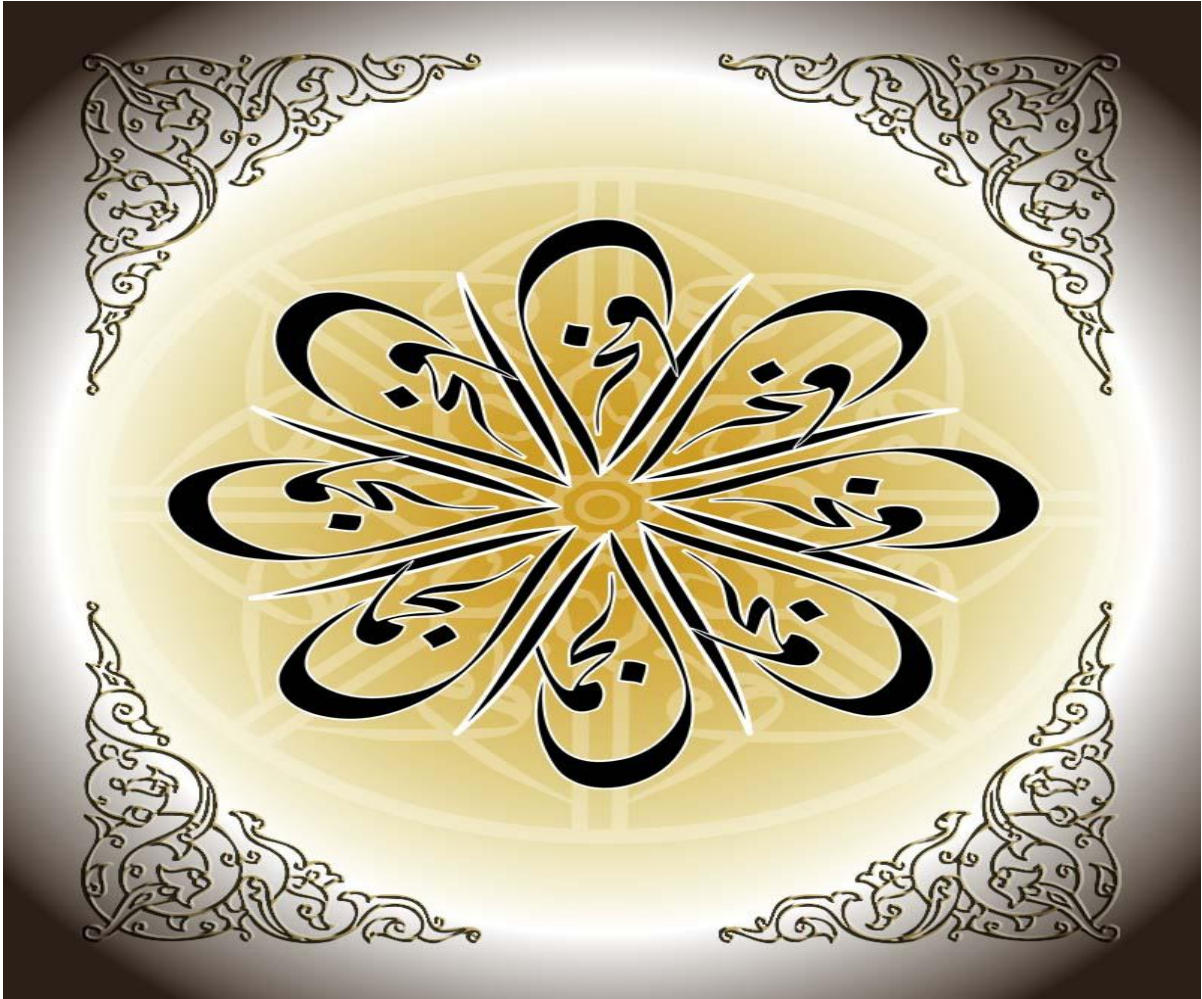
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

60.Artık başlarına gelecek günlerinden dolayı vay! Kâfir olan kimselere

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

Vaad olunuyorlar O ki O günlerinden dolayı Kafir oldular O kimselere ki İşte vay

(Artık başlarına gelecek günlerinden dolayı vay! Kâfir olan kimselere) Kıyamet gününde başlarına gelmesi vaat ve takdir edilen azabın gelmesinden şiddetli azap, müthiş felâket den dolayı vay kâfir olan kimselere. Evet, Aklen inkârı mümkün olmayan bir nice parlak delilleri inkâra cüret ederek dinsizlik içinde yaşayan inkârcılar için pek müthiş bir azap takdir edilmiştir ve muhakkaktır. Artık onlar hiçbir kurtuluş çaresi bulamayacaklardır. Nitekim bu süreyi Celile'yi takip eden Tur Sûresinde bu hakikati izah buyurmaktadır. Kerem Sahibi mabut hepimizi kurtuluş ve mutluluk sebebi olan İslâm dininden ayırmazsın âmin...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

52-ETTUR SURESİ

Bu mübarek sure de Secde suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kırk dokuz ayeti kerimeyi içermektedir. Bu sureyi celile ile Zâriyat suresi arasında içerikleri itibariyle bir yakınlık vardır. İkisi de yemin ile başlıyor, ikisinde de haşır ve neşre dair bilgi verilmiştir. İkisinin baş tarafında da takva sahiplerinin hâlleri bildiriliyor. İkisinin sonunda da kâfirlerin haklarındaki ilâhî vaat hatırlatılıyor.

Bu sureyi celile'nin başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Allah'ın azabının mutlaka meydana geleceğine dair sema ve arz âlemine yemin etmek.
- 2.Müminlerin cennetlere kavuşmalarını müjdelemek, kâfirlerin de cehennem azabına maruz kalacaklarını ihtar etmek.
- 3.Resulü Ekrem'in beyinsiz kimselere iltifat etmeyip müminlere karşı irşatlarına devam buyurmakla mükellef olduğunu beyan.
- 4.Allah'ın birliğinin, itirazı mümkün olmayan deliller ile ispatı.
- 5.Peygamber Efendimizin Allah'ın koruması altında olduğunu ve vakit vakit hamd ve tesbih ile mükellef bulunduğunu beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ

1.And olsun Tur'a.

Bu mübarek ayetler, kıyametin mutlaka vuku bulacağını öneminden dolayı birçok ve muazzam kudret eserlerine yemin suretiyle beyan etmekte ve kuvvetlendirmektedir.

وَالطُّورِ

(And olsun Tur'a) Medyen'de bulunan ve "Türi Sinin" denilen bir meşhur dağa ki, Musa Aleyhisselam orada Allah'ın hitabına mazhar olmuştu. Ve and olsun

وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ

2. Ve yazılmış bir kitaba.

وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ

Satır satır yazılmış Kitaba Ve

(Ve satır satır yazılmış bir kitaba) o da Kuranı Kerim gibi, Tevrat ve İncil gibi herhangi bir semavî kitaptan veya Hz. Musa'ya verilmiş olan yüksek levhalardan ibarettir

فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ

3.Yayılmış bir ince deride.

فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ

Yayılmış İnce bir deriye

(Yayılmış ince bir deriye) Yani: Deri gibi ince bir kâğıt sahifesinde veya vaktiyle alı-şılmış olduğu gibi pek ince bir deri parçasına yazılmış olan o kitaba da and olsun.

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ

4. Ve Beyt'i Mamura.

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ

(Ve Beyt'i Mamura) Yani: Hacılar ile ve kendilerini ibadete verenlerle bayındır ve pek muhteşem bir hâlde bulunan Kâbe-i Muazzama'ya da and olsun. Bu Beyt'i mamurdan

maksat Arşın altında ve yerkürenin üstündeki üçüncü veya dördüncü veya altıncı gökte bulunan "Zurah" denilen bir mübarek makamdır ki, her gün birkaç melaiki kiram tarafından tavaf olunmaktadır.

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ

5. Ve yükseltilmiş tavana.

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ

Yükseltilmiş Tavana Ve

(Ve yükseltilmiş tavana) da and olsun. Bu da güneşler ile aylar ile yıldızlar ile süslenen ve aydınlanan yüce bir âlemdir ki, arş'ı da kürsiyi de kapsamaktadır.

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ

6.Ve dolmuş denize kasem olsun ki,

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ

Tutuşturulmuş Denize Ve

(Ve dolmuş denize de) Yani: Okyanusa da yahut tutulmuş, etrafa dağılarak yeryüzünü sular içinde bırakmaktan korunmuş denize de ve yahut yanmış bir tandır gibi ateş ile dolmuş olan herhangi bir büyük denize de and olsun.

&-Bu son görüşe göre denizlerin altında bir ateşli tabakanın bulunduğu işaret vardır ki, bugün bu ilmi fen, teknoloji tarafından da kabul edilmiş bulunmaktadır. Bir rivayete göre de kıyamet olunca denizler de ateş kesilerek cehennem ateşine katılmış olurlar. En doğrusunu Allah bilir.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ

7.Şüphe yok, Rabbin azabı elbette vaki olacaktır.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ

Elbette vakidir Rabbinin Azabı Şüphesiz

(Şüphe yok, Rabbin azabı elbette vuku bulacaktır) İşte bu, yapılan yeminlerin cevabıdır. Bu azabın fevkalâde şiddetini, ehemmiyetini, kesin şekilde sabit olduğunu beyan için ve bu azabı gerektirecek hareketlerden insanların kaçınmalarını bildirmek için böyle birçok yemin vaki olmuş, bu da insanlık için Allah'ın lütfunun bir işareti bulunmuştur.

مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ

8.Ona engel olacak hiçbir şey yoktur.

مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ

Bir def edici Onun için yoktur

(Ona engel olacak hiçbir şey yoktur) evet O kâfirleri kuşatacak olan kıyamet azabı için engel olacak hiçbir şey yoktur. O şiddetli azabı hiçbir kimse, hiçbir şey o kâfirlerden bertaraf edemeyecektir, ondan kaçıp kurtulmayacaklardır. O müthiş azap elbette vaki olacaktır.

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا

9.O günde ki, gök bir çalkanı çalkalanır.

Bu mübarek ayetler de o vukuuna yemin edilen müthiş azabın ne zaman meydana geleceğini bildiriyor, onun vukuu zamanında bir takım kevnî yani kâinattaki yaratılış da değişmelerin vücuda geleceğine işaret buyuruyor. O kâfirlerin inkâr ettikleri cehennem ateşine nasıl atılacaklarını ve kendilerinin nasıl kınanacaklarını beyan buyurmaktadır.

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا

Bir çalkanişla Gök Çalkalanır O gün

(O gün gök bir çalkaniş ile çalkalanır) O bertaraf edilmesi mümkün olmayan kıyamet azabı vaki olacaktır. O günde ki, gök bir çalkaniş ile çalkalanır. Yani Müthiş bir harekete gelir, o günün korkusundan dolayı tereddütler, ızdıraplar içinde kalır, değirmen gibi döner. Ve fahreddin Razi merhumun beyanına göre duman gibi gelir, gider, sonra yok olur.

وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا

10.Ve dağlar bir yürüyüş yürüyüverir.

وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا

Bir yürüyüşle Dağlar Yürür Ve

(Ve dağlar bir yürüyüş yürüyüverir) evet O gün dağlar da bir yürüyüş yürüyüverir. Bulutlar gibi bulundukları yerlerden başka yerlere intikal ederler, sonra mahiv ve yok olurlar.

فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ

11.Yalanlayanlar için vay haline o gün!

فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Artık vay

(Yalanlayanlar için vay haline o gün) evet yazıklar olsun onlara ki Artık o gün Şiddetli helak yalanlayanlar içindir. Evet, Peygamberlerini yalanlayan, ilâhî haberleri tasdik etmeyen inkârcı kimseler, öyle müthiş bir felâkete uğrayacaklardır. Varsın kahrı oluversinler.

الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ

12.O kimseler ki, onlar bir bataklıkta oynarlar.

الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ

Oynuyorlar Bir dalış içinde Onlar O kimseler ki

(O kimseler ki, onlar bir bataklıkta oynarlar) O yalanlamaya cüret eden şahıslar ki, öyle bir helake uğrayacaklardır. Çünkü: onlar bir bataklıkta oynarlar. Yani onlar Batıl kanaatlere dalarlar, Allah'ın dini hakkında alaycı vaziyetler alırlar hesabı ve cezayı asla düşünmezler, yani: Küfürlerinde ısrar edip durmuş bulunurlar, işte o pek müthiş ve ebedî azabı hak eden onlardır.

يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً

13.O gün ki, cehennem ateşine şiddetli bir surette itilip atılırlar.

يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً

Bir itilişle Cehennem Ateşine İtilirler O gün

(O gün ki, cehennem ateşine şiddetli bir surette itilip atılırlar) İşte Bir kıyamet zamanı ki, gelir de o inkârcılar o gün cehennem ateşine tam bir şiddet ve kahr ile atılıp defedilirler, itilip kakılırlar, cehennem bekçileri tarafından o kâfirler, elleri boyunlarına bağlanarak yüzleri üzerine cehennem ateşine bırakılırlar.

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

14.Bu, o ateştir ki, siz bunu yalanlamıştınız, denilir.

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Kendisini İdiniz O ki Ateş Budur

(Bu, o ateştir ki, siz bunu yalanlamıştınız, denilir) O gün o kâfirlere bir kınamak için hitap edilerek bu, uğradığınız azap o ateştir ki, siz bu ateşi dünyada iken yalanlamıştınız denilir. Sizler bu korkunç istikbali size bildiren Peygamberleri, ilâhi kitapları inkâr ediyordunuz, kendi batıl kanaatleriniz içinde yaşıyordunuz, şimdi anladınız mı?

أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ

15.Bu da mı bir sihir, yoksa siz mi görmüyorsunuz?

أَفَسِحْرٌ هَذَا

Bu Peki bir sihir midir?

(Bu da mı bir sihir) evet Ey kâfirler Bu da mı bir sihir? Bu uğradığınız azap da bir sihirden, bir hayalden mi ibaret? Siz Peygamberlerin gösterdikleri harikalara sihir di-yordunuz, kendilerini inkâr ediyordunuz, şimdi bu azaba da bir sihir eseri diyebilecek misiniz? Ne mümkün,

أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ

Görmüyorsunuz Siz mi? Yoksa

(yoksa siz mi görmüyorsunuz?) Hâlâ kör müsünüz, hâlâ uykuda mı bulunuyorsunuz? Gözleriniz kapandı da bir şey görmez mi bulunuyorsunuz? Hayır, hayır. Artık cehenneme atılınca o azabı gözleriniz ile görmüş, onun bir hakikat olduğunu anlamış bulunacaksınız. Ne yazık ki, artık size pişmanlığınız bir fayda da vermeyecektir.

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

16.Oraya giriniz, artık sabır edin veya sabır etmeyin, size karşı müsavidir. Siz ancak yaptığınız şey ile cezalandırılmış olacaksınız.

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ

Size Eşittir Sabretmeyin Veya Artık sabredin Girin oraya

(Oraya giriniz, artık sabır edin veya sabır etmeyin, size karşı müsavidir) artık inkâra bir kudretiniz kalmamıştır sabır edin veya sabır etmeyin bu güçsüz düşüren azaba karşı nasıl bir vaziyet alırsanız alınız size karşı müsavidir faraza sabredebilecek olsanız da o size bir fayda vermeyecektir,

إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şöyle ki Cezalandırılacaksınız Ancak

(siz ancak yaptığınız şey ile cezalandırılacaksınız) Dünyadaki kötü kanaatlerinizin, hareketlerinizin bir neticesi olmak üzere şimdi bu ahiret âleminde ebediyen cezalandırılmış olacaksınız. Herkes, kendi amellerine göre muamele görecektir. Bundan dolayı sizin için de lâıyk olduğunuz bu azaptan kurtuluş yoktur. İşte küfrün müthiş neticesi, böyle bir ebedî azaptan ibarettir.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

17.Takva sahipleri ise şüphe yok ki, cennetler ve nimetler içindedirler.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin hilâfına olmak üzere mümin, takva sahibi zatların kavuşacakları ebedî nimetleri, kalbin nazlarını bildiriyor. Onların korkulardan emin, tam bir zevk ile nimetlere erişmiş ve tahtlar üzerinde oturarak pek güzide eşlere kavuşacaklarını müjdeliyor ve öyle mümin zatlara kendileri gibi iman ile vasıflanan zürriyetlerinin katacaklarını ve amellerinin mükâfatını noksansız göreceklerini haber veriyor ve her şahsın kendi kazancına göre muameleye tâbi olacağını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

Nimetlerdedir Ve Cennetlerde Takva sahipleri Şüphesiz

(Takva sahipleri ise şüphe yok ki, cennetler ve nimetler içindedirler) Cenabı Hak'dan korkan, üzerlerine düşen dinî vazifeleri samimi bir şekilde yapmaya çalışan mümin zatlar ise, kâfirlerin ve münafıkların aksine olarak cennetler ve nimetler içindedirler. O muttakiler, yarın ahirette ne muhteşem bostanlara, bağlara ve bahçelere erişmiş ve ne kadar çeşitli, kıymetli nimetler ile müşerref olacaklardır.

فَاَكْهِنَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَّيْهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

18.Kendilerine Rab'lerinin verdiği şey ile sevinmektedirler ve onları Rableri cehennem azabından korumuştur.

فَاَكْهِنَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ

Rableri Onlara verdi O şeyle ki Zevk sahipleri olarak

(Kendilerine Rab'lerinin verdiği şey ile sevinmektedirler) O takva sahibi zatlar Kendilerine Rab'lerinin kerem sahibi Yüce mabudun verdiği şey ile ihsan buyurduğu mevki ile sevinmiş olmaktadır yani: Onlar gelecekte fevkalâde mutlu ve gönülleri ferah bulunmuş olacaklardır, bu muhakkaktır,

وَوَقَّيْهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

Cehennemin Azabından Rableri Onları korumuştur Ve

(ve onları Rableri cehennem azabından korumuştur) ve Özellikle onları Rableri ibadet ve itaate erdirmiş günahlardan uzaklaştırmış, öyle bir ilâhî koruma sayesinde cehennem azabından korumuştur. Onları o pek şiddetli bir tarzda parıldayıp duran cehennem nârından korumuştur. Ne muazzam bir kurtuluş ve selâmet!

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

19.Yiyiniz ve içiniz afiyetler olsun, işlediğiniz şey sebebiyle.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا

Afiyetle İçin Ve Yiyin

(Yiyiniz ve içiniz afiyetle) Ve mutlu zatlara denilecektir ki: Yiyiniz ve içiniz Cennetlerin nimetlerinden istifade ediniz, size afiyetler olsun hiçbir zahmete, bir gaileye düşmeksizin bu pek lezzetli, eşsiz cennet sularından, yiyeceklerinden istifade etmiş olacaksınız, böyle pek muazzam bir nimete, bir lutfu kavuşmanız ise dünyada iken

بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şey sebebiyle ki

(işlediğiniz şey sebebiyle) Yani: Kalplerinizi iman nuru ile aydınlatmış, üzerinize düşen dini vazifeler yerine getirmeye çalışmış olduğunuz büyük bir mükâfatı olmak üzere şimdi bu ebedi nimetler, Allah tarafından sizlere ihsan buyrulmuştur. Artık ne kadar tebrike lâyük bulunmaktasınız!

مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

20.Sıra sıra dizilmiş tahtlara yaslanarak oturunuz ve onları güzel gözlü huriler ile evlendirdik.

مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ

Sıra sıra dizilmiş Tahtlar üzerinde Yaslananlar olarak

(Sıra sıra dizilmiş tahtlara yaslanırlar) Evet, O pek mesut zatlar, kendilerine cennetlerde Sıra sıra dizilmiş birbirlerinin civarında bulunmuş olan tahtlara koltuklara yaslanarak tam bir zevk ve huzur ile oturunuz, denilecektir. Kerem sahibi Yaratıcı onların haklarında büyük bir nimeti olmak üzere de buyuruyor ki:

وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

İri gözlü Hurilerle Onları evlendirdik Ve

(ve onları güzel gözlü huriler ile evlendirdik) yani: O takva sahibi kullara gözleri pek güzel, giyiniş ve kendileri gayet güzel ve pek uygun olan cennet kızlarını hayat arkadaşı olmak üzere ihsan buyurduk.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ

21.Ve o kimseler ki, iman ettiler ve kendilerine zürriyetleri de iman ile tâbi oldular, onlara zürriyetlerini de kattık ve onlar için amellerinden bir şeyi de eksiltmedik. Her şahıs, kendi kazandığı şeye bağlıdır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, iman ettiler) Yüce rabbimiz diğer büyük bir lütfunu da şöylece beyan buyuruyor: o kimseler ki iman ettiler Dünyada iken İslâm dini ile şereflendiler

وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ

İman ile Zurriyetleri Kendilerine tabi oldu Ve

(ve kendilerine zürriyetleri de iman ile tâbi oldular) onların çocukları ve torunları da kendileri gibi inanıp Allah'ı birlediklerinden aralarında dini bir bağ gerçekleşmiş oldu. Artık

أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ

Zurriyetlerini Kendilerine Katmışızdır

(onlara zürriyetlerini de kattık) o babalara ve dedelere onların iman ehlinde olan zürriyetlerini de kattık hepsini de cennetlere beraber girdirmiş olduk. Yani: ahirette hepsi de cennetlerde beraber bulunacaklardır. Bu da pek büyük bir ilâhî lütuftur. Bir babanın evlâdını kendisiyle beraber yüce bir makamda görmesi, ne kadar kalbinin ferahlamasına vesile olur. Henüz mükellef olmayan çocuklar, babalarının imanı sebebiyle babalarına tâbi olurlar. Mükellef olan çocuklar ve torunlar ise kendileri de mümin oldukları takdirde yarın ahirette babalarına, dedelerine tâbi olurlar, &-ibni Abbas Hazretleri diyor ki: Allah Teâlâ cennette müminin zürriyetini, onun derecesine yükseltir, isterse, mertebe itibarıyla o zürriyet, o müminlerin mertebesinden aşağı bulunmuş olsunlar. Taki, o müminlerin gözleri onlar ile aydın olsun, yani: Kendisine hürmet ettiklerinden dolayı kalbi ferah bulunsun. Elverir ki, o zürriyet, mükellef kimseler iseler bizzat iman ile vasıflanmış bulunsunlar. Ve Cenabı Hak, şöyle de buyuruyor:

وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

Bir şey Amellerinden Onlara eksiltmedik Ve

(ve onlar için amellerinden bir şeyi de eksiltmedik) O kendilerine zürriyetleri tabi kılınacak olan müminler hakkında amellerinden bir şey de eksiltmedik. Bu katma sebebiyle onların mükâfatları azaltılmış olmayacaktır. Belki onların mümin olan zürriyetlerinin mertebeleri Allah'ın bir lütfü olarak babalarının derecesine yükseltilmiş bulunacaktır. Bununla beraber takva sahibi olanlardan vesaire den

كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ

Bir rehindir Kazandı O şey vesilesiyle ki Kişi Her

(her bir şahıs, kendi kazandığı şeye bağlıdır) Kendi amelinden mesuldür, başkasının günahı, onun üzerine yükseltilmez, ister baba ve ister oğul olsun.

وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

22.Ve onlara arzu edeceklerinden bir meyve ile ve bir et vermişsinizdir.

Bu mübarek ayetler de takva sahibi müminlerin ahirette daha nice nimetlere kavuşacaklarını tasvir buyuruyor. Onlara diledikleri çeşitli meyvelerin, gıda maddelerinin verileceğini bildiriyor. Onlardan temiz, zevk verici şerbetleri içerek günahattan beri, temiz bir tarzda sohbetlerde bulunacaklarını haber veriyor. Kendilerine pek güzel, nuranî cennet hizmetçilerinin hizmette bulunacaklarını ve kendilerinin birbirleriyle konuşarak dünyadaki hayat tarzlarını ve Cenabı Hakka duada bulunmuş olduklarını şimdi ise o gafur, rahîm olan Kerem sahibi Mabudun yardımı sayesinde korkulardan emin, olduklarını ve mutluluğa ulaştıklarını konu edineceklerini beyan buyurmaktadır.

وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

Arzu ediyorlar O şeyden ki Eti Ve Meyveyi Onlara bol bol vermişsinizdir Ve

(Ve onlara arzu edeceklerinden bir meyve ile ve bir et vermişsinizdir) Yüce Yaratıcı, o takva sahibi kulları hakkında cennette tecelli edecek olan ilâhî lütfunu beyan için buyuruyor ki Onlara bol bol meyveler Ve arzu edecekleri etlerden vermişsinizdir. Evet onlara kalben bir eğilim duyacakları iştahlarının çektiği herhangi bir meyve ve bir et vermişsinizdir. Böyle her zevk alacakları nimetler, kendilerine fazlasıyla verilecektir.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيمٌ

23.Ve orada karşılıklı kadeh tokuştururlar, onda ne bir boş söz vardır ve ne de bir günah.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا

Dolu kadeh Orada Çekiştirirler

(Ve orada karşılıklı kadeh tokuştururlar çekiştirirler) Ve O mesut zatlar o cennette karşılıklı kadeh tokuştururlar lezzetli gönül açan meşrubattan birbirlerine karşı içiverirler veyahut o içilecek şeyin ne büyük bir ilâhî lütf olduğunu gösterir ve kendi sevinçlerini belli etmek için ve bir lâife olmak üzere onu birbirinden çekip almaya çalışırlar,

لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيمٌ

Ne bir günah işleme Ve Onda Boş bir söz yoktur

(onda ne bir boş söz vardır ve ne de bir günah) O içecekleri şeyde onları içerken ne bir boş söz vardır. Yani onu içtikleri sırada sarhoş olup lüzumsuz, boş lâkırdılarda bulunmazlar. Ve ne de bir günah vardır onun içilmesi, bir günaha sebebiyet vermiş olmaz. Yani: O, dünyadaki şaraplara benzemez, içenleri sarhoş etmez, onları abes lâkırdılara sevk eylemez, onları günaha sevk etmiş bulunmaz.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ

24.Ve onların etrafında kendilerine mahsus bir takım genç hizmetçiler dolaşırlar ki, sanki onlar saklı inci gibidirler.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ

Kendilerine ait Genç hizmetçiler Üzerlerine Dolaşır Ve

(Ve onların üzerlerine genç hizmetçiler dolaşırlar) O cennete girecek takva sahiplerine karşı kendilerine mahsus bir takım genç hizmetçiler o meşrubatı takdim etmek ve sair hizmetlerde bulunmak üzere dolaşırlar ki, bunlar, onlara ihsan buyrulan hizmetçilerdir. Ve denilmiştir ki: Bunlar, kendilerinden evvel ölmüş olan çocuklarıdır,

كَانَتْهُمْ لَوْلَا مَكْنُونٌ

Saklı Bir incidir Sanki onlar

(sanki onlar saklı incidirler) sanki O hizmet edecekler saklı sedefleri içinde korunmuş olan incilerdir. Öyle saflığa, güzelliğe sahip bulunan birer yaratılış eseridir.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

25.Bazıları bazısı üzerine yönelip sorarlar.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

Karşılıklı sorarlar Bazısına Bazıları Döndü Ve

(Bazıları bazısı üzerine yönelip sual ediverirler) O takva sahipleri, cennette öyle büyük nimetlere nail olunca fevkalâde bir sevinç içinde kalırlar, artık birbirlerine yönelip birbirlerinden sual ediverirler dünyadaki zahmetli halleriyle cennetteki pek mutlu vaziyetlerini mukayesede bulunmak isterler.

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ

26.Derler ki: Biz muhakkak ki, evvelce ailelerimiz arasında korkar kimseler idik.

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ

Korkan kimseler Ailemizin yanında Önce İdik Şüphesiz biz Dediler

(Derler ki: Biz muhakkak ki, evvelce ailelerimiz arasında korkar kimseler idik) Cenabı Hakkın azabını düşünerek, hâlimizin akıbetini tefekkür ederek bir korku ve dehşet içinde yaşar durur idik, kulluk vazifelerimizi gerektiği şekilde yerine getiremeyeceğimizi takdir ederek bundan dolayı büyük bir mesuliyele hedef olacağımızı düşünür titrer idik.

فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَيْنَا عَذَابَ السَّمُومِ

27.Şimdi Allah Teâlâ bizim üzerimize lütuf ve ihsanda bulundu ve bizi o Semum azabından korudu.

فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا

Üzerimize Allah İşte Lütfetti

(Şimdi Allah bizim üzerimize lütfetti) Şimdi Allah Teâlâ Hazretleri bizim üzerimize lütuf ve ihsanda bulundu bizi rahmetine muvaffak buyurdu

وَوَقَيْنَا عَذَابَ السَّمُومِ

Cehennem Azabından Bizi korudu Ve

(ve bizi o Semum azabından korudu) Semum: Ateş azabıdır ve cehennemın isimlerinden biridir. Bu kelime lügatte gündüzleri olan pek şiddetli sıcaklık veya soğukluk demektir. İşte o zatlarda buyuruyorlar ki Allah Teâlâ Hazretleri bizi o Semum cehennem nârının azabından korudu. Şimdi cennete nail olduk, kendisinden korkar olduğumuz cehennemden emin bulunduk.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

28.Şüphe yok ki, biz evvelce O'na dua eder olmuştuk, Şüphesiz O, iyilik edendir, çok merhametlidir.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ

Ona dua ediyoruz Bundan önce İdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz evvelce O'na dua eder olmuştuk) Ve o muttaki zatlar, şöyle de diyeceklerdir: Şüphe yok ki, biz dünyada iken o kerem sahibi Yaraticımıza dua eder olmuştuk. Ona yalvarır, ibadette bulunur, ondan koruma, af ve kerem niyaz eder idik

إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

Çok merhametli olan İyilik eden Odur Şüphesiz o

(Şüphesiz O, iyilik edendir, çok merhametlidir) muhakkak ki. O Yüce mabut vaa-dinde sadıktır O, ihsan edicidir, O'nun kulları hakkındaki lütuf ve keremi pek geniştir. Ve o kerem sahibi Yaraticı çok esirgeyicidir. Rahmeti, mağfireti pek çoktur, yapılan

ibadetleri kabul eder, duaları kabul buyurur, işte o takva sahibi kullarını nimetlere nail buyurması da o Kerem Sahibi Yaratıcının bir ilâhî rahmeti eserinden ibaret bulunmaktadır.

فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ

29.Artık sen öğüt vermeğe devam et. Çünkü Sen Rabbin nimeti hakkı için ne bir kâhinsin ve ne de bir mecnun.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'e öğütleriyle insanları irşada devam edip İnkârcıların lâkırdılarına, şairlik, kâhinlik vesaire isnatlarına ehemmiyet vermemesini emrediyor. Ve o dinsizlerin Hz. Peygamber hakkındaki batıl, birbirine ters isnatlarını ve bozuk kanaatlerini kınıyor ve teşhir ediyor. Yüce Peygamberin o inkârcıları tehdit ile ve onların feci akıbetlerine işaret etmekle emir olunduğunu gösteriyor. Ve o kâfirlere Allah'ın bir kelâmı olduğunu kabul etmedikleri Kuranı Kerim'in bir benzerini meydana getirmelerini teklif ederek onların acizliklerini, cehaletlerini, iddialarındaki bozukluğu ortaya koymakta ve ilân etmektedir.

فَذَكِّرْ

(Artık sen öğüt vermeğe devam et) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Kendilerine Peygamber gönderilmiş olduğun kavimleri, cemaatleri Kuranı Kerim'in Ayetleriyle irşada, aydınlatmaya çalış, bir takım inkârcıların batıl iddialarından dolayı öğütlerini terk etme,

فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ

Ne bir mecnun Ve Bir kahin Rabbinin Nimeti ile Çünkü sen değilsin

(Çünkü Sen Rabbin nimeti hakkı için ne bir kâhinsin ve ne de bir mecnun) Sana verdiği peygamberlik ve yüksek akıl ve zekâ hakkı için veya sen öyle bir nimete kavuşma sebebiyle büyük bir mertebeye sahipsinsin, sen ne bir kâhinsin ve ne de bir mecnun. Resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem O inkârcıların sana karşı yaptıkları öyle bir isnat pek batıldır, kendilerinin cehaletlerini teşhir etmektedir.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُّ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ

30.Yoksa diyorlar mı ki: O Bir şairdir, onun hakkında zamanın ızdırab veren felâketini bekliyoruz.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ

Bir şairdir Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa diyorlar mı ki: O Bir şairdir) Yoksa O inkârcılar diyorlar mı ki: o Peygamberlik iddiasında bulunan Muhammed Aleyhisselam bir şairdir sözleri, şiirsel hayallerden ibarettir

نَتَرَبَّصُّ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ

Zamanın Felaketini Onun Bekliyoruz

(onun hakkında zamanın ızdırab veren felâketini bekliyoruz) İşte o müşrikler diyorlar ki O bir gün ölecek veya bir felâkete uğrayacak, iddiasında muvaffak olamayacaktır. Onlar desinler bakalım o Allah muvaffak olmuş mudur olamamış mıdır? El-hamdülillah elbette olmuştur ve davası tüm dünyaya doğu ve batıya yayılmıştır.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ

31.De ki: Gözetiniz, çünkü ben de şüphe yok ki, sizinle beraber gözeticilerdenim

قُلْ تَرَبَّصُوا

Bekleyin Deki

(De ki: Gözetiniz) Hak Teâlâ Hazretleri de Yüce Peygamberine hitaben buyuruyor ki: Resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem O inkârcılara De ki: Gözetiniz bekleyiniz

فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ

Bekleyenlerdenim Sizinle beraber Artık doğrusu ben

(çünkü ben de şüphe yok ki, sizinle beraber gözeticilerdenim) bakalım, hakkımızda Allah'ın takdiri ve hükmü ne şekilde tecelli edecektir. Bu, daha sonra görülecektir. Artık güzel bir akıbeta veya dünyevî ve uhrevî muvaffakiyet kimin hakkında meydana gelecektir, bunu yakında bileceksinizdir. Yahut siz benim helakimi gözetmede, yani beklemede bulunduğunuz gibi ben de sizin helakinizi bekler bulunmaktayım, sonra kimin helak olup olmayacağı ortaya çıkacaktır.

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

32. Yoksa onlara bunu akılları mı emir ediyor? Yoksa onlar bir azgın kavim midirler?

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا

Bunu Akılları Onlara emrediyor mu Yoksa

(Yoksa onlara bunu akılları mı emir ediyor) Yoksa O inkârcılara bu çelişkili şeyleri isnat etmeyi akılları mı emir ediyor? Bu ne kadar batıl, asılsız bir isnat değil mi? Bütün varlık mükemmellikleri parlayıp duran bir Yüce Peygamberlere gâh şairlik, gâh kâhinlik ve gâh cinnet isnadına cüret ediyorlar,

أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

Azgınlar Topluluğu mudur Onlar Yoksa

(yoksa onlar, bir azgın kavim midirler?) Evet, Onlar, inatta kibirde sınırı aşmış bir guruptur. Onları böyle bir isnada sevk eden ruhsal durum, kendilerinin azgınlığıdır ve kendilerinin inatçı olmalarının, haktan uzak düşmüş bulunmalarının bir neticesidir.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ

33. Yoksa diyorlar mı ki: Onu kendisi uydurdu Hayır. İman etmezler.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ

Onu uydurdu Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa diyorlar mı ki: Onu kendisi uydurdu) evet O dinsizler, daha büyük bir iftira da, daha fahiş bir çelişkide bulunarak diyorlar mı ki Onu kendisi uydurdu o Kuranı Kerim'i kendisi uydurdu onu kendisi yalan yere söyleyerek Allah Teâlâ'ya isnat etti.

بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmezler Bilakis

(Hayır. İman etmezler) O kâfirler, pek büyük bir cehalet ve ahmaklık içinde bulunuyorlar. Onlar iman etmezler onları kendi dinsizlikleri böyle çok kötü bir söze sevk etmiş bulunuyor.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

34. Haydi onun misli bir söz getiriversinler, eğer doğru sözlü kimseler oldu iseler.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ

Onun benzeri Bir söz Haydi getirsinler

(Haydi, onun misli bir söz getiriversinler) Eğer Kuranı Kerim, Hz. Peygamber'in sözü ise Haydi kendileri de onun benzeri bir söz getiriversinler onlar da öyle edebi, manaları doğru, gayba ve tarihe ait haberleri içeren, eşsiz bir eser, bir söz meydana getirsinler.

إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

Doğru kimseler iseler Eğer

(eğer doğru sözlü kimseler iseler) Çünkü kendilerinin insanlık, ırk ve lisan itibariyle Hz. Peygamber ile ortak yanları vardır. Kendilerinin arasında bir nice şairler, kâhinler, hatipler, dünya tarihini bilenler mevcuttur. Buna rağmen hepsi de o Kuranı Kerim'in bir süresine bile benzer bir söz yazmaktan acizdirler. Kaldı ki Allah resulü sallallahu aleyhi Ve sellem kırk yaşına kadar asla peygamberlik iddiasında bulunmamış, Bir kimseden bir şey okuyup yazmamış ve şiir ile kehanet ile de asla uğraşmamıştır, kendisinden ahlâka aykırı bir hareket de asla görülmemiştir. Artık öyle kutsal yaşantı sahibi bir zat, Allah Teâlâ adına iftira ederek öyle mucizevî bir kitabı uydurabilir mi? Buna muktedir olabilir mi? Bunu o inkârcılar hiç düşünmemişler midir? Bu ne kadar insaftan, muhakemeden mahrumiyet dir?

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ

35.Yoksa bir şey olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratıcılar onlar mıdır?

Bu mübarek ayetler de ilahlığı inkâr edenleri ve Cenabı Hakka ortak koşanları ve O'na kız evlâdı isnat edenleri ret ediyor ve değersiz gösteriyor. O dinsizlerin ne kadar cahilce ve kibirli şekilde hareket ettiklerini göstererek onlardan bir ücret isteyerek onları sıkıntıya uğratmış olmadığını beyan ve onların kurdukları tuzaklara kendilerinin düşmüş olduklarını ihtar ederek Resulü Ekrem'in Allah'ın yardımına eriştiğine işaret buyurmaktadır.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ

Bir şey Olmadan Yaratıldılar mı Yoksa

(Yoksa bir şey olmaksızın mı yaratıldılar) O inkârcılar Yüce Yaratıcıyı nasıl inkâr ediyorlar? Onlar kendilerini yaratan bir Yaratıcı, ezeli bir icat edici bulunmaksızın mı yaratılmış oldular? Bu kadar üstün, eşsiz, mükemmel bir surette yaratılmış olan insanlar, kudret ve hikmet sahibi kerim bir yaratıcı bulunmaksızın hiç kendi kendilerine meydana gelmiş olabilirler mi? Aklen de sabittir ki, yokluktan varlığa geçen her mevcut için elbette bir Yaratıcı vardır,

أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ

Yaratıcılar Onlar mı Yoksa

(yoksa yaratıcılar onlar mıdır?) O insanlar mı kendi vücutlarını kendileri yarattılar? Bunu hangi akıl sahibi iddia edebilir? Hiç esasen mevcut olmayan bir şey, kendisinin yaratıcısı olabilir mi? Elbette ki olamaz. Bu apaçık bir durumdur ki. Artık bunu kim iddia edebilir. Ebedî ve ezeli bir Yüce Yaratıcının varlığı nasıl inkâr edilebilir? Bütün bu varlıklar, o ezeli Yaratıcının varlığına birer açık şahittir delildir.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ

36.Yoksa gökleri ve yeri mi yarattılar? Hayır. Onlar yakinen bilmezler.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Yeri Ve Gökleri Yarattılar mı Yoksa

(Yoksa gökleri ve yeri mi yarattılar?) Yoksa gökleri ve yeri O inkârcılar mı yarattılar? Onlar bir kere düşünmeli değil midirler ki: Kendi nefislerini faraza kendileri yaratmış olsalar bile şu muntazam kâinatı da kendileri mi yarattılar? Elbette böyle bir iddiaya cüret edemezler, artık bir kâinatı yaratanın varlığını nasıl inkâr edebilirler?

بَلْ لَا يُوقِنُونَ

Yakinen bilmiyorlar Bilakis

(Hayır, Onlar yakinen bilmezler) kendilerin de kesin bir bilgi yoktur, onun içindir ki. Yüce Peygamberin tebligatını anlayıp kabul etmezler. Yahut onlar, kendi iddialarını

da kati surette bilemezler, kendi iddialarının da doğruluğuna kesinlik derecesinde inanmış, değildirler. Hatta onlardan bir kısmına bu kâinatı kim yaratmıştır? Diye bir sual yöneltince "bunları Allah yaratmıştır" derler. Sonra da o Yüce Yaratıcının birliğini tasdik etmezler, ona ibadette bulunmazlar. Eğer bu cevapları kendilerince kesinlik arz etseydi elbette o âlemi Yaratanın birliğini tasdik ederek yalnız ona ibadet ve itaatte bulunurlardı, küfür ve şirke düşmüş olmazlardı.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ

37.Yahut Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Ya da her şeye hâkim olan kendileri midir?

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ

Rabbinin Hazineleri Onların yanında mıdır Yoksa

(Yahut Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır?) Yoksa onların yanlarında Rabbinin hazineleri mi var? Cenabı Hakka mahsus olan rahmet, lütuf, rızık verme hazinelerinin anahtarları o dinsizlerin ellerinde midir ki, diledikleri kimselere peygamberlik versinler, dilediklerini servet ve nimete nail kılsınlar dilediklerini de mahrum bıraksınlar?

أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ

Hakim olanlar Onlar mı Yoksa

(Ya da her şeye hâkim olan kendileri midir?) Yoksa onlar mı Kâinat'ta hüküm ve saltanat kurup düzeni yürütenlerdir? Yoksa onlar, musallat, zorba Yani: Galibiyet sahibi kimseler midir ki, bu kâinatta diledikleri gibi tasarrufta bulunsunlar, rabliğe ait işleri idare etsinler? Elbette ki, onlar böyle bir kabiliyet ve salahiyyete sahip değildir. Bu kâinatta hakîm, tasarruf sahibi olan, dilediğini yapmaya kâdir bulunan ancak Allah Teâlâ Hazretleridir. Ne için bunu takdir edemiyorlar? Nedir onlardaki o gaflet ve cehalet!

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

38.Yoksa onlar için bir merdiven mi var, orada dinliyorlar? Öyle ise dinleyicileri açık bir burhan getirsin.

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ

Orada Dinliyorlar Bir merdiveni ki Onların var mı Yoksa

(Yoksa onlar için bir merdiven mi var, orada dinliyorlar?) Yoksa O kâfirlere mahsus bir merdiven mi var? Onunla semalara yükseliyorlar da orada meleklerin konuşmalarını dinliyorlar? Ve meleklerle vahiy edilen gayba ait şeyleri dinleyip öğrenmiş bulunuyorlar. Ondan dolayı birçok kâhince sözler söylüyorlar,

فَلَيَاتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir delil Dinleyicileri Öyle ise getirsin

(Öyle ise dinleyicileri açık bir burhan getirsin) yani: Eğer faraza böyle sema ya yükselerek oradaki konuşmaları dinleyen dinleyicileri var ise onlar bu hususta iddialarını ispat için açık bir burhan yani buna dair açık bir delil meydana koysunlar. Nasıl ki, Muhammed Aleyhisselam kendisinin peygamberliğine dair tebliğ ettiği şeylerin Allah tarafından olduğuna ait kesin delil gösteriyor, kendisinin doğru sözlü olduğunu göstermeye muvaffak olduğu mucizeler ile ispat edip duruyor. O inkârcılar da kendi iddialarını öyle kesin delil ile ispat etmeli değil midirler? Heyhat Bilâkis onların yalancı, hakkı kabulden kaçan kimse oldukları apaçık ortadadır.

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ

39.Yoksa kızlar O'nun, oğullar da sizin mi?

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ

Oğullar Sizin Ve Kızlar Yoksa onun mu?

(Yoksa kızlar O'nun, oğullar da sizin mi?) O müşrikler, ne kadar cahilce bir iddiada bulunurlar. Melekler Allah'ın kızlarıdır, derler, bu ne cehalet! İşte onların bu cehaletlerini teşhir için de buyruluyor ki: Yoksa onun için O Kâinatın Yaraticısına mahsus kızlar var da ey beyinsiz müşrikler! Oğullar da sizin mi? Hâlbuki kâinattaki bütün varlıklar, o Yüce Yaraticının kudret eseridir, birer mahlûkundan ibarettirler, onun için hiçbir kimse, evlât olmak kabiliyetine, salahiyetine sahip olamaz. Artık nasıl oluyor da Allah'ın birer mahlûku olan melekleri, Allah'ın kızları, sanıyorsunuz? Hâlbuki birçoğunuz kız babası olmaktan bir utanç duyuyorsunuz. Buna rağmen o Yüce Yaraticıya kızları isnat etmekten sıkılmıyorsunuz. Bu ne kadar ahmakça bir iddia!

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

40.Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun da artık onlar borçtan dolayı ağır bir yük altında bulunmuşlardır.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا

Bir ücret Onlardan istiyor musun Yoksa

(Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun) Ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem Yoksa sen O inkârcılardan peygamberlik vazifen karşılığında bir ücret mi istiyorsun da

فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

Ağır bir yük altındalar Borçtan dolayı Ve onlar

(artık onlar borçtan dolayı ağır bir yük altındalar) Artık resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem onlar kendilerine yüklediğin bir borçtan bir karşılıktan dolayı mı ağır bir yük altında bulunmuşlardır? Elbette peygamberliğin şanı, böyle bir talepte bulunmaktan yücedir. Sen onları sırf Allah rızası için dine, ibadet ve itaate davet ediyor, kendilerini irşada çalışıyorsun, onlar ise bu pek samimî, iyiliksever muameleyi takdir edemiyorlar, peygamber hakkında bir takım uygunsuz lâkırdılara cüret edip duruyorlar.

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

41.Yoksa gayib onların yanında mı ki, artık ondan yazıyorlar?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ

Gayb Onların yanında mı Yoksa

(Yoksa gayib onların yanında mı ki) yoksa gayb'î bilgiler Levhi mahfuzda bulunanlar onların yanında mı ki ondaki bilgileri biliyorlar mı ki,

فَهُمْ يَكْتُبُونَ

Yazıyorlar Ve onlar

(artık ondan yazıyorlar) o gayba ait şeyleri kaydediyorlar da sonra onları insanlar arasında yaymaya çalışıyorlar, bir takım kâhince muamelelerde bulunuyorlar. Dilediklerini ispata ve dilediklerini ret ve inkâra cüret gösteriyorlar.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ

42.Yoksa bir tuzak kurmak mı istiyorlar? Fakat o kimseler ki, kâfir oldular, tuzığa düşmüş olanlar, onlardan ibarettir.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا

Bir tuzak İstiyorlar mı Yoksa

(Yoksa bir tuzak kurmak mı istiyorlar) Yoksa O müşrikler, o vicdansızlar bir tuzak kurmak mı istiyorlar? Resulü Ekrem Hazretlerine karşı bir suikastta mı bulunmak cü-

retini gösteriyorlar. Darünnedve'de toplanarak bu hususa dair istişarelerde mi buluyorlar?

فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

Tuzağa düşecekler Onlardır İnkâr ettiler Asıl o kimseler ki

(Fakat o kimseler ki, kâfir oldular, tuzağa düşmüş olanlar onlardır) onların kendi hileleri, kendi başlarına gelecektir. Nitekim Resulü Ekrem'e karşı böyle düşmanca vaziyet alanların birçoğu, Bedir gazvesinde lâıyk oldukları cezalara, helake uğramışlardır. Öyle din düşmanları elbette ki, nihayet mağlûp ve kötü kuruntularının cezalarına maruz kalacaklardır.

&-Fethülbeyân'da anlatıldığı üzere bu ayeti kerime, gayba, istikbale ait bir haberi içermektedir. Çünkü bu Tür suresi, Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştu, şanlı Peygambere karşı yapılmak istenilen bir tuzak bir hile ise daha sonra hicret gecesi düşünülmüştür. Sonra da o hileyi yapmak isteyenler bunun cezasına uğramışlar, Bedir gazvesinde mağlûp olup helake maruz kalmışlardır.

أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

43.Yoksa onlar için Allah'tan başka bir ilâh mı vardır? Allah bunların ortak koştuklarından uzaktır.

Bu mübarek ayetler de Allah Teâlâ'nın ortak ve benzerden münezzehtir olduğunu bildiriyor. Müşriklerin nasıl yanlış görüşlü bulunduklarına işaret ediyor. Onların artık kıyamet gününe kadar terk edilmelerini ve onların kendi hile ve tuzaklarından bir fayda göremeyeceklerini, bilâkis kat kat azaplara uğrayacaklarını ihtarda bulunuyor. Resulü Ekrem'in de Allah'ın himayesinde olduğunu müjdeleyerek o mübarek zatın Allah'ın hükmüne karşı sabır ile ve muayyen vakitlerde tesbih ve hamd etmekle mükellef bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ

Allah'tan Başka Bir ilahı Onların var mı Yoksa

(Yoksa onlar için Allah'tan başka bir ilâh mı vardır?) yoksa O kâinatı yaratanın birliğini inkâr eden kâfirler için Allah'tan başka bir ilâh mı vardır ki kendilerini tevhit dininden men ediyor veya azaptan emin olmaları için ona istinat etmiş bulunuyorlar?

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Allah Pek münezzehtir

(Allah bunların ortak koştuklarından uzaktır) Allah Teâlâ Hazretleri ise o müşriklerin ortak koştuklarından münezzehtir. Onların taptıkları putları vesaire hâşâ Cenabı Hakka ortak ve benzer olamazlar.

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ

44.Eğer gökten bir parçanın düşücü olduğunu görseler. Derler ki: Toplanmış bir bulut.

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا

Düşen Gökten Bir parça Görürlerse Eğer Ve

(Eğer gökten bir parçanın düşücü olduğunu görseler) O müşrikler, o kadar inat ve azgınlık içindedirler ki: Eğer gökten bir azap parçasının başlarına düşücü olduğunu görseler yine batıl sözlerinden, kanaatlerinden dönmezler

يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ

Üst üste yığılmış Bir buluttur Derler

(derler ki: Toplanmış bir bulut) evet derler ki: bu düşecek şey toplanmış bir bulut dan başka değil, işte onların gözleri öyle bir hakikati görmez, onlar, kalpleri mühürlenmiş kimselerdir.

فَذَرَّهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ

45.Artık onları bırak, o kavuşacakları güne değin ki, onda çarpılıp helâk olacaklardır

فَذَرَّهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ

Günlerine Kavuşmalarına kadar Ta ki Artık onları bırak

(Artık onları bırak, o kavuşacakları güne değin) Hak Teâlâ Hazretleri de Resulü Ekrem'ine emrediyor ki: Artık Habib'im onları bırak O müşriklerin hâllerine bakıp üzülmeyin, onlar layık oldukları azaba kavuşacaklardır. Sen onları o kötü hâlleri üzerine terk et o kavuşacakları güne değin ki: o söz kabul etmeyen dinsizler

الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ

Çarpılırlar İçinde O ki

(onda çarpılıp helâk olacaklardır) Yani o takdir edilen zamanda çarpılıp helak olacaklardır. Onlar, o günden itibaren Allah'ın kahrına uğrayacaklardır.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

46.O gün ki, onların tuzakları kendileri için hiçbir fayda vermeyecektir. Ve onlara yardım da edilmeyeceklerdir.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا

Bir şeyle Tuzakları Kendilerine Bir fayda vermez O gün

(O gün ki, onların tuzakları kendileri için hiçbir fayda vermeyecektir) O gün ki, Onlar öyle helak olacaklardır. Artık o gün onların tuzakları onların hileleri, Hz. Peygamber aleyhindeki düşmanca hareketlere cüretleri kendileri için hiçbir fayda vermeyecektir. Ondandır asla istifade etmiş olmayacaklardır,

وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

Yardım ediliyorlar Onlar değildir Ve

(Ve onlara yardım da edilmeyeceklerdir) Ve onlara Hiçbir kimse tarafından yardım da edilmeyeceklerdir. Kendilerine çarpacak olan azabı kendilerinden hiçbir kimse isterse bir dakika olsun bertaraf edemeyecektir.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

47.Ve şüphe yok ki, zulüm edenler için bundan önce bir azap da vardır. Ve lâkin onların birçokları bilmezler.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ

Bundan Bir azap Zulmettiler O kimseler için vardır Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, zulüm edenler için bundan önce bir azap da vardır) Cenabı Hakkın birliğini Resulullah'ın peygamberliğini inkâr eden, birçok isyanları işleyen kimseler için bilahare o çarpılacakları maruz kalacakları müthiş helakten evvelde bir azap vardır ki öyle bir azaba da uğrayacaklardır.

وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmezler Onların çoğu Fakat

(velâkin onların birçokları bilemezler) kendi dinsizliklerinin bir cezası olmak üzere öyle bir azaba tutulduklarını anlamazlar. Nitekim Resulü Ekrem'e karşı düşmanca bir vaziyet almış olan Kureyş müşrikleri Bedir gazvesinde helak olmalarından evvel yedi sene kadar kıtlık ve pahalılığa uğramak suretiyle azap görmüşlerdir.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

48.Ve Rabbin hükmü için sabır et. Çünkü sen, muhakkak bizim himayemiz ve korumamız altındasın ve kalkacağın vakit Rabbin hamd ile tesbihte bulun.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ

Rabb'inin Hükmüne Sabret

(Ve Rabb'in hükmü için sabır et) Artık ey Yüce Peygamber! Sen üzülme Ve Rabb'in hükmü için o dinsizlere bir müddet mühlet verildiğine dair olan ilâhi hükümden dolayı sabret. Takdir edilen gün gelince onlar helake maruz kalacaklardır,

فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا

Gözetimimizdesin Çünkü şüphesiz sen

(çünkü: Sen, muhakkak bizim korumamız ve himayemizdesin) Senin güzelce çalışma ve gayretini görmekteyiz, seni muhafaza edeceğiz, sana o düşmanların bir zarar veremeyeceklerdir,

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

Kalkıyorsun O vakit ki Rabbine Hamt ile Tesbih et Ve

(ve kalkacağın vakit Rabbini hamd ile tesbihte bulun) ve kalkacağın vakit Yani: Uykudan veya oturduğun yerden kalkacağın zaman Rabbini hamd ile tesbihte bulun yani: Sübhaneke Allahümme ve bihamdike, diye oku. Yahut kalkıp namaza başladı-ğın zaman Sübhaneke Allahümme ve bihamdike vetebarekesmüke ve Teâlâ ceddüke ve lâ ilahe gayrûke, mübarek cümlesini okuyuver.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

49. Ve geceden de ve yıldızların batmaya başladıklarında da O'nu tesbihe devam et.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ

Onu tesbih et Geceden Ve

(Ve geceden O'nu tesbih et) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem geceden de Muayyen vakitlerde yani Geceleyin yapılacak tespihten maksat, akşam ve yatsı namazlarıdır. Veya nafil teheccüt namazlarıdır ki onlara devam et.

وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

Yıldızların Batışında Ve

(ve yıldızların batmaya başladıklarında da) yani gecenin sonuna doğru sabah vak-tinin ışığıyla yıldızların görünmez bir hâle gelecekleri zaman sabah namazına ki o vakitte de o Yüce Yaratıcıyı tesbihe devam et. Onu birlemek ve tenzih etmekle kalbi-ni nurlandırmaya kulluk lisanını süslemeye devam ederek bu hususta da ümmetine uyulması gereken büyük bir örnek ol.

&-Geceleyin ve sabaha yakın uykuyu, istirahatı terk ederek uyanmak, ibadet ve itaat için hazır bulunmak, dini yönden sağlamlığın bir göstergesidir, bir gönül rahatlığı ve temiz inancın alâmetidir, nefse karşı bir cihat mahiyetindedir ve daha nice faydaları hikmetleri içermektedir. Yıldızların öyle doğması ve batması da Allah'ın muazzam birer kudret eseridir. İşte bunun içindir ki: Bu ayeti kerime de bu vakitler gösterilerek bunlarda tesbih ve tahmide devam edilmesi emir olunmuştur ve bu Tûr Suresinin bu son ayeti ile bunu takip eden Necm Suresi'nin ilk ayetinde de yıldızlar beyan olunarak onların birer kudret delili olduğuna işaret buyrulmuştur. Hak Teâlâ Hazretleri cümle-mizi bu mübarek vakitlerde tahmid ve tesbihe devam eden sübhanallahi ve bihamdihi diyen zatların arasına katsın. Peygamberlerin efendisinin hürmetine âmin...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

53-NECM SURESİ

Bu mübarek sure Mekke'yi Mükerrerme'de İhlâs Suresinden sonra nazil olmuştur; Altmış iki ayeti kerimeyi içermektedir. Yalnız 32. ayetinin Medine-i Münevvere'de inmiş olduğu rivayet edilmektedir. İbni Mesut Radiyallahü Anh'tan rivayet olduğuna göre Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz tarafından okunması ilk ilân buyrulmuş olan sure, bu Necm süresidir. Bunu Harem'i Şerifte okumuş müşrikler de dinlemişlerdi. Necarî, Müslim, Ebu Davut ve Nesaî'nin rivayetlerine göre kendisinde secde ayeti ilk nazil olan sure, bu Necm Süresidir. Bu nazil olunca Resuli Ekrem Mescidi Haram'da secde etmiş, oradaki insanlar da secdeye kapanmışlar, ancak bir kişi Mescidi Haramın toprağından bir avuç eline almış onun üzerine secde etmiş, bu bana yeter demiş, daha sonra kâfir olarak öldürüldüğü görülmüştür. O da Ümmiyetibni Heleftir veya Ebu Leheb'tir.

Bu sureyi Celile'nin başlıca konuları ve nüzul sebebi:

- 1.Cibril'i Emin'in ilâhî vahyi tebliğ ile emir olunduğu, Resuli Ekrem'in de Hz. Cibril'i iki defa melek suretinde müşahade buyurduğu.
- 2.Putlara tapan, meleklerle Allah'ın kızlarıdır diyen müşrikleri kınamak.
- 3.Allah'ın ilminin gökleri ve yerleri kuşatmış olduğunu beyan, Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve kıyamet âlemini inkâr edenlerin cehaletlerini teşhir etmek.
- 4.İbrahim ve Musa Aleyhisselam'ın sahifelerindeki vasiyetleri beyan etmek, insanları başkalarının gizli hâllerini açıklamaktan men etmek ve müşriklerin Kuranı Kerim ile alay etmeye cüret edip ondaki öğütlerden gaflette bulunmalarını yermek.
- 5.Kulların Allah için secdede ve ibadetlerde bulunmalarını emir etmek, Sebebi nüzulüne gelince, bu da, "Tür" suresinin ahirinde bildirildiği üzere müşriklerin peygamber hakkındaki batıl iddialarını kati surette ret etmekten ve halkı aydınlatma lütfunda bulunmaktan ibarettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ

1. Battığı zaman yıldız and olsun ki,

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in noksanlardan uzak ve boş lâkırdılardan kaçınmış olup beyanlarının birer ilâhî vahye dayanmış olduğunu bir kudret eserine yemin etmek suretiyle bildiriyor. Ve Resuli Ekrem'in ilâhî vahyi pek büyük bir kuvvet sahibi olan Cibril'i Emin vasıtasıyla almış ve Hz. Cibril'i iki defa asıl suretiyle görmüş bulunduğunu haber veriyor. Ve Cibril'i Emin'in Yüce peygamberimize ne kadar yaklaşıp ilâhî vahyi tebliğ etmiş olduğunu beyan buyurmaktadır.

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ

Battı O vakit ki And olsun o yıldız

(Battığı zaman yıldız and olsun) Heva, kelimesi, düşmek, batmak, yukarıdan aşağıya inmek demektir, diğer bir itibar ile de yükselmek, yukarı çıkmak manasınadır. İşte burada birçok manalar vermişlerdir ki Battığı zaman yıldız Veya indiği çıktığı veya doğduğu vakit yıldız and olsun ki, peygamberlerin efendisi hakkında verilecek olan bilgiler, hakikatin ta kendisidir.

&-Tefsirlerde ayrıntılı olarak beyan olunduğu üzere bu yıldızdan maksat, ya Süreyya yıldızıdır, çünkü bu yıldız, pek parlak, pek açık bir kudret eseridir veyahut mutlak yıldız cinsidir ki, bütün gök yıldızları kast edilebilir. Yıldızların varlığı, göklerdeki hareket tarzları, etrafa ışıklar yaymaları fevkalâde enteresandır, ilâhî kudretin büyüklüğüne dair birer parlak delil bulunmaktadır. İşte bu pek parlak kudret eserlerine yemin edilmesi, hem bunların ehemmiyetine, Allah'ın birliğine şahitlik etmelerine dikkatleri çekmek içindir, hem de haber verilecek hususun tam bir dikkatle düşünülmesini tavsiye

hikmeti taşımaktadır. Bununla beraber bu yıldızdan maksat, bazı zatlara göre, Kur'anı Kerimdir. Kur'anın ayetleri müneccemen, yani: Çeşitli zamanlarda pey der pey yukarıdan aşağıya inmiş olduğu için kendisine böyle "Necm" ismi de verilmiştir. Bazı zatlara göre bu necm'den maksat, Hz. Muhammed Aleyhisselam dır. Çünkü O, insanlık dünyasını aydınlatan ve süsleyen bir kudret yıldızıdır ve Miraç gecesi, göklere yükselmiş, sonra yine yeryüzüne inivermiştir. En doğrusunu Allah bilir.

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

2.Arkadaşınız şaşırmadı ve batıla inanmadı

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

Şaşırmadı Ve Arkadaşınız Sapmadı

(Arkadaşınız şaşırmadı ve batıla inanmadı) yani: Daima kendisini görüp pek temiz ahlâk ve davranışlarına şahit bulunduğunuz Hz. Muhammed Aleyhisselam dalalet düşmedi, doğruluktan ayrılmadı ve batıla inanmadı. Doğru olmayan bir yola girmiş bulunmadı. Ve şaşırmadı hak yolundan dönmedi, O mübarek zat, daima hidayet yolunu takip etmekte, yüksek yaratılışını daima muhafaza eylemektedir.

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ

3.Ve arzusuna göre söz söylemez.

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ

Arzudan Konuşmaz Ve

(Ve arzusuna göre söz söylemez) Ve O pek muhterem ve masumlukla vasıflanmış olan Yüce Peygamber hevasın dan söz söylemez. Onun bütün beyanları, birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır, bir takım hayaller ile şahsi kuruntular ile asla alâkası yoktur.

إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

4.O başka değil, ancak bir vahiydir, vahiy olunur.

إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

Vahyediliyor Bir vahiy ki Ancak O değildir

(O başka değil, ancak bir vahiydir, vahiy olunur) O Yüce Peygamber başka değil öyle arzusuna göre ve hayalî sözleri söylemekten uzak olarak onun Kur'anı Kerim adına bildirdiği şeyler ancak bir vahiydir ki, onun söyledikleri kendisine Allah tarafından vahiy olunur. O da öyle vahiy yoluyla aldığı şeyleri ümmetine tebliğ buyurur. O Yüce Peygamber, hak ve hakikate muhalif bir şey söylemiş olamaz, onu Allah Teâlâ korumaktadır.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ

5.Onu kuvveleri pek şiddetli olan öğretmiştir.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ

Kuvveleri Şiddetli Kendisine öğretti

(Onu kuvveleri pek şiddetli olan öğretmiştir) Evet, O vahiy olunan şeyleri o Yüce Peygamber'e kuvveleri pek şiddetli olan harikulade bir kuvvet ve kudrete sahip bulunan Cibril'i Emin adındaki pek seçkin ve Allah tarafından tebliğ etmekle emir olunmuş bir melek gelip tebliğ etmiş ve öğretmiştir. Artık o Kur'anı Kerim'in ayetlerine nasıl "esâtirülevvelin öncekilerin masalları" denilebilir? Onlar nasıl bir hurafe telâkki edilebilir? Ve Cibril-i Emin'in ne kadar kuvvetli olduğu düşünülmelidir ki, bir anda göklerden yeryüzüne inebilmektedir ve onun yalnızca sesiyle Semud kavmi helak olmuştur.

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ

6.Bir kuvvet sahibi ki, hemen dosdoğru göründü.

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ

Bunun üzerine doğruldu Kuvvet sahibi

(Bir kuvvet sahibi ki, hemen dosdoğru göründü) Evet, O Cibril'i Emin Bir kuvvet akıl ve dirayeti itibarıyla bir kabiliyet ve dinen bir güç sahibi dir ki, Hz. Peygamber'e karşı dosdoğru göründü. Yani: Nasıl bir melek suretiyle yaratılmış, ise tamamen o surette Resuli Ekrem'e görünmüş oldu. Peygamber Efendimiz, Cibril'i Emin'i öyle asli sureti üzere görmek temennisinde bulunmuştu. Cibril'i Emin de o kendi suretinde olarak göründü.

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ

7.Ve o, en yüksek bir sema kıyısında idi.

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ

En yüksek Ufukta O Ve

(Ve o, en yüksek bir sema kıyısında idi) Hz. Cibril, Resuli Ekrem'e öyle melek suretinde görüldüğü zaman en yüksek bir ufuk da idi. Yani: en yüksek bir sema, kıyısında Güneşin ufukunda bulunarak oradan varlığını göstermişti.

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ

8.Sonra yaklaştı da aşağıya iniverdi.

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ

Derken sarktı Yaklaştı Sonra

(Sonra yaklaştı da aşağıya iniverdi) evet Cibril'i Emin, Resuli Ekrem'e yaklaştı da yani, yaklaşmak, onun mübarek huzurunda varlığını göstermek istedi ve semadan aşağıya iniverdi en yüksek ufuktan yeryüzüne inmiş bulundu.

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ

9.Derken iki yay kadar veya daha yakın oluverdi.

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ

Daha da yakın Veya İki yay Kadar O kadar ki oldu

(Derken iki yay kadar veya daha yakın oluverdi) O mübarek melek, yeryüzüne şeref vererek Resuli Ekrem'e karşı iki yay kadar veya daha yakın o miktar yaklaşarak kendisini aslî sureti üzere göstermiş oldu. Bundan dolayı Yüce Peygamberimiz, Hz. Cibril'i iki defa melek suretinde müşahade etmiştir ki, birisinde kendisi Hira'da bulunarak Cibril'i Emin ise gökte, güneşin ufukunda bulunmuştu, diğerinde ise Cibril'i Emin de yeryüzüne inmiş idi.

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

10.Hemen Allah Teâlâ'nın kuluna vahiy ettiğini vahiy etti.

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

Vahyetti O şeyi ki Kuluna İşte vahyetti

(Hemen Allah Teâlâ'nın kuluna vahiy ettiğini vahiy etti) Artık Cibril Aleyhisselam Hemen muhterem Peygamber Efendimize Cenabı Hak tarafından tebliğ etmekle emir olduğu pek büyük bir şeyi vahiy etti gelip tebliğde bulundu. Yahut bizzat Cenabı Hak, Peygamberine vasıtasız bir vahiyde bulunmuş oldu. Allah'ın kudretine göre bu gibi harikaların vücuda gelmesi, asla imkânsız görülemez. Hikmet sahibi Yaratıcı dilediği vakit melekleri de, sair nurani varlıkları da dilediği muhterem kullarına birer insan suretinde veya kendilerinin asıl bulundukları şekil ve mahiyette gösterebilir. Bun-

lar öteden beri vuku bulmuştur. Bundan dolayı Cibril'i Emin'in de öyle görünmesi ve ortaya çıkması, Allah'ın kudretine göre elbette ki, garip görülemez. İşte buna işaret için şöyle buyruluyor.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى

11.Gördüğü şeyi kalbi yalanlamadı.

Bu mübarek ayetler de Resuli Ekrem'in görmüş olduğu ilâhî kudret eserlerinin yalanlanması mümkün olmayan birer sabit hakikat olduğunu bildiriyor. O Yüce Peygamberler ile bu hususta mücadeleye hiçbir kimsenin kudreti olmadığına işaret buyruluyor. Ve o Yüce Peygamberin Cibril-i Emin'i Cennetül me'vanın yanında bulunan ve birçok kudret eserini içine alan Sidretül Muntehada müşahede etmiş olduğunu haber veriyor. Ve o Yüce Peygamberin birçok büyük delilleri tam açıklıkla görmüş bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى

Gördü O şeyi ki Kalp Yalanlamadı

(Gördüğü şeyi kalbi yalanlamadı) Hz. Peygamber, Cibril'i Emin'i asli şekli ile görmüş, o hususa dair kesin bir hâlde kendisinde kanaat meydana gelmişti. Artık Gördüğü şeyi kalbi yalanlamadı. O gördüğü zatın Cibril'i Emin olduğunu kalben bilmiş, kendisince kesinlik hâsıl olmuştu. Bundan dolayı mübarek kalbi faraza tereddüt etse idi, onu ben bilemedim diye yalanlasaydı yalan söylemiş olurdu. Çünkü onu katî surette bilmiştir.

أَفْتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى

12.Onun gördüğüne karşı onunla şimdi mücadelede mi bulunacaksınız?

أَفْتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى

Görüyor O şey üzerine ki Şimdi onunla tartışıyor musunuz?

(Onun gördüğüne karşı onunla şimdi mücadelede mi bulunacaksınız?) Artık ey inkârcı olan müşrikler! Siz Yüce Peygamber ile gördüğü şey üzerine o doğru sözlü olan Peygamberi yalanlayarak onun Cibril'i Emin'i görmemiş olduğunu mu iddiaya cüret göstereceksiniz? Şüphe yok ki, onun verdiği haber hakikatin ta kendisidir.

وَلَقَدْ رَأَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ

13.And olsun ki, O'nu Cibril'i diğer bir inişinde de gördü.

وَلَقَدْ رَأَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ

Diğer Bir inişte Onu gördü And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, O'nu Cibril'i diğer bir inişinde de gördü) Evet, And olsun ki, Muhakkak bir hâdisedir ki, Muhammed Aleyhisselam O'nu Cibril'i Emin'i diğer bir inişinde de o mübarek meleği tekrar bir defada olduğu gibi müşahade etmiş bulundu.

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ

14.Sidretül Muntehanın yanında.

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ

Sidretül Munteha'nın Yanında

(Sidretül Munteha'nın yanında) Bu müşahade ise. yedinci gökte, arşın sağ tarafında bulunan Sidretül Munteha'nın yanında. Vaki olmuştur.

&-Resuli Ekrem'in böyle göklere kaldırılması ve bu peygamberi yükselişin vukuu zamanında Allah'ın zatını gözleriyle müşahade edip etmediği, İslâm âlimleri arasında uzun uzadıya tartışma konusu olmuştur. Evet; Cenabı Hak, dilerse yüce zatını, şanına layık bir şekilde dilediği kuluna gösterebilir. Onun kudretinden bu uzak görülemez. Nitekim ahirette müminler, böyle bir lütfâ mazhar olacaklardır. İsra Suresi'nin tefsirine de bakınız.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى

15.Onun yanında ise Cennetülme'va bulunmaktadır.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى

Cennetü'l Me'va (sığınılacak yer) Onun yanındadır

(Onun yanında ise Cennetü'l Me'va bulunmaktadır) İşte O Sidrenin yanında ise Cennetül me'va bulunmaktadır. Yani: Takva sahiplerinin veya şehitlerin ruhlarının gidip kendilerine yurt edinecekleri bir cennet civarındadır. Yahut orası, meleklerle mahsus bir cennettir ki, Sidre'de onun civarında bulunmaktadır.

إِذْ يَغْشَى السَّدْرَةَ مَا يَغْشَى

16.O vakit ki, Sidreyi bürüyen bürüyordu

إِذْ يَغْشَى السَّدْرَةَ مَا يَغْشَى

Bürüyor O şey ki Sidre'yi Bürüyordu O vakit

(O vakit ki, Sidreyi bürüyen bürüyordu) İşte Resul-i Ekrem, Cenabı Hakkın pek büyük ayetlerini, yani kudret ve büyüklüğünü gösteren eserleri, alâmetleri gördü O vakit ki, Sidre'yi bürüyen buruyordu. Birçok melekler, Allah'ın yüceliğine işaret eden birçok mahlûkat, Sidretül Münteha'yı kaplamış birer perde teşkil etmiş, orasını örtmekte bulunmuşlardı. Yahut orasını ilâhî nurlar kaplamıştı. Çünkü Resuli Ekrem, oraya ulaşınca Rabbani tecellilere kavuşmuş, o vesile ile Sidre'yi kutsî nurlar doldurmuştu.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى

17.Göz ne çevrildi ve ne de sınırı aştı.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى

Haddini aşmadı Ve Göz Kaymadı

(Göz ne çevrildi ve ne de sınırı aştı) İşte öyle ilâhî feyizlerin tecelli ettiği Sidre'yi Müntehada Resuli Ekrem'e ait olan mübarek Göz o gördüğü nurlu manzaralardan başkasına ne meyletti ne yöneldi, Ne de oradaki enteresan güzel şeylerin dışında olup kendilerine bakmakla mükellef bulunmadığı şeylere iltifatta bulundu. Ancak kendisine karşı tecelli eden yüce varlıklara karşı tam bir ihtimam ile sebat edip durdu, onları müşahede ile pek büyük bir ruhanî zevk almış oldu.

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

18.And olsun ki, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü.

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

En büyük Rabbinin Delillerinden Gördü And olsun gerçekten

(And olsun ki, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını gördü) Hz. Peygamber sallallahu aleyhi Ve sellem öyle semalara yükselmiş olduğu vakit ant olsun Rabbinin en büyük ayetlerini delillerinin mühim bir kısmını gördü Kâinatın yaratıcısının pek büyük saltanatını, yüce eserlerini seyir etti. Onları ifadelerle belirlemek ve anlatmak mümkün değildir. Bazı zatların beyanına göre Yüce Peygamber o gece büyük peygamberlerin ruhlarıyla karşılaştı ve ufukları kaplayan bir yeşil refrefi göklere yükselen bir nakil vasıtasını müşahade buyurdu. Bununla beraber görülen ayetlerin nelerden ibaret olduğu açıklanmadığı için onların neler olduğu konusuna girmeyip Allah'ın ilmine havale etmek daha uygundur.

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى

19.Siz Lat ve Uzza'yı gördünüz mü?

Bu mübarek ayetlerle müşriklerin bir takım adi şeylere mabutluk isnat ederek ne kadar boş hareketlerde, kanaatlerde bulunmakta olduklarını gözler önüne seriyor ve

kınıyor. Kendilerine Allah'ın birliğinin, İslâm dininin gerçek din olduğunu bildiren bir hidayet rehberi geldiği hâlde yine kendi nefislerinin arzularına tabi olan o müşriklerin öyle batıl mabutlarından bir fayda göremeyeceklerini, zaten Cenabı Hakkın müsaadesi olmadıkça meleklerin bile kimseye şefa'at edemeyeceklerini ihtar buyurmaktadır.

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ

Uzza'yı Ve Lat'ı Peki gördünüz mü?

(Siz Lat ve Uzza'yı gördünüz mü?) Ey insanlar Siz Lat ve Uzza'yı gördünüz mü? O putlar, öyle adi şeyler hiç mabutluk sıfatına sahip olabilirler mi?

وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةِ الْآخَرَىٰ

20.Diğer üçüncü olan Menat'ı da gördünüz mü?

وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةِ الْآخَرَىٰ

Diğer Üçüncüsünü Menat'ı Ve

(Diğer üçüncü olan Menat'ı da) Diğer üçüncü Bir put olan Menat'ı da gördünüz mü? Bunların hepsi de zelil, kuvvetten ve kudretten mahrum şeylerdir, hiç onlar tanrı edinebilir mi? Ne yazık ki, birçok kimseler bunlara tapınıyorlar, bunlardan bir fayda bekliyorlar. Bu gibi sualler, halkı irşat ve müşrikleri kınamak ve cehaletlerini göstermek içindir.

&-Cahiliye zamanında" **Lat putu** Taif'te Sakiyf kabilesi tarafından veya Nahle'de kureyş kabilesi tarafından edinilen bir sanem, bir puttur. Esasen hacılara kavut hazırlayan bir şahıs imiş, sonra ölünce mezarına devam ederek kendisine tapınmaya başlamışlardı. Daha sonra da onun için bir heykel yaparak ona ibadet eder olmuşlardı.

Uzza putu: da Gazfan'da bulunan bir ağaç imiş ona taparlar imiş o ağacı Resuli Ekrem'in emriyle Halit ibni Velid Radiyallahü Anh kesivermiştir.

Menat putu: da Hüzeyl ve Huzaa kabilelerine ait bir büyük taş imiş kurbanlarını onun yanında kesip kanlarını akıtırlardı ve o taş'a tapınıp dururlardı. İşte böyle yaratılmış, aciz, yok olmaya maruz şeyleri mabut edinen kimselerin ne kadar akıldan, muhakkemededen mahrum bulunmuş olduklarını Cenabı Hak bildiriyor. Bu kadar kudret eseri gözleri önünde parlayıp dururken Kâinatın yaratıcısının birliğini, kudret ve hikmetini takdir edemeyip de öyle adi şeylerden fayda bekleyen, onlara ibadette bulunan be-yinsizlerin o pek cahilce, gafilce hâllerini teşhir ediyor.

الْكُفْرَ وَلَهُ الْأُنثَىٰ

21.Sizin için erkek de O'nun için dişi mi?

الْكُفْرَ وَلَهُ الْأُنثَىٰ

Dişi Onun Ve Erkek Sizin mi?

(Sizin için erkek de O'nun için dişi mi?) O Yüce Yaratıcı, o müşriklere kınamak için buyuruyor ki: ey müşrikler Sizin için Evla olmak üzere erkek de, O'nun için dişi mi? Buna nasıl inanabiliyorsunuz? Yani: Ey müşrikler! Siz bir takım putları, melekleri kız sanıyorsunuz ve onlar Allah'ın kızlarıdır, diyorsunuz. Kendiniz ise kız evlâdından utanıyorsunuz, erkek evlat sahibi olmak istiyorsunuz. O hâlde sıkılmıyor musunuz ki. Yüce Yaratıcıya evlat hem de dişi evlat isnadında bulunuyorsunuz. Bütün bu kâinat, onun birer mahlûku, birer kudret eseri değil midir? Bunu neden takdir edemiyorsunuz?

&- Burada müşrikler bu putlara müennes dişi isimler takmışlardır. Yani erkek isimlerini kendilerine, ama dişi isimleri Allah'a isnat etmişlerdir. Onlar erkeğe lâıyk ama Allah dişiye lâıyk ha? Allah muhafaza, Müşriklerin tapındıkları bu putların bir özelliği de bunları Allah'la aralarında aracı kabul etmeleriydi. Ama bu insanlar kendilerine erkekleri seçiyorlar, kendilerinin güç ve kuvvet sahibi oldukları konusunda ısrarlı davranırlarken Allah'a dişileri vermeye çalışıyorlardı. Allah'la aralarındaki bu aracılardan dişi olduğunu iddia ediyorlardı. Rabbimiz buyuruyor ki nereden çıkarıyorsunuz bunu? Yoksa Allah, yaratıklarından kendisine kızlar edindi de oğulları size mi verdi? Yani

erkekleri kendinize, kızları da Allah'a mı izafe etmeye çalışıyorsunuz? Allah'tan gayri tapındığınız bu putlara, bu araçlara dişilik özelliği verirken, dişilere tapınmaya çalışırken ne yapmak istiyorsunuz ki? Kendiniz için kız çocuğu istemiyorsunuz, kız çocuğunuzun olmasını kendiniz adına, kendiniz için utanç vesilesi, ar meselesi sayıyorsunuz da, ama Allah'a gelince O'na dişileri vermeye çalışıyorsunuz. Allah'a bir şey isnat ederken kendinize lâıyk görmediğiniz şeyi isnat etmeye çalışıyorsunuz. Öyle değil mi? Onlardan birisine kız çocuğunun doğumu haberi verilince öfkeyle, kinle dolarak yüzü utançtan simsiyah kesiliyor. Amma kendileri için ar vesilesi saydıkları o kız çocuklarınızı diri diri toprağa gömmeye çalışırken, onları değersiz görerek kendileri için erkek evlâtlarını layık görürler iken kızları niçin Allah'a izafe ediyorlar? Evet, o müşriklerin mantığına göre değerli olan gülcü olan o müşriklerin değersiz zayıf olan Allah'ın? Hâşâ peki Müşriklerin tanrılarına böyle dişilik özelliği vermelerinin, ya da tanrılarında dişilik özelliği aramalarının altında yatan sebep esasen güçsüzlere, kendilerinden daha güçsüz varlıklara tapınma istekleridir. Neden? Çünkü müşrikler istiyorlar ki, tanrıları kendilerine etkin olmasın, onlar tanrılarını çekip cevirsinsinler. Tanrıları kendilerine hâkim olmasın da kendileri o tanrılara hâkim olsunlar. İşte bu müşrikler tanrılarını böyle kendilerine, kendi arzularına boyun eğebilecek güçsüz, yumuşak varlıklardan seçerler. Yani bunlar Allah'a kulluktan kurtulup kendi şehvetlerine, kendi heva ve heveslerine tapınmak istiyorlar. Keyiflerinin istediği gibi sorumsuz ve sınırsızca bir hayat yaşamak istiyorlar. İşte rabbimiz buyuruyor ki

تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ ضِيزَى

22.Bu, o hâlde âdilce olmayan bir taksim.

تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ ضِيزَى

Haksız Bir paylaştırmadır O takdirde İşte bu

(Bu, o hâlde âdilce olmayan bir taksim) İşte Ey müşrikler! Sizin böyle bir isnat da bulunmanız o hâlde adilce olmayan bir taksim. Bu bir noksanlıktır, lâıyk olmayan bir taksimden ibarettir. Kendinize razı olduğunuz kimseleri ayırıyorsunuz. Çirkin gördüğünüz kimseleri de evlat olmak üzere Yüce Yaratıcıya izafe ediyorsunuz, bu ne kadar büyük bir iftira, bir hürmetsizlik!

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

23.Onlar hiçbir şey değil, ancak bir takım isimlerdir ki, onları siz ve babalarınız takmışsınızdır. Allah Teâlâ ona dair bir delil indirmemiştir. Zan d an ve nefislerinin arzu ettiğinden başka bir şeye tâbi olmuyorlar. Hâlbuki onlara Rab'lerinden bir hüda bir hidayet rehberi gelmiştir.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ

Babalarınız Ve Siz Onlara isim verdiniz Bir takım isimler Ancak Onlar değildir

(Onlar hiçbir şey değil, ancak bir takım isimlerdir ki, onları siz ve babalarınız takmışsınızdır) Onlar Öyle tanrı edindiğiniz putlar, ilâhlık mabutluk itibariyle hiçbir şey değildirler, öyle bir yüce vasfa asla sahip olamazlar. Onlar ancak bir takım isimlerdir ki onlar için tanrılık vasfına sahip olacak varlıklar yoktur onları o isimleri siz ve babalarınız takmışsınızdır. Yoksa onlar, haddi zatında o isimler ile anılan birer mabutluk vasfına sahip değildirler.

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ

Bir delil Onlar hakkında Allah İndirmemiştir

(Allah Teâlâ ona dair bir delil indirmemiştir) Allah Teâlâ onların birer mabutluk sıfatına sahip bulunduklarına ait bir delil indirmemiştir. Ey müşrikler, siz kendi iddialarınızı ispat edecek ve kuvvetlendirecek bir delile sahip değilsinizdir. Sırf körü körüne bir taklit sebebiyle öyle müşrikçe bir iddiaya cüret ediyorsunuz. Evet, o müşrikler

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ

Nefisler Arzu ediyor O şeylere ki Ve Zanna Ancak Tabi olmuyorlar

(zandan ve nefislerinin arzu ettiğinden başka bir şeye tabi olmuyorlar) onlar bir zanna, bir nefsanî heva ve arzuya uyuyorlar, körü körüne atalarını taklit ediyorlar.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

Hidayet Rab'lerinden Onlara gelmiştir And olsun gerçekten Ve

(and olsun ki, onlara Rab'lerinden bir hidayet gelmiştir) Hâlbuki onlara Rab'lerinden bir hüda Resuli Ekrem gibi, Kuranı Kerim gibi birer hidayet rehberi gelmiştir. O hidayet rehberine tâbi olup da selâmet ve saadete kavuşmaya çalışmalı değil midirler?

أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى

24.Yoksa insan için her temenni ettiği şey var mıdır?

أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى

Temenni ediyor O şey ki İnsan için var mı Yoksa

(Yoksa insan için her temenni ettiği şey var mıdır) O müşrikler ne diye aldanıyor? Nelere ümit bağlayarak selâmete ereceklerini bekliyorlar? Yoksa insan için her temenni ettiği şey var mıdır ki onlar da o putlar sayesinde temenni ettikleri şefaate, selâmete nail olabilsinler. Bu ne kadar yanlış bir kanaat!

فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى

25.Fakat Allah içindir ahiret de, dünya da.

فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى

İlk Ve Son Fakat Allah'ındır

(Fakat ilk de ve sonda Allahın dır) yani Allah'ın zatına mahsustur ahirette dünyada. Bütün bunlar, o Yüce Yaratıcının mahlûkudur, onun mülküdür, onun tasarrufları altındadır. Artık öyle putlardan ne beklenilebilir? Onlar, kendilerine tapınanlara yarin ahirette şefaate mi edebilecekler? Ne mümkün!

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ

لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى

26.Ve göklerde nice melekler vardır ki, onların şefaathleri hiçbir fayda vermez, meğerki Allah Teâlâ'nın dilediği ve razı olduğu kimse için müsaade verdiğinden sonra olsun.

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ

Göklerde Melek Nice Ve

(Ve göklerde nice melekler vardır ki) Ve Değil ki, öyle adi, aşağılık putlar, şefaate edebilsinler, hatta göklerde nice melekler vardır ki, öyle yüksek makama nail, Allah katında makbul oldukları hâlde

لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا

Bir şeyle Şefaathleri Fayda vermez

(onların şefaathleri hiçbir fayda vermez) O meleklerin bile şefaathleri hiç bir kimse hakkında bir faide vermez. Onlar kendi kendilerine her diledikleri kimselere şefaate güç yetiremezler.

إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى

Razı olur Ve Diler O kimse için ki Allah'ın İzin vermesinin Ardından Ancak

(meğerki Allah Teâlâ'nın dilediği ve razı olduğu kimse için müsaade verdiğinden sonra olsun) İşte ancak iman ve tevhit ehlinde olan bir kimse hakkında şefaate

etmelerine ilâhi bir izin tecelli ederse o zaman melekler de şefaate de bulunabilirler. Böyle bir müsaade ise melekler vesaire ye tapan müşrikler ve dinsizler hakkında tecelli etmeyeceği muhakkak olduğundan artık şefaatlere ulaşmak ümidiyle melek- lere tapınanlar da pek aldanmış hayale düşmüş, ilâhi tebligata muhalefet etmiş bu- lunmaktadırlar.

&-Bundan dolayı bir kere düşünölsün, mübarek melekler öyle şefaate salâhiyetli ol- madıkları hâlde bir takım adi, hayattan mahrum, yeryüzünde sefilce kalmaya mah- kûm şeylerden ne beklenilebilir? O hâlde onlardan nasıl bir şefaate, bir menfaat bekle- nilir ki, kendilerine tapınmak caiz olabilsin. Böyle bir tapınma ne kadar bir cehalet, bir ahmaklık eseridir.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْإِنْسِي

27.Muhakkak o kimseler ki, ahiret'e iman etmezler, elbette melekleri dışilerin adıyla adlandırırılar.

Bu mübarek ayetler de müşriklerin diğer bir cahilce iddialarını kınıyor. Melekler dışi- lerin adlarını veren o cahillerin bu hususta hiçbir bilgileri olmadığını, onların yalnız bir batıl zanna tâbi olduklarını buyuruyor. Resuli Ekrem'e de öyle yalnız dünya hayatını dileyen, Allah'ı zikirden yüz çeviren dinsizlerden uzaklaşmasını emir ediyor. Allah Teâlâ'nın ise sapıklığa düşenler ile hidayete erenlerin hâllerini bildiğini beyan buyur- maktadır.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

Ahirete İman etmiyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, ahiret'e iman etmezler) Muhakkak o kimseler O dini ol- mayan şahıslar ki, ahiret'e iman etmezler ahiret hallerini Peygamberlerin beyan etmiş oldukları şekilde bilip tasdik eylemezler, onlar birçok cahilce iddialarda bulunurlar, bu cümleden olmak üzere

لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْإِنْسِي

Dişi İsimlendirmesi ile Melekleri Elbette isimlendirirler

(elbette melekleri dışilerin adıyla adlandırırılar) onlar, melekler Allah'ın kızlarıdır demek cehaletinde bulunurlar. Allah'ın şanı ise kız ve oğlan babası olmaktan uzaktır.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

28.Onların ona dair bir bilgileri yoktur. Zandan başka bir şeye tâbi olmazlar. Hâlbuki şüphe yok, zan, haktan hiçbir şey ifade etmez.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ

Bir bilgi O hususta Onlar için yoktur Ve

(Onların ona dair bir bilgileri yoktur) Onların Öyle bir iddiada bulunan müşriklerin ona dair bir bilgileri yoktur bu iddiaları bir delile dayanmış değildir. Onlar, asla bir deli- le bir ilâhi vahye dayanmış olmaksızın melekler Allah'ın kızları demek cüretinde bu- lunurlar. Kâinatın Yaratıcısının çocuk edinmekten uzak olduğunu takdir edemezler. Onlar

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ

Zanna Ancak Tabi olmazlar

(Zandan başka bir şeye tabi olmazlar) onların o iddiaları bir zanna bir kuruntuya dayanmaktadır,

وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

Bir şeye Haktan Fayda vermez Zan Ve şüphesiz

(hâlbuki şüphe yok zan, haktan hiçbir şey ifade etmez) Çünkü bir şeyi hakikî bir surette bilmek, en kesin olan, kuvvetli delillere dayalı bir bilgiye bağlıdır. O müşrikler ise böyle bir bilgidan mahrumdurlar.

فَاعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

29.Artık sen, bizi anmaktan yüz çevirenden ve dünya hayatından başkasını dilemeyen kimselerden yüz çevir.

فَاعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا

Zikrimizden Yüz çevirdi O kimselerden ki Öyle ise yüz çevir

(Artık sen, bizi anmaktan yüz çevirenden yüz çevir) Hak Teâlâ Hazretleri de Resuli Ekrem'ine emir ediyor ki: Artık Habib'im sen bizim zikrimizden yüz çevirenden Öyle müşrikler gibi Allah'ın kitabındaki beyanları kabul etmeyip aklın ve temiz yaratılışın kabul etmeyeceği şeyleri iddiada bulunan ve tercih eden

وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatı Ancak İstemedi Ve

(ve dünya hayatından başkasını dilemeyen) bütün çalışma ve gayretleri yalnız dünyanın fâni varlığına ait olan dinsiz kimselerden yüz çevir. Onlar kendi kabiliyetlerini kaybetmiş kimselerdir.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ

30.İşte onların ilimden erebildikleri budur. Şüphe yok ki, Rabbin O yolundan sapıtan kimseyi en iyi bilendir ve O, hidayete eren kimseyi de en iyi bilendir.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

İlimden Eriştikleri İşte budur

(İşte onların ilimden erebildikleri budur) İşte O dinsiz, müşrik kimselerin ilimden erebildikleri budur. Onların bilgilerinin son derecesi, ancak dünya hayatını bilip ahiret hayatını inkâr etmekten ibarettir. Onlar yalnız dünyaya ait şeyleri, varlıkları düşünürler, onları kazanmaya çalışırlar, ebedî hayatlarını temin edecek şeyleri bilmek istemezler, o husustaki bilgilerden kaçınırlar. Artık öyle pek faydeli pek lüzumlu olan şeylere dair bilgi ve kanaat sahibi bulunmazlar. Velhâsıl onlar, dünya hayatını ahiret hayatı üzerine tercih etmiş, ebedî istikballerini pek mühim tehlikelere maruz bırakmışlardır. Hâlbuki insan dünyada bulundukça hem meşru surette dünya için çalışmalı, hem de ebedî hayatını temin edecek vazifelerini bilip yapmaya gayret etmelidir. Bilgisi, mesaisi yalnız dünya hayatına ait bulunmamalıdır,

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

Yolundan Saptı O kimseyi ki En iyi bilen Odur Rabbin Şüphesiz

(şüphe yok ki, Rabbin yolundan sapıtan kimseyi en iyi bilendir) kurtuluş yolunu, tevhit yolunu bırakıp hilafını tercih eden, küfür ve şirke düşen herhangi bir şahısı en iyi bilendir. Öyle bir şahsın açıkça ve gizlice olan bütün işlerini ve fiillerini ilmen kuşatmıştır, onu layık olduğu müthiş bir akıbete erdirecektir,

وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ

Hidayete erdirir O kimseyi ki En iyi bilen Odur Ve

(ve O, hidayete eren kimseyi de en iyi bilendir) ve O Kerem sahibi mabut hidayete eren kimseyi de en iyi bilendir din ve fazilet yolunu takip eden, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan herhangi bir mümin kulunu da tamamen bilir, onu da şüphe yok ki, ebedî saadete kavuşturacaktır. Artık Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sen sabret üzülme, herkes lâayık olduğu akıbete kavuşacaktır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَسَاؤْا بِمَا عَمِلُوْا وَيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا بِالْحُسْنٰى

الَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا بِالْحُسْنٰى

31.Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ındır. Fenalıkta bulunanları yaptıkları ile cezalandıracaktır ve güzellikte bulunmuş olanları da daha güzeli ile mükâfatlandıracaktır.

Bu mübarek ayetler de göklerde ve yerdeki her şeye sahip olan ve her şeyi bilen Allah Teâlâ'nın kullarını kendilerinin fena ve iyi amellerine göre ceza ve mükâfata erdireceğini haber veriyor. İyi kulların vasıflarını ve ilâhî ilmin genişliğini beyan ve kulların hayatî davranışlarına işaret ediyor ve onları, kendilerini temize çıkarmaktan men ediyor. Biraz sonra cimrilik yapan bir şahsın hakka tâbi olmaktan kaçındığına dikkatleri çekiyor ve onun gayıbı bilmediğini ilân ediyor. Musa ve İbrahim Aleyhisselam'ın sahifelerindeki birçok mühim bilgiden ne için haberdar olmadığını kınamak için sual bururmaktadır.

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Ve Allah'ındır

(Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ındır) Bütün mahlûkat Hak Teâlâ'nın kudreti altındadır, hepsi de yaratılış ve mülkiyet ve idare itibarıyla o Yüce Yaratıcının tasarrufu altındadır, o ezelî mabuda bunlardan hiçbirisi gizli kalmaz. Binaenaleyh

لَيَجْزِي الَّذِينَ اَسَءُوا بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şey ile ki Kötülük ettiler O kimseleri ki Cezalandırması için

(fenalıkta bulunanları yaptıkları ile cezalandıracaktır) onların işledikleri günahların, yaptıkları sapıklıkların gerektirdiği azaplara uğrayacaktır

وَيَجْزِي الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى

Daha güzeliyle İyilik ettiler O kimselere ki Mükafat vermesi Ve

(ve güzellikte bulunmuş olanları da daha güzeli ile mükâfatlandıracaktır) Yani Hidayete ulaşmış, dini vazifelerini yerine getirmeye devam eden, din yolunda düşmanların eza ve cefalarına karşı sabır gösteren ve cihat da bulunanları da daha güzeli ile pek güzel olan cennet ile veya pek güzel olan amelleri sebebiyle mükâfatlandıracaktır. Onları cennetlere kavuşturacaktır, orada akıl ve hayale gelmeyen büyük nimetler ile nimetlendirecektir.

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ اِلَّا اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجْنَّةٌ فِى بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوْا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ اَتَّقٰى

32.Güzellikte bulunanlar O kimselerdir ki, günahın büyüklerinden ve fahiş şeylerden kaçınırlar, küçük günah müstesna. Şüphe yok ki, Rabbim mağfireti geniş olandır ve O sizi en ziyâde bilendir. O vakit ki, sizi yerden, yarattı ve o vakit ki, siz analarınızın karınlarında ceninler halinde idiniz. Artık nefislerinizi tezkiye etmeyin. O, muttakî olanı en ziyâde bilendir.

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ

Fühşiyattan Ve Günahın Büyüklerinde Kaçınırlar O kimselere ki

(Güzellikte bulunanlar O kimselerdir ki, günahın büyüklerinden ve fahiş şeylerden kaçınırlar) O güzellikte bulundukları beyan olunan zatlar ise O kimselerdir ki o muhterem mümin kullardır ki, günahın büyüklerinden sakınırlar. Yani Cenabı Hakka ortak isnat etmek gibi, masum kimseleri öldürmek gibi, başkalarının mallarını alıp haksız yere sarf etmek gibi, farz olan ibadetleri, vazifeleri terk etmek gibi dinen haram olan şeyleri tercih etmezler ve fahiş şeylerden de kaçınırlar. Yani Tabiatıyla çirkin görülen, aklen inkâr edilen, şeran kötü sayılan hareketlerden, iffet ve temizliğe muhalif muamelelerden, müstehcen lakırdılardan da uzak bulunurlar, onlara eğilim göstermezler,

إِلَّا اللَّمَمَ

Küçük günahlar Ancak

(küçük günah müstesna) Lemen Küçük günahlar demektir. Bazılarına göre günaha yaklaşmak manasınadır. Gayrı meşru bir şeyi düşünüp ondan vaz geçmek gibi. İnsanlık icabı böyle küçük bir günahı işlemek, hemen cezayı gerektirici değildir. Büyük günahlardan kaçınanların bu küçük günahlarından dolayı haklarında Allah'ın affı tecelli eder. Fakat bu küçük günahlara da devam edip durmak büyük bir günah hükmünde bulunmuş olur. Küçük günah ısrar edilirse büyür, küçük günah da tövbe edilirse bağışlanır buyrulmuştur. Nikâhı düşenlere bakmak, lüzumsuz şakalarda bulunmak, kibirli bir tarzda yürümek, bir musibetten dolayı yakayı yırtmak, yüze çarpmak, fasıklar arasında sohbet etmek üzere oturmak gibi şeyler küçük günahlardan sayılmaktadır.

إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ

Mağfireti Pek geniş olandır Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbin mağfireti geniş olandır) Bundan dolayı bir günah işlenildi mi hemen ondan tövbe edip Allah'ın affına sığınılmalıdır. Büyük günahlardan kaçınanların da küçük günahlarını affeder ve bağışlar,

هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ

Sizi En iyi bilendir O

(ve O sizi en iyi bilendir) Yüce Yaratıcı, ey insanlar! Sizi en iyi bilendir. Sizin bütün amellerinizi, kanaatlerinizi, arzularınızı sizden fazla bilmektedir, bütün hallerinizi görmektedir,

إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ

Yerden Sizi yarattı O vakit ki

(o vakit ki, sizi yerden yarattı) Atanız Âdem Aleyhisselam'ın içinde sizi topraktan halk etti

وَإِذْ أَنْتُمْ أَحْنَاءُ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ

Analarınızın Karınlarında Ceninlersiniz Siz O vakit ki Ve

(ve o vakit ki, siz analarınızın karınlarında ceninler hâlinde idiniz) doğmaya hazırlanmakta bulunan çocuklar vaziyetinde bulunuyordunuz. Bütün sizler öyle yaratılışınızın başlangıcından beri Allah tarafından bilinmişsinizdir.

فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ

Nefislerinizi O halde temize çıkarmayın

(artık kendinizi temize çıkarmayınız) küçük olan günahlar dahi birer kusurdur, bunlardan dolayı hesaba çekilmem, Allah'ın lütfunun birer eseridir, bundan dolayı da, Cenabı Hakka şükür etmelidir. Yoksa kendi nefislerinizi her yönüyle temizleyerek bencillikte bulunmayınız, kendinizi günahlardan tamamen uzak görüp o şekilde medh ve senaya cüret etmeyiniz. Özellikle ikiyüzlülükle yapılan bir amel ile kendini beğenmek asla caiz değildir. İnsanlardan insanlık hâli bir nice günahlar görülebilir, artık da ima alçak gönüllü olmalı ve ilâhî korumaya sığınmalıdır.

هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى

Sakındı O kimseyi ki En iyi bilendir O

(O, muttaki olanı en iyi bilendir) O Kerem sahibi Yaratıcı sakınanları en iyi bilendir. Onları layık oldukları mükâfatlara kavuşturur, onların kendilerini lüzumsuz yere temize çıkarmalarına ihtiyaç yoktur. Evet, o ilim sahibi Yaratıcı, günahkâr olanları da bilir. Onları da layık oldukları akıbetlere kavuşturur.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى

33.Şimdi gördün mü o kimseyi ki, imandan yüz çevirdi.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى

Yüz çevirdi O kimseyi ki Şimdi gördün mü?

(Şimdi gördün mü o kimseyi ki, imandan yüz çevirdi) İşte o günahkârlardan bir numune olmak üzere buyruluyor ki: Şimdi gördün mü o kimseyi ki, iman şerefine nail olmak üzere iken bilahare ondan yüz çevirdi dinsizliği tercih etti, hakka tâbi olmakta, o hususta sebat etmekten kaçındı.

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْذَى

34.Ve bir az şey verdi, gerisini de men etti.

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْذَى

Gerisini getirmede Ve Az bir şey Verdi Ve

(Ve bir az şey verdi, gerisini de men etti) Kendisini saptıran şahsa az şey verdi az bir mal bağışladı, vermeyi üzerine aldığı malın öyle bir miktarını verdi, gerisini de men etti Yani o şahıs Vermekten kaçındı, sözünde durmadı. Cimrilik etti

&-Rivayete göre bu ayeti kerime, Velid ibnül Mugayre hakkında nazil olmuştur. Bu Velid, Resuli Ekrem'in Kur'anı Kerim'i okuduğunu ve nasihat verdiğini dinlemiş, kalbinde İslâmiyet'e karşı bir eğilim uyanmış, fakat sonra kendisini müşriklerden bir şahıs, kınamış, atalarının dinini terk mi ediyorsun? Sen kendi dinine dön. Sen eğer Allahın azabından korkuyorsan ben senin adına o azabı yüklenirim. Şu kadar var ki, sen bana şu miktar mal ver, demiş. Velid de, bu sözü uygun görmüş, o kadar malı vermeyi üzerine almış, İslamiyet'ten yüz çevirmiş. Fakat o kendisini saptıran şahsa da üzerine aldığı malın bir kısmını vermiş, gerisini vermemiş, cimrilik göstermiş, İşte bu ayeti kerime, o hadiseye işaret buyurmaktadır.

أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى

35.Ya gaybi bilgi onun yanında mıdır ki: Artık o görüyor.

أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى

Görüyor Ve o Gaybın İlimi Onun yanında mıdır?

(gaybi bilgi onun yanında mıdır ki: Artık o görüyor) gaybi bilgi o bir şahsın aldatmasına kapılarak İslâmiyet'ten yüz çeviren mürteddin yanında mıdır ki, artık o ahrette ne muamele yapılacağını biliyor. Kendi günahını o aldatan şahsın yükleneceğini anlıyor, onun sözüne kıymet veriyor, bu ne kadar ahmaklık

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى

36.Yoksa Musa'nın sahifelerinde olan şeyden haber verilmedi mi?

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى

Musa'nın Sayfalarında O şey ile ki Haber edilmedi mi Yoksa

(Yoksa Musa'nın sahifelerinde olan şeyden haber verilmedi mi?) Yoksa O İslâmiyet'ten çevrilen mürtet'e haber verilmedi mi? Tevrat'ta yazılı olan bir takım dini hükümlerden hiç haberdar olmamış mıdır? Hâlbuki onun bulunduğu muhit de Tevrat, yaygın bulunmaktadır, ona müracaat edilmesi mümkün bulunmuştur.

وَأَبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى

37.Ve emir olunduğu şeyi hakkıyla tamamlamış olan İbrahim'in sahifelerindeki de kendisine haber verilmedi mi?

وَأَبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى

Vefa gösterdi O ki İbrahim'in Ve

(Ve emir olunduğu şeyi hakkıyla tamamlamış olan İbrahim'in sahifelerindeki de kendisine haber verilmedi mi?) İbrahim Aleyhisselamın sahifelerinde olan şey de, bir kısım şer'i hükümler de o muhit de yayılmış bulunmaktaydı. Bunlara olsun mür-

caat etmeli değil mi idi?. Ne için öyle şeytanî vasıfları olan bir şahsın aldatmasına kapıldı da dinden döndü mürtet oldu.

&-İşte Hz. Musa Hz. İbrahim'e ait o sahifelerdeki pek mühim hükümlerden, hadiselerden on beşini şu ayeti celile göstermektedir.

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةً وِزْرَ أُخْرَىٰ

38.Hakikaten hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa ile Hz. İbrahim'in kitaplarında bulunan ve bu iki büyük Peygambere tâbi ve hürmetkâr olduklarını iddia eden Arap müşrikleriyle kitap ehli denilen Yahudi'ler ve Hristiyanlarca bilinmesi lâzım gelen **on beş mühim dini esası bildiriyor**. Bunlara muhalif görüşte olanların cehaletlerini teşhir buyurmaktadır.

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةً وِزْرَ أُخْرَىٰ

Başkasının Yükünü Bir günahkar Doğrusu yüklenmez

(Hakikaten hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez) Hiç yüklü bir şahıs başkasının yükünü taşımaz. Yani: Hiçbir kimse başkasının günahıyla hesaba çekilmez ki, o başkasını cezadan kurtarabilmiş olsun. Bundan dolayı Velid ibnül Mugiyre gibi herhangi bir şahıs da kendi günahını, kendisini dinden mahrum bırakan diğer bir şahsa yükletemez ki, kendisi günahattan kurtulmuş olabilsin. Şu kadar var ki, bir günahı işleyen kendi fiilinden dolayı hesaba çekileceği gibi onu o günaha sevk ve teşvik eden bir kimse de bu saptırmasından dolayı hesaba çekilecektir. Çünkü bu da o diğer kimsenin işlediği bir günahdır. Evet. Herhangi bir günaha sebebiyet vermek de ayrıca bir günahdır ki, o sebebiyet verene ait bulunur.

&-Deniliyor ki: Vaktiyle bir şahıs bir cinayet işleyince, meselâ birini öldürünce onun yerine babası veya evlâdı veya amcası veya eşi gibi bir yakını öldürülürmüş sonra İbrahim Aleyhisselam Peygamber gönderilince kendisine bu mealdeki bir ayeti kerime nazil olmuş, bunun üzerine kavmini öyle adaletle muhalif bir hareketten men etmiştir. İşte bu birinci bir esas-ı dinidir. Hiçbir kimsenin bir cinayetinden dolayı başkası mesul olmaz. Meğerki o cinayete sebebiyet vermiş bulunsun. O zaman mesul tutulur.

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ

39.Ve şüphesiz ki, insan için kendi çalıştığından başkası yoktur.

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ

Çalıştı O şey ki Ancak İnsan için Yoktur Şüphesiz Ve

(Ve şüphesiz ki, insan için kendi çalıştığından başkası yoktur) Ve şüphesiz ki, Başkasının amelinden yararlanmaya insanın hakkı olamaz insan için kendi çalıştığından başkası yoktur. Yani: Bir insan, kendisi sebebiyet vermiş olmayınca başkasının günahından mesul olmayacağı gibi güzel amelinden dolayı da bir mükâfatı hak etmiş olamaz. Meselâ: Bir zatın namaz kılmasından, Hacc etmesinden, Kuran okumuş olmasından dolayı diğer bir şahıs sevaba nail olamaz. Ancak bir hadis-i şerifte beyan olunduğu üzere insan ölünce artık onun ameli nihayet bulmuş olur. Üç şey müstesna biri hayırlı evlat dır ki, babası için duada bulunur, İkincisi: Vakıflar gibi sadaka-i cariyedir ki, kendisinden sonra devam eder. Üçüncüsü de kendisinden istifade olunan ilimdir. Bunlar ise haddizatında yine bir şahsın kendi çalışması neticesi demektir. Bir de müminler. Peygamberlerin ve meleklerin şefaatlerine nail olacaklardır. Kezâlik: Din kardeşlerinin dua etmelerinden ve sırf Allah rızası için Kuranı Kerimi okumalarından ve sadaka vermelerinden faydalanmış bulunacaklardır. Fakat bunlar da imanlarının bir mükâfatı demektir ve bunlara kendileri herhalde layık olmayıp bunlar kendi haklarında ilâhî bir lütuftan ibaret bulunmaktadırlar. Bu da ikinci bir dini esastır.

وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَىٰ

40.Ve elbette ki, çalışmasını yakında görecektir.

وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى

Görülecek İleride Çalışması Şüphesiz Ve

(Ve elbette ki, çalışmasını yakında görecektir) yani: Ölüncü dünyadaki amellerinin mükâfat veya cezasına kavuşmuş olacaktır. Kıyamet gününde amel defteri açılacak, amelleri mizana vurulacak, ona göre hakkında muamele yapılacaktır. Bu da üçüncü bir dini esastır.

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى

41.Sonra Onun çalışması tastamam bir mükâfat ile mükâfatlandırılacaktır.

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى

En mükemmel Karşılıkla Ona mükafat verilecek Sonra

(Sonra Onun çalışması tastamam bir mükâfat ile mükâfatlandırılacaktır) O ahiret'e gidecek şahsın dünyadaki çalışması, güzel amelleri çalışması tastamam bir mükâfat ile mükâfatlandırılacaktır. Herkes, çalışma ve gayretinin meyvesine kavuşacaktır. Şöyle ki: Bir günahı işlemiş olan bir kimse, o günahın karşılığı olan bir cezaya uğrayacaktır. O günahın af edilmesi de umulur, elverir ki, küfrü gerektirici olmasın. Fakat bir güzel amelde bulunan bir mümin de samimiyet derecesine, hayati durumuna göre o amelinin en az on misli sevaba nail olacaktır. Yedi yüz misli sevaba nail olacak olanlar da bulunacaktır. Bu da dördüncü bir dini esastır.

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ

42.Ve şüphe yok ki, en son gidiş Rabbinedir.

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ

Son varış Rabbinedir Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki, en son gidiş Rabbinedir) Bütün mahlûkatın, bütün işlerin sonu, varacağı yer, kıyamet gününde Allah'ın huzurudur. O gün de herkes hesaba çekilecek, amellerinin karşılığını görecek, bir kısım halk, cennetlere, bir takım halk da cehennemlere sevk edileceklerdir. Bu ilâhî beyan, Salih kullar için bir müjdeyi. Günahkârlar için de bir tehdidi ve Resuli Ekrem hakkında da bir teselliği içermektedir. Buyrulmuş oluyor ki: Resulüm İnkârcıların hâllerine bakıp da üzülme. Onlar nihayet ahirette lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Bu da beşinci bir dini esastır.

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ

43.Ve muhakkak O'dur ki, güldürdü ve ağlattı.

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ

Ağlattı Ve Güldürdü O Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak O'dur ki, güldürdü ve ağlattı) O hikmet sahibi yaratıcıdır ki, kullarını hikmetin gereğine göre güldürdü ve ağlattı onlarda gülmek ve ağlamak kuvvetini yarattı. Yarın ahirette de mümin kullarını tam bir ferahlığa ulaştırarak güldürecektir. Kâfirleri de ebedî azaba uğratarak ağlatacaktır. Salih amellerde bulunanlar, ruhanî bir sevince, bir gönül neşesine naildiler, kötü amellerde bulunanlar da üzüntü içinde yaşayarak korkunç istikballerini düşünerek ağlayamaya layıktırlar. Bu da altıncı bir dini esastır.

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا

44.Ve şüphe yok, O'dur, O'dur ki, öldürdü ve hayata erdirdi.

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا

Diriltti Ve Öldürdü O'dur ki Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok, O'dur, O'dur ki, öldürdü ve hayata erdirdi) kullarını yaratan, yaşatan, öldüren sonra yine hayata kavuşturacak olan o Yüce Yaratıcıdır. Kâfirleri küfürleri sebebiyle saadete dayalı hayattan mahrum bırakan, müminleri de imanları sebebiyle

le ebedi, mesut bir hayata kavuşturan o âlemlerin Rabbinden başkası değildir. İnsanların birbirlerini öldürmeleri, ölümün dış sebeplerine teşebbüs etmelerinden ibarettir. Yine onun üzerine ölümü meydana getiren Yüce Yaratıcıdır. Ondan başka yaşatan ve öldüren yoktur. Bu da yedinci bir dini esastır.

وَأَنَّهُ خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

45.Ve muhakkak ki, iki çifti, erkek ile dişiye O yarattı.

وَأَنَّهُ خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

Ve dişiye Erkeği İki çifti Yarattı Şüphesiz o Ve

(Ve muhakkak ki, iki çifti, erkek ile dişiye O yarattı) İnsanlardan ve hayvanlardan ibaret olan iki zümreyi, yani: erkek ile dişiye Bu iki gurubu O Yüce Yaratıcı yarattı onları enteresan bir şekilde meydana getirdi.

مِنْ نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ

46. Bir nutfeden rahimlere döküldüğü zaman.

مِنْ نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ

Dökülür O vakit ki Bir nutfeden

(Bir nutfeden, rahimlere döküldüğü zaman) Evet, O canlıları hayati aşamalara nail ederek birer hayat sahibi kılmıştır. Bütün bunlar, birer kudret eseridir. Bu da sekizinci bir dini esastır.

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشَأَ الْآخِرَىٰ

47.Ve muhakkak ki, O'na aittir, ölenlerin daha sonra diriltilmeleri.

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشَأَ الْآخِرَىٰ

Daha sonra Diriltmek Ona aittir Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, O'na aittir, ölenlerin daha sonra diriltilmeleri) O Kerem sahibi Yaratıcı, öldürdüğü kullarını bilâhare tekrar hayata kavuşturacaktır. Taki, iyilik yapanlarla yapmayanları lâayık oldukları mükâfat ve cezaya kavuşturursun. Bu da dokuzuncu bir dini esastır.

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ

48. Ve şüphe yok ki, O'dur, zengin eden ve fakir düşüren O'dur.

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ

Sermaye verdi Zengin etti O dur ki Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, O'dur zengin eden ve fakir düşüren odur) başkası değildir. O hikmet sahibi Yaratıcı kullarını kabiliyetlerine, çalışmalarına göre bu dünya hayatında ya servet ve zenginliğe kavuşturur veya mahrumiyetlere düşürür. Bu bir içtimai hikmet gereğidir. Bu da onuncu bir dini esastır.

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرِىٰ

49.Ve muhakkak ki, O'dur Şıgra yıldızının Rabbi O'dur.

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرِىٰ

Şi'ranın Rabbi O'dur Şüphesiz o Ve

(Ve muhakkak ki, O'dur Şıgra yıldızının Rabbi O'dur) Şiddetli sıcaklık zamanlarında Cevza yıldızının ardından doğan pek ışıklı bir yıldız Şıgra denilmektedir. Cahiliye devrinde Hımyer ve Huzâe kabileleri bu yıldızla ibadet ederlermiş, bir kısım Araplar, buna saygı gösterirler, bunun âlemde tesiri olduğuna inanırlar, bunun doğuşu zamanında gayıb la ilgili şeyler üzerine lâkırdılarda bulunurlar imiş. İşte bu gibi cahillerin kötü itikatlarını teşhir için bu yıldız zikredilmiştir. Yoksa ondan daha nice büyük, ışıklı gök cisimleri vardır. Hepsi de Allah'ın birer mahlûkudur. Bu da on birinci, bir dini esastır.

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا لِأُولَىٰ

50.Ve şüphe yok ki, O helak etti evvelki Ad'ı.

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا لِأُولَىٰ

Evvel ki Ad'ı Helak etti Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki O Yüce Yaratıcı helak etti evvelki ad'ı) bunlar Hud Aleyhisselam'ın kavmidir. Kuvvetli bir cemaat hâlinde bulunuyorlardı. Peygamberlerine karşı isyanda bulunmuşlar ve nihayet büyük bir rüzgâr ile helak olmuşlardır. Bir de ad'ı Uhra vardır ki, onlar da ya Semud kavmidir veya ad'ı Ulanın evlâdından türemiş diğer bir guruptur. Bu da on ikinci bir dini esastır.

وَتَمُودًا فَمَا أَبْقَىٰ

51.Ve Semud'u da O helak etti artık onlardan hiçbirini bırakmadı.

وَتَمُودًا فَمَا أَبْقَىٰ

Öyle ki bırakmadı Semud'u Ve

(Ve Semud'u da O helak etti artık onlardan hiçbirini bırakmadı) da o Yüce Yaratıcı müthiş bir ses ile helak etti. Onlardan hiçbirini baki kılıp yeryüzünde bırakmadı onlar da layık oldukları cezalarına kavuşmuş oldular. Bu da on üçüncü bir dini esastır.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ

52.Ve evvelce de Nuh kavmini helak etmişti şüphe yok ki, onlar olmuşlardı onlar, en zalim ve en azgın kimseler.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Nuh'un Kavmini Ve

(Ve evvelce de Nuh kavmini helak etmişti) yani ad ve Semud kavimlerinden önce de Nuh kavmini Cenabı Hak dehşetli bir Tufan ile helak etmişti,

إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ

Daha azgın Daha zalim Kendileri İdiler Çünkü onlar

(şüphe yok ki, onlar olmuşlardı onlar, en zalim ve en azgın kimseler) Çünkü: Zulüm ve küfre ilk başlayan onlar olmuşlardı, başka kavimler için pek fena bir örnek teşkil etmiş bulunuyorlardı. Nihayet cezalarına kavuştular. Bu da on dördüncü dini esastır

وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ

53.Alt üst olan şehirleri de böyle yaptı.

وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ

Kaldırıp yere çaldı Alt üst olanı ki Ve

(Alt üst olan şehirleri de böyle yaptı) Yüce Yaratıcı muğtefike kavimlerini de Altüst olan şehirleri de Lut kavminin beldesini de yerlere atıverdi. Cibril Aleyhisselam'ın kanadı ile havaya kaldırdıktan sonra yeryüzüne düşürdü, daha sonra da başlarına ateşli taşlar yağdırdı.

فَغَشَّيْهَا مَا غَشَّىٰ

54.Artık onların yurtlarını kaplayan kapladı.

فَغَشَّيْهَا مَا غَشَّىٰ

Örttü O şey ile ki Artık onları örttü

(Artık onların yurtlarını kaplayan kapladı) Çeşit çeşit azaplara tutulmuş bulundular. İşte bu da o ezelf sahifelerde yazılı bulunan on beşinci bir dini esastır, bir hikmetli ihtardır. Bundan dolayı o müşrikler ve kitap ehli sayılan, haddizatında ise ilâhi kitaplara aykırı hareketlerde, itikatlarda bulunup duran kimseler, kendi muhitlerinde yayılmış

bulunan bu gibi dinî esaslardan, meselelerden, ihtarlardan bir ibret dersi almalı değil midirler? Nedir onlardaki o cehalet, o nankörlük, o inkârcı vaziyet!

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى

55.Artık Rabbin hangi nimetlerinden şüphe edersin?

Bu mübarek ayetler, âlemlerin Rabbi'nin yaratıcılığına, rabliğine işaret eden çeşitli nimetlerine karşı insanların şek ve şüphede bulunmalarına imkân bulunmadığını bildiriyor. Hz. Peygamberin de diğer Peygamberler gibi bir uyarıcı, bir hidayet rehberi olduğunu haber veriyor, kıyametin ise yaklaşmış bulunduğunu, bununla beraber onun meydana gelme zamanını âlemlerin yaratıcısından başkasının bilemeyeceğini ihtar ediyor. Kuranı Kerim'e karşı teaccübte bulunmanın, onun tesiriyle ağlamayıp da gafilce bir halde gülüp durmanın muvafık olamayacağını beyan ve Allah için secdeye kapanılıp ibadette bulunulmasını emretmektedir.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى

Şüpheyeye düşersin Rabbinin Nimetlerinden Şimdi hangisinde

(Artık Rabbin hangi nimetlerinden şüphe edersin) Ey insan Cenabı Hakkın insanlığa öteden beri ne kadar çok nimetler vermiş olduğu evvelki kitaplarda da gösterilmiş bulunuyor, artık Rabbin hangi nimetlerinden şüphe edersin? Bütün o nimetler, Allah'ın birer ihsanıdır. O nimetler. Kerem sahibi Yaratıcının varlığına, kudret ve lütfuna bir delildir. Bunda şek ve şüpheyeye asla yer yoktur.

هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذْرِ الْأُولَى

56.İşte bu da evvelki korkutuculardan bir korkutucudur.

هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذْرِ الْأُولَى

Evvel ki Korkutuculardan Bir korkutucu Bu

(İşte bu da evvelki korkutuculardan bir korkutucudur) Muhammed Aleyhisselam da veya Kuranı Kerim de insanlık için en büyük bir ilâhi nimettir ve bu Yüce Peygamber veya Kuranı Kerim evvelki korkutuculardan bir korkutucudur insanlara ilâhi azabı ihtar ederek onları uyandırmak isteyen Peygamberlerden veya diğer semavi sahifeler kabilinden bir korkutucudur. Evet, Bu bizim muhterem Peygamberimiz de ve ona nazil olan Kuranı Kerim de bu ümmeti irşada çalışıyor. Ahiret hayatını haber veriyor, Allah'ın azabını ihtarda bulunuyor. Bütün insanları hidayet yoluna sevk etmek istiyor. Artık bunu takdir etmeli değil midirler?

أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ

57.Saat yaklaştı kıyamet yaklaştı.

أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ

O yaklaşan Yaklaştı

(Saat yaklaştı kıyamet yaklaştı) Ezife kıyametin isimlerinden biridir. Yani kıyamet yaklaştı, işte bu ayeti celilenin bu haberi de bir uyarı, bir mühim ihtar mesabesindedir. Artık o günü düşünüp ona göre hareketlerimizi tanzime çalışmalıyız.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ

58.Onun için Allah Teâlâ'dan başka yoktur bir açıcı.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ

Bir açıcı Allah'tan Başka Onun için Yoktur

(Onun için Allah Teâlâ'dan başka yoktur bir açıcı) yani o kıyametin meydana, ortaya çıkmasını geliş zamanını bilmek ancak âlemlerin Yaratıcısına aittir. Hiçbir nefis, onun ne zaman meydana geleceğini bilip tayin edemez. Bu da bir ilâhi hikmet gereğidir. Taki, İnsanlar, daima ihtiyat üzere bulunsunlar, kıyametin bir gün ansızın vuku bulacağını düşünerek kulluk vazifelerini yerine getirmede kusur etmesinler.

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ

59.Şimdi siz bu söze mi şaşıyorsunuz?

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ

Şaşıyorsunuz O sözden Şimdi bundan mı?

(Şimdi siz bu söze mi şaşıyorsunuz) Şimdi siz Ey insanlar bu kelâmdan mı teaccüb ediyorsunuz? Bu Kuranı Kerim'in ahiret'e vesaire ye dair verdiği haberleri garip göerek teaccübte mi bulunuyorsunuz? Böyle bir teaccüb, kulluk şanına yakışır mı? O Kuranı Kerim'in ne kadar yüce hakikati beyan edici olduğunu ne için anlamıyorsunuz? Bütün insanlığın maddî ve manevî selâmet ve saadetini temin eden hükümleri, emirler ve yasakları kapsayan öyle kutsal bir kitaptan dolayı teaccübte bulunmak, ne kadar akıldan, güzel muhakemeden yoksun olmanın bir neticesidir.

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ

60.Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz?

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ

Ağlamıyorsunuz Ve Gülüyorsunuz Ve

(Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz?) Ey gafiller! Ey güzelce düşünmeden nasibi olmayan kimseler Siz, o Kuranın beyanlarına karşı, kıyamete vesaire ye dair ihtarlarına karşı alaycı bir vaziyet alarak gülüyorsunuz da müthiş akıbetinizi düşünerek ağlamıyorsunuz? hayatınızı boş yere sarf etmiş, hakiki istikbalinizi teminden mahrum kalmış olduğunuzu bir az düşünerek ah vah etmeniz icap etmez mi?

وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ

61.Ve hâlbuki siz gafillersiniz.

وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ

Eğlenenlersiniz Siz Ve

(Ve hâlbuki siz gafillersiniz) Sâmid" bir şeyden gaflet eden, yüz çeviren veya oyunlar ile eğlencelerle uğraşıp duran kimse demektir. İşte ey insanlar hayatınızı oyun ve eğence ile boş yere zayi etmiş oluyorsunuz da bunun farkına varamıyorsunuz, öğütlerden hisse almıyorsunuz da gafil, gayri meşru hareketlere düşkün bir vaziyette bulunup duruyorsunuz.

فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا

62. Artık Allah için secde ediniz ve ibadette bulununuz.

فَاسْجُدُوا لِلَّهِ

Allah'a Haydi secde edin

(Artık Allah için secde ediniz) Artık Ey insanlar Kerem sahibi Yaratıcının nimetlerini düşünün, Kuranı Kerim'in nasıl mukaddes bir ilâhi kitap bir ilâhi öğüt olduğunu takdir ederek tam bir tevazu ile secde ediniz şükür secdesine kapanınız

وَاعْبُدُوا

(ve ibadette bulununuz) ve Yüce mabudunuza ibadette bulununuz. Putlara ve sair mahlukatlara tapınmayı bırakınız, İslâm dinine muhalif hareketlerden sakının. Taki: Selâmet ve saadete nail olabilirsiniz.

&-Evet, insanlığın hakiki bir kurtuluş ve selâmete bir ebedî saadete kavuşması, ancak Kâinatın yaratıcısının birliğini, yaratıcılığını tasdik etmek, onun gösterdiği yolu takip eylemek, yalnız onun için hürmet secdesinde bulunmak ve ibadet ve itaate devam etmekle temin edilmiş olur.

&-Bu 62.ayeti kerime, ilk nazil olan bir secde ayetidir, bu nazil olunca Resuli Ekrem Efendimiz Ahabî kiramıyla beraber tilavet secdesinde bulunmuşlardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

54-KAMER SURESİ

Bu mübarek sure de "Ettarık" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Elli beş ayeti kerimeyi içermektedir. Necm Suresi ile aralarında büyük bir münasebet vardır. Şöyle ki:

- 1.Biri yıldız'a, diğeri de ay'a İşaret ediyor ki, bunların arasında güzel bir alâka vardır.
- 2.Necm suresinin ahirinde kıyamet yaklaştı denilmiştir, bu Kamer suresinin evvelinde saat yaklaştı diye buyrulmuştur.
- 3.Bu kamer suresinde geçmiş ümmetlerin kıssaları, Necm suresindekinden daha fazla izah edilmiş, helakleri daha genişçe bildirilmiştir.
- 4.Ay'ın yarılması mucizesine işaret olunmuş ve Resuli Ekrem'e müşriklerden yüz çevirmesi emredildiği gösterilmiştir.
- 5.İnkârcıları gafletlerinden ve kendilerini ilahi azap ile korkutan zatlara tekzip etmekte olduklarından dolayı kınamaktadır.
- 6.Bütün hâdiselerin ilahi takdir ile meydana geldiğini ve hepsinin de defterlerde yazılmış bulunduğunu bildiriyor.
- 7.Asi kimselerin nasıl cezalandırılacaklarını ihtar ediyor, takva sahibi zatların da cennetlere, ilahi tecellilere nail olacaklarını müjdelemektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

1.Kıyamet yaklaştı ve ay ikiye ayrıldı.

Bu mübarek ayetler, kıyametin yaklaştığını, ay'ın ikiye ayrıldığını, kâfirlerin ise kendi hevalarına uyarak gördükleri mucizelerden yüz çevirir olduklarını bildiriyor. İnsanları uyandıracak olan son derece hikmetli öğütlerin varlığına rağmen dinsizlerin o mevzelerden kaçındıklarını teşhir ediyor. Fakat kıyamet kopunca bir çağrı sesi ile inkârcıların kabirlerinden nasıl müthiş bir şekilde çıkacaklarını ve o günün şiddetini itirafa mecbur olacaklarını beyan buyurmaktadır,

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ

O saat Yaklaştı

(Kıyamet yaklaştı) Kıyametin kopacağı saat, yakın oldu, bu dünyanın sona ermesine pek az bir zaman kaldı. Çünkü dünyanın belki milyonlarca sene evvel yaratılmış olduğuna göre kalan devamı, ne kadar bir nice sene olsa da yine nispeten pek az bir müddet demektir,

وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

Ay Yarıldı Ve

(ve ay ikiye ayrıldı) ve Özellikle kıyametin yaklaştığına büyük bir alâmet olmak üzere ay ikiye ayrıldı Son Peygamberin bir mucizesi olmak için onun bir işaretiyle ay, iki parçaya ayrılıp sonra yine eski vaziyetini aldı.

&-Evet. En muteber tefsirlerde ve sahihi Buhari ve Müslim gibi en makbul hadis kitaplarında genişçe beyan olunduğu üzere Hz. Peygamberin hicretinden beş sene kadar önce, Mekke ahalisi, Resuli Ekrem'den bir mucize talebinde bulundular. Yüce Peygamber Efendimiz de mübarek eliyle ay'a işaret etti, ay derhal iki kısma ayrıldı, bir kısmı Hira dağının üstünde, diğer bir kısmı da aşağı tarafı karşısında görülmeğe başladı, sonra da yine birleşerek eski vaziyetini almış oldu.

Ay'ın ikiye ayrılmasının bir mucize olmak üzere Hz. Peygamber zamanında vuku bulduğuna bütün Müslümanlar inanırlar. Şerhi Mevakıf'da deniliyor ki: Bu ay'ın ikiye ayrılması hâdisesi, tevatür en sabittir. Allâme İbnüssübki de bunu tercih etmiştir. Bu, Kuranı Kerimde hakkında ayet bulunan bir olaydır ve Sahihayn'da vesaire de rivayet olunmuştur, bunun tevatür yoluyla sabit olduğunda şüphe edilemez. Buna dair Hz. Ali

ve Hz. Enes ile ibni Mesut ve ibni Abbas gibi Ashabı kiram'dan sahih rivayetler vardır. Tefsiril Alusi, Siracül Münir.

&-Bu ay'ın ikiye ayrılmasının ileride kıyamet zamanı vuku bulacağına veya bu ikiye ayrılmadan maksat, ay'ın doğuşu zamanında karanlığın dağılıp bertaraf olacağından ibaret bulunduğunu iddia, asla uygun değildir. Bu ay'ın yarılması olayının en büyük akli ve nakli delili bu ayeti kerimedir. Eğer böyle bir inşikak, vuku bulmamış olsa idi, bu ayeti kerime, nasıl tebliğ edilebilirdi. Şüphe yok ki, o takdirde bu ayeti kerime, tekzip edilirdi ve Resuli Ekrem'e iman edenler bulunmazdı. Bu hadiseyi dışarıdan gelenler de görmüş olduklarını söylemişlerdir. Kıyamet koptuğunda yalnız ay değil, bütün gök cisimleri parçalanacak, darmadağın bir hâle gelecek, kim bilir daha nasıl bir vaziyet alacaklardır. Artık o cisimler arasında nispeten çok küçük bulunan ay'ın ikiye ayrılmasını özellikle söz konusu etmek nasıl uygun olabilir? Sonra kıyamette görülecek hâdiseleri hiçbir kimse inkâr ederek sihirdir diyemez. Hâlbuki ay'ın yarılmasını görenlerin onu bir sihir eseri sandıklarına yine Kuran-ı Kerim işaret buyuruyor. Demek ki, o yarılma, Hz. Peygamber zamanında meydana gelmiştir. Bir kere düşünmeli! Allah'ın kudretine göre öyle bir yarılmanın vukuu nasıl inkâr edilebilir? Bu yarılma hâdisesi, bir harika olmakla beraber haddizatında mümkündür. Her cisim, bölünmeyi ve bütünleşmeyi kabul ettiği gibi ay da eder. Her mümkün olan şey ise, ilâhi kudret ile elbette ki, meydana gelebilir. Yeryüzünde büyük büyük dağların yarılması vadilerin ortaya çıkması, karaların denizlere ve tersine denizlerin karalara dönüşmesi görülmektedir. Bu değişimleri meydana getiren zelzeleler, infilaklar ile birer adi sebeptir ki, onlar da ilâhi takdir ile vücuda gelmektedir. Artık Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri, böyle adi sebeplere ihtiyaç bırakmaksızın da öyle yarılmaları meydana getirebilir. Buna inanmışızdır. Bununla beraber bir kısım ilim adamlarının iddialarına göre yerküresi ile bir kısım yıldızlar, esasen güneşten ayrılmışlardır, bir gün yine güneş ile birleşeceklerdir. Artık onlar da ay'ın bu yarılmasının mümkün olduğunu elbette ki, inkâr edemezler.

Şöyle de denilmektedir ki: Bu yarılma hâdisesi, meşhur hadisler ile sabittir. Geceleyin meydana geldiği için bunun vukuu tevatür en rivayet edilmemiş olabilir. Ve ay'ın safhaları, aynı zamanda yerküresinin her tarafında aynı şekilde görünemez, o hâdisa bazı yerlerde görülememiş olabilir. Fakat bu tevatürün olmaması, bu mucizenin vukuunda tereddüde sebep olamaz. Bunun vukuuna ayeti kerime işaret buyuruyor. Şu kadar var ki, bu yarılmanın meydana gelişi itibariyle mütevatir değildir. Ayeti kerime de bu hususta açık ve kesin bir delil hükmünde bulunmuyor. Bundan dolayı bunun vuku bulmuş olduğuna inanmayanlara kâfir denilmez. Bu hususlara dair **Tefsirül Vazih'te ve Tefsiri Alusi'de geniş bilgi vardır.**

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ

2.Onlar, bir mucize görececek olsalar, yüz çevirirler ve daimî bir büyüdür, derler.

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا

Yüz çevirirler Bir mucize Görürlerse Eğer Ve

(Onlar, bir mucize görececek olsalar, yüz çevirirler) Onlar O müşrikler bir mucize Hz. Muhammed'in peygamberliğinin hakikatin kendisi olduğuna dair bir alâmet, bir hüccet görececek olsalar ondan yüz çevirirler onu kabul etmezler,

وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ

Süregelen Bir sihirdir Derler Ve

(ve daimi bir büyüdür derler) ve daimi kuvvetli ve şiddetli veya gelir geçer gider, devam etmez bir büyüdür derler. O mucizeyi bir sihir sanırlar. İşte ayın yarılması hakkındaki batıl kanaatleri de böyledir. O muazzam harikayı da gördükleri hâlde yine inanmamışlar, onu bir sihir eseri sanmışlardı.

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّهُمْ مُّسْتَقَرٌّ

3.Ve onlar, tekzip ettiler ve kendi hevalarına uydular. Hâlbuki her iş kararlaştırmıştır.

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

Arzularına Uydular Ve Yalanladılar Ve

(Ve onlar, tekzip ettiler ve kendi hevalarına uydular) Ve O müşrikler tekzip ettiler Hz. Peygamber'in gösterdiği mucizeyi inkâra cüret gösterdiler ve kendi hevalarına uydular şeytani vesveselere, batıl kuruntulara tâbi oldular, öyle ay'ın ikiye ayrılması gibi açık, parlak bir mucizeyi sihir sandılar

وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ

Yerini bulucudur İş Her Ve

(hâlbuki her iş, kararlaştırmıştır) takdir edilen şeylerden her biri bir gayeye ulaşacaktır. İşte o cümleden olmak üzere son peygamberin peygamberliği de yerleşecek, onun yüce şanı da ortaya çıkacak, gösterdiği şeylerin birer hakiki mucize olduğu ortaya çıkmış bulunacaktır. O inkârcıların sonları da bir pişmanlıktan, bir elim azaptan ibaret olacaktır. Nitekim Bedir savaşında ve diğerlerinde öyle bir mağlûbiyete uğramış uhrevi azaba kavuşmuş oldular.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

4.And olsun ki, onlara haberlerden öylesi gelmiştir ki, onda sakındıracak öğüt vardır.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ

Haberlerden Onlara geldi And olsun gerçekten Ve

(And olsun ki, onlara haberlerden öylesi gelmiştir) O ay'ın ikiye ayrılmasını, Resulullah'ın peygamberliğini inkâr eden inkârcı inatçı kimselere, Kur'anı Kerim'de ve diğer peygamberlerin sahifelerinde haberlerden öylesi gelmiştir ki, eski kavimlerin Peygamberlerini inkârları yüzünden nasıl felâketlere, azaplara uğramış olduklarına ait tarihi kıssalar, müthiş vakalar bildirmiştir ki,

مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

Bir men etme Onda vardır O şey ki

(onda sakındıracak öğüt vardır) Müzdecer Yasaklayan ve men eden, sakındıran öğüt demektir. İşte o gelen haberlerde, insanları inkârcı hareketlerden sakındıracak öğüt vardır. Artık o gibi haberlerden, kıssalardan bir uyanma dersi alınması gerekmez mi?

حِكْمَةٌ بِالْعِثَّةِ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

5.Son derecedeki bir hikmettir. Fakat bu korkutucular bir faide vermiyor.

حِكْمَةٌ بِالْعِثَّةِ

Gayesine ermiş Bir hikmettir

(Bu büyük bir hikmettir) Evet, O haberler, kıssalar Son derecedeki bir hikmettir. İnsanları uyandırmak için, hidayet yoluna sevk etmek için en mükemmel bir nasihattir

فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

Korkutucular Fakat fayda vermiyor

(Fakat bu korkutucular bir faide vermiyor) Bu felâketleri, azapları ihtar eden öğütler, o inkârcılara bir faide vermiyor. Onlar güzelce düşünmedikleri için, cahilce bir halde yaşamayı benimsedikleri için hiçbir öğütten, hiçbir kıssadan bir ibret hissesi almıyorlar. Artık Ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem O inkârcı inatçı şahıslardan

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ إِلَى شَيْءٍ نَكْرٍ

6.Artık sen onlardan yüz çevir. O gün ki, davetçi bir korkunç, hoş, olmayan bir şeye davet eder.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ

Onlardan Öyle ise yüz çevir

(Artık onlardan yüz çevir) Onlar ile tartışmada bulunma, onlar verilen nasihatlerden, bildirilen kıssalardan faydalanacak bir durumda bulunmuyorlar,

يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ إِلَى شَيْءٍ نَكُرٍ

Nefret edilen Bir şeye Davetçi Çağırır O gün ki

(O gün ki, davetçi bir korkunç, hoş, olmayan bir şeye davet eder) o gün ki, davetçi yani: İsrâfil Aleyhisselam, onları bir korkunç, hoş olmayan bir şeye davet eder hesap mevkiiine çağırır, onlar da kıyametin pek müthiş korkutucu hallerini görmüş olurlar.

خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَانَهُمْ جُرَادٌ مُنْتَشِرٌ

7.Gözleri zeliller olarak kabirlerinden çıkacaklardır. Sanki onlar dağılmış çekirgelerdir.

خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ

Kabirlerden Çıkarlar Gözleri Öne düşmüş

(Gözleri zeliller olarak kabirlerinden çıkacaklardır) O gün, o kâfirler Gözleri zeliller olarak büyük bir zillete bir hayrete tutulmuş bulunarak kabirlerinden çıkacaklardır yeniden hayat bulacaklardır

كَانَهُمْ جُرَادٌ مُنْتَشِرٌ

Dağılmış Çekirgelerdir Sanki onlar

(Sanki onlar dağılmış çekirgelerdir) sanki onlar O kabirlerinden çıkacak olanlar dağılmış çekirgelerdir. Öyle pek büyük bir kalabalık, bir dağınıklık hâlinde etrafa yayılacaklardır, nereye varacaklarını kestiremeye çeklerdir.

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ

8.O davet ediciye koşucular olarak kâfirler derler ki: Bu çok çetin bir gün.

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ

Kâfirler Der ki Çağırıcıya Koşanlar olarak

(O davet ediciye koşucular olarak kâfirler derler ki:) Artık o kabirlerinden çıkanlar O davet ediciye koşucular olarak O'na tabi olacaklardır. O'na muhalefete, O'ndan geri kalmaya asla cesaret edemeyeceklerdir ve diyecekler ki:

هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ

Pek zor Bir gündür Bu

(bu çok çetin bir gün) İşte Peygamberlerini inkâr eden, onların gösterdikleri yolu takip etmeyen kâfirlerin akıbetleri böyle bir felâkettir. Artık Son Peygamber Efendimizin zamanındaki inkârcılar da o eski kâfirlere ait haberleri, kıssaları bir ibret için göz önüne ve tefekküre almalı değil midirler?

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ

9.Bunlardan evvel Nuh kavmi tekzip etti. Artık kulumuzu yalancı sandılar ve mecnun dediler ve peygamberliğini tebliğden vaz geçirilmiş idi.

Bu mübarek ayetler Nuh Aleyhisselam'ın kıssasını ve O'nun sonrakiler için nasıl bir ibret vesilesi olduğunu bildiriyor. Kuranı Kerimin de nasıl kolaylıkla anlaşılacak bir ilâhî öğüt bulunduğunu haber veriyor. Bunlardan bir uyanma payı alamayanların da hâllerinin rezaletine işaret buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ

Nuh'un Kavmi Onlardan önce Yalanladı

(Bunlardan evvel Nuh kavmi de yalanladı) Mekke'yi Mükerra'deki müşriklerden

önce Nuh kavmi de Peygamberleri olan Nuh Aleyhisselam'ı tekzip etti onun peygamberliğini inkârda bulundular. Evet, Cenabı Hak buyuruyor ki:

فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ

Bir delidir Dediler Ve Kulumuzu Öyle ki yalanladılar

(Artık kulumuzu yalancı sandılar ve mecnun dediler) artık O kavim o muhterem kulumuz olan Nuh Aleyhisselam'ı yalancı sandılar onun peygamberlik iddiasını tasdik etmediler ve öyle bir Yüce Resule mecnun dediler onun sözlerine cinnet ürünü dediler

وَازْدَجَرَ

Engellenmişti Ve

(ve peygamberliğini tebliğden vaz geçirilmiş idi) o kavim, o mübarek zata birçok eza ve cefada bulundular ve Ey Nuh Eğer bu peygamberlik iddiana son vermez isen elbette taşlanmışlardan olursun" diye tehdit'e cüret gösterdiler, mübarek zatın peygamberlik görevini ifa etmesine engel oldular. Bu ilâhi beyan, Son Peygamber Efendimiz hakkında bir teselliye içermektedir.

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ

10.O da Rabbine dua etti. Şüphe yok ki, ben mağlûbum, artık intikam al diye niyazda bulundu.

فَدَعَا رَبَّهُ

Rabbine Ve yalvardı

(O da Rabbine dua etti) O da Nuh Aleyhisselam da Rabbine dua etti hâlini arz ederek yalvardı ve Yarabbi

أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ

Artık yardım et Mağlubum Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki, ben mağlûbum, artık intikam al diye niyazda bulundu) Ben bir şahısım, kavmim ise büyük bir cemiyet hâlinde bulunarak maddî kuvvetlere sahip bulunuyorlar, tebliğ ettiğim dinî hükümleri kabule yaklaşıyorlar, bilakis bana karşı tahakküme suikasta yelteniyorlar. Artık bana yardım et Ey Yüce mabudum O inkârcılardan intikam al diye niyazda bulundu.

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ

11.Biz de gök kapılarını birçok su ile açtık, pek müthiş bir yağmur yağdırdık.

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ

Sağanak halinde boşalan Bir su ile Göğün Kapılarını Bu yüzden açtık

(Biz de gök kapılarını birçok su ile açtık, pek müthiş bir yağmur yağdırdık) Hak Teâlâ Hazretleri de buyuruyor ki: Biz gök kapılarını birçok su ile açtık Yani: Nuh Aleyhisselam'ın duasını kabul ederek o inkârcı kavmin üzerine gök tarafından müthiş yağmurlar yağdırdık.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ

12.Ve yeri de pınarlar halinde fışkırttık. Artık su, takdir edilmiş bir emre binaen birbirine kavuşuverdi.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا

Kaynaklar halinde Yeri Fışkırttı Ve

(Ve yeri de pınarlar halinde fışkırttı) Yeryüzünün her tarafında sular ortaya çıkarak yeryüzünü kaplamış bulundu artık o gökten yağan, yerden Kaynayıp fışkıran su kitleleri, Allah tarafından

فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ

Takdir edilmiş Gerçekten Bir emir Üzerine Su Derken birleşti

(Artık su, takdir edilmiş bir emre binaen birbirine kavuşuverdi) yani sular takdir edilmiş o kavmin Tufan ile helaki gereğine binaen birbirine kavuşuverdi. Yeryüzü büyük bir deniz hâline geldi.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْوَاحِ وَدُشِّرِ

13.Ve O'nu Hz. Nuh'u levhaları ve kenetleri bulunan şey üzerine yükledik.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْوَاحِ وَدُشِّرِ

Çiviler Ve Levhalar Sahibi üzerinde Onu taşıdık Ve

(Ve O'nu Hz. Nuh'u levhaları ve kenetleri bulunan şey üzerine yükledik) Yani: Tahtalardan ve o tahtaları birbirine bağlayan çivilerden, organlardan teşekkül eden gemi üzerine yükledik duasını kabul ederek kendisini ve kendisine iman edenleri o tufan belâsından kurtardık.

تَجْرَى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفِرَ

14.O gemi bizim gözetimimiz altında akıp gidiyordu. O tekzip edilmiş olana Nuh Aleyhisselam'a bir mükâfat olarak.

تَجْرَى بِأَعْيُنِنَا

Gözlerimizde Akıp gidiyordu

(O gemi bizim gözetimimiz altında akıp gidiyordu) Yüce Yaratıcı Hazretleri buyuruyor ki: Nuh Aleyhisselam'ın binmiş olduğu gemi Bizim gözetimimiz altında korunmuş ve bir selamete yönelerek akıp gidiyordu bütün afetlerden, arızalardan emin bulunuyordu. Böyle harikulade bir şekilde selâmete erdiriliş ise

جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفِرَ

İnkar edilmiş Oldu O kimse için ki Bir mükâfat olarak

(O tekzip edilmiş olana bir mükâfat olarak) tekzip edilmiş olana yani Nuh Aleyhisselam'a Allah tarafından bir mükâfat olarak nasip olmuştur.

وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

15.Ve şanın hakkı için onu o gemiyi bir ibret olmak üzere bıraktık, fakat hani hatırlayıp ibret alan?

وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً

Bir ibret olarak Onu bıraktık And olsun gerçekten Ve

(Ve şanın hakkı için O gemiyi bir ibret olmak üzere bıraktık) Hatta deniliyor ki: O gemi uzun bir müddet Cezire havalisindeki Cudi dağı üzerinde kalmıştır. Velhâsıl: Bu tufan hâdisesi insanlar için büyük bir düşünme ve uyanma vesilesi bulunmuştur. Bundan her kavim, ibret dersi almalı değil midir?

فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

Bir nasihat alan O halde var mı?

(fakat hani hatırlayıp ibret alan?) Muddekir; hatırlayan, ibret alan, uyanıkça harekette bulunan kimse demektir. Evet, bu hadiseyi güzelce hatırlayıp ibret alan var mı? Yani: Böyle insanları pek ziyade uyandırmaya ve bir Yüce Yaratıcının varlığını, kudret ve büyüklüğünü göstermeğe vesile olan harikulade bir hadise malûm, meşhur iken yine insanlığın büyük bir kısmı dinsizlik içinde yaşıyor. Kendilerinin de bir gün Nuh kavmi gibi bir müthiş azaba uğrayabileceklerini düşünmüyorlar, bu pek faydeli nasihatler den faydalanma kabiliyetini gösteremiyorlar, ne yazık bir ruhi durum

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرِ

16.Artık benim azabım ve korkutmam nasıl imiş?

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

Korkutmam Ve Azabım Oldu Artık nasıl

(Artık benim azabım ve korkutmam nasıl imiş?)Yüce Yaratıcı Hazretleri şöyle de buyuruyor: Artık Bu tufan hadisesi bir düşünölsün, o münkir kavmin sonunda nasıl bir ilâhi kahra uğramış oldukları bir düşünölsün, benim azabım ve korkutmam nasıl imiş? Bu bir güzelce anlaşılın. İşte Peygamberleri inkâr eden kâfirce ve kibirlice vaziyet alan her kavmin akıbeti böyle pek feci olacaktır. Bir kısmı dünyada geçici olarak rahat yaşasalar da akıbet, ölerək hak ettikleri azaplara kavuşacaklardır. Ne müthiş bir ilâhi tehdit! Kuranı Kerim'de tekrar tekrar beyan olunan bu gibi tehditlerde yine bir ilâhi merhamet eseridir ki: Kabiliyetli olan kimseler bunları düşünerek hayatlarını tanzime, kalplerini iman nuru ile aydınlatmaya muvaffak olsunlar. Bunları takdir edemeyenler ise kendilerini kendi kötü tercihleriyle ebedî bir hüsrana maruz bırakmış olurlar da vaktiyle onun farkında bulunamazlar.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

17.Ve and olsun ki, biz Kuran'ı düşünölmek için kolaylaştırdık. Fakat düşünönen var mı?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

Nasihat için Kur'anı Kolaylaştırdık And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, biz Kuran'ı düşünölmek için kolaylaştırdık) İşte kerim mabudumuz şöyle de buyuruyor: Ve and olsun ki, biz Kuranı düşünölmek O'ndan ibret alınmak için kolaylaştırdık her isteyen Kuranı Kerim'in ayetlerini kolaylıkla ezberleyebilir. Nice masum çocuklar bile Kuran ayetlerini birkaç ay içinde ezberliyor ki, böyle bir kolaylık, hiçbir eserde görölmemektedir ve her isteyen Kuranı Kerim'in beyanları hakkında malûmat edinebilir, o mukaddes kitabın kapsadığı kıssalardan, nasihatlerden yararlanabilir. Elverir ki: Vicdani bir şevk ile bu yüce gayeye yönelin sin.

فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

Bir nasihat alan O halde var mı?

(Fakat düşünönen var mı?) fakat Bu yönü düşünönen ibret nazarına alıp öğüt alan, günahlardan kaçınan var mı? Ne kadar az! Birçok kimseler ise bu düşünönceden nasipsiz bulunmaktadırlar.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

18.Ad, tekzip etti, artık azabım ve tehditlerim nasıl oldu?

Bu mübarek ayetler de Ad kavminin kıssasına dikkatleri çekiyor, o kavmin dinsizlikleri yüzünden nasıl müthiş bir helake maruz kalmış olduklarını bildiriyor. İlâhî azap ve tehdidin pek şiddetli olduğunu, Kuranı Kerim'in de ne gibi bir hikmet ve kolaylığa dayanmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

Uyarılarım Ve Azabım Oldu Artık nasıl Ad Yalanladı

(Ad, tekzip etti, artık azabım ve tehditlerim nasıl oldu?) ad Kavmi de Peygamberleri olan Hud Aleyhisselam'ı tekzip etti onun tebligatını kabul etmeyerek iman nime-tinden mahrum kaldı. Cenabı Hak da buyuruyor ki: Artık Onların haklarında azabım tehdidim nasıl oldu? Onlar da ne kadar müthiş bir azaba uğradılar, korkutulmuş oldukları cezaya kavuştular. Onlardan sonraki inkârcılar da öyle müthiş bir akıbeti düşünmeli değil midirler?

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ

19.Şüphe yok ki, biz onların üzerine uğursuz, devamlı bir günde bir soğuk rüz-gâr gönderdik.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ

Devamlı Bir uğursuzluk Gününde Dondurucu Bir rüzgar Üzerlerine Gönderdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onların üzerine uğursuz, devamlı bir günde bir soğuk rüzgâr gönderdik) Yani: Bir vakit ve müddet için bir soğuk pek şiddetli bir gürültüsü olan bir rüzgâr gönderdik. Bu rüzgâr, yedi gece ve sekiz gün devam etmiş idi.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ

20.İnsanları köklerinden sökülmiş hurma kütükleri gibi kaldırıp atıyordu.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ

Köklerinden sökülmiş Hurma Kütükleridir Sanki onlar İnsanları Çekip alıyordu

(İnsanları köklerinden sökülmiş hurma kütükleri gibi kaldırıp atıyordu) Öyle bir rüzgâr ki, İnsanları koparıyordu onları parçalıyordu vücutlarını başlarından ayırarak darmadağın ediyordu. İşte onlar Bu azaba uğrayan inkârcı kavim sanki dibinden kopmuş hurma kütükleri imişler gibi savrulup atılıyorlar idi. Hayattan mahrum kaldılar, parçalanmış birer cisimden ibret bulunmuş oldular.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ

21.O halde nasıl olmuş oldu azabım ve tehditlerim?

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ

Uyarılarım Ve Azabım Oldu Artık nasıl

(O halde nasıl olmuş oldu azabım ve tehditlerim?) Artık bir kere düşünölsün, O hâlde nasıl oldu azabım ve onların hakkındaki tehditlerim onlar dünyada öyle müthiş bir cezaya çarpılmış oldukları gibi ahirette de ne büyük azaplara uğrayacaklardır. Artık onların bu uğursuz, felâket dolu akıbetlerini başkaları da düşünüp ibret almalı değil midirler?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ

22.Ve and olsun ki: Biz Kuranı düşünölmek için kolaylaştırdık, fakat düşünen var mı?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

Nasihat için Kur'anı Kolaylaştırdık And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki: Biz Kuranı düşünölmek için kolaylaştırdık) Evet insanların öğüt alarak dindarca bir hayata nail olmaları için o kitabı kolaylaştırdık. Her hüsnüniyete sahip olan insan, o apaçık kitaptan istifade edebilir,

فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ

Bir nasihat alan Fakat var mı?

(fakat düşünen var mı?) Bu hakikati güzelce düşünerek o ilâhi kitabın gösterdiği yolu takip edenler ne kadar az Bu, üzülecek bir hâl değil midir?

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ

23.Semud kavmi korkutucuları tekzip etti.

Bu mübarek ayetler de Semud kavminin gururluca bir vaziyet alıp Salih Aleyhis-selam'ı tekzip etmiş olduklarını bildiriyor. Bir imtihan için harikulade bir şekilde yaradılışı olan bu deveyi o kavmin boğazlayarak bu yüzden kendilerinin de nasıl bir ilâhî kahra uğramış olduklarını haber veriyor. İlâhi azabın ve Rabbani ihtarın dehşetini, Kuranı Kerim'in de ne gibi bir hikmete mebni kolaylaştırılmış olduğunu beyan ederek bu kutsal kitaptan istifade edilmesi lüzumuna işaret buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ

Korkutucuları Semud Yalanladı

(Semud kavmi korkutucuları yalanladı) Semud Kavmi korkutucuları kendilerine

ilâhi azabı ihtar eden Peygamberleri tekzip etti. Gerçek şu ki, bu kavme yalnız Salih Aleyhisselam gönderilmişti, fakat onu tekzip etmeleri, bütün Peygamberleri tekzip hükmünde olduğu için çoğul kipi ile "nüzür = korkutucular denilmiştir. Çünkü bütün Peygamberler arasında esasen bir birlik vardır, hepsi de halkı Allah'ı birlemeye davet etmiştir, hepsi de ahiret hayatını haber vermiş, insanlara günahlardan kaçınmayı tembih buyurmuşlardır.

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفَى ضَلَالٍ وَسُعْرٍ

24.Dediler ki: Bizden bir tek insana mı? Ona mı tabi olacağız? Şüphe yok ki, biz o vakit elbette bir sapıklık ve çılgınlık içinde bulunmuş oluruz.

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ

Ona uyacağız Tek olan Bizden Bir insana mı? Ve dediler

(Ve Dediler ki bizden bir tek insana mı, ona mı tabi olacağız) kavmimiz arasında bir üstünlüğe sahip olmayan, eşraftan sayılan büyük bir servete sahip olmayan bir kimseyi mi kendimize rehber edineceğiz?

إِنَّا إِذَا لَفَى ضَلَالٍ وَسُعْرٍ

Çılgınlık Ve Bir dalalet Elbet içinde O takdirde Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz o vakit elbette bir sapıklık ve çılgınlık içinde oluruz) şüphe yok ki, biz o vakit Ona tabi olduğumuz zaman elbette bir sapıklık ve çılgınlık içinde bulunmuş oluruz. O halde biz nasıl olur da onun gösterdiği yolu takip ederiz?

ءَأَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرُّ

25.O zikir, bizim aramızda onun üzerine mi bırakılmıştır. Hayır. O bir mağrur, fazla yalancıdır.

ءَأَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا

Aramızdan Ona Zikir Bırakıldı mı?

(O zikir, bizim aramızda onun üzerine mi bırakılmıştır) O inkârcı kavim, şöyle de demişlerdir O zikir Onun iddia ettiği ilâhi vahiy, semavi kitap bizim aramızda onun üzerine mi bırakılmıştır? O da bizim gibi bir insandır, belki bizim aramızda o zikre, o ilâhi vahye ondan daha layık olanlar vardır.

بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرُّ

Şımarık Bir yalancıdır O Bilakis

(Hayır, O bir mağrur fazla yalancıdır) O Peygamberlik iddiasında bulunan bir mağrur kibirli fazla yalancıdır dediler. Aramızda başkanlık elde etmek için öyle bir iddiada bulunuyor.

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ

26.Yakında bileceklerdir ki, o mağrur, o ziyade yalancı kim imiş?

سَيَعْلَمُونَ غَدًا

Yarın Bilecekler

(Yakında bileceklerdir) Allah Teâlâ Hazretleri de o kavmin bu iddiasını ret için Salih Aleyhisselam'a hitaben buyurmuştur ki: Yakında bileceklerdir ki Kendilerine dünyevi helak geldiğinde anlayacaklardır ki,

مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ

Şımarık Yalancı Kimdir

(o mağrur o ziyade yalancı kim imiş!) Artık kendilerinin ne kadar yanlış ve hakikate aykırı bir iddiada bulunmuş oldukları meydana çıkmış olacaktır.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ

27.Şüphe yok ki, biz, onlar için bir imtihan olmak üzere o dişi deveyi gönderici-

leriz. Artık onları gözetle ve sabır et. Evet o Salih Aleyhisselam'ın O cahil kavmi, güya Salih Aleyhisselam'ın hâşâ yalancı olduğunu meydana çıkarmak için ondan büyük bir mucize talebinde bulundular, büyük bir kayadan dişi bir devenin çıkarılmasını ona teklif ettiler. Yüce Yaratıcı Hazretleri de o mübarek Peygamberlerinin doğruluğunu göstermek için öyle bir devenin meydana çıkarılacağını kendisine şöylece müjdeledi.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ

Onlar için Bir imtihan olarak Dişi deveyi Göndericiyiz Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz, onlar için bir imtihan olmak üzere o dişi deveyi göndericiyiz) mademki o yüce Peygamberin doğruluğunu anlamak için bir alamet istiyorsunuz öyle ise buyurun size istediğiniz gibi büyük bir alamet. Onlara böylece o dişi deveyi gönderdik onlar için bir imtihan olarak onların imana gelip gelmeyeceklerinin meydana çıkması için o istedikleri dişi deveyi gönderdik. Bu, o kavim için bir büyük alâmet, Hz. Salih'in doğruluğu hususunda da muazzam bir delil olacaktır,

فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ

Sabret Ve Artık onları gözet

(Artık onları gözetle ve sabır et) artık Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem onları gözetle Bak ki, akıbetleri neye varacaktır ve sabır et Onların dedikodularına karşı sabır ve sebat ile karşılık ver.

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُّحْتَضَرٌ

28.Ve onlara haber ver ki: Muhakkak su, onların aralarında taksimlidir, her bir içiş için nöbetinde sahibi hazır bulunmuş olacaktır.

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ

Aralarında Taksimlidir Su Şüphesiz Onlara haber ver Ve

(Ve onlara haber ver ki: Muhakkak su, onların aralarında taksimlidir) Hak Teâlâ Hazretleri Salih Aleyhisselam'a vahyen şöyle de emir etti: O kavmine haber ver ki, muhakkak kendilerine mahsus olan büyük bir kuyunun suyu onların aralarında taksimdir. O kavim ile o meydana gelecek deve bu sudan muayyen zamanlarda nöbetleşme istifade edeceklerdir,

كُلُّ شَرْبٍ مُّحْتَضَرٌ

Hazır olacak kişidir İçimde Her

(her bir içiş için hazır bulunmuş olacaktır) Yani her bir içiş için sırasında sahibi hazır bulunmuş olacaktır. Bir gün deve, diğer bir günde de o kavim hazır bulunarak o sudan içip faydalanmış olacaklardır. Demek ki, o deve pek büyük olacağı için kendi o suyu tamamen içebilecek bir vaziyette bulunmuş ve o kavmin hayvanları bu muazzam deveden korkup kaçacakları için o deveye bir muayyen gün tayin edilmiş idi.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ

29.Artık arkadaşlarını çağırdılar, O da alacağını aldı da deveyi öldürdü.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ

Kesti Ve Bunun üzerine aldı Arkadaşlarını Sonunda çağırdılar

(Artık arkadaşlarını çağırdılar, O da alacağını aldı da deveyi öldürdü) O kavim bu nöbetleşme sıra usulüne biraz devam ettiler, sonra bundan usandılar. O deveden kurtulmak istediler de artık arkadaşlarını çağırdılar Kudar Bin-i Salef adındaki bedbahtlardan bulunan bir şahıstan o deveyi boğazlamasını istediler o şahısta kılıcını yükledi de o deveyi öldürdü. Onu yaralı bir hâle getirerek boğazladı.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ

30.O hâlde nasıl olmuş oldu azabım ve tehdidim?

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

Korkutmam Ve Azabım Oldu Artık nasıl

(O halde nasıl olmuş oldu azabım ve tehdidim?) Yani: O isyankâr kavim hakkında o cinayetlerinden dolayı ne büyük bir azap, ne korkunç tehditler meydana gelmiş oldu. Bunu diğer isyankâr kavimler de düşünüp ibret almalı değil midirler?

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُخْتَطِرِ

31.Muhakkak ki, onların üzerlerine bir gürültü gönderdik, artık onlar ağıla konmuş kuru ot gibi oldular.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً

Tek Bir ses Üzerlerine Gönderdik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, onların üzerlerine bir gürültü gönderdik) Onları Cibril'i Emin vasıtasıyla pek müthiş bir gürültüye maruz bıraktık. Buna asla takat getiremediler,

فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُخْتَطِرِ

Ağıl yapanın Kuru ot kırıntıları gibi Artık oldular

(artık onlar, ağıla konmuş kuru ot gibi oldular) hayattan mahrum kalıp darmadağın bir hale gelmiş bulundular.

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

32.And olsun ki, biz Kuranı düşünölmek için kolaylaştırdık. Fakat düşünönen var mı?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

Nasihât için Kur'anı Kolaylaştırdık And olsun Ve

(And olsun ki, biz Kuranı düşünölmek için kolaylaştırdık) And olsun ki, Kudret ve azametimle biz Kuranı o beyanı hikmet dolu kitabı düşünölmek yüce beyanatı güzelce dinleyerek düşünmeye dalmak ve hükümleriyle amel edilerek iki âlemde de şeref ve saadete ermek için kolaylaştırdık herkes dilerse ondan istifade edebilir,

فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

Bir nasihat alan Fakat var mı?

(fakat düşünönen var mı?) O Kuranı Kerim'in öyle muazzam bir ilahi lütuf olduğunu düşünerek onun gösterdiği hidayet yolunu takip edenler bulunuyor mu? Asıl gaye, bu ilâhî kitabı güzelce düşünerek ondan nasihat almaktır, insani fazilete nail olmaktır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذْرِ

33.Lut kavmi korkutucuları tekzip etti.

Bu mübarek ayetler de Lut kavminin Peygamberlerini tekzip ve nasıl rezilce bir temenniye cesaret edip sonunda başlarına pek büyük bir azabın gelmiş olduğunu bildiriyor. Lut Aleyhisselam'a tâbi olan müminlerin ise imanlarının mükâfatı olarak kurtuluş ermiş olduklarını haber veriyor. Kuranı Kerim'in de bu gibi hadiseleri bildirerek bunlardan alınacak ibretleri, nasihatleri içermiş olduğuna işaret buyurmaktadır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذْرِ

Korkutucuları lut'un Kavmi Yalanladı

(Lut kavmi, korkutucuları yalanladı) Kendilerine ilâhi azabı hatırlatan Peygamberlerini veya ayetleri tekzip etti. İnkârlarında ısrar edip durmak istediler. O inkârcılar, bir gün o inkârlarının cezasına kavuşacaklardır,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ

34.Şüphe yok ki, biz onların üzerlerine bir şiddetli rüzgâr gönderdik, Lut'un ailesi ise müstesna, onları bir seher vakti kurtardık.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا

Kasırga Üzerlerine Gönderdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onların üzerlerine bir şiddetli rüzgâr gönderdik) İşte bunu beyan için de Cenabı Hak buyuruyor ki: Biz onların üzerlerine bir şiddetli rüzgâr gönderdik. Hepsini de mahv ve yok etmiş olduk

إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ

Bir seherde Onları kurtardık Lut'un Ailesi Ancak

(Lut'un ailesi ise müstesna, onları bir seher vakti kurtardık) onlar o rüzgâra uğramadılar onlar ilâhi bir vahye binaen gecenin sonuna doğru yurtlarından çıkıp başka bir sahaya varmışlardı, onları müteakip seher vakti o rüzgâr çıkarak o dinsiz, ahlâksız kavmi helak etti.

نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ

35.Bizim tarafımızdan bir nimet olarak, işte şükredenleri öylece mükâfatlandırırız

نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا

Tarafımızdan Bir nimet olarak

(Bizim tarafımızdan bir nimet olarak) Cenabı Hak buyuruyor ki: Lut ailesinin kurtuluşu ermesi Bizim tarafımızdan bir nimet olarak vaki olmuştur. Çünkü onlar Hz. Lut'a tabi olmuş, ilâhi dini kabul etmişlerdi,

كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ

Şükretti O kimseyi ki Mükâfatlandırırız İşte böyle

(İşte şükredenleri öylece mükâfatlandırırız) Bizim nimetlerimize iman ile ve ibadet ve itaat ile arzı şükranında bulunanı öylece mükâfatlandırırız. Öyle müstesna, mümtaz bir şekilde kurtuluşa erdiririz.

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ

36. And olsun ki, Lut onları bizim şiddetli azabımızla uyardı. Fakat onlar bu tehditleri kuşkuyla karşıladılar

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا

Yakalamamızla Onları korkutmuştu And olsun Ve

(And olsun ki, Lut onları bizim şiddetli azabımızla uyardı) Celâlim hakkı için O Helake maruz kalan Lut kavmini, Peygamberleri olan Lut Aleyhisselam azabımızın şiddetiyle korkutmuş idi onları uyandırmak için nasihatlerde bulunmuş, ilâhi azabın şiddetini ihtar etmiş idi

فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ

Korkutuculara karşı Ve şüpheye düştüler

(Fakat onlar bu tehditleri kuşkuyla karşıladılar) onu tasdik etmediler.

وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ

37.And olsun ki, o misafirlerinden dolayı O'ndan istekte bulunmuşlardı. Artık biz de onların gözlerini silip kör ettik, haydin azabımı ve tehditlerimi tadın, de-yiverdik.

وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ

Misafirlerini Ondan istediler And olsun Ve

(And olsun ki, o misafirlerinden dolayı O'ndan istekte bulunmuşlardı) Evet Muhakkak bir gerçektir ki, o Lut kavmi Hz. Lut'un yanına gelmiş, olan o genç ve güzel erkekler kıyafetine girmiş melekler hakkında Lut Aleyhisselam'dan istekte bulunmuşlardı. O misafirlere suikasta bulunmak gibi pek rezilce bir muamelede bulunmak istemişlerdi

فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ

Gözlerini Bunun üzerine sildik

(artık biz de onların gözlerini silip kör ettik) onların gözlerine Cibril'i Emin'in bir tokat çarpması ile hepsinin de gözleri görmez bir hale gelmiş bulundu ve onlara

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرْ

Tehditlerimi Ve Azabımı Haydi tadın

(haydin azabımı ve tehditlerimi tadın, deyiverdik) onlar bir lisanı hâl ile veya melekler lisanı ile böyle bir azap hitabına uğrayarak eli boş ve ziyana uğramış bir hâlde kalmışlardır.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ

38.And olsun ki, onları sabahleyin erkenden bir daimî azap yakaladı.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ

Daimi Bir azap Erkenden Onları sabahleyin bastı And olsun Ve

(And olsun ki, onları sabahleyin erkenden yakaladı) And olsun ki, O Lut kavmini sabahleyin erkenden bir daimi azap yakaladı onları tamamen helak etti, onlar ahirette de ebedi olarak azaba çarptırılacaklardır.

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرْ

39.Artık azabım ve tehditlerimi tadın dedik.

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرْ

Tehditlerimi Ve Azabımı Artık tadın

(Artık azabım ve tehditlerimi tadın dedik) Artık O kavme, bir kınama ve ceza vermek üzere azabımı ve tehditlerimi tadın dedik, onları öyle ebedî bir azaba sevk etmiş olduk. Ne ibret alınacak bir tarihi hâdise!

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

40.Yemin olsun ki, biz Kur'anı düşünölmek için kolaylaştırdık, fakat düşünönen var mı?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

Nasihät için Kur'anı Kolaylaştırdık And olsun Ve

(Yemin olsun ki, biz Kur'anı düşünölmek için kolaylaştırdık) And olsuna ki, biz Kur'anı Bütün insanlığa hitabeden o ilâhi kitabı düşünölmek için içerdöği hükümlerin, haberlerin, kıssaların güzelce düşünölüp ve tefekkür edilmesi için kolaylaştırdık her isteyen, o açık kitaptan faydalanabilir,

فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

Bir nasihat alan Fakat var mı?

(fakat düşünönen var mı?) Nedir bu gaflet ki, Kur'anı Kerim'in o pek yüce ve pek yararlı beyanatını düşünöp ona göre hayatlarını, kanaatlerini tanzim edenler, pek az oldukları için yok mesabesinde bulunuyorlar.

&-Bu mübarek ayetlerin böyle tekrar tekrar inmesi, insanları uyanmaya davet etmek ve beyan olunan kıssaların önemine ve birer müstakil hakikat olduğuna işaret gibi hikmetlere dayanmaktadır.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ

41.Celâlim hakkı için Firavun'un kavmine korkutucular gelmişti.

Bu mübarek ayetler de bu sidrei celile deki kıssaların beşincisini kapsamaktadır. Firavun ile kavminin müthiş bir akıbetle uğramış olduklarını bildiriyor. Öyle kuvvetli kimselerin küfürleri yüzünden helak olup gittikleri malûm iken artık o kadar kuvvetli olmayan asrısaaadetteki kâfirlerin nelerine güvenerek ilâhi azabı düşünmediklerini kınamak

için soruyor. Onların, dünyada azaba çarptırılacakları gibi asıl ahirette daha büyük azaplara tutulacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذْرُ

Korkutucular Firavunun Ehline Geldi And olsun Ve

(Celâlim hakkı için Firavun'un kavmine korkutucular gelmişti) Mısır'da Kıpti kavminin hükümdarı olan ve ilahlık iddiasında bulunan Firavun'a tâbi olanlara öyle pek aciz, fani, yalancı olan bir mahlûka tapınmak alçaklığında bulunan kimselere korkutucular gelmişti. Onları uyandırmak, ilâhi azaptan haberdar etmek için Musa ve Harun Aleyhisselam vasıtalarıyla bir nice korkutucu harikalar, mucizeler vücuda getirilmişti. Buna rağmen onlar yine dinsizliklerinden vaz geçmediler.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَآخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ

42.Ayetlerimizin hepsini de tekzip ettiler, artık biz de onları bir güçlü azizin yakalamasıyla yakaladık.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا

Hepsini Ayetlerimizi Yalanladılar

(Ayetlerimizin hepsini de yalanladılar) Evet, ayetlerimizin hepsini de tekzip ettiler. Hz. Musa'nın gösterdiği asa, beyaz el gibi harikaları birer sihir sandılar ve yahut Cenabı Hakkın birliğine kudret ve azametine aklen ve naklen delâlet eden ayetleri: Harikaları takdir edemeyip küfür içinde yaşamaya devam eylediler,

فَآخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ

Her şeye gücü yetenin Daima üstünün Yakalamasıyla Bunun üzerine onları yakaladık

(artık biz de onları bir güçlü azizin yakalamasıyla yakaladık) Daima galip olup asla mağlûp olmayan ve hiçbir şeyden aciz bulunmayan bir zatı ehadiyetin yakalamasıyla onları yakaladık hepsini de küfürleri sebebiyle cezaya çarptırmış olduk. İşte bu müthiş tarihi olayı sonraki kâfirler de düşünmeli değil midirler?

أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكَمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ

43.Sizin kâfirleriniz, onlardan hayırlı mıdır? Yoksa sizin için kitapta bir beraat mı vardır?

أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكَمْ

İşte onlardan Hayırlıdır Sizin kafirleriniz mi?

(Sizin kâfirleriniz, onlardan hayırlı mıdır?) Ey Kureyş cemaati Ey Son Peygamberin zamanından beri dünyaya gelip yasayan milletler Sizin kâfirleriniz Küfür içinde yaşamaya devam eden fertleriniz cemiyetleriniz o Firavun ile onun kavminden hayırlı mıdır? Kuvvet ve kesret itibariyle daha seçkin midirler veya müşrikçe dinleri, daha makbul müdür? Böyle bir şeyi iddia edebilir misiniz?

أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ

Kitaplarda Bir beraat Sizin için var mı Yoksa

(yoksa sizin için kitapta bir beraat mı vardır?) Sizin küfrünüzden dolayı mesul olamayacağınıza dair bir semavi kitap mı nazil olmuştur. Elbette ki, böyle bir kitap da mevcut ve düşünülebilir değildir.

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ

44.Yoksa biz yardımlaşır intikamımızı alabilir bir cemaatiz mi? diyorlar?

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ

Yardımlaşan Bir topluluğuz Biz Diyorlar mı Yoksa

(Yoksa biz yardımlaşır intikamımızı alabilir bir cemaatiz mi? diyorlar?) O sonraki dinsizler, Kureyş müşrikleri veya kıyamete değin olacak müşrikler inkârcılar Yoksa biz yardımlaşan bir topluluğuz intikamımızı alabilir bir cemaatiz mi diyorlar? Bize karşı

kimse mukavemet edemez, bize hiçbir kuvvet galip gelemes diye böbürleniyorlar mı? Öyle ise ne kadar aldanıyorlar, kendilerinden daha ne kadar kuvvetli cemaatlerin dinsizlikleri yüzünden ne felâketlere, yenilgilere uğramış olduklarını hiç düşünmüyorlar

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ

45.O cemiyyet muhakkak ki, yakında bozulacak ve arkalarını çevireceklerdir.

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ

O topluluk Bozguna uğratılacak

(O cemiyyet muhakkak ki, yakında bozulacak) evet O cemiyyet O kendi kuvvetlerine güvenerek hakkı kabulden kaçınan, İslâmiyet'e karşı düşmanlık gösteren cahil taife muhakkak ki, yakında bozulacak mağlubiyete uğrayacak

وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ

Arkalarını Dönüp gidecekler Ve

(ve arkalarını çevireceklerdir) arkalarını dönüp darmadağın bir hale gelerek kaçacaklar mahıv ve perişan olacaklardır. O gururluca iddialarının ne kadar bos olduğunu anlayacaklardır. Nitekim az sonra bunu anlamış oldular. Bedir savaşında o kâfirler büyük bir yenilgiye uğradılar, Mucize Kur'anı Kerim'in bir ebedi mucize olduğu, bu haber verdiği hadisenin ortaya çıkmasıyla da görünmüş oldu. Hâlbuki bu ayeti kerime nazil olduğu zaman Resulî Ekrem Efendimiz henüz Mekke-i Mükerrreme'de idi, düşmanlarına galip olacak bir askeri kuvvete sahip bulunmuyordu. Bilahare bu galibiyet gerçekleşmiş ve Yüce Peygamber Efendimiz Bedir savaşında bu ayeti kerimeyi okumuştur.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ

46.Hayır, Onlara asıl vaat olunan kıyamettir, o kıyamet ise daha dehşetlidir ve daha acıdır.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ

O saat Ve Onlara vaad olunan vakit O saattir Bilakis

(Hayır, Onlara asıl vaat olunan kıyamettir) Hayır, O dinsizlerin dünyada görecekları azaplar, uğrayacakları mağlubiyetler, onların tam cezaları değildir, onların, asıl azaplarının vaat olunan zamanı kıyamettir. Asıl en büyük azaplara o kıyamet gününde uğrayacaklardır.

أَذْهَى وَأَمْرٌ

Daha acıdır Ve Daha dehşetli

(o kıyamet ise daha dehşetlidir ve daha acıdır) En büyük bir belâdır, musibettir daha acıdır. Ve ebedi yok olmayan bir azaptan ibarettir. Artık bu pek müthiş akıbeti bir düşünmeli değil midirler?

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ

47.Şüphe yok ki, günahkârlar, bir sapıklık ve çılgın ateşler içindedirler.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin asıl ahirette ne müthiş azaplara, ateşlere tutulacaklarını bildiriyor. Kâinatın Yaratıcısının her şeyi kaza ve kaderiyle ve dilediği an derhal vücuda getirmekte olduğunu haber veriyor. O Yüce mabudun sonraki kâfirlerin emsalini evvelce helak etmiş olduğunu bir uyanma vesilesi olmak üzere ihtar ediyor. İnsanların yaptıkları büyük ve küçük her şeyin bir özel defterde yazılmakta olduğunu beyan buyuruyor. Muttaki kulların da cennetlere, nehirlerle nail ve aziz ve Kerem Sahibi olan Kâinatın Yaratıcısının tecellilerine mazhar olacaklarını müjdelemektedir.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ

Çılgın bir ateş Ve Bir dalalet içindedir Günahkarlar Şüphesiz

(Şüphe yok ki, günahkârlar, bir sapıklık ve çılgın ateşler içindedirler) Yani: Müşrikler Allah'ın birliğini inkâr eden inkârcılar Peygamberlerine tâbi olmayanlar öteden

beri bir sapkınlıkdadırlar, onlar, doğru yoldan ayrılmış, kendi nefislerini helake maruz bırakmışlardır. O günahkârlar çılgın ateşler içindedirler ahirette de cehennemlerin ateşi içinde kalacaklardır. İşte küfrün ebedî cezası

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

48.O günde ki, yüzleri üzerine o ateş içinde sürükleneceklerdir ve kendilerine tadın cehennem dokunuşunu denilecektir.

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ

Yüzleri üzerine Ateşin içine Sürüklenirler O gün

(O gün yüzleri üzerine o ateş içine sürükleneceklerdir) Evet, O dinsizler, o cezalara uğrayacaklardır. O kıyamet zamanında yüzleri üzerine o ateş içine sürükleneceklerdir. Öyle ebedi bir şekilde azaba çarpılacaklardır ve kendilerine

ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

Sakarın Dokunuşunu Tadın

(tadın cehennem dokunuşunu denilecektir) bütün vücudunuzu kaplayacak olan şiddetli ateşin hararetine uğrayınız denilecektir.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

49.Muhakkak ki, biz her şeyi bir kader muayyen bir ölçü ile yarattık.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

Bir kader ile Onu yarattık Şey ki Her Şüphesiz biz

(Muhakkak ki, biz her şeyi bir kader muayyen bir ölçü ile yarattık) Bütün olayların birer ilâhi takdire dayanmış olduğunu beyan için de Yüce Yaratıcı Hazretleri şöyle buyuruyor: Muhakkak ki, biz her şeyi bir kader ile yarattık. Yani büyük ve küçük her mahlûk olan şey, bir hikmet ve fayda gereği olmak üzere Cenabı Hakkın takdiriyle oluşturmaları ile vücuda gelmiştir.

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

50.Bizim emrimiz de başka değil, ancak birdir, göz ile bir bakış gibidir.

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ

Tekdir Ancak Emrimiz değildir Ve

(Bizim emrimiz de başka değil, ancak birdir) Bizim emrimiz de Hangi bir şeyin vücuda gelmesini irade ettiğimiz zaman o şey ne kadar büyük olursa olsun, ona yönelik olan emrimiz başka değil, ancak bir bir tekrar tekrar emirlere, tekitlere ihtiyaç yoktur,

كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

Göz ile Bir anlık bakma gibidir

(göz ile bir bakış gibidir) Fazla bir külfete muhtaç değildir. Bu ilâhi beyan mahlûkatı yaratmak hususunda Allah'ın dilemesinin pek süratle yerine geldiğini bir temsil yoluyla bildirmektedir. Ve bu ayeti Kerime, takdiri ilâhiyi inkâr edenleri ret etmektedir. Allah Teâlâ'nın iradesi, yaratması olmadıkça hiçbir şey vücuda gelemez.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

51.Ve şüphe yok ki, sizin emsalinizi helak ettik, fakat düşünen hani!

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ

Benzerlerinizi Helak ettik And olsun gerçekten Ve

(Ve şüphe yok ki, sizin emsalinizi helak ettik) Ve Ey Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr eden müşrikler şüphe yok ki, sizin emsalinizi Küfür ve isyan bakımından sizin gibi olan eski kavimleri helak ettik onları çeşit çeşit cezalara uğrattık. Onların kısıssalarını bir kere nazarı itibara almalı değil misiniz?

فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

Bir nasihat alan Fakat var mı?

(fakat düşünen hani) Siz bir büyük cehalet ve gaflet içinde yaşıyorsunuz. O eski kavimleri küfürleri yüzünden helak etmiş olan bir Yüce mabut, sizleri de bu küfrünüzden dolayı bir gün helak etmez mi? Ne için böyle bir sonu düşünerek küfrünüze son vermiyorsunuz?

وَ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ

52.Ve her neyi yapmış oldular ise defterlerde kayıtlıdır.

وَ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ

Kitaplardadır Onu yaptılar Şey ki Her Ve

(Ve her neyi yapmış oldular ise defterlerde kayıtlıdır) Ve O eski kavimlerin ve bütün kulların her ne yapmışlar ise yapmış oldukları defterlerdedir. Koruyucu, değerli yazıcı meleklerin kitaplarında veya levhi mahfuzda kayıtlı bulunmaktadır.

وَ كُلُّ صَغِيرٍ وَ كَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ

53.Ve her bir küçük ve büyük yazılmıştır.

وَ كُلُّ صَغِيرٍ وَ كَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ

Satır satır yazılıdır Büyüğün Ve Küçüğün Her biri Ve

(Ve her bir küçük ve büyük yazılmıştır) Ve her bir küçük ve büyük Şey, mahlûkatın yaratılışları, amelleri, ecelleri satır satır yazılmıştır. Levhi mahfuzda tamamen yazılı bulunuyor. Hiçbir şey gizli kalmaz, artık bunu bir düşününüz.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ

54.Muhakkak ki, takva sahipleri, cennetlerde ve ırmaklardadırlar.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ

Irmaklarda Ve Cennetlerdedir Takva sahipleri Şüphesiz ki

(Muhakkak ki, takva sahipleri, cennetlerde ve ırmaklardadırlar) Allah'tan korkan, ilâhi dine muhalefette bulunmaktan çeken mümin zatlar, yarın ahirette cennetlerde ve ırmaklardadırlar. Onlar nice güzel, gönül rahatlatıcı ağaçları içeren bahçelerde bostanlarda bulunacaklardır, oralarındaki çeşitli nehirlerin leziz sularından içeceklerdir.

فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ

55.Bir doğruluk ikametgâhında, gayet kudret sahibi bir hükümdarın huzurunda bulunacaklardır.

فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ

Çok güçlü Saltanat sahibinin Huzurunda Bir doğruluk İkametgahında

(Bir doğruluk ikametgâhında, gayet kudret sahibi bir hükümdarın huzurunda bulunacaklardır) Evet, O mutlu takva sahibi zatlar yarın ahirette bir doğruluk ikametgâhında bir ebedi hakikat olan bir makamda sadıklara mahsus bulunan bir yüce mecliste bulunacaklar. Ve Her şeye kaadir acizlikten uzak ve hâkimiyeti, tasarrufları bütün kâinat üzerinde cereyan edip duran bir Yüce mabudun manevî huzurunda bulunacaklardır. Hâşâ mekân lütuf itibarıyla öyle bir manevî yakınlığa nail olacaklardır. İşte müminler, yarın o Yüce Yaratıcının öyle tecelli yatına, ilâhi lütuflarına mazhar bulunmak şerefine kavuşacaklardır. Bizler de öyle bir mazhariyeti o Kerem ve merhamet sahibi Yaratıcımızdan niyaz ederiz. Onun lütuf ve ihsanı, nimetleri sonsuzdur. &-Nitekim bu süre'i Celile'yi takip eden mübarek Errahman süresi de o Yüce Yaratıcının sonsuz nimetlerini bildirerek insanlığı uyanmaya ve kulluk ve şükran vazifelerini ifaya davet buyurmaktadır. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

55-ER RAHMAN SURESİ

Bu mübarek sure, Rad suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yetmiş sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Allah'ın isimlerinden olan Yüce "Rahman" ismi ile başladığı için kendisine "Errahmân suresi" adı verilmiştir. Bir hadis-i şerife göre bu mübarek sureye "Arusül Kuran" ünvanı da verilmiştir. Rahman Suresi, Kamer suresinde beyan olunan suçluların ve takva sahiplerinin ahvalini daha genişçe beyan buyurmaktadır. Evet, bu mübarek Rahman suresi Yüce Yaratıcı Hazretlerinin kulları hakkında dinî, dünyevî kişinin kendinde ve dış âleminde nimetler ihsan buyurmuş olduğunu geniş olarak bildiriyor. Bunların kadrini bilip o kerem Sahibi merhametli mabudumuza ibadet ve itaatte bulunmanın lüzumuna ve böyle kulluk vazifesine devamın selâmet vesilesi ve saadet olacağına işaret buyuruyor. Kerem Sahibi Yaratıcımızın o kadar muazzam nimetlerini takdir edemeyip onları tekzibe, inkâr ederek nankörlükte bulunmaya cüret edenlerin de ne kadar cahilce hareket ettiklerini kınamakta ve onlara ilâhî ihtar buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ

1. O rahmet olan Yüce Mabut

Bu mübarek ayetler, Allah Teâlâ'nın mahlûkatı hakkında ne kadar geniş rahmet ve hikmet sahibi olduğunu bildiriyor. Kuranı Kerim'in insanlık hakkında ne büyük bir ilâhî lütuf olduğuna işaret ediyor. Yeryüzündeki ve semalardaki kudret eserlerine dikkatleri çekiyor. Gök cisimlerinin ne kadar güzel, harika bir vaziyetlerde bulunduklarını gösteriyor. Kâinatta bir adalet dengesinin bulunduğunu haber veriyor. O Yüce Yaratıcımızın muazzam nimetlerini insan ve cin'in inkâr edemeyeceklerini ihtar buyurmaktadır.

الرَّحْمَنُ

Sonsuz rahmet sahibi

(O Rahman) Mahlûkatı hakkında lütuf ve ihsanı sonsuz olan Yüce Yaratıcı Hazretleri o Kerem Sahibi mabut dur ki:

عَلَّمَ الْقُرْآنَ

2.Kuranı Peygamberlerine öğretti.

عَلَّمَ الْقُرْآنَ

(Kurani öğretti) İnsanlık hakkında en büyük lütfu olmak üzere Son Peygamber'e Cibril Emin vasıtasıyla Kuranı öğretti. O Kadri Yüce Peygamber vasıtasıyla da bütün insanlık âlemine o kutsal kitabın hükümleri yayılmış ve tebliğ edilmiş oldu. Diğer bir yoruma göre de "Kuranı bir alâmet, bir delil bir mucize kıldı.

&-Evet, Kuranı Kerim, en yüce bir nimettir, dünyevî ve uhrevî saadetin vesilesidir. Bütün hükümleri, insanlığı yüksek bir medeniyete, bir ahlâki terbiyeye kavuşturmaya kâfidir. Elverir ki, ona hakkıyla riayet edilsin.

&-Bu ayeti kerime, bir takım inkârcılara da bir cevap teşkil etmektedir. Rivayete göre "Rahmana secde edin" mealindeki bir ayeti kerime inince müşrikler demişlerdi ki: "Rahman" nedir? Biz onu bilmiyoruz. Sonra diyorlardı ki: Kuranı Muhammed'e Aleyhisselam bir insan öğretiyor. Bu ayeti Kerime ise onları ret için buyuruyor ki: Kuranı insanlar değil, kerem ve merhamet sahibi Yüce Rahman ismine de sahip olan Allah Teâlâ öğretmiştir. O ilâhî kitap bir ilâhi vahye dayanmış bulunmaktadır.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ

3.İnsanı yarattı.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ

(**insanı yarattı**) O rahim ve rahman olan Hikmet Sahibi Yaratıcı insanı yarattı mahlûkatı da yok iken var etti, vücuda getirdi, onu da kabiliyetli, seçkin bir zümre kıldı.

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

4.Ona beyanı maksadını anlatmayı öğretti.

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

Güzel konuşmayı Ona öğretti

(**Ona beyanı öğretti**) O insanlık zümresine beyanı maksadı ifade etmesini öğretti. Evet, O Hikmet Sahibi Yaratıcıdır ki: İnsanları zahiri ve Bâtını kuvvetler ile donattı, onları maksatlarını anlatabilecek bir kabiliyete nail buyurdu. Kullarına bu gibi kabiliyetleri, varlıkları ihsan buyuran bir Yüce Yaratıcı, elbette ki, onları irşat için de ayrıca bir nimet olmak üzere Yüce Peygamberine Kuranı Kerim'i indirmiş ve öğretmiştir. Bu nasıl uzak görülebilir?

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

5.Güneş ve ay muntazam bir hesap ile cereyan etmektedir.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

Bir hesap iledir Ay Ve Güneş

(**Güneş ve ay bir hesap iledir**) Bir kere o Yüce Yaratıcının büyük kudretini düşününüz ki: Güneş ve ay takdir edilmiş muntazam bir hesap iledir. Onlar, gök cisimlerinin en büyüklerindendir. Kendi burçlarında, menzillerinde belli vakitlerde, muntazam birer şekilde deveran edip durmaktadırlar. Bununla yeryüzünde muhtelif mevsimler, vakitler zuhura geliyor, bu sayede insanlığın da hayat faaliyeti tanzim edilmiş oluyor, bir nice faydalı mahsulât yetişmiş bulunuyor.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

6.Ve Bitkiler ve ağaçlar secde ederler.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

Secde ederler Ağaçlar Ve Bitkiler Ve

(**Ve Bitkiler ve ağaçlar secde ederler**) Ve çimen Buğday ve arpa gibi sapı bulunan bitkiler ve ağaç hurma ve portakal ağaçları gibi sapları bulunan şeyler merhametli mabut Hazretlerine secde ederler yaratılışları itibariyle ilâhi irade ne ise ona itaatte bulunurlar. Onların öyle muhtelif şekillerde, özelliklerde olarak varlık alanına gelmeleri, ilâhî iradeye boyun eğmelerinin bir neticesidir. Ve onlar kendilerine mahsus bir kulluk secdesi vaziyetinde bulunmuş olurlar. Fakat biz onun farkında olamayız.

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

7.Sema'yı yükseltti ve mizanı koydu.

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا

Onu yükseltti Gök ki Ve

(**Sema'yı yükseltti**) Ve o merhamet ve hikmet sahibi olan Yüce Yaratıcı Sema'yı yükseltti gök kubbelerini yüksek yarattı, onları meleklerin birer ikametgâhı kıldı, dini hükümlerin o taraftan Peygamberlerine inmesini takdir etti.

وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

Mizanı Koydu Ve

(**ve mizanı koydu**) yani: dengeyi koydu Bu âlemin nizam ve intizamını temin buyurdu. Bütün ilâhî hükümleri, birer adalet ve hikmete dayanmış bulundu ve her şeyde bir intizamın, bir adaletin cereyanını emretmiş oldu, adaleti ve dengeyi temine vesile

olacak kabiliyeti de o Yüce Yaratıcı, kullarınca yaratmıştır. Elverir ki, bu kabiliyetler kötüye kullanılsın.

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ

8.Taki, mizanda haddi tecavüz etmeyesiniz.

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ

Tartıda Haddi aşmamanız için

(Ta ki, mizanda haddi aşmayasınız) Evet, Hikmet Sahibi Yaratıcı, dengeyi koydu. Taki, ey insanlar Siz mizanda haddi tecavüz etmeyesiniz. Adaletten, doğruluktan ayrılmayasınız, toplumsal hayatınız bir intizam içinde, güzelce ahlâk düsturlarına riayet dairesinde devam edip dursun.

وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

9.Ve mizanı adaletle yerine getiriniz ve tartıyı noksan etmeyiniz.

وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

Tartıda Eksiklik etmeyin Ve Adaletle Tartmayı Dosdoğru yapın Ve

(Ve mizanı adaletle yerine getiriniz ve tartıyı noksan etmeyiniz) adalet ve insafa aykırı bir vaziyette bulunmayınız, doğruluktan asla ayrılmayınız, bu mühim bir vazifedir, buna dikkat edilmesi icap eder.

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ

10.Yeryüzünü de her hayat sahibi için döşedi.

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ

Mahlukat için Onu koydu Yer ki Ve

(Yeryüzünü de her hayat sahibi için döşedi) Ve Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri Yeryüzünü de her hayat sahibi için döşedi. Ve rabbimiz Yer sahasını, üzerinde yaşayan bir nice çeşitli hayat sahipleri için ve bilhassa insan nevi için yaşayışa elverişli bir vaziyette yarattı.

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ

11.Orada çeşitli meyveler ve tomurcuklar sahibi olan hurma ağaçları vardır.

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ

Tomurcuklar Sahibi Hurma ağaçları Ve Meyveler Orada vardır

(Orada çeşitli meyveler ve tomurcuklar sahibi olan hurma ağaçları vardır) Yeryüzünde çeşitli meyveler şekilleri, lezzetleri, faideleri muhtelif yemişler ve tomurcuklar sahibi olan hurma ağaçları vardır. Hurmaların büyüyüp gelişmesini sağlamaya zayi olmamalarına vesile olan bir takım çiçek tomurcuklar mevcuttur.

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

12.Yaprak sahibi daneler ve iyi kokulu nebat vardır,

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

Hoş kokulu bitki Ve Yaprak Sahibi Dane Ve

(Yaprak sahibi daneler ve iyi kokulu nebat vardır) Ve Yeryüzünde yaprak sahibi daneler Buğday ve arpa gibi geçim sebebi olan toprak ürünleri ve hoş kokulu bitki de vardır. İnsanın dimağını kuvvetlendiren, içerisine neşe veren güzel kokulu nice çiçekler ve saire de yaratılmıştır. Reyhan fesleğen denilen güzel kokulu bitkidir. Cenabı Hakkın rahmetine ve ihsan buyurduğu rızka da "Reyhanullah" denilmektedir.

فَبَايَ الْآءِ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ

13. Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَيِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini O halde hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz) Artık Ey insan ve cin taifeleri o halde O kerem sahibi, lütuf edici olan Yaratıcımızın öyle sonsuz olan nimetlerinden hangisini inkâr ederek nankörlükte bulunursunuz? Böyle bir inkâr, pek büyük bir nankörlük değil midir? Bunu takdir edemez misiniz?

&-Bu ayeti Kerime, inkârcılara karşı büyük bir kınamayı içermektedir, ilâhi nimetleri inkârın pek büyük bir rezalet olduğuna işaret için ve insanların dikkatlerini Allah'ın nimetine çekerek onları gafletten kurtarmak için otuz bir kere tekrar buyrulmuştur. Böyle bir tekrara edebiyatımızda "tefti-i bend" deniliyor. Mühim bulunan mevzular, tekrar edilerek onunla enzarı dikkat çekilmiş bulunur.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

14.İnsanı pişmiş çamurdan yapılmış çanak gibi bir kurumuş, ses verir bir balçıktan yarattı.

Bu mübarek ayetler de ilâhî nimetlerin bir kısmına dair açıklamalarda bulunuyor, insanların ve cinlerin nelerden yaratılmış olduklarını bildiriyor. Doğu ve batı taraflarının birer ilâhî eser olduğunu haber veriyor, birçok kıymetli şeyleri sinesinde saklayan denizlerin ve onlarda akıp giden muazzam, gemilerin birer ilâhî nimet olduğuna işaret ediyor ve bütün bu nimetlerin inkâr edilemeyeceğini ihtar buyuruyor.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

Pişmiş çamur gibi Kuru bir balçıktan İnsanı Yarattı

(İnsanı pişmiş çamur gibi kuru bir balçıktan yarattı) O Yüce Yaratıcı İnsanı Âdem Aleyhisselam'ı pişmiş çamurdan yapılmış çanak gibi bir kurumuş, ses verir balçıktan yarattı. Öyle hayattan mahrum bir şeye insaniyet vererek onu hayat nimetine nail buyurdu, öyle bir yaratılış harikası vasıtasıyla insanlık silsilesini vücuda getirmekte bulundu.

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ

15.Cini de dumanı olmayan halis bir ateş alevinden yarattı.

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ

Bir ateşten Bir dumansız alevden Cini Yarattı Ve

(Cini de dumanı olmayan halis bir ateş alevinden yarattı) O garip mahiyetteki taife de veya onların ilk babalarını da dumanı olmayan sade bir ateş alevinden yarattı o suretle vücuda getirdi.

فَبَيِّ الْأَيِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

16.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَيِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) Hiç gözlerinizin önünde parlayıp duran bu kadar ilâhi nimetleri nasıl inkâra cüret edebilirsiniz? Siz bu nimetleri hiç görmüyor musunuz? Kendi varlığınızı da mı inkâr ediyorsunuz?

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ

17.İki doğunun Rabbi ve iki batının rabbidir.

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ

İki batının Rabbidir Ve İki doğunun Rabbidir

(İki doğunun Rabbi ve iki batının rabbidir) O Yüce Yaratıcı, İki doğunun Rabbi ve iki batının Rabbidir. Yaz ve kışa ait doğuları ve batıları yaratmakta olan ancak o âlemlerin Rabbi'dir ki, o sayede dört mevsim meydana geliyor, havalarda, mahsulâtta

ve diğer şeylerde değişiklikler ve çeşitlilikler meydana geliyor, yeryüzünde hayatı devam ettirmek mümkün oluyor.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

18.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) Bütün bu varlık âlemindeki değişiklikler, birer nimettir, birer hikmet gereğidir. Bunların ehemmiyetleri, faideleri de nasıl inkâr edilebilir?

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

19.O iki denizi salıvermiştir, birbirine kavuşurlar.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

Birbirine kavuşurlar İki denizi ki Salıvermiştir

(O iki denizi salıvermiştir, birbirine kavuşurlar) O Hikmet Sahibi Yaratıcı, birbirine bitişik olan tatlı ve acı iki büyük denizi salıvermiştir. Onlar cereyan eder giderler yeryüzünde birbirine temas ediverirler, görünüşe göre aralarında bir ayrılık yoktur.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ

20.Aralarında bir engel vardır, birbirine tecavüz etmezler.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ

Birbirine tecavüz etmezler Bir engel İkinin arasında var

(Aralarında bir engel vardır, birbirine tecavüz etmezler) Evet, o iki denizin Aralarında bir engel vardır bir haciz, bir mani bir perde bulunmaktadır, birbirine tecavüz etmezler. Her biri kendi yolunu takip eder, gideceği yere muntazaman akar gider. Bu da ne büyük bir ilâhî kudret eseridir. Ve bunların böyle yaradılışında ne kadar faideler vardır.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

21.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) O kadar büyük denizlerin, ırmakların mevcudiyeti bir nice faideleri, menfaatleri içermiş bulunmaktadır. Bunların bu pek mühim, faydalı varlıkları da nasıl inkâr edilebilir? Bunları bir kere düşünmez misiniz?

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

22.O ikisinden inci ile mercan çıkar.

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

Mercan Ve İnci O ikisinden Çıkar

(O ikisinden inci ile mercan çıkar) O tatlı ve acı denizlerden inci ile mercan çıkar. O iki kıymetli cevher, her ne kadar acı denizden çıkmakta ise de tatlı denizlerden de çıkarılmaktadırlar. Özellikle bu iki deniz neticede biri birine kavuştuğu için birinde bulunan faydeli şeyler, diğerlerinde de bulunmuş demektir.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

23.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانَ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nîmetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) Bu denizlerin böyle birer cevahir merkezi, birer menfaat kaynağı olmaları ne büyük birer nimettir, şimdi bunları da inkâr mümkün müdür?

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

24.Denizde dağlar gibi yapılmış olan büyük gemiler de onun içindir.

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

Dağlar gibi Denizde Yükseltilmiş Akıp gidenler Onundur Ve

(Denizde dağlar gibi yapılmış olan büyük gemiler de onundur) O Yaratıcımızın iradesine, yaratma ve icadına dayanmaktadır. Denizde dağlar gibi yapılmış olan büyük gemiler ki, istenilen tarafa akıp giderler. Onların varlıkları da birer ilâhî nimettir ki, o vasıtalarla, şehirlerarasında seyahatler, ticaretler mümkün oluyor, birçok istifadeler temin ediliyor.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانَ

25.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانَ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nîmetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) Bütün o gemilerde ilâhî kudretin birer muntazam eseridir, birçok menfaatleri temine vesiledir, o hâlde bu nimetleri nasıl inkâr edebilirsiniz? Ey inkârcılar! Hiç bu inkârların tehlikeli akıbetini düşünmez misiniz?

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

26.Onun üzerinde bulunan herkes fânidir.

Bu mübarek ayetler de Yüce Yaratıcıdan başka bütün varlıkların yok olmaya maruz bulunduklarını bildiriyor. Bütün mahlûkatın muhtaç oldukları şeyleri o Yüce Yaratıcıdan talep eder olduklarını haber veriyor. Ve bütün insan ve cin'in yakında bir muhasebeye tâbi tutulacaklarını ihtar ediyor. Af ve keremine iltica edilecek olan o Kerem Sahibi Rabbinizin nimetlerini inkâra imkân bulunmadığına işaret buyurmaktadır.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

Fanidir Üzerindedir Kim ki Her

(Onun üzerinde bulunan herkes fânidir) evet Yeryüzünde yaşayan herkes fânidir. Hiçbir mahlûk bu dünyada ebedî bir biçimde yaşayacak değildir. İnsanlar da, cinler de tamamen öleceklerdir. Bilâhare Allah'ın kudreti ile yeniden hayata kavuşup ahiret âlemine sevk edileceklerdir, orada hak ettikleri akıbeti kavuşacaklardır.

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

27.Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin zatı ise baki kalacaktır.

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

İkram Ve Azamet Sahibi Rabbinin Zatı Baki kalır Ve

(Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin zatı ise baki kalacaktır) Tasavvurların üstünde büyüklük ve ululuk sahibi ve lütuf ile ihsan ile vasıflanmış bulunan Rabbinin zatı ise baki kalacaktır. Onun mukaddes zatı, ezelidir ve ebedîdir, fânilikten yücedir. Yerde ve gökte bulunan her hayat sahibi ise bir gün yok olmaya maruz kalacaktır. Tekrar vücuda gelmesi de yine ilâhî takdir ile vuku bulacaktır.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ

28.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız) Bütün bu kâinattaki ilâhî tasarruflar birer hikmete ve kullarına ait birer menfaate, birer mühim gayeye dayanmaktadır. Bir kere hayat büyük bir nimettir, bundan istifade edenler, dünyalarını da, ahiretlerini de temin etmiş olurlar, ölüm de, müminler hakkında büyük bir nimettir. Ölümü göz önüne alan mütefekkir insanlar, daha hayatta iken ebedi geleceklerini düşünüp temine çalışırlar ve özellikle İman ile Salih ameller ile ölüp ahrete gidenler dünyanın fani varlığından kurtularak ebedi bir hayata, bir saadete nail bulunurlar. Artık bu ölüm, o gibi zatlar hakkında pek büyük bir ilâhî nimetten ibarettir. Velhâsıl: Kerem Sahibi Rabbinizin hiçbir nimetini inkâr caiz olamaz.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

29.Göklerde ve yerde her kim var ise O'ndan dilerler. O, her gün bir iştedir.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O kimseler ki Ondan ister

(göklerde ve yerde her kim var ise O'ndan dilerler) Bütün melekler, insanlar, cinler o Yüce Yaraticıdan muhtaç oldukları, arzu ettikleri şeyleri dilerler talepte bulunurlar. Evet, Bütün mahlûkat o Yüce Yaraticıdan birer lisanı hal ile veya söz ile veya her ikisi ile de birçok şeyler niyaz eder dururlar. Kısaca bir nice insanlar, cinler, af ve mağfiret talebinde bulunurlar, melekler de müminler hakkında ilahi mağfiretin tecellisini niyaz ederler.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

Bir iştedir O Gün Her

(O, her gün bir iştedir) O Yüce Yaraticı ise her gün bir iştedir. Bir emirdedir. Şöyle ki: O âlemlerin Rabbi, mahlûkatını diriltir, öldürür, rızıklandırır, izzete veya zillete uğratarır, sıhhatte veya hastalığa maruz bırakır, servete veya ihtiyaca düşürür. Göklerde ve yerlerde bulunanların birçok taleplerini karşılar. Bütün bunlar, birer hikmeti kapsamakta ve Allah'ın işlerinden sayılmaktadırlar.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ

30.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) O Yüce mabut ki, kendi kullarına öyle niyazda bulunmalarına müsaade etmiştir, onların hikmet ve faydaya muvafık olan dualarını, istirhamlarını kabul buyurmaktadır. O hâlde o kerem, merhamet sahibi olan Yaraticımızın hangi bir lütuf ve ihsanı inkâr edilebilir?

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهُ الثَّقَلَانِ

31.Ey insan ve cin! Yakında sizin için teveccüh edeceğiz

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهُ الثَّقَلَانِ

İnsanlar ve cinler Ey Size Yakında yöneleceğiz

(Ey insan ve cin Yakında sizin için teveccüh edeceğiz) Ey ins ve cin! Yakında Yani kıyamet gününde sizin için teveccüh edeceğiz. Yani: Mahşer gününde hesabınızı görmek için sizlere yöneleceğiz, sizleri lâıyk olduğunuz mükâfatlara ve cezalara kavuşturacağız, bu ilâhî ihtar da sizlerin hakkında bir ilâhî nimettir ki, bunu düşünesiniz, uyanıp fiil ve davranışlarınızı tanzime muvaffak olasınız.

&-Sekaleyn: insanlar ile cinlere verilmiş bir addır. Bunlar yeryüzünde bulunan diğer mahlûkata göre mükellefiyetleri itibariyle daha büyük bir varlığa sahip oldukları için bu ünvanı almışlardır veyahut bunlar, yeryüzüne hayatlarıyla ve ölümleriyle bir ağırlık vermekte oldukları için kendilerine böyle Sekaleyn denilmiştir.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

32.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Artık Ey insanlar ve cinler! Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz? O Kerem Sahibi Rabbinizin sizleri mükellef tutması, sizleri hesaba tabi bulundurması da hakkınızda birer nimettir, birer uyanma vesilesidir, bunu takdir etmeyip de inkârda bulunmanız nasıl uygun olabilir?

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ

33.Ey cin ve insan cemaati! Eğer göklerin ve yerin çevrelerinden çıkıp gitmeğe gücünüz yeterse hemen çıkıp gidiniz. Hâlbuki bir kuvvet olmadıkça siz çıkıp gidemezsiniz

Bu mübarek ayetler de kıyamet gününde hiçbir kimsenin kaçıp kendisini mesuliyetten kurtaramayacağını ve ehli Cehenneme gelecek ateşin ne kadar müthiş bulunduğunu ihtar ediyor. O günde sema tabakalarının nasıl parçalanarak bir vaziyet alacağını bildiriyor. İnsanların ve cinlerin o gün bir müddet soruya tâbi tutulmayıp hayretler, dehşetler içinde kalacaklarına işarette bulunuyor. İşte kullarına bu gibi hakikatleri lütfen haber veren âlemlerin Rabbi'nin nimetlerini inkâr imkânı bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ

İnsan Ve Cîn Topluluğu Ey

(Ey cin ve insan cemaati) Yüce Yaratıcı Hazretleri şunu da ihtar buyuruyor: Ey cin ve insan cemaati!

إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا

Haydi geçin gidin Yerin Ve Göklerin Sınırlarında Geçip gitmenize Gücünüz yeterse Eğer

(Eğer göklerin ve yerin çevrelerinden çıkıp gitmeğe gücünüz yeterse hemen çıkıp gidiniz) Eğer göklerin ve yerin çevrelerinden çıkıp gitmeğe Kaçıp kurtulmaya gücünüz yeterse hiç durmayınız hemen çıkıp gidiniz kendinizi Allah'ın azabından kurtarınız. Heyhat ki, bu ne mümkün!

لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ

Bir kuvvet ile Ancak Geçip gitmezsiniz

(hâlbuki siz bir kuvvet olmadıkça çıkıp gidemezsiniz) bir güç ve üstünlüğe sahip bulunmadıkça çıkıp gidemezsiniz öyle bir kuvvet ve galibiyet ise sizin için ne arar! Sizler böyle aciz olduğunuz hâlde o Yüce Yaratıcı, sizleri yine kusurlarınızdan dolayı hemen cezalandırmıyor, durumlarınızı ıslaha davet buyuruyor.

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

34.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Cenabı Hakkın size böyle bir mühlet vermesi, sizi tövbe ve istiğfar ettiğiniz takdirde af ve mağfiret buyuracağını

vaat etmesi, ne mühim birer nimettir. Bunların ne büyük bir ilâhî lütuf olduğu da nasıl inkâr edilebilir?

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ

35. Sizin üzerinize ateşten dumansız bir alev ve alevsiz bir duman gönderilir, artık yardımlaşamayacaksınız.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاسٌ

Alevsiz bir duman Ve Ateşten Bir alev İkinizin üzerine Gönderilir

(Sizin üzerinize ateşten bir alev ve alevsiz bir duman gönderilir) Bir kere düşünmelisiniz ki, eğer o Yüce mabudunuza İman ve itaatte bulunmaz da inatçı bir vaziyet alırsanız. Küfür ve isyanda devam eder iseniz Sizin üzerinize ateşten dumansız bir alev ve alevsiz bir duman gönderilir kabirlerinizden çıkıp mahşere gönderildiğiniz zaman öyle çeşitli ateşin azaplara uğrarsınız

فَلَا تَنْتَصِرَانِ

(artık yardımlaşamazsınız) bazınız bazınıza yardım ederek o başınıza, gelen azapları ortadan kaldıramazsınız.

فَبَايَ الْآءِ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ

36. Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Size akıl vermiştir, size uyana-sınız diye o müthiş akıbetleri haber veriyor, size verilen bu nasihatleri kabul edebilecek bir yetenek de ihsan buyurmuş tur. Bunları inkâr, hiç mümkün müdür? Bundan dolayı bunları güzelce düşünmelidir ki, o gelecek azaptan kurtarılabilsin.

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ

37. İşte o zaman ki: gök parçalanır da hemen kızıl deri gibi bir kül olmuş olur.

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ

Erimiş yağ gibi Bir gül Ve oldu Gök Yarıldı Artık o vakit ki

(İşte o zaman ki: gök parçalanır da hemen kızıl deri gibi bir kül olmuş olur) İşte o vakit ki sema yarılr parçalanır garip bir vaziyet alır. Yahut hemen erimiş yağ gibi kıpkırmızı bir gül olur gök eriyerek yağlar gibi akıcı bir hâle gelir. O zaman ne kadar müthiş hâdiseler vücuda gelmiş olacaktır.

فَبَايَ الْآءِ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ

38. Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Geleceğe ait olan bu pek mühim hâdiseleri haber vermek, yetenekli olanları fenalıklardan, sorumluluktan, başa getirecek felaketlerden, muamelelerden men ve engellemeye vesile olacağı için böyle haberlerde birer ilâhi nimettir ki, bunları da inkâr asla caiz olamaz.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌ

39. İşte o gün ne bir insan ve ne de bir cin günahından sorulmayacaktır.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌ

Ne bir cin Ve Bir insan Günahından Sorulmaz Artık o gün

(İşte o gün ne bir insan ve ne de bir cin günahından sorulmayacaktır) İşte o gün

O kabirlerinden çıkarılarak mahşere sevk edilecekleri zaman ne bir insan ve ne de bir cin günahından sorulmayacaktır. Yahut onların haklarındaki soru sorulmamasından maksat, hâlleri hakkıyla bilgi edinmek maksadıyla olan sorudur. Böyle bir soruya ihtiyaç yoktur. Onların simaları, hâllerini göstermeğe kâfidir. Fakat kınamak, azarlamak için bir soruya tabi olacaklardır.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانِ

40.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) O Hikmet Sahibi Yaratıcının kullarını bir muhasebeye tâbi tutup tutmaması da ve bunları kullarına haber vermesi de bir nevi nimettir, bir uyanmak vesilesidir, bir irşat ve uyarma hikmetine dayanmaktadır. Artık bu gibi nimetler de nasıl inkâr edilebilir?

يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ

41.Günahkârlar, simalarıyla tanınırlar. Artık alınlarıyla ve ayaklarıyla yakalanırlar.

يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ

Simalarıyla Günahkarlar Tanınır

(Günahkârlar, simalarıyla tanınırlar) Kabirlerinden çıkarılacak olan o Günahkârlar yüzlerinde ortaya çıkan bir siyahlık, bir uğursuzluk ve isyan alâmeti onların nasıl suçlu kimseler olduğunu gösterir,

فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ

Ayaklarıyla Ve Perçemleriyle Derhal yakalanır

(artık alınlarıyla ve ayaklarıyla yakalanırlar) Onlar kendilerine mahsus, uğursuz alâmetleriyle başkalarında temayüz etmiş bulunurlar. O vakit melekler tarafından soruya ihtiyaç kalmaksızın o suçlular mahşere, sonra da cehenneme sevk edilirler. Nitekim dünyada da bazı kimseler, yüzlerindeki bazı alâmetlere bakılınca kendilerinin sevinçli mi, üzüntülü mü, güzel ahlâklı mı, değil mi olduğu anlaşılır. Parmaklarındaki çizgiler ile de bir takım hırsızlık vesaire fiillerinin kimler tarafından yapılmış olduğu tayin edilebilmektedir. Bütün bunlar, Allah'ın mahlûkatı hakkında birer gayeye, birer fayda ve menfaate dayanmaktadır.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانِ

42.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Görülüyor ki: O Hikmet Sahibi Yaratıcı hiçbir şeyi abes yere yaratmamıştır. Her yaradılışı bir nice gayeleri, faydeleri içermektedir. Bundan dolayı bunları inkâra, elbette ki, hiçbir kimsenin salahiyeti olmaz.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ

43.İşte bu, o cehennemdir ki, bunu o günahkârlar tekzip ederler.

Bu mübarek ayetler de inkârcıları kınamak için cehennemin müthiş vaziyetini ihtar ediyor. Takva sahibi olan zatlar için de çeşitli ağaçları meyveleri, çeşmeleri içeren iki nevi cennetin takdir edilmiş olduğunu müjdelemektedir.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ

Günahkarlar Onu Yalanlar O ki Cehennemdir Bu

(İşte bu, o cehennemdir ki, bunu o günahkârlar tekzip ederler) Cehenneme sevk

edilecek olan inkârcılara bir kınamak ve azarlamak yoluyla denilecektir ki İşte bu, o cehennemdir ki, bunu o günahkârlar tekzip ederler. Yani: Ey dinsizler, siz, dünyada iken bu cehennemi inkâr eder dururdunuz, şimdi gördünüz mü? Ne kadar kâfirce kanaatte bulunmuş olduğunuzu anladınız mı?

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ إِنِ

44.O cehennemin arasıyla son derece sıcak bir su arasında dolaşacaklardır.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ إِنِ

Aşırı sıcak Kaynar suyun Arasında Ve Onun arasında Dolaşırlar

(O cehennemin arasıyla son derece sıcak bir su arasında dolaşacaklardır) Artık o inkârcılar O cehennemin o ateşin azabında O cehennemin katmerleri ve kademele-ri arasıyla son derece sıcak bir su arasında dolaşacaklardır. Cehennemin ateşlerinden içerileri yanıp tutuştukça güya kendilerini kurtarabilmek için bir suya koşacaklardır, fakat pek şiddetli kaynar bir sudan başkasını bulamayacaklardır. İçecekleri su da kendilerini ayrıca yakıp yandıracaktır. İşte kâfirler için takdir edilmiş bu felâketleri düşünüp de uyanık bulununuz.

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

45.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Ey insan ve cin taifeleri! Kerem Sahibi mabudunuz, o geleceğe ait hâdiseleri, belâları haber veriyor ki: iman ile takva ile nitelenmiş olasınız da öyle müthiş azaplara tutulmayasınız, bu gibi ihtarlar ve irşatlar da ne büyük birer nimettir. Bunları da inkâr elbette ki, caiz değildir.

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ

46.Ve Rabbinin makamından korkan kimse için iki cennet vardır

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ

İki cennet Rabbinin Makamından Korktu O kimse için ki vardır

(Ve Rabbinin makamından korkan kimse için iki cennet vardır) yani: O Yüce Yaratıcının kıyamette tayin edeceği hesap yerinden onun manevî huzurunda hesaba tâbi olmaktan korku ve endişede bulunan her bir takva sahibi için iki cennet biri Adin cenneti diğeri de Naim Cennetidir. Veya biri ruhanî Cennettir ki, orada mukaddes tecellilere mazhar olur, Yüce Allah'ın cemalini seyretme saadetine nail bulunur. Diğeri de cismani cennettir ki orada da çeşitli nimetlerden istifade eder durur.

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

47.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Böyle mümin takva sahibi kullarını çeşitli cennetlere, nimetlere mazhar edecek olan bir Rabbi Kerim'in nimetlerini hangi akıllı bir şahıs inkâr edilebilir?

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ

48.O iki cennet çeşitli ağaçlara, meyvelere sahiptirler.

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ

Çeşitli ağaçlar Sahibidirler

(O iki cennet çeşitli ağaçlara, meyvelere sahiptirler) Efnan Çeşitli manasınadır.

İşte O iki cennetin ikisi de Çeşitli ağaçlara ve meyvelere sahiptirler. Onlarda öyle faideli, iç açıcı şeyler mevcuttur.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

49.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) O Yüce Yaratıcı mümin kullarını ebediyet âleminde o kadar çeşitli nimetlere nail buyuracaktır, bunları kim inkâra cüret edebilir.

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ

50.İkisinde iki pınar vardır ki, akar giderler.

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ

Arklar İki pınar İkisinde var

(İkisinde iki pınar vardır ki, akar giderler) O iki cennetin ikisinde de İki pınar vardır bu iki pınardan birine "Tesnim" diğerine de "Selsebil" adı verilmiştir. İşte bu iki pınar cennetlerde akar giderler. Bunlar fevkalâde güzel, leziz bulunmaktadırlar. Bunlardan müminler istifade edeceklerdir ve cennetlerdeki ağaçlar da, bitkiler de faydalanırlar.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

51.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Böyle birer hayat suyu olan ve kıymetleri, ehemmiyetleri tasavvurların üstünde bulunan ilâhi nimetler inkâra nasıl cüret gösterilebilir? Bunlar birer muazzam nimettir ki, bunlardan ancak o inkârcı olanlar mahrum bulunacaklardır.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

52.İkisinde de her türlü yemiştan iki çift vardır.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

İki çift Meyvenin Hepsinden İkisinde var

(İkisinde de her türlü yemiştan iki çift vardır) O iki cennetin İkisinde de her türlü yemiştan iki çift vardır Her meyve iki sınıfa ayrılmıştır. Birisi yaş, diğeri de kurudur, bununla beraber biri lezzet ve güzellik itibariyle diğerinden noksan değildir, dünya meyvelerine benzemezler.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

53.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bu nimetlerin hepsi de güzel, zevkli bulunmaktadır. Onlar nasıl inkâr edilebilir?

مُتَّكِنِينَ عَلَى فُرْشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَّا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ

54.Onlar astarları kalın ipek kumaştan olan döşekler üzerine dayanmış bir hâl-de olacaklardır ve iki cennetin meyvelerinin toplanışı da yakındır.

Bu mübarek ayetler de cennetlere nail olacak zatların nasıl mutlu bir vaziyette bulunacaklarını bildiriyor. Onlar için nasıl seçkin eşler tahsis buyrulacağını müjdeliyor.

İyiliğin karşılığı iyilikten başka olmayacağını ve ilâhi nimetlerin inkârı mümkün bulunmadığını beyan buyurmaktadır.

مُتَكِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ

Kalın atlastan Astarları Döşekler üzerinde Yaslananlar

(Onlar astarları kalın ipek kumaştan olan döşekler üzerine yaslanırlar) O Yüce Yaraticıdan korkan takva sahibi zatlar o cennetlerde astarları kalın ipek kumaştan olan döşekler üzerine dayanmış bir hâlde olacaklardır. O döşeklerin astarları böyle kıymetli olunca yüzleri daha ne kadar süslü, kıymetli bulunacaktır. O takva sahipleri işte böyle pek nefis, pek temiz, eşsiz cennet eşyasına sahip olacaklardır,

وَجَنَّاتٍ دَانٍ

Yakındır İki cennetin Olgunlaşmış meyvesi Ve

(ve o iki cennetin meyvelerinin toplanışı da yakındır) O meyveler, zahmetsizce elde edilebilir bir hâlde bulunurlar. Rivayet olunduğu üzere meyve ağaçları, meyvelerini almak isteyen ehli Cennet'e karşı eğilirler, onların meyvelerini kolaylıkla almak mümkün olur.

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

55.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) O cennet âlemindeki şu kadar çeşitli nimetler de ne kadar güzeldir, lezizdir, müminler için birer ilâhi lütuftur. Bundan dolayı onları da inkâr asla doğru olamaz.

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ

56.O cennetlerde gözlerini yalnız kendi kocalarına hasretmiş kadınlar vardır ki, kendilerine onlardan önce ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır.

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ

Gözü Dikmiş zevceler Onlarda var

(Onlarda gözlerini yalnız kendi kocalarına dikmiş zevceler vardır) O iki cennetlerde gözlerini yalnız kendi kocalarına hasretmiş kadınlar vardır ki, kendilerine o kadınlara

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ

Ne bir cin Ve Onlardan önce Bir insan Kendilerine dokunmamıştır

(onlardan önce ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır) o cennetlerdeki kocalarından evvel onlara ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır. Onlar bakire bir hâlde bulunmuşlardır.

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

57.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْأَءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) O âlemlerin Rabbi, takva sahibi kullarına cennetlerde öyle fevkalâde güzel, temiz eşler de ihsan buyuracaktır ki, bu husustaki vaadi ilâhîde kesindir, bunları da inkâr nasıl uygun olabilir?

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ

58.Sanki onlar, yakut ve mercandır.

كَانَهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ

Mercan Ve Yakuttur Sanki onlar

(Sanki onlar, yakut ve mercandır) Evet. O eşler pek güzel ve müstesnadırlar Sanki onlar yakut ve mercandır. Yahut Onlar o cennet zevceleri bu yakut ve mercan berraklığına sahiptirler, ufak daneli inciler gibi de beyaz ve parlak dırlar.

فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

59.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bu pek seçkin eşler de ne kadar büyük birer nimettirler. Bunları da inkâr nasıl caiz görülebilirler?

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ

60.İyiliğin mükâfatı, iyilikten başka mıdır? Elbette değildir.

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ

İyilik Ancak İyiliğin Karşılığı değildir

(İyiliğin mükâfatı iyilikten başka mıdır?) Elbette ki değildir. Güzel amellerin, takva ile yapılan hareketlerin karşılığı, sevaptır, ilâhi ihsana kavuşmaktır.

فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

61.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Öyle inkârcı, ilâhi lütuflardan habersizce yaşamak, kulluk şanına lâayık olur mu?

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ

62.O iki cennetin ötelerinde de iki cennet vardır.

Bu mübarek ayetler de müminlerin nail olacakları çeşitli cennetlerin ne gibi güzel nimetleri içerdiğini bildiriyor. O cennetlerde ne kadar temizlik ve güzelliğe sahip hurilerin bulunacağını haber veriyor, ehli Cennet'in de ne kadar muhteşemce bir vaziyette bulunacaklarını müjdeliyor. Bu gibi ilâhi nimetlerin inkâr edilemeyeceğini ihtar buyuruyor. Büyüklük ve ululuğunun, ikram ve ihsanının sonu bulunmayan Allah Teâlâ Hazretlerinin de yüceliğini ve kutsiyetini beyan buyurmaktadır.

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ

İki cennet O ikisinden başka Ve

(O iki cennetin ötelerinde de iki cennet vardır) o iki cennetin ötelerinden de Kendilerine yakın bir tarafta da iki cennet vardır. Bu iki cennet de ehli yemin denilen müminlere mahsustur. Bunlarda bitkiler ve yeşil reyhanlar yetişir ve gelişir, bunlar da güzel bir manzara teşkil eder.

&-Mukatilden rivayet edildiğine göre evvelki iki cennetten maksat Adin Cenneti ile Naim cennetidir. Sonraki iki cennetten maksat da Firdevs cenneti ile Me'va Cennetidir

&-Ruhülbeyanda anlatılmış olduğu üzere muttakiler Allah'tan korkanlar, iki kısımdır. Birisi Allah'a yakın olanlardır. Diğeri de sağdakilerdir. Bu ikinci kısım, yüksek faziletler ve ameller bakımından birinci kısımdan aşağı derecededir. Bundan dolayı birinci kısma ait cennetler de ikinci kısma ait cennetlerden üstündür. Allah'a yakın olanların iyilerden üstünlüğü gibi. En doğruyu Allah daha iyi bilir.

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

63.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bu pek yüce, mutluluk veren cennetler de ne muazzam birer ilâhî nimettir. Bunları da inkâr etmek, ne kadar cehalet ve nankörlük eseri değil midir?

مُدْهَامَّتَانِ

64.O iki cennet koyu yeşil renktedirler.

مُدْهَامَّتَانِ

İkisi yemyeşildir

(O iki cennet koyu yeşil renktedirler) Müdhamme kelimesi çok yeşil renkte bulunduğu dolayısı siyah renkte görünen şey demektir. İşte O iki cennet iki koyu yeşil renktedirler. Fazla yeşil oldukları için siyahımsı bir renkte görünür gibi bulunurlar.

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

65.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bütün bu cennetler birer nimettir, bunları inkâr etmek nasıl uygun olabilir?

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ

66.O ikisinde iki fışkıran pınar vardır.

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ

Fışkıranlardır İki pınar ki ikisinde var

(O ikisinde iki fışkıran pınar vardır) Her mümin'in nail olacağı iki cennetin ikisinde de iki fışkıran pınar vardır. Leziz leziz suları feveran eder durur.

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

67.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَايَ الْآءِ رَبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bu gibi birer hayat suyu kaynağı olan çeşmelerde pınarlarda birer mühim ilâhî nimettir. Bunlar da elbette ki, inkâr edilemez.

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ

68.O ikisinde her nevi meyve ve hurma ve nar ağaçları vardır.

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ

Nar Ve Hurma Ve Meyve ikisinde var

(O ikisinde her nevi meyve ve hurma ve nar ağaçları vardır) O ikişer cennetin her birinde pek faydeli olan her nevi meyve ve özellikle kış ve yaz bulunan ve birer gıda teşkil eden hurma ve nar ağaçları vardır. Bunlardan da ehli cennet, faydalanarak zevk'u sefa içinde yaşarlar.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

69.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bütün bunlar birer ilâhî nimettir, birer ilâhî lütuftur, bunları da inkâra kimsenin salahiyeti yoktur.

فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ

70.O cennetlerde iyi huylu, güzel yüzlü hanımlar vardır.

فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ

Güzel hanımlar Hayırlı hanımlar Onlarda var

(Onlarda iyi huylu, güzel yüzlü hanımlar vardır) O cennetlerde iyi huylu, güzel yüzlü kadınlar vardır. Her biri pek güzel ahlâk ile pek güzel sima ile vasıflanmış bulunmaktadır. Yüce Yaratıcı, onları öyle temiz, seçkin bir surette yaratmıştır.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

71.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bütün bunlar birer ilâhî nimettir, birer ilâhî lütuftur, bunları da inkâra kimsenin salahiyeti yoktur.

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ

72.Onlar çadırlarda ikamete devam eden hurilerdir.

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ

Çadırlar içinde Perdelenmişler olarak Huriler

(Onlar çadırlarda ikamete devam eden hurilerdir) Evet, O güzel, hayırlı kadınlar çadırlarda cennetlerde kendilerine mahsus, pek kıymetli, ferahlık veren ikametgâhlarında ikamete devam eden örtülü, ötede beride dolaşıp durmaktan sakınan hurilerdir. Ehli cennete vaat edilmiş olan pek güzel yüzlü, siyah gözlü kızlardır ki, gözlerini yalnız kocalarına tahsis ederek pek temiz bir hâlde yaşarlar. Pek seçkin örtülü hanımlardan bulunurlar. Bunlarda ne büyük birer nimettir.

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

73.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَءِ رَبَّكُمْ تُكَذِّبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Böyle temiz eşlere kavuşmak da birer ilâhî nimettir, elbette ki, bunları inkârda asla uygun olamaz.

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ

74.Onlara kocalarından evvel ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır.

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ

Ne bir cin Ve Onlardan önce Bir insan Kendilerine dokunmamıştır

(Onlara kocalarından evvel ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır) evet O güzel hurilere kocalarından evvel o ikişer cennetlere nail olan zatlardan önce ne bir insan ve ne de bir cin dokunmamıştır. Onlar, bakire olarak kocalarına mahsus birer seçkin nimetlerdir.

فَبَيِّ الْأَ رَبُّكُمَا تُكْذِبَانِ

75.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَ رَبُّكُمَا تُكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Bu kadar güzel, çeşitli nimetlerden hangi birini inkâra cüret edilebilir? Böyle bir inkâr, büyük bir nankörlük eseri değil midir?

مُتَكِّئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ

76.O cennet ehli yeşil yastıklara pek güzel, nadir döşemelere yaslanmış bir hâlde bulunacaklardır.

مُتَكِّئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ

Güzel Döşemelere Ve Yeşil Yastıklara Yaslanandır

(O cennet ehli yeşil yastıklara pek güzel, nadir döşemelere yaslanmış bir hâlde bulunacaklardır) o cennet ehli pek güzel nadide yeşil yastıklara ve güzel döşemelere yaslanmış bir hâlde bulunacaklardır. Böyle çeşitli, istirahat sağlayan nimetlere nail olacaklardır.

فَبَيِّ الْأَ رَبُّكُمَا تُكْذِبَانِ

77.Artık Rabbinizin hangi nimetlerini tekzip edersiniz?

فَبَيِّ الْأَ رَبُّكُمَا تُكْذِبَانِ

Yalanlarsınız Rabbinizin Nimetlerini Şimdi hangisini

(Artık Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?) Artık Ey insan ve cin zümreleri! Bütün bu sonsuz nimetler, birer ilâhi lütuftur. Müminler, bu nimetlere nail olacaklardır. Bunları inkâr edenler de kendi kötü inançlarının cezasına kavuşacaklar, bu nimetlerden ebediyen mahrum kalacaklardır. Çünkü âlemlerin Rabbi Hazretlerinin nimetlerini bilip ona şükredenlerin hakkında o nimetler artar, o inkâr etmek ise o nimetlerden mahrumiyete sebep olur. Artık inkârcılar, nankörler bu akıbeti bir düşünmeli değil midirler?

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

78.Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin ismi, mübarek yüce mukaddes olmuştur.

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

İkram Ve Azamet Sahibi Rabbinin İsmi Ne yücedir

(Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin ismi, mübarek yüce mukaddes olmuştur) Celâl ve ikram sâhibi olan Kudret ve azametle, lütuf ve ihsân ile vasıflanmış bulunan Rab'binin ismi zât ve sıfatı mübârek yüce ve mukaddes olmuştur bütün âlemleri ve nîmetleri kudretiyle yaratan inkârcıları azamet ve celâliyle azaba çarptıran, itaatli kullarını da lütuf ve keremiyle nice nîmetlere nâil buyuran, ancak yüce yaratıcıdır. İşte o âlemlerin rabbi hazretlerinin varlığını, kudret ve yüceliğini, bütün ilâhî beyânlarını tasdik etmek ve yüceltmek, onun kulları için en mühim, en kesin bir kulluk vazifesidir. Bütün kulların selâmet ve saadeti, ebedî nîmetlere nailiyetleri ancak bu kulluk vazifesini ifâ etmelerine bağlıdır. Bu pek lüzumlu kulluk vazifesini ifâyâ muvaffakiyetimizi kerem ve merhamet sâhibi Rab'bizden niyâz eyleriz. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

56-EL VAKIA SURESİ

Bu mübarek sure de Mekke'yi Mükerrreme'de Taha suresinden sonra nazil olmuştur. Doksan altı ayeti kerimeyi kapsamaktadır. İlk ayetinde büyük hâdis, yani: kıyamet manasına olan "vakıa" tabiri bulunduğu için kendisine bu "Vakıa suresi" adı verilmiştir. Vakıa suresi ile Errahmân suresi arasında büyük bir münasebet vardır, ikisinde de ehli Cennet ile ehli Cehennem hakkında malûmat verilmiştir. Bu mübarek Vakıa suresi, kıyamete dair malûmat veriyor, diyanet ve muhasebe bakımından insanların üç sınıf üzere bulunduğunu bildiriyor ki, bunlar Sabikun ileri geçenler denilen Allah'a en yakın olanlar ile defteri sağından verilen zatlardan ve defteri solundan verilen suçlulardan ibarettir. Yaraticısının Âlemin varlığına, büyüklük ve kudretine ve kıyametin kopacağına dair birçok delilleri de cami bulunmaktadır, inkârcıları da kınamakta ve yermektedir. Ve müminleri Allah'ı birlemeye ve tesbihe davet buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

1.Kıyamet hâdisesi meydana geldiği zaman.

Bu mübarek ayetler, kıyametin şüphesiz kopacağını bildiriyor. Bazı taifeleri alçaltıp bazı zümreleri yükselteceğini haber veriyor. O gün de yer küresinin ne gibi değişikliklere uğrayacağını ihtar ediyor. İnsanların da o gün sağ ehli, sol ehli ve ileri geçenler adıyla üç sınıfa ayrılacaklarını ve ileri geçenler vasfına sahip olanların Allah'a en yakın kimseler olup Naim cennetlerine nail olacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

O vaki olacak Vaki oldu O vakit ki

(Kıyamet hâdisesi vaki olduğu zaman) Yani İkinci üfleme ile kıyamet koptuğu, o pek müthiş hâdis meydana geldiği vakit artık kıyamet gerçekleşmiş olur.

لَيْسَ لَوْقَعَتِهَا كَاذِبَةٌ

2.Onun oluşu için bir yalan yoktur.

لَيْسَ لَوْقَعَتِهَا كَاذِبَةٌ

Yalanlayan Vaki oluşunu Yoktur

(Onun oluşu için bir yalan yoktur) O hâlde o kıyametin oluşu için bir yalan yoktur. O hakikaten meydana gelmiş, dünya âlemi sona ermiş bulunur, bunda şüphe yoktur. Yahut artık o zaman, kıyametin kopmasını inkâr edecek bir nefis bulunamaz, herkes de onun koptuğunu görmüş, anlamış olur.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ

3.O kıyamet alçaltıcıdır, yükselticidir.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ

Yükselticidir Alçaltıcıdır

(alçaltıcıdır, yükselticidir) O kıyamet Alçaltıcıdır bir nice kavimleri zillate, hakarete, azaba uğratar ve yine o kıyamet yükselticidir mümin kulları da izzete, saadete kavuşturur. Onların kadrini yüceltir. Yani: Bedbahtları cehennemlerin aşağı derecelerine atar, bahtiyar olanları da cennetlerin yüksek derecelerine kavuşturur.

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا

4.O zaman yer, şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmıştır.

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا

Bir sarsılışla Yer Sarsıldı O vakit ki

(O zaman yer, şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmıştır) O zaman O kıyamet koptuğu an yer şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmıştır. Yani: Kıyamet koptuğu vakit yer küresi müthiş bir sarsıntıya tutulmuş olacaktır.

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا

5.Ve dağlar parçalanmakla parçalanmıştır.

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا

Bir ufalanışla Dağlar Ufalandı Ve

(Ve dağlar parçalanmakla parçalanmıştır) Ve O zaman dağlar parçalanmakla parçalanmıştır. Yani: Yeryüzündeki dağlar parça parça olmuş, mahv ve yok olmuş bir hâle gelmiş bulunacaktır. Artık binalardan, karalardan vesaire den hiçbir varlığını koruyamayacaktır.

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا

6.Artık dağlar dağılmış, toz hâline gelmiştir.

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا

Yayılmış Tos toprak Böylece oldu

(Artık dağılmış, toz hâline gelmiştir) Artık o gün bütün dağlar dağılmış, toz hâline gelmiştir. Yani: O kıyamet sebebiyle bütün yeryüzündeki en kuvvetli varlıklar da dar-madağın olmuş, rüzgârların çarpıp savurdıkları toz ve duman gibi bir hâle gelmiş bulunacaklardır.

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً

7.Ve o gün siz de üç sınıf olmuşsunuzdur.

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً

Üç Çiftler Oldunuz Ve

(Ve siz de üç sınıf olacaksınız) Ve Ey insanlar! O gün siz de üç sınıf olmuşsunuzdur. Dünyadaki inancınıza, amellerinize göre üç zümreye ayrılmış bulunacaksınız.

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

8.İmdi biri Ashabı Meymene dir, nedir Ashabı Meymene?

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

Sağın Sahipleri Nedir Sağın İşte sahipleri

(İmdi biri Ashabı Meymene dir, nedir Ashabı Meymene?) yani birinci zümre ki Kitapları kendilerine sağ taraflarından verilecek olan müminlerdir, Onlar ne kadar mutlu zatlardır. Onların hâl ve şanları bizim takdirimizin üstünde güzeldir.

وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

9.Ve ikincisi Ashabı Meş'emed ir, nedir Ashabı Meş'eme?

وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

Solun Sahipleri Nedir Solun Sahipleri Ve

(Ve ikincisi Ashabı Meş'emed ir, nedir Ashabı Meş'eme?) Ve İkincisi Ashabı Meş'emedir. Kıyamette kitapları kendilerine sol tarafından verilecek olan inkârcılardır onların hâl ve şanları da ne kadar korkunçtur, onlar cehenneme sevk edilecek olan pek kötü hâl sahibi kimselerdir.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ

10.Ve üçüncüsü de ileri geçenlerdir, ileri geçenlerdir.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ

İleri geçenlerdir Sabikun ki Ve

(Ve ileri geçenlerdir, ileri geçenlerdir) Ve Üçüncü zümreyi teşkil eden zatlar ise ileri geçenlerdir yani: Yüce peygamberlerdir. Muhacirler ve Ensarı Kiramdır, hayır ve iyiliklerde yarışan müminlerdir, güzel halleriyle şöhret bulmuş, faziletleri ve güzel davranışları bilinmiş olan müminlerdir. Bunlara "Sabikun" ileri geçenler denilmiştir. Hz. Ayşe Radiyallahü Teâlâ Anha'nın rivayet ettiği bir hâdis-i şerife göre Sabikun, Hak Teâlâ'nın rahmet gölgesine ilk koşup nail olacak zatlardır ki, kendilerine hak verildiği zaman kabul ederler ve kendilerinden hak istenildiği zaman onu bolca verirler ve insanlar için, kendi şahısları için hükmettikleri gibi hükmederler.

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

11.İşte Allah'a en yakın olanlar, onlardır.

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

Yakın kılınanlardır İşte onlar

(İşte mukarreb olanlar onlardır) manevî yakınlığa nail, yüce Arş'a tayin olanlar, yüce mertebelere sahip olup "mukarrebın" adını alanlar onlardır. O Sabikun zümresini teşkil eden temiz ruhlar, tertemiz bir hayat sahibi bulunan zatlardır.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

12.Naim cennetlerinde nimetler içinde olacaklardır.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naim Cennetlerindedir

(Naim cennetlerinde) O Allah'a yakın olan zatlar Naim cennetlerinde bulunacaklardır. Onlar, o pek yüksek cennetlerde gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve bir insanın aklına gelmediği nimetler ile nimetlenmiş olacaklardır. Ne yüce bir mazhariyet!

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ

13.O öne geçenler evvelkilerden bir cemaattir.

Bu mübarek ayetler ileri geçenlerin kimlerden ibaret olduklarını bildiriyor. Onların ahirette nasıl şanlı vaziyetlere, çeşitli nimetlere, seçkin hizmetçilere ve pek güzel eşlere nail olacaklarını müjdeliyor. Onların boş lâkırdılardan uzak olup birbirlerine selâm vereceklerini beyan ve aralarındaki samimiyete, ahlâki temizliğe işaret buyurmaktadır

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerden Pek çoktur

(birçoğu evvelkilerden) O mukarrebın denilen ileri geçenler birçoğu Evvelkilerden bir cemaattir. Hz. Âdem'den beri son peygamber Hazretlerine kadar olan ümmetler arasında bulunmuş olan pek seçkin, salih, takva sahibi bir zümredir.

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ

14.Ve biraz da sonrakilerdendir.

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ

Sonrakilerden Azdır Ve

(Ve biraz da sonrakilerdendir) Ve O ileri geçenler Sabikun adını alan zatlar biraz da sonrakilerdendir. Bunlar da Hz. Muhammed Aleyhisselam'a ümmet olan bir kısım seçkin zatlardır. Gerçekten bu ümmet arasında da pek çok mukarrebın bulunmakta-

dır. Fakat yüz yirmi binden ziyade olduğu rivayet edilen geçmiş peygamberlerin ümmetlerinin çokluğuna göre Müslümanların nispeten az bulunduğu kabul edilen bir gerçektir.

عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ

15.Altın'dan örülmüş tahtlar üzerindedirler.

عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ

İşlenmiş Tahtlar Üzerinde

(İşlenmiş tahtlar üzerindedirler) O ileri geçenlerden zatlar, yarın ahirette Altın'dan örülmüş inciler ile yakutlar ile süslenmiş gayet süslü tahtlar üzerindedirler. Öyle kıymetli istirahat vasıtalarına sahip olacaklardır.

مُتَكَبِّينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ

16.Onların üzerine karşı karşıya olarak yaslananlardır.

مُتَكَبِّينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ

Karşılıklı kimseler olarak Üzerlerinde Yaslananlardır

(Onların üzerine karşı karşıya olarak yaslananlardır) O güzel tahtların üzerine karşı karşıya olarak yaslananlardır. Birbirlerine tam bir hürmetle bakar birbirlerine karşı muhalif, cephe almayarak, güzel bir şekilde geçinmeye devamda bulunurlar. Ne kadar güzel edep ile güzel ahlâk ile vasıflanmış oldukları ortaya çıkmış olur.

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ

17.Onların üzerlerine daima aynı halde kalan genç hizmetçiler dolaşır.

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ

Ölümsüz kılınmış Çocuklar Üzerlerinde Dolaşır

(Onların üzerlerine daima aynı halde kalan genç hizmetçiler dolaşır) O ileri geçmişlerden bulunan müminlere hizmet için daima aynı halde kalan ihtiyarlamayan, değişme ve bozulmaya uğramayan genç hizmetçiler dolaşır. Onlara hizmet etmekte bulunurlar.

&-Bu gençlerden maksat, imamı Ali'den ve Hasan-ı Basri'den rivayet edildiğine göre Müslümanların daha çocuk iken vefat etmiş, ne iyilikleri ve ne de kötülükleri bulunmamış olan evlâtlarıdır. Selman-ı Farisi'ye göre de bunlar, müşriklerin çocuklarıdır. Çünkü bunların güzel amelleri yoktur ki, ondan dolayı mükâfata ersinler, günahları da yoktur ki, onunla cezalandırılsınlar. Bununla beraber bir hâdis-i şerifte de "kâfirlerin çocukları, cennet ehlinin hizmetçileridir." diye buyrulmuştur. "Siraci Münir,

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

18.Main çeşmesinden doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ

Bir pınardan Dolu kadehle Ve İbriklerle Ve Testilerle

(Main çeşmesinden doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle) O hizmetçiler ellerinde testiler ile ve ibrikler ile o müminlerin üzerine akan o Maîn çeşmesinden doldurulmuş şuruplar ile dolu bardaklar ile dolaşırlar. Çeşmelerden su kaynaklarından akan fışkıran şuruplar ile pek lezzetli içilecek suları o muhterem zatlara sunarlar.

لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ

19.Onlardan baş ağrısına uğramazlar ve akıllarını da gidermiş olmazlar.

لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ

Sarhoş olmazlar Ve Ondaki Başları ağrıtmaz

(Onlardan baş ağrısına uğramazlar ve akıllarını da gidermiş olmazlar) O içilecek

leziz şuruplardan dolayı içen zatlar baş ağrısına uğramazlar. Ondan asla bir zarar görmezler. Ve O şuruplar, kendilerine içenlerin akıllarını da gidermiş olmazlar onlar, dünyadaki sarhoşluk veren zararlı meşrubata asla benzemezler. Bilakis onlar, içenlerin zevk ve neşelerini arttırmaya sebep olur.

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ

20.Ve O hizmetçiler ehli Cennet'in tercih ettikleri meyveler ile dolaşırlar.

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ

Beğenirler O şeyden ki Meyve Ve

(Ve O hizmetçiler ehli Cennet'in tercih ettikleri meyveler ile dolaşırlar) O hizmetçiler, ehli cennetin tercih ettikleri meyveler ile dolaşırlar. Çeşit çeşit, leziz leziz meyveleri ehli cennete takdim ederler.

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

21.Ve canlarının çektiği kuş eti ile dolaşırlar.

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

Arzu ederler O şeyden ki Kuş Eti Ve

(Ve canlarının çektiği kuş eti ile dolaşırlar) O hizmetçiler, cennet ehlinin canlarının çektiği kuş eti ile de dolaşırlar. Çeşitli tatlı kuş etlerini onlara ikram için takdim eylerler

وَحُورٌ عِينٌ

22.Ve orada pek güzel gözlü huriler de vardır.

وَحُورٌ عِينٌ

İri gözlü Huriler Ve

(Ve orada pek güzel gözlü huriler de vardır) bununla beraber o cennet âleminde Pek güzel güzel huriler de vardır. Beyaz ve iri, parlak gözlü kadınlar da mevcuttur.

كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ

23.Saklı inci emsali gibi pek güzeldirler.

كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ

Saklı İnci Misalleri gibi

(Saklı inci emsali gibi pek güzeldirler) O huriler, sedefler içinde Saklı inci emsali gibi pek güzeldirler, bir temizlik ve güzelliğe sahiptirler.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

24.İşler oldukları güzel amellerine mükâfat olarak bu nimetlere nail olacaklardır.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar Oldular O şeylere ki Karşılık olarak

(İşler oldukları güzel amellerine mükâfat olarak bu nimetlere nail olacaklardır) O muhterem cennet ehli, dünyada iken işler oldukları güzel amellerine mükâfat olarak. bu çeşitli nimetlere nail olacaklardır.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا

25.Orada ne bir boş lâf ve ne de günaha sokacak bir şey işitmezler.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا

Ne bir günahla suçlama Ve Boş bir laf Orada İşitmezler

(Orada ne bir boş lâf ve ne de günaha sokacak bir şey işitmezler) O cennet ehli Orada ne bir boş lâf işitirler ne de kendilerini günaha sokan bir şey cennetlerde öyle faidesiz zararlı lakırdılardan, bir şey işitilemez.

إِلَّا قِيْلًا سَلَامًا سَلَامًا

26.Ancak bir söz işitirler ki, oda selâm selâmdan ibarettir.

إِلَّا قِيْلًا سَلَامًا سَلَامًا

Selam Selam Bir söz Ancak

(Ancak bir söz işitirler ki, oda selâm selâmdan ibarettir) Cennetlerde Ancak bir söz işitirler ki o da en iyi, en güzel bir söz olan selâm selâm'dan ibarettir. Yani: Birbirlerine selâm ile selamlaşmada bulunurlar veya kendilerine melekler böyle selâm verirler. Veyahut Allah tarafından kendilerine böyle bir selâmette devamlı olacakları tekrar tekrar müjdelendir. Ne muazzam bir selâmet ve saadet!

وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ

27.Ashabı yemin ise, ne ashabı yemin.

Bu mübarek ayetler de defteri sağından verilenlerin yüksek kadrine işarete bulunuyor. Onların cennetlerde nasıl nimetlere, bakire eşlere nail olacaklarını haber veriyor ve onların geçmiş, ümmetlerden ve sonraki ümmetlerden birer cemaat bulunmuş olduklarını beyan buyurmaktadır.

وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ

Sağın Sahipleri Nedir Sağın Sahipleri Ve

(Ashabı yemin ise, ne ashabı yemin) yani: Yukarıda Ashabı meymene adıyla anılmış olan o seçkin zevata gelince onlarda ne kadar yüce, yüksek bir mertebeye sahiptirler. Arap lisanında böyle soru usulünü kullanmak, ya övme veya yerme hususunda mübalağayı ifade içindir. Burada ise metih ve övmeyi kapsar bulunmuştur.

فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ

28.Dikensiz kiraz ağaçları altındadırlar.

فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ

Dikensin Sidir ağaçları İçinde

(Dikensiz kiraz ağaçları altındadırlar) O muhterem zatlar da cennetlerde dikensiz kiraz ağaçları altındadırlar. O ağaçlar, dünyadaki "Sidr", "nabk" denilen dikenli kiraz ağaçları gibi değildirler, gayet düzgün nefis, faydalı bulunmaktadırlar.

وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ

29.Ve meyveleri kat kat olmuş muz ağaçları altındadırlar.

وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ

Salkım salkım dizili Muz ağaçları Ve

(Ve meyveleri kat kat olmuş muz ağaçları altındadırlar) O mutlu zatlar, cennetlerde meyveleri kat kat olmuş muz ağaçları altındadırlar. Onların da meyvelerinden hoşnut olacaklardır. O ağaçlar ve onların meyveleri dünya ağaçlarının ve meyvelerinin adıyla anılmakla beraber mahiyetleri, lezzetleri itibariyle dünya ağaçlarının ve meyvelerinin pek çok fevkindedirler.

وَزَيْلٍ مَمْدُودٍ

30.Ve yayılmış gölgededirler.

وَزَيْلٍ مَمْدُودٍ

Yayılmış Bir gölgede Ve

(Ve yayılmış gölgededirler) Yani: O cennet sahipleri Devam edip duran, güneş gibi bir şeyin doğmasıyla yok olmayan güzel, rahatlatıcı bir gölgeye de nail bulunacaklardır. Cennetteki o gölge Rahman'ın Arşının gölgesi olacağı gibi bazı ağaçların harikulade gölgeleri de olabilir.

وَمَاءٍ مِّنْكَوْبٍ

31.Ve çağlayıp akar bir subaşındadırlar.

وَمَاءٍ مِّنْكَوْبٍ

Çağlayan Bir suda Ve

(Ve çağlayıp akar bir subaşındadırlar) Ve O mutlu cennet ehli çağlayıp akan bir subaşında dırlar. Kendi ikametgâhları etrafından sular cereyan eder, o sulardan pek kolaylıkla yararlanırlar, onları öteden beriden getirmeye muhtaç olmazlar.

وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ

32.Ve pek çok meyveli bir yerdedirler.

وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ

Pek çok Meyveler Ve

(Ve pek çok meyveli bir yerdedirler) Ve O cennetlere nail olan zatlar, türleri ve cinsleri itibariyle pek çok meyveli bir yerdedirler. Onlar, diledikleri bu meyvelerden bol bol yer, zevk alırlar.

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

33.Ne kesilmiş ve ne de men edilmiş, bulunmayan meyveler arasındadırlar.

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

Yasaklanmamış Ve Kesilmemiş

(Ne kesilmiş ve ne de men edilmiş, bulunmayan meyveler arasındadırlar) Evet O cennet ehli olan zatlar yasaklanmış bulunmayan meyveler arasındadırlar. Onların meyveleri asla kesilmez ve kendilerinden men edilmez.

وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ

34.Ve yükseltilmiş yataklardadırlar.

وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ

Yükseltilmiş Döşeklerdedir Ve

(Ve yükseltilmiş yataklardadırlar) O defteri sağından verilenler yükseltilmiş yataklardadırlar. Onlar, kadri pek yüce, pek rahatlatıcı döşeklere de naildirler.

إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً

35.Şüphe yok ki, biz onları bir yaratılış ile yarattık.

إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً

Bir yaratılışla Onları yarattık Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, biz onları bir yaratılış ile yarattık) Ve Cenabı Hak buyuruyor ki: şüphe yok ki, biz O cennetteki kadınları, o kocalarıyla aynı yatakta olacak eşleri bir yeni bir yaratılışla meydana getirdik veya onları ilk kez yaratılmış kadınlar kıldık. Kadınların bir kısmı, yeniden ehli cennet için yaratılmış hurilerden, pek güzel, bakire kadınlar taifesinden ibarettir. Bir kısmı da dünyadaki iman sahibesi olan kadınlardır ki, dünyada iken ihtiyar bulunmuş olsalar da cennetlerde yeniden genç olacaklardır.

فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا

36.İşte onları bakireler kıldık.

فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا

Bakireler İşte onları kıldık

(İşte onları bakireler kıldık) O cennet kadınlarını bakireler kıldık kocaları onları dai ma bakire bir hâlde bulacaklardır. Onlardan maksat, hürül'ayn denilen kadınlardır.

عُرْبًا أَتْرَابًا

37.Eşlerine düşkün, hep bir yaşıt yaptık.

عُرْبًا أَتْرَابًا

Aynı yaşta Eşlerine düşkünler

(Eşlerine düşkün, hep bir yaşıt yaptık) Ve o kadınları eşlerine düşkün onları ziya-desiyle sever bir yaratılıştta yarattık. Ve onları hep bir yaşıt yaptık. Yaşları eşit bulunacaktır. Kendileri de, kocaları da otuz üçer yaşlı gibi bir vaziyet alacaklardır.

لَا ضَحَابَ الْيَمِينِ

38.Ashabı yemin için böyle yaratılmışlardır

لَا ضَحَابَ الْيَمِينِ

Sağın (kitabını sağdan alanlar) Sahipleri içindir

(Ashabı yemin için böyle yaratılmışlardır) O güzel kadınlar, böyle seçkin bir şekilde ashabı yemin için yaratılmışlardır, hilkat alanına çıkarılmışlardır. Onlar, ashabı yemine verileceklerdir.

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ

39.O Ashabı yemin evvelkilerden bir cemaattir.

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerden Birçoktur

(O Ashabı yemin evvelkilerden bir cemaattir) O defteri sağından verilenler Evvelkilerden bir cemaattir geçmiş ümmetlerin mümin olanlarından bir cemaat teşkil etmektedirler.

وَأُثْلَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ

40.Ve sonrakilerden bir cemaattir.

وَأُثْلَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ

Sonrakilerden Birçoktur Ve

(Ve Birçoğu da sonrakilerdendir) Ve O defteri sağından verilenler sonrakilerden de bir cemaattir. Bu ümmeti Muhammed'in müminlerinden de bir cemaat hâlinde bulunmaktadırlar. Son peygamber Hazretlerine mahsus bir ilâhî lütuf olmak üzere onun ümmeti arasında ashabı yeminden olmak şerefine sahip olanlar, pek çok bulunacaktır. Cennet ehlinin büyük bir kısmını bu Müslümanların teşkil edeceğine dair hâdisi şerifler vardır.

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ

41.Ashabı şimal ise ne Ashabı şimaldır?

Bu mübarek ayetler de defteri solundan verilen ve ikinci sınıfı teşkil eden uğursuz kimselerin pek müthiş akıbetlerini ve bunun sebeplerini tasvir buyuruyor. Onların evvelce nail oldukları nimetleri kötüye kullanıp büyük günahlara devam etmiş olmalarının cezasına kavuşmuş olduklarını ihtar ediyor. Ve onların ahiret hayatını inkâr eder bulunmuş olduklarını teşhir buyurmaktadır.

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ

Solun Sahipleri Nedir Solun Sahipleri Ve

(Ashabı şimal ise ne Ashabı şimaldır?) Kendilerine "Ashabı Meş'eme" denilen veya onların en aşağı derecesinde bulunan Ashabı şimal ise ne uğursuz bir hâlde bulunan kimselerdir? Onlar ne Ashabı şimaldır? onlara kitapları sol taraflarından verilecektir, onların durumlarının uğursuzluğunu tasvir ne kadar mühimdir?

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ

42.Mesamelere kadar nüfuz eden bir sıcaklık ve son derece hararetli bir su içindedirler.

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ

Kaynar suda Ve Cehennemde

(bir sıcaklık ve son derece hararetli bir su içindedirler) Onlar, yarın kıyamette gözeneklere kadar nüfuz eden bir sıcaklık ateş içinde ve son derece hararetli bir su içinde cehennemde kalacaklardır. O su, onların etlerini eritecek derecede şiddetli bulunacaktır.

وْظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ

43.Ve pek siyah bir dumandan bir gölge içindedirler.

وْظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ

Simsiyah dumandan Bir gölge Ve

(Ve pek siyah bir dumandan bir gölge içindedirler) Ve Onlar pek siyah bir dumandan bir gölge içindedirler. Öyle muhtelif şeyler ile daima azap olup duracaklardır.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ

44.O gölge ne soğuktur, ne de faideli dir.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ

Hoş değil Ve Serin değil

(O gölge ne soğuktur, ne de faideli dir) O gölge ise Ne soğuktur ki, ruhlara biraz ferahlık versin ne de faydalıdır ki, kendisinden biraz istifade olunsun. Kendisinden hiçbir hayır beklenemez, kendisine asla alışılmaz.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ

45.Çünkü şüphe yok onlar, bundan evvel nimetlere zevklerine düşkünler idiler.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ

Şımartılmış kimseler Bundan Önce İdiler Şüphesiz onlar

(Çünkü şüphe yok onlar, bundan evvel nimetlere zevklerine düşkünler idiler) O kitapları soldan verilenler, böyle badirelere uğrayacaklardır. Bunun sebebine gelince Çünkü onlar daha dünyada iken çeşitli nimetlere servetlere, mevkilere, sahip, zevklerine, şehvetlerine düşkünler idiler. Üzerlerine düşen kulluk vazifelerini İfaya çalışmıyorlardı.

وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ

46.Ve büyük günah üzerine ısrar eder olmuşlardır.

وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ

Büyük Günah üzerine İsrar ediyorlar İdiler Ve

(Ve büyük günah üzerine ısrar eder olmuşlardı) onlar küfür ve şirke düşmüşlerdi, nice büyük günahları işledikleri hâlde onlardan asla tövbe ve istiğfar etmemişlerdi.

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ

47.Ve diyorlardı ki: Biz öldüğümüz ve toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi mutlaka bizler mi elbette diriltilip kaldırılmış kimseleriz?

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ

Elbette diriltilecek olanlarız Şüphesiz biz mi Kemik yığını Ve Bir toprak Olduk Ve Öldük O vakit mi ki Diyorlar İdiler Ve

(Ve diyorlardı ki: Biz öldüğümüz ve toprak ve kemikler olduğumuz vakit mi mut

laka bizler mi elbette diriltip kaldırılmış kimseleriz?) Ve O suçlu şahıslar diyorlardı ki Biz öldüğümüz ve biz bir toprak kesildiğimiz ve kemikler olduğumuz vakit mi? tekrar hayata ereceğiz? Ve kabirlerimizden kaldırılmış olacağız? Bu ne mümkün!

أَوْ أَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ

48.Ve bizlerin evvelce geçmiş atalarımız da mı?

أَوْ أَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ

Evvel ki Ve atalarımız da mı?

(Ve bizlerin evvelce geçmiş atalarımız da mı?) Tekrar hayat bularak kabirlerinden kalkacaklar? Bu nasıl olabilir? İşte o inkârcılar, böyle şehvetlerine, gafletlerine daimi ahiret âlemini inkâr etmiş oldukları için ahirette öyle müthiş azaplara çarpılacaklardır.

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ

49.De ki: Şüphe yok evvelkiler de, sonrakiler de:

Bu mübarek ayetler de kıyameti inkâr eden defterleri soldan verilenlere bir cevap teşkil ediyor. Onların herhalde mahşere sevk edileceklerini, orada ne müthiş şekilde cezalara uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ

Sonrakiler Ve Evvelkiler Şüphesiz De ki

(De ki: Şüphe yok evvelkiler de, sonrakiler de) Yüce Allah, Resuli Ekrem'ine emir ediyor ki: Resulüm! O inkârcıların inkârlarını ret için de ki: Şüphe yok evvelkiler de sonrakiler de tarihe karışmış olan bir nice eski kavimler de ve sonrakiler de bilâhare dünyaya gelmiş olan ey inkârcılar! Sizin gibi insanlar da tamamen mahvolup gitmiş olmayacaktır.

لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

50.Elbette belli bir günün belirli bir vaktinde toplanılmış olacaktırlar.

لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

Bilinen Bir günün Belli bir vaktinde Elbette toplanacak olanlardır

(Elbette belli bir günün belirli bir vaktinde toplanacaklardır) Elbette ki, Allah katında belli bir günün bir kıyamet gününün belirli bir vaktinde kabirlerinden kaldırılıp mahşere toplanılmış olacaktırlar. Bu muhakkaktır bu, nasıl inkâr edilebilir?

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَنتُمُ الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ

51.Sonra şüphe yok ki, sizler, ey sapkınlarlar, tekzip ediciler!

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَنتُمُ الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ

Yalanlayıcılar Dalalet içinde olanlar Ey Şüphesiz ki siz Sonra

(Sonra şüphe yok ki, sizler, ey sapkınlarlar, tekzip ediciler!) Ey kıyametin kopaçağına inanmayan dinsizler! Ey Hidayet yolunu kaybetmiş olanlar! Ve ey yalanlayıcılar haşır ve neşri inkâra çüret gösterenler!

لَاكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ

52.Elbette ki zakkumdan olan bir ağaçtan yiyecek kimselersiniz.

لَاكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ

Zakkumdan Bir ağaçtan Elbette yiyecek olanlarsınız

(Elbette ki zakkumdan olan bir ağaçtan yiyecek kimselersiniz) Elbette ki, Siz o küfrünüzün bir cezası olmak üzere ahirette zakkumdan olan bir ağaçtan yiyecek kimselersiniz. O vasıta ile de derin bir azaba uğramış olacaksınız.

فَمَالُؤُنَ مِنْهَا الْبُطُونُ

53.Artık karınlarınızı ondan doldurucularsınızdır.

فَمَالُؤُنَ مِنْهَا الْبُطُونُ

Karınlarınızı Ondan Ve dolduracak olanlarsınız

(Artık karınlarınızı ondan doldurucularsınızdır) Artık Sizler, ey inkârcılar karınlarınızı O zakkum ağacından, onun zehirli meyvelerinden doldurucularsınızdır.

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ

54.Sonra onun üzerine o pek kaynar sudan içicilersinizdir.

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ

Kaynar sudan Üzerine İçecek olanlarsınız

(Sonra onun üzerine o pek kaynar sudan içeceksiniz) Sonra o zakkum meyvesinin üzerine meydana gelen pek şiddetli bir susuzluk etkisiyle o pek kaynar sudan içicilersinizdir. Ne yazık ki, o su sizin hararetinizi azaltmış değil, bedeninizde ızdıraplarınızı arttırmış olacaktır.

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ

55.Artık kendisine bir nevi hastalık arız olmuş devenin içişi gibi içicilersinizdir.

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ

Suya kanmayan develerin İçişi gibi Ve içecek olanlarsınız

(Artık kendisine bir nevi hastalık arız olmuş devenin içişi gibi içicilersinizdir) Evet O suyu alışılmış bir şekilde içmiş olmayacaksınız, öyle bir içeceksiniz ki Suya kanmayan kendisine bir nevi hastalık arız olmuş devenin içişi gibi içicilerdir ki öyle gayrı tabii bir vaziyette, şiddetli bir hararetin tesiriyle onu içmiş olacaklardır. Fakat ondan bir menfaat değil, büyük bir zarar görmüş bulunacaklardır.

هَذَا نُزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

56.İşte bu, onların o ceza günündeki ziyafetleridir.

هَذَا نُزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

Hesap Gününde Onların ağırlandığıdır Bu

(İşte bu, onların o ceza günündeki ziyafetleridir) Bildirilen zakkum vesair çeşitli azaplar onların o ceza günündeki ziyafetleridir yani: Misafirler için ilk takdim edilen yemek vesaire kabilindendir. Onlar ancak böyle bir ziyafete lâyık bulunmuşlardır.

&-Bu ifade, bir alay etme ve kinamayı gerektirir bulunmaktadır. Artık onlar, cehennemde kalacaklarına dair karar verildiği zaman ne kadar çeşit çeşit azaplara uğrayacaklarını düşünsünler!

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ

57.Biz sizi yarattık, artık tasdik eder olmalı değil mi idiniz!

Bu mübarek ayetler de inkârcıları ret için Cenabı Hakkın Hanlığına, yaratıcılığına, âlemin rızkını verici olduğuna ait delilleri getiriyor, insanları da ölümden sonra tekrar hayata erdirmeye ve kıyameti de, o ceza gününü de vücuda getirmeye kaadir olduğuna işaret buyurmaktadır.

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ

Tasdik etmelisiniz O halde değil miydi? Sizi yarattık Biz

(Biz sizi yarattık, artık tasdik eder olmalı değil mi idiniz!) Ey ahiret hayatını inkâr edenler! Biz sizi yarattık Sizden hiçbir eser yok iken sizi kudret ve azametle vücuda getirdik Artık sizi öldürdükten sonra da tekrar hayata kavuşturacağımızı tasdik eder olmalı değil mi idiniz? Bir şeyi yoktan icat etmek, onu tekrar diriltmekten daha mühim

değil midir? Sizi icada kaadir olan Yüce Yaratıcı, sizi, tekrar diriltmeye kaadir olamaz mı? Neden siz ahiret hayatını inkâra cüret ediyorsunuz?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ

58.Rahimlere döktüğünüz nutfeyi gördünüz mü? Haber veriniz!

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ

Meni akıtıyorsunuz O şeyi ki Peki gördünüz mü?

(Söyleyin öyleyse, döktüğünüz nedir?) Bir kere kâinatı yaratanın kudretinin etkisini düşünmeli değil misiniz? Bana haber veriniz bakalım Kısaca Rahimlere döktüğünüz nutfeyi gördünüz mü? Onu bir ibret için göz önüne aldınız mı?

ءَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

59.Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratıcılar biz miyiz?

ءَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

Yaratanız Biz mi Yoksa Onu yaratıyorsunuz Siz mi?

(Onu siz mi yaratıyorsunuz?) O meniye muhtelif şekiller vererek sonunda onu bir insan olarak siz mi vücuda getiriyorsunuz? Yoksa Onu öyle yaratılışı tam olarak yaratıcılar biz miyiz? Elbette onu öyle mükemmel, hayat sahibi bir şekilde yaratan, kudret ve azamet sahibi olan Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir. Elbette bunun aksini iddia edemezsiniz. O hâlde sizi bilâhare tekrar hayata kavuşturmasını nasıl uzak görebilirsiniz?

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

60.Sizin aranızda ölümü biz takdir ettik ve biz önüne geçilmiş olanlar değiliz.

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ

Ölümü Aranızda Takdir ettik Biz

(Sizin aranızda ölümü biz takdir ettik) Şunu da düşününüz ki, ey insanlar! Sizin aranızda ölümü biz takdir ettik her birinizin vefatı için belirli bir zaman tahsis eyledik. Bu, bir hikmet gereğidir ki, bunu hiçbir kimse değiştiremez ve bozamaz,

وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

Önüne geçilen Biz değiliz Ve

(biz önüne geçilmiş olanlar değiliz) bizi aciz bırakacak bir kimse tasavvur edilemez, biz asla acizler, mağlûplar değiliz.

عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ

61.Sizin emsalinizi değiştirmek ve sizi bilmediğiniz bir neşette yaratmak üzere kaadiriz

عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsunuz O şeyde ki Sizi yaratmamızdan Ve Benzerlerinizi Değiştirmemizden

(Sizin emsalinizi değiştirmek ve sizi bilmediğiniz bir neşette yaratmak üzere kaadiriz) Ey insanlar Sizin emsalinizi değiştirmek sizin şekillerinizi, huylarınızı değiştirmek ve sizi şahsiyetlerinizi değiştirdikten sonra yeni bir şekil ve surette yaratıp iadede bulunmak üzere kaadiriz. Bizi bundan aciz bırakacak bir kudret sahibi tasavvur olunamaz. Bütün kâinatta istediği gibi tasarruf edici olan, ancak yüce yaratıcıdır.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

62.Ve muhakkak ki, siz ilk yaradılışı bildiniz, o halde düşünmez misiniz?

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ

İlk Yaradılışı Bildiniz And olsun gerçekten Ve

(Ve muhakkak siz ilk yaradılışı bildiniz) İlk babanız Hz. Âdem'in nasıl bir kudret

harikası olarak vücuda getirilmiş olduğundan haberdarsınız, kendinizin de bir nice kuvvetlere özelliklere sahip olmak üzere birer damla nutfeden yaratılmış olduğunuzu bilmektesiniz,

فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

İbret almalısınız Öyle ise değimliydi

(o hâlde düşünmez misiniz?) Sizleri ilk kez böyle yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı, sizleri öldürdükten sonra tekrar yaratamaz mı? Bunu nasıl olur da düşünüp tasdik etmiyorsunuz?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ

63.Şimdi ektiğiniz tohumu gördünüz mü? Haber veriniz.

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ

Ekiyorsunuz O şeyleri ki Peki gördünüz mü?

(Şimdi ektiğiniz tohumu gördünüz mü? Haber veriniz) Bir kere de şu eser-i kudreti düşünmeli değil misiniz? Şimdi ektiğiniz tohumu gördünüz mü? Birer daneden ne kadar çok daneler, başaklar, çiçekler vücuda geliyor. Artık haber veriniz bakalım!

ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ

64.Onu sizler mi bitiriyorsunuz, yoksa bitirenler biz miyiz?

ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ

Onu bitiriyorsunuz Siz mi?

(Onu sizler mi bitiriyorsunuz) O ekini sizler mi bitiriyorsunuz? Onu öyle mükemmel bir hâlde geliştirip artırmaya siz mi kaadir oluyorsunuz?

أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ

Yerden bitireniz Biz mi Yoksa

(yoksa bitirenler biz miyiz?) yoksa Onu öyle mükemmel bir tarzda bitirenler biz miyiz? Şüphe yok ki, insanların o hususta hiçbir kabiliyeti yoktur, o tohumları topraklar içinde gelişip çoğaltmaya nail eden, bir daneden nice daneler vücuda getiren ancak Yüce Yaratıcı Hazretleridir, bunu kim inkâr edebilir?

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

65.Eğer dilese idik onu elbette bir ot kırıntısı yapardık. Artık siz, şaşırır dururdunuz.

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا

Kuru bir çöp Elbette onu kılardık Dilesek Eğer

Eğer dilese idik onu elbette bir çöp yapardık İşte o Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: Eğer dilese idik O ekini elbette bir ot kırıntısı yapardık. Öyle güzelce gelişip çoğalarak kendisinden istifade edilecek bir tarzda meydana çıkarmazdık, onun o faideli varlığından bir eser görülmezdi,

فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

Şaşıyorsunuz Ve kalmıştınız

(artık siz şaşırır dururdunuz) ekinlerinizin ne hâlde geldiğini görüp hayretler içinde kalırdınız, istifadeden mahrum bulunur idiniz.

إِنَّا لَمُعْرِمُونَ

66.Şüphe yok ki, biz çok ziyana uğramışlarız, derdiniz.

إِنَّا لَمُعْرِمُونَ

Elbet zarara uğratılanlarız Doğrusu biz

(Şüphe yok ki, biz çok ziyana uğramışlarız) yani Malımız zayi olduğundan büyük bir azaba, helake maruz kalmışız derdiniz.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

67.Belki biz mahrum kimseleriz, diye söylenirdiniz.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

Mahrum bırakılanlarız Biz Bilakis

(Belki biz mahrum kimseleriz, diye söylenirdiniz) Bize rızkımız men edilmiş bulundu, bizim bu ziraatımızdan bir nasibimiz yok imiş diye söylenirdiniz. Bundan dolayı ey inkârcılar Sizi de, sizin rızkınızı da yaratan, sizi besleyen ancak Allahü Teâlâ'dır. Artık o Yüce Yaratıcı, sizleri daha sonra tekrar yaratamaz mı?

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ

68.Şimdi gördünüz mü, içer olduğunuz suyu?

Bu mübarek ayetler de başka bir hüccet olmak üzere Yüce Yaratıcının bu âlemdeki diğer bir kısım tasarruflarını bildiriyor. İnsanların uyanmasına, istifadesine vesile olan bir parlak kudret eserine dikkatleri çekiyor. Bunları yaratan âlemlerin Rabbi'nin tesbih ve takdis edilmesini emretmektedir.

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ

İçiyorsunuz O ki Suyu Peki gördünüz mü?

(Şimdi gördünüz mü, içer olduğunuz suyu) Ey insanlar şimdi gördünüz mü? İçer olduğunuz suyu kendisiyle hararetinizi gidermek, hayatınızı devam ettirdiğiniz o büyük nimeti haber veriniz bakalım

ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ

69.Onu buluttan siz mi indirdiniz, yoksa indiriciler bizler miyiz?

ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ

Buluttan Onu indirdiniz Siz mi?

(Onu buluttan siz mi indirdiniz) Evet, Onu O pek faydeli suyu buluttan siz mi indirdiniz? O su ile yeryüzünü vakit vakit siz mi hayat suyu içinde bıraktınız?

أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ

İndireniz Biz mi Yoksa

(yoksa indiriciler bizler miyiz?) yoksa o suyu indiriciler bizler miyiz? O suların sırf ilâhî kudret ile yeryüzüne indirilmiş olduğunu hiç düşünmez misiniz?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

70.Eğer dilese idik onu acı bir su yapardık, artık şükretmeli değil misiniz?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا

Tuzlu acı Onu kılardık Dilesek Eğer

(Eğer dilese idik onu acı yapardık) Evet, O suları öyle şeffaf, leziz, faydalı bir tarzda yeryüzüne indiren ancak kerem sahibi Yüce Yaratıcımızdır. Eğer dilese idik onu acı bir su yapardık. Ondan istifade edemezsiniz,

فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

Şükretmelisiniz O halde değil miydi?

(artık şükretmeli değil misiniz?) Size o kadar tatlı suları veren, sizi o kadar kıymetli nimetlere nail buyuran Yaratıcıya daima kullukta, şükrü ifada bulunmalı değil misiniz?

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ

71.Sonra gördünüz mü o ateşi ki, çıkıverirsiniz?

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ

Çakıyorsunuz O ki Ateşi Peki gördünüz mü?

(Sonra gördünüz mü o ateşi ki, çakıverirsiniz?) Ey insanlar! Şunu da düşününüz: gördünüz mü haber veriniz bakalım o ateşi ki, çakıverirsiniz? Bir yeşil ağaçtan çıkarmakta bulunursunuz.

ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ

72.Onun ağacını siz mi yarattınız, yoksa yaratanlar, biz miyiz?

ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا

Ağacını Yarattınız Siz mi?

(Onun ağacını siz mi yarattınız) O ateşin ağacını o yaş, yeşil, ama yanan harika ağacı siz mi yarattınız onu öyle garip, güzel bir şekilde siz mi vücuda getirdiniz

أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ

Yaratanız Biz mi Yoksa

(yoksa yaratanlar, biz miyiz?) yoksa onu yaratanlar, biz miyiz? Elbette şüphe yok ki, onu da sair eşyayı da yaratan, meydana getiren, çeşitli özelliklere nail buyuran, ancak Yüce Yaratıcı Hazretleridir.

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكَرَةً وَنَمَاعًا لِلْمُقْوِينَ

73.Biz onu o ateşi bir ibret verici çöle konup göçenler için bir menfaat kıldık.

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكَرَةً

Bir hatırlatma Onu kıldık Biz

(Biz onu o ateşi bir ibret verici kıldık) İşte O Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: Biz O ağaçtan alınan ateşi bir muhtıra ilâhi kudret ile ne garip, hayret verici şeylerin vücuda gelebileceğini düşünmek için ve cehennem ateşini hatırlamak için bir ibret vesilesi olarak vücuda getirdik,

وَمَاعًا لِلْمُقْوِينَ

Çölde yolculuk edenler için Bir menfaat Ve

(ve çölde yolculuk edenler için bir menfaat kıldık) o ağaçtan çıkarılan ateş ile yollar kullanırlar.

&-Çöllerde gezip duran Arap'lar "Merh" denilen bir yeşil ağacı "Afar" denilen diğer bir yeşil ağaca sürterek ateş yakarlardı. Hâlbuki bu yeşil ağaçlardan yaş olma hasebiyle bir su çıkar, sonra ondan bir ateş de meydana gelir. İşte soğuk, akıcı bir şeyden, öyle kızgın bir ateşin çıkması, ne büyük bir kudret eseridir. Nitekim çakmak taşlarından, elektriklerden ateşlerin çıkması da böyle birer yaratılış harikasıdır. Artık bu harikaları vücuda getiren Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar diriltemez mi? Bunu hangi akıllı, insafı bir kimse inkâr edebilir?

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

74.Artık azim Rabbinin ismiyle tesbihte bulun.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

Pek yüce olan Rabbinin İsmiyle O halde tesbih et

(Artık azim Rabbinin ismiyle tesbih'te bulun) Artık Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Ve Ey kabiliyet sahibi olan herhangi bir insan! Bu kadar faydeli şeyleri kudretiyle yaratmakta olan kerem sahibi azim Rabbinin ismiyle tesbihte bulun. O Yüce Yaratıcının her türlü acizliklerden, ilâhlık şanına lâyık olmayan şeylerden yüce tutmaya devam et. İşte insanları öldürdükten sonra tekrar hayata erdireceği de muhakkaktır. O Yüce Yaratıcınızın böyle bir iadeye kaadir olduğunu da bilip itirafa devam etmeniz icap eder.

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

75.Artık hayır O yıldızların mevkilerine yemin ederim.

Bu mübarek ayetler de ilâhlık hakkındaki, delillerden sonra Kuranı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu kesin olarak bildiriyor. Kuranı Kerim'in yüce vasıflarına işaret buyuruyor. O mukaddes kitaba karşı nasıl hürmette bulunulacağını gösteriyor. O Kuranı Kerim'e karşı hürmete aykırı, tekzip eder hareketleri ret etmekte ve kınamaktadır.

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

Yıldızların Yerlerine İşte yemin ederim

(Artık hayır O yıldızların mevkilerine yemin ederim) Hayır hakikatler kâfirlerin dedikleri gibi değildir. Muhakkaktır ki, bu nimetleri inkâr edemezsiniz. Şu beyan olunacaklar hakikat tır. O yıldızların mevkilerine yemin derim onların gökteki akıp gittikleri, battıkları yerlere yemin ederim. Yani: O ibret verici yerlere, hâdiselere dikkatleri çekecek beyan olunacak şeyin bir hakikat olduğunu size telkin eylerim.

وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

76.Ve şüphe yok ki, o, eğer bilerseniz, elbette pek büyük bir yemindir.

وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

Pek büyük Bilerseniz Eğer Elbet bir yemindir Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki, o, eğer bilerseniz, elbette pek büyük bir yemindir) eğer bilerseniz elbette ki onun büyüklüğünü ve ehemmiyetini itiraf edersiniz. Çünkü o, pek büyük bir yemindir. O yemin edilen şey, uyanmak için dikkat çekecek bir hâdisedir, Cenabı Hakkın kudretine, hikmetine, rahmetinin sonsuzluğuna delâlet eden bir vakıdır. Öyle bir nice yıldızların doğup sonra batmaları, bir hikmet sahibi müessirin, bir kudret sahibi yaratıcının varlığına büyük bir delildir. Bundan dolayı böyle muazzam kudret eserlerine Cenabı Hakkın yemin etmesi, bir olan zatının kudretine, azametine dikkatleri çekmek hikmetini vesaire içermektedir.

&-Diğer bir yoruma göre de yıldızlardan maksat, Kuranı Kerim'in zaman zaman parça parça nazil olan ayetlerdir. Onun mevkilerinden maksat da, nazil olduğu vakitlerdir. Şüphe yok ki, Kuranı Kerim'in her ayeti de bir ilâhî rahmettir, bir ilâhî delildir.

İmam Kuşeyri diyor ki: Bu, bir yemindir. Allah Teâlâ ise dilediği şeye yemin eder. Fakat bizim için Allah Teâlâ'dan ve O'nun kadim sıfatlarından başka bir şeye yemin etmek salahiyeti yoktur. "Sirac-i Münir."

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ

77.Muhakkak ki o, elbette değerli bir Kuran'dır.

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ

Pek şerefli Bir kur'andır Şüphesiz o

(Muhakkak ki, o elbette bir değerli Kuran'dır) faideleri pek çok olan, insanlığa selâmet ve saadet yollarını gösteren, en mühim ilimlerin esasını içeren bir ilâhî kitaptır.

فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ

78.Bir korunmuş kitaptadır.

فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ

Korunmuş Bir kitaptadır

(Bir korunmuş kitaptadır) O Kuranı Kerim, korunmuş kitaptadır. Yani: Levhi mahfuzda yazılmıştır. Onun ayetleri Cenabı Hakkın koruması ve himayesindedir. Başkalarına karşı kapalıdır.

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

79.Ona tamamen temiz olanlardan başkası dokunamaz

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

Temizlenmiş olanlar Ancak Ona dokunmaz

(Ona tamamen temiz olanlardan başkası dokunamaz) O Mushaf'ı şerife tamamen temiz olanlardan başkası el süremez. Bundan dolayı tam bir taharet halinde bulunmayan bir şahıs, Kuranı Kerim'i eline alamaz, yani: Alması dinen yasaklanmıştır.

&-Cumhur-i ulemaya göre taharetsiz olan bir kimse, Kuranı Kerim'e dokunamaz, eli ne alamaz. Veleve ki, bir kılıf, bir sandık içinde bulunsun. Fakat bir cemaate göre taharetsiz bir kimsenin Kuranı tutması caiz değilse de onu kendisine bitişik olmayan bir zarf, bir sandık içinde olarak eline alması caizdir. İmamı Şafii'ye göre bir cünüp, Kuranı Kerim'i okuyamaz, fakat bir abdestsiz Müslüman, ezber olarak okuyabilir. Çocukların Kuranı Kerimi ellerine alarak okumaları, bir zarurete binaen mubah bulunmuştur. Çünkü onlar, Kuranı okuyup öğrenmek mecburiyetindedirler ve onlar mükellef değildirler. Fukahanın beyanatında işaret vardır ki: Kıraat hükmü, maksada göre değişir. Bundan dolayı cünüp için zikir, tesbih ve dua caizdir. Yani: Bunların Kuran okumak kastıyla olmaksızın yapılması, mubahtır. Hayız ve nifas'lı kadında bu gibi ahkâm hususunda cünüp gibi sayılırlar. "Rühülbeyan, Sirac-i Münir."

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

80.Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbinden İndirilmiştir

(Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir) O Kuranı Kerim Âlemlerin Rabbi tarafından müneccemen, yani: Sure sure, Ayet Ayet olarak indirilmiştir. O öyle kutsiyete sahiptir. O hâşâ bir sihir, bir kehanet, bir şiir kabilinden değildir, onun şanı bu gibi şeylerden yücedir, artık ona her bakımdan hürmet lâzımdır.

أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهَبُونَ

81.Şimdi siz mi bu kelâma ehemmiyet vermeyicilersiniz?

أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهَبُونَ

Küçümseyenlersiniz Siz O sözü mü Şimdi bunu mu?

(Şimdi siz mi bu kelâma ehemmiyet vermeyicilersiniz?)

İşte Ey bir takım inkârcılar siz mi Bu kelama ehemmiyet vermeyicilersiniz? Bu ilahi kelamı hor gören, buna yağ sürmek isteyen, bunu lekedar etmeğe cüret gösteren sizler misiniz? Ne aşağılık ki, böyle bir cürette bulunuyorsunuz?

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ

82.Ve rızkınızı siz muhakkak kendinizin yalanlamanızdan ibaret mi kılacaksınız?

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Şüphesiz siz Rızkınızı Kılıyorsunuz Ve

(Ve rızkınızı siz muhakkak kendinizin yalanlamanızdan ibaret mi kılacaksınız) yani Allah'ın verdiği rızka karşı şükürü, onu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz. Öyle bir nimete nail olmanızdan dolayı şükretmeniz lâzım gelirken, sizin onu inkâr etmeniz, ne kadar bir cehalet eseridir. Bu inkârınızdan ne istifade edeceksiniz?

&-Şuna da işaret vardır ki: Ey inkârcılar Siz dünyada bir rızka, bir servete nailiyet için dinsizliği, Kuranı Kerim gibi ilâhî bir kitabı tekzip etmeyi bir vesile mi ediniyorsunuz? Öyle inkârcı bir hâlde yaşamınızı dünyalığa nailliyete bir sebep mi sanıyorsunuz? Bu ne kadar yanlış bir düşünce! Ne kadar kâfirce bir hareket? Şüphe yok ki, rızkı da, ebedi selâmet ve saadeti de kullarına ihsan eden, ancak Allahü Teâlâ'dır. Onun dini-ne, onun kitabına sarılanlar, daimi şekilde hakiki nimetlere, saadetlere nail olurlar. O Yüce Yaraticının dinine, kitabına muhalefet edenler de ebedi mahrumiyetlere maruz kalırlar.

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ

83.Artık, değil mi ki, can boğaza geldiği vakit.

Bu mübarek ayetler de kâinatı yaratanı inkâr edenleri kınıyor. Eğer onlar, Yüce Yaratıcıyı inkâr edip de kendilerinde bir yaratıcılık sıfat görüyorlarsa ölmek üzere olan bir şahsın tekrar hayata kavuşturulmasını temin etmelerini kendilerine teklif ile onların aciz ve cehaletlerini teşhir buyuruyor. Allah'a yakınlardan olan zatlar ile defteri sağından verilen zatlara da ahiret'te nail olacakları nimetleri ve iltifatları müjdeliyor. İnkâr-cı, sapık şahısların da ahiret'te ne kadar ceza çekeceklerini gösteriyor. Bu verilen haberlerin bir kesin hakikat olduğunu bildiriyor ve Yüce Yaratıcının tesbih ve tenzih edilmesini emretmektedir.

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ

Boğaza Ulaştı O vakit ki Öyle ise değil miydi?

(Artık, değil mi ki, can boğaza geldiği vakit) evet artık değil mi ki can boğaza geldiği vakit sizden birinin ölümü anında ruhu boğazına dayanıp çıkmak üzere bulunduğu zaman.

وَأَنْتُمْ حِينَيْدٍ تَنْظُرُونَ

84.Ve siz o zaman bakar durursunuz.

وَأَنْتُمْ حِينَيْدٍ تَنْظُرُونَ

Bakıyorsunuz O zaman Siz iken

(Ve siz o zaman bakar durursunuz) Hâlbuki siz ey öyle ölüm hâlinde bulunan kim-senin yanında bulunanlar O zaman Ona bakar durursunuz elinizden bir şey gelmez, bir seyirci vaziyetinde bulunmuş olursunuz.

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ

85.Ve biz o can çekiştirene sizden daha yakınız. Ve lâkin siz göremezsiniz.

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ

Sizden Ona Daha yakınız Biz Ve

(Ve biz ona sizden daha yakınız) Hâlbuki biz yani: Ruhları almaya memur olan melekler ve ilim ve kudret ve tasarruf itibariyle bir olan zatım, o can çekişene sizden daha yakınız.

وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ

Göremezsiniz Fakat

(Ve lâkin siz göremezsiniz) ancak siz onun zahirî hâlini görürsünüz. Cenabı Hak ise onun bütün ahvalini, bütün mukadderatını bilmektedir. Onun ne hâlde olduğunu, nasıl bir gayeye kavuşacağını görüp bilmektedir.

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ

86.O halde haydin, eğer siz ceza görmeyecekler oldunuz iseniz.

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ

Cezalandırılanlar Olmayan İseniz Eğer Ve değil miydi?

(O halde haydin, eğer siz ceza görmeyecekler oldunuz iseniz) O hâlde Ey ahiret hayatını inkâr edenler haydin Eğer siz ceza görmeyecekler oldunuz iseniz Siz yeniden hayat bulup hesaba, cezaya ilâhi kahra maruz kalmayacak kimseler bulundunuz iseniz

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

87.Onu o boğaza gelmiş canı geri çevirsenize eğer siz doğru kimseler oldunuz iseniz!

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Onu geri çevirmelisiniz

(eğer siz doğru kimseler iseniz! o boğaza gelmiş canı geri çevirsenize) evet **eğer siz** kıyamet hayatını inkâr hakkında, Allah'ın yaratıcılığını tasdik etmeme hususunda doğru sözlü kimseler iseniz O boğaza gelmiş canı, o çıkmak üzere bulunan ruhu evvelki hâline iade edip de sahibini hayatta bıraksanıza! Öyle ölüm hâlinde bulunan bir kimseyi ölümden kurtarmalı değil misiniz? Heyhat Sizin için bu ne mümkün!

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ

88.Artık o ölen eğer Allah'a yakınlardan oldu ise

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ

Yakın kılınanlardan İse Eğer İşte ama

(Artık o ölen eğer Allah'a yakınlardan oldu ise) Artık insanlar, herhalde öleceklerdir ve onlar üç tabakaya ayrılmış bulunacaklardır. Şöyle ki: Ölen bir insan eğer Allaha yakınlardan oldu ise pek ziyade ibadet ve takvasıyla manevi yakınlığa nail zatlardan bulundu ise ne büyük mükâfatlara nail olacaktır.

فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ

89.İşte ona bir rahat, bir güzel rızık ve bir naim cenneti vardır.

فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ

Naim Cenneti Ve Güzel bir rızık Ve Artık bir rahatlık var

(İşte ona bir rahat, bir güzel rızık ve bir naim cenneti vardır) İşte öyle yakın olma şerefine mazhar olan zata bir rahmet, bir ebedi istirahat vardır. Ve Pek güzel nimetlere, pek ziyade hoş, güzel rayihalı bitkilere, çiçeklere nail olacaktır. Ve bir naim cenneti çeşitli nimetleri, meyveleri kapsayan bir bostana, bir saadet yurduna kavuşacaktır.

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

90.Ve eğer Ashabı Yemin'den ise

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

Defterini sağından alan Arkadaşlarından İse Eğer Ama Ve

(Ve eğer Ashabı Yemin'den ise) o ölen zat amel defterleri sağ tarafından verilecek müminlerden bulunuyor ise

فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

91.İmdi sana Ashabı Yemin'den selam denilecektir.

فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

Defterini sağından alan Arkadaşlarından Sana İşte selam olsun

(İmdi sana Ashabı Yemin'den selam olsun) O zata hitaben kendisi gibi Ashabı yemin tarafından selâm verilecek. Ona hitaben Sana Ashabı Yemin'den bir selâm denilecektir. Yani: Birbirlerine selâmetle, saadete nailiyetle müjdelemiş olacaklardır. Veya de melekler, o zatı müjdeleyerek derler ki: Artık sana bir korku yoktur, sen selâmete ermiş bulunuyorsun, sen defteri sağdan verilenlerden bir zatsın.

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ

92.Ve fakat eğer tekzip edenlerden, sapkınlardan oldu ise

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ

Sapkınlardan Yalanlayıcılardan İse Eğer Ama Ve

(Ve fakat eğer tekzip edenlerden, sapkınlardan oldu ise) yani defteri soldan verilen inkârcılardan oldu ise öyle pek fahiş bir inanç ile hayatı terk etmiş bulundu ise

فَنَزَلَ مِنْ حَمِيمٍ

93.Artık ona da pek kaynar sudan bir ziyafet vardır.

فَنَزَلَ مِنْ حَمِيمٍ

Kaynar sudan Artık bir ağırlama vardır

(Artık kaynar sudan bir ziyafet vardır) Artık ona da o ahiret âleminde pek kaynar sudan bir ziyafet vardır. Yiyeceği zakkumdan neşet eden şiddetli bir hareket tesiriyle içmek mecburiyetinde kalacağı su, içerisinde yakacak derecede sıcak bulunacaktır.

وَتَصْلِيَةٌ جَحِيمٍ

94.Ve cehenneme bir atılış da vardır.

وَتَصْلِيَةٌ جَحِيمٍ

Alevli bir ateşe Atılmak Ve

(Ve cehenneme bir atılış da vardır) O inkârcı için bir ziyafet olmak üzere cehenneme bir atılış da vardır. O, artık cehennemde ikamete mecburdur. Orada çeşitli azap-lara maruz kalıp duracaktır.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ

95.Şüphe yok ki, bu, elbette bu, verilen haberler doğrusu bir hakikattir.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ

Yakinen bilmenin Geçeceği Elbet odur Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu elbette bu, doğrusu bir hakikattir) evet elbette bu mübarek sü-rede bildirilen ahiret hayatı vesaire haberler dosdoğru bir hakikattir. Bunlar Allah tara-fından haber verilen ve haklarında birçok deliller bulunan birer sabit, gelecek hâdiselerdir ki, sanki bugün gözler önünde görünür bir hâlde bulunmaktadır.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

96.Artık yüce olan Rabbinin ismiyle tesbihte bulun.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

Pek yüce olan Rabbinin İsmi ile O halde tesbih edin

(Artık yüce olan Rabbinin ismiyle tesbih'te bulun) Artık Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Ve ey o kadri yüce Peygambere tâbi olan ehli iman azim olan Rabbinin ismiyle tesbih'te bulun. Size bu hakikatleri haber veren, kulları hakkında lütuf ve ihsanı sonsuz bulunan azamet ve kudreti bütün âlemleri kuşatan merhametli, kerem sahibi âlemlerin Rabbini tevhit ve tesbih'e takdis ve yüceltmeye devam et. Öyle bir takım inkârcıların hâllerinden dolayı üzülme. O inkârcılar, elbette ki, lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Siz ehli iman, tevhit ve tesbih'e devam ediniz, insanlığın saadeti ancak bu sayede meydana gelir.

&-Nitekim bu mübarek süreyi takip eden süre-i Hadid'in ilk ayeti kerimesi de bütün göklerde ve yerlerde bulunanların âlemlerin Rabbini tesbih ve yüceltmede bulunduk-larını beyan buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

57-EL HADID SURESİ

Bu mübarek sure, tefsirlerin çoğunluğuna göre Medine'yi Münevvere'de "Ezzilzâl" suresinden sonra nazil olmuştur. Yirmi dokuz ayeti kerimeyi içermektedir. Yirmi beşinci ayetinde demir demek olan hadidin ehemmiyetine, faidelerine işaret buyrulmuş olduğu için bu mübarek sureye "Hadid suresi" adı verilmiştir.

Bu mübarek surenin evveli, bütün kâinatın Cenabı Hakk'ı tesbihte bulunduğunu beyan ile Vakıa suresinin sonundaki tesbih ile emrin sebebi mesabesinde bulunmuştur. Başlıca konuları şöyledir:

- 1.Allah Teâlâ'nın mukaddes isimlerine, sıfatlarına ve yaratmış olduğu yaratılış harikalarına işaret.
- 2.Doğru olan ve Allah rızası için infakta bulunan müminlerin nasıl bir nurlu geleceğe nail olacaklarını müjdelemek.
- 3.Fâni varlıklarına böbürlenip duran cimri kimselere pek fena akıbetlerini ihtar.
- 4.Bazı Peygamberlerin kıssalarına işaret ederek geçmiş ümmetlerin tarihi hallerine dikkatleri çekmek.
- 5.Büyük lütuf sahibi olan Yüce Mabudun dilediği Peygamberini pek yüksek bir imtiyaza nail buyuracağını beyan ile Yüce Peygamberimize iman edenlerin kat kat mükâfatlara nail olacaklarına ve Hz. Peygamber'in yüceliğine işaret

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

- 1.Göklerde ve yerde ne var ise Allah için tesbih etmektedir. Ve O, güçlüdür, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, bütün kâinatın Cenabı Hakkı takdis ve yüceltmede bulunduğunu bildiriyor. Bütün göklere ve yerlere sahip olan O Yüce Yaratıcının bir kısım mukaddes vasıflarını beyan buyurmaktadır.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklere O şeyler ki Allah'ı Tesbih et

(Göklerde ve yerde ne var ise Allah için tesbih etmektedir) Göklerde ve yerde Bütün bunlarda bulunan mahlûkat, melekler, insanlar, cinler ve diğerleri Allah için tesbih etmektedir. Yani Sözle ve lisanı hal ile O Yüce Yaratıcıyı takdis ve yüceltmeye devam eder bulunmaktadır. Çünkü bütün bunların varlığı, bir Ezeli Yaratıcının, bir hikmet sahibi sanatkârın varlığına delâlet ve şahadet edip durmaktadır.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Ve O, güçlüdür, hikmet sahibidir) Ve O Ezeli Yaratıcı azizdir. Her şeye kadirdir galiptir. O'na karşı hiçbir şey muhalefette bulunamaz. Ve o hâkimdir. Her yarattığı, her emir ve nehyi birer hikmet ve fayda gereğidir.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

- 2.Göklerin ve yerin mülkü O'nun içindir. Diriltir ve öldürür ve O, her şey tamamen üzerine kadirdir.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur

(Göklerin ve yerin mülkü onundur) Bütün bu kâinata sahip, onlarda hakîm olan o Yüce Yaratıcıdır. Hepsisi de tamamen onun tasarrufları altında bulunmaktadır. O, dilediğini

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye O Ve Öldürür Ve Hayat verir

(Diriltir ve öldürür ve O, her şey tamamen üzerine kadirdir) onda hayat sıfatını vücuda getirir ve öldürür belirlenmiş eceli sona erince onu hayattan mahrum bırakır. Ve O Yüce Yaratıcı her şey üzere tamamen kadirdir. Öyle dilediğini diriltmeğe ve öldürmeğe de fazlasıyla kadirdir. Mülkünde dilediği gibi tasarrufta bulunur, ona kimse mani olamaz.

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

3.O, evveldir ve ahırdır ve zahirdir ve batınıdır ve O, her şeyi bilendir.

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

İdrak edilmeyendir Ve Varlığı aşıkardır Ve En son kalandır Ve Her şeyden öncedir O

(O, evveldir ve ahırdır ve zahirdir ve batınıdır) O Kudret sahibi Yaratıcı evveldir onun varlığı ezelidir, her şeyden öncedir, hepsini de yoktan var eden Odur. Ve O Ezeli Yaratıcı ahırdır her şeyden sonra da sonsuz olarak kalıcıdır, yok olmaktan uzaktır. Ve O yüce Mabut zahirdir her şeyin üstündedir, onun varlığına bütün mahlûkatı açıkça delâlet etmektedir. Ve o âlemlerin Rabbi batındır her şeyin aslını hakkıyla bilendir, mahlûkatının akılları, hissiyatları ise onun ilahi zatını tamamen olduğu gibi görüp, bilip keyfiyetini tayin edemez,

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi O Ve

(ve O, her şeyi bilendir) ve O Kâinatın Yaratıcısı her şeyi bilendir her şeyi tamamen bilir, ona karşı hiçbir şey gizli kalmaz, açık ve gizli olan her şeyi görür, bilir. Buna inanmışızdır.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

4.O, o zat dır ki: Gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra arş üzerine istiva buyurdu. Yerde dâhil olan şeyi ve ondan çıkan şeyi ve semadan iniveren şeyi ve onda yükselen şeyi bilir. Ve O, her nerede olsanız sizinle beraberdir. Ve Allah, ne işlediğinizi hakkıyla görücüdür.

Bu mübarek ayetler de Yüce Yaratıcının gökleri ve yeri yaratıp hepsinin üstünde hüküm sürer olduğunu bildiriyor. Bütün kâinata sahip olan o Hikmet sahibi Yaratıcının bütün zaman'î inkılâpları vücuda getirmekte olduğunu beyan buyurmaktadır.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

Altı gün içinde Yeri Ve Gökleri Yarattı O zattır ki

(O, o zat dır ki: Gökleri ve yeri altı günde yarattı) o Yüce Zat O Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir ki: gökleri ve yeri altı günde yarattı yani: Altı muhtelif tavırda vücuda getirdi. Veyahut dünya günlerine göre altı gün kadar bir müddet içinde var etti. Pazar gününden itibaren cuma gününe kadar altı günde yaratmış olduğu da rivayet olunmaktadır,

ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ

Arşa Hükmetti Sonra

(sonra arş üzerine istiva buyurdu) evet O Yüce Yaratıcı arş üzerine istiva buyurdu. Yani: Hâkimiyet ve tasarruf tahtı üzerine yükselerek bütün kâinata karşı hüküm sürer oldu.

&-Taht üzerinde karar kılmak gibi tabirler, temsil yoluyla yücelik ve hâkimiyeti tasvir-den ibarettir. Yoksa Cenabı Hakk'ın bütün mekânlarından uzak olduğu malumdur.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا

Ondan Çıkar O şeyi ki Ve Yerin içine Girer O şeyi ki Bilir

(yerde dâhil olan şeyi de ve ondan çıkan şeyi bilir) o yüce yaratıcı bütün yerler içinde bulunan madenleri, bitkileri, ölümlerin bedenlerinin parçalarını ve diğer şeyleri de bilir. Ve yerden çıkan Ekinleri, meyveleri çeşit çeşit faydeli şeyleri de bilmektedir,

وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا

Orada Yükselir O şeyi ki Ve Gökten İner O şeyi ki Ve

(ve gökten iniveren şeyi ve onda yükselen şeyi de) o yüce yaratıcı gökten iniveren melekleri de, vahiyleri de, yağmurları da, aydınlıkları da vesaireyi de ilmen kuşatmaktadır. Ve gökte yükselen buharları, nurları, amelleri vesaireyi de bilmektedir.

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

Olsanız Nerede Sizinle beraberdir O Ve

(Ve O, her nerede olsanız sizinle beraberdir) Ve O Yüce Yaratıcı, ey insanlar Siz her nerede olsanız sizinle ilim ve kudret bakımından beraberdir. Sizin bütün işlediğiniz şeyleri bilir. Nerelere vardığınızı ve nerelerde ikamet eylediğinizi bilmektedir,

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(ve Allah, ne işlediğinizi hakkıyla görücüdür) her nerede olursanız olun, sizin fiilleriniz ve sözleriniz, Cenabı Hakkın ilim ve kudretinin dışında olamaz, sizi kendi amellerinize göre mükâfat ve cezaya kavuşturacaktır.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

5.Göklerin ve yerin mülkü onundur ve bütün işler, Allah'a döndürülür.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur

(Göklerin ve yerin mülkü onundur) Göklerin ve yerin Onların üzerindeki sahiplik ve tasarruf hak ve salahiyeti ortak ve benzerden yüce olan Allah Teâlâ'nındır.

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

İşler Döndürülür Allah'a Ve

(ve bütün işler, Allah'a döndürülür) ve Bütün mahlûkatın işleri ve halleri Allah'a döndürülür. İlahi hüküm, onların haklarında tam bir adalet ve himmetle tecelli eder.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

6.Geceyi gündüze çevirir, gündüz de geceye çevirir ve O, sinelerde gizli olanları da hakkıyla bilendir.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

Geceye Gündüzü Katar Ve Gündüze Geceyi Katar

(Geceyi gündüze çevirir gündüzü de geceye çevirir) O hikmet sahibi yaratıcı Geceyi gündüze çevirir geceleri kısaltır, karanlık zamanları aydınlığa kavuşturur gündüzü de geceye çevirir gündüzleri kısaltır, onların aydınlığını azaltır, ufuklar karanlıklar içinde kalır. Bütün bunlar, birer hikmet gereğidir,

وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir O Ve

(ve O, sinelerde gizli olanları da hakkıyla bilendir) ve O Yüce Yaratıcı sinelerde gizli olanları da hakkıyla bilendir. Mahlûkatı o kadar çok olduğu halde hepsinin de sırlarını, düşüncelerini, inançlarını tam manasıyla bilir, hiçbir şey o Bilen Yaratıcının ilminin dairesi dışında kalmaz. Artık bu kadar yüksek ilahi vasıfları düşünüp de onun mukaddes zatını birleme ve tesbih'de bulunmak icap etmez mi?

أَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

7.Allah'a ve Peygamberlerine iman edin. Kendisinde sizi tasarrufa yetkili kılmış olduğu leylerden harcamada bulunun. İmdi sizden o kimseler ki, iman ettiler ve harcamada bulundular, onlar, için pek büyük bir mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler de insanları imana ve Cenabı Hakkın verdiği mallardan harcamaya davet ediyor. İnsanların kendilerine kabiliyet verilmiş olduğu hâlde Yüce Peygamber tarafından davet edilen imandan kaçınmalarına bir sebep bulunmadığına işaret buyuruyor. O merhametli ve kerem sahibi Mabudumuzun insanlığı karanlıklardan nura çıkarması için Peygamberine parlak parlak ayetleri indirmekte olduğunu beyan buyurmaktadır.

أَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman edin

(Allah'a ve Peygamberine iman edin) Ey Allah'ın kulları Cenabı Hakkın birliğini. Peygamberinin risale tini ikrar ve tasdikte bulunun ve o Yüce Yaratıcının

وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ

İçinde Halef yapılanlar Sizi kıldı O şeyden ki infak edin Ve

(kendisinde sizi tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden infak edin) yani: Esasen Hak Teâlâ'nın yaratmış ve sahip bulunmuş ve sizi halef yoluyla tasarrufa nail buyurmuş olduğu mallardan harcamada bulunun o malların bir kısmını Allah yolunda sarf edin, fakirlere, zayıflara yardım eyleyin

فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا

Infak ettiler Ve Sizden İman ettiler İşte o kimseler ki

(imdi sizden o kimseler ki, iman ettiler ve infakta bulundular) ilahi dini kabul eylediler Allah rızası için mallarının zekâtını, sadakasını verdiler

لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

Büyük Bir mükâfat Onlar için var

(onlar için büyük bir mükâfat vardır) onlar, hatır ve hayale gelmeyen pek büyük nimetlere, sevaplara nail olacaklardır.

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ

كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

8.Ve sizin için ne var ki, Allah'a iman etmeyesiniz? Hâlbuki Peygamber, sizi Rabbinize iman etmeniz için davet ediyor ve muhakkak ki, Allahü Teâlâ sizden misak da almıştır, eğer müminler oldunuz iseniz?

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

Allah'a İman etmiyorsunuz Size ne oldu ki Ve

(Ve sizin için ne var ki, Allah'a iman etmeyesiniz?) Ey imandan kaçınan cahiller sizin için ne var ki, Hangi bir şey, sizi men ediyor ki, Allah'a iman etmiyorsunuz? Allah'a iman sayesinde ebedi mutlu bir hayat dan öyle bir mutluluk sebebinden mahrum kalacaksınız?

وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ

Rabbinize İman etmeniz için Sizi davet ediyor Peygamber iken

(hâlbuki Peygamber, sizi Rabbinize iman etmeniz için davet ediyor) sizi en kuvvetli deliller ile irşada çalışıyor, hakkınızda o kadar hayır diler bulunuyor,

وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ

Sağlam sözünüzü Almıştı Gerçekten Ve

(ve muhakkak ki sizden misak da almıştır) Yani: Allah-u Teâlâ Size bir kabiliyet vermiş, Allah'ın varlığına şahadet eden nice yaratılış harikalarını yaratıp gözlerinizin önüne bırakmıştır, sizi nice akli ve nakli delillere nail buyurmuştur. Ve ya Cenabı Hak, sizden ruhlar âleminde bir söz ve misak almıştır, "ben sizin Rabbiniz değil miyim" sorusuna: "Evet Rabbimizsin" diye itirafta bulunmuş, söz vermiş idiniz, şimdi ne için inkârâ cüret ediyorsunuz? Bunlardan istifade etmeli değil misiniz? Ne büyük bir ilâhi kınama!

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Mü'minler İseniz Eğer

(Eğer müminler oldunuz iseniz?) Öyle akli ve nakli delillere dayanarak iman edecek kimseler iseniz, daha ne duruyorsunuz, hemen iman ediniz, bütün kâinat, karşınızda parlayıp duruyor, bir Yüce Yaratıcının varlığına şahadet ediyor.

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ

9.O, o zat dır ki: Kulunun üzerine açık açık ayetler indirir, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarması için ve şüphe yok ki, Allah, sizin için elbette çok şefkatlidir, çok merhametlidir.

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık Ayetler Kuluna İndirir Zattır ki O

(O, o zat dır ki: Kulunun üzerine açık açık ayetler indirir) yüce yaratıcı sıfatları yüce zat dır ki Kulunun üzerinde Yüce Peygamberine en açık delilleri, İslamiyet'in gerçek olduğuna dair en parlak delilleri indirip ihsan buyuruyor. Evet,

لِّيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

Nura Karanlıklardan Sizi çıkarması için

(sizi karanlıklardan nura aydınlığa çıkarması için) yani dalâletten çıkarıp hidayete erdirmesi için öyle pek açık ayetleri kadri yüce Peygamberine ihsan lütfunda bulunur,

وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Elbet çok şefkatlidir Size karşı Allah Şüphesiz Ve

(şüphe yok ki, Allah, sizin içi çok şefkatlidir, çok merhametlidir) onun içindir ki, size bir iman kabiliyeti vermiştir, sizi imana davet buyurmuştur, taki, siz o sayede ebedî bir selâmet ve saadete kavuşasınız. Artık böyle bir imanı nasıl olur da kabul etmezsiniz?

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

10.Ve sizin için ne vardır ki, Allah yolunda harcamada bulunmayasınız? Ve göklerin ve yerin mirası, Allah içindir. Sizden fetihten önce harcayan ve savaşta bulunanlar ki: Onlar derece bakımından pek büyüktürler, daha sonra harcamaya yapan ve savaşta bulunanlar ile eşit olmazlar. Bununla beraber Allah Teâlâ hepsine de pek güzel mükâfat vaat etmiştir ve Allah Teâlâ yapar olduğunuzdan haberdardır

Bu mübarek ayetler de harcamadan kaçınanları kınıyor. Müslümanlığa İslâm fetihlerinden evvel nakden ve bedenen hizmette bulunanların pek yüksek mertebelere nail

olacaklarını bildiriyor. Bununla beraber daha sonra hizmette bulunanların da mükâfatlara nail olacaklarını haber veriyor. Allah rızası için mallarını infak edenlerin kat kat mükâfatlara kavuşacaklarını beyan buyuruyor. Ahiret'te bütün müminlerin ne kadar nurlara, nimetlere, yüksek derecelere nail olacaklarını müjdelemektedir.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda İnfak etmemeniz hakkında Size ne oldu Ve

(Ve sizin için ne vardır ki Allah yolunda harcamada bulunmayacaksınız) Ey insanlar sizin için ne vardır ki Ne gibi bir engel mevcuttur ki, Allah yolunda harcamada bulunmayacaksınız O vesile ile de Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmıyorsunuz? Sizi bir nice nimetlere nail eden bir Yüce Yaraticının emrine uyarak harcamada bulunmalı değil misiniz?

وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mirası Allah'ındır Ve

(ve göklerin ve yerin mirası Allah içindir) Ve Cenabı Hakkın tasarrufu, hâkimiyeti altına dâhildir. Sizin geçici olarak elde etmiş olduğunuz varlıklar da yok olacaktır, onlar da Hak Teâlâ'nın takdir ettiği şekilde inkılâplara uğrayacaktır. Bundan dolayı yok olmadan önce harcamada bulununuz ki, mükâfatlara nail olasınız,

لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلَ

Savaşta Ve Fetihden Önce İnfak etti O kimse ki Sizden Eşit olmaz

(Sizden fetihten önce harcayan ve savaşta bulunanlar asla müsavi olmazlar) nice yerlerin fethine bir ön fetih teşkil eyleyen Mekke'i Mükerrerme'nin fethinden evvel malını Allah yolunda harcamış olan ve savaşta bulunanlar onlar ilk değerli mücahitlerdir, ilk muhterem muhacirler ile saygıdeğer ensardır

أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً

Derece itibariyle Daha büyüktürler İşte onlar

(İşte onlar derece bakımından pek büyüktürler) Allah katında pek yüksek mevki sahipleridir. İşte O zatlar

مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتِلُوا

Savaşta Ve Bundan sonra İnfak ettiler O kimselerden ki

(daha sonra infak eden ve savaşta bulunanlar) ile eşit olmazlar elbette ki, o evvelki zatların dereceleri daha yüksektir. Çünkü Mekke-i Mükerrerme'nin fethinden önce Müslümanlar büyük bir darlık içinde idiler, adetleri nispeten az idi, İslâmiyet'i yaymaya çalışmaları büyük bir fedakârlık eseri bulunuyordu. Bu fetih den sonra ise Müslümanlar kuvvet bulmuş, İslâmiyet fazlaca yayılmaya başlamış idi. Bundan dolayı fetihten önce harcama ve cihat daha büyük bir fedakârlık bulunduğu için mükâfatı da pek fazladır,

وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى

En güzeli Allah Vaad etti Hepsine Ve

(Allah Teâlâ hepsine de pek güzel mükâfat vaat etmiştir) İslâmiyet'e fetihten önce mal ve beden ile hizmet edenler de, fetihten sonra hizmette bulunanlar da haddizatında büyük mükâfatlara kavuşacaklardır.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Hakkıyla haberdardır Yapıyorsunuz O şeylere ki Allah Ve

(Ve Allah Teâlâ yapar olduğunuzdan haberdardır) sizin hâllerinizi zahirini de, batınını da, bilmektedir, sizi güzel amellerinize göre mükâfatlara nail buyuracaktır.

&-Bu ayeti kerime'nin Hz. Ebu Bekir Radiyallahü Anh hakkında inmiş olduğunu söyleyenler vardır. Çünkü o mübarek zat, İman edenlerin, mallarını Allah yolunda harcamalarının ve kâfirlere karşı cihada atılanların ilki bulunmuştur. Ve Resuli Ekrem Efendimiz, hastalığı zamanında Ashabı kirama namaz kıldırmak için onu imam tayin etmiştir

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

11.Kimdir, o kimse ki: Allah'a güzel ödünç ile ödünç versin de Allah Teâlâ onun için onu kat kat arttırsın? Ve onun için pek kerimane bir mükâfat da vardır.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ

Kendisine Bu yüzden onu artırır Güzel Bir borç ile Allah'a Bor verir O kimse ki Kimdir

(Kimdir, o kimse ki: Allah'a güzel ödünç ile ödünç versin de Allah Teâlâ onun için onu kat kat arttırsın?) O fedakâr mümin ki, Allah'a güzel ödünç ile ödünç veriyor Yani: Sırf Allah rızası için malını harcamada bulunuyor. Allah Teâlâ da o infak eden İman sahibi için o ödünç verilen malı kat kat arttırsın. Onun karşılığında birçok sevaplar ihsan buyursun

وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

Değerli Bir mükâfat Onun için var Ve

(ve onun için pek değerli bir mükâfat da vardır) öyle samimiyetle harcamada bulunan herhangi bir İman ehli için pek değerli bir mükâfat da vardır onun bu yüksek değerini belirlemek, bizim kudretimizin dışındadır. Öyle bir zat, cennetlere ve ilâhi tecellilere mazhar olacaktır.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

12.O gün müminleri ve mümineleri göreceksindir ki, nurları önlerinde ve sağ taraflarında koşar. Onlara denilecektir ki, bugün sizin müjdeniz çenetlerdir ki, onların altlarından ırmaklar akar, içlerinde ebediyen kalıcılarsınız, işte bu, en büyük kurtuluştur.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınları Ve Mü'min erkekleri Görürsün O gün

(O gün mü'minleri ve mü'mineleri göreceksindir ki) Evet, O zatlar için o Ahiret gününde öyle muazzam mükâfatlar vardır. İşte o gün, mü'min erkekleri ve mü'min kadınları göreceksindir ki,

يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ

Sağlarında Ve Önlerinde Nurları Koşuyor

(nurları önlerinde ve sağ taraflarından koşar) dünyadaki güzel amellerinin sayesinde böyle nurlu bir geleceğe nail olmuş olurlar. Onlara melekler tarafından denilecektir ki:

بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ

Cennetlerdir Bugün Sizin müjdeniz

(bugün sizin müjdeniz, cennetlerdir) Size müjdeleriz ki, siz cennetlere nail olacaksınız. Onlar öyle cennetlerdir ki

تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

İçlerinde Ebedi kalıcılar olarak Irmaklar Altlarından Akar

(Onların altlarından ırmaklar akar içlerinde ebediyen kalıcılarsınız) evet o cennetlerde leziz, güzel sular akar gider. Artık siz ne kadar mutlu zatlarsınız ki, o cennetlerin içlerinde ebediyen kalıcılarsınız o nimetler, ellerinizden asla çıkmayacaktır

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş O İşte budur

(işte bu en büyük kurtuluştur) böyle nurlara, müebbet cennetlere nail olmak takdirlerin üstünde bir selâmet ve mutluluktur. Yüce Mabudumuz, cümlemize nasip buyursun, âmin.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

13.O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar iman etmiş olanlara diyeceklerdir ki: Bize bakınız, nurunuzdan bir parça ışık alalım. O münafıklara denilmiş olur ki: Dönün arkanıza da bir nur arayın, artık aralarına bir duvar çekilmiştir ki: Onun için bir kapı vardır, iç tarafında rahmet vardır. Dış tarafı ise onun tarafından da azap vardır.

Bu mübarek ayetler de münafıkların ahiretteki müthiş vaziyetlerini bildiriyor. Onların yollarını düzeltebilmek için müminlerden bir nur isteyeceklerini, müminlerin de alay etmek için onlara nasıl bir cevap vereceklerini haber veriyor. Müminler ile o münafıklar arasında nasıl bir durumun meydana geleceğini ve ateşe maruz kalan münafıkların müminlerden nasıl yardım isteğinde bulunacaklarını ve onların dünyadaki pek fena hâlleri hatırlanarak nasıl ret olunacaklarını tasvir buyuruyor. Artık o münafıklar ile diğer kâfirlerin içine atıldıkları ateşten kurtulmaları için bir kurtuluş çaresi bulunamayacağını ihtar buyurmaktadır.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Münafık kadınlar Ve Münafık erkekler Diyecek O gün

(O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar iman etmiş olanlara diyeceklerdir ki) O müminlerin nurlar içinde cennetlere varacakları vakit münafık erkekler ve münafık kadınlar görünüşte İmanlı görünüp de kalben küfür içinde yasayanlar, hakikî şekilde iman etmiş olanlara diyeceklerdir ki Ey müminler!

انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ

Nurunuzdan Alalım Bize bakın

(bize bakınız nurunuzdan bir parça ışık alalım) o sayede karanlıktan kurtulalım, sizlere katılalım, bunun üzerine o münafıklara müminler veya melekler tarafından bir alay ve eğlence maksadıyla

قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا

Bir nur Arayın Ve Arkanıza Dönün Denildi

(denilmiş olur ki: Dönün arkanıza da bir nur arayın) denilmiş olur ki ey münafıklar dönün arkanıza da bir nur arayın durak yerine veya dünyaya dönünüz de, orada nur tahsiline çalışınız, nura kavuşmanın sebeplerine sarılın ki, nura nail olabilesiniz Ne yazık ki, bu mümkün değil

فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ

Bir sur Aralarına Derken vuruldu

(artık aralarına bir duvar çekilmiştir) o müminler ile münafıklar arasında bir engel meydana getirilmiş olacaktır ki,

لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

Azap O cihetinden var Dış tarafı ki Ve Rahmet Onda vardır İç tarafı ki Bir kapı Ona var

(Onun için bir kapı vardır, iç tarafında rahmet vardır. Dış tarafı ise onun tarafından da azap vardır) onun için o duvara mahsus bir kapı vardır o duvarın veya kapının iç tarafında rahmet vardır bu müminlerin tarafına aittir, cennete yöneliktir, dış tarafı ise münafıklara aittir onun tarafından da azap vardır o dış taraf, azap mahalli olan cehenneme yöneliktir.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ

14.Onlara nida ederler ki: Biz sizinle beraber değil mi idik? Onlar da derler ki: Evet Ve lakin siz nefsinizi fitneye düşürdünüz ve müminler hakkında fenalık gözettiniz ve şüphe ettiniz Ve sizi batıl şeyler, gurura düşürdü, ta ki, Allah'ın emri geliverdi. Ve sizi şeytan Allah ile aldattı.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ

Sizinle beraber Olmadık mı Onlara seslenirler

(Onlara nida ederler ki: Biz sizinle beraber değil mi idik?) Böyle aralarına bir duvar konulup da azabı gördükleri zaman münafıklar o Ehli Cennete seslenirler ki, biz sizinle beraber değil mi idik? Dünya da iken sizinle beraber bulunup namaz kılmıyor mu idik, savaşlara atılmıyor mu idik, şimdi bize ne için yardım etmiyorsunuz? Onlar da müminler de o münafıklara cevaben

قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ

Beklediniz Ve Kendinizi Fitneye düşürdünüz Fakat siz Evet Dediler

(derler ki: Evet Ve lakin siz nefsinizi fitneye düşürdünüz ve müminler hakkında fenalık gözettiniz) siz görünüşte bizimle beraber idiniz lâkin siz nefsinizi fitneye düşürdünüz münafıklık ile bir nice günahları işlemekle, bu kıyamet gününü inkâr ile kendi nefsinizi helak ettiniz ve müminler hakkında fenalık gözettiniz müminlerin mağlûbiyetlerini bekleyip durdunuz

وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ

Boş temenniler Sizi aldattı Ve Şüphe ettiniz Ve

(ve şüphe ettiniz Ve sizi batıl şeyler, gurura düşürdü) hak olan dininiz de şüphe ettiniz peygamberlerinizi yalanladınız ve sizi batıl şeyler aldattı ve sizi batıl şeyler boş, zararlı temenniler gurura düşürdü kendinizin o münafıklık sayesinde bir selâmete nail olacağınızı ümit eder olmuştunuz

حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ

Allah'ın Emri Gelinceye kadar Ta ki

(ta ki, Allah'ın emri geliverdi) yani ölüm gelip sizi yakaladı

وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ

O çok aldattıcı Allah hakkında Siz aldattı Ve

(ve sizi şeytan, Allah ile aldattı) Sizin münafıkça hareketiniz, Allah'ın rızasına uygundur dedi ve "Allah, yarlıgayıcıdır, esirgeyicidir, sizi af eder, istediğiniz kadar zevkinize bakınız, sizi günahlarınızdan dolayı azaba çarptırmaz" diyerek sizi öyle kâfirce bir hâlde yaşamaya sevk etmiş oldu. Artık şimdi sizi ilâhî azaptan kim kurtarabilir?

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوِيكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلِيكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

15.Artık bu gün ne sizden ey münafıklar ne de kâfir olan kimselerden kurtuluş fidyesi kabul edilmez. Sizlerin sığınacağınız yer, cehennemdir. Sizin için evlâ olan odur. Ve o ne kötü gidiş mahallidir!

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler Ne o kimselerden ki Ve Bir fidye Sizden Alınmaz Artık bugün

(Artık bu gün ne sizden ey münafıklar ne de kâfir olan kimselerden kurtuluş fidyesi kabul edilmez) artık bugün ey münafıklar ne sizden kurtuluş için fidye kabul edilir. Ve ne de küfürlerini izhar eden dinsizlerden kurtuluş fidyesi kabul edilmez azaptan kurtulabilmeniz için sizlerden hiçbir bedel, hiçbir karşılık alınmaz

مَاؤْيَكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلِيَكُمُ

Sizin dostunuz Odur Ateştir Sığınağınız

(sizlerin sığınacağınız yer cehennemdir Sizin dostunuz odur) o cehennemden ebediyen kurtulamayacaksınız. Sizin dostunuz sizin için daha lâayık olan o cehennemdir. Ceza yeri, o cehennemden ibarettir,

وَبئْسَ الْمَصِيرُ

Varılacak yerdir Ne kötü Ve

(ve ne kötü gidiş yeridir) evet o cehennem ne kötü gidiş yeridir. Kısacası Artık sizin için bu ateşin mahalden kurtulmaya bir çare yoktur. İşte küfür ve nifakın cezası, böyle ebedidir.

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

16.İman edenler için hâlâ zamanı gelmedi mi ki, kalpleri Allah'ın zikri için ve Hak'tan inen için korku ve saygı içinde bulunsun? Ve evvelce kendilerine kitap verilmiş kimseler gibi olmasınlar ki, üzerlerine uzun zaman geçmişte artık kalpleri katılaştırmıştır ve onlardan birçoğu fasıklardır.

Bu mübarek ayetler de gaflet içinde yaşayan müminleri uyanmaya davet ediyor. Allah'ı zikir ile Kur'anı Kerim ile kalplerinde Allah korkusunun tecelli etmesini tavsiye buyuruyor. Zamanın geçmesi ile kalpleri katılık içinde kalmış olan ehli kitap gibi olmalarını emrediyor. Ölmüş yerleri yeniden hayata kavuşturan Allah'ı Teâlâ'nın akıllıca düşünecek kimseleri de kalp katılığından kurtararak manevî bir hayata erdireceğine işarette bulunuyor. Allah yolunda sadaka verenlerin, güzel ödünç verenlerin kat kat mükâfatlara nail olacaklarını müjdelemektedir.

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselere ki Zamanı gelmedi mi?

(İman edenler için hâlâ zamanı gelmedi mi ki) evet İslâmiyet'i kabul etmek şerefine nail olanlar için hâlâ zamanı gelmedi mi ki, yeter derecede bir müddet geçmedi mi ki,

أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ

Haktan İndi O şeyi ki Ve Allah'ın Zikrine karşı Kalplerinin Huşu içinde olması

(kalpleri Allah'ın zikri için ve Hak'tan inen için korku ve saygı içinde bulunsun?) onun kudretini lütuf ve ihsanını düşünmeleri için ve Kur'anı Kerim için korku ve saygı içinde bulunsun dini vazifelerini ifa hususunda gaflete, tembelliğe düşmeyerek Cenabı Hakkın bütün emirlerine ve yasaklarına hakkıyla riayete devam etsinler

وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ

Bundan önce Kitap Kendilerine verildi O kimseler gibi ki Olmasınlar Ve

(Ve evvelce kendilerine kitap verilmiş kimseler gibi olmasınlar) ve o Müslümanlar evvelce kendilerine kitap verilmiş kimseler gibi Yahudiler ve Hristiyanlar gibi olmasınlar ki, onların

فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ

Kalpleri Sonra katılaştı Zaman Üzerlerine Ve uzadı

(üzerlerine uzun zaman geçmişte artık kalpleri katılaştırmıştır) yani: vakti ile kendilerine gönderilmiş olan Peygamberler ile aralarında asırlarca bir müddet bulunmuş da artık kalpleri katılaştırmıştır öğütlerden faydalanamaz bir hâle gelmişlerdir,

وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Fasıklardır Onlardan Çoğu Ve

(ve onlardan birçoğu fasıklardır) O eski kavimlerden bir nicesi dini vazifelerini terk etmiş, ellerindeki kitapları değiştirerek onların karşılığında pek adi şeyleri satın almışlar, pek dağınık bir hâle düşmüşlerdir. Bundan dolayı onların o pek kötü, felâket getirci hayat tarzlarını taklit etmek, kendi selâmet ve mutluluğunu düşünen bir Müslüman için elbette uygun olamaz.

&-Rivayete göre Müslümanlar, Medine'yi Münevvere'ye hicret edince nispeten çoğalmışlar, bol bir rızka, bir nimete nail olmuşlar. Aradan on üç sene kadar bir müddet geçmiş idi ki, içlerinden bazıları ibadet ve itaat hususunda, öğütlerden istifade hususunda biraz tembellik, biraz kalp katılığı gösterir gibi olmuşlardı, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Yine rivayet olunuyor ki: Bu ayeti kerime, Ebu Bekir Radiyallahü Anh'in yanında okunmuş, huzurunda ise Ehli Yemame'den bir cemaat bulunuyormuş. O zatlar, bu ayeti kerimeyi dinleyince ağlamaya başlamışlar. Hz. Siddık da onlara bakmış da, demiş ki: İşte biz de böyle idik, taki, kalpler katılaştı.

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

17.Biliniz ki, şüphe yok Allah'ü Teâlâ yeri öldüğünden sonra hayata kavuşturur. Muhakkak ki, sizin için ayetleri açıkça beyan ettik, taki, akıllıca düşünesiniz.

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Ölümünden Sonra Yeryüzünü Diriltiyor Allah Şüphesiz Bilin ki

(Biliniz ki, şüphe yok Allah'ü Teâlâ yeri öldüğünden sonra diriltir) Allah'ü Teâlâ insanlar için uyanmaya nailiyyetin mümkün olduğuna işaret için şöyle buyuruyor: Biliniz ki, şüphe yok Allah'ü Teâlâ, yeri öldüğünden sonra hayata kavuşturur. Kışın bitimiyle baharın gelmesi ile ölü bulunan bir arzı tekrar diriltir hayat bahşeder

قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ

Ayetleri Size Açıkladık Muhakkak

(Muhakkak ki, sizin için ayetleri açıkça beyan ettik) Artık o Yüce Yaratıcı, ey insanlar kalp katılığına tutulan, manevî hayattan mahrum kalan kimseleri de Kuran-ı Kerim'in öğütleri delilleri ile yeniden uyanmaya, vicdan rahatlığına, manevî hayata nail buyurabilir, ümitsizliğe düşmemelidir

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Akil erdirirsiniz Ta ki

(ta ki, akıllıca düşünesiniz) ey kalp katılığına düşmüş insanlar akıllıca düşünesiniz bu beyanları güzelce düşünerek hayatınızı tanzime muvaffak olasınız.

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ

18.Muhakkak ki, sadaka veren erkekler ve kadınlar ve Allah'a güzel ödünç ile ödünçte bulunmuş olanlar için sevapları kat kat olur. Ve onlar için pek hoş bir mükâfat da vardır.

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ

Sadaka veren kadınlar Ve Sadaka veren erkekler Şüphesiz

(Muhakkak ki, sadaka veren erkekler ve kadınlar) Fakirlerin, zayıfların imdadına koşan Müslümanlar

وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ

Onlara Kat kat katlanır Güzel Bir borç ile Allah'a Borç verdiler Ve

(ve Allah'a güzel ödünç ile ödünçte bulunmuş olanlar için sevapları kat kat olur) yani: Sırf Allah rızası için gönül hoşluğu ile halis bir niyet ile Allah yolunda hayrat ve hasenatta bulunan müminler için ahirette sevapları onlara kat kat on mislinden yedi yüz misline kadar fazla bulunabilir

وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ

Pek değerli Bir mükâfat Onlar için vardır Ve

(ve onlar için pek hoş bir mükâfat da vardır) ki O da cennettir, Cenabı Hakkın yüce zatına bakmaktır. Ne yüce bir mazhariyet değilmi?

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

19.Ve o kimseler ki, Allah'a ve O'nun Peygamberlerine iman ettiler Rab'lerinin katında sıddıklar ve şehit olanlar onlardır, onlar için mükâfatları ve nurları vardır. Ve o kimseler ki, kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi tekzip ettiler işte onlar da cehennem sahipleridir.

Bu mübarek ayetler: Müminlerin değerinin yüceliğini ve nail olacakları nimetleri bildiriyor. İlâhi ayetleri inkâr eden kâfirlerin de cehennemlik olduklarını ihtar ediyor. Ahiret hayatının da bir azap yurdu ve bir mağfiret ve rıza yurdu olduğunu beyan ile insanları mağfiret ve rızaya vesile olan hususlara teşvik buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Peygamberlerine Ve Allah'a İman ettiler O kimseler ki Ve

(ve o kimseler ki, Allah'a ve O'nun Peygamberlerine iman ettiler) Hak Teâlâ'nın birliğini ikrar ve bütün Peygamberlerin peygamberlik ve risaletlerini tasdik eylediler,

أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ

Rableri Katında Şehitler Ve Sıddıklar Onlardır İşte onlar

(işte Rablerinin katında sıddıklar ve şehit olanlar onlardır) onlar, Allah katında öyle yüksek mertebelere sahiptirler. Bundan dolayı

لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ

Nurları Ve Mükâfatları Onlar için vardır

(onlar için mükâfatları ve nurları vardır) Yarın ahiret âleminde kendileri nurlar içinde haşır olunacaklardır, Cennetlere ve Allah'ın zatını görme şerefine kavuşacaklardır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Ve İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki, kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi yalanladılar) Evet Cenabı Hak buyuruyor ki, o kimseler ki, kâfir oldular Allah'ın birliğini inkâr ettiler ve bizim ayetlerimizi Hakkın varlığına delalet ve şahitlik eden delilleri, kanıtları yalan saydılar

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Cehennem Ehlidirler İşte onlar

(işte onlar da cehennem sahipleridir) onlar ebedi olarak cehennemlerde kalıp azap çekeceklerdir.

إِغْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ

وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتَرِيهُ مُصَفًّوًا ثُمَّ يَكُونُ

حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا

مَتَاعُ الْغُرُورِ

20.Biliniz ki: Dünya hayatı şüphe yok, ancak bir oyundur ve bir eğlencedir ve bir süstür ve aranızda bir öğünmedir ve mallarda ve evlatça bir çoğalıştır. Bir yağmur misali gibi ki: Onun bitirdiği ot, ekincilerin hoşuna gider, sonra kurur. Artık onu sararmış görürsün sonra da kırık bir çöp olur. Ve ahirette şiddetli bir

azap vardır ve Allah'tan bir mağfiret ve bir rıza vardır. Dünya hayatı ise ancak bir aldanıştan başka değildir.

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ

Bir eğlence Ve Bir oyundur Dünyanın Hayatı Ancak Bilin

(Biliniz ki: Dünya hayatı şüphe yok, ancak bir oyundur) Artık ahiret âleminde azaplardan, korunmuş olup ebedî nimetlere nail olmak için çalışmak lâzım gelmez mi? Dünya varlıklarına aldanmayıp da, ebedî geleceği düşünerek temine gayret etmek icap etmez mi? İşte bu hususa da şöyle işaret buyruluyor: Ey insanlar! Biliniz ki, dünya hayatı, şüphe yok ancak bir oyundur Çocukların faidesiz olan oyuncakları hükmündedir

وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ

Evlat Ve Mallar hususunda Birçokluk yarış Ve Aranızda Bir öğünme Ve Bir süs Ve

(ve bir süstür ve aranızda bir öğünmedir ve mallarda ve evlatça bir çoğalıştır bir süstür bir fani ziynetten ibarettir insanı mühim işlerinden alıkoyan, sonra da niha-yet bulan bir hareket gibidir. Ve aranızda maddî servetleriniz, mevkilerinizle birbirinize karşı övünmekte bulunmaktan ibarettir. Ve malların ve çoluk çocuğun çokluğu ile övünme bulunup durmadan başka bir şey değildir. Bütün bu dünya varlıkları haddi zatında

كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ

Bitkisi Ekincileri Hayrete düşürür Bir yağmurun ki Misali gibidir

(Bir yağmur misali gibi ki: Onun bitirdiği ot, ekincilerin hoşuna gider) bir yağmur meseli gibidir ki: o yağmurun bitirdiği ot ilk bakışta ekincilerin hoşuna gider onunla sevinmeye başlarlar. Fakat

ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرِيَهُ مُسْفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا

Kuru bir çöp Olur Sonra Sararmış Ve onu görürsün Kurur Sonra

(sonra kurur. Artık onu sararmış görürsün sonra da kırık bir çöp olur) sonra o ekin kurur yeşil renginin tazeliğini kaybetmeğe başlar artık onu sararmış gelişip art-maktan mahrum kalmış bir hâlde bulunur. Daha sonra kırık bir çöp olur rüzgârlar ta-rafından etrafa savrulur gider. İşte dünya da netice itibariyle bu hükümdedir.

وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ

Şiddetli Bir azap Ahirette vardır Ve

(Ve ahirette şiddetli bir azap vardır) Ve ahirette İse dünyanın lezzetlerine kapılıp güzel amellerden kaçınmış olan kimseler için şiddetli azap vardır. İşte öyle kimseler ahirette azap çekeceklerdir,

وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ

Bir rıza Ve Allah'tan Bir mağfiret Ve

(ve Allah'tan bir mağfiret ve bir rıza vardır) Ve ahirette Allah'tan bir mağfiret ve bir rıza da vardır. Bu da dünyada iman ile vasıflanmış olan; ahlâkî fazilet sahibi bulunan, dünyası için ahiretini feda etmeyen zatlara mahsustur.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

Aldatıcı Bir faydalanma Ancak Dünyanın Hayatı değildir Ve

(Dünya hayatı ise ancak bir aldanıştan başka değildir) Çünkü: Birçok kimseler, bunun çabucak yok olacağını düşünmez, üzerine düşen vazifeleri İfada bulunmaz nefsinin hevasına tâbi olarak geçici bir zevk ve sefanın esiri olur. Bu cihetle dünya kendisini aldatmış, kendisini ebedî bir mutluluktan mahrum bırakmış bulunur.

&-Said İbni Cübeyr merhum diyor ki: Dünya bir aldanma metaadır, eğer seni Ahireti istemekten gafil bulundurmuş ise. Fakat senin ilâhî rızayı ve ahireti talep için davet etmiş bulunursa artık dünya ne güzel meta ve ne güzel vesiledir. "Sirac-i Münir" Bun-dan dolayı insan, dünyasını da kötüye kullanmayıp ondan meşru şekilde istifade etmeli

سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ
آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

21.Koşunuz Rabbinizden bir mağfirete ve bir cennete ki, onun, eni gök ile yerin eni gibidir, Allah'a ve Peygamberlerine iman etmiş olanlar için hazırlanmıştır. İşte bu, Allah'ın lütfudur. Bunu dilediği kimseye verir ve Allah pek büyük fazlı sahibidir.

Bu mübarek ayetler insanlığı Allah'ın mağfiretine ve müminler için takdir edilmiş olan ve pek geniş bulunan cennetlere nailiyet için çalışmaya teşvik ediyor. Gerek yeryüzünde ve gerek insanlığın ruhlarında meydana gelen musibetlerin bir kitapta yazılmış ve meydana gelmeden önce Allah katında malum bulunmuş olduğunu haber veriyor. Taki, insanlar, o gibi hâdiselerin birer hikmet gereği olduğunu bilerek teselli edilmiş olsunlar ve kendi varlıkları ile böbürlenmesinler. Cimrilikte bulunanların ve başkalarına da cimriliği tavsiye edenlerin bu yüzden kendi zararlarına çalışmış olduklarını ihtar ediyor. Cenabı Hakkın ise mahlûkatından zengin ve zaten hamd ve övgüye sahip olduğunu beyan buyurmaktadır.

سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ

Bir cennete Ve Rabbinizden Bir mağfirete doğru Yarışın

(Koşunuz Rabbinizden bir mağfirete ve bir Cennete) Ey insanlar Rabbinizden bir mağfirete Koşunuz, tövbe ve istiğfar ediniz, o yüce Mabudunuzun mağfiretini çekmeye vesile olan güzel amelleri ifaya acele edin devam edin ve bir Cennete koşunuz ki:

عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göğün Genişliği gibi Genişliği

(onun eni, gök ile yerin eni gibidir) o cennet, o kadar büyüktür, onun yalnız, eni gök ile yerin enlerine eşittir, artık onun uzunluğunun da ne kadar fazla olduğu düşünülün. İşte böyle muazzam cennetler

أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

Peygamberlerine Ve Allah'a İman ettiler O kimseler için ki Hazırlanmıştır

(Allah'a ve Peygamberine iman etmiş olanlar için hazırlanmıştır) Bugün mevcutturlar

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Bunu verir Allah'ın Lütfudur İşte bu

(İşte bu, Allah'ın lütfudur. Bunu dilediği kimseye verir) Cenabı Hakkın böyle hazırlamış olduğu cennet âlemi Allah'ın lütfudur onun rahmet ve şefkatinin bir eseridir Bunu dilediği kimseye verir bu bir ilâhi lütuftur, yoksa buna hiçbir kimse kendi gayreti ile kendi şahsî kazanması ile hak etmiş olamaz, bu, o kadar muazzam ve ebedî bir nimettir ve bir saadettir

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Pek büyük İhsan Sahibidir Allah Ve

(ve Allah pek büyük lütf sahibidir) işte bunun içindir ki, mümin kullarına öyle yüce makamları ihsan buyuracaktır.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَاهَا

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

22.Ne yerde ve ne de kendi nefislerinizde musibetten bir şey isabet etmez ki, illâ o, onu yaratmamızdan evvel bir kitapta yazılmıştır. Şüphe yok ki, bu, Allah'a göre pek kolaydır.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ

Ne nefislerinizde Ve Yeryüzünde Bir musibet İsabet etmedi

(Ne yerde ve ne de kendi nefislerinizde musibetten bir şey isabet etmez ki) O Yüce Yaratıcı, buyuruyor ki: Ey insanlar Şunu da bilmelisiniz ki sizlere ne yerde ve ne kendi nefislerinizde musibetten bir şey isabet etmez ki; Mesela bulunduğunuz muhitte kıtlık ve pahalılık gibi, ekinlerin hasara uğraması gibi, deprem gibi korkunç bir hâdisе meydana gelmez ki veya kendi şahsınızda hastalık gibi bir arıza yüz göstermez ki, bütün bu hâdiselerden hiçbirisi yoktur ki:

إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا

Onu yaratmamızdan Önce Bir kitapta vardır Ancak

(illa o, onu yaratmamızdan evvel bir kitapta yazılmamış olsun) illa o Hadise onu yaratmamızdan evvel bir kitapta yani: Allah'ın ilminde veya Levhi Mahfuzda yazılmıştır, tespit edilmiştir.

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Pek kolaydır Allah'a Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki, bu, Allah'a göre pek kolaydır) Şüphe yok ki, bu Hâdiselerin öyle kitapta yazılmış ve tespit edilmiş bulunması Allah'a göre pek kolaydır. Çünkü o Yüce Yaratıcının ilim ve kudreti her şeyi kuşatmıştır, O'nun ilâhlık şanı acizlikten, müşkülata uğramaktan yücedir münezzehtir. Buna inanmışsınız.

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ

فَخُورٍ

23.Hadiselerin öyle tespit edilmiş olması şu hikmete mebni haber veriliyor ki: sizden gaip olan üzerine üzülmeyesiniz. Ve size verdiği ile de sevinip mağrur olmayasınız. Ve Allah, her bir böbürleneni, çok ıftihar edeni sevmez.

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ

Sizden geçti O şey üzerine ki Üzülmemeniz için

(sizden gaip olan üzerine üzülmeyesiniz) Evet, bütün hadiseler, meydana gelmeden evvel tespit edilmiştir. Bu hakikat, şu hikmete uğramaktan haber veriliyor ki: Ey insanlar elinizden çıkıp gidene üzülmeyesiniz. Dünya varlığından bir şeyi gaip ettiğinizden dolayı üzüntü ve kedere düşmeyesiniz. Bu, bir hikmet gereğidir diye teselli edinesiniz.

وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْكُمْ

Size verdi O şey ile ki Sevinmemeniz Ve

(ve size verdiği ile de sevinip mağrur olmayasınız) Onun bir ilahi lütuf olduğunu bilip şükredesiniz, yoksa kendinizin ona bizzat hak kazanmış olduğunu sanarak boş yere böbürlenmekte bulunmayasınız.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

Çok övüneni Kendini beyenen Her Sevmez Allah Ve

(Ve Allah her böbürleneni, çok ıftihar edeni sevmez) İnsan, mütevazı olmalıdır nail olduğu nimetin bir ilâhî ihsan olduğunu bilip şükrünü İfaya çalışmalıdır. Eğer Cenabı Hak, takdir buyurmamış olsa hiç bir kimse bir şeye nail olamaz. Bütün muvaffakiyet, birer ilâhî lütuftur.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

24.Onlar O kimselerdir ki, cimrilikte bulunurlar ve insanlara cimrilik ile emrederler ve her kim, ardını döndürürse zararı kendisine aittir. İşte şüphe yok ki, Allah, ancak O Yüce Yaratıcı zengindir, övülmüştür.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

Cimriliği İnsanlara Emrederler Ve Cimrilik ederler Onlar ki

(Onlar O kimselerdir ki ve insanlara cimrilikle emrederler) Onlar, o fani varlıkları ile iftihar edip, kibirlice vaziyet alan insanlar O kimseler dir ki: Cimrilikte bulunurlar kendi mallarından kimseye yardımda bulunmazlar. Ve başkalarına da cimriliği tavsiye ederek onların da fakirlere ve zayıflara yardım etmelerine engel olmak isterler, kendileri ruhen o kadar cimridirler,

وَمَنْ يَتَوَلَّ

Yüz çevirirse Kim Ve

(ve her kim, ardını döndürürse zararı kendisine aittir) Yani: harcamaktan kaçınır, muhtaç olanların taraflarına bile bakmayıp onlardan yüz çevirirse ne fena bir ahlâksızlık göstermiş olur, bu hareketinin zararı kendisine aittir.

فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

Hamde çok layık Çok zengin Odur Allah Artık şüphesiz

(İşte şüphe yok ki, Allah, ancak O Yüce Yaratıcı zengindir, övülmüştür) Evet ancak O Yüce Yaratıcı zengindir o cimrilerin harcamasına vesaire ye hâşâ muhtaç değildir ve Hamiddir kendi zatında övülmüştür, bütün Kâinatın hamd ve övgüsüne lâayiktir. O Yüce Yaratıcıya karşı şükran vazifesini ifa etmeyenler, hamd ve övgüde bulunmayanlar, kendi zararlarına harekette bulunmuş olurlar.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ

بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

25.And olsun ki. Peygamberlerimizi açık açık deliller ile gönderdik. Ve onlar ile beraber kitabı ve mizanı indirdik. İnsanlar adaletle kaim olsunlar için ve demiri de indirdik, onda hem çetin bir sertlik vardır ve insanlar için menfaatler de vardır ve Allah, kendisine ve Peygamberlerine gıyaben yardım edecek olanları belli etsin için. Şüphe yok ki, Allah, kuvvetlidir ve her şeye galiptir.

Bu mübarek ayetler, insanlığa Peygamberlerin, kitapların ve adalet mizanının ihsan buyrulmuş olduğunu bildiriyor. Kısaca Nuh ve İbrahim Aleyhimesselem'in gönderildiklerini ve onların soylarının da peygamberliğe ve kitaba nail olduklarını ve soylardan bir kısmının hidayete nail olup çoğunun fasık bulunduklarını haber veriyor. Daha sonra da diğer Peygamberlerin ve İncil ile Hz. İsa'nın gönderilmiş olduklarını ve İsa Aleyhisselam'a tabi olanların kalplerinde şefkat ve merhametin tecelli etmiş bulunduğunu bildiriyor. Ve onların ruhbanlığı tesis etmiş olduklarını, fakat birçoklarının ruhbanlığa tam olarak riayet etmediklerini ve onlardan iman edenlerin mükâfatlara erdirildiğini, çoklarının da fasık kimselerden ibaret bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ

Apaçık delillerle Peygamberlerimizi Gönderdik And olsun gerçekten

(And olsun ki Peygamberlerimizi açık açık deliller ile gönderdik) And olsun Muhakkak bir ilâhî lütuftur ki. Peygamberlerimizi açık açık deliller ile hüccetler ile mucizeler ile ümmetlerine gönderdik ümmetlerini ırşada, ilâhi dine davete memur ettik,

وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ

Mizanı Ve Kitabı Onlarla beraber İndirdik Ve

(ve onlar ile beraber kitabı ve mizanı indirdik) insanlığın selâmet ve yükselmesini temin edecek hükümleri içermiş, olan herhangi bir ilâhî kitabı ve mizanı yani: Adaleti temine vasıta olan bir şeri esası indirdik tebliğ ettik, insanlık hakkında böyle bir lütufta bulunduk

لَيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

Adaleti İnsanlar Ayakta tutması için

(insanlar adaletle kaim olsunlar için) birbirlerine zulmetmeyip adaletle muamelede bulunsunlar için.

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

İnsanlar için Menfaatler Ve Şiddetli Bir kuvvet Onda vardır Demiri İndirdik Ve

(ve demiri de indirdik, onda hem çetin bir sertlik vardır ve insanlar için menfaatler de vardır) O demiri de kudretimizle yarattık, varlık alanına getirdik, o demirde mühim bir kuvvet ve sertlik mevcuttur. Ondandır nice çeşitli silâhlar yapılmaktadır. Ve insanlar için menfaatler vardır. Ondandır birçok aletler, nakil vasıtaları yapılarak istifade olunmaktadır,

وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ

Gıyapta Peygamberlerine Ve Kendine yardım edecek O kimseyi ki Allah'ın Ortaya çıkarması için Ve

(ve Allah, kendisine ve Peygamberlerine gıyaben yardım edecek olanları belli etsin için) evet O Peygamberlerin gıyabında oldukları hâlde yardım edecek olanlar belli olması için ve o fedakâr zatlar malûm olsunlar için: Allah celle celaluhu hazretleri öyle Peygamberleri, kitapları göndermiş demirleri yaratmış, onları bir harp vasıtası kılmıştır. Ta ki, İslâm mücahitleri, İslâm düşmanlarına karşı o demirlerden yapılmış silâhlar ile savaşa atılarak, dini yüceltmeye hizmet etsinler. Allaha ve resulüne yardımında bulunsunlar

إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

Daima üstündür Çok kuvvetlidir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, kuvvetlidir ve her şeye galiptir) Şüphe yok ki, Allah Teâlâ Hazretleri kuvvetlidir, kendi yüce kuvvetiyle her dilediği şeyi vücuda getirebilir ve her şeye galiptir, her dilediğini kahredebilir, kimseden yardım dilemeye muhtaç değildir. Mümin kullarını cihat ile din düşmanlarına karşı silâh kullanmakla mükellef tutması, o müminleri sevaplara mükâfatlara nail buyurması içindir. Yoksa bütün kâinatı yüce kudretiyle idare eden o kudret sahibi Yaraticının kimsenin yardımına bir ihtiyacı yoktur. Buna inanmışsınız.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ

وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

26.Ve and olsun ki, Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik ve onların zürriyetlerinde peygamberliği ve kitabı sürekli kıldık. Artık onlardan hidayete ermiş olan vardı, onlardan birçokları ise fasık kimselerdir.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ

İbrahim'i Ve Nuh'u Gönderdik And olsun gerçekten Ve

(Ve and olsun ki, Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik) O iki muhterem zatı şerefli peygamberliğe nail kıldık,

وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ

Kitabı Ve Peygamberliği İkinin nesillerinde Kıldık Ve

(ve onların zürriyetlerinde peygamberliği ve kitabı sürekli kıldık) bütün Peygamberler bu iki zatın neslinden bulunmuşlardır. Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'anı Kerim'den ibaret olan dört kitapta bu iki zatın neslinden olan mübarek Peygamberlere ihsan buyrulmuştur.

فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ

Hidayete eren Artık onlardan vardır

(Artık onlardan hidayete ermiş olan vardı) Artık O iki zata ait soylardan veya ken

dilerine o Peygamberler gönderilmiş olan cemiyetlerden hidayete ermiş olanı vardır. İlâhî dine nail olmuş, hidayete kavuşmuş bulunanları mevcuttur, fakat

وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimselerdir Onlardan Çoğu Ve

(onlardan birçokları ise fasık kimselerdir) Doğru yoldan çıkmış, küfre düşmüş veya büyük günahları işlemiş şahıslardır. Öyle pek muhterem zatların soylarından olmaları, kendilerine faide verir olamamıştır. Onlar, kendi kabiliyetlerini kötüye kullanarak öyle sapkınlığa düşmüşlerdir.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

27.Sonra onların izleri üzerine Peygamberlerimizi yolladık ve Meryem'in oğlu İsa'yı da gönderdik ve ona İncil'i verdik ve ona tâbi olanların kalplerinde bir şefkat ve merhamet meydana getirdik ve bir ruhbanlık icat ettiler ki, onu onların üzerlerine yazmamıştık. Ancak Allah'ın rızasını aramak için onu yaptılar sonra ona tam manasıyla riayetle riayette bulunmadılar artık onlardan iman edenlere mükâfatlarını verdik ve onlardan birçokları ise fasık kimselerdir.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا

Peygamberlerimizi İzleri üzerine Takip ettirdik Sonra

(Sonra onların izleri üzerine Peygamberlerimizi yolladık) Sonra onların O önceki Peygamberlerin izleri üzerine diğer Peygamberlerimizi de yolladık asırlar geçtikçe diğer Peygamberler de kavimlerine gönderilmiş oldular,

وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

Meryem'in oğlu İsa'yı Takip ettirdik Ve

(ve Meryem'in oğlu İsa'yı da gönderdik) Ve Özellikle Meryem'in oğlu İsa'yı da Peygamber olarak gönderdik o da annesi tarafından Hz. İbrahim'in soyundan bulunmuştur

وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ

İncil'i Ona verdik Ve

(ve ona İncil'i verdik) ve Hz. İsa'ya İncil'i verdik ki, birçok şeri hükümleri kapsar ve Tevrat'taki bazı hükümleri hafifletici ve son peygamberlerin dünya âlemine teşrif edeceğini müjdeleyici bulunmuştur,

وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً

Bir rahmet Ve Bir şefkat Ona tabi oldular O kimselerin ki Kalplerinde Kıldık Ve

(ve ona tâbi olanların kalplerinde bir şefkat ve merhamet meydana getirdik) Yani: İsa Aleyhisselam'ın dinine samimiyetle sarılanların kalplerinde bir şefkat yufka yüreklilik incelik şerhleri defetme kabiliyeti meydana getirdik. **Ve bir merhamet** bir koruma duygusu, bir hayır kazanma meziyeti vücuda getirdik. Ama sonra onlar

وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ

Üzerlerine Onu farz kılmamıştır Onu icat ettiler Ruhbaniyet ki Ve

(ve bir ruhbanlık icat ettiler ki, onu onların üzerlerine yazmamıştık) O ruhbanlığı biz onlara farz kılmadık. Onu kendileri iradeleriyle yapmış oldular. Şöyle ki: İnsanlar ile temastan ayrıldılar, mabetlerde bir köşeye çekilmiş olarak yaşadılar, evlenmeyi terk ettiler, kendilerine haram kıldılar, kalın libaslar giydiler garibane bir vaziyet aldılar,

إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ

Allah'ın Rızasını Aramak için Ancak

(ancak Allah'ın rızasını aramak için) O ruhbanlığı kendilerine gerekli kıldılar. Fakat

فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا

Riayetinin Hakkıyla Fakat ona riayet etmediler

(sonra ona gerektiği gibi riayette bulunmadılar) onu kötüye kullandılar. Hatta birçokları teslise inandılar, Allah'ın birliği inancına dayanmış olan İsa'nın dinini inkâr ettiler. Bir takım zındık hükümdarlarının batıl dinlerine girdiler,

فَاتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ

Mükâfatlarını Onlardan İman ettiler O kimselere ki Artık verdik

(artık onlardan iman edenlere mükâfatlarını verdik) yani: Hz. İsa'nın dinini, sahih iman ile kabul ve o dinin haber verdiği Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik eyleyenleri lâyük oldukları nimetlere, kat, kat sevaplara kavuşturduk. Onlar, Allah'ın rızasına nail bulunmuş oldular,

وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Fasık kimselerdir Onlardan Çoğu Ve

(ve onlardan birçokları ise fasık kimselerdir) Ve onlardan O rehbaniyeti icat edenlerden birçokları da bilâhare pek yanlış hareketlerde bulunmuş, İncil'i değişikliklere uğratmış oldular. Hz. İsa'yı Allah'ın oğlu tanıdılar, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini inkâr ettiler Cenabı Hakkın tayin buyurmuş olduğu dinin sınırlarından dışarıda çıkmış bulundular. Artık gerçekten akıllı, düşünen insanlar elbette ki: O gibi sapık kimselere bir kıymet vermezler, onların sözlerine, işlerine iltifat tenezzülünde bulunmazlar. Hakikî bir dinin akıl ve hikmete uygun olan yüksek beyanları ile kalplerini aydınlatmaya çalışır dururlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

28.Ey iman etmiş olanlar, Allah'tan korkunuz ve O'nun Peygamberine iman ediniz ki, size rahmetinden iki nasip versin ve sizin için bir nur kılsın ki, onunla yürürsünüz ve sizin için mağfiret buyursun ve Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.

Bu mübarek ayetler, müminleri takvaya ve Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tasdiğe davet ediyor ki, iki kat rahmete ve hareketlerinin rehberi olarak bir nura ve ilâhi mağfirete nail olsunlar. Ve Cenabı Hakkın bu hakikati beyan buyurmasındaki hikmete işaret buyuruyor ki: Ehli kitap, uyansınlar, Hak Teâlâ'nın dilediği kuluna verdiği lütuf ve kereme, peygamberlik ve risalete mani olamayacaklarını anlasınlar. Ve lütuf ve kerem o Kerem sahibi yaratıcının kudretinde olduğundan onu dilediği kuluna vereceğini beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Allah'tan korkunuz) Yani: Ey Musa ve İsa Aleyhisselam'a sağlam bir şekilde iman etmiş olan ehli kitap, Allah'tan korkunuz O'nun emirlerine, yasaklarına muhalefette bulunmayınız, hakikatleri inkârdan kaçınınız,

وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ

Resulüne İman edin Ve

(ve O'nun Peygamberine iman ediniz) Resullerin sonuncusu olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliğini de tasdik eyleyiniz ki Hak Teâlâ

يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ

Rahmetinden İki kat nasip Size versin

(size rahmetinden iki nasip versin) evvelki Peygamberlere iman ettiğiniz gibi Hz. Muhammed'e de iman etmenizden dolayı iki kat rahmete, mükâfata nail olarsınız,

وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ

Onunla Yürürsünüz Bir nur Sizin için Kılsın Ve

(ve sizin için bir nur kılsın ki, onunla yürürsünüz) evet sizin için bir nur Nasip kılsın ki, onunla yürürsünüz. Onun aydınlıklarıyla aydınlanır, ilim ve fazilete nail olur, geleceğinizi temine çalışır, kıyamette de onunla kurtuluş yolunu bilip takip edersiniz,

وَيَغْفِرْ لَكُمْ

Size Mağfiret etsin Ve

(ve sizin için mağfiret buyursun) ve İman ediniz ki, sizin için mağfiret buyursun insanlık icabı yapmış olduğunuz günahları da affedip örtsün

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve

(ve Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir) Ve Allah Teâlâ Hazretleri şüphe yok ki çok bağışlayıcıdır. Mümin kullarının bir nice günahlarını affeder ve o Yüce Yaraticı çok merhametlidir. Kulları hakkında şefkat ve yardımı pek boldur. İşte ondan dolaydır ki, sizi böyle ayeti kerimesiyle aydınlatmakta ve hidayet yoluna teşvik buyurmaktadır.

لَيْلًا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

29.Artık ehli kitap bilmeyecekler midir ki, Allah'ın lütufundan hiçbir şeye güç yetiremeyeceklerdir ve şüphe yok ki, bütün lütuf, Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir ve Allah pek büyük lütuf sahibidir.

لَيْلًا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ

Ehli kitabın Bilmesi için

(Artık ehli kitap bilmeyecekler midir ki) İşte bu hususlardaki ilâhi beyanları, ehli kitabı uyandırmak, kurtuluşa kavuşturmak içindir. Artık ehli kitap, bilmeyecekler midir ki, Elbet bilmeleri, gerekir ki,

أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ

Allah'ın Lütufundan Hiçbir şeye Şüphesiz güç yetiremeyeceklerini

(Allah'ın lütufundan hiçbir şeye güç yetiremeyeceklerdir) o ilahi lütfün her hangi bir zat hakkında tecellisine mani olamayacaklardır

وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ

Allah'ın Elindedir Lütuf Şüphesiz Ve

(şüphe yok ki, bütün lütuf, Allah'ın elindedir) evet Şüphe yok ki, bütün fazlı kerem lütuf ihsan ve kerem Allah'ın elindedir. O hikmet sahibi yaratıcının kudret elinde ve dilemesindedir.

يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Onu verir

(onu dilediğine verir) İşte en büyük bir lütuf ve ihsan olan peygamberlik ve risaleti de birçok Peygamberlerine ihsan buyurmuş olduğu gibi Hz. Muhammed Aleyhis-salam'a da ihsan buyurmuştur. Buna kim mâni olabilirdi? Bunu kim inkâr edebilir?

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Pek büyük İhsan Sahibidir Allah Ve

(ve Allah, pek büyük lütuf sahibidir) Öyle mümtaz kullarını dilediği yüceliklere nail eder yüce makamlara ulaştırır. İşte son peygamber Hazretleri de Allahü Teâlâ'nın en seçkin bir kuludur, en büyük bir ilâhi lutfı naildir. O'nun o yüce muvaffakiyetini, peygamberliğe nail olmasını tasdik etmekte bütün insanlık için en elzem bir vazifedir. Genel mutluluk ancak bu pek mühim vazifeyi ifa sayesinde tecelli eder. Buna inanmışızdır.

&-Yüce rabbimiz biz kullarını o pek yüce vazifeyi hakkiyle İfaya muvaffak buyursun, Peygamberlerin efendisinin hürmetine duamızı kabul buyur. Âmin.

Hamd, âlemlerin Rabbine mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
58-EL-MUCADELE SURESİ

Bu mübarek sure, münafık'ın suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Yirmi iki ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Bir aile meselesi hakkında mücadele vukuunu bildirdiği için kendisine "Mücadele Suresi" adı verilmiştir ve bu meseleden dolayı kendisine "Sureyi Zihar" da denilmiştir. Ve ilk ayeti mübarek "Kadsemia" sözü ile başladığı için kendisine "Kadsemia" adı da verilmiştir. Mücadelelerin birçoğunda demire müracaat edildiği göz önüne alınırsa Hadid Suresini bu mücadele suresinin takip etmesindeki derin bir uygunluk anlaşılmış olur Bununla beraber Hadid suresi, Cenabı Hakkın büyük lütuf sahibi olduğunu beyan ile sona ermişti. Bu Mücadele Suresi de aileler hakkında bir ilâhî lütuf ve ihsanın tecellisini göstermekte olduğu için bu sebeple de aralarında bir münasebet ve bağ vardır.

Bu mücadele suresinin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Zihar meselesi hakkındaki şerî hükümleri beyan.
- 2.Cenabı Hakka ve Resulüne karşı mücadeleye cesaret edenlerin cezalarını ihtar.
- 3.Allah-ü Teâlâ'nın bütün içtimai varlıkların hâllerini ve sırlarını bilir olduğunu ilân,
- 4.Müminlerin kerem sahibine yakışır içtimâî vazifelerine işaret.
- 5.Resuli Ekrem ile hususî şekilde görüşmek isteyenlerin riayet edecekleri muameleyi tayin.
- 6.Din düşmanlarına meyil gösterenlerin korkunç akıbetlerini ihtar.
- 7.Din düşmanlarına karşı yüz göstermeyen hakikî müminlerin mazhar olacakları nimetleri, Allah'ın desteğini müjdeleme.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

1.Muhakkak ki O Resulü Ekrem kocası hakkında seninle mücadelede bulunan ve Allah'a şikâyet eden kadının sözünü Allah'ü Teâlâ işitmiştir. Ve Allah sizin konuşmalarınızı işiticidir. Şüphe yok ki: Allah hakkıyla işitir, görücüdür.

Bu mübarek ayetler, bir muhterem kadının kocası tarafından yapılan zihar muamelesinden dolayı üzülmek Resuli Ekrem'e müracaat etmiş olduğunu ve Cenabı Hakka yalvarıp şikâyet arzında bulunduğunu bildiriyor. Zihar da bulunanların gerçeğe aykırı bir sözde bulunduklarını kınamak için ihtar buyuruyor. Zihar da bulunanların eşleri ile münasebetlerini sürdürebilmeleri için ne gibi kefaretlere ile mükellef olduklarını gösteriyor. Allah'ü Teâlâ'ya ve Resulüne iman edenlerin bu gibi ilâhî hududa riayet etmelerini beyan, kâfir olanların da büyük bir gazaba uğrayacaklarını şöylece ihtar etmektedir.

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ

Allah'a Şikayette bulunuyor Ve Kocası hakkında Seninle mücadele ediyor Onun ki Sözünü Allah İşitti Gerçekten

(Muhakkak ki O Resulü Ekrem kocası hakkında seninle mücadelede bulunan ve Allah'a şikâyet eden kadının sözünü Allah'ü Teâlâ işitmiştir.) Evet, kocası hakkında seninle mücadelede bulunan sana müracaat ederek kocasının kendi hakkında zihar da bulunmuş olduğunu hazin hazin anlatan. Ve dahi Allah'a kocasının insafsızca hâlimden dolayı şikâyet arzında bulunan kadının sözünü Allah Teâlâ Hazretleri işitmiştir. Onun istirhamlarını kabul edip temennilerini kabul buyurmuştur.

وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا

İkinizin konuşmasını İşitir Allah Ve

(ve Allah sizin konuşmalarınızı işiticidir) konuşmalarınızdan, hareket tarzınızdan haberdardır,

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Her şeyi görendir Hakkiyle işitendir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki: Allah, hakkiyle işiticidir, görücüdür) Bütün âlemdeki olaylar o yaratıcı için malûmdur. Binaenaleyh o kadının o müracaatını, o yalvarıp yakarmasını işitip bilmiş, hikmetin gereği ne ise onu emretmiştir.

&-Bu, sureyi Mücadelenin başlangıcını teşkil eden ilk dört ayeti kerimenin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: Salebe'nin kızı Havle, güzel vücutlu bir kadın imiş, kocası ise Samit'in oğlu Evs idi, ihtiyar ve hırçınca huylu bulunuyormuş, bir gün secde hâlinde bulunan zevcesi Havle'ye bakmış, endamı hoşuna gitmiş, namazdan sonra kendisini istemiş. Havle ise uygun görmemişti. Bunun üzerine Evs, gazaba gelmiş. Havle hakkında zihar da bulunmuştur. Bu zihar ise cahiliyet zamanında bir ayrılma sebebi mahiyetinde idi, artık kadın ne eşi ile buluşabilirdi, ne de başkasına varabilirdi.

Havle, bu muameleden çok üzölmüş, Resulü Ekrem'e müracaat ederek arzı şikâyetle bulunmuş idi. Peygamber Efendimiz de "Havle'ye hitaben" sen kocana haram olmuş oldun diye buyurmuştu. Bu hususa dair henüz bir İlâhî Vahiy meydana gelmemişti. Havle ise defalarca müracaat ederek çocukları bulunduğunu söylemiş, üzüntülerini açıklamıştı, Cenabı Hakka yalvarıp yakarmaya başlamıştı. Bu hâdisi üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuş, Havle hakkında ilâhî lütuf tecelli etmiş, ziharın tesirinden kurtulmak için güzel bir çare gösterilmiştir. Bu bir ilâhî lütuftur ki ardından gelen bu çareyi içermiş bulunmaktadır. Fıkhi hükümlerimize göre zihar: Bir kimsenin kendi karısını veya karısının boynu veya arkası gibi bir uzvunu kendisine nikâhı ebedî olarak haram bulunan bir kadına veya onun bakılması caiz olmayan bir uzvuna benzetmesi demektir. "Sen bana anamın arkası gibisin" denilmesi gibi.

Yalnız Zahiriye mezhebine göre zihar: Ancak annelerin arkasına en az iki defa benzetmek ile tahakkuk eder. Başka hangi bir kadına ve hangi başka bir uzva teşbih ile zihar vücuda gelmez. Hanefî Mezhebine ve diğer muteber mezheplere göre ziharın tahakkuku için şöyle şartlar vardır:

1.Zihar da bulunan koca, akıllı, bulûğa ermiş, uyanık ve Müslüman bulunmalıdır. Bu vasıflara sahip olmayanların zihar'ı muteber değildir.

2.Müzaherün biha, yani: Kendisine benzetilen kadın, zihar da bulunan erkeğe nesep, süt veya evlilik yoluyla akrabalıktan dolayı ebedi olarak haram olmalıdır. Bundan dolayı teyzeye, sütkız kardeşe veya kayınvalideye benzetmek ile zihar sabit olur. Fakat baldıza teşbih ile sabit olmaz.

3.Kendisine benzetilen kimse, kadın olmalıdır. Bundan dolayı bir kimse karısını, babasına veya oğluna veya kayınpederine teşbih etmekle zihar meydana gelmez.

4.Kendisine benzetilen aza, müzahir için, yani: zihar yapan erkek için bakılması caiz olmayan bir aza olmalıdır. Bundan dolayı annenin yüzüne veya eline veya başına benzetmek ile zihar sabit olmaz.

5.Müzaherün, bih, yani: Kendisi ile zihar yapılan söz, açık bir tabir ise benzetme, niyete muhtaç olmaz. Fakat kinayi bir tabir ise bununla zihara niyet edilmiş olmalıdır. Meselâ: Koca, karısına: "Sen bana annemin arkası gibisin" dese bununla niyete muhtaç olmaksızın zihar gerçekleşir, isterse bununla haram kastedilmiş olmasın. Fakat: "Sen bana annem gibisin veya sen bana annem misillisin" dese bu, niyete muhtaç bulunur. Bununla zihar'a niyet edilmiş ise zihar ve boşanmaya niyet edilmiş ise boşanma gerçekleşir. Fakat bir kadr kıymete ve değere niyet edilmiş ise bu sözdür, bununla bir şey lâzım gelmez. Adeta: Sen bence anam gibi muhteremsin, denilmiş olur. Hatta: "Sen benim anamsın" veya "sen benim kızımsın" denilmesi de böyledir. Şu kadar var ki, eşe bu şekilde hitap edilmesi, harama yakın mekruhtur.

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُم مِّنْ نِّسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّيُّ وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوءٌ غَفُورٌ

2.Sizden o kimseler ki, kadınlarından zihar da bulunurlar, hâlbuki o kadınlar, onların anaları değildir. Onların anaları ancak onları doğurmuş olanlardır ve

şüphe yok ki: Onlar elbette çirkin ve yalan bir lâf söylüyorlar ve muhakkak ki, Allah elbette af edicidir. Çok yarlıgayıcıdır.

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ

Kadınlarından Sizden Zihar yapıyorlar O kimseler ki

(Sizden o kimseler ki, kadınlarından zihar da bulunurlar) Hak Teâlâ Hazretleri, öyle zihar da bulunmanın muvafık olmayacağını beyan için buyuruyor ki: Ey Müslümanlar sizden o kimseler ki, Kendilerinden zihar sadır olur, meselâ, içlerinden biri karısına hitaben "sen bence anamın sırtı gibisin" deyiverse

مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ

Kendi anaları Onlar değildir

(hâlbuki o kadınlar, onların anaları değildir) o kadınları kocalarının anaları gibi kendilerine haram saymaları doğru olamaz.

إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّيْ وَلَدْنَهُمْ

Onları doğurdular Anlar ki Ancak Onların anaları değildir

(Onların anaları ancak onları doğurmuş olanlardır) Artık hanımları onların anaları nasıl olabilirler,

وَأَنَّهُمْ لَيَقُولُنَّ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا

Bir yalan Ve Sözden Çirkin bir şey Elbet söylüyorlar Şüphesiz onlar Ve

(ve şüphe yok ki, onlar elbette çirkin ve yalan bir lâf söylüyorlar) Annelerin mahiyetleri salahiyetleri başka, hanımlarının mahiyetleri, salahiyetleri de başkadır. Şeran helâl olanı haram ve haram olanı helâl saymak, birinin hükmünü diğerine vermek elbette doğru olamaz. Ve hanımları askıda imiş gibi bir hâlde bırakmak, onlar ile karı koca ilişkilerini tatile uğratmak şefkat ve muhabbete aykırı, eşlerin mağdur olmalarına sebep olur. Bununla birlikte

وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ

Çok bağışlayandır Çok affedicidir Allah Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki, Allah elbette af edicidir Çok yarlıgayıcıdır) İnsanlardan insanlık hâli böyle uygunsuz sözler, hareketler, çıkabilir, elverir ki, onların uygun olmadıklarını bilsinler, bir an evvel tövbe ve istiğfar ederek ilâhi emir istikametinde, kaybedileni telâfi etmeye çalışsınlar. İşte bu zihar dan ileri gelen hoş olmayan bir vaziyetten kurtulmak için bildirilen şu şer'i çare de bir ilâhi af eseridir.

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ

يَتِمَّاسًا ذَلِكَ تَوْعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

3.Ve o kimseler ki, eşlerinden zihar da bulunurlar, sonra da dediklerinden geri dönerler, artık temas etmeden evvel bir köle azat etmek lâzımdır. İşte siz bununla öğüt verilmiş olursunuz. Ve Allah her ne yaparsanız tamamen haberdardır

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ

Kadınlarından Zihar yapıyorlar O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Kadınlarından zihar da bulunurlar) Onları kendilerine nikâhları ebediyen yasak olan kadınların belirli azalarına benzeterek kendilerine yaklaşma salâhiyetinden mahrum kalırlar.

ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا

Söylediler O şeyden ki Dönüyorlar Sonra

(Sonra da dediklerinden geri dönerler) Karılarının kendilerine devamlı olarak haram olmasını istemeyerek onlara tekrar temasta bulunmak isterler

فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا

İkisinin temaslarından Önce Bir köle Artık azat etmek

(artık temas etmeden evvel bir köle azat etmek lâzımdır) artık o eşlerine temas etmeden evvel bir köle veya cariye azat etmek lâzımdır. Böyle bir köle azat ettiler mi, haramlık kalkar, eşlerine yaklaşımları caiz bulunur. Bu kölenin Müslüman olması, imamı Şafiye göre şarttır,

ذَلِكُمْ تُوَعَّظُونَ بِهِ

Bununla Nasihat ediliyorsunuz İşte siz

(İşte siz bununla öğüt verilmiş olursunuz) Ey öyle zihar da bulunan Müslümanlar Bu kefarete hükmü ile öğüt verilmiş olursunuz. Bu ağırca kefarete, sizin için bir öğüt hükmünde bulunmuş olur ki, bir daha öyle lâkırdılarda bulunmayasınız.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdardır Yapıyorsunuz O şeyi ki Allah Ve

(Ve Allah her ne yaparsanız tamamen haberdardır) Allah her ne yaparsanız On-dan elbette ki, tamamen haberdardır. Artık dinen kötü görülen şeylerden sakınmalısınız, şeri hudutlara riayetden ayrılmayınız.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

4.Fakat kim köle veya cariye bulamazsa birbiri ile temastan evvel birbiri ardınca iki ay oruç icap eder. Ona da güç yetiremeyen kimse artık altmış yoksulu doyurmak lâzım gelir. İşte bu Allah'a ve Peygamberine iman etmeniz içindir. Ve işte bu, Allah'ın hudududur. Kâfirler için ise pek elemli bir azap vardır.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ

Bulamamışsa Fakat kim

(Fakat kim köle veya cariye bulamazsa) evet kim Azat edeceği bir köle veya cariye bulamazsa kefarete zamanında böyle bir köleyi bulmaktan aciz bulunursa

فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا

İkisinin temaslarından Önce İkisi ard arda İki ay Artık oruç tutmak

(birbiri ile temastan evvel birbiri ardınca iki ay oruç icap eder) yani o kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunmasında veya o karısını şehvetle öpüp sevmesinden önce birbiri ardınca ara vermeden iki ay oruç icap eder. O ziharda bulunan koca, böyle iki ay oruç tutar. Hatta bu arada bir gün oruç tutmasa tekrar yeniden iki ay oruç tutması lâzım gelir,

فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ

Güç yetirememişse Fakat kim

(ona da güç yetiremeyen kimse) Hastalığından veya kendisine aciz olan şiddetli meşakkatten dolayı öyle ara vermeden oruç tutamayan bir Müslüman zihar yapana ise

فَاطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا

Fakiri Altmış Artık yedirmek

(artık altmış yoksulu doyurmak) lazım gelir. Onlara bir gün sabah ve akşam yemek yedirir veya bir fakire böyle altmış gün yemek yedirir. Altmış fakire birer fitre miktarı yiyecek veya para vermesi de yeterlidir. Bu fakirler, Müslüman olmalıdırlar ve zihar yapanın kendilerine nafakalarını vermekle mükellef olduğu kimselerden bulunmamalıdırlar,

ذَٰلِكَ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a iman etmeniz içindir İşte bu

(İşte bu Allah'a ve Peygamberine iman etmeniz içindir) Kefaretin vesairenin lüzumu, bu hususta ki şer'i hükmün beyanı ve zihar yapan için gösterilen kurtuluş çaresi Allah'a ve Peygamberine iman etmeniz içindi İslami hükümleri tasdik, onun hikmet gereği olduğunu itiraf ederek cahilce muamelelerden, konuşmalardan kaçınmanız içindir.

وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ

Allah'ın Hudududur Bunlar Ve

(Ve işte bu, Allah'ın hudududur) bu Allahın koyduğu kanundur. Öyle kafanıza göre ebedi haramlık değil Allahın sizlere kefarete sayesinde o aile yuvanızın devamına vesile olan hikmeti ilahidir. Bu husustaki şer'i hüküm de kolaylaştırmayı, şefkat ve merhameti içermektedir. Cahiliyet zamanındaki ebedî haramlığa muhaliftir.

وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemlî Bir azap Kafirler için vardır Ve

(Kâfirler için ise, pek elemlî bir azap vardır) Böyle pek makul, hikmet gereği olan hükümleri inkâr edenler ise bir ebedî azabı hak etmişlerdir.

&-Evet" bu zihar meselesindeki şeri hükmü bir düşünelim. Şüphe yok, zihar yapan, büyük bir kusurda bulunmuştur, helâl-i haram telâkki etmiştir, eşini üzmüş, mağdur bırakmıştır. Bundan dolayı tövbeye muhtaçtır. Yaptığı hoş olmayan hâlden dolayı pişmanlığını göstermesi lâzımdır. İşte kendisine gereken kefarete, bir tövbe ve pişmanlık nişanesidir. Bir razı etme mahiyetindedir. Bir kere bir köle veya cariye azat etmesi, insanlık adına bir hizmettir. Köle azadına gücü yetmeyenin iki ay aralıksız oruç tutması da, kendisinin ahlâkını ıslaha, cemiyet için temiz ruhlu bir üye olmasına ve pişmanlığını göstermesine bir alâmettir. Fakirlere yemek yedirmek veya onun bedelini vermekte yine insanlık adına bir hizmettir, bir yardımlaşmadır, bir mahrumiyetin giderilmesi için bir kurtuluş çaresidir. Sonuç olarak bu ayetlerin inişi Havle için de bir kurtuluş vesilesi olmuştur. Kocası Evs, köle azat edemeyeceğini ve oruca takati bulunmadığını söylemiş. Altmış fakire yemek vermeğe de servetinin kâfi olmadığını söylediği için Resuli Ekrem sallallahu aleyhi Ve sellem Efendimiz kendisine yardımda bulunmuş. Artık altmış fakire yemek yedirmek sureti ile ziharın hükmünden kurtulmuş, eşi Havle ile aralarındaki haramlık zail olmuş, haklarında ilâhî lütuf tecelli bulunmuştur.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَثَبُوا وَكَبُتُوا كَيْتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا

آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

5.Muhakkak o kimseler ki, Allah'a ve Peygamberine muhalefette bulunurlar, kendilerinden evvelkilerin çarpıldıkları gibi çarpılmışlardır. Ve muhakkak ki, açık açık ayetler indirdik ve kâfirler için pek hararetli bir azap vardır.

Bu mübarek ayetler, Hak Teâlâ'nın tayin etmiş olduğu kanunu değiştirmeye kalkışan inkârcılara pek korkunç geleceklerini ihtar ediyor. Cenabı Hakkın ilminin kuşatıcılığını ve o inkârcıları ahirette diriltip onlara dünyadalar iken yapmış ve unutmuş oldukları şeyleri sorumlu tutmak haber vereceğini şöylece beyan buyurmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Karşı geldiler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, Allah'a ve Peygamberine muhalefette bulunurlar) Onların belirlemiş ve açıklamış oldukları hududa muhalif hudut belirlemeye kalkışılar, kendileri için başka şeyleri tercih ederler, artık onlar:

كُتِبُوا كَمَا كُتِبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Kendilerinden evveldir O kimseler ki Çarpıldı O şey gibi ki Çarpıldılar

(kendilerinden evvelkilerin çarpıldıkları gibi çarpılmışlardır) evet, geçmiş Peygamberlere muhalefette bulunmuş olan kavimlerin çarpıldıkları gibi çarpılmışlardır. Yani: O sonrakilerde o eski kavimler gibi felâketlere uğramış olacaktırlar. Bu ilâhî beyan, İslâmiyet'in zaferlere nail olacağına dair bir müjde mahiyetindedir. Nitekim Peygamberimize karşı muhalefet eden cephe alan Kureyş müşrikleri, Hendek savaşında böyle bir kahrolmuşluğa uğramışlardı

وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

Apaçık Ayetler İndirdik Gerçekten Ve

(ve muhakkak ki, açık açık ayetler indirdik) Resuli Ekrem'in peygamberlik iddiasındaki doğruluğuna dair ve Peygamberlerine muhalefet etmiş olan eski milletlerin ibret verici tarihlerine ait ve dinî hükümlerin birer hikmet ve faydaya dayanmış olduğuna dair pek açık deliller neşrettik. Artık bunlar, bilinirken nasıl olur da muhalif bir cephe almaya cüret gösterilebilir.

وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azap Kafirler için vardır Ve

(ve kâfirler için pek hararetli bir azap vardır) Ve kâfirler için Bu gibi ayetleri inkâr edenlere mahsus pek hararetli bir azap vardır. Dünyadaki inkârcı ve kibirlice hareketlerinin öyle zillete düşürücü cezasına ahirette uğrayacaklardır.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصِيَهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

6.o gün Allah, onları cümleten diriltecektir, artık onlara neler yapmış olduklarını haber verecektir. Allah onu bir bir saymıştır, onlar ise onu unutmuşlardır ve Allah her şey üzerine şahittir.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا

Hepsini Allah Onları diriltir O gün

(o gün Allah, onları cümleten diriltecektir) Evet, O gün de Öyle bir azaba uğrayacaklardır ki, Allah onları cümleten diriltecektir bütün ölmüş insanları yeniden hayata erdirecektir,

فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا

Yaptılar O şeyleri ki Ve onlara haber verir

(artık onlara neler yapmış olduklarını haber verecektir) inkârcıların dünyadaki, kötü amellerini teşhir ederek kendilerini mahcubiyetler içinde bırakacaklardır.

أَحْصِيَهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ

Ve onu unuttular Allah Onu saymıştır

(Allah onu bir bir saymıştır) Allah O kulların yapmış oldukları her şeyi bir bir saymıştır. Zapt etmiş, kuşatmıştır. O yapılmış olan şeylerden her birinin zamanı, mekânı, mahiyeti meydana geliş tarzı zapt edilmiş bulunmaktadır. O amelleri yapmış olanlar ise o amellerini unutmuşlardır. O kıyamet âleminde onlardan haberdar olarak mahcubiyetler içinde kalacaklardır.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Hakkıyla şahittir Her şeye Allah Ve

(Ve Allah her şey üzerine şahittir) Bütün mahlûkatının hal ve tavırları Allah katında bilinmektedir. O hikmet sahibi yaratıcının ilminin dairesinden hiçbir şey gaip, unutulmuş olamaz. Buna inanmışızdır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

7.Görmedin mi ki, şüphe yok Allah, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsini bilir. Üç kişi arasında bir gizlice konuşma olmaz ki, illâ O Allah dördüncüleridir ve beş kişi arasında olmaz ki, illâ O altıncılarıdır ve bundan daha az ve daha çok kimse arasında öyle konuşma olmaz ki illâ O, her nerede olsalar onlar ile beraberdir. Sonra onlara ne yapmış olduklarını kıyamet gününde haber verir. Şüphe yok ki: Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

Bu mübarek ayetler: Yüce Allah'ın bütün kâinatta olanları bildiğini ve bütün cemiyetlerin hâllerinden ve sırlarından haberdar bulunduğunu ve herkese dünyada neler yapmış olduklarını, ahirette haber vereceğini ihtar ediyor. Bir takım dedikodulardan men edilmiş olan kimselerin bilâhare nasıl boş yere Resuli Ekrem'in aleyhinde lâkırdılarda bulunduklarını ve kadri yüce Peygambere nasıl gayr-i meşru bir tarzda selâm verdiklerini ve nasıl alay edercesine bir lâkırdıda bulunduklarını ve müthiş bir gazaba uğrayacaklarını şöylece haber vermektedir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyleri ki Bilir Allah Şüphesiz Görmedin mi?

(Görmedin mi ki, şüphe yok Allah, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa hepsini bilir) Yani: Görmüş gibi kesin bir bilgi ile bilmedin mi ki, şüphe yok Allah evet o yüce yaratıcı Hazretleri, Göklerde ve yerde O âlemlerdeki külliyyat ve cüziyata, muhtelif mahlûkata ait neler var ise hepsini bilir. Hiçbiri Cenabı Hakkın bilmesinden hariç bulunamaz. Hatta

مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ

Dördüncüleri Odur Ancak Üç kişinin Gizli konuşmasından Olmaz

(üç kişi arasında bir gizlice konuşma olmaz ki illa dördüncüleri odur) evet Yüce Allah, onların dördüncüleridir. Onların o konuşmalarını, maksatlarını tamamen bilir. Hâşâ mekândan uzak olan o Yüce Yaratıcı, sanki onların yanlarında bulunup hâllerini müşahade eden bir dördüncü zat gibi onların ahvalini tamamen bilicidir,

وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ

Altıncıları Odur Ancak Ne beş kişinin Ve

(ve beş kişi arasında olmaz ki, illâ O altıncılarıdır) o beş kişi arasında Öyle gizli bir görüşüp konuşma olmaz ki, Yüce Yaratıcı onların Altıncılarıdır. Onların bütün fısıltılarını, arzularını tamamen bilir

وَلَا آدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ

Nede çok Ve Bundan Ne daha az Ve

(ve bundan daha az ve daha çok kimse) O hatta bundan daha az ve daha çok kimse arasında öyle bir konuşma, görüşme olmaz ki:

إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا

Olsalar Nerede Onlarla beraberdir O Ancak

(illâ O, her nerede olsalar onlar ile beraberdir) o yüce yaratıcı o kişilerin Aralarında cereyan eden konuşmaları ve onların maksatlarını tamamen görür, bilir, hiçbir zerre onun ilminin çerçevesi dışında kalmaz

ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Günü Yaptılar O şeyleri ki Onlara haber verir Sonra

(Sonra onlara ne yapmış olduklarını kıyamet gününde haber verir) Onların, hâllerini, amellerini teşhir eder, azaba, sevaba lââyık olduklarını kendilerine anlatır,

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah her şeyi tam manasıyla bilendir) onun ezeli ilminden hiçbir şey dışarıda kalmaz. Artık insanlar, bu hakikati düşünerek ona göre dünyadaki hareketlerini güzelce tanzim etmelidirler. Aksi takdirde kendilerini cehennem azabından kurtaramazlar.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْأَثَمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاؤُكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ

8.Bakmaz mısın, o kimselere ki: Gizlice konuşmadan men edilmişlerdir. Sonra da men edilmiş olduktan şeye dönüverirler ve günah ile ve düşmanlık ile ve Peygambere isyan ile fısıldanırlar ve sana geldikleri zaman da seni Allah'ın selâmlamadığı bir şey ile selâmladılar. Ve kendi içlerinde de derler ki: Allah bizi söylediğimiz şey ile cezalandırmalı değil mi? Onlara cehennem kâfidir, ona yaşanacaklardır. Artık ne fena bir dönüş yeri.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى

Gizli konuşmaktan Men edildiler O kimseleri ki Görmedin mi?

(Bakmaz mısınız o kimselere ki gizlice konuşmadan men edilmişlerdir) O bir takım insanların kötü hareketlerini göz ile görmüş gibi bilmez misin ki, onlar Müslümanlara karşı düşmanlığı, isyanı gösterir gizlice konuşmalardan, müşaverelerden men edilmişlerdir

ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ

Ondan Yasaklandılar O şeye ki Dönüyorlar Sonra

(sonra da men edilmiş olduktan şeye dönüverirler) sonra Onlar ise men edilmiş oldukları şeye dönüverirler o yasağa rağmen yine gizlice konuşmalarına, kötü düşüncelerine devamda bulunurlar,

وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْأَثَمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ

Peygambere İsyanla Ve Düşmanlıkla Ve Günahla Gizli konuşuyorlar Ve

(ve günah ile ve düşmanlık ile ve Peygambere isyan ile fısıldanırlar) Böyle büyük bir mesuliyeti gerektiren gizlice dedikodularına, kötü maksatlarına devamdan geri durmazlar.

وَإِذَا جَاؤُكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ

Allah Onunla Seni selâmlamadı O şeyle ki Seni selâmladılar Sana geldiler O vakit ki Ve

(ve sana geldikleri zaman da seni Allah'ın selâmlamadığı bir şey ile selâmladılar) Ve Ey habibim onlar daha büyük bir ahlâki rezalette bulunmak üzere sana geldikleri zamanda seni Allah'ın selâmlamadığı bir şey ile selâmladılar. Yani: Hak Teâlâ Hazretleri "Vesalamün Ale'l-mürselin" buyurduğu hâlde o inkârcılar: Esselâmü Aleyk" yerine "Essamü Aleyk" yani: Ölüm senin üzerine olsun demek alçaklığında bulunurlar. Bunlar bir takım Yahudilerden ibaret bulunmuşlardı.

وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ

Söylüyoruz O şeyle ki Allah Bize azap etme Değil miydi Kendi içlerinde Diyorlar Ve

(Ve kendi içlerinde de derler ki Allah söylediğimiz şey ile bize azap etmeli değil miydi) Ve O kâfirler kendi içlerinden mahremce bir şekilde bir alay etmek maksadı ile derler ki: Allah Ne için bizi cezalandırmıyor, demek ki, o bir Peygamber değildir. Eğer Peygamber olsa idi biz bu lâkırdılarımızdan dolayı hemen azap olunurduk. Hak Teâlâ Hazretleri de onlara daha sonra cezalandırılacaklarını ihtar için buyuruyor ki:

حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا

Oraya girerler Cehennem Onlara yeter

(Onlara cehennem kâfidir) onlardan intikam almak için onları lâîk oldukları azapla-
ra kavuşturmak için o ateş mahalli fazlasıyla yeter, o kâfirler o cehenneme yaslan-
caklardır o cehenneme girerek devamlı olarak azap çekeceklerdir.

فَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Dönüş yeridir Artık ne kötü

(Artık ne fena bir dönüş yeri) Artık Onlar için cehennem ne fena bir dönüş yeri. On-
ların sonunda dönüp gidecekleri yer, o müthiş cehennemden başka değildir.

&-İşte dinsizliğin, bir Yüce Peygambere karşı edepsizce harekette bulunmanın mü-
ebbet cezası budur. "Bu ayeti kerime" bir takım Yahudiler ve diğer kâfirler ve mün-
afıklar hakkında nazil olmuştur. Onlar, müslümanların aleyhinde gizlice konuşuyorlar,
onlara bir hakaret gözüyle bakıyorlar ve o zatların üzülmeye ve mahzun olmalarına se-
bebiyet veriyorlardı. Hatta Yahudilerden bazıları Hz. Peygamberin huzuruna varmış-
lar, selâm veriyor gibi görünerek: "ölüm sana gelsin" . Resuli Ekrem de onların bu
maksatlarını hemen anlamış karşılığında "ve Aleykümüssam" diye buyurmuştu. O
Yahudilerin bu sözlerini işiten Hz. Aîşe-i Sıddıka annemiz, üzülmüş, "Esselâmü
Aleyküm vela'netül'lahi ve gazebihi aleyküm" demişti. Resuli Ekrem ise "Ya Aîşe İyi
davranmaya devam et, sertlik ve şiddet gösterme" diye emredince: Hz. Aîşe: Ya
Resulallah Ne dediklerini duymadın mı? Demiş, Peygamber efendimiz de onlara ne
dediğimi, nasıl karşılık verdiğimi sen işitmedin mi? Ben de "ölüm sizin üzerinize ol-
sun" dedim, benim duam, kabul olunur, onların ki benim hakkımda kabul olunmaz"
diye buyurmuştu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ
وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

**9.Ey iman etmiş olanlar. Aranızda gizli konuşmada bulunduğunuz zaman günah
ile adavet ile ve Peygambere isyan ile konuşmada bulunmayın ve hayır ile ve
takva ile konuşmada bulunun ve kendisine haşır olunacak olduğunuz Allah'tan
korkunuz.**

Bu mübarek ayetler de ehli imanı Allah'u Teâlâ'dan korkarak meşru bir şekilde ko-
nuşmada, tartışmada bulunmaya davet ediyor. Müslümanların aleyhindeki konuşma-
ların, toplanmaların birer şeytani vesvese neticesi olduğunu ihtar ve Cenabı Hakkın
takdiri bulunmadıkça kimsenin kimseye zarar veremeyeceğini beyan ve müminlerin
Hakka tevekkül etmelerini emir buyuruyor. Müminlerin toplantı yerlerinde birbirlerine
yer göstermelerini ve dağılmaları emredildiği zaman hemen dağılmalarını tavsiyede
bulunuyor. Ve ehli imanının ve din âlimlerinin yüksek mertebelere nail olacaklarını müj-
delemekte ve Hak Teâlâ'nın her şeyden haberdar olduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey hakiki Müslümanlar

إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ

Peygambere İsyanla Ve Düşmanlıkla Ve Günahla Öyle ise gizli konuşmayın Gizli konuştuğunuz O vakit ki

**(Aranızda gizli konuşmada bulunduğunuz zaman günah ile adavet ile ve Pey-
gambere isyan ile konuşmada bulunmayın)** Yani peygamberin aleyhinde din ve
diyanetin mukaddesatın aleyhinde veya birbirinizin aleyhinde konuşmayın. Böyle bir
görüşüp konuşma, İslâm terbiyesine muhaliftir. İslâm toplumu arasındaki dayanışma
ve yardımlaşma vazifesine aykırıdır, İslâm birliğini bozmaya sebeptir. Düşmanların
istifade etmelerine vesiledir. Bundan dolayı böyle davranışlardan kaçınılması, Müs-
lûman cemiyetleri için pek mühim bir vazifedir, hepsinin menfaati icabıdır,

وَتَنَاجَوْا بِالْبَیْرِ وَالتَّقْوَى

Takva ile Ve İyilikle Gizli konuşun Ve

(ve hayır ile ve takva ile konuşmada bulunun) İşte ey müminler Siz hayır ile ve takva ile konuşmada bulunun bütün konuşmanız, hasbîhâlde bulunmanız, İslam fertlerinin ve cemiyetlerinin hayrına, faidesine yönelik olmalıdır. Allah korkusuna dayalı olup Yüce Peygamberin emirlerine muhalefetten ve diğer gayri meşru şeyleri konuşmadan ve yaptırmaya çalışmadan uzak bulunmalıdır,

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona O zattan ki Allah'tan Sakının Ve

(ve kendisine haşır olunacak olduğunuz Allah'tan korkunuz) Düşününüz ki, öldükten sonra kıyamet olunca mahşere sevk edilecek, bir muhasebeye tâbi olmak üzere Cenabı Hakkın manevî huzuruna da toplatılacaksınız. İşte o günü düşününüz de gayri meşru, gayri insani hareketlere cüret etmeyiniz. İşte bir insanlık topluluğunun dayanışma içinde, erdemlice bir şekilde yaşayabilmesi için Kur'anı Kerim'in bu tavsiyesini tamamen kabul edip ona göre hareketlerini tanzim etmeleri lâzımdır. Yoksa birbiri aleyhinde bulunup duran cemiyetlerin fertleri, her bakımdan nurani, mutlu bir geleceğe nail olamazlar.

إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

10.Şüphe yok ki, gizli konuşmalar toplanmalar şeytandandır. İman etmiş olanlar, mahzun olsunlar için, hâlbuki onlara bir şey ile zarar verecek değildir, Allah'ın izni ile olan müstesna ve artık müminler. Allah'ı Teâlâ'ya tevekkülde bulunsunlar.

إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ

Şeytandandır Gizli konuşmak Ancak

(Şüphe yok ki, gizli konuşmalar şeytandandır) Necva iki kişi arasındaki sır, gizli konuşma, fısıltı demektir. İşte insanların toplanarak birbirlerine karşı zararlı olan kalplerindeki sırlarını ortaya dökmeleri şeytandandır onun bir vesvesesi eseridir. O gibi zararlı şeyleri, güzel ve faideli göstermeğe çalışan, şeytandır ve şeytan tabiatlı kimselerdir,

لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseleri ki Üzmesi için

(iman etmiş olanlar, mahzun olsunlar için) Şeytan öyle zararlı hareketlere bir takım serserim kimseleri sevk eder ve bir kısım müminleri musibetlere, felâketlere maruz kalmak gibi bir vehme düşürmek ister,

وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا

Bir şeyle Onlara zarar verici Değildir Ve

(hâlbuki onlara bir şey ile zarar verecek değildir) hâlbuki O müminlere şeytan bir şey ile zarar verecek değildir. Öyle zararlı vesveseler ile bir takım korkunç hallerin vücuda geleceğini, kalplere düşürmesi ile kimseye zarar vermeğe kaadir olamaz

إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak

(Allah'ın izni ile olan müstesna) Cenabı Hakkın hikmet gereği dilemiş, vücuda gelmesini takdir buyurmuş olduğu hadiseler ise vücuda gelir, bunlar bir ilahi takdire bağlıdır, yoksa şeytanın arzusu ile tehdit etmesi ile vücuda gelecek şeyler değildirler,

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler O halde tevekkül edin Allah'a Ve

(ve artık müminler, Allah'ı Teâlâ'ya tevekkülde bulunsunlar) öyle şeytani vesve

selere kapılarak üzüntü ve kedere düşmesinler, işlerini Cenabı Hakka bırakarak muvaffakiyeti o Yüce Yaraticıdan beklesinler. Ona iltica ederek şeytanın ve emsalinin aldatmalarına, zararlı tavsiyelerine kıymet vermesinler, hangi bir fânî menfaat ümidi ile mukaddes dinlerinin hükümlerine muhalefete cüret göstermesinler, ne mühim bir ilâhî uyarı

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ
وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

11.Ey müminler! Size meclislerinizde genişlik gösteriniz denildiği zaman hemen genişleyiveriniz. Allah'ı Teâlâ'da sizin için genişlik verir. Ve size kalkın denildiği vakit de hemen kalkın, Allah, sizden İman etmiş olanları yükseltir ve kendilerine ilim verilmiş olanları ise dereceler ile yükseltir. Ve Allah, yapar olduğumuz şeylerden haberdardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler) ey müminler ey muhterem zatlar

إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا

Hemen yer açın Meclislerde Yer açın Size Denildi O vakit ki

(size meclislerinizde genişlik gösteriniz denildiği zaman hemen genişleyiveriniz) yani o yanınıza gelecek kimseleri meclisinize kabul ediniz denildiği zaman hemen genişleyiveriniz o gelenleri de yanınıza kabul ediniz. İçtimai terbiye bunu icap eder. Siz bu gibi ahlâki vazifelere riayet edince

يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ

Size Allah Genişlik versin

(Allah'ı Teâlâ da sizin için genişlik verir) sizi her hususta genişliğe, kolaylığa nail buyurur.

وَإِذَا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا

Hemen kalkın Kalkın Denildi O vakit ki Ve

(Ve size kalkın denildiği vakit hemen kalkın) gelen kimselere yer verin veya namaz gibi, cihat gibi bir hayırlı işi yapmaya koşun denildiği vakitte hemen kalkın o hususta ki emre uyunuz.

يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ

Sizden İman ettiler O kimseleri ki Allah Yükseltsin

(Allah sizden İman etmiş olanları yükseltir) İslâm dininin bütün emirlerini, yasaklarını sevabın kendisi görerek onlara riayet edenlerin kadrini yüceltir, onları güzel methüsenaya, ahirette de cennetlere nail kılar,

وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ

Derecelerle İlim Kendilerine verildi O kimseleri ki Ve

(ve kendilerine ilim verilmiş olanları ise dereceler ile) daha fazla sevaplara, lütüflara, ilâhî rızaya mazhariyet ile yükseltir, nice saadetlere nail buyurur.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Hakkıyla haberdardır Yapıyorsunuz O şeylerden Allah Ve

(Ve Allah yapar olduğunuz şeylerden haberdardır) Artık güzel amellerde bulunanlar, elbette ki, ilâhî nimetlere nail olacaklardır. Aksine hareket edenler de lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır. Bundan dolayı bu ilâhî kelam, hem müjdeyi, hem de tehdidi içermektedir.

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi hakkında şöyle bir rivayet vardır: Resuli Ekrem sallallahu Aleyhi Ve sellem bir gün Suffe'de bulunuyordu, o yerde bir darlık vardı, Ashabı Kiram ile dolmuştu, Bedir'de savaşanlardan bazı zatlar, o meclise gelmişler, oturacak yer bulamadıkları için ayakta kalmışlardı. Peygamber Efendimiz ise Ensar ve Muhacirini kiramdan olup da Bedir gazvesinde bulunmuş olan mücahitlere ikramda bulunurdu. O mecliste bulunup da ehli Bedir'den olmayan bazı ashaba: Kalkınız da şu zatlara yer veriniz diye emretmişti, onlar da kalkmışlar, fakat Resuli Ekrem'e yakın bulunmak şerefinden mahrum kalacakları endişesi ile o kalkmaları kendilerine ağır gelmişti. Münafıklar ise bunu bir vesile edinerek mırıldanmaya başlamışlar, vakti ile meclise gelen kimseleri mevkilerinden kaldırdı da sonradan gelenleri tercih etti demişler, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Bununla beraber hükmü bütün meclisler için geçerlidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَيْكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

12.Ey iman etmiş olanlar! Peygamber ile gizli bir şey konuşmak istediğiniz zaman maruzatınızdan evvel fakirlere bir sadaka takdim ediniz, bu sizin için hayırlıdır ve ziyade temizliktir. Fakat sadaka verecek bir şey bulamaz iseniz artık şüphe yok ki: Allah, gafurdur, rahimdir.

Bu mübarek ayetler de müminlerin Hz. Peygamber huzuruna girip gizlice konuşmada, maruzatta bulunmalarından evvel fakirlere bir miktar sadaka vermelerini emrediyor, bunun bir hayra, bir yüceliğe hizmet ettiğini bildiriyor. Bununla beraber sadaka verecek bir şey bulamayanların Allah'ın mağfiretine nail olacaklarını haber veriyor. Böyle bir sadakayı ağır görüp de vermeyenlerin de ilâhî affa uğrayacaklarını, artık namazlarını kılıp zekâtlarını vermekle ve Cenabı Hak ile Resulüne itaat etmekle mükellef olduklarını beyan ve neler yapar olduklarından o Halıkı Azim'in haberdar bulunduğunu ihtar etmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey İman etmiş olanlar) Ey İslâm şerefine sahip bulunanlar

إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَيْكُمْ صَدَقَةً

Bir sadaka Gizli konuşmanızın Öncesinde Öyleyse takdim edin Peygamberle Gizli konuştunuz O vakit ki

(Peygambere gizlice maruzatta bulunmak istediğiniz zaman maruzatınızdan evvel bir sadaka takdim ediniz) o Yüce Resulün huzuruna girip bazı hususlarınıza ait konuşmak istediğiniz vakit, bu maruzatınızdan evvel bir sadaka takdim ediniz fakirlere böyle bir miktar yardımda bulununuz

ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ

Daha temizdir Ve Sizin için Daha hayırlı Bu

(bu sizin için hayırlıdır ve ziyade temizliktir) Çünkü böyle bir sadaka verilmesi, evvelâ Resulüllaha karşı bir hürmete, fazla bir bağlılığa, onunla konuşmanın büyük bir şeref olduğunu takdire delâlet eder. İkincisi: Bu vesile ile bazı fakirlere yardım edilmiş, insaniyet namına iyilikte bulunulmuş olur. Üçüncüsü: Bu sebeple samimî müminler ile münafıklar anlaşılmış, dünya varlığına düşkün olanlar ile ahreti, Allah katında mükâfatları arzu edenler ayrılmış bulunuyorlar,

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok mehametlidir Çok bağışlayandır Allah Artık şüphesiz Bulamamışsanız Fakat eğer

(Fakat bir şey bulamaz iseniz, artık şüphe yok ki Allah gafurdur, rahimdir) sadaka veremeyeceğinizden dolayı sizi cezalandırmaz. Bu mübarek söz, bu sadakanın vacip olduğuna delâlet ediyor. Çünkü vacip olmasa idi, sadaka vermekten aciz olanların mağfirete nail olacaklarını beyan etmek uygun olmazdı. Zira vacip olmayan bir

şeyi yerine getirmemek cezayı gerektirmez ki, onun hakkında mağfiret, mevzuubahis olsun, bununla beraber bu sadakanın mendub olduğuna kaail olanlar da vardır.

&İbni Abbas Radiyallahü Anh'tan rivayet edilmiştir ki: Müslümanlar, birçok şeyleri sormak için Hz. Peygamberin huzuruna koşuyorlardı. Bu hal, Resuli Ekrem'e ağır gelmeğe başlamıştı. Cenabı Hakta Peygamberinin yükünü hafifletmek için bu ayeti inzal buyurdu. Bunun üzerine birçok kimseler, öyle müracaatlardan geri durdular. Hatta deniliyor ki: Bu sadaka hakkındaki teklif, on gün devam etti, bu müddet içinde yalnız imamı Ali Hazretleri bir dinar sadaka verdi, sonra bu teklif şu on üçüncü ayeti kerime ile nesih edilmiştir.

ءَاشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ نَجْوَيْكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

13.maruzatta bulunmadan önce sadakalar takdim etmenizden korktunuz mu? Mademki, yapmadınız ve Allah da sizi affetti, artık namazı kılın ve zekâtı verin ve Allah'a ve Peygamberine itaat eyleyin ve Allah yapar olduğunuz şeylerden haberdardır.

ءَاشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ نَجْوَيْكُمْ صَدَقَاتٍ

Sadakalar Gizli konuşmanızın Öncesinde Takdim etmenizden Korktunuz mu?

(maruzatta bulunmadan önce sadakalar takdim etmenizden korktunuz mu) Ey Resuli Ekrem'e çokça müracaatlarda bulunanlar maruzatta bulunmadan önce sadaka takdim etmenizden korktunuz mu? O yüzden fakir düşeceğinizi mi zannettiğiniz. O sebeple mallarınızın zayi olacağına dair şeytan size vesveselerde mi bulundu?

فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ

Sizi Allah Affetti Ve Madem ki yapmadınız

(Mademki, yapmadınız ve Allah da sizi affetti) yani mademki emir olunduğunuz sadakayı vermek istemediniz, o size meşakkatli görünmüş oldu, artık Yüce Mabut yükünüzü hafifletti ve Allah da sizi affetti bu sadaka vazifesini sizden kaldırdı, bu hususta ki teklif, hakkınızda bir lütuf olarak nesih edildi

فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekat'ı Verin Ve Namazı Artık hakkıyla kılın

(artık namazı kılın Ve zekâtı verin) bu vesile ile de Cenabı Hakkın affına karşı şükran vazifesin ifa etmiş olun ve bu namaz sayesinde ruhlarınızı yüceltmeye, kalplerinizi aydınlatmaya, hidayet yolunu takibe muvaffak olunuz. Ve zekâtı verin O sizin için içerinizi cimrilikten tasfiyeye, mallarınızı artırmaya ve din kardeşlerinize yardıma bir vesile bulunmuş olur.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İtaat edin Ve

(Ve Allah'a ve Peygamberine itaat eyleyin) Onların diğer bütün emirlerine, yasaklarına riayetden asla ayrılmayınız. Sizin selâmet ve saadetiniz o sayede temin edilmiş bulunur.

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeye ki Haberdardır Allah Ve

(Ve Allah yapar olduğunuz şeylerden haberdardır) Sizin bütün amellerinizi, niyetlerinizi, kalbinizdeki sırlarınızı tamamen bilmektedir, sizleri meşru, makbul amellerinizden dolayı mükâfatlara nail edecektir. Yasaklanmış, zararlı hareketlerinizden dolayı da cezalara çarptıracaktır. Artık bu hakikati güzelce düşününüz.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

14.Görmedin mi, o kimseleri ki: Üzerlerine Allah'ın gazap etmiş olduğu bir kavmi dost edindiler? O kimseler, ne sizdendirler ve ne de onlardandırılar ve bilir oldukları halde yalan yere yemin ederler.

Bu mübarek ayetler de ilâhi gazaba uğramış kimseleri dost tutan ve haddi zatında ne müminlerden ve nede o kimselerden olmayan münafıkların yalan yere yemin edip kendilerini Müslüman göstermek istediklerini bildiriyor. O münafıklar için pek şiddetli bir azabın hazırlanmış olduğunu haber veriyor. O münafıkların yalan yere yemin ederek insanları ilâhi dinden çevirmeğe çalıştıklarını ve bu yüzden kendilerini rüsvay edecek bir azaba namzet bulunduklarını ihtar ediyor. Artık o gibi dinsizleri ilâhi azaptan hiçbir şeyin kurtaramayacağını beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ

O kimseleri ki Görmedin mi?

(Görmedin mi, o kimseleri ki) Ey Yüce Peygamber Görmedin mi? Haber ver, ne kadar şaşılacak bir hâl O kimseler ki, O münafık şahısları ki,

تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

Üzerlerine Allah Gazap etti Bir topluluğu ki Dost edindiler

(Üzerlerine Allah'ın gazap etmiş olduğu bir kavmi dost edindiler) üzerlerine Allah'ın gazap etmiş olduğu bir kavmi yani Yahudileri dost edindiler. Onlara karşı hayır diler göründüler, müminlerin sırlarını onlara naklederler. Bununla beraber

مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ

Ne onlardan Ve Sizden Onlar değildir

(O kimseler, ne sizdendirler ve ne de onlardandırılar) O kimseler o münafıklar, haddizatında ne sizdendirler ve ne de onlardandırılar. Onlar görünüşte, lisan en Müslüman görünürler, korkularından da hak bir din üzere olduklarına kalben inanmazlar, sırf dünyevi bir maksada binaen onlardan görünmek isterler. İşte bu, bir münafıklık gereğidir,

وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Onlar iken Yalanın Üzerine Yemin ediyorlar Ve

(ve bilir oldukları halde yalan yere yemin ederler) ve O münafıklar bilir oldukları hâlde inançlarına uygun olmadığını ve yalan yere yemin ettiklerini bile bile yemin ederler. Vallahi biz müslümanız derler, Allah'ı Teâlâ'nın birliğine ve Resulü Ekrem'in peygamberliğine şahadette bulunurlar.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

15.Allah, o kimseler için bir şiddetli azap hazırlamıştır. Şüphe yok ki, onlar ne fena işler yapıyorlar.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap Onlar için Allah Hazırlamıştır

(Allah, o kimseler için bir şiddetli azap hazırlamıştır) Artık Allah Teâlâ Hazretleri o kimseler için öyle yalancı, münafık şahıslara mahsus bir şiddetli azap hazırlamıştır onlar böyle bir azabı hak etmişlerdir

إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyler ki Ne kötüdür Şüphesiz onlar

(şüphe yok ki, onlar ne fena işler yapıyorlar) Müslümanların aleyhine çalışıyorlar, İslâm düşmanlarına karşı dostluk göstererek Müslümanların sırlarını onlara haber veriyorlar.

اَتَّخَذُوا اٰیْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

16.Yeminlerini bir kalkan edindiler de insanları Allah yolundan çevirdiler, artık onlar için bir rüsvay edici azap vardır.

اَتَّخَذُوا اٰیْمَانَهُمْ جُنَّةً

Bir kalkan Yeminlerini Edindiler

(Yeminlerini bir kalkan edindiler) Evet, O münafıklar Yeminlerini bir kalkan edindiler de kendilerini o sayede ehli iman gibi gösterdiler, o şekilde müminlerin aralarına sokuldular, birçok yanlış telkinleri ile insanları

فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ

Allah Yolundan Alıkoydular

(Allah yolundan çevirdiler) bir takım kimselerin İslâmiyet'i kabullerine mâni oldular, İslâmiyet hakkında yanlış malûmat vererek bir nice gafil kimseleri İslâm şerefinden mahrum bıraktılar.

فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

Aşağılayıcı Bir azap Artık onlar için var

(artık onlar için bir rüsvay edici azap vardır) Artık O münafıklara ait bir rüsvay edici azap vardır. Ahirette müthiş, bir cezaya çarpılacaklardır. Kendilerinin münafık oluşları teşhir edilmiş, yalan yere yeminleri yüzünden dehşetli bir ihanete uğramış olacaklardır.

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

17.Onları ne malları ve ne de evlâtları hiç bir şey ile Allah'tan kurtaramaz müstağni kılamaz onlar, ateş ashabıdır, onlar o ateşte ebediyen kalıcıdır.

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا

Bir şey ile Allah'tan Ne evlatları Ve Malları Onlara Asla fayda vermeyecek

(Onları ne malları ve ne de evlâtları hiç bir şey ile Allah'tan kurtaramaz müstağni kılamaz) Bu münafıklara kâfirlerle birlikte hareket etmeye çalışan, kâfirlerle birlik olarak Müslümanlara gece gündüz komplolar hazırlayan Allah düşmanlarına hiç bir şey fayda vermeyecek. Allah'la tutuştukları bu savaşlarında ne malları, mülkleri, ne çocukları, onların bütün servetleri, onları hiç bir şey ile Allah'tan kurtaramaz. O variyetleri Allah'a karşı kendilerine hiçbir fayda sağlamayacaktır. Allah'a karşı hiçbir işe yaramayacaktır. Onların imdadına hiç biri koşamayacaktır,

اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ

Cehennem Ehli dirler İşte onlar

(işte onlar ateş ashabıdır) Cehennemden yanıp yakılacaklardır

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Ebedi kalıcıdır Orada Onlar

(onlar, orada ebediyen kalıcıdır) Onlar, o cehennemden asla çıkamayacaklardır. İşte küfür münafıklığın ebedi cezası

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ عَلَىٰ

شَيْءٍ اَلَا اِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

18.O günkü, Allah, onları topyekûn kabirlerinden kaldırıp mahşere sevk edecektir. Artık size yemin ettikleri gibi ona da yemin edeceklerdir. Ve sanacaklardır ki, muhakkak kendileri bir şey üzerindedirler. Haberinizi olsun ki, onlar, şüphe yok onlar, yalancıdır.

Bu mübarek ayetler de ahirette mahşere toptan sevk edilecek kâfirlerin yalan yere yemin ederek kâfir olmadıklarını iddia edeceklerini ve bu iddialarının kendilerine bir faide vereceği zannında bulunacaklarını bildiriyor. Hâlbuki onların şeytana mağlûp olmuş, Allah'ı anmayı unutup şeytanın cemaati hükmünde bulunmuş kimseler olduklarını teşhir ediyor. Allah'ı Teâlâ'ya ve Peygamberine karşı düşmanlıkta, muhalefette bulunanların en zelil kimseler olduklarını ihtar ediyor. Ve dahi kuvvet ve izzetle vasıflanmış olan Allah'ı Teâlâ ile Peygamberlerinin O kâfirlerce galip olacaklarını şöylece müminlere müjdelemektedir:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا

Hep beraber Allah Onları diriltecek O gün ki

(O günkü, Allah, onları topyekûn diriltecek) Ey Yüce Resul O kâfirlere ihtar et, onlar için öyle şiddetli bir azap vardır o gün ki, Allah'ı Teâlâ Hazretleri onları topyekûn kabirlerinden kaldırıp mahşere sevk edecektir. Hepsisi de hesap verdikten sonra cehenneme atılacaklardır.

فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ

Size Yemin ediyorlar O şey gibi ki Ona Ve yemin edecekler

(Artık size yemin ettikleri gibi ona da yemin edeceklerdir) evet O kâfirler, dünyada ehli iman olduklarına dair size yemin ettikleri gibi o yüce Mabuda da yemin edeceklerdir. Allah'a and olsun ki, biz müşriklerden, kâfirlerden olmadık diyeceklerdir,

وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ

Bir şey Üzerindedir Şüphesiz onlara Sanacaklardır Ve

(ve sanacaklardır ki: Muhakkak kendileri bir şey üzerindedirler) Bu yeminlerinin kendilerine bir faide vereceği kanaatinde bulunacaklardır. Ne kadar aldanıyorlar!

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

Yalancılar Onlardır Şüphesiz onlar Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, onlar şüphe yok onlar yalancılarıdır) yalan yere yemin edeceklerdir. Özellikle Yüce Yaratıcıya karşı öyle yalan yere yemin etmek rezaletinde bulunacaklardır. Onlar kendilerinin bütün hâllerini o bilen Yaratıcının bildiğini düşüneyeceklerdir.

إِسْتَحَوْذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَانْسِيهِمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

19.Onların üzerlerine şeytan galebe etmiş de onlara Allah'ın zikrini unutturmuştur. Onlar, şeytanın askerleridir. Haberiniz olsun ki, şüphe yok şeytanın askerleri, onlar, hüsrana uğramış olanlardır.

إِسْتَحَوْذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَانْسِيهِمْ ذِكْرَ اللَّهِ

Allah'ı Zikretmeyi Ve kendilerine unutturmuştur Şeytan Onları Hükmü altına almıştır

(Onların üzerlerine şeytan galebe etmiş de onlara Allah'ın zikrini unutturmuştur) şeytan o münafıkları Vesveseleri ile sapıttırarak öyle küfür ve şirke düşürmüş de O Yüce Mabudu anmaktan, Onun dinî hükümlerine uymaktan onları gafil bulundurmıştır.

أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ

Şeytanın Taraftarıdır İşte onlar

(Onlar, şeytanın askerleridir) Onlar Öyle küfür ve isyana dalmış kimseler Şeytanın askerleridir. Şeytana tâbi, onun taifesinden sayılmaktadır.

أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Onlardır Şeytanın Taraftarı Şüphesiz Dikkat edin

(Haberiniz olsun ki, şüphe yok şeytanın askerleri, hüsrana uğramış olanlardır)

O şeytana uyanlar hüsrana uğramış olanlardır. En büyük zarar ve ziyana helake maruz kalan onlardır. Çünkü onlar, o dinsizlikleri yüzünden ebedî azabı hak etmişlerdir, uhrevî selâmet ve saadetten ebedî olarak mahrum kalmışlardır.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ

20.Muhakkak o kimseler ki, Allah'a ve Resulü'ne muhalefette bulunurlar, işte onlar, zelil olanların arasındadırlar.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Karşı geliyorlar O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, Allah'a ve Resulü'ne muhalefette bulunurlar) Allah'ın hududuna riayetten ayrılırlar, üzerlerine düşen dinî vazifeleri yapmaktan kaçınırlar

أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ

En zeliller içindedir İşte onlar

(işte onlar zelil olanların arasındadırlar) onlar da zillete, mağlûbiyete uğrayacak kimseler cümlesinden bulunmaktadır, onlar dünyada mağlûbiyete, esarete, mahrumiyete uğrarlar, ahirette de şeytanlar ile beraber pek elemli azaplara tutulurlar.

كَتَبَ اللَّهُ لَاغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

21.Allah, yazdı ki: Elbette ben galebe edeceğim. Ben, Peygamberlerim de, şüphe yok ki, Allah kavi'dir, azizdir.

كَتَبَ اللَّهُ لَاغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي

Peygamberlerin Ve Ben And olsun galip geleceğim Allah Yazmıştır

(Allah, yazdı ki: Elbette Ben ve Peygamberlerim de galip geleceğim) Evet, Sonunda galibiyet ve zafer Allah'ın dini tarafında tecelli edecektir. İlâhî dini kılıç ile olduğu gibi delil ile aklî deliller ile de batıl dinlere galebesini gösterecektir. Nitekim de göstermiştir.

إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

Daima üstündür Çok kuvvetlidir Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah kavi'dir, azizdir) Evet, Şüphesiz Allah güçlüdür Peygamberlerine yardım etmek için sonsuz bir kuvvete sahiptir. Ve o Yüce Yaratıcı Azizdir her istediği şeyi vücuda getirmeğe kaadirdir. İlahlık şanında hiçbir mağlûbiyet düşünülemez. Buna inanmışızdır.

&-Mukatilden söyle rivayet edilmektedir: Müminler, Allah-u Teâlâ bize Mekke'nin, Taif'in, Hayber'in ve etrafındaki yerlerin fethini nasip buyurursa ümit ederiz ki, Allah'u Teâlâ bizi Faris ve Rum üzerine de galip kılar. Münafıklardan Abdullah ibni Selul de demiş ki: Siz Rum ile Fars'ı öyle galip olduğunuz bazı karyeler gibi mi sanıyorsunuz? Vallahi onlar sizin zannettiğinizden daha fazla sayıya ve şiddetli kuvvete sahiptirler. Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, Evet, Allah'u Teâlâ hazretleri Saffat /173.ayeti kerimesinde

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ

(Bizim ordumuz şüphesiz galip gelecektir) Hak Teâlâ'nın ve Peygamberi'nin her şeye galip olabileceklerini bildirmiştir.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا

أَبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ

وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

22.Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavmi bulamazsın ki, Allah'a ve Resulü'ne muhalefet eder kimseleri sevsinler isterse: Babaları veya oğulları veya kardeşleri veya kabileleri olsunlar, onlar o zatlardır ki, Allah onların kalplerinde iman yazmıştır. Ve onları kendisinden bir ruh ile desteklemiştir ve onları altlarından ırmaklar akar cennetlere girdirecektir. Oralarda ebedî olarak kalıcılarıdır. Allah, onlardan razı olmuştur, onlar da Ondandır razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın askerleridir. İyi biliniz ki, muhakkak Allah askerleridir, onlardır kurtuluşa ermiş olanlar.

Bu mübarek ayetler de hakiki müminlerin vasıflarını, başarılarını bildiriyor. Onların Allah'ı Teâlâ'ya ve O'nun Peygamberine muhalefet edenlere isterse: Kendilerinin yakınları bulunsunlar muhabbette bulunmayacaklarını, bu durumun beğenildiğini haber veriyor. O seçkin müminlerin kalplerinde iman tesbit edilmiş ve Allah tarafından bir ruh ile desteklenmiş olduklarını beyan buyuruyor. Onların ahirette ne kadar güzel cennetlere nail olacaklarını müjdeliyor, o muhterem zatların Allah'ın rızasını kazanmış ve kurtuluşa ermiş bir ilâhî fırka olduklarını ilân buyurmaktadır.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman ediyorlar Bir topluluğu ki Bulamasın

(Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavmi bulamazsın ki) Ey Yüce Resul Veya onun ümmetinden bulunan hangi muhterem bir Müslüman Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavmi Bir Müslüman zümresini bulamazsın ki,

يُؤَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Karşı geldi O kimseye ki Sevgi besliyorlar

(Allah'a ve Resulü'ne muhalefet eden kimseleri sevsinler) o muhaliflere muhabbette bulunsunlar, çünkü öyle bir muhabbet, o muhalefete razı olmayı gerektirir. Böyle bir rıza ise ebedî hüsrana sebep, azaba da vesile bulunur,

وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

Akrabaları Veya Kardeşleri Veya Oğulları Veya Babaları Olsalar Veleve ki

(isterse Babaları veya oğulları veya kardeşleri veya kabileleri olsunlar) isterse O sevecekleri kimseler, kendilerinin babaları veya oğulları veya kardeşleri veya kabileleri olsunlar zira Cenabı Hakka ve O'nun Peygamberine muhalefet eden, düşmanlıkta bulunan bir şahıs, bütün insanlık hakkında bir cani hükmündedir. Öyle bir caniyeye muhabbet ise umuma karşı bir hakaret, bir vicdansızlık mahiyetinde bulunmuş olur. Bununla beraber insan için en büyük gaye, İlâhî rızayı kazanıp selamet ve saadeti temin etmektir. Öyle dinsizlere, Hakka muhalefet edenlere gösterilecek bir muhabbet ve bağlılık ise bu gayeyi mahveder, insanı ebedî hüsrana bırakır. İslâm tarihi gösteriyor ki: Ashabı Kiramdan bir nicesi özellikle Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Hamza gibi zatlar Bedir Savaşı'nda ve diğerlerinde dinsiz olan yakınlarına karşı cephe almış, onları tepelemişlerdir.

Hatta rivayet olunuyor ki: Bu ayeti Kerime Ebu Bekir Radiyallahü Anh hakkında nazil olmuştur. Babası Ebu Kuhafe, bir gün Resuli Ekrem Efendimize sövmüş, Hz. Ebu Bekir de Ebu Kuhafe'yi hemen yakalayarak yumruk vurmuş, onun dişleri dökülmüş, sonra Peygamberimizin huzuruna gelince bu hâdiseyi anlatmış. Peygamber Efendimiz de öyle yaptın mı? Diye sormuş, diye buyurmuş, Hz. Ebu Bekir de demiş ki: Seni Hak ile Peygamber gönderen Cenabı Hakka yemin ederim ki: Eğer bana bir kılıç yakın bulunmuş olsa idi elbette onu öldürürdüm" diye Resuli Ekrem'e olan fevkalade bağlılığını göstermiştir. İşte din muhabbeti, bağlılığı böyle her şeyin üstündedir,

أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ

İmanı Kalplerine Yazmış İşte onlar ki

(İşte onlar ki, Allah onların kalplerinde iman yazmıştır) O din düşmanlarını sevmeyen müminler o zatlardır ki Allah'ı Teâlâ onların kalplerine iman yazmıştır. Yani: İmanı vücuda getirmiş, tesbit buyurmuştur,

وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ

Ondan Bir ruh ile Onları kuvvetlendirmiş Ve

(ve onları kendisinden bir ruh ile desteklemiştir) Hak Teâlâ Hazretleri kendi ilahi katından veya iman cihetinden bir nur ile manevi hayatın medarı olan Yüce bir kuvvet ile veya Kur'anı Kerim ile veya bir büyük zafer ile o muhterem mümin kullarını takviye etmiştir. Onları ilim ve irfan nurları ile aydınlatmıştır. Onlar o sayede pek mükemmel bir itminan'î kalbe, hak üzere sebat etmeye muvaffak olmuşlardır.

وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere Onları sokar Ve

(Ve onları altlarından ırmaklar akar cennetlere girdirecektir) Öyle lâtif, birçok ağaçlar vesaire ile süslü bostanlara, bağlara nail buyuracaktır,

خَالِدِينَ فِيهَا

İçlerinde Ebedi kalıcıdırlar

(oralarda ebedi olarak kalıcıdır) O nimetlerin yok olması endişesinden tamamen azade bulunacaklardır.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

Ondan Razi olmuşlardır Ve Onlardan Allah Razi olmuştur

(Allah onlardan razı olmuştur. O'ndan razı olmuşlardır) Onlara pek ziyade ihsan buyurmuş olduğu dünyevî ve uhrevî nimetler, muvaffakiyetler, rahmet eserleri o rızanın gereğidir. O zatlar da O'ndan razı olmuşlardır o müminler de O Yüce Yaratıcı Hazretlerinden her bakımdan razı olmuşlardır. Çünkü onlara verdiği nimetler, saadetler, ümitlerinin, tasavvurlarının üstünde bulunmuştur,

أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ

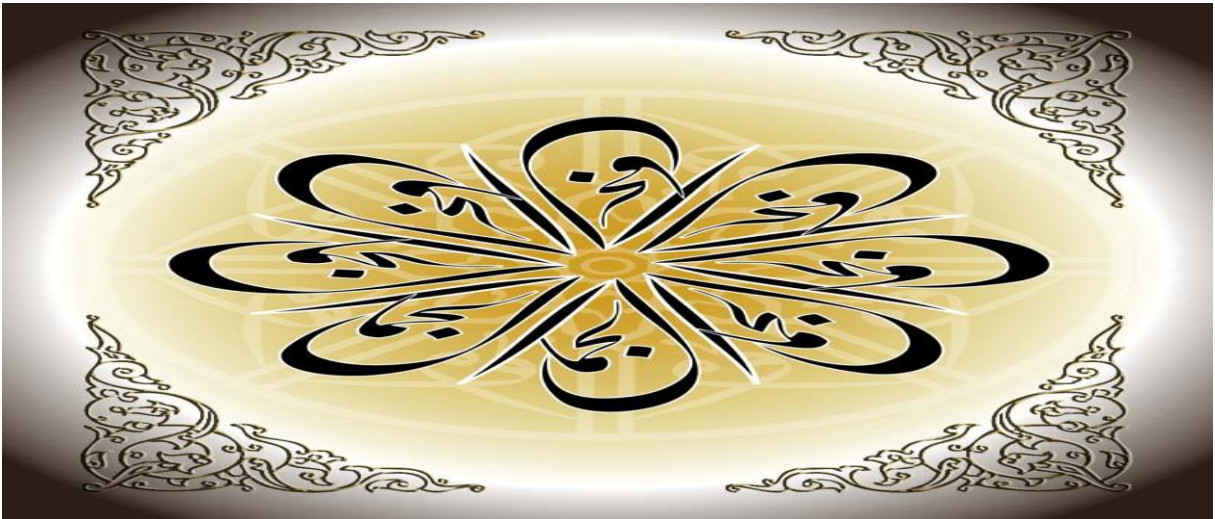
Allah'ın Taraftarıdır İşte onlar

(İşte onlar, Allah'ın askerleridir) işte O Allah rızasına mazhar zatlar Allah'ın fırkasıdır. Onun dini uğrunda çalışan, cihat da bulunan seçkin askerlerdir.

أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Allah'ın Taraftarı Şüphesiz Dikkat edin

(İyi biliniz ki, muhakkak Allah askerleridir, onlardır kurtuluşa ermiş olanlar) evet o pek seçkin askerlerdir, İki âlemde de büyük kazanca, selâmet ve saadete aday olan o mübarek, değerli zatlar. Ne büyük bir ilâhî müjde Rahmet ve kerem sahibi olan Yüce Mabut bizleri de o kurtuluşa eren zümreye katsın âmin. Peygamber-lerin Efen-disinin hürmetine duamızı kabul buyursun!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

59-ELHAŞR SURESİ

Bu mübarek sure, "Elbeyyine" suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Yirmi dört ayeti Kerime'yi içermektedir. Kendisinden evvelki mücadele suresi ile aralarında büyük bir münasebet vardır. Şöyle ki: Mücadele suresinde Allah'ı Teâlâ'nın ve Resulünün inkârcılara galip olacakları bildirilmiş, Hak Teâlâ'ya ve Resulüne muhalefette bulunanların adilikleri gösterilmiştir. Münafıklar ile Yahudilerin birbirine karşı yapma bir surette dost görünmekte oldukları teşhir edilmiştir. Bu Haşr Suresinde de o inkârcıların hiç ummadıkları bir taraftan mağlûbiyete uğrayarak kalplerine büyük bir korkunun düşürüleceği bildirilmiştir. Ve Cenabı Hakka ve Peygamberine karşı muhalefette bulunanlar teşhir edilmiştir. Münafıklar ile Yahudilerin birbirine dost göründükleri ve Yahudilerin bir hezimete uğrayıp o dostluktan bir faide göremeyecekleri beyan buyrulmuştur.

Bununla beraber bu Haşr Suresinin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Allah'ı Teâlâ'nın bütün noksanlardan münezzeh olduğunu beyan etmek.
- 2.Cenabı Hakkın ve Resuli Ekrem'in düşmanlarına galip olacaklarını müjdelemek.
- 3.Düşmanlardan alınacak ganimet mallarının kimlere sarf edileceğini tayin etmek.
- 4.Müminlerin yükselmeleri, ahlâki olgunluklara ulaşmaları için kendilerine verilen nasihatler.
- 5.Kuranı Kerim'in yüce değerini, Cenabı Hakkın mukaddes isimlerini, vasıflarını ilân etmek.

Bu mübarek surenin ismi olan Haşr den maksat, kıyamet günündeki haşır ve neşir değildir. Belki Yahudilerden Beni Nadirin yurtlarından çıkarılıp etrafa dağılmış olmalarıdır. Bu itibar ile Haşr Suresine "Ben-i Nadir" suresi adı da verilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

1.Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah için tesbihte bulunmaktadır. Ve O hakkıyla galiptir, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, bütün mahlûkatın mutlak galip ve hikmet sahibi olan Allah'ı Teâlâ'yı kut s ayıp tenzihte bulunduğunu bildiriyor. İslâmiyet'i inkâr eden bir takım kitap ehlinin kendileri için ilk ceza olmak üzere yurtlarından kovulduklarına ve onlara hiç bir varlıklarının fayda vermeyeceğine dikkatleri çekiyor. O inkârcıların kalplerine Allah tarafından büyük bir korku düşürülmüş olup kendi evlerini kendi elleri ile ve müslümanların elleri ile tahrip etmiş olduklarını ve onların dünyada böyle bir cezaya uğramamış olsalar bile ahirette cehennem azabına uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ı Tesbih etti

(Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah için tesbihte bulunmaktadır) bütün mahlûkat O Yüce Yaratıcının kutsiyetini, ortak ve benzerden uzak olduğunu bir lisanı hal ile bir sözle itiraf edip durmaktadırlar.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(Ve O hakkıyla galiptir, hikmet sahibidir) Ve O Kerem sahibi mabut hakkıyla galiptir. Her dilediğini var etmeğe kadirdir. Ve hikmet sahibidir bütün ilâhi fiilleri, dini hükümleri bir nice hikmetlere, maslahatlara dayanmaktadır.

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدَى الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

2.O Yüce zat dir ki: Ehli kitaptan kâfir olanları ilk sürgün için yurtlarından çıkardı. Onların çıkacaklarını siz zannetmez idiniz, onlar da şüphesiz zannettiler ki. Kendilerini Allah'tan koruyacak olan, kaleleridir. Fakat Allah, onlara hiç hesaba almadıkları bir taraftan geldi ve yüreklerine korku düşürdü, öyle ki: Evlerini hem kendi elleri ile ve hem de müminlerin elleri ile harap eder oldular. Artık ey akıl sahipleri! İbret alınız.

هُوَ الَّذِي

(O Yüce zat dir ki) İşte o Yüce Yaraticının kudret ve galibiyet ve sonsuz hikmet eserlerindendir ki: O Kudret Sahibi Yarattıcı O Yüce zat dır ki,

أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ

Sürgünün İlkinde Yurtlarından Kitap Ehliinden İnkâr ettiler O kimseleri ki Çıkardı

(Ehli kitaptan kâfir olanları ilk sürgün için yurtlarından çıkardı) Yani: Medine'yi Münevvere civarında bulunan Beni Nadir kabilesini Yahudilerini haklarında ilk defa vuku bulan bir sürgün olmak üzere onları yurtlarından çıkardı sürüp uzaklaştırdı, Şam tarafına vesaire ye dağılıp gittiler,

مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا

Çıkarmalarını Sanmamıştınız

(onların çıkacaklarını siz zannetmez idiniz) Ey Müslümanlar onların kuvvetlerine bakarak onların böyle bir çıkışları sizin hatırıınıza bile gelmezdi.

وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ

Allah'tan Kaleleri Onların engelleridir Şüphesiz onlar Sanmışlardı Ve

(onlar da şüphesiz zannettiler ki. Kendilerini Allah'tan koruyacak olan, kaleleridir) sağlam yurtlarıdır, onları hiçbir kimse o sağlam yerlerden çıkarıp sürgün edemez

فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا

Hesap etmediler O yerden ki Allah Fakat onlara geldi

(Fakat Allah, onlara hiç hesaba almadıkları bir taraftan geldi) evet Allah celle celaluhu hazretlerinin O Yüce Yaraticının azabı, kahr ve yok etmesi onlara hiç hesaba almadıkları bir taraftan geldi

وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ

Korku Kalplerine Attı Ve

(ve yüreklerine korku düşürdü) karşı koymaya cüret edecek olamadılar,

يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدَى الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Elleriyle Ve Kendi elleriyle Evlerini Harap ediyorlardı

(öyle ki: Evlerini hem kendi elleri ile ve hem de müminlerin elleri ile harap eder oldular) Ta ki, kendilerinden sonra oralarda Müslümanlar oturup istifade etmesinler ve bazı parçalarını kendileri alıp beraber götürsünler

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

Basiret Sahipleri Ey Artık ibret alın

(artık ey akıl sahipleri İbret alınız) o inkârcıların başlarına gelen o helak edici felâ

ketleri görürcesine düşünerek onlardan bir nasihat almış olunuz, küfür ve isyanın korkunç akıbetlere sebep olduğunu anlayınız.

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

3.Ve eğer Allah, onların üzerine sürgünü yazmamış olsa idi, elbette onlara yine dünyada azap ederdi ve onlar için ahirette ise ateş azabı vardır.

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ

Sürgünü Üzerlerine Allah'ın Yazması Eğer Olmasaydı Ve

(**Ve eğer Allah, onların üzerine sürgünü yazmamış olsa idi**) evet eğer Allah onların üzerine O Beni Nadir aleyhine Medine-i Münevvere civarından sürgün edilip uzaklaştırılmalarını yazmamış olsa idi onu takdir buyurmasa idi

لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Elbette onlara azap etmişti

(**elbette onlara yine dünyada azap ederdi**) daha büyük felâketlere öldürülme ve esarete uğrattı. Onlar, böyle cezaları hak etmişlerdi,

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

Cehennem Azabı Ahirette Onlar için var Ve

(**ve onlar için ahirette ise ateş azabı vardır**) Onlar, o küfürlerinden dolayı cehennemde ebediyen azap görüp duracaklardır.

&-Bu ikinci ayeti kerimedeki ilk haşir'den maksat ise Yahudilerin Medine'yi Münevvere civarından kovulup gitmelidir. Onların haklarındaki ikinci haşir de kıyamet gününde vaki olacaktır. Veya Hz. Ömer tarafından onların Hayber den çıkarılıp Şam tarafına sevk edilmeleridir. Bu mübarek ayetlerin sebebi nüzulü şöylece beyan buyrulmuştur:" Bu mübarek ayetler: Yahudilerden büyük bir gurup olan Beni Nadir hakkında nazil olmuştur. Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimiz, Medine-i Münevvere'ye hicret buyurunca Beni Nadir ile bir anlaşma yaptı, onlar müslümanların ne lehinde ve ne aleyhinde bulunmayacaklarına dair söz verdiler. Peygamber Efendimiz, Bedir gazvesinde muvaffak olunca onun Tevrat'ta vasıfları yazılmış olan Yüce bir Peygamber olduğuna inandılar. Fakat bilahare Uhud gazvesinde müslümanların hezimete uğrar gibi olduklarını görünce şüpheye düştüler. Resuli Ekrem ile Müslümanlara karşı düşmanlıklarını göstermeğe başladılar. Yahudilerden Keab ibni Eşref kırk süvari ile Mekke'ye gitmiş, Kureyş müşrikleri ile görüşmüş, Kâbe'de toplanarak Müslümanlar aleyhinde bir ittifakta bulunmuşlar, sonra Keab, arkadaşları ile beraber Medine-i Münevvere'ye geri dönmüştü, işte bu sırada Cibril'i Emin Hazretleri gelmiş, Resuli Ekrem'e o yapılan ittifakı haber vermişti. Peygamber Efendimiz de Muhammed İbni Mesleme'ye emretti, o da geceleyin gidip Keab'ı öldürdü. Sabah olunca Resuli Ekrem Efendimiz Zehre denilen bir köyde ikamet eden Beni Nadir'in yanlarına bir miktar Ashabı kiramı ile gitti, Medine-i Münevvere civarından çıkıp gidin diye emretti. Onlar ise Keab'ın öldürülmesinden dolayı üzüntü içinde bulunuyorlardı, on gün müsaade istediler, fakat bu müddet içinde savaşta bulunmayı göze aldılar. Münafıklardan olan Abdullah İbni Übey ile arkadaşları ise "Kalelerinizden çıkmayın, savaşta bulunun, biz de sizinle beraberiz, size yardım ederiz" diye Ben-i Nadir'i aldatmaya çalıştılar. "Şayet yurdunuzdan çıkarsanız biz de sizinle beraber çıkarız" dediler. Bunun üzerine o Yahudiler, Resuli Ekrem'e haber gönderdiler. "Sen ashabından otuz kişi ile falan yere çık, bizden de otuz kişi çıksın, görüşünüz. Eğer onlar seni tasdik eder sana imanda bulunurlarsa bizde sana hep birlikte iman ederiz diye haber gönderdiler. Asıl maksatları ise Hz. Peygamber'e suikast etmek idi. Beni Nadir'den iyilik-sever bir kadın ise ensarı kiram'dan bulunan Müslüman kardeşine haber göndermiş, Beni Nadir'in suikastta bulunacaklarını bildirmiş, o Müslüman zatta hemen koşarak durumu Resuli Ekrem'e bildirmişti. Artık Yüce Peygamber, ertesi günü bir askeri kuvvetle gidip Beni Nadiri yirmi bir gece muhafaza altında bulundurmuş, o Yahudilerin kalplerine büyük bir korku düşmüş ve kendilerine münafıkların yardım edeceklerinden ümitsiz bir halde kalmışlardı. Bunun üzerine Resuli Ekrem'den barış istemişler. Pey-

gamber Efendimiz de barışa razı olmamış ancak, Medine'yi Münevvere civarından çıkıp gitsinler diye emretmiş. Onlar da buna razı olmuşlar, artık her üç ev halkı bir deveye silâhtan başka yükleyebilecekleri eşyayı yükleyip götürmek üzere anlaşma yapılmış, onların birçokları Şam'a, Eriha'ya, Ezria'te gitmişler, iki aile fertleri de Hayber'e ve bir gurup da Hıyre'ye çıkıp gitmiştir. İşte bu hâl onlar için ilk sürgündür.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

4.Bunun sebebi ise, şüphe yok ki: Onlar Allah'a ve Peygamberine karşı muhalefete kalkıştılar ve her kim Allah'a karşı muhalefete kalkışırsa artık şüphe yok ki, Allah'ın azabı pek şiddetlidir.

Bu mübarek ayetler: O bir kısım Yahudilerin yurtlarından ayrılıp perişan bir hâlde etrafa dağılmış olduklarının sebebi bildiriyor. Onların Cenabı Hakka ve onun Peygamberine muhalefetlerinden dolayı öyle felâketlere uğramış olduklarını gösteriyor. Ve Yüce Yaratıcının Peygamberlerini takviye buyurduğunu ve Hz. Peygamberin o gibi düşmanlarından harp yapmadan elde ettiği ganimet mallarının herhangi bir çalışmaya muhtaç olmaksızın yalnız kudret sahibi yaratıcının yardım etmesi ve teşvikiyle meydana geldiğini beyan buyurmaktadır.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a Karşı geldiler Çünkü şüphesiz onlar Budur

(Bunun sebebi ise, şüphe yok ki: Onlar Allah'a ve Peygamberine karşı muhalefete kalkıştılar) yani o din düşmanlarının öyle dünyevî ve uhrevî azaplara uğramalarını gerektiren şey ise Onların Allah'a ve Peygamberine karşı karşı gelmeleri İslâm dinini inkâra, Resuli Ekrem'i yalanlamaya Allah ve resulüne muhalefet etmeye cüret etmeleridir.

وَمَنْ يُشَاقِّ اللَّهَ

Allah'a Karşı gelirse Kim Ve

(ve her kim Allah'a karşı muhalefete kalkışırsa) Allah'ın dinine karşı düşmanlık gösterirse

فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Çok şiddetlidir Allah Artık şüphesiz

(artık şüphe yok ki, Allah'ın azabı pek şiddetlidir) öyle inkârcılar, o küfürleri sebebi ile böyle şiddetli azaplara er geç maruz kalacaklardır.

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِىَ

الْفَاسِقِينَ

5.Herhangi bir Hurma ağacından ne kestiniz ise veya onu kendi kökleri üzerinde dikili bıraktınız ise hemen Allah'ın izni iledir. Ve yoldan çıkanları perişan etmesi içindir.

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ

Bir hurma ağacından Kestiniz O şey ki

(Herhangi bir Hurma ağacından ne kestiniz ise) Evet, Bütün kâinatta Cenabı Hak'ın hüküm ve takdiri cereyan etmektedir. Büyük, küçük her şey, Allah'ın takdirine tâbidir, bir hikmete dayanmaktadır. Bundan dolayı o sürgüne gönderilen kâfirlerden herhangi birine ait olan Herhangi bir hurma ağacından her neyi kestiniz ise onun devamına nihayet verdiniz ise

أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İşte izniyledir Kökleri Üzerinde Dikili Onu bıraktınız Veya

(veya onu kendi kökleri üzerinde dikili bıraktınız ise hemen Allah'ın izni iledir) Yani Resuli Ekrem'ine bildirmiş olduğu emri ilahiye dayanmaktadır.

وَلْيُخْزَى الْفَاسِقِينَ

Fasıkları Rezil etmesi içindir Ve

(Ve fasıkları perişan etmesi içindir) evet yoldan çıkanları Zelil perişan etmesi içindir. Böyle bir muamele, müminlere karşı ilahi yardımın tecellisini gösterir. Dinsizlerin rezil olmalarına ve hüsrana uğramalarına vesile olur. İşte Medine-i Münevvere civarından uzaklaştırılan inkârcıların malları hakkında yapılan böyle bir muamelede İslâmiyet'in kuvvet ve üstünlüğünü göstermek, düşmanlarının da zillet ve meskenete düştüklerini ilân etmek gibi faydalara dayanmaktadır.

Rivayet olunuyor ki: O kâfirlerin hurma ağaçlarının kesilip yakılmalarına emir olunduğu zaman bazı kimseler demişler ki: Ya Muhammedi Aleyhisselam Sen bizi yerde bozgunculuktan yasaklar olmuştundur, şimdi bu ağaçları kesip yakmakta ki maksat nedir? Ve müslümanların kalplerine gelmişti ki: Resuli Ekrem'den sual edelim, bu ağaçları kesmekten dolayı bizim için bir mükâfat var mıdır? Bunu terk ettiğimizden dolayı günahkâr olur muyuz? Bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olarak bununla din düşmanlarının zelilliğe, hüsrana uğratılmış olacakları bildirilmiş, bu muamelenin hikmetine işaret buyrulmuştur.

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

6.Ve Allah'ın Peygamberine onlardan savaş yapmadan bir ganimet malı olarak ne verdiğine gelince siz onun üzerine ne attan ve ne de deve'den bir şey koşturmadınız. Fakat Allah, Peygamberlerini dilediği kimselere musallat kılar ve Allah her şey üzerine hakkıyla kaadirdir.

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ

Onlardan Resulüne Allah Ganimet verdi O şey ki Ve

(Ve Allah'ın Peygamberine onlardan ganimet malı olarak ne verdiğine gelince) evet Allah'ın; Peygamberine o beni Nadir kabilesinden harpsiz bir ganimet malı olarak ne verdiğine gelince bunun hükmü de, hikmeti de nazara alınmalıdır,

فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ

Ne deveden Ve Attan Üzerine Çünkü sürmediniz

(siz onun üzerine ne attan ve ne de deve'den bir şey koşturmadınız) O malı elde etmek için bir savaşa atılmadınız. O mal, bir harp neticesinde, kâfirlerden alınan ganimet malı gibi değildir, onun için Müslümanlar fiilen çalışmış değildirler. Bundan dolayı o mal, askerler arasında taksimi icap eden ganimet malları hükmünde bulunmamaktadır,

وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimselere ki Peygamberlerini Musallat eder Allah Fakat

(fakat Allah, Peygamberlerini dilediği kimselere musallat kılar) Allah'ın sünneti böyledir. Peygamberlerini dinsizlere musallat eder, o dinsizlerin kalplerine korku düşürür, o Peygamberlere harpsiz teslimiyette bulunurlar, işte Hazreti Peygamber de böyle bir muvaffakiyete nail olmuştur,

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Allah Ve

(ve Allah her şey üzerine hakkıyla kaadir dir) Din düşmanlarını bazen bir savaş neticesinde, bazen de bir savaşa lüzum görülmeksizin mağlûp ve kahreder, nitekim pek kuvvetli görülen Beni Nadir'i de böyle bir kahra uğratmıştır.

&-Rivayete göre Ashabı kiram, böyle bir ganimet olarak Beni Nadir'den alınan malların aralarında taksim edilmesini, Resuli Ekrem'den istemişlerdi, nasıl ki, Bedir Gazvesinde alınan mallar öyle taksim edilmişti. Cenabı Hak ise harp yapmadan elde edilen mallar ile bir harp neticesi olarak elde edilen mallar arasındaki farkı beyan buyurmuş-

tur. Birinci kısım malların sarfı, Resuli Ekrem'in iradesine verilmiştir. Bu malların elde edilmesi hususunda müslümanların mesaisi bulunmadığından bunların kendi aralarında taksimi, herhalde icap etmez.

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

7.Allah'ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz. Peygamber size ne veriyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir.

Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in kâfirlerden harp yapmadan elde edeceği malların kimlere sarf edileceğini tayin ediyor ve o Yüce Peygamberin verdiği müslümanların razı olmalarını emreliyor. Ve o malların sırf Allah rızası için yurtlarını terk etmiş, İslâmiyet'e hizmette bulunmuş olan muhacirlere sarf edileceğini ve diğer müminlerin ihtiyaçları olsa dahi o muhacirleri kendi nefislerine tercih eder bulunduklarını takdir etmek için beyan buyurmaktadır.

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى

Memleketler Halkından Resulüne Allah Ganimet verdi O şey ki

(Allah'ın, fethedilen ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler) Allah'ı Teâlâ, Peygamberlerin sonuncusuna resulüne ganimet malı olmak üzere ne ihsan ettiyse Kureyza ve Beni Nadir gibi İslâm düşmanlarının mallarından neleri nasip buyurdu ise o mallar, bir görüşe göre altı kisma ayrılır. Bir kısmı

فَلِلَّهِ

(Allah içindir) onun takdiri ile elde edildiği için kısmen onun rızası uğrunda sarf olunur. Kâbe-i Muazzama'nın imarına vesair mabetlerin inşaat ve tamiratına harcanır. Yahut "Allah için" denilmesi bir saygı nişanesidir.

وَلِلرَّسُولِ

(Ve resulü içindir) O mallar, yalnız beş kisma ayrılır, bir kısmı Peygamber içindir bu kısım, Resuli Ekrem'in ahiret'e irtihalinden sonra, müslümanların faydasına, din âlimlerine ve bir görüşe göre İslâm ordusuna ve hudutlarının muhafazasına sarf edilir.

وَلِذِي الْقُرْبَىٰ

(Ve yakınları için) O malların ikinci kısmı da yakınlarına sarf edilir. Yani: Resuli Ekrem'in akrabasından olan Beni Haşim'in ve Beni Muttalib'in mümin olan fertlerine dağıtılır,

وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ

Yolda kalmış Ve Yoksullar için Ve Yetimler Ve

(yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir) Üçüncü kısmı da Yetimlere verilir. Yani: Müslümanlardan fakir bulunan erkek ve kız yetim çocukların ihtiyaçlarına sarf edilir. Dördüncü kısmı da yoksullara yani: Cidden fakir olan ihtiyaç sahibi Müslümanlara sarf edilir. Beşinci kısmı da yolda kalmış kimseler içindir yani: Yurdundan ayrılmış, parasız kalmış, yurduna kolaylıkla dönmesi mümkün bulunmamış olan Müslüman yolculara sarf edilir. Bu malların böyle sarf edilmesi, hikmet gereğidir,

كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

Sizden Zenginler Arasında Dolaşan bir servet Olmasın Ta ki

(ta ki sizden zenginler arasında dolaşır bir servet olmasın) yani bu mallar Cahili

ye döneminde olduğu gibi zenginlere verilip de onların aralarında bir iftihar ve övünmeye vesile bulunmasın. Asıl gaye, ihtiyacı olanların ihtiyaçlarını gidermek, cemiyet fertleri arasında bir güzelce yaşama ve iyi geçinmenin devamını temin etmektir.

وَمَا آتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

Artık onu alın Peygamber Size verdi O şey ki Ve

(Peygamber size ne veriyse onu alın) Ve Ey Müslümanlar size Peygamber Mal vesaire den ne verirse artık onu alınız o size helâldir ve dahi ıslama dair emirlerden ne emir ederse onu yerine getiriniz o sizin üzerinize borçtur

وَمَا نَهَيْكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا

Hemen sakının Ondan Size yasakladı O şey ki Ve

(size ne yasakladıysa ondan da sakının) ve sizi O Yüce nebi neden menetti ise hemen ona men edilen şeye nihayet veriniz Onun yanına bir daha yaklaşmayınız. Çünkü: O Yüce Peygamber, heva ve arzusuyla söylemez, onun her emri, bir hikmet gereğidir,

وَاتَّقُوا اللَّهَ

(ve Allah'tan korkunuz) Onun Peygamberinin emirlerine uyun ve yasakladığı şeyleri de terk eyleyin.

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Azabı Çok şiddetlidir Allah Şüphesiz

(Ve şüphe yok ki Allah azabı şiddetli olandır) Onun emirlerine, yasaklarına itaatte bulunmayanlar, nihayet pek şiddetli cezalara uğrayacaklardır.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

8.O mal Muhacirler olan fakirlere de aittir ki, onlar kendi yurtlarından ve mallarından çıkarıldılar, Allah'tan bir lütuf ve rıza ararlar ve Allah'a ve Peygamberine hizmet ederler. İşte doğru olanlar onlardır.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ

Muhacirlerin Fakirleri içindir

(Muhacirler olan fakirlere de aittir) O beş kısma ayrılacak olan mal Muhacirler olan fakirlere aittir ki:

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

Mallarından Ve Yurtlarından Çıkarıldılar Onlar ki

(Onlar kendi yurtlarından ve mallarından çıkarıldılar) Mekke'deki kâfirler, o zatlari öyle yurtlarından, servetlerinden ayırıp başka yerlere gitmekte mecbur kılmışlardır. O muhterem muhacirler

يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا

Bir rıza Ve Allah'tan Bir lütuf Arıyorlar

(Allah'tan bir lütuf ve bir rıza ararlar) onlar Allah'tan bir sevap, bir yardım ararlar. Onların arzularının gayesi İslâmiyet'e hizmettir, sevaba, Allah'ın rızasına erişmektir.

وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Peygamberine Ve Allah'a Yardım ediyorlar Ve

(ve Allaha ve resulüne yardım ederler) evet o muhacirler Allahın dinine ve onun resulüne dininin hâkimiyeti için yardımda bulunurlar. Öz yurtlarını terk ederek İslam yoluna koyulurlar.

أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

Sadık olanlar Onlardır İşte onlar

(işte doğru olanlar, onlardır) Onların bütün fiil ve hareketleri kendilerinin ne kadar doğru, ne kadar güzel ahlâk ile vasıflanmış olduklarını göstermektedir.

&-Din uğrunda bütün maddî varlıklarını terk etmiş olan bu mübarek muhacirlerin yüz kişiden ibaret olduğu rivayet ediliyor.

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

9.Ve o kimseler ki: Onlardan evvel yurt ve iman edinmişlerdir, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı kendi kalplerinde bir ihtiyaç duymazlar ve kendilerinde bir ihtiyaç bulunsa dahi onları kendi nefislerine tercih ederler. Ve her kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte kurtuluşa ermiş olanlar onlardır.

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan önce İmana Ve O yurda Yerleşmişler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki Onlardan evvel yurt ve iman edinmişlerdir) Yani Ensar'ı Kiram'dan bulunan pek seçkin bir zümre ki: O hicret eden zatların hicretinden önce yurt ve iman edinmişlerdir Medine-i Münevvere'de ikamet etmiş, kalplerinde İslâmiyet nuru parlayıp durmakta bulunmuştur.

يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ

Kendilerine Hicret etti O kimseyi ki Severler

(Kendilerine hicret edip gelenleri severler) Onları din kardeşleri bilerek haklarında sevgi ve dostluk gösterirler.

وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا

Onlara verildi O şeyden dolayı ki Bir ihtiyaç Sinelerinde Bulmazlar Ve

(Ve onlara verilen şeylerden dolayı kendi kalplerinde bir ihtiyaç duymazlar) O muhacirlere verilen bir kısım ganimet mallarına karşı kendi içlerinde bir eğilim hissetmezler,

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

Bir sıkıntı Kendilerinde Olsa Velez ki Kendi nefislerine Tercih ederler Ve

(ve kendilerinde bir ihtiyaç bulunsa dahi onları kendi nefislerine tercih ederler) o kadar cömert bulunurlar. Ne büyük bir ahlâki fazilet, ne kadar şanlı bir din kardeşliği

وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ

Nefsinin Cimriliğinden Korunursa Kim Ve

(Ve her kim nefsinin cimriliğinden korunursa) O mübarek Ensar-ı Kiram gibi cimrilikten uzak, cömertlik hisleriyle dolu bulunursa

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Artık işte onlar

(işte kurtuluşa ermiş olanlar, onlardır) öyle cömert zatlar, kurtuluşa selâmet ve saadete aday bulunmuşlardır.

&- Evet, 7. ve 8. ayetlerde böyle savaşılmadan, bir kılıç bile kullanılıp, ok bile atılmadan, bir tek kişinin burnu bile kanamadan sırf Allah'ın yardımıyla düşmandan elde edilen fey mallarının taksimi konusu gündeme getirilir. Bu malların nasıl ve kimlere verileceği belirlenir. Sonra Ensar ve Muhacirler arasındaki kardeşlik bağlarına değinilerek İslâm toplumunda beklenen sosyal dayanışma ve kardeşlik unsurunun önemi-

ne vurgu yapılır. Tüm dünya Müslümanların da böyle olmaları istenir. Ayrıca bu konunun devamı olarak 9. ayette en büyük kurtuluşun kişinin bencillikten, hep kendisine yönelik düşünmekten, nefsinin çıkar düşkünlüğünden arındırmakla olacağı haber verilir &-Resulullah Sallallahu aleyhi Ve sellem Bir Hadisi Şerifte buyuruyor ki: Bir kulun kalbinde iman ile cimrilik ebediyen toplanmaz. Diğer bir

Hâdis-i Şerifte: Zekâtını veren, misafir kabul eden ve musibet zamanında yardım eden kimse, cimrilikten uzak bulunmuştur. İşte Ashabı Kiram, bu gibi vasıflara hak kıyla sahip bulunuyorlardı. İşte Uyulması gereken ne güzel bir örnek!

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

10.Ve o kimseler ki: Bunlardan sonra gelmişlerdir, derler ki: Ey Rabbimiz Bizim için ve iman ile bizi geçmiş olan kardeşlerimiz için mağfiret buyur ve bizim kalplerimizde iman etmiş olanlar için bir kin bulundurma Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen çok esirgeyicisin, çok rahmet sahibisin.

Bu mübarek ayetler: Muhterem muhacirler ile Ensar'ı Kiram'dan sonra dünyaya gelen müminlerin kendi haklarında ve bütün o din kardeşleri hakkında ne kadar iyiliksever olduklarını bildiriyor. Münafıkların da kendi kâfir kardeşlerine ne kadar yalan yere vaatlerde bulunduklarını ve onların nihayet hezimete uğrayacaklarını haber veriyor. Ve kudret ve Allah'ın büyüklüğünü düşünemez olan o kâfirlerin kalplerinde müminlerin ne kadar büyük bir heybete sahip bulunduğunu şöylece beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ

Onlardan sonra Geldiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Bunlardan sonra gelmişlerdir) O mümin zatlar ki: Muhacirin-i Kiram ile Ensar'ı Kiram'dan sonra dünyaya şeref vermişlerdir, Tabiin adını almışlardı. Ve kıyamete kadar silsileleri devam edecektir. İşte bu hakiki müminler

يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ

İman ile Bizi geçtiler O kimseleri ki Kardeşlerimizi Ve Bizi bağışla Rabbimiz Derler

(Ey Rabbimiz Bizim için ve iman ile bizi geçmiş olan kardeşlerimiz için mağfiret buyur) Bizden evvel Müslüman olma şerefine erişmiş olan o din kardeşlerimiz için mağfiret buyur. Hepimizi de bağışla, af ve mağfirete mazhar buyur,

وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler için ki Bir kin Kalplerimizde Kılma Ve

(ve bizim kalplerimizde iman etmiş olanlar için bir kin bulundurma) evet kalplerimizde iman etmiş olanlar için bütün din kardeşlerimize karşı bir kin bulundurma hepsine karşı bir muhabbet ve hürmetle dolu bulunalım.

رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlisin Çok şefkatlisin Şüphesiz sen Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Şüphesiz sen çok esirgeyicisin çok rahmet sahibisin) senin acıman ve himayen pek büyüktür ve sen merhametin sonsuzdur. Lütfen bu duamızı da kabul buyur.

&-Bu ayet-i Kerime, bütün Ashabı Kırama karşı hürmet ve muhabbette bulunmanın vücubuna delildir. Hatta İmam Malik: "Her kim Resulullah'ın ashabından birine buğuz ederse veya onlara karşı kalbinde bir kin bir haset, bir intikam hissi galeyana gelirse onun için müminlere ait olan "fey" denilen ganimet mallarından bir hak yoktur" demiş, sonra da bu ayeti Kerime'yi okumuştur. Bundan dolayı bizim vazifemiz, bütün Ashabı Kırama karşı muhabbet ve hürmette bulunmaktır. Onların aralarında bazı muhalefetler görülmüş olsa da o, bir ictihad gereği bulunduğundan biz kendilerini mazur görmekle mükellefiz. Velhâsıl: Bütün müslümanların birbirine karşı böyle bir muhabbet ile bir iyilikseverlik hissî ile yoğrulmuş bulunmaları, bir İslâm terbiyesi, bir ahlâkî fazilet icabıdır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

11.Münafıkları görmedin mi ki: Ehli kitaptan kâfir olmuş olan kardeşlerine derler ki: And olsun eğer siz çıkarılırsanız, elbette biz de sizinle beraber çıkarız ve sizin aleyhinizde hiçbir kimseye ebediyen itaat etmeyiz ve eğer siz savaşa tutuşmuş olsanız elbette size yardım ederiz. Hâlbuki: Allah, şahadet eder ki, şüphe yok onlar elbette yalancılardır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا

Münafıklık ettiler O kimseleri ki Görmedin mi?

(Münafıkları görmedin mi) İşte, müminlerin güzelce ahlâk ve davranışları beyan buyrulmuştur. Münafıklara gelince Cenabı Hak, onların ahlâka muhalif, son derece hayret verici olan hallerini de şöylece bildiriyor. Nifakta bulunmuş olanları görmedin mi Görmüş gibi bilmedin mi ki: Onların hâlleri ne kadar çirkindir. Onlar

يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

Ehli kitaptan İnkâr ettiler O kimselere ki Kardeşlerine Diyorlar

(Ehli kitaptan kâfir olmuş olan kardeşlerine derler ki:) Yani Beni Kureyze ve Beni Nadir Yahudilerine ki. Peygamber Efendimize karşı düşmanlıkta iştirakleri bakımından aralarında bir kardeşlik var idi, onlara söz verirler ki:

لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ

Sizinle beraber Elbette çıkarız Çıkarılmışsanız And olsun eğer

(And olsun eğer siz çıkarılırsanız, elbette biz de sizinle beraber çıkarız) Yurdu-nuzdan başka yere nakledilirdeniz elbette biz de sizinle beraber çıkarız Biz de size iştirak eder, yurdumuzdan ayrılırız.

وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا

Ebediyen Bir kimseye Sizin hakkınızda İtaat etmeyiz Ve

(Ve sizin aleyhinizde hiç bir kimseye ebediyen itaat etmeyiz) Hiç bir kimsenin size karşı düşmanlığına muvafakatte bulunmayız ve sizinle beraber çıkmamıza hiç bir kimse mâni olamaz.

وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ

Elbette size yardım ederiz Sizinle savaş edilirse Eğer Ve

(Ve eğer savaşa tutuşmuş olsanız) Savaş meydanına atılmış bulunsanız

(elbette size yardım ederiz) Biz de savaşa iştirak eder, size yardımda bulunuruz,

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

Elbet yalancıdırlar Şüphesiz onlar Şahitlik eder Allah Ve

(Allah, şahadet eder ki, şüphe yok onlar elbette yalancılardır) Hâlbuki Allah Teâlâ Hazretleri şahadet eder ki, şüphe yok o münafıklar elbette yalancılardır. Sözlerinde durmazlar, vaatlerine riayette bulunmaz, o sözleri hakikate muhaliftir.

لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ

الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ

12.And olsun ki, eğer çıkarılmış olsalar, onlar ile beraber çıkmazlar ve eğer savaşa tutuşmuş olsalar onlara yardım etmezler ve şayet onlara yardım etmiş olsalar elbette arkalarına dönüverirler, sonra yardım olunmazlar.

لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ

Onlarla beraber Çıkmazlar Çıkarılırsalar And olsun eğer

(And olsun ki, eğer çıkarılmış olsalar onlar ile beraber çıkmazlar) And olsun ki: Eğer Beni Nadir ve emsali çıkarılmış olsalar yurtlarından uzaklaştırılacak bulunsalar, o münafıklar onlar ile beraber çıkmazlar.

وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ

Onlara yardım etmezler Onlara savaş açılırsa And olsun eğer Ve

(ve eğer savaşa tutuşmuş olsalar onlara yardım etmezler) Ve eğer o Yahudiler savaşa tutuşacak olsalar o münafıklar onlara yardım etmezler beraber kaçarlar,

وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولَّيْنِ الْأَدْبَارَ

Arkalarını Elbette dönüp giderler Onlara yardım etseler And olsun eğer Ve

(ve şayet onlara yardım etmiş olsalar elbette arkalarına dönüverirler) Onlar ile beraber savaşa atılsalar hepsi de mağlûp olur arkalarına dönüverirler hepsi de korkar kaçarlar,

ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ

Yardım olunmazlar Sonra

(sonra yardım olunmazlar) Hiç bir vakitte bir yardıma nail olamazlar. Nitekim de bilâhare Yahudilerin ve münafıkların bu mağlûbiyet hâlleri tahakkuk etmiştir. Bu da gayba, istikbale ait bir haber idi ki. Peygamberimizin nübüvvetine ait büyük delillerden biri bulunmuştur.

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

13.Elbette siz onları yüreklerinde korkuca Allah'tan daha şiddetlisiniz. Bunun sebebi ise çünkü onlar şüphe yok, anlamaz bir kavimdirler.

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ

Allah'tan Onların sinelerinde Korku cihetiyle Daha şiddetlisiniz Elbette siz

(Elbette siz onları yüreklerinde korkuca Allah'tan daha şiddetlisiniz) Onların yardıma erişememelerinin sebebine gelince Elbette siz Ey müminler O Yahudiler ile onlara yardım etmek isteyenlerin yüreklerinde korkuca dehşet ve heybet itibari ile hüznün ve ızdırap itibarı ile Allah'tan daha şiddetlisiniz onlar sizden daha ziyade korkarlar,

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

Anlamıyorlar Bir topluluktur ki Çünkü şüphesiz onlar İşte bu

(Bunun sebebi ise çünkü onlar şüphe yok, anlamaz bir kavimdirler) Böyle müminlerden daha ziyade korkmalarının, bu pek garip haleti ruhiyelerinin sebebi ise çünkü o kâfirler onlar Hak Teâlâ'nın kudret ve büyüklüğünü düşünüp takdir edemezler, o Yüce Yaraticının azabını düşünüp uyanmazlar. Yalnız müminlerin kuvvet ve kudretini görür, onlardan korkar, onlara karşı savaşa atılmadan kaçarlar.

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ

تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

14.Sizinle toplanmış olarak savaşta bulunamazlar, ancak müstahkem kasabalarda veya duvarların arkasından savaşta bulunabilirler. Kendi aralarındaki savaştan ise pek şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın, hâlbuki onların kalpleri dağınıktır. Bunun sebebi ise şüphe yok ki: Onlar aklını kullanmayan bir kavimdirler.

Bu mübarek ayetler, akıllıca düşünmez olan kâfirlerin ve münafıkların müminlere karşı ancak kasabalarına ve duvarların arkalarına sığınarak savaşa cüret edebileceklerini, kendi aralarında ise şiddetli çarpışmalarda bulunduklarını ve toplu sanıldıkları

hâlde kalplerinde büyük bir ayrılık bulunduğunu bildiriyor. Onların da kendilerinden biraz evvelki kâfir kavimler gibi kendi kötü hâllerinin cezasını göreceklarını ihtar ediyor. Onların hâllerini insana kâfir ol diyen, kâfir olunca da ben senden beriyim diyerek Allah'tan korktuğunu söyleyen şeytanın hâline benzetmektedir. Artık o kâfirlerin de, münafıkların da zulümlerinin bir cezası olmak üzere cehennem azabına ebediyen maruz kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا

Toplu olarak Sizinle savaşımazlar

(Sizinle toplanmış olarak savaşta bulunamazlar) O Yahudiler ile münafıklar sizinle toplanmış olarak savaşta bulunamazlar. Müslümanlara karşı birleşerek harp meydana atılamazlar.

إِلَّا فِي قَرْيٍ مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ

Duvarların Arkasından Veya Muhafaza altına alınmış Şehirlerde Ancak

(Ancak müstahkem kasabalarda veya duvarların arkasından) Surlar ile Hendekler ile çevrilmiş köylerde veya duvarların arkasından savaşta bulunabilirler. Müslümanlara karşı böyle bir korku içinde yaşarlar,

بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ

Şiddetlidir Kendi aralarında Savaşları

(kendi aralarındaki savaşları ise pek şiddetlidir) Vakit vakit birbiri ile savaşta bulunurlar. Haddi zatında orduları, kuvvetleri vardır. Fakat onların Müslümanlara karşı saldıramamalarının sebebi evvelâ: Onların kalplerine Cenabı Hakkın bir korku düşürmüş olmasıdır, ikinci olarak da onların birbirleriyle samimi surette müttefik olmayıp aralarındaki ihtilâf ve ayrılığın bulunmasıdır. Bundan dolayı bu ayeti Kerime de işaret vardır ki: Bir içtimai topluluk arasında ciddi, bir ittifak, bir iş birliği bulunmayınca arzularını yerine getirmeğe muvaffak olamazlar. Zayıf bir vaziyette bulunmuş olurlar.

تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى

Dağınıktır Kalpleri iken Toplu Onları sanırsın

(Sen onları toplu sanırsın Hâlbuki onların kalpleri dağınıktır) Ey Yüce Resul Onlar görünüşe nazaran müttefik sanılır. Hâlbuki onların kalpleri dağınıktır Onların aralarında bir kin, bir düşmanlık bir rekabet vardır.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

Akl erdirmiyorlar Bir topluluktur ki Şüphesiz onlar Budur

(Bunun sebebi ise şüphe yok ki: Onlar aklını kullanmayan bir kavimdirler) işte bu sebepten dolayıdır ki: Kendi faidelerini düşünemiyorlar. Küfür içinde yaşıyorlar, birbirleri ile de kalben düşman vaziyetinde bulunuyorlar.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

15.Onlar, kendilerinden biraz zaman evvel işlerinin vebalini tatmış kimseler gibidirler ve kendileri için pek elemli bir azap vardır.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ

İşlerinin Vebalini Tatmışlar Yakın bir zaman Kendilerinden öncedir O kimselerin ki Misali gibidir

(Onlar, kendilerinden biraz zaman evvel işlerinin vebalini tatmış kimseler gibidirler) Yani: işlerinin kötü itikat ve hareketlerinin cezasını Bedir ehli veya Kaynuka Yahudileri gibi tatmış kimseler gibidirler. Bunlar da onların akıbetlerine uğrayacaklardır

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için var Ve

(ve kendileri için pek elemli bir azap vardır) Bunu da ahirette göreceklardır ki, bunun dehşeti düşüncelerin üstündedir.

&-Deniliyor ki: Kaynuka' Yahudileri, Medine-i Münevvere'nin etrafında ikamet ediyorlardı, Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi ve sellem ile aralarında bir anlaşma var idi, sonra isyancı bir vaziyet aldılar. Peygamber Efendimiz, Bedir Gazvesini müteakip kendilerine ilâhî azabı ihtar ederek bir nasihatte bulunmuştu. Onlar ise: "sen bizi harp usulüne dair bilgileri olmayan Kureyş kabileleri gibi mi sanıyorsun? Eğer bizimle savaşta bulunur isen nasıl kimseler olduğumuzu anlarsın" diye böbürlenmişlerdi. Sonra da bir Müslüman kadınına musallat olarak yüzünün açılması için eteğine basarak avret mahallinin açılmasına sebebiyet vermişlerdi. Bunun üzerine sahabe-i Kiramdan bir zat, o terbiyesizlik yapan Yahudi'yi öldürmüş, Müslümanlar ile aralarındaki antlaşma bozulmuş, Allah'ın emri üzerine Resuli Ekrem Efendimiz, onların üzerlerine, yürümüş, onları yurtlarından çıkarmış, onlarda öldürülmemelerini Peygamber Efendimizden rica etmişler ve Medine'yi Münevvere civarından çıkıp gitmelerine razı olmuşlardı. Peygamber Efendimiz de buna müsaade buyurmuş, öyle kendi arzuları ile çıkıp gitmişlerdi, işte bu Beni Kaynuka' Yahudileri, Beni Nâdir'den daha kuvvetli oldukları hâlde böyle bir kahra uğramışlardı. Artık Beni Nadir de böyle bir akıbete uğratılamaz mı? Diye kendilerine tembih buyurmuştur.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

16.Şeytanın meseli gibi ki: Vakti ile insana kâfir ol dedi, vaktaki kâfir oldu, dedi ki: Şüphe yok ben senden uzağım. Muhakkak ki: Ben âlemlerin Rabbinden korkarım.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ

İnkar etti Artık ne zaman ki İnkâr et İnsana Demişti O vakit Şeytanın ki Misali gibidir

(Şeytanın meseli gibi ki: Vakti ile insana kâfir ol dedi, vaktaki kâfir oldu, dedi ki) Ve münafıkların meseli Şeytanın misali gibi dir ki Vakti ile bir takım şahıslara kâfir ol dedi onlardan her birini saptırarak küfre düşürdü Vakte ki o insan kâfir oldu bilâhare kıyamet vuku bulunca o şeytan

قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ

Senden Uzağım Doğrusu ben Dedi

(dedi ki: Şüphe yok ki: Ben senden uzağım) yani: Korkup diyecektir ki: Benim seninle bir alakam yoktur, ben senden uzağım

إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi Allah'tan Korkarım Şüphesiz ben

(muhakkak ki, ben âlemlerin Rabbinden korkarım) sizin azabınıza benim de düşürüleceğimi düşünerek titrerim, işte münafıkların hâli de böyledir. Müslümanların aleyhine Yahudileri vesaireyi tahrik ederler, onlar ile beraber olduklarını iddia ederler, sonra o aldattıkları kimselerin başlarına bir felâket gelince onlardan kaçınırlar, onlar ile beraber olmadıklarını iddiaya cüret gösterirler.

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِينَ

17.Artık onların akıbetleri, muhakkak ki: Ateşte, onun içinde ebedi kalıcılar olmaktan ibaret oldu ve işte bu da zalimleri cezasıdır.

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا

İçinde Ebedi kalıcılar olarak Ateştedir Şüphesiz o ikisi İkinin akıbeti Böylece oldu

(Artık onların akıbetleri, muhakkak ki: Ateşte, onun içinde ebedi kalıcılar olmaktan ibaret oldu) O aldatanların ve aldananların ahiretteki cezaları böyle şeytanın ve onu aldattığı kimselerin hali Cehennemde onun içinde ebedi kalıcılar olmaktan ibaret oldu. Onlar bu akıbete mahkûmdurlar,

وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

Zalimlerin Cezası İşte budur Ve

(ve işte bu da zalimleri cezasıdır) Böyle cehennem ateşi içinde kalmakta zalimlerin cezasıdır. Evet, Öyle mutlak manada küfür ve münafıklık içinde yaşamak sureti ile nefislerine zulmetmiş olanlar, nihayet böyle şiddetli ve daimi bir azaba uğratılacaklardır. Bundan dolayı böyle kâfirce, münafıkça hallerden son derece kaçınılmalıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

18.Ey iman etmiş olanlar. Allah'tan korkunuz ve her nefis, yarın için ne takdim etmiş olduğuna baksın ve Allah'tan korkunuz. Şüphe yok ki: Allah, ne yapar olduğunuzdan haberdardır.

Bu mübarek ayetler, müminlere her şeyden hakkıyla haberdar olan Allah-ü Teâlâ'dan korkmalarını ve istikballerini düşünmelerini tavsiye buyuruyor. Cenabı Hakk'ı unutmuş, o yüzden kendi nefislerini de unutarak günaha düşmüş kimseler gibi olmamayı emrediyor. Cehennem ehli ile Cennet ehlinin eşit olmadıklarını, kurtuluş ve selâmete aday olanların Cennet ehlinen ibaret bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey mukaddes İslâm dinine girmiş bulunanlar

اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ

Yarın için Takdim etti O şeye ki Bir kimse Baksın Ve Allah'tan Sakının

(Allah'tan korkunuz ve her nefis, yarın için ne takdim etmiş olduğuna baksın) Allah'ın bütün emirlerine, yasaklarına riayette bulunun her kul, âhiret âlemi için ne gibi amellerde bulunduğunu dikkate alsın, kendisi için faydalı olacak şeyleri hazırlasın

وَاتَّقُوا اللَّهَ

Allah'tan Sakının Ve

(Ve Allah'tan korkunuz) Evet, O Yüce Yaraticının kudret ve büyüklüğünü düşünerek tir tir titreyiniz, O'nun dinine muhalif hareketlerde bulunmayınız. Çünkü:

إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeye ki Haberdardır Allah Şüphesiz

(Allah ne yaptığınızdan haberdardır) Sizi o yapacak olduğunuz şeylere göre mükâfat veya mücazata uğratacaktır. Artık güzel, meşru şeyleri yapmaya devam ediniz, çirkin, gayri meşru şeylerden kaçınınız.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

19.Ve o kimseler gibi olmayınız ki, Allah'ı unuttular da artık Allah onlara kendi nefislerini de unutturdu, işte yoldan çıkanlar, onlardır.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ

Allah'ı Unuttular O kimseler ki Olmayın Ve

(Ve o kimseler gibi olmayınız ki, Allah'ı unuttular) Ey müminler o kimseler gibi olmayınız ki, Onlar Allah'ı unuttular da O Yüce Yaraticının hukukuna riayeti, kulluk vazifelerine devamı terk ettiler de

فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ

Kendilerini Ve onlara unutturdu

(artık Allah onlara kendi nefislerini de unutturdu) kendi şahıslarının zararına çalışır oldular, kendi faidelerini temin edecek, kendilerini kıyamet gününün felâketlerinden kurtaracak olan salih amellerden nasipsiz bir halde kaldılar.

أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Fasıklar Onlardır İşte onlar

(İşte bunlar fasık olanlardır) Tamamı ile günah ve isyana düşmüş bulunanlar, onlardır. O kulluk vazifelerini terk etmiş, kendilerini pek büyük bir tehlikeye maruz bırakmış olan gafil kimselerdir.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ

20.Ateş ashabı ile cennet ashabı eşit olamaz. Cennet ashabı ki: Onlar, muratlarına ermiş olanlardır.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ

Cennet Ehli Ve Cehennem Ehli Bir olmaz

(Ateş ashabı ile cennet ashabı eşit olamaz) çünkü Kendi kötü amellerinden dolayı cehennem ateşine lâyık bulunanlar ile kendi temiz inançlarından, samimi amellerinden dolayı cennet nimetlerine aday bulunan zatlar, eşit olabilirler mi? Elbette eşit olamaz aralarında hiç bir şekilde bir beraberlik olması düşünülemez. Çünkü: Ateş ashabı, Cehennemde yanıp yakılacaklardır. Evet

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Cennet Ehli

(Cennet ashabı ki: Onlar muratlarına ermiş olanlardır) Artık cehennemde azap görece kimseler, O mesut, makbul zatlar ile beraber olabilirler mi? Bundan dolayı öyle bir selâmet ve saadete ermek isteyenler, Allah'ın dinine muhalif hareketleri terk etmelidirler, hakiki istikballerini düşünmelidirler, gafletten uyanarak uyanık bir hâlde yaşamaya çalışmalıdırlar. İşte bu mübarek ayet, insanlığa böyle bir uyarıda bulunmaktadır.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

21.Eğer bu Kuranı bir dağ üzerine indirmiş olsa idik elbette onu Allah'ın korkusundan baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün ve biz o misalleri insanlar için veriyoruz, taki, düşünöversinler.

Bu mübarek ayetler, Kuran-ı Kerim'in ne kadar büyük tesire sahip bir İlâhi Kitap olduğunu bildiriyor. Allah'ı Teâlâ'nın birliğini, ilminin büyüklüğünü, rahmet ve lütfunun son derece geniş olduğunu haber veriyor. O ortak ve benzerden uzak olan kerem sahibi Mabudun pek mukaddes ve pek güzel isimlerinden bir kısmını beyan buyurmaktadır.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ

Bir dağın üzerine Kur'anı Bu indirseydik Eğer

(Eğer bu Kuranı bir dağ üzerine indirmiş olsa idik) evet bu Kuranı bir nice vaat ve tehdidi içeren bu mukaddes kitabı bir dağ üzerine indirmiş olsa idik yani: Dağa bir akıl, bir anlayış kabiliyeti bir mükellefiyet verip de kendisini Kuranın hitaplarına mazhar kılma idik

لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

Allah Korkusundan Paramparça Boyun eğmiş Elbet onu görmüşün

(elbette onu Allah'ın korkusundan baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün) Ey Yüce Resul! Sen o dağı Allah korkusundan baş eğmiş pek alçak gönüllü bir vaziyet almış ve pek ziyade bir korku ve dehşet içinde kalarak parça, parça olmuş görürdün işte Kuran'ı Kerim'in yüce hitapları haddizatında böyle tesirlidir.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ

İnsanlara Onları getiriyoruz Misaller ki Bu Ve

(ve biz o misalleri insanlar için veriyoruz) Ve biz o misalleri Kuranda birçok ayetler

ile bildirilen ve birer uyanma vesilesi olan temsilleri, tembihleri insanlar için veriyoruz. Birçok şekiller, münasebetler ile beyan buyuruyoruz.

لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Düşünürler Ta ki onlar

(ta ki, düşünöversinler) ta ki İnsanlar düşünöversinler bunları nazarı dikkate alarak uyanık bir kalbe, temiz bir itikada sahip bulunsunlar.

&-Bu yüce beyanlar, insanlık hakkında ne büyük birer öğüttü, birer uyanma vesilesidir. Bunlardan istifadeye çalışmayanlar ise nankörlükte bulunmuş, haklarında tecelli eden ilâhi rahmet eserlerinden istifade etmemiş kimselerdir. Bundan dolayı bu Kurani beyanlar o gibi kimseler hakkında bir kınamayı içermektedir, onların kalplerinin dağlardan, taşlardan daha katı olduğuna işaret etmektedir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

22.O, o Allah'tır ki: Ondan başka Allah yoktur. O, gizli olanı da aşikâre olanı da bilendir. O, Rahmandır, rahimdir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak Bir ilah yoktur O zattır ki Allah O

(O, o Allah'tır ki: Ondan başka Allah yoktur) Evet, O Kurani Kerim'i inzal eden âlemlerin Rabbi o Allah'tır ki. Ondan başka ilâh yoktur Yaratıcılık, Mabutluk yalnız O'na mahsustur. O eş ve benzerden münezzehtir.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Gizli olanı Hakkıyla bilendir

(O, gizli olanı da aşikâr olanı da bilendir) O Kudret sahibi Yaratıcı gizli olanı da, aşikâre olanı da bilendir. O'nun mukaddes ilmine göre açık olan şeyler ile sır kabilinden olan şeyler aynıdır. Bugün mevcut olanları bildiği gibi bilâhare vücuda gelecek olanları da tamamen bilir.

هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

Çok merhametlidir Sonsuz rahmet sahibidir O

(O, Rahmandır, rahimdir) O ilim ve hikmet sahibi olan Yüce Yaratıcı Rahmandır pek geniş bir rahmet sahibidir ve Rahimdir pek merhametlidir, kullarını esirgeyicidir, lütuf ve ihsanı evrenseldir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَلَمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمِّنُ الْعَزِيزُ

الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

23.O, o Allah'tır ki: Kendisinden başka hiç bir mabut yoktur. Hükümran olan, mukaddes olan, selâmet veren, emniyet ihsan eden, gözeten her dilediğine galip olan, dilediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi bulunmayan ancak O'dur. Allah, ortak koştukları şeylerden münezzehtir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur O zattır ki Allah O

(O, o Allah'tır ki: Kendisinden başka hiç bir mabut yoktur) Evet, Şüphe yok ki o Rahman ve rahîm olan Kerem Sahibi Yaratıcı o Allah'tır ki, ondan başka hiçbir mabut yoktur bütün mahlûkatın ibadet ve teatine layık olan, ancak O'nun yüce zatıdır. Bu pek mühim bir hakikattir ki, tekrar beyan buyrulması, halkın uyanmasına vesile olacağı için bir hikmet gereğidir. Bütün bu kâinatta

أَلَمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

Emniyet veren Noksanlıktan salim Ayıp ve kusurdan münezzehtir Saltanat sahibi

(Hükümran olan, mukaddes olan, selâmet veren, emniyet ihsan eden odur) O Yüce Yaratıcıdır O bütün eşyaya sahiptir, bütün mahlûkat, O'nun hâkimiyeti altında-

dır. Ve mukaddes olan O'dur. O'nun Yüce zatı, bütün noksanlardan münezzehtir, uzaktır ve selâmet veren O'dur. Bütün müminleri selâmete erdiren odur. O'nun Yüce zatı da her türlü noksanlıklardan afetlerden selâmette bulunmaktadır. Ve Emniyet ihsan eden O'dur. Kulları hakkında zulmü asla düşünülmeyen ve kendisine iman edenleri cehennem azabından emin bulunduran o Yüce Yaratıcıdır. Ve kulları hakkında

المُهَيِّمِ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ

Büyüklik sahibidir Dilediğini kahreden Daima üstün Gözetip kollayan

(gözeten her dilediğine galip olan, dilediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi bulunmayan ancak O'dur) Kullarını gözeten, muhafaza eden, onların amellerini müşahede buyuran ancak Ve Her dilediğine galip olan Bütün kâinat, O'nun galibiyet ve kahrı altında bulunmaktadır. Ve O âlemlerin Rabbi dilediğini cebren var eden bir hikmet sahibi yaratıcıdır. O'nun ezeli iradesine hiçbir şey mâni olamaz ve mahlûkatının hallerini ıslah eden, noksanlarını tamamlayan da, ancak O'dur ve o yüce yaratıcı her türlü ihtiyaçtan beri ve her türlü büyüklüğüne, yüceliğe sahip olan, ancak o Kâinatın Yaratıcısıdır. İşte bu gibi pek yüce ulvî sıfatlara sahip olan

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Ortak koşuyorlar O şeylerden ki Allah Pek münezzehtir

(Allah, ortak koştukları şeylerden münezzehtir) Allah O celal sahibi Mabut bir takım zındıkların Yüce zatına ortak koştukları şeylerden münezzehtir. Göklerde ve yerlerde hiçbir şey bulunamaz ki, o ezeli Yaratıcıya ortak ve benzer olabilsin. Hepsini de yoktan var eden odur hepsi de Onun birer mahlûku bulunmaktadır.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

24.O, Allah ki yaratıcı, var edici, eşyaya şekil verici olan Allah'ü Teâlâ'dır. O'nun için pek güzel isimler vardır. O'nun için göklerde ve yerde ne varsa tesbih eder ve aziz, hakîm olan, O'dur.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ

Her şeye suret verendir Yoktan var eden Her şeyi yaratan Allah ki O

(O, Allah ki yaratıcı, var edici, eşyaya şekil verici olan Allah'ü Teâlâ'dır) Ortak ve benzerden münezzehtir olan Yüce Allah yaratıcı her şeyi hikmetinin gereğine göre yoktan var eden Bütün mahlûkatı vücuda getirip ortaya çıkarandır. Veya eşyayı muhtelif şekiller ile birbirinden farklı bir hâlde bulunduran ve eşyaya şekil verici olan yani; Kendi ilâhi iradesiyle eşyaya muhtelif suretler, şekiller, renkler, özellikler veren ancak Allah'ü Teâlâ'dır. Bütün bu çeşitli mahlûklar o Yüce Yaratıcının varlığına, kudret ve büyüklüğüne birer şahittir.

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

En güzel İsimler Onundur

(O'nun için en güzel isimler vardır) O Yüce Mabudun ilahlık zatını vasıflandıran bir nice mukaddes, esmaul hüsnası vardır ki, sayısını ancak yüce zatı bilir. Bu mübarek isimlerden doksan dokuzu bir hadisi Şerifte: **İnne lillahi taala tis aten ve tis ine ismen.** Muhakkak allahu taala için 99 ismi şerifi vardır. **Men ehsaha dahalel cenneh.** Kim onları ezberler okur ve sayarsa cennete girer. Buyrulmuştur.

يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerde O şeyler ki Onu Tésbih eder

(O'nun için göklerde ve yerde ne varsa tesbih eder) O'nun için O Yüce Yaratıcı hakkında göklerde ve yerde ne varsa bütün o mahlûkat tesbih ederi O'nun bütün noksanlardan münezzehtir olduğunu söz ve halleriyle zikrederler, o ezeli yaratıcının kudret ve azametine işaret ve şahadet ederler,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstündür O Ve

(ve aziz, hâkim olan, O'dur) ve Aziz Olan, her şeye galip olup mağlûbiyetten uzak bulunan, düşmanlarından intikamı pek şiddetli olan ve Hâkim olan bütün kâinatta ki işleri birer hikmet ve maslahata dayanmış olup Yüce zatı ilim ve kudret gibi her türlü mükemmellikleri içine alan ancak o Yüce Yaratıcıdır. Buna inancımız tamdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
60-EL MUMTEHINE SURESİ

Bu mübarek sure, ahzap suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On üç ayeti kerimeyi içermektedir. Hicret edip mümine olduklarını iddia eden kadınların imtihana tâbi' tutulmalarını emrettiği için kendisine böyle "Mümtehîne" ve "imtihan" Suresi adı verilmiştir. Buna "Meveddet" Suresi denildiği de rivayet olunmuştur. Bu sureyi celile ile Haşr Suresi arasında büyük bir münasebet vardır. Çünkü bunlarda münafıklar ile kâfirler ile dostlukta bulunulmaması emredilmiştir. Kitap ehli ile müşriklerin hâllerine, onlar ile yapılacak antlaşmalara işaret buyrulmuştur.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şöyledir:

1. Müşrikler ile dostlukta bulunmaktan men ve onun sebeplerini beyan etmek.
2. Mümine olduklarını iddia edip hicrette bulunan kadınların imtihana tâbi' tutulmalarını emretmek.
3. İslâm yurdunda iman sahibesi olan kadınlar ile biat yapılmasını teklif etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ حَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

1. Ey iman etmiş olanlar: Benim düşmanımı, sizin de düşmanınızı dostlar edinmeyiniz, siz onlara bir muhabbet sebebi ile bazı haberler ulaştırıyorsunuz. Hâl-buki: Onlar size Haktan gelen şeyi inkâr etmişlerdir. Rabbiniz Allah'a iman ettiğinizden dolayı Peygamberi de, sizi de yurdundan çıkarıyorlardı. Eğer siz benim yolumda ve benim rızamı talep için cihada çıkmış oldu iseniz o kâfirleri dost tutmayınız onlara dostlukla sır veriyorsunuz ve Ben isem sizin gizlediğiniz şeyi de, açıkladığınız şeyi de pekiyi bilirim ve onu sizden her kim yaparsa artık yolun ortasından sapmış olur.

Bu mübarek ayet, Müslümanları uyanmaya davet buyuruyor. Din düşmanlarını dost tutmamayı emrediyor. O din düşmanlarının nasıl casusça hareketlerde bulunacaklarını haber veriyor. O dinsizlerin gerek Yüce Peygamber hakkında ve gerek onu tasdik edenler hakkında ne kadar kötülük düşünen, suikasta cüretli olduklarını bildiriyor. Allah'ı Teâlâ'nın her şeyi hakkıyla bildiğini, O'nun emirlerine boyun eğmeyenlerin hidayet yolundan sapmış olacaklarını ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey İman etmiş olanlar) Ey Resuli Ekrem'in ashabı ey resulümün ümmeti

لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ

Dostlar Düşmanınızı Ve Düşmanımı Edinmeyin

(benim düşmanımı, sizin de düşmanınızı dostlar edinmeyiniz) yani: Kâfirleri kendiniz için yardımcı, iyiliksever zannetmeyiniz.

تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ

Muhabbet sebebiyle Kendilerine Ulaştırıyorsunuz

(Siz onlara bir muhabbet sebebi ile ulaştırıyorsunuz) Yani: Aranızdaki bir muhabbet vesilesiyle o kâfirlere Resuli Ekrem'in bazı harekâtını haber veriyorsunuz, İslâm dini için cihada hazırlanmakta olduğundan din düşmanlarını haberdar ediyorsunuz.

وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ

Haktan Size geldi O şeyi ki İnkâr etmiştir Halbuki gerçekten

(Hâlbuki Onlar size Hak'tan gelen şeyi inkâr etmişlerdir) Onlar, Cenabı Allah'ı da, O'nun Peygamberini de ve O Peygambere indirilen kitabı da inkâr ederek küfür içinde yaşamaktadırlar. Artık nasıl olur da öyle kâfirleri dost tutar da Müslümanlara ait sırlardan onları haberdar ediverirsiniz. İslamiyet'in yayılmasına engel olacak şeylere sebebiyet vermiş bulunursunuz?

يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ

Rabbiniz Allah'a İman etmenizden dolayı Sizi Ve Peygamberi Çıkıyorlardı

(Rabbiniz Allah'a iman ettiğinizden dolayı Peygamberi de, sizi de yurdundan çıkarıyorlardı) Hak Teâlâ'ya samimiyetle ibadette bulunduğunuzdan ve İslâm dinini yaymaya çalıştığınızdan dolayı sizi Mekke-i Mükەرreme den çıkarmaya çalışıyorlardı. Sizin bir kusurunuz yok idi, sadece öyle ilâhi dine hizmetinizden dolayı size düşman kesilmişlerdir. Artık siz onlardan ne beklersiniz ki: Onlara karşı dostluk gösteresiniz?

إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي

Rızamı Aramak için Ve Yolunda Cihat etmek için Çıktınız İseniz Eğer

(Eğer siz benim yolumda ve benim rızam için cihada çıkmış iseniz) O kâfirleri dost tutmayınız, onları müslümanların hareketlerinden haberdar etmeyiniz. Hâlbuki: Siz

تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ

Sevgiyi Onlara Gizliyorsunuz

(onlara dostlukla sır veriyorsunuz) o kâfirlere bir muhabbet göstermek sebebiyle sır veriyorsunuz müslümanların cihada hazırlandıklarından vesaire den o din düşmanlarını haberdar ediyorsunuz.

وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ

Açıkladığınız şeyleri Ve Gizlediğiniz O şeyi ki En iyi bilenim Halbuki ben

(ve ben sizin gizlediğiniz şeyi de, açıkladığınız şeyi de pekiyi bilirim) Hâlbuki ben Yüce Yaratıcı, ey kullarım Sizin gizlediğiniz şeyi de, açıkladığınız şeyi de pekiyi bilirim. Artık nasıl cesaret ediyor da din düşmanları ile gizlice haberleşiyorsunuz. Sizin o gayri meşru muamelenizden Yüce Peygamberin haberdar edilmeyeceğini mi sanıyorsunuz?

وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ

Sizden Onu yaparsa Ve kim

(ve onu sizden her kim yaparsa) ve o kâfirleri dost edinip de onlara müslümanların sırlarını haber vermeyi sizden her kim yaparsa öyle İslâmiyet aleyhinde bir harekete cüret gösterirse

فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

Yolu Ortasından Sapmıştır Artık gerçekten

(artık yolun ortasından sapmış olur) hidayet yolundan ayrılmış, cennetlere kavuşturacak olan bir selamet yolundan uzaklaşmış bulunur. Bundan dolayı böyle bir cüretten son derece kaçınılmalıdır.

&-Bu ayeti kerimenin nüzul sebebi tefsirlerde ve hadis kitaplarında şöylece bildirilmektedir: Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem, Mekke-i Mükەرreme'nin fethi için gizlice gazaya hazırlanıyordu. Peygamberin bu maksadından Bedir gazvesine iştirak etmiş seçkin sahabelerden Hatib ibni Ebu Beltea haberdar idi. Bu sırada Abdülmüttâlip oğullarının azatlısı olan Sarre adındaki bir kadın, Mekke-i Mükەرreme den Medine-i Münevvere'ye gelmişti. Peygamberi Zişan Efendimiz, o kadına Müslüman olarak mı, yoksa yalnız muhacir olarak mı geldiğini sormuş, o da Hayır, "Yalnız ihtiyaç sebebiyle geldim" demiş. Pek muhtaç bir halde bulunduğundan şikâyet etmiş,

Resuli Ekrem Hazretleri de Abdülmüttâlip oğullarına emir etmiş, o kadına ihtiyacını bertaraf edecek kadar nafaka ve elbise vermişler, yol masrafını da vermek lütfunda bulunmuşlar, Hatib de o kadına on dinar vermiş, elbise giydirmiş ve onunla Mekkelilere gizli bir mektup göndermişti. Hatib, o mektubunda yazmış ki: "Ey Mekke Ehli Biliniz ki, Resulullah Sallallahu Aleyhi Ve sellem, sizin üzerinize gece bir ordu ile gelecektir. Allah'a yemin ederim ki: Eğer ondan size yalnız bir kimse dahi gelecek olsa elbette ki: Allah'ı Teâlâ onu size galip kılacaktır, O Peygamberine olan vaadini yerine getirecektir. Artık uyanık bulununuz!" Sarre bu mektubu alıp götürmekte idi ki: Cibril'i Emin gelerek bu hadiseyi Resuli Ekrem'e haber verdi. Peygamber Efendimiz de Ashabı Kiramdan Hz. Ali, Amman, Talha'yı, Zübeyir ve daha birkaç zatı gönderdi, o kadını takip ettiler, yolda yakalayıp mektubu istediler, kadın inkâr etti. Hz. Ali de "Resulullah" gerçeğe aykırı söz söylemez, mektubu çıkar ver yoksa seni kılıcım ile parçalarım" deyince kadın, korkmuş, mektubu saçları arasından çıkarıp vermiştir. Resul-i Ekrem Hazretleri, Hatibi huzuruna çağırdı bu mektubu biliyor musun diye sordu, O da: Evet Biliyorum, dedi. Bunu ne için yazıp gönderdin sualine de şöyle cevap verdi. Ya Resulullah İslam olduğum günden beri kâfir olmadım, senin için iyiliksever olduğumdan beri bir hıyanette bulunmadım ve o kâfirleri kendilerinden ayrıldığımdan beri sevmem. Fakat ben Kureyş arasına bir yabancı olarak girmiş bir kişiyim, seninle beraber olan muhacirlerden her birinin Mekke'de yakınları vardır, onların ailelerini, mallarını himaye ederler. Benim ise ehlimi koruyacak kimsem yoktur. Artık istedim ki, Mekkelilerin yanında bir elim olsun da onunla benim yakınlarımı himaye etsinler ve muhakkak bilirim ki, Allah'ı Teâlâ onların üzerine senin ezici kuvvetini indirir, benim mektubum ise onları bir şeyden müstağni kılamaz. Resul-i Ekrem Efendimiz, Hatibi tasdik ederek onun ömrünü kabul buyurdu. Hz. Ömer ise dedi ki: Ya Resulallah Beni bırak, bu münafığın boynunu vurayım. Peygamber Efendimiz de buyurdu ki: Ya Ömer O Bedir ehliendendir, Allah'ı Teâlâ'nın bir bildiği vardır ki: Onların haklarında "dilediğinizi işleyin, ben sizin için muhakkak ki, mağfirette bulunurum" buyurmuştur. Bunun üzerine Hz. Ömer de gözlerinden yaşlar akarak "Allah ve Resülü" bilir demiştir. İşte bu ayeti Kerime, bu hâdisi üzerine nazil olmuş, Hatibin bir hatada bulunmakla beraber mümin olduğuna işarete bulunmuştur.

&-Kurtubi merhum diyor ki: Bu ayeti Kerimedeki beyanat, Hatib hakkında bir azarlamadır. Bu ise onun fazlına, Resulallah hakkında iyilikseverliğine ve imanındaki sadakatine işaret eder. Çünkü böyle bir azarlama, bir seven tarafından sevgilisine karşı yapılır. Filvaki bütün bu ilâhî beyanlar, bir azarlama ve uyanmaya vesile olacak bir nasihati içermektedir.

إِنْ يَتَّقُوا لَكُمْ أَعْدَاءَ وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَالسِّنْتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا
لَوْ تَكْفُرُونَ

2.Eğer onlar sizi ele geçirirlerse sizin için düşmanlar olurlar ve size karşı fenalıkla ellerini ve dillerini uzatırlar ve sizin kâfirler olmanızı arzu ederler.

Bu mübarek ayetler, kendilerine dostluk gösterilen kâfirlerin zafere ulaştıkları takdirde Müslümanlara karşı bütün varlıkları ile düşman kesileceklerini bildiriyor. Kıyamet gününde ne yakınların ve ne de çoluk çocuğun bir kimseye faydalı olamayacağını beyan ve onları korumak maksadı ile kâfirlere iyilik göstermenin uygun olamayacağına işaret buyurmaktadır.

إِنْ يَتَّقُوا لَكُمْ أَعْدَاءَ

Düşmanlar Size Olurlar Sizi ele geçirirlerse Eğer

(Eğer onlar sizi ele geçirirlerse sizin için düşmanlar olurlar) Ey Müslümanlar o kendilerine muhabbette bulunduğunuz kâfirler Eğer onlar sizi ele geçirirlerse sizin için düşmanlar olurlar kalplerindeki düşmanlığı ortaya çıkararak ona göre aleyhinizde harekette bulunurlar.

وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِالسُّوءِ

Kötülükle Dillerini Ve Ellerini Size Uzatırlar Ve

(Ve size karşı fenalıkla ellerini ve dillerini uzatırlar) Size kötü söz söylerler sizi öldürür ve esir alırlar.

وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ

Keşke inkar etseniz Arzu etmişlerdir Ve

(Ve sizin kâfirler olmanızı arzu ederler) Sizin dinden çıkarak kendileri gibi din düşmanı kesilmenizi temennide bulunurlar. Artık o kadar düşmanlarınıza karşı nasıl uygun olur ki, muhabbetle bulunasınız? Onları kendinize dost tanıyasınız.

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

بَصِيرٌ

3.Elbette size kıyamet gününde ne hısımlarınız ve ne de evlâtlarınız faide vermeyeceklerdir. Aralarınızı ayıracaktır ve Allah ne yapar olduklarınızı hakkıyla görücüdür.

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Ne evlatlarınız Ve Akrabalarınız Sizi asla fayda vermeyecek

(Elbette size kıyamet gününde ne hısımlarınız ve ne de evlâtlarınız faide vermeyeceklerdir) Siz, o kâfirlere karşı yalnızca akraba ve evlâdınızdan dolayı mı öyle dostlukta bulunuyorsunuz? Bu da ne büyük bir hata Elbette size kıyamet gününde ne hısımlarınız ve ne evlâdınız faide vermeyecektir. O günün dehşeti tesiri ile herkes kendi nefsinı düşünerek kardeşlerinden, analarından, babalarından, eşlerinden ve çocuklarından firar edecektir ve Allah'ı Teâlâ o gün

يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ

Aranızı Ayıracaktır

(Aralarınızı ayıracaktır) öyle birbirinizden uzak düşmüş olacaksınız.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah ne yapar olduklarınızı hakkıyla görücüdür) O Yüce zata karşı hiçbir haliniz gizli kalamaz. Sizi amellerinize göre dünyada ve ahirette mükâfat veya cezaya uğratacaktır. Artık bunu düşünerek harekâtınızı güzelce tanzime dikkat ediniz, kâfirce eğilim göstermekten kaçınınız.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرْعَاؤُا

مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ

وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَا تُشْرِكْ لَكَ وَمَا

أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

4.Muhakkak ki: Sizin için İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda bir güzel örnek vardır. O vakit ki, kavimlerine dediler ki: Şüphe yok, biz sizden ve Allah'tan başka tapmakta olduğunuz şeylerden uzak kimseleriz. Sizi inkâr ettik ve yalnız bir Allah'a iman edeceğinize değin bizim aramızla sizin aranızda ebediyen düşmanlık ve öfke başlamıştır. Ancak İbrahim'in babasına: Elbette senin için istiğfarda bulunacağım. Fakat senin için Allah'tan hiçbir şeye malik olamam" demesi müstesna. Ey Rabbimiz. Ancak sana tevekkül ettik ve sana yöneldik ve son gidişte ancak sanadır.

Bu mübarek ayetler, kâfirlere karşı müslümanların nasıl bir cephe alacaklarına dair İbrahim Aleyhisselam ile O'na iman etmiş olanları uyulacak bir örnek olmak üzere gösteriyor. Kâfir olarak ölenler hakkında istiğfar caiz olmayıp İbrahim Aleyhisselam'ın babası hakkında istiğfarda bulunmuş olması ise ona karşı yapmış olduğu bir vaadi yerine getirmek için olduğuna işaret buyuruyor. Ve aziz, hakîm olan âlemlerin Rabbi-ne tevekkül edilmesini ve müminlerin Allah'ın mağfiretine nail olup kâfirler için bir fitne vesilesi olmamasına dua ve niyazda bulunulmasını beyan buyurmaktadır.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ

Beraberindedir O kimselerde ki Ve İbrahim'de Güzel Bir örnek Sizin için Oldu Gerçekten

(Muhakkak ki: Sizin için İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda bir güzel örnek vardır) Ey müminler Muhakkak ki: Sizin için İbrahim'de ve onunla beraber olanlar da Ona iman edenler de veya onun kız kardeşi oğlu olan Lut Aleyhisselam gibi zatlar da bir güzel örnek vardır. Bir seçkin özellik mevcuttur ki, onunla vasıflanmış olmak, temenniye layıktır.

إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ

Kavimlerine Demişlerdi Bir vakit

(O vakit ki, kavimlerine dediler ki) O vakit ki, Kâfirler olan kavimlerine dediler ki

إِنَّا بُرْعَاؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Allah'tan Başka Tapıyorsunuz O şeylerden ki Sizden Uzak olanlarız Doğrusu biz

(Şüphe yok, biz sizden ve Allah'tan başka tapmakta olduğunuz şeylerden uzak kimseleriz) Çünkü Biz bir Yüce Yaratıcının varlığına, azamet ve kudretine inanmış, bulunmaktayız. Bundan dolayı sizlerle beraber olamayız Biz

كَفَرْنَا بِكُمْ

(Sizi inkâr ettik) Sizin batıl dininizi ve putlara vesair mahlûklara ibadetlerinizi inkâr ettik

وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

Birliğine Allah'a İman etmenize dek Ta ki Ebedi olarak Kin Ve Düşmanlık Aranızda Ve Aramızda Zuhur etti Ve

(Ve yalnız bir Allah'a iman edeceğinize değin bizim aramızla sizin aranızda, ebediyen düşmanlık ve öfke başlamıştır) evet o şirk ve küfrü bırakıp tevhit dinini kabul edeceğiniz zamana kadar bizim aramızla sizin aranızda ebediyen düşmanlık ve öfke başlamıştır. Siz öyle küfür içinde yaşadıkça biz size karşı daima muhalif ve cihat edici bir vaziyette bulunacağız.

إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَا اسْتَغْفِرَنَّ لَكَ

Senin için Elbet mağfiret dileyeceğim Babasına İbrahim'in Sözü Ancak

(Ancak İbrahim'in babasına elbette senin için istiğfarda bulunacağımdır) senin Allah'ın mağfiretine erişmeni niyaz edeceğim.

وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeye Allah'tan Senin için Malik değilim Ve

(Fakat senin için Allah'tan hiç bir şeye malik olamam) Benim iktidarım dâhilinde olan, yalnız mağfiret isteğidir. Sana bundan fazlasıyla faydalı olamam, Allah'ı Teâlâ, senin azap görmeni dilemiş olunca seni o azaptan kurtaramam demesi müstesna.

&-Bu bizim için güzel bir örnek ve uyulmaya lâıyk değildir. Çünkü İbrahim Aleyhisselam, babası için istiğfarda bulunacağını vaat etmişti, Vakta ki, babasının küfür üzere öldüğü anlaşıldı, Hz. İbrahim de ondan uzak oldu, onun hakkında mağfiret talebini terk etti. Bir mümin, daha dünyada bulunan herhangi bir kâfirin imana erişmesini temenni edebilir, fakat kâfir olduğu hâlde mağfirete lâıyk olamayacağı için o hâlde onun için istiğfarda bulunmak caiz değildir. Küfür ve şirk üzere ölüp gitmiş kimseler hakkında da artık istiğfara mahal kalmamıştır, onlar ebediyen azaba adaydılar. İbrahim Aleyhisselam ile arkadaşları, şöyle de dua ve yakarıшта bulunmuşlardı:

رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا

Yöneldik Sana Ve Tevekkül ettik Sana Ey rabbimiz

(Ancak sana tevekkül ettik ve sana yöneldik) Her işimizde sana itimat ederek senden muvaffakiyetler niyazında bulunduk ve sana tövbe ederek senin rızana muvafık şeyleri ifaya yöneldik

وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

Dönüş Sanadır Ve

(ve son gidişte ancak sanadır) Kabirlerimizden kalkınca da senin tayin buyurmuş olduğun yere gideceğizdir. Artık akıbetimizi hayır eyle Yarabbi.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

5.Ey Rabbimiz Bizi kâfir olanlar için bir fitne kılma ve bizim için mağfiret buyur. Ey Rabbimiz Şüphe yok ki: Aziz, Hâkim olan, ancak sensin.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler için ki Bir fitne Bizi kılma Ey rabbimiz

(Ey Rabbimiz Bizi kâfir olanlar için bir fitne kılma) Onları bizim üzerimize galip kılarak bizleri bir azap ile fitneye düşürmüş olmasınlar veyahut onları bizlere galip edeceğinden dolayı kendilerinin hak üzere olduklarına inanıp da bu yüzden bir fitneye düşmelerine sebebiyet vermiş olmayalım

وَاعْفِرْ لَنَا

Bizi Mağfiret eyle Ve

(ve bizim için mağfiret buyur) bizim günahlarımızı affet ve bağışlar

رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstün Sensin Şüphesiz sen Rabbimiz

(Ey Rabbimiz Şüphe yok ki: Aziz, Hâkim olan sensin) her şeye galip ve her fili mükemmel bir hikmete dayalı bulunan ancak sensin Evet Sensin ey Kerim, Rahim olan Mabudumuz İnaniyoruz...

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ

فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

6.And olsun ki: Sizin için Allah'ı ve ahiret gününü arzu edenler için onlarda bir güzel örnek vardır ve her kim yüz çevirirse imdi şüphe yok ki, Allah, o her şeyden müstağnidir, her hamde layıktır.

Bu mübarek ayetler de Hz. İbrahim'in ve O'nun ile beraber olanların kimler için birer uyulması gereken örnek olduklarını teşvik için tekrar bildiriyor. Müslümanlar ile aralarında düşmanlık bulunmuş olan bir takım gayri Müslimler arasında bilâhare Allah'ın kudreti ile bir dostluğun meydana gelebileceğini haber veriyor. Allah'ı Teâlâ'nın Müslümanları kendileri ile din hususunda savaşta bulunmamış ve kendilerini yurtlarından çıkarmamış milletlere karşı iyilikte ve adalette bulunmadan men etmediğini tebliğ ediyor. Müslümanları kendileri ile din hakkında muharebede bulunmuş ve onları yurtlarından çıkarmış ve olanlara yardım etmiş kimseler ile dostlukta bulunmaktan yasaklanmış olduklarını beyan buyurmaktadır.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

Ahiret Gününü Ve Allah'ı Umuyor Oldu O kimse için ki Güzel Bir örnek Onlarda Sizin için Oldu And olsun

(And olsun ki: Sizin için Allah'ı ve ahiret gününü arzu edenler için onlarda bir güzel örnek vardır) Ey Muhammed Ümmeti And olsun ki, sizin için İbrahim Aleyhis-salam ile ona tabi olan müminler de bir güzel örnek vardır. Onlar, sizler için uyulması gereken bir örnek bulunmuşlardır.

وَمَنْ يَتَوَلَّ

Yüz çevirir Kim ki Ve

(Ve her kim yüz çevirirse) Cenabı Hakkın emirlerinden kaçınır, Allah'ın düşmanları ile dost bulunsa zararı kendisine ait bulunmuş olur.

فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

Hamde çok layık Çok zengin Odur Allah Artık şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah, o her şeyden müstağnidir her hamde layıktır) O inkârcıların imanlarından, ibadet ve itaatlerinden den beridir. Hâşâ hiç birine ihtiyacı yoktur. Ve her hamde layıktır Bütün mükemmel vasıflara sahiptir. Bütün Kâinatın medh ve övgüsüne lâyıktır. Bütün müminler ona hamd etmeye ve onu tesbih etmeye devam etmektedir. Bir takım adi kimselerin inkârcı ve düşmanca bir hâlde yaşamalarına bakıp da ümitsizliğe düşmemelidir. O Yüce Yaratıcı, kalpleri değiştirendir.

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوْدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ

غَفُورٌ رَحِيمٌ

7.Umudur ki: Allah, sizin aranızla onlardan düşmanlaşmış olduğunuz kimseler arasında bir dostluk meydana getirir ve Allah, kadirdir ve Allah, gafurdur, rahimdir.

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوْدَّةً

Bir dostluk Onlardan Düşman oldunuz O kimseler için ki Arasında Ve Aranızda Kılması Allah'ın Umudur

(Umudur ki: Allah sizin aranızla onlardan düşmanlaşmış olduğunuz kimseler arasında bir dostluk meydana getirir) yani: Sizinle Mekke'i Mükerrerme'de ve civarındaki müşrikler arasındaki düşmanlığı muhabbete, nefreti dostluğa inkârı tasdiğe çevirir, o dinsizleri İslâm şerefine nail buyur.

وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Ve Gücü yetendir Allah Ve

(Ve Allah, kaadirdir Ve Allah, gafurdur rahimdir) Evet Allah kadirdir öyle hayırlı bir değişme vücuda getirmeğe ilahi kudreti fazlasıyla kâfidir. Ve Allah gafurdur Tövbe ve istiğfarda bulunanları af eder ve bağışlar ve rahimdir kulları hakkında merhameti pek çoktur. Tövbe edip İman dairesinde yaşayanlara azap etmez. Onları ilâhi rahmetine nail buyurur.

&-Nitekim bu ilâhi beyan az sonra tahakkuk etmiştir. Mekke'i Mükerrerme fethedilmiş, oradaki müşriklerin birçoğu seve seve İslâmiyet'e can atmış, Ashabı Kiram ile aralarında büyük bir muhabbet ve dayanışma tecelli edip durmuştur. Kıyamete kadar da vakit vakit nice fertler ve cemiyetler Müslüman olma şerefine nail olmakta, İslâm kardeşliği dairesine tam bir gönül ferahlığı ile dâhil bulunmaktadır.

لَا يَنْهِيكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ

تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

8.Allah, sizinle din hususunda savaşta bulunmamış ve sizi yurdundan çıkarmamış kimselere iyilik etmenizden ve onlara adalette bulunmanızdan sizi menetmez. Şüphe yok ki: Allah, adalette bulunanları sever.

لَا يَنْهِيكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ

O kimselerden ki Allah Sizi yasaklamaz

(Allah sizi o kimselerden menetmez) Şunu da biliniz ki: Ey Müslümanlar Allah Teâlâ Hazretleri sizleri şu kimselerden men etmez. Kimdir onlar

لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ

Yurtlarınızdan Sizi çıkarmadılar Ve Din hususunda Sizinle savaşmadılar

(din hususunda savaşta bulunmamış ve sizi yurdundan çıkarmamış) sizlere

karşı bil fiil tecavüze kalkışmamış olanlardan ve sizi yurdunuzdan çıkarmamış sizi zorla hicrete mecbur kılmamış kimselerden olan o Gayrı Müslimlere

أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ

Onlara Adil davranmanızdan Ve Onlara iyilik etmenizden

(iyilik etmenizden ve onlara adalette bulunmanızdan) yani onlara ihsanda bulunmanızdan meselâ: Hediye vermekten, nakden yardımda bulunmadan ve onlara haklarına riayet etmeden, lâıyk oldukları şeyleri kendilerine vermeden sizi men etmez öyle insaniyetçe, insafıca, adilce muameleler, İslâm nazarında övülmüştür, yasak değildir.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Adaletli olanları Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Allah adalette bulunanları sever) hiçbir kimsenin hakkında zulüm edilmesine razı olmaz.

Rivayet olunuyor ki: Abdüluzza'nın müşrike olan kızı ve Hz. Ebu Bekrin cahiliye dönemindeki boşadığı hanımı olan "Kuteyle" kendisinin ve Hz. Ebu Bekrin kızı olup İslâm şerefine sahip bulunan "Esma" Hazretlerine hediye olarak bazı şeyler getirip takdim etmek istemiş. Esma Hazretleri ise ne hediyeyi kabul etmiş ve ne anası Kuteyle'yi evine almış. Bu hususa dair Hz. Ayşe'ye haber göndermiş, Resuli Ekrem Efendimizden sual etmesini istemiş, Hz. Ayşe de sual edince bu ayeti Kerime nazil olmuştur. Artık o hediyenin kabul edilmesini ve Kuteyle'nin eve alınmasını ve kendisine ikram ve ihsanda bulunulmasını Resuli Ekrem Hazretleri muhterem Esma'ya emretmiştir.

Siraci Münir Tefsirinde nakl olunuyor ki: Kadı İsmail Bini İshak'ın yanına bir zimmî gelmiş, ona ikramda bulunmuş, orada hazır bulunanlar, kadıyı sorgulamak istemişler, o da bu ayeti Kerimeyi okumuştur.

Velhâsıl: Müslümanların Zimmîlere ve aralarında sulh ve barış bulunan yabancılara karşı insaniyet adına iyilikte, nazıkçe muamelede bulunmaları caizdir. Ahlakı İslamî'ye gereğidir. Elverir ki: İslâm adabına muhalif zelilce bir tarzda yapılacak olmasın.

إِنَّمَا يَنْهَيْكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

9.Allah, sizleri ancak din hususunda sizinle muharebede bulunmuş sizi yurdunuzdan çıkarmış ve sizin çıkarılmanıza yardım etmiş olan kimselere dostlukta bulunmanızdan men eder ve her kim onlara dostlukta bulunacak olursa işte onlardır zalimler, onlar.

إِنَّمَا يَنْهَيْكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ

O kimselerden ki Allah Sizi men eder Ancak

(ancak Allah o kimselerden men eder) Ey Müslümanlar! Allah'ı Teâlâ Hazretleri ancak şu kimselerden sizleri men eder. Onlar

قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ

Din hususunda Sizinle savaştılar

(din hususunda sizinle muharebede bulunmuş) Bilfiil savaşa atılmış, İslâm dinini söndürmek istemiş

وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ

Çıkarılmanıza Yardım ettiler Ve Yurtlarınızdan Çıkardılar Ve

(ve sizi yurdunuzdan çıkarmış ve sizin çıkarılmanıza yardım etmiş) Ashabı Kırâmı, Mekke-i Mükerrreme den çıkmaya mecbur etmiş olan bir takım müşrikler gibi bir vaziyette bulunmuş ve sizin çıkarılmanıza yardım etmiş sizi çıkaranlara yardımda bulunmuş olan kimselere

أَنْ تَوَلَّوْهُمْ

(onlara dostlukta bulunmanızdan) men eder, çünkü onlar, açıkça ve gizlice düşmandırlar, onlara karşı gösterilecek bir dostluk samimiyetten uzak, zilleti gerektirir.

وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ

Onlara dostluk ederse Kim Ve

(Ve her kim onlara dostlukta bulunacak olursa) öyle açıkça İslâmiyet düşmanlarına karşı dostluk ve bağlılık gösterirse

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zalimler Onlardır Artık işte onlar

(işte onlardır zalimler, onlar) çünkü düşmanlığa lâyık olan kimselere karşı dostluk göstermiş olacakları için salahiyetlerini kötüye kullanmış kendi nefislerini azaba maruz bırakmış, bundan dolayı pek zalimce bir muamelede bulunmuş olurlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَاْمْتَحِنُوهُنَّ ۚ اللَّهُ أَعْلَمُ

بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا

هُنَّ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ

أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ ۚ وَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا ۚ ذَٰلِكُمْ

حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

10.Ey iman etmiş olanlar: Size iman etmiş kadınlar, hicret etmiş olarak geldikleri vakit onları imtihan edin, Allah, onların imanlarını hakkıyla bilicidir. İmdi siz onları mü'mineler bildiğiniz takdirde artık onları kâfirlere geri döndürmeyiniz. Ne bunlar, onlar için helâldir ve ne de, onlar, bunlar için helâl olurlar. Ve onlara infak etmiş oldukları şeyi verin ve kendilerine mehirlerini verdiğiniz takdirde o kadınlar ile evlenmekten dolayı sizin için bir günah yoktur. Ve kâfirleri nikâhını da tutmayın ve ne infak ettiniz ise isteyin, onlar da ne infak etmişler ise istesinler. İşte bu, Allah'ın hükmüdür. Aranızda hükmeder ve Allah, Âlimdir, Hâkimdir.

Bu mübarek ayetler de küfür diyarından çıkıp İslâmiyet'i kabul etmiş olduğunu iddia ederek İslâm yurduna gelmiş kadınların hakkında araştırma yapılması lüzumunu gösteriyor. Onların samimi surette Müslümanlığı kabul ettikleri anlaşıldığı takdirde yurtlarına iade edilmeyeceğini, çünkü: Müslüman olan kadınların kâfirlere, kâfirlerin de Müslüman kadınlarına helâl bulunmadığını beyan buyuruyor. Böyle İslâm yurduna gelen kadınların almış oldukları mehirlerinin kocalarına iade edilmesini ve irtidat edip küfür diyarına giden kadınların mehirlerinin de Müslüman olan kocalarına iade edilmesini emrediyor. Öyle küfür yurduna giden, mehirleri iade edilmeyen dinden dönmüş kadınların mehirlerini de bir zafer neticesinde elde edilecek ganimet mallarından Müslüman olan kocalarına verilmesini teklif ve müminleri takvaya davet buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey Müslüman topluluğu

إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَاْمْتَحِنُوهُنَّ

Artık onları imtihan edin Hicret edenler olarak Mü'min kadınlar Size geldi O vakit ki

(Size iman etmiş kadınlar hicret etmiş olarak geldikleri vakit onları imtihan edin)

Gayri Müslimlerin eşleri olup ta İslâmiyet'i kabul ettiklerini söyledikleri ve yurtlarından çıkıp hicret etmiş olarak geldikleri vakit onları imtihan edin. Hakikaten İslâmiyet'i kabul edip etmediklerini, maksatlarının neden ibaret olduğunu sorup anlamaya çalışın.

Çünkü Kocalarına zarar vermek için veya bir Müslüman'a âşık olup sadece onunla evlenmek için veya müslümanların aralarına sokularak hafiyelekte bulunmak için, mü-nafıkça bir tarzda kendisini Müslüman gösterebilir. Bundan dolayı böyle bir kadın, Hz. Peygamber zamanında Medine-i Münevvere'ye geldi mi. Peygamber Efendimiz, ona yemin verdirir, ne için Müslüman olduğunu sorardı. Sırf İslâm dinine, İslâm dinini tak-dir ettiğinden Allah'ı Teâlâ'yı ve Yüce Peygamberi kavuşma arzusunda bulunduğun-dan dolayı geldiğini söyleyince İslâmiyet'i kabul edilerek İslâm yurdunda kalmasına müsaade olunurdu.

اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ

İmanlarını En iyi bilendir Allah

(Allah onların imanlarını hakkıyla bilicidir) Bütün kalplerindeki sırlara vâkıftır, onla-rın en samimi kalple İslâmiyet'i kabul edip etmediklerini ancak O Yüce Mabut, hakkıy-la bilir. Müslümanların vazifesi ise bir imtihandır, soru cevap almak sureti ile mümkün mertebe durumu öğrenmekten ibarettir.

فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ

Kafirlerle Artık onları geri döndürmeyin Mü'min kadınlar Onları bilmişseniz Böylece eğer

(İmdi siz onları mü'mineler bildiğiniz takdirde artık onları kâfirlere geri döndür-meyiniz) Onların İslâmiyet'i ciddî bir surette kabul ettiklerine dair bir kanaat hâsıl olunca Artık onları kâfirlere geri döndürmeyiniz

لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ

Onlara Helal olurlar Ne onlar Ve Onlara Helal Ne onlar

(Ne bunlar, onlar için helâldir ve ne de, onlar, bunlar için helâl olurlar) yani bu mümine olan kadınlar o kâfir erkekler için helâldir ve ne de o kâfirler bu İslâmiyet'i kabul eden kadınlar için helâl olurlar. Bilakis aralarında haramlık meydana gelmiş olur. Artık o kadınları iade etmek, böyle bir harama sebebiyet vereceği için elbette uygun olamaz.

وَأَتَوْهُمَ مَا أَنْفَقُوا

İnfak ettiler O şeyi ki Kendilerine verin Ve

(Ve onlara infak etmiş oldukları şeyi verin) Ve O kadınların kâfir bulunan kocaları-na infak etmiş oldukları şeyi verin. Yani: Mehir adına onlara ne vermişler ise o mehirleri o kocalarına iade edin

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ

Ücretlerini Onlara verdiniz O vakit ki Onlarla evlenmeniz Size Bir günah yoktur Ve

(ve kendilerine mehirlerini verdiğiniz takdirde o kadınlar ile evlenmekten dolayı sizin için bir günah yoktur) Evet, Bir ayrılık iddeti tamam olup da rahmin temiz ol-duğu anlaşılınca o kadınlar ile mehirlerini verdiğiniz taahhüt eylediğiniz takdirde onlar ile evlenmenizde günah yoktur. Evlenmeleri caizdir uygundur, ta ki: Onların idareleri, nafakaları temin edilmiş olsun.

وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ

Kafir kadınların Nikah akitlerini Tutmayın Ve

(Ve kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın) Yani: Bir Müslüman için caiz değildir ki, küfür diyarında kalan ve dinden dönen eşinin kendi nikâhı altında, namus dairesinde bulunduğunu iddia ederek onunla evlilik bağına devam ettirsin. Çünkü aralarında ayrı-lık meydana gelmiştir.

وَسَأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ

İnfak ettiniz O şeyi ki İsteyin Ve

(Ve ne infak ettiniz ise isteyin) Yani: Dininden dönüp kâfirlere katılan eşe, vakti ile verilmiş olan mehri, o kâfirlere istemeye kocasının hakkı vardır.

وَلَيْسَ لَكُمْ مَا أَنْفَقُوا

İnfak ettiler O şeyi ki İstesinler Ve

(Onlar da ne infak etmişler ise istesinler) yani: Kâfirler de İslâmiyet'i kabul edip İslâm yurduna gelen eşlerine vermiş oldukları mehirleri Müslümanlardan isteyebilirler,

ذَلِكَ حُكْمُ اللَّهِ بِحُكْمِ بَيْنِكُمْ

Aranızda Hüküm veriyor Allah'ın Hükümü İşte budur

(İşte bu, Allah'ın hükmüdür Aranızda hükmeder) işte bu Ayette zikredilen bu hüküm, Allah'ın hükmüdür aranızda hükmeder ona riayet lâzımdır.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir Allah Ve

(Ve Allah, Âlimdir, Hâkimdir) O'nun her hükmü belli bir hikmete, bir menfaate dayanmaktadır. O'na muhalefette bulunmayın.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ

مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

11.Ve eğer sizin eşlerinizden bir şey, sizden fevt olup kâfirlere geçerse sonra da siz bir ganimet malı elde etmiş olursanız, artık eşleri gitmiş olanlara mehir olarak vermiş oldukları şeyin mislini o ganimet malından veriniz ve kendisine iman etmiş olduğunuz Allah'tan korkunuz.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ

Sizde savaşıp ganimet alırsanız Kâfirlere Zevcelerinizden Bir şey Sizden geçmiş ise Eğer Ve

(Ve eğer sizin eşlerinizden bir şey, sizden dönüp kâfirlere geçerse sonra da siz bir ganimet malı elde etmiş olursanız) Ve Ey Müslümanlar eğer sizin eşlerinizden bir şey hangi bir fert Dinden dönüp küfür diyarına geçerse. Ve ona verilmiş olan mehir, kâfirler tarafından iade edilmez ise. Sonra da siz kâfirlere karşı zafer elde edip onlardan bir ganimet malı alırsanız

فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا

İnfak ettiler O şeyin ki Mislini Zevceleri Gitmiş O kimselere ki O takdirde verin

(artık eşleri gitmiş olanlara mehir olarak vermiş oldukları şeyin mislini o ganimet malından veriniz) yani eşleri dinden dönüp küfür memleketine gitmiş olanlara Mehir olarak o kadınlara vakti ile vermiş oldukları şeyin mislini zaferde elde etmiş olduğunuz o ganimet malından malından o kocalarına veriniz ve ey Müslümanlar

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

İman edenlersiniz Ona Siz O zattan ki Allah'tan Sakının Ve

(kendisine iman etmiş olduğunuz Allah'tan korkunuz) O'nun emirlerine muhalefette cüret etmeyiniz. O'nun emrettiği vazifeleri yerine getiriniz. Yasakladığı şeylerden de kaçınınız, çünkü sizin selâmet ve saadetiniz ancak bu sayede vücuda gelir.

&-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edildiğine göre o mehir miktarı mal, ganimet mallarının beş kısma ayrılmasından evvel çıkarılarak o Müslüman kocalara verilir. Bununla onların zararları, kederleri kısmen olsun telâfi edilmiş bulunur.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا

يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ

وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ

12.Ey Peygamber İman etmiş olan kadınlar, sana gelip de: Allah'a bir şeyi şerik koşmamaları ve hırsızlık yapmayacakları ve zinada bulunmayacakları ve çocuklarını öldürmemeleri ve elleri ile ayakları arasında uyduracakları bir iftira ile gelmemeleri ve iyi iş işlemekte sana karşı gelmemeleri üzerine biatte bulunacakları zaman artık sen de onlar ile biatte bulun ve onlar için Allah'tan mağfiret dile, şüphe yok ki: Allah, gafurdur, rahimdir.

Bu mübarek ayetler de Resulü Ekrem Efendimize iman dairesine girmek için müracaat eden kadınlar ile onların ne gibi hükümlere riayet etmeleri şartı ile biat yapılacağını tebliğ ediyor ve müslümanların, Allah'ın gazabına uğramış ve haşır ve neşri inkâr eden kâfirler gibi âhiret hayatından ümitsizliğe düşmüş dinsiz bir kavim ile dostlukta bulunmaktan yasaklanmış olduklarını ihtar buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

Sana biat ediyorlar Mü'min kadınlar Sana geldiler O vakit ki Peygamber Ey

(Ey Peygamber mümin kadınlar sana gelip biatte bulunacakları zaman) yani Müslüman olma şerefine erişmek temennisinde bulundukları zaman

عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا

Bir şeyi Allah'a Ortak koşmaları Üzerine

(Allah'a bir şeyi ortak koşmamaları) putlara, heykellere vesair mahlûkata tapmayacaklarına dair sana söz verdikleri zaman

وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ

Çocuklarını Öldürmemeleri Ve Zina etmemeleri Ve Hırsızlık yapmamaları

(ve hırsızlık yapmayacakları ve zinada bulunmayacakları ve çocuklarını öldürmemeleri) başkalarının mallarından hiçbir şey çalıp benimsememeleri gayri meşru cinsi birleşmelere cüret etmeyecekleri ve çocuklarını yani kız olarak dünyaya gelen yavrularını öldürmek cinayetini işlemeyeceklerine dair söz verdikleri zaman

وَلَا يَأْتِينَ بِيْهْتَانٍ يَفْتَرِيْنَهُ بَيْنَ أَيْدِيْهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ

Ayakları Ve Elleri Arasında Onu uyduruyorlar Bir iftira ile ki Gelmemeleri Ve

(ve elleri ile ayakları arasında uyduracakları bir iftira ile gelmemeleri) Yani: Kendi rahimlerinin ürünü, olmayıp başkalarına ait bulunan çocukları biz doğurduk diyerek onları kendilerine nispet etmeyeceklerine dair söz verdikleri zaman

وَلَا يَعْصِيْنَكَ فِىْ مَعْرُوفٍ

Bir iyilikle Sana etmemeleri Ve

(Ve iyi bir iş yapmada sana karşı gelmeyecekleri) Cenabı Hakka itaati gerektiren herhangi bir hususta peygamberin emrine riayet edecekleri, Resuli Ekrem'in emredeceği kulluk vazifeleri ki, hepsi iyiliği emretmektedir. Bunlara da itaatten ayrılmayacakları, bundan dolayı, namaz, oruç gibi dinî vazifeleri de yerine getirip gayri ahlaki şeylerden kaçınacakları üzerine biatte antlaşmada bulunacakları zaman artık Ey Yüce Peygamber

فَبَايِعْنَهُنَّ

Artık biatlarını kabul et

(sen de onlar ile biatte bulun) Öyle mühim uyulması gereken esaslar üzerine dayanan bir antlaşmada bulun onların müracaatlarını kabul et

وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ

Allah'tan Onlar için Mağfiret dile Ve

(Ve onlar için Allah'tan mağfiret dile) vakti ile küfür içinde yaşamışlardı, bilâhare de bazı kusurlarda bulunabilirler. Bundan dolayı Allah'ın bağışlanmasına muhtaçtırlar, onların affını Kerem Sahibi Yaratıcıdan niyaz et

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah, gafurdur rahimdir) mümin kullarının bir nice kusurlarını örter, bağışlar ve Rahimdir onlar o üzerlerine aldıkları şartlara riayet edince haklarında Allah'ın merhameti tecelli eder.

&-Rivayete göre bu ayeti kerime: Mekke-i Mükerreme'nin fethi günü nazil olmuştur. Resuli Ekrem Efendimiz, Safa mevkiinde bulunmuş, birçok erkekler gelip biatte bulunmuş, İslâmiyet'i kabul etmişlerdi. Sonra da bir kısım kadınlar gelmiş, Hz. Peygamber ile antlaşmada bulunarak Müslüman olma şerefine nail olmuşlardı.

Bu antlaşma kadınlar ile sadece karşılıklı konuşmak sureti vuku bulmuş, el tutmak sureti ile bir tokalaşma vuku bulmamıştır. Çünkü Peygamber Efendimiz, kendi muhterem eşlerinden ve hanımlarından başka kadınların ellerine mübarek elini temas ettirmemiştir. Hatta Müslüman olma şerefine erişen bir kadın, demiştir ki: Ben Resulallah ile biatte bulundum ve bizimle toka yap dedim: Peygamber Efendimizde buyurdu ki: Ben kadınlar ile tokalaşmam, benim bir kadına sözüm, yüz kadına sözüm gibidir. Yani: Peygamberin açıklamaları, umum kadınlara yöneliktir, hepsi de o açıklamalara uymakla mükelleftirler. Artık yalnız biri ile biat, bütün Müslümanların kadınlar ile biat gibidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

13.Ey iman etmiş olanlar! Bir kavim ile dostlukta bulunmayın ki, Allah onların üzerine gazap etmiştir. Muhakkak ki ahiretten yese düşmüşlerdir. Nasıl ki kâfirler, kabirlerde bulunanlardan ümitlerini kesmişlerdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

Kendilerine Allah Gazap etti Bir kavmi ki Dost edinmeyin İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Allah'ın kendilerine gazap etmiş Bir kavim ile dostlukta bulunmayın) yani Hristiyan, Yahudi, Mecusi, ateist gibi İslâm'ı inkâr eden her hangi bir kavim ile de dostlukta bulunmayın ki: onlar, Allah'ın rahmetinden kovulmayı hak etmişlerdir. Çünkü onlar

قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ

Ahiretten Ümit kesmişlerdir Gerçekten

(Muhakkak ki ahiretten ümitsizliğe düşmüşlerdir) onlar, uhrevi sevaplara nail olamayacaklardır. Çünkü: Onlar, peygamberliği nice mucizeler ile sabit olan son Peygamberi ve ona nazil olan Kur'anı Kerim'i inkâr etmiş bulunmaktadır.

كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

Kabirlerin Ehlinden Kafirler Ümit kesti O şey gibi ki

(Nasıl ki, kâfirler kabirlerde bulunanlardan ümitlerini kesmişlerdir) Onlar, ölümlerin tekrar hayata erdirileceklerine kani değildirler. Çünkü onların haşır ve neşre itikatları yoktur. Veya Nasıl ki, küfür üzere ölenler, mezara girince, artık gerçek hali görüp, kendilerinin küfür içinde yaşayıp azaba layık bulunmuş olduklarını öğrenerek tam bir ümitsizlik ve keder içinde kalacaklardır, İşte bugün hayatta olan inkârcıların da ahiret hayatına ait tam bir kanaatleri yoktur, ümitsiz bir hâlde yaşayıp durmaktadırlar. Onlar da ileride kendi bozuk kanaatlerini anlayacaklardır. Artık o gibi irfan nurundan mahrum, ebedî hüsrana maruz kimseler ile nasıl dostluk kurulabilir. Hakiki müminler, ancak kendileri gibi müminler ile bir kardeşlik, bir dostluk dairesinde yaşarlar, birbirlerine karşı samimi bir muhabbetle, bir iyilikseverlikte bulunurlar. İşte İslâmiyet in insanlığa verdiği nasihat, insanların güzel bir ahlâk ile temiz bir hâlde yaşayarak dayanışma içinde bir içtimaî topluluk teşkil etmelerine aittir. Kerem Sahibi Yaratıcı Hazretlerinden muvaffakiyetler niyaz ederiz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
61-ES SAFF SURESİ

Bu mübarek sure Ettegâbün suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur, on dört ayeti kerimeyi içermektedir. Müslümanların cihat yolunda saf saf olup düşmanlarına karşı cephe almalarını tavsiye ettiği için kedisine böyle Saf suresi adı verilmiştir. Cihada teşviki içermektedir, kendisinden evvelki El Mümtehine suresinde de kâfirlerin dost tutulmaması emredilmiş olduğu için aralarında bu cihetten de büyük bir münasebet vardır.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

1. İnsanların ciddî olup sözlerinin işlerine muhalif olmamasını ihtar etmek.
2. Musa Aleyhisselam'ın kavmi tarafından eziyetlere maruz kalmış olduğunu beyan ile Peygamber Efendimize teselli verilmesi.
3. Peygamber Efendimizin dünyayı teşrif edeceğine dair İsa Aleyhisselam'ın verdiği müjdeyi beyan etmek.
4. Peygamber Efendimizin Kuran ile Hak din ile gönderilmiş olduğunu ve Allah'ı Teâlâ'nın İslâm dinini, onu söndürmeğe çalışanlara rağmen yücelteceğini müjdelemek.
5. Müslümanların da Havariler gibi kendi dinlerinin yayılmasına yardım etmelerini emretmek.
6. Hakikî ticaretin imandan ve Allah yolunda cihattan ibaret olduğunu tebliği ve yakında zafer ve fethin tecelli edeceğini müjdelemek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

1. Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah için tesbihte bulunmuştur. Ve o üstündür, hikmet sahibidir.

Bu mübarek ayetler, bütün kâinatın Cenabı Hakkı tesbih ve tenzihte bulunduğunu bildiriyor. Müslümanların yapmayacakları şeyleri yapacak gibi görünmelerinin pek büyük bir günah olacağını ihtar buyurmaktadır.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerdeki O şeyler ki Allah'ı Tesbih etti

(Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa Allah için tesbihte bulunmuştur) Göklerde ne varsa Melekler gibi, yıldızlar gibi herhangi canlı ve cansız mahlûk ve yerde ne varsa insanlar gibi, ağaçlar, ekinler gibi her hangi bir şey Allah için tesbihte bulunmuştur. Bütün onların varlığı sözle veya hâl ile Yüce Allah'ı tevhit ve tenzih etmiştir. Yani: O ezeli Yaratıcının birliğine, rab lığına, kudret ve büyüklüğüne işaret ve şahitlik edip durmaktadır.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetli Daima üstündür O Ve

(Ve o üstündür, hikmet sahibidir) Ve O Kerem Sahibi Yaratıcı el aziz dir bütün mahlûkata galiptir. Dilediği şeyleri yapmaya hakkıyla kaadirdir ve o yüce yaratıcı el hâkim dir bütün varlık sahasına getirdiği şeyler ve onların haklarındaki ilâhî düzenleme, birer hikmet ve faydaya dayanmaktadır. Muhakkak inanıyoruz

&-Abdullah İbni Seleme, Radiyallahü Anh'tan şöyle dediği nakledilir. Resulullah'ın ahabından bazı zatlar ile oturmuştuk, sohbetle bulunuyorduk, dedik ki: Allah'ı Teâlâ'ya hangi amelin sevgili olduğunu bilsek de onu işlesek, bunun üzerine Allah'ı Teâlâ iş bu "Sebbehalilahi" ayeti kerimesini indirdi. Essiracül'münir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

2. Ey İman etmiş olanlar Yapmayacağınız şeyi ne için söylersiniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey İslâmiyet dairesinde yaşayanlar

لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

Yapmıyorsunuz O şeyleri ki Söylüyorsunuz Ne için

(Yapmayacağınız şeyi ne için söylersiniz) vaadinize ne için muhalefet edesiniz, sözünüzde niçin durmanız bu insanlığın şanına layık mıdır?

&-Rivayete göre bazı Müslümanlar demişler ki: Allah'ı Teâlâ'ca amelilerin en sevimsisini bilsek de onun uğrunda mallarımızı, canlarımızı, feda etsek, Vakta ki, cihat hakkında ayet nazil olmuş, cihadı hoş görmemişler, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. *Tefsir'i Ebüssuud*

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

3.Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılaşır.

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

Yapmayacağınız O şeyleri ki Söylemeniz Allah'ın Katında Gazap cihetiyle Büyük oldu

(Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir) işte Ey Müslümanlar Şunu biliniz ki: Yapacağınıza dair yalan yere söz vermeniz Allah katında büyük bir nefretle karşılaşır. İlâhî azabı gerektirecek büyük bir günahdır, son derece nefreti icap etmektedir. Çünkü vaadi yerine getirmek güzel bir özelliktir, vaat edenin ahlâki olgunluğuna delildir, cemaat arasında itimada, dostluğa, dayanışmaya vesiledir. Verilen sözü yerine getirmemek ise, ahlâka tamamen aykırıdır, halk arasında düşmanlığa, itimatsızlığa, dayanışmanın yok olmasına sebeptir.

Nitekim bir hadisi Şerif de şöyle buyrulmuştur:

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّ وَزَعَمَانَهُ مُسْلِمٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أَتَمِنَ خَنَ

Munafığın alameti 3 dür: Oruç tutsa namaz kılsa da Müslüman olduğunu söylese de Konuştuğu vakit yalan söyler. Söz verir sözünde durmaz. Emanete hıyanetlik eder.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

4.Şüphe yok ki; Allah, o kimseleri sever ki: O'nun yolunda sanki bir muhkem bina etmişler gibi saf bağlayarak savaşta bulunurlar.

Bu mübarek ayetler, Allah yolunda birleşerek cihada atılanların ilâhi muhabbete nail olacaklarını müjdeliyor. Vakti ile Musa Aleyhisselam'a kavminden bir kısmının isyan ederek onunla beraber cihada atılmadan kaçınmış ve O Yüce Peygambere eza ve cefaya cüret etmiş olduklarından dolayı nasıl Hak'tan ayrılarak korkunç bir kalp değişikliğine maruz kaldıklarını ve öyle isyankârları Cenabı Hakkın hidayete kavuşturmayacağını beyan ve ihtar buyurmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ

O kimseleri ki Sever Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki; Allah, o kimseleri sever) Allah'ı Teâlâ, cihattan kaçınanları sevmez, fakat Allah o kimseleri sever ki:

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

Kenetlenmiş Bir binadır Sanki onlar Saf tutarak Kendi yolunda Savaşır

(O'nun yolunda sanki bir muhkem bina etmişler gibi saf bağlayarak savaşta bulunurlar) İlâhi din uğrunda sanki bir muhkem bina kurşunla kenetlenmiş pek sağlam bir duvar gibi saf bağlayarak savaşta bulunurlar. Öyle birleşik, muntazam bir vaziyet alarak düşmanlarını cezalandırmaya çalışırlar. Böyle düzenli, birbirine bağlı bir vaziyet almaları, kendilerinin manevi kuvvetlerini arttırır, aralarındaki birliği temin

eder, düşmanlarının yüreklerine korku düşürür, yok olmalarına sebep olur. Nitekim namazlarda da safların düzeltilmesiyle emir olunmuştur ki, bu da Müslüman cemaatinin birliğini, kalbi bağlılıklarını göstermiş olur.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَأْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

5.Ve bir vakit ki: Musa kavmine dedi ki: Ey kavmim! Ne için bana eziyet veriyorsunuz? Ve hâlbuki benim sizin için bir Allah Resulü olduğumu şüphesiz bilirsiniz. Ne zamanki, onlar Hak'tan döndüler, Allah'ı Teâlâ da, onların kalplerini döndürdü ve Allah fasıklar olan kavme hidayet etmez.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ

Kavmine Musa Demişti Bir vakit Ve

(Ve bir vakit ki: Musa kavmine dedi ki) Ve Ey Peygamberlerin sonuncusu Cihat dan kaçınmanın. Peygambere muhalefetin pek fena neticesini anlamaları için kavmine anlat bir vakit ki, Musa Aleyhisselam kavmine dedi ki:

يَا قَوْمِ لِمَ تَأْذُونَنِي

Bana eziyet ediyorsunuz Niçin Kavmim Ey

(Ey kavmim Ne için bana eziyet veriyorsunuz) emrime muhalefet ederek savaşı terk ediyorsunuz, benimle beraber zorbalara karşı cihada atılmak istemiyorsunuz? "Sen ve Rabbin git, savaşta bulun, biz burada oturacağız" diyorsunuz.

وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ

Size Allah'ın Resulüyüm Şüphesiz ben Biliyorsunuz Halbuki gerçekten

(Ve Hâlbuki benim sizin için bir Allah Resulü olduğumu şüphe yok ki, bilirsiniz) elimde ortaya çıkmış olan birçok mucizeleri gördünüz ki, onlar ile düşmanlarınızı he-lak etmiş, sizi onların hâkimiyetinden kurtarmış bulunuyorum. Artık nasıl olur da emirlerime muhalefet edebilirsiniz? Ne yazık ki: Onlar bu ihtarları dinlemediler. Evet.

فَلَمَّا زَاغُوا

Döndüler Fakat ne zaman ki

(Ne zamanki, döndüler) Vakta ki onlar Hakka tâbi olmaktan döndüler Musa Aleyhisselam'ın risaletini bildikleri hâlde onun emirlerine riayetten kaçındılar.

أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

Kalplerini Allah Döndürdü

(Allah da onların kalplerini döndürdü) Allah'ı Teâlâ da onların kalplerini Kendilerinin o kötü iradelerinden dolayı hidayetden, hakkı kabulden, doğruya meyil etmekten döndürdü. Bir ceza olmak üzere kalplerini bir hayret, bir şek ve tereddüt içinde bıraktı

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(ve Allah fasıklar olan kavme hidayet etmez) Ve Allah isyan kar olan kavme hidayet etmez. Yani: Allah'ı Teâlâ, küfür ve isyanı tercih eden. Yüce zatına ve Peygamberine itaatten kaçınan, kalplerinde muhalefet ve sapıklık duygularını besleyen kimseleri Hakka uymaktan mahrum bırakır, selâmetlerine sebep olacak delillere bakabilmek kabiliyetini kendilerinden alır.

Bu ilahi beyan: Başka kavimlerin de Peygamberlerine karşı muhalefette bulunmuş olduklarını haber vermekle Resuli Ekrem'e teselli veriyor. Hem de Peygamberlerine muhalefet edenlere müthiş bir felaket örneği göstermektedir. Musa Aleyhisselam'ın kavmi için Bakara ve Maide sûrelerine de bakınız.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

6.Bir vakit ki: Meryem'in oğlu İsa dedi ki: Ey İsrail oğulları? Şüphe yok ki: Ben, benden önce olan Tevrat'ı tasdik edici ve benden sonra Ahmet isminde gelecek bir Peygamber ile müjdeleyici olarak sizlere Allah'ın Resulüyüm. Vakta ki, onlara açık mucizeler ile geldi, dediler ki: Bu bir apaçık sihirdir.

Bu mübarek ayetler, Hz. Musa'ya eza ve cefada bulunmuş olan İsrail oğullarının, Tevrat'ı tasdik ettiğini söyleyen ve Peygamber Efendimizin dünyayı teşrif edeceğini müjdeleyen Hz. İsa'yı da yalanlayıp o Yüce Peygamber'in pek açık mucizelerini sihir sandıklarını haber veriyor. İslâm dinini kabule davet edildikleri hâlde Cenabı Hakka ortak koşmak gibi bir iftirada bulunanların, en zalim kimseler olduklarını gözler önüne seriyor. Bir ilâhî nur olan İslâm dinini yalan yere söyledikleri sözler ile söndüremeyeceklerini, Allah'ı Teâlâ'nın inkârcılara rağmen nurunu tamamlayıp yücelteceğini müminlere müjdelemektedir.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ

İsrail oğulları Ey Meryem'in Oğlu İsa Demişti Bir vakit Ve

(Bir vakit ki: Meryem'in oğlu İsa dedi ki: Ey İsrail Oğulları) Ey habibim Kavmine anlat bir vakit ki, Meryem'in oğlu İsa, dedi ki: Ey İsrail Oğulları

إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ

Tevrat'tan Bende öncedir O şeyi ki Tasdik edici olarak Size Allah'ın Peygamberiyim Şüphesiz ben

(Şüphe yok ki: Ben, benden önce olan Tevrat'ı tasdik edici Allah'ın Resulüyüm) evet ben size benden önce Musa Aleyhisselam'a verilmiş olan Tevrat'ı tasdik edici Allah tarafından gönderilmiş bir elciyim

وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

Ahmet'tir İsmi Benden sonra Gelecek Bir peygamberi Müjdeleyici olarak Ve

(ve benden sonra Ahmet isminde gelecek bir Peygamber ile müjdeleyiciyim) yani: Ben bütün Peygamberleri ve Allah'ın kitaplarını tasdik ediciyim ve onlara iman etmenizi size teklif ediyorum. Bilâhare bir yüce Peygamber dünyaya şeref verecektir ki, onun vasıfları Tevrat'ta zikredilmiştir. İncil'de de yazılı bulunmaktadır.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizelerle Onlara geldi Ne vakit ki

(Vakta ki, onlara açık mucizeler ile geldi) Vakta ki, O İsrail Oğullarına o Yüce Peygamber yani: Hz. Muhammed Aleyhisselam veyahut İsa Aleyhisselam açık mucizeler ile geldi, o mucizeleri tasdik etmediler, bilakis

قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir sihirdir Bu Dediler

(dediler ki: Bu, bir apaçık sihirdir) o kadar açık, parlak harikalara rağmen yalanlamaya cüret ettiler, kibirli bir vaziyet aldılar, o harikalara birer açık sihir demekten sıklamadılar.

&-İsa Aleyhisselam, bir Yüce Peygamberdir, bir yaratılış harikasıdır. Elinde nice mucizeler meydana gelmiştir. O hâlde onun risaleti ve onun verdiği haber nasıl yalanlanabilir? Hz. Peygamber'e gelince onun da dünyaya risaleti ile şeref vereceği ve elinde nice harikaların ortaya çıkacağı evvelki Peygamberler tarafından haber verilmiş ve neşrettiği dinin yüceliği de ortaya çıkmış olduğu hâlde artık onu da inkâr etmek de ne büyük bir cehalettir, sapıklıktır.

&-Evet: Peygamber Efendimizin dünyaya teşrif edeceği, nübüvvet ve risalete sahip bulunacağı Tevrat ile İncil'de zikredilmiş idi, Kuranı Kerim, bunu haber veriyor. Eğer

bu bir hakikat olmasa idi, elbette ki. Yüce Peygamber bunu ehli kitaba karşı iddia edemezdi. Peygamberliğini yalanlamalarına sebebiyet vermez idi.

&-Gerçekten de, geçmiş kitaplar, birçok tahrifata uğramış olduğu hâlde yine Peygamberimizin risaletini gösteren ayetleri içermektedirler. Kısacası, (1884) senesi Londra'da toplanan Tevrat'ın Arapça tercümesinde şu mealdeki ayet vardır.

"Cenabı Hak Sina'dan geldi, sair denilen mahalden doğdu ve sağ elinde ikiyüzlü ateşli bir balta olduğu hâlde bir nice temiz zat ile faran dağlarından ortaya çıktı"

İşte bu ayetin son fıkrası, Hatemül Enbiya Efendimizin yüce hâllerine tamamen uygundur. Çünkü Allah'ı Teâlâ, gelip gitmekten münezzeh olduğundan onun Tur'î Sina'dan gelmesinden maksat, Hz. Musa'ya Tevrat göndermesidir, Sairden doğması da İsa Aleyhisselam'a İncil'i Şerifi inzal buyurmasıdır. Filvaki Hz. İsa'ya Şam'da "Sair" nahiyesi yakınında Nasıra denilen mahalde İncil'i Şerif, nazil olmuştur. Faran dağlarından ortaya çıkması da Son Peygambere Kur'anı Kerim'i inzal buyuracağına işarettir. Çünkü Peygamber Efendimiz, eski ismi "Faran" olan Mekke'yi Mükerrerme'de doğmuş, Hıra dağında ibadetle meşgul iken ilâhi vahye mazhar olmuş ve birçok Ashabı kirama nail olup cihat ile emir olunmuştur.

&-Davut Aleyhisselam'ın mezamirinde de: Kendisinden sonra bir Peygamber geleceği, bu Peygamberin güzel bir yüze sahip olacağı, kılıç kuşanacağı, Arap oklarını kullanacağı, yüce hizmetiyle melik kızlarının şeref kazanacakları yazılmıştır. Nitekim Yahudi krallarından sayılan Ahtab'ın kızı Hz. "Safiyye" Peygamberimizin nikâhı altında bulunmakla şeref kazanmıştır. Ve o mübarek Peygamberin Yüce emrine uyarak zenginlerin mallarını dağıtacakları, huzuruna çeşitli krallar tarafından hediyeler takdim edileceği, mübarek isminin Müslümanların dillerinde daima zikredileceği diğer yüce şemaili (ahlâkı) beyan olunmuştur. Bu vasıflar ve şartlar ancak Peygamber Efendimizde toplanmıştır.

Kezalik: Londra'da (1842) senesinde yayınlanan Yuhenna İncil'inin Arapça tercümesinde ki bir ayetin mealı şöyledir. "Ben pederimden, yani: Hakiki terbiye edici olan Cenabı Allah'tan isteyeceğim: Sizinle ebediyen beraber kalmak için size başka bir Faraklit verecektir." Faraklit ten maksat ise Yüce Peygamberdir. Çünkü Faraklit kelimesinin yunanca aslı "Pirikiütüs" dür. Bu lâfzın manası ise noksansız "Ahmet" demektir. Ahmet ise: Pek ziyade hamdedilen veya pek ziyade övülmüş olan demektir. Bunun içindir ki ehli kitap, vakti ile Peygamber Efendimizin, şerefli gelişini bekliyorlardı. Kezalik: Peygamberin davetine kadar Hristiyan bulunan Habeş hükümdarı Necaşi'nin İslâmiyet'i kabul etmesi de ol Zâtın gönderileceğini semavî kitaplar, vesaire vasıtası ile evvelce öğrenmiş olduğundan kaynaklanıyordu. "Muvazzah ilim-i Kelâm."

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

7.O kimseden daha zalim kimdir ki, kendisi İslâm'a davet olunurken o, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunur. Allah ise zalimler olan kavmi doğru yola kavuşturmaz.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ

İslam'a Davet ediliyor O iken Yalanı Allah'a İftira etti O kimseden ki Daha zalim Kim Ve

(O kimseden daha zalim kimdir ki, kendisi İslâm'a davet olunurken o, Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunur) Daha cahil daha ziyade düşmanlık ve alçaklık ile vasıflanmış hangi insan bulunabilir ki kendisine öyle bir selâmet ve saadet yolu gösterilip tavsiye edilirken o bu davetin kadrini takdir edemez de Allah'a karşı yalan yere iftirada bulunur. O Yüce mabudun Peygamberini inkâr ederek onun elinde ilâhî kudret ile meydana gelen mucizeleri sihir telâkki eder.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Allah zalim kavmi doğru yola kavuşturmaz) Çünkü: Onlar kendi ihtiyarları ile öyle

batıl kanaatlerde bulunmuş, Yüce Peygamber'in tekliflerini, nasihatlarını ret etmiş, küfür ve isyan zulmetleri içinde yaşamış Allah'ın dinine düşman bulunmuştur, artık öyle dinsiz bir şahıs elbette ki, hidayete nail olamaz.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

8.Allah'ın nurunu ağızlar ile söndürmek isterler, Allah ise nurunu tamamlayıcıdır. İsterse, kâfirler hoşlanmasınlar.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ

Ağızlarıyla Allah'ın Nurunu Söndürmelerini İstiyorlar

(Allah'ın nurunu ağızlar ile söndürmek isterler) O zalimler, o iftirada bulunanlar, o ilâhî dine düşman kesilenler Allah'ın nurunu ağızları ile söndürmek isterler. Onların haince maksatları budur. Onlar manevî bir nur olan ilâhî dini veya Kur'anı Kerim'i veya pek parlak olan dini delilleri kendilerinin iftiralari ile ortadan kaldırmaya çalışırlar. Fakat bu, ne mümkün!

وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

Kafirler Hoşlanmasa Vele ki Nurunu Tamamlayıcıdır Allah ise

(Allah ise nurunu tamamlayıcıdır. İsterse, kâfirler hoşlanmasınlar) Onların bu alçaklıklarına rağmen o Allah'ın nuru parlayıp duracak, bütün ufukları aydınlatmaya devam edecektir. Cenabı Hak, Yüce Peygamberini zaferlere erıştırıp İslâm dinini yaymaya muvaffak buyuracaktır.

&-Bu ayeti Kerime'nin sebebi nüzulü hakkında deniliyor ki: İlâhî vahiy kırk gün kadar gecikmişti. Bunun üzerine "Keab Bin-i Eşref" dedi ki: Ey Yahudi topluluğu! Size müjde. Allah, Muhammed'e indirdiği şey hususunda nurunu söndürdü, artık ona nurunu tamamlamayacaktır. Resuli Ekrem Efendimiz, üzüldü, ardından bu ayeti Kerime nazil olarak ilâhî nurun devam edeceği müjdelendi. Allah'ın vahyi yine gelmeye başladı. Evet, Allah'ın dini, devam edecektir. Allah'ı Teâlâ'nın dinini, o dini yaymaya vasıta olan Kur'anı Kerim'i hiç bir din düşmanı söndüremez.

"Bir şem'i ki Mevla yaka bir veçhile sönmez." (Bir mumu ki Allah yaka hiçbir şekilde sönmez) Amenna. Güneşe karşı söylenilecek hoş olmayan lâkırdılar, atılacak sular onu kabil midir ki, söndürsün, ışıktan mahrum bıraksın, artık güneşlerden binlerce kat daha yüce ve daha ışıklısı olan ilâhî dini kim dedikodusu ile düşmanca harekâtı ile döndürebilir? O maksatla çalışanlar, her hâlde zarar ve ziyan içinde Allah'ın kahrına maruz kalırlar. O ilâhî nur ise ufuklara ışık saçmasına devam eder, nitekim asırlardan beri devam ederek bir nice kalpleri, muhitleri aydınlatıp durmaktadır. **"Saadet-i ezeli, kabili zeval olmaz" "Güneş yer üstüne düşmekle payimal olmaz."** Fuzuli.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

9.O, O Kerem sahibi Mabut dur ki; Peygamberini Kuran ile ve Hak din ile gönderdi. Onu her din üzerine yükseltmek için, isterse: Müşriklerin hoşuna gitmesin. Bu mübarek ayetler, Resuli Ekrem'in ne gibi yüce şeyler ile ve ne gibi bir gayeyi temin için Peygamber gönderilmiş olduğunu bildiriyor. Müminlere kurtuluş vesilesi olacak ve Cennetlere ulaşmalarını temin edecek bir ticaret yolunu gösteriyor. Müminlerin bundan başka bir nimete de, yani: Bir ilâhî zafere yakın bir fethe de nail olacaklarını müjdeliyor.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ

Hak Din ile Ve Hidayet ile Peygamberini Gönderdi O zattır ki O

O, O Kerem sahibi Mabut dur ki; Peygamberini Kuran ile ve Hak din ile gönderdi) yani Son Peygamber olan Hz. Muhammed Aleyhisselatü Vesselâm'ı bir hidayet rehberi olan Kuran ile veya mucize ile ve Hak din ile bir Hanif dininden ibaret olan İslâm dini ile gönderdi bütün insanlar ve cinlere Peygamber tayin etti.

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Hepsi Dinin Üzerine Onu üstün kılması için

(onu her bir din üzerine yükseltmek için) O İslâm dinini kendisine muhalif olan bütün dinlere galip kılmak için yüce Allah o Yüce peygamberi göndermiş oldu.

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

Müşrikler Hoşlanmasa Velew ki

(isterse ki, müşriklerin hoşuna gitmesin) Bu yüce gaye o, dinsizlerin düşmanlıklarına rağmen gerçekleşmiş, bu hususta ki Allah'ın vaadi yerine getirilmiştir. Evet, Şüphe yok ki: İslâm dinine karşı bütün muhalif dinler, mağlûp olmuş ve kahra uğramış bir hâle gelmiştir. Bir kere malûmdur: Semavî dinler, haddizatında aynıdırlar, hepsi de Allah'ın birliği meselesinde vesair itikadi hususlarda aynı hükümleri içermektedir, ancak şer'i hükümler ve pratik meseleler itibariyle aralarında bazı farklar vardır. Bu bakımdan ise İslâm dini, sair ilâhî dinler arasında pek seçkin bir yere sahiptir. Hükümleri bütün insanlığa yöneliktir ve kıyamete kadar bakidir. Diğer mübarek Peygamberlerin tebliğ etmiş oldukları dinlerin hükümleri ise mahdud bir zamana ve mahdud kavimlere yönelik ve ait bulunmuştur.

Batıl ve muharref dinlere gelince: Bunların haddizatında hiçbir manevî kıymeti yoktur. Muhteviyatı itibarı ile de dini İslâm'ın muhteviyatına nazaran asla bir kıymet ve makbuliyete sahip değildirler. İslâm dininin pek nurani olan ve pek kuvvetli delillere dayalı bulunan varlığı yanında pek sönük kalmış, varlıklarını ispat edebilecek bir özellikten mahrum bulunmuşlardır. Dinler arasında mukayese yapabilen her insaflı ve düşünen bir âlim bu hakikati itirafa mecburdur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

10.Ey iman etmiş olanlar! Size bir ticaret üzerine rehberlik edeyim ki: Sizi pek acıklı bir azaptan kurtarır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) Ey samimi surette Allah'ın birliğini ve Hazreti Muhammed'in Peygamberliğini tasdik etmekte bulunanlar!

هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ

Bir ticarete ki Size rehberlik edeyim mi ?

(Size bir ticaret üzerine rehberlik edeyim ki) O ticaret, haddizatında pek faydeli dir, ebedî selâmet ve saadete vesiledir. Ve öyle bir ticarettir ki,

تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azaptan Sizi kurtarır

(sizi pek acıklı bir azaptan kurtarır) sizin dünyanızı da, ahretinizi de temin etmiş bulunur.

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ

لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

11.Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edersiniz ve Allah'ın yolunda mallarınız ile ve nefisleriniz ile cihat da bulunursunuz. İşte bu, sizin için çok hayırlıdır. Eğer bilerseniz.

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a İman edersiniz

(Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edersiniz) İşte o ticaret şöyledir. Allah'a ve O'nun Peygamberine iman edersiniz Tam bir ihlâs ve imanınızda sabit bulunursunuz

وَتَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ

Canlarınızla Ve Mallarınızla Allah Yolunda Cihat edersiniz Ve

(ve Allah'ın yolunda mallarınız ile ve nefisleriniz ile cihat da bulunursunuz) Yani: Allah'ın rızasını kazanmak için mallarınızı da, canlarınızı da feda etmeden çekinmezsiniz, İslâmiyet'i müdafaa, İslâm yurdunu korumak için icap ettikçe savaşa atılır, her türlü fedakârlıkta bulunursunuz. Kötülüğü emreden nefise karşı ve dünyanın gayri meşru varlığına karşı hırs ve tamah dan kaçınarak muhalif bir cephe almak da bir nevi cihat dır.

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer Sizin için Çok hayırlıdır Bu

(eğer bilir kimseler oldu ise işte bu, sizin için çok hayırlıdır) işte bu iman ve cihat sizin için mallarınızdan, nefislerinizden, bütün fani dünya varlıklarından daha hayırlıdır pek fazla faidelidir. Siz hayatın gayesini, menfaatlerin mahiyetlerini, mertebelerini düşünür, bilir kimseler iseniz, bu hakikati idrak eder, itirafta bulunursunuz

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

12.Sizin için günahlarınızı bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerinde tertemiz konaklara girdirir. Bu ise en büyük bir kurtuluştur.

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

Günahlarınızı Size Bağışlasın

(Sizin için günahlarınızı bağışlar) Evet. İman eder ve cihat da bulunur iseniz, Allah'ı Teâlâ Sizin için günahlarınızı bağışlar sizden insanlık hâli ortaya çıkan bir kısım günahlardan dolayı size azap etmez,

وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetlere ki Sizi soksun Ve

(ve sizi altından ırmaklar akar cennetlere girdirir) bostanlara, fevkalâde gönül açıcı bağlara, bahçelere kavuşturur,

وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ

Adn Cennetlerinde Güzel Meskenlere Ve

(ve Adn cennetlerinde tertemiz konaklara) Ve Adn cennetlerinde Arşa yakın olan cennet köşklerinde birer ebedi tertemiz kalpleri hoş etmeye sevk eden konaklara girdirir oralarda pek mutlu bir hâlde ebediyen yaşarsınız.

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte budur

(Bu ise en büyük bir kurtuluştur) Bu ise Böyle mağfiretlere ve cennetlere erişmek ise büyük bir kurtuluştur en büyük bir kurtuluş ve selâmettir.

وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ

13.Ve kendisini sevdiğiniz bir başka nimet de vardır ki: O da Allah'tan bir zaferdir ve yakın bir fetihtir ve müminleri müjdele.

وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ

Yakın Bir fetih Ve Allah'tan Bir zafer Onu seversiniz Diğer ki Ve

(Ve kendisini sevdiğiniz bir başka nimet de vardır ki: O da Allah'tan bir zaferdir ve yakın bir fetihtir) o uhrevi nimetler ile beraber kendisini sevdiğiniz bir başka nimet de vardır ki o da Allah'tan bir zaferdir düşmanlarınızın üzerlerine galip olmanızdır. Ve yakın bir fetihtir Cenabı Hakkın vereceği bir zafer ile dinsizlerin beldelerini fet-hederek İslam dairesine girmenizdir.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri Müjdele Ve

(Ve Müminleri müjdele) Ey Yüce Resulüm Müminleri müjdele Onlar, dünyada da, ahirette de öyle arzu ettikleri nimetlere muvaffakiyetlere kavuşacaklardır.

&-Nitekim de bu ilâhi vaat tecelli etmiş, Müslümanlar büyük bir hâkimiyete nail olmuşlar, Mekke'i Mükerreme'yi fethetmişler, İslâm sancakları az bir müddet sonra doğu ve batı taraflarında yükselmeğe başlamış, İslâm orduları, bir nice müşriklerin en sağlam beldelerini fethe muvaffak olmuşlardır.

&-Müfessirlerin meşhurlarından olup "150" tarihinde Basra'da vefat etmiş olan Mükatil ibni Süleymanil' Mervezi bu mübarek ayetlerin sebebi nüzulünü şöylece rivayet etmiştir: Osman ibni Mezun, huzur-i Nebevi'de bulunarak demiş ki:

Ya Resulullah Eğer bana izin verirsen eşimi boşarım, ruhbanlıkta bulunurum, hadım olurum, eti haram kılarım, geceleri yatmam, gündüzleri iftar etmem, yani: Daima ibadet ve itaatte bulunurum. Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz de buyurmuş ki: Nikâh benim sünnetimdir, ruhbanlık ise, İslâm'da yoktur, benim ümmetimin ruhbanlığı oruçtur. Allah'ın size helâl kıldığını haram kılmayınız, benim sünnetimdendir ki: Uyurum, kalkarım, iftar ederim ve oruç tutarım. Artık kim benim sünnetimden kaçınırsa benim ümmetimden değildir. Bu ihtar üzerine Osman, memnuniyetini göstermiş ve Ya Resulallah Hangi ticaret, indallah da sevimidir ki, o ticaretle meşgul olayım demiş, bunun üzerine bu mübarek ayetler nazil olarak Allah katında en sevimli olan ticaretin Allah'a ve Peygambere imandan ve Hak yolunda cihat da bulunmaktan ibaret olduğu bildirmiştir.

&-Bu ayeti celile şunu da gösteriyor ki: İslâmiyet'te ruhbanlık, dünyadan alâkayı tamamen kesmek yoktur. Müslümanlar hem meşru şekilde dünyalarına çalışırlar, hem dinlerinin emri dairesinde ibadet ve itaatle meşgul olarak ahiretlerini temine gayret ederler. İşte dünyayı da, ahireti de temin edecek din, ancak İslâm dinidir. Elverir ki, ahkâmına riayet edilsin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَنَّا طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

14.Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın yardımcıları olun, nasıl ki: Meryem'in oğlu İsa Havarilere dedi ki: Allah'a doğru benim yardımcılarım kimlerdir? Havariler de dedi ki: Biz Allah'a yardımcılarız, sonra İsrail oğullarından bir zümre iman etti, bir taife ise kâfir oldu. Sonra iman etmiş olanları, düşmanlarına karşı destekledik, artık galipler olarak sabahladılar.

Bu mübarek ayet: Vakti ile Havarilerin ilâhi dine hizmet etmeleri gibi bu İslâm ümmetinin de ilâhi dine yardım ile mükellef bulunduklarını bildiriyor. Ve İsrail Oğullarından iman etmiş olan bir taifenin Allah'ın desteğine mazhar olarak iman etmemiş olan diğer bir taife üzerine galip olmuş olduklarını bir ibret misali olmak üzere beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ

Allah'ın Yardımcıları Olun İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın yardımcıları olun) Ey İslâm dinini tam bir ciddiyetle kabul etmiş bulunanlar! Allah'ın yardımcıları olun Yani: Hak Teâlâ'nın dinine hizmet ederek tevhit kelimesini ufuklara neşre çalışınız,

كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ

Havarilere Meryem'in Oğlu İsa Dedi O şey gibi ki

(Meryem'in oğlu İsa Havarilere dedi ki) nasıl ki, Meryem'in oğlu İsa Aleyhisselam, kendisine ilk iman etmiş olan Havarilere dedi ki:

مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ

Allah'a Yardımçıları Kimdir

(Allah'a doğru benim yardımcılarım kimlerdir) Allah'a doğru onun dinine yardıma yönelik olan benim yardımcılarım kimlerdir benimle beraber ilâhî dini yaymaya kimler çalışacaklardır?

قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ

Allah'ın Yardımçıları Biziz Havariler Dedi ki

(Havariler de dedi ki biz Allah'a yardımcılarız) O Yüce Mabudun dinini neşre bizler çalışacağız, dinsizlere karşı ilâhî dinin galebesini temine gayret edeceğiz. Böyle söz vermiş olan zatlar, etrafa yayılmışlar, Hz. İsa'nın şeriatını etrafa neşre başlamışlardı.

فَأَمَّنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsrail oğullarından Bir taife Böylece iman etti

(Sonra İsrail Oğullarından bir zümre iman etti) Hz. İsa'nın Peygamberliğini kabulde bulundu, O'nun şeriatı ile amel etmeğe başladı

وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ

Bir taife İnkâr etti Ve

(bir taife ise kâfir oldu) İsa Aleyhisselam'ın risaletini Allah'ın muhterem bir kulu olduğunu inkâr ederek O'nun hakkında lâıyk olmayan lâkırdılara cüret eyledi.

فَإَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ

Düşmanlarına Karşı İman ettiler O kimselere ki Artık kuvvet verdik

(Sonra iman etmiş olanları düşmanları üzerine teyit ettik) Galip kıldık, Hz. İsa, semaya kaldırıldıktan sonra onun neşretmiş olduğu ilâhî dini, gerek delil ile ve gerek cihat ile dinsizleri mağlûp ve kahra uğramış bir halde bırakmıştır. Bu hususta en büyük bir delil de Kur'anı Kerimdir ki: Hz. İsa'nın bir muhterem Allah kulu ve Peygamberi olduğunu beyan ederek onu inkâr edenleri, yanlış tanıyanları cahil göstermekte ve kinamaktadır,

فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

Galip gelenler Ve oldular

(artık galipler olarak sabahladılar) Allah'ın yardımı, ehli iman tarafında tecelli etti, din düşmanları mağlûp ve kahra uğramış bir hâle gelmiş oldular. Nitekim Peygamber Efendimize karşı düşmanlıkta bulunan dinsizler de az sonra mağlûbiyetlere uğradılar. İslâm mücahitleri, birer İslâm Havarisi, fedakârı olarak İslâm dinini doğu ve batıya neşre muvaffak olmuşlardır. Gerek bütün Ashabı kiram ve bilhassa Aşere'i Mübeşşere ve gerek seçkin tabiiler ve gerek daha sonraki İslâm kahramanları İslâm dinini her tarafa neşre çalışmışlar, nice kâfirleri mağlûp ederek yurtlarını fethetmişler, zulmetler içinde bulunan birçok sahaları nurlar içinde bırakmışlardır.

&-Hz. İsa, Aleyhisselam havarilerini muhtelif şehirlere göndermiş, Tevhit dinini neşretmekle görevlendirmişti. Rivayete göre bunlardan Yehuda veya Buda Şem'un, bilâhare Yahudi'lerden rüşvet alarak Hz. İsa'yı onlara teslim etmek hıyanetinde bulunmuş, bu cihetle irtidat ederek pek kötü bir ad almıştır. Vakıa Havariler başlangıçta İsa'nın dinini yaymaya çalışmışlar ise de, bilâhare pek fena cereyanlar, yanlış telâkiler meydana çıkmış, bazı münafıklar ortaya çıkarak ilâhî dini değiştirme ve bozmaya cüret göstererek birçok kimseleri teslis akidesine düşürmüşler. İncil'i tamamen tahrife uğratmışlar, İsa Aleyhisselam'a Allah'ın oğlu demişler, nihayet her taraf bir cehalet karanlığı ve sapıklık içinde kalmıştı. Nihayet Cenabı Hakkın insanlığa karşı yeni bir lütuf güneşi tecelli etti. Son Peygamber Hz. Muhammed insanlık ufkunu yeniden nurlar içinde bırakmaya başladı, kendisinden sonra da onun mübarek Ashabı kiramı ve diğer ümmet büyükleri İslâm dinini neşre çalıştılar ve pek büyük muvaffakiyetlere nail oldular. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

62-EL CUM'A SURESİ

Bu mübarek sure Essaf Sure sinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On bir ayeti Kerimeyi içermektedir. Cuma namazının farz oluşunu gösterdiği için kendisine Suretül'cum'a adı verilmiştir. Konuları itibarı ile Es Saf Suresi ile aralarında büyük bir münasebet vardır.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Allah'ı Teâlâ'yı bütün kâinatın tesbih'e ve kutsamaya devam ettiğini beyan.
- 2.Peygamber Efendimizin ümmetini nasıl aydınlatmaya ve arındırmaya çalıştığını ve onun nasıl bir ilâhî lütuf olduğunu ilân.
- 3.Müminlerin cuma namazına giderek ticaretlerini vesaireyi bırakmalarını, namazı müteakip de yine ticaret vesaire sahasına atılarak Allah'ın lütfunu temenni etmelerini ve çokça Allah'ı anmakta meşgul olmalarını emir ve tavsiye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

1.Melik, Kuddus, Aziz, Hâkim olan Allah için göklerde ne varsa ve yerde ne varsa tesbihte bulunur.

Bu mübarek ayetler, Aziz, Hakîm olan Allah'ı Teâlâ'yı bütün kâinatın tesbih ve kutsamada bulunduğunu bildiriyor. O Yüce Yaraticının bir kısım ümmîlere ve onlardan sonra gelecek milletlere Son Peygamberi ayetler ile göndermiş olduğunu haber veriyor. O Yüce Peygamberin yüksek mesaisini ve onu Kerem Sahibi Yaraticının dilediği kullarına ihsan buyurmuş olduğunu beyan buyurmaktadır.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Her işi hikmetli Daima üstün Kusurdan münezzehtir Saltanat sahibi Yerededir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allah'ı Tesbih eder

(Melik, Kuddus, Aziz, Hâkim olan Allah için göklerde ne varsa ve yerde ne varsa tesbihte bulunur) bütün mahlûkat onun kudretine, büyüklüğüne, noksanlıklardan yüce olduğuna delalet ve şahadet eder durur. O yüce zat ki EL Melik Bütün kâinata sahip, bütün mükemmelliklere malik ve EL Kuddus ilâhlık şanına lâyık olmayan şeylerden Yüce ve EL Aziz her şeye galip ve EL Hakîm her emir ve iradesi, birer hikmet ve faydaya dayanmış olan yüce Allah dır. İşte bütün kâinat O Yüce Yaraticı için tesbihatta bulunur

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

2.O, O Kerem Sahibi Mabut dur ki: Ümmîler arasında kendilerinden bir Peygamber gönderdi, onlara karşı ayetlerini okur ve onları temizler ve onlara kitabı ve hikmeti öğretir. Hâlbuki Onlar evvelce pek açık bir sapıklık içinde idiler.

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ

Kendilerinden Bir peygamber Ümmîler içinde Gönderdi O zattır ki O

(O, O Kerem Sahibi Mabut dur ki: Ümmîler arasında kendilerinden bir Peygamber gönderdi) vakti ile okuyup yazmakla meşgul bulunmamış bulunan bir zatı Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı Peygamber gönderdi onları İslâm dinine davete memur etti. Öyle ki: O Mübarek Peygamber,

يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

Onları temizliyor Ve Onun ayetlerini Onlara Okuyor

(onlara karşı ayetlerini okur ve onları temizler) bir ilâhî kitap olan Kur'anı Kerim'deki ayetleri okuyarak o kavmi aydınlatmaya İslâm dini ile Şereflemelerini temine çalış-

şır. Ve O kavmi pek kötü inançlarından, fahiş hareketlerinden temizlemeye, arındırmaya, himmet eder

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Hikmeti Ve Kitabı Onlara öğretiyor Ve

(ve onlara kitabı ve hikmeti öğretir) ve o cehalet içinde kalmış bir zümreye Kuranı Kerim'i öğretir ve bir nice hikmetleri, faideleri içeren mübarek hadislerini, sünnetlerini telkin buyurur. Onları İslami hükümlerin faidelerinden, esrarından, yüce gayelerinden haberdar etmeğe çalışır.

وَأِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Gerçekten bir dalalet içinde Bundan önce idiler Halbuki

(Hâlbuki Onlar evvelce pek açık bir sapkınlık içinde idiler) Hâlbuki O Arap kavmi o Yüce Peygamberin kendilerini ilahi dine davete başlamadan önce pek açık bir sapkınlık içinde idiler. Onlar, eskiden İbrahim Aleyhisselam'ın dinine tabi iken bilâhare o ilâhi dini unutmuş, Allah'ın birliği inancından mahrum kalmış şirke düşmüş, hidayet yolunu kayıp etmişlerdi. İşte onlar böyle bir hâlde iken pek büyük bir ilâhî lütuf olan Son Peygamber Hazretleri, kendilerini Tevhit dinine davete memur olmuş, onlara nice ayetleri, hikmetleri telkine çalışmış, nicesinde de pek büyük muvaffakiyetler elde etmiştir. Hâlbuki: O Yüce Peygamber hikmet gereği evvelce bir şey okuyup yazmamıştı, bilahare böyle fevkalade beyanlara kavuşması, onun ilâhî vahye mazhar, yücelikleri öğreten olduğuna en parlak bir delil teşkil etmektedir.

وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

3.Ve onlardan başkalarına da göndermiştir ki, henüz onlara erişmemişlerdir. Ve O azizdir, hâkimdir.

وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ

Onlardan ki Başkalarına Ve

(Ve onlardan başkalarına da) Ve Allah'ı Teâlâ o pek seçkin Peygamberi olan Muhammed Aleyhisselam'ı Araplardan başkalarına da Peygamber göndermiştir. O'nun Peygamberliği bütün insanlığa ve cinlere de yöneliktir. Türkler de, Farslar da Rumlar da ve diğer kavimler de onun dinini kabul etmekle mükellef bulunmuşlardır,

لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ

Kendilerine Henüz kavuşmamışlardır

(henüz onlara erişmemişlerdir) O Yüce Peygamberin risaletini ilk tebliğe başladığı zaman Ashabı Kiramı arasında bulunmayıp bilâhare dinen onlara katılan ve kıyamete kadar dünyaya gelecek olan bütün kavimlere, fertlere şamildir, onun mukaddes dini, kıyamete kadar yeryüzünde devam edecektir.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür O Ve

(ve aziz, hâkim olan, O'dur) ve Aziz Olan, her şeye galip olup mağlûbiyetten uzak bulunan, düşmanlarından intikamı pek şiddetli olan ve Hâkim olan bütün kâinatta ki işleri birer hikmet ve maslahata dayanmış olup Yüce zatı ilim ve kudret gibi her türlü mükemmellikleri içine alan ancak o Yüce Yaratıcıdır. Buna inancımız tamdır.

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

4.İşte bu, Allah'ın lütfudur ki, bunu dilediğine verir ve Allah pek büyük lütuf sahibidir.

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseye ki Onu verir Allah'ın İhsanıdır Bu

(İşte bu, Allah'ın lütfudur ki, bunu dilediğine verir) Öyle Yüce bir Peygamber'in bütün insanlığı aydınlatma ve İrşada memur olması, onlara Kuranı Kerim gibi en yüce

ayetleri içermiş olan bir ilâhî kitabın tebliğ edilmesi Allah'ın lütfudur ki, bu ilâhi lütfunu kullarından dilediğine verir ihsan buyurur. Evet, Peygamberlik ve risalet, ilâhi vahye nailiyet bir ilâhi lutuf olduğu gibi İslâmiyet'e nailiyet, ilâhi lütfu kavuşmak da Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretlerinin bir lütuf ve keremidir ki, kabiliyeti olan, iradesini, asli yaratılışını kötüye kullanmamış bulunan kullarına ihsan buyurur.

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Pek büyük Lütuf Sahibidir Allah Ve

(Ve Allah pek büyük lütuf sahibidir) Evet, O kullarına dünyevî ve uhrevî selâmetlerini temin edecek olan hükümleri bildiren ve kendilerini aydınlatmaya çalışan Son Peygamber Hazretlerini göndermiştir ki, bu en büyük bir ilâhî lütuftur. Artık beşeriyet için lâzımdır ki, bu muazzam ilâhî din dairesinde yaşayarak ahlâkî fazilet ile içtimai yüce vasıflar nitelenmiş bulunsunlar. Bu pek muazzam ilâhî lütfu karşı nankörlükte bulunarak kulluk vazifesinden kaçınmasınlar.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

5.Kendilerine Tevrat yükletilmiş, sonra onu yüklenmemiş olanların durumu, ciltlerle kitap taşıyan eşeğin duruma gibidir. Allah'ın ayetlerini tekzip eden kavmin durumu, ne kadar fenadır ve Allah, zalimler olan kavmi doğru yola iletmez.

Bu mübarek ayetler, kendilerine yöneltilmiş ve tebliğ edilmiş olan dini hükümleri, haberleri bildikleri hâlde gereği ile amelden kaçınıp tekzibe cüret eden Yahudilerin pek cahilce hâllerini pek fena bir örnek ile bildiriyor. Ve öyle zalimlerin hidayete eremeyeceklerini ihtar diyor. Allah katında mevki sahipleri olduklarını iddia eden öyle inkârcı, kendini öven kimselerin bir vuslat vesilesi olan ölümü temenni etmeyeceklerini beyan, bu cihetle de onların boş ve zalimce iddialarını re d ile teşhirde bulunuyor. Fakat öyle ölümden kaçınanların işin sonunda öleceklerini ve Cenabı Hakkın Yüce mahkemesine sevk edileceklerini ihtar buyurmaktadır.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا

Onu taşımadılar Sonra Tevrat'ı Yüklendiler O kimselerin Misali

(Kendilerine Tevrat yükletilmiş, sonra onu yüklenmemiş olanların durumu) O ilâhi kitap ile amel etmekle mükellef bulunmuş ama o Tevrat kitabını yüklenmemiş onunla amel etmemiş, onun verdiği haberleri tasdik eylememiş. Mesela: Hz. İsa'nın da, Hz. Muhammed'in de Aleyhimesseleatu Vesselam birer Peygamber olarak Allah tarafından gönderileceğini haber veren Tevrat ayetlerini ret ve tahrife cüret göstermiş olanların meseli çirkin örneği

كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا

Kitaplar Taşır Eşeğin Misali gibidir

(ciltlerle kitap taşıyan eşeğin durumu gibidir) ki O, hayvanların en kalın kafalı olup sırtına yükletilen büyük büyük ilim kitaplarından hiçbir şey anlayıp faydalanamaz. İşte kendilerine tebliğ edilen ayetlerden, kitaplardan istifadesi olamayıp onları inkâr edenler de bu hayvanlara benzemektedirler ve belki de onlardan daha fena bir durumdadırlar. Çünkü bu hayvanlar, zaten anlamaktan mahrumdurlar. O inkârcı insanlar ise esasen anlamak kabiliyetine sahip oldukları halde onu kullanmayıp zayi ettikleri için büyük bir alçaklığı işlemiş bulunmaktadırlar. Evet

بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

Allah'ın Ayetlerini Yalanladılar O kimselerin ki Kavmin Misali Ne kötüdür

(Allah'ın ayetlerini tekzip eden kavmin durumu, ne kadar fenadır) Yüce Peygamber tarafından tebliğ edilen ilâhi kitapların içeriğini değiştirmeye, inkâra cüret gösteren bir kavmin durumu, ne kadar fenadır. Öyle eşeğe benzetilişleri, kendilerinin ne kadar insanlıktan mahrum olduklarını göstermektedir. Bunu anlayacak olsalar, yüzleri kızarması lâzım gelir. Ne yazık ki, onlarda öyle bir anlayış yoktur.

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Ve

(Ve Allah zalimler olan kavmi hidayete erdirmez) Kendilerini azaba maruz bırakmış bir taifeyi doğru yola iletmez ilahi dine muhalif hareketlerde bulunan, karşılarında parlayan bir hakikat nurunu söndürmek isteyen, en açık delilleri kabul etmeyen kimseler, elbette ki: Hidayete nail olamazlar. Bir hayırlı gayeye kavuşamazlar, nihayet kendi rezilce hareketlerinin cezasına çarptırılmış olurlar.

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

6.De ki: Ey Yahudi bulunan kimseler. Eğer siz, Allah için insanlardan ayrı dostlar olduğunuzu iddia ediyor iseniz, imdi ölümü temenni ediniz eğer siz doğru söyleyenler oldu iseniz.

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا

Yahudi oldular O kimseler ki Ey De ki

(De ki Ey Yahudi bulunan kimseler) Ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem De ki Yahudilik dinine girmiş olan kimseler!

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ

İnsanlardan Başka Allah'ın Dostlarısınız Şüphesiz siz Zannetmişseniz Eğer

(Eğer siz, Allah için diğer insanlardan ayrı dostlar olduğunuzu zannediyorsanız) yani: Biz Allah'ın özellikle dostlarıyız, bizden başkaları cennete girmeyecektir. Diye iddiada bulunuyor iseniz

فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer Ölümü Haydi temenni edin

(eğer kimseler iseniz İmdi ölümü temenni ediniz) artık ne duruyorsunuz? Ölümünüzü temenni etmeli değil misiniz? Çünkü iddianıza göre o mutlu gelecek size mahsustur. O Yüce Yaratıcı, sizi bu meşakkat yurdundan kurtarsın, bir saadet yurduna kavuştursun, ebedi bir hayata nail buyursun

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

7.Hâlbuki onu ebediyen temenni etmezler, ellerinin takdim ettiği günah sebebi ile. Allah ise zalimleri hakkı ile bilicidir.

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيهِمْ

Elleri Takdim etti O şeyden ki Ebediyen Onu temenni etmezler Ve

(Hâlbuki ellerinin takdim ettiği günah sebebi ile onu ebediyen temenni etmezler) yani Kendi nefislerinin, kendi kötü tercihlerinin takdim ettiği küfür ve isyan sebebi ile öyle bir ümitten mahrum bulunurlar. Artık ölümden korkar, onu asla temenni etmezler. Ölünce bir selâmet ve saadete kavuşacaklarını asla ummazlar, &-Hatta rivayet olunuyor ki: Eğer bu ayeti kerimenin indiği ve bu ilk teklif zamanında böyle bir temennide bulunacak olsalar idi, hepsi de birden ölüme maruz kalarak ceza yurduna sevk edilmiş bulunurlardı.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

Zalimleri Hakkıyla bilendir Allah Ve

(Allah ise zalimleri hakkı ile bilicidir) Öyle nefislerine zulmeden, küfür ve isyanı işleyerek İman dairesinden çıkan kimselerin bütün hâllerini ve amellerini bilicidir. Onlar, ölümden kaçsalar da elbette bir gün ölecekler, lâıyk oldukları azaplara kavuşacaklardır.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

8.De ki: O ölüm ki, siz ondan firar edersiniz, şüphe yok ki: O size gelip kavuşacaktır. Sonra gaybı da, aşikâreyi de bilene döndürüleceksinizdir. Artık o da size neler yapar olduklarınızı haber verecektir.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ

Ondan Kaçıyorsunuz O ki Ölüm Şüphesiz De ki

(Deki O ölüm ki, siz ondan firar edersiniz) Evet Ey Yüce Resul O inkârcılara De ki: o firarın size ne faidesi vardır?

فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ

Sizi bulucudur Sonunda şüphesiz o

(şüphe yok ki: O size gelip kavuşacaktır) şüphe yok ki, o ölüm bir gün size gelip kavuşacaktır. Sizi hiçbir şey o ölümden kurtaramayacaktır.

ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Gizli olanı Hakıyla bilene Döndürölürsünüz Sonra

(Sonra gaybı da, aşikâreyi de bilene döndürüleceksinizdir) kısaca, sizin halka karşı Tevrat ve İncil adına neler gösterdiğiniz ve Hz. İsa ile Son Peygamber Hazretleri'nin Yüce vasıflarını inkâra cüret eylediğinizi hakkiyle bilen Yüce Zata döndürüleceksinizdir. Öldükten sonra tekrar hayata erdirilerek mahşere sevk edileceksinizdir.

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyleri ki Artık size haber verir

(Artık o da size neler yapar olduklarınızı haber verecektir) Artık O Yüce Yaratıcı dünyada ne kadar küfür ve isyan içinde yaşamış olduğunuzu, dünya varlığı için ne kadar düşkünlük gösterip kulluk vazifenizi terk eylemiş bulunduğunuzu size ihtar ederek hepinizi de hak etmiş olduğunuz cezaya kavuşturacaktır. Ne büyük bir ilahi tehdit!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا
الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

9.Ey İman etmiş olanlar! Cuma günü namaz için çağrıldığı zaman hemen Allah'ın zikrine gidin ve alış verişini bırakın, bu, eğer bilir kimseler oldu iseniz sizin için çok hayırlıdır.

Bu mübarek Ayetler, müminlerin Cuma ezanı okununca ticaretlerini ve diğer işlerini bırakıp mabetlere gitmelerini emrediyor. Namazı kıldıktan sonra, dağılıp yine ticaretle veya diğer meşru şeyler ile meşgul olmalarının cevazını gösteriyor. Hutbeyi dinlemekte mükellef olanların cuma günü hutbe ve namaz tamam olmadan bir ticaret veya bir eğlence maksadıyla mabetlerden çıkıp gitmelerinin caiz olmadığını ve bolluk ve bereketin Allah-ü Teâlâ'dan niyaz edilmesini emir ve tavsiye buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

Cuma Gününden Namaz için Seslendirildi O vakit ki İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar! Cuma günü namaz için çağrıldığı zaman) cuma günü Cumaya mahsus namaz için çağrıldığı ezan okunduğu zaman

فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ

Alış verişini Bırakın Ve Allah'ın Zikrine Hemen koşun

(hemen Allah'ın zikrine gidin ve alış verişini bırakın) hutbeyi dinlemek, cuma namazını kılmak için mabetlere gidin tam bir hürmet ve sükûnetle yürüyerek o kutsal vazifeyi yapmaya azmedin, gevşeklik, tembellik göstermeyin dünyevî muameleleri geçici olarak bırakıp manen pek faydeli olan bir dinî vazifeyi yerine getirmeğe çalışın.

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz İseniz Eğer Sizin için Hayırlıdır Bu

(bu, eğer bilir kimseler oldu iseniz sizin için çok hayırlıdır) Bu namaz ve niyaz için mabetlere gidip te ticaret vesaireyi bırakmak. Ey Müslümanlar! Eğer bilir kimseler oldu iseniz, sizin için çok hayırlıdır. Bu cumaya ait vazifenin kadrini takdir edebilen bir Müslüman, elbette ki: Bu vazifenin lfasını, her türlü fâni menfaatlara tercih eder, bu sayede nice sevaplar, uhrevî mükâfatlara aday bulunmuş olur. Bunların yanında dünyevî faidelerin ne ehemmiyeti olabilir.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

10.Sonra namaz kılınmış olunca da artık yeryüzünde dağılın ve Allah'ın lutfundan nasip arayın ve Allah'ı çokça zikredin, taki: Kurtuluşa erebilesiniz.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ

Allah'ın Lutfundan Arayın Ve Yeryüzünde Artık dağılın Namaz Eda edildi Nihayet o vakit ki

(Sonra namaz kılınmış olunca da artık yeryüzünde dağılın ve Allah'ın lutfundan nasip arayın) Ey Müslümanlar! artık yeryüzünde dağılın Meşgul olduğunuz ticaret vesaire sahasına yine gidinizve Allah'ın lutfundan nasibinizi, kısmetinizi size rızık veren, mesleklerinizde muvaffakiyetlere kavuşturan, ancak Allah'ı Teâlâ'dan arayın. Allah başarı nasip etmedikçe hiçbir kimse çalışma ve gayretinin bir meyvesine kavuşamaz.

&-Evet, Müslümanlık, meşru şekilde ticaretle vesaire ile meşguliyeti mubah kılmış ve teşvikte bulunmuştur. Elverir ki: Dini vazifeleri terke sebebiyet verilmesin, bütün bütün dünya işler ile meşgul olup da kalpler, zikir ve fikirden mahrum bırakılmasın. Bundan dolayı ey Müslümanlar Uyanık olun

وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

Çok Allah'ı Zikredin Ve

(Ve Allah'ı çokça zikredin) yalnız Cuma namazını kılmakla yetinmeyin, sair namazlara da, devam edin, tevhit ve tesbih ile kalplerinizi aydınlatmaya çalışın, her hususta muvaffakiyeti Cenabı Hak'tan niyaz eyleyin,

لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Kurtuluşa eresiniz Ta ki

(ta ki kurtuluşa erebilesiniz) Dünyada da, ahirette de muvaffakiyetlere, başarı ve kurtuluşa nail olabilirsiniz.

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا نَانْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ

اللَّهِ وَمِنْ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

11.Ve bir ticaret veya bir eğlence gördükleri zaman onun tarafına yönelip seni ayakta bırakmış oldular. De ki: Allah'ın yanındaki, eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır ve Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا نَانْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا

Ayakta Seni bıraktılar Ve Ona Yöneltiler Bir eğlence Veya Bir ticaret Gördüler O vakit ki Ve

(Ve bir ticaret veya bir eğlence gördükleri zaman onun tarafına yönelip seni ayakta bırakmış oldular) Bir kısım müminler bir ticaret veya bir eğlence gördükleri zaman o ticaretin tarafına yönelip gittiler. Ey resulüm hutbeyi dinlemeyip seni ayakta bırakmış oldular. Cemaatin böyle bir hareketi ise Elbette ki, uygun değildir. Hutbeyi dinleyip namazı kılmadan cemaatin dağılımları caiz olamaz. Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem onlara

قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِو وَمِنَ التِّجَارَةِ

Ticaretten Ve Eğlenceden Hayırlıdır Allah'ın Katındadır O şey ki De ki

(De ki: Allah'ın yanındaki eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır) Allah'ın yanındaki sevap ve mükâfat, feyiz ve bereket elbette ki: eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır Çünkü: Bunlardaki hayır geçicidir, çabucak yok olucudur, Allah katındaki hayır ise ebedîdir, mutluluk vesilesidir.

وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

Rızık verenlerin En hayırlısıdır Allah Ve

(Ve Allah rızık verenlerin hayırlısıdır) Bütün rızıkları asıl takdir etmiş olan ve ihsan buyuran ancak o Kerem Sahibi Yaratıcıdır. Bir takım çalışmaya gayretin, mesleklerin birer rızık vesilesi olması ise bir ilâhi takdir neticesidir. Yoksa Allah'u Teâlâ'dan başka haddi zatında bir rızık veren mevcut değildir. Bundan dolayı alış veriş geçici olarak terk etmiş olmakla rızıktan mahrumiyet lazım gelmez, Kerem Sahibi Yaratıcı Hazretleri yine rızıklandırır. Herhalde rızık elde etmeyi o Yüce Mabuttan niyaz etmelidir.

&-Rivayete göre bir cuma günü Resuli Ekrem Efendimiz, hutbe okurken bir kafilenin Medine'yi Münevvere'ye geldiği işitildi. "Dihiyetül' Kelbi" bir kabile ile Şam tarafından gelmiş, yiyilecek şeyleri getirmişti. Medine-i Münevvere'de ise bir kıtlık ve pahalılık yüz göstermiş bulunuyordu. Bu kafilenin geldiğini haber veren bir davul sesini duyan cemaat, hemen Hz. Peygamberin huzurundan çıkarak kafilenin yanına koşmuşlar, bir şeyler almak istemişler, bu ayrılışlarında dinen bir mahzur bulunmadığını zannetmişlerdi. Peygamber Mescidinde ise on iki zat kalmış idi ki: Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer ve Hz. Cabir İbni Abdullah bu kalan zatlardan idi. İşte bu hâdise üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, daha hutbe ve namaz sona ermeden dağılmanın caiz olmadığına işaret buyrulmuştur.

&-Cuma namazının ilk kılınışı: Peygamberimiz Aleyhisselatü vesselam Hazretleri Hicret-i Seniyeleri esnasında Medine'yi Münevvere yakınında bulunan "Selim ibni Avf" yurdunda "Ranuna" denilen vaadi içersinde "Beni Selim" mescidinde ilk cuma hutbesi okumuş, ilk cuma namazını kıldırmıştır.

&-Cuma namazını eda etmenin şartları şunlardır:

- 1.Cuma namazını en üst düzeydeki devlet yöneticisinin veya onun tayin ettiği zatın kıldırması.
- 2.Cuma namazı kılınacak bir mabede herhangi bir Müslüman erkeğin gidip o namaza katılmaktan engellenmemesi.
- 3.Cuma namazı vaktinin devamıdır, o vakit çıktıktan sonra artık cuma namazı kılınmaz, öğle namazı da kılınmamış ise yalnız o namaz kaza edilir.
- 4.Cemaat bulunmalıdır. Şöyle ki: İmamdan başka cemaat adını alabilecek en az üç Müslüman bulunursa o cuma namazı sahih olur. İki kişi veya kırk kişi bulunmasına kail olan müçtehitlerde vardır.
- 5.Cumanın farz olan iki rekâtından evvel hutbe okunmalıdır. Bu hutbenin iki kısma ayrılması ve bu iki hutbenin de uzatılmaması sünnettir.
- 6.Cuma namazının bir belde veya bir belde hükmünde bulunan bir yerde eda edilmesidir. Köylerde de cuma namazının kılınması, izin verilmiş olduğu için sahih dir ve lâzımdır. Bir yabancı memleketinde de bir mani yok ise orada ki Müslümanların toplanarak içlerinden münasip görecekları bir zat, hutbe okuyarak cuma namazını kıldırabilir.

&-Cuma namazı ile mükellef olmanın şartları şunlardır:

- 1.Buluğ çağına ermiş erkek olmaktır. Kadınlara farz değildir.
- 2.Hür olup köle bulunmamalıdır.
- 3.Mukim olup şeran Misafir sayılacak bir vaziyette bulunmamalıdır.
- 4.Sağlıklı bulunup namaza çıktığı takdirde hastalığının artmasından, uzamasından korkulacak bir hâlde bulunmamalıdır.
- 5.Gözleri ve ayakları selâmette olup âmâ ve kötürüm bulunmamalıdır.

&-Cuma namazının vakti, rekâtları ve sünnetleri:

Cuma namazının vakti tam öğle vaktidir. Cuma namazının farz olan rekâtları ikidir,

imam bunlarda seslice kıraatte bulunur ve bunları hutbeden sonra kıldırır. Hutbeden evvel ise tek olarak dört rekât namaz kılınır ki, bu, sünnettir. Tam öğle namazının dört rekât sünneti gibi kılınır ki, bu da öğlenin ilk dört rekâtı gibi sünnettir. Bunu müteakip de yine tek olarak dört rekât namaz kılınır ki, buna "zühri Ahir" adı verilmiştir. Bu da öğlenin dört rekât sünneti gibi kılınır, daha iyi olan budur. Bazı müttehitlere göre bir beldede birden çok mabetlerde cuma namazı kılınırsa ilk evvel kılınan sahih olur. Sonrakiler sahih olmaz. İşte böyle bir ihtilâftan kurtulmak için; "vaktine yetişip henüz üzerimden sakit olmayan son öğle namazını" kılmaya niyet ederek bu namazı kılar. Bu bir ihtiyat gereğidir. Cuma namazı sahih olmuş ise bu dört rekât, kazaya kalmış bir öğle namazı, yerine geçer, kazaya kalmamış ise nafile namazı olarak sevaba vesile bulunur. Bu dört rekâttan sonra da vaktin sünneti niyeti ile iki rekât daha kılınır ki, bu da tam sabah namazının iki rekât sünneti gibidir.

&-Cuma gününün önemi, şerî değeri:

Cuma günü, Müslümanlarca pek mübarek bir gündür. Bir hâdisi Şerif şu mealindedir: "Üzerine güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Âdem Aleyhisselam o gün yaratılmıştır, o gün cennete konulmuştur ve o gün cennetten çıkarılmıştır. Kıyamet de ancak bir cuma gününde kopacaktır."

Özellikle: **(Bugün sizin için dininizi tamamladım)** mealindeki ayeti kerimesi cuma gününde nazil olmuş, İslâm dinine ait hükümlerin ve Yüce şeylerin cuma gününden itibaren en mükemmel bir şekilde ortaya çıkmış. Ve bütün dinlerin sonuncusu olan İslâmiyet; Son derece mükemmelliğe ermiş, müslümanların haklarında ilâhi nimet tecelli ederek İslâm dini, sarsılmaz bir şekilde yerleşmiştir.

Nitekim bir hâdisi şerif de şu mealindedir: Şüphe yok ki cuma günü diğer günlerin ulusu ve faziletçe en büyüğüdür. Cuma günü, Müslümanlarca bir bayram hükmünde olduğundan bu günde müslümanların her vakitten fazla taharet ve temizliğe riayet etmeleri gerekir. Bundan dolayıdır ki: Müslümanların cuma günlerinde ya tan yerinin ağarmasından sonra veya cuma namazına yakın yıkanmaları, güzel koku kullanmaları, temiz elbiseler giymeleri bir sünnettir, İslâm'ın edeplerinden sayılmaktadır. Bu mübarek cuma gününde Müslümanlar, birer ilâhi mabette toplanarak hutbeleri dinler, aydınlanırlar, namazlarını birlikte kılarak Cenabı Hakka birlikte dua ve niyazda bulunurlar, aralarında İslâm kardeşliği, içtimai bağlılık, bu vesile ile tecelli etmiş olur. Bu namazı edadan sonra ya başka ibadetlerle meşgul olurlar veya dostlarını, yakınlarını ziyarete giderler veyahut yine ticaretleri ile vesair işler ile meşgul olmaya başlarlar.

Hz. Peygamber zamanında cuma ezanı yalnız hatibin minbere çıktığı zaman okunan ezandan ibaret idi, daha sonra cemaati müslimin çoğaldığı için Hz. Osman Radiyallahü Anh'ın halifeliği zamanından itibaren cuma namazından evvel de mabetlerin dışında namaz vaktinin girdiğini gösteren bir ezan daha okunmaya başlanılmıştır ki: Buna "dış ezanı" denilir. Bunun kabulü ve bunun işitilmesi üzerine mabetlere gidilmesinin gereği hakkında ümmetin icması vardır.

Velhâsıl: Cuma gibi mübarek vakitlerin kadrini bilmeli, hayatı boş yere zayi etmemeli, güzel ibaretler ile meşru hareketler ve muamelelerle meşgul olmaya devam ederek İslâm'ın yüceliklerini göstermelidir. Münafıklar ve bozgunculardan başkası, bu yüksek vazifeleri elbette ki, takdir eder, İfasına gayrette bulunur. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

63-EL MUNAFIKUN SURESİ

Bu mübarek sure, Elhac suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On bir ayeti kerimeyi içerir. Mübarek cuma suresinde hakikî müminlerin güzel vasıfları ve mükellef oldukları ibadet ve itaat, Allah uğrunda malları gibi harcama vazifeleri beyan olduğu gibi bu surede de münafıkların kötü hâlleri, korkaklıkları ve yalan yere iman iddiasında bulundukları kınamak için teşhir olunmuştur. Rivayete göre Resuli Ekrem Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve sellem Efendimiz, cuma namazının birinci rekâtında cuma suresini okuyarak müminleri ibadete teşvik buyurdu, ikinci rekâtında da bu münafikun suresini okuyarak bununla münafıkları kınamış olurdu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

1.Münafıklar sana geldiği zaman dediler ki: Şahitlik ederiz, elbette sen Allah'ın Peygamberisin, Allah da bilir ki: Sen muhakkak onun elbette Peygamberisin ve Allah şahitlik eder ki: Şüphe yok, münafıklar elbette yalancıdırlar. Bu mübarek ayetler, münafıkların yalan yere iman iddiasında bulunduklarını ve yalan yere yemin etmekten sıkılmadıklarını bildiriyor. Onların nazarı dikkati çeken vücutlarının iriliğine, fasih konuşmalarına rağmen pek korkak kimseler olduklarını beyan buyurmaktadır.

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ

Münafıklar Sana geldi O vakit ki

(Münafıklar sana geldiği zaman) Ey Yüce Resul! Abdullah İbni Übey ve arkadaşları gibi Münafıklar sana geldiği zaman senin meclisinde hazır bulundukları vakit

قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ

Allah'ın Resulüsün Şüphesiz sen Şahitlik ederiz Dediler

(dediler ki: Şahitlik ederiz Elbette sen Allah'ın Peygamberisin) Sen ilâhi vahye mazhar, insanları İmana davet etmeğe memur bir zatsın, Cenabı Hak ise buyuruyor ki: Evet ey Kadri Yüce peygamber!

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ

Peygamberisin Şüphesiz sen Biliyor Allah Ve

(Allah da bilir ki Sen muhakkak onun elbette peygamberisin) Bütün insanları da-
laletten kurtarmaya çalışan bir müjdeleyici ve uyarıcısın

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

Elbette yalancıdırlar Münafıklar Şüphesiz Şahitlik eder Allah Ve

(ve Allah, şahitlik eder ki: şüphe yok, münafıklar elbette yalancıdırlar) onların İman iddiaları, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdikleri samimi kalpten değildir. Onların sözleri özlerine uygun bulunmuyor, onlar Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin doğruluğuna inanmış bulunmamaktadırlar.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

2.Yeminlerini bir kalkan edindiler de, artık Allah'ın yolundan sapıttılar, şüphe yok ki, onların yaptıkları ne kadar fena oldu.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً

Bir kalkan Yeminlerini Edindiler

(Yeminlerini bir kalkan edindiler) O münafıklar, yalan yere Yeminlerini bir kalkan

edindiler de kendilerini hak etmiş oldukları öldürülmekten, esaretten, kınanmaktan korumak için yeminlerini bir kalkan edindiler de

فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolundan Ve alıkoydular

(artık Allah'ın yolundan saptılar) kendi nefislerini de, kendilerinin aldatmalarına uyanları da saptırdılar, hidayet yolundan uzaklaştırdılar.

إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeyleri ki Ne kötüdür Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki: Onların yaptıkları ne kadar fena oldu) Çünkü onlar kalben inkârcı oldukları halde görünürde mümin göründüler, başkalarını aldatmaya çalıştılar ve kendilerini dünyevi ve uhrevî felâketlere maruz bırakmış oldular.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

3.O, şunun içindir ki: Şüphe yok onlar görünürde iman ettiler sonra kâfir oldular, imdi kalplerinin üzerine mühürlendi, artık onlar anlayamazlar.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

İnkâr ettiler Sonra İman ettiler Çünkü şüphesiz onlar İşte bu

(İşte bu şunun içindir ki: Şüphe yok onlar görünürde iman ettiler) O Münafıkların öyle fena bir vaziyette bulunmaları şunun içindir. Onlar iman ettiler yani zahiren diğer Müslümanlar gibi Kelimeyi Şahadeti okuyarak mümin olduklarını iddiada bulundular, sonra kâfir oldular Onların münafıkça hareketleri, kendilerinin imandan mahrum olduklarını gösterdi, müminlere karşı Müslüman olduklarını söyledikleri hâlde kendi şeytanlarına karşı kâfir olduklarını söylemekten geri durmadılar,

فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ

Kalplerinin Üzeri Artık mühürlemiştir

(imdi kalplerinin üzeri mühürlendi) O münafıklar Hakka ulaşamazlar, ölünceye kadar küfür ve nifak içinde yaşayıp duracaklardır.

فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

Anlamazlar Artık onlar

(artık onlar anlayamazlar) imanın hak olduğunu, yüceliğini idrak edemezler, hak ile batılın, sevap ile hatanın arasını ayırmaya kaadir olamazlar. Çünkü onlar, asli yaratılışlarını kaybetmiş, iradelerini kötüye kullanmış, hayvani bir yaşayışın esiri olarak insanlıktan mahrum kalmışlardır.

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسْنَدَةٌ

يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

4.Ve onları gördüğün vakit onların bedenleri seni hayrete düşürür ve söyleyecek olurlarsa onların lakırdılarını dinlersin, onlar sanki dayatılmış odunlardır. Onlar her gürültüyü kendi aleyhlerinde zannederler. Düşman olan onlardır, artık onlardan sakın. Allah, onları helak etsin, nasıl oluyor da Haktan çevriliyorlar.

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ

Cüsseleri Seni hayrete düşürür Onları gördün O vakit ki Ve

(Ve onları gördüğün vakit onların bedenleri seni hayrete düşürür) Ve Ey Yüce Peygamber! Veya herhangi bir Müslüman zat onları gördüğün vakit onların cisimleri seni hayrete düşürür. Onlar öyle büyük gövdeli, güzelce çehreli bir halde bulunmaktadırlar, kendilerine nazari dikkati çekerler, görünüşleri hoşta gider,

وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ

Sözlerini Dinlersin Söylerlerse Eğer Ve

(ve söyleyecek olurlarsa onların lâkırdılarını dinlersin) sözlerinde bir açıklık, bir tatlılık bulunur.

كَانَهُمْ خَشَبٌ مُسْنَدَةٌ

Dayatılmış Odunlardır Sanki onlar

(Onlar sanki dayatılmış odunlardır) Her ne kadar görünüşte bir güzellik ve zarafete, bir güzel konuşmaya sahip iseler de, haddi zatında ruhsuz ağaç parçaları gibi kimselerdir. Yaşayışları şekillerine benzemez, bir Yüce Peygamberin zamanında, huzurunda bulundukları hâlde ondan müstefit olamazlar. Öyle bir cehalet ve dalâlet içinde kalmışlardır. Pek çirkin, hayırdan uzak bir kötü hâl içinde yaşar dururlar. Ne kadar hayrete şayan bir vaziyet... Bununla beraber

يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ

Aleyhlerinde Sesi Her Sanırlar

(Onlar her gürültüyü kendi aleyhlerinde zannederler) Onlar pek korkak kimselerdir, her gürültüyü kendi aleyhlerinde zannederler. Her Hangi bir seslenişi duysalar bir korku ve endişe içinde kalırlar, kendi başlarına bir belanın geleceğini zannederler, münafıkça hallerinin teşhir edileceğini düşünerek tir tir titrerler.

هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ

Artık onlardan sakın Düşmandırlar Onlar

(Düşman olan onlardır, Artık onlardan sakın) Onların İslâmiyet aleyhindeki düşmanlıklarından dolayı Onlara karşı ihtiyatlı bulun, onların görünüşlerine iltifat etme, onları emin görme, asıl en büyük düşman onlardır.

قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَمِّي يُؤْفَكُونَ

Çevriliyorlar Nasıl Allah Onları kahretsin

(Allah, onları helak etsin, nasıl oluyor da Haktan çevriliyorlar) Hak Teâlâ Hazretleri onlara lanet etmiş onları rahmetinden uzak düşürmüştür, artık onların hâlleri ne kadar rezilcedir o lanetli münafıklar, Haktan çevriliyorlar hakkı bırakıp batılı işliyorlar, yücelikleri koruyan bir Peygamberin mübarek sözlerinden, nasihatlerinden istifade edemiyorlar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

5.Ve onlara: Geliniz, sizin için Allah'ın Peygamberi istiğfarda bulunsun, denildiği zaman başlarını çevirmiş olurlar ve onları görürsün ki, onlar böbürlenir kimseler olarak yüz çevirirler.

Bu mübarek ayetler de münafıkların ne kadar kibirli kimseler olup kendilerini haklarında Resuli Ekrem'in yapacağı mağfiret talebine ihtiyaçsız görmekte olduklarını bildiriyor. Fakir Müslümanlara karşı ne kadar düşmanlık besleyip onlara yardımdan halkı men'e çalıştıklarını gösteriyor. Ve bir savaştan dönmeleri takdirinde Medine-i Münevvere'deki zelil gördükleri Ashabı Kiramı oradan çıkarmak istediklerini haber veriyor. Yüce Yaratıcının bütün kâinat hazinelerine sahip ve o Yüce Mabut ile O'nun muhterem Peygamberinin ve müminlerin izzet ve hürmete lâayık olduklarını o münafıkların bilmediklerini beyan ile o nifak erbabının cehalet ve alçaklıklarını teşhir buyurmaktadır.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ

Başlarını Çevirirler Allah'ın Peygamberi Size Bağışlanma dilesin Gelin Onlara Denildiği Vakit Ve

(Ve onlara: Geliniz, sizin için Allah'ın Peygamberi istiğfarda bulunsun, denildiği zaman başlarını çevirmiş olurlar) o münafıklara kendilerinden meydana gelen gü-

nahlardan dolayı tövbe etmeleri ve Resuli Ekrem'e müracaat ederek haklarında mağfiret talebinde bulunması bir nasihat olmak üzere kendilerine teklif edilince. Başlarını çevirmiş olurlar kibirli bir şekilde bir vaziyet olarak o teklifi dinlemek istemezler.

وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

Büyüklik taşıyorlar Oldukları halde Yüz çevirirler Onları görürsün Ve

(ve onları görürsün ki, onlar böbürlenir kimseler olarak yüz çevirirler) Öyle getirilecek olan bir teklifi takdir edemezler.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا

يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

6.Onlar için istiğfarda bulunsan da veya onlar için istiğfarda bulunmasan da onlara karşı eşittir. Elbette Allah, onlar için mağfiret buyurmayacaktır. Şüphe yok ki, Allah, fasıklar olan kavmi hidayete erdirmez.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ

Onlar için Bağışlama dilemesen de Veya Onlar için Bağışlanma dilesen de Onlara Birdir

(Onlar için istiğfarda bulunsan da veya onlar için istiğfarda bulunmasan da onlara karşı eşittir) Ey merhametli Peygamber! O inatçı, kibirli münafıklar hakkında istiğfarda bulunsan da onların af ve mağfiret edilmelerini niyaz etsen de veya onlar için istiğfarda bulunmasan da onlara karşı eşittir. Onlar, ilâhi mağfirete kavuşma kabiliyetini zayı etmişlerdir. Onların kötü hareketlerinden, fahiş inançlarından dolayı haklarında ilâhi azap takdir edilmiştir.

لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

Onları Allah Asla affetmeyecek

(Elbette Allah, onlar için mağfiret buyurmayacaktır) Çünkü öyle fasıkca, günah-kârca yaşamaktan geri durmayanlar, ilahi mağfirete layık olamazlar,

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Fasıklar Topluluğunu Hidayete erdirmez Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki, Allah, fasıklar olan kavmi hidayete erdirmez) Öyle fık ve günah-tan ayrılmak istemeyen, verilen nasihatleri dinlemeyen kendi münafıkça hareketlerini geçerli sayarak onlardan geri durmayan kimseler, hidayetten ebediyen mahrum kalmışlardır. Onlar, Müslümanlara karşı büyük bir düşmanlık beslemekten ayrılmazlar.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

7.Onlar, o kimselerdir ki: Allah'ın Peygamberinin yanında bulunanlara nafaka vermeyin, taki, dağılsınlar, derler. Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat o münafıklar anlamazlar.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا

Dağılıp gitsinler Ta ki Allah'ın Resulünün Yanındadır O kimselere ki İnfak etmeyin Diyorlar O kimselerdir ki Onlar

(Onlar, o kimselerdir ki: Allah'ın Peygamberinin yanında bulunanlara nafaka vermeyin, ta ki dağılsınlar, derler) O münafıklar o Müslüman düşmanı kimseler Medine'yi Münevvere halkından olup ensarı kiram'dan bulunan zatlara teklifte bulunurlar ve derler ki: muhacirini kirama ve bir kısım bedevi Araplara nafaka vermeyin onlara infakta bulunmayın ki ta ki, dağılsınlar iaşeleri temin edilmesinde Peygamberi bırakarak başlarının derdine düşsünler. O cahil münafıklar, hiç düşünmüyorlardı ki, Yüce Yaratıcı, o mümin kullarını dilediği şekilde rızıklandırır. Onları perişan bir hâlde bırakmaz. Hâlbuki

وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Hazinesi Allah'ındır Ve

(göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır) Artık o seçkin mümin kullarını kendi hazi nelerinden rızıklandıramaz mı? O muhacirlere ve diğerlerine yardım edenler de Ce nabi Hakkın kendilerine vermiş olduğu nimetlerden harcamada bulunuyorlardı, yine haddi zatında onları rızıklandıran kerem Sahibi Yaratıcıdan başkası değildir.

وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَفْقَهُوْنَ

Anlamazlar Münafıklar Fakat

(Fakat o münafıklar anlamazlar) Allah'ı Teâlâ'nın kullarını nasıl rızıklandığını o münafıkların anlamalarına cahillikleri mani'dir. Onlar Resuli Ekrem ile Ashabı Ki ram'ının ne kadar feyiz ve berekete nail olduklarını görüp anlamak kabiliyetinden mahrum kimselerdir.

يَقُولُوْنَ لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى الْمَدِيْنَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهِ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ

8.Derler ki: Eğer Medine'ye döner gider isek elbette aziz olanlar, zelil olanları oradan çıkaracaklardır. Hâlbuki: İzzet, Allah'a mahsustur ve Peygamberi ile müminlere mahsustur. Fakat o münafıklar bilmezler.

يَقُولُوْنَ لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى الْمَدِيْنَةِ

Medineye Dönsek And olsun eğer Derler ki

(Derler ki elbette eğer Medine'ye döner gidersek) Yani: Peygamber Efendimizle beraber Hüzeyl kabilesinden bir şube olan Beni Mustalık savaşında bulunan münafıklar demişlerdi ki: Bu savaştan dönüp Medine'ye gidince

لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ

En zelil olanı Oradan En aziz olan Elbette çıkaracaktır

(elbette aziz olanlar zelil olanları çıkaracaklardır) yani: O münafıklar gibi kuvvetli, şiddetli, zengin kimseler zelil olanları zayıf, biçare, fakir durumda bulunan müminleri oradan Medine'yi Münevvere'den çıkaracaklardır. İşte o münafıklar, böyle bir suikasta bulunmak istemişlerdi

وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهِ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ

Mü'minlerindir Ve Peygamberinin Ve İzzet Allah'ındır Ve

(hâlbuki izzet Allah'a mahsustur ve Peygamber ile müminlere mahsustur) Haki ki, izzet, kuvvet, zafer, servet Cenabı Hak ile O'nun muhterem Peygamberine ve mümin kullarına aittir,

وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ

Bilmezler Münafıklar Fakat

(fakat o münafıklar bilmezler) Bu hakikatten habersizdirler. Yüce Yaratıcı Hazretle rinin dilediği kullarını nimetlere, muvaffakiyetlere nail buyuracağını hiç düşünmezler, elbette ki: Güzel akıbet, mümin, takva sahibi kulları için vaat olunmuştur. Yüce Yara tıcı, elbette ki, bu vaadini yerine getirecektir, nitekim de getirmiştir. O münafıklar, ma hıv ve yok olmuş, ehli iman ise selâmet ve saadet sahasına kavuşmuştur.

&-Bu mübarek sürenin iniş sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Beni Mustalık Savaşı sırasında münafıkların başkanı Abdullah ibni Übey demiş ki: Resulullah'ın yanındakilere nafaka vermeyin, taki, dağılıp gitsinler, Medine'ye döndü ğümüz zaman da aziz, kuvvetli olanlar, zelil, aciz olanları her hâlde oradan çıkara caktır. Bununla değerli muhacirler ile diğer bazı zayıf sahabileri kastetmiş bulunuyor lar. Ashabı Güzin'den "Zeyid ibni Erkam Radiyallah'u Anh, bu münafıkça sözleri işit miş, sonra bunu amcasına nakil etmiş, amcası da gitmiş. Peygamber Efendimize söylemiş, Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem de, Zeyid ibni Erkamı huzuruna

çağırılmış, o da bunu olduğu gibi Resuli Ekrem'e arz etmişti. Bunun üzerine, Abdullah ibni Übey ile arkadaşları Hz. Peygamber'in huzuruna getirilmiş, onlar ise böyle bir şey söylememiş olduklarına dair yemin etmişlerdi. Resulu Ekrem de bu yemine binaen Zeyid ibni Erkam'ı tekzip buyurmuştu. Zeyd Hazretleri bundan pek çok üzülmüş, amcası da: Neden kendini tekzip ettirecek derecede ileri gittin" diye Zeyid'i azarlamıştı. Derken bu mübarek ayetler nazil olmuş, münafıkların yalan yere yemin ettikleri bildirilmiş oldu. Resuli Ekrem Efendimiz de Zeyid Radiyallahü Anhı huzuruna çağırılmış, Allah'u Teâlâ seni tasdik etti diye buyurmuş, Zeyid Hazretleri de üzüntü ve kederden kurtularak büyük müjdeye mazhar olmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

9.Ve iman etmiş olanlar! Sizi mallarınız ve evlâdınız Allah'ın zikrinden işgal ederek alıkoymasın ve her kim, öyle yaparsa, işte hüsrana uğramış olanlar onlardır Bu mübarek ayetler de müminleri ikaz ederek mallarına, evlatlarına münafıklar gibi mağrur olarak gafilce, cimrice yaşamak dan men ediyor. Ve her mümini nail olduğu rızıktan daha hayatta iken harcamada bulunmasını, bilâhare öleceği vakit hissedeceği pişmanlığın kendisine bir faide veremeyeceğini ve hiçbir kimseye yüz gösteren ecelin tehire bırakılmayacağını ihtar ediyor ve Allah'u Teâlâ'nın bütün yapılan şeyleri bildiğini beyan buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar) ilâhi dini kalben tasdik ve lisan en ikrar eden hakiki Müslümanlar

لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

Allah'ın Zikrinden Ne evlatlarınız Ve Mallarınız Sizi meşgul etmesin

(Sizi mallarınız ve evlâdınız Allah'ın zikrinden işgal ederek alıkoymasın) O mallarınız ve evlatlarınız ile meşgul olmanız Allaha ibadet ve teatden sizleri alıkoymasın Rabbinizin hukukuna, emrettiği vazifeleri yapmaktan sizi uzak düşürmesin

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ

Bunu Yaparsa Kim Ve

(ve her kim öyle yaparsa) yalnız dünya ile meşgul olarak en mühim vazifelerini terk eylerse

فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Hüsrana uğrayanlar Onlardır Artık işte onlar

(işte hüsrana uğramış olanlar onlardır) ticaretlerinde en büyük zararlara tutulmuş olanlar onlardır. Öyle fani varlıklar ile ömürlerini zayi ederek selamet ve saadetlerine vesile olacak olan vazifelerini terk edenlerdir.

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي

إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

10.Ve size rızık olarak verdiğimiz şeylerden harcamada bulunun, birinize ölüm gelmesinden, artık Yarabbi Beni bir yakın müddete kadar tehir etse idi de sadaka verse idim ve Salihlerden olsa idim demesinden evvel.

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ

Ölüm Birinize Gelmesinden Önce Sizi rızıklandırdı O şeylerden ki infak edin Ve

(ve birinize ölüm gelmesinden evvel size rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak edin) Ey hakiki müminler size rızık olarak verdiğimiz şeylerden harcamada bulunun Bir ilâhi ihsan olarak elde ettiğiniz servetten fakirlere, zayıflara yardım ederek zekât-

larınızı verin, az çok sadaka vermekten çekinmeyiniz. Bunlar, sizin hakiki istikbaliniz için pek faydelidir. Asıl servet odur ki: Böyle ebedi faydeli ve mükâfatları temine vesile olur. Müslümanların zayıflarına harcamada bulunmayı menetmek isteyen münafıklar gibi cimrice bir şekilde yaşamak, temiz inançlı zatlara asla yakışmaz,

فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ

Yakın Bir vakte Beni erteleyeydin Rabbim olmaz mıydı Demesinden Ve

(artık Yarabbi beni bir yakın müddete kadar erteleyeydin demesinden)

فَاصَّدَقَ وَآكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salih kimselerden Olsaydım Ve Sadaka verseydim Ve

(sadaka verse idim ve Salihlerden olsa idim) demesinden evvel öyle harcamada, fedakârlıkta bulunmalıdır. Bilahare vuku bulacak temenni, pişmanlık kendisine bir faide vermez. Bundan dolayı her insan, daha hayatta iken mümkün olan hayır ve iyiliklerde bulunmalıdır ki, bilâhare pişmanlığa düşecek olmasın.

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

11.Hâlbuki Allah hiç bir şahsı eceli geldiği vakit sonraya bırakmaz ve Allah her ne yapar iseniz haberdardır.

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا

Eceli Geldi O vakit ki Bir kimseyi Allah Asla ertelemez Ve

(Allah hiç bir şahsı eceli geldiği vakit sonraya bırakmaz) Hâlbuki Allah hiç bir şahsı Öleceği vakit ölüm gelip çattığı vakit ona biraz daha mühlet vermez. Onu derhal dünyevî hayatından mahrum bırakır. Bundan dolayı böyle bir hâl, daha yüz göstermeden hayrat ve hasenata gayret etmelidir ki, pek büyük bir kazanç elde edilmiş olsun,

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyden ki Haberdardır Allah Ve

(ve Allah her ne yaparsanız haberdardır) O Yüce Mabudun ilminin kuşatmasından hiçbir şey hariç değildir. İyilik yapanları da, yapmayanları da tamamen bilir. Artık Allah rızasını tahsile çalışmalıdır. Güzel amellerde bulunmalıdır. Fukara ve zayıflara yardım etmelidir, taki: Kerem Sahibi Yaratıcımızın lütfuna kavuşma tecelli etsin. Yarabbi Bizleri hayırlı işlere muvaffak buyur. Peygamberlerin Efendisi hürmetine duamızı kabul buyur!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

64-ET TEGABÜN SÜRESİ

Bu mübarek sure, Ettahrim Suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On sekiz ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Bu surede de insanlar, mümin ve kâfir zümrelerine taksim edilmiş, mal ve evlâdın bir imtihan olduğu bildirilmiş ve Allah yolunda harcamaya teşvik buyrulmuş olduğu için kendisinden evvel ki Elmünafikun suresi ile aralarında büyük bir münasebet vardır. Ve tegabün'ü yani kimlerin aldanıp aldanmadığını bildirdiği için kendisine Sureyi Tegabün adı verilmiştir.

Başlıca konulan şunlardır:

- 1.Allah'ın sıfatlarını ve her şeyin ilâhî takdir ile meydana geldiğini beyan.
- 2.Bir takım kimselerin küfürlerinde ısrar etmelerinden dolayı Resulü Ekrem'e bir zarar veremeyeceklerini beyan ile Yüce Peygamberi teselli etmek.
- 3.Bazı aile fertlerinin insan için bir düşman, bir fitne, bir imtihan olduğunu ihtar ve afedici bir şekilde muameleye teşvik.
- 4.Takvaya ve Allah yolunda harcamaya teşvik.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

1.Göklerde ne var ise ve yerde ne var ise, Allah için tesbihte bulunur. Mülk ve hamd ona mahsustur ve O her şey üzerine tamamen kâdirdir.

Bu mübarek ayetler. Allah'ı Teâlâ'yı bütün kâinatın tesbih ve yüceltmede bulunduğu ve O'nun övgü ve Sena'ya lâayık ve her şeye kâdir olduğunu bildiriyor. Yaratmış olduğu kimselerin bir kısmının kâfir ve bir kısmının mümin bulunduklarını ve sonunda ilâhi huzura sevk edileceklerini ihtar buyuruyor. O Hikmet Sahibi Yaratıcının gökleri ve yeri bir ilâhî hikmet ile yaratmış olduğunu ve insanları güzel bir şekilde vücut sahasına getirmiş bulunduğunu ve O Yüce Yaratıcının gizli ve açık her şeyi tamamen bildiğini beyan buyurmaktadır.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

Yerdedir O şeyler ki Ve Göklerde O şeyler ki Allâh'ı Tesbih eder

(Göklerde ne var ise ve yerde ne var ise, Allah için tesbihte bulunur) Göklerde ne var ise yerde ne var ise Bütün bunlardaki mahlûkat Allah için tesbihte bulunur o Yüce Yaratıcıyı ulu zatına layık olmayan şeylerden daima tenzih ederler,

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ

Hamd Onadır Ve Mülk Onundur

(mülk onundur Ve hamd ona mahsustur) Bütün kâinatta hükmeden ve tasarruf sahibi olan Ezeli Yaratıcıdır. Ve hamd ona mahsustur Bütün mahlûkat, O'na hamd'u sena'da bulunur, O, Yüce bir övgüye lâayıktır.

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye O Ve

(Ve O her şey üzerine tamamen kâdirdir) Yüce Yaratıcının her dilediği engelsiz meydana gelir, dilemediği hangi bir şey ise asla vücuda gelmez.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

2.O, O'dur ki: Sizi yaratmıştır, öyle iken sizden kâfir de vardır ve sizden mümin de vardır ve Allah, ne yapar olduğunuzu hakkiyle görendir.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ

Sizi yarattı O zattır ki O

(O o zattır ki sizi yaratmıştır) o Yüce Mabut O Hikmet Sahibi Yaratıcıdır ki: Ey insanlar! Sizi esasen güzel bir surette, mükemmel bir kabiliyette, sağlam bir yaratılış üzere vücuda getirmiştir, ilmi ve ameli olgunluklara müsait kılmıştır.

فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ

Mü'min olan Sizden var Ve Kafir olan Böyle iken sizden var

(Öyle iken sizden kâfir de vardır ve sizden mümin de vardır) Kiminiz küfür ve isyanı ihtiyar etmiş, onları kazanmış bulunuyorsunuz, kiminizde aslî yaratılışı muhafaza etmiş, onun sebep olduğu güzel bir iman ile vasıflanmış bulunmaktadır.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Yapıyorsunuz O şeyleri ki Allah Ve

(Ve Allah ne yapar olduğunuzu tam manasıyla görendir) Artık şüphe yok ki: Sizleri kendi amellerinize göre ceza ve mükâfata kavuşturacaktır.

&-Evet, Bir hadisi Şerif, şu mealdedir: Her çocuk sağlam yaratılış üzere doğar, sonra onu anası, babası, ya Yahudi veya Hıristiyan veya Ateşe tapan kılar. Hâlbuki: Her akıllı kimse bu kâinatı güzelce göz önüne almalıdır. Hakikî dini araştırmalıdır, başkalarını körü körüne taklit etmemelidir. İşte Yaratılış kabiliyetlerini zekâlarını kötüye kullanma neticesidir ki: Öyle küfre düşmüş bulunurlar.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

3.Gökleri ve yeri hak ile yarattı ve size suret verdi de suretinizi güzel yaptı ve dönüş de ancak onadır.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ

Hak ile Yeri Ve Gökleri Yarattı

(Gökleri ve yeri hak ile yarattı) Evet: Allah'ı Teâlâ'nın nimeti, lütfu evrenseldir Gökleri ve yeri hak ile yarattı bütün bunların yaradılışı birer ilahi hikmete dayanmaktadır. Dünyevi ve uhrevi faydaları içermiş bulunmaktadır. Artık onlara bakıp da uyanmak, onların Yüce Yaratıcısını bilip de birlemeye ve kutsamaya çalışmak icap etmez mi?

وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ

Şekillerinizi Ve güzel yaptı Size şekil verdi Ve

(ve size suret verdi suretinizi güzel yaptı) Ve Ey insanlar size suret verdi de Sizi mükemmel bir hayat tarzına nail etti de suretinizi güzel yaptı diğer canlılardan seçkin bir şekilde yarattı, sizi bir nice kuvvetler ile donattı, size büyük kabiliyet verdi

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Dönüş Onadır Ve

(ve dönüş de ancak onadır) sizler öldükten sonra tekrar hayata erdirilecek mahşerde toplanacaksınız, ancak O Yüce Yaratıcının, mahkemeyi kübrasına sevk edileceksinizdir. Artık herkes dünyadaki amellerine göre ya mükâfata veya cezaya uğrayacaktır. İşte bu sonu da düşünmeli değil misiniz? Nail olduğunuz nimetlerin şükürünü ifaya çalışıp Kerem Sahibi Yaratıcının rızasını kazanmaya gayret etmeniz icap etmez mi?

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ

الصُّدُورِ

4.Göklerde ve yerde ne var ise bilir ve neleri gizlediğinizi ve neleri açıkladığınızı bilir ve Allah göğüslerin içinde onları da tamamen bilicidir.

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerde Ve Göklerdeki O şeyleri ki Bilir

(Göklerde ve yerde ne var ise bilir) Bir kere düşününüz ki: Ey insanlar! Göklerde ve yerde ne varsa O Yüce Yaratıcı, onların hepsini de tamamen bilir bütün bunların açık ve gizli olan hâl ve tavırları o Ezeli Yaratıcıya malumdur,

وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

Açıklıyorsunuz O şeyleri ki Ve Gizliyorsunuz O şeyleri ki Bilir Ve

(ve neleri gizlediğinizi ve neleri açıkladığınızı bilir) ve Ey insanlar! Sizlerin de neleri gizlediğinizi ve neleri açıkladığınızı o Kerem Sahibi tamamen bilir. Artık bütün hal ve tavırlarınızı ilâhi dine uygun bir şekilde tanzime çalışınız ki: Mesuliyetten kurtularak mükâfatlara kavuşabilesiniz.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Allah Ve

(Ve Allah göğüslerin içinde onları da tamamen bilicidir) Bütün insanların kalplerindeki saklı olanları, gizlice düşünceleri O Yüce Yaratıcı tamamen bilmektedir. Bundan dolayı uyanıkça davranmalıdır. Batıl düşüncelerden, münafıkça kuruntulardan son derece kaçınılmalıdır. Bütün Kâinatın sırlarını bilen Yaratıcının ilminin genişliğini, azametini, kudret ve ululuğunu güzelce düşünerek onun ilahi rızasına muhalif şeylerden sakınmalıdır. Bizim için bundan başka kurtuluş çaresi, saadet vesilesi yoktur.

Bulmak istersen eğer feyzi necat, Hak için etmelisin vakfı hayat.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

5.Size evvelce kâfir olmuş olanların haberi gelmedi mi ki: Onlar, işlerinin vebalini tattılar ve onlar için pek acıklı bir azap vardır.

Bu mübarek ayetler, Saadet asrındaki kâfirleri uyarmak ve sakındırmak için onlara vakti ile küfürleri yüzünden helak olmuş olan kavimleri hatırlatmadadır. O helak olan kâfirlerin Peygamberlerini ve haşır ve neşri inkâr eder olduklarını ve onların bu inkârlarının reddedilerek kendilerinin tekrar hayata erdirilerek nasıl bir cezaya maruz kalacaklarını ve Cenabı Hak için bunun pek kolay bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ

Bundan önce İnkâr ettiler O kimselerin ki Haberi Size gelmedi mi?

(Size evvelce kâfir olmuş olanların haberi gelmedi mi) Ey insanlar! Ve özellikle ey Mekke-i Mükerreme'deki müşrikler! Size evvelce kâfir olanların Nuh, Hud, Salih Aleyhimüsselam gibi Peygamberleri inkâr eden kavimlerin haberi gelmedi mi? onların o küfürleri yüzünden başlarına gelmiş olan felâketlere dair tarihi haberlerden gafil mi bulunuyorsunuz ki:

فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ

İşlerinin Vebalini Böylece tattılar

(Onlar, işlerinin vebalini tattılar) Küfürlerinin, isyanlarının zararını, ağırlığını, cezasını daha dünyada iken hemen görmeğe başladılar.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Elemli Bir azap Onlar için vardır Ve

(Ve onlar için pek elim bir azap vardır) ahirette şiddetli bir azaba çarpılacaklardır. İşte değerli kardeşlerim O azabın şiddetini takdir, bizim için mümkün değildir. Artık o felâkete uğramış kavimlerden bir ibret alıp da insanların ilâhi azabı gerektiren hareketlerden kaçınması lazım gelmez mi?

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا

وَاسْتَعْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

6.Şundan dolayı ki: Şüphe yok onlara. Peygamberi mucizeler ile gelir olmuşlardı da onlar: "Bir insan mı bizi doğru yola iletecek" demişler, sonra kâfir olmuşlar ve yüz çevirmişlerdi. Allah da onlardan müstağni olmuştur. Ve Allah hakkıyla zengindir, hamd'e lâyıktır.

ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Mucizeler ile Peygamberleri Onlara geliyor İdi Şüphesiz şundandır İşte bu

(işte bu Şundan dolayı ki: Şüphe yok onlara. Peygamberi mucizeler ile gelir olmuşlardı da) O eski kavimlerin öyle felâketlere, azaplara uğramaları Şundan dolayı vaki olmuştur ki Şüphe yok onlara Peygamberleri açık deliller ile zahir mucizeler ile gelir olmuşlardı da o kavimler yine küfürlerinde devam etmişler ve

فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا

Bizi hidayete erdirecekler İnsanlar mı Fakat dediler

(bir insan mı bizi doğru yola iletecek demişler) her biri kendilerine gönderilmiş olan Peygamberi küçümsemeye cüret göstermiş, öyle cahilce bir iddiada bulunmuştu,

فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا

Yüz çevirdiler Ve Böylece inkar ettiler

(sonra kâfir olmuşlar ve yüz çevirmişlerdi) onlar Peygamberlerini inkâr etmişler iman etmemişler yüz çevirip öyle dinsizlik içinde yaşamayı tercih etmişlerdi.

وَاسْتَغْنَى اللَّهُ

Allah İhtiyaç duymadı Ve

(Allah da müstağni olmuştur) onların imanlarına bir ihtiyacı olmadığını, o dinsizlerden müstağni olduğunu gösterdi, hepsini de helak edip köklerini kesip mahvetti.

وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Hamde layıktır Çok zengindir Allah Ve

(Ve Allah, hakkıyla zengindir hamd'e lâyıktır) Bütün mahlûkatından müstağnidir. Artık o kâfirlerin imanlarına da ne ihtiyacı olabilir? Ve o Yüce Mabut her bakımdan hamd'u sena'ya lâyıktır. Bütün kâinat, hâl dili ile hamd ve sena'da bulunmaktadır. Hiçbir kimse, hamd vazifesini İfada bulunmasa bile O Yüce Yaratıcı yine hamd'e lâyıktır ve hepsinden müstağnidir. Artık ey gafil insanlar Bu hakikati hiç düşünemiyor musunuz?

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ

وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

7.Kâfir olanlar, iddia ettiler ki: Öldükten sonra asla diriltilmeyeceklerdir. De ki: Hayır ve Rabbime and olsun ki: Elbette diriltileceksinizdir. Sonra da yapmış olduğunuz şeyler elbette size haber verilecektir. Ve bu ise Allah'a göre pek kolaydır.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا

Asla diriltilmeyecekler Şüphesiz İnkâr ettiler O kimseler ki Zannetti

(Kâfir olanlar, iddia ettiler ki: Öldükten sonra asla diriltilmeyeceklerdir) o kafirler Şöyle batıl bir iddiada bulundular ki: Kendileri öldükten sonra bir daha hayata erip mahşere sevk edilmeyeceklerdir. Âhiret hayatını inkâr ettiler. Ey Yüce Peygamber O dinsizlerin iddialarını ret zanlarını iptal için onlara

قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ

Elbette diriltileceksiniz Rabbime and olsun Bilakis De ki

(de ki: Hayır Ve Rabbime and olsun ki: Elbette diriltileceksinizdir) Bütün insanlar öldükten sonra tekrar ilâhi kudret ile hayata erdirilerek mahşere sevk edilecektir.

ثُمَّ لَتَنْبَوْنَ بِمَا عَمِلْتُمْ

Yaptınız O şeylerle ki Elbette haberdar edileceksiniz Sonra

(Sonra da yapmış olduğunuz şeyler elbette size haber verilecektir) dünyadaki amellerinize göre hakkınızda ceza tertip edilecektir,

وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Pek kolaydır Allah'a Bu Ve

(ve bu ise Allah'a göre pek kolaydır) Böyle bütün insanları yeniden hayata erdirip bir mükâfat ve ceza âlemine sevk etmek Allah'a göre pek kolaydır. O Yüce Yaratıcının ilâhî kudreti sonsuzdur. Böyle nice olayları vücuda getirmeğe fazlasıyla yeterlidir. Artık o kıyamet hayatı nasıl inkâr edilebilir?

فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

8.Artık Allah'a ve Onun Resulüne ve indirmiş olduğumuz nura iman ediniz ve Allah yapar olduğunuz şeylerden haberdardır.

Bu mübarek ayetler: Allah'ı Teâlâ'nın her şeyden haberdar olduğunu beyan ile insanları imana davet ediyor. Bütün dünyadaki aldanışların meydana geleceği kıyamet gününü ihtar ederek insanlığı imana, güzel amellere teşvik buyuruyor. Müminlere nail olacakları mükâfatları müjdelemekte, ilâhî ayetleri tekzip eden kâfirleri de pek ateşin bir azap ile tehdit etmektedir.

فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Resulüne Ve Allah'a O halde iman edin

(Artık Allah'a ve Onun Resulüne iman ediniz) Artık Ey insanlar! Ahirete dair verilen haberleri düşünün, kendinizi ilâhî azaptan kurtarabilmek için Allah'a ve O'nun Resulüne Hazret-i Muhammed Aleyhisselam'a iman ediniz

وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا

İndirdik Öyle ki Nura Ve

(ve indirmiş olduğumuz nura) sapkınlık karanlıklarını gidererek hidayet yolunu gösteren, hakiki geleceği aydınlatan Kur'anı Kerim'e iman ediniz ve şunu da biliniz ki:

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Haberdardır Yapıyorsunuz O şeyi ki Allah Ve

(Allah yapar olduğunuz şeylerden haberdardır) hiç birinizin hareketleri Allah katında gizli kalmaz. O Yüce Mabut, sizleri dünyadaki amellerinize göre mükâfat ve cezaya kavuşturacaktır. Artık bu akıbeti düşününüz de, ona göre hareketlerinizi tanzime çalışınız ki, hayatınızı boş yere zayi edipte aldanmış olmayasınız.

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

9.O gün ki: Sizi toplanma günü için toplayıverir, işte o bir tegabün bir kâr ve zarar günüdür. Ve her kim Allah'a iman eder ve Salih amellerde bulunursa onun günahlarını yarlıgar ve altlarından ırmaklar akan cennetlere orada ebediyen kalıcılar olmak üzere girdirir. İşte en büyük kurtuluş odur.

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ

Toplanma Günü için Sizi toplayacak O gün ki

(O gün ki: Sizi toplanma günü için toplayıverir) Evet, O gün Size yaptıklarınız haber verilecektir ki Yüce Yaratıcı sizi o toplanma günü için bütün evvelki ve sonraki insanların hesap ve ceza için, kıyamet vakti için toplayıverir hepiniz de o gün mahşerde toplanılmış bir halde bulunacaksınız.

ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ

Aldanma Günüdür İşte bu

(işte o bir tegabün günüdür) Tegabün lügatte bazı kimselerin birbirlerini aldatması, bir kısmının zararına olarak diğer bir kısmının kâr etmesi veya aldanmanın ortaya çıkması demektir. İşte o Gün bir tegabün kar ve zararın zuhuru günüdür yani: Dünyada iken kimlerin aldanmış olduğu meydana çıkacaktır.

&-Şöyle ki: Kâfirler, ahireti feda ederek karşılığında dünya hayatını elde etmek istemiş, bu yüzden aldanmış, büyük bir zarara düşmüş olduğunu anlayacaktır. Müminler ise, hayatlarını ilâhi dine bağlamış, ahiret hayatını temine çalışmış oldukları için en büyük bir ticarete muvaffak olmuşlardır. İşte bu hakikati açıklamak için buyruluyor ki:

وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ

Kötülüklerini Ondan Örtür Salih amel Yaparsa Ve Allah'a İman ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a iman eder ve Salih amellerde bulunursa onun günahlarını örter) yani her kim güzel bir inanç sahibi olur üzerine düşen kulluk vazifelerini ifaya çalışırsa Cenabı Hak onu yarlıgar affeder ve günahlarını örter. Ve o kulu

وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Devamlı kalıcıdırlar Irmaklar Altlarından Akar Cennetlere Onu sokar Ve

(ve altlarından ırmaklar akan cennetlere orada ebediyen kalıcılar olmak üzere girdirir) artık orada sürekli olarak saadet içinde yaşarlar

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Büyük Kurtuluş İşte bu

(işte en büyük bir kurtuluş odur) En müthiş tehlikelerden kurtulmuştur, en istenen bir ticarettir, bir gayedir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

10.Ve o kimseler ki: Kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi tekzip ettiler, işte onlar, içinde ebediyen kalıcılar olmak üzere ateş yaranıdırlar ve ne fena bir gidiş yeri!

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi Yalanladılar Ve İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Kâfir oldular ve bizim ayetlerimizi tekzip ettiler) O kimseler ki daha dünyada iken Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ettiler ve bizim ayetlerimizi tekzip ettiler Allah tarafından Son Peygamber Hazretlerine indirilmiş olan Kur'anı Kerim'in bir ilâhi kitap olduğunu tasdik etmediler.

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdırlar Cehennem Ehlidirler İşte onlar

(işte onlar, içinde ebediyen kalıcılar olmak üzere ateş yaranıdırlar) öyle inkârcı, inatçı kimseler ebediyen olmak üzere ateş yaranıdırlar. Onlar ebedi olarak cehennemde kalacaklardır,

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Varılacak yerdir Ne kötü Ve

(ve ne fena bir gidiş yeri) O ateş merkezi olan Cehennem. İşte küfrün cezası, böyle pek müthiştir, o zaman kâfirler de ne kadar aldanmış olduklarını anlayacaklardır. Ne yazık ki: Bu anlayış, artık kendilerine bir fayda vermeyecektir.

&-Özet olarak bu mübarek iki ayet, Tegabünün yani birbirini aldatmanın neticesini bildirmektedir. Şöyle ki: Kâfirler, dünyada iken müminleri dinden ayırmaya çalışıyorlar, müminler ise kâfirleri imana davet edip onların haklarında hayır ister bulunuyorlar. Ahirete gidince dünyada iken kimlerin kimleri aldatmak istemiş oldukları ve kimlerin kâr etmiş veya zarara düşmüş oldukları tamamen anlaşılacaktır. Evet, Tamamen ortaya çıkacaktır ki: Kâfirler, kendi kendilerini, aldatmışlar, en büyük zararlara düşmüş-

lerdir, ahirette güzel mevkilerden mahrum kalmışlardır. Müminler ise pek büyük bir kar kazanmış, cennetlere nail olmuş, kâfirler için iman ettikleri takdirde verilecek olan cennetlerde onların imansızlıklarından dolayı müminlere verilecektir. Artık kimlerin aldanıp, aklanmadığı o kıyamet gününde tamamen ortaya çıkacaktır.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنَ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

11.Allah'ın izni olmadıkça musibetten bir şey isabet etmez ve her kim Allah'a iman ederse kalbini hidayete erdirir ve Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

Bu mübarek ayetler, insanlara hayır ve şer adına isabet eden her şeyin ilâhî takdir ile vuku bulduğunun bildiriyor. Allah'ı Teâlâ'ya ve O'nun Peygamberine itaat edilmesini emrediyor ve bu itaatin, hidayet vesilesi olduğunu haber veriyor. İtaatten ayrılanların kendi nefislerinin aleyhinde hareket etmiş olduklarına işaret ve Yüce Peygamberin vazifesinin açık bir tebliğden ibaret olduğunu beyan buyuruyor. Hak Teâlâ'nın birliğini beyan ile müminleri tevekküle davet buyurmaktadır.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Allah'ın İzni ile Ancak Bir musibetten İsabet etmedi

(Allah'ın izni olmadıkça musibetten bir şey isabet etmez) Allah'ın izni Takdiri, kazası, hikmet gereği vücuda getirmesi olmadıkça hiçbir kimseye musibetten bir şey isabet etmez. İnsanlar dünyevi ve uhrevi hayır adına neye muvaffak olurlarsa mutlaka Cenabı Hakkın dilemesi ile muvaffak olmuş olurlar, bilakis nefislerine, mallarına vesaire ye ait bir şerre, bir mahrumiyete uğrarlarsa, bu da, yine hikmetin, Hak Teâlâ'nın takdiri ile yaratması ile vücuda gelmiş bulunur. Çünkü o Yüce Mabuttan başka Yaratıcı yoktur. İnsanların vazifeleri ise ilâhî emre riayet etmekten, kendi kabiliyetlerini kötüye kullanmamaktan, ilâhî takdire razı olmaktan ibarettir.

وَمَنْ يُؤْمِنَ بِاللَّهِ

Allah'a İman ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a iman ederse) Cenabı Hakkın birliğini, kudretini, mahlûkat üzerindeki tasarruflarının birer hikmet ve menfaate dayanmış bulunduğunu tasdik eylerse

يَهْدِ قَلْبَهُ

Kalbini Hidayet verir

(onun kalbini hidayete erdirir) kalbine büyük bir ferahlık verir, kendisine isabet eden şeyin bir hikmet gereği olduğunu anlar, kusurlarını ıslaha çalışır, fazlaca hayır ve iyiliklerde bulunmak ister

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Hakkıyla bilendir Her şeyi Allah Ve

(ve Allah her şeyi hakkiyle bilendir) Kullarının bütün düşüncelerini, hareketlerini tamamen bilmektedir. Artık bu hakikati düşünüp de ona göre hareketlerini tanzime çalışmalıdırlar.

&-Bu ayeti Kerime'nin iniş sebebi hakkında şöyle denilmiştir: Kâfirler demişlerdir ki: Eğer Müslümanların üzerinde bulundukları şey, hak olsa idi elbette Allah onları dünyada musibetlerden korurdu. Bunun üzerine bu ayeti Kerime nazil olmuş, musibet adına her isabet eden şeyin ancak Allah'ın izni ile olduğu bildirilmiş, onların birer hikmete dayanmış olduğuna işaret edilmiş, Cenabı Haktan başka Yaratıcı bulunmadığı beyan buyrulmuştur.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

12.Ve Allah'a itaat ediniz ve Peygambere itaat ediniz eğer yüz çevirir iseniz artık bizim, Peygamberimizin üzerine düşen, şüphe yok ki, apaçık tebliğden ibarettir.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

Peygambere İtaat edin Ve Allah'a İtaat edin Ve

(Ve Allah'a itaat ediniz ve Peygambere itaat ediniz) Evet, Ey Kullar! Bu hakikati düşünüp hareketinizi tanzime çalışınız Ve Allah'a itaat ediniz O'nun dini hükümlerine tamamen riayette bulunun ve Peygambere itaat ediniz O'nun sünnetleri ile amelde bulunun, onun gösterdiği yolu takipten ayrılmayın

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ

Yüz çevirmişseniz Buna rağmen eğer

(Eğer yüz çevirir iseniz) öyle itaatten kaçınır iseniz, onun korkunç akıbetini düşünün

فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Apaçık Tebliğdir Resulümüze gereken Artık ancak

(Peygamberimizin üzerine düşen, şüphe yok ki, apaçık tebliğden ibarettir) O, bu vazifeyi hakkiyle ifa etmiş, mesuliyetten kurtulmuştur. Artık siz kendi geleceğinizi düşünün, ahiret azabını hatırlayarak titreyin, itaatten ayrılmayın, bundan başka kurtuluş çaresi yoktur.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

13.Allah O'dur ki, O'ndan başka ilah yoktur, artık müminler, Allah'a tevekkülde bulunsunlar.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur Allah ki

(Allah O'dur ki, O'ndan başka ilah yoktur) Allah O'dur ki O mukaddes zattır ki: O'ndan başka ilah yoktur. Yaratıcılık, Mabutluk sıfatları ancak O'na mahsustur. Kullarını kendi yeteneklerine, çalışma ve gayretlerine göre mükâfatlara, cezalara uğratabacak olan, ancak O Yüce Yaratıcıdır.

وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler O halde tevekkül etsin Allah'a Ve

(artık müminler, Allah'a tevekkülde bulunsunlar) Artık müminler samimi şekilde, iman sahibi olan zatlar, her hususta Allah'a tevekkülde bulunsunlar. Her işte muvafakiyeti, o Kerim Yaratıcıdan niyaz etsinler, çünkü sağlam bir iman, samimi bir inanç, böyle tevekkülü gerektirir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا

وَتَصَفَّحُوا وَتَغَفَّرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

14.Ey iman etmiş olanlar! Şüphe yok ki, sizin eşlerinizden ve evlâdınızdan sizin için düşman olanlar vardır, imdi onlardan sakınınız. Bununla beraber, eğer af ederseniz, kusurlarına bakmazsanız ve örterseniz artık şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Bu mübarek ayetler, bir kısım eşlerin, evlâdın kocalarına, babalarına karşı düşmanlıkta bulunduklarını ihtar ile o gibi düşmanlardan sakınılmasını Emir ediyor. Onların kusurlarına bakılmayıp af edilmelerinin ise daha hayırlı olacağına işaretle bulunuyor, Cenabı Hakkın ne kadar af ve mağfiret edici ve merhamet buyurucu olduğunu bir itaat vesilesi olmak üzere beyan buyuruyor. Malların, evlâdın birer imtihan olduğunu hatırlatma, onların gücenilmeyip, Hak Teâlâ'dan mükâfat beklenilmesini tavsiye ediyor. Mümkün olduğu kadar Allah korkusu ile ibadet ve itaat ile vasıflanmayı ve kendi menfaatleri için harcamada bulunmayı emrediyor ve cimrilikten kaçınanların isteklerine kavuşacaklarını beyan buyuruyor. Şekür, halim olan Allah'ı Teâlâ'nın rızası için mallarını sarf edenlerin kat, kat mükâfata ve bağışlanmaya nail olacaklarını müjdeliyor. Bilici, güçlü, hikmet sahibi olan Yüce Yaratıcının bütün yapılan şeyleri bildiğini beyan ile kullarını, Allah rızasını gerektiren şeylere teşvik buyurmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ

Size Bir düşman Çocuklarınızdan Ve Eşlerinizden vardır Şüphesiz İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar, Şüphe yok ki, sizin zevcelerinizden ve evlâdınızdan sizin için düşman vardır) sizi Cenabı Hakka ibadet ve itaatten alı korlar veya din veya dünya işlerinde sizinle tartışmada bulunurlar, sizi haram kazanca, günah işlere sevk etmek isterler

فَاذْرُوهُمْ

(O halde onlardan sakının) kendi menfaatleri için size düşman kesilen kimselerden sakınınız, onlar sizi büyük sorumluluklara maruz bırakabilirler. Bununla beraber

وَإِنْ تَعَفُّوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا

Bağışlarsanız Ve Vazgeçerseniz Ve Affederseniz Eğer Ve

(Bununla beraber, eğer af ederseniz, kusurlarına bakmazsanız ve bağışlarsanız) yani: Dünya işlerine ait olup affı caiz bulunan layık olmayan hareketlerinden veya dine ait olup da tövbe etmiş bulundukları kusurlarından dolayı onları cezalandırmaz, başlarına kalkmaz iseniz. Ve kusurlarına bakmazsanız kusurlarını örter onları teşhir etmeyip saklar, mazeretlerini kabul eyler ve bağışlarsanız o sizin için hayırlıdır.

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhamet edendir Çok bağışlayandır Allah Artık şüphesiz

(Artık şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir) Sizi de o affedici muamelenizden dolayı mağfiretine, ilahi rahmetine nail buyurur.

&-Rivayete göre müminlerden bir zümre, Mekke'yi Mükerreme'den Medine'yi Münnevve'ye hicret etmek istemişlerdi. Eşleri ve evlatları hicret etmelerine mani olmuşlar, siz gidip bizi zayi mi edeceksiniz demişlerdi, onlar da, hâllerine acıyarak bir müddet yine Mekke'yi Mükerreme'de kalmışlardı. Bilâhare hicret edince ilk muhacirlerin din hususunda fazlaca malumat sahibi olduklarını görmüşler, kendilerinin hicretlerine vakti ile engel olmuş oldukları için eşlerini, evlâtlarını cezalandırmak istemişlerdi. İşte bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, onların hakkında af ile muamelenin daha muvafık olacağına işaret buyrulmuştur.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

15.Muhakkak ki, mallarınız ve evlatlarınız bir imtihan vesilesidir, Allah ise onun katında pek büyük bir mükâfat vardır.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

Bir imtihandır Çocuklarınız Ve Mallarınız Ancak

(Muhakkak ki, mallarınız ve evlatlarınız bir imtihan vesilesidir) Ey insanlar Muhakkak ki, mallarınız ve evlâdınız bir imtihandır bir imtihan vesilesidir. Onlar, sizi günaha sokabilirler, onlara karşı akıllıca dindarca bir şekilde hareket edip etmeyeceğiniz bu vesile ile meydana çıkmış olur. Vakıa Allah'ı Teâlâ kullarını imtihana tabi tutmaya muhtaç değildir, onun ezeli ilmi her şeyi tamamen kuşatmıştır. Fakat kullarının hareketlerini görülen alana çıkarmak, kendilerine göstermek için böyle bir imtihana tâbi tutulmaları hikmet gereği bulunmuştur.

وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Büyük Bir mükâfat Onun katındadır Allah Ve

(Allah ise onun katında pek büyük bir mükâfat vardır) Allah ise onun O Hikmet Sahibi Yaratıcının katında pek büyük bir mükâfat vardır. Bundan dolayı her kim ilâhi muhabbeti evlat ve iyal muhabbetine tercih eder, o kerem sahibi Mabudun emirlerine uyar, çoluk çocuğun arzularına tabi olarak bir takım isyanları işlemeye cüret eylemez ise, elbette Allah katında pek büyük sevaplara, menfaatlere nail olur.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقْ شَحَّ
نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

16.Artık gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun ve dinleyiniz ve itaat edin ve nefisleriniz için bir hayır olmak üzere harcamada bulunun ve her kim nefisini cimrilikten korursa işte onlardır, muratlarına ermiş olanlar, onlardır.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

Gücünüz yetti O şey ile ki Allah'tan O halde sakının

(Artık gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun) Artık Ey Allah'ın kulları gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkunuz Bütün gayret ve takatinizle takvada bulunmaya çalışınız

وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا

İtaat edin Ve Dinleyin Ve

(ve dinleyiniz ve itaat edin) O Yüce Mabudun ayetlerini, öğütlerini can kulağı ile dinlemekte bulunun ve itaat edin bütün emirlerine yasaklarına uymaktan ayrılmayın

وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ

Kendiniz için Bir hayır olarak İnfak edin Ve

(ve nefisleriniz için bir hayır olmak üzere harcamada bulunun) Cenabı Hakkın size ihsan buyurmuş olduğu mallardan fakirlere, zayıflara sırf Allah rızası için yardım edin, bu vesile ile de kendinizin faidesine çalışmış olursunuz. Bir takım münafıkların, aldaticıların sözlerine kapılıp ta fakir Müslümanlara harcamada bulunmaktan geri durmayın.

وَمَنْ يُوقْ شَحَّ نَفْسِهِ

Nefsinin Cimriliğinden Korunursa Kim Ve

(ve her kim nefisini cimrilikten korursa) Ve her kim harcamada bulunurda nefisini cimrilikten korursa işte onlardır. Öyle Allah rızası için samimi bir şekilde harcamada bulunanlardır.

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Kurtuluşa erenler Onlardır Artık işte onlar

(kurtuluşa ermiş olanlar onlardır) o âli cenap zatlarıdır. Onlar, insanlar arasında sevgi ve iltifata nail olacakları gibi Allah katında da nice nimetlere kavuşup başarı ve kurtuluşa mazhar bulunmuş olacaktırlar.

إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

17.Eğer Allah için bir güzel ödünç verirsiniz, onu sizin için kat kat arttırır ve sizin için mağfiret buyurur ve Allah Şekür'dür ve Halim'dir.

إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

Güzel Bir borç ile Allah'a Borç verirsiniz Eğer

(Eğer Allah için bir güzel ödünç verirsiniz) Evet, Ey Müslümanlar zümresi Eğer Allah için bir güzel ödünç verirsiniz O Yüce Yaratıcının tayin ettiği yerlere mallarınızı sarf eder iseniz zekât ve sadaka vermekte bulunur iseniz

يُّضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

Size Mağfiret eder Ve Size Onu katlar

(onu sizin için kat kat arttırır ve sizin için mağfiret buyurur) güzel bir şekilde verdiğiniz ödünç malı Cenabı Hak sizin için kat, kat arttırır. Öyle Allah rızası için harcanan bir malın mükâfatı en az on mislinden yedi yüz ve daha ziyade misline kadar arttırır, ve sizin için mağfiret buyurur Sizden meydana gelmiş olan bir kısım günahları, kusurları af eder ve saklar,

وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

Azapta acele etmeyendir Bol mükafat verendir Allah Ve

(ve Allah, Şekür'dür ve Halim'dir) onun rızası için verilen az bir şeyin karşılığında büyük mükâfatlar verir ve o Yüce Mabut Halimdir günahlarınız çok olsa da, sizi çabucak cezalandırmaz, tövbe edersiniz diye size mühlet verir, hakkınızda ilâhî merhameti tecelli etmiş olur.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

18.Gizliyi de, aşikâr olanı da bilendir aziz'dir, hâkim'dir.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

Görüneni Ve Gizli olanı Hakkıyla bilendir

(Gizliyi de, aşikâr olanı da bilendir) Şüphe yok ki: O Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri Gizliyi de, aşikâre olanı da bilicidir. Onun için hiçbir şey gizli kalamaz, sizlerin de bütün amellerinizi, niyetlerinizi bilir, ona göre hakkınızda ilahi iradesi tecelli etmiş bulunur ve o ezelî mabut

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Daima üstündür

(aziz'dir, hâkim'dir) aziz'dir izzet ve kudret sahibidir, her şeye tam manasıyla galiptir ve hâkimdir bütün ilâhî fiilleri, şeri hükümleri hikmet ve menfaate dayanmaktadır. Onun tam hikmetini anlamaktan bütün mahlûkat acizdir. Artık o Yüce Mabudumuzun her emrine riayet etmek, her öğüdüne bir saadet rehberi telakki eylemek bütün insanlık âlemi için en mühim bir vazifedir. Bu saadet vesilesi olan vazifeyi ifaya muvaffakiyeti o Kerem ve merhamet sahibi Mabudumuzdan niyaz ederiz. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
65-ET TALAK SURESİ

Bu mübarek sûre, El insan sûresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On iki ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Bundan evvelki Tegabün sûresinde bazı eşlerin fitne ve düşman olduğu bildirilmişti, böyle bir içtimaî durum ise, bazen boşanmaya sebebiyet vereceği için bu mübarek sürede de talâka boşanmaya ve aile münasebetine nasıl güzel bir biçimde son verilmesine ait hükümler bildirilmiş, bu münasebetle de kendisine Talak Sûresi adı verilmiştir.

Bu mübarek sûresinin başlıca içerdiği konular şunlardır:

- 1.Boşanacak kadınların hangi müddet ve şartlar dairesinde boşanmasını ihtar.
- 2.Boşanma iddeti sona erince yapılacak muamelenin neden ibaret olacağını ve Allah'tan korkmanın ve tevekkülün lüzumunu beyan.
- 3.Hayız görmekte olan, hayız dan kesilen ve henüz hayız görmeğe başlamamış olan kadınların iddet müddetini ve ikametgâhlarını belirleme ve hak ettikleri ücretlerin kendilerine verilmesine tembih ve herkesin hâline göre, nafaka vermekle mükellef olduğunu tebliğ.
- 4.Allah'ın koyduğu sınırlara tecavüzün gerektireceği cezaları ihtar ve tarihi misallere işaret ve mümin, takva sahibi zatlara da nail olacakları mükâfatları müjdelemek.
- 5.Gökleri ve yerleri yaratan Yüce Yaratıcının kutsal vasıflarını beyan ile uyanmak için nazar'ı dikkatleri çekmek ve dinî hükümlere uymanın gereğine işaret.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

1.Ey Peygamber! Kadınları boşadığınız vakit hemen iddetlerinden sayılacak bir zamanda boşayın ve iddeti sayın ve Rabbiniz olan Allah'tan korkun ve onları evlerinden çıkarmayın ve kendileri de çıkmasınlar. Meğerki apaçık bir kötülük, meydana getirmiş olsunlar ve işte bunlar, Allah'ın tayin ettiği huduttur. Ve her kim Allah'ın hududuna tecavüz ederse, mutlaka kendi nefsi zulmetmiş olur. Bilmezsin, olabilir ki: Allah, ondan sonra bir iş vücuda getirir.

Bu mübarek ayetler, boşanacak kadınların iddete başlayabilecekleri bir zamandan itibaren boşanmalarını ve pek fahiş ahlâksızlıkta bulunmayan kadınların boşanmaya ait iddet müddetini bulundukları hanelerinde ikmal etmelerini emrediyor. Bu konudaki ilâhî hududa riayet etmeyenlerin kendi nefislerine zulmetmiş olacakları ve boşanma hâdisesi neticesinde hayırlı bir işin meydana getirilebileceğini ihtar buyuruyor. İddeti bitmek üzere olan boşanmış karıların ya güzelce bir geri dönme ile eşlikte tutulmasını veya onların güzelce bir tarzda bırakılmalarını ve geri dönüş yapıldığı takdirde uygun iki kimsenin şahit tutulmasını tavsiye ediyor ve bu hususta ehli imana nasihat veriyor. Takva sahipleri bir kurtuluş çaresi bulunacağını ve ümitli olmadıkları bir taraftan rızıklandırılacaklarını müjdeliyor. Allah'u Teâlâ'ya tevekkülün ehemmiyetine ve O Yüce Yaratıcının tasarrufatındaki hikmet ve faydaya işaret buyrulmaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ

İddetleri içinde Artık onları boşayın Kadınları Boşadınız O vakit ki Peygamber Ey

(Ey Peygamber! Kadınları boşadığınız vakit hemen iddetlerinden sayılacak bir zamanda boşayın) Ey Ümmetin rehberi, önderi olan Yüce Resul kadınları boşadığınız vakit Onları boşamaya niyet ettiğiniz takdirde hemen iddetlerinden sayılacak bir zamanda boşayın iddet müddeti uzayarak fazla zarar görmesinler,

وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ

İddeti Sayın Ve

(ve iddeti sayın) Güzelce dikkat edin, iddetin başladığı ve son bulduğu vakti bilin, bu esnada gözetilmesi gereken hukuku korumaya çalışın ve

وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ

Rabbiniz Allah'tan Sakının Ve

(Rabbiniz olan Allah'tan korkun) iddetin uzamasına sebebiyet verip boşanan kadınları zarara sokmayın, bu hususta da ilâhî emre muhalefetten sakının,

لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ

Evlerinden Onları Çıkarmayın

(ve onları evlerinden çıkarmayın) Yani: O boşanan kadınları, boşanmalarından evvel ikamet ettikleri hanelerde yine iddet müddetince ikamette bulundurun, onları kızararak veya şahsî bir menfaat hissesine kapılarak ikametgâhlarından hemen atmayın

وَلَا يَخْرُجْنَ

Çıkmasınlar Ve

(ve kendileri de çıkmasınlar) o boşanan kadınların iddetleri devam ettikçe o ikametgâhlarından çıkmaları caiz olmaz, isterse, kendilerini boşamış olan kocaları çıkmalarına müsaade etsinler. Çünkü bu çıkmaya müsaade, onları çıkarma hükmündedir. Bununla beraber söyle de denilmiştir ki: Bu kadınlar kendi kendilerine çıkamazlar fakat çıkmaları hususunda ittifak bulunursa, yani: Kendilerini boşamış olan kocaları onların kendi arzuları ile çıkmalarına muvafakat ederlerse bu çıkmak caiz olur. Çünkü bu hak, ikisinden başkasına ait değildir. Fakat şöyle de denilmektedir: Kocaları izin verse de o kadınlar hanelerinden ne gündüzleri ve ne de geceleri çıkamazlar, o hanelerde iddet müddetince ikamet etmeleri, bir şeri haktır, izin ile düşmez, çıkmaları haramdır, çıkınca iddetleri son bulmaz. Tefsiri Ebussuut ve Tefsirul'meragî.

إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ

Apaçık Bir hayasızlık ile Gelmeleri Ancak

(Meğerki: Apaçık bir kötülük getirmiş olsunlar) meselâ haddi icap eden zina gibi, hırsızlık gibi fahiş bir rezillikte bulunsun veya kocalarına galip gelip eza ve cefaya devam etsinler, o takdirde onların o kötü tavır ve ahlâklarından dolayı o ikametgâhlarından çıkarılmaları caiz olur.

وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ

Allah'ın Hudududur Bunlar Ve

(Ve işte bunlar Allah'ın hudududur) Bu beyan olunan hükümler, iddete riayet, takva ile vasıflanma, boşanmış kadınların hanelerinde ikamet etmeleri Allah'ın hudududur. Kendilerine muhalefet edilmemesi icap eden şeri hükümlerdendir,

وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ

Allah'ın Hududunu Aşarsa Kim Ve

(ve her kim Allah'ın hududuna tecavüz ederse) Onun ilahi hükümlerine muhalefete cüret gösterirse

فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ

Kendine Zulmetmiştir Artık gerçekten

(mutlaka kendi nefesine zulmetmiş olur) kendi şahsını zarara sokmuş, azabı hak ettirmiş bulunur.

لَا تَذَرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

Bir iş Bundan Sonra Meydana getirir Allah Olur ki Bilmezsin

(Bilmezsin olabilir ki: Allah ondan sonra bir iş vücuda getirir) öyle boşanmanın, bazı düşmanlıkların meydana gelmesini müteakip Allah bir iş vücuda getirir kalpler-

deki düşmanlığı, sevgiye dönüştürür, bunun neticesinde geri dönme tarafı tercih edilerek tekrar karı kocalık vücuda gelmiş olabilir. Artık ümitsizlik ve kedere düşmemelidir

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا

2.Sonra o kadınlar iddetlerini doldurmaya yaklaştıkları vakit artık onları güzellikle tutun. Veya güzellikle onlardan ayrılın ve sizden iki adalet sahibini de sabit tutun ve şahadeti Allah için doğruca ifa edin. İşte size bu bildirilen, bir şeydir ki bununla Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimseye öğüt verilir ve her kim Allah'tan korkarsa onun için bir çıkış yeri nasip eder.

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ

Müddetlerine Nihayet ulaştılar O vakit ki

(Sonra o kadınlar iddetlerini doldurmaya yaklaştıkları vakit) Sonra O boşanan kadınlar iddetlerini doldurmaya başladıkları vakit artık ey onları boşamış olan kocalar

فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ

İyilikle Artık onları tutun

(onları güzellikle tutun) yani: Aranızda evliliğin devamını ister iseniz, caiz olduğu takdirde onlara geri dönmede bulunarak onları güzel bir geçinme ile nikâhınız altında tutun, karı koca hukukuna riayetden ayrılmayın

أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ

İyilikle Onlardan ayrılın Veya

(veya güzellikle onlardan ayrılın) onlara haklarını verin, kalplerini kıracak lâkırdılarda bulunmayın, onlara iddetleri uzasın diye iddetleri esnasında müracaat edip de sonra tekrar boşamaya kalkmayın

وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ

Sizden Adalet İki sahibini Şahit tutun Ve

(ve sizden iki adalet sahibini de şahit tutun) gerek geri dönme ve gerek ayrılma vukuu zamanında iki mümin, sözüne itimat edilen şahit bulunmalıdır ki: Bir inkâra, bir çekişmeye meydan kalmamış olsun, mesela: kadın, ricat dönme vukuunu bilahare inkâr edebilir. Yahut koca vefat eder de karısı mirastan mahrum kalsın diye diğer varisler geri dönme hadisesini inkârda bulunabilirler, iki adil şahit bulunduğu takdirde ise böyle bir inkâra yer kalmaz,

وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ

Allah için Şahitliği Dosdoğru yapın Ve

(ve şahitliği Allah için doğruca ifa edin) Ey şahitler Siz de sırf Allah rızası için şahitlikte bulunun, hakikat ne ise onu söyleyin

ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

Ahiret Gününe Ve Allah'a İman ediyor Oldu O kimseye ki Onunla Nasihat olunur İşte bu

(İşte size bu bildirilen, bir şeydir ki bununla Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimseye öğüt verilir) İşte bu bildirilen, emredilen tavsiye buyrulan bir şeydir ki taki: Bunun gereğine harekette bulunsun

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ

Allah'tan Sakınırsa Kim Ve

(Ve her kim Allah'tan korkarsa) onun emrine muhalefetten çekinirse, mesela: Karı sını iddeti uzasın diye hayız halinde iken boşamazsa veya iddet beklediği hanesinden çıkarıp atmazsa

يَجْعَلُ لَهُ مَخْرَجًا

Bir çıkış yeri Ona Kılar

(Onun için bir çıkış yeri nasip eder) onu sıkıntılardan, üzüntü ve kederden kurtarır, bir selâmet sahasına erdirir.

وَيَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ

أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

3.Ve onu hiç hatırına gelmeyen bir yerden rızıklandırır ve her kim Allah'a tevekkül ederse artık O, ona kâfidir, şüphe yok ki: Allah, emrini yerine getirendir, muhakkak ki: Allah her şey için bir miktar tayin buyurmuştur.

وَيَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

Hesap etmiyor O yerden ki Onu rızıklandırır Ve

(Ve onu hiç hatırına gelmeyen bir yerden rızıklandırır) Ve onu O kendisine yönelen şeri hükümlere riayet eden mümini hiç hatırına gelmeyen bir taraftan rızıklandırır. Karısına vereceği mihrin veya nafakanın kat kat üstünde nimetlere nail kılar.

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

Allah'a Tevekkül ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a tevekkül ederse) işlerini Cenabı Hakka bırakarak ondan muvaffakiyetler beklerse

فَهُوَ حَسْبُهُ

Artık ona yeter

(artık O, ona kâfidir) artık O Yüce Yaratıcı o tevekkül eden kuluna kâfidir. Onu dünyevî ve uhrevî işlerinde muvaffakiyetlere kavuşturur. Kulların vazifeleri, zahirî sebeplere başvurmaktır, sonra muvaffakiyeti de Cenabı Haktan beklemektir. Allah'ı Teâlâ, nasip buyurmadıkça hiçbir gayret güzel bir netice vermez, ilâhî takdire uygun olan güzel bir mesai de bir ilâhî yardımın eseri olarak pek güzel meyveler verir.

إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ

Emrini Yerine getirendir Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Allah, emrini yerine getirendir) İrade buyurduğu herhangi bir şeyi infaz eder, mahlûkatı için vücuda getirir

قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

Bir ölçü Her şey için Allah Kılmıştır Gerçekten

(Muhakkak ki: Allah, her şey için bir miktar tayin buyurmuştur) Cenabı Hakkın takdir buyurduğu her şey ise mutlaka meydana gelir. Artık müminler için lazımdır ki, her hususta Yüce Yaratıcıya tevekkülde bulunarak muvaffakiyetlere nail olmalarını ondan niyaz etsinler. Haklarında her ne şey zuhura gelirse bir hikmet gereği olduğunu düşünerek teselli bulsunlar. Bir ayrılık hadisesinden veya bir ihtiyaç ortaya çıkmasından dolayı ümitsizliğe düşmeyip güzel bir neticeye nailiyeti o Yüce Yaratıcıdan istirhamda bulunmalıdırlar. O Kerem Sahibi Mabut durumları değiştirendir.

&İbni Abbas Radiyallahü Anh'tan rivayet olunuyor ki: Avf ibni Malikil eşcei'nin oğlu Salim'i müşrikler esir almışlar, Resulü Ekrem'in yanına gitmiş, oğlunun esir alındığı, üzüntü ve keder içinde kalındığını söylemiş, fakirliğinden şikâyetle bulunmuş, Ya Resulullah bize ne emredersin demiş. Peygamber Efendimiz de sana ve eşine: Emrederim ki: Allah'tan korkun ve (La havle vela kuvvete illa billahil azim)i çokça okuyun. Onlar da bunu okumaya başlamışlardı, bir gün hanesinde iken oğlu gelip kapıyı vurmuş, bir de bakmış ki; Oğlu, düşmanların gafletinden istifade ederek yüz deve veya koyun ile gelivermiş, büyük bir üzüntüden kurtulmuşlar. İşte Allah'a tevekkülün ve ondan muvaffakiyet beklemenin mükâfatı! Bu hâdise üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur.

وَالَّذِي يَيْسُنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحِضْنَ وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا

4.Ve o kadınlar ki, hayız dan kesilmişlerdir veya hayız görmeğe başlamamışlardır, eğer iddetleri hususunda şüpheye düşmüş iseniz, biliniz ki: Onların iddetleri üç aydır, yüklü olan kadınların iddetleri ise yüklerini vaz edinceye değindir ve her kim Allah'tan korkarsa onun için işinden dolayı bir kolaylık verir.

Bu mübarek ayetler de boşanan ihtiyar veya pek genç veya gebe kadınların ne kadar iddet bekleyeceklerini tayin ve bunun bir ilahi emre dayanmış olduğunu ihtar ediyor. Allah'ı Teâlâ'dan korkarak emirlerine riayet edenlerin pek büyük mükâfatlara nail olacaklarını müjdeliyor. Boşanan kadınların nerelerde ikamet edeceklerini ve kendilerine iddetleri müddetince kocalarının servetine göre nafaka verileceğini çocuklarına süt verdikleri takdirde bunun ücretinin de verileceğini emir ediyor. Ve aralarında güzel bir şekilde muamele yapmalarını teklif buyuruyor ve hiçbir kimsenin takati üstünde bir şey ile mükellef olmadığını ve Cenabı Hakkın kullarına sıkıntılardan sonra kolaylık göstereceğini şöylece beyan buyurmaktadır.

وَالَّذِي يَيْسُنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ

Kadınlarınızdan Hayızdan Ümit kestiler Onlar ki Ve

(Ve o kadınlar ki, hayız dan kesilmişlerdir) Yani biliniz ki o kadınlar ki, elli beş veya Altmış yaşında oldukları için iddetleri hususunda hayız dan kesilmişler. İşte bu kadınlar için

إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ

Aydır Üç O takdirde onların bekleme mühletleri Şüpheye düşmüş iseniz Eğer

(eğer şüpheye düşmüş iseniz artık onların iddetleri üç aydır) eğer boşandıkları vakit iddetleri hususunda şüpheye düşmüş iseniz biliniz ki: artık onların iddetleri üç aydır. Bu kadar müddet bekleyince kendilerini boşamış olan kocaları ile bağları tamam kesilmiş olur, artık başkaları ile evlenebilirler. Hayız görenlerin iddetleri ise tam üç hayız görmekle sona ermiş olur.

وَالَّتِي لَمْ يَحِضْنَ

Hayız görmediler Onlar ki Ve

(veya hayız görmeğe başlamamışlardır) veya pek genç oldukları için henüz hayız görmeğe başlamamışlardır. Onların iddetleri üç aydır

وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ

Yüklerini Bırakmalarıdır Onların müddetleri Yük sahibi olan hamileler ki Ve

(yüklü olan kadınların müddeti ise yüklerini bırakmalarıdır) yani Çocuklarını doğurdukları andan itibaren iddetleri sona erer. İsterse Boşanmamış olup kocaları vefat etmiş bulunsunlar, isterse boşanma veya vefat vukuundan sonra bir iki gün geçmiş olsun yine iddet son bulmuş olur. Bununla beraber o doğan çocuklar kocalara ait birer meşru evlât bulunmalıdır, eğer zinadan neşet etmiş ise onun için hürmet yoktur, iddet, hayız ile beklenir.

Kezalik: Yüklü bir kadının karnından iddeti esnasında uyuşmuş kan veya küçük et parçası gelse iddeti bitmiş olmaz. Ancak insanlık yaratılışından bir alametin bulunması müstesna, imamı Melike göre ise, iddeti bitmiş, helallik durumu hâsıl olmuş olur. Bir de böyle bir kadın iki çocuk birden doğuracak olsa bunlardan ikincisini de doğurmadıkça iddeti sona ermiş olmaz. Yüklü bulunmayan kadınların nikâhları altında bulundukları kocaları vefat edince iddetleri dört ay on gündür hayız görür olsunlar, olmasınlar eşittir. "Es'siracül'münir" ve "Ruhul beyan"

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ

Allah'tan Sakınırsa Kim Ve

(ve her kim Allah'tan korkarsa) Bu gibi dini hükümlere riayette bulunur hilâfına harekette bulunmazsa, üzerine düşen vazifeleri eda eder, yasaklardan sakınırsa, karı koca hukukuna riayetle ayrılmazsa

يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا

Bir kolaylık Kendi işinden Ona Kılar

(onun için işinden dolayı bir kolaylık vardır) O hayatında kolaylıklara nail olur. Evet, Böyle bir takva sahibi zat, karısından ayrılmış olunca başka hayırlı bir kariya muvaffak olabilir ve takva sahibesi olan bir kadın da kocasından ayrılmış bulunursa yine hayırlı bir kocaya nail olabilir ve diğer uğrayacakları müşkülattan birer kolaylıkla kurtulurlar. Cenabı Hak, onları selamete erdirir. Elverir ki: Takva ile güzel bir İslam terbiyesi ile vasıflanmış bulunsunlar.

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا

5.İşte bu, Allah'ın emridir, size indirmiştir ve her kim Allah'dan korkarsa onun günahlarını örter ve onun için mükâfatı büyüktür.

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ

Onu Size indirdi Allah'ın Emridir Bu

(İşte bu, Allah'ın emridir, size indirmiştir) İşte bu beyan olunan boşanmaya, iddet, ikametgâha ait hükümler Allah'ın emridir. Kuranı Kerim ile size indirmiştir. Sizi onlara uymakla mükellef kılmıştır,

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ

Allah'tan Sakınırsa Kim Ve

(ve her kim Allah'tan korkarsa) O'nun teklif buyurduğu şeylere riayette bulunursa Cenabı Hak

يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا

Bir mükafat Onun için Büyütür Ve Kötülüklerini Ondan Örter

(onun günahlarını örter Ve onun için mükâfatı büyüktür) Onu pek büyük sevaplara nail kılar. Kötülüklerini iyiliğe çevirir.

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ

أُولَاتٍ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتُّوهُنَّ

أَجُورَهُنَّ وَأَتَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَاسْتَزِضِعْ لَهُ أُخْرَى

6.O boşanan kadınları gücünüzün yettiği kadar ikamet ettiğiniz yerin bir kısmında oturtun ve üzerlerine baskıda bulunmanız için kendilerine zarar vermayın ve eğer yüklü bulunmakta iseler yüklerini koyuncaya değin onlara nafakalarını verin. Eğer sizin için çocuklarınızı emzirirlerse onlara ücretlerini verin ve aranızda maruf bir veçhile müşavere bulunun ve eğer müşkülâta uğrar iseniz onun için başkası emzirecektir.

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ

Gücünüz nispetinde Oturdunuz O yerde ki Onları oturtun

(Onları gücünüzün yettiği kadar ikamet ettiğiniz yerde oturtun) ey onları boşayan kocalar, O Boşanan kadınları gücünüzün yettiği kadar kendi servetinize, içtimai mevkiiinize uygun ikamet ettiğiniz yerin kendi ikametgâhınızın bir kısmında oturtun iddetleri son buluncaya değin oralarda otursunlar

وَلَا تَضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ

Onları sıkıştırmanız için Kendilerine zarar vermeyin Ve

(ve onları sıkıştırıp kendilerine zarar vermeyin) yani onları sıkıştırıp gitmelerini sağlamak için O ikametgâhlarını terke mecbur etmeniz için Kendilerine zarar vermeyin. Haklarında kötü muamelelerde bulunmayın

وَأِنْ كُنَّ أَلَاتٍ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ

Yüklerini Bırakmalarına dek Ta ki Onlara Artık infak edin Yük sahibi hamileler İseler Eğer Ve

(ve eğer yüklü bulunmakta iseler yüklerini koyuncaya değin onlara nafakalarını verin) o boşanmış kadınlar hamile iseler doğum yaparak iddetleri sona erinceye kadar onlara nafakaları verilmesi lazım gelir. Çünkü o iddet içinde karı koca alakası tamamen yok olmamıştır. Fakat kocaları ölmüş kadınlara kocalarının bıraktığı maldan nafaka verilmesi lazım gelmez. Onlar o bırakılan maldan miras payları ne ise onu alırlar.

فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ

Ücretlerini Artık onlara verin Sizin için Emzirmişlerse Sonra eğer

(eğer sizin için çocuklarınızı emzirirlerse onlara ücretlerini verin) Eğer O boşanmış kadınlar, iddetlerinden sonra sizin için çocuklarınızı emzirirlerse onlara ücretlerini verin çünkü: O zaman o çocuklara süt vermeğe mecbur değildirler. Bundan dolayı çocuklarını emzirdikleri takdirde süt vermek ücretini onlara vermek lâzım gelir.

وَأَتَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ

Güzel bir şekil ile Aranızda Anlaşın Ve

(Ve aranızda uygun bir şekilde müşaverede bulunun) yani: Ey babalar ve analar! Evlâdınızın idareleri, güzelce beslenmeleri, ücretlerin hoşlukla verilmesi gibi hususlarda istişareyi, hayır gözetir muameleyi terk etmeyin

وَأِنْ تَعَاسَرْتُمْ

Zorluk çekmişseniz Eğer Ve

(Ve eğer müşkülata uğrar iseniz) birbirinizle istişare ederek süt vermek meselesini güzelce bir karara bağlayamazsanız, meselâ: Babalar, uygun bir ücret vermek istemezse veya analar, haddinden fazla bir ücret isterse

فَسَتَرْضِعْ لَهُ أُخْرَى

Başkası Onun için O zaman emzirir

(onun için başkası emzirecektir) o baba hesabına çocuğu anasından başkası emzirecektir. Başka bir sütana bulunacaktır, onun ücretini de çocuğun babası verecektir. Bir çocuğa annesi süt vermeğe icbar edilemez. Meğerki: Çocuk, annesinden başkasının memesini emmesin veya başka sütanne bulunmasın. Bu takdirde annesi bir ücret karşılığında süt vermeğe icbar edilir. Bu hüküm, boşanmış olan anneyi de nikâh altında olanı da kapsar. Essiracül'münir.

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ

اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَّا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

7.Genişlik sahibi olan, genişliğinden infakta bulunsun ve üzerine rızkı dar bulunmuş olan da kendisine Allah'ın verdiğiinden infakta bulunsun. Allah, hiç bir nefse ona verdiğiinden başkasını teklif etmez. Allah elbette güçlük arkasından kolaylık nasip eder.

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ

Genişliğinden Genişlik Sahibi Infak etsin

(Genişlik sahibi olan, genişliğinden infakta bulunsun) Bolca servete sahip bulunan bir erkeğin, boşadığı kadına vereceği süt ücretini genişliğinden intakta bulunsun

وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ

Rızkı Kendisine Daraltılmışsa Kim Ve

(ve üzerine rızkı dar bulunmuş olan da) ancak kendi geçimini temin edebilecek derecede az bir varlık sahibi bulunan da,

فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ

Allah Ona verdi O şeyden ki Artık infak etsin

(kendisine Allah'ın verdiğiinden infakta bulunsun) Allahın vermiş bulunduğu kendi iktidarı dairesinde bulunan miktardan intakta bulunsun. Gücünün üstünde olan bir ücret vermekle mükellef bulunmuş olmaz.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا

Ona verdi O şeyle ki Ancak Kimseyi Allah Mükellef tutmaz

(Allah, hiçbir nefise ona verdiğiinden başkasını teklif etmez) Onu gücünün üstünde bir nafaka, bir ücret vermekle mükellef kılmaz. Herkesi gücü ve takati miktarına göre mükellef buyurur.

سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

Bir kolaylık Bir zorluktan Sonra Allah Kılacaktır

(Allah elbette güçlük arkasından kolaylık nasip eder) Allah, elbette Derhal veya biraz sonra güçlük arkasından kolaylık nasip eder. Kullarını daima bir hal üzere bırakmaz, darlıktan sonra, genişlik, şiddetten sonra kolaylık, ihtiyaçtan sonra varlık ih-san buyurur. Artık ümitsizlik ve keder içinde kalmaya lüzum yok, Hak Teâlâ'ya tevekkül etmeli, O'ndan muvaffakiyetler beklemelidir.

&-Bu mübarek ayetler, insanlık cemiyetine en güzel bir tarzda yaşamak yolunu göstermektedir. En makul, medeni hükümleri içermektedir. Dünya yaşayışının bir hal üzere kalmayacağına işaret buyurmaktadır. Nitekim Allah'ı Teâlâ Hazretlerine iman-ları pek mükemmel, tevekkülleri pek fazla olan Ashabı Kiram hakkında bu ilâhi vaat az sonra tecelli etmiştir. O Yüce zatlar, İslam'ın başlangıcında büyük bir servete sahip değildiler. Büyük bir kısmı yurtlarından ayrılmış, hicrete mecbur olmuş idi, fakat biraz sonra büyük fütuhata nail olmuşlardır. Bundan dolayı Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretlerinin tekliflerine riayet edenler, aile ve cemiyet hukukunu muhafaza ederek insaflıca, affedici hareketlerde bulunanlar, daima muvaffakiyetlere nail olurlar. Bunun hilâfına hareket edenler de elbette ki, lâıyk oldukları cezaya kavuşurlar.

&-Talak, ricat, iddet meseleleri için bakara süresinin (226-232) ayetlerinin ve nisa süresinin (15-21) ayetlerinin tefsirine de müracaat...

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا

عَذَابًا نَكْرًا

8.Ve nice şehir ahalisi Rabbinin ve onun Peygamberlerinin emrinden böbürlendi, artık onu bir şiddetli hesap ile hesaba çektik ve onu pek korkunç bir azap ile azaplandırıdık. Bu mübarek ayetler: İlâhî emre muhalefet eden kavimlerin başlarına gelmiş ve gelecek bulunmuş olan pek şiddetli azapları ihtar ederek bu Müslümanları uyanmaya davet ediyor. Akıl sahipleri olan ve kendilerine Son Peygamber Hazretleri gönderilmiş bulunan müminlere takva sahibi olmalarını emrediyor. Mümin ve iyi amel-lere devam eden zatların karanlıklardan kurtularak hidayet nuruna en güzel nimetlere ve ebedî saadete nail olacaklarını müjdelemektedir.

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ

Peygamberlerinin Ve Rablerinin Emrine İsyan ettiler Şehirden Nice Ve

(Ve nice şehir ahalisi Rabbinin ve onun Peygamberlerinin emrinden böbürlendi) Ve nice şehir Ahalisi, birçok eski kavimler Rabbinin ve O'nun Peygamberlerinin em-rinden böbürlendi. Kibirlice bir vaziyet alarak muhalefete cüret gösterdi, Peygamber lerini inkâra devam etti

فَحَاسِبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir hesap ile Artık onları hesaba çektik

(Artık onu bir şiddetli hesap ile hesaba çektik) Bütün yapmış olduğu kötü şeylerden dolayı cezaya çarptırdık

وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكَرًا

Görülmemiş Bir azapla Onlara azap ettik Ve

(ve onu pek korkunç bir azap ile azaplandırdık) ve onu pek münker pek ziyade korkunç, müthiş bir azap ile cezalandırdık. Evet, O gibi dinsiz, ahlâksız kimselerin büyük bir kısmı daha dünyada iken çeşit çeşit felaketlere uğratılmışlardır ve onlar ölür ölmez de kabirlerinde azap çektikleri gibi yarın Ahirette de cehennemlere atılacaklardır. Bu geleceğe ait bir hakikat olduğu için geçmiş zaman kipi ile derhal vaki olmuş gibi beyan buyrulmuştur.

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا

9.Artık işlerinin vebalini tattı ve işlerinin sonu bir hüsrandan ibaret oldu.

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا

İşinin Vebalini Öyle ki tattı

(Artık işlerinin vebalini tattı) Artık O bir nice şehir, yani: Onun dinsiz ahalisinden her biri kendi yaptığıının kötü meyvesine kavuştu, cezalara uğradı

وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا

Hüsrân İşinin Akıbeti Oldu Ve

(ve işlerinin sonu bir hüsrandan ibaret oldu) dünyada iken yapmaya devam edip kendisinden faide beklediği hareket tarzından faide değil, büyük bir zarara uğramış oldu, o yüzden nice musibetlere maruz kaldı, işte dine aykırı hareketlerin cezası.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا

10.Allah onlar için pek şiddetli bir azap hazırladı, artık ey iman etmiş olan akıl sahipleri! Allah'tan korkun, şüphe yok ki: Allah, sizin için bir zikir indirmiştir.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا

Şiddetli Bir azap Onlara Allah Hazırladı

(Allah onlar için pek şiddetli bir azap hazırladı) Evet, Allah onlar için Öyle inkârcılara ait olmak üzere pek şiddetli bir azap hazırladı. Onlar cehennemde ebedi olarak azap çekeceklerdir. İşte küfür ve şirkin neticesi böyle pek çetin pek müthiştir. Hatta onlardan birçokları daha dünyada iken esaretlere, öldürülmelere, semavi afetlere ve saire ye uğrayarak yok olmuşlardır. Uhrevi cezaları ise işte öyle fevkalâde müthiştir.

فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Akıl Sahipleri Ey Allah'tan O halde sakının

(Artık Allahtan korkun ey iman etmiş, olan akıl sahipleri) O felaketlere uğramış kavimlerin hallerini düşünün, akıllarınızı güzelce kullanın, öyle şiddetli cezalardan korunmuş olmanız için iman yolundan takvadan ayrılmayın

قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا

Bir zikir Size Allah İndirdi Gerçekten

(şüphe yok ki: Allah, sizin için bir zikir indirmiştir) Kuranı Kerimi Cibril'i Emin vasıtası ile indirmiştir. O ilâhi kitap sizlere dünyevî ve uhrevî selâmetinizi, yükselmenizi temin edecek hükümleri, muameleleri bildirmektedir. Onlardan istifadeye çalışın.

رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا

11.Bir resul göndermiştir ki: Size karşı Allah'ın pek açık açık bildiren ayetlerini okur. Taki: İman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın ve her kim Allah'a iman ve iyi amelde bulunursa, onu altından ırmaklar akan cennetlere girdirir, orada ebedî olarak kalıcıdırlar. Muhakkak ki: Allah, onun için güzel bir rızık ihsan buyurmuştur.

رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ

Açıklayanlar olarak Allah'ın Ayetlerini Size Okuyor Bir peygamber ki

(Bir resul ki: Size karşı Allah'ın pek açık açık bildiren ayetlerini okur) Evet, O Yüce Mabut sizlere son Peygamber Hazretlerini de Bir Resul olarak göndermiştir ki: Size karşı Allah'ın pek açık açık ayetlerini okur. Sizlere Kuranı Kerim'in pek Yüce hükümlerini tebliğ eder ve anlatır, taki:

لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

Nura Zulûmattan Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseleri ki Çıkarması için

(Ta ki: İman eden ve güzel güzel amellerde bulunanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın) Cenabı Hakkın birliğini, yüceliğini, Mabut olduğunu ve Yüce Peygamber'inin risaletini bilip bunlara kalben ve lisan en şahitlik edenleri. Ve daha güzel amellerde bulunanları namaz gibi, oruç gibi dini vazifelerini İfaya çalışanları dalaletten sapkınlıktan koruyarak hidayete, ebedi saadete kavuşturması için o yüce resulü kullarına göndermiştir. İşte

وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا

Salih amel Yapsa Ve Allah'a İman ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a iman eder ve iyi amelde bulunursa) kalbini tevhit nuru aydınlatır, vücudunu güzel ameller ile süslerse Yüce Yaratıcı Hazretleri elbette ki: o mümin, salih kulunu

يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarında Akar Cennetlere Onu dahil eder

(Altından ırmaklar akan cennetlere girdirir) yarın ahiret âleminde pek güzel, gönül açan bağlara, bostanlara girdirir bir daha oradan çıkarmaz, o zat

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebedî olarak Orada Daima kalıcıdırlar

(orada ebediyen kalıcıdırlar) Orada daima tam bir huzur ve neşe içinde yaşar durur.

قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا

Bir rızık Ona Allah İhsan etmiştir Gerçekten

(Muhakkak ki: Allah onun için güzel bir rızık ihsan buyurmuştur) O mümin kulunu gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, insanların hatırlarına getiremeyeceği nice maddî ve manevî nimetlere nail buyuracaktır. Ne büyük bir mutluluk, bütün bu Yüce beyanlar, Yüce Mabudun, büyük kudretine ilâhî lütfuna göre asla uzak görülemez.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيَتَعْلَمُوا أَنَّ

اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

12.Allah o Yüce Zat dır ki: Yeri göğü ve yerden de onların mislini yaratmıştır. Onların aralarında emri cereyan eder. Taki: Bilesiniz ki: Şüphe yok Allah, her şey üzerine tamamen kaadirdir ve muhakkak ki: Allah, her bir şeyi ilmen kuşatmıştır

Bu mübarek ayet: Allah'ı Teâlâ'nın Kâinatın Yaratıcısı olduğunu ve onun kudretinin, ilminin ve hikmetinin yüceliğini bildiriyor. O Yüce Mabudun bütün Kutsi beyanlarının birer hakikat olduğuna ve ona tam bir sadakatle kulluk etmenin ebedî saadete vesile bulunduğuna işaret buyurmaktadır.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ

Onların mislini Yerden Ve Gökleri Yedi Yarattı O zattır ki Allah

(Allah, o Yüce zat dir ki Yeri göğü ve yerden de onların mislini yaratmıştır) yedi tabaka teşkil eden göğü ve yerden de onların mislini öyle yedi tabakaya ayrılmış olarak yer sahalarını yaratmıştır yoktan var etmiştir,

يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ

Onlar arasında Emir İniyor

(Onların aralarında emri iner) O gökler ile yerlerin aralarında O Yüce Yaratıcının emri kaza ve kaderi cereyan eder onlarda ilahi hüküm geçerli olur. Onlarda hikmetin gereğine ve adil ve maslahata göre ilahi tedbir meydana gelir. Artık ey Allah'ın mükellef kulları İşte bu yaratılış eserleri ve bunlarda cereyan eden ilahi tasarruflar. Kuran lisanı ile sizlere böylece beyan buyruluyor. Taki:

لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye Allah Şüphesiz Bilmeniz için

(Taki: Bilesiniz ki: Şüphe yok Allah, her şey üzerine tamamen kaadirdir) Bu âlemleri yaratmış olduğu gibi, daha nice âlemleri de yaratabilir, ahiret hayatını da varlık alanına getirecektir. İnkârcı taifeleri layık oldukları cezalara kavuşturacağı gibi mümin takva sahibi kullarını da cennetlerde sonsuz lütuflara mazhar buyracaktır.

وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

İlmen Her şeyi Kuşattı Gerçekten Allah Şüphesiz Ve

(ve muhakkak ki: Allah, her bir şeyi ilmen kuşatmıştır) Evet, O bilen ve hikmet sahibi yüce yaratıcı bütün mahlûkatının fiil ve amellerini vasıf ve tavırlarını ilmen bilmektedir. İsterse bir zerre miktarı olsun o yüce yaratıcının ilminin dairesinden hariç kalmaz. Artık O Hikmet Sahibi Yaratıcının kudret eserlerini dikkate alınız, onun mukaddes hükümlerine riayet ediniz. Bütün muvaffakiyetleri, feyizleri saadeti ancak bu sayede tecelli eder.

&-Bu ayeti, kerime gösteriyor ki: Yerler de gökler gibi yedi adettir. Göğlerin yedi tabakaya ayrılmış olduğu Kuranın açık ifadesi ile sabittir. Bu göğlerin üstünde de arş vardır. Bu sema tabakalarının aralarında beşer yüz senelik kadar bir mesafe bulunduğu rivayet olunmaktadır. Yer küresine gelince: Sureyi enbiya daki 30.ayeti kerime gösteriyor ki:

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

O kâfir olanlar bilmediler mi ki, muhakkak gökler ve yer bitişik bir halde iken Biz onları birbirinden yarıp ayırdık ve her diri şeyi sudan yarattık, hâlâ iman etmezler mi? Sureyi gaşiyenin 18. inci ayeti kerimesi de bildiriyor ki:

وَالِی الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

(yeryüzünün nasıl yayıldığına bir bakmazlar mı?) Yer küresinin yüzü düz bir hâle getirilerek insanlığın ikametine elverişli bir duruma getirilmiş olduğu beyan edilir. Bununla beraber yer küresinin böyle düzeltilmiş olması, görünüşüne göredir. Bu, yerin küreliliğine aykırı değildir. Pek geniş olan bir kürenin her tarafı adeta bir düz alan şeklinde görünür. Her sabah vadilerden evvel dağ başlarının aydınlanması, güneş yer küresinin tarafından battığı hâlde diğer tarafında da doğmaya başlaması, yerin Küre şeklinde olduğunu gösterir.

&-Âlimlerin cumhuruna göre yer küresi birbiri üstünde yedi tabakaya ayrılmıştır. İki yerin arasındaki mesafede bizim ikametgâhımız olan yer ile gök arasındaki mesafe gibi beş yüz senelik bulunmaktadır. Bu yerlerin her birinde Cenabı Hakkın muhtelif mahlûkatı vardır. Bir rivayete göre bu yer tabakalarının her birinden gök tabakası görülür ve gök tarafından ışık alınır.

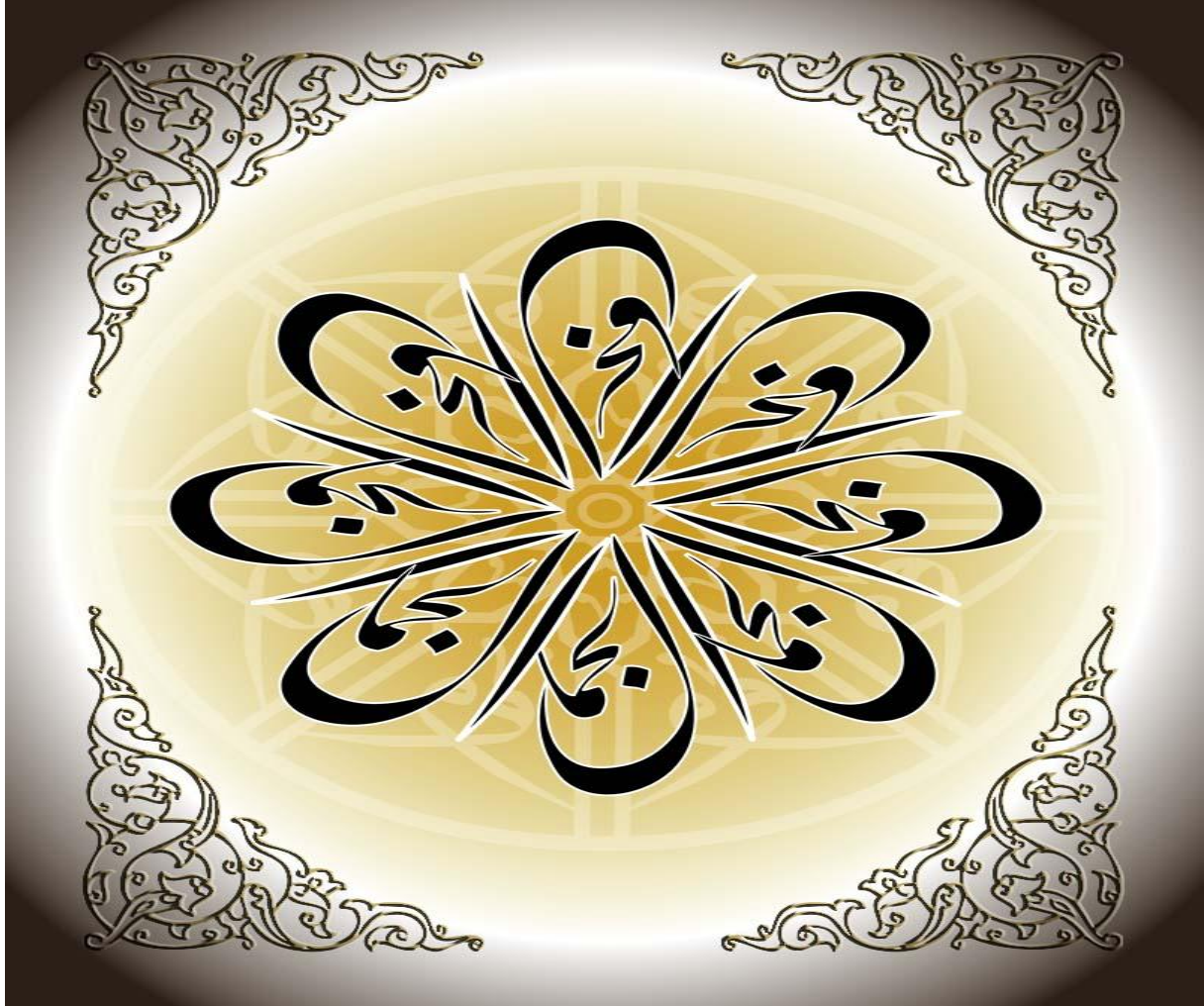
&-Diğer bir rivayete göre de, bu yer tabakalarının hepsinden gök tabakası görülemez, Yüce Yaratıcı Hazretleri onlar için başka bir ışık saçan tabaka yaratmıştır.

&-Diğer bir rivayete göre yedi gökten her ikisinin arasında bir yer tabakası vardır. Bizim ikametgâhımız olan yer küresinin üstünde ise birinci gök tabakası bulunuyor.

&-İbni Abbas Radiyallahü Anh'tan bir rivayete göre yedi yer tabakası vardır ki: Araları denizler ile ayrılmıştır. Gök ise hepsinin üstündedir.

Gökler Kuranı Kerim'de çoğul kipi ile Semavat gökler diye beyan buyrulmuştur. Yer ise tekil kip ile gösterilmiştir. Fakat bu, yer küresinin müteaddit olmasına mani değildir. Arz yer bir cins isim olduğundan çeşitli yerlere de kapsar. Bununla beraber bu 12. ayeti kerime, yerlerin de gökler gibi müteaddit olduğunu gösteriyor, bazı hadisi şeriflerde el areziynüs'saba yedi arz diye beyan buyrulmuştur.

&-Velhasıl biz göklerin de yerlerin de müteaddit olduğuna inanırız geniş bilgiyi ilahi ilme havale ederiz. Allah'ın kudretine göre böyle çeşitli âlemlerin vücuda getirilmiş olması, asla uzak görülemez. Hatta bu gün astronomi âlimlerinin beyanlarına göre en az üç yüz milyon yıldız vardır ki: Her biri yer küresinden daha büyüktür. İşte Cenabı Hak da Kuranı Kerimde bizim dikkatlerimizi göklere, yerlere çekiyor ki: O Yüce Yaratıcımızın kudret eserlerini düşünür bir şekilde seyir ederek mukaddes zatını birlemeye ve yüceltmeye devam edelim, dini hükümlerine riayetden ayrılmayalım. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

66-ET-TAHRİM SURESİ

Bu mübarek sure, Hucurat Suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. On iki ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Bir haram kılma hâdisesi hakkındaki ilâhî uyarıyı içermiş, olduğu için kendisine bu ad verilmiştir. Diğer iki adı da Müteharrim Suresi ve Nebi Suresidir. Bu sureden evvelki "Talak Suresinde" eşler ile güzelce geçinilmesi, onların hukukuna riayet edilmesi emir olunmuştu. Bu mübarek surede de Yüce Peygamberimizin muhterem eşlerine karşı olan pek güzel muamelesi ve pek mülayimane olan aile siyaseti bir uyulacak örnek olmak üzere gösterilmiş ve bu bakımdan iki mübarek sure arasında büyük bir münasebet bulunmuştur.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

1. Başkalarını memnun etmek için helâl olan bir şeyi haram imiş gibi terk etmenin uygun olmadığına işaret.
2. Yapılması meşru ve uygun olan bir şeyin terki hakkındaki yemin de sebat edilmeyip ona bir kefaretle son verilmesinin meşru olduğunu beyan.
3. Resuli Ekrem, Muhterem eşlerini boşasa da onlardan daha hayırlı, daha iyi eşlere nail olabileceğini müjdeleme.
4. Müminlere nefislerini ve ailelerini pek şiddetli olan ateş azabından koruma ve samimice tövbe etmelerini emir ve onların günahlarını af olunacağını ve kendilerinin cennetlere ve nice mükâfatlara nail olacaklarını müjdeleme.
5. Resuli Ekrem'in kâfirlere ve münafıklara karşı cihat ile memur olduğunu beyan ve dinsizlerin pek kötü mevkilerini ihtar.
6. İki pek muhterem zatın altındaki iki hain kadının kötü akıbetleri ile kâfir olan Firaun'un iman sahibi olan eşi ile Hz. Meryem'in diyanet ve faziletlerini birer ibret numunesi olmak üzere beyan buyurmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

1. Ey Peygamber! Ne için sen zevcelerinin hoşnutluklarını ararsın da, Allah'ın sana helâl kıldığını haram kılarırsın. Bununla beraber Allah, gafurdur, rahimdir.

Bu mübarek ayetler: Resuli Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem ile muhterem eşleri arasında cereyan eden bir konuşmayı bildiriyor. Bu muhterem eşlerinin Yüce Peygambere karşı pek ziyade itaat ve ihtiram göstermelerinin lüzumuna işaret ediyor. O Yüce Resul'ün daha hayırlı, daha itaatkâr eşlere nail olabileceğini beyan ile Peygamber eşlerini ikaz ve irşat hikmetini kapsamaktadır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ

Zevcelerinin Hoşnutluğunu Arıyorsun Sana Allah'ın Helal kıldığı şeyi Haram ediyorsun Niçin Peygamber Ey

(Ey Peygamber! Ne için sen zevcelerinin hoşnutluklarını ararsın da, Allah'ın sana helâl kıldığını haram kılarırsın) Yani diğer zevcelerini razı etmek istersin de, Allah'ın sana helal kıldığını haram kılarırsın. Helal olan balı, yemin ederek kendine haram kılmak istersin? Bunu haram kılmaya ciddi bir sebep yoktur. Bununla beraber

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Merhametlidir Başışlayandır Allah Ve

(Bununla beraber Allah, gafurdur, rahimdir) O Yüce Mabut gafurdur kullarının nice kusurlarını affeder ve örter. Ve rahimdir Mümin kulları hakkında rahmet ve şefkati pek ziyadedir. Böyle helal olan bir şeyi bir Yüce Peygamberin kendisine haram kılması, daha iyi olanı terk etmek olsa da yine onun Peygamberlik şanına layık değildir. Fakat bundan dolayı mesul olmayacaktır. Hakkında ilahi mağfiret ve ilahi rahmet tecelli edecektir.

&-Yüce Peygamber Efendimiz, bir gün muhterem eşlerinden "Zeyneb Binti Cehşin hüccesine teşrif etmiş, orada bal şerbeti içmiş, biraz fazla ikamet buyurmuştu. Diğer muhterem eşlerinden Hz. Ömer'ül Faruk'un kızı Cenabı Hafsa" ile Hz. Ebu Bekr'is Sıddık'ın kızı Cenabı "Aişe" annemiz, Hz. Peygamberin teşrifini beklemişlerdi, onun saadet huzurunda bulunarak kalben rahatlamak isterlerdi. Bu iki muhterem annemiz, Resulullah efendimize diğer temiz eşlerinden daha fazla bağlı ve daha fazla destekte bulunuyorlardı. Resuli Ekrem'in eşi Cenabı Zeyneb'in yanına gidip çok durmaması maksadı ile aralarında karar vermişlerdi ki, O Yüce Peygamber hangimizin odasına gelirse diyelim ki: "Ben senden müğafir" yani: Kötü kokusu olan ağaç sakızı kokusunu buluyorum, müğafir mi yedin diyelim. Bu karara müteakip Resuli Ekrem Efendimiz, Hz. Hafsa'nın odasına gelmiş, o muhterem eşi de öyle bir soru sormuş. Yüce Peygamber Efendimiz de: Hayır. Ben Zeyneb'in yanında bal şerbeti içtim, artık ben onun yanına dönmem" demiş ve dönmeyeceğine dair yemin eylemişti. Bu dönmeyeceğini bir kimseye haber verme" diye de Hz. Hafsa'ya tembihte bulunmuştu. Hz. Hafsa ise, kendisine çok bağlı olduğu Hz. Aişe'nin yanına gitmiş, Resulü Ekrem'in bu ifadesini ona haber vermiş, Hz. Peygamber'in tembihine muhalefette bulunmuştu. Bir rivayete göre Peygamber Efendimiz, muhterem eşi Hafsa'ya "Onun babası Hz. Ömer ile Cenabı Aişe'nin babası, Hz. Ebu Bekrin ileride kendisine halife olacaklarını" da bir sır olmak üzere haber vermişti. İşte bu olayların akabinde Resulullah efendimizin tutumunun neticesinde bu ayeti kerime inmiştir

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلِيكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

2.Allah, sizin için yeminlerinizi kefaretle çözülmesini meşru kılmıştır. Ve Allah, sizin mevlanızdır ve bilen, hikmet sahibi olan Odur.

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ

Yeminlerinizin Çözülmesini Size Allah Farz Kıldı Gerçekten

(Allah, sizin için yeminlerinizi çözülmesini meşru kılmıştır) Ey Yüce Peygamber Allah, Siz kulları hakkında yeminlerinizi kefaretle çözülmesini meşru kılmıştır. Yani: Yapılması meşru olan bir şeyi terk etmek hususunda yapılan bir yemine riayet edilmesi her halde gerekmez, bir yemin kefaretinde bulunmak sureti ile o terk edilen şey yine yerine getirilebilir.

&-Nitekim Yemin ve kefareti için "Maide" süresinin 89. Ayetinde buyruluyor ki Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin kefareti, ailenize yedirdiğinizin orta hallisinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim bu imkânı bulamazsa, onun kefareti üç gün oruç tutmaktır.

&-Rivayete göre Resuli Ekrem Efendimiz de bu ilahi müsaadeye binaen bir köle veya bir cariye olmak üzere azat etmiş, yine bal şerbeti içmekte bulunmuştur

وَاللَّهُ مَوْلِيكُمْ

Mevlanızdır Allah Ve

(ve Allah sizin Mevlanızdır) o bir olan zat sizin mevlanızdır. Sizin efendinizdir. Bütün işlerinizi idare etmektedir. Size işlerinizi kolaylaştırır, size dünyevi ve uhrevi saadet yollarını gösterir

وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilendir O Ve

(ve bilen, hikmet sahibi olan Odur) ve âlim olan, sizin hakkınızda faideli olup olmayan şeyleri bilen, bütün işlerin hakikatini bilen ve hâkim olan O'dur. O'nun bütün emirleri, yasakları, müsaadeleri birer hikmet ve fayda gereğidir. Hikmete uygun şeylerden sizleri men etmez, hikmete muhalif şeyleri de size emreylemez. Bundan dolayı yeminden kurtulmak için gösterdiği kefarete böyle bir hikmet gereği bulunmuştur.

وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَاكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

3.Ve hatırla o vakti ki: Peygamber, eşlerinin bazısına bir sözü gizlice söylemişti, vakta ki o eş o sözü başka eşe haber verdi. Allah da o haber verişi Peygambere açıkladı. Peygamber de o eşine haber verdiği şeyin bazısını bildirdi, bazısından vazgeçti. Vakta ki: Eşine onu anlattı, eşi dedi ki: Bunu sana kim haber verdi? Hazreti Peygamber de dedi ki: Bana o bilen, haberdar olan Allah'ı Teâlâ haber verdi.

وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا

Bir sözü Zevcelerinden Bazısına Peygamber Sır verdi Bir vakit Ve

(Ve o vakti ki: Peygamber, eşlerinin bazısına bir sözü gizlice söylemişti) hatırla o vakti ki: Peygamber, eşlerinin bazısına Yani: Muhterem eşi Hafsa'ya bir sözü gizlice söylemişti. Zeynep'in yanında bir daha bal şerbeti içmeyeceğini, buna dair yemin ettiğini ve kendisinden sonra kimlerin halife olacaklarını başkalarına söylememek üzere Cenabı Hafsa'ya bildirmişti

فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ

Ona Allah Onu açıkladı Ve Onu Haber verdi Ne zaman ki

(Vakta ki o eş o sözü başka eşe haber verdi. Allah da o haber verişi Peygambere açıkladı) yani Hz. Hafsa, O sözü başka bir eşe yani, Cenabı Aişe'ye haber verdi bu hususta ki Peygamber uyarısına riayette bulunmamış oldu. Allah da Hz. Hafsa ile Hz. Aişe arasındaki o konuşmayı Peygambere açıkladı vahiy ile bildirdi. Yüce Resulünü o hadiseden haberdar kıldı, Resulullah efendimizde o eşine

عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ

Bazısından Vaz geçti Ve Onun bazısını Bildirdi

(haber verdiği şeyin bazısını bildirdi, bazısından vazgeçti) yani: Cenabı Hafsa'nın Cenabı Aişe'ye haber verdiği şeyin tamamını Hz. Hafsa'ya söyleyerek onu daha ziyade mahcup etmek istemedi

فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ

Onu Ona anlattı Ne zaman ki

(ne zaman ki: Eşine onu anlattı) yani Resuli Ekrem eşine Hz. Hafsa'ya onu anlattı Hz. Aişe'ye haber verdiği şeyin bazısını söyledi, ne için bunu ona haber verdin diye buyurdu.

قَالَتْ مَنْ أَنْبَاكَ هَذَا

Bunu Sana haber verdi Kim Dedi

(Dedi ki Bunu sana kim haber verdi) Hz. Hafsa da sordu ki: Ya Resulallah benim Hz. Aişe'ye mahremce haber verdiğini bu bal şerbeti içmeyeceğine dair hususu, Hz. Aişe mi sana haber vererek aramızdaki mahremce bir sözü ifşa etti. Hz. Peygamber de

قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

Haberdar olan Her şeyi bilen Bana haber verdi Dedi

(Bana o bilen, haberdar olan Allah'ı Teâlâ haber verdi) evet dedi ki bunu bana başkası haber vermedi bunu bana ancak o bilen, haberdar olan Allah, haber verdi bütün Kâinatın sırlarını, bütün kevnî olayları hakkiyle bilen Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri beni sizin o mahremce konuşmanızdan haberdar buyurdu.

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ
وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

4.Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz pek muvafık olur çünkü ikinizin de kalbiniz dönüvermiştir. Ve eğer Peygambere karşı biri birinize yardımda bulunursanız artık şüphe yok ki: O Allah, onun mevlasıdır. Cebrail de, müminlerin salih olan da ve bunların ardından melekler de O Peygambere yardımcıdır.

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ

Allah'a İkiniz tövbe ederseniz Eğer

(Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz pek muvafık olur) Ey Resuli Ekrem'in eşleri Hafsa ve Aişe Radiyallahü Anhuma Eğer ikinizde tövbe ederseniz Hakkınızda pek uygun olur.

فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا

İkinizin kalpleri Kaydı Çünkü gerçekten

(çünkü ikinizin de kalbiniz dönüvermiştir) Riayeti lazım olan husustan ayrılmıştır. Resuli Ekrem'in uyarılarına muhalif olan bir konuşmaya sizi sevk etmiştir. Artık bu hâlden dolayı tövbe etmelisinizdir.

وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ

Ona karşı Eğer ikiniz yardımlaşırsanız Ve

(Ve eğer Peygambere karşı birbirinize yardımda bulunursanız) O Yüce Peygamberi üzecek hususlarda birbirinize yardımda bulunur, onun sırrını ifşaya cüret eder, diğer eşlerine karşı kıskançlık gösterir durursanız

فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minlerin Salih olanı Ve Cebrail Ve Mevlası Odur Allah Artık şüphesiz

(artık şüphe yok ki: O Allah, Cebrail de, müminlerin salih olan da onun mevlasıdır) Allah dünyevi ve uhrevi her hususta peygamberine yardım eder ve Cebrail de ve bütün Müslümanların Salihleri o Yüce Peygambere yardım ederler.

وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

Yardımcıdır Bundan Sonra Melekler Ve

(ve bunların ardından melekler de O Peygambere yardımcıdır) Cenabı Hakkın, Cibril'i Eminin ve Salih müminlerin yardımlarını müteakip bütün melekler de O Yüce Resule yardımcıdır. O ulu Peygamberin yardımcıları bu kadar çoktur bu kadar muazzamdır, o Allah'ın desteklerine her bakımdan mazhardır.

عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ
تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا

5.Şayet o sizi boşarsa umulur ki: Onun Rabbi, onun için sizin yerinize sizden hayırlı eşler verir ki: Onlar Müslüman hanımlar, mümin hanımlar itaatlere devam edenler, tövbekâr olanlar, ibadetlerde bulunanlar, oruç tutanlar, dullar ve bakire olanlar bulunurlar.

عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ

Sizden Daha hayırlı Eşler Ona karşılık verir Sizi boşarsa Eğer Onun rabbi Umulur

(Şayet o sizi boşarsa umulur ki: Onun Rabbi, onun için sizin yerinize sizden hayırlı eşler verir) Ey Yüce Resul'ün muhterem eşleri Ona karşı pek güzelce hizmetten, itaatten ayrılmayın, onun mübarek kalbini üzecek lâkırdılardan sakının. Şayet o sizi boşarsa sizi öyle pek büyük olan eşi olmak şerefinden uzaklaştırırsa onun için size bedel olarak sizden hayırlı eşler verir ki: Onlar

مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ

İtaatkar Mü'min Müslüman kadınlar olarak

(Müslüman hanımlar, mümin hanımlar itaatlere devam edenler) samimi olarak İslamiyetlerini itiraf edenler dini hükümleri kalben ve lisan en tasdik eyleyenler olurlar

تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ

Oruç tutanlar İbadet edenler Tövbe edenler

(tövbekâr olanlar, ibadetlerde bulunanlar, oruç tutanlar bulunurlar) ve namazlarını kılıp oruç tutanlar diğer dini vazifelerini de muntazam İfaya ve Resuli Ekrem'e karşı tam bir hürmetle itaate çalışanlar tövbe edip velhasıl ibadet ve teate devam eden din yolunda yürüyenler bulunurlar.

ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا

Ve bakireler Dul olanlar

(dullar ve bakire olanlar) evvelce kocaya varmış, bilahare kocasız kalmış bulunanlar. Veya henüz kocaya varmamış, bakire bir hâlde yaşayanlar. İşte böyle güzel hasletlere haiz eşler bulunurlar. O Yüce Resul, eşsiz kalmış olmaz. Artık o kadri yüce Peygamberin nikâhı altında bulunmak şerefine sahip bulunan muhterem eşleri için lazımdır ki: O pek yüce eş olmanın kadrini hakkiyle bilsinler, O Yüce Peygamber'in bütün emirlerine riayetden asla ayrılmasınlar, o sayede ne kadar mutlu olduklarını takdir edip, Hak Teâlâ Hazretlerine şükür eylesinler.

&-Deniliyor ki: Evlenme hususunda bakireler, dullara tercih olunur. Fakat bazı dullar vardır ki: Soy itibarı ile güzel huy itibarı ile ahlaki itibarı ile birçok bakirelerden daha hayırlı bulunurlar. Ve kendilerinin nikâh altına alınmaları, ihtiyaçlarının giderilmesine de sebep olabileceği için bu bakımdan da bir sevaba, insanlığa bir hizmete, bir şefkate vesile bulunmuş olabilir. Bu hikmete binaendir ki: Hz. Peygamber Efendimizin pek muhterem refikalarından bazıları dul bulunmuştur. Allah'ı Teâlâ cümlesinden razı olsun, âmin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

6.Ey iman etmiş olanlar! Nefislerinizi ve ailelerinizi bir ateşten koruyunuz ki: Onun yakacağı insanlardır ve taşlardır. Üzerinde iri gövdeli, sert tabiatlı melekler vardır onlar, Allah'ın kendilerine emrettiği şeyde asi olmazlar ve emir oldukları şeyi yapiverirler.

Bu mübarek ayetler de müminlere kendilerini ve aile fertlerini müthiş cehennem azabından korumalarını emrediyor. Kıyamet gününde kâfirlerin bir mazeret ileri süremeyip kendi amellerinin cezasına uğrayacaklarını haber veriyor. Müminleri samimice tövbeye davet buyuruyor, onların ahirette ne güzel makamlara, ne kadar nurani sahalara kavuşacaklarını müjdeliyor. Peygamberimizin cehennem ehli olan kâfirlere karşı nasıl bir muamelede bulunmakla memur olduğunu göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

Bir ateşten Ailenizi Ve Nefislerinizi Koruyun İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman etmiş olanlar Nefislerinizi ve ailelerinizi bir ateşten koruyunuz) Ey Allah-ü Teâlâ'yı ve O'nun Resulünü tasdik etmiş bulunanlar! Nefislerinizi ve ailelerinizi bir ateşten koruyunuz isyanları terk ve ibadetleri ifa sureti ile kendinizi öyle bir cehennem ateşinden korumaya çalışınız ki:

وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

Taşlardır Ve İnsanlar Yakıtı

(Onun yakacağı insanlardır ve taşlardır) O cehennem ateşinde kâfirler, asiler ve bir takım taşlardan yapılmış putlar yanıp yakılacaklardır. O ateşin şiddetini arttırmak için kibrit taşları gibi en hararetili şeyler o cehenneme atılmış bulunacaktır.

عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ

Şiddetli Sert Melekler Üzerinde var

(Üzerinde iri gövdeli sert tabiatlı melekler vardır) o cehennem üzerinde öyle melekler vardır ki Onlar, Zebaniye denilen meleklerdir. Cehenneme ait şeylere bakarlar, cehennem halkının azaplandırılmasına memur bulunmuş olurlar. Bunların on dokuz muazzam melekten ibaret olduğu bildirilmiştir.

لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ

Onlara emretti O şeye ki Allah'a İsyan etmezler

(onlar, Allah'ın kendilerine emrettiği şeyde asi olmazlar) O kuvvetli, şiddetli melekler Allah'ın kendilerine emrettiği şeyde asla Cenabı Hakka asi olmazlar vazifelerinde kusur etmezler.

وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

Emrediliyorlar O şeyleri ki Yapıyorlar Ve

(ve emir olundukları şeyi yapıverirler) Onu sonraya bırakmazlar. Hemen ifaya çalışırlar. Artık her akıllı insan için lazımdır ki: Kendisine düşen kulluk vazifelerini ifaya çalışarak kendisini o pek harikulade bir ateş azabına aday bulundurmasın.

&-Bir mükellef Müslüman, kendi nefsinin ıslaha, dini hükümlere riayete sevk edeceği gibi elinden geldiği kadar eşini, evlat ve torunlarını ve diğer aile fertlerini ibadet ve itaatte teşvik etsin, onları irşada çalışsın, bu kendisi için mühim bir vazifedir.

Bir hadis-i şerif şu mealdedir: Allah o erkeğe rahmet buyurmuştur ki: Gecedan kalkar, namazını kılar, eşini de uyandırır, eğer uyanmazsa yüzüne su serper. Ve Allah bir kadına da rahmet buyurmuştur ki: Gecedan kalkar, namazını kılar, kocasını da uyandırır, eğer uyanmazsa yüzüne su serper, bütün bu gibi Yüce beyanlar, gösteriyor ki: Müslüman aileleri arasında bir intizam, bir dayanışma, bir hayır isterlik bulunmalıdır, hepsi de birbirini hayra, fazilete, İslami ahlaka riayete sevk etmeye çalışmalıdır. İslam toplumu bu sayede melekler gibi temiz bir hayata nail olmuş olur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

7.Ey kâfir olmuş olanlar! Bu günkü gün özür beyanında bulunmayın siz ancak yapmış olduğunuz şeylerin cezası ile cezalandırılırsınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler ki Ey

(Ey kâfir olmuş olanlar) Hak Teâlâ Hazretleri İslâm nimetlerinden mahrum kalıp şirk ve küfre düşmüş olanların yarın ahirette nasıl bir ceza ve azaba maruz kalacaklarını bizlere bir uyanma vesilesi olmak üzere şöylece beyan buyuruyor. Zebaniler tarafından hitap edilecektir ki: Ey kâfir olmuş olanlar! Dünyada iken imandan kaçınmış, sapkınlık ve yaramazlık içinde yaşamış olan inkârcılar!

لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ

Bugün Özür dilemeyin

(Bu gün özür dilemeyin) Böyle cehenneme atıldığınız zaman itirazda bulunmayın. Sizin bugün uğradığınız azap, haksız yere değildir. Siz mazeretli görülecek bir vaziyette bulunmuş değilsinizdir.

إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyle ki Cezalandırılıyorsunuz Ancak

(siz ancak yapmış olduğunuz şeylerin cezası ile cezalandırılırsınız) Siz ancak Dünyada iken yapmış olduğunuz şeylerin cezası ile cezalandırılırsınız siz kendinize yönelen emirleri, yasakları dinlemezsiniz, küfür ve isyandan ayrılmadınız, işte o küfür ve isyanın akıbeti de böyle pek korkunçtur, pek şeditir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمُ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

8.Ey müminler Allah'a samimi bir tövbe ile tövbede bulunun, umulur ki: Rabbiniz sizden günahlarınızı örter ve sizi altlarından ırmaklar akar cennetlere girdirir. O gün ki: Allah, Peygamberi ve onunla beraber iman etmiş olanları rüsvay etmez, nurları önleri ve sağ tarafları arasında koşar, derler ki: Ey Rabbimiz! Bize nurumuzu tamamla, bizim için mağfiret buyur. Şüphe yok ki: Sen her şey üzerine hakkıyla kaadirsın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Ey

(Ey iman edenler) Bildirilmiş, oluyor ki: ahirette mazeret beyanı, bir faide vermez, daha dünyada iken kaybedileni telâfiye çalışmalıdır. Bundan dolayı insanlık icabı sizden meydana gelmiş olan günahlar bulunabilir, artık onlardan dolayı

تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا

Samimi olan Bir tövbe ile Allah'a Tövbe edin

(Allah'a samimi tövbe ile tövbede bulunun) Tövbe-i nasuh pek samimice yapılan tövbedir ki: İşlenilmiş olan gûnahtan, kusurdan dolayı pişmanlıkta bulunup artık ona bir daha dönülmemiş olur. Nasuh tabiri de kuvvetli niyet, sadıkane kast, samimi hareket, öğüt verici manalarını ifade eder.

İmamı Ali Radiyallahu Anh'tan rivayet olunduğuna göre, makbul bir tövbenin meydana gelmesi, şu altı şeye bağlıdır:

- 1.Vakti ile yapılmış olan bir gûnahtan dolayı pişmanlıkta bulunmalıdır.
- 2.Yapılmamış olan farizaları tekrar yapmalıdır.
- 3.Zulmen alınmış olan bir şey var ise sahibine veya varislerine iade edilmelidir.
- 4.Kendileri ile haksız yere düşmanlıkta bulunulmuş kimseler var ise onlardan helallik istemelidir.
- 5.O günahlara bir daha dönmemeye karar vermelidir.
- 6.Vakti ile günahla terbiye edilmiş ve gûnahtan zevk alır hale getirilmiş olan nefsinin tövbeden sonra ibadet ve itaatle terbiye ve bunlara tahammül ederek asıl bunlardan zevk alır kılmaya çalışmalıdır. Böyle bir tövbe eden, hiç günah işlememiş gibi olur. İşte hal böyle olunca Allah rızası için samimi olarak hayır ister bir şekilde pişman olduğunuzu açıklayarak ilahi affı istirhama çalışın, böyle bir tövbede bulunur iseniz

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمُ سَيِّئَاتِكُمْ

Kötülüklerinizi Sizden Örtmesi Rabbinizin Umulur

(umulur ki: Rabbiniz sizden günahlarınızı örter) umulur ki, bir lütfü olmak üzere Rabbiniz sizden günahlarınızı örter af ve setr eder, hiç işlememiş gibi sayar. O günahları sizin için bir azap sebebi kılmaz.

وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetlere Sizi dahil etmesi Ve

(Ve sizi altlarından ırmaklar akar cennetlere girdirir) ahirette sizi nice ebedî bahçelere, bostanlara, yüce makamlara nail buyurur. Evet.

يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

Onun beraber İman ettiler O kimseleri ki Ve Peygamberi Allah Rezil etmez O gün ki

(O gün ki: Allah, Peygamberi ve onunla beraber iman etmiş olanları rezil etmez) Evet o ahiret âlemindeki, Allah, Peygamberi ve onunla beraber iman etmiş olanları O

Allah Resulünü inkâr etmeyen onun risale tini tasdik eden Müslümanları utandırmaz rezalete uğratmaz, onları asla cezalandırmaz. Bilakis onları izzetlendirir. Onların

نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ

Sağlarında Ve Önlerinde Koşar Nurları

(nurları önleri ve sağ tarafları arasında koşar) sıratı müstakim üzerinden nurlar içinde geçerler. Cennet yolunu nurlar içinde takip ederler ve

يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا

Nurumuzu Bize Tamamla Rabbimiz Derler

(Derler ki: Ey Rabbimiz Bize nurumuzu tamamla) Bizi nurumuzdan asla mahrum bırakma, küfür ve nifakları yüzünden nurları sönmüş kimseler gibi kılma, hakkımızda sonsuz olan ilâhî lütufların parlayıp dursun, bizi cennetlere kavuştur, ilâhî tecellilerine nail kıl, bizi manevî yakınlığına mazhar buyur

وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetensin Her şeye Şüphesiz sen Bizi bağışla Ve

(bizim için mağfiret buyur Şüphe yok ki: Sen her şey üzerine hakkıyla kadirsin) Ey Yüce Kerem Sahibi Yaratıcımız bizi bağışla bizim günahlarımızı af eyle Şüphe yok ki: Sen her şey üzerine hakkıyla kadirsin. Bizleri af etmeye de, hakkımızda ilâhî lutuflarını bolca vermeğe de, bizleri nurlar içinde cennetlere sokmaya da her bakımdan kaadirsin. Buna inanmışızdır. Elhamdulillah

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

9.Ey Peygamber! Kâfirler ile ve münafıklar ile cihat da bulunun ve onlara karşı sert davran ve onların varacakları yer cehennemdir ve ne fena bir gidiştir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ

Münafıklarla Ve Kafirlerle Cihat et Peygamber Ey

(Ey Peygamber! Kâfirler ile ve münafıklar ile cihat da bulunun) Ey Son Peygamber ilâhî dine hizmet, din nurunu ufuklara yayabilmek için kâfirler ile ve münafıklar ile cihat da bulun. Müslümanlığa karşı, alenen cephe alan kâfirleri kılıç ile cezalandırmaya münafıkları da deliller ile Allah'ın azabını ihtar ile fikirlerini değiştirmelerini temine vesile olacak nasihatler ile irşada himmet et

وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ

Onlara karşı Sert davran Ve

(ve onlara sert davran) o iki taifeye kâfirler ve münafıklara karşı şiddet göster, İslâm'ın gücünü göstermeye çalış

وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ

Cehennemdir Onlarının barınakları Ve

(ve onların varacakları yer cehennemdir) Onlar küfür ve nifaklarında devam ederlerse o öldürücü hallerinden tövbe ve istiğfarda bulunmazlarsa, elbette ki: Onlar yarın ahirette kıyamette pek müthiş azaplara uğrayacaklardır.

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Varılacak yerdir Ne kötü Ve

(Ve ne fena bir gidiştir) Evet, Cehennem pek fena gidilecek bir yerdir. İşte o kâfirlerin, münafıkların gidişleri de pek fena bulunacaktır. Artık onlar, bu akıbeti düşünmeli daha elde fırsat var iken, o öldürücü hâllerini değiştirmeli değil midirler?

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ

10.Allah, kâfir olanlara Nuh'un eşi ile Lut'un eşini bir misal olarak getirmiştir. Salih kullarımızdan iki kulun nikâhları altında idiler. Sonra o ikisine hıyanette bulundular, artık o salih kulda onları Allah'ın azabından hiçbir şey ile kurtaramadılar ve denildi ki İkiniz de ateşe girenler ile beraber giriveriniz.

Bu mübarek ayetler: imana kavuşmak ve ibadet ve itaate devam etmek için yalnız yüksek zatlara mensup olmanın yeterli olmadığına, insanına kendi nefsinde bir kabiliyetin, bir saffet ve temizliğin bulunması lüzumuna işaret ediyor. Bu hakikatin inkişafı için Nuh ve Lut Aleyhisselam'ın eşleri ile Firavun'un eşini ve İmran'ın kızını birer misal olmak üzere göstermektedir.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ

Lut'un Karısını Ve Nuh'un Karısını İnkâr ettiler O kimselere ki Bir misal olarak Allah Misal getirdi

(Allah, kâfir olanlara Nuh'un eşi ile Lut'un eşini bir misal olarak getirmiştir) Allah'u Teala ve Takaddes Hazretleri kâfir olanlara Nuh'un eşi ve Lut'un eşini Onların hayret verici olan halleri ile onlara muhalif olanların enteresan hallerini bir darbı mesel olmak üzere beyan buyurmuştur. Ki maksat güzelce anlaşılsın, evet: O Hikmet sahibi Yaratıcı, buyuruyor ki:

كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ

İki Salih Kullarımız olan İki kulun Altında İkisi idi

(O iki kadın Salih kullarımızdan iki kulun nikâhları altında idiler) O iki kadın Salih kullarımızdan iki kulun biri Nuh Aleyhisselam'ın, diğeri de Lut Aleyhisselam'ın nikâhları altında idiler. Öyle bir şerefe nail idiler, onların dine ve dünyaya ait en lüzumlu emirlerini, ihtarlarını alıp duruyorlardı, bundan pek çok istifade edebilirlerdi, hâlbuki: Onlar فَخَانَتَاهُمَا

(Sonra o ikisine hıyanette bulundular) O kadınlar Kocaları olan o iki Yüce Peygambere hıyanette bulundular. Küfür ve nifak içinde yaşadılar, &-İbni Abbas Hazretlerinden rivayet olunduğu üzere hiçbir Peygamberin eşi, iffet bakımından hıyanette bulunmamıştır. Hepsi de iffetli bulunmuşlardır. O eşlere isnat edilen hıyanetten maksat, onların şirk ve nifak içinde yaşamalarından, insanların o Peygamberlere inanıp tabi olmalarına engel bulunmuş olmalarından ibarettir. Bu bir dini hıyanettir.

فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

Bir şeye Allah'tan Onlara Ve ikisi fayda vermedi

(artık onları Allah'ın azabından hiçbir şey ile kurtaramadılar) Artık O iki salih kul olan iki Yüce Peygamber de o eşlerini Allah'ın azabından hiçbir şey ile kurtaramadılar. O kadınlar, kabiliyetlerini kötüye kullandıkları için o muhterem kocalarının nasihatlerinden istifade edip kendilerini ilahi azaptan kurtarabilmiş olmadılar, çünkü: Küfre düşen, küfür ile ölmüş kimsenin babası da, kocası da Peygamber bulunmuş olsa, ahirette kendisine bir faide veremez. Küfrün neticesi, sürekli azaptır.

وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ

Girenlerle Beraber Ateşe İkiniz girin Denildi Ve

(ve denildi ki ikiniz de ateşe girenler ile beraber giriveriniz) Ve O iki kadına öldükleri zaman denildi ki veya kıyamette denilecektir ki: İkiniz de ateşe girenler ile beraber giriveriniz Siz o muhterem kocalarınıza muhalefet edip dinden mahrum kaldığınız için sizin varacağınız yer, cehennemden başka değildir. İşte, bu misal, gösteriyor

ki: bir insan kendi kabiliyetini kötüye kullanmamalıdır, eğer kullanırsa en büyük birer mürşit, birer hidayet rehberi olan zatların yanlarında bulunsa da yine onlardan istifade edemez, yine geleceğini temine muvaffak olamayıp kendisini felaketten kurtaramaz.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

11.Ve Allah, iman etmiş olanlara, Firavun'un eşini bir misal olarak getirmiştir. O vakit ki, o kadın şöyle demişti: Yarabbi Benim için ilahi katında, cennette bir ev yap ve beni Firavun'dan ve onun amelinden kurtar ve beni zalimler olan kavimden kurtar.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ

Fiavun'un Hanımını İman ettiler O kimselere ki Bir misal olarak Allah Misal getirdi Ve

(Ve Allah, iman etmiş olanlara, Firavun'un eşini bir misal olarak getirmiştir) Allah Kabiliyetlerini kötüye kullanmayıp iman şerefine nail bulunan Firavun'un eşini asiye Binti Mezahimi bir misal olarak getirmiştir. Hükümdar olan bir kâfirin nikâhı altında bulunmuş olduğu halde onun küfrüne katılmamış, onun yalan yere ilahlık iddiasında bulunduğunu bilmiş, ruhunda iman nuru tecelli edip durmuştur.

إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

Cennette Bir ev Senin katında Benim için Yap Rabbim Demişti Bir zaman

(O vakit ki şöyle demişti Yarabbi Benim için ilahi katında, cennette bir ev yap) O vakit ki O muhterem kadın, Cenabı Hakka yalvarıp şöyle demişti: Yarabbi Benim için ilahi katında manevi huzurunda, rahmetinin yakınında mümin kullarına nasip edeceğin cennette bir ev yap bir ebedi ikametgâh tayin buyur

وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ

İşinden Ve Firavundan Beni kurtar Ve

(ve beni Firavun'dan ve onun amelinden kurtar) o firavunun pisçe, kâfirce olan muamelelerinden beni kurtar onun zararlı tesirleri altında bırakma

وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Zalimler Topluluğundan Beni kurtar Ve

(ve beni zalimler olan kavimden halas et) O küfür içinde yasayan Kıpti taifesinden beni kurtar. Ey Ulu Mabudum

&-İşte ne büyük, ne yüceltmeye değer bir şahsi kabiliyet. Bir hükümdar sarayında birçok dünyevi varlıklar, saltanatlar içinde yaşarken onların haddi zatında hiçbir kıymeti olmadığını anlamış, küfrün insanları ne kötü akıbetlere uğratacağını takdir etmiş, güzel bir iman ile nitelenmenin mutluluk vesilesi her şeyin üstünde bulunduğunu bilmiş, tasdik eylemişti. İşte insanlara layık olan budur ki: Dünyanın fâni varlığı için ebedi olan ahiret saadetini, mukaddesatını feda etmek cehaletinde bulunmasınlar.

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَيْنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ

بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِنَ الْقَانِنِينَ

12.Ve İmran'ın kızı Meryem'i de bir misal olarak getiririz ki iffetini sağlam bir kale gibi korumuştur, artık ona ruhumuzdan üfürdük ve Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti ve itaat edenlerden olmuş oldu.

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ

İmran'ın Kızı Meryem'i Ve

(Ve İmran'ın kızı Meryem'i de bir misal olarak getiririz) Hak Teâlâ Hazretleri, öyle seçkin, salih hanımlardan bir kadının bir benzerini beyan için de buyuruyor ki: Ve İmran'ın kızı Meryem'i de bir misal, bir eşsiz örnek olarak getiriniz ki:

الَّتِي أَحْصَنْتَ فَرَجَهَا

İrzini Korudu O ki

(o ki İffetini korumuştur) Son derece iffetini sağlam bir kale gibi koruyucu idi, temiz bir hayat sahibesi bulunuyordu.

فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا

Ruhumuzdan Ona Artık üfledik

(Artık ona ruhumuzdan üfördük) Yani: O mübarek Meryem'in yakasından içerisine ya vasıtasız veya Cibril'i Emin vasıtası ile hayat sebebi olan bir ruh bırakılmış oldu. Hz.İsa o şekilde anne rahminde vücuda gelmeğe başlamıştı.

وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ

Kitaplarını Ve Rabbinin Kelimelerini Tasdik etti Ve

(ve Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti) Ve O muhterem Meryem Rabbinin kelimelerini yani: Peygamberlere verilmiş olan semavi sahifeleri, ilahi hükümleri veya bir Yüce Peygamberin annesi olacağına dair Allah tarafından Cibril'i Emin vasıtası ile yapılan müjdelere ve Cenabı Hakkın diğer bütün kitaplarını tasdik etti. Tevrat, İncil gibi bütün semavi kitapları bunlardaki ilahi beyanları bilip kabul etmiş ve yüceltmiş bulundu

وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ

İtaat edenlerden Oldu Ve

(ve itaat edenlerden olmuş oldu) ve pek seçkin, Allah katında makbul olan Hz. Meryem itaat edenlerden olmuş oldu. Diğer abid, zahid erkekler gibi ibadet ve itaate devam eder olduğu için adeta öyle seçkin erkekler zümresine dâhil olmuş, itaate devam eden kullardan bulunmuştu.

&-Ruhul beyanda bildirildiği üzere, Meryem lafzı, abid'e manasındır. Hz. Meryem, bu ismi ile Kuranı Kerim'in yedi ayetinde isimlendirilmiştir. Ondan başka hiçbir kadının ismi Kuranı Kerimde açıkça söylenmemiştir.

&-İmam Ahmed, müsned'inde rivayet ediyor ki: Kadınların seyyidesi, Meryem'dir, sonra Fatıma'dır, sonra Hatice'dir, sonra Aişe'dir. Allah'ı Teâlâ cümlesinden razı olmuştur.

Evet, Hz. Meryem, bir yaratılış harikasının, bir yüce Peygamber'in annesidir. Son derece ihsan ile yani iffet ve ismetle vasıflanmış idi, bir erkek vasıtası olmaksızın Hz. İsa'yı doğurmak şerefine nail olmuştur.

&-**Velhâsıl:** Bu mübarek ayetler de gösteriyor ki: iman ve itaat sahibi olanlara, kendi sağlam yaratılışlarını temizce bir şekilde muhafaza edenlere başkaları zarar veremez, onlar kendi ahlaki faziletlerinin temiz inançlarının mükâfatına kavuşurlar. Cihan'da güzel bir ad bırakırlar, ahirette de ilahi lütfâ mazhar olarak cennetlere nail olurlar. İşte her insanın amellerinin gayesi, böyle ebedî bir saadete kavuşmaktan ibaret bulunmalıdır. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi bu saadete nail buyursun. Âmin, Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

67-EL MULK SURESİ

Bu mübarek sure, Tür süresinden sonra Mekke'yi Mükerrreme'de nazil olmuştur. Otuz ayeti kerimeyi içermektedir. Bütün kâinat mülkünün, Allah'ın kudret elinde olduğunu bildiren bir ayeti kerime ile başladığı için kendisine böyle "Mülk Süresi" adı verilmiştir. Bununla beraber kendisine Tebareke, Mün-ciye, Vakıa, Mania gibi adlar da verilmiştir. Çünkü: Birinci ayetin ilk kelimesi ile Allah'ı Teâlâ'nın mübarek, mukaddes. Yüce olduğunu bildiriyor. Ve kendisini okumaya devam eden müminleri korur, kabir azabından kurtarır, kurtuluşa erdirir. Nitekim bir hadis'i şerif'de: Her kim bu mübarek süreyi bir gecede okursa çok sevaba ermiş, çok rıza'yı ilahiye kavuşmuş olur. Bu mübarek süre ile bundan evvelki Tahrim Süresi arasındaki, münasebete gelince Tahrim Süresinde bazı ilâhî tebliğ ve emirler vardır ve insanların muhtelif kabiliyetlerde oldukları gösterilmiştir. Mülk Süresinde ise o gibi ilâhî beyanların ve muhtelif hâllerin birer hikmet gereği olup her hâdisenin ilâhî takdire göre, meydana geldiğine işaret buyrulmuştur.

Bu Mülk Süresinin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Bütün kâinatın Allah'ın mülkü olup hepsinde Cenabı Hakkın hikmetinin gereğine göre tasarrufta bulunduğunu anlatma.
- 2.Ölümü de, hayatı da ne gibi bir hikmete, bir menfaate binaen Hak Teâlâ'nın takdir buyurmuş olduğuna işaret.
- 3.Semaların nasıl mükemmel bir şekilde süslü ve nasıl bir maksada vesile olduğunu açıklama.
- 4.Kâfirlerin nasıl bir azaba uğrayacaklarını ve günahlarını itirafa mecbur olacaklarını ihtar.
- 5.Müminlerin de nasıl bir lütfâ mazhar olacaklarını müjde.
- 6.Müşrikleri kınama, putların adiliğini teşhir, dikkatleri kudret eserlerine çekme.
- 7.Yüce Yaratıcının bütün mahlûkatı üzerinde dilediği şekilde tasarrufta bulunacağını beyan.
8. Allah'ı Teâlâ'nın mukaddes zatına tevekkül ve sığınmanın lüzumunu emir ve tavsiye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

1.Bütün mülk elinde kudret elinde olan Allah'ı Teâlâ pek yücedir. Ve O her şey üzerine hakkı ile kâdirdir.

Bu mübarek ayetler, Allah'ı Teâlâ'nın kudret ve azametini, bütün mahlûkatın Allah'ın hâkimiyeti altında bulunduğunu bildiriyor. Dikkatleri o Yüce Yaratıcının pek mükemmel olan yüce eserlerine çekiyor.

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

Mülk Elindedir O zat ki Ne yücedir

(Bütün mülk kudret elinde olan o zat ki pek yücedir) evet Bütün mülk Bütün dünya ve ahiret âlemleri kudret ve azameti elinde olan Allah'ı Teâlâ Hazretleri pek yücedir. Pek uludur, pek mukaddestir. Tüm hayır ve berekete sahiptir, ezelidir, ebedidir. Yok, olmaktan yücedir

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Gücü yetendir Her şeye O Ve

(O her şey üzerine hakkı ile kâdirdir) Bütün bu mümkinat üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunmaya büyük kudreti fazlasıyla kâfidir. Dilediğini var eder, dilediğini yok eder, dilediği kullarını nimetlere, izzetlere nail buyurur ve dilediği kimseleri de zilletlere, meskenetlere düşürür. Bütün bu mevcudat üzerindeki Yaratıcılığı; bir nice

mühim hikmetlere, faydalara göre tecelli eder. Bütün kâinat üzerinde gerçek şekilde etkili olan; ancak ilâhî iradedir, ilahi kudrettir. Onun irade ve takdiri bulunmadıkça hiç bir zerre bile vücuda gelemez, getirilemez.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

2.O ki: Ölümü ve hayatı yarattı, hanginizin amelce daha güzel olduğunuzu imtihan için ve O, hakkıyla galiptir, çok yarlıgayandır.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ

Hayatı Ve Ölümü Yarattı O ki

(O ki: Ölümü ve hayatı yarattı) Evet, O Yüce Yaraticının bütün emirleri, hükümleri bir nice hikmetlere, menfaatlara dayanmış bulunmaktadır. Kısaca O ki O âlemlerin Rabbi ki: Ölümü ve hayatı yarattı. Bunları takdir buyurdu ve bunlar için birer vakit tayin ettiği o vakti ancak bir olan zatı bilir. Ölüm, yani hayatsızlık, hayattan önce gelir. Bütün hayat sahipleri, hayata ermeden evvel ölmüş, yani: Yok bulunmuş bir halde idiler, bundan dolayı bu ayeti kerimede bu gibi nüktelere işaret için ölüm, hayattan önce gelmiştir. Bunların yaradılışındaki hikmete gelince o da ey insanlar

لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

Amelde Daha güzeldir Hanginiz Sizi imtihan etmesi için

(hanginizin amelce daha güzel olduğunuzu imtihan için) Hanginizin amelce Akılca, anlayışça güzel, ibadet ve itaatçe daha güzel olduğunuzu imtihan için dir. Yani: Ölüm ile hayatın yaradılışı, ey insanlar Kendinizin hallerini kendinize anlatmak içindir. Bu bir denemedir, imtihandır. Gerçekten Cenabı Hak, kullarının hallerini, hareket tarzlarını anlatmak için onları imtihana tabi tutmaya hâşâ muhtaç değildir. O bütün hâlleri, tavırları hakkı ile bilicidir. Bu imtihandaki hikmet ise kullarının hâllerini kendilerine bildirmek içindir. İlahi adaletin tecellisi içindir. Hiç bir kimsenin bir mazeret ileri sürmeğe salahiyeti kalmamak içindir. Bu imtihan neticesinde kimlerin mükâfata ve kimlerin cezaya layık bulunmuş oldukları ortaya çıkmış bulunacaktır,

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

Çok bağışlayandır Daima üstündür O Ve

(ve O hakkıyla galiptir çok yarlıgayandır) Ve O Yüce Mabut hakkıyla galiptir. İntikamı şiddetlidir, hiçbir suçlu, onun kahr pençesinden kendisini kurtaramaz ve çok yarlıgayandır. Kusurlarını bilen, tövbekâr olan kullarını da af ve mağfiret eder ve günahlarını setr eder. Onları cezalandırmaz. Ne büyük bir korkutma ve teşvik. Artık insanlar için lazımdır ki: İlahi azabı gerektirecek şeylerden kaçınınsınlar, Allah'ın mükâfatına vesile olacak olan güzel amellere devam etmekte bulunsunlar.

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَافُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ

3.O'dur ki: Yedi göğü tabaka tabaka olarak yarattı, o rahmanın yaratmasında hiç bir uygunsuzluk göremezsin, imdi gözü çevir bak, hiçbir çatlak görebilir misin?

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا

Tabaka tabaka Gökleri Yedi Yarattı O ki

(O'dur ki: Yedi göğü tabaka tabaka olarak yarattı) Evet, O Ezeli Yaraticının kudretine, azametine şahitlik eden şeyleri bir kere düşünelim, O kudreti sonsuz olan Yüce Yaraticıdır ki Yedi göğü tabaka tabaka olarak yarattı. Şu üstümüzdeki fezada bir biri üstünde olmak üzere yedi kat göğü, o pek muhteşem tabakaları bir direğe dayanmaksızın meydana getirdi.

مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَافُوتٍ

Bir uygunsuzluk Rahmanın Yaratmasında Göremezsin

(o rahmanın yaratmasında hiç bir uygunsuzluk göremezsin) O Rahmanın o rahmeti bütün âlemleri kapsayan. Kerem Sahibi Yaratıcının yaratmasında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Onların hepsi de harikulade bir intizam, bir ihtişam üzere yaratılmıştır. Onlar da, uygunsuz bir zıtlık, bir noksanlık yoktur, hepsi de pek mükemmel olarak ibret için nazarlara aydınlatmaya vesiledir.

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ

Bir çatlak Görecek misin Gözü Haydi döndür

(imdi gözü çevir bak, hiçbir çatlak görebilir misin?) İmdi Sen eğer bir şüphede isen gözü çevir de bak, dikkatle nazar et hiçbir çatlak görebilir misin? o muazzam gök kubbelerinde, o pek gösterişli levhalarda elbette ki: Bir noksanlık yoktur. Hepsi de hikmet sahibi Yaratıcının kudret ve yüceliğine şahitlik eden birer hikmet harikasıdır.

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

4.Sonra gözü iki defa daha çevir, o göz sana yorgun bir halde olarak zelilce bir şekilde geri dönmüş olsun.

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ

İki defa Gözü Döndür Sonra

(Sonra gözü iki defa daha çevir) Tekrar tekrar o muazzam harikalara, gök tabakalarına bak, son derece dikkatle seyret, güzelce bir düşün

يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

Bitkin O iken Zelilce bir halde Göz Sana Döner

(o göz sana yorgun bir hâlde olarak zelilce bir şekilde dönmüş olsun) yani: Eğer o semalarda, o kudret harikalarında bir şüphe var ise, onlarda bir kusur olduğuna inanıyor isen öyle dikkatli bir bakma neticesinde kendi kusurunu anlamış, zelil ve yorgun bir vaziyette kalmaya mahkûm bulunmuş olursun.

&-Evet, Şüphe yok ki Bütün bu yaratılmış âlem ve özellikle o pek yüksek, parlak gökler, pek mükemmel birer kudret eseridir, hiçbir kimse bunlarda bir noksanlık, göremez, bunların Allah'ın muazzam birer mahlûku olduğu açıktır. Artık bunların Yüce Yaratıcısını birlemek ve takdiste bulunmak, elbette ki: Biz kullar için en mühim bir kulluk vazifesidir.

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ

عَذَابَ السَّعِيرِ

5.And olsun ki: En yakın olan göğü kandiller ile bezedik ve onları şeytanlar için atılacak şeyler kıldık ve bunlar için alevli ateş azabı hazırladık.

Bu mübarek ayetler de dünya göğünün yıldızlarla bezenmiş olduğunu ve bunların şeytanları kovmak için birer ateşin yıldırım kesildiğini bildiriyor. Allah'ı inkâr edenlerin müthiş akıbetlerini ve cehennemde nasıl kınamalara maruz kalacaklarını ve nasıl cinayetlerini itirafta bulunacaklarını haber veriyor. Cehennemin pek ateşin vasıflarını ve meleklerin kâfirler aleyhindeki beddualarını şöylece ihtar buyurmaktadır.

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ

Kandiller ile Dünya Semasını Süsledik And olsun Ve

(And olsun ki: dünya semasını kandiller ile süsledik) And olsun ki Muhakkak bir kudret eseridir ki: yer küresine nisbeten yakın bulunan göğü kandiller ile bezedik yani: Parlak yıldızlar ile süsledik,

&-Evet, kandiller ile hanelerimizi, mabetlerimizi süslediğimiz ve aydınlattığımız gibi o yıldızlarda gök levhasını daha muhteşem, daha gösterişli bir biçimde nurlar, ziynetler içinde bırakıyorlar, yeryüzünü de ışıklarından faydalandırıyorlar. İşte bütün bu ilahi

eserler, kusur lekesinden uzak olduğu gibi gökler de böyle fevkalade bir güzellik ve cazibeye sahiptirler.

&-işte onların yaradılışındaki diğer bir faideye, diğer bir hikmete işaret için de Hikmet sahibi Yaratıcı Hazretleri buyuruyor ki:

وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

Şeytanlar için Taşlar Onları kıldık Ve

(ve onları şeytanlar için atılacak şeyler kıldık) yani: O yıldızlardaki ateşlerden alınmış birer parça olan ve kendilerine Şihab denilen gök taşı veya yakıcı şeyler ile şeytanları ateşlere hedef kıldık, onların göklere çıkmalarına meydan vermedik. İşte o yıldızlar, dünyayı süsledikleri ve bir takım hayat sebebi olan şeylerin vücuda gelmelerine birer sebep oldukları gibi öyle din düşmanları olan ve bir takım gök sırlarına muttali olup da onunla insanlara vesveseler vermek isteyen şeytanlara çarpıp onları yok etmek faidesini de içermektedirler.

وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

Alevli ateş Azabını Onlara Hazırladık Ve

(ve bunlar için alevli ateş azabı hazırladık) Ve Bu şeytanlar hakkında şihab ateşi ile helak olmalarından başka da ahirette alevli ateş azabı hazırladık. Bu şeytanlar, ahiret âleminde cehennem ateşleri içinde ebedi olarak yanıp yakılacaklardır. Evet, Şeytanlar ve onlar gibi insanları saptırmak isteyenler, gökleri ve o kadar ışıklı yıldızları ve diğer kudret eserlerini akıllıca bir şekilde seyredip de kendi inançlarını, hareketlerini güzelce tanzime çalışmayanlar, sonunda öyle müthiş bir azap ateşine maruz kalacaklardır.

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

6.Ve Rablerini inkâr etmiş olanlar için cehennem azabı vardır. Ve ne fena dönüş yeri

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ

Cehennem Azabı Rablerini İnkâr ettiler O kimseler için vardır ki Ve

(Ve Rablerini inkâr etmiş olanlar için cehennem azabı vardır) Evet, Rab'lerini inkâr etmiş Gerek şeytanlar ve gerek başka kâfirler için cehennem azabı vardır. Onlar sonunda cehennem ateşleri içinde kalıp yanıp yakılacaklardır. O azaptan kurtulamayacaklardır.

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

Varılacak yerdir Ne kötü Ve

(Ve ne fena dönüş yeri) dir o cehennem. Sonunda, bütün o kâfirler o cehenneme sevk edileceklerdir. Ve öyle pek ateşli pek dehşetli bir azap mahallinde ebediyen kalacaklardır.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ

7.Oraya atıldıkları zaman onun için bir hıçkırık işitmiş olurlar ve o kaynar bir haldedir.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا

Bir hıçkırık Onun için işittiler Oraya Atıldılar O vakit ki

(Oraya atıldıkları zaman onun için bir hıçkırık işitmiş olurlar) O suçlular o cehenneme atıldıkları zaman o Cehenneme ait bir hıçkırık son derece gazaba tutulmuş bir şahsın gürültüsü gibi bir inilti işitmiş olurlar o sebepten de ayrıca üzüntü, ıstıraplar içinde kalırlar

وَهِيَ تَفُورُ

Kaynıyor O iken

(ve o kaynar bir haldedir) ve o cehennem kaynar bir haldedir. Onun suyu daima kaynar, içersine atılanları haşlar durur.

تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

8.Neredeyse cehennem öfkesinden çatlayacak! Her ne zaman oraya bir topluluk atılsa, onun bekçileri onlara: Size, (bu azap ile) korkutucu bir peygamber gelmemiş miydi? Diye sorarlar.

تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ

Öfkeden Çatlayacak Nerede ise

(Neredeyse cehennem öfkesinden çatlayacak) O suçlulara karşı pek şiddetli bir gazap tesiriyle öyle pür heyecan bir hale gelmiş bulunur,

كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ

Bir topluluk Oraya Atıldı Ne zaman ki

(Her ne zaman oraya bir topluluk atılsa) her ne vakit cehennem içine kâfirlerden bir taife atılınca

سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

Bir korkutucu Size gelmedi mi Bekçileri Onlara sordu

(onun bekçileri onlara: Size, (bu azap ile) korkutucu bir peygamber gelmemiş miydi? Diye sorarlar) Hazene'yi Cehennem denilen memurlar, o kâfirlere bir kınama maksadı ile sormuş olurlar ki: dünyada iken bu ilahi azabı size ihtar eden, size ilahi ayetleri okuyan bir Peygamber gelmedi mi? siz ne için öyle küfür ve isyan içinde yaşayarak böyle bir azaba layık bulunmuş oldunuz.

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي

ضَلَالٍ كَبِيرٍ

9.Derler ki Evet Muhakkak ki: Bize bir korkutucu Peygamber geldi, fakat biz tekzip ettik ve dedik ki: Allah bir şey indirmemiştir, siz başka değil, ancak büyük bir sapkınlık içindesiniz.

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ

Bir korkutucu Bize geldi Gerçekten Bilakis Dediler

(Derler ki Evet Muhakkak ki: Bize bir korkutucu Peygamber geldi) O suçlular ise, tam bir üzüntü ile pişmanlıklarını açıklayarak derler ki: Evet, Muhakkak ki, bize bir korkutucu geldi bize bir Peygamber gelerek ilahi ayetleri okudu, bizi bu cehennem azabı ile tehdit etti, bizi uyandırmaya çalıştı

فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ

Bir şeyden Allah İndirmemiştir Biz dedik Ve Fakat biz yalanladık

(fakat biz tekzip ettik) o Peygamberi tasdik etmedik yalanladık

(fakat biz tekzip ettik ve dedik ki: Allah bir şey indirmemiştir) senin okuduğun şey, bir ilâhî kelâm değildir.

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ

Büyük Bir dalalet içinde Ancak Siz Değil

(siz başka değil, ancak büyük bir sapkınlık içindesiniz) Siz Ey Peygamberlik iddiasında bulunanlar ancak büyük bir sapkınlık içindesiniz siz de bizim gibi bir insan bulunuyorsunuz, size Allah tarafından öyle bir memuriyet, bir peygamberlik verilmiş değildir. İddianız hakikate aykırıdır. Siz sadakat yolundan çıkmış, Hak'tan uzaklaşmış bulunuyorsunuz.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

10.Ve diyeceklerdir ki: Eğer biz işidir olsa idik veya akıllıca düşünse idik, biz bu çılgın cehennemin yaranı arasında bulunmuş olmaz idik.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ

Akil erdiriyoruz Veya İşitir Olsaydık Eğer Dediler Ve

(Ve diyeceklerdir ki: Eğer biz işidir olsa idik veya akıllıca düşünse idik) Ve O cehenneme atılmış olanlar, kendilerinin Peygamberlerine karşı ne kadar cahilce iddialarda, isnatlarda bulunmuş olduklarını şöyle itiraf edecekler. Ve diyeceklerdir ki: Eğer biz O Peygamberlerin tebliğlerini can kulağı ile güzelce dinlemiş bulunsaydı idik veya akıllıca o muhterem zatların o kadar hayır diler ihtarlarını nasihatlerini akıllıca bir halde düşünse idik, şimdi

مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateş Ehli içinde Olmazdık

(biz bu çılgın cehennemin ashabı arasında bulunmuş olmaz idik) Öyle bizi aldatmış olan şeytanlar ile beraber bu cehennemin feveran edip duran ateşi içine düşmüş bulunmazdık. İşte bir ilahi lütuf olan aklını, vicdanını kötüye kullanarak haktan ayrılan, doğru sözleri dinleyip kabul etmeyen, batıl şeylere tabi olup duran kimseler, bilahare böyle bir pişmanlılığa, felakete uğrayacaklardır.

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ

11.İşte günahlarını itiraf etmiş olurlar. Artık o çılgın cehennem yaranı için ilahi rahmetten bir uzaklık olsun.

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ

Günahlarını Böylece itiraf ettiler

(İşte günahlarını itiraf etmiş olurlar) İşte Peygamberlerini inkâr etmiş, kendi hevalarına tutulmuş olanlar, ahirette kendi günahlarını böyle itiraf etmiş olurlar Ne yazık ki: Artık bu itirafları kendilerine bir fayda vermez

فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ

Alevli ateşin Ehli Artık uzak olsun

(Artık o çılgın cehennem ashabı için rahmetten bir uzaklık olsun) artık o çılgın daima kaynayıp duran cehennem yaranı için şeytanlar ile onlara tâbi olanlar için Allah'ın rahmetinden bir uzaklık olsun onlar ebediyen ilahi affa nail olamayacaklardır. Veya onlar için cehennem içindeki müthiş bir dere bir daimi ikametgâh bulunsun, onlar o kurtuluş ümidinden uzaklaştıkça uzaklaşınsınlar, onların o kötü hâllerinin neticesi, bundan başka değildir.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

12.Şüphe yok, o kimseler ki: Rablerinden gıyaben korkarlar, onlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

Bu mübarek ayetler, müminleri sevindiriyor, onları imanda sebata teşvik ediyor. Yüce Mabut Hazretlerinin her şeyi bilip, her şeyden haberdar olduğunu beyan buyuruyor, insanların çalışıp dünyevi nimetlerden istifade etmelerine, ahiret hayatını da unutmamalarına işaret buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ

Gıyaben Rablerinden Korkarlar O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok, o kimseler ki Rab'lerinden gıyaben korkarlar) O Mü'minler Müslümanlar O Yüce Mabudu görmedikleri veya onun azabını müşahade etmedikleri halde, onun her şeyi tamamı ile bildiğini ve kudret ve büyüklüğünü düşünerek onun kutsi hükümlerine muhalefetten çekinirler. Veyahut insanların görmeyecekleri bir yerde bulunsalar dahi yine dinen yasaklanmış şeyleri yapmazlar. Allah'ı Teâlâ'dan kalben korkarak İslam terbiyesi dairesinde hareket ederler, üzerlerine düşen vazifeleri ifaya çalışırlar, onlar öyle samimi Müslümanlardır, işte

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

Büyük Bir mükâfat Ve Bir mağfiret Onlar için vardır

(onlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır) onlar için bir büyük mağfiret vardır onların günahları yarlıganır af edilir ve onların haklarında bir ilahi lütuf olarak büyük bir mükâfat vardır. Onun derecesini takdirden bütün insanlık acizdir. Evet, tam bir samimiyetle mümin olan, en tenha bir yerde bulunsalar dahi, ilâhî emre muhalif bir harekette bulunmaktan çekinen, ilahi azaptan korkan, temiz vicdanlı zatların istikbal-leri pek güzeldir. Hakiki şekilde mutlu olanlar, ancak onlardır. Nitekim bir hadisi şerifte Sen Allah'ı Teâlâ'yı görüyormuşsun gibi ibadette bulun, her ne kadar sen onu görür olmadın ise de, şüphe yok ki: O seni görmektedir. Bu gibi dini emirlere uyan Müslümanlar, daima temiz bir hayata sahip bulunmuş olurlar, günahlardan sakınmaya çalışır dururlar.

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

13.sözünüzü gizleyiniz veya onu açıklayınız, şüphe yok ki: O Yüce Yaratıcı gönüllerde olanı hakkıyla bilendir.

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ

Onu Açıklayın Veya Sözünüzü Gizleyin Ve

(sözünüzü gizleyiniz veya onu açıklayınız) Evet, Ey insanlar Siz ister sözünüzü gizleyiniz hayra veya şerre yönelik olan düşüncelerinizi içerinizde saklayınız, kimseye söylemeyiniz veya onu açıklayınız maksadınızı ilan ediniz, her halde

إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Sinelerin İçinde olanı Hakkıyla bilendir Şüphesiz o

(şüphe yok ki: O Yüce Yaratıcı gönüllerde olanı hakkıyla bilendir) şüphe yok ki: O Yüce Yaratıcı kullarının bütün kalplerinde olanı bilicidir, güzelce mi düşünüyorlar, yoksa çirkin şeyler mi düşünüp duruyorlar, hepsini de âlemlerin Rabbi Hazretleri tamamı ile bilir, ona göre haklarında mükâfat ve ceza tecelli eder. İşte bu hakikati iyice bilmiş olunuz, ona göre hareketlerinizi tanzime çalışınız, artık sizin bütün kalbi sırlarınızı böyle tamamı ile bilen bir Yüce Yaratıcı, sizin açıkça yapmış olduğunuz şeyleri de tamamen bilmez mi? İnanmışız ki bilir, O'na hiçbir şey gizli kalmaz.

&-İbni Abbas Radiyallahu Anh'tan rivayet olunduğuna göre müşriklerin, Hz. Peygamber hakkındaki, bazı dedikoduları, Resulü Ekrem'e vahiy'en bildiriliyordu. Bundan dolayı, müşriklerin bazısı, bazısına dedi ki: "Sözlerinizi gizleyin, taki: Muhammed'in Rabbi işitmesin" bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuş, Cenabı Hakkın gizli olanı da, açık olanı da tamamı ile bildiği bütün halka ihtar buyrulmuştur.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

14.Yaratmış olan zat, bilmez mi? Latif, Habir olan, O'dur.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ

Yarattı O kimse ki Bilmez mi?

(Yaratmış olan zat, bilmez mi?) Evet, Yüce Yaratıcı Hazretleri bütün gizli ve aşikâre olan şeyleri bilir, bir kere düşünmeli, muazzam kudret ve hikmet ile bu âlemleri yaratmış olan zat o Yüce sıfatları olan Yaratıcı, kullarının bütün açık ve gizli fiil ve sözlerini bilmez mi? elbette ki: Tamamı ile bilir. Şüphe yok ki:

وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

Her şeyden haberdar Bütün incelikleri bilen O Ve

(Latif, Habir olan, O'dur) El latif bütün kalplerdeki düşünceleri bilen ve El habir olan bütün açık ve gizli bulunan şeyleri tamamı ile bilen O Kâinatın Yaratıcısı Hazretleridir. Artık o Yüce Yaratıcımız, elbette ki: Bütün kullarının sözlerini işitir, işlerini görür, ona gizli ve açık hiçbir şey kapalı kalmaz. Bir kere o Yüce Yaratıcının kudret eserlerine bir ibret gözü ile bakınız onun ne kadar kudret ve azamet sahibi olduğunu düşününüz

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

15.O, O'dur ki: Sizin için yere boyun eğdirdi, artık onun omuzlarında yürüyün ve rızından yiye ve dönüş de Onadır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا

İtaatkar Yeri Sizin İçin Kıldı O zattır ki O

(O, O'dur ki: Sizin için yere boyun eğdirdi) Yüce Mabut odur ki O kudret ve azamet sahibi olan bir benzersiz yaratıcıdır ki Ey insanlar O koca yer küresi alanını sizin emrinize verdi, siz ondan istediğiniz gibi istifade edebiliyorsunuz. Üzerinde seyahatlerde bulunuyorsunuz, onun sularından, madenlerinden ürünlerinden faydalanıyorsunuz, ticaretinizi geliştirebiliyorsunuz, o koskoca yeryüzü, size adeta zelilce bir şekilde itaatkâr bulunmuş oluyor.

فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ

Rızından Yiye ve Omuzlarında Artık yürüyün

(artık onun omuzlarında yürüyün ve rızından yiye) Yani: O'nun her alanında, sahralarında, dağlarında, derelerinde, denizlerinde seyahate devam edin, ticaretinizi güzelce geliştirin, o size pek ziyadesi ile kolaylıklar göstermektedir. Ve rızından yiye Allah'ı Teâlâ'nın yeryüzünde size rızık olmak üzere yarattığı şeylerden, nimetlerden istifade edin

وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

Dönüş Onadır Ve

(ve dönüş de Ona dır) kıyamet gününde bütün hayat sahiplerinin kendisine rucu edecekleri zat da Cenabı Hak'tan başka değildir. Bütün kullar, o Ezeli Yaratıcının manevi huzuruna sevk edileceklerdir. Dünyadaki amellerine göre, mükâfat ve cezaya uğrayacaklardır. Artık insanlar, bu akıbetlerini de düşünmelidirler, ilahi nimetlerin kadrini bilip şükürünü İfaya çalışmalıdırlar. İnsanlar, dünyada ebediyen yaşayacaklar imiş gibi bir gaflete dalarak ahireti düşünmekten geri kalmamalıdırlar. Meşru şekilde hem dünyalarına, hem de, ahiretlerine çalışmaya devam etmelidirler.

&-Bu ayeti kerime; ticaretin, helal bir şekilde kazanç sahasına atılmanın dinen mendub, makbul olduğuna işaret buyurmaktadır. İslam dini, Müslümanları hem dini vazifelerini ifaya, hem de meşru surette dünya işleri ile kazanç ile iştigale sevk ve teşvik buyurmaktadır. Nitekim bir eserde de şöyle gelmişti: Şüphe yok ki: Allah'ı Teâlâ, sanat ehli olan mümin kulunu sever, işte mübarek dinimiz bizleri böyle maddî ve manevi yükselme yollarına teşvik buyuruyor. Ne mutlu buna riayetkâr olanlara!

ءَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

16.Emin mi oldunuz, gökte olanın sizi yerin dibine geçirivermesinden? O vakit o yer, çalkanıverir.

Bu mübarek ayetler, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini inkâra cüret eden dinsizleri başlarına bir takım felâketlerin gelmesi ile korkutuyor. Onlardan evvel Peygamberlerini tekzip edenlerin nasıl bir helake uğratılmış olduklarına bir ikaz vesilesi olmak üzere işaret ediyor. Cenabı Hakk'ın o inkârcıları helake kâdir olduğunu göstermek için onların dikkatlerini bir kısım kudret delillerine çekiyor.

ءَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ

Yere Siz Batırmasından Göktedir O kimseden ki Emin mi oldunuz

(Emin mi oldunuz gökte olanın sizi yerin dibine geçirivermesinden?)

Yani: Ey Hz. Muhammed'in Peygamberliğini tekzip eden inkârcılar Emir ve tedbiri göklerde cereyan eden Yüce Yaratıcının veya bunların idaresi ile görevlendirilmiş olan meleklerin sizi yerin dibine geçirivermesinden emin mi oldunuz. Böyle olabilecek ve pek korkunç bir akıbeti hiç düşünmez misiniz ki, inkâra devam eder durursunuz?

فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

Çalkalanıyor O Hemen birden

(O vakit o yer, çalkanıverir) O vakit Üzerinde bulunduğunuz yeryüzü çalkalanıp mustarip olup hepinizi altına alarak helak eder. Vakti ile yerlerin altına geçirilmiş olan Karun'un kıssası malum değil mi? Ey inkârcılar Siz ne için o gibi kıssalardan bir uyanma dersi almıyorsunuz? Şimdilik size ram olan, sizin için bir refah ve selamet sahası bulunan yeryüzünün bu tekbizinizden, bir şükran vazifesini İfa etmediğinizden dolayı sizin için bir helak makberi olması ihtimalinden hiç endişe etmez misiniz?

أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ

17.Emin mi oldunuz o gökte olanın üzerinize taş yağdıran bir rüzgâr göndermesinden? Artık yakında bileceksiniz ki: Korkutmam nasıldır.

أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا

Taş yağdıran bir rüzgâr Üzerinize Göndermesinden Göktedir O kimseden ki Emin mi oldunuz Yoksa

(yoksa emin mi oldunuz o gökte olanın üzerinize taş yağdıran bir rüzgâr göndermesinden?) Ve ey dinsizler Yoksa siz emin mi oldunuz size bir teminat mı verildi, o gökte tasarrufa kâdir bulunan zatın üzerinize taş yağdıran bir rüzgâr göndermesinden? Böyle bir musibete uğrayabileceğinizi de hiç düşünmez misiniz? Nitekim Lut kavmi ile Fil ashâbı böyle semavi bir taş yağmuruna tutulmuşlardı.

فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ

Benim korkutmam Nasıldır Artık yakında bileceksiniz

(Artık yakında bileceksiniz ki, korkutmam nasıldır) İşte o kendisiyle korkutulan müthiş azabı gördüğünüz zaman, felaketi anlayacaksınız. Ne yazık ki: Artık o anlayış, size bir fayda veremeyecektir.

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

18.Muhakkak ki, onlardan evvelkiler tekzip etmişlerdi. Artık nasıl oldu inkarım!

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

Onlardan öncedir O kimseler ki Yalanladı And olsun gerçekten Ve

(Muhakkak ki, onlardan evvelkiler tekzip etmişlerdi) Yüce Yaratıcı Hazretleri, Saadet asrındaki kâfirleri tehdit için şöyle buyuruyor: Muhakkak ki, o Mekke'yi Mükerrerme'deki ve etrafındaki kâfirlerden evvelkiler Nuh ve Ad kavimleri gibi dinsizler de Peygamberlerini tekzip etmişlerdi. Onlar da ilahi dini inkâra cüret göstermişlerdi.

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Benim inkarım Oldu Fakat nasıl

(Artık nasıl oldu inkârım) Onları nasıl azaplara uğratarak mahv ve cezalandırmış oldum. Bu tarihen sabit, bilinen bir hadisedir. Bunları bu sonraki inkârcılar hiç düşünmüyorlar mı? Cenabı Hakkın her şeye kâdir olduğunu düşünmeli değil midirler?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ

شَيْءٍ بَصِيرٌ

19.Üstlerinde olan kuşlara bakmazlar mı ki: Kanatlarını açıcılarıdır ve kapayı-verirler. Onları rahmandan başkası tutuvermez. Şüphe yok ki: O, her bir şeyi görücüdür?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَاتٍ وَيَقْبِضْنَ

Kapatırlar Ve Kanat açanlar Üzerlerinde Kuşları Ve görmediler mi?

(Üstlerinde olan kuşlara bakmazlar mı ki: Kanatlarını açıcılarıdır ve kapayı-verirler) O inkârcılar, kısaca Üstlerinde olan havada uçuşan o kuşlara olsun bir kere ibret gözüyle bakmazlar mı ki: O kuşlar havada Kanatlarını açıcılarıdır ve

kapayıverirler uçtukları zaman havada kanatlarını yayarlar ve vakit vakit de kanatlarını yanlarına çarparak kapayıverirler. Böyle garip bir tarzda uçuşlarını temin etmiş bulunurlar,

مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ

Rahman Ancak Onları tutmuyor

(Onları rahmandan başkası tutmaz) Onları Öyle bomboş bir hava içinde rahmandan Yüce Yaratıcıdan başkası tutuvermez. Onlar sırf ilâhi kudret ile öyle bir boşlukta dolaşmaya muvaffak oluveriyorlar. Yoksa öyle ağır cisimlerin havada duramayıp yere düşmeleri kendilerine ait bir tabiat gereğidir. Onları yerin çekme kuvveti de düşürür. Hâlbuki bunun tersine olarak havalarda diledikleri taraflara hiç düşünmeden uçup gittikleri daima görülmektedir. Bütün bunlar, ilahi kudret ile ilahi takdir ile böyle vukua gelmekte bulunuyor. Bunları da bir ibret gözüyle seyretmek gerekmez mi?

إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

Hakkıyla görendir Her şeyi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: O, her bir şeyi görücüdür?) Şüphe yok ki: O Rahmeti evrensel Yüce Yaratıcı her bir şeyi görücüdür bilicidir, bütün eşyanın inceliklerini bilendir. Dilediği harikulade şeyleri vücuda getirmeğe de kâdirdir. Bu kadar yaratılış harikalarını görüp duran insanlar için hiç layık olabilir mi ki: O Yüce Yaratıcının varlığını, kudret ve azametini bilip tasdik etmesinler Ondan başkasına tapınıp dursunlar. O ne kadar cahilce hareket!

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ

20.Yoksa sizin için kimdir O Rahman'ın berisinde size yardım edecek ordunuz! Kâfirler ise ancak bir gurur içindedir.

Bu mübarek ayetler. Yüce Yaratıcının gözler çarpan hayret verici kudretini, birliğine ait delilileri gördükleri hâlde, putlara tapınan müşrikleri kınıyor. O putlardan bir fayda göremeyeceklerini ihtar buyuruyor. Öyle müdriklerin hâlleri ile müminlerin hâllerini birer misal ile beyan ederek müminlerin hidayet üzere bulunduklarını, müşriklerin ise ne kadar sapıklığa düşmüş olduklarını bildiriyor. Ve Cenabı Hakkın ilahlığına ve yaratıcılığındaki tekligine şahitlik eden delillere işaret buyurmaktadır.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ

Rahmandan Başka Size yardım eder Sizin için Bir ordu O O şey ki Şu Yoksa kimdir

(Yoksa sizin için kimdir O Rahman'ın berisinde size yardım edecek ordunuz!)

Şöyle ki: Ey Müşrikler!. Bir kere düşünmez misiniz? Size yönelecek bir azabı sizlerden uzaklaştıracak bir yardımcınız mı vardır? Yoksa sizin için kimdir, o Rahmân'ın berisinde size yardım edecek ordunuz? Elbette ki, öyle küfür ve şirk içinde yaşamaktan ayrılmıyorsunuz?

إِنَّ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ

Bir gurur içinde Ancak O kâfirler değildir

(kâfirler ise ancak bir gurur içindedirler) onlar bir aldanış içindedirler onları şeytan, aldatmaktadır. O batıl putlarından fayda göreceklere dair vesveselerde bulunarak müşrikleri aldatıp durmaktadır. Allah'ı Teâlâ'nın pek geniş olan rahmeti sebebiyledir ki: İnsanlar, yeryüzünde yaşayıp birçok şeylerden faydalanıyorlar. Kâfirleri, asileri hemen mahıv ve tenkil buyurmuyor. İşte bu ayeti kerimedeki Yüce "Rahman" ismi buna işareti içermektedir. Artık bu ilahi rahmeti takdir ederek ve yücelterek onun şükrünü İfaya çalışmalı değil miyiz?

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ

21.Eğer sizin rızınızı kesmiş olursa, sizi rızıklandırarak olan kimse kimdir? Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ

Rızkını Tutsa Eğer Size rızık verir O şey ki Şu Yoksa kimdir

(Eğer sizin rızınızı kesmiş olursa, sizi rızıklandıracak olan kimse kimdir?) Evet, Ey müşrikler Şunu da düşününüz ki: Eğer O Merhamet sahibi Yaratıcı sizin rızınızı kesmiş olursa bütün geçim vasıtalarınızı yok ederse, meselâ yağmurları yağdırmayıp, rüzgârları estirmeyip, yeryüzünü kup kuru, havadan mahrum bir hâlde bırakırsa, denizlerin sularını yerlerin altına geçirirse, artık Cenabı Haktan başka bir rızık verici bulabilir misiniz? Ne mümkün. Ne yazık ki: Müşrikler, bu hakikati düşünmezler,

بَلْ لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ

Nefrette Ve İsyanda İsrar ettiler Bilakis

(Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar) Onlar bu düşünmeden mahrumdurlar. Onlar bir böbürlenme bir kibirlenme, bir inat içinde yaşarlar ve bir kaçınma hakkı kabulden uzaklaşma içinde devam eder dururlar. Bu halleri, şeytanın kendilerini bir aldatmasıdır. Sefahatlerinin bir neticesidir. Yoksa bir şecaat, bir delile dayanan eseri değildir.

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

22.İmdi yüzü üzerine kapanarak yürüyen mi daha çok hidayete erendir, yoksa dosdoğru bir yol üzerinde dimdik yürüyen kimse mi?

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ

Daha doğru Yüzü Üstü Kapanarak Yürüyor Şimdi o kimse mi ki

(İmdi yüzü üzerine kapanarak yürüyen mi daha çok hidayete erendir) evet bir kere o müşrikler ile müminlerin hallerini bir göz önüne alıp mukayese etmek lazımdır ki. Öyle zelilce bir vaziyet alarak yerde sürüne sürüne bir tarafa gitmek isteyen bir şahıs mı daha çok hidayete erendir istediği mahalle selamete varabilecek bir haldedir,

أَفَمَنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Dosdoğru Bir yol Üzerinde Dimdik Yürüyor Yoksa o kimse mi ki

(yoksa dosdoğru bir yol üzerinde dimdik yürüyen kimse mi?) yoksa bütün duyu organları ve kuvvetleri mükemmel olup da, dosdoğru bir yol üzerinde dimdik yürüyen kimse mi? Öyle bir hidayete erendir? Elbette ki: Bu dosdoğru yürüyen kimsedir. İşte müşrikler, yollarını şaşırmış, zelilce bir tarzda yerlere sürünüp giden kimselere benzerler ki, onlar hidayete, selâmete eremeyeceklerdir. Müminler ise tam bir selamet ve intizam ile yollarını takip eden kimseler gibidirler ki: Elbette gayelerine ulaşacaklardır. Hidayete ve uhrevi saadete kavuşacaklardır.

İşte İman ile küfür arasında böyle pek büyük bir fark vardır. Ne yazık ki: Kâfirler bunu takdir edemiyorlar.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

23.De ki: O, O Zat dır ki, sizi yarattı ve sizin için kulak ve gözler ve gönüller var kıldı, pek az şükrediversiniz.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ

Sizi yarattı O zattır ki O Deki

(De ki: O, O Zat dır ki, sizi yarattı) Ey Yüce Peygamber! O münkirlere de ki: O Yüce Yaratıcı ki: Sizi yarattı Yüce kudreti ile sizi harika bir şekilde varlık alanına getirdi, sizi hayata nail etti

وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

Kalpler Ve Gözler Ve Kulak Size Kıldı Ve

(ve sizin için kulak ve gözler ve gönüller var kıldı) o kulakla ilahi ayetleri öğütleri işitip onlardan faydalanasınız. O gözle Yüce Yaratıcının kudret eserlerine bakarak

onun birliğini, kudret ve azametini anlayasınız. Ve gönüller ki onunla Güzelce tefekküre dalasınız, akıllıca düşünerek selamet ve saadetinize vesile olacak bir güzel inanca ve güzelce amellere sahip bulunasınız. Ne yazık ki: Ey İnsanlar! Bu kadar kuvvetlere, nimetlere nail olduğunuz halde siz,

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

Şükrediyorsunuz Ne kadar az

(pek az şükrediverirsiniz) içinizden birçokları bu kuvvetleri kötüye kullanmaktan ayrılmazlar, bunları ne için yaratılmışlarsa ona yöneltmezler, o kadar nimetleri kendilerine ihsan buyurmuş olan Yüce Yaraticıya şükretmez, onun emirlerine ve yasaklarına riayette bulunmazlar. Böyle bir nankörlük, insanlığa yakışır mı?

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

24.De ki. O, O Zat dır ki: Sizi yeryüzünde yaşatıp yaydı ve ona toplanacaksınızdır.

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Sizi yarattı O zattır ki O Deki

(De ki O, O Zat dır ki: Sizi yeryüzünde yaşatıp yaydı) sizi büyük büyük cemiyetlere ayırdı, yer sahasını sizlere boyun eğdirdi, onun her tarafında dolaşıp durabiliyorsunuz, maddî istifadelerinizi temin edebiliyorsunuz. Fakat bu dünya hayatı böyle devam etmeyecektir. Bir gün bu dünya hayatından ayrılacaksınızdır

وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Toplanacaksınız Ona Ve

(ve ona toplanacaksınızdır) o sizi yaratmış olan Yüce Mabudun manevi huzuruna, onun tayin buyuracağı mahşere sevk edilerek hesap için toplanacaksınızdır. Bir hesap ve muhakeme neticesinde ya mükâfatlara veya cezalara uğrayacaksınızdır. Artık bu akıbetinizi düşünmeli, daha elde fırsat varken halinizi ıslaha çalışmalı değil misiniz?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

25.Ve derler ki: Şu vaat edilen, ne zamandır? Eğer sadıklar oldu iseniz.

Bu mübarek ayetler de, kıyametin kopma zamanını bir alay maksadı ile soran inkârcılara Resulullah'ın ne şekilde cevap vermekle mükellef olduğunu bildiriyor. O kâfirlerin kıyamet gününde nasıl çirkin bir vaziyette kalacaklarını ve nasıl bir kınamaya uğrayacaklarını gösteriyor. Resulü Ekrem'in de nasıl bir iman ile ve tevekkül ile vasıflanmış bulunduğunu beyan, kâfirlerin de nasıl bir sapıklıkta bulunduklarını biraz sonra anlayacaklarını ihtar ediyor. Ve o nankör inkârcıların hayat sebepleri olan leziz suların yerlerin altına çekilip gittiği takdirde onlara o taptıkları putların ve diğer mahlûkatın bir akarsu veremeyeceklerine işaret buyurmaktadır.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ

Vaat Bu Ne zaman Diyorlar Ve

(Ve derler ki Şu vaat edilen, ne zamandır?) Müşrikler, Resulü Ekrem'e ve ona tabi olanlara karşı inkârlarına devam ederler ve onlara hitaben bir alay tariki ile derler ki: Şu vaat edilen, ne zamandır? Yani haşir ve neşir, kıyamet vukuu ne zamandır? Bize onun vaktini tayin ediniz bakalım

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseniz Eğer

(Eğer sadıklar oldu iseniz) yani eğer siz iddia ettiğiniz haşrın kıyametin kopması hakkında doğru sözlü iseniz haydi o vakti bize haber veriniz.

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ

26.De ki: Şüphe yok, o bil ki, ancak Allah'ın indindedir ve ben muhakkak ki: Ancak açıkça bildiren bir korkutucu Peygamberim.

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ

Allah'ın Katındadır O bilgi Ancak Deki

(De ki: Şüphe yok, o bilgi ancak Allah'ın indindedir) Cenabı Hak da, Resulü Ekrem'ine hitaben buyuruyor ki: Ey resulüm O inkârcılara de ki: Evet o kıyametin kopma zamanına ve hakkınızda azabın gelme zamanına ait malûmat Allah'ın katındadır. O hadisenin ne zaman vücuda geleceğini ancak Allah'ı Teâlâ bilir, onu başkaları hikmet gereği bilmezler,

وَأِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Ben Ancak Ve

(ve ben muhakkak ki: Ancak açıkça bildiren bir korkutucuyum) evet ben muhakkak ki: Ancak ilâhi hükümleri, kulluk vazifesini açıkça bildiren korkutucu bir Peygamberim, benim peygamberlik vazifem bundan ibarettir. İşte ben sizi imana davet ediyorum, kabul etmediğiniz takdirde azaba uğrayacağınızı ihtar ediyorum, artık geleceğinizi düşününüz.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ

27.Vakte ki, onu o azabı yakın bir halde görüverdiler, kâfir olmuş olanların yüzleri çirkinleşmiş oldu ve denildi ki: İşte bu, odur ki, siz bunu talep ettiniz.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً

Yakından Onu gördüler Ve ne vakit ki

(Vakte ki onu yakın bir halde görüverdiler) Vakte ki, O kıyameti, o azabı inkâr eden kâfirler o elem verici azabı yakın bir halde görüverdiler. Yani: Görecekları zamanki, bu görüşleri muhakkak olduğundan bugün olmuş gibi bulunmaktadır.

سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimselerin ki Yüzleri Kötüleştirdi

(kâfir olmuş olanların yüzleri çirkinleşmiş oldu) Artık kâfir olmuş olanların yüzleri çirkinleşmiş oldu kapkara kesilmiş, pek çirkin bir vaziyette kalmış bulundu, yani bulunacaktır

وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ

İddia ediyorsunuz Kendisini İdiniz O şeydir ki İşte bu Denildi Ve

(ve denildi ki: İşte bu, odur ki, siz bunu talep ettiniz) ve bir kınamak için kendilerine denildi ki: İşte bu odur ki en müthiş azaptır ki: Siz bunu istediniz Bir inkâr ve alay yoluyla acele istediniz. Artık şimdi bunu inkâr edebilecek misiniz? Çok uzak.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِیَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

28.De ki: Gördünüz mü? Eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak etse veya bize rahmet buyursa, ya kâfirleri pek acıklı bir azaptan koruyacak kimdir?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِیَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا

Bize merhamet etse Veya Benimle beraber O kimseyi Ve Allah Beni helak etse Eğer Gördünüz mü? Deki

(De ki: Gördünüz mü? Eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak etse veya bize rahmet buyursa) Ey Habibim O kâfirlere bir uyanma dersi olmak üzere De ki: Gördünüz mü? Nasıl düşünüyorsunuz, bana haber veriniz bakayım eğer Allah, beni ve benimle beraber olanları helak etse hepimizi de öldürse veya o kerim Mabudumuz bize rahmet buyursa bizim ecelimizi tehir etse, bizi zafere, İslâmiyet'i yaymaya muvaffak buyursa siz ne kazanacaksınız? Siz iman etmedikçe bizim ölmemiz de, kalmamız da size bir fayda veremez ve siz buna mani olabilir misiniz?

فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemli Bir azaptan Kafirleri Kurtarır Artık kim

(Kâfirleri pek acıklı bir azaptan koruyacak kimdir?) Ey kâfirler Artık siz kendinizi

düşünün, eğer siz böyle küfrünüzde devam eder durursanız muhakkak ki: En Şiddetli azaplara uğrayacaksınız. Elbette ki: Sizi o putlarınız, o kendilerine güvendiğiniz büyükleriniz sizi o azaptan kurtaramayacaklardır. Sizin için bir kurtuluş çaresi vardır ki: O da, siz daha dünyada iken Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini âhiret gününe imandan ve kulluk vazifelerini ifaya çalışmadan ibarettir.

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

29.De ki: O Rahmandır ki: Ona iman ettik ve ona tevekkülde bulunduk. Artık yakında bileceksiniz ki: O apaçık sapıklıkta bulunan kim imiş.

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَنَّا بِهِ

Ona İman ettik Sonsuz merhamet sahibidir O Deki

(De ki: O Rahmandır ki: Ona iman ettik) Ey Yüce Peygamber O inkârcılara Deki: O Allah'u Teâlâ, rahmandır ki ben ve benimle beraber olanlar o merhametli Mabuda iman ettik ondan başka Yaratıcı ve Mabut olmadığını bilip tasdik eyledik

وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا

Tevekkül ettik Ona Ve

(ve O'na tevekkülde bulunduk) Çünkü: O Ezeli Yaratıcıdan başkası hiçbir kimsenin hakkında bir menfaati veya bir zararı yaratmaya kâdir değildir. Bütün muvaffakiyeti o Yüce Yaratıcıdan niyaz etmelidir.

فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Apaçık Bir dalalet içindedir O O kimseyi ki Artık yakında bileceksiniz

(Artık yakında bileceksiniz ki: O apaçık sapıklıkta bulunan kim imiş) Artık Ey küfürlerinde ısrar edip duranlar yakında O azabı gördüğünüz zaman O apaçık sapkınlıkta bulunan kimmiş bileceksiniz. Kâfirler hakkında ne büyük bir tehdit Evet, O zaman o kâfirler ne kadar dalalet içinde kalmış olduklarını anlayacaklardır. Fakat artık kaybedileni telafi etmeye imkân kalmamıştır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

30.De ki: Bana haber veriniz, eğer suyunuz yerin dibine gidip çekiliverecek olsa artık size kim bir akarsu getirecektir?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا

Çekilen Suyunuz Olsa Eğer Gördünüz mü? Deki

(De ki: Bana haber veriniz eğer suyunuz yerin dibine gidip çekiliverecek olsa)

Ey beyanı hikmetli Peygamber O nankör inkârcıları uyanmaya davet için kendilerine De ki: Bana haber veriniz. Eğer suyunuz yeryüzündeki hayat vesileniz olan çeşmeler, ırmaklar vesaire yerin dibine gidip çekiliverecek olsa o suları bir daha elde edemez bir hale gelseniz

فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

Akan Bir su Size getirir Artık kim

(artık size kim bir akarsu getirecektir?) Elbette ki: Allah'u Teâlâ getirebilir, ondan başkası getiremez. O hâlde bütün varlığınızla o Kerim olan Allah'u Teâlâ'ya ilticada bulunmalı, onun birliğini, kudret ve azametini, rahmet ve şefkatini bilip tasdik ve yüceltme ile değil misiniz? İnsanlığın selameti, hidayete nail olması ancak bu tasdik ve yüceltmeli değil misiniz? İnsanlığın selâmeti hidayete nail olması ancak bu tasdik ve yüceltme ile o Yüce Yaratıcıya iltica ile kaimdir.

&-ibni Mesut Radiyallahu Anh'tan rivayet edilmiştir ki: Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz: "Bu ayeti kerimeyi okuyan kimse: Main den sonra: "Allah'u Rabbul âlemin Âlemlerin Rabbi Allah demelidir diye buyurmuştur. Yüce Yaratıcı Hazretleri, cümlemizi temiz bir imandan, bir ebedî feyizden mahrum bırakmasın, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
68-EL KALEM SÛRESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de ilk nazil olan Alak suresinin ilk ayetinden ve onu takiben nazil olan Fatiha suresinden sonra inmiştir. Elli iki ayeti kerimeyi kapsamaktadır. İbni Abbas Vekatâde Radiyallahü Anhuma'ya göre 17. ayetten 33. ayete kadar ve 48. ayetten 50. ayete kadar olan ayetleri, Medine'yi Münevvere de inmiştir. Kendisine "Nün" Suresi adı da verilmiştir. Bu mübarek sure ile Mülk suresi arasında güzel bir münasebet vardır. Mülk suresinde Cenabı Hakkın kâinata sahip, hakîm olduğu bildirilmiş, Resulü Ekrem'i inkâr edenlerin nasıl felâketlere maruz kalacaklarına işaret buyrulmuş, idi. Bu El Kalem suresinde de Allah'ü Teâlâ, o Yüce Peygamberinin yüksek vasıflarını göstermiş, bir takım inkârcıların isnat ettikleri şeylerden o Yüce Resulün uzak bulunduğunu bildirmiştir. Ve o Yüce Nebi'ye sabır etmesini tavsiye buyurmuş ve onu inkâr edenlerin ne kadar sapıklık içinde bulunduklarını ve ahirete ne kadar kınamalara, felâketlere maruz kalacaklarını ihtar eylemiştir.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Hazreti Peygamberin ahlâki güzelliğini beyan etmek ve onun kimlere itaat ve iltifat buyurmayacağını bildirmek.
- 2.Bir takım kâfirlerin kötü ahlâkını teşhir ve kendilerini ceza ile tehdit etmek.
- 3.Takva sahiplerinin, müslümanların, suçlular gibi olmayıp, Cennetlere, nimetlere erişeceklerini müjdelemek.
- 4.Hz. Peygambere sabır etmesini, kavminin arasından gazap edip ayrılmış olan Yunus Aleyhisselam gibi olmamasını tavsiye etmek.
- 5.Kuranı Kerim'in yüce mahiyetini beyan etmek onu yalanlayan müşriklerin kötü hallerini gözler önüne sermek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

1.Nün ve Kalem'e ve yazdıkları şeylere and olsun ki:

Bu mübarek ayetler, yemin ile pekiştirilmiş olarak bildiriyor ki: Resul-i Ekrem, cinnetten uzaktır, nimetlere naildir ve en güzel ahlâk ile vasıflanmıştır. Ve kimlerin cinnete müptela olduğunun yakinen görüleceğini haber veriyor. Ve Hak Teâlâ'nın sapıklığa düşmüş olanları da, hidayete nail bulunanları da tamamen bildiğini ihtar buyurmaktadır.

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

Yazıyorlar O şeye ki Ve And olsun kaleme Nun

(Nün ve Kalem'e ve yazdıkları şeylere and olsun) Nün ve Kalem ve meleklerin hayır ve iyiliğe dair veya hafaza meleklerinin insanlığın işlerine ait veya kalem sahiplerinin çeşitli mevzularla ilgili yazdıkları şeylere and olsun ki: beyan olunacak hususlar, birer hakikattir.

"Nün" harfi, bazı surelerin evvelinde bulunan Hurufi mukattaa gibi bir tembih harfidir. "Elâ" lâfzı gibi okunacak ayetlere nazar-ı dikkati celbetmektedir. Bununla beraber bu hususunda çeşitli rivayetler, ihtimaller vardır. Kısacası deniliyor ki: Nün ve Kalem bu surenin birer ismidir. Yahut Nün'dan maksat, mürekkep hokkasıdır veya mürekkeptir. Kalem ile hokkanın büyük menfaatleri olduğu için, ilim yaymaya hizmet ettikleri için manevî kıymetlerine işaret için kendilerine böyle yemin edilmiştir. Resulullah Sallallahu Aleyhi Ve sellem den söyle rivayet olunmuştur: Allah-ü Teâlâ'nın ilk yarattığı şey, kalemdir, sonra da Nün'dur ki, o divittir. Diğer bir görüşe göre de, "Nün" nundan bir levhadır ki: Melekler emir olundukları şeyleri o levha üzerine yazarlar veya bir mürekkeptir ki: Melekler, onunla yazacaklarını yazıverirler. Kaleme gelince bundan maksat, ya kalem cinsidir, semada ve yerde kendisi ile yazı yazılan her kaleme denir.

Yahut bundan maksat, Cenabı Hakkın ilk yaratmış olduğu bir kalemdir ki, onunla bütün olaylar yazılmış levhi mahfuzda tespit edilmiştir. Diğer bir görüşe göre de bu kalem den maksat, akıldır. Çünkü akıl bütün mahlûkat için büyük bir asıldır. Nitekim ilk defa yaratılan şeyin akıldan ibaret olduğu, bir haberde zikredilmiştir.

Velhâsıl: Bu yorumlar, kesin değildir. Bunlardan Allah'ın maksadının ne olduğunu ilâhi ilme havale ederiz. Biz şuna katiyen inanıyoruz ki: Allah-ü Teâlâ'nın her beyanı, hakikatin ta kendisidir ve hikmet gereğidir. Bu gibi yüce yaratılış eserlerine yemin buyurması: Sırf beyan olunacak şeylerin ehemmiyetine işaret içindir. Onlara dikkat nazarları çekmek içindir. Yoksa şüphe yok ki: Hikmet sahibi Yaratıcı, haber verdiği herhangi bir şeyin doğru olduğunu anlatmak için hâşâ yemine muhtaç değildir. Es siracülmünir ve emsali tefsirlere müracaat.

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

2.Sen Rabb'in nimeti sayesinde mecnun değilsin.

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

Bir mecnun Rabb'in Nimeti ile Sen değilsin

(Sen Rabb'in nimeti sayesinde mecnun değilsin) Ey Peygamberlerin sonuncusu! O Kerem Sahibi yaratıcının sana vermiş olduğu akıl kuvveti, zati olgunluklar, peygamberlik şerefi sayesinde sen mecnun değilsin senin yüce kadrin cinnetten uzaktır. Bunu düşmanların da pekiyi bilirler. Ancak nefislerine mağlûp, inkârlarında ısrarlı oldukları içindir ki: Bu cinnet isnadına cesaret etmişlerdir. Bu ayeti kerime, birinci ayet-teki yeminin cevabını teşkil etmektedir.

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

3.Ve şüphe yok ki: Senin için bir tükenmez mükâfat vardır.

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

Kesintili Değil Elbet bir mükafat Senin için var Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki: Senin için bir tükenmez mükâfat vardır) Evet. Ey Yüce Peygamber! Senin hakkındaki ilâhi nimetler, sonsuzdur. Ve şüphe yok ki, O nimetlerden olmak üzere senin için bir tükenmez mükâfat vardır. Sen peygamberlik görevini yerine getiriyorsun, bu uğurda bir nice zahmetlere katlanıyorsun, bir takım inkârcıların dedikodularına hedef oluyorsun, bütün bunların karşılığında pek büyük sevaplara kesilmeyecek olan nimetlere veya insanlar tarafından bir nimete dayalı olmayan ilâhi lütuflara nail olacaksın.

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

4.Ve muhakkak ki: Sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin.

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

Pek yüce Bir ahlak Elbet üzeresin Şüphesiz sen Ve

(Ve muhakkak ki: Sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin) Sen, bütün ahlâki mükemmelliklere sahip, Allah'ın dinine hizmette bulunmaktasın, Kerem Sahibi Yaratıcı seni bütün ahlâki faziletler ile donatmıştır. Sen de yumuşaklık, cömertlik, yiğitlik, metanet, şefkat, merhamet, doğruluk, sadakat, af ve bağışlama, tebessüm ve iltifat, hak yolunda nice sıkıntılara karşı sabır ve tahammül, bütün insanlık hakkında iyilikseverlik duygusu tecelli edip durmaktadır. Artık bu kadar güzel ahlâk ile vasıflanmış olan bir zata hâşâ cinnet isnat edilebilir mi?

&-Aîşe'i Sıddıka Radiyallahu Teâlâ Anha validemizden rivayet olunmuştur ki: Hz. Peygamberimizin ahlâkı, Kuran idi, yani: Kuranı Kerim'in emir ve tavsiye buyurduğu bütün ahlâki olgunluklardan ibaret bulunuyordu. Yine Hz. Aîşe validemiz demiştir ki: Resuli Ekrem, mübarek eliyle hiçbir hizmetçisine bir sille vurmamıştır. Allah yolundaki cihadı müstesna Ve iki şey arasında muhayyer bulunmazdı ki: Ancak onların en kolayı kendisince sevilmiş bulunurdu, meğerki günah olsun, günah olunca, ondan in-

sanların en uzak bulunanı o olurdu ve kendi nefisi için bir şeyden intikam almazdı, meğerki Allah'ın haramlarına sebep olsun, o zaman müstesna. Resul-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz buyurmuştur ki: Allah'ı Teâlâ, beni güzel ahlâkı ve güzel fiilleri tamamlamak için göndermiştir. Ve yine buyurmuştur ki: Mümin kimse güzel ahlâkı sebebi ile gece namaz kılan gündüz oruç tutan bir zatın derecesine kavuşur.

&-Peygamber Efendimizin ahlâki mükemmelliklerini, öteden beri birçok yabancı müsteşrikler de itirafta bulunmuşlardır. Velhâsıl Yüce Peygamberimizin zati üstünlükleri, ahlâkî faziletleri her türlü düşüncelerin üstündedir.

فَسْتَبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

5.Artık yakında göreceksin ve göreceklerdir.

فَسْتَبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

Görecekler Ve Artık yakında göreceksin

(Artık yakında göreceksin ve göreceklerdir)Ey Yüce Peygamber! Sen emin ol, inkârcıların sözlerine bakarak müteessir olma yakında sen göreceksin ve o inkârcılarda görecektir gerçek durum ortaya çıkacaktır.

بِأَيِّكُمْ الْمَفْتُونُ

6.Fitneye uğramış olan hanginiz imiş?

بِأَيِّكُمْ الْمَفْتُونُ

Fitneye tutulmuşluk Hanginizdedir

(Fitneye uğramış olan hanginiz imiş?) yani Cinnete müptelâ olmuş, sapkınlık içinde kalmış olan hanginiz imiş? Evet. Onlar, az sonra kendilerinin ne kadar fitneye düşmüş, şaşkınlık içinde kalmış olduklarını anlayacaklardır. İslâmiyet, her tarafa yayılacak, onu söndürmek isteyenlerin kendileri ise sönüp yok olacaklardır. Müslümanlar ise feyizlere, olgunluklara nail bulunacaklardır. Nitekim de az sonra, bu ilâhî işaret tahakkuk etmiş, Resuli Ekrem, Mekke-i Mükerrerme'yi fetih etmiş, Bedir gazvesinde muvaffakiyetlere nail olmuş, Ebu Cehil ve Velit İbni Mugire gibi müşrikler de lâıyık oldukları cezalara kavuşmuşlardır. Bu ayet-i kerime, bu gibi kâfirlere karşı tariz (taşlama) anlamı ifade etmektedir.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

7.Şüphe yok ki: Rabbindir, Odur, Onun yolundan sapıtmış olanı en iyi ve Odur, hidayete ereni de en iyi bilen.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

Yolundan Saptı O kimseyi ki En iyi bilen Odur Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Rabbindir onun yolundan sapıtmış olanı en iyi bilen) Evet. O ilim ve hikmet sahibi olan mabudundur onun ilim dairesinden hiçbir hâdise hariç bulunamaz

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Hidayete erenleri En iyi bilen Odur Ve

(hidayete ereni de en iyi bilen odur) ve O Yüce Yaratıcıdır Allah'ın yolundan ayrılmayıp selâmet ve saadete eren kullarını da tamamı ile bilen o Yüce Mâbud'dur. Artık bütün insanlık, bu hakikati bilip nazar-ı dikkate almalıdır. Elbette ki: Sapkınlığa düşen, Hz. Peygambere karşı hürmete aykırı lâkırdılarda bulunan inkârcılar, akıbet zarar ve ziyana uğrayacaklardır. İslâm dinine sarılan Yüce Peygambere itaatten, hürmetten ayrılmayanlar da pek nurlu istikbale nail bulunacaklardır.

فَلَا تُطِيعُوا الْمُكَذِّبِينَ

8.Artık o yalanlayanlara itaat etmemekte devam et.

Bu mübarek ayetler Resul-i Ekrem Hazretlerinin bütün inkârcı, kötü ahlâkla vasıflanmış kimselere itaat ve iltifat buyurmamakta devam etmesini emir ve tavsiye ediyor. Kuranı Kerim'e "öncekilerin masalları" demek alçaklığında bulunan şahsında nasıl korkunç bir akibete uğrayacağını ihtar buyurmaktadır.

فَلَا تُطِيعِ الْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O halde itaat etme

(artık o yalan sayanlara boyun eğme) Ey ahlâki faziletleri toplamış olan Yüce Peygamber! Artık o yalanlayanlara senin risaletini inkâr eden, Kuranı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğuna inanmayan inkârcılara itaat etmemekte devam et. Onlara karşı İslâmiyet'in yüceliğini, ahlâki kudretini göster.

&-Bu ilâhî beyan, o gibi inkârcıların kalplerini çekmek için kendilerine karşı dost görünme ve dalkavuklukta bulunmanın caiz olmadığına işaret etmektedir.

وَدُّوا لَوْ تَدَّهْنُ فَيُدَّهِنُونَ

9.Arzu ettiler ki, sen yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar.

وَدُّوا لَوْ تَدَّهْنُ فَيُدَّهِنُونَ

Yumuşak davransalar Yumuşak davransan Keşke Arzu ettiler

(Arzu ettiler ki, sen yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar) Ey Habibim O Mekke-i Mükerre'deki müşrikler arzu ettiler ki Sen Onlara karşı müsamahada bulunmuş, bir kısım dinî işlerine karşı yumuşaklık göstermiş bulunsa idin onlar da sana zahiren yumuşaklık göstermiş, dalkavuklukta bulunmuş olacaklardı. Fakat kalben yine muhalif bulunup duracaklardı.

وَلَا تُطِيعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ

10.Ve itaat gösterme her çok yemin edene, adi fikirli olana.

وَلَا تُطِيعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ

Aşağılık kimseye Çok yemin edene Her İtaat etme Ve

(Ve itaat gösterme her çok yemin edene, adi fikirli olana) Ve Ey Yüce Peygamber hak ve batıl şeyler için fazlaca and içip durana ve adi fikirli olana görüş ve iddiası hakir bulunan kimseye İtaat gösterme İltifat buyurma

&-Yalan yere yemin, en büyük bir günahtır. Lüzumsuz yere yemin edip durmak da Cenabı Hakka karşı saygıya ters düşmektedir, güzel reyden mahrum, adi düşüncelere esir olan kimseler de itaate salahiyyetli olamazlar.

هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ

11.Daima kusur arayana, lâf götürüp getirene.

هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ

Gammazlıkla Gezip dolaşana Daima ayıplayana

(Daima kusur arayana, lâf götürüp getirene) da itaatte bulunma "Hemmaz" kusur arayan, yerme ve kınamada bulunan, insanların fenalıklarını söyleyip duran kimsele-re bu gibi şahıslara da itaat etme. Ve bir kavmin bir cemaatin lâkırdılarını bir bozgun-culuk, bir gammazlık maksadı ile diğer bir kavme, bir cemaate götürüp nakleden şahıslara da itaat etme. Elbette ki: Kötü maksada dayalı olan bu gibi şeyler kınanmıştır, sahiplerinin itaate lâıyk olmadıklarını göstermektedir.

مَنَّا عٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

12.Hayırdan mene çalışıp durana, haddi aşana, çok günahkâr olana.

مَنَّا عٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

Çok günahkara Haddi aşana Hayra Daima mani olana

(Hayırdan mene çalışıp durana, haddi aşana, çok günahkâr olana) Cimri olan,

insanları imandan, ibadetten, infaktan alıkoymak isteyen herhangi bir şahsa da itaat etme ve haddi aşana Cenabı Hakkın emirlerine, yasaklarına saldıran, günahları işlemekten çekinmeyen, zulme çalışan kimseye de itaat eyleme, ve çok günahkâr Âdeti günah işlemek olana, yaptığı günahlara karşı laubali bulunan kimseye de itaat etme.

عُتِّلَ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ

13.Bunun ötesinde de kötü sözlü olup fenalıklarla tanınmış bulunana.

عُتِّلَ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ

Kötülükle damgalı Bundan Sonra Zorbaya

(Bunun ötesinde de kötü sözlü olup fenalıklarla tanınmış bulunana) yani: Bu fena özelliklerin üstünde de kötü sözlü olana insanlara karşı kabalıkla, kötü lâkırdılarla muamelede bulunan "ütül" adını alan kimseye de itaat eyleme. Ve İnsanlar arasında şerler ile günahlar ile tanınmış bulunan "Zenim" diye anılan şahsa da itaat eyleme ki: Böyle kendilerine itaat caiz olmayan kimseler, dokuz gruba ayrılmış bulunmaktadır. "Zenim" lâfzı yaramaz, soysuzlukla damgalanmış haramzade manasını da ifade eder ki. Bu gibi şahıslara da itaat etmemede devam eyle

&-Bu on üçüncü ayeti kerime, müfessirlerinin çoğunluğuna göre "Velîd ibni mugayre" hakkında nazil olmuştur ki: bütün benzerlerinin umumuna emsal teşkil eder. Bu şahıs en büyük bir İslâmiyet düşmanı idi. Bu gibi şahıslara dostluk muhabbet itaat den uzak bulunmak lazımdır.

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

14.Mal ve oğullar sahibi olmuş diye.

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

Oğul Ve Mal Sahibi Oldu Diye

(Mal ve oğullar sahibi olmuş diye) yine Cenabı Hak, buyuruyor ki. Yüce Resulüm! Öyle bir kimseye Mal ve oğullar sahibi olmuş diye kibirlenene itaat etme. Öyle bir kimse ne kadar dünyevi varlığa malik olsa da onun haddizatında bir kıymeti yoktur, kendisi asla itaate lâayık olamaz. Çünkü ahirette sırf mal, mülk mevki makam çoluk ve çocuk, sahibine fâide veremeyecektir. İnsana lâzım olan sahih bir imandır, temiz bir kalptir ve kulluğun gereklerine uymaktır.

إِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

15.Ona karşı bizim ayetlerimiz okunduğu zaman dedi ki: "Evvelkilerin masallarıdır."

إِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا

Ayetlerimiz Ona Okunur O vakit ki

(Ona karşı bizim ayetlerimiz okunduğu zaman) O mal ve evlât sahibi olan, fakat dinden mahrum bulunan şahsa yönelik olarak bizim ayetlerimiz okunduğu zaman onu tasdik etmedi, bilakis inkâr ederek

قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Dedi

(dedi ki: "Evvelkilerin masallarıdır) bu okunan şeyler evvelkilerin masallarıdır. Evvelki kavimlerin uydurmuş oldukları kıssalardan ibarettir, Allah tarafından indirilmiş değildir.

سَنَسِمْهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

16.Biz yakında onun burnu üzerine damga basacağız.

سَنَسِمْهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

Hortumunun üzerine Ona damga basacağız

(Biz yakında onun burnu üzerine damga basacağız) biz yakında O Kuranı Kerim'i

inkâr eden şahsın burnu üzerine damga basacağız. Onun burnuna bir alâmet koyacağız. Yani: Onun vaziyetini, uğrayacağı felâketi, herkesçe malûm olmak için açıkça meydana çıkaracağız. Onun ne derece alçak olduğu bu alâmetle de teşhir edilmiş bulunacaktır.

&-Rivayete göre Bedir gazvesinde Velîd'in burnuna bir yara isabet etmiş, izi baki kalmıştır. Diğer bir görüşe göre de Cenabı Hak, o kâfirleri kıyamet gününde pek çirkin bir alâmetle toplayacaktır ki, onunla diğer kâfirlerden ayrıca bilinecek, teşhir edilmiş olacaktır.

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ

17.Şüphe yok ki: Biz bunları da belâya uğrattık, nasıl ki: Bostan sahiplerini belâya uğratmıştık, o vakit ki: Onlar yemin etmişlerdi ki: Sabahleyin erkenden elbette o bostandaki mahsulâtı düşüreceklerdi.

Bu mübarek ayetler, Mekke-i Mükەرreme'deki inkârcıların bir imtihan devresine tâbi tutulmuş olduklarını bildiriyor. Vakti ile böyle bir imtihana tâbi tutulmuş olan bir bostan sahiplerinin durumlarını bir uyanma vesilesi olmak üzere hikâyeye buyuruyor. O bostan sahiplerinin gösterdikleri bir cimrilik ve kendilerine yapılmış, olan bir tavsiyeyi kabul etmemi; olmaları neticesinde bostanlarının yanıp yakıldığını, ondan istifade edemediklerini ihtar ediyor. Bu felâket üzerine o bostan sahiplerinin pişmanlık gösterdiklerini, tövbekâr olup Allah'ın affına sığındıklarını ve daha büyük nimetlere nail olacaklarını Cenabı Hak'tan ümit ederek ümitsizliğe kapılmamış bulunduklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ

Onlara bela verdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz bunları da belâya uğrattık) Şüphe yok meydana gelmiş bir hakikattir ki, bunları da Mekke-i Mükەرreme ahalisi de vakti ile belâya uğrattık onların haklarında da hikmet gereği bir imtihan, bir tecrübe muamelesi yapılmış oldu. Bir zaman servet ve zenginliğe sahip iken bilâhare küfürleri yüzünden Resul-i Ekrem'in bedduasına uğradılar, yurtlarında şiddetli bir kıtlık ve pahalılık yüz gösterdi, nail oldukları nimetlerin şükrünü İfa etmedikleri için bilâhare öyle bir ihtiyaca hedef oldular. Artık pişman olmalı değil mi idiler?

كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ

O bahçe Sahiplerine Bela verdik O şey gibi ki

(nasıl ki: Bostan sahiplerini belâya uğratmıştık) nasıl ki Vakti ile büyük bir bağ ve bostan sahiplerini de belâya uğratmıştık. Onlar da bir imtihana tâbi tutulmuşlardı. Çünkü onlar da Allah'ın hakkına riayet etmemişlerdi, mallarının zekâtını fakirlere vermekten kaçınmışlardı, nail oldukları nimetlerin şükrünü yerine getirmeye koşmamışlardı.

إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ

Sabahleyin Mutlaka onu kesecekler Yemin ettiler O vakit ki

(o vakit ki: Onlar yemin etmişlerdi ki: Sabahleyin erkenden elbette o bostandaki mahsulâtı düşüreceklerdi) yani o bostandaki Ekinleri biçeceklerine ve ağaçlarındaki meyveleri, hurmaları toplayacaklarına dair yemin etmişlerdi. Bu mahsulâtı fakirler görmeden elde etmiş bulunacaklarına ait katî bir kararda bulunmuşlardı.

&-Rivayete göre bu bostan. Yemen diyarındaki San'adan iki fersahlık bir mesafede bulunmuştu. İlk sahibi Salih bir zat idi, bu bostanın mahsulâtından yoksullara birçok şeyler bırakırdı. Vakte ki: Kendisi vefat etti, oğulları babalarına muhalif bir harekette bulundular. "Eğer babamız gibi biz de mahsulâtı fakirlere bir şeyler bırakırsak bir ihtiyaç içinde kalırız, bundan dolayı biz mahsulâtımızı erkenden toplayalım ki: Yoksullar, bundan haberdar olup gelmesinler" demişler ve bu kararlarını yemin ile tekit etmişlerdi.

وَلَا يَسْتَتْنُونَ

18.Bir istisnada da bulunmuyorlardı.

وَلَا يَسْتَتْنُونَ

(Bir istisnada da bulunmuyorlardı) Bu bostan sahipleri, mahsulâtı toplayacaklarına dair yemin ediyorlardı, fakat bir istisnada da bulunmuyorlardı Yani: İnşallah demiyorlardı.

&-Şüphe yok ki: Cenabı Hak dilemedikçe hiçbir kimse bir şey yapamaz, bir şeye muvaffak olamaz. Bütün muvaffakiyetleri Allah-ü Teâlâ'dan niyaz etmelidir. İlâhî takdirin de nasıl tecelli edeceğini bilemediğimiz için yapmak istediklerimiz şeyler hakkında "Allah-ü Teâlâ dilerse yapacağız" demelidir. Katî surette yemin eder de sonra o şeyi yapamaz isek günahkâr oluruz, yemin kefaretinde bulunmamız icap eder. Gayr-i meşru bir şeyi yapmak için yemin etmek ise asla caiz değildir, cezayı gerektirir.

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ

19.Derken onlar uykuda oldukları halde o bostanın üzerine Rabbin tarafından bir dolaşan bir azap (beliyye) dolaşıverdi.

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ

Bir dolaşan Orayı Fakat dolaştı

(Derken bir dolaşan orayı dolaşıverdi) İşte o bostan sahipleri böyle bir ihtiyatsızlıkta bulunmuşlardı ki. Fakat öyle bir musibet öyle bir azap o bostanlarını ekinlerini kaplayıverdi öyle bir bela musibet geldi ki

مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ

Uyuyanlar Onlar iken Rabbinden

(Rabbin tarafından onlar uykuda oldukları halde) o bostanın üzerine Rabbin tarafından bir dolaşan bir belâ bir, yıldırım Helak edici ve kuşatıcı bir azap, bir ateş, o bostanı sarıverdi, sahipleri ise uykuya dalmış, gaflet içinde bulunmuşlardı. Subhanallah onlar Allah'ı hesaba katmamışlar idi işte Allahın verdiklerinden infak etmemenin malını kaçırmamanın ne kötü neticesi

فَاصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ

20.Artık o bostan yanarak simsiyah kesilmiş gibi bir halde sabahladı.

فَاصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ

Kapkaralık gece gibi Derken oldu

(Artık simsiyah kesilmiş gibi bir halde sabahladı) Yani O bostan, o yıldırımın tesiri ile yanarak simsiyah kesilmiş gibi bir hâlde sabahladı. Kapkaralık bir geceye dönmüş oldu veyahut onun bütün meyveleri, mahsulâtı karanlık bir gece gibi bir duruma düştü.

فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ

21.Derken sabahladıkları vakit birbirlerine seslendiler.

فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ

Sabaha çıktıklarında Ve birbirlerine seslendiler

(Derken sabahladıkları vakit birbirlerine seslendiler) O vaziyetten haberdar olmayan bostan sahipleri sabahladıkları vakit birbirlerine seslendiler. Haydi, koşunuz, gidelim, diye söylendiler.

أَنِ اغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِن كُنْتُمْ صَارِمِينَ

22.Eğer kesip düşürecek iseniz bostanınıza sabahleyin erken varınız.

أَنِ اغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنْتُمْ صَارِمِينَ

Kesenler iseniz Eğer Mahsulünüzün başına Erkence koşun

(Eğer kesip düşürecek iseniz bostanınıza sabahleyin erken varınız) Ve dediler ki: Ey arkadaşlar! Eğer Bostanın mahsulâtını toplayıp elde etmek istiyor iseniz, bostanınıza başına erkenden varınız kimse görmeden mahsulâtı elde etmiş olunuz.

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ

23.Artık aralarında gizlice söyleşerek gidiverdiler.

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ

Fısıldaşıyorlar Onlar iken Hemen fırladılar

(Artık aralarında gizlice söyleşerek gidiverdiler) Artık o bostan sahipleri, yoksullar duymasınlar diye Aralarında gizlice söyleşerek istişarede bulunarak gidiverdiler. Bostanları tarafına yöneldiler, yürüdüler.

أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ

24.Sakın bugün aranızda bir yoksul o bostana girivermesin diyorlardı

أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ

Bir fakir Yanınızda Bu gün Sakın oraya girmesin

(Sakın bugün aranızda bir yoksul o bostana girivermesin diyorlardı) Ve bostan sahipleri birbirine hitaben Sakın bir yoksul o bostana girivermesin ona bir şey vermek vaziyetinde kalmayalım, diyorlardı.

وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْدٍ قَادِرِينَ

25.Ve yoksulları mene kaadir oldukları halde erkenden gidiverdiler.

وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْدٍ قَادِرِينَ

Güçleri yetenler iken Men etmek üzere Ve erkenden gittiler

(Ve men etmek üzere kaadir oldukları halde erkenden gidiverdiler) Yani Bu cimri şahıslar, yoksulları men etmeye karar verip bostandan istifadeye kaadir olduklarını zannederek bostan tarafına yönelip gittiler.

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ

26.Vaktaki: O bostanlarını o halde gördüler, dediler ki: Şüphe yok bizler elbette sapkın kimseleriz.

فَلَمَّا رَأَوْهَا

Orayı gördüler Ne vakit ki

(Vaktaki: O bostanlarını o halde gördüler) Vakte ki Gidip O bostanları öyle yanmış, mahvolmuş, bir hâlde gördüler şüpheye düştüler, onun kendi bostanları olup olmadığına tereddüt gösterdiler,

قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ

Elbet şaşırmanız Şüphesiz biz Dediler

(dediler ki: Şüphe yok bizler elbette sapkın kimseleriz) bizler şaşırmış bulunmaktayız yanlış yola gitmiş bulunuyoruz. Herhalde Bu, bizim bostanımız olmayacak. Sonra hayretler içinde birbirlerine bakışarak dediler ki

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

27.Hayır, biz mahrum kimseleriz.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

Mahrum bırakılanlar Biz Bilakis

(Hayır, biz mahrum kimseleriz) Hayır Biz şaşırmış değiliz, yanlış yola gelmiş bulun-

muyoruz biz mahrum kimseleriz. Evet, biraz düşünerek kendilerinin ne kadar ihtiraslı harekette bulunmuş olduklarını anladılar, yoksulları men'e çalışmış olmalarının cezasına uğradıklarının farkına vardılar, pişmanlık göstermeye başladılar. Ne yazık ki: Artık bu pişmanlık, kendilerine bir faide verecek değildi.

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ

28.Orta halde bulunanları dedi ki: Ben size 'tesbih eder olmalı değil misiniz?' demedim mi?

قَالَ أَوْسَطُهُمْ

Onların en orta olanı Dedi

(Orta hâlde bulunanları dedi ki) Yani: Kardeşleri arasında yaşça veya rey ve görüşçe orta derecede bulunan zat dedi ki:

أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ

Tesbih etmelisiniz Keşke Size Demedim mi?

(Ben size 'tesbih eder olmalı değil misiniz?' demedim mi?) Yani: Allah-ü Teâlâ'yı tesbih ve takdise, onun nimetlerine karşı teşekkürle çalışarak fakirlerin haklarını ödeyiniz, taki: Hakkınızda ilâhî nimetler devam etsin diye tavsiyede bulunmadım mı? Neden siz bu tavsiyeme rivayet etmediniz?

قَالُوا سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

29.Dediler ki: Ey Rabbimiz! Seni tesbih tenzih ederiz, muhakkak ki, biz zalim kimseler olduk.

قَالُوا سُبْحَانَ رَبَّنَا

Rabbimiz Münezzeh'tir Dediler

(Dediler ki: Ey Rabbimiz! Seni tesbih tenzih ederiz) Artık hepsi de kusurlarını anlamış oldular, itirafa başladılar dediler ki: Ey Rabbimiz Ey bizi yaratan, besleyen, hakkımızda nimetleri pek çok olan kerim Mabudumuz! Seni tesbih Tenzih ederiz bizi affet

إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Zalimler Olduk Doğrusu biz

(muhakkak ki, biz zalim kimseler olduk) Nefisimize zulmettik, cimrilik gösterdik, fakirleri mahrum bırakmanın cezasına uğradık.

فَاقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ

30.Artık bazıları bazılarını dönerek birbirlerini kınamaya başladılar.

فَاقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ

Birbirlerini kınıyorlardı Bazısına Bazıları Sonra yönünü döndü

(Artık bazıları bazılarını dönerek birbirlerini kınamaya başladılar) yani: meydana gelen kusuru birbirine atfederek birbirlerini kınamaya başladılar yaptıkları şeyin ne kadar uygunsuz olduğunu anlamış bulundular.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ

31.Dediler ki: Yazıklar olsun bizlere. Şüphe yok ki: biz haddi aşanlar olduk.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا

Yazıklar olsun bize Dediler

(Dediler ki: Yazıklar olsun bizlere) Hepsi de pişman olarak Dediler ki: Yazıklar olsun bizlere biz cezaya layık bulunmuş olduk

إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ

Zalimler Olduk Doğrusu biz

(şüphe yok ki, biz haddi aşanlar olduk) Kerem sahibi Yaraticının nimetlerine şükrü

terk ettik, fakirlere yardımda bulunmamız hakkındaki ilâhi emre muhalefette bulunduk, bu ne büyük bir kusur.

عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ

32.Umulur ki: Rabbimiz bize ondan daha hayırlısını bedel olarak verir, şüphe yok ki: Biz yönelip Rabbimizin affını arzu ediyoruz.

عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِنْهَا

Ondan Hayırlısını Bize değiştir Rabbimiz Umulur

(Umulur ki: Rabbimiz bize ondan daha hayırlısını bedel olarak verir) Evet. O zatlar, kusurlarını bilip itiraf ettiler, sonra da tövbekâr olarak Allah'ın affına sığınmaya başladılar ve şöyle dediler: Allah'ın lütfünden umulur ki Rabbimiz bize o yanıp mahıv olan bostanımızdan daha hayırlısını bedel olarak verir.

إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ

Yönelenleriz Rabbimize Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki; Biz Rabbimizin yönelenleriz) O Kerem sahibi Yaratıcımıza sığınırız, o bizi affeder ve bağışlar, bizi yine nimetlere nail buyurur.

Mücahitte rivayet edilmiştir ki: Bu zatlar, tövbe etmişler, Allah-ü Teâlâ da onlara daha hayırlı nimetler nasip buyurmuştur. İşte tövbenin feyiz ve bereketi bundan dolayı insanlar, kusurlardan hâli olamıyorlar, elverir ki: Kusurlarını bilsinler, daha fırsat elde iken tövbe ve istiğfar etsinler, Allah'ın lütfuna sığınsınlar.

كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

33.İşte azap, böylecedir ve muhakkak ki, âhiret azabı daha büyüktür, eğer bilecek olsalar idi.

كَذَلِكَ الْعَذَابُ

Azap İşte böyledir

(İşte azap böylecedir) Allah'ın emrine karşı gelen, fakirlerin haklarını vermekten kaçınan kimseler böyle ellerindeki nimetlerin yok olmasıyla azaba uğrarlar. Mekke ehlinin kıtlık ve pahalılığa tutulmuş olmaları da bu kabildendir.

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ

Daha büyüktür Ahiretin Elbette azabı Ve

(Ve muhakkak ki: Ahiret azabı daha büyüktür) Artık dinî vazifelerini yerine getirmeyenlerin Yüce Peygamberi İnkâr ederek küfür ve isyanda devam eyleyenlerin ahiretteki azaplarını düşünmeli, o ne kadar şiddetlidir, o mala değil, cana yöneliktir ve daha devamlıdır.

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar Olsalardı Keşke

(eğer bilecek olsalar idi) Eğer İnkârcılar, isyanlara devam edenler, bu hakikati bilecek olsalar idi elbette o pek cahilce hâllerine devam etmezlerdi, tövbekâr olarak selâmet yolunu takibe başlıyorlardı. Bundan dolayı gafletten uyanmalıdır, kaybedilenin telâfiye çalışılmalıdır ki: Öyle müthiş, ebedi bir ahiret azabından kurtulabilsin ve ebedî nimetlere, saadetlere nailiyet nasip olsun.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

34.Şüphe yok ki: Takva sahipleri için Rab'leri katında Naim cennetleri vardır.

Bu mübarek ayetler: Takva sahibi, Müslüman zatların günahkârlar gibi olmayıp naim cennetlere nail olacaklarını müjdeliyor. İnkârcıların ellerinde istinat edecekleri bir kitap, bir vesika ve aynı kanaatte ortaklar olmadığı hâlde nasıl cahilce hükümlerde bulunduklarını kınamak için teşhir buyuruyor. Onların dünyada iken güç yetirdikleri hâlde kendilerine emredilen secdelerden kaçınır olduklarını, ahirette ise secdeye güç yetiremeyip zelil, zarar ve ziyana uğramış bir hâlde bulunacaklarını ihtar buyurmaktadır

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naim Cennetleri Rableri Katında Takva sahipleri için vardır Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Takva sahipleri için Rab'leri katında Naim cennetleri vardır) Şüphe yok Kafiye takdir edilmiştir ki: Takva sahipleri için Cenabı Haktan korkan küfür ve isyandan kaçınan, dini vazifelerini yapmaya çalışan müminlere mahsus Rab'lerinin katında Naim cennetleri vardır. Onlar, korku ve tehlikeden uzak, saf nimetleri içeren birer feyiz ve ferahlık mahalli olan ebedi bahçelere, bağlara, bostanlara nail olacaklardır.

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

35.Hiç Müslümanları o günahkârlar gibi kılar mıyız?

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

Günahkarlar gibi Müslümanları Hiç kılar mıyız?

(Hiç Müslümanları o günahkârlar gibi kılar mıyız?) Evet: Kerem Sahibi Mabut buyuruyor ki: Hiç Müslümanları Öyle muttaki, mümin zatlari o günahkârlar o isyanlara dalmış, inkârcı şahıslar gibi kılar mıyız? Elbette ki Kılmayız. Bu ilâhi beyan, kâfirleri reddetmektedir.

&-Mukatıl diyor ki: 34. ayeti kerime nazil olunca Mekke-i Mükەرreme'deki, kâfirler, Müslümanlara demişler ki: Allah, bizi dünyada size üstün kıldı. Yani: bize daha ziyade servet, kuvvet verdi. Artık şüphe yok ki: Bizi ahirette de size üstün kılar, eğer üstünlük hâsıl olmasa da eşitlikten az da olmaz ya? İşte onların bu iddiasını ret için iş bu ayetler nazil olmuştur.

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

36.Sizin için ne var, nasıl hükmediyorsunuz?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

Hükmediyorsunuz Nasıl Sizin için ne var

(Sizin için ne var, nasıl hükmediyorsunuz?) Evet. Onları ret için buyruluyor ki: Ey inkârcılar! Ey fasıklar! Sizin için ne var? Neye istinat ediyorsunuz ki, öyle bozuk düşünceyle, akla aykırı bir iddiada bulunuyorsunuz... Sizi bu pek yanlış fikre sevk eden nedir? Sizi böyle bir hükme hangi kuruntunuz sevk etmiş oluyor?

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ

37.Yoksa sizin için bir kitap var da onda mı okuyorsunuz ki:

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ

Okuyorsunuz Onda Bir kitap Sizin için var mı Yoksa

(Yoksa sizin için bir kitap var da onda mı okuyorsunuz) Yoksa Ey inkârcı şahıslar! Sizin için Gökten inmiş bir kitap varda, onda mı okuyorsunuz ki? Aranızda dolaşan öyle yüce bir kitapta yazılmış mı bulunuyor ki:

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ

38. onda Her neyi tercih ederseniz, muhakkak sizin içindir.

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ

Elbet beğendiğiniz şeyler Onda Sizindir Şüphesiz

(onda Her neyi tercih ederseniz, muhakkak sizin içindir) yani o kitapta siz her neyi tercih ederseniz arzuunuza neyi uygun görür iseniz muhakkak o tercih ettiğiniz şey sizin içindir diye mi yazılı. O şey sizin emrinize verilmiştir, siz ahirette de istediğiniz nimetlere kavuşacaksınız, böyle mi yazılı bulunuyor? Ne boş bir iddia

أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بِالْغَةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ

39.Yoksa sizin için kıyamete kadar üzerimizde yeminler mi vardır ki: şüphesiz Ne olursanız sizin içindir.

أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet Gününe kadar Ulaşan Üzerimizde Yeminler Sizin için var mı Yoksa

(Yoksa sizin için kıyamete kadar üzerimizde yeminler mi vardır) Yoksa ey inkârcılar! O kitapta Sizin için kıyamete kadar üzerimizde yeminler mi vardır ki, Biz size karşı âhiret gününe kadar öyle bir taahhütte mi bulunduk ki: Siz

إِنَّ لَكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ

Hüküm veriyorsunuz Elbet o şey ki Sizindir Şüphesiz

(şüphesiz ne hükmeder olursanız sizin içindir) nelere temayül ederseniz, nelere karşı arzuda bulunur iseniz onlar size verilecektir, siz böyle bir söz ve eman iddiasında mı bulunuyorsunuz? Bu ne cüret

سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ

40.Onlara soruver, buna hangisi kefildir?

سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ

Kefildir Buna Hangileri Onlara sor

(Onlara soruver, buna hangisi kefildir?) Ey Yüce Peygamber! Onlara öyle kuru bir iddiada bulunan inkârcılara soruver, bu iddia ettikleri şeye içlerinden hangisi kefildir, bu iddialarını içlerinden hangisi yerine getirebilecektir?

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

41.Yoksa onlar için ortaklar mı vardır? Haydi, eğer doğru sözlü kimseler iseler o ortaklarını getiriversinler.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ

Ortakları Onların var mı Yoksa

(Yoksa onlar için ortaklar mı vardır?) Yoksa Öyle boş iddiada bulunan inkârcılar için ortaklar mı vardır? Onların o rey ve iddialarına insanlardan kimler iştirak ediyorlar? Onları kimler uygun görüyorlar?

فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

Doğru kimseler İseler Eğer Ortaklarını Haydi getirsinler

(Haydi, eğer doğru sözlü kimseler iseler o ortaklarını getiriversinler) İddialarında sadık bulunuyorlarsa o ortaklarını getiriversinler bakalım. Elbette ki onların o batıl iddialarına, kuruntularına akıllı olan, güzelce düşünmeyi başarmış bulunan hiçbir kimse, iştirak etmez, müminler ile kâfirlerin ahirette eşit olacaklarına asla inanmaz.

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

42.O gün ki, bacaklar açılır ve secdelere davet olunurlar, artık güç yetiremeyeceklerdir.

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ

Secdeye Çağrılırlar Ve İncikten Açılır O gün ki

(O gün ki, bacaklar açılır ve secdelere davet olunurlar) evet O gün ki: Bacaklar açılır fevkalâde vaziyetler vücuda gelir nice hakikatler ortaya çıkar. Ve o dünyada iken secdeyi, Cenab-ı Hak'ka ibâdeti terk etmiş olan inkârcılara âhirette kendilerine bir kınama olmak üzere secde etmeleri teklif olunur, fakat onlar, bu şereften ebediyen mahrumdurlar

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

Fakat güç yetiremezler

(artık güç yetiremeyeceklerdir) artık secde etmeğe güç yetiremeyeceklerdir. Bu

mahrumiyetleri onların hasret ve pişmanlıklarını kat kat arttıracaktır. Dünyadaki isyanlarının cezasına kavuşmuş olacaklardır.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ

43.Gözleri kararmış, kendilerini zillet kaplamış bulunurlar. Hâlbuki: Onlar sapa sağlamlar iken bu secdelere davet olunuyorlardı.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ

Bir zillet Kendilerini kaplar Gözleri Öne düşmüş olarak

(Gözleri kararmış, kendilerini zillet kaplamış bulunurlar) Evet. O kâfirler, o âhiret âleminde Gözleri kararmış, kendilerini zillet kaplamış bir hâlde secdeye davet olunmuş bulunurlar. Dünyadaki kibirli hâllerinden dolayı azaba tutulmuş olurlar.

وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ

Sıhhatli kimseler Onlar iken Secdeye Çağırılıyorlar İdiler Gerçekten Ve

(Hâlbuki onlar sıhhatli iken bu secdelere davet olunuyorlardı) onlar ise güç yetirdikleri hâlde böyle yüce vazifeyi kulluğu yerine getirmekten kaçınmışlar idi. Onlar, namaz gibi, niyaz gibi kulluk vazifelerine riayet etmeli değil mi idiler? Nail oldukları sıhhat ve nimetin şükrünü yerine getirmeye çalışmalı değil mi idiler?

Ne yazık ki Artık onlar için fırsat geçmiştir.

Deniliyor ki: Âhiret gününde alemlerin Rabbi tecelli buyurur, bütün müminler secdeye kapanırlar kâfirlerden münafıklardan hiçbirisi ise secde etmeye kadir olamayacaklardır. Artık her akıllı insan için lâzımdır ki: Daha dünyada iken üzerine düşen kulluk vazifelerini güzelce yapmaya çalışsın ta ki: Ahirette selâmet ve saadete ersin ebedî hüsrana maruz kalacak olan bir topluluğa katılmış bulunmasın.

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

44.Artık bu sözü yalanlayanları bana bırak, onları bilmedikleri bir taraftan derece derece azaba yaklaştıracaktır.

Bu mübarek ayetler, kendilerinden bir ücret istenilmediği ve yanlarında gaybe ait malûmat bulunmadığı hâlde Kur'anı Kerim'i inkâr edenlerin bir mühlet sonra nasıl bir azaba uğrayacaklarını ihtar ediyor. Resul-i Ekrem'e sabır etmesini emrederek Salih ve mümtaz bir Peygamber olan Hz. Yunus gibi müteessir olup da, kavminden ayrılmamasına işaret buyuruyor. Peygamber zamanındaki inkârcıların bütün âlemler için ilâhî bir öğüt olan Kur'anı Kerim'in ayetlerini işittikleri zaman o ilâhî kitaba karşı nasıl bir vaziyet aldıklarını ve Resul-i Ekrem'e cinnet isnat ettiklerini kınamak için teşhir buyurmaktadır.

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ

O sözü Bunu Yalanlıyor O kimseye ki Ve Artık beni bırak

(Artık bu sözü yalanlayanları bana bırak) Allah-ü Teâlâ Hazretleri, Yüce Peygamber'ine emir ediyor ki: Ey Resulüm! Artık bu kelâmı Bu Kur'anı Kerim'i yalanlayanlar ona evvelkilerin masalları diyenleri bana bırak onlardan intikam hususunda bana tevekkül et.

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

Bilmiyorlar O yerden ki Onları yavaş yavaş yaklaştıracaktır

(onları bilmedikleri bir taraftan derece derece azaba yaklaştıracaktır) Onları bir istidrac olmak üzere derece derece azaba yaklaştıracaktır. Yani onların geçici bir zaman için sıhhatleri devam eder, nimetleri artar; bununla iftihar ederler, kendilerinin müminler üzerine üstün kılındıklarını zanna düşerler. Hâlbuki: Bu, onların haklarında sonuç olarak bir helak sebebidir. Onlar nankörlüklerinin cezasına uğramış olacaklardır.

&-Nitekim Bedir gazvesinde uğramış oldular. Bu ilâhî beyan, Resul-i Ekrem hakkında bir teselliyi içermektedir, müşrikler için de bir tehdittir.

وَأْمَلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

45.Ve onlar için bir mühlet veririm, şüphe yok ki, benim tuzağım sağlamdır.

وَأْمَلِي لَهُمْ

Onlara Mühlet veriyorum Ve

(Ve onlar için bir mühlet veririm) Onları derhal helak etmem, onlar yaşadıkça günahları artar, daha ziyade azaba lââyık olmuş olurlar,

إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

Pek sağlamdır Tuzağı Şüphesiz

(şüphe yok ki: Benim tuzağım sağlamdır) Yani: Onlara görünürde ihsanda bulunur olmam, sonra da onları nankörlükleri sebebi ile yakalayivermem sağlamdır. Pek kuvvetlidir. Ona kimse mâni olamaz, artık onlar, bu akıbeta hazırlansınlar.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

46.Yoksa onlardan bir ücret mi istiyorsun da, artık onlar bir borçtan dolayı ağır bir yük altında mı bulunmuşlardır.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا

Bir ücret Onlardan istiyor musun Yoksa

(Yoksa onlardan bir ücret mi istiyorsun) Yoksa Ey Yüce Peygamber! Sen o inkârcılardan onlara yaptığın nasihatler, Hakka davetler, hayırlı ihtarlar karşılığında bir ücret mi istiyorsun da bir dünyevî menfaat mi bekliyorsun da

فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

Ağırılık yüklenmişler Bir borçtan dolayı Ve onlar

(artık onlar bir borçtan dolayı ağır bir yük altında mı bulunmuşlardır) artık onlar, bir borçtan ödenmesi icap eden bir şeyden, mali bir kerametden dolayı ağır bir yük altında mı bulunmuşlardır? Elbette ki: Böyle bir şey de yoktur. Onların o durumları ne kadar acayip! Sırf Allah rızası için yapılan bir davetten kaçınıyorlar, haklarında o kadar iyiliksever olan bir Yüce Peygamberi yalanlamaya cüret gösteriyorlar.

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

47.Yoksa onların yanlarında gayip mi vardır ki: Artık onlar yazı veriyorlar?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ

Gayp Yanlarında mı Yoksa

(Yoksa onların yanlarında gayib mi vardır) O inkârcı şahısların yanlarında levhi mahfuz mu mevcuttur ki: Veya onlar gayba dair şeyleri mi bilen kimselerdir ki:

فَهُمْ يَكْتُبُونَ

Yazıyorlar Ki onlar

(artık onlar yazıveriyorlar?) Kendi iddialarını ispat edecek kanıtları, delilleri oradan mı alarak ilâna çalışıyorlar? Bir Yüce Peygamberin verdiği malûmattan kendilerini nasıl ihtiyatsız görebiliyorlar? Heyhat. Bu ne mümkün

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ

48.Artık sen Rabbinin hükmüne sabret, o balık sahibi gibi olma, o zaman ki: O gazaba tutulmuş olduğu bir halde nida etti.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ

O balık Sahibi gibi Olma Ve Rabbinin Hükmüne O halde sabret

(Artık sen Rabbinin hükmüne sabret, o balık sahibi gibi olma) Senin ve o inkârcıların hakkınızda tecelli edecek olan kaderi ilâhi hükmü bekle, sen peygamberlik vazifeni yapmaya devam et O balık sahibi Yunus Aleyhisselam gibi olma

إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ

Kederle dolmuş O iken Seslendi O vakit

(o zaman ki: O gazaba tutulmuş olduğu bir halde nida etti) o zaman ki O Hz. Yunus gazaba tutulmuş olduğu bir hâlde nida etti balığın karnında karanlıklar içinde kalarak niyaza başladı. Yarabbi. Senden başka ilâh yoktur, seni kutsarım, şüphe yok ki: Ben zalimlerden oldum, diyerek ilâhi affı temennide bulundu.

&- Hz. Yunus için Süre-i Enbiya'nın (87 ve 88) inci ayetlerinin tefsirine de bakınız.

لَوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ

49.Eğer ona Rabbinden bir nimet erişmiş olmasa idi, elbette fezaya kınanmış bir halde atılmış olacaktı.

لَوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ

Rabbinden Bir nimetin Ona yetişmesi Eğer olmasaydı

(Eğer ona Rabbinden bir nimet erişmiş olmasa idi) Eğer O mübarek Yunus Peygambere Rabbinden bir nimet erişmiş olmasa idi Cenabı Hak, onu tövbeye muvaffak buyurmasa idi

لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ

Kınanmış O iken Açık bir alana Elbette atılmıştı

(elbette acık bir alana kınanmış bir halde atılmış olacaktı) elbette balığın karnından ağaçların, otların bulunmadığı geniş bir sahraya her hayırdan mahrum veya günahından dolayı kınamaya uğramış bir hâlde atılmış olacaktı. Çünkü: daha ilahi izni kavminin arasından çıkıp gitmesi peygamberlik vazifesinin yerine getirilmesine mâni teşkil etmiş bulunuyordu.

فَاجْتَبَيْهِ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

50.Fakat onu Rabbi, seçti, artık onu salihlerden kılmış oldu.

فَاجْتَبَيْهِ رَبُّهُ

Rabbi Fakat onu seçti

(Fakat onu Rabbi, seçti) O muhterem Peygamberi Rabbi Kerem Sahibi olan Mabudu mümtaz kıldı Peygamberlik vazifesini vazife-i nübüvveti yerine getirmek için ihtiyar etti ve seçti

فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

Salih kimselerden Ve onu kıldı

(artık onu Salihlerden kılmış oldu) onu son derece iyi hâl sahipleri olan peygamberler topluluğunda bulundurdu. Yüz bin veya daha ziyade nüfustan müteşekkil bir topluluğu ilâhi dine davet için gönderdi, o da artık sabrederek peygamberlik görevini yerine getirmeye devam etti. İşte sabrın sonu selâmettir, Allah'ın yardımına erişmektir

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

51.Ve az kaldı ki: O kâfir olanlar, o zikri işittikleri zaman seni gözleri ile devirivereceklerdi ve derler ki: Şüphe yok, O elbette bir mecnundur.

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ

O zikri İşittiler Ne zaman ki Gözleri ile Gerçekten seni kaydıracaklardı İnkâr ettiler O kimseler ki Neredeyse

(Ve az kaldı ki: O kâfir olanlar, o zikri işittikleri zaman seni gözleri ile devirivereceklerdi) yani o kâfir olanlar o İslâmiyet düşmanları hakikati beyan eden Kur'an'ın âyetlerini dinledikleri vakit, pek şiddetli olan düşmanlıklarından dolayı seni çıkası gözleri ile yeryüzüne düşürüversinler. Sana o kadar düşmanca bir gözle baktılar, sana nazar değdirecek gibi bir vaziyet aldılar

وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

Elbette bir mecnundur Şüphesiz o Diyorlar Ve

(derler ki: Şüphe yok O elbette bir mecnundur) ve o hain dinsizler, tam bir cehaletlerinden dolayı derler ki Peygamberlik iddiasında bulunan elbette bir mecnundur. Çünkü o Kuran ayetleri diye bir şeyler okuyor, bize bilmediğimiz hayret verici şeyleri haber veriyor.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

52.Hâlbuki o başka değil, âlemler için bir öğüttür.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

Alemler için Bir nasihat Ancak O değildir Ve

(Hâlbuki o başka değil, âlemler için bir öğüttür) Allah-ü Teâlâ Hazretleri ise o inkârcıları şöylece ret buyuruyor: Hâlbuki O Kıraat olan Hikmeti Kuran başka değil, âlemler için bir mev'izadır. Bir nice hakikatleri faideleri içermektedir, bütün insanlar ve cinler için bir selâmet ve hidayet rehberidir. Artık öyle hakikatleri beyan eden bir kitabı tebliğ eden yüce sıfatlara sahip bir zata nasıl cinnet isnat edilebilir? Bütün mükellef kimseler için gerekir ki: O ilâhî kitabın yüce hükümlerine riayet etsinler, onu tebliğ eden zatın fevkalâde akıllı iyiliksever Yüce bir Peygamber olduğunu tasdik ederek onun gösterdiği yolu takip etsinler, ebedî bir selâmet ve saadete aday bulunsunlar. Ve başarı Allah'tan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

69-EL HAKKA SURESİ

Bu sure ile kendisinden evvelki Kalem suresi arasında büyük bir münasebet kurmuştur. Elli iki ayeti kerimeyi kapsamaktadır. Hakka'nın, yani: Var olduğu kesin, mutlaka meydana gelecek olan kıyametin, şanı pek büyük olan kıyamet gününün azametine işaret buyurduğu için kendisine böyle El hakka ünvanı verilmiştir. Bu sure ile kendisinden evvelki Kalem suresi arasında büyük bir münasebet vardır. Şöyle ki: Kalem suresinde kıyamet kısa olarak beyan olunmuş, Kuranı Kerim'in bir ilâhî kitap, bir ilâhî öğüt olduğu bildirilmiş onu inkâr edenlerin batıl iddiaları reddedilmiştir. Bu El hakka suresinde ise, kıyametin hâlleri genişçe anlatılmış. Peygamberlerini tekzip eden eski kavimlerin nasıl felâketlere uğratılmış oldukları bildirilerek Peygamber asrındaki inkârcılara birer ibret örneği gösterilmiş, Resul-i Ekrem'e de teselli verilmiştir.

Bu mübarek surenin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Peygamberlerini inkâr eden eski kavimlerin nasıl helak olmuş olduklarını beyan.
- 2.Dünyadaki inkârlarının cezası olarak asıl ahirette ne kadar fena muazzab olacaklarını ihtar.
- 3.Kuran-ı Kerim'in ilâhî vahye dayanan bir yüce nasihat olup bir şairin veya bir kâhinin sözü olmadığını açıklama.
- 4.Kuran-ı Kerim'in şek ve şüpheden uzak bir sırf hakikat olduğu beyan ve onu indirmiş ve ihsan buyurmuş olan Allah-ü Teâlâ'yı takdis ve yüceltmeye devam edilmesini emir ve tembih.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ

1.O meydana geleceği muhakkak olan

Bu mübarek ayetler kıyametin kopması muhakkak ve pek şiddetli bir mahalli azap olduğunu ihtar ediyor. O ebedî ceza, yurdunu inkâr etmiş olan Semud ve Ad kavminin daha dünyada iken ne müthiş felâketlere uğratılmış, mahv ve yok olmuş olduklarını, uyanmak için göz önüne sermektedir.

الْحَاقَّةُ

Gerçekleşecek olan

(O meydana geleceği muhakkak olan) Allah-ü Teâlâ, kıyamet günün şanına büyüklüğüne ve pek korkunç hâllerine işaret için buyuruyor ki O meydana geleceği muhakkak olan. O pek müthiş bir mukadder saat bulunan

مَا الْحَاقَّةُ

2. Nedir o meydana geleceği muhakkak olan?

مَا الْحَاقَّةُ

O gerçekleşecek olan Nedir

(Nedir o meydana geleceği muhakkak olan?) nedir O pek şiddetli olup sonunda müşahade alanına çıkacak bulunan.

وَمَا أَدْرِيكَ مَا الْحَاقَّةُ

3.Ve o meydana geleceği muhakkak olan şeyi: yani kıyameti sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَدْرِيكَ مَا الْحَاقَّةُ

O gerçekleşecek olan Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Ve o meydana geleceği muhakkak olan şeyi: sana ne şey bildirdi?) Ve Ey Yüce Resulüm! O kıyamet âlemini, harikulade muazzam olan tekrar dirilme ve neşri, hesap

ve kitap, sevap ve ceza zamanını sana ne şey bildirdi? Onun detaylarını bilmek, insanlığın ilmi dairesinin dışındadır. Onun aslını hiçbir kimse tamamen bilemez.

&-Gerçekten Resul-i Ekrem, kıyametin kopmasını, onun çok müthiş hâllerini ilâhi vahiy sayesinde bilir ise de bütün künhünü bilmek, bu dünyada hiçbir kimse için mümkün değildir. Onlar göz ile görülmedikçe kuşatıcı bir bilgi ile bilinmiş olamazlar. Fakat bunun mutlaka meydana geleceğini Cenabı Hak haber vermektedir. İnsanlığın vazifesi de bunu Hak Teâlâ'nın haber verdiği şekilde bilip tasdik etmekten ibarettir.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ

4.Semud ve Ad kavimleri, o korkunç vakayı yani: kıyameti yalan saymıştı.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ

Kıyameti Ad Ve Semud Yalanladı

(Semud ve Ad kavimleri, o korkunç vakayı yalan saymıştı) İşte Semud ve Ad Kavimleri o korkunç olayı o şiddetli olayı, bütün dağların, ağaçların, yıldızların parçalanarak darmadağın olacağı günü, yani: Kıyamet gününü yalan saymıştı. Peygamberlerinin bunlara dair verdikleri haberleri tekzip etmiş, kıyametin kopacağına inanmamışlardı.

فَأَمَّا ثَمُودُ فَاهْلِكُوا بالطَّاعِيَةِ

5.Artık Semud kavmi hadden aşırı bir hâdisle ile helak edildiler.

فَأَمَّا ثَمُودُ فَاهْلِكُوا بالطَّاعِيَةِ

O azgın olay ile Artık helak edildiler Semud İşte ama

(Artık Semud azgın bir hâdisle ile helak edildiler) Artık Semud Kavmi, beldeleri Arabistan'da Kureyş taifesine en yakın bulunan o inkârcılarda, şiddetli haddi aşan bir gürültü ile helak edildiler yıldırımlı bir deprem ile mahvolup inkârlarının cezasına kavuştular.

وَأَمَّا عَادٌ فَاهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ

6.Ad kavmi ise onlar da son derece kuvvetli bir rüzgâr ile helak edildiler.

وَأَمَّا عَادٌ فَاهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ

Azgın şiddetli Uğultulu Rüzgar ile Artık helak edildiler Ad Ama Ve

(Ad ise şiddetli uğultulu bir rüzgâr ile helak edildiler) Ad Kavmi ise onlar da son derece kuvvetli şiddetli, öldürücü gürültülü bir rüzgâr ile helak edildiler. Kendilerini o felâketten kurtarmaya asla kaadir olmadılar.

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَانَهُمْ

أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

7.Cenabı Hak onu o rüzgârı yedi gece ve sekiz gün ardı ardına onların üzerlerine musallat etti. Artık o kavmi görürsün ki, onlar sanki içleri bomboş hurma kökleri gibi imiş, yere yıkılmışlardır.

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا

Ardı ardına Gün Sekiz Ve Gece Yedi Üzerlerine Onu musallat etti

(Cenabı Hak onu o rüzgârı yedi gece ve sekiz gün ardı ardına onların üzerlerine musallat etti) Cenab-ı Hak o öldürücü rüzgârı yedi gece ve sekiz gün hiç kesilmeksizin ardı ardına onların üzerlerine musallat etti onları tamamen mahvı perişan ediverdi

فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَانَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

İç boş Hurma Kütükleridir Sanki onlar Yıkılmışlar olarak Orada O kavmi Nitekim görürsün

(Artık o kavmi görürsün ki, onlar sanki içleri bomboş hurma kökleri gibi imiş, yere yıkılmışlardır) Yani: Onları uğradıkları felâket zamanında görmüş olsa idin sa

nırdın ki: onlar sanki içleri yenilmiş bomboş hurma kökleri gibi imiş hepsi de mahvolmuş, ne kendilerinden ve ne de nesillerinden kimse kalmamış bir hâlde yere yıkılmışlardır. Viraneliğe dönmüş olan yurtlarından, hanelerinden başka bir şey kalmamıştır.

فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ

8.İmdi onlar için geriye kalmış bir fert görebilir misin?

فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ

Bir geri kalan Onlar için Şimdi görüyor musun?

(İmdi onlar için geriye kalmış bir fert görebilir misin?) Ne mümkün hepsi de helak olmuş, inkârlarının cezasına kavuşmuşlardır. İşte bu gibi dinsizlikleri yüzünden helake uğramış olan kavimlerin tarihi hâllerinden ibret alınmalıdır.

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ

9.Firavun da ve ondan evvelkiler de ve altı üstüne gelenler de o büyük suçu meydana getirdi.

Bu mübarek ayetler de kıyameti inkâr etmiş olan diğer kâfirlerin uğradıkları felâketleri bildiriyor. Firavun ile kendisine tâbi olanların boğulmak suretiyle, Lut kavminin şiddetli deprem ile Nuh kavminin de Tufan ile helak olduklarına işaret ediyor. Artık sonunda kıyamet vukuunda yerin, dağların ve göğün ne hâle geleceklerini, meleklerin de neleri taşıyıcı bulunacaklarını genişçe ihtar buyuruyor. Şöyle ki

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ

O hata ile Altüst olanlar Ve Ondan öncedir O kimse ki Ve Firavun Geldi Ve

(Firavun da ve ondan evvelkiler de ve altı üstüne gelenler de o büyük suçu meydana getirdi) Fir'avun O inkârcı, ilâhlık iddiasında bulunan kâfir hükümdar ve ondan evvelki Nûh ve Semûd kavmi gibi Peygamberlerini tekzîb edenler. Ve inkılâplara uğrayanlar Mütefikat denilen beldeleri alt üst olup ahâlisi helâk olan Lût kavmi de o büyük suçu kıyameti tekzîb gibi, Allah'ın birliğini, inkâr gibi ahlâk dışı hâllere cür'et gibi bir cinâyeti işleyip meydana getirdi onlar da bu gibi aşağılıklara müptelâ olmuş, sonunda belâlarını bulmuşlardı.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً

10.Rab'lerinin Peygamberine isyan ettiler. Artık Cenabı Hak onları pek şiddetli bir yakalamakla yakaladı.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ

Rab'lerinin Elçisine Öyle ki isyan ettiler

(Rab'lerinin Peygamberine isyan ettiler) Şu, hâlleri bildirilen şahıslar, kavimler Rab'lerinin Peygamberine isyan ettiler o kendilerine gönderilen Peygamberlerin emirlerine itaatte bulunmadılar, onlara muhalefetten ayrıldılar.

فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً

Şiddeti artan Bir yakalayışla Ve onları yakaladı

(Artık onları pek şiddetli bir yakalamakla yakaladı) Artık Cenabı Hak da onları pek şiddetli bir yakalamakla yakaladı hepsini de helak etti, onları kendi fena hareketlerinin cezasına kavuşturdu.

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ

11.Şüphe yok ki, su taşıdığı zaman sizi o akan gemiye biz yükledik.

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ

O akıp gidenle Sizi taşıdık Su Azgınlaştı Ne zaman ki Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki, su taşıdığı zaman sizi o akan gemiye biz yükledik) Ve ey müminler siz şunu düşünerek şükran vazifesini ifaya devam ediniz. Şüphe yok ki biz muazzam bir Tufan meydana gelip her tarafı sular kapladığı vakit siz ata ve ecdadınızın belde-

lerinde olduğunuz hâlde Hz. Nuh'un ilâhi emir ile yaptığı ve Tufanın dalgaları arasın-
da tam bir emniyet ile akıp durmuş bulunduğu fevkalâde gemiye sizi biz yükledik.
Mümin olanları Tufandan kurtararak selâmet alanını erdirdik. İşte bu da imanın, Pey-
gambere itaatin bir mükâfatı olarak meydana gelmişti.

لَنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ

12.Onu o kurtuluşu sizin için bir ibret kılmamız için ve belleyici kulakların onu anlamaları için öyle yaptık.

لَنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً

Bir ibret Sizin için Onu kılmamız için

(Onu sizin için bir ibret kılmamız için) Evet. Öyle müminleri kurtuluşa erdirmeyi sizin için bir ibret kılmamız için vücuda getirdik, kâfirleri ise sularda boğarak sonraki-
ler için bir uyanma vesilesi kıldık. Taki: Yüce Yaratıcınızın sonsuz kudretine, kahır ve
cezasının büyüklüğüne ve rahmetinin genişliğine bununla da delil getire siniz.

وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ

Belleyici Bir kulağın Onu bellemesi Ve

(ve belleyici kulakların onu anlamaları için öyle yaptık) evet, bir de kendileri için
faide verecek şeyleri dinleyip onlardan faydalanacak kabiliyette bulunan kulak sahip-
leri de, o müminlerin kurtuluşa erdiğini, kâfirlerin de boğulup gittiğini anlamaları için
öyle yaptık, meydana getirmiş olduk. Artık her akıllı, düşünen kimse için lâzımdır ki:
Bu gibi pek büyük hâdiselerden birer ibret dersi alsınlar, o helake uğrayanların değil,
kurtuluşa erenlerin yollarını takip etsinler.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ

13.Vaktaki: Sur'a bir üfürölme ile üfürülmüş olur.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ

Tek Bir üfleme Sura Üflendi Artık o vakit ki

(Vaktaki: Sur'a bir üfürölme ile üfürülmüş olur) Evet, Cenabı Hak her şeye kadir-
dir, kâfirlerin azapları bu dünyada uğradıkları felâketlerden ibaret değildir. Onlar asıl
kıyamet günü en müthiş azaplara uğrayacaklardır. Vaktaki, Bu dünyanın büsbütün
viraneliğe dönmesi için sur'a bir üfürölme ile üfürülmüş olur. İsrâfil Aleyhisselam tara-
fından ilk üfleme meydana gelir.

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

**14.Ve yer ve dağlar yerlerinden kaldırılmış ve birbirine bir çarpışla çarpmış,
darmadağın olmuş bulunur.**

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ

Dağlar Ve Yer Yüklenildi Ve

(Ve yer ve dağlar yerlerinden kaldırılmış) yer ve dağlar Zelzeleler ile rüzgârlar ile
veya melekler vasıtası ile yerlerinden kaldırılmış. Müthiş bir inkılâba maruz kalmış

فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

Tek Bir çarpma ile Ve birbirine çarpıp ufalandılar

(ve birbirine bir çarpma ile çarpıp dağılırlar) evet yerdeki dağlar vesaire birbirine
bir çarpma ile çarpıp darmadağın olur. Öyle pek korkunç bir hâdis e yüz gösterir.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

15.İşte o günde o kıyamet meydana gelmiş olur.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

Olacak olan Olmuştur İşte o gün

(İşte o günde o kıyamet meydana gelmiş olur) yani o günde O müthiş hâdiselerin

ortaya çıkması zamanında kıyamet kopmuş olur. O kâfirlerin inkâr ettikleri ceza günü meydana çıkmış bulunur.

وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ

16. Ve gök yarılmıştır, artık o, o günde pek zayıftır

وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ

Gök Yarılmıştır Ve

(Ve gök yarılmıştır) Ve O günün şiddetine bakınız ki: O günde gök yarılmıştır. Zayıf düşmüş, parçalanmıştır,

فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ

Çökmeye yüz tutar O gün Artık o

(artık o, o günde pek zayıftır) yani Gök kubbesi bile o kadar kuvvet ve sağlamlığına rağmen o kıyamet anında pek zayıftır. Artık o müthiş günü düşünerek titremek lâzım gelmez mi? O günü inkâr edenler, kendilerini pek büyük bir felâkete aday kılmış oldukları halde bundan hiç haberleri yoktur. Ne kadar üzülecek bir hâleti ruhiye değil mi?

وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

17. Ve melek zümresi onun çevresindedir ve Rabbin arşını başları üzerinde sekiz melek yüklenir.

وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا

Onun etrafındadır Melek Ve

(Ve melek zümresi onun çevresindedir) Ve melek Zümresi o göğün ve bir görüşe göre yeryüzünün çevresindedir. Yani: Sema parçalanınca, semada bulunan melekler, o parçaların veya yeryüzünün etrafında bulunurlar, etrafa bakarlar. Bir aralık onlar da hayatı terk ederler, sonra onları Yüce Yaratıcı Hazretleri tekrar hayata nail buyurur.

وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

Sekiz O gün Onların üstünde Rabbinin Arşını Taşır Ve

(ve Rabbin arşını başları üzerinde sekiz melek yüklenir) Ve o gün o vakit Rabbinin arşını başları üzerinde yahut göğün çevresinde bulunan meleklerin üstünde olarak sekiz melek yüklenir

&- İbni Abbas Radiyallahu Anh'tan rivayet olunduğuna göre bu sekiz melekten maksat, meleklerden sekiz sınıftır, onların adedini Allah'ü Teâlâ'dan başkası bilmez. Melek cins isimdir, insan lâfzı gibi bire de, birden çoğa da ihtimali vardır. Ve birde Arşın Cenabı Hakka izafe edilmesi, Kâbe-i muazzamanın Beytullah diye yâd edilmesi gibidir ki: O makamların sırf manen yüksekliklerine Allah katındaki makbuliyetlerine işaret içindir veya Allah'ın yüceliğini, hâkimiyetini temsil kabilindendir. Yoksa Kâbe-i Muazzama, hâşâ Cenabı Hakkın bir ikametgâhı olmadığı gibi Arşürrahman da Allah'ü Teâlâ'nın bir oturma makamı değildir. O Yüce Yaratıcı, kadimdir, zamana, mekâna ihtiyaçtan uzaktır. Arşı da, onu taşıyan melekleri de yaratmış olan ancak Allah'ü Teâlâ Hazretleridir. Bu meselelerin geniş bilgisini Allah'ın ilmine havale ederiz.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ

18. O gün arz olunacaksınızdır, sizden hiçbir gizli şey, gizli kalmaz.

Bu mübarek ayetler, bütün insanların kıyamet gününde hesaba tâbi olup dünyadaki amellerinin kendilerine bildirileceğini ihtar ediyor. Amel defterleri sağ taraflarından verilecek olan zatların zevk ve ferahlık içinde kalacaklarını ve onların bu hesap gününün geleceğine inanmış olduklarını bildiriyor. Artık onların meyveleri pek bolca olan yüksek bağlar, bostanlar da tam bir zevk ile yasayacaklarını müjdeliyor. Ve kendilerine dünyadaki amellerinin mükâfatı olmak üzere kemali afiyetle bol bol nimetlenmeleri emir olunacağı beyan buyurmaktadır.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ

Arz olunursunuz O gün

(O gün arz olunacaksınız) Ey insanlar O kıyamet zamanında hesap için Allah'ü Teâlâ'nın manevî huzuruna arz olunacaksınız. Sizin dünyadaki amellerinizin neticesini size bildirmek için hakkınızda böyle bir muamele yapılacaktır. Artık o gün

لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ

Gizli olan Sizden Gizli kalmaz

(sizde hiç bir gizli şey, gizli kalmaz) o gün hiçbir kimseye karşı dünyadaki fiil ve tavırlarınız gizli kalmayarak ortaya çıkar. Gerçekten Yüce Allah kullarının bütün amel ve fikirlerini tamamen bilicidir, kullarını böyle bir hesaba tâbi tutması ise ilâhî adaletin tecellisi içindir ve herkesin yaptıklarını göstererek bir mazeret ileri sürmelerine imkân kalmaması içindir.

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤْا كِتَابِيَهٗ

19.Artık kime ki: Kitabı sağ tarafından verilmiş olur, der ki: Alınız kitabımı okuyunuz.

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

Sağ elinden Kitabı Kendisine verildi O kimse ki İşte ama

(Artık kime ki: Kitabı sağ tarafından verilmiş olur) Artık O hesap neticesinde kime ki: Kitabı sağ tarafından verilmiş olur kendisinin kurtuluşa erenlerden olduğunu anlamış bulunur, tam bir zevk ve ferahlık ile

فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤْا كِتَابِيَهٗ

Kitabımı Okuyun Alın Artık der

(der ki: Alınız kitabımı okuyunuz) ne kadar büyük sevinç sebebi olan bir amel defteri bulunuyor.

إِنِّى ظَنَنْتُ اَنِّى مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ

20.Şüphe yok, ben zannetmiştim ki, ben muhakkak hesabıma uğrayacağım.

إِنِّى ظَنَنْتُ

Anlamıştım Doğrusu ben

(Şüphe yok, ben zannetmiştim) o amel defterini sağından alan zat şöyle de derki Şüphe yok, ben zannetmiştim daha dünyada iken bilmiş bulunuyorum ki:

اَنِّى مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ

Hesabımla Karşılaşanım Şüphesiz ben

(Ben muhakkak hesabıma uğrayacağım) her hâlde kıyamet, haktır, hesap ve kitap vardır, işte o kanaatinin neticesi, böyle kolay bir hesap ile ilâhî lütuflara nail olmaktan ibaret bulundu.

فَهُوَ فِى عِشَّةٍ رَّاضِيَةٍ

21.İmdi o, hoşnut olduğu bir yaşıyıştır.

فَهُوَ فِى عِشَّةٍ رَّاضِيَةٍ

Hoşnut Bir yaşıyış içindedir Artık o

(İmdi o, hoşnut olduğu bir yaşıyıştır) İmdi o Kitabı sağ tarafından verilen mutlu zat hoşnut vaziyetinden razı, çok memnun olduğu bir yaşıyıştır. Onun bu nail olduğu nimet ebedidir, her türlü zahmetten, külfetten uzaktır. Sahibini sürekli olarak zevklendirir. Ferahlığa boğacak bir mahiyettedir.

فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

22.Bir yüksek Cennet içindedir.

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

Yüksek Bir cennette

(Bir yüksek Cennet içindedir) Evet, O mutlu zat artık Bir yüksek cennet içindedir. Mekân ve mekân et itibarı ile pek yüce bir ebedîlik bağı içinde zevk edip durmaktadır.

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

23. Toplanacak meyveleri pek yakındır.

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

Yakın Meyveleri

(meyveleri pek yakındır) Öyle ki: O cennetin, o bağ ve bahçenin Toplanacak meyveleri pek yakındır pek leziz, latif meyveleri kolaylıkla elde edilecek bir vaziyettedir. Sahibi onlardan bol bol yer, lezzet alır, ferahlıklar içinde yaşar durur.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ

24. Afiyetle yiyin ve için. Geçmiş günlerde takdim etmiş olduğumuz şeylerin mükâfatı olarak.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا

Afiyetler İçin Ve Yiyin

(Afiyetle yiyin ve için) Artık o gibi kurtuluşa eren zatlara Allah tarafından en büyük bir iltifat olmak üzere hitap edilerek buyrulur ki: Ey Cennete girmiş olan kullarım! Bu cennetlerde afiyetle güzel, leziz şeylerden yiyin ve için zevk alın, bütün bu nimetler, size

بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ

Geçen Günlerde Takdim ettiniz O şeye karşılık ki

(Geçmiş günlerde takdim etmiş olduğumuz şeylerin mükâfatı olarak) yani dünya âleminde güzel amellerin ve itaatin mükâfat olarak Allah tarafından ihsan buyrulmuştur, ne büyük bir iltifat! Ne mutluca bir yaşayış! Cenabı Hak cümlemize nasip buyursun. Âmin.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهٗ

25. Fakat o kimseye ki, kitabı sol tarafından verilmiş olur, o da derki: Keşke kitabım bana verilmemiş olsa idi.

Bu mübarek ayetler de kıyamet gününde kitapları sol taraflarından verilecek olan kâfirlerin o zaman ne kadar pişmanlıklarda bulunacaklarını, ne kadar müthiş azaplara tutulacaklarını ihtar ediyor. Onların o dinsizlikleri, insanlık merhametinden mahrum olmaları sebebiyle öyle Cehennem azaplarını hak etmiş, kendi kötü amellerinin cezasına kavuşmuş olacaklarını beyan buyurmaktadır.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ

Sol elinden Kitabı Verildi O kimseye Ama Ve

(Fakat o kimseye ki, kitabı sol tarafından verilmiş olur) ve o kâfir olan şahsa ki; kitabı amel defteri sol tarafından verilmiş olur. O sayede yazılmış olan pek çirkin amellerini anlamış bulunur. Artık o da tam bir üzüntü ile

فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهٗ

Kitabım Bana verilmeseydi Keşke ben Artık der

(der ki, keşke kitabım bana verilmemiş olsa idi) şimdi o kadar çirkin hâllerimden haberdar bulunmasa idim.

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهٗ

26. Hesabımın da ne olduğunu bilmedim.

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيهِ

Hesabım Nedir Bilmeseydim Ve

(ve Hesabımın da ne olduğunu bilmese idim) Ve şöyle de temennide bulunur, keşke ben Hesabımın da ne olduğunu bilmese idim. Onları bilmeden dolayı da ayrıca ruhen azap çekip durmasa idim.

يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ

27.Keşke o ölüm hayatımı kesip bitirmiş olsa idi.

يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ

İşi bitiren Olsaydı Keşke o

(Keşke o işi bitiren olsa idi) evet ve yine der ki: Keşke Ölüm, dünyadaki hayattan mahrumiyet, hayatımı kesip bitirmiş olsa idi. şimdi bir daha yeniden hayata ererek bu kadar azaplara tutulmasa idim.

مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيهِ

28.Malım bana bir faide vermedi.

مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيهِ

Malım Bana Fayda vermedi

(Malım bana bir fayda vermedi) Ve yine diyecektir ki: Dünyadayken elde etmiş olduğum Malım servetim, maddi varlığım bana bir faide vermedi. Beni bu âhiret azabından kurtarmaya yardım edecek bir mahiyette bulunmadı, boş yere mahvolup gitti.

هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيهِ

29. Benim saltanatım malik olmam benden yok olup gitti.

هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيهِ

Saltanatım Benden Helak oldu

(saltanatım benden yok olup gitti) Dünyadaki cimriliğinin cezasına uğrayan o şahıs şöyle de diyecektir. Benim saltanatım Kuvvetim, bir nice şeylere sahip oluşum, insanlar üzerine tasallutum benden yok olup gitti. Şimdi fakir, zelil bir vaziyette kaldım.

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ

30. Allah tarafından da denilecektir ki: Onu tutun da ellerini boynuna bağlayın.

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ

Hemen onu bağlayın Tutun onu

(Onu tutun bağlayın) Allah tarafından da zebanilere emir olunacaktır ki: O üzüntüler içinde kalan kâfiri tutun da ellerini boynuna zincirler ile bağlayın onu kımıldanamayacak bir hâle getirin.

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ

31.Sonra cehenneme kavuşturun.

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ

Onu atın Cehenneme Sonra

(Sonra onu cehenneme atın) Sonra Onu Cehenneme kavuşturan o kâfiri sürükleyerek tutuşup durmakta olan Cehennemden başka bir yere götürmeyin. Onu cehenneme atın

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

32.Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan bir zincir içinde olarak onu sevk edin.

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

Hemen onu sokun Arşındır Yetmiş Boyu Bir zincire ki Sonra

(Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan bir zincir içinde olarak onu sevk edin) Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan Bütün vücudunu kaplayacak bulunan bir zincir içinde olarak o inkârcıyı cehenneme sevk edin o ateşin olduğu yere tam bir zilletle atıverin.

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ

33.Muhakkak ki, o: Yüce olan Allah'a İman etmez idi.

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ

Pek yüce Allah'a İnanmıyor İdi Şüphesiz o

(Muhakkak ki, o: Yüce olan Allah'a İman etmez idi) Cehenneme sevk edilecek şahıs dünyada iken küfür içinde yaşıyordu o Allah'ın birliğini ilâhi kudreti tasdikte bulunmazdı, kulluk vazifelerini İfaya çalışmazdı.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

34.Ve yoksullara yemek verilmesine teşvikte bulunmazdı.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

Yoksulun Yiyeceğine Teşvik etmiyor Ve

(Ve yoksullara yemek verilmesine teşvikte bulunmazdı) kendisi malından fakirlere bir şey vermediği gibi başkalarını da men'e çalışırdı, bir kimseyi bir iyiliğe teşvik etmek istemezdi. Hâlbuki kendi ihtiyaçlarından fazla bir mala sahip olanlar, fakirlere, zayıflara yardım etmekle mükelleftirler. Bu ilâhi beyanda delâlet vardır ki: Kâfirler de bu gibi furuattan olan vazifeler ile mükellef bulunmaktadırlar. Bunlara riayet etmemelerinden dolayı da ayrıca cezalanacaklardır.

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَمِيمٌ

35.Artık onun için burada bir şefkatli yakını yoktur.

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَمِيمٌ

Bir yakın Burada Bugün Ona Artık yoktur

(Artık onun için burada bir şefkatli yakını yoktur) O küfür içinde ölerək ahirete gitmiş olan şahıs için kıyamet toplanmasında bir şefkatli yakın yoktur. O kendisini azaptan kurtarabilecek bir dosta, bir yardımcıya sahip bulunmayacaktır. Bütün dostları, yakınları onun yüzünden kendilerine bir zarar gelmesini düşünerek ondan kaçacaklardır.

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينِ

36.Ve yemek de yoktur, kanlı irinden olan müstesna,

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينِ

İrinden Ancak Ne bir yiyecek Ve

(Ve yemek de yoktur, kanlı irinden olan müstesna) Ve O kâfir için ahirette yemek de yoktur temiz bir yemeğe nail olamayacaktır. Ancak kanlı irinden olan müstesna öyle kâfirlerin yiyecekleri şey, içecekleri su, ehli Cehennemin vücutlarından çıkan irinlerden, akan pis sulardan ibaret bulunacaktır.

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ

37.Onu ise günahkârlardan başkası yemez.

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ

Günahkarlar Ancak Onu yemez

(Onu ise günahkârlardan başkası yemez) Öyle pis, kötü olan bir şeyi, ise günah kârlardan yani: Kasten günahları işleyen, öyle kasten İfa edilen hatalar ile kuşatılmış

bulunan inkârcı müşrik kimselerden başkası yemez. Ancak o kâfirlerdir ki: O pis şeyleri yemek mecburiyetinde kalacaklardır. İşte Allah-ü Teâlâ'yı ve O'nun muhterem Peygamberlerini tasdik etmeyen, ilâhi kitaplara inanmış bulunmayan kimselerin gelecekleri böyle pek vahimdir. Ebedî bir cehennemdir.

فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ

38. Artık yok, görür olduğunuza yemin ederim.

Bu mübarek ayetler, Kuran-ı Kerim'in yüceliğini gösteriyor, onun bir şair, bir kâhin veya bir deli sözü olmayıp bir ilâhî söz olduğunu bildiriyor. Onu Hz. Peygamberin uydurup Cenabı Hakka isnat etmiş olmasını iddia eden inkârcıları reddediyor. Onun bir ilâhî kitap olup takva sahipleri için bir kutsî öğüt olduğunu ve onu inkâra cüret edenlerin de ahirette pişmanlıklara, hüsrana maruz kalacaklarını ihtar buyuruyor. Kuran-ı Kerim'in sırf bir hakikat olduğunu, Resul-i Ekrem'in de Hak Teâlâ Hazretlerini tesbih ve takdis ile mükellef bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ

Görüyorsunuz O şeylere ki Yemin ederim Artık yok

(Artık yok görür olduğunuza yemin ederim) Ey Kuran-ı Kerim'in bir ilâhi kelâm olduğunu takdir ve tasdik etmeyenler! Artık yok. O sizin öyle yanlış anladığınız gibi değil meseleler. Bütün görünenlere, bütün gözlere çarpan varlıklara and olsun ki: Size bildireceğim hakikatin kendisidir.

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ

39. Ve göremez olduğunuza da yemin ederim.

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ

Görmüyorsunuz O şeylere ki Ve

(Ve göremez olduğunuza da) Bütün görünmez şeylere de, meselâ: Bütün ruhlara da veya bütün batını nimetlere de veya ahiret hayatına da veyahut ilâh olan zata da yemin ederim, artık kesin olarak biliniz.

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

40. Şüphe yok ki, o (Kuran) çok şerefli olan bir peygamberin (tebliğ ettiği) bir kelâmdır

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

Çok şerefli Bir elçinin Elbet sözüdür Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o (Kuran) çok şerefli olan bir peygamberin (tebliğ ettiği) bir kelâmdır) yani hazreti Muhammed Aleyhisselam'ın sizlere ilâhî kitap olarak tebliğ ettiği bir kelâmdır. O bir ilâhi vahye dayanmaktadır. Hazreti Peygamber de onu size okuyup bildirmeğe memurdur.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ

41. Ve o bir şair sözü değildir. Siz pek az şeye inanıyorsunuz...

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ

Bir şairin Sözü O değildir Ve

(Ve o bir şair sözü değildir) Ve o İlâhi Kelâm hâşâ bir şair sözü değildir. Onu size tebliğ eden Hz. Muhammed, şiir ile iştigalden yücedir ve hiçbir şiir, o ilâhi sözdeki belagat ve yüceliğe sahip olamaz,

قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ

İman ediyorsunuz Ne kadar az

(siz pek az şeye inanıyorsunuz) Kuranı Kerim'in mahiyetini güzelce düşünemiyorsunuz, bazı beyanatını hakikate uygun gördüğünüz hâlde birçok beyanatını anlayıp tasdik etmiyorsunuz veya siz bazı ayetlere kalben inandığınız hâlde az sonra, o inan-

cınızdan dönüveriyorsunuz. Yahut siz hiç bir şeye inanmazsınız. Çünkü Arap dilinde bazen böyle az tabiri, yok makamında kullanılmıştır.

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

42.Bir kâhinin sözü de değildir. Ne kadar az düşünüyorsunuz...

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ

Bir kahinin Sözü Değil Ve

(Bir kâhinin sözü de değildir) O hakikati beyan eden Kuran Bir kâhinin sözü de değildir. Kâhinler, bir takım münecimlerdir ki: Yıldızlara dayanarak bir takım şeylerden haber verirler. O haberlerin ekserisi doğruluktan mahrumdur, uydurma, zanna dayanan şeylerden ibarettir. Kuranı Kerim'in beyanatı ise, hakikatin kendisidir, kâhin sözü olmadan yücedir, uzaktır. Ey o ilâhî kitap hakkında öyle boş iddialara cüret eden inkârcılar! Siz

قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

İbret alıyorsunuz Ne kadar az

(ne kadar az düşünüyorsunuz) yani: Siz doğru düşünmek özelliğinden mahrum bulunuyorsunuz.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

43.Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbinden İndirilmedi

(Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir) O Kuranı Kerim, hâşâ ne şair sözüdür, ne de kâhin sözüdür. O sırf âlemlerin Rabbi tarafından Son Peygamber olan Hz. Muhammed Aleyhisselam'a Cibril'i Emin vasıtası ile indirilmiştir. Tebliğ buyrulmuştur. Bir mukaddes ilâhî kelâmdan ibarettir.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ

44.Eğer O Peygamber faraza bazı lakırdıları bize karşı bir iftira olarak söylemiş olsa idi:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ

Sözler Bazı Üzerimize Uydursaydı Eğer Ve

(Eğer bazı sözler bize karşı bir iftira olarak söylemiş olsa idi) İşte o Yüce Peygamberin kendi sözlerini Allah'a isnat etmemiş olduğunu kesin olarak beyan için Hak Teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor. Eğer o Yüce Peygamber, diyelim, öyle inkârcıların iddiaları gibi bazı lakırdıları kendisinin bazı kuruntularını bize karşı bir iftira olarak söylemiş olsa idi bunlar, Allah'ın kelâmıdır diyerek gerçeğe aykırı bir iddiada bulunsa idi.

لَا خَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ

45.Elbette ki: Onu sağ tarafından yakalardık.

لَا خَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ

Sağ eli Ondan Elbette yakalamıştık

(Elbette ki: Onu sağ tarafından yakalardık) Ona asla imkân verilmezdi onu sağ tarafı ile yakalardık yahut onu kuvvet ve kudret ile tutarak hemen cezaya kavuştururduk.

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ

46.Sonra O'ndan yürek damarını kesiverirdik.

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ

Can damarı Ondan Elbette kesmiştik Sonra

(Sonra O'ndan yürek damarını kesiverirdik) Yani: Öyle gerçeğe aykırı bir iddiada bulunsa idi, onun ruhunu hemen gidererek kendisini helake maruz bırakmış olurduk.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

47.Artık sizden bir kimse de yoktur ki, ondan menediciler olabilsinler.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

Men edici Ondan Hiçbir kimse O takdirde sizden değildir

(Artık sizden bir kimse de yoktur ki, ondan menediciler olabilsinler) Artık Ey insanlar! Öyle bir helak etme takdirinde sizden bir kimse de yoktur ki: o cezayı tatbik etmekten bizi menediciler olabilsinler. Evet, Bu engellemeye de hiç de bir mahlûk güç yetiremez.

وَإِنَّهُ لَتَذَكَّرٌ لِلْمُتَّقِينَ

48.Ve şüphe yok ki: O Kuranı Kerim takva sahipleri için elbette bir öğüttür.

وَإِنَّهُ لَتَذَكَّرٌ لِلْمُتَّقِينَ

Takva sahipleri için Elbette bir nasihattır Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki: O Kuranı Kerim takva sahipleri için elbette bir öğüttür) Allahu Teâlâ'nın azabından korkup emirlerine ve yasaklarına itaat ve riayet edenler için o kuranı kerim elbette bir öğüttür. Onlardır ki: O Kuranı Kerim'i düşünüp tefekkür ederek ondan hakkiyle faydalanırlar.

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ

49.Ve muhakkak ki, biz elbette biliriz, şüphe yok ki, sizden tekzip edenler vardır.

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlar Sizden var Şüphesiz Elbet biliyoruz Şüphesiz biz Ve

(Ve muhakkak ki, biz elbette biliriz, şüphe yok ki, sizden tekzip edenler vardır) Yani: bir olan zatıma kesin olarak malûmdur. Ey insanlar! Sizden Kuranı Kerimi tasdik edenler olduğu gibi bir kısım inkâr edenler de vardır. Artık tasdik edenler, mükâfatlara nail olacakları gibi inkâr edenler de, lâıyk oldukları azaplara er geç kavuşacaklardır. Bu akıbeti iyice düşününüz.

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

50.Ve muhakkak ki, O Kuranı Kerim elbette kâfirlerin üzerlerine bir hasrettir.

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

Kafirler Üzerine Elbet bir hayıflanmadır Ve şüphesiz o

(Ve muhakkak ki, O Kuranı Kerim elbette kâfirlerin üzerlerine bir hasrettir) onlar yarın ahirette tasdik edenlerin mükâfata, inkâr edenlerin de cezaya kavuştuklarını görünce pişmanlıklarda bulunacaklardır, üzüntüler içinde kalacaklardır. Ne yazık ki: Artık pişmanlıkları, kendilerine bir faide veremeyecektir.

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ

51.Ve şüphe yok ki. O, kuşkusuz, gerçek bir hakikattir.

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ

Kati bilginin Elbette gerçeğidir Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki. O, kuşkusuz, gerçek bir hakikattir) ve muhakkak o Kuran-ı Kerim kuşkusuz gerçek bir hakikattir kesin olarak sabit bir emirdir. Başkalarının uydurması olmayıp ancak Allah tarafından ehli imana ihsan buyrulmuş olan bir mukaddes kelâmdır.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

52. Artık o Yüce Rabbin ismiyle tesbih'e devam et.

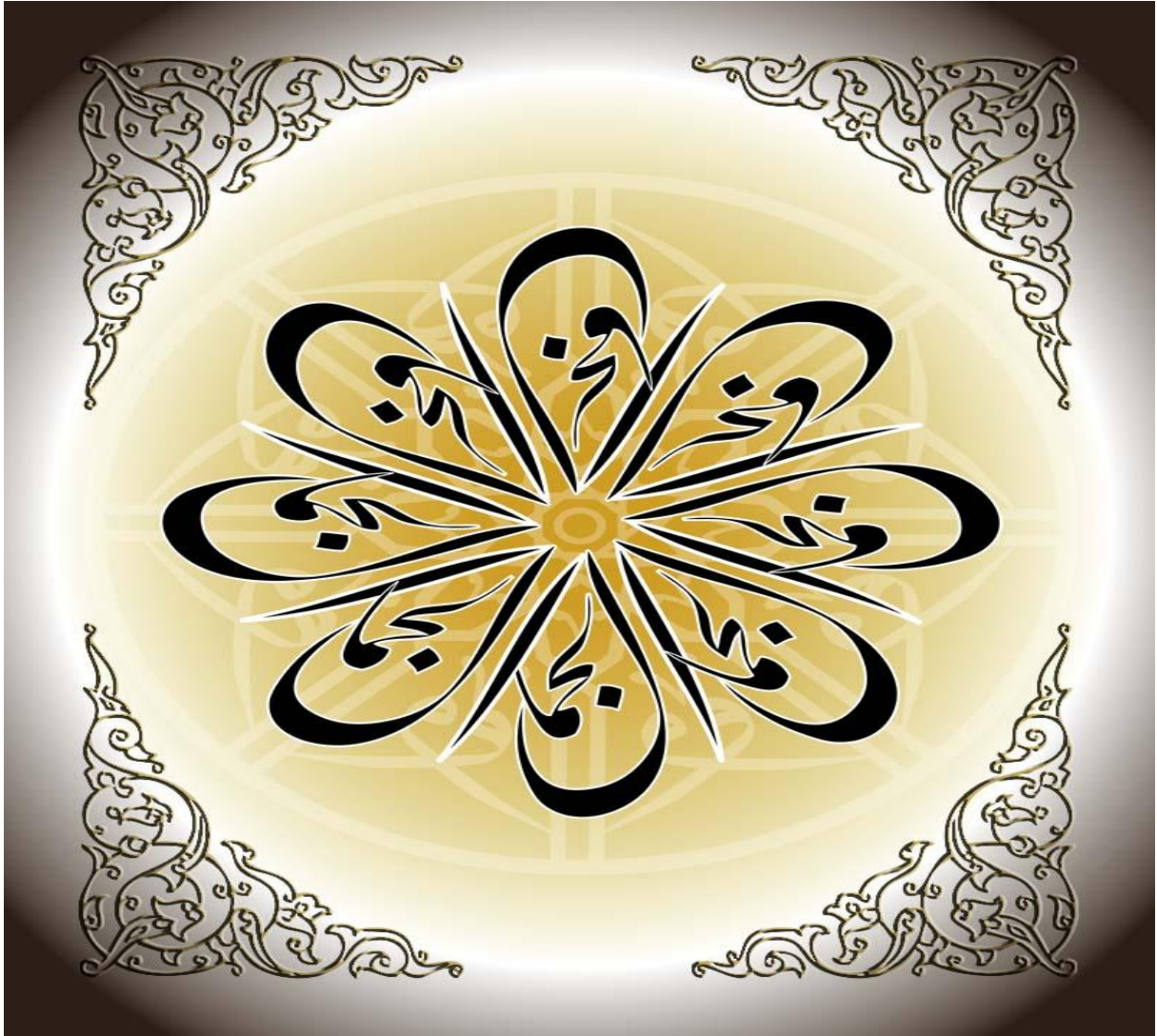
فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

Pek yüce Rabbinin İsmiyle Ö halde tesbih et

(Artık o Yüce Rabbin ismiyle tesbih'e devam et) Artık Ey Yüce Resul o ulu Rabbin mukaddes ismini zikrederek o kerem sahibi Mabudu tesbih'e onu takdise, bütün noksanlardan yüce tutmaya devam et. Seni peygamberlik şerefine nail kılmış, seni ilâhi vahyine mazhar buyurmuş, senin şanını pek ziyade yükseltmiş olan yüce Mabuduna daima şükür ve övgüde bulun.

&-İşte Resuli Ekrem'e yönelik olan ilâhî emir onun ümmetine de, yöneliktir. Artık her Müslüman için lâzımdır ki: İslâm şerefine nailiyetinden dolayı Cenabı Hakkı tesbih ve takdise devam etsin ve kendisini öyle bir Peygamberin ümmetinden kılmış olduğu için Yüce Mabuduna şükran arzında bulunsun, o Yüce Peygamberi de daima salât-ü selâm ile hatırlasın.

&-Yarabbi. O mübarek Peygamberimize ve onun aile efradı ve Ashabına daima salât-ü selâm buyur, sana daima hamd ve senada bulunuruz ey Yüce, ulu Mabudumuz!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
70-EL MEARIC SURESİ

Bu mübarek sure, El Hakka suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kır dört ayeti Kerime'yi içermektedir. Yüce Yaraticının kulları hakkında Mearic sahibi olduğunu, yani: Nimetlerinin muhtelif mertebelerde, farklı derecelerde bulunduğu bildirdiği için kendisine böyle "Mearic" suresi adı verilmiştir. Bununla beraber "Seele" Suresi ve "Mevaki" suresi unvanlarına da sahiptir. Kıyametin vasfını ve Cehennemin azabını bildirdiği için "El-Hakka" suresinin tamamlayıcısı hükmünde bulunmuştur.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Kıyametin meydana geleceğini, azabın vukuunu bir alay maksadı ile soran inkârcı-ları tehdit.
- 2.Kıyametin müthiş hâllerini ve kâfirlerin pek korkunç bir vaziyette bulunacaklarını ihtar.
- 3.insanların yaradılışlarını tasvir ve ehli imanın vasıflarını, âlicenap hareketlerini me-tih ve sena.
- 4.Yüce Yaraticının inkârcıları helak etmeğe ve onların yerlerine mümin, sahih kulları-nı getirmeğe kaadir olduğunu beyan.
- 5.Inkârcıların pek boş ümitlerde bulunduklarını ve onların nasıl bir sûi akıbeta giriftar olacaklarını teşhir.
- 6.Âhireti inkâr edenlerin nasıl bir şekilde tekrar hayata erdirilerek, mahşere sevk edi-leceklerini tebliğ, uyanmak için dikkatleri çekme

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

1. Bir isteyen, gelecek olan azabı istedi.

Bu mübarek ayetler, kıyameti inkâr eden müşrikleri reddediyor. Onların inkâr ettikleri kıyameti, nice muhtelif, çeşitli nimet derecelerine sahip olan Allah-ü Teâlâ'nın her hâlde meydana getireceğini tebliğ ve Resul-i Ekrem'e sabretmesini tavsiye buyuru-yor. O kıyamet hâdisesi olacağı zaman göklerin ve yerin pek müthiş bir hâle gelece-ğini ve insanların birbirinden kaçınacaklarını ihtar etmektedir.

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

Vaki olacak Bir azabı Bir isteyen İstedi

(Bir isteyen, gelecek olan azabı istedi) Nazr ibnil hars veya Ebu Cehil veya. Hars İbnünnuman gibi bir kâfir, sırf inkâr ve alay maksadı ile vaki olacak olan azabı istedi Eğer böyle bir azap, hakikaten takdir edilmiş ise ne duruyor, hemen başıma gelsin, diye iddiaya kalkıştı, başımıza taşlar yağsın diye teklifte bulundu.

لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

2.Kâfirler için onu savacak yoktur.

لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

Def edici Onu Yoktur Kafirler içindir ki

(Kâfirler için onu savacak yoktur) Hâlbuki o gelecek azap, muhakkak ki: Gerçekle-şecektir. Ve Kâfirler içindir ki o azabın üzerlerine gelmesine karşın o azabın gelmesi-ne mani olacak kendilerinden bir kimse yoktur. Artık ne cehalet ve ne cesaret ki, o azabın bir gün evvel başlarına gelmesini bir alay yoluyla istiyorlar? Hâlbuki o azap

مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

3.O azap yüksek dereceler sahibi olan Allah tarafındandır.

مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

Yükselme derecesi Sahibi Allah'tandır

(yüksek dereceler sahibi olan Allah tarafındandır) Evet o azap nice yüce âlemleri yaratmış ve mahlûkatı hakkında ne kadar çeşitli, muhtelif nimet derecelerine sahip bulunmuş olan Allah-ü Teâlâ tarafından artık o azabı savabilecek bir mahlûk düşünülemez. O azap, hikmetin gerektirdiğine göre vakti gelince meydana gelecektir.

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

4. Melekler ve ruh oraya bir günde çıkarlar ki: Oranın mesafesi Elli bin yıldır.

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ

Bir günde ki Ona Ruh Ve Melekler Yükseltir

(Melekler ve ruh oraya bir günde çıkarlar) O maddi ve ruhanî dereceleri bir düşünmeli ki: Melekler ve ruh Cibril'i Emin oraya Allah'ın Arşına, Cenabı Hakkın emirlerini ve yasaklarını alacakları bir yüce makama bir günde çıkarlar ki oranın o çıktıkları makamın haddi zatındaki

كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

Sene Bin Elli Miktarı Olandır

(mesafesi elli bin yıldır) o kadar yüksektir. Yani: Dünyadaki kimselerden bir fert, faraza o makama çıkmak arzusunda bulunsa o makama elli bin sene yükselmedikçe, yani: Öyle pek fazla bir mesafe almadıkça o makama kavuşamaz. Fakat melekler gibi Yüce ruh sahipleri kendilerine Cenabı Hakkın verdiği bir kudret ile bir günde bile o makama yükselebilirler. Kısaca: Hak Teâlâ'nın yaratmış olduğu dereceler, makamlar pek çeşitli ve pek muazzamdır.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا

5. Artık güzelce bir sabır ile sabret.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا

Güzel Bir sabırla Şimdi sabret

(Artık güzelce bir sabır ile sabret) Artık Ey Yüce Peygamber! Sen güzelce bir sabır ile sabret. O inkârcıların alay eder bir tarzda vaki olan sorularına, taleplerine bakarak üzülme, onları o inkâr ettikleri azap, bir gün yakalayacaktır. Her gelecek şey, pek yakın demektir.

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا

6. Şüphe yok ki: Onlar onu uzak görürler.

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا

Uzak Onu görüyorlar Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki: Onlar onu uzak görürler) Evet, Şüphe yok ki, O inkârcılar o azabın gelmesini veya kıyametin kopmasını uzak görürler onu imkânsız görecektelerinde uzak sayarlar, hiç ilâhî kudret ile nice harikaların vücuda gelebileceğini düşünmezler.

وَنَرَاهُ قَرِيبًا

7. Hâlbuki biz onu pek yakın görürüz.

وَنَرَاهُ قَرِيبًا

Yakın Onu görüyoruz Ve

(Hâlbuki biz onu pek yakın görürüz) evet O azabın gelmesini, kıyametin kopmasını, miktarı elli bin seneden ibaret olan herhangi bir mesafeyi pek yakın görürüz. Bütün bunlar, ilâhî kudrete göre asla uzak görülmez, imkânsız sayılamaz.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ

8.O gün ki, o gelecek azap gelir gök erimiş maden gibi olacaktır.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ

Erimiş maden gibi Gök Olur O gün ki

(O gün ki, o gelecek azap gelir gök erimiş maden gibi olacaktır) O inkâr ettikleri azap, o kıyamet âlâmetleri gerçekleşir, işte o günde gök erimiş maden gibi olacaktır semada öyle garip bir değişiklik vücuda gelecektir. Ve o müthiş günde

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

9. Dağlar da atılmış rengârenk yün gibi olacaktır.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

Rengârenk yün gibi Dağlar Olur Ve

(Dağlar da atılmış rengârenk yün gibi olacaktır) İşte bütün dağlar, parçalanarak renkli yün parçaları gibi havada uçuşmaya başlayacaktır.

وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا

10.Hiç bir dost da bir dostu sormaz.

وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا

Bir dostu Bir dost Sormaz Ve

(Hiç bir dost da bir dostu sormaz) Artık o pek korkunç günde Hiç bir dost da bir dostu sormaz. Herkes kendi derdine düşer. En şefkatli akrabalar bile birbirlerinin hâllerini soracak bir durumda bulunmazlar, pek müthiş bir hadise karşısında kalmış olurlar. Artık o günü inkâr edenlerin o gündeki halleri ne kadar feci olacaktır.

يُبْصِرُونَهُمْ يَوْمَ الْمُجْرِمِ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمِئِذٍ بِنَبِيهِ

11.Onlar; birbirlerine gösterilirler, günahkâr olan temenni eder ki: O günün azabından dolayı oğullarını feda etsin.

Bu mübarek ayetler de. Cehenneme atılacak olan kâfirlerin ne kadar boş temennilerde bulunacaklarını bildiriyor. Onların kendilerini azaptan kurtarabilmek için ne muhal fedakârlıklarda bulunmak isteyeceklerini haber veriyor. Artık dünyadalar iken hak'tan kaçınan, kulluk vazifesini İfa etmeyen öyle cimri kimselerin ilâhî azaptan kurtulamayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

يُبْصِرُونَهُمْ يَوْمَ الْمُجْرِمِ

Günahkar Temenni eder Onlar birbirlerine gösterilirler

(Onlar; birbirlerine gösterilirler, günahkâr olan temenni eder ki) Onlar O birbirlerinin dostları, yakınları olanlar Ahirette birbirlerine gösterilirler birbirlerini görüp tanır- lar, buna rağmen birbirine bir faide veremez, bilakis yekdiğerinden kaçınırlar ve günahkâr olan Kâfir veya herhangi bir günahkâr temenni eder ki:

لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمِئِذٍ بِنَبِيهِ

Oğullarını O günün Azabından Feda etse Keşke

(O günün azabından dolayı oğullarını feda etsin) kendisini öyle bir kurtuluş fidyesi sayesinde o azaptan kurtarmış bulunsun. Bu ne mümkün!

وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ

12.Ve eşini ve kardeşini feda etsin

وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ

Kardeşini Ve Eşini Ve

(Ve eşini ve kardeşini) Ve Öyle bir suçlu ister ki eşini ve kardeşini de feda etsin, o sayede ilâhî azaptan kurtulsun, bu da ne mümkün

وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُفْوِيهِ

13.Ve kendisini barındıran aşiretini feda etsin

وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُفْوِيهِ

Onu barındırıyor O şeyi ki Aşiretini Ve

(Ve kendisini barındıran aşiretini) Ve Öyle bir azaba uğrayan şahıs ister ki: kendisini barındıran Bir şiddet, bir musibet anında kendisini koruyacak olan aşiretini kavim ve kabilesini feda etsin, öyle bir fedakârlık sayesinde azaptan kurtulsun. Heyhat! Bu da ne mümkün

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ

14.Ve yeryüzünde kim var ise, cümlesini kurtuluş olarak versin de sonra bu fedakârlığı kendisini kurtarsın.

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ

Kendisini kurtarsa Sonra Hepsini Yeryüzünde O kimseler ki Ve

(Ve yeryüzünde kim var ise, cümlesini kurtuluş olarak versin de sonra bu fedakârlığı kendisini kurtarsın) Yani yeryüzünde ne var ise hepsini vermek diliyor ki bu fedakârlığı, böyle pek muazzam bir fedakârlıkta bulunması kendisini kurtarsın Heyhat! Ne imkânsız temenniler!

كَأَنَّهَا لَظَى

15.Hayır Asla Şüphe yok ki: O bir mühim ateştir.

كَأَنَّهَا لَظَى

Alevli bir ateştir Şüphesiz o Hayır

(Hayır Asla Şüphe yok ki: O bir mühim ateştir) Kella yasaklama ve ret harfidir. İstenilen şeyden ret ve men etmeyi ifade eder. Vazgeç, senin anladığın gibi değildir, manasını ifade eder, "Haktır" manasında da kullanılmıştır. Yani Ondan kurtuluş fidyesi kabul edilmez, onun kurtuluşu için bir çare bulunmaz şüphe yok ki: O azap ateşi bir mühim ateştir. O gibi suçluları herhalde yakalayacaktır. Evet, o ateş

نَزَّاعَةً لِّلشَّوَى

16.İnsanların derisi için bir soyup dağıtıcıdır.

نَزَّاعَةً لِّلشَّوَى

Baş derilerini Çekip soyan

(İnsanların derisi için bir soyup dağıtıcıdır) o derileri soyup gideren ateş, pek öldürücü ve müessir bir hâlde bulunmaktadır. "Şeva" baş derisi demek olan "Şevat"ın çoğuludur. Vücudun etrafı manasında da kullanılmıştır.

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى

17.Çağırır, arkasını dönüp yüz çevireni.

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى

Yüz çevirdi Ve Arkasını döndü O kimseyi ki Çağırır

(Çağırır, arkasını dönüp yüz çevireni) O şiddetli ateş Hak'tan döneni ve ibadet ve itaatten yüz çevireni öyle inkârcı ve münafık şahısları kendisine has açık bir dil ile kendi ateşin sahasına davet eder, onları azaplandırır.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى

18.Ve malı toplayıp da, bir kap içinde saklayanı.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى

Ve bir kaba koydu Topladı Ve

(Ve toplayıp da, bir kap içinde saklayanı) yani Malı, sırf dünyaya ait olanları toplayıp da zekâtını vermeyeni, o malları bir kap içinde saklayanı yalnız onlar ile uğraşarak dini vazifelerini ifa etmeyi, hırslıca bir hâlde yaşayarak nail olduğu nimetlerin şükrünü ifa eylemeyi de ateş azabı, yarın âhiret âleminde yakalayacaktır. İşte her mükellef kimse, bu dehşetli akıbeti düşünerek daha dünyada iken hayatını tanzime, vazifelerini İfaya çalışmalıdır.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

19.Şüphe yok ki: insan haris olarak yaratılmıştır.

Bu mübarek ayetler: insan cinsinin hayırları az, hırsları çok olduğunu bildiriyor. Ancak on güzide haslet ile vasıflanmış olanların müstesna bir vaziyette bulunduklarını beyan ve onları Cennetlere kavuşmakla müjdelemektedir.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

Çok hırslı Yaratılmıştır İnsan Şüphesiz

(Şüphe yok ki: insan haris olarak yaratılmıştır) Şüphe yok Bilinen, muhakkak bir durumdur ki, insan Cinsi haris olarak yaratılmıştır. Sabrı azdır, tamahkârlığı çoktur, kendisine bir musibet dokunursa fazla üzüntü gösterir, bir hayra, bir servete nail olursa cimrilikte bulunur. Hâlbuki İnsana lâayık olan odur ki: İlâhi takdire razı olsun, sabır ve sükûnetten ayrılmasın, maddi bir varlığa güvenmeyerek ahiretini temin için hayırlara ve iyiliklere çalışsın, fakirlere zayıflara yardımda bulunsun.

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

20.Ona şer dokunduğu zaman çok feryat edicidir.

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

Çok feryat edicidir Şer Ona dokundu O vakit ki

(Ona şer dokunduğu zaman çok feryat edicidir) insana şer dokunduğu zaman isterse, pek küçük olsun çok feryat edicidir pek ziyade üzüntü içinde kalarak sabırdan mahrum bulunur.

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

21.Ve ona hayır dokunduğu zaman da çok cimridir kıskançtır.

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

Çok cimridir Hâyır Ona dokundu O vakit ki Ve

(Ve ona hayır dokunduğu zaman da çok cimridir kıskançtır) İnsan, sıhate, bolca bir geçime nail olduğu vakitte çok cimridir malını çok tutar, yoksullara yardımda bulunmaz. Uhrevi selâmetini temin için çalışmaz, kıskanç bir vaziyette bulunur, başkalarına karşı bir rakip kesilmiş olur.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ

22.Namaz kılanlar müstesna.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ

Namaz kılanlar Ancak

(Namaz kılanlar müstesna) Fakat Allah-u Teâlâ'nın yardımlarına, korumasına mazhar olup da namaz kılanlar o yüksek ibadete devam edenler, müstesna onlar şu beyan olunacak yüksek vasıflara da sahip oldukları için öyle cimrilikten ve diğer kötü vaziyetlerden uzak bulunmaktadırlar. Bu namaz kılmaları onların birinci vasfıdır.

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ

23.Onlar ki: Namazları üzerine devam edicidirler.

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ

Devamlıdır **Namazlarında Onlar O kimseler ki**

(Onlar ki: Namazları üzerine devam edicidirler) Evet. O güzide kullar ki Namazları üzerine devam edicilerdir) Onlar, namazları malûm vakitlerinde kılarlar, onları o kutsal vazifeyi İfa etmeden bir şey meşgul kılmaz, bu da ikinci vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ

24.Ve onlar ki, mallarında bir malûm hak vardır.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ

Bilinen Bir hak Mallarında vardır O kimseler ki Ve

(Ve onlar ki, mallarında bir malûm hak vardır) O namaza devam eden müminler ki: Onların Mallarında bir malûm hak vardır fakire vesaire ye verilmesi dinen bildirilmiş olan bir miktar vardır ki: O da zekâtтан, vacip nafakalardan ibarettir. Bunları da verirler, sadaka vermekten geri durmazlar. Bu da üçüncü vasıflarıdır.

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

25.Dilenen ve mahrum olan için.

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

Mahrum kalanlar Ve Dilenenler için

(Dilenen ve mahrum olan için) O malûm Hak Dilenen ve mahrum olan için dir ki: Ona da riayette bulunurlar, yani dilencilikte bulunan fakirlere de, dilencilikten kaçınan yoksullara da zekâtlarını, sadakalarını verirler, bu da dördüncü vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

26.Ve onlar ki: Ceza gününü tasdik ederler.

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

Hesap Gününü Tasdik ederler Onlar ki Ve

(Ve onlar ki: Ceza gününü tasdik ederler) O mümin kullar ki: ceza gününü tasdik ederler Âhiret âlemine inanmış bulunurlar, o ebedî âlemde selâmet ve saadete kavuşmak için çaba ve gayretten geri durmazlar, bu da beşinci vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

27.Ve onlar ki: Rablerinin azabından korkanlardır.

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

Korkanlardır Rablerinin Azabından Onlar O kimseler ki Ve

(Ve onlar o kimseler ki Rab'lerinin azabından korkanlardır) Dünyada da, ahirette de bir azaba, bir cezaya uğramamaları için Cenabı Hakka sığınır, onun emirlerine, yasaklarına uymaya çalışırlar, gayr-i meşru şeyleri yapmaya asla meyil göstermezler, bu da altıncı vasıflarıdır.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ

28.Şüphe yok ki, Rab'lerinin azabı gayri me'mun dur ondan kimse emin olamaz.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ

Emin olunan Değildir Rablerinin Azabı Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rab'lerinin azabı gayri me'mun dur ondan kimse emin olamaz) Cenabı Hakkın azabı dünyada da, ahirette de meydana gelebilir. Artık gerçekten

mümin, inanmış olan herhangi bir insan, o azabı düşünerek titremez mi? Öyle bir azabı gerektirecek bir harekete cüret gösterebilir mi?

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَافِظُونَ

29.Ve onlar ki: Kendi cinsel organlarını koruyuculardır.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَافِظُونَ

Koruyanlardır Irzlarını Onlar O kimseler ki Ve

(Ve onlar ki: Kendi cinsel organlarını koruyuculardır) O mümin, Cenabı Hak'tan korkan kimselerdir ki: Onlar gayri meşru ilişkilerden kaçınırlar, iffetlerini korurlar, güzel ahlâka aykırı hareketlerde bulunmazlar, bu da yedinci vasıflarıdır.

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

30.Eşlerine veya sahip bulundukları cariyelerine karşı müstesna çünkü onlar kınanmış değildirler.

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ

Sağ elleri Sahip oldu O şeye ki Veya Kendi eşlerine karşı Ancak

(Eşlerine veya sahip bulundukları cariyelerine karşı müstesna) Zevcelerine Nikâhları altında bulunan hür kadınlara veya sahip bulundukları cariyelerine karşı yapacakları ilişkiler müstesna bunlar; helâldir, ihtiyaç gereğidir,

فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

Kınananlar Değildir Çünkü şüphesiz onlar

(çünkü onlar kınanmış değildirler) çünkü onlar Öyle kendi eşlerine veya cariyelerine karşı ilişkide bulunanlar, kınanmış değildirler. Onlardan istifade edebilirler. İnsanlık cemiyetinin takdir edilen zamana değin bir temizlik dairesinde devamı, ancak böyle meşru bir şekilde meydana gelecek ilişkiler vasıtası ile mümkün bulunmuştur.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

31.Artık her kim bunun ötesini araştırırsa işte haddi aşmış olanlar onlardır, onlar.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ

Bundan Ötesini Aramışsa O halde kim

(Artık her kim bunun ötesini ararsa) yani Cenabı Hakkın böyle meşru kıldığı muamelelerin aksini araştırırsa gayr-i meşru ilişkiler talebinde bulunursa

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

Haddi aşanlar Onlardır Artık işte onlar

(işte haddi aşmış olanlar onlardır) Hak Teâlâ'nın meşru kıldığı hududun dışına çıkmış bulunanlar onlardır. Evet, Şüphe yok ki: onlardır işte pek büyük bir mesuliyele tutulacak olanlar da o gibi kimselerden ibarettir. El-Muminun süresindeki 5, 6, 7 inci ayetlerin tefsirine de müracaat!

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

32.Ve onlar o kimseler ki: Emanetlerine ve ahitlerine riayet edicilerdir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

Gözetenlerdir Sözlerini Ve Emanetlerini Onlar O kimseler ki Ve

(Ve onlar o kimseler ki: Emanetlerine ve ahitlerine riayet edicilerdir) İlâhî hükme razı olan o mümin kullar ki: Emanetlere hıyanette bulunmazlar, üstlendikleri vazifeleri yerine getirmeğe çalışırlar, işte böyle dosdoğru, itaatkâr kullarda müstesnadırlar. Bunların gelecekleri emindir. Bu da sekizinci vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ

33.Ve onlar ki, şahitlikleri dosdoğru yaparlar.

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ

Yerine getirenlerdir Şahitliklerini Onlar O kimseler ki Ve

(Ve onlar o kimseler ki: şahitliklerini doğruca yaparlar) bildiklerini saklamazlar, aksini yapmazlar, gerektiğinde mahkemeye gider, dosdoğru şahitlikte bulunurlar, bu sayede hukuka riayet edilir, hakların ortaya çıkmasına hizmette bulunulmuş olur. Bu da dokuzuncu vasıflarıdır.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

34.Ve onlar ki, namazlarını korurlar.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

Muhafaza ederler Namazlarını Onlar O kimseler ki Ve

(Ve onlar o kimseler ki: Namazları üzerine muhafazada bulunurlar) Farz, Vacip, Sünnet ve nafil kabilinden olan namazları ile pek fazla ilgilenirler, bunları kaçırmak istemezler, bunların vakitlerine, şartlarına hakkıyla riayet ederler, bunları kalp huzuru ile ifaya çalışırlar, bu da onuncu vasıflarıdır.

أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ

35.İşte onlar Cennetlerde ikram olunmuş zatlardır.

أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ

İkram edilmiş olanlardır Cennetlerde İşte onlar

(İşte onlar Cennetlerde ikram olunmuş zatlardır) onlar, muhakkak ilahi lütuflara nail olacaklardır, nice maddi ve manevî nimetlere, lezzetlere, sevinçlere mazhar bulunacaklardır. İşte kulluk vazifelerini ifa etmenin pek muazzam mükâfatı böyledir.

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ

36.Artık ne var, o kâfir olanlara ki: Senin tarafına koşucudurlar.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin pek cahilce hareketlerini teşhir ediyor. Onların umdukları cennete nail olamayacaklarını bildiriyor. Onları helak ederek yerlerine hayırlı kimseleri getirmeğe Cenabı Hakkın kaadir olduğunu kesin bir şekilde haber veriyor. Resuli Ekrem'in onları bırakmasını emrediyor. Ve onların kabirlerinden nasıl müthiş bir şekilde çıkarılarak mahşere nasıl zelilce bir hâlde sevk edileceklerini ihtar buyurmaktadır.

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ

Koşanlardır Sana doğru İnkâr ettiler O kimselere ki Peki ne

(Artık ne var, o kâfir olanlara ki: Senin tarafına koşucudurlar) Artık ne var ne oluyor? O kâfir olanlara ki Ey Yüce Resul Onlar senin tarafına koşuculardır senin çevrende toplanmak, sana bakmak istiyorlar.

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ

37.Dağınık fırkalar olarak sağdan ve soldan.

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ

Fırka fırka Soldan Ve Sağdan

(sağdan ve soldan Dağınık fırkalar halinde) İşte o kâfirler Dağınık fırkalar olarak sağdan ve soldan geliyorlar. Resul-i Ekrem'in etrafını sararak alay ederce bir vaziyet alıyorlar. O Yüce Peygamberin telkinlerine ehemmiyet vermiyorlar. Haklarında selamet vesilesi olacak nasihatlerini kabul etmiyorlar. Bu ne kadar cahilce ve haklarında felâket getirici bir hareket!

Rivayet olunuyor ki: Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi ve sellem Kâbe'yi Mükerre-me'de namaz kılıyor, Kur'anı Kerim'i okuyordu, müşrikler ise onun etrafında halka, halka fırka, fırka olarak toplanıyorlar, mübarek beyanlarını işitip onunla alayda bulunuyorlardı. Ve diyorlardı ki: Eğer onlar, Muhammed Aleyhisselam'ın dediği gibi Cen-

nete girecekler ise elbette biz onlardan evvel Cennete gireceğizdir. İşte bunun üzerine bu mübarek ayetler nazil olmuştur.

أَيُّطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ

38.Onlardan her şahıs Naim Cennetine girdirileceğini mi ümit ediyor?

أَيُّطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ

Naim Cennetine Dahil edilmesini Onlardan Bir kişi Her Umuyor mu?

(Onlardan her şahıs Naim Cennetine girdirileceğini mi ümit ediyor?) Allah'ü Teâlâ Hazretleri, o müşrikleri ret için buyuruyor ki Onlardan her şahıs öyle küfür üzere oldukları hâlde naim cennetine girdirileceğini ümit mi ediyor. Bu ne kadar boş bir ümit! Hem küfür hem isyan içinde yaşayıp da öyle cennete gireceğini ümit etmek ne boş bir hayal değil mi?

كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ

39.Hayır, asla, şüphe yok ki: Biz onları bilir oldukları şeyden yarattık.

كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ

Biliyorlar O şeyden ki Onları yarattık Şüphesiz biz Asla

(Hayır, asla, şüphe yok ki: Biz onları bilir oldukları şeyden yarattık) evet öyle kâfir kimseler, asla Cennete giremeyeceklerdir. onlar, kendilerini Cenabı Hakkın nasıl ve ne için yaratmış olduğunu bilirler, onların yaratılmaları, nefislerini iman ile ibadet ve itaat ile tamamladıkları ve bezemeleri içindir. Hal böyle iken onlar ise bu hayat gayesine riayet etmiyorlar, imandan ve kulluk vazifelerini İfadan kaçınıyorlar, artık onlar, Cennete lâıyk olabilirler mi?

فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ

40.Artık öyle değil, doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki: Şüphe yok, biz elbette kaadiriz.

فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ

Batıların Ve Doğuların Rabbine Yemin ederim Artık hayır

(Artık öyle değil, doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki) O kâfirlerin iddiaları boşunadır. Onlar bir şeref ve meziyete sahip değildir, onlar Cennete girmeğe lâıyk bulunmuyorlar. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki

إِنَّا لَقَادِرُونَ

Elbet gücü yetenleriz Şüphesiz biz

(Şüphe yok biz elbette kaadiriz) Allah'ın kudreti her şeye fazlasıyla yeterlidir.

عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

41.Onlardan hayırlısını yerlerine getirmeğe ve biz önüne geçilmişler değiliz.

عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ

Onlardan Daha hayırlısını Değiştirmeye

(Onlardan hayırlısını yerlerine getirmeğe) evet O kâfirlerden her birini helak edip onların yerlerine daha iyilerini getirmeğe onlara bedel, iman sahiplerini vücuda getirmeğe ilâhî kudretin fazlasıyla kâfi olduğunu hiç bir akıllı kimse inkâr edemez.

وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

Önüne geçilenler Biz değiliz Ve

(Ve biz önüne geçilmişler değiliz) Elbette ki: Hiç bir mahlûk. Yüce Yaratıcının iradesine mâni olamaz, Hâşâ o âlemlerin Rabbini mağlûp bırakamaz, bir ilâhî irade gereğidir ki: O gibi kâfirler geçici bir zaman için yaşamakta bulunuyorlar, sonunda lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır.

فَذَرَّهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ

42.Şimdilik onları bırak, dalsınlar ve oynasınlar, vaat olundukları günlerine kavuşacaklarına değin.

فَذَرَّهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا

Oynasınlar Ve Dalsınlar Artık onları bırak

(Şimdilik onları bırak, dalsınlar ve oynasınlar) Ey Yüce Peygamber Sen Şimdi onları bırak Mademki haklarındaki hayır diler tebligatını, öğütlerini kabul etmiyorlar. Artık onların hâllerine bakıp üzülme, onlar, kendi batıl kanaatlerine dalsınlar dünyaları ile fani varlıkları ile oynasınlar geçici bir zaman için yaşasınlar,

حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ

Vaad olunuyorlar O ki Günlerine Kavuşmalarına dek Ta ki

(ta ki vaat olundukları günlerine kavuşacaklarına değin) öyle gafilce bir hâlde vakit geçirsınler, sonunda kıyamet kopunca ne kadar kendi nefislerine suikastta bulunmuş olduklarını anlayacaklardır, lâıyk oldukları cezalara çarpılacaklardır.

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَانَتْهُمْ إِلَىٰ نُصْبٍ يُوفِضُونَ

43.O gün ki: Kabirlerinden süratle çıkarlar, sanki onlar, dikili bir şeye koşuculardır.

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا

Süratle Kabirlerden Çıkarlar O gün

(O gün ki: Kabirlerinden süratle çıkarlar) işte o gün ki İkinci üfleme yapılarak Kabirlerinden süratle çıkarlar yeni bir hayata erip mahşere sevk edilirler.

كَانَتْهُمْ إِلَىٰ نُصْبٍ يُوفِضُونَ

Akın ediyorlar Dikili taşlara Sanki onlar

(sanki onlar, dikili bir şeye koşuculardır) Sanki: O müşrikler dikili bir şeye kendisine ibadet etmeleri için konulmuş olan bir heykele bir puta koşucudurlar. Öyle birbirine müsabaka edercesine süratle koşar, giderler.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكِ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

44.Gözleri düşkün olduğu halde kendilerini bir zillet kaplayacaktır, işte o, onların tehdit olunmuş oldukları gündür.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ

Bir zillet Kendilerini kaplar Gözleri Öne düşmüş olarak

(Gözleri düşkün olduğu halde kendilerini bir zillet kaplayacaktır) Evet, Onlar, kabirlerinden süratle çıktıkları gün Gözleri düşkün pek mütevazıce bir tarzda olduğu hâlde kendilerini bir zillet kaplayacaktır. Azaba uğrayacaklarını anlayacakları için pek fazla bir hayret ve heyecan içinde kalacaklardır,

ذَلِكِ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

Tehdit ediliyorlar İdiler O ki O gündür İşte bu

(işte o, onların tehdit olunmuş oldukları gündür) işte o gün, o pek korkunç musibet zamanı onların o inkârcıların dünyada iken tehdit olunmuş meydana geleceği bildirilmiş oldukları gündür. Onlar, bu günü dünyada iken inkâr ediyorlardı, artık onlar, o âhiret âleminde bu inkârlarının cezasına kavuşmuş olacaklardır. Hiç bir mazeret ileri sürmeye salâhiyetli bulunamayacaklardır. Bundan dolayı öyle inkârcılar, bu pek müthiş akıbeti bir düşünmeli değil midirler? Daha fırsat elde iken inançlarını tashih ederek kulluk vazifelerini İfaya çalışmalıdırlar ki: Azabın pençesinden kurtularak selâmet sahasına kavuşabilsinler. Başarı Cenabı Haktan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
71- NUH SURESİ

Bu mübarek sûre, En Nahl sûresinden sonra, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Nuh Aleyhisselam'ın kıssasını içermiş olduğu kendisine böyle "Nuh sûresi" adı verilmiştir. Kendisinden evvelki Mearic sûresi ile aralarında İnkârcıların azabına dair bir acıklı numune malumat vardır.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Nuh Aleyhisselam'ın, kavmini ne şekilde imana davet etmiş olduğunu beyan.
- 2.Hz. Nuh'un aralıksız davetine, nasihatlerine ve ilâhî nimetleri beyanına rağmen kavminin ne kadar inkârcı, putperestçe hareketlerde bulunmuş olduklarını tasvir.
- 3.O inkârcı kavmin daha sonra nasıl boğularak ateşin azaba kavuşmuş olduklarını ihtar.
- 4.Nuh Aleyhisselam'ın yakarışlarını ve Cenabı Hak dan temennilerini hikâyeye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

1.Muhakkak biz, Nuh'u kavmine gönderdik, kendilerine bir elem verici azap gelmeden evvel kavmini korkut diye.

Bu mübarek ayetler, Nuh Aleyhisselam'ın Allah tarafından kavmine Peygamber gönderilmiş olduğunu bildiriyor ve O Yüce Peygamber'in kavmini ne şekilde ilâhî dine davet edip kendilerini ikaz ve irşada çalışmış bulunduğunu beyan buyurmaktadır.

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ

Kavmine Nuh'u Gönderdik Şüphesiz biz

(Muhakkak biz, Nuh'u kavmine gönderdik) Muhakkak biz Yani: Kudret ve azametle vasıflanmış olan ilâhî zatım, Nuh'u O Yüce Peygamberi kavmine gönderdik onu zamanındaki bütün insanlara bir Peygamber tayin ettik

أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Çok elemli Bir azabın Kendilerine gelmesinden Önce Kavmini Korkut Diye

(kendilerine bir elem verici azap gelmeden evvel kavmini korkut diye) kendilerine küfürlerinden dolayı alelacele bir elem verici azap gelmeden evvel kavmini korkut diye O Yüce Peygamber'e emrettik, ta ki: O kavmin bir mazeret ileri sürmesine bir salahiyetleri kalmasın.

قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

2.Dedi ki: Ey kavmim! Şüphe yok ki, ben sizin için apaçık bir korkutucuyum.

قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

Apaçık Bir korkutucuyum Sizin için Elbet ben Kavmim Ey Dedi ki

(Dedi ki: Ey kavmim! Şüphe yok ki, ben sizin için apaçık bir korkutucuyum) Küfür ve isyan içinde yaşar durursanız büyük bir ilâhî azaba uğrarsınız, kendinizi o azabın kahr pençesinden kurtaramazsınız.

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا

3.Şöyle ki: Allah'a kullukta bulunun ve ondan korkun ve bana itaat eyleyin.

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا

Bana itaat edin Ve Ondan sakının Ve Allah'a Kulluk edin Diye

(Şöyle ki: Allah'a kullukta bulunun ve ondan korkun ve bana itaat eyleyin) Allah

'a kullukta bulunun O'ndan başkasına tapmayın, O'nun bütün dini hükümlerine riâyete çalışın O Yüce Yaratıcı'nın azabından korkarak, O'nun rızâsına aykırı şeylerden kaçının ve bana itaat eyleyin bu tekliflerimi, nasihatlerimi kabul ederek bunlara riâyette bulunun. Evet, Şu size emir ve tavsiye ettiğim şeyleri kabul ediniz ki:

يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ
لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

4.Sizin için günahlarınızı bağışlasın ve sizi takdir edilmiş müddete kadar tehir etsin. Muhakkak ki, Allah'ın takdir ettiği vakit gelince sonraya bırakılamaz, eğer bilir kimseler oldu iseniz.

يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ

Günahlarınızdan Sizi Bağışlasın

(Sizin için günahlarınızı bağışlasın) Sizin için günahlarınızı Cenabı Hak bağışlasın cahiliyet devrelerindeki hatalarınızı, kusurlarınızı affetsin ve örtsün, hakkınızda ilâhî lütuf tecelli eylesin,

وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

Belirli Bir vakte kadar Sizi ertelesin Ve

(ve sizi takdir edilmiş müddete kadar tehir etsin) Ve sizi iman ve itaat etmeniz şartı ile takdir edilmiş olan müddete kadar tehir etsin. Sizi yaşatsın, hemen cezalandırmasın.

إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ

Ertelenmez Geldi O vakit ki Allah'ın Vakti Şüphesiz

(muhakkak ki: Allah'ın takdir ettiği vakit gelince sonraya bırakmaz) Şu da muhakkak ki Kitabın aslında yazılmış tespit edilmiş olan hayat müddeti son bulunca artık o vakit sonraya bırakılmaz. Kimse onu tehir edemez

لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Biliyorsunuz Olsaydınız Eğer

(eğer bilir kimseler oldu iseniz?) bunu bilir, tasdik edersiniz, tebligatımı kabul ederek isyanınıza son verirsiniz. Bundan dolayı ey Nuh kavmi eğer siz böyle küfür ve isyan içinde yaşar durursanız, bu hâlde hakkınızda takdir edilmiş olan azap vakti ertelenmez, hemen meydana gelerek hepinizi kahır ve tenkil eder. Artık bu akıbeti düşünün

&-İslâm âlimleri, bu ayeti kerime ile delil getirmişlerdir ki: İbadet ve itaat gibi, sıla-i rahme riayet gibi, ruhları güzel ahlâk ile temizlemek ve arındırmak gibi güzel ameller, ömrün artmasına birer vesiledir. Cenabı Hak, bu amellerin sahipleri için ömürlerini ziyade takdir buyurmuş olur, nitekim bir hadisi Akıbayı ziyaret ömrü artırır buyurmuştur. Bundan dolayı insan elinden geldiği kadar güzel amellerde bulunmaya çalışmalıdır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا

5.Dedi ki: Yarabbi Ben kavmimi hakikaten gece ve gündüz davet ettim.

Bu mübarek ayetler de Nuh Aleyhisselam'ın Cenabı Hakka nasıl duada bulunmuş olduğunu gösteriyor. Kavmini nasıl irşada çalıştığını, kavmi hakkında ne kadar nasihatlerde bulunduğunu hikâye buyuruyor. Buna rağmen o kavmin ise ne kadar hakkı kabulden kaçınmış olduklarını şöylece teşhir buyurmaktadır.

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا

Gündüz Ve Gece Kavmimi Davet ettim Şüphesiz ben Rabbim Dedi

(Dedi ki: Yarabbi Ben kavmimi hakikaten gece ve gündüz davet ettim) Nuh Aleyhisselam, Cenabı Hakka yakarmada bulunarak Dedi ki: Yarabbi. muhakkak Ben kav-

mimi gece gündüz davet ettim sürekli olarak bir hikmet ile bir güzel öğüt ile Allah'ın birliğini ikrara ve ibadet ve itaate davet ettim peygamberlik vazifemi ifaya çalıştım.

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا

6.Benim davetimi, onlar için kaçmaktan başka bir şey arttırmadı.

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا

Kaçmayı Ancak Davetimi Fakat onlara arttırmadı

(Benim davetimi, onlar için kaçmaktan başka bir şey arttırmadı) Benim davetimi Öyle sürekli ve hayır diler vaiz ve nasihatim onlar için o inkârcı kavme karşı firardan başka bir şey arttırmadı. Onlar kendilerine yaptığım davetten, verdiğim nasihatlerden kaçınıp durdular.

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا

7.Muhakkak ki: Ben onlar için mağfiret buyurasın diye kendilerini her ne zaman davet etti isem parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve elbiselerine hüründüler ve ısrar ettiler ve böbürlenmekle böbürleniverdiler.

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ

Onları Bağışlayan için Onları davet ettim Her zaman Doğrusu ben Ve

(Muhakkak ki: Ben onlar için mağfiret buyurasın diye kendilerini ne zaman davet ettimse) Yarabbi Muhakkak ki, ben O inkârcı kavmim hakkında mağfiret buyurasın diye kendilerini ne zaman senin birliğini, ikrara, ibadete devama ve mahlûkata tapınmaktan kaçınmaya davet ettim ise o inkârcılar, bu davetimi kabul etmediler, bilakis

جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ

Elbiselerine Büründüler Ve Kulaklarına Parmaklarını Kıldılar

(parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve elbiselerine büründüler) ta ki davetimi işitmesinler beni görmemek için elbiselerinin içine sokularak saklandılar

وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا

Bir büyükleme ile Büyüklük tasladılar Ve İsrar ettiler Ve

(ve ısrar ettiler ve bir böbürlenmekle böbürleniverdiler) evet küfür ve isyanlarında ısrar ettiler o fena vaziyetlerine devam edip ondan ayrılmak istemediler ve hakkı kabalıdan kaçınarak kibirli bir vaziyet aldılar.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا

8.Sonra muhakkak ki: Ben onları apaçık davet ettim.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا

Yüksek sesle Onları davet ettim Şüphesiz ben Sonra

(Sonra muhakkak ki: Ben onları aşikâra olarak davet ettim) O inkârcı kavmi apaçık bir şekilde davet ettim dini hükümleri onlara açıkça tebliğ edip bildirdim, kendilerini uyanmaya davet ettim.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا

9.Sonra şüphesiz ki: Ben onlar için ilân ettim ve onlara gizliden gizliye de bildirdim.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ

Onlara İlan ettim Şüphesiz ben Sonra

(Sonra ben şüphesiz ki, ben onlar için ilân ettim) o dinsizleri tekrar tekrar ve açıkça tevhit dinine davet eyledim

وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا

Bir gizlilikle Onlara Gizledim Ve

(ve onlara gizliden gizliye de bildirdim) muhtaç oldukları dini meseleleri onlara bildirdim muhtelif, farklı üslûp ile onları ıslaha çalıştım.

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا

10.Artık dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyiniz, şüphe yok ki: O, çok mağfiret buyurucudur.

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ

Rabbinize Mağfiret dileyin Artık dedim

(Artık dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyiniz) Artık Onlara dedim ki: bu küfür ve isyanı terk ederek tövbekâr olunuz, kerem ve merhamet sahibi Rabbinizden mağfiret dileyiniz geçmiş günahlarınızı yarlıgasın, onlardan dolayı sizi cezalandırmasın

إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا

Çok bağışlayan Olandır Şüphesiz o

(şüphe yok ki: O, çok mağfiret edendir) şüphe yok ki. O Yüce Yaratıcı çok mağfiret buyurucudur. Tövbe eden kullarını af eder ve günahlarını örter, onları dünyada da, ahirette de nimetlere, selâmetlere kavuşturur.

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

11.Üzerinize Sema'yı bol yağmurlar ile gönderir.

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

Bol bol Üzerinize Göğü Göndersin

(Üzerinize Sema'yı bol yağmurlar ile gönderir) Bu cümleden olarak Üzerinize Sema'yı gölgeliği veya bulutları bol yağmurlar ile gönderir. O sayede geçiminize sebep olan meyvelere, hububata, fazla ürünlere nail olursunuz.

وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا

12.Ve size mallar ile ve oğullar ile yardım eder ve sizin için bağlar, bostanlar kılar ve sizin için ırmaklar vücuda getirir.

وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ

Oğullar Ve Mallar ile Size yardım etsin Ve

(Ve size mallar ile ve oğullar ile yardım eder) Ve Yüce Yaratıcınız size mallar ile ve oğullar ile imdat eder. Sizi büyük servetlere ve bir nice evlât ve torunlara nail buyurur

وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ

Bahçeler Sizin için Kılsın Ve

(ve sizin için bağlar, bostanlar kılar) nice bahçeler, bostanlık sahalar nasip eder.

وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا

Irmaklar Sizin için Kılsın Ve

(Ve sizin için ırmaklar vücuda getirir) O sebeple de ürünleriniz çoğalır, ihtiyacınız giderilir. Evet. Kusurlarını bilip istiğfarda bulunan, Allah'ın yardımı ile refaha kavuşur, muhitlerinde bir yükselme yüz gösterir, birçok ihtiyaçlardan kurtulur.

&-Nitekim Kuran-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur. Şüphe yok ki: Eğer şehirler, kasabalar ahalisi iman edip sakınsalar elbette onların üzerlerine gökten ve yerden bereketler açırız.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا

13.Size ne oluyor ki: Allah için bir azamet ummuyorsunuz.

Bu mübarek ayetler de Nuh Aleyhisselam'ın kavmine daha başka ilâhî kudretin eserlerini ve Allah'ın nimetlerinin vasıtalarını ve insanlığın yaratılışının mahiyetini de beyan ederek onları uyanmaya, Allah'ın birliğini kabule davet buyurmuş olduğunu öylece bildirmektedir.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا

Bir azamet Allah için Ümit etmiyorsunuz Size ne oldu ki

(Size ne oluyor ki: Allah için bir azamet ummuyorsunuz) Hazret-i Nuh kavmine hitaben şöyle de diyordu ki: Ey kavmim! Size ne oluyor ki Ne mâni var ki, siz Allah'ın büyüklüğünü düşünmüyorsunuz, onun kudret ve azametini inanmış bulunmuyorsunuz, siz, o Yüce Yaratıcının kudret eserlerine hiçbir takdir gözü ile bakmaz mısınız? Nedir bu sizdeki gaflet ve cehalet?

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا

14.Hâlbuki sizi muhakkak türlü türlü derecelerde yaratmıştır.

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا

Bir takım hallerle Sizi yarattı Hâlbuki gerçekten

(Hâlbuki sizi muhakkak türlü türlü derecelerde yaratmıştır) Hâlbuki O Yüce Yaratıcı sizi muhakkak muhtelif şekillerde yaratmıştır. Siz başlangıçta bir damla su idiniz, sonra kan parçası, et parçası, kemik sahibi oldunuz, sonra da bir insan olarak varlık sahasına atıldınız. Bütün bu muhtelif, ibret verici hâdiseler, değişiklikler, bir hikmet sahibi yaratıcının varlığına, kudret ve azametini birer parlak delil değil midir? Ne için siz, kendi yaradılışınızı da hiç düşünmüyorsunuz!

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا

15.Görmediniz mi ki: Yedi göğü nasıl tabaka tabaka yaratmıştır.

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا

Tabaka tabaka Gökleri Yedi Allah Yaratmıştır Nasıl Görmediniz mi?

(Görmediniz mi ki: Yedi göğü nasıl tabaka tabaka yaratmıştır) Ey gafiller Hiç fezaya taraf bakıp ta gök cisimlerini görür olmadınız mı ki Kâinatın Yaratıcısı Hazretleri yedi göğü nasıl tabaka tabaka yaratmıştır. Onların bazısı, bazısının üstünde olarak birbirine uygun bir şekilde, bir harikulade biçimde vücuda getirmiştir. Bunlar, ne kadar büyük birer kudret eseridir.

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

16.Ve onlar da ay'ı bir nur kılmıştır, güneşi de bir çırağ yapmıştır.

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا

Bir nur Onların içinde Ay'ı Kıldı Ve

(Ve onlar da ay'ı bir nur kılmıştır) Ve o Hikmet Sahibi Yaratıcı Hazretleri o gök levhalarında o parlayan ay'ı bir nur kılmıştır. Onunla geceleri yeryüzü aydınlanmaktadır.

وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

Bir kandil Güneşi Kıldı Ve

(ve Güneşi de bir çırağ kılmıştır) onunla da geceleri zulmetleri gidiyor yeryüzü aydınlıklar içinde kalıyor. Gerçek şu ki: Ay, birinci gökte, güneş ise dördüncü gökte ise de bu göklerin birbirini kuşatmış veya şeffaf oldukları için onların her hangi birinde bulunan böyle nuranî, ışık saçan bir kudret harikası, onların hepsinde bulunmuş gibidir.

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا

17.Ve Allah sizi yerden bir ot olarak bitirmiştir.

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا

Bir bitme ile Yerden Sizi bitirdi Allah Ve

(Ve Allah sizi yerden bir ot olarak bitirmiştir) Ey insanlar Şunu da düşününüz ki: Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi yerden bir ot olarak bitirmiştir. Yani: sizin ilk babanız Hz. Âdem'i topraktan yaratmıştır yahut sizin asli maddeniz olan döl sularını yeryüzündeki nebatat dan meydana gelen gıda maddelerinden vücuda getirmiştir. İşte, insanlar, bu şekilde gelişip büyüyerek hayat sahasına atılmış bulunmaktadır.

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا

18.Sonra sizi orada iade edecektir ve sizi bir çıkarışla çıkaracaktır.

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا

Bir çıkarışla Sizi çıkaracak Ve Oraya Sizi döndürecek Sonra

(Sonra sizi orada iade edecektir ve sizi bir çıkarışla çıkaracaktır) Sonra da ey insanlar O Yüce Yaratıcı sizi oraya iade edecektir. Yani: Siz ölünce yine topraklara atılacaksınız, yine toprak kesileceksinizdir. Ve Sonra da kabirlerden sizi bir çıkarışla çıkaracaktır. Hepinizi de maşşere sevk buyuracaktır. Bütün bunlar, birer hakikattir.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا

19.Ve Allah sizin için yeri bir döşeme kılmıştır.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا

Bir yaygı Yeri Sizin için Kıldı Allah Ve

(Ve Allah sizin için yeri bir döşeme kılmıştır) Ve Şunu da düşününüz ki Allah, sizin için yeri bir döşeme bir sergi, bir yatak kılmıştır. Yeryüzünü ikametinize elverişli bir hâle getirmiştir. Taki Üzerinde istediğiniz gibi oturabilir ve dolaşabilirsiniz.

لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا

20.Taki: Ondan geniş geniş yollara gidiveresiniz.

لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا

Geniş geniş Yollarda Ondan Gitmeniz için

(Ta ki: Ondan geniş geniş yollara gidiveresiniz) O yeryüzünden Allahın lütfu olan öyle geniş geniş yollara gidiveresiniz. Dilediğiniz gibi seyahatlerde bulunabilirsiniz, ticaretinizi vesaire geliştirebilirsiniz. Bütün bunlar, ey insanlar Sizin hakkınızda birer lütuftur. Artık bu nimetlerin kadrini bilip şükrünü İfaya çalışmak icap etmez mi? Artık nedir şu inkârcı ruhi durumunuz?

&-İşte Nuh Aleyhisselam kavminin dikkatlerini böyle nefislerdeki ve dış âlemdeki delillere çekmek istemiş çeşitli ilâhî nimetlere nail olduklarını kendilerine bildirmiş, onları selâmet ve saadete kavuşturmak dileğinde bulunmuştu. Ne yazık ki: O kavim, bu pek yüce hayır isterliği takdir edememiş, yine inkârlarında devam edip durmuşlardı

قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا

21.Nuh dedi ki: Yarabbi Şüphe yok ki: Onlar bana isyan ettiler ve malı ve evlâdı kendisine hüsrandan başka bir şey arttırmayan kimseye tâbi oldular.

Bu mübarek ayetler de Nuh kavminin isyanlarından, aldatıcı kimselere tâbi olmalarından ve putlarına düşkün bulunmalarından üzülmüş olan Nuh Aleyhisselam'ın kavminden Cenabı Hakka şikâyetinde bulunduğunu gösteriyor. O kavmi kendi reislerinin nasıl saptırmış olduklarını ve sonunda o kavmin dinsizlikleri yüzünden suda boğulup ateş azabına kavuşmuş bulunduklarını haber vermektedir.

قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي

Ona isyan etiler Şüphesiz onlar Rabbim Nuh Dedi ki

(Nuh dedi ki: Yarabbi Şüphe yok ki: Onlar bana isyan ettiler) Nuh Aleyhisselam, yalvarmasına ve şikâyetine devam ederek dedi ki: Yarabbi Şüphe yok ki, onlar o

kavmim bana isyan ettiler kendilerine tebliğ ettiğim dini hükümleri kabul etmeyip dinsizliklerinde devam edip durdular

وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا

Hüsrânı Ancak Evladı Ve Malı Ona artırmadı O kimseye ki Tabi oldular Ve

(ve malı ve evlâdı kendisine hüsrandan başka bir şey arttırmayan kimseye tabi oldular) dinsiz reislerine tabi oldular. Dünyanın fâni gösterişine kapılarak büyük gafletler, cehaletler içinde kaldılar, bir hidayet rehberini bırakarak öyle saptırıcı, felâkete aday kimselere uydular.

وَمَكْرُوا مَكْرًا كُبَرًا

22.Ve pek büyük bir hile ile hile eder oldular.

وَمَكْرُوا مَكْرًا كُبَرًا

Çok büyük Bir tuzak ile Tuzak kurdular Ve

(Ve pek büyük bir hile ile hile eder oldular) Evet, O kendilerine tâbi oldukları zındıklar, onlara pek çok fenalıklar yaptılar Ve pek büyük bir hile ile hile eder oldular. O kavmi Allah'ın dininden mahrum bıraktılar. Peygamberlerine karşı düşmanca bir tavır almalarına sebebiyet verdiler.

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

23. Ve dediler ki: Tanrılarınızı bırakmayınız, ne Veddî ve ne Süvai ve ne Yegusi ve Yeuki ve Nesri terk etmemeyiniz.

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ

İlahlarınızı Sakın bırakmayın Dediler Ve

(Ve dediler ki: sakın Tanrılarınızı bırakmayınız) Ve O aldatıcı şahıslar dediler ki Ey kavmim Sakın tanrılarınızı bırakmayınız onlara tapınmaya devam ediniz, özellikle

وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

Ve Nesr'i Ve Yeuk'u Ve ne yegus'u Ve ne Suva'i Veddî Sakın bırakmayın Ve

(ne Vedd'i ve ne Süva'i ve ne Yegus'u ve Yeuk'u ve Nesri terk etmemeyiniz) bu adlar ile anılan putları, Sanemleri terk etmemeyiniz Nûh'un Rab'bine ibâdetde bulunmayınız &-Bu putlar, heykeller cahiliyet zamanında Arabistan'a da intikal etmişti, Arap kabilelerinden her biri, bu put suretlerinden birine tapınmakta bulunuyordu. Bunlardan başka Lat, Uzza, Menat, Esaf, Naile, Hübel adında da bir takım putlar var idi. Hübel, sanemlerin en büyüğü sayılarak Kâbe'nin üstüne konulmuştu. Esaf, Naile ve Hübel adındaki putlar, Mekkelilere ait bulunuyormuş, Bunlara dair "Essiracül'münir" de geniş bilgi vardır.

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا

24.Ve muhakkak ki: Birçoklarını sapıklığa düşürdüler. Ve Yarabbi! Sen de o zalimlere sapıklıktan başkasını arttırma.

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا

Bir çoklarını Saptırdılar Gerçekten Ve

(Ve muhakkak ki Birçoklarını sapkınlığa düşürdüler) Ve muhakkak ki O Reis geçen bozguncu kimseler, bu putlara halkı tapındırmak sureti ile birçoklarını sapıklığa düşürdüler. Bu putlara birçok kavimlerin tapmaları asırlarca devam etmiş oldu Ve Yarabbi!

وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا

Bir şaşkınlık Ancak O zalimlere Artırma Ve

(Ve Yarabbi! Sen de o zalimlere sapkınlıktan başkasını verme) ve Hz. Nuh da o bozguncuların öyle aldatmalarını görünce Cenabı Hakka niyaz ederek dedi ki: Yarabbi! Sen de o zalimlere sapıklıktan başkasını verme onlar öyle kendi küfürleri için-

de yaşadıkları gibi başkalarını da küfre düşürmeğe çalıştıkları için artık onlar, hidayetden mahrum kalmış, sapıklığa lâyık olmuşlardır.

مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا

25.Günahlarından dolayı suda boğuldular, sonra ateşe atıldılar. Artık kendileri için Allah'ın ötesinde yardımcılar bulamadılar.

مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا

Boğuldular Onların günahlarıdır O şeyden dolayı ki

(Günahlarından dolayı suda boğuldular) Artık o inkârcı kavim günahlarından dolayı Peygamberlerini inkâr edip küfürlerinde devam etmek istedikleri için suda boğuldular bir tufan azabı ile helak oldular.

فَأُدْخِلُوا نَارًا

Ateşe Ve sokuldular

(Sonra ateşe atıldılar) kabir azabına tutuldular ve ahirette de, ebedi olarak Cehennemde yanıp yakılacaklardır.

فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا

Yardımcılar Allah'tan Başka Kendilerine Sonra bulmadılar

(Artık kendileri için Allah'ın ötesinde yardımcılar bulamadılar) o kendilerinden fayda bekledikleri putlarından bir fayda göremediler. Artık ne kadar sapıklıkta bulunmuş olduklarını anladılar, ne yazık ki: Artık pişmanlıkları boşunadır. Ebedi olarak azap çekip duracaklardır. İşte küfrün cezası!

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا

26.Ve Nuh dedi ki: Yarabbi Yeryüzünde kâfirlerden bir şahıs bırakma.

Bu mübarek ayetler de Nuh Aleyhisselam'ın müminlerin lehinde ve kâfirlerin de aleyhinde nasıl dua ve niyazda, temennilerde bulunmuş olduğunu göstermektedir.

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا

Barınan bir kimse O kâfirlerden Yeryüzünde Bırakma Rabbim Nuh Dedi Ve

(Ve Nuh dedi ki: Yarabbi Yeryüzünde kâfirlerden bir şahıs bırakma) Ve Nuh Aleyhisselam münacatına devam ederek dedi ki: Yarabbi Ey kerem ve hikmet sahibi olan Mabudum! Yeryüzünde kâfirlerden bir şahıs bırakma Hepsini de helak et, lâyık oldukları cezalara kavuştur.

إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

27.Şüphe yok ki: sen onları bırakırsan kullarını sapıtırlar ve facirden, kâfirden başkasını da doğurmazlar.

إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ

Kullarını Sapıtırlar Onları bırakırsan Eğer Şüphesiz sen

(Şüphe yok ki: sen onları bırakırsan kullarını sapıtırlar) Ey Yüce Yaratıcı o senin birliğini, benim Peygamberliğimi inkâr eden kâfirleri yeryüzünde bırakırsan kullarını sapıtırlar. Başkalarını da, imandan mahrum bırakarak kendileri gibi küfre, sapıklığa düşürürler.

وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

Azılı kâfir Günahkar Ancak Doğurmazlar Ve

(ve facirden kâfirden başkasını da doğurmazlar) ey yüce rabbim o facirlerden seni inkâr eden o topluluk dan kâfirlerden başkası dünyaya gelmez. Artık sen Yeryüzünde kâfirlerden bir şahıs bırakma. Artık öyle zararlı kimselerin yok olmasını temenni, bir dinî vazifedir.

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

28.Yarabbi Bana ve babama, anama ve haneme mümin olarak giren kimseye ve mümin erkekler ve mümin kadınlara mağfiret buyur ve zalim için helakten başkasını arttırma.

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ

Ana babamı Ve Beni Bağışla Rabim

(Yarabbi Bana ve babama, anama mağfiret eyle) Yarabbi Ey Kerem, merhamet sahibi Mabudum Bana ve babama ve anama yani: Müminlerden olan ana babama veya Hz. Âdem ile Havva'ya mağfiret eyle

وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا

Mü'min olarak Evime Girdi O kimseyi ki Ve

(ve haneme mümin olarak giren kimseye) ve hanem veya gemime veya mescidi-me mümin olarak giren kimseye mağfiret eyle

وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadıları Ve Mü'min erkekleri Ve

(mümin erkeklere ile mümin kadınlara) mağfiret buyur onların insanlık icabı meydana gelen kusurlarını affet ve ört. Hz Nuh'un bu duası ile eşi ve oğlu Kenan hariçte kalmışlardır, çünkü onlar, imandan mahrum bulunuyorlardı,

وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

Helakî Ancak Zalimlere Arttırma Ve

(ve zalimlerinde ancak helaklerini arttır) ve yarabbi Zalimler için Küfre düşerek nefislerine zulümde, hıyanette bulunmuş kimseler için helakten başkasını arttırma onları kahret, rahmetinden uzak bırak. Çünkü onlar, hem kendi nefisleri hakkında, hem de, başkaları hakkında en zararlı, en zulüm kar kimselerdir.

&-Hz. Nuh'un bu duası kabul olunmuş, artık o küfürlerinde ısrar edip duran zalim kavim, tufan dalgaları arasında mahvolup cezalarına kavuşmuşlardır. İşte küfrün akıbeti böyle bir felâketten başka değildir. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi iman feyzinden mahrum bırakmasın Âmin.

&-Hz. Nuh'un kıssası için Araf ve hud sürelerini tefsirine de müracaat...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

72-EL CİNN SURESİ

Bu mübarek sure, "El-Araf" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Cinlerin Kuranı Kerim'i dinlemiş, ona iman etmiş olduklarını bildirdiği için kendisine böyle Cin suresi adı verilmiştir.

Nuh suresi, istiğfarın ehemmiyetini, semalara ait ayetleri ve inkârcıların suda boğulmak sureti ile cezaya uğramış olduklarını bildirdiği gibi bu cin suresi de doğruluğun mükâfatını, sema ya dair ayet ve Cenabı Hakka ve O'nun Resulüne isyan edenlerin ateş azabına uğrayacaklarını beyan ettiği için aralarında mühim bir irtibat vardır.

Bu suresinin başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Kuran-ı Kerim'i dinlemiş olan Cinlerin dinî hakikatlere dair sözlerini nakletmek.
- 2.Cinlerin göklere yükselerek bir takım haberleri öğrenmelerine meydan verilmeyip alev huzmeleriyle men edilip kovulduklarına ve Cinlerin mümin ve kâfir kısımlarına ayrıldıklarına işaret etmek.
- 3.Resul-i Ekrem'in vazifesini, salahiyet alanını ve Cenabı Hak bildirmediğçe gayba ait şeyleri ve kıyametin kopma vaktini bilmediğini beyan etmek.
- 4.Allah-u Teâlâ'ya ve Yüce Peygamberine asi olanların cehennem azabına uğrayacağını ve yardımlarından mahrum bulunacaklarını ihtar etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا

1.Dedi ki: Bana vahyolundu: Şüphe yok ki, cinlerden bir gurup dinlemişte demişler ki; Muhakkak biz, bir acaib eşsiz bir Kuran işittik.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in okuduğu Kuranı Kerim ayetlerini cinlerden bir zümrenin işitip tevhit dinini kabul etmiş olduklarını bildiriyor ve içlerinden bir takım dinsizlerin nasıl fasit itikatlarda ve birbirlerini nasıl saptırdıklarını gözler önüne sermektedir.

قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ

Bana Vahyolundu Deki

(dedi ki: Bana vahyolundu) Ey mahlûkatın en şerefli! Ümmetine De ki: Bana Allah tarafından Cibril'i Emin vasıtası ile vahyolundu haber verildi

أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ

Cinlerden Bir topluluk Dinledi Şu kesin ki

(Şüphe yok ki, cinlerden bir gurup dinlemiş) şüphe yok ki; Cinlerden bir gurup okuduğum Kuranı Kerim'i dinlemiş te kavimlerinin yanlarına dönüp gidince onlara

فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا

Hayran bırakan Bir kuran Dinledik Doğrusu biz Ve dediler

(demişler ki; Muhakkak biz, bir acaib eşsiz bir Kuran işittik) evet o cinler demişler ki: Muhakkak biz, bir eşsiz, fevkalade fasih, edebi bir lisan Kuran okunan bir kitap, bir hikmetli söz işittik onun yüceliğini anlamak nimetine kavuştuk.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا

2.Doğru yola rehberlik ediyor, artık biz ona iman ettik ve Rabbimize hiç bir kimseyi ortak tutmayacağız.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ

Doğru yola Hidayet ediyorlar

(Doğru yola rehberlik ediyor) Öyle kutsi bir kitap ki: Bütün insanlar ve cinler Doğru

yola rehberlik ediyor. Hakkı, doğruyu ve selâmet ve saadete vesile olacak vazifeleri bildiriyor

فَأَمَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا

Bir kimseyi Rabbimize Asla ortak koşmayacağız Ve Ona Ve iman ettik

(artık biz ona iman ettik ve Rabbimize hiçbir kimseyi ortak tutmayacağız) şimdi Allah'ın birliğini anlamış, müşrikçe hayatımıza nihayet vermiş olduk, bütün mükellefleri uyaran ve irşat eden o ilâhî kitapta ki tevhit delilleriyle aydınlanmış, hakikati öğrenmiş bulunuyoruz.

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

3.Ve şüphe yok ki, Rabbimizin büyüklüğü pek yücedir. Ne bir eş ve ne de bir çocuk edinmemiştir.

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا

Rabbimizin Şanı Pek yücedir Şu kesin ki Ve

(Ve şüphe yok ki, Rabbimizin büyüklüğü pek yücedir) Ve O iman şerefine kavuşan cin zümresi, şöyle de diyorlardı: şüphe yok ki, Rabbimizin Bizi yaratmış, nimetlerine nail buyurmuş olan Yaratıcımızın azameti pek yücedir. Onun kudreti, hâkimiyeti, mahlûkatına ait ihtiyaçlardan uzak olması pek açıktır. Pek çok bir yüceliğe sahiptir. O Yüce Yaratıcı, kendisi için hâşâ

مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

Ne bir çocuk Ve Bir eş Edinmemiştir

(Ne bir eş ve ne de bir çocuk edinmemiştir) Onun yüce zatı mahlûkatına ait olan bu gibi şeylerden münezzehtir. Yaratmış olduğu şeyler ile aralarında bir neviyet, bir cüziyet bulunmak şüphesinden uzaktır. Kuranı Hâkim'in yüce beyanları bu hakikati ifade etmektedir.

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

4.Ve muhakkak ki, bizim beyinsiz olanımız, Allah'a karşı pek çok yanlış şeyler söyler olmuştur.

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

Saçma bir şey Allah Hakkında Sefih olanımız Söylüyor İdi Şu gerçek ki Ve

(Ve muhakkak ki, bizim beyinsiz olanımız, Allah'a karşı pek çok yanlış şeyler söyler olmuştur) yani bizim beyinsiz olanımız Olan İblis veya akıldan, tefekkürden mahrum bulunan diğer herhangi cahil bir cin Allah'a karşı pek çok yanlış şeyler söyler olmuştur. Nice yalanlar, inkârcı sözler uydurmuştur.

وَأَنَا ظَنَّنَا أَنَّ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

5.Ve doğrusu biz sanmış idik ki, insanlar ve cinler, Allah'a karşı bir yalan söylemezler.

وَأَنَا ظَنَّنَا أَنَّ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

Bir yalan Allah Hakkında Cinler Ve İnsanlar Asla söylemeyeceğini Sanmıştık Şüphesiz biz Ve

(Ve doğrusu biz sanmış idik ki, insanlar ve cinler, Allah'a karşı bir yalan söylemezler) Ey Müslüman topluluğu olan Cin zümresi biz sanmış idik ki: İnsan ve cinlerin Allah'a karşı Öyle bir yalana cüret edeceklerini vakti ile sanmıyorduk. O yüce Yaratıcıya yalan yere eş ve çocuk isnat edeceklerine ihtimal vermiyorduk, ne zaman ki, hakikati beyan eden Kuran'ı dinledik, bu gibi isnatların ne kadar gerçek dışı olduğunu anlamaya muvaffak olduk.

&- O iman eden cinler, vakti ile bir takım beyinsizleri, müşrikleri taklit etmiş olduklarından dolayı bu ifadeleri ile mazeretlerini, pişmanlıklarını göstermiş bulundular.

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا

6.Ve hakikaten insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklerle sığınır olmuştur. Artık onlar için bir azgınlık arttırmışlardır.

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ

Cinlerden Erkeklerle Sığınıyorlar İnsanlardan Erkekler İdi Şu gerçek ki Ve

(Ve hakikaten insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklerle sığınır olmuştur) Ve o cinler Şöyle de diyorlardı: İnsanlardan bazı erkekler cahilce bir kanaatte bulunan Vakti ile Arap kabileleri, bir vadide, öyle تنها, korkunç bir sahada yürüdükleri zaman cinlere sığınırldı, onların kendilerini korumalarını isterlerdi, cinlerin kendilerine yardım edeceklerini sanırlardı.

فَزَادُوهُمْ رَهَقًا

Azgınlıkça Ve onları artırdılar

(Artık onlar için bir azgınlık arttırmışlardır) Artık Böyle cinlere sığınanlar o cinlere ait bir azgınlık arttırmışlardır onları kibir'e, taşkınlığa sevk etmişlerdir. Yahut: Cin taffesi, o kendilerine sığınanlar için bir şiddet, bir sapıklık, bir azgınlık vesilesi olmuştur

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

7.Ve şüphesiz onlar da sizin zannettiğiniz gibi zannetmişlerdir ki: Allah hiç bir kimseyi tekrar diriltmeyecek

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ

Zannettiniz O şey gibi ki Zannetmişlerdi Şüphesiz onlar Ve

(Ve şüphesiz onlar da sizin zannettiğiniz gibi zannetmişlerdir) Cinler, birbirlerine hitap ederek şöyle diyorlardı ki: Ve şüphesiz onlar da o insanlar da ey Cinler Sizin zannettiğiniz gibi zannetmişlerdir ki:

أَن لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

Hiç kimseyi Allah Asla dirilmeyecek

(Allah hiç bir kimseyi tekrar diriltmeyecek) Allah hiç bir kimseyi diriltmeyecek öldükten sonra tekrar diriltip hesaba çekmeyecek. İşte böyle yanlış, cahilce bir kanaatin eseri olan kimseler, ilâhî dinden mahrum kalmış, kendilerini azaplara maruz bırakmışlardır.

&-Bu iki ayeti kerime'deki beyanat, başlı başına bir ilâhî vahiy bulunmuş olabilir, fakat cinlerin ifadelerini hikâye cümlesinden olması daha muvafık görülüyor. Çünkü onlardan evvelki ayetler de, sonraki ayetler de cinlerin ifadelerini haber vermektedir. Tefsir-i Kebir"

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا

8.Ve muhakkak ki: Biz göğe dokundukta hemen onu şiddetli bekçiler ile ve alev hüzmeleriyle doldurmuş bulduk.

Bu mübarek ayetler de cinlerin bazı haberleri öğrenmek için sema ya çıkmadan alev hüzmeleri ile men edildiklerini ve kovulduklarını bildiriyor. Cinlerin yer ehli hakkındaki kanaatlerini ve onların muhtelif fırkalara ayrılmış olduklarını, içlerinde Salih Müslüman kimselerin bulunduklarını ve bu şereften mahrum kimselerin de bulunduklarını haber veriyor. Kuranı Kerim'i işitince iman sahipleri hakkındaki güzel kanaatlerini ve iman etmiş olan bir cin zümresinin iman sahipleri hakkındaki güzel kanaatlerini ve iman nimetlerinden mahrum olan kimselerin de nasıl cehenneme atılacaklarına dair ifadelerini beyan buyurmaktadır.

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ

Göğe Dokunduk Şüphesiz biz Ve

(Ve muhakkak ki: Biz göğe dokundukta) Ve Ey Allah'ın kulları biliniz muhakkak bir hadisedir ki: Biz cinler göğe dokunduk da yani: Dünya semasında bulunan meleklerin sözlerini işitmek için o sema ya yükselerek o sözleri talep ettikte

فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا

Alevlerle Ve Şiddetli Bekçiler ile Doldurulmuş Ve onu bulduk

(hemen onu şiddetli bekçiler ile ve alev hüzmeleriyle doldurulmuş bulduk) Hem men o sema'yı şiddetli bekçiler ile ve alev hüzmeleriyle doldurulmuş bulduk. Orada durup o sözleri, o haberleri almamıza imkân kalmamış oldu.

وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا

9.Ve hakikaten biz dinlemek için ondan oturulacak yerlerde oturuyorduk. Fakat şimdi kim dinleyecek olursa onun için bir alev huzmesi buluyor.

وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ

Dinlemek için Oturulacak yerlere Ondan Oturuyor İdik Şüphesiz biz Ve

(Ve hakikaten biz dinlemek için ondan oturulacak yerlerde oturuyorduk) Ve hakikaten biz Cinler vakti ile meleklerin sözlerini dinlemek için o gökten oturulacak yerlerde oturuyorduk bir engelle karşılaşmıyorduk

فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا

Gözetleyen Bir alev Kendine Bulur Şimdi Dinlemek isterse Fakat kim

(Fakat şimdi kim dinleyecek olursa onun için bir alev huzmesi buluyor) evet o cinlerden kim Sema ya yükselerek o meleklerin sözlerini dinleyecek olursa onun için bir gözetici ateş huzmesi buluyor onu o sözleri işitmekten men ediyor ve kovuyor, helake uğratmış oluyor.

وَأَنَا لَا نَذَرِي أَشْرًا أُريدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا

10.Ve doğrusu biz bilmiyoruz ki, yerde bulunanlar için bir şer mi istenmiştir, yoksa onlar için Rab'leri bir doğruluk mu irade buyurmuştur.

وَأَنَا لَا نَذَرِي أَشْرًا أُريدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzündedir O kimseye ki İstenildi Bir kötülük mü Bilmiyoruz Şüphesiz biz Ve

(Ve doğrusu biz bilmiyoruz ki, yerde bulunanlar için bir şer mi istenmiştir) Ve doğrusu biz cin tairesi bilmiyoruz ki Yerde bulunanlar için bir şer mi istenmiştir ki: Gök haberlerini alıp neşretmekten cinler men edilmiştir.

أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا

Bir iyilik Rableri Onlara Diledi mi Yoksa

(yoksa onlar için Rab'leri bir doğruluk mu irade buyurmuştur) Yoksa Yer ehli hakkında Rab'leri bir doğruluk mu irade buyurmuştur. Onlara bir Peygamber gönderip te onları şeytanların yanlış haber vermelerinden, vesveselerinden koruyacak mıdır? Onları bir doğru yola mı sevk edecektir. Bunu kestiremiyoruz.

&-Bu ayeti Kerimede hayrın Cenabı Hakka nispet edilip, şerrin nispet edilmemesi, Kuran'ın güzel adabının gereğidir. Nitekim: Ben hasta olduğum zaman bana Cenabı Hak, şifa verir, denilmesi de, bu kabildendir ki: Hastalık verilmesi değil, şifa verilmesi Kerem Sahibi Yaratıcıca nispet edilmiştir.

&-"Tirmizî ve Nesaî gibi muhaddisler ibni Abbas Radiyallah-ü Anh'tan rivayet etmişlerdir ki: Vakti ile şeytanlar, göğe çıkar, orada oturacak yerlerde oturur, orada vahiy edilecek şeyleri duyarlardı, öyle bir şey duyunca onun üzerine dokuz şey de ilâve ederlerdi. Duydukları şey hak bir kelime idi, kendilerinin ilâve ettikleri ise, batıl şeyler idi, bunları kâhinlere, müneccimlere telkin ediyorlardı. Vakta ki: Peygamber Efendimiz, gönderildi, şeytanlar öyle göğe çıkmaktan ateş hüzmeleriyle men edildiler. Bu hâdiseyi İblise söylediler, o da dedi ki: Bu, mutlaka yeryüzünde meydana gelen bir işten dolayı olmalıdır. Kendi erlerini teftişe gönderdi, gelip Resul-i Ekrem'i Mekke-i Mükerreme'de iki dağ arasında namaz kılar bir hâlde buldular, sonra dönüp bunu İblise haber verdiler o da dedi ki: İşte bu men edilme durumu, yerde meydana gelen şeyden, o Peygamberin ortaya çıkmasından dolayıdır.

Tefsirlerde şöyle de rivayet olunuyor ki: Resul-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem birkaç zat ile Sükul'ukaz tarafına giderek "Nahle" adlı yerde sabah namazını kıldıktan sonra, Şeytanlar, gök haberlerini alamaz olmuşlardı. Üzerlerine ateş huzmeleri yağmıştı, bunun sebebini anlamak için cinler her tarafa dağılmışlar, bir takımı sükul'ukaz tarafına giderek Resulullah'ın Nahle'de sabah namazını Ashabı kiram ile beraber kırlarken okuduğu Kuran-ı Kerim'in ayetlerini işitmişler, sema kapılarının kendilerine neden kapanmış olduğunu anlamışlardır.

&-"Ateş huzmelerinin ortaya çıkması, başka sebepler ve hikmetlerden dolayı da vaki olmaktadır: Nitekim asrı Saadetten evvel de vaki olmakta bulunmuştur. Bunların bir kısmı, şeytanları kahr etmek ve cezalandırmak içindir. Bununla beraber bir de manevî bir hidayet yıldızı, bir hikmet saçan yıldız vardır ki: O da, Resul-i Ekrem'in ortaya çıkışıdır ve onun neşrettiği ilâhî dindir. Evet, O Yüce Peygamber'in gönderilişiyle bütün insanlık âlemi aydınlanmış, nice İslâmiyet nuruna kavuşmuştur. Onun risaletini inkâr edenler de birer çevreler, olan Kuran-ı Kerim'in ayetleri ile ve sair mucizeleri ile cezalandırılarak Allah'ın kahrına cehennem ateşine uğramışlardır.

وَأَنَا مِنَ الصَّالِحِينَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا

11.Ve şüphe yok ki: Bizden salih kimseler vardır ve bizden onun altında olanlar da vardır. Biz türlü türlü yollar tutmuştuk.

وَأَنَا مِنَ الصَّالِحِينَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ

Bundan Aşağıda Bizden var Ve Salih olanlar Bizden var Şüphesiz biz Ve

(Ve şüphe yok ki: Bizden salih kimseler vardır ve bizden onun altında olanlar da vardır) Cin zümresi şöyle de diyorlardı: şüphe yok ki: Bizden salih kimseler vardır. Bu Kuranı Kerim'i duymadan evvel de temiz yaratılışının gereği olarak hayra, salâha eğilimli fertler mevcut idi Ve bizden onun aşağısında hayırdan, durumlarını ıslah etmekten mahrum guruplar da vardır. Evet,

كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا

Farklı farklı Yollarda İdik

(Biz türlü türlü yollar tutmuştuk) Biz Cinler türlü türlü yollar tutmuştuk. Biz muhtelif kabiliyetlerde, hareketlerde bulunan zümrelerden meydana gelmiş bulunuyoruz.

وَأَنَا ظَنَّنَا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

12.Ve muhakkak anladık ki: Allah'ı yerde acze düşüremeyiz ve kaçamakla da onu aciz bırakamayız.

وَأَنَا ظَنَّنَا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ

Yeryüzünde Allah'ı Asla aciz bırakamayız Sezdik Şüphesiz biz Ve

(Ve muhakkak anladık ki: Allah'ı yerde acze düşüremeyiz) Bizler her ne yapacak olsak Allah'ı yerde acze düşüremeyiz yerin hangi kıtasında bulunsak, Cenabı Hakka karşı zorluk çıkarmış olamayız,

وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

Kaçmakla Onu asla aciz bırakamayız Ve

(ve kaçmakla da onu aciz bırakamayız) Hangi yere kaçıp gizlensek, semalara çıksak, yerlerin altına girsek, yine o ilim sahibi yaratıcının kudret pençesinden kendimizi kurtaramayız.

وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى أَمْنَا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا

13.Doğrusu biz Vakta ki: O hidayet rehberini dinledik, ona iman ettik, imdi kimde Rabbine iman ederse artık ne noksanlıktan ve ne de bir hakarete uğramadan korkmaz.

وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى أَمْنَا بِهِ

Ona İman ettik Hidayeti İştittik Ne zaman ki Ve şüphesiz biz

(Doğrusu biz, Vakta ki: O hidayet rehberi dinledik ona iman ettik) O hakikatin

kendisi olan hikmeti anlatan Kur'anı dinledik, o hidayet rehberini işitti onun bir ilâhi kitap olduğunu tasdik eyledik

فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ

Rabbine İman ederse Ve kim

(imdi kim de Rabbine iman ederse) onun mukaddes kitabını, pek muhterem Peygamberini tasdik eylesen

فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا

Ne bir haksızlıktan Ve Bir noksanlıktan Artık korkmaz

(artık ne noksanlıktan ve ne de bir hakarete uğramadan korkmaz) Evet sevaplarının noksana uğramasından ve ne de bir zillete uğramadan korkmaz. Evet, onun güzel amellerinin sevabı noksan olmaz ve başkalarının günahı da ona yükletilmez. Onun güzel imanı, kendisini bu gibi felâketlerden korumuş olur.

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا

14.Ve muhakkak ki, bizden Müslümanlar da vardır ve bizden saldırganlar da vardır, artık kimler İslâmiyet'e nail olmuşlar ise, işte onlar, doğru yolu araştırmışlardır.

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ

Sapanlar Bizden var Ve Müslümanlar Bizden vardır Şüphesiz biz Ve

(Ve muhakkak ki, bizden Müslümanlar da vardır ve bizden saldırganlar da vardır) Cin taifesi arasında İslâm dinine nail olmuş erlerde mevcuttur ve Hak yoldan ayrılmış, imandan, ibadet ve itaatten mahrum kalmış kimseler de vardır.

فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا

Doğru yolu Aramışlardır Artık işte onlar Müslüman olmuşsa Fakat kim

(Artık kimler İslâmiyet'e nail olmuşlar ise işte onlar, doğru yolu araştırmışlardır) kendilerini azaptan kurtaran, selâmet ve saadete kavuşturan bir yolu takibe muvaffak olmuşlardır.

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

15.Amma, hakkı aşanlar ise işte onlar da cehennem için bir odun olmuşlardır.

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

Bir odun Cehenneme Artık oldular Sapanlar Fakat Ve

(Amma, hakkı aşanlar ise işte onlar da cehennem için bir odun olmuşlardır) onlar ile Cehennem, alevlendirilecektir. Nitekim insanlardan kâfir olanlar da öyle cehennem için birer tutuşturma âleti, vasıtası olacaklardır.

&-Bu on beşinci ayet ile cin zümresinin anlatılan sözleri nihayet bulmuştur. Cinlerin varlığını bütün Peygamberler, semavi kitaplar haber vermiştir. Bundan dolayı peygamberleri tasdik edenler ve birçok milletler ve feylesofların ilkleri ve maneviyat Ashabı, cinlerin varlığını itiraf etmektedirler. Cinler veya onların ilk babaları "Can" ateş alevinden yaratılmıştır.

&-Bununla beraber cinlerin varlığını ispat edenler başlıca iki kısma ayrılmıştır. Bir kısmına göre cinler, akıllı ve gizli cisimlerden ibarettirler veya yalnızca ruhlardan bir nevi'dirler. Resul-i Ekrem Efendimiz, bizzat cinleri görmemiştir, ancak cinler. Peygamber Hazretlerinin Kur'an-ı okuduğunu görüp dinlemişler, onun huzurunda bulunarak kendisini tasdik etmişlerdir. Yüce peygamber'in başka bir vakitte cinleri görmüş olduğu da rivayet olunmuştur. Bir kısım zevata göre de cinler, cisimler ve cisimlerle bağlı değildirler, belki onlar, kendi nefisleri ile ayakta duran cevherlerden ibarettirler. Bunların bazıları mümindirler, hayırlı, kerim, hayrı seven bulunurlar. Bazıları da kâfirdirler bunlar da şerleri, afetleri seven alçak kimselerdir.

&-Ve deniliyor ki: Cinler, mahiyetleri muhtelif nevilere ayrılmıştır. Ayrıntılarını Cenabı Hak bilir, bizim görmediğimiz, göremeyeceğimiz nice mahlûklar vardır ki: Bugün

onların varlığı fennen de sabittir. Biz kendi ruhlarımızı da göremiyoruz, havaları kaplayan nice güzel varlıklar, kuvvetler de vardır ki: Onları da, göremiyoruz. Fakat her birini inkâra imkân yoktur. İşte melekler, güzel varlıklardan, yüce ruhlar ve yüksek zatlardan oldukları gibi cinlerin de aşağılık ruhlardan ve şeytan tabiatında olan dinsizleri de çirkin ruhlardan bulunmaktadırlar.

وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا

16.Ve eğer onlar, o yol üzerinde dosdoğru gitse idiler, elbette kendilerine bol bol su içirirdik. Bu mübarek ayetler de Resul-i Ekrem'e vahyolunan diğer bir kısım hususları bildiriyor. İnsan ve cinler taifesinin İslâmiyet dairesinde yaşadıkları takdirde bir imtihan gereği olarak bol bol nimetlere nail olacaklarını müjdeliyor ve Allah'ın zikrinden kaçınanları tehdit ediyor. Mescitlerde yalnız Allah-ü Teâlâ'ya ibadet edileceğini ve Resul-i Ekrem'in ibadetini gören bir takım zümrelerin nasıl bir heyecan içinde kalmış olduklarını haber veriyor. O Yüce Peygamberin vazifesini tayin etmekte ve halka Allah'ın birliğini tebliğ, şirk ve isyanın korkunç akıbetini ihtar buyurmakla mükellef olduğunu göstermektedir.

وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ

O yolda Dosdoğru gitselerdi Eğer Ve şöyle ki

(Ve eğer onlar, o yol üzerinde dosdoğru gitse idiler) Ve Bana vahyolundu ki: eğer onlar O insanlar ve cinler topluluğu o yol üzerinde o İslâm dini dairesinde dosdoğru gitse idiler küfür ve isyana düşmemiş bulunsalar idi, adaletten ve dayanışmadan ayrılmasalar idi

لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا

Bol Bir su ile Elbette onları sulamıştık

(elbette kendilerine bol bol su verirdik) onları hayatın kaynağı olan bol sulara, ırmaklara kavuştururduk, onların rızıklarına genişlik vermiş olurduk. Suların, yağmurların ne kadar büyük bir ilâhi nimet olduğunu, Arabistan'ın bol sulardan mahrum olan birçok yerlerindeki ahali daha fazla takdir eder, onun içindir ki: Bu su nimeti böyle açıklanmıştır.

لَنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

17.Onları bu hususta imtihana çekelim diye ve her kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse onu da pek meşakkatli bir azaba sevk eder.

لَنَفْتِنَهُمْ فِيهِ

Onda Onları imtihan etmemiz için

(Onları bu hususta imtihana çekelim diye) Evet, O yükümlü toplulukları bu hususta bu suların bolluğu ve azlığı sureti ile imtihana çekelim diye kendilerini öyle bol bol sulara, nimetlere kavuştururuz. Ta ki: Bu nimetlerden dolayı Cenabı Hakka şükredip etmedikleri ortaya çıksın ve şükredenler, mükâfatlara layık olsunlar,

وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ

Rabbinin Zikrinden Yüz çevirirse Kim Ve

(ve her kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse) Kuranı Kerim'in öğütlerinden yararlanmaz, Cenabı Allah'a hamt ve şükürde bulunmazsa

يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

Gittikçe yükselen Bir azaba Onu sokar

(onu da pek meşakkatli bir azaba sevk ederiz) pek şiddetli bir ceza mahalline sokarız, onu güçsüz düşüren bir azaba uğratırız.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

18.Ve şüphe yok, mescitler Allah içindir, artık Allah ile beraber hiç bir kimseye bulunmayın.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ

Allah'ın Mescitler Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok, mescitler Allah içindir) Ve bana vahyolundu ki: şüphe yok mescitler Hak Teâlâ'ya ibadet ve itaatte bulunulacak, kulluk secdesine kapanılacak herhangi bir mabet, herhangi bir mevki Allah içindir. Orada Cenabı Hak'tan başkasına ibadette, kulluk secdesinde bulunulamaz,

فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

Hiç kimseye Allah ile Beraber O halde dua etmeyin

(artık Allah ile beraber hiç bir kimseye ibadette bulunmayın) Ey Allah'ın kulları! O Ezeli Yaratıcıya hiçbir şeyi ortak ve benzer edinmeyin.

&-Mabetlerini putlar ile dolduran müşrikler, Allah-ü Teâlâ'ya değil, o putlara secde etmek alçaklığında bulunuyorlar da bunun farkına varamıyorlar. Hâlbuki: Bütün alınlar, ancak Allah-ü T âlâ için kulluk secdesine kapanmalıdır. Müminler için yeryüzünün her temiz yeri, bir nevi mescit hükmündedir, o yerlerde kulluk secdesine kapanmak caizdir. Nitekim bir sahih hadis şöyledir: Yeryüzü benim için mescit ve temiz kılındı.

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

19.Ve muhakkak ki, Allah'ın kulu ne zaman ki, kalktı, ona dua eder oldu, az kaldı ki, onun üzerine toplanmış cemaatler oluversinler.

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ

Ona dua ediyor Allah'ın Kulu Kalktı Ne zaman ki Şu şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki, Allah'ın kulu ne zaman ki, kalktı, ona dua eder oldu) Ve yine vahyen şöyle bildiriyor: muhakkak ki, Allah'ın kulu Muhammed Aleyhisselatü Vesselam Vakte ki: Kalktı, o Ezeli Mabuda dua eder oldu namaz kıldı, ibadet ve itaatte bulundu, onun bu duasını ibadet ve itaatini cin taifesi

كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

Keçeler gibi Onun üzerinde Oluyorlar Nerede iseler

(az kaldı ki: Onun üzerine toplaşmış cemaatler oluversinler) O Yüce Peygamber'in o bir Yüce Yaratıcıya ibadetini görünce onun okumakta olduğu Kuran-ı Kerim'i dinleyince pek büyük bir hayrete düşerek adeta birbirlerinin üzerine toplanıverecek bir vaziyette bulundular, hayretle onun ibadetini seyre daldılar.

&-Diğer bir görüşe göre de Resul-i Ekrem'in yüce bir Mabuda ibadet ile meşgul olup müşriklere muhalefette bulunmakta olduğunu gören müşrikler, az kaldı ki: O Yüce Peygamber'e karşı düşmanlıklarını göstermek için toplanarak birbirlerine yardım edecek bir hâle gelsinler.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

20.De ki: Ben ancak Rabbime ibadet ederim ve O'na hiç bir kimseyi ortak edinmem.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي

Rabbime Dua ederim Ancak Deki

(De ki: Ben ancak Rabbime ibadet ederim) Allah-ü Teâlâ da o muhterem Resulüne şöyle emir buyuruyor: Ey Resulüm O müşriklere De ki: Ben ancak Rabbime ibadet ederim beni yaratan, besleyen, nimetlere ulaştıran Yüce Yaratıcıya kullukta bulunurum

وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

Hiç kimseyi Ona Ortak koşmam Ve

(ve O'na hiç bir kimseyi ortak edinmem) Çünkü O, ortak ve benzerden münezzehtir. Yalnız ona ibadet etmek, kulluk gereğidir. Bu, hayret edilecek bir hareket değildir, hakkımda düşmanlığı gerektirici olamaz.

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

21.De ki: Doğrusu ben sizin için ne bir zarara ve ne de bir faideye sahip değilim.

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

Ne bir faydaya Ve Bir zarara Sizin için Sahip olamam Şüphesiz ben Deki

(De ki Doğrusu ben sizin için ne bir zarar ve ne de bir faideye sahip değilim) Ve Resulüm O nasihatlerini kabul etmeyen müşriklere şunu da De ki: zarar ve fayda sağlayacak bütün onları yaratacak meydana getirecek olan ancak Yüce Yaratıcıdır. Ben size karşı ancak peygamberlik vazifemi yerine getiriyorum: Sizi irşada çalışıyorum, bu vazifemi terk etmeğe salahiyetim yoktur.

قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

22.De ki: Şüphe yok, beni Allah'tan hiçbir kimse elbette koruyamaz ve ben ondan başka sığınacak kimse bulamam.

قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ

Hiç kimse Allah'tan Asla beni koruyamaz Şüphesiz ben Deki

(Deki Şüphe yok, beni Allah'tan hiçbir kimse elbette koruyamaz) evet beni Allah'tan onun azabından hiç bir kimse elbette koruyamaz eğer ben Peygamberlik vazifemi, kulluk vazifemi yapmaz isem

وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

Bir sığınılacak Ondan başka Asla bulamam Ve

(ve ben ondan başka bir sığınacak bulamam) benim sığınağım, koruyucum ancak o kerim olan mabudumdur. Artık onun buyruklarına nasıl muhalefette bulunabilirim.

"Mültehad" kendisine sığınılacak sığınak, yer, yönelecek mevki demektir.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا

23.Ancak Allah'tan ve onun gönderdiklerinden bir tebliğdir ve her kim Allah'a ve onun Resulüne isyan ederse, artık şüphe yok ki: Onun için cehennem ateşi vardır, orada ebediyen kalıcılar olmak üzere.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ

Onun gönderdiklerinden Ve Allah'tan Bir tebliğdir Ancak

(Ancak Allah'tan ve onun gönderdiklerinden bir tebliğdir) Ancak Beni kurtaracak olan, beni Allah'ın rahmetine kavuşturacak bulunan şey Allah'tan ve O'nun gönderdiklerinden dini hükümlerinden bir tebliğdir. Ben bu tebliğ vazifesini yapınca mesuliyetten kurtulmuş, Allah'ın korumasına erişmiş olurum.

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

Resulüne Ve Allah'a İsyan ederse Kim Ve

(Ve her kim Allah'a ve O'nun Resulüne isyan ederse) Cenabı Hakkın emirlerini ve yasaklarını reddeder, Peygamberlerini yalanlarsa,

فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا

Ebedi olarak Orada Daimi kalıcıdır Cehennem Ateşi Ona var Artık şüphesiz

(onun için Orada ebediyen kalıcılar olmak üzere Cehennem ateşi vardır) o yanmaya mahkûmdur. O cehennemde ebedi olarak öyle devamlı şekilde azap görüp duracaktır.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا

24.Tehdit edilip durdukları şeyi gördükleri vakit artık bileceklerdir ki: Yardımcı itibarı ile en zayıf ve sayıca en az olan kim imiş.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ

Tehdit ediliyorlar O şeyi ki Gördüler O vakit ki Nihayet

(Tehdit edilip durdukları şeyi gördükleri vakit) Artık ey Yüce Peygamber Sen o müşriklerin yalanlamalarına, alay etmelerine bakıp da üzülme onlar, tehdit edilip durdukları o pek müthiş cehennem azabını gördükleri vakit

فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَّاصِرًا

Yardımcı cihetiyle Daha güçsüz Kimdir Artık bilecekler

(artık bileceklerdir ki: Yardımcı itibarı ile en zayıf ve sayıca en az olan kim imiş) O zaman tamamen anlayarak pişmanlıkta bulunacaklardır ki: yardımcı itibarıyla en zayıf kimi imiş, o putlarından bir yardım göremeyeceklerini anlamış olacaklardır,

وَأَقَلُّ عَدَدًا

Sayıca Daha az Ve

(ve sayıca en az olan kim imiş) Bunu da anlayacaklardır. Evet, Kendilerinin mi, yoksa inanan ve Allah'ı birleyen kulların mı çok olduğunu da göreceklerdir. Şüphe yok ki: Cenabı Hakkın semalarda, yerlerde nice mümin, salih kulları vardır ki, ona ibadet ve itaatten asla ayrılmazlar. Onların yanında müşriklerin sayıları, kuvvetleri pek az bulunmaktadır. O müşrikler, bu hakikati ahirette anlayacaklardır, pek büyük üzüntülere, ziyanlara kavuşmuş olacaklardır.

&-bununla beraber Arap müşrikleri, daha dünyada iken de Bedir Gazvesinde yenilgiye uğramışlar, Müslümanların kendilerinden daha kuvvetli olduğu anlamışlardı.

قُلْ إِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ مَا تُوْعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا

25.De ki: Ben bilmem ki: tehdit edilip durduğunuz şey yakın mıdır? Yoksa Rabbim onun için uzun bir müddet mi koyar.

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem'in kıyametin vaktini bilmediğini insanlara tebliğ etmekle mükellef olduğunu gösteriyor. Ve Cenabı Hak bildirmediğçe kendisinin gaybe ait bir şeyden haberdar olamayacağını itiraf ediyor. Hz. Peygamber'in ruhanî muhafızları bulunduğunu ve Allah-u Teâlâ'nın bütün eşyayı, bütün peygamberlerin tebliğlerini tespit edip hepsini de kısaca ve ayrıntılı olarak bildiğini beyan buyurmaktadır.

قُلْ إِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ مَا تُوْعَدُونَ

Tehdit ediliyorsunuz O şey ki Yakın mıdır Bilmiyorum Deki

(De ki: Ben bilmem ki: tehdit edilip durduğunuz şey yakın mıdır?) Ey Peygamber! O müşriklere, o kıyametin kopma vaktini alay yoluyla soran inkârcılara de ki: Ben bilmem ki kendisiyle korkutulmakta olduğunuz kıyamet vaktinin vukua geleceği Allah tarafından haber verilen kıyamet saati yakın mıdır? Yakında vuku bulacak mıdır?

أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا

Uzun bir süre Rabbim Ona Kılar mı Yoksa

(yoksa Rabbim onun için uzun bir müddet mi koyar) o kıyametin kopması için Rabbim uzun bir müddet mi koyar onu ben bilemem. Bunun kopma zamanı bizlerce meçhuldür. Bu husus, Allah'ın ilmine aittir.

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا

26.Gaybi bilendir, fakat gaybi üzerine bir kimseyi apaçık haberdar etmez.

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا

Hiç kimseyi Gaybına Hem muttali kılmaz Gaybi Hakkıyla bilendir

(Gaybi bilendir, fakat gaybi üzerine bir kimseyi apaçık haberdar etmez) Evet, O Rabbim gaybi bilendir. Kıyametin kopma zamanını ve benzeri şeyler ancak O Yüce Yaratıcı bilir. Fakat o Hikmet Sahibi Mabut gaybi üzerine bir kimseyi apaçık haberdar etmez. Hiçbir kimse, kıyametin vukuunu ve diğer gayba dair şeyleri kesin ve açık bir şekilde bilip tayin edemez.

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا

27.Ancak bildirmeyi dilediği Peygamber müstesna, çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler sevk eder.

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ

Peygamber Razi oldu O kimseye ki Ancak

(Ancak bildirmeyi dilediği Peygamber müstesna) O Kerem Sahibi Yaratıcının dilediği bir Resul müstesna onu dilediği gaybtan veya Peygamberlik hukukuna ait olan bazı kayıplardan vahiy yoluyla, Cibril-i Emin vasıtası ile haberdar buyurur

فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا

Gözetleyiciler Arkasından Ve Onun önünden Yürütür Çünkü şüphesiz o

(çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler sevk eder) Çünkü O Hikmet sahibi Yaratıcı bunun önünden ve ardından yani: Böyle gaybı bildirdiği Resulünün her tarafından muhafızlar sevk eder. Onun hafaza melekleri korurlar, şeytanların suret değiştirerek o Peygambere yanaşmalarına, o gayba ait şeyleri öğrenmelerine meydan vermezler.

لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

28.Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla erişirmiş olduklarını bilmesi için öyle gözcüler tayin buyrulmuştur. Ve onların yanlarında olanı ilmen kuşatmıştır ve her bir şeyi adeden sayıp bilmiştir.

لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ

Rablerinin Gönderdiklerini Tebliğ ettiler Muhakkak Ortaya çıkarması için

(Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla erişirmiş olduklarını bilmesi için) Evet, Cenabı Hak, gaybı belirlediği Resulünü öyle melekler ile her tarafından kuşatır, bu ise Rablerinin risaletlerini gönderdiği emanetleri, gayba dair haberleri meleklerin Hakkı ile erişmiş tebliğ etmiş olduklarını o Resulün bilmesi içindir. Evet. Bu hikmetten dolaydır ki: O hafaza melekleri o Resulün etrafını kuşatmakla emir olunmuşlardır.

وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ

Yanlarındadır O şeyi ki Kuşattı Ve

(Ve onların yanlarında olanı ilmen kuşatmıştır) Ve Yüce Allah onların yanlarında olanı o hafaza meleklerinin veya Peygamberlerinin yanlarındaki hikmetleri, dinî hükümleri, onların bütün hâllerini, bütün çalışma gayretlerini ilmen kuşatmıştır. Hiç biri Allah'ın ilminin dışında değildir.

وَأَخْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

Sayıcı Her şeyi Saydı Ve

(ve her bir şeyi adeden sayıp bilmiştir) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı her bir şeyi adeden sayıp bilmiştir. Bütün olmuş ve olacak şeyleri birer birer bilmektedir. Onun ezeli ilmi, bütün varlıkları, takdir edilen şeyleri kuşatmıştır. Buna inanıyoruz. Artık her akıllı, düşünen şahıs için lâzımdır ki: O Kâinatın yaratıcısının kudretini, büyüklüğünü ilminin yüceliğini daima düşünerek o muazzam Mabudu birlemeye ve kutsamaya devam etsin, hayati işlerini güzelce tanzim ederek kulluk vazifesini tertemiz biçimde yapmaya çalışsın, o Kerem ve merhamet sahibi yaratıcımızdan muvaffakiyetler niyaz eylesin. Yarabbi. Bizleri rızana uygun amellere muvaffak buyur. Âmin.

Gayb: Bir kimsenin huzurunda bulunmayan şey, ona göre bir gayp demektir. İlmen bilinmeyen, varlığı olduğu gibi bilinip tayin edilmeyen her şey de, gaybtan ibarettir. Bu manada gayplar iki kısma ayrılır ve başka harikalar da vardır.

1.Gayb ve mucize: Bir kısım gaybler vardır ki: Onları ancak Cenabı Hak bilir, O Yüce Yaratıcı bildirmediği onları kullarından hiç biri bilemez. Kıyametin kopma vakti gibi ki: Bunu Cenabı Hak, hikmet gereği kullarına bildirmemiştir. Bu, bir mutlak gayptır. Diğer bazı gayplar da vardır ki: Allah-ü Teâlâ, onları dilediği Peygamberlerine

bildirmiştir. İlerideki bir galibiyetin veya bir mağlûbiyetin bir Peygambere bildirilmiş olması gibi, böyle bir gaybı bilme bir harika kabilindendir, bir mucize sayılır.

2.Keramet: Mümin, Salih kulların bazılarında ortaya çıkan harikadır ki, o zatın Allah katında velilik mertebesine sahip olduğuna işaret eder, İnsanlar arasında ikramlara mazhar olup nasihatlerinin kabul edilmesini temin gibi hikmetlere dayanmış bulunur. Ehli-sünnete göre Evliyaullâh'ın kerameti haktır, sabittir, fakat keramet, gaybı mutlaka bilmek mahiyetinde sayılamaz. Bazı hâdiselerin vukuundan evvel haber verilmesi bu kabildendir. Bununla beraber bu haber, haddizatında kesin bir ilim değildir, bu hâdiselerin mutlak gayba dair şeyler kabilinden olması, Allah katında takdir edilmemiş demektir ki, bunları veliler de bilebiliyor.

3.Meunet: Halktan durumu bilinmeyen bir insanın elinde peygamberlik veya keramet davasına dayalı olmaksızın ortaya çıkan harikadır ki: Onun belâ ve sıkıntıdan kurtulmasına, kalbinin ferahlamasına bir vesile bulunmuş, olur. Bir kimsenin kalbinden geçen keşfedip haber vermek bu kabildendir. Buda gaybı bilmek sayılamaz. Kesin bir bilgi mahiyetinde değildir. Bir tahmine, bir tesadüfe dayalı demektir.

4.Istidrac; Bu da mühlet vermek demektir. Bir nevi harikadır. Yani: Fâsıklığı ve küfrü açık olan bir şahsın elinde arzusuna göre meydana gelen bir fevkalâde hadisedir. Dünyaya ait bazı arzularının gerçekleşmesi, dualarının kabul edilmesi bu kabildendir. Bu hâl, sahibinin isyan içinde kalarak daha fazla ilâhî azaba uğramasına sebep olmaktadır. Bundan dolayı buda gaybı bilmek mahiyetinde değildir. Hikmet gereği bir tesadüf eseridir. Bir ümidin meydana gelmesidir.

5.Kehanet ve Müneccimlik, bazı kâhinlerin ve müneccimlerin haber verdikleri meçhul hâdiseler de birer hususi sebebe veya birer fenni vasıtaya dayanmaktadır ki: O sebepleri, o fenleri bilen her kimse o hâdiseleri anlar, haber verebilir, bu hususta sebep ve vasıtalara her vâkıf olan kimse, o hadiselerle dair bilgi sahibi olabilir. Binaenaleyh bunlar da gaybı bilmek kabilinden değildir. Bunlar ya sihir veya bir nevi sanat eseridir. Bunlar, birer dış alâmetlere, birer tahmine dayanıp, başkalarının yardımıyla bulunmasına ihtiyaç gösterip kesin bir mahiyete sahip değildirler, çok kere tersi de ortaya çıkmaktadır.

6.İhanet, bu da isyankâr bir şahsın elinde arzusuna aykırı olan bir şeyin meydana gelmesinden ibarettir ki, o da bir nevi harika demektir, fakat gaybı bilmek kabilinden değildir. Kendisinin yardımsız kalmasına bir sebeptir. "Müseylimetül'kezzap"dan ortaya çıktığı rivayet edilen bir hâdisa bu kabildendir. Şöyle ki: O dinsiz bir kuyunun suyunu arttırmak için içine tükürmüş, kuyu hemen mevcut suyunu da kaybederek kup kuru kalmış, aynı şekilde bir şahsın kör bulunan bir gözünün açılması için tükürüğünü sürmüş, o şahsın diğer gözü de kör olmuş. Kısacası mucize ile kerametten başka olan harikalar, sahiplerinin dinen büyüklüğüne faziletine delâlet etmez, bilakis bir kısmı sahipleri hakkında mesuliyeti gerektirir.

Gaybe dair Tefsir-i Kebir'de ve Ruhulmeani'de ayrıntılı bilgi vardır. Fahri Razi merhuma göre bu mübarek ayetlerdeki gayptan maksat, kıyametin kopma zamanındaki gaybtan ibarettir ki, onu Cenabı Hakkın kendilerine bildirdiği bazı Peygamberlerden başkaları bilemezler. Doğrusunu Allah bilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

73-EL MÜZZEMMİL SURESİ

Bu mübarek sure, El-Kalem suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi ayet-i Kerimeyi içermektedir. Bir rivayete göre yalnız yirminci ayeti Medine'yi Münnevver'e de inmiştir. Birinci ayetinde Yüce' Peygamberimize El Müzzemmil diye, yani: Elbisesine bürünmüş, namaza hazırlanmış diye hitap buyrulduğu için bu mübarek sureye böyle El Müzzemmil adı verilmiştir. Bundan evvelki Cin suresinde Peygamberimizin kalkıp Cenabı Hakka dua etmekte olduğu bildirilmiş ve o sure, Peygamberlerin zikri ile sona ermişti. Bu surede Peygamberlerin sonuncusu olan Resulü Ekrem'e hitap ile başlamış ve kendisine geceleri ibadet için kalkması emir olunmuş olduğu için bu iki sure arasında güzel bir alâka vardır.

Bu surenin içeriğinin özeti şöyledir:

1. Peygamber Efendimize geceleri kalkıp namaz kılmasını ve Kuran-ı Kerim'i okumasını emretmek.
2. Her hususta Cenabı Hakka tevekkül edilmesini ve sığınılmasını ve inkârcıların sözlerine karşı sabır edilip güzelce bir durum alınmasını tavsiye ve inkârcıları tehdit etmek.
3. Bazı mazeretlerden dolayı bir ilâhî lütuf olarak namazlarda ve Kuranı Kerim'i okuma hususunda kolaylık gösterilmiş olduğunu beyan ve namaza, zekâta vesaire hayırlı işlere teşvik etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ

1. Ey örtüsüne bürünüp örtünen! Yüce Peygamber!

Bu mübarek ayetler: Allah'ı Teâlâ'nın Resulü Ekrem hakkındaki iltifatını içeren bir hitabını kapsamaktadır. Gündüzleri birçok şeyler ile meşgul olan O Yüce Peygamberin kalp huzuruna daha elverişli olan geceleri belirli müddetlerde namaz ile. Kuran okumakla meşgul olmasını emrediyor.

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ

Örtünüp bürünen Ey

(Ey örtüsüne bürünüp örtünen) İbni Abbas Radiyallahü Teâlâ Anh'tan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz, kendisine Cibril'i Emin'in ilk görünüşü zamanında Hıra dağında bulunuyormuş, onun bir cin olması zannı ile titremeye başlamış, evine dönerek elbiselerine bürünmüş, heyecanından kurtulmak, sükûna dalmak istemişti. İşte bu sırada Cibril'i Emin tekrar görünerek şu ilâhî vahyi tebliğ etmiştir: Ey örtüsüne bürünüp örtünen Ey peygamberlikle şereflenen Hz. Muhammed Aleyhisselam

قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا

2. Geceleyin kalk, birazı müstesna.

قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا

Biraz Ancak Geceleyin Kalk

(Geceleyin kalk, birazı müstesna) Geceleyin kalk İbâdetle, namaza devam et geceleyin bir kısmında ise ibâdetle, namaz kılmakla mükellef değilsin, o kısmında uyur, istirahatata dalabilirsin.

نُصِفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

3. Onun yarısı kalk veya ondan biraz, eksilt yarısından az kalk

نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

Biraz Ondan Eksilt Veya Yarısı

(Onun yarısı veya ondan biraz, eksilt) O kalkılacak miktar ise gecenin yarısıdır ki: O müddet içinde kalk, namaz kıl veya o miktarı gecenin yarısından biraz eksilt gecenin yarısından biraz daha az zamanda kalk namaza, niyaza devam et.

أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

4.Veya onun üzerine artır ve Kuranı güzelce tane tane oku

أَوْ زِدْ عَلَيْهِ

Onu Artır Veya

(Veya onun üzerine artır) Ey Yüce Peygamber onun üzerine artır Gecenin yarısından fazla, üçte ikisi kadar bir zamanda namaz kılmaya çalış

وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

Tane tane Kuranı Oku Ve

(ve Kuran-ı güzelce tane tane açıkça oku) Böyle yavaşça okumak anlama ve düşünemeye daha elverişlidir. O namaz esnasında Kuran ayetlerini acele etmeksizin harflerini belirtecek bir şekilde, harflerin çıkış yerlerine riayet ederek kalp huzuru ile oku, nitekim bir hadis-i şerifte "Kuran-ı sesinizle süsleyin" diye buyrulmuştur.

Cezirede de şöyle denilmiştir. Kuran'ı tecvide riayetle okumak, vaciptir, lâzımdır. Kuran-ı doğru bir şekilde okumayan kimse ise günahkârdır.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

5.Şüphe yok ki: Biz sana ağır bir söz vahiy edeceğiz.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

Ağır Bir söz Senin üzerine Bırakacağız Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz sana ağır bir kelâm vahiy edeceğiz) Ey Yüce Peygamber Sallallahu aleyhi Ve sellem sana Kuranı Kerim gibi bir nice mühim vazifeleri, teklifleri içeren bir mukaddes kitabın ayetlerini Cibril-i Emin vasıtası ile indirip vereceğiz. O ayetlerin aydınlık ruhlar üzerindeki tesirleri ne kadar muazzamdır. Yüce Peygamber ise hem onlar ile amel etmekle, hem de onları ümmetine tebliğ ve telkin buyurmakla mükelleftir. Bundan dolayı onun üzerine düşen vazife, yalnız geceleri veya gündüzleri namaz kılmaktan ibaret değildir. Onun daha nice kulluk ve peygamberlik vazifeleri vardır.

إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا

6.Şüphe yok ki: Geceleyin kalkış, o daha uygundur ve kıraatca da daha sağlamdır.

إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا

Uygunlukça Daha fazla O Gecenin Kalkışı Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Geceleyin kalkış) gece vakitlerinde insanların kalkıp namaz ile niyaz ile vesaire ibadetler ile meşgul olmaları kalp huzurunu temine, ibadet ve itaate devama daha elverişlidir,

وَأَقْوَمُ قِيلًا

Sözce Daha doğru Ve

(ve kıraatca da daha sağlamdır) Kuranı okumak için de, zekâyı toplamaya daha müsait bulunmaktadır. Bununla beraber geceleri ibadete, okumaya devam edilmesi ne itinada bulunulmalıdır. Ve ey Yüce Peygamber

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا

7.Muhakkak ki, senin için gündüz de uzunca bir meşguliyet vardır.

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا

Uzun Bir meşguliyet Gündüzde Senin için var Şüphesiz

(Muhakkak ki: Senin için gündüz de uzunca bir meşguliyet vardır) Birçok işler ile uğraşmak mecburiyetinde bulunmaktasın, gündüzleri fazla ibadetle, meşgul olmaya müsait zamanı bulmayabilirsin. Bundan dolayı Teheccüt namazı gibi ibadetleri, tesbih ve tahmid gibi, Kuran okumaya devam gibi güzel amelleri en ziyade gece vakitlerine bırak, o müsait zamanları ibadet ve itaatsiz, Cenabı Hakka yalvarmaksızın geçirmemelidir.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

8.Ve Rabbin ismini zikret ve bütün varlığıyla ona yönel.

Bu mübarek ayetler de Resul-i Ekrem'in Cenabı Hakkı zikre devam ile ve o bütün kâinatın yaratıcısına tevekkül ve işleri havale etmekle ve inkârcılara karşı da sabınle ve ne gibi muamele ile mükellef bulunmuş olduğunu gösteriyor. Ve o inkârcıların müthiş kıyamet gününde ne kadar ağır, korkunç azaplara tutulacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ

Rabbinin İsmi Zikret Ve

(Ve Rabbin ismini zikret) Ve Ey Yüce Peygamber Sallallahu aleyhi Ve sellem Daima Rabbin ismini zikret o Kerem Sahibi Mabudunu gece ve gündüz zikre, hamd ve tesbih etmeye devam et, namaz kıl Kuranı Kerim'i okumakla

وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

Bir yönelişle Ona Yönel Ve

(ve bütün varlığıyla ona yönel) Günahlardan alâkayı keserek olanca varlığıyla daima ibadet ve itaatte bulunmaya çalış Çünkü o Kâinatın Yaratıcısı

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا

9.O Doğunun da, batının da Rabbidir, O'ndan başka ilâh yoktur. O halde O'nu vekil edin.

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

Batının Ve Doğunun Rabbidir

(Doğunun da batının da rabbidir) bütün kâinata sahip, onlarda tasarruf eden, O âlemlerin Rabbi'dir. Artık yalnız ona yönelmek ve feyiz ve saadeti yalnız ondan beklemek icap etmez mi? Şüphesiz yok ki:

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

O Ancak İlah yoktur

(O'ndan başka ilâh yoktur) İbadet ve itaate lââyık, rablık vasfına sahip başka bir zat mevcut değildir.

فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا

Vekil O halde edin

(O hâlde O'nu vekil edin) Bütün işlerini O'na havale etmekle, her hususta ona tevekkülde bulun, muvaffakiyetini ondan niyazda bulun.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

10.Ve diyecekleri şey üzerine sabret ve onları güzelce bir ayrılışla terk eyle.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ

Söylüyorlar O şeylere ki Sabret Ve

(Ve diyecekleri şey üzerine sabret) Ve Ey Yüce Peygamber Sallallahu aleyhi Ve sellem Bir takım beyinsizlerin, inkârcıların diyecekleri şey üzerine sabret. Onlar, İslâm

dinini inkâr ederler, Muhammed Sallallahu aleyhi Ve sellem Peygamberliğini yalamaya kalkışılar, bir nice yüce ayetleri masal kabilinden sanırlar, gözleri perdeler içinde bulunduğu için ufuklara ışıklar saçan o manevî güneşleri göremezler, onların varlıklarını inkâra devam eder dururlar,

وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

Güzel Bir ayrılışla Onlardan ayrıl

(ve onları güzelce bir ayrılışla terk eyle) Ve Ey ahlâkî faziletlerin pek yüksek bir örneği bulunan Yüce Peygamber Sallallahu aleyhi Ve sellem O inkârcıları güzelce bir ayrılışla terk et. Onların o cahilce, hareketlerine, batıl lâkırdılarına bakıp ta üzölme. Kendilerine şiddetli azarlamalarda hitaplarda bulunma, onların işlerini Cenabı Hakka bırak, onlar nihayet lâıyk oldukları cezalara kavuşurlar.

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِيَ النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا

11. Ve o nimet sahipleri olan yalancıları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver.

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِيَ النَّعْمَةِ

Nimet Sahipleridir O yalancıları ki Ve Beni bırak Ve

(Ve o nimet sahipleri olan yalancıları bana bırak) Ve Ey Resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem O nimet sahipleri o yalancıları Nail oldukları nimetlerin, dünyevî servetlerin şükrünü yerine getirmeyen, Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik eylemeyen Kureyş reisleri olan müşrikler gibi inkârcıları bana bırak. Onların cezalarını bana havale et, ben onlardan senin intikamını alırım: Onları lâıyk oldukları cezalara kavuştururum.

وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا

Biraz Onlara mühlet ver Ve

(Ve onlara biraz mühlet ver) biraz zaman beklesinler, taki: Haklarında takdir edilen zaman geliversin, o vakit cezalarına çarpılmış olacaklardır.

&-Rivayete göre bu ayet-i kerime, Kureyş'in ileri gelenleri hakkında nazil olmuştur. Onlar İslâmiyet'le alay ediyorlardı, bu ayet-i celile'nin inişinden biraz sonra Bedir gazvesinde lâıyk oldukları dünyevî helake maruz kalmışlardır. Uhrevî azapları ise elbette ki, daha müthişti. İşte Yüce Yaratıcı onlara da işaret buyuruyor.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا

12. Şüphe yok ki: Bizim yanımızda ağır prangalar ve bir alevli ateş vardır.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا

Bir ateş Ve Ağır kelepçeler Yanımızda var Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Bizim yanımızda ağır prangalar ve bir alevli ateş vardır) onlar, ahirette pek ağır bağlar ile bağlanacaklardır. Pek ateşli bir mahal olan Cehenneme sevk edileceklerdir. Ve onlar bu dünyada nimete karşı nankörlük etmelerinin böyle cezasına çarpılacaklardır.

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

13. Ve boğaza tıkanıp duran bir yiyecek ve pek acıklı bir azap vardır.

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Ve Boğaza takılan Sahibidir Bir yiyecek ki Ve

(Ve boğaza tıkanıp duran bir yiyecek ve pek acıklı bir azap vardır) İşte o inkârcılar için ahirette boğaza tıkanıp duran zakkum ağacı gibi bir yiyecek ve pek acıklı bir azap vardır ki: Pek müthişti, onun mahiyetini. Şiddet derecesini ancak gaybı bilen Allah-ü Teâlâ bilir.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً

14. O gündeki: Yer ve dağlar sarsılır ve dağlar bir dağılmış kum yığını olmuş olur.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ

Dağlar Ve Yer Sarsılır O gün

(O günde Yer ve dağlar sarsılır) Evet o azap o günde meydana gelecektir ki o günde yer ve dağlar sarsılır kıyamet kopmaya başlar, bütün yeryüzünde hayat sahipleri hayatlarından mahrum kalırlar,

وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً

Akan Bir kum yığını Dağlar Oldu Ve

(ve dağlar bir dağılmış kum yığını olmuş olur) O inkârcı kimseler, o ahiret gününde öyle müthiş felâketlere tutulacaklardır. Bununla beraber onlar, dünyada da nice cezalara uğrayacaklardır.

&-On beşinci ayet-i celile, buna işaret etmektedir ve kâfirleri tehdit etmektedir.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا

15.Şüphe yok ki: Biz size aleyhinize şahit olarak bir Peygamber gönderdik, nasıl ki: Firavun'a da bir elçi göndermiştik.

Bu mübarek ayetler de Cenabı Hakkın vakti ile Firavun'a elçi göndermiş olduğu gibi peygamber zamanındaki inkârcılara da elçi göndermiş olduğu ve Firavun'un uğramış olduğu felâketi ihtar ile inkârcıları tehdit ediyor. Sonra kıyametteki azaplara da tekrar işaret ile o günün ne müthiş bir hâlde meydana geleceğini tasvir ediyor ve bu beyan olunan ayetlerin birer öğüt olduğunu açıklayarak bunlara sarılanların hidayete nail olacaklarını müjdeliyor.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ

Üzerinize Şahit olarak Bir peygamber Size Gönderdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz size aleyhinizde şahitlik olarak Peygamber gönderdik) Ey Hz. Muhammed'in zamanındaki ahali, ey küfür ve isyan içinde yaşayan inkârcılar Şüphe yok: Biz Yani: Yücelik ve büyüklük sahibi ilâhî Zatım, size aleyhinizde şahitlik olarak Muhammed Aleyhisselam'ı size Peygamber tayin ettik. Sizden çıkacak fiillere o Yüce Peygamber kıyamet gününde şahitlikte bulunacaktır. Onun davetine icabet etmeyen inkârcıların da aleyhinde şahitlik edecektir. Artık onun davetine icabet etmeli, kendinizi ilâhî azaptan kurtarmaya çalışmalı değil misiniz?

كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا

Bir peygamber Firavuna Gönderdik O şey gibi ki

(Nasıl ki: Firavun'a da bir Resul göndermiştik) Hz. Musa'yı Resul tayin etmiştik, Mısır hükümdarı olan o inkârcıyı Allah'ın dinine davet etmiş, ona ilâhî azabı ihtar buyurmuştu.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً

16.Firavun ise o elçiye isyan etti, artık O Firavun'u bir şiddetli yakalamakla yakaladık.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ

O peygambere Firavun Fakat isyan etti

(Firavun ise o elçiye isyan etti) Firavun ise Kendisini selâmet yoluna davet eden o Resule Musa Aleyhisselam'a isyan etti onun pek iyiliksever olan ihtarlarını dinlemedi,

فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً

Şiddetli Bir yakalayışla Ve onu yakaladık

(artık o Firavun'u bir şiddetli yakalamakla yakaladık) onu da ona tâbi olanları da sulara boğduk, denizin dalgaları arasında helak olup gittiler. Bunların bu hayat tarihleri bilinmektedir, meşhurdur, artık onlardan ibret alınız, siz de Peygamberinizi yalanlamaya devam ederek Firavun gibi bir helake uğramayınız.

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

17.Artık siz küfrederseniz kendinizi nasıl koruyabilirsiniz? Bir günden ki: Çocukları ak saçlı ihtiyarlara çeviriverir.

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ

İnkâr etmişseniz Eğer Sakınacaksınız O halde nasıl

(Artık siz küfrederseniz kendinizi nasıl koruyabilirsiniz?) Artık Ey İslâmiyet'e davet edilenler Bir kere düşünün, eğer siz küfrederseniz Cenabı Hakkın birliğinin, onun Peygamberin risale tini tasdik etmez de inkârınızda devam eder durursanız, yarın ahirette kendinizi nasıl koruyabilirsiniz. Ahiret'in azabından kendinizi nasıl korumaya, muhafazaya muvaffak olabilirsiniz?

يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

Ak saçlı Çocukları Kılacak O günden ki

(Bir günden ki: Çocukları ak saçlı ihtiyarlara çeviriverir) bir günden ki o şiddetli ahiret anında ki: O gün çocukları ak saçlı ihtiyara çeviriverir. Yani: O günün şiddeti o kadar fazladır ki: Adeta onun tesiriyle genç bir kimse bile pek ihtiyar bir hâle gelmiş gibi olur. Bu ilâhî beyan; o günün şiddetini bir mecaz, bir temsil yoluyla bildirmektedir. Araplar, bir darbı mesel, bir kinaye kabilinden olmak üzere şiddetli bir vakit hakkında derler ki: Bu bir gündür ki: Bunun korkusundan gençler ihtiyarlaşır, çocukların alın saçları bembeyaz kesilir. Bununla beraber ahiret'in şiddeti ile bu ihtiyarlık hakikaten de vaki olabilir. Allah'ın kudreti, her şeye fazlasıyla kâfidir.

السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا

18.Gök bile onunla çatlamıştır. Allah'ın vaadi, mutlaka yerine gelir.

السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ

Onunla Yarılmış olandır Gök

(Gök bile onunla çatlamıştır) Evet, O kıyamet günü, o kadar müthiş, o günde Gök bile o günün dehşeti ile veya Cenabı Hakkın emri ile çatlayacaktır. Perişan bir hâle gelecektir ve o günün meydana geleceği hakkındaki

كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا

Yerine getirilmiş Onun vaadi Olandır

(Allah'ın vaadi, mutlaka yerine gelir) Artık kimsenin inkâra bir kudreti kalmamış olacaktır.

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

19.Şüphe yok ki: Bu, bir öğüttür, artık kim dilerse Rabbine bir yol tutar.

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ

Bir nasihattir Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Bu, bir öğüttür) Şüphe yok ki: Bu Tehditleri içeren ayetler, bu kıyamete ait pek korkunç hâdiseler bir öğüttür. O müthiş akıbetleri bir ihtardır, düşünecek kimseler için bir ibrettir.

فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

Bir yol Rabbine doğru Edinmiştir İstemişse Artık kim

(artık kim dilerse Rabbine bir yol tutar) Bu ayetlerden, bu beyanattan bir ders alır, uyanır Rabbine bir yol tutar. O Kerem Sahibi Mabudun rızasına, rahmetine kavuşuracak bir yol takip eder, selâmete ve saadete erer.

Kısacası: Kerim, Rahîm, Mabudumuz, kullarına bu kadar hikmeti beyan eden ayetleri, öğütleri ihsan etmiş, onlara delilleri, kanıtları göstermiş, takip edilecek dosdoğru yolu tayin buyurmuştur. Artık her kul için lazımdır ki: Bunlardan istifadeye çalışsın, bunlara muhalefet ederek kendisini dünyevî ve uhrevî felâketlere, azaplara maruz

birakmasın. İslâm dininin, gösterdiği kolaylığı takdir ederek ve yücelterek Kerem Sahibi Mabuda şükretmeye devam eylesin.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَقَرِّضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

20.Muhakkak senin Rabbin biliyor ki: Şüphe yok sen gecenin üçte ikisinden biraz eksik ve yarısı ve üçte biri kadar kalkıyorsun ve seninle beraber olanlardan bir gurup da ve Allah geceyi ve gündüzü takdir eder, bildiği siz bunu sayıp başaramayacaksınız. Artık sizi bağışladı, imdi Kuran'dan kolay geleni okuyun. Bilmiştir ki: Sizden hasta olanlar, olacaktır, başkaları da Allah'ın fazlından bir kâr aramak için yeryüzünde yol tepeceklerdir ve başkaları da Allah yolunda cihatta bulunacaklardır. Artık ondan kolay olanı okuyunuz ve namazı dosdoğru kılınız ve zekâtı veriniz ve Allah için güzelce ödünç vermekle ödünç veriniz ve nefsiniz için hayırdan ne takdim eder iseniz onu Allah katında daha hayırlı ve mükâfatça daha büyük olarak bulursunuz ve Allah'tan mağfiret isteyin, şüphe yok ki: Allah; Gafurdur, Rahîmdir.

Bu mübarek ayet; Resul-i Ekrem'in ve onun Ashab-ı kiramından bir zümrenin geceleri ne kadar müddet ibadetle meşgul olduklarını gösteriyor. Onlara hastalık gibi, seyahat gibi, cihada atılmak gibi bazı mazeretlerinden dolayı kolaylık ihsan buyrulduğunu bildiriyor. Artık geceleri güç yetirdikleri miktar teheccüt namazında bulunmalarını ve Kuran-ı Kerimden kolaylarına gelen ayetleri okumalarını ve farz namazlarını kılmayı ve zekâtlarını vermeyi ve Allah'ın rızası için sadakalar vermelerini ve istiğfarda bulunmalarını emrediyor ve yapacakları hayırların daha büyüklerine Allah tarafından nail olacaklarını müjdeliyor.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ

Üçte biri Ve Yarısı Ve Gecenin Üçte ikisinden Daha azı Kalkıyorsun Şüphesiz sen Biliyor Rabbin Şüphesiz (Muhakkak senin Rabbin biliyor ki: Şüphe yok sen gecenin üçte ikisinden biraz eksik ve yarısı ve üçte biri kadar kalkıyorsun) Ey Peygamber!. Muhakkak senin Rabbin İlim ve Hikmet Sâhibi Yüce Yaratıcın biliyor ki: Şüphe yok sen namaz kılmak için gecenin üçte ikisinden biraz eksik zamanda ve gecenin yarısı ve üçte biri kadar bir müddette kalkıyorsun namaza, niyâza devam ediyorsun

وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ

Beraberindedir O kimselerden ki Bir taife

(ve seninle beraber olanlardan bir gurupta) İslâm şerefine nail bulunan Ashab-ı kiramdan bir gurup da geceleri namaza kalkıyorlar, ibadet ediyorlar, Kuran okuyorlar.

وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

Gündüzü Ve Geceyi Takdir eder Allah Ve

(Ve Allah geceyi ve gündüzü takdir eder) onların miktarlarını Allah-u Teâlâ'dan başkası tamamen bilemez. Geceleyin ve gündüzlerin vakitleri, aylara ve muhitlere göre değişir ve özellikle birçok işler ile uğraşan ve geceleri uykuya dalıp kalan kimseler, o vakitleri güzelce tayin edemezler. Bundan dolayı Allah-u Teâlâ ezeli ilmi ile

عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ

Onu asla sayamazsınız Şüphesiz Bildi ki

(bildiği, siz bunu sayıp başaramayacaksınız) yani Allah bildi ki siz Gecelerin bütün vakitlerini takdir edip, saatlerini sayıp zapt etmeye güç yetiremeyeceksiniz, öyle tayin edeceğiniz vakitlerde uyanıp namaz kılmanızı kolaylıkla temin edemeyeceksinizdir.

فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ

Kurandan Kolay geldi O şeyi ki O halde okuyun Sizi Ve affetti

(Artık sizi bağışladı İmdi Kurandan kolay geleni okuyun) kalkıp muayyen saatlerde teheccüt namazı kılmayı size bir vazife kılmadı, hakkınızda af ve keremi tecelli etti, size kolaylık gösterdi. İmdi Kurandan kolay geleni okuyun yani; Geceleri kolayınıza gelen miktarda teheccüt namazı kılın, Kuran ayetlerini okuyun, siz bu hususta serbestsiniz, bununla beraber bu, bir vazife değildir. Beş vakit namaz, bunun yerine geçmiştir. Allah-ü Teâlâ

عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى

Hastalar Sizden Olacak diye Bildi ki

(Bilmiştir ki: Sizden hasta olanlar, olacaktır) Ey mükellef insanlar Sizden İslâm ümmetinden hasta olanlar, olacaktır. Geceleri kalkıp teheccüt namazı kılmayacaklardır, onun içindir ki: Bu ruhsat verilmiştir,

وَأَخْرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ

Allah'ın Fazlından Arayacaklar Yeryüzünde Dolaşacaklar Bir başkaları Ve

(başkaları Allah'ın fazlından bir kâr aramak için yeryüzünde dolaşacaklardır) ticaret için seyahate çıkıp yolculuk zahmetine tutulacaklardır. Bunlar da teheccüt namazına muntazam devam edemeyeceklerdir,

وَأَخْرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Allah Yolunda Savaşacaklar Başkaları Ve

(ve başkaları da Allah yolunda cihatta bulunacaklardır) Savaş sahalarına atılacaklardır. Bunlar da geceleri kalkıp teheccüt namazı kolaylıkla kılamayacaklardır.

فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ

Ondan Kolay geldi O şeyi ki O halde okuyun

(Artık ondan kolay olanı okuyunuz) Artık Bu gibi sebeplere, hikmetlerden dolayı Allah-u Teâlâ size teheccüt namazı hakkında ruhsat vermiştir. Şimdi siz ondan kolay olanı okuyunuz yani: Kolayınıza gelen miktarda geceleyin kalkıp teheccüt namazı kılınız, Kuran ayetlerini okuyunuz, bu sizin için mendup bir vazifedir,

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

Zekatı Verin Ve Namazı Hakkıyla kılın Ve

(ve namazı dosdoğru kılınız ve zekâtınızı veriniz) ve Siz ey mümin kullar namazı dosdoğru kılınız farz olan namazı rükün ve şartları dairesinde yerine getirmeye çalışın ve içinizden şartlarını taşıyanlar, zekât farzasını da yerine getiriversin veya fitır sadakası versin

وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

Güzel Bir borç Allah'a Borç verin Ve

(ve Allah için güzelce ödünç vermekle ödünç veriniz) yani: Allah rızası için hayır ve iyilikte bulunun, fakirlere sadaka verin yoksullar hakkında şefkat ve yardım gösterin

وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ

Hayırdan Kendiniz için Takdim ediyorsunuz O şey ki Ve

(ve nefsiniz için hayırdan ne takdim eder iseniz) Ve Ey Allah'ın kulları şu beyan olunan vazifeler ve benzerleri adına dünyada iken her ne şey yapar iseniz, hangi bir

iyilikte bulunur iseniz zayi olmaz ve nefsiniz için kendi şahsî menfaatiniz hakkında hayırdan ne yaparsanız

تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا

Mükâfatça Daha büyük Daha hayırlı O Allah'ın Katında Onu bulursunuz

(onu Allah katında daha hayırlı ve mükâfatça daha büyük olarak bulursunuz) O yapmış olduğunuz hayrı hasenatı Allah katında yarın ahirette daha hayırlı Ve mükâfatça daha büyük olarak bulursunuz onların kat kat sevaplarına nail olursunuz. Evet, bununla beraber ey insanlar

وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ

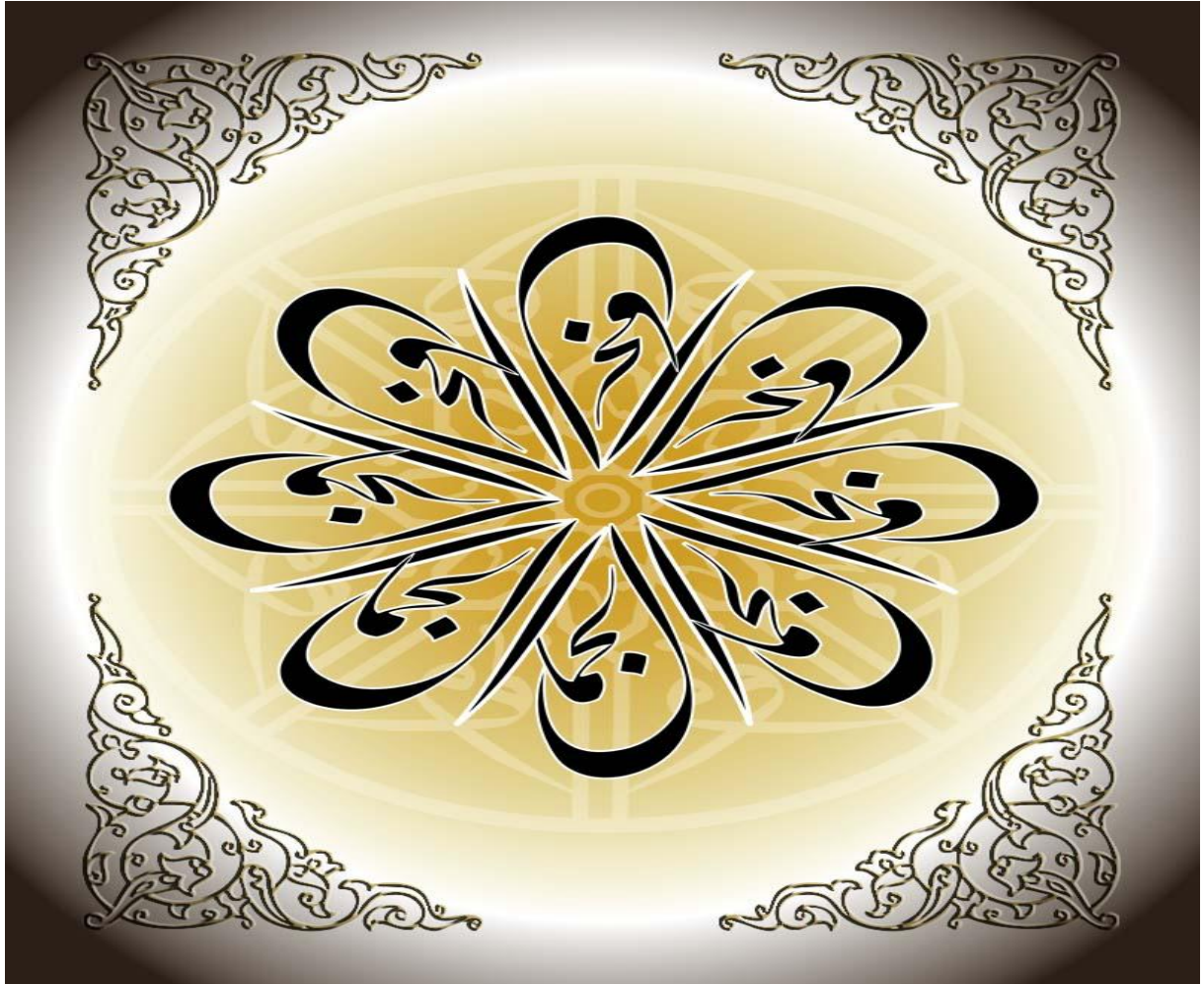
Allah'tan Mağfiret dileyin Ve

(Allah'tan mağfiret isteyiniz) İnsanlar, bir takım kusurlardan uzak olamazlar, o kusurların affını ve bağışlanmasını ve kerim olan Mabudunuzdan niyaz etmelisiniz

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Çok merhametlidir Çok bağışlayandır Allah Şüphesiz

(şüphe yok ki: Allah Gafurdur, Rahîmdir) evet şüphe yok ki, o Yüce Yaratıcı gafurdur kullarının bir nice günahlarını affeder ve bağışlar. Ve o yüce yaratıcı rahimdir ilâhî rahmeti pek çoktur, dilediği kullarını sonsuz rahmetine ulaştırır. Bundan dolayı kulların vazifeleri de O Kerim, rahîm Mabudu-muzun emirlerine, yasaklarına riayete çalışmak, onun affını ve bağışlamasını niyaz etmek, onun sonsuz olan ilâhî rahmetini istihdamda bulunmaktır. Ey Kerem ve merhamet Sahibi Mabudumuz! Bizleri af ve keremine mazhar buyur. Yüce Kuran hürmetine âmin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
74-EL MÜDDESSİR SURESİ

Bu sure, El Müzzemmil suresinden sonra, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Elli altı ayet-i kerimeyi içermektedir. İlk ayetinde ilâhî bir iltifat olmak üzere Resul-i Ekrem'e bir kaftana, bir elbiseye bürünmüş, olan zat! diye emrolunduğu için bu mübarek sureye: "El-Müddessir" adı verilmiştir. Bu sure ile bundan evvelki sure arasında güzel bir irtibat vardır. Çünkü bu iki sureden her birinin evvelinde Resulü Ekrem'e hitap olunmuştur. Bundan evvelki surede Peygamber Efendimizin geceleri kalkıp namaz ile Kuran okumakla meşgul olarak kendi nefsini mükemmelleştirmekle emir olduğu bildirilmiştir. Bu surede de kavmini uyarmak temizlemekle, ıslaha çalışmakla mükellef bulunduğu gösterilmiştir. Her iki surede de müminlerin güzel vasıfları, selâmete erişecekleri kâfirlerin de kötü hâlleri ve helake uğrayacakları ihtar buyrulmuştur.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

1. Resul-i Ekrem'in Cenabı Hakkı zikir ile ve hak yolunda sabır ile mükellef olup kâfirleri uyarmakla emrolunduğunu beyan etmek.
2. Kâfirlerin kötü hâllerini ve batıl iddialarını kınamak ve kendilerini cehennem ateşi ile korkutmak.
3. Cehennem bekçilerinin miktarını ve bu miktarın hikmetini beyan etmek bu hususta kalp hastalığına müptelâ ve küfür ile vasıflanmış olanların çirkin inançlarını, korkunç akıbetlerini tayin etmek ve alçaklıklarını ne şekilde itiraf edeceklerini gözler önüne sermek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

1.Ey kaftanına bürünmüş!

Bu mübarek ayetler. Peygamber Efendimizin insanları Allah'ın azabı ile korkutmakla emrolunduğunu bildiriyor. Cenabı Hakkı birlemek ve tenzih etmek ile ve nefisi şeriflerini lâıyk olmayan huylardan, başa kakmalardan temiz tutmakla ve inkârcıların eziyetlerine karşı sabır etmekte mükellef bulunduğunu göstermektedir.

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

Örtüsüne bürünen Ey

(Ey örtüsüne bürünen) Entari gibi üst elbisesini giyini rahata dalmak istemiş olan Hz. Muhammed Aleyhisselam.

قُمْ فَأَنْذِرْ

2.Kalk artık korkut

قُمْ فَأَنْذِرْ

Artık korkut Kalk

(Kalk artık korkut) Yatma, Kalk Mekke ehlini ve senin ümmetinden bulunmak şerefine sahip olan diğer kimseleri artık korkut kendilerini aydınlatmaya çalış, dinsizliğin, Allah'ın hükmüne muhalefetin müthiş cezasını onlara ihtar ederek kendilerini uyardırmaya gayret et, taki, Allah'ın azabından kurtulabilsinler.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

3. Ve Rabbini büyüklük ile an.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

Artık büyükle Rabbini Ve

(Ve Rabbini büyüklük ile an) O Yüce Mabudunu tekbir ve tesbihte bulun, onun birliğini, ortak ve benzerden uzak olduğunu zikrederek ibadet ve itaatte bulun.

وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ

4. Be elbiseni imdi temizle.

وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ

Artık temizle Elbiseni Ve

(Ve elbiseni artık temizle) Namaz gibi ibadetlere en temiz elbiselerle devam et, maddi ve manevi temizlikten ayrılma, Cenabı Hakka karşı saygı göstermekten geri durma.

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ

5. Azaba sebep olacak günah dan artık uzak ol.

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ

Artık terk et Kötü şeyleri Ve

(Azaba sebep olacak günah dan artık uzak ol) Azaba Maddî ve manevî hastalıklara, musibetlere sebep olacak gûnahtan temiz olmayan hâllerden artık uzak ol. Öyle korkunç şeylere sebebiyet verecek hâllerden uzak bulunmaya devam et, temizlikten, taharetten, ibadet ve itaatten ayrılma.

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ

6. Çok görerek minnette bulunma.

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ

Yaptığını çok görerek Başa kakma Ve

(Çok görerek minnette bulunma) Ümmetine karşı yapmakta olduğun güzel vazifeleri, nasihatleri çok görerek onlara minnette bulunma başlarına kakma, sırf Allah rızası için ümmetini irşada çalış, mükâfatını Cenabı Hak'tan bekle. Diğer bir görüşe göre de: Yaptığın bir iyilik karşılığında halktan daha büyüğünü gözetme, mükâfatını yalnız Kerem Sahibi Mabut dan gözet, onun yüce rızasını kazanmaya çalış.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

7. Ve Rabbin için artık sabret.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

Artık sabret Rabbin için Ve

(Ve Rabbin için artık sabret) Peygamberlik vazifeni yerine getirme uğrunda göreceğin bazı hoş olmayan hâllerden dolayı üzülmeye, sen vazifeni Allah rızası için yapmaya devam et, mükâfatı, muvaffakiyeti Hak Teâlâ'dan bekle.

&-"Bu mübarek ayetlerin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki: İlk evvel inen "İkra" süresinden sonra bir müddet ilâhî vahiy gelmemişti. Bunu müteakip inen sürelerden biri de iş bu "El-Müddessir" suresinin ilk ayetleridir. Resul-i Ekrem, buyurmuştur ki: Ben Hıra dağında bulunuyordum. "Ya Muhammed. Şüphe yok ki, sen Allah'ın bir Resulü-sün" diye bir ses işittim, sağıma, soluma baktım, bir şey göremedim, yukarıma baktım, bir de gördüm ki: Gök ile yer arasında bir melek, bir taht üzerinde oturmuş, korktum, Hatice'nin yanına döndüm, beni örtünüz, örtünüz, üzerime soğuk su serpiniz dedim, artık Cibril nazil oldu. "Ey elbisesine bürünmüş olan kalk" emrini tebliğ etti, bunun üzerine birinci ayetten beşinci ayete kadar olan ayetler nazil oldu.

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ

8. Çünkü Sura üfürülünce

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem'in sabır'ına vesile olacak gelecekteki olayları bildiriyor. Sur'a üfürülünce inkârcılar için ne müthiş, müşkül bir günün meydana gelmiş olacağını ihtar ediyor, bir nice nimetlere kavuşmuş olan bir nankör şahsın daha fazla nimetlere erişmek isteğinde bulunduğunu kınamak için beyan buyurmaktadır.

فَإِذَا نُفِرَ فِي النَّاقُورِ

O boruya Üflendi Nihayet o vakit ki

(O Sura üfürüldüğü zaman) Ey Yüce Peygamber! Sen sabır et Çünkü İkinci sura üfürülünce o inkârcılar, o sana eza ve cefada bulunanlar, o gün azaplara, felâketlere tutulacaklardır.

فَذَلِكَ يَوْمٌ عَسِيرٌ

9.İşte o gün çok çetin gündür.

فَذَلِكَ يَوْمٌ عَسِيرٌ

Çok çetin Bir gündür O gün İşte bu

(İşte o gün çok çetin bir gündür) O sura üfürüleceği an o inkârcılar, o günde bir nice azaplara, cezalara uğratılacaklardır.

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ

10.Kâfirlerin üzerlerine kolay değildir.

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ

Kolay Değildir Kâfirlere

(Kâfirlerin üzerlerine kolay değildir) Evet, O müthiş gün, elbette ki: Kâfirlerin üzerlerine kolay değildir. Onlar o günde ne dehşetli müşküllere, cezalara maruz kalacaklardır. Müminler ise kolaylığa nail olacaklardır. Allah'ın yardımı ile cennetlere, nimetlere kavuşacaklardır.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

11.Bırak bana, o tek başına yarattığım şahsı.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

Tek olarak Yarattım O kimseyi ki Ve Beni bırak

(Bırak bana, o tek başına yarattığım şahsı) Ey Resulüm Bırak bana o tek başına yarattığım şahsı. Anasının karnından çırcıplak bir hâlde kuvvetten, servetten mahrum bir hâlde doğmuş olan "Velid ibni mugiyre" gibi bir kâfirin cezasını bana havale et, ondan intikam almaya ben yeterim.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا

12.Ve onun üzerine uzunca boylu mal verdim.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا

Uzatılmış Bir mal Ona Kıldım Ve

(Ve onun üzerine uzunca boylu mal verdim) O inkârcıyı yarattım Ve onun üzerine uzunca bir mal verdim. O bir şeye malik olmayan nankör şahsı bilâhare birçok nimetlere kavuşturdum ve nice bağlara, bostanlara ve ticaretlere nail kıldım.

وَبَنِينَ شُهُودًا

13.Ve gözü önünde duran oğullar verdim.

وَبَنِينَ شُهُودًا

Göz önünde Oğullar ki Ve

(Ve gözü önünde duran oğullar) Ve yanında hazır Kendisiyle beraber Mekke-i Mükerrreme'de yaşayan oğullar verdim. Onlar ile beraber bir servet ve ferahlık içinde bulunmuştur.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا

14.Ve onun için bir döşemekle döşeyiverdim.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا

Bir döşemekle Ona Döşeyiverdim Ve

(Ve onun için bir döşemekle döşeyiverdim) Onu geniş bir rızka, bir yüksek nimete kavuşturdum, hatta Mekke-i Mükerrreme ile Tâif arasında çeşit çeşit reisliğe servet vasıtalarına sahip bulundu, kendisine "Reyhaanetül'Arap Arabın rızkı" lâkabı verilmiştir. Ve kendisini kavmi aralarında "Vâhid" yani pek seçkin, eşsiz diye anılıyordu. Bütün bu nimetlerin şükrünü yerine getirmeli değil mi idi? Bu varlıkları kendisine ihsan etmiş olan Allah-u Teâlâ'yı tasdik ederek ve birleyerek hâlden çok memnun bir vaziyette bulunmalı değil mi idi?

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ

15.Sonra da arttırayım diye umuyor.

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ

Artırmamı Hırsla istiyor Sonra

(Sonra da arttırayım diye umuyor) Hâlbuki O ihtiraslı nankör şahıs sonra da arttırayım diye tamahkâr bulunuyor. Mallarının ve çocuklarının daha fazla artmasını pek hırslı bir hâlde arzu ediyor. Nail olduğu o kadar nimetlerinin kadrini bilmiyor, şükrünü yerine getirmeye çalışmıyor. Ne kadar büyük bir ihtiras, ne derece çirkin bir nankörlük? Hatta diyormuş ki: "Eğer Muhammed Aleyhisselam sadık oldu ise artık Cennet ancak benim için yaratılmıştır, yani: Eğer hakikaten Cennet var ise o nimete de nail olacak olan ancak benim." Ne büyük bir bencillik!

&-"Rivayete göre Resulü Ekrem Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimiz bir gün Mescit-i saadetinde, namaz kılıyor ve El Mümin suresinin ilk ayetlerini okuyormuş. Velid Ibnil'mugiyre" de orada bulunup Resulullah'ın Kuran okumasını dinlemiş, sonra Velid, kavmi olan Beni Mahzunun yanlarına giderek demiş ki: Vallahi ben Muhammed Aleyhisselam dan bir söz işittim ki: O, ne insanların, ne de cinlerin sözleri değildir. Vallahi onda bir tatlılık, bir güzellik var, yukarısı pek yemiş verici, aşağısı da pek hoş, şüphe yok ki: O yükselir, onun üzerine yükselmek mümkün değildir. Velid bu sözlerini müteakip evine gitmiş onun bu sözlerini işiten Kureyş taifesi demişler ki: Vallahi Velid, kendi dinini terk etmiş, Müslüman olmuş, artık bütün Kureyş kavmi de ona bakarak dinlerini terk edecekler. Kardeşi Ebu Cehil ise demiş ki: Sizin için ben ona yeterim. Sonra Velid'in yanına gitmiş, pek üzüntülü bir vaziyette görünmüş, Velid bunu görünce Sana ne oldu, ne için üzüntülü bulunuyorsun demiş. Ebu Cehil de, demiş ki: Nasıl üzülmeiyim ki: Kureyş senin ihtiyarlığına bakarak sana nafaka tedarik etmek için toplanmışlar, sanıyorlar ki: Sen "Muhammed Aleyhisselam'ın sözünü kabul etmişsin, ibni Ebi Kebşe'nin ve ibni Ebi Kuhafe'nin yanlarına giderek' onların yemeklerinin fazlasından yemek istiyormuşsun. Bu sözü işiten Velid, gazaba gelmiş, Kureyş bilir ki, ben malca ve evlâtça onların en büyüğü bulunuyorum, Muhammed Aleyhisselam ve Ashabı yemekten doymuşlar mıdır ki: Onun fazla yemeği bulunsun demiş sonra Velid, Ebu Cehil ile beraber, kavminin meclisine gitmiş, onlara demiş ki: Siz Muhammed Aleyhisselamın mecnun olduğunu zanneder misiniz? Hiç onun boğulur olduğunu gördünüz mü? Onlar da demişler ki: Allah için hayır. Onu mecnun zannetmeyiniz. Velid yine demiş ki: Onu şair olduğunu sanır mısınız? Onun şiir söylediğini gördünüz mü? Onlar da Allah için hayır. Görmedik demişler, Velid yine sormuş ki: Siz onun yalancı olduğunu zanneder misiniz? Onun yalan söylediğini hiç tecrübe ettiniz mi? Onlar da dediler ki: Allah için yok, onun yalan söylediğini görmedik. Zaten, Hz. Peygamber'e tam bir doğruluk ve sadakatinden dolayı öteden beri "Muhammedül emin" deniliyordu, nihayet müşrikler, dediler ki: Artık o nedir? Velid de biraz düşündükten sonra dedi ki: O bir sihirbazdan başka bir şey değildir. Görmüyor musunuz ki: O, bir kişi ile ailesinin, evlâdının ve kölelerinin arasını ayırıyor, onun söylediği de bir sihirdir, onu "Müseylimeden" ve Ehli Babil'den naklediyor. Velid'in bu sözü o müşriklerin hoşuna gitmiş, hayret etmelerine sebep olmuştu. Velid, ya Bedir gazvesinde katledilmiştir veya Necaşi'nin sarayında yaptığı bir hıyanetten dolayı Necaşi tarafından idam olun-

muştur. Kâfir olarak öldüğünde ittifak var gibidir. Velid'in on oğlu var idi, onlardan yalnız Halit, Hişam ve imare adındaki üç oğlunun Müslüman olmuş olduğu rivayet olunmaktadır. İşte bu süredeki ayetlerin bir kısmı bu Velid hakkında nazil olmuştur. "En doğrusu Allah bilir." "Tefsir-i Kebir, Ruhul'meani."

كَأَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا

16.Hayır Şüphe yok ki: O bizim ayetlerimiz için bir inatçı oldu.

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem'in risale tini tasdik etmeyen velid gibi bir inkârcının pek inatçı ve Allah'ın azabına aday bir şahıs olduğunu bildiriyor. O Yüce Peygamber hakkında o inkârcının ne yanlış kuruntularda bulunmuş olduğunu teşhir ediyor. Nefsine pek kibirli olan o şahsın Resul-i Ekrem'e sihirbaz ve Kuran-ı Kerim'e bir insan sözü demek gibi cahilce bir cürette bulunmuş olduğunu kınıyor. Artık o inkârcı şahsın çok yakıcı olan ve on dokuz bekçisi bulunan müthiş cehenneme atılacağını ihtar buyurmaktadır.

كَأَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا

Inatçı Ayetlerimize karşı Oldu Çünkü o Hayır

(Hayır Şüphe yok ki: O bizim ayetlerimiz için bir inatçı oldu) Cenabı Hak buyuruyor: Hayır hayır O inkârcının, aç gözlünün arzusu yerine getirilmeyecektir, onun mal ve çocukları arttırılmayacaktır. Çünkü o, bizim ayetlerimiz için bir inatçı oldu kendisini o nimetlere erdirmiş olan Yaratıcısının Kuran-ı Kerim'ini inkâr etti, Resul-i Ekrem'in doğruluğunu, Peygamberliğini kalben anlamış olduğu hâlde sırf inadından dolayı lisan en inkâra cüret gösterdi. Ne büyük bir sapkınlık değimli?

&-Müfessir Mukatil demiştir ki: Bu ayet-i Kerime'nin inmesinden sonra, Velid'in servetinde, çocuklarında noksanlık görülmüştür.

سَارَهُقُهُ صَعُودًا

17.Onu yüklenmesi pek meşakkatli bir şey ile mükellef kılacağım.

سَارَهُقُهُ صَعُودًا

Sarp bir yokuşa Onu yakında sardıracağım

(onu sarp bir yokuşa sardıracağım!) O inkârcı şahsı yüklenmesi pek meşakkatli bir şey ile mükellef kılacağım. Yani: Ona müşkül bir şey yükleyeceğim, onu takatini kesen bir azaba atacağım,

&-Böyle bir musibete, bir nevi meşakkate uğratmak, çıkılması pek zor olan bir dağa çıkmakla mükellef olmaya benzetilmiştir.

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

18.Şüphe yok ki: O, düşündü ve ölçtü biçti.

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

Ölçtü biçti Ve Düşündü Çünkü o

(Şüphe yok ki: O, düşündü ve ölçtü biçti) evet Şüphe yok ki: O İnatçı şahıs düşündü Kuran'ın hakkında ne diyeceğini kalben kuruntu etti ve ölçtü biçti düşünüp taşındı, tefekküre daldı, Kuran-ı Kerim hakkında inkârcıları memnun edecek bir söz tayin etmek istedi.

فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

19.Artık kahrolası, nasıl ölçtü biçti.

فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

Ölçtü biçti Nasıl Sonra kahrolası

(Artık kahrolası, nasıl ölçtü biçti) o kahrolası Herif, ne kadar taaccübe lâyık cahilce bir cüret nasıl ölçtü biçti? Nasıl fena bir takdir ve tayinde bulundu.

ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

20.Sonra kahrolası, nasıl ölçtü biçti.

ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

Ölçtü biçti Nasıl Kahrolası Sonra

(Sonra kahrolası, nasıl ölçtü biçti) sonra İnatçı, lanete ve azaba lââyık şahıs nasıl ölçtü biçti? Kuran-ı Kerim hakkında ne kadar hakikate muhalif söz söylemeye cesaret etti.

ثُمَّ نَظَرَ

21.Sonra bakıverdi.

ثُمَّ نَظَرَ

Baktı Sonra

(Sonra bakıverdi) Sonra O cahil, inkârcı şahıs bakıverdi. Kuran-ı Kerim hakkında düşünmeye daldı, etrafındaki inkârcıları memnun edecek bir isnatta bulunmak istedi.

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

22.Sonra kaşını çattı, suratını astı.

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

Suratı astı Ve Kaş çattı Sonra

(Sonra kaşını çattı, suratını astı) Yani Ne diyeceğini düşünerek üzüntü içinde kaldı ve suratını astı yüzünü ekşitti, katı yüzlü oldu ve istekte bulundu Yani Hamlık gösterdi, alelacele yanlış bir hüküm vermek istedi.

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

23.Sonra gerisine döndü ve böbürlendi.

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

Büyüklik tasladı Ve Arka döndü Sonra

(Sonra gerisine döndü ve böbürlendi) sonra O inatçı şahıs yüzünü Haktan çevirdi, kanaatine muhalefette bulundu, kibirli bir vaziyet alarak hakkı kabulden, ikrardan kaçındı, sırf bir inat neticesi olarak Hz. Muhammed'in Peygamberliğini Kuranı Kerim'in ilâhi bir kitap olduğunu inkâra cüret etti.

فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ

24-Artık dedi ki: Bu, nakledilen bir sihirden başka değildir.

فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ

Nakledilen Bir sihirdir Ancak Bu değildir Nihayet dedi ki

(Artık dedi ki: Bu, nakledilen bir sihirden başka değildir) Artık O inatçı şahıs dedi ki, bu Kuran kitabı rivayet edilip öğretilen bir sihirden başka değildir. Onu Muhammed Aleyhisselam başkalarından nakletmektedir.

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

25.Bu başka değil, ancak insan lakırdısıdır.

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

İnsan Sözü Ancak Bu değildir

(Bu başka değil, ancak insan lakırdısıdır) Ve o çok inatçı, insafsız şahıs, sözlerini tekit için şöyle de dedi: Bu Kuran başka değil, ancak insan lakırdısıdır. Allah'ın kelâmı değildir, başkalarının sözlerinden düşürülmüştür. Hâlbuki o şahıs Kuran'ın bir söz harikası olup insan ve cin sözü olmadığını evvelce kavmi arasında itiraf etmişti. Son-

ra o herif, kavmini memnun etmek için sözünü değiştirerek Kur'anı Kerim hakkında asla lâıyk olmayan isnatlarda bulunmuş, kendisini ilâhi azaba lâıyk bulundurmuştur.

سَأُضْلِيهِ سَقَرَ

26.Onu Cehenneme sokacağım.

سَأُضْلِيهِ سَقَرَ

Sakara Onu yakında sokacağım

(Onu Cehenneme sokacağım) İşte Allah'ı Teâlâ buyuruyor ki: O inkârcı, kararsız herifi Cehenneme yaslayacağım onu Cehenneme atacağım, vücudunu Cehennem azabı kaplayacaktır.

وَمَا أَدْرِيكَ مَا سَقَرُ

27.Sana ne bildirdi. Cehennem nedir?

وَمَا أَدْرِيكَ مَا سَقَرُ

Sakar Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Sana ne bildirdi Cehennem nedir?) Ey insan Sana ne bildirdi? Hangi şey, sana ayrıntısıyla anlattı? Cehennem nedir? O ne kadar büyük, müthiş bir azap yurdudur. Sen bütün vasıflarını hakkı ile bilir misin?

لَا تُبْقَى وَلَا تَذَرُ

28.Ne bırakır ve ne de terk eder.

لَا تُبْقَى وَلَا تَذَرُ

Vaz geçmez Ve Bırakmaz

(Ne bırakır ve ne de terk eder) yani O cehennem içine atılan hiç bir et parçasını bırakmaz, hepsini de yakar, yandırır ve o yakıp durduğu kimseleri artık terk etmez. Onlar öyle helak olup mahvolmuş bir hâlde de kalmazlar, onlar yine Allah'ın kudreti ile yaşarlar, azapları devam eder. Cehennem onların takdir edilen azaplarını görmeleri için yakalarını tutar onları serbest bırakmaz.

لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ

29.İnsan için çok yakıcıdır.

لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ

İnsana Çok susayandır

(İnsan için çok yakıcıdır) Ve o Cehennem İnsan için çok yakıcıdır. Onun vücudunu yakar, derilerini kapkara eder, renklerini değiştirip durur.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

30. üzerinde on dokuz bekçi vardır.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

On Dokuz Üzerinde vardır

(üzerinde on dokuz bekçi vardır) O cehennem ateşinin üzerine on dokuz bekçi, meleklerden "Cehennem hazenesi" denilen memurlar vardır. Yani: On dokuz seçkin melek veya o kadar sınıf melekeler o cehennem üzerine gözcü tayin edilmiş bulunmaktadır.

&-Sahabe-i Klam'dan olan "Berae" den rivayet olunduğu üzere Yahudilerden bir cemaat, Peygamberimizin bazı ashabından cehennemin bekçilerini sormuşlar, onlar da "Allah ve Resülü en iyi bilir" demişler, bunun üzerine Cibril-i Emin gelmiş, bu ayet-i kerimeyi indirmiştir. "Tefsirül'merağı".

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ

31.Ve biz Cehennemin muhafızlarını meleklerden başka kılmadık ve onların sayılarını kâfir olanlar için ancak bir imtihan kılmış olduk. Taki: Kendilerine kitap verilmiş olanlar, iyice öğrensinler. Ve iman etmiş olanlara da iman ve arttırsın kitap verilmiş olanlar ile mümin bulunanlar, şüpheyi düşmesinler. Ve kalplerinde bir maraz bulunanlar ile kâfirler de desin ki: Allah bu misalle ne demek istemiştir? İşte Allah, dilediği kimseyi böyle dalâlete düşürür ve dilediği kimseye de hidayet nasip buyurur ve Rabbin ordularını ancak kendisi bilir ve o, insan için ancak bir öğüttür.

Bu mübarek ayet cehennemin işlerini idareye, muhafazaca memur olan zatların meleklerden ibaret olduğunu bildiriyor. Onların muayyen bir miktarda olmalarının hikmetine işaret buyuruyor. Bu beyanat sayesinde kitap ehlinin ve müminlerin imanlarını arttıracaklarını, şek ve şüpheden uzak olacaklarını ve bir kısım tereddütü ve kâfir kimselerin dedikodularını ve Allah'ın dilemesi ile bir kısım kimselerin sapıklığa ve bir kısım kimselerin de hidayete ereceklerini haber veriyor. Ve Âlemlerin Rabbinin ordularının miktarını Yüce Zatından başkalarının bilemeyeceklerini beyan buyurmaktadır.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً

Melekler Ancak Ateş Ehlini Kılmadık Ve

(Ve biz Cehennemin muhafızlarını meleklerden başka kılmadık) Yüce Yaratıcı buyuruyor biz yani: Kudret ve büyüklükle vasıflanmış olan yegâne zatını Cehennemin muhafızlarını bekçilerin, işlerini idare edenleri meleklerden başka kılmadık. Çünkü melekler, insanlar ile ve cinler ile aynı cins değildirler, tamamen tarafsızdırlar, pek büyük bir kuvvet ve heybete sahiptirler. Lâzım gelen azapları tatbika güç yetirmektedirler. Kendileri nuranıdırler. Cehennemin sıcaklığından vesaire den etkilenecek bir yaratılıştadır değildirler, onlara karşı muhalefete cehennem ehli güç yetiremezler,

وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا

İnkâr ettiler O kimseler için ki Bir imtihan Ancak Sayılarını Kılmadık Ve

(ve onların sayılarını kâfir olanlar için ancak bir imtihan kılmış olduk) O meleklerin öyle on dokuz bulunmasını kâfir olanlar için ancak bir imtihan kılmış olduk. O kâfirler, bu sayıdaki hikmeti anlayamazlar, bunu imkânsız görürler, bunu az görerek alay ederler, artık bu inkârları da haklarında bir imtihan olmuş, kendilerine bu yüzden de ilâhi azabın gelmesine bir sebep bulunmuştur. Nitekim Ebu Cehil kâfiri, bu sayı ile alay etmiş, biz onlardan daha kuvvetliyiz, daha çoğuz, onları biz kendi kuvvetlerimizle darmadağın edebiliriz diye saçmalamıştı. Ve Cenabı Hak, meleklerin cehenneme muhafız tayin edilmiş olmalarının bir hikmetine de işaret için şöyle buyuruyor:

لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitap Kendilerine verildi O kimselerin ki Kesin bilsin diye

(Ta ki: Kendilerine kitap verilmiş olanlar, iyice öğrensinler) yani: Vakti ile Tevrat ve İncil kitaplarına nail olup onları okumuş bulunan Yahudi ve Hristiyan zümreleri yakinen inansınlar bunun Kur'anı Kerim'de de zikredilmiş olduğunu görerek bu hususta ki kanaatleri kuvvetlensin. Bununla beraber onların kitaplarında o meleklerin on dokuz olduğu bildirilmişti, şimdi bunu eski kitaplardan habersiz bulunan ve okuyup yazması bulunmayan Hz. Muhammed, Aleyhisselam da Kur'anı Kerim vasıtası ile ha-

ber veriyor. Artık Muhammed Aleyhisselam'ın da ilâhi vahye mazhar Yüce bir Peygamber olduğunu kitap ehlinin yakinen bilmesi icap etmektedir. Ve Bu Meleklerin böyle varlığı haber veriliyor, taki:

وَيَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا

İman cihetiyle İman ettiler O kimselerin ki Artması Ve

(ve iman etmiş olanlara da iman arttırsın) Son Peygamberi tasdik edenler, bu hakikati de öğrenerek buna da inansınlar, kendilerince iman edilecek şeyler, arttırılmış bulunsun. Yahut Son Peygamberin haber verdiği bu hakikati kitap ehli de bilip itirafta bulundukları için şimdi bu haberden dolayı Hz. Muhammed Aleyhisselam'ı da, onun tebliğ ettiği Kuranı Kerim'i de tasdik ederek imanlarını arttırsınlar, kuvvetlendirsınler, risaleti Muhammediyeyi inkâra cüret etmesinler.

وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ

Mü'minlerin Ve Kitap Kendilerine verildi O kimselerin ki Şüphelenmemesi Ve

(kitap verilmiş olanlar ile mümin bulunanlar, şüpheyi düşmesinler) Evet, Cennem muhafızlarının bu miktarı böylece bildirilmiştir. Taki: Kendilerine vakti ile kitap verilmiş olanlar ile Yahudi ve Hristiyan zümreleri ile Mümin bulunanlar Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın peygamberliğini tasdik eden müminler artık şüpheyi düşmesinler. Böyle bir sayı, diğer semavî kitaplarda bildirildiği cihetle artık bu husustaki itikatları son derece kesinlik mertebesinde bulunsun, kendilerine bir şüphe gelmesin

وَلَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ

Kafirlerin Ve Bir hastalık Kalplerinde var O kimselerin ki Demesi için Ve

(Ve kalplerinde bir maraz bulunanlar ile kâfirler de desin ki) kalplerinde bir hastalık bulunanlar, şek ve münafıklık şüphesinden kurtulamayanlar ile kâfirler de Peygamberleri, semavî kitapları ve dinî delilleri inkâr etmeye devam edenler de, desin ki:

مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا

Misal olarak Bununla Allah Murat etti Neyi

(Allah bu misalle ne demek istemiştir?) Allah bu kadar az bir sayı ile bu kadar sınırlı muhafızların varlığını beyan etmekle bir mesel olarak ne demek istemiştir?

Bu garip bir ifade, bundan Allah'ın maksadı nedir, diye alaycı bir tarzda inkâra cüret etmiş olsunlar. İşte o inkârcıların böyle düşünüp konuşmaları da haklarında bir imtihandır. Bir şiddetli azabı hak etmelerine bir vesiledir,

كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Allah Dalaletle atar Böylece

(işte Allah dilediği kimseyi böyle dalaletle düşürür) hak bir sözü anlamaktan mahrum bırakır. Evet, Öyle kimseler, kendi kötü tercihlerinden ve asli yaratılışlarına muhalefetlerinden dolayı böyle hakikatleri inkâra düşürürler, bu yüzden cezaya uğratılırlar

وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

Diler O kimseyi ki Hidayete erdirir Ve

(ve dilediği kimseye de hidayet nasip buyurur) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı dilediği kimseyi de iradesini, temiz yaratılışını zayi etmeyen her hangi bir kuluna da hidayet nasip buyurur. Nitekim Peygamber Efendimizi ve ona nazil olan Kuranı Kerimi tasdik eden, kulluk vazifelerini yapmaya gayret gösteren zatlar, böyle bir hidayete kavuşmuşlardır.

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

O Ancak Rabbinin Ordularını Bilmez Ve

(ve Rabbin ordularını ancak kendisi bilir) Ve Rabbin ordularını çeşitli sınıflara ayrılmış olan mahlûkatını, onların sayılarının miktarını ancak kendisi bilir. Bunların hepsini de, hepsinin varlık hikmetini de ayrıntılı bilmek, ancak Hikmet sahibi Yaratıcıya mahsustur. İnandık elhamdülillah

&-Bu ilâhî beyan, Ebu Cehil gibi kâfirleri ret için bir cevap teşkil etmektedir. Çünkü: Onlar bu on dokuz melek ile ne kast olunuyor, o kadar kimseler, cehennemin nasıl bekçileri olabilir, diye pek cahilce lakırdılarda bulunmuşlardı. Bu ilâhî beyan ise Cenabı Hakkın daha nice kuvvetlere, çeşitli mahlûkata sahip olduğunu bildiriyor. O cehennem muhafızlarına yardım edebilecek nice kuvvetlerin varlığına işaret ediyor.

وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ

İnsanlara Bir ibret Ancak O değildir Ve

(ve o, insan için ancak bir öğüttür) Ve Cenabı Hak buyuruyor ki: o Cehennem, onun vasıflarına dair verilen bilgi veya o cehennem muhafızlarının sayıları, onların varlığının bildirilmesi insan için ancak bir öğüttür. Aklını, fikrini güzelce kullanan bir insan, bu gibi beyanattan büyük bir ibret dersi alır, bunu düşünerek Allah'ın kudretini tasdik eder, meleklerin vesaire'nin varlığındaki hikmeti itiraf ederek güzel bir kanaate sahip bulunur. İşte insana yakışan da böyle bilgili bir ruh hâline erişmektir.

كَلَّا وَالْقَمَرِ

32.Hayır: And olsun aya.

Bu mübarek ayetler. Cehennemin inkâr edilemeyeceğine and ile işaret ve inkârcıları tehdit ediyor. Herkesin dünyadaki kazancına bağlı olduğunu ve ancak sağdakilerin müstesna bulunduklarını haber veriyor. Cennetlerde bulunacak zatlar ile cehenneme atılacak günahkârlar arasındaki konuşmayı tasvir etmekte o günahkârların kusurlarını ve hâllerinin akıbetini nasıl itiraf edeceklerini beyan buyurmaktadır.

كَلَّا وَالْقَمَرِ

And olsun aya Hayır

(Hayır, hayır And olsun aya) O Cehennem veya onun muhafızları veya onların birer öğüt teşkil ettiği inkâr edilemez and olsun aya şu bildirilecek şey hakikatin ta kendisidir.

وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ

33.Ve döndüğü an o geceye.

وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ

Sırt döndü O vakit ki Geceye Ve

(Ve döndüğü zaman o geceye) döndüğü an gündüzden dönüştüğü vakit o geceye evet. Öyle değişikliğe uğrayan geceye de and olsun.

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ

34.Ve ağardığı vakit o sabaha.

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ

Ağardı O vakit ki Sabaha Ve

(Ve ağardığı vakit o sabaha) Açılıp ışık yaydığı zaman o sabaha da and olsun ki: Cehennem vukuu muhakkak olan bir hâdisedir.

إِنَّهَا لَا تَخَذِي الْكُبْرَى

35.Şüphe yok ki: O Cehennem elbette büyük musibetlerden biridir.

إِنَّهَا لَا تَخَذِي الْكُبْرَى

En büyüklerden Elbette biri Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: O elbette büyük biridir) yani Şüphe yok ki: O Cehennem, o azap merkezi elbette o büyük bir musibettir, en korkunç bir akıbettir. O inkâr edilemez.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

36. İnsan için bir korkutucu olarak.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

İnsanlar için Bir korkutucu olarak

(İnsan için bir korkutucu olarak) O Cehennem insan için bir korkutucu olarak mevcut bulunmaktadır. Artık insanlık âlemi, o pek müthiş ceza sahasını düşünerek titremeli, ondan uzak bulundurulmasını temin edecek güzel itikat ve güzel amellere sahip bulunmalıdır.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

37.Sizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyen kimse için.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

Geri kalmasını Veya İleri gitmesini Sizden İstedi O kimse için ki

(Sizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyen kimse için) Evet ey insanlar O cehennem, sizden ileri gitmek Hayır ve iyiliğe koşarak hidayete ermek isteyen müminler için veya geri kalmak itikattan, güzel amelden mahrum, Allah'ın azabını inkâr eden kimse için bir korkutucudur. Bir büyük öğüttür. Onu düşünen, ondan öğüt alanlar, elbette ki: Hidayete ererler, aksine hareket edenler de lâıyk oldukları felâketlere uğrar dururlar.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

38.Her nefis, kazanmış olduğu şeye bağlıdır.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

Bir rehinedir Kazandı O şeyle ki Nefis Her

(Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir) Evet. Muhakkak bir meseledir ki: Her nefis, kazanmış olduğu şeye bağlıdır. Dünyadaki ibadet ve itaatine göre mükâfata erer, inkâr ve isyanına göre de cezaya uğrar.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

39.Ancak sağdakiler başka.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

Sağın Ehli Ancak

(ashabı yemin müstesna) Bunlardan maksat: Kitapları ahirette sağ taraflarından verilecek olan müminlerdir. Bunlar, dünyadaki güzel amellerinin kat kat mükâfatına nail olacaklardır. Bir borçlu, borcunu ödeyerek kendini rehin tutsak olmak dan kurtaracağı gibi güzelce amellerde bulunanlar da o sayede kendi nefislerini azabın pençesinden kurtarmış, nimetlere nail bulunmuş olurlar.

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ

40.Onlar Cennetlerdedirler, sorarlar.

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine sorarlar Cennetlerdedir

(Onlar Cennetlerdedirler, sorarlar) öyle sağdakilerden olmak nimetine kavuşan müstesna zatlar Cennetlerdedirler sorarlar. Bir kınama ve utandırma maksadı ile sual ederler.

عَنِ الْمُجْرِمِينَ

41.Günahkârlardan:

عَنِ الْمُجْرِمِينَ

(Günahkârlardan) Cehenneme atılmış olan inkârcı kimselerden felâketlerinin sebebini sorup itiraf ettirmek isterler. Bu iki zümrenin bulundukları yerler, birbirinden fevka-

lâde uzak bulunduğu hâlde böyle aralarında bir konuşmanın cereyanı, ilâhi bir kudret eseridir. Dünyada bunun küçük numunelerini Cenabı Hak bizlere gösteriyor ki: Kıyamet âlemindeki o müthiş olayları inkâra mahal kalmasın. Evet, Doğuda bulunan bir insan, batıdaki bir insan ile konuşabiliyor, hatta yüzünü bile görebiliyor. Radyolar, televizyonlar, internet vesaire meydanda. Artık ahirette nice harikaların meydana gelmesi, nasıl imkânsız görülebilir?

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ

42.Sizi cehennemde bulunmaya ne şey sevk etti?

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ

Sakara Sizi soktu Nedir

(Sizi cehennemde bulunmaya ne şey sevk etti) Evet, Cennettekiler sorar ki: Ey Cehenneme atılmış kimseler Sizin cehennemde bulunmaya ne şey sevk etti Sizin bu felaketinize hangi hareketleriniz sebebiyet vermiş oldu?

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

43.Dediler ki: biz namaz kılanlardan olmadık.

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

Namaz kılanlardan Olmadık Dediler

(Dediler ki: biz namaz kılanlardan olmadık) O suçlular da bu vaziyetlerine ait dört sebep beyanı için Dediler ki Yani: Muhakkak, diyeceklerdir ki: biz namaz kılanlardan olmadık Dünyada iken namazın farzıyetine itikat etmemiş olduğumuz için ona kılanlara katılmış bulunmadık, bu birinci sebep.

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمِسْكِينَ

44.Ve yoksullara yiyecek verir de olmadık.

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمِسْكِينَ

Yoksulu Yediriyoruz Olmadık

(Ve yoksullara yiyecek verir de olmadık) İkinci sebep olarak da dediler ki Ve yoksullara yiyecek verir de olmadık Kendi mallarımızdan Allah'ın fakir kullarına yardımda bulunur değil idik. Mali vazifeleri de yerine getirmiş bulunmadık.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

45.Ve biz batıla dalanlar ile beraber dalan kimseler olmuştuk.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

Dalanlara Beraber Dalıyoruz İdik Ve

(Ve biz batıla dalanlar ile beraber dalanlardık) yani biz batıla dalanlar ile beraber dalan kimseler olduk. Meselâ: Bir takım inkârcı, edepsiz kimseleri taklit ederek güzel itikattan, ahlâki temizlikten mahrum kaldık, o dinsizlerin sözlerine bakarak Yüce bir Peygamber hakkında hâşâ yalancı, sihirbaz, mecnun dedik, Kur'anı Kerim hakkında da, sihir, şiir, kehanet eseri demek cehaletinde, alçaldığında bulunduk. Bu da üçüncü sebep!

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

46.Ve biz ceza gününü yalanlar olmuştuk.

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

Din Gününü Yalanlıyoruz İdik Ve

(Ve biz ceza gününü yalanlar olmuştuk) Ve Dördüncü sebep olmak üzere de dediler ki: ve biz ceza gününü bir hesap ve suale tâbi olacağımızı yalanlar olmuştuk. Kıyametin vuku bulacağına inanmıyorduk.

حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِينَ

47.Bize ölüm gelinceye değin

حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِينَ

Ölüm Bize gelinceye dek Ta ki

(Bize ölüm gelinceye değin) Biz öyle batıl bir kanaatte bunmuş idik. Fakat ölünce ne kadar yanlış kanaatlerde, uygunsuz hareketlerde bulunmuş olduğumuzu anladık. Ne yazık ki: Kaybedileni telâfi etmeye imkân kalmamış oldu.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

48.Artık onlara şefaati edecek olanların şefaati bir faide verecek değildir.

Bu mübarek ayetler, verilen öğütleri dinlemeyip kaçınan, vahşîce bir vaziyette bulunan inkârcı kimselerin pek çirkin ruh hâllerini ve lâıyk olmayan temennilerini teşhir ediyor ve kendilerine hiçbir şefaatin faide veremeyeceğini bildiriyor. Kuranı Kerim'in ilâhî bir öğüt olduğunu, onu isteyenlerin dinleyip yararlanacaklarını ve azamet ve kudret sahibi olan Cenabı Hakkın dilemediği kulların o ilâhî kitaptan istifade edemeyeceklerini beyan buyurmaktadır.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

Şefaati Şefaatchilerin Artık onlara fayda vermez

(Artık onlara şefaati edecek olanların şefaati bir faide verecek değildir) Yani: Öyle dinsizler hakkında faraza şefaati edip de onların azaptan kurtulmalarını istirhamda bulunacak zatlar bulunsa da bu şefaati, Allah katında makbul olmaz. Çünkü: Onlar, o inkârlarından dolayı ebedî şekilde Cehennem'in azabına uğramış bulunacaklardır.

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ

49.Onlar için ne var ki: Öğütten yüz çeviriyorlar?

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ

Yüz çeviricidirler Nasihatten Şimdi onlara ne oldu

(Onlar içine ne var ki öğütten yüz çeviriyorlar) Resuli Ekrem'in verdiği nasihatleri dinlemez kimseler olmuşlardır. Okunan Kuranı Kerim'i dinlemiyorlar, ondan yararlanmak istemiyorlar

كَانَهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ

50.Sanki onlar, ürkmüş yaban eşekleridir.

كَانَهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ

Ürken Yaban eşekleri Sanki onlar

(Sanki onlar ürkmüş yaban eşekleridir) Öyle hakkı kabulden kaçınan beyinsiz inkârcılar öyle vahşi hayvanlar kabilinden bulunuyorlar. Hakikatten yüz çeviriyorlar, hakkı kabulden kaçınıyorlar

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

51.Aslan dan firar etmiştir.

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

Aslandan Firar etti

(Aslan dan firar etmiştir) Onlar Arslan dan firar etmiş ürkmüş yaban eşekleri gibi bir vaziyet almaktadırlar. Kuran ayetlerini dinlememek için öyle kaçınılmaktadırlar. Öyle akla ve mantığa uymayan bir vahşice hareketten geri duramıyorlar.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً

52.Yok: Onlardan her biri diler ki: Kendisine neşredilmiş sahilere verilmiş olsun

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ

Onlardan Bir kişi Her İstiyor Bilakis

(bilakis Onlardan her biri diler ki) Onlar Kuran-ı Kerim'in yüceliğini takdir edemezler, onlar büyük bir inat ve cehalet içinde yaşarlar onlardan her biri diler ki:

أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً

Açılmış Sahifeler Kendilerine verilmesini

(Kendisine neşredilmiş sahifeler verilmiş olsun) Kendisine de gökten açıkça yazılmış kitaplar indirilsin. Rivayet olunuyor ki: Ebu Cehil ve etrafındaki bir cemaat, demişler ki: Ya Muhammed Aleyhisselam Biz sana inanmayız, meğerki bizden her birine gökten bir kitap getiresin ki: Her birimizin adına yazılmış olsun ve sana tabi olalım, âlemlerin Rabbi tarafından emredilmiş bulunsun.

كَأَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ

53.Hayır. Doğrusu onlar ahiretten korkmazlar.

كَأَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ

Ahretten Korkmuyorlar Bilakis Hayır

(Hayır, hayır Doğrusu onlar ahiretten korkmazlar) Allah tarafından da onlara kınamak için buyruluyor ki: Onlara öyle sahifeler verilmez, Onlar, hiçbir vakit ahiretten korkmazlar. Onu inkâr eder dururlar. Kalpleri kararmış, gözleri manen kör kesilmiştir. Bundan dolayıdır ki: .Nasihat dinlemezler. Yüce Peygambere itaat etmezler.

كَأَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرَةٌ

54.Yok yok. Şüphesiz ki: O, bir öğüttür.

كَأَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرَةٌ

Bir nasihattir Şüphesiz o Hayır

(Yok, yok Şüphesiz ki: O, bir öğüttür) İş o kâfirlerin sandıkları gibi değildir. Kuranı Kerim, bir seçilmiş sihir, bir şiir kabilinden olmaktan uzaktır. Kuranı Kerim Allah tarafından kullarını uyandırmak için ihsan buyrulmuş bir nasihattir ki, ona tâbi olmak, o sayede kulluk vazifelerini öğrenip gereği ile amel etmek icap eder.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

55.Artık kim dilerse onu okuyarak öğüt alır.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

Ondan nasihat almıştır İstemişse Artık kim

(Artık kim dilerse ondan öğüt alır) Artık kim dilerse Cenabı Hakkın kullarından kim arzuda bulunursa, kim o apaçık kitabın yüce kadrini bilip kendi ebedi menfaatini temin etmek isterse onu o Kuranı Kerim'i okuyarak öğüt alır. O sayede hayatını düzeltmiş, istikbalini temin etmiş bulunur.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

56.Bununla beraber, Allah dilemeksizin onlar öğüt alamazlar. Sakınılmaya lâayık olan da odur, mağfiret sahibi de O'dur.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

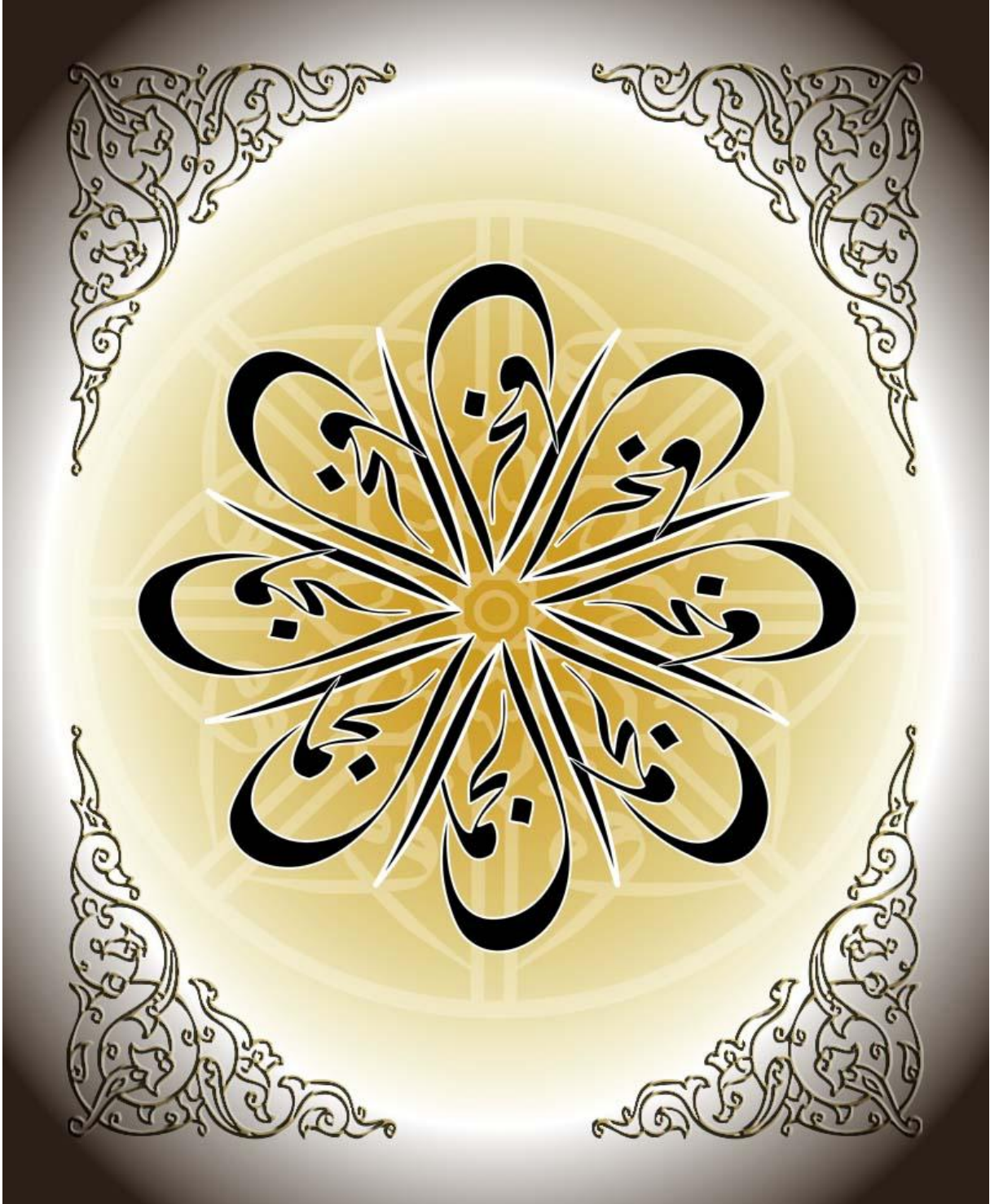
Allah'ın Dilemesiyle Ancak Nasihat almazlar

(Bununla beraber, Allah dilemeksizin onlar öğüt alamazlar) bununla beraber Hiç bir vakit insanlar, hakkıyla düşünüp tefekkür edemezler Kuranı Kerim'in yüceliğini takdir ederek ondan nasihat almış bulunamazlar meğerki Allah dilesin Cenabı Hak kendilerine muvaffakiyet ihsan buyursun. Bundan dolayı hiç bir insan, kendi varlığına güvenip durmamalıdır, daima Cenabı Hakka yalvararak muvaffakiyetlere erişmesini o kerim Mabudundan niyaz etmelidir. Çünkü

هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

Bağışlamaya Ehil Ve Sakınılmaya Ehil Odur

(Sakınılmaya lâîyk olan da odur mağfiret sahibi de odur) kendisinden korkulacak olan Kendisinin azabından çekinilerek himayesine sığınılacak zat da ancak O ezeli, yüce olan Kerem sahibi Yaratıcı dır. Artık bütün kullar için gereklidir ki, o pek Yüce Yaratıcımızın azabından korkarak titreyelim, onun af ve keremini temenniden, niyazdan geri durmayalım, her hususta muvaffakiyeti o Kerim Mabudumuzdan istirhamda bulunalım. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

75-EL KIYAMET SURESİ

Bu mübarek sure, El Kâria suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kendisine La Uksimü suresi de denir. Kıyametin hâllerinden yeminle bahsettiği için kendisine bu isimler verilmiştir. Kırk ayeti Kerimeyi içermektedir. Bundan evvelki surede de kâfirlerin ahireti inkâr edip ondan korkmadıkları bildirilmiş idi. Bu surede ise kıyamet hakkında mükemmel deliller zikredilmiş ve kıyametin müthiş durumu bildirilmiş olduğu cihetle aralarında güzel bir irtibat bulunmaktadır.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

- 1.Ölmüş, vücutları darmadağın olmuş kimseleri Yüce Yaratıcının tekrar hayata kavuşturacağını katî bir surette beyan etmek.
- 2.Kıyamet kopacağı vakit kâinatta ne gibi değişmelerin meydana geleceğini ihtar etmek.
- 3.Resulü Ekrem'in vakit vakit vahiy olunan Kuranı Kerim'in ayetlerini ne kadar bir itina ile anlayıp alacağını tayin etmek.
- 4.Ahiret gününde insanların nasıl muhtelif vaziyetlerde bulunacaklarını tasvir etmek.
- 5.Kıyameti inkâr eden bir şahsın durumunun kötülüğünü teşhir etmek ve insanları birer damla sudan yaratmış olan Hikmet Sahibi Yaratıcının ölümleri tekrar hayata kavuşturmaya kaadir olduğunu bildirmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ

1.Yok: Kıyamet gününe yemin ederim.

Bu mübarek ayetler, kıyametin büyüklüğüne, kusurlarından dolayı kendini kınayan nefsin ehemmiyetine işaret için Cenabı Hakkın yemin ettiğini gösteriyor. O Hikmet Sahibi Yaratıcının en harikulade şeyleri vücuda getirmeğe kaadir olduğunu bildiriyor. Kıyametin kopma vaktini bir alay maksadı ile soran şahsa da kıyametin üç nevi alâmetini haber veriyor.

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ

Kıyamet gününe Yemin ederim Hayır

(Yok: Kıyamet gününe yemin ederim) Ey inkârcılar Sizin kıyameti inkâr hususundaki iddianız doğru değildir, kıyamet gününe yemin ederim Haşır ve neşir, haktır ve kıyametin vuku bulacağı muhakkaktır.

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

2. Yok: Kendini kınayan nefse de yemin ederim.

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

Çok pişmanlık çeken Nefse Yemin ederim Yok Ve

(Yok: Kendini kınayan nefse de yemin ederim) hayır Ey kıyameti inkâr edenler sizin iddianız batıldır. Kıyamet, şüphe yok ki, meydana gelecektir.

&-"Lâ" kelimesi malûm olduğu üzere bir olumsuzluk edatıdır, bu ayetlerdeki lâ, geçmiş bir sözü, bir iddiayı olumsuz kılmak içindir ki: Ona göre izahat verilmiştir. Fakat bir görüşe göre de bu Lâ edatı, yemini olumsuz kılmak içindir. O hâlde buyrulmuş oluyor ki: Kıyamet gününe ve kendini kınayan nefse yemin etmem, böyle yemine hacet yok, kıyametin vuku bulacağı, Allah'ın kudretine göre imkânsız görülemez. Onun meydana geleceğini bütün Peygamberler, bütün semavi kitaplar haber vermiştir. Artık nasıl olur da öyle bir hakikat inkâr edilebilir.

&-Yemini olumsuz kılınmadığı takdirde ise, Hikmet Sahibi Yaratıcı, kıyamet gününün büyüklük ve ehemmiyetine işaret içindir ki: Onu tasdik etmek itikadi esaslardan bulunmaktadır.

&-Kendini kınayan nefise yemin buyrulması da onun yüksek mertebesine işaret içindir. Çünkü kendisini kınayan nefis, bir seçkin nefistir ki: Yaptığı bir şerden dolayı pişmanlık duyar, noksan yaptığı bir hayırdan dolayı üzüldür, onu fazlaca yapmak ister, daima neticeye yönelik bulunur. Böyle bir nefis ise övgüye lâyıktır. İşte onun bu mertebesine işaret içindir ki: Kendisine yemin edilmiştir.

&-**Nefisler:** Mertebeleri itibariyle nefsi Emmare, Levvame, Mutmeinne, Mülheme, Zekiyye, Raziyye, Merziyye namîle diye yedi kısma ayrılmıştır. Bunların kötü olan kısmı, nefis-i Emmare dir. Bu nefis, kötüdür, daima dinen caiz olmayan şeyleri emreder. İşte kıyameti inkâr edenler de birer nefis-i emmare sahipleridir.

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعُ عِظَامَهُ

3.İnsan, sanır mı ki: Onun kemiklerini her hâlde bir araya toplamayacağız?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعُ عِظَامَهُ

Kemiklerini Asla toplamayacağız İnsan Sanıyor mu?

(İnsan, sanır mı ki: Onun kemiklerini her hâlde bir araya toplamayacağız?)

Âdemoğulları, yani onların aralarındaki herhangi bir cahil sanır mı ki, onun öldükten sonra kemiklerini her hâlde bir araya toplamayacağız? O insan, kendisinin ölüp bütün vücudu darmadağın oldukları sonra artık yeniden toplanarak hayata kavuşturulmasını imkânsız mı görüyor? Böyle bir insan, Allah'ın kudretini bilip düşünemiyor demektir. Bu ne kadar cehalet!

بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ

4.Evet Parmaklarının uçlarını da düzeltmeğe kâdiriz.

بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ

Parmak uçlarını Düzeltmeye Gücü yeteniz Bilakis

(Evet Parmaklarının uçlarını da düzeltmeğe kâdiriz)Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: Evet Kıyamet vuku bulacak, bütün insanlar yeniden hayata kavuşturulacaklardır. Şüphe yok ki, o insanın parmaklarının uçlarını da düzeltmeğe kâdiriz Evet. Hikmet Sahibi Yaratıcı, kudret ve azameti ile bütün insanlığı yeniden asıl görünümüyle iade ederek hayata kavuşturmaya fazlasıyla kaadirdir. Şüphesiz inanıyoruz. Bu nasıl imkânsız görülebilir?

&-"Bir rivayete göre bu ayeti kerime Ebu Cehil veya Adiy ibni Ebi Rebia hakkında nazil olmuştur. Adiy Resulullah'a demiş ki: Kıyamete dair bana bilgi ver, ne vakit vuku bulacaktır. Hakikati nasıldır? Peygamber Efendimiz de bilgi vermiş, o inkârcı Adiy de demiş ki: Ben o günü göreceğim olsam bile yine seni tasdik etmem. Allah, hiç bu kadar kemikleri dağıtıldıktan, toz toprak olduktan sonra bir araya toplar mı? İşte bu ayeti celile, o gibi inkârcıları ret için nazil olmuştur ve pek mühim fennen hayret verici bir yaratılış eseri dikkatleri çekmektedir. Bilmektedir ki, parmak uçları birer harikadır, milyonlarca insanın parmak uçlarındaki pek lâtif çizgiler, işaretler başka başka bulunmaktadır. Nitekim hırsızlık gibi bazı hâdiselerin kimler tarafından yapılmış olduğunu anlayabilmek için parmak izlerine müracaat ediliyor. Artık böyle her türlü düşüncelerin üstünde milyonlarca eserleri, harikaları yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı, o parmak sahiplerini ve nice emsalini öldürdükten, darmadağın bir hâle getirdikten sonra tekrar yüce kudretiyle eski hâline getiremez mi? İnanıyoruz getirebilir. Kudret eserlerini seyir eden herhangi bir akıl sahibi, bunu inkâr edemez.

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجَرَّ أَمَامَهُ

5.Fakat insan diler ki: İlerisinde de isyana devam etsin.

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجَرَّ أَمَامَهُ

Önünde Günah işlemesini İnsan İster Bilakis

(Fakat insan diler ki: İlerisinde de isyana devam etsin) Umumiyeti itibari ile insan nevi garip bir ruh hâline sahiptir, diler ki: İstikbalde de, gelecek vakitler de isyana de-

vam etsin. Günah ve isyan ile vakit geçirsin. Bu hâlimden dolayı bir üzüntü duymaz. Hainliği ıslaha çalışmaz. Tövbekâr olmak istemez. Veya insan, günahlarını öne alır, tövbesini ise geri bırakır, ileride tövbe edeceğim, ibadetlerde bulunacağım der, öylece günahlara devam ederken kendisine ölüm gelmiş bulunur.

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَمَةِ

6.Sorar ki: Kıyamet günü ne zamandır?

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَمَةِ

Kıyamet günü Ne zaman Sorar

(Sorar ki: Kıyamet günü ne zamandır?) Öyle günah ve isyana devam eden bir şahıs, imkânsız görme ve alay etme maksadı ile sorar ki: Kıyamet günü, ne zamandır? O nasıl vücuda gelecektir. Yüce Yaratıcı da o günün ortaya çıkmasının gereği olan üç alâmeti haber veriyor.

فَإِذَا بَرَقَ الْبَصَرُ

7.Artık o zaman ki: Göz kamaşmış bir halde bulunur.

فَإِذَا بَرَقَ الْبَصَرُ

Göz Kamaştı Fakat o vakit ki

(Artık o zaman ki: Göz kamaşmış bir halde bulunur) evet Birinci alâmet: Gözler, o günde görecekları şiddetli şeylerden dolayı şimşeğe tutulmuş gibi bir hâle gelir.

وَخَسَفَ الْقَمَرُ

8.Ve ay tutulmuş olur.

وَخَسَفَ الْقَمَرُ

Ay Tutuldu Ve

(Ve ay tutuldu) Ve İkinci alâmette ay tutulmuş olur ışığını kaybetmiş bulunur, parlaklık ve güzelliğinden eser kalmamış bir hâle gelir.

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

9.Ve güneş ile ay toplatılmış bulunur.

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

Ay Ve Güneş Toplandı Ve

(Ve güneş ile ay toplandı) Ve Üçüncü alâmette güneş ile ay toplatılmış bulunur. Birbirine kavuşmuş ikisi de ışıktan mahrum kalıp simsiyah kesilmiş bir hâle batı tarafından doğarlar.

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ

10.O gün insan der ki: Kaçacak yer nerede?

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ

Kaçacak yer Nerede O gün İnsan Der

(O gün insan der ki: Kaçacak yer nerede?) O gün O enteresan, garip hâdiseler meydana geldiği vakit, kıyameti inkâr etmiş olan insan hayret ve dehşet içinde kalarak der ki kaçacak yer nerede? Cehennemden nereye kaçıp da kurtulabilirim? Heyhat ne boş temenni, kaçıp kurtulmak ne mümkün

&-Kâfirler, cehenneme sevk edileceklerini anlamış olacakları için böyle bir imkânsız temennide bulunacaklardır. Müminler de kıyamet günün pek dehşetli hâdiseleri görecekları için böyle bir söz söyleyecek olabilirler. Fakat müminler, Cenabı Hakkın müjdelilerine nail olacakları için böyle bir heyecanda bulunacak olsalar da bu muvakkattir, geçicidir onların hepsi de nihayet cennetlere kavuşacaklardır.

كَأَلَّا لَا وَزَرَ

11.Hayır. Hiç bir sığınacak yer yoktur.

Bu mübarek ayetler, kıyamette kaçıp kurtulacak yer arayacaklara cevap veriyor. İnsanların kıyamet günündeki heyecan dolu vaziyetlerini ihtar ediyor. Kur'anı Kerim'in vahiy edilmesi esnasında onu güzelce ezberlemek ve düşünmek için Resul-i Ekrem'in nasıl bir durumda bulunmasını ve o ilâhî kitabın beyanlarına tâbi olacağını ve yüce kitabın manasını, Cenabı Hakkın ilham ve izah buyuracağını beyan buyurmaktadır.

كَأَلَّا لَا وَزَرَ

Sığınak yoktur Hayır

(hayır, hayır hiçbir sığınacak yer yoktur) ey insan kaçacak yer arama insan o gün Allah'ın emrinden kaçıp da kendisine sığınılacak hiç bir yer bulamaz. Kendini koruyabilecek bir vasıtada yoktur o gün.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ

12.O günde durulacak makam, Rabbinin tarafından tayin edilecektir.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ

Karar kılınacak yer O gün Rabbinedir

(O günde durulacak makam, Rabbinin tarafından tayin edilecektir) Yani: Kıyamette gidilecek yer, Allah'ın dilediğine bırakılmıştır. Dilediği kulları Cennetlere ve dilediği kulları Cehennemlere sevk edilirler, lâıyk oldukları yerlerde bulunurlar.

يُنَبِّئُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ

13.O gün insana ileri götürmüş olduğu şeyler ile geriye bırakmış olduğu şeyler haber verilecektir.

يُنَبِّئُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ

Geri bıraktı Ve Öne sürdü O şeyle ki O gün İnsan Haberdar edilir

(O gün insana ileri götürmüş olduğu şeyler ile geriye bırakmış olduğu şeyler haber verilecektir) O kıyamet koptuğu zaman, amellerin teraziye vurulup tayin edildiği hesap ve ceza vakti insana hayır ve şer adına ileri götürmüş olduğu şeyler ile geri bırakmış olduğu şeyler haber verilecektir. Artık insan, hayırlı amellerine göre mükâfata erer. Şerli amellerinden dolayı da cezaya uğrar. Yahut öldüğü zaman ikametgâhının Cennet mi yoksa cehennem mi olacağı kendisine bildirilir.

بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ

14.Doğrusu insan kendi şahsı aleyhine bir delildir.

بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ

Şahittir Kendi nefsine İnsan Bilakis

(Doğrusu insan kendi şahsı aleyhine bir delildir) hakkında başkalarının şahitliklerine ihtiyaç, yoktur. İnsan dünyadaki yaptıkları şeylere yarın ahirette bütün beden organları şahitlik edecektir.

وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ

15.İsterse, mazeretlerini ortaya atmış bulunsun.

وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ

Mazeretlerini Atsa Veleve ki

(velev ki mazeretlerini atmış bulunsun) Bununla kendisini sorumluluktan kurtarmaz, o boş mazeretleri kabul edilmez. Veya İsterse, bütün elbiselerinden soyulmuş, yani: Bağırıp çağırmaya başlamış; zelilce bir vaziyet almış olsun, artık pişmanlık zamanı geçmiş bulunur.

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ

16.Onu Kuranı acele alâsın diye onunla dilini kımıldatma

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ

Onunla Acele etmen için Dilini Önunla Kımıldatma

(Onu acele alâsın diye onunla dilini kımıldatma) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem O sana vahiy olunan Kuranı acele alâsın diye acele etme. O henüz vahiy edilmekte olan Kuran ayetleri ile dilini kımıldatma daha vahiy olunması, tamam olma-
dan onları hemen okumaya başlama. Cibril'i Emin, onları okuyunca tam bir huzur ile dinle, o vahiy olunacak ayetler, senin kalbinde yerleşecek, hafızanı nurlandıracaktır. Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem bu hususta acele etmeğe gerek yok.

&-Rivayet olunuyor ki: Cibril-i Emin, ilâhi vahyi tebliğ edince Resul-i Ekrem Hazretleri, hemen okumak için mübarek lisanını harekete getirirdi, bu suretle de, Kuranı Kerimin derhal ezberlenmesine itinada bulunurdu, Cenabı Hak ise, o Kuranı Kerimin ko-
runacağını müjdelemek için Resul-i Ekrem'ine böyle emir buyurmuştur.

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ

17.Şüphe yok ki: Onu toplamak da, onu okutmak da bize aittir.

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ

Onun okunması Ve Onu toplamak Bize aittir Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Onu toplamak da, onu okutmak da bize aittir) İşte Hak Teâlâ Hazretleri bu hususa işaret için şöyle de buyuruyor: Şüphe yok ki: O Kuranı Kerim'in ayetlerini Peygamberin hafızasında toplamak ve tespit etmek de senin lisanını oku-
maya uygun hâle getirmek de bize aittir. Yüce zatını, seni öyle bir muvaffakiyete nail kılacaktır. Nitekim O Yüce Peygamberin ümmetinden nice bir nice zatı da, Kuranı ezberlemeye, güzelce okumaya muvaffak buyurmaktadır. Kuranı Kerim'deki bu ilâhî beyanda, bir Kuranı mucize demektir ki:

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

18.İmdi onu biz okuyunca artık sen onun okumasına tâbi ol.

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

Onun okunuşunu Artık takip et Onu okuduk İşte o vakit ki

(İmdi onu biz okuyunca artık sen onun okumasına tâbi ol) Yani: Kuranı Kerim'in ayetlerini Cibril'i Emin vasıtası ile inzal ederek sana tebliğ eyleyince, okumasını o vasıta ile tamamlamış olunca sen de Cibril'i Emin'in okuduğu şekilde oku, o ilâhî kitabın hükümleri ile amel eyle gereğine göre hareketini tanzim buyur.

ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

19.Sonra şüphe yok ki: Onun açıklanması da bize aittir.

ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

Onu açıklamak Bize aittir Şüphesiz Sonra

(Sonra şüphe yok ki: Onun açıklanması da bize aittir) şüphe yok ki: O Kuranı Kerim'in açıklanması da onun ezberlenmesinden yüksek manalarının, ibaretlerinin, hükümlerinin izah edilmesi de, peygamberin kalbine ilham buyrulması da bize aittir. O Kutsi kitabı, inzal eden Yüce Mabuda mahsustur. Artık akla gelen her şeyi, muvaffakiyeti Hak Teâlâ Hazretlerinden beklemelidir, niyaz etmelidir.

كَلاَّ بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

20.Yok, yok Siz acele olanı seversiniz.

Bu mübarek ayetler de bazı kimselerin dünyaya düşkün olup kıymeti inkâr, ahireti terk etmelerinin sebebini bildiriyor. O kıyamet gününde müminlerin saadete erişecek-

lerini müjdeliyor, inkârcıların da felâketlere uğrayacaklarını ihtar ediyor. Dünyanın geçici olduğunu, nihayet Cenabı Hakkın tayin buyuracağı yerlere insanların sevk edileceklerini ve vefat hâlinde ruhların cesetlerden nasıl ayrılacaklarını tasvir ve beyan buyurmaktadır.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

Acil olanı Seviyorsunuz Bilakis Hayır

(Yok, yok Siz acele olanı seversiniz) Ey Âdem Oğulları Ey kıyameti inkâr eden taifeler iş sizin zannettiğiniz gibi değildir. Bu ihtirasla istediğiniz dünya, geçicidir. Ahiret hayatı ise muhakkaktır, siz ise acele olanı seversiniz bugün mevcut olan dünyaya pek düşkünsünüz, istikbale ait olan ahireti, onun ebedî nimetlerini düşünmez, itiraf etmezsiniz.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

21.Ve ahireti bırakıverirsiniz.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

Ahireti Bırakıyorsunuz Ve

(Ve ahireti bırakıverirsiniz) O ebedî âlemde için hiç çalışmazsınız, bilakis o âlemi inkâra bile cüret ediyorsunuz, o âlemdeki mükâfatı ve cezayı hiç nazarı dikkate almıyorsunuz, bu ne gaflet ve cehalet!

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ

22.O gün de bir takım yüzler parıldayacaktır.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ

Parlaktır O gün Nice yüzler

(O gün de bir takım yüzler parıldayacaktır) O kıyamet meydana geldiği zaman bir takım yüzler parıldayacaktır parlak, ışık dolu bir hâlde bulunacaktır. Bunlar samimi müminlerden ibarettir. Kavuştukları nimetlerden, tecellilerden dolayı büyük bir güzelliğe, bir parlaklığa erişmişlerdir.

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

23.Rab'lerine bakacaklardır.

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

Nazar edicidir Rablerine

(Rab'lerine bakacaklardır) O mesut kullar O Kerem Sahibi Mabutlarını mahiyeti ve yönü belli olmaksızın görmek şerefine nail olacaklardır. Böyle bir tecelliye kavuşmak ise bütün manevî zevklerin üstünde bulunacaktır.

&-Bütün İslâm büyüklerini, müslümanların çoğunluğunun ittifakları vardır ki: Müminler ahirette Rabbül âlemin Hazretlerine nazar edeceklerdir. Güneşe ve ayın on dördüncü gecesinde aya baktıkları gibi, bu hususta birçok sahih hadisler vardır.

&-Nitekim Meşhur bir hadis-i şerif meali de şöyledir. Peygamber efendimiz, ayın on dördüncü gecesini, parlayan dolunaya bakıp buyurdu ki: Gökteki şu ayı nasıl net görüyorsanız, siz müminler Cennette Rabbinizi, böyle açıkça göreceksiniz. Buhari, Müslim, İbni Mace, Tirmizi, Ebu Davud,

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ

24.Bir kısım yüzler de o gün pek ekşi bir haldedir.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ

Ekşir kararır O gün Nice yüzler Ve

(Bir kısım yüzler de o gün pek ekşi bir haldedir) Bilakis Bir kısım yüzlerde o kıyamet zamanında pek ekşi dökük, katı, kararmış bir haldedir ki: Bu da kâfirlerin pek çirkin bir tarzda bulunacak olan yüzleridir.

تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ

25.Sanır ki: Ona bel kemiklerini kıracak bir muamele yapılacaktır.

تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ

Bel kıran bir bela Ona Yapılacağını Anlar

(Sanır ki: Ona bel kemiklerini kıracak bir muamele yapılacaktır) Öyle fena bir yüz sahibi sanır ki, anlar ki ona bel kemiklerini kıracak bir muamele yapılacaktır Pek büyük bir musibete, bir belâya uğratılacaktır.

كَأَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِي

26.Hayır hayır Vakta ki, can köprücük kemiğine dayanır.

كَأَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِي

Köprücük kemiklerine Ulaştı O vakit ki Hayır

(Hayır hayır Vakta ki, can köprücük kemiğine dayanır) evet dünyayı ahirete tercih edip acele etmeniz uygun olamaz. Vakta ki köprücük kemiğine dayanır) yani can yahut: Ruh göğsün en yukarılarına ulaşır, insan nefisi ölüme yüz tutar.

وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ

27.Ve denilmiş olur ki: Tedavi edebilecek kim var

وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ

Tedavi edici Kimdir Denildi Ve

(Ve denilmiş olur ki: Tedavi edebilecek kim var) yani etrafında bulunan ilgili kimseler tarafından denilmiş olur ki: Tedavi edebilecek kim var? Onu da ölümden kurtarabilecek mütehasıs bir doktor mevcut mudur?

وَوَظَنَ أَنَّهُ الْفِرَاقُ

28.Ve onun şüphesiz bir ayrılış olduğunu sanmış bulunacaktır.

وَوَظَنَ أَنَّهُ الْفِرَاقُ

Ayrılıştır Şüphesiz o Anladı Ve

(Ve onun şüphesiz bir ayrılış olduğunu sanmış bulunacaktır) O bekleme hâlinde bulunan şahıs o kendisine yönelen hâlin dünyadan bir ayrılış olduğunu anlamış bulunacaktır. Artık mallarından, çocuklarından ayrılacağı hakkında kendisine bir kanaat gelmiş olacaktır.

&-Bu ilâhî beyan gösteriyor ki: Bir kimse ruhu bedeninde bulundukça öleceğine katî surette hükmedemez, daha bir müddet yaşayabileceğini ümit eder, ölümü hakkındaki fikri, bir zan mesabesinde bulunur. Gerçekten de nice hastalar vardır ki: Yaşamalarından ümit kesilmiş bir tarzda oldukları hâlde daha sonra yine şifa bulmuşlardır. Nitekim manevî hayattan mahrum kalacakları kuvvetle zannedilen bazı kimseler de daha sonra durumlarını düzelterek manevî hayata nail olmuşlardır, işte asıl en felâketli bir ölüme mahkûm olanlar da manevî hayattan mahrum kalanlardır.

وَالْتَفَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ

29.Ve bacak da bacağa dolaşmış olacaktır.

وَالْتَفَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ

Bacağa Bacak Dolaştı Ve

(Ve bacak da bacağa dolaşmış olacaktır) Ve Ecel gelip çattığı bir vakitte ise bacak da bacağa dolaşmış olacaktır. Bunların sahibi, aciz ve miskinlik içinde kalacağı cihetle bunları hareket ettirmeğe güç yetiremeyecektir.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ نَالِمَسَاقُ

30. o günde sevk olunmak, yalnız Rabbinedir.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ نَالِمَسَاقُ

Sevk O gün Rabbinedir

(o günde sevk yalnız rabbinedir) Ölmüş kimsenin dünyadan alâkası kesilmiş, kendisi âhiret âlemine yönelmiştir. Onun hakkında hüküm verecek olan, ancak Rabbül âlemindir. Eğer o, bir mümin ise gideceği yer nihayet Cennettir. Bilakis kâfir bir kimse ise ebedî surette sevk edileceği yer Cehennemden başka bir şey değildir.

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى

31.Fakat ne tasdik etti ve ne de namaz kıldı.

Bu mübarek ayetler de kâfirlerin dünyadaki isyankârca ve kibirlice hâllerini tasvir ediyor. Onların helake lâıyk olduklarını gösteriyor. İnsanların başıboş bırakılmayacaklarını ve onların öldükten sonra Allah'ın Kudretiyle yeniden hayata kavuşacaklarını açık bir delil ile ispat etmektedir.

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى

Namaz kılmadı Ve Çünkü tasdik etmedi

(Fakat ne tasdik etti ve ne de namaz kıldı) inkârcı insan, dünyada iken pek aşırı bir hâlde yaşadı, Cenabı Hakkın bir nice nimetlerine nail oldu. Fakat ne Kendisini yaratmış, rızıklandırmış olan Kerem Sahibi Yaratıcının birliğini tasdik etti. Ona ortak koşmaktan sıkılmadı ne de namaz kıldı üzerine düşen öyle büyük bir kulluk vazifesini de yerine getirmiş olmadı.

وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

32.Velâkin yalanladı ve yüz çevirdi.

وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

Yüz çevirdi Ve Yalanladı Fakat

(Velâkin yalanladı ve yüz çevirdi) Resul-i Ekrem'in beyanlarını, Kuranı Kerim'in hükümlerini inkâr eyledi ve yüz çevirdi İbadet ve itaatten kaçındı, kulluk vazifelerini yerine getirmedi. Bu kadar isyanca hareketi ile beraber

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى

33.Sonra da ailesinin yanına böbürlene böbürlene gitti.

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى

Çalınıyor Ailesine Gitti Sonra

(Sonra da ailesinin yanına böbürlene böbürlene gitti) Yaptığı kâfirce hareketlerini bir hüner imiş gibi sanarak onlar ile iftiharında bulundu. Nitekim bir nice inkârcı, kulluk vazifelerinden nefret eden kimseler vardır ki: Kendilerinin bir nice cahilce asice hâllerini birer marifet, birer medeniyet eseri gibi görür, o halleri ile gururlanırlar. Başkalarına karşı çalım satarak kendilerini aydın ve yüksek kesimden sanırlar, bu biçareler ne kadar karanlıklar içinde kalmış olduklarının farkına varamazlar.

أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ

34.Lâyıktır (o azap) sana, lâıyk!

أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ

Artık daha layık Sana Daha layıktır

(Lâyıktır o azap sana, lâıyk!) Evlâ daha münasip, daha yakın demektir ki. İşte artık ey gafil insan Vay sana, Yazıklar olsun sana. Allah seni helak etsin, senin için lâıyk olan Cehennem ötesidir.

ثُمَّ أَوَّلَىٰ لَكَ فَأَوَّلَىٰ

35.Sonra yine vay sana! Vay sana.

ثُمَّ أَوَّلَىٰ لَكَ فَأَوَّلَىٰ

Artık daha layıktır Sana Daha layıktır Sonra

(Sonra daha layıktır artık daha layık) evet yine vay sana! Vay sana Sen ancak helake lâıksın Allah-ü Teâlâ seni yakın bir helake uğratsın veya Senin hakkında ateş daha yakın, daha uygundur.

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

36.İnsan sanır mı ki: Başıboş bırakılacaktır?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

Başı boş Bırakılacağını İnsan Sanıyor mu?

(İnsan sanır mı ki: Başıboş bırakılacaktır?) Nedir bu cehalet! Öyle inkârcı bir insan sanır mı ki dünyada başıboş bırakılacaktır hiç bir şey ile mükellef bulunmayacaktır. Yahut kabrinde terk edilecek, bir daha hayata kavuşturulmayacaktır. O gafil insan, hiç yaratılışın başlangıcını, hayatın gayesini düşünmez mi? Allah'ın kudreti ile öldükten sonra tekrar hayata kavuşacağını hiç aklına getirmez mi?

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُُمْنَىٰ

37.O dökülen meniden bir damla su değil mi idi?

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُُمْنَىٰ

Akıtlıyor Bir meniden ki Bir nutfe Değil mi idi

(O dökülen meniden bir damla su değil mi idi) O insan, vakti ile babasının sulbünden ana rahmine dökülen meniden bir damla su değil mi idi? Öyle pek cüzi, pek ehemmiyetsiz görülen asli bir maddeden ibaret bulunmuyor mu idi? Elbette ki o, vakti ile öyle bir damla su durumunda idi.

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ

38.Sonra bir kan pıhtısı oldu, artık Allah onu yarattı, sonra da azasını düzeltti.

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ

Ve düzenledi Artık yarattı Bir alaka Oldu Sonra

(Sonra bir kan pıhtısı oldu, artık Allah onu yarattı, sonra da azasını düzeltti) Sonra da o bir damla hâlinde bulunan şahıs, Allah'ın kudreti ile bir kan pıhtısı oldu başka bir mahiyet aldı. Artık Artık Allah'ü Teâlâ, onu yarattı bir insan olmak üzere dünyaya gelmesini takdir buyurdu, etten ve kemikten oluşmuş bir hâle getirdi. Sonra da Allah'ü teala hazretleri onun Bütün azasını düzeltti. Onu mükemmel bir surete soktu. Onu işitir, görür, konuşur bir kabiliyete muvaffak buyurdu.

فَجَعَلَ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

39.Sonra ondan erkek ve dişi iki sınıfı var kıldı.

فَجَعَلَ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

Dişiyi Ve Erkeyi İki çifti Ondan Sonra kıldı

(Sonra ondan erkek ve dişi iki çifti var kıldı) Sonra O esasen bir damla sudan ibaret olan insan nevinden erkek ve dişi iki sınıfı var etti. Varlık alanına getirdi, bütün insan silsilesi, Allah'ın kudreti ile birer erkek ve dişi çocuk ve torundan ibaret olmak üzere yayılmaya başlamış bulundu. Bunlar, ne kadar büyük birer ilâhî kudret eseri!

أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ

40.Artık o Yüce Yaratıcı ölüleri diriltmeye kaadir değil midir? Elbette kâdirdir

أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ

Ölüleri Diriltmeye Kâdir O zat Değil midir?

(Artık o ölüleri diriltmeye kaadir değil midir) Bir damla sudan bu kadar yaratılış eserlerini var etmiş bir Yüce Yaratıcı, artık insanları öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturmaya kaadir olmaz mı? Elbette ki, fazlasıyla bir kaadirdir. Yeniden yaratma ise ilk yaratmadan daha kolaydır. Elbette ki: İnsanlığı ilk olarak yaratan, yoktan var eden bir Hikmetli Yaratıcı, onları iadeye de, tekrar hayata kavuşturmaya da her şekilde kaadirdir. Buna imanımız tamdır. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi güzel itikattan ayırmasın Âmin. Hamd âlemlerin rabbinedir...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

76-ELİNSAN SURESİ

Bu mübarek süre, Er-Rahman süresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Mekke'yi Mükerreme'de nazil olduğunu söyleyenler de vardır. Otuz bir ayeti kerimeyi içermektedir. İnsanların durumlarını bildirdiği için kendisine böyle "İnsan süresi" adı verilmiştir. Bununla beraber kendisine Dehr süresi, Ebrar süresi, Emşac süresi, Hel'ate süresi isimleri de verilmiştir. Çünkü bunlar da bu sürede zikredilmektedir. Bundan evvelki kıyamet süresinde isyankârların kıyamet gününde uğrayacakları pek korkunç felâketleri, azapları bildirilmişti. Bu mübarek sürede de, salih müminlerin ahirette ne kadar büyük nimetlere nail olacakları müjdelendiği için bu iki süre arasında da mükemmel bir irtibat vardır.

Bu sürenin başlıca içeriği şunlardır:

1. İnsanların ilk yaradılışına ve kâfirlerin uğrayacakları korkunç akıbetlere işaret etmek.
2. Salih kulların ahirette ne kadar muazzam nimetlere, mevkilere kavuşacaklarını müjdelemek.
3. Kuranı Kerim'in nüzulünü, bu sürenin ilâhi bir öğüt olduğunu ve Resulü Ekrem'in teşbih ve takdis ile mükellef bulunduğunu ve kimlerin Allah'ın rahmetine erişeceklerini kimlerin elim azaplara uğrayacaklarını beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا

1. Muhakkak insan üzerine sınırsız zamandan bir sınırlı zaman gelmiştir ki: O zamanda bilinip anılmış bir şey olmamıştı.

Bu mübarek ayetler, Cenabı Hakkın insanları hiç mevcut ve belli değillerken bilâhare birer damla sudan iştir ve görür bir hâlde yaratmış ve onları imtihana tâbi tutmuş olduğunu bildiriyor. Sonra onlara hidayet yolunu gösterdiğine, onların ise bir kısmının şükredici, diğer bir kısmının ise nimete karşı nankörlükte bulunucu olduğuna işaret buyurmaktadır.

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ

Uzun devirden Bir zaman İnsan üzerine Geldi Gerçekten

(Muhakkak insan üzerine sınırsız zamandan bir sınırlı zaman gelmiştir) Muhakkak Âdemoğluna ait sınırsız zamandan asırlardan sonra bir mahdud zaman gelmiştir ki insan

لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا

Anılan Bir şey Olmamıştı

(o zamanda bilinip anılmış bir şey olmamıştı) yani: İnsan nevi, başlangıçta hiç mevcut değildir, sonra bir müddet içinde bir damla sudan bir topraktan ve çamurdan şekillenmiş bir ceset hâline gelmiştir. O insan, o zaman bilinir değildir, onun ne gibi bir isme sahip ve ne için yaratılmış olduğu gök ve yer halkınca bilinmiyordu. Sonra kendisine ruh üflenmiş, hayata kavuşmuş, yaradılışındaki gaye anlaşılmış, kendisi de bilinip hatırlanmaya başlanılmıştır.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

2. Şüphe yok ki: Biz insanı karışık bir damla sudan yarattık, onu imtihan ediyoruz, imdi onu işitici, görücü kıldık.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ

Karışık Bir nutfeden İnsanı Yarattık Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz insanı karışık bir damla sudan yarattık) İşte Yüce Yaratıcı,

Âdem Aleyhisselam'ın çocuk ve torunlarını da ne şekilde yaratmış olduğunu şöylece beyan buyuruyor: Şüphe yok ki: Biz insanı karışık bir damla sudan yarattık. Erkek ile kadının birbirine karışan sularından vücuda getirdik. Evet. İnsanlar, bir müddet, nutfe, yani: Duru, safi bir su hâlinde ve bir müddette "alâka" yani: Uyuşmuş kan hâlinde ve bir müddette muzga, yani: Küçük et parçası hâlinde bulunmuşlardır. Daha sonra da kemik kesilip et ile bürünmüş, hayat sahibi bir hâle gelmişlerdir. Bu yaradılıştaki gam-yeyi beyan için de Cenabı Hak buyuruyor ki:

نَبْتَلِيهِ

(Onu imtihan ediyoruz) Yani: Onun ileride mükellef bir hâle gelip de Yüce Yaratıcıyı bilip tasdik edeceğini veya inkârda bulunacağını açıklamak için kulluk vazifesini yerine getirip getirmeyeceğini meydana çıkarmak için kendisini bir imtihana tâbi tutmuş bulunuyoruz. Aslında onun bütün hâlleri ve işleri Hak Teâlâ'ca malûm ise de onun o durum ve hareketlerini meydana çıkararak bir mazeret ileri sürmesine imkân kalmamak için hakkında böyle bir ilâhî imtihan cereyan etmiştir.

فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

Görücü İşitici Onu kıldık Ve

(imdi onu işitici, görücü kıldık) o yaratılan insanı işitici, görücü kıldık. Onu böyle mükemmel özellik ve kuvvetlere sahip bulundurduk. Artık Allah'ın birliğine ve yüceliğine şahitlik eden delilleri, ayetleri görüp işitecek bir kabiliyette bulunmuştur. Bundan dolayı onun denenmesi, imtihana tâbi tutulması, pek doğru ve pek uygun bulunmuş olmaz mı?

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

3.Muhakkak ki: Biz ona hidayet yolunu gösterdik, ister şükredici ve ister nankör olsun.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ

Yola Onu hidayet ettik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki: Biz ona hidayet yolunu gösterdik) Hak Teâlâ Hazretleri şöyle de buyuruyor: Muhakkak ki: Biz İlâhi zatım kudret ve azametimle insan nevine hidayet yolunu gösterdik. Selâmet ve saadet yolunu bildirdik, onun için iç ve dış âlemde bir nice deliller vücuda getirdik. Peygamberler vasıtası ile hayır ve şerri bildirmiş olduk,

إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

Nankördür Ya Ve Şükredicidir Ya

(ister şükredici ve ister nankör olsun) Her hâlde insanlara hidayet yolu bildirilmiştir. Artık onların bir mazeret ileri sürmelerine salâhiyetleri kalmamıştır. İsteyen o nimetlerin kadrini bilir, şükrünü yerine getirir, iman sahibi olarak ebedî saadete kavuşur, isteyen de nankörlükte bulunur, küfür ve isyan içinde yaşar, sonra da lâıyk olduğu cezaya çarptırılır. Binaenaleyh her insan, bu hakikati, güzelce düşünmelidir.

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

4.Hakikaten biz kâfirler için zincirler ve demir halkalar ve alevlendirilmiş bir ateş hazırladık.

Bu mübarek ayetler, iki kısma ayrılmış olan insanlardan küfre düşmüş olanların ahirette nasıl müthiş azaplara uğrayacaklarını ihtar ediyor. Şükür vazifesini yerine getiren müminlerin de pek mükemmel nimetlere kavuşacaklarını ve onları bu nimetlere erişmelerine vesile olan pek şerefli özelliklerini beyan buyurmaktadır.

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ

Kafirler için Hazırladık Şüphesiz biz

(Hakikaten biz kâfirler için hazırladık) Hakikaten biz Yani: Kudret ve azamet sahibi olan Yaratıcı, kâfirler için ilâhi nimetlere karşı nankörlükte bulunan, pek açık delilleri görmezlikten gelen inkârcılar için hazırladık

سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

Alevli bir ateş Ve Demir halkalar Ve Zincirler

(zincirler ve demir halkalar ve alevlendirilmiş bir ateş) onlar, kıyamette elleri bo-yunlarına demir zincirler ile bağlanarak. Cehennem ateşine sevk edileceklerdir. Ora-da ebediyen azap görüp duracaklardır. İşte küfrün cezası, böyle pek müthiştir. Mü-minlerin mükâfatına gelince:

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

5.Muhakkak ki, samimi ibadet sahipleri, bir kadehten içerler ki: Ona katılmış şey kâfur suyudur.

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ

Bir dolu kadehten İçerler İyiler Şüphesiz

(Muhakkak ki, iyiler bir kadehten içerler) Muhakkak ki Kendilerine "Ebrar" denilen samimi ibadet sahipleri o mümin kimseler ise, öyle doğruluk ve samimiyetle vasıflan-mış, nimete şükretmeye devam eden takva sahibi zatlar ise, cennetlerde bir kadeh-ten lezzetli suları içerler ki: Ona o kadehe, ondaki suya

كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

Kâfur Katkısı Oldu

(katılmış şey, kâfur suyudur) o, fevkalâde şeffaf ve lezzetlidir.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

6.Bir çeşmedir ki: Ondan Allah'ın has kulları içer, onu akıtmakla akıtıverirler.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ

Allah'ın Kulları Ondan İçer Bir pınardır

(Bir pınardır ki Ondan Allah'ın kulları içer) O kâfur ise, Bir çeşmedir ki Cennetlerin yüksek mevkilerinde bulunan bir su kaynağıdır ki Ondan Allah'ın has kulları içer onu içmekle zevk almış olurlar.

"Kâfur" Cennette bir çeşmenin adıdır. Ve Seren dip dağı civarında bulunan bir ağaç-tan sızan bir sudur ki, türlü türlü bulunurmuş ve bir nevi' faydalı ilaştır. Fevkalâde şef-faf, lezzetli, faideli bir suya da "Mai kâfur kâfur suyu" denilmektedir,

يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

Bir akıtma ile Onu akıtırlar

(onu akıtmakla akıtıverirler) O güzel çeşmeyi ikametgâhlarından diledikleri yerlere akıtmaya getirirler. Ondan istifade ederler, bu hususta bir zahmete uğramazlar.

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

7.Adaklarını yerine getirirler ve bir günden korkarlar ki: Onun şerri etrafa ya-yılmıştır.

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا

Bir günden ki Korkarlar Ve Adakları Yerine getirirler

(Adaklarını yerine getirirler ve bir günden korkarlar ki) Evet O takva sahibi zatlar, bu gibi nimetlere nail olacaklardır. Çünkü onlar, Adaklarını yerine getirirler yaptıkları adaklara riayet ederler, üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeye çalışırlar ve o zatlar bir günden korkarlar ki:

كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

Yaygın Kötülüğü Oldu

(kötülüğü yaygın olan) yani: Onun şerri etrafa yayılmıştır. Gayet açık ve etrafa da-ğılmış bir hâlde bulunacaktır. İşte takva sahibi zatlar, böyle müthiş azapları düşünö-rek Allah'ın hükümlerine muhalefetten kendilerini korumaya çalışırlar.

وَيُطْعَمُونَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

8. Ve yemek yedirirler, onu sevdikleri halde yoksullara ve yetimlere ve esir olanlara.

وَيُطْعَمُونَ عَلَىٰ حُبِّهِ

Ona olan arzuya rağmen Yemek Yedirirler Ve

(Ve onu sevdikleri halde yemek yedirirler) Yani O takva sahibi zatlar, o yemeği sevip kadrini bildikleri hâlde, ona kendilerinin ihtiyacı bulunduğunu anladıkları hâlde, cömertçe muamelede bulunurlar. O yiyeceği

مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

Esire Ve Yetime Ve Yoksula

(yoksullara ve yetimlere ve esir olanlara) yedirmekten geri durmazlar, düşmanların ellerine esir düşmüş olan müminlere veya müslümanların ellerinde bulunan gayr-i müslimlere böyle yardımda bulunurlar. İslâmiyet o takva sahibi zatlara böyle bir ahlâki terbiye, bir insanî fazilet vermiştir.

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

9. Şüphesiz yok biz, Allah rızası için yediriyoruz, sizden ne bir mükâfat ve ne de bir teşekkür istemiyoruz derler.

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ

Allah Rızası için Sizi yediriyoruz Ancak

(Şüphesiz yok biz, Allah rızası için yediriyoruz) Ve o cömert zatlar, öyle yardım ettikleri kimselere derler ki: Şüphesiz yok: Biz, size Allah rızası için yediriyoruz Size Allah rızası için yardımcı bulunuyoruz, yoksa biz

لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

Ne bir teşekkür Ve Bir karşılık Sizden istemiyoruz

(sizden ne bir mükâfat ve ne de bir teşekkür istemiyoruz) O zatlar lisan en böyle demeseler de kalben böyle düşünmektedirler. Onlar, böyle güzel niyetlerinden dolayıdır ki, Allah katında övgüye lâyık görülmüşlerdir.

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

10. Muhakkak ki: Biz Rabbimizden korkarız, bir katı yüzlü, şiddetli günden.

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا

Rabbimizden Korkarız Muhakkak biz

(Muhakkak ki: Biz Rabbimizden korkarız) Ve takva sahibi, zatlar, şöyle de derler: Muhakkak ki: Biz Rabbimizden korkarız Biz sırf onun rızası için harcamada bulunuruz, onun vücuda getireceği

يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

Asık suratlı Çatık kaşlı Bir günde ki

(bir katı yüzlü, şiddetli günden) dolayı korkar titreriz. Allah'ın rızasına muhalefette bulunanlarız.

فَوَقَّيْهُمْ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّيْهُمْ نَصْرَةً وَسُرُورًا

11. Artık Allah, onları o günün şerrinden korumuştur. Ve onlara bir güzellik ve bir sevinç, vermiştir.

فَوَقَّيْهُمْ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ

O günün Bunun Şerrinden Allah İşte onları korudu

(Artık Allah, onları o günün şerrinden korumuştur) Artık Allah O kerim, rahîm Mabudumuz o hayır ve iyiliğe çalışan ve Cenabı Hak'tan korkan kullarını o günün şerrin-

den kıyamet zamanının bütün sıkıntılarından, mahrumiyetlerinden korumuştur, muhafaza buyurmuştur, onları dünyadaki güzel amellerinin, fakir ve zayıflara yardımlarının mükâfatına kavuşturmuştur.

وَلَقَّيْهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا

Bir sevinç Ve Bir parlaklık Onlara verdi Ve

(Ve onlara bir güzellik ve bir sevinç, vermiştir) Ve onlara bir güzellik Bir yüz güzelliği ve bir sevinç bir kalp ferahlığı vermiştir. Onları ilâhî lütuflarına kavuşturmuştur.

وَجَزَيْهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

12.Ve onları sabrettikleri için Cennetle ve ipekli elbise ile mükâfatlandırdı.

Bu mübarek ayetler de takva sahibi zatlar için sabır ve sebatlarının mükâfatı olmak üzere Cennetlerde nasıl güzel nimetlere, yüksek ve memnuniyet verici mevkilere erişeceklerini müjdeliyor. Kendilerine ne kadar kıymetli, parlak kâseler ile kaplar ile sular ve yemekler verileceğine işaret buyurmaktadır.

وَجَزَيْهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

Bir ipeği Ve Bir cenneti Sabrettikleri şeyden dolayı Onlara mükafat verdi Ve

(Ve onları sabrettikleri için Cennetle ve ipekli elbise ile mükâfatlandırdı) Allâh-ü Teâlâ o takva sâhibi kullarını sabrettikleri için haram şeylerden kaçındıkları, ibâdet ve itaate devam ettikleri ve hak yolunda mallarını sarf edip fedakârlıkta bulundukları için Cennetle ve ipekli elbise ile mükâfatlandırdı. Kendilerini öyle sabır ve sebatları sebebiyle böyle nîmetlere kavuşturdu. Artık onlar eriştikleri bağlarda, bostanlarda diledikleri şeylerden, istifâde ederler ve pek güzîde ipek kumaşlar ile bezemekte bulunurlar.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا

13.Orada tahtalar üzerine yaslanırlar, orada ne bir güneş ve ne de bir şiddetli soğuk görürler.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ

Tahtlar üzerinde Orada Yaslananlar olarak

(Orada tahtlar üzerine yaslanırlar) O sabırlı, muhterem takva sahibi zatlar o Cennette tahtlar üzerine yaslanırlar. Tam bir huzur ile otururlar.

لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا

Ne bir şiddetli soğuk Ve Bir güneş Orada Görmezler

(orada ne bir güneş ve ne de bir şiddetli soğuk görürler) öyle hararetti bir güneşin sıcağına uğrayarak rahatsız olmazlar. **Ve** Onlar orada kendilerini üzecek sıcaktan da, soğuktan da korunmuşlardır, tam bir ferahlıkla yaşar dururlar.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا

14.Ve onların üzerlerine o Cennetin gölgeleri yakındır, meyvelerini toplamak kolaylaştırılmıştır

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا

Gölgeleri Üzerlerine Yakın olarak Ve

(Ve onların üzerlerine o Cennetin gölgeleri yakındır) evet O cennete kavuşacak olan takva sahibi zatların üzerlerine Cennetteki ağaçların gölgeleri yakındır yani: Onlar için o ağaçlar vasıtası ile de istirahatlerinin artması takdir edilmiştir. O bağların, bostanların,

وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا

Bir sarkıtılışla Meyveleri Sarkıtılmış Ve

(meyvelerini toplamak kolaylaştırılmıştır) Yani o cennetin kolayca koparılabilen meyveleri o müminlerin istifadelerine sunulur. O Cennet ehli, o meyvelerden pek kolaylıkla istifade ederler, onları elde ederek zevk alırlar.

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا

15.Ve onların üzerlerine gümüşten kaplar ile ve billurdan kâseler ile dolaşır.

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا

Billurlar Oldu Bardaklarla Ve Gümüşten Bir kapta Üzerlerine Dolaşılır Ve

(Ve onların üzerlerine gümüşten kaplar ile ve billurdan kâseler ile dolaşır) evet o cennete girmiş bulunan zatların üzerlerine Cennetteki hizmetçiler gümüşten kaplar ile ve billurdan bardaklar ile su testileri ile dolaşırlar. Daima o Cennetteki zatların emirlerine verilmiş bulunurlar.

قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ قَدَرُوهَا تَقْدِيرًا

16.Gümüşten billurlardır, onları muayyen miktarlarda takdir etmişlerdir.

قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ

Gümüştedir Billurlar ki

(Gümüşten billurlardır) O su kapları Gümüşten billurlardır. Öyle beyaz, parlak, ince camlardan müteşekkil, zevk verici bir mahiyette bulunmaktadır,

قَدَرُوهَا تَقْدِيرًا

Bir takdirle Onları takdir etmiştir

(onları muayyen miktarlarda takdir etmişlerdir) O kapları, o güzel testileri Cenneteki hizmetçiler belirli miktarlarda takdir etmişlerdir. O cennet hizmetçileri, cennetteki zatların yanlarında dolaşırlar, emirlerine verilmiş bulunurlar, onların arzuları miktarına göre, o kadehler ile o lezzetli suları takdim ederler.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

17.Ve orada bir kadehten içirilirler ki: Ona katılmış olan, zencebil'dir.

Bu mübarek ayetler de o cennetlere erişecek zatların orada içecekleri suların ne kadar lezzetli, fevkalâde olduğunu bildiriyor. Oradaki hizmetçilerin ne kadar güzel, temiz yüzlü olduğunu gösteriyor. Ve o cennetlerde daha nice muazzam nimetler, muhteşem yerler görüleceğini haber veriyor. Ve Cennet ehlinin teşekkürle lâyık olan güzel amellerinin mükâfatı olmak üzere cennetlerde ne kadar mükemmel bir şekilde süslenmiş bir hâlde bulunacaklarını müjdelemektedir.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا

Dolu bir kadehten Orada İçirirler Ve

(Ve orada bir kadehten içirilirler) Ve Cennete ulaşan zatlara orada o cennette bir kadeh de bir bardakta içilecek pek lezzetli bir su, bir şerbette içirirler ki:

كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

Zencebil Katkısı Oldu

(Ona katılmış olan, zencebil'dir) Yani: Tatça pek lezzetli bir içilecek şey de o kadehteki şuruba katılacaktır. "Zencebil" Hindistan'da ve Arabistan'da bulunan meşhur bir baharattır, bir güzel kokulu ot köküdür, bir nevi ilaçtır. Ve cennetteki bir ırmağın adıdır.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا

18.Orada bir pınardan ki: Ona Selsebil denilir.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا

Selsebil İsimlendirilir Orada Bir pınardır

(Orada bir pınardan ki: Ona Selsebil denilir) O cennette bir çeşmeden bir pınardan, bir su kaynağından o suyu içerler ki o su kaynağına selsebil denilir. Onun kolaylıkla, lezzetle içilmesinden dolayı kendisine bu ad verilmiştir. O, Cennetteki bir güzel su kaynağıdır.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُورًا

19.Onların etrafında ebedî olan genç hizmetçiler dolaşır, onları göreceğin zaman onları birer saçılmış inci sanırsın.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ

Ebediliğe erdirilmişler Çocuklar Üzerlerine Dolaşır Ve

(Onların etrafında ebedî olan çocuklar dolaşır) yani Cennet ehlinin çevresinde onlara hizmet için gençlik, kuvvet ve güzellik itibari ile ebedîler olan daima bir hâlde devam eden genç hizmetçiler dolaşır. Onlar ihtiyar olup da, hizmet edemez bir hâle gelmezler. Aynı kuvvete sahip ve hizmete hazır bulunurlar,

إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُورًا

Saçılmış Bir İnci Kendilerini sandın Onları gördün O vakit ki

(onları göreceğin zaman onları birer saçılmış inci sanırsın) onları göreceğin zaman Renklerinin saflık, yüzlerinin parlak ve güzelliği itibariyle kendilerini birer saçılmış inci sanırsın. Onlarda parlaklık ve temiz ışık, birbirlerinin yüzlerine akseder durur.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

20.Ve orada göreceğin zaman, bir nimet ve bir büyük mülk görmüş olursun.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

Büyük Bir mülk Ve Bir ni'met Gördün Orada Gördün O vakit ki Ve

(Ve orada göreceğin zaman, bir nimet ve bir büyük mülk görmüş olursun) evet, cennet ehli, orada büyük nimetlere, büyük bağlara, bostanlara kavuşacaklardır. Ve o varlık, asla zail olmayacaktır. Bir hâdisi şerif de bildirmiştir ki: Cennet ehli arasında en az bir konak yerine nail olan bir mümin, bin senelik mesafesi bulunan bir ikametgâha sahip bulunmuş olacaktır. Baktığı zaman onun en yakın yerini gördüğü gibi ne uzak mahallini de öylece görecektir.

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقْيَهُمُ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

21.Onların üzerlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır ve gümüşten bilezikler ile bez edilmişlerdir ve onlara Rableri de gayet temiz bir şurup içirmiştir

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ

Kalın ipekten Ve Yeşil İnce ipekten Elbiseler Üzerlerinde var

(Onların üzerlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır) Onların üzerlerinde O cennetteki muhterem zatların elbiseleri ince ve kalın ipekten dallı, çiçekli bir nevi ipek kumaştan yeşil elbiseler vardır. Öyle güzel, çekici birer elbiseye bürünmüş olurlar

وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ

Gümüşten Bileziklerle Süslenmişler Ve

(ve gümüşten bilezikler ile süslenmişlerdir) ve Kendileri gümüşten bilezikler ile bezenmişlerdir. Nitekim altın bilezikler ile süslendirilecekler de Kuran-ı Kerim'de bildirilmiştir,

وَسَقْيَهُمُ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

Tertemiz Bir içecek Rableri Onlara içirmiştir Ve

(ve onlara Rableri de gayet temiz bir şurup içirmiştir) ve O cennet ehline Kerim, Rahîm olan Yüce Yaratıcı da gayet temiz bir şurup içirmiştir. Yani: Bu pek büyük ilâhî lütuf da onların haklarında takdir edilmiştir. Bu da o cennete mahsus pek seçkin, müstesna elbiselerin süslerin üstünde Allah'ın bir lütfudur ki: Bunu içenler pek büyük zevklere nail olurlar, pek yüce bir ruhani nimete kavuşmuş bulunurlar, gûnahtan ayrılarak ilâhî tecellilere kavuşmuş oluverirler.

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

22.Şüphe yok ki: Bu, sizin için bir mükâfat olmuştur ve sizin çalışmanız, teşekkürü lâyık bulunmuştur.

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً

Bir mükâfat Sizin için Oldu Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Bu, sizin için bir mükâfat olmuştur) O mesut cennet ehline hitaben, sevinçlerini ruhani zevklerini arttırmak için şöyle denilecektir. Şüphe yok ki, bu kavuştuğunuz çeşitli nimetler, kerametler sizin için Allah tarafından bir mükâfat olmuştur. Güzel amelleriniz karşılığı olarak size ihsan buyrulmuştur.

وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

Karşılığı verilmiş Çalışmanız Oldu Ve

(ve sizin çalışmanız, teşekkürü lâyık bulunmuştur) ve sizin dünyada iken Allah'ın dini dairesinde çalışmanız. Teşekkürü lâyık bulunmuştur. İşte şimdi o güzel amellerinizin ebedî faidelerine kavuşmuş bulunuyorsunuz. Her şekilde tebrike şayansınız.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

23.Muhakkak ki: Biz ancak biz, Kuranı senin üzerine vakit vakit indirdik.

Bu mübarek ayetler Kuran-ı Kerim'in iniş şeklini haber veriyor, Resul-i Ekrem'in sabır ile ve isyankâr kimselere itaat etmemekle ve muayyen vakitlerde Cenabı Hakkı zikir ve tesbih ile mükellef bulunduğunu bildiriyor. Müşriklerin de ihtiraslı arzularını kınamak ve kendilerini mahv etmek ve değiştirmekle tehdit ediyor. Bu süre-i celil enin bir öğüt olduğunu, bilen ve hikmet sahibi olan Allah-ü Teâlâ'nın dilemediği bir şeyin meydana gelemeyeceğini ve dilediği kullarını rahmetine kavuşturacağını, zalimlerin de azap görececeklerini beyan buyurmaktadır.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

Bir indirişle Kur'anı Sana İndirdik Biz Şüphesiz biz

(Muhakkak ki: Biz ancak biz, Kuranı senin üzerine vakit vakit indirdik) Ey Son Peygamber Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem muhakkak ki, biz Kuranı senin üzerine bir indirilişle yani Yirmi üç sene içinde vakit vakit ayet ayet, parça parça indirdik. Taki Ezberlenmesi ve anlaşılması kolay olsun ve durumun gereğine uygun olsun ve Allah celle celaluhu hazretleri bu ilâhî kitabı, büyük bir hikmet ve faydaya göre indirmiş, yani: Cibril-i Emin vasıtası ile göndermiş olan, Cenabı Allah'tır. Bu, bir ilâhî vahiydir, herhangi bir mahlûkun sözü değildir, hâşâ şiir, sihir ve kehanet kabilinden bulunmamaktadır.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا

24.Artık Rabbinin hükmüne sabret ve onlardan bir günahkâra veya bir nanköre itaat etme.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ

Rabbinin Hükmüne O halde sabret

(Artık Rabbinin hükmüne sabret) Artık Ey Yüce Peygamber Rabbinin hükmüne sabret ilâhî takdire razı ol, inkârcı dedikodularına karşı üzülmeye, ilâhî yardımın gelmesini bekle, sen nihayet muvaffakiyetlere kavuşacaksındır.

وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا

Azılı kafire Veya Bir günahkara Onlardan İtaat etme Ve

(ve onlardan bir günahkâra itaat etme veya bir nanköre) Ve O inkârcılardan bir günahkâra isyana devam edip durana veya bir nanköre nail olduğu nimetleri inkâr edip küfür sahasından ayrılmayana, her hangi öyle inkârcı şahıslara itaat etme. Onların sözlerine iltifatta bulunma.

&-Rivayete göre müşriklerden "Utbe Bini Rebiya" Resulullah'a demişti ki: Sen namazı terk et, bin kızımı sana mihirsiz olarak vereyim. Veya "Velid ibnul 'mugayre" demişti ki: "sen bu işinden vazgeçersen sana razı olacağın miktarda mal veririm." İşte bu gibi teklifleri ret için bu ayetler nazil olmuştur. Aslında Resul-i Ekrem Efendimiz; masumdur, o gibi dinsizlerin sözlerine tekliflerine iltifat buyurmayacağı açıktır, Bundan dolayı o masum Peygamberin bu gibi eğilimlerden yasaklanması, onun ümmeti hakkında ilâhî bir ihtardan ibaret bulunmaktadır. Taki: Onlar, her hususta, Yüce Peygamberin izini takip etsinler, öyle din düşmanlarının sözlerine, tekliflerine iltifatta bulunmasınlar.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

25.Ve Rabbinin ismini sabahleyin ve akşamleyin zikret.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

Akşam Ve Sabah Rabbinin İsmi Zikret Ve

(Ve Rabbinin ismini sabahleyin ve akşamleyin zikret) Yani: Sabah, öğle ve ikindi vakitlerinde veya bütün vakitlerde rabbinin ismini zikret. Kalben ve lisan en zikir yap ve düşün, Allah'ın zikri ile kalbini aydınlatmaya devam et.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

26.Ve onun için geceleyin secde et ve ona uzunca gecede tesbihte bulun.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ

Ona Artık secde et Geceden Ve

(Ve onun için geceleyin secde et) Ve O Yüce Mabut için geceleyin belirli vakitlerde secde et akşam ve yatsı namazları gibi ibadetlerde bulun.

وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

Uzunca Geceleyin Önu tesbih et Ve

(ve ona uzunca gecede tesbihte bulun) Ve O Kerem sahibi Mabut için uzunca gecede tesbihte bulun yani gecelerin birer kısmında Allah rızası için teheccüt namazına devam et.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

27.Şüphe yok ki: Onlar, peşin olanı severler ve önlerindeki pek ağır bir günü bırakırlar.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

Acil olanı Seviyorlar Onlar Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Onlar, peşin olanı severler) Şüphe yok ki, O müşrikler mesailerinin sonucu olan acele görecekları dünya hayatını, acele tadacakları dünya zevklerini, acilen ulaşacakları dünya başarılarını severler onlara düşkünlüdürler de.

وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

Ağır Bir günü Önlerinde Bırakırlar Ve

(Ve önlerindeki pek ağır bir günü bırakırlar) yani dünyada yapmış olduklarının karşılığını yarın görecekları, yarın ulaşacakları veresiye olan âhiret hayatını, âhiret devlet ve nimetlerini göz ardı ederler. Peşini severler de veresiye değer vermezler. Kendilerine faydası yarın olacak olan, yarın kendilerine cennet kazandıracak olan kurana yönelmezler. Sabah akşam Allah'ı tesbih edip, O'nun ayetlerini yaşamayı reddederler Âhiret hayatını hiç düşünmezler onu temine çalışmazlar. Bu ne kadar gaflet! Ne kadar yaratılış gayesini düşünmeden yoksun olmaktır?

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا

28.Biz, onları yarattık ve mafsallarını biz sağlam bağladık ve dilediğimiz vakitte onları benzerleriyle değiştiririz.

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ

Mafsallarını Sımsıkı bağladık Ve Onları yarattık Biz

(Biz, onları yarattık ve mafsallarını biz bağladık) evet yüce Allah buyuruyor ki: Onlar ne için bu kadar gaflet içinde yaşıyorlar. Bir kere düşünmeli değil midir ki: Biz onları yarattık. Onları yoktan meydana getirdik ve mafsallarını biz bağladık ve biz onların mafsallarını organlarını birbirlerine muntazam bir surette sımsıkı sağlam bağladık.

وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا

Bir değişme ile Benzerlerini Değiştirdik Diledik O vakit ki Ve

(Ve dilediğiniz vakit de onları benzerleri ile değiştiririz) Yani: Onları helak eder, yerlerine başkalarını getiririz, kendilerini de kıyamette eşsiz bir şekilde tekrar meydana getirerek azaba sevk ederiz. Bütün bunlar Allah'ın kudretine göre pek kolay şeylerdir.

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

29.Şüphe yok ki: İşte bu, bir öğüttür. Artık kim dilerse Rabbine bir yol tutar.

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ

Bir nasihattir Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki: İşte bu bir öğüttür) Yani bu Süre-i Celile veya evvelce bildirilen ayeti kerime, ihtiva ettiği güzel üslup, teşvik ve korkutma, vaat ve tehdit itibarı ile düşünme kabiliyetine sahip kimseler için pek faydeli bir öğüttür. İnsan bundan istifadeye çalışmalı değil midir?

فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

Bir yol Rablerine Edinmiştir İstemişse Artık kim

(Artık kim dilerse Rabbine bir yol tutar) artık kim Nefsi hakkında dünyevî ve uhrevî bir hayır dilerse Rabbine bir yol tutar İbadet ve itaatte bulunur, Cenabı Haktan muvaffakiyetler diler, ilâhi sevaplara kavuşur.

وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

30.Ve siz dileyemezsiniz, meğerki: Allah dileyecek olsun. Şüphe yok ki, hakkıyla bilen, hakîm olan, ancak Allah'tır.

وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

Allah'ın Dilemesiyle Ancak İstemiyorsunuz Ve

(Ve siz dileyemezsiniz, meğerki: Allah dileyecek olsun) Ve Ey Allah'ın kulları Siz dileyemezsiniz Sizi kurtuluşa kavuşturacak bir yolu isteyemezsiniz, öyle bir yolu takip edemezsiniz meğerki: Allah dileyecek olsun o Kerem Sahibi Yaratıcı dilerse o takdirde kulları muvaffakiyetlere nail olurlar. Çünkü: Ondan başka Yaratıcı, yoktur. Kulun vazifesi, temiz yaratılışını muhafazaya çalışmaktır. Kendi kesb ve iradesini kötüye kullanmamaktır. Sonra muvaffakiyeti de, o kerim yaratıcıdan istirhamda bulunmaktır.

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

Her işi hikmetlidir Her şeyi bilici Olandır Allah Şüphesiz

(Şüphe yok ki, hakkıyla bilen, hakîm olan Allah'tır) evet Şüphe yok ki, hakkıyla bilen her şeyin, her şahsın, mahiyetini, kabiliyetini, liyakatini tamamen bilmekte olan ve hâkim olan bütün ilâhî fiilleri, beyanları birer parlak hikmet ve menfaat gereği bulunan zat ancak Allah'tır. Artık her türlü muvaffakiyeti onun tek olan zatından niyaz etmelidir.

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

31.Dilediğini rahmetine sokar, zalimlere gelince, onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır.

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ

Rahmetine Diler O kimseyi ki Dahil eder

(Dilediğini rahmetine dâhil eder) Artık şüphe yok ki: O Yüce Yaratıcı Dilediğini temiz yaratılışını kaybetmeyen, irade hürriyetini kötüye kullanmayan herhangi bir kabiliyetli kulunu rahmetine sokar onu ibadet ve itaate muvaffak kılar, hidayete nail ederek ahirette Cennete kavuşturur,

وَالظَّالِمِينَ

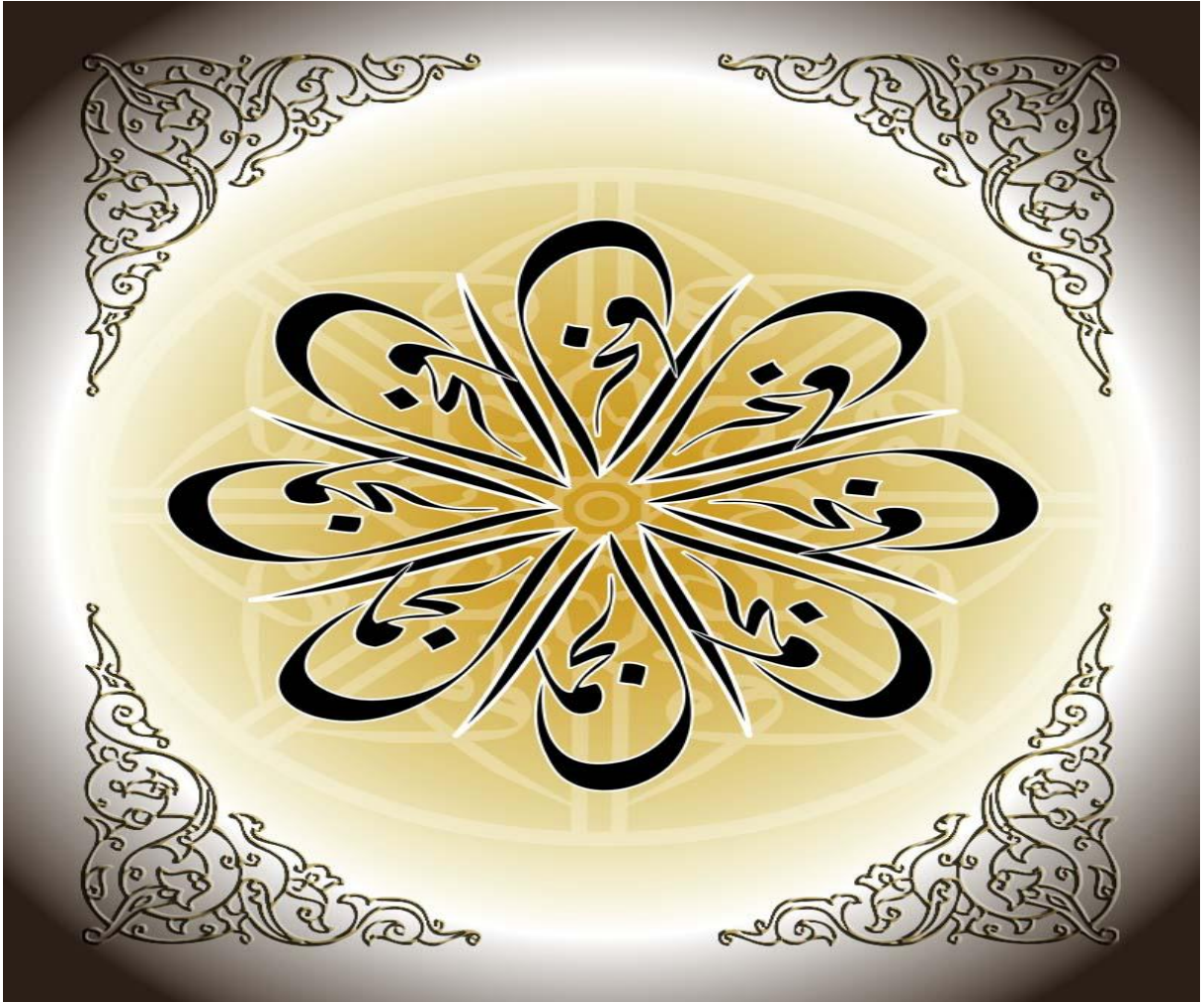
Zalimlere Ve

(ve zalimlere gelince) Öyle kendi kabiliyetlerini kötüye kullanmış, küfür ve şirk içinde yaşamayı tercih eylemiş o zalim kimselere gelince Cenabı Hak

أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Elemli Bir azap Onlar için Hazırladı

(onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır) ki: O da Cehennemin pek şiddetli ve sonsuz olan azabından ibarettir. Bu takdir edilmiş olan azap, şüphe yok ki: Meydana gelecektir. Artık her akıl sahibi insan için lâzımdır ki: Kendi yaratılış kabiliyetini kötüye kullanmasın, üzerine düşen dinî vazifeleri yerine getirmeye çalışsın, kendisini uhrevî azaptan kurtarmaya vesile olacak olan güzel amellerde bulunsun ve bu hususlarda muvaffakiyeti Hak Teâlâ Hazretlerinden niyaz eylesin. Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi iyiler zümresine katarak uhrevî mesuliyetten korusun âmin, Hz. Peygamber hürmetine.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
77-ELMURSELAT SURESİ

Bu mübarek sure, "El-Hümeze" suresinden sonra Resulü Ekrem, Mekke'yi Mükerrerme'de Minâ mevkiindeki bir mağarada iken nazil olmuştur. Elli ayeti kerimeyi içermektedir. Mürselât'a, yani Allah tarafından gönderilmiş meleklerle yemin ile başladığı için kendisine böyle El Mürselât suresi adı verilmiştir. Bununla beraber Urf suresi ismine de sahiptir.

Bu sureyi celile, kendisinden evvelki El İnsan süresindeki vaade ve tehdide ait beyanların doğruluğunu araştırıp açıkladığı için aralarında büyük bir irtibat vardır.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Kıyametin şüphesiz vuku bulacağına dair birçok kudret eseri üzerine yemin etmek.
- 2.Ahret gününün alâmetlerini ve bazı kudret eserlerini açıklamak ve ilân etmek.
- 3.Kâfirlere azap edileceğini ihtar etmek, takva sahibi zatları da nimetlere kavuşturmakla müjdelemek.
- 4.Çeşitli ilâhî kudret eserlerini görüp te takdir edemeyen ve bir nice hakikatleri yalayan kimseleri kınamak ve helak ile tehdit etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

1.And olsun, ardı ardına gönderilmişlere.

Bu mübarek ayetler ile kıyamet gününün her hâlde meydana geleceğini ihtar için çeşitli vazifeleri bulunan meleklerle yemin ediyor.

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

Ardı ardına And olsun gönderilenlere

(And olsun ardı ardına gönderilmişlere) yani: İhsan ile ilâhî hikmetler ile Peygamberlere gönderilmiş olan meleklerle ilâhî vahyi, tebliğ etmekle emir olunan o yüce zümrelere and olsun. Veya gönderilmişlerden maksat Peygamberlerdir ki: Ümmetlerine ilâhî dinî tebliğ ve telkin ile emir olunmuşlardır. Gönderilmişlerden maksat: Rüzgârlar da olabilir ki: Onlar da yeryüzüne dağılarak hayra ve feyiz ile berekete vesile bulunmaktadırlar. İşte bütün bunlara and olsun

فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا

2.Ve pek süratle esmekle esenlere.

فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا

Estikçe Hem şiddetli esenlere

(Ve pek süratle esmekle esenlere) And olsun pek süratli esmekle esenlere yani: Şiddetli rüzgârlara, öyle rüzgârlar gibi her tarafa süratle dağılıp giden meleklerle de and olsun.

وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

3.Ve yaymakla yayıverenlere.

وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

Yaydıkça Yayanlara Ve

(Ve yaymakla yayıverenlere) yani: Yeryüzünde ilâhî hükümleri yaymakla emir olunan meleklerle de veya havada bulutları dağıtan, yağmurları yayan rüzgârlara da and olsun.

فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا

4.Sonra ayırmakla ayıranlara.

فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا

Ayırdıkça Sonra ayıranlara

(Sonra ayırmakla ayıranlara) yani: Allah-u Teâlâ'nın emirleri ile yere inerek hak ile batılın, hidayet ile sapıklığın aralarını ayırmakla emir olunana. Veya rızıkları ve ecelleri ayırmakla mükellef bulunan meleklerle de. Veya Cenabı Hakkın emirlerini, yasaklarını Ümmetlerine tebliğ ve telkin eden Peygamberlere de. Veyahut hak ile batılın, helâl ile haramın aralarını ayıran Kuran ayetlerine de and olsun

5.Sonra bir öğüt bırakanlara.

فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا

Bir öğüt Sonra bırakanlara

(Sonra bir öğüt bırakanlara) Yani: Birer nasihati içeren ayetleri Peygamberlere indirmiş olan Meleklerle de veya insanların kalplerinde zikir ve düşüncenin uyanmasına, Allah'ın kudretini hatırlamalarına vesile olan rüzgârlara da and olsun.

&-Melekler, manevî varlıklar olup güzellik ve hareket sürati itibariyle rüzgârlar gibi oldukları cihetle kendileri rüzgârlara ait vasıflar ile vasıflanmış bulunmaktadır.

عُذْرًا أَوْ نُذْرًا

6.özür dilemek veya korkutmak için.

عُذْرًا أَوْ نُذْرًا

Korkutmak Veya Mazur kılmak için

(Özrü bildirmek veya korkutmak için) Yani: Hakkı yerine getirenler hakkında mazet teşkil edecek şeyleri bildirmek ve iptal ve inkâr edenleri de, Allah'ın azabı ile korkutmak için ilâhî vahyi Peygamberlere getirmiş olan meleklerle de and olsun.

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ

7.Şüphe yok ki: O vaat olunduğunuz şey, elbette vuku bulacaktır.

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ

Elbet vakidir Vaad olunuyorsunuz Şüphesiz o şey ki

(Şüphe yok ki: O vaat olunduğunuz şey, elbette vuku bulacaktır) Ey insanlar O vaat olunduğunuz şey O kıyamet günü veya hayır ve şer adına size haber verilen her şey elbette vuku bulacaktır. İşte bu pek mühim, düşünülmesi icap eden bir vaziyet, bir hadisedir bundan dolayıdır ki, kendisi için öyle çeşitli şekillerde yemin edilmiştir.

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

8.Artık o zamanki: Yıldızların ışıkları gider.

Bu mübarek ayetler de kıyametin habercilerinden olmak üzere bir takım müthiş hâdiselerin meydana geleceğini haber veriyor. Ümmetlerin sorguya çekilecekleri müthiş bir güne işaret ediyor. Birçok eski inkârcı kavimlerin helake uğramış olduklarını bir ibret numunesi olmak üzere sonrakilere bildiriyor. İnkârcı şekilde yaşayanları helak ile tehdit buyurmaktadır.

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

Söndürüldü Yıldızlar Artık o vakit ki

(Artık o vakit ki yıldızlar söner) Ey inkârcılar Bir kere düşünün. Artık o zaman ki: Yıldızların O kadar çok ve parlak oldukları hâlde ışıkları gider mahvolur.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

9.Ve o vakit ki: Gök yarılr.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

Yarıldı Gök O vakit ki Ve

(Ve o vakit ki: Gök yarılr) Açılır, yarılr, parçalanır. Bu olay, kâinatın mevcut düze

ninin bozulacağına, sistemlerin birbirine karışacağına ve böylece müthiş çarpışma ve patlamaların meydana geleceğine, fezanın kesif bir duman veya gazla dolacağına, gül rengi misali eriyip akacağına ve bu akıl almaz manzara karşısında göğün yer yer yarılma görünümünün ortaya çıkacağına işaretler.

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ

10. Ve o an ki: Dağlar, dağılıverir.

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ

Savruldu Dağlar O vakit ki Ve

(Ve o vakit ki Dağlar, dağılıverir) İşte dağlar Süratle yerlerinden koparılmış olurlar, rüzgârların şiddeti ile darmadağın olur, kendilerinden bir iz bile kalmaz. Bu olay, yer-kürenin de alt üst olup yörüngesinden çıkacağına ve o sebeple müthiş sarsıntılarla dağların tuz buz olup dağılacağına işaretler.

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِتَتْ

11. Ve o zaman ki: Peygamberlere belli bir müddet verilmiş olur.

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِتَتْ

Vakit belirlendi Peygamberlere O vakit ki Ve

(Ve o zaman ki: Peygamberlere) Kendilerine ümmetleri arasındaki davaların halledilmesi için, ümmetleri üzerine şahitlikle bulunmaları için belli bir müddet verilir. o Peygamberler, belirli bir vakit olan kıyamet gününde şahitlik için hazır bulunurlar.

لَا يَوْمَ أُجِّلَتْ

12. Hangi vakte ertelenmiştir?

لَا يَوْمَ أُجِّلَتْ

Ertelendi Günün Hangisine

(Hangi vakte ertelenmiştir?) Denilir ki: O Peygamber için takdir edilen gün Hangi vakte ertelendi? Yani: O Peygamberlere ait işler, onların ümmetleri hakkındaki şahitlikleri ve mümin zatların nimetlere erişmeleri, kâfirlerin de azaplara kavuşmaları hangi bir güne bırakılmıştır? O ne mühim bir gün olacaktır...

لِيَوْمِ الْفَصْلِ

13. Ayırma gününe ertelendi.

لِيَوْمِ الْفَصْلِ

Ayırma Gününe

(Ayırma gününe ertelendi) Böyle bir suale cevaben buyruluyor ki: Ayırma gününe Ertelenmiştir. Yani: Milletlerin mahşerde toplanarak hesaba çekilecekleri bir güne tehir edilmiştir.

وَمَا أَدْرِيكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ

14. O ayırma gününün ne olduğunu sana ne bildirdi?

وَمَا أَدْرِيكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ

Ayırma Günü Nedir Sana ne bildirdi Ve

(O ayırma gününün ne olduğunu sana ne bildirdi) O ayırma Günü, ne kadar müthiş. O hesap gününün ne olduğunu onun şiddetini, heybetini sana ne bildirdi? Onun mahiyetini kimse bilip hakkıyla takdir ve tayin edemez. O pek şiddetlidir, pek çok felâketleri içermektedir.

وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

15. O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O müthiş günü yalanlayıp duranların o pek şiddetli gündeki hâlleri ne kadar feci, ne kadar felâkete uğramış bulunacaklar.

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ

16.Evvelkileri helak etmedik mi?

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ

Evvelkileri Biz helak etmedik mi?

(Evvelkileri helak etmedik mi?) Kâfirler, ahirette, öyle şiddetli azaplara tutulacaklarını nasıl inkâr edebilirler? Nice kâfirler, inkârları yüzünden daha dünyada iken de bir nice azaplara, felâketlere uğratılmış değil midirler? İşte Cenabı Hak buyuruyor ki: Evvelkileri helak etmedik mi? Peygamberlerini yalanlayan Nuh, Semud ve Ad kavimleri gibi inkârcıları bir nice felâketlere daha dünyadalar iken uğratmadık mı? Bunların müthiş tarihi hâlleri bilinmektedir.

ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ

17.Sonra arkadan gelenleri onlara tâbi kılarız.

ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ

Geridekileri Onların peşine takarız Sonra

(Sonra arkadan gelenleri onlara tâbi kılarız) Sonra Onlardan sonra dünyaya gelen, onlar gibi küfür ve yalanlama içinde yaşamakta bulunan kimseleri de onlara o vakti ile helake uğratılmış olanlara tâbi kılarız. Bu sonrakileri de öyle müthiş dünyevî felâketlere uğratırız. Bu sonrakiler de kendi inkârlarının, kötü hareketlerinin cezalarına daha dünyada iken uğramış olurlar, onlar, hiç böyle bir akıbeti düşünmezler mi?

&-Bu ayet-i kerime: Peygamberimizi inkâr eden, Kuran ayetlerini yalan sayan kâfirler için pek şiddetli bir tehdidi içermektedir.

كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

18.İşte günahkârlara böyle yaparız.

كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

Günahkârlara Yaparız İşte böyle

(İşte günahkârlara böyle yaparız) Bu hususta Allah'ın sünneti böyle cereyan etmektedir. Eskiler hakkında da, sonrakiler hakkında da hikmetin gereğine göre Allah'ın takdiri tecelli eder. Hiç bir inkârcı azabın pençesinden yakasını kurtaramaz. Er geç lâayık olduğu cezaya kavuşur.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

19.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O kendilerinin helak olacakları zaman vay hâline yalanlayanların. Allah-ü Teâlâ'nın ayetlerini. Peygamberlerini yalanlayanların artık ne kadar helake, azaba uğrayacakları muhakkaktır. Onlar, böyle bir akıbeti hiç düşünmezler mi?

&-Bu süreyi Celile'de Veyl ayeti, tekrar etmektedir. Bundaki hikmet ise inkârcıların şahısları, kötü kuruntuları, fena hareketleri çeşitli ve fazla olduğu için haklarındaki dünyevî ve uhrevî azapların da çeşitli ve hak ettiklerine göre başka başka olacağına işareten vesaire den ibarettir. Ve o inkârcıların tekrar tekrar tehdit ile ibret dairesine davet faydasını da içermektedir.

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ

20.Sizi bir değersiz sudan yaratmadık mı?

Bu mübarek ayetler de Kerem Sahibi Yaratıcının insanları ne kadar üstün; eşsiz bir şekilde yaratmış, kendilerini nasıl kıymetli uzuvlara nail buyurmuş olduğunu bildiriyor. Ve Cenabı Hakkın insanları barındırmak için yer sahasını yaratmış, orada yüksek dağları ve lezzetli suları vücuda getirmiş olduğunu beyan ve bu gibi nimetleri inkâr edenleri helak ile tehdit ve tekdir buyurmaktadır.

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ

Hakir Bir sudan Sizi yaratmadık mı?

(Sizi bir değersiz sudan yaratmadık mı?) Ey kıyameti inkâr edenler, ey insanlığın yeni bir hayata erdirilerek mahşere sevk edileceğini yalan sanan gafiller. Sizi bir değersiz sudan bir damla meniden, öyle kıymetsiz bir nutfeden yaratmadık mı? Artık sizi öyle bir damla sudan yaratmaya kaadir olan bir Yüce Yaratıcı, sizi öldürdükten sonra, tekrar hayata kavuşturamaz mı? Elbette ki, fazlasıyla kavuşturabilir. Siz bunu neden anlayamıyorsunuz.

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

21.İmdi onu bir sağlam yerde bulunur kıldık.

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

Sağlam Bir karargahta Sonra onu kıldık

(İmdi onu bir sağlam yerde bulunur kıldık) O Kudret Sahibi Yaratıcı, şöyle de buyuruyor: İmdi Bir kere düşünün o su damlasını bir sağlam karargâhta ana rahminde bulunur kıldık. Orada büyüüp geliştirdi.

إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ

22.Belli bir müddete kadar.

إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ

Belli Bir miktara kadar

(Belli bir müddete kadar) Doğum zamanına kadar o ana rahminde kalıverdiniz, o müddet ise dokuz ay veya daha az veya daha çok bulunmaktadır.

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

23.İşte biz kaadir olduk, artık ne güzel kaadir olanlarız!

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

Yetireniz İşte ne güzel Ve güç yetirdik

(İşte biz kaadir olduk, artık ne güzel kaadir olanlarız!) Öyle bir damla sudan bir insan olmak üzere sizi yaratıp hayata kavuşturduk. Buna başkaları kaadir olamaz. Yahut: Sizin öyle meydana gelmenizi, yüce zatı takdir etmiştir. Bunu başkası takdir edemez. Artık ne güzel kaadir olanlarız biz, yani kudret ve azamet sahibi olan Yüce Zatım buna kadirdir. Ne güzel kaadir olanlar bulunmaktayız.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

24.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O ahirete varacakları zaman vay hâline yalanlayanların. Böyle eşsiz bir şekilde yaratmayı ve onların ahirette yeniden hayata kavuşturulacaklarını inkâr eden, yalanlamaya cüret gösteren kâfirler, elbette, helake maruz kalacaklardır. Artık O akıbeti beklesinler.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا

25.Biz yeri bir toplantı yeri yapmadık mı?

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا

Bir toplanma yeri Arzı Kılmadık mı?

(Biz yeri bir toplantı yeri yapmadık mı?) O inkârcılar, şunu da düşünmezler mi ki: Biz Yüce Zatım, kudret ve azametle yeryüzünü bir toplantı yeri yapmadık mı? Yer sahasını insanların ve daha bir nice hayat sahibi mahlûkların bir ikametgâhları hâlinde bulundurmamak mı?

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا

26.Dirilere ve ölülere.

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا

Ölülere Ve Hayat sahiplerine

(Dirilere ve ölülere) Evet, O yer sahasını Dirilere ve ölülere. Bir toplantı yeri kılmış olduk, hayatta olanlar, o yeryüzünde, kendi evlerinde yaşarlar, ölüler de o yerin içine defnedilirler, oralarda ölülerin birer ikametgâhı mesabesindedir. Bunun içindir ki: Mezara tecavüz edilmesi, caiz değildir. Çünkü herkesin ikametgâhı tecavüzden korunmuştur.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

27.Ve orada, yüksek, sabit dağlar kıldık ve size bir tatlı su içirdik.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ

Yüksek yüksek Sabit dağlar Orada Kıldık Ve

(Ve orada, yüksek, sabit dağlar kıldık) Ve Ey insanlar Şuna da bakınız ki Yeryüzünde yüksek, sabit dağlar kıldık. Bu dağlar, arz tabakalarının üst kısmından en derin olan tabakalarına kadar rabt edilmiş bulunmaktadır,

وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

Tatlı Bir su Size içirdik Ve

(ve size bir tatlı su içirdik) Bu sular, kısmen bulutlardan gelerek dağların içerlerinde toplanan sulardır. Kısmen de yeryüzünde eriyerek içersinde nüfuz eden kar sularıdır. Büyük bir kısmı da yer tabakaları içinde bulunup onlardan dışarı fışkıran sulardır. Velhâsıl bu suların hepsi de birer hayat kaynağı, birer ilâhî lütuftur. Su bulunmadığı takdirde hayatın devamı mümkün olamaz. Bunların şükrünü, yerine getirmek bunları bize ihsan buyurmuş olan Yaratıcımızın varlığını, kudret ve azametini tasdik etmek icap etmez mi? Elbette ki, icap eder.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

28.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) Artık o kıyamet zamanında vay hâline yalanlayanların. Evet, Bu kadar ilâhî nimetlerin kadrini takdir, şükrünü eda etmeyen, Allah'ın birliğini, âhiret gününü inkâr eyleyen dinsizlerin vay hâllerine, elbette ki, onlar helake, Allah'ın kahrına lâayık olmuşlardır.

انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

29.Kendisini yalanladığınız şeye gidiniz.

Bu mübarek ayetler de inkârcıların ahirette nasıl bir kınama hitabına uğrayacaklarını gösteriyor. Dünyada iken yalan sandıkları Cehennemin müthiş azabına sevk edile-

ceklerini bildiriyor. Artık bir kurtuluş çaresi bulamayıp pek muazzam, ebedi bir helake uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır.

انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Kendisini İdiniz O şeye ki Fırlayın gidin

(Kendisini yalanladığınız şeye gidiniz) Ahirette, Cehennem muhafızları, kâfirlere derler ki: Ey inkârcılar haydi Kendisini yalanladığınız cehennem azabına gidiniz. İnkârınızın cezasına kavuşunuz, bakınız ki: Yalanladığınız azap, ne kadar bir hakikat imiş.

انْطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ

30.Üç kola ayrılmış olan bir gölgeye gidiniz.

انْطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ

Çatallar Üç Sahibi Bir gölgeye Fırlayın gidin

(Üç kola ayrılmış olan bir gölgeye gidiniz) Haydi ey inkârcılar Üç kola ayrılmış Cehennem dumanına ait bir gölgeye gidiniz. Yani: Sizi her tarafınızdan kuşatacak olan bir cehennem dumanına can atınız, o müthiş dumana sığınınız!

لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

31.Ne gölgelendiricidir ve ne de alevden koruyabilir.

لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

Alevden Ne korur Ve Ne gölgelendiricidir

(Ne gölgelendiricidir) Fakat şunu da biliniz ki: O cehennem dumanı sizi günün müthiş sıcağından kurtaracak bir hâlde değildir, ve de alevden koruyabilir Sizden müthiş sıcaklığını bertaraf edemez. Bu ilâhi beyan, o inkârcılara karşı alay yoluyla olan bir hitap dır. Onların asla rahat yüzü görmeyeceklerini ihtardan ibarettir.

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ

32.Şüphe yok ki, o köşk gibi kıvılcımlar atar.

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ

Saray gibi Kıvılcımlar Atar Şüphesiz o

(Şüphe yok ki, o köşk gibi kıvılcımlar atar) o Cehennem ateşi, büyüklüğü ve yüksekliği bakımından köşk gibi pek muazzam bir kale gibi kıvılcımlar atar. Onun etrafında saçılan kıvılcımları bile o kadar büyüktür ve müthiştir.

كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ

33.Sanki o birer sarı erkek develerdir.

كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ

Sarı sarı Develerdir Sanki o

(Sanki o birer sarı erkek develerdir) evet o ateş, renk, sürat, yükseklik ve birbirini takip itibari ile birer sarı erkek develerdir. O cehennem ateşi, o kadar garip bir vaziyette bulunmaktadır.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

34.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) Artık O gün öyle kendilerinden azabı bertaraf edemeyecekleri vakit vay hâline o azabı vakti ile yalanlayanların. Onun varlığına evvelce inanmamış olanların.

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ

35.Bu bir gündür ki, konuşamazlar.

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ

Konuşamayacaklar Bir gündür ki Bu

(Bu bir gündür ki, konuşamazlar) Kıyamet günü, bütün yaratıkların durumlarının halledileceği vakit bir gündür ki: Onun fevkalade dehşetinden dolayı herkes hayrette kalıp birçok vakitlerde konuşamazlar başlarının derdini düşünürler. Kendilerine faide verecek bir söz söyleyemezler. Delile dayalı bir ifadeye, nefis müdafaasına güç yetiremezler.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

36.Ve onlar için izin verilmez, mazerette de bulunamazlar.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

Ki özür dilesinler Onlara İzin verilmez Ve

(Ve onlar için izin verilmez, mazerette de bulunamazlar) O inkârcılar için özür hususunda izin verilmez. Çünkü: onların sahih özürleri, doğru cevapları yoktur. Onlar mazerette de bulunamazlar Onların boş, iddiaları, özür beyan etmeleri, haklarında bir fayda vermez.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

37.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) Artık O gün öyle kabul edilebilir mazeret ileri süremeyecekleri zaman vay hâline öyle bir günün meydana geleceğini yalanlayanların. Onlar, bu yalanlamalarının cezasına kavuşmuş olacaklardır.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ

38.İşte bu, ayırt etme günüdür, sizleri de evvelkileri de toplayıverdik.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ

Ayırma Günüdür Bu

(İşte bu, ayırt etme günüdür) O inkârcılara bir tehdit olmak üzere de denilir ki: İşte bu Muhakeme, muhasebe günü, bir ayırt etme günüdür. Bugün hak ile batılın arası ayırt edilmiş olacaktır.

جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ

Evvelkileri Ve Sizi topladık

(sizleri de evvelkileri de toplayıverdik) Sizleri de Sizlerden evvelkileri de bu ümmeti de, diğer Peygamberlerin ümmetlerini de, bütün müminleri de, kâfirleri de toplayıverdik. Şimdi hepiniz de bir mahşer alanında muhakemeye muhasebeye tâbi buluncaksınızdır.

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ

39.Artık sizin için bir hile var ise hemen bana hilede bulunun.

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ

Haydi bana tuzak kurun Bir tuzak Sizin için var İse Artık eğer

(Artık sizin için bir hile var ise hemen bana hilede bulunun) Artık Ey inkârcılar Şimdi sizin için azabı defedecek bir hile bir tuzak, çare var ise hemen bana hilede bulunun kendinizi kurtarabilecek olan tuzağınızı, aldatmanızı bana bildirin. Heyhat! Mümkün müdür? Bu ne mümkün!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

40.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O gün O kendilerini kurtarabilecek bir çareye, bir hileye sahip olamayacakları zaman vay hâline böyle bir akıbeti, bir haşır ve neşir anını yalanlayanların. Artık onların acizlikleri, alçaklıkları meydana çıkmış, ne kadar azaba lâıyk oldukları belli olmuş bulunur.

&-Bu ilâhî beyanda, o inkârcılar hakkında ayrıca bir azarlamak ve kınamak, başlarına kalkmak mahiyetinde bulunmaktadır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ

41.Şüphe yok ki: Muttakiler ise gölgelerde ve çeşmelerdedirler.

Bu mübarek ayetler de takva sahibi kulların güzel amelleri mükâfatı olmak üzere ahirette kavuşacakları nimetleri, mevkileri müjdeliyor. Üzerlerine düşen kulluk vazifelerini yerine getirmekten kaçınan inkârcıların da dünya varlığından geçici olarak yararlanırsalar da ahirette ne büyük azaplara uğrayacaklarını ihtar ediyor. Beyanlarında yüceliğe ve gerçeğe sahip olan Kur'anı Kerim'i tasdik etmeyenlerin artık başka bir kelâma nasıl inanacaklarına taaccüp maksadıyla beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ

Pınarlarda Ve Gölgelerde Takva sahipleri Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Muttakiler ise gölgelerde ve çeşmelerdedirler) evet inkârcılar, beyan olunduğu üzere herhalde helake lâıktırlar. Fakat Şüphe yok ki, muttakiler ise Küfürden, kibirden sakınmış olan zatlar ise gölgelerde ve çeşmelerdedirler. Yani: Onlar, güneş gibi şeylerin yayacağı sıcaklıklardan korunmuş, çeşitli köşklerin, ağaçların gölgelik sayılacak taraflarında sakın bir hâlde bulunurlar ve daima akıp giden lezzetli sulardan içip zevk alırlar.

وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ

42.Ve canları istediğinden meyveler içindedirler.

وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ

Arzu ediyorlar O şeylerden ki Meyvelerde Ve

(Ve canları istediğinden meyveler içindedirler) Ve O takva ehli zatlar, cennetlerde canlarının istediğinden hoşlarına giden meyveler içindedirler. Öyle diledikleri çeşitli meyvelere, nimetlere nail olur dururlar.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

43.Yiyiniz ve içiniz, afiyet olsun, yaptığınız şey sebebiyle.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Yapıyorsunuz İdiniz O şeyden dolayı ki Afiyetle İçin Ve Yiyin

(Yiyiniz ve içiniz, afiyet olsun, yaptığınız şey sebebiyle) Evet O muhterem zatlara denilir ki: daha dünyada iken yaptığınız ibadet ve itaat sebebi ile bu nimetlere erişmiş bulunmaktasınız. Yiyiniz ve içiniz Meyvelerden ve çeşmelerden dilediğiniz zaman bol bol istifade ediniz afiyet olsun tam bir zevk ve ferahlıkla yemiş bulunun. Bunlar, daimidirler, sizlere mahsuslardır.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

44.Şüphe yok ki: Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

İyilik edenleri Mükâfatlandırırız İşte böyle Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz, iyilik yapanları işte böyle mükâfatlandırırız) Allah-u Teâlâ da şöyle buyuruyor: Şüphe yok ki: Biz, iyilik yapanları Güzелce imana, ibadet ve itaate muvaffak bulunanlar muttaki kulları işte böyle mükâfatlandırırız. Onları pek büyük mükâfatlara erıştirdiğimiz gibi cennetlerde nice nimetlere kavuştururuz.

وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

45.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O gün O âhiret âleminde ise vah haline yalanlayanların. Böyle muttaki, iyilik yapan zatların ahirette mükâfatlara kavuşacaklarını yalan sayan kimseler ise helake uğrayacaklardır. Artık vay onların o korkunç hâllerine.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ

46.Yiyiniz ve menfaatleniniz biraz, muhakkak ki, siz günahkârlarsınız.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا

Biraz Faydalanın Ve Yiyin

(Yiyiniz ve menfaatleniniz biraz) O inkârcıları tehdit için de buyruluyor ki: Ey nan-körler Yiyiniz ve menfaatleniniz öleceğiniz zamana kadar. Bu bir geçici nimettir, bunun şükrünü yerine getirmediğinizden dolayı da ayrıca azap göreceksiniz. Ve

إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ

Günahkârlarsınız Şüphesiz siz

(muhakkak ki: siz günahkârlarsınız) sizden evvelki suçlular lâıyk oldukları cezalara kavuşmuş oldukları gibi sizler de lâıyk olduğunuz cezalara kavuşacaksınız.

وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

47.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) O gün O fena amellerin cezalarına kavuşulacağı zaman vay hâline yalanlayanların. Böyle bir akıbeta inkârcıların düşeceklerini yalan sayanların ki: O gün kendileri de böyle müthiş bir felâkete aday bulunacaklardır.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

48.Onlara rükû ediniz denildiği zaman rükû etmezler.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

Rükû etmezler Rükû edin Onlara Denildi O vakit ki Ve

(Onlara rükû ediniz denildiği zaman) O yalan sayan kimselere rükû ediniz yani: Allah-u Teâlâ'ya ibadet ve itaat de bulunun, namaz kılarak kulluk secdesine kapanınız, Cenabı Hak'tan korkarak alçak gönüllü bir şekilde vaziyet alınız denildiği zaman onlar rükû etmezler namaz kılmazlar, Allah-ü Teâlâ'dan korkmazlar, bu gibi emirleri kabul etmeyerek isyana, kibirlenmeye devam ederler.

&-Bu gibi Kuran'î beyanlar gösteriyor ki: Kâfirler de namaz gibi, oruç gibi dini hükümlerle, kulluk vazifeleriyle mükelleftirler. Bunlara uymamalarından dolayı da ayrıca kınama ve cezaya lâıyk bulunurlar. Şu kadar var ki: Sahih bir imana sahip olmadıkça böyle bir şekilde yapacakları ibadet ve itaatleri Allah katında makbul olmaz.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

49.O gün vay hâline yalanlayanların.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(O gün vay hâline yalanlayanların) Artık O gün o kıyamet zamanında vay hâline yalanlayanların. Bu gibi ilâhî emirleri nehiyleri yalan sayan, bunlara riayette bulunmayan dinsizlerin. Onlar, o günde ne büyük azaplara uğrayacaklardır.

&-Evet, Allah-ü Teâlâ Hazretleri, insanlığı ikaz için, onlara selâmet ve saadet yolunu göstermek için Peygamberler göndermiş ve kitaplar indirmiştir. Özellikle Peygamber Efendimiz vasıtası ile de bütün insanlığa dini vazifelerini bildiren Kuranı Kerim'i ihsan buyurmuştur. Artık bu en büyük bir ilâhî rahmettir. Bir ilâhî delildir. Kimsenin bir mazet ileri sürerek kendi küfür ve cehaletini bir özür olarak ileri süremez.

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

50.Artık bundan sonra hangi bir söze inanıverirler?

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

İnanacaklar Ondan sonra Söze Artık hangi

(Artık bundan sonra hangi bir söze inanıverirler?) Artık Kuranı Kerim'in, insanlık muhitine yayılmış ve tebliğ edilmiş olmasından sonra bunu inkâr edenler hangi bir söze inanıverirler? Kuranı Kerim ki: Bir söz mucizesidir, bütün ilâhî hükümleri içine almaktadır, bütün insanlığa en mükemmel sosyal, ahlâkî vazifeleri bildirmektedir. Artık böyle kutsî, yüce bir ilâhî kitabı tasdik etmeyen kimseler, hangi bir söze, hangi bir kitaba iman ederek saadete ulaşabilirler? Bu ne mümkün! Bundan dolayı ebedî bir selâmet ve saadete erişmek isteyen her akıl sahibi düşünen insan için lâzımdır ki: Kuranı Kerim'in bir ilâhî kitap olduğunu tasdik etsin, onun yüce hükümlerini kabul ederek tatbik çalışsın, başarıyı Hak Teâlâ Hazretlerinden niyaz eylesin. Ey âlemlerin Allah'ı Cümlemizi bu muvaffakiyete eriştir. Âmin Yüce Kuran hürmetine Salât ve selâm Peygamberlerin efendisinin üzerine de olsun.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

78-EN NEBE SURESİ

Bu mübarek sure El Meâric suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kırk ayeti kerime'yi içermektedir. Nebei Azim denilen büyük, mühim bir haberi, kıyamet gününe ait suali ve cevabı içermiş olduğu için kendisine En Nebe ve "Amme" sureleri adı verilmiştir. Bu sure de Mürselat suresinde olduğu gibi haşır neşre Cenabı Hakkın kaadir olduğunu bildiriyor. Kıyamet gününü yalanlayanları kınıyor. Cennet ve Cehennem'in vasıflarını fazlasıyla beyan buyuruyor. Binaenaleyh aralarında büyük bir irtibat vardır.

Bu sureyi celilenin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Müşriklerin kendi aralarında kıyamete ve Yüce Peygamber'e dair soruşturmalarını beyan etmek.
- 2.Kıyametin vukuunun mümkün olduğuna dair deliller getirme ve inkârcıları tehdit etmek.
- 3.Kıyamette takva sahiplerinin cennetlere nail olacaklarını müjdelemek, inkârcıların da cehenneme sevk edileceklerini ihtar etmek.
- 4.Meydana geleceği muhakkak olan kıyamet gününde azap görecekt kâfirlerin nasıl mahv ve yok olmalarını temennide bulunacaklarını gözler önüne sermek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

1.Ne şeyden soruşturuyorlar?

Bu mübarek ayetler, kıyamet hakkında ve Resulü Ekrem ile Kur'anı Kerim hakkında dedikodularda bulunan bir takım kimseleri reddediyor. İlâhî kudretin görünen eserlerinden dokuz çeşit yaratılış eserini dikkat nazarlarına sunuyor.

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

Birbirlerine soruyorlar Neyden

(Ne şeyden soruşturuyorlar) Bir takım kimseler Hangi şanı büyük bir şey hakkında birbirlerinden soruşturup duruyorlar?

عَنِ النَّبِإِ الْعَظِيمِ

2.O pek büyük haberden

عَنِ النَّبِإِ الْعَظِيمِ

Büyük O haberden

(O pek büyük haberden) Evet Onlar O pek büyük haberden haşır ve neşre ait hâdiseden soruşturuyorlar. O gelecekteki pek mühim bir değişimi inkârcı ve alaycı bir tarzda birbirinden sual ediyorlar.

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

3.O haber ki: Onlar onda ihtilâfa düşmüşlerdir.

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

İhtilafa düşenlerdir Onda Onlar O ki

(O haber ki Onlar onda ihtilâfa düşmüşlerdir) o bir takım kimseler o haber hakkında ihtilâfa düşmüşlerdir. Her biri başka türlü düşünüyor, başka türlü söz söylüyor.

&-"Rivayet olunuyor ki: Resulü Ekrem Efendimiz, insanları İslâm dinine davet edip öldükten sonra haşır ve neşir olunacaklarını ihtar edince, Mekke-i Mükerrerme'deki müşrikler, bir toplantı yerinde toplanmışlar. Peygamber Efendimizin şanı hakkında ve kıyamet hususunda konuşmaya başlamışlar, alaycı bir tarzda birbirlerinden sormuşlar. O,Hız. Muhammed Aleyhisselam sihirbaz mıdır, şair midir? Yoksa kendisinin ke-

haneti mi vardır? Yoksa bizim tanrılarımız ona bir kötülük mü isabet ettirdiler? Kuran da bir sihir midir, bir şiir midir, yoksa bir kehanet midir? Diye söylenmişler. İşte o müşriklerin bu cahilce ve inkârcı hâllerini beyan ve kendilerini reddetmek ve kınamak için bu mübarek ayetler nazil olmuştur. Bununla beraber kıyamete dair soruşturmada bulunanların bir kısmı müminlerden de olabilir, fakat onların o konudaki konuşmaları; bir inkâr, bir alay maksadına yönelik olamaz, belki: O günün ortaya çıkmasını bir korku ve dehşet ile düşünmek, o güne hazırlanmak, o günün dehşetinden emin olabilmek kabiliyetini elde edebilmek içindir.

كَأَلَّا سَيَعْلَمُونَ

4.Hayır, Yakında bileceklerdir.

كَأَلَّا سَيَعْلَمُونَ

Yakında bilecekler Hayır

(Hayır, Yakında bileceklerdir) Cenabı Hak'ta, kıyamet hâdisesini bir inkâr ve alay maksadı ile soruşturmakta bulunanları ret ve men için buyuruyor ki: Hayır! Onların ihtilâfları ve kuruntuları gibi değil, onlar kıyametin ne olduğunu yakında görüp anlayacaklardır, inkârları yüzünden ne kadar şiddetli azaplara kavuşacaklardır.

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

5.Sonra hayır Yakında bileceklerdir.

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

Yakında bilecekler Hayır Sonra

(Sonra hayır Yakında bileceklerdir) Evet, Hak Teâlâ Hazretleri, o günün pek şiddetli olduğunu ihtar için Bu ilâhî beyandaki büyük bir tehdidi ve söz konusu olan meselelerin ehemmiyetine işaret için tekrar buyuruyor ki hayır, hayır yakında bileceklerdir Hâşâ, kıyamet hakkındaki lâkırdıları doğru değildir. Yakında ölecekler, sonra da yeniden hayata erdirilerek kıyamet sahasına sevk edileceklerdir. Artık kıyametin nasıl bir hakikat olduğunu ve kendilerinin nasıl müthiş bir azaba uğradıklarını görüp bileceklerdir.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا

6.Yeri bir döşek yapmadık mı?

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا

Bir beşik Yeri Kılmadık mı?

(Yeri bir döşek yapmadık mı?) Evet, Yüce Yaratıcının kudreti ile neler neler vücuda gelebilir. Onun muazzam kudreti, kıyamet gününü meydana getirmeğe de fazlasıyla kâfidir. Bir kere dış âleme bakıp da o Ezeli Yaratıcının eşsiz eserlerini ibret gözüyle seyretmek icap etmez mi? İşte insanlığı uyanmaya davet için O Hikmet Sahibi buyuruyor ki: Ey insanlar! Bir kere düşünün yeri bir döşek yapmadık mı? Yeryüzünü insanların içinde barınabilmeleri için düzgün bir ikamet yeri olmak üzere meydana getirmiş değil miyiz? Siz bu mühim eseri görüyorsunuz. İşte bu, ilahi kudretin azametini şahitlik eden birinci nevi bir yaratılış eseridir.

وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا

7.Dağları da birer kazık yapmadık mı?

وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا

Kazık Dağları Ve

(Dağları da birer kazık) evet Yeryüzündeki Dağları da birer kazık yapmadık mı? O dağlar, yerlerin sükûnet üzere bulunmasını temin için birer kazık durumunda bulunmaktadır. Yeryüzünde yaşayanların ıstıraplara, heyecanlara düşmemelerine birer sebeptir. Ve ne kadar kaynakları, madenleri içermektedir. Bundan dolayı bu dağlar da ikinci nevi bir yaratılış eseridir.

وَحَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

8.Ve sizleri çiftler olarak yarattık.

وَحَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

Çift çift Sizi yarattık Ve

(Ve sizleri çiftler olarak yarattık) Ve Ey insanlar! Şunu da düşününüz ki: Sizleri çiftler olarak yarattık. Sizleri erkek ve dişi zümrelerine ayırdık, bu sayede dostlukta, birbirine yardımda bulunursunuz, nesilleriniz devam eder, aranızda sosyal bir bağ yüz göstermiş bulunur. Bu da üçüncü nevi, bir yaratılış eseridir.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

9.Uykunuzu da bir dinlenme kıldık.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Bir dinlenme Uykunuzu Kıldık Ve

(Uykunuzu da bir dinlenme kıldık) Ey insan nevi Sizin için Uykunuzu da bir dinlenme kıldık. Geceleri rahata dalar, yorgunluklarınızı gidermeğe muvaffak olursunuz.

&-Bu da **dördüncü** nevi bir yaratılış eseridir.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا

10.Geceyi de bir örtü kılmış olduk.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا

Bir örtü Geceyi Kıldık Ve

(Ve geceyi de bir örtü kılmış olduk) Gecelerin karanlığı, bir elbise gibi vücutları örter, kapatır, gündüzlerin ışıqlıyla herkese karşı açıkça bulunan bir takım şeyler, geceler sayesinde örtülmüş bulunur. Başkalarının öğrenmeleri arzu edilmeyen bir nice manzaralar geceler vasıtası ile nazarlardan korunmuş olurlar. Bununla beraber elbiselerle insanların güzellikleri artar, kuvvetleri gelişir, sıcaklardan ve soğuklardan kurtulmuş bulunurlar, işte gecelerde de insanlar, uykuya dalıverirler, azaları da istirahatata dalıyor, yorucu düşüncelerden kurtuluyorlar, kendilerinde bir hafiflik yüz gösteriyor. Bu da beşinci nevi bir yaratılış eseridir.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

11.Gündüzü de bir geçim vakti yaptık.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

Bir geçim vakti Gündüzü Kıldık Ve

(Gündüzü de bir geçim vakti yaptık) İnsanlar, gündüzleri de uykularından uyanırlar, yeniden hayata kavuşmuş gibi olurlar, çalışma alanına atılırlar, geçimlerini temine çalışırlar. Bu da altıncı nevi bir yaratılış eseridir.

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

12.Ve üzerinize sağlam sağlam yedi gök bina ettik.

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

Sağlam Yedi Üstünüzde Bina ettik Ve

(Ve üzerinize sağlam sağlam yedi gök bina ettik) Ve Ey insanlar Şuna da bir ibret gözüyle bakınız ki: Sizin üzerinize sağlam yedi kat gök bina ettik. Bir nice asırlardan beri asla bozulmamış bir kuvvet ve kudrete sahip yedi gök tabakasını meydana getirdik, hepsi de pek sağlam, hepsi de afetten, çözülüp ayrılmaktan korunmuş bulunuyor. Bu da yedinci nevi yaratılış eseridir.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

13.Ve çok parıldayan bir kandil kıldık.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

Çok parlayan Bir kandil Kıldık Ve

(**Ve çok parıldayan bir kandil kıldık**) Ve Güneşi de gökte çok parıldayan bir kandil kıldık. O güneş pek büyük bir ışığı, faideli bir sıcaklığı ihtiva etmektedir. Vakit vakit doğuyu ve batıyı aydınlanıp durmaktadır. Bu da sekizinci nevi bir yaratılış eseridir.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَبَّاجًا

14.Ve o bulutlardan şarıl şarıl bir su indirdik.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَبَّاجًا

Şırlı şırlı Bir su Yağmur yüklü yoğun bulutlardan İndirdik Ve

(**Ve o bulutlardan şarıl şarıl bir su indirdik**) O Yeryüzüne o sıkıştırılardan yani: Bulutları sıkıştırıp duran rüzgârlardan, onların vasıtalarıyla yahut rüzgârları ile sıkıştırılmaya maruz kalan bulutlardan şarıl şarıl bir su indirdik çokça yağmur sularını meydana getirdik.

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا

15.Onunla daneler ve otlar çıkaralım diye

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا

Bitki Ve Dane Onunla Çıkarmanız için

(**Onunla daneler ve otlar çıkaralım diye**) Evet, O yağmur sularını öyle bolca yeryüzüne indirdik ki Onunla daneler buğday, arpa gibi gıda maddeleri ve çimenler, ağaçlar gibi otlar bitirerek istifade alanına çıkaralım diye

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

16.Ve sarmaşık bahçeler yetiştirelim diye

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

Sarmaş dolaş Bahçeler Ve

(**Ve sarmaşık bahçeler yetiştirelim diye**) Ve Yeryüzünde insanların istifadeleri için sarmaşık bahçeler yetiştirelim diye o yağmurları öyle bolca yağdırdık, işte bu yağmurlar da onların vasıtası ile meydana çıkarılan türlü türlü ürünlerde ilâhî kudretin büyüklüğüne, her şeye fazlasıyla kâfi bulunduğu işaret ve şahitlik eden dokuzuncu nevi, bir yaratılış eseridir. Artık dış âlemi kaplayan, daima yaratıkların gözlerine çarpıp duran bu kadar eserleri, bu derece muazzam, faideli eserler vücuda getirmiş ve getirmekte bulunan bir Yüce Yaratıcı, insanları da öldürdükten sonra tekrar, hayata nail edip dilediği sahaya sevk etmeğe kaadir değil midir? İnanıyoruz: Fazlasıyla kaadirdir.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا

17.Şüphe yok ki: O ayırt etme günü, tayin edilmiş bir vakittir.

Bu mübarek ayetler de inkârcıların yalan sandıkları kıyamet gününün, bir vaat edilmiş zaman olduğunu beyan ile o inkârcıları kınıyor ve tehdit ediyor, o günü inkâr edenlerin o günde ne müthiş azaplara uğrayacaklarını bildiriyor. İlahi ayetler yalanlayan dinsizlerin bütün fenalıkları Allah katında bilinip ve bir kitapta yazılı olup kendilerini ebedî bir azaptan kurtulamayacaklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا

Belirlenmiş bir vakit Oldu Ayırma Günü Şüphesiz

(**Şüphe yok ki: O ayırt etme günü, tayin edilmiş bir vakittir**) O inkârcıların alay yoluyla soruşturdukları kıyamet zamanı ki: O, kullar arasındaki muhtelif inançların,

düşmanlıkların halledileceği bir gündür. İşte o gün Cenabı Hakkın takdiri ile ezeli ilmi ile tayin edilmiş bir vakittir. O herhalde meydana gelecektir. Onu inkâra mahal yoktur.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا

18.O gün ki: sura üfürülür, artık bölük bölük geliverirsiniz.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا

Bölük bölük Gelirsiniz Sura Üflenir O gün

(O gün ki: sura üfürülür artık bölük bölük geliverirsiniz) O gün ki O haşır ve neşir günü ki, İsrail Aleyhisselam tarafından sura üfürülür ikinci üfürülme vuku bulur. Artık Ey insanlar! Hepiniz bölük, bölük takım takım cemaatler hâlinde durmaksızın hesap mahalline geliverirsiniz. Orada muhtelif cemaatler toplanmış olurlar. Dünyadaki amel-lerine göre çeşitli vaziyetlerde bulunurlar, samimi müminler, güzel birer sima ile haşır olunurlar, isyan ve kötülük eden kâfirler çirkin bir şekilde mahşere sevk edilmiş olacaktırlar.

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا

19.Gök de açılmış, artık kapı kapı oluvermiştir.

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا

Kapı kapı Artık oldu Gök Açıldı Ve

(Gök de açılmış, artık kapı kapı oluvermiştir) O kıyamet gününde meleklerin inmeleri için vesair faydalardan dolayı Gökte açılmış kendisinde o kadar fazlaca açıklık meydana gelmiş olur ki: Sanki göğün genel görünümü kapı kapı oluvermiştir o gök öyle bir değişime saha olmuştur.

وُسَيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

20.Dağlar da yürütülmüş, su gibi görülen bir hayal olmuştur.

وُسَيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

Bir serap Öyle ki oldu Dağlar Yürütüldü Ve

(Dağlar da yürütülmüş, su gibi görülen bir hayal olmuştur) O kıyamet gününde Dağlar da yürütülmüş o kadar sağlamlıklarına rağmen yerlerinde sabit bir hâlde bulunamamış adeta su gibi görülen bir hayal olmuştur. Karşıdan bakılacak olsa bir su gibi görünür, yanına yaklaşılabilecek olsa bir şey bulunmuş olmaz, o darmadağın olarak uçmuş, bir hayal mesabesinde kalmış gibi olur.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

21.Muhakkak ki: Cehennem, bir gözetilen yerdir.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

Gözetleme yeri Oldu Cehennem Şüphesiz

(Muhakkak ki O kıyamet gününden Cehennem, bir gözetilen yerdir) orada bulunan cehennem bekçileri, cehenneme sevk edilecek kimselerin gelmelerini beklemektedirler, taki Onların haklarında ilâhî azabı tatbik vazifelerini yerine getirsinsinler.

لِلطَّاغِينَ مَابًا

22.Azgınlar için bir dolaşılıp gidilecek yerdir.

لِلطَّاغِينَ مَابًا

Bir dönüş yeri Azgınlar için

(Azgınlar için bir dönüş yeridir) O cehennem azgınlar için Cenabı Hakkın hükümlerine, ayetlerine karşı inkârcı kibirli vaziyet alıp, muhalefette, karşı olmada bulunan inkârcılar için bir dolaşılıp gidilecek yerdir. Onların dönüp gidecekleri yer nihayet o cehennemden başka değildir.

لَا يَشِينُ فِيهَا أَحْقَابًا

23.Onun içinde asırlarca kalıcılardır.

لَا يَشِينُ فِيهَا أَحْقَابًا

Sonsuz devirler Orada Kalıcılardır

(Onun içinde sonsuz devirler kalıcılardır) Öyle azgın kimseler o cehennem ateşinde devirlerce sonsuz asırlarca kalıcılardır. Onların azap müddeti son bulmayacaktır. Böyle bir azap, kâfirlere mahsus bulunmaktadır.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا

24.Orada bir serinlik içilecek bir su tadamazlar.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا

Bir içecek Ve Bir serinlik Orada Tatmazlar

(Orada bir serinlik içilecek bir su tadamazlar) O cehenneme atılacak olan azgınlar o cehennemde bir serinlik o ateşin tesirini azaltacak hararetlerini giderecek bir su tadamazlar. Hararetlerini, yanıp yakılmalarını azaltacak bir şeye nail olamazlar.

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

25.Ancak bir kaynar su ve bir irin tadarlar

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

Bir irin Ve Bir kaynar su Ancak

(Ancak bir kaynar su ve bir irin tadarlar) Onlar cehennemde Ancak bir kaynar su ve bir irin tadarlar, onlar, bundan başka bir su bularak onunla hararetlerini gideremezler.

جَزَاءً وَفَاقًا

26.Uygun bir ceza olarak.

جَزَاءً وَفَاقًا

Uygun Bir karşılık olarak

(Uygun bir ceza olarak) O cehenneme atılacaklar, kendi kötü amellerine o günahlarına göre bir ceza olarak öyle cehennem ateşine atılmış bulunacaklardır. Ahirette herkesin cezası, dünyadaki halleriyle uygun bir şekilde olacaktır. Küfür ise en büyük bir isyan olduğundan onun cezası da en büyük azap olan ebedî cehennem ateşidir.

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

27.Şüphe yok ki, onlar, bir hesabı ummaz olmuşlardı.

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

Bir hesap Umuyorlar İdiler Şüphesiz onlar

(Şüphe yok ki, onlar, bir hesabı ummaz olmuşlardı) Evet, Onlar, böyle bir cezaya lâayık olmuşlardır. Zira muhakkak ki, o inkârcı kimseler dünyadaki amellerinden dolayı ahirette bir muhasebeye tâbi olacaklarına ihtimal vermez bulunmuşlardır. Âhiret hayatını yalanlıyorlardı.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا

28.Ve ayetlerimizi yalan saymakla yalan sayar olmuşlardı.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا

Bir yalanlamakla Ayetlerimizi Yalanlamışlardı Ve

(Ve ayetlerimizi yalan saymakla yalan sayar olmuşlardı) Evet, Onlar pek kötü kânaatlerde bulunmuşlardı. Ve Özellikle ayetlerimizi Allah'ın birliğine ve âhiret hayatına

işaret ve şahitlik eden delilleri, kanıtları yalan saymakla yalan sayar olmuşlardı. Kur'anı Kerim'in beyanlarına inanmıyorlardı, bir nice isyanları işliyor, onlardan dolayı mesul olacaklarını hiç düşünmüyorlardı.

وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

29.Ve her ne şey var ise biz onu bir kitapta saydık kaydettik.

وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

Bir yazmakla Onu saydık Şey ki Her Ve

(Ve her ne şey var ise biz onu bir kitapta saydık) Hâlbuki O inkârcıların bütün harekât ve sükûnları Allah katın bilinmektedir. Ve her ne şey var ise Bütün kevni olayları ve o inkârcıların da bütün arzu ve düşüncelerini bir kitapta saydık. Muhafaza ettik, levhi mahfuzda veya hafaza meleklerinin sahifelerinde kaydettik.

فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا

30.Artık tadınız, imdi size azaptan başkasını arttırmayacağız.

فَذُوقُوا

(Artık tadınız) Hak Teâlâ Hazretleri, o inkârcıların pek çirkin hâllerini beyandan sonra haklarındaki tehdidi arttırmak için de buyuruyor ki, artık ey kâfirler! Dünyada iken bu hesap ve ceza gününü inkâr ve ilâhî ayetleri yalanlar olduğunuzdan dolayı şimdi bu âhiret âleminde ebedî azabı tadınız

فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا

Bir azabı Ancak Artık size asla arttırmayacağız

(Artık size azaptan başkasını arttırmayacağız) Siz ancak o kötü inançlarınızdan, amellerinizden dolayı böyle cehennemin eksilmeyip daima artan azapları içinde kalmış bulunacaksınız. İşte küfrün ebedî ve pek şiddetli neticesi, bundan ibarettir. Bu ayeti kerime, dinsizler hakkında pek şiddetli bir tehdidi içermektedir.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا

31.Muhakkak ki, takva sahipleri için kurtuluşa erecek bir yer vardır.

Bu mübarek ayetler de takva sahibi zatların kavuşacakları uhrevî mükâfatları bildiriyor. O meydana gelmesi muhakkak olan âhiret âleminde bir takım yüce, ruhanî mahlûkların nasıl saf tutmuş olacaklarını haber veriyor. O gün için tedarikli bulunmanın lüzumuna işaret ediyor. Inkârcıları tekrar tehdit ederek onların ahirette nasıl pişmanlıklar içinde kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا

Bir kurtuluş Takva sahipleri için var Şüphesiz

(Muhakkak ki, takva sahipleri için kurtuluşa erecek bir yer vardır) evet Takva sahibi zatların akıbetleri pek güzeldir. Muhakkak ki, küfürden sakınan, haram şeyleri işlemeyen, Allah'ın azabından korkan takva sahipleri için o zatlara mahsus ahirette kurtuluş ve selâmete vesile olacak bir makam vardır.

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا

32.bahçeler ve üzümler vardır.

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا

Üzümler Ve Bahçeler

(bahçeler ve üzümler) Evet, O takva sahibi zatlar için Bahçeler ve üzümler vardır. Onlar, öyle kurtuluş ve safa sahalarına kavuşacaklardır.

وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا

33.Ve Göğüsleri tomurcuklanmış yaşıtlar

وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا

Yaşıtlar Göğüsleri tomurcuklananlar Ve

(Ve Göğüsleri tomurcuklanmış yaşıtlar kızlar) Ve O takva sahibi kullar için cennetlerde göğüsleri büyüyüp gelişmiş, kabarmaya başlamış, turuncu bir hâle gelmiş hep bir yaşta on altı yaşlarında pek genç kızlar da vardır.

وَكَأْسًا دِهَاقًا

34.Ve dop dolu kâseler vardır.

وَكَأْسًا دِهَاقًا

Dopdolu Dolu kadeh Ve

(Ve dop dolu kâseler) Ve o takva sahipleri için cennetlerde Dopdolu billurdan yapılmış şeffaf kâseler de vardır ki, Onlar ile temiz, lezzetli suları içer, zevk alırlar.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا

35.Orada bir boş lâkırdı ve bir yalanlama işitmezler.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا

Ne yalan Ve Boş bir söz Orada İşitmezler

(Orada bir boş lâkırdı ve bir yalanlama işitmezler) O cennete giren zatlar o cennette bir boş lâkırdı söylemezler ve dinlemezler ve birbirlerini yalanlamazlar, daima uyanık, pek güzel bir akıl ve şuura sahip bulunurlar. İçecekleri temiz, lezzetli sular, şerbetler, dünya şarabı gibi zararlı, akılları sarsacak bir mahiyette değildir.

جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا

36.Bunlar Rabbînden bir mükâfat ve bir yeterli ihsandır.

جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا

Yeterli Bir ihsan Rabbînden ki Bir mükâfat olarak

(Bunlar Rabbînden bir mükâfat ve bir yeterli ihsandır) Evet, Takva sahipleri böyle nimetlere nail olurlar, bütün bunlar Rabbînden bir mükâfat dır. Ve Allah tarafından o takva sahibi zatlara ihsan olarak verilen birer yeterli hediye ibarettir, mahiyeti her türlü düşüncenin üstündedir.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا

37.Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakinin Rabbi Rahmân ki: insanlar O'na karşı konuşmaya yetkili değildir.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ

Rahman İkisi arasındadır O şeylerin ki Ve Yerin Ve Göklerin Rabbinden

(Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakinin Rabbi Rahman ki) O âlemlerin Rabbi Göklerin ve yerin ve bunların aralarındakilerin Rabbi dir ki: O rahman ve rahim olan bir Kerem Sahibi Yaratıcıdır. İnsanlar ve mahlûkat onun azametinden dolayı

لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا

Bir hitaba Ondan Malik olamazlar

(Ondan bir hitaba malik olamazlar) semalardaki ve yerlerdeki mahlûkattan hiç biri, O Yüce Yaratıcının müsaadesi olmadıkça o ezeli Mabut ile konuşma ve hitap etmeye, ondan bir şey istemeye, şefaatte bulunmaya salahiyyetli bulunamazlar, Onun azamet ve yüceliğine, umumi hâkimiyetine karşı bütün mahlûkatın tam bir hürmetle teslimiyette bulunmaları icap eder.

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا

38. o gün ki: Ruh ve melekler saf saf ayakta duracaklardır. Kendisine Rahmanın izin verdiğinden başkaları konuşamayacaklardır ve o da doğruyu söylemiş olur.

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا

Saf saf Melekler Ve Ruh Ayakta durur O gün

(O gün ki: Ruh ve melekler saf saf ayakta duracaklardır) Evet O gün ki O kıyamet zamanı ki: Ruh ve melekler saf saf ayakta duracaklardır Pek saygılı bir vaziyet alacaklardır.

لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ

Rahman Kendisine İzin verdi O kimse ki Ancak Konuşamazlar

(Kendisine Rahmanın izin verdiğinden başkaları konuşamayacaklardır) Kendisine Rahman'ın Cenabı Hakkın izin verdiğinden başkaları konuşamayacaklardır. Bir şey talebine, bir kimse hakkında şefaatte bulunmaya cüret edemeyeceklerdir,

وَقَالَ صَوَابًا

Doğruyu Söyledi Ve

(ve o da doğruyu söylemiş olur) ve Kendisine Allah tarafından izin verilen herhangi bir zat da doğru söylemiş olur. O doğru sözlü bir zat olduğundan dolayısıdır ki: Öyle bir ilahi izne nail olmuştur. Cenabı Allah'tan bazı müminler hakkında şefaatte bulunmaya izin verilmiştir. Veya ruh ile melekler, ancak dünyada iken doğru söylemiş olan kimse hakkında söz söyleyerek şefaatte bulunabilirler.

&-Bu ayeti kerime'deki ruhtan maksat, ya Cebrail Aleyhisselam'dır veya hafaza melekleridir. Veya meleklerin en şerefli bir zümresidir. Veya melâike kabilinden olmayan başka Allah'ın askerleridir veya mümin olan Âdem Oğlunun ruhlarıdır. İşte bunlar, bu kadar yüksek bir mertebeye nail bulunmuş oldukları hâlde yine o kıyamet günü ilâhî müsaade olmadıkça hitap etmeye salahiyetli olmayacaklardır.

ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا

39.İşte bu, hak olan gündür, artık kim dilerse Rabbine bir yol edinsin.

ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ

O hak Gündür İşte bu

(İşte bu, hak olan gündür) İşte bu kıyamet zamanı o hak olan gündür. O sabit, meydana geleceği muhakkak, olan ve kararlaştırılan bir muhakeme ve muhasebe gününden ibarettir.

فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا

Bir yol Rabbine Edinmiştir İstemişse Artık kim

(Artık kim dilerse Rabbine bir yol edinsin) Yani: Salih amellerde bulunarak o sa-yede Cenabı Hakka manen yakınlaşmaya, onun sevabına, lütuf ve ihsanına erişmeye layık bulunsun.

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

40.Şüphe yok ki: Biz, sizi yakın bir azap ile korkutmuş olduk. O gün ki: Herkes iki elinin ne yapmış olduğuna bakacaktır. Kâfir de: Ah ben keşke, bir toprak olaydım, diyecektir.

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا

Yakın Bir azap ile Sizi korkuttuk Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz, sizi yakın bir azap ile korkutmuş olduk) Hak Teâlâ Hazretleri, kullarını uyanmaya davet için lütfen şöyle de, buyuruyor Şüphe yok ki, biz Kudret ve azamet sahibi olan yüce zatım sizi Ey insanlar yakın bir azap ile korkutmuş olduk. Kâinatın yaradılışına göre vuku bulacağı yakın olan kıyamet azabı ile tehdit etmiş bulunduk. Zaten her gelecek şey, yakın mesabesinde bulunmaktadır. Artık o gün için hazırlanmalıdır.

يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ

İki eli Takdim etti O şeye ki Kişi Bakar O gün

(O gün ki: Herkes iki elinin ne yapmış olduğuna bakacaktır) O gün ki: Herkes iki elinin Daha dünyada iken ne takdim etmiş olduğuna nasıl işler ile meşgul bulunmuş olduğuna bakacaktır. Dünyada iken hayır mı yapmış, yoksa şer mi işlemiş olduğunu dikkate alacaktır, o yaptığı şeylere göre, mükâfat veya ceza görecektir.

وَيَقُولُ الْكَافِرُ

Kâfir Der Ve

(Kâfir de diyecektir) Herhangi bir dinsiz de uğradığı şiddetli azaplardan dolayı heyecanlarını, üzüntülerini göstererek diyecektir

يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

Bir toprak Olsaydım Keşke ben

(Ah ben keşke, bir toprak olaydım) ah ben keşke ahirette veya daha dünyada iken bir toprak olaydım mükellef olmayan bir taş, bir toprak mahiyetinde bulunsa idim de şimdi bu azaplara maruz kalmasa idim diyecektir. Böyle boş yere pişmanlık gösterecektir. Heyhat ki: Artık pişmanlığı kendisine bir fayda vermeyecektir. Bundan dolayı her akıl sahibi insan için lazımdır ki: Daha dünyada iken, daha fırsat elde iken hayatını tanzim etsin üzerine düşen kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışsın. Yapmış olduğu kusurlardan dolayı pişmanlık duyarak tövbe ve istiğfarda bulunsun, takva, ibadet ve itaat yoluna çalışarak muttaki kullar hakkındaki ilâhi müjdelere kendisi de aday olsun, kerim, rahim olan yaratıcımızdan böyle bir müjdeye kavuşma niyazında bulunuruz, Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
79-EN NÂZİÂT SÛRESİ

Bu mübarek sure En Nebe suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kırk altı ayet-i kerimeyi içermektedir. Kendisinde Naziât ve Sâhire ile Tamme zikredildiği için kendisine böyle Naziât suresi denildiği gibi "Sâhire" ve "Tame" suresi adı da verilmiştir.

"Nebe" suresinde kıyamet gününün azabından korkutulmuşsun Bu surede de haşr ve neşrin hak olduğu bildirildiği için aralarında bu yönüyle bir irtibat vardır.

Başlıca konuları şunlardır:

- 1.Ahret hayatını deliller ile isbat etmek ve müşriklerin inkârlarını reddetmek.
- 2.Kıyamet gününde insanların mutlu ve mutsuz kısımlarına ayrılacaklarını beyan etmek.
- 3.Musa Aleyhisselam ile Firavun'un kıssasını beyan ile Peygamber Efendimize teselli vermek.
- 4.Kıyametin kopma zamanını Hz. Peygamberin tayin edemeyeceğine işaret etmek.
- 5.Müşriklerin alay yoluyla sual ettikleri âhiret gününde nasıl bir korkunç vaziyette kalacaklarını ihtar etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا

1.And olsun ruhları şiddetle çekip çıkaranlara.

Bu mübarek ayetler, kıyametin ehemmiyetine ve her hâlde meydana geleceğine işaret için Cenabı Hakkın çeşitli kudret eserlerine yemin ettiğini gösteriyor. O kıyamet gününde kalplerin ne kadar mustarip bir hâlde bulunacağını haber veriyor. Kıyameti inkâr edenleri re d için haşr ve neşrin bir ses ile meydana geleceğini ihtar buyurmaktadır.

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا

Bir daldırışla And olsun çekip çıkaranlara

(And olsun şiddetle çekip çıkaranlara) And olsun Kâfirlerin ruhlarını şiddetle çekip çıkaranlara yani: Ölüm meleklerine veyahut muayyen bir nizam üzere süratle yürüyen, mevkilerine kavuşmak isteyen gök cisimlerine

وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا

2.Ve kolaylıkla çıkarıp alanlara.

وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا

Bir yumuşaklıkla Çekip alanlara Ve

(Ve kolaylıkla çıkarıp alanlara) Evet and olsun ki Müminlerin ruhlarını kolaylıkla çıkarıp alanlara bu vazifeyi yumuşaklıkla, kolaylıkla yapan meleklerle. Yahut burçtan, burca süratle yürüyen, güneş gibi, ay gibi gök cisimlerine de and olsun.

وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا

3.Ve süratle yüzenlere.

وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا

Bir yüzme ile Yüzüp gidenlere Ve

(Ve süratle yüzenlere) And olsun, yani: Cenabı Hakkın emir ile göklerden süratle bir şekilde iniveren melekler veya ızdırabsız kolayca göklerde yürüyen yıldızlara

فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا

4.Ve çabukça ileri geçenlere.

فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا

Bir yarışmayla Sonra geçenlere

(Ve çabukça ileri geçenlere) de and olsun: Yani, müminlerin ruhlarını cennete, kâfirlerin ruhlarını da Cehenneme koşup götüren meleklerle de veya cesetlerinden evvel Cennete giren ruhlara da veyahut yürüyüşlerinden başkalarını geçen gök cisimlerine de and olsun.

فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا

5.Herhangi bir mühim işi düzenleyenlere

فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا

Bir iş Sonra düzenleyenlere

(Herhangi bir mühim işi düzenleyenlere) de and olsun, yani: Kendilerine Allah tarafından havale edilen mühim işleri düzenlemek ve yerine getirmekle emir olunan Cebrail, Mikail, Azrail ve İsrail gibi meleklerle de and olsun. Veyahut muhtelif vakitlerin tayini, bazı hava olaylarının meydana gelmesi hususunda tesirleri görülen ay ve güneş gibi gök cisimlerine de and olsun ki: Şu beyan olunan kıyamet hâdiseleri her hâlde meydana gelecektir.

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاحِفَةُ

6.O gün sarsıntı sarsacaktır.

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاحِفَةُ

O sarsan Sarsar O gün

(O gün sarsıntı sarsacaktır) Evet, O kıyamet gününde, birinci sura üfürülme anında sarsılacak şeyler sarsılacaktır. Düşüş hâlinde görülen yerler, dağlar, zelzelelerin meydana gelmesiyle sarsılacaklar, onlardan korkunç sesler duyulacaktır.

تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ

7.O sarsıntının ardından biri de gelecektir.

تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ

Arkadan gelen Onu takip eder

(O sarsıntının ardından biri de gelecektir) O sarsanın O yerleri, gökleri harekete getiren olayın, ilk sura üfürülmenin ardından biri de gelecektir. Yani ikinci bir sura üfürme de vukuu bulacaktır. Artık ölmüş olanlar, yeniden hayata ermiş bulunacaklardır. Bu iki sura üfürme, arasındaki müddet ise kırk senedir.

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

8.Kalpler o günde pek muzdariptir.

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

Şiddetle çarpıcıdır O gün Nice kalplar

(Kalpler o gün pek mustariptir) Öyle ikinci bir nefha sura üfürme vuku bulunca, herkes yeniden hayata erince bütün kâfirlerin kalpleri korkular içinde kalarak pek mustarip bir hâlde bulunacaktır.

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

9.Onların gözleri de pek zelilce bir vaziyettedir.

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

Öne düşüktür Gözleri

(gözleri de pek zelilce bir vaziyettedir) Onların O mustarip kalp sahiplerinin gözleri de pek zelilce bir vaziyettedir. Kendilerinde bir korku, bir zillet eseri görülür durur. Onlar, dünyadaki inkârları yüzünden böyle müthiş bir cezaya çarpılmış olacaklardır.

يَقُولُونَ ءَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ

10.Derler ki: Biz mi hayata hakikaten döndürülmüş kimseler olacağız?

يَقُولُونَ ءَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ

Evvelki hale Elbet döndürülenleriz Şüphesiz biz mi Diyorlar

(Derler ki: Biz mi hayata hakikaten döndürülmüş kimseler olacağız?) Evet, O zelil kimseler, daha dünyada iken derler ki Bizler, öldükten sonra tekrar hayata erdirmek mahşere mi sevk edileceğiz? Bu ne mümkün!

ءَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً

11.Biz mi çürümüş kemikler olduğumuz zaman?

ءَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً

Çürümüş Kemikler Olduk O vakit mi ki

(Biz mi çürümüş kemikler olduğumuz zaman) Yeniden hayat bulacağız? Heyhat. Bu nasıl olabilir. İşte o inkârcılar, iddialarını, inkârlarını teyit için böyle de demektedirler

قَالُوا تِلْكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

12.Dediler ki: Bu, o halde ziyanlı bir dönüş.

قَالُوا تِلْكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

Hüsranlı Bir dönüştür O vakit ki İşte bu Dediler

(Dediler ki: Bu, o halde ziyanlı bir dönüş) Ve o kâfirler şöyle de Dediler ki: Bu dediğiniz doğru olsa, bizler hakikaten yeni bir hayata erecek bulunsak o hâlde bizim dirilmiş olarak mahşere sevk edilmemiz ziyanlı bir dönüş olacaktır. Çünkü: Biz dünyada iken bu hayatı bilip tasdik etmiş değil idik.

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ

13.Fakat şüphe yok ki: O, bir tek sayhadır.

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ

Tek Bir haykırıştır O Halbuki ancak

(Fakat şüphe yok ki: O, bir tek sayhadır) Yüce Yaratıcı da öyle çürümüş, darıma-
dağın olmuş cesetlerin tekrar hayata ermelerini imkânsız gören inkârcıları ret ve Al-
lah'ın kudretinin her şeye fazlasıyla kâfi olduğunu ihtar için buyuruyor ki: Şüphe yok
O Bütün ölmüş kimselerin yeniden hayata ermelerini temin edecek şey yani ikinci
sura üfürme bir tek sestir. Öyle bir ses ile temin edecek şey, yani ikinci hayatı imkân-
sız veya müşkül görmek nasıl doğru olabilir? Bir kere ilâhî kudretin yüceliğini düşün-
meli değil misiniz?

فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ

14.Artık onlar, o zaman bir düz yer üzerindedirler.

فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ

Meydandadır Onlar Hemen birden

(Artık onlar, o zaman bir düz yer üzerindedirler) Artık O bütün ölüp gitmiş kimseler
o ikinci sura üfürüş vuku bulunca bir düz yer üzerindedirler. Hepsi de yeniden hayata
ermiş, yeryüzünde, mahşer sahasında toplanmış bulunacaklardır. Oradan müminler
Cennetlere, kâfirler de cehennemlere sevk edileceklerdir.

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى

15.Sana Musa'nın kıssası geldi mi?

Bu mübarek ayetler, Resul-i Ekrem'e teselli vermek ve onu inkâr edenler için bir tehdit olmak için Musa Aleyhisselam ile Firavun'un kıssasını bildiriyor. Hz. Musa'nın aldığı ilâhî emir üzerine gidip Firavunu imana davet etmiş olduğunu, o tanrılık iddiasında bulunan Firavun'un da nasıl küfründe ısrar edip nihayet dünyevî ve uhrevî azaplara uğramış bulunduğunu haber veriyor. O müthiş hâdisenin takva sahibi, düşünen kimseler için bir ibret numunesi oluşturduğunu beyan buyurmaktadır.

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى

Musa'nın Haberi Sana geldi mi?

(Sana Musa'nın kıssası, gelmedi mi?) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem O Yüce Peygamber'in de Allah'ın dini uğrunda ne kadar eza ve cefaya uğramış ve ne kadar sebat ederek nihayet muvaffakiyete ermiş olduğuna dair elbette haberdar bulunmaktasın.

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

16.0 vakit ki: Ona Rabbi, mukaddes Tuva vadesinde nida etmişti.

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

Tuvada Mukaddes Vadide Rabbi Ona nida etmişti O vakit

(0 vakit ki: Ona Rabbi, mukaddes Tuva vadesinde nida etmişti) Hz. Musa'ya ait kıssa O vakit vukua gelmeye başlamıştı ki: O Peygambere Rabbi olan Yüce mabut temiz olan ve Şam'da Tur dağı civarında bulunan Tuva vadesinde bir mucize, ilâhî bir iltifat olarak ilâhî kelâmını işittirmiş. Onu pek yüce bir vahye nail buyurmuştu.

أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

17.Firavuna gidiver, muhakkak ki: O pek azmıştır.

أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

Çok azdı Şüphesiz o Firavuna Git

(Firavuna gidiver, muhakkak ki: O pek azmıştır) Evet Allah-ü Teâlâ Hazretleri, o vakit emretmişti ki: Ey Resulüm! Musa Aleyhisselam: Firavuna gidiver Mısır hükümdarı olan o inkârcıyı ilahi dine davet et muhakkak ki: O pek azmıştır çok böbürlenmiş, küfre düşmüş, sonra da tanrılık iddiasına cüret göstermiştir. İsrail oğullarını da hakaretlere uğratmış, erkek çocuklarını da boğazlatmıştır.

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى

18.İmdi de ki: Senin arınmaya meylin var mıdır?

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى

Temizlenmene Senin var mı Ve deki

(İmdi de ki: Senin arınmaya meylin var mıdır?) Ey Resulüm Musa Aleyhisselam o sapkın Firavuna gidince de ki: Senin arınmaya küfür ve isyan pisliğinden yıkanıp temizlenmeye bir meylin var mı? Eğer hidayet yoluna bir rağbet, bir yöneliş hissediyor isen sözlerimi kabul et, ben seni o fenalıktan kurtarmak istiyorum.

وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى

19.Ve sana Rabbin yolunu göstereyim de ondan korkasın.

وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى

Böylece korkarsın Rabbine Seni irşat etmeme Ve

(Ve sana Rabbin yolunu göstereyim de ondan korkasın) Ve Firavuna şöyle de deki: sana Rabbin yolunu göstereyim de yani: Eğer benim davetime icabet eder isen

sana Allah'ın birliği hakkında ve ilâhî dinin sıhhat ve yüceliği hususunda bir nice deliller, kanıtlar göstereyim de O Yüce Yaratıcıdan korkasın. O Kerem Sahibi Mahutun kudret ve büyüklüğünü anlayarak onun dinine peygamberine karşı muhalefet etme.

فَارِيَهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى

20.Artık ona pek büyük mucize gösterdi.

فَارِيَهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى

En büyük Mucizeyi Ve ona gösterdi

(Artık ona pek büyük mucize gösterdi) Artık Musa Aleyhisselam o Firavun'a pek büyük bir mucize gösterdi. Kendisinin Allah'ın bir Peygamberi olduğunu ispat için, tebligatının birer ilâhî emir bulunduğunu göstermek için asa gibi, yedi beyza gibi harikalar meydana koydu.

فَكَذَّبَ وَعَصَى

21.O ise yalanladı ve isyan etti.

فَكَذَّبَ وَعَصَى

İsyân etti Ve Fakat yalanladı

(O ise yalanladı ve isyan etti) O inkârcı, kibirli firavun ise yalanladı gösterilen mucizeleri takdir edemeyip Hz. Musa'yı yine inkâra devam etti o kadar harikaların gösterilmesine rağmen yine Allah- ü Teâlâ'ya asi olmakta devam eyledi.

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى

22.Sonra da koşarak geriye döndü.

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى

Koşarak Sırt döndü Sonra

(Sonra da koşarak geriye döndü) Sonrada O mel'un Firavun, Hz. Musa'nın peygamberliğini inkâra devam ederek fesada, başkalarını da saptırmaya koşarak imandan geriye döndü. Kendisine yapılan pek hayırlı tebligatı dinlemeyip onlardan kaçındı

فَحْشَرَ فَنَادَى

23.Artık topladı da nida etti.

فَحْشَرَ فَنَادَى

Ve seslendi Artık topladı

(Artık topladı da nida etti) Artık O inkârcı Firavun, kendisinin ne kadar adi bir mahlûk olduğunu hiç düşünmeden, hakkı kabulden kaçındı, etrafına sihirbazları ve ordu fertlerini topladı da nida etti. O topluluğa karşı bir nida edici vasıtası ile nida ederek pek cahilce, kibirlice bir büyüklük tasladı.

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى

24.Ben sizin en yüce rabbinizim, dedi.

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى

En yüce Sizin rabbinizim Ben Sonra dedi

(Ben sizin en yüce rabbinizim, dedi) Ve o melun Firavun o başına topladığı insanlara hitaben dedi ki ben sizin en yüce rabbinizim benim üstümde sizin Rabbiniz yoktur. En yüksek bir rablık mertebesine ben sahibim, dedi. Öyle pek beyinsizce, alçakça bir iddiaya cüret gösterdi.

فَاَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى

25.Fakat Allah, onu âhiretin de, dünyanın da azabı ile yakaladı.

فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُولٰٓئِ

İkin (Dünyanın) Ahiretin Azabıyla Allah Onu yakaladı

(Fakat Allah, onu âhiretin de, dünyanın da azabı ile yakaladı) O Firavun, fâni bir mahlûktan, Allah'ın dininden mahrum, isyankâr bir şahıstan ibaret olduğu hâlde o kadar böbürlendi ki, o kadar cehalet ve alçaklıkta bulunduğu için Allahü Teâlâ Hazretleri onu ve ordusunu ahretinde, dünyanın da azabıyla yakaladı. Onun gördüğü azap, yalnız ahiretteki cehennem azabından ibaret kalmadı, o, dünyada iken de suda boğulma azabına uğradı, büyük bir felâket ve yokluğa maruz kaldı. İşte küfrün yüce Peygambere karşı düşmanlık ve isyanın neticesi, böyle pek müthişti.

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ يَخْشٰى

26.Şüphe yok ki: Bunda korkan kimseler için elbette bir ibret vardır.

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ يَخْشٰى

Korkar O kimse için ki Elbet bir ibret Bunda var Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Bunda korkan kimseler için elbette bir ibret vardır) Firavun başına gelmiş olan dünyevî ve uhrevî azapta akıllı olup da, Allah'ın azabını düşünerek korku ve dehşet içinde kalan bir insan için elbette bir ibret vardır.

&-Evet, Firavun gibi inkârcıların başlarına gelmiş felâketler, bütün onların dinsizliklerinin bir neticesi bulunmuştur. Artık Allah'ın kudretini düşünen dünya olaylarını güzelce tefekkür eden bir insan, nasıl olur da Cenabı Hakkın Peygamberlerine, kitaplarına muhalefette bulunurda, kendisini ebedî azaplara uğratar.

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمْ السَّمٰٓءُ بَنِيْهَا

27.Sizler mi yaradılış itibariyle daha çetinsiniz, yoksa gök mü ki, onu bina etti.

Bu mübarek ayetler de kıyamet hayatını inkâr edenlere bir ibret vesilesi olmak üzere Cenabı Hakkın bir kısım kudret eserlerini nazarı dikkatlere sunmaktadır.

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا

Yaratılışca Daha zorsunuz Siz mi?

(Sizler mi yaradılış itibariyle daha çetinsiniz) Ey insanlar! Bir kere düşünün, sizler mi yaradılış itibariyle daha çetinsiniz sizlerin öldükten sonra tekrar hayata kavuşturulmanız mı daha müşküldür.

اَمْ السَّمٰٓءُ بَنِيْهَا

Onu bina etti Gök mü Yoksa

(Yoksa gök mü? onu bina etti) O muazzam sema tabakaları mı yaratılış itibarı ile daha güçtür ki Yüce Yaratıcı o nice eserleri, parlak cisimleri toplayan sema âlemini bina etti yoktan meydana getirdi. Artık öyle muazzam bir âlemi var eden bir Ezeli Yaratıcı, ey insanlar! Sizleri öldürdükten sonra tekrar hayata kavuşturamaz mı? Bunu nasıl inkâra cüret ediyorsunuz?

رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْهَا

28.Onun yükseklik miktarını yükseltti, sonra onu düzeltti.

رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْهَا

Sonra onu düzenledi Yüksekliğini Yükseltti

(Onun yüksekliğini yükseltti sonra onu düzeltti) Evet, Kâinatın Yaratıcısı O göğün yükseklik miktarını yükseltti. Onu yeryüzü pek yüksek birer mertebede bulundurdu. Sonra onu düzenledi hiç bir tarafında bir bozukluk, bir kusur yoktur, her tarafı eşittir, bir nice parlak parlak cisimlerle donatılmıştır.

وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحِيْهَا

29.Ve gecesini karanlık etti, gündüzünü de çıkardı aydınlattı.

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا

Kuşluğunu Çıkardı Ve Gecesini Kararttı Ve

(Ve gecesini karanlık etti, gündüzünü de çıkardı aydınlattı) Ve O Hikmet Sahibi Yaratıcı, o gök kubbesinin gecesini Güneşin batışı ile onun bize karşı görünen cephesini geçici olarak karanlık bir hâlde bıraktı, gündüzünü de çıkardı aydınlattı, yani: bir kısmını da gündüz ederek her tarafı ışıklar içinde bıraktı.

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا

30.Ve ondan sonra da yeri yaydı.

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا

Onu döşedi Bundan Sonra Yer ki Ve

(Ve ondan sonra da yeri yaydı) Yüce Yaratıcı Ondan sonra da öyle göklerin ve yerin yaradılışını müteakip de yeri yaydı düzeltti, ikamete ve gidip gelmeğe elverişli bir hâle getirdi.

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعِيهَا

31.Ondan suyunu ve otladığını çıkarıverdi.

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعِيهَا

Otladığını Ve Suyunu Ondan Çıkardı

(Ondan suyunu ve otladığını çıkarıverdi) Ve Kerem Sahibi Yaratıcı yeryüzünden suyunu ve otladığını çıkarıverdi. Yeryüzünde çeşmeler, ırmaklar, kuyular yarattı ve yer sahasında çeşit çeşit ürünler vücuda getirdi, insanların vesair hayvanların geçim vasıtaları olan çeşitli bitki ve meyveler meydana gelmektedir.

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا

32.Dağları da tespit etti.

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا

Onları sabitleştirdi Dağlar ki Ve

(Dağları da tespit etti) Ve Hak Teâlâ Hazretleri, yeryüzünde Dağları da tespit etti. Yerlerinde yerleştirdi, o dağlar, yerin sükûnetini temin eden birer kazık mesabesinde bulunuyor ve birer feyiz ve bereket kaynağı kesilmişlerdir.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

33.Sizin için ve hayvanlarınız için bir menfaat olarak.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

Hayvanlarınıza Size Bir fayda olarak

(Sizin için ve hayvanlarınız için bir menfaat olarak) Evet. Hikmet Sâhibi Yaratıcı, bunları ey insanlar! Sizin için ve develer, koyunlar, sığırlar gibi hayvanlarınız için bir menfaat olarak vücuda getirdi. Bunların yaradılışındaki hikmet ve fayda, sizlerin bunlardan yararlanmanızdır. Artık bu nîmetleri size ihsân buyuran Kerem Sâhibi Yaratıcınızı birlemek ve kutsamak, ona karşı şükür vazifesini yerine getirmeli değil misiniz?

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَى

34.Artık o vakit ki: Pek büyük bir afet meydana gelir.

Bu mübarek ayetler de meydana geleceği kesin olarak haber verilen kıyamet gününün ne kadar müthiş hâdiselere saha olacağını bildiriyor. İsyankâr kimselerin cehennemde azap göreceklerini, takva sahibi, nefsin kötü arzularından uzaklaşan zatların da cennette nimetlere erişeceklerini haber veriyor. Kıyamete dair malûmat vermek hususunda Resul-i Ekrem'in vazifesini, durumunu ve kıyamet kopunca insanların dün yada ne kadar kalmış olduklarını zannedeceklerini beyan buyurmaktadır.

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ

En büyük O felaket Geldi Fakat o vakit ki

(Artık o vakit ki: Pek büyük bir afet meydana gelir) Ey İnsanlar Artık bundan böyle pek yüce bir iş meydana gelir. Bundan maksat, ya kıyamettir veya ikinci sura üfürmedir veya mahşere sevk edilecek saattir. En doğrusunu Allah bilir

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ

35.İnsan neye koşup durmuş olduğunu o gün hatırlar.

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ

Koştı O şeyi ki İnsan Hatırlar O gün

(insan neye koşmuş olduğunu o gün hatırlar) İnsan O vakit dünyadaki amellerinin bir kitapta tespit edilmiş olduğunu görür, dünyada iken Neye koşup durmuş olduğunu o kıyamet koptuğu zaman hatırlar. Bütün unutmış olduğu şeyler hatırına gelmiş olur. Dünyada iken hayır mı işlemiş, şer mi işlemiş olduğunu tamamen anlar.

وَبُرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَىٰ

36.Cehennemde her gören kimseye açıklanmış bulunur.

وَبُرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَىٰ

Görüyor O kimse için ki Cehennem Ortaya çıkarıldı Ve

(Cehennem her gören kimse için açıklanmıştır) Cehennem O korkunç kıyamet gününde her gören kimseye açıklanmış olur. O cehennem ateşini, müminler de, kâfirler de görürler, bunlar iki kısma ayrılmış bulunurlar.

فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ

37.Artık kim azgınlık etmiş ise.

فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ

Azgınlık etmişse Kim İşte ama

(Artık kim azgınlık etmiş ise) yani dünyada iken taşkınlık etmiş haddi aşmış, günahları içinde yaşamış ise.

وَأَثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

38.Ve dünya hayatını tercih eylemiş ise.

وَأَثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

Dünya Hayatını Tercih etmişse Ve

(Ve dünya hayatını tercih eylemiş ise) Dünyanın gayri meşru lezzetlerini, varlıklarını, şehvi hareketlerini âhiretin ebedi hayatı ve sevabı üzerine tercih eylemiş Dünyada iken ibadet ve itaatte bulunmamış, nefsini ıslaha, temizlemeye çalışmamış ise

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

39. Artık şüphe yok ki: Cehennemdir, odur onun yurdu.

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

Barınak Odur Cehennem Artık şüphesiz

(Artık şüphe yok ki: Cehennemdir, odur onun yurdu) Artık şüphe yok ki O nefsanî arzularına tâbi olmuş, ibadet ve itaatten kaçınmış olan kimsenin ahirette yurdu.

İkametgâhı. Cehennemdir. Evet, O müthiş cehennemdir,

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ

40.Fakat kim ki, Rabbinin makamından korkmuş ve nefsinin kötü arzularından men etmiş ise.

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ

Rabbinin Makamından Korkmuşsa Kim Ama Ve

(Fakat kim ki, Rabbinin makamından korkmuş) kıyamet günü Cenabı Hakkın manevî huzurunda bir muhakeme ve muhasebeye tabi tutulacağını dünyada iken düşünerek titremiş ise

وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ

Arzudan Nefsi Men etmişse Ve

(ve nefsinin kötü arzulardan menetmiş ise) yasakları işlememiş, nefsinin gayri meşru eğilimlerine tâbi bulunmamış, dünyanın fâni gösterişine kapılmamış ise

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

41.Artık cennette, o da o kimse için yurttur.

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

Barınak Odur Cennet Artık şüphesiz

(Artık şüphesin onun varacağı yerde cennettir) Artık Kıyamet vuku bulunca O ebedî selâmet ve saadet mahalli olan cennet de o kimse için ebedî bir yurttur işte Allah-ü Teâlâ'dan korkar, gayr-i meşru eğilimlerden kaçınan, dünya için ahiretini feda etmek cehaletinde bulunmayan kimselerin akıbetleri böyle pek mutlu olacaktır. Onlar, devamlı olarak Cennette yaşayarak nice tecellilere kavuşacaklardır.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا

42.Sana kıyametten sorarlar ki: Onun vukuu ne zamandır.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

O saatten Sana soruyorlar

(Sana kıyamet saatini sorarlar) Ne yazık ki: Birçok kimseler, dünya hayatına pek düşkün bulunuyorlar, âhiret hayatını hiç düşünmüyorlar, hatta birçok kimseler, ahireti inkâr ediyorlar, hatta bir nice inkârcılar, kıyametin ne zaman vuku bulacağını bir alay maksadı ile Resul-i Ekrem'den sormak cüretinde bulunmuşlar. İşte onların o inkârcı hâllerini teşhir için Hak Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sana kıyametten sorarlar ki

أَيَّانَ مُرْسِيهَا

Onun ispatı Ne zaman

(Onun vukuu ne zamandır) o doğru olduğunu haber verdiği kıyametin vukuu ne zamandır. Ölümler, hangi zaman tekrar hayata kavuşarak mahşere sevk edileceklerdir? Hesaba çekileceklerdir

فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا

43.Sen onu yâd etmek hususunda ne haldesin?

فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا

Onu anmaktan Sen Hangi şeyde

(Sen onu yâd etmek hususunda ne haldesin?)Ey Yüce Peygamber Sen O kıyametin kopma vaktini yâd etmek o soranlara söylemek hususunda ne hâldesin? Sen onların sözlerine iltifat etme, senin vazifen kıyametin herhalde vuku bulacağını haber vermekten ibarettir. Yoksa onun kopma zamanını belirlemek ve bildirmek değildir. Kıyametin vukuu zamanını ancak Allah-ü Teâlâ bilir. Bunu hikmet gereği başkalarına bildirmemiştir. &-Hz. Aişe Radiyallah-ü Anha'dan rivayet olunuyor ki: Resulullah sallallahu aleyhi Ve sellem daima kıyamet saatini düşünür, hatırlar, onun ne zaman vukuu bulacağı kendisinden sual edilirdi. Bunun üzerine bu ayet-i kerime nazil olmuş, Peygamber efendimizin vazifesi gösterilmiş, kıyametin ne zaman vuku bulacağını bilip halka bildirilmekle mükellef olmadığına işaret buyrulmuştur.

إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهِيهَا

44.Onun sonu Rabbine varır.

إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهِيهَا

Onun nihayeti Rabbine aittir

(Onun sonu Rabbine varır) O kıyamet saati hakkındaki bilginin nihayet bulması, onun ayrıntılı olarak bilinmesi Rabbine varır. Ancak o âlemlerin Rabbidir ki, kıyametin kopma vaktini tamamıyla ve bütün teferruatı ile bilir, onu mahlûkatı bilemez.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مَّنْ يَخْشِيهَا

45.Şüphe yok ki: Sen, ancak ondan korkanı bir uyarıcısın.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مَّنْ يَخْشِيهَا

Ondan korkar O kimseyi ki Korkutucusun Sen Ancak

(Şüphe yok ki: Sen, ancak ondan korkanı bir uyarıcısın) Şüphe yok ki: Sen Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem ancak ahirete inanan O kıyametin dehşetinden korkan kimseyi bir korkutucusun. Senin Cehenneme, âhiret azabına dair vereceğin haberlerden, ancak kabiliyetli olan, Cenabı Hakkı tasdik edip onun azabından korkan kimseler güzelce anlar. Ondan yararlanırlar. İnkârlarında ısrar edip duranlar ise iyi niyetle verilen nasihatleri, ihtarları kabul etmezler, kendi fâni varlıklarına sarılmış bulunurlar.

كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحِيهَا

46.Onlar, o kıyameti gördükleri gün sanki bir akşam veya bir kuşluk vaktinden başka kalmamış gibi olurlar.

كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا

Kalmamışlar Onu görürler O gün ki Sanki onlar

(Onlar, onu gördükleri gün sanki kalmamışlardır) yani O kıyameti inkâr edenler, Kureyş müşrikleri vesaire o kıyameti gördükleri gün kabirlerinden kaldırılıp mahşere sevk edilecekleri zaman sanki dünyada ve kabirlerinde kalmamış gibi olurlar

إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحِيهَا

Kuşluk vakti Veya Bir akşam Ancak

(ancak bir akşam veya bir kuşluk vakti) yani dünya hayatının o kadar hızlı geçmiş olduğuna inanırlar. Artık vakitlerini boş yere zayi etmiş olduklarını anlayarak ah ve vah etmeye başlarlar. Fakat artık pişmanlık zamanı geçmiştir. Bundan dolayı her akıl sahibi insan için lazımdır ki: Daha fırsat elde iken hayatından istifadeye çalışsın, üzerine düşen vazifeleri yerine getirerek istikbalini temine muvaffak olsun. Başarı Allah'-tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

80-ABESE SURESİ

Bu mübarek sure, En Necm suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kırk iki ayeti kerimeyi içerir. Yüz çevirdi, iltifatta bulunmadı, manasını ifade eden Abese kelimesi ile başladığı için kendisine bu ad verilmiştir. Tamme, Sefere suresi dahi denilmiştir. Kendisinden evvelki Naziat suresinde Resulü Ekrem'in Allah'u Teâlâ'dan korkacakları uyarmakla emir olunduğu bildirilmişti. Bu surede de o korkutmanın kimler hakkında faideli olacağı bildiriliyor. Bu cihetle bu iki sure arasında mühim bir münasebet vardır.

Bu sureyi Celile'nin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Resulü Ekrem'in bir âmâ zata iltifat buyurmasını tavsiye etmek.
- 2.Kuranı Kerim'in akıl ve düşünce sahipleri hakkında bir ilâhî öğüt olduğunu beyan etmek.
- 3.Cenabı Hakkın birliğine, kudret ve azametini ait delilleri sunmak.
- 4.Kıyametin pek korkunç vaziyetini ihtar etmek.
- 5.Kıyamet gününde insanları mutlu ve mutsuz şeklinde guruplara ayrılacaklarını ve her gurubun o gündeki hâlini beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى

1.Yüzünü ekşitti ve ardını döndü.

Bu mübarek ayetler, Resulü Ekrem'in bir cemaati İslâm dinine davet ederken âmâ bir zatın konuşmasına karşı nasıl bir vaziyet almış olduğunu bildiriyor O zatın Peygamberin beyanlarından yararlanma kabiliyetinde bulunduğu hâlde o cemaatin öyle bir kabiliyetten yoksun olduğuna işaret ediyor. Hz. Peygamberin tebliğ ettiği hükümlerin nasıl yüce sahifelerde tesbit edilmiş ve ne kadar değerli melekler vasıtası ile indirilmiş olduğunu ve onları dileyenlerin kabul edeceklerini beyan buyurmaktadır.

عَبَسَ وَتَوَلَّى

Çevirdi Ve Yüzünü ekşitti

(Yüzünü ekşitti ve ardını döndü) Hz. Muhammed Aleyhisselam Yüzünü ekşitti göğsü daraldı, heyecana gelmiş oldu ve ardını döndü iltifatta bulunmadı.

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

2.Kendiside âmânın gelmesinden dolayı.

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

O a'ma Kendisine geldi Diye

(Kendisine âmânın gelmesinden dolayı) O âmâyâ karşı öyle bir vaziyette bulunmuş oldu.

&-Bu âmâdan maksat, İbni Ümmi Mektum denilen "Abdullah İbni Şürey" adındaki ama bir zattır. İlk hicrette bulunan sahabe-i kirâmdandır. Bir gün Resuli Ekrem'in huzurunda Kureyş büyüklerinden "Uteybe". "Şeybe", Ebu Cehil gibi müşrikler bulunuyorlardı. Peygamber Efendimiz, onları İslâmiyet'e davet ediyor, onlara Allah-u Teâlâ'nın birliğini, kudret ve azametini bildiriyor, onları uhrevî azaplar ile korkutuyordu, onlar, Kureyş kabilesinin reisleri oldukları için onlar İslâmiyet'i kabul edince birçok kimselerin de İslâm nimetine kavuşacaklarını ümit ediyordu. İşte bu esnada o âmâ zat, peygamberin huzuruna gelmiş. Ey Allah'ın Resulü Cenabı Hakkın sana öğretmiş olduğu şeyleri bana bildir, bana oku diye önemli bir hitapta bulunmuş, Resul-i Ekrem'in o huzurundaki kimselere yaptığı nasihatleri sekteye uğratmış bulunuyordu. Bunun için Peygamber Efendimizin mübarek yüzünde bir üzüntü eseri meydana gelmiş, o âmâ zatın sözlerini dinlemek istememişti. Fakat o âmâ zat temiz, saf bir mümin bulu-

nuyordu, İslâmiyet hakkında fazla malûmat edinerek fazlaca aydınlanmak istiyordu. Özellikle âmâ bulunduğu için merhamete lââyık idi, peygamberin huzurundaki kimsele-ri de görüp anlayabilmiş, olmayabilirdi. İşte bu cihete işaret için olmalıdır ki: Ayeti Ke-rime'de ismi zikredilmeyip âmâ diye beyan buyrulmuştur. Kısacası Resul-i Ekrem'in o zata iltifat buyurmasının daha uygun olacağını bildirmek için bu mübarek ayetler nazil olmuştur.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِّي

3.Sana ne şey bildirdi? Olabilir ki: O temizlenecektir.

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِّي

Temizlenecek Belki o Sana ne bildiriyor Ve

(Sana ne şey bildirdi?) evet Cenabı Hak, Resulü Ekrem'ine hitaben buyuruyor ki: Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sana ne şey bildirdi? O huzuruna gelen âmânın hâlini, maksadını sana bildiren nedir? Olabilir ki: O Senden alacağı bilgiler ile nefsinı temizleyerek günahlardan kurtulmuş bulunacaktır.

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

4.Yahut öğüt dinleyecek de kendisine o öğüt faide verecektir?

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

Nasihat Ve ona fayda verece Nasihat alacak Veya

(Yahut öğüt dinleyecek de kendisine o öğüt faide verecektir?) Yahut O âmâ öğüt dinleyecekte senin vereceğin öğütlerden istifade edecektir. Öyle böyle bir maksatla" huzuruna gelmiş olduğu için ona iltifat edilmeli değil mi idi?

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى

5.Amma kendini sana muhtaç görmeyene gelince.

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى

İhtiyaç duymadı O kimse ki Ama

(Amma kendisini muhtaç görmeyen kimseye gelince) Yani kendi malına, kuvveti-ne güvenerek kendisini imandan, nasihatleri kabulden müstağni gören, yani kendi-sinde öyle bir ihtiyaç hissetmeyen kimseye gelince onu huzurundan ret etmiyorsun.

فَإِنَّ لَهُ تَصَدَّى

6.İmdi sen ona yöneliyorsun.

فَإِنَّ لَهُ تَصَدَّى

Yöneliyorsun Ona İşte sen

(İmdi sen ona yöneliyorsun) O bölümlenen şahsa yöneliyorsun onun imana gelme-sini pek arzu ettiğin için ona hitap ediyorsun, ona nasihat vermeğe devamda bulun-u-yorsun da âmâyâ iltifat buyurmuyorsun?

وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا يَزَكِّي

7.Onun temizlenmemesinden dolayı senin aleyhine ne var?

وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا يَزَكِّي

Temizlenmemesi Senin aleyhine Ne var

(temizlenmemesinden dolayı senin aleyhine ne var?) O huzurunda bulunan müş-rik bir şahsın İslâmiyet'i kabul etmeyip de küfür ve şirk pislikleri içinde kalmasından dolayı senin aleyhinde ne var? Sen ondan dolayı mesul değilsin onun küfründen do-layı sana bir kusur isnat edilemez, senin vazifen onlara hak ve hakikati tebliğ etmek-tedir. Onlara böyle bir tebliğde bulunmak ise âmâyâ iltifat için engel teşkil etmez.

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى

8.Fakat o kimse ki: Sana koşarak geldi.

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى

Koşuyor Sana geldi O kimse ki Ama Ve

(Fakat o kimse ki: Sana koşarak geldi) Senin nasihatlerinden yararlanmak için huzurunda bulunmak istedi.

وَهُوَ يَخْشَى

9.Ve o ise korkar.

وَهُوَ يَخْشَى

Korkar O iken

(Ve o ise korkar) Ve O âmâ zat ise öyle seçkin, dindar bir zattır. Allah'ın dinine muhalefette bulunmaktan kaçınır, günaha girmekten korkar, titrer,

فَإِنَّ عَنْهُ تَلَهَّى

10.Sen isen onunla ilgilenmiyorsun.

فَإِنَّ عَنْهُ تَلَهَّى

Meşgul oluyorsun Onunla Buna rağmen sen

(Sen isen onunla ilgilenmiyorsun) başkası ile meşgul oluyorsun, ona iltifat buyurmu-yorsun, hâlbuki: O, güzel bir iman ve güzel bir maksat sahibi olduğu için asıl ona ilti-fat edilmelidir. Bütün bu gibi ilâhî tembihler, Peygamber Efendimiz vasıtası ile asıl ümmetine yöneliktir. Onun ümmetinin fertleri için lâzımdır ki: Dindaşlarına karşı fazla-ca ilgili, alâkadar, iyiliksever bulunsunlar. Etraflarında bulunan bir takım dinsiz, ahlâk-sız kimseleri ıslah ümidi ile kendi dindaşlarını geriye bırakmasınlar.

كَأَلَا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

11.Hayır. Şüphe yok ki: O, bir öğüttür.

كَأَلَا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

Bir nasihattir Şüphesiz onlar Hayır

(Hayır. Şüphe yok ki: O, bir öğüttür) İş öğle değil, iman ehli olan âmâyâ iltifat etmeyipte kabiliyetsiz kimselerle meşgul olmak icap etmez. Şüphe yok ki Kuran-ı ke-rimin beyanatı bir öğüttür. Bütün insanlar için bir mev'izadır. Huzuruna gelenler de gelmeyenler de o öğütten haber alabilirler, ondan istifade etmeleri mümkündür.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

12.Artık dileyen ondan nasihat alır

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

Ondan nasihat almıştır İstemişse Artık kim

(Artık dileyen ondan nasihat alır) O Kuran-ı Kerim'i ezberler, onun ayetlerini hatırlar, onun beyanlarından istifade eder, ondan öğüt alır ona göre hayatını düzenler.

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ

13.Pek şerefli sahifelerde.

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ

Şerefli kılınmış Sahifelerdedir

(Pek şerefli sahifelerde) Evet, O ilâhî öğüt olan Kuran-ı Kerim Pek şerefli sahifeler de Allah katında pek değerli olan levhi mahfuzda veya diğer Peygamberlerin kitapla-rında da yazılmıştır. Korunmuş bulunmaktadır.

مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ

14.Yüksek tertemiz levhalarda.

مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ

Tertemiz edilmiş Yükseltilmiş

(Yüksek tertemiz levhalarda) Evet, Pek Yüksek, tertemiz semavî ve noksanlıklardan uzak olan levhalarda yazılmış bulunuyor.

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ

15.Yazıcıların meleklerin elleriyle.

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ

Yazıcıların Elleriyle

(Yazıcıların meleklerin elleriyle) Onlar Sefirlerin yazıcı meleklerin elleriyle yazılmıştır. Ve levhi mahfuzdan melekler vasıtası ile Peygamberlere indirilmiştir.

كِرَامٍ بَرَرَةٍ

16.Kerimlerin, itaatkâr olanların (elleriyle yazılmıştır).

كِرَامٍ بَرَرَةٍ

İtaatkarlar Değerliler

(Kerimlerin, itaatkâr olanların elleriyle yazılmıştır) Evet. Öyle Değerli, Allah'ın emrine itaatkâr olanların elleriyle, öyle semavî, ruhanî melekler vasıtası ile indirilmiştir. Peygamberlere tebliğ edilmiştir.

قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ

17.Kahrolsun insan, o ne kadar nankör.

Bu mübarek ayetler de Yüce Yaratıcının dış ve iç âlemde ne kadar mükemmel, çeşitli, faydalı şeyleri yaratmış olduğunu bildiriyor. Ve başlangıçta bir damla sudan yaratıldıklarını ve nice nimetlerden istifade ettiklerini ve sonra da öldürüp kabre konulacaklarını düşünmeyerek Cenabı Hakka isyan eden kimselerin o çirkin hâllerini teşhir ve Allah'ın kahrına lâyık olduklarını ihtar buyurmaktadır.

قُتِلَ الْإِنْسَانُ

İnsan Kahrolası

(Kahrolsun insan) Yani: Dinsiz olan, Peygamberi, Kuran-ı Kerim'i ve ahireti inkâr eden her hangi bir şahıs, helake uğrasın, o zaten manevi bir ölüme uğramıştır.

مَا أَكْفَرَهُ

Ne nankördür o

(O ne kadar nankördür) O nail olduğu nimetlerin kadrini bilmiyor, onları kendisine nasip eden Kerem Sahibi Yaratıcısını birlemiyor ve kutsamıyor, ne kadar taaccüp edilecek bir alçakça vaziyette bulunuyor.

مِنْ أَى شَيْءٍ خَلَقَهُ

18.Onu Allah'ü Teâlâ hangi bir şeyden yaratmıştır.

مِنْ أَى شَيْءٍ خَلَقَهُ

Onu yarattı Hangi şeyden

(Onu Allah'ü Teâlâ hangi bir şeyden yaratmıştır) O bir kere düşünmeli değil midir ki. Allah-ü Teâlâ hangi bir şeyden yaratmıştır. O ne şekilde varlık alnına çıkarılmıştır? O ne büyük bir ilâhî kudret eseridir. O ilk yaradılışından itibaren ne kadar çeşitli nimetlere nail olmuştur.

مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ

19.Onu bir damla sudan yaratmışta onu takdir etmiştir.

مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ

Ve onu takdir etti Onu yarattı Bir nutfeden

(Onu bir damla sudan yaratmışta onu takdir etmiştir) Evet. O düşünmeli değil midir ki: Kerem sahibi Yaratıcı Onu başlangıçta bir damla sudan öyle ehemmiyetsiz, cüzi bir maddeden yaratmış da onu takdir etmiştir onu birçok azaya, kuvvetlere sahip kılmış, büyütüp geliştirmiş, muntazam bir duruma ulaştırmıştır. Bu ne büyük bir ilâhi koruma.

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ

20.Sonra ona yolu kolaylaştırdı.

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ

Ona kolaylaştırdı Yolu Sonra

(Sonra ona yolu kolaylaştırdı) Hak Teâlâ Hazretleri Sonra da öyle bir yaratılış eseri olan insana yolu kolaylaştırdı. O sayededir ki: Ana rahminden kolaylıkla dünya sahasına atılabildi. Akıl ve zekâyâ sahip bulundu, hayır yolunu takip edebilmeğe nice hükümleri öğütleri içeren dini eserlerden vesaireden istifade edebilme yolunda kabiliyetli oldu. Hakkında zararlı olan şeylerde kendisine telkin edildi.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ

21.Sonra onu öldürdü de kabre soktu.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ

Onu kabre koydurdu Onu öldürdü Sonra

(Sonra onu öldürdü de kabre soktu) Hikmet Sahibi Yaratıcı Sonra o dünyada bir müddet yaşattığı şahsı öldürdü ve kabre soktu. Onun hakkında bu sebeple de ilâhi bir lütuf meydana gelmiş oldu. Fâni hayattan kurtulup baki hayata yönelmiş bulundu, vücudu hayvanat cesetleri gibi ortalıkta bırakılmayıp şahsına bir hürmet olmak üzere kabre defnedildi.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ

22.Sonra dilediği zaman da onu yeniden diriltir.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ

Onu diriltti Diledi O vakit ki Sonra

(Sonra dilediği zaman da onu yeniden diriltir) Sonra da Hak Teâlâ Hazretleri dilediği zaman o öldürdüğü kulunu neşredecektir. Onu yeniden hayata kavuşturup hesap ve ceza için mahşere sevk eyleyecektir. O vakit bilip tayin etmek, ancak Cenabı Hakkı mahsustur. Kulun vazifesi ise o vaktin herhalde meydana geleceğini bilip ona hazırlanmaktadır. İşte bu da bir ilâhi lütuftur ki, kullarının tekrar hayata erecekleri onlara haber veriyor, taki: O güne hazırlansınlar, hayatlarını hidayet yolunda tanzim ederek ahirette selâmet ve saadete kavuşsunlar.

كَأَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ

23.Hayır hayır. Ona emrettiği şeyi, o yerine getirmedi.

كَأَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ

Ona emretti O şeyi ki Yerine getirmedi Hayır

(Hayır hayır. Ona emrettiği şeyi, o yerine getirmedi) Öyle nimetleri, akıbetleri takdir edemeyen inkârcı bir insan kendisine Cenabı Hakkın emrettiği şeyi iman ile vasıflanmayı, Allah'ın kudretini düşünmeyi, âhiret hayatını tefekkürü, ibadet ve itaat ile

meşgul olmayı o insan yerine getirmedi. Kendi yaratılış gayesini düşünerek bu gibi vazifeleri yapmaya çalışmadı, ebedî selâmetini temin edecek sebeplere sarılmadı, görünen ve görünmeyen âlemdeki kudret eserlerini akıllıca bir bakışla seyretmedi. Artık böyle bir kimse Elbette ki, ebedî saadete nail olamayacaktır.

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ

24.İnsan, bir de yediğine bakıversin.

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ

Yiyeceğine O insan Şimdi baksın

(İnsan, bir de yediğine bakıversin) İnsan, bir de yiyeceğine Hayat kaynağı olan geçim sebeplerine bakıversin. Bu da ne büyük bir nimettir. Bundan meşru şekilde istifade edip de, Cenabı Hakka şükretmeli değil midir?

أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا

25.Şüphe yok ki: Bir suyu bir dökmekle döküverdik.

أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا

Bir döküş ile Suyu Döktük Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Bir suyu bir dökmekle döküverdik) İşte o Kerem Sahibi Yaratıcı, başka nimetlerini de şöylece bildiriyor: Muhakkak ki bulutlardan dökülen yağmuru, o büyüme ve gelişmenin kaynağı olan şeffaf, lezzetli maddeyi yeryüzüne bir dökmekle döküverdik. O su ile hayat sahipleri ve nice ürünler faidelenmektedirler.

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا

26.Sonra yeri bir yarmakla yarıverdik.

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا

Bir yarışla Yeri Yarıdık Sonra

(Sonra yeri bir yarmakla yarıverdik) Sonra yeri O bir kitle hâlinde bulunan ve bütün cüzleri birbirine bağlı olan yeryüzünü bir yarmakla yarıverdik. O yerden nice ağaçlar muhtelif mahiyette, şekilde bitkiler vesaire meydana çıkardık, bu suretle halk, nice nimetlere nail bulunmaktadırlar.

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا

27.Artık onda daneler bitirdik.

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا

Dane Orada Böylece bitirdik

(Artık onda daneler bitirdik) Artık O yeryüzünde daneler buğdaylar, arpalar, pirinçler, gibi pek faydeli şeyleri yaratıp yetiştirdik.

وَعِنَبًا وَقَضْبًا

28.Ve yaş üzüm ve yaş yonca yetiştirdik.

وَعِنَبًا وَقَضْبًا

Yonca Ve Üzüm Ve

(Ve yaş üzüm ve yaş yonca yetiştirdik) Ve o Yeryüzünde yine insanların ve hayvanların istifadeleri için yaş üzüm, yaş yonca veya hurma yetiştirdik, bunlar da birer büyük nimettir.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا

29.Ve zeytinlikler ve hurmalıklar.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا

Hurma Ve Zeytin Ve

(Ve zeytinlikler ve hurmalıklar) Ve Yine yeryüzünde zeytinlikler ve hurmalıklar vücuda getirdik. İnsanlar, bunlardan da pek çok faidelenmektedirler.

وَحَدَائِقَ غُلْبًا

30.Ve ağaçtan birbirine girmiş büyük bahçeler.

وَحَدَائِقَ غُلْبًا

İri sık ağaçlar Bahçeler Ve

(Ve ağaçtan birbirine girmiş bahçeler) yani Pek sıkı bir hâlde bulunmuş pek büyük bahçeler. Bağlar ve bostanlar da yarattık. Bunlardan da bol bol istifade edilmektedir.

وَفَاكِهَةً وَأَبًّا

31.Ve meyveler ve meralar vücuda getirdik.

وَفَاكِهَةً وَأَبًّا

Çayırar Ve Meyveler Ve

(Ve meyveler ve meralar vücuda getirdik) Kendileri özellikle insanların istifade ettikleri incirler, elmalar, şeftaliler gibi çeşitli yemişler ve hayvanlar için de meralar çayırıklar otlaklar meydana getirdik.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

32.Sizin ve hayvanlarınızın yararlanması için.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

Hayvanlarınıza Ve Size Bir fayda olarak

(Sizin ve hayvanlarınızın yararlanması için) Bütün bu çeşitli şeylerin yaratılmaları, meydana getirilmeleri ey insanlar Sizin ve hayvanlarınızın faidelenmesi için dir. Artık bu kadar bol, çeşitli hayat kaynağı olan nimetlere nail olan insanlar için lâzımdır ki: Bunları kendilerine ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaraticıya daima kullukta bulunsunlar. Şükür vazifesini yerine getirmeye çalışsınlar, ahiret hayatını da düşünerek onun için de hazırlansınlar.

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ

33.Sonra o pek kuvvetli ses geldiği vakit.

Bu mübarek ayetler de, kıyametin ne kadar korkunç, nefret verici bir gün olduğunu bildiriyor. O günde bir takım zatların pek sevinçli, neşe dolu bir hâlde bulunacaklarını haber veriyor. Kâfir, günahkâr olanların da zulmetler içinde kalacaklarını ihtar etmektedir.

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ

O şiddetli gürültü Geldi Derken o zaman ki

(Sonra o pek kuvvetli ses geldiği vakit) Sonra o pek kuvvetli ses İkinci sura üfürme geldiği vakit kıyamet kopup şiddetli bir ses her tarafı kapladığı zaman artık herkes kendi nefsi ile meşgul olur. Kendi derdine düşer, heyecanlar içinde kalmış olur.

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

34.İnsanın kardeşinden firar edeceği gün.

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

Kardeşinden Kişi Kaçar O gün

(İnsanın kardeşinden firar edeceği gün) O müthiş sayhanın meydana geleceği vakit insanın kardeşinden firar edeceği gündür ki. Kendi nefsinin derdine düşeceği için kardeşine bile bakamaz.

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ

35.Ve anasından ve babasından.

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ

Babasından Ve *Anasından* Ve

(Ve anasından ve babasından) Ve O gün her insanın kendi anasından ve babasından kaçınacağı bir zamandır. Onlar ile de alâkadar olmaz, onları da görmek istemez, kendi derdine düşmüş bulunur.

وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

36.Ve eşinden ve oğullarından firar edeceği bir gün.

وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

Oğullarından Ve *Eşinden* Ve

(Ve eşinden ve oğullarından) o şiddetli ses zamanı, herkesin kendi eşinden ve oğullarından bile firar edeceği bir gündür. Kendisinin dünyada iken pek ziyade alâkadar olduğu ailesine, çocuk ve torunlarına bile o gün bakamaz, onların da, hâllerini soramaz, sade kendi derdi ile uğraşır durur.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

37.Onlardan her kişi için o günde bir iş vardır ki: Ona yeter.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

Kendine yeter *Bir hakli* *O gün* *Onlardan* *Kişinin* *Her biri için var*

(Onlardan her kişi için o günde bir iş vardır) Çünkü O kardeşlerden ve çoluk çocuktan her kişi için o kıyamet zamanında bir büyük iş yüz göstermiş bir muhasebe ve muhakeme cereyan etmekte bulunmuştur ki: O mahşere sevk edilmiş şahıs için öyle bir hal vardır ki ona yeter. Ancak onunla meşgul olabilir. Kendi nefsinin nasıl kurtulabileceğini düşünür, başkalarını düşünmeye vakit bulamaz.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ

38.O günde bir takım yüzler, parlar.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ

Parlaktır *O gün* *Nice yüzler*

(O günde bir takım yüzler, parlar) bununla beraber o kıyamet zamanında insanlar, mutlular ve mutsuzlar diye iki kısma ayrılmış olur. Bir takım yüzler, parlar ışıklar içinde kalır, bunlar mutlulardan olan zatlardır. Bunlar, dünyada iken dindar bulunmuş, abdestlerine ve namazlarına devam etmiş, geceleri kalkıp ibadette bulunmuş zatlardır ki, ahirette öyle mükâfatlara lâyık görülmüşlerdir.

صَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ

39.Gülücüdür, sevinicidir.

صَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ

Sevinçlidir *Gülücüdür*

(Gülücüdür, sevinicidir) Ve o mesut zatlardan her biri o kıyamet âleminde Gülücüdür. Neşe doludur. Sevinçlidir Fevkalâde sevinçlidir. Kendisine Allah tarafından verilecek olan daimî bir şeref ve saadet sebebiyle yüzünde sevinç alâmeti parlayacak, müjdelenmiş olduğu nimetlerden dolayı zevk ve neşe içinde bulunacaktır.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ

40.Ve o gün bir takım yüzlerde vardır ki, onların üzerlerini bir toz toprak sarmıştır.

وَأُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ

Tozludur Üzerleri O gün Nice yüzler Ve

(Ve o gün bir takım yüzlerde vardır ki, onların üzerlerini bir toz toprak sarmıştır)

Ve Bilakis o kıyamet zamanında bir takım yüzler de vardır ki, onların sahipleri hakkı kabulden kaçınmış, emir olundukları salih amelleri yapmamış olan mutsuz kimselerdir. Onların üzerlerini bir toz sarmıştır Onlar ahirette büyük zillete düşmüş olacaklardır.

تَرَهْقُهَا قَتَرَةٌ

41.Onları bir karanlık kaplar.

تَرَهْقُهَا قَتَرَةٌ

Bir karanlık Onları kaplar

(Onları bir karanlık kaplar) Artık Onları öyle mutsuz, inkârcı kimseleri o âhiret âleminde bir karanlık kaplar. Duman gibi bir siyahlık, bir zulmet içinde kalırlar,

أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ

42.İşte kâfirler, günahkâr olan, onlardır.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ

İsyankarlar Kafirler Kendileridir İşte onlar

(İşte onlardır kâfirler, günahkârlar) Küfür ile isyan ve kötülükle, münafıklıkla vasıflanmış olanlar bilhassa onlardır. O pek müthiş âhiret azabına maruz kalacak olan kimselerden ibarettir. Artık her insan için lâzımdır ki, o âhiret âlemini düşünsün, o günde zarar ve ziyana uğramayıp parlak bir hayata, bir selâmet ve saadete erebilmesi için icap eden kulluk vazifelerine, ibadet ve itaate riayette bulunsun, Hak Teâlâ Hazretlerinden muvaffakiyetler niyaz eylesin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

81-ET-TEKVİR SURESİ

Bu mübarek sure, Et tövbe suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi dokuz ayet-i kerimeyi içermektedir. Güneşin tekvirini, yani: Bir şeye sarılarak karanlık bir hâlde kalmış gibi olacağını bildirdiği için kendisine böyle Tekvîr suresi ve Küvviret suresi adı verilmiştir. Kıyametin vukuuna dair on iki mühim hâdiseden haber verdiği için kendisinden evvelki "Abese" süresiyle aralarında büyük bir irtibat vardır.

Bu sureyi celile'nin başlıca konuları şunlardır:

- 1.Kıyamette pek müthiş, çeşitli hadislerin, felâketlerin vuku bulacağını ihtar etmek.
- 2.Kuran-ı Kerim'in pek yüksek mevki sahibi olan Cibril'i Emin vasıtasıyla indirilmiş olduğuna yemin etmek.
- 3.Resul-i Ekrem'in peygamberliğini ve Kuran-ı Kerim'in kimler için bir hidayet öğüdü olduğunu tebliğ etmek.
- 4.Kulların dilemelerinde müstakil olmayıp Allah'ın iradesine tabi olduklarını beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

1.Güneş, dürüldüğü zaman.

Bu mübarek ayetler, kıyametin ne suretle vuku bulacağını, o zamanda ne garip, müthiş hâdiselerin meydana geleceğini bildiriyor. İnsanlığı irşada, o âhiret günü için hazırlanmağa davet buyurmuş oluyor.

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

Dürüldü Güneş O vakit ki

(Güneş, dürüldüğü zaman) Tekvir sarık gibi bir şey sarmak, bir şeyin parçalarını toplamak, karanlıkta bırakmak demektir. Yani: güneşin ışığı gidip gözlere görünmez bir hâlde geldiği vakit ki: Bu âlemin harap olacağı kıyamet günüdür.

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ

2.Ve yıldızlar döküldüğü zaman.

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ

Döküldü Yıldızlar O vakit ki Ve

(Ve yıldızlar döküldüğü zaman) Hepsi de parlaklığını kaybederek yeryüzüne serpil-diği vakit. Bütün hayat sahipleri ölünce onların semalarını kandil gibi aydınlatan yıldızlar da sönerek yeryüzüne saçılacaktır.

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ

3.Ve dağlar, yürütüldüğü zaman.

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ

Yürütüldü Dağlar O vakit ki Ve

(Ve dağlar yürütüldüğü zaman) Yani: Dağlar, müthiş zelzeleler ile yeryüzünde koparılıp havaya atılacakları vakit ki: Onlar, başların üzerinde bulutlar gibi geçer giderler. Yeryüzü dümdüz, ürünlerden boş bir hâlde kalır.

وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ

4.Ve yüklü develer salıverildiği zaman.

وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ

Başıboş bırakıldı On aylık gebe develer O vakit ki Ve

(Ve on aylık yüklü develer, salıverildiği zaman) Yani: bir nice kavimlerce en kıymetli, ehemmiyetli sayılan develer gibi malların da terk edilerek, sahiplerinin ellerinden çıkacağı vakit. Bu da kıyamet gününün dehşetini gözler önüne sermektedir ki: insanlar o günde pek kıymetli, lüzumlu gördükleri mallarını, servetlerini bile terk ederek kendi nefisleriyle meşgul olacaklardır.

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ

5.Vahşi hayvanlar, toplandığı zaman.

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ

Toplandı Vahşi hayvanlar O vakit ki Ve

(Ve vahşi hayvanlar, toplandığı zaman) Bu ayeti kerime, şuna işaret emektedir ki. Hayvanlar Her taraftan bir yere getirilip cemedildiği veya kısas için mahşere sevk olunduğu vakit. Demek ki: Öyle hayvanlar bile Yarın ahirette geçici bir hayata erdirileceklerdir. Dünyada iken birbirine tecavüz etmiş olduklarından dolayı haklarında aynı muamele yapılacak, sonra da hepsi öldürülerek toprak kesileceklerdir. Artık hayvanlar, böyle bir muameleye tâbi tutulunca insanlar, haydi haydi kısas cezasına uğrayacaklardır. İlâhî adalet her yönüyle tecelli edecektir.

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ

6.Ve denizler ateş ile dolduğu zaman.

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ

Tutuşturuldu Denizler O vakit ki Ve

(Ve denizler, ateş ile dolduğu zaman) O kadar çokluğuna rağmen yanarak nâr hâline geldiği vakit veya altındaki ateşler tutuşturularak denizleri buhar haline getirdiği gün veyahut aralarından perde kalkarak hepsi de bir araya toplanarak pek büyük bir deniz kesildikleri an.

وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ

7.Ve ruhlar, çiftleştirildiği zaman.

وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ

Çiftlendi Nefisler O vakit ki Ve

(Ve ruhlar, çiftleştirildiği zaman) Herkesin ruhu kendi cesedine gidip onunla birleştiği vakit, ikinci sura üfürülüp herkesin yeniden hayata ereceği zaman veya ahirette müminlerin huriler ile kâfirlerin de şeytanlar ile beraber bulunacakları gün.

وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُئِلَتْ

8.Ve diri olarak gömülen kız çocuğuna sorulduğu zaman.

وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُئِلَتْ

Soruldu Diri diri gömülen kıza O vakit ki Ve

(Ve diri olarak gömülen kıza sorulduğu zaman) Yani: Cahiliye devrinde Araplarca âdet olduğu üzere onlar, kız çocuklarından utanırlardı veya ihtiyaç endişesinde bulundurlardı. Bu sebeple onların hayatlarına suikast den geri durmazlardı. Hatta bazı kimseler, kız çocukları altışar yaşlarına girince onlara softan veya kıldan bir kaftan giydirirlerdi, bir sahraya götürür orada kazmış oldukları bir kuyuya atarlar, üzerlerine toprak doldururlardı. İşte böyle bir cinayette bulunanların haklarında şiddetli bir ceza tatbik ve o caniyane hâlleri teşhir edilmek için ahirette o çocuklara öyle bir sual yöneltiliecektir.

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

9.Hangi günahından dolayı öldürüldü diye.

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

Öldürüldü Günahın Hangisi ile

(Hangi günahından dolayı öldürüldü) Hangi günahından dolayı o biçare çocuk Öldürüldü diye kendisinden sorulacaktır. Bu sualden maksat, onu öldürmüş olanı susturmak, teşhir etmek, hakkındaki cezayı şiddetlendirmek içindir. Yoksa bir mazeret ile onu salıvermek için değildir.

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

10.Ve defter, açıldığı zaman.

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

Açıldı Sayfalar O vakit ki Ve

(Ve defterler açıldığı zaman) Yani: Herkesin amel defterleri, ölünce kapatılmış olacaktır, kıyamet gününde ise açılarak, sahibi dünyada iken hayır ve şer adına ne işlemiş ise o sahifede yazılmış görecektir. Hepsini de hatırlayacaktır. Artık hakkında amellerine göre muamele yapılacaktır.

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ

11.Ve Gök giderildiği zaman.

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ

Sıyrıldı Gökyüzü O vakit ki Ve

(Ve gök sıyrıldığı zaman) deri koyundan soyulduğu gibi semalarda mekânlarından soyulup çıkarıldığı Sema tabakaları parçalanıp sıyrıldığı vakit

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ

12.Ve Cehennem, şiddetle alevlendirildiği zaman.

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ

İyice alevlendirildi Cehennem O vakit ki Ve

(Ve cehennem şiddetle alevlendirildiği zaman) evet cehennem alevinin kızdırılıp arttırıldığı an kâfirlerin, azgınlara içinde cezaya uğrayacakları o azap mahallinin pek yakıcı, müthiş bir hâle geldiği gün.

وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ

13.Ve Cennet yaklaştırıldığı zaman.

وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ

Yaklaştırıldı Cennet O vakit ki Ve

(Ve cennet yaklaştırıldığı zaman) Takva sahibi kullar için cennet yüz gösterip az sonra onları saadet alanına alacağı gün.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ

14.Her şahıs, ne hazırlamış olduğunu bilmiş olur.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ

Hazırladı O şeyi ki Her nefis Bildi

(Her şahıs, ne hazırlamış olduğunu bilmiş olur) Artık o zaman her şahıs dünyada iken o beka âlemi için ne hazırlamış olduğunu bilmiş olur. Amel defterinde neler yazılmış olduğunu öğrenmiş bulunur. Evet. Bu on iki ayeti kerime bildirilen o on iki mühim hâdise meydana geldiği zaman takva ehli, salih kullar, maddî ve manevî nimet-

ler, tecelliler içinde kalırlar, inkârcı ve isyankâr kimseler de azaplar içinde çırpınır dururlar. Bundan dolayı her insan için gerekir ki: Bu pek mühim akıbeti daha dünyada iken güzelce düşünsün, ona göre tavır ve hareketini tayine çalışarak istikbalini temine muvaffak olsun.

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ

15.Artık and olsun geri dönen yıldızlara.

Bu mübarek ayetler de Kuran-ı Kerim'in yüksek bir makama sahip olan Cibril-i Emin vasıtasıyla Resul-i Ekrem'e verilen yüce bir söz olduğunu bildiriyor. O Yüce Peygamberin kendisine isnat edilen Cinnet gibi, sihirbazlık gibi noksanlıklardan uzak olduğunu ve Hz. Cibril-i yüksek bir makamda görmüş bulunduğunu haber veriyor. Kuran-ı Kerim'in takva ehli için bir öğüt olduğunu ve âlemlerin Rabbinin iradesine muhalif bir şeyin meydana gelemeyeceğini beyan buyurmaktadır.

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ

Geri dönenlere Yemin ederim Artık hayır

(Artık hayır and olsun geri dönen yıldızlara) hayır hayır ey insanlar artık inkâra imkân yok, bu kadar ayetlerden delillerden sonra inkâra nasıl cüret edersiniz. And olsun geri dönen çekilip toplanan, sinip kaybolan parlak şeylere o yıldızlara

الْجَوَارِ الْكُنَّسِ

16.Akıp saklanıveren yıldızlara.

الْجَوَارِ الْكُنَّسِ

Gizlenenlere Akanlara

(Akıp gizlenenlere) Burada gizlenenlerden maksat, ya Zühal, Müşteri, Merrih, Zühre ve Utarit denilen beş yıldızlardır ki: Gündüzleri kaybolup geceleri doğarlar. Veyahut bunlardan maksat, bütün yıldızlardır ki: Gündüzleri göze görünmezler, geceleri ise göze görünürler. Evet. İşte böyle Akıp saklanıveren gizlenen yıldızlara and olsun.

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ

17.Ve yöneldiği zaman geceye.

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ

Yöneldiği O vakit ki Geceye Ve

(Ve yöneldiği zaman geceye) Ve And olsun kararmaya yöneldiği zaman geceye veya ardını dönüp gaip olan yeryüzünü karanlıkta bırakan o vakte.

وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ

18.Ve açılmaya başladığı zaman gündüze.

وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ

Nefes aldı O vakit ki Sabaha Ve

(Ve açılmaya başladığı zaman gündüze) Ve And olsun açılmaya başladığı aydınlanıp parladığı zaman gündüze.

&-Teneffüs: Esasen nefes almak, soluk alıp rahat etmek manasındadır. Burada bir güzel istiare kabilinden olarak parlayıp aydınlığı ortaya çıktı demektir. Sabah olup güneş doğmaya başlayınca sanki sabah vakti sıkıntıdan, hüzün ve kederden kurtulup rahatça nefes almış gibi olacağından o vaktin öyle aydınlanmaya başlamasına teneffüs denilmiştir. Velhâsıl: Gerek gök cisimleri ve gerek gecelerin ve gündüzlerin ortaya çıkışı, birer muazzam kudret eseri olduğundan bunların bu ehemmiyetlerine işaret için kendilerine yemin edilmiştir.

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

19.Şüphe yok ki: O, muhakkak bir değerli elçinin sözüdür.

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

Çok şerefli Bir elçinin Elbette sözüdür Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: O, muhakkak bir değerli elçinin sözüdür) evet Kendisi için yemin edilen husus, şöylece beyan buyrulur: Şüphe yok ki: O yani: Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın tebliğ ettiği Kuran-ı Kerim, muhakkak bir değerli elçinin kelâmıdır. Yani: Allah katında aziz, muhterem olan Cibril Aleyhisselam'ın Allah tarafından getirip tebliğ ettiği bir yüce sözdür.

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ

20.Büyük bir kuvvet sahibidir, arşın sahibinin katında yüce bir makama erişmiştir.

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ

Çok itibarlı Arşın Sahibi Katında Kuvvet Sahibidir

(Büyük bir kuvvet sahibidir, arşın sahibinin katında yüce bir makama erişmiştir) Evet, o elçi o Cibril'i Emin, Büyük bir kuvvet sahibidir. Aldığı ilâhî vahyi güzelce ezberlemeye ve Yüce Peygambere getirip tebliğ etmeye hakkıyla kaadirdir. Emir olunduğu şeyleri yapabilmesi için muazzam bir kuvvete sahip bulunmaktadır. Yani: Cenabı Haktan ilâhî vahyi Peygamberlere kavuşturmakla emir olunmuştur. Ve vazifesini hakkı ile yerine getirmektedir.

مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٍ

21.Orada kendisine itaat olunan bir güvenilirirdir.

مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٍ

Çok güvenilen Orada İtaat edilendir

(Orada kendisine itaat olunan bir güvenilirirdir) Ve O mübarek Cibril Aleyhisselam Allah katında veya semada kendisine itaat olunmuş bir emindir. Yani: Melekler arasında itaate mazhar bulunmuştur. Hepsi de onun emirlerine riayetkârdırlar. Kendisi de vazifesini yapma hususunda, Cenabı Hakkın vahyini Peygamberlere tebliğ hususunda emniyete, doğruluğa sahip, günahsızlık ve yücelikle vasıflanmıştır.

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ

22.Ve sizin sahibiniz bir mecnun değildir.

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ

Bir mecnun Arkadaşınız değildir Ve

(Ve sizin sahibiniz bir mecnun değildir) Daima kendisine yakın olup arkadaşlık ettiğiniz hâl ve tavırlarını senelerden beri görüp durduğunuz Hz. Muhammed Aleyhisselam bir mecnun değildir. Onun bütün davranış ve sözleri kendisinin ne kadar büyük bir akıl ve şuura sahip bulunduğunu göstermektedir. İşte onun din adına olan beyanları öyle emin, değerli bir elçi, yüce bir melek vasıtasıyla aldığı ilâhî vahye dayanmaktadır, yoksa başkalarından aldığı insanî lâkırdılar kabilinden değildir.

وَلَقَدْ رَأَهُ بِالأُفُقِ الْمُبِينِ

23.And olsun ki: Onu apaçık ufukta gördü.

وَلَقَدْ رَأَهُ بِالأُفُقِ الْمُبِينِ

Apaçık Ufukta Onu gördü And olsun Ve

(And olsun ki: Onu apaçık ufukta gördü) And olsun ki Muhakkak bir gerçektir ki: O Yüce Peygamber O Cibril-i Emmini apaçık ufukta gördü. O mübarek melek, yüce bir surette görünerek Hz. Muhammed Aleyhisselam'la karşılaşmış bulundu. Yahut Peygamber Efendimiz, Hz. Cibril'i Cenabı Hakkın onu yaratmış olduğu suret üzere güneşin doğuş yerinde müşahade buyurdu. "Tacüt'tefasir."

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ

24.Ve O, Peygamber gaybe ait hususta cimri değildir.

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ

Cimri Gayp hakkında O değildir Ve

(Ve O, gaybe ait hususta cimri değildir) Ve o Yüce peygamber, Muhammed Aleyhisselam gaybe ait hususta cimri değildir. İlâhî tebliğ ve lâzım gelen hükümleri ümmetine öğretme ve anlatma hususunda asla cimrilik göstermez veyahut Kuran-ı Kerim'in ayetlerini ümmetine tebliğ hususunda asla itham edilmiş değildir, İslâm'ı hükümlere, peygamberler tarihine, kavimler tarihine, dünya ve ahirete dair verdiği haberler, bütün vahye dayalı ve her yönüyle hakikate uygundur. Hiç bir kimsenin o pek muhterem Peygambere bir töhmet isnadına salâhiyeti olamaz.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ

25.Ve O, kovulan bir şeytanın sözü değildir.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ

Kovulmuş Şeytanın Sözü O değildir Ve

(Ve O, kovulan bir şeytanın sözü değildir) Ve Hz. Muhammed'in okuduğu Kur'anı Kerim, onun haber verdiği dini hükümler kovulmuş bir şeytanın sözü değildir. O bir takım inkârcıların iddia ettikleri gibi bir kehanet ve sihir eseri olmaktan münezzehtir. O, ilâhî vahye dayalı, hakikate bağlı, insanlığın saadetini temine vesiledir.

فَإِنَّ تَذَهُبُونَ

26.Artık nereye gidiyorsunuz?

فَإِنَّ تَذَهُبُونَ

Gidiyorsunuz O halde nereye

(Artık nereye gidiyorsunuz?) Artık Ey bu hakikati anlayıp itiraf etmeyen inkârcılar! Siz, nereye gidiyorsunuz? Takip edilecek doğru bir yol, ancak İslâmiyet'tir, Hz. Muhammet'in gösterdiği din yoludur. Siz onu bırakıp da başka bir yol bulabilir misiniz, bu ne mümkün!

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

27.O, başka değil âlemler için bir öğüttür.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

Alemler için Bir nasihat Ancak O değildir

(O, başka değil âlemler için bir öğüttür) O Kuran-ı Kerim başka değil ancak âlemler için bir öğüttür. Bütün insanlığa selâmet ve saadet yolunu gösteren bir hidayet rehberidir.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ

28.Sizden doğru yolda olmak isteyen kimse için bir öğüttür.

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ

Dosdoğru olmasını Sizden İstedi O kimse için ki

(Sizden doğru yolda olmak isteyen kimse için) Evet O Kuran-ı Kerim, ey insanlar! Sizden dosdoğru sakınarak yaşamak isteyen kimse için bir öğüttür. Dosdoğru bir yolu takip etmek isteyen, istikbalini güzelce temin etmek gayretinde bulunan her akıllı, düşünen insan için O Kur'anı Kerim, en güzel nasihatleri içermektedir. Artık ondan istifadeye çalışınız ve her hususta muvaffakiyeti Cenabı Haktan niyaz edin.

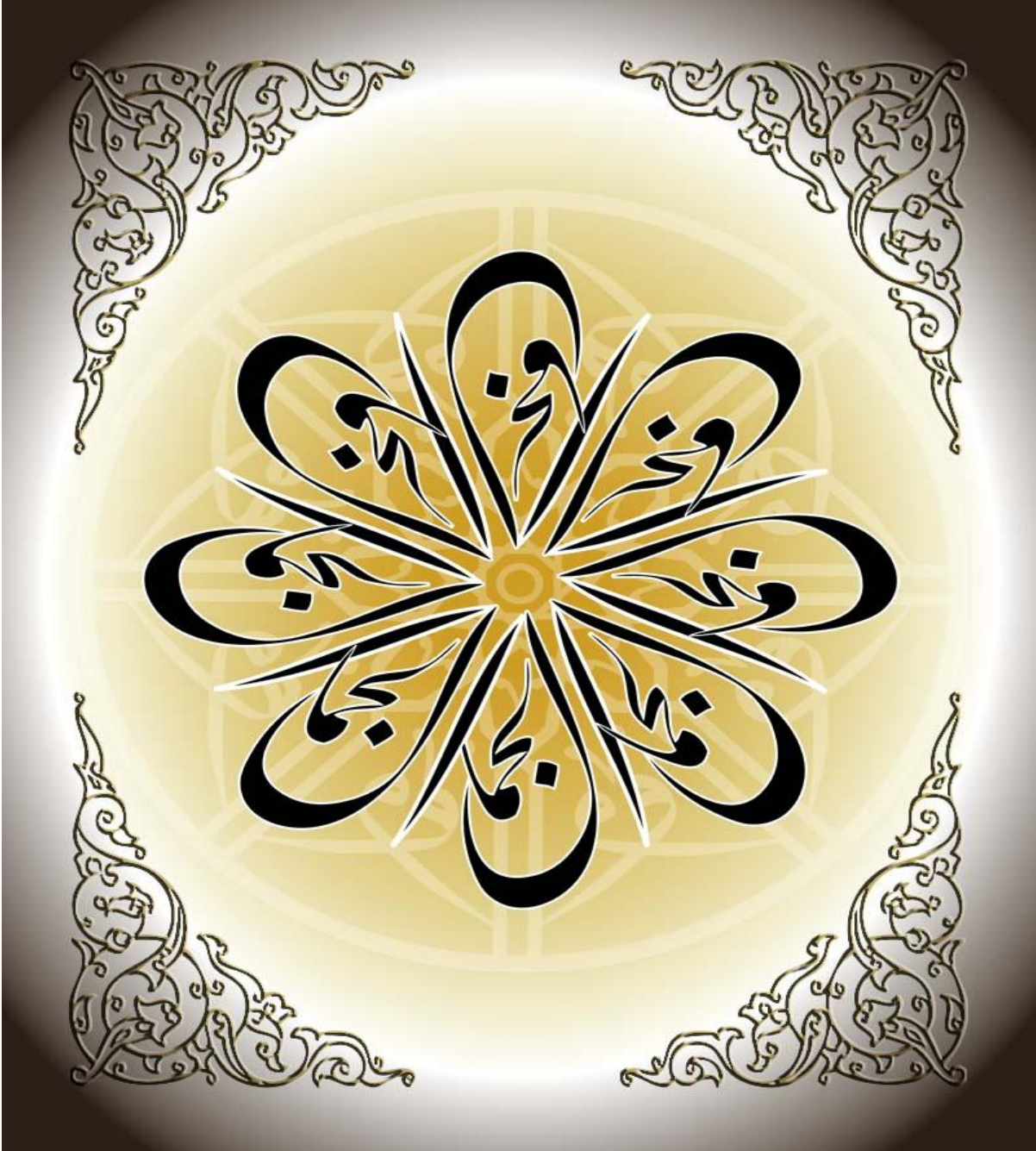
وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

29.Ve âlemlerin Rabbi olan Allah dilemeyince siz dileyemezsiniz.

وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Alemlerin Rabbi Allah'ın Dilemesiyle Ancak Siz dileyemezsiniz Ve

(Ve âlemlerin Rabbi olan Allah dilemeyince siz dileyemezsiniz) Çünkü ey insanlar! Siz tek başınıza bir iradeye, bir dilemeye sahip değilsinizdir, hiç bir şeyi siz yaratamazsınız, size o iradeyi, ihtiyarı veren de yine Cenabı Hak'tır. Ve âlemlerin Rabbi olan Allah dilemeyince siz bir şeyi dileyemezsiniz. Vücuda getiremezsiniz. Bundan dolayı o Kerem Sahibi Yaratıcının sizlere verdiği kabiliyeti kötüye kullanmayınız, hidayet yoluna kavuşmayı Cenabı Hak'tan niyaz ediniz, her hususta O Kerem Sahibi Mabudun emirlerine, yasaklarına riayette bulununuz ki: Kurtuluş ve selâmete kavuşabilesiniz Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
82-EL-İNFİTÂR SÛRESİ

Bu mübarek sure, Nâziât suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On dokuz ayeti kerimeyi içermektedir. İlk ayetinde İnfitârı, yani: Göğün yarılacağı bildirildiği için kendisine bu ad verilmiştir. Bu surede kıyametin vukuunda ne kadar mühim hâdiselerin meydana geleceği bildirildiği için kendisinden evvelki Tekvir süresiyle aralarında büyük bir irtibat vardır.

Bu süreyi celile'nin başlıca içeriği, şunlardır.

- 1.Kıyametin durumunu, büyüklüğünü tavsif etmek ve insanların gafletlerini, yalanlamalarını teşhir etmek.
- 2.İnsanların bütün amellerinin melekler tarafından tespit edildiğini ihtar etmek.
- 3.Kıyamette insanların iki kısma ayrılıp bir kısmının Cennete, diğer bir kısmının da Cehenneme sevk edileceğini beyan etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

1.Gökyüzü yarıldığı vakit.

Bu mübarek ayetler, kıyamet alâmetlerinin mühim bir kısmını bildiriyor. İnsanın fiillerinin melekler tarafından yazılmakta olduğunu haber vererek insanları uyanmaya davet buyuruyor.

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

Yarıldı Gök O vakit ki

(Göğün yarıldığı vakit) Öyle yüksek gök tabakası, meleklerin inmeleri için açıldığı zaman, öyle harikulade bir hâdise meydana geleceği gün.

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ

2.Ve yıldızlar dökülüp dağıldığı vakit.

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ

Dökülüp saçıldı Yıldızlar O vakit ki Ve

(Ve yıldızlar dökülüp dağıldığı vakit) Ve büyük, küçük yıldızlar dağınık bir şekilde dökülüp saçıldığı vakit. Yani: Yok oldukları zaman,

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

3.Ve denizler kaynayıp aktığı vakit.

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

Akıldı Denizler O vakit ki Ve

(Ve denizler kaynayıp aktığı vakit) Ve Yeryüzündeki bütün denizlerin kaynayıp aktığı vakit. Aralarındaki engeller bertaraf olup tatlısı da, acısı da birbirine karıştıkları ve bir müddet yeryüzünü kapladıkları zaman.

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

4. Ve mezarlar alt üst olduğu vakit.

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

Deşildi Kabirler O vakit ki Ve

(Ve mezarlar, alt üst edildiği vakit) Yani: Kabirlerin toprakları birbirine karıştırılarak altı üstüne getirildiği içindeki ölülerin hayat sahasına çıkarılacağı gün.

عَلِمْتُ نَفْسٌ مَا قَدَّمْتُ وَآخَرْتُ

5.Herkes neyi ileri sürmüş ve neyi geriye bırakmış olduğunu bilir.

عَلِمْتُ نَفْسٌ مَا قَدَّمْتُ وَآخَرْتُ

Geri bıraktı Ve Öne sürdü O şeyi ki Her nefis Bildi

(Herkes neyi ileri sürmüş ve neyi geriye bırakmış olduğunu bilir) İşte o hâdiseler vaki olduğu zaman, haşır ve neşir gününde herkes amel olarak Dünyada iken yapmış olduğu hayır ve şer adına ne varsa hepsini hatırlar durur.

&-Bu ilâhî beyanda insanlık için büyük bir uyanma dersi veriyor, insanları ibadet ve itaate teşvik edip günahlarından men etmekte ve sakındırmaktadır. Artık her insan o akıbeti düşünerek hareket tarzını ona göre tanzim etmelidir.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ

6.Ey insan! Seni o kerim rabbine karşı ne şey aldattı.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ

Çok cömert Rabbine karşı Seni ne aldattı Seni aldattı İnsan Ey

(6.Ey insan! Seni o kerim rabbine karşı ne şey aldattı) Ey kendi yaradılışını, hayat gayesini düşünmeyen her hangi bir gafil, asi kimse! Seni o Kerim, Rabbine karşı ne şey aldattı! Ne için kudret ve yardımıyla varlık alanına geldiğin ve o kadar nimetlerine nail olduğun Yüce Yaraticıyı düşünerek ona ibadet ve itaatte, bulunmuyor ve şükür etmiyorsun, isyana, inkâra cüret ediyorsun! O Yüce Mabudun keremi bol olduğu gibi kahır ve cezası da, isyankârlar hakkındaki azabı da muhakkaktır. Bu hususu da düşünmeli değil misiniz?

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّيَكَ فَعَدَلَكَ

7.O Rabbin ki: Seni yarattı, sonra seni düzeltti de dengeli bir halde kıldı.

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّيَكَ فَعَدَلَكَ

Seni ölçülü kıldı Ve seni düzgün yaptı Seni yarattı O ki

(O Rabbin ki: Seni yarattı, sonra seni düzeltti de dengeli bir halde kıldı) Evet, o Kerim Rabbin ki seni yarattı seni yokluktan varlığa çıkardı. Sonra seni düzeltti de dengeli bir halde kıldı sana sağlam, muntazam organlar verdi seni dengeli bir hâlde kıldı. Bütün uzuvlarına bir denge verdi, yaratılışını, boyunu güzel bir ölçüye tâbi tuttu.

فِي آيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ

8.Dilediği her hangi bir surette seni terkip etti.

فِي آيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ

Seni terkip etti Diledi O şeyin ki Suretin Hangisinde

(Dilediği her hangi bir surette seni terkip etti) Evet. Ey insan O Kerim Yaraticı dilediği her hangi bir şekilde seni terkip etti. Seni en güzel bir suret olan insan suretinde yarattı, erkeklik veya dişilik gibi bir mahiyette bulundurdu ve seni bir ebedî hayata aday kıldı, artık bütün bu nimetleri, bu gayeleri düşünüp de o Kerem Sahibi Yaraticıyı birleyip, kutsayıp şükranında bulunmalı değil misin?

كَأَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ

9.Hayır hayır Siz bilakis dini yalanlıyorsunuz.

كَأَلَّا

(Hayır hayır) Birçok insanlar, vazifelerini bilmiyorlar, şükür vazifesini yerine getirmiyorlar, bilakis inkârcı hareketlere cüret ediyorlar. Artık öyle kimseler, Allah'ın keremi-ne değil, Allah'ın kahrına lâıyk bulunmuşlardır, işte o gibi kimseleri ret için Cenabı Hak buyuruyor: ki ey isyankâr kimseler!

بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ

Dini Yalanlıyorsunuz Bilakis

(Siz bilakis dini yalanlıyorsunuz) Daha büyük cinayetlere cüret ediyorsunuz, dini yalanlıyorsunuz. Kıyametin vukuuna, orada mükâfat ve cezanın olacağına inanmıyorsunuz. İnkârcı ve fâsıkca bir hâlden ayrılmıyorsunuz. Artık siz, Allah'ın keremine nasıl lââyık olabilirsiniz? Âlemlerin Rabbi'nin lütuf ve keremi yarın ahirette müminler hakkındadır tecelli edecektir, kâfirler ve azgınlar ise her hâlde azap görüp lââyık oldukları cezalara kavuşacaklardır.

وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ

10.Ve şüphe yok ki: Sizin üzerinizde bekçiler vardır.

وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ

Elbet muhafaza ediciler Üzerinizde var Şüphesiz Ve

(Ve şüphe yok ki: Sizin üzerinizde bekçiler vardır) Şüphe yok ki Ey insanlar Sizin üzerinizde hafaza melekleri adıyla bekçiler vardır. Bütün yaptıklarınızı amel sahifelerinize yazmaktadırlar.

كَرَامًا كَاتِبِينَ

11.Çok değerli yazıcılar vardır.

كَرَامًا كَاتِبِينَ

Yazıcılar Şerefli

(Çok değerli yazıcılar) Evet ve sizin üzerinize Çok değerli Allah katında büyük mertebelere sahip yazıcılar vardır. Onlar, sizin bütün fil ve hareketlerinizi kayıt ve tesbit etmektedirler.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

12.Ne yapmakta olduklarınızı bilirler.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

Yapıyorsunuz O şeyi ki Bilirler

(Ne yapmakta olduklarınızı bilirler) Onları amel defterlerine kaydederler. Sizin hiç bir fikir ve düşünceniz onlarca bilinmemiş olamaz. Artık bu hakikati de düşünüp hâlinizi düzeltmeye çalışınız, dindarca ve faziletli bir hâlde yaşamaya gayret ediniz ki: Allah'ın keremine lââyık olabilesiniz.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

13.Şüphe yok ki: Takva sahibi zatlar, hoş nimetler içindedirler.

Bu mübarek ayetler de Allah'ın keremine kimlerin kavuşacaklarını ve Rabbin azabına kimlerin uğrayacaklarını bildiriyor. Ve bir ceza günü olan kıyametin pek büyük varlığını ancak Yüce Yaratıcı bilip kullarına bildirilmiş olduğunu ve o gün de kimsenin kimseye ilâhî bir izin olmadıkça faide vermeyeceğini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

Elbet bir nimet içindedir İyiler Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Takva sahibi zatlar, hoş nimetler içindedirler) evet öyle değerli meleklerin İnsanların amellerini tesbit ve yazma neticesinde sevap ve cezaya lââyık olanlar, belirlenmiş olurlar. Artık şüphe yok ki: Takva sahibi zatlar sahih bir iman ile güzel amel ile vasıflanmış ve günahlardan kaçınmış bulunanlar hoş nimetler içindedirler. Kendilerini cennetin ebedî nimetleri kuşatmış olur.

وَأَنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

14.Ve muhakkak ki; kötüler de yakıcı ateş içindedirler.

وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

Elbet büyük bir ateş içindedirler Günahkarlar Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki; kötüler de yakıcı ateş içindedirler) Küfür ile münafıklıkla vasıflanmış olan isyankârlarda yakıcı ateş içindedirler. Onlar da cehenneme atılmış, orada ebedî bir azaba tutulmuş bulunurlar.

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ

15.Ceza günü oraya gireceklerdir

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ

Din Günü Oraya girerler

(Ceza günü oraya gireceklerdir) Evet, O suçlular Ceza günü yevmi kıyamette o cehennem ateşine gireceklerdir. O azap mahalline atılarak orada ebediyen yanıp yakılacaklardır.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ

16.Ve onlar, ondan ayrılacak değildirler.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ

Kaybolacak kimseler Oradan Onlar Değil Ve

(Ve onlar, ondan ayrılacak değildirler) Ve onlar O ebedî surette cehennemlik olanlar ondan o cehennemden ayrılacak değildirler. Onlar, cehennemin azabından hiç ayrılamayacaklardır, ondan kaçıp saklanamayacaklardır. Devamlı olarak cehennemde kalarak azap göreceklerdir.

وَمَا آذْرِيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

17.Ceza gününün ne olduğunu sana ne şey bildirdi!

وَمَا آذْرِيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

Din Günü Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Ceza gününün ne olduğunu sana ne şey bildirdi) O kıyamet günü ne kadar mühimdir. Ne kadar büyük bir heybete sahiptir. O Ceza gününün ne olduğunu sana ne şey bildirdi? O ne kadar muazzam bir gündür. Ne enteresandır ki: Ey insan Sen ondan gafil bulunuyorsun, o müthiş günü düşünüp durmuyorsun. Hâlbuki o günü düşünüp titremek, o gün için hazırlıkta bulunmak icap eder.

ثُمَّ مَا آذْرِيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

18.Sonra ceza gününün ne olduğunu sana ne şey öğretmiş oldu

ثُمَّ مَا آذْرِيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

Din Günü Nedir Sana ne bildirdi Sonra

(Sonra ceza gününün ne olduğunu sana ne şey öğretmiş oldu) Evet, O gün ne kadar düşünülmeye lâyıktır. Sonra O Ceza gününün ne olduğunu sana ne şey öğretmiş oldu? Onun şiddetini, ebediyetini tamamıyla takdir etmek insanlığın anlayış kapasitesinin üstündedir. O her düşüncenin ötesinde bir yüceliğe ve heybete sahiptir. Artık onun o azametini ve onun o pek ateşli vasfını ve ebediyen devamını düşünerek onun felâketinden kurtuluşa vesile olan sahih bir itikat ile güzel güzel ameller ile vasıflanmaya çalışmak lâzım gelmez mi? Yalnız Allah'ın azabını gerektirecek fena hareketlerden kaçınmalıdır. İnsan için kurtuluş vesilesi bundan ibarettir.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

19.O günde hiç bir şahıs, bir şahıs için bir şeye sahip olamaz. O günde emir, ancak Allah'a mahsustur.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا

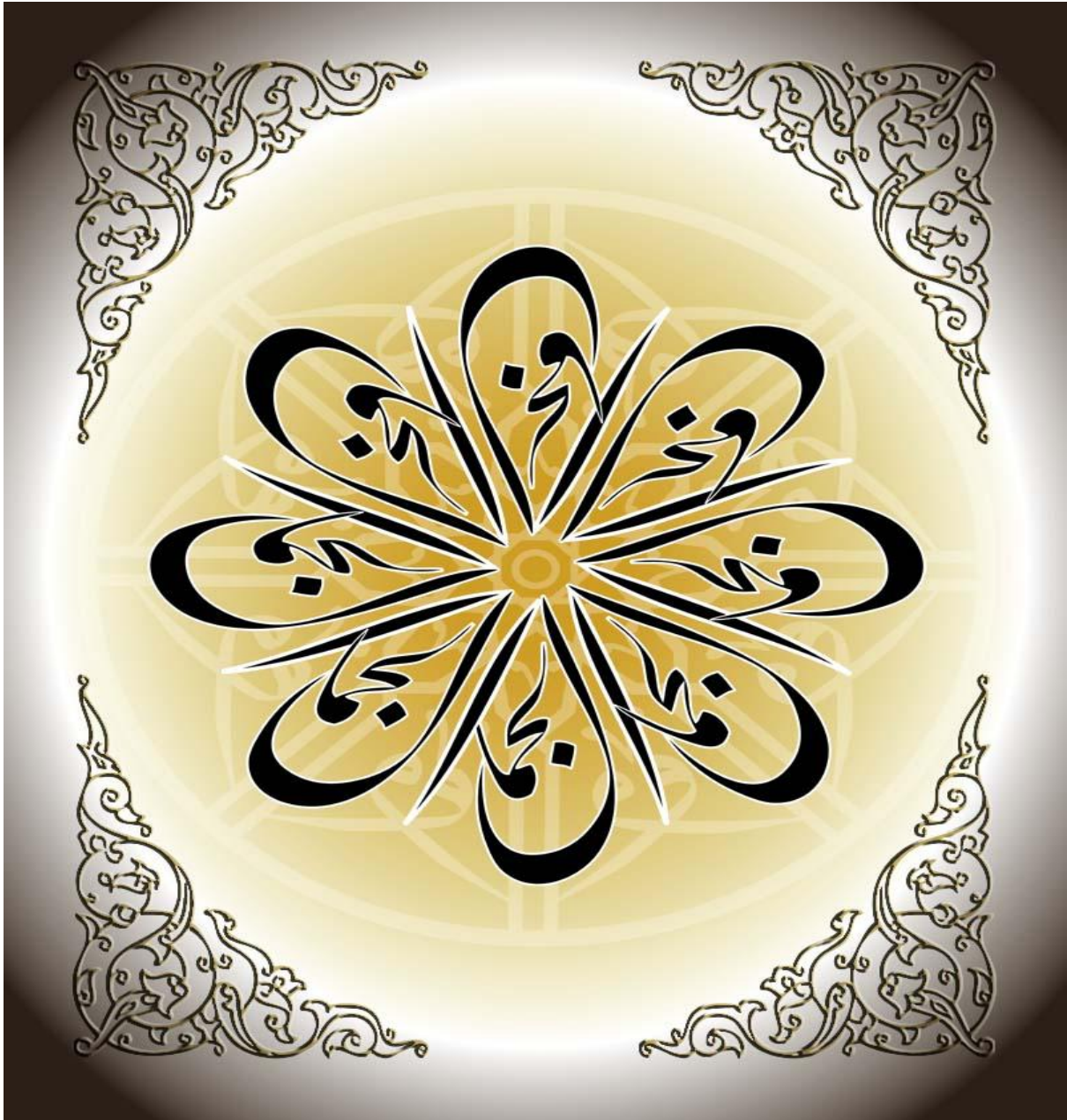
Bir şeye Bir kimse için Bir kimse Malik olamaz O gün ki

(O günde hiçbir şahıs bir şahıs için bir şeye sahip olamaz) O ceza zamanında Herkes kendi nefsinı düşünür, kendi derdiyle uğraşır, kendisine bir zararı dokunmasın diye kendi yakınlarından, kendi çocuk çocuğundan bile kaçınır

وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

Allah'ındır O gün Emir Ve

(o günde emir, ancak Allah'a mahsustur) O kıyamet gününde kimse kimseyi koruyamaz, Allah'ın izni olmadıkça büyük makam sahipleri bile diğer müminler hakkında şefaatte bulunamazlar. O günde genel olarak emir, bütün kâinata hâkim olan Allah-ü Teâlâ, Hazretlerine aittir. Artık o ebediyet âlemini düşünmeli daha dünyada iken hayatı tanzime çalışmalı, doğruluktan, dini hükümlere riayetden ayrılmamalıdır ki: O âhiret âleminde ebedî selâmet ve saadete kavuşmak nasip olsun. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemize muvaffakiyetler ihsan buyursun âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

83-EL MUTAFFIFIN SURESİ

Bu mübarek sure, "El'ankebut" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Kendisine "Et'tatfif" suresi adı da verilmiştir. Otuz altı ayeti kerimeyi içermektedir. İlk ayeti "Mutaffifîn" tabiriyle başladığı için kendisine bu isim verilmiştir. Bu sureyi Celile'de takva sahibi zatlar ile suçlu ve insan haklarına saldıran kimseler hakkındaki uhrevî hükümleri ve müjde ile tehditleri içerdiği için kendisinden evvelki "İnfitâr" suresi ile aralarında mühim bir münasebet vardır.

Bu mübarek surenin başlıca içeriği şunlardır:

1. Alış verişlerinde istikamet göstermeyenleri tehdit etmek ve onların amel sahifelerini anlatmak.
2. Suçluların alaylarına uğramış olan iyi kimseleri kavuşacakları nimetler ile müjdelemek.
3. Ahirette de Salih zatların o suçlulara bakarak nasıl cezalara uğramış olduklarını müşahade edeceklerini beyan etmek

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ

1. Alış verişlerinde hile yapanların vay hallerine.

Bu mübarek ayetler, ölçüye ve tartıya riayet etmemenin kötü durumunu bildiriyor. Bu riayette bulunmayanların âhiret azabını düşünmez kimseler olduklarını kınamak maksadıyla teşhir ediyor. O gibi günahkârların bütün yaptıklarının bir amel defterinde tespit edildiğini ve kıyamet gününü yalanlayanların nasıl birer felâkete ve helake maruz bulunacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ

Ölçü ve tartıyı eksik yapanlara Vay

(Alış verişlerinde hile yapanların vay hallerine) Veyl bir azap kelimesidir. Dünyevî ve uhrevî bir helak demektir ve Cehennemde bir vadinin adıdır. Yani: Fazla bir kâr temin etmek için ölçü ve tartı hususunda hıyanette bulunanların vay hâllerine Onlar, kahrolsunlar veya cehennemdeki bir vadiye düşüversinler.

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

2. O kimseler ki: İnsanlar aleyhine ölçtükleri zaman tam ölçer alırlar.

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

Tam alırlar İnsanlardan Ölçerek aldılar O vakit ki Onlar ki

(O kimseler ki: İnsanlar aleyhine ölçtükleri zaman tam ölçer alırlar) İşte kendilerine "Mutaffifler" denilen, alış verişlerinde doğruluktan ayrılan kimselerin hallerini Cenabı Hak şöylece beyan buyuruyor. O hile yapanlar, O kimseler ki: İnsanlar aleyhine ölçtükleri zaman başkalarının bir malını kendileri için almak istedikleri vakit tam alırlar. Onun miktarını arttırmazlar, tam ölçer alırlar belki fırsat bulunca onu noksan göstererek nispeten az bir bedel ile almak isterler.

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

3. Ve insanlar için ölçtükleri veya tarttıkları zaman ise eksiltirler.

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

Eksiltirler Onlara tarttılar Veya Onlara ölçtüler O vakit ki Ve

(Ve insanlar için ölçtükleri veya tarttıkları zaman eksiltirler) Ve O hilekârlar, kendi

mallarını insanlar için ölçtükleri veya tarttıkları zaman ise o kendi mallarını eksiltirler tartışını veya kilesini noksan yaptıkları hâlde onu tam gösterirler, kendi şahsî menfa atleri için başkalarına zarar vermekten sıkılmazlar.

&-Buyrulmuş oluyor ki: O hilebazlar, kendi malları hakkında daha çok hile yaptıkları için yalnız ölçülecek şeylerde değil, tartılacak şeylerde de hilede bulunurlar, çünkü tartılacak mallarda hile, daha ziyade cereyan eder.

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

4.Onlar sanmıyorlar mı ki: Elbette onlar diriltileceklerdir

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

Diriltilecek kimselerdir Şüphesiz onlar İşte onlar Sanmıyor mu?

(Onlar sanmıyorlar mı ki: Elbette onlar diriltileceklerdir) O hileye cüret edenler, hiç âhiret azabını düşünmezler mi? Onlar sanmıyorlar mı ki Elbette onlar diriltileceklerdir. şüphe yok onlar öldükten sonra tekrar diriltileceklerdir. O yaptıkları hilelerden dolayı cezalara çarptırılacaklardır. Onlar bu Akıbeti hiç düşünmezler mi?

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

5.Bir büyük gün için.

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük Bir gün için

(Bir büyük gün için) Evet Bir büyük gün için Yeniden hayata kavuşturulacaklarını, o günde sual ve hesaba tâbi tutulacaklarını hiç düşünmüyorlar mı?

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

6.Âlemlerin Rabbi için insanların kalkacakları günde

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Âlemlerin Rabbi için İnsanlar Kalkacaktır O gün

(Âlemlerin Rabbi için insanların kalkacakları günde) Âlemlerin Rabbi için Yüce Yaratıcının emri için, hesap ve cezası için insanların divan duracağı günde. Kendilerinin de diriltilecekleri muhakkaktır. O günün böyle meydana geleceğini o haksızlıklarda bulunanlar, hiç bilmiyorlar mı?

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سَجِّينٍ

7.Hayır hayır. Şüphe yok ki: Günahkârların yazısı elbette ki Siccindedir.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سَجِّينٍ

Elbette siccindedir Kötülerin Kitabı Şüphe yok ki Hayır

(Hayır hayır. Şüphe yok ki: Günahkârların yazısı elbette ki Siccindedir) Öyle ha-ince bir hareket ve âhiret hayatını inkâr asla doğru değildir. Öyle insanların hukuku-na saldıran günahlardan kaçınmayan kimselerin o kötü muamelelerine ait yazılar, kayıtlar Kendisine siccin adı verilen bir kitapta yazılmış bulunmaktadır. O hilekâr, günahkârlar, o kötü amellerinden dolayı muhasebeye tutulacaklardır. Onların hiç bir muameleleri meçhul kalmamaktadır.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَجِّينٌ

8.Siccinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَجِّينٌ

Siccin Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Siccinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi) Ey Yüce Peygamber Siccinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi? Onu ne sen ve ne de senin kavmin Elbette ki, bilemezsiniz

كِتَابٌ مَرْقُومٌ

9.O bir yazılmış kitaptır.

كِتَابٌ مَرْقُومٌ

Sağlamca yazılmış Bir kitaptır

(O bir yazılmış kitaptır) O Siccin denilen ve öyle fecirlere ait bulunan kitap bir yazılmış kitaptır. Bir hususi işaret taşımaktadır. Bir amel defteridir. Onu gören, onda bir hayır bulunmadığını anlar, sahibinin günahlarını bildirmektedir, azaba lâayık olduğunu göstermektedir.

&-Kur'anı Kerim'in bu ayetleri de gösteriyor ki: İslâmiyet'te doğruluk, adalet, eşitlik, hakka riayet pek mühim bir esastır. Her insan, alış verişinde, bütün iktisadî muamelelerinde doğruluktan ayrılmamakla mükelleftir. Hile yollarına sapan, adi ve fânî bir şahsî menfaat uğrunda başkalarının hukukuna saldıran her şahıs, büyük mesuliyete maruz kalacaktır. Bu akıbet, Kur'anı Kerim'in ihtar ettiği bir hakikattir.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

10.Yalanlayanların o gün vay hallerine.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Yalanlayanlara O gün Vay

(Yalanlayanların o gün vay hallerine) Artık bu gibi hakikatleri yalanlayanların o gün kıyamet zamanında vay hâllerine. Onlar ne kadar azaba, helake maruz kalacaklardır.

الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

11.O kimseler ki, ceza gününü yalanlarlar.

الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

Din Gününü Yalanlarlar Onlar ki

(O kimseler ki: Ceza gününü yalanlayıverirler) Kötü amellerinden dolayı ahirette azap görmeyeceklerini sanıverirler, işte vay onların hâllerine, en şiddetli bir azap, onlara yönelik bulunacaktır.

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

12.Hâlbuki: Onu, haddi aşan, günahkâr olan her bir kimseden başkası yalanlamaz

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

Çok günahkar Haddi aşan Her Ancak Onu Yalanlamaz Ve

(Hâlbuki: Onu, haddi aşan, günahkâr olan her bir kimseden başkası yalanlamaz) Evet Öyle bir kimse, güzelce düşünmez, parlayıp duran delillere göz atmaz, verilen nasihatleri kabul etmez, nefsinin arzularına, şehvetlerine tâbi olmaktan ayrılmaz, bunun pek korkunç bir neticesi olarak da öyle bir küfre ve isyâna tutulmuş bulunur

إِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

13.Ona karşı bizim ayetlerimiz okunduğu vakit, evvelkilerin masalları, demiştir.

Bu mübarek ayetler, inkârcıların Kur'anı Kerim hakkındaki iftiralarını bildiriyor, onların ne kadar kalp katılığına tutulmuş olduklarını teşhir ediyor ve onların ne kadar mahrumiyete uğramış ve nasıl bir cehennem ateşine aday bulunmuş olduklarını ve nasıl bir kınamaya, ihtar maruz kalacaklarını beyan buyurmaktadır.

إِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا

Ayetlerimiz Ona Okunur O vakit ki

(Ona karşı bizim ayetlerimiz okunduğu vakit) Ona O hain şahsa, Velid ibni Mugire veya "Nadr ibnil hars" gibi herhangi bir inkârcıya karşı bizim ayetlerimiz okunduğu

Kuran-ı Kerim'in itikat, ahlâk, helâl ve haram gibi hükümlerine dair tebligatı bildirildiği vakit o dinsiz şahıs, o mukaddes ayetler hakkında

قَالَ أَصَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

Evvelkilerin Masalları Dedi

(evvelkilerin efsaneleridir, demiştir) Öyle batıl, cahilce bir iddiaya cüret göstermiştir. "Esatir" tarihten evvelki zamana ait masallar, uydurma hikâyeler demektir. İşte o inkârcı şahıs da diyor ki bu Allah kelamı değil eskilerin masalları

كَأَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

14.Asla öyle değil. Fakat onların kazanmış oldukları şey, kalpleri üzerini kaplamıştır.

كَأَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazanıyorlar İdiler O şeyler ki Kalplerinin üzerine Pas bağladı Doğrusu Hayır

(Asla öyle değil. Fakat onların kazanmış oldukları şey, kalpleri üzerini kaplamıştır) Fakat onların O mukaddesata efsane demeğe cüret eden inkârcı şahısların kazanmış oldukları işlemiş oldukları küfür ve isyan, batıl düşünceler, onların kalpleri üzerini kaplamıştır. İçlerine nüfuz ederek vicdanlarını kuşatmıştır. Artık, hakikatleri görüp anlayamaz bulunmuşlardır.

كَأَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ

15.Hayır Şüphe yok ki: Onlar, o gün Rablerinden elbette mahrum kalmış kimse-lerdir.

كَأَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ

Elbet perdelenmişlerdir O gün Rablerinden Şüphesiz onlar Hayır

(Hayır Şüphe yok ki: Onlar, o gün Rablerinden elbette mahrum kalmış kimse-lerdir) hayır Onların o iddiaları kurana uydurma demeleri, geçmişlerin efsaneleri de-meleri batıldır. O Kuranı Kerim'e efsane demek alçaklığında bulunan inkârcılar o kı-yamet zamanında Allah'ın rahmetinden mahrum olmuş, manevi yakınlıktan uzak bu-lunmuş kimselerdir. Mümin zatlar, ahirette Allah'ın cemalini görme şerefine nail ola-cakları hâlde o inkârcılar öyle bir şereften ebediyen mahrum bulunacaklardır.

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

16.Sonra muhakkak ki: Onlar, o alevli cehenneme gireceklerdir.

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

Büyük ateşe Gireceklerdir Şüphesiz onlar Sonra

(Sonra muhakkak ki: Onlar, o alevli cehenneme gireceklerdir) O rahmetten, o görme şerefinden mahrum olanlar, cehenneme gireceklerdir o yakıcı ateş mahalline de gireceklerdir. O ebedi azaba atılacaklardır.

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

17.Sonra denilir ki: İşte bu, sizin kendisini yalanladığınız şeydir.

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

Yalanlıyorsunuz Onu İdiniz O şey ki Bu Denilir Sonra

(Sonra denilir ki: İşte bu, sizin kendisini yalanladığınız şeydir) Sonra da O Ce-henneme atılanlara zebaniler tarafından kınanmak ve yerilmek için denilir ki: İşte bu ceza, hakkınızdaki bu azap sizin kendisini dünyada iken yalanladığınız şeylerdir. Siz bu ahirete inanmamıştınız. Hz. Peygamberi ve Kuranı Kerim'i tasdik etmemiştiniz, ilahi ayetleri birer efsane sanmış idiniz, işte bu cehennem, sizin için o batıl kanaatini zin, lâkırdılarınızın bir cezasıdır. Artık bu müthiş azabı tadın durun.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّينَ

18.Hakikattir ki: İyi kulların kitabı elbette ki illiyyindedir.

Bu mübarek ayetler, salih müminlerin amellerine ait kitapların yüksekliğini bildiriyor. O zatların ahirette erişecekleri pek temiz, lezzetli, çeşitli nimetlere şöylece işaret buyuyor.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّينَ

Elbette illiyyindedir İyilerin Kitabı Şüphesiz Hayır

(hayır, Hakikattir ki: İyi kulların kitabı elbette ki illiyyindedir) "Kellâ" kelimesi bir ret harfidir, öyle değil, senin anladığın gibi değildir, anlamındadır. Bununla beraber "Hakka" manasını da ifade eder. İşte Salih kulların, imanlarında sadakatli bulunan müminlerin amel sahifeleri İlliyyindedir. Pek yüksek bir makamdadır. Son derece aşağı bir mekân demek olan Siccinin hilafıdır.

&"illiyyun" iyi kimselerden olan insan ve cinne ait hayırlı amellerin yazılmakta olduğu yüce bir divanın adıdır. Yedinci semada arşın altında bulunduğu rivayet olunuyor. İbni Abbas hazretleri demiştir ki: Bu, yeşil Zebercedden bir levhadır ki, arşın altında bulunmaktadır, müminlerin amelleri bunda yazılıdır. İlliyyunun cennetten ve "Sidretül Munteha"dan ibaret olduğuna kail olanlarda vardır. "Essiracülmünir"

وَمَا أَدْرِيكَ مَا عَلَيُّونَ

19.illiyyinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَدْرِيكَ مَا عَلَيُّونَ

İlliyyin Nedir Sana ne bildirdi Ve

(illiyyinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?) illiyyinin Onun ne kadar muazzam bir mahiyette bulunduğunu sana ne şey bildirdi? O pek büyük bir heybete, yüceliğe sahiptir.

كِتَابٌ مَرْقُومٌ

20.O, yazılmış bir kitaptır.

كِتَابٌ مَرْقُومٌ

Sağlamca yazılmış Bir kitabdır

(O, yazılmış bir kitaptır) Evet o illiyyin, kendisinde müminlerin değerlerinin yüceliği, selâmet ve kurtuluşa erişmeleri yazılmış olan bir kitaptır bir yüce levhadır.

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

21.Onu Allah'a yakın olanlar, müşahede eder görür.

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

Yakın kılınanlar Ona şahit olur

(Onu Allah'a yakın olanlar, müşahede eder) O yüksek kitabı yakın olanlar muharreb melekler denilen yüce zatlar müşahede eder görür. Yani: Onu hazırlar, muhafaza ederler veya onun içindekilere kıyamet gününde şahitlik ederler.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

22.Şüphe yok ki: İyiler, nimet içindedirler.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

Elbette nimet içindedir İyiler Şüphesiz

(Şüphe yok ki: İyiler, nimet içindedirler) evet Şüphe yok ki, o Salih zatlar ebrar denilen takva sahibi, mübarek müminler, ahirette nimet içindedirler. Onlar, pek güzel hâllere, pek yüksek makamlara erişmişlerdir.

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

23.Tahtlar üzerinde etrafa bakarlar.

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

Bakarlar Tahtlar Üzerinde

(Tahtlar üzerinde etrafa bakarlar) O seçkin zatlar, cennetlerde Tahtlar üzerinde oturarak diledikleri yerlere bakarlar, cennetlerdeki güzel, zevk verici manzaraları seyrederler, kendileri için ihsan buyrulan nimetlere, mevkilere bakarlar dururlar. Din düşmanlarının da cehennemde yanıp yakıldıklarını seyir ederler. Hiç bir şey, onları görmelerine engel olamaz. Bu, o zatlar hakkında birinci vasıftır.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

24.Onların yüzlerinde o nimetin güzelliğini görüp anlarsın.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

O nimetin Parıltısını Yüzlerinden Tanırsın

(Onların yüzlerinde o nimetin güzelliğini görüp anlarsın) O mesut zatların vaziyetlerine bakacak olsan Onların yüzlerinde o nimetin güzelliğini görüp anlarsın. Onların yüzlerinde öyle bir parlaklık ve güzellik parlayıp durur, onların ne kadar mesut Allah katında makbul oldukları anlaşılmış olur. Böyle bir hitap, ya Yüce Peygamberimizdir veya herhangi bir bakılacak kimseyedir. Bu da o takva sahibi zatlar hakkında ikinci bir vasıftır.

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ

25.Onlar, mühürlü, halis bir şerbetten içirileceklerdir.

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ

Mühürlü Halis bir şaraptan İçirilirler

(Onlar, mühürlü, halis bir şerbetten içirileceklerdir) Onlar O cennete erişmiş, orada mühürlü başka şeylerin karışmasından korunmuş halis bir şerbetten içirileceklerdir. Onu içince büyük bir zevk duyarlar. Hiç bir arızaya uğramazlar. Kalpleri ferahlamış olurlar. Bu da üçüncü bir vasıftır.

خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ

26.Onun nihayeti misktir, artık fazlaca rağbet gösterenler, bunun hakkında rağbet gösterebilirler.

خِتَامُهُ مِسْكٌ

Misktir Onun sonu

(Onun nihayeti misktir) O cennete mahsus şurubun nihayeti misktir öyle güzel kokulu bir şeydir. Öyle pek hoş bir koku ile sona ermiş olur.

وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ

İmrenenler, yarışanlar Artık imrensin, yarışsınlar Bunda Ve

(Artık fazlaca rağbet gösterenler, bunun hakkında rağbet gösterebilirler) İşte Bir nefis şeye kavuşma arzusunda bulunanlar rağbet gösterenler o hayırlara ermek için aralarında yarışsınlar Allahın rızasına ve vaat ettiği nimetlere kavuşmak için müsabaka etsinler. Böyle pek lezzetli, pek nefis bir nimete kavuşmak için büyük bir eğilim gösterebilirler, buna lâayık olmak için çalışsınlar, ibadet ve itaatte bulunsunlar.

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ

27.Ve onun karışımı tesnimdendir.

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ

Tensimdendir Katkısı Ve

(Ve onun karışımı tensimdendir) Ve onun O cennete erişecek zatlara mahsus içilecek lezzetli meşrubatın mizacı ona karıştırılan şey tensimdendir. Onların üzerlerine yüksekte dökülen bir tesnim suyundan ibarettir.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ

28.O bir kaynaktır ki, ondan ancak Allah'a yakın olanlar içerler.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ

Yakın kılınanlar Ondan İçer Bir pınardır ki

(O bir kaynaktır ki, ondan ancak Allah'a yakın olanlar içerler) o tesnim ise öyle bir kaynaktır yüksek çeşmedir ki: Ondan ancak yakın olanlar ebrar denilen iyi seçkin zatlara ve Allaha yakın olanlar içerler. Ondan lezzet alırlar. Öyle yüce manevi bir yakınlığa mazhar olamayanlar, o pek değerli çeşmenin suyundan içmeğe nail olamazlar. İşte, insan, böyle yüce nimetlere kavuşabilmesi için daha dünyada iken çalışmalıdır. İyiler zümresine dâhil olmaya gayret etmelidir.

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ

29.Muhakkak o kimseler ki: Günah işlemişlerdi, iman etmiş olanlara gülerlerdi.

Bu mübarek ayetlerde müminlerle alayda bulunan isyankâr kimselerin ahirette ne kadar korkunç bir vaziyette bulunacaklarını bildiriyor. Onların müminlere karşı olan pek çirkin hareketlerini kınıyor ve teşhir ediyor. Onların nihayet lâıyk oldukları cezalara kavuracaklarını şöylece beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا

Suç işlediler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki Günah işlemişlerdi) Allah'ın emrine muhalefet ederek başkalarının hukukuna tecavüze cüret göstermişlerdi, kendi servetlerine aldanarak

كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ

Gülerler İman ettiler O kimselerden ki İdiler

(İman etmiş olanlara gülerlerdi) fakir müminler ile alay etmişlerdi. Onların hâllerine bakarak alay etmeğe yeltenirlerdi.

&-Bu mübarek ayetin sebebi nüzulü olmak üzere şöyle deniliyor: Ebu Cehil ve benzeri gibi Kureyş reisleri Ammar, Bilal'i Habeşî gibi ashâbı kiramın fakirleriyle alay ediyorlar, onlara bakıp gülümsüyorlardı. Ve yine deniliyor ki: İmam-ı Ali Radiyallahu Anh, Müslümanlardan bir zümre ile münafıkların yanlarına gitmişler, o münafıklar ise o zatlara ile alay etmeye cüret etmişler, birbirlerine kaş ve göz işaretlerinde bulunmuşlar. Sonra o münafıklar, kendi arkadaşlarının yanlarına gitmişler, biz bugün bir aslan, yani: Başının tepesinde ve önünde kıl bulunmayan küçükbaşlı olan bir kişiyi gördük diyerek gülmüşlerdi. Hz. Ali, daha Resulullah'ın huzuruna gelmeden bu ayeti kerime nazil olmuştur.

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ

30.Ve onların yanlarından geçtikleri zaman, birbirlerine karşı göz işaret yaparlardı.

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ

Birbirlerine kaş göz işareti yaparlar Onlara Uğradılar O vakit ki Ve

(Ve onların yanlarından geçtikleri zaman, birbirlerine karşı göz işaret yaparlardı) Ve O müminler o alay eden dinsizlerin yanlarına uğradıkları yanlarından geçer oldukları zaman o inkârcılar birbirlerine karşı göz işareti yaparlardı Birbirlerine müminleri kaş ve göz işaretiyle göstermek isterlerdi, alay ederlerdi.

وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ

31.Ve kendi taifelerinin yanlarına döndükleri zaman pek keyifli bir halde dönerlerdi.

وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ

Zevk duyanlar olarak Döndüler Ailelerine Döndüler O vakit ki Ve

(Ve kendi taifelerinin yanlarına döndükleri zaman pek keyifli bir halde dönerlerdi) Ve O münafıklar kendi taifeleri yanlarına döndükleri zaman bulundukları yerden ayrılıp kendi yakınlarının, guruplarının hanelerine gittikleri vakit pek keyifli bir hâlde dönerlerdi. O inkârcılar O müminler ile alay etmiş olmaları, hoşlarına giderek ondan dolayı pek neşeli görünürlerdi.

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ

32.Ve onları gördükleri vakit derler ki: İşte bunlar sapkınlardır.

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ

Elbette sapanlardır Bunlar Şüphesiz Dediler Onları gördüler O vakit ki Ve

(Ve mü'minleri gördükleri vakit derler ki: İşte bunlar sapkınlardır) İşte o inkârcılar kendi sapkın hallerini görmezlerde müminlere dönerek derlerdi ki bunlar bu müminler olduklarını söyleyenler dalalettedirler. Kendi babalarının, dedelerinin yollarını bırakmış, Muhammed Aleyhisselam'a tâbi olmuş kimselerdir.

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

33.Hâlbuki bunlar, onların üzerlerine denetleyici olarak gönderilmemişlerdi.

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

Üzerlerine muhafızlar olarak Halbuki gönderilmediler

(Hâlbuki onların üzerlerine denetleyici olarak gönderilmemişlerdi) Hâlbuki Müslümanlar ile alay eden bu kâfirler onların üzerlerine o mümin zatlar hakkında gözetici-ler olarak gönderilmemişlerdi. Onların ne salahiyetleri vardır ki: O müminleri hâl ve davranışlarını gözetleyebilsinler, onlara sapkınlık isnadında cüret edebilsinler! Onlar kendi alçaklıklarını, cehaletlerini bilmiyorlardı, o doğru yolu takip eden zatlara dil uzatıyorlardı. Veya başka bir ifadeyle O kâfirler, Müslümanları görünce diyorlardı ki: Bunlar, bizim üzerimize muhafızlar olarak gönderilmemişlerdir. Bunlar bizi o İslâm dinine davet ediyorlar, bizim şirkimize mani olmak istiyorlar?

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ

34.Artık o günde de o iman etmiş olanlar, o kâfirlere güleceklerdir.

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ

Gülerler Kafirlerden İman ettiler O kimseler ki İşte bugün

(Artık o günde de o iman etmiş olanlar, o kâfirlere güleceklerdir) Artık O ahirette, o ceza gününde de o iman etmiş olanlar o kâfirlere güleceklerdir. O kâfirler dünyada iken müminlere karşı alaycı bir surette gülmüş olmalarına bir mukabil olmak üzere kendileri gülünecek bir vaziyette bulunacaklardır. O kâfirler, inkâr ettikleri o ceza gününe kavuşmuş, o gün bil müşahede sabit bulunmuş olacağı için artık müminler, sevinçli bir hâlde bulunacaklardır.

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

35.Tahtlar üzerinde seyredeceklerdir.

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

Seyredecekler Tahtlar Üzerinde

(Tahtlar üzerinde seyredeceklerdir) O gün müminler Tahtlar üzerinde oturarak o

kâfirlerin başlarına gelen ilahi azabı, o dinsizlerin yapmış oldukları inkâr ve alaylarının cezasını seyredeceklerdir.

هَلْ ثَوَّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

36.Nasıl, kâfirler yapmakta olduklarının karşılığını buldular mı?

هَلْ ثَوَّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Yapıyorlar İdiler O şeylerle ki Kafirler Cezalandırıldı mı?

(Nasıl, kâfirler yapmakta olduklarının karşılığını buldular mı?) Artık ahirette müminlerin sevincini daha fazla arttırmak için buyrulacaktır ki: Nasıl o kâfirler Dünyada iken işler oldukları şey o inkârları, alaycı hareketleri sebebiyle cezalanmış oldular mı? İşte cezalandırıldıklarını müşahade edip duruyorsunuz, bu akıbeti zaten size Kuranı Kerim vakti ile haber vermişti, iste şimdi gerçekleşmesini de gözlerinizle görüyorsunuz.

&-Bu ayet-i kerime de bir kınamak için, kâfirlerin başlarına gelecek cezaya, azaba sevap denilmiş bulunuyor. Yani: Ey kâfirler! Siz başka sevap beklemeyiniz, sizin amellerinizin, karşılığı, böyle bir daimi azaptan ibaret bulunmuştur. O hâlde insanlar böyle müthiş bir cezaya uğramak istemezlerse itikatlarını, amellerini ıslaha çalışmalıdırlar, kimsenin hukukuna meşru bir suretteki şeref ve şanına müdahalede bulunmamalıdırlar. Din kardeşliğinin değerini karşılıklı bir hürmet ve muhabbetle devam etmelidirler. İnsanlık cemiyetinin ebedî selâmet ve saadeti ancak bu suretle tecelli eder. Hak Teâlâ Hazretleri, cümlemizi böyle bir muvaffakiyete nail buyursun. Âmin. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
84-EL İNŞİKAK SURESİ

Bu mübarek sure, infitâr suresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Yirmi beş ayet'i kerimeyi içermektedir. Göğün yarılacağından söz ettiği için kendisine bu ad verilmiştir. Kendisinden evvelki Muttaffifîn suresinde hafaza meleklerinin yazdıkları kitapların bulunduğu mahal bildirilmişti, bu surede de o kitapların kıyamet gününde sahiplerine gösterileceği haber veriliyor. Bu sebeple aralarında güzel bir münasebet vardır.

Bu sureyi celile'nin başlıca içeriği, şunlardır:

1. İnsanların kıyamet gününde kitaplarına kavuşup amellerinin neticelerine ereceklerini beyan etmek.
2. İnsanların amellerine göre tabakalara ayrılıp bir kısmının cennetlere erişeceklerini müjdelemek, bir kısmının da cehennem azabına uğrayacaklarını hatırlatmak.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ

1.Gök yarıldığı vakit

Bu mübarek ayetler: Kıyamete ait bir takım alâmetlerin, felâketlerin Allah'ın emrinin ortaya çıkması durumunda müminlerin de kâfirlerin de kendi vaziyetlerini anlamış olacaklarını bildiriyor. O günde müminlerin kitapları sağ taraflarından verilerek ne kadar sevinçli bir hâlde bulunacaklarını müjdeliyor. Kitapları sol taraflarından verilecek olan ahireti inkâr eden kimselerin de ne kadar ızdıraplı bir hâlde kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ

Yarıldı Gök O vakit ki

(Gök yarıldığı vakit) Her şahıs, ne yapmış olduğunu anlayacak ve yaptığıнын mükâfatına veya cezasına kavuşacaktır. Gök yarıldığı zaman nizam ve intizamını kaydedip tabakaları bulutlar ile parçalandığı vakit, yani: Kıyamet kopmağa başlayıp gökler gibi en kuvvetli şeylerin bile ilâhi irade ile harap, mahıv ve yok olacakları gün.

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

2.Ve Rabbini dinlediği ve lââyık kılındığı zaman

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

Lâyık kılındı Ve Rabbine Kulak verdi Ve

(Ve Rabbini dinlediği ve lââyık kılındığı zaman) Ve Gök Rabbini dinlediği onun emri ve iradesine tam anlamıyla itaat edip boyun eğdiği ve Allah'ın hükmüne riâyet için O yüksek gökte yaratıcısının emrine uyarak onun ezeli iradesi doğrultusunda nizam ve intizamdan mahrum kalacaktır. Çünkü gök de Allah'ın bir yaratığıdır. Elbette ki: O da yaratıcısının emrine tâbidir. Mahlûkata lââyık olan da bundan başka değildir.

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ

3.Ve yer uzatılıp dümdüz olduğu zaman.

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ

Uzatıldı Yer O vakit ki

(Ve yer uzatılıp dümdüz olduğu zaman) Dağlar parçalanarak yüksek yerleri vaziyetlerini kaybederek aralarındaki bitişiklikten eser kalmadığı vakit.

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ

4.Ve içinde ne var ise atıp boşaldığı zaman.

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ

Boşaldı Ve İçindedir O şeyleri ki Attı Ve

(Ve içindekileri atıp boşaldığı zaman) Ve Yeryüzü içinde ne var ise hazineleri, maddenleri, bütün ölüleri vesaire dışarıya atıp boşaldığı zaman İçinde öyle bir şey kalmadığı vakit

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

5.Ve Rabbini dinlediği ve lâayık kılındığı zaman.

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

Layık kılındı Ve Rabbine Kulak verdi Ve

(Ve Rabbini dinlediği ve lâayık kılındığı zaman) İşte yer sahası Rabbini dinlediği emrine itaat ettiği vakit ve emre boyun eğmek için kendisine bir kabiliyet ve liyakat ihsan buyrulduğu zaman herkes yapmış olduğu hayır ve şerrin karşılığına erdirilecektir

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا فَمُلَاقِيهِ

6.Ey insan muhakkak ki: Sen Rabbine doğru bir çalışmakla çalışıcısın, artık ona kavuşacaksınız.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا فَمُلَاقِيهِ

Nihayet ona kavuşansın Bir çabalamakla Rabbine Çabalayansın Şüphesiz sen İnsan Ey

(Ey insan muhakkak ki: Sen Rabbine doğru bir çalışmakla çalışıcısın) Muhakkak ki: Sen Rabbine Onun ceza âlemine yönelerek çalışmakla çalışıcısın ölüme yaklaşmışsın Artık ona kavuşacaksın Layık olduğun mükâfat veya cezaya ereceksin

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

7.İmdi kimin kitabı sağ eline verilmiş olursa

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

Sağ eline Kitabı Verildi O kimse ki İşte ama

(İmdi kimin kitabı sağ eline verilmiş olursa) ve amma o gidilecek âlemde Meleklerin yazdıkları amel defterleri herhangi bir itaatkâr müminin ön tarafından getirir sağ eline teslim edilirse.

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

8.Artık bir kolay hesap ile hesaba çekilmiş olur.

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

Kolay Bir hesapla Hesaba çekilecek Artık ileride

(Artık ileride bir kolay hesap ile hesaba çekilmiş olur) Artık O zat Mahşerde bir kolay hesap ile hesaba çekilmiş olur. İbadet ve itaatinden dolayı mükâfata kavuşur. İnsanlık hâli yapmış olduğu bir kısım kusurları affedilir.

وَيُنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا

9.Ve ehline sevinçli olarak dönmüş bulunur.

وَيُنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا

Sevinçli olara Ailesine Dönecek Ve

(Ve ehline sevinçli olarak dönmüş bulunur) Ve O mümin zat ehli imandan olan ailesi, evladı, torunları, yakınları ve cennetteki eşi olan iri gözlü hurilerin yanına sevinçli olarak dönmüş olur. Büyük bir sürür ve sevinç içinde kalmış bulunur.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ

10.Fakat kime ki, kitabı arkası tarafından verilmiş olur.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ

Sırtının Arkasından Kitabı Verildi O kimse ki Ama Ve

(Fakat kime ki, kitabı arkası tarafından verilmiş olur) Fakat kime ki, O âhiret âleminde kitabı arkası tarafından verilmiş olur. Yani: Sağ eli boynuna bağlanmış, sol eli arkasına döndürülmüş olan herhangi bir kâfire de amel defteri sol tarafından verilir.

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا

11.Derhal bir helaki çağırır.

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا

Helaki Çağırarak Artık ileride

(Derhal bir helaki çağırır) Öyle kâfir bir şahısta derhal bir helaki çağırır. Helaki ölümlü mahıv olmayı arzu eder. Ve ey helak neredesin gel beni bu daimi azap ateşinden kurtar diye boş yere bağırıp çağırıp durur.

وَيَصْلَى سَعِيرًا

12.Ve bir alevli ateşe girecektir.

وَيَصْلَى سَعِيرًا

Alevli ateşe Girecek Ve

(Ve bir alevli ateşe girecektir) Ve O şahıs öyle alevli ateşe atılacaktır Pek şiddetli azabı olan bir cehenneme girmiş bulunacaktır.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا

13.Şüphe yok ki o Ehli arasında bir sevinçli halde idi.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا

Sevinçli Ailesi İçinde İdi Şüphesiz o

(Şüphe yok ki o ehli arasında bir sevinçli hâlde idi) Öyle azap görecektir şahıs dünyada iken fâni varlıklarına, aldanmış, maddî zevklere düşkün, eriştiği nimetlerin şükürünü yerine getirmekten kaçınır. Ahiret fikrinden mahrum bulunur bir hâlde idi.

إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ

14.Muhakkak o, sanmıştı ki: Elbette dönmeyecektir.

إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ

Asla dönmeyecek Şüphesiz Sanmıştı Şüphesiz o

(Muhakkak ki o, sanmıştı ki şüphesiz asla dönmeyecektir) Hayat, bu dünya varlığından ibarettir. O inkârcı zannetmişti ki asla ahirete varmayacaktır. Hak Teâlâ'nın azabına uğramayacaktır. O şahıs, öyle gafilce, inkârcı bir hâlde yaşıyordu.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا

15.Hayır. Şüphe yok ki: Rabbi onu görür olmuştur.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا

Hakkıyla görücü Onu İdi Rabbi Şüphesiz Bilakis

(Hayır, Şüphe yok ki: Rabbi onu görür olmuştur) Yüce Yaratıcı öyle inkârcı, nankör şahısı görür olmuştur. Onun bütün hâllerini sözlerini tamamıyla bilir. O dinsiz herif, hiç bir vakit yakasını ilâhî azaptan kurtaramayacaktır. O bir kere istikbalini, pek müthiş akıbetini düşünmeli değil midir?

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ

16.Artık yemin ederim şafağa.

Bu mübarek ayetler de insanların dünyevî ve uhrevî değişikliklere uğrayacaklarını ehemmiyetine işaret için bir takım kudret eserlerine yemin suretiyle haber veriyor, inkârcıların Kur'anı Kerim'i yalanlamalarını kınayarak azap göreceklerini ihtar ediyor. İyi hâl sahipleri olan müminleri ise mükâfat ile müjdelemektedir.

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ

O şafağa İşte yemin ederim

(Artık yemin ederim şafağa) Yani: Şafağı yaratan Yüce Yaratıcıya yemin eylerim. Şafaktan maksat güneşin batmasından sonra batı ufkunda görülen bir kızartılıktır. Veya bu kızartıyı takip eden beyazlıktır.

وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَ

17.Ve geceye ve topladığı şeye

وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَ

Topladı O şeye ki Ve Geceye Ve

(Ve geceye ve topladığı şeye) Yemin ederim: Yani: Dağılmış hayat sahiplerini bir araya toplayarak barındıran geceye ve o topladığı hayat sahiplerine veya toptan gözle göstermekte olduğu yıldızlara da and olsun.

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ

18.Ve toplandığı vakit aya and olsun

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ

Toplandı O vakit ki Aya Ve

(Ve topladığı vakit aya) Yemin ederim: Yani: Işığını toplayarak dolunay hâline geldiği zaman, aya and olsun.

&-Evet, bu ayetlerde "Lâ" kelimesi ile yemin edilmiştir ki bu la kelimesi zaittir ziyade yemini kuvvetlendirmek içindir. Diğer bir görüşe göre de bu "Lâ" zait harfi değildir. Buyrulmuş oluyor ki: Şafak'a geceye ve aya vesair şeylere yemin etmeğe hacet yoktur. Bildirilecek husus, haddizatında pek açıktır, onu tekid etmeye ne lüzum var? Daha başka bir görüşe göre de buyrulmuş oluyor ki: Vuku bulacağı haber verilen şeyler, o kadar büyüktür ki: Onların vuku bulacağı, öyle şafak vesaire gibi şeylere yemin edilen hâdiselerin azametini, şanınin büyüklüğüne işaretten ibarettir

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ

19.Elbette ki: Halden hale geçeceksiniz.

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ

Bir halden Bir hale Mutlaka geçeceksiniz

(Elbette ki: Halden hale geçeceksiniz) Yani muhtelif hayat safhaları geçireceksinizdir. Evvelâ: Bir nutfeden yaratılmış, sonra bir insan suretinde dünyaya çıkarılmış idiniz, hayatta oldukça sıhhat ve hastalık gibi, servet ve ihtiyaç gibi muhtelif hâllere maruz olursunuz. Daha sonra da ölecek ve kıyamette tekrar hayata kavuşup lâıyk olduğunuz yerlere sevk edileceksinizdir. İşte bu bir hakikattir. Yemin edilende budur.

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

20.Artık onlar için ne var ki: İman etmiyorlar?

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

İman etmiyorlar Hem onlara ne oldu ki

(Artık onlar için ne var ki: İman etmiyorlar?) Artık onlar için O kâfirlere ait ne var ki

bu kadar kudret eserleri meydanda iken onlar yine iman etmiyorlar? Kıyamet vuku bulacağına inanmıyorlar, bu kadar açık delillere rağmen yine inkârlarında devam ediyorlar.

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ

21.Ve Onlara karşı Kuran okunduğu vakit secde etmezler.

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ

Kur'an Onlara Okundu O vakit ki Ve

(Ve onlara karşı Kuran okunduğu vakit) Onlara dünyevî ve uhrevî menfaatlerini telkin ederek kendilerini aydınlatmak istediği zaman onlar

لَا يَسْجُدُونَ

(secde etmezler) O kadar beliğ ve yüce beyanları içeren o ilâhi kitabın okunduğunu duydukları halde onun kutsiyetini, icaz mertebesinde bulunduğunu takdir ve itirafta bulunmazlar, hürmet secdesine kapanarak kullukta bulunmak istemezler. Bu ne kadar cehalet ve gaflet

&-Rivayete göre Resul'i Ekrem Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bir gün "Vescüt Vakterib" ayet-i Celile'sini okumuş, kendisi de ve yanında bulunan müminler de secdeye kapanmışlar, orada bulunan Kureyş müşrikleri ise onların başları ucunda el çırpmış, ısıklık çalmışlar, bunun üzerine bu ayeti kerime nazil olmuştur. Bu ayet-i kerime, Kuran-ı Kerim'deki On dört secde ayetlerinin on üçüncüsüdür. İmamı Azama göre bu ayeti Celile'yi de okuyan ve dinleyen her mükellef mümin ve mümine için secde etmesi vaciptir. Çünkü Cenabı Hak, bunu dinleyipte secde etmeyenleri kınamıştır. Fakat ibni Abbas Hazretlerine göre bu, bir tilavet secdesi ayeti değildir. Secde ayetlerinin tercümelerini okuyup dinleyenlere de ve bu ayetlerin manasını bilmeyenlere de okuyunca veya dinleyince secde etmek vacip olur.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ

22.Hatta kâfir olanlar, yalanlarlar.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ

Yalanlıyorlar İnkâr ettiler O kimseler ki Bilakis

(Hatta kâfir olanlar, yalanlarlar) Secde etmek değil, o Kuranı Kerimi, onun haber verdiği kıyamet gününü, bu hususta ki en kuvvetli, açık delilleri bile yalanlar. Onlar o kadar inkâra müptelâ bulunmaktadırlar.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ

23.Hâlbuki: Allah onların kalplerinde neler topladıklarını pekiyi bilendir.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ

Gizliyorlar O şeyi ki En iyi bilendir Allah Ve

(Allah gizledikleri şeyi pekiyi bilendir) Hâlbuki Allah'ü Teâlâ Hazretleri onların o inkârcıların kalplerinde neler topladıklarını pekiyi bilendir. Onların İslâmiyet'e karşı olan düşmanlıkları, cahilce düşünceleri ve pek kibirli inatları Allah tarafından tamamen bilmektedir.

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

24.Artık onları pek acıklı bir azap ile müjdele.

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

Elemlî Bir azap ile Artık onları müjdele

(Artık onları pek acıklı bir azap ile müjdele) Artık O din düşmanlarını pek acıklı bir azap ile müjdele. Onlar, o inkârlarından, o içlerinde sakladıkları düşmanlıklarından dolayı pek şiddetli bir azaba lâayık olmuşlardır. Bu hakikati onlara ihtar et.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

25.Fakat o kimseler ki, iman ettiler ve salih salih amellerde bulundular, onlar için de tükenmeyen bir mükâfat vardır.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimseler ki Hariç

(Fakat o kimseler ki, iman ettiler) O temiz yaratılışlarını muhafaza eden kullar ki: İman ettiler Allahü Teâlâ'nın birliğini kudret ve azametini tasdikte bulundular, Yüce Peygamberin risaletine Kur'anı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğuna inanarak hürmetten ayrılmadılar

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve

(ve salih amellerde bulundular) İmanlarının birer açık alâmeti olan ibadetlere devam eylediler. Dinî vazifelerini yapmaya çalıştılar.

لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

Kesintili Değil Bir mükâfat Onlara var

(onlar için de tükenmeyen bir mükâfat vardır) Onlar için de tükenmeyen bitip kesilmeyecek olan bir mükâfat vardır. Onlar ahirette öyle büyük nimetlere, cennetlere erişeceklerdir. İşte imanın, güzel amellerin karşılığı öyle pek muazzam, ebedî bir sevaptan, bir ilâhî lütuftan ibarettir. Artık her akıl sahibi insan için lâzımdır ki: Hayatını boş yere zayi etmeyip öyle yüce bir gaye için güzelce çalışsın, kulluk vazifelerini yapmaya gayret etsin, ebedî nimetlere kavuşsun.

غَيْرُ مَمْنُونٍ

Kesilmeyen, tükenmeyen noksan olmayan, bir minnete, ezaya dayalı bulunmayan şey demektir. İşte Cenabı Hak, Yüce Peygamberine ve mümin kullarına bu ayeti kerimesiyle teselli veriyor. Kendilerini müjdeliyor ve bütün insanlığı ibadet ve itaate teşvik buyurmuş oluyor, o Kerem Sahibi Mabudumuzdan muvaffakiyetler niyaz eyleriz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

85-EL BURUC SURESİ

Bu mübarek sure, Şems suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi iki ayeti kerimeyi içermektedir. Göğün burçlarına yemin ile başladığı için kendisine böyle Burûc suresi adı verilmiştir. Bu surede kendisinden evvelki İnşikâk suresi gibi müminler hakkında ilâhi vaadi kâfirler hakkında da Rabbani tehdidi ve geçmiş kavimlerin tuzak ve hilelerini içermektedir. Kuranı Kerim'in büyüklüğünü ve yüceliğini Allah'u Teâlâ'nın da azametini ve yüce sıfatını içermiş bulunduğu için aralarında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

1.And olsun burçlara sahip olan göğe.

Bu mübarek ayetler, müminlere karşı sırf Yüce Yaratıcıya imanlarından dolayı hakarette, suikastta bulunmuş olan eski bir kavmin başına gelen helaki bir takım kudret eserlerine yemin suretiyle haber veriyor. Asrı Saadetteki din düşmanlarına da bir ibret numunesi göstermiş bulunuyor,

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

Burçlar Sahibi Yemin olsun göğe

(And olsun burçlara sahip olan göğe) Bu burçlardan maksat, güneş ile ayın ve yıldızların konaklarından, güneşin ayrılmış olduğu on iki kısmın her birinden ibarettir. Onlar, bu konaklarda her ay, her sene muayyen vakitlerde dolaşırlar, bunun neticesinde bazen bahar, kış ve yaz mevsimleri meydana gelir.

&-Burçlara dair Furkan suresinin (61) inci ayetinin tefsirine de bakınız!

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ

2.Ve vaat edilen güne.

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ

Vaad olunan O güne Ve

(Ve vaat edilen güne) Peygamberler ve semavi kitaplar vasıtaları ile Allah tarafından vuku bulacağı vaat edilen âhiret gününe bir hesap ve ceza gününe and olsun

وَشَهِيدٍ وَمَشْهُودٍ

3.Ve şahitlik eden ve şahitlik edilene.

وَشَهِيدٍ وَمَشْهُودٍ

Şahit olunana Ve Şahit olana Ve

(Ve şahitlik eden ve şahitlik edilene) de and olsun. Bunların hakkında birçok rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Şahitten maksat, Hz. Muhammed Aleyhisselam'dır. Şahitlik edilenden maksat da âdemoğullarıdır. Veya şahitten maksat, Hz. Muhammed'in ümmetidir. Şahitlik edilenden maksat ise diğer ümmetlerdir. Veyahut şahitten maksat, hafaza melekleridir. Şahitlik edilenden maksat da Âdem'in çocuklarıdır. Bununla beraber şöyle de deniliyor ki: Şahitten maksat, cuma günüdür. Şahitlik edilenden maksat arefe günüdür. Cuma gününde işlenilen amellere Cuma günü şahitlik edecektir.

قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ

4.Hendeklerin sahipleri öldürülmüştür.

قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ

O hendeğin Sahipleri Kahrolsun

(Hendek sahipleri öldürülmüştür) Günahları ile yakalanarak katle Allah'ın kahrına uğramışlardır. Bu ilâhî beyan, yukarıdaki yeminlerin cevabı durumunda bulunmaktadır. Bu helak olayının böyle yeminlerle bildirilmesi, onun ehemmiyetine ve nazarı dik-kate alınmasının lüzumuna işaret içindir.

&-Bu hendek sahipleri hakkında çeşitli rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki. Nocrân denilen mahalde bir zat var idi, Hz. İsa'nın dini üzerine bulunuyordu. Kendi kavmin-den olan Yahudileri Hz. İsa'nın dinine davet etti, cenabı Hakkın Hz. İsa'yı yeni bir şe-riat ile göndermiş, onların şariat ini nesih eylemiş kaldırmış olduğunu bildirdi. Onlar-dan bir gurup, iman ettiler. Bu hâdiseden Yahudilerin hükümdarı olan Zanuvas ha-berdar olunca Himyer'den askeri bir kuvvetle o iman edenlerin yanlarına gitti, onları Yahudi olmakla ateşe atılmak arasında serbest bıraktı ve bir çukur kazıttı. İçinde bir ateş tutuşturdu, artık bu ateşten korkup dinini terk eden, Yahudiliğe dönen kimseleri bıraktı, dinine sarılıp dünyevî azaplardan korkmayanları da o ateşin içine atıverdi, sıkılmadan da o yaman iman sahiplerini seyre daldı. İşte bu mübarek ayetler, böyle bir hâdiseyi bildiriyor.

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ

5.Şiddetli tutuşturulmuş ateş sahipleri,

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ

Tutuşturucu Sahibidir O ateşin ki

(tutuşturulmuş ateş sahipleri) Evet, müminleri öldürmek zulüm etmek maksadı ile Şiddetli tutuşturulmuş ateş Sahipleri kahrolsunlar, onlar kahra, cehennem ateşine lâıyk bulunmuşlardır.

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

6.O vakit ki: Onlar onun üzerine oturucu idiler.

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

Oturanlardı Üzerine Onlar O vakit

(O vakit ki: Onlar onun üzerine oturucu idiler) O hendek sahipleri o zalimler inkâr-cılar Allahın düşmanları onun üzerine oturucu idiler. O ateşin etrafında oturmuşlar ateşe attıkları müminleri

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

7. Ve onlar, müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı.

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

Seyredenlerdi Mü'minlere Yapıyorlar O şeyleri ki Onlar Ve

(Ve onlar, müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı) O pek zalimce muamelelerini seyir ediciler idi. O müminleri kendi adamları vasıtalarıyla o ateşler içine attırıyorlardı, karşılarından onları görüp duruyorlardı, bundan bir üzüntü duymuyorlardı, bu kadar zalimce muamelelerinden, hiç sıkılmıyorlardı, o kadar katı kalpli bulunuyorlardı.

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

8.Ve bunlardan intikam almaları da; bunların aziz, hamid olan Allah'a iman et-miş olmalarından başka bir şey için değildi.

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ

Onlardan İntikam almadılar Ve

(Ve bunlardan intikam almaları da) yani o zalimler o müminlerden boş yere sebep-siz bir şeyden dolayı intikam almadılar. Onlara kızmış bulunmaları zulmetmeleri

إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Hamde çok layık **Daima üstün Allah'a iman etmelerinden Ancak**

(aziz, hamid olan Allah'a iman etmiş olmalarından dolayı idi) O hususta başka meşru makul bir sebep yok idi. Ancak o zalimlerin ilâhî dine olan düşmanlıklarından dolayı Kendilerini böyle pek büyük bir zulme sevk etmişler idi.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

9.O Allah ki: Göklerin ve yerin mülkü, ona aittir ve Allah her şey üzerine şahittir.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Yerin Ve Göklerin Mülkü Onundur O ki

(O Allah ki Göklerin ve yerin mülkü, ona aittir) müminlerin iman ettikleri O Allah'ı Teâlâ'dır ki: Bütün mahlûkat onun tasarrufu altındadır. Artık o zalimler, şüphe yok ki, kendilerini o Yüce Yaratıcının kahr pençesinden asla kurtaramayacaklardır.

وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Hakkıyla şahittir Her şeye Allah Ve

(ve Allah her şey üzerine şahittir) Ve Allah O Kâinatın hâkimi her şey üzerine şahittir. Bütün mahlûkatının neler yaptıklarını tamamen görüp bilmektedir. Elbette ki; onları lâıyık oldukları cezalara kavuşturacaktır.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ

عَذَابُ الْحَرِيقِ

10.Muhakkak o kimseler ki: İnanmış erkek ve kadınları belâya düşürmüşlerdir, sonra da tövbe etmemişlerdir. Artık onlar için cehennem azabı vardır ve onlar için yangın azabı vardır.

Bu mübarek ayetler de müminlere eza ve cefada bulunan kâfirleri müthiş bir cehennem azabı ile tehdit ediyor. Müminlerin de ne kadar büyük nimetlere nail olacaklarını müjdeliyor. Yüce Yaratıcının mükemmel kudretini af ve keremini ve sanının yüceliğini şöylece beyan buyurmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

Mü'min kadınları Ve Mü'min erkekleri Belaya düşürdüler O kimseler ki Şüphesiz

(Muhakkak o kimseler ki, Müminleri ve mümineleri belâya düşürmüşlerdir) Uhdud ashabı gibi din düşmanları ki: Onları dinlerinden döndürmek için sıkıntılara işkencelere uğratmışlardır.

ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا

Tövbe etmediler Sonra

(sonra da tövbe etmemişlerdir) Sonra da öyle kâfirce hareketlerde bulunanlar, o pek çirkin hâllerinden dolayı pişmanlıkta bulunarak tövbe etmemişlerdir

فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ

Cehennem Azabı Artık onlara var

(Artık onlar için cehennem azabı vardır) artık onlar için ahirette cehennem azabı vardır. Orada ebediyen azap göreceklerdir.

وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

Yangın Azabı Onlara var Ve

(ve onlar için yangın azabı vardır) Ve onlar için başkaca da bir yangın azabı vardır. Bu da müminlere yaptıkları fena muamelelerinin ayrıca bir cezasıdır. Bunu dünyada iken de görmeleri düşünülmüştür. Nitekim öyle birçok zalimler, dünyada da pek büyük felâketlere uğramışlardır.

&-Bu ayeti kerime Ashabı kirama eziyetlerde bulunmuş olanların ve her hangi asırda

olursa olsun müminlere hakaret etmek ve cezalandırmak isteyenlerin mutlaka azaba, Allah'ın kahrına uğrayacaklarını haber veriyor. Bu ilâhî kahr, ahirette olacağı gibi dünyada da meydana gelebilecektir. Nitekim Kureyş müşrikleri böyle bir akıbete maruz kalmışlardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

11.Şüphe yok ki: iman etmiş ve Salih amellerde bulunmuş kimseler için de altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu ise pek büyük bir kurtuluştur.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Şüphe yok ki: iman etmiş ve Salih amellerde bulunmuş kimseler) Evet, Küfürlerinde devam edenler, er geç cezalarını göreceklerdir. Müminlere gelince muhakkak iman etmiş ve Salih amellerde bulunmuş kimseler için de o güzel itikat ve amellerinden dolayı

لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

İrmaklar Altlarından Akar Cennetler Onlara var

(onlara altlarından ırmaklar akan cennetler vardır) Onlar, âhret ağaçlarının altlarından nehirler akan bahçelere, bostanlara kavuşacaklardır.

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

Büyük Kurtuluş İşte budur

(Bu ise pek büyük bir kurtuluştur) böyle cennetlere kavuşmak ise pek büyük, pek şerefli bir kurtuluş ve selâmettir. Bu ebedi saadete göre dünyanın bütün varlıkları pek ehemmiyetsiz kalır, işte insanlar, böyle yüce nimetlere nail olmak, âhret azabından emin bulunmak için ilâhî dine ve Salih amellere sarılmalıdır. Hilâfına harekette bulunmamalıdır.

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

12.Şüphesiz ki: Rabbinin kavrayıp tutuşu pek şiddetlidir.

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

Elbette pek şiddetli Rabbinin Yakalayışı Şüphesiz

(Şüphesiz ki: Rabbinin kavrayıp tutuşu pek şiddetlidir) Ey resulüm Şüphe yok ki, Senin Rabbinin kavrayıp tutuşu müminlerin kutsal değerlerine musallat olan zalimlerden, intikam alması pek şiddetlidir. Artık bu müthiş cezayı düşünmelidirler.

&-Bu ilâhî hitap, Resulü Ekrem'edir. O Yüce Peygamber'e teselli veriyor. Ona eziyet veren Kureyş kâfirleri vesaire hakkında da büyük bir korku ve tehdidi içermektedir.

إِنَّهُ هُوَ يُبْدِي وَيُعِيدُ

13.Muhakkak ki: Odur, ilk olarak yaratan ve iade eden Odur.

إِنَّهُ هُوَ يُبْدِي وَيُعِيدُ

İade ediyor Ve Başlıyor O dur Şüphesiz o

(Muhakkak ki: O ilk olarak yaratan ve iade eden, O'dur) O âlemin yaratıcısıdır, Ondan başka Yaratıcı yoktur. O'nun kudreti yaratmaya da yaşatmaya da, diriltmeye de fazlasıyla kâfidir. Artık O Yüce Yaratıcı, elbette ki: Zalimlerden intikam almaya da her şekilde kâdirdir. Onlara dünyada azap etmese de, nihayet ahirette azap edecektir. Çünkü onları diriltecek olan da ancak O Yüce Yaratıcıdır.

وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ

14.Ve çok bağışlayan, çok seven O'dur.

وَهُوَ الْعَفُورُ الْوَدُودُ

Çok sevendir Çok bağışlayandır O Ve

(Ve çok bağışlayan, çok seven O'dur) Ve O Kerem Sahibi Mabut çok bağışlayan çok sevendir. Kullarının tövbelerini kabul eder, itaatkâr olan kullarını sever, nimetlere nail buyurur, artık o hikmet sahibi yaratıcımızın affına, sevgi ve lütfuna kavuşmak için çalışılmalıdır. Dindarca bir hâlde yaşamalıdır. Şükür vazifesini yerine getirmelidir.

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ

15. Arş'in sahibidir, çok yücedir.

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ

Pek yücedir Arşin Sahibidir

(Arş'in sahibidir, çok yücedir) Evet, O ezeli yaratıcı yüce arşin sahibidir. Arş ve kürsü gibi pek yüce makamlar, o Yüce Yaratıcının birer kudret eseridir. Veya bütün kâinatta ki mülk ve hükümlanlık o Yüce Mabuda aittir. O çok yücedir Kerem ve fazlı pek büyüktür. Varlık ve sıfatı itibariyle pek muazzamdır. Çünkü: O Varlığı zaruri olan- dır. Kudret ve hikmeti her yönüyle mükemmeldir.

فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ

16.Dilediğini hakkıyla yapandır.

فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ

İrade ediyor O şeyi ki Hakkıyla yapandır

(Dilediğini hakkıyla yapandır) Ve O Kâinatın Yaratıcısı dilediğini hakkıyla yapandır. Onun ezeli iradesi her şekilde geçerlidir. Bundan dolayı müminleri mükâfatlara, kâfir- leri de cezalara uğratmaya fazlasıyla kâdirdir. Onun hakkında hâşâ bir acizlik düşü- nülmez. Buna inancımız tamdır.

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ

17.Sana o orduların haberi geldi mi?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ

Orduların Haberi Sana geldi mi?

(Sana o orduların haberi geldi mi?) Ey Son Peygamber! Sana o orduların haberi gelmedi mi? Elbette gelmiştir. Onları küfürleri, zalimce muameleleri yüzünden nasıl kahır ve helake uğramış oldukları sence malûmdur. O müthiş tarihî hâdiseyi senin zamanındaki inkârcılar da dikkate almalı değil midirler?

فِرْعَوْنُ وَثَمُودَ

18.Firavun ile Semud un haberi?

فِرْعَوْنُ وَثَمُودَ

(Firavun ile Semud un) Haberi, elbette ki: Sence malûmdur. Onlar da Peygamberleri tasdik etmeyip onlara eza ve cefaya cüret etmiş oldukları için ne müthiş azaplara uğ- radılar, onların kuvvetleri, hâkimiyetlerin kendilerini kurtaramadı, Hz. Musa'ya, Hz. Salih'e muhalefetlerinden dolayı helake maruz kaldılar, diğer inkârcılar da, onlardan bir ibret dersi almalı değil midirler?

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ

19.Fakat kâfir olan kimseler, yalanlamaktadırlar.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ

Bir yalanlama içindedirler İnkâr ettiler O kimseler ki Bilakis

(Fakat kâfir olan kimseler, yalanlamaktadırlar) O müthiş hâdiseleri düşünüp uyan-

mıyorlar. Onlar da Peygamberlerini, kendilerini hidayete kavuşturmak isteyen ilâhi kitabı yalanlamaktadırlar. Evet Sonraki asırlardaki inkârcılar da inkârlarında devam ederek hiç akıllıca düşünmüyorlar.

وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ

20.Hâlbuki: Allah, arkalarından kuşatıcıdır.

وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ

Kuşatıcıdır Arkalarından Allah Ve

(Hâlbuki Allah arkalarından kuşatıcıdır) o inkârcıları hepsi de Cenabı Hakkın kudret elinde esirdirler. Kaçıp kurtulabilecek bir yer bulamayacaklardır. Artık ey Yüce Peygamber! Sen o inkârcıların yalanlamalarından, inatlarından dolayı müteessir olma, onlar er geç lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır.

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ

21.Hayır o, yalanladıkları şeref ve kadri pek büyük olan bir Kuran'dır.

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ

Yüce Bir kur'andır O Hayır

(Hayır o, yalanladıkları şeref ve kadri pek büyük olan bir Kuran'dır) O inkârcıların sandıkları gibi değil, o yalanladıkları, kendisine sihir ve kehanet isnat eyledikleri şey şeref ve kadri pek büyük olan bir Kurandır. Pek yüce bir ilâhî kitaptır.

فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

22.Korunmuş olan bir levhadadır.

فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

Korunmuş Bir levhadadır

(Korunmuş olan bir levhadadır) O Hikmetli Kuran, Korunmuş olan bir levhadadır. Değiştirme ve bozulmadan her yönüyle muhafaza olunmuştur. Artık onu inkâr edenler, en şiddetli azaplara layık olmazlar mı?

&-"Levhi mahfuzun varlığını Cenabı Hak, haber vermektedir. Biz, onun varlığına itikat ederiz, bununla beraber levhi mahfuza dair birçok rivayetler vardır.

Kısaca deniliyor ki: Bu levh, yedinci semanın üstünde ve hava içinde bulunan bir levhadır. Beyaz bir inciden müteşekkildir. Ve pek süslüdür, uzunluğu yer ile gök arası kadardır, eni de doğu ile batı arası kadardır ve şöyle de deniliyor ki: Levhi mahfuz, arşın sağ tarafındadır, kendisine Ümmülkitab Kitapların anası da denir. Bütün semavî kitaplar onda yazılmıştır. Onda yazılı olanlar, ziyade ve noksandan ve şeytanların saldırısından korunmuş bulunmaktadır. Kısacası: Biz bu levhi mahfuzun varlığına inanmaktayız, ayrıntılarını Allah'ın ilmine havale ederiz. Cenabı Hak, bizleri güzel itikat dan mahrum bırakmasın âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

86-EL-TARIK SURESİ

Bu mübarek sure, Beled Suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On yedi ayeti kerimeyi içermektedir. Tarık denilen yıldızla yemin ile başladığı için kendisine bu Tarık adı verilmiştir. Ve bu iki sure de Kur'anı Kerim'i yalanlayanları bil-dirmişti. Ve Kur'anı Kerim'in yüksek vasfını ve o yalanlayanların reddini içermektedir. Bundan dolayı aralarında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

1.And olsun göğe ve tarık'a.

Bu mübarek sure, insanların boş yere olmaksızın nasıl bir tarzda yaratılmış oldukları-nı ihtar ediyor. Hepsinin de durumları korunmuş olup, bilâhare tekrar hayata erdirileceklerini birer muazzam, parlak kudret eserine yemin suretiyle haber veriyor. İnkârcı-ların eza ve cefasına uğramış olan Resuli Ekrem ile Ashabı Kiramı'na teselli verici bir mahiyette bulunmaktadır.

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

Tarik'a Ve Yemin olsun göğe

(And olsun göğe ve tarık'a) O muazzam gök kubbesine ve tarık denilen kudret ese-rine. Bunların hâlleri, şekilleri, doğuş ve batışları pek enteresan ve hoş olup bunları güzelce seyreden ve düşünenler için bunlar, birer kudret delili olduğundan Kur'anı Kerim'de bunlara çokça yemin edilmiş, bunlara dikkatler çekilmek istenilmiştir.

وَمَا أَدْرِكَ مَا الطَّارِقُ

2.Tarık'ın ne olduğunu bildin mi?

وَمَا أَدْرِكَ مَا الطَّارِقُ

Tarik Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Tarık'ın ne olduğunu bildin mi?) Bu gibi istifham yoluyla hitap bildirilecek şeyin azamet ve yüceliğine işaret eden bir konuşma üslûbudur. Ey resulüm sallallahu aley-hi Ve sellem O Tarık ne kadar muazzam bir kudret eseridir.

النَّجْمُ الثَّاقِبُ

3.O karanlığı delen yıldızdır.

النَّجْمُ الثَّاقِبُ

Delen Yıldızdır

(delen yıldızdır) O Tarık, gecenin karanlığını delen bir yıldızdır. Işıyla etrafı aydın-latır, bu yıldızlardan maksat, ya Süreyya'dır veya Cedi veya Zühre yıldızdır. Veyahut mutlaka yıldız cinsidir. Çünkü her yıldızın kendisine mahsus bir ışığı vardır, onunla karanlığı deler yok eder.

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ

4.Hiç bir nefis yoktur ki: İllâ onun üzerinde bir gözetici vardır.

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ

Bir gözetici Üzerinde var Ancak Bir nefis Her Değil

(Hiç bir nefis yoktur ki: İllâ onun üzerinde bir gözetici vardır) Evet, Yemin olsun Hiç bir nefis yoktur ki Özellikle insan nefislerinden hiç biri müstesna değildir ki, illâ onun üzerinde bir gözetici vardır. Yani: Onu koruyan, onun hareket ve davranışlarını gözetken, bilen bir zat vardır ki: O da Cenabı Hak'tır veya hafaza meleğidir ki: O ken-

disinin bütün amellerini, hayatî işlerini yazar, tespit eder. Bu ayeti kerime yukarıdaki yeminin cevabıdır.

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

5.Artık insan neden yaratılmış bir baksın.

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

Yaratıldı Neden İnsan O halde baksın

(Artık insan neden yaratılmış bir baksın) Artık insan yaratılışının başlangıcını düşünsün, neden yaratılmış olduğuna bir baksın. İlâhî kudretin ne kadar muazzam olduğunu düşünmeye dalsın, onu öyle yaratmış olan bir Yüce Yaratıcı onu öldürdükten sonra tekrar hayata iade edeceğine iman eylesin. O insan ki

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ

6.Bir atılan sudan yaratılmıştır

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ

Atılan Bir sudan Yaratıldı

(Bir atılan sudan yaratılmıştır) Evet, İnsan, başlangıçta Allah'ın kudreti ile bir atılan sudan yaratılmıştır ki O, süratle akan, ana rahmine düşen bir nutfeden ibarettir.

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

7.Arka kemiği ile göğüs kemikleri arasından çıkıverir.

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

Göğüs kemikleri Ve Bel kemiği Arasından Çıkar

(Arka kemiği ile göğüs kemikleri arasından çıkıverir) İşte o su, erkeğin Arka kemiği ile kadının göğüs kemikleri arasından çıkıverir. O böyle ince, garip bir damladan ibarettir. Böyle olduğu hâlde Allah'ın kudreti ile büyüyüp ve gelişip mükemmel bir insan olarak varlık alanına çıkıyor.

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ

8.Şüphe yok ki: O Yüce Yaratıcı onu döndürmeğe de elbette kaadirdir.

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ

Elbet gücü yetendir Onu geri döndürmeye Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: O) Artık öyle bir damla sudan o kadar mükemmel bir suret ve mahiyette bulunan insanı yaratan Yüce Yaratıcı o insanı, öldürdükten sonra da tekrar hayat sahasına döndürmeğe de elbette kaadirdir. Evet, O Kerem Sahibi Yaratıcı, insanı yaratıyor, besliyor, birçoklarını ihtiyarlık çağına kavuşturuyor, artık onu öldürdükten sonra tekrar hayata erdiremez mi? Bunu hangi akıllı bir kimse, imkânsız görebilir? Elbette ki: O Yüce Yaratıcının sonsuz kudreti, yeniden yaratmaya da fazlasıyla kâfidir

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ

9.Gizli şeylerin açıklanacağı gün.

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ

Sırlar Denenir O gün

(Gizli şeylerin açıklanacağı gün) Evet, O Hikmet Sahibi Yaratıcı o insanları öldürdükten sonra yeni bir hayata kavuşturacaktır. Gizli şeylerin bütün inanç, amel ve fiillere dair amel sahifelerinde yazılmış muamelelerin açıklanacağı gün. Ortaya çıkacağı zaman ki, o da, kıyamet gününden ibarettir.

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ

10.Artık onun için bir kuvvet ve bir yardımcı yoktur.

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ

Ne bir yardımcı Ve Bir kuvvet Artık ona yok

(Artık onun için bir kuvvet ve bir yardımcı yoktur) Öyle bir kıyamet âlemini inkâr eden her hangi bir şahıs için o günde kendisine yönelecek cezayı bertaraf edebilen bir kuvvet ve bir yardımcı da yoktur ki: Onu himayeye çalışsın, onu yüz gösteren azaplardan kurtarabilsin.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ

11.And olsun o dönüş sahibi olan semaya.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ

Dönüş Sahibi Yemin olsun göğe

(And olsun o dönüş sahibi olan semaya) Burada bundan maksat ya gök kubbesi-nin hareket edip dönmesidir. Eski astronomi âlimleri buna inanmışlardır. Veya tek olarak, güneşin, ayın ve yıldızların dönüp dolaşmalarıdır ki, bunlar semada görüldük-leri için bunların bu dolaşması semaya nispet edilmiştir. Ve yahut bundan maksat: Yağmurların yağmasıdır ki, hareket eden bulutlardan çıkarak yeryüzüne serpilmekte ve rüzgârlar ile her tarafa dönüp gitmektedirler. En doğrusunu Allah bilir

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ

12.Ve patlayıp yarılan yeryüzüne.

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ

Yarılma Sahibi Yeryüzüne Ve

(Ve yarılma sahibi yeryüzüne) Ve And olsun çatlayıp ağaçlar ile meyveler ile bitkiler ile yarılan yeryüzüne. O garip, acayip manzaraları gösteren yer sahasına.

إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ

13.Şüphe yok ki: O elbette bir ayırt eden kelâmdır.

إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ

Ayıran Elbet bir sözdür Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: O elbette bir ayırt eden kelâmdır) Kuranı Kerim yahut ölümlerin yeni-den hayata erdirileceğine dair olan ilâhi beyan hak ile batılın arasını ayıran bir ke-lâmdır. Bir hakikati beyan eden sözdür.

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

14.Ve O, bir şaka değildir.

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

Şaka O değildir Ve

(Ve O, bir şaka değildir) Ve o Hakikati beyan eden söz bir şaka değildir. Lâtime tar-zında bir söz olmaktan uzaktır.

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

15.Muhakkak ki: Onlar, bir tuzak ile hilede bulunurlar.

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

Bir tuzakla Tuzak kuruyorlar Şüphesiz onlar

(Muhakkak ki, onlar Bir hile ile hilede bulunurlar) İslâm dininin düşmanları olan inkârcılar, İnsanların İslâm dinini kabulüne mâni olmak için hilelerde, iftiralarda bu-lunmaya cüret ederler. Kuranı Kerim'e sihir ve Resuli Ekrem'e sihirbaz veya şair de mekten sıkılmazlar. Allah'ın nurunu söndürmeğe çalışırlar.

وَأَكِيدُ كَيْدًا

16.Ben de bir tuzak ile hilede bulunurum.

وَأَكِيدُ كَيْدًا

Bir tuzakla Tuzak kurarım Ve

(Ben de bir tuzak ile hilede bulunurum) evet Hak Teâlâ da buyuruyor ki ben de İlâhi zatım da o hain kimselere karşı, bir hile ile hilede bulunurum. Yani: Onların hilelerini iptal ederim, onların hilelerine karşı Yüce Peygamberime zafer veririm, onun neşrettiği dini yükseltirim veya onları hilelerinin cezası ile cezalandırırım, nitekim Bedir Gazvesindeki katledilmeleri, esir alınmaları bu ceza cümlesindendir. Ahiretteki cezaları ise Elbette ki, daha müthiştir.

فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رُوَيْدًا

17.Artık kâfirlere mühlet ver, onları biraz bırak.

فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ

Kâfirlere O halde mühlet ver

(Artık kâfirlere mühlet ver) Artık Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sen üzülme, o kâfirlere mühlet ver onlardan hemen intikam almaya kalkışma, onların derhal helak olmalarına dua etme, onların mahıv ve perişan olmalarını acele isteme

أَمْهَلُهُمْ رُوَيْدًا

Birazcık Onlara mühlet ver

(Onları biraz bırak) Onların akıbetlerine bak. Onların başlarına gelecek cezayı yakında göreceksindir. Ruveyd kelimesi, yakın, az, ağır ağır acelesiz manasındır. Böyle az bir müddet beklemekle emredilmesi, Resul-i Ekrem için bir teselliye içermektedir, kâfirlerin hilelerinden, saldırılarından endişede bulunan müminlerin haklarında da onları teskin etme vesilesidir. Çünkü: O hilekâr düşmanların hileleri sönererek kendilerinin zarar ve ziyana uğrayacaklarına İslâm dininin ise tam bir muvaffakiyetle yayılmaya devam edeceğine işarette bulunmaktadır. Elbette ki, Cenabı Hak, İslâm dinini her zaman koruyacak ve yüceltecektir. Amenna.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

87-EL ALA SURESİ

Bu mübarek sure, Tehvir suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On dokuz ayeti Kerime'yi içermektedir. Medine-i Münevvere'de nazil olduğuna kail olanlar da vardır. Birinci ayetinde Cenabı Hakkın en yüce olan ismi şerifi zikredilmiş olduğu için kendisine böyle "Ala suresi" adı verilmiştir. Bununla beraber tesbih emriyle başladığı için kendisine, Sebbih suresi ismi de verilmiştir. Tarık suresinde Cenabı Hakkın bir kısım kudret eserlerine yemin edilerek kâfirlerin bir müddet sonra helâk'a maruz kalacaklarına işaret buyrulmuş Resulü Ekrem'e teselli verilmiş idi. Bu Sureyi Celile'de de yine bir takım kudret eserlerine işaret edilerek, Resuli Ekrem'in kolaylıklara ve müminlerin kurtuluş ve selâmete erişecekleri ve kâfirlerin de müthiş azaplara yakalanacakları bildirilmiş olduğundan aralarında büyük bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

1.Rabbinin pek yüce olan ismini tesbih et.

Bu mübarek sure, Kâinatın Yaratıcısının mukaddes isminin tenzih edilmesini ve yüceltilmesini emrediyor. Kâinatın bütün hâllerini bilen o Kerem Sahibi Mabudun Yüce Peygamberine dini hakikatleri telkin edeceğini ve o yüce nebisini muvaffakiyetlere eriştireceğini müjdeliyor. O Yüce Peygamber'in vereceği öğütlerden kimlerin yararlanıp kurtuluşa ulaşacağını ve kimlerin yararlanmayıp, azap göreceklerini bildiriyor. Ve Son Peygambere vahiy olunan dini esasların evvelki Peygamberlerin sahifelerinde zikrolunduğunu beyan buyurmaktadır.

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

En yüce olan Rabbinin İsmi Tesbih et

(Rabbinin pek yüce olan ismini tesbih et) Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Rabbin ismini tesbih'e devam eyle, Allah'ın ismini tesbih, onun kutsiyetini itiraf, onu tam bir saygı ile zikretmek; Allah'ın zatını kutsamayı ve tenzih etmeyi gerektirmektedir. Allah'ın zatını tesbih ise o Yüce Yaratıcının zatına, sıfatlarına, mübarek isimlerine, fiillerine, hükümlerine lâayık olmayan şeylerden kutsal zatını şu şekilde tenzih etmekten ibarettir.

1.Allah'ın zatını tenzih, o muazzam Yaratıcımızın cevherlerden, arazlardan münezzehe olduğuna itikat ten ibarettir.

2.Allah'ın sıfatlarını tenzih, o kutsal sıfatların yaratılmış, sonlu olmaktan ve noksan bulunmaktan münezzehe olduklarına itikattan ibarettir.

3.Allah'ın isimlerini tenzih, Hak Teâlâ Hazretlerini Yüce zatı hakkında nakledilmiş olan mübarek isimler ile zikretmekten, ilâhlığın şanına lâayık olmayan, noksanlığı ifade eden isimler ile anmamaktan ve onun kutsal isimlerini hürmetle yâd edip, hürmete aykırı vaziyetler hâlinde lisana almamaktan ibarettir.

4.Allah'ın fiillerini tenzih: Yüce Yaratıcının mutlak sahip olup hiç bir fiiline bir kimsenin itiraza hak ve salâhiyeti olmadığına itikat ten ibarettir.

5.Allah'ın hükümlerini tenzih, o hikmet sahibi Mabudun her hükmünü, tasvip ve tasdik edip bunun sahip olmanın gereği olduğunu ve birer hikmetin icabı bulunduğunu tasdik ve itirafta bulunmaktan ibarettir. Kısacası Hak Teâlâ Hazretlerini daima tesbih etmek ve kutsamak, onun kulları için en kutsal bir vazifedir. Onun içindir ki: Müslümanlar, namaz kılarlarken Peygamberimizin yüce emirlerinden dolayı rükû hâlinde Süphane Rabbiyel'azîm ve secde hâlinde de "Süphane Rabbiyel âlâ demektedirler.

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى

2.O Rab ki, yarattı da düzeltti.

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى

Sonra düzenledi Yarattı O ki

(O Rab ki, yarattı da düzeltti) O Rabbül âlemin ki Bütün mahlûkatı hepsini kendilerine lâıyk birer şekilde yarattı ve düzeltti. Meselâ: insanları pek güzel bir surette yarattı sair hayat sahiplerine de muhtaç oldukları uzuvları verdi, âlemin bütün tabakalarını birer mükemmel tarzda tanzim buyurdu.

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ

3.Ve O ki: Takdir etti de doğru yolu gösterdi.

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ

Yol gösterdi Ve Takdir etti O ki Ve

(Ve O ki: Takdir etti de doğru yolu gösterdi) O Kâinatın Rabbi ki: Bütün yarattıklarını cinslerini, nevilerini, vasıflarını, devam müddetlerini Takdir etti de doğru yolu gösterdi. Hepsine de birer kabiliyet verdi, hepsini de geçimlerini temin için çalışmaya kabiliyetli kıldı. Ve özellikle mükellef olan kullarına hayır ve şer yolunu gösterdi, onları selâmet ve saadete erdirecek yolu tayin buyurdu.

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ

4.Ve O ki: O yeşillikleri çıkardı.

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ

Otlığı Çıkardı O ki Ve

(Ve O ki: O yeşillikleri çıkardı) O Kerim olan âlemlerin Rabbi yeşillikleri varlık alanına çıkardı hayvanların yaşamaları için geniş çayırları, otlak mahallerini yaratmış oldu.

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ

5.Sonra onu kapkara, kuruca bir ota çevirdi.

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ

Kapkara Sel atığı Sonra onu kıldı

(Sonra onu kapkara, çer çöpe çevirdi) Sonra O yeşilliklerden her birini kapkara kuruca çer çöp olan bir ota çevirdi. O güzel manzaralardan eser kalmadı, işte dünya varlığı başlangıçta ne kadar güzel, ne kadar dikkat çekici bulunsa da nihayeti böyle bir değişimden ibaret bulunacaktır. Bir değişikliğe uğrayacaktır. Bu hususta ki ilâhî beyan, gaflet sahiplerini uyandırmak için bir darbı mesel mesabesindedir.

سَنُقَرِّئُكَ فَلَا تَنْسَىٰ

6.Sana okutacağız, artık unutmayacaksın.

سَنُقَرِّئُكَ فَلَا تَنْسَىٰ

Artık unutmayacaksın Sana okutacağız

(Sana okutacağız, artık unutmayacaksın) Cenabı Hak, Yüce Peygamberini müjdelemek için buyuruyor ki: Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem Sana okutacağız Seni Cibril'i Emin vasıtası ile ilâhî vahyi almaya kabiliyetli kılacağız. Kurani Kerim'i ezberlemeyi başaracaksın artık unutmayacaksın büyük bir hafıza kuvvetine kavuşacaksın. &-Bu, Resuli Ekrem hakkında bir ilâhî hidayettir, bir ilâhi tesirdir, bir mucize numunesidir, çünkü Yüce Peygamber hiç bir şey okumuş, yazmış değildi, Ümmi idi, o öyle olduğu hâlde böyle bir Kurani Kerime nail ve onu derhal ezberlemeye kadir oldu. Sonra bu Sureyi celile, Mekke-i Mükerreme'de ilk nazil olanlardandır. Fevkalâde bir emrin vuku bulacağını haber verdi. Ve o emir bilâhare tahakkuk etti ki: O da Resuli Ekrem'in bir harika olmak üzere bütün Kurani ezberlemesinden diğer kurtuluş eserlerinin yüz göstermesinden vesaire den ibarettir.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى

7.Allah'ın dilediği müstesna, şüphe yok ki: O, aşikâr olanı da bilir, gizliyi de.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ

Allah'ın Dilediği şey Ancak

(Allah'ın dilediği müstesna) Evet, Ey Yüce Peygamber bütün Kuran ayetlerini, ezberlemeye okumaya muvaffak olacaksınız. Ancak Cenabı Hakkın hikmet gereği ne-sih ettiği veya hafızandan geçici olarak giderildiği bazı ayetleri unutacaksınız. Bunla-rın dışında bütün Kuran ayetleri hafızanı aydınlatacak ve süsleyip duracaktır.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى

Gizlenen şeyi Ve Açık olanı Bilir Şüphesiz o

(şüphe yok ki: O, aşikâr olanı da bilir, gizliyi de) Kullarının bütün sözlerini işlerini kalplerindeki düşüncelerini bilmektedir. Bu cümleden olmak üzere Yüce Peygamberi-ne vahiy ettiği şeylerde ve onlardan bazılarının nesih edilmiş olduğu da Allah katında bilinmektedir.

وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى

8.Ve seni en kolayına muvaffak ederiz.

وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى

En kolay olana Seni muvaffak kılacağız Ve

(Ve seni en kolayına muvaffak ederiz) Yani: Seni tam bir kolaylığa Kuranı Kerim'i ezberlemeye muvaffak kılarız, seni en kolay bir şeriata, takibi pek kolay bir saadet yoluna eriştiririz, sen müsterih ol

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

9.Artık öğüt ver, eğer, öğüt faide verirse.

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

Nasihat Fayda verirse Eğer Artık nasihat et

(Artık öğüt ver eğer, öğüt faide verirse) Ey resulüm artık Sen insanlara öğüt ver sana vahiy edilen Kuran ayetleriyle halkı irşada çalış. Eğer Kendilerinde kabiliyet bu-lunur da verilen nasihatleri kabul ederse ne güzel, kendileri faydelenirler, selâmet yo-lunu takibe muvaffak olurlar. İnat edip de verilen öğütleri kabul etmeyenler de lââyık oldukları kötü bir akıbete uğrarlar, sen ey merhametli Peygamber Mahzun olma.

سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْشَى

10.Korkan kimse, öğüdü dinleyecektir.

سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْشَى

Korkuyor O kimse ki Nasihat alacak

(Korkan kimse, öğüdü dinleyecektir) Öyle bir kimseye verilen nasihat, her hâlde kendisine faide verecektir. Bundan dolayı insanlara karşı güzelce nasihatte bulun-mak, haddi zatında bir iyilikseverlik vazifesidir. Nasihat veren, sevaba nail olur. Nasi-hat dinleyenler de iki kısma ayrılır, bir kısmı o nasihatini dinleyerek istifade eder, bir kısmı da kabul etmeyerek sapıklık içinde kalır, yarın ahirette bir mazeret ileri sürme-ğe salahiyeti kalmamış bulunur.

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

11.En kötü olan ise ondan kaçınır.

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

En bedbaht olan Ondan kaçınacaktır Ve

(En kötü olan ise ondan kaçınır) Evet, En kötü olan Hakkı kabulden kaçınan, katı

kalpli olan kimse ise ondan kaçınır öğüt dinlemez, kendi aleyhinde hareket etmiş bulunur, nihayet o hareketin cezasına kavuşur.

الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى

12.O kimsedir ki: En büyük ateşe yaslanacaktır.

الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى

En büyük Ateşe Girecek O ki

(O kimsedir ki: En büyük ateşe yaslanacaktır) İşte Öyle pek mutsuz, inkârcı olan şahıstır ki: En büyük ateşe yaslanacaktır Ahirette cehenneme atılacaktır. Orada yanıp yakılacaktır.

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

13.Sonra orada ne ölür ve ne dirilir.

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

Ne yaşar Ve Orada Ne ölür Sonra

(Sonra orada ne ölür ve ne dirilir) o cehennemde öyle bir şahıs ebediyen azap görecektir. Yani: Ne ölür ki, azaptan kurtulabilsin, ne de faideli bir hayata nail bulunur ki: Bir istirahatata kavuşabilsin.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

14.Muhakkak o kimse felaha ermiştir ki: Temizlenmiştir.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

Temizlenen Gerçekten kurtuluşa erdi

(Muhakkak o kimse felaha ermiştir ki: Temizlenmiştir) Muhakkak ki felaha kurtuluşa eren muradına ermiştir. İmanı sayesinde küfür pisliğinden kurtularak manevî bir temizliğe kavuşmuştur. Veya zekâtını vermiştir. Veyahut namaz için abdest alıp tertemiz bir hâlde yaşamıştır.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى

15.Ve Rabbi'nin ismini zikredip de namaz kılmıştır.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى

Ve namaz kılan Rabbinin İsmi Zikreden Ve

(Ve Rabbi'nin ismini zikredip de namaz kılmıştır) Ve O zat Rabbinin mukaddes ismini kalbiyle ve lisanı ile zikredip de namaz kılmıştır. Beş vakit namazını kılmaya devam etmiştir. İşte kurtuluşa eren bu gibi samimi mümin kullardır. Veya bu ilahi beyandan maksat, fitir sadakasını verip bayram gününde Allah'ın ismini zikrederek tek birde ve bayram namazını edada bulunmaktadır. Bu dinî vazifeyi yerine getiren bir mümin kurtuluşa erecektir.

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

16.Belki siz, dünya hayatını tercih edersiniz.

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Dünya Hayatını Tercih ediyorsunuz Bilakis

(bilakis siz dünya hayatını tercih edersiniz) Ey insanlar Çoğunluk itibariyle dünya hayatını ahiret hayatı üzerine tercih edersiniz her hangi bir fani varlığı, bir zevk ve sefayı tercih ederek o gelecekteki baki hayatı düşünmezsiniz, onun için çalışmazsınız

وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى

17.Hâlbuki ahiret daha hayırlıdır ve daha bakidir.

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى

Daha devamlı Ve Daha hayırlı Ahiret Ve

(Hâlbuki ahiret daha hayırlıdır ve daha bakidir) Çünkü ahiret hayatı ebedidir, müminler hakkında cismanî ve ruhanî saadetleri içermektedir, dünya hayatı ise fânidir, elem ve kederlerden uzak değildir. Artık öyle saadete dayalı olan bir âhiret hayatını, bu fânî ve elem verici dünya hayatına tercih etmek lâzım değil midir? O ebedî hayat için selâmet ve saadete vesile olan güzel amellerde bulunmak icap etmez mi?

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى

18.Şüphe yok ki: Bu, elbette evvelki sahifelerde bildirilmiştir.

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى

İlk Elbet sahifelerdedir Bu Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Bu, elbette evvelki sahifelerde bildirilmiştir) Temizlenenlerin, namaz ile zikir ile uğraşanların ebedî bir âlemde kurtuluşa erecekleri elbette evvelki sahifelerde bildirilmiştir. Kuranı Kerim'den evvel nazil olmuş olan semavî kitaplar da bu hakikati haber vermiştir. Evet. Kimlerin kurtuluşa erişecekleri, kısaca

صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

19.İbrahim'in ve Musa'nın sahifelerinde.

صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

Musa'nın Ve İbrahim'in Sahifelerinde

(İbrahim'in ve Musa'nın sahifelerinde) de bildirilmiştir. İbrahim Aleyhisselam'a on sahife verilmiş olduğu gibi Musa Aleyhisselam'a da Tevrat'tan önce on sahife verilmiştir. Bütün bu mukaddes kitaplar, insanlık için kurtuluş ve selâmet vesile olacak vazifeleri, muameleleri insanlara bildirmiş, telkin etmişlerdir. Artık her akıl sahibi, düşünen insan için lâzımdır ki: Bütün ilâhî kitapların, risalelerin haber verdikleri akıbetleri dikkate alsın, ona göre çalışsın, ebedî bir selâmet ve saadete aday bulunsun, Kerem Sahibi Yaratıcı cümlemize uyanmalar, güzel ameller nasip buyursun, Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
88-EL-GAŞİYE SURESİ

Bu mübarek sure Ez zariyat suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi altı ayeti içermektedir. Gâşiye denilen pek şiddetli felâketiyle ortalığı kaplayacak olan kıyamet gününü bildirdiği için bu sureyi Celile'ye böyle Gâşiye adı verilmiştir. Kendisinden evvelki El Âlâ suresinde müminler ile kâfirlerin ve cennet ile cehennemin durumuna kısaca işaret olunmuştur. Bu sureyi Celile'de ise bu hâller daha genişçe bildirilmiş olduğu için aralarında büyük bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

1.Sana dehşeti ile bürüyen kıyametin haberi geldi mi?

Bu mübarek ayetler, kıyametin ne müthiş bir gün olduğunu hatırlatıyor. O günde bir takım kimselerin ne yakıcı azaplara uğrayacaklarını ihtar ediyor. Yine o günde bir takım zatların da ne büyük, muhteşem nimetlere nail olacaklarını haber veriyor.

هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

Dehşetiyle bürüyenin Haberi Sana geldi mi?

(Sana dehşeti ile bürüyenin haberi geldi mi?) Ey resulüm sana şiddeti ile her tarafı sarıp kaplayan, büyük bir felâketten ibaret olan Kıyametin haberi geldi mi? Yahut geldi değil mi? Bu ilâhî hitap, hakikaten bir soru, bir sorup anlamak maksadı ile değildir. Belki bu, bir konuşma üslûbudur ki: Söylenecek şeye muhatabın nazarı dikkatini celp eder, dinleyenler için bir hayret vesilesi ve düşünme olur ve dinlemeye teşvik eder. Gâşiye saran, kaplayan, salgın şey demektir ki: Cehennemden kinayedir.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ

2.O gün nice yüzler zillate düşmüştür.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ

Öne eğiktir O gün Nice yüzler

(O gün nice yüzler zillate düşmüştür) O kıyamet zamanında nice yüzler kâfir, isyankâr kimseler zillate düşmüştür. Cehenneme atılarak pek zelilce, rezilce bir hâlde bulunmuştur.

عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ

3.Çalışmış, yorgun kalmıştır.

عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ

Yorulandır Çalışandır

(Çalışmış, yorulmuştur) Yani o yüzler Onların sahipleri, Çalışmış cehennemde nice meşakkatli şeyleri yapmaya mecbur edilmiş, nice azap zincirlerini taşımakta bulunmuş, ateşlere daldırılmış olarak yorgun kalmıştır. Güç ve takatten kesilmiş bir hâlde gelmiştir. Yani Kâfirler, isyankârlar dünyada iken Cenabı Hakka ibadet ve itaatten kaçınmış olmalarının cezasına ahirette bu suretle uğramış bulunacaklardır. Veya kâfirler, münafıklar dünyada çok çalışmışlar, zahmetlere ve meşakkatlere katlanmışlardır. Fakat o çalışmalarının ahirette kendilerine bir faidesi olmayacaktır. Yüzleri, şahsiyetleri zilletlere, hareketlere maruz kalacaktır.

تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً

4.Son derece sıcak bir ateşe girecektir.

تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً

Kızgın Bir ateşe Girer

(Son derece sıcak bir ateşe girecektir) Artık o Cehennemlik yüzler, Son derece sıcak bir ateşe girecektir. Öyle bir ateş ile azap görecektir. Çünkü dünyadaki şirretli hareketleri, kendilerini böyle bir akıbete sevk etmiştir.

تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آَنِةٍ

5. Pek hararetli kaynaktan içirilir.

تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آَنِةٍ

Son derece sıcak Bir kaynaktan İçirilir

(Pek hararetli kaynaktan içirilir) O cehennem ehli orada Pek hararetli bir kaynaktan içirilir Onlar, hararetlerini gidermek için su arayacaklardır, fakat hararetlerini giderecek değil, belki kat kat artıracak olan pek kızgın bir sudan başka bulamayacaklardır.

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

6. Onlar için dikenli bir ağaçtan başka bir yiyecek yoktur.

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

Kuru bir diken Ancak Bir yiyecek Onlar için Yoktur

(Onlar için dikenli bir ağaçtan başka bir yiyecek yoktur) O cehenneme atılacak olan bir kısım suçlulara mahsus, acıktıkları bir yiyecek arzusunda bulundukları zaman ise, onlara ancak kuru bir diken vardır. Öyle ağulu bir dikenli ağacı otu yemek ise zaten mümkün olmaz, o cehennem ehlinin açlığı devam eder durur, öyle azaplara maruz kalır

لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ

7. Ne semizletir, ne de açlıktan kurtarır.

لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ

Açlıktan Kurtarmaz Ve Beslemez

(Ne semizletir, ne de açlıktan kurtarır) Bilakis onların açlığını, ızdırabını arttırır, bu yüzden de büyük işkenceler içinde kalmış olurlar. Cehennem ehli, muhtelif guruplara ayrılacakları gibi azapları da, yiyecekleri de farklı olacaktır. Bazılarının yiyecekleri de "gislinden" irinli ve kanlı sudan olacaktır. Diğer bir kısmının ki de. Zakkum ağacından ibaret bulunacaktır. Yani: Yiyecek yerine öyle yenilmesi mümkün olmayan elem verici şeyler kendilerine verilecektir. Nitekim diğer bazı ayetler de bunları bildirmektedir.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ

8. Bir kısım yüzler de o günde güzellik sahibidir.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ

Ni'met içindedir O gün Nice yüzler

(Bir kısım yüzler de o günde güzellik sahibidir) Yani İman ve ihlâs sahibi olan ehli cennete gelince o zatlar da O günde o kıyamet zamanında güzellik sahibidir. Onlar, büyük bir güzellik ve parlaklığa sahip bulunurlar. İmanlarının nuru, yüzlerinde parlamaya başlamış olur.

لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ

9. Çalışmış olmasından dolayı hoşnuttur.

لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ

Hoşnut olur Çalışmasından dolayı

(Çalışmış olmasından dolayı hoşnuttur) O cennet ehli, dünyada iken salih amelle-re Çalışmış olmasından dolayı hoşnuttur. Onlar, o amellerini memnuniyetle yerine

getirmeye çalışmışlardı. O amellerinin mükâfatını ahirette görecekleri için bundan dolayı da son derece sevinçli olacaklardır. Bir zevk ve sevinç içinde kalıp pek mutlu bir hâlde yaşayacaklardır.

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

10. Bir yüksek cennette.

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

Yüksek Bir cennettedir

(Bir yüksek cennettedirler) O güzel yüzlü zatlar bir yüksek değeri pek yüce Cennette bulunacaklardır.

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً

11. Orada boş, bir lakırdı işitmezsiniz

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً

Boş bir söz Orada işitmezler

(Orada boş, bir lakırdı işitmezsiniz) Orası, boş şeylerden münezzehtir. Orası, iman şerefine sahip kimselerin bir yüce yurduudur. O zatlar, orada Cenabı Hakka hamd ve sena da bulunurlar, pek hikmetli bir tarzda konuşurlar, kalp huzuru ile yaşarlar.

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

12. Orada akan bir su kaynağı vardır.

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

Akan Bir pınar Orada var

(Orada akan bir su kaynağı vardır) O cennette, o pek güzel bağ ve bostanda akan bir su kaynağı vardır. Suları her tarafa cereyan eden birer seçkin pınar mevcuttur.

فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ

13. Orada yüksek tahtlar vardır.

فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ

Yükseltilmiş Tahtlar Orada var

(Orada yüksek tahtlar vardır) Pek seçkin koltuklar mevcuttur. Bunlar, altından yapılmış, Zebercetler, inciler, yakutlar ile süslenmiş bir hâlde ve yüksek mertebelerde bulunmaktadır. Onların üzerlerinde oturanlar, cennetin her tarafını seyrederek, kendilerine Allah tarafından verilen nimetleri seyrederek mükemmel bir zevkle yaşarlar

وَأكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ

14. Hazırlanmış sürahiler

وَأكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ

Konulmuş Kadehler Ve

(Hazırlanmış sürahiler) O cennet sahipleri için, doldurulmuş Hazırlanmış sürahiler vardır. Cennet ehli, her istedikleri zaman o cennetteki çeşmelerin etrafında o sürahileri elde ederek o lezzetli sulardan içerler.

وَنَمَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ

15. Dizilmiş yastıklar.

وَنَمَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ

Sıra sıra dizilmiş Yastıklar Ve

(Dizilmiş yastıklar) Ve cennet ehli için Dizilmiş yayılmış, çeşit çeşit yastıklar vardır ki: Onlara yaslanarak mutlu ve rahat bir hâlde bulunurlar.

وَزَرَابِي مَبْثُوثَةٌ

16.Ve döşenmiş nefis sergiler vardır.

وَزَرَابِي مَبْثُوثَةٌ

Serilmiş Halılar Ve

(Ve döşenmiş nefis sergiler) Ve O cennette döşenmiş, nefis sergiler halılar vardır. Cennet ehli, bunlardan da istifade ederler.

&-Bu mübarek ayetler, cennetleri yedi güzel vasıf ile vasıflandırıyor ve onları dünyadaki rahatlık ve nimet vesilesi olan yedi şeyin ismiyle bildiriyor ve onların dünyadaki şeylerin çok üstünde bulunduğuna işaret buyuruyor. Aslında bu tarzdaki ilâhi beyan, o cennet nimetlerini bizim anlayabilmemiz için bir hoş tasvir ve tebliğ hikmetinden dolaydır. Yoksa o cennetteki pek mühim pek yüce şeylerin güzellikleri, faideleri her türlü düşüncelerimizin üstündedir.

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

17.Artık develere bakmazlar mı ki, nasıl yaratılmış?

Bu mübarek ayetler de insanların dikkatlerini dünyadaki bir kısım kudret eserlerine çekiyor. Resuli Ekrem'in yüksek irşat vazifesini tayin buyuruyor. İnkârcıların da niha-yet nasıl hesaba, nasıl şiddetli bir azaba maruz kalacaklarını ihtar etmektedir.

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

Yaratılmış Nasıl Deveye Hiç bakmıyorlar mı?

(Artık develere bakmazlar mı ki, nasıl yaratılmış?) Artık Ahiret hayatını, cennet ve cehennemi inkâr edenler, gözlerinin önünde parlayıp duran bir nice kudret eserlerini hiç nazarı dikkate almazlar mı? Evet, Develere bakmazlar mı ki O acayip bir görünüş ve yaratılışla bulunan ve pek faydeli olan hayvanlar nasıl yaratılmış? Onlar, ne kadar mühim birer ilâhi kudret eserleridir. Diğer hayvanlardan birçok bakımdan üstün bulunmaktadır. Evet, Develer, hem binek hayvanlarıdır, insanları en güç yerlerde taşırlar ve ağırca yükleri yüklenirler, kendilerinin hem sütleri içilir, hem de etleri yenilir. Başka hayvanlar, bu kadar faydeli değildirler. Develer, sahiplerine gidip gelmek, yatıp kalkmak hususunda daima itaatte bulunurlar, isterse: Sahipleri çocuk, zayıf bulunsunlar, develer, kırlarda vesaire de biten her nevi otları yer, onlar ile gıdalarını temin ederler, diğer hayvanlar ise böyle değildir.

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

18.Ve Göğe ki, nasıl yükselmiş?

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

Yükseltilmiş Nasıl Göğe Ve

(Ve Göğe ki, nasıl yükselmiş) Ve göğe de Bakmazlar mı ki Bakıp düşünmezler mi ki, nasıl yükseltilmiş. Nasıl güzel bir manzara teşkil ediyor, ne kadar parlak yıldızları vesaire taşıyor.

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

19. Ve dağlara ki nasıl dikilmiş?

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

Dikilmiş Nasıl Dağlara Ve

(Ve dağlara ki nasıl dikilmiş) Ve dağlara da bir ibret gözüyle bakmazlar mı ki: Nasıl dikilmiş. Ne kadar sabit vaziyette bulunuyor. Bir hareket ve ıstırap göstermiyor, kendilerinde insanların ve hayvanların girip dolaşmalarına müsait bulunmaktadır, bir nice ağaçları, madenleri, kaynakları sinesinde saklıyor.

وَالِی الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

20.Ve yere ki, nasıl yayılmış?

وَالِی الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

Yayılmış Nasıl Yere Ve

(Ve yere ki, nasıl yayılmış) Ve yere de hiç bakıp durmuyorlar mı ki: Nasıl yayılmış. Üzerinde barınanlar için nasıl elverişli bir hâlde bulunmuştur. Yeryüzü, küresel bir şekil olsa da, daima dönse de görünür, kendisinden istifade edilmesi bakımından daima sakın bulunmaktadır. Daima aynı vaziyeti muhafaza etmektedir. Artık bu kadar gözlere çarpıp duran eserler, bir Yüce Yaraticının varlığına, kudret ve hikmetine pek kuvvetli birer şahittir. Bunları görüp duranlar, O Hikmet Sahibi Yaraticının varlığını, kudret ve azametini, âhiret hayatını da meydana getirebileceğini nasıl inkâr eder, imkânsız sanabilirler? Hiç bu kadar essiz, güzel muhteşem eserleri bir nazarı dikkate almazlar mı?

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ

21.Artık sen öğüt ver! Sen ancak bir öğüt vericisin.

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ

Bir öğüt vericisin Sen Ancak Artık nasihat et

(Artık sen öğüt ver) Artık Ey Son Peygamber Sen hatırlat. Kavmine öğüt ver, onların dikkatlerini, o muazzam kudret eserlerine çek. Senin vazifen ümmetine ilâhi hükümleri tebliğ edip onların uyanmalarına çalışmaktır.

لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ

22.Onların üzerlerinde bir zorlayıcı değilsin

لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ

Bir zorlayıcı Üzerlerine Değilsin

(Onların üzerlerinde bir zorlayıcı değilsin) Yoksa Ey Yüce Peygamber! Sen, Onların üzerlerine musallat olmuş bir zorlayıcı değilsin. Sen tebliğ ettiğin şeyleri onlara cebren kabul ettirmekle mükellef bulunmuyorsun, sen tebliğ ve ikaz vazifeni yaptıktan sonra artık müsterih ol, inkârcıların hâllerine bakarak üzülme.

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ

23.Ancak o kimse ki, yüz çevirir ve küfre düşmüş olur.

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ

İnkâr etti Ve Yüz çevirdi O kimse ki Ancak

(Ancak o kimse ki, yüz çevirir ve küfre düşmüş olur) Ancak o kimse ki dini tebliğatı kabul etmez, hakkı kabulden yüz çevirir Kuranı Kerim gibi kutsal değerleri inkâr ederek küfre düşmüş olur. Kendi kabiliyetini, ihtiyarını kötüye kullanarak küfür içinde yaşar dururlar.

فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ

24.Artık Allah, onu en büyük azap ile cezalandırır.

فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ

En büyük Azap ile Allah Artık onu cezalandırır

(Artık Allah, onu en büyük azap ile cezalandırır) Artık Allah, onu Ahirette en büyük azap ile cezalandırır. Onu cehenneme atar, bununla beraber öyle bir inkârcı, daha dünyada iken de bir nice azaplara, felâketlere maruz kalabilir, nitekim emsali pek çoktur.

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ

25.Şüphe yok ki, onların dönüşleri bizedir.

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ

Onların dönüşü Bizedir Şüphesiz

(Şüphe yok ki, onların dönüşleri bizedir) Evet Yüce Yaratıcı buyuruyor ki: Ey Resulüm Sen mahzun kederli olma şüphe yok ki o inkârcıların öldükleri, haşır ve neşir olundukları zaman dönüşleri bizedir. Başkasına değildir, hepsi de ahirette bir yüce mahkemeye sevk edilecektir.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

26.Sonra da onların hesapları muhakkak ki, bize aittir.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

Onların hesabı Bize aittir Şüphesiz Sonra

(Sonra da onların hesapları muhakkak ki, bize aittir) Sonra da onların hesabı Dünyadaki amellerinin muhasebesi muhakkak ki bize aittir. Artık o muhasebe neticesinde lââyık oldukları cezalara kavuşmuş olacaklardır. Onlar asla cezasız bırakılmayacaklardır.

&-Bu ilâhî beyan, Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimiz hakkında bir teselliye içermektedir, onun hüznü ve kederini gidermeye bir vesiledir. Çünkü: O Yüce Peygamberi inkâr edenlerin, onun ihtarlarını dinlemeyenlerin nihayet lââyık oldukları cezalara kavuşacaklarını bildiriyor. İslâm dininin onlara muhtaç olmadığına, müminlerin ise ilâhî azaptan emin olup güzel bir geleceğe kavuşacaklarına işaret etmektedir. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemize basiretler ve güzel sonlar nasip buyursun. Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
89-EL FECR SURESİ

Bu mübarek sure, El leyl suresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Otuz ayeti kerimeyi içermektedir. Fecre yemin ile başladığı için kendisine bu ad verilmiştir. Bundan evvelki El Gâşiye suresinden Haşia zelile ve nâime güzelliği sahi-besi zikredilmişti. Bu sureyi celile'de de yüzleri Haşia olan inkârcı, zorba guruplar ile yüzleri güzel, parlak olan mümtaz zümreler zikredildiği ve bu surenin evvelindeki yeminler, bundan evvelki surenin ahirindeki vaat tehdidin sıhhatine bir delil durumunda bulunduğuna için aralarında mühim bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ

1.And olsun fecr'e

Bu mübarek ayetler, bir takım kavimlerin küfür ve azgınlıkları yüzünden nasıl birer helake maruz kaimi; olduklarını bildiriyor. Onların maddî kuvvet ve haşmetlerinin kendilerini ilâhî azaptan kurtaramaz bulunduğuna işaret buyurmaktadır.

وَالْفَجْرِ

And olsun şafağa

(And olsun Fecr'e) Tan yerinin ağaracağı, gecenin bitip güneşin doğmaya yüz tuttuğu, aydınlığın etrafa dağılmaya başlayacağı zamana and olsun ki: O, ilâhi kudrete şahitlik eden ne mühim bir vakittir.

وَلَيْالٍ عَشْرٍ

2.Ve on geceye.

وَلَيْالٍ عَشْرٍ

On Gecelere Ve

(Ve on geceye) de and olsun: Ondaki maksat, ya her ayın ilk on gecesidir ki, ayın ışıkları karanlığı gidermeğe başlamış olur. Semada hoş bir manzara vücuda gelmeğe başlamış bulunur. Veya bu on geceden maksat, Ramazan'ı Şerifin son on gecesidir ki, kendisini Bayram takip eder veyahut Zilhicce ayının on gecesidir ki, o müddet içinde hac vazifeleri ile meşgul olmaya başlanılmış olur. Bu görüşe göre fecirden maksat da Arefe gününün veya Kurban Bayramı gününün fecrinden ibarettir.

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

3.Ve çifte ve teke.

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

Teke Ve Çifte Ve

(Ve çifte ve teke) de and olsun. Bundan maksat da Allah bilir, bütün Allah'ın Yaratıklarının kısmen çiftler ve kısmen de teker teker bir hâlde bulunmalarındır. Ve birçok hâdiselerin birbirlerine zıt bir hâl üzere olmalarındır. Meselâ: İman ile inkâr, hidayet ile sapıklık, saadet ile mutsuzluk, güneş ile ay, gece ile gündüz, cin ile insan birbirinin zıddı bir hâldedirler. Veya çiftten maksat, Kurban Bayramıdır ki: Ayın çift olan onuncu gününe tesadüf etmektedir. Tekten maksat da arefe günüdür ki: Ayın tek olan dokuzuncu gününe tesadüf etmektedir.

وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ

4.Ve geçip gideceği zaman geceye.

وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ

Geçiyor O vakit ki Geceye Ve

(Ve geçip gideceği zaman geceye) de and olsun, o da bir yaratılış harikasıdır. Kısa-
lır, uzanır, bazen karanlık, bazen de yıldızlar ile aydınlanır. Gidip gelmesiyle cemiyet
hayatında bir intizam, bir istirahat devresi vücuda getirir. Bu geceden maksadın Hac-
ca mahsus olan müzdelife gecesi olduğuna inananlar da vardır, o gecede hacılar yü-
rüyüşte bulunurlar. Evet, Bu kendilerine yemin edilen şeylerden evvel bir "Rab" keli-
mesi de takdir edilmiş bulunabilir. O hâlde onların Rabbine, Yüce Yaratıcıya yemin
edilmiş olur.

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

5.Bunda akıl sahibi için bir yemin yok mudur?

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

Akıl Sahibi için Bir yemin Bunu İçinde var mı?

(Bunda akıl sahibi için bir yemin yok mudur) Evet, elbette vardır. Hikmet sahibi
Yaratıcının böyle bir takım kudret eserlerine yemin etmesi, sırf kullarını uyandırmak
içindir. Onların dikkatlerini ilâhî beyanlara çekmek içindir. Çünkü: Kendilerine yemin
edilen şeylerin her biri pek enteresan hoş ve Allah'ın kudretine delil bir mahiyette bu-
lunmaktadır. Artık akıl sahipleri bunları güzelce seyredererek, akıllıca düşünerek bunla-
rın Yüce Yaratıcısını birlemeye kutsamaya ve yüceltmeye devam etmeli değil midir-
ler? Kur'anı Kerim'in bütün bu mübarek ayetleri, insanları gafilce yaşamaktan men
ederek arifçe, hikmetlice bir hâlde yaşamaya davet etmekte bulunuyor. Gafilce ve
inkârcı bir hâlde yaşayanlar da elbette ki: Nihayet lâayık oldukları cezalara kavuşacak-
lardır. İşte Kur'anı Kerim, bizlere örnekler gösteriyor.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

6.Görmedin mi ki: Rabbin Ad'a nasıl yaptı?

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

Ad'a Rabbin Yaptı Nasıl Görmedin mi?

(Görmedin mi ki: Rabbin Ad'a nasıl yaptı?) Ey Yüce Resul Ve ey onun ümmetin-
den bulunmak şerefine sahip olan insan Gördün mü ki görmüş gibi işitip bilmedin mi
ki: Rabbin Ad'a nasıl yaptı O kavmi küfürlerinden dolayı nasıl helak etti.

إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ

7.Direk sahibi olan irem topluluğuna.

إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ

Yüksek sütunlar Sahibidir İreme ki

(Direk sahibi olan ireme) Yani: Allah celle celaluhu hazretleri büyük çadırlara, direkli
sütunlu yüksek binalara sahip bulunan İrem cemaatini nasıl helak etti.

&-Bu Ad kavmi ki: Arabî Bâide denilen bir Arap kabilesi bulunuyordu. Avs Bin-i İrem
denilen bir şahsın evlât ve torunları bulunuyorlardı, büyük dedeleri ise Nuh
Aleyhisselam idi. Rimal, Ahkaf, denilen yerlerde otururlardı, uzun bir müddet yaşa-
mışlardı, sonra küfürlerinin bir cezası olmak üzere sema tarafından gelen korkunç bir
ses ile helak olmuşlardır.

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ

8.Bir belde ahali ki: O beldenin bir misli beldeler arasında yaratılmamıştı.

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ

Şehirler içinde Benzeri Yaratılmamıştı O ki

(Bir belde ahali ki: O beldenin bir misli beldeler arasında yaratılmamıştı) O
helak olan Ad kavmi Bir belde ahali idiler ki: o beldenin Bir misli beldeler arasında

yaratılmamıştı. Kendileri pek büyük bir vücuda uzunca ömre, fazlaca kuvvete nail bulunmuş oldukları gibi beldeleri de çok büyük, çok muhteşem bir hâlde bulunuyordu. Buna rağmen küfürleri yüzünden nihayet mahvolup gittiler. Artık sonraki kavimler de onların o müthiş akıbetlerinden ibret dersi almalı değil midirler?

وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ

9.Vadide kayaları söküp oyan Semud'a nasıl yaptı!

وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ

O vadide Kayaları Oydular Onlar ki Semud'a Ve

(Vadide kayaları söküp oyan Semud'a) Ve Ey Resuli Ekrem ve ey Müslümanlar vadide kayaları kesip oyan Semud'a da Hak Teâlâ nasıl yaptı? Onları da küfürleri sebebi ile nihayet nasıl bir şekilde kahr etti ve cezalandırdı, onların o akıbetleri de bir düşünülmalıdır.

&-Bu Semud kavmi: Halis Araplardan bir topluluk idi, Hicaz ile Şam arasında bulunan "Hicr" adındaki bir beldede oturuyorlardı. Bunlar da Ad kavmi gibi Putlara taparlardı. Pek çok şehir yapmış oldukları rivayet olunuyor. Dedeleri Semud adında bir şahsın adı ile anılan meşhur bir kabiledir. Büyük dedeleri ise Nuh Aleyhisselam'dır Bu kabile de küfürleri yüzünden bir sarsıntı, bir ses veya yıldırım ile helak olmuşlardır.

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

10.Ve pek büyük sabit binalar olan firavuna da nasıl yaptı

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

Kazıklar Sahibidir Firavuna ki Ve

(Ve kazıklar sahibi firavuna) Yüce Yaratıcı, pek büyük, sabit binalara sahip olan veya Kalabalık ordu sahibi olan veya direk gibi sağlam kumandanları olan firavuna da nasıl yaptı? Onu da nasıl müthiş, bir azaba uğrattı, kendisini de, kendisine tâbi olanları da sular içinde helak ederek cezalarına kavuşturdu. O Firavun'un kudret ve saltanatı, kendisini asla kurtaramadı, artık dünya varlığına güvenerek dinden, âhiret fikrinden mahrum olanlar, o gibi küfürleri yüzünden helake maruz kalmış eski kavimlerin o müthiş akıbetlerini bir düşünmeli, nazarı dikkate almalı değil midirler?

الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ

11.İşte onlar ki: Beldelerde azgınlıkta bulunmuşlardı.

الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ

Memleketlerde Azgınlık etmişlerdi Onlar ki

(İşte onlar ki: Beldelerde azgınlıkta bulunmuşlardı) O Ad ve Semud kavimleri ve Firavun kâfiri beldelerde azgınlıkta bulunmuşlardı Kibirli vaziyetler almışlar fâni kuvvetlerine, servetlerine güvenmişler, kendilerine verilen öğütleri kabul etmemişler, cahilce ve inkârcı bir hâlde yaşamışlardı.

فَاكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

12.Oralarda fesadı çoğaltmışlardır.

فَاكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

Bozgunculuğu Oralarda Böylece çoğaltılmışlardı

(Oralarda fesadı çoğaltmışlardır) O dinsiz kavimler, o bulunmuş oldukları beldelerde fesadı çoğaltmışlardı. Küfür ve isyana dalmış, kendileri gibi düşünmeyenlerin hayatlarına kastetmiş, hâllerini ıslah etme yolundan ayrılmış, kendi pek çirkin, ahlâka aykırı hâllerini bir yükseliş, bir medeniyet, bir refah ve saadet hâli sanmışlardı.

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ

13.Artık Rabbin de onların üzerlerine bir azap kamçısı saldırdı.

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ

Bir azap Kamçısı Rabbin Üzerlerine Bu yüzden döktü

(Artık Rabbin de onların üzerlerine yağdırdı bir azap kamçısı) yani O dinsizce, ahlâksızca yaşamaları yüzünden üzerlerine çeşit çeşit azaplar yağdırdı, hepsini de daha dünyada iken felâketlere uğrattı, ahiretteki azapları ise her türlü düşüncelerin üstündedir.

&-Kur'anı Kerim'de bu gibi kavimlerin pek müthiş tarihî hâlleri ayrıntılı olarak ve kısaca mükerrer bir şekilde beyan buyrulmuştur. Bunlar ilâhî kudretin büyüklüğünü bildir-mektedir. İnsanlar için birer ibret dersi vermektedir. Resuli Ekrem'e de teselli vermek hikmeti, lütfunu içermektedir. Bu hususa dair "El-Hakka" süreyi celilisinin tefsirine de bakınız.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ

14.Şüphe yok ki, Rabbin görüp gözetmektedir.

Bu mübarek ayetler de Âlemlerin Rabbi'nin bütün kevnî hâdiseleri görüp bildiğini haber veriyor, insanların zenginlikle, fakirlikle imtihana tâbi tutulduklarını bildiriyor. İnsanların ise bu husustaki hikmet ve faydayı takdir edemez bir hâlde bulunduklarını ve pek cimrilik ve servete düşkünlük gösterdiklerini beyan buyurmaktadır.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ

Elbette gözetlemededir Rabbin Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rabbin görüp gözetmektedir) Ey resulüm şüphe yok ki: Rabbin Bütün kullarının hâllerini görüp gözetmektedir sana itaatte bulunanların da, muhalefe-te cüret edenlerin de hâlleri Allah tarafından bilinmektedir. Artık muhalif, inkârcı, olan-lar geçmiş kavimlerin dinsizlikleri yüzünden nasıl felâketlere uğramış olduklarını dü-şünmeli değil midirler?

&-Bu görüp gözetmekten maksat, Cenabı Hakkın bütün hâdiseleri görüp bildiğini bir temsilden ibarettir. Deniliyor ki: Bu ilâhî beyan, yukarıdaki yeminlerin bir cevabı olabi-lir. Aradaki beyanlar ise birer ikaz birer ibretlik hadiselerle dikkat çekme mesabesin-dedir.

فَإِذَا مَا ابْتَلَيْهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ

15.Fakat insan, ne zaman Rabbi onu imtihan edip kendisine ikramda bulunsa o vakit der ki: Rabbim bana ikram etti.

فَإِذَا مَا ابْتَلَيْهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ

Ona nimet verdi Ve ona ikram etti Rabbi Onu imtihan etti O şey vakti ki İnsan İşte ama

(Fakat insan, ne zaman Rabbi onu imtihan edip kendisine ikramda bulunsa) Evet insan Hak Teâlâ'nın kendisini görüp bütün hâllerini bildiğini düşünmüyor. Yalnız kendi maddî menfaatini düşünüyor, ne zaman Rab'bi O insanı Hakkında hikmet ge-reği bir imtihan bir deneme muamelesi yapsa o insana bir servet, bir nîmet, bir mevki verse

فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ

Bana ikram etti Rabbim Hemen der

(der ki: Rabbim bana ikram etti) ben buna lââyık bulunuyordum. Biçare insan Düşünmez ki: O nail olduğu nimet, bir ilâhî lütuftur, bir hikmetten dolayı kendisine ihsan buyrulmuştur. Onun şükrünü yerine getirmekle mükellef olduğunu düşünmez, ancak böbürlenir durur.

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَيْهُ فَقَدَّرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

16.Amma onu imtihan edip de rızkını darlaştırdığı vakit de der ki: Rabbim bana ihanet etti.

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَيْهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ

Rızkını Ona Ve daralttı Onu imtihan etti O şey vakti ki Ama Ve

(Amma onu imtihan edip de rızkını darlaştırdığı vakit) Cenabı Hak, hikmeti gereği olarak o cimri olan insanı imtihan edip de rızkını darlaştırdığı vakitte o insan, bunun ne gibi bir hikmet ve faydaya dayalı olduğunu takdir edemeyip

فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

Bana ihanet etti Rabbim Hemen der

(der ki: Rabbim, bana ihanet etti) o darlığın başka bir sebebe dayalı olduğunu düşünmeyerek onu kendi hakkında bir ihanet, bir hakaret zanneder. Hâlbuki: Öyle imtihanın kendi hakkında uhrevi bir mükâfata erişmesine vesile olabileceğini veya kendini beyinsizce bir zevk ve sefaya düşmekten korumaya sebep bulunacağını veyahut kendi kusurunun, çalışma ve gayretteki noksanlığının bir neticesi olabileceğini hiç düşünmez.

&-Bu ayeti kerime, kâfir bulunan Utbetübnü Rebia veya Ümeyyetübnü Halef hakkında nazil olmuştur. Ve benzerleri hakkında da emsal teşkil eder

كَأَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ

17.Yok, yok Belki siz yetime ikram etmezsiniz.

كَأَلَّا

(hayır, hayır) Öyle zannettikleri gibi değil, bir kimsenin haddizatında değerli olması veya ihanete lâyık bulunması, maddî bir nimete erişmesiyle veya ihtiyaç içinde kalması ile alâkadar değildir. Nice kimseler, hiç bir kıymet ve fazilete sahip olmadıkları hâlde birçok dünyalığa nail olabilirler. Nice kimseler de, bir fazilet ve kemal sahipleri oldukları hâlde dünya varlığından nasipsiz bulunurlar. Bütün bunlar, birer hikmete dayalıdır. Kulun vazifesi ise üzerine düşen görevi yapmaya çalışmak ve başarıyı da Allah'ın lütfundan beklemektedir. Bir nimete nail olunca şükrünü yerine getirip muhtaç olanlara da mümkün mertebe yardımda bulunmaktır. Hâlbuki: Ey insanlar!

بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ

Yetime İkrâm etmiyorsunuz Bilakis

(Bilakis siz, yetime ikram etmezsiniz) Malınıza pek fazlaca bağlanarak ve can atarak ondan sadaka vermek, yetimlerin yardımına koşmak istemezsiniz, nail olduğunuz nimetin şükrünü böyle bir şekilde yerine getirmeye çalışmazsınız.

وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ

18.Ve yoksullara yiyecek vermek için birbirinizi teşvikte bulunmazsınız.

وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ

Yoksulun Yiyeceğine Birbirinizi teşvik etmiyorsunuz Ve

(Ve birbirinizi teşvikte bulunmazsınız) Ve Ey kendilerine fazlaca kıymet veren, kavuştukları nimetlere lâyık olduklarını iddia eden insanlar Siz yoksullara yiyecek vermek için birbirinizi teşvikte öyle bir insanî muamele için öncülükte bir eğilimde niçin bulunmazsınız. Artık elde etmiş olduğunuz nimetlere kendinizin lâyık ve hak etmiş olduğunuzu nasıl iddia edebilirsiniz Ve bir nimetten mahrum kalınca onu hakkınızda bir ihanet nasıl sayabilirsiniz? Nedir sizdeki bu cimrilik, bu kadar yanlış bir görüş? **Hâlbuki:** İnsanlara lâzım olan odur ki, birbiri hakkında iyiliksever olsunlar, birbirinin yardımına koşsunlar, zenginler, fakirlere yardım etsinler, fakirler de zenginlere teşekkür ederek duada bulunsunlar. Ve kader gereği bir ihtiyaç içinde bulunurlarsa meşru şekilde giderilmesinin sebeplerine başvurarak Cenabı Hak'tan muvaffakiyet niyazında bulunup dursunlar. İslâm ahlâkı bunu icap etmektedir.

وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا

19.Ve miras bırakılan malı şiddetlicesine yersiniz.

وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا

Toptan Bir yiyeşle Mirası Yiyorsunuz Ve

(Ve miras bırakılan malı şiddetlicesine yersiniz) Ve Ey ihtiraslı insanlar Siz Miras bırakılan malı şiddetlice yersiniz. Yani: Kendi hissenizin üstünde bir hisse almak istersiniz, helâl mi, haram mı diye düşünmezsiniz, kadınların çocukların ve başkalarının haklarına tecavüz edilip edilmediğini hiç dikkate almazsınız veyahut miras bırakanın o malları haram olarak elde etmiş olduğunu bildiğiniz hâlde yine o malları alıp yemekten geri durmazsınız.

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا

20.Ve malı pek çokça bir sevgi ile seversiniz.

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا

Çok Bir sevgi ile Mali Seviyorsunuz Ve

(Ve malı pek çokça bir sevgi ile seversiniz) Ve Siz ey ihtiraslı insanlar malı pek çokça bir sevgi ile seversiniz. Miras suretiyle olsun olmasın her hâlde helâl ve haram demeyerek mal toplamaya büyük bir eğilim gösterirsiniz. Kısacası: Siz dünya hayatını, varlığını, âhiret hayatı ve nimetleri üzerine tercih edersiniz.

&-Hâlbuki Ahlâki fazilet sahibi olan bir insan, öyle ihtiraslı hareketlerden kaçınır, kavuştuğu malların şükrünü yerine getirmeye çalışır, muhtaç olanlara seve seve yardımda bulunur. Ve meşru suretle mal kazanmaya gayret eder, gayri meşru mallara bir kıymet vermez, daima namuslu bir hâlde bulunur, asıl hakiki istikbalini düşünerek ona göre hareketlerini düzenlemeye çalışır durur.

كَأَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا

21.Hayır hayır Yer dağılıp parça parça parçalanınca

Bu mübarek ayetler de fâni varlıklara düşkün olanların iddialarını reddediyor, kıyamet kopup ta ahirete imansız bir hâlde gidecek olan herhangi bir şahsın ne kadar faidesiz pişmanlıklarda bulunacağını ve ne müthiş azaba tutulacağını ihtarda bulunuyor. Fakat mümin, salih kulların da o gün ne kadar ilâhî lütuflara mazhar olarak cennete sevk edileceklerini müjdelemektedir.

كَأَلَّا

(Hayır, hayır) Öyle değil, ey insanlar! Helâl ve haramı dikkate almamanız, dünya varlığına karşı o kadar hırslı olmanız, ebedî istikbaliniz için çalışmamanız, uygun bir hareket olamaz, sonra bir gün Bu yanlış hareketlerinizden dolayı pişman olacaksınız.

إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا

Çarpıla Çarpıla Yer Ufalanıp düzlendi O vakit ki

(Yer dağılıp parça parça parçalanınca) evet yer büyük bir zelzeleye uğrayarak üzerindeki binalar, köşkler, ağaçlar, dağlar darmadağın olunca o boş temenniler, pişmanlıklar yüz gösterecektir.

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

22.Ve Rabbin emri gelip melekler de saf saf dizilince.

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

Saf Saf Melekler Ve Rabbin Geldi Ve

(Ve Rabbin emri gelip melekler de saf saf dizilince) Ve Rabbin Emri, kazası veya o Yüce Yaraticının kudretinin alâmetleri, kahr ve cezasının eserleri meydana gelip melekler de saf saf dizilince. Yani: Göklerden Melekler inerek insanları ve cinleri ku-

şattıkları zaman, bu suretle de dünya ehline karşı ilâhî hâkimiyet tecelli edeceği vakit de o insanlar, faidesiz temennilerde, pişmanlıklarda bulunacaklardır.

وَجِئَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَا لَهُ الذِّكْرُ

23.Ve o gün Cehennem de getirilmiş olunca insan o gün anlamış olur. Ve artık o anlayıştan da ona ne faide!

وَجِئَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ

Cehennem O gün Getirildi Ve

(**Ve o gün cehennem de getirilmiş olunca**) bir hadisi şerife nazaran cehennem, yetmiş bin melek ve onlara tâbi olan diğer ruhanî kuvvetler vasıtası ile meydana getirilecektir. Yani: Bakanlara karşı cehennem olanca şiddetiyle görülecek, bu sebeple de Allah'ın kudreti tecelli etmiş bulunacaktır.

يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ

İnsan Hatırlar O gün

(**insan, o gün anlamış olur**) Artık bu müthiş manzara karşısında kalan ve âhiret hayatını yalanlamış bulunan herhangi bir inkârcı dünyada iken ne kadar yanlış düşünmüş, cahilce ve inkârcı bir hâlde yaşamış olduğunu anlayarak gözlerinden gaflet ferdesi açılır

وَأَنَا لَهُ الذِّكْرُ

O hatırlamanın Ona (faydası) Nereden Ve

(**ve artık o anlayıştan ona ne faide?**) artık uyanma devri geçmiş, o anlayış âdet durumunda bulunmuştur. Bu anlayıştan dolayı bir faide göremeyecektir. Artık faide verecek tövbe zamanı geçmiştir. Öyle bir şahıs, o korkunç manzara karşısında kalınca

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

24.Der ki, keşke hayatım için güzel ameller takdim etmiş olsa idim.

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

Hayatım için Takdim etseydim Keşke ben Der

(**Der ki, keşke ahiret hayatım için güzel ameller takdim etmiş olsa idim**) Dünya hayatını boş yere zayi ve kendime verilmiş olan iradeyi, kabiliyeti kötüye kullanmışaydım da şimdi böyle pek müthiş azap karşısında kalmaya idim.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ

25.Artık o gün Allah'ın yapacağı azabı bir kimse yapamaz.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ

Hiç kimse Onun azabı Azap edemez Artık o gün

(**Artık o gün onun azabını hiç kimse yapamaz**) Artık O kıyamet zamanında o Yüce Yaratıcının, o kâfir insan hakkında yapacağı azabı kimse yapamaz. O öyle azaptır ki Onun bir mislini hiç bir mahlûk, meydana getiremez. O kâfir şahıs, dünyadaki kendinin pek çirkin, batıl hareketinden, inkârından dolayı böyle bir azaba lâayık olmuştur.

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ

26.Ve onun vuracağı bağı kimse vuramaz.

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ

Hiç kimse Onun bağını Bağ vuramaz Ve

(**Ve onun vuracağı bağı kimse vuramaz**) Ve yüce yaratıcının vuracağı o kahredici olan bağ ile zincir ile kelepçe ile kimse bağ vuramaz. Hiç bir kimse bir suçluyu öyle şiddetli bir surette yakalamaya kaadir olamaz. İşte küfür ve münafıklığın neticesi, böyle pek şiddetli bir azaptan ibarettir. Allah'u Teâlâ'nın mümin, salih kulları ise bütün bu azaplardan emin, ilâhî lütuflara ulaşmış bulunacaklardır.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ

27.Ey huzura kavuşmuş nefis

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ

Mutmain olan Nefis Ey

(**Ey huzura kavuşmuş nefis**) Evet İyi hâl ile vasıflanmış müminlere ahirette Allah tarafından bir iltifat olarak buyrulacaktır ki: Ey mutmain olan nefis yani: Ey emin, ruh huzuruna sahip, temiz itikat ile vasıflanmış, şek ve şüpheden uzak ve Cenabı Hakkın zikri ile sevgisi ile kalbini nurlandırmayı başaran mümin zat

ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

28.Rabbine dönüver, sen razı, O da senden razı olarak.

ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

Razı olunan olarak Razi olarak Rabbine Dön

(**Rabbine dönüver, sen razı, O da senden razı olarak**) Kerem Sahibi Mabudunun manevî huzuruna yönel, onun vaat buyurmuş, olduğu bir keramet mahallinde, bir yüksek cennete gidiver. Evet sen sana verilen nimetlerden razı olduğun hâlde O Kerim Rabbin de senden razı olarak öyle pek yüce bir makama eriş

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي

29.Artık kullarımın arasına katıl.

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي

Kullarımın içine Artık gir

(**Artık kullarımın arasına katıl**) Ve o Kerem Sahibi Mabut öyle muhterem bir kuluna dirilme zamanında veya ölüm vaktinde emreder ki: Artık kullarımın arasına gir. Ey nefisi mutmeinne Ey huzura ermiş nefis Sen de değerli kullarımın zümresine dâhil ol.

وَادْخُلِي جَنَّتِي

30.Ve cennetime giriver.

وَادْخُلِي جَنَّتِي

Cennetime Gir Ve

(**Ve cennetime giriver**) Ve Sen de o muhterem kullarınım ile beraber cennetime giriver. Bundan maksat, cennetlerin en yükseği olan Adin cennetidir.

&-Bir rivayete göre bu ayeti kerime "Hz. Hamza" veya Mekke'deki müşriklerin idam etmiş oldukları "Habib Bin-i Adiy" Radiyallahü Anhüma hakkında nazil olmuştur. Bununla beraber bu gibi beyanlarda muteber olan, onun genelliğidir, sebebinin hususiyeti değildir. Bu ilâhî müjde, her salih, huzura ermiş kulu da içine almaktadır.

Kısacası: Müminlerin akıbeti, böyle tasavvurların üstünde bir selâmet ve saadetten ibarettir. Temiz, takva ehli müminler arasında bir manevî birlik vardır. Hepsinin de yüzlerinde bir din nuru parlar durur, mutlu müminlerin nurları, Salih müminlerin çehrelerine aksederek tecelli eder, bir saadet âleminde beraber yaşar, nice ilâhî tecellilere kavuşurlar. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi o gibi zatların şefaatlerine, arkadaşlarına kavuşturursun âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

90-EL BELED SURESİ

Bu mübarek sure "Kaf" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi ayeti kerimeyi içermektedir. Mekke'yi Mükerrerme beldesine yemin ile başladığı için kendisine böyle "Beled suresi" adı verilmiştir. Bundan evvelki El Fecr suresinde cimrilik, mirasa düşkünlük, fakirlere yardımdan kaçınmak hâlleri kınanmış, huzura ermiş nefsin mutluluğu bildirilmişti. Bu El Beled suresinde de öyle bir hırs ve tâmâ'dan kurtulmanın yolları gösterilmiş ve kalp huzurunun ne ile meydana geleceği bildirilmiş olduğu için aralarında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

1.Yemin ederim bu beldeye

Bu mübarek sure, insanların nasıl bir tabiatla yaratılmış olduklarını gösteriyor. Ve insanların kendi kuvvetlerine nasıl böbürlendiklerini bildiriyor. Kerem Sahibi Yaratıcının insanlara ihsan buyurmuş olduğu nimetleri hatırlatıyor, insan için kurtuluş ve selâmet yolunu ve nefis ve arzularıyla cihat usulünü tayin ediyor. Kimlerin nimet ve sadete ereceklerini, kimlerin de mutsuzluğa, azaba tutulacaklarını beyan buyurmaktadır.

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

O beldeye Buna Yemin ederim

(Yemin ederim bu beldeye) Allah'ı Teâlâ, beyan buyuracağı şeylerin ehemmiyetine dikkatleri çekmek için buyuruyor ki: Yemin ederim bu beldeye Yani: Mekke'yi Mükerrerme'ye, öteden beri Allah'ın himayesinde olup her türlü saldırılardan emin bulunan harem-i şerif sahasına yemin ederim

وَأَنْتَ حَلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

2.Ve sen bu beldeye ikamet etmekteisin.

وَأَنْتَ حَلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

O beldeye Bunda Oturan Sen iken

(Ve sen bu beldeye ikamet etmekteisin) Böyle mübarek bir şehirde ikamet etmekteisin yani: Senin gibi en büyük bir Peygamberin ikametgâhı olan, o cihetle de pek büyük bir şerefe ve hürmete sahip bulunan bu beldeye yemin ederim. Bu ilâhi beyanda şuna da işaret vardır ki: O mübarek belde, Resulî Ekrem'in yerleşip ikamet edeceği bir emin saha bulunmaktadır. O Yüce Peygamber, oradan hicret buyursa da orası yine manen O Yüce Peygamberin ikametgâhı durumundadır. Nitekim hicretten sonra bir gazve neticesinde o mübarek belde, yine Resulî Ekrem'in idaresi altına girmiştir.

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ

3.Ve bir babaya ve zürriyetine de And olsun

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ

Doğdu O şeye ki Ve Babaya Ve

(Ve bir babaya ve zürriyetine de) And olsun. Bundan maksat, ya Hz. Âdem ile onun neslidir veyahut Hz. İbrahim ile onun oğlu Hz. İsmail'dir. Bilinmektedir ki: Mekke-i Mükerrerme beldesindeki Kâbe-i Muazzama'yı Hz. Âdem'in oğlu Şid Aleyhisselam bina etmişti. Sonra İbrahim Aleyhisselam da muhterem oğlu İsmail Aleyhisselam ile o mübarek beldeye gidip Kâbe-i Muazzama'yı yeniden bina eylemiştir. İşte bunları bina edenlere de yemin edilmiş oluyor.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

4.Muhakkak ki: Biz insanı elbette bir meşakkat içinde bulanacağı bir mahiyette yarattık.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

Bir meşakkat içinde İnsanı Yarattık Elbet gerçekten

(Muhakkak ki: Biz insanı elbette bir meşakkat içinde bulanacağı bir mahiyette yarattık) Bulunacağı bir mahiyette yarattık. İnsanlar, doğdukları günden ölecekleri güne kadar bir takım hayatî sıkıntılara, ihtiyaçlara, arızalara hedef olmaktadır. Bu hâl, insanlığın takdir edilmiş olan hayatî durumlarından ibaret bulunmaktadır. Artık insan, vakit vakit bazı hoş olmayan hâllere maruz kalırsa bundan dolayı büyük bir ümitsizliğe, bir hüznün ve kedere tutulmamalıdır. Bunun bir hikmet gereği olduğunu anlamalı, bu sıkıntıların kaldırılmasını Cenabı Hak'tan temenni etmelidir. Bu ilâhî beyan, Resul-i Ekrem hakkında da bir teselli mahiyetindedir. Taki: Kavmi tarafından göreceği bazı eza ve cefadan dolayı çok müteessir olmasın ve ayrıca yeminin de cevabı bulunmaktadır.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

5.Sanıyor mu ki: Onun üzerine hiç bir kimse güç yetiremeyecektir?

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

Hiç kimse Kendisine Asla güç yetiremeyecek Şüphesiz Sanıyor mu?

(Sanıyor mu ki Onun üzerine hiç bir kimse, asla güç yetiremeyecektir) O kendi kuvvetine güvenen kibirli insan sanıyor mu ki O, kendisini herkesten daha kuvvetli ona buna verdiği eza ve cefadan dolayı bir gün cezaya uğramayacağına inanıyor. Bu ne kadar cehalet

&-Rivayete göre bu insandan maksat, Resuli Ekrem'e karşı düşmanlıkta bulunmuş olan Velid ibnil mugîre ve Ebül'eşed bini keldedir.

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا

6.Der ki: Ben yığın yığın mal telef ettim

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا

Yığın yığın Mal Telef ettim Diyor

(Der ki: Ben yığın yığın mal telef ettim) O gururlu o kibirli Allah resulü sallallahu aleyhi Ve selemlerle düşmanlık etmiş insan Der ki, ben yığın yığın mal telef ettim. Yani: O şahıs kendi nefisi ve arzusu uğrunda veya bazı zatları İslâm dinini kabulden alıkoymak maksadı ile sarf etmiş olduğu fazlaca servetiyle iftihar etmekte bulunuyor. Cahiliye ehli, böyle lüzumsuz, israfçı, gayri meşru harcamayı, bir büyüklük alâmeti sayarak onurda iftiharda bulunurlarmış.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

7.Zanneder mi ki: Onun hiç bir kimse görmemiştir?

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

Hiç kimse Kendisini görmedi Şüphesiz Sanıyor mu?

(Zanneder mi ki: Onun hiç bir kimse görmemiştir?) O sarf ettiği mal ile iftihar eden şahıs zanneder mi ki: onun o israfçı ve haince maksadını kimse anlamamıştır! Elbette ki: Onu yaratmış olan Yüce Yaratıcı, onun bütün fiil ve arzularını görüp bilmektedir.

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

8.Onun için iki göz vermedik mi?

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

İki göz Ona Kılmadık mı?

(Onun için iki göz vermedik mi) Evet O Hikmet Sahibi Yaratıcı, buyuruyor ki: O kibirli, gafil şahıs için iki göz vermedik mi? O gözleri kendisine veren bir Kerem Sahibi Yaratıcı, onun bütün yaptıklarını görür bilir. Artık o şahıs, o gözlerini güzel kullanarak kendisine verilen nimetleri görüp onları kendisine ihsan buyurmuş olan Kerem Sahibi Yaratıcısına tefekkürde, kullukta bulunmalı değil midir?

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

9. Ve bir dil ile iki dudak vermedik mi?

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

İki dudak Ve Bir dil Ve

(Ve bir dil ile iki dudak) Ve O insana bir dil ile dudak da vermedik mi? Bunlar da ne kadar birer büyük nimettir. Bunlar ile konuşmaya, yiyip içemeye, ağzın kapamaya kaadir bulunmaktadır. Bunları da kötüye kullanmamalı değil midir?

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

10. Ve biz ona iki de tepe yolu gösterdik.

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

İki yol Ona gösterdik Ve

(Ve biz ona iki de tepe yolu gösterdik) Ve biz o gafil insana iki de tepe yolu gösterdik. Yani: Takip edilmesi haddizatında mühim olan iki yola dair bilgiler verdik ki: Onlar da hayır ve şer, hidayet ile sapıklık, hak ile batıl yollarıdır. Artık bunlara dair verilen bilgilerden istifade etmeli değil mi idi?

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

11. Fakat o, o sarp yokuşu geçemedi.

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

Sarp yokuşa Fakat atılmadı

(Fakat o, o sarp yokuşu geçemedi) Fakat o kibirli şahıs o sarp yokuşu geçemedi. Görünürde müşkül olan şükür vazifesini yerine getiremedi, kendisine gösterilen meşru yolu takip edemedi, hakkında sırf hayır olan bir fedakârlıkta bulunamadı.

وَمَا أَذْرِيكَ مَا الْعَقَبَةُ

12. O sarp yokuşun ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَذْرِيكَ مَا الْعَقَبَةُ

O sarp yokuş Nedir Sana ne bildirdi Ve

(O sarp yokuşun ne olduğunu sana ne şey bildirdi?) Ondandır ne kastedildiği Onun sarp, yüksek olması ne itibar iledir. Bunu biliyor musun?

فَكَرَبَهُ رَقَبَتُهُ

13. O bir köle azat etmektir.

فَكَرَبَهُ رَقَبَتُهُ

Bir boynu Kurtarmaktadır

(O bir köle azat etmektir) O Akabe, o görünürde müşkil olan yol Bir köle azat etmektir. Fedakârlıkta bulunup bir köleyi hürriyete kavuşturmaktadır. Böyle bir hareket, sahibinin faziletine, insaniyete hizmetine büyük bir alâmettir. Bunun sevabı pek çoktur. Hatta imamı Azama göre bir köleyi veya bir cariyeyi azat etmek, sadaka vermekten efdaldır. Bu mesele de İslâmiyet'in hürriyete verdiği kıymeti göstermektedir.

أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ

14.Yahut bir kıtlık gününde yemek yedirmektir.

أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ

Açlık Sahibidir Bir günde ki Yedirmek Veya

(Yahut bir kıtlık gününde yemek yedirmektir) Yahut Akabe denilen şey yani zor olan nefse zor gelen bir kıtlık gününde bir ihtiyaç zamanında yemek yedirmek dir. Yiyecek vermektir, nafaka temin etmektir.

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ

15.Yakını olan bir yetime.

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ

Akrabalık Sahibidir Bir yetime ki

(akrabalık sahibi olan bir yetime) Akabadan bulunan babasız, yoksul bir çocuğa, öyle zavallı bir yavruya yemek yedirmek, ne güzel merhametlice bir muameledir.

أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

16.Veyahut yerlere serilmiş bir yoksula.

أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

Toz toprak Sahibidir Bir yoksula ki Veya

(Veyahut yerlere toz toprak sahibi yoksula) "Matrebe" Fakirlik ve ihtiyaç demektir. Esasen topraklanmak manasına olup fazlaca fakirlikten kinayedir. İşte Akabe denilen iyilik yerlere serilmiş ihtiyacından dolayı topraklar üzerinde kalmış olan bir yoksula öyle yemek yedirmektir.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

17.Sonra da iman etmiş olanlardan ve birbirlerine sabır tavsiye edenlerden ve merhameti tavsiyede bulunanlardan olmaktadır.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا

İman ettiler O kimselerden ki Oldu Sonra

(Sonra da iman etmiş olanlardan) Sonra da Öyle fedakârlıkta bulunacak kimse, o fedakârlığı ile beraber iman etmiş olanlardan İslâm dinini kabul etmiş bulunanlardan

وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

Sabır ile Tavsiyeleştiler Ve

(ve birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden) yüz gösteren bir musibetten, bir meşakkatten dolayı din kardeşlerine sabır ve güçlü olmayı tavsiye edip duranlardan

وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

Merhamet ile Tavsiyeleştiler Ve

(ve merhameti tavsiyede bulunanlardan) ve birbirlerine merhametli şefkatli, güzelce muameleyi tavsiyede bulunanlardan olmaktadır. İşte bu vasıfları taşıyan zatlar, en yüksek bir hidayet yolunu takibe muvaffak olurlar.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

18.İşte sağda olanlar onlardır.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

Sağ tarafın Ashabıdır İşte onlar

(İşte sağda olanlar onlardır) yani Kitapları sağ taraflarından verilecek muhterem kullar onlardır. O seçkin vasıtalara, fedakârlığa sahip bulunandır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

19.Ve o kimseler ki: Bizim ayetlerimizi inkâr ettiler, onlar da soldakilerdir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا

Ayetlerimizi İnkâr ettiler O kimseler ki Ve

(Ve o kimseler ki: Bizim ayetlerimizi inkâr ettiler) Allah'ın birliğine ve kudretine şahitlik eden dış ve iç âlemdeki delilleri dikkate almadılar, Kur'anı Kerim gibi bir semavî kitabı yalanladılar, bir nice parlayıp duran hakikatleri gizlemeğe çalıştılar,

هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

Sol tarafın Ashabıdır Onlar

(onlar da ashabı meş'emedir) En kötü insanlık için en zararlı olanlar da onlardır. Onlar, o inkârları sebebi ile yarın ahirette kitaplarını sol taraflarından alarak lâyük oldukları cezalara kavuşacaklardır.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ

20.Onların üzerlerine her tarafı kapalı bir ateş vardır.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ

Sımsıkı kapatılmış Bir ateş Üzerlerinde var

(Onların üzerlerine her tarafı kapalı bir ateş vardır) Evet Yarın ahirette Onların üzerlerine her tarafı kapalı kendilerini kaplayan, içinden çıkamayacakları bir ateş vardır o da cehennemden ibarettir. İşte böyle pek korkunç bir akıbete tutulmak istemeyen her akıllı insan için lâzımdır ki: İslâm dairesinde yasasın, dinî emirlere ve yasaklara riayetle ayrılmayın, bu hidayet ve selâmet yolunu tam bir muvaffakiyetle takibe kavuşmasını Kerem Sahibi Mabut dan niyaz eylesin. Ve başarı, Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

91-EŞ ŞEMS SURESİ

Bu mübarek sure, El Kadir suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On beş ayeti kerimeyi içermektedir. Güneşe yemin ile başladığı için kendisine bu ad verilmiştir. Bundan evvelki El Beled suresinde sağ ve sol ashabının hâlleri bildirilmişti. Bu surede de o iki zümrenin hâlleri bildiriliyor ve evvelki surede kâfirlerin ahiretteki hâlleri bildirilmişti. Bu surede de onların dünyadaki hâlleri bildirilmekte olduğundan bu iki sureyi celile arasında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا

1. And olsun güneşe ve aydınlığına.

Bu sureyi celile, bir takım kudret eserlerine yemin suretiyle insanların nazarı dikkatlerini celp ediyor. Kimlerin kurtuluş ve selâmete nail olacaklarını ve kimlerin de zarar ve siyanda kalarak azaplara uğrayacaklarını haber veriyor. Semud kavim gibi bir inkârcı gurubun da dinsizlikleri yüzünden başlarına gelmiş olan müthiş bir helaki bir uyanma vesilesi olmak üzere haber veriyor.

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا

Aydınlığa Ve And olsun güneşe

(And olsun güneşe ve aydınlığına) Allah'ı Teâlâ kullarını aydınlatmak ve ibadet ve itaate teşvik için buyuruyor ki: And olsun güneşe ve aydınlığına Onun ışığına veya onun doğusuyla meydana gelen ışık, o nur olmasa idi hiç bir şeyden istifade edilemezdi, yeryüzünde yaşamak mümkün olamazdı.

وَالْقَمَرُ إِذَا تَلِيَهَا

2.Ve güneşe tâbi olduğu vakit kamere.

وَالْقَمَرُ إِذَا تَلِيَهَا

Onu takip etti O vakit Aya Ve

(Ve ona tâbi olduğu vakit aya) evet o güneşe tabi olan aya da and olsun, ay da ışığı hususunda güneşten yararlanır, her ayın muayyen günlerinde safhası tamamen ışıklanarak güneşi müteakip yeryüzüne ışıklarını saçarak, pek güzel bir manzara teşkil etmiş olur.

وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّىٰهَا

3.Ve güneşi açığa çıkarttığı vakit gündüze.

وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّىٰهَا

Onu açığa çıkardı O vakit ki Gündüze Ve

(Ve onu açığa çıkarttığı vakit gündüze) Ve güneşi açığa çıkardığı Onu ortaya çıkararak ışığı tamamıyla gösterdiği vakit gündüze de and olsun. Gündüzler, akşamlara kadar devam eder, bu müddet içinde güneş, daha ziyade gözlere çarparak ışıklarını her tarafa yaymış bulunur.

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا

4.Ve güneşi örtüp ışıklığını giderdiği zaman geceye

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا

Onu örtüyor O vakit ki Geceye Ve

(Ve onu örtüp ışığını giderdiği zaman geceye) de and olsun. Gece olunca güneş

batmış, onun ışıklı hâlde bulundurduğu yerler, karanlıklar içinde kalmış bulunur. Bu da bir başka hikmet gereği bulunmaktadır. Bu ilâhî beyanda şöyle de bir işaret vardır ki: Bütün bunlar, birer kudret eseridir. Her biri bir hikmet ve faydadan dolayı vücuda getirilmektedir. Bununla birlikte hepsi de değişime ve başkalaşmaca maruz kalmaktadır. O kadar parlak görülen şeyler, yerler; vakit vakit değişikliğe uğruyor, ışıktan mahrum kalıyor. Bundan dolayı bunları bu suretle meydana getiren, elbette ki, bir Yüce Yaratıcıdır ki: Onda hâşâ böyle bir değişme ve başkalaşma, başkasına ihtiyaç düşünülmüş değildir. Ay, güneş, yıldızlar vesaire gibi değişime maruz kalan şeyler ise artık şüphe yok ki: Mabutluk yaratıcılık sıfatına sahip olamazlar.

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنِيهَا

5.Ve göğe ve onu bina edene.

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنِيهَا

Onu bina edene Ve Göğe Ve

(Ve göğe ve onu bina edene) de and olsun. Yani; gök sahası da ne kadar muazzam bir kudret eseridir. O gökyüzünü öyle yaratıp süslemiş olan bir zat ise, ne kadar kudret ve hikmet sahibidir ki: Öyle muazzam, muntazam bir kâinat safhasını meydana getirmiştir. O Yüce Yaratıcı ise şüphe yok ki, Allah-ü Teâlâ Hazretleridir.

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحِيهَا

6.Ve yere ve onu yayıp döşeyene.

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحِيهَا

Onu döşeyene Ve Yere Ve

(Ve yere ve onu yayıp döşeyene) de and olsun, O yeryüzü de ne kadar muhteşem bir surette vücuda getirilmiş, üzerinde nice mahlûkat barınmakta bulunmuştur. Onun böyle pek faydeli bir hâlde yaratmış onu da Yüce Kudreti'nin tecellisine vesile kılmış olan Kerem sahibi yaratıcı ise elbette ki: Sonsuz teşekkürle yücelme ve kutsamaya lâyıktır.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيَهَا

7.Ve nefse ve onu düzeltmiş olana.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيَهَا

Onu düzenleyene Ve Nefse Ve

(Ve nefise ve onu düzeltmiş olana) da and olsun. Yani: Âdem Aleyhisselam'ın nefisine veya mutlaka olarak yaratıklarının nefislerine ve onun muntazam surette yaratmış ve onu nice gizli ve açık kuvvetler ile donatmış olan kerem sahibi Yaratıcıya da yemin ederim. O Ezelî Yaratıcı ki: İnsanlığa da büyük bir kabiliyet vermiş onu nice olgunlukları elde etmeğe kabiliyetli kılmıştır.

فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوِيَهَا

8.Sonra da ona günahını ve takvasını ilham etmiş olana and olsun ki

فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوِيَهَا

Takvasını Ve Günahını Sonra ona ilham etti

(Sonra da ona günahını ve takvasını ilham etmiş olana and olsun ki) Yani: Hikmet Sahibi Yaratıcıya da yemin olsun ki: O her insanı yaratmış, ona hayır ve şerri anlayabilecek bir kabiliyet vermiştir. Artık bu temiz yaratılışını zayi etmeyen kimseler, çirkin amellerden kaçınırlar, Cenabı Haktan korkarlar, güzel amellere devam ederler.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا

9.Nefsini temizlemiş olan şüphe yok ki: Kurtuluşa ermiştir.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا

Onu temizledi O kimse ki Kurtuldu Gerçekten

(Nefsini temizlemiş olan şüphe yok ki: Kurtuluşa ermiştir) Evet. And olsun ki: Nefsini temizlemiş olan günahlardan kaçınan, faideli bilgiler ile salih ameller ile uğraşmakta bulunan kimse kurtuluşa ermiştir bütün güzel maksatlarına erişmiştir. Ebedî selâmet ve saadete aday bulunmaktadır.

&-İşte bu ilâhî beyan, yukarıdaki yeminlerin cevabıdır. Bu kurtuluş ve selâmetin tecelli edeceğini katî surette beyan ve bu hususa dikkat nazarlarını çekmek içindir ki, öyle birçok yeminler yapılmıştır.

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا

10.Ve muhakkak ki: Nefsini noksana düşüren de hüsrana uğramıştır.

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا

Onu gömdü O kimse ki Zıyan etti Gerçekten Ve

(Ve muhakkak ki: Nefsini noksana düşüren de hüsrana uğramıştır) Yani: Kendi ruhunu, varlığını yanlış düşünceler ile ameller ile bozan, itaat dairesinden çıkaran, isyan ve azgınlık felâketlerine uğrayan herhangi bir şahıs da hüsrana uğramıştır. Nefsini büyük bir tehlikeye düşürmüştür. İstikbalini büyük bir felâkete maruz bırakmıştır. Böyle kimseler, ahirette ebediyen azap görecekleri gibi çok kere dünyada da o fena hareketlerinin cezasını görmüşlerdir. İşte bir örnek:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوِيهَا

11.Semud kavmi, azgınlığı sebebiyle Peygamberlerini yalanlamıştı.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوِيهَا

Azgınlığıyla Samud Yalanladı

(Semud kavmi, azgınlığı sebebiyle yalanlamıştı) Semud kabilesi azgınlığı sebebi ile küfür ve isyanları yüzünden Peygamberleri Salih Aleyhisselam'ı yalanlamıştır. O mübarek Peygambere, karşı muhalif bir cephe almış, onun Peygamberliğini yalan saymışlardı.

إِذْ أَنْبَعَتْ أَشْقِيهَا

12.Onların en bedbahtı, ayaklandığı zaman.

إِذْ أَنْبَعَتْ أَشْقِيهَا

Onların en bedbahtı İleri atılmıştı O vakit

(Onların en bedbahtı, ayaklandığı zaman) Onların en şakisi O kabilenin en ileri atılan günahkâr, isyankâr bir ferdi olan Kidar Bini Salif adındaki bir kâfir, Hz. Salih'in gösterdiği bir harikaya karşı suikastta bulunmak için ayaklandığı zaman o kabile, o kâfirin bu hareketine razı olmuş, onun bu cinayetine iştirak etmiş bulunmuştu.

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا

13.Onlara Allah'ın Resul-ü demişti ki: Allah'ın dişi devesine ve O'nun sulanışına dokunmayınız

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا

Onun su içmesi Ve Allahın Devesi Allah'ın Peygamberi Onlara Ve demişti

(Onlara Allah'ın Resul-ü demişti Allah'ın dişi devesine ve O'nun sulanışına dokunmayınız) Hâlbuki: o kabileye Allahın Resul-ü Salih Aleyhisselam demişti ki: Allah'ın bir mucize olmak üzere yarattığı ve akıllıca düşünenlerin İmana gelmelerine bir vesile olacak olan dişi devesine ve o devenin sulanışına dokunmayınız. Onun için tayin edilen günlerde onun su içmesine engel olmayın.

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّيْهَا

14.Fakat onu yalancı saydılar, deveyi boğazladılar. Artık onları günahları sebebiyle Rableri azap ile kuşattı da kendilerini uygun bir cezaya uğrattı.

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا

Derken onu boğazladılar Fakat onu yalanladılar

(Fakat onu yalanladılar) Fakat O Semud Kavmi Hz. Salih'i yalancı saydılar. Onun Peygamberliğini kabul etmediler, nasihatlerini dinlemediler, deveyi boğazladılar Onun boğazlanmasına hiç biri mâni olmadı.

فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّيْهَا

Ve orayı dümdüz etti Günahları sebebiyle Rableri Üzerlerini Nihayet azap ile kapladı

(Artık onları günahları sebebiyle Rableri azap ile kuşattı da kendilerini uygun bir cezaya uğrattı) O kabilenin bütün fertleri aynı derecede bir azaba uğramış, hepsi de mahıv ve yok olup gitmişlerdir. İşte Allah onları öyle kuşattı helake uğrattı

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا

15.Ve Allah'ü Teâlâ onların bu akıbetinden korkacak değildir.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا

Onun akıbetinden Korkmaz Ve

(Ve onun akıbetinden korkacak değildir) Ve Allah'ü Teâlâ onların bu öyle bir helake maruz bırakılmaları akıbetinden korkacak değildir. İnaniyoruz. Evet, O Yüce Yaratıcı, onlara zulüm etmiş değildir. Onları lâıyk oldukları bir cezaya kavuşturmuştur ve kendi mülkünde, kendi mahlûkatı hakkında o helak iradesi hikmet gereği tecelli etmiştir ve o yüce zat hakkında asla korku ve dehşet düşünülemez.

&-Diğer sureler de Semud kavminin kıssalarına işaret buyrulmuştur. Bilindiği üzere onlar Hicaz ile Şam arasında Hicr denilen sahada oturmakta idiler. Bunlar Arap yarımadasında büyük bir kuvvet sahipleri idi Putlara tapıyorlardı. Salih Aleyhisselam onları ilâhi dine davet ve onların istemeleri üzerine bir kayadan yüklü bir dişi deve bir mucize olmak üzere dua edip meydana çıkardı. Bir su mahalli, bir gün o devenin, diğer bir günde diğer hayvanların su içmelerine ayrıldı, fakat o kabile buna riayet etmediler, o harikulade olan deveyi boğazladılar, yine küfürlerinde devam etmek istiyorlardı ki: Gökten gelen bir azap sesi ile hepsi de helak oldular. Ancak Hz. Salih ile ona iman edenler, selâmette kalarak Mekke-i Mükerrerme'ye veya Kudusi Şerife göç ederek orada ibadetle meşgul olmuşlardır.

Kısacası: Bu kıssanın bildirilmesi: Son Peygamber hakkında bir teselli mahiyetindedir. O Yüce Peygamber'e muhalefet, edenlerin de öyle müthiş azaplara uğrayabileceklerini ihtar buyurmaktadır. Nitekim muhalefete cüret edenlerden bir kısmı Bedir gazvesinde helak oldular, diğer bir kısmı da başka başka şekillerde cezalarına kavuşmuşlardır. Hatta Arap yarımadasında Resul-i Ekrem'i yalanlayan bir kimse kalmamıştır. Allah-ü Teâlâ Hazretleri, İslâmiyet'i kıyamete kadar da koruyacaktır. Yüce Peygamberimizin risale tini, yüceliğini her asırda milyonlarca insan tasdik edecek ve ona saygı gösterecektir. Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

92-EL LEYL SÛRESİ

Bu mübarek sure El Âlâ suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yirmi bir ayeti kerimeyi içermektedir. Bundan evvelki "Eş şems" suresinde kimlerin kurtuluşa erecekleri ve kimlerin felâkete uğrayacakları bildirilmişti. Bu surede de kurtuluşa ve felâkete sebep olan şeyler bildirildiğinden dolayı evvelki sureyi bir nevi açıklama durumundadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى

1.And olsun örtüverdiği zaman geceye.

Bu sureyi celile, insanların iki zümreye ayrılmış olduklarını bildiriyor. Bir zümrenin hak rızası için fedakârlıkta bulunduğunu, diğer bir zümrenin de cimrilikten, kibirli bir vaziyetten ayrılmadığını haber veriyor. Hak yolunda çalışan birinci zümrenin ne kadar mükâfata nail olacaklarını müjdeliyor. Cimri ve kibirli olan ikinci zümrenin de ne müthiş bir akıbeta uğramış bulunacaklarını ihtar etmektedir.

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى

Örtüyor O vakit ki And olsun geceye

(And olsun örtüverdiği zaman geceye) And olsun Her şeyi karanlığı ile örttüğü zaman geceye ki: Artık insanlar istirahat başlar, Cenabı Hakkın diğer bir nimetine kavuşmuş olur.

وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّى

2.Ve açıldığı zaman gündüze.

وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّى

Açılıp ağardı O vakit ki Gündüze Ve

(Ve açıldığı zaman gündüze) Ve Geceye ait karanlığın gidip güneşin doğması ile açıldığı ağardığı ışıklar içinde kaldığı zaman gündüze de and olsun ki, o da yeniden bir hayatî faaliyete başlamak vaktidir. Bu vakit olunca insanlar, geçimlerini temine çalışmaya başlarlar, cemiyetin yaşayabilmesi ve yükselebilmesi için gereken şeyleri elde etmeğe çalışırlar, diğer heyet sahipleri de faaliyetten geri duramazlar.

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى

3.Ve erkeği ve dişi yaratana.

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى

Dişiyi Ve Erkeği Yarattı Ve o zata ki

(Ve erkeği ve dişi yaratana) Evet, Hz. Âdem ile Havva'yı ve onların erkek ve dişi evlât ve torunlarını var eden ve hikmet gereği muhtelif durum ve kabiliyette bulunan daha nice hayat sahiplerini vücuda getiren birer yaratılış eseri olmak üzere yaratana o Yüce Yaratıcıya da and olsun ki:

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى

4.Şüphe yok ki: Sizin çalışmanız elbette dağınıktır.

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى

Elbette dağınıktır Çalışmanız Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Sizin çalışmanız elbette dağınıktır) Ey insanlar Şüphe yok ki, sizin çalışmanız faaliyet ve gayretiniz dağınıktır yani çeşit çeşit muhtelif mahiyetlerde bulunmaktadır. Bir zümrenin çalışması, Allah'ın rızasına uygun ve kendileri için selâmet

ve saadete vesile bulunuyor. Diğer bir zümrenin çalışması ise isyankârca olup kendilerini mesuliyetlerine, uhrevî felâketlerine sebep oluyor. Bu ilâhî beyan, yukarıdaki yeminlerin cevabıdır ve insanlık muhitindeki o muhtelif çalışmaların nazarı dikkatlerini çekecek bir durumda bulunduğuna işaret etmektedir.

فَإِمَّا مَنۢ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ

5.Artık kim infak etti ve sakındı ise.

فَإِمَّا مَنۢ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ

Sakınmışsa Ve Vermişse Kim İşte ama

(Artık kim infak etti ve sakındı ise) Bu dünyada, bu imtihan âleminde kim intak etti ise hak yolunda malını dağıtıp, fakirlere, hayır işlerine yardım eyledi ve Cenabı Hak'tan korktu, nefsinin gayri meşru şeylerden men ederek temiz bir şekilde yaşadı ise

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ

6.Ve en güzel olanı tasdik etti ise.

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ

En güzeli Tasdik etmişse Ve

(Ve en güzel olanı tasdik etti ise) Yani: En güzel iman için gerekli olan kelimeyi tevhidi, ameli salih den olan namaz, oruç, zekât gibi kulluk vazifesini takdir ve bunları meşru olmalarındaki hikmet ve faydayı tasdik etti ve yüceltti ise.

فَسَنِّيئِرُهُ لِيُسْرَىٰ

7.İmdi ona en kolay olan için kolaylık verimiz.

فَسَنِّيئِرُهُ لِيُسْرَىٰ

En kolay olana Artık onu muvaffak kılarız

(İmdi onu en kolay olana muvaffak kılarız) Biz de kendisini kolaylıkla rahata kavuşturacak, cennete eriştirecek bir yolu takip etmesi için kendisine kolaylık verimiz. Onu kolaylığa ulaştırırız. Onu vazifelerini kolaylıkla, seve seve, tam bir huzurla yerine getirmeye muvaffak eyleriz, onu, güzel infak etme ve korunmasının böyle mükemmel mükâfatına erdiririz.

وَإِمَّا مَنۢ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ

8.Amma kim cimrilikte bulundu ve kendini müstağni saydı ise

وَإِمَّا مَنۢ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ

İhtiyaç duymamışsa Ve Cimrilik etmişse Kim Ama Ve

(Amma kim cimrilikte bulundu ve kendini müstağni saydı ise) Yani malını bir hayra sarf etmedi ise veya şehvetleri uğrunda sarf edip de Allah'ın rızasını çekecek bir şekilde sarf etmekten kaçındı ise ve Servetine mağrur olup sevap kazanmaya muhtaç olmadığını ve başkalarının sevgisini, duasını almaya ihtiyacı olmadığını zanneyledi ise.

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ

9.Ve en güzeli yalanladı ise

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ

En güzeli Yalanlamışsa Ve

(Ve en güzeli tekzip etti ise) Yani: Allah'ü Teâlâ yolunda yapılan infakın pek güzel sevaba vesile olacağını inkâr eyledi ise, uhrevî mükâfatların varlığına inanmayıp inkârcı bir hâlde yaşadı ise

فَسَنِّيْسِرُهُ لِّلْعُسْرَى

10. İmdi onu da zor olana muvaffak kılarız

فَسَنِّيْسِرُهُ لِّلْعُسْرَى

En zor olana Artık onu muvaffak kılarız

(İmdi onu da zor olana muvaffak kılarız) O inkârcı şahsı da en zor olan için cehennem ateşine atılmak gibi en şiddetli bir akıbete kolayca iletiriz. Onu pek korkunç azaplara sebep olacak olan en zor ve en kötü özelliklerle vasıflandırırız.

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى

11.Ve aşağıya düştüğü zaman onu malı kurtaramayacaktır.

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى

Yuvarlandı O vakit ki Malı Ona Fayda vermez Ve

(Ve aşağıya düştüğü zaman onu malı kurtaramayacaktır) Ve O cimri şahsı aşağıya düştüğü zaman yâni: Cehenneme atılarak cezasına kavuştuğu gün onu malı kurtaramayacaktır. O çokluğuna güvendiği, ondan muhtaçlara yardımda bulunmadığı malı kendisine o günde bir fâide veremeyecektir.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى

12.Şüphe yok ki: Hidayet yolunu göstermek bize aittir.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى

Elbette yol göstermektir Bize ait olan Şüphesiz

(Şüphe yok ki: Hidayet yolunu göstermek bize aittir) Yani: Yüce Allah, insanları yaratmış, onlara hak ile batılın arasını ayırt edebilecek yaratılıştan gelen bir kabiliyet vermiştir ve onlara Peygamberleri ve kitapları vasıtası ile hayır ve şer yolunu bildirmiştir. Bu, insanlık hakkında Allah'ın bir rahmetidir. Artık insanlar, kendilerine gösterilmiş olan hidayet yolunu tasdik etmeli değil midirler? Ebedî istikballerini temine çalışmaları icap etmez mi?

وَأَنَّ لَنَا لَلْآخِرَةِ وَالْأُولَى

13.Ve muhakkak ki, âhiret de, dünya da bizimdir.

وَأَنَّ لَنَا لَلْآخِرَةِ وَالْأُولَى

İlk Ve Elbette son Bizimdir Şüphesiz Ve

(Ve muhakkak ki: Âhiret de, dünya da bizimdir) Yani: Allah'ın zatına mahsustur. Onun mülküdür, o Yüce Yaratıcının kudret ve tasarrufu altındadır. Artık insanlık için lâzım değil midir ki: O Kerem Sahibi Mabudun emir ve fermanı doğrultusunda hareket etsinler. İşte O Yüce Yaratıcı kullarını uyandırmak, onlara kulluk vazifelerine riayet etmelerini tembih için de buyuruyor ki:

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى

14.Artık sizi alev saçıp duran bir ateş ile korkuttum.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى

Alevlenir Bir ateşle İşte siz korkuttum

(Artık sizi alev saçıp duran bir ateş ile korkuttum) Artık sizi Ey insanlar daima tutuşmakta bulunan bir ateş ile cehennem ile korkuttum. O şiddetli azabı sizlere defalarca ihtar ettiğini, sizleri o suretle de uyanmaya davet ederek hakkınızda öyle bir şekilde de Allah'ın merhameti tecelli etmiş bulunmaktadır. Artık bundan da istifade ederek şükürde bulunmalı değil misiniz?

لَا يَصْلِيهَا إِلَّا الْأَشْقَى

15.Ona kötü olandan başkası girmez.

لَا يَصْلِيهَا إِلَّا الْأَشْقَى

En bedbaht Ancak Ona girmez

(Ona kötü olandan başkası girmez) O pek şiddetli ateş içine en şaki olandan Allah'u Teâlâ'nın Resullerini, kitaplarını inkâr eden, haktan yüz çeviren ve tövbe ve istiğfar etmeden ölüp giden kâfirlerden başkası girmez. Onlar, en şiddetli cehennem ateşleri içine ebedî bir surette atılmış bulunurlar. Böyle en şiddetli ve daimi bir azap kâfirlere mahsustur. İşte Cenabı Hak, bu hakikati şöylece beyan buyuruyor:

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى

16.Öyle kötü ki: Yalanlamış ve yüz çevirmiştir.

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى

Yüz çevirdi Ve Yalanladı O ki

(Öyle kötü ki: Yalanlamış ve yüz çevirmiştir) Allah-u Teâlâ'nın birliğini. Peygamberlerinin risaletini, onların tebliğ ettikleri kitapları tasdikten kaçınmış, inkâra devam edip durmuştur. Ve Allah'ın hükümlerini kabul etmeyip itiraftan kaçınıp durmuştur. Artık böyle bir şahıs, elbette ki: Öyle pek şiddetli bir azaba lâyık olmuştur.

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى

17.Ve çok takva sahibi olan ise ondan uzaklaştırılacaktır.

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى

En çok sakınan Ve ondan uzaklaştırılacak

(Ve çok takva sahibi olan ise ondan uzaklaştırılacaktır) Yani: Küfür ve şirkten pek ziyade sakınıp onları hatırına bile getirmeyen pek samimi mümin ise o bildirilen cehennem ateşinden uzaklaştırılacaktır. Öyle bir zat, o ateşe atılmak değil, ona yakın bile bulundurulmayacaktır. O, Allah'ın korunması altına girmiştir. Onun pek seçkin vasıfları, meziyetleri vardır.

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى

18.Öyle takva sahibi ki: Malını verir temizlenir.

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى

Temizlenir Malını Verir O ki

(o kimse ki: Malını verir temizlenir) o zat Öyle muttaki bir zattır ki: Malını hayır yolunda sarf eder, fakirlere ve zayıflara yardımda bulunur. Bir riya için bir meth ve övgüye kavuşmak amacıyla olmaksızın sırf bir arınma maksadı ile ve hüsnüniyetle malını dağıtır, temizlenir. Allahın indinde en temiz bir kul olmuş olur.

وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى

19.Hâlbuki: Onun yanında hiç bir kimsenin karşılığı verilecek bir nimeti yoktur

وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى

Karşılığı verilecek Bir nimetten ki Yanında Hiç kimse için Yoktur Ve

(Hâlbuki: Onun yanında hiç bir kimsenin karşılığı verilecek bir nimeti yoktur) evet o pek takva sahibi zatın yanında hiç bir kimsenin bir nimeti yoktur. Yani başkasından iyilik görmüş değildir. Onun bu infakı, başkasından görmüş olduğu bir nimetin, bir yardımlaşmanın karşılığı, bir mükâfatı değildir. Yani o, verdiğini kendisine yapılan bir iyiliğin karşılığı olarak değil veya O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için yapmaz

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى

20. Ancak pek yüce olan Rabbinin rızasını aramak için infakta bulunur

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى

En yüce Rabbinin Rızasını Aramak için Ancak

(Ancak pek yüce olan Rabbinin rızasını aramak için) O muhterem zat Ancak pek yüce olan Rabbinin rızasını aramak için öyle infakta bulunur, o, öyle cömerttir.

"Hak yolunda kim verirse canını, emvalini" "Elde eyler akıbet bir nice kat emsalini."

وَلَسَوْفَ يَرْضَى

21. ve elbette hoşnut olacaktır

وَلَسَوْفَ يَرْضَى

İleride Elbette Ve

(ve elbette hoşnut olacaktır) Ve and olsun ki: O pek muttaki zattan Allah'ü Teâlâ Hazretleri de razı olacaktır. Onu o güzel amelinin mükâfatına kavuşturacaktır. O zat da böyle nail olacağı pek büyük nimetlerden dolayı her yönüyle bir ebedi saadet ve hoşnutluk içinde kalacaktır. Ne muazzam bir muvaffakiyet

&-Bir rivayete göre bu ayetler, Ebu Bekri Sıddık Radiyallah-ü Anh Hazretleri hakkında nazil olmuştur. İslâmiyet'i kabul ettiği için müşrikler tarafından birçok eziyetlere hedef olan ve Ümiyye ibni Halefin kölesi bulunan Bilâli Habeşi Radiyallah-ü Anh Hazretlerini bir miktar altın karşılığında satın alıp azat etmişti. Müşrikler, Hz. Sıddık'ın bu cömertliğini görünce "onun yanında Bilâl'in bir iyiliği bulunmalıdır ki onu böyle satın alıp azat etti." demişler iste Hz. Sıddık'ın sırf Allah rızası için bu fedakârlığını takdir ve o müşriklerin iddiasını ret için bu mübarek ayetler nazil olmuştur. Müfessirlerin çoğunluğu bu görüştedirler. Bununla beraber bu mübarek ayetlerin hükmü umumidir, takva ile donanmış, cömert müminlerin büyük mükâfatlara nail olacaklarını müjdelemektedir. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi o pek seçkin zatlara muhabbet ve bağlılıktan ayırmassın, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

93-ED DUHA SURESİ

Bu mübarek sûre. El Fecr suresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur, on bir ayeti kerimeyi içermektedir, kuşluk vaktine, yani: Gündüzün yarısına doğru güneşin yükselmekte bulunduğu vakit manasına olan Duha'ya and ile başladığı için bu mübarek süreye bu isim verilmiştir. Bundan evvelki leyl süresinde mallarını fakirlere, zayıflara dağıtan en muttaki zatların nail olacakları pek büyük muvaffakiyetler bildirilmiştir. Bu süreyi celile de en büyük takvaya sahip ve risalet ile vasıflanmış olan Peygamberimizin yetimlere, fakirlere güzel, muameleler ile mükellef bulunduğu ve nice ilâhî nimetlere mazhar olduğu beyan buyrulduğundan bu iki mübarek sûre arasında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالضُّحَىٰ

1.And olsun kuşluk vaktine.

Bu mübarek sûre, Allah'ı Teâlâ'nın Peygamberimiz hakkındaki lütuf ve ihsanını bildiriyor. O Yüce Peygamberin günden güne daha ziyade nimetlere, muvaffakiyetlere nail olacağını müjdeliyor. Ve o Yüce Peygamberin yetimlere, yoksullara karşı güzel muamelede bulunmakla ve nail olduğu nimetlerin şükrünü yerine getirmekle mükellef bulunmuş olduğunu göstermektedir.

وَالضُّحَىٰ

And olsun kuşluk vaktine

(And olsun kuşluk vaktine) yani: Güneşin yükseldiği, gündüzün başlamış olduğu, adeta insanlık âlemine yeni bir hayat verilmiş gibi bir şekilde ilâhî kudretin pek parlak bir surette tecelli eylemiş bulunduğu bir zamana and olsun. Bu öyle bir zamandır ki: Musa Aleyhisselam bu vakitte ilâhî kelâma erişmiş ve bu vakitte sihirbazlar imana gelip secdeye kapanmışlardı.

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ

2.Ve sakın olduğu zaman geceye ki:

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ

Sükune erdi O vakit ki Geceye Ve

(Ve sakın olduğu zaman geceye) Yani: Gündüz hayatındaki faaliyet sükûnet bulup hareketler kesildiği, başka bir kudret manzarası vücuda geldiği vakit geceye de and olsun ki o da insanlık için başka bir ilâhî lütuftur, bir istirahat zamanıdır. Yüce Peygamberimizin miracı böyle bir gece içinde vuku bulmuştur. Kısacası: Gündüzler de, geceler de birer büyük nimettir, birer muazzam ilâhî kudret eseridir.

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ

3.Rabbin seni ne terk etti ve ne de senden darıldı

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ

Darılmadı Ve Rabbin Sana veda etmedi

(Rabbin seni ne terk etti ve ne de senden darıldı) Ey Resulüm vahiy bir müddet gecikmeyle Rabbin seni terk etmedi senden veda ederek ayrılmak gibi bir hâl vücuda getirmedi ve de senden darılmadı sana buğuz etmiş olmadı Sen daima ilâhî iltifatlara mazhar bulunmaktasın.

&-Bu mübarek surenin sebebi nüzulü hakkında çeşitli rivayetler vardır. Kısaca deniliyor ki: Yahudiler, Resuli Ekrem'e müracaat ederek ruhtan Zülkarneynden ve Ashabı kehf'den sual etmişlerdi. O Yüce Peygamber de: "Size yarın haber veririm demiş "İn-

şallah" dememiş idi. bunun üzerine ilâhî vahiy bir müddet kesilmiş oldu. Bu müddet, on iki veya on beş veyahut kırk gün kadar devam etmişti. Bir takım müşrikler de" Artık Muhammed'e Rabbi veda etmiş, onu terk etmiş diye söylemişlerdi. Peygamber Efendimiz ise böyle ilâhî vahyin kesilmiş gibi olmasından dolayı pek fazla mahzun ve kederli bulunuyordu, Cenabı Hakkın rızasına aykırı bir harekette mi bulundum diye pek üzülmeye başlamıştı. Hatta deniliyor ki: Mübarek alnını Kâbe'yi Muazzama'ya koyarak dua ve niyazda bulunmuştu. Bunun üzerine bu mübarek sure inerek kendisinden Cenabı Hakkın razı olduğu, o Yüce Peygamberin ilâhî iltifatlardan mahrum kalmamış olduğu kendisine müjdelenmiş oldu.

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى

4.Ve elbette ki, senin için âhiret, dünyadan daha hayırlıdır.

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى

İlk den Senin için Hayırlıdır Ahiret Ve

(Ve elbette ki: Senin için ilerisi evvelinden daha hayırlıdır) yani ahiret hayatı dünya hayatından daha hayırlıdır. Sen her vakit yükselmeden yükselmeye nail olacaksın, senin günden güne izzet ve şanın yükselmekte bulunacaktır. Dünyada günden güne muvaffakiyetlere nail olacağın gibi asıl ahirette de her türlü nimetlere, tecellilere mazhar bulunacaksındır. Artık gönlünü ferah tut.

&-Nitekim bu ilâhî müjde, daha dünyada iken tahakkuk etmiş oldu. Resuli Ekrem Hazretleri nice başarılarla, fetihlere kavuştu. Mübarek şeref ve şanı Şark ve Garba yayıldı, nice milyonlarca mümin tarafından salât-ü selâm ile anılmaktadır.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى

5.Ve muhakkak ki: Sana Rabbin ihsan buyuracak, sen de hoşnut olacaksın.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى

Ve hoşnut olacaksın Rabbin Sana verecek Elbette ileride Ve

(Ve muhakkak ki: Sana Rabbin ihsan buyuracak) Kısaca sen, ilâhî vahye peş peşe nail olacaksındır. Vahyin Bir müddet gecikmiş olduğundan dolayı mahzun olma ve senin Kerim olan Rabbinden sende hoşnut olacaksın nitekim bu ilâhî vaat gerçekleşmiştir. Evet, Cenabı Hak, O Yüce Peygamber'in dinini yüceltmıştır. O pek Muhterem Peygamberini nice muvaffakiyetlere erdirmiş gönlü ferah bir hâlde yaşatmıştır. Onun hakkındaki uhrevi nimetler ise her türlü düşüncelerin üstündedir.

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى

6.Seni bir yetim bulup da barındırmadı mı?

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى

Ve barındırma Yetim iken Seni bulmadı mı?

(Seni bir yetim bulup da barındırmadı mı?) Evet, Bir kere düşünmeli, ey insanlığın kendisiyle iftihar ettiği Yüce Peygamber Kerem ve merhamet sahibi Yaratıcın seni bir yetim bulup barındırmadı mı? Evet, Sen daha validen rahmine henüz altı aylık şeref vermiş iken babam vefat etmiş idi, validen dahi sen henüz sekiz yaşında iken ölüp gitmişti, seni amcan Ebu Talip yanına alarak hakkında pek güzel, şefkatlice muamelede, himayede bulunmuştu, sen bütün bir ilâhî lütuf eseri olarak öyle büyüüp gelişmeye muvaffak oldun.

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى

7.Ve seni bir şaşırılmış halde buldu da doğru yolu göstermedi mi?

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى

Ve yol gösterdi Şaşırılmış iken Seni buldu Ve

(Ve seni bir şaşırılmış halde buldu da doğru yolu göstermedi mi) Evet, gösterdi.

Çünkü O pek muhterem Peygamber, Allah'ın dininden mahrum, dini hükümlerden habersiz bir muhit içinde dünyaya gelmiş, kırk yaşına kadar kavminin pek cahilce hâllerine şahit olmuş, onların akla, hikmete muhalif inançlarını, hareketlerini gördükçe hayretler içinde kalmış bulunuyordu. Sonra Cenabı Hak, lütuf etti, o masum kulunu peygamberlik ve risale'te nail kıldı, onun kadrini bir ilâhi kitapla yüceltti, ona takip edilmesi icap eden hidayet ve saadet yolunu gösterdi.

وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنِي

8.Ve seni bir yoksul buldu da zengin kılmadı mı?

وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنِي

Ve zengin etti Fakir iken Seni buldu Ve

(Ve seni bir yoksul buldu da zengin kılmadı mı?) Ve Ey Yüce Nebi! Seni Kerim olan Rabbin bir yoksul buldu da zengin kılmadı mı? Evet, O pek büyük Peygamberini, maddî ve manevî nice nimetlere nail buyurdu. Bilinmektedir ki Resuli Ekrem Efendimize vakti ile babasından miras adına bir deve ile bir cariyeyle başka bir şey miras kalmamıştı. Dünyevi bir servete sahip değildi, fakat Cenabı Hak, o muhterem kuluna lütfetti, onu bir kalp zenginliğine sahip kıldı, onun yüceliğe yönelik olan bakışları karşısında dünya varlığının bir kıymeti kalmamış bulunuyordu. Bununla beraber eşi Hatice validemizin servetinden yararlandı. Ve ticaret ve cihat yoluyla nice malları elde ediverdi, daha dünyada iken de günden güne nice nimetlere, hayırlara kavuşmuş bulundu.

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

9.Artık yetime sakın kötü bir muamelede bulunma.

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

Sakın ezme Yetimi İşte ama

(Artık yetimi sakın ezme) evet Yüce Yaratıcı, o şefkat timsali Nebisine emrediyor ki: sen yetime sakın kötü bir muamelede bulunma. Onun bir malını elde etmek isteme, ona bir hakaret gözüyle bakma, onun yetim hâline merhamet et, kendisine şefkatle muamelede bulun, nitekim o merhamet deryası Peygamber de, yetimlere karşı büyük bir merhamet göstermiştir.

&-İşte bir hadisi şerif de Resulullah efendimiz şöyle buyurmuşlardır: Müslümanların arasında en hayırlı ev, içindeki yetime güzel muamele yapılan evdir ve Müslümanlarca en şerli ev de içindeki yetime kötü muamele yapılan evdir.

وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ

10.Ve bir şey dileneni de sakın kovma

وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ

Sakın azarlama Dilenciye Ama Ve

(Ve bir şey dileneni de sakın kovma) Hak Teâlâ Hazretleri, o Yüce Peygamberine şöyle de bir ahlâkî fazilet telkin buyuruyor ve bir şey dileneni de veya bir şey sual edeni de, huzurundan reddetme, hakkında şefkatle muamelede bulun, bütün bu ilâhî beyanlar, Müslümanlar için ahlâk dersi vermektedir. Dilenen bir kimseye bir şey verilmesi uygun görülürse verilmelidir. Verilmediği takdirde şefkatle, nezaketle reddedilmelidir. Sertlik, hakaret göstermemelidir. Öyle bir muamele, insaniyete yakışmaz.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

11.Fakat Rabbin nimetini de yâd et

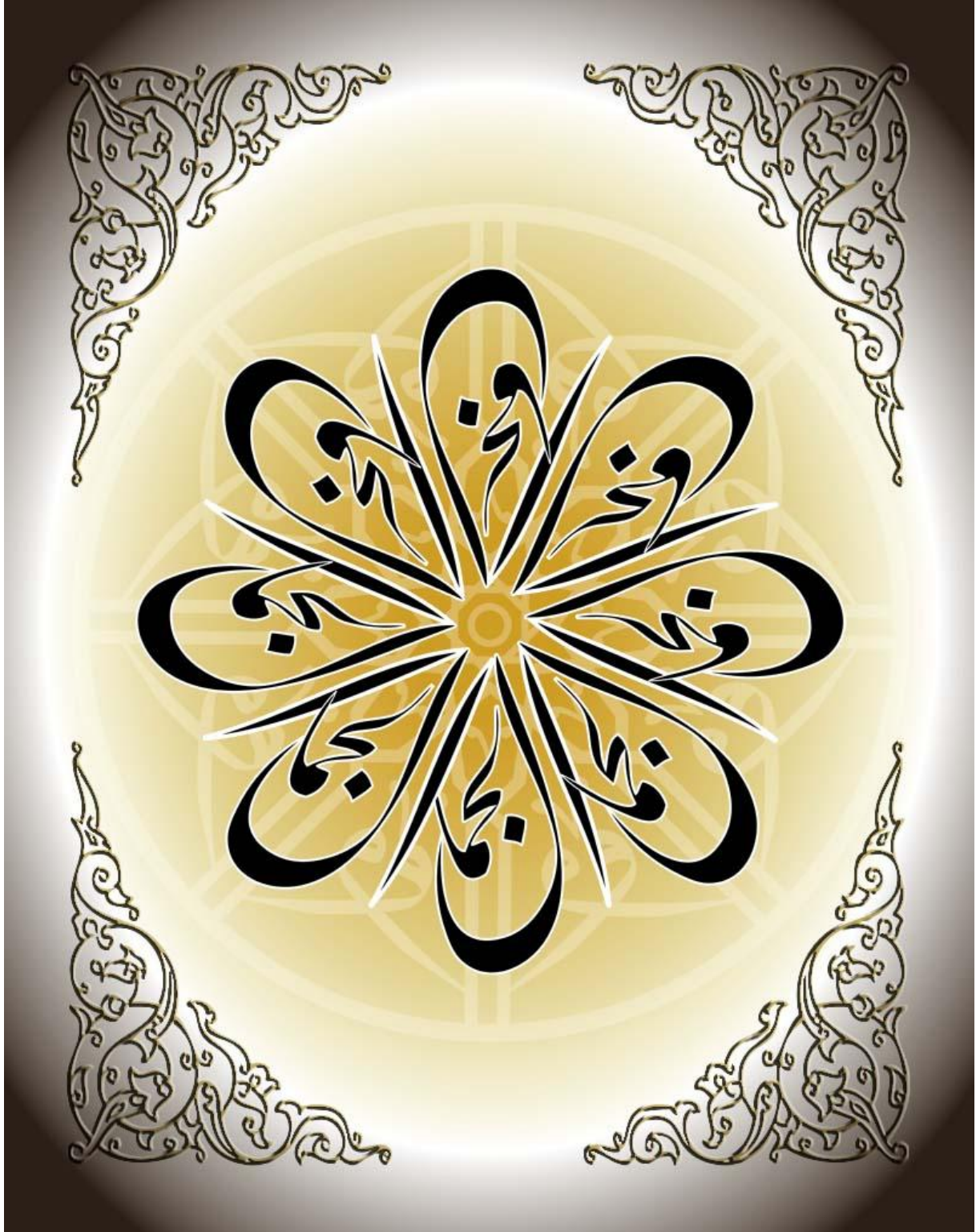
وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

Artık anlat Rabbinin Ni'metini Ama Ve

(Fakat Rabbin nimetini de yâd et) Ey Yüce Peygamber Rabbin nimetini de an. Bir

şükür lisanı ile söyle, o nimetten başkalarını yararlandır, nitekim o âlemler için rahmet olan Yüce Peygamber maddî ve manevî nimetlere nail bulunmuş bunlardan ümmetlerini yararlandırmaya son derece çalışmıştır. Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun.

&-Bu sureden itibaren Kur'anı Kerim'in son suresine kadar olan surelerin okunmaları nihayetinde 'Allah-u Ekber' denilmesi, öteden beri yapılan bir sünnettir. Bu tekbir, Cenabı Hakkın Yüce şanına saygı ve Peygamber Efendimiz hakkında ilâhî iltifatlara bir teşekkür vazifesi demektir. Kerim Mabudumuz, cümlemizi ilâhî feyizlerine nail buyursun. Peygamberlerin Efendisi hürmetine âmin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
94-EL İNŞİRAH SURESİ

Bu mübarek sure Ed Duha suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Resuli Ekrem'in gönül ferahlığına kavuştuğunu bildirdiği için kendisine bu isim verilmiştir. Bu sureyi celile de Peygamber Efendimizin ne kadar ilâhî lütuflara erişmiş olduğunu bildirdiği için kendisinden evvelki Ed Duha süresiyle aralarında büyük bir irtibat vardır. Hatta ikisinin bir süreden ibaret olduğuna inananlar da vardır. Bununla beraber mütevatir olan, bunların başka başka birer süre olmasıdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

1.Senin için göğsünü açıp genişletmedik mi?

Bu mübarek süre de Resuli Ekrem'in nail olduğu nimetleri bildiriyor. Onun uğradığı sıkıntı ve şiddetin giderileceğini müjdeliyor. O Yüce Peygamberin Salih amellere devamını ve yalnız Cenabı Hakka tevekkül etmesini ve yönelişte bulunmasını emretmektedir.

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

Göğsüne Senin için Genişlik vermedik mi?

(Senin için göğsünü açıp genişletmedik mi?) Ey Resulüm Senin göğsünü peygamberlik feyzi ile ilim ve marifetle açıp genişletmedik mi? Elbette ki, genişlettik. Yani: Senden hayreti, üzüntü ve kederi giderdik, kalbine bir kudret, bir manevî zevk ih-san ettik, seni kutsal bir kuvvetle, ruhani bir ışıkla kuvvetlendirdik ve aydınlattık.

Deniliyor ki: Burada kalp denilmeyip de Sadr göğüs denilmesi, şu gibi bir hikmete dayalıdır: Göğüs, bir vesvese mahallidir. Şeytan, insanların göğüslerine vesveselerini düşürmeğe çalışır, o vesveseleri gidermek, yok etmek ise göğsü açmaktan ibarettir.

Ve şöyle de deniliyor ki: Şeytan, kalbe vesvese düşürmek için göğse gelir, göğüs ise kalbin kalesi mesabesindedir. Şeytan, orada bir delik bulursa oradan kalbe vesveselerini düşürmeğe başlar, kalpte hüznün ve kederin, yanlış düşüncelerin ortaya çıkmasına sebebiyet verir akıl ve bilginin mahalli olan kalbi bozmaya çalışmış bulunur. Fakat bir zatın göğsü, ilâhî bir lütuf olarak açılmış olunca, bir açıklamaya, bir genişlemeye nail olunca artık şeytanın vesveselerine mahal olmaktan kurtulur. İşte Peygamber Efendimizin mübarek göğsü de en mükemmel bir genişlemeye nail olmuş, ondan şeytani vesveseler yok edilmiş, kendisi Allah'ın desteğine mazhar olarak kalben pek doygün ve huzurlu bir hâlde yaşamıştır.

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ

2.Ve senden yükünü indirmedik mi?

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ

Yükünü Senden İndirdik Ve

(Ve senden yükünü indirmedik mi?) Yani: Peygamberlik vazifesini yapma hususundaki zorlukları gidererek seni kolaylıklara eriştirdik, tam bir muvaffakiyetle o pek mühim, yüce vazifeni yerine getirmeye güç yetiriyorsun.

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

3.Öyle ki, senin sırtına pek ağırlık vermişti.

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

Sırtına Çok ağır geldi O ki

(Öyle ki Senin sırtına pek ağırlık vermişti) yani O üzerine almış olduğun peygam-

berlik görevi, o manevî yük Senin sırtına pek ağırlık vermişti sonra ilâhî bir yardım olarak o ağırlığı duymaz oldun, o vazifeyi tam bir kolaylıkla yapmaya muvaffak bulundun.

&-Evet, Yüce Peygamber, risalet'in başlangıcında ne kadar heyecanlar içinde kalmıştı, halka dini hükümleri bildirmeğe çalışıyordu. Bir takım inkârcıların hâllerinden dolayı pek üzüntülü bulunuyordu, fakat Cenabı Hak, o mübarek Peygamberine manevî bir güç ihsan buyurdu, artık risalet vazifesini manevî bir zevk ile yapmaya devam ederek bir nice muvaffakiyetlere nail oldu.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

4.Ve senin için şanını yükselttik.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

Şanını Senin için Yükselttik Ve

(Ve senin için şanını yükselttik) Seni bütün insanlar ve cinlere Peygamberlerin sonuncusu, faziletlisi ve en şerefli kıldık, senin pek yüksek ismin bütün ufuk levhalarını süsleyip durmaktadır. Bütün müminler, senin için salât-ü selâmda bulunmaktadırlar

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

5.Artık şüphe yok ki, çetinlikle beraber bir kolaylık vardır.

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

Bir kolaylık Zorlukla Beraberdur İşte şüphesiz

(Artık şüphe yok ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır) her zorluğun giderilmesi için bir çare mevcut, peygamberlik vazifesini yapma hususundaki zorlukları Cenabı Hak birer suretle bertaraf eder. Yüce Peygamberini sükûnete kavuşturur. Bu hususta bir tereddüde, bir üzüntüye düşmeğe gerek yok.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

6.Hakikaten her zorlukla beraber bir kolaylık vardır.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

Bir kolaylık Zorlukla Beraberdur Şüphesiz

(Hakikaten her zorlukla beraber bir kolaylık vardır) Bunun inkârı mümkün değildir. İnsan, vakit vakit bazı müşkül şeyler karşısında kalır, sonra bunlar açılır, gider, kolaylıklar, muvaffakiyetler yüz gösterir. Hak yolunda görülen bir zahmetin mükâfatı ise büyük bir sevap olduğu için o sevap, en büyük bir kolaylık, bir muvaffakiyet demektir. Elverir ki: İnsan sabırlı olsun, büyük heyecanlara kapılmasın, yüz gösteren bir hoş olmayan hâlin, bertaraf olmasını Kerem Sahibi Yaratıcıdan niyaz eylesin, kendi hâlini düzeltmeye çalışsın.

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ

7.Artık boş kaldın mı hemen çalış

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ

Hemen kal yorul Boş kaldın Öyle ise o vakit ki

(Artık boş kaldın mı hemen çalış) Yani: Bir vazifeni yapıp bitirdin mi? Diğer bir vazifeni yapmaya gayret et boş durma. Meselâ: Farzdan namazı kılmış olunca sünnet ve nafile olan namazları kılmaya başla. Cihat gibi bir vazifeyi yapmış olunca da Rabbine ibadete devam et, gelecek için lazım olan şeyleri tedarike çalış.

Bu ilâhî emir gösteriyor ki: Müslümanların daima güzelce faaliyette bulunmaları lâzımdır. Müslümanlıkta tembellik, caiz değildir. Müslümanlar, daima yükselmeğe, istikballerini güzelce temine gayret etmelidirler.

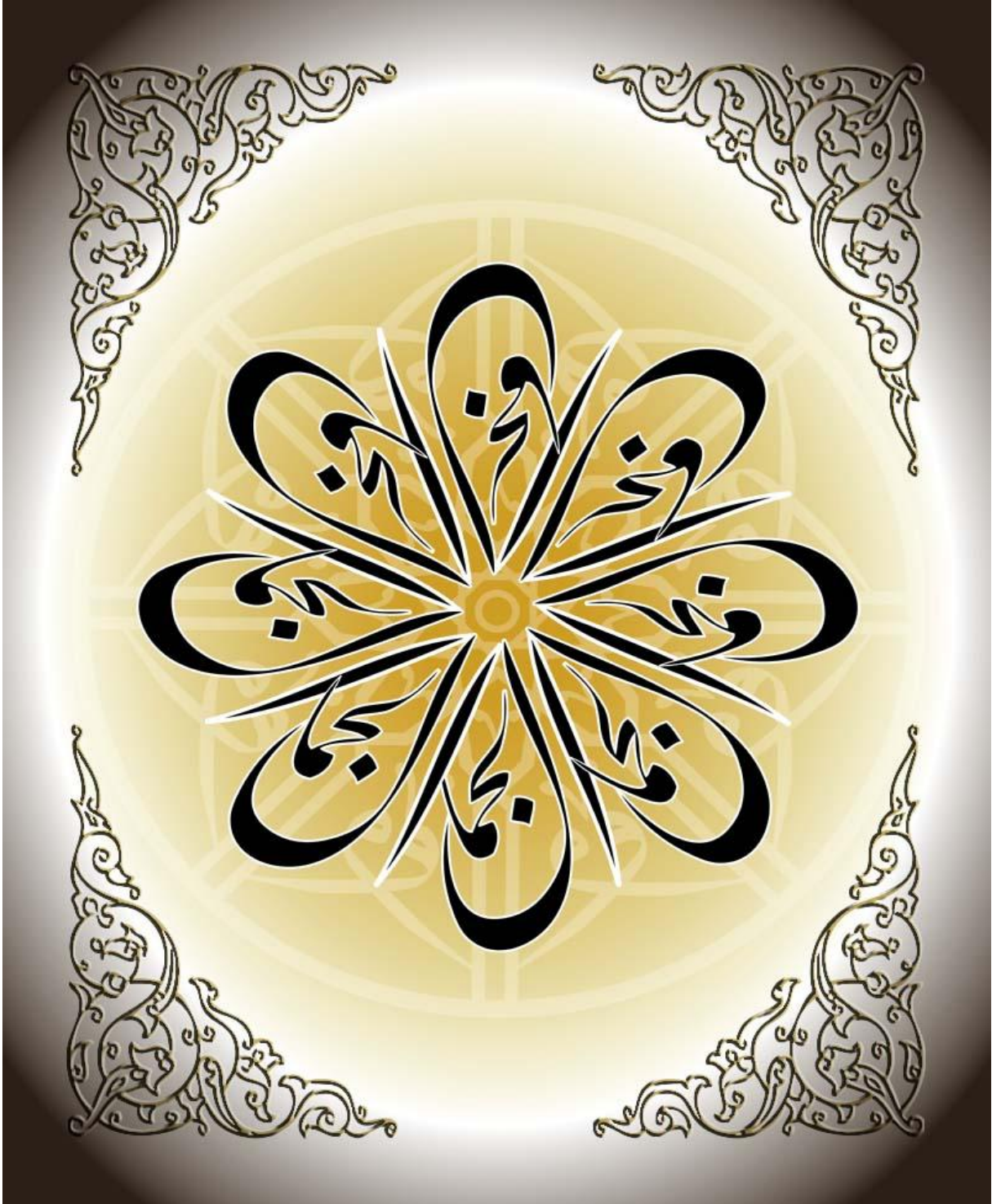
وَالِی رَبِّكَ فَارْغَبْ

8.Ve ancak Rabbine yönel

وَالِی رَبِّكَ فَارْغَبْ

Artık rağbet et Rabbine Ve

(Ve ancak Rabbine yönel) Ve Ey Yüce Nebi! Mükâfata kavuşmak, pek yüce tecellilere erişmekle hakkıyla gönlü ferah olmak için ancak Rabbine yönel. Çünkü her şekilde kendisine sığınmaya ve yönelmeğe lâıyk olan, ancak o Kerem Sahibi Yaratıcıdır. O rahîm, kerim olan Mabudumuzun af ve keremine sığınarak ondan muvaffakiyetler niyaz ederiz. Başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
95-ET TIN SURESİ

Bu mübarek sure El Burûc suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. İlk ayetinde Tin İncir denilen bir mühim Kudret eserine yemin edildiği için kendisine böyle Tin Suresi adı verilmiştir. Bundan evvelki inşirah suresinde yaratıkların en efdali olan Peygamberimizin yüce şanı bildirilmiş. Bu surede de bütün insanlığın muhtelif hâllerine ve istikballerine işaret buyrulduğu için bu iki sureyi celile arasında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ

1.And olsun Tîn'e ve Zeytûn'e

Bu mübarek sure, dört mühim kudret eserine yemin suretiyle insanlığın nazarı dikkatini çekiyor. İnsanlardan kimlerin en fazla sükûta mahkûm bulunduklarını ve kimlerin de sonsuz nimetlere aday olduklarını haber veriyor. Allah'ın dininin yalanlanamayacağı ve Cenabı Hakkın bütün kâinat üzerindeki hâkimiyetini beyan buyurmaktadır.

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ

Zeytine Ve And olsun incire

(And olsun incir'e ve Zeytûn'e) Tîn den maksat, ya lügat manası olan incirden ibarettir veya bir beldeden ibarettir. İncir olduğuna göre bu yemin ile incirin pek faideli bir kudret eseri olduğuna dikkatler çekilmiş oluyor. Çünkü: İncir, pek faideli bir nimettir, insanlar bundan çok istifade etmektedirler, incir, hem bir gıdadır, hem de bir meyvedir. Hem de bir ilaçtır.

Doktorlar diyorlar ki: İncir, hoş ve hazmı kolay bir yiyecektir. Midede oturup kalmaz, dışarı çıkmayı kolaylaştırır, cilt üzerindeki deliklerden terlemekle ve damla damla hâlinde çıkar, balgamı azaltır, basuru keser, bedeni temizler, diğer bazı hastalıkları giderir. Zeytûne gelince; o da mübarek bir ağacın pek bol bir meyvesidir. Mühim bir gıda teşkil eder, kendisinden faideli bir yağ çıkarılır, ağzı hoş bir hâle getirir, diş kirini giderir, insanların ekonomilerine katkıda bulunur, işte bunların bu pek ehemmiyetine işaret içindir ki: Kendilerine yemin edilmiş, bunlara insanların nazarı dikkati çekilmiştir &-Yahut Tîn ile zeytun dan maksat, arzı mukaddes deki iki şerefli dağdan ibarettir. Bunlara Süryani lisanında: Turitina, Turi Sina deniliyor. Bunlar, bazı Peygamberlerin birer makamı sayılmaktadır. Çünkü: Tîn dağı civarında Hz. İsa dünyaya gelmiş. Zeytin dağı civarında da diğer bazı Peygamberler, şeref vermişlerdir. Nitekim Mekke-i Mükerrerme'ye de bizim Peygamberimiz şeref vermiştir. Bundan dolayı bunlara yemin ile de bu yerlerin tarihi önemine değinilmiş ayrıca. Peygamberlere saygı gösterilerek onların yüksek derecelerine işaret buyrulmuştur.

وَطُورِ سَيْنِينَ

2.Ve Sina dağına.

وَطُورِ سَيْنِينَ

Sina Dağına Ve

(Ve Sina dağına) Ve Sina denilen mevzi dağına da and olsun ki, o da Musa Aleyhisselam'ın Cenabı Hakka münacatta bulunduğu ve kendisine ilâhî hitabın yöneldiği bir mübarek dağdır. Bir mukaddes yer olan dağda Şam'da bulunmaktadır. Tevrat kitabının da Sina mahallinde inmiş olduğu rivayet olunuyor.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ

3.Ve bu emin olan beldeye

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ

Emin Beldeye Bu Ve

(Ve bu emin olan beldeye) de and olsun ki: Burası da, Resul'u Ekrem'in içinde doğmuş olduğu Mekke'yi Mükerrreme şehridir. Peygamber Efendimizin gelişiyle de ayrıca şereflenmiştir ve kendi sahası her türlü tecavüzlerden emin bulunmaktadır. O mübarek şehre gerek cahiliye devrinde ve gerek İslâmiyet'in ortaya çıkışı ve yayılmasından sonra gelen insanlar, daima emin bir hâlde bulunmuşlardır. Onun dairesindeki hayvanlara, ağaçlara da tecavüz edilmesi caiz bulunmamıştır. İşte bu mübarek beldeye yemin edilmesi de onun öyle kutsiyetine ve bir feyiz ve bereket mahalli olduğuna işaret etmektedir.

&-Yüce Yaratıcı, o yeminlerin cevabını, yani: Kendisi için yemin edilen şeyi şöylece beyan buyuruyor.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

4.Muhakkak ki: Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

Biçimin En güzelinde İnsanı Yarattık And olsun gerçekten

(Muhakkak ki: Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık) Birçok kabiliyetlere eriştik. Evet, İnsanlar, haddizatında pek üstün bir mahiyette yaratılmışlardır, kudrete ve iradeye maliktirler, ilim ve hikmet tahsiline kabiliyetlidirler, görür, işitir ve konuşurlar, böyle faydeli sıfatlara sahiptirler.

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

5.Sonra da onu aşağıların en aşağısına döndürdük.

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

Aşağıların Aşağısına Onu çevirdik Sonra

(Sonra da onu aşağıların en aşağısına döndürdük) Sonra O insanların bir kısım fertlerini yaratılış gereğine, varoluş gayesine muhalif hareket ettiğinden dolayı aşağıların en aşağısına döndürdük. Yani: İnsanların bir kısmı insanlık şerefini kaybetmiş, kulluk vazifesini yerine getirmekten kaçınmış, hayvani bir hayatın esiri olmuş, gayrı meşru zevk ve sefaya dalmış olduğu için en bayağı bir mahlûk kesilmiş, artık cehenneme lâyük bulunmuştur. Cehennem ehli ise her aşağı kimseden daha aşağıdır, elbette ki, akıl ve fikrini güzelce kullanmayan, yaradılışındaki hikmeti, gayeyi düşünmeyen, maddî zevk ve sefaya esir olan, ahlâkı temizliğe muhalif harekette bulunan her hangi bir şahıs, insanlık şerefini zayi etmiş, en adi bir mahlûktan ibaret bulunmuş olur.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

6.Ancak o kimseler ki: İman ettiler ve salih amellerde bulundular, artık onlar için kesilmeyecek bir mükâfat vardır.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak o kimseler ki: iman ettiler ve salih amellerde bulundular) evet onlar Kalplerini iman nuru ile aydınlatmaya muvaffak oldular kendilerine yönelen dinî vazifeleri, namaz, oruç, zekât gibi farizaları yerine getirmeye çalıştılar,

فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

Kesintili Değil Bir mükafat Artık onlar için var

(artık onlar için kesilmeyecek bir mükâfat vardır) onlar, istikballerini temin etmiş, uhrevî selâmet ve saadete nail bulunmuş zatlardır. İşte yaratılış gayesini düşünen, kulluk vazifelerini yapmaya çalışan gerçek aydın, mütefekkir zatların akıbetleri böyle güvenilirdir.

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ

7.O halde seni din hususunda bundan sonra kim yalanlayabilir?

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ

Dini Bundan sonra Sana yalanlatıyor Peki nedir

(O halde seni din hususunda bundan sonra kim yalanlayabilir) O hâlde O kadar deliller, kudret eserleri meydanda iken artık seni Ey resulüm sallallahu aleyhi Ve sellem din hususunda Ahirette herkesin lâîk olduğu cezaya kavuşacağına dair ihtardan dolayı kim yalanlayabilir? Elbette ki: Kimsenin yalanlamaya salahiyeti olamaz. Veya ey âhiret hayatını inkâr eden insan öldükten sonra dirilme ve ceza hususunda bu kadar açık deliller, katî beyanlar mevcut iken artık hangi cahilce bir düşüncedir ki: Seni o âhiret hayatını ve cezasını yalanlamaya sevk etmiş oluyor? Sen hiç Allah'ın kudret ve hâkimiyetini düşünmez misiniz?

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ

8.Allah Teâlâ hâkimlerin en hâkimi değil midir?

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ

Hükmedenlerin En hükmedenini Allah Değil mi?

(Allah Teâlâ hâkimlerin en hâkimi değil midir?) Bir kere güzelce düşünmeli Allah O Yüce Yaratıcı Hâkimlerin en hâkimi değil midir? Bütün dikkatlere çarpan yaratılış eserleri, o yüce Yaratıcının ne kadar hikmet ve yüce takdir ve idare sahibi olduğunu göstermektedir. Elbette ki: Müminlerin lehine, inkârcıların da aleyhine ilâhî hükmü tecelli edecektir. Artık her insan için lâzımdır ki: Kendi istikbalini düşünsün, kendi selâmetini temin edecek hareketlere devam etsin, Allah katında mesuliyet gerektiren şeylerden kaçınsın, Cenabı Hakkın koruma ve himayesine sığınsın.

Bir hâdis'i şerif şu mealdedir: Her kim Et Tin suresini sonuna kadar okursa şöyle desin Evet: Ben de onun üzeri şahitlik edenlerdenim" Allah-u Teâlâ Hazretleri, bizleri güzel itikattan ayırmasın. Âmin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

96-EL ALAK SURESİ

Bu mübarek sure, Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On dokuz ayeti celiliyi içermektedir. İlk beş ayeti, Kur'anı Kerim'in ilk nazil olmuş olan ayetleridir. Bu sure yukarıdaki Et tin suresinin bir açıklama ve izahı durumunda bulunmaktadır. Buna "İkra" suresi de denilir. Mühim bir hayat maddesi olan Alâk tabirini ve okuma emrini içerdği için kendisine bu iki isim verilmiştir. Bu süreyi celile, Resuli Ekrem sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimizin ilâhi vahye ilk mazhar olup okumakla mükellef ve ilâhi feyizlere nail olduğunu gösteriyor. İnsanların nasıl bir küçük tohumdan türeyip gelişmeye muvaffak olduklarını bildiriyor. Yüce Peygambere karşı muhalif bir cephe alan, nail oldukları nimetlere karşı nankörlükte bulunan, gururlu bir vaziyet alan kimselerin ne kadar sapıklık içinde kalmış, bağımlı insanlar olduklarına işaret ve kendilerini tehdit buyuruyor. Yüce Peygamberin de, o gibi kimselere iltifat buyurmayıp secde ile ve manevî yakınlığa erişmek için çalışmakla mükellef olduğunu beyan buyurmaktadır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

1.Okuy, O Rabbin ismiyle ki: Yaratmıştır.

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

Yarattı O zatın ki Rabbinin İsmiyle Oku

(Okuy, O Rabbin ismiyle ki: Yaratmıştır) Şöyle ki: Ey Muhammed! Aleyhisselâm- sana vahy olunanı o kerîm Mâbudun kutsal ismini zikrederek oku. O Yüce Yaratıcın bütün âlemleri yaratmıştır, kudretiyle yoktan var etmiştir.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

2. insanı bir uyuşmuş kandan yaratmıştır.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

Bir alakdan İnsanı Yarattı

(insanı bir alakdan yaratmıştır) İşte O Yüce Yaratıcı, kısaca İnsanı mahlûkatın en şerefli olan insan nevini bir uyuşmuş kandan yaratmıştır. Öyle cüzi yattan olan bir nevi, insan gibi bir essiz zümrenin asli maddesi kılmıştır. Bu, ne kadar büyük bir ilâhi kudret eseridir?

اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

3.Okuy ve Rabbin sonsuz kerem sahibidir.

اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

En keremlidir Rabbin Ve Oku

(Okuy ve Rabbin sonsuz kerem sahibidir) Evet, Ey Peygamberlik şerefine sahip olan zat oku Sana vahyolunacak ilâhi ayetleri oku ve Rabbin kerem sahibidir Mahlûkatını nice nimetlerine nail kılmaktadır. Seni de peygamberlik şerefine Allah'ın ayetlerini okumak nimetine nail buyuruyor.

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

4.Ki: O kalem ile öğretmiştir.

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

Kalemle Öğretti O zattır ki

(Ki: O kalem ile öğretmiştir) Evet, O Hikmet Sahibi Yaratıcıdır O Kerem Sahibi Mabut dur ki Nice hakikatleri kullarına kalem ile öğretmiştir. İnsanlar arasında ilim ve

bilginin yayılmasına: öyle uyuşmuş, cansız hayattan nasipsiz bir aleti mükemmellik vasıtası kılmıştır.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

5.İnsana bilmediği şeyleri bildirmiştir.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

Bilmedi O şeyleri ki İnsana Öğretti

(İnsana bilmediği şeyleri bildirmiştir) Evet, O âlemlerin Rabbi'dir ki: insana O seçkin bir yaratılış zümresine bilmediği şeyleri bildirmiştir. Artık o kadar muazzam kudrete sahip ve kulları hakkında lütuf ve keremi bol olan bir Yüce Yaratıcı, ey peygamberlik şerefine nail olan Hz. Muhammed Sana okumayı, ilk ve hikmet ile vasıflanmayı nasip edemez mi? Bundan dolayı seni de ey muhterem Peygamber! Okumaya, ilâhî ilimler ile ruhunu yüceltmeye ve insanlık âlemine ilim ve marifet nurlarını yaymaya muvaffak kılacaktır. Artık sana vahiy olunacak ayetleri oku, ezberle, ümmetine tebliğe çalış

&-Tefsirlerde ve Siyer-i Enbiya'da ayrıntılı olarak yazılı olduğu üzere Peygamber Efendimiz, Allah'ın dininden mahrum bir kavim arasında dünyaya gelmişti, fakat kendisi ilâhî korumaya mazhar olduğu için kırk yaşına kadar tertemiz bir hayat yaşamış, kâfirlerin adetlerine asla iştirak etmemiştir. Ve hiç bir kimseden ders almamış, bir şey yazıp okumamıştı, kendisinde tabii bir masumluk görünüp duruyordu. Nihayet kırk yaşında iken peygamberliğe nail oldu, başlangıçta doğru rüya suretiyle ilâhî ilhamlara nail oluyor. Rüyasında gördüğü şeyler aynen çıkıyordu. Bu esnada inzivaya çekilerek yaşamayı tercih buyuruyordu. Mekke-i Mükerrede'deki: Hira dağına gidiyor, orada geceleri tenhada ibadetle meşgul oluyordu. Sonra da eşi Hz. Hatice Radiyallahü Anha'nın yanına dönüyordu. İşte yine bir gün o Hira mevkiinde idi ki: Cibril'i Emin geldi, kendisine bu ikra süresinin bu ilk beş ayetini tebliğ etti. Peygamber Efendimiz, ilâhî vahyin heybetinden, ruhanî tesirinden dolayı bir korku ve dehşet içinde kalmış ve kendisi vakti ile bir şey okumamış olduğu için "Ben nasıl okuyabilirim" demiştir. Cibril'i Emin ise o mübarek Peygamberi kucaklamış, ona teminat vermiş: Oku ile başlayan bu ayetleri tebliğ etmişti. Artık o Yüce Nebî, mübarek kalbi titrer bir hâlde olarak Hz. Hatice'nin yanına dönmüş, beni örtünüz, örtünüz diye emrederek istirahatata dalmak istemişti, Vakte ki: Heyecanı gitti, muhterem eşi Hz. Hatice'ye o vahyin geliş durumunu bildirdi ve korkular içinde kaldığını söyledi. Hz. Hatice de dedi ki: "Müjde sana" Allah'a yemin ederim ki: Allah-ü Teâlâ seni asla zillate düşürmeyecektir. Sen ak-rabalık hukukuna riayet edersin, sözü doğru söylersin. Misafirlere ziyafet verirsin, yoksullara yardım eylersin, zahmetlere katlanırsın.

&-Hz. Hatice, Peygamber Efendimizi "Veraka Bini Nevfel'in yanına götürdü, Veraka: Hz. Hatice'nin amcasının oğlu idi, cahiliye devrinde Hristiyanlığı kabul etmiş, İncil'den bazı şeyleri İbrani'ce olarak yazmıştı. Son Peygamber'in dünyaya şeref vereceğini İncil'de vesair kitaplarda okumuş bulunuyordu, pek ihtiyar ve âmâ olmuş bir zat idi. Resuli Ekrem de Hira mağarasında vuku bulan vahiy hâdisesini ona haber vermiş. Bunun üzerine Veraka, Peygamber Efendimizi müjdeye ve tebrike başlayarak demiş ki: Senin gördüğün zat, Musa Aleyhisselam'a gelmiş olan Cibril'i Emin'dir. Müjde sana ya Muhammedi. Aleyhisselam. Sen, İsa Aleyhisselam'ın haber vermiş olduğu ahir zaman Peygamberisin, keşke genç olsa idim de seni kavmin Mekke'den çıkaracakları zaman sana yardım etse idim. Hz. Peygamber de, kavmim beni Mekke'den çıkaracaklar mı? Diye sormuş, Veraka da: Evet. Nübüvvet makamı kime ihsan buyrulmuş ise ona kavmi içinden düşmanlar peyda olmuştur, seni de kavmin Mekke'den çıkar-ması düşünülür" demişti. Bu görüşmeden sonra Veraka çok yaşamamış, vefat etmişti. Resuli Ekrem'in insanları İslâmiyet'e davet ettiği vakte Veraka yetişememiştir.

كَأَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ

6.hayır Şüphe yok ki: insan elbette azar.

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ

Gerçekten azıyor İnsan Şüphesiz Hayır

(hayır, Şüphe yok ki: insan elbette azar) Cenabı Hak, lütfetmiş, insanlığı aydınlatmak için Peygamberler göndermiş, dinî hükümleri vahiy yoluyla bildirmiştir. Buna rağmen birçok insanlar, nankörlükte bulunmuşlardır. İşte nimete karşı nankör kimse-ler ki şüphe yok ki, insan öyle temiz yaratılışını zayi etmiş olan herhangi bir şahıs el-bette azar. Günahkâr olarak haddi aşar.

أَنْ رَّاهُ اسْتَغْنَىٰ

7.Kendisini ihtiyaçtan kurtulmuş görünce.

أَنْ رَّاهُ اسْتَغْنَىٰ

İhtiyaçtan kurtuldu Kendini gördü Diye

(Kendisini ihtiyaçtan kurtulmuş görünce) Evet Öyle bir kimse kendisini ihtiyaçtan kurtulmuş maddî, fani bir servete, bir varlığa nail olmuş yahut büyük bir aşirete, bir takım yardımcılara sahip bulunmuş görünce öyle azgınlıkta bulunur, hakkı kabulden kaçınır, kibirli bir hâlde yaşar,

&-Bu ayet-i kerimenin Ebu Cehil hakkında nazil olduğu rivayet olunuyor.

إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

8. Muhakkak ki: Dönüş ancak Rabbedir.

إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

Dönüş Rabbedir Şüphesiz

(Muhakkak ki: Dönüş ancak Rabbedir) Fakat insan nasıl olur da dünya varlığına güvenerek hakikatleri kabulden kaçınır, istikbalini düşünmez? Muhakkak ki: Dönüş ancak Rabbedir. Bütün insanlar, öleceklerdir, sonra yine hayata ererek mahşere sevk edilecekler, bir muhasebeye tâbi tutulacaklardır. Bir kere bu akıbeti bir düşün-meli değil midir?

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

9.O kimseyi gördün mü ki, menediyordu.

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

Men ediyor O kimseyi ki Gördün mü?

(O kimseyi gördün mü ki, menediyordu) Ne kadar taaccübe şayan bir hâldir ki: Engel olmak istiyordu, en mukaddes bir dini vazifenin icra edilmesinden müteessir oluyordu.

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ

10.Bir kulu namaz kıldığı vakit.

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ

Namaz kıldı O vakit ki Bir kulu

(Bir kulu namaz kıldığı vakit) Evet, Bir kulu namaz kıldığı vakit Onun namazını terk etmesini istiyor o âbit zata hakarete bulunmak cüretini gösteriyordu.

&-Rivayete göre Ebu Cehil melunu, Resuli Ekrem'in namaz kılmasına mâni olmak istemiş, onu namaz kılar bir hâlde görürsem boynuna basar, yüzüne toprak saçarım demek gibi bir saçmalıkta bulunmuştu. Fakat bir gün Hz. Peygamberi namaz kılar bir hâlde görünce suikastta bulunmasına imkân kalmamış, hemen arkasını dönüp kaç-mıştır. Ne oldu sana? Diye soranlara demişti ki: Benimle onun arasında ateşten bir hendek ve bir takım felâketler gördüm, onun için tecavüze cesaret edemedim. Hatta Resulullah da buyurmuş ki: Eğer gelip te bir tecavüze cüret edecek olsa idi elbette ki: Onu melekler yakalayarak parça parça ederlerdi, işte namaza mâni olmak isteyenler, böyle bir cezaya lâyık bulunmuş olurlar.

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى

11.Gördün mü, eğer hidayet üzere olmuş ise.

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى

Hidayet üzere İse Eğer Gördün mü?

(Gördün mü, eğer hidayet üzere olmuş ise) Gördün mü Bana haber ver, o ahmakın, o namaza mâni olmak isteyen inkârcının hâlini O ne kadar taaccübe lâıyk cahilce bir cesaret eğer O menetmek istediği zat hidayet üzere olmuş ise pek doğru bir yolu takip etmekte bulunmuş ise.

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى

12.Veya takva ile emretmiş ise artık, o menedilir mi?

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى

Sakınmayı Emretti Veya

(Veya takva ile emretmiş ise) Veya O men edilmek istenilen zat takva ile emir etmiş ise insanları ıslaha, aydınlatmaya çalışarak onlara samimiyeti, Allah'ı birlemeyi, ahlâki olmayan şeylerden kaçınmayı emir ve tavsiyede bulunmuş ise öyle bir zat nasıl men edilebilir?

أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

13.Gördün mü, eğer yalanlar ve yüz çevirirse iyi mi yapmış olur?

أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

Yüz çevirmişse Ve Yalanlamışsa Eğer Gördün mü?

(Gördün mü, eğer yalanlar ve yüz çevirirse iyi mi yapmış olur?) Gördün mü Ebu Cehil gibi ve Selman-i Farisi yi namazdan menetmek isteyen Ümmiyye ibni Halef gibi kâfirleri ki, Eğer yalanlar Peygamberin risale tini yalan sayar ve imandan yüz çevirirse. İyi mi yapmış olur? O hiç bu çirkin hareketlerinin cezasını düşünmez mi?

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى

14.Bilmez mi ki: Allah Teâlâ şüphe yok görür.

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى

Görür Allah Şüphesiz Bilmedi mi ki

(Bilmez mi ki: Allah Teâlâ şüphe yok görür) Öyle bir dinsiz Bilmez mi ki: Allah Teâlâ Hazretleri şüphe yok onun bu haince hareketini görür. Onun düşmanca maksadını bilir, onu bu çirkin maksadından dolayı nice azaplara uğratar.

كَأَلَّا لَيْنَ لَمْ يَنْتَه لَنْسَفَعًا بِالنَّاصِيَةِ

15.Yok, yok Eğer nihayet vermezse elbette ki: Biz o alını sürükleyeceğiz.

كَأَلَّا لَيْنَ لَمْ يَنْتَه

Son vermez ise And olsun eğer Hayır

hayır, hayır and olsun Eğer nihayet vermezse) O kâfirin öyle düşmanca hareketi devam edemeyecektir. Eğer O kâfirce, zalimce hareketine nihayet vermezse o çirkin davranışından vaz geçmez ise

لَنْسَفَعًا بِالنَّاصِيَةِ

Perçeminden Elbette tutup sürükleyeceğiz

(elbette ki, biz perçeminden sürükleyeceğiz) O hain şahsı alnından yakalayarak cehenneme sürükleyeceğiz. Onun yeri cehennemden başka değildir. Bu ayeti kerime; her ne kadar Ebu Cehil gibi bir kâfir hakkında nazil olmuş ise de hükmü, umumdür ve herkese yönelik bir öğüttür, insanları ibadet ve itaatten menetmek isteyenlerin hepsi hakkında büyük bir tehdit taşımaktadır.

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

16.Yalancı, günahkâr olan bir alını.

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

Günahkar Yalancı Bir perçem ki

(Yalancı, günahkâr olan bir alını) Evet, Yalancı, günahkâr Nice kusurları, cinayetleri işlemiş olan bir o kâfiri tutup perçeminden sürükleyeceğiz. Yani: Öyle bir şahsı öyle müthiş bir vaziyete düşürmüş olacağız. Artık o pek korkunç akıbeti düşünmeli değil midir?

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ

17.Artık, o, meclisini çağırınsın.

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ

Meclisini O zaman çağırınsın

(Artık, o, meclisini çağırınsın) Artık o Azaba uğratılacak olan inkârcı, hayra engel olan şahıs, encümeni çağırınsın. Kendilerine istişarede bulunduğu meclis azasını yanına davet etsin, onlardan yardım dilesin, baksın ki: Hiç biri kendisine yardım edebilecek mi? Kendisini o azaptan kurtarabilecek mi? Bu ne mümkün. İşte Cenabı Hak da buyuruyor ki:

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ

18.Bizde çağıracağız, zebanileri.

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ

Zebanileri Çağıracağız

(Biz de çağıracağız, zebanileri) O kâfirleri zebani denilen azap melekleri vasıtası ile cehenneme sevk edeceğiz. Artık lâıyk oldukları cezalara kavuşacaklardır.

كَأَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ

19.Hayır hayır Ona itaat etme ve secde et ve yaklaş

كَأَلَّا لَا تُطَعُّهُ

Ona itaat etme Hayır

(Hayır, hayır Ona itaat etme) Ebu Cehil gibi kâfirler bilmiyorlar, iş onların dedikleri gibi değil, onlar hiç bir kimseden bir yardım göremeyeceklerdir. Artık ey yüce Resul! O Ebu Cehil gibi ibadet ve itaate mâni olmak isteyen bir şahsa itaat etme onun sözüne iltifat buyurma

وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ

Yaklaş Ve Secde et Ve

(ve secde et ve yaklaş) sen secde et tilavet secdesinde bulun, Cenabı Hakkın Sana vaat ettiği muvaffakiyeti nazara alarak şükür secdesine kapan ve o Kerim, Rahim Mabuduna ibadet ve itaatle yaklaş. Onun manevî katında büyük bir mevki sahibi bulun

&-Bu ayet-i kerime Kuranı Kerimdeki son tilavet secdesi ayetidir. Resuli Ekrem, Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimiz, çok secdelerde bulunur, ağlar ve dua ve niyaza devam ederdi. Hatta kendisine muhterem eşi Aişei Sıddık'a annemiz demişti ki: Ya Resulallah gelmiş geçmiş günahların af olunmuş olduğu halde neden bu kadar ibadet ediyorsun? O Yüce Nebi de demiştir ki: Ben çok şükür eder bir kul olmalı değil miyim? Kerem Sahibi yüce yaratıcımız hepimizi Peygamber Efendimizin mübarek yolundan ayırmasın âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 97-KADİR SURESİ

Bu sureyi celile Abese suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Beş ayeti kerimeyi içermektedir. Kadir gecesinin faziletini ve Kuranı Kerim'in bu gecede inmeye başladığını bildirdiği için kendisine böyle Kadir suresi ve inna Enzelna suresi adı verilmiştir. Bundan evvelki "Alâk" suresinde Resuli Ekrem, okumakla emir olunmuştu, bu Kadir suresinde de asıl okunacak olan Kuranı Kerim'in nasıl bir mübarek gecede indirilmiş olduğu bildirildiği için bu iki sure arasında güzel bir münasebet vardır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

1.Muhakkak ki Biz onu Kadir gecesinde indirdik.

Bu mübarek sure, Kuranı Kerim'in Allah tarafından indirilmiş olduğu pek yüce bir gecenin şeref ve şanını bildiriyor. O feyiz dolu gecede bir takım semavi zatların birer vazife ile yeryüzüne şeref vereceklerini ve o gecenin sabaha kadar bir selâmet ve emniyet mahiyetinde bulunacağını şöylece beyan buyuruyor.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

Kadir Gecesinde Onu indirdik Şüphesiz biz

(Muhakkak ki Biz onu Kadir gecesinde indirdik) yani: Yüce zatım, kudret ve azametimle o Hakikatleri beyan eden Kuranı kerimi Kadir gecesinde öyle şeref ve şanı pek yüksek olan bir zamanda indirdik. Yani: Onu levhi mahfuzdan dünya semasına birden inzal ettik, sonra da onun ayetleri yirmi üç sene içinde Cibril'i Emin vasıtası ile Son Peygamber Hz. Muhammed'e parça parça bir şekilde indirilerek tebliğ edilmiştir. Kadir gecesini, Ramazan-ı Şerifin gecelerinden biridir. Çünkü Kuranı Kerim'in Ramazan-ı Şerifte inmeye başlamış olduğunu Bakara suresindeki:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ

Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kuran'ın indirildiği aydır. Bakara 2/185 ayeti kerimesi açıkça gösteriyor. Bu Kadir gecesini de Kuranı Kerim'in Kadir gecesinde indirilmiş olduğunu bildiriyor. Bundan dolayı bu gecenin Ramazan'a mahsus olduğu ortaya çıkmaktadır. Şu kadar var ki: Bu gecenin Ramazan-ı Şerif ayının hangi gecesine ait olduğundan ihtilâf vardır. Meşhur olan ve ekseriyetçe kabul edilen, bu Kadir gecesini, Ramazan'ı Şerifin yirmi yedinci gününün gecesidir. Bu mübarek gecenin katı surette tayin buyrulmamış olması, bir nice hikmetlere dayalıdır. Kısacası: Müslümanların Ramazanı Şerifte daha ziyade ibadet ve itaatte bulunmaları, onun herhangi bir gecesinin Kadir gecesini olması ihtimalini dikkate alarak, her gecesinde fazlaca ruhani bir zevk ile zikre ve düşünmeye devam etmeleri içindir.

وَمَا أَدْرِكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

2.Kadir gecesinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَدْرِكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

Kadir Gecesi Nedir Sana ne bildirdi Ve

(Kadir gecesinin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?) Ey Peygamber Kadir gecesinin ne olduğunu nasıl büyük bir şeref ve fazilete, bir yüksek mertebeye, manevî bir büyüklüğe sahip bulunduğunu sana ne şey bildirdi? O öyle mübarek bir vakittir ki, onun değerinin yüceliğini, Allah-ü Teâlâ'dan başkası bilip kuşatamaz. İnsanlar, o pek feyizli gecenin pek büyük kıymeti, kutsiyetini, ancak Cenabı Hakkın bildirmesi sayesinde anlayabilirler.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

3.Kadir gecesi, bin aydan daha hayırlıdır.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

Bin aydan Daha hayırlı Kadir Gecesi

(Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır) O, öyle seçkin, nurlu bir mübarek gecedir, Kur'anı Kerim, o kutsal geceden itibaren yeryüzünü aydınlatmaya başlamıştır. Ve İslâm dinini, dinlerin sonuncusu olarak kurulmaya başlamış, insanlığın ufukları, manevi nur-lar içinde kalmıştır.

&-Kadir gecesinin böyle bin aydan hayırlı olması, şu bakımdan da Müslümanlar hak-kında hususi bir lütuftur ki: Bu ümmetin ömürleri eski ümmetlerin ömürlerine kıyasla kısa bulunmaktadır. Fakat bunlara verilen böyle pek feyizli bir gece, bin aydan hayırlı olunca bu ümmetin ömrü manen uzatılmış demektir. Çünkü böyle bir gecede yapa-cakları ibadet bin gecede yapılmış gibi sayılarak o derece çok sevaba vesile olacaktır

تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

4.Onda melekler ve Ruh, Rabblerinin izni ile her bir emirden iniverir.

تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحُ

Ruh Ve Melekler Peyderpey iner

(Onda melekler ve Ruh, iniverir) O gecenin ne kadar ehemmiyet ve azamete sahip olduğunu düşününüz ki o Kadir gecesinde melekler ve ruh Cibril'i Emin iniverir.

فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

İşin Hepsinden dolayı Rablerinin İzniyle Onda

(Rablerinin izni ile her bir emirden) Allah-ü Teâlâ'nın o seneye ait takdir ve kazası ne ise onlar hakkındaki vazifelerinden dolayı yeryüzüne iniverir. O vazifelerini yerine getirirler. Yahut Kâbe-i Muazzam'a gibi, Ravzai Mutahhara gibi yüce makamları ziya-rette bulunurlar. Müminlerle karşılaşarak onlara selâm verirler, haklarında iyiliksever olarak selâmetlerine dua ediverirler

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

5.O (gece) tan yeri ağarıncağa değin bir selâmettir.

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

Fecrin Doğuşuna dek Ta ki O Selamettir

(O tan yeri ağarıncağa değin bir selâmettir) Bir güven ve emniyettir. Bütün o gece bir hayır ve bereketten ibarettir. Çünkü asıl hakikat güneşi, insanlık âlemini manevi, ruhanî ışıklar içinde bırakan Kuran-ı Kerim, o geceden itibaren doğmaya başlamıştır. Kabiliyetini, temiz yaratılışını muhafaza etmekte olanlar, o sayede aydınlanarak ce-haletin karanlığından kurtulmaktadırlar. Artık o mübarek gecenin yüce değerini Ce-nabı Hak'tan başka kim tamamıyla takdir edebilir? Kerim, Rahîm Mabudumuz, o gibi mukaddes vakitlerin feyizlerinden İslâm âlemini daima faydalandırsın. Hz. Peygam-ber hürmetine âmin

LEYLE-İ KADR: Yine berk urmadadır Leyle-i Kadir'in nuri. Andırıp durmada her saha mukaddes tuvrı. Parlıyor işte bu mesut şebi fevz-ü felâh. Gıptalar etmede envarına bir nice sabah. Ne hayırlı gecedir bu, ne muazzam bir an. Bu gece başladı izzetle tulûa Kur'an. Beşerin ruhuna bir feyz-i meâlî kattı. Açtı zulmetleri, dünyaları aydınlattı. Devr-i fetret ne idi? Ah ne meş'um andı. Gâfil insan, ne fenâ şeyleri haalılık sandı. Sanki olmuştu birer matla'ı şer leyl-ü nehar. Zulmet-i küfür-ü cehâletle geçerler âsâr. Hakkın en şaşaalı lûtfu tecellî etti. Doğdu îman güneşi, Leyle-i fetret bitti. Etti şu pür Lemean sâyede ba revnak-u nûr. Nâm-ı İslâm ile bir ümmet-i merhume zuhur. Ne şereftir ki, semü pâye me-lekler bil ikram. Sana vermektedir ey ümmet-i merhume! Selâm. Sen de ey şanlı, şerafetli, muazzam ümmet. Eyle Mabudunu bir vecdile zikre gayret. Pertevi zikir ile şu mabed-i akdes dolsun. En mukaddes emelin, Hz. Allah olsun.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

98-EL BEYYINE SURESİ

Bu mübarek sure, Et-Talak suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. Delil ve kanıt manasına olup kendisiyle Resulü Ekrem Efendimiz irade buyrulmuş olan Beyyine tabirini ihtiva ettiği için bu sureyi celiliye böyle Beyyine suresi adı verilmiştir. Bununla beraber Lemyekûn ve El Kayyime ve "El Münfekîn suresi diye de isim verilmiştir. Kadir Gecesi suresinde Kur'anı Kerim'in Resulü Zîşan'ımıza inzal edilmiş olduğu bildirilmişti. Bu surede de O Yüce Peygamberin ne gibi mukaddes sahifeleri okumakta olduğuna işaret edildiği için bu iki sureyi celile arasında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ

1.Kitap ehlinde ve müşriklerden kâfir olanlar kendilerine apaçık bir delil gelinceye kadar küfürlerinden ayrılacak değillerdir.

Bu sureyi celile; küfür içinde yaşayan milletlerin inançlarını değiştirmeleri için istedikleri en açık delil, en yüce bir Peygamber, gözleri önünde tecelli etmeğe başladığı hâlde onların yine kendi küfürlerinde sebat edip dağınık bir hâlde yaşadıklarını bildiriyor. Ve onlara emredilmiş olan pek güzel, pek fâideli vazifeleri gösteriyor. Küfürlerinde devam edenlerin ne kadar fena kimseler olup ebediyen cehennemde kalacaklarını ihtar ediyor. İman ve Salih amel sahiplerinin de ne kadar yüce makamlara, iltifatlara kavuşmuş olacaklarını müjdeliyor.

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ

Ayrılanlar Müşriklerden Ve Kitap Ehlinde İnkâr ettiler O kimseler ki Olmadı

(Kitap ehlinde ve müşriklerden kâfir olanlar küfürlerinden ayrılacak değillerdir)

Yani: Yahudi ve Hristiyan topluluğundan ve müşriklerden putlara, ateşe, güneşe tapan kavimlerden kâfir olanlar yani: Vakti ile ahir zaman Peygamberinin dünyaya şeref vereceğini bilip işitenler, onun gelişini bekleyen, bilâhare o Yüce Peygamber'in gelişinde onu inkâr edenler, evvelce diyorlardı ki

حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ

Apâçık delil Onlara gelinceye dek Ta ki

(kendilerine apaçıkça bir delil gelinceye dek) yani: Ahir zaman Peygamberi mucizeleriyle insanlık dünyasını aydınlatıncaya kadar kendi dinlerinden, küfürlerinden ayrılacak değillerdir. Kitap ehli, Tevrat'ta, İncil'de Peygamber Efendimizin vasıflarını okumuşlardı, onun insanlığı ilâhî dine davet için gönderileceği vaat olunmuş, o kitaplarda bildirilmişti. Kitap ehli, müşriklerden eza ve cefa görünce diyorlardı ki; Dünyaya bir büyük Peygamber gelecek, biz de ona tâbi olarak sizden ey müşrikler! İntikam alacağız. O müşrikler de diyorlardı ki: Şayet öyle bir Peygamber ortaya çıkarsa biz de ona tâbi oluruz, siz onunla bizden intikam almaya kâdir olamazsınız.

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً

2.O delil ise Allah tarafından bir Peygamber ki: Tertemiz sahifeleri okur.

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً

Tertemiz Sahifeleri Okur Allah tarafından Bir peygamberdir

(O delil ise Allah tarafından bir Peygamber ki: Tertemiz sahifeleri okur) Kitap ehlinin ve müşriklerin bekledikleri o delil ise Allah tarafından gönderilmiş Hz. Muhammed Aleyhisselam'dan ibaret olup tertemiz sahifeleri okur. Yani: Batıldan uzak hakkı açıklayan ilâhî kitabın, Kur'anı Kerim'in ayetlerini kendilerine tebliğ buyurur, o sayede hakikat aydınlanır, ilahi din anlaşılmış olur. O mübarek sahifeler ki

فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ

3. Onlarda dosdoğru yazılmış şeyler vardır.

فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ

Dosdoğru Yazılar Onda var

(Onlarda dosdoğru yazılmış şeyler vardır) Onlarda yazılı olan dini hükümler, pek doğrudur, sırf hakikattir, hidayet yolunu göstermektedir.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ

4. Hâlbuki kitap verilmiş olanlar; ayrılmış olmadılar, kendilerine o hüccet geldikten sonra tefrikaya düştüler.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

Kitap Kendilerine verildi O kimseler ki Ayrılığa düşmedi Ve

(Hâlbuki kitap verilmiş olanlar ayrılığa düşmedi) Hâlbuki kendilerine Kitap verilmiş olanlar Yahudi ve Hıristiyan toplulukları, kendi kitaplarında Hz. Peygamber'in vasıflarını okumuş, bilmiş idiler, müşriklere de bildirmişlerdi. Hepsi de o Yüce Peygamberin dünyaya geleceğini bekliyorlardı. Ortaya çıkınca ona tâbi olacaklarını söylemişlerdi. Bu hususta birbirlerinden ayrılmış olmadılar. Fakat sözlerinde durmadılar,

إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ

Apâçık delil Onlara geldi O şeyden sonra ki Ancak

(ancak kendilerine o delil geldikten sonra) yani: Hz. Muhammed Aleyhisselam pek açık bir delil, bir hakikat kanıtı mahiyetinde olarak mucizeleriyle, Kur'anı Kerim'in ayetleriyle gelip kendilerini tevhit dinine davet edince ayrılığa düştüler. Eski iddialarında sebat etmediler, batıl mezheplere ayrıldılar, birbirlerini cehaletle ve kâfirlikle suçladılar. İşte kitap ehli böyle olunca onlar ki o peygamberi bekliyorlar ve iman edeceklerini söylüyorlar idi lakin inkâr edince artık müşriklerden ne beklenir? Müşriklerde inkâr ediverdi. Onlar daha ziyade bir cehalet içinde yaşıyorlardı, onlar da sözlerinde durmadılar, o Yüce Peygamber, dünyaya şeref verince onu inkâra cüret gösterdiler, öyle bir birlik delilini kabul etmeyip küfür ve şirk içinde yaşamaktan ayrılmak istemediler. Birçokları İslâm mücahitleri tarafından katledildiler. Ehli kitaptan olanlar da cizye vermek suretiyle o öldürülmeden kurtulmuşlar, âhiret azabını hak eder olmuşlardır.

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

5. Hâlbuki onlar emrolunmadılar, ancak dini O'na has kılarak, hanifler olarak ibadet etsinler ve namazı dosdoğru kılsınlar ve zekâtı versinler diye emir olunmuşlardır. Ve işte en doğru din de budur.

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ

Hakka yönelenler Dinde Ona İhlâslı kimseler olarak Allah'a Kulluk etmeleri için Ancak Emrolunmadılar Ve (Hâlbuki onlar emrolunmadılar, ancak dini O'na has kılarak, hanifler olarak ibadet etsinler) Hâlbuki: O küfür ve şirki tercih eden kavimler, Peygamber tarafından kendilerine zararlı, selâmet ve saadetlerine aykırı bir şey teklif edilmiş olmadı. Onlar ancak dinde ihlâs sahipleri kalp ve lisan bakımından Allaha yönelmiş bulunarak ibadet etsinler diye emir olundular.

وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ

Zekâtı Ve vermeleri Namazı Ve hakkıyla kılmaları

(ve namazı dosdoğru ve zekâtı versinler) rükün ve şartlarına riayet ederek namazı kılsınlar ve fakir dindaşlarına şefkat ve merhamet göstererek zekât versinler diye emir olunmuşlardır.

وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

Doğru Dindir İşte Ve

(ve işte en doğru din de budur) dosdoğru, Allah'ın rızasına uygun olan din, selâmet ve saadet yolu bu beyan olunan pek samimî inançtan, samimi ibadetlerden ibarettir. Bunların güzelliği, doğruluğu, faideleri her akıl sahibi için bilinip takdir edilecek bir mahiyettedir. Artık nasıl oluyor da bu hususta ki emir ve tavsiye kabul edilmeyip de ayrılıkçı, bir hâlde bulunmak cehaleti tercih ediliyor. Hiç bunun neticesi düşünülmüyor mu?

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

6.Hakikaten o kimseler ki ehli kitaptan ve müşriklerden kâfir olmuşlardır. Cehennem ateşindedirler, orada ebediyen kalıcıdır. İşte onlar, halkın en azılılarıdır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ

Müşriklerden Ve Kitap Ehlinden İnkâr ettiler Şüphesiz o kimseler ki

(muhakkak o kimseler ki: Kitap ehlinden ve müşriklerden kâfir olmuşlardır) Küfürlerinde ısrar edip hakiki dini kabulden kaçınmışlardır, bütün onlar

فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا

Orada Ebedi kalıcıdır Cehennem Ateşinde

(Cehennem ateşindedirler, orada ebediyen kalıcıdır) İşte bu onların küfür ve şirklerinde ısrar edip durmalarının cezasıdır. Kendi hakikî menfaatlerini zayı etmiş, hâllerini ıslah etmekten mahrum kalmış, en büyük cezayı hak etmiş kimselerdir.

أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

Mahlukatın Şerlisi Onlardır İşte onlar

(İşte onlar, halkın en şerlileridirler) Gerek kitap ehlinin kâfirleri, gerekse müşrikler varlıkların, mahlûkatın en şerlisidirler. Çünkü bunlar Allah'ın kendilerine verdiği tüm nimetleri, fıtratlarını, Allah'ın ayetlerini örtmüşler ve müminlerin aksine bir önceki ayeti kerimde anlatılan bedenen ve malen, bireysel ve toplumsal kulluğun tarifi adına Allah'ın istediği, Allah'ın gönderdiği dini örtmüşler, Allah'ın Kitabının konuşulmasını, öğrenilmesini yasaklamışlar, duyulmasını, duyurulmasını istememişler ve örtücü manasına kâfirligi tercih etmişlerdir. Bunlar tüm mahlûkatın en şerlisidirler. Kuran'ın başka ayetlerinden öğrendiğimize göre hatta hayvanlardan daha aşağı mahlûklardır bunlar. Müminlere gelince onların istikbali ne kadar güvenlidir, onlar ne kadar mesut zatlardır, evet işte onlar hakkında da rabbimiz buyuruyor ki

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

7.Hakikaten o kimseler ki: İman ettiler ve Salih amellerde bulundular, işte yaratılmışların hayırlısı da onlardır, onlar.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Şüphesiz

(Hakikaten o kimseler ki: İman ettiler ve Salih amellerde bulundular) kalplerinde iman nuru parlayıp durdu, Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini kalben tasdik ettiler ve dilleriyle söylediler ve Salih amellerde bulundular. Namaz gibi, oruç gibi ve zekât gibi bedenî ve mali ibadetleri yerine getirdiler, hak yolunda cihat sahalarına atıldılar,

أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

Mahlukatın Hayırlısı Onlardır İşte onlar

(işte yaratılmışların hayırlısı da onlardır) çünkü onlar, yaratılış gayelerini dikkate

almış, hidayet yolunu takip etmiş, insani faziletleri muhafazada bulunmuş pek seçkin kullardır.

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

8.Onların Rablerinin katında mükâfatı, altlarından ırmaklar akan Cennetlerdir, oralarda ebediyen daimî kalıcıdır. Allah, onlardan razı olmuştur. Onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte bu, Rabbinden korkan kimse içindir.

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Irmaklar Altlarından Akar Adn Cennetleridir Rableri Katında Onların mükafatı

(Onların Rablerinin katında mükâfatı, altlarından ırmaklar akan Cennetlerdir)

Artık âhiret âleminde o pek seçkin kulların Rablerinin katında mükâfatı, kavuşacakları nimetler, altlarından ırmaklar akan cennetlerdir. Onlar, ahirette öyle pek mükemmel, gönül alıcı bağlara, bostanlara, ikametgâhlara ulaşacaklardır,

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

Ebediyen Orada Devamlı kalıcıdır

(oralarda ebediyen daimî kalıcıdır) bir daha o cennetlerden ayrılacak değildir. Ebedî bir hayata, bir saadete kavuşmuş bulunacaklardır. Özellikle

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

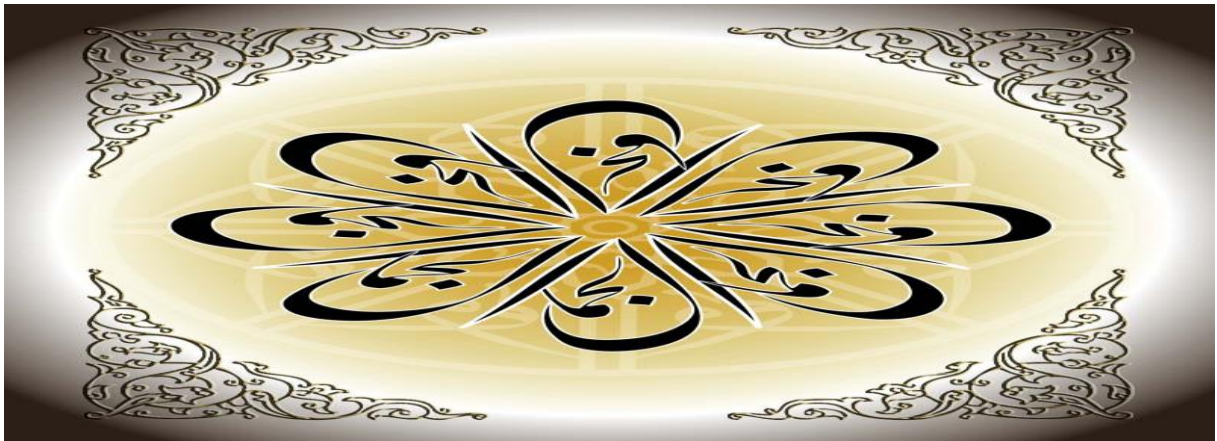
Ondan Ve razı oldular Onlardan Allah Razı olmuştur

(Allah onlardan razı olmuştur Onlar da O'ndan razı olmuşlardır) Allah o Allah o kullardan razı olmuş o kullarının amellerini kabul edip kendilerini öyle ebedî nimetlere, tecellilere kavuşturmuştur. O ilâhî din ile vasıflanmış, dinî vazifelerini yapmaya muvaffak olmuş kullar da o kerim, rahîm olan Yüce Yaratıcıdan razı olmuşlardır. Haklarındaki o sonsuz ilâhî lütuflardan dolayı genişliğe gark olmuş, şükran borçlu olduklarını bilmiş, ebedî bir zevk ve safa içinde kalmışlardır,

ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

Rabbinden Korktu O kimse için ki İşte bu

(İşte bu, Rabbinden korkan kimse içindir) Mükâfat bu ebedî rıza Rabbinden korkan kimse içindir. Evet, Allah-ü Teâlâ'nın birliğini, kudret ve azametini bilip tasdik eden, kalbinde Allah korkusu, muhabbeti parlayıp duran, kulluk vazifelerini ruhanî bir zevk ile yerine getirmeye çalışan her mümin için böyle ebedî bir mükâfat, bir ilâhî lütf takdir edilmiştir. Artık ebedî bir selâmet ve saadete kavuşmak isteyenler, üzerlerine düşen kulluk vazifelerini seve seve yapmaya çalışmalıdırlar. Böyle bir muvaffakiyete erişmeyi o Yüce ve kerim Mabudumuzdan niyaz eyleriz. Hamt, âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

99-EZ-ZILZAL SURESİ

Bu mübarek sure, "En-Nisa" süresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Gelecekte vuku bulacak bir zelzeleyi haber verdiği için kendisine bu ad verilmiştir. Kendisinden evvelki El Beyyine süresinde müminlerin mükâfatı, kâfirlerin de cezası bildirilmişti. Bu sürede de o mükâfat ile cezanın vakti ve onun alâmetleri bildirildiği için bu iki süre arasında mühim bir münasebet vardır. Sekiz ayeti kerimeyi ihtiva eder.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

1.vatka ki Yer, kendisine has şiddetli bir zelzele ile sarsılır

Bu süreyi celile, kıyamet kopacağı zaman yeryüzünün nasıl bir mustarip hâle geleceğini ve insanların nasıl vaziyetler içinde kalarak hesap ve ceza mevkiine sevk edileceğini ve herkesin kendi amellerinin karşılığını tamamen göreceğini şöylece beyan buyurmaktadır:

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

Sarsıntısıyla Yer Sarsıldı O vakit ki

(vatka ki Yer, şiddetli bir zelzele ile sarsılır) O Vakit ki: Kıyamet kopmaya başlar yeryüzü kendisine ait şiddetli bir zelzele ile sarsılır. Allah'ın takdiri ile öyle bir zelzele-nin üstünde bir enteresan hareket meydana gelir, artık bunun neticesi düşünölsün!

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

2.Ve yer ağırlıklarını dışarıya çıkarır.

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

Ağırlıklarını Yeryüzü Çıkardı Ve

(Ve yer ağırlıklarını dışarıya çıkarır) Ve O günkü yer Bu ikametgâhımız olan yeryüzü, pek şiddetli titremesinden dolayı ağırlıklarını içindeki madenleri, hazineleri, ölüleri dışarıya çıkarır. Nasıl ki; Daha kıyamet kopmadan evvel de bazı yerlerde dağlar yarı-lır, içlerinden ateşler dışarıya fışkırıp durur, o civardaki, kasabalar mahvolup gider.

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

3.Ve insan, buna ne oluyor demiş olur.

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

Ona ne oldu İnsan Dedi Ve

(Ve insan, buna ne oluyor demiş olur) Ve O günkü insan O müthiş hâdiseyi gö-recek olan herhangi bir şahıs, hayretler içinde kalarak bu yeryüzüne ne oluyor? Ne için bu kadar benzeri görülmemiş müthiş bir harekette bulunuyor, demiş olur. Mümin kim-se, bu hâdiseyi büyük görür, ne büyük bir ilâhî kudret eseri olduğunu bilerek böyle söylemeğe başlar. Kâfir bir şahıs ise taaccüpte bulunur, inkâr ettiği hâdisenin böyle vücuda gelmekte olduğunu görerek heyecanlar içinde kalır.

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا

4.O gün yeryüzü, kendi haberlerini anlatır.

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا

Haberlerini Anlatır O gün

(O gün yeryüzü, kendi haberlerini anlatır) İşte O gün o pek şiddetli zelzele vak-tinde yeryüzü kendi haberlerini anlatır. Ne için öyle ıstıraba, değişikliğe uğramış

olduğunu halka bir lisanı hal ile anlatmış olur. Onun o vaziyeti, o görünen hâli, onun ne için öyle ıstırap dolu bir değişime maruz kaldığını anlatmış bulunur veyahut Cenabı Hak yere bir konuşma kabiliyeti verir, uğradığı korkunç hâdiseyi ve sebebini bir konuşma lisanıyla insanlara bildirir, üzerinde hayır ve şer adına yapılmış olan muameleleri teşhir etmiş bulunur.

بَانَ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا

5.Çünkü şüphe yok, Rabbin ona vahiy etmiştir.

بَانَ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا

Ona Vahiyetti Rabbin Çünkü şüphesiz

(Çünkü şüphe yok, Rabbin ona vahiy etmiştir) Evet Yer, öyle uğradığı hâdiseleri ve onun sebeplerini halka bildirir çünkü şüphe yok, Rabbin O Hikmet Sahibi Yaratıcı o yeryüzüne vahiy eylemiştir. Yani: Ona öyle konuşma kuvvetini vermiştir, o değişikliğin sebeplerini halka anlatması için kendisine müsaade buyurmuştur. Yahut o yerin öyle değişikliğe uğraması için kendisine Hak Teâlâ emretmiş, onu öyle bir hitap ile muhatap bulundurmıştır.

يَوْمَئِذٍ يَصُدُّ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيرَوْا أَعْمَالَهُمْ

6.O gün insanlar, amelleri kendilerine gösterilmek için darmadağınık halde dönerler.

يَوْمَئِذٍ يَصُدُّ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيرَوْا أَعْمَالَهُمْ

Amelleri Gösterilmeleri için Dağınık dağınık İnsanlar Döner O gün

(O gün insanlar, amelleri kendilerine gösterilmek için darmadağınık halde dönerler) İşte O gün öyle müthiş bir zelzele ile bu yer âlemi, öyle harap olduğu vakit. İnsanlar, amelleri kendilerine gösterilmek için, vaktiyle yapmış oldukları şeylerin karşılığı, hayırlı amellerinin mükâfatı ve şerli amellerinin cezası kendi haklarında tatbik edilmesi için yerlerinden amellerine göre dağınık, birbirlerinden ayrılmış bir vaziyette hesap yerine dönerler. Muhasebeye tâbi tutulurlar.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

7.Artık her kim bir zerre ağırlığında bir hayır işlemiş ise onu görecektir.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

Onu görececek Bir hayır Zerre Ağırlığınca Yaparsa Artık kim

(Artık her kim bir zerre ağırlığında bir hayır işlemiş ise onu görecektir) Artık her kim Dünyada iken ister bir zerre ağırlığında olsun bir hayır işlemiş ise onu görecektir. Onun sevabına, mükâfatına kavuşacaktır.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

8.Ve her kim bir zerre miktarı bir şer işler ise onu görecektir.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

Onu görececek Bir şer Zerre Ağırlığınca Yaparsa Kim Ve

(Ve her kim bir zerre miktarı bir şer işler ise onu görecektir) Onun cezasını ahirette veya daha dünyada iken görecektir. Kendisi o gün o hareketinden haberdar edilmiş bulunacaktır.

Şöyle ki: Bir mümin, bir hayır işledi mi, onun mükâfatını her hâlde görecektir. Bir şer de işledi mi ondan da haberdar edilecektir. Ancak iyiliği, kötülüğüne galip ve büyük günahlardan kaçınmış ise Allah'ın bir Lütfü olarak o şer sayılan ameli affedilebilir veya onun cezasını dünyada görmüş bulunur. Bir kâfir ise bir hayır işlerse, meselâ: Fakirlere sadaka vermiş olursa o hayır, imana bağlı olmadığı için Allah katında makbul değildir. Âhirette kendisini ebedî azaptan kurtaramaz. Ancak azabını kısmen azaltmış olabilir. Yahut o iyi muamelesinin mükâfatını dünyada görmüş olur. Bilakis bir şey

işlemiş olunca onun cezasını da ahirette görecektir. O yüzden dünyada da bir felâketle uğramış olabilir. Bununla beraber kâfir olduğu hâlde ahirete giden her şahıs ebediyen cehennem azabına uğrayıp duracaktır

Ez-Zilzal: Bu sureyi celile'nin sebebi nüzulü hakkında deniliyor ki: Kâfirler, Resuli Ekrem'le karşılaşınca: O vaat olunan kıyamet gününün ne zaman vuku bulacağını bir alay yoluyla soruyorlardı. İşte onlara, o günün müthiş alâmetleri ihtar edilmiş, fakat o günün ne vakit vuku bulacağı insanlara hikmet gereği tayin edilmemiştir. Taki: Kıyametin kopma vaktini uzak görerek gaflet ve şehvet içinde yaşayıp durmasınlar, bu ayetlerde şuna da işaret vardır ki: İnsan, elinden gelen hayırlı işlerde bulunsun, isterse, o hayır pek az olsun, onun azlığına bakarak terki yönüne gitmesin, mutlaka onun da bir mükâfatı vardır. Ve bilakis en ufak bir kötülüğü de ehemmiyetsiz görerek işlemesin, zira onun da herhalde bir cezası vardır. Artık her insan bunu düşünsün, ona göre hareketini tanzim etsin, Hak Teâlâ Hazretleri o kıyamet günü güzelce düşünüp onun için güzelce hazırlanan salih kullar arasına cümlemizi katsın, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

100-EL ÂDIYAT SURESİ

Bu mübarek sure El-Âsr suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On bir ayeti kerimeyi içermektedir. Âdiyât denilen bir kısım mahlûkata yemin ile başladığı için kendisine bu ad verilmiştir. Bundan evvelki " Ez zilzâl" suresinde hayır ve şer karşılığında mükâfat ve ceza takdir edilmiş olduğu bildirilmişti. Bu surede de birçok insanların hayra değil, yalnız dünya varlığına ihtiraslı olup çalıştıkları bildirildiği için aralarında mühim bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا

1.And olsun o hızlı hızlı koşanlara.

Bu mübarek sure, bir takım mühim kevnî olaylara yemin suretiyle insanları uyanmaya davet ediyor. İnsanların fânî şeylere pek ihtiraslı olduklarını bildiriyor. Haşır ve neşir durumlarını ve Cenabı Hakkın insanların bütün hâllerini bildiğini ihtar ediyor.

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا

Harıl harıl And olsun koşanlara

(And olsun o hızlı hızlı koşanlara) koşup giden, at ve deve gibi şeylere. Ve koştukları vakit duyulan seslere o Cihanda giden gazilere O cihada atılan süvarilere.

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا

2.Sonra o çarparak ateş saçanlara.

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا

Çakarak Öyle ateş çıkaranlara

(Sonra o çarparak ateş saçanlara) Sonra o Koşarken taşlara çarparak ateş saçanlara. O binek hayvanlarına da and olsun.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

3.Sonra sabahleyin baskın verenlere.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

Sabahleyin Derhal baskın yapanlara

(Sonra sabahleyin baskın yapanlara) Sonra sabahleyin Ansızın hücum edip düşman üzerine baskın yapanlara yani: İslâm gazilerinin at ve deve gibi sabahleyin koşup giden nakil vasıtalarına da and olsun.

فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعًا

4.Sonra onunla toz duman karıştıranlara.

فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعًا

Toz duman Orada Ve kaldırdı

(Sonra onunla toz duman karıştıranlara) Sonra Öyle sabahleyin düşmana karşı koşup gitmekle toz duman karıştıranlara da, o cihat vasıtalarına da and olsun.

فَوْسَطْنَنَ بِهِ جَمْعًا

5.Sonra onunla bir topluluğun ortasına girenlere and olsun ki

فَوْسَطْنَنَ بِهِ جَمْعًا

Bir topluluğu Onunla Derken ortadılar

(Sonra onunla bir topluluğun ortasına girenlere) Sonra Öyle yürüyüp gitmekle bir

topluluğun bir düşman cemiyetinin ortasına girenlere de yani: Din düşmanlarını parçalayarak ayrılığa düşüren, onların birliklerini darmadağın eden İslâm gazilerine de and olsun

&-Bunlara bu şekilde yemin edilmesi, öyle cihat vasıtalarının ehemmiyetine, yüksek şanlarına işaret içindir. Müslümanları hak yolunda kahramanlığa, fedakârlığa teşvik içindir. Evet, Cenabı Hak, yeminin cevabını, yani: Üzerine yemin edileni, ne için öyle yemin edilmiş olduğunu şöylece beyan buyuruyor:

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

6.Muhakkak o insan, Rabbi için elbette nankördür.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

Gerçekten çok nankördür Rabbine karşı İnsan Şüphesiz

(Muhakkak o insan, Rabbi için elbette nankördür) Muhakkak ki: O insan yani: Çoğunluğu itibariyle insan nevi, haddizatında Rabbi için elbette nankördür. O kadar ilâhi nimetlere nail olduğu hâlde onların şükrünü yerine getirmeye çalışmaz. Hakkı iptale cüret eder. Ancak temiz yaratılışlarını muhafaza edenler, yasak, ahlâksızca şeylerden kaçınırlar, nefislerini güzel faziletler ile süslemeye çalışırlar.

وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

7.Ve şüphe yok ki: O insan bunun üzerine bu nankörlüğüne elbette bir şahittir.

وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

Elbette şahittir Buna Şüphesiz o Ve

(Ve şüphe yok ki: O insan bunun üzerine bu nankörlüğüne elbette bir şahittir) İnsan, o nail olduğu nimetlerin kadrini bilip şükrünü yerine getirmeyen nankör şahıs böyle nankörlüğü hakkında elbette bir şahittir. Kendisi de inşafıca düşününce kendisinin nankörlükte bulunmuş, şükür vazifesini yapmamış olduğunu bilir. İtirafa mecbur olur. Veya muhakkak ki: Allah'ı Teâlâ, o kulunun bütün hâllerine şahittir, onları tamamen görüp bilmektedir. Bu ilâhi beyan büyük bir tehdidi içermektedir.

وَأَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

8.Ve şüphesiz ki: O, mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür.

وَأَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

Gerçekten pek şiddetlidir Hayır (mal) Sevgisi için Şüphesiz o Ve

(Ve şüphesiz ki, o mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür) pek fazla cimrice bir hâlde yaşar, kimseye yardım etmek istemez. "Hayır" burada çok mal, çok servet demektir, insanlar, öyle bir malı bir hayır sandıkları için ona böyle hayır adı verilmiştir.

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

9.Bilmez mi ki: Kabirlerde olanlar, fırlatılacakları zaman.

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

Kabirlerin içindedir O şeyler ki Deşildiği, Çıkarıldı O vakit ki Fakat bilmez mi?

(Bilmez mi ki: Kabirlerde olanlar, fırlatılacakları zaman) Öyle mala düşkün, ilâhi nimetleri inkâr eden bir insan bilmez mi ki: Kabirlerde olanlar, fırlatılacakları zaman pek kolaylıkla yeniden hayata erdirilerek tekrar yeryüzüne çıkarılacakları vakit

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

10.Ve kalplerde olanlar, toptan ortaya konduğu vakit,

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

Sinelerinde O şeyler ki Derlendi Ve

(Ve kalplerde olanlar, toptan ortaya konduğunda) Ve kalplerde Hayır ve şerre ait

bütün düşünceler, kanaatler ve gizli tutulan münafıkça, inkârca kuruntular toptan dı şarı çıkarılarak izhar edildiği vakit. Yani: Kıyamet koptuğu, insanlar mahşere sevk edildiği zaman.

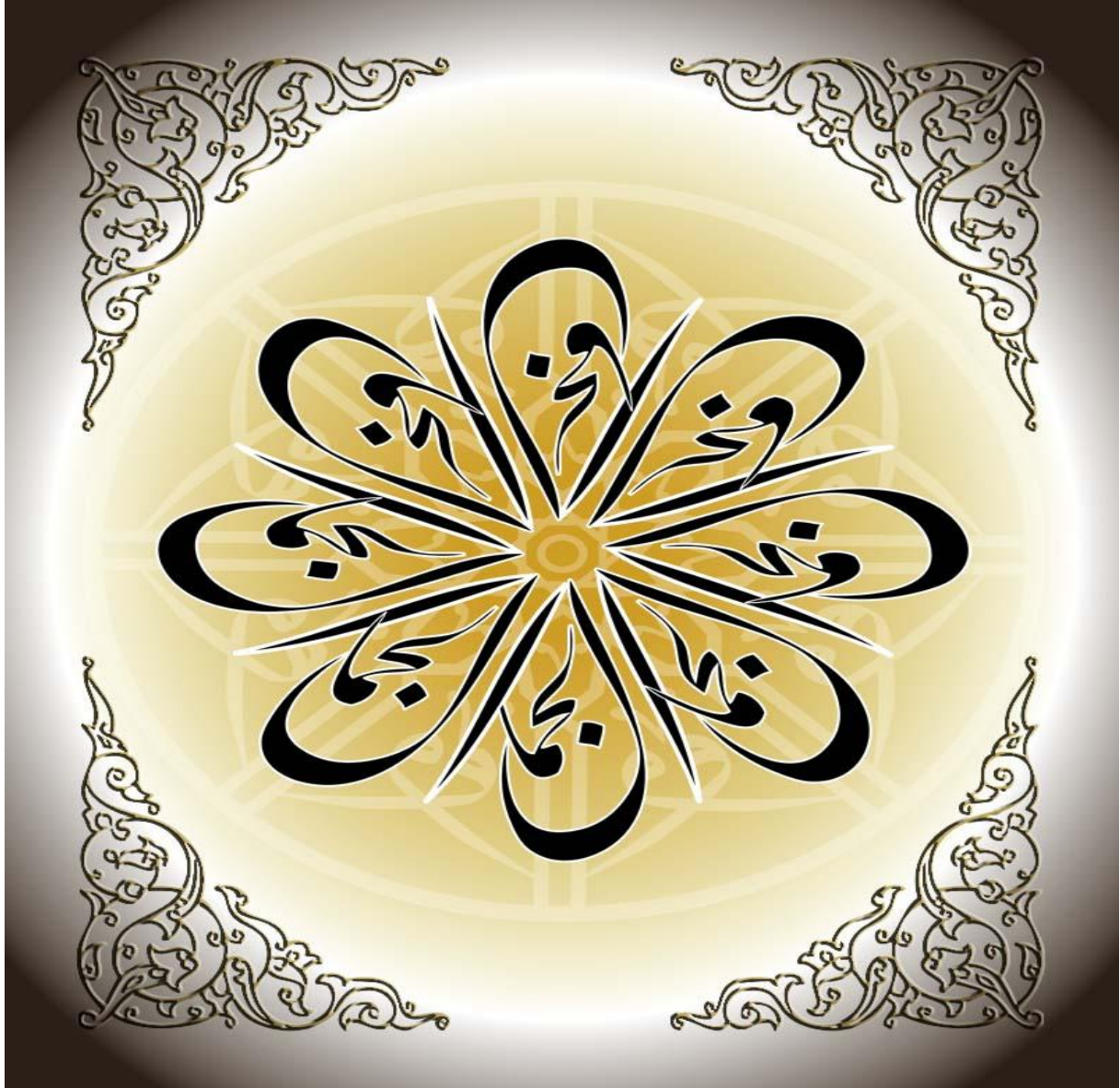
إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ

11.Şüphe yok ki, Rab bileri o gün onlara ait bütün işlerden elbette haberdardır.

إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ

Elbette haberdardır O gün Onlara Rableri Şüphesiz

(Şüphe yok ki, Rab bileri o gün onlardan elbette haberdardır) Bütün o insanların yaratmış, kendilerini nimetlere nail kılmış olan Kerem Sahibi Yaratıcı onlara ait bütün işlerden elbette haberdardır. Yani: Onların bütün amellerini, maksatlarını Cenabı Hak, ezeli ilmiyle bildiği için artık o kıyamet gününde onlara o amellerine, arzularına göre ceza verecektir. Bu da büyük bir ilâhî tehdittir. Artık insanlar, uyanmalıdırlar, daha elde fırsat varken dinî vazifelerini güzelce yapmaya çalışmalıdırlar, taki: Âhîret âleminde cezadan kurtularak mükâfatlara nail olabilsinler. Kerim, Rahim Mabudumuzdan muvaffakiyetlere nail olabilsinler. Kerim, Rahîm Mabudumuzdan muvaffakiyetler niyaz eyleriz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

101-EL KARIA SURESİ

Bu mübarek süre, Kureyş süresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. On bir ayeti kerimeyi içerir. Karia denilen büyük bir belâdan, yani: Kıyametten haber verdiği için kendisine bu isim verilmiştir. Bundan evvelki, "Âdiyât" süresi, insanların ruhsal durumlarına ve kıyametteki vaziyetlerine işaret etmekte idi. Bu süre de kıyametin vafasını, onun şiddetli durumunu bildirdiği için bu iki süre arasında fazlaca bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

القَارِعَةُ

1.O çarpacak olan felâket

Bu mübarek süre, meydana gelecek olan kıyamet gününün pek müthiş vasıflarını bildiriyor. O günde kimlerin selâmet ve saadete ereceklerini, kimlerin de felâketlere uğrayarak cehenneme atılacaklarını haber vermektedir.

القَارِعَةُ

Çarpıcı felaket

(O çarpacak olan felâket) O pek büyük hâdise, yani Kalpleri parçalayacak derecede şiddetli olan kıyamet günü, onun belirtileri ne kadar müthiştir.

"Karia": Kâri demektir ki: Şiddetli çarpmak manasınadır. Ondan şiddetli bir ses meydana gelir, bu, kıyametten ibarettir. Çünkü kıyametin başlangıcı bir ilk sura üfürme ile vuku bulacaktır. Bunun tesiriyle bütün mahlûkat, hayattan mahrum kalırlar, bütün gök ve yer cisimleri parçalanır, darmadağın olur, işte bu ayeti kerime: O müthiş güne işaret ederek insanlığı harekete ve uyanmaya davet ediyor.

مَا الْقَارِعَةُ

2. O çarpacak olan felâket, nedir?

مَا الْقَارِعَةُ

O çarpıcı felaket Nedir

(O çarpacak olan felâket nedir?) O hâdise, ne kadar şiddetlidir. Onun yüceliği, büyük tesirleri ne kadar korkunçtur! Bu ilâhî beyan, bir beyan üslûbudur ki: Bildirilen şeyin ne kadar mühim, ne kadar hayretlik olduğuna dikkatleri çeker.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

3.O çarpacak olan felâketin ne olduğunu sana ne bildirdi?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

O çarpıcı felaket Nedir Sana ne bildirdi Ve

(O çarpacak olan felâketin ne olduğunu sana ne bildirdi?) O çarpacak olan felâketin büyük musibetin ne olduğunu sana ne bildirdi? Elbette ki: Bildirilen şeyin ne kadar mühim, ne kadar hayretlik olduğuna dikkatleri çeker.

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ

4.Bir günde ki: İnsanlar çırpınıp dağılacak pervaneler gibi olacaktır.

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ

Yayılmış Kelebekler gibi İnsanlar Olur O gün

(Bir günde ki: İnsanlar çırpınıp dağılacak pervaneler gibi olacaktır) O hâdise, o kıyamet felâketi öyle bir günde meydana gelecektir ki o gün, bütün insanlar çırpınıp dağılacak, pervaneler gibi geceleri ateş etrafında uçuşarak kendilerini alevlerin içine

atan kelebekler gibi bir hâle gelmiş olacaktır. Öyle çokça dağılmış, ıstıraba uğramış bir vaziyette bulunacaktır.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

5.Dağlar da atılmış renkli yünler gibi olacaktır.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

Atılmış Renkli yün gibi Dağlar Olur Ve

(Dağlar da atılmış renkli yünler gibi olacaktır) O kıyamet gününde O kadar büyük ve kuvvetli varlıkların bile bütün parçaları, darmadağın bir hâle gelecektir. Artık insanlar, kendi hâllerini bir düşünmelidirler.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

6.Artık kimin tartıları ağır gelirse

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

Tartılar Ağır gelmişse Kim İşte amma

(Artık kimin tartıları ağır gelirse) Artık O günde, o muhasebe âleminde kimin tartıları ağır gelirse yani: Dünyadaki güzel amelleri çok bulunursa

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

7.İşte o, hoşnut olacağı bir yaşayıştadır.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

Hoşnud eden Bir yaşayış içindir Artık o

(İşte o, hoşnut olacağı bir yaşayıştadır) İşte Öyle güzel amelleri ağırca bulunan mümin hoşnut razı olacağı bir yaşayıştadır. Artık o, pek mutlu ve mesut bir hâlde yaşayıp duracaktır. Cennete nail bulunacaktır.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

8.Fakat kimin tartıları hafif otursa

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

Tartıları Hafif gelmişse Kim Ve ama

(Fakat kimin tartıları hafif otursa) Fakat O kıyamet gününde kimin tartıları hafif olursa yani: Sevabı bulunmazsa veya günahları, sevaplarına galip bulunursa, dünyada batıl şeyler ile meşgul olmuş, amel defterini onlar ile doldurmuş ise

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

9.Artık onun anası sığınacağı yer haviyedir.

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

Haviyedir Artık onun anası

(Artık onun anası sığınacağı yer haviyedir) Artık o günahkâr inkârcı şahsın gideceği sığınacağı yer haviyedir. Cehennemin ateşidir. Bir çocuk, anasının kucağına sığındığı gibi öyle pek günahkâr bir şahıs içinde ateşten başka sığınacak bir şey yoktur

وَمَا أَذْرِيكَ مَا هِيَهْ

10.Hâviyenin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا أَذْرِيكَ مَا هِيَهْ

O Nedir Sana ne bildirdi Ve

(onun ne olduğunu sana ne şey bildirdi) Hâviyenin ne olduğunu Onun ne müthiş bir azap mahalli bulunduğunu sana ne şey bildirdi? O ne kadar düşüncelerin üstünde bir azap yurdudur.

نَارٌ حَامِيَةٌ

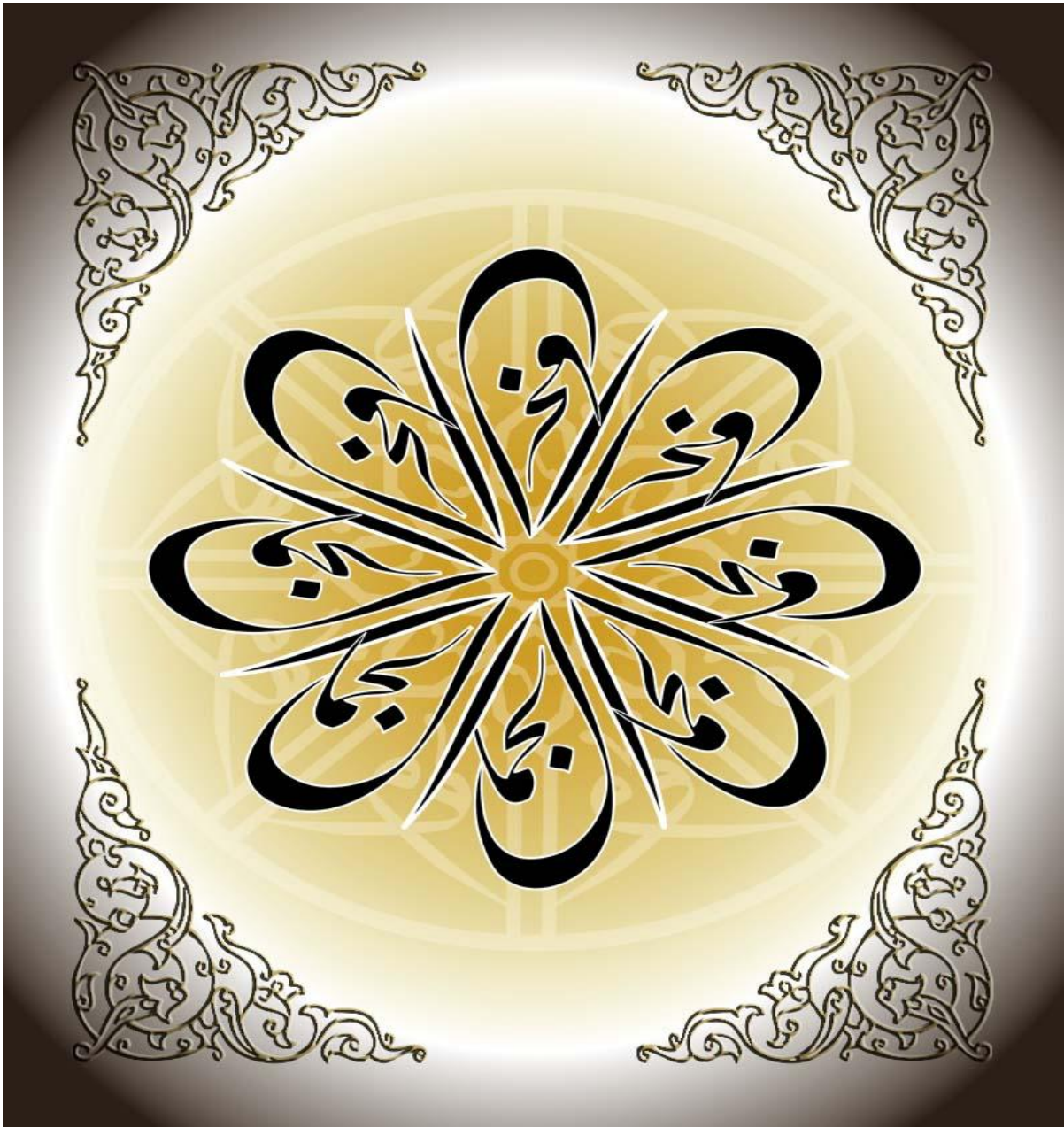
11.O çok kızgın bir ateştir.

نَارٌ حَامِيَةٌ

Kızgın Bir ateştir

(O çok kızgın bir ateştir) O haviye denilen şey Çok kızgın bir ateştir. Onun yanında diğer ateşler pek hafif kalmaktadır."Hamiye" harareti pek şiddetli olup parlayan, duran ateş demektir, işte küfür ve tuğyanın neticesi, böyle pek şiddetli bir azaptır.

&-Deniliyor ki: İlâhî adaletin bütün yaratıklara karşı tecellisi için yarın ahirette kulların amelleri birer şekil kazanarak veya amel defterlerinde yazılı bulunarak tartıya vurulacaktır. Kimlerin güzel, amelleri galip ise sahipleri için mükâfat vesilesi olacaktır. Bilakis kimlerin çirkin amelleri galip ise onlar da bu yüzden azaba uğrayacaklardır. Bütün bunlar, birer hikmet ve fayda gereğidir ve Allah'ın kudretine göre asla imkânsız görülemez. Cenabı Hak cümlemize güzel sonlar nasip buyursun âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

102-ET TEKASUR SURESİ

Bu mübarek sure "El Kevser" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Sekiz ayeti kerimeyi içermektedir. "Tekâsür"den, yani: Çokluk kuruntusundan haber verdiği için kendisine bu tekâsür adı verilmiştir. Bundan evvelki "El-Kâria" suresinde kıyametin dehşetli vasıfları ve salih kullar ile isyankâr kimselerin akıbetleri bildirilmişti. Bu surede de insanların nihayet ahirete gidip cehennemi görecekleri ve birer suale tâbi olacakları bildirildiği için bu iki sure arasında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَيْكُمْ التَّكَاثُرُ

1. Siz o çokluk kuruntusu oyaladı.

Bu mübarek sure: İnsanların çoklukları ile böbürlendiklerini, fani şeylere güvendiklerini kınıyor. Öyle kibirli yaşayanların ileride cehennemi göreceklerini ve cehaletlerini anlayarak nasıl bir suale maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır

أَلْهَيْكُمْ التَّكَاثُرُ

Çoklukla övünmek Sizi oyaladı

(Sizi o çokluk kuruntusu oyaladı) Ey gafil, güzelce düşünmeden mahrum kimseler Sizi o çokluk kuruntusu O elde etmiş olduğunuz fazlaca varlık ile iftihar sevdası oyaladı. Sizi meşgul etti, sizi kulluk vazifelerini yerine getirmekten alıkoymuştu, ebedi selâmet ve saadetinize vesile olacak olan ibadetlerden, hayırlı muamelelerden mahrum bıraktı. Evet, insanı meşgul eden şeyler. Neticesinde bir sevinç olsun olmasın, fakat sonra kendisinde bir sürür, bir sevinç olan bir şey ile insanı meşgul eden herhangi bir hareket, bir eğlence İslâm ahlâkına aykırı olanları haramdır.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

2.Taki: Kabirleri ziyaret ediverdiniz.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

Kabirleri Ziyaret ettiniz Ta ki

(Taki: Kabirleri ziyaret ediverdiniz) Ta ki Siz ey bencil şahıslar Yalnız ellerinizde ki malların çokluğu ile değil, ölmüş gitmiş olan millet fertlerinizin, baba ve dedelerinizin çokluğu ile de övünerek o sebeple kabirleri ziyaret ediverdiniz. Bizim şu kadar ölmüş büyüklerimiz vardır diyerek onlar ile de iftiharda bulundunuz veya siz ey gafil topluluk! Öyle maddî, fani bir servetinizle, bir kuvvetinizle ölünceye değin, kabirlere gidip düşünceye değil övünmeye daldınız, bütün ömrünüzü öyle çabuk geçen şeyler uğrunda sarf ettiniz, hakikî istikbalinizi hiç düşünmediniz...

Bu sureyi celile'nin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: Bu sure'yi celile Ensar dan iki kabile hakkında nazil olmuştur ki: Onlar, Benu Harîse Benül Hars kabileleri idi, onlar, mallarının ve kabile fertlerinin çokluğu ile birbirlerine karşı iftiharda bulunuyorlardı, hatta kabristanlara da giderek ölmüş gitmiş olan kabile fertlerinin çokluğu ile övünmeye devam ediyorlardı. Hâlbuki onların böyle iftiharda bulunmaları, boş bir hareket idi, akıllıca bir düşünce neticesi değildi, Tefsir'i Merağ

Velhâsıl: Bu ayeti kerime, kâfirlerin varlıkları ile cahilce bir şekilde yaptıkları böbürlenmelerini ve kabirleri de böyle bir iftihar sebebiyle ziyaret etmelerini kınamaktadır. Yoksa Kerem Sahibi Yaratıcının verdiği nimetlerin kadrini bilmek, onların şükrünü yerine getirmeye çalışmak, onlar ile başkalarına karşı iftihar edici bir vaziyet almayıp mümkün mertebe İslâm cemiyetine yardımda bulunmak güzel ve övülmüş bir vasıftır. Kabirleri ziyarete gelince bu da öyle övünmek maksadı ile değil, sırf ölmüş din kardeşlerimizi Fatihalar ile anmak, onlardan bir ibret almak, bizim de bir gün hayatı terk edeceğimizi düşünerek üzerimize düşen vazifeleri vakti ile yapmaya çalışmak gibi, bir

maksada dayalı olunca bu ziyaret, meşrudur, makbuldür. Nitekim İbni Mesut Radiyallahü Anh'ın rivayet ettiği bir hâdis-i sahih şöyledir. **Ben sizleri kabirleri ziyaretten nehiy etmişim, imdi kabirleri ziyaret edin, çünkü o ziyaret, sizi dünyada takva üzere yaşatır ve size ahireti hatırlatır, sizi gafletten uyandırır**, Câmi-i Sagîr. İşte böyle bir maksatla kabirleri ziyaret etmek, kadınlar için de caizdir. Elverir ki: Namahrem kimseler ile karışık bir hâlde bulunmasınlar, bu mesele, fıkıh kitaplarımızda ve özellikle "Dürr-i Muhtar" da bildirilmiştir.

كَأَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

3.Öyle değil, ileride bileceksinizdir.

كَأَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz İleride Hayır

(Hayır, hayır) İşte Hak Teâlâ Hazretleri, öyle kibirlice, cahilce bir tarzda hareket edenleri kınayarak buyuruyor ki: Öyle değil O aldığınız kibirlice vaziyet, doğru değildir. Öyle fâni şeyler ile iftihar edip de akıbetinizi temin edecek şeyleri elde etmeğe çalışmamanız, uygun olamaz. İleride Ne kadar hata etmiş olduğunuzu bileceksinizdir. Böyle cahilce, gafilce bir hâlde devam eder iseniz, fâideli amellerde bulunmaz iseniz ne kadar aldanmış olduğunuzu ölünce anlamış olacaksınız.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

4.Sonra öyle değil, ileride bileceksinizdir.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

Bileceksiniz İleride Hayır Sonra

(Sonra hayır hayır ileride bileceksinizdir) Allah-ü Teâlâ Hazretleri, ilâhi tehdidini kuvvetlendirmek ve o gafillerin nazarı dikkatlerini çekmek için tekrar buyuruyor ki: O gururlu ve övünerek yaptığınız hareketleriniz, hiç uygun değildir. Bu hakikati bu hareketlerinizin cezasını ahirette görünce ne kadar hatalar içinde yaşamış olduğunuzu öğrenmiş olacaksınız.

كَأَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ

5.Vaz geçin, sizin anladığınız gibi değil, eğer yakın bir bilgi ile bilecek olsa idiniz, öyle yapmazdınız

كَأَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ

Kati olan Bir ilimle Bilseniz Eğer Hayır

(Vaz geçin, sizin anladığınız gibi değil, eğer yakın bir bilgi ile bilecek olsa idiniz, öyle yapmazdınız) Yani: Yaptığınız kibirlice hareketlerin ne kadar boş, ne derece çirkin şeyler olduğunu yakın bir şekilde bilmiş olsa idiniz öyle yapmazdınız. İstikbalinizi düşünürdünüz, çokça servetiniz, fâni varlığınız, sizi oyalamazdı, güzel amellerde bulunarak bir ebedî saadete aday bulunmuş olurdunuz. Sizin bilginiz ise haddizatında bir cehaletten başka değildir. İstikbalinizi aydınlatmak ve temin edemeyen adi bir bilginin haddizatında ne kıymeti olabilir?

لَتَرُونَ الْجَحِيمَ

6.And olsun ki, cehennemi mutlaka göreceksinizdir.

لَتَرُونَ الْجَحِيمَ

Büyük ateşi Elbette göreceksiniz

(And olsun ki, cehennemi mutlaka göreceksinizdir) Muhakkak, takdir edilmiş durumdur ki, ey hayatlarını bir cahilce gurur ile zayi eden kimseler. O cehennemi mutlaka göreceksinizdir. İnkârcılar için, yalnız dünyaya çalışıp ahireti terk edenler için takdir edilmiş olan cehennemi elbette ki; müşahade edeceksinizdir, onun ne kadar korkunç bir azap mahalli olduğunu anlayacaksınız.

ثُمَّ لَتَرُونَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ

7. Sonra onu elbette ki: Çıplak gözle göreceksinizdir.

ثُمَّ لَتَرُونَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ

Kati olan Bir görmeyle Elbette onu göreceksiniz Sonra

(Sonra onu elbette ki: Çıplak gözle göreceksinizdir) Sonra O cehennemi elbette ki, Aynel yakın olarak göreceksinizdir. Pek açık, yakın bir mahiyette müşahede etmiş olacaksınız. Mahşer âleminde böyle bir görüşte bulunacaksınız. Bunda asla şüphe yoktur. Bundan dolayı bu akıbeti düşünün de daha fırsat elde iken kurtuluş çaresini temine çalışın, öyle gafilce bir hâlde yaşayıp durmayınız.

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

8. Sonra and olsun ki: O gün her nimetten muhakkak sorulacaksınız.

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

Ni'metten O gün Elbette sorulacak Sonra

(Sonra and olsun ki: O gün her ni'metten muhakkak sorulacaksınız) Sonra and olsun ki, O cehennemi göreceğiniz zaman her türlü nimetten muhakkak sorulacaksınız. Şimdi dünyada iken nail olduğunuz sıhhat ve selâmetten, servet ve kudretten, çoluk çocuktan, yani: Sizi Kerem Sahibi Mabudumuza itaatten, şükürden meşgul kılmış olan her türlü dünyevi varlıklarınızdan, kendilerine iftihar edip, lezzet almış bulduğunuz şeylerden muhasebeye tâbi tutulacaksınız. Artık bu akıbeti düşününüz de ona göre hayatınızı tanzime çalışınız, sonra pişmanlık faide vermez. &-Bu sual, bir görüşe göre yalnız kâfirler hakkında vaki olacaktır. Diğer bir görüşe göre de müminler de, kâfirler de, dünyadaki nimetlerinden dolayı bir suale tâbi olacaklardır. Şu kadar var ki: Kâfirler hakkındaki sual bir kınama sualidir, çünkü onlar, nail oldukları nimetlerin şükrünü yerine getirmemiş, küfür içinde yaşamışlardır. Müminlerin hakkındaki soru ise bir şereflendirme sorusudur, onların şükür vazifesini yerine getirmiş olduklarını teşhirdir. Çünkü: Müminler, şükür etmiş, itaatte bulunmuşlardır. Aslında insan, dünyada yaşadıkça her dakika ilâhi nimetlere nail olmaktadır. Vücudumuzun sıhhati, güzel havaları teneffüs etmemiz, lezzetli suları içmemiz, gıda maddelerini elde edebilmemiz, birer büyük nimettir. Bu nimetlerden dolayı bizim vazifemiz de bunları bize ihsan buyuran Kerem Sahibi Yaratıcımıza şükür ederek üzerimize düşen kulluk vazifelerini yerine getirmeye çalışmaktan ibarettir. Cenabı Hak, cümlemizi bu hususta muvaffakiyetlere nail buyursun. Peygamberlerin efendisi hürmetine âmin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

103-EL ASR SURESİ

Bu mübarek sure, inşirah suresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Üç ayeti kerimeyi içermektedir. Asr'a Dehr'e yemin ile başladığı için kendisine böyle Asr suresi adı verilmiştir. Bundan evvelki Tekâsûr suresinde insanların çoklukları ile mağrur olarak kendilerini felâketten kurtaran zatların kimlerden ibaret bulundukları haber verildiği cihetle bu iki sureyi celile arasında mühim bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ

1.Asr'a and olsun ki:

Bu mübarek sure, insanların pek korkunç vaziyetini bildiriyor. Ancak dindar olan, kul-luk vazifelerini yerine getiren, birbirleri hakkında iyiliksever bulunan insanların öyle korkunç vaziyetlerden emin bulunduklarını müjdelemektedir.

وَالْعَصْرِ

(Asr'a and olsun) O hususi vakta ki şu beyan olunacak şey, sırf hakikattir. Bu asr'dan maksat, ya devir, çağ, uzun müddet denilen zamandır ki: Onda nice çeşitli, garip, hayret verici hâdiseler vuku bulmaktadır. Veya bu asr'dan maksat, ikinci namazıdır ki: Onun büyük bir ehemmiyeti vardır. Veyahut zeval ile güneşin batma vakitleri arasındaki müddettir. Veya güneşin batma zamanından yatsı vaktine kadar olan zamandır. Veyahut bu asr'dan maksat, Hz. Muhammed'in peygamberlik asrıdır ki: Onun diğer asırlar üzerine olan fazilet ve üstünlüğü apaçık ortadadır.

Kısacası: Bütün bu asr denilen şeyler: birer kudret eseridir. Nice hikmetleri ve faydaları içermektedir. Öyle bir kudret eserine yemin ise insanları uyandırmaya ve beyan olunacak şeylere dikkat nazarlarını çekmeye bir vesiledir ve daha nice işaretleri taşı-maktadır.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ

2.Şüphe yok insan, elbette bir ziyandadır.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ

Bir hüsrân Elbette içindedir İnsan Şüphesiz

(Şüphe yok ki: İnsan, elbette bir ziyandadır) Bir noksanlığa uğramıştır. Daima öm-rünün bir parçasını elden çıkarmaktadır, hayatını boş yerlere sarf ederek asıl istikba-lini temin etmekten mahrumdur.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ

3.Ancak o kimseler ki: İman ettiler ve salih amellerde bulundular ve birbirlerine hakkı tavsiyede ve sabrı tavsiyede bulundular, onlar müstesna.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Salih ameller Yaptılar Ve İman ettiler O kimseler ki Ancak

(Ancak o kimseler ki: İman ettiler ve salih amellerde bulundular) O uyanık kalpli olan akıllı, dirayetli insanlar ki: İman ettiler Pek doğru bir inançta bulundular, âlemle-rin Yaratıcısının varlığını, kudret ve azametini tasdik ettiler ve salih amellerde bulun-dular namaz gibi, oruç gibi, zekât gibi ibadetlere, fedakârlıklara devam ettiler,

وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ

Hakkı Birbirlerine tavsiye ettiler Ve

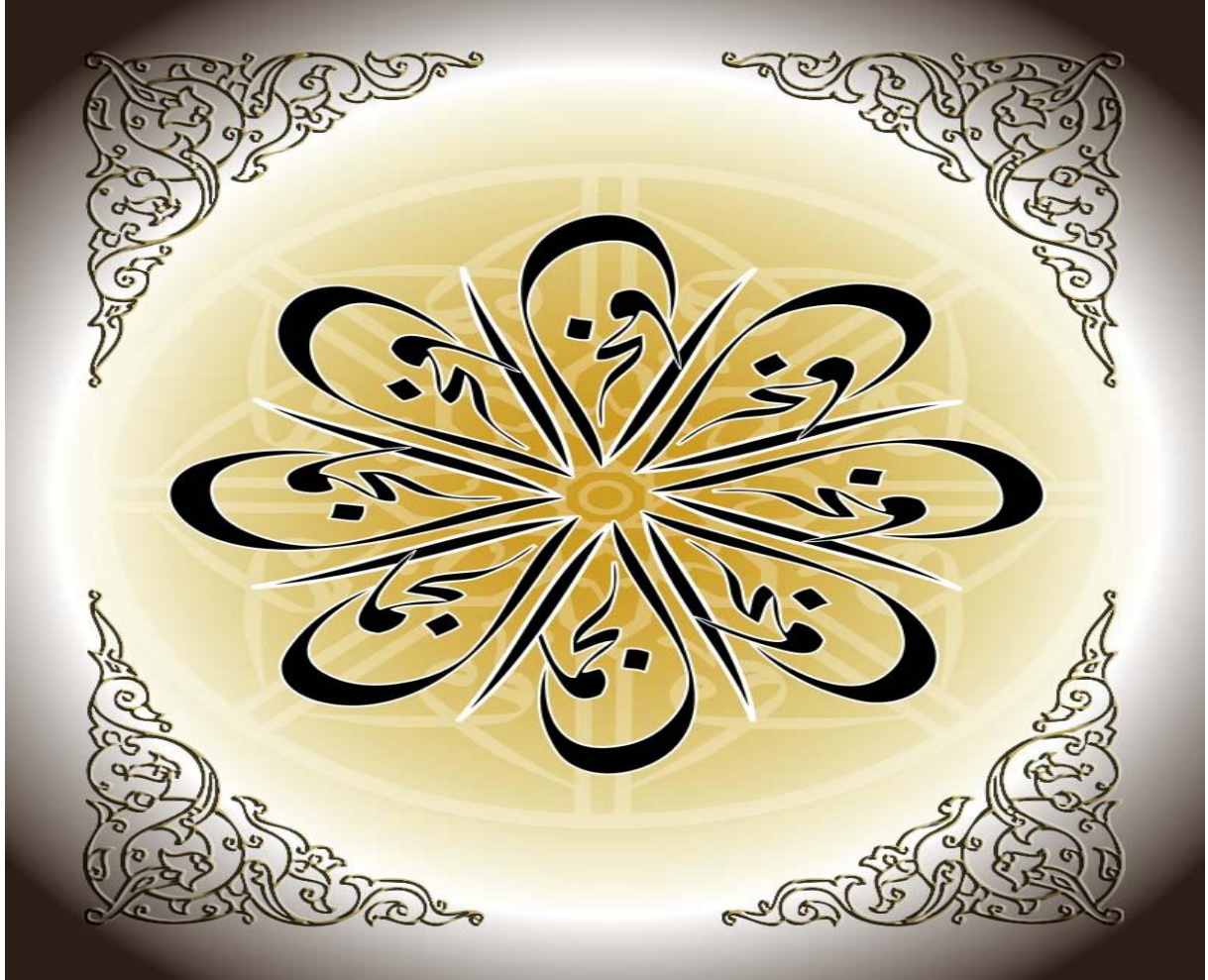
(ve bir birlerine hakkı tavsiyede bulundular) Bulundular, birbirlerine karşı iyilikse ver davranarak güzel ameller gibi, ahlâki faziletler gibi inkârı mümkün olmayan güzel-likleri kaybolmayan şeyler ile vasiyete, nasihate devam ettiler.

وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

Sabrı Birbirlerine tavsiye ettiler Ve

(Ve Birbirlerine sabrı tavsiyede bulundular) hak yolunda mücahedeye devam edip günahlara, yanlış telkinlere karşı koymaya o yolda sabır ve sebatan ayrılmamalarını birbirine telkin ettiler, öyle selâmete vesile olacak şeylere teşvikte bulundular, işte onlar öyle hayatlarını güzelce tanzim eden zatlar müstesnadır. Onlar hüsrana, zarar ve ziyana uğramış değildirler.

Kısacası; bu sureyi celile, böyle üç ayeti kerimeden müteşekkil olduğu hâlde insanlık için en mükemmel bir hareket düsturu, bir kurtuluş rehberi mahiyetinde bulunmaktadır, itikadi, ameli, ahlâkî vazifelere riayetin lüzumunu ve pek muazzam faidesini bildirmektedir. Ne mutlu bu gibi yüce Kuran'î telkinlerden istifade edenlere, bu hususta ki samimi, hayırlı tavsiyelere karşı kınama ve ayıplamada bulunan insaniyet düşmanlarının sözlerine kıymet vermeyip o tavsiyeleri güzelce telâkki ederek gereğince harekete gayret edenlere. Hak Teâlâ Hazretleri, cümlemize uyanmalar ve hakka riayetler nasip buyursun âmin. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
104-EL-HUMEZE SURESİ

Bu mübarek sure, "El Kiyâme" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Dokuz ayeti kerime'yi ihtiva etmektedir. Bundan evvelki Asr suresinde mümin, salih kullardan başka insanların sapkınlıkta bulundukları bildirilmişti. Bu sure de o sapkınların bazı vasıflarını bildirdiği için bu iki sure arasında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

1.Arkadan çekiştiren, gözü ile kaşı ile eğlenen her bir kimsenin vay hâline!

Bu mübarek sure, onunla bununla alay eden ve kendi servetine güvenerek dünyada ebedî bir surette yaşayacağını zanneden bir takım kimselerin ne kadar müthiş azaplara maruz kalacaklarını ihtar buyurmaktadır.

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

Alay edenin Çekiştirenin Her birine Vay

(Alay eden çekiştiren herkesin vay haline) Arkadan çekiştiren Onun bunun gıyabında kınayan gözü ile kaşı ile eğlenen ona buna gizlice işaret yaparak alay edip maskaralıkta bulunan her kimsenin vay hâline. O ne kadar zilleti, azabı hak etmiştir.

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

2.Öyle kimse ki: Bir malı toplamış ve onu tekrar tekrar saymakta bulunmuştur

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

Onu saydı Ve Bir mal Topladı O ki

(Öyle kimse ki: Bir malı toplamış ve onu tekrar tekrar saymakta bulunmuştur) cimrilik ederek biriktirmiş ve o malı haz duymak için tekrar tekrar saymakta bulunmuştur. Yahut o malı akar, gelir getiren mal meta satılık mal ve nakit gibi nevilere ayırmıştır. İşte böyle bir servetle gururlanmak başkalarının değerini düşürmeye çalışmak süratini göstermiştir, kendisinin o fâni serveti sayesinde büyük bir mevki sahibi olduğunu zannetmiştir.

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

3.Sanır ki malı, onu daima yaşatacaktır.

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

Onu ebedi kılmış Malı Şüphesiz Sanır

(Sanır ki malı, onu daima yaşatacaktır) O gafil, servetine aldanan şahıs Sanır ki: o elde etmiş olduğu malı, kendisini daima yaşatacaktır. O serveti sayesinde ölümden kurtulacak, dünyada ebediyen yaşayacaktır. Ölüp de başka bir âleme gitmeyecektir. Ne büyük bir cehalet!

كَأَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

4.Yok yok öyle değil, elbette ki: O hutameye atılacaktır.

كَأَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

Hutameye Elbette atılacak Hayır

(Yok, yok öyle değil elbette ki: O hutameye atılacaktır) O şahıs, pek yanlış düşünüyor, onun elindeki malı kendisini dünyada ebedî bir şekilde yaşatacak değildir. Elbette ki o şahıs, bir gün ölecek, sonra da Pek büyük bir cezaya uğramış olacaktır.

وَمَا آذْرِيكَ مَا الْحُطْمَةُ

5.Hutamenin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?

وَمَا آذْرِيكَ مَا الْحُطْمَةُ

Nedir hutame Sana ne bildirdi Ve

(Hutamenin ne olduğunu sana ne şey bildirdi?) Hutamenin O pek muazzam, müt-hiş felâketin ne olduğunu sana ne şey bildirdi? Elbette ki: Onu insan daha hayatta iken tamamen bilip takdir edemez, onu insanlar, ancak Cenabı Hakkın bildirmesiyle bilirler.

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ

6.Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir.

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ

Tutuşturulmuş Allah'ın Ateşidir

(Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir) Evet. İşte Hak Teâlâ Hazretleri haber veriyor. Hutame denilen şey Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir. O cehennem ehli için Allah'ın kudretiyle yaratılmış olan ve ebediyen sönmeyecek bulunan gayet müthiş bir azap ateşidir.

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقِ

7.Öyle ki: Yüreklerin üzerine yükselecektir.

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقِ

Yüreklerin Üstünü Kaplar O ki

(Öyle ki: Yüreklerin üzerine yükselecektir) O hutame Öyle bir ateştir ki: Yüreklerin üzerine yükselecektir. Yani: Kalplerin üzerini kaplayarak onları kesip atacak, kahredecektir. Kalpler, cesetlerdeki organların en hassas, en fazla müteessir olanıdır. Artık o kalpler, öyle bir istilâya, bir azaba maruz kalınca, o kalplerin sahipleri ne kadar fazla bir azaba, bir cezaya uğramış olacaklardır! Bu pek korkunç hâl, bir kere düşünölsün!

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ

8.Şüphe yok ki: Bu, onların üzerlerine kapatılmıştır.

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ

Kapatılmıştır Üzerlerine Şüphesiz o

(Şüphe yok ki: Bu, onların üzerlerine kapatılmıştır) Şüphe yok ki: Bu Azap ateşi o azaba uğrayanların üzerlerine kapatılmıştır. Hepsini de kuşatma alanına almıştır. Artık o ateşten kendilerini kurtarmaya asla güç yetiremezler.

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

9.Uzatılmış sütunlarda bağlı bulunacaklardır.

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

Uzatılmış Direklere

(Uzatılmış sütunlarda bağlı bulunacaklardır) Artık o cehennem ateşine atılmış olanlar, orada uzatılmış sütunlarda bağlı bulunacaklardır. Yani: Cehennem kapısı, üzerlerine kapatılmış, ayaklarına kelepçeler vurulmuş bir hâlde kalacaklardır, oradan çıkmaya asla kaadir olamayacaklardır.

&-Bu surenin iniş sebebi hakkında bir kaç rivayet vardır. Müfessir mükatil'e göre "El velid Bin mugayre" hakkında nazil olmuştur. Bu Kureys'in büyüklerinden olup Peygamber Efendimizin gıyabında kınama ve kötölemeye cüret etmek alçaklığında bulunurdu. Bununla beraber bu surenin hükmü, umumîdir. O gibi inkârcıların hepsi de böyle pek korkunç bir azaba maruz kalacaklardır. Hak Teâlâ Hazretleri, o cehennem

azabının şiddetini böyle tasvir ve beyan ile insanlığı uyanmaya davet buyuruyor. Öyle bir akıbeta uğramamak için güzel itikat ile salih ameller ile vasıflanmasını emir ve tavsiye buyurmuş oluyor. Bu da bütün insanlık hakkında ilâhî bir merhametin tecellisi demektir. O Kerem Sahibi Yaratıcı cümlemize uyanıklıklar nasip buyursun, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

105-EL FIL SURESİ

Bu mübarek sure, "El-Kâfirün" suresinden sonra Mekke-i Mükerreme'de nazil olmuştur. Fil hâdisesini bildirdiği için kendisine bu ad verilmiştir. "Beş ayeti kerimeyi ihtiva etmektedir. Bundan evvelki "Hümeze" suresinde bir kimseyi malının çok yaşatamayacağı ve ahlâksız kimseleri servetlerinin azaptan kurtaramayacağı bildirilmişti, bu surede de fil ashabının kıssası, bu hususa dair bir misal, bir delil olduğu için aralarında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

1.Görmedin mi, Rabbin fil sahiplerine nasıl yaptı

Bu mübarek sure, Allah'ın dinine karşı muhalif cephe alan, Yüce Peygambere düşmanlık gösteren kimselerin dünyada da nasıl müthiş felâketlere maruz kalacaklarına dair fil ashabı kıssasını bir ibret misali olmak üzere beyan buyurmaktadır,

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

Fil Sahiplerine Rabbin Yaptı Nasıl Görmedin mi?

(Görmedin mi, Rabbin fil sahiplerine nasıl yaptı) Yani: Tevatüren rivayet olunduğu için görmüş gibi bilmedin mi? Rabbin fil sahiplerine O dinsiz guruba, o Kâbe'yi Muazzama'yı yıkmak isteyen ve fil ile Yemen tarafından gelmiş bulunan mel'un bir zümreyi nasıl yok etti, nasıl bir helake uğrattı!

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

2.Onların kurdukları tuzağı bozgunluk içinde kılmadı mı?

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

Bir bozgunluk, ziyan içinde Tuzaklarını Kılmadı mı?

(Onların kurdukları tuzağı bozgunluk içinde kılmadı mı?) Evet. O kudret ve azameti sonsuz olan âlemlerin Rabbi o fil sahiplerinin kurdukları tuzağı onların Kâbe'yi Muazzama hakkındaki haince bir şekilde yapmak istedikleri zarar ve ziyanı, bu hususta ki arzularını bozgunluk içinde kılmadı mı? O hilelerini mahıv ve yok edip iptal buyurmuş olmadı mı?

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

3.Ve onların üzerlerine bölük bölük kuşlar gönderdi.

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

Sürü sürü Kuşlar Üzerlerine Gönderdi Ve

(Ve onların üzerlerine bölük bölük kuşlar gönderdi) Evet, O Yüce Yaratıcı, o fil sahiplerini cezalandırmak için Onların üzerlerine sürü sürü bölük bölük kuşlar gönderdi. O kuşları bir kudret harikası olarak yok etme ve cezalandırma kuvveti mahiyetinde bulundurdu.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ

4.Onlara o kuşlar sicil den katı, sert çamurlardan taşlar atıyorlardı.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ

Pişmiş çamurdan Taşlar Onlara atıyorlardı

(Onlara siccil den taşlar atıyorlardı) Artık o fil sahiplerine o kuşlar Siccilden yani: Katı, sert, taş kesilmiş çamurdan taşlar atıyorlardı. Herhangi birinin başına isabet eden bir taş parçası, onu bir hastalığa uğratarak helakine sebebiyet vermiş oluyordu.

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

5.Artık onları yenilmiş ekin yaprağı gibi kıldı.

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

Yenmiş Ekin yaprağı gibi Nihayet onları kıldı

(Artık onları yenilmiş ekin yaprağı gibi kıldı) İşte Hak Teâlâ Hazretleri Artık O Kâbe'yi Muazzama'ya karşı düşmanlık gösteren hain topluluğu yenilmiş ekin yaprağı gibi kıldı. Hepsi de darmadağın olarak lâyük bulundukları Allah'ın kahrına uğramış oldular, işte kutsal şeylere düşmanlığın cezası!

&-Fil vakasının özeti, tefsirlerde, siyer kitaplarında yazılmış olduğu üzere şöylece dir. Uzun bir müddetten beri Yemen'de hâkim olan "Himyer" hükümdarları, bilâhare zayıf düşmekle Habeşler, gelip Yemen diyarını zapt etmişlerdi. Habeşlerden "Ebrehe" adındaki bir hükümdar, başkenti olan Yemen'de bir kilise yaptırmış, insanları Kâbe'yi Muazzama'nın ziyaretinden vaz geçirerek kendi yaptırdığı kiliseye çekmek istemişti. Bu maksadından dolayı bir ordu ile Mekke-i Mükerrreme'ye doğru yürüdü, Ebrehe'nin büyük bir fil'i var idi, onu ordusunun önünde yürütürdü, onunla gideceği yerlerde mu-zaffer olacağını sanırdı.

&-İşte bu fil ile ve belki başka fillerde beraber bulunduğ u hâlde Mekke-i Mükerrreme üzerine hareket etti, içerisine gireceği sırada fil yere çöktü, onu kaldırıp Kâbe-i Muazzama tarafına yürütemiyorlardı. Başka taraflara ise koşa koşa gitmek istiyordu, işte bu esnada idi ki: birçok Ebabil denilen kuşlar, sema tarafından çıka geldiler, ağızlarındaki, ayaklarındaki ufak taşları Ebrehe'nin askerleri üzerine atıverdiler. Birçokları bu taşların tesiri ile yaralanıp öldüler, aralarında kabarcık ve çiçek hastalığı görölme-ye başladı. Geri kalanlar da Yemen'e kaçıp gittiler. Ebrehe de hasta bir hâlde Sana'ya vardı, orada telef oldu.

&-Bu hâdisenin vuku bulduğu seneye vaktiyle Araplar "fil senesi" derlerdi, bunu bir tarih başlangıcı yapmışlardı, bu senede idi ki: Resuli Ekrem Efendimiz, ana rahmine şeref vermişti. Bu hâdiseden elli şu kadar gün sonra muharrem ayında Peygamberin doğumu gerçekleşti, bundan kırk sene sonra da Peygamberlik şerefine erişti.

Kısacası: Bu süreyi celile, bu ibret verici kıssayı haber vererek din düşmanlarını sakındırmaktadır, kutsal şeylere suikast edenlerin akıbeti böyle helake uğrayacaklarını ihtar buyurmaktadır. Yüce Peygamberimize de, teselli olup onun yüce dinin devam edeceğini, bütün insanlık âlemine yayılıp duracağını müjdelenmektedir. Bununla beraber bu olay, Resuli Ekrem, Sallalah-ü Aleyhi Ve sellem Efendimizin peygamberliğini kuvvetlendirdiği, yüce şanını ilân ve temin ettiği için bir nevi peygamberlik mucizesi sayılmaktadır. İbrahim Aleyhisselam'ın zamanından beri Allah'a inananların bir mabedi olan Kâbe-i Muazzama, her ne kadar bir aralık müşrikler tarafından putlar ile doldurmuş ise de bu geçici olmuştur. Ve mübarek Kâbe'ye bir suikast maksadına dayanıp bilâhare Peygamber Efendimizin vasıtasıyla yine inananların mabedi ve Müslümanların kiblesi olarak eski hâline getirilmiş ve kıyamete kadar da müminlerin mübarek bir ziyaretgâhı bulunacaktır. Kerem Sahibi yüce yaratıcı Hazretleri bütün Müslümanları o yüce makamların feyizlerinden yararlandırırsın, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

106-EL-KUREYŞ SURESİ

Bu mübarek sure, "Et Tîn" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Dört ayeti kerimeyi içermektedir. Kureyş kabilesinin eriştiği nimeti bildirdiği için kendisine bu isim verilmiştir. Bununla beraber kendisine "Lilâfi Kureyş" suresi de denilir. Bundan evvelki Fil suresi, Cenabı Hakkın Mekke ahalisini muhafaza edip düşmanlarını helak etmiş olduğunu bildirdiği gibi bu surede de yine o ahali hakkındaki diğer bir ilâhi nimeti bildirdiği için bu iki sure arasında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَلَافُ قُرَيْشٍ

1.Kureyş'in seyahate alıştırılmasından dolayı.

Bu mübarek sure, Kureyş kavminin ticaret ve seyahat hususunda da ilâhi korumaya erişmiş olduklarından dolayı şükür vazifesini yerine getirerek Harem-i Şerifin kerim sahibi olan Cenabı Hakka ibadette bulunmakla mükellef olduklarını ihtar buyurmaktadır.

لَا يَلَافُ قُرَيْشٍ

Kureyş Alıştırıldığı için

(Kureyş'in alıştırılmasından dolayı) Kureyş kabilesi hakkında Allah'ı Teâlâ'nın çeşitli nimetleri, himayeleri vardır. Bunlardan dolayı o kabilenin Hak Teâlâ'ya şükretmeleri, ibadet ve itaatte bulunmaları icap etmektedir. Kısaca: Kureyş'in Ticaret için başka beldeye seyahate, gitmeye ülfet ettirildiğinden dolayı tam bir emniyetle buna muvaffak oldukları için Hak Teâlâ'ya şükür ve ibadette bulunmalıdırlar.

أَيَلَفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

2.Onların kış ve yaz seyahatine alıştırılmış olmalarından dolayı

أَيَلَفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

Yaz Ve Kış Yolculuğuna Onlar alıştırıldıkları için

(Onların kış ve yaz seyahatine alıştırılmış olmalarından dolayı) Evet O Kureyş kabilesinin kış ve yaz seyahate diledikleri beldeler seyahate ve gitmeye ülfet ettirilmiş buna dair kendilerine kolaylıklar ve muvaffakiyet ihsan buyrulmuş oldukları için öyle şükür ve kulluk vazifesini, yerine getirmeye devam etmelidirler.

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ

3.Artık bu beytin Kâbe'yi Muazzama'nın Rabbine ibadette bulunsunlar ki:

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ

Beyt'in Bu Rabbine O halde ibadet etsinler

(Artık bu beyt'in Rabbine ibadette bulunsunlar) İşte onlar, böyle bir muvaffakiyete, korunmaya nail bulunmaktadır. Artık Bu nimetlerden dolayı bu beytin bu haremi şerifin Rabbine sahibi olan Allah'ı Teâlâ'ya ibadette bulunsunlar. Allah'ın birliğini tasdik ederek şükür vazifesini yerine getirmeye çalışsınlar, bir kere şunu da düşünsünler ki o Kerem Sahibi Yaratıcı...

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ

4.Onları açlıktan kurtarıp doyurdu ve onları korkudan emin kıldı.

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ

Âçlıktan Onları doyurdu O ki

(Onları açlıktan kurtarıp doyurdu) O Kureyş taifesini açlıktan kurtarıp nice nimetle re kavuşturmakla kendilerini doyurdu ihtiyaçtan kurtardı

وَأَمَّنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ

Korkudan Kendilerini emin kıldı Ve

(ve onları korkudan emin kıldı) beldelerini bir güven yurdu kılarak ona suikastta bulunan Ebrehe gibi düşmanlarını kahr etti ve cezalandırdı. Artık bu kadar ilâhi korumaya ve lütuflara nail olan bir insanlık topluluğu için gerekir ki: O kerim, rahim Yaratıcısına ibadette, şükürde bulunsun, Allah'ın dinine aykırı hareketlerden son derece kaçınsın.

&-"Kureyş kabilesi" Nadr ibni Kinânenin evlât ve torunlarıdır. Kinâne ise İsmail Aleyhisselam'ın oğullarından biridir. Bir hadis şerif şu mealdedir. Şüphe yok ki: Allah'u Teâlâ, Kinâne-i İsmail oğullarından seçmiştir. Kureyşten de Ben-i Haşim'i çıkarmıştı. Haşim oğullarından da beni seçmiştir.

Kureyş lâfzı: Ya Kırş lâfzından bir küçültme ismidir. Kırş ise denizlerde bulunan büyük bir canavardır ki: Gemilere saldırır, ateşten başka bir şey ile bertaraf edilemez. İşte Kureyş taifesine de fazlaca kuvvetli oldukları için bu ad verilmiştir. Yahut Kureyş tabiri; kesb, kazanç manasına olan Kars lâfzından alınmıştır. Çünkü O taife, ticaret beldelere giderek kazançlar elde ederlerdi. Evet, deniliyor ki, Kureys taifesi, kış vakti Yemen'e gider oradan kokular, elbise gibi şeyleri satın alırlardı, yazın da Şam beldelerine gider, oradan da ziraî ürünleri alır, kendi beldelerine getirirlerdi. Kureys taifesi, Harem-i Şerifin sakinleri oldukları için diğer Araplar; bunlara hürmet eder, saldırıda bulunmazlardı. Hâlbuki: O Araplar kendi aralarında daima mücadelede bulunurlar, birbirlerinin mallarını gasp ve yağmadan geri durmazlardı.

Velhâsıl: Bu Kureys taifesi, pek seçkin ve tam bir emniyete mazhar idiler. Artık onların Cenabı Hakka şükretmeleri, özellikle içlerinden ortaya çıkarak bütün insanlık için en büyük bir ilâhi lütuf olan Resulü Ekrem'i tasdik etmeleri gerekmez mi idi? Bütün emirlerine itaat etmeleri icap etmez mi idi? İşte Cenabı Hak, onları ibadet ve itaate davet ediyor, Ne yazık ki: Onlardan birçokları bu vazifelerini yerine getirmeye çalışmamış, bilakis Resulü Ekrem'e, karşı muhalif cephe almışlardı. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemize basiretler ihsan buyursun, âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

107-EL-MAUN SURESİ

Bu mübarek sure, Et Tekâsür suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Yedi ayeti Kerimeyi içermektedir. Esirgenmeyecek bir yardım demek olan "Maun" kelimesi ile nihayet bulduğu için kendisine bu isim verilmiştir: Buna "Ereeyte" ve "Din" suresi de denilmiştir. Bundan evvelki Kureyş suresinde Cenabı Hakkın Kureyş'i açlıktan koruduğu ve onları ibadetle mükellef kılmış olduğu bildirilmişti, bu surede de dini yalanlayan, Allah'ın emrine muhalefet ederek cimrilikte bulunan kimselerin ahlâksız hâllerine işaret olunduğu cihetle bu iki sure arasında mühim bir münasebet vardır. Ve Kureyş kabilesi hakkında da bir tehdidi içermektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ

1.Gördün mü o kimseyi ki: Dini yalanlar.

Bu mübarek sure, dini yalan sayan, muhtaçlara yardımdan kaçınan, riyakâr olup yan il arak namaz kılan ve son derece cimri bulunan herhangi bir şahsın o pek çirkin vaziyetini nazarı dikkate sunmaktadır.

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ

Dini Yalanlıyor O kimseyi ki Gördün mü?

(Gördün mü o kimseyi ki: Dini yalanlar) Ey Peygamber Veya ey akıllı, düşünen insan Gördün mü? Yani: Hâline vâkıf olup bildin mi o kimseyi ki: Dini yalanlar açık ve parlak olan İslâm dininin gerçekliğini, yüceliğini tasdik etmez, küfür içinde yaşamaktan çekinmez.

&-Böyle "Gördün mü" gibi soru yoluyla olan hitaplardan maksat, beyan olunacak şeylere işitenlerin dikkatini çekmek ve onları güzelce anlamaya teşvik eylemektir. Mutlak surette bildirilen dinden maksat da İslâm dinidir. Çünkü Kuranı Kerim ve müminlerin ıstılahında mutlak dinden maksat, İslâm dininden ibarettir, diğer dinlere ise mutlak surette din denilemez, belki: Sınırlandırılarak Hıristiyanlık dini, Yahudilik dini gibi bir şekilde ifade edilir. "Tefsir-i Kebir."

فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ

2.İmdi o kimseler ki: Yetimi itiverir.

فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ

Yetimi İtip kakıyor O dur ki İşte bu

(İmdi o kimseler ki: Yetimi itiverir) İmdi o İslâm dinini inkâr eden şahıs o kimsedir ki: Yetimi itiverir. Yanından şiddetle kovar, ona bir hakaret gözüyle bakar, onun bir ihtiyacını bertaraf etmeğe yanaşmaz.

وَلَا يَحْضُرُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

3.Ve yoksula yemek yedirilmesi için teşvikte bulunmaz.

وَلَا يَحْضُرُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

Yoksulun Yiyeceğine Teşvik etmiyor Ve

(Ve yoksula yemek yedirilmesi için teşvikte bulunmaz) O kimse, öyle cimri ve iyiliksever olmaktan uzaktır ki, yoksula yemek yedirilmesi için başkalarını da teşvik etmez bir hayra vesile olmak istemez, başkalarının iyilikte bulunmalarını bile kıskanır. &-Bu mübarek ayette şuna işaret vardır ki: İnsan, elinden geldiği takdirde yetimlere, fakirlere kendi malından yardım etmelidir. Kendi malı olmadığı takdirde başkalarını öyle bir yardımda bulunmaya güzel bir şekilde teşvik eylemelidir. İnsaniyet adına iyilik sever bulunmalıdır. Bir rivayete göre bu ayeti kerimenin bildirdiği kimseden maksat;

Ebu Cehil'dir ki: Bir yetimin vasisi bulunuyordu, o yetim bir gün çıplak bir hâlde Ebu Cehlin yanına gelmiş, onun yanındaki kendi malından bir şey istemiş, Ebu Cehil ise o yetimi fena bir surette def etmiştir. Yahut o kimseden maksat, münafıklardan bir şahıstır. Bununla beraber bu ilâhi beyan, bütün o gibi cimri kimseleri hitap etmektedir.

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ

4. Artık vay hâline o namaz kılanların ki:

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ

O namaz kılanlara Artık vay

(Artık vay hâline o namaz kılanların) Yazıklar olsun, o şahıslara ki onlar azaba lâ-yıktır Bedenen ve lisan en namaz kıldıkları hâlde o namazdan ruhen yararlanamazlar. Gafletten uyanmazlar, ahlâki fazilet ile vasıflanmaya çalışmazlar, yoksullar hakkında bir şefkat, muhabbet duygusu beslemezler. Evet, azaba lâ-yıktır

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

5. O kimseler ki: Onlar namazlarından yanılanlardır.

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

Gaflet edenlerdir Namazlarından Onlar Onlar ki

(O kimseler ki: Onlar namazlarından yanılanlardır) yani, lisan en okuduklarından gaflette bulunurlar, ona ehemmiyet vermezler, unutma ve hatadan hiç kurtulamazlar, ne için okuduklarını, rûkû ve secde de bulunduklarını asla düşünmezler. Bu yanılma-dan maksat, namazların vakitlerini, şartlarını gözetmemek, bütün namazları birer yanılma ve gaflet içinde kılmaktır. Namazlara ehemmiyet vermemektir. Yoksa hakiki bir mümin de bazen namazlarında yanılabilir, bunun telâfisi için sehiv secdesi ve namazı iadesi, meşru'dur. Kasde dayalı olmayan bir yanılma ve hata affedilmiştir.

الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤْنَ

6. O kimseler ki: Onlar gösteriş yaparlar

الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤْنَ

Gösteriş yapanlardır Onlar Onlar ki

(O kimseler ki: Onlar, gösteriş yaparlar) insanlara gösteriş için namaz kılarlar, sırf Allah rızası için, samimi bir kalp ile ibadette bulunmuş olmazlar, riyakârca bir hâlde yaşar dururlar, elbette ki: Onlar, azabı hak etmişlerdir.

وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

7. Ve men edilmesi âdet olmayan bir şeyi bile men ederler.

وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

Zekatı Men ederler Ve

(Ve men edilmesi adet olmayan bir şeyi bile men ederler) Yani: Gerek fakirlere ve gerek zenginlere istedikleri zaman men edilmesi adet olmayan en adi şeyleri bile, meselâ: bir içim suyu, bir parça tuzu, bir ateş parçasını, bile vermezler, emaneten verilecek bir kabı, bir baltayı, bir keseri bile vermekten kaçınırlar. İşte bu gibi şeylere "Maun" denilir. Artık öyle cimri kimseler, zekât verirler mi? Yetimlere, yoksullara yardımında bulunurlar mı? Onların namazları da samimî değil, bir gösteriş içindir. Böyle bir riya gösteriş ise küfürden bir parça bulunmaktadır.

Kısacası: Bu mübarek sure, bizlere telkin etmiş bulunuyor ki: Bir insan, samimi bir surette Müslüman olmalıdır. İslâm dininin yüceliğini kalben ve lisan en tasdik etmelidir, fakirlere zayıflara da elden gelen yardımı esirgememelidir. Dinî vazifelerini bir şevk ile bir uyanıklıkla seve seve yapmaya çalışmalıdır. Allah'ın himayesine sığınarak her hususta muvaffakiyeti Kerem Sahibi yüce yaratıcıdan temennide, niyazda bulunmalıdır. Ve başarı Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

108-EL-KEVSER SURESİ

Bu mübarek sure, "El'Adiyât" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Üç ayeti kerimeyi içermektedir. Resuli Ekrem'e ihsan buyrulan Kevseri bildirdiği için kendisine bu isim verilmiştir. Bununla beraber bir ismi de "Nahr Seresi"dir. Bundan evvelki "El' Maun" suresinde dini yalanlayan bir şahsın pek kötü vasıfları bildirilmişti. Bu surede de Allah'ın dinini yaymakla emir olunan Yüce Peygamber olduğunu hayır ve bereket ile kendisinin yüce değerinin bildirilmesinden dolayı bu iki mübarek sure arasında nazarı dikkati çekecek bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا آعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

1.Şüphe yok ki: Biz sana Kevseri verdik.

Bu mübarek sure, Yüce Peygamberimizin nail olduğu nimetleri ve onun iki Kutsi vazifesini bildiriyor. Ve O Yüce Resul'e düşmanlıkta bulunanların her türlü mahrumiyetlere mahkûm olduklarını teşhir etmektedir.

إِنَّا آعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

Kevseri Sana verdik Şüphesiz biz

(Şüphe yok ki: Biz sana Kevseri verdik) Ey Yüce Peygamber! Ey Yaratıkların en şereflişi Şüphe yok ki, biz, Kudret ve azametle hususi bir lütuf olmak üzere sana Kevseri verdik. Seni öyle fevkalâde birçok hayra eriştirdik, senin adını, şanını pek fazla yükselttik.

&-Kevser'den maksat, âlimlerin çoğuna göre cennette bir ırmaktır veya bir havuzdur. Onun vasfı hakkında deniliyor ki: Onun suyu baldan tatlıdır, sütün daha ziyade beyazdır, kardan daha soğuktur. Kaymaktan daha yumuşaktır, ondan bir kere içen bir daha susuzluk hissetmez, onu ancak bir zevk ve mutluluk için içmeğe devam eder, o güzel su mahallinin kenarları Zeberceddendir, bardakları gümüşten olup semadaki yıldızlar kadar çoktur. Bununla beraber İbni Abbas Radiyallahü Anha dan rivayet olunduğuna göre bu Kevser'den maksat, çok hayırdır. Zaten Arap dilinde "Kevser" kelimesi, "Keserret" kelimesinden alınmıştır ki: Adet ve değer ve kıymet itibarıyla "kesir" Yani: Çokça olan her şeye Kevser deniliyor. Bu itibar ile bu Kevser denilen şey, hem Kevser nehrine, havuzuna verilen isimdir, denilir, hem de diğer ilâhî lütuflara ad olarak verilmektedir. Bundan dolayı Kevser hakkında şöyle denilmektedir.

1.Kevser'den maksat, Cennetteki bir ırmak veya havuzdur ki, Resuli Ekrem'e ihsan buyrulmuş olacaktır. Buna dair birçok sahih hadisler vardır. Bunun varlığını tasdik etmek, dini bir farizadır.

2.Kevser'den maksat, Kuranı Kerim ki: O, dünyevî ve uhrevî hayırları toplayan, en lezzetli bir feyiz kaynağı, bir manevî hayat suyu mahiyetinde bulunmaktadır.

3.Kevser'den maksat, Resul-i Ekrem'in sahip olduğu peygamberlik şerefidir ve umumi manada peygamberliktir ki, bu iki âlemin hayrını toplamaktadır, bütün insanlık için bir saadet vesilesidir.

4.Kevser'den maksat. Peygamber Efendimizin sahip olduğu, pek çok faziletlerdir ki: Bunlar ile bütün yaratıklar üzerine üstün bulunmuştur.

5.Kevser'den maksat, Resuli Zîşan Efendimizin makamı mahmud'a erişmesi ve ümmetine şefa'at etmeğe izin almasıdır, dünyada da ahirette de güzelce anılmasıdır.

6.Kevser'den maksat, Hz. Peygamberimizin çocukları ve kendisine tâbi olan Resuli Ekrem'in muhterem nesli, muhterem kızı Hz. Fatimatüzzehra vasıtası ile dünyaya şeref vermiş, onun temiz sülalesi, kıyamete kadar devam etmekte bulunmuştur. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin ve diğer peygamber torunları bu cümledendir. Allah hepsinden razı olsun.

7.Kevser'den maksat, Yüce Peygamber ashabı ve ümmetinden âlim olanlardır ki: O zatlar, İslâm dinini yaymaya hizmet etmiş, müminleri manevî feyizlere, ruhani lezzetlere nail kılmışlardır.

8.Kevser'den maksat, dini İslâm'ın bütün dinlere galebesi ve Resüli Ekrem'in fetihlere nail ve dünyada da ahirette de güzelce anılmasıdır.

Kısaca: Pek büyük bir ilâhî lütuf olan Kevser için bütün bu muazzam Yüce Peygamber, bu nimetlerin hepsine de nail bulunmuştur. Sallallahu Aleyhi Ve sellem.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

2.Artık Rabbin için namaz kıl ve kurban kesiver.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

Kurban kes Ve Rabbin için Öyle ise namaz kıl

(Artık Rabbin için namaz kıl ve kurban kesiver) Artık Ey yüce Resul Sen bu kadar nimetlere, ilâhî lütuflara nail bulunuyorsun, bunları sana ihsan buyurmuş olan Rabbin o Kerim Mabudun için namaz kıl o pek Kutsi ibadete devam et. Ve kurban kesiver şükür vazifesini yerine getir, keseceğin kurbanın etinden muhtaç olanlara yardımda bulun, en küçük yardımı bilen men edenlere muhalif olarak insaniyete yardım et.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

3.Muhakkak ki: O sana buğuz edendir, Ebter.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

Nesli kesik Odur Sana kin tutan Şüphesiz

(Muhakkak ki: O sana buğuz edendir Ebter) Ey Resulüm Sallallahü Aleyhi ve sellem Muhakkak ki: O sana buğuz edendir Ebter. Sana adavette bulunan, sana Ebter nesli kesik demek cinayetini işleyen alçak kimse yok mu? Ebter olan Dünyevî ve uhrevî hayırdan mahrum kalmış bulunan ta kendisidir. Senin Yüce zatın ise her türlü hayra mazhardır. Senin zürriyetin devam edecektir, senin faziletinin izleri kıyamete kadar dünyaya şeref verecektir, senin güzelce anılman daima Müslümanların lisanlarını süsleyecektir.

Bu mübarek sürenin nüzul sebebi hakkında şöyle deniliyor.

1.Resüli Ekrem, Sallallahu Aleyhi ve sellem Efendimizin muhterem oğlu Hz. Kasım vefat edince "As ibni Vâil" demiş ki: Muhammed'in Aleyhisselam artık nesli kesildi, kendisini anacak evlâdı kalmadı.

2.Bir takım Mekke müşrikleri, Resüli Ekrem'in erkek evlâdının vefat ettiğini görünce: Onun nesli kesildi, kendisi, Ebter = anılmadan mahrum kaldı, demişlerdi. O müşrikler, erkek evlat sahibi olmamayı bir kusur sayarak bununla insanları o Yüce Peygamber'e tâbi olmaktan menetmek istiyorlardı.

3.O din düşmanları, Müslümanlara bir şiddet, bir darlık gelince bununla ferahlanıyorlardı. İslâm varlığının yok olmasını bekliyorlardı. Taki: Kendi kâfirce varlıkları devam etsin, yok olmaktan kurtulmuş olsun.

&-İşte o kâfirlerin böyle batıl düşüncelerini ret için bu süreyi celile nazil oldu. Pek kısa olduğu hâlde bir nice hakikatlere işareti içermiş bulundu. Resüli Ekrem'in ilâhî korumaya mazhar ve nice nimetlere nail olduğunu gösterdi. O Yüce Peygamber'e tâbi olanların kurtuluş ve selâmete ereceklerine, muhalefette bulunanların da nihayet Allah'ın kahrına uğrayacaklarına işaret buyurdu. Nitekim de öyle olmuştur. Resuli Ekrem Efendimiz daha dünyada iken nice muvaffakiyetlere nail oldu, ondan sonra da onun ashabı kiramı, seçkin ümmeti, İslâmiyet'i doğuya ve batıya yaymaya muvaffak oldular, İslâmiyet güneşi, insanlık âlemine hidayet nurlarını yaymaya devam etmektedir. Ne mutlu bu kutsal ışıktan istifade etmek şerefine nail olan zatlara ve hamd Allah içindir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
109-EL KAFIRUN SURESİ

Bu mübarek sure, "El-Maun" suresinden sonra Mekkei Mükerrerme'de nazil olmuştur. Altı ayeti kerimeyi içermektedir. Kâfirlere bir ihtar içermiş olduğu için kendisine bu isim verilmiştir. Kevser suresinde Resul'ü Ekrem'in Cenabı Hakka ibadetle mükellef olduğuna ve şanınin yüceliğine işaret edilmişti. Bu surede de o Yüce Peygamber'in Hak Teâlâ'ya ibadet edip kâfirlerin ibadet etmedikleri bildirildiği için bu iki sure arasında mühim bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

1.De ki: Ey kâfirler

Bu mübarek sure, İslâm dininin diğerlerinden uzak olduğunu gösteriyor. İlâhî dinin başkalarına bir ihtiyacı bulunmadığını bildiriyor. Resul-i Ekrem'in Allah'ın himayesinde olup başkalarına ihtiyacı bulunmadığına şöylece işaret buyurmaktadır.

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

Kafirler Ey Deki

(De ki: Ey kâfirler) Ey Allah'ın birliğini insanlığa telkine memur olan Yüce Peygamber! O küfürlerinde ısrar edip duran müşriklere Deki: ey hakiki dinden mahrum olan inkârcılar gerçekten de Resul'ü Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem, insanlara karşı her hususta merhametle, yumuşaklıkla muamelede bulunmakla emir olunmuştu, daima güzel şekilde hitabede, tartışmada, mücadelede bulunurdu. Şimdi bir takım müşriklere karşı: Ey kâfirler diye hitap etmesi, sırf bir ilâhi emre dayalıdır. Çünkü: O muhataplar, küfürlerinde ısrarlı kimseler idi, Yüce Peygamberi bile kendi batıl dinlerine sevk etmek istemişlerdi, bundan dolayı onları böyle bir hitap ile reddetmek, bir hikmet gereği olmuştu.

&-Evet, Bu mübarek surenin iniş sebebi tefsirlerde şöyle gösteriliyor:

Mekke'yi Mükerrerme'deki müşriklerden Velid ibni Mugayre As Bini Vâil, Esvet Bini, Abdülmuttalip, Ümmiyye Bini Half Kureyş taifesinin ileri gelenlerinden idi. Bir gün bir cemaatle Resul'ü Ekrem'in yanına geldiler, Ya Muhammed sen gel bizim dinimize tâbi ol, biz de senin dinine tâbi olalım, seni kendi işlerimize ortak yapalım, sen bizim putlarımıza bir sene ibadet et, biz de senin Allah'ına bir sene ibadet edelim, eğer senin getirdiğin bir hayır ise biz de onda sana ortak olmuş oluruz. Ondan nasip almış bulunuruz ve bizimle olan hayır ise sen de bizim işimize iştirak etmiş, ondan bir nasip almış bulunursun" diye teklif yapmış oldular. Peygamber Efendimiz ise. "Allah korusun Ben Allah'ı Teâlâ'ya başkasını ortak edinir miyim? Allah'ı Teâlâ'dan başka yaratıcı, ibadete lâyık bir şey yoktur." diyerek o müşrikleri reddetti. İşte bu olay üzerine bu sureyi celile nazil oldu. Resul-i Ekrem Hazretleri de Mescid'i Haram'a gidip bunu insanlara karşı okudu, artık o kâfirler, ümitlerini kesmiş bulundular. İşte Allah celle celaluhu hazretleri Yüce Peygamberine o kâfirlere karşı şöyle hitap ile emir etmişti

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

2.Ben sizin ibadet ettiğinize ibadet etmem.

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

Tapıyorsunuz O şeye ki ibadet etmem

(Ben sizin ibadet ettiğinize ibadet etmem) Ey kâfirler Ben gelecekte Allah'ın birliğini terk ederek sizin şirkinize iştirak edecek değilim, çünkü sizin taptığınız şeyler, ma-butluk sıfatına sahip değildirler. Onlar ibadete asla lâyık olamazlar. Onlar bir kısım mahlûkattan ibarettirler, hepsi de muhtaç, fenaya uğramışlardır: Bir Yüce Yaratıcının birer yaratılış eserinden başka bir şey değildirler, onlara nasıl ibadet edebilirim?

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

3.Siz de benim ibadet ettiğime ibadet ediciler değilsinizdir.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

İbadet ediyorum O şeye ki Tapanlar Siz değilsiniz Ve

(Siz de benim ibadet ettiğime ibadet ediciler değilsinizdir) Ey küfür ve şirk içinde yaşayanlar! Sizde benim ibadet ettiğime ibadet ediciler değilsinizdir. Siz, batıl tanrılara ibadet ediyorsunuz. Yalnız Yüce Mabuda ibadet edecek kimseler bulunmuyorsunuz.

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

4.Ve ben sizin taplığınıza tapıcı değilim.

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

Sizin taptığınız O şeye ki İbadet edici Ben değilim Ve

(Ve ben sizin taplığınıza tapıcı değilim) Ve ben şimdi olduğu gibi şimdiden sonrada sizin taplığınıza tapıcı değilim. Ben daima ortak ve benzerden uzak olan bir Ezeli Mabuda kullukta bulunurum, ondan başkasına ibadette bulunmam. Çünkü ondan başkası asla ilâhlık ve mabutluk sıfatına sahip değildir.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

5.Siz de benim taptığıma tapıcılar değilsinizdir.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

İbadet ediyorsunuz O şeye ki Tabanlar Siz değilsiniz Ve

(Siz de benim taptığıma tapıcılar değilsinizdir) Siz de Ey küfürlerinde ısrar edip duranlar benim taptığıma tapıcılar değilsinizdir. Siz hiç bir vakit Allah'ın birliği inancını kabul ederek İslâmiyet şerefine nail olamayacaksınız. Ben yalnız Allah-ü Teâlâ'ya tam bir samimiyetle ibadet etmekteyim, sizin ibadetleriniz ise haddizatında makbul bir ibadet değildir. Sizin ibadetleriniz, şirk ile karışıktır. Gaflet ve cehalete dayalıdır, Allah'ın emrine terstir. Artık ey müşrikler!

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

6.Sizin dininiz sizin içindir, benim dinim de benim içindir.

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

Dinim Ve banadır Dininiz Sizedir

(Sizin dininiz sizin içindir, benim dinim de benim içindir) Öyle küfür ve şirke dayalı olan ve haddizatında bir ilâhî din mahiyetinde bulunmayan sizin dininiz, size mahsustur, onun cezası size yöneliktir. Allah'ın birliği esasına dayalı ve her şekliyle gerçekliğe, yüceliğe sahip olan İslâm dini de benim dinimdir. Onun mükâfatı da bana aittir.

&-Bir yoruma göre bu ayetteki "din"den maksat, cezadır. Ceza ve mükâfattır. Buyrulmuş oluyor ki: Ey inkârcılar! Sizin cezanız size aittir. Artık siz, bu akıbeti düşünün, çünkü küfür ile âhirete gidenler, ebedî şekilde azap göreceklerdir. Müslümanlar da âhirette ebedî mükâfatlara nail olacaklardır.

&-Bazı zatlara göre bu ilâhî beyan, cihat ile emir olunmadan öncedir. Bilâhare nesh olunmuştur Yürürlükten kaldırılmıştır derler. Fakat tahkik ehli zatların ifadelerine göre bunda bir nesh yoktur. Bu muhkem bir suredir. Yani Sizin dininiz sizin içindir, benim dinim de benim içindir ifadesinde küfre bir izin ve cihattan engelleme yoktur. Bu ilâhî beyan kâfirlerin hakkında bir tehdidi ifade etmektedir. Ve onlara karşı bir meydan okumak mahiyetindedir. Nesh ise bunun tersinedir. Bir zaruret bulunmadıkça nesh cihetine gidilemez. "Tefsir-i Kebir, Siracül'Münîr, Tefsir-i Alûsî, Tefsirül'meragî."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

110-EN-NASR SURESİ

Bu mübarek sure, Et Tövbe suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Üç ayeti kerimeyi içermektedir. Resuli Ekrem'i, ilâhî zafere ulaşmayı müjdelediği için kendisine bu ad verilmiştir. Kendisine "İzacâe" suresi de denilir. Bundan evvelki "El-Kâfirûn" suresinde Hz. Peygamberin dini ile kâfirlerin dinleri arasındaki ihtilâf gösterilmişti. Bu surede de Yüce Peygamber'in Allah'ın yardımına kavuşarak kâfirlere ait dinlerin yok olmaya yüz tutacağı müjdelenmiş olduğundan aralarında güzel bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

1.Allah'ın nusreti ve fethi geldiği zaman,

Bu sureyi celile, Hz. Peygamber'in fetih ve zafere erişeceğini ve İslâmiyet'in yayılmasına muvaffak olacağını müjdeliyor. Resul'i Ekrem'in de bir kulluk ve şükür vazifesi olmak üzere hamt ve tesbih ile mükellef bulunduğunu ve Kerim Mabudumuzun da gafur ve rahîm olduğunu beyan buyurmaktadır.

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

Fetih Ve Allah'ın Yardım Geldi O vakit ki

(Allah'ın nusreti ve fethi geldiği zaman) Ey Resulum Sana Allah'ın nusreti yardımı, kâfirlerin üzerine galip kılması ortaya çıktığı vakit ve Mekke'yi Mükerrreme'nin fethi veya sair bir nice İslâm'ı fetihler yüz gösterdiği zaman hakkında öyle bir ilâhî lütuf tecelli edeceği gün.

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

2.Ve Allah'ın dinine nasıl fevc fevc girer olduğunu göreceğin vakit

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

Bölük bölük Allah'ın Dinine Giriyorlar İnsanları Gördün Ve

(Ve Allah'ın dinine nasıl fevc fevc girer olduğunu göreceğin vakit) İslâm dinine bağlanıp o ilâhî mukaddes dine insanların bütün Arapların vesair bir nice kavimlerin fevc fevc bölük bölük birer cemaat hâlinde olarak girer olduğunu göreceğin vakit

&-Bir rivayete göre bu insanlardan maksat, Yemenlilerdir ki: Bunlardan yedi yüz zat, delege olarak Medine-i Münevvere'ye gelmiş, İslâmiyet'i kendi arzuları ile kabul etmişlerdir. Bunların bir kısmı da la ilahe illallah diyerek gelmişlerdi. Yemenliler hakkındaki "kalpleri yumuşak, iman ile fıkıh ve hikmet ile vasıflanmış zatlar" denilmiştir. Mekke'yi Mükerrreme'nin fethinden sonra Huneyn ve Tâif gazvelerini müteakip bütün Araplar da Müslüman olmuşlardı.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

3.Artık Rabbine hamt ederek tesbihte bulun ve ondan mağfiret dile, şüphe yok ki: O tövbeleri çok kabul edici olmuştur.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

Rabbine Hamt ile Artık tesbih et

(Artık Rabbine hamt ederek tesbihte bulun) Artık ey resulüm Sallallahu aleyhi Ve sellem Sen böyle bir yardıma ve fetih'e zafere muvaffak olduğun zaman ve özellikle insaniyet vasfına sahip bulunan akıllı, tevekkül eden zümrelerin İslâmiyet'i kabul eyledikleri vakit. Sana bu muvaffakiyeti ihsan buyuran Rabbine o kerim Mabuduna hamt ederek tesbih de bulun. İlâhlık şanı her türlü noksandan uzak olan Kerim Yaratıcına şükür ederek onu kutsamaya ve yüceltmeye devam et

وَاسْتَغْفِرْهُ

(ve ondan mağfiret dile) o rahim, gafur Mabudunun af ve keremine daima sığın, ümmetinden sudur edecek bir kısım kusurların bağışlanmasını o kerim Rabbinden niyaza devam et.

إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

Tövbeyi çok kabul eden Olandır Şüphesiz o

(şüphe yok ki: O tövbeleri çok kabul edendir) O Yüce yaratıcı tövbeleri çok kabul edici olmuştur. Mükellef kullarını yarattığı günden beri onların tövbelerini fazlasıyla kabul etmek lütfunda bulunmuştur. Artık her tövbe ve istiğfar eden kimse, tövbesinin Allah tarafından kabul olmasına, ümitli olmalıdır.

"Bu Kurani beyanlarda şuna da işaret vardır ki: Bir kul, ne kadar sabit, itaatkâr bulunmuş olsa da yine kendi amelini, yaptığı kulluk vazifesini noksan görmelidir. Nef-sini yermelidir. Allah'ın haklarını büyük görerek elinden geldiği kadar hamt ve senadan, tesbih ve takdisten geri durmamalıdır, Allah'ın mağfiretine olan ihtiyacını bilmelidir. İşte Resulü Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem Efendimiz de masum olduğu hâl-de yine gece ve gündüz yüz kere istiğfarda bulunurdu ve âhirete göç etmesinden önce: **(Sübhanekel'lâhüme ve Bihamdik, estağfirüke ve etübü ileyke)** cümlesini çokça okumakta bulunmuştu.

Kısacası: Bu süreyi Celile'nin Resulü Ekrem'e müjdelediği yardım ve fetihler, az sonra gerçekleşmiş, bu vesile ile de Kuranı Kerim'in ebedî bir mucize olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü: Bu mübarek sürenin inişi zamanında henüz İslâmiyet büyük bir gelişmeye mazhar bulunmuyordu, her taraf düşmanlar ile çevrilmişti, fakat az sonra nispeten pek az olan bir Müslümanlar topluluğu, Cenabı Hakkın yardımıyla büyük muvaffakiyete nail oldu, Mekke'yi Mükerrerme'yi fethetti. Her taraftan insanlar, takım takım gelip İslâm dinini kabul ettiler, hatta Veda Haccı'nda yüz binden ziyade Müslüman, Arafat'ta toplanmış oldu. İslâm hâkimiyeti her tarafa yayılmaya başlamış bulundu, artık bu kadar Harikulâde muvaffakiyetleri ihsan buyuran Kerem Sahibi bir Yaratıcıya devamlı hamt ve senada, tesbih ve takdis de bulunarak onun af ve lütfuna sığınmak, Müslüman için şüphe yok ki, en mühim bir kulluk vazifesidir. Cenabı Hak, cümlemizi bu gibi kulluk vazifelerini gerektiği şekilde yapmaya muvaffak buyursun, Hz. Peygamber hürmetine âmin. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a aittir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

111-TEBBET SURESİ

Bu mübarek sûre, El Fetih sûresinden sonra Mekke'yi Mükerreme'de nazil olmuştur. Beş ayet'i kerimeyi ihtiva etmektedir. Ebu Leheb'in hüsrana, helake uğradığını gösterdiği için kendisine "Tebbet" adı verilmiştir. Bununla beraber "Mesed" den, yani: Fitilli bir ipten bahsettiği için kendisine "Mesed sûresi" de denilmiştir. Bundan evvelki En Nasr sûresinde Müslümanlar için dünyada yardım, âhirette sevaba ulaşmanın takdir edildiği bildirilmişti. Bu sürede de Peygambere karşı asi, düşmanca vaziyetler alan bir şahıs ile eşinin dünyada zarar, âhirette azaba uğrayacakları bildirilmiş olduğu için bu iki sûre arasında mühim bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ

1.Ebu Leheb'in iki eli helak oldu, kendisi de hüsrana uğradı.

Bu mübarek sûre, Resul-i Ekrem Sallallahu aleyhi Ve selleme eza ve cefada bulunmuş olan Ebu Leheb ile eşinin helak olarak şiddetli bir azaba atılacaklarını ihtar buyurmaktadır.

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ

Ebu lehebin İki eli Helak olsun

(Ebu Leheb'in iki eli helak olsun) yani: Abdülmuttalib'in oğlu olan Abdül'uzza adındaki bir İslâmiyet düşmanının iki eli helak olsun, hüsrana uğrasın, bu, onun hakkında bir bedduadır, onun böyle bir duaya lâyık olduğuna bir işarettir.

وَتَبَّ

(Ve helak oldu da) Kendisi de hakikaten hüsrana uğradı helak olup gitti. Bu da o helaki vukuundan önce haber vermektir. Nitekim o helak, daha sonra tahakkuk etmiş, Kuranı Kerim'in bir mucize olduğu bu sebeple de ortaya çıkmıştır.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

2.Ona ne malı bir fayda verdi ve ne de kazandığı şey.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

Kazandı O şey ki Ve Malı Ona Fayda vermedi

(Ona ne malı bir fayda verdi ve ne de kazandığı şey) O Yüce Peygamberin düşmanına ne malı bir zenginlik verdi. Kendisini ihtiyaçtan, hüsrandan kurtarabildi ve ne de kazandığı kendisini azaptan kurtarabildi. Bütün servet ve zenginliği, bütün evlât ve dostları kendisine faydalı olamadılar.

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ

3.Bir alevli ateşe girecektir.

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ

Bir alev Sahibi Bir ateşe Girecektir

(Bir alevli ateşe girecektir) O İslâmiyet düşmanı, elbette ki: Bu dünya azabından başka da bir alevli ateşe girecektir. Bu da onun hakkında diğer bir ilâhi tehdit dir ki, âhirette gerçekleşecektir.

&-Bu şahsın künyesi olan Ebu Leheb adıyla bildirilmesi, onun ateş saçan bir cehenneme atılmaya lâyık olduğuna işaret etmektedir. Çünkü "Leheb" ateş alevi, parıldayan bir ateş, tutuşan bir ateş parçası demektir. Kuranı Kerim'de Ebu Leheb'ten başka asrısaadetteki kâfirlerden hiç birinin lâkabı, ismi açıkça zikredilmemiştir. Bu da o şahsın ne kadar kötü olduğuna bir delildir.

وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

4.Odun yüklenmiş olan karısı da.

وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

Odun Hamalı olarak Karısı Ve

(Odun yüklenmiş olan karısı da) bununla beraber Ebu Leheb'in Odun yüklenmiş olan Erva Ümmi Cemile Binti Herp adındaki karısı da cehennem ateşine atılacaktır.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ

5.Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde ateşe atılacaktır.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ

Bükülmüşten Bir ip Boynunda var

(Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde ateşe atılacaktır) Çünkü: O da Resul'ü Ekrem'e eza ve cefada bulunmaya çalışırdı, o mübarek Peygamber'e pek ziyade düşmanlık gösterir, o mübarek Peygamberin yolu üzerine geceleyin dikenli ağaçları, otları yüklenerek getirir, döküverirdi. Bununla beraber bu kadın, Resul'ü Ekrem aleyhinde koğuculuk'ta bulunur, İslâm dinini söndürmeğe çalışırdı, bu itibar ile de kendisine " odun hamalıdır" derlerdi, bununla o kimsenin insanlar arasındaki münasebetleri yıkmak istediğini kastederlerdi.

&-Bu mübarek sürenin iniş sebebi hakkında Sahih-i Buhari'de ve tefsirlerde şöyle deniliyor:

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

(Ve en yakın akrabaları uyar) Şuara, 26/214 mealindeki ayeti kerime nazil olunca Resulü Ekrem sallallahu Teâlâ Aleyhi Ve sellem Safa tepesine çıkmış, seslenerek Kureyş kabilesini çağırmış. Onlar da gelip toplanmışlar Ebu Leheb de gelmiş idi

Hz. Peygamber buyurmuş ki: Size bir düşmanın sabahleyin veya akşamleyin gelip hücum edeceğini haber versem, beni tasdik eder misiniz? Onlar da dediler ki: Evet, Tasdik ederiz dediler. Çünkü hepsi de Resulü Ekrem'in Muhammed'ül emin olduğunu bilip itiraf ederlerdi, onun üzerine Yüce Peygamber buyurdu ki: Ben sizi ilerdeki bir azaptan dolayı korkutucuyum, yani öyle bir azaba uğramamak için İslâm dinini kabul ediniz. Peygamber'in bu ihtarını dinleyen Ebu Leheb, o muazzam Peygamberin amcası bulunmak şerefine sahip olduğu hâlde hemen inkâra başladı yazıklar olsun sana Sen bizleri bunun için mi davet ettin dedi, Resul-i Ekrem'e hakaret göstererek oradan ayrıldı gitti. İşte bu hâdise üzerine bu sureyi celile nazil olmuş, helake lâıyk olan şahısların Ebu Leheb gibi inkârcılardan ibaret olduğu gösterilmiştir.

&-Gerçekten de Ebu Leheb, Hicretin ikinci senesi Bedir gazvesinde İslâm mücahitlerinin muvaffakiyetlerinden dolayı üzülmekle yedi gün sonra Adese denilen ufacık bir sivilce hastalığı olup helak edici olan bir hastalıktan öldü. Vücudu kokuştı, o bulaşıcı bir hastalık olduğu için çoluk çocuğu bile yanına yaklaşamaz oldular, nihayet üç gün sonra bir yere defnedildi. İşte kendisine serveti de, çoluk çocuğu da bir faide veremez bulunmuştu. Daha sonra eşi de ölüp lâıyk olduğu cezaya kavuşmuştur.

Kısacası: Bu sureyi celile, bildirmiş oluyor ki: Cenabı Allah'ın dinine, Resulü'ne, düşman olanlar, bir hidayet nurunu söndürmek isteyenler, nihayet kendi çirkin düşüncelerinin, kötü amellerinin şiddetli cezalarına uğrayacaklardır. Bununla beraber onların dünyada uğrayacakları felâketler, kendilerini gelecekteki, âhiret âlemindeki asıl, en korkunç cezalardan asla kurtaracak değildir. Onların gelecekleri ise daha pek ziyade korkunçtur. Bundan dolayı asıl selâmet ve saadete nail olmak isteyenler, Resul-i Ekrem'e tâbi olarak onun gösterdiği yolu takip etmelidirler. İslâm dinine güzelce sarılmalıdırlar. İşte insanlar, ancak o sayede ilâhi lütuflara nail olurlar, ebedi saadetlerini temin etmiş bulunurlar. Ve başarı, Allah'tandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

112-İHLAS SURESİ

Bu mübarek sure, "En nâs" suresinden sonra Mekke'yi Mükerrerme'de nazil olmuştur. Dört ayeti kerimeyi ihtiva etmektedir. Cenabı Hakkın birliğini, yüce vasıflarını en mükemmel, en samimi bir şekilde bildirdiği için kendisine böyle "İhlâs suresi" adı verilmiştir. Bununla beraber kendisine: "Necat, marifet, tevhit, kulhüvallahü ehad suresi isimleri de verilmiştir. Hatta yirmi isminin bulunduğu Tefsiri Kebirde yazılıdır. Bu sureyi celile böyle yüce bir esası insanlığa tebliğ eden bir Yüce Peygamberin aleyhinde bulunan Ebu Leheb gibi inkârcıların elbette en şiddetli bir cehennem azabına lâayık olduklarına işareti içerdiği için kendisinden evvelki "Tebbet" suresi ile aralarında bir derin münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

1.De ki: O Allah, birdir.

Bu süreyi celile, âlemin Yaratıcısı'nın birliğini ve her türlü ihtiyaçtan uzak olup bütün mahlûkatının kendisine muhtaç bulunduklarını bildiriyor. Ve doğurmaktan ve doğurulmuş olmaktan ve ortak ve benzerden uzak bulunduğunu şöylece beyan buyurmaktadır:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

Birdir Allah O De ki

(De ki: O Allah, birdir) Ey Habibim sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ı Teâlâ'nın zat ve kutsal sıfatları hakkında senden bilgi isteyenlere de ki: o Allah, birdir. O Yüce Mabut olan Birlik sıfatına sahiptir, zatında, sıfatında ve fiillerinde birdir. Onun ilâhî zatında çokluk, cüzlere ihtiyaç, başkaları ile ortaklık düşünülmüş değildir. Maddi ve maddi olmayan cevherlerden asla terkip edilmiş değildir.

&-Vâhid ile ehad arasında fark vardır. Şöyle ki: Birlik sıfatı, yalnız Cenabı Hakka mahsustur, başkası hakkında vahiddir, denilirse de ehaddir. Denilemez. Ehad kelimesi, olumsuzluk hususunda geneli ifade eder, vâhid kelimesi ifade etmez. Meselâ, evde ehad yoktur denilince orada hiç bir kimse yoktur denilmiş olur. Fakat evde vâhid yoktur, denilse birçok kimselerin bulunmuş olduğu yok sayılmaz. Yani evde başkaları da vardır

اللَّهُ الصَّمَدُ

2.Allah, bütün mahlûkların kendisine yöneleceği ve sığınacağı yegâne varlıktır.

اللَّهُ الصَّمَدُ

Daima muhtaç olunandır Allah

(Allah samed dir) O Yüce Yaratıcı, samed dir. Yani: Bütün mahlûkatın kendisine yöneleceği ve sığınacağı yegâne varlıktır. Bütün yaratılmış olanlar, kendi ihtiyaçlarından dolayı o kerim Yaratıcıya ihtiyaçlarını arz eder, dua ve niyazda bulunurlar. Onun üstünde bir zat yoktur. O hiç bir kimseye muhtaç değildir. Bütün mahlûkattan müstağnidir.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

3.O doğurmadı ve doğurulmamıştır.

لَمْ يَلِدْ

(doğurmadı) O Ezelî Yaratıcı, hâşâ Doğurmadı bir kimsenin hâşâ babası bulunmuş değildir. Beşeri sıfatlardan beridir. O ezelidir, ebedidir, çoluk çocuk ve çocuğa ihtiyaçtan uzaktır. Dilediği şeyleri, kimseleri dilediği vakit yaratır, varlık alanına getirir, hep-

sinin Kudret Sahibi Yaratıcı sıfatına sahiptir. Bir kimsenin babası veya validesi olmak, mahlûkata ait bir sıfattır, Allah'ın şanı ise bundan uzaktır. Hiç bir şey, o Yüce Yaratıcı ile aynı cins, hem mertebede olamaz. Hâlbuki: O Yaratıcının kendisi de hâşâ

وَلَمْ يُولَدْ

(ve doğurulmamıştır) başkasının hayatından meydana gelmiş olmak. Böyle bir şey, başlangıçta yok bulunmuş olmayı, başkasına ihtiyacı olmayı başkası ile ayrı cins bulunmayı gerektirir. İlahlığın şanı ise bunlardan uzaktır. O Yüce Yaratıcı; ezelidir, sonradan vücuda gelmiş değildir ve hiç bir kimseye muhtaç bulunmamaktadır. Buna inanıyoruz.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

4.Ve ona hiç bir şey denk eşit olmamıştır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

Hiç kimse Denk Ona Olmadı Ve

(Ve ona hiç bir şey denk eşit olmamıştır) Ve ona O bütün Kâinatın Ezeli Yaratıcısına hiç bir şey denk eşit ve benzer olmamıştır. Onun tek olan zatın, her türlü düşüncenin üstünde bir büyüklük ve yüceliğe sahiptir. O bütün Kâinatın üstünde bir kuvvet ve hâkimiyete sahiptir. Hiç bir mahlûk, O Ezelî Yaratıcıya benzer, onun çocuğu veya babası olmak kabiliyetine asla sahip değildir.

&-Bütün bu ilâhi beyanlar, müşrikleri reddetmektedir.

Meselâ: Yahudiler, Uzeyr, Allah'ın oğludur derler. Hristiyanlar da İsa Allah'ın oğludur demektedirler. Bir takım Arap müşrikleri de melekleri Cenabı Hakkın kızları sanmışlardı. Sabie denilen bir topluluk da yıldızlara ibadette bulunmuşlardır. Seneviyye gurubu da nur ve karanlığı birer Mabut telâkki etmişlerdir. Bir kısım feylesoflar, Vâcibül vücud olan Allah'ı Teâlâ'dan bir aklın doğduğuna, bu akıldan da başka bir akıl ile nefsin ve feleğin doğmuş bulunduğuna, bundan sonra da ay küresinin altındakiler ini idare eden diğer bir aklın ortaya çıkmasına kanaat getirmişlerdir. Bir takım sapıklar da Allah'ı Teâlâ'nın insanlara geçeceğini iddiada bulunmak ahmaklığını göstermişlerdir. Bu muhtasar dört ayeti kerime ise bütün bu batıl iddiaları, inançları, reddetmektedir, hanlığın ilahlığının şanının büyüklüğünü, bütün noksanlardan, ihtiyaçlardan, mahlûkata benzemekten uzak bulunduğunu pek ededi veciz bir tarzda bildirmektedir.

&-Bu ihlâs suresinin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: Arap müşrikleri Resul-i Ekrem, Sallallahu Aleyhi Ve sellem "Âmir ibnüttüfeyl'i göndermişlerdi. Amir, o müşrikler adına dedi ki: Sen bizim aramızı yardım, yani bizleri ayrılığa düşürdün ve tanrılarımıza sövdün, babalarının dinine muhalefette bulundun. Eğer sen fakir isen seni zengin kılalım, eğer mecnun isen sana tedavide bulunalım ve eğer bir kadına düşkün isen onu sana alalım.

Resul-i Ekrem de buyurdu ki: Ben fakir ve mecnun değilim, bir kadına da düşkün değilim, ben Allah'ın Resulüyüm, sizi putlara tapmaktan kurtararak Allah'ı Teâlâ'ya ibadete davet ediyorum. Bunun üzerine o müşrikler, Amiri tekrar Yüce Peygamberin huzuruna göndermişler ve demişler ki: Ona de ki: Sen kendi Mabudunun cinsini bize beyan et, o altından mıdır, yoksa gümüşten midir? İşte bu cahil halkın böyle bir suali üzerine bu süreyi celile nazil olmuş, Hak Teâlâ Hazretlerinin hiç bir şeye muhtaç olmayan yüce şanını telkin buyurmuştur.

Velhâsıl: Bu mübarek ihlâs suresi, İslâm'ın rükünlerinin en mühimi olan Allah'ı birlemeyi ve Yüce Yaratıcının başkaları ile aynı cins olmaktan ve her bir ihtiyaçtan uzak olduğunu en edebi ve veciz bir surette bildirdiği için kadrinin yüceliği hakkında birçok hâdis-i şerif vardır.

Kısacası imam Ahmet ve Nesâî merhumlar, şu sahih Hadisi rivayet etmişlerdir: Her kim ihlâs suresini okursa Kuran'ın üçte birini okumuş gibi olur. Bu hadisi şerifi şöyle yorumluyorlar: Bu surenin üçte birinin Kuran'a eşit olması, sevap itibari ile değildir. Belki Kuran'ın başlıca içeriği itibariyledir. Şöyle ki: O içerik: Akaide, ahkâma ve kıssalara aittir. Bu sure ise akaide ait en büyük esası içerdigi için Kuranı Kerim'in üçte

birini içermiş demektir. Bununla beraber şöyle de deniliyor ki: Allah'ı Teâlâ, kullarının bazı ibadetleri kolay olsa da bu ibadetleri diğer birçok ibadetlerden ziyade sevaba vesile kılabilir. Cenabı Hakkın fazl ve keremine nihayet yoktur. Nitekim bazı zamanlarda veya makamlarda yapılan ibadetleri diğer zamanlarda ve makamlarda yapılan ibadetlerden daha ziyade sevaba vesile kılmıştır. Bu, bir hürmet gereğidir. Bu hikmetin neden ibaret olduğunu Allah'ın ilmine havale ederiz. Ancak şu muhakkaktır ki: Bu ihlâs suresi pek mukaddes bir Kuran süresidir, bunun okunmasına devam edilmesi, pek faidelidir, pek ziyade sevaba vesiledir. Bu hususlara dair Tefsir-i Kebirde ve Tefsiri Alusi'de ayrıntılı bilgi vardır. Hak Teâlâ Hazretleri cümlemizi bu sureyi Celile'nin feyizlerine eriştirsın. Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

113-EL-FELAK SURESİ

Bu mübarek sure "El fil" suresinden sonra Medine'yi Münevvere'de nazil olmuştur. Beş ayeti kerimeyi içermektedir. Felakın Rabbine, yani: Mahlûkatı tertip ve tanzim eden kuvvetin ezeli sahibi olan Yüce Yaratıcıya sığınmayı emrettiği için kendisine böyle "Felak" suresi adı verilmiştir. Ve böyle bir sığınmayı emrettiği için kendisine "Muavvize" sığındırıcı suresi ismi de verilmiştir. Cenabı Hakkın Kâinatın Yaratıcısı olduğunu ve her hususta onun yegâne varlığına sığınmanın lüzumunu bildirdiği için ihlâs suresi ile aralarında büyük bir irtibat vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

1.De ki: Felakın yaratılıp meydana getirilmiş olan şeylerin Rabbine sığınırım.

Bu mübarek sure, ne gibi zararlı şeylerin şerrinden Kerem Sahibi Yaratıcının korunması himayesine sığınılacağını beyan buyurmaktadır.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

Sabahın Rabbine Sığınırım De ki

(De ki: Felakın yaratılıp meydana getirilmiş olan şeylerin Rabbine sığınırım) yani: Sabah vaktinin veyahut yaratılıp vücuda getirilmiş olan şeylerin Rabbine Yüce Yaratıcısına, iltica ederim. Evet. O âlemlerin Rabbi'ne sığınmalıdır ki: Sabah vakitlerini meydana getirerek gecelerin karanlığını gideriyor. Yeryüzünü yararak ondan nice ürünleri meydana getiriyor, dağları parçalayarak onlardan nice gözleri, nehirleri, madenleri meydana çıkarıyor. Bulutları darmadağın ederek onlardan yağmurları yağıdırıyor, validelerin rahimlerini bir infilâka uğratarak onlardan nice çocukları türetiyor. İşte bu kadar harikaları, eserleri yaratan, istifade alanına sunan bir Ezeli Yaratıcının, bir Kerem Sahibi Mabut' un koruma ve himayesine sığınmak, biz kulları için şüphe yok ki: Bir selâmet ve saadet vesilesidir.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

2.Yaratmış olduğu şeylerin şerrinden.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

Yarattı O şeylerin ki Şerrinden

(Yaratmış olduğu şeylerin şerrinden) Evet O Yüce Yaratıcının Yaratmış olduğu şeylerin şerrinden bütün insanlar ve cinlerin, bütün bu tabiat âlemindeki şeylerin, zümrelerin kötü telkinlerinden, zararlı tesirlerinden emin bir hâlde bulunmak için o Hikmet Sahibi Yaratıcıya sığınmak, onun himayesine girilmelidir.

&-Aslında o Hikmet Sahibi Yaratıcının her yarattığı şey, bir hikmet ve faydaya dayalıdır. Onun yaratması, asla boş yere değildir. Fakat yaratılan şeylerin bir nice faideleri, lüzumları olduğu gibi bir kısmının da bir hikmet gereği olarak zararları vardır. Bu hâl, bu imtihan âlemin gereklerindendir. Artık bizim vazifemiz de menfaatli olan şeylerden

meşru surette istifadeye çalışmaktır. Zararlı olan şeylerden de kaçınarak Allah'ın himayesine sığınmaktır.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ

3.Ve gecenin şerrinden, karanlığı çöküp ortalığı kapladığı zaman.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ

Dalıp girdi O vakit ki Gecenin Şerrinden Ve

(Ve gecenin şerrinden, karanlığı çöküp ortalığı kapladığı zaman) Ve Özellikle de ki: Gasik'in, yani gecenin o karanlık vaktin şerrinden karanlık çöküp ortalığı kapladığı zaman her tarafı karanlık içinde bırakarak dehşet saçıcı bir vaziyet aldığı vakit âlemlerin rabbine sığınırım. Çünkü o vaziyet; pek korkunçtur, hayat sahiplerinin bir nevi hayattan mahrum kalmaları zamanı demektir.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

4.Ve düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

Düğümlere Üfleyenlerin Şerrinden Ve

(Ve düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden) Ve Ey Yüce Resul Niye de ki düğümlere ipliklere üfleyen sihir yapmak isteyen büyücülerin, o gibi kötü, müfsitlerin şerrinden Allah'ı Teâlâ'ya sığınırım.

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

5.Ve haset ettiği zaman haset edenin şerrinden Rahim olan Yaratıcıya sığınırım

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

Haset etti O vakit ki Hâset edenin Şerrinden Ve

(Ve haset ettiği zaman haset edenin şerrinden) Ve Ey Yüce Peygamber Şöyle de ki: Haset ettiği zaman haset edenin şerrinden de merhametli Yaratıcıya sığınırım.

"Hasid'den maksat" başkasının nimetine karşı kıskanç bir vaziyet alan, o nimetin yok olmasını arzu eden, o hususta elinden gelen zararlı çareleri sözle veya fiille başvurmak isteyen alçak tabiatlı şahıs demektir. İşte vücutları bütün insanlık âlemi için zararlı olan öyle kimselerden daima Cenabı Hakka sığınmalıdır. O Kerim Yaratıcının himayesine mazhar olan insanlar, o gibi zararlı şeylerden korunmuş olurlar.

&-Bu sureyi celile'nin iniş sebebi hakkında deniliyor ki: "Lebid Binil'Asam" adında bir Yahudi, Yüce Peygamberimiz hakkında on bir düğümlü bir şey üzerine bir sihir yapmış, o şeyi bir kuyunun dibindeki bir taşın altına gömmüş idi. Hz. Peygamber'in bu yüzden rahatsız, hasta olmasını arzu ediyordu. Fakat Cibril'i Emin gelmiş, bu süreyi Celile'yi getirmiş, o sihir hâdisesini haber vermişti. Resul-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Ve sellem de Hz. Ali ile Hz. Talha Radiyallahu Teâlâ Anhüma'yı göndererek o sihir eserini o kuyudan çıkartmıştır. Bununla beraber bu hususta ki rivayetler, birer Ahad haber kabilindendir, onlar, itikat hususunda kesin bir delil olamazlar. Biz ancak şuna inanıyoruz ki: Cenabı Hak, Yüce Peygamberini düşmanlarının bu gibi fena suikastlarından korumuştur. O Yüce Resulüne "sihirlenmiş" diyenleri reddetmekte ve kınamaktadır. Esasen hangi bir din düşmanı, bir sihir yapmış olabilir. Fakat Cenabı Hak, o sihrin tesirini gidermiş, ondan Peygamberini korumuştur. Artık O Allah Peygamberi, sihirlenmiş olmaz. Çünkü: Peygamberlerin zekiliği, gafletten korunmaları, tam bir akıl ve doğrulukla vasıflanmaları vaciptir. Artık yapılan bir sihirden dolayı Yüce Peygamber'in aklen, fikren bir arızaya uğraması düşünülemez. İşte Peygamber Efendimizin istiaze ile Allah-ü Teâlâ'ya sığınmakla emredilmiş olması da onun o sayede sihirbazların sihirlerinin tesirinden korunmuş olduğuna bir delildir. Ve Cenabı Hak, O Yüce Peygamber'ini koruyacağını da

وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

(Allah seni insanlardan koruyacaktır) Mâide, 5/67 ayeti kerimesi ile vaat buyurmuştur: Artık şüphe yok ki: O Resulü Ekrem'in sihirbazların sihirlerinden de himaye buyurmuştur. Onların boş yere yapmış oldukları sihirlerinden O Yüce Peygamberin haberdar olması, bir mucize mahiyetindedir ki: O gizlice yapılmış şeyleri bilip iptal ettirmiştir. Velhâsıl: Resulü Ekrem'in sihirden dolayı ruhen eziyet gördüğüne dair rivayetleri, güzelce araştıran müfessirler, kabul etmemektedirler. Bu hususa dair Tefsir-i Kebirde, Essiracül' münîr'de, Tefsirül' meragi'de ve Tefsîrül' vazih'de güzelce açıklamalar vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

114-EN-NAS SURESİ

Bu mübarek sure de Felâk suresini müteakip Medine'yi Münnevvere'de nazil olmuş. Altı ayeti kerimeyi ihtiva etmektedir. Ve Kuranı Kerim'in son yüz on dördüncü sureyi celilisi bulunmaktadır, insanların âlemlerin Rabbi'ne sığınmalarını emrettiği için kendisine böyle "Nâs süresi" adı verilmiştir. Bu hikmetli sürede ne gibi bir şeyden dolayı Cenabı Hakka sığınılmasını beyan buyurduğu cihetle kendisinden evvelki Felâk süresi ile aralarında büyük bir münasebet vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

1.De ki: İnsanların Rabbine sığınırım.

Bu süre-i celile de insanları vesveseleri ile saptırmak isteyen gerek cin taifesinin ve gerek bir takım şeytan tabiatlı insanların serlerinden Kâinatın Yaratıcısının koruma ve himayesine sığınmanın lüzumunu ihtar buyurmaktadır.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

İnsanların Rabbine Sığınırım De ki

(De ki: İnsanların Rabbine sığınırım) Ey Nebilerin, Resullerin sonuncusu Ve ey İnsanların ve Cinlerin Peygamberi Dua ve niyazda bulun ve De ki: Ben İnsanları yaratan, besleyen, koruyan, terbiye eden, edeplendiren Kerim Yaratıcıya sığınırım.

مَلِكِ النَّاسِ

2.İnsanların Melik'ine

مَلِكِ النَّاسِ

İnsanların Sahibine

(İnsanların Melik'ine) Ve istirhamına devam ederek de ki: Nâsın Melik'ine sığınırım. Yani: Bütün insanların sahibi, hükümdarı, işlerini idare eden ve bütün insanlığın selâmet ve saadetini temin edecek olan hükümlerin koruyucucu ve emredicisi bulunan Yüce Mabuda sığınmayı bir kulluk vazifesi bilirim.

إِلَهِ النَّاسِ

3.İnsanların İlâhına sığınırım

إِلَهِ النَّاسِ

İnsanların İlâhına

(İnsanların İlâhına sığınırım) Ve yine niyazına devam ederek de ki: İnsanların İlâhı na Sığınırım. Yani: Bütün mahlûkatın Yaratıcısı, sahibi, olmakla beraber ilâhlık ve Mabutluk sıfatına sahip bulunan ve O'nun yegâne varlığından başka bu Yüce sığata sahip bir kimse bulunmayan Allah'ı Teâlâ Hazretlerine sığınırım.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

4.O gizlice vesvese verenin şerrinden.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

Çok sinsi Vesvese verenin Şerrinden

(O gizlice vesvese verenin şerrinden) Yani: Kalplere yanlış düşünceleri düşürmek isteyen şeytanın ve şeytan tabiatında bulunan aldatıcı kimselerin şerrinden dolayı Allah'ın himayesine sığınırım. O vesveselere kapılmak tehlikesinden emin olmayı niyaz eylerim.

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ

5.o ki nas'in göğüslerinde vesvesede bulunur.

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ

İnsanların Sinelerinde Vesvese verir O ki

(O ki insanın göğüslerinde vesvesede bulunur) Evet O şeytandan Cenabı Allah'a sığınmalıdır ki o insanların göğüslerinde vesvesede bulunur. Onun bunun içerisine yanlış kuruntular düşürür, batıl şeyleri süslü göstererek bir nice gafilleri aldatır, onları güzelce düşünmekten mahrum bırakır, felâketlere uğratmış olur.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

6.O vesvese veren gerek cinden ve gerek insandan olsun, hepsinden de Allah'a sığınmalıdır

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

İnsanlardan Ve Cinlerden

(İnsanlardan ve cinlerden) Gerçekten de öyle pek büyük birer düşman olan aldatıcı kimselerden, o kalplere vesveseler düşüren din düşmanlarından kaçınılmalıdır, öyle vesvese veren gerek cinden ve gerek insandan olsun. Herhangi bir taifeden bulunmuş ise bulunsun, onların hepsinden de kaçınılmalıdır, onların şerlerinden Allah-ü Teâlâ'ya sığınmalıdır. Başka türlü bir kurtuluş çaresi yoktur.

&-"Bu ilâhî emir gösteriyor ki: İnsanları aldatmaya, sapıtmaya çalışanlar, iki guruptur. Birincisi cin şeytanlarıdır ki, bunlar vakit vakit insanların içerlerine vesvese düşürür, insanları yanlış bir yola sürüklemek isterler. Diğerleri de insan şeytanlarıdır ki: Bunlar daha büyük, daha kurnaz şeytanlardır. Bunlar çok kere kendisini iyiliksever göstererek batıl fikirlerini, vesveselerini başkalarına telkine çalışır dururlar. Şüphe yok ki: Açık düşmanlara karşı direnmek, nispeten kolaydır. Fakat gizli düşmanlara, kalplere vesvese düşürmeğe çalışan şeytan tabiatlı kimselere karşı koymak pek zordur. Onlara karşı pek uyanık bir hâlde bulunmak lâzımdır. Çünkü böyle bir düşman, insanı yalnız maddî ve geçici bir hayattan mahrum bırakmış olmaz. Belki insanın ebedî, manevî hayatını zehirleyerek onu en büyük mahrumiyetlere, cezalara uğratmış olur. Bundan dolayı akıllı bir insan, dostu ile düşmanını tanıır, ne cin şeytanlarının vesveselerine kıymet verir, ne de insan şeytanlarının lâkirdilerini dinlemeye tenezzül eder."Allah'a hamd olsun" elimizde bir terazi vardır, hakiki bir ölçü mevcuttur. O da muazzam Mabudumuzun Kutsi hükümleridir, yüce emirleri ve yasaklarıdır. Bunlara muhalif olan herhangi bir söz, herhangi bir hareket, doğru değildir. Artık kendi selâmet ve saadetini düşünen bir mütefekkir insan öyle dil veya yazıyla olan zararlı telkinlere, aldatmalara kıymet vermez, İslâm dininin gösterdiği selâmet ve hidayet yolunu takibe çalışır, ebedî muvaffakiyetlere nail olur.

Kısacası: İnsanın manevî varlığını, ebedî selâmetini yok etmek isteyen, insanı ruhen zehirleyerek ebedî hüsrana düşürmeğe çalışan kimselerden sakınmanın pek ehemmiyetine işaret için olmalıdır ki: Bu süreyi celile de kendisine sığınmakla emir olunan yüce zatın hem Rab lığı, hem malikiyeti, hem de ilâhlığı beyan buyrulmuştur. Bundan dolayı biz müminler daima o kerim, rahîm Mabudumuzun himayesine sığınırız, bizleri görünür, görünmez düşmanlardan korumasını istirham eyleriz. Bizleri gaflet, cehalet uykularından kurtararak ruhlarımızı Kuranın nurları ile aydınlatmasını niyazda bulunuruz.